

*MASTER
NEGATIVE
NO. 91-80192-1*

MICROFILMED 1991

COLUMBIA UNIVERSITY LIBRARIES/NEW YORK

as part of the
"Foundations of Western Civilization Preservation Project"

Funded by the
NATIONAL ENDOWMENT FOR THE HUMANITIES

Reproductions may not be made without permission from
Columbia University Library

COPYRIGHT STATEMENT

The copyright law of the United States -- Title 17, United States Code -- concerns the making of photocopies or other reproductions of copyrighted material...

Columbia University Library reserves the right to refuse to accept a copy order if, in its judgement, fulfillment of the order would involve violation of the copyright law.

AUTHOR:

SEXTUS EMPIRICUS

TITLE:

SEXTI EMPIRICI OPERA,
GRAECE ET LATINE

PLACE:

LIPSIAE

DATE:

1842

Master Negative #

91-80192-1

COLUMBIA UNIVERSITY LIBRARIES
PRESERVATION DEPARTMENT

BIBLIOGRAPHIC MICROFORM TARGET

Original Material as Filmed - Existing Bibliographic Record

183Se9
1842

Sextus Empiricus.

Work.
Gr.

Sexti Empirici Opera, Graece et Latine. Pyrrh-
niarum institutionum libri III. cum Henrici Ste-
phani versione et notis. Contra mathematicos sive
disciplinarum professores, libri VI. Contra philo-
sophos libri V. cum versione Gentiani Herveti.
Graeca ex mss codicibus castigavit, versiones e-
mendavit, supplevitque et toti operi notas addidit
Io. Albertus Fabricius... Editio emendatior...
Lipsiae, sumptu librariae Kuehnianae, 1842.

2 v. 21 $\frac{1}{2}$ cm.

382290

Restrictions on Use:

TECHNICAL MICROFORM DATA

FILM SIZE: 35 mm

REDUCTION RATIO: 11x LA

IMAGE PLACEMENT: IA IIA IB IIB

DATE FILMED: 8/21

INITIALS BH

FILMED BY: RESEARCH PUBLICATIONS, INC WOODBRIDGE, CT

BIBLIOGRAPHIC IRREGULARITIES

MAIN

ENTRY: SEXTUS EMPIRICUS v.2

Bibliographic Irregularities in the Original Document

List volumes and pages affected; include name of institution if filming borrowed text.

____ Page(s) missing/not available: _____

____ Volumes(s) missing/not available: _____

____ Illegible and/or damaged page(s): _____

____ Page(s) or volumes(s) misnumbered: _____

____ Bound out of sequence: _____

✓ ____ Page(s) or illustration(s) filmed from copy borrowed from: University of
Chicago: pp. 344, 375-376, 489, 656

____ Other: _____

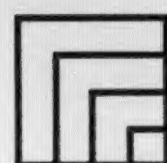
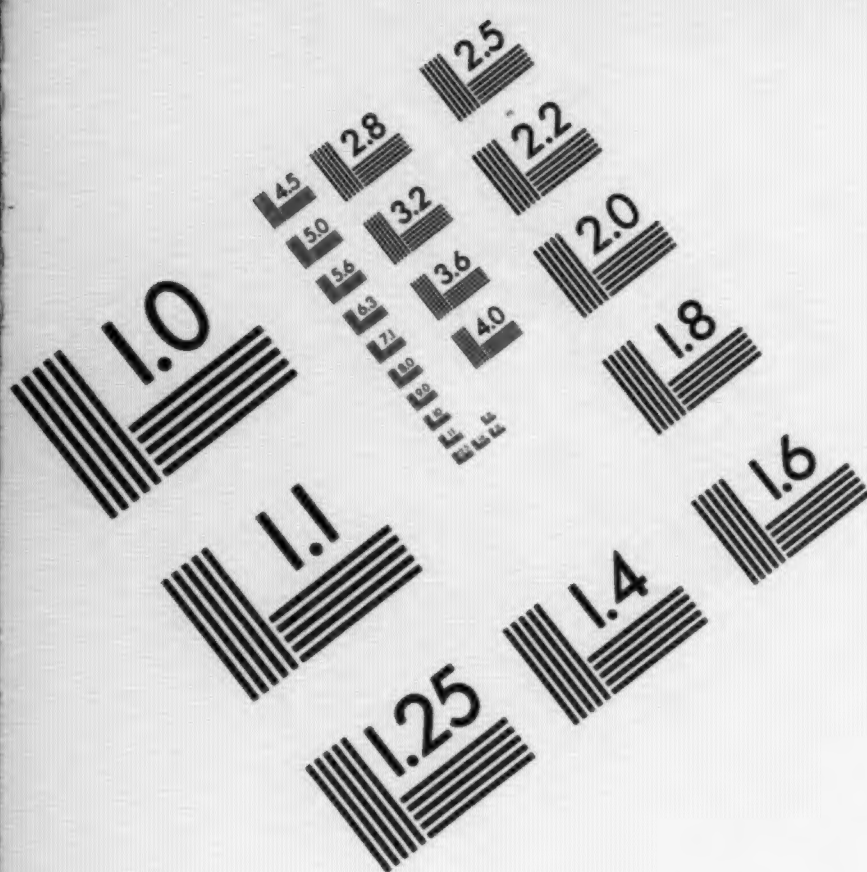

VOLUME 1

FILMED IN WHOLE
OR PART FROM A
COPY BORROWED
FROM THE
UNIVERSITY
OF
CHICAGO

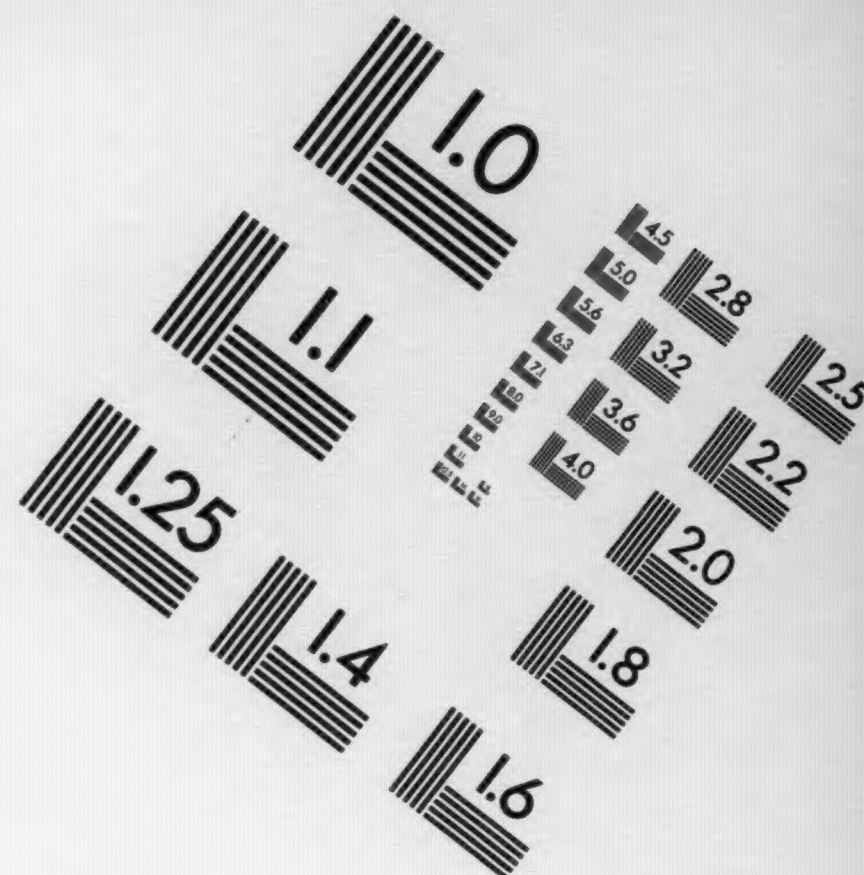

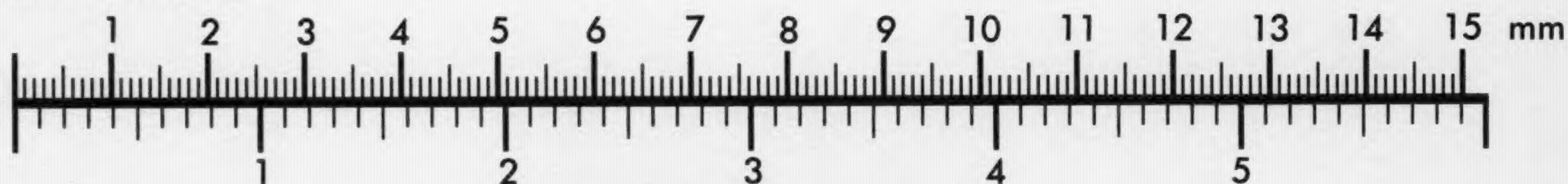
AIM

Association for Information and Image Management

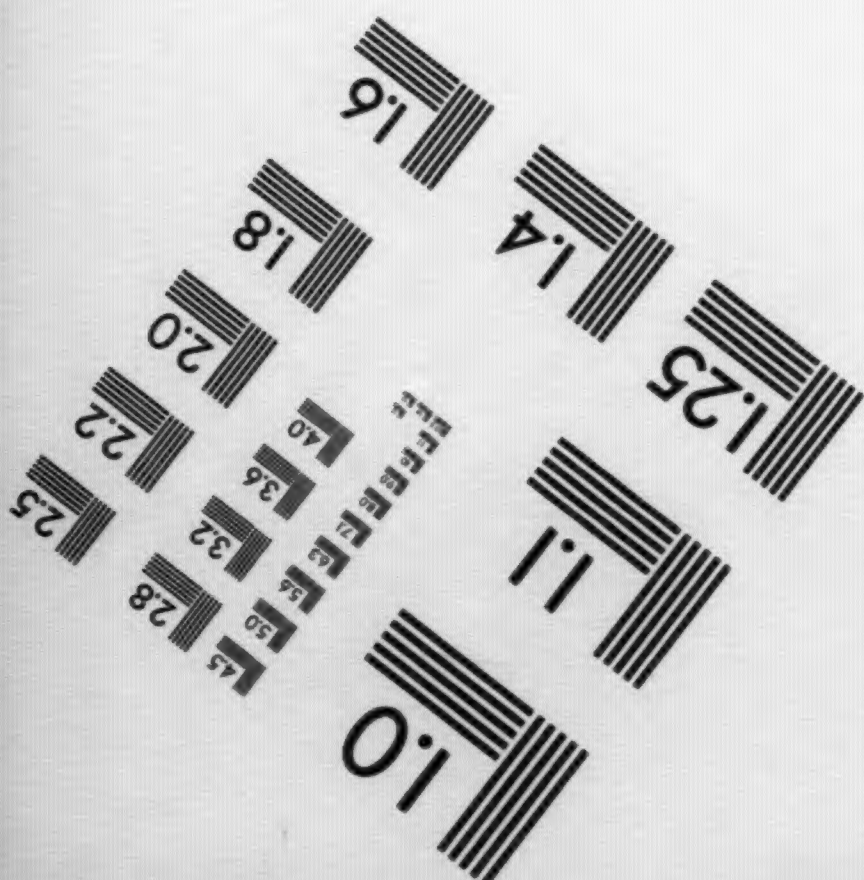
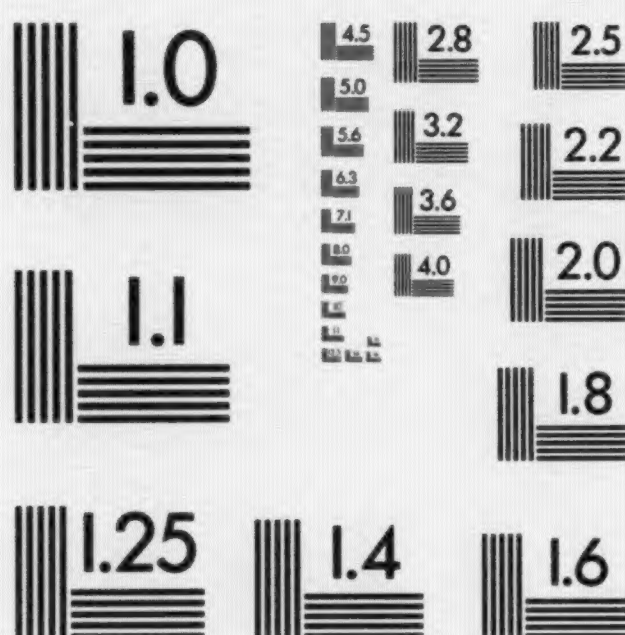
1100 Wayne Avenue, Suite 1100
Silver Spring, Maryland 20910
301/587-8202

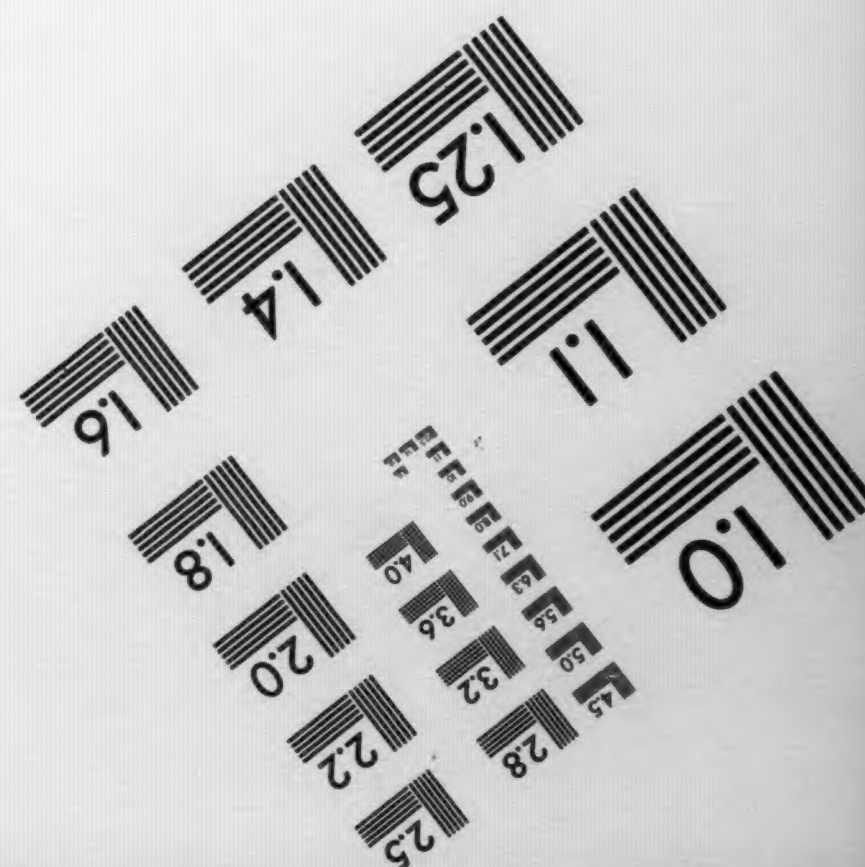
Centimeter

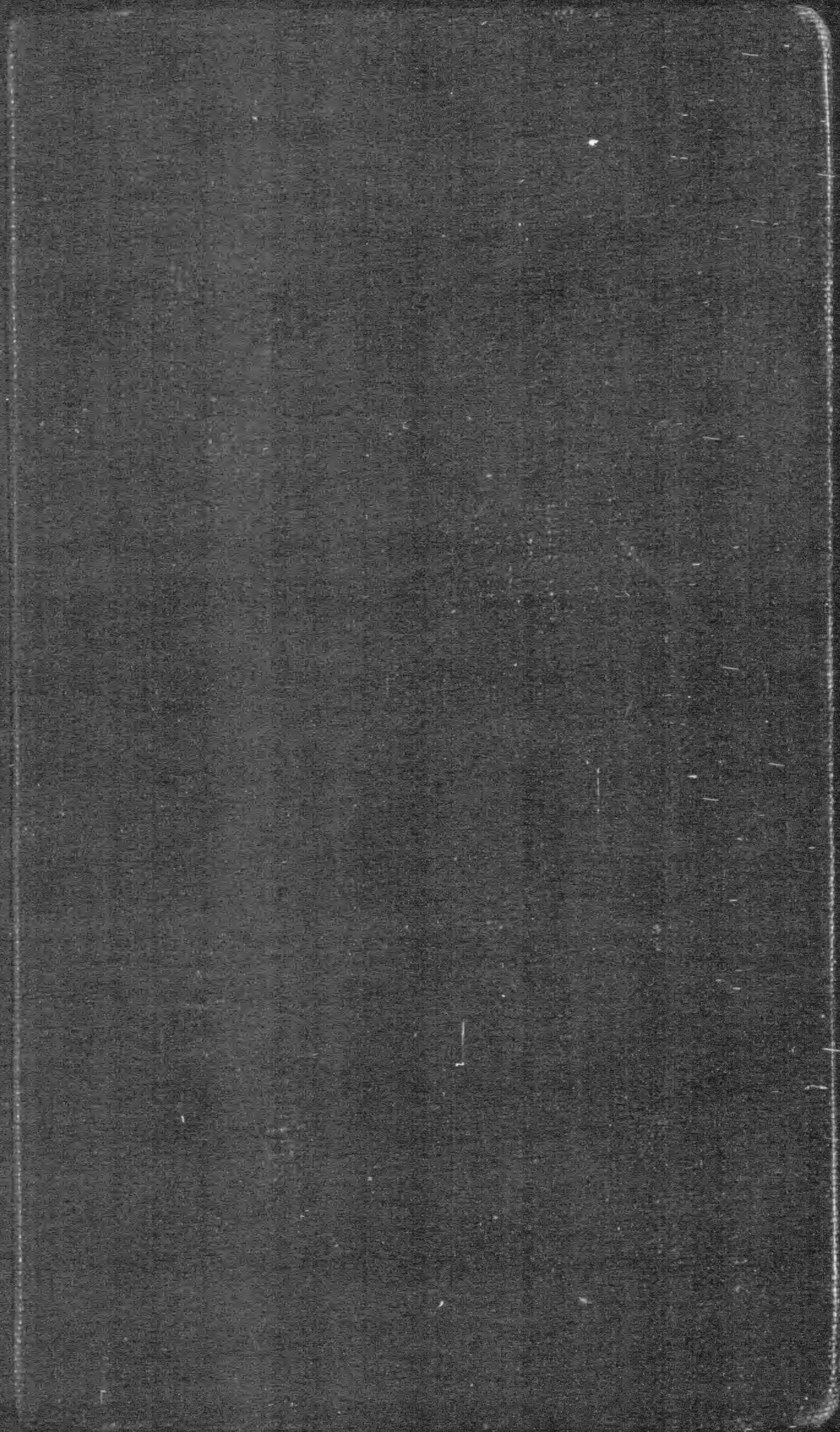
Inches

MANUFACTURED TO AIM STANDARDS
BY APPLIED IMAGE, INC.

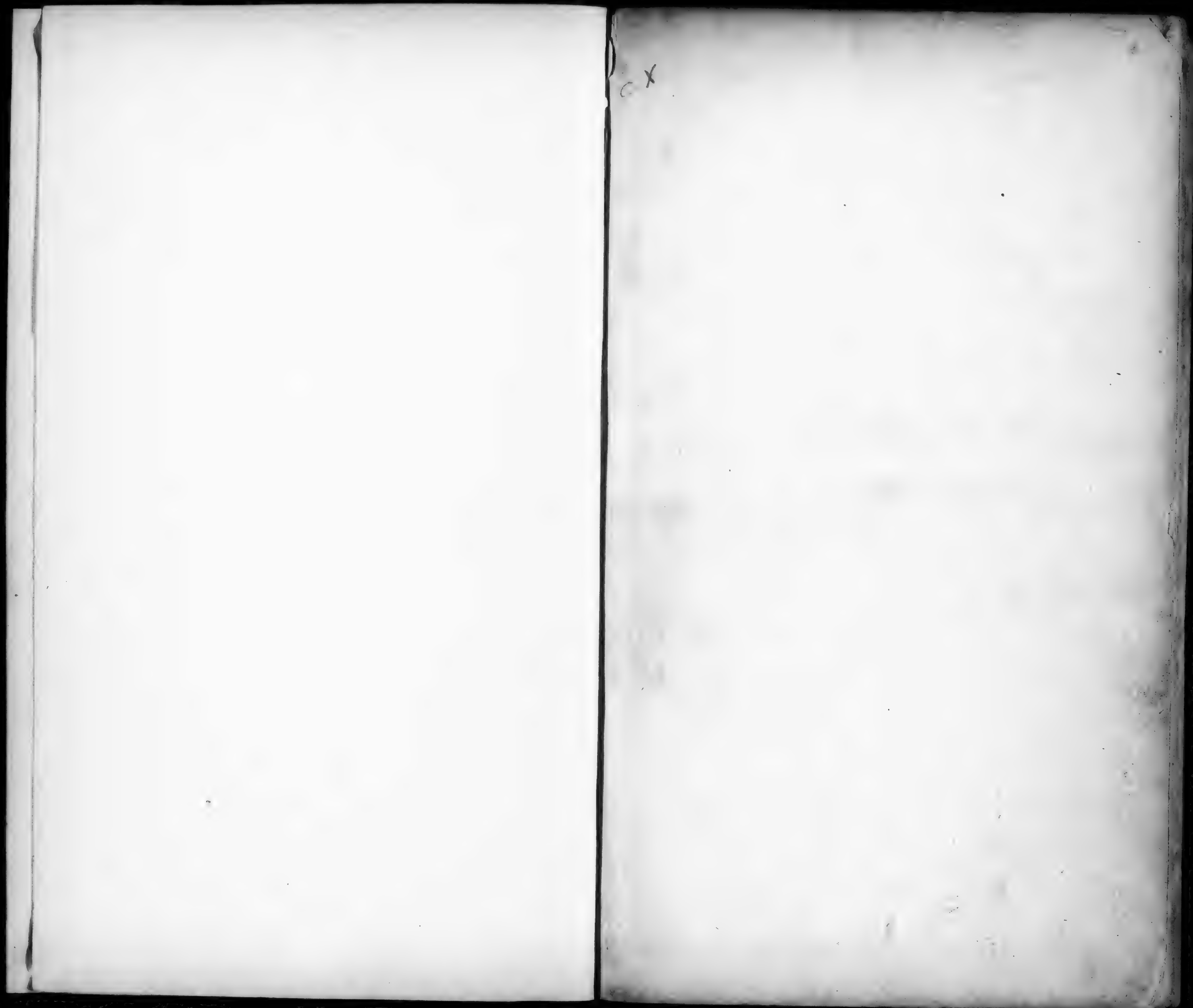

Columbia University
in the City of New York

LIBRARY

Call
for
the
book

John G. Curtis

From the library of H. Drisler

Jan. 1899.

2000-2442

SEXTI EMPIRICI
O P E R A
GRAECE ET LATINE.

PYRRHONiarum INSTITUTIONUM LIBRI III.

CUM

HENRICI STEPHANI VERSIONE ET NOTIS.

CONTRA MATHEMATICOS

SIVE DISCIPLINARUM PROFESSORES, LIBRI VI.

CONTRA PHILOSOPHOS LIBRI V.

CUM VERSIONE

GENTIANI HERVETI.

GRÆCA EX MSS CODICIBUS CASTIGAVIT, VERSIONES EMENDAVIT
SUPPLEVITQUE ET TOTI OPERI NOTAS ADDIDIT

IO. ALBERTUS FABRICIUS, LIPSIENSIS,
PHIL. THEOL. D. ET PROFESSOR PUBL. IN GYMNASIO HAMBURGENSE.

EDITIO EMENDATIO.

TOMUS I

PYRRHONIAS INSTITUTIONES CONTINENS.

LIPSIÆ
SUMPTU LIBRARIÆ KUEHNIANÆ
MDCCCXLII.

OPERA
P. R. A.
SEXTI EMPIRICI

GRAECE ET LATINE.

PYRRHONIANUM INSTITUTIONUM LIBER III.

HENRICI STEPHANI AGRICOLAE ET NOTII.

CONTRA MATHIATICOS

SIVE DISCIPLINARUM QUINQUE LIBER VI.

CONTRA PHILOSOPHOS LIBER V.

GEN. AGRICOLAE

GEN. AGRICOLAE

1835e9

GRÆCA ET LÆTINA CODICIBUS AGRICOLÆ ET NOTII.

SUPPLEMENTUM AD GRÆCUM ET LÆTINUM.

IN. AGRICOLÆ ET NOTII. LIBER V.

v.1

LIBER V.

LIBER V.

LIBER V.

LIBER V.

LIBER V.

SEXTI EMPIRICI

OPERA

GRAECE ET LATINE.

PRAEMONITUM.

Sexti Empirici editio Fabriciana cum prorsus e bibliopolarum commercio evanuerit raroque in auctionibus vendatur et admodum magno quidem pretio, Kuehnianae librariae possessor laudabile cepit eam editionem iterum excudendi consilium. cuius quidem rei curam cum nobis demandasset, id maxime spectavimus, ut incommodam Fabricii interpolationem quam dicunt mutaremus, vitia et typographorum et leviora librariorum tolleremus, graviora relinquentes iis qui criticis subsidiis instructi novam textus recensionem paraturi sunt, indicem verborum augeremus. ubicumque aliquid in verbis aut mutatum est aut mutandum esse censuimus, in annotationibus uncis quadratis inclusis notatum est.

SERENISSIMO CELSISSIMOQUE

PRINCIPI AC DOMINO

PHILIPPO, DUCI AURELIANENSI,

REGUM NEPOTI, PRO REGE GALLIAS REGENTI

SALUTEM AC FELICITATEM

IO. ALBERTUS FABRICIUS.

Per omnem orbem terrarum iamdliu fama magna pertulit, quae a virtute Tua praecoci ad Stenkerkam pridem et Nervindam fortiter, quae maturiore aetate in aliis bellicis expeditionibus magno et acri animo a Te gesta fuere: sed longe magis, ex quo amplissimi ac potentissimi regni gubernacula moderanda tuis sunt manibus tradita divinitus, omnium ore celebratur, quam sapienti consilio et constanti sollicitudine malis mederis bellorum totique Galliae, ut iterum colligat se ac recreet et vicinis populis ut communi cum Gallia pace laetentur, ut foedera serventur sancte, ut pacis artes et literae florent, dux et auctor es ultra comparationis aleam laudatissimus.

Non mirum igitur peregrinis quoque et alio calentibus sole celsissimum nomen Tuum esse amor et admirationi, literisque operantes maxime in Te colendo plurimum gaudere ac delectari, quibus constat exploratumque est, quantopere Tu non modo, quod et ipsum in principibus alba avis est, singulariter faves literis, sed quam ipse adyta scientiarum et abditos naturae recessus penetravisti, inaudito ferme in fortuna Tua exemplo.

Illud autem merito mirum videri possit, qui ex ultima Germania ego homo obscurus ad tantum principem, numen auditum longe mihi, lucubrationes meas mittere sustinuerim purpuraque et infulis nominis Tui, regali proximi fastigio illuminandas mihi sumpserim.

Nimirum respublica haec Hamburgensis, cuius me esse civem gaudeo, ante breve tempus insignito gratiae ac benevolentiae Tuae pignore et commerciorum libere frequentandorum fructu ac securitate per tractationem cum civitatibus Hanseaticis initam mactata, mihi animum addidit confidendi, quod hanc meam audaciam non inclementer esses interpretaturus. et Sextus Empiricus, scriptor haud ignobilis quem in hoc volumine expolire qualicumque studio meo institui, Galliae primum lucem debet, Gallos Tuos primum editores, Gallos interpretes habuit: voluit igitur iam quoque iterum domuitionem pergere in Galliam et ei cui Gallia salutem debet, cum maxime a me offerri ac consecrari.

Habe itaque illum, Princeps Celsissime, ab homine Germano, et clementi oculo respicere dignare devoti interpretem animi. faxit deus, ut porro Te statorem pacis ac felicitatis publicae laeta experiatur Gallia, Germania etiam nostra et omnis Europa sentiat, praesens amet applaudatque aetas, postera admirabunda imitetur. scripsi Hamburgi V Nonar. Maii anno MDCCXVIII.

IO. ALBERTI FABRICII PRAEFATIO

AD
LECTOREM.

Sexti Empirici Graece et Latine semel tantum ante hoc tempus excusi scripta iam a longo tempore in librariis tabernis desiderantur, licet pauci exstant scriptores e quibus studiosus veteris philosophiae plura discere, atque si sano iudicio instructus ad lectionem eius accedat, maiorem fructum capere possit. nam dum Scepticus omnia instituit oppugnare multaque oppugnat acutissime, impetum cohibere temere assentiendi incertis et cautius in statuendis dogmatibus incedere utique monet. dum vero succum scriptorum Aenesidemi, Menodoti et aliorum nobis exhibet Scepticorum, dum omnem philosophiam persequitur, quam plurima profert Dogmaticorum, Stoicorum maxime placita, quae ni ipse doceret, ignoraremus. dum denique ut communes exhiberet opiniones, rarius quae accidunt et paradoxa colligit, multa annotavit singularia et non minus iucunda scitu, quam cognitione oppido dignissima. Graecae linguae etiam amantem et elegantiorum literarum studiosum multa et varia advertent in hoc scriptore, quae cum voluptate et fructu est annotaturus. his denique accedit quod Scepticae philosophiae naturam et rationes explicat apertissime, atque nihilominus quam vana illa sit et iniqua, si serius verum studium morari velit, haud secius perspicue cognoscendum relinquit. quid enim vanius quam rebus manifestissimis et maxime seriis et quibus ipse in omni vita assentiaris — in vita enim neutiquam Sceptici sunt Sceptici — conquirere quas obiectes rationunculas: vel quid iniquius, quam ubi ex altera parte longe probabiliores et firmissimae rationes exstant, ex altera infirmas admodum, tamen ideo rem ipsam vendicare pro dubia incerta-

FABRICII PRAEFATIO.

IX

que et inter rationes illas paritatem et *ἰσοσθένειαν* admittere quamlibet *ἀδοξάστως*, quod nihil aliud est quam ludere in re maxime seria et *ἀδοξάστως* insanire.

Huius scriptoris editionem adornare novam iam diu gestiit mihi animus, utque manum admoverem operi, tum exemplum nobile desideratissimi amici ac popularis mei D. Godefridi Olearii τοῦ μακαρίτου, qui in Philostratorum operibus expoliendis laudatam industriam posuerat, atque insignis viri B. Io. Friderici Gleditschii, qui sumtus obtulit, honestus ardor rei literariae promovendae facile mihi persuasit. utinam vero quemadmodum hic, ipsoque interim dum opus excuditur cheu defuncto, heres dignissimus filius nihil omisit quod ad chartae et typorum nitorem opusque luculenter et emendate excudendum faceret, ita et ego Tuas lector optime expectationi satis satis fecerim! quibus tamen subsidiis rem sim aggressus, quid in eo conatus sim praestare, ubi paucis exposuero, ad scriptorem ipsum adeundum et rem per te cognoscendam protinus Te sum admissurus.

Graeca imprimis recensui ad tres codices mss Savilianum Vratislaviensem, qui in libro 2 adversus Logicos sect. 349 desinit, et Cizensem, quorum ope quam plurimas mendas et in his graves foedasque quam multas sustuli, ita ut paucissima loca iam putem superesse in quibus a Sexti sensu in lectione vehementer aberretur. Saviliani priorem partem cum versaretur in Anglia contulit rev. vir Io. Fridericus Wincklerus, pastor ad S. Nicolai aedem in hac urbe, doctrina et exemplo insignissimus. integri lectiones deinde mecum Oxonia communicavit, cui tot alia in hoc genere beneficia debeo, et longe pulcherrima debet ac debebit literatus orbis, vir cl. Ioannes Hudsonus. Vratislaviensem pro suo in literas amore ad me misit illustris ac generosissimus vir Ferdinandus Ludovicus de Bresler et Aschenburg, Caesareae Maiestati a consiliis et senatus Vratislaviensis ingens gloria. Cizensem denique, quo olim usus vir summus Thomas Reinesius, et cui similem plane fuisse comperi illum ex quo Hervetus versionem suam ador-

navit, evolvendum accepi cl. viri Friderici Gleitsmanni, rectoris meritissimi benevolentia, per nobilissimum et Ictissimum virum Io. Burchardum Menckenium, historiographum regium et in actis Lipsiensibus adornandis vullertem ac peritum literati orbis grammateum. horum omnium humanitati et propenso iuvandi studia nostra animo gratias conceptissimas ago habeoque merito ac lubens. nactus etiam sum exemplum Sexti Empirici in cuius marginibus vir in hisce literis maximus Claudius Salmasius manu sua inter legendum nonnulla feliciter castigavit. non ignoro longe plures Sexti codices manu exaratos passim exstare, ut in bibliotheca regis Christianissimi atque in Medicea et Ottobonianum Romae, cuius lectiones quasdam a praestantissimo Andr. Buttigio accepi, quas ad eruditissimum et elegantissimum virum Io. Iacobum Mascov miserat vir exquisita antiquitatis eruditae et Graecarum literarum peritia clarissimus Leonardus Adami: nec non codicem Sexti Empirici, quem in bibliotheca regia Taurinensi evolvisse se testatus mihi est rev. et doctissimus amicus noster Christophorus Matthaeus Pfaffius, quo doctore Tubingensis academia hodie efflorescit: praeterea codices Augustanos tum in bibliotheca publica urbis, tum in privata Spizeliana aliosque non paucos, quos omnes contulisse uti nec integrum uni homini, ita post illos tres a me consultos non adeo multum interesse existimo, cum paucissima, ut dixi, loca alicuius momenti putem superesse, in quibus medela a codicibus mss magnopere desideretur.

Latina versio Pyrrhoniatarum institutionum, quam Henricus Stephanus, vir Latine Graeceque non mediocriter eruditus atque ut norunt omnes immortaliter meritis de utrisque literis, rarius quam Hervetiana librorum contra Mathematicos a sensu aberrabat, aberrabat tamen non raro, frequentius etiam Graeca vocabula retinuit et ambigua erat interdum atque obscura; erat etiam ubi falsam lectionem vel hiulcam Graeci codicis sequeretur interpres, vel ignorance subtilium argutiarum dialecticae Stolcae non probe fuerat sententiam Sexti assecutus. co-

natus itaque sum hisce defectibus quantum potui occurrere versionemque Stephani, quam integram saepius excusam consulere et conferre quilibet potest, sine ulla viro, cuius merita et industriam ingeniumque colo et admiror, obtrectandi libidine emendare et quod ipse in bene multis aliorum versionibus fecit, utinam ego pari successu, interpolare ac supplere studui. quamquam non facile aliquis in his tam lynceus esse potest, ut non aliqua eum fugiant vel praetereant, quae transferentem ipsum fortasse non potuissent fugere aut praeterire, uti p. 115 huius editionis verborum: τὰς ἐπιστήμας τῶν φύσει φασὶν εἶναι video me reliquisse hanc versionem: "scientias inter ea numerant quae sunt natura" cum oporteat interpretari: "scientias aiunt esse earum rerum" (sive "de rebus illis) quae natura non positione hominum sunt". sic p. 183, 184, ἐν τισιν ἱεροῖς malim "in sacris quibusdam" quam ut a Stephano verum et a me relictum est, "in templis". similiter p. 191 quater excusum "ars circa naturam" cum legendum sit "circa vitam".

Gentiani Herveti tot scriptoribus Graecis Latine versis clarissimi interpretatio ἀντιρρήσεων adversus Mathematicos ac philosophos pluribus etiam locis et frequentius longe quam Stephani emendanda ac supplenda a me fuit, quod ita conatus sum facere, ut sensum Sexti quantum possem fideliter ac perspicue redderem. sed versus Xenophanis p. 392 huius editionis in versione adhuc indigent emendatione quae facile poterit adhiberi ex p. 380; nam ex illa facile apparebit delendum vocabulum "fuere", ne monstrum hexametri septem pedum obtrudatur.

De notis meis nihil quod dicam habeo, nisi ut veniam Tuam, sicubi lapsus sum, rogem: interim profiteor operam me dedisse, ut scriptor sine offensione et maiore cum fructu legi posset, itaque et obscura illustrare et illa quae pietati probisque moribus contrariantur, incisis argumentorum nervis strictim refellere conatus sum. in indice scriptorum Graecorumque verborum operam mihi suam addixit iuvenis egregius Nicolaus Feddersen, Flensburgensis, qui ex clarissimi Seeleni,

nuper ad Lubeeense lyceum moderandum feliciter allekti, disciplina ad nos venit, linguisque ac bonis artibus tam gnarum ac strenuum hactenus etiam in gymnasio huius urbis impendit studium, ut neutiquam vulgarem nec tralatitiam spem de illo concipere liceat.

Denique singulariter praedicanda mihi cura sollers et accurata eruditissimi viri Stephani Bergleri, qui quoniam absente me opus hocce fuit excudendum, cum laudato supra mihi Buttigio nulli labori pepercit ut e typographi praelis quantum posset fieri correctum ac sine mendis in manus hominum exiret. vale.

DE SEXTO EMPIRICO

TESTIMONIA.

Diogenes Laërtius in vita Timonis Sillographi (lib. 9 sect. 116.).

Ἡροδότου δὲ διήκουσε Σέξτος ὁ Ἐμπειρικός, οὗ καὶ τὰ δέκα τῶν Σκεπτικῶν καὶ ἄλλα κάλλιστα. Σέξτου δὲ διήκουσε Σατορνῖνος ὁ Κυθηνᾶς, ἔμπειρικός καὶ αὐτός.

Herodotum (Ariei f. Tarsensem) Sextus Empiricus audivit, cuius sunt decem illa sceptica volumina aliaque pulcherrima. porro Sextum Saturninus audivit cognomento Cythenas, et ipse Empiricus.

Idem Laërtius in vita Pyrrhonis lib. 9 sect. 87 disserens de locis decem communibus Scepticorum.

Τὸν ἑνατον Φαβωρίνος ὀγδοόν, Σέξτος δὲ καὶ Αἰνειο-
δημος δέκατον. ἀλλὰ καὶ τὸν δέκατον Σέξτος ὀγδοόν φησι,
Φαβωρίνος δὲ ἑνατον.

Ex nono loco Phavorinus octavum facit, Sextus autem et Aenesidemus decimum. sed et qui decimus est, Sextus octavum dicit, Phavorinus autem nonum.

Auctor εἰσαγωγῆς quae legitur inter Galeni opera cap. 4.

Τῆς δὲ ἔμπειρικῆς προέστησεν Φιλῖνος Κῶος, ὁ πρῶτος αὐτὴν ἀποτεινόμενος ἀπὸ τῆς λογικῆς αἰρέσεως, τὰς ἀφορμὰς λαβὼν παρὰ Ἡεροφίλου οὗ καὶ ἀκουστής ἐγένετο. θέλοντες δὲ ἀπαρχαῖζειν ἑαυτῶν τὴν αἵρεσιν, ἵνα ἡ πρεσβυτέρα τῆς λογικῆς, Ἀκρωνα τὸν Ἀκραγαντῖνόν φασιν ἄρξασθαι αὐτῆς. μετὰ Φιλῖνον ἐγένετο Σεραπίων Ἀλεξανδρεὺς, εἶτα Ἀπολλώνιοι δύο πατὴρ τε καὶ υἱὸς Ἀντιοχεῖς, μεθ' οὓς Μηνόδοτος καὶ Σέξτος, οἱ καὶ ἀκριβῶς ἐκράτουν αὐτήν.

Empiricae auctor fuit Philinus Cous qui primus eam a rationali secta abscidit, occasione accepta ab Herophilo cuius et auditor exstitit. cum vero vellent antiquitatem sectae suae vindicare, ut antiquior rationali videretur, Acronem dixerunt fuisse illius principem. post Philinum fuit Serapion Alexandrinus, duo deinde Apollonii pater et filius Antiocheni, post hos Menodotus ac Sextus, qui accurate sunt in illa roboranda versati.

S. Gregorius Nazianzenus orat. 21 in Athanas. p. 380.

Ἦν ὅτε ἤμασι τὰ ἡμέτερα καὶ καλῶς εἶχεν· ἦν ἡ μὲν περιστὸν τοῦτο καὶ κατεγλωττισμένον τῆς θεολογίας καὶ ἔντεχνον οὐδὲ πάροδον εἶχεν εἰς τὰς θείας αὐλὰς· ἀλλὰ ταῦτόν ἦν ψίφοις τε παύειν τὴν ὄψιν κλεπτούσαις τῷ τάχει τῆς μεταθέσεως, ἢ κατορχίσθαι τῶν θεατῶν παντοίοις καὶ ἀνδρογύνοις λυγισμασι καὶ περὶ θεοῦ λέγειν τι καὶ ἀκούειν καινότερον καὶ περιέργον. τὸ δὲ ἀπλοῦν τε καὶ εὐγενὲς τοῦ λόγου εὐσέβεια ἐνομίζετο. ἀφ' οὗ δὲ Σέξτοι καὶ Πύρρωνες καὶ ἡ ἀντίθετος γλῶσσα ὥσπερ τι νόσημα δεινὸν καὶ κακώθεις ταῖς ἐκκλησίαις ἡμῶν εἰσεφθάρη, καὶ ἡ φλυαρία παιδευσις ἔδοξε -- ὡς τίς Ἰερემίας ὁδύρεται τὴν ἡμετέραν σύγχυσιν καὶ σκοτόμαιναν;

Fuit quondam tempus cum res nostrae florerent ac praeclare se haberent. cum nimirum superflua haec et verborum lepore atque arte fucata tractandae theologiae ratio ad divinas aulas ne aditum quidem habebat: verum idem erat calculis ludere, inversionis celeritate oculorum obtutum fallentibus, aut omnigenis et lascivis flexibus spectatores ludificari, quod novi quidpiam ac curiosi de deo vel dicere vel audire: simplex contra ingenuaque oratio atque doctrina pietas existimabatur. at posteaquam Sexti et Pyrrhones, et contradicendi libidine incitata lingua veluti gravis quidam ac malignus morbus in ecclesias nostras magno malo irrepserunt ac nugacitas opinionem doctrinae atque eruditionis tulit --- o quis Ieremias confusionem nostram caliginemque deplorabit!

Haec Nazianzeni verba, in quibus Sexti mentio, sua facit Nicephorus Gregoras libro 19 Historiarum p. 584 editionis Boivinianae. Nicetas ad hunc Nazianzeni locum: "Sextus et Pyrrho philosophi omnibus aliis philosophis sese opponebant, atque adversus omnes opiniones et sententias disputabant nec percipi quicquam posse contendebant, eamque ob causam ephectici nominati sunt, quasi inhibentes et impediētes ne quid de ulla re certi statueretur".

Idem Nazianzenus carmine ad Episcopos v. 303 in v. c. Iacobi Tollii insignibus itineris Italici p. 30.

Μή μοι τὰ Σέξτου μηδὲ Πύρρωνος πλέκε,
Χρύσιππος ἔρρει, μακρὰν ὁ Σταγειρίτης.
μηδὲ Πλάτωνος στέργε τὴν εὐγλωττίαν.

Noli mihi Sexti ac Pyrrhonis more orationes tuas nectere, valeat Chrysippus: longe abs te Stagirensē illum ablegato: noli facundiae Platonis studiosus esse.

Agathias lib. 2 Histor. p. 64, ubi de Uranio quodam Syro, pseudophilosopho.

Ἐβούλετο μὲν γὰρ τὴν ἐφεκτικὴν καλονμένην ζηλοῦν ἐμπειρίαν * κατὰ τε Πύρρωνα καὶ Σέξτον τὰς ἀποκρίσεις ποιῆσαι, καὶ τέλος ἔχειν τὴν ἀταραξίαν, τῷ μηδὲν ὁτιοῦν οἰεσθαι ληπτὸν καθιστάται.

Volebat ephecticem quam appellant disciplinam (iudicium de quavis re proposita suspendentem) imitari et iuxta Pyrrhonem et Sextum responsiones facere, finemque consequi vacuitatem perturbationis in animo, existimando nimirum nihil esse quod intellectu comprehendi posset.

* ab hac ἐμπειρία philosophica sive Sceptica potius quam a medica secta Empirica possit Sextus videri tulisse appellationem Empirici, nisi ex Galeni isagoge et Laërtio esset exploratum, quod utique medicus Empiricus fuerit Sextus, licet Empiricos medicos Scepticis philosophis opponit lib. 2 contra Logicos sect. 328 et Methodicam sectam Sceptico magis congruere disputat lib. 1 Pyrrhon sect. 236. sed in multis satis bene convenit Scepticis atque Empiricis, qui etiam ut ὁμοίηφοι iunguntur lib. 2 contra Log. sect. 101. et in vitae negotiis Sceptici non erant Sceptici. in hoc autem Agathiae loco videndum an ἀπορίαν legendum sit pro ἐμπειρίαν.

Georgius Cedrenus Compendio Histor. p. 133.

Τρισκαιδέκατος, Σέξτοι καὶ Πύρρωνες· ὁ μὲν μὴ εἶναι πάντῃ γνωστὸν καὶ καταληπτὸν ὁ Σέξτος δογματίζων, * ἐπέχων καὶ ἐνιστάμενος οὕτως καὶ πρὸς πᾶσαν ἀντεῖπε τέχνην καὶ ἐπιστήμην, ὁ δὲ Πύρρων φιλόσοφος ὢν, ἐφεκτικὸς ἐκαλεῖτο ἐνιστάμενος κατὰ τοῦ ἐξ ἐναντίας, φιλοσόφου καὶ τούτου ὄντος, ὃς πάντα γνωστὰ καὶ καταληπτὰ ἔφασκεν εἶναι· καὶ οὕτω τὰ ἀλλήλων λογομαχοῦντες ἀνῆρουν.

Decimus tertius (philosophorum qui sectas condidere) Sextus et Pyrrho. Sextus quicquam cognosci ac percipi negavit posse, itaque assensum sustinens atque insistens adversus omnes artes ac scientias disputavit. Pyrrho autem philosophus ephecticus sive assensum sustinens vocabatur; contendit enim contra adversarium, philosophum et ipsum, qui omnia cognosci ac comprehendi posse affirmabat. sic illi verbis inter se pugnantes alter alterius refellit opinionem.

* hoc diserte negat Sextus se facere, Scepticam dubitationem illa ratione distinguens ab Academica acatalepsia, quam cum aphasia Pyrrhonia perperam Cedrenus confundit.

Suidas in Lexico, (Sextum Empiricum cum Sexto Stoico confundens et praeter rem pro Afro venditans).

Σέξτος Χαιρωνεύς, ἀδελφιδοῦς Πλουτάρχου, γεγονώς κατὰ Μάρκον Ἀντωνῖνον τὸν Καίσαρα, φιλόσοφος, μαθητὴς Ἡρόδοτου τοῦ Φιλαδέλφαιου. ἦν δὲ τῆς Πυρρωνείου ἀγωγῆς καὶ τοσοῦτον πρὸς τιμῆς τῷ βασιλεῖ ἦν ὥστε καὶ συνδικάζειν αὐτῷ. ἔγραψεν ἡθικά. ἔτι Σκεπτικὰ βιβλία δέκα.

Σέξτος Αἰβύς φιλόσοφος. Σκεπτικὰ ἐν βιβλίοις 1, Πυρρωνεία.

Sextus Chaeronensis, Plutarchi ex sorore nepos, philosophus, qui fuit Marci Antonini Caesaris temporibus, Herodoti Philadelphiei discipulus sectaeque Pyrrhoniae addictus. hic apud imperatorem in

tanto honore erat, ut una cum eo ius diceret. scripsit Ethica. item Sceptica libris decem.

Sextus Afer philosophus scripsit Sceptica libris decem, nec non Pyrrhonia.

Auctor tabellae de sectis Medicorum, quam e cod. ms
Caesareo Galeni vulgavit Lambecius 6 p. 152.

Συνεστήσαντο τὴν ἐμπειρικὴν οἶδε· Ἀκρων Ἀκραγαντίνος, Φιλίνος Κῶος, Σεραπίων Ἀλεξανδρεὺς, Σέξτος, Ἀπολλώνιος. τὴν δὲ λογικὴν οἶδε· Ἱπποκράτης, Διοκλῆς, Πρωξαγόρας, Φιλότιμος, Ἀσκληπιάδης. τὴν μεθοδικὴν οἶδε· Θεμισὼν Λαοδικεύς, Θέσσαλος, Μενέμαχος, Σωρανός.

Empiricam sectam constituerunt Acron Agrigentinus, Philinus Cous, Serapion Alexandrinus, Sextus, Apollonius. rationalem Hippocrates, Diocles, Praxagoras, Philotimus, Asclepiades. methodicam Themison Laodiceus, Thessalus, Menemachus, Soranus.

Scholia Graeca ad Lucianum t. 2 p. 24 ad illa Luciani in Icaromenippo [c. 79 p. 782 R.].

Τὸ Ἀκαδημαϊκὸν ἐκεῖνο ἐπεπόνθει καὶ οὐδὲν τι ἀποφύνασθαι δυνατός ἦν, ἀλλ' ὥσπερ ὁ Πύρρων ἐπεῖχεν ἔτι καὶ διεσκέπτετο] οὐκ ἀκριβῶς τὴν Ἀκαδημαϊκὴν τοῖς Πυρρωνεῶσι ἦτοι ἐφεκτικαῖς ἀπονέμεις Λυκιανέ· ἀντιδιαστέλλονται γὰρ τούτοις οἱ ἐξ Ἀκαδημίας, ὡς αὐτῶν ἔστιν ἐκεῖνων τῶν Πυρρωνεῶν ἀκοῦσαι ἐν ταῖς ὑποτυπώσεσιν.*) ἵκασχον γοῦν τοῦτο ὑπὸ τῆς ἰσοσθενείας τῶν ἀντιπάλων λόγων, οὐκ ἔχοντες ὁποτέρῳ παράσχοιεν αὐτοὺς εἰς συγκατάθεσιν.

Tum itaque Academicum illud ei accidebat, ut nihil statuere posset, verum Pyrrhonis in morem suspensus haerebat et considerabat amplius] non satis accurate Academiam, Luciane, tribuis Pyrrhonis sive ephecticis philosophis; sunt enim ab his Academici distincti, ut ex ipsis Pyrrhoniis intelligere datur in suis hypothesebus. assensum autem sustinuerunt hi ob par robur contrariorum hinc inde argumentorum, quod utris eorum assentirentur non haberent.

* respicit ad ea quae Sextus statim sub init. libri 1 Pyrrhon. hypotyp.

Marsilius Cognatus libro 3 Variarum Observatt. capite 6.

I. Sextus ille, cuius duo sunt edita volumina, quorum uni est index *adversus Mathematicos* ^{a)}, alteri *Pyrrhonianarum Hypotyposeon*, philosophus Pyrrhonius fuit, ut scripta eius ostendunt, in quibus Pyrrhonio more de rebus disserit tam naturalibus quam de septem disciplinis quas liberales vulgo appellamus, nihil asserendo, nihil decernendo, quod Laërtius quoque docet in vita Pyrrhonis, cum eum nominat inter eos qui de Scepticorum dubitandi modis scripserunt. nominat autem Sextum, Phavorinum, Aenesidemum; cuius Aenesidemi ^{b)} Sextus ipse meminit libro qui inscribitur de philosophia, ubi

disputat an sit aliquid quo iudicetur veritas et affirmat Aenesidemum decem attulisse modos epoches, et ubi quaerit quot sint non manifestae rerum differentiae, citat Aenesidemi librum quartum Pyrrhoneorum. scilicet Pyrrhonius Pyrrhonio gaudet.

a) Cognatus Latina Sexti editione usus *libros adversus Mathematicos* primo nominat loco. sed *Pyrrhonias Hypotyposes* prius scriptas pluribus locis Sextus ipse testatur, ut iam notatum a me lib. 4 bibl. Graecae cap. 18. itaque in Graeco-Latina editione rectius illae praemittuntur, quod in hac libenter quoque secutus sum.

b) vide sis infra indicem scriptorum a Sexto laudatorum.

II. Fuit etiam arte medicus; nam libri *adversus Mathematicos* c. 16 inquit ^{c)} *scientiae nostrae Aesculapium auctorem*. et libro eodem de philosophia eademque disputatione an sit aliquid quo iudicetur veritas ^{d)}, *medicos a se commentarios fuisse scriptos testatum reliquit*. non fuisse cognomen eius *Empiricum* aliqui probant, quoniam neque Suidas neque Laërtius ^{e)} huiusmodi cognominis meminere. probabam ergo, quia libri primi Pyrrhonianorum cap. 34 quaerit an medica experientia eadem sit cum Sceptica philosophia, et statuit Methodicos potius cum Sceptis affinitatem quam alios quosque medicos habere. cum autem ipse palam Sceptis profiteretur, verisimile quoque sit, Methodicum potius ^{f)} quam Empiricum ipsum fuisse. tamen e contrario libri *adversus Mathematicos* capite 7 ait scriptos a se *commentarios Empiricos* ^{g)}, quamobrem iure aliqui cognomen Empirici inditum existiment. sed dici potest (dum clarius testimonium nobis deest) non quod Empiricus fuerit, empiricos libros exarasse, sed quod Methodicus placita Empiricorum in illis commentariis ad disquisitionem revocaverit.

c) libro contra Grammaticos sect. 260: τὸν ἀρχηγὸν ἡμῶν τῆς ἐπιστήμης Ἀσκληπιόν.

d) lib. 1 contra Logicos sect. 202: ποικιλωτέρων καὶ κατ' ἰδίαν ἐν τοῖς ἱατρικοῖς ὑπομνήμασι διεξήλθομεν.

e) imo Laërtius diserte in testimonio primo supra a me annotato.

f) non adeo firmiter hoc colligi, iam ad Agathiae locum supra observavi, licet Sextum Methodicis accenset quoque v. c. Daniel Clericus parte 2 historiae medicinae Gallica lingua vulgatae p. 88.

g) ἐμπειρικὰ ὑπομνήματα, lib. contra Grammaticos sect. 61.

III. Vixisse illum Alexandriae crediderim, quia libro, qui de philosophia nonus ^{a)} inscriptus est, de loco disserens, exemplum affert Alexandriae, gymnasii, scholae. est autem verisimile rei prae oculis sibi positae exemplum attulisse, et erat tum gymnasium tum schola celebris Alexandria.

b) lib. 2 contra Physicos sect. 15 et 95. sed videtur ibi Alexandriae meminisse Sextus ex Aenesidemo quem non diffidet se sequi. certe Sextum Alexandriae non scripsisse cui potius quam ipsi credamus lib. 3 Pyrrhon. sect. 221: *selem Alexandriae sacrificant Horo et Thetidi blattam, quod apud nos nullus fecerit*. Alexandrinam etiam dictionem a sua distinguit sect. 213 libri contra Grammaticos. itaque quod ὑποπόδιον ait apud suos dici sect. 246 eiusdem libri, quod apud Athenienses et Coos vocetur χελώνς, necesse est non solis Alexandrinis fuisse vocabulum illud familiare, licet ὑποπόδιον etiam legitur in Graeca Alexandrinorum versione Psalm. 110 1.

IV. Coniicere est etiam (levi tamen coniectura) Galeno¹⁾ posteriorem fuisse, quoniam libro qui decimus de philosophia inscribitur, definitionem medicinae eandem quam libro artis medicae Galenus attulit, *scientiam salubrium, non salubrium et neutrorum*, propterea non dixerim hunc esse Sextum Chaeronensem²⁾, Plutarchi nepotem, quem Iulius Capitolinus in M. Antonino scribit ab ipso M. Antonino auditum esse, quoniam necesse est Chaeronensem exstitisse ante Galenum; etenim profectus est quidem Galenus Romam sub eodem Marco, sed cum iam natu grandior esset et Commodum filium haberet et bellis externis occuparetur, fuitque Plutarchi nepos Stoicus non Pyrrhonius, ut infra dicam, nec inter medicos habetur.

f) Galenus circa a. C. 200 aetatis 70 Severi septimum defunctus in libro *περὶ ὑποτυπώσεως ἐμπειρικῆς* quem Antonini philosophi tempore, anno aetatis 37 composuit, postremos ex Empiricis memorat Menodotum et Theudam, qui Laërtio Theodas Laodiceus, eodem Laërtio teste Menodotum Herodotus Tarsensis audivit, Herodotum Sextus noster.

h) recte Cognatus Sextum Chaeronensem Stoicum et nostro antiquiorem, Antonini philosophi magistrum a iunioris Empirico distinguit, licet Suidas confundat aliisque idem faciendi ansam praebuerit, sed Cognati sententiam probant Casaubonus et Salmasius ad Iulii Capitolini Antoninum, Ioannes Ruadus in Plutarchi vita c. 5, Ioannes Ionsius § 12 de scriptoribus hist. philosoph. Andreas Dacierius ad M. Antoninum, Ludolphus Kusterus ad Suidam etc. huius Chaeronensis non Empirici Sexti imaginem exhibet numus apud Iac. Sponium p. 140 Miscellan. eruditae antiquitatis quam pro Empirici imagine venditat praecleara Laërtii editio Wetsteniana et tomus tertius thesauri Antiquitt. Graecarum Gronov.

V. Sextus empiricae sectae medicus, Galeni testimonio clarus libro ei adscripto qui *Medicus* inscriptus est seu *introductio* cap. 4, qui sectam empiricam corroborasse fertur, alius fuit³⁾ quam hic de quo loquimur. hanc quidem puto fuisse causam cur Pyrrhonium hunc aliqui Empiricum appellaverint, putantes eundem esse nec animadvertentes hunc methodicum potius fuisse et Galeno posteriorem. quem vero Galenus Sextum curavit, ut narrat libro ad Postumum⁴⁾, ex his nullum esse satis mihi persuasum est; non enim Galenus cognomen et professionem eius omisisset, si aut medicus aut philosophus exstitisset, cum id in aliorum mentione non omiserit.

l) nullo idoneo argumento probare potuit Cognatus diversum hunc esse auctori isagoges memoratum Sextum Empiricum a nostro, quem methodicum fuisse non empiricum sola coniectura ductus contra disertam codicum et Laërtii ac Suidae testimonia arguit, cum quibus si isagogen conferas, de nostro sermonem illi esse neutiquam dubitabis.

m) libro ad Epigenem *περὶ τοῦ προγινώσκειν*, c. 10 Sextus (in edit. Aldina semper *Ἐξῆτος*) *Ἀντωνίου υἱός, φιλόνομος ὡς ἱσχυρῶς*.

VI. Suidas unum memoravit Sextum Chaeronensem Plutarchi nepotem, alterum Libycum, utrumque vero secta Pyrrhonium. sed vereor ne de Chaeronensi⁵⁾ falsus sit: Iulius enim Capitolinus mihi videtur Stoicis illum addicere; namque in M. Antonino inquit: audivit et Sextum Chaeronem Plutarchi nepotem, Iunium Rusticum, Claudium Maximum et Cinnam Catulum, Stoicos. itaque hic vere Pyrrhonius Libycus⁶⁾ ille potius quam Chaeronensis credendus est. Porphyrius libro *Homeriarum quaestionum*⁷⁾ Sexti laudat interpre-

tationem vocis *ἀδελφόν*, sed hic fuerit Sextus an alius, non habeo dicere.

n) ex hac confusione quod Chaeronensem Sextum cum Empirico eundem quidam esse putarent, factum esse existimo, ut *διαλέξεις* sive dissertationes breves morales quinque quae Dorica dialecto scriptae exstant inter Pythagoreorum fragmenta *περὶ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, περὶ τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ αἰσχροῦ, περὶ τοῦ δικαίου καὶ τοῦ ἀδίκου, περὶ τοῦ ψεύδους καὶ τῆς ἀληθείας, περὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς ἀρετῆς* et *διδασκόν*, in codicibus nonnullis mss, ut Cizensi quo usus sum, Sexto Empirico subiiciantur, quarum auctorem Sextum Chaeronensem esse suspicor. certe v. c. Ioannes North qui dissertationes illas versione et notis illustravit, auctorem non statuisset nescio quem Mimantem, si ipsi fuisset perspectum in mss codicibus pro verbis quibus ille suam superstruit sententiam diss. 4 p. 722 *Μίμης εἶναι* perspicue legi, *μύστας εἶναι*, *initiatum sum*.

o) aegre persuaserim mihi Sextum Empiricum fuisse Libycum sive Afrum patriā: certe mores suos a moribus populorum Libycorum diserte distinguit lib. 3 Pyrrhon. sect. 213. igitur undecumque hoc Suidas hauserit, alium cum nostro eum confudisse opinor, qui non minus ab Empirico diversus fuit quam Sextus Iulius Africanus, Christianus scriptor centorum nostroque longe iunior, vel antiquior nostro Sextus de quo Martialis § 38.

p) Porphyrius quaest. 28 Homerica: *οὐ κακῶς δὲ καὶ Σέξτος ἀδελφόν ἀποδέδωκε τὸ ἐξ ἀδελφοῦ ἐμπειρόν*.

VII. Cum autem ex libris Sexti, qui exstant, nihil de eius religione intelligi possit, assequi etiam non valemus, an idem fuerit⁸⁾ quem de resurrectione scripsisse auctor est Eusebius lib. 5 hist. Eccles. cap. 27.

q) satis perspicuum est Sextum fuisse alienum a Christi sacris, nec quemquam novi ea de re vel leviter addubitasse. itaque Sextus ille Christianus scriptor quem aetate Severi imp. librum de resurrectione scripsisse ex Eusebio tradit etiam S. Hieronymus c. 50 libri de scriptor. eccles. ab Empirico certissime tam est diversus quam *Σέξτος ὁ ἐκκλησιαστικὸς φιλόσοφος*, quem laudat S. Maximus ad Dionysium de Mystica theologia c. 5 t. 2 p. 55. at apud Honorium lib. 2 de luminaribus ecclesiae c. 17, ubi memorantur *Sexti sententiae contra Mathematicos*, error est, et ex Gehnadii c. 17 *Pamphili pro Sexti legendum*.

VIII. Scripsit quidem praeter hos, quos habemus, *libros scepticos*⁹⁾, ut ait, quo loco *empiricos* se scripsisse memoravit, ut ante rettuli. item *commentarios de anima*, ut ipse scribit lib. adversus Mathem. ubi de soni definitione disserit, ubi *Pyrrhonios* etiam *commentarios* a se scriptos affirmat, sed quos eosdem cum Scepticis putemus, ut intelliget diligens lector ex c. 22 adversus Mathematicos: a quibus fortasse quoque non differunt *libri de sceptica ratione*, quos citat in eadem tractatione an sit aliquid quo iudicetur veritas: quamquam si quis perpendat eum locum in quo libros de ratione sceptica memoravit, et comparet cum iis quae dicuntur cap. 11 lib. 1. Pyrrhoniar. Hypotyp., suspicabitur facile eosdem esse libros de sceptica ratione et Pyrrhoniar. Hypotyp. et eandem tractationem esse atque eam cuius mentionem facit ipso initio libri primi de Philosophia. dicit etiam *de elementis* a se scriptum paullo post initium libri qui nonus inscribitur, quem divinare nequeo cur non *secundum* inscripserint, ut debere inscribi ipsa rerum et verborum consequentia demonstrat. tractatio vero de elementis, quantum observare valui, in aliis eius libris quam qui nunc habentur, est perquirenda.

r) vide infra in indice scriptorum.

EDITIONES SEXTI EMPIRICI.

Latinae.

Pyrrhoniae Hypotyposes ex *Henr. Stephani* versione 1562. 8.

Libri adversus Mathematicos ex versione *Gentiani Herveti*, Paris. 1569 fol. et Antverp. 1569 fol. apud Plantin. atque iterum Paris. 1601 fol. in his editionibus Pyrrhoniae Hypotyposes libris contra Mathematicos subiunctae sunt, cum a Sexto prius scriptae fuerint et in codicibus mss et editione Graecolat. rectius praemittantur.

Graeco latina.

A. 1621 apud Petrum et Iacobum Chonet, fol. quae editio unica, Genevae excusa, varios titulos praefixos habet, itaque in aliis Parisios in aliis Aurelianam in aliis denique Genevam sive Coloniam Allobrogum expressam repperi. praefixae sunt a typographo variae ectiones e codice neutiquam contemnendo.

Editiones promissae.

Philippi Iacobi Maussaci, qui commentarios ad Sextum Empiricum promittit p. 1234 et 1236 ad Aristotelis Historiam animalium.

Casparis Barlaei, qui in literis ad Petrum Cunaenum datis 28 Dec. 1631 p. 421 libros meos de *Sceptica philosophia* oppositos libris tribus *Pyrrhoniæ hypotyposeon Sexti Empirici* magnam partem absolvi. Cunaenus ad Barlaeum 22 Iul. a. 1631 inter epistolas centum editas a Ioanne Brand p. 114 memini spem nobis a te factam olim fuisse de *Sexto Empirico*. quem si adornare coeperis, rem aggredieris praeclara tua indole dignissimam. librum contra Grammaticos publicis praelectionibus confutatum a Barlaeo notat Vossius lib. 1 Aristarchi c. 3.

In Sextum ut observationes scriberet, *Aegidius Menagius* olim impensis stimulatus est a Buningenio Reip. Batavae ad regem Christianissimum legato, teste ipso Menagio in notis ad Laërtium p. 444, ubi praefatus Sexti libris nihil esse elegantius nihil doctius nihil absolutius, subiungit: *doctis viris morem gerere equidem velim, an possim dubito.*

Sexti libros elegantissimos et longe acutissimos appellat *Caspar Barthius* libro 60 *Adversariorum* p. 3005, nec sine admiratione ingenii legendos, omnes philosophorum decisiones in dubium vocantes: quos tamen, inquit, si quis occupare animum velit, nullo negotia inductis contra rationibus et ipsos firmi nihil habere demonstrari possit. idem

EDITIONES SEXTI EMPIRICI.

xxi

libro 58 cap. 5: *Sexti elutiones aliis insuper introductis vicissim eludi possunt, ut nos aliquando super illis libellis cogitantes experti sumus nostrae meditationis exemplo.* sic *Nicolaus Cabasilus* archiep. Thes-salonicensis scripsit solutionem argumentorum quinque contra rhetoricam et dissertationem de criterio veritatis adversus Scepticos quae nunc exstat in bibl. augustissimi imperatoris. et *Guilelmus Langius* libro Sexti adversus Geometras primum de veritatibus geometricis opposuit, editum Hafniae a. 1656. 4.

Ad librum I *Pyrrhoniæ hypotyposeon* meditatam se quaedam esse affirmavit mihi vir illustris et magno nuper literarum iactura extinctus *G. G. Leibnizius*. sed nihil eius inter schedas repperitum comperi.

HENRICUS STEPHANUS

HENRICO MEMMIO,

SUPPLICUM LIBELLORUM IN REGIA MAGISTRO S. D.

Quoi Graiae sophiae dabo libellum
Romana modo pumice expolitum?
O Memmi, Tibi, namque tu solebas
Graiorum lepidas amare nugas.

"Quid" dices statim, si Te bene novi "modestiane quadam ac verecundia hoc facis, ut tuum hunc libellum nugas appelles, an ex animo et ut sentis, ita loqueris ingenuaeque verum fateris"? οὐ μάλ-
λον τοῦτο ἢ ἐκεῖνο. "hic libellus seriane tractat an nugas"? ἐπέχω.
"ad hoc saltem responde: estne philosophicum eius argumentum"?
οὐ καταλαμβάνω. "age, quid definitum constitutumque tibi de illo
libello est"? οὐδὲν ὀφείλω. "at mihi tuam de eo sententiam, quae-
cumque est, aperi." immo nulla mihi sententia est, utpote nihil opi-
nanti. "quid facis igitur"? σκεπτόμενος διατελῶ. miraris, Henrice,
Henrici tui metamorphosin, in Scepticum quasi quodam virgulae
divinae miraculo transformati? at ego nunc a Te unica differo lite-
rula. tu enim σκωπτικός es, ut mos est hominum venustiorum,
ego vero σκεπτικός. quodsi huius metamorphosis tragicocomicam histo-
riam audieris, ad eam certe multo magis quam ad ullam Ovidianam
attonitus stupefactusque discedes. sed narrabo tamen. cum anno
superiore quartana mea febris post varias παροξυσμῶν ἀκμὰς et
παρακμὰς (longas luppiter et laboriosas) aliosque multiplices actus
tandem ad catastrophē vergeret, eaque non tantum corporis mei
constitutionem penitus immutasset, sed et ipsi naturali ὁρμῇ (dictu
mirabile) tantam mutationem attulisset, ut, quemadmodum nobis,
tantisper dum sani sumus, mel dulcissimum videtur, at ubi in icterum
inciderimus, amarissimum; ita ego, cui ante febris quartanae tra-
goediam nihil dulcius, nihil suavius literarum studio fuerat, ex quo
illius fabulae actor esse coeperam, adeo ab illis abhorrerem, ut non
modo triste et acerbum spectaculum libri mihi afferrent, sed si qua
vel minima de illis mihi occurrebat cogitatio, ea, velut obductam
cicatricem refricans, animum mihi exulceraret: cum, inquam, ita
male erga literas affectus essem atque adeo eas cane pcus et angue
odissem, contigit ut bibliothecam meam aliquando ingressus (sed op-
posita oculis manu, ne librorum mihi aspectus bilem moveret) dum
in scrinio veteres nescio quas apinas et tricas evolvens nugor, in
adversaria quaedam mea inciderem, quae tumultuariam quorundam
Pyrrhoniae sectae capitum interpretationem habebant. illa mihi visum
(quo medicamento λατρῶν παῖδες summopere mihi opus esse cla-
mabant) primo statim aspectu et ad prima verba excutere, illa mihi
decies repetita placere, illa sola scripta palato meo sapere, ego de-
nique de Scepticis dicere, οἷοι πέπνυνται, τοὶ δὲ σκυαὶ ἀίσσουσι.
statim igitur chartas illas tamquam ἔρμαιον arripiens, graecum Sexti
exemplar, unde Pyrrhonia illa transtuleram, diligentissime et avidis-
sime perquiro, tandem multo pulvere sordidatum et situ propemo-
dum obductum (adeo a me neglectus iacebat) invenio. quid multa?
cum opus a me inchoatum dum firma valetudine eram, argumenti

H. STEPHANI DEDICATIO.

XXIII

partim difficultate deterritus, partim παραδοξολογίαν pertaesus, e
manibus abiicissem, animum simul abiiciens atque despondens, tunc
veluti resumptis novis viribus et novo quodam animo ad id magna
alacritate redeo adversusque omnes difficultates pugnans in eo pergo,
nec ante absisto, quam extremam manum illi impono. an autem eas
expugnaverim, aliorum esto iudicium. certe si omnes expugnare non
potui, duobus nominibus excusationem apud aequos iudices mereri
mihi videor, quod uno eodemque tempore primum adversus febrem
et quidem pervicacissimam ac fallacissimam, deinde adversus argu-
menti magnam plerisque in locis obscuritatem simulque miram ver-
borum, ut ita loquar, peregrinitatem luctandum fuit. habes, mi
Henrice, veram rei nuper gestae historiam. "sed quis umquam", di-
ces, "talem fore quartanae febris cum Sceptice sympathiam sperasset?
aut quis huius sympathiae rationem e naturalis philosophiae arcanis
eruiere posset"? immo vero quis eam melius te uno eruiere queat, Hen-
rice φιλοσοφικώτατε? age igitur secundum concute pectus. quodsi
forte nihil ex eo, quod tibi satisfaciatur, depromperis, domum habes,
quae adeo a doctissimis frequentatur viris, ut quoddam pulcherrimu-
rum disputationum emporium appellari merito possit: hanc igitur
quaestionem in frequenti illorum conciliabulo proponas velim, et quo-
modo soluta fuerit, ut aliquem narrationis meae fructum capiam, per-
scribas, ad me certe quod attinet, postquam diu multumque cogita-
tionem meam partes in omnes versavi omnesque circumstantias huius
facti accurate perpendi, aliquam eius rationem invenisse tandem mihi
videor: sed quae tum demum mihi satisfaciet, cum eam aliis et in-
genio et iudicio me praestantioribus satisfacere intellexero. eam paucis
aperiam. febrem quartanam cum ex immoderato literarum studio con-
traxissem, omnes quotidie illud mihi certatim exprobrantes et illi omni
totum meum malum acceptum ferentes audiebam. quid aliud hinc se-
qui poterat, quam immortale quoddam adversus id studium, quod
vitae meae insidiabatur, odium? verum eo res devenerat, ut non
hunc vel illum librum peculiariter odio prosequeror — alioqui Pindarus
potius, quam quisquam alius scriptor dignus odio meo fuisset, quod
ex immenso circa illius interpretationem labore aegritudo corporis con-
tracta foret — sed unius crimen in omnes diffundebam, adeo ut iam non
a Pindaricorum duntaxat similiumve librorum insidiis cavendum mihi
existimarem, sed omnes ad unum suspectos haberem. qua in re mihi
usu veniebat, quod ingeniosissimus poeta canit:

Qui semel est laesus fallaci piscis ab hamo,

omnibus unca cibus aera subesse putat.

sic igitur animo cum affectus essem et libris omnibus, quorum lectio
aliquam animi contentionem postularet, renuntiare et tantum non
bellum indicere statuissem, cur cum Scepticorum libris tandem potius
quam cum ullis aliis in gratiam redierim, in causa fuisse puto, quod
scepsum omnes omnium artium professores refellentem magis ac ma-
gis in illo odio animum meum obfirmaturam sperarem. in illo autem
odio salutis spem collocabam, quia quod reliquum erat vitae, si in
studio literarum pergerem, ἀβιωτον mihi futurum existimabam. haec
est, mi Henrice, quam possum illius mirandae metamorphosis ratio-
nem afferre, dum meliorem a re exspecto.

Verum ut tandem aliquando serio loqui incipiam, tantum abest, ut Sceptice animum meum in illo adversus literas odio obfirmaverit, ut potius per quandam *ἀντιπροσέτασιν* cum illis me reconciliaverit. ac certe, ut iam libere et ingenue mentem meam patefaciam, hunc nostrum Scepticum minime laudo in eo, quod ingenii acumine in refellendis dogmaticis abusus sit, non solum in iis, quae male, verum etiam in iis, quae recte ab illis dicta fuerant. ego siquidem non quid fieri debuerit, sed quid factum fuerit, narro. quamquam si e duobus malis minus eligendum sit, tolerabilior ignava Scepticorum epoche in quibusdam questionibus, quam impudens et temeraria Dogmaticorum quorundam assertio, merito videri possit. de iis autem disputationibus loquor, per quas illi ea etiam, quorum a suis sensibus confinebantur, negabant. uter enim, obsecro, gravius in veritatem peccat, illene qui dubitat (hoc enim exemplum proferam) motus sit necesse, ut Sceptici, an ille qui nullum esse motum audent asserere, ut Dogmaticorum bona pars? et de aliis quidem eorum ad evertendum motum commentis alias: at illud risus causa commemorabo. "si quid movetur", dicebant "aut in eo in quo est loco movetur, aut in eo in quo non est, atqui neque in eo loco movetur in quo est — manet enim — nec in eo loco in quo non est — quomodo enim agere possit in eo loco, in quo ne sit quidem —; nihil erga movetur". hoc commentum cum Diodoro philosopho dogmatico summopere placere sciret Erophilus medicus, facetissime in eum suam illam argutiam reforsit. nam cum is luxato forte humero ad eum non philosophicam sed medicam opem implorans venisset, "Diodore" inquit ille "luxatum tibi humerum suo loco decidisse quomodo mihi persuadebis? aut enim in quo erat loco humerus decidit, aut in quo non erat; atqui non decidit in loco, in quo erat — manens enim decidere non poterat — nec vero decidit in loco, in quo non erat; nam quomodo, ubi non sit, agere possit? ergo tibi humerus luxatus non est?": et haec quidem festivissime Erophilus, nos autem ut ludicris omissis ad seria veniamus, Dogmaticos cum Scepticis in dei notitia comparemus. quis nescit Dogmaticorum plurimos ex illa sua plus quam effrenata iudicandi audacia cum divinae providentiae velut censores eam, ex suo sensu metirentur, in ἀθεότητα esse lapsos? at Sceptici ex iis quidem, quae de deo philosophi utramque in partem disputarent, ἐπιβουλὴν induci, se tamen, cum observationi eorum quae ad vitam communem pertinent acquiescerent, naturali instinctu ad credendum esse deum, cuius providentia omnia gubernarentur, et ad eum colendum venerandumque impelli dicebant. quae quamvis ita sint, Sceptices tamen nec ipse fautor esse nec alios fautores efficere velim. "cur igitur" dicet aliquis "librum hunc edis"? primum ut nostri seculi Dogmaticos impios philosophos ad insaniam redigam. ad insaniam redigam, dico? imo vero ut eos sanem. si enim contraria contrariorum sunt remedia, spes est fore, ut quem illi ex dogmaticis philosophis impietatis morbum contraxerunt, ex eo Ephecticorum ope sanentur. deinde ut modestos philosophiae cultores, eos videlicet, qui eam moderationem in eius studio adhibent, ut ex profanis nihil tamen profanum imbibant, labore longissimo taedioque maximo levem. nam praeterquam quod

in uno eodemque libro habebunt, quae ex variis petenda forent, multa etiam, quae apud alios obscurissime, apud hunc apertissime tractata reperient: cum tamen auctor hic brevitatem, cui comes obscuritas esse solet, sectatus sit: illi contra fuse ac copiose persecuti ea fuerint. quod profecto admirabili cuidam methodo, huic viro acceptum ferendum est. postremo ut eos etiam, qui ex libris omnibus philologiam praecipue et polyhistoriam haurire solent, aliquo mihi obstringam beneficio, illis enim in toto fere primo libro, ac praecipue in expositione τῶν δέκα τρόπων τῆς σκέψεως amplum exhibeo polymathiae, polyhistoriae ac denique philologiae thesaurum. haec sunt fere causae, quae me ad edendum hunc librum impulerunt. verum obiciat fortasse philosophiae studiosus aliquis: quomodo hunc, qui bellum philosophiae indixisse videtur, ullum meis studiis adiumentum allaturum putem? ego vero eum, quisquis hanc de Sexto opinionem conceperit, toto, quod aiunt, coelo errare existimabo. nisi forte in philosophiam eum quis invehi interpretetur, qui in eo ipso philosophos, quod male de philosophia meriti sint et tam male philosophati, ut suis rationibus ipsa philosophiae dogmata tueri non possint, interdum graviter reprehendat, interdum vero irideat aliisque irridendos propinet. ideo cum aliquid ex iis, quae posuerunt, evertit, hoc semper addit, aut tamquam additum a nobis vult intelligi, ὅσον ἐπὶ τοῖς ὑπ' αὐτῶν λεγομένοις. nec tamen is sum, qui magis subtiles quam veras Sexti disputationes esse ignorem: imo vero ne Sextum quidem id latuisse putandum est, hominem φιλοσοφικώτατον et acerrimo iudicio pariter atque ingenio praeditum, sive ostentandi acuminis ingenii causa sive quodam philosophicae temeritatis odio haec scripserit, ut gentem nimium quietam et suo quodam regno ac licentia nimium abutentem sollicitaret eique quantum posset negotii facesseret. sed interim huiusmodi disputationibus veritati offunduntur tenebrae, ais. quid? times, ne a mendacio veritas nobis opprimatur? hoc etiam timeto, quoties solem in nubem conditum videbis, ne nubium caligo lumen eius nobis eripiat: aut potius, quoties solem ἐκλείπει lunae crasso et tenebricoso corpore inter ipsum et obtutum nostrum interposito cernes, de eius luce actum esse existima vicemque nostram, qui κόσμον ἀνέλιον in posterum habituri sumus, deplora. cum enim eveniet, ut sophismata ac quamlibet acuta et scita mendacia veritati suam lucem eripiant, certe tum quoque, ut nubes vel luna solis splendorem in tenebras vertant, accidet. nec vero cum Democrito ἐν βυθῷ εἶναι τὴν ἀλήθειαν existimandum est suapte quidem natura, sed pravis hominum opinionibus in profundo quidem illam et olim fuisse demersam et hodie demergi, ita tamen, ut, sicut olim emerit, sic etiam hodie emergat semperque emersura sit. quin etiam tantum abest, ut veritas oppugnata expugnari vel eius lux mendaciis obrui possit, ut perinde ac manus ex contrectatione nivis per ἀντιπροσέτασιν colorem paulo post acquirit, ita etiam veritas offusa illa mendacii caligine haud multo post nova quadam luce aucta videatur. sed sus Minervam. vale Henrice carissime, et hoc munusculum ab animo grato profectum accipe Tibique persuade, nihil mihi gratius quam Tibi gratificari esse.

ILLUSTRISSIMO ET INPRIMIS REVERENDO
CAROLO, CARDINALI LOTHARINGO,
 GENTIANUS HERVETUS

IN CHRISTO PLURIMAM PRECATUR SALUTEM.

Cum post multos a me susceptos et longo tempore exantlatos labores, partim in vertendis veterum in sacras literas commentariis, partim in confutandis prodigiosis sacramentariorum erroribus, itineris amoenum aliquod quaererem diverticulum, ut me parumper reficerem ac animum recrearem, in Tua bibliotheca, quae Tua benignitate mihi semper patuit, occurrit Sexti Empirici opus adversus Mathematicos, id est adversus eos qui profitentur disciplinas, quod cum non sine incredibili voluptate perlegissem, operae pretium me facturum esse duxi, si id Latine verterem. mihi enim persuasi hunc vel maximum ex eo fructum esse capiendum, quod cum aperte ostendat nullam esse apud homines adeo recte constitutam disciplinam quae non labefactari, nullam adeo certam scientiam quae constare possit, si rationum et argumentorum oppugnetur machinis, futurum sit ut humanas leviter praetervecti scientias quae inflant non aedificant, nos ad Christianorum propriam conferamus disciplinam ac scientiam, nempe ut fidem habentes a Christo nobis factae revelationi et promissorum bonorum spe nitentes deique praeceptis parentes caritatem semper teneamus et amplexemur. haec est optima disciplina et scientia longe praestantissima, per quam et fide deus apprehenditur et dei regnum acquiritur. quem quidem scopum si nobis proposuerimus et in primae et summae rerum omnium causae contemplatione assidue versati fuerimus, facile intelligemus verum esse quod dicit psalmographus, mirabilem esse dei scientiam non ex nobis (ut vulgata habet versio, sed ut Hebraica habet veritas) *prae nobis*, id est, si cum nostra conferatur scientia, quae cum eius scientia collata plane nulla est: imo vero est eiusmodi etiam per se considerata, ut ne quidem dicenda sit scientia. hoc cum ad gentiles et externos philosophos confutandos nobis sit adiumenti plurimum allaturum, non parvam quoque suppeditabit copiam argumentorum adversus nostri temporis haereticos, qui quae sunt supra naturam naturalibus metientes rationibus, quae sola fide percipi et apprehendi possunt, non intelligunt, quia non credunt. nam cum quae sunt mere naturalia, adeo sint ad percipiendum difficilia, ut quaecumque de eis dixeris aut cogitaris, facile evertantur: quid mirum si quae sunt supernaturalia ingenii humani captum superant? hoc certe si nihil aliud Calvinistis nostris deberet persuadere, ut simplici verbo dei credentes quomodo quod ab eo dicitur fieri possit Capharnaitarum

instar minime investigarent. quod si facerent, non se praecipites darent in tantum impietatis barathrum, ut cum ipso Christo temere pugnarent, dum eius verbis suam derogant dignitatem et efficaciam. quanto usui autem esse possit Sexti Empirici commentarius ad tuenda Christianae religionis dogmata adversus externos philosophos, pulchre docet Franciscus Picus Mirandulanus in eo libro quo Christianam tuetur philosophiam adversus dogmata externorum philosophorum. quo magis miror esse nostris temporibus exortos novos quosdam Academicos, qui gloriae sibi fore ducunt, si veteri et vera Christi sprete religione, novae et adulterinae haeresis sint sectatores. neque vero solum ad tuenda Christianae religionis dogmata usui esse poterit hic Sexti Empirici commentarius, sed etiam ad ipsam quae nunc in scholis praelegitur melius discendam ac tenendam philosophiam et orbem illum quem vocant disciplinarum. nihil enim melius discitur, quam quod ultro citroque habita disputatione agitur. in his certe commentariis sua dogmata ita confirmant Dogmatici, ut ipsi eorum auctores non melius ac fortius ea possint defendere. Sceptici vero ita oppugnant, ut Dogmaticis vix quidquam relinquunt quod pro se possint dicere. haec cum fiant, necesse est ut haec exercitatio magnam vim habeat ad excitanda et acuenda adolescentum ingenia, qui tum demum poterunt verum discernere, cum quae sunt probabilia et verisimilia ab iis quae secus sunt diiudicaverint et ex multis probabilibus et verisimilibus latens verum tandem eruerint. quodsi utrinque sint, ut contingit, adeo paria rationum momenta, ut nihil possit certi de re controversa constitui, hoc humanae tribuendum est imbecillitati, quae efficit ut homines vel in media luce saepe caligent, non autem vel Dogmaticorum vel Scepticorum doctrinae, quae pro se quod potest adducit. sed in hoc magis videtur probanda illa Scepticorum *Enoxy* quam vocant, quod dum suam sustinent assensionem, non tam temere nec tam facile in errores prolabuntur. quae tamen hactenus est probanda, ut quae de vera Christi doctrina virtuteque ei convenienter agenda sunt constituta ab iis ne latum quidem unguem discedatur. quodsi fiat, non poterit in caeteris hic commentarius non esse longe utilissimus. haec me moverunt, ut dum ad maiora aggredienda meas vires prope deficientes reparo, hunc Sextum Empiricum in linguam Latinam verterem. qui nunc in lucem exiens non alium se operat inventurum qui eum lubentius sit excepturus, quam Te, Illustrissime Princeps, quem non ignorat semper fuisse literis et literatis, nec dubitat quin si per tuas graviore liceat occupationes, sis eum aliquando palam Latine loquentem auditurus, qui Graece scriptus et in capsam inclusus prius obmutescerat. quod si feceris et tua seria sacrarum literarum studia aliquantulum animi causa intermiseris, spero fore ut in eo legendo aliquot horas collocasse te minime poeniteat. vale. Lutetiae, 16 calend. Martii anno 1567.

AD LECTOREM

GENTIANI HERVETI

PRAEFATIO.

Sitne Sextus Empiricus, quem nos latine vertimus, idem qui Sextus Chaeroneus Plutarchi sororis filius, qui vixit tempore Marci Antonini, non ausim affirmare. est tamen verisimile hunc non esse alium, cum is fuerit discipulus * Herodoti Philadelphi sectae Pyrrhoniae. quidquid sit, constat eum virum fuisse doctissimum et in omni disciplinarum et scientiarum genere longe exercitatissimum. perspicuum autem est ex his libris, quos vertimus, eum fuisse professione medicum et in rebus naturalibus pulcherrime fuisse versatum. cum sit autem eius scopus et institutum in hoc opere afferre quaecumque dici possunt adversus disciplinas et scientias, ante tamen quam ad eas confutandas accedat, ita probat ac confirmat cuiusvis disciplinae et scientiae dogmata, ut nemo possit dubitare eum in omnibus excelsisse, est itaque hic Sextus Empiricus omnibus legendus, qui disciplinarum omnium et scientiarum sibi parare velint cognitionem. ab iis autem maxime, qui de re qualibet in utramque partem velint disserere, est perpetuo legendus et memoriter, si fieri possit, tenendus. fac itaque, o lector, ut eum diligenter legas et tibi persuadeas, quod re ipsa experieris, te maximum fructum ex eo percepturum. vale.

* soli Suidas hoc affirmanti et duos Sextos confundenti facile nimis credidit Hervetus.

Ιουλιανού εἰς Πύρρωνα [Anth. Pal. 7 576.]

Καίθανες ὦ Πύρρων; ἐπέχω. πνύατην κατὰ μοῖραν
φῆς ἐπέχειν; ἐπέχω. σκέψιν ἵκανοι τάφος.

Mortuus es Pyrrho? haereo, post fata haereo dicis?

haereo, sed aepsin Parca suprema tulit.

Ἀνώνυμον.

Ὁ Πύρρων μέγα θαῦμα πεφασμένον, ὡς πλέον οὐδὲν
τῶν ἄλλων ἔτερον χρῆμά τι θαμβάλεον.

εἰ μὲν ἐπεφιάλως κατ' ἰκανοὺς ἔλθμεν ἔτης
συνπάντων γε σοφῶν, φεῦ ὅσον ἦσθα τάλας.

εἰ δὲ κεν ἰδμοσύνης τῆς ἀνδρομέης κατεγνώκως,
τὰ πρῶτιστ' ἦλθες ὦν σοφίης κατέγνως.

Prodigium ingenii Pyrrho magnum atque stupendum,
quo nulla in toto res magis orbe fuit.

quodsi praeter fas cunctis sapientibus ausus
ausus es obniti, quam miser unus eras!

vana hominum at si videbatur opinio, nempe
philosophis potior quos reprehendis eras.

ΣΕΞΤΟΥ ΕΜΠΕΡΙΚΟΥ

ΠΥΡΡΩΝΕΙΩΝ ΥΠΟΤΥΠΩΣΕΩΝ

ΒΙΒΛΙΑ Γ.

**ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ ΤΩ ΠΡΩΤΩ ΤΩΝ
ΠΥΡΡΩΝΕΙΩΝ ΥΠΟΤΥΠΩΣΕΩΝ.**

- Κεφ. α'. Περὶ τῆς ἀνωτάτω^{α)} διαφορᾶς τῶν φιλοσόφων.
 - β'. Περὶ τῶν λόγων τῆς σκέψεως.
 - γ'. Περὶ τῶν ὀνομασιῶν αὐτῆς.
 - δ'. Τίς ἐννοία σκέψεως.
 - ε'. Περὶ τοῦ σκεπτικοῦ.
 - ς'. Περὶ τῶν ἀρχῶν αὐτῆς.
 - ζ'. Εἰ δογματίζει ὁ σκεπτικός.
 - η'. Εἰ αἵρεσιν ἔχει.
 - θ'. Εἰ φυσιολογεῖ.
 - ι'. Εἰ ἀναιρεῖ τὰ φαινόμενα.
 - ια'. Περὶ τοῦ κριτηρίου τῆς σκέψεως.
 - ιβ'. Περὶ τοῦ τέλους αὐτῆς.
 - ιγ'. Περὶ τῶν ὀλοσχερῶς τρόπων τῆς σκέψεως.
 - ιδ'. Περὶ τῶν δέκα τρόπων.
 - ιε'. Περὶ τῶν πέντε τρόπων.
 - ις'. Περὶ τῶν δύο τρόπων.
 - ιζ'. Τίνες τρόποι^{β)} τῶν αἰτιολογουμένων ἀνατροπῆς.

**QVAE COMPLECTITVR PYRRHONiarvm HYPOTY-
POSEON SIVE INSTITVTIONVM LIB. I.**

CAP. I. De summa ac generali maxime differentia quae intercedit inter philosophos.

- II. De rationibus tractandae philosophiae Scepticae.
- III. Quibus nominibus Sceptica disciplina vocetur.
- IV. Quid sit Sceptis, et quae eius notio.
- V. De Sceptico.
- VI. De principiis Scepticae.
- VII. An Scepticus aliqua dogmata statuat.
- VIII. An sectam habeat.
- IX. An physiologiam sive doctrinam naturalem tractet.
- X. An Sceptici tollant ea quae sensibus manifesta apparent?
- XI. De criterio Sceptices, sive quo utatur instrumento ad iudicandum?
- XII. Quis finis sit Scepticae.
- XIII. De modis generalibus Scepticos.
- XIV. De modis decem Epoches.
- XV. De quinque modis.
- XVI. De duobus aliis modis.
- XVII. Quibus modis evertantur illi qui rerum vel opinionum causas reddere se profitentur.

α) περὶ τῆς ἀνωτάτω] ita recte ms. Savil. non ut editi, δι' ἀνωτάτω, vel ms. Vratislav. διανωτάτω, vide quae HStephanus infra notavit ad verba cap. 1 sect. 4 ὅθεν εὐλόγως δοκοῦσιν αἱ ἀνωτάτω φιλοσοφίαι τρεῖς εἶναι. sic in titulo capitis 13 περὶ τῶν ὀλοσχερῶς τρόπων. sect. 138 τὰ ἀνωτάτω γένη. lib. 2 sect. 205 τὰ ἀνωτάτω κεφάλαια. lib. 3 sect. 64. αἱ ἀνωτάτω περὶ κινήσεως σιτήσεις. sic lib. 2 contra Phys. sect. 38, 45 et 276. lib. 1 contra Math. sect. 26 τῶν σωμάτων κατὰ τὸ ἀνωτάτω διττὴ διαφορά. et 56 τὰς ἀνωτάτω χάριτας. et 88 τῶν καθόλου πασῶν καὶ ἀνωτάτω. 100 κατὰ τὸ ἀνωτάτω. lib. 1 adversus Log. sect. 47 αἱ ἀνωτάτω σιτήσεις. sect. 368 τὰ ἀνωτάτω πράγματα. lib. 2 sect. 141 διττὴ κατὰ τὸ ἀνωτάτω διαφορά. et 1 contra Phys. sect. 39 τὴν ἀνωτάτω εὐθείαν. fortasse sect. 117 leg. τὸν ἀνωτάτω λόγον pro ἀνώτατον. lib. 1 contra Phys. sect. 59 περὶ τῶν ἀνωτάτω στοιχείων.

β) τίνες τρόποι] male edebatur τίνες τρόπων, nam τρόποι legunt omnes mss.

- ιη'. Περὶ τῶν σκεπτικῶν φωνῶν.
- ιθ'. Περὶ τῆς οὐδέν μᾶλλον.
- κ'. Περὶ ἀφασίας.
- κα'. Περὶ τοῦ ἔξεστι καὶ τοῦ τάχα καὶ τοῦ ἐνδέχεται.
- κβ'. Περὶ τοῦ ἐπέχω.
- κγ'. Περὶ τοῦ οὐδέν ὀρίζω.
- κδ'. Περὶ τοῦ πάντα ἐστὶν ἀόριστα.
- κε'. Περὶ τοῦ πάντα ἐστὶν ἀκατάληπτα.
- κς'. Περὶ τοῦ ἀκατάληπτῳ καὶ οὐ καταλαμβάνω.
- κζ'. Περὶ τοῦ παντὶ λόγῳ λόγον ἴσον^ς) ἀντικεισθαι.
- κη'. Παραπήγματα περὶ τῶν σκεπτικῶν φωνῶν.^ς)
- κθ'. Ὅτι διαφέρει ἡ σκεπτικὴ ἀγωγή τῆς Ἡρακλείτου φιλοσοφίας.
- λ'. Τίτι διαφέρει ἡ σκεπτικὴ ἀγωγή τῆς Δημοκρίτειου φιλοσοφίας.
- λα'. Τίτι διαφέρει τῆς Κυρηναϊκῆς ἡ σκέψις.
- λβ'. Τίτι διαφέρει τῆς Πρωταγορείου ἀγωγῆς ἡ σκέψις.
- λγ'. Τίτι διαφέρει τῆς Ἀκαδημαϊκῆς φιλοσοφίας ἡ σκέψις.
- λδ'. Εἰ ἡ κατὰ ἰατρικὴν ἐμπειρία ἡ αὐτὴ ἐστὶ τῇ σκέψει.
- XVIII. De Scepticorum vocibus.
- XIX. De voce, Non magis.
- XX. De Aphasia, sive abstinencia a pronunciando.
- XXI. De vocibus Fortasse, Licet, Fieri potest.
- XXII. De voce, assensum cohibeo.
- XXIII. De voce, nihil definio.
- XXIV. De eo quod dicunt, omnia esse ita comparata, ut defini illa nequeant.
- XXV. De eo quod dicunt, omnia esse incomprehensibilia.
- XXVI. De vocibus non concipio, non comprehendo.
- XXVII. De eo quod dicunt, omni rationi parem rationem dari oppositam.
- XXVIII. Appendix ad tractationem de Scepticis vocibus.
- XXIX. Differre Scepticam institutionem ab Heracliti philosophia.
- XXX. In quo differat Sceptica disciplina a Democriti philosophia.
- XXXI. Quo differat Sceptis a Cyrenaica institutione.
- XXXII. Quo differat Sceptis a Protagorae institutione.
- XXXIII. Quo differat ab Academica philosophia Sceptis.
- XXXIV. An medica experientia eadem sit cum Sceptis.

c) παντὶ λόγῳ λόγον ἴσον] rectius redditur ut ipse HStephanus alibi agnoscit parem rationem quam aequalem orationem, nam et Sextus disertè testatur se intelligere λόγον κατασκευάζοντά τι δογματικῶς. Cicero Lucullo c. 40 in plerisque contrariarum rationum paria sunt momenta. 1 Academic. c. ult. ut cum in eadem re paria contrariis in partibus momenta rationum invenirentur, facilius ab utraque parte assertio sustineretur.

d) τῶν σκεπτικῶν φωνῶν] ita recte ms Savil. pro τῆς σκεπτικῆς φωνῆς, quod erat in priorè edit. et ms Vratislav. περὶ τὴν σκεπτικὴν φωνήν. in utroque ms tituli capituli deinceps his verbis concipiuntur: κθ'. εἰ ἡ σκεπτικὴ ὁδὸς ἐστὶν ἐπὶ τὴν Ἡρακλείτειον φιλοσοφίαν. λ'. εἰ διαφέρει ἡ Δημοκρίτειος αἵρεσις τῆς σκέψεως. λα'. εἰ διαφέρει ἡ Κυρηναϊκὴ τῆς σκέψεως. λβ'. εἰ διαφέρει ἡ Πρωταγορείος τῆς σκέψεως. λγ'. εἰ διαφέρει τῶν Ἀκαδημαϊκῶν ἡ σκέψις. sed non uno argumento mihi constat capitulum divisiones inscriptionesque non esse ab ipso Sexto. vido si placeat quae infra ad lib. 3 cap. 30.

ΣΕΞΤΟΥ ΕΜΠΕΙΡΙΚΟΥ P 1
ΠΥΡΡΩΝΕΙΩΝ ΥΠΟΤΥΠΩΣΕΩΝ^ς)
ΤΩΝ ΕΙΣ ΤΡΙΑ^ς)
ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ α'. 1

Περὶ τῆς ἀνωτάτω διαφορᾶς τῶν φιλοσόφων.

Τοῖς ζητοῦσι τι^ς) πρῶγμα ἢ εὖρεσιν ἐπακολουθεῖν εἰκὸς ἢ ἄρρησιν εὐρέσεως καὶ ἀκατάληπτης ὁμολογίας^ς) ἢ ἐπιμονὴν ζη-

SEXTI EMPIRICI
PYRRHONIARVM HYPOTYPOSEON
SIVE INSTITVTIONVM
LIBER PRIMVS.

CAPVT I.

De summa, quae inter philosophos universe intercedit, differentia.

Quicumque rem aliquam quaerant, eos huc tandem devenire consentaneum est, ut aut eam inveniant, aut a se inveniri posse negent, comprehendique

a) Ὑποτυπώσεων] hanc inscriptionem ab Aenesidemo mutuatus Sex-^{P 1} tus videtur, cuius ὑποτύπωση εἰς τὰ Πυρρώνεια memorat Laërtius 9 78 et Aristocles apud Eusebium 14 13 praeparat. est autem ὑποτύπωση adumbratio et institutio brevis, quae ὡς ἐν τύπῳ sit, sive τυπώδης, ut loquitur Suidas in ὄρος, et accuratiori uberiusque tractationi opponitur, ut pridem magno Casaubono observatum notis ad Theophrastum περὶ εἰρωνείας. itaque et passim Sextus negat se prolixius posse singula persequi propter πρόθεσιν, χαρακτῆρα et τρόπον ὑποτυπωτικὸν τῆς γραφῆς, et quoniam ὑποτυπωτικῶς, hoc est, ut infra c. 14 loquitur, συντόμῳ λόγῳ, ac compendiose omnia tradere instituit. itaque συντόμῳ καὶ ὑποτυπωτικῶς coniungit in limine libri secundi. et simplicius in Categorias p. 19 b ὑποτυπωτικὴν διδασκαλίαν opponit τῇ ἀκριβεστέρας παραδόσει. hinc Proclus compendium suum astronomicum inscripsit ὑποτύπωση τῶν Ἀστρονομικῶν ὑποθέσεων. etiam inter Galeni scripta, sed latine tantum, exstat Ἐμπειρικῆς ἀγωγῆς ὑποτύπωση, compendiosa adumbratio sectae Empiricae. sic Clemens Alexandrinus Presbyter, Hypotyposeon octo scripserat libros, quam vocem Rufinus in Eusebii historia eccles. interpretatur informationes, alii institutiones, haud absurde; nam et illas breves ac compendiosas esse oportet. et Dionysius, quem Areopagitam appellant, cap. 3 Theologiae Mysticae meminit operis sui περὶ Θεολογικῶν ὑποτυπώσεων. utitur etiam ὑποτυπώσεως voce pro praeformatione succincta ac perspicua D. Paulus 1 Tim. I 16 et 2 Tim. I 13.

b) τῶν εἰς τρία] uti capitulum divisio tituliue non sunt ab ipso auctore, sic in libros tres Sextus ipse opus suum haud dubie distinxit,

2 τήσεως. διόπερ ἴσως καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ φιλοσοφίαν ζητουμένων οἱ μὲν εὐρηκέναι τὸ ἀληθὲς ἔφασαν, οἱ δὲ ἀπεφάναντο μὴ δύνατον εἶναι τοῦτο καταληφθῆναι, οἱ δὲ ἔτι ζητοῦσι. καὶ εὐρηκέναι μὲν δοκοῦσιν οἱ ἰδίως καλούμενοι Δογματικοί, οἷον οἱ περὶ Ἀριστοτέλην καὶ Ἐπίκουρον καὶ τοὺς Στωϊκοὺς καὶ ἄλλοι τινές. ὥς δὲ περὶ ἀκαταλήπτων ἀπεφάναντο οἱ περὶ Κλειτόμαχον καὶ Καρνεάδην^{ε)} καὶ ἄλλοι Ἀκαδημαῖκοι. ζητοῦσι δὲ οἱ Σκεπτικοί¹⁾. ὅθεν εὐλόγως δοκοῦσιν αἱ ἀνωτάτω φιλοσοφίαι τρεῖς εἶναι, δογματική, ἀκαδημαϊκή, σκεπτική. περὶ μὲν οὖν τῶν ἄλλων ἑτέροις²⁾ ἀρμόσει λέγειν, περὶ δὲ τῆς σκεπτικῆς ἀγωγῆς ὑποτυπωτικῶς ἐπὶ τοῦ παρόντος ἡμεῖς ἐροῦμεν ἐκείνῳ

non posse fateantur, vel in eius investigatione perseverent. 2. quamobrem fortasse in iis etiam, quae circa philosophiam quaeruntur, alii quidem verum se invenisse dixerunt, alii autem id esse eiusmodi, quod comprehendi non posset, pronunciarunt, alii vero quaerere pergunt. 3. invenisse sibi videntur ii, qui peculiari nomine Dogmatici appellantur, ut Aristoteles, Epicurus et Stoici, et alii quidam, negarunt autem comprehendi posse, Clitomachus, Carneades et caeteri Academici, at Sceptici etiamnum quaerunt. 4. unde merito tres esse generalissimae philosophandi rationes existimantur, dogmatica, academica, sceptica, ac de duabus quidem illis tractare aliorum fuerit, de sceptica autem institutione nos breviter, summa rerum ob oculos

unde τρίτον σύνταγμα vocat librum tertium infra 3 31 neque aliud opus respicit, quando Πυρρώνεια sua ὑπομνήματα allegat vel σκεπτικά, et lib. 7 contra Mathematicos: ὡν τὸ μὲν πρότερον ἐν τοῖς περὶ τῆς σκεπτικῆς ἀγωγῆς ἐξεθέμεθα.

ε) Τοῖς ζητοῦσι τι πρᾶγμα] ms Savil. τὸ πρᾶγμα. in aliis τὸ rectius omittitur.

δ) ἡ ἀρνήσιν εὐρέσεως καὶ ἀκαταλήπτης ὁμολογίας] haec coniungenda sunt et unum genus philosophiae constituunt, quod Academici profitebantur, oppositum non minus Dogmaticis, qui invenisse se et scire dicebant, quam Scepticis perpetuo quaerentibus. in ms Vratislaviensi ad illustrandum praesens caput adscripta erat haec notula:

αἱ φιλοσοφίαι

δογματική, ἀκαδημαϊκή, σκεπτική.

HStephanus eumque secutus in Gallica primorum capitum versione Samuel Sorberius, Sexti verba ita est interpretatus, ac si quattuor genera philosophiae distinguerentur: ut aut eam inveniant, aut a se inventam negent, et vel a se comprehendi non posse fateantur, vel in eius investigatione perseverent. malui autem ἀρνήσιν εὐρέσεως reddere a se inveniri posse negent, quoniam inventam negabant ἀδοξάστως, sive dubitabant etiam Sceptici, a quibus alterum hoc genus Sextus diversum facit.

ε) οἱ περὶ Κλειτόμαχον καὶ Καρνεάδην] vide infra hoc libro c. 33.

ζ) οἱ Σκεπτικοί] in hoc a Dogmaticis pariter et Academicis Sceptici differebant, quod Dogmatici scire se haud dubie complura certoque cognoscere ac percipere arbitrantur, Academici contra non minus obstinato negarent quicquam sciri ac comprehendi posse, adeoque hoc ipso erant quoddam veluti contrarium genus Dogmaticorum. at Sceptici ut de omnibus, ita etiam de hoc ipso dubitare se profitebantur, an nihil scirent vel possent scire: nondum quidem sibi videri comprehendisse vera, sed fieri tamen posse fortassis, ut ea comprehenderent disputantes. infra cap. 33 ὁ δὲ σκεπτικὸς ἐνδέχεται καὶ καταληφθῆναι τινὰ προσδοκῶν. hinc dicti ζητητικοὶ Gellio XI 5 quaesitores.

γ) ἑτέροις ἀρμόσει] ita rectius quam in MS. Savil. ἕτερος ἀρμόσει λέγειν. mox articulum, qui ante σκεπτικῆς exciderat, restitui ex eodem S et V.

προειπόντες³⁾, ὅτι περὶ οὐδενὸς τῶν λεχθησομένων διαβεβαιούμεθα, ὥς οὕτως ἔχοντος πάντως καθάπερ λέγομεν· ἀλλὰ κατὰ τὸ νῦν φαινόμενον ἡμῖν ἱστορικῶς ἀπαγγέλλομεν περὶ ἐκάστου.

ΚΕΦ. β'.

Περὶ τῶν λόγων τῆς σκέψεως.

Τῆς σκεπτικῆς οὖν φιλοσοφίας ὃ μὲν λέγεται καθόλου λόγος, ὃ δὲ εἰδικός. καὶ καθόλου μὲν, ¹⁾ ἐν ᾧ τὸν χαρακτήρα τῆς σκέψεως ἐκτιθέμεθα λέγοντες τίς ἐννοία αὐτῆς²⁾ καὶ τίνες ἀρχαὶ καὶ τίνες λόγοι τί τε κριτήριον καὶ τί τέλος καὶ τίνες οἱ τρόποι τῆς ἐποχῆς καὶ πῶς παραλαμβάνομεν τὰς σκεπτικὰς ἀποφάσεις³⁾, καὶ τὴν διάκρισιν τῆς σκέψεως ἀπὸ τῶν παρακειμένων αὐτῇ φιλοσοφῶν. εἰδικὸς δὲ ἐν ᾧ πρὸς ἕκαστον μέρος τῆς 6 καλουμένης φιλοσοφίας ἀντιλέγομεν. περὶ τοῦ καθόλου δὲ πρῶτον διαλάβωμεν λόγου ἀρξάμενοι τῆς ὑφηγήσεως ἀπὸ τῶν τῆς σκεπτικῆς ἀγωγῆς ὀνομάτων.

ponentes capita, dicemus, hoc praefati, nos de nulla re earum quae a nobis dicentur, ita pronuntiare ut eam sic plane se habere, ut dicimus, affirmemus et assertionem approbemus: sed quid de quaque re nobis nunc videatur, historico quodam more narrantes exponere.

CAP. II.

De rationibus tractandae scepticae philosophiae.

5. Scepticae igitur philosophiae una quidem dicitur generalis tractatio, altera autem specialis, generalis, in qua notas et formam Scepseos exponimus declarantes, quae sit eius notio, quae principia, quae rationes, quod sit eius instrumentum ad iudicandum, quis finis, item qui modi assensus retentionis, et quomodo Scepticorum voces negantes intelligamus, praeterea quonam pacto dubitanda consideratio ista sive scepsis ab illis philosophandi modis qui sunt ei finitimi, distinguatur. 6. specialis autem Scepticae tractatio ea est, in qua unicuique parti eius, quae philosophia nuncupatur, contradicimus. et generalem quidem tractationem priore loco persequamur, ante omnia tradentes ea nomina, quibus appellari Sceptica institutio consuevit.

3) ἐκείνῳ προειπόντες] V. προειπόντες. quod porro negat se statuere quicquam, dum narrat Scepticus quid sibi videatur, eandem cautelam saepius repetit infra, ut sect. 15.

1) καὶ καθόλου μὲν] generalis tractatio totum praesentem librum primum occupat, uti specialis secundum et tertium.

2) τίς ἐννοία αὐτῆς] capite quarto huius libri Sextus disputat, quid sit Scepsis? a qua Sceptici, sive οἱ ἀπὸ τῆς σκέψεως, ut lib. 1 adversus Phys. sect. 312 et multis aliis in locis appellantur. igitur ἐννοία hoc loco est notio, quid nempe per dubitationem suam Sceptici intelligant. neque improbaverit hanc interpretationem HStephanus, licet praesenti loco maluerit reddere quae sit eius mens, certe infra c. 5 ἐννοιαν et ipse transfert notionem.

3) ἀποφάσεις] intellige negantes Scepticorum voces formulasque, quibus tamen non dogmatice negabant aliquid, sed renuntiabant omni obfirmatae negationi pariter atque affirmationi, professi de re quacunque nihil in utramvis partem certi sibi constare. tales sunt οὐ μάλιν, οὐδὲν ὀριστέον, et similes de quibus infra sect. 14 et cap. 18 seq. ἀπόφρασις negatio, uti ἀποφρατικὰ negantia apud Ciceronem Topic. Simplificius in Categorias p. 44 ὁ σημαίνει ἡ καταφρασις (affirmatio) ἐν τῷ εἶναι, τοῦτο ἡ ἀπόφρασις (negatio) ἐν τῷ μὴ εἶναι, noster infra sect. 12.

ΚΕΦ. γ'.

Περὶ τῶν ὀνομασιῶν τῆς σκεπτικῆς.

- 1 Ἡ σκεπτικὴ τοίνυν ἀγωγή καλεῖται μὲν καὶ ζητητικὴ ἀπὸ ἐνεργείας τῆς κατὰ τὸ ζητεῖν καὶ σκέπτεσθαι, καὶ ἐφεκτικὴ ἀπὸ τοῦ μετὰ τὴν ζήτησιν περὶ τὸν σκεπτόμενον^{μ)} γινομένου πά-
 P 3 θους, καὶ ἀπορητικὴ ἥτοι ἀπὸ τοῦ περὶ παντὸς ἀπορεῖν καὶ
 ζητεῖν, ὡς ἐνιοὶ φασιν, ἢ ἀπὸ τοῦ ἀμνηχανεῖν πρὸς συγκατά-
 θεισιν ἢ ἄρνησιν, καὶ Πυρρώνειος ἀπὸ τοῦ φαίνεσθαι ἡμῖν τὸν
 Πύρρωνα σωματικώτερον^{ν)} καὶ ἐπιφανέστερον τῶν πρὸ αὐτοῦ
 προσεληλυθέναι τῇ σκέψει.

ΚΕΦ. δ'.

Τί ἐστι σκέψις.

- 8 Ἔστι δὲ ἡ σκεπτικὴ δύναμις ἀντιθετικὴ φαινομένων τε καὶ
 νοουμένων^{ο)} καθ' οἷον δῆποτε τρόπον· ἀφ' ἧς ἐρχόμεθα διὰ
 τὴν ἐν τοῖς ἀντικειμένοις πράγμασι καὶ λόγοις ἰσοσθένειαν^{ρ)} τὸ

CAP. III.

Quibus nominibus Sceptica disciplina vocetur.

7. Sceptica igitur institutio vocatur etiam Zetetica sive quaesitoria, ab ipsa actione, quae versatur in quaerendo et utendo Scepti, appellatur etiam Ephectice, a sustinendo assensu, quae affectio post inquisitionem factam in eo est, qui Scepti utitur, dicitur et Aporetice, q. d. dubitatoria vel haesitatoria, aut inde, quod de re omni dubitet et quaerat, ut nonnulli volunt, aut propterea quod haesitans suspensus sit ad assentiendum aut repugnandum animo; quin etiam quoniam plenius et apertius Sceptici tractavisse Pyrrhonem existimamus, quam eos qui aetate illum praecurrerunt, ab eius nomine Pyrrhoniam nuncupatur.

CAP. IV.

Quid sit scep sis.

8. Est autem Sceptica facultas, quae sensibus apparentia et ea, quae mente et intellectu percipiuntur, confert inter se atque opponit quolibet modo, a qua quidem devenimus, propter paria in oppositis rebus ac rationibus momenta, primum quidem ad assensus retentionem, deinde vero ad

μ) περὶ τὸν σκεπτόμενον] sic MSS. V et S, non ut in editis περὶ τῶν σκεπτομένων, de nominibus Scepticae disciplinae eadem tradit Dio-
 genes Laërtius 9 69, 70 quem si placet evolito.

- P 3 ν) σωματικώτερον] primus Pyrrho fuit, qui philosophiam scepticam in iustam veluti compagem membrorum corpusque et systema redegit, atque adeo integram et ordine magis tradidit, malui igitur hoc vocabulum reddere plenius, quam cum erudito interprete solidius, quod totum sceptica secta οὐδὲν διαβεβαιουμένη ne admittere quidem videtur.

ο) φαινομένων τε καὶ νοουμένων] sententiam horum verborum nimis arcte circumscripserat HStephanus, qui ita vertit, ac si tantummodo φαι-
 νόμενα νοουμένοις vel φαινομένοις νοούμενα a Sceptico opponerentur. sed ut ex hoc ipso capite et capite 13 aliisque locis constat, etiam φαι-
 νόμενα inter se et νοούμενα cum νοουμένοις pariter contendit isthaec
 secta, atque per omnes modos ita inter se comparat, ut aliquid obser-
 vet, ex quo possit rationem cohibendi assensus exsculpere.

ρ) ἰσοσθένειαν] infra sect. 10, 12, 18, 26, lib. 2 contra Log. sect. 198, 363 etc. et quae iam dixi ad indicem capitulum.

μὲν πρῶτον εἰς ἐποχὴν, τὸ δὲ μετὰ τοῦτο εἰς ἀταραξίαν^{γ)}. δὲ-9
 ναμιν μὲν οὖν αὐτὴν καλοῦμεν οὐ κατὰ τὸ περιέργον,^{γ)} ἀλλ'
 ἀπλῶς κατὰ τὸ δύνασθαι· φαινόμενα δὲ λαμβάνομεν νῦν τὰ
 αἰσθητά· διόπερ ἀντιδιαστέλλομεν αὐτοῖς τὰ νοητά. τὸ δὲ^{δ)}
 καθ' οἷον δῆποτε τρόπον δύναται προσαρμόζεσθαι καὶ τῇ δν-
 νάμει, ἵνα ἀπλῶς τὸ τῆς δυνάμεως ὄνομα, ὡς εἰρήκαμεν, πα-
 ραλαμβάνωμεν· καὶ τῷ^{ε)} ἀντιθετικῇ φαινομένων τε καὶ νοου-
 μένων. ἐπεὶ γὰρ ποικίλως ἀντιτίθεμεν ταῦτα, ἢ φαινόμενα φαι-
 νομένοις, ἢ νοούμενα νοουμένοις, ἢ ἐναλλάξ^{ς)} ἀντιτιθέντες, ἵνα
 πᾶσαι αἱ ἀντιθέσεις ἐμπεριέχονται, λέγομεν καθ' οἷον δῆποτε
 τρόπον· ἢ καθ' οἷον δῆποτε τρόπον φαινομένων τε καὶ νοου-
 μένων, ἵνα μὴ ζητῶμεν πῶς φαίνεται τὰ φαινόμενα ἢ πῶς
 νοεῖται τὰ νοούμενα, ἀλλ' ἀπλῶς ταῦτα λαμβάνωμεν. ἀντικει-10
 μένους δὲ λόγους παραλαμβάνομεν οἷχι πάντως ἀπόφασιν καὶ
 κατάφασιν, ἀλλ' ἀπλῶς ἀντὶ τοῦ μαχομένους.^{ς)} ἰσοσθένειαν δὲ

vacuitatem a perturbatione. 9. eam autem facultatem appellamus non sub-
 titius accepta illa voce, sed simpliciter quatenus aliquid potest. *apparentia*
 porro dicimus nunc illa, quae sub sensum cadunt. unde iis *opponimus*, quae
 mente et intellectu percipiuntur. quod autem dicimus, *Quolibet modo*, id
 ad facultatem referri potest: ut late ac simpliciter vocem hanc facultatis, uti
 diximus, accipiamus. potest etiam ad illud referri, Scepticam sensibus appa-
 rentia et intellectu perceptibilia inter se opponere. quia enim varie haec inter
 se opponimus, aut apparentia apparentibus, aut intelligibilibus intelligibilia,
 aut permutatim: ut omnes oppositiones comprehendantur, dicimus, *Quolibet*
modo, aut certe quolibet modo apparentium sive sub sensum cadentium et
 mente ac intellectu perceptibilium rerum, ita ut non quaeramus in iis quae
 sub sensum cadunt, quo pacto sub sensum cadant: et in iis quae mente per-
 cipiuntur, quonam modo mente percipiuntur, sed simpliciter haec omnia ac-
 cipiamus. 10. *oppositas* porro *rationes* intelligimus, non necessario negatio-
 nem et affirmationem: sed simpliciter eas quae sibi invicem adversentur, vo-

γ) εἰς ἀταραξίαν] de hoc sceptices fine infra sect. 25.

δ) οὐ κατὰ τὸ περιέργον] ἀπεριέργως et ἀδοξάστως infra cap. 34 ita,
 ut cum nemine velit voculae huius causa litigare, instar Dogmaticorum,
 qui in definitionibus curiose distinguunt δύναμιν, τέχνην, ἐκάνοτητα,
 ἔξιν, ἐξουσίαν, ἰσχύον et similia. facile enim se passurum, si quis pro
 δυνάμει vocet alio quocunque nomine, modo relinquat Sceptico res inter
 se conferendi facultatem, neque δύναμις ita sumitur, ut ἐνεργεία sive
 actui opponatur; nam quando actu etiam confert res invicem Scepticus,
 σκέψει utitur.

ε) τὸ δὲ καθ' οἷον δῆποτε τρόπον] ita scripsi ex V et S pro τὰ δὲ
 quod erat in editis.

ς) τῷ ἀντιθετικῇ φ. τ. κ. ν.] sensus est τὸ illud καθ' οἷον δῆποτε τρό-
 πον, quod erat in Sceptices definitione, δύναται προσαρμόζεσθαι τῷ
 illi, quod in eadem definitione est, ἀντιθετικῇ φαινομένων τε καὶ νοου-
 μένων, male in editis τὸ ἀντιθετικῇ. nec melius in V et S τῶν.

ς) ἢ ἐναλλάξ] id est, ut apparentia cum intelligibilibus, vel intelli-
 gibilia cum iis, quae sensibus apparent conferantur. sic infra sect. 31
 et 2 contra Log. sect. 46, 362 aliisque in locis quam pluribus.

ς) ἀντὶ τοῦ μαχομένους] S legit μαχομένου, sed perperam, nam μα-
 χομένους hoc loco exhibet explicationem vocabuli ἀντικειμένους docet-
 que quod non modo opposita appellant Sceptici, si affirmationi oppo-
 natur negatio, sed etiam si efferatur aliquid, quo posito stare alterum P 4
 non possit. pro ἀπόφασιν et κατάφασιν in V et S erat ἀπόφασις et
 κατάφασις, forte pro ἀποφάσεις et καταφάσεις.

λέγομεν τὴν κατὰ πλῆθος καὶ ἀπιστίαν ἰσότητα, ὥς μηδένα μη-
 P 4 δυνὸς προκεῖσθαι τῶν μαχομένων λόγων ὥς πιστότερον. ἐποχὴ
 δὲ ἐστὶ σιῶσις διανοίας δι' ἣν οὔτε αἰρομέν τι οὔτε τίθεμεν.
 ἀταραξία δὲ ἐστὶ ψυχῆς ἀσχητοσύνη καὶ γαληνότης. πῶς δὲ
 τῇ ἐποχῇ συνεισέρχεται*) ἢ ἀταραξία, ἐν τοῖς περὶ τέλους^{γ)}
 ὑπομνήσομεν.

ΚΕΦ. ε'.

Περὶ τοῦ σκεπτικοῦ.

11 Καὶ ὁ Πυρρώνειος δὲ φιλόσοφος δυνάμει τῇ τῆς σκεπτικῆς
 ἀγωγῆς ἐννοίᾳ συναποδέδοται.²⁾ ἐστὶ γὰρ ὁ μετέχων ταύτης τῆς
 δυνάμεως.

ΚΕΦ. ζ'.

Περὶ ἀρχῶν τῆς σκέψεως.

12 Ἀρχὴν δὲ τῆς σκεπτικῆς αἰτιώδην^{α)} μὲν φάμεν εἶναι τὴν
 ἐλπίδα τοῦ ἀταρακτήσειν. οἱ γὰρ μεγαλοφρεῖς τῶν ἀνθρώπων,

camus autem paria in rationibus momenta, aequalitatem quandam ad habendam et denegandam fidem, ita ut adversantium rationum numquam altera alteri praeponeatur, tamquam fide dignior. assensus retentio est status mentis per quem neque ponimus quicquam neque tollimus. vacuitas perturbationis denique est quies in animo et tranquillitas. quomodo autem una cum assensus retentione haec simul accedat, ubi de fine Scepticae agemus, declarabimus.

CAP. V.

De Sceptico.

11. Quin etiam Pyrrhonii notio philosophi cum notione Scepticae disciplinae simul exhibita esse videri possit: is enim Scepticus est, qui hac facultate praeditus est.

CAP. VI.

De principiis Scepticae.

12. Principium Scepticae, et causam quidem, dicimus esse spem assequendae vacuitatis a perturbatione, siquidem abundantia quadam ingenii prae-

[*) legebatur συνεισέρχεται.]

γ) ἐν τοῖς περὶ τέλους] infra cap. 12.

2) δυνάμει - συναποδέδοται] notio Sceptici in Sceptices notione includitur. sic infra sect. 22 κριτήριον τῆς σκεπτικῆς τὸ φαινόμενον, δυνάμει τὴν φαντασίαν αὐτοῦ οὕτω καλοῦντες. et sect. 15 ὥς δυνάμει ὑφ' ἑαυτῶν περιγράφεται. sect. 69 δυνάμει γὰρ τοῦτο αὐτὸν λογίζεσθαι. sect. 135 δυνάμει τοῦτο λέγοντες. 195 δυνάμει τίθεσθαι. 217 ὥς δυνάμει φάσκει. 1 Math. 270 ἤδη μὲν δυνάμει ἀνέστηται. 2, 81 δυνάμει τὴν ὁρητορικὴν τέλος λέγει τῆς ὁρητορικῆς. 1 contra Logicos sect. 15 δυνάμει τριμερῇ ἀπολείπειν τὴν φιλοσοφίαν. et 16 δυνάμει ἀρχηγός. adde 53, 91, 166, 393, 399 et lib. 2 sect. 40, 231, 233. adversus Physicos lib. 1 sect. 2, 13, 105, 107, 134 et contra Ethic. sect. 8, 90, 120, 124, 163. aliter accipitur 1 contra Log. sect. 218.

α) ἀρχὴν - αἰτιώδην] ita vocat causam finalem et impulsivam, propter quam ad Sceptin se viri ingenio praestantes contulere. hanc mox distinguit ab ἀρχῇ συστάσεως sive principio quo nititur, sive cui universa sceptica disciplina est superstructa et quo everso tota ipsa corrui.

ταρασσόμενοι διὰ τὴν ἐν τοῖς πράγμασιν ἀνωμαλίαν· καὶ ἀπο-
 ροῦντες τίσιν αὐτῶν χρὴ μᾶλλον συγκατατίθεσθαι ἢ λαθόν ἐπὶ
 τὸ ζητεῖν, τί τε ἀληθές ἐστὶν ἐν τοῖς πράγμασι καὶ τί ψεῦδος*)
 ὥς ἐκ τῆς ἐπιχειρήσεως τούτων ἀταρακτήσοντες. συστάσεως δὲ
 τῆς σκεπτικῆς ἐστὶν ἀρχὴ μάλιστα τὸ παντὶ λόγῳ λόγον ἴσον
 ἀντικεῖσθαι.^{β)} ἀπὸ γὰρ τούτου καταλήγειν δοκοῦμεν εἰς τὸ μὴ
 δογματίζειν.

ΚΕΦ. ζ'.

Εἰ δογματίζει ὁ σκεπτικός.

Λέγομεν δὲ μὴ δογματίζειν τὸν σκεπτικόν; οὐ κατ' ἐκεῖνο¹³
 τὸ σημαίνον τὸν δόγματος, καθ' ὃ καὶ δόγμα εἶναι φασι
 τινὲς κοινότερον τὸ εὐδοκεῖν τινὶ πράγματι. (τοῖς γὰρ κατὰ φαν-
 τασίαν κατηναγκασμένοις^{γ)} πάθεισιν, συγκατατίθεται ὁ σκεπτι-
 κός· οἷον, οὐκ ἂν εἴποι θερμομαίνοντος ἢ ψυχόμενος, ὅτι δοκῶ
 μὴ θερμομαίνεσθαι ἢ ψύχεσθαι ἀλλὰ^{δ)} μὴ δογματίζειν λέγομεν.
 καθ' ὃ δόγμα εἶναι φασὶ τινες τὴν τινὶ πράγματι τῶν κατὰ τὰς P 5

stantes homines, quum ob eam inaequalitatem, quae in rebus erat, turbarentur, et quibus potius assentiendum esset, dubitarent: quid in rebus verum, quid falsum esset, quaerere coeperunt: ut ex horum diiudicatione illum mentis imperturbatum statum adepturi principium autem Scepticae, quo ea nititur, est praecipue hoc, Omni rationi rationem aequalis ponderis et momenti adversari. ex hoc enim videtur eo delabi, ut nulla dogmata staturamus.

CAP. VII.

An Scepticus aliqua dogmata statuatur.

13. Dicimus autem Scepticum dogmata sive decreta nulla statuere, non eo sensu, quo dicunt nonnulli dogma esse generalius assensionem ad aliquam rem: (nam ille iis quibus per phantasiam cogitur affici, assentitur. exempli gratia. Quum calefit, aut frigit, nequaquam dixerit, Puto me non calefieri, aut frigefieri) sed dicimus Scepticum dogma non ponere, eo sensu quo dogma nonnulli esse aiunt assensum ad rem aliquam dubiam et incertam earum, de quibus in scientiis quaeritur et ambigitur. nulli enim rei incertae et contro-

[*) ψευδές?]

β) παντὶ λόγῳ λόγον ἴσον ἀντικ.] primum fuisse Protagoram qui hoc Sceptices principium in philosophiam invexit, narrat Laërtius IX 51 πρῶτος ἐφη, δύο λόγους εἶναι περὶ παντὸς πράγματος ἀντικειμένους ἀλλήλοις.

γ) τοῖς γὰρ κατὰ φαντασίαν πάθεισιν] saepius hoc inculcat Sextus, Scepticos non repugnare sensibus, sed fateri se affici quibus per sensus et phantasiam afficiuntur. infra sect. 17, 19, 30 etc. et adversus Mathematicos. nihil tamen propterea statuit, sed tantum narrat qua ratione affici sibi videatur. ita enim hoc iterum accipiendum ex sect. 4 et 15.

δ) μὴ δογματίζειν] si quis dixerit Scepticis, eos decretum hoc habere et dogma, quod nihil sit certi et rationi cuivis per rationis momentum P 5 aequiponderet, respondebunt, neque de hoc ipso sibi constare certo, neque id tanquam dogma ponere se, sed fateri fieri posse, ut hoc ipsum falsum sit. mox enim diserte ita voces scepticas Sextus exponit, ut se ipsas circumscribant, hoc est, ut de ipsis quoque fas sit dubitare, quae nihil est indubitatum pronunciare videntur. infra sect. 206 huius libri. similiter verbo συμπεριγρῶναι utitur lib. 2 sect. 188 et lib. 3 sect. 97 lib. 2 contra Logicos sect. 339, 480 et aliis in locis. περιγρῶνεται id. sect. 268.

ἐπιστήμης ζητουμένων ἀδήλων συγκατάθεσιν· οὐδενὶ γὰρ τῶν
 14 ἀδήλων συγκατατίθεται ὁ Πυρρώνειος. ἀλλ' οὐδὲ ἐν τῇ προ-
 φέρεσθαι περὶ τῶν ἀδήλων τὰς σκεπτικὰς φωνάς, οἷον τὴν
 οὐδὲν μᾶλλον ἢ τὴν οὐδὲν ὁρῶν ἢ τινα τῶν ἄλλων περὶ ὧν
 ὕστερον λέξομεν, ε) δογματίζει. ὁ μὲν γὰρ δογματίζων ὡς ὑπάρ-
 χον τίθεται τὸ πρᾶγμα ἐκεῖνο ὃ λέγεται δογματίζειν. ὁ δὲ
 σκεπτικὸς τὰς φωνάς τίθει ταύτας οὐχ ὡς πάντως ὑπαρχού-
 σας· ὑπολαμβάνει γὰρ ὅτι ὥσπερ ἡ πάντα ἐστὶ ψευδῆ φωνή^{δ)}
 μετὰ τῶν ἄλλων καὶ ἐαυτὴν ψευδῆ εἶναι λέγει· καὶ ἡ οὐδὲν
 ἐστὶν ἀληθὲς ὁμοίως· οὕτως καὶ ἡ οὐδὲν μᾶλλον μετὰ τῶν ἄλ-
 λων καὶ ἐαυτὴν φησι μὴ μᾶλλον εἶναι· καὶ διὰ τοῦτο τοῖς ἄλ-
 λους ἐαυτὴν συμπεριγράφει. τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων
 15 σκεπτικῶν φωνῶν λέγομεν. πλὴν ἄλλ' εἰ ὁ δογματίζων τίθεισιν
 ὡς ὑπάρχον τοῦτο ὃ δογματίζει, ὁ δὲ σκεπτικὸς τὰς φωνάς αὐ-
 τοῦ προσφέρει ὡς δύναμει ὑφ' ἐαυτῶν περιγράφεσθαι, οὐκ ἂν
 ἐν τῇ προφορᾷ τούτων δογματίζειν λεχθεῖη. τὸ δὲ μέγιστον, ἐν
 τῇ προφορᾷ τῶν φωνῶν τούτων τὸ ἐαυτῷ φαινόμενον λέγει καὶ
 τὸ πάθος ἀπαγγέλλει τὸ ἐαυτοῦ ἀδοξάστως^{ε)}, μηδὲν περὶ τῶν
 ἐξωθεν ὑποκειμένων διαβεβαιούμενος.

versae assentitur Pyrrhonius. 14. imo vero ne tum quidem dogmata statuit, quum de rebus incertis voces Scepticis familiares pronuntiat, nimirum vel hanc, *nihil magis*, aut illam *nihil definitio*, aut aliquam aliam ex iis, de quibus postea dicemus. nam qui dogma ponit, illud de quo dicitur dogma statuere, ponit tamquam rem quae sit: at vero Scepticus has voces non ita ponit quasi omnino dici debeant esse. arbitrat enim, ut haec vox, *omnia sunt falsa*, cum aliis etiam se ipsam falsam esse dicit: item illa, *nihil est verum*: eodem modo et hanc, *nihil magis*, cum aliis etiam se ipsam dicere nihil magis esse, et propterea una cum aliis se circumscribere, idem in reliquis quoque Scepticorum vocibus dicimus. 15. iam vero si is qui dogma statuit tamquam rem quae vere ita est, ponit id de quo dogma statuit, at Scepticus voces suas profert ita accipiendas, ut quae se ipsas quoque circumscribant et complectantur: dum illas profert, dogmatis alicuius auctor censeretur nequaquam possit. atque etiam quod potissimum est in his vocibus pronuntiandis quid sibi videatur dicit, et passionem quam sentit exponit citra ullam opinionem, nihil de externis subiectis affirmans.

ε) περὶ ὧν ὕστερον λέξομεν] infra cap. 18 seq.

δ) ὥσπερ ἡ πάντα ἐστὶ ψευδῆ φωνή] si omnia falsa sunt, etiam id ipsum erit falsum, quod falsa sint omnia, atque si nihil est verum, etiam hoc ipsum, quod verum sit nihil, verum non erit. ita quando nihil definire se ait Scepticus, etiam illud ipsum negat a se definiri, quod definire nihil queat. confer Laërtium lib. 9 sect. 104.

ε) ἀδοξάστως, μηδὲν — διαβεβαιούμενος] supra sect. 4. hac porro cautione, quaecunque pronuntiat Scepticus, ea ἀδοξάστως se ponere, iterum iterumque Sextus infra sect. 23, 24 utitur. est autem ἀδοξάστως idem, ac si diceret οὐ δογματικῶς, non ita, ut dogmaticorum instar illa tamquam certo probata sibi dogmata ac decreta statuatur. promiscue enim ponuntur δόξα et δόγμα, unde Suidas δογματίζειν exponit δόξαν τίθεναι.

ΚΕΦ. η'.

Εἰ αἵρεσιν ἔχει ὁ σκεπτικὸς.

Ὁμοίως δὲ φερόμεθα καὶ ἐν τῷ ἐρωτᾶσθαι εἰ ἔχει αἵρε-
 16 σιν ὁ σκεπτικὸς. εἰ μὲν τις αἵρεσιν^{h)} εἶναι λέγει πρόσκλησιν
 δόγμασι πολλοῖς ἀκολουθίαν ἔχουσι πρὸς ἄλληλά τε καὶ φαι-
 νόμενα, καὶ λέγει δόγμαⁱ⁾ τινὶ ἀδήλῳ συγκατάθεσιν, φήσομεν
 μὴ ἔχειν αἵρεσιν. εἰ δὲ τις αἵρεσιν εἶναι φάσκει τὴν λόγῳ¹⁷
 τινὶ κατὰ τὸ φαινόμενον ἀκολουθοῦσαν ἀγωγὴν, ἐκείνου τοῦ P 6
 λόγου ὡς ἔστιν ὁρθῶς δοκεῖν ζῆν ὑποδεικνύοντος (τοῦ ὁρθῶς
 μὴ μόνον κατ' ἀρετὴν λαμβανομένου, ἀλλ' ἀφελέστερον^{k)}), καὶ
 ἐπὶ τὸ ἐπέχειν δύνασθαι διατείνοντος· αἵρεσιν φάμεν ἔχειν· ἀκο-
 λουθοῦμεν γὰρ τινὶ λόγῳ κατὰ τὸ φαινόμενον ὑποδεικνύντι ἡμῶν
 τὸ ζῆν^{l)} πρὸς τὰ πάτρια ἔδη καὶ τοὺς νόμους καὶ τὰς ἀγωγὰς
 καὶ τὰ οἰκεία πάθη.

ΚΕΦ. θ'.

Εἰ φυσιολογεῖ ὁ σκεπτικὸς.

Παραπλήσια δὲ λέγομεν καὶ ἐν τῷ ζητεῖν εἰ φυσιολογητέον^{m)} 18

CAP. VIII.

An sectam habeat Scepticus.

16. Tandem autem rationem sequimur in respondendo iis qui rogant an sectam habeat Scepticus. si quis enim dicat sectam esse inclinationem ad dogmata multa, quae convenientiam inter se et cum iis quae sensibus apparent, habeant, et velit dogma esse ad rem aliquam incertam assensum: nos sectam non habere respondebimus. 17. sin quis dicat sectam esse institutionem, quae secundum id quod sensibus apparet, rationi alicui adhaereat, illa ratione monstrante, quomodo recte vivere videri possimus (illud recte non solum ad virtutem referendo, sed laxius dictum intelligendo), et ad assensum retentionem tendente: tum vero sectam nos habere respondebimus. adhaeremus enim rationi cuidam quae secundum id quod sensibus apparet, nobis monstrat vivere ad patrios ritus et leges et instituta et ad proprias nobis affectiones.

CAP. IX.

An doctrinam naturalem tractet Scepticus.

18. Similia sunt ea, quae respondemus quaerentibus, an naturae in-
 18

h) εἰ μὲν τις αἵρεσιν] conferendus Laërtius lib. 1 sect. 20 et Suidas in αἵρεσις. pro εἰ μὲν τις Casaubonus ex scripto suo codice profert εἰ μὲν τοι. sed nolui ab editione Genevensi recedere, quoniam mox sequitur εἰ δὲ τις.

i) καὶ λέγει δόγμα τινὶ ἀδήλῳ συγκατάθεσιν] etiam hanc Genevensis editionis lectionem praetuli, licet in V et S et Casauboni codice legatur: καὶ λέγει δόγματι ἀδήλῳ συγκατάθεσιν. sed veram esse priorē scripturam, dubitare nos haud sinit, quod paulo ante sect. 13 Sextus δόγμα negat habere Scepticum, quatenus illud definiunt quidam τὴν τινὶ πράγματι τῶν κατὰ τὰς ἐπιστήμης ζητουμένων ἀδήλῳ συγκατάθεσιν.

k) ἀλλ' ἀφελέστερον] recte hoc loco parenthesin ponit Genevensis, P 6 quam sum secutus. minus bene Casaubonus, qui post vocabulum διατείνοντος eam reiecit. idem deinde recte: αἵρεσιν φάμεν ἔχειν, non ut Genev. αἵρεσιν δὲ φάμεν ἔχειν.

l) τὸ ζῆν] vitae usum in quo Scepticus non est Scepticus, quadrup-
 cem exponit noster infra sect. 23 et cap. ult. huius libri.

m) εἰ φυσιολογητέον] venit mihi aliquando in mentem, apud Suidam,

τῷ σκεπτικῷ. ἔνεκα μὲν γὰρ τοῦ μετὰ βεβαίου πείσματος ἀπο-
φαίνεσθαι περὶ τινὸς τῶν κατὰ τὴν φυσιολογίαν δογματιζομένων,
οὐ φυσιολογοῦμεν. ἔνεκα δὲ τοῦ παντὶ λόγῳ λόγον ἴσον^{η)} ἔχειν
ἀντιτιθέναι καὶ τῆς ἀταξίας^{ο)}, ἀπτόμεθα τῆς φυσιολογίας.
οὕτω δὲ καὶ τὸ λογικὸν μέρος καὶ τὸ ἠθικὸν τῆς λεγομένης φι-
λοσοφίας ἐπερχόμεθα.

ΚΕΦ. ι'.

Εἰ ἀναιροῦσι τὰ φαινόμενα οἱ σκεπτικοί.

- 19 Οἱ δὲ λέγοντες ὅτι ἀναιροῦσι τὰ φαινόμενα οἱ σκεπτικοί
ἀνήκοοι μοι δοκοῦσιν εἶναι τῶν παρ' ἡμῖν λεγομένων. τὰ γὰρ
κατὰ φαντασίαν παθητικὰ ἀβουλήτως ἡμᾶς ἄγοντα εἰς συγκα-
τάξεις οὐκ ἀνατρέπομεν, ὥς καὶ ἐμπροσθεν ἐλέγομεν^{η)}. ταῦτα
δὲ ἐστὶ τὰ φαινόμενα. ὅταν δὲ ζητῶμεν εἰ τοιοῦτόν ἐστι τὸ
ὑποκείμενον, ὁποῖον φαίνεται, τὸ μὲν ὅτι φαίνεται δίδομεν^{ο)},
ζητοῦμεν δ' οὐ περὶ τοῦ φαινομένου, ἀλλὰ περὶ ἐκείνου ὃ λέ-
γεται περὶ τοῦ φαινομένου. τοῦτο δὲ διαφέρει τοῦ ζητεῖν περὶ

stigatio ad Scepticum pertineat. quantum enim attinet ad pronuntiandum cum
firma persuasione de re aliqua earum quae physiologiae dogmatis statuuntur:
nihil nobis cum physiologia commercii est; sed quatenus omni rationi ratio-
nem aequalem possumus opponere, ac perturbationis vacuitatem inde spe-
ramus consequi, physiologiam quoque attingimus, atque hoc quidem certe
modo et logicam et ethicam eius quae philosophia dicitur, partem tractamus.

CAP. X.

An Sceptici res sensibus apparentes tollant.

19. Qui autem aiunt Scepticos tollere apparentia, sive ea quae sensibus
apparent et manifesta sunt, hi ea quae a nobis dici solent, percepisse mihi
non videntur. non enim ea evertimus, quae per phantasiam patientem invitos
nos ad assensionem adducunt, ut antea quoque dicebamus: ea autem sunt
sensibus apparentia, sed quum quaerimus, an tale sit ipsum subiectum, quale
apparet, apparere quidem concedimus: quaerimus autem et ambigimus non
de ea re quae apparet, sed de eo quod dicitur de re apparente, hoc autem

δογματίζει, θεολογεῖ, φυσιοῦται legendum φυσιολογεῖται. sed ut φυσιο-
λογεῖται rarius dicitur pro φυσιολογεῖ, ita φυσιοῦται sanum est nec mu-
tandum; notat enim haec vox dogmatico fastu sese efferentes, quales
passim Sextus noster exhibet, et τετυφωμένους ac περιαιτολογούντας
vocat sect. 62. φιλαύτους sect. 90. neque est, quod haec expositio eru-
dito Suidae interpreti frigida et ineptae proxima videatur; est enim ve-
rissima. sic paedagogum se gerere dicimus, et Gallico vocabulo *pedan-
tem* vocamus, cum ineptam alicuius perverse docti superbiam ridemus.

η) παντὶ λόγῳ λόγον ἴσον] supra sect. 8, 10, 12.

ο) τῆς ἀταξίας] hunc finem Sceptices cum eius principio coniungit
ut sect. 8 et alibi.

ρ) ὥς καὶ ἐμπροσθεν ἐλέγομεν] supra sect. 13.

ς) τὸ μὲν ὅτι φαίνεται δίδομεν] Laërtius 9 103 ex Scepticorum
mente: περὶ μὲν ὧν ὥς ἄνθρωποι πάσχομεν ὁμολογοῦμεν. καὶ γὰρ ὅτι
ἡμέρα ἐστὶ καὶ ὅτι ζῶμεν καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν ἐν βίῳ φαινομένων δια-
γινώσκουμεν. περὶ δὲ ὧν οἱ δογματικοὶ διαβεβαίονται τῷ λόγῳ φάμε-
νοι κατελλήφθαι ἐπέχομεν περὶ τούτων ὥς ἀδύλων. sequuntur ibi in
eandem sententiam plura, quae describere supersedeo. eadem noster in-
fra sect. 22.

αὐτοῦ τοῦ φαινομένου. οἷον φαίνεται ἡμῖν γλυκάζειν τὸ μέλι²⁰
τοῦτο συγχωροῦμεν. γλυκαζόμεθα γὰρ αἰσθητικῶς. εἰ δὲ καὶ P⁷
γλυκὺ ἐστίν^{ρ)} ὅσον ἐπὶ τῷ λόγῳ, ζητοῦμεν. ὃ οὐκ ἐστὶ τὸ φαι-
νόμενον, ἀλλὰ περὶ τοῦ φαινομένου λεγόμενον. εἰ δὲ καὶ ἄν-
τικρὺς κατὰ τῶν φαινομένων ἐρωτῶμεν λόγους, οὐκ ἀναιροῦν
βουλόμενοι τὰ φαινόμενα τούτους ἐκτιθέμεθα, ἀλλ' ἐπιδεικνύν-
τες τὴν τῶν δογματικῶν προπετείαν^{ς)}. εἰ γὰρ τοιοῦτος ἀπα-
τεῶν ἐστὶν ὁ λόγος, ὥστε καὶ τὰ φαινόμενα μονονουχὶ τῶν
ὁφθαλμῶν ἡμῶν ὑφαρπάζειν, πῶς οὐ χρὴ ὑφορᾶσθαι αὐ-
τὸν^{γ)} ἐν τοῖς ἀδύλοις, ὥστε μὴ κατακολουθοῦντας αὐτῷ προπε-
τεύεσθαι;

ΚΕΦ. ια'.

Περὶ τοῦ κριτηρίου τῆς σκεπτικῆς^{η)}.

Οτι δὲ τοῖς φαινομένοις προσέχομεν δῆλον ἀπὸ τῶν λεγο-²¹
μένων ἡμῖν περὶ τοῦ κριτηρίου τῆς σκεπτικῆς ἀγωγῆς. κριτήριον
δὲ λέγεται διχῶς, τό τε εἰς πίστιν ὑπάρξεως ἢ ἀνυπαρξίας λαμ-
βανόμενον (περὶ οὗ ἐν τῷ ἀντιρρητικῷ λέξομεν λόγῳ^{κ)}) τό τε

aliud est quam quaestionem movere de ipsa re quae apparet. 20. verbi gra-
tia, apparet nobis mel dulci nos sapore afficere. concedimus hoc, dulcedi-
nem enim ipsam sensu percipimus: sed an dulce sit, quatenus ad rationem
et intelligentiam attinet, ambigimus. id vero non est ipsum illud quod ap-
paret, sed quod de apparente affirmatur. quodsi etiam aperte circa rem senz-
ibus apparentem quaestiones moveamus, non ita has movemus, quasi appa-
rentia evertere velimus, sed Dogmaticorum philosophorum temeritatem ar-
guentes, si enim tales sunt rationis imposturae, ut etiam apparentia tantum
non oculis nostris surripiat, quomodo in incertis suspectam eam habere non
debeamus, ne eam sequentes in temeritatem labamur?

CAP. XI.

De criterio Sceptices.

21. Nos autem apparentibus acquiescere, ex iis quae a nobis de crite-
rio Scepticae disciplinae dicuntur, manifestum est. criterium autem sive in-
strumentum ad iudicandum duobus dicitur modis, et id quo fides fit rem
aliquam esse vel non esse (de quo in confutatione Dogmaticorum dicemus),

ρ) εἰ δὲ καὶ γλυκὺ ἐστίν] Timon Scepticus apud Laërtium 9 103 P⁷
τὸ μὲν (lege τὸ μέλι) ὅτι ἐστὶ γλυκὺ οὐ τίθῃμι, τὸ δὲ ὅτι φαίνεται
ὁμολογῶ.

ς) ἐπιδεικνύντες τὴν τῶν δογματικῶν προπετείαν] infra sect. 62.

γ) ὑφορᾶσθαι αὐτὸν] τὸν λόγον scilicet, quod praecessit, itaque nolui
ex ms V rescribere αὐτὸν. Sed paullo ante ex eodem posui ἀντικρὺς κατὰ
τῶν φαινομένων, pro ἀντικρὺς κατὰ τὸ φαινόμενον, quod habebant editiones.

η) περὶ τοῦ κριτηρίου τῆς σκεπτικῆς] scil. ἀγωγῆς, ut mox Sextus ipse
supplet. in S pro σκεπτικῆς legitur σκέψεως eodem sensu, est autem
σκέψις Scepticorum, sive ἀπορητικῶς φιλοσοφούντων consideratio, res
inter se omni ex parte conferens, ut inde colligat assensum circa opi-
niones de illis suspendendum ac retinendum esse, de quo cap. 13.

κ) ἐν τῷ ἀντιρρητικῷ λέξομεν λόγῳ] operi adversus Mathematicos pul-
chre hic titulus convenit, quod perpetuas continet ἀντιρρήσεις Dogmaticis
oppositas. in illo lib. 7 copiose tractatur de criterio, et ad hunc, quem
prae manibus habemus, locum lector ablegatur. cum enim dupliciter
dixisset accipi criterium sive iudicium cogniti et incogniti, et veri fal-
sique regulam, uno modo, faciendum aliquid an omittendum sit, alte-
roque, verumne sit aliquid an falsum, τὸ μὲν πρότερον, inquit, ἐν

τοῦ πρῶσσειν, ὃ προσέχοντες κατὰ τὸν βίον τὰ μὲν πρῶσσο-
 22 μιν, τὰ δ' οὐ. περὶ οὗ νῦν λέγομεν. κριτήριον τοίνυν φαμὲν
 εἶναι τῆς σκεπτικῆς ἀγωγῆς τὸ φαινόμενον, γ) δυνάμει τὴν φαν-
 τασίαν αὐτοῦ²⁾ οὕτω καλοῦντες. ἐν πέσει γὰρ καὶ ἀβουλήτῳ
 πάθει κειμένη ἀλήθειός ἐστιν. διὸ περὶ μὲν τοῦ φαίνεσθαι³⁾
 τοῖον ἢ τοῖον τὸ ὑποκείμενον, οὐδεὶς ἴσως ἀμφισβητεῖ. περὶ δὲ
 23 τοῦ εἰ τοιοῦτόν ἐστιν ὁποῖον φαίνεται ζητεῖται. τοῖς φαινομέ-
 νοις οὖν προσέχοντες κατὰ τὴν βιωτικὴν τήρησιν ἀδοξάστως⁴⁾
 βιοῦμεν, ἐπεὶ μὴ δυνάμεθα ἀνενέργητοι⁵⁾ παντάπασιν εἶναι.
 P 8 ἔοικε δὲ αὕτη ἡ βιωτικὴ τήρησις⁶⁾ τετραμερὴς εἶναι. καὶ τὸ
 μὲν τι ἔχειν ἐν ὑφηγήσει φύσεως, τὸ δὲ ἐν ἀνάγκῃ παθῶν, τὸ
 δὲ ἐν παραδόσει νόμων τε καὶ ἐθῶν, τὸ δὲ ἐν διδασκαλίᾳ τεχνῶν.
 24 ὑφηγήσει μὲν φυσικῇ, καθ' ἣν φυσικῶς αἰσθητικοὶ καὶ νοητι-
 κοὶ ἐσμεν. παθῶν δὲ ἀνάγκῃ, καθ' ἣν λιμὸς μὲν ἐπὶ τροφῇ
 ἡμῶς ὁδηγεῖ, δίψος δ' ἐπὶ πόμα. ἐθῶν δὲ καὶ νόμων παρα-

et id quo actiones diiudicantur, cui adhaerentes in communi vita quaedam
 agimus, quaedam nequaquam: de quo nunc loquimur. 22. criterium igitur
 Scepticae institutionis dicimus esse id quod sensibus apparet: quod perinde
 est, ac si imaginationem de re illa apparente dicamus, quatenus enim haec
 in persuasionem et haud voluntaria affectione posita est, ambigi de ea non
 potest, itaque hoc quidem, nimirum tale aut tale apparere ipsum subiectum,
 nemo fortasse in dubium vocat: sed de hoc, videlicet an tale sit quale ap-
 pareat, quaeritur. 23. apparentibus igitur acquiescendo, ea, quae ad vitam
 communem pertinent, observantes vivimus, quia omnis actionis prorsus ex-
 pertes esse non possumus, ita tamen ut dogma nullum statuamus, videtur
 autem haec observatio eorum quae ad vitam communem spectant, quadruplex
 esse: et partim in naturali instructione versari, partim in impulsu et coactu
 passionum, partim in constitutione legum et consuetudinum, partim in tra-
 ditione artium. 24. instructione naturali: per quam a natura et sensuum et
 intellectus facultate praediti sumus. passionum coactu: quo fit ut fames ad
 cibum nos deducat, sitis ad potum. legum et morum constitutione: quae facit

τοῖς περὶ σκεπτικῆς ἀγωγῆς ἐξεθέμεθα. similiter in hoc ipso Pyrrhonia-
 ram institutionum opere totus liber secundus et tertius ἀντίρροπον ad-
 versus Dogmaticos sed breviorē complectitur. in libri itaque secundi
 capite tertio et sequentibus itidem de criterio multis disseritur, et prae-
 missa eadem distinctione ad hunc itidem locum lector remittitur. περὶ
 γὰρ τοῦ κριτηρίου, ὃ προσέχοντες βιοῦμεν, ἐν τῷ περὶ τῆς σκέψεως
 λόγῳ διεξήλθομεν.

γ) κριτήριον — τὸ φαινόμενον] conferendus Laërtius 9 106.

2) δυνάμει τὴν φαντασίαν αὐτοῦ] αὐτοῦ revocavi ex 8; nam in editis
 exciderat. de vocabulo δυνάμει dixi supra sect. 11.

α) περὶ μὲν τοῦ φαίνεσθαι] supra sect. 19.

β) ἀδοξάστως] supra sect. 15.

ε) ἀνενέργητοι] 7 contra Mathemat. κατὰ ἀνάγκην γὰρ ἔδει τὸν ἀπο-
 ρητικῶς φιλοσοφοῦντα μὴ εἰς τὸ παντελὲς ἀνενέργητον ὄντα καὶ ἐν ταῖς
 κατὰ τὸν βίον πράξεσιν ἀπρακτον.

δ) αὕτη ἡ βιωτικὴ τήρησις τετραμερὴς] ita mss pro eo, quod minus
 bene in editis erat, ἐν βιωτικῇ αὕτῃ. male etiam interpretis calamus
 P 8 observantiam rerum ad vitam communem spectantium triplicem fecerat
 pro quadruplici, siquidem quattuor genera non modo praesenti loco di-
 serte enumerantur, sed etiam capite ultimo huius libri repetuntur. spe-
 ctat etiam huc quod sect. 17 dixit, Scepticum ζῆν πρὸς τὰ πάτρια ἔθνη
 καὶ τοὺς νόμους καὶ τὰς ἀγωγὰς καὶ τὰ οἰκεία πάθη. et apud Laërtium
 9 108 περὶ τῶν βιωτικῶν καὶ τηρητικῶν, ὥστε καὶ αἰρούμεθα τι κατὰ
 τὴν συνήθειαν καὶ φεύγομεν καὶ τόμοις χρώμεθα.

δόσει, καθ' ἣν τὸ μὲν εὐσεβεῖν παραλαμβάνομεν βιωτικῶς ὡς
 ἀγαθόν, τὸ δὲ ἀσεβεῖν ὡς φαῦλον. τεχνῶν δὲ διδασκαλίᾳ,
 καθ' ἣν οὐκ ἀνενέργητοὶ ἐσμεν ἐν αἷς παραλαμβάνομεν τέχνας.
 ταῦτα δὲ πάντα φαμὲν ἀδοξάστως.

ΚΕΦ. ιβ'.

Τί τὸ τέλος τῆς σκεπτικῆς.

Τούτοις ἀκόλουθον ἂν εἴη καὶ περὶ τοῦ τέλους τῆς σκεπτι-
 25 κῆς ἀγωγῆς διελεῖν. ἔστι μὲν οὖν τέλος^{ε)} τὸ οὗ χάριν πάντα
 πράττεται ἢ θεωρεῖται, αὐτὸ δὲ οὐδενὸς ἔνεκα, ἢ τὸ ἔσχατον
 τῶν ὁρεκτῶν. φαμὲν δὲ ἄχρι νῦν^{ς)} τέλος εἶναι τοῦ Σκεπτικοῦ
 τὴν ἐν τοῖς κατὰ δόξαν ἀταραξίαν⁷⁾ καὶ ἐν τοῖς κατηναγκασμέ-

nt pie agere in vita communi bonum censeamus, impie agere malum. ar-
 tium traditione, per quam non inutiles et otiosi sumus in iis quas colendas
 suscipimus artibus. haec autem omnia dicimus ita, ut nullum dogma statuamus.

CAP. XII.

Quis finis sit Scepticae.

25. Ordo poscit, ut de fine Scepticae disciplinae deinceps dicamus.
 est igitur finis id cuius causa omnia sunt aut considerantur, ipsum au-
 tem nullius rei causa, aut ultimum appetendorum, dicimusque adhuc
 finem esse Sceptici imperturbatum mentis statum circa ea quae ad opi-
 nationem spectant et in coactis affectuum moderationem. 26. incipiens

ε) ἔστι μὲν οὖν τέλος] apud Ciceronem 1 de finibus c. 9 omnium
 philosophorum sententia finis bonorum sive appetendorum extremum tale
 esse oportere pronuntiatur, ut ad id omnia referri oporteat, ipsum autem
 nusquam. idem repetit lib. 2 cap. 2 et alibi. cum autem duplex feratur
 genus philosophiae, unum quod in contemplatione, alterum quod in
 actione consistit, ut declarat Sextus eundem utrique finem esse propo-
 situm, hinc ait οὗ χάριν πάντα πράττεται ἢ θεωρεῖται.

ς) φαμὲν δὲ ἄχρι νῦν] sic supra sect. 4 ἀλλὰ κατὰ τὸ νῦν φαινό-
 μενον ἡμῖν ἱστορικῶς ἀπαγγέλλομεν περὶ ἐκάστου. nimirum non vult
 Scepticus futuro tempore praescribere, quod fortasse ut aliter sentiat,
 inducere ipsum possit, itaque tantum narrat, quid sibi hactenus de fine
 Scepticae videatur, et videatur ἀδοξάστως, sine alius sententiae praeiudicio.

7) ἀταραξίαν] rem magnam narrant Sceptici, si ideo ab perturba-
 tionibus immunes vel sperant fieri, vel facti esse sibi videntur, quia
 dubitant malaene sint res vere et natura sua quas malas videri sibi sen-
 tiunt. perturbationes enim longe gravissimae a sensu nascuntur et ab
 apparentibus. siquidem sufficit percipere sensum molestum et gravem,
 ut tanquam malo animus hominis afficiatur et perturbetur, etiam si ab-
 stractam mali naturam ne per somnium quidem complectatur animo.
 aut etiam gaudii expertes dicemus Scepticos, quia quicquid boni obtin-
 gat, utrum revera bonum sit, ambigunt. sed quantumcunque illos urges
 ratiociniis eiusmodi, nihil agis, nam etiam ἀταραξίαν finem Sceptices
 esse narrando, nihil statuunt et Scepticum ἀόκλητον πάντη sive omnino
 liberum a perturbatione esse diserte insitiat noster infra sect. 30 et
 lib. 3 sect. 237 et contra Ethicos sect. 148. sed tantum ἐν τοῖς κατὰ
 δόξαν perturbari ait minus aliquanto, quam caeterum vulgus, quod sen-
 sui mali etiam opinionem superaddit. hoc ipsum si quis oppugnet, non
 evertet Scepticum, qui solus omnium philosophorum, etiam quando sua
 ipsius videt refelli argumenta, hoc imputat sibi in victoriam, gnarus
 plane superatam et eversam fore totam suam sectam, nisi argumenta
 eius confutari possent. vide de ἀταραξίᾳ Sceptices fine infra sect. 205,
 232 et lib. 3 sect. 235 seq. et lib. adversus Ethicos sect. 1 atque in pri-

SEXTUS EMPIR.

B

26 τοῖς μετριοπαθεῖαν. ^{h)} ἀρξάμενος γὰρ φιλοσοφεῖν ὑπὲρ τοῦ τὰς φαντασίας ἐπικρῖναι καὶ καταλαβεῖν, τίνες μὲν εἰσιν ἀληθεῖς, τίνες δὲ ψευδεῖς, ὥστε ἀταραχτῆσαι, ἐνέπεσεν εἰς τὴν ἰσοσθενῆ **P 9** διαφωνίαν, ἣν ἐπικρῖναι μὴ δυνάμενος ἐπέσχευ. ἐπισχόντι δὲ αὐτῷ τυχικῶς παρηκολούθησεν ⁱ⁾ ἢ ἐν τοῖς δοξαστοῖς ἀταραξία. 27 ὁ μὲν γὰρ δοξάζων τι καλὸν τῇ φύσει ἢ κακὸν εἶναι ταράσσεται ^{k)} διὰ παντός· καὶ ὅτε μὴ πάρεστιν αὐτῷ τὰ καλὰ εἶναι δοκοῦντα, ὑπὸ τε τῶν φύσει κακῶν ^{l)} νομίζει ποινηλατεῖσθαι καὶ διώκει τὰ ἀγαθὰ ὥς οἶεται· ἄπερ κτησάμενος πλείοσι ταρχαῖς περιπίπτει διὰ τε τὸ παρὰ λόγον καὶ τὸ ἀμέτρως ἐπαλ-

enim philosophari, ad imaginationes de rebus discernendas et comprehendendum, quatenam sint verae, quae falsae, ut perturbatione mentis caret, incidit in aequalia contrariis in partibus momenta rationum; quae quum diiudicare non posset, assensum retinuit. hanc autem assensus retentionem forte fortuna sequutus est imperturbatus mentis status circa opinabilia, 27. nam qui opinatur statuitque aliquid natura bonum aut malum esse, turbatur semper; quamdiu enim non adsunt ea quae bona esse videntur, et ab iis quae natura mala sunt, putat se torqueri, et persequitur bona, ut ea quidem iudicat, iam vero ubi ea acquisivit, in plures perturbationes incidit, tum quod praeter rationem agit et immodice se effert, et

mis 111. seq. Laërtium 9 68. Aenesidemus autem a sepsi sua non modo ἐγασίαν et ἀταραξίαν atque ἡσυχίαν, ut Timon alique Sceptici, sed plane ἡδονὴν consecutum se profitebatur apud Eusebium 14 praeparat. pag. 758 nisi illam ἡδονὴν idem vel minus etiam quid esse existimes.

^{h)} μετριοπαθεῖαν] apud Laërtium legas 9 108 quosdam Scepticorum finem dixisse ἀπάθειαν. sed vel legendum μετριοπαθεῖαν, vel ἀπάθεια ibi non intelligenda rigido sensu Stoicorum, quorum maxime adversarios se Sceptici profitebantur, sed ut idem denotet quod μετριοπαθεῖα, sive quam mox προσιτία appellat, a qua sententia, quicquid durius loquantur, ipsi saepius non procul absunt Stoici. certe inter quattuor illa, quae ex βιωτικῇ τηρήσει ad se pertinere Sceptici ducebant, Sextus supra sect. 23 discrete numerat παθῶν ἀνάγκην. hanc igitur necessitatem ferre moderate, et imperturbato opinionationibus esse animo, facit illam τελείαν καὶ Σκεπτικὴν διάθεσιν, per quam licet vivere ὅσα μεθ' ἡσυχίης αὐτὸν ἀφροντίστως καὶ ἀκινήτως, ut loquitur noster 10 contra Mathematicos. confer lib. 3 Pyrrhon. sect. 235 seq.

P 9 ⁱ⁾ τυχικῶς παρηκολούθησεν] plenius hoc exponitur infra sect. 29.

^{k)} ταράσσεται διὰ παντός] infra cap. 31 huius libri et 10 contra Mathematicos p. 459 seq.

^{l)} ὑπὸ τῶν φύσει κακῶν] φύσει idem est ac revera, ut opinioni contra distinguatur, ut apud Aristophanem [Plut. 118.]: ἄνθρωπος οὗτός ἐστιν ἀθλιός φύσει. sic veteres interpretantur loca Apostoli Galat. 4 8 τοῖς οὐ φύσει θεοῖς. et Ephes. 2 3 τέκνα φύσει ὀργῆς. et 1 Cor. 9 14 αὐτὴ ἡ φύσις, res ipsa. Anastasius Sinaita in Hodego p. 134 ex S. Cyrilli apologia 12 anathematismorum: ὅτι φυσικὸν τὸ ἀληθινὸν εἶναι εἰρηκεν ἀποστολικῶς καὶ φύσιν. πᾶσα δὲ ἡ Αἰγυπτίων καὶ Ἀλεξανδρέων μάστιγι συνήθεια φυσικά τὰ ἀληθῆ τῶν πραγμάτων ὀνομάζει. ὁθεν καὶ ἀληθεύων ἕτερος πρὸς τὸν ἕτερον ἐν ταῖς διαλέξεσι φησιν, ὅτι φυσικά σοι λέγω, τοῦτ' ἐστίν, ἀληθινά. vide eundem p. 30 seq. sic in libro Sapientiae 13 1 φύσει μάταιοι. in Ignatii epistola ad Ephesios sub init. φύσει δικαῖα. et apud Achillem Tatium lib. 7 p. 453 φύσει προσδοκῶν εὐρήσειν ἡμᾶς. quem locum Cotelierius ad Ignatii epist. ad Trallianos exponit: plane sperans se nos inventurum. sic infra sect. 34 ὡς πρὸς τὴν φύσιν, quantum ad rem ipsam.

ρεσθαι· καὶ φοβούμενος τὴν μεταβολὴν πάντα πράσσει, ^{m)} ἴνα μὴ ἀποβάλῃ τὰ ἀγαθὰ αὐτῷ δοκοῦντα εἶναι. ὁ δὲ ἀοριστῶν 28 περὶ τῶν πρὸς τὴν φύσιν καλῶν ἢ κακῶν οὔτε φεύγει τι οὔτε διώκει συντόμως, διόπερ ἀταραχτεῖ. ὁπερ οὖν περὶ Ἀπελλοῦ τοῦ ζωγράφου λέγεται, τοῦτο ἐπῆρξε ⁿ⁾ τῷ Σκεπτικῷ· φασὶ γὰρ ὅτι ἐκεῖνος ἵππον γράφων ^{o)} καὶ τὸν ἀφρὸν τοῦ ἵππου μιμήσασθαι τῇ γραφῇ βουληθεῖς οὕτως ἀπειτύχανεν, ὥς ἀπειπεῖν καὶ τὴν σπογγίαν εἰς ἣν ἀπέμασσε τὰ ἀπὸ τοῦ γραφείου χρώματα προσρῖψαι τῇ εἰκόνι, τὴν δὲ προσπαυμένην ἵππου ἀφροῦ ποιῆσαι μίμημα. καὶ οἱ Σκεπτικοὶ οὖν ἡλπίζον μὲν τὴν ἀταραξίαν ἀναλῆ- 29 ψεσθαι διὰ τοῦ τὴν ἀνωμαλίαν τῶν φαινομένων τε καὶ νοουμένων ἐπικρῖναι, ^{p)} μὴ δυνηθέντες δὲ ποιῆσαι τοῦτο ἐπέσχεον. ἐπι-

quoniam mutationem timet, totus in hoc est, ne amittat ea quae ipsi videntur esse bona. 28. at ille qui ambigit de iis quae secundum naturam bona aut mala sunt, neque fugit quicquam neque persequitur acri studio, proptereaque perturbatione caret, quod igitur de Apelle pictore memoriae proditum est, hoc Sceptico usu venit. aiunt enim de ipso, quum in pingendo equo spumam eius sua pictura repraesentare voluisset, tam male ei rem successisse ut de ea omnino desperaret, ideoque spongiam in quam abstergebat penicilli sui colores, in illam imaginem impegisse, spongiam autem, quum equum attigisset, spumae similitudinem expressisse. 29. itidem enim Sceptici sperabant quidem se imperturbatum mentis statum adepturos, disparitatem eorum quae sensu et eorum quae intellectu percipiuntur, diiudicando: quum

^{m)} πάντα πράσσει] pro πράσσει S habet προήσει, uti paullo ante V pro ἐπαίρεσθαι legit ἐπαναίρεσθαι, et παράλογον uno vocabulo pro παρὰ λόγον.

ⁿ⁾ τοῦτο ἐπῆρξε] ita pro ἐπῆρξαι rectius codices mss. ex iisdem paullo ante scripsi οὔτε φεύγει τι, cum in editis illud τὸ desideraretur. non sunt haec magni momenti, sed volo ut lector sit persuasus me sine auctoritate codicum vel gravissima quam semper allego ratione, nihil in hoc scriptore mutare ausum fuisse.

^{o)} ὅτι ἐκεῖνος ἵππον γράφων] quod Apelli Sextus tribuit et Dio Chrysostomus orat. 63 p. 590 seq. hoc Nealei pictori contigisse scribit Plinius 35 10, cum de simili Protogenis canem memorasset, ut quem pariter casus pinxerit, non iudicabat se in eo exprimere spumam anhelantis posse, cum in reliqua omni parte, quod difficillimum erat, sibi ipse satisfecisset. displicebat autem ars ipsa, nec minui poterat, et videbatur nimia, ac longius a veritate discedere, spumaeque illa pingi, non ex ore nasci, anxio animi cruciatu, cum in pictura verum esse non verisimile vellet. abstergerat saepius, mutaveratque penicillum, nullo modo sibi approbans. postremo iratus arti, quod intelligeretur, spongiam eam impegit in viso loco tabulae, et illa reposuit ablatis colores, qualiter cura optabat, fecitque in pictura fortuna naturam. hoc exemplo similis et Nealetem successus in spuma equi, similiter spongia impacta secutus diceret, cum pingeret poppyzonta retinentem equum. idem tacito nomine pictoris referunt Plutarchus libro de fortuna p. 99 et Valerius Maximus 8 cap. 11. multa alia potuit afferre Sextus, in quibus ars quod non potuit, felix et insperatus effecit casus, invenit pleraque, multis malis attulit medelam, uti eorum qui casu opportuno gravissimis morbis expediti sunt, collegit Marcellus Donatus in historia Medica mirabili lib. 6 cap. 5. vocare autem solent homines casum, huius ipsi causas non praesensere et quod neutiquam intenderunt: licet nihil fieri sine causa, Scepticos praeter nemo forte ambiget, et res etiam quae maxime inopinatu hominibus contingunt divino nutu temperari, ratio quoque viros sapientes edocuerit.

^{p)} διὰ τοῦ τὴν ἀνωμαλίαν τῶν φαινομένων τε καὶ νοουμένων ἐπικρῖναι

P 10 σχοῦσι δὲ αὐτοῖς οἷον τυγχίως ἢ ἀταραξία παρηκολούθησεν ὡς σκιά σώματι.^{γ)} οὐ μὴν ἀόκλητον πάντη^{δ)} τὸν Σκεπτικὸν εἶναι νομίζομεν, ἀλλ' ὀχλείσθαι φαιμεν ὑπὸ τῶν κατηναγκασμένων· καὶ γὰρ οἷον ποτὲ ὁμολογοῦμεν καὶ διψῆν καὶ τοιούτοισι^{ε)} 30 τινα πάσχειν. ἀλλὰ καὶ ἐν τούτοις οἱ μὲν ἰδιῶται δισσιᾶς συν-
έχονται περιστάσεσιν, ὑπὸ τε τῶν παθῶν αὐτῶν καὶ οὐχ ἥττον ὑπὸ τοῦ τὰς περιστάσεις ταύτας κακὰς εἶναι φύσει δοκεῖν. ὁ δὲ Σκεπτικὸς τὸ προσδοξάζειν ὅτι ἐστὶ κακὸν τούτων ἑαυτον ὡς πρὸς τὴν φύσιν περιαιρῶν^{ς)} μετριώτερον καὶ ἐν τούτοις ἀπαλ-
λάσσει. διὰ τοῦτο οὖν ἐν μὲν τοῖς δοξαστοῖς ἀταραξίαν τέλος εἶναι φαιμεν τοῦ Σκεπτικοῦ, ἐν δὲ τοῖς κατηναγκασμένοις με-
τριοπάθειαν.^{ι)} τινὲς δὲ τῶν δοκίμων Σκεπτικῶν^{κ)} προσέειπεν τούτοις καὶ τὴν ἐν ταῖς ζητήσεσιν ἐποχὴν.

ΚΕΦ. ιγ'.

Περὶ τῶν ὁλοσχερῶν τρόπων^{α)} τῆς σκέψεως.

31 Ἐπεὶ δὲ τὴν ἀταραξίαν ἀκολουθεῖν ἐφάσκομεν τῇ περὶ πάν-

autem id efficere non potuissent, assensum retinuerunt: at hanc assensus retentionem consequutus est, tanquam umbra corpus, neque tamen omnino quietum esse et ab omni molestia abesse Scepticum existimamus, sed exter-
norum quorundam cogentium impulsu inquietari dicimus; nam algere non-
numquam eum et sitire et huiusmodi alia pati fatemur. 30. sed in his etiam vulgo hominum duo accidunt adversa, et ex iis quae patitur, et quod ea quae sibi accidere videt, mala esse natura indicat. at vero Scepticus dum non simul statuit horum unumquodque natura malum esse, haec etiam fert moderantius quam alii. propterea igitur in illis quidem quae ex opinione pendent, imperturbatum mentis statum dicimus finem esse, Sceptici, at in coactis, affectuum moderationem. nonnulli autem non ignobilium Scepticorum his assensus circa quaestiones retentionem addiderunt.

CAP. XIII.

De modis generalibus Scepticae considerationis.

31. Quoniam autem perturbationis vacuitatem consequi dicebamus ex

να] ait sperasse se finem illum obtenturos per philosophiam Dogmaticam, quae phaenomenorum disparilitatem diiudicare se profitetur. facto autem periculo eo usque se non potuisse progredi, dum conferendo diligenter inter se res sensibus apparentes atque intelligibiles, in ipsa illa collatione haeserint, neque ἐπικρίσιν certam de illis quaenam verae es-
sent quaenam falsae, edere se posse animadverterint. ita incidisse se in assensionis retentionem sive ἐποχὴν.

P 10 107 ex Timone et Aenesidemo: τέλος δὲ οἱ Σκεπτικοὶ φασὶ τὴν ἐποχὴν, ἢ σκιάς τρόπον ἐπακολουθεῖν ἢ ἀταραξία.

γ) οὐ μὴν ἀόκλητον πάντη τὸν Σκεπτικόν] Laërtius: τὰ δὲ ὅσα περὶ ἡμᾶς οὐκ ἐστίν, ἀλλὰ κατ' ἀνάγκην, οὐ δυνάμεθα φεύγειν, ὡς τὸ πει-
νῆν διψῆν ἀλγεῖν· οὐκέτι γὰρ λόγῳ περιελεῖν ταῦτα. idem noster di-
xerat supra sect. 23.

δ) τὸ προσδοξάζειν περιαιρῶν] plura in hanc sententiam leguntur lib. 3 Pyrrhon. cap. 24 et lib. 10 contra Mathematicos.

ε) μετριοπάθειαν] supra sect. 25.

ς) τινὲς δὲ τῶν δοκίμων Σκεπτικῶν] Timon et Aenesidemus apud Laërtium 9 107, cuius verba paullo ante adscripsi ad litteram γ.

κ) τῶν ὁλοσχερῶν τρόπων] supra in indice capitulum qui libro primo

των ἐποχῇ, ἀκόλουθον εἶη λέγειν ἄν, ὅπως ἡμῖν ἡ ἐποχὴ περι-
γίνεται. γίνεται τοίνυν αὕτη, ὡς ἂν ὁλοσχερότερον εἴποι τις, διὰ
τῆς ἀντιθέσεως τῶν πραγμάτων.^{γ)} ἀντιτίθεμεν δὲ ἢ φαινόμενα
φαινομένοις ἢ νοούμενα νοουμένοις ἢ ἐναλλάξ. οἷον φαινόμενα 32
μὲν φαινομένοις, ὅταν λέγωμεν, ὁ αὐτὸς πύργος^{δ)}, πόρρωθεν
μὲν φαίνεται στρογγύλος, ἐγγύθεν δὲ τετράγωνος· νοούμενα δὲ
νοουμένοις, ὅταν πρὸς τὸν κατασκευάζοντα ὅτι ἐστὶ πρόνοια ἐκ
τῆς τάξεως τῶν οὐρανίων,^{ε)} ἀντιτιθώμεν τὸ τοὺς μὲν ἀγαθοὺς
δυσπραγεῖν πολλάκις,^{ς)} τοὺς δὲ κακοὺς εὐπραγεῖν, καὶ διὰ τοῦ-
του συνάγωμεν τὸ μὴ εἶναι πρόνοιαν· νοούμενα δὲ φαινομένοις, 33
ὡς ὁ Ἀναξαγόρας τῷ λευκῇ εἶναι τὴν χιόνα^{ι)} ἀντετίθει ὅτι P 11
ἡ χιὼν ὑδωρ ἐστὶ^{κ)} πεπηγός, τὸ δὲ ὑδωρ ἐστὶ μέλαν, καὶ ἡ

assensus de omnibus retentione, nobis deinceps dicendum est quomodo ad
huiusmodi assensus retentionem perveniamus, fit igitur haec (ut generalius
loquamur) per mutuum rerum inter se oppositionem, opponimus autem ap-
parentia apparentibus, aut intellectualia intellectualibus, aut permutatum v. g.
32. apparentia quidem apparentibus, ut quum dicimus, eadem turris procul
intuenti apparet rotunda, prope spectanti quadrata: intellectualia autem in-
tellectualibus, ut quum ei qui ex caelestium ordine ac dispositione infert esse
providentiam, opponimus, bonos quidem adversa aut fortuna saepenumero,
malos autem prospera, et hinc inferimus non esse providentiam: 33. intel-
lectualia autem apparentibus, ut Anaxagoras huic propositioni, albam esse
nivem, opponebat hanc, nivem aquam esse concretam, aquam autem esse

praemittitur, legitur τῶν ὁλοσχερῶς τρόπων, quod mihi non displicet,
atque ita dicitur, ut ἡ ἀνωτάτω διαφορὰ, αὐτῇ ἀνωτάτω φιλοσοφίαι c. 1.

γ) διὰ τῆς ἀντιθέσεως τῶν πραγμάτων] supra sect. 9.

δ) ὁ αὐτὸς πύργος] infra sect. 118.

ε) ἐκ τῆς τάξεως τῶν οὐρανίων] confer lib. 8 adversus Mathematicos.

ς) τοὺς μὲν ἀγαθοὺς δυσπραγεῖν πολλάκις] Non ignoravit Sextus ar-
gumento isti multa posse opponi, sed neque cum Epicuro voluit dogma
hoc statuere quod deus rebus humanis non provideat, sed sufficit Sce-
ptico hanc qualemcunque, quae multos permovit objectionem in medium
afferre, ut si posset rem certissimam in dubium vocaret. quotusquisque
autem potest externis ex signis certo expedire quis probus, quis impro-
bus, quid bonum homini vel malum? vel quae post hanc vitam meritis
cuiusque destinavit deus, et quis demum has sancivit leges, ut qui boni
videntur inter homines, illis honores, opes prosperosque statim consilio-
rum successus in huius vitae transitu debeat providentia? mihi quidem
qui ita argumentantur perinde colligere videntur, ac si homo pius iter
faciat tempore pluvio, et homo improbus sereno caelo, et propterea
providentiam aliquis vellet vel negare vel accusare.

ι) Ἀναξαγόρας τῷ λευκῇ εἶναι τὴν χιόνα] τῷ ex mss scripsi pro τὸ P 11
quod editi habebant. ex iisdem mox reposui articulum ante χιὼν. de
Anaxagora idem testantur Cicero Lucullo c. 31. Lactantius 3 23 et 5
3 Anaxagorae nives atramentum fuerunt. Galenus lib. 2 de simplic. me-
dicament. c. 1 καὶ τινες καὶ τὸν Ἀναξαγόραν ἐπικαλοῦνται μάρτυρα περὶ
τῆς χιόνος ἀποφηνάμενον ὡς οὐκ εἶη λευκή. Laërtius hoc ut alia multa
silet, nec tamen haec satis idonea causa, ut propterea velut fide in-
dignum reliceretur ab Hallensibus t. 2 Observationum selectarum p. 329
seq. recenti certe aetate Anaxagorae insistentis vestigiis dissertationem
adversus alborem nivis vulgavit in deliciis suis Physicis Gothofredus
Voigtius ὁ μακαρίτης. caeterum apud Iulium Firmicum in prooemio
lib. 1 de Astrologia pag. 8 edit. primae, pro atris semper nivibus
legendum albis.

κ) ὅτι ἡ χιὼν ὑδωρ ἐστὶ πεπηγός] infra lib. 2 cap. 22 ἡ χιὼν ὑδωρ

χιών ἄρα μέλαινα ἔστι. καθ' ἑτέραν δὲ ἐπίνοιαν ἀντιτίθεμεν ὅτε μὲν παρόντα παροῦσιν, ὡς τὰ προειρημένα, ὅτε δὲ παρόντα παρεληλυθόσιν ἢ μέλλουσιν, οἷον ὅταν τις ἡμᾶς ἐρωτήσῃ*) 34 λόγον, ὃν λῦσαι οὐ δυνάμεθα, φαιμέν πρὸς αὐτόν, ὅτι ὥσπερ πρὸ τοῦ γενέσθαι εἰσηγησάμενον τὴν αἵρεσιν ἢ μετέρχη, οὐδέπω ὁ κατ' αὐτὴν λόγος ἐγίγης ὢν ἐφαίνετο, ὑπέκειτο μέντοι ὡς πρὸς τὴν φύσιν^{ε)}, οὕτως ἐνδέχεται καὶ τὸν ἀντικείμενον τῷ ὑπὸ σοῦ ἐρωτηθέντι νῦν λόγῳ ὑποκαῖσθαι μὲν ὡς πρὸς τὴν φύσιν, μηδέπω δ' ἡμῖν φαίνεσθαι. ὥστε οὐδέπω χρὴ συγκατατίθεσθαι 35 ἡμᾶς τῷ δοκοῦντι νῦν ἰσχυρῷ εἶναι λόγῳ. ὑπὲρ δὲ τοῦ τὰς ἀντιθέσεις ταύτας ἀκριβέστερον ἡμῖν ὑποπείσῃν, καὶ τοὺς τρόπους ἐποθήσομαι δι' ὧν ἡ ἐποχὴ συνάγεται οὔτε περὶ τοῦ πλήθους οὔτε περὶ τῆς δυνάμεως αὐτῶν διαβεβαιούμενος. ἐνδέχεται γὰρ αὐτοὺς καὶ σαθοὺς εἶναι καὶ πλείους τῶν λεχθησομένων.

ΚΕΦ. ιδ'.

Περὶ τῶν δέκα^{ι)} τρόπων.

36 Παραδίδονται τοίνυν συνήθως παρὰ τοῖς ἀρχαιοτέροις^{γ)}

nigram, igitur et nivem nigram esse. alio autem sensu opponimus inter se aliquando praesentia praesentibus, ut quae modo diximus; aliquando etiam praesentia praeteritis aut futuris, ut quum argumentum nobis quis proponit quod solvere non possumus, dicimus ei, 34. quemadmodum antequam natus esset is qui auctor fuit sectae cui te addixisti, nondum rationes quae ipsi tamquam sanae probantur, verae esse videbantur, et tamen quantum ad rem ipsam verae erant: ita etiam fieri potest ut contrariae rationes iis quas mihi proponis, quantum ad rem quidem, verae sint, nondum tamen nobis appareant: itaque nondum nos assentiri oportet propositioni quae valida ratione niti nunc videtur. 35. ut autem hae oppositiones exactius oculis nostris subiciantur, etiam modos subiungam quibus assensio retinenda colligitur, nullam nec de numero nec de vi ac momento eorum affirmationem adhibens, fieri enim potest, ut et infirmi sint et plures etiam iis qui a nobis enumerabantur.

CAP. XIV.

De modis decem ad assensionem retinendam perveniendi.

36. Tradi igitur solent ab antiquioribus Scepticis modi numero decem,

ἔστι πεπηγὸς· μέλαν δὲ τὸ ὕδωρ ἔστι, μέλαινα ἄρα ἔστιν ἡ χιών. Cicero loco laudato: Anaxagoras albam esse nivem non modo negabat, sed sibi quia sciret aquam nigram esse, unde illa concreta esset, albam ipsam esse ne videri quidem.

[*) legebatur ἐρωτήσῃ.]

ε) ὡς πρὸς τὴν φύσιν] vide si placet quae de vocabulo φύσεως notavi supra sect. 27 ad litteram l.

φ) περὶ τῶν δέκα τρόπων] hi sunt illi passim apud Scepticos decantati modi decem, veluti totidem communes loci (nam et τόποι vocantur subinde pro τρόποις), e quibus Pyrrhonii argumenta adversus Dogmaticos petebant, ad demonstrandum non esse adeo certa, quae vel sensu vel imaginatione vel ratione comprehendere nobis videntur. auctor et inventor horum modorum fuit Pyrrho, unde Lamprias inter Plutarchi scripta memorat librum περὶ τῶν Πύρρωνος δέκα τρόπων. eorundem mentionem facit ex Aenesidemo Aristocles apud Eusebium 14, 18 Praeparat. Laërtius 9, 79 seq. Suidas in οὐδὲν μᾶλλον et noster 7 adversus Mathematicos. ex recentioribus conferre licebit Aegidium Menagium praeclaris ad Diogenem Laërtium notis ac Petrum Gassendum t. 1 operum p. 71 seq.

g) παρὰ τοῖς ἀρχαιοτέροις] antiquiores Sceptici Sexto nostro sunt

Σκεπτικοῖς τρόποι, δι' ὧν ἡ ἐποχὴ συνάγεται δοκεῖ, δέκα τὸν ἀριθμόν, οὓς καὶ λόγους καὶ τόπους συνωνύμως^{h)} καλοῦσιν. εἰσὶ δὲ οὗτοι· πρῶτος ὁ παρὰ τὴν τῶν ζώων ἑξαλλαγήν, δεύτερος ὁ παρὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων διαφοράν, τρίτος ὁ παρὰ τὰς διαφορὰς τῶν αἰσθητηρίων κατασκευάς, τέταρτος ὁ παρὰ τὰς περιστάσεις, πέμπτος ὁ παρὰ τὰς θέσεις^{ι)} καὶ τὰ διαστήματα καὶ τοὺς τόπους, ἕκτος ὁ παρὰ τὰς ἐπιμιξίας, ἑβδομος³⁷ ὁ παρὰ τὰς ποσότητας καὶ σκευασίας τῶν ὑποκειμένων, ὀγδοὺς ὁ ἀπὸ τοῦ πρὸς τι, ἔνατος ὁ παρὰ τὰς συνεχεῖς ἢ σπανίους ἐγκυρήσεις^{κ)}, δέκατος ὁ παρὰ τὰς ἀγωγὰς καὶ τὰ ἔθνη καὶ τοὺς νόμους καὶ τὰς μυθικὰς πίστεας καὶ τὰς δογματικὰς ὑπολήψεις. χρώμεθα δὲ τῇ τάξει ταύτῃ θετικῶς.^{λ)} τούτων δὲ ἑπτα-³⁸ βεβηκότες^{μ)} εἰσὶ τρόποι τρεῖς· ὁ ἀπὸ τοῦ κρίνοντος, ὁ ἀπὸ

quibus assensio retinenda colligi videtur, qui et rationes et loci eodem sensu ab illis appellantur, sunt autem isti: primus ex animalium varietate, secundus ex hominum differentia, tertius ex diversimode comparatis sensuum instrumentis, quartus ex circumstantiis, quintus ex positionibus et intervallis ac locis, sextus ex permutationibus, 37. septimus ex quantitatibus et constitutionibus subiectorum, octavus ex eo quod ad aliquid refertur, nonus ex iis quae frequenter aut raro contingunt, decimus ex institutis, consuetudinibus et legibus fabulosisque persuasionibus et dogmaticis opinionibus. 38. utimur autem hoc ordine tantum ponentes (non determinantes) porro tres sunt modi qui hos omnes sub se complectuntur. primus a indicante, secundus ab eo quod iudicatur, tertius ab utroque, nam sub

Pyrrho, Aenesidemus, uti iuniores Agrippa huiusque sequaces. infra hoc libro cap. 15, Laërt. 9 88.

h) οὓς καὶ λόγους καὶ τόπους συνωνύμως] male fuerat in editis τύπους et συνωνύμους. sane τύπους non memini alibi hosce τρόπους appellari. at τόπους dici iam e Lampria notavi et res haud male convenit. λόγους infra hoc ipso capite Sextus semel iterumque appellat, et Favorini libros decem Πύρρωνος τρόπων laudatos Gellio 11 5 Philostratus vocat λόγους Πύρρωνος 1 Sophist. p. 491. Aenesidemi λόγοι Πύρρωνος a Laërtio allegantur 9 106 etc. τρόπους noster etiam infra lib. 3 sect. 50.

ι) ὁ παρὰ τὰς θέσεις] ita constanter codices mss. G V et S ita^{P 12} etiam legit interpretes HStephanus, etsi editio Graeco Latina habeat διαθέσεις. sane ex Sexto ipso ubi infra hunc modum Sextus explicat, veram lectionem esse θέσεις, perspicue apparet, nec minus ex Laërtio 9 85, cui septimus ille τρόπος est, qui Sexto quintus.

κ) ἐγκυρήσεις] Salmasius in margine libri sui notaverat συγκυρήσεις. sed codicum consensus est pro altero vocabulo, quod mutare nihil est necesse, licet infra, ubi nonum hunc modum Sextus explicat, συγκυρήσεις legitur. dicitur autem utrumque συγκυρήσεις et ἐγκυρήσεις, ut 2 contra Physic. sect. 299; pulchreque ita appellatur res in quam ἐγκυρούμεν sive incidimus, quae si rarior nobis occurrat, magis nos afficit quam si quotidie et passim se conspiciendam praebeat magna licet, atque ut sol praestantissima.

λ) θετικῶς] leve est quod priores editiones vitiose habent τετικῶς. magis opera pretium notare, quod idem vocabulum eruditus interpret obscurius vertit positive, cum ipse in thesauro suo doceat θετικῶς ἐξετάζεσθαι apud Hermogenem dici de illis quae infinite sine determinatis circumstantiis disputantur. ita enim et hoc loco id vocabulum accipiendum esse existimo, ut Sextus dicat, hanc seriem τρόπων poni a se quidem sed indeterminate poni, non ita ut non plures possint esse vel pauciores vel alio ordine. supra sect. 35.

μ) ἐπταβεβηκότες] huic vocabulo infra hoc ipso capitulo opponitur

τοῦ κρινόμενου, ὃ ἐξ ἀμφοῖν· τῷ μὲν γὰρ ἀπὸ τοῦ κρίνοντος ὑποτάσσονται οἱ πρῶτοι τέσσαρες. τὸ γὰρ κρῖνον ἢ ζῶον ἐστὶν ἢ ἄνθρωπος ἢ αἰσθησις, καὶ ἐν τινι περιστάσει^{η)}. εἰς δὲ τὸν ἀπὸ τοῦ κρινόμενου ὁ ἑβδομος καὶ ὁ δέκατος· εἰς δὲ τὸν ἐξ ἀμφοῖν σύνθετον ὁ πέμπτος καὶ ὁ ἕκτος καὶ ὁ ὄγδοος καὶ ὁ ἐν-
 39 νατος. πάλιν δὲ οἱ τρεῖς οὗτοι ἀνάγονται εἰς τὸ πρὸς τι· ὡς εἶναι γενικώτατον μὲν τὸν πρὸς τι, εἰδικούς δὲ τοὺς τρεῖς, ὑποβεβηκότας δὲ τοὺς δέκα. ταῦτα μὲν περὶ τῆς ποσότητος αὐτῶν κατὰ τὸ πιθανὸν λέγομεν, περὶ δὲ τῆς δυνάμεως τάδε.

Περὶ τοῦ πρώτου τρόπου.

40 Πρῶτον ἐλέγομεν^{ο)} εἶναι λόγον καθ' ὃν παρὰ τὴν διαφορὰν τῶν ζώων οὐχ αἱ αὐταὶ ἀπὸ τῶν αὐτῶν ὑποπίπτουσι φαντασίαι. τοῦτο δὲ ἐπιλογιζόμεθα ἐκ τῆς περὶ τὰς γενέσεις αὐτῶν διαφορᾶς καὶ ἐκ τῆς περὶ τὰς συστάσεις τῶν σωμάτων
 41 παραλλαγῆς. περὶ μὲν οὖν τὰς γενέσεις, ὅτι τῶν ζώων τὰ μὲν χωρὶς μίξεως γίνεται, τὰ δ' ἐκ συμπλοκῆς· καὶ τῶν μὲν χωρὶς μίξεως^{η)}

hoc modo qui est a iudicante, comprehenduntur primi quattuor, quia hoc quod indicat aut animal est aut homo aut sensus, idque in aliqua circumstantia, ad modum autem qui est ab eo quod indicatur, referuntur septimus et decimus, modo denique qui ex utroque horum compositus est, subiiciuntur quintus et sextus et octavus et nonus, 39. rursus autem hi tres referuntur ad modum qui est a relatis: adeo ut generalissimus quidem modus sit hic a relatis, speciales autem tres isti, sub quibus rursus constituti sint illi decem, et haec quidem de numero modorum probabiliter dicimus, quantum vero valeant (ad cohibendam assensionem), deinceps exponemus.

De primo modo.

40. Primum modum esse dicebamus, secundum quem pro differentia animalium non eadem ab iisdem obiciuntur imagines sive phantasiae, hoc autem colligimus et ex diversis eorum generationibus et differentia quae est in corporum constitutionibus, 41. circa generationes igitur haec: quoniam ex animalibus alia absque coitu nascuntur, alia ex coitu; et eorum quae absque coitu nascuntur, alia ex igne eduntur, ut animalia quae in caminis nasci

ὑποβεβηκότες, ut generalibus specialiora, simplicibus composita et transcendentes inferiora quae sub illis comprehenduntur. infra 3 18 ἐπαναβεβηκότες ἀριθμοὶ simpliciores numeri, et ἡ ἐπαναβεβηκυῖα μονάς unitas qua caeteri numeri constant, lib. 1 adversus Logicos sect. 54 ἐπαναβεβηκὸς κριτήριον, generalius criterium veritatis, contra numeri ὑποβεβηκότες lib. 1 contra Physicos sect. 306. vide et lib. 2 contra eosdem sect. 259, 270, 297.

η) ἐν τινι περιστάσει] ms. Savil. et Vratislav. περιστάσεις, male.

ο) ἐλέγομεν] ms. Savil. λέγομεν, et mox pro αὶ αὐταὶ idem codex quemadmodum Vratislav. quoque εἰς αὐτά.

ρ) τῶν μὲν χωρὶς μίξεως] S χωρὶς αὐξήσεως, minus bene: nam sine incremento et semine nascitur nihil, at ἀνευ οὐχίας sive συνδυασμῶν atque αὐτόματα multa generari animalia et olim Aristoteli multisque aliis creditum, et hodie viri doctissimi non audent negare: videndus Io. Baptista Cotelerius ad Clementis recognitiones 8 25. Fortunius Licetus libris de spontaneo animalium ortu, Philippus Bonanni S. 1. in observationibus circa viventia quae in rebus non viventibus reperiuntur, et Franciscus Redi in experimentis circa generationem insectorum, qui licet multis toto libro in contrariam sententiam videatur pugnare, tamen p. 158 non indignam philosopho appellat sententiam, statuere quod una

γινόμενων τὰ μὲν ἐκ πυρός γίνεται^{η)} ὡς τὰ ἐν τοῖς καμίν- P 13
 νοις φαινόμενα ζώοντα, τὰ δ' ἐξ ὕδατος φθαιρόμενου ὡς κύνωπες, τὰ δ' ἐξ οἴνου τρεπομένου ὡς σκνίπες, τὰ δ' ἐκ γῆς, τὰ δ' ἐξ ἰλύος ὡς βάτραχοι, τὰ δ' ἐκ βορβόρου ὡς σκώληκες, τὰ δ' ἐξ ὄνων^{ι)} ὡς κύνταροι, τὰ δ' ἐκ λαχάνων ὡς κάμπαι, τὰ δ' ἐκ καρπῶν ὡς οἱ ἐκ τῶν ἐρινεῶν ψῆνες, τὰ δ' ἐκ ζώων σηπομένων ὡς μέλισσαι ταύρωνⁱⁱ⁾ καὶ σφήκες ἵππων.ⁱⁱⁱ⁾ τῶν δ' ἐκ συμπλοκῆς τὰ μὲν ἐξ ὁμοιογενῶν ὡς τὰ πλείστα, τὰ δ' ἐξ ἀνομοιογενῶν^{iv)} 42

videmus, alia ex aqua corrupta ut culices, alia ex vino vappa facto ut scurpes, alia ex terra, alia ex limo ut ranae, alia ex fimo ut vermes, alia ex asinis ut scarabei, alia ex oleribus ut erucae, alia ex fructibus ut qui in caprifico nascuntur vermiculi psenes appellati, alia ex animalibus putrefactis ut apes ex tauris et vespae ex equis, 42. eorum autem quae ex coitu gignantur, alia ex eiusdem generis animalibus, ut maior pars, alia ex animalibus disparis generis

illa eademque anima vel virtus quae flores generat et fructus plantarum, vermes quoque ex plantis producat; et p. 198 affirmat quicquid vivit P 13
 et vere animatum est, intra se vermiculum posse producere. videndus etiam idem Redi de animalculis vivis quae in corporibus animalium vivorum reperiuntur, Vlysses Aldrovandus de animalibus insectis, Honoratus Faber de generatione animalium, Petrus Gassendus ad Philosophiam Epicuri, quibus addere liceat Io. Baptistam Portam Magiae Naturalis lib. 2 cap. 2 seq.

η) τὰ μὲν ἐκ πυρός] πυρίσια Laërtio 9 79. de his Aristoteles 5 18 (al. 19) Hist. animal. p. 804 editionis quae Caesaris Scaligeri commentarios adiunctos habet: ἐν δὲ Κύπρῳ, οὗ ἡ χαλκίτις λίθος καλεῖται, ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐμβαλλόντων, ἐνταῦθα γίνεται θηρία ἐν τῷ πυρὶ τῶν μεγάλων μυνῶν μικρόν τι μέλιον, ὑπόπτερον, ἃ κατὰ [διὰ] τοῦ πυρός βαδίζει καὶ πηδᾷ. ἀποθνήσκουσι δὲ χωρίζομενα τοῦ πυρός. meminere Seneca 5 6 natural. quae Plinius 11 36 Hist. qui pyrales ac pyraustas testatur a quibusdam appellari: Aelianus 2 2 de animalibus et Phile de animalibus p. 56 qui πυριγόνους vocant, e recentioribus Scaliger Exerc. XXIII in Cardanum et Hieron. Mercurialis lib. 3 Var. Lect. cap. 14.

ι) τὰ δ' ἐκ γῆς] putem excidisse exemplum, ὡς μὲν.

ii) τὰ δ' ἐξ ὄνων] Origenes 4 contra Celsum p. 203: εἰ ἐξ ἀνθρώπου νεκροῦ μεταπλασόμενος ὄφις, ὡς οἱ πολλοὶ φασιν, γίνεται ἀπὸ τοῦ ναπιαίου μυελοῦ, καὶ ἐκ βοός μέλισσα καὶ ἐξ ἵππου σφήκα καὶ ἐξ ὄνου κύνταρις καὶ ἀπαξ ἀπλῶς ἐκ τῶν πλείστων σκώληκες.

iii) ψῆνες] ficarios culices vocat Plinius 11 35, quem videsis etiam 15 19 et ibi Harduinum.

iv) μέλισσαι ταύρων] conferri possunt quae viri docti ad principem poetarum 4 Georgic. vers. 541 seq. Archelaus apud Varronem 3 16 de re rustica, Philetas apud Antigonum Carystium c. 23, Geoponica 15, 2.

x) σφήκες ἵππων] Harduinus ad Plinii 11 20 t. 2 p. 512.

y) ἐξ ἀνομοιογενῶν] mulus ex equa et asino, hinnus sive burdo ex asina et equo. vide Portam lib. 2 Magiae naturalis cap. 9 ubi de animalibus hybridis, quae ambigena Evanthius appellat, in Epigrammat. Veteribus Pithoei lib. 4 p. 129

Haec sunt ambigenae, quae nuptu dispare constant,
 burdonem sonipes generat commixtus asellae.
 mulus ab Arcadicis et equina matre creatus.
 tityrus ex ovibus oritur hircoque parente,
 musinomem capra ex verveno semine gignit.
 apri atque aue setosus nascitur ibris.
 at lupus et catula formant coeundo lyciscam.

ante verba ἐξ ὁμοιογενῶν editi habebant ὡς, quod auctoritate mss. codd. sustuli.

ὡς ἡμίονοι. πάλιν κοινῇ τῶν ζώων τὰ μὲν ζωοτοκεῖται ὡς ἀν-
 θρωποι, τὰ δ' ὠτοκεῖται ὡς ὄρνιθες; τὰ δὲ σαρκοτοκεῖται, ^{z)}
 43 ὡς ἄρκτοι. εἰκὸς οὖν τὰς περὶ τὰς γενέσεις ἀνομοιότητας καὶ
 διαφορὰς μεγάλας ποιεῖν ἀντιπαθείας, τὸ ἀσύγκρατον καὶ ἀσυν-
 44 ἄρμωστον καὶ μαχόμενον ἐκείθεν φερομένας. ἀλλὰ καὶ ἡ δια-
 φορὰ τῶν κυριωτάτων μερῶν τοῦ σώματος καὶ μάλιστα τῶν
 πρὸς τὸ ἐπικρίνειν καὶ πρὸς τὸ αἰσθάνεσθαι πεφυκότων μεγίστην
 δύναται ποιεῖν μάχην τῶν φαντασιῶν παρὰ τὴν τῶν ζώων
 παραλλαγὴν. οἱ γοῦν ἑκτεριῶντες ὡχρὰ φασιν εἶναι τὰ ἡμῖν φαι-
 νόμενα λευκά, καὶ οἱ ὑπόσφαγμα ἔχοντες, ^{a)} αἰμωπά. ἐπεὶ οὖν
 καὶ τῶν ζώων τὰ μὲν ὡχροὺς ἔχει τοὺς ὀφθαλμοὺς, τὰ δ' ὕφαλ-
 μους, τὰ δὲ λευκανθίζοντας, τὰ δ' ἄλλην χροιάν ἔχοντας, εἰ-
 κὸς οἶμαι διάφορον αὐτοῖς τὴν τῶν χρωμάτων ἀντίληψιν γίγνε-
 45 σθαι. ἀλλὰ καὶ ἐνατενίσαντες ἐπὶ πολλὸν χρόνον τῷ ἡλίῳ εἶτα
 ἐγκύψαντες βιβλίῳ τὰ γράμματα χροσοειδῇ δοκοῦμεν εἶναι καὶ
 P 14 περιφερόμενα. ἐπεὶ οὖν καὶ τῶν ζώων τινὰ φύσει λαμπηδόνα ἐν
 τοῖς ὀφθαλμοῖς ἔχει καὶ φῶς λεπτομερές τε καὶ ἐκίνητον ἀπ'
 αὐτῶν ἀποστέλλει, ὡς καὶ νυκτὸς ὄραν, ^{b)} δεόντως ἂν νομίζοι-

at muli. rursus generaliter ex animantibus alia viva eduntur ut homines, alia
 ex ovo proveniunt ut aves, alia carne informi praedita generantur ut ursi.
 43. non dubium est igitur, dissimilitudines et differentias quae in genera-
 tionibus sunt, magnam efficere antipathias, ut quae inde diversum inter se
 temperamentum et disconvenientiam ac repugnantiam accipiant. 44. sed et
 differentia praecipuarum corporis partium, earumque potissimum quae a na-
 tura ad diiudicandum et sentiendum datae sunt, maximam potest excitare
 phantasiarum discordiam pro animalium varietate. exempli gratia, icterici
 pallida esse dicunt quae nobis alba videntur, et qui suffusione sanguinis in
 oculis laborant, sanguinea. quoniam igitur animalium etiam alia pallidos ha-
 bent oculos, alia sanguinis colorem referentes, alia albicantes, alia alium
 colorem habentes: non sine causa diverso modo colores percipiunt. 45. quin
 etiam nos si diutius defixos habuerimus in solem oculos, deinde in librum
 eos demittamus, aureae nobis literae videntur esse et in orbem circumagi.
 quandoquidem igitur aliqua etiam animantia fulgorem quendam in oculis ha-
 bent et lumen tenne ac versatile ex eis emittunt, adeo ut etiam noctu cer-

z) σαρκοτοκεῖται ὡς ἄρκτοι] fabulam refellit Ioachim Camerarius
 Centuria secunda Emblemata 21. notum etiam alia ex ovo generari
 animalia quae viva in lucem eduntur.

a) ὑπόσφαγμα ἔχοντες] idem repetit noster infra in quarto modo et
 in sexto, et adversus Mathematicos ubi hoc morbo laborantes ὀφθαλ-
 μιῶντας appellat, et lib. 2 adversus Log. sect. 211 ὑφαλμούς ἔχοντας
 τοὺς ὀφθαλμούς. similis oculorum affectio est ὑπόφθοις sive ὑπόφθοις,
 pro quo vocabulo male ὑπόφθοις legitur apud Chalcidius p. 337; suffu-
 sos cruore et sugillatos oculos vocat Plinius 31 9.

P 14 b) ὡς καὶ νυκτὸς ὄραν] id praeter feles, noctuas, vespertiones etiam
 notum est hominibus quibusdam contigisse, ut de Tiberio Imp. refert
 noster infra sect. 84. de Iuliano quodam sene Moschus in praeo spiri-
 tali c. 51. idem de Sabellico et Iosepho Scaligero traditum, et de se ipsis
 narrant Coelius Rhodiginus 15 2, Porta libro de refractionibus et Atha-
 nasius Kircherus in magna arte lucis et umbrae lib. 2 parte 2 c. 1 p. 118.
 de aliis quibusdam Herm. Conringius lib. de Calido innato p. 153. de
 virgine Parmensi Basnagius Bellovallius in Historia operum erudito-
 rum a. 1689 mense Novembri p. 127. de Albaniae quibusdam incolis
 Plinius 7 2 Hist. Gellius 9 4 et Solinus. de integrā gente Leu-
 caethiopum Iobus Ludolfus commentario ad Hist. Aethiopicam p. 197

μεν ὅτι μὴ ὁμοία ἡμῖν τε καὶ κείνοις τὰ ἐκτὸς ὑποπίπτει. καὶ γε ⁴⁶
 οἱ γόνιτες ^{c)} χρίοντες τὰς θρυαλλίδας ἰὼ χαλκοῦ καὶ θολῷ ση-
 πίας ποιοῦσιν ὅτε μὲν χαλκοὺς ὅτε δὲ μέλανας φαίνεσθαι τοὺς
 παρόντας διὰ τὴν βραχεῖαν τοῦ μυχθέντος παρασποράν. πολὺ
 δῆπου εὐλογώτερόν ^{d)} ἐστὶ, χυμῶν διαφόρων ἀνακεκραμένων τῇ
 ὁράσει τῶν ζώων διαφόρους τῶν ὑποκειμένων φαντασίας αὐτοῖς
 γίνεσθαι. ὅταν τε παραθλήσωμεν τὸν ὀφθαλμόν, ἐπιμήκη καὶ ⁴⁷
 στενὰ φαίνεται τὰ εἶδη καὶ τὰ σχήματα καὶ τὰ μεγέθη τῶν
 ὁρατῶν. εἰκὸς οὖν ὅτι ὅσα τῶν ζώων λοξὴν ἔχει τὴν κόρην καὶ
 προμήκη, καθάπερ αἶγες, αἰλουροὶ καὶ τὰ ζοικότα, διάφορα
 φαντάζεται τὰ ὑποκείμενα εἶναι, καὶ οὐχ οἷα ^{e)} τὰ περιφερῇ τὴν
 κόρην ἔχοντα ζῶα εἶναι αὐτὰ ὑπολαμβάνει. τὰ τε κάτωπτερα ⁴⁸
 παρὰ τὴν διάφορον κατασκευὴν, ὅτε μὲν μικρότατα δείκνυσιν τὰ
 ἐκτὸς ὑποκείμενα, ὡς τὰ κοῖλα, ὅτε δ' ἐπιμήκη καὶ στενὰ, ὡς
 τὰ κυρτά, τινὰ δὲ τὴν μὲν κεφαλὴν κάτω ^{f)} δείκνυσιν τοῦ κατ-
 οπτριζομένου, τοὺς δὲ πόδας ἄνω. ἐπεὶ οὖν καὶ τῶν περὶ τὴν ⁴⁹

nant, merito existimemus non similia nobis et illis externa sub sensum ca-
 dere. 46. iam vero et praestigiatōres ellychnia aerugine et seipae atramento
 ungentes, faciunt ut qui adsunt, modo aeris colorem habere, modo nigri
 esse videantur, propter parvam eius quod admistum est, inspersionem, hinc
 multo certe magis consentaneum est, quum diversi humores animalium visui
 commisti sint, diversas de subiectis imaginationes in ipsis oriri. 47. quin
 etiam, quum oculum fricuerimus, oblongae et angustae apparent formae et
 figurae, et magnitudines eorum quae sub oculos cadunt. est igitur consen-
 taneum, quaecunque animalia obliquam habent pupillam et oblongam, ut
 caprae feles et huiusmodi, diversam de subiectis phantasiā concipere, et
 non eandem quam ea quae rotundam pupillam habent. 48. sed et speculum
 prout vel hoc vel illo modo factum fuerit, aliquando minora nobis ostendi
 quae extrinsecus subiecta sunt, ut si sit concavum, aliquando oblonga et an-
 gusta, ut si convexum fuerit; sunt et specula quae caput eius qui se in illis
 intuetur, deorsum esse ostendunt, pedes autem sursum. 49. quoniam igitur

et Isaacus Vossius de originibus Nili p. 69. de Chacreatibus Francis-
 cus Legatus in itinere suo descripto Gallice t. 2 p. 136. causam disqui-
 runt Plutarchus lib. 1 sympos. c. 8 et in Arato p. 1031. Alexander pro-
 blem. 20 (al. 78) e recentioribus Tho. Bartholinus, cuius praeclari exstant
 tres libri de luce animalium. alia oculorum et aliorum sensuum mira-
 cula persequitur Io. Ionstonus in Thaumatrographia naturali, Marcellus
 Donatus in Medica Historia mirabili, et praeclarus Morhofius in disser-
 tatione Kiloniae edita de paradoxis sensuum.

c) γόνιτες χρίοντες τὰς θρυαλλίδας] ex Anaxilae ludicris hoc fuit, vide
 Thomae Reinesii varias Lectiones p. 581, Io. Baptistam Portam Magiae
 naturalis 17, 1 et praecipue 20, 9, Kircherum arte lucis et umbrae
 p. 719 et 786 edit. Amst. Simeon Sethi libro de alimentis p. 116 λέγε-
 ται δὲ ὡς εἰ τις θρυαλλίδα σηπίας μέλανι καὶ ἰὼ χαλκοῦ χρίσει, ποιήσει
 τοὺς μὲν χαλκοὺς, τοὺς δὲ μέλανας φαίνεσθαι, διὰ τὴν τῶν μυχθέντων
 κατασποράν.

d) πολὺ δῆπου εὐλογώτερον] ita scripsi pro ἀλογώτερον ex mss.
 et HStephani interpretatione.

[*] legebatur οἷς.]

e) τὰ τε κάτωπτερα] haec plenius expediunt Optici ut Vitellio perspec-
 tivae libro 5 et seq. consulendus etiam Chalcidius ad Timaeum Plato-
 nis p. 333 seq.

f) τὴν μὲν κεφαλὴν κάτω] hoc non modo in concavis contingit
 speculis, sed etiam per bina specula plana efficere docet Porta 17
 2 Magiae.

ὅψιν ἀγγείων τὰ μὲν ἐξ ὀφθαλμοῦ κομιδῇ πέπτωκεν ὑπὸ πυρρό-
τητος, τὰ δὲ κοιλότερά ἐστι, τὰ δ' ἐν ὑπέρῳ πλάτει βέβηκεν,
εἰκὸς καὶ διὰ τοῦτο ἀλλοιοῦσθαι τὰς φαντασίας, καὶ μήτε ἴσα
τοῖς μεγέθεσι μήτε ὁμοία ταῖς μορφαῖς ὁρᾶν τὰ αὐτὰ κύνες
ἰχθύες λέοντες ἀνθρώπους πάροπας, ἀλλ' ὅταν ἐκάστου
50 ποιῇ τύπωσιν ἢ δεχομένη τὸ φαινόμενον ὄψις. ὁ δὲ αὐτὸς καὶ
περὶ τῶν ἄλλων αἰσθήσεων λόγος. πῶς γὰρ ἂν λεχθεῖν ὁμοίως
κινεῖσθαι κατὰ τὴν ἀφῆν τὰ τε ὀστροκώδερα καὶ τὰ σαρκο-
φανῆ, καὶ τὰ ἡκανθώμενα, καὶ τὰ ἐπερωμένα ἢ λελεπιδωμένα;
πῶς δὲ ὁμοίως ἀντιλαμβάνεσθαι^{γ)} κατὰ τὴν ἀκοὴν τὰ τε στενό-
τατον ἔχοντα τὸν πόρον τὸν ἀκουστικόν, καὶ τὰ εὐρυτάτω τούτω
P 15 κεκρημένα, ἢ τὰ τετριχωμένα τὰ ὦτα, καὶ τὰ ψιλὰ ταῦτα ἔχοντα;
ὅπου γε καὶ ἡμεῖς ἄλλως μὲν κινούμεθα κατὰ τὴν ἀκοὴν παρα-
51 βύσαντες^{δ)} τὰ ὦτα, ἄλλως δὲ ἦν ἀπλῶς αὐτοῖς χρώμεθα. καὶ
ἢ ὁσφορησις δὲ διαφέρει ἂν παρὰ τὴν τῶν ζώων ἐξαλλαγὴν. εἰ
γὰρ καὶ ἡμεῖς ἄλλως μὲν κινούμεθα ἐμπυγνέτες καὶ τοῦ φλέγμα-
τος πλεονάσαντος ἐν ἡμῖν, ἄλλως δὲ ἦν τὰ περὶ τὴν κεφαλὴν
ἡμῶν μέρη πλεονασμὸν αἵματος ὑποδέχεται, ἀποστρεφόμενοι τὰ
ἐσώδη τοῖς ἄλλοις δοκοῦντα εἶναι^{ε)} καὶ ὥσπερ πληττεσθαι
ὑπ' αὐτῶν νομίζοντες. ἐπεὶ καὶ τῶν ζώων τὰ μὲν πλαδαρά τέ-
στι φύσει καὶ φλεγματοῦδη· τὰ δὲ πολύαιμα σφόδρα, τὰ δ'
ἐπικρατοῦσαν καὶ πλεονάζουσαν ἔχοντα τὴν ξανθὴν χολὴν ἢ τὴν

tasorum quae circa visum sunt, alia sunt adeo repanda, ut extuberantia pro-
pendeant, alia magis causa sunt, alia etiam velut in plano iacent, consen-
taneum est propter hoc variari etiam phantasias et neque aequalia magni-
tudinibus neque similia formis videre eadem canes pisces leones homi-
nes locustas, sed pro ea impressione cuiusque quam facit visus excipiens
id quod apparet. 50. eadem est et in aliis sensibus ratio. nam quomodo
dicantur similiter affici in contactu testacea et vestita carnibus et spinis hir-
suta et pennata et squamosa? aut quomodo similia percipere auditu, animal
quod habeat angustissimum meatum auditorium et quod ipsum habeat latissimum?
aut cui pilosae sint aures aut cui glabrae contra eae sint? quum
etiam ipsi aliter afficiamur auditu quum semiostructae nobis sunt aures, aliter
quum liberis illis utimur. 51. quin etiam odoratus diversus esse debet pro
animalium varietate. nam si nos aliter quidem movemur frigefacti et pituita
in nobis abundante, aliter si quae circa caput nostrum sunt partes sanguinis
abundantiam acceperint, adeo ut ea quae aliis suaveolentia esse videntur,
aversemur et iis quasi percipi nos existimemus: quandoquidem animantium
alia humida sunt natura et pituitosa, aliis sanguis inest multus, alia praevalentem
et abundantem habent flavam aut atram bilem: mirum certe ni eorum

g) ὁμοίως ἀντιλαμβάνεσθαι] ita diserte ms. G V et S pro eo quod
P 15 sine sensu in editis erat ὁμοίωςαν τι λαμβάνεσθαι. vocabulum ἀντιλαμ-
βάνεσθαι eodem sensu habet apud Suidam in ἱερεῖαν et Alexandrum
ac Philoponum quos Suidas sequitur. et apud nostrum infra sect. 101
atque alibi. caeterum quam diversimode afficiatur a visis oculus, pro
diversa sensorii huius constitutione, acute disputatum est a Nicolao
Malebranchio libro primo operis praeclari de inquirenda Veritate.

h) παραβύσαντες] ita rescripsi pro παραβήσαντες, quod superiores edi-
tiones habebant. est ea certissima emendatio Salmasii, quanquam video
etiam notatam inter Varias Lectiones quas Sexto praemisit Genevensis
typographus. pro ἐμπυγνέτες mox S. habet ἐμπυγνέτες, vitiose.

i) δοκοῦντα εἶναι] pro εἶναι in G V et S legitur ταῦτα, nihilominus
ab editis recedere nolui.

μίλαιναν· εὐλογόν^{κ)} καὶ διὰ τοῦτο διάφορα ἐκάστοις αὐτῶν
φαίνεσθαι τὰ ὁσφορητά. καὶ τὰ γευστά ὁμοίως· τῶν μὲν τρα-
52 χεῖαν^{λ)} καὶ ἀνικμον ἔχόντων τὴν γλῶσσαν, τῶν δὲ ἐνυγρον
σφόδρα (καὶ ἡμεῖς εἴ γε ξηροτέραν ἐν πυρετοῖς τὴν γλῶτταν
σχόντες, γεώδη καὶ κακόχυμα ἢ πικρὰ τὰ προσφερόμενα εἶναι
νομίζομεν· τοῦτο δὲ πάσχομεν καὶ περὶ τὴν διάφορον ἐπικρά-
τειαν τῶν ἐν ἡμῖν χυμῶν εἶναι λεγομένων). ἐπεὶ οὖν καὶ τὰ
ζῶα διάφορον τὸ γευστικὸν αἰσθητήριον ἔχει καὶ διαφόροις χυ-
μοῖς πλεονάζον, διαφόρους ἂν καὶ κατὰ τὴν γεῦσιν φαντασίας
τῶν ὑποκειμένων λαμβάνοι. ὥσπερ γὰρ ἢ αὐτὴ τροφή^{μ)} ἀνα-
53 διδομένη ὅπου μὲν γίνεται φλέψ, ὅπου δὲ ἀρτηρία, ὅπου δὲ
ὀστέον, ὅπου δὲ νεῦρον, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον, παρὰ τὴν
διαφορὰν τῶν ὑποδεχομένων αὐτὴν μερῶν διάφορον ἐπιδεικνύ-
μεν δύναμιν· καὶ ὥσπερ τὸ ἔδωρ ἐν καὶ μονοειδές^{ν)} ἀναδιδό-
μενον εἰς τὰ δένδρα ὅπου μὲν γίνεται φλοιός, ὅπου δὲ κλάδος,
ὅπου δὲ καρπός, καὶ ἤδη σύκον καὶ ῥοιὰ καὶ τῶν ἄλλων ἕκα-
στον· καὶ καθάπερ τὸ τοῦ μουσουργοῦ πνεῦμα ἐν καὶ τὸ αὐτὸ 54
ἐμπνεόμενον τῷ αὐτῷ ὅπου μὲν γίνεται ὄξύ, ὅπου δὲ βαρύν,
καὶ ἢ αὐτὴ ἐπέρεισις τῆς χειρὸς ἐπὶ τῆς λύρας ὅπου μὲν βα-

singulis diversa apparent ea quae sub odoratum cadunt. 52. iudem quod ad
gustum attinet: quum alia asperam et siccam habeant linguam, alia valde
humidam (siquidem et nos quoque dum febricitamus, aridiorem linguam
habentes, terrea et mali succi atque amara ea quae nobis apponuntur, exi-
stimamus: hoc autem nobis accidit ob diversam humorum qui in nobis esse
dicuntur, praevalentiam) quandoquidem animalia quoque diverse affectum
inter se habent gustatus instrumentum et diversis humoribus abundant: hinc
fit ut etiam in gustu diversas subiectorum phantasias accipiant: 53. quem-
admodum enim idem cibus concoctus aliquando fit vena, interdum arteria,
interdum os, nonnunquam nervus, et ex aliis quodvis membris: quippe qui
pro diversitate partium quae ipsum recipiunt, diversam facultatem proferat:
et ut aqua una et unius generis in arbores infusa et quasi digesta aliquando
fit cortex, aliquando ramus, aliquando fructus, iam vero et ficus et ma-
lum puniceum et quivis alius ex caeteris fructibus. 54. quemadmodum item
musici filatus unus et idem in tibiā inspiratus modosactus fit, modo gravis:
et manus eodem pacto lyrae impressa nonnunquam gravem sonum, nonnun-

κ) εὐλογόν] ita ut rescriberem pro εὐλογα, Salmasius facile persuasit.
sic Laertius 9 80 εὐλογόν [εὐδελόν] τοῖς διαφόροις τοῖς ὀφθαλμοῖς διά-
φορα καὶ τὰ φαντάσματα προσλαμβάνειν.

λ) τραχεῖαν] male editi ταχεῖαν. sed τραχεῖαν legit etiam HStephanus,
et habet V.

μ) ἢ αὐτὴ τροφή ἀναδιδόμενη] hinc Lucretius lib. 1 vers. 859 seq.
adversus Anaxagorae homosomias disputans:

Praeterea, quoniam cibus auget corpus alitque,
scire licet nobis venas et sanguen et ossa
et nervos alienigena ex partibus esse.

ν) τὸ ἔδωρ ἐν καὶ μονοειδές] Eustathius Antiochenus in Hexaem. p. 11
ἐν ἔδωρ διὰ τῆς ὁλῆς φερόμενον ἢ ἐλκόμενον ἄλλως μὲν τρέφει τὸ
στέλεχος, ἄλλως τὴν ἐντερὴν, ἄλλως τὸν φλοιόν, ἄλλως τὸ ξύλον, ἄλ-
λως τὴν ῥίζαν αὐτῆς. addit ex eodem humore in vite quidem vinum
confici, in oliva oleum, in alio aliud, et in ipsis dulcibus fructibus mi-
ram esse succi varietatem, aliud enim dulce esse quod in vite gustatur,
aliud in pomo, aliud in ficu, aliud in palma. similia habent Basilus
homil. 5 in Hexaem. et Ambrosius Basilii interpretes lib. 3 cap. 15.

ρὺν φθόγγον ποιεῖ, ὅπου δὲ ὁξύν· οὕτως εἰκὸς καὶ τὰ ἐκτὸς
 P 16 ὑποκείμενα διάφορα θεωρεῖσθαι παρὰ τὴν διάφορον κατασκευὴν
 55 τῶν τὰς φαντασίας ὑπομενόντων ζώων. ἐναργέστερον δὲ τὸ
 τοιοῦτον ἐστὶ μαθεῖν ἀπὸ τῶν αἰρετῶν τε καὶ φευκτῶν τοῖς
 ζώοις· μύρον^{ο)} γοῦν ἀνθρώποις μὲν ἡδιστον φαίνεται, κανθά-
 ροις δὲ καὶ μελίσσαις δυσανάσχετον· καὶ τὸ ἔλαιον τοὺς μὲν
 ἀνθρώπους^{ρ)} ὠφελεῖ, σφῆκας δὲ καὶ μελίσσας^{γ)} ἀναιρεῖ καταρ-
 ραινόμενον· καὶ τὸ θαλάττιον ὕδωρ ἀνθρώποις μὲν ἀηδὲς ἐστὶ
 πινόμενον καὶ φαρμακῶδες, ἰχθύσι δὲ ἡδιστον καὶ πότιμον.
 56 σῦες δὲ ἡδὶον βορβόρῳ^{γ)} λούονται δυσωδεστάτῳ ἢ ὕδατι διει-
 δεῖ καὶ καθαρῷ. τῶν τε ζώων τὰ μὲν ἐστὶ ποτηράγια, τὰ δὲ
 θαμνοφάγα, τὰ δὲ ὑληνόμα, τὰ δὲ σπερμοφάγα, τὰ δὲ σαρχοφάγα,
 τὰ δὲ γαλακτοφάγα· καὶ τὰ μὲν σεσηπνῖα χαίρει τροφῇ, τὰ δὲ
 νεαρᾶ· καὶ τὰ μὲν ὠμῇ, τὰ δὲ μαγειρικῶς ἐσκευασμένη· καὶ
 κοινῶς τὰ ἄλλοις ἡδέα ἄλλοις ἐστὶν ἀηδὴ καὶ φευκτὰ καὶ θα-
 57 νάσιμα. τὸ γοῦν κώνειον^{γ)} πιαίνει τοὺς ὀρνυγας καὶ ὁ ἰοσκύα-

quam acutum reddit: ita non mirum est ea etiam quae extrinsecus subiecta
 sunt, in diversam contemplationem venire pro diversa constitutione anima-
 lium quibus phantasiae accidunt. 55. hoc autem evidentius est perspicere ex
 his quae appetunt et quae fugiunt animalia. exempli gratia, unguentum ho-
 minibus gratissimum videtur, at scarabeis et apibus intolerabile. et oleum
 quidem est hominibus utile, at vespas et apes interficit, si illis irroretur.
 itidem marina aqua hominibus quidem in potu est ingrata et venenata, at
 piscibus suavissimum est eius potus. 56. sues praeterea libentius in lutum se
 immergunt graveolentissimum quam in aquam puram et limpidam. insuper
 et animalium alia vescuntur herbis, alia frutices depascuntur, alia in silvis
 vivunt, alia semen edunt, alia sunt carnivora, aliis cibis est lac, deinde
 alia putrefacto gaudent cibo, alia recenti, alia crudo, alia a coquis appa-
 rato. denique quaecunque uni sunt iucunda, alteri sunt iniucunda et peri-
 culosa ac mortifera. 57. exemplo esse potest cicuta, quae coturnices pin-

P 16 ο) μύρον] Aristoteles 9 40 hist. animal. de apibus: δυσχεραίνουσι
 δὲ καὶ τῶν μύρων (ταῖς ὁσμαῖς) διὸ καὶ τοὺς χρωμένους αὐτοῖς τύπτου-
 σιν. de suis Lucretius 6 793

Denique amaracinum fugitat sus et timet omne
 unguentum, nam aetigeris subus acre venenum
 quod nos interdum tanquam recreare videtur.

ρ) τοὺς μὲν ἀνθρώπους τοὺς] τοὺς posterius nolui omittere, licet in
 V et S desideraretur. accentu autem caret, reicitque illum in prae-
 cedens vocabulum, quia pro τινὰς ponitur. [Nos delevimus.]

γ) σφῆκας δὲ καὶ μελίσσας] idem Aristoteles 8 27 πάντα τὰ ἐντομα
 ἀποδύσκει ἐλαιούμενα, τάχιστα δ' ἂν τις τὴν κεφαλὴν ἀλέψας ἐν
 τῷ ἡλίῳ θῇ. quae ita vertit Plinius 11 19 oleo non apes tantum sed
 omnia insecta exanimantur, praecipue si capite uncto in sole ponantur.

γ) σῦες ἡδὶον βορβόρῳ] idem Lucretius 6 976

- - Nobis caenum teterrima cum sit
 spurcities, eadem subus haec res munda videtur,
 insatiabiliter toti ut volvantur ibidem.

δ) κώνειον πιαίνει τοὺς ὀρνυγας] Lucretius 5 897

Quippe videre licet pinguescere saepe cicuta
 barbigeras pecudes, homini quae est acre venenum.

idem 4 644

Praeterea nobis veratrum est acre venenum,
 at capris adipos et coturnicibus auget.

Laertius 9 80 καὶ τὸ κώνειον ὀρνυγι μὲν τροφίμον, ἀνθρώπῳ δὲ θανά-

μος^{γ)} τὰς ὕς, αἱ δὲ χαίρουσι καὶ σαλαμάνδρας^{γ)} ἐσθίουσαι, ὥσπερ-
 οὐν ἔλαφος^{γ)} τὰ λοβόλα ζῶα καὶ αἱ χελιδόνες κανθαρίδας. οἱ τε
 μύρμηκες καὶ οἱ σκνῖπες ἀνθρώποις μὲν ἀηδίας καὶ στρόφους
 ἐμποιοῦσι καταπινόμενοι, ἡ δὲ ἄρκτος^{γ)} ἦν ἀρρωστία τινὶ πε-
 ριπέσῃ, τοὺτους καταλιχνωμένη ῥώννυται. ἔχιδνα^{γ)} δὲ θιγόντος 58
 αὐτῆς μόνου φηγοῦ κλάδους, καροῦται, καθάπερ καὶ νυκτερὶς
 πλατάνου φύλλον. φεύγει δὲ κριὸν μὲν ἑλέφας, λέων δὲ ἀλεκ-
 τρυόνα^{γ)} καὶ θραγμὸν κυάμων ῥοικομένων τὰ θαλάττια κήτη
 καὶ τίγρις ψόφον τυμπάνου. καὶ ἄλλα δὲ πλείω τούτων ἐνεσσι
 λέγειν· ἀλλ' ἵνα μὴ μᾶλλον τοῦ δέοντος ἐνδιατρίβειν δοκῶμεν P 17
 εἰ τὰ αὐτὰ τοῖς μὲν ἐστὶν ἀηδὴ, τοῖς δὲ ἡδέα, τὸ δὲ ἡδὺ καὶ
 ἀηδὲς ἐν φαντασίᾳ κεῖται, διάφοροι γίνονται τοῖς ζώοις ἀπὸ
 τῶν ὑποκειμένων φαντασίαι. εἰ δὲ τὰ αὐτὰ πράγματα ἀνόμοια 59

gnescit, sicut hyoseyamnus apros, qui salamandras etiam libenter edunt, quem-
 admodum et cervi venenata animalia et hirundines cantharidas. quin etiam
 formicae et scnipes hominibus quidem dolores et tormina afferunt, si devo-
 rentur, at vero ursus si quo morbo laborare coeperit, his avidissime vescens
 corroboratur. 58. vipera, si vel unicus fagi eam attigerit ramus, vertigine
 opprimitur: quemadmodum et vespertilio, si platani tactus fuerit folio. fugit
 praeterea arietem elephas, gallum gallinaceum leo, et fragorem fabarum fre-
 sarum marina cete, tigris tympani sonum, quibus alia id genus addi pos-
 sunt: sed ne diutius quam par est, in his immorari videamur, si eadem
 aliis iucunda sint, aliis iniucunda, incundum autem et iniucundum in phan-
 tasia versatur, diversae sunt animalibus a subiectis phantasiae. 59. quodsi
 eadem res diversae apparent ob animalium varietatem, quale quidem nobis

σιμον, ad quem locum vide quae notavit Aegidius Menagius. adi etiam,
 si volupe est, Samuelam Bochartum Hierozoici t. 2 p. 97 seq.

γ) ὁ ἰοσκύαμος τὰς ὕς] hominibus insaniam et torporem affert faba
 porcina, de quo multa Bodaeus a Stapel ad Theophrastum de plantis
 p. 1080, inde ὁ σκνῖπας Pherecrates Suida teste dixit pro furere ac
 delirare. neque tamen et ab apris impune sumitur, licet hi come-
 sis cancris facile iterum sibi medeantur. vide Aelianum lib. 1 variae
 hist. cap. 7.

γ) σαλαμάνδρας ἐσθίουσαι] idem Aelianus lib. 9 historiae animal.
 cap. 28 auctor est aprum si salamandram comederit, nihil inde mali
 sentire, at mortiferam esse suis illius si quis eis vescatur carnes, quod
 postremum licet Plinio etiam traditum 11 53 falsitatis arguit Io. Pau-
 lus Wurfainius in descriptione salamandrae p. 93 seq.

γ) ἔλαφος] V ἔλαφοι. sed nolui hoc praefere, quia numerus singu-
 laris eleganter inter pluralia interponitur, ut mox semel iterumque Sex-
 tus hoc loco facit. porro serpentes a cervis capi et vorari notum scri-
 ptorum plurimorum testimonio, vide Plinium Harduini t. 2 p. 190.

γ) ἡ δὲ ἄρκτος] Aelian. 6 3 de animalibus. Plutarchus p. 974 de
 solertia animalium.

γ) ἔχιδνα δὲ etc.] plura eiusmodi repugnantiae naturalis sive anti-
 pathiae exempla collegere idem Aelianus lib. 1 hist. animalium cap. 35,
 36, 37. Anatolius et Democritus in fragmentis quae cum notis eruditus
 D. Io. Rendtorffii dedi libro 4 Bibliothecae Graecae cap. 29. his ex re-
 centioribus addes si lubet Marcellum Donatum in Historia Medica mi-
 rabili 6 3.

γ) λέων δὲ ἀλεκτρυόνα] S. Ambrosius 6 4 Hexaem. Leo gallum, et
 maxime album veretur. id a pluribus licet traditum scriptoribus in du-
 bium vocat Ioachim Camerarius Centur. 2 emblemate 9. quicquid au-
 tem fuerit, satis multa tamen certa et testatissima antipathiae naturalis
 exempla exstare, omnes Sexto libenter concedent.

φαίνεται παρὰ τὴν τῶν ζώων ἑξαλλαγήν, ὅποιον μὲν ἡμῖν θεωρεῖται τὸ ὑποκείμενον ἔξομεν λέγειν, ὅποιον δὲ ἔστι πρὸς τὴν φύσιν ἐφεξομεν. οὐδὲ γὰρ ἐπικρίνειν αὐτοὶ δυνησόμεθα τὰς φαντασίας τὰς τε ἡμετέρας καὶ τὰς τῶν ἄλλων ζώων μέρος καὶ αὐτοὶ τῆς διαφωνίας^{b)} ὄντες, καὶ διὰ τοῦτο τοῦ ἐπικρινούντος
 60 δεησόμενοι μᾶλλον ἢ αὐτοὶ κρίνειν δυνάμενοι. καὶ ἄλλως οὔτε ἀναποδείκτως^{c)} δυνάμεθα προκρίνειν τὰς ἡμετέρας φαντασίας τῶν παρὰ τοῖς ἀλόγοις ζώοις γινόμενων οὔτε μετ' ἀποδείξεως· πρὸς γὰρ τὸ μὴ εἶναι ἀπόδειξιν ἴσως, ὡς ὑπομνήσομεν,^{d)} αὐτὴ ἢ λεγομένη ἀπόδειξις ἦτοι φαινόμενη ἡμῖν ἔσται ἢ οὐ φαινόμενη· καὶ εἰ μὲν μὴ φαινόμενη, οὐδὲ μετὰ πεποιθήσεως αὐτὴν προοισόμεθα^{e)}· εἰ δὲ φαινόμενη ἡμῖν, ἐπειδὴ περὶ τῶν φαινόμενων τοῖς ζώοις ζητεῖται, καὶ ἡ ἀπόδειξις ἡμῖν φαίνεται ζώοις οὔσι, καὶ αὐτὴ ζητηθήσεται εἰ ἔστιν ἀληθὴς καὶ ὅ ἔστι φαινομένη.
 61 νομένη. ἀτοπον δὲ τὸ ζητούμενον διὰ τοῦ ζητουμένου κατασκευάζειν ἐπιχειρεῖν, ἐπεὶ ἔσται τὸ αὐτὸ πιστὸν καὶ ἀπιστον, ὅπερ ἀμήχανον· πιστὸν μὲν, ἢ βούλεται ἀποδεικνύειν, ἀπιστὸν δὲ, ἢ ἀποδείκνυνται. οὐχ ἔξομεν ἄρα ἀπόδειξιν δι' ἧς προκρινόμεν τὰς ἑαυτῶν φαντασίας τῶν παρὰ τοῖς ἀλόγοις καλουμένων ζώοις γινόμενων. εἰ γοῦν διάφοροι γίνονται αἱ φαντασίαι παρὰ τὴν τῶν ζώων ἑξαλλαγήν, ὡς ἐπικρίναι ἀμήχανόν ἐστιν, ἐπέχειν ἀνάγκη περὶ τῶν ἐκτὸς ὑποκειμένων.

videatur subiectum, dicere poterimus: de eo autem, quale vere sit ac natura, assensum retinebimus. neque enim ipsi et nostras et aliorum animalium phantasias diiudicare poterimus, quum et ipsi discrepantiae pars simus, et propterea tales quibus opus sit potius alio diiudicante, quam qui id ipsi praestare possimus. 60. sed nec sine demonstratione possumus nostras phantasias phantasiis animalium praeferre, nec cum demonstratione nam ne dicam quod forte nulla datur demonstratio, ut infra monebitur, ipsa etiam illa quae vocatur demonstratio, si adhibeatur, aut nobis apparens erit, aut non apparens, et si quidem non apparens, nec cum certa persuasionem eam proferemus: quodsi appareat nobis, quandoquidem quaeritur de iis quae animalibus apparentia sunt, et demonstratio nobis, qui ex animalium numero sumus, apparens est: etiam de ipsa quaestio erit, utrum vera sit, quatenus est apparens. 61. et vero absurdum est conari confirmare quod quaeritur, per aliud de quo etiam quaestio est. nam hoc modo esset eidem rei adhibenda fides et non adhibenda: adiungenda fides ei, quatenus vult demonstrare, non adiungenda autem, quatenus demonstrari necesse habet. non reperiemus igitur demonstrationem qua nostras phantasias phantasiis animalium ratione carentium praefereamus. si ergo diversae sunt phantasiae pro diversitate animalium, quas diiudicare est impossibile, assensum de extrinsecis subiectis sustinere necesse est.

P 17 b) μέρος καὶ αὐτοὶ τῆς διαφωνίας] infra sect. 90.

c) οὔτε ἀναποδείκτως — οὔτε μετ' ἀποδείξεως] similiter argumentatur infra sect. 114.

d) πρὸς τὸ μὴ εἶναι ἀπόδειξιν ἴσως, ὡς ὑπομνήσομεν] ablegat lectorem ad lib. 2 harum institutionum cap. 13. idem argumentum fuisse tractavit adversus Logicos libris. addit autem ἴσως ne cum Academicis statuatur tanquam dogma, demonstrationem non dari.

e) προοισώμεθα] ita rescripsi ex V et S cum in editis esset προδησώμεθα, neque enim placebat quod inter varias lectiones a Genevensi typographo praemissas notatur, προσησώμεθα. [scripsimus προοισώμεθα.]

Εἰ λόγον ἔχει τὰ λεγόμενα ἄλογα ζῷα.

Ἐκ περιουσίας δὲ καὶ συγκρίνομεν τὰ ἄλογα καλούμενα ζῷα⁶² τοῖς ἀνθρώποις κατὰ φαντασίαν· καὶ γὰρ καταπαίζειν τῶν Δογματικῶν τετυφωμένων καὶ περιαντολογούντων οὐκ ἀποδοκιμάζομεν μετὰ τοὺς πρακτικοὺς τῶν λόγων^{f)}. οἱ μὲν οὖν ἡμετέροι τὸ P 18 πλῆθος τῶν ἀλόγων ζώων^{g)} ἀπλῶς εἰώθασιν συγκρίνειν τῷ ἀνθρώπῳ. ἐπεὶ δὲ εὐρεσιλογοῦντες οἱ Δογματικοὶ ἀνίσουν εἶναι φασὶ⁶³ τὴν σύγκρισιν, ἡμεῖς ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος ἐπὶ πλέον παύοντες ἐπὶ ἐκὸς ζῶου στήσομεν τὸν λόγον, οἷον ἐπὶ κυνός, εἰ δοκεῖ, τοῦ εὐτελεστάτου δοκοῦντος εἶναι^{h)}. εὐρήσομεν γὰρ καὶ οὕτω

An ratione utantur irrationalia quae vocantur animalia.

62. Ex abundanti autem superioribus addemus irrationabilium quae vocantur animalium comparisonem cum hominibus, in iis quidem certe quae ad phantasiam spectant: postquam enim protulimus serias et validas rationes, Dogmaticis inflatis et immodice sua iactantibus paullisper illudere non recusamus. nostri igitur irrationabilium animalium multitudinem simpliciter solent cum homine conferre. 63. sed quoniam arguentes Dogmatici comparisonem aequalem esse negant: nos ut ampliorem etiam quam satis sit illudendi illis materiam habeamus, non ultra unum animal progrediemur, canem, si libet, quo nullum vilius esse videtur animal. nam etiam ita com-

f) τοὺς πρακτικοὺς τῶν λόγων] ita appellat rationes et argumenta a rerum momentis petita ac seria, Dogmaticis et praecipue Stoicis opposita, quorum fastum totis suis operibus calcandum sceptico fastu Sextus sibi suscepit. infra lib. 3 cap. 2 πραγματικῶς ἀντιλέγειν, rerum et argumentorum pondere contradicere. lib. 1 sect. 7 contra Math. πραγματικῶς λεγόμενα. et in calce libri adversus Astrologos: τοσαῦτα μὲν οὖν ἔστι καὶ τὰ πραγματικῶς δυνάμενα λέγεσθαι πρὸς τοὺς Χαλδαίους. contra Musicos sect. 38 πραγματικωτέρας μᾶλλον ἔχειται ζητήσεως. et sect. ult. τοσαῦτα πραγματικῶς καὶ πρὸς τὰς τῆς Μουσικῆς εἰπόντες ἀρχάς. similiter Plutarchus p. 960 de solertia animalium: ἐδόκει γὰρ τι πραγματικῶς οἷον ἀντηχεῖν ἐκ τῆς στοᾶς.

g) τὸ πλῆθος τῶν ἀλόγων ζώων] uberrimus dicendi campus de rationis vestigiis apud brutas animantes obviis, quem integris scriptis veteres quidam decucurrerunt. praeter Plutarchum in Gryllo, itemque libro quo disquirat animaliane terrestria an aquatilia sagaciora sint, multa in hanc sententiam disputat Porphyrius tertio de abstinendo a nece animalium. e recentioribus notus Hieronymus Rorarius, exlegatus Pontificius, cuius exstant libri duo quibus conatur probare quod animalia bruta ratione utantur melius homine: nec non Marinus Curellus de la Chambre libro Gallice edito et Io. Antonius Capella, medicus Neapolitanus, in opusculo ut vocat paradoxico, quod ratio participetur a brutis. quibus addenda quae de solertia et sagacitate multarum animantium conegessit praecellens Vossius libro tertio de origine Idololatriae, et Mich. Montanus in Apologia Raymundi Sebondi lib. 2 Conatuum cap. 12. quamquam vero Philastrius haeresi 99 Stoicos iungit poetis, Gnosticis et Manichaeis, qui pecudes et serpentes et aves rationabiles arbitrentur esse ut homines, tamen adversus Stoicos potissimum hoc loco Sextus disputare se diserte profitetur, et Cleanthem negasse bruta ratione esse praedita testatur Plutarchus de solertia animalium p. 967. Chrysippum noster infra, μάλιστα πολεμεῖν τοῖς ἀλόγοις ζώοις. Cleanthem invitum tamen formicarum contemplatione in aliam perductum sententiam notat Aelianus hist. animal. 6 50.

h) ἐπὶ κυνός-τοῦ εὐτελεστάτου δοκοῦντος εἶναι] etsi canum vilitas in proverbium abierit sacris etiam scriptoribus tritum, de quo praeter Bochartum videndus Thomas Gatakerus cap. 38 Adversar. et Io. C

μη λειπόμενα ἡμῶν τὰ ζῶα περὶ ὧν ὁ λόγος, ὡς πρὸς τὴν πίστιν
 64 τῶν φαινομένων. ὅτι τοίνυν αἰσθάνεται διαφέρει τοῦτο τὸ ζῶον
 ἡμῶν, οἱ Δογματικοὶ συνομολογοῦσι· καὶ γὰρ τῇ ὁσφρήσει μάλ-
 λον ἡμῶν ἀντιλαμβάνεται τὰ μὴ ὁρώμενα αὐτῷ θηρία¹⁾ διὰ
 ταύτης ἀνιχνεύων, καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς θάπτων ἡμῶν ταῦτα
 65 ὁρῶν, καὶ τῇ ἀκοῇ αἰσθανόμενος ὁξέως. οὐκοῦν ἐπὶ τὸν λόγον
 ἔλθωμεν· τοῦτου δὲ ὁ μὲν ἐστὶν ἐνδιάθετος, ὁ δὲ προφορικός²⁾.
 ἴδωμεν οὖν πρότερον περὶ τοῦ ἐνδιαθέτου· οὗτος τοίνυν κατὰ
 τοὺς μάλιστα ἡμῶν ἀντιδοξοῦντας νῦν Δογματικούς τοὺς ἀπο-
 τῆς στοᾶς ἐν τούτοις ἔοικε σαλεύειν³⁾, τῇ αἰρέσει τῶν οἰκείων
 καὶ φυγῇ τῶν ἀλλοτρίων, τῇ γνώσει τῶν εἰς τοῦτο συντεινον-
 σῶν τεχνῶν, τῇ ἀντιλήψει τῶν κατὰ τὴν οἰκίαν φύσιν ἀρετῶν
 66 τῶν περὶ τὰ πάθη. ὁ τοίνυν κύων, ἐφ' οὗ τὸν λόγον ἔδοξε
 στήσαι παραδείγματος ἕνεκα, αἰρέσειν ποιεῖται τῶν οἰκείων καὶ
 φυγῇ τῶν βλαβερῶν, τὰ μὲν τροφίμα διώκων, μάστιγος δὲ
 ἀναταθείσης ὑποχωρῶν· ἀλλὰ καὶ τέχνην ἔχει ποριστικὴν τῶν
 67 οἰκείων, τὴν θηρευτικὴν. ἔστι δὲ οὐδ' ἀρετῆς ἐκτός· τῆς γέ

periemus nihilo inferiora esse nobis ea de quibus nunc loquimur animalia,
 ad fidem de apparentibus obtinendam. 64. sensu ergo nobis antecellere hoc
 animal, ore uno fatentur omnes Dogmatici; nam odoratu magis quam nos per-
 cipit, per hunc feras quas non videt, indagans, et oculis eas celerius cor-
 nens quam ipsi possimus. sed et acuto aurium sensu praeditus est. 65. ita-
 que ad sermonem veniamus, qui vel intrinsecus situs in animo est, vel
 enuntiativus. videamus igitur prius de interno. hic certe secundum eos qui
 maxime nobis adversantur nunc, dogmaticos Stoicos, in his videtur versari,
 videlicet in eligendis iis quae ad naturam sunt accommodata et in alienis
 fugiendis, item in cognoscendis quae ad hoc conferunt artibus, et in asse-
 quendis naturae suae congruentibus virtutibus, quae ad affectus pertinent.
 66. canis ergo (quod unum ex brutis in exemplum afferre libuit) eligit quae
 sibi sunt commoda et fugit quae noxia, quaecunque esculenta sibi esse
 cognoscit quaerens et persequens, intentato autem flagello recedens. sed
 et artem habet sibi commodorum comparatricem, nimirum venatoriam. 67. nec

Henricus Meibomius epistola ad Io. Marquardum de Cynophoria sive
 ignominiosa canis portatione olim apud gentes quasdam usitata: tamen
 mira sunt, quae de huius animalis sagacitate praeter Sextum hoc loco
 annotarunt Aristoteles Plinius Plutarchus Aelianus: e recentioribus
 Conradus Gesnerus atque Ulysses Aldrovandus, tum Iustus Lipsius Cen-
 tur. 1 ad Belgas epistola 44, Philippus Camerarius Centur. 1 horar.
 subsiciv. capite 24 et Christianus Franciscus Paulini in Cynographia.

1) τὰ μὴ ὁρώμενα αὐτῷ θηρία] sollertiam canum in investigandis et
 assequendis feris celebrant Xenophon et Arrianus libris de venatione
 atque in Cyngeticis, poetae Gratius atque Oppianus.

2) λόγος ὁ μὲν ἐνδιάθετος, ὁ δὲ προφορικός] distinctio vulgatissima
 in scriptis philosophorum, nec minus apud theologos Christianos. vide
 Io. Damascenum de fide orthodoxa lib. 2 cap. 21. eam Stoicis tribuit
 etiam Porphyrius tertio de nece ab animantibus, ubi perinde ut Sextus
 in eo est ut quam prope ad hominum naturam accedant brutae animan-
 tes, demonstret: διττοῦ δὲ λόγου κατὰ τοὺς ἀπὸ τῆς στοᾶς ὄντος, τοῦ
 μὲν ἐνδιαθέτου, τοῦ δὲ προφορικοῦ· καὶ πάλιν τοῦ μὲν κατορθωμένου,
 τοῦ δὲ ἡμαρτημένου etc.

3) ἐν τούτοις ἔοικε σαλεύειν] in tribus maxime rationem sese exserere
 docebant Stoici, in electione boni quae sensum ac cognitionem suppo-
 nit, in arte bonum cognitum sibi comparandi et in virtute moderandi
 impetus bono obtinendo contrarios et naturales facultates suas intelli-
 gendi et ad bonum illis utendi.

τοι δικαιοσύνης οὐσης τοῦ κατ' ἄξιν ἀποδοτικῆς ἐκάστῳ, ὁ P 19
 κύων τοὺς μὲν οἰκείους τε*) καὶ εὖ ποιοῦντας σαίνων καὶ φρουρῶν,
 τοὺς δὲ ἀνοικείους καὶ ἀδικοῦντας ἀμυνόμενος οὐκ ἔξω ἂν εἴη
 τῆς δικαιοσύνης⁴⁾. εἰ δὲ ταύτην ἔχει, τῶν ἀρετῶν ἀντακόλου- 68
 θουσῶν⁵⁾, καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς ἔχει, ὥς οὗ φασιν ἔχειν τοὺς
 πολλοὺς ἀνθρώπους οἱ σοφοί. καὶ ἄλκιμον δὲ αὐτὸν ὄντα ὁρώ-
 μεν ἐν ταῖς ἀμύναις καὶ συνετόν, ὡς καὶ Ὀμηρος⁶⁾ ἡμαρτύρη-
 vero virtutis est expers. nam quum iustitia sit ea quae unicuique id quo
 dignus est, tribuit, canis familiaribus quidem et iis qui de ipso bene me-
 rentur, velut assentans eosque custodiens, hostes autem et qui ei iniu-
 riam inferunt, ulciscens, iustitiae expers non fuerit. 68. quodsi hanc ha-
 bet, quum virtus una ab aliis separari non possit, etiam caeteras habet vir-
 tutes, quas ipsi sapientes in multis inesse hominibus negant. quin etiam et

[*) legebatur οἰκείους γε]

m) οὐκ ἔξω ἂν εἴη τῆς δικαιοσύνης] confer si placet quae de hisce canum P 19
 virtutibus praeter supra a me laudatos Samuel Bochartus lib. 2 Hiero-
 zoici cap. 56 et observa Sextum hoc loco velle evincere quod iustitia,
 fortitudine prudentia cum polleant canes, nulla illis desit ex virtutibus
 quattuor cardinalibus. nam de temperantia tacuit consulto, quoniam est
 solertis sophistae, locos incredibiles maxime sicco pede transilire.

n) τῶν ἀρετῶν ἀντακολουθουσῶν] alludit Sextus ad verba Chrysippi
 libro 1 de virtutibus apud Laërtium 7 125 quibus docuit virtutes
 mutuo esse insequi esseque connexas invicem ita ut qui unam habeat,
 omnes habeat: ἀρετὰς ἀντακολουθεῖν ἀλλήλαις, καὶ τὸν μίαν ἔχοντα
 πάσας ἔχειν. multa veterum in eandem sententiam testimonia congersere
 viri docti Io. Woweranus capite Polymathiae 23 et Iustus Lipsius
 3 manu duct. ad Stoicam Philosophiam diss. 4, Dominicus Baudius ad
 Plinii Secundi Panegyricum cap. 59.

o) ὡς καὶ Ὀμηρος] Odyss. ε'. versu 300

ἐνθα κύων καίτ' Ἄργος, ἐνέπλειος κυνοραϊστέων.

δὴ τότε γ' ὡς ἐνόησεν Ὀδυσσεύς ἐγγὺς ἔοντα,

οὐρῇ μὲν εἴ' ὄγ' ἔσθην καὶ οὐατα κάββαλεν ἄμφο.

Argus canis nomen. mos enim antiquissimus nomina propria imponere
 canibus felibus equis ovibus hircis piscibus. canum nomina apud
 Plutarchum Capparum p. 969 de sollertia animal. et Hyrcanus, (cuius
 Plinius etiam 8 40 e Duride meminit) et Ἀστὸς, canis Pyrrhi cu-
 iusdam, ubi male αὐτὸς excusum p. 970. memorat et Aelianus 11 13
 hist. animal. Podargum Samim Lampadem Alcimum et Theontem. prae-
 tereo alia nomina canum infinita, quae apud Coelium Rhodiginum et
 in Io. Ravisii Textoris collectaneis evolvere possunt studiosi, felis Mech-
 lempe occurrit apud Tzetiam Chiliad. 5 vers. 524. equorum nomina
 citat Homerus Iliad. 9 185 ἔανθε τε καὶ σὺ Πόδαργε καὶ Αἰθων Λάμπε
 τε δῖε. sed longe plura obvia in veteri inscriptione apud Gruterum
 p. 342, et in eruditorum virorum observationibus, Nicolai Erythraei
 indice ad Virgilium, ubi de Rhoebo, Ezech. Spanhemio ad Callima-
 chum p. 434, Salmasio p. 895 ad Solinum et ad ius Atticum p. 247,
 Raph. Fabretti ad tabulam Iliacam p. 338 et 340, Laur. Begero thesaur.
 Brandenburg. II p. 287, Frid. Lindenbrogio ad Ammianum p. 50 edit.
 Paris. et Iac. Gronovio ad Lucian. Nigrin. 29. caprae nomen Cissaetha
 et hirci Κνάκων apud Theocritum, et ad morem hunc nomina etiam
 ovibus imponendi respicit quod Christus ait a bono pastore illas vocari
 κατ' ὄνομα Ioann. 10 3, ut Daphnis pastor apud Longum libr. 4 26 et 38
 τὰς αἰγὰς προσεῖπε καὶ τοὺς τράγους ἐκάλεσεν ὀνομασί. adde Suidam in
 αἰγῶν ὀνόματα. denique de piscibus Baianis Martialis 4 30

Quid quod nomen habent, et ad magistri

vocem quisque cui venit citatus.

Plutarchus de solertia animalium p. 976 πολλοῦ δ' ἰχθὺς ὑπακούον-
 τες αὐτῶν ὀνόμασι, ὥσπερ τὴν Κράσσου μύραιναι ἱστοροῦσιν, ἧς ἀπο-
 θανούσης ἐκλαυσεν ὁ Κράσσο.

σεν πηήσας τὸν Ὀδυσσεύα πᾶσι μὲν τοῖς οἰκείοις ἀνθρώποις ἀγνώστῃ ὄντα, ὑπὸ μόνου δὲ τοῦ Ἄργου ἐπιγινώσθοντα, μήτε ὑπὸ τῆς ἀλλοιώσεως τῆς κατὰ τὸ σῶμα τάνδρος ἀπατηθέντος τοῦ κυνὸς μήτε ἐκστάντος τῆς καταληπτικῆς φαντασίας, ἣν 69 μᾶλλον τῶν ἀνθρώπων ἔχων ἐφάνη. κατὰ δὲ τὸν Χρύσιππον τὸν μάλιστα πολεμοῦντα τοῖς ἀλόγοις ζῴοις καὶ τῆς αἰοιδίου διαλεκτικῆς^{p)} μετέχει· φησὶ γοῦν αὐτὸν ὁ προειρημένος ἀνὴρ ἐπιβάλλειν τῷ πέμπτῳ διὰ πλειόνων ἀναποδείκτων^{q)}, ὅταν ἐπὶ τρίοδον ἐλθεῖν, καὶ τὰς δύο ὁδοὺς ἰχνεύσας δι' ὧν οὐ διήλθε τὸ θηρίον τὴν τρίτην μὴδ' ἰχνεύσας εὐθέως ὁρμήσει δι' αὐτῆς. δυνάμει γὰρ τοῦτο αὐτὸν λογίζεσθαι φησιν ὁ ἀρχαῖος, ἥτοι τῇδε ἢ τῇδε ἢ τῇδε διήλθε τὸ θηρίον· οὔτε δὲ τῇδε ἢ τῇδε, τοτῇ δὲ ἄρα. ἀλλὰ καὶ τῶν ἑαυτοῦ παθῶν^{r)} ἀντιληπτικός τέ ἐστι P 20 καὶ^{s)} παραμυθητικός· σκόλοπος γὰρ αὐτῷ καταπαγένης ἐπὶ τὴν ἄρσιν τούτου ὁρμῇ τῇ τοῦ ποδὸς πρὸς τὴν γῆν παρατρέψει καὶ διὰ τῶν ὁδόντων. ἔλκος τε εἰ ἔχει πον, (ἐπεὶ τὰ μὲν ὀυπαρὰ ἔλκη δυσάλθη ἐστι, τὰ δὲ καθαρὰ ῥαδίως θεραπεύεται) 71 πρῶτος ἀποψᾶ τὸν γινόμενον ἰχώρα. ἀλλὰ καὶ τὸ Ἰπποκράτειον^{t)}

magnanimum ipsum esse videmus in propulsandis iniuriis. videmus et prudentem, ut etiam testatus est Homerus, qui Ulysses omnibus domesticis ignotum inducit, a solo autem Argo agnitus, quum nec immutatione corporis ipsius hominis deceptus esset canis nec a comprehensiva phantasia descivisset, qua magis quam homines pollere ipsum apparuit. 69. secundum autem Chrysippum (qui maxime irrationales animantes oppugnat) etiam illius tam celebratae dialecticae particeps est. ait enim hic vir quinto genere ex argumentis quae indemonstrabilia illi appellant, canem uti quum ad trivium venerit: nam ex tribus viis quum iam duas indagaverit, per quas non transierit fera, tertiam ne indagans quidem statim per eam magno impetu fertur. perinde enim hoc valere ait vetus ille philosophus, ac si ratiocinaretur hoc modo, aut hac aut istac aut illac transit fera, neque autem hac, neque istac: ergo illac. 70. sed et morbi sui, quales sint, percipit, et leniendo dolori curam adhibet. si enim illi festuca infixae haereat, ad hanc extrahendam properat, pedem terrae adfricans et dentium utens ministerio. quodsi illi forte sit alicubi ulcus (quoniam sordida ulcera magna cum difficultate curantur, munda autem facile), leniter tabum inde fluentem

p) διαλεκτικῆς μετέχει] idem Plutarchus eodem libro p. 969 οἱ δὲ διαλεκτικοὶ φασιν τὸν κύνα τῷ διὰ πλειόνων διεξευγμένῳ χρώμενον ἐν ταῖς πολυσχιδέσιν ἀτραποῖς συλλογίζεσθαι πρὸς ἑαυτὸν, ἥτοι τῇδε τὸ θηρίον ὤρμηκεν ἢ τῇδε ἢ τῇδε· ἀλλὰ μὴν οὔτε τῇδε οὔτε τῇδε· τὴν δὲ λοιπὴν.

q) τῷ πέμπτῳ διὰ πλειόνων ἀναποδείκτων] ita scripsi ex V et S pro eo quod erat in editis διὰ τρίτῳ. habebant Stoici quinque genera argumentorum quae ἀναπόδεικτα appellabant, hoc est indemonstrabilia, quae cum valerent ad demonstrandum, ipsa non indigerent alia demonstratione. ex his quintum erat: aut dies est, aut nox est: nox autem non est, dies est igitur. hoc quinto genere argumenti canem in bivio vel trivio constitutum uti aiebat Chrysippus. universa quinque genera ἀναποδείκτων argumentorum exposita videre licet infra lib. 2 capite 13.

r) ἀλλὰ καὶ τῶν ἑαυτοῦ παθῶν ἀντιληπτικός] Plutarchus in Gryllo p. 991 et de sollertia animalium p. 974.

s) καὶ παραμυθητικός] παραμυθεῖσθαι et παρηγορεῖν sive (ut recentiores medici) παρηγορεῖν est morbum lenire ac mitigare. vide Salmasium ad Tertull. de pallio p. 249.

P 20 t) τὸ Ἰπποκράτειον] ad idem Hippocratis praeceptum respicit Alexan-

φυλάσσει μάλα καλῶς. ἐπεὶ γὰρ ποδὸς ἄκος ἀκίνησία, εἴ ποτε τραῦμα ἐν ποδὶ σχοίη, μετεωρίζει τοῦτον καὶ ὥς οἶόν τε ἄσχυλον τηρεῖ. ὀχλούμενός τε ὑπὸ χυμῶν ἀνοικέων πόαν^{u)} ἐσθίου, μεθ' ἧς ἀποβλύζων τὸ ἀνοικέον ὑγιάζεται. εἰ τοίνυν ἐφάνη τὸ τῷ ζῴῳ, ἐφ' οὗ τὸν λόγον ἐστήσαμεν παραδείγματος ἕνεκα, καὶ αἰρούμενον τὰ οἰκεία καὶ τὰ ὀχληρὰ φεύγον, τέχνην τε ἔχον ποριστικὴν τῶν οἰκείων καὶ τῶν ἑαυτοῦ παθῶν ἀντιληπτικὴν καὶ παραμυθητικὴν, καὶ οὐκ ἔξω ἀρετῆς, ἐν οἷς κεῖται ἡ τελειότης τοῦ ἐνδιαθέτου λόγου· τέλειος ἂν εἴη κατὰ τοῦτο ὁ κύων. ὅθεν μοι δοκοῦσιν τινες τῶν κατὰ φιλοσοφίαν^{x)} ἑαυτοὺς σεπνύναι τῇ τοῦ ζῴου τούτου προσηγορίᾳ. περὶ δὲ τοῦ προφο-73 ρικοῦ λόγου τέως μὲν οὐκ ἔστιν ἀναγκαῖον ζητεῖν· τοῦτον γὰρ καὶ τῶν δογματικῶν ἔνιοι παρητήσαντο^{y)} ὥς ἀντιπράττοντα τῇ τῆς ἀρετῆς ἀναλήψει· διὸ καὶ περὶ τὸν τῆς μαθήσεως χρόνον ἥσκησαν σιωπὴν· καὶ ἄλλως εἰ καθ' ὑπόθεσιν εἴη ἄνθρωπος ἐνός, οὐδεὶς φήσει αὐτὸν εἶναι ἄλογον. ἵνα δὲ καὶ ταῦτα πα-74 ραλίπωμεν, μάλιστα μὲν ὁρώμεν τὰ ζῶα περὶ ὧν ὁ λόγος καὶ ἀνθρωπίνως προφερόμενα φωνάζ^{z)}, ὥς κίττας καὶ ἄλλα τινά.

abstergit. 71. sed et Hippocratis praeceptum pulcherrime observat: quoniam enim pedis medicina est eius quies, is si quod forte vulnus in pede habuerit, hunc sursum attollit et quantum potest, dat operam ne agitetur. quum vero facessunt illi negotium humores incommodi, gramine vescitur, cuius ope quicquid est incommodum illi, egerens valetudinem recuperat. 72. si igitur ostensum est, canem (quod unum animal sermoni nostro exemplum suppeditavit) et quae sibi commoda sunt, appetere, et quae negotium exhibent, fugere, et arte sibi commodorum comparatrice praeditum esse: talem etiam esse qui passiones suas percipere et remedia quibus eas mitiget, adhibere possit, nec vero virtutis expertem esse, in quibus partibus sermonis interni consistit perfectio, perfectus, quantum ad hunc spectat, canis iure dicatur. unde mihi factum videtur ut nonnulli philosophi se huius animalis cognomine commendaverint. 73. de sermone autem enuntiativo in praesentia quidem disputare non est necesse: hunc enim etiam nonnulli Dogmatici respuerunt ut virtutis adeptioni adversantem. ideo et toto tempore quo instituendos se tradebant, silere solebant. praeterea fingamus hominem aliquem esse mutum: non eum propterea quisquam irrationalem dicet. 74. verum ut haec quoque omittamus, primum videmus animalia de quibus loquimur, humanas proferre voces, ut picae et aliqua

der lib. 1 problem. 144 ἐμάθομεν δὲ μέγιστον λαμα παντὸς πάσχοντος μέρους τὴν ἀκίνησιν ὑπάρχειν. Cassius iatrosophista problemate 14 χρεῖα ἐρημίας τῷ κάμνοντι.

u) πόαν ἐσθίου] Aelianus 5 46, 8 9 Hist. animalium ex Aristotele 5 5, Plutarchus p. 974, Anatolius fragmento quod edidi 4 29 Bibliothecae Graecae: κύνες νοσοῦντες χλωρὰν ἀγρωστὴν ἐσθίουσι καὶ ἐμοῦσι χολήν.

x) τινὲς τῶν κατὰ φιλοσοφίαν] notum est Antisthenem et Diogenem passim non modo Cynicos vocari, sed etiam κύνας sive canes.

y) τῶν δογματικῶν ἔνιοι παρητήσαντο] tangit Pythagoricos, quorum silentium πενταετής nemo ignorat. παρητήσαντο scripsi ex V et S pro παρήτησαν quod habent editi.

z) ἀνθρωπίνως προφερόμενα φωνάζ] praeter picae hoc facere docentur psittaci sturni corvi turdi perdices. sed de pica mira sunt quae narrat Plutarchus de sollertia animalium p. 973 probaturus et ipse λόγον προφορικοῦ esse participes mutas quas vocamus animantes. his adde quae de brutorum sermone Rochartus Hierozoic. parte 1 lib. 2 c. 14.

ἵνα δὲ καὶ τοῦτο ἐάσωμεν, εἰ καὶ μὴ συνίμεν τὰς φωνὰς τῶν ἀλόγων καλουμένων ζώων, ὅλως οὐκ ἔστιν ἀπεικὸς διαλέγεσθαι μὲν ταῦτα^{a)}, ἡμᾶς δὲ μὴ συνίεναι. καὶ γὰρ τῆς τῶν βαρβάρων φωνῆς^{b)} ἀκούοντες οὐ συνίμεν, ἀλλὰ μονοειδῆ ταύτην εἶναι δοκοῦμεν. καὶ ἀκούομεν δὲ τῶν κυνῶν ἄλλην μὲν φωνὴν προιέμενων, ὅταν ἀμύνωνται τινας, ἄλλην δὲ, ὅταν ὠρύωνται, καὶ ἄλλην, ὅταν τύπτονται, καὶ διάφορον ἐπὶν σαίνωσι. καὶ ὅλως εἴ τις εἰς τοῦτο ἀτενίσκειν, εἴροι ἂν πολλὴν παραλλαγὴν

alia. sed ut etiam hoc missum faciamus, etiamsi animalium irrationalium voces non intelligamus, non absurdum fuerit dicere ea inter se dissorere, sed nos non intelligere. nam quum barbarorum audimus vocem, minime eam intelligimus, sed uniformem nullaue varietate distinctam esse putamus. 75. quia etiam canes audimus aliam quidem edentes vocem quum aliquos persequuntur, aliam quum ululant, et rursus aliam quum vapulant, sed et aliam quum adblandiuntur: ac, ut semel absolvam, si quis hoc attente consideraverit, magnum comperiet discrimen esse vocis non in hoc

Huetius Alnetanarum quaest. p. 227 Balthasar Bonifacius Hist. ludicrae 13 5 seq. et Stephanus Morinus exercitationibus de linguis p. 5 seq. vicissim gentem Aethiopicam Troglodytarum Herodotus 4 182 scribit nulla lingua uti simili iis quas gentes notae loquuntur, sed tantum studere more vesperilionum γλῶσσαν δὲ οὐδεμιῇ ἄλλῃ παρομοίῃν νενομήκασιν, ἀλλὰ τετράγασιν κατὰπερ αἱ νυκτερίδες. de iisdem e Plinii 5 8 Hist. Solinus: ignarique sermonis strident potius quam loquuntur.

a) διαλέγεσθαι μὲν ταῦτα] Porphyrius tertio de abstinendo a neco animantium multus est in hac sententia confirmanda, brutas animantes utique vocibus distinctis sensa sua exprimere, licet illae a nobis haud intelligantur. ac fuisse viros sapientes Melampum Tiresiam et Apollonium Tyanensem, qui intelligentiam illarum habuisse dicantur. de Indorum philosophis Philostratus in Apollonii vita 3 9 λέγονται δὲ καὶ ζώων συνίεναι φθγγόμενων τε καὶ βουλευομένων, σιτούμενοι δράκοντος οἱ μὲν καρδίαν, οἱ δὲ ἥπαρ. Oppianus 2 Cyneget. vers. 540

φῆμ δ' ὡς ἐλέφαντες ἐπ' ἀλλήλοις λαλέουσι
φθογγὴν ἐκ στομάτων μεροπηῖδα τονθορύζοντες.

plura in hanc sententiam de elephantibus Lipsius Centur. 1 Miscell. Epist. 50.

P 21 b) καὶ γὰρ τῆς τῶν βαρβάρων φωνῆς] barbari nobis sunt quorum linguam non intelligimus, ut notat etiam Apostolus 1 Cor. 14 11, quo loco Iacobus Duportus putabat, eum respexisse ad Ovidii dictum celebre 5 Trist. elegia 10

barbarus hic ego sum, quia non intelligor ulli.

Plinius 7 1 Hist. tot gentium sermones, tot linguae, tanta loquendi varietas, ut externus alieno paene non sit hominis vice. adscribam et locum Guil. Templei, qui exstat in limine opusculorum eius postumorum Gallice editorum Ultraieci 1704 et ad argumentum quod hic tractat Sextus insigniter facit: quant à la parole, on dit qu'on ne s'ave pas, si les differens sons de voix des animaux n'ont pas des significations differentes, comme les paroles articulées dont nous nous servons; et on doute que nous puissions bien juger de leur diversité, puisque l'on en trouve si peu dans la langue naturelle de quelques nations, sur tout aux environs du cap de bonne Esperance, et aux parties septentrionales de la Mossovie, ou l'on observe que les habitans font negoce de leurs fourrures, sans se servir de plus de vingt paroles differentes, même avec ceux qui entendent leur langue. car le grand nombre de paroles ne paroît pas naturel, et il semble qu'il ait été introduit par la variété des passions, des actions, des possessions, des affaires et des conversations dans les nations les plus polices, et par la suite des tems sous les gouvernemens civils.

τῆς φωνῆς περὶ τούτου^{c)} καὶ τοῖς ἄλλοις ζώοις ἐν ταῖς διαφύροις περιστάσεσιν· ὥστε διὰ ταῦτα εἰκότως λέγοιτ' ἂν καὶ τοῦ προφορικοῦ μετέχειν λόγον τὰ καλούμενα ἄλογα ζῷα. εἰ δὲ μήτε 76 ἀκριβεῖα τῶν αἰσθήσεων λείπεται τῶν ἀνθρώπων ταῦτα μήτε τῷ ἐνδιαθέτω λόγῳ, ἐκ περιουσίας δὲ εἰπεῖν, μηδὲ τῷ προφορικῷ, οὐκ ἂν ἀπιστότερα ἡμῶν εἴη κατὰ τὰς φαντασίας. καὶ 77 ἐφ' ἑκάστου δὲ τῶν ἀλόγων ζώων ἴσως ἰστώντας τὸν λόγον ταῦτα ἀποδεικνύειν δυνατόν ἔστιν. οἷον γοῦν τίς οὐκ ἂν εἴποι τοὺς ὄρνιθας ἀγχινοῖα τε διαφέρειν καὶ τῷ προφορικῷ κεχρησθαι λόγῳ, οἱ γὰρ οὐ μόνον τὰ παρόντα^{d)} ἀλλὰ καὶ τὰ ἐσόμενα ἐπιστάνται, καὶ ταῦτα τοῖς συνίεναι δυναμένοις προδηλοῦσιν, ἄλλως τε σημαίνοντες καὶ τῇ φωνῇ προαγορεύοντες; τὴν δὲ σύγ- 78 κρισιν ἐποιησάμην, ὥς καὶ ἐμπροσθεν ἐπεσημηνάμην ἐκ περιόντος, ἱκανῶς ὥς οἶμαι δεῖξας ἐμπροσθεν^{e)}, ὅτι μὴ δυνάμεθα προκρίνειν τὰς ἡμετέρας φαντασίας τῶν παρὰ τοῖς ἀλόγοις ζώοις γινομένων· πλὴν ἀλλ' εἰ μὴ ἔστιν ἀπιστότερα τὰ ἄλογα ζῷα ἡμῶν πρὸς τὴν κρίσιν τῶν φαντασιῶν, καὶ διάφοροι γίνονται φαντασίαι παρὰ τὴν τῶν ζώων παραλλαγὴν, ὅποιον μὲν ἑαστον τῶν ὑποκειμένων ἐμοὶ φαίνεται, δυνήσομαι λέγειν, ὅποιον δὲ ἔστι τῇ φύσει, διὰ τὰ προειρημένα ἐπέχειν ἀναγκασθήσομαι.

Περὶ τοῦ δευτέρου τρόπου.

Καὶ ὁ μὲν πρῶτος τῆς ἐποχῆς τρόπος τοιοῦτός ἐστι· δέυ- 79

animali solum, sed et in aliis, pro circumstantiarum diversitate. itaque merito his de causis animalia quae irrationalia appellantur, sermonis enuntiativi non expertia esse dicantur. 76. iam vero si et tam exactis praedita sunt sensibus quam homines et aequae pollent sermone interno atque illi et (ut hoc ex abundanti addam) etiam enuntiativo, in iis certe quae ex phantasia pendunt, nihilo minus penes ea quam penes nos fides esse poterit. 77. possum autem similiter unumquodque animalium oratione percurrere eadem ostendere. nam et illud quis negaverit, et sollertia praestare aves et enuntiativo uti sermone: quippe quum non praesentia solum, sed et futura norint, et haec iis qui intelligere possunt, praenuntiant, cum aliis modis ipsa significantes, tum etiam voce praedicentes? 78. sed hac comparatione usus sum (ut etiam autea admonni) ex abundanti, quum, meo quidem iudicio, satis superque iam declarassem, non posse nos phantasias nostras phantasiis animalium irrationalium praeferre. quodsi ratione carentia animalia in diiudicatione phantasiarum non minus fide digna sunt quam nos, diversae autem sunt pro animalium varietate phantasiae, quale mihi quodvis subiectum appareat, id ego dicere potero, quale autem vera sit, de eo quidem certe assensum retinere cogar.

De secundo modo.

79. Et primus quidem epoches modus hic est. secundum autem esse

c) περὶ τούτου] ita mss. in editis erat παρὰ τοῦτω.

d) οὐ μόνον τὰ παρόντα ἀλλὰ καὶ τὰ ἐσόμενα] aves consciae futuri deorumque κήρυκες et interpretes creditae, sive praepetes, volatu, sive voce, oscines. Ovidius 1 Fastor. 448 nunc penna veras, nunc datis ore notas. Celsus apud Origenem 4 p. 221 εἰ δ' ὄρνιθες ἄρα, καὶ ὅσα ζῷα ματικὰ ἐκ θεοῦ προγινώσκοντα διὰ συμβόλων ἡμᾶς διδάσκει, τοσούτον ἔοικεν ἐγγυτέρω τῆς θείας ὁμιλίας ἐκεῖνα πεφυκέναι, καὶ εἶναι σφωτέρω καὶ θεοφιλέστατα. similia Plutarchus de sollertia animalium p. 975.

e) ἱκανῶς ὥς οἶμαι δεῖξας ἐμπροσθεν] supra sect. 59 seq. itaque ex superabundanti se illam mutarum animantium cum homine comparationem instituisse professus est sect. 62.

τερον δὲ ἐλέγομεν εἶναι τὸν ἀπὸ τῆς διαφορᾶς τῶν ἀνθρώπων. ἵνα γὰρ καθ' ὑπόθεσιν καὶ συγχωρήσῃ τις πιστοτέρους εἶναι
 P 22 τῶν ἀλόγων ζώων τοὺς ἀνθρώπους, εὐρήσομεν καὶ ὅσον ἐπὶ τῇ ἡμετέρᾳ διαφορᾷ τὴν ἐποχὴν εἰσαγομένην. δύο τοίνυν εἶναι λεγόμενων ἕξ ὧν σύγκειται ὁ ἄνθρωπος, ψυχῆς καὶ σώματος, κατ' ἄμφω ταῦτα διαφέρομεν ἀλλήλων, οἷον
 80 κατὰ σῶμα ταῖς τε μορφαῖς καὶ ταῖς ιδιοσυγκρισίαις: διαφέρει μὲν γὰρ κατὰ μορφήν σῶμα Σκύθου¹⁾ Ἰνδοῦ σώματος. τὴν δὲ παραλλαγὴν ποιεῖ, καθάπερ φασίν, ἡ διάφορος τῶν χυμῶν ἐπικράτεια. παρὰ τὴν διάφορον τῶν χυμῶν ἐπικράτειαν διάφοροι γίνονται καὶ αἱ φαντασίαι, καθάπερ καὶ ἐν τῷ πρώτῳ λόγῳ παρεστήσαμεν. ταῦτά τοι καὶ ἐν τῇ αἰρέσει καὶ φυχῇ τῶν ἐκτὸς διαφορὰ πολλὴ κατ' αὐτοὺς ἐστίν· ἄλλοις γὰρ χαίρουσιν Ἰνδοὶ καὶ ἄλλοις οἱ καθ' ἡμᾶς. τὸ δὲ διαφόροις χαίρειν τοῦ παρηλλαγμένου ἀπὸ τῶν ὑποκειμένων φαντασίας
 81 λαμβάνειν ἐστὶ μνηστικόν. κατὰ δὲ ιδιοσυγκρισίας διαφέρομεν, ὥς ἐνίοις κρέα βόεια πετραίων ἰχθυοῶν ῥῶον πέττειν, καὶ ὑπὸ Λεσβίου οἰναρίου εἰς χολέραν περιτρέπεται. ἦν δὲ φασὶ γραῦς Ἀττικὴν τριάκοντα ὀλκὰς κώνειον²⁾ ἀκινδύνως προσφερομένη. Ἀύσις³⁾ δὲ καὶ μακωνέιον⁴⁾ τέσσαρος ὀλκὰς ἀλύπως ἐλάμβανε.

dicebamus eum qui est ab hominum diversitate. licet enim hoc demus, hominum potius quam irrationalium animalium iudicio, ut certiore, standum esse: certe vel ex ea quae inter homines nos est differentia, suspensionem assensionis induci videbimus. quum enim ex duobus constare dicatur homo, animo et corpore, utroque horum alii ab aliis differimus. corpore quidem, ut formis et propriis temperaturis. 80. forma enim differt corpus Scythae ab Indi corpore. differentiam vero facit, ut aiunt, diversa humorum praevalentia. prout autem hi aut illi humores praevalent, diversae quoque sunt phantasiae, quemadmodum et primum modum exponentes diximus: ideo et in appetendis vel fugiendis externis differentia magna inter ipsos est. aliis enim gaudent Indi, aliis nostrates. ex eo autem quod diversis gaudeant, manifestum est eos diversas a subiectis phantasias capere. 81. propriis autem temperaturis differimus, quum aliqui sint qui carnes bubulas facilius quam saxatiles pisces concoquant: sint nonnulli qui ex Lesbii vini potu cholera statim corripiantur. quin etiam fuisse aiunt anum quandam Atticam, quae cicutae triginta drachmas sine damno sorberet. Lysis autem

P 22 f) σῶμα Σκύθου Ἰνδοῦ σώματος] causas et exempla varia huiusmodi ιδιοσυγκρισίων sive, ut Laërtius 9 80 appellat, συγχρῶσεων quae colore et habitu corporis differre gentes facit, exponunt Nicolaus Pechlinus libro de habitu et colore Aethiopum cap. 10 seq. et Hermannus Conringius in dissertatione de Germanicorum corporum habitus antiqui ac novi causis. videsis etiam e veteribus Plinium lib. 2 Hist. c. 78.

g) τριάκοντα ὀλκὰς κώνειον] ὀλκή, drachma. Rhemnius Palaemon:

holceque a drachma non re sed nomine differt.

eodem Rhemnio docente, drachma constat tribus scrupulis, duobus obolis scrupulum, obolus lentibus sive speltis quattuor, lupinis duobus. Suidas in φύσις· ἐνίοις οὐδὲ τὰ φύσει δοκοῦντα φαρμακὰ σίττα καὶ δηλητήρια φάρμακα προσεγεκαμένους ἐφάνη λυπηρὰ. φασὶ γὰρ τὴν Ἀττικὴν γυναῖκα τοῦ κώνειου καθάπερ λαχάνων ἐσθλὴν, καὶ τὸ ποτικὸν θηρόν, ὅστις ποτὲ ἦν ὁ Μιθριδάτης ἐκεῖνος, ἐκπιόντα γενναίαν κύλικα δηλητηρίου φαρμάκου μὴ διαφθαῖναι etc.

h) Ἀύσις] quia solum hoc nomen ponit Sextus, oportet celeberrimum intelligi et solo notum nomine Lysidem Tarentinorum e Pythagorae schola, de quo dixi lib. 2 Bibliothecae Graecae cap. 13.

i) μακωνέιον] ita pro μυκωνέιον scripsi ex V et S. ita legit etiam

καὶ Δημοφῶν μὲν ὁ Ἀλεξάνδρου τραπεζοποιός¹⁾ ἐν ἡλίῳ γενόμενος ἢ ἐν βαλανείῳ ἐρρίγον, ἐν σκιᾷ δὲ ἐθάλπτο. Ἀθηναγόρας δὲ ὁ Ἀργεῖος ὑπὸ σκorpίων καὶ φαραγγίων ἀλύπως ἐπλήσσετο. οἱ δὲ καλούμενοι Ψύλλαις²⁾ οὐδ' ἐπὶ ὄψεων ἢ ἀσπίδων δακνόμενοι βλάπτονται. οἱ δὲ Τεντυρίται³⁾ τῶν Αἰγυπτίων οὐ⁸³ βλάπτονται πρὸς ἄνω κάτω τῶν κροκοδείλων· ἀλλὰ καὶ Αἰθίο- P 23 πων οἱ ἀντιπέραν τῆς Μερόης⁴⁾ παρὰ τὸν Ὑδάσπην ποταμὸν

etiam quattuor drachmas opii nulla cum molestia hauriebat. 82. et Demophon quidem, qui Alexandro mensae structor erat, quum ad solem stabat aut in balneo erat, algebat, in umbra autem calestebat. Athenagoras autem Argivus nullum ex scorpionum et araneorum ictu dolorem sentiebat. quin etiam ii qui Psylli vocantur, ne si a serpentibus quidem aut etiam aspidibus mordeantur, laeduntur. 83. at Tentyritae Aegyptii non laeduntur a crocodilis undique circa eos versantibus. sed et Aethiopes illi, qui ex adverso Meroë habitant, Mydaspis fluvii accolae scorpiones et serpentes et

HStephanus, et Salmasius in codice suo manu sua emendavit. G μηχανέιον. est autem μακωνέιον sive μηχανέιον opium ex succo papaveris collectum miraque vi soporem inducendi praeditum, cuius parandi rationem tradunt Dioscorides 4 65, Plinius 20 18 et e recentioribus Petrus Bellonius 3 15 Observationum, qui velut singulare narrat quod se praesente lanissarum quidam unam opii drachmam integram unico bolo devoravit, nec quidquam incommodi inde sensit, praeterquam quod temulentus quodammodo videretur. adire etiam iuvabit Perianthii sive eruditissimi Noribergensium Aesculapii, Mich. Frid. Lochneri μηχανέιον, a. 1713, 4 editum.

k) Δημοφῶν ὁ Ἀλεξάνδρου τραπεζοποιός] Diogenes Laërtius hunc Demophontem Alexandri Magni τραπεζοκόμον appellat 9 80 atque idem signari utroque vocabulo iam ex Athenaeo notarunt viri docti, licet alioqui τραπεζοποιός teste Polluce 6 1 est ὁ ὑποκρίνων τῆς ὑπηρεσίας ἀπάσης, curator mensae et convivii, τραπεζοκόμος autem unus ex ὑπηρέταις, structor. de structoribus qui in mensis fercula disponebant incidebantque vide Petronium clariss. Burmanni p. 145.

l) Ψύλλαις] ita V et S pro quo editi autem ψύλλαις male, nam de Psyllis gente Afrorum esse sermonem etiam HStephanus probe vidit. neque tamen est opus cum Salmasio ψύλλοι legere, cum sive a ψύλλα pulice sanguinem sugente (confer Bochartum t. 2 Hierozoici p. 587), sive a Psylla Rege (ut Plin. 7 2 Hist.) haec gens ut ψύλλοι ita etiam ψύλλαις dici potuerit, quamquam ψύλλους fateor constanter vocant non Latini modo scriptores Celsus Plinius Lucanus Suetonius Gellius aliique, sed Graeci etiam Herodotus 4 173, Plutarchus Catone minore p. 787, Xiphilinus in Augusti vita p. 62 et Zonaras t. 2 p. 161, qui negant feminas reperiri eadem qua Psylli sive arte sive facultate praeditas (γυνὴ γὰρ οὐ γίνεταί ψύλλα) et Aelianus hist. animal. 1 57 et 16 27. Iobis autem Ludolfo verisimile visum, virtutem morsibus serpentum medendi non ingentem Psyllis a natura, sed herbae assazoe remedio exercitam, eamque habitam secreto, ne vilesceret, lib. 1 Hist. Aethiop. cap. 9. plura in hanc sententiam Urbanus Chevreus in Miscellaneis Gallice editis p. 126 seq. hodie, inquit Casaubonus ad Celsum 5 27, similis gens vagatur per Italiam, quae a D. Paulo originem generis stulte refert.

m) οἱ δὲ Τεντυρίται] ita scripsi pro Τεντυρίται. nam Tentyritas vocat Aelianus 10 24 hist. animal. cui consentiunt Strabonis Plinii Iuvenalis P 23 Solini et Stephani Byz. codices. etiam Senecae 4 2 nat. quaest. qui non generis aut sanguinis proprietate crocodilos superari ab hac gente notat, sed contemptu et temeritate: ultro enim insequuntur fugientesque iniecto trahunt laqueo: plerique pereunt, quibus minus praesens animus ad persequendum fuit.

n) Αἰθίοπων οἱ ἀντιπέραν τῆς Μερόης] Troglodytas intellige, quorum

οἰκοντες σκορπίους καὶ ὄφεις καὶ τὰ παραπλήσια ἀκινδύνως
 ἐσθίουσι. καὶ Ρουφίνος δὲ ὁ ἐν Χαλκίδι πίνων ἑλλέβορον οὔτε
 ἡμεῖς οὔτε ὄλως ἐκαθαίρετο, ἀλλ' ὥς τι τῶν συνήθων προσεφέ-
 84 ρετο καὶ ἔπασσε. Χρύσερμος δὲ ὁ Ἡεροφίλειος*) εἴ ποτε πέπει-
 προσηνέγκατο καρδιακῶς ἐκινδύνευε. καὶ Σωτήριχος δὲ ὁ χει-
 ρουργὸς εἴ ποτε σιλοῦρων ἤσθετο κνίσσης, χολέρα ἤλίσκετο. Ἀν-
 δρων δὲ ὁ Ἀργεῖος**) οὕτως ἀδιψὸς ἦν, ὥς καὶ διὰ τῆς ἀνύδρου
 Λιβύης ὁδεύειν αὐτὸν μὴ ἐπιζητοῦντα ποτόν. Τιβέριος δὲ ὁ
 Καῖσαρ**), ἐν σκότῳ ἑώρα. Ἀριστοτέλης δὲ ἱστορεῖ*) Θάσιόν
 τινα, ὃς ἐδόκει ἀνθρώπου εἰδῶλον προηγεῖσθαι αὐτοῦ διὰ παντός.
 85 τοσαύτης οὖν παραλλαγῆς οὔσης ἐν τοῖς ἀνθρώποις κατὰ τὰ
 σώματα, ἵνα ὀλίγα ἀπὸ πολλῶν τῶν παρὰ τοῖς δογματικοῖς και-

huius generis alia citra periculum comedunt. fuit et Rufinus quidam apud
 Chalcidem, qui bibens elleborum neque postea vomebat neque ullo modo
 purgabatur, sed ut consuetum aliquem potum sumebat et concoquebat.
 84. Chrysermus autem Herophilus si quando piper edisset, cardiacae pas-
 sionis incurrebat periculum. et Soterichus chirurgus quidam, si quando si-
 luri nidorem sentiebat, cholera corripiebatur. Andron Argivus adeo parum
 erat siticulosus, ut vel per aridam Libyam iter faceret potu non indigens.
 Tiberius Caesar in tenebris cernebat. Aristoteles autem cuiusdam Thasii
 meminuit, cui hominis imago perpetuo se ipsum antecedere videbatur.
 85. quum tanta igitur sit diversitas inter homines ratione corporum, (ut
 pauca e multis quae apud Dogmaticos habentur, commemorasse contenti

victum esse serpentium carnes scribit Plinius 5 8 Hist. puellam etiam
 vidisse se narrat Albertus Magnus quae araneas magnas parvas nullo
 discrimine libenter et impune devoravit.

o) Χρύσερμος] Chrysermus Herophili medici sectator, idem ut exi-
 stimo Chrysermus medicus cuius apud Plinium et Galenum mentio. alius
 Chrysermus de quo Aelianus 11 35 de animal. alius item Chrysermus
 Corinthius de quo praeclarus Vossius in Historicis Graecis. de Rufino
 Chalcidensi et Sotericho chirurgo nihil habeo quod lectorem moneam:
 tantum hoc loco annotabo multa et non minus quam a Sexto hic refe-
 runtur mira naturae singularis quae est in quibusdam hominibus exem-
 pla collecta esse a Ioanne Ioustono in thaumatographia naturali, classe
 ultima, a Martino Schoockio in libro de aversatione casei capite 1 ab
 Urbano Chevræo in Chevræanis quae Gallice viderunt lucem, t. 1 p. 78
 seq. et denique a Davide Lipsio Erfordiensis in exercitatione de anti-
 pathiis singularibus, Ienae an. 1678.

p) Ἀνδρων ὁ Ἀργεῖος] idem ex Aristotelis libro qui pridem intercidit,
 de ebrietate refert Apollonius Dyscolus Historiae commentitiae cap. 25
 et Laërtius 9 80.

q) Τιβέριος δὲ ὁ Καῖσαρ] Tiberium noctu etiam et in tenebris vidisse,
 sed ad breve, testantur praeter Sextum nostrum Plinius 11 37, Suetonius
 in Tiberio cap. 68 et in Opticis Heliodorus.

r) Ἀριστοτέλης δὲ ἱστορεῖ] locus est tertio Meteorolog. c. 4 ubi Sextus
 pro verbis οἷόν ποτε συνέβαινε τινὶ πάθος, videtur legisse συνέβαινε
 τινὶ θάσιον. idem Antiphonti Tarentino contigisse scribit ad Aristotelis
 locum Olympiodorus. causam addit philosophus, quod tanta fuerit vi-
 sus in illo homine imbecillitas, ut aer proximus non posset ab acie eius
 penetrari, sed speculi iustar imaginem ipsius reflecteret. Seneca lib. 1
 quæst. natural. c. 3 quidam hoc genere valetudinis laborant, ut ipsi sibi
 videantur occurrere, ut ubique imaginem suam cernant. quare? quia in-
 firma vis oculorum non potest ne proximum quidem sibi aërem perpen-
 dere, sed resistit. itaque quod in aliis efficit densus aer, in his facit
 omnis. magis probatur mihi haec ratio quam Hieronymi Mercurialis, qui
 lib. 5 Variarum Lectionum c. 7 laesae hoc mavult imaginationi tribuere.

μένων ἀρκεσθῶμεν ἐπὶόντες, εἰκὸς ἐστὶν καὶ κατ' αὐτὴν τὴν
 ψυχὴν διαφέρειν ἀλλήλων τοὺς ἀνθρώπους. τύπος γάρ τις ἐστὶ
 τὸ σῶμα τῆς ψυχῆς*), ὥς καὶ ἡ φυσιογνωμονικὴ σοφία δείκνυσσι.
 τὸ δὲ μέγιστον δαῖγμα τῆς κατὰ τὴν διάνοιαν τῶν ἀνθρώπων
 πολλῆς καὶ ἀπείρου διαφορᾶς*) ἡ διαφωνία τῶν παρὰ τοῖς
 Δογματικοῖς λεγομένων περὶ τε τῶν ἄλλων καὶ περὶ τοῦ τίνα
 μὲν αἰρεῖσθαι προσήκει, τίνα δὲ ἐκκλίνειν. δεόντως οὖν καὶ οἱ 86
 ποιηταὶ περὶ τούτων ἀπεφάναντο· ὁ μὲν γὰρ Πίνδαρός**) φησι·

Ἀελλοπόδων μὲν τιν' εὐφραίνουσιν*) ἵππων
 τίμα**) καὶ στέφανοι, τοὺς δ' ἐν πολυχρύσοις θαλάμοις βιοτά.***)
 τέρεται δὲ καὶ τις ἐπ' οἴδμ'†) ἄλιον ναὶ θοᾷ
 σῶς διαστείβων . . . . .
 ὁ δὲ ποιητὴς‡) λέγει·

simus) necesse est et animis ipsis inter se homines differre. est enim cor-
 pus quaedam animi imago, ut etiam physiognomonica doctrina docet. magnae
 autem vel potius infinitae differentiae quae est inter hominum mentes, ma-
 ximum hoc fuerit indicium, discrepantia eorum quae Dogmatici cum de
 aliis rebus docent, tum vero de hoc, quae appetere, quae vitare oporteat.
 86. quamobrem recte etiam poetae de his pronuntiarunt. nam Pindarus ait:

hic velocis equi gaudet honoribus:
 ille inter thalami vivit opes iners:
 est quem pontigradae navis amor tenet.

poeta autem dicit:

*) τύπος γάρ τις ἐστὶ τὸ σῶμα τῆς ψυχῆς] prolixius hoc demonstrant
 physiognomonicae artis scriptores Aristoteles Polemo Adamantius, ne
 recentiores iam memorem.

ε) πολλῆς καὶ ἀπείρου διαφορᾶς] incredibilem varietatem et discre-
 pantiam in iudiciis hominum satis demonstrat sectarum dogmatum re-
 ligionum rituum morum et decori in gentibus mira diversitas, in qua
 annotanda nemo ita delectatus est, nemo tanto studio versatus quam
 Mottanus Vayerus, in cuius scriptis gallice saepius editis infinita hanc
 in rem observata leguntur.

u) ὁ μὲν γὰρ Πίνδαρος] hunc locum Pindari qui in editis eius car-
 minibus non exstat, expressit Horatius libro et oda prima. sunt quos
 curriculo pulverem Olympicum collegisse iuvat etc. ad verbum sic con-
 vertes: est quem iuvant velocium equorum honores et coronae: alios in
 auratis thalamis vita. est etiam qui delectatur, si celeri nave salvo cal-
 care maris fluctus liceat. pro διαστείβων clar. Bentleius in Pindari ver-
 bis scribit διατείχων, quod repugnantibus omnibus codicibus nolui in
 contextum recipere, siquidem διαστείβων pulchre dici potest de navi-
 gante qui fluctus veluti calcet ac subigit. propter eundem codicum con-
 sensum nolui cum viro docto scribere τινὰς εὐφραίνουσιν, licet sequitur
 τοὺς, quia a singulari etiam ad pluralem transit ad singularem. cae-
 terum βιοτά pro βιωτά et σῶς pro σῶν, quod habebant editi, scriben-
 dum esse vidit etiam Menagius p. 434 ad Laërtium. in V diserte etiam
 legitur βιοτά sed post ναὶ θοᾷ statim sequitur διαστείβων. [Est fragm.
 242 t. 2 p. 675 apud Boeckhium.]

[*) Boeckhii. εὐφραίνουσιν vulgo.]

[**) Boeckhii. τίμα vulgo.]

[***) Bentleius ad Hor. Od. in.]

[†) οἴδμα vulgo.]

‡) ὁ δὲ ποιητὴς] versus ex Odyss. § 228 ad quem plura in eandem
 tritissimam sententiam aliorum scriptorum loca in Gnomologia sua Ho-
 merica p. 222 seq. congegit Iacobus Duportus. plura etiam Cerda ad

ἄλλοις γὰρ τ' ἄλλοισιν ἀνὴρ ἐπιτέρεται ἔργοις.
ἀλλὰ καὶ ἡ τραγωδία^{γ)} μεστὴ τῶν τοιούτων ἐστὶ· λέγει γοῦν·
εἰ πᾶσι ταῦτόν καλὸν ἔφν σοφὸν θ' ἄμα,
οὐκ ἦν ἂν ἀμφίλεκτος ἀνθρώποις ἔρις.
καὶ πάλιν·

δεινὸν γε ταῦτόν τοῖς μὲν ἀνδάνειν βροτῶν,
τοῖς δ' ἔχθος εἶναι.

87 ἐπεὶ οὖν ἡ αἵρεσις καὶ ἡ φυγὴ ἐν ἡδονῇ καὶ ἀηδισμῷ ἐστίν,^{γ)}
ἡ δὲ ἡδονὴ καὶ ὁ ἀηδισμὸς ἐν αἰσθήσει κεῖται καὶ φαντασίᾳ,
ὅταν τὰ αὐτὰ οἱ μὲν αἰρῶνται, οἱ δὲ φεύγωσιν, ἀκόλουθον
ἡμῶς ἐπιλογίζεσθαι ὅτι οὐδὲ ὁμοίως ὑπὸ τῶν αὐτῶν κινεῖνται·
ἐπεὶ ὁμοίως ἂν τὰ αὐτὰ ἡροῦντο ἢ ἐξέκλινον. εἰ δὲ τὰ διάφο-
ρως κινεῖ παρὰ τὴν διαφορὰν τῶν ἀνθρώπων, εἰσάγοιτ' ἂν εἰ-
κότως καὶ κατὰ τοῦτο ἡ ἐποχὴ· ὅ τι μὲν ἕκαστον φαίνεται τῶν
ὑποκειμένων, ὥς πρὸς ἕκαστην διαφορὰν ἴσως λέγειν ἡμῶν δυνα-
μένων· τί δὲ ἐστὶ κατὰ δύναμιν ὥς πρὸς τὴν φύσιν οὐχ οἶων
88 τε ὄντων ἀποφύνασθαι. ἤτοι γὰρ πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις πιστεύ-
σομεν, ἢ τισιν. ἀλλ' εἰ μὲν πᾶσι, καὶ ἀδυνάτοις ἐπιχειρήσο-

nam non una trahit cunctos eademque voluptas.
sed et tragoedia plena est huiusmodi dictis: ex qua etiam hoc est:
si pulchra cuncti scitaque eadem ducerent,
contentiosa abesset altercatio.

et rursum:

qui fit eadem ut res placeat his mortalibus,
odio sit illis?

87. quandoquidem igitur appetitio vel declinatio in voluptate et in odio
consistit, voluptas autem et odium in sensu versatur et phantasia, quum
eadem alii appetant, alii declinent, hinc consentaneum est colligere, non
eodem modo ipsos ab iisdem affici: alioqui eadem pariter appeterent aut
fugerent. si autem haec varie afficiunt pro varietate hominum, colligatur
etiam ex hoc assensionem esse cohibendam: quum quale unumquodque sub-
iectum appareat, pro unaquaque varietate dicere fortasse liceat: qualis
autem sit vera et naturalis eius vis, pronuntiare non possumus. 88. aut enim
omnibus hominibus credemus, aut aliquibus tantum. iam si omnibus, et im-

Virgili illud eclog. 2 65 trahit sua quemque voluptas. quibus adden-
dum ex aliis infinitis hoc Luciani:

Οὐδὲν ἐν ἀνθρώποισι διακριδὸν ἐστὶ νόημα,
ἀλλ' ὃ σὺ θαυμάζεις, τοῦθ' ἐτέροισι γέλως.

γ) ἀλλὰ καὶ ἡ τραγωδία postquam lyricae et epicae poëseos suffragia
advocavit Sextus, subiungit et dicta duo Tragicorum, quorum prius
petitum ex Euripidis Phoenissis vers. 502, alterum est incerti, cui con-
sentaneum et hoc Euripidis Oeneo apud Clementem Alex. 6 Strom.
p. 620 ἀλλ' ἄλλος ἄλλοις μᾶλλον ἡδεται τρόποις. itemque Sophoclis in
Oedip. Coloneo: ἀλλὰ δ' ἀλλαχού καλά. vide etiam quae ex Euripidis
Rhodamanto Stobaeus in Excerptis p. 177 edit. Grotii, qui duo illa
dicta a Sexto allegata sic vertit, prius quidem Excerpt. e Tragicis:

Si ius bonumque ducerent omnes idem,
dissidia generi nulla mortali forent.

alterum p. 461

Miserum, quod eadem saepe res hominum his placet,
illis in odio est --

z) ἡ αἵρεσις καὶ ἡ φυγὴ ἐν ἡδονῇ καὶ ἀηδισμῷ ἐστίν] ea eligimus qui-
bus tanquam melioribus delectamur, aversamur contra et fugimus quae
pro deterioribus habemus, atque ideo nulla eorum voluptate duci possumus.

μὲν καὶ τὰ ἀντικείμενα παραδεξόμεθα· εἰ δὲ τισιν, εἰπάτωσαν
ἡμῖν τίσι χορὴ συγκατατίθεσθαι; ὁ μὲν γὰρ Πλατωνικὸς λέξει
ὅτι Πλάτωνι, ὁ Ἐπίκουρος^{γ)} δὲ Ἐπικούρῳ, καὶ οἱ ἄλλοι ἀναλό-
γως. καὶ οὕτως ἀνεπικρίτως στασιάζοντες αὐθις καὶ ἡμῶς εἰς
τὴν ἐποχὴν περιστήσουσιν. ὁ δὲ λέγων ὅτι τοῖς πλείστοις δεῖ⁸⁹
συγκατατίθεσθαι, παιδαριῶδες τι προσέεται, οὐδενὸς δυναμένου
πάντας τοὺς ἀνθρώπους ἐπελθεῖν καὶ διαλογίσασθαι τί τοῖς
πλείστοις ἀρέσκει, ἐνδεχομένου τοῦ ἐν τισιν ἔθνεσιν ἂ ἡμεῖς
οὐκ ἴσμεν τὰ μὲν παρ' ἡμῖν σπάνια τοῖς πλείοσι προσεῖναι, P 25
τὰ δὲ ἡμῶν τοῖς πολλοῖς συμβαίνοντα, σπάνια ὑπάρχειν· ὥς
τοὺς πολλοὺς μὲν ὑπὸ φαλαγγίων δακνόμενους μὴ ἀλγεῖν^{α)}, τινὰς
δὲ σπανίως ἀλγεῖν. καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐμπροσθεν εἰρημέ-
νων ἰδιοσυγκριστῶν τὸ ἀνάλογον. ἀναγκαῖον οὖν καὶ διὰ τὴν τῶν
ἀνθρώπων διαφορὰν εἰσάγεσθαι τὴν ἐποχὴν.

Περὶ τοῦ τρίτου τρόπου.

Ἐπεὶ δὲ φιλαντοὶ τινες ὄντες οἱ Δογματικοὶ φασὶ δεῖν τῶν⁹⁰
ἄλλων ἀνθρώπων ἑαυτοὺς προκρίνειν ἐν τῇ κρίσει τῶν πραγμά-
των, ἐπιστάμεθα μὲν ὅτι ἀτοπὸς ἐστὶν ἡ ἀξίωσις αὐτῶν (μέρος
γὰρ εἰσι καὶ αὐτοὶ τῆς διαφωνίας^{β)}). καὶ ἐὰν αὐτοὺς προκρίνον-
τες οὕτω κρίνωσι τὰ φαινόμενα, πρὶν ἄρξασθαι τῆς κρίσεως
τὰ φαινόμενα συναρπάζουσιν ἑαυτοῖς τὴν κρίσιν ἐπιτρέποντες).
ὁμῶς δ' οὖν ἵνα καὶ ἐπὶ ἐνὸς ἀνθρώπου τὸν λόγον ἰσχύοντες,⁹¹

possibilia aggrediemur et inter se pugnancia admittemus. sin autem ali-
quibus tantum, dicant nobis quibus assentiri oporteat? nam Platonius Pla-
toni assentiendum esse dicet, Epicureus Epicuro, et alii itidem aliis. atque
ita nos ex confusa sua discrepantia rursum ad assensum retinendum adi-
gent. 89. qui autem dicit maximo numero esse assentiendum, puerile quid-
dam affert, quum nullus possit homines omnes percurrere, et quid pluri-
mis eorum placeat, discernere, quum fieri possit ut in gentibus nobis igno-
tis quae apud nos sunt rara, pluribus insint, et quae apud nos pluribus
contingunt, rara sint illic; ut, verbi gratia, multi sint illic qui ab araneis
morsi dolorem non sentiant, pauci qui sentiant. et de aliis quas antea
diximus propriis temperaturis eadem erit ratio. quamobrem et propter ho-
minum diversitatem necesse est induci assensionis suspensionem.

De tertio modo.

90. Quoniam autem sibi placentes Dogmatici se aliis hominibus in re-
bus iudicandis praeferendos esse dicunt: quamvis eos rem absurdam postu-
lare sciamus (nam ipsi controversiae pars sunt: ac postquam se ipsos prae
aliis dignos ea re iudicaverint, si deinde iudicent de apparentibus: nimirum
dum sibi indicationem permittunt, ea apparentia de quibus iudicandum erat,
abripiunt iam tanquam iudicata, etiam antequam iudicare coeperint: 91. ve-
runtamen ut in nostra disputatione unicum hominem exempli gratia in

[γ) immo: Ἐπικούρειος]

α) ὑπὸ φαλαγγίων δακνόμενους μὴ ἀλγεῖν] quod supra tamquam sin- P 25
gulare de Athenagora Argivo rettulerat sect. 82.

β) μέρος γὰρ εἰσι καὶ αὐτοὶ τῆς διαφωνίας] saepius hoc ut sect. 59,
98, 112 inculcat Sextus, non posse eos qui ipsi a partibus litigantibus
sunt, iudicium sibi de iis, cum quibus litigant, vindicare. nemo enim
sibi esse iudex vel ius sibi dicere debet, ut Ictorum etiam scitis est
testatissimum l. 10 D de iurisdic. et l. unica C. ne quis in sua causa
iudicet.

οἷον τοῦ παρ' αὐτοῖς ὀνειροπολουμένου σοφοῦ^{c)}, ἐπὶ τὴν ἐποχὴν καταντῶμεν, τὸν τρίτον τῇ τάξει τρόπον ἐγχειρίζομεθα. τοῦτον δὲ λέγομεν τὸν ἀπὸ τῆς διαφορᾶς τῶν αἰσθήσεων. ὅτι δὲ δια-
 92 φέρονται αἱ αἰσθήσεις πρὸς ἀλλήλας πρόδηλον· αἱ γοῦν γρα-
 φαὶ^{d)} τῇ μὲν ὄψει δοκοῦσιν εἰσοχὰς καὶ ἔσοχὰς ἔχειν, οὐ μὴν καὶ τῇ ὠσῇ. καὶ τὸ μέλι τῇ γλώττῃ ἡδύ^{e)} φαίνεται ἐπὶ τινων, τοῖς δ' ὀφθαλμοῖς ἀηδές· ἀδύνατον οὖν εἶπεν ἰπότερον ἡδύ ἐστιν εἰλικρινῶς ἢ ἀηδές. καὶ ἐπὶ τοῦ μύρου ὁμοίως· τὴν
 93 μὲν γὰρ ὀσφρησιν εὐφραίνει, τὴν δὲ γεῦσιν ἀηδίζει^{f)}. τὸ τε εὐφρόριον^{g)}, ἐπεὶ τοῖς μὲν ὀφθαλμοῖς λυπηρόν ἐστι, τῷ δὲ ἄλλῳ σώματι παντὶ ἄλυπον, οὐχ ἔσομεν εἶπεν, ἰπότερον ἄλυ-
 πόν ἐστιν εἰλικρινῶς τοῖς σώμασιν ὅσον ἐπὶ τῇ ἑαυτοῦ φύσει ἢ λυπηρόν. τὸ τε ὁμβριον ὕδωρ^{h)} ὀφθαλμοῖς μὲν ἐστιν ὠφέ-

medium proferentes, illum videlicet sapientem quem somniant, ad assen-
 sum cohibendum deveniamus: eum modum qui ordine tertius est, aggre-
 diemur. eum autem dicimus qui est a sensuum diversitate. differre autem
 sensus inter se manifestum est. 92. verbi gratia pictae tabulae visui qui-
 dem videntur aliquid prominens et aliquid retrusum habere, at non tactui:
 et mel linguae videtur incundum esse in aliquibus, at vero oculis ingratum.
 itaque dici non potest utrum suave sit pure et per se, an insuave. idem
 in unguento usu venit: olfactum enim exhilarat, gustatui autem iniucundum
 est. 93. sic et euphorbium quum oculis molestum sit, reliquo autem cor-
 pori universo minime: pure et simpliciter corporibus natura sua molestum
 sit necne, dicere nequaquam poterimus. item et aqua pluvia oculis quidem
 utilis est, arteriam autem et pulmonem exasperat, non aliter quam oleum,

c) τοῦ παρ' αὐτοῖς ὀνειροπολουμένου σοφοῦ] Stoicos tangit, qui de
 sapiente suo magna et mira iactabant, de quibus prolixè Lipsius manu-
 ductionis suae libro tertio. at quoniam eiusmodi sapiens nusquam gen-
 tium reperitur et Stoicis ipsis non diffidentibus vix tanquam Phoenix
 nascitur semel anno quingentesimo (vide iterum Lipsium lib. 2 diss. 8),
 hinc somnare a nostro dicuntur. mox pro ἐγχειρίζομεθα V habet προ-
 χειρίζομεθα, eodem sensu.

d) αἱ γοῦν γραφαὶ] infra sect. 120. Franciscus Iunius de pictura ve-
 tērum lib. 3 cap. 3 p. 171, Woweranus de umbra cap. 20.

e) τῇ γλώττῃ ἡδύ —, τοῖς δ' ὀφθαλμοῖς ἀηδές] ἡδύ hoc loco non est
 dulce sed gratum et acceptum, uti vicissim ἀηδές ingratum molestum-
 que. dulcia enim gustare linguae proprium est nec magis mirum oculos
 non percipere mellis dulcedinem, quam campanae sono vel fragrantia
 aromatis oculos non affici, unde tamen non potest concludi, (licet aliis
 ex argumentis incertum id esse supra sect. 20 noster pugnat) non dulce
 esse mel, vel sonum a campana, odorem non edi ab aromate. quod
 vero addit Sextus, gratum mel accidere ἐπὶ τινων, significat non om-
 nium sed quorundam tantum hominum palatum dulcedine illius duci,
 sect. 101 enim observat, quod ictero laborantibus mel amarum est.

f) τὴν δὲ γεῦσιν ἀηδίζει] non negaverim insuave esse gustatui un-
 guentum ob amaritudinem, tantum noto veteres quosdam unguenta cibis
 admixta in deliciis habuisse, et in potus addidisse. vide Plinium 13
 3 et Woweranum ad Minucium Felicem p. 18.

g) τὸ τε εὐφρόριον] ob acrimoniam oculis molestum est, licet succus
 eius utilis ad discutiendas oculorum suffusiones. vide Dioscoridem 3
 96 et Plinium 25 7, qui Iubae regis volumen de illa herba memorat.

h) τὸ τε ὁμβριον ὕδωρ] ex Hippocrate, qui libro de aëre, aquis et
 locis c. 19 testatur aquam pluviam, nisi probe decoquatur atque exco-
 lecta, βράγχος καὶ βαρυφωνίην raucedinem et vocis gravitatem bibenti
 afferre.

λιμον, ἀρτηρίαν δὲ καὶ πνεύμονα τραχύνει· καθάπερ καὶ τὸ
 ἔλαιον καίτοι τὴν ἐπιφάνειαν παρηγοροῦνⁱ⁾. καὶ ἡ θαλαττία P 26
 νάρκη^{k)} τοῖς μὲν ἄκροις προστεθεῖσα ναρκῶν ποιεῖ, τῷ δ' ἄλλῳ
 σώματι ἀλύπως παρηγίδεται. διόπερ ὁποῖον μὲν ἐστὶ πρὸς τὴν
 φύσιν ἑκαστον τούτων, οὐχ ἔσομεν λέγειν· ὁποῖον δὲ φαίνεται
 ἐκάστοτε, δυνατόν εἶπεν. καὶ ἄλλα δὲ πλείω τούτων ἐνεστι λέ- 94
 γειν. ἀλλ' ἵνα μὴ διατρίβωμεν διὰ τὴν πρόθεσιν τοῦ τρόπου
 τῆς συγγραφῆς, ἐκεῖνο λεκτέον· ἑκαστον τῶν φαινομένων ἡμῖν
 αἰσθητῶν ποικίλον ὑποπίπτειν δοκεῖ, οἷον τὸ μῆλον^{l)}, λεῖον,
 εὐώδες, γλυκύ, ξανθόν. ἀδηλον οὖν ἰπότερόν ποτε ταύτας μόνας
 ὄντως ἔχει τὰς ποιότητας, ἢ μονοποιὸν μὲν ἐστιν, παρὰ δὲ
 τὴν διάφορον κατασκευὴν τῶν αἰσθητηρίων διάφορον φαίνεται·
 ἢ καὶ πλείονας μὲν τῶν φαινομένων ἔχει ποιότητας, ἡμῖν δ'
 οὐχ ὑποπίπτοναι τινες αὐτῶν. μονοποιὸν μὲν γὰρ εἶναι τοῦτο, 95
 ἐνδέχεται λογίζεσθαι ἐκ τῶν ἐμπροσθεν ἡμῖν εἰρημένων^{m)} περὶ
 τῆς εἰς τὰ σώματα ἀναδιδομένης τροφῆς, καὶ τοῦ ὕδατος τοῦ
 εἰς τὰ δένδρα ἀναδιδόμενου, καὶ τοῦ πνεύματος τοῦ ἐν αὐλοῖς
 καὶ σύριγξι καὶ τοῖς παραπλησίοις ὀργάνοις. δύναται γὰρ καὶ

quamvis superficiem leniter afficiat. praeterea torpedo marina extremitati-
 bus quidem corporis apposita torpere facit, at reliquo corpori apposita
 dolorem nullum excitat. itaque quale natura sit unumquodque horum, di-
 cere non poterimus: quale autem singulis sensibus appareat, id vero a no-
 bis dici possit. 94. plura huc afferre possemus: sed in his ne immoremur
 diutius quam ratio instituti operis patitur, illud dicendum: unumquodque
 apparentium nobis sensibilibus varium sub sensus cadere: ut pomum videtur
 nobis laeve, odoratum, dulce, flavum. incertum ergo utrum vere has qua-
 litates volas, an potius unam tantum qualitatem habeat, sed ob sensuum
 instrumenta, alio atque alio modo constituta, diversas habere videatur; an
 contra plures quidem habeat qualitates quam quae nobis apparent, sed
 earum aliquae sub sensus nostros non cadant. 95. nam unam ipsum ha-
 bere qualitatem, ex iis possit colligi quae antea diximus de cibo qui per
 corpora nostra digeritur, et aqua quae in arbores diffunditur, et spiritus qui
 est in tibiis et tubis et id genus instrumentis. potest enim fieri ut pomum
 quoque unius qualitatis quidem sit, ipsum tamen ut varium contempleremur,
 ob varietatem sensus instrumentorum circa quae sit ipsius perceptio. 96. rar-

i) παρηγοροῦν] molliter ac leniter afficiens ac veluti demulcens. vide P 26
 Salmasium ad Tertulliani de pallio librum p. 249.

k) ἡ θαλαττία νάρκη] Plato Menone p. 337, Aristoteles 9 37 de
 animal. Antigonus Carystius histor. mirab. c. 53, Plutarch. de solertia
 animalium p. 978, Plinius 21 4, Alexander in prooemio problem.,
 Aelianus hist. animal. 1, 36 et 9 14, Oppianus lib. 2 ἀλιευτικῶν, vers.
 64 et lib. 3 vers. 150, Chalcidius in Timaeum Platonis p. 332, Philo
 de animal. p. 81, Theophylactus Simocatta in ἀπορίαις φυσικαῖς etc.
 Claudianus epigrammate 3 victricemque ligat concreto sanguine dextram.
 de torpedine et mira hac eius vi librum olim scripserat Clearchus So-
 lensis laudatum Athenaeo 7 p. 314, qui et ipse videndus, nec non
 experimenta quae recens de illo pisce ceperunt viri docti Franciscus
 Redi et Stephanus Laurenzinus in Ephemeridibus Paris. a. 1672 (Con-
 ferences sur les sciences par Mr. Denys) p. 274 et a. 1679 p. 152,
 edit. Amstelod.

l) τὸ μῆλον] paulo aliter Laërtius 9 81, aliter etiam Macrobius 7
 14 Saturnal. pomum exemplo utens ad confutandos Academicos damnan-
 dorum sensuum argumenta undique colligentes.

m) ἐκ τῶν ἐμπροσθεν ἡμῖν εἰρημένων] supra secti 53.

τὸ μῆλον μονοειδὲς μὲν εἶναι, διάφορον δὲ θεωρεῖσθαι παρὰ τὴν διαφορὰν τῶν αἰσθητηρίων, περὶ ἃ γίνεται αὐτοῦ ἡ ἀν-
 96 τλήψις· πλείονας δὲ τῶν φαινομένων ἡμῖν ποιότητων ἔχειν τὸ
 μῆλον ποιότητος δύνασθαι, οὕτως ἐπιλογιζόμεθα. ἐννοήσωμέν
 τινα ἐκ γενετῆς ἀφ' ἧν μὲν ἔχοντα καὶ ὁσφορσιν καὶ γεῦσιν, μήτε
 δὲ ἀκούοντα μήτε ὄρωντα, οὗτος τοίνυν ὑπολήπεται μήτε ὄρα-
 τὸν τι εἶναι τὴν ἀρχὴν^{η)} μήτε ἀκουστόν, ἀλλὰ μόνον ἐκεῖνα τὰ
 τρία γένη τῶν ποιότητων ὑπάρχειν ὧν ἀντιλαμβάνεσθαι δύνα-
 97 ται. καὶ ἡμᾶς οὖν ἐνδέχεται τὰς πέντε μόνους αἰσθήσεις ἔχον-
 τας μόνον ἀντιλαμβάνεσθαι ἐκ τῶν περὶ τὸ μῆλον ποιότητων,
 ὧν ἔσμεν ἀντιληπτικοί· ὑποκεῖσθαι δὲ ἄλλας οἷον τέ ἐστιν
 ποιότητος, ὑποπιπτούσας ἐτέροις αἰσθητηρίοις, ὧν ἡμεῖς οὐ
 μετεσχήκαμεν. διὸ οὐδὲ ἀντιλαμβάνομεθα τῶν κατ' αὐτὰς
 98 αἰσθητῶν. ἀλλ' ἡ φύσις συνεμετρούσατο φήσει τις τὰς αἰσθή-
 σεις πρὸς τὰ αἰσθητά^{ο)}. ποία φύσις; διαφωνίας τοσαύτης ἀνε-
 P 27 πικρίτου παρὰ τοῖς Δογματικοῖς οὐσης περὶ τῆς ὑπάρξεως τῆς
 κατ' αὐτὴν^{π)}; ὁ γὰρ ἐπικρίνων αὐτὸ τοῦτο, εἰ ἔστι φύσις, εἰ
 μὲν ἰδιώτης εἴη, ἀπιστος ἔσται κατ' αὐτοῦς· φιλόσοφος δὲ ὧν
 μέρος ἔσται τῆς διαφωνίας καὶ κρινόμενος αὐτός, ἀλλ' οὐ κρι-

num fieri posse ut pomum plures habeat qualitates quam nobis appareant, sic colligimus: imaginemur aliquem qui a natiuitate tactum quidem habeat et olfactum et gustum, auditu autem et visu careat: hic putabit omnino nihil esse quod visu, nihil quod auditu percipi possit, sed tria sola illa esse genera qualitatum quae percipere potest. 97. igitur fieri potest ut quum quinque tantum sensibus praediti simus, ex qualitatibus quae pomum inuunt, eas solas percipiamus, quarum perceptivam facultatem habemus: interim tamen existent subiectae etiam aliae quae sub alia sensus instrumenta cadant, quae quidem nos non habeamus: propterea neque percipiamus quae eorum opera sint sensibilia. 98. sed natura (dicet aliquis) aequaliter merita est sensus ad sensibilia. quae natura? quum tanta sit necdum decisa controversia apud dogmaticos de naturae existentia? nam qui hoc ipsum diiudicare velit an natura sit, si quidem aliquis sit e vulgo imperito, eum fide dignum illi non censebunt: quodsi philosophus sit, pars erit discrepantiae et ipse in iudicium vocabitur, non autem iudex erit.

η) τὴν ἀρχὴν] recte HStephanus vertit omnino, atque ita saepius usurpat noster ut p. 128 et 152 adversus Mathematicos. contra μὴδὲ τὴν ἀρχὴν nullatenus, prorsus non, apud Originem 1 contra Celsum p. 4 et alibi. plura congeSSI ad Io. 8 25.

P 27 ο) ἡ φύσις συνεμετρούσατο - τὰς αἰσθήσεις πρὸς τὰ αἰσθητά] confer Aristotelem de anima lib. 3 cap. 1 et Arrianum Epictetearum diss. lib. 1 cap. 6.

π) περὶ τῆς ὑπάρξεως τῆς κατ' αὐτὴν] de existentia naturae loqui Sextum, sive de eo, num omnino detur huiusmodi natura, non ut voluit eruditus interpres de essentia eius sive quid natura sit, patet tum ex ipso vocabulo ὑπάρξεως, tum quod ipse auctor mox subiungit: ὁ ἐπικρίνων αὐτὸ τοῦτο, εἰ ἔστι φύσις. sermo autem est hoc loco de natura quam naturantem sive effectricem nonnulli appellant, hoc est de auctore naturae qui provide ac sapienter omnia fecerit, adeoque etiam rebus qualitatibusque sensilibus sensoria respondentia efformaverit et homini infuderit. de huiusmodi enim naturae existentia non modo dubitare se profitebantur Sceptici, ut infra lib. 3 cap. 1 apparebit, sed eam quoque aperte negavit Democriti Leucippi et Epicuri schola, referens nihil non ad caecum impetum atomorum.

τῆς. πλὴν ἀλλ' εἰ ἐνεχώρει καὶ ταύτας πλείονας ὑποκεῖσθαι 99
 παρὰ τῷ μῆλῳ τὰς ποιότητας, ὧν ἀντιλαμβάνεσθαι δοκοῦμεν,
 καὶ πλείους τούτων, ἢ πάλιν μὴδὲ τὰς ἡμῖν ὑποπιπτούσας,
 ἀδελφον ἡμῖν ἔσται ὁποῖόν ἐστι τὸ μῆλον· ὁ δὲ αὐτὸς καὶ ἐπὶ
 τῶν ἄλλων αἰσθητῶν λόγος. τῶν αἰσθήσεων μὲν τοι μὴ κατα-
 λαμβανουσῶν τὰ ἐκτός, οὐδὲ ἡ διάνοια ταῦτα δύναται κατα-
 λαμβάνειν. ὥστε καὶ διὰ τοῦτον τὸν λόγον ἡ περὶ τῶν ἐκτός
 ὑποκειμένων ἐποχὴ συνάγεσθαι δοῖται.

Περὶ τοῦ τετάρτου τρόπου.

Ἵνα δὲ καὶ ἐπὶ μιᾷ ἐκάστης αἰσθήσεως ἴσταντες *) τὸν 100
 λόγον, ἢ καὶ ἀφιστάμενοι τῶν αἰσθήσεων ἔχωμεν καταλήγειν
 εἰς τὴν ἐποχὴν, παραλαμβάνομεν καὶ τὸν τέταρτον τρόπον αὐ-
 τῆς. ἔστι δ' οὗτος ὁ παρὰ τὰς περιστάσεις καλούμενος, περι-
 στάσεις λεγόντων ἡμῶν τὰς διαθέσεις. θεωρεῖσθαι δ' αὐτὸν
 φαιμεν ἐν τῷ κατὰ φύσιν ἢ παρὰ φύσιν, ἐν τῷ ἐργηγορέναι ἢ
 καθεύδειν, παρὰ τὰς ἡλικίας, παρὰ τὸ κνεῖσθαι καὶ ἡρεμεῖν,
 παρὰ τὸ μισεῖν ἢ φιλεῖν, παρὰ τὸ ἐνδεεῖς εἶναι ἢ κεκορεσμένους,
 παρὰ τὸ μεθεῖν ἢ νῆφειν, παρὰ τὰς προδιαθέσεις, παρὰ τὸ
 θαρρεῖν ἢ δεδιέναι, ἢ παρὰ τὸ λυπεῖσθαι ἢ χαίρειν· οἷον παρὰ 101
 μὲν τὸ κατὰ φύσιν ἢ παρὰ φύσιν ἔχειν ἀνόμοια ὑποπλάττει τὰ
 πράγματα· ἐπεὶ οἱ μὲν φρενιτίζοντες^{ι)} καὶ οἱ θεωρορούμενοι^{ι)}

99. porro si nihil absurdum est dicere, quod variae illae sint in pomo qualitates quas percipere nobis videmur, et plures etiam his: aut contra, quod ne eae quidem quae sub sensus nostros cadunt: quale sit pomum, incertum nobis erit. eademque et in aliis sensibilibus ratio. quum autem sensus externa non comprehendant, ne intellectus quidem ea comprehendere potest. itaque hac quoque ratione assensionem de externis subiectis suspendendam esse, colligi videbitur.

De quarto modo.

100. Ut porro unumquemque sensum disputatione nostra percurrentes, aut a sensibus etiam digressi, ad assensum cohibendum devenire possimus, etiam quartum dubitationis modum assumimus. est autem is qui a circumstantiis ducitur, quo nomine intelligimus habitus sive dispositiones ac conditiones diversas. dicimus enim modum hunc animadverti prout secundum naturam quis aut praeter naturam in vigilia aut somno, in aetate diversa constitutus aliquid sentit, in motu aut quiete, in odio aut amore, in inedia aut saturitate, in eo si ebrii simus aut non poti: item in praedispositionibus sive praeabitudinibus, in confidentia aut metu, in maerore aut gaudio. 101. exempli gratia, prout vel secundum naturam vel praeter eam nos habemus, aliter atque aliter res sub sensus nostros cadunt. nam phrenitici et qui numine sunt afflati, daemones audire sibi videntur,

[*) legebatur σιάντες]

ι) ἐπεὶ οἱ μὲν φρενιτίζοντες] hoc loco Sextus insanientes non negat παρὰ φύσιν ἔχειν, quod negatur apud Laërtium 9 82. ac certe conantes efficere quod nihil intersit, utrum aliquid cui videatur insano an sano, non mediocris insaniae arguit Cicero Lucullo c. 17.

ι) θεωρορούμενοι] V et S θεωρορούμενοι, sed alterum praetuli: intelliguntur enim arrepticii et ἐνθουσιῶντες, qui divinitus afflatos cum se crederent, haud mirum, si non modo voces audire deorum, sed et odores ac suffitus percipere visi sibi sunt, quales diis adoleri mos erat. pro θεωρορούμενοις, θεολήπτους vocat noster infra lib. 2 c. 6. apud

δαιμόνων ἀκούειν δοκοῦσιν, ἡμεῖς δὲ οὐ. ὁμοίως δὲ ἀπὸ φορᾶς στύρακος ἢ λιβανωτοῦ ἢ τινος τοιούτου καὶ ἄλλων πλειόνων ἀντιλαμβάνεσθαι πολλάκις λέγουσιν, ἡμῶν μὴ αἰσθανομένων. καὶ τὸ αὐτὸ ὕδωρ^{α)} φλεγμάλινον μὲν τόποις ἐπιχυθὲν ζεστον εἶναι δοκεῖ, ἡμῶν δὲ χλιαρόν· καὶ τὸ αὐτὸ ἱμάτιον τοῖς μὲν ὑπό-
P 28 σφαγμα ἔχουσι^{β)} φαίνεται κρορόν, ἡμεῖς δὲ οὐ. καὶ τὸ αὐτὸ μέλι
 102 ἡμεῖς μὲν φαίνεται γλυκύ, τοῖς δὲ ἰκτερικοῖς πικρόν^{γ)}. εἰ δέ τις λέγει ὅτι χυμῶν τινῶν παραπλοκή ἀνοικεύουσιν φαντασίας ἐκ τῶν ὑποκειμένων ποιεῖ τοῖς παρὰ φύσιν ἔχουσι, λεκτέον ὅτι ἐπεὶ καὶ οἱ ὑγιαίνοντες^{δ)} χυμοὺς ἔχουσιν ἀνακεκραμένους, δύνανται οὗτοι τὰ ἐκτὸς ὑποκείμενα τοιαῦτα ὄντα φύσει, ὅποια φαίνεται τοῖς παρὰ φύσιν ἔχειν λεγομένοις, ἑτεροῖα φαίνεσθαι ποιεῖν τοῖς
 103 ὑγιαίνουσιν. τὸ γὰρ ἐκείνοις μὲν τοῖς χυμοῖς μεταβλητικὴν τῶν ὑποκειμένων διδόναι δύναμιν, τούτοις δὲ μή, πλασματικὸν ἐστίν. ἐπεὶ καὶ ὥσπερ οἱ ὑγιαίνοντες κατὰ φύσιν μὲν τὴν τῶν ὑγιαίνοντων ἔχουσιν, παρὰ φύσιν δὲ τὴν τῶν νοσούντων, οὕτως καὶ οἱ νοσούντες παρὰ φύσιν μὲν ἔχουσιν τὴν τῶν ὑγιαίνοντων, κατὰ φύσιν δὲ τὴν τῶν νοσούντων. ὥστε καὶ ἐκείνοις πρὸς τι κατὰ φύ-
 104 σιν ἔχουσι πιστευτέον. παρὰ δὲ τὸ ὑπνοῦν ἢ ἐγρηγορεῖν^{ε)} διάφοροι γίνονται φαντασίαι· ἐπεὶ ὥς καθ' ὕπνου φανταζόμεθα, οὐ φανταζόμεθα ἐγρηγορότες· οὐδὲ ὥς φανταζόμεθα ἐγρηγορό-

nos autem minime. iidem se et odorem saepe percipere dicunt qui a sty-
 race aut thure aut aliquo huiusmodi emittatur aliaque complura, quum
 nihil tale sensu usurpemus. praeterea eadem aqua inflammatis partibus
 infusa fervida videtur esse, at nobis tepida: et eadem vestis iis qui suf-
 fusione cruenta oculorum laborant, videtur esse sanguinea, at mihi non:
 et idem mel mihi dulce, at ictericis amarum. 102. quodsi quis dicat hu-
 morum quorundam admistionem in iis qui praeter naturam se habent, obvi-
 cere non consentaneas phantasias a subiectis, respondendum est: quoniam
 etiam qui sani sunt, humores habent permistos, hi possunt facere ut ex-
 terna subiecta, quae talia sunt natura qualia apparent praeter naturam se
 habentibus, diversa appareant sanis. 103. nam illis quidem humoribus at-
 tribuere facultatem mutandi subiecta, his autem non, nugatorium est. nam
 sicut sani quidem secundum naturam sanorum se habent, praeter naturam
 autem aegrotantium: sic qui aegrotant, praeter naturam quidem se habent
 sanorum, secundum naturam autem aegrotantium. quare etiam illis fides
 adhibenda est in eo, ad quod se habent secundum naturam. 104. ex somno
 autem aut vigilia diversae fiunt phantasias, quia quae visa in somnis con-
 cipimus, non eadem vigilantes: nec rursus quae vigilantes, eadem in som-

Suidam Θεοφορία, ἐνθουσιασμός. vetus epigramma: ἐψύχθη χαλεπῆς
 πνεῦμ' ὑπὸ θεοφορίας. inter Menandri comoedias ἢ Θεοφορουμένην,
 inter Alexidis comici ἢ Θεοφόρητος, quo nomine Cassandra venit Aeschyle
 atque aliis.

- ^{α)} τὸ αὐτὸ ὕδωρ] eadem repetit infra iam dicto loco.
P 28 ^{β)} τοῖς ὑπόσφαγμα ἔχουσι] supra sect. 44. mox pro κρορόν quod re-
 peri in editis, scripsi κρορόν, quod sensus postulat.
^{γ)} τοῖς ἰκτερικοῖς πικρόν] idem repetit infra lib. 2 cap. 6 et libro 2
 contra Logicos. vide et Suidam in ἰκτεριῶν. Tertullianus de anima cap.
 17 qui redundantia fellis auruginant, his amara sunt omnia.
^{δ)} ἐπεὶ καὶ οἱ ὑγιαίνοντες] eodem argumento iterum utitur lib. 1 ad-
 versus Logicos.
^{ε)} παρὰ δὲ τὸ ὑπνοῦν καὶ ἐγρηγορεῖν] conferendus Cicero Lucullo sive
 4 Academicar. quaest. capite 16 et 17.

τες, καὶ κατὰ τοὺς ὕπνους φανταζόμεθα. ὥστε εἶναι αὐτοῖς ἢ
 μὴ εἶναι, γίνεται οὐχ ἀπλῶς, ἀλλὰ πρὸς τι· πρὸς γὰρ τὸ καθ'
 ὕπνου ἢ πρὸς ἐγρηγορεῖν. εἰκότως οὖν καθ' ὕπνου ὁρῶμεν
 ταῦτα ἃ ἐστὶν ἐν τῷ ἐγρηγορεῖν ἀνύπαρκτα, οὐκ ἐν τῷ καθά-
 παξ ἀνύπαρκτα ὄντα· ἐστὶ γὰρ καθ' ὕπνου· ὥσπερ τὰ ὑπαρ-
 105 ἐστιν^{α)}, καὶ μὴ ἢ καθ' ὕπνου. παρὰ δὲ τὰς ἡλικίας ὅτι ὁ αὐ-
 τὸς ἄλλοις τοῖς μὲν γέρονσι ψυχρὸς εἶναι δοκεῖ, τοῖς δὲ ἀκμάζου-
 σιν εὐκρατος. καὶ τὸ αὐτὸ χροῖμα^{β)} τοῖς μὲν πρεσβυτάτοις
 ἀμυρὸν φαίνεται, τοῖς δὲ ἀκμάζουσιν κατακορὲς. καὶ φωνή
 ὁμοίως ἢ αὐτῇ τοῖς μὲν ἀμυρὰ δοκεῖ τυγχάνειν, τοῖς δ' ἐξά-
 106 κουστος. καὶ παρὰ τὰς αἰρέσεις δὲ καὶ φυγὰς ἀνομοίως κινεῖν-
 107 ται οἱ ταῖς ἡλικίαις διαφέροντες^{γ)}. παισὶ μὲν γὰρ, εἰ τύχοι,
 σφαῖραι καὶ τροχοὶ διὰ σπουδῆς εἰσιν, οἱ ἀκμάζοντες δὲ ἄλλα
 αἰροῦνται, καὶ ἄλλα οἱ γέροντες· ἐξ ὧν συνάγεται ὅτι διάφοροι
 γίνονται φαντασίαι ὑπὸ τῶν αὐτῶν ὑποκειμένων, καὶ παρὰ τὰς
 108 διαφόρους ἡλικίας. παρὰ δὲ τὸ κινεῖσθαι ἢ ἡρεμεῖν ἀνόμοια **P 29**
 φαίνεται τὰ πράγματα, ἐπεὶ ἅπερ ἐστῶτες ὁρῶμεν ἀτρεμοῦντα,
 ταῦτα παραπλέοντες κινεῖσθαι δοκοῦμεν^{δ)}. παρὰ δὲ τὸ φιλεῖν

nis. itaque existentia esse illa vel non esse dici possunt non simpliciter,
 sed respectu ad aliquid, ad somnum videlicet aut ad vigiliam. consentaneum
 est igitur ea in somnis nos videre quae non existunt, dum vigilamus: quum
 alioqui per se nequaquam sint in existentia simpliciter: existunt enim in
 somnis. quemadmodum et ea quae existunt dum vigilamus, existere dicun-
 tur, etiam si in somnis non existant. 105. ex aetatibus autem: quoniam idem
 aër senibus quidem frigidus esse videtur, aliis qui in aetatis flore sunt,
 bene temperatus. et idem color senibus quidem dilutus pallidusque, at
 iis qui florent aetate, satur et pressus vividiorque. eodem modo et vox
 eadem aliis quidem depressa esse videtur, aliis autem alta et sonora.
 106. sic vero et ad appetendas aut fugiendas res impelluntur qui aetatibus
 inter se differunt. verbi gratia, pueris pila et trochus in pretio sunt, at
 ii qui aetatem virilem attigerunt, alia his praeferunt, rursus alia senes.
 ex quibus colligitur, diversas moveri phantasias ab iisdem subiectis ob
 diversas aetates. 107. ex motu autem aut quiete dissimiles videntur res:
 nam quae stantes videmus immota, ea praeternavigantes moveri putamus.
 108. ex amore autem vel odio: quia carnes suillas nonnulli mirum in mo-

[^{α)} legebatur ἐστίν]

^{β)} καὶ τὸ αὐτὸ χροῖμα] ita legendum pro βρωμα quod est in mss et
 editis, ut monuere Salmasius ad Tertulliani pallium p. 134 et Paulus
 Fermat in litteris ad Pelissonium quae in Bacheti appendice ad Dio-
 phantum p. 43 leguntur. neque dubitabit de hac emendatione qui verba
 proxima ἀμυρὸν et κατακορὲς consideraverit, haec enim colori optime
 conveniunt, quem eundem integris viribus et aetate homines vident sa-
 turum hoc est vividiorum, senio autem confecti dilutum ob visus debi-
 litatem, quae anum quocumque illam querentem faciebat, quod sol non ita
 splendide luceret amplius, ut olim iuvenilibus annis, de saturo colore
 multa ad Tertullianum Salmasius, qui videndus.

^{γ)} οἱ ταῖς ἡλικίαις διαφέροντες] pro diversa aetate aliis atque aliis
 rebus ducimur, ut distinctius notarunt Aristoteles lib. 2 Rhetoricor. cap.
 12 seq. et Horatius in arte vers. 158 seq. spectat et huc illud Apostoli
 1 Cor. 13 11, Arrianus Epictetear. 3 24 ἡδὴ τῶν ἀνδροτέρων ὁφείλων
 ἄπτεσθαι τίτθας ἐν ποθέις καὶ μάμην;

^{δ)} παραπλέοντες κινεῖσθαι δοκοῦμεν] Lucretius 4 388

Qua vehimur navi, fertur cum stare videtur,
 quae manet in statione, ea praeter creditur ire.

D 2

P 29

ἢ μισεῖν, ὅτι καὶ αὐτὰ ἔτι) τινες μὲν ἀποστρέφονται καὶ ὑπερβολὴν, τινες δὲ ἡδίστα προσφέρονται· ὁ δὲ καὶ ὁ Μένανδρος ἔφη·

Οἷος δὲ καὶ τὴν ὄψιν εἶναι φαίνεται
ἀφ' οὗ τοιοῦτος γέγονεν, οἷον θηρίον.

τὸ μὴδὲν ἀδικεῖν καὶ καλοὺς ἡμᾶς πειεῖ.

πολλοὶ καὶ ἐρωμένους αἰσχροὺς ἔχοντες) ὥραιότατος αὐτὰς εἶναι 109 δοκοῦσι. παρὰ δὲ τὸ πεινῆν ἢ κεκορέσθαι, ὅτι τὸ αὐτὸ ἔδεσμα τοῖς μὲν πεινῶσιν) ἡδίστον εἶναι δοκεῖ, τοῖς δὲ κεκορεσμένοις ἀηδές. παρὰ δὲ τὸ μεθύειν ἢ νήγειν, ὅτι ὑπερ νήγοντες αἰσχροὶ εἶναι δοκοῦμεν, ταῦτα ἡμῖν μεθύουσιν οἷα αἰσχροὶ φαίνεται.

dum aversantur, quum alii libentissime iis vescantur. ex ea causa etiam est apud Menandrum:

hem qualis esse forma illius cernitur,
ex quo fuit talis modi! ah quae bestia!
iniuria abstinere pulchros nos facit.

multi etiam amicos minime formosos habentes pulcherrimas ipsas esse autumant. 109. ex fame autem aut saturitate: quia eundem cibum famelici suavem indicant, saturi insuavem. ex eo autem si quis sit ebrinus aut non potus: quia quae non potui turpia esse existimamus, ea nobis madidis mi-

et fugere ad puppim colles campique videntur,
quos agimus praeter navim velisque volamus.

Virgilius 3 Aeneid. 71

provehimur portu, terraeque urbesque recedunt.

confer nostrum lib. 1 adversus Logicos sect. 414.

c) καὶ αὐτὰ ἔτι] vide Grotium ad Matth. 8 ult. et Bochartum 1 Hierozoic. p. 701.

d) ὁ δὲ καὶ ὁ Μένανδρος] versus Menandri [fr. 34 apud Meinek.] nihil faciunt ad haec quae de porcis praecessere, sed ad confirmandum Sexti effatum, ex odio accidere et amore ut eadem pulchra videantur et turpissima. optime hos comici versus interpretatus est v. c. Richardus Bentlejus in emendationibus ad Menandri et Philamoni reliquias p. 74 quos paullo aliter acceperat Grotius excerpt. e Comiciis p. 756.

Qualis autem (quam deformis) facie esse videtur,
ex quo (tempore) talis (tam nequam) factus est? qualis bellua?
nihil iniuste facere etiam formosus nos facit.

haec, inquit, ab honesta virgine dici videntur de adolescente in nequitiam prolapsa: dum virum probum putavi esse, pulcher mihi visus est, at ex quo improbum et nequam se ostendit, quam foedus videtur. ipsius igitur formae gratia a iustitia et honestate pendet.

e) ἐρωμένους αἰσχροὺς ἔχοντες] Horatius lib. 1 Sat. 3 v. 38
amatorem quod amicae

turpia decipiunt caecum vitia, aut etiam ipsa haec
delectant, veluti Balbinum polypus Agnae.

multi in eandem sententiam scriptorum dicta collegere ad hunc locum viri docti, quam ab experientia quotidie firmari videmus multo luculentius.

f) τὸ αὐτὸ ἔδεσμα τοῖς μὲν πεινῶσιν] facit huc geminum dictum Salomonis Proverb. 27 7 quod ita expressit Iacobus Duportus:

Ὅς ὁ ἡδὴ γλυκερὴς ἐκορέσατο θυμὸν ἐδωδῆς
καὶ σκαδὸνα στυγέει, καὶ κηρόν ἡδὺ μελισσέων.
ἀνδρὶ δὲ πεινῶντι τὰ πικρὰ οὐ πικρὰ νέφανται.

Frid. Dedekindus:

Qui satur est, pleno vel spernat Hymettia ventre
mella, hoc vel si quid dulcius esse potest.
at quam dira fames animam vexaverit, illi
dulcis et acceptus panis amarus erit.

παρὰ δὲ τὰς προδιαθέσεις· ὅτι ὁ αὐτὸς οἶκος τοῖς μὲν φοίνικας 110 ἢ ἰσχάδας προφαγοῦσιν ὁξώδης φαίνεται, τοῖς δὲ κάβουα ἢ ἑρεβίνθους προσενεγκάμενοις ἡδὺς εἶναι δοκεῖ. καὶ ἡ τοῦ βαλανείου παραστάς) τοῖς μὲν ἔξωθεν εἰσιόντας θερμαίνει, ψίχει δὲ τοὺς ἐξιόντας εἰ ἐν αὐτῇ διατρέβοιεν. παρὰ δὲ τὸ φοβεῖσθαι 111 ἢ θαρρεῖν, ὅτι τὸ αὐτὸ πρᾶγμα τῷ μὲν δεικῶ φοβερόν καὶ δεινὸν εἶναι δοκεῖ, τῷ θαρραλεωτέρῳ δὲ οὐδαμῶς. παρὰ δὲ τὸ λυπεῖσθαι ἢ χαίρειν, ὅτι τὰ αὐτὰ πρᾶγματα τοῖς μὲν λυπομένοις ἐστὶν ἐπαχθῆ, τοῖς δὲ χαίρουσιν ἡδέα. τοσαύτης οὖν οὐσίας 112 ἀνωμαλίας καὶ παρὰ τὰς διαθέσεις καὶ ἄλλοτε ἄλλως ἐν ταῖς διαθέσει τῶν ἀνθρώπων γινομένων, ὅποσον μὲν ἕκαστον τῶν ὑποκειμένων ἕκαστω φαίνεται, ῥάδιον ἴσως εἰπεῖν· ὅποσον δὲ ἐστὶν, οὐκέτι. ἐπεὶ καὶ ἀνεπίκριτός ἐστιν ἡ ἀνωμαλία· ὁ γὰρ ἐπικρίνων ταύτην· ἦτοι ἐν τισιν τῶν προειρημένων διαθέσεων ἐστὶν ἢ ἐν οὐδεμιᾷ τὸ παρόπαν ἐστὶν διαθήσει. τὸ μὲν οὖν λέγειν ὅτι ἐν οὐδεμιᾷ διαθήσει τὸ σύνολόν ἐστιν, οἷον οὔτε ὑγιαίνει P 30 οὔτε νοσεῖ οὔτε κινεῖται οὔτε ἡρεμεῖ οὔτε ἐν τινι ἡλικίᾳ ἐστὶν, ἀπῆλλακται δὲ καὶ τῶν ἄλλων διαθέσεων, τελῶς ἀπεμφαίνει. εἰ δὲ ἐν τινι διαθήσει ὦν κρινεῖ τὰς φαντασίας, μέρος ἐστὶ τῆς διαφωνίας). καὶ ἄλλως οὐκ εἰλικρινῆς τῶν ἐκτὸς ὑποκειμένων 113 ἐστὶν κριτῆς διὰ τὸ τεθολῶσθαι ταῖς διαθέσεις ἐν αἷς ἐστὶν. οὔτε οὖν ὁ ἐρηγορῶς δύναται συγκρίνειν τὰς τῶν καθευδόντων φαντασίας ταῖς τῶν ἐρηγορότων, οὔτε ὁ ὑγιαίνων τὰς τῶν νοσούντων καὶ τὰς τῶν ὑγιαίνοντων· τοῖς γὰρ παροῦσι καὶ κινου-

nime turpia videntur. 110. ex praedispositionibus autem: quia idem vinum iis quidem qui palmulas aut caricas paulo ante esitaverint, acidum esse videtur, contra iis qui nuces aut cicer, snave. item balnei vicinum tepidarium eos quidem qui ingrediuntur, calefacit, at eos qui egrediuntur, frigidat, si in ipso commorentur. 111. ex confidentia autem aut metu: quia eadem res meticaloso quidem timenda et horrenda videtur, audaciori autem minime. ex maerore autem aut gaudio: quia res eadem maerore affectis sunt molestae, laetis vero iucundae. 112. quum igitur tanta sit disparitas et discrepantia dispositionum, et quum homines modo hac modo illa conditione affecti sint, quale quidem unumquodque subiectum cuique videatur, facile fortassis fuerit dicere: sed quale sit, pronuntiare, id vero non item. indiudicabilis enim est discrepantia: quum qui eam diiudicat, aut aliqua ipse utitur illarum quas diximus affectionum, aut nulla prorsus. sed dicere eum nulla omnino uti, hoc est eum neque valere neque aegrotare, neque moveri neque quiescere, nec in ulla esse aetate, et a reliquis etiam affectionibus sive conditionibus vacuum esse prorsus absurdum est. quodsi aliqua affectione utatur et velit diiudicare visa, pars ipse erit discordiae sive rerum de quibus disceptatur. 113. praeterea non erit sincerus externorum subiectorum index, quod inquinatus sit affectionibus quas habet. nam neque qui vigilat, dormientium visa sive phantasias cum vigilantium visis conferre potest, nec sanus aegrotantium et sanorum phantasias inter se comparare. nam praesentibus et moventibus nos ad praesens assenti-

g) ἡ τοῦ βαλανείου παραστάς] idem repetit infra lib. 2 cap. 6. significat autem παραστάς locum vicinum et proxime adhaerentem. confer quae P 30 viri docti ad Vitruvium lib. 6 cap. 10. παραστάς itaque τοῦ βαλανείου nihil aliud est quam conclave tepidarium, quod erat inter frigidarium balneumque.

h) μέρος ἐστὶ τῆς διαφωνίας] supra sect. 90.

σιν ἡμᾶς κατὰ τὸ παρὸν συγκατατιθέμεθα μᾶλλον ἢ τοῖς μὴ
 114 παροῦσι. καὶ ἄλλως δὲ ἀνεπίκριτός ἐστιν ἡ τῶν τοιούτων φαν-
 τασιῶν ἀνωμαλία· ὁ γὰρ προκρίνων φαντασίαν φαντασίας καὶ
 περιστάσιν περιστάσεως ἦτοι ἀκρίτως καὶ ἄνευ ἀποδείξεως¹⁾
 τοῦτο ποιεῖ, ἢ κρίνων καὶ ἀποδεικνύς· ἀλλ' οὔτε ἄνευ τούτων,
 ἄπιστος γὰρ ἔσται, οὔτε σὺν τούτοις· εἰ γὰρ κρίνει τὰς φαντα-
 115 σίας, πάντως κριτηρίῳ κρίνει. τοῦτο οὖν τὸ κριτήριον ἦτοι
 ἀληθές εἶναι λέξει ἢ ψευδές· ἀλλ' εἰ μὲν ψευδές, ἄπιστον ἔσται,
 εἰ δὲ ἀληθές εἶναι τοῦτο φήσει, ἦτοι ἄνευ ἀποδείξεως λέξει ὅτι
 ἀληθές ἐστι τὸ κριτήριον, ἢ μετὰ ἀποδείξεως· καὶ εἰ μὲν ἄνευ
 ἀποδείξεως, ἄπιστος ἔσται, εἰ δὲ μετὰ ἀποδείξεως, πάντως δεί-
 σει καὶ τὴν ἀπόδειξιν ἀληθῆ εἶναι, ἐπεὶ ἄπιστος ἔσται. ἀληθῆ
 οὖν λέξει τὴν ἀπόδειξιν τὴν εἰς τὴν πίστιν τοῦ κριτηρίου
 116 λαμβανομένην· πότερον κεκρικώς αὐτήν, ἢ μὴ κεκρικώς; εἰ μὲν
 P 31 γὰρ μὴ κρίνας, ἄπιστος ἔσται, εἰ δὲ κρίνας, δῆλον ὅτι κριτηρίῳ
 φήσει κεκρικέναι. οὗ κριτηρίου ζητήσομεν ἀπόδειξιν, κακείνης
 κριτήριον. χρήζει γὰρ αἰεὶ καὶ ἡ ἀπόδειξις κριτηρίου, ἵνα βε-
 βαιωθῇ, καὶ τὸ κριτήριον ἀποδείξεως, ἵνα ἀληθές εἶναι δειχθῇ.
 καὶ οὔτε ἀπόδειξις ὑγιής εἶναι δύναται, μὴ προϋπάρχοντος κρι-
 τηρίου ἀληθοῦς, οὔτε κριτήριον ἀληθές, μὴ προπεπιστευμένης
 117 τῆς ἀποδείξεως. καὶ οὕτως ἐμπίπτουσιν εἰς τὸν διὰλληλον²⁾
 τρόπον τὸ τε κριτήριον καὶ ἡ ἀπόδειξις, ἐν ᾧ ἀμφοτέρω ἐνρί-
 σκεται ἄπιστα· ἐκάτερον γὰρ τὴν θατέρου πίστιν περιμένον
 ὁμοίως τῷ λοιπῷ ἐστιν ἄπιστον. εἰ οὖν μήτε ἄνευ ἀποδείξεως

mur potius quam non praesentibus. 114. alio etiam modo indiindicabilis
 est talium visorum discrepantia. nam qui phantasiam phantasiae sive visum
 viso et affectionem affectioni praefert, aut sine diiudicatione et sine de-
 monstratione hoc facit, aut diiudicans et demonstrans. sed neque sine his,
 nam fide carebit, neque cum his: nam si diiudicabit visa, omnino diiudi-
 cabit ea criterio aliquo sive veri falsique regula atque instrumento. 115. at
 hoc criterium aut verum esse dicet aut falsum. sed si quidem falsum,
 ipsum fide carebit. sin autem verum esse hoc dicet, aut absque demon-
 stratione dicet verum esse criterium, aut cum demonstratione. et si quidem
 absque demonstratione, fide carebit: si autem cum demonstratione, omnino
 oportebit ipsam quoque demonstrationem veram esse, alioqui fidem non
 obtinebit. veram igitur esse dicet demonstrationem quae in criterii confir-
 mationem adhibebitur: utrum ea a se diiudicata, an non diiudicata? 116. nam
 si non diiudicaverit, fide carebit: sin diiudicaverit, nimirum criterio se di-
 iudicasse dicet. cuius criterii nos demonstrationem quaeremus, et ipsius
 demonstrationis rursus criterium. eget enim semper etiam demonstratio cri-
 terio, ut confirmetur: ipsum quoque criterium demonstratione, ut verum
 esse ostendatur; ita ut neque demonstratio vera esse possit, nisi praecedat
 verum criterium, neque criterium verum, nisi fides prius demonstrationi
 facta fuerit. 117. et ita criterium et demonstratio incidunt in vitiosum mo-
 dum probandi mutuo unum per alterum: ex quo comperientur fide carere
 ambo. utraque enim itidem fide carent, donec mutuas alterum alteri ad
 confirmationem tradiderit operas. si ergo nec sine demonstratione et crite-

1) ἦτοι ἀκρίτως καὶ ἄνευ ἀποδείξεως] simili argumento utitur sect. 60
 atque infra saepius, ut sect. 122 et lib. 2 sect. 34, 121, 183 et lib. ad-
 versus Logicos sect. 315, 337, 339.

P 31 2) εἰς τὸν διὰλληλον τρόπον] hic est quem circulum sophisticum vulgo
 appellant. confer si placet quae ad hunc locum HStephanus annotavit.
 mox περιμένον reposui ex mss pro περιμένειν.

κριτηρίου μήτε σὺν τούτοις δύναται τις προκρίναι φαντασίαν
 φαντασίας, ἀνεπίκριτοι ἔσονται αἱ παρὰ τὰς διαφόρους θέσεις
 διάφοροι γινόμεναι φαντασίαι· ὥστε εἰσάγεται ἡ τῆς φύσεως
 τῶν ἐκτὸς ὑποκειμένων ἐποχὴ καὶ ὥς ἐπὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ.

Περὶ τοῦ πέμπτου τρόπου.

Πέμπτος ἐστὶ λόγος ὁ παρὰ τὰς θέσεις καὶ τὰ διαστήματα¹¹⁸
 καὶ τοὺς τόπους· καὶ γὰρ παρὰ τούτων ἕκαστον τὰ αὐτὰ πρά-
 γματα διάφορα φαίνεται, εἴον ἢ αὐτὴ στοὰ¹⁾ ἀπὸ μὲν τῆς ἐτέ-
 ρας ἀρχῆς ὁρωμένη μόνος φαίνεται, ἀπὸ δὲ τοῦ μέσου σύμ-
 μετρος πάντοθεν. καὶ τὸ αὐτὸ πλοῖον²⁾ πόρρωθεν μὲν μικρὸν
 φαίνεται καὶ ἐστὼς, ἐγγύθεν δὲ μέγα καὶ κινούμενον. καὶ ὁ αὐ-
 τὸς πύργος³⁾ πόρρωθεν μὲν φαίνεται στρογγύλος, ἐγγύθεν δὲ
 τετραγώνος. ταῦτα μὲν παρὰ τὰ διαστήματα. παρὰ δὲ τοῖς¹¹⁹
 τόποις, ὅτι τὸ λυγναιῖον φῶς ἐν ἡλίῳ μὲν ἀμυρόν φαίνεται,
 ἐν σκότῳ δὲ λαμπρόν· καὶ ἡ αὐτὴ κόπη⁴⁾ ἔναλος μὲν κεκλα-
 σμένη, ἕξαλος δὲ εὐθεία· καὶ τὸ ὄν ἐν μὲν τῇ ὀρνίθι ἀπαλόν,
 ἐν ἀέρι δὲ σκληρόν· καὶ τὸ λυγγοῦριον⁵⁾ ἐν μὲν λυγρῇ ὑγρόν,

rio neque cum his potest quis visum viso praeferre, indiindicabiles erunt
 quae per varias affectiones offeruntur phantasiae. itaque inferitur hoc etiam
 modo assensus retentio de natura externorum subiectorum.

De quinto modo.

118. Quintus modus est ex positionibus et intervallis et locis: nam ex
 unoquoque horum eadem res diversae apparent. ut idem porticus ab al-
 tero quidem ingressu intuenti videtur in acutum desinere, a media autem
 parte spectanti undique aequalis. et idem navigium procul quidem intuen-
 tibus parvum videtur esse et stare, prope autem magnum esse et moveri.
 et eadem turris procul quidem videtur rotunda, prope autem quadrata.
 119. haec quidem ex intervallis. ex locis autem: quia lucernae lumen
 in sole quidem obscurum apparet, in tenebris autem splendidum. et idem
 remus intra mare quidem fractus, extra autem rectus. et ovum in ave
 quidem molle, in aëre autem durum. et lyncurium in lynce quidem

1) ἡ αὐτὴ στοὰ] Tertullianus c. 17 de anima: uniformitas aequalissi-
 mae porticus acuitur in fine, dum acies in concluso stipata illis tenuatur,
 quo et extenditur. meminit et noster lib. 1 adversus Log. sect. 244, Lu-
 cretius 4 428.

Porticus aequali quamvis est denique ductu,
 stansque in perpetuum paribus suffulta columnis,
 longa tamen parte ab summa cum tota videtur,
 paulatim trahit angusti fastigia coni,
 tecta solo jungens, atque omnia dextera laevis,
 donec in obscurum coni conduxit acumen.

2) τὸ αὐτὸ πλοῖον] Cicero Lucullo cap. 25; nimirum ut Euripides
 Ione [vs 585]: οὐ ταυτὸν εἶδος φαίνεται τῶν πραγμάτων πρόσθεν ὄν-
 των ἐγγύθεν δ' ὁρωμένων.

3) ὁ αὐτὸς πύργος] supra sect. 32 et lib. 2 c. 6 et lib. 1 adversus Log.
 sect. 208 et 414, Lucretius 4 354, Alexander lib. 1 problem. 37 et quos
 laudat Menagius ad Laërtii 4 85.

4) ἡ αὐτὴ κόπη] tritissimum hoc Academicorum quo sensuum fidem
 oppugnabant, argumentum ut apparet ex Ciceronis Lucullo c. 7 et Ter-
 tulliano c. 17 de anima, aliisque. tangitur etiam a Lucretio 4 440 atque
 a nostro lib. 1 adversus Log. sect. 244 et 414.

5) λυγγοῦριον] lyncis urinam glaciari et ex ea lyncurium gemmam

ἐν αἰέρι δὲ σκληρόν· καὶ τὸ κοράλιον^{q)} ἐν θαλάσῃ μὲν ὑπαίον,
 P 32 ἐν αἰέρι δὲ σκληρόν· καὶ φωνὴ ἄλλοια μὲν φαίνεται ἐν σύριγγι
 120 γινόμενη, ἄλλοια δὲ ἐν αὐτῷ, ἄλλοια δὲ ἐν αἰέρι ἁπλῶς. παρὰ δὲ
 τὰς θέσεις, ὅτι ἡ αὐτὴ εἰκὼν^{r)} ἐξυπτιζομένη μὲν λεῖα φαίνεται,
 ποσῶς δὲ ἐπινενομένη εἰσοχὰς καὶ ἐξοχὰς ἔχειν δοκεῖ. καὶ οἱ τράχη-
 121 λοι δὲ τῶν περισσεύων^{s)} παρὰ τὰς διαφόρους ἐπικλίσεις διά-
 φοροι φαίνονται κατὰ χρῶμα. ἐπεὶ οὖν πάντα τὰ φαινόμενα ἐν
 τινι θεωρεῖται καὶ^{t)} ἀπὸ τινος διαστήματος ἢ κατὰ τινα θέσιν,
 ὧν ἕκαστον πολλὴν ποιεῖ παραλλαγὴν παρὰ τὰς φαντασίας, ὥς
 ὑπεμνήσαμεν, ἀναγκασθῶμεθα καὶ διὰ τούτους τοὺς τρόπους
 καταντῶν εἰς ἐποχὴν^{u)} καὶ γὰρ ὁ βουλούμενος τούτων τῶν φαντα-
 122 σιῶν προκρίνειν τινὰς ἀδυνάτοις ἐπιχειρήσει. εἰ μὲν γὰρ ἁπλῶς
 καὶ ἄνευ ἀποδείξεως^{v)} ποιήσεται τὴν ἀπόφασιν, ἄπιστος ἔσται·
 εἰ δὲ ἀποδείξει βουλήσεται χρήσασθαι, εἰ μὲν ψευδῇ λέξει τὴν
 ἀπόδειξιν εἶναι, ἑαυτὸν περιτρέψει, ἀληθῇ δὲ λέγων εἶναι τὴν

humidum, in aëre autem durum. et corallium in mari quidem molle, in aëre
 autem durum. et vox diversa videtur in tuba, diversa in tibiis, diversa rur-
 sus in aëre simpliciter. 120. ex positionibus autem: quia eadem imago,
 resupinata quidem, laevis esse, si autem aliquantum propendeat, aliquid
 prominens et aliquid retrusum habere videtur. sed et columbarum cervices
 prout diverse inflectuntur, diversum habere videntur colorem. 121. quoniam
 igitur quaecunque sensui apparent, ea in aliquo loco percipiuntur atque ab
 aliquo intervallo et in aliqua positione, quorum unumquodque magnam fa-
 cit in visis sive phantasiis varietatem, ut docuimus; cogemur et propter hos
 modos ad assensionem cohibendam devenire. nam qui horum visorum volet
 alia aliis praeferre, impossibilia aggredietur. 122. nam si simpliciter et sine
 demonstratione de iis pronuntiaverit, fidem non impetrabit: demonstrationem
 autem adhibere volens, si quidem falsam dicet esse demonstrationem, se
 ipsum evertet: at si veram esse dicat, cogetur asserere demonstrationem qua

fieri existimarunt veteres, ut notatum Harduino ad Plin. t. 2 p. 199 et
 t. 5 p. 367 373 et Ez. Spanhemio ad Callimachum p. 189 qui observat
 promiscue dici λυγγούριον et λυχκούριον.

q) τὸ κοράλιον] S. Basilius in Hexaëmeron homil. 7 p. 95 τὸ κοράλι-
 ον χλόη μὲν ἐστὶν ἐν τῇ θαλάσῃ, ἐπειδὴν δὲ εἰς τὸν αἶρα ἐξενεχθῇ,
 πρὸς λίθου στερεότητα μεταπήγνυται. Hinc Gorgoniae nomine a Me-
 trodoro appellatum est, quod in duritiem lapidis mutatur perinde ut
 fabulati sunt contigisse iis, qui Gorgonis caput intuerentur. vide Soli-
 num cap. 8. de corallio ut Georgium Agricolam omittam 4 9 de natura
 fossilium, et Ioh. Ludovici Gansii coralliorum historiam editam Fran-
 cofurti a. 1630. 8. operae pretium est videre recentes virorum doctorum
 observationes, insertas Ephemeridibus literariis Paris. a. 1707 mense Febr.
 p. 346 et Maio p. 302 edit. Amst.

P 32 r) ἡ αὐτὴ εἰκὼν] Quintilianus 2 17 Inst. pictor cum vi artis suae effi-
 cit, ut quaedam eminere in opere, quaedam recessisse credamus, ipse ea
 plana esse non nescit. contingit autem hoc in picturis arte optica ita
 elaboratis ut propius quidem adstantibus plana illa esse appareat, ex
 intervallo autem aliquo distantes credant se eminentias et recessus soli-
 daeque corpora et umbras videre, de quo artificio praeter supra sect. 92
 laudatos Woweranum et Iunium videndus Iohannes Schefferus in Gra-
 phice §. 35, noster lib. 1 adversus Logicos sect. 414.

s) καὶ οἱ τράχηλοι δὲ τῶν περισσεύων] Laërtius 9 86 et ibi Menag. Bo-
 chartus Hierozoico t. 2 lib. 1 cap. 2, Franciscus Iunius de pictura veterum
 3 3 p. 173, Leo Allatius ad Eustathii Hexaëmeron p. 134.

t) ἢ ἀπὸ τινος διαστ.

u) εἰ μὲν ἄνευ ἀποδείξεως] idem argumentu Paullo ante sect. 114.

ἀπόδειξιν αἰτηθήσεται ἀπόδειξιν τοῦ ἀληθῆ αὐτὴν εἶναι, κακέι-
 νης ἄλλην, ἐπεὶ καὶ αὐτὴν ἀληθῆ εἶναι δεῖ, καὶ μέχρις ἀπείρου.
 ἀδύνατον δὲ ἔσται ἀπείρους ἀποδείξεις^{w)} παραστήσαι. οὐκοῦν 123
 οὐδὲ μετὰ ἀποδείξεως δυνήσεται προκρίνειν φαντασίαν φαντα-
 σίας. εἰ δὲ μήτε ἄνευ ἀποδείξεως μήτε μετὰ ἀποδείξεως δυνατὸς
 ἔσται τις ἐπικρίνειν τὰς προειρημένους φαντασίας, συνάγεται ἡ
 ἐποχή, ὅποιον μὲν φαίνεται ἕκαστον κατὰ τήνδε τὴν θέσιν ἢ
 κατὰ τόδε τὸ διάστημα ἢ ἐν τῷδε, εἰπεῖν ἴσως δυναμένων ἡμῶν,
 ὅποιον δὲ ἔστιν ὡς πρὸς τὴν φύσιν ἀδυνατούντων ἀποφαίνεσθαι
 διὰ τὰ προειρημένα.

Περὶ τοῦ ἔκτου τρόπου.

Ἐκτος ἐστὶ τρόπος ὁ παρὰ τὰς ἐπιμιγὰς, καθ' ὃν συνάγο- 124
 μιν ὅτι ἐπεὶ μηδὲν τῶν ὑποκειμένων καθ' ἑαυτὸ ἡμῖν αὐτὸ ὑπο-
 πίπτει, ἀλλὰ σὺν τινι, ὅποιον μὲν ἐστὶν τὸ μίγμα ἐκ τε τοῦ ἐκ-
 τὸς καὶ τοῦ ὧ συνθεωρεῖται, τάχα δυνατόν εἰπεῖν· ὅποιον δὲ
 ἐστὶν τὸ ἐκτὸς ὑποκείμενον^{x)}, ἐλλεικρινῶς, οὐκ ἂν ἔχοιμεν λέγειν.
 ὅτι δὲ οὐδὲν τῶν ἐκτὸς καθ' ἑαυτὸ ὑποπίπτει, ἀλλὰ πάντως σὺν
 τινι, καὶ ὅτι παρὰ τοῦτο ἄλλοιον θεωρεῖται, πρόδηλον οἶμαι. τὸ 125
 γοῦν ἡμέτερον χρῶμα^{y)} ἄλλοιον μὲν ὁράται ἐν ἀλεινῷ αἰέρι, P 33
 ἄλλοιον δὲ ἐν τῷ ψυχρῷ. καὶ οὐκ ἂν ἔχοιμεν εἰπεῖν ὅποιον ἐστὶ
 τῇ φύσει τὸ χρῶμα ἡμῶν, ἀλλ' ὅποιον σὺν ἐκάστῳ τούτων
 θεωρεῖται, καὶ ἡ αὐτὴ φωνὴ ἄλλοια μὲν φαίνεται σὺν λεπτῷ

ostendat illam veram esse, hujus rursus aliam, quia et hanc veram esse
 oportet, et usque in infinitum. impossibile autem erit infinitas demonstra-
 tiones proferre. 123. quare ne cum demonstratione quidem visum viso
 praeferre poterit. quodsi nec cum demonstratione nec sine ea poterit quis-
 quam supra dictas phantasias diiudicare, infertur hinc assensum esse suspen-
 dendum, quum quale appareat unumquodque secundum hanc positionem
 aut hoc intervallum aut in hoc, dicere quidem fortassis possimus: quale
 autem secundum naturam sit, ob ea quae ante dicta fuerunt, pronuntiare
 nequeamus.

De sexto modo.

124. Sextus autem modus est ex admistionibus, ex quo inferimus,
 quum nullum subjectum sub sensus nostros ipsum per se cadat, sed cum ali-
 quo, qualis quidem sit permistio, et ex externo et ex eo quocum cernitur
 posse nos fortasse dicere; quale autem sit externum subiectum pure et sin-
 cere, nequaquam dicere posse. nihil autem eorum quae sunt extrinsecus,
 per se sub sensum cadere, sed omnino cum aliquo (ex quo fit ut diversum
 contemplantibus appareat), manifestum esse arbitror. 125. nam color noster
 in calido aëre cernitur diversus ab eo qui in frigido cernitur, nec dicere
 possimus qualis sit natura color noster, sed qualem eum cum utrolibet horum

w) ἀδύνατον -- ἀπείρους ἀποδείξεις] infra lib. 2 c. 13.

x) ὅποιον δὲ ἐστὶν τὸ ἐκτὸς ὑποκείμενον] infra lib. 2 c. 7 αἱ δὲ αἰ-
 σθήσεις τὰ μὲν ἐκτὸς ὑποκείμενα οὐ καταλαμβάνουσι, μόνον δὲ εἰ ἄρα
 τὰ ἐκτὸς πάθη.

y) τὸ γοῦν ἡμέτερον χρῶμα] Laërtius 9 84 ἡ γοῦν πορφύρα διάφο- P 33
 ρον ὑποφαίνει χρῶμα ἐν ἡλίῳ καὶ σελήνῃ καὶ λύχνῳ. καὶ τὸ ἡμέτερον
 χρῶμα ἄλλοιον ὑπὸ τῇ μεσημβρίᾳ φαίνεται καὶ ὅτι ὁ ἥλιος δύνει. con-
 fer lib. 1 adversus Logicos sect. 413.

ἀέρι, ἀλλοία δὲ σὺν παχυμερεῖ, καὶ ἀρώματα ἐν βαλανείῳ καὶ ἡλίῳ πληκτικώτερα μᾶλλον ἐστίν, ἢ ἐν τῷ ἀέρι καταψύχρῳ, καὶ τὸ σῶμα ὑπὸ ὕδατος^{z)} μὲν περιεχόμενον κοῦφόν ἐστιν, ὑπὸ δὲ
 126 ἀέρος βαρύν. ἵνα δὲ καὶ ἔξωθεν^{*)} ἐπιμιξίας ἀποστῶμεν, οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν ἔχουσιν ἐν ἑαυτοῖς καὶ χιτῶνας καὶ ὕγρα. τὰ οὖν ὁρατὰ ἐπεὶ μὴ ἄνευ τούτων θεωρεῖται, οὐ καταληφθήσεται πρὸς ἀκρίβειαν· τοῦ γὰρ μύματος ἀντιλαμβανόμεθα· καὶ διὰ τοῦτο οἱ μὲν ἰκτερικοὶ πάντα ὠχρὰ ὁρῶσι, οἱ δὲ ὑπόσφαγμα ἔχοντες^{a)} ὑφαιμα. καὶ ἐπεὶ ἡ φωνὴ ἡ αὐτὴ ἀλλοία μὲν φαίνεται ἐν ἀναπνευταμένοις^{b)} τόποις, ἀλλοία δὲ ἐν στενοῖς καὶ ἐλικοειδέσι, καὶ ἀλλοία μὲν ἐν καθαρῷ ἀέρι, ἀλλοία δὲ ἐν τεθολωμένῳ, εἰκὸς ἐστὶ μὴ ἀντιλαμβάνεσθαι ἡμᾶς εἰλικρινῶς τῆς φωνῆς· τὰ γὰρ ὠτα σχολιοπόρα ἐστὶ καὶ στενοπόρα καὶ ἀτμώδεις ἀποφορήσεις, αἱ δὲ ἀπὸ τῶν περὶ τὴν κεφαλὴν φέρεσθαι
 127 λέγονται τόπων, τεθολωμένα. ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς μύξωτῆρσι καὶ ἐν τοῖς γεύσεως τόποις ὕλῳν ὑποκειμένων μετ' ἐκείνων ἀντιλαμβανόμεθα τῶν γευστῶν καὶ τῶν ὀσφρητῶν, ἀλλ' οὐκ εἰλικρινῶς. ὥστε διὰ τὰς ἐπιμιξίας αἱ αἰσθήσεις οὐκ ἀντιλαμβάνονται ὅποια πρὸς ἀκρίβειαν τὰ ἐκτὸς ὑποκειμένα ἐστίν.
 128 ἀλλ' οὐδὲ ἡ διάνοια· μάλιστα μὲν ἐπεὶ αἱ ὁδηγοὶ αὐτῆς αἰσθήσεις σφάλονται· ἴσως δὲ καὶ αὕτη ἐπιμιξίαν τινὰ ἰδίαν ποιεῖται πρὸς τὰ ὑπὸ τῶν αἰσθήσεων ἀναγγελλόμενα· περὶ γὰρ ἕκαστον τῶν τόπων ἐν οἷς τὸ ἡγεμονικόν^{c)} εἶναι δοκοῦσιν οἱ δογ-

contemplerur. itidem et eadem vox alia apparet cum tenui aëre, alia cum crasso. et aromata in balneo ac sole odore suo vehementius pungunt quam in aëre frigido. et corpus quum ipsum ambit aqua, leve est, quum aër, grave. 126. ut autem etiam externam admistionem omittamus, oculi nostri in se ipsis habent et tunicas et humiditates. visibilia igitur quia absque his cernere non possumus, non percipiuntur exacte et pure; cum admistione enim percipimus. ac propterea ictericis quidem omnia pallida videntur esse, et cruenta oculorum suffusione laborantibus sanguinea. item quia eadem vox alia apparet in patentibus locis et planis, alia in angustis et tortuosis, et alia in puro aëre, alia in turbido, verisimile est nos pure vocem non percipere. nam aures obliqua habent foramina atque angusta, et vaporosis exhalationibus quae a locis in capite vicinis ferri dicuntur, turbidae sunt et inquinatae. 127. quin etiam in naribus et in locis gustatus quandoquidem materiae praesto sunt, cum illis percipimus gustabilia et odorabilia, non autem pure. itaque propter admistiones, qualia exacte sint externa subjecta, sensus non percipiunt. 128. sed nec ipse intellectus percipit ob hanc potissimum causam, quod sensus duces ipsius errent: fortasse et ipse iis quae a sensibus nuntiantur, proprie quaedam admiscet. in singulis enim locis, ubi mentis sedem esse Dogmatici opinantur, humores quosdam adesse videmus,

z) καὶ τὸ σῶμα ὑπὸ ὕδατος] idem 9 85 καὶ ὁ ἐν ἀέρι ὑπὸ δυοῖν κομφιζόμενος λίθος ἐν ὕδατι ῥαδίως μετατίθεται.

[*) τῆς ἔξωθεν?]

a) ἰκτερικοὶ -- οἱ δὲ ὑπόσφαγμα ἔχοντες] supra sect. 44 et 101.

b) ἀναπνευταμένοις] ms Savil. ἀναπνευσμένοις.

c) τῶν τόπων ἐν οἷς τὸ ἡγεμονικόν] tangit sententias diversas philosophorum de sede propria animi, de quibus libro 1 adversus Logicos p. 195. in editis legebatur: περὶ γὰρ ἕκαστον ποιεῖται τῶν τόπων ἐν οἷς τὸ ἡγεμονικόν ἔχει καὶ ὅποιον εἶναι δοκοῦσιν, sed verbum ποιεῖται in mss abest et sensum impedit. absunt etiam verba ἔχει καὶ ὅποιον, quae salvo sensu itidem possunt abesse.

ματικοί, χυμούς τινες ὑποκειμένους θεωροῦμεν, εἴτε περὶ ἐγκέφαλον εἴτε περὶ καρδίαν εἴτε περὶ ὃ τι δήποτε οὖν μέρος τοῦ ζώου τοῦτο τίθεσθαι βούλοιτό τις. καὶ κατὰ τοῦτον οὖν τὸν τρόπον ὁρῶμεν, ὅτι περὶ τῆς φύσεως τῶν ἐκτὸς ὑποκειμένων οὐδὲν εἰπεῖν ἔχοντες ἐπέχειν ἀναγκαζόμεθα.

Περὶ τοῦ ἑβδόμου τρόπου.

Ἐβδομον τρόπον ἐλέγομεν εἶναι τὸν παρὰ τὰς ποσότητας¹²⁹ καὶ σκευασίας τῶν ὑποκειμένων, σκευασίας λέγοντες κοινῶς τὰς συνθέσεις. ὅτι δὲ καὶ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον ἐπέχειν ἀναγκαζόμεθα περὶ τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων, δῆλον. οἷον γοῦν τὰ ξέσματα τοῦ κέρατος τῆς αἰγὸς φαίνεται μὲν λευκὰ ἀπλῶς P 34 καὶ ἄνευ συνθέσεως θεωρούμενα, συντιθέμενα δὲ ἐν τῇ τοῦ κέρατος ὑπάρξει μέλανα θεωρεῖται. καὶ τοῦ ἀργύρου τὰ μέρη τὰ ῥινήματα κατ' ἰδίαν μὲν ὄντα μέλανα φαίνεται, σὺν δὲ τῷ ὀλῳ ὡς λευκὰ ὑποπίπτει. καὶ τῆς Ταυναρείας λίθου^{d)} τὰ μὲν μέρη¹³⁰ λευκὰ ὁρᾶται ὅταν λεανθῇ, σὺν δὲ τῇ ὀλοσχερεῖ ξανθὰ φαίνεται. καὶ αἱ ἀπ' ἀλλήλων ἐσκεδασμένοι ψάμμοι τραχεῖαι φαίνονται, ὡς σωρὸς δὲ συντεθεῖσαι ἀπαλῶς κινούσι τὴν αἰσθήσιν. καὶ ὁ ἐλλέβορος λεπτὸς μὲν καὶ χνοώδης προσφερόμενος πνιγμὸν ἐπιφέρει, κριμνώδης^{e)} δὲ ὢν οὐκέτι. καὶ ὁ οἶνος σύμ-¹³¹ μετρος μὲν πινόμενος ῥώννυσιν ἡμᾶς, πλείων δὲ λαμβανόμενος παραλύει τὸ σῶμα. καὶ ἡ τροφή πυρηνλησίως παρὰ τὴν ποσό-

sive circa cerebrum sive circa cor sive circa aliquam aliam animalis partem hoc statuere quis velit. itaque ex hoc etiam modo videmus nos de natura externorum subiectorum nihil habentes quod dicamus, assensum retinere dogi.

De septimo modo.

129. Septimum esse dicebamus modum ex quantitativis et constitutionibus subiectorum, quo nomine generaliter appellamus compositiones. nos autem per hunc quoque modum assensum retinere de natura rerum cogi manifestum est. verbi gratia: ramenta cornu caprini apparent quidem alba simpliciter et sine compositione ea intuentibus, composita autem in ipsius cornu essentia nigra apparent cernentibus. itidem et argenti ramenta si seorsum fuerint, nigri apparent, at cum toto, tanquam alba sub sensum nostrum cadunt. 130. quin et Taenarei lapidis partes quidem albae videntur, quum laevigatae fuerint, at cum toto, flavae. similiter et arenae separatae aliae ab aliis asperae apparent, at in acervum compositae, molles a sensu percipiuntur. praeterea elleborum, si tenue et lanuginosum quis ipsum edat, suffocationem affert, sin autem crassum, non item. 131. insuper et vinum si moderate bibatur, corroborat nos, si largius quam par est sumatur,

d) Ταυναρείας λίθου] marmor Lacedaemonium celebratissimum, de P 34 quo Io. Meursius Miscellau. Lacon. 2 18 et Ianus Brouckhusius ad Tibullum p. 305. hoc viridis esse coloris testantur Plinius Statius Prudentius Isidorus alii: igitur vocabulum ξανθὰ apud Sextum hoc loco ita est accipiendum, ut colorem inter viridem fulvumque denotet medium, unde marmor herbosum Sidonio dicitur carm. 5 39 et carm. 22 139.

Quod viret et molles imitatur rupibus herbas. Stat. 2 2 silv. vers. 90.

e) κριμνώδης] ita leg. pro κριμνώδης, quod erat in editis. quod sequitur de vino iisdem propemodum verbis habet Laërtius 9 86.

τῆς διάφορον ἐπιδείκνυται δύναμιν. πολλάκις γοῦν διὰ τὸ πολλή¹⁾ προσερχθῆναι καθαιρεῖ τὸ σῶμα διὰ τε ἀπεισιῶν καὶ 132 χολερικῶν παθῶν. ἔσομεν οὖν κἀνταῦθα λέγειν ὁποῖόν ἐστι τοῦ κέρατος τὸ λεπτόν²⁾ καὶ ὁποῖον τὸ ἐκ πολλῶν λεπτομερῶν συγκείμενον· καὶ ὁποῖος μὲν ἐστι ὁ μικρομερὴς ἄργυρος, ὁποῖος δὲ ὁ ἐκ πολλῶν μικρομερῶν συγκείμενος· καὶ ὁποῖα μὲν ἡ ἀκαριαία Ταυνάρεια λίθος, ὁποῖα δὲ ἡ ἐκ πολλῶν μικρῶν συγκείμενη· καὶ ἐπὶ τῶν ψάμμων καὶ τοῦ ἑλλεβόρου καὶ τοῦ οἴνου καὶ τῆς τροφῆς τὸ πρὸς τι, τὴν μέντοι φύσιν τῶν πραγμάτων καθ' ἑαυτὴν οὐκέτι, διὰ τὴν παρὰ τὰς συνθέσεις τῶν φαντασιῶν 133 ἀνωμαλίαν. καθόλου γὰρ δοκεῖ καὶ τὰ ὠφέλιμα λυπηρὰ γίνεσθαι παρὰ τὴν κατὰ ποσότητα ἄμετρον αὐτῶν χρῆσιν· καὶ τὰ βλαβερὰ εἶναι δοκοῦντα ἐν τῷ καθ' ὑπερβολήν³⁾, ἀκαριαία παραλαμβάνεσθαι μὴ λυπεῖν. μαρτυρεῖ δὲ τῷ λόγῳ μάλιστα τὸ κατὰ τὰς ἱατρικὰς δυνάμεις θεωρούμενον, ἐν αἷς ἡ μὲν πρὸς ἀκρίβειαν μῖξις τῶν ἀπλῶν φαρμάκων ὠφέλιμον ποιεῖ τὸ συντεθέν, ῥοπῆς δὲ βραχυτάτης ἐνίοτε παροραθείσης οὐ μόνον οὐκ ὠφέλιμον, ἀλλὰ καὶ βλαβερώτατον καὶ δηλητήριον πολλάκις. 134 οὕτως ἔ· κατὰ τὰς ποσότητας καὶ σκευασίας λόγος συγγεῖ τὴν

corpus frangit et dissolvit, sic etiam cibus pro quantitate diversam facultatem prodit: saepe enim largior cibus sumptus corpus perdit per cruditates et cholicas passiones. 132. poterimus igitur in his quoque dicere qualis sit ipsius cornu pars illa tenuis, et quale cornu quod ex multis tenuibus particulis compositum est: quales argenti minutae particulae, et quale argentum ex multis minutis particulis conflatum: qualis item minutissimus Taenarius lapis, rursus qualis qui ex multis minutis conflatus, et in arenis et in elleboro et in vino et in cibo relationem ad aliquid, at vero naturam rerum per se non item, propter visorum discrepantiam, quae ex compositionibus contingit. 133. generaliter enim videntur etiam utilia noxia esse quantitate mediocrem in earum usu excedentibus, contra quae noxia esse putantur, si perquam exigua mensura sumantur, minime nocere. confirmat autem quod dico illud maxime, quod in medicis facultatibus observatur, in quibus si exacte commisceantur simplicia medicamenta, utilem reddunt compositionem, si tantillo plus vel minus per incuriam positum fuerit, perniciosissima sit et saepe etiam toxicum, nedum sit utilis. 134. sic ergo quantitatum et compositionum ratio facit, ut qualia existant subiecta externa, con-

f) διὰ τὸ πολλή] ita restitui ex mss pro πολὺ, respicitur enim ad τροφή, quod praecesserat. mox pro καθαιρεῖ scripsi καθαιρεῖ. nimio enim cibo sumto non raro perditur corpus. ἐν πολλοῖς γὰρ βοῶμεσιν, inquit Sirachides, ἔσται νόσος, καὶ ἡ ἀπληστία ἐγγιγῆ ἕως χολέρας 37 35.

g) τοῦ κέρατος τὸ λεπτόν] respicit quod de cornu caprino dixerat paullo ante sect. 129, atque ita percurrit caetera ibidem deinceps memorata concluditque inde quoniam pro diversa divisione vel compositione diversa apparent, iam alba, iam iterum nigra, hinc utrum natura sua alba sint necne, vel alterius coloris aut nullius, certo non posse affirmari.

h) ἐν τῷ καθ' ὑπερβολήν] hic ponendum comma, neque enim coniungenda haec, ut in Genevensi edit. factum, cum sequentibus ἀκαριαία παραλαμβάνεσθαι. Salmasius cogitavit traiectione sanandum esse hunc locum sic: ἐν τῷ καθ' ὑπερβολήν παραλαμβάνεσθαι, ἀκαριαία μὴ λυπεῖν. sed sola disunctio huic loco facile medetur, ut transpositione illa non sit opus.

τῶν ἐκτὸς ὑποκειμένων¹⁾ ὑπαρξιν. διόπερ εἰκότως ἂν καὶ οὗτος P 35 ὁ τρόπος εἰς ἐποχὴν ἡμᾶς περιάγοι μὴ δυναμένους εἰλικρινῶς ἀποφῆνυσθαι περὶ τῆς φύσεως τῶν ἐκτὸς ὑποκειμένων.

Περὶ τοῦ ὀγδόου²⁾ τρόπου.

Ὅγδοός ἐστι τρόπος ὁ ἀπὸ τοῦ πρὸς τι, καθ' ὃν συνάγομεν 135 ὅτι ἐπεὶ πάντα ἐστὶ πρὸς τι, περὶ τοῦ τίνα ἐστὶν ἀπλῶς³⁾ καὶ ὥς πρὸς τὴν φύσιν, ἐφῆξομεν. ἐκεῖνο δὲ χρὴ γινώσκειν ὅτι ἐνταῦθα, ὡσπερ καὶ ἐν ἄλλοις, τῷ ἐστὶ καταχρώμεθα ἀντὶ τοῦ φαίνεται⁴⁾. δυνάμει⁵⁾ τοῦτο λέγοντες, πρὸς τι πάντα φαίνεται. τοῦτο δὲ διχῶς λέγεται, ἅπαξ μὲν ὥς πρὸς τὸ κρῖνον (τὸ γὰρ ἐκτὸς ὑποκείμενον καὶ κρινόμενον πρὸς τὸ κρῖνον φαίνεται)· καθ' ἕτερον δὲ τρόπον πρὸς τὰ συνθεωρούμενα, ὥς 136 τὸ δεξιὸν πρὸς τὸ ἀριστερόν. ὅτι δὲ πάντα ἐστὶ πρὸς τι, ἐπελογισάμεθα μὲν καὶ ἐμπροσθεν⁶⁾, οἷον κατὰ τὸ κρῖνον, ὅτι πρὸς τόδε τὸ ζῶον καὶ τόνδε τὸν ἄνθρωπον καὶ τήνδε τὴν αἵσθησιν ἕκαστον φαίνεται καὶ πρὸς τοιάνδε περίστασιν. κατὰ

fuse tantum percipiamus, ideoque non ab re hic etiam modus ad assensionem cohibendam nos redigat, ut qui pure de natura externi cuiusque subiecti pronuntiare non valeamus.

De octavo modo.

135. Octavus est modus Ex relatione ad aliquid, secundum quem colligimus, nos, quum omnia sint ad aliquid, de hoc, quatenam sint per se et secundum naturam suam, assensum retenturos. illud autem sciendum, nos hic sicut et aliis in locis voce est abuti pro eo quod apparet. quum perinde sit ac si diceremus, omnia ad aliquid apparere. hoc autem bifariam dicitur, uno quidem modo, ut ad iudicans, nam externum subiectum et quod diiudicatur, iudicanti apparet: altero autem modo, ad ea quae simul in contemplationem veniunt, ut dextrum ad sinistrum. 136. omnia autem esse ad aliquid, iam in superioribus disputavimus nimirum ad iudicans, quia huic animali et huic homini et huic sensui singula apparent, et pro tali affectione

i) τῶν ἐκτὸς ὑποκειμένων] ἐκτὸς quod in editis exciderat, revocavi ex interprete et mss.

k) περὶ τοῦ ὀγδόου] hic Laërtio 9 87 est modorum Scepticorum de- P 35 cimus, Phavorino fuit nonus. sed Aenesidemum in ordine suo secutus Sextus videtur, ut ex eodem Laërtio apparet cuius haec sunt verba: τὸν ἔννατον (τρόπον) Φαβωρίνος ὀγδοόν. Σέξτιος δὲ καὶ Διγενήδηνος δέκατον. ἀλλὰ καὶ τὸν δέκατον Σέξτιος ὀγδοόν φησι, Φαβωρίνος δὲ ἔννατον.

l) ἀπλῶς] in ms V et G ἀπολύτως sensu eodem. alibi εἰλικρινῶς, ψιλῶς.

m) φαίνεται] est pro videtur. infra sect. 198 et libro contra Ethicos sect. 19.

n) δυνάμει] vide ad sect. 10.

o) καὶ ἐμπροσθεν] supra sect. 39, ubi ostendit omnes modos scepticos ad unum illum τῶν πρὸς τι referri. atque Gellio etiam teste 11 5 omnes omnino res quae sensus omnium movent τῶν πρὸς τι esse dicunt Sceptici. id verbum significat, nihil esse quicquam quod ex sese constet, nec quod habeat vim propriam et naturam, sed omnia prorsum ad aliquid referri: taliaque videri esse, qualis sit eorum species dum videntur, qualiaque apud sensus nostros quo pervenerunt creantur: non apud sese, unde profecta sunt. in eandem sententiam disputat Socrates apud Platonem in Theaeteto.

δὲ τὰ συνθεωρούμενα, ὅτι πρὸς τήνδε τὴν ἐπιμίξιν καὶ τόνδε τὸν τρόπον καὶ τὴν σύνθεσιν τήνδε καὶ τὴν ποσότητα καὶ τὴν
 137 θέσιν ἑκαστον φαίνεται. καὶ ἰδίᾳ δὲ ἐνδέχεται συνάγειν ὅτι πάντα ἐστὶ πρὸς τι τόνδε τὸν τρόπον· πότερον διαφέρει τῶν πρὸς τι τὰ κατὰ διαφορὰν^{π)} ἢ οὐ; εἰ μὲν οὐ διαφέρει, καὶ αὐτὰ πρὸς τι ἐστὶν· εἰ δὲ διαφέρει, ἐπεὶ πᾶν τὸ διαφέρον πρὸς τί ἐστιν (λέγεται γὰρ πρὸς ἑκείνο οὐ διαφέρει), πρὸς τί ἐστιν τὰ
 138 κατὰ διαφορὰν. τῶν δὲ ὄντων τὰ μὲν ἐστὶν ἀνωτάτω γένη κατὰ τοὺς δογματικούς^{γ)}, τὰ δ' ἔσχατα εἶδη, τὰ δὲ γένη καὶ εἶδη πάντα δὲ ταῦτά ἐστι πρὸς τι· πάντα ἄρα ἐστὶ πρὸς τι.
 P 36 ἔτι τῶν ὄντων τὰ μὲν ἐστὶ πρόδηλα τὰ δὲ ἄδηλα, ὥς αὐτοὶ φασιν^{γ)}· καὶ σημαίνοντα μὲν τὰ φαινόμενα, σημαίνοντα δὲ ὑπὸ τῶν φαινομένων ἄδηλα. ὅψις γὰρ κατ' αὐτοὺς τῶν ἀδῆλων τὰ φαινόμενα^{δ)}. τὸ δὲ σημαῖνον καὶ τὸ σημαίνον ἐστὶ
 139 πρὸς τι· πρὸς τι ἄρα ἐστὶ πάντα. πρὸς τοῦτοις τῶν ὄντων τὰ μὲν ἐστὶν ὁμοία, τὰ δὲ ἀνόμοια, καὶ τὰ μὲν ἴσα, τὰ δὲ ἄνισα· ταῦτα δὲ ἐστὶ πρὸς τι· πάντα ἄρα ἐστὶ πρὸς τι. καὶ ὁ λέγων

sive habitudine, ad ea autem quae simul in contemplationem veniunt, quia pro hac commistione et pro hoc modo et compositione hac et quantitate et positione unumquodque apparet. 137. sed et propria ratione colligi potest, omnia esse ad aliquid hoc pacto, utrum quae differenter ab aliis et absolute intelliguntur, diversa sunt ab his quae sunt ad aliquid, an non? si diversa non sunt, ergo et ipsa sunt ad aliquid. si autem differunt, quoniam omne quod differt, ad aliquid est (dicitur enim ejus respectu a quo differt) ad aliquid sunt ea quae differenter ab aliis et absolute intelliguntur. 138 iam vero et eorum quae esse habent, alia quidem sunt suprema genera, iuxta Dogmaticos, alia autem infimae species, alia vero et genera et species, omnia autem haec sunt ad aliquid. nihil ergo est quod non sit ad aliquid, praeterea eorum quae existentia sunt, alia sunt manifesta, alia obscura ut ipsi aiunt. et significantia quidem esse ea quae apparent, significari autem ab apparentibus obscura, conspectum enim esse aiunt obscurorum ea quae apparent. quod autem significat et quod significatur, est ad aliquid. omnia igitur sunt ad aliquid. 139. ad haec eorum quae esse habent, alia sunt similia, alia dissimilia: alia rursus aequalia, alia inaequalia, haec autem sunt ad aliquid. omnia igitur sunt ad aliquid. et is quoque qui dicit omnia

p) τὰ κατὰ διαφορὰν] Dogmatici res omnes dividunt in absolutas et relatas sive relativas, ut in scholis loquimur. relatas vocant τὰ πρὸς τι, absolutas τὰ κατὰ διαφορὰν. Sextus noster libro 2 adversus Logicos sect. 37 et p. 249 ἐπεὶ οὖν δύο εἶδη τῶν πραγμάτων διαφορὰ, μὴ μὲν ἢ τῶν κατὰ διαφορὰν, δευτέρα δὲ ἢ τῶν πρὸς τί πως ἐχόντων. videntur autem dici κατὰ διαφορὰν, velut quae ita differunt ab aliis rebus ut constant per se, nec ab illis ullo modo dependeant. Sextus itaque ex hoc ipso colligit etiam illas annumerandas esse τοῖς πρὸς τι sive relatis, quoniam eo ipso quod diversa esse ac differre dicuntur, hoc non absolute de illis affirmatur, sed respectu illarum rerum a quibus ita differunt.

γ) κατὰ τοὺς δογματικούς] trita haec in scholis Peripateticorum et tironibus logices notissima.

P 36 γ) ὥς αὐτοὶ φασιν] de eadem distinctione rerum in πρόδηλα et ἄδηλα vide librum 2 adversus Logicos.

δ) τὰ φαινόμενα] Salmasius legit κατὰ τὰ φαινόμενα, sed omnes codices cum editis consentiunt, et locum consideranti apparebit nihil esse mutandum.

δὲ μὴ πάντα εἶναι πρὸς τι βεβαιοῖ τὸ πάντα εἶναι πρὸς τι. καὶ αὐτὸ γὰρ τὸ εἶναι πάντα πρὸς τι πρὸς ἡμᾶς εἶναι δείκνυσιν,^{ι)} καὶ οὐ καθόλου, δι' ὧν ἡμῖν ἐναντιοῦται. πλὴν ἄλλ' οὕτω πα- 140 ραστάντων ἡμῶν^{υ)} ὅτι πάντα ἐστὶ πρὸς τι, δῆλόν ἐστι τὸ λοιπὸν ὅτι, ὁποῖόν ἐστι ἑκαστον τῶν ὑποκειμένων κατὰ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν καὶ ἐλλεικρινῶς λέγειν οὐ δυνησόμεθα, ἀλλ' ὁποῖον φαίνεται ἐν τῷ πρὸς τι· ἀκολουθεῖ τὸ περὶ τῆς φύσεως^{ξ)} τῶν πραγμάτων δεῖν ἡμᾶς ἐπέχειν.

Περὶ τοῦ ἐννάτου τρόπου.

Περὶ δὲ τοῦ κατὰ τὰς συνεχεῖς ἢ σπανίους συγκυρήσεις 141 τρόπου, ὃν ἐννατον εἶναι λέγομεν τῇ τάξει, τοιαῦτά τινα διεξι-μεν· ὁ ἥλιος πολλῷ δήπου ἐκπληκτικώτερός ἐστιν ἀστέρος κομήτου. ἀλλ' ἐπεὶ τὸν μὲν ἥλιον συνεχῶς ὁρῶμεν, τὸν δὲ κομήτην ἀστέρα σπανίως, ἐπὶ μὲν τῷ ἀστέρι ἐκπλησσομεθα, ὥστε καὶ διοσημεῖαν αὐτὸν εἶναι δοκεῖν^{υ)}, ἐπὶ δὲ τῷ ἡλίῳ^{ξ)} οὐδαμῶς.

non esse ad aliquid, confirmat omnia esse ad aliquid. nam et hoc ipsum, omnia esse ad aliquid, ad nos esse ostendit, et non generale atque absolutum, siquidem ille nobis adversatur. 140. porro quum ita esse omnia ad aliquid ostendamus, manifestum iam est, nos quale sit unumquodque natura sua et pure, non posse dicere, sed quae appareat in relatione ad aliquid. ideo de rerum natura nos assensum sustinere his consentaneum est.

De nono modo.

141. De modo autem qui est ex crebro aut raro contingentibus (quem ordine nonum esse dicebamus) talia disputamus. sol multo certe maiorem obstupesciendi vim habet quam stella cometa; sed quoniam solem crebro videmus, raro autem stellam cometam, stella haec ita nos attonitos reddit, ut ea portendi etiam aliquid a diis putemus, at sol non item. quodai ima-

ι) πρὸς ἡμᾶς εἶναι δείκνυσιν] Sextus ait: quicumque adversus nos contendit, non esse omnia ἐκ τῶν πρὸς τι sive ad aliquid referri sive relationem habere, ille vel invitatus confirmat nostram sententiam, dum enim eidem contradicit, docet nobis Scepticis hanc esse, iisque qui nobiscum faciunt peculiarem opinionem, non omnibus communem hominibus, adeoque et ipsam ἐκ τῶν πρὸς τι.

υ) παραστάντων ἡμῶν] ita pro περιστάντων legendum esse, facile mihi Salmasius persuasit.

ξ) τὸ περὶ τῆς φύσεως] idem Salmasius: ὅτι περὶ τῆς φύσεως, quod mihi adversus codicum consensum non visum est necessarium: dicitur enim pro κατὰ τὸ περὶ τῆς φύσεως, cuius ellipseos exempla passim sunt obvia. [immo constructio est: ἀκολουθεῖς τὸ δεῖν ἡμᾶς ἐπέχειν περὶ τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων].

γ) ὥστε καὶ διοσημεῖαν αὐτὸν εἶναι δοκεῖν] a cometis significari ventorum intemperantiam atque imbrium Aristoteli visum lib 1 Meteorolog. c. 7, ex quo repetunt idem Seneca 7 28 quaest. Nat. et Plinius lib. 2 hist. c. 25. vide et Arati διοσημεῖα v. 360. praeter hanc tempestatis significationem alia longe atrociora mala portendere hominibus cometae iam pridem creduntur, et Claudianum si audimus, nunquam coelo spectatus impune cometes, de bello Getico vers. 243. hoc cum multi in dubium vocaverint philosophi prisca recentique aetate, nemo maiore contentione nemo acutius oppugnavit Petro Bailio, cuius cogitata occasione praegrandis cometae qui a. 1680 innumeros suspensos reddidit, Gallice semel iterumque edita leguntur.

ζ) ἐπὶ δὲ τῷ ἡλίῳ] Cicero ad Herennium 3 22 Solis exortus curvus occasus nemo admiratur, propterea quod quotidie fiunt: at eclipses solis mirantur, quia raro accidunt: et solis eclipses magis mirantur, quam lunae, quoniam haec crebriores sunt.

ζαν μέντοι γε ἐννοήσωμεν τὸν ἥλιον σπανίως μὲν φαινόμενον, σπανίως δὲ δυνάμενον, καὶ πάντα μὲν ἀθρόως φωτίζοντα, πάντα δὲ ἐξαίφνης ἐπισκιάζεσθαι ποιοῦντα, πολλὴν ἐκπληξιν ἐν τῷ
 142 πρᾶγματι θεωρήσομεν. καὶ ὁ σεισμός^{α)} δὲ οὐχ ὁμοίως θορυβεῖ τοὺς τε πρῶτον αὐτοῦ πειρωμένους καὶ τοὺς ἐν ἔθρῳ τούτῳ γεγεννημένους. πόσῃ δὲ ἐκπληξιν ἀνθρώπων φέρεται θάλασσα^{β)} πρῶτον ὀφθεῖσα; ἀλλὰ καὶ κάλλος σώματος ἀνθρωπίνου πρῶτον μὲν ἐξαίφνης θεωρούμενον συγκινεῖ μᾶλλον ἡμᾶς ἢ ἐν ἔθρῳ τοῦ ὁρᾶσθαι^{γ)} γένοιτο. καὶ τὰ μὲν σπάνια τίμια εἶναι δοκεῖ, τὰ δὲ σύντροφα ἡμῖν καὶ ἔμπορα οὐδαμῶς. ἐὰν γοῦν ἐννοήσωμεν τὸ ἔδωρ σπανίζον, πόσῃ ἂν τῶν τιμῶν εἶναι δοκούντων^{δ)} ἀπάντων τιμιώτερον ἡμῖν φανείη; ἢ ἐὰν ἐνθυμηθῶμεν τὸν χρόνον ἀπλῶς ἐπὶ τῆς γῆς ἐρριμμένον πολὺν παραπλησίως τοῖς λίθοις^{ε)}, τίμιν δόξομεν ἔσεσθαι τοῦτον τίμιον ἢ κατάκλειστον^{ς)}
 144 οὕτως; ἐπεὶ οὖν τὰ αὐτὰ πρᾶγματα παρὰ τὰς συνεχεῖς ἢ σπανίους περιπτώσεις ὅτε μὲν ἐκπληκτικὰ ἢ τίμια, ὅτε δὲ οὐ τοιαῦτα εἶναι δοκεῖ, ἐπιλογιζόμεθα ὅτι ὁποῖον μὲν φαίνεται τούτων ἕκαστον μετὰ συνεχοῦς περιπτώσεως ἢ σπανίας, ἴσως δυνησόμεθα λέγειν· ψιλῶς δὲ ὁποῖόν ἐστιν ἕκαστον τῶν ἐκτὸς ὑποκειμέ-

ginemur solem raro apparentem, raro occidentem, et ubi simul omnia illustrarit, deinde repente omnibus rursus tenebras inducentem: reperiemus in hac re unde valde obstupesciamus. 142. sed et terrae motus aliter turbat eos qui tum primum ipsum experiuntur, aliter eos qui illi assuefacti fuerint. quantum vero quis obstupescit ad primum maris conspectum? iidem corporis humani pulchritudo, quae cernitur primum et repente, magis nos commovet, quam quae a nobis cerni solita fuerit. 143. iam et quae rara sunt, habentur in pretio, at ea inter quae vivimus, et ea quae sunt in medio posita, nequaquam. nam si aquam raro reperiri imaginemur, quanto ea pretiosior esse nobis videatur omnibus quae in pretio habemus? aut si imaginemur multum auri temere humi iacere proiectum perinde atque lapides, cui adeo pretiosum ipsum fore existimabimus, aut a quo tam sollicitè inclusum et asservatum iri? 144. quum ergo res eadem ob frequentiam aut raritatem aliquando admiratione dignae aut pretiosae, aliquando vero non tales esse putentur, hinc colligimus, nos, quale appareat horum unumquodque, prout frequenter aut raro contigerit, fortasse dicturos: nude autem et simpli-

α) καὶ ὁ σεισμός] eadem Laërtius 9 87 ex Sexto nostro, ut opinor.

β) φέρεται θάλασσα] malebat Salmasius ἔφερε et mox συνεκίνηει.

γ) ἂν γένοιτο?

P 37 δ) τιμῶν εἶναι δοκούντων] sic recte Salmasius, quod codicum mss suffragio video confirmari. male in editis erat δοκεῖ τῶν. quae porro de aqua hoc loco Sextus, videntur alludere ad illud Platonis Euthydemus [p. 304 B], laudatum etiam magno Erasmo in adagio rarum carum: τὸ γὰρ σπάνιον, ὡς Εὐθύδημος, τίμιον, τὸ δὲ ἔδωρ εὐανότατον ἀριστον ὃν ὡς ἔφη Πίνδαρος.

ε) παραπλησίως τοῖς λίθοις] de temporibus Salomonis scriptor sacer 3 Reg. 10 27 καὶ ἔδωκεν ὁ βασιλεὺς τὸ χρυσὸν καὶ τὸ ἀργύριον ἐν Ἱερουσαλὴμ ὡς λίθους. eadem leguntur 2 Paralipom. 1 15, 9 27. pro παραπλησίως in V et S reperio παραπλησίως.

ς) κατάκλειστον] Salmasius et Tertullianum de pallio p. 129 observavit non modo Graecis κατάκλειστον vocari quicquid ita pretiosum est, ut servari diligenter et haberi sub clave clausumque teneri mereatur sed et latinum scriptorem Appulejum vestem cataclistam dixisse pro pretiosa et in arca condi servarique solita, locus est 11 Milesiarum.

νων οὐκ ἔσμεν δυνατοὶ φάσκειν. καὶ διὰ τοῦτον οὖν τὸν τρόπον περὶ αὐτῶν ἐπέχομεν.

Περὶ δεκάτου τρόπου.

Δεκάτος ἐστὶ τρόπος¹⁾, ὃς καὶ μάλιστα συνέχει πρὸς τὰ 145 ἠθικά, ὃ παρὰ τὰς ἀγωγὰς καὶ τὰ ἔθνη καὶ τοὺς νόμους καὶ τὰς μυθικὰς πίστεις καὶ τὰς δογματικὰς ὑπολήψεις. ἀγωγή²⁾ μὲν οὖν ἐστὶν αἵρεσις βίου ἢ τινος πράγματος περὶ ἓνα ἢ πολλοὺς γινόμενη, ὅσον περὶ Διογένην ἢ τοὺς Λάκωνας. νόμος δὲ 146 ἐστὶν ἔγγραφος συνθήκη³⁾ παρὰ τοῖς πολιτενομένοις, ἣν ὁ παραβαίνων κολάζεται. ἔθος δὲ ἡ συνήθεια (οὐ διαφέρει γὰρ) πολλῶν ἀνθρώπων κοινὴ πράγματός τινος παραδοχή, ἣν ὁ παραβὰς οὐ πάντως κολάζεται· ὅσον νόμος ἐστὶ τὸ μὴ μοιχεύειν, ἔθος δὲ ἡμῖν τὸ μὴ δημοσίᾳ γυναικὶ μίγνυσθαι. μυθικὴ δὲ 147 πίστις ἐστὶ πραγμάτων ἀγενήτων τε καὶ πεπλασμένων παραδοχή, οἷά ἐστιν ἄλλα τε καὶ τὰ περὶ τοῦ Κρόνου⁴⁾ μυθεύμενα· ταῦτα γὰρ πολλοὺς εἰς πίστιν ἄγει. δογματικὴ δὲ ἐστὶν ὑπόληψις παραδοχὴ πράγματος δι' ἀναλογισμοῦ ἢ τινος ἀποδείξεως κρατύνεσθαι δοκοῦσα· ὅσον ὅτι ἄτομά ἐστι τῶν ὄντων στοιχεῖα ἢ ὁμοιομερῆ, ἐλάχιστα⁵⁾ ἢ τινα ἄλλα. ἀντιτίθεμεν P 38 148

citer, quale sit unumquodque externorum subiectorum, minime. itaque propter hunc etiam modum de illis assensum retinemus.

De decimo modo.

145. Decimus vero modus ad moralia maxime spectat, quippe qui sit ex institutis et consuetudinibus et legibus fabulosisque persuasionibus ac dogmaticis opinionibus. institutum igitur est electio vitae aut alicuius rei quae ab uno aut a multis suscipitur, ut a Diogene aut Lacedaemoniis. 146. lex autem est pactum scriptum a rei publicae moderatoribus, quod qui transgreditur, punitur. mos autem vel consuetudo (nihil enim differunt) est communis multorum assensus rei alicuius comprobatio, quam qui transgreditur, non protinus etiam punitur; verbi gratia, lex est, non committendum esse adulterium, consuetudo autem nobis, non congregi cum uxore in pro-patulo. 147. fabulosa autem persuasio est fictarum rerum et quae numquam fuerunt, approbatio, qualia sunt cum alia tum eae quae de Saturno narrantur fabulae; hae enim apud vulgus fidem impetrant. dogmatica autem opinio est approbatio alicuius rei quae rationatione aut aliqua demonstratione confirmari videtur; verbi gratia, atoma sive individua esse omnium rerum elementa, aut similibus partibus constantia, minima, aut aliqua alia. 148. opponimus autem horum generum unumquodque, interdum quidem sibi ipsi, interdum cuivis alio-

f) Δεκάτος ἐστὶ τρόπος] Laërtio quintus, quem si placet vide 9 83.

g) ἀγωγή] duo genera ἀγωγῆς hoc loco Sextus facit, unum περὶ ἓνα, uno magistro, v. g. si quis Diogenis Cynici institutum sequatur, cui infra opponit institutum Aristippi. aliud περὶ πολλούς, ut si quis austeram Laconum disciplinam, qua iuvenes illi instituebant, colat. de hac Spartanorum ἀγωγῇ (cui mollior Italorum infra opponitur) videndus Io. Meursius in Miscellaneis Laconicis, et Ez. Spanhemius ad orat. 1 Iuliani p. 98.

h) νόμος ἔγγραφος συνθήκη] sic et Aristoteles 3. Politic. confer Laërtium 3 86.

i) τὰ περὶ τοῦ Κρόνου] infra sect. 154 et lib. 3 c. 24. mox γὰρ post ταῦτα reposui ex mss.

k) ὅτι ἄτομα -- ἢ ὁμοιομερῆ, ἐλάχιστα] prima Democriti et Epicuri, SEXTUS EMPIR.

δὲ τούτων ἕκαστον ὅτε μὲν ἐαυτῷ ὅτε δὲ τῶν ἄλλων ἑκάστω, οἷον ἔθος μὲν ἔθει οὕτως· τινὲς τῶν Αἰθιοπῶν σιτίζουσι τὰ βρέφη¹⁾, ἡμεῖς δ' οὐ· καὶ Πέρσαι μὲν ἀνδοβαφεῖ ἐσθῆτι καὶ ποδήρει²⁾ χρῆσθαι νομίζουσιν εὐπρεπὲς εἶναι, ἡμεῖς δὲ ἀπρεπὲς· καὶ οἱ μὲν Ἰνδοὶ³⁾ ταῖς γυναιξὶ δημοσίᾳ μίγνυνται, οἱ δὲ πλείστοι τῶν ἄλλων αἰσχρὸν τοῦτο εἶναι ἡγοῦνται. νόμον δὲ νόμῳ οὕτως ἀντιτίθεμεν· παρὰ μὲν τοῖς Ῥωμαίοις⁴⁾ ὁ τῆς πατρὸς ἀποστάς οὐσίας οὐκ ἀποδίδωσι τὰ τοῦ πατρὸς χρεῖα, παρὰ δὲ τοῖς Ῥοδίοις⁵⁾ πάντως ἀποδίδωσι· καὶ ἐν μὲν Ταύροις τῆς Σκυθίας⁶⁾ νόμος ἦν τοὺς ξένους τῇ Ἀρτέμιδι καλλιερεῖσθαι, παρὰ δὲ ἡμῖν ἀνθρώπων ἀπειροῦται πρὸς ἱερῷ φονεῖσθαι· ἀγωγὴν δὲ ἀγωγῇ, ὅταν τὴν Διογένης ἀγωγὴν ἀντιτιθῶμεν τῇ τοῦ Ἀριστίππου, ἢ τὴν τῶν Λακωνίων τῇ τῶν Ἰταλῶν. μυθικὴν δὲ πύ-

rum, exempli gratia consuetudinem quidem consuetudini sic: aliqui Aethiopum notis quibusdam infantes compungunt, nos autem minime. et Persae vesie variis coloribus picta et talari uti decorum esse existimant, nos autem indecorum. item Indi quidem cum uxoribus in propatulo congregiuntur, alii autem plurimi hoc turpe existimant. 149. legem autem legi sic opponimus: apud Romanos quidem qui paternis bonis renunciat non persolvit patris nomina, apud Rhodios autem persolvere cogitur, et in Tauris Scythiae lex erat peregrinos Dianae immolari, apud nos autem hominem in templo interfici vetitum est. 150. institutum autem instituto, quum Diogenis institutum opponimus Aristippi instituto, aut Lacedaemoniorum institutum Italorum instituto. fabulosam autem persuasionem persuasioni fabulosae, quum

altera Anaxagorae, tertia Diodori Croni fuit sententia, ut noster infra lib. 3 cap. 4.

P 38 1) σιτίζουσι τὰ βρέφη] de hoc more Aethiopum infantes suos caetero iuventium, qui etiamnum apud eos vigere traditur, videndus Iosephus Scaliger 7 de emendatione temporum p. 682. vide etiam si lubet quae dixi lib. 1 Bibliothecae Graecae cap. 32 p. 211. caeterum quae hoc loco et infra lib. 3 sect. 199 seq. de variis et pugnantibus populorum consuetudinibus noster colligit, illa plurimum haud dubie augeri possent, si exstarent Chrysippi in omni memoria (ut ait Cicero lib. 1 c. 45 Tusculanae) curiosi viri, sex libri κατὰ συνήθειας, in quibus Stoici iactabant plura esse in medium allata quam omnes usquam Academici adversus consuetudinem et sensuum iudicium disputassent, atque Plutarchus p. 1036 de Stoicorum repugnantibus, Chrysippum se ipso fuisse inferiorem cum aliud opus pro afferenda consuetudine recepta vindicandoque sensuum iudicio edidisset.

m) ἀνδοβαφεῖ ἐσθῆτι καὶ ποδήρει] vide quae infra ad lib. 3 sect. 201 tum viri docti ad Iustinum 12, 38 et Curtium 6 6 4 et illustris Ezech. Spanhemius ad Aristophanis Plutum v. 530.

n) οἱ μὲν Ἰνδοὶ] infra lib. 3 cap. 34.

o) παρὰ μὲν τοῖς Ῥωμαίοις] lege 20 Digestis de acquirenda et omittenda hereditate (lib. 29 tit. 2.).

p) παρὰ δὲ τοῖς Ῥοδίοις] notat hanc inter alias complures Rhodiorum leges Iohannes Meursius lib. 1 de Rhodo cap. 21.

q) ἐν μὲν Ταύροις τῆς Σκυθίας] Ammianus Marcellinus 22 8 de Tauricae insulae incolis: diis hostiis litantes humanis et immolantes advenas Dianae quae apud eos dicitur Oreioche (Ὀρειόχθρα apud Antoninum Liberalem c. 27.) caesorum capita fani parietibus praefigebant, velut fortium perpetua monumenta facinorum. confer nostrum infra 3 24.

στὴν πίστιν μυθικῇ, ὅταν ὅπου μὲν τὸν Ἄλα μυθεύεσθαι⁷⁾ πατέρα ἀνδρῶν τε θεῶν τε, ὅπου δὲ τὸν Ὠκεανὸν λέγοντες⁸⁾,

Ὠκεανὸν τε θεῶν γένεσιν⁹⁾ καὶ μητέρα Τηθύν.

δογματικὰς δὲ ὑπολήψεις ἀλλήλαις ἀντιτίθεμεν, ὅταν λέγωμεν 151 τοὺς μὲν ἐν εἶναι στοιχείῳ¹⁾ ἀποφαίνεσθαι, τοὺς δὲ ἀπειρα, καὶ τοὺς μὲν θνητὴν τὴν ψυχὴν, τοὺς δὲ ἀθάνατον, καὶ τοὺς μὲν προνοία θεῶν διοικεῖσθαι τὰ καθ' ἡμᾶς, τοὺς δὲ ἀπρονοήτως. τὸ ἔθος δὲ τοῖς ἄλλοις ἀντιτίθεμεν οἷον νόμῳ μὲν, 152 ὅταν λέγωμεν παρὰ μὲν Πέρσαις²⁾ ἔθος εἶναι ἀρρενομιξίαις χρῆσθαι, παρὰ δὲ Ῥωμαίοις ἀπαγορεύεσθαι νόμῳ τοῦτο πρόβιαι· καὶ παρ' ἡμῖν μὲν τὸ μοιχεύειν ἀπειροῦσθαι, παρὰ δὲ Μασσα- P 39 γέταις³⁾ ἀδιαφορίας ἔθει παραδεδοῦσθαι, ὡς Εὐδοξὸς ὁ Κνίδιος ἱστορεῖ ἐν τῷ πρώτῳ τῆς περιόδου. καὶ παρ' ἡμῖν μὲν ἀπαγορεύεσθαι μητροσὶ μίγνυσθαι, παρὰ δὲ τοῖς Πέρσαις ἔθος εἶναι, μάλιστα οὕτως γαμεῖν⁴⁾. καὶ παρ' Αἰγυπτίοις⁵⁾ δὲ τὰς

dicimus interdum Iovem in fabulis appellari patrem hominumque deumque, interdum vero Oceanum ut

Oceanum divum patrem matrem quoque Tethyn.

151. dogmaticas autem opiniones inter se opponimus, quum dicimus alios unum esse elementum pronunciare, alios infinita, et alios mortalem esse animam, alios immortalem, et alios quidem providentia deorum gubernari quae apud nos sunt, alios autem providentia nulla regi affirmare. 152. consuetudinem autem aliis generibus opponimus ut legi, quum dicimus apud Persas quidem consuetudinem esse uti venere mascula, apud Romanos autem lege prohibitum esse eius usum, item apud nos adulterium vetitum esse, apud Massagetas autem consuetudine illud receptum esse, tamquam rem indifferentem, ut Eudoxus Cnidius in primo libro circuitionis sive descriptionis terrae commemorat, et apud nos vetitum esse cum matre concumbere, Persarum autem moribus vel maxime permitti hoc coniugium, et apud Aegyptios cum

r) τὸν Ἄλα μυθεύεσθαι] male editum erat διαμυθεύεσθαι. notum Homero et Orpheo Iovem dici πατέρα ἀνδρῶν τε θεῶν τε, quod imitatus Ennius et ex Ennio Virgilius

divum pater atque hominum rex.

[*] immo: λέγωμεν.]

s) Ὠκεανὸν τε θεῶν γένεσιν] Iliad ξ 201, ex quo loco Virgilius 4 Georgic. 382 Oceanum patrem rerum dixit. per matrem Thetyn terram intelligi notat ad Homeri locum Eustathius. γένεσις causam materialem denotat, ut Barnesius docet ex illo: Ἱπποὶ μὲν σπηλαίων γένεσις, ταῦροι δὲ μελισσέων.

t) τοὺς μὲν ἐν εἶναι στοιχείῳ] de his qui unum vel plura vel etiam innumerabilia dixere elementa, noster infra lib. 3 sect. 30 seq. et lib. 2 contra Physicos.

u) παρὰ μὲν Πέρσαις] non Persis sed confinibus Καρμανοῖς hoc tribuit noster infra 3 sect. 199. atque diserte Curtius 10 3 non moris esse Persis mares ducere qui stupro effeminarentur. et Ammianus 23 ult. puerilium stuprorum expertes esse Persas testatur.

x) παρὰ δὲ Μασσαγέταις] idem de Massagetis atque eodem Eudoxi P 69 libro laudato tradit Laërtius 9 83. Eudoxi περίοδος τῆς γῆς pluribus constabat libris, nam sextum Athenaeus, septimum Porphyrius laudat.

y) μάλιστα οὕτως γαμεῖν] multa de hoc Persarum incesto more viri docti ad Curtium 8 2 19. Menagius ad prooemium Laërtii c. 7 et Iohannes Seldenus 7 12 de iure Naturae secundum mores Hebraeorum.

z) καὶ παρ' Αἰγυπτίοις] vide quae viri docti ad haec Minucii Felicis in Octavio c. 31 ius est apud Persas misceri cum matribus: Aegyptiis et Athenis cum sororibus legitima connubia. vide etiam Desiderium Rerum

153 ἀδελφὰς γαμοῦσιν, ὃ παρ' ἡμῖν ἀπείρηται νόμῳ. ἀγωγὴ δὲ
 ἔθος ἀντιτίθεται, ὅταν οἱ μὲν πολλοὶ ἄνθρωποι ἀναχωροῦντες
 μινύωνται ταῖς ἑαυτῶν γυναιξί, ὃ δὲ Κράτης τῇ Ἰππαρχίᾳ^{a)}
 δημοσίᾳ. καὶ ὁ μὲν Διογένης ἀπο ἔξωμίδος^{b)} περιήει, ἡμεῖς δὲ
 154 ὡς εἰώθαμεν. μυθικὴ δὲ πίστις, ὡς ὅταν λέγωσιν οἱ μῦθοι ὅτι
 ὁ Κρόνος κατήσθιεν αὐτοῦ τὰ τέκνα, ἔθους ὄντος ἡμῖν προ-
 νοεῖσθαι παίδων. καὶ παρ' ἡμῖν μὲν συνήθεια ὡς ἀγαθοῦς καὶ
 ἀπαθεῖς κακῶν σέβειν τοὺς θεοὺς, τιτρωσκόμενοι^{c)} δὲ καὶ φθο-
 155 νοῦντες ἀλλήλοις^{d)} ὑπὸ τῶν ποιητῶν εισάγονται. δογματικῇ
 δὲ ὑπολήψει, ὅταν ἡμῖν μὲν ἔθος ἢ παρὰ θεῶν αἰτεῖν τὰ
 ἀγαθὰ, ὃ δὲ Ἐπίκουρος λέγει μὴ ἐπιστρέφειν ἡμῶν τὸ θεῖον.
 P 40 καὶ ὅταν ὁ μὲν Ἀρίστιππος^{e)} ἀδιάφορον ἡγήται τὸ γυναικίαν
 ἀμφιένυσθαι στολήν, ἡμεῖς δὲ αἰσχρὸν^{f)} τοῦτο ἡγώμεθα εἶναι.

sororibus contrahunt nuptias, quod apud nos lege interdictum est. 153. in-
 stituto autem consuetudo opponitur, ut quum vix quisquam reperiatur qui
 non secedat congressurus cum uxore, Crates tamen cum Hipparchia in pu-
 blico congregiatur. et Diogenes quidem brachio extra pallium exserto tunica
 nulla indutus obambulabat, nos autem consueto more utimur. 154. fabulosae
 autem persuasioni, ut quod dicunt fabulae comedisse Saturnum suos libe-
 ros, quum mos sit apud nos liberorum curam gerere. et nos quidem con-
 suevimus venerari deos ut bonos nullisque malis obnoxios, at vulnerari et
 invidere alium alii inducuntur a poetis. 155. dogmaticae autem opinioni,
 quum nobis quidem mos sit a diis bona petere, Epicurus autem deum curam
 nostri gerere neget. item quum Aristippus rem indifferentem esse existimet
 vestem muliebrem gestare, nos autem illud turpe esse existimemus. 156 in-

dam lib. 1 Adversariorum capite 12, Henr. Valesium ad Excerpta Pei-
 resciana p. 12.

a) ὃ δὲ Κράτης τῇ Ἰππαρχίᾳ] idem de Cratete Cynico repetit noster
 infra 3 24 et testantur Laërtius 6 97, Lactantius, Theodoritus aliique.

b) ἀπο ἔξωμίδος] pallio solo, tunica nulla utebatur Diogenes Cyni-
 cus, illudque pallium ita humero dextro subiciebat, ut ipse humerus
 exsertus ac nudus exstaret, quemadmodum docet Salmasius ad Tertul-
 liani de pallio librum p. 213, 372 et 395. atque luculentius patet ex
 Diogenis Cynici imagine apud Fulvium Ursinum. dicitur autem ἔξωμίδος
 vestimentum quod ὤμων sive humerum relinquit exsertum sive ἔξέχοντα.
 Gellius 7 12 exomidas vocat citra humerum desinentes, Festus: exsertis
 humeris. speciatim de philosophis Cynicis Diogenis habitum imitantibus
 Chrysostomus homil. 2 in epist. ad Romanos: οἱ τοὺς βαθεῖς πώγωνας
 ἔλκοντες καὶ τὰς ἔξωμίδας ἀναβεβημένοι.

c) τιτρωσκόμενοι] ita apud Homerum de vulnerata Venere Iliad. 2.
 339 ὅς ἐδ' ἄμβροτον αἶμα θεοῖο Ἰχὼρ οἷός περ τε θεῖα μακάρεσσι θεοῖσι.

d) φθοροῦντες ἀλλήλοις] huius quoque rei frequentia apud Homerum
 exstant exempla. ac notum sane non poetas modo sed et alios scripto-
 res diis invidiam tribuisse, neque adversus se invicem tantum, sed
 etiam erga res humanas, qua permoti sublimem fortunam deicerent
 summamque imis mutarent. vide Xerxis orationem apud Herodotum 4
 10 p. 388. huius opinionis etiam in Christianis scriptoribus vestigia no-
 tant Casaubonus ad Epistolam Gregorii Nysseni p. 70 seq. et Lud. An-
 tonius Muratorius in Anecdotis Graecis p. 23.

e) Ἀρίστιππος] vide infra 3 24.

f) ἡμεῖς δὲ αἰσχρὸν] apud Graecos Romanosque et plerasque omnes
 gentes cultiores turpe habitum promiscuas viris et feminis gestari ve-
 stes, ut notant viri docti ad Deuteronom. 22 6 et ad Tacitum 3 An-
 nal. 53 6. videndus etiam Berneggerus quest. 89 ad verba Taciti de

ἀγωγὴν δὲ ἀντιτίθεμεν νόμῳ μὲν οὕτως· νόμον ὄντος μὴ ἔξε- 156
 ναι τύπτειν^{g)} ἄνδρα ἐλεύθερον καὶ εὐγενῆ, οἱ παγκρατιασταὶ^{h)}
 τύπτουσιν ἀλλήλους διὰ τὴν ἀγωγὴν τοῦ κατ' αὐτοὺς βίου· καὶ
 ὅταν ἀπειρημένου τοῦ ἀνδροφονεῖν οἱ μονομάχαι ἀναιρῶσιν ἀλ-
 λήλους διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. μυθικὴν δὲ πίστιν ἀγωγὴ ἀντι- 157
 τίθεμεν, ἐπειδὴν λέγομεν ὅτι οἱ μὲν μῦθοι παρὰ τῇ Ὀμφάλῃ
 τὸν Ἡρακλέα λέγουσιν

εἰριά τε ζάλεινⁱ⁾ καὶ δουλοσύνης ἀνέχεσθαι,

καὶ ταῦτα ποιῆσαι ἄπερ οὐδ' ἂν μετρίως προσηρημένος ἐποίησεν
 ἂν τις. ἡ δὲ ἀγωγή τοῦ βίου τοῦ Ἡρακλέος ἦν γενναία. δο- 158
 γματικῇ δὲ ὑπολήψει, ὅταν οἱ μὲν ἀθληταὶ ὡς ἀγαθοῦ τῆς
 δόξης ἀντιποιοῦμενοι ἐπίπνον ἀγωγὴν βίου δι' αὐτὴν ἐπαι-
 ρῶνται, πολλοὶ δὲ τῶν φιλοσόφων φαῦλον εἶναι τὴν δόξαν^{k)}
 δογματίζωσι. τὸν νόμον ἀντιτίθεμεν μυθικῇ μὲν πίστι, ὅταν 159
 οἱ μὲν ποιηταὶ εισάγωσι τοὺς θεοὺς καὶ μοιχεύοντας καὶ ἀρρε-
 νομιξίαις^{l)} χρωμένους, νόμος δὲ παρ' ἡμῖν κωλύει ταῦτα πρῶτ-

stitutum autem opponimus legi quidem sic, quum lex sit non licere pulsare
 hominem liberum et nobilem, bonis parentibus progenitum, pancratiastae
 alii alios pulsan propter vitae suae institutum. item quum velatum sit homi-
 cidium, gladiatores alii alios interficiunt ob eandem causam. 157 fabulosam
 autem persuasionem instituto opponimus, quum dicimus fabulis quidem pro-
 ditum esse Herculem apud Omphalen lanas carpsisse atque iugum servile
 tulisse et prorsus effeminati hominis opera egisse. at institutum vitae Her-
 culis generosum fuisse. 158. dogmaticae autem opinioni, quum athletae qui-
 dem gloriae ut rei bonae studio adducti propterea laboriosum vitae institu-
 tum deligant, multorum autem philosophorum dogma sit in rebus contem-
 nendis habendam esse gloriam. 159. legem vero fabulosae persuasioni oppo-
 nimus, quum poetae inducant deos adulteria committentes et praeposteram
 venerem exercentes, lex autem apud nos haec facere prohibeat. 160. do-

Germanis 17 2 nec alius feminis quam viris habitus. Guil. Beveregius
 ad canonem Gangrensem 13. Laërtius in Platone 3 86 pariter ἀγρᾶφ
 νόμῳ vetari scribit nudum procedere in publicum et viram muliebri
 veste uti.

g) μὴ ἔξεῖναι τύπτειν] notum illud Ciceronis quinto in Verrem c. 66
 facinus est vinciri civem Romanum, scelus verberari, prope parricidium
 necari.

h) παγκρατιασταὶ] non iniquitantes hoc loco intelliguntur sed cer-
 tatores pugno ferientes et calce atque erecto corpore invicem percu-
 tientes sive pellentes plaga ac πυκτομαχῶντες, ut ex Aristotele Quin-
 tiliano Luciano ac Suida hoc vocabulum interpretantur viri docti. vide
 ne alios iam tibi laudem, Samuelis Pitisci Lexicon Antiquitatum Roma-
 narum. vide et infra lib. 3 sect. 212.

i) εἰριά τε ζάλειν] versus Homeri Odys. X 423.

k) φαῦλον εἶναι τὴν δόξαν] vanum et volatile quiddam auraque mo-
 bilis, ut verbis dicam Senecae epist. 113.

l) ἀρρενομιξίαις] Theophilus Antiochenus: ἔτι μὲν καὶ τὰς στρυγιάς
 ἀρρενοποιῶντας ἐσηγήσαντο. καὶ πρῶτους γε τοὺς θεοὺς κηρύσσουσιν ἐν
 ἀρρήτοις μύθεσιν συγγίνεσθαι. Paulinus poemate ultimo adversus gentes
 vers. 62 de Iove: puerique nefandos venit in amplexus. Augustinus 4
 25 de C. D. iste (Iupiter) alienarum dicitur adulterator uxorum. iste
 pueri pulchri (Ganymedis) impudicus amator et raptor.

160 τιν. δογματικῇ δὲ ὑπολήψει, ὅταν οἱ μὲν περὶ Χρύσιππον^{μ)}
 ἀδιάφορον εἶναι λέγωσι τὸ μητράσιν ἢ ἀδελφαῖς μίγνυσθαι, ὃ
 161 δὲ νόμος ταῦτα κωλύει. μυθικὴν δὲ πίστιν δογματικῇ ὑπολή-
 ψει ἀντιτίθεμεν, ὅταν οἱ μὲν ποιηταὶ λέγωσι τὸν Δία^{ν)} κατελ-
 θόντα θνηταῖς γυναῖξιν μίγνυσθαι, παρὰ δὲ τοῖς Δογματικοῖς
 162 ἀδύνατον τοῦτο εἶναι νομίζεται, καὶ ὃ μὲν ποιητῆς^{ο)} λέγει ὅτι
 Ζεὺς διὰ τὸ πένθος τὸ ἐπὶ Σαρπηδὸνι αἱματοέσσας ψεκάδας
 κατέχευεν ἔραζε, δόγμα μὲντοι φιλοσόφων ἀπαθὲς εἶναι τὸ θεῖον.
 καὶ ὅταν τὸν τῶν Ἱπποκένταυρων μῦθον ἀναιρῶσιν ἀνυπαρξίας
 P 41 παράδειγμα^{ρ)} τὸν Ἱπποκένταυρον ἡμῖν φέροντες. πολλὰ μὲν
 163 οὖν καὶ ἄλλα ἐντὶν καθ' ἐκάστην τῶν προειρημένων ἀντιθέσεων
 λαμβάνειν παραδείγματα, ὥς ἐν συντόμῳ δὲ λόγῳ ταῦτα ἀρκέ-
 σει. πλὴν τοσαύτης ἀνωμαλίας πραγμάτων καὶ διὰ τούτου τοῦ
 τρόπου^{q)} δεικνυμένης, ὅποιον μὲν ἐστὶ τὸ ὑποκείμενον κατὰ
 τὴν φύσιν οὐχ ἔσομεν λέγειν, ὅποιον δὲ φαίνεται πρὸς τήνδε τὴν
 ἀγωγὴν ἢ πρὸς τόνδε τὸν νόμον ἢ πρὸς τόδε τὸ ἔθος καὶ
 τῶν ἄλλων ἕκαστον. καὶ διὰ τούτου οὖν^{ρ)} περὶ τῆς φύσεως
 τῶν ἐκτὸς ὑποκειμένων πραγμάτων ἐπέχειν ἡμᾶς ἀνάγκη. οὕτω
 μὲν οὖν διὰ τῶν δέκα τρόπων καταλήγομεν εἰς τὴν ἐποχὴν.

gmaticae autem opinioni, quum Chrysippus indifferens esse dicat cum matre
 aut sorore congregi, lex autem haec vetet. 161. fabulosam vero persuasio-
 nem dogmaticae opinioni opponimus, quum dicunt poëtae Iovem descendere
 et cum mortalibus mulieribus congregi, apud Dogmaticos autem hoc esse
 impossibile existimetur. 162. item cum dicat poëta Iovem prae luctu et
 maerore quem ob Sarpedonem conceperat sanguineas in terram guttas fu-
 disse, at dogma philosophorum sit nullis passionibus obnoxium esse deum.
 Item quum fabulam de Hippocentauris tollunt Hippocentaurum asserentes in
 exemplum rei haud existentis. 163. multa quidem certe alia in unaquaque
 supra dictarum oppositionum poterant exempla sumi, sed ut in compendiarie
 tractatione haec satis esse poterunt. porro quum tanta rerum discrepantia
 etiam per hunc modum ostendatur, quale quidem natura sit subiectum dicere
 non poterimus, sed duntaxat quale videatur ad hoc institutum aut ad hanc
 legem aut ad hunc morem et aliorum unumquodque. itaque propter hunc
 quoque modum de natura externorum subiectorum retinere nos assensum ne-
 cesse fuerit, sic ergo per decem hos modos ad assensus retentionem redigimur.

μ) οἱ μὲν περὶ Χρύσιππον] Chrysippus in opere de republica. vide
 infra lib. 3 sect. 205.

ν) τὸν Δία] epigramma vetus:

Ζεὺς κύκνος ταῦρος σάτυρος χουσὸς δι' ἔρωτα
 Αἴδης Εὐρώπης Ἀντιόπης Δανάης.

nota haec e Clemente Alex. Tertulliano, Commodiano, Arnobio et aliis
 adversus gentes scriptoribus Christianis, nec minus ex poetis ipsis et
 mythographis ethnicorum.

ο) ὃ μὲν ποιητῆς] Homerus Iliad. π. 459.

ρ) ἀνυπαρξίας παράδειγμα] philosophi frequenter in exemplum rei
 fictae ac commentitiae asserre solent tragelaphos chimaeras hippocen-
 tauros.

P 41 q) καὶ διὰ τούτου τοῦ τρόπου] τούτου restitui ex mss.

ρ) καὶ διὰ τούτου οὖν] intellige τρόπον, licet V habet διὰ τούτων,
 ut ad proxima referatur, ἀγωγὴν, νόμον, ἔθος. sed familiare nostro est
 ut ad τρόπον unumquemque ita concludat, sic sect. 128 καὶ κατὰ τοῦ-
 του οὖν τὸν τρόπον ὁρῶμεν. sect. 117 καὶ ὡς ἐπὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ.

ΚΕΦ. ιε'.

Περὶ τῶν πέντε τρόπων.

Οἱ δὲ νεώτεροι Σκεπτικοὶ^{α)} παραδιδόουσι τῶν πέντε τῆς ἐπο- 164
 χῆς πέντε τοῦσδε· πρῶτον τὸν ἀπὸ τῆς διαφωνίας, δεῦτερον
 δὲ εἰς ἀπειρον ἐκβάλλοντα, τρίτον τὸν ἀπὸ τοῦ πρὸς τι, τέταρ-
 τον τὸν ὑποθετικόν, πέμπτον τὸν διάλληλον. καὶ ὃ μὲν ἀπὸ 165
 τῆς διαφωνίας^{β)} ἐστὶ καθ' ὃν περὶ τοῦ προτεθέντος πράγματος
 ἀνεπίκριτον στάσιν παρὰ τε τῷ βίῳ καὶ παρὰ τοῖς φιλοσόφοις
 εὐρίσκομεν γεγενημένην, δι' ἣν οὐ δυνάμενοι αἰρεῖσθαι τι ἢ
 ἀποδοκιμάζειν καταλήγομεν εἰς ἐποχὴν. ὃ δὲ ἀπὸ τῆς εἰς ἀπει- 166
 ρον ἐκπτώσεως^{γ)} ἐστίν, ἐν ᾧ τὸ φερόμενον εἰς πίστιν τοῦ προτε-
 θέντος πράγματος πίστεως ἐτέρας χρήζειν λέγομεν, καὶ κεῖνο ἄλλης καὶ

CAP. XV.

De quinque modis.

164. Sceptici autem aetate posteriores hos quinque modos suadendae as-
 sensus retentionis tradunt: primum, qui est a dissidentia; secundum, qui in
 infinitum relict; tertium, qui est a relatione ad aliquid; quartum, hypothet-
 icum sive ex suppositione aliqua; quintum diallelum, sive unum mutuo ex
 altero vitiose adstrui observantem. 165. et modus quidem a dissidentia est,
 per quem de re proposita comperimus discrepantiam iudicantem et in vita
 et apud philosophos fuisse, propter quam quum nihil aut probare aut impro-
 bare possimus, ad assensum cohibendum devenimus. 166. is autem qui in
 infinitum delabitur est, in quo id quod in confirmationem rei propositae af-
 fertur altera confirmatione egere dicimus, et illud alia et usque in infinitum,

α) οἱ δὲ νεώτεροι Σκεπτικοὶ] uti antiquiores Sceptici Sexto sunt Pyrrho,
 qui trecentis et quinquaginta annis Christum hominem natum anteces-
 sit, Pyrrhonisque discipuli Timon Hecataeus Eurylochus Nausiphanes:
 Timonis Dioscorides Cyprius, Nicolochus Rhodius, Praxylus e Troade
 et Euphranor Seleucius, et Euphranoris Eubulus Alexandrinus, tum
 Ptolemaeus Cyrenaeus qui audivit Eubulum, Heraclidesque et Sarpedo
 discipuli Ptolemaei, et Aenesidemus Gnosius Heraclidis auditor, quem
 Aristocles apud Eusebium 14 18 praeparat. evangelicae ait ἐχθὲς καὶ
 πρὸς τὴν φιλοσοφίαν Scepticam Alexandriae ἀναζωπυρῶσαι. sic recentio-
 res Sceptici nostro appellantur qui post Aenesidemum disciplinam Sce-
 pticam losepulerunt, uti hoc loco speciatim innuitur Agrippa qui non
 modo post Zeuxippum Aenesidemi, Zeuxin Zeuxippi, sed et Antiochum
 Laodiceum Zeuxidis discipulum et Apellam scripsit. laudat enim Laër-
 tius 9 106 Antiochum et Apellam ἐν τῷ Ἀγρίππῳ, hoc est in Agrippae
 scriptis allegatos. caeterum Agrippam peculiariter hoc loco a Sexto re-
 specti constat ex eodem Laërtio sect. 88, qui cum decem τρόπους Sce-
 pticos paucis explicasset, subiungit: οἱ δὲ περὶ Ἀγρίππαν τοῖς ἄλ-
 λους πέντε προσεισάγουσι, τὸν τε ἀπὸ τῆς διαφωνίας καὶ τὸν εἰς ἀπει-
 ρον ἐκβάλλοντα καὶ τὸν πρὸς τι καὶ τὸν ἐξ ὑποθέσεως καὶ τὸν δι'
 ἀλλήλων. Antiochum illum ab Agrippa laudatum audire Menodotum
 Nicomediensis, medicus empiricus, et Theodas Laodiceus: Menodotum
 Herodotum Tarsensis, Herodotum Sextus noster, Sextum Saturninus Cy-
 thenas, medicus empiricus.

β) ὃ μὲν ἀπὸ τῆς διαφωνίας] hoc modo a diversa hominum etiam sa-
 pientum inter se dissidentium opinione petito frequentissime no-ter uti-
 tur, addens hinc non posse dogmaticum sibi de sententiis aut rebus
 controversis iudicium arrogare, cum sit ipse τῆς διαφωνίας sive con-
 τρὰδερσας portio, atque una ex partibus litigantibus. vide supra sect. 59. 90.

γ) ἀπὸ τῆς εἰς ἀπειρον ἐκπτώσεως] etiam hac libenter utimur ap-
 paret ex sect. 122 lib. 2 c. 13 et aliis locis quam pluribus.

μέχρις ἀπείρου, ὥς μὴ ἐχόντων ἡμῶν πόθεν ἀρξόμεθα τῆς
 167 κατασκευῆς τὴν ἐποχὴν ἀκολουθεῖν. ὁ δὲ ἀπὸ τοῦ πρὸς τι κα-
 θὼς προειρήκαμεν^{α)}, ἐν ᾧ πρὸς μὲν τὸ κρίνον καὶ τὰ συν-
 P 42 θεωρούμενα, ^{β)} τοῖον ἢ τοῖον φαίνεται τὸ ὑποκείμενον, ὁποῖον
 168 δὲ ἐστὶ πρὸς τὴν φύσιν, ἐπέχομεν. ὁ δὲ ἐξ ὑποθέσεως^{γ)} ἐστίν,
 ὅταν εἰς ἀπείρον ἐκβαλλόμενοι οἱ Δογματικοὶ ἀπὸ τινος ἀρξων-
 ται ὁ οὐ κατασκευάζουσι, ἀλλ' ἀπλῶς καὶ ἀναποδείκτως κατὰ
 169 συγχώρησιν λαμβάνειν ἀξιόουσιν. ὁ δὲ διάλληλος^{δ)} τρόπος συνίστα-
 ται, ὅταν τὸ ὀφείλον τοῦ ζητουμένου πράγματος εἶναι βεβαιωτι-
 κὸν χρειαζέσθαι τῆς ἐκ τοῦ ζητουμένου πίστεως, ἐνθα μηδέτε-
 ρον δυνάμενοι λαβεῖν πρὸς κατασκευὴν θατέρου περὶ ἀμφοτέρων
 ἐπέχομεν. ὅτι δὲ πᾶν τὸ ζητούμενον εἰς τούτους ἀνάγειν τοὺς
 170 τρόπους ἐνδέχεται διὰ βραχέων ὑποδείξομεν οὕτως. τὸ προτε-
 ρὸν ἦτοι αἰσθητὸν ἐστὶν ἢ νοητὸν, ὁποῖον δ' ἂν ἢ διαπε-
 ρώνηται. οἱ μὲν γὰρ τὰ αἰσθητὰ μόνον^{ε)} φασὶν εἶναι ἀληθῆ,

adeo ut quum non habeamus unde adstruere aliquid incipiamus, sequatur as-
 sensiois retentio. 167. a relatione ad aliquid, est huiusmodi qualem antea
 descripsimus, in quo ad ipsum quidem diiudicans atque ad ea quae simul
 in contemplationem veniunt, tale aut tale apparet subiectum, quale autem
 sit natura, de eo assensum retinemus. 168. hypotheticus autem sive ex
 suppositione aliqua, quum Dogmatici videntes se in infinitum reici, princi-
 pii loco ponunt aliquid quod non astruunt, sed nude et sine demonstratione
 per concessionem sibi sumere volunt. 169. diallelus denique sive alternato-
 rius modus fit, quum id quo rem de qua quaeritur, confirmare debemus,
 ipsam ab ea ut mutuo confirmetur, indiget. et tum, quod neutrum ad alte-
 rum astruendum possimus accipere, de utroque assensum retinemus, omnem au-
 tem quaestionem ad hos reduci modos posse, ita paucis ostendemus. 170. quod
 propositum est, aut sensile est aut intelligibile: utrumvis sit autem, de eo dissi-
 dentia est. alii enim sola sensibilia dicunt esse vera, alii sola intelligibilia, alii

α) καθὼς προειρήκαμεν] remittit lectorem ad ea quae dixit de modo
 octavo inter iam explicatos priores decem supra sect. 135 seq.
 P 42 γ) πρὸς μὲν τὸ κρίνον καὶ τὰ συνθεωρούμενα] duplici potissimum
 ratione res ad alia referri dicuntur, vel enim relationem habent ad τὸ
 κρίνον, hoc est ad hominem qui de illis iudicat, eiusve sensum aut ra-
 tionem, vel ad συνθεωρούμενα, hoc est ad alias res quae cum aliis con-
 feruntur. supra sect. 136.

α) ὁ δὲ ἐξ ὑποθέσεως] Laërtius 9 89 ex Agrippa: ὁ δ' ἐξ ὑποθέσεως
 τρόπος συνίσταται οἰόμενων τινῶν τὰ πρῶτα τῶν πραγμάτων αὐτόθεν
 εἶναι λαμβάνειν ὡς πιστὰ καὶ μὴ αἰτεῖσθαι, ὅ ἐστι μάταιον. τὸ ἐναντίον
 γὰρ τις ὑποτίθεται. constat igitur hic modus Sceptica suppositione sup-
 positioni Dogmaticorum contraria. nimirum Dogmatici supponunt dari
 aliquod principium demonstrationis ἀναπόδεικτον, quod demonstratione
 ipsum non indigeat, et κριτήριον ἀκριτον sive regulam iudicandi, ipsam
 alii non obnoxiam iudicio. huic hypothesei opponit Scepticus aliam hy-
 pothesin sive suppositionem non dari. vide infra, et contra Geometras
 p. 85, contra Logicos lib. 2 p. 289.

α) ὁ δὲ διάλληλος] ita saepe noster, ut sect. 117. quod Laërtio est
 δι' ἀλλήλων, eodem sensu, ut innuatur petitio eius quod erat in principio.

β) οἱ μὲν γὰρ τὰ αἰσθητὰ μόνον] sensibus fidem omnem habebat Epi-
 curus, detrahebat omnem Democritus et Plato, quaedam sensibus vera,
 quaedam falsa apparere docere Stoici, quae de re plura infra ad lib. 7
 contra Mathematicos. hinc Sextus controversiam notat deduci ad pri-
 mum modum ex illis quinque, qui est ἀπὸ τῆς διαφωνίας.

οἱ δὲ μόνον τὰ νοητὰ, οἱ δὲ τινὰ μὲν αἰσθητὰ, τινὰ δὲ νοητὰ.
 πότερον οὖν ἐπικριτὴν^{α)} εἶναι φήσουσι τὴν διαφωνίαν ἢ ἀν-
 επικριτον; εἰ μὲν ἀνεπικριτον, ἔχομεν ὅτι δεῖ ἐπέχειν, περὶ γὰρ
 τῶν ἀνεπικριτῶς διαφωνουμένων οὐχ οἷόν τέ ἐστιν ἀποφαίνε-
 σθαι. εἰ δὲ ἐπικριτὴν, πόθεν ἐπικριθήσεται πυνθανόμεθα. οἷον 171
 τὸ αἰσθητὸν — ἐπὶ τούτου γὰρ πρότερον στήσομεν τὸν λόγον —
 πότερον ὑπὸ αἰσθητοῦ ἢ ὑπὸ νοητοῦ; εἰ μὲν γὰρ ὑπὸ αἰσθητοῦ,
 ἐπεὶ περὶ τῶν αἰσθητῶν ζητοῦμεν, καὶ ἐκεῖνο ἄλλου δεήσεται
 πρὸς πίστιν. εἰ δὲ καὶ ἐκεῖνο αἰσθητὸν ἐστὶν, πάλιν καὶ αὐτὸ
 ἄλλου δεήσεται τοῦ πιστώσοντος. καὶ τοῦτο μέχρις ἀπείρου.^{β)}
 εἰ δὲ ὑπὸ νοητοῦ ἐπικρίνεσθαι δεήσει τὸ αἰσθητὸν, ἐπεὶ καὶ τὰ 172
 νοητὰ διαπερώνηται, δεήσεται καὶ τοῦτο νοητὸν ὃν κρίσεως τε
 καὶ πίστεως. πόθεν οὖν πιστωθήσεται; εἰ μὲν ὑπὸ νοητοῦ, εἰς
 ἀπείρον ἐκπεσεῖται ὁμοίως. εἰ δ' ὑπὸ αἰσθητοῦ, ἐπεὶ πρὸς μὲν
 τὴν πίστιν τοῦ αἰσθητοῦ παρελήφθη νοητὸν, πρὸς δὲ τὴν τοῦ
 νοητοῦ πίστιν, αἰσθητὸν, ὁ διάλληλος εἰσάγεται τρόπος.^{γ)} εἰ 173
 δὲ ταῦτα φεύγων ὁ προσδιαλεγόμενος ἡμῖν κατὰ συγχώρησιν καὶ
 ἀναποδείκτως ἀξιώσειε λαμβάνειν τι πρὸς ἀπόδειξιν τῶν ἐξῆς, P 43
 ὁ ὑποθετικὸς^{δ)} εἰς ἀπόδειξιν τρόπος, ἀπορος ὑπάρχων. εἰ μὲν
 γὰρ ὁ ὑποτιθέμενος πιστὸς ἐστίν, ἡμεῖς αἰετὸ ἀντικείμενον
 ὑποτιθέμενοι οὐκ ἐσόμεθα ἀπιστοί. καὶ εἰ μὲν ἀληθὲς το
 ὑποτίθεται, ὁ ὑποτιθέμενος ὑποπτον αὐτὸ ποιεῖ, καθ' ὑπόθε-
 σιν αὐτὸ λαμβάνων, ἀλλὰ μὴ μετὰ κατασκευῆς. εἰ δὲ ψεῦδος,

quaedam sensibilia, quaedam intelligibilia. utrum igitur diiudicabilem esse
 dicent dissidentiam an indiidicabilem? si indiidicabilem, nobis conceditur
 esse retinendum assensum: sin diiudicabilem, unde diiudicabitur, quaerimus.
 verbi gratia, 171. quod est sensile (nam ab hoc incipiet nostra disputatio)
 utrum a sensili an ab intelligibili diiudicabitur? si enim a sensili, quoniam
 de sensilibus quaeritur, ipsum quoque altero ad confirmationem indigebit;
 quod quidem si etiam fuerit sensile, rursus et ipsum alio confirmari oportebit;
 et hoc usque in infinitum. 172. quodsi ab intelligibili sensile diiudicari
 oportebit, quoniam et de intelligibilibus controversia est, hoc quoque quum
 intelligibile sit, diiudicatione et confirmatione opus habebit, unde ergo con-
 firmabitur? si quidem ab intelligibili, in infinitum incidet eodem pacto; sin
 a sensili, quoniam ad confirmationem quidem sensilis assumptum est intelli-
 gibile, ad intelligibilis autem confirmationem sensile, inducitur modus al-
 ternatorius, qui unum mutuo per alterum vitiose probare aggreditur. 173. si
 vero haec vitans is qui nobiscum disputat, per concessionem et citra demon-
 strationem aliquid voluerit sumere ad demonstrationem sequentium, hypothe-
 ticum modum incurret suppositione ad demonstrationem utendo. nam si quis
 in iis quae per concessionem sumit et supponit fidem meretur, nos quoque
 semper illis contraria per suppositionem sumentes fidem obtinebimus, et si
 quidem aliquid verum supponitur, is qui supponit ipsum suspectum reddit,
 quippe qui illud supponendo sumat, non autem astruendo, sin falsum, ruinio-

α) ἐπικριτὴν] Salmasius malebat ἐπικριτον. sed ἐπικριτὴν tum hoc loco
 tum mox infra bis habent editi codices et mss.

β) μέχρις ἀπείρου] en secundum modum.

γ) ὁ διάλληλος εἰσάγεται τρόπος] en modum quintum.

δ) ὁ ὑποθετικὸς] modus quartus, quo frequenter noster utitur, ut P 43
 lib. adversus Geometras sect. 8 seq. et lib. 2 contra Log. mox pro ὑπάρ-
 χων Salmasius legebat ὑπάρχει. sed praestat edita lectio cui mss as-
 sentiuntur.

- 174 σαθρὰ ἔσται ἢ ὑποβάθρα τῶν κατασκευαζομένων. καὶ εἰ μὲν ἀντί τι τὸ ὑποτίθεσθαι πρὸς πίστιν, αὐτὸ τὸ ζητούμενον ὑποτίθεσθαι καὶ μὴ ἕτερόν τι, δι' οὗ δὴ κατασκευάσει τὸ πρᾶγμα περὶ οὗ ὁ λόγος. εἰ δὲ ἄτοπὸν ἔστι τὸ ὑποτίθεσθαι τὸ ζητούμενον, ἄτοπον ἔσται καὶ τὸ ὑποτίθεσθαι τὸ ἐπαναβεβηκός^{γ)}.
 175 ὅτι δὲ καὶ πρὸς τι^{δ)} ἔστι πάντα τὰ αἰσθητά, δῆλον· ἔστι γὰρ πρὸς τοὺς αἰσθανομένους. φανερόν οὖν ὅτι ὅπερ ἂν ἡμῖν προτεθῇ πρᾶγμα αἰσθητὸν εἰς τοὺς πέντε τρόπους ἀνάγειν, τοῦτο εὐμαρές ἔστιν. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τοῦ νοητοῦ ἐπιλογιζόμεθα. εἰ μὲν γὰρ ἀνεπικρίτως διαπεφωνῆσθαι^{ε)} λέγοιτο, δοθήσεται ἡμῖν τὸ δεῖν ἐπείγειν περὶ αὐτοῦ· εἰ δὲ ἐπικριθήσεται ἢ διαφωνία, εἰ μὲν διὰ νοητοῦ, εἰς ἄπειρον^{ς)} ἐκβαλοῦμεν· εἰ δὲ ἀπὸ αἰσθητοῦ, εἰς τὸν διάλληλον^{ι)}. τὸ γὰρ αἰσθητὸν πάλιν διαφωνούμενον καὶ μὴ δυνάμενον δι' αὐτοῦ^{κ)} ἐπικρίνεσθαι διὰ τὴν εἰς ἄπειρον ἐκπτώσιν τοῦ νοητοῦ δεῖσεται, ὥσπερ καὶ τὸ νοητὸν τοῦ αἰσθητοῦ. διὰ ταῦτα δὲ ἐξ ὑποθέσεως^{μ)} ὁ λαμβάνων τι πάλιν ἄτοπος ἔσται. ἀλλὰ καὶ πρὸς τι^{ν)} ἔστι τὰ νοητά, πρὸς γὰρ τὸν νοούντα λέγεται· καὶ εἰ ἢν τῇ φύσει τοιοῦτον ὁποῖον λέγεται, οὐκ ἂν διεφωνήθη. ἀνήχθη οὖν καὶ τὸ νοητὸν εἰς τοὺς πέντε τρόπους. διόπερ ἀνάγκη περὶ τοῦ προτεθέντος πρᾶγματος πάντως ἡμᾶς ἐπείγειν^{ο)}. τοιοῦτοι μὲν καὶ οἱ παρὰ

sum erit eorum quae astruuntur fundamentum. 174. praeterea si huiusmodi suppositio ad confirmationem aliquid valet, id ipsum de quo quaeritur supponat, non aliud per quod astruat rem, de qua quaeritur. quodsi absurdum est supponere id de quo quaeritur, absurdum itidem erit supponere id quod etiam generalius est. 175. omnia autem sensilia referri ad aliquid patet; referuntur enim ad eos, qui sentiunt. manifestum est igitur, quaecumque proposita nobis fuerit res sensibilis, ad hos quinque modos ipsam reducere facile fore. itidem et de intelligibili ratiocinamur, si enim indiudicabilis de eo dissidentia esse dicatur, concedetur nobis esse de eo retinendum assensum. 176. si diiudicabitur dissidentia, si quidem per intelligibile, reiciemur in infinitum; si per sensile, in modum qui dicitur alternatorius; nam sensile rursus controversum et quod per se diiudicari nequit, eo quod in infinitum progrediatur, intelligibili egebit, ut etiam intelligibile sensili. 177. et qui idcirco volet ex suppositione aliquid sumere, rursus ineptus erit, quin etiam intelligibile ad aliquid refertur; dicitur enim respectu ad intelligentem. atque si natura tale esset quale dicitur, non fuisset controversum. reduximus igitur etiam intelligibile ad hos quinque modos, quare omnino de

g) ἐπαναβεβηκός] transcendens ac generalius quoddam illa quae in quaestione sunt, velut specialiora sub se comprehendens. sic ὑποβεβηκός et ἐπαναβεβηκός sibi invicem opponuntur supra sect. 38, 39. ὑπερ-αναβεβηκός κριτήριον 1 adversus Log. sect. 443, ἐπαναβεβηκός γένος lib. 2 adversus Log. sect. 32.

h) ὅτι δὲ καὶ πρὸς τι] en modum ex illis quinque tertium.

ι) διαπεφωνῆσθαι] hinc assensus etiam circa intelligibilia retinendus per primum modum.

κ) εἰς ἄπειρον] per modum secundum.

λ) εἰς τὸν διάλληλον] per modum quintum.

[^{ς)} legebatur αὐτοῦ.]

μ) ἐξ ὑποθέσεως] per modum tertium.

ν) πρὸς τι] per modum tertium.

ο) ἐπείγειν] editi et mss habent ἐπελθεῖν. sed non dubitavi Salmasio

τοῖς νεωτέροις παραδιδόμενοι πέντε τρόποι, οὓς ἐκτίθενται οὐκ ἐκβάλλοντες^{π)} τοὺς δέκα τρόπους, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ποικιλιώτερον καὶ διὰ τοῦτο^{q)} σὺν ἐκείνοις ἐλέγχειν τὴν τῶν Δογματικῶν πρό-
 πέτειαν.

ΚΕΦ. ις.

P 44

Τίνας οἱ δύο τρόποι.

Παραδιδόσιν δὲ καὶ δύο τρόπους^{ρ)} ἐποχῆς ἑτέρους. ἐπεὶ 178
 γὰρ πᾶν τὸ καταλαμβάνομενον ἦτοι ἐξ ἑαυτοῦ καταλαμβάνεσθαι
 δοκεῖ ἢ ἐξ ἑτέρου καταλαμβάνεται, τὴν περὶ πάντων ἀπορίαν
 εἰσάγειν δοκοῦσι. καὶ ὅτι μὲν οὐδὲν ἐξ ἑαυτοῦ καταλαμβάνεται,
 φασὶ δῆλον ἐκ τῆς γεγεννημένης παρὰ τοῖς φυσικοῖς^{ς)} περὶ τε
 τῶν αἰσθητῶν καὶ τῶν νοητῶν ἀπάντων, οἶμαι, διαφωνίας, ἢ
 δὴ ἀνεπικρίτως ἔστιν, μὴ δυνάμενων ἡμῶν μήτε αἰσθητῶν μήτε
 νοητῶν κριτηρίῳ χρῆσθαι, διὰ τὸ πᾶν ὅπερ ἂν λάβωμεν, ἄπ-
 στον εἶναι διαπεφωνημένον. διὰ δὲ τοῦτο οὐδ' ἐξ ἑτέρου τι 179
 καταλαμβάνεσθαι συγχωροῦσιν. εἰ μὲν γὰρ τὸ ἐξ οὗ τι κατα-

re proposita nos assensum retinere necesse est. et hi quidem sunt quinque modi, quos posterior aetas tradidit, non quod decem modos iam explicatos excluderet, sed ut magis varie una cum illis temeritatem Dogmaticorum refelleret.

CAP. XVI.

De duobus aliis modis.

178. Tradunt praeterea duos alios quibus assensionis retentionem suadeant modos; quoniam enim quicquid comprehenditur aut ex se ipso aut ex alio comprehenditur, dubitationem de rebus omnibus inducere videntur, ac primum quidem nihil ex se ipso comprehendi probat ea quae inter Physicos fuit de sensilibus omnibus et intelligibilibus controversia, quae certe indiudicabilis est, quum nec sensili nec intelligibili iudicandi instrumento uti possumus, quia quicquid sumpserimus fide carebit, utpote controversum. 179. propterea autem ne ex alio quidem quicquam comprehendi fatentur, si enim

assentiri, qui in margine codicis sui ἐπείγειν reposuit. certe hoc postulat sensus atque ita interpres legisse videtur.

π) ἐκβάλλοντες] ita mss recte. nam editi male ἐμβάλλοντες.

q) καὶ διὰ τοῦτο] Salmas. διὰ τούτων, non male.

ρ) καὶ δύο τρόπους] horum a Laërtio non fit mentio, ac revera ut P 44

concludant, a superioribus quinque vim omnem et robur mutuuntur. tota enim in hoc versantur ut hominem nihil certo comprehendere neque per se neque per aliud, disputent. nihil autem comprehendere per se, hoc est sensu aut intellectu suo, inde probant quia adhuc sit controversum inter Dogmaticos, utrum sensus aut intellectus sit fide dignum res diiudicandi instrumentum, qui est modus ex illis quinque primus quem vocavit ἀπὸ τῆς διαφωνίας. ut autem probent nihil comprehendere hominem per aliud, aiunt ita fieri ut illud aliud iterum per aliud comprehendendi sit necesse, atque ita in infinitum, qui erat modus secundus, aut vero incurri vitium probandi mutuo unum per alterum, qui erat modus argumentandi quintus.

ς) παρὰ τοῖς φυσικοῖς] Epicuro, qui sensus nunquam, intellectum saepe falli, Democrito et Platoni, qui sensum semper, Stoicis denique, qui sensus et intellectum quandoque decipi, quandoque verum videre statuebant, confer supra.

λαμβάνεται¹⁾, αὖτε ἐξ ἑτέρου καταλαμβάνεσθαι δεήσει, εἰς τὸν διάλληλον ἢ τὸν ἄπειρον ἐμβάλλουσι τρόπον. εἰ δὲ βούλοιτο τις λαβεῖν²⁾ ὥς ἐξ ἑαυτοῦ καταλαμβάνομενόν τι, ἐξ οὗ τι καταλαμβάνειν ἕτερον, ἀντιπίπτει τὸ μηδὲν ἐξ ἑαυτοῦ καταλαμβάνεσθαι διὰ τὰ προειρημένα. τὸ δὲ μαχόμενον πῶς ἂν δύναται καταληφθῆναι ἀφ' ἑαυτοῦ ἢ ἀφ' ἑτέρου ἀποροῦμεν, τοῦ κριτηρίου τῆς ἀληθείας ἢ τῆς καταλήψεως μὴ φαινομένου, σημείων δὲ καὶ δίχα ἀποδείξεως³⁾ διατρεπομένων, καθάπερ ἐν τοῖς ἐξῆς εἰσόμεθα. τὸσαῦτα μὲν οὖν καὶ περὶ τῶν τρόπων τῆς ἐποχῆς ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀρκέσει λελέχθαι.

ΚΕΦ. ιζ.

Τίνες τρόποι τῆς τῶν αἰτιολογικῶν ἀνατροπῆς.

180 Ὅσπερ δὲ τοὺς τρόπους ἐποχῆς παραδίδομεν, οὕτω καὶ τοὺς ἐκτίθενται τινες, καθ' οὓς ἐν ταῖς κατὰ μέρος αἰτιολογίαις⁴⁾ διαποροῦντες ἐφιστῶμεν τοὺς Δογματικούς, διὰ τὸ μά-

id ex quo aliquid comprehenditur, semper ex alio comprehendendi oportebit, in modum alternatorium aut eum qui est ad infinitum se coniiciunt. sin voluerit quispiam aliquid sumere quasi ex se ipso comprehensum, ex quo aliquid aliud comprehendat, huic repugnat illud, nihil ex se ipso comprehendendi, propter ea quae dicta sunt, quod autem repugnans est, quomodo possit ex se ipso aut ex alio comprehendendi, dubitamus, quum iudicandae veritatis aut comprehensionis nusquam appareat instrumentum; signa etiam nec minus demonstratio evertantur, ut ex sequentibus intelligimus, haec sunt quae de modis epoches in praesentia vobis dicenda putavimus.

CAP. XVII.

Quibus modis evertantur illi qui causas rerum vel opinionum reddere se profitentur.

180. Sicut autem suadendae assensus retentionis modos tradimus, sic etiam modos exponunt quidam, secundum quos in particularibus circa causas reddendas dubitationem moventes silentium imponimus Dogmaticis, quod

1) καταλαμβάνεσθαι] Salmasius legit καταλαμβάνεται, quod est magis expeditum. sed certum quoque est Graecos infinitivo aliquando sic uti, et mox infra noster, ὥς ἐξ ἑαυτοῦ καταλαμβάνομενόν τι ἐξ οὗ τι καταλαμβάνειν ἕτερον, pro καταλαμβάνει.

2) εἰ δὲ βούλοιτο τις λαβεῖν] si quis hoc sibi velit sumere sine demonstratione ac tanquam verum supponere, Scepticus contrarium statim supponet, qui erit ex superioribus quinque modis quartus, quem dicebat ὑποδεικνόν.

3) σημείων δὲ καὶ δίχα ἀποδείξεως] non modo criterium nullum, sed ne signum certum dari nec demonstrationem, multis disputat infra libro secundo et adversus Logicos. verba itaque δίχα ἀποδείξεως nolui cum HStephano reddere sine demonstratione, sed praeter demonstrationem, ut Sextus dicat non illius modo, sed etiam signi et criterii ὑπαρξιν a Scepticis oppugnari.

4) ἐν ταῖς κατὰ μέρος αἰτιολογίαις] quae hoc capite tradit Sextus, repetisse videtur ex Aenesidemi libro quinto Πυρρωνίων; in hoc enim, ut notavit Photius cod. 212 tradiderat τὰς κατὰ τῶν αἰτίων ἀπορητικὰς λαβὰς, μηδὲν μὲν μηδενὸς αἴτιον ἐνδεδούς εἶναι, ἡπατήσθαι δὲ καὶ τοὺς αἰτιολογούντας φάσκων, καὶ τοὺς ἀριθμῶν καθ' οὓς οἰεῖται αὐτοὺς αἰτιολογεῖν ὑπαχθέντας εἰς τὴν τοιαύτην ἐνέχθῃναι πλάνην.

λιστα ἐπὶ ταύταις αὐτοὺς μέγα φρονεῖν. καὶ δὴ Αἰνησίδημος⁵⁾ P 42 δκτὼ τρόπους παραδίδωσι, καθ' οὓς οἰεῖται πᾶσαν δογματικὴν αἰτιολογίαν ὥς μοχθηρὰν ἐλέγχων ἀποφύνασθαι. ὧν πρῶτον 181 μὲν εἶναι φησι, καθ' ὃν τρόπον τὸ τῆς αἰτιολογίας γένος ἐν ἀφανέσιν ἀναστρεφόμενον οὐχ ὁμολογουμένην ἔχει τὴν ἐκ τῶν φαινομένων ἐπιμαρτύρησιν. δεύτερον δέ, καθ' ὃν πολλάκις ἐπιφορίας οὔσης δαιτυλοῦς, ὥστε πολυτρόπως αἰτιολογῆσαι τὸ ζητούμενον, καθ' ἓνα μόνον τρόπον τοῦτό τινες αἰτιολογοῦσι. τρίτον, καθ' ὃν τῶν τεταγμένως γινομένων αἰτίας ἀποδιδόουσιν 182 οὐδεμίαν τάξιν ἐπιφαινούσας. τέταρτον, καθ' ὃν τὰ φαινόμενα λαβόντες ὥς γίνεται καὶ τὰ μὴ φαινόμενα νομίζουσιν ὥς γίνεται κατεληφέναι, τάχα μὲν ὁμοίως τοῖς φαινομένοις τῶν ἀφανῶν ἐπιτελουμένων, τάχα δ' οὐχ ὁμοίως, ἀλλ' ἰδιαζόντως. πέμπτον, καθ' ὃν πάντες ὥς ἔπος εἰπεῖν κατὰ τὰς ἰδίας τῶν 183

in his potissimum valde sibi placeant. Aenesidemus ergo modos octo tradit, quibus existimat se omnem dogmaticam causae redditionem ut vitiosam refellere. 181. horum primum esse dicit, quando causae assignatae genus in rebus non evidentibus versatur, nec habet confessam ex evidentibus approbationem. secundum, quo saepe fit, ut quum magna sit in varias partes incellnandi occasio, adeo ut multis modis possit ratio rei de qua quaeritur afferri, uno tantum modo nonnulli rationem afferunt. 182. tertium, quum eorum quae ordinate fiunt rationes reddunt, quae nullum ordinem ostendunt, quartum, quando accipiunt apparentia ut fiunt, putantque se etiam non apparentiae qua ratione fiant comprehendisse, quum ea quae non apparent eodem fortasse modo efficiantur quo apparentia, fortasse vero non eodem, sed peculiari quodammodo, 183. quintum, quatenus universi propemodum prout ipsi

5) Αἰνησίδημος] ita legendum pulchre vidit Henricus Stephanus, licet P 45 edit. tam in Graecis quam in Latinis male habeat Onesidemus Ὀνησίδημος. quoniam autem nulla exempla modorum causas solitas evertentium a Dogmaticis reddi ex Aenesidemo noster adposuit, age illa maioris perspicuitatis causa supplere tentemus. primus igitur modus est ut si quis rationem distantiae planetarum redditurus cum Pythagoraeis afferat causae loco neutiquam apparentem aliis proportionem musicam corporum coelestium. alter, si quis explicaturus causam exundantis se quotannis Nili dicat illam esse liquefactas nives, cum possint esse imbres vel venti vel sol, ut Herodoto visum, vel peculiatis natura, ut Aristides sibi persuasit. tertius, si quis motus orbium coelestium suspendat a pressione mutua, cum illi ordine ac stato tempore fiant atque pressio illa nihil potuerit ordinare. quartus, si quis videns in cameram obscuram rerum imagines intronissas concludat ita etiam rerum species immitti oculis, vel si quis oculis usurpet pulverem nitratum aurumve fulminans colligat non aliter contingere fulgura fulminaue. quintus, si Epicurus ex atomis, Anaxagoras ex homoeomeriis, Aristoteles e materia et forma, Epicurus temere coaluisse, Anaxagoras a mente digestum, Aristoteles ab omni aeternitate constituisse mundum statuatur. sextus, ut quando Aristoteles causam reddit cometarum, collectos e terris vapores, quoniam hoc nimirum non abludit ab eius sententia, qua terrae vicinos et infra lunam generatos existimat. septimus, ut cum Epicurus causam libertatis arbitrii assignat declinationem atomorum, cum illa declinatō esse non possit, si atomi ὕλην ἀνάγκη necessario, quae eiusdem Epicuri sententia est, ferantur. octavus denique modus, ut si quis causam succi in plantas ascendentes dicitur esse attractionem, quia videt a spongia aquam attrahi, cum tamen hoc ipsum dubium sit ex aliorum sententia.

στοιχείων ὑποθέσεις, ἀλλ' οὐ κατὰ τινὰς κοινὰς καὶ ὁμολογούμενας ἐφόδους αἰτιολογοῦσιν. ἔκτον, καθ' ὃν πολλάκις τὰ μὲν φωρατὰ ταῖς ἰδίαις ὑποθέσεσι παραλαμβάνουσι, τὰ δὲ ἀντι-
 184 πίπτοντα καὶ τὴν ἴσιν ἔχοντα πιθανότητα παραπέμπουσιν. ἑβδο-
 μον, καθ' ὃν πολλάκις ἀποδιδόασιν αἰτίας οὐ μόνον τοῖς φαι-
 νομένοις, ἀλλὰ καὶ ταῖς ἰδίαις ὑποθέσεσι μαχομένας. ὀγδοον,
 καθ' ὃν πολλάκις ὄντων ἀπόρων ὁμοίως τῶν τε φαίνεσθαι
 δοκούντων καὶ τῶν ἐπιζητουμένων ἐκ τῶν ὁμοίως ἀπόρων περὶ
 185 τῶν ὁμοίως ἀπόρων ποιοῦνται τὰς διδασκαλίας. οὐκ ἀδύνατον
 δὲ φησι^{a)} καὶ κατὰ τινὰς ἐπιμίκτους τρόπους ἡρημένους καὶ
 ἐκ τῶν προειρημένων διαπίπτειν ἐνίοις ἐν ταῖς αἰτιολογίαις. τάχα
 δ' ἂν καὶ οἱ πέντε τρόποι^{b)} τῆς ἐποχῆς ἀπαρκοῦσι^{c)} πρὸς τὰς
 P 46 αἰτιολογίας· ἦτοι γὰρ σύμφωνον πάσαις ταῖς κατὰ φιλοσοφίαν
 αἰρέσεσι καὶ τῇ σκέψει καὶ τοῖς φαινομένοις αἰτίαν ἔρεῖ τις, ἢ
 οὐ. καὶ σύμφωνον μὲν ἴσως οὐκ ἐνδέχεται. τὰ τε γὰρ φαινό-
 186 μενά καὶ τὰ ἀδηλα πάντα διαπεφώνηται. εἰ δὲ διαφωνεῖ,^{d)}
 ἀπαιτηθήσεται καὶ ταύτης τὴν αἰτίαν· καὶ φαινομένην μὲν φαι-
 νομένης ἢ ἀδηλον ἀδήλου λαμβάνων εἰς ἀπειρον^{e)} ἐκπεσεῖται,
 ἐναλλάξ δὲ αἰτιολογῶν εἰς τὸν διάλληλον^{f)}. ἰστάμενος δὲ πού,

elementa supponunt, non autem secundum communes et confessas rationes
 causam reddunt. sextum, quatenus saepenumero quae suis suppositionibus
 expediri possunt arripiunt, at quae illis repugnant, quamvis aequae sint pro-
 babilia, praetermittunt. 184. septimum, quum saepe reddunt rationes quae
 non modo rebus apparentibus, sed etiam propriis ipsorum suppositionibus re-
 pugnent. octavum, quo saepe contingit, ut quum aequae dubia sint quae ap-
 parere videntur atque ea de quibus quaestio est, sententiam suam de dubiis
 ex aequae dubiis astruunt. 185. ait autem Aenesidemus fieri posse, ut non-
 nulli in causis reddendis secundum alios quospiam modos mixtos et ex his
 iam dictis pendentēs, aberrent, sed enim ipsi etiam quinque assensus suspen-
 sionem suadentes modi ad causarum redditiones evitandas fortasse sufficiant,
 nam aut afferet aliquis rationem quae consentiat cum omnibus philosophiae
 sectis, et cum consideratione rei atque sensui apparentibus, aut non, verum
 ita consentientem afferre forte haud possit. nam et sensui apparentia et ob-
 scura omnia controversa sunt. 186. at si minime consentiat, postulabitur ab
 eo huius rationis ratio: et si quidem sensui apparentem apparentis aut ob-
 scuram obscurae afferat, in infinitum delabatur; sin per vices causam causae
 et ordine aetiologias hanc vicissim illius causam esse dixerit, incidet in vi-

a) οὐκ ἀδύνατον δὲ φησι] ait nempe Aenesidemus libro laudato ac-
 cidere quibusdam, qui causas rerum laborant reddere, ut in duos vel
 plures etiam simul ex his octo modos impingant peccentque, v. g. si
 quis causam reciprocatationis marinarum aestuum dicitur esse lunam, non
 modo incurret in modum primum, quia obscurum est pressione lunae
 adeo vehementer commoveri tantas moles aquarum et nos ab eo non af-
 fici: sed in secundum quoque, quia aliae causae esse possunt, ut sol vel
 spiritus aliquis peculiaris natura, vel terrae circumrotatio.

b) καὶ οἱ πέντε τρόποι] de quibus dictum sect. 161 seq.

[*] ἀπαρκοῦσι] ἀπαρκοῦν?

P 46 c) εἰ δὲ διαφωνεῖ] hic est primus ex illis quinque modis ἀπὸ τῆς
 διαφωνίας.

d) λαμβάνων εἰς ἀπειρον] in modum secundum. pro λαμβάνων, quod
 ex mss et Salmasii emendatione reposui, in editis erat λαμβάνειν.

e) εἰς τὸν διάλληλον] in quintum modum.

ἢ ὅσον ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις λέξει τὴν αἰτίαν συνεστάναι, καὶ
 εἰσάγει τὸ πρὸς τι^{f)} ἀναιρῶν τὸ πρὸς τὴν φύσιν· ἢ ἐξ ὑποθέ-
 σεως τι^{g)} λαμβάνων ἐπισχεθήσεται. ἔστιν οὖν καὶ διὰ τούτων
 ἐλέγχειν ἴσως τὴν τῶν Δογματικῶν ἐν ταῖς αἰτιολογίαις προ-
 πέτειαν.

ΚΕΦ. ιη'.

Περὶ τῶν Σκεπτικῶν φωνῶν.

Ἐπεὶ δὲ ἐκάστῳ χρώμενοι τούτων τε καὶ τῶν τῆς ἐποχῆς¹⁸⁷
 τρόπων ἐπιφθεγγόμεθα φωνὰς τινὰς τῆς Σκεπτικῆς διαθέσεως
 καὶ τοῦ περὶ ἡμᾶς πάθους μηνυτικὰς, οἷον λέγοντες οὐ μᾶλ-
 λον, οὐδὲν ὁριστίον, καὶ ἄλλας τινὰς, ἀκόλουθον ἂν εἴη καὶ
 περὶ τούτων ἐξῆς διαλαβεῖν. ἀρξώμεθα δὲ ἀπὸ τῆς οὐ μᾶλλον.

ΚΕΦ. ιθ'.

Περὶ τῆς*) οὐ μᾶλλον φωνῆς.

Ταύτην τοίνυν ὅτε μὲν ὡς ἔφην προφερόμεθα, ὅτε δὲ¹⁸⁸
 οὕτως, οὐδὲν μᾶλλον^{h)}. οὐ γὰρ, ὡς τινες ὑπολαμβάνουσι, τὴν

tiosum modum mutuo unum per alteram probandi. quodsi alienbi subsistat,
 aut quantum ad eo usque dicta, aiet rationem consistere, attamen inducet
 relationem ad aliquid, illud vero quod secundum naturam est, tollet: aut
 si per suppositionem sumat aliquid, nos ei obstabimus. potest igitur etiam
 per haec Dogmaticorum in causis reddendis temeritas referri.

CAP. XVIII.

De Scepticorum vocibus.

187. Quoniam autem unoquoque horum et suadendae assensus retentionis
 modorum utentes voces quasdam Scepticae affectionis et passionis nostrae in-
 dices pronuntiamus, ut quum dicimus non magis, nihil definiendum et
 aliquot alias, consentaneum de iis deinceps disputare fuerit, incipiamus autem
 ab hac: non magis.

CAP. XIX.

De voce non magis.

188. Hanc ergo interdum quidem ita ut dixi pronuntiamus, interdum
 autem sic nihilo magis. non enim, ut quidam existimant, hanc vocem non

f) συνεστάναι, καὶ εἰσάγει τὸ πρὸς τι] hic est modus ex illis quin-
 que quatuor. pro συνεστάναι καὶ εἰσάγει Salmasius legebat τοῦ ἐστάναι
 εἰσάγων, quod mihi non videtur necessarium.

g) ἐξ ὑποθέσεως] modus quartus ὑποθετικός.

[*) τῆς] legebatur τοῦ.]

h) οὐδὲν μᾶλλον] Seneca Epist. 88 Nausiphanes (Pyrrhonis discipulus)
 ait ex his quae videntur esse, nihil magis esse quam non esse. confer
 Gellium 11 5 atque Suidam in μᾶλλον et οὐδὲν μᾶλλον e Laërtii Pyr-
 rhone lib. 9 sect. 74 seq. e quo apparet Scepticos de qualibet re ita
 dicere id non magis hoc esse quam illud, ut etiam hoc ipsum non ma-
 gis verum quam falsum forte esse statuunt, ἀναιροῦσι δὲ οἱ Σκεπτικοὶ
 καὶ αὐτὴν τὴν οὐδὲν μᾶλλον φωνήν, inquit Laërtius sect. 76. Democri-
 tus autem Dogmaticus alio sensu hac voce usus est, illi enim non magis
 hoc quam illud idem fuit quod neutrum, ut noster docet infra capite 30
 vide et lib. 1 adversus Grammaticos sect. 315, Plutarchum contra Colo-
 tem p. 1108 seq.

μὲν οὐ μᾶλλον ἐν ταῖς εἰδικαῖς ζητήσεσι παραλαμβάνομεν, τὴν δὲ οὐδὲν μᾶλλον ἐν ταῖς γενικαῖς· ἀλλ' ἀδιαφόρως τὴν τε οὐ μᾶλλον καὶ τὴν οὐδὲν μᾶλλον προφερόμεθα. καὶ νῦν ὥς περὶ μιᾶς διαλεξόμεθα. ἔστι μὲν οὖν αὕτη ἡ φωνὴ ἑλλιπής. ὥς γὰρ ὅταν λέγωμεν διπλῇ, δυνάμει φαρὲν ἔστι διπλῇ¹⁾, καὶ ὅταν
P 47 λέγωμεν πλατεῖαν, δυνάμει λέγομεν πλατεῖαν ὁδόν²⁾, οὕτως ὅταν εἰπώμεν οὐ μᾶλλον, δυνάμει φαρὲν οὐ μᾶλλον τόδε ἢ τόδε, 189 ἄνω ἢ κάτω. τινὲς μὲντοι τῶν Σκεπτικῶν παραλαμβάνουσιν ἀντὶ τοῦ πύσματος τοῦ οὐ τὸ τί μᾶλλον τόδε ἢ τόδε; τὸ τί παραλαμβάνοντες νῦν ἀντὶ αἰτίας, ἵν' ἢ τὸ λεγόμενον, διὰ τί μᾶλλον τόδε ἢ τόδε; σύνηδες δὲ ἔστιν καὶ πύσμασιν ἀντὶ ἀξιωμαίων³⁾ χρῆσθαι; οἷον
 τίς τὸν Διὸς⁴⁾ σύλλεκτρον οὐκ οἶδε βροτῶν;
 καὶ ἀξιώμασιν ἀντὶ πυσμάτων, οἷον ζητῶ ποῦ οἰκεῖ Δίων⁵⁾.

*magis in specialibus sumimus quaestionibus, illam autem nihilo magis in generalibus, sed indifferenter utramvis pronuntiamus: et nunc quoque ut de una disputabimus, est igitur vox haec imperfecta, ut enim quum dicimus διπλῇ (duplex), id perinde est ac si diceremus ἔστι διπλῇ (duplex vestimentum), et quum dicimus πλατεῖαν (plateam) id tantundem valet ac si diceremus πλατεῖαν ὁδόν (viam plateam latamque), sic quum dicimus, non magis, perinde id valet ac si diceremus, Non magis hoc quam illud, sursum aut deorsum. 189. sunt vero nonnulli etiam Sceptici qui pro vocula non dicunt quid magis hoc quam illud? accipientes tum vocem quid pro quare, ut quod dicunt tale sit, quare magis hoc quam illud? nsitatum est autem etiam interrogationibus pro enuntiationibus uti, ut in hoc versu
 quis est tonantis quem socius tori latet?
 et vicissim enuntiationibus loco interrogationum, ut quacro ubi habitat Dion*

1) ἔστι διπλῇ] pro ἔστι videtur legendum ἔσθῃς, quod in versione etiam secutus sum. nam διπλῇ χλαῖναν dixit Homerus, et apud Pollucem 4 119 est διπλῇ, ἄγναπτος ἢ ἔσθῃς. et quanquam ἔστι διπλῇ etiam de domo ara foco duplici dici possit, frequentiore tamen illam esse in Graecis scriptoribus ellipsin nemo dixerit, alioqui possit etiam διπλοῦν poni pro duplici spelunca, quoniam διπλοῦν σπήλαιον occurrit Genes. 23 9.

P 47 1) δυνάμει λέγομεν πλατεῖαν ὁδόν] eadem vocula ὁδός omittitur quando Graeci dicunt τὴν λεωφόρον, τὴν ὄρθιον et similia, de quibus Lambertus Bos in aureolo et tironibus Graecae linguae ediscendo libello de ellipsis. de voce δυνάμει dixi ad sect. 15.

2) πύσμασιν ἀντὶ ἀξιωμαίων] commune hoc omnibus linguis, ut interrogantes non raro tanquam enuntiatis velint aliquid affirmare vel negare. πύσματα autem nonnulli ab ἐρωτήμασι paulo subtilius distinguunt, ut docet Aquila Romanus de figuris sententiarum p. 15. erotemata enim sive interrogata vocant ad quae una voce responderi potest vel a negante vel a confitente, v. g. verumne illud tibi videtur magis quam hoc? pismata autem, ad quae alia responsione et prolixiore est opus, v. g. et quare hoc tibi quam illud videtur verius? ita autem quando quaerit Scepticus, idem valere Sextus id hoc loco posse ianuit, ac si enunciato uteretur diceretque, nescio cur hoc tibi quam alterum verius videatur.

3) τίς τὸν Διὸς] versus Euripidis initio Herculis Furientis, ubi Amphitruo de se ipso: τίς τὸν Διὸς σύλλεκτρον οὐκ οἶδε βροτῶν Ἀργεῖον Ἀμφιτροῦν, ὃν κτε.

4) ποῦ οἰκεῖ Δίων] solenne est scriptoribus Graecis nomina Dionis Theonis Socratis Calliae Cleonis usurpare pro alio nomine quocunque, ut Latini similiter utuntur nominibus Lucii Cuii Caias Titii Mavii Seii Augerii Numerii Sempromii, aut si de servis sermo sit, Stichii

καὶ πυνθάνομαι τίνας ἔνεκα χρὴ θαυμάζειν ἄνδρα ποιητήν; ἀλλὰ καὶ τὸ τί ἀντὶ τοῦ διὰ τί⁶⁾ παραλαμβάνεται παρὰ Μενάνδρου τί γὰρ ἐγὼ κατελείπομαι; δηλοῖ δὲ τὸ οὐ μᾶλλον τόδε ἢ 190 τόδε καὶ πάθος ἡμέτερον, καθ' ὃ διὰ τὴν ἰσοσθένειαν τῶν ἀντικειμένων πραγμάτων εἰς ἀρρεσίαν καταλήγομεν· ἰσότητα μὲν λεγόντων ἡμῶν τὴν κατὰ τὸ φαινόμενον ἡμῖν πιθανόν, ἀντικείμενα δὲ κοινῶς τὰ μαχόμενα, ἀρρεσίαν δὲ τὴν πρὸς μηδέτερον συγκατάθεσιν. ἡ γοῦν οὐδὲν μᾶλλον φωνὴ καὶ ἐμφαίνῃ χαρά- 191 κτήρα συγκαταθέσεως ἢ ἀρνήσεως, ἡμεῖς οὐχ οὕτως αὐτῇ χρῶμεθα, ἀλλ' ἀδιαφόρως⁷⁾ αὐτὴν παραλαμβάνομεν καὶ καταχρηστικῶς, ἥτοι ἀντὶ πύσματος ἢ ἀντὶ τοῦ λέγειν, ἀγνοῶ τί μὲν τούτων χρὴ συγκατατίθεσθαι, τί μὲν δὲ μὴ συγκατατίθεσθαι· πρόκειται ἡμῖν δηλῶσαι τὸ φαινόμενον ἡμῖν· κατὰ δὲ τὴν φωνὴν δι' ἧς αὐτὸ δηλοῦμεν, ἀδιαφοροῦμεν. κακεῖνο δὲ χρὴ γινώσκειν ὅτι προφερόμεθα τὴν οὐδὲν μᾶλλον φωνὴν οὐ διαβεβαιούμενοι περὶ τοῦ πάντως ὑπάρχειν αὐτὴν ἀληθῆ καὶ βεβαίαν, ἀλλὰ κατὰ τὸ φαινόμενον ἡμῖν καὶ περὶ αὐτῆς λέγοντες.

ΚΕΦ. x'.

P 48

Περὶ ἀφασίας.

Περὶ δὲ τῆς ἀφασίας λέγομεν τάδε· φάσις καλεῖται διχῶς, 192

item, rogo quamobrem hominem poetam admirari oporteat. sed et apud Menandrum quid pro quare usurpatur, ut quum dicit quid enim relinquer bar miser? 190. indicant autem haec voces non magis hoc quam illud etiam affectum nostrum, secundum quem propter aequalia momenta rationum quae sibi invicem opponuntur ad assensionis suspensionem delabimur. intelligimus autem paria momenta quae sunt in eo quod nobis apparet probabile, opposita autem generaliter quae inter se pugnant, suspensionem vero ad neutram partem assensum. 191. caeterum haec vox nihilo magis etiamsi prae se ferat formam assensionis aut negationis, nos non ita ea utimur, sed indifferenter et abutendo, aut pro interrogatione aut pro eo quod est ignoro cui horum assentiri oporteat, cui minime. nobis enim propositum est, quod nobis apparet declarare, vocem autem qua id declaramus, indifferenter usurpamus. illud praeterea sciendum, nos proferre hanc vocem nihilo magis non affirmantes ipsam omnino veram esse et indubitatum, sed secundum id quod nobis apparet de ea quoque dicentes.

CAP. XX.

De aphasia sive abstinentia a pronuntiando.

191. De aphasia autem haec dicimus. phasis sive pronuntiatum duobus

Erotis Davi Damae. sequens exemplum proponitur verbis Aristophanis ex Ranis v. 1008, ubi Aeschylus cum Euripide disputans quaerit ex eo de virtutibus et dotibus poetae boni ἀπόκριναι μοι· τίνας οὐνεκα χρὴ θαυμάζειν ἄνδρα ποιητήν;

ο) τὸ τί ἀντὶ τοῦ διὰ τί] sic Latini quoque, ut Ovidius 3 Trist. 12 32 quid veniat quaeram, quisque quibusve locis. [in seqq. ἐμφαίνῃ scriptum pro vulg. ἐμφαίνῃ.]

7) ἀδιαφόρως] confer supra sect. 13 et quod mox ait ἀδιαφοροῦμεν, et cap. 21 οὐ φωνομαχοῦμεν, οὐδὲ εἰ φύσει ταῦτα δηλοῦσιν αἱ φωναὶ ζητοῦμεν, ἀλλ' ἀδιαφόρως αὐτὰς παραλαμβάνομεν. cap. 28 ἀδιαφόρως καὶ εἰ βούλονται καταχρηστικῶς, οὕτε γὰρ πρέπει τῷ Σκεπτικῷ φωνομαχεῖν. est itaque ἀδιαφόρος acceptio vocis, ubi differentia et proprietates vocabulorum affinis significationis non ita accurate distinguitur, sed illa promiscue et libere ponuntur.

SEXTUS EMPIR.

F

κοινῶς τε καὶ ἰδίως, κοινῶς μὲν, ἡ δηλοῦσα θέσιν ἢ ἄρσιν φωνή, οἷον ἡμέρα ἐστίν, οὐχ ἡμέρα ἐστίν· ἰδίως δέ, ἡ δηλοῦσα θέσιν μόνον, καθ' ὃ σημαίνοντο τὰ ἀποφατικὰ οὐ καλοῦσι φάσεις. ἡ οὖν ἀφασία ἀπόστασις ἐστὶ τῆς κοινῶς λεγομένης φάσεως, ἢ ὑποτάσσεται λέγομεν τὴν τε κατάφασιν καὶ τὴν ἀπόφασιν, ὥς εἶναι ἐφασίαν πάθος ἡμέτερον^{α)}, δι' ὃ οὐτε^{β)} τιθέναι
 193 τί οὔτε ἀναιρεῖν φαιμεν. ὁθεν δὴλόν ἐστιν ὅτι καὶ τὴν ὑφασίαν παραλαμβάνομεν οὐχ ὥς πρὸς τὴν φύσιν τοιοῦτων ὄντων τῶν πραγμάτων, ὥστε πάντως ἀφασίαν κινεῖν, ἀλλὰ δηλοῦντες ὅτι ἡμεῖς νῦν ὅτε προφερόμεθα αὐτήν, ἐπὶ τῶνδε τῶν ζητουμένων τοῦτο πεπόνθαμεν. κακεῖνο γὰρ μνημονεύειν, ὅτι μηδὲν τιθέναι μηδὲ ἀναιρεῖν φαιμεν τῶν κατὰ τὸ ἀδελον δογματικῶς λεγομένων· τοῖς γὰρ κινούσιν ἡμᾶς παθητικῶς^{γ)} καὶ ἀναγκαστικῶς ἄγουν εἰς συγκατάθεσιν εἰκομεν.

ΚΕΦ. κα'.

Περὶ τοῦ τάχα καὶ τοῦ **) ἔξεστι καὶ τοῦ ἐνδέχεται.

194 Τὸ δὲ τάχα καὶ οὐ τάχα, καὶ ἔξεστι καὶ οὐκ ἔξεστι, καὶ

modis dicitur, generaliter et specialiter. generaliter ita appellatur vox quae poni aut tolli quidpiam significat, ut dies est, non dies est; specialiter autem, quae aliquid poni tantum significat, in qua significatione propositiones negativae non appellantur phasae sive pronuntiata. aphasia igitur est abstinencia a phasi, accepta generaliter, sub qua comprehendi dicimus et cataphasin sive affirmationem et apophasin sive negationem, adeo ut aphasia sit affectio nostra, per quam nos nec ponere quicquam nec tollere dicimus. 193. unde patet nos aphasiam etiam assumere, non quasi natura tales sint res ut abstinencia a pronuntiando necessario moveant, sed ut quando illa utimur, declaremus nos super his vel illis quaestionibus ita nunc affici. illud quoque memoria tenendum est dicere nos, nihil poni aut tolli a nobis, eorum quidem certe quae dogmatice de dubiis afferuntur; iis enim, a quibus moventibus nos patimur et a quibus ita coacti ad assensum adducimur, cedimus et acquiescimus.

CAP. XXI.

De vocibus: fortasse licet fieri potest.

194. Has autem voces, fortasse et non fortasse, licet et non licet, fieri

P 48 γ) πάθος ἡμέτερον] non δόγμα sed tantum πάθος hoc esse ait Scepticus, quod οὐδὲν μᾶλλον τῇ καταφάσει ἢ τῇ ἀποφάσει συγκατατίθεται, ut verbis utar Photii cod. 212 hoc est nec affirmat aliquid de rebus controversis nec negat: ita enim se affici momentorum utriusque partis consideratione, ut neque in hanc neque in illam partem magis moveatur, et de hoc ipso licet dubius haereat utrum assensus sustinendus perpetuo sit, interim ita se iam nunc affici. hoc ἀρεσφίας πάθος dicitur etiam apud Laërtium 9 74, ut nulla sit motio aut devergium in hanc illamve partem, quemadmodum vocem illam nostro etiam usurpatam 2 contra Log. sect. 159 332 interpretatur Lipsius 2 3 manu duct. ad philosophiam Stoicam. ἀφασίας vocabulo utitur noster lib. 2 sect. 211, quod HStephani exemplo in versione retinui, quia nullum illi apud Latinos simile repperi. dicitur autem ἀφασία a φημί, perinde ut φάσις, ἀπόφασις et κατάφασις. utitur Herodianus lib. 1 c. 26 pro suspensione sermonis, quae ex admiratione fit, ut stupens rem, quid de ea dicat vel non dicat: ἀφασία τὸν Κόμμοδον καταλαμβάνει. de φάσει vide Simplicium ad 3 de anima p. 72 b.

[*) οὐτε] legebatur οὐδέ]

γ) τοῖς γὰρ κινούσιν ἡμᾶς παθητικῶς] supra sect. 12.

[***) τοῦ] legebatur τῶν]

ἐνδέχεται καὶ οὐκ ἐνδέχεται, παραλαμβάνομεν ἀντὶ τοῦ τάχα μὲν ἐστὶν τάχα δ' οὐκ ἐστίν, καὶ ἔξεστι μὲν εἶναι ἔξεστι δὲ μὴ εἶναι, καὶ ἐνδέχεται μὲν εἶναι ἐνδέχεται δὲ μὴ εἶναι· ὥς παραλαμβάνειν ἡμᾶς συντομίας χάριν τὸ μὴ ἔξεῖναι ἀντὶ τοῦ ἔξεῖναι μὴ εἶναι, καὶ τὸ μὴ ἐνδέχεσθαι ἀντὶ τοῦ ἐνδέχεσθαι μὴ εἶναι, καὶ τὸ οὐ τάχα ἀντὶ τοῦ τάχα μὴ εἶναι. πάλιν δὲ ἐνταῦθα οὐ 195 φωνομαχοῦμεν, οὐδὲ εἰ φύσει ταῦτα δηλοῦσιν αἱ φωναὶ ζητοῦμεν, ἀλλ' ἀδιαφόρως αὐτάς, ὥς εἶπον^{α)}, παραλαμβάνομεν. ὅτι μέντοι αὗται αἱ φωναὶ ἀφασίας εἰσὶ δηλωτικαί, πρόδηλον οἶμαι· ὁ γοῦν λέγων τάχα ἐστὶν δυνάμει τίθησι καὶ τὸ μάχεσθαι δοκοῖν αὐτῷ, τὸ τάχα μὴ εἶναι, τῷ διαβεβαιούσθαι περὶ τοῦ εἶναι αὐτό. P 49 ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἔχει.

ΚΕΦ. κβ'.

Περὶ τοῦ ἐπέχω.

Τὸ δὲ ἐπέχω παραλαμβάνομεν ἀντὶ τοῦ, οὐκ ἔχω εἰπεῖν 196 τίνι γὰρ τῶν προκειμένων πιστεῦσαι, ἢ τίνι^{α)} ἀπιστῆσαι, δηλοῦντες ὅτι ἴσα ἡμῖν φαίνεται τὰ πράγματα πρὸς πίστιν καὶ ἀπιστίαν. καὶ εἰ μὲν ἴσα ἐστίν, οὐ διαβεβαιούμεθα, τὸ δὲ φαινόμενον ἡμῖν περὶ αὐτῶν, ὅτε ἡμῖν ὑποπίπτει, λέγομεν. καὶ ἡ ἐποχή^{β)} δὲ εἴρηται ἀπὸ τοῦ ἐπέχεσθαι τὴν διάνοιαν, ὥς μήτε

potest et non fieri potest, sumimus pro fortasse est fortasse non est, et licet esse licet etiam non esse, et fieri potest ut sit fieri potest ut non sit; adeo ut brevitate gratia sumamus non licere pro licere non esse, et non fieri posse pro fieri posse ut non sit, et non fortasse pro fortasse non esse. 195. rursus autem hic non contendimus de vocibus, neque an haec natura talia significant quaerimus, sed ipsas indifferenter, ut dixi, sumimus. has autem voces abstinentiae a pronuntiando esse indices, manifestum esse arbitror: nam qui dicit fortasse est, perinde est ac si poneret etiam alterum quod ipsi repugnare videtur, videlicet fortasse non esse, quia non affirmat hoc esse. eadem est et in caeteris ratio.

CAP. XXII.

De voce assensum cohibeo.

196. Caeterum vocem assensum cohibeo sumimus pro eo quod est, non possum dicere, cui ex iis quae proposita sunt fidem habere, cui fidem derogare oporteat, ostendentes videri nobis res ad promerendam vel ad non promerendam fidem aequales. ita tamen ut aequales esse non affirmemus, sed quod nobis apparet de ipsis, quando sub sensum nostrum cadunt, dicamus. dicta est autem epoche h. e. cohibitio, quia cohibetur mens a ponenda aut a tollenda re aliqua propter paria in utramque partem eorum,

α) ὥς εἶπον] supra sect. 13 et 191.

[*)] legebatur ἢ τίνι]

β) ἡ ἐποχή] ab hac notum est τοὺς ἀπὸ Σκέψεως sive Scepticos dictos P 49 Ephecticos philosophos, nostro contra Ethicos sect. 152. Gellio 11 5, Laërtio in prooemio et 9 69 aliisque. etiam Sextus disciplinam Scepticam ἐφεκτικὴν ἀγωγὴν appellat c. 18 etc. sic ab ἀπορία sive dubitatione dicti ἀπορητικοί lib. 2 contra Logicos sect. 76, 78, 80, 99, 160, 278 et 1 contra Phys. sect. 207, 303, lib. 2 sect. 106, 246, 339.

τιθέναι τι μήτε ἀναιρεῖν διὰ τὴν ἰσοσθένειαν τῶν ζητουμένων.
περὶ δὲ τοῦ οὐδὲν ὀρίζω, ταῦτα φημέν.

ΚΕΦ. κγ'.

Περὶ τοῦ οὐδὲν ὀρίζω.

- 197 Ὅριζεν εἶναι νομιζομεν οὐχὶ τὸ ἀπλῶς λέγειν τι, ἀλλὰ τὸ πρῶτον ἀδήλον προσφέρεισθαι μετὰ συγκαταθέσεως· οὕτω γὰρ οὐδὲν ὀρίζω") ὁ Σκεπτικὸς τάχα εὐρεθήσεται, οὐδὲ αὐτὸ τὸ οὐδὲν ὀρίζω. οὐ γὰρ ἐστὶ δογματικὴ ὑπόληψις, τουτέστιν ἀδήλων συγκαταθέσεις, ἀλλὰ φωνὴ πάθους ἡμετέρου δηλωτικῇ. ὅταν οὖν εἴπῃ ὁ Σκεπτικὸς οὐδὲν ὀρίζω, τοῦτό φησιν, ἐγὼ οὕτω πέπονθα νῦν, ὥς μηδὲν τῶν ἐπὶ τὴν ζήτησιν τήνδε πεπωκότων τιθέναι δογματικῶς ἢ ἀναιρεῖν. τοῦτο δὲ φησιν λέγων τὸ ἐαυτῷ φαινόμενον περὶ τῶν προκειμένων οὐκ ἀπαγγελλτικῶς μετὰ πεποιθήσεως ἀποφαινόμενος, ἀλλ' ὁ πάσχει διηγοῦμενος.

ΚΕΦ. κδ'.

Περὶ τοῦ πάντα ἐστὶν ἀόριστα.

- 198 Καὶ ἡ ἀοριστία δὲ πάθος διανοίας ἐστὶ, καθ' ὃ οὔτε αἰρομέν τι οὔτε τίθεμεν τῶν δογματικῶς ζητουμένων, τουτέστι τῶν ἀδήλων. ὅταν οὖν λέγῃ ὁ Σκεπτικὸς, πάντα ἐστὶν ἀόριστα, τὸ μὲν ἐστὶ λαμβάνει ἀντὶ τοῦ φαίνεσθαι αὐτῷ^{α)}, πάντα δὲ λέ-

de quibus quaeritur, momenta. de hac autem voce nihil definitio dicimus huiusmodi.

CAP. XXIII.

De voce nihil definitio.

197. Definire esse putamus non simpliciter dicere aliquid, sed rem incertam pronuntiare cum assensu. ita enim nihil definire Scepticus forsitan reperietur ne hoc quidem nihil definitio. non enim haec est dogmatica opinio, id est, qua incertae rei assentiamur, sed vox nostrae affectionis index. quum ergo dicit Scepticus nihil definitio, hoc dicit, ego ita nunc affectus sum, ut nihil eorum quae sub hanc quaestionem cadunt, ponam dogmatice aut tollam. hoc autem ait dicens quid sibi appareat de rebus propositis. non enunciativa cum persuasionem pronuncians, sed affectionem suam exprimens.

CAP. XXIV.

De eo quod dicunt omnia ita sunt comparata ut definiri nequeant.

198. Abstinencia a definiendo quoque passio est intellectus, secundum quam nec ponimus quicquam, nec tollimus eorum quae dogmatice quaeruntur, id est incertorum. quum igitur dicit Scepticus, omnia ita esse comparata ut definiri nequeant, tunc esse accipit pro eo quod est, videri sibi,

α) οὐδὲν ὀρίζων] Laërtius 9 74 μηδὲν ὀρίζοντες, μηδ' αὐτὸ τοῦτο, ὥστε καὶ τὸ μὴ ὀρίζειν ἀνέχουσι, et 104 ἐν ᾧ λέγομεν οὐδὲν ὀρίζειν, οὐδ' αὐτὸ τοῦτο ὀρίζομεθα.

α) τὸ μὲν ἐστὶ ἀντὶ τοῦ φαίνεσθαι αὐτῷ] supra sect. 135. contra Dogmatici illa voce utuntur pro iis quae vera sunt et explorata, ut apud Ciceronem Laelio: sunt ista, Laeli. similiter Plato: ἐστὶ ταῦτα.

γει οὐ τὰ ὄντα, ἀλλὰ ἅπερ διεξήλθε τῶν παρὰ τοῖς δογματικοῖς ζητουμένων ἀδήλων· ἀόριστα δέ, μὴ προϋπάρχοντα τῶν P 50 ἀντικειμένων ἢ κοινῶς μαχομένων κατὰ πίστιν ἢ ἀπιστίαν. καὶ 199 ὥσπερ ὁ λέγων περιπατῶ, δυνάμει φησὶν ἐγὼ περιπατῶ, αὐτῶς ὁ λέγων πάντα ἐστὶν ἀόριστα, συσσημαίνει καθ' ἡμᾶς τὸ ὥς πρὸς ἐμὲ ἢ ὥς ἐμοὶ φαίνεται, ὥς εἶναι τὸ λεγόμενον τοιοῦτον· ὅσα ἐπῆλθον τῶν δογματικοῖς ζητουμένων, τοιαῦτά μοι φαίνεται, ὥς μηδὲν αὐτῶν τοῦ μαχομένου προῦχειν μοι δοκεῖν κατὰ πίστιν ἢ ἀπιστίαν.

ΚΕΦ. κε'.

Περὶ τοῦ πάντα ἐστὶν ἀκατάληπτα.

Οὕτω δὲ φερόμεθα καὶ ὅταν λέγωμεν, πάντα ἐστὶν ἀκατά- 200 ληπτα^{β)}. καὶ γὰρ τὸ πάντα ὁμοίως ἐξηγούμεθα καὶ τὸ ἐμοὶ συνεκδεχόμεθα, ὥς εἶναι τὸ λεγόμενον τοιοῦτον, πάντα ὅσα ἐφώδενσα τῶν δογματικῶς ζητουμένων ἀδήλων φαίνεται μοι ἀκατάληπτα. τοῦτο δὲ ἐστὶν οὐ διαβεβαιούμενον περὶ τοῦ τὰ παρὰ τοῖς δογματικοῖς ζητούμενα γίσεως εἶναι τοιαύτης ὥς εἶναι ἀκατάληπτα, ἀλλὰ τὸ ἐαυτοῦ πάθος ἀπαγγέλλοντος, καθό φησιν, ὑπολαμβάνω ὅτι ἄχρι νῦν οὐδὲν κατέλαβον ἐκείνων ἐγὼ διὰ τὴν τῶν ἀντικειμένων ἰσοσθένειαν. ὅθεν καὶ τὰ εἰς περιτροπὴν φε-

omnia autem dicit, non omnia entia, sed quaecumque persequitur ex iis incertis quae apud Dogmaticos quaerantur; talia autem quae definiri nequeant, id est, non praeferenda aliis contrariis aut generaliter adversantibus ad fidem promerendam aut non promerendam. 199. et quemadmodum qui dicit, ambulo, perinde est ac si diceret, ego ambulo, ita qui dicit, omnia ita sunt comparata ut definiri nequeant, una significat. secundum nos, quantum ad me attinet, aut, ut mihi videtur: adeo ut quod dicimus sit huiusmodi: quaecumque examinaui ex illis quae Dogmaticorum quaestionibus agitantur, talia mihi esse videntur, ut nihil eorum magis aut minus fide dignum existimem quam contrarium.

CAP. XXV.

De eo quod dicunt, omnia sunt incomprehensibilia.

200. Eandem rationem sequimur et quum dicimus, omnia sunt incomprehensibilia; nam hoc verbum omnia eodem pacto explicamus, et una etiam intelligimus mihi. adeo ut idem hoc valeat ac si ita loqueremur, omnia quaecumque percurri ex iis incertis quae Dogmaticorum quaestionibus agitantur, mihi videntur incomprehensibilia. non sunt autem verba hominis affirmantis, ea de quibus inquirunt Dogmatici naturam hanc habere ut sint incomprehensibilia, sed suam affectionem enuntiantis, quatenus videlicet dicit, existimo me nihil illorum adhuc percepisse propter contrariorum

β) ἀκατάληπτα] κατέληψις infra lib. 2 sect. 3 et lib. 3 c. 25 definitur P 50 καταληπτικῇ φαντασίᾳ κατάθεσις. negant itaque Sceptici assentire se iis quae a comprehensiva phantasia sibi offeruntur: a phantasia ipsa autem res quales illi offeruntur comprehendi sive percipi non negant. neque alterum illud ita negant ut negent vel dogma hoc statuant nihil esse quod comprehendi percipique possit, quemadmodum Arcesilas Carnedes alique Academici apud Ciceronem in Lucullo c. 6 et 18 etc. sed tantum ut ita sibi videri testentur in utramque partem hactenus ambiguus.

ρόμενα πάντα ἀπρόδοτα²⁾ εἶναι δοκεῖ μοι τῶν ὑφ' ἡμῶν ἀπαγγελλομένων.

ΚΕΦ. κς'.

Περὶ τοῦ ἀκαταληπτῶ καὶ οὐ καταλαμβάνω.

201 Καὶ ἡ ἀκαταληπτῶ δὲ καὶ ἡ οὐ καταλαμβάνω φωνὴ πά-
θους οὐκ εἶναι ἐστὶ δηλωτική, καθὼ ἀφίσταται ὁ σκεπτικὸς ὡς
πρὸς τὸ παρὸν τοῦ τιθέναι τι τῶν ζητούμενων ἀδήλων ἢ ἀναι-
ρεῖν, ὡς ἔστιν δῆλον ἐκ τῶν προειρημένων ἡμῖν περὶ τῶν ἄλ-
λων φωνῶν.

P 51

ΚΕΦ. κς'.

Περὶ τοῦ παντὶ λόγῳ ἴσον ἀντικεῖσθαι.

202 Ὅταν δὲ λέγωμεν, παντὶ λόγῳ λόγος ἴσος³⁾ ἀντίκειται,
παντὶ μὲν λέγωμεν τῷ ὑφ' ἡμῶν διεξωδευμένῳ, λόγον δὲ φάμεν
οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ τὸν κατασκευάζοντά τι δογματικῶς, τουτέστι
περὶ ἀδήλων, καὶ οὐ πάντως τὸν ἐκ λημμάτων καὶ ἐπιφορᾶς⁴⁾,
ἀλλὰ τὸν ὅπως οὖν⁵⁾ κατασκευάζοντα· ἴσον δὲ φάμεν κατὰ πλ-

aequipollentiam. unde mihi videntur etiam omnia quae ad eversionem du-
bitationis nostrae afferuntur, iis quae nos enuntiamus, suffragari.

CAP. XXVI.

De vocibus, non concipio non comprehendo.

201. Hae quoque voces, non concipio et non comprehendo, propriae
passionis sunt indices, quatenus ad praesens supersedet Scepticus ponere
aut tollere aliquid ex illis incertis de quibus quaeritur, ut ex iis patet
quae a nobis de caeteris vocibus antea dicta sunt.

CAP. XXVII.

De eo quod dicunt, omni rationi parem rationem dari oppositam.

202. Cum autem dicimus, omni rationi ratio paris momenti opponitur,
omni dicimus, quam quidem nos examinaverimus, rationem autem dicimus
non simpliciter, sed quae aliquid dogmatice astruit, id est de incerto, nec
eam tantummodo quae ex assumptionibus et illatione, sed quae quovis modo
astruit quidpiam. paris item momenti dicimus, non simpliciter, sed ad fidem

2) ἀπρόδοτα] puto legendum esse ἐπρόδοτα, atque hoc in versione sum
secutus. sensus enim est ea quoque quae Sceptico opponuntur, eius tam in
dubitationi suffragari nam quibus argumentis probaverō non esse dubi-
tandum, haec illi videbuntur par momentum afferre ad sustinenda con-
traria argumenta, quibus ad assensum suspendendum moveri sibi Sce-
pticus videtur: itaque de eo ipso, utrum assensus colibendus sit, du-
bitandum sibi esse non diffitebitur. [immo scribendum οὐχ ἀπρόδοτα]

P 51 a) παντὶ λόγῳ λόγος ἴσος] neque hoc Scepticus statuit pro dogmate,
ut fecit Protagoras teste Laërtio 9 51 atque Academici apud Ciceronem
in Lucullo, sed ut testetur sibi hactenus ita videri, quod in rebus inter
Dogmaticos controversis paria ex utraque parte exstent rationum mo-
menta, et a se possint invicem opponi.

b) ἐκ λημμάτων καὶ ἐπιφορᾶς] perfectum syllogismum ex praemissis
et conclusionis constantem. in editis male erat λημμάτων.

c) ὅπως οὖν] ms. V ὅπως οὖν. mox in editis erat: ἴσον δὲ φάμεν οὐχ
ἁπλῶς, κατὰ πίστιν ἢ ἀπιστίαν. HStephanus recte supplet: οὐχ ἁπλῶς
ἀλλὰ κατὰ πίστιν ἢ ἀπιστίαν. sed verba οὐχ ἁπλῶς plane desunt in

στιν ἢ ἀπιστίαν, τό τε ἀντίκειται λαμβάνομεν ἀντὶ τοῦ μάχε-
ται κοινῶς, καὶ τὸ ὡς ἐμοὶ φαίνεται συνεκδεχόμεθα. ὅταν οὖν 203
εἶπω, παντὶ λόγῳ λόγος ἴσος ἀντίκειται, δυνάμει τοῦτο φημι,
παντὶ τῷ ὑφ' ἐμοῦ ζητούμενῳ λόγῳ, ὡς κατασκευάζει τι δογμα-
τικῶς, ἕτερος λόγος κατασκευάζων τι δογματικῶς, ἴσος αὐτῷ
κατὰ πίστιν καὶ ἀπιστίαν ἀντικεῖσθαι φαίνεται μοι, ὡς εἶναι τὴν
τοῦ λόγου προφορὰν οὐ δογματικὴν, ἀλλ' ἀνθρωπείον πάθος
ἀπαγγελίαν, ὃ ἐστὶ φαινόμενον τῷ πάσχοντι. προσφέρονται δέ 204
τινὲς καὶ οὕτω τὴν φωνήν, παντὶ λόγῳ λόγον ἀντικεῖσθαι τὸν
ἴσον, ἀξιοῦντες παραγγελματικῶς τοῦτο, παντὶ λόγῳ δογματικῶς
τι κατασκευάζοντι λόγον δογματικῶς ζητοῦντα ἴσον κατὰ πίστιν
καὶ ἀπιστίαν μαχόμενον αὐτῷ ἀντιτιθῶμεν, ἵνα ὁ μὲν λόγος
αὐτοῦ ἢ πρὸς τὸν σκεπτικόν, χωρῶνται δὲ ἀπαρεμφάτῳ ἀντὶ
προστακτικοῦ, τῷ ἀντικεῖσθαι ἀντὶ τοῦ ἀντιτιθῶμεν. παραγ- 205
γέλλουσιν δὲ τοῦτο τῷ σκεπτικῷ, μή πως ὑπὸ τοῦ δογματικοῦ
παρακρουσθεὶς ἀπέλπη τὴν περὶ αὐτοῦ ζήτησιν, καὶ τῆς φαινο-
μένης αὐτοῖς ἀταραξίας⁶⁾, ἣν νομίζουσι παρρησιάζεσθαι τῇ περὶ
πάντων ἐποχῇ, καθὼς ἐμπροσθεν ἐπεμίσταμεν, σφαλῇ προπε-
τευσάμενος.

ΚΕΦ. κη'.

Παραλήγματα ὑπὲρ τῶν σκεπτικῶν φωνῶν.

Περὶ τοσοῦτων ἀρκέσει τῶν φωνῶν ὡς ἐν ὑποτυπώσει διεξέλ- 206
θεῖν, ἄλλως τε καὶ ἐπεὶ ἐκ τῶν νῦν ἡμῖν εἰρημένων δυνατὸν P 52

obtinendam aut non obtinendam. et opponitur accipimus generaliter pro
adversatur. subaudimus etiam, ut mihi videtur. 203. cum igitur dico,
omni rationi paris opposita est momenti ratio, perinde est ac si dicerem,
omni rationi a me examinatae, quae aliquid dogmatice astruit, mihi opponi
videtur alia dogmatice aliquid astruens, aequalis ipsi ad fidem obtinendam
vel non obtinendam. adeo ut huiusmodi vocis enuntiatio non sit dogmatica,
sed passionis humanae significatio, quae est id quod apparet patienti. 204.
sunt autem et qui hanc vocem ita profert, omni rationi debere rationem
paris momenti opponi, hoc velut imperative enuntiantes, omni rationi
dogmatice quidpiam astruenti rationem dogmatice inquirentem paris momenti
ad fidem obtinendam vel non obtinendam ipsi adversantem opponamus: ut
sermonem suum ad Scepticum dirigant utanturque infinitivo pro imperativo,
videlicet opponi pro eo quod est opponamus. 205. praecipit autem Sce-
ptico, ne a Dogmatico deceptus animum despondeat ac omittat illius per-
quisitionem, et ita per temeritatem suam frustretur eo quem videntur obti-
nere imperturbato mentis statu, quemque comitari existimant eos qui de
omnibus assensum retinent, quemadmodum docuimus.

CAP. XXVIII.

Appendix ad tractationem de scepticis vocibus.

206. De hisce itaque vocibus pro ratione huius operis quo singula bre-
viter persequimur, dixisse sufficiat, praesertim quum vel ex iis quae modo

mss. V et S atque salva sententia possunt abesse, itaque et illa omisi;
videntur enim repetita ex superioribus λόγον δὲ φάμεν οὐχ ἁπλῶς ἀλλὰ
τὸν κατασκευάζοντά τι δογματικῶς.

d) ἀταραξίας] supra sect. 25 seq.

ἔστιν λέγειν καὶ περὶ τῶν παραλελειμμένων^{ε)}· περὶ πασῶν γὰρ τῶν σκεπτικῶν φωνῶν ἐκεῖνο χορὴ προειληφέναι, ὅτι περὶ τοῦ ἀληθεῖς αὐτὰς εἶναι πάντως οὐ διαβεβαιούμεθα, ὅπου γὰρ καὶ ἔφ' ἑαυτῶν αὐτὰς ἀναιροῦσθαι λέγομεν δύνασθαι ἐμπεριγραφομένης^{ς)} ἐκείνοις περὶ ὧν λέγονται, καθάπερ τὰ καθαρτικὰ τῶν φαρμάκων οὐ μόνον τοῖς χυμοῖς ἐπεξυρεῖ τοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ ἑαυτὰ τοῖς χυμοῖς συνεχῶς. φαρμὴν δὲ καὶ ὥς οὐ κυρίως δηλοῦντες τὰ πράγματα, ἔφ' ὧν παραλαμβάνονται, τίθεμεν αὐτὰς, ἀλλ' ἀδιαφύρως^{ς)} καὶ εἰ βούλονται καταχρηστικῶς — οὔτε γὰρ πρέπει τῷ σκεπτικῷ φωνομαχεῖν — ἀλλ' *) ὥς ἡμῖν συνεργεῖ τὸ μὴδὲ ταύτας τὰς φωνὰς εἰλικρινῶς σημαίνειν λέγεσθαι, ἀλλὰ πρὸς τι^{η)}, καλῶς πρὸς τοὺς σκεπτικούς. πρὸς τούτοις κάκεινον δὲ μεμνήσθαι, ὅτι οὐ περὶ πάντων τῶν πραγμάτων καθόλου φαρμὴν αὐτιάς, ἀλλὰ περὶ τῶν ἀδύλων καὶ τῶν δογματικῶς ζητουμένων^{ς)}, καὶ ὅτι τὸ φαινόμενον ἡμῖν φαρμὴν, καὶ οὐχὶ διαβεβαιωτικῶς περὶ τῆς φύσεως τῶν ἐκτὸς ὑποκειμένων ἀποφαινόμεθα· ἐκ γὰρ τούτων πᾶν σόφισμα^{η)} πρὸς φωνὴν ἐνεργθέν

nobis disputata fuerunt, etiam de praetermissis dici possit. de omnibus enim Scepticis vocibus illud oportet cognitum habere, nos non affirmare veras illas omnino esse, utpote quum eas fateamur a se ipsis eveniri posse, circumscriptas in illis de quibus dicuntur; sicuti purgantia medicamenta non solum humores corpore extrahunt, sed etiam semetipsa una cum humoribus expellant. 267. dicimus praeterea nos non ut proprie significantes res quibus adhibentur ponere eas, sed indifferenter, aut si maluit abusive: (neque enim Scepticum de vocibus altercari decet) praesertim quum nobis commodum sit ne simpliciter quidem et per se significare, dici has voces, sed ad aliquid, videlicet ad Scepticos. 268. illud praeterea meminisse oportet, nos non de omnibus rebus generaliter proferre ipsas, sed de incertis et iis quae dogmaticae quaeruntur, idque quod apparet nobis dicere, nos autem affirmationem de natura externorum subiectorum adhibere, ex his

P 52 ε) *περὶ τῶν παραλειπόμενων*] *ut sunt ἀσυγκαταθεταῖς, ἰσως, ἰοικε,*
πάναντία περὶ τὸ αὐτὸ ὑπόκειται, et similia.

f) *ἐμπειρογαστρομένας*] vide quae ad sect. 14.

g) ἀδιαφύρως] supra sect. 195 οὐ φωνομαχοῦμεν, οἱ δὲ εἰ γύσει ταῦτα
 δηλοῦσιν αἱ φωναὶ ζητοῦμεν, ἀλλ' ἀδιαφύρως αὐτὰς ὡς εἶπον παρα-
 λαμβάνομεν. pulchrum est quod negat Scepticum φωνομαχεῖν sive de
 verbis litigare, sed profecto omnes philosophos et omnes in re quacum-
 que veritate quaerentes huiusmodi logomachiae ac vocilitigia dedecent,
 licet maxime decet, quo sophistis praedictum calumniae occasio, dare
 operam, ut quod Sextus etiam facit quae sentimus et intelligi volumus
 et proprie, accurate nec ambigue eloquamur, vocabulum ἀδιαφύρως il-
 lustrat Athanasii dictum laudatum Ioanni Becco in Graecia Allatii Or-
 thodoxa t. 2 p. 219 ἄριστον καὶ πάννυ θεοφιλεσιτὰς ἐν λέξεσι παρορᾶ-
 σθαι διαφοράς, ὅπνῃ καὶ εἴη κατὰ τὴν ἐλὶ τῇ ἐννοίᾳ ὁμοφροσύνην συμ-
 βαίνειν τοὺς ἀδελφούς.

[*) ἀλλ' ὥς], ἄλλως? pro οὐτε scilicet. οὐδέ]

h) ἀλλὰ πρὸς τὴν ut de Scepticis modo intelligantur, non de aliis hominibus. nam v. g. οὐδὲν μᾶλλον non magis hoc quam illud verum videtur Sceptico, at haud Dogmatico, nec e vulgo cuilibet. οὐ καταλαμβαίρω non comprehendendo, hoc Scepticus de se narrat, non affirmat idem a Dogmatico non percipi.

i) *περὶ τῶν ἀδελφῶν καὶ τῶν δογματικῶς ἐπιτιμώμενων*] hoc saepius inculcat noster. vide supra sect. 12, 200 etc.

k) πᾶν σόφισμα] innuit meram fore elenchi ignitionem, quaecum-

σκεπτικὴν οἶομαι δύνασθαι διατρέπεσθαι. ἐπεὶ δὲ τὴν ἔννοιαν 209
καὶ τὰ μέρη καὶ τὸ κριτήριον καὶ τὸ τέλος, ἔτι δὲ τοὺς τρό-
πους τῆς ἐποχῆς ἐφοδεύσαντες καὶ περὶ τῶν σκεπτικῶν φωνῶν
εἰπόντες τὸν χαρακτῆρα τῆς Σκέψεως ἐμπεφανίκαμεν, ἀκόλου-
θον ἡγοῦμεθα εἶναι καὶ τῶν παρακειμένων αὐτῇ φιλοσοφῶν ὅτι
τὴν πρὸς αὐτὴν διάκρισιν συντόμως ἐπελθεῖν, ἵνα σαφέστερον
τὴν ἐφεκτικὴν ἀγωγὴν κατανοήσωμεν. ἀρξώμεθα δὲ ἀπὸ τῆς
'Ηρακλειτείου ὁ) φιλοσοφίας.

ΚΕΦ. 29'.

Ὅτι διαφέρει ἡ σκεπτική ἀγωγή τῆς Ἡρακλείτου
φιλοσοφίας.

Ὅτι μὲν οὖν αὕτη διαφέρει τῆς ἡμετέρας ἀγωγῆς πρόδη- 210
 λον. ὁ μὲν γὰρ Ἡράκλειτος περὶ πολλῶν ἀδήλων ἀποφαίνεται
 δογματικῶς, ἡμεῖς δ' οὐχί, καθάπερ εἴρηται. ἐπεὶ δὲ οἱ περὶ P 53
 τὸν Αἰνῆσιδῆμον^{α)} ἔλεγον ὁδὸν εἶναι τὴν σκεπτικὴν ἀγωγὴν
 ἐπὶ τὴν Ἡρακλείτειον φιλοσοφίαν, διότι προηγεῖται τοῦ τῶνα-

enim omne sophisma adversus vocem Scepticam allatum everti posse arbitror. 209. quum autem epoches notionem partesque, criterium et modos percucurrerimus et de Scepticis vocibus loquuti characterem ipsius Scepticae disciplinae declaraverimus, consentaneum esse putamus, in quibus a finitimis ipsi philosophiis distingnatur, paucis explicare, ut ita manifestius ophecticam disciplinam perspiciamus. ordiemur autem ab Heracliti philo-

CAP. XXIX.

Differre Scepticam disciplinam ab Heracliti philosophia.

210. Hanc igitur a nostra disciplina differre clarum est. Heraclitus enim de multis obscuris dogmaticè pronuntiat, nos autem minime, quemadmodum dictum est. quoniam autem Aenesidemus aiebat Scepticam disciplinam viam esse ad Heracliti philosophiam, siquidem antequam contraria circa

que Dogmaticus adversus Scepticos ex vocibus illis obiecturus sit, ut sibi ipsis adversari Scepticos exinde evincat.

1) τῶν παραχειμένων αὐτῇ φιλοσοφῶν] ex Ciceronis Lucullo c. 5
 patet Academicos provocasse ad consensum plurium notissimorum phi-
 losophorum: vos cum perturbare ut Gracchi temp. sic vos philosophiam
 bene iam constitutam velitis, Empedoclem Anaxagoram Democritum
 Parmenidem Xenophanem Platonem etiam et Socratem profertis. at Sex-
 tus tam hosce philosophos, quam Academicos ipsos Dogmaticis adscri-
 bendos esse non Scepticis disputat.

m) Ἡρακλείτου] ita reposui e mss pro Ἡρακλείτου quod erat in editis, etiam sectatores Heracliti dictos Ἡρακλείτους constat e Platonis Theaeteto, Diogene Laërtio et aliis, atque ita infra plus simplici vice noster eos nominat, ut 2 contra Physicos sect. 230, 231, et similiter Δημοκρίτειον φιλοσοφίαν. Laërtius in Pyrrhone lib. 9 sect. 73 laudat hoc Heracliti dictum: μὴ εἰκὴ περὶ τῶν μεγίστων συβαλώμεθα.

n) οὐ περὶ τὸν Αἰνισίδημον] male et hic in editis erat Ὀνησιδῆμον. P 53
constat autem Aenesidemum libenter Heracliti instituisse vestigiis, ut doc-
cent exempla notata a Sexto lib. 1 contra Logicos sect. 349 et 1 contra
Physicos sect. 337 lib. 2 sect. 216.

τία περί τὸ αὐτὸ ὑπάρχειν^{ο)} τὸ τάναντία περί τὸ αὐτὸ φαίνεσθαι, καὶ οἱ μὲν Σκεπτικοὶ φαίνεσθαι λέγουσι τὰ ἐναντία περί τὸ αὐτό, οἱ δὲ Ἡρακλείτριοι ἀπὸ τούτου καὶ ἐπὶ τὸ ὑπάρχειν^{ο)} αὐτὰ μετέχονταί, φαμέν πρὸς τούτους ὅτι τὸ τὰ ἐναντία περί τὸ αὐτὸ φαίνεσθαι οὐ δόγμα ἐστὶ τῶν Σκεπτικῶν, ἀλλὰ πρᾶγμα οὐ μόνον τοῖς Σκεπτικοῖς, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις φιλοσόφοις καὶ 211 πᾶσιν ἀνθρώποις ὑποπίπτει. οὐδεὶς γοῦν τολμήσας ἂν εἰπεῖν, ὅτι τὸ μέλι^{ο)} οὐ γλυκάζει τοὺς ὕμναιοντας, ἢ ὅτι τοὺς ἰκτερίκους οὐ πικράζει. ὥστε ἀπὸ κοινῆς τῶν ἀνθρώπων προλήψεως ἄρχονται οἱ Ἡρακλείτριοι, καθάπερ καὶ ἡμεῖς, ἴσως δὲ καὶ αἱ ἄλλαι φιλοσοφίαι. διόπερ εἰ μὲν ἀπὸ τίνος τῶν σκεπτικῶς λεγομένων ἐλαμβάνετο τὸ τάναντία περί τὸ αὐτὸ ὑποκείσθαι, ὡς τοῦ πάντα ἐστὶν ἀκατάληπτα, ἢ τοῦ οὐδὲν ὀρίζω, ἢ τίνος τῶν παρὰ πλεονασίων, ἴσως ἂν συνῆγον^{ο)} ὁ λέγουσι. ἐπεὶ δὲ ἀρχὰς

idem sint, oportet contraria circa idem apparere, et Sceptici quidem contraria circa idem apparere dicunt, Heraclitei autem hinc etiam illuc progrediuntur, ut dicant esse; illis respondemus hoc quod dicitur, contraria circa idem apparere non esse Scepticorum dogma, sed rem non Scepticis solum, verum etiam aliis philosophis et omnibus hominibus sub sensus cadentem. 211. verbi gratia nemo negare audeat quin ex melle sani dulcedinem, icterici amarorem percipiant. hinc fit ut a communi hominum praenotione incipiant Heraclitei, uti et nos, fortasse autem et caeterae philosophiae. quare si ab aliquo eorum quae sceptice dicuntur acciperent hoc, videlicet contraria circa idem versari, nimirum aut ab hac voce omnia sunt incomprehensibilia, aut illa nihil definitio, aut alia simili; fortasse collige-

ο) τοῦ τάναντία περί τὸ αὐτὸ ὑπάρχειν] inter Heracliti dogmata erat γίνεσθαι πάντα κατ' ἐναντιότητα ut est apud Laërtium 9 8 sive ut idem 7 διὰ τῆς ἐναντιοτροπῆς ἡμιόσθαι τὰ ὄντα, quorum verborum sententia est, rerum naturam in omnibus contraria ἀνω καὶ κάτω suscipere, ita ut idem iam sit ignis, iam sit aër, iam aqua iam terra, iam ignis iterum: idemque modo calidum modo frigidum, modo durum modo molle ac vicissim. eamque repugnantiam diversarum ex uno communi principio rerum igne quatenus ad generationem rerum facit, vocabat *bellum et contentionem*, quatenus autem regreditur ad dissoiuvenda iterum omnia in commune principium atque ignem, *pacem et concordiam* appellabat, contrario prorsus quam vocabulis illis Empedocles usus est sensu: τῶν δὲ ἐναντίων τὸ μὲν ἐπὶ τὴν γένεσιν ἄγον καλεῖσθαι πόλεμον καὶ ἔριν· τὸ δ' ἐπὶ τὴν ἐκπύρωσιν, ὁμολογίαν καὶ εἰρήνην, καὶ τὴν μεταβολὴν ὁδὸν ἄνω καὶ κάτω. Aristoteles Nicomacheor. 8 2 καὶ Ἡράκλειτος τὸ ἀντίτῳ συμφέρον καὶ ἐκ τῶν διαφερόντων καλλίστην ἁρμόνιαν, καὶ πάντα κατ' ἔριν γίνεσθαι. ἐξ ἐναντίας δὲ τούτοις ἄλλοι καὶ Ἐμπεδοκλῆς. Proclus 1 in Timaeum Platonis p. 24 πόλεμος γὰρ ἐστὶ πάντων παῖτηρ κατὰ τὸν Ἡρακλείτην. sed de tota hac Heracliti physiologia exstat praeclara eruditissimi D. Godfridi Olearii τοῦ μακαρίτου exercitatio.

ρ) καὶ ἐπὶ τὸ ὑπάρχειν] Scepticis satis est ut dicant haec vel illa sic videri sibi, at Heraclitus non modo videri sed vere ita esse etiam contraria de uno eodemque subiecto qualia apparerent docebat et statuebat, noster infra lib. 2 sect. 59 ἑτέρα μὲν ἐστὶν ἡ Γοργίου διάνοια, καθ' ἣν φησὶ μηδὲν εἶναι· ἑτέρα δὲ ἡ Ἡρακλείτου, καθ' ἣν λέγει πάντα εἶναι. et paucis intericis sect. 64 ὁ μὲν Δημόκριτος ἐφη μήτε γλυκὺ τὸ μέλι εἶναι μήτε πικρὸν, ὁ δὲ Ἡράκλειτος ἀμφότερα. adde lib. 1 adversus Logicos.

ο) τὸ μέλι] supra sect. 101 et alibi passim hoc exemplo noster utitur.

ρ) συνῆγον] Salmasius legebat συνάγειν. sed lectio codicum praesta-

ἔχουσι οὐ μόνον ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις φιλοσόφοις καὶ τῷ βίῳ ὑποπιπτούσας, τί μᾶλλον τὴν ἡμέτεραν ἀγωγὴν, ἢ ἐκάστην τῶν ἄλλων φιλοσοφῶν ἢ καὶ τὸν βίον ὁδὸν ἐπὶ τὴν Ἡρακλείτειον φιλοσοφίαν εἶναι λέγοι τις ἂν, ἐπειδὴ πάντες κοιναῖς ὕλαις^{ο)} κεκρήμεθα; μήποτε δὲ οὐ μόνον οὐ συνεργεῖ πρὸς τὴν γνῶσιν 212 τῆς Ἡρακλείτειον φιλοσοφίας ἢ σκεπτικὴ ἀγωγή, ἀλλὰ καὶ ἀποσυνεργεῖ^{ο)}, εἴ γε ὁ Σκεπτικὸς πάντα τὰ ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείτου δογματιζόμενα ὡς προπετῶς λεγόμενα διαβάλλει, ἐναντιούμενος μὲν τῇ ἐκπύρωσιν^{ο)}, ἐναντιούμενος δὲ τῇ τὰ ἐναντία περί τὸ αὐτό^{ο)} ὑπάρχειν, καὶ ἐπὶ παντός δόγματος τοῦ Ἡρακλείτου τὴν μὲν δογματικὴν προπέτειαν διασύρων, τὸ δὲ οὐχ ὑπολαμβάνω καὶ τὸ οὐδὲν ὀρίζω ἐπιφθεγγόμενος, ὡς ἔφη ἐμπροσθεν, ὅπερ μάχεται τοῖς Ἡρακλείτειοις. αἰτοπον δὲ ἐστὶν τὸ τὴν μαχομένην ἀγωγὴν ὁδὸν εἶναι λέγειν τῆς αἰρέσεως ἐκείνης ἢ μάχεται^{ο)}.

rent verum esse quod dicunt, sed quum principia habeant non solum nobis, sed aliis etiam philosophis et vitae sub sensus cadentia, curam potius dicat aliquis disciplinam nostram viam sternere ad Heracliti philosophiam, quam aliarum philosophiarum quamlibet, aut etiam vitam, quum omnes communibus materiis uti simus? 212. atque haud scio an potius incommoda sit ad Heracliti philosophiam cognoscendam sceptica disciplina, quam commoda, quum Scepticus omnia quae ab Heraclito dogmatice dicuntur, tamquam temeraria reprehendat, repugnans illius conflagrationi mundi, repugnans etiam huic quod dicit, contraria circa idem existere, et ad unumquodque Heracliti dogma dogmaticam temeritatem irrideat atque subiungat, non comprehendendo, et nihil definio, quemadmodum antea dixi, quod Heracliteis adversatur. absurdum autem est, adversantem disciplinam viam esse dicere

ex iisdem paullo ante scripsi τῶν σκεπτικῶς λεγομένων πρὸς εὐ τοῦ quod in editis erat τῶν σκεπτικῶν λεγομένων, manifesto vitio.

ο) κοιναῖς ὕλαις] infra de Democrito c. 30 λέγεται κοινῶν ἔχειν πρὸς τὴν σκέψιν, ἐπεὶ δοκεῖ τῇ αὐτῇ ὕλῃ ἡμῖν κεκρήσθαι. intelligit igitur per ὕλην sive κοινὰς ὕλας argumenta rerum et observationes communes Dogmaticis Scepticisque, quae illis materiem praebent ad diversa dogmata statuenda, his ad assensionem cohibendam. v. g. ex eo quod n. el. sanis dulce sapit, ictericis amarum, Heraclitus colligebat et dulce et amarum in melle esse, Democritus neutrum, Sceptici non magis hoc forte quam illud, observatum itaque in melle φαινόμενον est κοινὴ ὕλη, qua pariter utuntur Dogmatici Scepticique.

ι) ἀποσυνεργεῖ] contrarium τῷ συνεργεῖ, et plus quam οὐ συνεργεῖ, componitur autem ut ἀποσύνναχος ἀποσυνσιτέω ἀποσύντασις ἀποσυνάγω ἀποσυνάγωγος ἀποσυνκενάζω ἀποσυνβολάω ἀποσυνβουλεύω.

ο) τῇ ἐκπύρωσιν] notissimum dogma Heracliti, defflagrationibus coeli P 54 et terrarum per certas temporum periodos omnia in ignem (ex quo constant omnia) iterum resolveri, sive ut Laërtius 9 9 πόλιν ἐκπυρρῶσθαι κατὰ τινὰς περιόδους ἐναλλάξ τὸν αἰμῶνα αἰῶνα. Eusebius 14 3 Praeparat. ὁ Ἡράκλειτος ἀρχὴν τῶν πάντων ἐφη τὸ πῦρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα γίνονται καὶ εἰς ὃ ἀναλύονται· ἀμοιβὴν γὰρ εἶναι τὰ πάντα, χρόνον τε ὥρῶσθαι τῆς τῶν πάντων εἰς τὸ πῦρ ἀναλύσεως καὶ τῆς ἐκ τούτου γενέσεως. apud Marcianum Capellam p. 21 Vulcanus licet diceretur Iunonius, totius mundi dictus ab Heraclito est demorator. Hugo Grotius legit devorator, sed malim demorator; nam et Varro Heraclitum secutus ignem mundi animum dixit, proinde quod in mundo ignis omnia gubernet. vide Isidorum 8 6 Originum.

ο) τῇ τὰ ἐναντία περί τὸ αὐτό] dogma alterum Heracliti, de quo paullo ante sect. 210.

ο) ἢ μάχεται] ita ex mss legendum, ut statim praecessit μάχεται τοῖς Ἡρακλείτειοις. minus bene editi habebant ἢς μάχεται.

ἄτοπον ἄρα τὸ τὴν σκεπτικὴν ἀγωγὴν ἐπὶ τὴν Ἡρακλείτειον φιλοσοφίαν ὁδὸν εἶναι λέγειν.

ΚΕΦ. λ.

Τίνι διαφέρει ἡ Σκεπτικὴ ἀγωγή τῆς Δημοκρετίου φιλοσοφίας.

- 213 Ἀλλὰ καὶ ἡ Δημοκρετίου φιλοσοφία λέγεται κοινωνίαν ἔχειν πρὸς τὴν σκέψιν, ἐπεὶ δοκεῖ τῇ αὐτῇ ὕλῃ²⁾ ἡμῖν κεκορηθῆναι. ἀπὸ γὰρ τοῦ τοῖς μὲν γλυκὺ φαίνεσθαι τὸ μέλι, τοῖς δὲ πικρὸν, τὸν Δημοκρετὸν ἐπιλογίζεσθαι φασὶ τὸ μήτε γλυκὺ αὐτὸ εἶναι μήτε πικρὸν, καὶ διὰ τοῦτο ἐπιφθέγγεσθαι τὴν "οὐ μᾶλλον" φωνὴν σκεπτικὴν οὖσαν. διαφόρως μὲντοι χροῶνται τῇ οὐ μᾶλλον³⁾ φωνῇ οἱ τε Σκεπτικοὶ καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ Δημοκρετίου· ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἐπὶ τοῦ μηδέτερον εἶναι τάττουσι τὴν φωνήν, ἡμεῖς δὲ ἐπὶ τοῦ ἀγνοεῖν πότερον ἀμφοτέρω ἢ οὐδέτερον⁴⁾ τί ἐστὶ τῶν 214 φαινομένων. ὥστε καὶ κατὰ τοῦτο μὲν διαφέρομεν. προδηλοτάτη δὲ γίνεται ἡ διάκρισις, ὅταν ὁ Δημοκρετὸς λέγῃ, ἐτεῖ⁵⁾ δὲ ἄτομα καὶ κενόν⁶⁾. ἐτεῖ μὲν γὰρ λέγει ἀντὶ τοῦ ἀληθεία. κατ' ἀλή-

ad sectam illam cui adversatur. absurdum ergo est scepticam disciplinam ad Heracliti philosophiam viam esse dicere.

CAP. XXX.

In quo differat Sceptica disciplina a Democriti philosophia.

213. Democriti quoque philosophia communionem habere cum Sceptica disciplina fertur, quia videtur eadem qua nos usa esse materia. nam ex eo quod mel aliis dulce aliis amarum videatur, Democritum ratiocinari dicunt neque dulce ipsum esse neque amarum, et propterea pronuntiare vocem non magis, quae Sceptica est. verum aliter utuntur hac voce Sceptici quam Democritici philosophi: illi enim vocem hanc usurpant significare volentes neutrum esse, nos autem significantes nos ignorare an utrumque an neutrum sit eorum quae apparent. 214. itaque in hoc quoque ab illis differimus. sed longe manifestissima differentia est quum dicit Democritus, ἐτεῖ ατομα et vacuum; ἐτεῖ enim dicit pro veritate. in eo autem quod ait, vere

2) τῇ αὐτῇ ὕλῃ sic superiore capite sect. 211 in Heraclito: ἐπειδὴ πάντες κοινὰς ὕλεις κεκορημέθα, ubi vide si placet quae annotavi.

a) οὐ μᾶλλον] Diogenes Laërtius 9 75 docet quadruplici sensu hanc vocem accipi posse: 1) θετικῶς, ut si dicam non magis sceleratum esse piratam mendace. 2) ἀναιρετικῶς, quo modo Democritus accipiebat, ut si dicam non magis pirata quam mendax est laudandus, id est neuter horum. 3) θετικῶς καὶ ἀναιρετικῶς, ut si dicam non magis laudem pirata meretur quam vituperationem mendax, ex quo plane non sequitur laudem mereri. 4) ἀναιρετικῶς καὶ θετικῶς, ut Sceptici: non magis est quam non est piratae crimen mendacis crimine gravius. Democritum porro formula hac secundo sensu usum esse testatur Sextus etiam infra 2 6 ἐκ τοῦ τὸ μέλι τοῖς μὲν πικρὸν τοῖς δὲ γλυκὺ φαίνεσθαι, ὁ μὲν Δημοκρετὸς ἔφη μήτε γλυκὺ αὐτὸ εἶναι μήτε πικρὸν, quoniam aliis dulce, aliis (ut ictericis) mel videtur amarum, hinc non magis dulce quam amarum, hoc est, nec dulce nec amarum re et natura sua esse. confer de Democrito πᾶν αἰσθητὸν tollente lib. adversus Musicos sect. 53 et lib. 1 adversus Logicos sect. 135 et 368 et lib. 2 sect. 6 et 184.

[*) scribebatur οὐδ' ἕτερον]

b) ἐτεῖ δὲ ἄτομα καὶ κενόν] inter familiares haec Democriti voces fuit ἐτεῖ pro veritate, ac propterea a librariis non raro corrupta, quia pa-

θειαν δὲ ὑφίστανται λέγων τὰς τε ατόμους καὶ τὸ κενόν, ὅτι διενήνοχεν ἡμῶν (εἰ καὶ ἀπὸ τῆς ἀνωμαλίας τῶν φαινομένων ὁρχεται)· περιττὸν οἶμαι λέγειν.

ΚΕΦ. λα'.

P 55

Τίνι διαφέρει τῆς Κυρηναϊκῆς ἡ Σκέψις.

- Φασὶ δὲ τινες ὅτι ἡ Κυρηναϊκὴ ἀγωγή ἡ αὐτὴ ἐστὶ τῇ Σκέψι 215 ψει, ἐπειδὴ καὶ αὐτὴ τὰ πάθη μόνον φησὶ καταλαμβάνειν. διαφέρει δὲ αὐτῆς· ἐπειδὴ ἐκείνη μὲν τὴν ἡδονὴν καὶ τὴν λείαν τῆς σαρκὸς κίνησιν¹⁾ τέλος εἶναι λέγει, ἡμεῖς δὲ τὴν ἀταραξίαν²⁾, ἢ ἐναντιοῦται τὸ κατ' ἐκείνους τέλος· καὶ γὰρ παρούσης τῆς ἡδονῆς καὶ μὴ παρούσης³⁾, ταραχῆς ὑπομένει ὁ διαβεβαιούμενος τέλος εἶναι τὴν ἡδονήν, ὥς ἐν τῷ περὶ τοῦ τέλους ἐπιλογισμῶν. εἰτα ἡμεῖς μὲν ἐπέχομεν ὅσον ἐπὶ τῷ λόγῳ περὶ τῶν

existere atomos et vacuum, eum a nobis differre (quamvis ab eorum quae sensibus apparent inaequalitate et discrepantia incipiat) supervacaneum arbitror dicere.

CAP. XXXI.

Quo differat Sceptica a Cyrenaica disciplina.

215. Dicunt praeterea nonnulli Cyrenaicam disciplinam eandem esse cum Sceptica, quoniam illa quoque se solas passiones comprehendere dicit. differt tamen ab ea, quod illa quidem voluptatem et laevem corporis motum finem esse dicat, nos autem imperturbatum mentis statum, cui contrarius est finis quem illi statuunt. nam et quum adest voluptas et quum abest, perturbationes patitur is qui finem esse voluptatem affirmat, ut de fine tractans argumentatus sum. deinde nos assensum retinemus quantum ad ratio-

rum intellecta, ut infra 1 adversus Logicos sect. 135 et apud Laërtium 9 72, ubi αἰτίη pro ἐτεῖ legitur. opponitur autem ἐτεῖον vel ἐτεῖ esse ei quod νόμῳ sive opinione existit, unde Theodorus Prodromus in Amantio quem doctissimus Gaulminus illustravit: καὶ τί τοῦτο καινόν ὃ φιλόλεως, εἰ μὴν ὢν Ἐρμοκλῆς γε δοκεῖ νόμῳ πάντων, καὶ ἐτεῖον μηδενός, εἴ τι μὴ τοῦ διδασκάλου ἐπιλελήσμεθα Δημοκρετίου. Democriti verba sunt Sexto in memorato adversus Logicos libro laudata: νόμῳ γλυκὺ, νόμῳ πικρὸν, νόμῳ θερμόν, νόμῳ ψυχρόν, νόμῳ χροίη· ἐτεῖ δὲ ἄτομα καὶ κενόν, ἀπερ νομίζεται μὲν εἶναι, καὶ δοξάζεται τὰ ἀγαθὰ· οὐκ ἐστὶ δὲ κατ' ἀλήθειαν ταῦτα, ἀλλὰ τὰ ἄτομα μόνον. nota in his verbis Democriti τὰ ἀγαθὰ pro veris bonis. ita et Hesychius: ἐτεῖα, ἀγαθὰ. ἀληθῆ. idem ἐτεῖον, ἀληθές, ἐπέτειον. et ἐτῆς ἀληθῆς φίλος, unde ὢ τᾶν, pro ὢ ἐτᾶν, ut Helladio apud Photium annotatum.

c) τὴν ἡδονὴν καὶ τὴν λείαν τῆς σαρκὸς κίνησιν] Laërtius lib. 2 sect. P 55 85 et ex eo Hesychius illustris de Aristippo Cyrenaicae sectae conditore: τέλος δ' ἀπέβαινε τὴν λείαν κίνησιν εἰς αἰσθησὶν ἀναδιδομένην. hinc Epicuri doctrinam de voluptate cum Cyrenaicorum disciplina consentire negat Cicero 4 de Finibus c. 42. Epicurus enim voluptatem statem et a dolore vacuum probabat et τὸ τῆς σαρκὸς ἀόχλητον, Cyrenaici voluptatem in motu positam. vide de Epicuri sententia notas Stephanī Bergleri ad Alciphronem p. 411.

d) τὴν ἀταραξίαν] supra sect. 25 seq. 205 etc.

e) καὶ παρούσης καὶ μὴ παρούσης] praesente voluptate turbabitur per metum ne illam iterum amittat, absente per desiderium. supra sect. 27.

ἐκτὸς ὑποκειμένων, οἱ δὲ Κυρηναῖκοι ἀποφαίνονται¹⁾ φύσιν αὐτὰ ἔχειν ἀκατάληπτον.

ΚΕΦ. λβ'.

Τίνι διαφέρει τῆς Πρωταγορείου ἀγωγῆς ἡ Σκέψις.

216 Καὶ ὁ Πρωταγόρας δὲ βούλεται πάντων χρημάτων εἶναι μέτρον τὸν ἄνθρωπον²⁾, τῶν μὲν ὄντων ὡς ἔστιν, τῶν δὲ οὐκ ὄντων ὡς οὐκ ἔστι, μέτρον μὲν λέγων τὸ κριτήριον, χρημάτων δὲ τῶν πραγμάτων, ὡς δυνάμει³⁾ φάσκειν πάντων πραγμάτων κριτήριον εἶναι τὸν ἄνθρωπον, τῶν μὲν ὄντων ὡς ἔστι, τῶν δὲ οὐκ ὄντων ὡς οὐκ ἔστι. καὶ διὰ τοῦτο τίθησι τὰ φαινόμενα

217 ἐκείνῳ μόνῳ, καὶ οὕτως εἰσάγει τὸ πρὸς τι. διὸ καὶ δοκεῖ κοινὴν reddendam de externis subiectis, at Cyrenaici pronuntiant naturam illa habere incomprehensibilem.

CAP. XXXII.

Quo differat Sceptica a disciplina Protagorae.

216. Protagoras quoque vult omnium χρημάτων mensuram esse hominem, entium, ut sunt, non entium, ut non sunt, mensuram quidem appellans criterium, χρημάτων autem dicens pro πραγμάτων sive rerum, adeo ut hoc valeant eius verba, rerum omnium criterium sive veri falsique regulam esse hominem; entium quidem, ut sunt, non entium autem, ut non sunt. ideoque ponit sola illa quae cuiusque sensibus apparent, et ita inducit relationem ad aliquid. 217. hinc fit ut videatur communionem cum Pyrrho-

f) οἱ δὲ Κυρηναῖκοι ἀποφαίνονται] haec est causa quare nonnulli Cyrenaicos Scepticis affines esse dicere, et unde Sextus eos tamen a Scepticis distinctos esse colligit, quod de eis quae extrinsecus nobis se offerunt non assensum modo ut Sceptici suspenderent, sed plane statuerent et tanquam dogma ponerent illa percipi non posse. Laërtius 2 92 τὰ πάθη καταληπτά ἐλεγον, οὐκ ἀφ' ὧν γίνεται. ἀντίσταντο δὲ καὶ τῶν φυσικῶν διὰ τὴν ἐμφαινουμένην ἀκατάληπτον. Cicero Lucullo c. 7 in solo sensu doloris aut voluptatis putant veri esse iudicium, quia sentitur. hoc est μόνῳ τὰ πάθη εἶναι καταληπτά, τὰ δὲ λοιπὰ ἀκατάληπτα. ut est apud Eusebium 14 19 Praeparat. ubi Aristocles adversus hanc Cyrenaicorum doctrinam disputatio. et plura de hoc illorum dogmate infra adversus Musicos sect. 53 et 1 adversus Logicos sect. 190 seq. atque in Plutarchi libro adversus Colotem pag. 1120 seq.

g) πάντων χρημάτων εἶναι μέτρον τὸν ἄνθρωπον] hoc est, res quasque tales esse quales sensibus hominis apparerent. meminit huius dicti Protagorae Plato in Cratylo p. 238, Laërtius 9 50, Aristocles apud Eusebium 14 20 Praeparat. noster infra 1 adversus Logicos sect. 60, Hermias in irrisione Gentilium § 9 ἀλλ' ἐπὶ θάτερα Πρωταγόρας ἐστὶν ὡς ἀνθέλκει με φάσκων ὅρος καὶ κρίσις τῶν πραγμάτων ὁ ἄνθρωπος, καὶ τὰ μὲν ὑποπίπτοντα ταῖς αἰσθήσεσιν ἐστὶ πράγματα, τὰ δὲ μὴ ὑποπίπτοντα οὐκ εἰσὶν ἐν τοῖς εἶδεσι τῆς οὐσίας, refellunt praeter Aristoclem Plato in Theaeteto atque alibi et Aristoteles 3 5 Metaphysicorum. cum Protagora facit Euryphamus Pythagoreus (apud Stobaeum) hominem aiens a deo conditum ἀντίμιμον τὰς ἰδίας φύσεις, ὁφθαλμὸν δὲ τὰς τῶν ὄντων διακοσμάσις, διὸ καὶ ὀνόματα ἔθηκε τοῖς πράγμασι, χαρακτήρ αὐτῶν γενόμενος. eiusdem Protagorae fuit mos discipulos suos edocere τὸν ἥσσω λόγον κρίσσω ποιεῖν, peiorem causam dicendo facere meliorem, eandemque rem et vituperare et laudibus extollere. vide Ludov. Cresollii theatrum Rhetorum lib. 1 cap. 10

h) δυνάμει] hac voce frequenter isto modo utitur Sextus, ut dixi sect. 10.

νῶντιαν ἔχειν πρὸς τοὺς Πυρρωνεῖους· διαφέρει δὲ αὐτῶν. καὶ ἰσόμεσθα τὴν διαφορὰν ἐξαπλώσαντες συμμέτρως τὸ δοκοῦν τῷ Πρωταγόρῳ. φησὶν οὖν ὁ ἀνὴρ τὴν ἕλην ῥευστήν¹⁾ εἶναι, ῥεοῦ-P 56
της δὲ αὐτῆς συνεχῶς προσθέσεις ἀντὶ τῶν ἀποφορήσεων γίνεσθαι καὶ τὰς αἰσθήσεις μετακοσμεῖσθαι τε καὶ ἀλλοιοῦσθαι παρὰ τε ἡλικίας καὶ παρὰ τὰς ἄλλας κατασκευὰς τῶν σωμάτων. λέγει δὲ καὶ τοὺς λόγους πάντων τῶν φαινομένων ὑποκεῖσθαι ἐν 218
τῇ ἕλῃ, ὡς δύνασθαι τὴν ἕλην, ὅσον ἐφ' ἑαυτῇ, πάντα εἶναι ἥσα πᾶσι φαίνεται, τοὺς δὲ ἀνθρώπους ἄλλοτε ἄλλων ἀντιλαμβάνεσθαι παρὰ τὰς διαφόρους αὐτῶν διαθέσεις· τὸν μὲν γὰρ κατὰ φύσιν ἔχοντα ἐκεῖνα τῶν ἐν τῇ ἕλῃ καταλαμβάνειν, ἃ τοῖς κατὰ φύσιν ἔχουσι φαίνεσθαι δύναται, τοὺς δὲ παρὰ φύσιν, ἃ τοῖς παρὰ φύσιν. καὶ ἤδη παρὰ τὰς ἡλικίας καὶ κατὰ τὸ ὑπνοῦν 219
ἢ ἐρηγοροῦναι, καὶ καθ' ἕκαστον εἶδος τῶν διαθέσεων ὁ αὐτὸς λόγος· γίνεται τοίνυν κατ' αὐτὸν τῶν ὄντων κριτήριον ὁ ἄνθρωπος· πάντα γὰρ τὰ φαινόμενα τοῖς ἀνθρώποις καὶ ἔστιν, τὰ δὲ μηδενὶ τῶν ἀνθρώπων φαινόμενα οὐδὲ ἔστιν. ὁρῶμεν οὖν ὅτι καὶ περὶ τοῦ τὴν ἕλην ῥευστήν εἶναι καὶ περὶ τοῦ τοὺς λόγους τῶν φαινομένων πάντως ἐν αὐτῇ ὑποκεῖσθαι δογματίζει, ἀδήλων ὄντων καὶ ἡμῖν ἐφεκτῶν²⁾.

ΚΕΦ. λγ.

Τίνι διαφέρει τῆς Ἀκαδημαϊκῆς³⁾ φιλοσοφίας ἡ Σκέψις.

Φασὶ μὲντοι τινὲς ὅτι ἡ Ἀκαδημαϊκὴ φιλοσοφία ἡ αὐτὴ 220

niis habere; differt tamen ab illis. differentiam autem cognoscemus, ubi quantum satis sit Protagorae sententiam enucleaverimus. dicit ergo vir ille, materiam fluxilem esse, ipsa autem assidue fluente adiunctiones pro ablationibus fieri et sensus transmutari ac variari et pro aetatibus et pro aliis corporum constitutionibus. 218. dicit etiam rationes omnium sensibus apparentium subiectas esse in materia, adeo ut materia, quantum in se ipsa omnia esse possit quae quibuscumque apparent; homines autem alio tempore alia percipere, prout diverse se habeant. eum enim qui secundum naturam se habeat, ex iis quae in materia sunt, illa percipere quae secundum naturam se habentibus apparere possunt, eos autem qui contra naturam se habeant, ea percipere quae contra naturam se habentibus possunt apparere. 219. estque in aetatibus et in somno aut vigilia et in unaquaque specie habitum eadem ratio. est ergo secundum ipsum homo criterium rerum quae sunt; omnia enim quae apparent hominibus, etiam sunt, quae autem nulli hominum apparent, ne sunt quidem. videmus igitur ipsum dogmatice pronuntiare et materiam fluxilem esse, et rationes omnium apparentium in ipsa positae esse, quae incerta sunt, et de quibus retinendus est assensus nobis.

CAP. XXXIII.

Quo differat Sceptica ab Academica philosophia.

220. Quin etiam aiunt nonnulli Academicam philosophiam eandem esse

1) τὴν ἕλην ῥευστήν] hoc dogma ut Plato in Theaeteto ostendit cum P 56 plurimis aliis philosophis commune habuit Protagoras. notumque illud Heracliti: πάντα ῥεῖ ποταμοῦ δίχην. sed mirum a Sexto ubi affinia cum Scepticis philosophorum placita commemorat, non referre quod Protagoras auctor fuit dicti Scepticis adeo valde probati: δύο λόγους εἶναι περὶ παντὸς πράγματος ἀντικειμένους ἀλλήλοις. Laërtius 9 51.

2) ἡμῖν ἐφεκτῶν] ita ms Vratislav. et HStephani codex pro ἐφικτῶν.

3) τῆς Ἀκαδημαϊκῆς] Academicos a Pyrrhoniis differre multis pugnabat

ἔστι τῇ Σκέψει. διόπερ ἀκόλουθον ἂν εἴη καὶ περὶ τούτου^{m)} διεξελ-
θεῖν. Ἀκαδημαῖαι δὲ γεγόνασιν, ὡς φασί, πλείους μὲν ἢ τρεῖςⁿ⁾.
καὶ μία μὲν καὶ ἀρχαιοτάτη ἡ τῶν περὶ Πλάτωνα, δευτέρα δὲ
καὶ μέση ἡ τῶν περὶ Ἀρκεσίλαον τὸν ἀκουστὴν Πολέμωνος, τρίτη
δὲ καὶ νέα ἡ τῶν περὶ Καρνεάδην καὶ Κλειτόμαχον. ἐνιοὶ δὲ
καὶ τετάρτην προστιθέασι^{o)} τῶν περὶ Φίλωνα καὶ Χαρμίδαν^{p)}.
P 57 τινὲς δὲ καὶ πέμπτην καταλέγουσι τὴν τῶν περὶ τὸν Ἀντίοχον^{q)}.
221 ἀρξάμενοι τοίνυν ἀπὸ τῆς ἀρχαίας ἰδωμεν τὴν διαφορὰν τῶν
εἰρημένων φιλοσοφῶν. τὸν Πλάτωνα οὖν οἱ μὲν δογματικὸν^{r)}
ἔφασαν εἶναι, οἱ δὲ ἀπορηματικὸν, οἱ δὲ κατὰ μὲν τι ἀπορη-
ματικόν, κατὰ δὲ τι δογματικόν· ἐν μὲν γὰρ τοῖς γυμναστικοῖς

cum Sceptica, quare deinceps de hac quoque disserendum fuerit. Acade-
miae autem fuerunt, ut aiunt, plures tribus. una quidem eaque antiquis-
sima Platonis, secunda et media Arcesilai, qui fuit auditor Polemonis,
tertia et nova Carneadis et Clitomachi. sunt qui his addant quartam, Phi-
lonis et Charmidae. sunt qui etiam quintam adiciant, Antiochi. 221. nunc
ergo incipientes ab antiquissima videamus differentiam philosophiarum qua-
rum meminimus. Platonem alii dogmaticum esse dixerunt, alii aporemati-
cum sive dubitatore, alii vero in quibusdam dogmaticum, in quibusdam
aporematicum. nam in gymnasticis libris sive exercitatoriis scriptis, ubi

Aenesidemus libro primo *Πυρρωνείων*, cuius verba quaedam servavit
Photius codice 213, quem si placet vide.

m) περὶ τούτου] ita ex mss; nam in editis erat περὶ τούτων.

n) πλείους μὲν ἢ τρεῖς] etiam Numenius in opere περὶ τῆς τῶν Ἀκα-
δημαϊκῶν πρὸς Πλάτωνα διαστάσεως apud Eusebium 14 9 praeparat.
Evangelicae post commemoratas tres Academias, veterem mediam ac
novam, subiungit novas disciplinas Philonis atque Antiochi. putem ta-
men Sextum hoc loco scripsisse οὐ πλείους μὲν ἢ τρεῖς, ut primum do-
ceat quosdam non plures quam tres numerare Academias veterem me-
diam ac novam, quemadmodum facit Laërtius in prooemio sect. 19. huic
deinde sententiae opponit quod aliqui quartam etiam et quintam sub-
iungant. ab utrisque dissentiant Varro apud Augustinum 19 1 de civi-
tate dei et Cicero, duas modo nominantes Academias, veterem unam
a Platone, alteramque novam sive adolescentiorem ab Arcesila.

o) Φίλωνα καὶ Χαρμίδαν] de Philone hoc frequens apud Ciceronem
et alios mentio recurrit, de Charmida rarior, cuius nomen restituendum
Suidae in Πλάτων ubi Ἀρμάδας editur, et Ciceroni in Lucullo c. 6, ubi
post Clitomachum memoratum ingenij non minus in hoc quam in Car-
neade (lege Charmide) eloquentiae, in Melanthio Rhodio gravitatis. idem
Cicero in Oratore: scitum quod Carneades noster dicere solebat, Clito-
machum eadem dicere, Charmidam autem eodem etiam modo dicere. Eu-
sebius 14 4 Praeparat. p. 726 post commemoratas tres Academiae suc-
cessionem, ἐνιοὶ δὲ καὶ τετάρτην προστιθέασι, τὴν τῶν περὶ Φίλωνα καὶ
Χαρμίδαν, τινὲς δὲ καὶ πέμπτην καταλέγουσι, τὴν τῶν περὶ Ἀντίοχον.

[^{r)} προστιθέασι] immo: προστ. τὴν]

P 57 p) τὴν τῶν περὶ τὸν Ἀντίοχον] ita scripsi ex iam adducto Eusebii loco.
nam in editis erat τὴν περὶ τὸν Ἀντίοχον.

q) τὸν Πλάτωνα οἱ μὲν δογματικόν] Cicero in Lucullo capite 5 testa-
tur ab Arcesila philosophiae perversore inter philosophos sub quorum
auctoritate delitesceret quique negassent quicquam sciri ac percipi posse,
etiam laudatum esse Platonem, sed ipso quidem Tullio iudice, horum
e numero tollendus est Plato, quia reliquit perfectissimam disciplinam
Peripateticos et Academicos, nominibus differentes, re congruentes, a qui-
bus Stoici ipsi verbis magis quam sententiis dissenserunt. similiter S. Au-
gustinus tertio adversus Academicos c. 37.

φασὶ λόγοις^{r)}. ἔνθα ὁ Σωκράτης εἰσάγεται ἥτοι παίζων πρὸς
τινας ἢ ἀγωνιζόμενος πρὸς σοφιστάς, γυμναστικόν τε καὶ ἀπο-
ρηματικόν φασὶν εἶναι αὐτὸν χαρακτῆρα· δογματικὸν δὲ, ἔνθα
σπουδάζων ἀποφαίνεται ἥτοι διὰ Σωκράτους ἢ Τιμαίου ἢ τινος
τῶν τοιούτων. περὶ μὲν οὖν τῶν δογματικῶν αὐτὸν εἶναι λεγόν- 222
των, ἡ κατὰ μὲν τι δογματικόν, κατὰ δὲ τι ἀπορηματικόν, περισ-
σὸν ἂν εἴη λέγειν νῦν· αὐτοὶ γὰρ ὁμολογοῦσι καὶ τὴν πρὸς ἡμᾶς
διαφορὰν. περὶ δὲ τοῦ εἶ ἔστιν εἰλικρινὲς Σκεπτικός, πλατύτε-
ρον μὲν ἐν τοῖς ἐπομνήμασι^{s)} διαλαμβάνομεν, νῦν δὲ ὡς ἐν
ὑποτυπώσει διαλαμβάνομεν κατὰ Μηνόδοτον καὶ Αἰνησίδημον^{t)}
(οὗτοι γὰρ μάλιστα ταύτης προέστησαν τῆς στάσεως), ὅτι ὅταν
ὁ Πλάτων ἀποφαίνεται^{u)} περὶ ἰδεῶν ἢ περὶ τοῦ πρόνοιον εἶ-
ναι ἢ περὶ τοῦ τὸν ἐνᾶρετον βίον αἰρετιώτερον εἶναι τοῦ μετὰ
κακίων, εἴτε ὡς ἐπύρχουσι τούτοις συγκατατίθεται δογματίζει,

Socrates aut ludens cum aliquibus inducitur aut pugnans adversus sophistas,
exercitatorium et dubitatorium quendam dicunt illum habere characterem;
dogmaticum autem, ubi serio loquens sententiam suam aut per Socratem
aut per Timaeum aut per aliquem ex huiusmodi viris exponit. 222. ac de
his quidem qui dogmaticum ipsum esse volunt, aut in quibusdam dogmati-
cum, in quibusdam dubitatore, supervacaneum fuerit dicere; ipsi enim
fatentur illum a nobis differre. an autem sit pure Scepticus, fusius in no-
stris commentariis disserimus; nunc autem summam rerum capita perstrin-
gentes secundum Menodotum et Aenesidemum disputamus (hi enim potis-
simum huic factioni praefuerunt) dicentes, Platonem, quum de ideis
pronuntiat, aut providentiam esse, aut vitam cum virtute coniunctam prae-
ferendam esse vitae quae sit cum vitiis coniuncta, sive his tamquam existen-

r) ἐν τοῖς γυμναστικοῖς λόγοις] de distinctione Platonis dialogo-
rum in γυμναστικούς sive dialecticos exercitii causa institutos, et ἀγω-
ματικούς sive serios ac demonstrativos vide Albinum introductione in
dialogos Platonis, et quae viri docti ad Laërtium 3 49 seq. idem sect.
61 hanc controversiam tangit utrum Plato dogmaticis accensendus sit
necne; ἐπεὶ δὲ πολλὴ στάσις ἐστὶ, καὶ οἱ μὲν φασὶν αὐτὸν δογματί-
ζειν, οἱ δ' οὐ. -- ὁ τοίνυν Πλάτων περὶ μὲν ὧν κατέληφεν, ἀπο-
φαίνεται, τὰ δὲ ψευδῇ διέλεσται, περὶ δὲ τῶν ἀδελῶν ἐπέχει. καὶ περὶ
μὲν τῶν αὐτῶν δοκούντων ἀποφαίνεται διὰ τειπέρων προσώπων, Σω-
κράτους, Τιμαίου, τοῦ Ἀθηναίου ξένου, τοῦ Ἑλεαίου ξένου. ex hoc
loco supplendum Suidam in δόγματε, iam monuere viri docti. ut autem
Galenus 2 de dogmatibus Hippocratis et Platonis t. 1 edit. Basil. p. 262
notat, quattuor genera sunt λημμάτων modorumque tractandi, primum
ἐπιστημονικόν τε καὶ ἀποδεικτικόν, alterum γυμναστικόν quod Aristoteles
dixit διαλεκτικόν, tertium πιθανόν καὶ ῥητορικόν et quartum de-
nique σοφιστικόν.

s) ἐν τοῖς ἐπομνήμασι] commentarios suos scepticos hoc loco allegat,
qui interciderunt. nam in libris adversus Mathematicos hanc controver-
siam non attigit Sextus, nedum prolixius discussit.

t) κατὰ Μηνόδοτον καὶ Αἰνησίδημον] in editis erat Περμεδότον καὶ
Ὀνησίδημον. pro posteriore Onesidemo Aenesidemum etiam mss aucto-
ritate restitui. pro Permedoto Menodotum ex coniectura posuisse me
fateor sed valde verisimili et cui pauci refragabuntur. fuit enim Meno-
dotes Nicomediensis, empiricus Galeno saepe laudatus, Antiochi Lao-
diceni discipulus, nomen inter Scepticos celeberrimum, et praeceptor
Herodoti Tarsensis, illius quem Sextus audivit.

[^{u)} ἀποφαίνεται] legatur

SEXTUS EMPIR.

G

εἴτε ὡς πιθανωτέροις προστίθεται, ἐπεὶ προκρίνει τι κατὰ πίστιν ἢ ἀπιστίαν^{α)}, ἐκπέφηνγε τὸν σκεπτικὸν χαρακτήρα. ὡς γὰρ καὶ τοῦτο ἡμῖν ἐστὶν ἀλλότριον, ἐκ τῶν ὑμπεροσθεν εἰρημένων πρό-
 223 δηλον. εἰ δέ τινα καὶ σκεπτικῶς προφέρεται, ἦταν, ὡς φασί, γυμνάζεται, οὐ παρὰ τοῦτο ἐστὶ Σκεπτικός· ὁ γὰρ περὶ ἐνὸς δογματίζων ἢ προκρίνων φαντασίαν φαντασίας ὁλως κατὰ π-
 P 58 στιν ἢ ἀπιστίαν περὶ τινος τῶν ἀδῆλων τοῦ δογματικοῦ γίνε-
 ται χαρακτήρ^{β)}, ὡς δηλοῖ καὶ ὁ Τίμων^{γ)} διὰ τῶν περὶ Ξε-
 224 νοφάνους αὐτῷ λεγομένων. ἐν πολλοῖς γὰρ αὐτὸν ἐπαινέσας τὸν Ξενοφάνην, ὡς καὶ τοὺς σίλλους αὐτῷ ἀναθεῖναι^{δ)}, ἐποίησεν αὐ-
 τὸν ὀδυρόμενον καὶ λέγοντα^{ε)}.

ὡς καὶ ἐγὼν ὄφελον πυκινὸν νόον ἀντιβολῆσαι,
 ἀμφοτερόβλεπτος^{α)} δολίῃ δ' ὁδῷ ἔξαπατήσθην,

tibus assentitur, dogmatice pronuntiare, sive tamquam probabilioribus assen-
 titur, quia alterum alteri praefert ad fidem obtinendam aut non obtinendam,
 a sceptica forma discedere. nam etiam hoc a nobis esse alienum, ex iis
 quae antea diximus patet. 223. etiamsi autem quaedam Scepticorum more
 pronuntiat, quum, ut aiunt, se exercet, non ideo erit Scepticus; nam qui
 de uno aliquo dogmatice pronuntiat aut phantasiam phantasiae praefert ullo
 modo ad fidem impetrandam aut non impetrandam de aliqua re incerta,
 dogmaticum sequitur characterem, ut indicat etiam Timon in iis quae de
 Xenophane dicit. 224. pluribus enim illum cum laudet, ita ut sillos etiam
 sub persona eius scripserit, inducit dolentem dicentemque:

o utinam mihi mens etiam non laeva fuisset,
 hac illac speculantem sed via falsa sefellit.

α) κατὰ πίστιν ἢ ἀπιστίαν] Sceptici contra prae se ferunt non magis
 ad habendam quam retinendam fidem placitis se moveri sed percipere
 τὴν κατὰ πίστιν καὶ ἀπιστίαν ἰσότητα. ut saepius iam dixit noster supra
 sect. 9 cap. 27 etc.

P 58 β) δογματικοῦ χαρακτήρος] χαρακτήρ est nota qua dignoscitur aliquid
 ab altero, uti χαρακτήρ τοῦ προσώπου apud Herodotum lib. 1 c. 116.
 forma itaque et character notaque philosophiae dogmaticae est aliquid
 definire atque tamquam certum dogma statuere in rebus illis de quibus
 philosophi inter se dissentiunt. contra paullo ante τὸν σκεπτικὸν χα-
 ρακτήρα dixit esse οὐδὲν προκρίνειν κατὰ πίστιν ἢ ἀπιστίαν.

γ) ὁ Τίμων] quae sequuntur una cum versibus Timonis HStephanus
 in sua interpretatione, obscuritatem corrupti loci causatus, omisit. est
 hic porro Timon celebris ille Pyrrhonis discipulus circa Olymp. 127 cla-
 rus, de quo dixi in prolegomenis, ubi Scepticos philosophos recenseo.
 non dubium autem haec de Xenophane petiisse Sextum ex Timonis
 Phliasii Sillis, sive amarulento opere hexametro in tres tributo libros,
 quo philosophis suae et priorum aetatum obtrecebat. est vero σίλλος,
 ut docet Hesychius, obtrectatio, πῶμος, κακολογία, χλευασμός. hinc
 σιλλάζειν et σιλλοῦν, quod idem Hesychius exponit μωκάζειν, ψέγειν,
 κακολογεῖν, διασύρειν, ἀπὸ τοῦ τοῖς ἄλλοις, τοῦτέστι τοῖς ὀφθαλμοῖς
 οἰνεσθαι.

δ) ὡς τοὺς σίλλους αὐτῷ ἀναθεῖναι] ex Laërtii 9 111 constat Timonem
 libro sillorum secundo et tertio dialogi more induxisse se percontantem
 et Xenophanem respondentem. hinc iam non dubito, licet in bibl. Graeca
 aliud scripsi olim, ubi Xenophanis Silli allegantur, (ut a Strabone 14
 p. 643, Eustathio ad Iliad. B p. 154 et in scholiis ad Aristophanis
 Equites v. 403.) Timonianos intelligi.

[^{α)} p. 190 Karsten.]

ε) ἀμφοτερόβλεπτος] ita reposui ex ms V quod video, etiam in
 suo codice repperisse HStephanum in poësi philosophica p. 62. male

πρεσβυγενῆς ἐτ' ἐὼν^{β)} καὶ ἀπενθήριος^{γ)} ἀπάσης
 σκεπτοσύνης. ὅπη^{δ)} γὰρ ἐμὸν νόον εἰρύσαιμι;
 εἰς ἐν ταυτὸ τε^{ε)} πᾶν ἀνελίετο· πᾶν δὲ ὃν αἰεὶ
 πάντη ἀνελκόμενον μίαν εἰς φύσιν ἴσταθ' ὁμοίαν.
 διὰ τοῦτο γοῦν καὶ ὑπάτυφον αὐτὸν λέγει, καὶ οὐ τέλειον ἄτυ-
 φον^{ς)}, δι' ὧν φησι·

Ξενοφάνης ὑπάτυφος Ὀμηραπάτης^{ζ)} ἐπισκώπτης^{η)}
 ἔκτος ἀπ' ἀνθρώπων^{θ)} θεὸν ἐπλάσσει ἴσον ἀπάντη^{ι)}

P 59

grandi iam natu non est quod gaudeo cuncta
 dispiciens: ubi enim mentis vestigia sistam?
 omnia in unum et idem ille resolvit, et omne quod usque est
 undique tractum naturam statuit similem unam.

propterea etiam subalienum a typho sive fastu dogmatico Xenophanem Ti-
 mon appellat, veluti non alienum et immunem ab illo perfectus, quando ait:

non totus sine typho et fraudis risor Homeri
 Xenophanes, numen simile undique, at haud homini, atque

in editis: ἀμφοτέρω βλεπτά. est autem ἀμφοτερόβλεπτος qui transfugae
 instar utrinque conspiciatur [aut in considerando incertus est, secundum
 Karsten.], uti Zeno (ab eodem Timone) dictus est ἀμφοτερόγλωσσος.
 vide Plutarchum Pericle p. 154 [c. 4].

β) πρεσβυγενῆς ἐτ' ἐὼν] Xenophanem centum amplius annos aetatis
 exegisse scribit Censorinus capite 15. qui minimum, Lucianus in Macrobiiis
 t. 2. p. 473 [c. 20] annos tribuit unum et nonaginta. at hoc refellit ipse
 Xenophanes nonagesimum secundum aetatis suae annum commemorans
 in versibus, quos servavit Laërtius 9 19. itaque in codicibus Luciani forte
 perperam scriptum a librariis να' pro ρα'.

γ) ἀπενθήριος] ἀναμνήριος Schneiderus, ἐπαμνήριος Karsten.]

δ) ὅπη] Homericum pro ὅπη, idque pro ὅπου.

ε) εἰς ἐν ταυτὸ τε] ita praecedentibus versibus Xenophanes ipse loquens
 inducitur: iam Timon ipse pergit et dogma Xenophanis exponit, de quo
 mox infra Sextus noster.

ς) οὐ τέλειον ἄτυφον] ita omnes codices; et ferri potest, licet lectio
 non contemnenda Menagii ad Laërt. 9 18, qui mavult οὐ τελείως ἄτυ-
 φον, hinc porro constat non ὑπότυφον, sed ὑπάτυφον legendum esse.
 solum autem Pyrrhonem perfecte a typho sive fastu vanaque opinione
 Dogmaticorum alienum pronuntiat Timon apud Eusebium 14 18 Praeparat.

ζ) Ὀμηραπάτης] male in codicibus Laërtii Ὀμηραπάτην, cum Ὀμη-
 ραπάτης sit secundo casu positum, ab Ὀμηραπάτη; innuit enim Timon
 Xenophanem perstrinxisse quod Homerus Iliad. B. v. 114 non dubitavit
 κακὴν ἀπάτην Iovi tribuere, fuit itaque derisor Ὀμηραπάτης, hoc est
 ἀπάτης Ὀμηρικῆς, sive ut Sextus ipse infra, τὴν παρ' Ὀμήρῳ ἀπάτην
 διέσπειν. non assentior itaque docto viro Ioachimo Kühnio, qui Ὀμηρο-
 πάτην legit, pulchre licet efficto vocabulo pro Homeri conculcatore.

η) ἐπισκώπτης] Casaubonus et Salmasius e Laërtii codicibus malebant
 ἐπισκώπτης. sed a consensu codicum Sexti recedere nolui, cum praecipue
 vocabulo ἐπισκώπτου propius respondeat quod interpretationis loco no-
 ster subiungit τὴν παρ' Ὀμήρῳ ἀπάτην διέσπειν. Xenophanis versus de
 hoc argumento servavit Sextus infra 8 [?] contra Mathematicos:

πάντα θεοῖς ἀνέθηκαν Ὀμηρὸς θ' Ἡσίοδος τε
 ὅσα παρ' ἀνθρώποισιν ὀνείδεα καὶ ψόγος ἐστὶ,
 κλέπτειν, μοιχεύειν τε καὶ ἀλλήλους ἀπατεύειν.

θ) ἔκτος ἀπ' ἀνθρώπων] ita scripsi vestigia secutus msti V, in quo erat P 59
 ἔκτον ἀπ' ἀνθρώπων. nam editi habebant ἔα τὸν ἀπὸ ἀνθρώπων, et in
 poësi philosophica HStephanus ἔα τὸν ἀπ' ἀνθρώπων, pro quo p. 217 con-
 iecit legendum ἄλλον ἀπ' ἀνθρώπων quod a scriptis codicibus longius
 recedit, quamquam sententia verissima. possis etiam legere ἔα sive ἡ τὸν

ἀσκηθῆναι) νοερωτὸν) * * ἢ νόημα. Ὁμηροπαύτης δὲ ὑπάρκον μὲν γὰρ εἶπε τὸν κατὰ τι ἄνθρωπον, Ὁμηροπαύτης δὲ 225 ἐπισκώπτει, ἐπεὶ τὴν παρ' Ὁμήρου ἀπάτην διέσπει. ἰδογμάτιζε δὲ ὁ Ξενοφάνης παρὰ τὰς τῶν ἄλλων ἀνθρώπων προλήψεις^{m)}, εἶναι δὲ ἐν εἶναι τὸ πᾶν καὶ τὸν θεὸν συμφυῆ τοῖς πᾶσιⁿ⁾), εἶναι δὲ

constans usque sibi docuit, totumque animum esse. subalienum quidem a typho dixit veluti alienum ab illo tantum aliquo modo: Homericam autem fraudis risorem, quoniam fraudem cuius apud Homerum mentio, expolit. 225. Xenophanis autem dogma erat praeter aliorum hominum praeconceptiones, universitatem esse unum et deum rebus inesse in omni-

ἀνθρώπων. Xenophanis enim dogma fuit, dei formam quam conglomeratam statuebat nihil cum homine commune habere. Laërtius 9 19 οὐδ' αὖτε θεοῦ σφαιροειδῆ, μηδὲν ὅμοιον ἔχουσιν ἀνθρώπων. Xenophanes ipse apud Clementem V Strom. p. 601 quem locum male tamquam ex Sexto proferunt HStephanus in poësi philosophica et ad Laërtium doctissimus Menagius:

εἰς θεὸς ἐν τε θεοῖσι καὶ ἀνθρώποισι μέγιστος οὐκ ἔμμενος θνητοῖσιν ὁμοῖος οὐδὲ νόημα.

ex Clemente eadem repetit Eusebius 13 13 Praeparat. p. 678.

i) ἴσον ἀπάντη] utpote sphaericae formae, neque ita ut homines dissimilabilibus partibus constantem. Origenes in philosophumenis capite de Xenophane: φησὶ δὲ καὶ τὸν θεὸν εἶναι ἄδιον καὶ ἓνα καὶ ὅμοιον πάντη, καὶ πεπερασμένον καὶ σφαιροειδῆ καὶ πᾶσι τοῖς μορτοῖς αἰσθητικόν. postrema verba Iacobus Gronovius v. c. reddit: omnibus partibus sensui manifestum, sed αἰσθητικὸς est sensu pollens, et Xenophanis sententia fuit deum totum quantum est videre et audire ac si totus esset oculus, totus auris, ὅλον δὲ ὄραν. ὅλον ἀκούειν, ut est apud Laërtium loco iam laudato. Aristoteles de Xenophane: ἓνα δὲ ὄντα ὅμοιον εἶναι πάντη, ὄραν τε καὶ ἀκούειν, τὰς τε ἄλλας αἰσθήσεις ἔχοντα πάντη. hoc πάντη apud Eusebium ex Plutarcho explicatur καθόλου καὶ μὴ κατὰ μέρος lib. 1 Praeparat. c. 8 p. 23.

k) ἀσκηθῆναι] secutus sum mss et impressos codices in quibus hoc vocabulum constanter ita legitur. est autem ἀσκηθῆναι idem quod ἀπαθῆναι et ἀμετάβλητος qui laedi atque mutari non potest. quemadmodum non modo statim noster, sed infra quoque 3 23 testatur deum ex Xenophanis sententia esse σφαῖραν ἀπαθῆναι. Ioachimius Kuhnus legit ἀσκητὸν versusque aliter paullo ac duriuscule constituit hunc in modum:

ἓνα τόνδε· ἀπάνθρωπον θεὸν ἐπλάσαστο ἴσον ἀπάντη ἀσκητὸν νόῳ ἢ νόημα.

nempe illum! inhumanum qui deum finxit undique aequalem, cum exarsciata mente, vel mentem ipsam.

l) νοερωτὸν] ita ms V atque in poësi philosophica HStephanus, pro eo quod editi habent: ἀσκηθῆναι νοερωτὸν ἢ νόημα. post νοερωτὸν (sive legendum νοερὸν τὸν) deest aliquid, ut σύμπαντι, aut πᾶσι, ὅσον, vel simile. Xenophanis enim fuit sententia deum totum quantum est esse mentem et ratione quemadmodum sensu pollere, σύμπαντι τε εἶναι νοῦν καὶ φρόνησιν καὶ ἄδιον, Laërt. 9 20.

m) παρὰ τὰς τῶν ἄλλων ἀνθρώπων προλήψεις] innuit Sextus Xenophanis sententiam non modo multis philosophis esse contrariam, sed etiam communi notioni quam de deo et universo vulgus habet, humana ferme forma augustiori deum concipiens, atque universum non dubitans ex multis tum inter se, tum a deo longe distinctis constare.

n) ἐν εἶναι τὸ πᾶν καὶ τὸν θεὸν συμφυῆ τοῖς πᾶσι] his verbis explicat quae iam prodixerat ex Timone: εἰς ἐν ταῦτό τε πᾶν ἀνέλιετο. Cicero in Lucullo c. 37 Xenophanes unum esse omnia, neque id esse mutabile, et id esse deum, neque natum usquam, et sempiternum, conglobatu

σφαιροειδῆ καὶ ἀπαθῆναι καὶ ἀμετάβλητον καὶ λογικόν. ὅθεν καὶ ῥάδιον τὴν Ξενοφάνους πρὸς ἡμᾶς διαφορὰν ἐπιδεικνύει. πλὴν ἄλλ' ἐκ τῶν εἰρημένων προόδηλον ὅτι καὶ περὶ τινὸν ἐπαπορῆ^{o)} ὁ Πλάτων, ἄλλ' ἐπεὶ ἐν τισὶ γαίνεται ἢ περὶ ἐπαπορῆως ἀποφαινόμενος πραγμάτων ἀδήλων ἢ προκρίνων ἀδήλα κατὰ πίστιν, P 60 οὐκ ἂν εἴη Σκεπτικὸς. οἱ δὲ ἀπὸ τῆς νέας Ἀκαδημίας^{o)} εἰ καὶ 226 ἀκατάληπτα εἶναι πάντα φασί, διαφέρουσι τῶν Σκεπτικῶν, ἵσως μὲν καὶ κατὰ αὐτὸ τὸ λέγειν πάντα εἶναι ἀκατάληπτα — διαβεβαιούνται γὰρ περὶ τούτου, ὁ δὲ Σκεπτικὸς ἐνδέχεται^{o)} καὶ

huc; esse autem rotundum et nullis passionibus obnoxium et immutabilem et rationalem. unde et facile est in quo Xenophanes a nobis differat ostendere, porro ex iis quae diximus manifestum est, Platonem, etiam si de aliquibus dubitet, tamen quia in quibusdam apparet ipsum aut de essentia rerum obscuratum pronuntiare aut ex obscuris alia aliis tamquam fide digniora praeferre. Scepticum esse non posse. 226. iam vero et novae Academiae alumni etiam si incomprehensibilia esse dicant omnia, differunt tamen a Scepticis, fortasse quidem et in eo, quod dicunt omnia esse incomprehensibilia — hoc enim affirmant, et Scepticus non desperat fieri posse ut

figura. quod Cicero ait, id esse deum, noster: τὸν θεὸν συμφυῆ τοῖς πᾶσι, hoc est deum omnibus inesse, ut adeo senserit Xenophanes deum mentem aeternam unam et immutabilem nec generationi obnoxiam nec morti, sed vivam rationeque ac sensu pollentem usquequaque semper fuisse et futuram semper sibi per omnia similem: quae vero sensibus nostris apparent, omnia mutatione et opinione constare, atque in unum illud quod omnia continentur et ex quo omnia profluxerunt iterum resolvi. de eo, quod ἀκατάληπτα omnia Xenophanes esse tradidit, dicitur infra 1 contra Logicos, nunc tantum iuvat notare, licet in Bibliotheca Graeca aliter olim sensi, re tamen attentius perpensa me omnino iam probare quod, in praeclearo codice ms Lipsiensi Aristotelis de Zenone Xenophane et Gorgia, pars prima quae in vulgatis libris de Xenophane legitur ibi refertur ad Zenonem et altera quae de Zenone, ad Xenophanem: error in editis qui me quoque pridem in transversum egit, natus est inde quod in prima parte Xenophanes, in altera Zeno nominatus est citatur, sed hoc ipsum adeo id non confirmat, ut potius argumentum in contrariam partem suppeditet; illos enim eo in libro nominat Aristoteles quos cum sententia eorum de quibus ex instituto disputat, confert. quod autem pars altera ut in ms Lipsiensi notatum est, non vero prima Xenophanis sententiam exponat, neminem patientur dubitare haec verba capitis 3, quae Xenophanis placitis qualia illa hoc loco exposuit Sextus, ex iis conveniunt: ἓνα δὲ ὄντα ὅμοιον εἶναι πάντη, ὄραν τε καὶ ἀκούειν, τὰς τε ἄλλας αἰσθήσεις ἔχοντα πάντη, εἰ γὰρ μὴ, κρατεῖν ἂν καὶ κρατεῖσθαι ὑπ' ἀλλήλων τὰ μέρη θεοῦ ὄντα, ὅπερ ἀδύνατον. πάντη δ' ὅμοιον ὄντα σφαιροειδῆ εἶναι, οὐ γὰρ τῇ μὲν, τῇ δ' αὖ τοιοῦτον εἶναι ἄλλ' ὅτι πάντη. ἄδιον δ' ὄντα καὶ ἓνα καὶ σφαιροειδῆ, οὐτ' ἀπαιρον οὐτε πεπερασθαι. (hinc in Origenis philosophumenis pro πεπερασμένον καὶ σφαιροειδῆ videtur legendum οὐ πεπερασμένον.) ἀπαιρον γὰρ τὸ μὴ εἶναι — περαίνειν δὲ πρὸς ἄλλα εἰ πλείω εἶεν. τὸ δὲ ἐν οὐτε τῇ οὐκ ὄντι οὐτε τοῖς πολλοῖς ὁμοιοῦσθαι, etiam infra lib. 3 sect. 218 noster testatur ex Xenophanis sententia deum esse σφαῖραν ἀπαθῆναι.

[^{o)} legebatur ἐπαπορῆ.]

o) οἱ δὲ ἀπὸ τῆς νέας Ἀκαδημίας] ad Carneadis scholam progreditur, P 60 de cuius sententia qua sciri vel percipi quicquam posse negavit, videndus praeter Ciceronem in Academicis quaest. 4 6. 31 etc. Eusebium 14 8 et alios noster lib. 1 contra Logicos. pro ἀκατάληπτα εἶναι πάντα, quod ex mss reposui, in editis erat ἀκατάληπτα οὐκ πάντα.

p) ὁ δὲ Σκεπτικὸς ἐνδέχεται] Scepticorum dubitationem ab Acade-

καταληφθῆναι τινα προσδοκᾷ — διαφέρουσι δὲ ἡμῶν προδήλως ἐν τῇ τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν κρίσει· ἀγαθὸν γὰρ τί φασιν εἶναι οἱ Ἀκαδημαῖκοι καὶ κακόν, οὐχ ὡς ἡμεῖς, ἀλλὰ μετὰ τοῦ πεπεισθαι ὅτι πιθανόν (ἰσχυρὸν) μᾶλλον ὃ λέγουσιν εἶναι ἀγαθὸν ὑπάρχειν ἢ τὸ ἐναντίον· καὶ ἐπὶ τοῦ κακοῦ ὁμοίως· ἡμῶν ἀγαθὸν τι ἢ κακόν, εἶναι λέγοντων οὐδὲν μετὰ τοῦ πιθανόν εἶναι νομίζουσιν ὁ φαιμέν, ἀλλ' ἀδοξάστως ἐπομένων τῇ βίῳ¹⁾, ἵνα μὴ ἀνερέγγηται ὡμεν. τὰς τε φαντασίας ἡμεῖς μὲν ἴσως λέγομεν εἶναι κατὰ πίστιν ἢ ἀπιστίαν, ὅσον ἐπὶ τῷ λόγῳ²⁾, ἐκείνοι δὲ τὰς μὲν πιθανὰς εἶναι φασί, τὰς δὲ ἀπιθανοὺς, καὶ τῶν πιθανῶν δὲ λέγουσι διαφορὰς³⁾· τὰς μὲν γὰρ αὐτοὶ μόνον πιθανὰς ὑπάρ-

aliquid comprehendatur — sed apertius etiam ab illis in bonorum et malorum diiudicatione discrepant: aliquid enim bonum esse dicunt et malum Academici; non ut nos, sed simul persuasi verisimilius esse id quod dicunt bonum bonum esse, quam contrarium, et de malo similiter, quam nos de nullo dicimus quod bonum sit, ita ut existimemus probabile esse quod dicimus, sed sine ulla opinione sequamur vitam, ne nihil agamus. 227. praeterea phantasias nos quidem dicimus pares esse ad fidem obtinendam vel non obtinendam, quantum ad rationem, illi autem alias probabiles esse dicunt, alias non probabiles, quin et probabilium statuunt diversa genera, alias enim probabiles tantum esse dicunt, alias autem probabiles et

micorum ἀκαταληφῆς differre, iam supra sect. 3 noster annotavit, et subinde praeterea monuit Scepticum neququam hoc tamquam dogma statum tenere, quod nihil possit sciri, sed tantum testari quod nondum quicquam ex controversiis illis ac dubiis inter philosophos rebus explorato scire sibi videatur. verbum ἐνδέχεσθαι est ex illis Scepticorum solennibus, de quibus supra cap. 21.

q) ὅτι πιθανόν ἐστι] Cicero de Carneadis sectatoribus lib. 4 Academicus, quæst. c. 10 volunt enim probabile aliquid esse et quasi verisimile, eaque se uti regula et in agenda vita, et in quaerendo ac discendo. hinc opinari concessit Carneades sapienti ut ex eodem Cicero constat. vide etiam Sextum lib. I contra Logicos, ubi de eo quid improbable ex Carneadis sententia.

r) ἀδοξάστως ἐπομένων τῇ βίῳ] hanc Scepticorum rationem exposuit supra sect. 23 atque uberius etiam lib. 10 adversus Mathematicos.

s) κατὰ πίστιν ἢ ἀπιστίαν ὅσον ἐπὶ τῷ λόγῳ] hoc est ut λόγος sive ratio unius partis non verisimilior Sceptico videatur quam λόγος partis contrariae, supra sect. 215, quamquam ἐν τῷ βίῳ in vita unam partem prae altera sequantur, sed ἀδοξάστως ita ut nihil statuunt veluti prae altero probabile esse, nedum certum atque exploratum, in praecedentibus verbis ἴσως λέγομεν εἶναι scripsi pro ἴσως.

t) πιθανῶν — διαφορὰς] tres probabilium gradus ponebant Arcesilae sectatores, inprimis Carneades de quo lib. 1 adversus Logicos sect. 166 seq. unum quod primo quasi aspectu probabile Cicero appellat, Sextus simpliciter πιθανόν, alterum πιθανόν καὶ διεξωδευμένον sive (ut Galeus et noster infra) περιωδευμένον, Cicero ex circumspectione aliqua et accurata consideratione probabile, superest tertium πιθανόν καὶ διεξωδευμένον καὶ ἀπερίσπαστον, sive ita probabile, ut post diligentem considerationem nullo dubio gravioris momenti mens opinantis in diversa trahatur. hunc gradum tangit Cicero in Lucullo adversus Carneadis sectatores disputans c. 18 dicitis probabilia vos sequi, si re nulla impediamini. de prioribus etiam duobus c. 11 quamobrem sive tu probabilem visionem (φαντασίαν τὴν πιθανήν) sive probabilem et quae non impediatur (πιθανήν καὶ ἀπερίσπαστον) ut Carneades volebat, sive aliud quid proferes, quod equare, ad visum illud de quo agimus tibi erit reverten-

χειν ἡγοῦνται, τὰς δὲ πιθανὰς καὶ διεξωδευμένας, τὰς δὲ πιθανὰς καὶ περιωδευμένας καὶ ἀπερίσπαστους· οἷον ἐν οἴκῳ σκοτεινῷ ποσὼς κεκλιμένου σχοινίου ἐσπειραμένου πιθανὴ ἀπλῶς φαντασία γίνεται ἀπὸ τούτου ὡς ἀπὸ ὕφους τῷ ἀθρόως ἐπισελθόντι· τῷ μὲντοι περισκοπήσαντι ἀκριβῶς καὶ διεξο- 228 δέουσιν τὰ περὶ αὐτό, οἷον, ὅτι οὐ κινεῖται, ὅτι τὸ χροῖμα τοῖόν ἐστι, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον, φαίνεται σχοινίον κατὰ τὴν φαντασίαν τὴν πιθανήν καὶ περιωδευμένην. ἡ δὲ καὶ ἀπερίσπαστος φαντασία τοιαύδε ἐστίν· λέγεται ὁ Ἡρακλῆς ἀπο- P 61 θανούσαν τὴν Ἀλκιστιν¹⁾ αὐθις ἐξ Ἄιδου ἀναγαγεῖν καὶ δεῖξαι τῷ Ἀδμήτῳ, καὶ πιθανὴν ἐλάβανε φαντασίαν τῆς Ἀλκιστιδος καὶ περιωδευμένην. ἐπεὶ μὲντοι ἤδει ὅτι τέθνηκε, περισπᾶτο αὐτοῦ ἡ διάνοια ἀπὸ τῆς συγκαταθέσεως

accurata consideratione probatas, alias probabiles et probatas accurata consideratione et quae nullo dubio impediuntur; verbi gratia, in domo tenebricosa si quo modo iaceat funis contortus et convolutus probabilis tantum phantasia est ab hoc, tamquam a serpente, ei qui repente ingressus fuerit. 228. et illi qui intuitus fuerit exacto et percurrerit quae sunt circa ipsum, nimirum eum non moveri, talem colorem habere et singula quaeque, apparet suis per phantasiam probabilem et accurata consideratione probatam. phantasia autem quae simul nullo distrahat sive impediatur dubio, huiusmodi est: fertur Hercules mortuam Alcestem rursum ab inferis reduxisse et Admeto ostendisse. is verisimilem accipiebat phantasiam Alcestidis et accurata consideratione probatam, quia tamen sciebat ipsam mortuam esse, distrahebatur eius mens ab assensu et ad fidem non adhibendam inclinabat.

dum. — quod est igitur vestrum probabile? nam si quod cuique occurrat et primo quasi aspectu probabile (πιθανόν simpliciter) videtur, id confirmatur, quid eo levius? sin ex circumspectione aliqua et accurata consideratione (πιθανόν καὶ διεξωδευμένον) quod visum sit id dicent se sequi, tamen exitum non habebunt. Galenus libro 9 de decretis Hippocratis et Platonis c. 7 ἀνάγεται δὲ ἡ τούτων κρίσις εἰς φαντασίαν, ὡς εἰ νεώτεροι τῶν Ἀκαδημαϊκῶν λέγουσιν, οὐ μόνον πιθανήν, ἀλλὰ καὶ περιωδευμένην καὶ ἀπερίσπαστον. vide quae ad hunc Tullii locum praecclare commentetur vir doctissimus Petrus Faber, Ciceroni e Sexto lucem affundens, quam ego Sexto ex Cicero merito reddidi. confer tria πιθανοῦ genera quae distinguit noster lib. adversus Rhetoras sect. 63 et adversus Logicos sect. 176 seq. ubi de fune etiam quem pro serpente habet phantasia ante examen, habes sect. 187 seq. vide et sect. 436 seq. eiusdem libri.

u) ὁ Ἡρακλῆς ἀποθανοῦσαν τὴν Ἀλκιστιν] nota fabula ex Euripidis P 61 Alcesti, Palaephato c. 41, Hygino fab. 51, Fulgentio lib. 1 Mytholog. Epiphonio Ancorar. §. 86, Agatharchide apud Photium, Apollodoro et aliis, tangitur etiam a nostro lib. 1 contra Log. sect. 254. nimirum medicinae peritus fuit Hercules, qui Alcestem morti proximam arte sua sanitati restituit, ut notat Plutarchus in Amatorio, p. 761 E, similiter dictus ab inferis revocasse Theseum, Timonem Lydum ac Timosthenem Atheniensem. solenne enim scriptoribus ut ἀναστήσαι et ex orco revocare dicantur ab illis medici quando aegrotis medentur. hoc sensu Empedocles apud Laërtium 8 59 demonstrat pharmaca quibus

ἄξιος ἐξ Ἄιδου καταφθιμένον μένος ἀνδρός. Horatius lib. 1 Sat. 1 82 medicum roget ut te suscitet — ita tamen fabula de Hercule si intelligatur, huic loco minus quadrabit; neque enim ita Herculis mens potuit διασπασθῆναι sive impediri per cogitationem de Alcestidis morte. itaque vulgari sensu fabulam de Alceste per Herculem in vitam revocata Sextus accipit.

229 καὶ πρὸς ἀπιστίαν ἔκλινει. προκαλοῦνται οὖν οἱ ἐκ τῆς νέας Ἀκαδημίας τῆς μὲν πιθανῆς ἀλλ' οὐκ τὴν πιθανὴν καὶ περιωδευμένην φαντασίαν, ἀμφοτέρων δὲ τούτων τὴν πιθανὴν καὶ περιωδευμένην καὶ ἀπερίσπαστον. εἰ δὲ καὶ πείθεσθαι τισιν οἱ τε ἀπὸ τῆς Ἀκαδημίας καὶ οἱ ἀπὸ τῆς Σκέψεως λέγουσι, πρόδηλος καὶ 230 ἡ κατὰ τοῦτο διαφορά τῶν φιλοσόφων· τὸ γὰρ πείθεσθαι λέγεται διαφόρως, τὸ τε μὴ ἀντιτείνειν, ἀλλ' ἀπλῶς ἐπεσθαι ἄνευ σφοδρᾶς προσκλίσεως καὶ προσπαθείας, ὡς ὁ παῖς λέγεται πείθεσθαι τῷ παιδαγωγῷ, ἀπαξ δὲ τὸ μετὰ αἰρέσεως καὶ οἰονεὶ συμπαθείας^{*)} κατὰ τὸ σφόδρα βούλεσθαι συγκατατίθεσθαι τινι, ὡς ὁ ἄσωτος πείθεται τῷ δαπανητικῷ βιοῦν ἄξιοι. διόπερ ἐπειδὴ οἱ μὲν περὶ Καρνεάδην καὶ Κλετόμαχον μετὰ προσκλίσεως σφοδρᾶς πείθεσθαι τε καὶ πιθανὸν εἶναι τί φασιν, ἡμεῖς δὲ κατὰ τὸ ἀπλῶς εἶκιν ἄνευ προσπαθείας, καὶ κατὰ τοῦτο ἂν 231 αὐτῶν διαφέρομεν. ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς πρὸς τὸ τέλος διαφέρομεν τῆς νέας Ἀκαδημίας· οἱ μὲν γὰρ κατ' αὐτὴν κοσμεῖσθαι λέγοντες ἄνδρες τῷ πιθανῷ προσχωρῶνται κατὰ τὸν βίον^{γ)}, ἡμεῖς δὲ τοῖς νόμοις καὶ τοῖς ἔθεσι καὶ τοῖς φυσικοῖς πάθεσιν ἐπόμενοι βιοῦμεν ἀδοξάστως. καὶ πλείω δ' ἂν εἴπομεν πρὸς τὴν διάκρισιν, εἰ μὴ τῆς συντομίας ἰστοχάζομεθα. ὁ μὲντοι Ἀρχεσίλαος^{δ)},

229. praeferunt igitur novi Academici ei quidem phantasiae quae simpliciter est probabilis, eam quae est probabilis et per accuratam considerationem probata; utriusque autem harum eam quae est probabilis et per accuratam considerationem probata et quae nullo dubio impediatur, quamquam autem et Academici et Sceptici se assentiri aliquibus dicebant, manifesta est tamen hic quoque differentia quae est inter eorum philosophias. 230. nam assentiri dicitur variis modis interdum pro non repugnare, sed simpliciter requi, sine vehementi propensione et affectu erga aliquid, ut puer dicitur assentiri paedagogo. interdum etiam pro cum certo proposito et quasi affectus communione quidpiam valde volentem assentiri alicui, ut nepos et deceptor assentitur ei qui sumptuose ipsum vivere vult. quare quum Carneades et Clitomachus cum vehementi inclinatione dicant assentiri et probabile esse, nos autem in cedendo simpliciter sine propensione affectus erga quicquam, in hoc quoque ab illis differre comperiemur. 231. in iis praeterea quae ad finem spectant, a nova Academia dissidemus; illi enim qui secundum eius instituta se componunt, etiam probabiliter utuntur in vita, nos autem leges et consuetudines et naturales affectiones sequentes vivimus citra ullam opinionem. his adderemus alia, differentiae ostendendae gratia, nisi brevitati studeremus. 232. at vero Arcesilaus, quem mediae Academiae dicebamus

*) μετὰ αἰρέσεως καὶ συμπαθείας] αἰρεσιν vocat approbationem ac delectum, ut quomodo in libra ponderibus deprimitur, sic re utrinque considerata homo probabilibus cedat, assensioneque quam συγκατάθεσιν Graeci vocant illa approbet et eligat potius quam contraria. συμπαθεία Sexto est inclinatio qua animus movetur ad consensum, ut non modo non resistat sed cum vehementi propensione et libenter dictis obsequatur. huiusmodi obsequium probabilibus a sapiente deferri, non negabat Carneadis schola, unde permittebat sapienti opinari, ut ex Cicerone paullo ante annotabam.

γ) τῷ πιθανῷ προσχωρῶνται κατὰ τὸν βίον] probabiliter illo utuntur ut regula in vita. idem Cicero in Lucullo c. 10 volunt enim probabile aliquid esse et quasi verisimile, eaque se uti regula, et in agenda vita, et in quaerendo ac disserendo.

δ) ὁ μὲντοι Ἀρχεσίλαος] vide lib. 1 adversus Logicos sect. 150 et quae

ἐν τῆς μέσης Ἀκαδημίας ἐλέγομεν εἶναι προστάτην καὶ ἀρχηγόν, πάντοι μοι δοκεῖ τοῖς Πυρρωνίοις κοινῶν λόγους, ὡς μὲν P 62 εἶναι σχεδὸν τὴν κατ' αὐτὸν ἀγωγὴν καὶ τὴν ἡμετέραν· οὐτε γὰρ περὶ ὑπάρξεως ἢ ἀνπαρξίας τινὸς ἀποφαινόμενος εὐρίσκειται οὔτε κατὰ πίστιν ἢ ἀπιστίαν προκρίνειν τι ἕτερον ἐτέρον, ἀλλὰ περὶ πάντων ἐπέχει, καὶ τέλος μὲν εἶναι τὴν ἐποχὴν, ἢ συνεισέχεσθαι τὴν ἀταραξίαν ἡμεῖς ἐρεσκομεν. λέγει δὲ καὶ 233 ἀγρυπνᾶ μὲν εἶναι τὰς κατὰ μέρος ἐποχάς, κακὰ δὲ τὰς κατὰ μέρος συγκαταθέσεις. ἦτοι πλὴν εἰ μὴ λέγοι τις ὅτι ἡμεῖς μὲν κατὰ τὸ φαινόμενον ἡμῖν ταῦτα λέγομεν, καὶ οὐ διαβεβαιωτικῶς, ἐκεῖνος δὲ ὡς πρὸς τὴν φύσιν^{α)}, ὥστε καὶ ἀγαθὸν μὲν εἶναι αὐτὴν λέγειν τὴν ἐποχὴν, κακὸν δὲ τὴν συγκατάθεσιν. εἰ δὲ 234 δὲ καὶ τοῖς περὶ αὐτοῦ λεγομένοις πιστεύω, φασιν ὅτι κατὰ μὲν τὸ πρόχειρον Πυρρωνίος ἐφαίνετο εἶναι, κατὰ δὲ τὴν ἀλήθειαν δογματικὸς ἦν, καὶ ἐπεὶ τῶν ἐταίρων ἀπόπειραν ἐλάβανε διὰ τῆς ἀπορηματικῆς, εἰ εὐφρῶς ἔχουσι^{β)} πρὸς τὴν ἀνάληψιν τῶν Πλάτωνικων δογμάτων, δόξαι αὐτὸν ἀπορητικὸν εἶναι, τοῖς μὲντοι γε εὐφρέσι τῶν ἐταίρων τὰ Πλάτωνος παρεγγεῖραι. ἔνθεν καὶ τὸν Ἀρίστωνα^{γ)} εἰπεῖν περὶ αὐτοῦ

πρόσθε Πλάτων, ὕπιδεν Πύρρων, μέσσης Διόδωρος.

praesidem fuisse et auctorem, magnam mihi videtur cum Pyrrhoniornum rationibus affinitatem habere, adeo ut una sit propemodum disciplina eius et nostra; neque enim de existentia aut non existentia rei cuiusquam pronuntiare comperitur, neque alterum alteri ad fidem obtinendam aut non obtinendam praeferre, sed de omnibus assensum retinet, et finem esse dicit assensus suspensionem, cum qua simul ingredi imperturbatum mentis statum dicebamus. 233. vult praeterea esse quidem bona singulares assensus suspensiones, mala autem singulares assensiones. nisi dicat aliquis nos haec secundum id quod apparet nobis, dicere, et non affirmantes; illum autem, tamquam ita haberet se secundum naturam: adeo ut bonum quidem esse ipsam assensus suspensionem, malum autem assensionem dicat. 234. si qua fides autem sit quae de eo dicuntur adhibenda est, ferunt ipsam prima quidem fronte Pyrrhonium visum, vere autem Dogmaticum fuisse, et quum in sibi familiaribus periculum faceret suis dubitationibus, an naturam aptam ad percipienda Platonis dogmata haberent, existimatum fuisse aporeticum sive dubitorem; at familiaribus suis qui acri ingenio praediti essent, Platonis doctrinam tradidisse. atque ideo Aristonem iactasse hoc in ipsum

αὐτὸν Πλάτο, Πύρρῳ retro, μέσσης Διόδωρος.

notant viri docti ad Laërtium 4 28 et 33. Eusebium 14 6. Praeparat. Lactantium lib. 3 cap. 4 seq. et Ciceronis Quaesit. Academicas 4 8, Plutarchum p. 1122 contra Colotem etc.

α) ὡς πρὸς τὴν φύσιν] hoc est ut infra dicit κατὰ τὴν ἀλήθειαν. vide P 62 si placet quae notavi supra c. 12 p. 9 [18 hui. ed.] n. 1.

β) εἰ εὐφρῶς ἔχουσι] ita recte Salmasius pro eo quod habebant editi, εἰ εὐφρῶς. opponitur enim mox τοῖς μὲντοι γε εὐφρέσι. [reduimus vulg.]

γ) τὸν Ἀρίστωνα] Aristo Chius Zenonis Stoici discipulus ut solenne fuit apud philosophos versibus Homericis leviter ad institutum suum deflectis uti, parodia expressit illud Homericum Iliad. ζ' 181 vel Hesiodum Theogon. 323

πρόσθε λέων, ὕπιδεν δὲ δράκων, μέσση δὲ χίμαιρα.

versus Aristonis etiam apud Laërtium legitur 4 33. in editis Sexti codicibus male exstabat πρόσθε, ὕπιδεν, μέσση, quae ex me et Homericis versibus correxi.

διὰ τὸ προσχρῆσθαι τῇ διαλεκτικῇ τῇ κατὰ τὸν Διόδωρον¹⁾,
 235 αἰεὶ δὲ ἀντικρὺς Πλατωνικόν. οἱ δὲ περὶ Φίλωνά φασιν, ὅσον
 μὲν ἐπὶ τῷ Στωϊκῷ κριτηρίῳ²⁾, τοῦτέστι τῇ καταληπτικῇ φαν-
 τασίᾳ, ἀκατάληπτα εἶναι τὰ πράγματα, ὅσον δὲ ἐπὶ τῇ φύσει
 τῶν πραγμάτων αὐτῶν κατάληπτα. ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀντίοχος τὴν
 Στοάν³⁾ μετήγαγεν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν, ὥς καὶ εἰρησθαι ἐπ'
 αὐτῷ ὅτι ἐν Ἀκαδημίᾳ φιλοσοφεῖ τὰ Στωϊκὰ. ἐπεδείκνυε γὰρ ὅτι
 παρὰ Πλάτωνα κεῖται τὰ τῶν Στωϊκῶν δόγματα, ὥς πρόσθ' ἔχον
 εἶναι τὴν τῆς σκεπτικῆς ἀγωγῆς διαφορὰν πρὸς τε τὴν τετάρ-
 την καὶ τὴν πέμπτην καλουμένην Ἀκαδημίαν.

P 63

ΚΕΦ λδ.

Βι' ἡ κατὰ τὴν ἱατρικὴν ἐμπειρία ἡ αὐτὴ ἐστὶ τῇ Σκέψει.

236 Ἐπεὶ δὲ καὶ τῇ ἐμπειρίᾳ⁴⁾ τῇ κατὰ τὴν ἱατρικὴν αἰρέσει

quod dialectica Diodori uteretur; plane tamen esset Platonicus. 235. Philo-
 sophum autem quantum ad Stoicorum criterium, id est phantasiam comprehen-
 sibilem, res esse incomprehensibiles, quantum autem ad naturam rerum, com-
 prehensibiles, quin etiam Antiochus Stoicam sectam transtulit in Academiam,
 adeo ut de eo dictum sit, ipsum in Academia philosophari Stoico more.
 ostendebat enim apud Platonem esse Stoicorum dogmata, ex his igitur per-
 spicuum est quid Sceptica institutio a quarta et quinta Academia differat.

CAP. XXXIV.

An medica empirica eadem sit cum Sceptica.

236. Quoniam vero sectam medicorum Empiricam eandem nonnulli

1) διαλεκτικῇ τῇ κατὰ τὸν Διόδωρον] de hoc Diodoro Crono, dialectico,
 qui tempore Ptolemaei Soteris Alexandriae floruit, videndi viri docti ad
 Laërtium 2. 111.

2) ὅσον μὲν ἐπὶ τῷ Στωϊκῷ κριτηρίῳ] Cicero de Philone lib. 4 Aca-
 dem. quaest. cap. 4 cum enim ita negaret esse quicquam quod compre-
 hendere posset (id enim volumus esse ἀκατάληπτον,) si illud esset sicut Zeno
 dixeret, definitum autem Zeno criterium sive ut Cicero vocat iudicium
 cognitum et incognitum ita ut Sextus noster Stoicos fecisse memorat. Laër-
 tius in Zenone 7 51 κριτηρίον δὲ τῆς ἀληθείας φασὶ τυγχάνειν τὴν κα-
 τὰληπτικὴν φαντασίαν. de Philone illo Larissaeo, Clitomachi discipulo,
 videndus etiam Numenius apud Eusebium 14 9 Praeparat. Plutarchus
 in Cicerone p. 861.

3) ὁ Ἀντίοχος τὴν Στοάν] Cicero 4 Academ. quaest. c. 43 omitto An-
 tiochum qui appellabatur Academicus, erat quidem si perpaucis mutavis-
 set, germanissimus Stoicus, huius Antiochi, quem audivit Cicero, tem-
 poribus scripsisse cognoscitur Scepticus Aenesidemus, qui opus suum
 1) Ἀντιοχίου λόγων Lucio Tuberoni Academico dedicavit, teste Photio
 codice 213. itaque ait Academicos sui temporis ad castra Stoicorum fere
 totos transiisse ὅτι δ' ἀπὸ τῆς Ἀκαδημίας μάλιστα τῆς νῦν καὶ Στωϊκαῖς
 συμφέρονται δόξαι, καὶ εἰ χρὴ τὰληθὲς εἰπεῖν, Στωϊκοὶ φαίνονται μα-
 χόμενοι Στωϊκοῖς, καὶ περὶ πολλῶν δογματίζουσιν. Mnesarchi Stoici An-
 tiochum scholas frequentasse, et a Philone praeceptore suo in pluribus
 abuisse notavit etiam Numenius apud Eusebium, et Augustinus 3 18 con-
 tra Academicos.

P 63

g) τῇ ἐμπειρίᾳ] tria constat celebrari genera ac tres veluti sectas me-
 dicorum, de quibus eleganter ac distincte Celsus in praefat. unum qui
 rationalem medicinam profitentur, requiruntque abditarum, et morbos
 continentium causarum notitiam, deinde evidentium, post haec etiam na-

τὴν αὐτὴν λέγουσι τινες εἶναι τὴν σκεπτικὴν φιλοσοφίαν, γινώ-
 σκόντων ὅτι εἴπερ ἡ ἐμπειρία ἐκείνη περὶ τῆς ἀκατάληπτης τῶν
 ἀδύλων διαβεβαιούται, οὔτε ἡ αὐτὴ ἐστὶ τῇ Σκέψει οὔτε ἄρ-
 μάτοι ἂν τῷ Σκεπτικῷ τὴν αἰρέσειν ἐκείνην ἀναλαμβάνειν μάλ-
 λον δὲ τὴν καλουμένην μέθοδον, ὥς ἡμεῖς δοκεῖ, δύναιτο ἂν μετ-
 ἰέναι. αὕτη γὰρ μόνη τῶν κατὰ ἱατρικὴν αἰρέσεων, περὶ μὲν 237
 τῶν ἀδύλων δοκεῖ μὴ προπετεῦσθαι, πότερον κατάληπτα ἐστὶν
 ἢ ἀκατάληπτα λέγειν (ἀσάδασζομένη⁵⁾), τοῖς δὲ φαινομένοις
 ἐπομένῃ ἀπὸ τούτων λαμβάνει τὸ συμφέρον δοκοῦν κατὰ τὴν 238
 τῶν Σκεπτικῶν ἀκολουθίαν. καὶ λέγομεν γὰρ ἐν τοῖς ἐμπρο-
 σθεν⁶⁾, ὅτι ὁ βίος ὁ κοινὸς ὧ καὶ ὁ Σκεπτικὸς χοῖται, τετρα-
 μερὴς ἐστὶν, τὸ μὲν τι ἔχον ἐν ὑψηλῇ φύσει, τὸ δ' ἐν
 ἀνάγκῃ παθῶν, τὸ δ' ἐν παραδόσει νόμων τε καὶ ἐθῶν, τὸ δ'
 ἐν διδασκαλίᾳ τεχνῶν. ὥσπερ οὖν κατὰ τὴν ἀνάγκην τῶν κα- 238

esse sicut cum Sceptica philosophia, scire nos oportet, empiricam illam,
 si asseveret obscura comprehendere non posse, neque eandem esse cum Scep-
 tica, sed nec Sceptico convenientem eiusmodi sectam esse, imo potius
 eam quae methodica vocatur, deceat illum, meo quidem iudicio, persequi,
 237. haec enim una ex omnibus medicae artis sectis in obscuris quidem
 temerarie se non gerere videtur, nec tantum sibi arrogare ut comprehen-
 sibilia sint ea, nec ne, pronuntiet, sed apparentia sequens ex illis quod
 utile videatur, accipere, eandem quam Sceptici insistentem viam, dicebamus
 enim antea, vitam communem, qua etiam Scepticus utitur, quadruplicem
 esse: quae videlicet partim in naturae suggestioni versetur, partim in co-
 actione passionum, partim in constitutione legum et consuetudinum, partim
 in traditione artium. 238. quemadmodum igitur ex coactione passionum Sco-

turalium actionum, novissime partium interiorum, alterum qui se em-
 piricis ab experientia nominant, et evidentes quidem causas ut ne-
 cessarias amplectuntur, obscurarum vero causarum et naturalium actio-
 num quaestionem ideo supervacuum esse contendunt, quoniam incom-
 prehensibilis natura sit, hinc factum ut cum empirica ab aliquibus Sceptis
 sive Sceptica philosophia confunderetur, non modo quoniam Empirici
 dogmaticorum sive rationalium medicorum scita aspernabantur nihilque
 in illis certi se videre dicebant, cuius rei exemplum videre licet apud
 Ciceronem in Lucullo c. 39, sed etiam quod e Scepticis philosophis qui-
 dam fides essent quoque medici Empirici, ut non modo Sextus noster,
 sed Menodotus quoque et Theodas Galeno laudati et Laertio, et de quo
 apud eundem Laërtium 9 116. Saturninus Cythenas, Sexti nostri disci-
 pulus, nihilominus declarat hoc loco Sextus Empiricos per id ipsum,
 quod incomprehensibilem esse naturam obscurarum causarum et natu-
 ralium actionum statuunt ac διαβεβαιούνται, a Scepticis dissidere, usque
 quaque dubitantibus et nihil huiusmodi statuentibus, itaque si una ex
 medicorum sectis propius ad eos accedens et affinis illis dici debeat,
 hoc rectissime tribui tertiae, hoc est methodicae, cuius praecipui aucto-
 res Themison Laodiceus, Asclepiadis discipulus Thesalus Trallianus,
 Iulianus Alexandrinus etc., qui veluti nullius causae notitia quicquam ad
 curationes pertineret, satis esse ducebant secundum viam quandam sive
 μέθοδον communia morborum intueri, ἐμπειρικά sua ὑπομνήματα alle-
 gat noster lib. 1 contra Grammaticos sect. 61, quo in opere rationem
 ἐμπειρίας medicae tradidisse videtur. Acronem Agrigentinum Empiricam
 sectae principem laudat Plinius 29 1.

h) ἀσάδασζομένη] Salmasius legebat ἀσάδασζομένην.

i) καὶ λέγομεν γὰρ ἐν τοῖς ἐμπροσθεν] ita mss pro eo quod erat in
 editis, καὶ λέγομεν, locus ad quem remittit Sextus est supra sect. 23.

P 65 ΠΥΡΡΩΝΕΙΩΝ ΥΠΟΤΥΠΩΣΕΩΝ
ΤΩΝ ΕΙΣ ΤΡΙΑ

ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΕΝ Ω ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙ

Κεφ. α'. Εἰ δύναται τι ζητεῖν ὁ Σκεπτικὸς περὶ τῶν λεγομένων
παρὰ τοῖς Δογματικοῖς.

β'. πόθεν ἀρκτεῖν τῆς πρὸς τοὺς Δογματικοὺς ζητήσεως.

γ'. περὶ κριτηρίου.

δ'. εἰ ἔστι κριτήριον ἀληθείας.

ε'. περὶ τοῦ ὕψ' οὐδ'.

ς'. περὶ τοῦ δι' οὐδ'.

ζ'. περὶ τοῦ καθ' οὐδ'.

η'. περὶ ἀληθοῦς καὶ ἀληθείας.

θ'. εἰ ἔστι τῇ φύσει ἀληθές.

ι'. περὶ σημείου.

ια'. εἰ ἔστι τι σημεῖον ἐνδεικτικόν.

ιβ'. περὶ ἀποδείξεως.

ιγ'. εἰ ἔστιν ἀπόδειξις.

ιδ'. περὶ συλλογισμῶν.

ιε'. περὶ ἐπαγωγῆς.

ισ'. περὶ ὄρων.

ις'. περὶ διαιρέσεων.

SEXTI PHILOSOPHI

PYRRHONIARVM HYPOTYPOSEON

SIVE INSTITVTIONVM

LIBER SECVNDVS.

QVAE COMPLECTITVR LIBER II.

CAP. I. An possit Scepticus aliquid inquirere in ea quae dicuntur a Dogmaticis.

- II. Unde incipere debeat inquisitio adversus Dogmaticos.
- III. De criterio, id est instrumento ad iudicandum.
- IV. An sit aliquod veritatis criterium.
- V. De criterio a quo.
- VI. De criterio per quod.
- VII. De criterio secundum quod.
- VIII. De vero et veritate.
- IX. An aliquid sit natura verum.
- X. De signo.
- XI. An sit aliquod signum demonstrativum.
- XII. De demonstratione.
- XIII. An sit demonstratio.
- XIV. De syllogismis.
- XV. De inductione.
- XVI. De definitionibus.
- XVII. De divisionibus.

Κεφ. ιη'. περὶ τῆς ὀνόματος εἰς σημαίνόμενα διαιρέσεως.

- ιθ'. εἰ διαιρεῖται ὅλον εἰς μέρη.

- κ'. περὶ γενῶν καὶ εἰδῶν.

- κα'. περὶ κοινῶν συμβεβηκότων.

- κβ'. περὶ σοφισμάτων.

ΚΕΦ. α'.

Εἰ δύναται τι ζητεῖν ὁ Σκεπτικὸς περὶ τῶν λεγομένων
παρὰ τοῖς Δογματικοῖς.

Ἐπεὶ δὲ τὴν ζήτησιν τὴν πρὸς τοὺς Δογματικοὺς^{α)} μετῴ-1
θμεν, ἕκαστον τῶν μερῶν τῆς καλουμένης φιλοσοφίας συντό-
μως καὶ ὑποτυπωτικῶς ἐφοδείσωμεν, πρότερον ἀποκρινάμενοι
πρὸς τοὺς αἰὶ θρυλοῦντας ὡς μήτε ζητεῖν μήτε νοεῖν ὅλως ὅλος P 66
τέ ἔστιν ὁ Σκεπτικὸς περὶ τῶν δογματιζομένων παρ' αὐτοῖς^{β)} ὡς²
ἦτοι καταλαμβάνει ὁ Σκεπτικὸς τὰ ὑπὸ τῶν Δογματικῶν λεγό-
μενα ἢ οὐ καταλαμβάνει, καὶ εἰ μὲν καταλαμβάνει, πῶς ἂν
ἀποροῇ περὶ ὧν κατεληφέναι λέγει; εἰ δ' οὐ καταλαμβάνει, ἄρα
περὶ ὧν οὐ κατεληφεν, οὐδὲ οἶδε λέγειν. ὥσπερ γὰρ ὁ μὴ α-3
δῶς εἰ τύχοι, τί ἔστι τὸ καθ' ὃ περιαιρουμένου^{γ)} ἢ τὸ διὰ

CAP. XVIII. De nominis in significata divisione.

- XIX. De toto et parte.

- XX. De generibus et speciebus.

- XXI. De communibus accidentibus.

- XXII. De sophismatibus.

CAP. I.

An possit Scepticus aliquid inquirere in ea quae dicuntur
a Dogmaticis.

1. Quandoquidem inquisitionem adversus Dogmaticos aggressi sumus,
namquamque partem eius quae vocatur philosophia, breviter et summam
percurramus, si prius responderimus iis qui hoc semper habent in ore, nec
ad quaerenda nec ad intelligenda ea quae ab ipsis dogmatice pronuntiantur,
alio modo idoneum esse Scepticum. 2. sic enim dicunt: aut comprehendit
Scepticus quae a Dogmaticis dicuntur, aut non: et si quidem comprehendit,
quomodo dubitet de iis quae comprehendisse se dicit? at si non compre-
hendit, certe ne dicere quidem de iis novit quae non comprehendit. 3. quem-
admodum enim is qui ignorat, exempli gratia, quid sit argumentum eversi

α) ζήτησιν τὴν πρὸς τοὺς Δογματικοὺς] lib. 1 sect. 21 dixerat ἀντιρρο-
πὸν λόγον.

β) τὸ καθ' ὃ περιαιρουμένου] scilicet λόγου θεωρημα, genus argumenti P 66
quod Stoici ita appellabant et cuius rationem a veteri aliquo scriptore
traditam non memini, quamobrem coniecturis agere nolo, quibus argu-
tias porticus attingere me posse diffidam. videndum tamen num per mi-
nutatim detrahentem argumentationem (ita enim τὸ καθ' ὃ περιαιρου-
μένου verti) ruens acervus, acervali cavillationi oppositus, intelligatur,
cuius exemplum est apud Horatium lib. 2 Epist. 1 v. 45 sqq.

utor permissio, caudaeque pilos ut equinae
paulatim vello, et demo unum, demo et item unum,
dum cadat elusus ratione ruentis acervi.

de acervali cavillatione struente vide Simplicium in 8. Physicor. p. 271
edit. Aldinae et 276.

δύο τροπικῶν θεωρήματα), οὐδὲ εἰπεῖν τι δύναται περὶ αὐτῶν· οὕτως ὁ μὴ γινώσκων ἕκαστον τῶν λεγομένων παρὰ τοῖς Δογμα-

secundum quid, vel argumentum per duo connexa, ne dicere quidem de ipsis quicquam potest: ita qui non novit unumquodque eorum quae a Dogma-

c) διὰ δύο τροπικῶν θεωρήματα] Stoici multa in dialecticis praecipue circa vocabula innovarunt, nam quae Peripateticis πρόγματα sive res, haec Stoicis dicta sunt τυγχάνοντα.

νοήματα,	conceptiones,	ἐκφορικά.
φωναί,	vocea,	λεξτά.
ἡγούμενον,	antecedens, etiam Stoicis. ut: si sol lucet.	
ἐπόμενον,	consequens, λήγον, ut: dies est.	
συνημμένον,	connexum, τροπικόν quasi convertens.	

sive conversivum dicas, quoniam ab antecedente ad consequens nos convertimus. ut: si sol lucet, dies est.

μετάληψις,	assumptio, πρόσληψις. ut: atqui sol lucet.
συμπέρασμα,	conclusio, ἐπιφορά ut: ergo dies est.

Io. Philoponus in 1 priorum Analyticorum p. 60 ἰστέον ὅτι πολυσίτους πραγματίας περὶ ὑποθετικῶν συλλογισμῶν κατεβάλλοντο οἱ τε μαθηταὶ τοῦ Ἀριστοτέλους οἱ περὶ Θεωρημάτων καὶ Εὐδήμων καὶ τοὺς ἄλλους, καὶ οἱ Στωϊκοί. εἰπωμεν δὲ τίσιν ὀνόμασιν ἐχρήσαντο ἐν τε τοῖς μέρεσιν αὐτῶν καὶ ἐν τοῖς ὅλοις οἱ Περιπατητικοὶ καὶ οἱ Στωϊκοί, -- οἱ μὲν Περιπατητικοὶ τῇ κοινῇ συνηθείᾳ ἐχρησμένοι τὰ μὲν πρόγματα αὐτὸ τοῦτο πράγματα ὠνόμασαν καὶ τὰ νοήματα ὡσαύτως, ὁμοίως δὲ καὶ τὰς φωνάς, ἐτι τε τὸ ἡγούμενον ἐν τοῖς ὑποθετικοῖς συλλογισμοῖς αὐτὸ τοῦτο ἡγούμενον, καὶ τὸ ἐπόμενον ὡσαύτως, οἷον τὸ εἰ ἡμέρα ἐστὶ, τοῦτο ἡγούμενον, τὸ δὲ ἥλιος ὑπὲρ γῆν, τοῦτο ἐπόμενον. ἐπειτα γὰρ τῷ πρώτῳ τὸ δεύτερον. τὸ δὲ ὅλον τοῦτο τὸ εἰ ἡμέρα ἐστὶ, ἥλιος ὑπὲρ γῆν ἐστὶ τοῦτο συνημμένον, διὰ τὸ συνηθῆναι ταῦτα ἀλλήλοις. τὸ δὲ ἀλλὰ μὴν ἡμέρα ἐστὶ, τοῦτο οἱ Περιπατητικοὶ μετάληψιν καλοῦσι, διὰ τὸ μεταλαμβάνεσθαι ἐκ δευτέρου· ἡδὴ γὰρ ἐλήφθη ἐν τῷ ἡγούμενῳ. τὸ δὲ ἥλιος ἄρα ὑπὲρ γῆν, τοῦτο συμπέρασμα. οὕτω μὲν οὖν οἱ Περιπατητικοί. οἱ δὲ Στωϊκοὶ καινότεραν βαδίζοντες τὰ μὲν πράγματα τυγχάνοντα ὠνόμασαν, διότι τῶν πραγμάτων τυχεῖν βούλομεθα. τὰ δὲ νοήματα ἐκφορικά, διότι ἅπερ ἐν ἑαυτοῖς νοοῦμεν, ταῦτα εἰς τὰ ἔξω προφέρομεν. τὰς δὲ φωνάς λεξτά. τὸ δὲ ἡγούμενον καὶ αἰτοὶ ἡγούμενον ἐκάλεσαν· κατὰ τοῦτο γὰρ μόνον συμφωνοῦσι τοῖς Περιπατητικοῖς. τὸ δὲ ἐπόμενον, λήγον. τὸ δὲ συνημμένον τροπικόν, διόπερ τρεπόμεθα ἐκ τοῦ ἡγούμενου εἰς τὸ ἐπόμενον· εἰ ἡμέρα ἐστίν, ὁ ἥλιος ὑπὲρ γῆν ἐστὶ. τὴν δὲ μετάληψιν πρόσληψιν. καὶ ἔπειτα τοῦτο ἐν τῇ συνηθείᾳ. τὸ δὲ συμπέρασμα ἐπιφοράν, διότι τοῖς ἄλλοις πᾶσιν ἐπιφέρεται. Gregorius Anep-quymus scriptor Christianus in compendioso philosophiae syntagmate, quod libellis 7 distinctum edidit ex codice Augustano Ioannes Voegelinus, libro 5 p. 101 πέντε δὲ ὄντων τῶν ἐν τοῖς ὑποθετικοῖς θεωρουμένων, ἡγούμενον, οἷον, εἰ ἄνθρωπος ἐστὶ· ἐπόμενον, τοῦ καὶ λήγοντος κατὰ τοὺς Στωϊκοὺς καλούμενον, οἷον, καὶ ζῶον ἐστὶ· συνημμένου τοῦ καὶ τροπικοῦ καλούμενου κατὰ τοὺς Στωϊκοὺς, τοῦ ἀμφοτέρου, εἰ ἡγούμενον καὶ ἐπόμενον συνάγοντος, οἷον· εἰ ἄνθρωπος ἐστὶ, καὶ ζῶον ἐστὶ, μετάληψις τῆς καὶ πρόσληψις καλούμενης, καὶ συμπέρασματος ὃ καὶ ἐπιφορά λέγεται. cum ex his constet τροπικόν Stoicis dictam esse propositionem connexam in syllogismo hypothetico, consentaneum est διὰ δύο τροπικῶν θεωρήματα esse argumentum quo bina connexa sibi opponuntur; talia nempe quae vel ex duobus contrariis antecedentibus idem colligunt consequens hoc modo: si est A, est B et si non est A est B, atqui aut est A aut non est A, ergo est B. vel quae ex eodem antecedente duo contraria colligunt consequentia atque inde antecedens ipsum evertunt; hoc minimè constaret nobis hodie, nisi eius exemplum servasset Origenes 7 contra Celsum p. 341, cuius locum ut a viso summo Henrico Valesio in Epistola ad Claudiam Sarravium et a

τικοῖς οὐ δύναται ζητεῖν πρὸς αὐτοὺς περὶ ὧν οὐκ οἶδεν. οὐ-P 67
δαμῶς ἄρα δύναται ζητεῖν ὁ Σκεπτικὸς περὶ τῶν λεγομένων παρὰ τοῖς Δογματικοῖς. οἱ δὲ ταῦτα λέγοντες ἀποκρινάσθωσαν ἡμῖν 4
πῶς λέγουσι νῦν τὸ καταλαμβάνειν^{d)}, πότερον τὸ νοεῖν ἀπλῶς, ἢ ἐν τοῦ καὶ ὑπὲρ τῆς ὑπάρξεως ἐκείνων περὶ ὧν ποιούμεθα τοὺς λόγους διαβεβαίωσθαι, ἢ μετὰ τοῦ νοεῖν καὶ τὴν ὑπαρξιν ἐκείνων τιθέναι περὶ ὧν διαλεγόμεθα. εἰ μὲν γὰρ καταλαμβάνειν εἶναι λέγουσιν ἐν τῷ λόγῳ τὸ καταληπτικῇ φαντασίᾳ συγκατατίθεσθαι, τῆς καταληπτικῆς φαντασίας οὐσης ἀπὸ ὑπάρχοντος κατ' αὐτὸ τὸ ὑπάρχον ἐναπνευμαγμένης καὶ ἐναπνευσταγμένης^{e)}, οἷα οὐκ ἂν γένοιτο ἀπὸ μὴ ὑπάρχοντος· οὐδὲ αὐ-

ticus dicuntur, inquirere adversus eos non potest de iis quae non noverit, nequaquam ergo potest Scepticus inquirere de iis quae apud Dogmaticos dicuntur. 4 qui haec aiunt respondeant nobis quomodo nunc sumant vocem hanc "comprehendere", utrum ut sit intelligere simpliciter, nihil de existentia eorum de quibus disserimus, affirmando, an intelligere et simul eorum existentiam de quibus disputamus, ponere, si enim comprehendere vocant in sermone comprehensivae phantasiae assentiri, ita ut phantasia comprehensiva sit a re existente quatenus existit impressa et obsignata, qualis quidem esse

Gallico Origenis praeclaro interprete Elia Boherello emendatus est, adscribam: διὰν δὲ δύο συνημμένα λήγῃ εἰς τὰς ἀλλήλους ἀντικείμενα, τῷ καλούμενῳ διὰ δύο τροπικῶν θεωρημάτων ἀναιρεῖται τὸ ἐν ἀμφοτέροις τοῖς συνημμένοις τὸ ἡγούμενον. -- καὶ ὑπάγεται γε ὁ λόγος τῶν τοιούτων· εἰ τὸ A, καὶ τὸ B. εἰ τὸ A, οὐ καὶ τὸ B. οὐκ ἄρα τὸ A. quoties duo connexa (ex eodem antecedente) in duo contraria consequentia desinunt, argumento quod per duo connexa appellatur, antecedens utriusque connexi evertitur: -- collectioque fit hunc in modum: si est A, est B. si est A, non est B; non igitur est A. φέρουσι δὲ καὶ ἐπὶ ὅλης τὸν τρόπον τοῦτον οἱ ἀπὸ τῆς Στοῆς, λέγοντες τὸ εἰ ἐπίστασαι ὅτι τέθνηκας, τέθνηκας. εἰ ἐπίστασαι ὅτι τέθνηκας, οὐ τέθνηκας. καὶ ἀκολουθεῖ τὸ οὐκ ἄρα ἐπίστασαι ὅτι τέθνηκας. super hac materia exemplum huiusmodi affertur a Stoicis: si scis te mortuum esse, mortuus es. si scis te mortuum esse, non es mortuus, non igitur scis te mortuum esse. καὶ πάλιν, εἰ ἐπίστασαι ὅτι τέθνηκας, καὶ ἐστὶν ὃ ἐπίστασαι, τέθνηκας· εἰ δὲ ἐπίστασαι ὅτι τέθνηκας, οὐ τέθνηκας, ἐπεὶ οὐδὲν ὃ τέθνηκας ἐπίστασαι· δηλονότι εἰ ἐπίστασαι ὅτι τέθνηκας, οὐ τέθνηκας, καὶ ἀκολουθεῖ, ὡς προεῖπον, ἀμφοτέροις συνημμένοις τὸ οὐκ ἄρα ἐπίστασαι ὅτι τέθνηκας. porro enim, si scis te mortuum esse, quia quod scis, verum esse debet, mortuus es. atqui si scis te mortuum esse, quia mortuus nihil scit, non es mortuus. manifestum itaque, quod si scis te mortuum, non es mortuus, sequiturque ex utroque ut dixi connexo, non igitur scis te mortuum esse. simile argumentum infra sect. 131 et 186 et 2 contra Logicos sect. 281 et 466 et 1 contra Physicos sect. 203, 200 etiam 199. verisimile est Stoicos etiam habuisse argumenti genus quod διὰ τριῶν τροπικῶν appellarunt, non modo quia in Galeni loco lib. 2 de dogmatibus Hippocratis et Platonis t. 1 edit. Graecae Basil. p. 254 vers. ult. videtur legendum νυνὶ δὲ πῶς μὲν οἱ διὰ δύο τροπικῶν ἢ τριῶν ἀναλύονται συλλογισμοί, licet Valesius vocabulum τριῶν iubet delere, sed etiam Lactantius 7 191 inter Chrysippi scripta, quod et Guil. Spencer ad Origenem observatum, memorat librum περὶ τοῦ διὰ τριῶν. aliud fuit τὸ παρὰ τοῖς Στωϊκοῖς τρίτον θέμα, de quo videndus Simplicius in 1 de Caelo p. 55. τροπικῶν vocabulum bis recurrit infra sect. 202 et lib. 2 adversus Log. sect. 439, 440, 443; falliturque vir doctissimus Stephanus le Moyne qui in notis ad varia sacra p. 498 in loco Origenis τριῶν pro τροπικῶν legere maluit.

d) καταλαμβάνειν] de hac definitione καταλήψεως infra lib. 3 cap. 25. P 67

e) ἐναπνευμαγμένης καὶ ἐναπνευσταγμένης] solennia haec Stoicorum

SEXTUS EMPIR.

H

τοὶ βουλήσονται τάχα μὴ δύνασθαι ζητεῖν περὶ ἐκείνων ἃ μὴ
 καταλήφασιν οὗτοι. οἷον γοῦν ὅταν ὁ Στωϊκὸς πρὸς τὸν Ἐπι-
 κούρειον (ζητῇ*) λέγοντι, ὅτι διήρηται ἡ οὐσία'), ἢ ὡς ὁ Θεὸς
 οὐ προνοεῖ τῶν ἐν κόσμῳ, ἢ ὅτι ἡ ἡδονὴ ἀγαθόν, πότερον
 κατέληφεν ἢ οὐ κατέληφεν; καὶ εἰ μὲν κατέληφεν, ὑπάρχειν
 αὐτὰ λέγων') ἀρδὴν ἀναιρεῖ τὴν Στοάν. εἰ δ' οὐ κατέληφεν,
 οὐ δύναται τι πρὸς αὐτὰ λέγειν. τὰ δὲ παραπλήσια καὶ πρὸς
 τοὺς ἀπὸ τῶν ἄλλων αἰρέσεων ἀναγομένους λεκτέον, ὅταν τι ζη-
 τεῖν περὶ τῶν δοκούντων τοῖς ἑτεροδόξοις αὐτῶν ἐθέλωσιν.
 ὥστε οὐ δύνανται περὶ τινος ζητεῖν πρὸς ἀλλήλους. μᾶλλον δέ,
 εἰ χρή μὴ ληρεῖν, συγχυθήσεται μὲν αὐτῶν ἅπασα, ὡς ἔπος
 εἰπεῖν, ἡ δογματικὴ· συντόνως δὲ προσυγχυθήσεται ἡ σκεπτικὴ
 φιλοσοφία, δεδομένου τοῦ μὴ δύνασθαι ζητεῖν περὶ τοῦ μὴ
 τοῦτως κατεληγμένου. ὁ γὰρ περὶ τινος ἀδήλου πράγματος

non possit a non existente, ne ipsi quidem concedent fortasse non posse se
 de iis quaerere quae non percipiunt. 5. exempli gratia, quum Stoicus ad-
 versus Epicureum quaestionem movet dicentem seiunctae esse substantiae
 deum, aut non providere iis quae sunt in mundo, aut voluptatem esse bo-
 num, utrum comprehendit an non? et si quidem comprehendit existere ipsa
 dicens, funditus evertit Stoicam disciplinam, si non comprehendit, non po-
 test quicquam adversus ea afferre. 6. his similia etiam caeteris, qui a reli-
 quis sectis prodeunt, respondere oportet, quum quaestionem aliquam movere
 de iis quae aliter censent ipsorum adversarii, voluerint. itaque de nulla re
 alii adversus alios inquirere possunt, imo etiam, si serio loquendum est,
 evertetur eorum tota, ut uno verbo dicam, dogmatica disciplina, firme autem
 stabilietur Sceptica philosophia si hoc concedatur, non posse quaerere quem-
 quam de eo quod non ita comprehensum ab illo fuerit. 7. nam qui de re

verba de impressis animo rerum imaginibus, ut dicetur ad lib. 1 ad-
 versus Logicos. Sceptici autem non negant a phantasia percipi res qua-
 les sese ipsis offerunt, atque adeo etiam sententias Dogmaticorum, et
 assentiri se illis vel tales revera esse quales videntur, dubitant. vide
 supra p. 49.

[*) legebatur ζητεῖν]

f) ὅτι διήρηται ἡ οὐσία] dei scilicet a mundo. deos enim in inter-
 mundiis versari, neque mundorum hominumve interesse negotiis docebat
 Epicurus, adeoque deum a mundo divellebat, quem e contrario intime
 cum eo coniunctum et mundi animum statuebat Stoicorum schola. vide
 Gassendum Lipsiumque et Iacobi Thomasi insignes de Stoica mundi
 exustione diatribas.

g) εἰ μὲν κατέληφεν, ὑπάρχειν αὐτὰ λέγων] nam ut iam observavit
 Sextus, secundum Stoicos comprehendere est rerum imaginibus animo
 impressis ita affici, ut illis assentiari. quia vero, quod non existit ima-
 gines animo imprimere non potest, hinc concludit illa etiam existere,
 hoc est vera esse oportere quae Stoicorum dogmatis contraria opponun-
 tur, quandoquidem illa se comprehendere Stoicorum schola affirmet.
 levis quidem haec est ac prope nugatoria cavillatio: respondebant enim
 Stoici vere quidem existere illa Epicureorum contraria dogmata animis-
 que suis imagines ab illis impressas, atque hactenus illa comprehendere
 se et assentiri comprehensis, quod existant, hoc est quod ab Epicureis
 ita doceantur, et quod haec quae a se comprehenditur, est illorum
 sententia suis dogmatis contraria. quis vero sensus inde colligat existere
 res ipsas de quibus Epicureorum schola a Stoicis diversa abit? sed ipse
 statim agnoscit leve ac nugatorium hoc esse. itaque subiungit: μᾶλλον
 δέ, εἰ χρή μὴ ληρεῖν.

ἀποφαινόμενός τε καὶ δογματίζων ἦτοι κατεληφώς αὐτὸ ἀπο-
 φαίνεσθαι περὶ αὐτοῦ λέξει ἢ μὴ κατεληφώς. ἀλλ' εἰ μὲν μὴ
 κατεληφώς, ἄπιστον ἔσται· εἰ δὲ κατεληφώς, ἦτοι αὐτὸθεν καὶ
 ἐξ αὐτοῦ καὶ κατ' ἐνάργειαν^{h)} ὑποπεσὼν αὐτῷ τοῦτο λέξει κατε-
 λεφέναι ἢ διὰ τινος ἐρείνης καὶ ζητήσεως. ἀλλ' εἰ μὲν ἐξ 8
 αὐτοῦ περιπτωτικῶς κατ' ἐνάργειαν λέγοιτο ὑποπεσεῖν αὐτῷ P 68
 καὶ κατεληφθῆναι τὸ ἀδῆλον, οὕτως ἂν οὐδὲ ἀδῆλον εἴη, ἀλλὰ
 πᾶσιν ἐπ' ἴσης φαινόμενον καὶ ὁμολογούμενον καὶ μὴ διαπεφω-
 νημένονⁱ⁾. περὶ ἐκάστου δὲ τῶν ἀδῆλων ἀνήνυτος γέγονε παρ'
 αὐτοῖς διαφωνία. οὐκ ἄρα ἐξ αὐτοῦ καὶ κατ' ἐνάργειαν ὑπο-
 πεσὼν αὐτῷ κατεληφώς ἂν εἴη τὸ ἀδῆλον ὁ περὶ τῆς ὑπάρ-
 ξεως αὐτοῦ διαβεβαιούμενός τε καὶ ἀποφαινόμενος Δογματικός.
 εἰ δὲ διὰ τινος ἐρείνης, πῶς οἷός τε ἦν ζητεῖν πρὸ τοῦ κατα- 9
 λαβεῖν ἀκριβῶς αὐτὸ κατὰ τὴν προκειμένην ὑπόθεσιν; τῆς μὲν
 γὰρ ζητήσεως χρηζούσης τοῦ πρότερον ἀκριβῶς κατεληφθῆναι τὸ
 μᾶλλον ζητεῖσθαι, καὶ οὕτως ζητεῖσθαι, τῆς δὲ καταλήψεως
 τοῦ ζητουμένου πράγματος δεομένης πάλιν αὐτῆς τοῦ προεξη-
 τῆσθαι, πάντως αὐτὸ κατὰ τὸν διάλληλον τρόπον^{k)} τῆς ἀπο-
 ρίας ἀδύνατον αὐτοῖς γίγνεται. καὶ τὸ ζητεῖν περὶ τῶν ἀδῆλων
 καὶ τὸ δογματίζειν, ἦν τε ἀπὸ τῆς καταλήψεως ὑχεσθαι βού-
 λωνται τινες, μεταγόντων ἡμῶν αὐτοὺς ἐπὶ τὸ δεῖν αὐτὸ προε-

aliqua obscura pronuntiat et dogma ponit, aut re comprehensa, aut non com-
 prehensa, de ea pronuntiare se dicet, verum si antequam eam comprehenderit,
 fides ei non adhibebitur; sin postquam comprehenderit, aut indidem et ex se ipsa
 et evidenter sibi obversatam dicet se comprehendisse, aut per aliquam investiga-
 tionem et inquisitionem. 8. sed enim si ex se ipsa occurrisset dicat illam obscuram
 rem sibi evidenterque obversatam et comprehensam fuisse, eo modo non fuerit
 obscura, sed omnibus ex aequo apparens et pro confessa habita minimeque con-
 troversa, atqui de unoquoque obscuro inextricabilis fuit inter eos discrepantia, ergo
 ille Dogmaticus qui de obscurae rei existentia affirmat et pronuntiat, nequa-
 quam evidenter eam sibi obversantem habuerit eamque ita comprehenderit.
 9. quodsi per aliquam investigationem eam se comprehendisse dicat, quo-
 modo quaerere poterat antequam exacte rem, ut iam supponimus, compre-
 hendisset? nam quum ad inquisitionem necesse sit ut prius exacte sit compre-
 hensum id de quo inquireretur, at vicissim ipsa comprehensio rei de qua in-
 quiritur, indigeat praecedente inquisitione, omnino nisi in vitiosum modum
 probandi unum mutuo per alterum incidere velint, non poterunt et inquirere
 de obscuris et dogmatice pronuntiare, quum sive voluerint a comprehensione
 incipere, redigamus eos illuc, ut oporteat ipsos rem prius quaesivisse quam

h) κατ' ἐνάργειαν] in editis hoc loco et paullo inferius his erat κατ' P 68
 ἐνάργειαν, quod HStephanus verterat: actu ipso. sed nisi ἐναργές sive
 evidens sit quod percipitur sive actu id se offerat sive potestate, parum
 ad rem id fuerit. itaque ἐνάργειαν praetuli, qua voce noster saepius
 utitur lib. adversus Logicos, ubi simile argumentum tractat.

i) μὴ διαπεφωνημένον] nota Sextum hic uti modo primo argumen-
 tandi ex illis quinque τρόποις ἐποχῆς, qui ducitur a dissidio senten-
 tiarum. vide supra lib. 1 c. 15.

k) κατὰ τὸν διάλληλον τρόπον] en ex iisdem quinque modis ultimum,
 saepe autem dictum est, διάλληλον τρόπον vocari vitiosum argumentum
 quod circuli in morem αὐτὸ δι' αὐτοῦ δεικνύναι idem per idem probare
 aggreditur. Simplicius in 6 Phys. p. 220 b.

ζητηθέναι πρὸ τοῦ κατεληφέναι, ἢν τε ἀπὸ τῆς ζητήσεως, ἐπὶ τὸ δεῖν πρὸ τοῦ ζητεῖν κατεληφέναι τὸ μᾶλλον ζητεῖσθαι. ὥστε διὰ ταῦτα μήτε καταλαμβάνειν αὐτοὺς δύνασθαι τι τῶν ἀδήλων μήτε ἀποφαίνεσθαι διαβεβαιωτικῶς ὑπὲρ αὐτῶν. ἔξ ὧν ἀναιρεῖσθαι μὲν τὴν δογματικὴν εὐρεσιλογίαν αὐτόθεν, οἶμαι, 10 συμβήσεται, τὴν ἐφεκτικὴν δὲ εἰσαγεσθαι φιλοσοφίαν. εἰ δὲ φήσουσι μὴ τοιαύτην λέγειν κατάληψιν ἡγεῖσθαι ζητήσεως προσήκειν, νόησιν δὲ ἀπλῶς, οὐκ ἔστιν ἀδύνατον ἐν τοῖς ἐπέχουσι περὶ τῆς ὑπάρξεως τῶν ἀδήλων ζητεῖν. νόησεως γὰρ οὐκ ἀπεργεταί ὁ Σκεπτικός, οἶμαι, ἀπὸ τε τῶν παθηματικῶς ὑποπιπτόντων κατ' *) ἐνάργειαν φαινόμενων αὐτῷ λόγῳ γινομένης, καὶ μὴ πάντως εἰσαγωγῆς τὴν ὑπαρξίν τῶν νοουμένων. οὐ γὰρ μόνον τὰ ὑπάρχοντα νοοῦμεν¹⁾, ὥς φασιν, ἀλλ' ἤδη καὶ τὰ ἀνύπαρκτα. ὅθεν καὶ ζητῶν καὶ νοῶν ἐν τῇ σκεπτικῇ διαθήσει μένει ὁ ἐφεκτικός· ὅτι γὰρ τοῖς κατὰ φαντασίαν παθητικῇ ὑπο-
P 69 πείπτονσιν αὐτῷ κατ' ὃ φαίνεται αὐτῷ συγκατατίθεται, δεδή-
11 λωται. ὅρα δὲ μὴ καὶ τὴν οἱ Δογματικοὶ ζητήσεως ἀπεργονται· οὐ γὰρ τοῖς ἀγνοεῖν τὰ πράγματα ὥς ἔχει πρὸς τὴν φύσιν ὁμολογοῦσι τὸ ζητεῖν ἔτι περὶ αὐτῶν ἀνακόλουθον, τοῖς δ' ἐπ' ἀκριβὲς οἰομένοις ταῦτα γινώσκειν. οἷς μὲν γὰρ ἐπὶ πέρας ἤδη πάρεστιν ἡ ζήτησις ὥς ὑπελήφασιν, οἷς δὲ τὸ δι' ὃ πᾶσα συνίσταται ζήτησις ἀκμὴν ὑπάρχει, τὸ νομίζειν ὥς οἷχ' εὐρήκασιν.
12 οὐκοῦν ζητητέον ἡμῖν ἔστιν περὶ ἐκάστου μέρους τῆς καλουμέ-

comprehendisse, sive ab inquisitione initium facere maluerint, eos illuc redigamus, ut oporteat ante inquisitionem comprehendisse id de quo futura sit inquisitio: adeo ut hinc accidat ut neque quicquam obscurorum comprehendere illi possint neque affirmative de ipsis pronuntiare unde tollitur Dogmaticorum subtilis loquacitas, ac per se puto continget ut ephectica atque assensionem suspendens philosophia inducatur 10. iam si dixerint se non existimare necesse esse ut talis comprehensio sed modo ut simplex conceptio rei et intelligentia inquisitionem praecedat, poterit etiam inter eos qui de existentia obscurorum retinent assensum, de illa inquiri, non enim ab intelligendi facultate excluditur Scepticus, ea inquam quae per rationem ipsam nascitur ex iis quae passibiliter ipsi observantur, actu ipso apparentia, neque necessario eorum quae intellectu percipit, existentiam inducit, non enim existentia solum intellectu percipimus, ut aiunt, sed etiam non existentia, unde Ephecticus sive quaerat sive intellectu percipiat, in sceptico permanet instituto, iam enim declaravimus ipsum iis quae per passivam phantasiam ipsi observantur, secundum id quod sibi apparet, assentiri. 11. sed iam vide ne nunc Dogmatici ab inquisitione etiam excludantur, non enim ut ii qui fatentur se ignorare quomodo res se secundum naturam habeant, quaerere de illis pergant, inconstans est, sed ii qui se exacte illas pernoscere existimant, nam his quidem iam ad finem perducta est inquisitio, ut ipsi existimant, at illi id propter quod tota inquisitio instituitur, adhuc retinent, nempe existimare se nondum invenisse. 12. inquirendum est itaque nobis

[*) καὶ κατ' ἐνάργειαν?]

1) οὐ γὰρ μόνον τὰ ὑπάρχοντα νοοῦμεν] res quae non existunt animo nobis nihilominus concipere haud dubie possumus, etiam ita ut, quod facimus quotidie, existere ea credamus et aliis de illorum existentia persuasis assentiamur. ea vero quae imagines illarum animo nostro impressere, non sunt ἀνύπαρκτα, sed necesse est existere.

νης φιλοσοφίας συντόμως ἐπὶ τοῦ παρόντος. καὶ ἐπεὶ πολλὴ γέγονε παρὰ τοῖς Δογματικοῖς διαφωνία περὶ τῶν μερῶν τῆς φιλοσοφίας^{m)}, τῶν μὲν ἓν, τῶν δὲ δύο, τῶν δὲ τρία εἶναι λεγόντων, — περὶ ἧς οὐκ ἂν εἴη προσήκον πλείονα αὐ διαξίειναι — τὴν δόξαν τῶν δοκούντων τελειότερον ἀνεστράφθαι, κατὰ τὸ ἴσον ἐκθέμενοι, κατ' αὐτὴν προσάξομεν τὸν λόγον.

ΚΕΦ. β'.

Πόθεν ἀρκτέον τῆς πρὸς τοὺς Δογματικοὺς ζητήσεως.

Οἱ Στωϊκοὶ τοίνυν καὶ ἄλλοι τινέςⁿ⁾ τρία μέρη τῆς φιλο- 13 σοφίας εἶναι λέγουσι, λογικόν, φυσικόν, ἠθικόν, καὶ ἀρχονται γε τῆς διδασκαλίας ἀπὸ τοῦ λογικοῦ^{o)}, καίτοι πολλὰ καὶ περὶ τοῦ πόθεν ἀρχεσθαι δεῖ^{p)} στάσεως γεγεννημένης. οἷς ἀκολου-

breviter in praesentia de unaquaque philosophiae, quae vocatur, parte. et quoniam magna fuit inter Dogmaticos de philosophiae partibus controversia, quum alii unam, alii duas, alii tres esse dicerent (quam quidem latius persequi non attinet), eorum opinionem qui perfectius in ea versati esse videntur, ubi ex aequo exposuerimus, secundum eam disputationem nostram provehamus.

CAP. II.

Unde incipere debeat inquisitio adversus Dogmaticos.

13. Stoici igitur et alii nonnulli tres esse philosophiae partes dicunt, rationalem, naturalem, moralem, et doctrinam suam a rationali ordiuntur, quamvis et unde exordium esset, magnis dissensionibus agitata inter eos fuerit, quos sequuti ita tamen ut nulli opinioni assentiamur, quoniam ea quae in

m) περὶ τῶν μερῶν τῆς φιλοσοφίας] haec prolixius exponuntur libro P 69 primo adversus Logicos sub initium, ubi viros sapientes enumerat, qui unam, qui duas, qui tres partes philosophiae statuerunt.

n) οἱ Στωϊκοὶ καὶ ἄλλοι τινές] de Stoicis videndus Plutarchus in limine librorum de placitis, et Seneca Epistola 89. caeterum Socrati primum hoc placuisse ut τοιμερὴς esset φιλοσοφία, narrat Galenus sive quisquis scriptor libri περὶ φιλοσόφου ιστορίας sub init. Platoni eandem divisionem tribuunt Atticus atque Aristocles apud Eusebium lib. 11 Praeparat. c. 2 et 3, Alcinoüs c. 3, Appuleius de dogmate Platonis et Augustinus 8 4 de civitate dei, similiter Epicurum philosophiam tripartitam fecisse demonstrat Gassendus libro de philosophia Gargettii illius Philosophi p. 114. etiam Hebraeis antiquis probatam huiusmodi distinctionem praeter Eusebium monet Olympiodorus praef. in Ecclesiastem, ubi notat Salomonem regem a deo edoctum, tripliciter τὰ ὄντα divisisse, tractasseque τὰ φυσικά in Ecclesiaste, in Proverbiis τὰ ἠθικά et τὰ νοητά in Cantico Canticorum.

o) ἀρχονται γε ἀπὸ τοῦ λογικοῦ] Plutarchus de Stoicorum repugnantibus p. 1035 ὁ Χρύσιππος οἷται δεῖν τῶν λογικῶν πρῶτον ἀρχοῦσθαι τοὺς νέους, δευτέρον δὲ τῶν ἠθικῶν, μετὰ δὲ ταῦτα τῶν φυσικῶν. Chrysippus in quarto περὶ βίων apud eundem Plutarchum: πρῶτον μὲν οὖν δοκεῖ μοι κατὰ τὰ ὁρθῶς ὑπὸ τῶν ἀρχαίων εἰρημένα, τρία γένη τῶν τοῦ φιλοσόφου θεωρημάτων εἶναι, τὰ μὲν λογικά, τὰ δὲ ἠθικά, τὰ δὲ φυσικά. εἴτα τούτων δεῖ προτάττεσθαι, πρῶτα μὲν τὰ λογικά, δεύτερα δὲ τὰ ἠθικά, τρίτα δὲ τὰ φυσικά. τῶν δὲ φυσικῶν ἔσχατος εἶναι ὁ περὶ τῶν θεῶν λόγος, διὸ καὶ τελετὰς ἡγόρευσαν τὰς τούτων παραδόσεις.

p) πολλὰ καὶ περὶ τοῦ πόθεν ἀρχεσθαι δεῖ] alii enim a physica ut ab antiquissimo genere philosophiae, alii ab ethica ut maxime necessaria parte inchoandum esse duxerunt, vide lib. 1 adversus Logicos.

θήσαντες ἀδοξάστως^{α)}), ἐπεὶ τὰ ἐν τοῖς τρισὶ μέρεσι λεγόμενα κρίσεως χρήζει καὶ κριτηρίου, ὃ δὲ περὶ κριτηρίου λόγος ἐμπεριέχεται δοκεῖ τῷ λογικῷ μέρει, ἀρξώμεθα ἀπὸ τοῦ περὶ τοῦ κριτηρίου^{β)}) λόγου καὶ τοῦ λογικοῦ μέρους.

P 70

ΚΕΦ. γ'.

Περὶ κριτηρίου.

- 14 Ἐκεῖνο προειπόντες ὅτι κριτήριον μὲν λέγεται^{γ)}) τὸ τε ὃ κρίνεσθαι φασιν ὑπαρξιν καὶ ἀνυπαρξίαν, καὶ τὸ ὃ προσέχοντες βιοῦμεν, πρόκειται δὲ ἡμῖν νῦν περὶ τοῦ κριτηρίου τῆς ἀληθείας εἶναι λεγομένου διαλαβεῖν· περὶ γὰρ τοῦ κατὰ τὸ ἕτερον σημαι-
15 νόμενον ἐν τῷ περὶ τῆς σκέψεως λόγῳ^{δ)}) διεξήλθομεν. τὸ κριτήριον τοίνυν, περὶ οὗ ὁ λόγος ἐστίν, λέγεται τριχῶς, κοινῶς, ἰδίως, ἰδιαίτατα. κοινῶς μὲν πᾶν μέτρον καταλήψεως, καθ'^{ε)} σημαίνονμενον καὶ τὰ φυσικὰ οὕτω προσαγορεύεται κριτήρια, ὡς ὄρασις· ἰδίως δὲ πᾶν μέτρον καταλήψεως τεχνικόν, ὡς κανὼν καὶ διαβήτης· ἰδιαίτατα δὲ πᾶν μέτρον καταλήψεως τεχνικὸν ἀδήλου πράγματος, καθ' ὃ τὰ μὲν βιωτικά^{ς)}) οὐ λέγεται κριτήρια, μόνον δὲ τὰ λογικὰ καὶ ἅπερ οἱ Δογματικοὶ φέρουσι πρὸς

tribus illis partibus dicuntur, indigent diiudicatione et criterio sive diiudicatorio instrumento, disputatio autem de criterio videtur rationali philosophiae parte contineri, a disputatione de criterio et de rationali parte exordium sumamus.

CAP. III.

De criterio, veri falsique regula.

14. Sed illud ante omnia dicendum est, criterium dici vel illud quo diiudicari aiunt existat aliquid necne, vel illud cui in vita acquiescimus, propositum est autem nobis in praesentia de eo quod veri falsique regula esse dicitur, disputare, nam de criterio quod in altera significatione capitur, eo in loco in quo de scepsi tractabamus, disseruimus. 15. criterium igitur de quo nunc agitur, tribus modis dicitur, communiter, peculiariter, peculiarissime, communiter, omnis mensura comprehensionis, secundum quam significationem etiam naturalia criteria appellantur, ut visus. peculiariter autem, omnis artificialis mensura comprehensionis, ut regula et radius circi-
musque, peculiarissime vero, omnis mensura artificialis ad comprehensionem rei alicuius obscurae, iuxta quam significationem ea quae circa res in vita communi versantur, non appellantur criteria, sed ea tantum quae ad logicam considerationem pertinent, et quae Dogmatici ad veritatis diiudicationem

α) ἀδοξάστως] frequentissimum nostro vocabulum, notans animum nulli opinioni firmiter assentientem, ut iam saepius a me notatum memini.

β) ἀπὸ τοῦ περὶ τοῦ κριτηρίου] illud περὶ in editis exciderat, quod ex ms Savil. revocavi.

P 70

γ) κριτήριον μὲν λέγεται] de duplici hac regulae indicatoriae sive κριτηρίου notionem dictum ad librum contra Logicos, regulam veri et falsi vocat Cicero in Lucullo c. 11 et alibi. Simplicius in Epictet. p. 316 κανὼνα διακριτικὸν τοῦ τε ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, καὶ τοῦ ἀληθοῦς καὶ τοῦ ψεύδους.

δ) ἐν τῷ περὶ τῆς σκέψεως λόγῳ] supra lib. 1 capite 11.

ς) τὰ μὲν βιωτικά] ms Vratislav. βιωτικόν, unde suspicari aliquis possit legendum βιωτικῶν. sed nihil volui mutare, quia βιωτικά ita dicitur ut mox λογικά, atque βιωτικά legitur etiam in libro adversus Logicos, ubi triplex haec κριτηρίου acceptio recurrit.

τὴν τῆς ἀληθείας κρίσιν. φαιμέν οὖν προηγουμένως περὶ τοῦ λογικοῦ 16 κριτηρίου διεξιέναι. ἀλλὰ καὶ τὸ λογικὸν κριτήριον λέγοιτ' ἂν τριχῶς, τὸ ὑφ' οὗ^{α)} καὶ τὸ δι' οὗ καὶ τὸ καθ' ὃ, οἷον, ὑφ' οὗ μὲν ἄνθρωπος, δι' οὗ δὲ ἦτοι αἰσθησις ἢ διάνοια, καθ' ὃ δὲ ἡ προσβολὴ τῆς φαντασίας^{β)}), καθ' ἣν ὁ ἄνθρωπος ἐπιβάλλει κρίνειν διὰ τινος τῶν προειρημένων. ταῦτα μὲν οὖν ἀρμόζον 17 ἦν ἴσως προειπεῖν, ἵνα ἐννοήσωμεν περὶ οὗ ἡμῖν ἐστὶν ὁ λόγος. λοιπὸν δὲ ἐπὶ τὴν ἀντίρρῃσιν χωρῶμεν τὴν πρὸς τοὺς λέγοντας προπετῶς κατεληφέναι τὸ κριτήριον τῆς ἀληθείας, ἀπὸ τῆς ἀληθείας ἀρξάμενοι.

ΚΕΦ. δ'.

Εἰ ὑπάρχει τι κριτήριον ἀληθείας.

Τῶν διαλαβόντων τοίνυν περὶ κριτηρίου οἱ μὲν εἶναι τοῦτο 18 ἀπεφήναντο, ὡς οἱ Στωικοὶ καὶ ἄλλοι τινές^{γ)}), οἱ δὲ μὴ εἶναι, ὡς ἄλλοι τε καὶ ὁ Κορίνθιος Ξενιάδης^{δ)}) καὶ Ξενοφάνης^{ς)}) ὁ P 71 Κολοφώνιος λέγων,

afferunt. 16. dicimus igitur propositam esse praecipue nobis de logica veri falsique regula disputationem sed et ipsa trifariam dici possit, a quo, per quod, secundum quod, exempli gratia, a quo, homo; per quod, aut sensus aut intellectus; secundum quod autem, applicatio phantasiae, secundum quam homo aggreditur diiudicare per unum aliquod ex ante dictis. 17. haec praefari consentaneum esse videbatur, ut de quo instituta sit dubitatio perspiciamus. reliquum est ut ad refutationem veniamus eorum, qui se veritatis criterium comprehendisse temerarie dicunt; initium autem a veritate sumamus.

CAP. IV.

An sit aliquod veritatis criterium.

18. Ex his itaque, qui de criterio disseruerunt, quidam pronuntiarunt dari aliquam veri falsique regulam, ut Stoici et alii nonnulli; quidam non dari, ut cum alii tum Xeniaes Corinthius et Xenophanes Colophonius dicens,

α) τὸ ὑφ' οὗ] male erat in editis ὑφ' οὗ. porro Potamo apud Laërtium l 21 duo tantummodo priora criteria veritatis admittebat, ὑφ' οὗ et δι' οὗ, tertio vel neglecto vel repudiato.

β) ἡ προσβολὴ τῆς φαντασίας] ita rectius ms Savil. pro eo quod erat in editis προσβολή.

γ) Στωικοὶ καὶ ἄλλοι τινές] ms V et S ἄλλοι σοὶ τινες, quae lectio non est contemnenda, cum pronomen tibi positum ita reperiatur etiam in aliis scriptoribus. dari autem aliquam veri falsique regulam, cum Stoicis affirmabat ingens turba caeterorum Dogmaticorum, atque adversus Scepticos singulari scripto adhuc inedito eviacere conatus est Nicephorus Gregoras. vide etiam, si placet, Galenum περὶ ἀρίστης διδασκαλίας contra Favorinum.

δ) ὁ Κορίνθιος Ξενιάδης] hic Xeniaes philosophus Democrito anti-P 71 quior fuit adeoque diversus ab altero Xeniaede itidem Corinthio divite et ἀσώτῳ, qui emit Diogenem Cynicum, ut pulchre notavit Menagius ad Laërtii 6 74. illud vero de Xeniaede, quod πάντα dixit esse ψευδῆ καὶ πᾶσαν φαντασίαν καὶ δόξαν ψεύδεσθαι, saepius noster commemorat in libris adversus Logicos.

ς) Ξενοφάνης] versus Xenophanis e quibus hoc hemistichium Sextus praesenti loco repetiit, plures in hanc sententiam leguntur lib. 1 adversus Logicos aliquot locis. et in Origenis Philosophumenis c. 14 atque apud Laërtium 9 72. falluntur autem qui pro δοξός in Xenophanis ver-

δοκός δ' ἐπὶ πᾶσι τέτυκται.

19 ἡμεῖς δὲ ἐπίσχωμεν πότερον ἔστιν ἢ οὐκ ἔστιν. ταύτην οὖν τὴν διαφωνίαν^{c)} ἥτοι ἐπικριτὴν εἶναι φήσουσιν ἢ ἀνεπίκριτον· καὶ εἰ μὲν ἀνεπίκριτον, αὐτόθεν εἶναι δώσουσι τὸ δεῖν ἐπέχειν· εἰ δὲ ἐπικρίνεται, τίνι κριθήσεται λεγέτωσαν, μήτε κριτήριον ὁμολογούμενον ἡμῶν ἔχοντων μήθ' ὅλως εἰ ἔστιν εἰδότεων, ἀλλὰ 20 ζητούντων. καὶ ἄλλως ἵνα ἡ γενομένη περὶ τοῦ κριτηρίου διαφωνία ἐπικριθῇ, δεῖ κριτήριον ἡμᾶς ἔχειν ὁμολογημένον, δι' οὗ δυνησόμεθα κρίνειν αὐτήν. καὶ ἵνα κριτήριον ὁμολογούμενον ἔχωμεν, δεῖ πρότερον ἐπικριθῆναι τὴν περὶ τοῦ κριτηρίου διαφωνίαν. οὕτως δὲ εἰς τὸν διάλληλον ἐμπίπτοντος τρόπου^{d)} τοῦ λόγου ἄπορος ἢ εὐρεσις τοῦ κριτηρίου γίνεται, μηδὲ ἐξ ὑποθέσεως^{e)} ἡμῶν ὥντων αὐτοὺς κριτήριον λαμβάνειν, ἔάν τε κριτήριον τὸ κριτήριον κρίναι ἐθέλωσιν^{f)}, εἰς ἀπειρίαν αὐτοὺς ἐκβαλόντων. ἀλλὰ καὶ ἐπεὶ ἡ μὲν ἀποδείξις δεῖται κριτηρίου ἀποδειγμένου, τὸ δὲ κριτήριον ἀποδείξεως κεκριμένης, εἰς τὸν

adhaeret opinio cunctis.

nos autem assensum cohibeamus de eo, utrum sit an non sit. 19. hanc igitur controversiam aut diiudicabilem esse dicent aut indiiudicabilem, et si quidem indiiudicabilem esse dicent, eo ipso concedent esse cohibendum assensum; sin autem eiusmodi est quae diiudicari possit, dicant quo diiudicabitur, quum nec criterium confessum habeamus nec plane an sit norimus, sed quaeramus. 20. praeterea ut diiudicetur ea quae de criterio est controversia, confessum nos criterium habere oportet, per quod ipsum diiudicare possimus; et ut criterium confessum habeamus, controversiam de criterio diiudicari prius oportet. quum autem sic in vitium argumenti quo alterum mutuo ex altero probamus incidat oratio, nullus inveniendi criterii modus relinquitur, quum neque ipsos ex hypothesis criterium accipere permittamus, atque si criterio criterium diiudicare voluerint, in infinitum ipsos reiciamus, quin etiam quum demonstratio quidem criterio demonstrato indigeat, criterium autem demonstratione diiudicata, iterum in vitiosum argumentum quo alterum

bis scribunt δοκεῖ vel δοκοῖ, cum tot locis omnes codices legant constanter δοκός et hoc vocabulum etiam Callimachus pro δοκῆσει posuerit teste Eustathio, τῷ γ' ἐμφ' δοκῶ. vide Paulum Leopardum libro 12 Emendationum, capite 24. S. Epiphanius in expositione fidei t. 1 p. 1087 *Ξενοφάνης εἶναι τὰ πάντα ἔφη οὐδὲν ἀληθές, οὕτως τὸ ἀτρέχες ἡμῖν ἀδελφόν, δόκησις δὲ ἐπὶ πᾶσι τέτυκται, μάλιστα τῶν ἀφανέων.* [Caeterum legebatur falso tenore δόκος]

c) ταύτην οὖν τὴν διαφωνίαν] argumentum hoc occurrit etiam apud Laërtium 9 94. est autem primus ex quinque illis Scepticorum colligendi modis de quibus noster lib. 1 c. 15.

d) εἰς τὸν διάλληλον τρόπον] modus quintus argumenti ex illis quinque, de quibus eodem loco.

e) μηδὲ ἐξ ὑποθέσεως] ex hypothesis et sententia Xeniadis, Xenophanis et aliorum qui ut de Philone Academico ait Cicero in Lucullo c. 6 *iudicium incogniti et cogniti penitus tollebant, cum enim hi reperiantur philosophi, qui criterium veritatis dari negant, non licebit Dogmaticis dicere controversiam hanc iam esse diiudicatam, neque affirmare quod eiusmodi criterium detur, nisi dixerit quo criterio deprehendi hoc ipsum certo possit, et controversia haec secundum Dogmaticos decideri ac definiri.* est hic modus quartus ex illis quinque argumentis Scepticis de quibus cap. 15 lib. 1. [pro μηδὲ legebatur μήτε.]

f) ἐθέλωσιν] ita rectius mas pro ἐθέλουσιν, et paullo ante κριτηρίου λαμβάνειν pro κριτήριον. sed minus bene eadem κεκριμένης pro κεκριμένης.

διάλληλον ἐκβάλλονται τρόπον. οἰόμενοι οὖν ἱκανὰ καὶ ταῦτα 21 εἶναι δεικνύναι τὴν τῶν Δογματικῶν προπέτειαν κατὰ τὸν περὶ τοῦ κριτηρίου λόγον, ἵνα καὶ ποικίλως αὐτοὺς ἐλέγχειν ἔχωμεν, οὐκ ἄτοπον προσκαρτερῆσαι τῷ τόπῳ· οὐ μὴν ἐκάστη τῶν περὶ κριτηρίου δοξῶν ἀμύλληθῃναι^{g)} προαιρούμεθα ἰδικῶς, — ἀμύθητος γὰρ ἡ διαφωνία γέγονεν, καὶ οὕτως εἰς ἀμέθοδον καὶ ἡμᾶς λόγον ἐμπεσεῖν ἀναγκαῖον ἔσται — ἀλλ' ἐπεὶ τὸ κριτήριον περὶ οὗ ζητοῦμεν τρισσὸν εἶναι δοκεῖ, τό τε ὕφ' οὗ καὶ τὸ δι' οὗ καὶ τὸ καθ' ὃ, ἕκαστον τούτων ἐπελθόντες ἐν μέρει τὴν ἀκαταληψίαν αὐτοῦ παραστήσομεν^{h)}. οὕτω γὰρ ἐμμέθοδος ἡμα καὶ τέλειος ἡμῖν ὁ λόγος ἔσται. ἀρξώμεθα δὲ ἀπὸ τοῦ ὕφ' οὗ· P 72 δοκεῖ γάρ πως συναπορεῖσθαι τούτῳ καὶ τὰ λοιπὰ.

ΚΕΦ. ε'.

Περὶ τοῦ ὕφ' οὗ.

Ὁ ἄνθρωπος τοίνυν δοκεῖ μοι, ὅσον ἐπὶ τοῖς λεγομένοις 22 ἀπὸ τῶν Δογματικῶν, οὐ μόνον ἀκατάληπτοςⁱ⁾ ἀλλὰ καὶ ἀνεπινόητος εἶναι. ἀκούομεν γοῦν τοῦ παρὰ Πλάτωνι^{k)} Σωκρά-

mutuo probare ex altero volunt, coniciuntur. 21. quamquam autem vel haec existimamus sufficere ad ostendendam Dogmaticorum temeritatem in iis quae de criterio dicunt, ut variis etiam modis ipsos refellere possimus, non absurdum ducimus huic loco immorari, nec tamen unamquamque earum opinionum quae de criterio fuerunt, commemorare volumus sigillatim (inenarrabilis enim fuit ea super re dissensus et ita nos a recta disputationis via aberrare necesse esset), sed quia criterium de quo inquirimus triplex esse videtur, a quo, per quod, secundum quod, quum unumquodque horum sigillatim percurrerimus, nullo id comprehendendi modo posse ostendamus. sic enim certa methodo progredietur et perfecta expletaque omnibus suis numeris et partibus erit oratio. incipiamus autem ab eo quod dicitur, a quo, videntur enim una cum hoc in dubium caetera etiam revocari.

CAP. V.

De criterio a quo, sive quisnam iudicare debeat.

22. Homo igitur mihi videtur, secundum ea quae a Dogmaticis dicuntur, non solum comprehendendi non posse, sed nec intelligi; audimus enim apud Platonem Socratem aperte fatentem se nescire an sit homo an aliud

g) ἐκάστη ἀμύλληθῃναι] etiam hanc emendationem multis codicibus debet. in editis erat ἐκάστης ἀμεληθῆναι.

h) παραστήσομεν] ita reposui ex mss pro παραστήσωμεν.

i) οὐ μόνον ἀκατάληπτος] non solum sensibus vel ratione haud posse P 72 comprehendendi, quod revera homo exstet talis qualem esse volunt, sed nec intellectui quidem eius ἔννοιαν sive notionem patere. ita haec iterum distinguit infra sect. 29 εἰ μέντοι καὶ δοτῆμεν κατὰ συγχώρησιν, οὐ ἐπινοεῖσθαι δύναται ὁ ἄνθρωπος, ἀκατάληπτος εὐρεθήσεται. similiter sect. 71 et lib. 1 adversus Logicos sect. 283. deinde κατάληψιν facit duplicem unam quae sensibus fit, alteram quae διανοίᾳ et ratione sect. 32 seq. καταλαμβάνειν vero a simplici νοεῖν distinguit supra hoc libro sect. 4 seq. et 10.

k) τοῦ παρὰ Πλάτωνι] Socrates apud Platonem in Theaeteto p. 174 B τῷ γὰρ ἔντι τὸν τοιοῦτον (φιλόσοφον) ὁ μὲν πλησίον καὶ ὁ γέλῳν ἐλέληθεν, οὐ μόνον ὃ τι πρᾶττει, ἀλλ' ὁ λόγος καὶ εἰ ἄνθρωπος ἔστιν ἢ τι ἄλλο θεῖμα. τί δὲ ποί' ἔστιν ἄνθρωπος καὶ τί τῇ τοιαύτῃ φρίσει προσήκει διάφορον τῶν ἄλλων ποιεῖν ἢ πᾶσχειν, ζητεῖ τε καὶ πράγματι

τους διαρρήδην ὁμολογούντος μὴ εἰδέναι πότερον ἀνθρωπὸς
 ἔστιν ἢ ἕτερόν τι. παριστάνει τε βουλόμενοι τὴν ἐννοιαν αὐτοῦ
 23 πρῶτον μὲν διαφωνοῦσιν, εἰτα καὶ ἀσύττα λέγουσιν. ὁ μὲν
 γὰρ Δημόκριτος¹⁾ φησιν, ὅτι ἀνθρωπὸς ἔστι δὲ πάντες ἴσμεν.
 ὅσον δ' ἐπὶ τούτῳ, οὐ γνωσόμεθα τὸν ἀνθρώπον, ἐπεὶ καὶ κύνα
 ἴσμεν²⁾, καὶ παρὰ τοῦτο ἔσται καὶ ὁ κύων ἀνθρώπος. τινὰς
 δέ³⁾ ἀνθρώπους οὐκ ἴσμεν, δι' ὃ οὐκ ἔσονται ἀνθρώποι, μᾶλλον
 δὲ ὅσον ἐπὶ τῇ ἐννοίᾳ ταύτῃ οὐδεὶς ἔσται ἀνθρώπος· εἰ γὰρ
 ἐκεῖνος μὲν φησὶ δεῖν ὑπὸ πάντων γινώσκεισθαι τὸν ἀνθρώπον,
 οὐδένα δὲ ἀνθρώπον ἴσασιν πάντες ἀνθρώποι, οὐδεὶς ἔσται κατ'
 24 αὐτὸν ἀνθρώπος. καὶ ὅτι ταῦτα οὐ σοφίζόμενοι λέγομεν, ἐκ
 τῆς πρὸς αὐτὸν ἀκολονθίας φαίνεται· μὴ γὰρ κατ' ἀλήθειαν⁴⁾
 ὑπάρχειν φησὶν ὁ ἀνὴρ τὰ ἄτομα καὶ τὸ κενόν, ἅπερ φησὶν
 οὐ μόνον τοῖς ζώοις ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς συγκρίμασιν ὑπάρχειν.
 ὥστε ὅσον μὲν ἐπὶ τούτοις οὐκ ἐπινοήσομεν⁵⁾ τὴν τοῦ ἀνθρώ-
 που ιδιότητα, ἐπειδὴ κοινὰ πάντων ἔστιν· ἀλλ' οὐδὲ ἄλλο τι
 ὑπόκειται παρὰ ταῦτα· οὐκ ἄρα ἔξομεν δι' ὃ τὸν ἀνθρώπον

quidpiam, et quam eius notionem ostendere volunt, primum quidem inter se
 dissident, deinde etiam stulta dicunt. 23. nam Democritus ait hominem esse
 quod omnes scimus; secundum quae verba non cognoscemus hominem, quia
 et canem scimus; et ideo sequeretur etiam canem esse hominem, sunt etiam
 aliqui homines quos non novimus, propterea non erunt homines, imo vero
 secundum hanc notionem nullus erit homo. si enim ille dicit oportere ab
 omnibus hominem cognosci, nullus autem est homo omnibus hominibus cog-
 nitus, nullus fuerit homo secundum illius sententiam. 24. atque haec a nobis
 non dici sophistice ex doctrina eius his consentanea manifestum est. nihil
 enim aliud vere esse dicit hic vir quam atomos et vacuum, quorum utrum-
 que non animalibus solum sed omnibus concretis inesse ait itaque ex his
 nequaquam perspicere hominis proprietatem possumus, quia sunt omnibus
 communia, sed neque aliud quicquam nobis se offert praeter haec. nihil ergo

ἔχει διερευνώμενος. idem in Phaedro p. 230 A οὐ δύναμαι πῶ κατὰ τὸ
 ἀληθινὸν γράμμα γνῶναι ἑμαυτόν. γελοῖον δὲ μοι φαίνεται, τοῦτο εἶ-
 ἀγνοοῦν τὰ ἀλλότρια σκοπεῖν - - σκοπῶ οὐν ἑμαυτόν, εἴτε τι θη-
 ρίον τυγχάνω τυγῶνος πολυπλοκώτερον, καὶ μᾶλλον εἴ τι τεθυμῶ-
 νον, εἴτε ἡμερώτερόν τι καὶ ἀπλούστερον ζῶον θέας τινὸς καὶ ἀνθρώ-
 που μοίρας φύσει μετέχον. confer nostrum lib. 1 adversus Logicos sect. 264.

1) Δημόκριτος] idem de Democrito repetit noster laudato adversus Lo-
 gicos loco, sect. 265 ubi dicta, si placet, vide.

2) ἐπεὶ καὶ κύνα ἴσμεν] putida vitilitatio, neque enim verborum
 Democriti sensus est, quicquid novimus, esse hominem, sed hoc quod
 hominem esse homines ipsi scimus et sensu atque usu compertum habe-
 mus, similes cavillationes sunt quae statim sequuntur, ac si eum modo
 hominem Democritus affirmasset, quem de facie novimus, vel quem
 omnes norint homines, sed propemodum ipse agnoscit Sextus haec se
 modo obiecisse σοφίζόμενον, itaque aliud argumentum ex dogmate De-
 mocriti de atomis et vacuo subiungit. mox pro διὸ in ms est δι' ὃ. deinde
 post verba γινώσκεισθαι τὸν ἀνθρώπον in editis sequebatur haec unci-
 nis inclusa, ἐπεὶ καὶ κύνα ἴσμεν, καὶ παρὰ τοῦτο ἔσται, quae e supe-
 rioribus temere repetita in mss recte absunt, ideoque et a me fuere
 praetermissa.

3) legebatur τῇ

4) μὴ γὰρ κατ' ἀλήθειαν] vide quae ad lib. 1 contra Logicos.

5) ἐπινοήσομεν] ita ex mss reposui pro ἐπινοήσωμεν et mox παρὰ
 ταῦτα pro παρὰ ταῦτα, quod in editis erat.

διακρίναί τε ἀπὸ τῶν ἄλλων ζώων καὶ εἰλικρινῶς νοῆσαι δυνη-
 σόμεθα. ὁ δὲ Ἐπίκουρος φησὶν ἀνθρώπον εἶναι τὸ τοιοῦτόν²⁵
 μὲν ὁμοῖον μετὰ ἐμψυχίας²⁶). καὶ κατὰ τοῦτον δέ, ἐπεὶ ὁ ἄν-
 θρωπος δείξει ἐμφανίζεται, ὁ μὴ δεικνύμενος οὐκ ἔστιν ἀνθρ-
 73 πος. καὶ εἰ μὲν γυναῖκα δείκνυσί τις, ὁ ἀνὴρ οὐκ ἔσται ἀνθρ-
 πος· εἰ δὲ ἀνδρα ἢ γυνή, ἀνθρππος οὐκ ἔσται. τὰ δὲ αὐτὰ
 ἐπιχειρήσομεν καὶ ἀπὸ τῆς διαφορᾶς τῶν περιστάσεων ὡς ἴσμεν
 ἐκ τοῦ τετάρτου τρόπου²⁷) τῆς ἐποχῆς. ἄλλοι ἔφασκον²⁸) ἀνθρ-
 26 πον ζῶον εἶναι λογικὸν θνητὸν νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν.
 ἐπεὶ οὖν δεικνύται ἐν τῷ τρόπῳ τῆς ἐποχῆς τῷ πρώτῳ²⁹) ὅτι
 οἱδὲν ἔστιν ζῶον ἄλογον, ἀλλὰ καὶ νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν
 ἔστι πάντα ὅσον ἐπὶ τοῖς ἐπ' αὐτῶν λεγομένοις, οὐ γνωσόμεθα
 τί ποτε λέγουσι. τὰ τε κείμενα ἐν τῷ ὄρῳ συμβεβηκότα³⁰) ἦτοι
 27 κατ' ἐνέργειαν λέγουσιν ἢ δυνάμει. εἰ μὲν οὖν κατ' ἐνέργειαν,
 οὐκ ἔστιν ἀνθρππος ὁ μὴ ἐπιστήμην ἤδη τελείαν ἀπειληφώς καὶ
 ἐν τῷ λόγῳ τέλειος ὢν καὶ ἐν αὐτῷ τῷ ἀποθνήσκειν καθεστώς,
 τοῦτο γὰρ τῇ ἐνεργείᾳ θνητὸν ἔστιν· εἰ δὲ δυνάμει, οὐκ ἔσται
 ἀνθρππος οὔτε ὁ τὸν λόγον ἔχων τέλειον οὔτε ὁ νοῦν καὶ ἐπι-
 στήμην ἀνελήφώς· καὶ τοῦτο δὲ τοῦ προτέρου ἔστιν ἀτοπώ-

habebimus, per quod hominem distinguere ab aliis animalibus et pure in-
 tellectu percipere possumus. 25. Epicurus autem dicit hominem esse tali
 forma praeditum atque animatum, ergo secundum hunc quoque, quoniam homo
 ostendendo manifestatur, is qui non ostenditur, non est homo: et si quis
 vir mulierem ostendat, vir non erit homo; si autem virum ostendit mulier,
 mulier non erit homo idem inferemus et ex diversitate circumstantiarum
 quas ex quarto epoches modo didicimus. 26. alii dicebant hominem esse
 animal rationale mortale intelligentiae et scientiae capax, quoniam igitur in
 primo epoches modo ostenditur nullum esse animal irrationale, sed et intel-
 ligentiae et scientiae capacia esse omnia secundum ea quae ipsi dicunt, iam
 quid sibi velint nescimus. 27. deinde accidentia quae in definitione posita
 sunt, aut actu dicunt esse aut potentia, si actu, is non est homo qui scien-
 tiam iam perfectam non est assequutus perfectamque rationem non habet et
 qui in ipsa morte non versatur, hoc enim est actu mortale. sin potentia
 dicunt esse, ergo is non erit homo nec qui rationem perfectam habet nec
 qui intelligentiam et scientiam adeptus est; quod priore etiam est absurdus,

p) τοιοῦτόν ὁμοῖον μετὰ ἐμψυχίας] idem Epicuri refert noster lib. 1
 contra Logicos, et Laertius 10 33, ex quo apparet Epicurum existimasse
 rem quam saepius sensibus cognitam habemus, facillime cognosci ex in-
 telligentiae illius insitae memoria atque anticipatione, nullamque oratio-
 nem illustriorem reperiri posse hac evidentia, atque illam optimam esse
 rei descriptionem si monstrata illa nomen eius addas, hominesque v. g.
 obvio facto dicas τοιοῦτόν ἔστιν ἀνθρππος, tale quiddam homo est. re ipsa
 hoc parum abit ab hominis definitione quam ex Democrito iam noster
 attulit, constatque Epicurum in aliis etiam multis vestigia illius philo-
 sphi legisse.

q) ἐκ τοῦ τετάρτου τρόπου] supra lib. 1 sect. 100 seq.

r) ἄλλοι ἔφασκον] est haec definitio hominis Stoicae probata scholae,
 licet occurrat etiam apud Peripateticos ut Ammonium in quinque voces
 Porphyrii p. 37 b.

s) ἐν τῷ τρόπῳ τῆς ἐποχῆς] supra lib. 1 sect. 62 seq.

t) συμβεβηκότα] alia adversus eandem hominis definitionem obiectio-
 nes, vide si placet libro 1 adversus Logicos.

τερον. καὶ ταύτη ἄρα ἀσύστατος πέφηνεν ἡ ἐπίνοια τοῦ ἀνθρώ-
 28 πον· ὁ γὰρ Πλάτων^{u)} διὰν ἀξιοῖ τὸν ἄνθρωπον εἶναι ζῶον
 ἄπτερον δῖπον πλατυώνυχον ἐπιστήμης πολιτικῆς δεκτικόν, οὐδὲ
 αὐτὸς ἀξιοῖ διαβεβαιωτικῶς τοῦτο ἐκτίθεσθαι. εἰ γὰρ καὶ ὁ ἄν-
 θρωπος ἐν τῇ ἐστὶν τῶν κατ' αὐτὸν γινομένων μὲν, ὄντως δὲ
 οὐδέποτε ὄντων^{x)}, ἀδύνατον δὲ περὶ τῶν μηδέποτε ὄντων δια-
 βεβαιωτικῶς ἀποφαίνεσθαι κατ' αὐτόν, οὐδὲ ὁ Πλάτων ἀξιῶσαι
 τὸν ὄρον ἐκτίθεσθαι δοκεῖν ὡς διαβεβαιούμενος, ἀλλ' ὥσπερ
 29 εἴωθεν κατὰ τὸ πιθανὸν λέγων. εἰ μέντοι καὶ δοίημεν κατὰ συ-
 γῶρησιν ὅτι ἐπινοεῖσθαι δύναται^{y)} ὁ ἄνθρωπος, ἀκατάληπτος
 εὐρεθήσεται· συνέστηκε μὲν γὰρ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος· οὔτε
 δὲ τὸ σῶμα καταλαμβάνεται τάχα^{z)} οὔτε ἡ ψυχὴ· οὐδὲ ὁ ἄν-
 30 θρωπος ἄρα. καὶ ὅτι μὲν τὸ σῶμα οὐ καταλαμβάνεται δῆλον
 ἐντεῦθεν· τὰ συμβεβηκότα τινὶ ἑτερά ἐστὶν ἐκείνου ὃ συμβέ-
 βηκεν. ὅταν οὖν χρῶμα ἢ τι παραπλήσιον ἡμῖν ὑποπίπτῃ, τὰ
 P 74 συμβεβηκότα τῷ σώματι εἰκὸς ἡμῖν ὑποπίπτειν, ἀλλ' οὐκ αὐτὸ
 τὸ σῶμα. τὸ γέ τοι σῶμα τριχῇ διάστατον^{a)} εἶναι λέγουσιν·
 ὀφείλομεν οὖν τὸ μήκος καὶ τὸ πλάτος καὶ τὸ βάθος καταλαμ-
 βάνειν, ἵνα τὸ σῶμα καταλάβωμεν· εἰ γὰρ τοῦτο ἡμῖν ὑπέπι-
 πτεν, ἐγινώσκομεν ἂν καὶ τὰ ὑπάρχοντα χρυσία^{b)}· οὐδὲ τὸ σῶμα

quamobrem et hoc pacto nullam hominis notionem posse esse apparet.
 28. nam Plato quum vult hominem esse animal carens pennis bipes latis un-
 guibus scientiae politicae capax, ne ipse quidem vult hoc ponere asseveran-
 ter. nam si homo sit unum eorum quae secundum ipsum gignuntur quidem,
 vere autem nondum sunt, nullo modo autem potest de iis quae nondum sunt
 asseveranter aliquid pronuntiare, ut ipse ait; nimirum ne Plato quidem videri
 volet hanc definitionem tamquam asseverans tradidisse, sed ut solet, ad id
 quod verisimile est sermonem accommodasse. 29. verumtamen demus per
 concessionem posse hominem sub intellectum cadere, certe eum nequaquam
 posse comprehendere comperimus, siquidem homo ex animo et corpore con-
 stat; at neque corpus comprehendere potest neque animus: ergo ne homo qui-
 dem. 30. ac corpus quidem non comprehendere hinc perspicuum est: quae ac-
 cidunt alicui diversa sunt ab eo cui accidunt. quum itaque color aut aliquid
 huiusmodi nobis obversatur, ea modo quae corpori accidunt, non autem cor-
 pus ipsum nobis obversari, rationi consentaneum est. caeterum corpus tres
 habere dimensiones aiunt, debemus igitur longitudinem et latitudinem et pro-
 funditatem comprehendere, ut corpus comprehendamus, si vero haec sensibus
 nostris obversaretur, subargentatum etiam aurum cognosceremus, itaque ne

u) ὁ γὰρ Πλάτων] de hac Platonica hominis definitione ibidem et apud
 Laërtium 10 40. similis est apud Ammonium in quinque voces p. 39
 ἄνθρωπος ἐστὶ ζῶον ὀρθοπεριπατητικὸν πλατυώνυχον.

x) γιννομένων μὲν, ὄντως δὲ οὐδέποτε ὄντων] est hoc Platonis dogma
 in Theaeteto p. 152 D ἐστὶ μὲν γὰρ οὐδέποτε οὐδὲν, ἀλλ' οὐ γίγνεται.

y) ὅτι ἐπινοεῖσθαι δύναται] de distinctione inter ἀνεπίνοήτον et ἀκατά-
 ληπτον iam dictum sect. 22.

z) τάχα] nota vocabulum Scepticum, quo utitur, ne quis existimet eum
 praefracte ac dogmaticῶς negare, quod comprehendere nec corpus nec
 anima possit.

P 74 a) σῶμα τριχῇ διάστατον] infra lib. 3. sect. 39 et contra Geometras
 sect. 55.

b) τὰ ὑπάρχοντα χρυσία] vel περιχρυσὰ τῶν χαλκῶν quorum meminit
 p. 192 adversus Logicos.

ἄρα. ἵνα δὲ καὶ τὴν περὶ τοῦ σώματος ἀμφισβήτησιν παρορῶ-31
 μεν, πάλιν ὁ ἄνθρωπος εὐρίσκεται ἀκατάληπτος διὰ τὸ ἀκα-
 τάληπτον εἶναι τὴν ψυχὴν. ὅτι δὲ ἀκατάληπτός ἐστιν αὕτη δῆ-
 λον ἐντεῦθεν. τῶν περὶ ψυχῆς διαλαβόντων (ἵνα τὴν πολλὴν
 καὶ ἀνήνυτον^{c)} μάχην παραλίπωμεν) οἱ μὲν μὴ εἶναι τὴν ψυχὴν
 ἔφασαν, ὡς οἱ περὶ τὸν Μεσσήνιον Δικαίρχον^{d)}, οἱ δὲ εἶναι,
 οἱ δὲ ἐπέσχον. ταύτην οὖν τὴν διαφωνίαν^{e)} εἰ μὲν ἀνεπίκριτον³²
 εἶναι λέξουσιν οἱ δογματικοί, δώσουσιν αὐτόθεν τὴν τῆς ψυχῆς
 ἀκαταληψίαν, εἰ δὲ ἐπικριτήν, τίνι ἐπικρινούσιν αὐτὴν ἐπάτω-
 σαν· αἰσθήσει μὲν γὰρ οὐ δύναται διὰ τὸ νοητὴν ὑπ' αὐτῶν
 εἶναι λέγεσθαι· εἰ δὲ λέξουσιν ὅτι διάνοια, ἐροῦμεν ὅτι τῆς ψυ-
 χῆς τὸ ἀδηλότατόν ἐστιν ἡ διάνοια, ὡς δεικνύουσιν οἱ περὶ μὲν
 τῆς ὑπάρξεως τῆς ψυχῆς ὁμοφωνοῦντες, περὶ δὲ τῆς διανοίας
 διαφερόμενοι. εἰ δὲ τῇ διανοίᾳ τὴν ψυχὴν ἐθέλουσιν καταλαμ-³³
 βάνειν καὶ τὴν περὶ αὐτῆς ἀδιαφωνίαν ἐπικρίνειν, τῷ μᾶλλον
 ζητούμενῳ τὸ ἥττον ζητούμενον ἐπικρίνειν τε καὶ βεβαιοῦν ἐθε-
 λήσουσιν, ὅπερ ἄτοπον. οὐδὲ τῇ διανοίᾳ τοίνυν ἐπικριθήσεται
 ἡ περὶ τῆς ψυχῆς διαφωνία· οὐδενὶ ἄρα. εἰ δὲ τοῦτο, καὶ
 ἀκατάληπτός ἐστιν. ὅθεν οὐδὲ ἄνθρωπος καταλαμβάνοιτ' ἂν.
 ἵνα δὲ καὶ δῶμεν ὅτι καταλαμβάνεται ὁ ἄνθρωπος, μήποτε οὐκ³⁴

corpus quidem comprehendere potest. 31. iam vero ut hanc quoque de corpore
 controversiam missam faciamus, rursus homo incomprehensibilis comperitur,
 quod incomprehensibilis sit anima. eam autem esse incomprehensibilem hinc
 patet, ex iis qui de anima disputaverunt ut multiplicem et inexplicabilem
 eorum pugnam praetereamus) alii non esse animam (ex quibus fuit Dicaear-
 chus Messenius) alii esse dixerunt alii vero assensum cohibuerunt. 32. hanc
 igitur controversiam siquidem indiudicabilem esse dixerint Dogmatici, eo ipso
 concedent animae incomprehensibilitatem; sin diudicabilem, quo eam diu-
 dicaturi sint, dicant sensu enim non possunt, quod eam intellectu percipien-
 dam rationeque intelligendam contendunt, sin eam intellectu diudicatum iri
 responderint, in anima de nullo minus quam de intellectu constare dicemus,
 ut ostendunt ii qui de existentia quidem animae inter se consentiunt, at de
 intellectu in magna dissensione versantur. 33. si intellectu ergo animam vo-
 lunt comprehendere et controversiam quae de ea est diiudicare, eo de quo
 maior est quaestio id diiudicare et confirmare de quo minor est quaestio vo-
 lent; quod absurdum est, itaque ne per ratiocinationem quidem ea quae de
 anima est controversia diiudicabitur atque ita nihil erit quo diiudicetur, quod
 si ita est, incomprehensibilem dicamus necesse est, unde sequitur nec homi-
 nem comprehendere posse. 34. ut autem hoc quoque demus, hominem compre-

c) πολλὴν καὶ ἀνήνυτον] diversas veterum philosophorum de anima
 opiniones perstringunt Hermias in irrisione gentilium, Tertullianus de
 anima cap. 15, Cicero 1 Tusc. c. 9 seq. Ioannes Philoponus prooemio
 ad Aristotelem de anima, Plutarchus de placitis lib. 4 cap. 2 seq. Sto-
 baenus in Eclogis Phys. p. 93 seq. et noster lib. 1 contra Logicos.

d) οἱ περὶ τὸν Μεσσήνιον Δικαίρχον] hic Dicaearchus Aristotelis
 discipulus, teste Cicerone 1 Tusc. cap. 10 et 22 contendit nihil esse
 omnino animum et hoc esse nomen totum inane, sed vim agendi latere
 in vivo corpore ita figurato, ut temperatione naturae vigeat et sentiat.
 confer Ciceronem in Lucullo c. 39 et 13 31 ad Atticum, Plutarchum
 contra Colotem p. 1215, Eusebium 15 9 Praeparat. evangel.

e) ταύτην τὴν διαφωνίαν] primus ex quinque modis argumentandi de
 quibus supra lib. 1 cap. 15.

ἐνδέχοιτο δεῖξαι, ὅτι ὑπ' αὐτοῦ κρίνεσθαι δεῖ τὰ πράγματα· ὁ γὰρ λέγων ὅτι ὑπ' ἀνθρώπου δεῖ κρίνεσθαι τὰ πράγματα, ἦτοι ἄνευ ἀποδείξεως¹⁾ τοῦτο λέξει ἢ μετὰ ἀποδείξεως. οὐτε δὲ μετὰ ἀποδείξεως· δεῖ γὰρ τὴν ἀπόδειξιν ἀληθῆ εἶναι καὶ κεκριμένην, διὰ δὲ τοῦτο καὶ ὑπὸ τινος κεκριμένην. ἐπεὶ οὖν οὐκ ἔχομεν εἰπεῖν ὁμολογουμένως ὅφ' οὗ κριθῆναι δυνήσεται αὐτῇ

P 75 ἡ ἀπόδειξις (ζητοῦμεν γὰρ τὸ κριτήριον τὸ ὅφ' οὗ), οὐ δυνήσεται τὴν ἀπόδειξιν επικρίνειν, διὰ δὲ τοῦτο οὐδὲ τὸ κριτήριον

35 τὸ ὅφ' οὗ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀποδεικνύται. εἰ δὲ ἀναποδείκτως ἐλεγχθῆσεται ὅτι ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου δεῖ κριθῆναι τὰ πράγματα, ἄπιστον ἔσται, ὥστε οὐκ ἔσομεν διαβεβαιωσθαι ὅτι τὸ ὅφ' οὗ κριτήριον ἔστιν ὁ ἀνθρώπος. ὑπὸ τινος δὲ καὶ κριθῆσεται ὅτι τὸ ὅφ' οὗ κριτήριον ὁ ἀνθρώπος ἔστιν (οὐ γὰρ δὴ ἀκρίτως τοῦτο λέγοντες πιστευθήσονται); ἀλλ' εἰ μὲν ὑπ' ἀνθρώπου, τὸ ζη-

36 τούμενον συναρπασθήσεται²⁾. εἰ δ' ὑπὸ ἑτέρου ζῴου, πῶς ἐκείνο πρὸς τὴν κρίσιν τοῦ ἀνθρώπου εἶναι³⁾ τὸ κριτήριον παραλαμβάνεται; εἰ μὲν γὰρ ἀκρίτως, οὐ πιστευθήσεται· εἰ δὲ μετὰ κρίσεως, πάλιν ἐκείνο [πρὸς τὴν κρίσιν⁴⁾] ὑπὸ τινος ὀφείλει κριθῆναι. ἀλλ' εἰ μὲν ὅφ' αὐτοῦ, μένει ἡ αὐτῇ ἀτοπία, τὸ ζητούμενον γὰρ διὰ τοῦ ζητουμένου κριθῆσεται· εἰ δὲ ὑπὸ ἀνθρώπου, ὁ διάλληλος εἰσάγεται τρόπος· εἰ δ' ὑπὸ τινος παρὰ ταῦτα ἄλλου, πάλιν ἐκείνου τὸ κριτήριον ἀπαιτήσομεν τὸ ὅφ' οὗ, καὶ

hendi, at ab eo debere diiudicari res ostendi fortasse nulla ratione possit, qui enim ab homine res debere diiudicari dixerit, aut cum demonstratione aut sine ea hoc dicet, sed cum demonstratione hoc non poterit affirmare. oportet enim demonstrationem veram esse et indicatam, ideoque ab aliquo indicatam; quum vero nullum confessum criterium habeamus a quo haec demonstratio indicari possit; quaerimus enim iudicatorium a quo demonstratio nem minime diiudicare, ideoque nec ipsum criterium a quo, de quo nunc agitur, demonstrare poterimus. 35. at si absque demonstratione dicetur ab homine res iudicari debere, hoc fide carebit, itaque affirmare hominem esse criterium a quo nequaquam poterimus. verum enimvero a quonam iudicari queat hominem esse illud iudicatorium a quo? non enim qui hoc sine indicatione dicent, fidem obtinebunt; at si dixerint ab homine, id ipsum quod in quaestione versatur arripitur. 36. sin ab alio animali, quomodo ipsum admittetur ad iudicandum hominem esse illud iudicatorium? si enim sine indicatione, fidem non impetrabit; sin cum indicatione, illud rursum, ad indicationem, ab aliquo indicatum esse necesse est, et siquidem a se ipso, manet eadem absurditas; nam quod quaeritur iudicabitur per id quod quaeritur; sin ab homine, vitiosum argumenti genus probandi mutuo unum per alterum inducetur. quodsi ab alio aliquo praeter haec, rursum illius postulabimus cri-

f) ἦτοι ἄνευ ἀποδείξεως] argumentatio Scepticis frequens, ut dictum lib. 1 sect. 115.

P 75 g) τὸ ζητούμενον συναρπασθήσεται] etiam haec locutio nostro solennis, ut arguat vitium argumenti, quod petitionem principii vulgo appellant. infra sect. 57, 60, 67, 121 etc.

h) τοῦ ἀνθρώπου εἶναι] ita rectius mss pro eo quod erat in editis: τὸν ἀνθρώπου εἶναι.

i) πάλιν ἐκείνο πρὸς τὴν κρίσιν] verba πρὸς τὴν κρίσιν absunt in ms V et S, atque salvo sensu abesse possunt et ex superioribus repetita possunt videri, tamen nolui ea relictare, quia in aliis codicibus exstant, atque signantius sententiam exprimunt.

μέχρις ἀπείρου· καὶ διὰ τοῦτο ἄρα οὐκ ἔσομεν λέγειν ὡς ὑπὸ ἀνθρώπου δεῖ κρίνεσθαι τὰ πράγματα. ἔστω δὲ καὶ πεπιστεύσθω⁵⁾ τὸ δεῖν ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου κρίνεσθαι τὰ πράγματα. οὐκοῦν ἐπεὶ πολλὰ τῶν ἀνθρώπων ἐστὶ διαφορά, πρότερον οἱ Δογματικοὶ συμφωνησάτωσαν ὅτι τῷδε τῷ ἀνθρώπῳ δεῖ προσέχειν, εἰδ' οὕτω καὶ ἡμᾶς αὐτῷ θέσθαι⁶⁾ κελενάτωσαν· εἰ δ'

ἔστ' ἂν ἔδωρ⁷⁾ τε νάη καὶ δένδρεα μακρὰ τεθήλη, τοῦτο δὴ τὸ τοῦ λόγου, περὶ αὐτοῦ διαφωνήσουσι, πῶς ἡμᾶς ἐπείγουσι⁸⁾ προπετιῶς τινι συγκατατίθεσθαι; ἦν γὰρ καὶ λέγωσιν⁹⁾ ὅτι τῷ σοφῷ πιστευτέον, ἐρωτήσομεν αὐτοὺς ποῖον σοφῷ, πότερον τῷ κατὰ Ἐπικούρου ἢ τῷ κατὰ τοὺς Στωϊκοὺς ἢ τῷ Κυνικῷ· οὐκ ἔξουσιν γὰρ συμφώνως εἰπεῖν. εἰ δὲ ἀξιῶσι τις ἡμᾶς τῆς περὶ τοῦ¹⁰⁾ 39 σοφοῦ ζητήσεως ἀποστάντας ἀπλῶς τῷ συνετώτερω τῶν ὄντων ἀπάντων πιστεύειν, πρῶτον¹¹⁾ μὲν καὶ περὶ τοῦ τίς συνετώτερός ἐστι τῶν ἄλλων διαφωνήσουσιν. εἰτα καὶ δοίη¹²⁾ συμφώνως **P 76** δύνασθαι ληφθῆναι τίς ἐστι τῶν τε ὄντων καὶ τῶν γεγονότων συνετώτερος, οὐδ' οὕτως ἔσται πίστεως οὗτος ἄξιος. ἐπεὶ γὰρ 40 πολλὰ καὶ σχεδὸν ἀπείρος ἐστὶν ἐπίτασις τε καὶ ἀνεσις κατὰ σύνεσιν, φανερὸν ὅτι τούτου τοῦ ἀνθρώπου ὃν λέγομεν εἶναι τῶν

terium a quo, atque ita usque ad infinitum; ideoque debere res ab homine iudicari dicere non poterimus. 37. sed tamen ita sit et ita credatur esse debere res ab homine iudicari. iam quoniam magna est hominum diversitas, prius inter se consentiant Dogmatici huius vel illius hominis sequendam esse sententiam, deinde nos quoque illi assentiri iubeant; verum si

donec Lympha fluat, procera virebit et arbor, ut in proverbio est, controversum hoc inter eos futurum est, qui sit ut nos procaciter ad certo cuiquam assentiendum urgeant? 38. nam si dicant credendum esse sapienti, interrogabimus eos quali sapienti, an ei qui sit sapiens secundum Epicurum, an qui secundum Stoicos, an ei qui sit Cynicus, at numquam in responsione inter se consentient. 39. quodsi quis postulabit a nobis, ut missam facientes sapientis inquisitionem simpliciter ei qui prudentior aliis omnibus sit credamus, primum et de hoc quoque inter se dissentient, quisnam sit aliis prudentior; deinde etiamsi concedat aliquis communi consensu posse sumi, qui eos qui sunt quique fuerunt prudentia antecellat, ne sic quidem is fide dignus fuerit. 40. quoniam enim magna est et prope modum infinita intensio remissioque in prudentia, respondemus homine isto quidem quem et praeteritis et praesentibus prudentiorem dicimus fieri posse

λ) αὐτῷ θέσθαι] pro συγκαταθέσθαι, συνθέσθαι, προσθέσθαι, συναρπάζειν, assentiri, optimis usurpatum scriptoribus, Platoni, Synesio aliisque quorum loca pridem annotavit Budaeus.

δ) ἔστ' ἂν ἔδωρ] versus Homeri ex epitaphio Midiae apud Herodotum in poëtae vita cap. 11. saepius usurpatus nostro ut 2 contra Logicos, ubi pro νάη legas ῥήη quemadmodum et in Herodoti codicibus, sed νάη habet etiam noster contra Grammaticos p. 6 et Libanius orat. 9 t. 2 p. 259. imitati Latini poëtae ut Tibullus lib. 1 4 60

— dum robora tellus

dum caelum stellas, dum vehet amnis aquas.

Ovidius in Ibin 137

Robora dum montes, dum pabula mollia campi,

dum Tiberis fluvias Tusculi habebit aquas.

μ) ἐπείγουσι] ms Savil. ἐπείγουσι, minus bene.

ν) πρῶτον] ita mss pro πρότερον quod erat in editis.

ο) καὶ δοίη] etiamsi largiatur, ille scilicet de quo praecesserat, εἰ δὲ **P 76** ἀξιῶσι τις etc.

γεγονότων τε καὶ ὄντων συνετώτερον, ἕτερον συνετώτερον ἐνδέχεται γενέσθαι. ὥσπερ οὖν τῷ νῦν εἶναι λεγόμενον φρονιμώτερον τῶν τε ὄντων καὶ τῶν γεγονότων διὰ τὴν σύνεσιν αὐτοῦ πιστεύειν ἀξιούμεθα, οὕτως καὶ τῷ μετ' αὐτὸν ἔσομένῳ τούτου συνετώτερον μᾶλλον τούτου χρὴ πιστεύειν. καὶ ἐκείνου γενομένου πάλιν ἄλλον ἐλπίζειν χρὴ συνετώτερον αὐτοῦ γενήσεσθαι, καὶ καί-
 41 νου ἄλλον, καὶ μέχρις ἀπείρου. καὶ ἄδηλον πότερόν ποτε συμφωνήσουσιν ἀλλήλοις οὗτοι, ἢ διάφωνα λήξουσιν. διόπερ καὶ τῶν γεγονότων τε καὶ ὄντων συνετώτερος εἶναι ὁμολογηθῆ τις, ἐπεὶ οὐκ ἔχομεν εἰπεῖν διαβεβαιωτικῶς ὅτι οὐδεὶς ἔσται τούτου ἀγχινούτερος (ἄδηλον γάρ), αἰεὶ δεήσει τὴν τοῦ μετὰ ταῦτα ἔσομένου συνεωτέρου κρίσιν περιμένειν καὶ μηδέποτε συγκατατί-
 42 θεσθαι τῷ κρείττονι. ἵνα δὲ καὶ κατὰ συγχώρησιν δῶμεν ὅτι οὐδεὶς τοῦ ὑποτιθεμένου συνετοῦ συνετώτερος οὔτε ἔστιν οὔτε ἐγένετο οὔτε ἔσται, οὐδὲ ὥς^{p)} πιστεύειν αὐτῷ προσήκει, ἐπεὶ γὰρ μάλιστα οἱ συνετοὶ φιλοῦσιν ἐν τῇ τῶν πραγμάτων κατασκευῇ τοῖς σαθροῖς παριστάμενοι πράγμασιν ὑγιῇ καὶ ἀληθῇ ταῦτα δοκεῖν εἶναι καὶ ποιεῖν, ὅταν τι λέγῃ οὗτος ὁ ἀγχινοῦς, οὐκ εἰσόμεθα πότερόν ποτε ὥς ἔχει τὸ πρᾶγμα φύσεως οὕτω λέγει, ἢ ψεῦδος αὐτὸ^{q)} ὑπάρχον ὥς ἀληθὲς παρίστησι, καὶ ἡμᾶς πείθει φρονεῖν ὥς περὶ ἀληθοῦς, αἰεὶ δὲ συνετώτερος τῶν ἀνθρώπων ἀπάντων ὑπάρχων καὶ διὰ τοῦτο ὑφ' ἡμῶν ἐλέγχεσθαι μὴ δυνάμενος. οὐδὲ τούτῳ τοίνυν συγκαταθησόμεθα ὥς ἀληθὲς τὰ πράγματα κρίνοντι, διὰ τὸ οἰεσθαι μὲν αὐτὸν ἀληθῆ λέγειν^{r)}, οἰεσθαι δ' ὅτι δι' ὑπερβολὴν ἀγχινοίας τὰ ψευδῆ τῶν πραγμάτων ὥς ἀληθῆ βουλόμενος παρίσταν, ἢ φησι, λέγει. διὰ

ut alius existat prudentior. quemadmodum igitur postulatur a nobis, ut illi qui nunc dicitur prudentior esse iis qui sunt et iis qui fuerunt fidem adhibeamus propter eius prudentiam, ita et illi qui post eum futurus est ipso prudentior, magis quam ipsi credendum erit; ac quum hic exsisterit, rursus alium eo prudentiorem fore sperandum est, et hoc ipso rursus alium, atque adeo usque in infinitum. 41. porro consensuri ne sint hi inter se an diversa ac pugnancia tradituri, minime constat, itaque etiamsi confesum fuerit esse aliquem omnibus qui sint et qui fuerint prudentiorem, quia asseverare non possumus nullum futurum esse eo prudentiorem (obscurum est enim), semper eius prudentioris qui postea futurus est iudicium expectare, et numquam assentiri praestantiori oportebit. 42. verumtamen ut per concessionem demus, nullum esse nec fuisse nec futurum prudentiorem eo qui prudentissimus esse supponitur, ne sic quidem ipsi credere convenit, quoniam enim ii potissimum qui prudentes sunt, solent in astruendis rebus vitiosarum rerum defensionem sumentes facere ut illae sanae et verae videantur, quum aliquid hic solers dicit, nescimus an ut res secundum naturam se habet exponat, an quod novit falsum esse, tamquam verum in medium proferat, nosque pro vero id habere iubeat, utpote qui prudentior omnibus sit hominibus et propterea nequaquam a nobis refelli possit, quamobrem nihilo magis huic tamquam vero rerum iudici assensum praestabimus, quod eum quidem dicere vera esse, sed solertiae et ingenii exsuperantia res falsas tamquam veras exhibere vo-

p) οὐδὲ ὥς] ὥς pro οὕτως, ut apud Homerum ὥς εἰπών.

q) ἢ ψεῦδος αὐτὸ] sic legendum e mss non ut editi, αὐτῷ.

r) ἀληθῆ λέγειν] ita reposui iisdem mss auctoribus, cum editi haberent, ἀληθῆ εἶναι λέγειν.

ταῦτα μὲν οὖν οὐδὲ τῷ τῶν ἀπάντων ἀγχινοστάτῳ δοκοῦντι ὑπάρχειν ἐν τῇ κρίσει τῶν πραγμάτων χρὴ πιστεύειν. εἰ δὲ φησί¹³ τις ὅτι τῇ τῶν πολλῶν συμφωνίᾳ δεῖ προσέχειν^{s)}, λέξομεν ὅτι τούτ' ἔστι μᾶταιον· πρῶτον μὲν γὰρ σπάνιον ἴσως^{t)} ἔστι τὸ ἀληθές, καὶ διὰ τοῦτο ἐνδέχεται ἓνα τῶν πολλῶν φρονιμώτερον εἶναι. εἴτα καὶ παντὶ κριτηρίῳ πλείους ἀντιδοξοῦσι τῶν κατ' P 77 αὐτὸ^{u)} συμφωνούντων· οἱ γὰρ ὁποιοῦν ἀπολιπόντες κριτήριον ἕτερον τοῦ συμφωνεῖσθαι δοκοῦντος παρὰ τισιν ἀντιδοξοῦσι τε αὐτῷ καὶ κατὰ πολὺ πλείους εἰσι τῶν περὶ αὐτοῦ συμφωνούντων. χωρὶς δὲ τούτων οἱ συμφωνοῦντες ἦτοι ἐν διαφοροῖς εἰσι⁴⁴ διαθέσεσιν^{x)} ἢ ἐν μιᾷ· ἐν διαφοροῖς μὲν οὖν οὐδαμῶς ἔσον ἐπὶ τῷ λεγόμενῳ. — πῶς γὰρ ἂν τὰ αὐτὰ ἔλεγον περὶ αὐτοῦ; — εἰ δὲ ἐν μιᾷ, ἐπεὶ καὶ ὁ εἷς ὁ λέγων ἕτερόν τι μίαν ἔχει διάθεσιν, καὶ οὗτοι πάντες οἱ συμφωνοῦντες μίαν, ἔσον ἐπὶ ταῖς διαθέσεσιν αἷς προσέχομεν, οὐδὲ κατὰ πλῆθος εἰσίσκεται δια-
 45 φορά τις^{y)}. διόπερ οὐ χρὴ τοῖς πολλοῖς προσέχειν μᾶλλον ἢ τῷ ἐνί, πρὸς τῷ^{z)} καὶ ἀκατάληπτον εἶναι, καθάπερ ἐν τῷ τετάρτῳ τρόπῳ^{a)} τῆς σκέψεως ὑπεμνήσαμεν, τὴν κατὰ πλῆθος

lentem dicere quaecumque dicat, putemus. his igitur de causis ne ei quidem qui omnium videatur solertissimus adhibenda, in rerum iudicatione fides fuerit. 43. quodsi quis multorum consensui assentiendum esse dicat, vanum id esse respondebimus; primum enim rarum fortasse est verum, ideoque ut unus multis sit prudentior fieri potest: deinde plures sunt qui contradicant cuius criterio quam qui de eo inter se consentiant. qui enim quaecumque reliquerint criterium diversum ab eo de quo videtur inter aliquos convenire, et ei alteri criterio contradicunt et multo plures sunt illis qui de eo consentiunt. 44. praeterea vero qui consentiunt, aut diversimode sunt affecti aut uno modo, diversimode quidem certe non sunt, quantum ad id quod ab illis dicitur. — quomodo enim eadem de eodem dicerent? — quodsi uno eodemque modo, quoniam et is qui diversum aliquid dicit unam habet affectionem, et itidem ii omnes qui de eo consentiunt unam, quantum ad affectiones attinet quas sequimur ne in multitudine quidem ulla differentia reperitur. 45. itaque non oportet multos sequi potius quam unum, ut omnium incomprehensibilem esse iudiciorum in tanta multitudine differentiam, ut in quarto Scepteos modo

s) ὅτι τῇ τῶν πολλῶν συμφωνίᾳ χρὴ προσέχειν] sic iisdem mss; in editis articulus τῇ exciderat. deinde eodem sensu legebatur aliis verbis, δεῖ πιστεύειν, ut appareat hoc etiam exemplo quantum inter transcribendum librarii sibi indulerint, modo sententiam exprimerent.

t) ἴσως] vocabulum Scepticum, ne velut dogma statuere videretur, raro obvium verum esse. sic infra sect. 47 ἀκόλουθον μὲν ἦν ἴσως. et 56 οὐκ ἂν εἴη ἀληθὲς ἴσως etc.

u) κατ' αὐτὸ] scilicet κριτήριον. ita recte mss; male in editis αὐτῶν. P 77

x) ἐν διαφοροῖς διαθέσεσιν] confer librum 1 contra Logicos sect. 333 et lib. 2 sect. 53.

y) οὐδὲ κατὰ πλῆθος εἰσίσκεται διαφορά τις] sensus est, multitudinem illam hominum, quia similiter affecti sunt, non posse pro pluribus ac differentibus accipi, ac veluti plures uni aliter affecto opponi, sed pro uno homine accipiendam ob unam et eandem affectionem, h. e. idem praeiudicium, aut eandem sensuum vel temperaturae sanguinis aut affectuum constitutionem; haec enim omnia per διάθεσιν innuere videtur, quatenus per illa homo ut ita vel aliter sentiat moveri se patitur.

z) πρὸς τῷ] ita malui ex mss quam πρὸς τὸ quod in editis erat.

a) ἐν τῷ τετάρτῳ τρόπῳ] supra lib. 1 sect. 100 seq.

διαφορὰν τῶν κρίσεων, ἀπειρῶν τῶν κατὰ μέρος ἀνθρώπων
ὑπαρχόντων, καὶ ἡμῶν μὴ δυναμένων ἀπάντων αὐτῶν τὰς κρί-
σεις ἐπελθεῖν καὶ ἀποφύνασθαι τί μὲν οἱ πλείους τῶν ἀνθρώ-
πων ἀπάντων ἀποφαίνονται τί δὲ οἱ ἐλάττους. καὶ κατὰ τοῦτο
46 οὖν ἄτοπος ἡ κατὰ τὸ πλῆθος πρόκρισις^{β)} τῶν κρινόντων. ἡ
δ' οὐδὲ τῇ πλήθει προσέξομεν, οὐχ εἰρήσομεν οὐδένα ὅφ' ο
κρινθήσεται τὰ πράγματα, καίτοι τοσαῦτα καὶ κατὰ^{γ)} συγχώ-
ρησιν διδόντες. διόπερ ἐξ ἀπάντων τούτων ἀκατάληπτον εἶ-
47 σκεται τὸ κριτήριον, ὅφ' οὗ κρινθήσεται τὰ πράγματα. συμ-
περιγραφόμενων^{δ)} δὲ τούτῳ καὶ τῶν ἄλλων κριτηρίων, ἐπεὶ ἕκα-
στον αὐτῶν ἦτοι μέρος ἢ πᾶθος ἢ ἐνέργημα^{ε)} ἐστὶ τοῦ ἀνθρώ-
που, ἀκόλουθον μὲν ἦν ἴσως ἐπὶ τι τῶν ἐξῆς ἵεναι τῷ λόγῳ,
ὥς καὶ περὶ ἐκείνων ἱκανῶς εἰρημένων^{ε)} ἐν τούτοις. ἵνα δὲ μὴδὲ
τὴν εἰδικὴν ὥς πρὸς ἕκαστον ἀντίρροπον φεύγειν δοκῶμεν, ὀλίγα
καὶ περὶ αὐτῶν ἐξ ἐπιμέτρου λέξομεν· πρότερον δὲ περὶ τοῦ
κριτηρίου τοῦ δι' οὗ καλουμένου διαλεξόμεθα.

P 78

ΚΕΦ. ζ'.

Περὶ τοῦ δι' οὗ.

48 Πολλὴ μὲν οὖν καὶ ἄπειρος σχεδὸν ἡ περὶ αὐτὸ γέγονε
διαφωνία παρὰ τοῖς Δογματικοῖς· ἡμεῖς δὲ πάλιν τοῦ ἐμμεθό-
δου προνοοῦμενοι φημὲν ὅτι, ἐπεὶ κατ' αὐτοὺς ἀνθρώπος ἐστὶ τὸ

docuimus, quippe quum infiniti sint homines si sigillatim sumantur, nec pos-
simus omnium eorum iudicia percurrere atque ita demum pronuntiare, quid
plurimi ex omnibus hominibus pronuntient et quid paucissimi, ergo et hac
ratione absurdum fuerit iudices alios aliis, eo quod multitudine vincant, prae-
ferre. 46. quodsi ne multitudinis quidem iudicio adhaerebimus, neminem a
quo res iudicentur reperiemus, quum alioqui tam multa per concessionem
demus, quumobrem ex his omnibus incomprehensibile comperitur esse crite-
rium, a quo res iudicari debeant. 47. quum autem reliqua etiam criteria hoc
includantur, quia eorum quodque aut pars aut passio aut actio est hominis,
consentaneum fortasse fuisset nos orationem ad aliquid eorum de quibus po-
stea dicturi sumus convertere, quippe quum de his abunde iam in praesenti
dictum sit, sed ne particularem singulorum refutationem videamur refugere,
pauca de his etiam ex abundantia dicemus, primum autem de criterio quod
appellatur per quod, disputabimus.

CAP. VI.

De criterio per quod.

48. Magna certe et propemodum infinita fuit apud Dogmaticos de eo
controversia: nos autem rursus certa methodo progredi studentes dicimus,
quandoquidem iuxta eos homo est id a quo iudicantur res, sed is aliud

b) πρόκρισις] ita Salmasius, quod utique huic loco rectius convenit
quam πρόσκρισις quod exstat in editis, videtur etiam HStephanus πρό-
κρισις non πρόσκρισις in suo codice legisse.

c) καίτοι τοσαῦτα καὶ κατὰ] in ms V καὶ exsulat, quod tamen rectius
puto retineri, ut saepius noster, εἰ μὲντοι καὶ συγχωρήσεται τις.

d) συμπεριγραφόμενων] annotavi hoc verbum plus simplici vice supra
lib. 1.

e) εἰρημένων] ita mss pro εἰρημένον.

ὅφ' οὗ κρίνεται τὰ πράγματα, οὐδὲν δὲ οὕτως ἔχει ἂν^{*)} δι' οὗ
κρίνεται δυνήσεται (καθάπερ καὶ αὐτοὶ συνομολογοῦσιν) ἢ αἰσθή-
σιν καὶ διάνοιαν, ἐὰν δεξώμεν ὅτι οὔτε δι' αἰσθήσεως μόνης
δύναται κρίναι οὔτε διὰ μόνης τῆς διανοίας οὔτε δι' ἀμφοτέρων
αὐτῶν, συντόμως πρὸς ἀπάσας^{γ)} τὰς κατὰ μέρος δόξας εἰρήκα-
μεν· πᾶσαι γὰρ δοκοῦσιν εἰς τὰς τρεῖς ταύτας ἀναφέρεσθαι
στάσεις. ἀρξώμεθα δὲ ἀπὸ τῶν αἰσθήσεων. οὐκοῦν ἐπεὶ τινες 49
μὲν κενοπαθεῖν τὰς αἰσθήσεις^{γ)} φασίν - οὐδὲν γὰρ ὑποκεῖσθαι
ὧν ἀντιλαμβάνεσθαι δοκοῦσιν - οἱ δὲ πάντα ὑποκεῖσθαι ὅφ' ὧν
οἶονται κινεῖσθαι λέγουσιν, οἱ δὲ τὰ μὲν ὑποκεῖσθαι τὰ δὲ μὴ ὑπο-
κεῖσθαι, τίνι συγκαταθησόμεθα οὐχ ἔξομεν· οὔτε γὰρ τῇ αἰσθήσει
τὴν διαφορίαν ἐπικρινοῦμεν, ἐπεὶ περὶ αὐτῆς ζητοῦμεν πότερον κε-
νοπαθεῖ ἢ ἀληθῶς καταλαμβάνει, οὔτε ἑτέρῳ τινί, ἐπεὶ μὴδὲ ἐστὶν
ἄλλο τι κριτήριον δι' οὗ χορὴ κρίνεται κατὰ τὴν προκειμένην ὑπό-
θεσιν. ἀνεπίκριτον ἄρα καὶ ἀκατάληπτον ἐστὶ, πότερον κενο- 50
παθεῖ ἢ αἰσθήσει ἢ καταλαμβάνει τι· ὃ συνεισέρχεται τὸ μὴ
δεῖν ἡμᾶς τῇ αἰσθήσει μόνῃ προσέχειν ἐν τῇ κρίσει τῶν πρα-
γμάτων, περὶ ἧς οὐκ ἔχομεν εἰπεῖν, εἰ καὶ τὴν ἀρχὴν^{δ)} κατα-
λαμβάνει τι. ἀλλ' ἔστω κατὰ συγχώρησιν, τὰς αἰσθήσεις ἀντι- 51
ληπτικὰς εἶναι· οὐδὲν γὰρ ἦττον καὶ οὕτως ἄπιστοι εἰρεθήσον-
ται πρὸς τὴν κρίσιν τῶν ἐκτὸς ὑποκειμένων πραγμάτων. αἱ

nihil habere queat per quod iudicare possit, ut ipsi etiam fatentur, quam
sensum et intellectum: si ostenderimus ipsum nec per solum sensum iudicare
posse nec per solum intellectum neque per utrumque simul;
compendio omnes particulares opiniones oppugnauerimus: omnes enim
ad tria haec genera videntur referri. 49. incipiamus autem a sensibus.
quum aliqui affirmant vanas esse sensuum passiones, nihil enim his re
ipsa subiici eorum quae percipere videntur, alia omnia ea vere subiici
illis atque offerri pronuntient, a quibus se putant moveri; sint etiam,
qui dicant aliqua ex iis subiici aliqua autem minime: cui assentiamur non
habebimus, neque enim sensu controversiam diiudicabimus, si quidem de eo
disceptamus, an vana passione afficiatur, an potius vere comprehendat, nec
ullo alio, quoniam nullum est aliud criterium quo iudicare oporteat secun-
dum oppositam hypothesin. 50. erit igitur indiudicabile et incomprehen-
sibile, utrum vana passione sensus afficiatur an aliquid comprehendat, quo
dato consequitur non oportere nos in rebus iudicandis a solius sensus iudicio
pendere, quum de eo dicere non possimus an ullo modo quicquam compre-
hendat. 51. esto tamen per concessionem, sensus percipiendi vim habere:
nihilominus enim et hoc pacto in iudicandis rebus extrinsecus subiectis fide
indigni esse comperientur, nam sensus contrarie moventur ab externis.

[*) immo: οὐδὲν δὲ οὕτως ἔχει ἂν.]

f) πρὸς ἀπάσας] sic mss pro πρὸς αὐτάς.

g) τινες μὲν κενοπαθεῖν τὰς αἰσθήσεις] sic Heraclitus Democritus et
alii, de quibus lib. 1 contra Logicos sect. 126 seq. et lib. 2 sect. 213.

h) τὴν ἀρχὴν] prorsus, omnino. ita saepe noster, ut infra sect. 199
et 242 et lib. 1 contra Math. sectione 32, 130, lib. 1 contra Log. sect.
70, 278, lib. 2 sect. 269, 337, 389, lib. 1 contra Phys. sect. 270, 325 et
contra Ethicos sect. 131, contra Musicos sect. 8 ὥς εἰ καὶ τὴν ἀρχὴν
ἐνηρῶν ac si fuissent prorsus sobrii, ubi male interpre, ab initio, et se-
cundo adversus Logicos sect. 176 οὐδ' ὅλως ἐστὶ τὴν ἀρχὴν ὑπάρχον,
prorsus omnino quidem non erit. sic μὴδὲ τὴν ἀρχὴν nullatenus, prorsus
non apud Origenem 1 contra Celsum p. 4 et alibi.

γούν αισθήσεις ἐπεναντίως^{ι)} κινούνται ὑπὸ τῶν ἐκτός· οἷον ἡ γεῦσις ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ μέλιτος ὅτε μὲν πιεράζεται ὅτε δὲ γλυκάζεται, καὶ ἡ ὄρασις τὸ αὐτὸ χρώμα ὅτε μὲν αἰμωπὸν ὅτε δὲ λευκὸν εἶναι^{κ)}. ἀλλ' οὐδὲ ὁσφορησίς ἐαυτῇ συμφωνεῖ. τὸ γούν μύρον ὃ μὲν κεφαλαγωγὸς ἀηδὲς εἶναι φησι, ὃ δὲ μὴ οὕτως^{λ)} ἔχων ἡδύ. καὶ οἱ θεολήπτοι^{μ)} δὲ καὶ οἱ φρενιτίζοντες ἀκούειν δοκοῦσιν τινῶν διαλεγόμενων αὐτοῖς, ὧν ἡμεῖς οὐκ ἐπακούομεν. καὶ τὸ αὐτὸ ἔδωκε τοῖς μὲν φλεγμαίνουσιν ἀηδὲς εἶναι δοκεῖ δι' ὑπερβολὴν θερμότητος, τοῖς δ' ἄλλοις χλιαρόν. πότερον οὖν πάσας τὰς φαντασίας ἀληθεῖς εἶναι φησὶε τις, ἢ τὰς^{ν)} μὲν ἀληθεῖς, τὰς δὲ ψευδεῖς; εἰ καὶ ψευδεῖς^{ξ)} ἀπάσας εἰπεῖν ἀμύχανον, μηδὲν ἡμῶν ἐχόντων κριτήριον ὁμολογημένον δι' οὗ κρινούμεν ὃ προκρίνειν μέλλομεν, ἀλλὰ μηδὲ ἀποδείξεως εὐπορούντων^{π)} ἀληθοῦς τε καὶ κεκοιμένης, διὰ τὸ μέγχι νῦν ζητεῖσθαι τὸ τῆς ἀληθείας κριτήριον, δι' οὗ καὶ τὴν ἀληθῆ ἀπόδειξιν ἐπιχρίνεσθαι προσήκει. διὰ ταῦτα καὶ ὁ ἀξιῶν τοῖς μὲν κατὰ φύσιν ἔχουσιν ἐν τοῖτοις πιστεύειν, τοῖς δὲ παρὰ φύσιν διακειμένοις μηδαμῶς, ἄτοπος ἔσται· οὔτε γὰρ ἀναποδείκτως τοῦτο λέγων πιστευθήσεται οὔτε ἀπόδειξιν ἀληθῆ καὶ κεκοιμένην^{ρ)} ἔξει διὰ τὰ προειρημένα. εἰ μὲντοι καὶ συγχωρήσειε τις τὰς μὲν

exempli gratia gustatus ex eodem melle aliquando amarorem aliquando dulcedinem percipit, visus quoque eundem colorem modo sanguineum modo album esse putat. 52. sed ne olfactus quidem sibi consentit nam qui dolori capitis obnoxius est unguentum insuave esse dicit, at qui se non ita habet ait esse suave. iam vero et numine afflati ac phrenetici audire sibi videntur aliquos secum sermocinantes, quos nos non audimus: et eadem aqua inflammatione laborantibus videtur esse insuavis propter caloris vehementiam, aliis tepida. 53. utrum igitur aliquis omnes phantasias veras esse, an partim veras partim falsas esse dixerit? quamquam et omnes dicere falsas esse non possumus, quum non habeamus ullum criterium extra omnem controversiam positum, quo diiudicemus id quod aliis antepositori sumus, sed neque demonstratio ulla nobis suppetat vera et iudicata, quum adhuc quaeratur veritatis indicatorium, quo etiam veram demonstrationem diiudicari oportet. 54. propterea et si quis habentibus quidem se secundum naturam esse credendum censeat, at praeter naturam se habentibus non item, absurda loquatur; neque enim sine demonstratione hoc dicens fidem faciet: ne autem demonstrationem veram et iudicatam habeat, obstant ea quae diximus. 55. quin

ι) αἱ γούν αισθήσεις ἐπεναντίως] multa in eandem sententiam disputata supra lib. 1 sect. 100 seq. ubi dicta si placet vide.

κ) ἐξείδωκε δὲ οὐκ ἔστιν ὅμοιον.

λ) οἱ θεολήπτοι] lib. 1 sect. 101 οἱ μὲν φρενιτίζοντες καὶ οἱ θεωροῦμενοι δαιμόνων ἀκούειν δοκοῦσιν, ἡμεῖς δὲ οὐ, ad quam locum plura annotavi. Hippocrates de virginum morbis t. 2 p. 356 περὶ τῶν δαιμόνων ὁκόσα συμβαίνει οἱ ἄνθρωποι τοχυρῶς, ὥστε παραφρονεῖν καὶ ὀρῆν δοκεῖν δαιμονίως τινὰς ἐφ' ἑαυτῶν δυσμενέας, ὁκότε μὲν νυκτὸς ὁκότε δὲ ἡμέρης ὁκότε δὲ ἀμφοτέρωσι τῆσιν ὥρησιν.

P 79 ν) [**] legebatur τὰς δὲ μὲν].

ξ) εἰ καὶ ψευδεῖς] male quidam mss ἢ καὶ.

π) εὐπορούντων] ita pro ἀπορούντων Salmasius manu sua emendaverat, quam ipsius emendationem postea vidi mss auctoritate comprobari. ρ) ἀληθῆ καὶ κεκοιμένην] post ἀληθῆ in editis male irrepserat εἶναι, quod mss codicibus iubentibus eieci.

τῶν κατὰ φύσιν ἐχόντων φαντασίας εἶναι πιστάς, τὰς δὲ τῶν παρὰ φύσιν διακειμένων ἀπίστον, καὶ οὕτως ἀδύνατος εὐρεθήσεται ἡ διὰ τῶν αισθήσεων μόνων κρίσις τῶν ἐκτός ὑποκειμένων. ἡ ὄρασις γούν καὶ ἡ κατὰ φύσιν ἔχουσα τὸν πύργον^{ο)} ὅτε μὲν στρογγύλον ὅτε δὲ τετράγωνον εἶναι λέγει· καὶ ἡ γεῦσις τὰ αὐτὰ σιτία ἐπὶ μὲν τῶν κεκοινημένων ἀηδῆ, ἐπὶ δὲ τῶν πεινῶντων^{π)} ἡδέα φησὶν εἶναι· καὶ ἡ ἀκοή παραπλησίως τῆς αὐτῆς φωνῆς νυκτὸς μὲν ὥς εὐμεγέθους^{ρ)} ἀντιλαμβάνεται, ἡμέρας δὲ ἀμικρῶς· καὶ ἡ ὁσφορησίς ἐπὶ μὲν τῶν πολλῶν δυσώδη, 56 ἐπὶ δὲ τῶν βυρσοδεψῶν οὐδαμῶς τὰ αὐτὰ εἶναι δοκεῖ· καὶ ἡ αὐτῇ ἀφ' εἰσιόντων ἡμῶν εἰς τὸ βαλανεῖον θερμαίνεται ἐπὶ τῆς παραστάδος^{σ)}, ἐξιόντων δὲ ψύχεται. διόπερ ἐπεὶ καὶ κατὰ φύσιν ἔχουσαι αἱ αισθήσεις ἐαυταῖς μάχονται καὶ ἡ διαφωνία ἐστὶν ἀνεπίκριτος, ἐπεὶ μὴ ἔχομεν ὁμολογημένον δι' οὗ κρινέσθαι δυνατόν, τὰς αὐτὰς ἀπορίας ἀκολουθεῖν ἀνάγκη. καὶ ἄλλα δὲ πλείω μεταφέρειν πρὸς τὴν τούτου κατασκευὴν ἐνδέχεται ἐκ τῶν προειρημένων^{τ)} ἡμῖν περὶ τῶν τῆς ἐποχῆς τρόπων. διόπερ οὐκ ἂν εἴη ἀληθὲς ἴσως τὸ τὴν αἴσθησιν μόνην δύνασθαι κρίνειν τὰ ἐκτός ὑποκείμενα. οὐκοῦν ἐπὶ τὴν διάνοιαν μετέλθωμεν^{υ)} τῷ λόγῳ. οἱ τοίνυν ἀξιῶντες τῇ διανοίᾳ μόνῃ προσέχειν ἐν τῇ^{ρ)} κρίσει τῶν πραγμάτων, πρῶτον μὲν ἐκείνο οὐκ ἔχουσιν δεῖκνύναι

etiam quamvis concedat aliquis, phantasias eorum quidem qui secundum naturam se habent, fide dignas esse, at eorum qui praeter naturam non item: hoc etiam modo comperietur fieri non posse ut per sensus solos externa subiecta iudicentur. visus enim etiam qui secundum naturam se habet, turrem interdum rotundam interdum quadratam esse dicit; et gustatus eosdem cibos in saturis quidem insuaves, at in famelicis suaves esse dicit; eodem modo et auditus eandem vocem noctu ut altam percipit, ut interdiu tennem et depressam. 56. ipse quoque olfactus plerorumque hominum quae male olere pronuntiat, coriariorum non perinde. quin etiam idem tactus ingredientibus nobis balneum calet in limine quod est inter duas ianuas, egredientibus autem frigidum. itaque quum ii etiam sensus qui secundum naturam se habent, sibi repugnent, sitque haec controversia indiidicabilis, quia non consensus est et indubitatum a quo diiudicari possint: easdem dubitationes consequi necesse est. alia insuper multa ad rem hanc astruendam transferri ex iis quae de modis epoches disputavimus possint. quare nequaquam verum fuerit fortasse solum sensum de externis subiectis indicare posse. 57. itaque ad intellectum orationem convertamus. qui igitur censent intellectum solum sequendum esse in iudicatione rerum, primum quidem illud demonstrare non

ο) ἡ ὄρασις τὸν πύργον] supra lib. 1 sect. 118.

π) τῶν πεινῶντων] ita legendum e mss et IIStephani versione pro inepto πινόντων quod habebant editi. Salomo proverb. 27 7 ψυχὴ ἐν πλησμῶνι οὐσα κηλοῖς ἐμπάθει, ψυχὴ δὲ ἐνδεῖ καὶ τὰ πικρὰ γλυκῆα γίνεταί. Xenophon 3 [11 13] Memorabil. ὁρεῖς γὰρ ὅτι καὶ τῶν βρωμάτων τὰ ἡδίστα ἐὰν μὲν τις προσμέρηται πρὶν ἐπιθυμεῖν, ἀηδῆ γίνεταί, κεκοινημένοις δὲ καὶ βδελύγματι παύεται. ἐὰν δὲ τις προσέσθῃ λοιμὸν ἐμπροσθέν, καὶ γαυλόερα ἢ πᾶν ἡδέα γίνεταί. plura de re notissima Ducaeus ad paginam 34 homiliae S. Chrysostomi ad Antiochenos t. 1.

ρ) εὐμεγέθους] ita quoque mss pro ἐκ μεγέθους.

σ) ὑπὸ τῆς παραστάδος] malim ἐπὶ τῆς [quod reposuimus]. quid sit παραστάς balnei, exposui supra lib. 1 sect. 110.

τ) ἐκ τῶν προειρημένων] supra lib. 1 cap. 14 seqq.

ὅτι κατάληπτόν ἐστι τὸ εἶναι διάνοιαν. ἐπεὶ γὰρ ὁ μὲν Γοργίας¹⁾ οὐδὲν εἶναι φάσκων οὐδὲ διάνοιαν εἶναι φησι, τινὲς δὲ ταύτην ἀποφαίνονται ὑπάρχειν, πῶς οὖν ἐπικρινοῦσι²⁾ τὴν διαφωνίαν; οὔτε γὰρ διάνοια, ἐπεὶ τὸ ζητούμενον συναρπάσουσι, οὔτε ἄλλω τινί· οὐδὲν γὰρ ἄλλο εἶναι φασὶ κατὰ τὴν ὑπόθεσιν τὴν νῦν ὑποκειμένην, δι' οὗ κρίνεται τὰ πράγματα· ἀνεπίκριτον ἄρα καὶ ἀκατάληπτον ἐστὶ; πότερον ἐστὶ διάνοια ἢ οὐκ ἐστίν· ὃ συνεισέχεται τὸ μὴ δεῖν μόνῃ τῇ διανοίᾳ προσέχειν ἐν τῇ τῶν πραγμάτων κρίσει τῇ μηδέπω κατελήμμενῃ. ἀλλὰ κατελήφθω ἡ διάνοια καὶ ὁμολογείσθω τὸ εἶναι ταύτην καθ' ἡπόθεσιν, λέγω ὅτι οὐ δύναται κρίνειν τὰ πράγματα· εἰ γὰρ μὴδ' ἐαυτὴν ἀκριβῶς ὁρᾷ, ἀλλὰ διαφωνεῖ περὶ τῆς οὐσίας αὐτῆς καὶ τοῦ τρόπου τῆς γενέσεως καὶ τοῦ τόπου³⁾ ἐν ᾧ ἐστὶ, πῶς ἂν δυνήθῃ τῶν ἄλλων τι ἀκριβῶς καταλαμβάνειν; διδομένου δὲ καὶ τοῦ τὴν διάνοιαν κριτικὴν εἶναι τῶν πραγμάτων, οὐκ εὐρίσκειν πῶς κατ' αὐτὴν κρινοῦμεν· πολλῆς γὰρ οὐκ ἔστι τῆς κατὰ διάνοιαν διαφορᾶς, ἐπειδὴ ἑτέρα μὲν ἐστὶν ἡ Γοργίου⁴⁾ διάνοια, καθ' ἣν φησι μηδὲν εἶναι, ἑτέρα δὲ ἡ Ἡρακλείτου⁵⁾, καθ' ἣν λέγει πάντα εἶναι, ἑτέρα δὲ ἡ τῶν λεγόντων τὰ δὲ μὲν εἶναι τὰ δὲ μὴ εἶναι, πῶς ἐπικρίνωμεν τὴν τῶν διανοιῶν διαφορὰν οὐκ ἔχομεν, εἰδὲ δὲ δυνή-

poterunt posse comprehendere quod intellectus sit. quoniam enim Gorgias qui ait nihil esse, ne intellectum quidem esse dicit, alii autem eum existere pronuntiant, quomodo controversiam diiudicabunt? neque enim intellectum (alioqui id de quo quaeritur simul velut iam probatum arripient) nec ullo alio. nihil enim aliud esse dicunt iuxta hypothesin nunc propositam, per quod res indicentur. indiindicabile ergo fuerit et incomprehensibile, sit intellectus necne. ex quo inferitur non esse sequendum solum intellectum in rerum iudicatione, quum ipse nondum sit comprehensus. 58. sed esto comprehendere intellectum et per suppositionem pro confesso sit illum existere: ipsum res iudicare non posse dico. nam si ne se ipsum quidem exacte perspicit, sed de substantia sua et de modo generationis et de loco in quo est ambigit: quomodo aliarum rerum quicquam exacte possit comprehendere? 59. quod si etiam detur intellectum esse rerum diiudicativum, non inveniemus quoniam pacto secundum eum iudicemus: quum enim magna sit intellectuum diversitas, quoniam alius est Gorgiae intellectus, secundum quem dicit nihil esse, alius Heracliti, secundum quem dicit omnia esse, alius eorum qui quaedam esse dicunt, quaedam non esse: nullam diiudicandae intellectuum differentiae

P 80 1) ὁ μὲν Γοργίας] Gorgias Leontinus libro περὶ τοῦ μὴ ὄντος ἢ περὶ φύσεως cuius verba servavit noster lib. 1 adversus Logicos ubi dicta, si lubet, vide.

2) πῶς οὖν ἐπικρινοῦσι] οὖν quod in editis exciderat, e mss revocavi.

3) καὶ τοῦ τόπου] ita legendum esse pro καὶ τοῦ τόπου, quod erat in editis, vel puer videat, etiamsi codices msti quod faciunt, non suffragantur. constat sane inter philosophos non exiguum controversiam iamdudum intercessisse de loco ubinam sedes sit mentis in corpore, num in corde vigeat, an caput ac cerebrum velut arcem delegerit sibi, in quo gerat imperium atque oculorum, aurium, caeterorumque sensoriorum ministerio utatur, an vero vis eius per totum sanguinem atque adeo corpus dispersa sit, qua de re pluribus dicendi locus erit ad lib. 1 adversus Logicos.

4) ἑτέρα ἡ Γοργίου] de quo iam meminerat sect. 57 et mox plura dicet sect. 64.

5) ἑτέρα ἡ Ἡρακλείτου] Gorgias nihil ita vere esse aut se habere con-

σόμεθα εἰπεῖν, ὅτι τῇ μὲν τοῦδε διανοίᾳ κατακολουθεῖν προσήκει, τῇ τοῦδε δὲ οὐδαμῶς. ἦν τε γὰρ διάνοια τινὶ κρίνειν τολμῶμεν⁶⁾ τῆς διαφωνίας μέρει συγκατατιθέμενοι, τὸ ζητούμενον συναρπάσομεν⁷⁾, ἦν τε ἑτέρῳ τινί, ψευδόμεθα, ὅτι μόνῃ τῇ διανοίᾳ δεῖ κρίνειν τὰ πράγματα. λοιπὸν ἐκ τῶν περὶ κριτηρίου⁸⁾ τοῦ ὑφ' οὗ λεγομένου ῥηθέντων δεικνύναι δυνήσομεθα, ὅτι μήτε τὴν ἀγγινουστέραν τῶν ἄλλων διάνοιαν εὐρεῖν δυνάμεθα, ὅτι τε, ἂν εὐρωμεν τῶν τε γεγενημένων καὶ οὐκ ὄντων διανοιῶν ἀγγινουστέραν διάνοιαν, ἐπεὶ ἀδηλόν ἐστιν εἰ πάλιν ταύτης ἑτέρα ἐστὶ ἀγγινουσττέρα, οὐ δεῖ προσέχειν αὐτῇ. ὅτι δὲ καὶ ὑποθόμεθα⁹⁾ διάνοιαν ἧς ἐντροχεστέρα οὐκ ἂν γένοιτο, οὐ συγκαταθησόμεθα¹⁰⁾ τῷ δι' αὐτῆς κρίνοντι, εἰλαβοῦμενοι μὴ ψευδῇ τινα λόγον προφερόμενος διὰ τὸ ἄξυτάτης διανοίας μετεσχηκεῖν δύναται ἡμᾶς πείθειν ὅτι ἀληθὴς ἐστίν· οὐκοῦν οὐδὲ τῇ διανοίᾳ μόνῃ δεῖ κρίνειν τὰ πράγματα¹¹⁾. λείπεται λέγειν ὅτι δι' ἀμφοτέρων, ὃ πάλιν ἐστὶν ἀδύνατον· οὐ μόνον γὰρ οὐκ ὁδηγοῦσι αἰσθήσεις τὴν διάνοιαν πρὸς κατάληψιν, ἀλλὰ καὶ ἐναντιοῦνται αὐτῇ· ἀμέλει γοῦν ἐκ τοῦ τὸ μέλι τοῖσδε μὲν πικρὸν τοῖσδε δὲ γλυκὺ φαίνεσθαι ὁ μὲν Δημόκριτος¹²⁾ ἔφη μήτε γλυκὺ αὐτὸ εἶναι μήτε

viam inveniemus, nec huius intellectum sequendum esse, illius autem minime dicere nobis licebit. 60. sive enim intellectu aliquo indicare audeamus dissidentium parti assentientes, id de quo quaeritur simul velut iam probatum arripimus; sive per aliquid aliud quam per intellectum, mentiemur, quia solo intellectu indicare res oportet. 61. praeterea ex iis quae de criterio a quo dicebantur demonstrare poterimus, nos neque invenire posse qui sit intellectus aliis sollertior, neque licet invenerimus et eorum qui fuerunt et horum qui sunt sagacissimum intellectum (qui incertum est an rursus alius futurus sit aliquando hoc ipso solertior) illius sequendum esse iudicium. 62. quia etiam quamvis supponamus intellectum quo nullus umquam possit esse sagacior, non assentiemur ei qui per ipsum iudicabit metuentes ne falsam aliquam rationem proferens, eo quod acutissimo praeditus sit intellectu veram esse persuadere nobis possit, quomobrem ne intellectus quidem solus res iudicat. 63. superest ut res per sensus et intellectum iudicari dicamus, quod rursus fieri non potest, tantum abest enim ut sensus tamquam duces deducant intellectum ad comprehensionem, ut etiam adversentur ipsi; nam quoniam mel aliis amarum aliis dulce videtur, Democritus dixit neque dulce

tendebat quale appareret, Heraclitus vicissim docebat omnia licet contraria; si ita sensibus viderentur, etiam vere ita in rebus existere, τὴν ἐναντιοτροπήν per naturam suam suscipientibus. vide dicta ad lib. 1 cap. 29.

6) τολμῶμεν] ita mss pro δοκῶμεν quod in editis legebatur.

7) συναρπάσομεν] ita ms pro συναρπάσομεν. ex eodem ms paullo post περὶ κριτηρίου scripsi pro περὶ τοῦ κριτηρίου τοῦ ὑφ' οὗ λεγομένου ῥηθέντων, an λεγομένου [quod reposuimus]? sed λεγομένου potest sensus esse, quem in versione expressi, illis quae de criterio a quo dici solent, allatis.

8) δεῖ κρίνειν τὰ πράγματα] ita mss pro κρίνειν τὰ πράγματα δεῖ P 81 quod in editis erat. neque levia haec vel emendasse vel annotasse vitio mihi vertent harum literarum studiosi. quemadmodum enim libros Sexti libenter cupio tales quales ab auctore profecti sunt lectori exhibere, ita nec levissima quidem immutare temere in hoc scriptore vel non praegeantibus libris aut rationibus quas indicavi clarissimis non suffragantibus ausus sum.

9) ὁ μὲν Δημόκριτος] supra lib. 1 cap. 30.

πικρόν, ὃ δὲ Ἡράκλειτος^{ε)} ἀμφοτέρω. καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων αἰσθήσεων τε καὶ αἰσθητῶν ὁ αὐτὸς λόγος. οὕτως ἀπὸ τῶν αἰσθήσεων ὁρμωμένη ἡ διάνοια διάφορά τε καὶ μαχόμενα ἀπο-
 64 ληπτικοῦ^{ς)} εἶτα καὶ αὐτὸ λεκτέον, ἥτοι πάσαις ταῖς αἰσθήσεσι καὶ ταῖς πάντων διανοαῖς^{η)} κρινοῦσι τὰ πράγματα ἢ τιςιν. ἀλλ' εἰ μὲν πάσαις λέξει τις, ἀδύνατα ἀξιώσει, τοσαύτης μάχης ἐν ταῖς αἰσθήσεσι καὶ ἐν ταῖς διανοαῖς ἐμφαινόμενης - ἄλλως τε καὶ ἐπεὶ τῆς Γοργίου^{η)} διανοίας ἀπόφασις ἐστὶν τὸ μὴ δεῖν μήτε αἰσθῆσαι μήτε διανοῖα προσέχειν, περιτραπήσεται ὁ λόγος - εἰ δὲ τις, τισὶ δὲ μὴ, πῶς κρινοῦσιν ὅτι ταῖς δὲ μὲν ταῖς αἰσθήσεσι καὶ τῇ διανοίᾳ προσέχειν δεῖ ταῖς δὲ οὐ, μὴ ἔχον-
 65 τες κριτήριον ὁμολογημένον, δι' οὗ τὰς διαφορὰς αἰσθήσεως τε καὶ διανοίας ἐπικρινοῦσιν; ἢν δὲ λέγωσιν ὅτι τὰς αἰσθήσεις τε καὶ διανοίας τῇ διανοίᾳ καὶ ταῖς αἰσθήσεσι κρινοῦμεν^{ι)}, τὸ ζητούμενον συναρπάξουσιν· περὶ γὰρ τούτου^{κ)}, εἰ δύναται τις διὰ
 66 τούτων κρίνειν, ζητοῦμεν. εἶτα καὶ αὐτὸ ρητέον ὅτι ἥτοι ταῖς αἰσθήσεσι τὰς τε αἰσθήσεις καὶ τὰς διανοίας κρίνεται ἢ ταῖς διανοαῖς τὰς τε αἰσθήσεις καὶ τὰς διανοίας, ἢ ταῖς μὲν αἰσθή-
 σεσι τὰς αἰσθήσεις καὶ ταῖς διανοαῖς τὰς διανοίας, ἢ ταῖς μὲν αἰσθήσεσι τὰς διανοίας, τῇ δὲ διανοίᾳ τὰς αἰσθήσεις. εἰ μὲν οὖν ταῖς αἰσθήσεσιν ἢ τῇ διανοίᾳ ἀμφοτέρω κρίνεται ἐτελῆσουσιν,

neque amarum ipsum esse, ut Heraclitus esse utrumque. estque in aliis quoque sensibus et iis quae sensibus percipiuntur eadem ratio. unde fit ut a sensibus procedens intellectus diversa et pugnantia pronuntiare cogatur; hoc autem alienum est a criterio comprehendendi vim et facultatem habente. 64. deinde hoc etiam dicendum, aut omnium sensibus et omnium intellectibus nos res esse indicaturos, aut aliquibus. iam si dixerit aliquis omnium, rem impossibilem postulabit, quum tanta in sensibus et intellectibus conspiciatur discrepantia (quin etiam quum Gorgiae intellectus neque sensus neque intel- lectus sequendum esse iudicium pronuntiet, retorquetur oratio); at si ali- quibus, quomodo indicare poterunt his quidem sensibus et huic intellectui esse adhaerendum, illis non item, quum careant criterio de quo constet, per quod diversitatem sensuum et intellectuum diiudicent? 65. sin dicant nos sensus et intellectus sensibus et intellectibus indicaturos, id de quo quaeri- tur arripiunt; nam hoc illud est quod in quaestione versatur, an aliquis per illos indicare possit. 66. sed et hoc iis quae diximus est addendum, aut sensibus sensus et intellectus iudicari, aut intellectibus sensus et intellectus; aut sensibus quidem sensus, intellectibus vero intellectus; aut sensibus qui- dem intellectus, intellectu autem sensus, si igitur sensibus aut intellectu

ε) ὃ δὲ Ἡράκλειτος] ibid. cap. 29.

ς) κριτηρίου καταληπτικοῦ] ita recte mss pro κριτήριον.

η) διανοαῖς] ita legit HStephanus, atque in altero codice fuisse te- stantur Genevenses, quod omnino praeferendum prae illo quod editi habent διαφοραῖς, ubi idem mox recurrit error, consimiliter a me emendatus.

ι) τῆς Γοργίου] vide paullo ante sect. 57.

κ) καὶ ταῖς αἰσθήσεσιν κρινοῦμεν] hic verba sequebantur τισὶ δὲ μὴ, quae supra exciderant, aliena autem sunt ab hoc loco.

λ) περὶ γὰρ τούτου] ita mss pro περὶ γὰρ τοῦ. mox διὰ τούτων scri- psi pro διὰ τούτου sensu et constructione postulante. sic sect. 63 δι' ἀμφοτέρω κρινοῦσιν.

οὔτετι δι' αἰσθήσεως καὶ διανοίας κρινοῦσιν, ἀλλὰ δι' ἑνὸς τού-
 των ὅπερ ἂν ἔλονται, καὶ παρακολουθήσουσιν αὐτοῖς αἱ ἐμπρο- P 82
 σθεν εἰρημέναι^{λ)} ἀπορίαι· εἰ δὲ ταῖς αἰσθήσεσιν τὰς αἰσθήσεις⁶⁷ καὶ τῇ διανοίᾳ τὰς διανοίας ἐπικρινοῦσιν, ἐπειδὴ μάχονται καὶ αἰσθήσεις αἰσθήσεσιν καὶ διανοαῖς διανοαῖς, ἥτινα ἂν λάβωσιν ἀπὸ τῶν μαχομένων αἰσθήσεων πρὸς τὴν κρίσιν τῶν ἄλλων αἰ-
 σθήσεων, τὸ ζητούμενον συναρπάξουσιν· μέρος γὰρ τῆς διαγω-
 νίας ὡς πιστὸν ἤδη λήφονται πρὸς τὴν τῶν ἐπ' ἴσης αὐτῷ ζη-
 68 τομένων ἐκρίσιν. ὁ δὲ αὐτὸς καὶ ἐπὶ τῶν διανοιῶν λόγος. εἰ δὲ
 ταῖς μὲν αἰσθήσεσιν τὰς διανοίας ἐπικρινοῦσι, τῇ διανοίᾳ δὲ
 τὰς αἰσθήσεις, ὁ διάλληλος εὐρίσκειται τρόπος, καθ' ὃν ἵνα μὲν
 αἱ αἰσθήσεις^{μ)} ἐπικριθῶσι, δεῖ προκεκρίσθαι τὰς διανοίας· ἵνα
 δὲ αἱ διανοαῖς δοκιμασθῶσι, χρὴ προδιακρίνεσθαι τὰς αἰσθήσεις.
 69 ἐπεὶ οὖν μήτε ὑπὸ τῶν ὁμογενῶν τὰ ὁμογενῆ κριτήρια δύναται
 ἐπικρίνεσθαι μήτε ὑπὸ ἑνὸς γένους ἀμφοτέρω τὰ γένη μήτε ὑπὸ
 τῶν ἑτερογενῶν ἐναλλάξ, οὐ δυνατὸν προκρίνειν διάνοιαν
 διανοίας ἢ αἰσθησιν αἰσθήσεως. διὰ δὲ τοῦτο οὐδὲ ἔσομεν διὰ
 τίνος κρινοῦμεν· εἰ γὰρ μήτε πάσαις ταῖς αἰσθήσεσιν καὶ ταῖς
 διανοαῖς κρίνεται δυνατὸν μήτε εἰσόμεθα ποίας μὲν δεῖ κρί-
 νειν ποίας δὲ μὴ, οὐχ ἔσομεν δι' οὗ κρινοῦμεν τὰ πράγματα.
 ὥστε καὶ διὰ ταῦτα ἀνύπαρκτον ἂν εἴη τὸ κριτήριον τὸ δι' οὗ.

ΚΕΦ. ζ'.

Περὶ τοῦ καθ' ὃ.

Ἴδωμεν οὖν ἐξῆς περὶ τοῦ κριτηρίου καθ' ὃ κρίνεται λέ- 70

utraque iudicare volent, non amplius per sensum et intellectum iudicabunt, sed per unum horum quod elegerint, et eos supra dictae dubitationes comi-
 tabuntur. 67. sin sensibus sensus et intellectus diiudicabunt, quandoquidem
 repugnant et sensus sensibus et intellectus intellectibus, quemcumque ceperint
 ex repugnantibus sensibus ad diiudicationem aliorum sensuum, id de quo
 quaeritur arripiunt. illud enim quod pars est controversiae tamquam fide
 dignum iam assumunt ad diiudicationem eorum, quae perinde atque ipsum
 in quaestione versantur. eadem autem et in intellectibus ratio. 68. at si sen-
 sibus quidem intellectus diiudicent, sensus autem intellectu, vitiosus modus
 unum mutuo per alterum probandi esse comperitur; secundum quem ut sen-
 sus diiudicentur oportet prius diiudicatos esse intellectus; ut vero intellectus
 examinentur, sensuum examen prius fiat necesse est. 69. quandoquidem
 igitur criteria neque ab eiusdem generis criteriis diiudicari possunt neque
 utrumque genus ab uno, sed nec a diversi generis criteriis permutatim: in-
 tellectum intellectui aut sensum sensui praeferre non poterimus, ideoque per
 quod iudicemus nihil habebimus; si enim neque omnibus sensibus et intel-
 lectibus iudicare poterimus nec sciemus quibus iudicare oporteat quibus non,
 nihil per quod res iudicemus nobis relinquatur. itaque etiam his de causis
 criterium per quod nequaquam existere possit.

CAP. VII.

De criterio secundum quod.

70. Dispiciamus ergo deinceps criterium secundum quod res iudicari

λ) αἱ ἐμπροσθεν εἰρημέναι] de sensuum quidem iudicio sect. 49 seq., P 82
 de intellectus sect. 57 seq.

μ) ἵνα μὲν αἱ αἰσθήσεις] ita mss pro ἵνα αἰσθήσεις.

γουνσι τὰ πράγματα. πρῶτον τοίνυν ἐκεῖνό ἐστι εἰπεῖν [τε] περὶ αὐ-
τοῦ ὅτι ἀπερινόητός ἐστι ἡ φαντασία· λέγουσι γὰρ φαντασίαν
εἶναι τύπωσιν ἐν ἡγεμονικῷ^{η)}. ἐπεὶ οὖν ἡ ψυχὴ καὶ τὸ ἡγεμο-
νικὸν πνεῦμά^{ο)} ἐστὶν ἡ λεπτομερέστερόν τι πνεύματος, ὥς φασιν,
οὐ δυνήσεται τις τύπωσιν ἐπινοεῖν ἐν αὐτῷ, οὔτε κατ' εἰσοχὴν
καὶ ἐξοχὴν^{π)}, ὥς ἐπὶ τῶν σφραγίδων ὁρώμεν, οὔτε κατὰ τὴν
P 83 τερατολογουμένην ἐτεροιοτικήν^{ι)}. οὐ γὰρ ἂν μνήμην τοσούτων
ἀναδέξαιτο θεωρημάτων ὅσα συνίστησι τέχνην, ἐν ταῖς ἐπιγενο-
71 μέναις ἐτεροιοῦσιν τῶν προὑποκειμένων ἀπαλειφομένων. εἰ μὲν-
τοι καὶ ἐπινοηθῆναι δύναίτο ἡ φαντασία, ἀκατάληπτος^{ι)} ἐσται

dicunt. illud certe primum dicere de eo licet, phantasiam nos intelligere
non posse: dicunt enim phantasiam esse impressionem in principatu mentis,
quum igitur anima et principatus mentis spiraculum sint aut tenuius quid-
dam spiraculo, ut aiunt, non poterit quisquam impressionem in ipso imagi-
nari, nec per depressionem ac prominentiam, ut in sigillis videmus, nec per
illam quae mire confugitur vim alteratricem, neque enim recordationem re-
ciperet mens tot praeceptorum quae artem constituunt, quandoquidem super-
venientibus aliis alterationibus priores deleterentur. 71. quin etiam si posset
intelligi phantasia, nihilominus incomprehensibilis foret, quoniam est passio

η) φαντασίαν εἶναι τύπωσιν ἐν ἡγεμονικῷ] Stoicorum haec definitio
phantasiae, de qua dictum ad lib. 1 contra Logicos sect. 223 seq.

ο) πνεῦμα] auram calidam ac tenuem intellige, quare spiraculum quam
spiritum reddere malui, ne quis de spiritu incorporali cogitaret; infra
sect 81 ex Stoicorum mente: τὸ δὲ ἡγεμονικόν, σῶμα, ἐστὶ γὰρ κατ'
αὐτοὺς πνεῦμα. lib. 3 sect. 188 ἐν τῷ ἡγεμονικῷ, πνεύματι κατ' αὐτοὺς
ὑπάρχοντι.

π) οὔτε κατ' εἰσοχὴν καὶ ἐξοχὴν] sculptura omnis et τύπωσις constat
εἰσοχῇ καὶ ἐξοχῇ, ita ut alia in eadem emineant, alia depressa sint. in
sigillis vero imagines ita inciduntur et cavantur, ut impressae deinde in
cera emineant; nam quae ita sunt factae ut emineant in gemma (ex
utroque quippe genere quam plurimae adhuc prisci operis in curiosorum
cabinetis exstant) licet maioris saepe artificii sint, non solent ceræ
imprimi neque in sigillis adhiberi, in quibus depressas imagines redde-
rent, quod est oculis minus iucundum. nolui itaque cum HStephano
velut disiuncta ponere nec per prominentiam nec per depressionem in pro-
fundum, sed presse Graecorum verborum insistere vestigiis, ut unum
membrum disiunctionis constituent haec οὔτε κατ' εἰσοχὴν καὶ ἐξοχὴν,
cui deinde opponitur alterum, οὔτε κατὰ τὴν ἐτεροιοτικήν. Laërtius 7
45 ex Zenonis Citiei sententia: τὴν δὲ φαντασίαν τύπωσιν ἐν ψυχῇ,
τοῦ ὀνόματος οὐκ ὀλίγως μετενηνεγμένου ἀπὸ τῶν τύπων ἐν τῷ κρητῷ ὑπὸ
τοῦ δακτυλίου γινομένων.

ι) ἐτεροιοτικήν] ex Laërtii 7 50 et Suida in φαντασία constat Chry-
sippum negasse quod phantasiae τύπωσις in anima ac fiat veluti sigilli
P 83 impressio in cera, οὐδὲ γὰρ δεκτέον τὴν τύπωσιν οἶονεῖ τύπον σφραγι-
στήρος. ratio eius erat, quod animus innumeras pariter impressiones ac
veluti formas admittere possit, cera non possit, ἐπεὶ ἀνένδεξιόν ἐστι
πολλοὺς τύπους κατὰ τὸ αὐτὸ περὶ τὸ αὐτὸ γίνεσθαι. dicebat itaque τύ-
πωσιν illam esse ἀλλοιώσιν ac veluti commutationem alterationemque
(ἐτεροιώσιν, 1 contra Physicos) quam cum explicare ac demonstrare evi-
dentius Chrysippus non possit, Sextus explodit veluti τερατολογουμένην,
hoc est monstrificam atque incredibilem. confer 1 adversus Logicos sect.
373 seq. et 228 seq.

ι) ἐπινοηθῆναι — ἀκατάληπτος] etiamsi notio phantasiae constaret atque
intelligi posset, tamen nondum posset comprehendere revera phantasiam
ita se habere. vide de hac distinctione supra sect. 22.

ἐπεὶ γὰρ πάθος ἐστὶν ἡγεμονικοῦ, τὸ δὲ ἡγεμονικὸν οὐ καταλαμβά-
νεται ὥς ἐδεξάμεν^{α)}, οὐδὲ τὸ πάθος αὐτοῦ καταληφόμεθα. εἴτα 72
εἰ καὶ δοίημεν ὅτι καταλαμβάνεται ἡ φαντασία, οὐ δύναται κρῖ-
νεσθαι καὶ κατ' αὐτὴν τὰ πράγματα· οὐ γὰρ δι' ἐαυτῆς ἐπι-
βάλλει τοῖς ἐκτὸς καὶ φαντασιοῦται ἡ διάνοια, ὥς φασιν, ἀλλὰ
διὰ τῶν αἰσθήσεων. αἱ δὲ αἰσθήσεις τὰ μὲν ἐκτὸς ὑποκείμενα
οὐ καταλαμβάνουσι, μόνον δὲ εἰ ἄρα τὰ ἐαυτῶν πάθη^{β)}. καὶ ἡ
φαντασία οὖν τοῦ πάθους τῆς αἰσθήσεως ἐσται, ὅπερ διαφέρει
τοῦ ἐκτὸς ὑποκειμένου. οὐ γὰρ τὸ αὐτὸ ἐστὶ τὸ μέλι τῷ γλυ-
κάζεσθαι με καὶ τὸ ἀψίνδιον τῷ πικράζεσθαι, ἀλλὰ διαφέρει·
εἰ δὲ διαφέρει τοῦτο τὸ πάθος τοῦ ἐκτὸς ὑποκειμένου, ἡ φαν- 73
τασία ἐσται οὐχὶ τοῦ ἐκτὸς ὑποκειμένου, ἀλλ' ἑτέρον τινὸς δια-
φέροντος αὐτοῦ. εἰ οὖν κατὰ ταύτην κρίνει ἡ διάνοια, φάσιν
κρίνει καὶ οὐ κατὰ τὸ ὑποκείμενον. διόπερ ἄτοπόν ἐστι τὸ κατὰ
τὴν φαντασίαν τὰ ἐκτὸς κρίνεσθαι λέγειν. ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο 74
ἐστὶν εἰπεῖν ὅτι ἡ ψυχὴ καταλαμβάνει διὰ τῶν αἰσθητικῶν πα-
θῶν τὰ ἐκτὸς ὑποκείμενα, διὰ τὸ ὅμοια τὰ πάθη τῶν αἰσθή-
σεων εἶναι τοῖς ἐκτὸς ὑποκειμένοις. πόθεν γὰρ εἴσεται ἡ διάνοια,
εἰ ὅμοιά ἐστιν τὰ πάθη τῶν αἰσθήσεων τοῖς αἰσθητοῖς,
μήτε αὐτὴ τοῖς ἐκτὸς ἐντυγχάνουσα μήτε τῶν αἰσθήσεων αὐ-
τῶν^{γ)} αὐτῇ τὴν φύσιν αὐτῶν δηλουσῶν, ἀλλὰ τὰ ἐαυτῶν πάθη,
καθάπερ ἐκ τῶν τρόπων τῆς ἐποχῆς^{δ)} ἐπελογισάμενη; ὥσπερ 75
γὰρ ὁ ἀγνοῶν μὲν Σωκράτην εἰκόνα δὲ τοῦτον θεωρῶν οὐκ
οἶδεν εἰ ὅμοιά ἐστὶν ἡ εἰκὼν τῷ Σωκράτει, οὕτω καὶ ἡ διάνοια
τὰ μὲν πάθη τῶν αἰσθήσεων ἐποπτεύουσα^{ε)} τὰ δὲ ἐκτὸς μὴ

principatus mentis: quum autem principatus mentis non comprehendatur, ut
ostendimus, ne eius quidem passionem comprehendemus. 72. deinde etiam si
concedamus comprehendere phantasiam, non possunt tamen per eam res iudi-
cari. non enim per se ipsam applicat se ad externa et imagines concipit, ut
aiunt, sed per sensus. at vero sensus externa quidem subiecta non compre-
hendunt, sed solas forte suas passiones: ergo etiam phantasia tantum ad pas-
sionem sensus referetur, quae differt ab externo subiecto; non enim idem
est mel cum eo quod dulcedinem ex illo percipio, et absinthium cum eo
quod amarorem, sed differt. 73. si autem differt passio ab externo subie-
cto, phantasia erit non externi subiecti, sed alicuius alius diversi ab ipso.
si igitur secundum hanc indicet intellectus, prave iudicabit et non secundum
id quod sensibus subiicitur, quocirca dicere externa iudicari secundum
phantasiam absurdum fuerit. 74. sed ne hoc quidem dici potest animum
comprehendere per sensiles passiones externa subiecta, propterea quod simi-
les sint passiones sensuum externis subiectis. unde enim sciet intellectus
an similes sint passiones sensuum iis quae sensu percipiuntur, quum neque
ipse cum externis quicquam commercii habeat, nec sensus ipsimet naturam
eorum illi declarent sed suas passiones, sicut ex modis epoches ratiocinatus
sum? 75. quemadmodum enim qui ignorat quidem Socratem, sed eius ima-
ginem conspexit, nescit an similis sit imago Socrati, sic et intellectus passio-

α) ὥς ἐδεξάμεν] supra sect. 57 seq.

β) μόνον δὲ εἰ ἄρα τὰ ἐαυτῶν πάθη] hoc dixerat sect. 49 huius libri
τὰς αἰσθήσεις κενωπαθεῖν. illud εἰ ἄρα Sceptici est ab dogmatica asse-
vatione abhorrentis.

γ) μήτε τῶν αἰσθήσεων αὐτῶν] αὐτῶν addidi ex mss.

δ) ἐκ τῶν τρόπων τῆς ἐποχῆς] lib. 1 sect. 100 seq.

ε) ἐποπτεύουσα] ita reposui ex mss pro ὑποπτεύουσα quod erat in

θεωροῦσα, οὐδὲ εἰ ὁμοιά ἐστι τὰ τῶν αἰσθήσεων πάθη τοῖς ἐκτὸς ὑποκειμένοις, εἴσεται^{α)}. οὐδὲ καθ' ὁμοίωσιν ἄρα δυνήσεται ταῦτα κρίνειν κατὰ τὴν φαντασίαν. ἀλλὰ δῶμεν κατὰ συγ-
P 84 γῶρησιν πρὸς τὸ ἐπινοεῖσθαι τὴν φαντασίαν καὶ καταλαμβάνε-
 σθαι ἔτι καὶ ἐπιδεκτικὴν εἶναι τοῦ κρίνεσθαι^{α)} κατ' αὐτὴν τὰ πράγματα (καίτοι τοῦ λόγου πᾶν τὸ ἐναντίον ὑπομνήσαντος), οὐκοῦν ἦτοι πάση φαντασίᾳ πιστεύομεν, καθ' ἣν ἔλεγε πάσας τὰς φαντασίας ἀπίστους εἶναι, καὶ περιτραπήσεται ὁ λόγος^{β)} εἰς τὸ μὴ εἶναι πάσας τὰς φαντασίας, ὥστε καὶ κατ' αὐτὰς κρίνε-
 τισθαι δύνασθαι τὰ πράγματα· εἰ δέ τισι, πῶς ἐπικρινούμεν ὅτι ταῖς δὲ αὐταῖς φαντασίαις πιστεύειν προσήκει, ταῖς δὲ ἀπι-
 στεῖν; εἰ μὲν γὰρ ἄνευ φαντασίας, δώσουσιν ὅτι παρέλκει ἡ φαντασία πρὸς τὸ κρίνειν, εἴ γε χωρὶς αὐτῆς κρίνεσθαι δύνα-
 σθαι τὰ πράγματά τινα λέξουσιν· εἰ δὲ μετὰ φαντασίας δείξει, πῶς λήφονται τὴν φαντασίαν, ἣν παραλαμβάνουσιν πρὸς τὴν τῶν
78 ἄλλων φαντασιῶν κρίσιν; ἢ πάλιν αὐτοῖς ἄλλης φαντασίας δεῖ-
 ναι πρὸς τὴν κρίσιν τῶν ἄλλων φαντασιῶν, καὶ εἰς τὴν ἐκείνης κρίσιν ἄλλης καὶ εἰς ἄπειρον. ἀδύνατον δὲ ἄπειρα ἐπικρίναι· ἀδύνατον ἄρα εὐρεῖν ποίας μὲν φαντασίας ὡς κριτηρίοις δεῖ
 χρῆσθαι, ποίας δὲ οὐδαμῶς. ἐπεὶ οὖν, κἂν δῶμεν ὅτι κατὰ τὰς φαντασίας δεῖ κρίνειν τὰ πράγματα ἐκατέρωθεν περιτρέπε-
 ται ὁ λόγος καὶ ἐκ τοῦ πᾶσι πιστεύειν, καὶ ἐκ τοῦ τισὶ μὲν πι-
 στεύειν ὡς κριτηρίοις, τισὶ δὲ ἀπιστεῖν, συνάγεται τὸ μὴ δεῖν τὰς φαντασίας πρὸς τὴν κρίσιν τῶν πραγμάτων ὡς κριτήρια

ne s quidem sensuum subaspectans externa autem non intuens ne hoc quidem sciet an passiones, sensuum externis subiectis similes sint. ergo ne per assimilationem quidem poterit haec indicare secundum phantasiam. 76. sed tamen demus per concessionem non solum imaginari nos posse phantasiam et comprehendere, sed etiam capacem ferendi de rebus iudicii esse (quamvis nostra disputatio omnino contrarium docuerit) consequetur, aut omni phantasiae fidem habendam esse, atque adeo etiam illi, secundum quam aliquis omnes phantasias fide indignas esse affirmabit, et eo retorquetur oratio, ut non omnes phantasias ita fidem mereri dicantur ut etiam secundum eas indicari res possint. 77. at si aliquibus duntaxat phantasias credendum esse dicamus, quomodo diiudicabimus his quidem phantasias esse fidem adhibendam illis autem minime? si enim absque phantasia iudicaverint, phantasiam ad iudicium de rebus ferendum supervacaneam esse concedent, siquidem sine ea posse res aliquas indicari dicent; sin cum phantasia indicare res oportebit, quomodo illam phantasiam sibi sumunt, quam ad aliarum phantasiarum diiudicationem accipiunt? 78. aut rursus ipsis alia phantasia ad diiudicationem aliarum phantasiarum opus erit, et ad illius diiudicationem alia, et ita in infinitum. nullo modo autem infinita diiudicari possunt. nullo modo igitur licet invenire quibus phantasias ut criteriis oporteat uti, quibus minime. quandoquidem igitur, etiamsi concedamus secundum phantasias res esse indicandas, utrinque retorquetur oratio et ex eo quod omnibus credendum sit, et ex eo quod quibusdam tantummodo, quibusdam nequaquam: hinc colligitur non debere phantasias ad di-

editis, et HStephanus quoque in codice suo repererat, vertit enim sub-
 aspectans.

^{α)} εἴσεται] ita mss V et Savil. et HSteph. pro quo in editis: πῶθεν γὰρ εἴσεται ἡ διάνοια παρ' αὐτῶν quod ex superioribus repetitum videtur.
P 84 ^{α)} τοῦ κρίνεσθαι] ita rectius mss pro τοῦτου.
^{β)} περιτραπήσεται ὁ λόγος] confer lib. 1 contra Logicos sect. 389 seq.

παραλαμβάνειν. ταῦτα μὲν ἀρκεῖ νῦν εἰπεῖν ὡς ἐν ὑποτυπώσει^{γ)} 79 καὶ πρὸς τὸ κριτήριο, καθ' ὃ κρίνεσθαι τὰ πράγματα ἔλεγετο. εἰδέναι δὲ χρὴ ὅτι οὐ πρόκειται ἡμῖν ἀποφῆνασθαι^{δ)}, ὅτι ἀνύπαρκτόν ἐστι τὸ κριτήριο τὸ τῆς ἀληθείας (τοῦτο γὰρ δογματικόν), ἀλλ' ἐπεὶ οἱ δογματικοὶ πιθανῶς δοκοῦσι κατεσκευακέναι ὅτι ἐστὶ τι κριτήριο ἀληθείας, ἡμεῖς αὐτοῖς πιθανοὺς δοκοῦντας εἶναι λόγους ἀντεθήκαμεν, οὔτε ὅτι ἀληθεῖς εἰσι διαβεβαιούμενοι οὔτε ὅτι πιθανώτεροι τῶν ἐναντίων, ἀλλὰ διὰ τὴν φαινομένην ἴσῃν πιθανότητα τούτων τε τῶν λόγων καὶ τῶν παρὰ τοῖς Δογματι-
 κοῖς κειμένων τὴν ἐποχὴν συνάγοντες.

ΚΕΦ. η'.

Περὶ ἀληθοῦς καὶ ἀληθείας.

Εἰ μέντοι καὶ δοῦμεν καθ' ἰπόθεσιν εἶναι τι τῆς ἀληθείας 80 κριτήριο, ἄχρηστον εὐρίσκεται καὶ μάταιον, ἐὰν ὑπομνήσωμεν **P 85** ὅτι ὅσον ἐπὶ τοῖς λεγομένοις ὑπὸ τῶν Δογματικῶν ἀνύπαρκτος μὲν ἐστὶν ἡ ἀλήθεια, ἀνυπόστατον δὲ τὸ ἀληθές. ὑπομνή-
 σκομεν δὲ οὕτως. λέγεται διαφέρειν τῆς ἀληθείας τὸ ἀληθές^{ε)} 81 τριχῶς, οὐσία συστάσει δυνάμει· οὐσία μὲν, ἐπεὶ τὸ μὲν ἀλη-
 θές ἀσώματόν^{ς)} ἐστὶν, ἀξίωμα γὰρ ἐστὶ καὶ λεκτόν, ἡ δὲ ἀλή-

indicationem rerum tamquam criteria accipi. 79. haec ut in brevi institutione disputasse sat erit etiam adversus criterium, secundum quod res iudicari dicebantur. sciendum est autem nobis non propositum esse ostendere nullum esse veritatis criterium (hoc enim dogmaticum est), sed quoniam Dogmatici probabiliter videntur astruxisse esse aliquod veritatis criterium, nos eis rationes quae probabiles videntur opposuimus; non tamen eas esse veras nec contrariis probabiliores affirmamus, sed propter probabilitatem, quam videntur habere parem et hae rationes et illae quae a Dogmaticis positae sunt, assensum retinendum esse colligimus.

CAP. VIII.

De vero et veritate.

80. Quodsi etiam per suppositionem concedamus aliquod esse veritatis criterium, inutile comperitur esse et vanum si doceamus ex iis quae a Dogmaticis dicuntur non existere veritatem nec posse subsistere verum. sic autem hoc docemus. 81. dicitur differre verum a veritate trifariam, substantia constitutione potentia; substantia quidem, quia verum incorporeum est, siquidem pronuntiatum est et dictum, at veritas corpus; est enim sci-

^{γ)} ὡς ἐν ὑποτυπώσει] breviter et in compendio. vide ad lib. 1 sub init.

^{δ)} οὐ πρόκειται ἡμῖν ἀποφῆνασθαι] hoc iterum inculcat infra sect. 103 et lib. 1 adversus Logicos sect. 443 et lib. 2.

^{ε)} τῆς ἀληθείας τὸ ἀληθές] est haec Stoicorum distinctio subtilius ut **P 85** solent ab aliis disputata, de qua locus dicendi plura ad lib. 1 adversus Logicos et lib. 2.

^{ς)} ἀσώματον] Stoici λεκτόν et ἀξίωμα negabant esse corpora, ut patet ex lib. 1 contra Grammaticos sect. 28, 155 et lib. 2 contra Logicos. Seneca epist. 117 dico: Cato ambulat. non corpus quidem est quod nunc loquor, sed enuntiativum quiddam de corpore, quod alii effatum vocant, alii enuntiatum, alii edictum. infra lib. 3 sect. 52 εἰ μὲν γὰρ λεκτόν ἐστὶν ὁ λόγος καὶ ἀσώματος, ὡς οἱ Στωικοὶ φασιν. per ἀξίωμα intelligebant pronuntiatum enuntiationem propositionem. λεκτόν latius il-

θεῖα σώμα⁹⁾. ἐστὶ γὰρ ἐπιστήμη πάντων ἀληθῶν^{h)} ἀποφαν-
τική· ἡ δὲ ἐπιστήμη πως^{*)} ἔχον ἡγεμονικόνⁱ⁾, ὥσπερ καὶ ἡ πως
ἔχουσα χεῖρ, πυγμή, τὸ δὲ ἡγεμονικὸν σώμα^{k)}. ἐστὶ γὰρ κατ'
82 αὐτοὺς πνεῦμα. συστάσει δέ, ἐπεὶ μὲν τὸ ἀληθές ἀπλοῦν τί
ἐστίν, οἷον ἐγὼ διαλέγομαι, ἡ δὲ ἀλήθεια ἀπὸ πολλῶν ἀληθῶν
83 γνώσεως συνίσταται. δυνάμει δέ, ἐπεὶ ἡ μὲν ἀλήθεια ἐπιστήμης
ἔχεται, τὸ δὲ ἀληθές οὐ πάντως. διόπερ τὴν μὲν ἀλήθειαν ἐν
μύθῳ σπουδαίω^{l)} φασὶν εἶναι, τὸ δὲ ἀληθές καὶ ἐν φαίλῳ.
84 ἐνδέχεται γὰρ τὸν φαῦλον ἀληθές τι εἰπεῖν. ταῦτα μὲν οἱ δο-
γματικοί· ἡμεῖς δὲ πάλιν τῆς κατὰ τὴν συγγραφὴν προαιρέ-

etia omnium verorum pronuntiatiua. scientia autem est principatus mentis
certo quodam modo se habens, quemadmodum certus quidam manus habitus
est pugnis, at principatus mentis est corpus; est enim secundum eos spi-
rituum. 82. constitutione autem dicitur verum a veritate differre, eo
quod verum quidem simplex sit quiddam, ut ego dispuo, veritas autem ex
multorum verorum cognitione constet. 83. potentia vero quoniam veritati
quidem scientia adhaeret, at vero non necessario. unde sit ut veritatem
quidem in solo sapiente dicant esse, verum autem etiam in stulto; contin-
gere enim potest ut stultus veri aliquid dicat. 84. et haec quidem Dogma-
tici. nos autem vicissim instituti operis rationem habentes ad solum verum

his patebat. hinc infra sect. 104 ἀξίωμα definitur quod sit λεκτόν, ubi
dicta si placet vide. ambigue itaque λεκτόν ab interprete Laërtii 7 63
redditur effatum, nam omne quidem effatum est λεκτόν secundum Stoi-
cos, sed non vicissim, nam ut idem Laërtius eodem loco et Suidas in
κατηγόρημα notat, κατηγορήματα etiam sunt λεκτά, hoc est, habent ali-
quam significationem, ut equus Socrates albor. Rasarius Ammonii inter-
pres λεκτόν vertit dictile, HStephanus dicibile, vel in dicto seu dictione
consistens, vel etiam quod in verbo consistit. his omnibus dictum prae-
tuli, ut usitatius et Graeco vocabulo congruentius. quemadmodum autem
λεκτόν et ἀξίωμα incorporeum Stoicis, ita φωνή corpus, ut notarunt viri
docti ad Laërtium 7 55 ex Gellii 5 15 Eustathio ad Iliad. β v. 490
aliisque.

g) ἀλήθεια σώμα] Stoicis sapientia virtutes vitia artes memoria
phantasia affectus appetitiones assensiones (et nescio quid non) inter
corpora referebantur ut iam pridem notarunt viri docti ad Laërtium 7
55 et Lipsius in Physiologia Stoica lib. 2 diss. 4. non mirum itaque veri-
tatem etiam pro corpore habitam esse ob causas quas mox offert Sex-
tus, et quibus licet addere, quod veritas tamquam res vera efficere ali-
quid et movere hominum animos potest. in hanc sententiam Seneca
epist. 117 placet nostris, quod bonum est, esse corpus: quia quod bo-
num est, facit: quicquid facit corpus est.

h) πάντων ἀληθῶν] infra sect. 84 ἡ ἀλήθεια σύστημα τῆς τῶν ἀλη-
θῶν γνώσεως εἶναι λεγομένη.

[*)] legebatur πῶς hic et infra.]

i) ἡ δὲ ἐπιστήμη πως ἔχον ἡγεμονικόν] sic Seneca epist. 113 virtus
nihil est aliud quam animus quodammodo se habens.

k) τὸ δὲ ἡγεμονικόν σώμα] supra sect. 70 Tertullianus de anima
cap. 7, ubi ostendit Zenonem Citium, etsi animum spiritum consitum
definit, tamen cum Cleantho ac Chrysippo habere pro corpore.

l) τὴν μὲν ἀλήθειαν ἐν μύθῳ σπουδαίῳ] per σπουδαίον hoc loco ut
saep̄ alias v. g. apud Laërtium 7 117, 119 etc. intelligendus est Stoi-
corum ille sapiens, quem solum aiebant esse divitem amicum regem
solum etiam non opinari neque falso assentiri, de quo multa Lipsius
3 8 manuduct. et noster infra lib. 1 contra Logicos sect. 423, 432.
apud Laërtium 7 83 legas scitum Stoicorum, διαλεκτικὸν αἰεὶ εἶναι τὸν
σοφόν.

σιως^{m)} στοχαζόμενοι πρὸς μόνον τὸ ἀληθές τῶν τοῖς λόγους
ποιησόμεθα. ἐπεὶ συμπεριγράφεταιⁿ⁾ τούτῳ καὶ ἡ ἀλήθεια,
σύστημα τῆς τῶν ἀληθῶν γνώσεως εἶναι λεγομένη. πάλιν δὲ
ἐπεὶ τῶν λόγων οἱ μὲν εἰσι καθολικώτεροι, δι' ὧν αὐτὴν τὴν
ὑπόστασιν τοῦ ἀληθοῦς κινούμεν, οἱ δὲ εἰδικοί, δι' ὧν δείκνυ-
μεν ὅτι οὐκ ἐστὶν ἐν φωνῇ τὸ ἀληθές ἢ ἐν λεκτῷ ἢ ἐν τῇ κι-
νήσει τῆς διανοίας^{o)}, τοὺς καθολικωτέρους ἐκθέσθαι μόνους ὡς
πρὸς τὸ παρὸν ἀρκεῖν ἡγούμεθα. ὥσπερ γὰρ τείχους θεμελίω P 86
κατενεχθέντι καὶ τὰ ὑπερκείμενα πάντα συγκαταφέρεται^{p)}, οὕτω
τῇ τοῦ ἀληθοῦς ὑποστάσει διατρεπομένη καὶ αἱ κατὰ μέρος
Δογματικῶν εὐρεσιλογίαι^{q)} συμπεριγράφονται.

ΚΕΦ. 9'.

Εἰ ἐστὶ τι φύσει ἀληθές.

Διαφωνίας τοίνυν οὔσης περὶ τοῦ ἀληθοῦς παρὰ τοῖς Δογμα-85
τικοῖς, ἐπεὶ τινες μὲν φασὶν εἶναι τι ἀληθές, τινὲς δὲ μηδὲν εἶ-
ναι^{r)} ἀληθές, οὐκ ἐνδέχεται τὴν διαφωνίαν ἐπικρίναι. ἐπειδὴ ὁ
λέγων εἶναι τι ἀληθές οὔτε ἄνευ ἀποδείξεως τοῦτο λέγων πιστευ-
θήσεται διὰ τὴν διαφωνίαν, ἢν τε καὶ ἀπόδειξιν βούληται φέ-

orationem dirigemus, quia hoc includitur etiam veritas, quae accumulatio
cognitionis verorum esse dicitur. rursus autem quia rationum aliae sunt
generaliores, quibus ipsam subsistentiam veri attentamus, aliae speciales,
quibus ostendimus ipsum verum non esse in voce aut in dicto aut in no-
tione intellectus: generaliores exponere in praesentia satis esse putamus.
quemadmodum enim quum muri fundamentum ruinam dedit, omnia etiam
superimposita corruunt, sic veri subsistentia sublata etiam particularia
Dogmaticorum commenta una excluduntur.

CAP. IX.

An aliquid sit natura verum.

85. Quum igitur controversia sit de vero inter Dogmaticos, quoniam
nonnulli quidem aliquid verum esse dicunt nonnulli autem nihil esse verum,
fieri non potest ut diiudicetur controversia, quoniam qui dicit esse aliquid
verum, si absque demonstratione hoc dicat, fidem non obtinebit propter
controversiam; sin demonstrationem asserre velit, si falsam hanc esse fas-

m) τῆς κατὰ τὴν συγγραφὴν προαιρέσεως] brevitatis studium intellige,
quod in hoc opere sibi Sextus proposuit.

n) συμπεριγράφεται] de hoc vocabulo, quod mox hac ipsa sectione
repetit, dixi supra lib. 1 sect. 14.

o) οὐκ ἐν φωνῇ ἢ ἐν λεκτῷ ἢ ἐν τῇ κινήσει διανοίας] quemadmodum
Ammonius in librum philosophi περὶ ἐρμηνείας p. 7 ait λεκτόν esse μέ-
σον νοήματος καὶ πράγματος, ita noster hoc loco illud medium facit
inter vocem et cogitationem.

p) τὰ ὑπερκείμενα πάντα συγκαταφέρεται] ita reposui ex mss pro P 86
ὑποκείμενα. Salmasius ex ingenio legebat ἐπικείμενα.

q) εὐρεσιλογίαι] etiam hoc rectum puto licet ms Savil. εὐρεσιλογίαι,
atque εὐρεσιλογούντες [ubi est εὐρεσιλογ.] 1 Pyrrhon. sect. 63 et εὐρεσι-
λογεῖν lib. contra Ethicos sect. 7 [ubi itidem est εὐρεσιλ.], ubi dicta, si
placet vide. δογματικὴ εὐρεσιλογία supra sect. 9 huius libri.

r) μηδὲν εἶναι] ita mss pro μὴ et mox βούληται φέρειν, pro βούλε-
ται. pro διαφωνίαν V quandoque διαφωνείαν, porro ad argumentum
ipsum illustrandum conferendus liber 2 adversus Logicos.

ρειν, ἢν μὲν ψευδῇ ταύτην εἶναι συνομολογήσῃ, ἄπιστος ἔσται· ἀληθῇ δὲ ἀπόδειξιν εἶναι λέγων εἰς τὸν διάλληλόν τε ἐμπίπτει λόγον, καὶ ἀπόδειξιν αὐτηθήσεται ἀληθῇ αὐτὴν ὑπάρχειν καὶ ἐκείνης ἄλλην; καὶ μέχρις ἀπείρου⁸⁶). ἀδύνατον δὲ ἄπειρα ἀποδείξαι· ἀδύνατον ἄρα γινῶναι καὶ ὅτι ἐστὶ τι ἀληθές. καὶ μὴν τὸ τί, ὅπερ φασὶν εἶναι πάντων γενικώτατον, ἥτοι ἀληθές ἢ ψεῦδος ἔστιν, ἢ οὔτε ἀληθές οὔτε ψεῦδος, ἢ καὶ ψεῦδος καὶ ἀληθές. εἰ μὲν οὖν ψεῦδος αὐτὸ εἶναι φήσουσιν, ὁμολογήσουσιν ὅτι ἐστὶ πάντα ψευδῇ· ὥσπερ γὰρ ἐπεὶ τι ζῶν ἐμψυχόν ἐστι, καὶ πάντα τὰ ζῶα τὰ κατὰ μέρος ἐμψυχὰ ἐστίν, οὕτως εἰ τὸ γενικώτατον πάντων τὸ τί ψεῦδος ἔστι, καὶ πάντα τὰ κατὰ μέρος ἔσται ψευδῇ καὶ οὐδὲν ἀληθές· ὃ συνεισάγεται τὸ μηδὲν εἶναι ψευδές. καὶ γὰρ αὐτὸ τὸ πάντα ἐστὶ ψευδῇ, καὶ τὸ ἐστὶ τι ψεῦδος, τῶν πάντων καθεστώς ψεῦδος ἔσται, εἰ δὲ ἀληθές ἐστὶ τὸ τί, πάντα ἔσται ἀληθῇ· ὃ συνεισάγεται πάλιν τὸ μηδὲν εἶναι ἀληθές, εἴ γε καὶ αὐτὸ τοῦτο (τὸ ὑπάρχον) λέγω δὲ τὸ μηδὲν εἶναι ἀληθές, ἀληθές ἐστίν. εἰ δὲ καὶ ψεῦδος ἔστι καὶ ἀληθές τὸ τί, ἕκαστον τῶν κατὰ μέρος καὶ ψεῦδος ἔσται καὶ ἀληθές· ἔξ οὗ συνεισάγεται τὸ μηδὲν φύσει ἀληθές εἶναι· τὸ γὰρ φύσιν ἔχον τοιαύτην ὥστε εἶναι ἀληθές πάντως οὐκ ἂν εἴη ψευδές· εἰ δ' οὔτε ψευδές ἐστίν οὔτε ἀληθές τὸ τί, ὁμολογεῖται ὅτι καὶ πάντα τὰ ἐπὶ μέρους μῆτε ψευδῇ μῆτε ἀληθῇ εἶναι λε-
P 87 γόμενα, οὐκ ἔσται ἀληθῇ. καὶ διὰ ταῦτα μὲν οὖν ἀδύνατον ἡμῖν
88 ἔσται εἰ ἔστιν ἀληθές. πρὸς τούτοις ἥτοι φαινόμενά ἐστι μόνον τὰ ἀληθῇ ἢ ἀδύνατον μόνον, ἢ τῶν ἀληθῶν τὰ μὲν ἀδύνατον

sus fuerit, fides ei non habebitur. at si demonstrationem esse veram dicat, in vitiosum modum probandi mutuo unum per alterum incidit. et demonstratio ab eo postulabitur qua demonstret veram illam esse, et huius quoque alia, ut ita usque in infinitum: nullo modo autem infinita demonstrari possunt; nullo modo itaque cognosci potest esse aliquid verum. 86. quia etiam ipsum aliquid, quod omnium generalissimum esse dicunt, aut verum aut falsum est, aut neque verum neque falsum, aut verum simul et falsum. si ergo falsum ipsum esse dicunt, falsa esse omnia fatebuntur. quemadmodum enim quia aliquid quod est animal animatum est, particulariter quoque omnia animalia animata sunt, eodem modo si generalissimum omnium "aliquid" falsum est, omnia quoque particularia erunt falsa et nihil verum. ex quo etiam concluditur nihil esse falsum. nam haec propositio "omnia sunt falsa" et haec "est aliquid falsum" quum sub appellatione omnium constituitur, erit falsa. 87. quodsi verum sit aliquid, vera erunt omnia; ex quo infertur rursus nihil esse verum, si quidem et istud ipsum, nimirum nihil esse verum, quod et ipsum est aliquid, sit verum. at si et verum et falsum est "aliquid", unumquodque particularium et falsum erit et verum; ex quo infertur nihil natura verum esse. nam quod naturam talem habet ut verum sit, nullo modo possit esse falsum. at si nec falsum nec verum est aliquid, pro confesso est omnia particularia, quae neque falsa neque vera esse dicuntur, vera nequaquam futura. quare et propter haec obscurum nobis erit an sit verum. 88. insuper vero aut ea solum quae evidentia sunt, sunt vera, aut ea solum quae obscura sunt, aut verorum alia obscura sunt

8) μέχρις ἀπείρου] ms Savil. μέχρις ἀπείρου. idem argumentum lib. 2 contra Logicos. quod deinde ait, τὸ τί, aliquid esse omnium generalissimum, hoc recurrit infra sect. 223. etiam cavillationem illam si omnia falsa sint, inde sequi omnia esse vera, repetit iterum infra sect. 188.

τὰ δὲ φαινόμενα· οὐδὲν δὲ τούτων ἐστὶν ἀληθές, ὥς δειξόμεν, οὐδὲν ἄρα ἐστὶν ἀληθές. εἰ μὲν οὖν φαινόμενα μόνον ἐστὶ τὰ ἀληθῇ, ἥτοι πάντα τὰ φαινόμενα λέξουσιν εἶναι ἀληθῇ ἢ τίνα· καὶ εἰ μὲν πάντα, περιτρέπεται ὁ λόγος — φαίνεται γὰρ τισι⁸⁹ τὸ μηδὲν εἶναι ἀληθές — εἰ δὲ τίνα, ἀνεπικρίτως μὲν οὐ δέοναί τις λέγειν ὅτι τάδε μὲν ἐστὶν ἀληθῇ τάδε δὲ ψευδῇ, κριτήριον δὲ χρώμενος ἥτοι φαινόμενον εἶναι λέξει τοῦτο τὸ κριτήριον ἢ ἀδύνατον. καὶ ἀδύνατον μὲν οὐδαμῶς· μόνον γὰρ ἐπὶ οὐκ εἶναι τὸν ἀληθῇ τὰ φαινόμενα· εἰ δὲ φαινόμενον, ἐπεὶ ζητεῖται⁹⁰ τίνα μὲν φαινόμενά ἐστὶν ἀληθῇ τίνα δὲ ψευδῇ, καὶ τὸ λαμβανόμενον φαινόμενον πρὸς τὴν κρίσιν τῶν φαινομένων πάλιν ἑτέρου δεῖσεται κριτηρίου φαινομένου, κακείνο ἄλλον, καὶ μέχρις ἀπείρου. ἀδύνατον δὲ ἄπειρα ἐπικρίνειν· ἀδύνατον ἄρα καταλαβεῖν αἱ φαινόμενά ἐστι μόνον τὰ ἀληθῇ. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ λέγων τὰ ἀδύνατον μόνον εἶναι ἀληθῇ, πάντα μὲν οὐ λέξει εἶναι ἀληθῇ· οὐ γὰρ καὶ τὸ ἀρκίως εἶναι τοὺς ἀστέρας⁹¹ ἀληθές εἶναι λέξει ἢ τὸ περιττοῖς τοῦτοις ὑπάρχον· εἰ δὲ τίνα, τίνα κρινόμεν ὅτι τάδε μὲν τὰ ἀδύνατον ἐστὶν ἀληθῇ τάδε δὲ ψευδῇ; φαινόμενον μὲν γὰρ οὐδαμῶς· εἰ δὲ ἀδύνατον ἐπιζητούμεν τίνα τῶν ἀδύνατον ἐστὶν ἀληθῇ καὶ τίνα ψευδῇ, δεῖσεται καὶ τοῦτο τὸ ἀδύνατον ἑτέρου τοῦ ἐπικρινόμενου αὐτό, κακείνο ἄλλον καὶ μέχρις ἀπείρου. διόπερ οὐδὲ ἀδύνατον μόνον ἐστὶ τὰ ἀληθῇ. λείπεται λέγειν ὅτι τῶν ἀληθῶν τὰ μὲν ἐστὶ 91 φαινόμενα τὰ δὲ ἀδύνατον· ἐστὶ δὲ καὶ τοῦτο ἀτοπὸν. ἥτοι γὰρ

alia sunt evidentia. at nihil horum verum est, ut demonstrabimus; nihil igitur est verum. nam si evidentia solum sint vera, vel omnia evidentia dicent esse vera vel aliqua. et si quidem omnia, retorquetur oratio (quibusdam enim evidens videtur nihil esse verum); sin aliqua, absque diiudicatione quidem nemo dicere potest, haec esse vera illa autem falsa; at indicatorio utens aut evidens esse dicet hoc indicatorium aut obscurum. et obscurum quidem nequaquam dixerit; sola enim evidentia nunc supponuntur esse vera. 89. sin autem evidens dicat esse, quoniam quae evidentia sint vera quae item falsa ambigitur, etiam illud evidens quod ad diiudicationem evidentium sumetur rursus alio indicatorio evidente egebit, et illud alio, et ita usque in infinitum. atqui nullo modo possunt infinita diiudicari; nullo modo igitur etiam potest an vera sint evidentia solum comprehendi. 90. itidem qui obscura sola esse vera dicit, omnia quidem esse vera non dixerit; non enim etiam parem esse stellarum numerum verum esse dicet aut impari; sin autem dicet aliqua, unde haec quidem obscura esse vera illa autem falsa diiudicabimus? aliquo enim evidente nequaquam diiudicetur, at si per obscurum investigemus quae ex incertis sint vera et quae falsa, nimirum indigebit et hoc obscurum alio obscuro quod diiudicet ipsum et illud alio, et ita usque in infinitum. quamobrem neque obscura solum sunt vera. 91. huc ergo redigimur, ut vera partim evidentia partim obscura esse dicamus, sed hoc quoque absurdum est. nam aut omnia et evidentia et ob-

8) φαίνεται γὰρ τισι] ut Gorgiae de quo supra sect. 59 et Xenodi de P 87 quo 2 contra Logicos sect. 399. caeterum pro γὰρ τισι quod sensu postulante et mss inestibus rescripti, editi habebant γὰρ φησι.

9) ἐπεὶ ζητεῖται] ita recte mss pro ἐπιζητεῖται.

91) τὸ ἀρκίως εἶναι τοὺς ἀστέρας] infra sect. 97 lib. 2 contra Logicos. Cicero Lucullo: qui omnia sic incerta dicunt, ut stellarum numerus par an impar sit nesciatur, quasi desperatos aliquos relinquamus.

πάντα τὰ τε φαινόμενα καὶ τὰ ἀδήλα ἐστὶν ἀληθῆ, ἢ τινὰ φαι-
νόμενα καὶ τινὰ ἀδήλα. εἰ μὲν οὖν πάντα, πάλιν περιτραπήσε-
ται ὁ λόγος^{γ)} ἀληθοῦς εἶναι δεδομένου καὶ τοῦ μηδὲν εἶναι ἀλη-
θές. λεχθήσεται δὲ ἀληθές καὶ τὸ ἀρίστους εἶναι τοὺς ἀστέρας
92 καὶ τὸ περιττοὺς τοὺς τοῦτους ὑπάρχειν. εἰ δὲ τινὰ τῶν φαινόμενων
καὶ τινὰ τῶν ἀδήλων ἐστὶν ἀληθῆ, πῶς ἐπικρινόμεν ὅτι τῶν
φαινόμενων τὰδε μὲν ἐστὶν ἀληθῆ, τὰδε δὲ ψευδῆ; εἰ μὲν διὰ
φαινομένου, εἰς ἄπειρον ἐκβάλλεται ὁ λόγος· εἰ δὲ δι' ἀδήλου,
P 88 ἐπὶ καὶ τὰ ἀδήλα δεῖται κρίσεως, πάλιν τοῦτο ἀδήλον διὰ τίνος
κριθήσεται· εἰ μὲν διὰ φαινομένου, ὁ διάλληλος εὐρίσκεται τρό-
93 πος, εἰ δὲ δι' ἀδήλου, ὁ εἰς ἄπειρον ἐκβάλλων. ὁμοίως δὲ καὶ
περὶ τῶν ἀδήλων λεκτέον· ὁ μὲν γὰρ ἀδήλου τινὲ κρίνειν αὐτὰ
ἐπιχειρῶν εἰς ἄπειρον ἐκβάλλεται, ὁ δὲ φαινόμενον ἢ αἰ φαι-
νόμενον προσλαμβάνων εἰς ἄπειρον, ἢ ἐπὶ ἀδήλων μεταβαίνων
εἰς τὸν διάλληλον. ψεύδος ἄρα ἐστὶ τὸ λέγειν, τῶν ἀληθῶν τὰ
94 μὲν εἶναι φαινόμενα τὰ δὲ ἀδήλα. εἰ οὖν μήτε τὰ φαινόμενά
ἐστὶν ἀληθῆ μήτε τὰ ἀδήλα μόνᾳ μήτε τινὰ μὲν φαινόμενα τινὰ
δὲ ἀδήλα, οὐδὲν ἐστὶν ἀληθές. εἰ δὲ μηδὲν ἐστὶν ἀληθές, τὸ
δὲ κριτήριον δοκεῖ πρὸς τὴν κρίσιν τοῦ ἀληθοῦς χρησιμεύειν,
ἄχρηστον καὶ μάταιόν ἐστι τὸ κριτήριον, πᾶν δᾶμεν αὐτὸ κατὰ
συγχώρησιν ἔχειν τινὰ ὑπόστασιν. καὶ εἴ γε ἐφεκτέον περὶ τοῦ
εἰ ἐστὶν τὸ ἀληθές, ἀκόλουθόν ἐστι τοὺς λέγοντας ὡς διαλεκτικῇ
ἐστὶν ἐπιστήμη ψευδῶν καὶ ἀληθῶν^{δ)} καὶ οὐδετέρων προπετεύ-
95 εσθαι. ἀπόρον δὲ τοῦ κριτηρίου τῆς ἀληθείας φανέντος, οὔτε
περὶ τῶν ἐναργῶν εἶναι δοκούντων (ὅσον ἐπὶ τοῖς λεγομένοις ὑπὲρ

scuta sunt vera, aut quaedam ex evidentibus et quaedam ex obscuris. si
igitur omnia, rursus retorquetur oratio, quum verum etiam hoc esse con-
cedatur, nihil esse verum. dicetur autem verum etiam hoc, nimirum parem
esse stellarum numerum, et illud quoque esse imparem illarum numerum.
92. at si aliqua eorum quas evidentia videntur et aliqua obscurorum vera
sunt, qui diiudicabimus ex evidentibus haec quidem esse vera, illa autem
falsa? si quidem per evidens id velimus facere, in infinitum protrahitur ora-
tio; si per obscurum, quoniam etiam obscurae res indicatione indigent,
rursus hoc obscurum, per quod indicabitur? si quidem per evidens, com-
peritur modus vitiosus probandi mutuo unum per alterum; si per obscu-
rum, modus ad infinitum compellens. 93. idem et de obscuris dicendum
est. nam qui aliquo obscuro indicare ipsa aggreditur, in infinitum extru-
ditur; at qui evidente, aut semper assumens id quod evidens videtur, ad
infinitum, aut ad obscurum transiens, ad vitiosum modum probandi mutuo
unum per alterum compellitur. falsum est ergo quod dicitur, verorum alia
esse evidentia alia obscura. 94. si igitur neque evidentia sola vera sunt
neque obscura sola, nec quaeriam ex evidentibus quaeriam ex obscuris,
nihil est verum. et si nihil est verum, criterium autem debet ad indicatio-
nem veri conducere, inutile et vanum est criterium, etiam si existere illud
per concessionem demus. quod si assensum retinere oportet de hoc, an sit
aliquid verum, inde colligitur eos qui dicunt dialecticam esse scientiam
falsorum et verorum et neutrorum temerarie loqui. 95. quum autem crite-
rium veritatis nullo modo posse inveniri patuerit, non amplius neque de

P 88 γ) περιτραπήσεται ὁ λόγος] simile argumentum supra sect. 86.
δ) ἐπιστήμη ψευδῶν καὶ ἀληθῶν] constat Stoicos ita definiisse diale-
cticam, infra sect. 247, et contra Ethicos. Laërtius I 42, Suidas in
Διαλεκτική.

τῶν Δογματικῶν) ἔτι ὅσον τέ ἐστι δυσχυρῆσθαι οὔτε περὶ τῶν
ἀδήλων. ἐπεὶ γὰρ ἀπὸ τῶν ἐναργῶν ταῦτα καταλαμβάνειν οἱ
Δογματικοὶ νομίζουσιν, ἐὰν ἐπὶ τῶν ἐναργῶν καλουμέ-
νων ἀνακαλώμεθα, πῶς ἂν περὶ τῶν ἀδήλων ἀποφαίνεσθαι
τολμήσαιμεν; ἐκ πολλοῦ δὲ τοῦ περιόντος καὶ πρὸς τὰ ἀδήλα 96
τῶν πραγμάτων ἰδίως ἐνστησόμεθα. καὶ ἐπειδὴ ταῦτα διὰ ση-
μείον τε καὶ ἀποδείξεως καταλαμβάνεσθαι καὶ κρυπτεσθαι δοκεῖ,
διὰ βραχέων ὑπομνήσομεν ὅτι καὶ περὶ τοῦ σημείου καὶ περὶ τῆς
ἀποδείξεως ἐπὶ τῶν προσήκει. ἀρξώμεθα δὲ ἀπὸ σημείου. καὶ
γὰρ ἡ ἀπόδειξις τῷ γένει σημείου^{α)} εἶναι δοκεῖ.

ΚΕΦ. ι.

Περὶ σημείου.

Τῶν πραγμάτων τῶν κατὰ τοὺς Δογματικῶν τὰ μὲν ἐστὶ 97
πρόδηλα τὰ δὲ ἀδήλα. καὶ τῶν ἀδήλων τὰ μὲν καθάπαξ ἀδήλα
τὰ δὲ πρὸς καιρὸν ἀδήλα τὰ δὲ φύσει ἀδήλα. καὶ πρόδηλα μὲν
εἶναι φασι τὰ ἐξ ἑαυτῶν εἰς γνῶσιν ἡμῶν ἐρχόμενα, ὅσον ἐστὶ
τὸ ἡμέραν εἶναι. καθάπαξ δὲ ἀδήλα, ἃ μὴ πέφυκεν εἰς τὴν
ἡμετέραν πίπτειν κατάληψιν, ὡς τὸ ἀρίστους εἶναι τοὺς ἀστέρας·
πρὸς καιρὸν δὲ ἀδήλα, ἅπερ τὴν φύσιν ἔχοντα ἐναργῆ παρὰ 98
τινας^{β)} ἐξωθεν περιστάσεις κατὰ καιρὸν ἡμῶν ἀδελεῖται, ὡς ἐμοὶ P 89
γὰρ ἡ τῶν Ἀθηναίων πόλις^{γ)}. φύσει δὲ ἀδήλα τὰ μὴ ἔχοντα
φύσιν ὑπὸ τὴν ἡμετέραν πίπτειν ἐνάργειαν, ὡς οἱ νοητοὶ πόροι^{δ)}.

ita quae manifesta esse secundum Dogmaticorum scita putantur neque de
obscuris quisquam asseveratione affirmare possit. quum enim ex manifestis
se haec comprehendere Dogmatici arbitrentur, si de iis quae manifesta vo-
cantur assensum cohibere cogamur, quomodo de obscuris pronuntiare au-
deamus? 96. ex plurimum abundanti tamen etiam rebus obscuris peculiari-
ter rationes nostras opponemus; et quoniam haec per signum et demonstra-
tionem comprehendere et firmare reddi videntur, de signo quoque et de de-
monstratione retinendum esse assensum docebimus. incipiamus autem a signo;
nam demonstratio videtur esse e generibus signorum.

CAP. X.

De signo.

97. Ex rebus igitur secundum Dogmaticos aliae sunt manifestae aliae
obscurae. et obscurarum aliae omnino aliae ad tempus aliae obscurae na-
tura. manifestas esse dicunt, quae ex se ipsis in notitiam nobis veniunt, qua-
lis est haec diem esse. prorsus autem obscuras, quarum natura non fert ut
sub nostram cadant comprehensionem, ut stellarum numerum esse parem.
98. ad tempus autem obscuras, quae quum alioqui naturam habeant eviden-
tem, tamen propter aliqua extrinsecus accidentia, ad tempus nobis obscu-
rae fiunt, ut mihi nunc Atheniensium civitas. natura autem obscurae, qua-
rum natura non permittit ut evidentes nobis sint, ut corporum pori quos

α) τῷ γένει σημείου] demonstratio etiam inter signa refertur, adeoque
eius genus est signum, ut hominis animal infra sect. 122, 131 et 134 et
β) adversus Logicos] infra sect. 145.

γ) ἡ τῶν Ἀθηναίων πόλις] ita recte Salmasius pro πᾶσι τινάς, atque ita legitur
etiam I contra Logicos sect. 145 seq. ubi eadem rerum ἀδήλων distinctio.

δ) οἱ νοητοὶ πόροι] ex his verbis colligas Sextum P 89
Athenis aliquando versatum. idem repetit Iudato adversus Logicos loco.

δ) οἱ νοητοὶ πόροι] infra sect. 140.

οὐται γὰρ οὐδέποτε ἐξ ἑαυτῶν φαίνονται, ἀλλ' ἢ ἄρα ἐξ ἐτέ-
ρων καταλαμβάνεσθαι ἂν νομισθεῖεν, αἷον τῶν ἰδρωτῶν ἢ τινος
99 παραπλησίον. τὰ μὲν οὖν πρόδηλα μὴ δεῖσθαι σημείου φασίν,
ἐξ ἑαυτῶν γὰρ αὐτὰ καταλαμβάνεσθαι· ἀλλ' οὐδὲ τὰ καθ' ἑαυτὰς
ἀδηλα, ὥτε δὴ μὴδὲ τὴν ἀρχὴν καταλαμβάνόμενα· τὰ δὲ πρὸς
καιρὸν ἀδηλα καὶ τὰ φύσει ἀδηλα διὰ σημείων μὲν καταλαμ-
βάνεσθαι, οὐ μὴν διὰ τῶν αὐτῶν, ἀλλὰ τὰ μὲν πρὸς καιρὸν
ἀδηλα διὰ τῶν ὑπομνηστικῶν, τὰ δὲ φύσει ἀδηλα διὰ τῶν ἐν-
100 δεικτικῶν. τῶν οὖν σημείων τὰ μὲν ἔστιν ὑπομνηστικά κατ' αὐ-
τούς^{ε)}, τὰ δὲ ἐνδεικτικά. καὶ ὑπομνηστικὸν μὲν σημεῖον καλεῖ-
σιν ὃ συμπαρατηρηθὲν τῷ σημειωμένῳ τῷ δι' ἐναργείας ἅμα
τῷ ὑποπεσεῖν, ἐκείνου ἀδηλουμένου, ἅγει ἡμᾶς εἰς ὑπόμνησιν
τοῦ συμπαρατηρηθέντος^{ς)} αὐτῷ, καὶ νῦν ἐναργοῦς μὴ ὑποπί-
101 πτοντος, ὥς ἔχει ἐπὶ τοῦ καπνοῦ καὶ τοῦ πυρός· ἐνδεικτικὸν δὲ
ἔστι σημεῖον, ὥς φασίν, ὃ μὴ συμπαρατηρηθὲν τῷ σημειωτῷ^{ς)}
δι' ἐναργείας, ἀλλ' ἐκ τῆς ἰδίας φύσεως κατασκευῆς^{ς)}, σημαί-
νει τὸ ὃ ἔστι σημεῖον, ὡς περὶ αἱ περὶ τὸ σῶμα κινήσεις ση-
μεῖα εἰσι τῆς ψυχῆς. ὅθεν καὶ ὁρίζονται τοῦτο τὸ σημεῖον οὐ-
τως· σημεῖον ἔστιν ἐνδεικτικὸν ἀξίωμα ἐν ὕμει συννημένῳ προ-
102 καθηγούμενον, ἐκκαλυπτικὸν τοῦ λήγοντος. διττὴς οὖν οὕσης τῶν

mento imaginamur; hi enim nunquam ex se ipsis conspiciuntur, sed ex aliis
comprehendi existimare quis possit, nimirum ex auditoribus aut aliqua to-
huiusmodi. 99. res igitur manifestas non egero signo dicant, ex se ipsis
enim eas comprehendere, sed neque eas quae prorsus obscurae sint, quod
nullo modo comprehendantur, sed eas quae ad tempus sunt incertae et quae
natura incertae per signa quidem comprehendere, non tamen per eadem, sed
eas quidem quae ad tempus sunt obscurae, per signa commonefactoria, quae
autem natura sint obscurae, per indicatoria. 100. signorum igitur alia sunt
commonefactoria secundum eos, alia indicatoria, commonefactoria vocant
quod una cum re signata oblatum evidenter observatumque simul atque sub
sensu nostros ceciderit, illa interim obscura existente, ducit nos ad recor-
dationem eius quod una cum eo observatum fuit, et nunc evidenter sub
sensu non cadit, ut videre est in fumo et igne. 101. indicatoria autem
signum est, ut aiunt, quod non observatum una cum signato evidenter, sed
ex propria natura et constitutione significat id cuius est signum; quemad-
modum corporis motus signa sunt animae. unde hoc signum ita definiunt,
signum est demonstrativum pronuntiatum in bono connexo antecedens, a quo
consequens detegitur. 102. quum igitur duplex sit signorum differentia, ut

ε) κατ' αὐτούς] Stoicos intellige adversus quos potissimum non modo
Academicorum exarsit ingenium, ut verbis utar Augustini 3 16 contra
Academicos, sed etiam Sextus noster frequentissime pugnat, porro quod
apud Sextum hoc loco et contra Logicos vocatur σημεῖον ὑπομνηστικόν,
apud Laërtium 9 96 video αἰσθητὸν appellari, et ποτὶν contra, quod
Sexto est ἐνδεικτικόν.

ς) συμπαρατηρηθέντος] ita nunc pro συμπαρατιθέμενος, eadem mox ἐναρ-
γως pro ἐναργούς.

ς) συμπαρατηρηθὲν τῷ σημειωτῷ] ita legendum notavit Salmasius pro
σημεῖον τῷ. eadem menda lib. 2 adversus Logicos. definitio signi expen-
ditur infra sect. 104 seq.

ς) φύσεως κατασκευῆς] ita nunc pro φύσει καὶ κατασκευῇ, quod erat
in editis.

σημείων διαφορᾶς, ὥς ἴσμεν, οὐ πρὸς πᾶν σημεῖον ἀντιλέγο-
μεν, ἀλλὰ πρὸς μόνον τὸ ἐνδεικτικὸν ὥς ὑπὸ τῶν Δογματικῶν^{ς)}
πεπλάσθαι δοκοῦν· τὸ γὰρ ὑπομνηστικὸν πεπίστενται ὑπὸ τοῦ
βίου· ἐπεὶ καπνὸν ἰδὼν τις σημειοῦται πῦρ, καὶ οὐλὴν θεασά-
μενος τραῦμα γεγενῆσθαι λέγει. ὅθεν οὐ μόνον οὐ μαχόμεθα
τῷ βίῳ, ἀλλὰ καὶ συναγωνιζόμεθα, τῷ μὲν ὑπ' αὐτοῦ πεπιστευ-
μένῳ ἀδοξάστως συγκατατιθέμενοι, τοῖς δὲ τῶν Δογματικῶν
ἰδίως ἀναπλαττομένοις ἀνθιστάμενοι. ταῦτα μὲν οὖν ἤρμοζεν¹⁰³
ἴσως προεπεῖν ὑπὲρ τῆς σαφηνείας τοῦ ζητουμένου· λοιπὸν δὲ
ἐπὶ τὴν ἀντίρρησην χωρῶμεν, οὐκ ἀνύπαρκτον δεῖξαι τὸ ἐνδει- P 90
κτικὸν σημεῖον πάντως ἐσπονδακότες, ἀλλὰ τὴν φαινομένην ἰσο-
σθένειαν τῶν φερομένων λόγων πρὸς τε τὴν ὑπαρξιν αὐτοῦ καὶ
τὴν ἀνυπαρξίαν ὑπομνησκόντες.

ΚΕΦ. ια'.

Εἰ ἔστι τι σημεῖον ἐνδεικτικόν.

Τὸ σημεῖον τοίνυν, ὅσα ἐπὶ τοῖς λεγομένοις περὶ αὐτοῦ παρὰ¹⁰⁴
τοῖς Δογματικοῖς, ἀνεπινόητόν ἐστιν· αὐτίκα γοῦν οἱ ἀκριβῶς
περὶ αὐτοῦ διεληφέναι δοκοῦντες οἱ Στωικοὶ βουλόμενοι παρα-
στήσαι τὴν ἔννοιαν τοῦ σημείου φασίν σημεῖον εἶναι ἀξίωμα^{ς)}
ἐν ὕμει συννημένῳ προκαθηγούμενον, ἐκκαλυπτικὸν τοῦ λήγον-
τος. καὶ τὸ μὲν ἀξίωμα φασίν εἶναι λεκτὸν^{ς)} αὐτοτελὲς ἀπόφαν-

diximus, non omni signo contradicimus, sed soli indicatorio sive demonstra-
tivo, utpote quod a Dogmaticis confictum esse videatur; nam admonitorium
fidem in vita communi obtinet. quisquis enim fumum vidit, signum ignis
animo concipit, et cicatricem intus talnus fuisse dicit. unde non solum
non adversamur vitae communi, sed etiam ipsi patrocinamur, siquidem rei
quae in illa impetrat fidem, suffragamur, ita ut nullam opinionem statua-
mus, iis vero quae peculiariter a Dogmaticis conflunguntur, repugnamus.
103. atque haec praemittenda ni fallor erant ad rei de qua quaeritur ex-
plicationem; nunc ad refutationem ipsam recta tendamus, non omnino cona-
turi ostendere quod indicatorium signum nullum detur, sed apparentem utrin-
que aequalem vim rationum quibus et esse signum eiusmodi et nullum esse
colligitur, commemoraturi.

CAP. XI.

An sit aliquod signum indicatorium.

104. Signum ergo, quantum attinet ad ea quae dicunt de illo Dogma-
tici, intelligere non possumus. ac, ne longius abeam, Stoici ipsi, qui
exacte de eo disseruisse videntur, quid denotent per signum ostendere vo-
lentes dicunt signum esse pronuntiatum in bono connexo antecedens, quo
consequens detegitur. et pronuntiatum quidem esse aiunt dictum per se per-

ς) ὑπὸ τῶν Δογματικῶν] ὑπὸ τῶν Δογματικῶν φιλοσόφων καὶ τῶν
λογικῶν λατρῶν 2 adversus Logicos.

ς) σημεῖον εἶναι ἀξίωμα] haec definitio signi fuit supra sect. 101. addo P 90
lib. 2 adversus Logicos sect. 244.

ς) ἀξίωμα φασίν εἶναι λεκτὸν] quid intellexerint Stoici per λεκτὸν, at-
tigi iam sect. 81. nunc plenius ut intelligatur, apponam haec Gassendi
de philosophia Epicuri p. 69. volent Stoici tria quaedam coniungata ad-
mittere, 1 rem quae voce offertur, diciturque ipsis τὸ τυγχάνον, quasi
dicant eis vel extra occurrentis, 2 vocem quāν ἡν quae profertur, et 3
significationem vocis, τὸ σημαίνόμενον (Sextus 2 contra Logicos) quae

τον ὅπον ἐφ' ἑαυτῷ· ὅστις δὲ συνημμένον τὸ μὴ ἀρχόμενον ἀπὸ
 105 ἀληθοῦς καὶ λήγον ἐπὶ ψεύδος, τὸ γὰρ συνημμένον ἦτοι ἀρχε-
 ται ἀπὸ ἀληθοῦς καὶ λήγει ἐπὶ ἀληθείᾳ, οἷον "εἰ ἡμέρα ἐστὶ, φῶς
 ἐστίν". ἢ ἀρχεται ἀπὸ ψεύδους καὶ λήγει ἐπὶ ψεύδος, οἷον "εἰ
 πέταται ἡ γῆ, πτερωτή ἐστίν ἡ γῆ". ἢ ἀρχεται ἀπὸ ἀληθοῦς καὶ
 λήγει ἐπὶ ψεύδος, οἷον "εἰ ἔστιν ἡ γῆ, πέταται ἡ γῆ". ἢ ἀρχεται
 ἀπὸ ψεύδους καὶ λήγει ἐπὶ ἀληθείᾳ, οἷον "εἰ πέταται ἡ γῆ, ἐστίν
 ἡ γῆ". τοῦτων δὲ μόνον τὸ ἀπὸ ἀληθοῦς ἀρχόμενον καὶ λήγον
 106 ἐπὶ ψεύδος μοχθηρὸν εἶναι φασιν, τὰ δ' ἄλλα ὕγιᾳ. προκαθη-
 γούμενον δὲ λέγουσι τὸ ἐν συνημμένῳ ἀρχόμενον ἀπὸ ἀληθοῦς
 καὶ λήγοντι ἐπὶ ἀληθείᾳ ἡγούμενον. ἐκαλυπτικὸν δὲ ἐστὶ τοῦ λή-
 γοντος, ἐπεὶ τὸ "γάλα ἔχει αὐτὴ" τοῦ "κεκύηκεν" αὐτὴ δηλωτι-
 κὸν εἶναι δοκεῖ, ἐν τούτῳ τῷ συνημμένῳ "εἰ γάλα ἔχει αὐτὴ,
 107 κεκύηκεν αὐτὴ". ταῦτα μὲν οὗτοι. ἡμεῖς δὲ λέγομεν πρῶτον ὅτι
 ἄδηλόν ἐστιν, εἰ ἔστι τι λεκτόν"). ἐπεὶ γὰρ τῶν Δογματικῶν
 P 91 οἱ μὲν Ἐπικουρεῖοι) φασὶν μὴ εἶναι τι λεκτόν, οἱ δὲ Στωικοὶ

sectum enuntiabile quantum in se ipso. bonum autem connexum vocant, quod
 non incipit a vero, et in falsum desinit. 105. nam connexum aut incipit a
 vero et desinit in verum ut "si dies est, lux est"; aut incipit a falso et de-
 sinat in falsum ut "si volat terra, alata est terra"; aut incipit a vero et
 desinit in falsum ut "si est terra, volat terra", aut incipit a falso et desi-
 nit in verum ut "si volat terra, est terra". ex his autem nunc vitiis
 esse dicunt, id videlicet quod a vero incipit et in falsum desinit, reliqua
 autem vera. 106. antecedens autem vocant quod in connexo incipiente a
 vero et desinente in verum praecedat. est autem detectivum consequentis,
 quia in hoc connexo "si ista lac habet, concepit" haec verba "ista lac ha-
 bet" esse videntur declarativa illorum "ista concepit". 107. haec quidem illi.
 nos autem primum dicimus incertum esse an λεκτόν sive dictum eiusmodi
 detur. quoniam enim ex Dogmaticis Epicurei quidem id esse negant, Stoici

quidem in mente solius intelligentis (non autem barbari licet pariter au-
 dientis) subsistet, ad haec sententia illorum est rem et vocem esse corpo-
 rea, significationem autem (sive ideam significatam) esse id incorporeum,
 quod proprie appellant λεκτόν dictum. denique putant veritatem et falsi-
 tatem competere non rei, non voci, sed significationi seu dicto duntaxat;
 non omni quidem, sed illi solum (perfecto et αὐτοτελεῖ) quod axioma vo-
 cant (Peripatetici propositionem sive enuntiationem). nam datur etiam
 λεκτόν ἀτελές, si dicam verbi gratia, scribit, habet enim significationem,
 sed imperfectam. perfecta erit Socrates scribit, hoc est quod axioma ap-
 pellabant Stoici. vide Laërtium 7 63. at nihil Damascius negat esse λε-
 κτόν, quia nulla eius est idea (in opere me περὶ ἀρχῶν p. 11). τὸ δὲ
 οὐδὲν οὐδὲ ἀρα ἀποφατὸν, οὐδὲ λεκτόν ὅλως οὐδὲ γνωστὸν ὁπωσιούρ,
 ὥστε οὔτε [οὐδὲ?] ἀποφῆναι τὴν ἀπόφασιν δυνατόν.

m) τὸ γάλα ἔχει αὐτὴ, τοῦ κεκύηκεν] ita legendum notavit Sal-
 masius et satis patet ex eo quod sequitur, εἰ γάλα ἔχει αὐτὴ, κεκύηκεν
 αὐτὴ, de προκαθηγούμενῳ autem confer si placet infra sect. 117 seq.

n) ἔστι τι λεκτόν] ita miss et mox μὴ εἶναι τι λεκτόν, licet utrobique
 in editis exsulabat.

o) οἱ μὲν Ἐπικουρεῖοι] Epicuro Stratonem Physicum iungit Sextus 2
 contra Logicos [sect. 13], quos ait voces tantum et res admittisse in qui-
 bus veritas et falsitas locum haberet. Plutarchus contra Colotem Epicu-
 reum p. 1119 τίνες μᾶλλον ὑμῶν πλημμελοῦσι περὶ τὴν διάλεκτον, εἰ
 τὸ λεκτὸν γένος οὐσίαν τῷ λόγῳ παρεχόντων (ita legendum pro παρ-
 χόντων ut Cassiodorus acute monuit) ἀρδὴν ἀναιρεῖτε, τὰς φωνὰς καὶ τὰ
 συγγήματα μόνον ἀπολιπόντες, τὰ δὲ μεταῦ σημαίνοντα πράγματα

εἶναι· ὅταν λέγωσιν οἱ Στωικοὶ εἶναι τι λεκτόν, ἦτοι μόνῃ φάσει
 χρῶνται ἢ καὶ ἀποδείξει. ἀλλ' εἰ μὲν φάσει, ἀντιθέσουσιν αὐ-
 τοῖς οἱ Ἐπικουρεῖοι φάσιν τὴν λέγουσαν ὅτι οὐκ ἔστι τι λεκτόν·
 εἰ δὲ ἀπόδειξιν παραλήφονται, ἐπεὶ ἐξ ἀξιωματικῶν συνέστηκε λε-
 κτῶν ἢ ἀποδείξεις, ἐκ τῶν λεκτῶν δὲ συνεστῶσα) οὐ δυνήσεται
 πρὸς πίστιν τοῦ λεκτόν εἶναι παραλαμβάνεσθαι. ὁ γὰρ μὴ δι-
 δούς εἶναι λεκτόν πῶς συγχωρήσει σύστημα λεκτῶν ὑπάρχειν;
 διὰ τοῦ ζητούμενου τοίνυν τὸ ζητούμενον πιστοῦσθαι βούλεται 108
 ὁ ἐκ τῆς ὑπάρξεως τοῦ συστήματος τῶν λεκτῶν εἶναι τι λεκτόν
 πειρώμενος κατασκευάζειν. εἰ οὖν μήτε ἀπλῶς μήτε δι' ἀποδεί-
 ξεως ἐνδέχεται παριστᾶν ὅτι ἔστι τι λεκτόν, ἀδηλόν ἐστιν ὅτι
 ἔστι τι λεκτόν. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ ἔστιν ἀξίωμα). λεκτόν γὰρ ἐστὶ
 τὸ ἀξίωμα. μήποτε δὲ καὶ εἰ καθ' ὑπόθεσιν εἶναι τι λεκτόν. δο- 109
 θεῖν, τὸ ἀξίωμα ἀνυπαρκτον εὐρίσκειται συνεστῆκος ἐκ λεκτῶν
 μὴ συνυπαρχόντων ἀλλήλοις. οἷον γοῦν ἐπὶ τοῦ "εἰ ἡμέρα ἔστι,
 φῶς ἔστι", ὅτε λέγω τὸ "ἡμέρα ἔστιν", οὐδέπω ἐστὶ τὸ "φῶς ἔστι".
 καὶ ὅτε λέγω τὸ "φῶς ἔστι", οὐκέτι ἐστὶ τὸ "ἡμέρα ἔστιν". εἰ οὖν
 τὰ μὲν συγκαίμενα ἐκ τινῶν) ἀδύνατον ὑπάρχειν μὴ συνυπαρ-
 χόντων ἀλλήλοις τῶν μερῶν αὐτῶν, τὰ δὲ ἐξ ὧν σύγκειται τὸ
 ἀξίωμα οὐ συνυπάρχει ἀλλήλοις, οὐχ ὑπάρξει τὸ ἀξίωμα. ἴνα 110

autem contra; quum dicunt Stoici dictum eiusmodi aliquid esse, aut sola
 enuntiatione aut simul demonstratione ad hoc affirmandum nituntur. si sola
 enuntiatione utentur, opponunt ipsis Epicurei enuntiationem quae dictum
 esse aliquid negat: sin demonstrationem assument, quia ex pronuntiatione quae
 et ipsa λεκτά sive dicta sunt, constat demonstratio, id quod ex dictis con-
 stat non poterit assumi ut probetur dictum dari. qui enim dictum dari non
 concedit, quomodo esse dictorum congeriem concedet? 108. ergo ex con-
 troversio confirmare vult controversum quisquis ex existentia congeriei di-
 ctorum conatur asstruere dictum aliquid dari. si ergo neque simpliciter affir-
 matione neque cum demonstratione ostendi potest dictum aliquid esse,
 utique an aliquid dictum sit obscurum est. similiter res se habet cum pro-
 nuntiatione nam et ipsum λεκτόν sive dictum esse affirmant. 109. sed fortasse
 etiamsi per suppositionem concedatur dictum aliquid dari, pronuntiatum ta-
 men nullum existere comperietur, quod constat ex dictis simul non coexi-
 stentibus. exempli gratia in hoc: si dies est, lux est, quum dico, dies est,
 nondum est, lux est. et quum dico, lux est, nondum est, dies est, si igitur
 ea quae ex aliquibus composita sunt existere non possunt nisi partes
 eorum simul coexistent, at vero partes ex quibus pronuntiatum composi-
 tum est non coexistunt invicem, non existet pronuntiatum. 110. ut autem

(ideae vocibus illis significatas) δι' ὧν γίνονται μαθήσεις διδασκαλίας
 προλήψεις νοήσεις ὁρμαὶ συγκαταθέσεις τὸ παράπαν οὐδὲ εἶναι λέγοντες.
 repudiaverunt itaque Epicurei λεκτόν, hoc est negarunt dari eiusmodi
 incorpoream rei significatae ideam a mentis sensu per vocem declarato P 91
 et re ipsa significata diversam, in qua verum et falsum subsistere Stoici
 contendebant. ut adeo Stoicorum haec et Epicureorum controversia non
 valde absimilis fuerit illi, quae intercessit inter sectas Scholasticorum,
 qui realium et qui nominalium nomine veniebant.

p) ἐκ τῶν λεκτῶν δὲ συνεστῶσα] confer lib. 2 contra Log. sect. 77.

q) καὶ εἰ ἔστιν ἀξίωμα] in editis male omissum illud et, quod e mss
 restitui, restituendum vidit etiam Salmasius.

r) συγκαίμενα ἐκ τινῶν] post συγκαίμενα in editis erat αὐτῶν, quod
 sensu et ratione auctoritate suffragante eieci. porro idem argumentum
 repetit postea infra sect. 144.

δὲ καὶ ταῦτα παραλείπομεν, τὸ ὕγιες συννημμένον ἀκατάληπτον εὐρεθήσεται· ὁ μὲν γὰρ Φίλων^{α)} φησὶν ὕγιες εἶναι συννημμένον τὸ μὴ ἀρχόμενον^{β)} ἀπὸ ἀληθοῦς καὶ λήγον ἐπὶ ψεύδος, ὅσον ἡμέρας οὐσης καὶ ἡμοῦ διαλεγόμενον τὸ "εἰ ἡμέρα ἐστίν, ἐγὼ διαλέγομαι", ὁ δὲ Διόδωρος^{γ)} ὁ μῆτε ἐνεδέχεται μῆτε ἐνδέχεται ἀρχόμενον ἀπὸ ἀληθοῦς λήγειν ἐπὶ ψεύδος· καθ' ὃν τὸ μὲν εἰρημνόν συννημμένον ψεύδος εἶναι δοκεῖ, ἐπεὶ ἡμέρας μὲν οὐσης, P 92 ἡμοῦ δὲ σιωπήσαντος, ἀπὸ ἀληθοῦς ἀρχόμενον ἐπὶ ψεύδος κατα-
111 λήξει. ἐκεῖνο δὲ ἀληθές^{δ)} "εἰ οὐκ ἔστιν ἀμερῇ τῶν ὄντων στοιχεῖα, ἔστιν ἀμερῇ τῶν ὄντων στοιχεῖα". αἱ γὰρ ἀπὸ ψευδοῦς ἀρχόμενον, τοῦ "οὐκ ἔστιν ἀμερῇ τῶν ὄντων στοιχεῖα", εἰς ἀληθὲς καταλήξει κατ' αὐτὸν τὸ "ἔστιν ἀμερῇ τῶν ὄντων στοιχεῖα". οἱ δὲ τὴν συνάρτησιν^{ε)} εἰσάγοντες ὕγιες εἶναι φασὶν συννημμένον, ὅταν τὸ ἀντικείμενον^{ς)} τῷ ἐν

haec quoque omittamus, bonum connexum quale demum sit comprehendi non posse reperietur. nam Philo dicit minime vitiosum esse connexum, quod non incipit a vero et desinit in falsum, ut, die existente et me disputante, hoc, si dies est, ego disputo. at Diodorus ait, quod neque umquam contigit neque potest contingere ut bonum connexum incipiat a vero et in falsum desinat. secundum quem illud quidem connexum quod diximus falsum esse videtur, quia die quidem existente, me autem tacere incipiente, a vero incipiens in falsum desinit. 111. at illud verum est, si non sint individua rerum elementa, sunt individua rerum elementa. semper enim a falso incipiens, quod est, non esse individua rerum elementa in verum desinet, quod illius iudicio est, individua esse rerum elementa. at qui cohaerentiam connexionis lubent respicere minime vitiosum connexum esse aiunt, quum id

α) ὁ μὲν γὰρ Φίλων] Philonem Stoicum intellige, cuius librum περὶ σημασιῶν impugnavit Chrysippus, teste Laërtio 7 91. quod vero hoc connexum probaverit, narrat etiam Sextus lib. 2 contra Logicos sect. 113, 114.

β) τὸ μὴ ἀρχόμενον] laudato libri 2 adversus Logicos loco hoc exemplum a Philone affertur quod recte concludit, si volat terra, habet pennas. at Sextus h. l. affert de industria exemplum eiusmodi, quod male concludit, licet habeat requisita a Philone proposita. nam si ponas de nocte hoc argumentum; si dies est, ego disputo, incipit a non vero, non enim est dies, et desinit in falsum, neque enim tunc disputo. per accidens tamen aliquando vera esse utraque propositio esse potest, ut Sextus innuit, die nempe existente meque disputante. confer lib. 2 adversus Log. sect. 115 seq.

γ) ὁ δὲ Διόδωρος] Diodorus Cronus, Stoicus et ipse ac Dialecticus acutissimus, cuius praeter Sextum noster et alios in Bibliotheca Graeca 3 15 mihi laudatos meminit etiam Achilles Tatius isagoge in Aratum. noster infra lib. 2 adversus Log. sect. 115.

P 92 δ) ἐκεῖνο δὲ ἀληθές] quia Diodorus dixerat connexa bona esse in quibus e falso antecedente aliquid colligitur, v. g. si asinus volat, habet pennas, hinc Sextus obicit ex Diodori sententia etiam bonum fore hoc connexum, si elementa rerum non constant ex atomis, constant ex atomis, quia nempe etiam hoc verum colligit ex antecedente falso.

ε) τὴν συνάρτησιν] nexum propositionum et cohaerentiam, cui διαρρηxis infra sect. 148, 152 oppositur, quando res repugnant vel non cohaerent, et sect. 153, 238 διαρρησθῆναι et ἀσυνάρτητος. [deinde vulgo συννισάγοντες, quod correxit Wyttienbach. ad Plat. Mor. 3 p. 280 Oxon.]

ς) ὅταν τὸ ἀντικείμενον] oppositum eadem ratio cum sit, necesse est opposita quoque inter se connexa esse.

αὐτῷ λήγοντι μάχεται τῷ ἐν αὐτῷ ἡγουμένῳ. καθ' οὗς τὰ μὲν εἰρημνέντα συννημμένα ἔσται μοχθηρὰ, ἐκεῖνο δὲ ἀληθές^{α)}, εἰ ἡμέρα ἐστίν, ἡμέρα ἐστίν. οἱ δὲ τῇ ἐμφάσει κρίνοντες^{β)} φασὶν οἱ ἀλη- 112 θές ἔστιν συννημμένον ὁ τὸ λήγον ἐν τῷ ἡγουμένῳ περιέχεται δυνάμει; καθ' οὗς τὸ εἰ ἡμέρα ἐστίν, ἡμέρα ἐστὶ, καὶ πᾶν διαφοροῦμενον^{γ)} ἀξίωμα συννημμένον ἴσως ψεύδος ἔσται. αὐτὸ γὰρ τι ἐν αὐτῷ περιέχισθαι, ἀμήχανον. ταύτην τοίνυν τὴν διαφο- 113 νίαν ἐπικριθῆναι ἀμήχανον ἴσως ἂν εἶναι δόξει^{δ)}. οὔτε γὰρ ἀναποδείκτως προκρίνοντες τινα τῶν στάσεων τῶν προειρημένων πιστοὶ ἐσόμεθα οὔτε μετὰ ἀποδείξεως. καὶ γὰρ ἡ ἀπόδειξις ὕγιης εἶναι δοκεῖ, ὅταν ἀκολουθῇ τῇ διὰ τῶν λημμάτων αὐτῆς συμ- πλοκῇ τὸ συμπέρασμα αὐτῆς, ὡς λήγον ἡγουμένῳ, ὅσον οὕτως, εἰ ἡμέρα ἐστίν, φῶς ἐστίν· ἀλλὰ μὴν^{ε)} ἡμέρα ἐστὶ, φῶς ἄρα ἐστίν. εἴπερ ἡμέρα ἐστὶ, φῶς ἐστὶ, καὶ ἡμέρα ἐστὶ καὶ φῶς ἐστὶ. ζητουμένου δὲ περὶ τοῦ πῶς κρίνομεν τὴν ἀκολουθίαν τοῦ λή- 114 γοντος πρὸς τὸ ἡγούμενον, ὁ διάλληλος εἰρίσκειται τρόπος· ἵνα

quod oppositum est consequentis, antecedenti connexi adversatur. secundum quos ea quae iam dicta sunt connexa erunt vitiosa; illud autem verum, si dies est, dies est. 112. at enim qui ex significationis vi et emphasi indicant verum esse connexum dicunt, ubi consequens includitur potentia in antecedente; secundum quos hoc, si dies est, dies est, et omne conduplicatum axioma connexum fortasse falsum erit. nam aliquid in se ipso comprehendi impossibile est. 113. haec igitur controversia indiudicabilis videri possit; neque enim sine demonstratione proferentes aliquam praedictarum enumerationum fide digni erimus, nec cum demonstratione, nam demonstratio tum demum esse videtur minime vitiosa, quum eius conclusio sequitur eius per assumptionem conversionem, ut consequens ex antecedente, hoc modo, si dies est, lux est; atqui dies est, lux est igitur. si dies est, lux est; et dies est et lux est. 114. quum autem quaeritur quomodo diiudicabimus consequentiam consequentis ad antecedens, vitiosus mutuo probandi unum

α) ἐκεῖνο δὲ ἀληθές] verum quidem est, si dies est, dies est, sed nugatorium, itaque ἀληθές Sextus hoc loco opponit μοχθηρὸν et confundit cum eo quod iam dixerat ὕγιες, bonum connexum, et secundum ipsorum regulas haud improbandum. tale est apud Ciceronem in Lucullo c. 30 si lucet, lucet: lucet autem, lucet igitur.

β) τῇ ἐμφάσει κρίνοντες] ἐμφασίς est potestas significandi plus quam verbo exprimitur, unde latens in illo ac comprehensum deinde erui ac tamquam consequens colligi potest. hinc Cicero lib. 4 Rhetor. ad Herennium c. 54 inter significationis sive ἐμφάσεως species unam memorat quam per consequentiam appellat. Plutarchus libro de EI apud Delphos p. 387 συνάρτησιν, ἐμφασιν atque σχέσιν coniungit, ὅτι, εἰ ἡμέρα, φῶς ἐστίν, οὐδὲν ἄλλο συνήσιν πλὴν ἀνθρώπος, ἡγούμενου καὶ λήγοντος, ἐμφάσεως τε καὶ συναρτήσεως τούτων πρὸς ἄλληλα καὶ σχέσεως. hoc autem loco Sextus τῇ ἐμφάσει κρίνεσθαι a συναρτήσιν distinguit, vocatque si consequens cum antecedente non modo nexum habeat, sed in eo lateat ac comprehendatur.

γ) πᾶν τὸ διαφοροῦμενον] Stoici διαφοροῦμενον ἀξίωμα appellabant ἐν ἀξίωμα δις λαμβανόμενον, lib. 2 adversus Logicos. eandem propositionem dupliciter in eodem connexo adhibitam, semel pro antecedente, ac semel pro consequente. hinc emendandus Sextus in eodem adversus Logicos libro, ubi ἐξ ἀξιώματος διαφοροῦ male legebatur pro διαφοροῦμένου, ut ad illum locum annotavi. emendandus etiam Diogenes Laërtius vel supplendus potius 7 69 ἐξ ἀξιώματος μὲν διαφοροῦμένου οἶον, εἰ ἡμέρα ἐστίν, lege: εἰ ἡμέρα ἐστίν, ἡμέρα ἐστίν.

δ) ἴμμο: δόξειεν]

ε) ἀλλὰ μὴν] sic nos pro ἀλλὰ ἐπεὶ.

μὲν γὰρ ἡ κρίσις τοῦ συνημμένου ἀποδειχθῆ, τὸ συμπέρασμα τοῖς λήμμασι τῆς ἀποδείξεως^{ε)} ἀκολουθεῖ, ὡς προειρήκαμεν. ἵνα δὲ πάλιν τοῦτο πιστευθῇ, δεῖ τὸ συνημμένον καὶ τὴν ἐκλογὴν
 115 θύαν ἐπικεκρίσθαι, ὅπερ ἄτοπον. ἀκατάληπτον ἄρα τὸ ὑγιὲς συνημμένον. ἀλλὰ καὶ τὸ προκαθηγούμενον ἀπορὸν ἐστὶ· τὸ μὲν
 P 93 γὰρ προκαθηγούμενον^{ς)}, ὡς φασιν, ἐστὶ τὸ ἡγούμενον ἐν τοιούτῳ συνημμένῳ, ὃ ἄρχεται ἀπὸ ἀληθοῦς καὶ λήγει ἐπὶ ἀληθείας.
 116 εἰ δὲ ἐκκαλυπτικὸν ἐστὶ τοῦ λήγοντος τὸ σημεῖον, ἦτοι πρόδηλόν ἐστι τὸ λήγον ἢ ἄδηλον. εἰ μὲν οὖν πρόδηλον, οὐδὲ τοῦ ἐκκαλύψαντος^{ς)} δεῖσεται, ἀλλὰ συγκαταληφθήσεται αὐτῷ καὶ οὐκ ἔστιν αὐτοῦ σημειωτόν, διόπερ οὐδὲ ἐκεῖνο τούτου σημεῖον. εἰ δὲ ἄδηλον, ἐπεὶ περὶ τῶν ἀδήλων διαπεφώνηται ἀνεπικρίτως, ποῖα μὲν ἐστὶν αὐτῶν ἀληθῆ, ποῖα δὲ ψευδῆ, καὶ ὅπως εἰ ἔστι τι αὐτῶν ἀληθές, ἄδηλον ἐστὶ, εἰ εἰς ἀληθές λήγει^{ς)} τὸ συνημμένον. ὃ συνεισέρχεται καὶ τὸ ἄδηλον εἶναι, εἰ προκαθηγεῖται
 117 τὸ ἐν αὐτῷ ἡγούμενον. ἵνα δὲ καὶ ταῦτα παραλείπωμεν, οὐ δύναται ἐκκαλυπτικὸν εἶναι τοῦ λήγοντος, εἴ γε πρὸς τὸ σημεῖόν ἐστι τὸ σημειωτόν, καὶ διὰ τοῦτο συγκαταλαμβάνεται αὐτῷ^{ς)}. τὰ γὰρ πρὸς τι ἀλλήλοις συγκαταλαμβάνεται^{ς)}. καὶ ὥσπερ τὸ δεξιὸν πρὸ τοῦ ἀριστεροῦ ὡς δεξιὸν ἀριστεροῦ καυληφθῆναι οὐ δύναται, οὐδὲ ἀνάπαλιν, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν πρὸς τι παραπλησίως, οὕτως οὐδὲ τὸ σημεῖον πρὸ τοῦ σημειωτοῦ καυληφθῆναι δύνα-
 118 τὸν ἐστὶ. εἰ δ' οὐ προκαταλαμβάνεται τὸ σημεῖον τοῦ σημει-

per alterum modus esse comperitur. nam ut diiudicatio connexi demonstratur, conclusio sumptiones demonstrationis sequitur, sicut antea diximus. ut vicissim hoc credatur, oportet connexum et consequentiam diiudicatam esse, quod absurdum est. 115. incomprehensibile est igitur quodnam sit bonum connexum. sed et antecedens in connexo quid sit, intelligi non potest; nam antecedens, ut aiunt, est quod praecedit in eo connexo quod incipit a vero et desinit in verum. 116. quodsi declarativum hoc est signum consequentis, aut manifestum est illud consequens aut occultum. si manifestum, non egebit declarante, sed una comprehenditur cum eo; nec est eius significatum, adeoque nec illud huius signum. quodsi occultum, quia de occultis controversia est iudicabilis, quatenam ex eis sint vera, quae falsa, et an ullo modo sit aliquid eorum verum, incertum erit, an sit verum quod dicit connexum: cum quo et hoc colligitur, etiam obscurum esse an re ipsa antecedit, quod in eo est antecedentis loco. 117. sed ut haec quoque omittamus, non potest declarativum esse consequentis, si quidem consequens est signatum respectu signi, et propterea una cum eo comprehenditur. eorum enim quae referuntur ad aliquid, alterum cum altero comprehenditur. et quemadmodum dextrum ante sinistrum comprehendere non potest, tamquam dextrum sinistri, nec e converso, et itidem in aliis quae sunt ad aliquid, sic neque signum ante signatum comprehendere potest. 118. quodsi non comprehenditur signum ante id quod significatur, ne declarativum qui-

ε) τῆς ἀποδείξεως] ita scribendum pro τοῖς ex sensu ipso perspicuum et ex ms.

P 93 f) τὸ μὲν γὰρ προκαθηγούμενον] supra sect. 106.

ς) ἐκκαλύψαντος] ita ms pro ἐκκαλύφοντος. licet ἐκκαλύφοντων etiam infra sect. 128 et alibi et 170.

λ) εἰ εἰς ἀληθὲς λήγει] ita ex ms reposui pro εἰ ἀληθὲς λήγει.

ι) ἀλλήλοις συγκαταλαμβάνεται] infra sect. 125 et 169 et lib. 2 contra Logicos.

ωτοῦ, οὐδὲ ἐκκαλυπτικὸν αὐτοῦ δύναται ὄπαρχειν τοῦ ἡμα αὐτῷ καὶ μὴ μετ' αὐτὸ καταλαμβάνομένου. οὐκοῦν καὶ ὅσον ἐπὶ τοῖς κοινότερον λεγομένοις ὑπὸ τῶν ἑτεροδόξων ἀνεπινόητόν ἐστι τὸ σημεῖον· καὶ γὰρ πρὸς τι καὶ ἐκκαλυπτικὸν τοῦ σημειωτοῦ, πρὸς ὃ φασιν αὐτὸ εἶναι, τοῦτο εἶναι λέγουσιν. ὅθεν εἰ μὲν πρὸς τί^{ς)} 119 ἐστὶ καὶ πρὸς τῷ σημειωτῷ, συγκαταλαμβάνεσθαι πάντως ὀφείλει τῷ σημειωτῷ, καθάπερ τὸ ἀριστερόν τῷ δεξιῷ, καὶ τὸ ἄνω τῷ κάτω, καὶ τὰ ἄλλα πρὸς τι· εἰ δὲ ἐκκαλυπτικὸν ἐστὶ τοῦ σημειωτοῦ, προκαταλαμβάνεσθαι αὐτοῦ πάντως ὀφείλει, ἵνα προεπιγνωσθὲν εἰς ἔννοιαν ἡμᾶς ἀγάγη τοῦ ἐξ αὐτοῦ γνωστο-
 μένου πράγματος. ἀδύνατον δὲ ἐννοῆσαι πρᾶγμα μὴ δυνάμενον 120 πρὸ ἐκείνου γνωσθῆναι, οὐ προκαταλαμβάνεσθαι ἀνάγκη ἔχει^{ς)}. ἀδύνατον ἄρα ἐπινοεῖν τι καὶ πρὸς τι ὃν καὶ ἐκκαλυπτικὸν ἐκείνου ὑπάρχον πρὸς ὃ^{ς)} νοεῖται. τὸ δὲ σημεῖον καὶ πρὸς τί φασιν εἶναι καὶ ἐκκαλυπτικὸν τοῦ σημειωτοῦ· ἀδύνατον ἄρα ἐστὶν ἐπινοῆσαι τὸ σημεῖον. πρὸς τούτοις καὶ ἐκεῖνο λεκτέον, δια- 121 φωνία γέγονε παρὰ τοῖς πρὸ ἡμῶν, τῶν μὲν λεγόντων εἶναι τι P 94 σημεῖον ἐνδεικτικόν, τῶν δὲ μηδὲν εἶναι σημεῖον ἐνδεικτικόν φασκόντων. ὁ λέγων οὖν εἶναι τι σημεῖον ἐνδεικτικόν, ἦτοι ἀπλῶς ἐρεῖ καὶ ἀναποδείκτως ψιλῇ φάσει χρώμενος ἢ μετὰ ἀποδείξεως. ἀλλ' εἰ μὲν φάσει μόνῃ χρήσεται, ἀπιστος ἐστὶ, εἰ δὲ ἀποδεί-
 ξαι βουλήσεται, τὸ ζητούμενον συναρπάσει. ἐπεὶ γὰρ ἡ ἀπό- 122 δεῖξις τῷ γένει σημεῖον^{ς)} εἶναι λέγεται, ἀμφισβητουμένου τοῦ πότερόν ἐστὶ τι σημεῖον ἢ οὐκ ἔστιν, ἀμφισβήτησις ἐστὶ καὶ

dem eius esse potest, quod cum ipso et non post ipsum comprehenditur. itaque vel ex iis quae communiter disputantur ab illis qui diversam opinionem fovent, signum est huiusmodi quod intellectu concipi non possit. nam ipsum dicunt referri ad aliquid, et declarativum significati, ad quod ipsum referri aiunt. 119. unde consequitur, si quidem refertur ad aliquid et ad significatum, necesse esse ut una cum signato percipiatur, ut sinistrum una cum dextro, et quod deorsum una cum eo quod sursum est, et ut, alia re-
 lata sive quae ad aliquid referuntur; at si declarativum est signati, necesse omnino est ut ante ipsum comprehendatur, ut ante cognitum non ad notio-
 nem ducat rei quae ex ipso cognoscitur. 120. atqui non potest intellectu concipi res, quae ante illud cognosci nequeat, quo prius tamen comprehendere eam sit necesse; non potest igitur intellectu concipi quicquam quod et referatur ad aliquid, et eius sit declarativum ad quod referri intelligitur. at signum dicunt referri ad aliquid, et declarativum signati; ex quibus consequitur fieri nulla ratione posse ut in intellectu aliquam signi conceptionem habeamus. 121. quibus hoc addi debet, controversia fuit aetate superiori, quum alii dicerent esse aliquod signum indicatorium, alii nullum esse negarent. qui igitur dicit esse aliquod signum indicatorium, aut simpliciter et sine demonstratione hoc dicet nuda enuntiatione utens, aut cum demonstra-
 tione. si sola enuntiatione utetur, fide carebit; si demonstrare volet, id de quo quaeritur arripiet. 122. quandoquidem enim demonstratio e genere signorum esse dicitur, quum dubitetur sit aliquod signum necne, dubium erit etiam siue demonstratio an non sit. sicuti (ut hoc supponamus) si quae-

λ) οὐ προκαταλαμβάνεσθαι ἀνάγκη ἔχει] ita ms quemadmodum etiam Salmasius coniecerat, male enim editi, οὐ προκαταλαμβάνεσθαι ἀνάγκη ἔχειν.

ς) πρὸς ὃ] ms Savil. πρὸς ὃ, minus bene.

ς) τῷ γένει σημεῖον] supra sect. 96.

- περὶ τοῦ πότερόν ἐστιν ἀπόδειξις ἢ οὐδαμῶς, ὥσπερ καθ' ὑπό-
 θεισιν ζητούμενον, εἰ ἔστι ζῶον, ζητεῖται καὶ περὶ τοῦ εἰ ἔστιν
 ἄνθρωπος, ζῶον γὰρ ὁ ἄνθρωπος. ἄτοπον δὲ τὸ ζητούμενον
 διὰ τοῦ ἐπ' ἴσης ζητούμενον ἢ δι' αὐτοῦ ἀποδεικνύει· οὐδὲ*)
 δι' ἀποδείξεως ἄρα δυνήσεται τις διαβεβαιουῖσθαι ὅτι ἔστι ση-
 123 μείον. εἰ δὲ μήτε ἀπλῶς μήτε μετὰ ἀποδείξεως οἷόν τε ἔστι
 περὶ τοῦ σημείου διαβεβαιωτικῶς ἀποφαίνεσθαι, ἀδύνατον ἔστι
 περὶ αὐτοῦ καταληπτικὴν ἀπόφασιν ποιήσασθαι· εἰ δὲ μὴ κα-
 ταλαμβάνεται μετὰ ἀκριβείας τὸ σημεῖον, οὐδὲ σημαντικὸν εἶναι
 λεχθήσεται τινος, ἅτε δὴ μηδὲ αὐτὸ ὁμολογούμενον· διὰ δὲ
 τοῦτο οὐδὲ σημεῖον ἔσται. ὅθεν καὶ κατὰ τοῦτον τὸν ἐπιλογι-
 124 σμὸν ἀνύπαρκτον ἔσται τὸ σημεῖον καὶ ἀνεπινόητον. ἔτι μέντοι
 κάκεινο ῥητέον· ἥτοι φαινόμενα μόνον ἔστι τὰ σημεῖα ἢ ἄδηλα
 μόνον, ἢ τῶν σημείων τὰ μὲν ἔστι φαινόμενα τὰ δὲ ἄδηλα").
 οὐδὲν δὲ τούτων ἔστιν ὑγιές· οὐκ ἄρα ἔστι σημεῖον, ὅτι μὲν
 οὖν ἄδηλα οὐκ ἔστι πάντα τὰ σημεῖα, ἐντεῦθεν δεικνύται· τὸ
 ἄδηλον οὐκ ἔξ ἑαυτοῦ φαίνεται ὡς οἱ Δογματικοὶ φασιν, ἀλλὰ
 δι' ἑτέρου ὑποπίπτει. καὶ τὸ σημεῖον οὖν, εἰ ἄδηλον εἴη, ἑτέρου
 δεῖσεται σημείου ἄδηλον, ἐπεὶ μηδὲν φαινόμενον ἔστι σημεῖον
 κατὰ τὴν προκειμένην ὑπόθεσιν, κάκεινο ἄλλου καὶ μέχρις ἀπεί-
 ρου. ἀδύνατον δὲ ἀπειρα σημεῖα λαμβάνειν· ἀδύνατον ἄρα τὸ
 σημεῖον καταληφθῆναι ἄδηλον ὄν. διὰ δὲ τοῦτο καὶ ἀνύπαρκτον
 ἔσται, μὴ δυνάμενον σημαίνειν τι καὶ σημεῖον εἶναι διὰ τὸ μὴ
 125 καταλαμβάνεσθαι. εἰ δὲ πάντα τὰ σημεῖα φαινόμενά ἐστιν, ἐπεὶ
 καὶ πρὸς τί ἔστι τὸ σημεῖον καὶ πρὸς τῷ σημειωτῷ, τὰ δὲ πρὸς

citur an sit animal, quaeritur et de hoc, an sit homo; animal enim est homo.
 absurdum est autem id quod quaeritur per id quod pariter quaeritur aut
 per se ipsum demonstrare. ergo ne demonstratione quidem poterit quisquam
 affirmare dari signum. 123. quodsi nec simpliciter nec cum demonstratione
 potest de signo affirmative pronuntiari, neutiquam de eo velut de re com-
 prehensa pronuntiationem facere licet. quodsi non comprehenditur exacte
 signum, ne significativum quidem esse dicetur rei ullius, quum neque de
 ipso satis constet; propterea nec signum quidem erit. secundum hanc ratio-
 cinationem ergo nec existens erit signum et huiusmodi quod intellectu con-
 cipere nequeamus. 124. illud tamen insuper dicendum est, aut evidentia
 solum sunt signa aut obscura, aut ex signis alia evidentia obscura alia. at
 nihil est horum verum; non est igitur signum. nam obscura non esse omnia
 signa hinc ostenditur: obscurum non ex se ipso evidens est ut Dogmatici
 aiunt, sed per aliud sub sensus cadit; ergo et signum si obscurum sit, alio
 signo egebit, quod et ipsum obscurum sit, si quidem secundum propositam
 suppositionem non est ullum signum evidens et illud iterum alio et ita us-
 que in infinitum. at infinita signa accipere nullo modo licet. nullo modo
 igitur signum comprehendere licet, quod sit obscurum; propterea neque ul-
 lum tale existet, quum non possit significare aliquid; neque signum esse,
 eo quod non comprehendatur. 125. quodsi omnia signa evidentia sunt, quo-
 niam et signum est ex iis quae referuntur ad aliquid et ad signatum; eorum

[*) legebatur οὐτε?]

η) ἄδηλα] obscura malui reddere, quam cum HStephano incerta, nam
 non modo φαινόμενοις opponuntur, sed etiam describuntur, ἃ οὐκ ἔξ
 ἑαυτοῦ φαίνεται, ἀλλὰ δι' ἑτέρου ὑποπίπτει. eadem itaque hoc loco
 ἄδηλα quae lib. 2 adversus Logicos ἀφανῆ. sic infra sect. 135 in defi-
 nitione demonstrationis ἐπιφορὰ ἄδηλος non est incerta conclusio sed
 quae obscura antea fuerat.

τι συγκαταλαμβάνεται ο) ἀλλήλοις, τὰ σημειωτὰ εἶναι λεγόμενα
 σὺν τοῖς φαινόμενοις καταλαμβάνόμενα φαινόμενα ἔσται. ὥσπερ P 95
 γὰρ ἅμα ὑποπιπτόντων τοῦ τε δεξιῦ καὶ τοῦ ἀριστεροῦ, οὐ μάλ-
 λον τὸ δεξιὸν τοῦ ἀριστεροῦ ἢ τὸ ἀριστερὸν τοῦ δεξιῦ φαί-
 νεσθαι λέγεται, οὕτως συγκαταλαμβάνομένων τοῦ τε σημείου καὶ
 τοῦ σημειωτοῦ, οὐ μᾶλλον τὸ σημεῖον ἢ τὸ σημειωτὸν φαίνεσθαι
 ῥητέον. εἰ δὲ φαινόμενον ἔστι τὸ σημειωτὸν, οὐδὲ σημειωτὸν 126
 ἔσται μὴ δεόμενον τοῦ σημειοῦντος αὐτὸ καὶ ἐκκαλύψαντος. ὅθεν
 ὥσπερ ἀναιρουμένου δεξιῦ οὐδὲ ἀριστερόν ἐστιν, οὕτως ἀναι-
 ρουμένου τοῦ σημειωτοῦ οὐδὲ σημεῖον εἶναι δύναται· ὥστε ἀνύπαρ-
 κτον εὐρίσκεται τὸ σημεῖον, εἴπερ φαινόμενα μόνα εἶναι λέγοι-
 127 τις τὰ σημεῖα. λείπεται λέγειν ὅτι τῶν σημείων τὰ μὲν ἔστι φαι-
 νόμενα, τὰ δὲ ἄδηλα· καὶ οὕτως δὲ αἱ ἀπορίαι μένουσι. τῶν
 τε γὰρ φαινόμενων σημείων τὰ σημειωτὰ εἶναι λεγόμενα φαινό-
 μενα ἔσται καθὰ προειρήκαμεν, καὶ μὴ δεόμενα τοῦ σημειοῦν-
 τος οὐδὲ σημειωτὰ ὅλως ὑπάρξει· ὅθεν οὐδὲ ἐκεῖνα σημεῖα ἔσται,
 μηδὲν σημαίνοντα· τὰ τε ἄδηλα σημεῖα χρῆζοντα τῶν ἐκκαλυ- 128
 ψάντων αὐτῶν, εἰ μὲν ἐπὶ ἀδῆλων σημαίνεσθαι λέγεται, εἰς
 ἀπειρον ἐκπίπτοντος τοῦ λόγου· ἀκατάληπτα εὐρίσκεται καὶ διὰ
 τοῦτο ἀνύπαρκτα, ὡς προειρήκαμεν"). εἰ δὲ ἐπὶ φαινόμενων,
 φαινόμενα ἔσται σὺν τοῖς φαινόμενοις αὐτῶν σημείοις καταλαμ-
 βανόμενα· διὰ δὲ τοῦτο καὶ ἀνύπαρκτα. ἀδύνατον γὰρ εἶναι τι
 πρῶγμα, ὃ καὶ ἄδηλόν ἐστι φύσει καὶ φαίνεται. τὰ δὲ σημεῖα
 περὶ ὧν ἔστιν ὁ λόγος, ἄδηλα ὑποτιθέντα φαινόμενα εὐρέθη κατὰ 129
 τὴν περὶ τροπὴν τοῦ λόγου. εἰ οὖν μήτε πάντα τὰ σημεῖα φαι-
 νόμενά ἐστι μήτε πάντα ἄδηλα μήτε τῶν σημείων τινὰ μὲν ἔστι

autem quae ad aliquid referuntur alterum cum altero una comprehenditur,
 ea quae signata esse dicuntur, si comprehendantur cum evidentibus signis
 evidentia et ipsa erunt. quemadmodum enim quum una sub sensus nostros
 cadunt dextrum et sinistrum, non magis dextrum quam sinistrum, ut si si-
 nistrum quum dextrum dicitur apparere, ita si una comprehendantur signum
 et res quae per ipsum signatur, non magis signum quam id quod per ipsum
 significatur, evidens esse dicendum est. 126. quodsi evidens sit signatum,
 ut signatum quidem erit, quum non egeat alio a quo significetur et a quo
 declaratur, unde quemadmodum sublato dextro ne sinistrum quidem existit,
 ita sublato signato ne signum quidem existere potest, itaque nullum existere
 signum comperitur, si quis signa dicat tantum esse evidentia. 127. superest
 igitur ut ex signis alia evidentia, alia obscura esse dicantur. sed hoc quo-
 que modo in iisdem dubitationibus haerebimus; nam evidentium signorum ea
 quae dicuntur esse signata evidentia erunt, ut diximus; et si non egeant
 alio a quo signentur, ne signata quidem esse poterunt. unde ne illa quidem
 signa erunt utpote nihil signantia. 128. signa autem obscura, quae indigent
 declarantibus ea aliis signis, siquidem ab obscuris significari dicantur, quum
 oratio in infinitum exeat, incomprehensibilia comperiuntur et propterea nec
 existentia, ut antea diximus, at si ab evidentibus, ipsa quoque evidentia
 erunt, utpote quae cum evidentibus suis signis comprehendantur, ideoque
 non existentia, fieri enim non potest ut res ulla obscura sit natura eadem-
 que evidens, at signa de quibus loquimur, quum supposita sint esse obscura,
 evidentia esse comperimus retorquendo orationem. 129. si ergo nec omnia
 signa evidentia sunt nec omnia obscura, nec signorum quaedam sunt evi-

ο) τὰ δὲ πρὸς τι συγκαταλαμβάνεται] supra sect. 119. addo sect. 169.
 ρ) ὡς προειρήκαμεν] sect. 124.

συναγωγὴν ἐπιφορὰν ἐκκαλύπτων ἀδελφόν. σαφέστερον δὲ ἢ λέ-
 P 97 γουσιν ἵσται διὰ τούτων· λόγος ἐστὶ σύστημα ἐκ λημμάτων
 136 καὶ ἐπιφορᾶς· τούτου δὲ λήμματα μὲν εἶναι λέγεται τὰ πρὸς
 κατασκευὴν τοῦ συμπεράσματος συμφώνως λαμβανόμενα ἀξιό-
 μματα· ἐπιφορὰ δὲ συμπεράσμα²⁾ τὸ ἐκ τῶν λημμάτων κατα-
 σκευαζόμενον ἀξιωμα· οἷον ἐν τούτῳ, εἰ ἡμέρα ἐστὶ, φῶς ἐστὶ·
 ἀλλὰ μὴν ἡμέρα ἐστὶ, φῶς ἄρα ἐστὶ, τὸ μὲν φῶς ἄρα ἐστὶ
 137 συμπεράσμα³⁾ ἐστὶ, τὰ δὲ λοιπὰ λήμματα· τῶν δὲ λόγων οἱ μὲν
 εἶσι συνακτικοί⁴⁾, οἱ δὲ ἀσυνακτοί· συνακτικὸς μὲν, ὅταν τὸ
 συνημμένον, τὸ ἀρχόμενον μὲν ἀπὸ τοῦ διὰ τῶν τοῦ λόγου λημ-
 μάτων συμπεπλεγμένου, λήγον δὲ εἰς τὴν ἐπιφορὰν αὐτοῦ, ἵγνῃς
 ἢ, οἷον ὁ προειρημένος λόγος συνακτικὸς ἐστίν, ἐπεὶ τῇ διὰ τῶν
 λημμάτων αὐτοῦ συμπλοκῇ ταύτῃ, ἡμέρα ἐστὶ, καὶ εἰ ἡμέρα
 ἐστὶ, φῶς ἐστίν, ἀκολουθεῖ τὸ φῶς ἐστίν, ἐν τούτῳ τῷ συνημ-
 μένῳ, εἰ ἡμέρα ἐστὶ, καὶ εἰ ἡμέρα ἐστὶ, φῶς ἐστίν· ἀσυνακτοί
 138 δὲ οἱ μὴ οὕτως ἔχοντες· τῶν δὲ συνακτικῶν οἱ μὲν εἰσιν ἀλη-
 θεῖς, οἱ δὲ οὐκ ἀληθεῖς⁵⁾· ἀληθεῖς μὲν, ὅταν μὴ μόνον τὸ
 συνημμένον ἐκ τῆς τῶν λημμάτων συμπλοκῆς καὶ τῆς ἐπιφορᾶς,
 ὡς προειρήκαμεν, ὕγιες ἢ, ἀλλὰ καὶ τὸ συμπεράσμα καὶ τὸ διὰ
 τῶν λημμάτων αὐτοῦ συμπεπλεγμένον ἀληθὲς ὑπάρχη, ὃ ἐστίν
 ἡγούμενον ἐν τῷ συνημμένῳ· ἀληθὲς δὲ συμπεπλεγμένον ἐστὶ τὸ
 πάντα ἔχον ἀληθῆ, ὡς τὸ ἡμέρα ἐστὶ, καὶ εἰ ἡμέρα ἐστὶ, φῶς
 139 ἐστίν· οὐκ ἀληθεῖς δὲ οἱ μὴ οὕτως ἔχοντες· ὁ γὰρ τοιοῦτος λό-

ligendo, declarans conclusionem quae antea obscura fuerat, quod porro di-
 cuit, ex his apertius erit, argumentum, aiunt, est quod constat ex sum-
 ptionibus et conclusione. 136. huius autem sumptiones esse dicuntur pro-
 nuntiatia, quae ex consensu ad astringendam conclusionem accipiuntur: illatio
 autem sive conclusio est pronuntiatum quod ex sumptionibus astringitur; ut
 in his, si dies est, lux est, atqui dies est, ergo lux est, istud quidem,
 ergo lux est, pro conclusione est, reliqua autem sumptiones. 137. argumen-
 torum hinc alia sunt colligendi vim habentia alia non habentia. colligendi
 vim habent, quando connexum quod incipit a sumptionibus argumenti con-
 sorte positum, et desinit in conclusionem eius, verum est; exempli gratia
 argumentum supradictum colligendi vim habet, quia hanc sumptionum eius
 factam consertionem, dies est, et si dies est, lucet, consequitur, lucet, in
 hoc connexo, si dies est, lucet. colligere autem non possunt quae non ita
 se habent. 138. porro ex his colligendi vim habentibus argumentis alia vera
 sunt alia falsa; vera quidem, quum non solum connexum ex sumptionum con-
 sertione et conclusione, ut diximus, verum est, sed etiam conclusio et id
 quod in sumptionibus eius consortum est verum est, quod est in connexo
 antecedens. verum autem consortum est quod omnia habet vera, ut hoc,
 dies est, et, si dies est, lucet. 139. falsa autem argumenta colligendi vi-

ducit. confer quae viri docti ad Laert. 7 45 et nostrum infra sect.
 140, 143.

P 97 x) [ἐπιφορὰ δὲ συμπεράσμα] ita rectius mss pro ἢ συμπεράσμα et
 mox κατασκευαζόμενον pro κατασκευαζόμενων.

y) οἱ μὲν εἶσι συνακτικοί] confer lib. 2 adversus Logicos sect. 303 seq.
 et 415 seq.

z) οἱ δὲ οὐκ ἀληθεῖς] dantur enim argumenta quae recte concludunt
 quidem, sed quoniam e falsis, etiam falsa, ut; si asinus volat, habet
 pennas, lib. 2 contra Log. sect. 413, 415.

γος ἡμέρας οὐσης⁶⁾ “εἰ νύξ ἐστὶ, σκότος ἐστίν· ἀλλὰ μὴν νύξ
 ἐστὶ, σκότος ἄρα ἐστὶ” συνακτικὸς μὲν ἐστίν, ἐπεὶ τὸ συνημμέ-
 νον τοῦτο ὕγιες ἐστίν, εἰ νύξ ἐστὶ, καὶ, εἰ νύξ ἐστὶ⁷⁾, σκότος
 ἄρα ἐστίν οὐ μόντοι ἀληθῆς· τὸ γὰρ ἡγούμενον συμπεπλεγμένον
 ψευδὸς ἐστὶ, τὸ νύξ ἐστὶ· καὶ εἰ νύξ ἐστὶ, σκότος ἐστὶ, ψευδὸς
 ἔχον ἐν αὐτῷ⁸⁾ τὸ νύξ ἐστὶ. ψευδὸς γὰρ ἐστὶ συμπεπλεγμένον
 τὸ ἔχον ἐν αὐτῷ ψευδὸς. ἐνθεν καὶ ἀληθῆ λόγον εἶναι φασὶ τὸν
 δι’ ἀληθῶν λημμάτων ἀληθὲς συνάγοντα συμπεράσμα. πάλιν 140
 δὲ τῶν ἀληθῶν λόγων οἱ μὲν εἰσιν ἀποδεικτικοί οἱ δ’ οὐκ ἀπο-
 δεικτικοί· καὶ ἀποδεικτικοί μὲν οἱ διὰ προδηλῶν ἀδελφόν τι συν-
 ἄγοντες, οὐκ ἀποδεικτικοί δὲ οἱ μὴ τοιοῦτοι· οἷον ὁ μὲν τοιοῦ-
 τος λόγος “εἰ ἡμέρα ἐστὶ, φῶς ἐστὶ· ἀλλὰ μὴν ἡμέρα ἐστὶ, φῶς
 ἄρα ἐστίν”, οὐκ ἐστὶν ἀποδεικτικὸς· τὸ γὰρ φῶς εἶναι, ὅπερ ἐστίν
 αὐτοῦ συμπεράσμα, προδηλόν ἐστίν· ὁ δὲ τοιοῦτος “εἰ ἰδρωῖτες
 ῥέουσι διὰ τῆς ἐπιφανείας, εἰσὶ νοητοὶ πόροι· ἀλλὰ μὴν ἰδρωῖτες
 P 98 ῥέουσι διὰ τῆς ἐπιφανείας, εἰσὶν ἄρα νοητοὶ πόροι” ἀποδεικτικὸς
 ἐστὶ τὸ συμπεράσμα ἔχον ἀδελφόν τὸ “εἰσὶν ἄρα νοητοὶ πόροι”.
 τῶν δὲ ἀδελφόν τι συναγόντων οἱ μὲν ἐφοδευτικῶς μόνον ἄγου- 141
 σιν ἡμᾶς διὰ τῶν λημμάτων ἐπὶ τὸ συμπεράσμα, οἱ δὲ ἐφοδευ-
 τικῶς ἅμα καὶ ἐκκαλυπτικῶς· οἷον ἐφοδευτικῶς μὲν οἱ ἐκ πίστεως
 καὶ μνήμης ἡρτῆσθαι δοκοῦντες, οἷός ἐστιν ὁ τοιοῦτος “εἰ τις
 σοὶ θεῶν⁹⁾ εἶπεν ὅτι πλουτήσῃ οὗτος, πλουτήσῃ οὗτος· οὗτος
 δὲ ὁ θεὸς (δείκνυμι δὲ καὶ¹⁰⁾ ὑπόθεσιν τὸν Δία) εἰπέ σοι ὅτι

pollentia sunt quae hoc non habent. quoniam enim dies iam est, haec ar-
 gumentatio “si nox est, tenebrae sunt, atqui nox est, ergo tenebrae sunt”
 habet quidem colligendi vim, quia connexum hoc recte concludit “nox est,
 et si nox est, tenebrae sunt”, non tamen est vera. nam praecedens consortum
 est falsum, hoc videlicet, nox est, et, si nox est, tenebrae sunt, quum in
 se ipso falsum hoc habeat, nox est; falsa enim est verborum consortio quae
 in se ipsa habet falsum. unde et veram argumentationem esse dicunt eam,
 quae ex veris sumptionibus veram colligit conclusionem. 140. rursum autem
 verarum argumentationum aliae sunt demonstratoriae, aliae non demonstra-
 toriae; et demonstratoriae quidem, quae per manifesta colligunt aliquid ob-
 scurum; non demonstratoriae autem, quae non sunt tales. ut hoc quidem
 argumentum “si dies est, lux est: atqui dies est, lux est ergo” non est
 demonstrativum, nam lucem esse, quae est eius conclusio, manifestum est.
 tale autem “si sudores fluunt per superficiem, dantur pori, qui intellectu
 percipi possunt: atqui sudores fluunt per superficiem, ergo dantur pori qui
 intellectu percipi queunt” demonstrativa est, quippe quae conclusionem ha-
 beat obscuram hanc, pori ergo dantur qui intellectu percipi possunt. 141. ex
 his autem quae aliquod obscurum colligunt aliae ephodentice tantum sive
 viam veluti monstrando ducunt nos per sumptiones ad conclusionem, aliae
 ephodentice simul et declarative. ephodentice, quae ex fide et memoria
 pendere videntur, qualis est haec “si quis tibi deorum dixit fore ut iste
 ditescat, iste ditescet. hic autem deus (suppono autem ostendi Iovem) dixit

a) ἡμέρας οὐσης] haec verba addenda fuere ex 2 adversus Log. sect.
 311 et 413.

b) εἰ νύξ ἐστὶ] ita mss pro ἢ νύξ.

c) ἐν αὐτῷ] ita eadem mss pro αὐτῷ. mox ψευδὲς γὰρ ἐστὶ συμπε-
 πλεγμένον scribit Salmasius pro ψευδὸς. sed id mihi repugnantibus mss
 non visum necessarium.

d) εἰ τις σοὶ θεῶν] ita scribendum ex lib. 2 [sect. 313] adversus Lo- P 98
 gicos pro εἰ τις σοι.

SEXTUS EMPIR.

L

πλουτήσει οὗτος, πλουτήσει ἄρα οὗτος". συγκατατιθέμεθα γὰρ τῷ συμπεράσματι οὐχ οὕτως διὰ τὴν τῶν λημμάτων ἀνάγκην
 142 ὥς πιστεύοντες τῇ τοῦ θεοῦ ἀποφάσει. οἱ δὲ οὐ μόνον ἐφοδευ-
 τικῶς, ἀλλὰ καὶ ἐκκαλυπτικῶς ἄγουσιν ἡμᾶς ἐπὶ τὸ συμπέρασμα,
 ὥς ὁ τοιοῦτος "εἰ ῥέουσι διὰ τῆς ἐπιφανείας ἰδρωτές"), εἰσι
 νοητοὶ πόροι· ἀλλὰ μὴν τὸ πρῶτον, τὸ δευτέρον ἄρα". τὸ γὰρ
 εἶναι τοὺς ἰδρωτάς ἐκκαλυπτικόν ἐστὶ τοῦ πόρου εἶναι διὰ τὸ
 προειληφθῆαι ὅτι διὰ ναστοῦ σώματος ὑγρὸν οὐ δύναται φέρε-
 143 σθαι. ἢ οὖν ἀπόδειξις καὶ λόγος εἶναι ὀφείλει καὶ συνακτικὸς
 καὶ ἀληθὴς καὶ ἄδηλον ἔχων συμπέρασμα καὶ ἐκκαλυπτόμενον
 ὑπὸ τῆς δυνάμεως τῶν λημμάτων. καὶ διὰ τοῦτο, εἶναι λέγεται
 ἀπόδειξις λόγος δι' ὁμολογουμένων λημμάτων κατὰ συναγωγὴν
 ἐπιφορὰν ἐκκαλύπτων ἄδηλον. διὰ τούτων μὲν οὖν σαφηνίζων
 εἰώθασι τὴν ἐννοιαν τῆς ἀποδείξεως.

ΚΕΦ. ιγ'.

Εἰ ἔστιν ἀπόδειξις.

144 "Ὅτι δὲ ἀνύπαρκτός ἐστιν ἡ ἀπόδειξις, ἀπ' αὐτῶν ὧν λέγουσι
 ἐπιλογίζεσθαι δυνατὸν, ἕκαστον τῶν περιεχομένων ἐν τῇ ἐννοίᾳ
 διατρέποντα· οἷον γοῦν ὁ λόγος σύγκειται ἐξ ἀξιωματίων, τὰ δὲ
 σύνθετα πράγματα οὐ δύναται ὑπάρχειν, ἐὰν μὴ τὰ ἐξ ὧν συν-
 ἔστηκεν ἀλλήλοις συνυπάρχη", ὥς πρόδηλον ἀπὸ κλίνης καὶ τῶν
 παραπλησίων, τὰ δὲ μέρη τοῦ λόγου ἀλλήλοις οὐ συνυπάρχει.
 ὅτε γὰρ λέγομεν τὸ πρῶτον λῆμμα, οὐδέπω ὑπάρχει οὔτε τὸ ἑτε-
 ρον λῆμμα οὔτε ἡ ἐπιφορὰ· ὅτε δὲ τὸ δευτέρον φάμεν, τὸ μὲν
 πρότερον λῆμμα οὐκέτι ὑπάρχει, ἢ δὲ ἐπιφορὰ οὐδέπω ἐστίν.

fore ut iste ditescat; ditescet ergo iste". assentimur enim conclusioni, non
 tam propter sumptionum necessitatem, quam quod credamus dei pronuntia-
 tionem. 142. aliae non solum ephodentice sed etiam declarative ducunt nos
 ad conclusionem, ut haec "si fluunt sudores per superficiem, dantur por-
 quos imaginari possumus: atqui prius, ergo et posterius". nam fluere sudo-
 res est declarativum huius, videlicet poros esse; quod praeconcepit sit in
 animo illa opinio per solidum corpus humidum non posse ferri. 143. ergo
 demonstratio et argumentum esse debet et colligendi vi pollens et verum et
 obscuram habens conclusionem, sed quae vi sumptionum declaretur. atque
 ideo dicitur demonstratio esse argumentatio quae per collectionem ex sum-
 ptionibus concessis conclusionem quae obscura fuerat declarat ac manifestam
 facit, et haec sunt quibus demonstrationis notionem explicare solent.

CAP. XIII.

An sit demonstratio.

144. Demonstrationem autem nullam dari colligere ex iis ipsis quae
 dicunt licet, si quis singula eorum quae in notione demonstrationis com-
 prehendantur, evertat. verbi gratia argumentum ex pronuntiationis constat;
 res autem compositae non possunt existere, nisi ea ex quibus constant si-
 mul invicem coexistant ut perspicuum est ex lecto et similibus, at vero
 partes argumenti simul non coexistunt. dum enim dicimus priorem sumptio-
 nem, nondum existit neque altera sumptio neque conclusio; dum autem
 posteriorem, prior non amplius existit, conclusio vero nondum existit; dum

e) εἰ ἰδρωτές] supra sect. 98.

f) συνυπάρχη] supra sect. 109.

ὅτε δὲ τὴν ἐπιφορὰν προφερόμεθα, τὰ λήμματα αὐτῆς οὐκέτι
 ἐφύσθηκεν· οὐ συνυπάρχει ἄρα ἀλλήλοις τὰ μέρη τοῦ λόγου.
 ὅθεν αὐδὲ ὁ λόγος ὑπάρχειν δόξει. χωρὶς δὲ τούτων ὁ συνακτι- P 99
 κὸς λόγος ἀκατάληπτός ἐστιν· εἰ γὰρ οὗτος κρίνεται ἀπὸ τοῦ
 145 συνημμένου ἀκολουθίας, ἢ δὲ κατὰ τὸ συνημμένον ἀκολουθία
 ἀνεπικρίτως διαπεφώνηται καὶ ἐστὶν ἴσως ἀκατάληπτος, ὥς ἐν
 τῷ περὶ σημείου λόγῳ^{g)} ὑπεμνήσαμεν, καὶ ὁ συνακτικὸς λόγος
 ἀκατάληπτος ἐστίν. οἱ γε μὴν Διλεκτικοί^{h)} φασιν ἀσύνακτον
 146 λόγον γίνεσθαι ἥτοι παρὰ διάρτησιν ἢ παρὰ ἑλλειψιν ἢ παρὰ
 τὸ κατὰ μοχθηρὸν ἠρωτῆσθαι σχῆμα ἢ κατὰ παρολκήν· οἷον
 κατὰ διάρτησιν μὲν, ὅταν μὴ ἔχη τὰ λήμματα ἀκολουθίαν πρὸς
 ἀλλήλα τε καὶ τὴν ἐπιφορὰν ὥς ὁ τοιοῦτος "εἰ ἡμέρα ἐστὶ, φῶς
 ἐστίν· ἀλλὰ μὴν πυροὶ ἐν ἀγορᾷ πωλοῦνται, Δίῳ ἄρα περι-
 πατεῖ". παρὰ δὲ παρολκήν, ὅταν εὐρίσκηταιⁱ⁾ λῆμμα παρέλκον
 πρὸς τὴν τοῦ λόγου συναγωγὴν, οἷον "εἰ ἡμέρα ἐστὶ, φῶς ἐστίν·
 ἀλλὰ μὴν καὶ ἡμέρα ἐστίν, ἀλλὰ καὶ Δίῳ περιπατεῖ, φῶς ἄρα
 ἐστὶ". παρὰ δὲ τὸ ἐν μοχθηρῷ ἠρωτῆσθαι σχήματι^{k)}, ὅταν μὴ
 147 ἢ τὸ σχῆμα τοῦ λόγου συνακτικόν, οἷον ὄντων συλλογισμῶν^{l)},
 ὥς φασι, τούτων, "εἰ ἡμέρα ἐστίν, φῶς ἐστίν· ἀλλὰ μὴν ἡμέρα
 ἐστὶ, φῶς ἄρα ἐστίν". "εἰ ἡμέρα ἐστὶ, φῶς ἐστίν"^{m)}· οὐχὶ δὲ φῶς

porro conclusionem pronuntiamus, eius sumptiones non amplius existunt;
 non igitur partes argumenti invicem coexistunt. unde ne argumentum quidem
 existere videbitur. 145. praeterea argumentum colligendi vim habens quale
 sit comprehendere nequit. nam si hoc indicatur ex connexi consequentia, at
 quae consequentia connexi sit, ita controversum est, ut diiudicari non pos-
 sit, et fortasse et ipsum nequit comprehendere, ut docuimus quum de signo
 ageremus etiam quale sit argumentum, colligendi vim habens comprehendere
 non poterit. 146. quin etiam ipsi Dialectici dicunt orationem fieri ineptam
 ad colligendum aut propter incoherentiam aut propter omissionem aut eo
 quod in mala forma proposita sit aut propter superfluitatem. propter inco-
 herentiam, quum sumptiones non habent coherentiam inter se et conclu-
 sionem ut haec "si dies est, lux est: atqui frumenta in foro venduntur, ergo
 Dion ambulat". 147. propter superfluitatem autem, quum invenitur sumptio
 supervacanea ad orationis collectionem ut "si dies est, lux est: atqui etiam
 dies est, quin etiam Dion ambulat, lux est igitur". eo autem quod in mala
 forma proposita sit, quum forma orationis non est apta ad colligendum ut,

g) ἐν τῷ περὶ σημείου λόγῳ] sect. 117 seq.

h) οἱ γε μὴν Διλεκτικοί] Dialecticorum nomine Stoicos intellige, non
 confundendos cum antiquioribus Dialecticis Euclideanis. quae autem hoc
 loco de quattuor vitiis argumentorum ex Stoicorum ac Chrysippi maxime
 τεχνολογία Sextius disserit, conferenda sunt cum libro 2 adversus Logi-
 cos sect. 429 seq.

i) ὅταν εὐρίσκηται] ita grammaticae regulae postulant pro εὐρίσκηται
 et habent mss.

k) σχήματι] ita mss pro voce nihili ἀσχήμοσι. in iisdem mss ὅτ' ἂν
 pro ὅταν. per σχήμα autem sive formam hoc loco intelligit rationem ar-
 gumenti ex connexo formandi; nam in exemplo subiecto pro vitiosa forma
 haberi ait, si ex consequenti colligatur antecedens, cum ex antecedente
 consequens colligi debeat. infra sect. 154.

l) ὄντων συλλογισμῶν] syllogismos vocat duo argumenta συνακτικά
 quae habes etiam infra sect. 157, quibus tertio loco mox λόγον opponit
 ἀσύνακτον. sic paullo infra pro συνακτικῷ ponit συλλογιστικόν, sect. 149.

m) εἰ ἡμέρα ἐστὶ, φῶς ἐστίν] verba φῶς ἐστίν exciderant, quae sensu
 postulante restitui.

ἔστιν, οὐκ ἄρα ἡμέρα ἐστίν". ὁ λόγος ἀσύντακτος ἐστίν οὗτος "εἰ ἡμέρα ἐστίν, φῶς ἐστίν· ἀλλὰ μὴν φῶς ἐστίν, ἡμέρα ἄρα") 148 ἐστίν". ἐπεὶ γὰρ ἐπαγγέλλεται τὸ συνημμένον ἐντὸς τοῦ ἐν αὐτῷ ἡγουμένου^{ο)} εἶναι καὶ τὸ λῆγον, εἰκότως τοῦ ἡγουμένου προσλαμβανομένου ἐπάγεται καὶ τὸ λῆγον, καὶ τοῦ λήγοντος ἀναιρεμένου ἀναιρεῖται καὶ τὸ ἡγούμενον· εἰ γὰρ ἦν τὸ ἡγούμενον, ἦν ἂν καὶ τὸ λῆγον. τοῦ δὲ λήγοντος προσλαμβανομένου οὐ πάντως τίθεται καὶ τὸ ἡγούμενον· οὐδὲ γὰρ ὑποσχεῖτο τὸ συνημμένον τῷ λήγοντι ἀκολουθεῖν τὸ ἡγούμενον· ἀλλὰ τῷ ἡγούμενῳ τὸ λῆγον μόνον. διὰ τοῦτο οὖν ὁ μὲν ἐκ συνημμένου καὶ τοῦ ἡγουμένου τὸ λῆγον συνάγων συλλογιστικὸς^{π)} εἶναι λέγεται, καὶ ὁ ἐκ συνημμένου καὶ τοῦ ἀντικειμένου τοῦ λήγοντος τὸ ἀντικείμενον τῷ ἡγούμενῳ συνάγων. ὁ δὲ ἐκ συνημμένου καὶ τοῦ λήγοντος τὸ ἡγούμενον συνάγων, ἀσύντακτος, ὡς ὁ προειρηκώς· παρ' ὃ καὶ ἀληθῶν ὄντων τῶν λημμάτων αὐτοῦ ψεύδος συνάγει, ὅταν λυχνιαίου φωτὸς ὄντος νυκτὸς λέγεται· τὸ μὲν γὰρ "εἰ ἡμέρα ἐστίν, φῶς ἐστίν" συνημμένον ἀληθές ἐστίν· καὶ ἡ "ἀλλὰ μὴν φῶς ἐστίν" πρόσληψις^{ο)}, ἡ δὲ "ἡμέρα ἄρα" ἐπιφορά ψευδής. 150 κατὰ παράλειψιν δὲ ἐστὶ μοχθηρὸς λόγος, ἐν ᾧ παραλείπεται τι τῶν πρὸς τὴν συναγωγὴν τοῦ συμπεράσματος χρησιμεύοντων οἷον ὑγιὺς ὄντος, ὡς οἰόνται, τοῦ λόγου τοῦτου "ἦτοι ἀγαθός

quum haec sint, ut aiunt, argumenta recte colligentia "si dies est, lux est: atqui dies est, ergo lux est". "si dies est, lux est: lux autem non est, non ergo dies est". tum argumentum ineptum ad colligendam est hoc: "si dies est, lux est: atqui lux est, dies ergo est". 148. quia enim promittit connexum intra antecedens suum contineri etiam consequens, merito, quum assumitur antecedens, inducitur etiam consequens; et quum consequens tollitur, tollitur etiam antecedens. nam si existeret antecedens, existeret etiam consequens. at quum consequens assumitur, non necessario ponitur etiam antecedens; non enim promittebat connexum ex consequente sequi antecedens, sed duntaxat consequens colligi ex antecedente. 149. propterea argumentatio ea quae ex connexo et antecedente colligit consequens, recte colligere dicitur, item quae ex connexo et opposito consequentis, oppositum antecedenti colligit; at ea quae ex connexo et consequente colligit antecedens, dicitur ad colligendum inepta, ut ea quam ante diximus; quia etiamsi verae sint eius sumptiones, falsum colligit, si eam proferas noctu, quum lux est lucernae. nam hoc, "si dies est, lux est" connexum verum est, et haec assumptio est vera "atqui lux est" sed falsa est conclusio haec "dies est ergo". 150. propter omissionem autem est vitiosa argumentatio, in qua omittitur aliquid eorum quae ad colligendam conclusionem faciunt, ut, quum vera sit, ut putant, haec argumentatio "aut bonae sunt divitiae aut malae aut indiffe-

ο) ἀλλὰ μὴν φῶς ἐστίν, ἡμέρα ἄρα] ita scribendum esse satis suadent quae sequuntur. antea male legebatur, ἀλλὰ μὴν ἡμέρα ἐστίν, φῶς ἄρα ἐστίν.

ο) τοῦ ἐν αὐτῷ ἡγουμένου] ita mss pro ἐν αὐτῷ.

π) συλλογιστικός] id est συνακτικός, recte ac firmiter concludens. prior nempe ex illis duobus syllogismis erat: si dies est, lux est; atqui dies est, ergo lux est, in quo ex connexo et antecedente consequens colligitur. alter: si dies est, lux est; non est autem lux, non est ergo dies, colligit ex connexo et consequentis opposito oppositum antecedentis. tertius contra ἀσύντακτος, si dies est, lux est; atqui lux est, ergo est dies, concludit antecedens et connexo et consequente.

ρ 100 ς) πρόσληψις] subintellige, ἀληθής. [in antecedd. legebatur λέγεται.]

ἐστίν ὁ πλοῦτος ἢ κακός ἢ ἀδιάφορος· οὔτε δὲ κακός ἐστίν οὔτε ἀδιάφορος, ἀγαθός ἄρα ἐστίν" φαῦλός ἐστι παρὰ ἑλλειψιν οὗτος ὁ λόγος "ἦτοι ἀγαθός ἐστίν ὁ πλοῦτος ἢ κακός· οὐκ ἔστι δὲ κακός, ἀγαθός ἄρα ἐστίν". εἰ οὖν δείξω ὅτι οὐδεμία διαφορὰ 151 τῶν ἀσυνάκτων διακρίνεσθαι δύναται κατ' αὐτοὺς ἀπὸ τῶν συνακτικῶν, εἰδείξα ὅτι ἀκατάληπτός ἐστιν ὁ συνακτικὸς λόγος, ὡς περὶ τὰς εἶναι τὰς κατὰ διαλεκτικὴν αὐτοῖς φερόμενας ἀπειρολογίας^{ρ)} δείκνυμι δὲ οὕτως· ὁ κατὰ διάρτησιν^{ς)} ἀσύντακτος λόγος 152 ἔλεγτο ἐγνωρίσθαι ἐκ τοῦ μὴ ἔχειν ἀκολουθίαν τὰ λήμματα αὐτοῦ πρὸς ἄλληλα καὶ τὴν ἐπιφορὰν. ἐπεὶ οὖν τῆς γνώσεως τῆς ἀκολουθίας ταύτης δεῖ προηγεῖσθαι τὴν κρίσιν τοῦ συνημμένου, ἀνεπίκριτον δὲ ἐστὶ τὸ συνημμένον, ὡς ἐπελογισάμην^{ς)}, ἐστὶ καὶ^{ς)} ὁ κατὰ διάρτησιν ἀσύντακτος λόγος. καὶ γὰρ ὁ λέγων κατὰ διάρτησιν ἀσύντακτον εἶναι τινα λόγον, φάσιν μὲν προφερόμενος μόνην, ἀντιτιθεμένην αὐτῷ φάσιν ἔξει τὴν ἀντικειμένην τῇ προκειμένῃ· ἀποδεικνύς δὲ διὰ λόγον ἀκούσεται ὅτι δεῖ τὸν λόγον τοῦτον πρότερον συνακτικὸν εἶναι, εἰθ' οὕτως ἀποδεικνύειν ὅτι ἀσυνάρτητα τὰ λήμματα τοῦ διηρητῆσθαι λεγομένου λόγου. οὐ γνωσόμεθα δὲ εἰ ἐστὶν ἀποδεικτικὸς, μὴ ἔχοντες συν- 153 ἡμμένου συμφωνον κρίσιν, ἢ κρινόμεν εἰ ἀκολουθεῖ τῇ διὰ τῶν λημμάτων τοῦ λόγου συμπλοκῇ τὸ συμπέρασμα. καὶ κατὰ τοῦτο^{ς)}

remes: at neque malae sunt, neque indifferentes, ergo bonae sunt"; vitiosum est quod sequitur argumentum propter omissionem "aut bonae sunt divitiae, aut malae, at malae non sunt, ergo sunt bonae". 151. itaque si ostendero nullam posse secundum eos differentiam statui ac diiudicari inter argumenta colligendi vim habentia et ea quae ad colligendum inepta sunt, ostensum a me fuerit comprehendendi non posse quae demum sit colligendi vim habens argumentatio, adeo ut supervacanea sit illa immensa quae ab iis in dialectica affertur verboritas: sic autem illud ostendo: 152. argumentum propter incohaerentiam dicebatur ineptum ad colligendum cognosci ex eo, quod eius sumptiones bonam inter se ipsas et inter conclusionem non haberent consecutionem, quoniam igitur diiudicatio connexi debet cognitionem huius consecutionis anteire; connexum autem diiudicari nequit, ut supra disputavimus; diiudicari etiam non poterit quodnam sit argumentum quod propter incohaerentiam connexi ineptum sit ad concludendum. nam qui dicit aliquod argumentum esse ineptum ad colligendum propter incohaerentiam, si enuntiationem solam proferat qua hoc affirmet, opponetur illi contraria enuntiatio; sin demonstret per argumentum, illi dicetur debere argumentum hoc prius colligendi vi polere, et tum demum ostendere non cohaerentes esse sumptiones argumenti quod incohaerentia laborare dicitur. 153. neque vero sciemus siue argumentum illud demonstrativum, quippe qui non habeamus connexi diiudicationem uno omnium consensu approbatam, qua iudicemus an conclusio sequatur ex connexione sumptionum argumenti, quocirca etiam secundum hoc ab argu-

ρ) αὐτοῖς φερόμενας ἀπειρολογίας] recte reprehendit prolixitatem et verbositatem subtilem Stoicorum, qui tricia dialecticis sexcenta volumina impleverant, solius enim Chrysippi exstabant plus quam trecenta. ματαιοπονία vocat infra sect. 206 περίττα et μάτην πεπονημένα. sect. 236.

ς) κατὰ διάρτησιν] supra sect. 146. est autem διάρτησις incohaerentia, cui sect. 111 συνάρτησις opponitur.

ς) ὡς ἐπελογισάμην] sect. 110 seq.

ς) ἐστὶ καὶ] ἀνεπίκριτος videlicet. statim pro καὶ ὁ κατὰ διάρτησιν, ms Ventslavan. habet καὶ ὁ κατὰ διάρτησιν, vitiose.

ς) καὶ κατὰ τοῦτο] ita mss pro εὖ κατὰ τοῦτο.

οὐκ οὐκ ἔσμεν διακρίνειν τῶν συνακτικῶν τὸν κατὰ διακρίτην
 154 μοχθηρὸν εἶναι λόγον. τὰ δὲ αὐτὰ ἐροῦμεν πρὸς τὸν λέγοντα
 P 101 μοχθηρὸν εἶναι λόγον τινὰ παρὰ τὸ ἐν φασίᾳ σχήματι γ) ἔρω-
 τῆσθαι· ὁ γὰρ κατασκευάζων ὅτι μοχθηρὸν τί σχήμα ἐστίν, οὐκ
 ἔξει ὁμολογούμενον συνακτικὸν λόγον δι' οὗ δυνήσεται συνάγειν
 155 ὁ φησι. δυνάμει δὲ ἀντιερῆσθω ε) διὰ τοῦτο καὶ πρὸς τοὺς
 πειρωμένους παρ' ἑλλειψιν ε) ἀσυνάκτους λόγους εἶναι δεικνύναι.
 εἰ γὰρ ὁ ἐντελής ἀπηρτισμένος ἀδιάκριτός ἐστι, καὶ ὁ ἐν ἑλλεί-
 ψει ἀδελγός ἐστι. καὶ ὅτι ὁ διὰ λόγον δεικνύναι τινὰ ἑλλειψὴν
 βουλούμενος λόγον, μὴ ἔχων συνημμένον κρίσιν ὁμολογημένην,
 δι' ἧς κρίνειν δυνήσεται τὴν ἀκολουθίαν τοῦ ὑπ' αὐτοῦ λεγο-
 μένου λόγου οὐ δυνήσεται κεκρίμένως καὶ ὁρθῶς λέγειν ὅτι ἐλ-
 156 λιπής ἐστίν. ἀλλὰ καὶ ὁ κατὰ παρολκὴν δ) λεγόμενος εἶναι μοχθη-
 ρὸς ἀδιάκριτός ἐστιν ἀπὸ τῶν ἀποδεικτικῶν· ὅσον γὰρ ἐπὶ τῇ
 παρολκῇ καὶ οἱ θρυλούμενοι παρὰ τοῖς Στωϊκοῖς ἀναπόδεικτοι ε)
 ἀσύναντοι εὐρεθήσονται, ὡν ἀναιρουμένων ἡ πᾶσα διαλεκτική δ)
 ἀνατρέπεται· οὗτοι γὰρ εἰσιν οὗς φασιν ἀποδείξεως μὲν μὴ δεῖ-
 σθαι πρὸς τὴν ἐαυτῶν σύστασιν, ἀποδεικτικὸς δὲ ὑπάρχειν τοῦ

mento colligendi vim habente discernere illud quod propter incoherentiam
 vitiosum sit, non bene poterimus. 154. eadem autem obiciemus ei qui vi-
 tiosam esse argumentationem dixerit propterea, quod in vitiosa forma pro-
 posita fuerit. nam qui astruit vitiosam esse aliquam formam, non habebit
 confessum et indubitatum argumentum colligendi vim habens ex quo possit
 inferre quod dicit. 155. ex his autem possint etiam illi refutari, qui argu-
 mentum fieri ineptum ad colligendum propter omissionem conantur ostendere,
 nam si perfectum argumentum quoddam sit, et qui nihil deest, diiudicari
 nequit, illud quoque in quo est facta ommissio, obscurum erit futurum, prae-
 terea qui argumento vult ostendere alicui argumentationi quidpiam deesse,
 nisi habeat connexi indicationem confessam, ex qua consecutionem argumenti
 quod assert, diiudicet, nequaquam poterit certo iudicio et recte affirmare illud
 defectum aliquem habere. 156. iam vero et illud genus argumenti quod vi-
 tiosum esse dicitur propter superfluitatem, per demonstrativa argumenta dii-
 dicari et discerni nequit, nam quantum ad superfluitatem, etiam eae quae apud
 Stoicos tantopere celebrantur argumentationes indemonstrabiles, comperientur
 esse ad colligendum ineptae, quae si tollantur, universa dialectica exstiterit.
 hae enim sunt quas dicunt demonstratione quidem non egere ad sui confir-
 mationem, sed per eas demonstrari, quod alia argumenta recte colligant.

P 101 γ) ἐν φασίᾳ σχήματι] supra sect. 147.

ε) ἀντιερῆσθω] ita ms Vratisl. pro vitioso ἀντιερῆσομεν.

α) παρ' ἑλλειψιν] supra sect. 150.

δ) ὁ κατὰ παρολκὴν] sect. 147.

ε) οἱ θρυλούμενοι παρὰ τοῖς Στωϊκοῖς ἀναπόδεικτοι] indemonstrabilia
 appellabant argumenta Stoici quae rem demonstrant cum ipsa quidem
 nulla alia indigeant demonstratione μὴ χρῆζοντα ἀποδείξεως Laert. 7 79.
 horum plura distinguebant genera, de quibus Sextus noster deinceps
 disserit. non vero Stoici tantum sed Peripatetici etiam suos habuere λό-
 γους quos ἀναποδείκτους vocarunt, de quibus infra sect. 194 seq. ab Ari-
 stotele 1 Analyt. consimiliter τέλει συλλογισμοὶ definiuntur οἱ μὴ δυνά-
 μιν προσηγορευομένοι παρὰ τὰ εἰρημμένα πρὸς τὸ φανῆναι τὸ ἀναγκαῖον.
 Chrysippi liber πρὸς τὸν ἡρώτην καὶ ἀναποδείκτων adversus Zenonem
 memoratus a Laertio 7 195.

δ) ἡ πᾶσα διαλεκτική] infra sect. 166, 194. Cicero Lucullo c. 30.

καὶ τοὺς ἄλλους συνάγειν λόγους. ὅτι δὲ παρέλκουσιν γ) ἔσται
 σαφές, ἐκθεμένων ἡμῶν τοὺς ἀναποδείκτους, καὶ οὕτως ὁ φημεν
 ἐπιλογισμένων. πολλοὺς μὲν ἀναποδείκτους ὀνειροπολοῦσι δ), πέντε 157
 δὲ τούτους μάλιστα ἐκτίθενται, εἰς οὓς οἱ λοιποὶ πάντες ἀνα-
 γέρεσθαι δοκοῦσι. πρῶτον ε) ἐκ συνημμένου καὶ τοῦ ἡγουμένου
 τὸ λήγον συνάγοντα, οἷον "εἰ ἡμέρα ἐστὶ, φῶς ἐστίν· ἀλλὰ μὴν
 ἡμέρα ἐστὶ, φῶς ἄρα ἐστίν". δεύτερον τὸν ἐκ συνημμένου καὶ
 τοῦ ἀντικειμένου τοῦ λήγοντος τὸ ἀντικείμενον τοῦ ἡγουμένου
 συνάγοντα, οἷον "εἰ ἡμέρα ἐστὶ, φῶς ἐστίν· οὐκ ἐστὶ δὲ φῶς,
 οὐκ ἄρα ἡμέρα ἐστίν". τρίτον τὸν ἐξ ἀποφατικοῦ συμπλοκῆς καὶ 158
 ἐνὸς τῶν ἐκ τῆς συμπλοκῆς τὸ ἀντικείμενον τοῦ λοιποῦ συνά-
 γοντα, οἷον "οὐχὶ ἡμέρα ἐστὶ, καὶ νύξ ἐστίν· ἡμέρα δὲ ἐστίν, P 102
 οὐκ ἄρα νύξ ἐστὶ". τέταρτον τὸν ἐκ διεzeugμένου δ) καὶ ἐνὸς τῶν
 ἐπεzeugμένων τὸ ἀντικείμενον τοῦ λοιποῦ συνάγοντα, οἷον, "ἤτοι
 ἡμέρα ἐστίν ἢ νύξ ἐστίν· ἡμέρα δὲ ἐστίν, οὐκ ἄρα νύξ ἐστὶ."
 πέμπτον ε) τὸν ἐκ διεzeugμένου καὶ τοῦ ἀντικειμένου ἐνὸς τῶν
 ἐπεzeugμένων τὸ λοιπὸν συνάγοντα, οἷον "ἤτοι ἡμέρα ἐστίν ἢ

inessé autem illis indemonstrabilibus argumentationibus superfluitatem mani-
 festum erit, ubi illas exposuerimus; atque ita hoc quod dicimus probatum
 dederimus. 157. multas quidem indemonstrabiles somniant, sed has quinque
 potissimum exponunt, ad quas reliquae omnes referri videntur. primam, ex
 connexo et antecedente colligentem consequens, ut "si dies est, lux est;
 atqui dies est, lux est ergo". secundam, quae ex connexo et contrario con-
 sequentis contrarium antecedentis colligit, ut "si dies est, lucet, non lucet
 autem, non igitur est dies". 158. tertiam, quae ex negativa propositione co-
 pulativa et ex positione unius eorum quae in copulativa sunt, contrarium
 reliqui colligit, ut "non dies est et nox est; dies autem est, non igitur nox
 est". quartam, quae ex propositione disiunctiva et uno disiunctorum contra-
 rium reliqui colligit, ut "aut dies est, aut nox est, dies autem est, non
 igitur nox est". quintam, quae ex disiunctiva et contrario unius disiunctorum
 reliquam colligit, ut "aut dies est aut nox est; nox autem non est, dies

ε) ὅτι δὲ παρέλκουσιν] ita ex mss reposui pro ὅτε. referebant Stoici
 inter vitia argumentorum illud quod committitur κατὰ παρολκὴν, si quid
 superfluat in illis haud necessarium. supra sect. 147 et 2 contra Log.
 sect. 294. Chrysippi libri duo πρὸς τὸν παρελκόντων λόγων adversus Pa-
 sylum, Laert. 7 195. itaque noster ut argumenta quae ab illis iactantur
 indemonstrabilia et ἀναπόδεικτα refellat, et ἀσύναντα esse ostendat, con-
 tendit in illis aliquid posse abesse, et propositionem unam superfluere.
 infra sect. 159 seq. 166, 175.

δ) πολλοὺς μὲν ἀναποδείκτους ὀνειροπολοῦσι] ab aliorum Stoicorum
 sententia recesserat Chrysippus, qui in sua πρὸς συλλογισμῶν εἰσαγωγῇ
 genera plura argumentorum ἀναποδείκτων reducerat ad haec quinque,
 quae Sextus deinceps exponit. confer si lubet lib. 2 contra Logicos sect.
 216, 223 seq. et Laertium 7 80 seq. secundi et quinti ἀναποδείκτου me-
 morat Simplicius in 1 Physicor. p. 28, ut δευτέρου τῶν ὑποθετικῶν p. 35
 b. et 97. 222 b. 224 b.

ε) πρῶτον] primum recte concludendi modum ex Stoicorum senten-
 tia vocat etiam Cicero c. 30 libri 4 Academ. quaest. atque idem primi
 et secundi modi exemplum attulit noster sect. 147, 149 et infra sect.
 198 seq.

δ) ἐκ διεzeugμένου] ita mss rectius pro διεzeugμένου, quemadmodum P 102
 et διεzeugμένου infra legitur.

ε) πέμπτον] vide supra lib. 1 sect. 69.

159 νύξ ἐστίν· οὐχὶ δὲ νύξ ἐστίν, ἡμέρα ἄρα ἐστίν. οὗτοι μὲν οὖν εἰσιν οἱ θρυλούμενοι ἀναπόδεικτοι. πάντες δὲ μοι δοκοῦσιν ἀσύνακτοι εἶναι κατὰ παρολκήν. αὐτίκα γοῦν, ἵνα ἀπὸ τοῦ πρώτου ἀρξώμεθα, ἦτοι ὁμολογεῖται ὅτι ἀκολουθεῖ τὸ φῶς ἐστὶ τῇ ἡμέρᾳ ἐστίν^{λ)}, ἡγουμένῳ αὐτῷ ἐν τῷ “εἰ ἡμέρα ἐστὶ^{μ)}”, φῶς ἐστὶ^{ν)} συνημμένῳ^{μ)}, ἢ ἀδελόν ἐστίν. ἀλλ’ εἰ μὲν ἀδελόν ἐστίν, οὐ δώσομεν τὸ συνημμένον ὡς ὁμολογούμενον, εἰ δὲ πρόδηλόν ἐστιν ὅτι ὄντος τοῦ ἡμέρα ἐστίν ἐξ ἀνάγκης^{ν)} ἐστὶ καὶ τὸ φῶς ἐστίν, εἰπόντων ἡμῶν ὅτι ἡμέρα ἐστὶ, συνάγεται καὶ τὸ φῶς ἐστίν, ὡς ἀρκεῖν τὸν τοιοῦτον λόγον “ἡμέρα ἐστὶ, φῶς ἄρα ἐστὶ”, καὶ παρ-
160 ἔλκειν τὸ “εἰ ἡμέρα ἐστὶ, φῶς ἐστὶ^{ο)}” συνημμένον. ὁμοίως δὲ φερόμεθα καὶ ἐπὶ τοῦ δευτέρου ἀναποδείκτου· ἦτοι γὰρ ἐνδέχεται τοῦ λήγοντος μὴ ὄντος εἶναι τὸ ἡγούμενον, ἢ οὐκ ἐνδέχεται· ἀλλ’ εἰ μὲν ἐνδέχεται, οὐκ ἔσται ὑγιὲς τὸ συνημμένον, εἰ δὲ οὐκ ἐνδέχεται, ἅμα τῷ τεθῆναι τὸ οὐχί, τὸ λῆγον, τίθεται καὶ τὸ οὐχί, τὸ ἡγούμενον, καὶ παρέλκει πάλιν τὸ συνημμένον, τῆς συνερωτήσεως τοιαύτης γινομένης “οὐχὶ φῶς ἐστίν οὐκ ἄρα
161 ὅτι ἡμέρα ἐστίν”. ὁ δὲ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τοῦ τρίτου ἀναποδείκτου· ἦτοι γὰρ πρόδηλόν ἐστιν ὅτι οὐκ ἐνδέχεται τὰ ἐν τῇ συμπλοκῇ συνυπάρξαι ἀλλήλοις ἢ ἀδελόν· καὶ εἰ μὲν ἀδελόν, οὐ δώσομεν τὸ ἀποφατικὸν τῆς συμπλοκῆς, εἰ δὲ πρόδηλον, ἅμα

est igitur, 159. haec sunt argumentationes quae celebrantur indemonstrabiles, quae omnes mihi videntur propter superfluitatis vitium ineptae ad colligendum esse. nam, ut a prima incipiamus, aut confessum est indubitatum est ex hoc, si dies est, consequi illud, lux est, quod praecedat illud in isto connexo “si dies est, lux est”; aut incertum est, ac si quidem est incertum, non concedemus connexum tamquam indubitatum; sin est certum hoc posito, dies est, necessario esse illud, lux est, certe postquam diximus, dies est, colligitur etiam illud, lux est: adeo ut haec collectio sufficiat “dies est, lux ergo est”, et supervacaneum sit illud connexum “si dies est, lux est”. 160. eandem viam tenemus et in impugnanda secunda indemonstrabili; aut enim fieri potest ut non existente consequente existat antecedens, aut fieri non potest; sed siquidem fieri potest, non erit verum connexum; et si fieri non potest, simulatque negatur consequens, negatur etiam antecedens, adeo ut supervacaneum sit rursus connexum, quum satis sit argumentum ita proponi “non est lux, non est igitur dies”. 161. eadem ratio est et in tertia indemonstrabili; aut enim certum est fieri non posse ut ea quae in copulativa propositione coniunguntur, invicem coexistent, aut incertum, et siquidem incertum, non concedemus negativam copulativam; sin est certum, simulatque alterum po-

λ) τὸ φῶς ἐστὶ τῇ ἡμέρᾳ ἐστίν] ita recte mss pro τῷ φῶς ἐστὶ τὸ ἡμέρα ἐστὶ.

μ) εἰ ἡμέρα ἐστὶ] in editis et male exciderat.

ν) συνημμένῳ] Salmasius in codice suo scripserat συνημμένον. sed nihil mutandum; sensus enim est quod in hoc connexo ἐν τῷ συνημμένῳ, si dies est, lux est ex antecedente sive ἡγουμένῳ hoc: si dies est, sequitur consequens, lux est.

ξ) ἐξ ἀνάγκης] semel monuisse sufficiat in mss codicibus frequenter eiusmodi coniuncta cum praepositione vel coniunctione nomina scribi ut unicum vocabulum, ἐξ ἀνάγκης, sic alibi διαβραχέων καταμέρος ἐπιμέρους οὐδέτερον ὅταν pro ὅτι ἂν, καταμέρη οὐκέτι καθέκαστον τοῦ- ἐστὶ οὐκ οὖν κατεῖσαν ἐξόλου et similia.

ο) εἰ ἡμέρα ἐστὶ, φῶς ἐστὶ] iterum et quod in editis exciderat e mss revocavi.

τῷ τεθῆναι τὸ ἕτερον ἀναιρεῖται τὸ λοιπόν, καὶ παρέλκει τὸ ἀποφατικὸν τῆς συμπλοκῆς, οὕτως ἡμῶν ἐρωτῶντων “ἡμέρα ἐστίν, οὐκ ἄρα νύξ ἐστὶ”. τὰ δὲ παραπλήσια λέγομεν καὶ ἐπὶ τοῦ τετάρτου^{π)} καὶ ἐπὶ τοῦ πέμπτου ἀναποδείκτου· ἦτοι γὰρ πρόδηλόν ἐστιν ὅτι ἐν τῷ διεξυγμένῳ τὸ μὲν ἀληθές ἐστὶ, τὸ δὲ ψευδές, μετὰ μάχης τελείας (ὅπερ ἐπαγγέλλεται τὸ διεξυγμένον) ἢ ἀδελόν, καὶ εἰ μὲν ἀδελόν, οὐ δώσομεν τὸ διεξυγμένον, εἰ δὲ πρόδηλον, τεθέντος ἑνὸς ἀπ’ αὐτῶν φανερόν ἐστιν ὅτι τὸ λοιπὸν οὐκ ἔστι· καὶ ἀναιρεθέντος ἑνός, πρόδηλον ὅτι τὸ λοιπόν P 103 ἐστίν· ὡς ἀρκεῖν συνερωτῶν οὕτως “ἡμέρα ἐστίν, οὐκ ἄρα νύξ ἐστίν· οὐχὶ ἡμέρα ἐστίν, νύξ ἄρα ἐστὶ” καὶ παρέλκει τὸ διεξυγμένον. παραπλήσια δὲ λέγειν ἐνεστὶ καὶ περὶ τῶν κατηγορη-
163 κῶν καλουμένων συλλογισμῶν^{ρ)}, οἷς μάλιστα χρῶνται οἱ ἀπὸ τοῦ περιπάτου. ὅλον γοῦν ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ “τὸ δίκαιον καλόν, τὸ καλὸν ἀγαθόν, τὸ δίκαιον ἄρα ἀγαθόν” ἦτοι ὁμολογεῖται καὶ πρόδηλόν ἐστιν ὅτι τὸ καλὸν ἀγαθόν ἐστίν, ἢ ἀμφισβητεῖται καὶ ἐστὶν ἀδελόν. ἀλλ’ εἰ μὲν ἀδελόν ἐστίν, οὐ δοθήσεται κατὰ τὴν τοῦ λόγου συνερωτήσιν, καὶ διὰ τοῦτο οὐ συνάξει ὁ συλλογισμός, εἰ δὲ πρόδηλόν ἐστιν ὅτι πᾶν ὅπερ ἐάν^{σ)} ἢ καλόν, τοῦτο πάν-
τως καὶ ἀγαθόν ἐστίν, ἅμα τῷ λεχθῆναι ὅτι τόδε τι καλόν ἐστὶ, συνεσάγεται καὶ τὸ ἀγαθόν αὐτὸ εἶναι, ὡς ἀρκεῖν τὴν τοιαύτην συνερωτήσιν “τὸ δίκαιον καλόν, τὸ δίκαιον ἄρα ἀγαθόν” καὶ
παρέλκειν τὸ ἕτερον λῆμμα ἐν ᾧ τὸ καλὸν ἀγαθόν εἶναι ἐλέγτο. ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τῷ τοιοῦτῳ λόγῳ “Σωκράτης ἄνθρωπος^{τ)}”; πᾶς 164

situm est, tollitur alterum et superflua est negatio copulativae, quum nos ita argumentum efferre possimus “dies est, non igitur nox est”. 162. eadem dicimus et in quarta et in quinta indemonstrabili; aut enim certo compertum est in disiunctiva alterum quidem esse verum, alterum autem falsum, cum pugna perfecta (quod promittit disiunctum) aut incertum, et si quidem est incertum, non concedemus disiunctum; si autem certum, posito uno illorum, manifestum est non esse alterum, et sublato uno, manifestum est alterum esse; adeo ut tali propositione uti sufficiat “dies est, non igitur nox est: non est dies, nox est ergo” et supervacanea sit disiunctiva propositio. 163. his similia dici possunt et de categoricis quos vocant syllogismis, quibus maxime utuntur Peripatetici, quale est hoc argumentum “iustum est honestum, honestum est bonum; ergo iustum est bonum” aut pro confesso habetur et certo patet honestum esse bonum, aut in dubio versatur, nec certo compertum est, sed si quidem incertum est, non concedetur in proposita argumentatione, et propterea nec colliget syllogismus; at si certum est quicquid sit honestum hoc omnino esse etiam bonum, simul atque dictum est, hoc vel illud esse honestum, simul colligitur etiam bonum esse; adeo ut sufficiat ita proponere “iustum est honestum, iustum igitur est bonum”, et supervacanea sit altera sumptio in qua honestum esse dicebatur bonum. 164. similiter et in hoc argumento “Socrates est homo; omnis homo est animal, Socrates ergo est ani-

ρ) καὶ ἐπὶ τοῦ τετάρτου] ita mss. in editis καὶ deest.

σ) κατηγορηκῶν συλλογισμῶν] Aristoteles in Analyticis plurimum tri-
buit syllogismo categorico, exemplum autem quod Sextus affert primum exstat in Platonis Alcibiade.

[^{ς)} ἐάν?]

τ) Σωκράτης ἄνθρωπος] syllogismus et hic et superior est in figura syllogismi quarta, quam Galenicam auctore Averroë vulgo appellant. nihil autem aliud est quam prima figura inversa, ita ut minor propositio

ἄνθρωπος ζῶν, Σωκράτης ἄρα ζῶν, εἰ μὲν οὐκ ἔστι πρόδη-
λον αὐτόθεν ὅτι πᾶν ὃ τι περ ἐστὶν ἡ ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ ζῶν
ἐστίν, οὐκ ὁμολογεῖται ἡ καθόλου πρότασις, οὐδὲ δάσσομεν αὐ-
165 τὴν ἐν τῇ συνερωτήσῃ· εἰ δὲ ἔπεται τοῦ ἀνθρώπου τι εἶναι τὸ
καὶ ζῶν αὐτὸν ὑπάρχειν, καὶ διὰ τοῦτα ἀληθὲς ἔστιν ὁμολο-
γούμεως ἡ “πᾶς ἄνθρωπος ζῶν” πρότασις, ἅμα τῷ λεχθῆναι
ὅτι Σωκράτης ἄνθρωπος συνεισάγεται καὶ τὸ ζῶν αὐτὸν εἶναι,
ὡς ἀρκεῖ τὴν τοιαύτην συνερωτήσιν “Σωκράτης ἄνθρωπος, Σω-
166 κράτης ἄρα ζῶν” καὶ παρέλκει τὴν “πᾶς ἄνθρωπος ζῶν” πρό-
τασιν. παραπλησίαις δὲ μεθόδοις καὶ ἐπὶ τῶν ἑλλάνων πρώτων
κατηγορικῶν) λόγων χρῆσθαι δυνατόν ἐστιν, ἵνα μὴ νῦν ἐν-
διατρίβωμεν. πλὴν ἐπεὶ παρέλκονσιν οὗτοι οἱ λόγοι, ἐν οἷς τὴν
ὑποβάθραν τῶν συλλογισμῶν οἱ Διαλεκτικοὶ τίθενται, ὅσον ἐπὶ
τῇ παραλκῇ) διατρέπεται πᾶσα ἡ διαλεκτική, μὴ δυναμένων
ἡμῶν διακρίναι τοὺς παρέλκοντας καὶ διὰ τοῦτο ἀσυνακτῶς λό-
167 γους ἀπὸ τῶν συνακτικῶν καλουμένων συλλογισμῶν. εἰ δὲ οὐκ
P 104 ἔρσκει τισὶ λόγους μονολημμάτους) εἶναι, οὐκ εἰσὶν ἀξιόπι-
στότεροι Ἀντιπάτρου), ὅς οὐδὲ τοὺς τοιοῦτους λόγους ἀποδο-
κιμάζει. διὰ ταῦτα μὲν οὖν ἀνεπίκρictός ἐστιν ὁ παρὰ τοῖς Δια-
mal), si certum non est ex se ipso, quodcumque fuerit homo, id esse animal,
non est confessus universalis propositio, neque dabimus illam quum argumen-
tatio inferetur. 165. at si protinus ut aliquid fuerit homo sequitur id esse
animal, et propterea vera est indubitate haec propositio: “omnis homo est ani-
mal”, simulatque dictum est Socratem esse hominem, simul colligitur ipsum
esse animal; adeo ut hanc argumentationem inferre sit satis “Socrates est
homo, Socrates ergo est animal” et supervacanea sit propositio ista “omnis
homo est animal”. 166. similibus autem methodis in aliis primis categoricis
argumentationibus uti possumus, ne hunc diutius huic rei immoremur, verum
enimvero quum vitiosa sint propter superfluitatem haec argumenta, in quibus
sylogismorum fundamentum Dialectici ponunt, ratione huius superfluitatis ever-
titur tota Dialectica; quum adeo argumenta propter superfluitatem vitiosa ideo-
que ad colligendum inepta a syllogismi colligendi vim habentibus diiudicare
nequeamus. 167. quodsi non placet quibusdam argumentationes constare unica
sumptione, non sunt illi fide digniores quam Antipater, qui ne huiusmodi
quidem argumentationes reiecit, his igitur de causis diiudicari nequit argumen-
tationis, et maior minoris loco ponatur. hinc et Alcinoi priorem syl-
logismum ex Platonis Alcibiade repetens c. 6. Isagoges ait Platonem in
prima figura argumentatum esse. atque tales syllogismos post Aristote-
lem Theophrastum atque Eudemum ad primam refert figuram Boethius
lib. 2 de syllogismo categorico.

(*) ἂν?)

a) πρώτων κατηγορικῶν] syllogismos alios categoricos in prima figura
intellige.

t) ὅσον ἐπὶ τῇ παραλκῇ] vitium enim hoc, quod argumentum facit
ἀσυνακτον secundum Stoicos, ut dictum sect. 147.

u) λόγους μονολημμάτους] argumenta in quibus non duae ut in per-
fectis syllogismis, sed tantum unica est praemissa, quae iam Sextus di-
spulavit sufficere, ut dies est, lucet igitur: non lucet, non est igitur dies.
iustum est honestum, iustum igitur est bonum. Socrates est homo, Socra-
tes igitur est animal.

P 104 x) Ἀντιπάτρου] Antipater Tarsensis intelligitur, Stoicus celebris, di-
scipulus Diogenis Babylonii et Panaetii Rhodii Magister, de quo dixi
libro 3 Bibliothecae Graecae cap. 15, idem ex Antipatro refert noster 2
contra Logicos sect. 444, ubi eum e numero τῶν ἐν τῇ Στωικῇ ἐπιγε-
νεστάτων ἀνδρῶν fuisse testatur.

λεκτικῶς συνακτικῶς καλούμενός λόγος. ἀλλὰ καὶ ὁ ἀληθὲς λό-
γος ἀνεύρετός ἐστι διὰ τὰ προειρημένα) καὶ ἐπεὶ πάντως
ὑφίλει εἰς ἀληθὲς λήγειν). τὸ γὰρ συμπέρασμα τὸ ἀληθὲς
εἶναι λεγόμενον ἦτοι φαινόμενόν ἐστιν ἡ ἀδηλον καὶ φαινόμενον 168
μὲν οὐδαμῶς· οὐ γὰρ ἂν δέοιτο τοῦ διὰ τῶν λημμάτων ἐκκα-
λύπτεσθαι δι' ἐαυτοῦ προπίπτον, καὶ οὐκ ἦτον τῶν λημμάτων
αὐτοῦ φαινόμενόν οὐδὲ ἀδηλον), ἐπεὶ περὶ τῶν ἀδῆλων ἀνεπι-
κρίτως διαπεφοῖνται (καθ' ἅπερ ἐμφοῦθεν ὑπεμνήσαμεν) διόπερ
καὶ ἀκατάληπτά ἐστιν· ἀκατάληπτον ἐστὶ καὶ τὸ συμπέρασμα
τοῦ ἀληθοῦς εἶναι) λεγόμενόν λόγον. εἰ δὲ καὶ τοῦτο ἀκατά-
ληπτόν ἐστιν, οὐ γνωστόμεθα πότερον ἀληθὲς ἐστὶ τὸ συναγ-
μένον, ἢ ψεῦδος). ἀγνοήσομεν οὖν πότερον ἀληθὲς ἐστὶν ὁ
λόγος ἢ ψευδής, καὶ ἀνεύρετος ἐστὶ ὁ ἀληθὲς λόγος. ἵνα δὲ 169
καὶ ταῦτα παρώμεν, ὃ διὰ προδήλων ἀδῆλων συνάγων ἀνεύρετός
ἐστίν· εἰ γὰρ ἔπεται τῇ διὰ τῶν λημμάτων αὐτοῦ συμπλοκῇ ἢ
ἐπιφορά, τὸ δ' ἐπόμενον καὶ τὸ λῆγον πρὸς τί ἐστι καὶ πρὸς τὸ
ἠγούμενον, τὰ δὲ πρὸς τι συγκαταλαμβάνεται ἀλλήλοις) (ὡς
παρεστήσαμεν) εἰ μὲν ἀδῆλόν ἐστι τὸ συμπέρασμα, ἀδηλα ἐστὶ
καὶ τὰ λήμματα, εἰ δὲ πρόδηλά ἐστι τὰ λήμματα, πρόδηλον
ἐστὶ καὶ τὸ συμπέρασμα, ἅτε συγκαταλαμβάνόμενον) αὐτοῖς
προδείλοις οὖσιν· ὡς μηκέτι ἐκ προδήλων ἀδῆλων συνάγεσθαι.
διὰ δὲ ταῦτα οὐδὲ ἐκκαλύπτεται ὑπὸ τῶν λημμάτων ἢ ἐπιφορά, 170

tatio ea quae a Dialecticis colligendi vim habere dicitur. sed et quae vera
sit inveniri nequit, tum ob ea quae diximus, tum quoniam necessario debet
in verum consequens desinere; nam conclusio quae vera esse dicitur, aut
evidens est aut obscura. 168. et evidens quidem minime esse possit, nihil
enim indigeret sumptionibus a quibus declararetur, si per se ipsam sub sen-
sus nostros caderet, nec ipsamet certe minus quam praemissae illi sumptio-
nes, evidens esset: sin est obscura, quoniam de obscuris indidicabilis ex-
istit hactenus controversia (ut antea docuimus) unde et incomprehensibilia sunt,
incomprehensibilis etiam erit conclusio eius argumentationis quae vera esse
dicitur: quodsi haec sit incomprehensibilis, nequaquam dignoscemus verumne
sit quod colligitur an falsum, ignorabimus igitur vera sit argumentatio necne,
inveniri quae illa nulla ratione poterit. 169. ut autem haec quoque omittamus,
argumentatio quae per evidentiā colligat obscurum, inveniri non potest, si
enim conclusio sequitur ex confectione quae est inter ipsius argumenti sum-
ptiones, at consequens et posterior sumptio est ex iis quae ad aliquid refe-
runtur, nempe ad antecedens: quae autem sunt relata et ad aliquid referun-
tur, comprehenduntur simul invicem (ut ostendimus), si quidem obscura sit
conclusio, obscurae erunt etiam sumptiones; sin evidentes fuerint sumptiones,
evidens erit etiam conclusio, utpote quae comprehendatur cum illis, quae
quidem sunt evidentes, adeo ut non amplius ex manifestis obscurum colliga-
tur. 170. quae quum ita sint, ne ipsam quidem conclusionem sumptiones

γ) διὰ τὰ προειρημένα] supra sect. 85 seq.

z) εἰς ἀληθὲς λήγειν] vide sect. 138.

a) οὐδὲ ἀδηλον] ita recte mss pro εἰ δὲ.

b) ἀληθοῦς εἶναι] ms Vratislav. ἀληθὲς εἶναι.

(*) ψευδής?)

c) συγκαταλαμβάνεται ἀλλήλοις] supra sect. 119, 125 etc. infra 179 et
lib. 2 sect. 7.

d) ἅτε συγκαταλαμβάνόμενον] sic mss pro ὥστε.

ἦτοι ἄδηλος οὐσα καὶ μὴ καταλαμβανομένη, ἢ πρόδηλος καὶ μὴ δεομένη τοῦ ἐκκαλύπτοντος^{ε)}. εἰ τοίνυν ἡ ἀπόδειξις^{ς)} λόγος εἶναι λέγεται κατὰ συναγωγὴν, τούτεστι συνακτικὸς διὰ τινῶν ὁμολογουμένως ἀληθῶν, ἐπιφορὰν ἐκκαλύπτων ἄδηλον, ὑπεμνή-
 σαι δὲ ἡμεῖς ὅτι οὔτε λόγος τίς ἐστιν^{ο)} οὔτε συνακτικὸς^{η)} οὔτε ἀληθής^{ι)} οὔτε διὰ τινῶν^{κ)} προδήλων ἄδηλον συνάγων οὔτε
 P 105 ἐκκαλυπτικὸς τοῦ συμπεράσματος, φανερὸν ἐστὶν ὅτι ἀνυπόστα-
 171 τὸς ἐστὶν ἡ ἀπόδειξις. καὶ κατ' ἐκείνην δὲ τὴν ἐπιβολὴν ἀνυ-
 παρκτον ἢ καὶ ἀνεπινόητον εὐρήσομεν τὴν ἀπόδειξιν· ὁ γὰρ λέ-
 γων εἶναι ἀπόδειξιν ἦτοι γενικὴν τίθησιν ἀπόδειξιν ἢ εἰδικήν
 τινά· ἀλλ' οὔτε τὴν γενικὴν οὔτε εἰδικὴν ἀπόδειξιν τιθέναι
 δυνατόν, ὥς ὑπομνήσομεν, παρὰ δὲ ταύτας ἄλλο τι νοεῖν οὐκ
 ἐνδέχεται· οὐκ ἄρα δύναται τις ὥς ὑπάρχουσαν τιθέναι τὴν ἀπό-
 172 δειξιν. ἡ μὲν οὖν γενικὴ ἀπόδειξις ἀνυπόστατος ἐστὶ διὰ τὰδε·
 ἦτοι ἔχει λήμματά τινα καὶ τινὰ ἐπιφορὰν, ἢ οὐκ ἔχει· καὶ εἰ
 μὲν οὐκ ἔχει, οὐδὲ ἀπόδειξις ἐστὶν· εἰ δὲ λήμματά τινα ἔχει καὶ
 ἐπιφορὰν τινά, ἐπεὶ πᾶν τὸ ἀποδεικνύμενον οὕτω καὶ τὸ^{λ)} ἀπο-
 173 δεικνύον ἐπὶ μέρους ἐστίν, εἰδικὴ ἐστὶ ἀπόδειξις· οὐκ ἄρα ἐστὶ
 τις γενικὴ ἀπόδειξις· ἀλλ' οὐδὲ εἰδική. ἦτοι γὰρ τὸ ἐκ τῶν λημ-
 μάτων καὶ τῆς ἐπιφορᾶς σύστημα ἀπόδειξιν ἐροῦσιν, ἢ τὸ σύ-
 στημα ἐκ τῶν λημμάτων^{μ)} μόνον· οὐδέτερον δὲ τούτων ἐστὶν

patefaciunt, siquidem aut obscura est minimeque comprehenditur, aut mani-
 festa, nec patefieri necesse habet. ergo si demonstratio dicitur esse argu-
 mentatio per collectionem (id est colligendi vim habens) ex aliquibus quae
 omnes fatentur vera, conclusionem patefaciens obscuram, non autem docuimus
 nullam dari argumentationem neque colligendi vim habentem neque veram
 neque per aliqua evidentia obscurum colligentem nec quae patefaciat conclu-
 sionem, subsistere non posse demonstrationem perspicuum est. 171. sed et
 istis rationibus illos aggredientes non existere aut etiam intelligi non posse
 comperimus demonstrationem; nam qui dicit esse demonstrationem, aut illam
 generalem ponit aut specialem aliquam, sed nec generalis nec specialis de-
 monstratio poni queat, ut docebimus, praeter has autem aliud quicquam in-
 tellectu percipere non possumus; nemo igitur ut existentem ponere demon-
 strationem potest. 172. ac generalis quidem demonstratio consistere non potest
 ob haec quae sequuntur; aut enim habet sumptiones aliquas et aliquam con-
 clusionem, aut non habet; et si quidem non habet, ne demonstratio quidem
 est, sin sumptiones aliquas habet et conclusionem aliquam, quoniam omne
 quod demonstratur idem et quod demonstrat particulare est, specialis erit
 demonstratio, non est igitur ulla generalis demonstratio. 173. sed neque spe-
 cialis nulla est; aut enim dicent demonstrationem esse coagmentationem ex
 sumptionibus et conclusione, aut coagmentationem ex sumptionibus solum.
 atqui neutrum horum est demonstratio ut ostendam; non est igitur specialis

ε) ἐκκαλύπτοντος] al. ἐκκαλύπτωντος, ut sect. 116.

ς) εἰ τοίνυν ἡ ἀπόδειξις] supra sect. 133, 143.

ο) ὅτι οὔτε λόγος τίς ἐστιν] sect. 144.

η) οὔτε συνακτικὸς] sect. 145 seq.

ι) οὔτε ἀληθής] sect. 168.

κ) οὔτε διὰ τινῶν] sect. 169.

P 105 ['] articulus vulgo om.]

λ) σύστημα ἐκ τῶν λημμάτων] in editis ex omisso. ad totam autem
 hanc disputationem conferendus liber adversus Rhetores sect. 107 seq.
 et liber 2 adversus Logicos.

ἀπόδειξις, ὥς παραστήσω, οὐκ ἄρα ἐστὶν εἰδικὴ ἀπόδειξις. τὸ 174
 μὲν οὖν σύστημα τὸ ἐκ τῶν λημμάτων καὶ τῆς ἐπιφορᾶς οὐκ
 ἐστὶν ἀπόδειξις, πρῶτον μὲν ὅτι μέρος τι ἔχουσα ἄδηλον, τούτ-
 ἐστι τὴν ἐπιφορὰν, ἄδηλος ἐστὶ, ὅπερ ἄτοπον· εἰ γὰρ ἄδηλος
 ἐστὶν ἡ ἀπόδειξις αὕτη, δέχεται τοῦ ἀποδείξοντος αὐτὴν μὴ-
 λον ἢ ἐτέρων ἐστὶ ἀποδεικτική. εἴτα καὶ ἐπεὶ πρὸς τί φασιν 175
 εἶναι τὴν ἀπόδειξιν καὶ πρὸς τὴν ἐπιφορὰν, τὰ δὲ πρὸς τι πρὸς
 ἐτέροις^{μ)} νοεῖται, ὥς αὐτοὶ φασιν, ἕτερον εἶναι δεῖ τὸ ἀποδει-
 κνύμενον τῆς ἀποδείξεως· εἰ οὖν τὸ συμπεράσμα ἐστὶ τὸ ἀπο-
 δεικνύμενον, οὐ νοηθήσεται ἡ ἀπόδειξις σὺν τῇ συμπεράσματι.
 καὶ γὰρ ἦτοι συμβάλλεται τι πρὸς τὴν ἀπόδειξιν ἑαυτοῦ τὸ συμ-
 πέρασμα ἢ οὐδαμῶς· ἀλλ' εἰ μὲν συμβάλλεται, ἑαυτοῦ ἐστὶ
 ἐκκαλυπτικόν, εἰ δὲ οὐ συμβάλλεται, ἀλλὰ παρέλκει, οὐδὲ μέρος
 τῆς ἀποδείξεως ἐστὶ, ἐπεὶ κακείνην κατὰ παρολκήν^{ν)} ἐροῦμεν
 εἶναι μοχθηράν. ἀλλ' οὐδὲ τὸ σύστημα τῶν λημμάτων μόνων 176
 ἀπόδειξις ἂν εἴη. τίς γὰρ ἂν εἴποι τὸ οὕτως λεγόμενον “εἰ ἡμέρα
 ἐστὶ, φῶς ἐστὶν· ἀλλὰ μὴν ἡμέρα ἐστίν”^{ο)} ἢ λόγον εἶναι ἢ διά-
 τοιαν ὅλως ἀπαρτίξιν; οὐκ ἄρα οὐδὲ τὸ σύστημα τῶν λημμά-
 των μόνον ἀπόδειξις ἐστὶν· οὐδὲ ἡ εἰδικὴ ἄρα ἀπόδειξις ἐπό-
 στασιν ἔχει. εἰ δὲ μήτε ἡ εἰδικὴ ἀπόδειξις ὑφίστηκε μήτε^{π)} P 106
 ἡ γενικὴ, παρὰ δὲ ταύτας^{ρ)} οὐκ ἐστὶν ἐννοεῖν ἀπόδειξιν, ἀνυ-
 πόστατος ἐστὶν ἡ ἀπόδειξις. ἔτι ἐκ τούτων τὸ ἀνυπόστατον τῆς 177

demonstratio. 174. coagmentatio itaque ex sumptionibus et conclusione non
 est demonstratio, primum quidem, quia partem aliquam habens obscuram in-
 certamque, videlicet conclusionem, obscura incertaque erit, quod absurdum
 est. si enim obscura incertaque est haec demonstratio, ipsa indigebit alio eam
 demonstrante potius, quam erit aliorum demonstratoria. 175. deinde quia di-
 cunt relatum esse sive ad aliquid referri demonstrationem, nempe ad conclu-
 sionem, quae autem relata sunt, ad alia referri intelliguntur, ut ipsi dicunt,
 oportet itaque ut id quod demonstratur aliud a demonstratione ac diversum
 sit, si igitur conclusio sit id quod demonstratur, non intelligi poterit de-
 monstratio cum conclusione: aut enim aliquid adiumenti adfert conclusio ad
 demonstrationem sui aut nihil, sed si quid adiuvat, sui ipsius erit declarativa,
 si nihil adiuvat sed supervacanea est, ne pars quidem demonstrationis erit,
 quoniam et illam demonstrationem propter superfluitatem dicemus esse vitio-
 sam. 176. sed neque coagmentatio sola ex solis sumptionibus demonstratio
 fuerit, nam quis concedat, hoc si dicam “si dies est, lux est, atqui dies
 est” aut argumentationem esse, aut sententiam ullo modo efficere? ergo ne-
 que coagmentatio ex solis sumptionibus demonstratio est, unde fit ut ne
 specialis quidem demonstratio subsistere possit, quodsi neque specialis de-
 monstratio subsistere potest neque generalis, ultra haec autem non possumus
 demonstrationem intellectu percipere, subsistere non potest demonstratio.
 177. verum ex his quoque insubsistentia demonstrationis doceri potest. si

μ) πρὸς ἐτέροις] al. πρὸς ἐτέροις male, nam esse deberet πρὸς ἑτέρα.

ν) κατὰ παρολκήν] supra sect. 147 et 166.

ο) ἀλλὰ μὴν ἡμέρα ἐστὶ] hic in editis sequebatur, φῶς ἐστὶ, male
 utique, dare enim vult Sextus exemplum argumenti ex solis constantis
 praemissis, in quo conclusio desideratur, adeoque argumentum ipsam
 nullum est, unde conficit demonstrationem sine conclusione nullam
 esse posse.

['] ita mss; legebatur μηδὲ]

ρ) παρὰ δὲ ταύτας] ita mss pro ταῦτα.

ἀποδείξεως ἔνεστιν ὑπομνήσκειν· εἰ γὰρ ἔστιν ἀπόδειξις, ἥτοι
φαινομένη φαινομένου ἔστιν ἐκκαλυπτική ἢ ἀδήλος ἀδήλου ἢ ἀδη-
λος φαινομένου ἢ φαινομένη ἀδήλου· οὐδεὶς δὲ τούτων ἐκκα-
178 λυπτική δύναται ἐπινοεῖσθαι, ἀνεπινόητος ἄρα ἔστιν. εἰ μὲν γὰρ
φαινομένη φαινομένου ἐκκαλυπτική ἔστιν, ἔσται τὸ ἐκκαλυπτό-
μενον ἅμα φαινόμενον τε καὶ ἀδήλον· φαινόμενον μὲν, ἔπει
τοιούτων εἶναι ὑπετίθη, ἀδήλον δέ, ἔπει δέεται τοῦ ἐκκαλύψον-
τος καὶ οὐκ ἐξ ἑαυτοῦ ὑποπίπτει ἡμῖν σαφῶς. εἰ δὲ ἀδήλος ἀδή-
λου, αὕτη δεηθήσεται τοῦ ἐκκαλύψοντος^{γ)} αὐτὴν καὶ οὐκ ἔσται
ἐκκαλυπτική ἐτέρων ὅπερ ἀφύστικε τῆς ἐννοίας τῆς ἀποδείξεως.
179 διὰ δὲ ταῦτα οὐδὲ ἀδήλος προδήλου δύναται εἶναι ἀπόδειξις·
ἀλλ' οὐδὲ πρόδηλος ἀδήλου. ἔπει γὰρ πρὸς τι ἐστί, τὰ δὲ πρὸς
τι ἀλλήλοις συγκαταλαμβάνεται^{δ)}, συγκαταλαμβάνόμενον τῷ
προδήλῳ ἀποδείξει τὸ ἀποδείκνυσθαι λεγόμενον πρόδηλον ἔσται,
ὡς περιτρέπεσθαι τὸν λόγον καὶ μὴ εὐρίσκεισθαι πρόδηλον αὐτὴν
ἀδήλου ἀποδεικτικήν. εἰ οὖν μήτε φαινομένη φαινομένου ἔστιν
ἢ ἀπόδειξις μήτε ἀδήλος ἀδήλου μήτε ἀδήλος προδήλου μήτε
πρόδηλος ἀδήλου, παρὰ δὲ ταῦτα οὐδὲν εἶναι λέγουσιν, λεκτέον
180 μὴδὲν εἶναι τὴν ἀπόδειξιν. πρὸς τούτοις κακῆνο λεκτέον· δια-
πεφώνηται περὶ τῆς ἀποδείξεως. οἱ μὲν γὰρ μὴδὲ εἶναι λέγουσιν
αὐτήν, ὡς οἱ μὴδὲν ὅλως εἶναι^{ε)} φάσκοντες, οἱ δὲ εἶναι, ὡς οἱ
πολλοὶ τῶν Δογματικῶν^{ς)}, ἡμεῖς δὲ μὴ μᾶλλον^{υ)} εἶναι αὐτήν

quoniam est demonstratio, aut evidens "ipsa aliud iudem" evidens patet aut
obscura obscurum aut obscura manifestum aut manifesta obscurum, at demon-
stratio nulla intellectu percipi potest, quae ad ullum horum patefaciendum
valeat; est ergo huiusmodi quae intelligi penitus non possit. 178. nam si ma-
nifesta ipsa id quod manifestum est patefacit, quod patefacit una evidens erit
et obscurum; evidens quidem, quoniam tale esse supponitur; obscurum au-
tem, quia patefactione eget et non ex se ipso sub sensum nobis aperte cadit,
ita obscura obscurum "patefacere dicatur" ipsa egebit alio a quo patefacit et
ad aliorum patefactionem non valebit, quod a demonstrationis notione pro-
prie alienum est. 179. propterea neque obscura manifesti potest esse demon-
stratio neque manifesta obscuri; quia enim refertur ad aliquid, quae autem
relata sunt simul invicem comprehenduntur, si comprehendatur una cum ma-
nifesta demonstratione id quod dicitur demonstrari erit et ipsum manifestum,
adeo ut retorqueretur ratio, et non comperiat ipsa manifesta obscuri esse
demonstrativa, si ergo neque evidens evidens est demonstratio neque obscura
obscuri nec obscura manifesti nec manifesta obscuri, praeter haec autem nihil
esse dicunt, nihil esse demonstrationem dicendum est. 180. his et illud ad-
dendum est. controversiae sunt de demonstratione; alii enim ne esse quidem
ipsam dicunt, ut ii qui nihil omnino esse dicunt, alii esse, ut bona pars
Dogmaticorum, nos autem nihilo magis esse ipsam quam non esse dicimus.

γ) τοῦ ἐκκαλύψοντος] ita mss pro ἐκκαλύψαντος.

δ) συγκαταλαμβάνεται] supra sect. 169. mox τῷ προδήλῳ habent mss
cum articulo.

ε) οἱ μὴδὲν ὅλως εἶναι] nihil vere ita esse quale videtur, sed opinio-
nem in omnibus utramque facere paginam, vide quae de Xeniae et
Xenophano annotavi supra sect. 18 huius libri.

ς) πολλοὶ τῶν Δογματικῶν] plerique, non omnes; nam et illi qui nihil
esse rerum averterebant, de quibus dictum sect. 85, Dogmaticis adscri-
bendi sunt.

υ) μὴ μᾶλλον] vox sceptica ἰσοσθένειαν argumentorum ex utraque parte
agnoscentis atque inde suspendentis assensum, supra lib. 1 cap. 19.

ἢ μὴ εἶναι φαιμέν· καὶ ἄλλως ἢ ἀπόδειξις δόγμα πάντως περὶ 181
ἔχει, περὶ παντὸς δὲ δόγματος διαπεφώνηκασι^{α)}, ὥστε περὶ πά-
σης ἀποδείξεως ἀνάγκη εἶναι διαφωνίαν. εἰ γὰρ τῆς ἀποδείξεως
τοῦ εἶναι κενόν^{β)} (λόγον ἔνεκεν) ὁμολογουμένης, καὶ τὸ εἶναι
κενόν συνομολογεῖται, ὁ δὲ ὅτι οἱ ἀμφισβητοῦντες περὶ τοῦ P 107
εἶναι κενόν καὶ περὶ τῆς ἀποδείξεως αὐτοῦ ἀμφισβητοῦσιν· καὶ
περὶ τῶν ἄλλων δογμάτων, ὧν εἰσὶν αἱ ἀποδείξεις, ὁ αὐτὸς λό-
γος. πῶσαι τοιούτων ἀπόδειξεις ἀμφισβητεῖται καὶ ἐν διαφωνία ἔστιν.
ἔπει οὖν ἀδήλος ἔστιν ἢ ἀπόδειξις διὰ τὴν διαφωνίαν τὴν περὶ 182
αὐτῆς—τὰ γὰρ διάφωνα, καθ' ὃ διαπεφώνηται, ἀδηλά ἔστιν—οὐκ
ἔστιν ἐξ ἑαυτῆς προὔπτος, ἀλλ' ἐξ ἀποδείξεως ὀφείλει ἡμῖν
συνίστασθαι· ἢ οὖν ἀπόδειξις, δι' ἧς κατασκευάζεται ἢ ἀπό-
δειξις, ὁμολογουμένη μὲν καὶ προὔπτος οὐκ ἔσται.—ζητοῦμεν
γὰρ νῦν εἰ ἔστιν ἀπόδειξις ὅλως—διαφωνομένη δὲ καὶ ἀδήλος
οὕσα δεῖσεται ἀποδείξεως ἄλλης κακῆνη ἄλλης καὶ μέχρ' ἀπέ-
ρου· ἀδύνατον δὲ ἀπειρα ἀποδείξαι, ἀδύνατον ἄρα παραστήσαι
ὅτι ἔστιν ἀπόδειξις. ἀλλ' οὐδὲ διὰ σημείου δύναται ἐκκαλέντε- 183
σθαι· ζητούμενον γὰρ τοῦ εἰ ἔστι σημείου^{γ)}· καὶ ἀποδείξεως τοῦ
σημείου δεομένου πρὸς τὴν ἑαυτοῦ ὑπαρξιν, ὃ δι' ἀλλήλων^{δ)}

181. praeterea demonstratio contineat dogma necesse est, at omne dogma con-
troversum est; itaque de omni demonstratione esse controversiam necesse est.
si enim (verbi gratia) quando pro confessa et indubitata habetur demonstratio
qua demonstratur esse vacuum, una etiam vacuum esse proconfesso habetur, nempe
etiam qui dubitant an sit vacuum etiam de illius demonstratione dubitabunt. cer-
demque est in aliis dogmatibus quorum sunt demonstrationes ratio, omnis igitur
demonstratio in dubium revocatur et controversa est. 182. quoniam itaque
obscura incertaque est demonstratio propter controversiam quae de ea est—
quae enim controversa sunt, quatenus in controversia posita sunt, sunt obscura
incertaque—non est ex se ipsa evidens, sed ex demonstratione nobis debet
astrui, at vero demonstratio qua astruitur demonstratio et ipsa indubitata et
evidens non erit—nunc enim adhuc quaerimus an ullo modo sit demon-
stratio—at si controversa sit et incerta alia demonstratione egebit et haec
rursus alia, atque ita in infinitum usque, at nullo modo possunt infinita de-
monstrari; nullo modo igitur demonstrare licet dari demonstrationem. 183. sed
ne per signum quidem patefieri id potest, quum enim quaeratur an sit signum,
et signum egeat demonstratione ad sui existentiam astruendam, comperitur

α) περὶ παντὸς δόγματος διαπεφώνηκασι] dogma est decretum pla-
citumque sectae alicui vel pluribus probatum, quod ab illis defenditur
omni studio, ab aliis vero impugnatur, unde ipsum δογματικῶν nomen
et verbum δογματίζειν. si quid vero sit in quo nulla plane secta dissen-
tiat, illud non possit esse δόγμα, sed ἐννοια quaedam communis. con-
fer lib. 2 contra Log. sect. 319.

β) τῆς ἀποδείξεως τοῦ εἶναι κενόν] Epicuri schola vacuum et inanitatem
dari hac pugnavat demonstratione, εἰ ἔστι κίνησις, ἔστι κενόν· ἀλλὰ μὲν
ἔστι κίνησις, ἔστιν ἄρα κενόν. Lucretius 1 235

γ) quod si non esset, nulla ratione moveri
res posset—

δ) εἰ ἔστι σημείου] supra sect. 104 seq.

ε) ὃ δι' ἀλλήλων] ita mss pro διαλλήλων. confer 2 contra Log. sect. P 107
319. passim autem et saepius noster vocat τρόπον διάλληλον, circulum
vitiosum quo controversum ex re controversa et haec vicissim ex illo
quod controversum est confirmatur. sed et ὃ διαλλήλων τρόπος recurrit
infra sect. 202 atque aliis in locis.

εὐρίσκεται τρόπος, τῆς μὲν ἀποδείξεως σημείου δεομένης, τοῦ δὲ σημείου πάλιν ἀποδείξεως, ὅπερ ἀτοπον. διὰ δὲ ταῦτα οὐδὲ ἐπικρίναι δυνατόν ἐστι περὶ τῆς ἀποδείξεως διαφωνίαν, ἐπεὶ χορήγει μὲν κριτηρίου ἢ ἐπικρίσεως, ζητήσεως δὲ οὐσης περὶ τοῦ εἴ ἐστι κριτήριον), ὥς παρεστήσαμεν· καὶ διὰ τοῦτο ἀποδείξεως τοῦ κριτηρίου δεομένου τῆς δεικνυούσης ὅτι ἐστι τι κριτήριον, ὃ διὰ ληλὸς τρόπος τῆς ἀπορίας εὐρίσκεται πάλιν. εἰ οὖν μήτε δι' ἀποδείξεως μήτε διὰ σημείου μήτε διὰ κριτηρίου ἐστὶν ὑπομνήσαι ὅτι ἐστὶν ἀπόδειξις, ἀλλ' οὐδ' ἐξ ἑαυτῆς) πρόδηλός ἐστιν, ὥς παρεστήσαμεν, ἀκατάληπτον ἐστὶν εἴ ἐστὶν ἀπόδειξις· διὰ δὲ τοῦτο καὶ ἀνύπαρκτος ἐστὶν ἡ ἀπόδειξις. νενόηται μὲν γὰρ σὺν τῷ ἀποδεικνύναι, ἀποδεικνύναι δὲ οὐκ ἂν δύνατο μὴ καταλαμ-
 184 βανομένη, διόπερ οὐδὲ ἀπόδειξις ἐστὶν. ταῦτα μὲν ὥς ἐν ὑποτυ-
 185 πώσει καὶ πρὸς τὴν ἀπόδειξιν ἀρκέσει λελέχθαι. οἱ δὲ Δογματι-
 186 κοὶ) τούναντίον κατασκευάζοντες φασιν, ὅτι ἦτοι ἀποδεικτικοί
 P 108 εἰσιν οἱ κατὰ τῆς ἀποδείξεως ἠρωτημένοι λόγοι ἢ οὐκ ἀποδεικτι-
 κοί. καὶ εἰ μὲν οὐκ ἀποδεικτικοί, οὐ δύνανται δεικνύναι ὅτι οὐκ
 ἐστὶν ἡ ἀπόδειξις· εἰ δὲ ἀποδεικτικοί εἰσιν, αὐτοὶ οὗτοι τὴν
 186 ὑπόστασιν τῆς ἀποδείξεως ἐκ περιτροπῆς εἰσάγουσιν. ὁθεν καὶ
 τοιοῦτον συνερωτῶσι λόγον “εἰ ἐστὶν ἀπόδειξις”), ἐστὶν ἀπό-

esse modus colligendi vitiosus unum mutuo per alterum probandi, quum demonstratio signo egeat, signum autem demonstratione, quod absurdum est, propterea ne diiudicari quidem potest controversia quae de demonstratione est, quia eget quidem criterio sive diiudicatorio ipsa diiudicatio, quum autem ambigatur an sit diiudicatorium, ut ostendimus, et propterea diiudicatorium indigeat demonstratione quae ostendat esse diiudicatorium, rursus vitiosus per circulum dubitationis modus comperitur. 184. si igitur neque per demonstra-
 tionem neque per signum neque per criterium doceri potest esse demonstra-
 tionem, sed neque ex se ipsa patet, ut ostendimus, incomprehensibile erit
 an sit demonstratio et propterea etiam nulla erit demonstratio, intelligitur enim
 eo ipso quando demonstrat; demonstrare autem non potest, si non compre-
 hendatur; ideo nec demonstratio erit. 185. haec quidem ut in brevi institu-
 tione etiam adversus demonstrationem dixisse satis fuerit, at Dogmatici con-
 traria his astruentes dicunt “aut demonstrativa sunt argumenta adversus de-
 monstrationem proposita”, aut non demonstrativa: ac si quidem non demon-
 strativa, non possunt ostendere non esse demonstrationem, sin demonstrativa,
 illimet ipsi subsistentiam demonstrationis, si retorqueantur in illos sua verba,
 inducant, 186. unde et tale proponunt argumentum “si est demonstratio, est

b) εἰ ἐστὶ κριτήριον] supra sect. 48 seq.

c) οὐδ' ἐξ ἑαυτῆς] sect. 144 seq.

d) οἱ Δογματικοὶ] facit huc locus Ioannis Philoponi in Analytica priora p. 9 b οἱ ἐπεκτικὲς κατασκευάζοντες ὅτι οὐκ ἐστὶ συλλογισμὸς ἐλεγον οὕτως· ἀποδεικνύντες φασὶ ὅτι συλλογισμὸς, ἢ οὐ· εἰ μὲν οὐκ ἀποδεικνύντες, οὐ πιστεύομεν χωρὶς ἀποδείξεως ὑμῖν ὅτι ἐστὶ συλλογισμὸς, εἰ δὲ ἀποδεικνύτε, συλλογισμὸς δὴλον ὅτι ἄλλω χρῆσθε, ὃν πάλιν δι' ἑτέρου συλλογισμοῦ δεόν ὑμᾶς ἀποδεικνύειν, ὅτι ἐστὶ συλλογισμὸς ἀποδεικτικός, κακείνος πάλιν δι' ἑτέρου, καὶ τοῦτο ἐπ' ἀπειρον, πρὸς οὓς φασιν, ὅτι τοῖς ὑμετέροις ἀλλασκεσθε (ita leg. pro ὑμετέροις ἀλλασκεσθαι) λόγοις, τὸ αὐτὸ γὰρ καὶ ἡμεῖς ὑπόσμεν πρὸς ὑμᾶς. ἢ γὰρ ἀπεδείξατε ὅτι οὐκ ἐστὶ συλλογισμὸς, ἢ οὐκ ἀπεδείξατε, καὶ εἰ μὲν οὐκ ἀπεδείξατε, διὰ τοῦτο οὐ πιστεύομεν ὑμῖν· εἰ δὲ ἀπεδείξατε, ἀποδείξει δὴλον ὅτι τινὲς χρώμενοι, ὥστε ἐστὶ συλλογισμὸς δι' οὗ ἀπεδείξατε.

P 108 e) εἰ ἐστὶν — εἰ οὐκ ἐστὶν ἀπόδειξις] nqum exemplum argumenti διὰ δύο τροπικῶν, quale fuit sect. 131.

δείξις, εἰ οὐκ ἐστὶν ἀπόδειξις, ἐστὶν ἀπόδειξις· ἦτοι δὲ ἐστὶν ἀπόδειξις, ἢ οὐκ ἐστὶν ἀπόδειξις, ἐστὶν ἄρα ἀπόδειξις”. ἀπὸ δὲ τῆς αὐτῆς δυνάμεως καὶ τοῦτον ἐρωτῶσι τὸν λόγον· “τὸ τοῖς ἀντικειμένοις ἐπόμενον οὐ μόνον ἀληθές ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ ἀναγκαῖον· ἀντίκειται δὲ ταῦτα ἀλλήλοις, ἐστὶν ἀπόδειξις, οὐκ ἐστὶν ἀπόδειξις, ὧν ἑκατέρω ἀκολουθεῖ τὸ εἶναι ἀπόδειξιν· ἐστὶν ἄρα ἀπόδειξις”. ἐνεστι μὲν οὖν πρὸς ταῦτα ἀντιλέγειν οἷον γοῦν, ἐπεὶ 187 μὴ νομίζομεν τινα λόγον εἶναι ἀποδεικτικόν, καὶ τοὺς κατὰ τῆς ἀποδείξεως λόγους οὐ πάντως φασιν ἀποδεικτικούς εἶναι, ἀλλὰ φαίνεσθαι ἡμῖν πιθανούς· οἱ δὲ πιθανοὶ οὐκ ἐξ ἀνάγκης εἰσιν ἀποδεικτικοί. εἰ δὲ ἄρα καὶ ἀποδεικτικοί εἰσιν, ὅπερ οὐ διαβεβαιού-
 188 μεθα, πάντως καὶ ἀληθεῖς). ἀληθεῖς δὲ εἰσι λόγοι δι' ἀληθῶν ἀλη-
 θῆς συνάγοντες, οὐκοῦν ἀληθῆς ἐστὶν αὐτῶν ἡ ἐπιφορά. ἦν δὲ γε αὕτη “οὐκ ἐστὶν ἄρα ἀπόδειξις”, ἄρα ἐστὶ τὸ οὐκ ἐστὶν ἀπό-
 188 δειξις ἐκ περιτροπῆς. δύνανται δὲ οἱ λόγοι, καὶ καθάπερ τὰ
 καθαριὰ φάρμακα ταῖς ἐν τῷ σώματι ὑποκειμέναις ὕλαις ἑαυτὰ
 συνέξάγει, οὕτω καὶ αὐτοὶ τοῖς ἄλλοις λόγοις τοῖς ἀποδεικτικοῖς
 εἶναι λεγομένοις καὶ ἑαυτοὺς συμπεριγράφειν). τοῦτο γὰρ οὐκ
 ἐστὶν ἀπεμφαίνον. ἐπεὶ καὶ ἡ φωνὴ αὕτη ἢ “οὐδὲν ἐστὶν ἀλη-
 188 θές” οὐ μόνον τῶν ἄλλων ἑκαστον ἀναιρεῖ, ἀλλὰ καὶ ἑαυτήν)
 ἐκείνοις συμπεριτρέπει. ὃ τε λόγος οὗτος δύναται δεικνύσθαι
 ἀσύνακτος “εἰ ἐστὶν ἀπόδειξις, ἐστὶν ἀπόδειξις· εἰ οὐκ ἐστὶν ἀπό-
 188 δειξις, ἐστὶν ἀπόδειξις· ἦτοι δὲ ἐστὶν ἢ οὐκ ἐστὶν· ἐστὶν ἄρα”
 καὶ διὰ πλειόνων μὲν, ὥς δὲ πρὸς τὸ παρὸν ἀρκούντως διὰ

demonstratio; si non est demonstratio, est demonstratio, atqui aut est de-
 monstratio, aut non est demonstratio; est igitur demonstratio”. eiusdem mo-
 menti argumento etiam colligunt sic: “quod consequitur ex oppositis non so-
 lum verum est, sed etiam necessarium, atqui opposita sunt haec inter se,
 est demonstratio, non est demonstratio, ex quorum utroque sequitur esse de-
 monstrationem; est igitur demonstratio”. 187. sed enim contra haec quoque
 opponi aliquid potest, verbi gratia si ita dicamus: quandoquidem non exi-
 stimamus argumentationem ullam esse demonstrativam, ne eas quidem quae
 sunt adversus demonstrationem, necessario dicimus esse demonstrativas, sed
 videri nobis verisimiles, verisimiles autem necesse non habent ut sint demon-
 strativae, quodsi demonstrativae quoque sint, quod non affirmamus, neces-
 sario etiam fuerint verae, verae autem argumentationes eae sunt quae vera
 per verum colligunt; itaque vera est earum conclusio; atqui ea haec erat “non
 est ergo demonstratio”; itaque retorquendo in illos sua verba non est demon-
 stratio. 188 praeterea fieri potest ut quemadmodum purgantia medicamenta
 se ipsa expellant una cum materiis in corpore subsistentibus, sic etiam ar-
 gumentationes istae una cum aliis quae dicuntur esse demonstrativae, se ipsas
 evertant, hoc enim non est absurdum, nam et haec vox, “nihil est verum”,
 non solum reliqua omnia tollit, sed se ipsam quoque una cum aliis evertit,
 et hoc argumentum “si est demonstratio, est demonstratio; si non est de-
 monstratio, est demonstratio, atqui aut est, aut non est, est ergo” potest
 etiam multis modis ostendi quod nullam colligendi vim habeat; sed in prae-

f) πάντως καὶ ἀληθεῖς] supra sect. 143.

g) συμπεριγράφειν] vide de hoc verbo ad lib. 1 sect. 13. illa porro similitudine a purgantibus ducta medicamentis utitur noster etiam lib. 1 sect. 206.

h) ἀλλὰ καὶ ἑαυτήν] hoc iam notaverat supra sect. 86. huius libri 2. SEXTUS EMPIR.

189 τοῦδε τοῦ ἐπιχειρήματος, εἰ ὕγιές ἐστι τὸ συνημμένον τοῦτο "εἰ
 ἔστιν ἀπόδειξις, ἔστιν ἀπόδειξις" δεῖ τὸ ἀντικείμενον¹⁾ τοῦ ἐν
 αὐτῷ λήγοντος, τουτέστι τὸ "οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις" μάχεσθαι
 τῷ "ἔστιν ἀπόδειξις". τοῦτο γὰρ ἐστι τοῦ συνημμένου τὸ ἡγού-
 μενον. ἀδύνατον δὲ ἐστὶ κατ' αὐτοὺς συνημμένον ὕγιές εἶναι ἐκ
 P 109 μαχομένων ἀξιωματικῶν συνεστώσ. τὸ μὲν γὰρ συνημμένον ἐπαγ-
 γέλλεται ὄντος τοῦ ἐν αὐτῷ ἡγουμένου εἶναι καὶ τὸ λήγον, τὰ
 δὲ μαχόμενα τοῦναντίον, ὄντος τοῦ ἐτέρου αὐτῶν ὅποιουδήποτε,
 ἀδύνατον εἶναι τὸ λοιπὸν ὑπάρχειν. ὄντος ἄρα ὕγιους τοῦδε τοῦ
 συνημμένου "εἰ ἔστιν ἀπόδειξις, ἔστιν ἀπόδειξις", οὐ δύναται
 ὕγιές εἶναι τοῦτο τὸ συνημμένον "εἰ οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις, ἔστιν
 190 ἀπόδειξις". πάλιν δ' αὖ συγχωρούντων ἡμῶν καθ' ὑπόθεσιν
 ὕγιές εἶναι τὸδε τὸ συνημμένον "εἰ οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις, ἔστιν
 ἀπόδειξις", δύναται συνυπάρχειν τὸ "εἰ ἔστιν ἀπόδειξις" τῷ "οὐκ
 ἔστιν ἀπόδειξις". εἰ δὲ δύναται αὐτῷ συνυπάρχειν, οὐ μάχεται
 αὐτῷ. ἐν ἄρα τῷ "εἰ ἔστιν ἀπόδειξις, ἔστιν ἀπόδειξις" συνημ-
 μένω οὐ μάχεται τὸ ἀντικείμενον τοῦ ἐν αὐτῷ λήγοντος τῷ ἐν
 191 αὐτῷ ἡγουμένῳ, ὥστε οὐκ ἔσται ὕγιές. πάλιν τοῦτο τὸ συνημ-
 μένον ἐκείνου κατὰ συγχώρησιν ὡς ὕγιους τιθεμένου, μὴ μαχο-
 μένου δὲ τοῦ "οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις" τῷ "ἔστιν ἀπόδειξις", οὐδὲ
 τὸ διεξυγμένον ὕγιές ἐστὶ τὸ "ἔστιν ἀπόδειξις ἢ οὐκ ἔστιν
 ἀπόδειξις". τὸ γὰρ ὕγιές διεξυγμένον ἐπαγγέλλεται ἐν τῶν ἐν
 αὐτῷ ὕγιές εἶναι, τὸ δὲ λοιπὸν ἢ τὰ λοιπὰ ψεῦδος ἢ ψευδῆ
 μετὰ μάχης, ἢ, εἴπερ ὕγιές ἐστι τὸ διεξυγμένον, πάλιν φανερὸν
 εὐρίσκεται τὸ "εἰ οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις, ἔστιν ἀπόδειξις" συνημ-
 μένον, ἐκ μαχομένων συνεστώσ. οὐκοῦν ἀσύμφωνά τέ ἐστι καὶ

sentia hac argumentatione contenti erimus. si vitiosum non est hoc connexum:
 189. "si est demonstratio, est demonstratio". oportet oppositum consequentis
 in eo, nempe hoc "non est demonstratio" adversari illi "est demonstratio".
 illud enim est connexi antecedens, atqui fieri secundum ipsos non potest ut
 connexum vitio non careat, quod ex adversantibus propositionibus constat.
 nam connexum promittit, si antecedens in illo verum sit, verum esse etiam
 consequens; at in repugnantibus sive disiunctivis contra res se habet, utrum-
 libet ipsorum fuerit, fieri non potest ut alterum sit, ergo si verum est hoc
 connexum "si est demonstratio, est demonstratio" non potest verum esse il-
 lud "si non est demonstratio, est demonstratio". 190. verumtamen ut rursus
 supponamus concedamusque verum esse hoc connexum "si non est demon-
 stratio, est demonstratio"; potest ergo simul coexistere hoc "si est demon-
 stratio" cum illo "non est demonstratio" quod si potest ipsi coexistere, cum
 eo non pugnat, itaque in hoc connexo "si est demonstratio, est demonstra-
 tio" non pugnat oppositum consequentis cum illius antecedente. 191. igitur
 non erit verum. rursus hoc connexum, si illud per concessionem tamquam
 verum ponatur, non pugnet autem hoc "non est demonstratio" illi "est de-
 monstratio", ne disiunctum quidem bonum erit, hoc videlicet "aut est demon-
 stratio, aut non est demonstratio". nam bonum disiunctum promittit unum eo-
 rum quae in ipso sunt esse verum, reliquum autem aut reliqua falsum, aut
 falsa, et cum vero illo pugnantia; aut si bonum est disiunctum, rursus vi-
 tiosum comperitur esse illud "si non est demonstratio, est demonstratio" con-
 nexum ex pugnantibus constans, quamobrem inter se dissentiant mutuoque se

1) τὸ ἀντικείμενον] supra sect. 158.

ἀλλήλων ἀναιρετικά τὰ ἐν τῷ λόγῳ τῷ προειρημένῳ λήμματα·
 διόπερ οὐκ ἔστιν ὕγιής ὁ λόγος. ἀλλ' οὐδὲ ὅτι ἀκολουθεῖ τι τοῖς 192
 ἀντικείμενοις δύναται δεικνύναι μὴ ἔχοντες κριτήριον ἀκολου-
 θίας, ὡς ἐπελογισάμεθα^{κ)}. ταῦτα δὲ ἐκ περιουσίας λέγομεν· εἰ
 γὰρ πιθανοὶ μὲν εἰσιν οἱ ὑπὲρ τῆς ἀποδείξεως λόγοι (ἔστωσαν
 γάρ), πιθανοὶ δὲ καὶ αἱ πρὸς τὴν ἀπόδειξιν λεγόμεναι ἐπιχειρή-
 σεis, ἐπέχειν ἀνάγκη καὶ περὶ τῆς ἀποδείξεως, μὴ μᾶλλον εἶναι
 ἀπόδειξιν ἢ μὴ εἶναι λέγοντας.

ΚΕΦ. ιδ'.

Περὶ συλλογισμῶν.

Διὸ καὶ περὶ τῶν θρυλουμένων συλλογισμῶν^{λ)} ἴσως περὶ- 193
 τὸν ἔστιν διεξιέναι, τοῦτο μὲν συμπεριτρεπομένων αὐτῶν τῇ
 ὑπάρξει τῆς ἀποδείξεως (δῆλον γὰρ ὅτι ἐκείνης μὴ οὔσης οὐδὲ
 ἀποδεικτικὸς λόγος χώραν ἔχει), τοῦτο δὲ καὶ δυνάμει διὰ τῶν
 ἔμπροσθεν ἡμῶν λελεγμένων, ἀντειρηκότων ἡμῶν πρὸς αὐτοὺς, P 116
 ὅτε περὶ τῆς παρολκῆς^{μ)} διαλεγόμενοι μέθοδόν τινα ἐλέγομεν,
 δι' ἧς ἐνδέχεται δεικνύναι ὅτι πάντες οἱ ἀποδεικτικοὶ λόγοι τῶν
 τε Στωϊκῶν καὶ τῶν Περιπατετικῶν ἀσύνακτοι τε γγάνουσιν ὄν-
 τεs. ἐξ ἐπιμέτρου δὲ οὐ χεῖρον ἴσως καὶ ἰδίᾳ περὶ αὐτῶν διαλα- 194
 βεῖν, ἐπεὶ μάλιστα ἐπ' αὐτοῖς μέγα φρονοῦσι. πολλὰ μὲν οὖν

evertunt supra dictae argumentationis sumptiones. 192. non recte itaque col-
 ligit illa argumentatio. sed ne illud quidem ostendere possunt aliquid conse-
 qui ex oppositis, quum non habeant diiudicatorium consecutionis, ut ratio-
 cinati sumus. verumtamen vero haec ex abundanti dicimus, nam si verisimilia
 sunt ea quae pro demonstratione dicuntur (nam talia sint per nos licet), ve-
 risimilia itidem argumenta, quae adversus demonstrationem afferuntur, etiam
 de demonstratione nos assensum retinere necesse est, adeo ut non potius esse
 demonstrationem quam non esse dicamus.

CAP. XIV.

De Syllogismis.

193. Quamobrem de syllogismis sermone illorum passim celebratis vi-
 deri possit supervacuum disserere, partim quod una cum demonstrationis exi-
 stentia evertantur et ipsi (perspicuum est enim, illa non existente ne de-
 monstrativo quidem syllogismo locum superesse), partim etiam quod ad eorum
 refutationem ea quae a nobis iam dicta sunt valere possint, quum de super-
 fluitate disputantes viam quandam et methodum tradebamus, per quam omnia
 demonstrativa argumenta Stoicorum et Peripateticorum colligendi vi destituta
 esse ostendi potest. 194. peculiarem tamen de iis disputationem tamquam au-
 ctarium iis addere fortasse nihil nocuerit, praesertim quum sibi in illis ma-

κ) ὡς ἐπελογισάμεθα] sect. 48 seq.

λ) περὶ τῶν θρυλουμένων συλλογισμῶν] syllogismis suis undique per-
 sonabat Peripateticorum schola, ut Stoica argumentis indemonstrabilibus
 sect. 156 et 159. similiter τὰ θρυλούμενα ἀναπόδεικτα appellat, hoc est
 quibus valde se efferunt et μέγα φρονοῦσι Dogmatici, ut alibi loquitur,
 ac singillatim Stoicos μέγα φρονῆσαι ἐπὶ τῇ τῶν λογικῶν ἐξεργασίᾳ no-
 tavit etiam Simplicius p. 98 in Aristotelis Categoriae. ἡ θρυλουμένη παρὰ
 τοῖς Διαλεκτικοῖς περὶ τῶν σοφισμάτων τεχνολογία infra sect. 255.

μ) περὶ τῆς παρολκῆς] supra sect. 147, 156, 175.

P 109

P 110

ἔστι λέγειν τὸ ἀνυπόστατον αὐτῶν ὑπομινύσκοντας, ὡς ἐν ὑποτυ-
πώσει δὲ ἀρκεῖ τῇδε τῇ μεθόδῳ χρῆσθαι κατὰ αὐτῶν. λέξω δὲ
καὶ νῦν περὶ τῶν ἀναποδείκτων^{π)}: τούτων γὰρ ἀναιρουμένων
καὶ οἱ λοιποὶ σύμπαντες λόγοι διατρέπονται τὴν ἀπόδειξιν τοῦ
195 συνάγειν ἀπ' αὐτῶν ἔχοντες. ἡ πρότασις τοίνυν αὕτη "πᾶς ἄν-
θρωπος ζῶν" ἐκ τῶν κατὰ μέρος ἐπαγωγικῶς βεβαιούται· ἐκ
γὰρ τοῦ Σωκράτην ἄνθρωπον ὄντα καὶ ζῶν ἐῖναι καὶ Πλάτωνα
ὁμοίως καὶ Δίωνα καὶ ἕκαστον τῶν κατὰ μέρος, δυνατόν εἶναι
δοκεῖ διαβεβαιουῖσθαι καὶ ὅτι πᾶς ἄνθρωπος ζῶν ἐστίν. ὡς εἰ
κἂν ἐν τι τῶν κατὰ μέρος ἐναντιούμενον φαίνοιτο τοῖς ἄλλοις,
οὐκ ἔστιν ἐγὼς ἢ καθόλου πρότασις· οἷον γὰρ, ἐπεὶ τὰ μὲν
πλείστα τῶν ζῶων τὴν κάτω γένυν κινεῖ, μόνος δὲ ὁ χροκόδει-
λος^{ο)} τὴν ἄνω, οὐκ ἔστιν ἀληθὴς ἢ "πᾶν ζῶον τὴν κάτω γένυν
196 κινεῖ" πρότασις. ὅταν οὖν λέγωσι "πᾶς ἄνθρωπος ζῶν, Σω-
κράτης δ' ἄνθρωπος, Σωκράτης ἄρα ζῶν" ἐκ τῆς καθόλου
προτάσεως τῆς "πᾶς ἄνθρωπος ζῶν" τὴν κατὰ μέρος πρότασιν
συνάγειν βουλόμενοι τὴν "Σωκράτης ἄρα ζῶν", ἡ δὲ βεβαιωτικὴ
τῆς καθολικῆς προτάσεως ἐστὶ κατὰ τὸν ἐπαγωγικὸν τρόπον,
ὡς ὑπεμνήσαμεν, εἰς τὸν διάλληλον ἐμπίπτουσι λόγον, τὴν μὲν
καθολικὴν πρότασιν δι' ἐκάστης τῶν κατὰ μέρος ἐκ τῆς καθο-
197 λικῆς συλλογιστικῶς. παραπλησίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ τοιούτου λό-

xime placeant, quum autem multa afferri possint ad docendum eos subsistere non posse, tamen pro eo quod nobis instituta brevis institutionis ratio requirit, hac methodo adversus eos uti sufficet, dicam autem nunc quoque de argumentis indemonstrabilibus; his enim sublati etiam reliqui omnes syllogismi corruunt, quippe qui per illa demonstrantur colligendi vim habere. 195. haec ergo propositio "omnis homo est animal" ex singularibus per inductionem confirmatur; nam ex eo quod Socrates, qui homo est, animal etiam sit, Plato itidem et Dion et unusquisque singularium, videtur posse confirmari, omnem hominem esse animal. nam si vel unum singulare contrarium aliis comperiat, non est vera universalis propositio, exempli gratia, quoniam maxima pars animalium inferiorem maxillam movet, solus autem crocodilus superiorem, vera haec propositio non fuerit "omnia animalia inferiorem maxillam movent". 196. quum igitur dicunt "omnis homo est animal, Socrates est homo, Socrates igitur animal" ex hac universali propositione "omnis homo est animal" singularem hanc propositionem colligere volentes "Socrates igitur est animal", cum ex singularium inductione probetur universalis propositio, ut docuimus, in vitiosum genus incidunt probandi mutuo unum per alterum, universalem quidem propositionem per inductionem omnium particularium, particularem autem ex universali per syllogismum inferre volentes, 197. itidem et in hoc argumento "Socrates est

π) περὶ τῶν ἀναποδείκτων] habent et Peripatetici sua ἀναπόδεικτα argumenta, syllogismosque categoricos et hypotheticos universali affirmatione vel negatione πῖκος, ut iam ad sect. 156 annotatum. male in editis erat ἀνυποδείκτων.

ο) μόνος δὲ ὁ χροκόδειλος] a crocodilo superiorem maxillam moveri notarunt Herodotus lib. 2 cap. 68, Aristoteles lib. 1 Hist. animal. c. 9 et lib. 3 cap. 7, Plinius 8 25 et 11 37 Hist. ut innumeros alios iam praeteream, illud fortasse non omittendum, quod recentiorum industria observavit, crocodilum nequiquam ita maxillam superiorem sex et triginta munitam dentibus movere separatim citra cranium, ut inter aves facit psittacus, sed cum cranium sive universa capitis parte superiore.

γον "Σωκράτης ἄνθρωπος, οὐδεὶς δὲ ἄνθρωπος τετράπους, Σω-
κράτης ἄρα οὐκ ἔστι τετράπους" τὴν μὲν "οὐδεὶς ἄνθρωπος τε-
τράπους" πρότασιν ἐκ τῶν κατὰ μέρος ἐπαγωγικῶς βουλόμενοι
βεβαιούν, ἐκάστην δὲ τῶν κατὰ μέρος ἐκ τῆς "οὐδεὶς ἄνθρωπος
τετράπους" συλλογίζεσθαι θέλοντες, τῇ κατὰ τὸν διάλληλον P 111
ἀπορία περιπίπτουσιν. ὁμοίως δὲ ἐφοδευτέον^{π)} καὶ τοὺς λοιποὺς 198
τῶν παρὰ τοῖς Περιπατητικοῖς λεγομένων ἀναποδείκτων· ἀλλὰ
καὶ τοὺς τοιούτους "εἰ ἡμέρα ἐστὶ, φῶς ἐστίν"· τὸ τε γὰρ "εἰ
ἡμέρα ἐστὶ, φῶς ἐστὶ" συνακτικόν ἐστίν ὡς φασι τοῦ "φῶς ἐστὶ",
τὸ τε "φῶς ἐστὶ" μετὰ τοῦ "ἡμέρα ἐστὶ" βεβαιωτικόν ἐστὶ τοῦ
"εἰ ἡμέρα ἐστὶ, φῶς ἐστίν". οὐ γὰρ ἂν ἐγὼς ἐνομιόσθην τὸ προει-
ρημένον συνημμένον εἶναι, εἰ μὴ πρότερον τεθεώρητο συννύρ-
χον αἰετὸ τὸ "φῶς ἐστὶ" τῷ "ἡμέρα ἐστίν". εἰ οὖν δεῖ προκατε- 199
ληφέναι ὅτι ἡμέρας οὐσης πάντως ἐστὶ καὶ φῶς εἰς τὸ συνθεῖ-
ναι τὸ "εἰ ἡμέρα ἐστὶ, φῶς ἐστὶ" συνημμένον, διὰ δὲ τοῦ συνημ-
μένου τούτου^{ο)} συνάγεται τὸ ὅτι ἡμέρας οὐσης φῶς εἶναι, τὴν
μὲν συνύπαρξιν τοῦ ἡμέραν εἶναι καὶ τοῦ φῶς εἶναι συνάγοντος
τοῦ "εἰ ἡμέρα ἐστὶ, φῶς ἐστὶ" συνημμένου (ὅσον ἐπὶ τῷ προκει-
μένῳ ἀναποδείκτῳ) τὸ δὲ συνημμένον τῆς συννύρξεως τῶν
προειρημένων βεβαιούσης, κἀνταῦθα ὁ διάλληλος τρόπος τῆς
ἀπορίας ἀνατρέπει τὴν ὑπόστασιν τοῦ λόγου. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ 200
τοῦ τοιούτου λόγου "εἰ ἡμέρα ἐστὶ, φῶς ἐστίν, οὐχὶ δὲ φῶς
ἐστὶ, οὐκ ἄρα ἡμέρα ἐστίν". ἐκ μὲν γὰρ τοῦ μὴ ἄνευ φωτὸς

homo, nullus autem homo quadrupes, Socrates igitur non est quadrupes" hanc quidem propositionem "nullus homo est quadrupes" ex singularibus per inductionem volentes confirmare, unamquamque autem singularium ex illa "nullus homo est quadrupes" colligere per syllogismum volentes in haesitationem vitiosae unum per alterum probare conantis rationis incidunt. 198. simili autem cum examine percurrere oportet etiam reliquas argum-
tationes quae apud Peripateticos vocantur indemonstrabiles, sed et eas etiam quae sunt huiusmodi "si dies est, lux est", nam et ex hoc "si dies est, lux est" aiunt firmiter colligi illud "lux est", rursusque hoc "lux est" cum altero "dies est" confirmativum illius esse "si dies est, lux est." non enim hoc supradictum connexum existimatum fuisset esse verum, nisi prius pers-
pectum fuisset coexistere semper "lux est" cum illo "dies est". 199. si igitur oportet ante comprehendisse quum dies est, necessario esse etiam lu-
cem, ad componendum hoc connexum. "si dies est, lux est"; hinc inferitur, quum dies est, lucem esse, quum istud vero connexum, "si dies est, lux est", quantum ad praesentem attinet indemonstrabilem argumentationem, coexistentiam colligat utriusque horum, et diem esse et lucem esse, vicis-
sim autem coexistentia horum confirmetur ab ipso connexo, hic quoque vitiosus modus probandi mutuo unum per alterum argumenti subsistentiam evertit. 200. idem dicendum est et de hoc argumento "si dies est, lux est, atqui lux non est, non igitur dies est". nam ex eo quod absque luce dies

π) ἐφοδευτέον] supra sect. 141 noster distinguit ἐφοδευτικῶς et ἐκκα- P 111
λυτικῶς, et sect. 222 huius libri σκιπτικῶς ἐφοδῶν meminit, praesenti
autem loco per vocabulum ἐφοδευτικὸν nihil aliud significat quam simili-
ter attingere in transcurso et ad examen breviter revocare licere etiam cae-
tera a Peripateticis iactata ἀναποδείκτων argumentorum genera. mox
autem resumit expendenda Stoicorum ἀναπόδεικτα de quibus supra
sect. 157 seq. ὅτι δὲ τοῦ συνημμένου τούτου] ita miss pro ἐκ τούτου quod erat
in editt.

ἡμέραν θεωρεῖσθαι ὅτις ἂν εἶναι νομισθῇ τὸ "εἰ ἡμέρα ἐστὶ, φῶς ἐστὶ" συνημμένον, ὥς εἰ γε καθ' ὑπόθεσιν "ἡμέρα μὲν φανερὴ ποτέ, φῶς δὲ μή", ψεύδος ἂν λεχθῇ τὸ συνημμένον εἶναι· ὅσον δὲ ἐπὶ τῷ προειρημένῳ ἀναποδείκτω, τὸ μὴ εἶναι ἡμέραν φησὶ μὴ ὄντος διὰ τοῦ "εἰ ἡμέρα ἐστὶ, φῶς ἐστὶ" συναγεται, ὥστε ἐκάτερον αὐτῶν πρὸς τὴν ἐαυτοῦ βεβαίωσιν χρήζον¹⁾ τοῦ τὸ ἕτερον βεβαίως εἰληφθαι, ἵνα δι' αὐτοῦ πιστὸν γένηται κατὰ τὸν διὰλληλον τρόπον. ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ μὴ δύνασθαι ἀλλήλοις συνυπάρχειν τινὰ, οἷον ἡμέραν, εἰ τύχοι, καὶ νύκτα, τὰ τε ἀποφατικὸν τῆς συμπλοκῆς τὸ "οὐχ ἡμέρα ἐστὶ, καὶ νύξ ἐστὶ", καὶ τὸ διεzeugμένον τὸ "ἢτοι ἡμέρα ἐστὶν ἢ νύξ ἐστὶν" ὅτι νομίζοιτο ἂν εἶναι. ἀλλὰ τὸ μὴ συνυπάρχειν αὐτὰ βεβαιουῖσθαι νομίζουσι διὰ τε τοῦ ἀποφατικοῦ τῆς συμπλοκῆς καὶ τοῦ διεzeugμένου λέγοντες "οὐχὶ ἡμέρα ἐστὶ, καὶ νύξ ἐστὶν· ἀλλὰ μὴν νύξ ἐστὶν, οὐκ ἄρα ἡμέρα ἐστὶν" ἢτοι "ἡμέρα ἐστὶν, ἢ νύξ ἐστὶν· ἀλλὰ μὴν νύξ ἐστὶν, οὐκ ἄρα ἡμέρα ἐστὶν". ἢ

202 "οὐχὶ δὲ νύξ ἐστὶν, ἡμέρα ἄρα ἐστὶν". ὅθεν ἡμεῖς πάλιν ἐπιλογιζόμεθα, ὅτι, εἰ μὲν πρὸς τὴν βεβαίωσιν τοῦ διεzeugμένου καὶ

P 112 τοῦ τῆς συμπλοκῆς ἀποφατικοῦ χρήζομεν τοῦ προκατειληφέναι, ὅτι τὰ ἐν αὐτοῖς περιεχόμενα ἀξιωματὰ ἐστὶν ἀσυνύπαρκτα, τὸ δὲ ἀσυνύπαρκτα ταῦτα εἶναι συνάγειν δοκοῦσι διὰ τε τοῦ διεzeugμένου καὶ τοῦ τῆς συμπλοκῆς ἀποφατικοῦ, ὃ δι' ἀλλήλων εἰσάγεται τρόπος, μὴ δυναμένων ἡμῶν μήτε τοῖς προειρημένοις τροπικοῖς²⁾ πιστεύειν ἄνευ τοῦ τὸ ἀσυνύπαρκτον τῶν ἐν αὐτοῖς περιεχομένων ἀξιωματίων καταλαβεῖν μήτε τὸ ἀσυνύπαρκτον αὐτῶν διαβεβαιουῖσθαι πρὸ τῆς τῶν συλλογισμῶν διὰ τῶν τροπι-

non possit spectari, verum esse hoc connexum existimabitur "si dies est, lux est". nam si, ut hoc supponamus, dies conspiceretur aliquando, lux non item, falsum diceretur esse illud connexum. quantum autem attinet ad illud quod diximus argumentum indemonstrabile, non esse diem, quando non lucet colligitur per hoc "si dies est, lucet"; adeo, ut eorum utrumque ad sui confirmationem opus altero habeat tamquam iam probatum sit sumpto, ut per ipsam fidem impetret, vitioso iterum illo probandi mutuo unum per alterum modo. 201. itidem etiam ex eo, quod aliqua sint quorum alterum cum altero coexistere non possit, ut dies et nox, et haec negativa copulativa "non et dies est et nox est", et hoc disiunctum "aut dies est aut nox est" pro veris habebuntur, atqui ipsa non coexistere confirmari putant per negatorium copulativae vel per disiunctivam dicentes, "non et dies est et nox est, atqui nox est, non ergo dies est"; item "aut dies est aut nox est; atqui nox est, non ergo dies est". vel sic "non autem est nox, dies ergo est". 202. unde nos rursum ratiocinamur, si ad confirmationem disiunctivae vel negationis copulativae, necesse est ut prius comprehenderimus pronuntiata quae in iis continentur esse talia, ut coexistere simul non possint; quod incoexistentia autem sint, per disiunctivam et per negativam copulativae colligere videntur ad modum vitiosum mutuo unum per alterum probandi nos redigi: quum neque praedictis connexis fidem habere possimus, nisi incoexistentiam axiomatum quae in iis continentur, comprehenderimus, nec verò de hac eorum incoexistentia affirmare autem syllogismorum

1) χρήζον] ita mss rectius pro χρήσας.

P 112 2) τροπικοῖς] ad sect. 3 huius libri demonstratum est, τροπικὸν Stoicis dictum esse quod Peripateticis συνημμένον sive connexum. illum locum, si placet, vide, ubi etiam causam huius appellationis attulimus.

κῶν συνερωτήσεως. διόπερ οὐκ ἔχοντες πόθεν ἀρξόμεθα τῆς πύ- 203
στεως διὰ τὸ πάλινδρομον, λέξομεν μήτε τὸν τρίτον³⁾ μήτε τὸν
τέταρτον μήτε τὸν πέμπτον τῶν ἀναποδείκτων (ὅσον ἐπὶ τούτοις)
ὑπόστασιν ἔχειν. τοσαῦτα μὲν καὶ περὶ συλλογισμῶν ἐπὶ τοῦ
παρόντος ἀρκέσει λελέχθαι.

ΚΕΦ. ιε'.

Περὶ ἐπαγωγῆς.

Εὐπαραίτητον δὲ εἶναι νομίζω καὶ τὸν περὶ ἐπαγωγῆς τρύ- 204
πον· ἐπεὶ γὰρ ἀπὸ τῶν κατὰ μέρος πιστοῦσθαι βούλονται δι'
αὐτῆς τὸ καθόλου, ἢτοι πάντα ἐπιόντες κατὰ μέρος τοῦτο ποιή-
σουσιν, ἢ τινα· ἀλλ' εἰ μὲν τινα, ἀβέβαιος ἔσται ἡ ἐπαγωγή,
ἐνδεχομένου τοῦ ἐναντιοῦσθαι τῷ καθόλου τινὰ τῶν παραλει-
πομένων κατὰ μέρος ἐν τῇ ἐπαγωγῇ, εἰ δὲ πάντα, ἀδύνατα
μοχθήσουσιν, ἀπίστων ὄντων τῶν κατὰ μέρος ἀπεριορίστων. ὥσθ'
οὕτως ἐκατέρωθεν οἶμαι συμβαίνει σαλευεῖσθαι τὴν ἐπαγωγὴν.

ΚΕΦ. ις'.

Περὶ ὄρων.

Ἀλλὰ καὶ ἐπεὶ τῇ περὶ ὄρων δὴ τεχνολογίᾳ μέγα φρονούσιν 205
οἱ Δογματικοὶ ἢν τῷ λογικῷ μέρει τῆς καλουμένης φιλοσοφίας
ἐγκαταλέγουσι, φέρε οὖν καὶ περὶ ὄρων ὀλίγα ἐπὶ τοῦ παρόντος
εἰπωμεν. πρὸς πολλὰ τοίνυν χρησιμεύειν τοὺς ὄρους τῶν Δογμα-

per connexa illa adstructionem affirmare possimus. 203. itaque non habentes unde fidei faciendae initium sumamus, quod haec ita sint reciproca, dicemus ne tertiam quidem aut quartam neque quintam argumentationum indemonstrabilium (quantum quidem ad Dogmaticorum placita attinet) substantiam habere. hactenus et de syllogismis dixisse sufficiet in praesentia.

CAP. XV.

De inductione.

204. Per inductionem etiam argumentandi modum facile reiici posse existimo. quoniam enim volunt per eam probare universale ex singularibus, aut omnia percurrentes singularia hoc facient, aut aliqua. sed si quidem aliqua tantum persequentur, non erit firma inductio, quum fieri possit ut aliqua ex praetermissis singularibus in inductione contraria reperiantur universali. siu omnia percurrere instituerint, aggredientur rem impossibilem, quum infinita sint singularia, nullisque circumscripta terminis, itaque sic contingit ut utroque modo nutet et vacillet inductio.

CAP. XVI.

De definitionibus.

205. Iam vero quum ob suum circa definitiones artificium valde se effe-rant Dogmatici, quod rationali parti philosophiae quam vocant annumerant, agendum etiam de definitionibus pauca quaedam in praesentia dicamus. quum ergo Dogmatici definitiones ad multa conferre existiment, duobus ni fallor

3) μήτε τὸν τρίτον etc.] tertium, quartum et quintum genus ἀναποδείκτων quae exposuit supra sect. 157 seq. articulum τὸν 3 mss addidit.

τικῶν δοκούντων δύο τὰ ἀνωτάτω κεφάλαια περιληπτικὰ πύσης
 206 ἢς λέγουσιν ἀναγκαιότητος αὐτῶν ἴσως εὐρήσεις· ἡ γὰρ ὡς πρὸς
 κατάληψιν ἢ ὡς πρὸς διδασκαλίαν ἐν πᾶσι παραδεικνύουσι τοὺς
 ὅρους ἀναγκαίους. ἐὰν οὖν ὑπομνήσωμεν ὅτι πρὸς οὐδέτερον τού-
 των χρησιμεύσουσι, περιτρώμεν οἶμαι πᾶσαν τὴν γεγεννημένην
 P 113 περὶ αὐτῶν παρὰ τοῖς Δογματικοῖς ματαιοπονίαν. εὐθέως οὖν,
 207 εἰ ὁ μὲν ἀγνοῶν τὸ ὀριστὸν οὐχ οἷός τε ἐστὶ τὸ μὴ γνωσκόμε-
 νον αὐτῷ ὀρίσασθαι, ὁ δὲ γινώσκων, εἰθ' ὀρίζομενος, οὐκ ἐκ
 τοῦ ὅρου τὸ ὀριστὸν κατελήφεν, ἀλλ' ἐπὶ προκατειλημμένῳ τούτῳ
 τὸν ὅρον ἐπισυντέθεικε, πρὸς κατάληψιν τῶν πραγμάτων ὁ ὅρος
 οὐκ ἔστιν ἀναγκαῖος· καὶ γὰρ ἐπεὶ πάντα μὲν ὀρίζεσθαι θέλον-
 208 τες^{u)} καθάπαξ οὐδὲν ὀρίζομεθα διὰ τὴν εἰς ἄπειρον ἔκπτωσιν,
 τινὰ δὲ καταλαμβάνεσθαι^{x)} καὶ δίχα τῶν ὅρων ὁμολογοῦντες
 οὐκ ἀναγκαίους πρὸς κατάληψιν τοὺς ὅρους ἀποφαίνομεν, καθ'
 ὃν τρόπον τὰ μὴ ὀρισθέντα κατελήφθη, δυναμένων ἡμῶν πάντα
 209 χωρὶς τῶν ὅρων καταλαμβάνειν ἢ καθάπαξ οὐδὲν ὀρισόμεθα (διὰ
 τὴν εἰς ἄπειρον ἔκπτωσιν) ἢ οὐκ ἀναγκαίους τοὺς ὅρους ἀπο-
 φανοῦμεν. διὰ δὲ ταῦτα οὐδὲ πρὸς διδασκαλίαν αὐτοὺς εὐροιμεν
 ἂν ἀναγκαίους· ὡς γὰρ ὁ πρῶτος τὸ πρῶγμα γνοὺς ἔγνω τοῦτο
 χωρὶς ὅρου, κατὰ τὸ παραπλήσιον καὶ ὁ διδασκόμενος αὐτὸ
 209 δύναται χωρὶς ὅρου διδαχθῆναι. ἔτι ἀπὸ τῶν ὀριστῶν ἐπικρί-
 νουσι τοὺς ὅρους, καὶ φασὶ μοχθηροὺς ὅρους εἶναι^{y)} τοὺς περι-

generalissimis capitibus omnem illum quem dicunt eorum necessarium usum
 contineri comperias; 206. nam aut ad rem comprehendendam aut ad docendi
 methodum in omnibus necessarias esse definitiones putant se posse osten-
 dere si igitur docuerimus ad neutrum horum utiles esse, evertemus, meo
 quidem iudicio, omnem vanum circa has Dogmaticorum laborem 207. age
 ergo, si is quidem qui ignorat id quod definitur, non potest id quod ipsi
 est incognitum, definire, at is qui cognoscit ac postea definit, non compre-
 hendit ex definitione id quod definitur, sed rei iam comprehensae apposit
 definitionem, ad comprehensionem rerum definitio non est necessaria, etenim
 quoniam si omnia definire velimus, omnino nihil definiemus, eo quod in
 infinitum prolaberemur; sin vero dicamus aliqua etiam absque definitionibus
 comprehendendi, ostendimus nequaquam necessarias ad comprehensionem esse
 definitiones; nam quemadmodum quae non erant definita comprehendimus,
 sic etiam reliqua omnia absque definitionibus possemus comprehendere: 208. aut
 omnino nihil definiemus propter progressionem in infinitum aut non neces-
 sarias definitiones esse ostendimus, atque ideo ne ad docendum quidem ne-
 cessarias eas esse comperiemus. nam ut qui primus rem cognovit, eam cognov-
 it absque definitione, eodem modo et is qui ipsam docetur, potest sine de-
 finitione doceri. 209. praeterea ex iis quae definiuntur diiudicant definitiones,
 aiuntque vitiosas esse definitiones quae aliquid complectuntur eorum quae non

u) πάντα μὲν ὀρίζεσθαι θέλοντες] sunt enim quaedam evidentiora omni
 definitione, ut colores saporis et similia. deinde vita non sufficeret de-
 finiendis omnibus propter rerum et conceptionum multitudinem innu-
 merabilem. mox pro διὰ τὴν ἄπειρον ἔκπτωσιν scripsi εἰς ἄπειρον, ut
 infra iterum recte legitur. intelligit autem in infinitum prolapsuros nos
 esse si omnia definire velimus, quoniam definitionis illius iterum sin-
 gula sint vocabula definienda, atque harum definitionum iterum, atque
 ita εἰς ἄπειρον.

x) τινὰ δὲ καταλαμβάνεσθαι] ita mss pro τινὰ δ' ἐγκαταλαμβάνεσθαι.

y) μοχθηροὺς ὅρους εἶναι] vide Aristotelem sexto Topicorum, et Io.
 Damascenum t. 1 edit. Lequinianae p. 19.

έχοντάς τι τῶν μὴ προσόντων τοῖς ὀριστοῖς ἦτοι πᾶσιν ἢ τισὶν.
 διόπερ' ὅταν εἴπῃ τις τὸν ἄνθρωπον εἶναι ζῶον λογικὸν ἀθάνα-
 τον, ἢ ζῶον λογικὸν θνητὸν γραμματικόν, ὅπου μὲν μηδενὸς
 ὄντος ἀνθρώπου ἀθανάτου, ὅπου δὲ τινῶν μὴ γραμματικῶν ὄν-
 των φασὶ μοχθηρὸν εἶναι τὸν ὅρον. τάχα μὲν καὶ ἀνεπὶκριτοὶ 210
 εἰσιν οἱ ὅροι διὰ τὴν ἀπειρίαν τῶν κατὰ μέρος, ἐξ ὧν ἐπικρί-
 νεσθαι ὀφείλουσιν. εἴτα οὐκ ἂν καταληπτικοὶ τε καὶ διδακτικοὶ
 τούτων εἶεν ἐξ ὧν^{z)} ἐπικρίνονται, δῆλον ὅτι προεπεγνωσμένων, εἴ
 γε ἄρα καὶ προκατειλημμένων. πῶς δὲ οὐκ ἂν εἴη γελοῖον τὸ
 λέγειν ὡς οἱ ὅροι χρησιμεύουσι πρὸς κατάληψιν ἢ διδασκαλίαν
 ἢ σαφήνειαν ὅλως, ἀσάφειαν ἡμῖν ἐπισκνυκλόντες τοσαύτην;
 ὅλον γοῦν (ἵνα τι καὶ παίζωμεν) εἴ τις παρὰ του βουλόμενος 211
 πνέσθαι, εἰ ἀπήντηται αὐτῷ ἄνθρωπος ἐπὶ ἵππῳ ὁγούμενος
 καὶ κύνα ἐφελκόμενος, τὴν ἐρώτησιν οὕτω ποιήσαιο "ὦ ζῶον
 λογικὸν θνητὸν νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν, ἀπήντητό σοι ζῶον
 γελαστικόν πλατυώνυχον^{a)} ἐπιστήμης πολιτικῆς^{b)} δεκτικόν ζῶον P 114
 θνητῷ χρεμετιστικῷ τὰ σφαιρώματα^{c)} ἐφηδρακός, ἐφελκόμενον
 ζῶον τετραπόουν ὑλακτικόν^{d)}; πῶς οὐκ ἂν εἴη καταγέλαστος εἰς
 ἀφασίαν^{e)} οὕτω γνωρίμου πράγματος ἐμβαλὼν τὸν ἄνθρωπον
 διὰ τοὺς ὅρους; οὐκοῦν ἄχρηστον εἶναι τὸν ὅρον, ὅσον ἐπὶ τού-
 τοις, λεκτέον· εἴτ' οὖν λόγος εἶναι λέγοιτο διὰ βραχείας ὑπο- 212

insunt definitis aut omnibus aut aliquibus, adeo ut si quis dicat hominem
 esse animal rationale immortale, aut animal rationale mortale grammaticum,
 tum quod nullus sit homo immortalis, tum vero quod sint aliqui homines non
 grammatici, mendosam esse inquam definitionem. 210. fortasse igitur ne di-
 iudicari quidem possunt definitiones propter infinitatem singularium ex quib-
 us diiudicari eas oportet deinde non possint facere ut comprehendantur et
 doceantur illa ex quibus ipsae diiudicantur, utpote iam praecognita, si qui-
 dem et iam ante comprehensa fuerint, equis vero ridiculum esse neget, di-
 cere definitiones aut ad comprehendendum aut ad docendum aut omnino ad
 manifestandum conducere, quum nos tanta obscuritate involvant? 211. exem-
 pli gratia (libet enim paulisper iocari) si quis ab aliquo sciscitari velit an
 occurrerit ei homo insidens equo et canem secum ducens, interroget hoc modo
 "o animal rationale mortale intellectus et scientiae capax, occurritne tibi
 animal risibile latis unguibus scientiae politicae capax habens conglabationes
 natium firmatas super animali mortali hinniendi facultatem habente, quod
 secum ducit animal quadrupes latrativum? qui non sit hic risu excipiendus,
 qui hominem de re tam nota cogat obmutescere propter definitiones? itaque
 inutilem esse definitionem, quod ad Dogmaticorum placita quidem attinet,
 dicere necesse est; 212. sive dicatur esse oratio quae per brevem admoni-

z) ἐξ ὧν] ms Vratislav. ἐφ' ὧν. supra: ἀπὸ τῶν ὀριστῶν ἐπικρίνονται.

a) πλατυώνυχον] in Platonis Definitionibus [p. 415 E]: ἄνθρωπος ζῶον P 114
 ἄπειρον δέπουν πλατυώνυχον, ὃ μόνον τῶν ὄντων ἐπιστήμης τῆς κατὰ
 λόγους δεκτικόν ἐστὶ. vide et Laërtium 6 40.

b) ἐπιστήμης πολιτικῆς] Platoni hanc hominis definitionem noster tri-
 buit lib. 1 adversus Logicos, et supra sect. 28, ubi si lubet dicta vide.

c) τὰ σφαιρώματα] nates globorum veluti formam dimidiatam refe-
 rentes. scholiastes Aristophanis ad Pacem vers. 1233. ὄρρος ὁ ὑποκείμενος
 τοῖς σφαιρώμασι τόπος.

d) ὑλακτικόν] ut quid dicatur, vel dicere ipse debeat, nesciat. de hac
 voce supra lib. 1 c. 20.

μνήσεως εἰς ἔννοιαν ἡμᾶς ἄγων τῶν ὑποτεταγμένων ταῖς φωναῖς πραγμάτων, ὧν δὴλόν γε οὐδὲν ἐκ τῶν μικρῶν^{ε)} πρόσθεν ἡμῶν εἰρημένων, εἴτε λόγος ὁ τὸ τί ἦν εἶναι^{δ)} δηλόν, εἴτε ὁ βούλεται τις· καὶ γὰρ τί ἐστὶν ὁ ὅρος βουλόμενοι παριστᾶν^{ζ)} εἰς ἀνήνυτον ἐμπίπτουσι διαφωνίαν, ἣν διὰ τὴν προαίρεσιν τῆς γραφῆς^{η)} παρήμι νῦν, εἰ καὶ δοκεῖ διατρέπειν τοὺς ὅρους. τοσαῦτα μὲν καὶ περὶ ὅρων ἀπόχρη μοι νῦν λελέχθαι.

tionem nos ad notionem adducat subiectarum vocibus rerum, quorum certe nihil apparuit ex iis quae ante diximus, sive oratio indicans quid res sit, sive quodcumque alicui libuerit, nam volentes ostendere quid sit definitio in controversiam incidunt, ex qua se numquam expedire possint, quam propter praesentis tractationis institutum nunc omitto, licet alioqui et illa definitiones evertere videatur, nec vero de definitionibus plura mihi nunc dicenda arbitror.

ε) ὧν δὴλόν γε οὐδὲν ἐκ τῶν μικρῶν] ita scripsi pro eo quod erat in editis: ὧς δὴλόν γε· οὐδὲ γὰρ ἐκ τῶν μικρῶν, atque ita ut a me scriptum est repperisse videtur in suo codice HStephanus, ut ex elus interpretatione apparet. μικρῶν πρόσθεν pro μικρῶν et sensus postulat et diserte habent mss Savil. et Vratislav. porro definitiones varias definitionis hoc loco Sextus perstringit, ut per hanc διαφωνίαν ostendat ne inter philosophos quidem constare quid sit definitio. in scholiis ineditis ad Dionysium Thracem ex variorum sententia definitio definitur hunc in modum: Aristotelis, λόγος ὁ τὸ τί τι (Etymolog. Magnum in ὅρος ὁ τὸ ὄντι εἶναι, sed utrobique legendum, τὸ τί ἦν εἶναι) εἶναι δηλόν, αἶνε τί ὡφείλεν εἶναι ἐκάστῳ. Chrysippi, ἰδίου ἀπόδοσις, τοιτέστι λόγος τὸ ἴδιον ἀποδιδούς. Cicero 4 25 ad Herenn. definitio est quae rei alicuius proprias amplectitur potestates breviter et absolute unde supplendus Laertius 7 60 et Suidas in ὅρος, ubi ex Chrysippo περὶ ὅρων, nuda vox ἀπόδοσις legitur. Antipatri Stoici, λόγος κατ' ἀνάγκην ἐκγερούμενος, τοιτέστι κατ' ἀναστροφὴν, ut cum definito possit converti. aliorum, λόγος ἐκ τῶν καθόλου καὶ κοινῶν ἰδίων τι ἀποτελῶν, quam definitionem habet etiam scriptor magni Etymologici. vel denique λόγος σύντομος δηλωτικός τῆς φύσεως τοῦ ὑποκειμένου πραγματος, quae definitio proxime accedit ad eam quam hoc loco affert Sextus, et legitur etiam apud historiae philosophicae scriptorem quae inter Galeni opera exstat, capite 4 t. 2 edit. Paris. p. 25. Quintilian. 7 3 finitio est rei propositae propria et dilucida et breviter comprehensa verbis enunciatio. his addi potest quae ex Antipatri primo περὶ ὅρων afferunt Laërtius et Suidas locis laudatis: λόγος κατὰ ἀνάλυσιν ἀπαρτιζόντως ἐκγερούμενος.

δ) τὸ τί ἦν εἶναι] frequens haec definitio definitionis apud Aristotelem, qui etiam docet per τὸ τί ἦν εἶναι essentiam rei se intelligere, vel ea quae illi proxime et simplicissime adherent, ut 6 6 Metaphys. 8τι μὲν οὖν ἐστὶν ὁρισμός ὁ τοῦ τί ἦν εἶναι λόγος, καὶ τὸ τί ἦν εἶναι ἡ μόνον τῶν οὐσιῶν ἐστὶν, ἡ μάλιστα, καὶ πρῶτως καὶ ἀπλῶς, δηλόν. Cicero in Topicis: definitio est oratio quae id quod definitur explicat quid sit. Alexander Aphrodiseus in 1 Topicor. p. 24 τοῦτο δὲ τὸ τί ἦν εἶναι ὡς ὀνοματικὸν μὲν συλλαβῶν ἐξηγήνοχε. σημαίνει δὲ ὁ τὸ τί ἐστὶ, τὸ εἶναι σημαίνων τῷ ὀριστῷ. τοιτέστι λόγος ἐστὶ δηλωτικός τοῦ τί ποτέ ἐστιν τὸ εἶναι ἐκείνῳ οὐ ἐστὶν ὅρος. τῷ γὰρ ἦν οὐχ ὡς τοῦ παρελθόντος χρόνου δηλωτικῶς πέχεται νῦν, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ ἐστὶν. confer eundem Alexandrum libro 2 cap. 25 ἀποριῶν καὶ λύσεων, et Ammonium in librum περὶ ἐρμηνείας p. 92.

ζ) παριστᾶν] ita scribendum pro περιστᾶν, quod erat in editis.

η) διὰ τὴν προαίρεσιν τῆς γραφῆς] propter studium brevitatis et scriptoris compendiosae, quod tot locis huius operis ipsoque titulo Sextus praec se fert ac profitetur.

ΚΕΦ. ιζ.

Περὶ διαιρέσεως.

Ἐπεὶ δὲ τινες τῶν Δογματικῶν^{ι)} τὴν διαλεκτικὴν εἶναι φασὶν 213
ἐπιστήμην συλλογιστικὴν ἐπαγωγικὴν ὀριστικὴν, διελέχθημεν
δὲ ἡμεῖς ἤδη μετὰ τοὺς περὶ τοῦ κριτηρίου^{κ)} καὶ τοῦ σημείου
καὶ τῆς ἀποδείξεως λόγους περὶ τε συλλογισμῶν καὶ ἐπαγωγῆς P 115
καὶ περὶ ὅρων, οὐκ ἄτοπον ἡγοῦμεθα εἶναι καὶ περὶ διαιρέσεως
βραχέα διαλαβεῖν^{λ)}. γίνεσθαι τοίνυν τὴν διαιρέσιν φασὶν τετρα-
χῶς^{μ)}. ἢ γὰρ ὄνομα εἰς σημαίνόμενα διαιρεῖσθαι, ἢ ὅλον εἰς
μέρη, ἢ γένος εἰς εἶδη, ἢ εἶδος εἰς τὰ καθ' ἕκαστον. ὅτι δὲ
οὐδενὸς τούτων ἐστὶν ἐπιστήμη διαιρετική, ῥᾷδιον ἴσως ἐπελθεῖν.

ΚΕΦ. ιη.

Περὶ τῆς ὀνόματος εἰς σημαίνόμενα διαιρέσεως.

Εὐθέως οὖν τὰς ἐπιστήμας τῶν φύσει φασὶν εἶναι, τῶν 214
θέσει δὲ οὐδαμῶς· καὶ εἰκότως. ἢ μὲν γὰρ ἐπιστήμη βέβαιόν
τι καὶ ἀμετάπτωτον πρᾶγμα εἶναι θέλει, τὰ δὲ θέσει ῥαδίαν
ἔχει καὶ εὐμετάπτωτον τὴν μεταβολήν, ταῖς ἐναλλαγαῖς τῶν θέ-

CAP. XVII.

De divisione.

213. Quia vero aliqui ex Dogmaticis dialecticam esse dicunt scientiam faciendi syllogismos inductiones definiendique et dividendi, nos autem post disputationem de criterio sive instrumento iudicandi et de signo et de demonstratione de syllogismis quoque deque inductione ac de definitionibus disseruimus, etiam disputationem de divisione paucis expedire minime ab instituto nostro alienum fore censemus. dicunt itaque divisionem fieri quadrifariam; aut enim nomen in significata dividi aut totum in partes aut genus in species aut speciem in singularia. atqui nullius horum esse scientiam divisivam non difficile puto singula examinando ostendere.

CAP. XVIII.

De nominibus in significata divisione.

214. Iam ergo scientias aiunt esse earum rerum quae natura non positione hominum sunt, et merito, nam scientia stabilis quaedam et immobilis res esse debet, at quae sunt positione facile mutationi obnoxia fuerint, quippe quae diversitatibus positionum, quae in nostra potestate sunt, varientur, quam

ι) τινες τῶν Δογματικῶν] Platonici. vide Alcinoium capite 3, ubi totam dialecticam dividit in τὸ διαιρετικὸν τὸ ὀριστικὸν τὸ ἐπαγωγικὸν καὶ τὸ συλλογιστικόν. ex hac divisione et ex iis quae Sextus ipse subiicit, perspicue apparet apud nostrum haud dubie post ὀριστικὴν excidisse vocabulum διαιρετικὴν, quam ideo non dubito ei restituendam esse.

κ) περὶ τοῦ κριτηρίου] de criterio sive regula veri falsique dictum secti 14 seq., de signo sect. 97, de demonstratione sect. 134, de syllogismis sect. 193, de inductione sect. 204, de definitione sect. 205 seq.

λ) βραχέα διαλαβεῖν] ita mss pro βραχέως. ἡ δὲ διαιρέσις ἡ τετραχῶς] in historia philosophica (quae inter Galeni opera legitur c. 4 διαιρεῖσθαι δὲ νομίζουσιν ὀνόματα εἰς σημαίνόμενα καὶ ὅλον εἰς μερικά μέρη καὶ γένη εἰς εἶδη καὶ διαφορὰς εἰς τὰ καθ' ἕκαστον καὶ εἰς συμβεβηκότα) vide etiam Io. Damascenum t. 1 operum p. 15, ubi quattuor haec divisionis genera iterum subdividit. P 115

σεων, αἷ εἰσιν ἐφ' ἡμῖν, ἑτεροιοῦμενα. ἐπεὶ οὖν τὰ ὀνόματα θέσει σημαίνει καὶ οὐ φύσει") — πάντες γὰρ ἂν συνίεσαν πάντα τὰ ὑπὸ τῶν φωνῶν σημαίνοντα ὁμοίως "Ἕλληνες τε καὶ βάρβαροι"), πρὸς τῷ καὶ ἐφ' ἡμῖν εἶναι τὰ σημαίνοντα οἷς ἂν βουλώμεθα ὀνόμασιν ἑτέροις αἰεὶ δηλοῦν τε καὶ σημαίνειν — πῶς ἂν δυνατόν εἴη διαιρετικὴν ὀνόματος εἰς σημαίνοντα ἐπιστήμην, ἢ πῶς ἐπιστήμη σημαίνοντων τε καὶ σημαυνομένων, ὡς οἶονταί τινες, ἢ Διαλεκτικὴ δύναται ἂν ὑπάρχειν;

ΚΕΦ. ιθ'.

Περὶ ὅλου καὶ μέρους.

- 215 Περὶ δὲ ὅλου καὶ μέρους διαλεξόμεθα μὲν καὶ ἐν τοῖς φυσικοῖς^{ρ)} δὴ λεγομένοις, ἐπὶ δὲ τοῦ παρόντος περὶ τῆς λεγομένης διαιρέσεως τοῦ ὅλου εἰς τὰ μέρη αὐτοῦ τάδε λεκτέον. ὅταν λέγη τις διαιρεῖσθαι τὴν δεκάδα εἰς μίαν καὶ δύο καὶ τρία καὶ τέσσαρα, οὐ διαιρεῖται εἰς ταῦτα ἡ δεκάς· ἀλλὰ γὰρ τῷ τὸ πρῶτον αὐτῆς ἀρθῆναι μέρος, ἵνα κατὰ συγχώρησιν νῦν τοῦτο δώμεν, οἷον τὴν μονάδα, οὐκέτι ὑπόκειται ἡ δεκάς, ἀλλ' ἐννέα, 216 καὶ ὅλως ἑτερόν τι παρὰ τὴν δεκάδα. ἢ οὖν τῶν λοιπῶν ἀφαιρέσεις τε καὶ διαιρέσεις οὐκ ἀπὸ τῆς δεκάδος γίνεται, ἀλλ' ἀπὸ

igitur nomina positione significant et non natura — alioqui enim omnes intelligerent omnia quae a vocibus significantur Graeci pariter et barbari, praeterquam quod in nostra potestate est, ea quae significanda sunt declarare semper et significare quibuscumque velimus aliis nominibus — quomodo quaeso possit dari scientia divisiva nominis in sua significata? aut quomodo dialectica ut quidam censent, scientia significantium et significatorum possit esse?

CAP. XIX.

De toto et parte.

215. De toto autem et parte disputabimus quidem etiam in physicis, ita enim appellant; in praesentia vero de divisione quae vocatur totius in partes suas, haec dicenda sunt: quum aliquis numerum v. g. denarium in unum et duo et tria et quattuor dividi ait, non dividitur in haec numerus denarius, nam simul atque eius prima pars sublata est, ut per concessionem hoc nunc demus, verbi gratia unitas, non amplius offert se denarius numerus, sed novem et omnino aliud quiddam quam denarius. 216. caeterorum ergo ablatio et divisio non iam fit a denario numero sed ab aliquibus aliis, quae,

α) τὰ ὀνόματα θέσει σημαίνει καὶ οὐ φύσει] contraria sententia Heracliti Cratyli Platonis in Cratylo Stoicorum apud Origenem 1 contra Celsum p. 18, Nigidii Figuli apud Gellium 10 4 et Epicuri apud Laërtium 10 75, qui statuerunt nomina non positiva esse sed naturalia, adde si placet infra lib. 3 sect. 287 et contra Mathematicos lib. 1 sect. 37 et 145 et 2 contra Logicos sect. 184 et lib. ult. quaeque de illa disceptatione Alexander Aphrodisiensis 3 11 ἀποριῶν καὶ λύσεων, Arnobius lib. 1 contra Gentes p. 36, Ammonius ad librum περὶ ἐρμηνείας p. 15 edit. Graecae in fol. e recentioribus Gassendus de philosophia Epicuri 1 1 p. 361 seq. Fridericus Rappoltus ὁ μακαρίτης in Logica Gelliana capite 5 et quae viri docti ad Lucetium 5 1040 seq. Guil. Spencerus ad Origenem contra Celsum p. 19, Ioannes Potterus ad Clementem Alex. p. 405.

ο) Ἕλληνες τε καὶ βάρβαροι] vide ad 2 contra Logicos sect. 187.

ρ) ἐν τοῖς φυσικοῖς] infra libro 3 sect. 98 seq. et 1 adversus Physicos.

τινῶν ἄλλων καὶ ἐκάστην ἀφαίρεισιν ἑτεροιοῦμένων. τάχα οὖν οὐκ ἐνδέχεται τὸ ὅλον διαιρεῖν εἰς τὰ λεγόμενα εἶναι αὐτοῦ μέρη. καὶ γὰρ εἰ διαιρεῖται τὸ ὅλον εἰς μέρη, φιλεῖ τὰ μέρη ὑπεριχεῖσθαι τῷ ὅλῳ πρὸ τῆς διαιρέσεως, οὐ περιέχεται δὲ ἴσως. οἷον γοῦν, ἵνα ἐπὶ τῆς δεκάδος στήσωμεν πάλιν τὸν λόγον, τῆς δεκάδος μέρος φασὶ πάντως εἶναι τὰ ἐννέα, διαιρεῖται οὖν εἰς ἐν καὶ ἐννέα, ἀλλὰ καὶ τὰ ὀκτὼ ὁμοίως, διαιρεῖται γὰρ εἰς ὀκτὼ καὶ δύο, καὶ τὰ ἐπὶ ὁμοίως καὶ ἑξ καὶ πέντε καὶ τέσσαρα καὶ τρία καὶ δύο καὶ ἐν. εἰ οὖν ταῦτα πάντα^{ρ)} ἐν τῇ 217 δεκάδι περιέχεται καὶ συντιθέμενα μετ' αὐτῆς πέντε καὶ πενήκοντα γίνεται, ἐν τοῖς δέκα περιέχεται πέντε καὶ πενήκοντα, ὅπερ ἄτοπον. οὐκοῦν οὔτε περιέχεται ἐν τῇ δεκάδι τὰ λεγόμενα αὐτῆς εἶναι μέρη οὔτε ἡ δεκάς εἰς ἐκείνα διαιρεῖσθαι δύναται ὡς ὅλον εἰς μέρη, ἢ μηδὲ ὅλως ἐν αὐτῇ θεωρεῖται. τὰ δὲ αὐτὰ 218 ἀπαντήσεται καὶ ἐπὶ τῶν μεγεθῶν, ὅταν τὸ δεκάπηχον μέγεθος, εἰ τύχοι, διαιρεῖν ἐθέλοι τις. οὐκ ἐνδέχεται οὖν ἴσως διαιρεῖν οὐδὲ ὅλον εἰς μέρη.

ΚΕΦ. κ'.

Περὶ γενῶν καὶ εἰδῶν.

Οὐκοῦν ὁ περὶ τῶν γενῶν καὶ τῶν εἰδῶν ἀπολείπεται λόγος, 219 περὶ οὗ πλατύτερον μὲν ἐν ἄλλοις^{ρ)} διαλεξόμεθα, ὡς ἐν συντόμῳ νῦν ταῦτα λέξομεν. εἰ μὲν ἐννοήματα εἶναι τὰ γένη καὶ τὰ εἶδη λέγουσιν, αἱ κατὰ τοῦ ἡγεμονικοῦ καὶ τῆς φαντα-

prout fit unaquaeque ablatio, variantur. itaque non licebit fortasse totum dividere in eas quae dicuntur esse eius partes, nam si dividitur totum in partes, solent partes contineri in toto ante divisionem; at non continentur, verbi gratia, (ut in denario numero rursus orationem nostram figamus) decadis partem dicunt omnino esse novem, (dividitur igitur in unum et novem), sed et octo similiter (dividitur enim in octo et duo), et septem similiter et sex et quinque et quattuor et tria et duo et unum. 217. si igitur haec omnia in decade continentur et composita cum ea quinquaginta quinque sunt, nimirum in decem continentur quinquaginta quinque; quod absurdum est, ergo ne continentur quidem in decade ea quae dicuntur esse eius partes, nec decas in eas dividi potest, ut totum in partes, quae nullo modo in ipsa conspiciuntur. 218. eadem autem obiciuntur et in magnitudinibus, si quis, verbi gratia, magnitudinem decem cubitorum dividere velit, fortasse igitur ne totum quidem potest in partes dividi.

CAP. XX.

De generibus et speciebus.

219. Superest ergo de generibus et speciebus tractatio, quam quidem fusius alibi persequemur, nunc vero, ut qui brevitati studeamus, haec dicere contenti erimus, si quidem notionibus mentis accensent genera et species, argumenta quae adversus mentem et phantasiam attulimus etiam ipsas

ρ) εἰ οὖν ταῦτα πάντα] similis argutatio infra lib. 3 sect. 86 et 1 contra Phys. sect. 303 seq.

ρ) πλατύτερον μὲν ἐν ἄλλοις] hoc in iis quae exstant Sexti libris factum esse non memini. fortasse itaque id exsecutus fuerat in ὑπομνήμασι σκεπτικοῖς quorum facit mentionem lib. 1 cap. 33.

πίας επιχειρήσεις αὐτοὺς διατρέπονται· εἰ δὲ ἰδίαν ὑπόστασιν
 220 αὐτοῖς ἀπολείπεται, τί πρὸς τοῦτο ἐροῦσιν; εἰ ἔστι τὰ γένη,
 ἥτοι τοσαῦτά ἐστιν ὅσα τὰ εἶδη, ἢ ἔν ἐστι*) κοινὸν πάντων
 τῶν εἰδῶν αὐτοῦ λεγομένων εἶναι εἶδος, ἥρουν γένος. εἰ μὲν οὖν
 τοσαῦτά ἐστι τὰ γένη, ὅσα τὰ εἶδη αὐτῶν, οὐκέτι ἂν εἴη
 κοινὸν γένος, ὃ εἰς αὐτὰ διαιρεθῆσεται· εἰ δὲ ἔν ἐστιν λέγοιτο
 ἐν πᾶσι τοῖς εἶδεσιν αὐτοῦ τὸ γένος, ἥτοι ὅλον αὐτοῦ ἕκαστον
 εἶδος αὐτοῦ μετέχει ἢ μέρους αὐτοῦ· ἀλλὰ ὅλον μὲν οὐδαμῶς·
 ἀμήχανον γὰρ ἐστὶν ἐν τι ὑπάρχον ἄλλω καὶ ἄλλω κατὰ ταυτὸ
 περιέχεσθαι οὕτως, ὥς ὅλον ἐν ἑκάστῳ θεωρεῖσθαι τῶν ἐν οἷς
 εἶναι λέγεται· εἰ δὲ μέρους, πρῶτον μὲν οὐκ ἀκολουθήσει τῷ
 εἶδει τὸ γένος πᾶν, ὥς ὑπολαμβάνουσιν, οὐδὲ ὁ ἀνθρώπος ἐστὶν
 P 117 ζῶον, ἀλλὰ μέρος ζῶου, οἷον οὐσία, οὐτε δὲ ἐμψυχος*) οὐτε
 221 αἰσθητική· εἴτα μέντοι καὶ*) ἥτοι ταυτοῦ λέγοιτο ἂν μετεσχη-
 κέναι πάντα τὰ εἶδη μέρους τοῦ γένους αὐτῶν, ἢ ἑτέρου καὶ
 ἑτέρου· ἀλλὰ ταυτοῦ μὲν οὐκ ἐνδέχεται διὰ τὰ προειρημένα· εἰ
 δὲ ἄλλον καὶ ἄλλον, οὐτε ὁμοία ἀλλήλοις ἐστὶν τὰ εἶδη κατὰ
 γένος (ὅπερ οὐ προσδέχονται) ἄπειρόν τε ἐστὶν γένος ἕκαστον
 εἰς ἄπειρα τεμνόμενον οὐ μόνον τὰ εἶδη, ἀλλὰ καὶ τὰ καθ'
 ἕκαστον, ἐν οἷς καὶ αὐτοῖς μετὰ τῶν εἰδῶν αὐτοῦ θεωρεῖται·
 οὐ γὰρ μόνον ἀνθρώπος, ἀλλὰ καὶ ζῶον ὁ Δίων") εἶναι λέγε-
 ται· εἰ δὲ ταῦτα ἄτοπα, οὐδὲ κατὰ μέρος μετέσχηκε τὰ εἶδη
 222 τοῦ γένους αὐτῶν ἐνὸς ὄντος· εἰ δὲ μήτε ὅλον μετέσχηκεν ἕκα-
 στον εἶδος τῶν γένους μήτε μέρους αὐτοῦ, πῶς ἂν λέγοιτο ἐν

evertunt. sin propriam subsistentiam illis relinquunt, quid ad hoc respon-
 debunt? 220. si genera sunt, aut tot sunt quot species; aut una est com-
 munis quaedam omnibus quae eius species esse dicuntur species, videlicet
 genus. si ergo tot sunt genera quot ipsorum species, non iam fuerit com-
 mune genus quod in ipsas dividetur; at si unicum esse dicatur in omnibus
 suis speciebus genus, unaquaeque illius species aut eius totius particeps
 est aut partis eius, sed totius quidem nequaquam. fieri enim non potest, ut
 quum unum quoddam existat in alio et alio eodem tempore contineatur, ita
 ut totum perspicatur in unoquoque eorum in quibus esse dicitur: sin par-
 tem tantum accipit, primum quidem non communicabitur speciei genus totum,
 ut existimant; nec homo erit animal, sed pars animalis; verbi gratia sub-
 stantia quidem, sed neque animata neque sensitiva. 221. deinde vero omnes
 species aut dicuntur particeps esse eiusdem partis generis sui, aut alius
 atque alius, sed eiusdem nullo modo propter iam dicta; at si alius atque
 alius, nec similes genere inter se erunt species (quod illi non admittent)
 et infinitum erit genus unumquodque, in infinitas scissum non solum spe-
 cies, sed in infinita etiam singularia, in quibus et ipsis cum speciebus suis
 spectatur. Dion enim non tantum homo, verum etiam animal esse dicitur.
 at si haec absurda sunt, ne parte quidem tenus species genus suum parti-
 cipant, quod unum est. 222. quodsi unaquaeque species neque totius par-
 ticeps est generis neque partis eius, quomodo dici possit unum esse genus

*) ἐν ἐστὶ] ita ex mss legendum pro ἐνεστι, sic infra: εἰ δὲ ἐν εἶναι
 λέγοιτο, atque iterum: ἀμήχανον γὰρ ἐστὶν ἐν τι ὑπάρχον etc.

P 117 *) οὐτε δὲ ἐμψυχος] integra animalis definitio, repetita infra sect. 224
 τὸ ζῶον οὐσία ἐστὶν ἐμψυχος καὶ αἰσθητική.

[*) verba μέντοι καὶ efficienda videntur esse]

u) ὁ Δίων] tralatitium nomen pro quovis hominis nomine, ut monui
 ad lib. 1 c. 19. sic Θέωνι καὶ Δίωνι infra sect. 227, 228 et passim.

εἶναι γένος ἐν πᾶσι τοῖς εἶδεσιν αὐτοῦ, ὥστε καὶ εἰς αὐτὰ διαι-
 ρεῖσθαι; τάχα οὐκ ἂν ἔχοι τις λέγειν, μὴ οὐχὶ ἀναπλάσσωσι τι-
 νὰς εἰδωλοποιήσεις*), αἱ ταῖς ἐκείνων αὐτῶν ἀνεπικρίτοις δια-
 φωναῖς") κατὰ τὰς σκεπτικὰς ἐφόδους περιτραπήσονται. πρὸς 223
 δὲ τούτοις κἄκεῖνο λεχτέον· τὰ εἶδη τοῖα ἢ τοῖα ἐστὶ· τούτων
 τὰ γένη ἴτοι καὶ τοῖα καὶ τοῖα, ἢ τοῖα μὲν τοῖα δὲ οὐ, ἢ οὐτε
 τοῖα οὐτε τοῖα. οἷον ἐπεὶ τῶν τινῶν τὰ μὲν ἐστὶ σώματα τὰ δὲ
 ἀσώματα, καὶ τὰ μὲν ἀληθῆ τὰ δὲ ψευδῆ, καὶ ἕνια μὲν λευκά,
 εἰ τύχοι, ἕνια δὲ μέλανα, καὶ ἕνια μὲν μέγιστα ἕνια δὲ σμικρό-
 τατα, καὶ τὰ ἄλλα ὁμοίως, τὸ "τί" λόγον ἔνεκεν ὃ φασιν εἶναι
 τινες γενικώτατον*), ἢ πάντα ἐστὶν ἢ τὰ ἕτερα ἢ οὐδέν. ἀλλ' 224
 εἰ μὲν οὐδὲν ἐστὶν ὅλως τὸ τί οὐδὲ τὸ γένος, πέρας*) ἔχοι ἢ
 ζήτησις. εἰ δὲ πάντα εἶναι ῥηθῆι, πρὸς τὸ ἀδύνατον εἶναι τὸ
 λεγόμενον καὶ τῶν εἰδῶν καὶ τῶν καθ' ἕκαστον ἐν οἷς ἐστὶ δέξει
 πάντα εἶναι. ὥς γὰρ, ἐπεὶ τὸ ζῶον, ὥς φασιν, οὐσία ἐστὶν ἐμ-
 ψυχος αἰσθητική, ἕκαστον τῶν εἰδῶν αὐτοῦ καὶ οὐσία εἶναι λέ-
 γεται καὶ ἐμψυχος καὶ αἰσθητική, οὕτως εἰ τὸ γένος καὶ σῶμα
 ἐστὶ καὶ ἀσώματον, καὶ ψευδὲς καὶ ἀληθές, καὶ μέλαν (εἰ τύχοι)
 καὶ λευκόν, καὶ σμικρότατον καὶ μέγιστον, καὶ τὰλλα πάντα,
 ἕκαστον τῶν εἰδῶν καὶ τῶν καθ' ἕκαστον πάντα ἐστὶν, ὅπερ
 οὐ θεωρεῖται· ψεῦδος οὖν καὶ τοῦτο. εἰ δὲ τὰ ἕτερα μόνον ἐστὶ, 225
 τούτων τὸ γένος τῶν λοιπῶν οὐκ ἐστὶν γένος. οἷον, εἰ σῶμα P 118
 τὸ τί, τῶν ἀσωμάτων, καὶ εἰ λογικὸν τὸ ζῶον, τῶν ἀλόγων·

in omnibus suis speciebus, ita ut etiam in eas dividatur? hoc certe nemo
 dicere queat, nisi forte fingat quasdam imagines umbrasque, quae etiam Dogma-
 ticorum ipsorum indiinducibilibus controversiis ac dissidiis secundum Scepticorum
 methodos evertentur. 223. his autem et illud addendum est, species aut tales
 sunt aut tales, harum genera aut sunt et talia et talia, aut sunt talia quidem,
 talia vero non, aut neque talia neque talia. verbi gratia, quoniam ex his vel
 illis (quaecumque sint ea) alia corpora sunt alia incorporea, et alia quidem vera
 alia autem falsa, et quaedam alba fortasse, quaedam nigra, et quaedam maxima et
 quaedam minima et alia similiter, ipsum "aliquid" verbi gratia quod dicitur
 quidam esse generalissimum, aut omnia erit aut alterutra aut nihil. 224. sed
 si nihil quidem prorsus sit "aliquid" nec genus, iam finita fuerit quaestio.
 sin dicatur esse omnia, praeterquam quod impossibile erit quod dicetur,
 oportebit ut sit omnia et specierum et singularium in quibus est, ut enim
 quia animal, ut aiunt, substantia est animata sensitiva, unaquaeque specie-
 rum eius et substantia esse dicitur et animata et sensitiva: eodem modo si
 genus sit et corpus et incorporeum, et falsum et verum, et (ut ita finge-
 mus contingere) nigrum et album, et minimum et maximum, et alia omnia,
 unaquaeque specierum et unumquodque singulare erit omnia; quod eviden-
 tia adversatur: falsum igitur etiam hoc. 225. at si alterutrum tantum sit,
 quod erit genus horum non erit genus reliquorum. ut, si aliquid corpus
 sit, incorporeorum, et si sit rationale, animal, irrationalium: adeo ut neque

x) εἰδωλοποιήσεις] ideas Platonicas perstringit, quas consimili argu-
 mentatione oppugnat 2 adversus Physicos. vide et infra lib. 3 Pyrrhon.
 sect. 189.

γ) ἀνεπικρίτοις διαφωναῖς] quoniam ab aliis philosophorum discipli-
 nis ut a Peripatetica ideae illae exploduntur. oppugnavit enim ideas Ari-
 stoteles non modo in Metaphysicis, sed etiam in libris duobus περὶ ἰδεῶν
 quorum Syrianus p. 123 in Metaphysica mentionem facit.

z) τὸ τί γενικώτατον] supra sect. 86.

[*) πέρας ἂν ἔχοι?]

ὥς μήτε ἀσώματόν τι εἶναι^{a)} ζῶον μήτε ἄλογον. καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως, ὅπερ ἄτοπον. οὐκοῦν οὔτε καὶ τοῖον καὶ τοῖον τὸ γένος, οὔτε τοῖον μὲν τοῖον δὲ οὐ, οὔτε μὴν οὔτε τοῖον οὔτε τοῖον δύναται εἶναι γένος· εἰ δὲ τοῦτο, οὐδὲ ἔστιν ὅλως τὸ γένος. εἰ δὲ λέγοι τις ὅτι δυνάμει πάντα ἔστι τὸ γένος, λέξομεν ὥς τὸ δυνάμει τι ὄν δεῖ τι καὶ ἐνεργείᾳ εἶναι. οἷον “οὐ δύναται τις γραμματικὸς εἶναι, μὴ^{b)} τις ἐνεργείᾳ”. καὶ τὸ γένος οὐκ εἰ δυνάμει πάντα ἔστιν, ἐρωτῶμεν αὐτοῦς τί ἔστιν ἐνεργείᾳ. καὶ οὕτω μένουσιν αἱ αὐταὶ ἀπορίαι. τὰναντία μὲν γὰρ πάντα ἐνεργείᾳ εἶναι οὐ δύναται. ἀλλ’ οὐδὲ τὰ μὲν καὶ ἐνεργείᾳ, τὰ δὲ δυνάμει μόνον, οἷον “σῶμα μὲν ἐνεργείᾳ, δυνάμει δὲ ἀσώματον”. δυνάμει γὰρ ἔστιν ὁ οἷον τὸ ἔστιν ἐνεργείᾳ ὑποστῆναι· τὸ δὲ σῶμα ἐνεργείᾳ, ἀδύνατόν ἐστιν ἀσώματον γενέσθαι κατ’ ἐνεργείαν. ὥστε εἰ λόγου χάριν σῶμά ἐστιν ἐνεργείᾳ, οὐκ ἔστιν ἀσώματον δυνάμει· καὶ τὸ ἀνάπαλιν. οὐκοῦν οὐκ ἐνδέχεται τὸ γένος τὰ μὲν ἐνεργείᾳ εἶναι, τὰ δὲ δυνάμει μόνον. εἰ δὲ οὐδὲν ὅλως ἔστιν ἐνεργείᾳ οὐδὲ ὑφέστηκεν, οὐκοῦν οὐδὲν ἔστι τὸ γένος, ὃ διαίρειν εἰς τὰ εἶδη λέγουσιν. ἔτι καὶ τοῦτο θεάσασθαι ἄξιον·

227 ὥσπερ γὰρ ἐπεὶ αὐτός ἐστιν Ἀλέξανδρος καὶ Πάρις, οὐκ ἐνδέχεται τὸ μὲν “Ἀλέξανδρος περιπατεῖ” ἀληθὲς εἶναι, τὸ δὲ “Πάρις περιπατεῖ” ψεῦδος. οὕτως εἰ τὸ αὐτὸ ἔστι τῷ “ἄνθρωπῳ εἶναι Θεῶνι καὶ Δίῳνι”, εἰς συνταξίν ἀξιώματος ἀγομένη ἢ “ἄνθρωπος” προσηγορία, ἢ ἀληθὲς ἢ ψεῦδος ἐπ’ ἀμφοτέρων ποιήσει τὸ ἀξίωμα. οὐ θεωρεῖται δὲ τοῦτο· τοῦ μὲν γὰρ Δίῳνος καθ’ ἑαυτοῦ Θεῶνος δὲ περιπατοῦντος, τὸ “ἄνθρωπος περιπατεῖ”

incorporeum quid sit neque animal irrationale, et de aliis similiter, quod absurdum est. genus itaque nec est et tale et tale, nec tale quidem tale autem non; quin etiam nec tale nec tale potest esse genus. quodsi ita est, ne ullo quidem modo est genus. iam vero si quis dicat genus esse omnia potentia, respondebimus, id quod sit aliquid potentia debere et actu aliquid esse. exempli gratia, “non potest aliquis grammaticus esse absque actu.” genus ergo si potentia est omnia, interrogamus eos quid sit actu; et ita manent eadem dubitationes. nam genus contraria omnia actu esse non potest. 226. sed neque alia quidem actu quoque, alia vero potentia solum, ut “corpus quidem actu, potentia autem incorporeum”; potentia enim est quod potest actu subsistere: at quod est corpus actu, non potest incorporeum esse actu. itaque verbi gratia “si corpus est actu, non est incorporeum potentia; et vicissim. itaque dicere non possumus genus alia esse actu, alia tantum potentia. quodsi nihil omnino actu illud est neque subsistit, nihil ergo est genus, quod a se dividi in species dicunt. 227. sed et hoc considerare est operae pretium. quemadmodum enim quia idem est Alexander et Paris, fieri non potest ut “Alexander ambulat” sit verum, at vero “Paris ambulat” sit falsum, ita si idem est “hominem esse et Theonem esse vel Dionem”, haec appellatio “homo” si ad constituendum pronuntiatum afferatur, aut verum aut falsum in utrisque pronuntiatum faciet. atqui hoc ita esse non comperitur. nam quom Dion sedet, Theonem autem

P 118 a) ἀσώματόν τι εἶναι] hunc locum interpunctione laborantem restitui. falsam interpunctionem secutus HStephanus ita hunc locum verterat: ut neque incorporeum sit aliquod animal, neque irrationale. [nam ἀσώμ. το τὲ deinde μήτε ζῶον ἄλογον?]

[*) εἰ μή?]

ἐφ’ οὗ μὲν λεγόμενον ἀληθὲς ἔστιν, ἐφ’ οὗ δὲ ψεῦδος. οὐκ ἄρα κοινή ἐστιν ἀμφοτέρων ἢ “ἄνθρωπος” προσηγορία καὶ ἡ αὐτὴ ἀμφοῖν, ἄλλῃ ἄρα^{b)} ἰδία ἑκατέρου.

ΚΕΦ. κα’.

Περὶ κοινῶν συμβεβηκότων.

Παραπλήσια δὲ λέγεται καὶ περὶ τῶν κοινῶν συμβεβηκότων· 228 εἰ γὰρ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ συμβέβηκε Δίῳνι τε καὶ Θεῶνι τὸ ὄρᾶν, ἴαν (καθ’ ὑπόθεσιν) φθαρῇ μὲν Δίῳνι, Θεῶν δὲ περιῇ καὶ ὄρᾶ, ἦτοι τὴν ὄρασιν τοῦ φθαρμένου Δίῳνος ἀφθαρτον μένειν ἐροῦσιν, ὅπερ ἀπεμφαίνει, ἢ τὴν αὐτὴν ὄρασιν φθάρθαι τε καὶ μὴ φθάρθαι λέξουσιν, ὅπερ ἄτοπον· οὐκ ἄρα ἡ Θεῶνος ὄρασις ἢ αὐτὴ ἔστι τῇ Δίῳνος· ἄλλῃ ἄρα ἰδία ἑκατέρου. καὶ γὰρ εἰ ταύ- P 119 τὸν συμβέβηκε Δίῳνι τε καὶ Θεῶνι τὸ ἀναπνεῖν, οὐκ ἐνδέχεται τὴν ἐν Θεῶνι ἀναπνοὴν εἶναι, τὴν ἐν Δίῳνι δὲ μὴ εἶναι· ἐνδέχεται δὲ τοῦ μὲν φθαρέντος, τοῦ δὲ περιόντος, οὐκ ἄρα ἡ αὐτὴ ἔστι. περὶ μὲν οὖν τούτων ἐπὶ τοσοῦτον τὴν ἀρκέσει συντόμως λελέχθαι.

ΚΕΦ. κβ’.

Περὶ σοφισμάτων.

Οὐκ ἄτοπον δὲ ἴσως καὶ τῷ περὶ τῶν σοφισμάτων ἐπιστῇ· 229 ναί^{c)} λόγῳ διὰ βραχέων, ἐπεὶ καὶ εἰς τὴν τούτων διάλυσιν ἀναγκαίαν εἶναι λέγουσι τὴν διαλεκτικὴν οἱ σεμνύνοντες αὐτήν. εἰ γὰρ τῶν τε ἀληθῶν καὶ ψευδῶν λόγων^{c)}, φασίν, ἔστιν αὐτὴ

ambulat, istud pronuntiatum “homo sedet” de hoc quidem dictum verum est, de illo autem falsum. non est igitur communis utrisque appellatio haec “homo” et una eademque ambobus, sed certe alia, utrique peculiaris.

CAP. XXI.

De communibus accidentibus.

228. Similia dici possunt et de communibus accidentibus; nam si unum et idem accidit Dionī et Theonī, nimirum videre, si ponamus interire quidem Dionem, superstitem autem esse Theonem et videre, aut visam Dionis qui interit incorruptum manere dicent, quod rei evidentiae repugnat, aut eundem visum interiisse et non interiisse. quod est absurdum. non igitur Theonis visus idem est cum visu Dionis; ergo est diversus utrique peculiaris. nam si eadem accidit Dionī et Theonī respiratio, fieri non possit ut intra Theonem respiratio sit adhuc, intra Dionem esse desierit; atqui fieri potest, si hic obierit, ille sit superstes; non ergo eadem est. sed enim de his haec breviter dicta nunc sufficient.

CAP. XXII.

De sophismatibus.

229. Nec vero absurdum fuerit in disputatione de sophismatibus pauper immorari, quoniam et ad haec solvenda necessariam esse dicunt dialecticam ii qui illam celebrant. nam si, inquit, per hanc verae et falsae argumentationes dignoscuntur, sunt autem etiam sophismata falsae argumen-

b) ἄλλῃ ἄρα] ita retinui, licet in ms Vratislav. et hoc loco et paullo infra legeretur ἀλλ’ εἰ ἄρα. [ἀλλ’ ἰδία ἑκατ. ?]

[*) legebatur ἐπιστήσῳ].

c) τῶν τε ἀληθῶν καὶ ψευδῶν λόγων] huc facit definitio dialecticae P 119

παιγνιώτικῃ, ψευδεῖς δὲ λόγοι καὶ τὰ σοφίσματα, καὶ τοῖς τῶν
 αὐτῶν διὰ τὴν ἀλλοτρίαν λυμαινόμενων τὴν ἀλήθειαν φαινόμεναις πι-
 θανότησιν. ὁθεν ὡς βοηθοῦντες οἱ Διαλεκτικοὶ ὁρῶντες τῷ
 βίῳ καὶ τὴν ἔννοιαν καὶ τὰς ἐπιφορὰς καὶ τὰς ἐπιλύσεις δὴ τῶν
 σοφισμάτων μετὰ σπουδῆς ἡμᾶς πειρῶνται διδάσκειν, λέγοντες
 σοφισμα εἶναι λόγον πιθανόν καὶ δεδοικεν μένον, ὥστε προσδέ-
 ξασθαι τὴν ἐπιφορὰν ἢ τοὶ ψευδῇ ἢ ὁμοιωμένην ψευδεῖ ἢ ἀδη-
 230 λογῇ ἢ ἄλλως ἀπρόσδεκτον, οἷον ψευδῇ μὲν ὡς ἐπὶ τοῦ σοφί-
 σματος ἔχει "οὐδεὶς δίδωσι κατηγορήματα πίνειν· κατηγορήματα δὲ
 ἔστι τὰ ἀψίνθιον πίνειν· οὐδεὶς ἄρα δίδωσιν ἀψίνθιον πίνειν".
 ἔτι δὲ ὁμοίον ψευδεῖ ὡς ἐπὶ τοῦτον "ὁ μήτε ἐνδέχεται μήτε ἐν-
 δέχεται, τοῦτο οὐκ ἔστιν ἄτοπον". οὔτε δὲ ἐνδέχεται οὔτε ἐν-
 231 δέχεται τὸ "ἰατρός καὶ ὁ ἰατρός ἔστι, φρονεῖ". ἔτι δὲ ἀδη-
 λογῶς οὕτως "οὐχὶ καὶ ἡρώτηκά τί σε πρῶτον καὶ οὐχὶ οἱ ἀστέ-
 ρες ἄστριοι εἰσιν, ἡρώτηκα δὲ τί σε πρῶτον, εἰ ἄρα ἀστέρες ἄρ-
 τιοὶ εἰσιν". ἔτι δὲ ἀπρόσδεκτον ἄλλως, ὡς οἱ λεγόμενοι σολοι-
 κίζοντες λόγοι οἷον "ὁ βλέπεις, ἔστι· βλέπεις δὲ φρενιτικόν,
 ἔστιν ἄρα φρενιτικόν". "ὁ ὁρᾷς, ἔστιν· ὁρᾷς δὲ φλεγμαίνοντα
 232 τόπον, ἔστιν ἄρα φλεγμαίνοντα τόπον". εἴτα μέντοι καὶ τὰς
 ἐπιλύσεις αὐτῶν ὁρᾷν ἢ τοὶ παριστᾶν ἐπιχειροῦσι, λέγοντες ἐπὶ
 μὲν τοῦ πρώτου σοφίσματος ὅτι ἄλλο διὰ τῶν λημμάτων συγκε-
 χῶρηται καὶ ἄλλο ἐπενήνεκται· συγκεχῶρηται γὰρ τὸ "μὴ πίνε-

tationes, horum etiam esse possit diiudicativa, quae veritatem specie veri-
 similitudinis corrumpunt. unde Dialectici tamquam auxiliantes labanti vitae
 communi magno studio ad tradendum sophismatum notioem et differentias
 et solutiones incumbunt, dicentes sophisma esse argumentationem verisimi-
 lem et fructulentam, quae recipiat conclusionem aut falsam aut similem
 falsae aut obscuram aut alio quovis modo non recipiendam. 230. falsam
 quidem, ut in hoc sophismate habet "nemo catagorema bibendum exhibet,
 est autem catagorema absinthium bibere, nemo igitur absinthium bibendum
 exhibet". falsae autem similem ut in hoc "quod neque fieri poterat nec
 fieri potest hoc non est absurdum, ut neque fieri poterat neque potest
 ut medicus, quatenus est medicus, occidat. 231. obscuram vero ut in
 hoc "non et interrogavi aliquid primum et stellae pares non sunt numero:
 interrogavi autem te primum utrum stellae essent numero pares. aut alia
 quavis de causa non recipiendam, ut quae vocantur argumenta soloecis-
 tia, ut "quod vides est, vides autem phreniticum, est igitur phreniti-
 cum" idem, "quod vides est, vides autem inflammatum locum, est
 igitur inflammatum locum". 232. postea vero et solutiones eorum videre id
 est ostendere conantur, dicentes in primo quidem sophismate aliud per

quae fuit supra sect. 94, quod sit ἐπιστήμη ψευδῶν καὶ ἀληθῶν καὶ
 οὐδετέρων. [pro αὐτῇ scribendum αὐτῇ]

d) οἱ Διαλεκτικοὶ] Stoicos innuit, ut aliis huius operis locis, quos de-
 sideremus sit per suas de cavillationibus argumentationes ἀλλοτρίαν τῷ βίῳ suc-
 currere voluisse, quasi sine illis, necesse esset vitam humanam tempore agi
 incertam et infelicem fluctuare.

e) τοῦτο οὐκ ἔστι ἄτοπον] hoc falsum sane videtur, sed quia Stoici
 negabant pronuntiatum ullum dari ἄτοπον, licet vera esse alia, alia falsa
 non dissimularentur, ideo ex illorum sententia, quod hoc argumento collig-
 itur verum est, ut Sextus infra sect. 233 declarat.

f) φρενιτικόν] soloecismus pro φρενιτικός, ut mox φλεγμαίνοντα τό-
 πον pro φλεγμαίνων τόπος.

σθαι κατηγορήματα", καὶ εἶναι κατηγορήματα τὸ ἀψίνθιον πίνειν,
 οὐκ αὐτὸ τὸ ἀψίνθιον. διὸ δέον ἐπιφέρειν "οὐδεὶς ἄρα πίνει τὸ P 120
 ἀψίνθιον πίνειν" ὅπερ ἔστιν ἀληθὲς ἐπενήνεκται "οὐδεὶς ἄρα
 ἀψίνθιον πίνει", ὅπερ ἔστιν ψεῦδος, οὐ συναγόμενον ἐκ τῶν
 συγκεχωρημένων λημμάτων. ἐπὶ δὲ τοῦ δευτέρου, ὅτι δοκεῖ μὲν 233
 ἐπὶ ψεῦδος ἀπάγειν), ὡς ποιεῖν τοὺς ἀνεπιστάτους ὀκνεῖν αὐτῷ
 συγκατατίθεσθαι, συνάγει δὲ ἀληθὲς τὸ "οὐκ ἄρα ἄτοπον ἔστι"
 τὸ "ὁ ἰατρός, καὶ ὁ ἰατρός ἔστι, φρονεῖ". οὐδὲν γὰρ ἀξίωμα
 ἄτοπον ἔστιν), ἀξίωμα δὲ ἔστι τὸ "ἰατρός, καὶ ὁ ἰατρός
 ἔστι, φρονεῖ", διὸ οὐδὲ τοῦτο ἄτοπον. ἡ δὲ ἐπὶ τὸ ἀδηλον 234
 ἐπαγωγή φασὶν ὅτι ἐκ τοῦ γένους τῶν μεταπιπτόντων ἐστὶ
 μηδενὸς γὰρ προηρωτημένου, κατὰ τὴν ὑπόθεσιν, τὸ ἀποφα-
 τικὸν τῆς συμπλοκῆς ἀληθὲς γίνεται, ψευδοὺς τῆς συμπλοκῆς
 οὐσῆς, παρὰ τὸ ἐμπεπλῆσθαι ψεῦδος τὸ "ἡρώτηκά τί σε πρῶ-
 τον" ἐν αὐτῇ. μετὰ δὲ τὸ ἐρωτηθῆναι τὸ ἀποφατικὸν τῆς συμ-
 πλοκῆς, τῆς προλήψεως ἀληθοῦς γινομένης, ἡρώτηκα δὲ τί σε
 πρῶτον, (διὰ τὸ ἡρωτησθαι πρὸς τῆς προλήψεως) τὸ ἀποφα-
 τικὸν τῆς συμπλοκῆς) ἡ τοῦ ἀποφατικοῦ τῆς συμπλοκῆς πρό-
 τας γίνεται ψευδῆς, τοῦ ἐν τῷ συμπεπλεγμένῳ ψευδοῦς γενο-
 μένου ἀληθοῦς, ὡς μηδέποτε δύνασθαι συναχθῆναι τὸ συμπε-

sumptiones esse concessum et aliud esse illatum. concessum est enim non
 bibi catagorema et esse catagorema absinthium bibere, non ipsum absinthium.
 itaque quomodo esset inferendum "nemo ergo bibit hoc ipsum, absinthium bi-
 bero" quod est verum illatum est "nullus ergo absinthium bibit", quod est
 falsum, nec colligitur ex concessis sumptionibus. 233. in secundo autem
 dicunt ipsum videri quidem ad falsum abducere, adeo ut qui non bene
 animadvertunt dubitent an illi assentiri debeant, colligere tamen verum, hoc
 videlicet "non ergo absurdum est illud 'medicus, quatenus est medicus, in-
 terfici'". nullum enim pronuntiatum absurdum est; pronuntiatum autem est
 hoc "medicus, quatenus est medicus, interficit". ergo ne hoc quidem est
 absurdum. 234. at vero in obscurum abductionem aiunt ex genere esse eo-
 rum quae pro statu variant. nam si nulla, ut supponebatur, interrogatio
 praecesserit, negatio connexi copulativi vera redditur, quum ipsum copula-
 tivum connexum sit falsum eo quod insertum sit ipsi falsum, hoc videlicet
 "interrogavi te aliquid"; ubi autem interrogatio de negativo connexi facta
 fuerit, quum assumptum verum reddatur, quod est "interrogavi autem te
 primum" eo quod de negatione copulativi connexi in assumpto interrogatio
 fuerit, negativa connexi copulativi propositio falsa redditur, postquam id
 quod in connexo copulativo falsum erat, verum factum est, eo ut nunquam

g) ὅτι δοκεῖ μὲν ἐπὶ ψεῦδος ἀπάγειν] videtur enim falsum esse, ut P 120
 dixi, si quis neget absurdum esse quod neque fieri potuit nec potest,
 vel si negetur esse absurdum, ut medicus quatenus medicus est occidat.

h) οὐκ ἄρα ἄτοπον ἔστι] falsum equidem est. nam ut medicus utique
 sanat aegrotum et morbo medetur, occidit autem vel ut rei medicae im-
 peritus, vel ex malitia ut hostis et insidiator atque veneficus. at ἄτοπον
 hoc non est, quia est integrum pronuntiatum.

i) οὐδὲν γὰρ ἀξίωμα ἄτοπον ἔστι] pronuntiatum est quod affirmat
 aliquid vel negat. hoc si non faceret, ἄτοπον ad μοχθηρόν esset, sed
 ita nec ἀξίωμα sive pronuntiatum.

k) ἀξίωμα δὲ ἔστι] est pronuntiatum, in cuius forma nihil habet Lo-
 gicus quod desideret.

l) πρὸς τῆς προλήψεως] ita ms Savil. non, ut editi, πρό.

ρασμα, μὴ συνυπάρχοντος τοῦ ἀποφατικοῦ τῆς συμπλοκῆς τῇ
 235 προσλήψει, τοὺς δὲ τελευταίους φασὶν ἐνθα^{m)} τοὺς σολοκίζον-
 τας λόγους ἀτόπως ἐπάγειν παρὰ τὴν συνήθειαν. τοιαῦτα μὲν
 οὖν τινες Διαλεκτικοὶ φασὶ περὶ σοφισμάτων (καὶ γὰρ ἄλλοι ἄλλα
 λέγουσιν). ταῦτα δὲ τὰς μὲν τῶν εἰκαιωτέρωνⁿ⁾ ἀκοῶς ἴσως δύ-
 ναται γαργαλίζειν, περὶ δὲ ἐστὶ καὶ μᾶτην αὐτοῖς πεπονημένα.
 καὶ τοῦτο δυνατόν μὲν ἴσως καὶ ἀπὸ τῶν ἤδη λελεγμένων ἡμῶν
 ὁρᾶν. ὑπεμνήσαμεν γὰρ ὅτι μὴ δύναται τὸ ἀληθές καὶ τὸ ψευ-
 δος^{o)} κατὰ τοὺς Διαλεκτικούς καταλαμβάνεσθαι, ποικίλως τε
 ἄλλως καὶ τῷ τὰ μαρτύρια τῆς συλλογιστικῆς δυνάμει αὐτῶν
 τὴν ἀπόδειξιν^{p)} καὶ τοὺς ἀναποδείκτους^{q)} διατρέπεσθαι λόγους.
 236 εἰς δὲ τὸν προκείμενον τόπον ἰδίως καὶ ἄλλα μὲν πολλὰ λέγειν
 ἐνεστιν, ὥς δὲ ἐν συντόμῳ νῦν τόδε λεκτέον. ὅσα μὲν σοφίσματα
 ἰδίως ἢ διαλεκτικῇ δύνασθαι δοκεῖ διελέγειν, τοιούτων ἢ διάλυσις
 ἀχρηστός ἐστιν, ὅσων δὲ ἢ διάλυσις χρησιμεύει, ταῦτα ὁ μὲν
 P 121 διαλεκτικὸς οὐκ ἂν διαλύσειεν, qί δὲ ἐν ἐκάστη τέχνῃ τὴν ἐπὶ
 237 τῶν πραγμάτων παρακολούθησιν ἐσχηκότες. εὐθέως γοῦν. ἵνα
 ἐνὸς ἢ δευτέρου μνησθῶμεν παραδείγματος, ἐρωτηθέντος ἱατροῦ
 τοιούτου σοφίσματος “κατὰ τὰς νόσους ἐν ταῖς παρακμαῖς^{r)} τὴν
 τε ποικίλην διαίταν καὶ τὸν οἶνον δοκιμαστέον· ἐπὶ πάσης δὲ τυπώ-
 σεως νόσου^{s)} πρὸ τῆς πρώτης διατρέτου^{t)} [πάντως] γίνεται παρακμή·

possit colligi conclusio, nisi negativa conuexi copulativi simul sit assumpta.
 235. ultimas autem e cavillationibus solocissantes orationes aiunt absurdo
 inferre praeter loquendi consuetudinem. talia quidem disserunt aliqui dia-
 lectici de sophismatibus (nam alii alia disputant); ea autem simplicium an-
 res titillare fortasse possunt, sunt tamen supervacanea et vano labore ex-
 cogitata. et hoc quidem vel ex his quae iam dicta sunt possit fortassis
 animadverti. docuimus enim nec verum nec falsum posse secundum Dialec-
 ticos comprehendere, cum aliis variis modis, tum vero eversis orationibus
 indemonstrabilibus et demonstratione, quae sunt syllogisticae eorum facul-
 tatis testimonia. 236. tamen ad hunc locum peculiariter cum alia multa
 possunt afferri, tum vero hoc brevitati studentes dicendum habemus. quot-
 quot quidem sophismata proprie a dialectica videntur posse refelli, horum
 solutio inutilis est; quorum autem solutio est utilis, haec nequaquam Dia-
 lecticus solvere possit, sed ii qui in unaquaque arte, rerum cognitionem ver-
 sando in iis, adepti sunt. 237. iam enim, ut unum aut alterum exemplum
 ponamus, si propositum fuerit medico tale sophisma “in morborum remis-
 sionibus variam victus rationem et vini potum admittere oportet: at quum
 formatur quivis morbus, ante primos tres dies omnino fieri consuevit remis-

m) ἐνθα] ita recte mss pro ἐνιοι.

n) εἰκαιωτέρων] ms Vratislav. οἰκειωτέρων, minus bene.

o) τὸ ἀληθές καὶ τὸ ψεῦδος] supra sect. 80 seq.

p) τὴν ἀπόδειξιν] sect. 144 seq.

q) τοὺς ἀναποδείκτους] sect. 156 seq.

P 121 r) ἐν ταῖς παρακμαῖς] in ἀκμῇ morbi Hippocrates praecipit λεπτοτάτη
 διαίτη χρῆσθαι, Aphorismo 8. Hippocratem secutus Celsus 3 6 neque
 inter magnos dolores neque incremente morbo tutum est, aegrum cibo im-
 pleri, sed ubi inclinata iam in melius valetudo est. ποικίλην διαίταν idem
 Celsus reddit varios cibos, nec male HStephanus variam victus rationem.
 s) ἐπὶ πάσης δὲ τυπώσεως νόσου] τυπώσιν morbi medicorum natio
 appellat quando iam ille se formavit ad statas ordinatasque intensiōnum
 ac remissionum vices, ex quibus forma ratio ac τύπος morbi intelligitur.
 Galeno ἐπιτάσεως καὶ ἀνέσεως τεταγμένη ἀνταπόδοσις.
 t) πρὸ τῆς πρώτης διατρέτου] ms Savil. addit πάντως. at Sextus infra:

ἀναγκαῖον ἄρα πρὸ τῆς πρώτης διατρέτου τὴν τε ποικίλην διαί-
 ταν καὶ τὸν οἶνον ὥς τὸ πολὺ παραλαμβάνειν^{u)}, ὁ μὲν Διαλε-
 κτικὸς οὐδὲν ἂν εἰπεῖν ἔχοι πρὸς διάλυσιν τοῦ λόγου καίτοι
 χρησίμην οὔσαν, ὁ δὲ ἱατρὸς διαλύσεται τὸ σόφισμα, εἰδὼς ὅτι 238
 παρακμὴν λέγεται διχῶς, ἢ τε τοῦ ὅλου νοσήματος καὶ ἢ ἐκά-
 στῆς ἐπιτάσεως μερικῆς ἀπὸ τῆς ἀκμῆς ῥοπῇ πρὸς τὸ κρεῖσσον.
 καὶ πρὸ μὲν τῆς πρώτης διατρέτου^{v)} ὥς τὸ πολὺ γίνεται παρ-
 ἀκμῇ ἢ τῆς ἐπιτάσεως τῆς μερικῆς. τὴν δὲ ποικίλην διαίταν
 οὐκ ἐν ταύτῃ δοκιμάζομεν, ἀλλ' ἐν τῇ παρακμῇ τοῦ ὅλου νοσή-
 ματος. ὅθεν καὶ διηρηθῆσθαι^{x)} λέξει τὰ λήμματα τοῦ λόγου,
 ἑτέρας μὲν παρακμῆς ἐν τῷ προτέρῳ λήμματι λαμβανομένης,
 τούτῃσι τῆς τοῦ ὅλου πάθους, ἑτέρας δὲ ἐν τῷ δευτέρῳ, τούτῃσι
 τῆς μερικῆς. πάλιν τε ἐπὶ τινος πυρέσσοντος κατὰ πύκνωσιν 239
 ἐπιτεταμένην ἐρωτηθέντος τοῦ λόγου τοιούτου “τὰ ἐναντία
 τῶν ἐναντίων ἱάματά ἐστιν· ἐναντίον δὲ τῇ ὑποκειμένη πυρώσει
 τὸ ψυχρόν” κατάλληλον ἄρα τῇ ὑποκειμένη πυρώσει τὸ ψυχρόν^{y)}
 ὁ μὲν διαλεκτικὸς ἡσυχάσει, ὁ δὲ ἱατρὸς εἰδὼς τίνα μὲν ἐστὶ 240
 προσηγμένως προσεχῇ πάθῃ^{z)} τίνα δὲ συμπτώματα τούτων,
 ἐρεῖ μὴ ἐπὶ τῶν συμπτωμάτων προκόπτειν τὸν λόγον — ἀμέλει
 γοῦν πρὸς τὴν ἐπίχυσιν τοῦ ψυχροῦ πλείονα γίνεσθαι συμβαίνειν
 τὴν πυρώσιν — ἀλλ' ἐπὶ τῶν προσεχῶν παθῶν. καὶ τὴν μὲν
 στέγνωσιν εἶναι προσεχῇ, ἥτις οὐ τὴν πύκνωσιν ἀλλὰ τὸν χα-

sio; necesse est igitur ante primos tres dies et variam victus rationem et
 vinum ut plurimum assumere” dialecticus certe nihil quicquam habuerit,
 quod ad huius argumenti solutionem alioqui utilem afferat. 238. at medicus
 solvet hoc sophisma, quippe qui sciat “remissionem morbi” dici bifariam,
 videlicet et totius morbi et uniuscuiusque intensiōnis particularis a summo
 incremento propensionem in melius. atque ante primos tres dies
 contingere ut plurimum particularis intensiōnis remissionem videmus; variam
 autem victus rationem in hac ipsa remissione non probamus, sed in totius
 morbi declinatione. unde et sumptiones argumenti de rebus plane diversis
 loqui dicet, quum in priori sumptione una remissio sumatur, ea nimirum
 quae totius morbi est, in posteriore autem altera, nimirum particularis.
 239. itidem vero proposita huiusmodi quaestione de aliquo qui febris ardenti
 correptus fuerit oborta ex vehementi obstructione, videlicet “contraria con-
 trariarum sunt remedia; frigida autem propositae inflammationi contraria est:
 consentanea ergo est propositae inflammationi frigida”. Dialecticus quidem
 hic obmutescet, 240. at medicus, quum noverit qui sint morbi primario con-
 tinentes, et quatenam ipsorum symptomata, respondebit quaestionem hanc
 de symptomatibus non esse (quum nimirum usu veniat ut affusa frigida
 ardor angeatur), sed de continentibus morbis; et obstructionem quidem esse
 ex horum numero, quae non condensationem sed modum aliquem quo la-

non πάντως, sed ὥς τὸ πολὺ. διάτρετος (scilicet ἡμέρα) est dies quae-
 que tertia.

u) διατρέτου] ita reposui e mss pro διατρέτης.

x) διηρηθῆσθαι] non cohaerere, quod συναρτήσῃ sive connexioni, op-
 ponitur de qua supra sect. 111.

y) προσεχῇ πάθῃ] ita medici appellant morbos ipsos mali causas pri-
 marias assiduasque quas a supervenientibus ac plerumque transitoriis ac-
 cessionibus et symptomatibus distinguunt, illisque opponunt. Galenus in
 lexico: προσέχει ἢ νοσῶς, ἀντὶ τοῦ παραμένει. hinc προσεχῇ πάθῃ
 malui reddere continentes hoc est continenter incommodantes, quam
 cum HStephano contiguas, quod ab hoc loco est alienum.

λαστικὸν τρόπον τῆς ἐπιμελείας²⁾ ἀπαιτεῖ τὸ δὲ τῆς ἐπακολού-
θουσης θερμοσίας οὐ προηγουμένως προσεχέας· ὅθεν μὴδὲ τὸ
211 κατάλληλον εἶναι δοκοῦν αὐτῇ. καὶ οὕτως μὲν ἐπὶ τοῖς σαρ-
μασι τοῖς χρησίμως³⁾ ἀπαιτοῦσι τὴν διὰ λυσι, οὐδὲν ἔστι λέ-
P 122 γειν ὁ διαλεκτικός. ἐρωτήσας δὲ ἡμῖν⁴⁾ τοιοῦτους λόγους· “εἰ
οὐκ καὶ καλά κέρατα ἔχεις καὶ κέρατα ἔχεις, κέρατα ἔχεις· οὐκ
δὲ καλὰ κέρατα ἔχεις καὶ κέρατα ἔχεις⁵⁾, κέρατα ἄρα ἔχεις”

setur obstructio postulet; at consequentem ardorem in febris non esse mor-
bum primario continentem: unde nec frigidam videri esse illi accommodam.
211. atque ita in sophismatibus quorum solutio, quam poscunt, est utilis,
non habebit quod dicat dialecticus: sed proposita nobis haec argumentum
“si non et pulchra cornua habes et cornua habes, cornua habes, pulchra
autem cornua non habes et cornua habes, cornua igitur habes” vel haec

2) ἐπιμελείας] ita mss pro ἐπιμελείας.

3) χρησίμως] ita recte mss pro χρησίμοις, neque enim sophismata, ipsa
χρησιμα sunt, verum utilis eorum solutio.

P 122 4) ἐρωτήσας δὲ ἡμῖν] sic supra sect. 237 ἐρωτηθέντος λατῶ τοιοῦτον
σοφίσματος. etiam 1 Samuel. 22 13 ἐρωτῶν αὐτῷ.

5) καὶ κέρατα ἔχεις] in editis plura verba exciderant, quae ex mss et
interprete restitui, ratione ipsa sophismatis hoc etiam postulante, quod
ab cornibus quae argumentum hoc ridiculum audienti vel legenti impri-
git, vocabatur *ceratine*, sive *κερατίς*, de quo Menagius ad Laërtium 2
108, 111. recte autem Diogenes Cynicus apud eundem Laërtium 6 38
tricas illiusmodi cavillationis nulla responsione accuratior dialectica,
sed solo sensu sive tactu explosit atque elusit, πρὸς τὸν συλλογισμὸν
ὅτι κέρατα ἔχει, ἀψάμενος τοῦ μετώπου, ἐγὼ μὲν, ἐγώ, οὐκ ὁρῶ,
nescio an veteres sophistae hac cavillatione texerint scemma quo magis
adulterarum solent vulgo illudere, atque θαλάμους perstringere κροα-
ζομένους, ut Homeri verbo utar ex Iliad. 2 63, satis certe frequens olim
et perantiquum, ut constat ex Lucilii epigrammate in *κερασφόρον χοι-
ματικόν* p. 198 et 200 edit. Wachel. et Artemidoro lib. 2 Onirocritic.
c. 12 γυνή σου πορνεύει καὶ τὸ λεγόμενον κέρατα σοι ποιήσει, quibus
adde Acheloum (rivalem Herculis) tauri forma, de quo Ovidius:

Cornua flens legit rapidis Achelous in undis
truncaque limosa tempora mersit aqua.

Nicetas Choniates in Andronico Comneno lib. 2 p. 207 τῶν παρ’ αὐτοῦ
θεωμένων ἐλάφων τὰ κέρατα ὅσα δωδεκάδωρα ἦν καὶ εἶχον τι θύμα-
τος, ταῖς κατὰ τὴν ἀγορὰν ἀψίσιν ἀνήστα, διαμνησκόμενος τὸ πολέτευμα
καὶ διασύρων εἰς ἀκράσιαν τῶν γαμετῶν. idem Alexium Comnenum
Exangelum monitum refert lib. 2 p. 315 ne uxorem quam pro adultera
repudiasset reciperet ἐκείνους τῶν ζῴων παραβαλλόμενος τοῖς ἐκτρούουσι
μὲν ἐπὶ τῶν κροτάφων τὰ ἀμυντήρια, παροξυνόμενος δὲ οὐδαμῶς οὐκ
μὴν τὸ κέρας ὀπλίζουσι κατὰ τῶν ἐπιδορυμένων ἐν ὕψει ταῖς θηλείαις
αὐτῶν. Anonymus Bandurianus de originibus Constantinopolitanis, quem
Michaelem Psellum esse haud dubitant eruditi, c. 162 νεώριον τὸ λεγό-
μενον κερατοεμβόλιον. ἐκείσε καμάρα χαλκῇ ἦν, καὶ ἵστατο ἀκρωθῆν αὐ-
τῆς στήλη ἔχουσα ἐν τῇ κεφαλῇ κέρατα τέσσαρα. θάματα δὲ ἐγένοντο
ἐν αὐτῇ. εἰ τις γὰρ εἶχεν ἐν αὐτῷ ὑπόληψιν εἶναι κερατῆς, ἐκείσε ἐπε-
ρόμενος καὶ προσεγγίζων τῇ στήλῃ εὐθέως ἐγυρῶτο εἰς τρίτον· εἰ δὲ
ἐκτός ὑπόληψος ἦν, ἵστατο ἀσάλευτος ἡ στήλη. καὶ οὕτως ἠλέγχοντο οἱ
κερατάδες. Aegidius Menagius in Originibus Gallicis p. 220 huc etiam refert
epigramma hoc Parmenionis p. 262 edit. Wechel. [9 5 t. 2 p. 320 Jacobs.]

“Ὅστις ἐσὼ πυρὸς καταλαμβάνει οὐκ ἀγοράζων
κείνου Ἀμαλθείας ἡ γυνὴ ἐστὶ κέρας.”

[locus hic Sexti valde corruptus est.]

“εἰ¹⁾ κινεῖται τι²⁾, ἤτοι ἐν ᾧ ἐστὶ τόπος κινεῖται, ἢ ἐν ᾧ οὐκ³⁾ 242
ἐστὶν· οὐτὸ δὲ ἐν ᾧ ἐστὶ — μένει γάρ — οὐτε δὲ ἐν ᾧ μὴ ἐστὶ. —
πῶς γὰρ ἂν ἐνεργοίη τι ἐν ἐκείνῳ, ἐν ᾧ μὴδὲ τὴν ἀρχὴν ἐστὶν; —
οὐκ ἄρα κινεῖται τι⁴⁾. ἤτοι “τὸ ὅν γίνεται⁵⁾, ἢ τὸ μὴ ὄν. τὸ 213
μὲν οὐκ ὄν οὐ γίνεται — ἐστὶ γάρ — ἀλλ’ οὐδὲ τὸ μὴ ὄν. τὸ μὲν
γὰρ γινόμενον πάσχει τι, τὸ δὲ μὴ ὄν οὐ πάσχει· οὐδὲν ἄρα
γίνεται⁶⁾. “ἡ χιών⁷⁾· ὕδωρ ἐστὶ πεπηγός⁸⁾· μέλαν δὲ τὸ ὕδωρ 244
ἐστὶ μέλαινα ἄρα ἐστὶν ἡ χιών” καὶ τοιοῦτους τινὰς ἀθροίσας
ἔδλους⁹⁾ ἀντάγει τὰς ὁφρὺς καὶ προσηγορεῖται τὴν διαλεκτικὴν
καὶ πάννυ σερμῶς ἐπιχειρεῖ κατασκευάζειν ἡμῖν δι’ ἀποδείξεων
συλλογιστικῶν, ὅτι γίνεται τι καὶ ὅτι κινεῖται τι καὶ ὅτι ἡ χιών
ἐστὶ λευκὴ καὶ ὅτι κέρατα οὐκ ἔχουσι, καίτοι γε ἀροῦντος ἰσῶς
τοῦ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῖς ἀντιτιθέναι πρὸς τὸ θραύεσθαι τὴν
διαβεβαιωτικὴν θέσιν αὐτῶν, διὰ τῆς ἐκ τῶν διαφανομένων
ἰσοσθενοῦς αὐτῶν ἀντιμαρτυρήσεως. ταῦτά τοι καὶ ἐρωτῆται
φιλόσοφος¹⁰⁾ τὸν κατὰ τῆς κινήσεως λόγον σιωπῶν περιηρότη-
σιν. καὶ οἱ κατὰ τὸν βίον ἄνθρωποι περὶ τὰς τε καὶ διαπονητοῦς
στέλλονται πορείας κατασκευάζουσι τε ναῦς καὶ οἰκίας καὶ παι-

242. “quid movetur, aut in loco in quo est movetur aut in quo non
est, atqui nec in quo est, maneret enim, nec in quo non est; quomodo
enim aliquid agat in illo in quo omnino non est? non ergo movetur quic-
quam” vel hac 243. “aut quod est, fit, aut quod non est, at vero quod
est, non fit, est enim, sed neque id quod non est; nam quod fit, aliquid
patitur, quod autem non est, non patitur, nihil ergo fit” vel hac 244. “nix
aqua est concreta, nigra autem est aqua, nigra ergo est nix” atque huius-
modi quasdam nugae accumulans contrahit supercilia et dialecticam obten-
dit magnoque cum fastu nititur astruere nobis per demonstrationes syllogi-
sticas, fieri aliquid et moveri aliquid et nixem esse albam et nos cothna
non habere, quum alioqui satis esset evidentiam rei illis opponere ad ea,
quae ita asseveranter ab illis ponuntur infringenda, contrario ex rebus evi-
dentibus testimonio, illis haud minorem vim utique habente, ideoque quum
proposita esset philosopho oratio motum negans, tacitus ambulare coepit.
et in vita communi homines terras et maria permeant fabricantque naves et

[1) ἢ “εἰ?”]

2) εἰ κινεῖται τι] Zenonis Eleatae hoc argumentum, quod una cum aliis
eius quibus motum dari negabat cavillationibus refellit Diogenes Cyni-
cus surgendo et ambulando, ut praeter alios narrat Simplicius ad 6
Physicorum Aristotelis p. 136 b et noster infra sect. 244 et lib. 3 cap. 8.
etiam Diodorus Cronus eadem cavillatione adversus motum usus, ut col-
ligas ex iis quae mox sect. 245 narrantur, et diserte traditur lib. adver-
sus Grammaticos p. 296.

3) ἢ τοῦ ὄν γίνεται] eiusdem Zenonis sophisma, quo negabat quic-
quam generari, sed quicquid sit esse aeternum. de qua eius opinione
vide si placet Aristotelis librum de dogmatibus Zenonis Xenophanis et
Gorgiae, primum enim caput Zenonem alterum spectat Xenophanem,
licet in editionibus contra est.

[4) ἢ “ἡ χ?”]

5) ἡ χιών ὕδωρ ἐστὶ πεπηγός] Anaxagorae haec cavillatio, de qua
dictum ad lib. 1 sect. 33.

6) τοιοῦτους τινὰς ἀθροίσας ἔδλους] vanitatem studii quod nodis eius-
cemodi nectendis dissolvendisque impenditur satis agnoverunt ex Stoicis
ipsis quibus cor sapiebat, Marcus Antoninus Arrianus Seneca, quem
postremum si placet vide epist. 45 et 82.

7) φιλόσοφος] Diogenes Cynicus, Laërt. 7 29.

δοποιούνται, τῶν κατὰ τῆς κινήσεως καὶ γενέσεως ἀμελοῦντες λό-
 245 γων. φέρεται δὲ καὶ Ἡροφίλου τοῦ ἱατροῦ^{γ)} χάριεν ἀπομνημό-
 P 123 νευμα (συνεχρόνισε γὰρ οὗτος Διοδώρῳ^{κ)}), ὃς ἐν ἀπειροκάλῳ τῇ
 διαλεκτικῇ^{λ)} λόγους διεξῆλθε σοφιστικούς κατὰ τε ἄλλων πολλῶν
 καὶ τῆς κινήσεως) ὡς οὐκ ἐκβαλὼν ποτε ὤμον ὃ Διοδώρος ἦκε
 θεραπευθῆσθαι ὡς Ἡρόφιλον, ἐχαριεντίσματο ἐκεῖνος πρὸς αὐ-
 τὸν λέγων ἥτοι ἐν ᾧ ἦν τόπων ὃ ὤμος ὢν ἐκπέπτωκεν, ἢ ἐν ᾧ
 οὐκ ἦν· οὔτε δὲ ἐν ᾧ ἦν οὔτε ἐν ᾧ οὐκ ἦν· οὐκ ἄρα ἐκπέ-
 πτωκεν^{μ)} ὡς τὸν σοφιστὴν λιπαρεῖν εἰάν μὲν τοὺς τοιοῦτους λό-
 γους, τὴν δὲ ἐξ ἱατρικῆς ἀρμόζουσαν αὐτῷ προσάγειν θεραπείαν.
 246 ἀρκεῖ γὰρ οἷμαι τὸ ἐμπείρωσ τε καὶ ἀδοξάστως κατὰ τὰς κοι-
 νὰς τηρήσεις τε καὶ προλήψεις βιοῦν, περὶ τῶν ἐκ δογματικῆς
 περιεργίας καὶ μάλιστα ἐξω τῆς βιωτικῆς χρείας λεγομένων ἐπ-
 έχοντας. εἰ οὐν ὅσα μὲν εὐχρηστῶς ἂν ἐπιλυθῇ, ταῦτα οὐκ ἂν
 διαλύσαιντο ἢ διαλεκτικῇ, ὅσα δὲ ἐπιλύεσθαι δοίη τις ἂν ὥς
 247 ἡπ' αὐτῆς σοφίσματα, τούτων ἢ διάλυσις ἀχρηστὸς ἐστίν, ἀχρη-
 στός ἐστι κατὰ τὴν ἐπιλυσιν τῶν σοφισμάτων ἢ διαλεκτικῇ. καὶ

domos et procreant liberos, de cavillationibus quae sunt adversus motum
 et generationem nihil solliciti. 245. fertur etiam Herophili medici festivum
 apophthegma (vixit enim hic tempore Diodori, qui in inepta dialectica sua
 argumentationes sophisticas exposuit, cum adversus alia multa tam vero ad-
 versus motum), quum enim luxato aliquando humero venisset ad Herophilum
 Diodorus ut curaretur, facete eum irrisit dicens "aut in quo erat loco hu-
 merus existens excidit, aut in quo non erat; at neque in quo erat, nec in
 quo non erat, non ergo excidit"; adeo ut precaretur sophista eum, ut omis-
 sis iis cavillationibus adhiberet ei congruens ex arte medica remedium.
 246. sufficit itaque ut arbitror cum experientia usum parta et ita ut dogma
 nullum statuamus secundum communes observationes et praeoccupatas in
 animis hominum opiniones vitam degere, de iis vero quae ex dogmatica cu-
 riositate dicuntur et nullam quidem vitae communi utilitatem afferunt, as-
 sensum retinere. si ergo quaecumque sophismata soluta fructum afferrent,
 ea solvere non possit Dialectica, at quaecumque ab ea posse solvi conce-
 dat aliquis, horum inutilis est solutio; inutilis est in solvendis sophismatis

P 123 γ) Ἡροφίλου τοῦ ἱατροῦ] Herophilus Praxagorae Coi discipulus, me-
 dicus et anatomicus celeberrimus, nec minus Dialectices peritus, unde
 Dialecticus vocatur a Galeno t. 4 p. 364 edit. Graecae Basil.

κ) συνεχρόνισε γὰρ οὗτος Διοδώρῳ] Diodorus Cronus Dialecticus atti-
 git tempora Aristotelis Stilponis Cynicorumque Cratetis et Diogenis et
 Stoicorum principis Zenonis Citieci, clarus circa olympiadem 110, unde
 constat etiam de Herophili aetate. de utroque Herophilo ac Diodoro dixi
 in Bibliotheca Graeca. fallitur autem praeclarus Vossius, qui Mich. Nean-
 drum secutus Herophilum longe antiquiorem facit et ad Phalaridis aeta-
 tem removet, libro de Philosophia, cap. 11 §. 11. Vossii errorem secu-
 tus Harduinus ad Plinium t. 1 p. 115.

λ) ἐν ἀπειροκάλῳ τῇ διαλεκτικῇ] in Diodori Croni Dialectica, quam
 ob tricas subtiles nugasque ἀπειροκάλον minimeque bellam et elegantem
 Sextus appellat, haec eius cavillatio exstabat, qua infitabatur ille quic-
 quam moveri: quicquid movetur aut movetur in loco quo est, aut in quo
 non est; at neque in eo in quo est, manet enim, neque in eo in quo non
 est; in quo enim non est in illo non potest moveri: nihil itaque movetur.
 vide supra sect. 242 et lib. contra Grammaticos sect. 311 et lib. 2 ad-
 versus Log. sect. 333. lepide itaque prorsus Herophilus simili sophismate
 Diodorum delusit luxato humero et de sede sua moto medelam quae-
 rentem.

ἀπ' αὐτῶν δὲ τῶν παρὰ τοῖς Διαλεκτικοῖς λεγομένων ὁρμώμενός
 τις οὕτως ἂν συντόμως ὑπομνήσειε περιττὰ εἶναι τὰ περὶ τῶν
 σοφισμάτων παρ' αὐτοῖς δὴ τεχνολογούμενα. ἐπὶ τὴν τέχνην τὴν
 Διαλεκτικὴν φασιν ὁρμηκέναι οἱ Διαλεκτικοί, οὐχ ἀπλῶς ὑπὲρ
 τοῦ γινῶναι τί ἐκ τίνος συνάγεται, ἀλλὰ προηγουμένως ὑπὲρ τοῦ
 δι' ἀποδεικτικῶν λόγων τὰ ἀληθῆ καὶ τὰ ψευδῆ κρίνειν ἐπίστα-
 σθαι· λέγουσιν οὐν εἶναι τὴν Διαλεκτικὴν ἐπιστήμην ἀληθῶν
 καὶ ψευδῶν καὶ οὐδετέρων^{μ)}. ἐπεὶ τοίνυν αὐτοὶ φασιν ἀληθῆ 248
 λόγον εἶναι τὸν δι' ἀληθῶν λημμάτων ἀληθὲς συνάγοντα συμ-
 πέρασμα, ἅμα τῷ ἐρωτηθῆναι λόγον ψεῦδος ἔχοντα τὸ συμπέ-
 ρασμα, εἰσόμεθα ὅτι ψευδὴς ἐστίν^{ν)} καὶ οὐ συγκαταθησόμεθα
 αὐτῷ· ἀνάγκη γὰρ καὶ αὐτὸν τὸν λόγον ἥτοι μὴ εἶναι συνακτι-
 κόν, ἢ μήτε τὰ λήμματα ἔχειν ἀληθῆ. καὶ τοῦτο δῆλον ἐκ τῶνδε· 249
 ἥτοι ἀκολουθεῖ τὸ ἐν τῷ λόγῳ ψευδὲς συμπέρασμα τῇ διὰ τῶν
 λημμάτων αὐτοῦ συμπλοκῇ ἢ οὐκ ἀκολουθεῖ. ἀλλ' εἰ μὲν οὐκ
 ἀκολουθεῖ, οὐδὲ συνακτικὸς λόγος ἐστίν· λέγουσι γὰρ^{ο)} συνακτι- P 124
 κὸν γίνεσθαι λόγον ὅταν ἀκολουθῇ τῇ διὰ τῶν λημμάτων αὐτοῦ
 συμπλοκῇ τὸ ἐν αὐτῷ συμπέρασμα. εἰ δὲ ἀκολουθεῖ, ἀνάγκη καὶ
 τὴν διὰ τῶν λημμάτων συμπλοκὴν εἶναι ψευδῆ κατὰ τὰς αὐτῶν
 ἐκείνων τεχνολογίας. φασὶ γὰρ ὅτι τὸ ψεῦδος ψευδεῖ μὲν ἀκο-
 λουθεῖ, ἀληθεῖ δὲ οὐδαμῶς. ὅτι δὲ ὁ μὴ συνακτικὸς ἢ μὴ ἀλη- 250
 θὴς λόγος κατὰ αὐτοὺς οὐδὲ ἀποδεικτικὸς ἐστίν, δῆλον ἐκ τῶν
 ἐμπροσθεν εἰρημένων^{π)}. εἰ τοίνυν ἐρωτηθέντος λόγου, ἐν ᾧ ψευ-
 δὸς ἐστὶ τὸ συμπέρασμα, αὐτόθεν γινώσκωμεν ὅτι οὐκ ἐστὶν ἀλη-

Dialectica. 247. quin etiam si quis iis quae Dialectici dicunt instructus
 prodeat, ita paucis docere possit artem, quae ab illis de sophismatibus tra-
 ditur, esse supervacaneam, contulerunt se Dialectici, ut inquit, ad Diale-
 cticam, non tantum ut discerent quid ex quo colligatur, sed hoc inprimis
 propositum sibi habentes, ut per demonstrativas orationes vera et falsa di-
 iudicare scirent, unde dicunt Dialecticam esse verorum et falsorum et neu-
 trorum scientiam. 248. quum igitur ipsi veram esse argumentationem dicant
 quae per veras sumptiones veram conclusionem colligat, simul atque nobis
 obiectum fuerit argumentum quod falsam habeat conclusionem, sciemus fal-
 sum illud esse, ideoque ei non assentimur; necesse est enim ipsum etiam
 argumentum aut colligendi vim non habere, aut ne sumptiones quidem ha-
 bere veras. quod ex his perspicuum est: 249. aut falsa conclusio in argu-
 mento consequitur sumptionum illius connexionem, aut non consequitur. sed
 si quidem non consequitur, ne colligendi quidem vim habebit argumentum;
 dicunt enim hoc vi illa pollere, in quo conclusio sequitur connexionem sum-
 ptionum. sin autem consequitur, necesse est etiam connexionem sumptionum
 eius esse falsam secundum ipsorum artis praecepta. aiunt enim ex falso qui-
 dem consequi falsum, ex vero autem nequaquam. 250. quod autem oratio
 quae neque colligendi vim habet neque vera est, secundum eos ne demon-
 strabilis quidem sit, ex supra dictis perspicuum est. si ergo proposito ar-
 gumento in quo falsa sit conclusio, ex hoc ipso non esse verum nec col-

μ) ἐπιστήμην ἀληθῶν καὶ ψευδῶν καὶ οὐδετέρων] supra sect. 94 et
 adversus Ethicos. οὐδετέρων pro οὐδ' ἑτέρων reposui iuventibus etiam mss.

ν) εἰσόμεθα ὅτι ψευδὴς ἐστίν] similiter eludentem sophismata Dioge-
 nem Cynicum vide si placet in AGellii noctibus Atticis 18 13.

ο) λέγουσι γὰρ] supra sect. 137.

π) ἐκ τῶν ἐμπροσθεν εἰρημένων] sect. 139 seq.

ἴης οὐδὲ συνακτικὸς ὁ λόγος ἐκ τοῦ συμπεράσματος ἔχει ψευδές, οὐ συγκαταθησόμεθα αὐτῷ, καὶ μὴ γινώσκωμεν παρὰ τὴν ἀπατηλὸν ἔχει. ὥσπερ γὰρ οὐδ' ὅτι ἀληθὴ ἔστι τὰ ἀπὸ τῶν ψηφοποικτῶν γινόμενα συγκατατιθέμεθα, ἀλλ' ἴσμεν ὅτι ἀπατῶσι καὶ μὴ γινώσκωμεν ὅπως ἀπατῶσιν, οὕτως αὐτὸς τοῖς ψευδέσι μὲν πιθανοῖς δὲ εἶναι δοκοῦσι λόγοις πειθόμεθα καὶ μὴ γινώσκωμεν ὅπως παραλογίζονται. τῇ ἐπεὶ οὐ μόνον ἐπὶ ψεύδος ἀπάγειν τοῖς σοφίσμασιν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἄλλας ἀτοπίας, κοινότερον οὕτω συνερωτήτεον ὁ ἐρωτώμενος λόγος ἦτοι ἐπὶ τι ἀπρόδεκτον ἡμῶς ἄγει ἢ ἐπὶ τι τοιοῦτον, ὥς χρῆται αὐτῷ προσδέχσθαι. ἀλλ' εἰ μὲν ἐπὶ τὸ δεύτερον, οὐκ ἀτόπως αὐτῷ συγκαταθησόμεθα· εἰ δὲ ἐπὶ τι ἀπρόδεκτον, οὐχ ἡμῶς τῇ ἀτοπίᾳ δεήσει συγκατατίθεσθαι προπετιῶς διὰ τὴν πιθανότητα, ἀλλὰ ἐκείνους ἀφίστασθαι τοῦ λόγου τοῦ τοῖς ἀτόποις ἀναγκάζοντος συγκατατίθεσθαι, εἰ γε μὴ ληρεῖν παιδαριωδῶς, ἀλλὰ τὰληθῆ ἔχειν.

ligendi vim habere cognoscimus, ex eo quod conclusionem habeat falsam, non assentimur ei, etiamsi unde habeat fallaciam non agnoscamus. quemadmodum enim ne ea quidem quae a praestigiatoribus sunt vera esse assentimur, sed scimus eos fallere, etiamsi non cognoscamus quomodo fallant, ita nec argumentis falsis quidem, sed quae tamen verisimilia esse videntur, fidem habemus, etiamsi non cognoscamus quomodo captiosa sint. 251. aut quoniam non tantum inest hoc sophismati ut ad falsum abducant, sed ut ad alius etiam demittant absurditates, ita generalius est adversus ea argumentandum: argumentum quod proponitur aut ad aliquid non admittendum nos adducit, aut ad aliquid tale ut admittere illud oporteat; si ad secundum, non absurdum nos ei assentiri fuerit, sin ad aliquid quod non sit admittendum, nos non absurditati assentiri temere propter verisimilitudinem, sed illos abscedere ab argumento, quod absurdum assentiri cogit, oportebit, si

q) ψηφοποικτῶν] horum mentio etiam libro contra Rhetoras 39 κατὰπερ γὰρ οἱ ψηφοποικτῆται τὰς τῶν θεωμένων ὁρμὰς δι' ὀφθαλμοὺς καὶ πρὸς αὐτοὺς. Athenaeus ψηφοκλέπτας appellat, Suidas ψηφολόγους. recentiori aetate praestigiator eiusmodi dictus ψηφᾶς apud Graecos, Latinis calculator. vide Cangii glossaria et Casaubonum ad Athenaeum lib. 1 cap. 15 et lib. 4 c. 1. non alii sunt de quibus Quintilianus 10 Institut. Orator. c. 7 constant miracula illa in scenis pilatorum ac ventilatorum. videnturque dicti pilarii ut calculatores quod pilas vel calculos quos ψηφῶντες Graeci appellant possent sollerti celeritate oculis spectantium subducere, atque ut est apud Themistium in 3 Physic. p. 36 τὰ ἑωρῶτα μετασχηματίζειν. Seneca Epist. 45 sophismata Dialecticorum et ipso conferebat cum ludicra arte ψηφοποικτῶν sic ista inquit sine noxa decipiunt, quomodo praestigiatorum acetabula et calculi, in quibus me fallacia ipsa delectat. pilatorum vocabulum occurrit etiam in veteri inscriptione apud Raphaëlem Fabretum p. 250. saecularius alii appellant a sacculis in quibus calculos illos vel pilas habent, vide Gish. Voënum in volumine tertio Dispp. selectarum p. 542 seq. Thomam Campanellam libro de sensu rerum p. 278 seq. et Casaubonum ad Theophrasti characteres p. 204 et in Casaubonianis p. 52, ubi varia genera θαυμαστοποιῶν perstringit.

r) παραλογίζονται] ita mss pro παραλογίζονται, et paullo ante, τοῖς ψευδέσι, μὴ πιθανοῖς δὲ, pro τοῖς ψευδέσι μὲν, πιθανοῖς δὲ.

s) ἀπάγειν] deesse videtur verbum, quod in nullo codice cum repererim, nolui ex ingenio supplere, licet in promptu fuerit ex HStephani versione scribere ἀπάγειν ἐνεστιν, vel εἰσάγειν, vel etiam ἀπάγουσιν legere pro ἀπάγειν quod prae caeteris placet.

t) ἐπὶ τὸ δεύτερον] in mss deest ἐπὶ, et salvo sensu potest abesse.

ὥς ὑπισχνούνται, προήρηται. ὥσπερ γὰρ εἰ ὁδὸς εἴη ἐπὶ τινὰ 252 κρημνὸν φέρονσα, οὐκ ὠδοῦμεν αὐτοὺς εἰς τὸν κρημνόν, διὰ τὸ ὁδοῦν τινα εἶναι φέρονσαν ἐπ' αὐτόν, ἀλλ' ἀφιστάμεθα τῆς ὁδοῦ διὰ τὸν κρημνόν, αὐτῷ καὶ εἰ ὁ λόγος εἴη ἐπὶ τι ὁμολογουμένως ἀτοπὸν ἡμῶς ἀπάγων, οὐχὶ τῷ ἀτόπῳ συγκαταθησόμεθα διὰ τὸν λόγον, ἀλλὰ ἀποστησόμεθα τοῦ λόγου διὰ τὴν ἀτοπίαν. P 125 ὅταν οὖν οὕτως ἡμῶν συνερωτᾶται λόγος, καθ' ἑκάστην πρό- 253 τασιν ἐφέξομεν, εἴτα τοῦ ὅλου συνερωτηθέντος λόγου τὰ δοκοῦντα ἐπάξομεν. καὶ εἰ γε οἱ περὶ τὸν Χρύσιππον Δογματικοί. ἐν τῇ συνερωτήσει τοῦ σωρείτου προϋόντος τοῦ λόγου φασὶ δεῖν ἴστασθαι καὶ ἐπέχειν, ἵνα μὴ ἐκπέσωσιν εἰς ἀτοπίαν, πολὺ δῆπου μᾶλλον ἂν ἡμῶν ἁρμόζον εἴη Σκεπτικοῖς οὖσιν ἵποπτεύουσιν ἀτοπίαν μὴ προσπίπτειν κατὰ τὰς συνερωτήσεις τῶν λημμάτων, ἀλλ' ἐπέχειν καθ' ἑκάστον, ἕως τῆς ὅλης συνερωτήσεως τοῦ λόγου. καὶ ἡμεῖς μὲν ἀδυσχέστως ἀπὸ τῆς βιωτικῆς 254 τηρήσεως ὁρμώμενοι τοὺς ἀπατηλοὺς οὕτως ἐκκλίνομεν λόγους,

modo non nugari pueriliter sed vera inquirere, ut pollicentur, instituerunt. 252. quemadmodum enim si via sit quae ad aliquod praecipitum ducat, non protrahimus nos in illud praecipitum, eo quod via sit aliqua quae ducit ad ipsum, sed a via illa recedimus propter praecipitum, eodem modo si argumentum sit aliquod quod nos abducit ad aliquid quod absurdum esse constet, non assentimur absurdo propter illud argumentum, sed illud propter absurditatem omittimus. 253. quum igitur ita nobis obiciatur argumentum, ad unamquamque propositionem assensum retinebimus, deinde toto argumento prolato ea, quae visa nobis fuerint, obiciemus, nam si Chrysippe Dogmatici proposito sorite vivat progrediente oratione esse subsistendum et assensum retinendum, ne in absurditatem incidant, nos certe, qui scepticam sectam profitemur et absurditatem inspicimur, multo magis deceat cavere ne impingamus per rogationes summptionum, ac potius in unaquaque assensum retinere usque ad totius argumenti propositionem. 254. et nos quidem citra ullum dogma illi quae in vita communi observavimus prodeuntes instructi, fallacias sophismatum ita

u) οἱ περὶ τὸν Χρύσιππον Δογματικοί] vide Casaubonum ad illud P 125 Persii sat. 6 vers. ult.

inventus Chrysippe tui finitor acervi.

x) συνερωτᾶται τοῦ σωρείτου] cum duplex esset sorites sophisticus Chrysippi, utriusque, in utroque per continuas interrogationes id agebatur, ut in absurditatem paulatim incideret qui in respondendo sibi non caveret. hinc captiosissimum genus interrogationis vocat Cicero in Lucullo c. 16, quod genus minime in philosophia probari solet, cum aliquid minutatim et gradatim additur aut demitur. soritas has vocant, qui acervum efficiunt uno addito grano. ab acervo tritici nomen esse huic soriti docet idem cap. 29, quod interrogaret nempe, utrum acervus adhuc sit, si unum granum dematur, atque iterum unum et ita porro, donec nihil reliquum maneat, atque vicissim quandonam fiat acervus, num ad granum apposito uno grano, an duobus tribus quattuor. confer lib. 1 adversus Logicos sect. 416 seq. et Simplicium in 8 Physicorum p. 271.

y) φασὶ δεῖν ἴστασθαι] idem Cicero capite laudato 29 placet Chrysippo, cum gradatim interrogetur verbi causa, tria pauca sint anne multa, aliquanto prius quam ad multa perveniat quiescere, id est quod ab illis dicitur ἵσχυάζειν. hunc λόγον ἵσχυάζοντα singulari libro exposuit Chrysippus quemadmodum de sorite sive περὶ τοῦ παρὰ μικρὸν λόγου pluribus tractaverat libris. vide Menagium ad Laërtii 7 197.

z) ἀτοπίαν] ita recte mss pro ἀτοπίας.

οἱ Δογματικοὶ δὲ ἀδυνάτως ἔχουσι διακρίναι τὸ σόφισμα ἀπὸ τοῦ διόγτως δοκοῦντος ἐρωτᾶσθαι λόγον, εἰ γε χρηὶ δογματικῶς αὐτοὺς ἐπικρίναι καὶ ὅτι συνακτικὸν ἐστὶ τὸ σχῆμα τοῦ λόγου
 255 καὶ ὅτι τὰ λήμματα ἐστὶν ἀληθῆ, ἢ οὐχ οὕτως ἔχει. ὑπεμνή-
 σαμεν γὰρ ἔμπροσθεν ὅτι οὐτε τοὺς συνακτικῶς λόγους^{a)} δύ-
 νανται καταλαμβάνειν οὐτε ἀληθῆς^{b)} εἶναι τι κρίνειν οἱοί τε εἰσι,
 μήτε κριτήριον^{c)} μήτε ἀπόδειξιν^{d)} ὁμολογουμένως ἔχοντες, ὥς
 ἐκ τῶν λεγομένων ὑπ' αὐτῶν ἐκείνων ὑπεμνήσαμεν. παρέλκει
 οὖν ὅσον ἐπὶ τούτοις ἡ θρυλουμένη παρὰ τοῖς Διαλεκτικοῖς περὶ
 τῶν σοφισμάτων τεχνολογία.

ΚΕΦ. κγ'.

Περὶ ἀμφιβολιῶν.

256 Παραπλήσια δὲ καὶ ἐπὶ τῆς διαστολῆς τῶν ἀμφιβολιῶν λέ-
 γομεν. εἰ γὰρ ἡ ἀμφιβολία^{e)} λέξις ἐστὶ δύο καὶ πλείω σημαί-
 νουσα, καὶ αἱ λέξεις σημαίνουσι θέσει^{f)}, ὅσας μὲν χρησίμῳ
 ἐστὶν ἀμφιβολίας διαλύεσθαι, τοῦτ' ἐστὶ τὰς ἐν τινι τῶν ἐμ-
 πειριῶν^{g)}, ταύτας οἱ καθ' ἑκάστην τέχνην ἐγγεγυμνασμένοι δια-
 λύονται τὴν ἐμπειρίαν ἔχοντες αὐτοὶ τῆς ὑπ' αὐτῶν πεποιημέ-
 νης θετικῆς χρήσεως τῶν ὀνομάτων κατὰ τῶν σημαυνομένων, ὃ
 257 δὲ διαλεκτικὸς οὐδαμῶς, οἷον ὥς ἐπὶ ταύτης τῆς ἀμφιβολίας
 "ἐν ταῖς παρακμαῖς^{h)}" τὴν ποικίλην δίαίτην καὶ τὸν οἶνον δοκι-

vitamus. at vero Dogmatici nequaquam poterunt sophisma diiudicare ab ar-
 gumento quod recte se habere videtur, si quidem illi dogmatice diiudicare
 cogantur an colligendi vim habens sit argumenti forma et sumptiones sint
 verae, an neutrum horum. 255. docuimus enim antea neque potse ab illis
 argumentorum vim colligendi habentium rationes comprehendere, neque verum
 ulla in re diiudicari, quippe qui nec diiudicatorium nec demonstrationem,
 de quibus constet, habeant, ut ex eorum ipsorum verbis ostendimus. su-
 pervacaneae igitur sunt, si haec spectes, illae de sophismatis artificiosae
 formulae, quas tantopere celebrant Dialectici.

CAP. XXIII.

De ambiguitatibus.

256. Similia his etiam de distinguendis amphiboliis dicimus. si enim
 ambiguitas est vocabulum duo aut plura significans et vocabula positione
 significant, illas quidem ambiguitates quascumque est distinguere operae
 pretium, nimirum quae in aliqua experientia consistunt, qui in unaquaque
 arte sunt exercitati distinguunt, quum experientiam habeant ipsi usus po-
 sitivi vocabulorum quem rebus quae significantur, fecerunt, at dialecticus
 minime; 257. ut in hac ambiguitate "in morborum remissionibus varia victus
 ratio repudianda non est". quia etiam in vita communi vel ipsos pueros di-

a) οὐτε τοὺς συνακτικῶς λόγους] sect. 145 seq. huius libri.

b) οὐτε ἀληθῆς] sect. 80 seq.

c) μήτε κριτήριον] sect. 18 seq.

d) μήτε ἀπόδειξιν] sect. 144 seq.

e) ἡ ἀμφιβολία] Laërtius 7 62 in Zenone: ἀμφιβολία ἐστὶ λέξις δύο
 ἢ καὶ πλείονα πράγματα σημαίνουσα λεκτικῶς καὶ κυρίως καὶ κατὰ τὸ
 αὐτὸ ἔθνος.

f) αἱ λέξεις σημαίνουσι θέσει] supra sect. 214.

g) ἐν τινι τῶν ἐμπειριῶν] infra sect. 258 ἐν τινι τῶν βιωτικῶν ἐμ-
 πειριῶν.

P 126 h) ἐν ταῖς παρακμαῖς] sect. 237.

μαστῖον". ἤδη δὲ καὶ κατὰ τὸν βίον ἄγχι καὶ τοὺς παῖδας ὁρῶ-
 μεν διαστελλομένους ἀμφιβολίας, ὧν ἡ διαστολή χρησιμεύειν αὐ-
 τοῖς δοκεῖ. εἰ γοῦν τις ὁμωνύμους οἰκέτας ἔχων κελύοι παιδίον
 κληθῆναι αὐτῷ τὸν Μάνηνⁱ⁾, εἰ τύχοι (τοῦτο γὰρ τὸννομα τοῖς
 οἰκέταις ἔστω κοινόν), πεύσεται ὁ παῖς "ποῖον"; καὶ εἰ πλείονας
 καὶ διάφορους τις οἶνους ἔχων λέγει τῷ παιδίῳ "ἔγχεόν μοι"^{k)}
 τοῦ οἶνον πιεῖν" ὁμοίως ὁ παῖς πεύσεται "ποῖον"; οὕτως ἡ ἐν
 258 ἐκάστοις ἐμπειρίᾳ τοῦ χρησίμου τὴν διαστολὴν εἰσάγει. ὅσαι μὲν-
 τοι μὴ ἐν τινι τῶν βιωτικῶν ἐμπειριῶν εἰσιν ἀμφιβολίαι, ἀλλ'
 ἐν δογματικαῖς οἰήσεσι κεῖνται καὶ εἰσιν ἴσως ἄχρηστοι πρὸς τὸ
 ἀδοξάστως βιοῦν, περὶ ταύτας ἰδίως ὁ Διαλεκτικὸς ἔχων ἀνα-
 γκασθήσεται καὶ ἐν αὐταῖς ὁμοίως ἐπέχειν κατὰ τὰς σκεπτικὰς
 ἐφόδους, καθ' ὃ πρᾶγμασιν ἀδήλοις καὶ ἀκαταλήπτοις, ἢ καὶ
 ἀνυποστάτοις ἴσως, εἰσι συνεζευγμένα. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων καὶ
 259 εἰσαυθις^{l)} διαλεξόμεθα. εἰ δὲ τις Δογματικὸς πρὸς τι τούτων
 ἀντιλέγειν ἐπιχειροίη, κρατύνει τὸν σκεπτικὸν λόγον, ἐκ τῆς ἐκα-
 τέρωθεν ἐπιχειρήσεως καὶ τῆς ἀνεπικρίτου διαφωνίας τὴν περὶ
 τῶν ζητουμένων ἐποχὴν καὶ αὐτὸς βεβαιῶν. τοσαῦτα καὶ περὶ
 ἀμφιβολιῶν εἰπόντες αὐτοῦ που περιγυράφομεν τὸ δεύτερον τῶν
 ὑποτυπώσεων σύνταγμα.

stingere ambiguitates videmus, quarum distinctio ipsis utilis esse videtur.
 si quis enim habens duos eodem nomine servos et puero imperet ad se ac-
 cersi Manen (hoc enim utrique ministro fingamus nomen esse commune), in-
 terrogabit puer "utrum"? et si plura ac diversa quis habens vina dicat puero,
 "funde mihi vinum ut bibam" itidem rogabit puer "ex quo"? 258. ita quae
 est in singulis rei utilis experientia distinctionem inducit. at quaecumque
 ambiguitates in aliqua ad vitam communem pertinente experientia non sunt,
 sed in Dogmaticorum sententiis versantur suntque fortasse inutiles ad vi-
 vendum sic ut nullam opinionem statuamus, circa has Dialecticus quidem
 peculiariter sentiens cogetur etiam in ipsis similiter assensum retinere se-
 cundum scepticas methodos, quatenus rebus obscuris et incomprehensibili-
 bus aut etiam non subsistentibus fortasse sunt annexae. 259. sed de his qui-
 dem iterum disputabimus. quod si quis Dogmaticus horum quidpiam refutare
 conetur, scepticum propositum corroborat, quippe qui ex mutuo refutandi
 conatu et discordia indiudicabili ipse etiam assensus retentionem de iis quae
 in quaestione versantur confirmet. atque post haec de ambiguitatibus etiam
 dicta hic secundo Institutionum libro finem imponimus.

i) τὸν Μάνην] Manes nomen servile, ut notarunt viri docti Io. Bro-
 daeus ad Anthologiam Epigrammatum p. 341 edit. Wechel. Menagius
 ad Laërtii 6 55, Lud Kusterus ad Suidam in Μάνης, et Hadr. Relan-
 dus parte 2 Miscellan. p. 193 seq. Μανία servae nomen apud Athe-
 naeum. si Photium lib 1 operis inediti adversus Manichaeos audimus,
 nomen Μάνης Persica lingua sonat τὸν οἶον δμλητικὸν καὶ πρὸς διάλε-
 ξιν δραστήριον. Cyrillus Hierosol. quoque exponit ὁμλητήν, verum Epi-
 phanius 66 1 Babylonica lingua σεθεός significare ait, de quo consule
 si lubet Thomam Hydeum operis praeclari de veteri religione Persarum
 capite 22.

k) ἔγχεον] ita mss pro ἔγχεε.

l) καὶ εἰσαυθις] ad commentarios Scepticos opinor lectorem remittit
 qui interoderunt.

P 127 Τάδε ἔνεστιν ἐν τῷ τρίτῳ τῶν Πυρρωνείων
ὑποτυπώσεις·

- ΚΕΦ. α'. περὶ τοῦ φυσικοῦ μέρους^{α)}. περὶ Θεοῦ.
 - β'. περὶ ἀρχῶν δραστηκῶν. περὶ αἰτίων.
 - γ'. εἰ ἔστι τίς τινας αἰτίων.
 - δ'. περὶ ἀρχῶν ὕλικῶν.
 - ε'. εἰ κατάληπτα τὰ σώματα.
 - ζ'. περὶ κινήσεως.
 - η'. περὶ κινήσεως.
 - θ'. περὶ τῆς μεταβατικῆς κινήσεως.
 - ι'. περὶ αὐξήσεως καὶ μειώσεως.
 - ια'. περὶ ἀφαιρέσεως καὶ προσθέσεως.
 - ιβ'. περὶ μεταθέσεως.
 - ιγ'. περὶ ὅλου καὶ μέρους.
 - ιδ'. περὶ φυσικῆς μεταβολῆς.
 - ιε'. περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς.
 - ις'. περὶ μονῆς.
 - ιζ'. περὶ τόπου.

Haec insunt in libro tertio Pyrrhoniæ
Institutionum:

- CAP. I. de parte naturali philosophiæ, de deo.
 II. de principiis efficientibus, de causa.
 - III. an sit aliquid alicuius causa.
 - IV. de materialibus principiis.
 - V. an comprehensibilia sint corpora.
 - VI. de mixtione.
 - VII. de motu.
 - VIII. de transitorio motu.
 - IX. de augmento et imminutione.
 - X. de ablatione et additione.
 - XI. de transpositione.
 - XII. de toto et parte.
 - XIII. de naturali mutatione.
 - XIV. de generatione et corruptione.
 - XV. de mansione sive quiete corporum.
 - XVI. de loco.

P 127 α) περὶ τοῦ φυσικοῦ μέρους] in editis titulus hic quemadmodum et qui mox sequitur περὶ ἀρχῶν δραστηκῶν exsulabat, sed in mss uterque legitur.

- ΚΕΦ. ιζ'. περὶ χρόνου.
 - ιη'. περὶ ἀριθμοῦ.
 - ιθ'. περὶ τοῦ ἡθικοῦ μέρους τῆς φιλοσοφίας.
 - κ'. περὶ ἀγαθῶν^{β)} καὶ κακῶν καὶ ἀδιαφόρων.
 - κα'. ὅτι τὸ ἀγαθὸν τριχῶς λέγεται.
 - κβ'. περὶ ἀδιαφόρων.
 - κγ'. εἰ ἔστι τίς φύσει ἀγαθὸν καὶ κακὸν καὶ ἀδιάφορον.
 - κδ'. τίς ἔστιν ἡ λεγομένη τέχνη περὶ βίον.
 - κε'. εἰ ἔστι τέχνη περὶ βίον.
 - κς'. εἰ γίνεται ἐν ἀνθρώπῳ ἡ περὶ τὸν βίον τέχνη.
 - κζ'. εἰ διδακτικὴ ἔστιν ἡ περὶ τὸν βίον τέχνη.
 - κη'. εἰ ἔστι διδασκόμενον.
 - κθ'. εἰ ἔστιν ὁ διδάσκων καὶ ὁ μαθητὴς.
 - λ'. εἰ ἔστι μαθήσεως τρόπος.
 - λα'. εἰ ὠφελεῖ ἡ περὶ τὸν βίον τέχνη τὸν ἔχοντα αὐτήν.
 - λβ'. διὰ τί ὁ Σκεπτικὸς ἐνίοτε ἀμυδροῦς ταῖς πιθανότη-
 - σιν^{γ)} ἐρωτῶν ἐπιτηδεύει λόγους.

CAP. XVII. de tempore.

- XVIII. de numero.
 - XIX. de ethica parte philosophiæ.
 - XX. de bonis et malis et indifferentibus.
 - XXI. bonum trifariam dici.
 - XXII. de indifferentibus.
 - XXIII. an sit aliquid natura bonum et malum et indifferens.
 - XXIV. quæ sit ea quæ dicitur ars circa vitam.
 - XXV. an sit ars circa vitam.
 - XXVI. an hominibus indatur ars quæ circa naturam.
 - XXVII. an doceri possit ars circa vitam.
 - XXVIII. an sit aliquid quod doceatur.
 - XXIX. an sit docens aut discens.
 - XXX. an sit discendi modus.
 - XXXI. an ars quæ circa vitam, eam habenti sit utilis.
 - XXXII. quare Scepticus interdum ratiocinationes, quantum ad probabilitatem attinet, debiles de industria proponat.

β) περὶ ἀγαθῶν] uti in mss supra duo tituli additi, ita iam tres (20, 21 et 22) in unum contrahuntur hac proscriptione: κβ'. τί ἔστι φύσει ἀγαθὸν καὶ κακὸν καὶ ἀδιάφορον. deinde sequitur κγ'. εἰ ἔστι τι τοῦτων φύσει.

γ) ταῖς πιθανότησιν] ita scripsi ex codice Vratislav. pro τοὺς πιθανοὺς quod erat in editis, in Savil. τοῖς πιθανοῖς.

ΠΥΡΡΩΝΕΙΩΝ ΥΠΟΤΥΠΩΣΕΩΝ
ΤΩΝ ΕΙΣ ΤΡΙΑ

ΤΟ ΤΡΙΤΟΝ.

P 128

¹ Περὶ μὲν τοῦ λογικοῦ μέρους τῆς λεγομένης φιλοσοφίας ὡς ἐν ὑποτυπώσει τοσαῦτα ἀρχοῦντως λέγοιτο ἄν^α). κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον τῆς συγγραφῆς καὶ τὸ φυσικὸν μέρος αὐτῆς ἐπιόν-
τες οὐ πρὸς ἕκαστον τῶν λεγομένων αὐτοῖς κατὰ τὸν τόπον ἀν-
τι-
ερούμεν, ἀλλὰ τὰ καθολικώτερα^α) κινεῖν ἐπιχειρήσομεν, οἷς
συμπεριγράφεται καὶ τὰ λοιπὰ. ἀρξώμεθα δὲ ἀπὸ τοῦ περὶ ἀρ-
χῶν λόγου^β). καὶ ἐπειδὴ παρὰ τοῖς πλείστοις συμπεφώνηται τῶν
ἀρχῶν τὰς μὲν ὑλικὰς εἶναι τὰς δὲ δραστηκὰς^γ), ἀπὸ τῶν δρα-
στηκῶν τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου ποιησόμεθα· ταύτας γὰρ καὶ
κυριώτερας τῶν ὑλικῶν φασὶν εἶναι.

SEXTI PHILOSOPHI

PYRRHONIARVM HYPOTYPOSEON

SIVE INSTITVTIONVM

LIBER TERTIVS.

1. De logica quidem parte eius quae philosophia nominatur ut in brevi institutione quae diximus sufficere possint. eadem autem scribendi methodo utentes etiam quoque physicam partem percurramus, non omnibus quae a Dogmaticis dicuntur, sigillatim hoc loco contradicentes, sed generaliora la-
befactare conantes, cum quibus et reliqua circumscribuntur. prima erit ergo de principiis disputatio. et quoniam plerique in hoc conveniant, ut ex prin-
cipiis alia esse materialia alia effectiva fateantur, ab effectivis ordiemur. haec enim et materialibus magis propria dicunt esse.

P 128

α) ἀρχοῦντως λέγοιτο ἄν] post haec verba in mss sequitur titulus: περὶ τοῦ φυσικοῦ μέρους, κεφάλαιον α'.

α) τὰ καθολικώτερα] supra lib. 2 sect. 84.

β) περὶ ἀρχῶν λόγου] post haec verba in mss sequitur titulus: περὶ θεοῦ, κεφάλαιον β'. et mox ante initium sect. 2 titulus alter περὶ ἀρ-
χῶν δραστηκῶν, κεφάλ. γ'. sed manifestum est perverso ordine inscri-
ptiones haec ibi positas esse, nam ad titulum περὶ δραστηκῶν ἀρχῶν
sola illa pauca pertinent in extremo sectionis primae a verbis, καὶ ἐπειδὴ
παρὰ τοῖς πλείστοις.

γ) δραστηκὰς] ms Vratialav, δραστηκούς.

ΚΕΦ. α'.

Περὶ Θεοῦ.

Οὐκοῦν ἐπεὶ θεὸν εἶναι δραστηκώτατον αἴτιον οἱ πλείονες²
ἀπερήναντο, πρότερον περὶ θεοῦ σκοπήσωμεν, ἐκείνο προειπόν-
τες ὅτι τῷ μὲν βλεῖν κατακολουθοῦντες ἀδοξάστως^h) φαιμέν εἶναι
θεοὺς καὶ σέβομεν θεοὺς καὶ προνοεῖν αὐτοὺς φαιμέν. πρὸς δὲ
τὴν προπέτειαν τῶν Δογματικῶν τάδε λέγομεν· τῶν ἐννοουμέ-
νων ἡμῖν πραγμάτων τὰς οὐσίας ἐπινοεῖν ὀφειλομεν, οἷον, εἰ
σώματα ἐστὶν ἢ ἀσώματα. ἀλλὰ καὶ τὰ εἶδη· οὐ γὰρ ἂν τιςⁱ)
ἵππον ἐννοῆσαι δύναίτο μὴ οὐχὶ πρότερον τὸ εἶδος τοῦ ἵππου³
μαθὼν. τό τε ἐννοούμενον ἐννοεῖσθαι πον ὀφείλει. ἐπεὶ οὖν τῶν³
Δογματικῶν οἱ μὲν σώμα φασιν^k) εἶναι τὸν θεὸν οἱ δὲ ἀσώμα-

CAP. I.

De deo.

2. Itaque quum denm efficacissimam esse causam bona pars eorum pro-
nuntiarit, primum de deo inquiramus, illud praefati nos vitam communem
sequentes, nullum autem stantes dogma, dicere esse deos et colere deos
et providentiam illis attribuire, sed adversus Dogmaticorum temeritatem haec
asserere: earum rerum quas intellectu percipimus, substantias concipere de-
bemus, ut, an corpora sint an incorporea. formas item. nemo enim equum
intellectu percipere possit, nisi prius formam equi cognitam habuerit. deinde
quod intellectu percipitur, percipi ut alicubi existens oportet. 3. quum igitur
ex Dogmaticis alii denm dicant esse corpus alii incorporeum, et alii

h) ἀδοξάστως] ita ut non propugnet tamquam dogma philosophicum.
supra lib. 2 sect. 13. alioqui profitetur Sextus se deos utique profiteri
ac colere melius forte quam alii philosophi, etsi rationibus illorum phi-
losophicis pro dogmate quod sint dii alias contrarias rationes opponat.
lib. 1 adversus Physicos sect. 35 τάχα γὰρ ἀσφαλέστερος παρὰ τοὺς ὡς
ἐτέρως φιλοσοφούντας εὐρεθήσεται ὁ Σκεπτικὸς, κατὰ μὲν τὰ πάτρια
ἔθνη καὶ τοὺς νόμους λέγων εἶναι θεοὺς, καὶ πᾶν τὸ εἰς τοῦτον θεο-
σκεῖαν καὶ εὐσέβειαν συνεινὸν ποιῶν, τὸ δ' ὅσον ἐπὶ τῇ φιλοσοφίᾳ
ζητήσει μηδὲν προπετεῦόμενος. male tamen Sceptici et cum his Sextus
passi sunt studio contradicendi Dogmaticis eo usque se abripi ut etiam
manifestissima oppugnare et impietatis causam agere non dubitarent, eo-
que devenisse se profiterentur ut dicerent οὐ μᾶλλον εἶναι ἢ μὴ εἶναι
θεοὺς, argumentisque evidentibus pro numinis existentia et atheorum
contrariis cavillationibus tribuerent ἰσοσθένειαν lib. 1 contra Physi-
cos cap. 42.

i) οὐ γὰρ ἂν τις] ita mss recte pro ἔάν τις.

k) οἱ μὲν σώμα φασιν] philosophorum varias de diis opiniones pluri-
bus tangit noster libro 1 adversus Physicos, ubi dicta si placet vide.
totum autem hoc argumentum ab ignorantia vel discordia philosophorum
circa deorum naturam petatum nullo modo facit ad hoc ut deum con-
cipi non posse exinde colligere liceat; nam ita probet aliquis etiam non
concipi posse lucem quam omnes videmus, hanc enim corpus esse alii
disputant, alii rem incorpoream: vel neget alius quis animum posse con-
cipi, quoniam naturam eius ignoramus et philosophi quid sit animus
exponere aggressi in non minus diversas opiniones discessere quam in
natura explicanda deorum, equidem a perfecta et adaequata dei essentiae
conceptione longissime absumus omnes, ut a conceptione intimae essen-
tiae omnium rerum. at ab effectibus causam admirandam colligimus con-
cipimusque.

SEXTUS EMPIR.

O

τον¹⁾, καὶ οἱ μὲν ἀνθρωποειδῆ²⁾ οἱ δὲ οὐ³⁾, καὶ οἱ μὲν ἐν τόπῳ οἱ δὲ οὐ⁴⁾. καὶ τῶν ἐν τόπῳ οἱ μὲν ἐντὸς κόσμου⁵⁾, οἱ δὲ ἐκτός⁶⁾, πῶς δυνησόμεθα ἔννοιαν θεοῦ λαμβάνειν μήτε οὐσίαν ἔχοντες αὐτοῦ ὁμολογομένην μήτε εἶδος μήτε τόπον ἐν ᾧ εἴη; πρότερον γὰρ ἐκεῖνοι ὁμολογησάτωσάν τε καὶ συμφωνησάτωσαν ὅτι τοιόσδε ἐστὶν ὁ θεός, εἴτα ἡμῖν αὐτὸν ἐποτυπώσαντες οὕτως ἀξιούτωσαν, ἡμῶς ἔννοιαν θεοῦ λαμβάνειν. ἐς ὅσον δὲ ἀνεπικρίτως διαφωνοῦσι, τί νοήσομεν ἡμεῖς ὁμολογούμενως παρ' αὐτῶν οὐκ ἔχομεν. ἀλλ' ἄφθαρτόν τι⁷⁾, φασί, καὶ μακάριον ἐννοήσας τὸν θεὸν εἶναι τοῦτο νόμιζε. τοῦτο δὲ ἐστὶν εὐηθές⁸⁾. ὥσπερ ὁ μὴ εἰδὼς τὸν Δίωνα οὐδὲ τὰ συμβεβηκότα αὐτῷ ὡς Δίῳ δύναται νοεῖν, οὕτως ἐπεὶ οὐκ ἴσμεν τὴν οὐσίαν τοῦ θεοῦ, οὐδὲ τὰ συμβεβηκότα αὐτῷ μαθεῖν τε καὶ ἐννοῆσαι

quidem humana forma praeditum alii minime, et alii in loco esse alii in loco non esse: et eorum qui in loco esse aiunt, alii intra mundum alii extra eum collocent, quomodo poterimus deum intellectu percipere, si neque substantiam eius habeamus, de qua constet, neque formam, neque locum in quo sit? prius enim illi uno ore fateantur omnes et assentiantur talem esse deum, deinde nobis ipsum deformantes tum demum nos inbeant deum intellectu percipere. nam quatenus indiudicabilis est inter eos controversia, quod pro confesso et indubitato percipere intellectu possimus, ab illis non habemus. 4. sed tu incorruptibile quiddam et beatum imaginans, inquit, illud deum esse existima, at hoc stultum est. nam quemadmodum qui non novit Dionem, ne accidentia quidem ipsi ut Dioni potest imaginari, ita quia dei substantiam non novimus, ne accidentia quidem ipsi cognoscere et ima-

1) οἱ δὲ σώματος] Lucianus Icaromenippo 9: οἱ μὲν σώματος καὶ ἄμορφον ἡγοῦντο εἶναι τὸ θεῖον, οἱ δὲ ὡς περὶ σώματος αὐτοῦ διανοοῦντο. ut nempe corporeos esse deos statuere Stoici et schola omnis Epicureorum, sic deum segregatam mentem ab omni concretionem mortali et incorporalem docuerunt Anaxagoras Thales Pythagoras Socrates Plato Aristoteles et bene multi alii.

2) οἱ μὲν ἀνθρωποειδῆ] ut Epicurus.

3) οἱ δὲ οὐ] ut Xenophanes, qui conglobata figura deum esse aiebat, et Stoici qui negabant humana esse forma deos. Laërt. 7 147.

P 129 4) οἱ μὲν ἐν τόπῳ, οἱ δὲ οὐ] loco non comprehendi deum ut Epicurus volebat, sed ubique praesentem totum esse, plerique caeteri senserunt philosophi ac pluribus disputat Plotinus Enneade sexta, qui rationem ipsam hoc suadere ait.

5) οἱ μὲν ἐντὸς κόσμου] ita Stoici, ex quorum opinione deus mundi anima ubique per universum diffusa, vide Laërtium 7 138 et Lipsium lib. 1 Physiologiae Stoicae diss. 8.

6) οἱ δὲ ἐκτός] ita Epicurus qui in intermundiis aiebat deos felix agere aevum, vel Aristoteles de quo Plutarchus lib. 1 de placitis Philosoph. cap. 7 notat quod statuerit τὸν ἀνωτάτω θεὸν εἶδος χωριστὸν ἐπιβεβηκότα τῇ σφαίρᾳ τοῦ παντός.

7) ἀλλ' ἄφθαρτόν τι] sic scribendum res ipsa suasit et codicum mss auctoritas; male enim in editis ἀλλὰ φθαρτόν τι.

8) τοῦτο δὲ ἐστὶν εὐηθές] temere admodum hoc loco Sextus pronuntiat stolidum esse si quis naturam dei perfecte non norit, et tamen velit de eo affirmare quod beatus sit et incorruptibilis. multarum enim rerum attributa ex effectibus solide et evidenter colligimus, et recte de illis affirmamus, licet ipsarum naturam formamque perspectam penitus non habemus. sic quamquam Sextum numquam de facie novi, tamen possum de illo vere dicere quod fuerit acuto ingenio, et in scriptis philosophorum praeae aetatis non mediocriter versatus.

δυνησόμεθα. χωρὶς δὲ τούτων εἰπάτωσαν ἡμῖν τί ἐστὶ τὸ μακάριον, πότερον τὸ ἐνεργοῦν κατὰ ἀρετὴν¹⁾ καὶ προνοοῦμενον τῶν ὑφ' ἐαυτὸ τεταγμένων, ἢ τὸ ἀνενέργητον καὶ μήτε²⁾ αὐτὸ πράγματα ἔχον μήτε ἑτέρῳ παρέχον; καὶ γὰρ καὶ περὶ τούτου διαφωνήσαντες ἀνεπικρίτως ἀνεννόητον³⁾ ἡμῖν πεποιήκασιν τὸ μακάριον. διὰ δὲ τοῦτο καὶ τὸν θεόν. ἵνα δὲ καὶ ἐπινοῇται ὁ θεός, ἐπέχειν ἀνάγκη περὶ τοῦ πότερόν ἐστιν ἢ οὐκ ἐστὶν ὅσον ἐπὶ τοῖς Δογματικοῖς. τὸ γὰρ εἶναι τὸν θεόν, προδήλον μὲν οὐκ ἐστὶν⁴⁾. εἰ γὰρ ἐξ ἐαυτοῦ προέπιπτεν, συνεφώνησαν ἂν οἱ Δογματικοὶ τίς ἐστὶ καὶ ποταπὸς καὶ ποῦ. ἡ ἀνεπικρίτος δὲ διαφρονία πεποίηκεν αὐτὸν ἄδηλον ἡμῖν εἶναι δοκεῖν καὶ ἀποδείξεως δεόμενον. ὁ μὲν οὖν ὅτι ἐστὶ θεός ἤτοι διὰ προδήλου τοῦτο τ' ἀποδείκνυσιν ἢ δι' ἀδήλου. διὰ προδήλου μὲν οὖν οὐδαμῶς. εἰ γὰρ ἦν προδήλον, τὸ ἀποδεικνύον ὅτι ἐστὶ θεός, ἐπεὶ τὸ ἀπο- P 130 δεικνύμενον πρὸς τῷ ἀποδεικνύντι νοεῖται, διὸ καὶ συγκαταλαμβάνεται⁵⁾ αὐτῷ, καθὼς καὶ παρεστήσαμεν, προδήλον ἐστὶ καὶ τὸ εἶναι θεόν, συγκαταλαμβανόμενον τῷ ἀποδεικνύντι αὐτὸ προδήλου ὄντι. οὐκ ἐστὶ δὲ προδήλον, ὡς ὑπεμνήσαμεν, οὐδὲ ἀποδεικνύται ἄρα διὰ προδήλου. ἀλλ' οὐδὲ δι' ἀδήλου. τὸ γὰρ ἄδηλον τὸ ἀποδεικτικὸν τοῦ εἶναι θεόν, ἀποδείξεως χορῆζον, εἰ

nari poterimus. 5. praeterea vero dicant nobis quid sit beatum, an quod agit secundum virtutem et providet illis quae sibi subiecta sunt, an quod in nulla actione versatur, et neque ipsum negotium habet neque alteri exhibet. nam de hoc quoque motis inter se controversiis quae diadicari numquam potuerunt, impervestigabile nobis beatum illud reddiderunt, ideoque etiam deum. 6. quodsi etiam intellectu concipi possit deus, assensum tamen retinere oportet de eo, utrum sit necne, siquidem pendemus a Dogmaticis. nam esse deum, sensibus manifestum quidem non est; si enim ex se ipso sub sensus nostros caderet, convenisset inter Dogmaticos de his, quis sit et qualis et ubi; quum contra eorum indiudicabilis controversia fecerit, ut nihil comperti nec certi de eo habeamus, sed demonstratione indigere existimemus. 7. nam qui dicit esse deum, aut per manifestum hoc demonstrat aut per obscurum. per manifestum quidem nequaquam; nam si manifestum fuerit id quod demonstrat, esse deum, quia quod demonstratur una cum demonstrante intelligitur ac propterea etiam comprehenditur, una cum eo (sicut et ostendimus) manifestum fuerit etiam hoc deum esse; quippe quod comprehendatur una cum demonstrante ipsum re manifesta. atqui non est manifestum, ut docuimus, non igitur demonstratur per manifestum. 8. sed ne per obscurum quidem; nam obscurum per quod demonstrabitur

1) τὸ ἐνεργοῦν κατ' ἀρετὴν] ita deum describebat Aristoteles. quod vero sequitur προνοοῦμενον τῶν ὑφ' ἐαυτὸ τεταγμένων, praeter Platonem etiam de deo affirmabant Stoici, ut patet vel ex Laërtii 7 147.

2) καὶ μήτε] agnoscis beatitudinem deorum Epicuri, de qua Gassendus ad librum 10 Laërtii t. 2 p. 271 seq.

3) ἀνεννόητον] ita in mss reperio pro ἀνερένητον, quod erat in editis, forte pro ἀνέρητον quod habet infra sect. 13.

4) προδήλον μὲν οὐκ ἐστὶν] προδήλον vocat sensibus manifestum, quia ratione dei sane ipsius essentia προδήλος nobis non est, uti nec animus noster, at bonitatis suae et potentiae itemque sapientiae operibus mirandis eorumque conservatione et ad fines propositos directione adeo evidens est ac manifestus cuiusvis attendenti, ut liceat eum etiam palpare ac ψηλαφήσασθαι Actor. 17 27.

5) συγκαταλαμβάνεται] vide lib. 2 sect. 179.

μὲν διὰ προδήλον λέγοιτο ἀποδείκνυσθαι, οὐκέτι ἄδηλον ἔσται, ἀλλὰ προδήλον τὸ εἶναι θεόν. οὐκ ἄρα τὸ ἀποδεικτικὸν αὐτοῦ ἄδηλον διὰ προδήλον ἀποδείκνυται· ἀλλ' οὐδὲ δι' ἄδηλου· εἰς ἀπειρον γὰρ ἐκπαιεῖται ὁ τοῦτο λέγων, αἰτούντων ἡμῶν ἀεὶ ἀπὸδείξιν τοῦ φερομένου ἀδήλου πρὸς ἀπὸδείξιν τοῦ προκειμένου^{α)}. οὐκ ἄρα ἐξ ἑτέρου δύναται ἀποδείκνυσθαι τὸ εἶναι θεόν. 9 εἰ δὲ μήτε ἐξ ἑαυτοῦ ἐστὶ προδήλον μήτε ἐξ ἑτέρου ἀποδείκνυται, ἀκατάληπτον ἔσται, εἰ ἔστι θεός. ἔτι καὶ τοῦτο λεκτέον· ὁ λέγων εἶναι θεόν, ἥτοι προνοεῖν αὐτὸν τῶν ἐν κόσμῳ γησῶν ἢ οὐ προνοεῖν· καὶ εἰ μὲν προνοεῖν, ἥτοι πάντων ἢ τινῶν· ἀλλ' εἰ μὲν πάντων προνοεῖ, οὐκ ἔν ἂν οὔτε κακὸν τι οὔτε κακία^{β)} ἐν τῷ κόσμῳ· κακίας δὲ πάντα μεστὰ εἶναι λέγουσιν· οὐκ ἄρα 10 πάντων προνοεῖν^{γ)} λεχθήσεται ὁ θεός. εἰ δὲ τινῶν προνοεῖ, διὰ τί τῶνδε μὲν προνοεῖ, τῶνδε δὲ οὐ; ἥτοι γὰρ καὶ βούλεται καὶ δύναται πάντων προνοεῖν, ἢ βούλεται μὲν οὐ δύναται δέ, ἢ δύναται μὲν οὐ βούλεται δέ, ἢ οὔτε βούλεται οὔτε δύναται. ἀλλ' εἰ μὲν καὶ ἡβούλετο καὶ ἡδύνατο, πάντων ἂν προνοεῖ· οὐ προνοεῖ δὲ πάντων (διὰ τὰ προειρημένα), οὐκ ἄρα καὶ βού-

esse deum indigens demonstratione, siquidem per manifestum dicatur demonstrari, non iam obscurum erit, sed manifestum, deum esse. non ergo obscurum hoc quod ad eius demonstrationem sumitur, per manifestum demonstratur, sed neque per obscurum: nam in infinitum delabatur qui hoc dicet, dum semper demonstrationem obscuri quod asseretur petemus ad demonstrationem eius, quod nobis propositum fuerit. non ergo potest ex alio demonstrari esse deum. 9. quodsi nec ex se ipso est manifestum, neque ex alio demonstratur, incomprehensibile erit an sit deus. his autem istud addeendum est: qui dicit esse deum, aut providere eum dicit rebus quae sunt in mundo, aut non providere; et si quidem providere dicit, aut omnibus aut aliquibus, sed si quidem omnibus provideret, non esset neque malum ullum neque ulla vitiositas; atqui vitiositate plena omnia esse clament: non ergo omnibus providere dicitur deus. 10. sin aliquibus providet, quare his quidem providet, illis vero non item? etenim aut vult et potest providere omnibus, aut vult quidem sed non potest, aut potest quidem sed non vult, aut neque vult neque potest. sed si quidem et vellet et posset, omnibus provideret; atqui non providet omnibus, ut apparet ex

α) προκειμένου] ita mss pro προεκειμένου.

β) οὐκ ἔν ἂν οὔτε κακὸν τι οὔτε κακία] videtur κακὸν appellare quod est e malis quae vocamus vulgo physica, κακίαν malum morale. sed utrumque male obicitur ad providentiam dei vel negandam vel in dubium vocandam. deo enim et universo malum nihil est, malaque physica adeo mala non sunt, ut etiam ad salutem et pulchritudinem saepe faciant universi. mali moralis homo auctor est, dum libertate sua abutitur in suum ipsius malum sive damnum. deone igitur imputabitur quod illum non creavit deum vel lapidem, vel quod ita ut truncum non semper movet cohibetque nec quicquam arbitrii relinquit? quibus vero argumentis probabitur deum liberi nihil usquam permittere posse vel debere?

γ) οὐκ ἄρα πάντων προνοεῖν] temere hoc inde concludit Sextus. neque enim sequitur statim deum non providere omnibus, quoniam omnia quae huic vel illi quomodocumque mala sunt non occupat et impedit, vel statim opprimit. probandum utique prius erat hoc deum velle et debere facere, atque ad divinae providentiae rationes necessario illud pertinere. itaque et quod sequitur Epicureorum argumentum nihil nos commovebit, ut de providentia divina dubitemus. vide quae ad idem dilemma respondet Lactantius libro de ira dei cap. 13.

λεται καὶ δύναται πάντων προνοεῖν. εἰ δὲ βούλεται μὲν οὐ δύναται δέ, ἀσθενέστερός ἐστι τῆς αἰτίας δι' ἣν οὐ δύναται προνοεῖν ὧν οὐ προνοεῖ· ἔστι δὲ παρὰ τὴν θεοῦ ἐπίνοιαν τὸ ἀσθε- 11 νέστερον εἶναι τινος αὐτόν. εἰ δὲ δύναται μὲν πάντων προνοεῖν οὐ βούλεται δέ, βάσκανος ἂν εἶναι^{δ)} νομισθείη. εἰ δὲ οὔτε βού- P 131 λεται οὔτε δύναται, καὶ βάσκανός ἐστι καὶ ἀσθενής, ὅπερ λέγειν περὶ θεοῦ ἀσεβούντων ἐστίν. οὐκ ἄρα προνοεῖ τῶν ἐν κόσμῳ ὁ θεός. εἰ δὲ οὐδενὸς πρόνοιαν ποιεῖται, οὐδὲ ἔστιν αὐτοῦ ἔργον^{ε)} οὐδὲ ἀποτέλεσμα, οὐκ ἔξει τις εἰπεῖν πόθεν καταλαμβάνει ὅτι ἔστι θεός, εἰ γε μήτε ἐξ ἑαυτοῦ φαίνεται μήτε δι' ἀποτελεσμάτων τινῶν καταλαμβάνεται. καὶ διὰ ταῦτα ἄρα ἀκατάληπτόν ἐστιν εἰ ἔστι θεός. ἐκ δὲ τούτων ἐπιλογιζόμεθα ὅτι ἴσως 12 ἀσεβεῖν ἀναγκάζονται οἱ διαβεβαιωτικῶς λέγοντες εἶναι θεόν· πάντων μὲν γὰρ αὐτὸν προνοεῖν λέγοντες κακῶν αἴτιον τὸν θεόν^{ς)}

supra dictis, ergo nequaquam et vult et potest omnibus providere. quodsi vult quidem sed non potest, eius vires superabit illa causa propter quam non potest providere illis quibus non providet. 11. atqui absurdum est deum imaginari talem, cuius vires ulli rei cedant. at si potest quidem omnibus providere, sed non vult, invidus esse existimari possit. quodsi neque vult neque potest, et invidus est et debiles sunt eius vires, quod de deo dicere impiorum est. non ergo providet deus iis quae sunt in mundo. quodsi nulli providet, neque exstat ullum eius opus neque ullus effectus, non potest quisquam dicere unde comprehendat deum esse, quum nec ex se ipso appareat nec per ullos effectus comprehendatur. quocirca his quoque de causis incomprehensibile est an sit deus. 12. ex his autem ratiocinamur impietatis crimen fortassis effugere non posse illos qui asseveranter deum esse dicunt. nam si ipsum providere omnibus inquam, malorum auctorem deum

δ) βάσκανος ἂν εἶναι] inepte hinc concluditur deum fore invidum, id si nolit facere, ex quo non providere eum omnibus falso Sextus colligit. perinde enim hoc est ac si dicas invidia laborare deum, quod lutum esse permittat et non omne statim in aurum transformet, vel quod pro bufonibus et scarabaeis noluerit esse homines, vel quod omnes homines P 131 noluerit esse Salomones dignitate sapientia et potentia, vel Salomonem non fecerit archangelum aut deum. miseri homunciones nostra parvitate et brevi praesentis vitae decursu metientes singula veros fines rationesque divinae providentiae nec videmus nec intelligimus, et ex nostro ingenio volumus leges illi ferre, ex quibus audacter pronuntiemus quae facere deus, quae omittere debeat.

ε) οὐδὲ ἔστιν αὐτοῦ ἔργον] mss οὐδέν. non male haec duo iunguntur: si deus non provideat mundo, neque mundum fore dei opus. itaque et Epicurus negabat mundum a deo creatum esse, sed fortuito atomorum concursu ita exstitisse aiebat. alii aeternum esse dictitabant mundum sine auctore, sine deo, ut Strato Lampsacenus. absurde utrique, cum temere coaluisse non possint, quae tanta arte ad pulcherrimos fines sunt instituta, et nequeant aeterna esse, quae per omnes partes continuo moventur ac mutantur, nedum possent moveri ad certos fines, eosque sapientissimos et rebus quae moventur ignoratqs, si motus illarum nullus auctor rectorque existeret. invertendum itaque erat argumentum et concludendum: est autem mundus dei opus, ergo etiam illi providet ratione deo digna et ad fines quos intendit accommodata, licet nos vias providentiae eius ac recessus omnes perspectas haud habeamus.

ς) κακῶν αἴτιον τὸν θεόν] recte ait Sextus impium fore si quis deum causam esse mali dixerit, atque ut supra monui, deo et universo malum nullum est. et plane nullum cuicumque vel cuiuscumque generis malum exstaret nisi exstarent et a deo profecta essent tot bona, quibus

χικῶν ἀποτελεσμάτων ἑκάστον ἢ τοῦ παντός κόσμου διοικήσει
τὰ ἄλλα πάντα, εἰ μὴ κατὰ τινα αἰτίαν; καὶ γὰρ εἰ μηδὲν τοῦ-
των ὡς πρὸς τὴν φύσιν ὑπάρχει, λέξομεν ὅτι διὰ τινα αἰτίαν
18 πάντως φαίνεται ἡμῖν τοιαῦτα, ὅποια οὐκ ἔστιν. ἀλλὰ καὶ πάντα
ἐκ πάντων καὶ ὡς ἔτυχεν ἂν ἦν, μὴ οὕσης αἰτίας. οἷον ἵπποι
μὲν ἐκ μυῶν, εἰ τύχοι, γεννηθήσονται, ἐλέφαντες δὲ ἐκ μυρ-
μήκων. καὶ ἐν μὲν ταῖς Αἰγυπτίαις Θήβαις ὄμβροι^{γ)} κατὰ τύ-
χην ποτὲ ἐξαίσιτοι καὶ χιόνες, ὡς ἔτυχεν ἂν, ἐγένοντο· τὰ δὲ
P 133 νότια ὄμβρων ἐπεὶ μετέχει^{δ)}, οὐ μετέχεν, εἰ μὴ αἰτία τις ἦν,
δι' ἣν τὰ μὲν νότια ἔστιν ἀναιρέμερα, ἀναιρέμερα δὲ τὰ πρὸς τὴν
19 ἕω. καὶ περιτρέπεται δὲ ὁ λέγων μηδὲν αἰτίον εἶναι· εἰ μὲν γὰρ
ἀπλῶς καὶ ἄνευ τινὸς αἰτίας τοῦτο φησὶ λέγειν, ἀπιστος ἔσται·
εἰ δὲ διὰ τινα αἰτίαν, βουλόμενος ἀναιρεῖν τὸ αἰτίον, τίθησιν,
ἀποδιδόσθω αἰτία δι' ἣν οὐκ ἔστιν αἰτίον· διὰ ταῦτα μὲν οὖν
20 πιθανόν ἐστιν εἶναι τὸ αἰτίον. ὅτι καὶ τὸ λέγειν μὴ εἶναι
τινὸς τι αἰτίον πιθανόν ἐστι, φανερόν ἐστι, λόγους ἡμῶν ἐκθε-
μένων ὀλίγους ἀπὸ πολλῶν, ἐπὶ τοῦ παρόντος πρὸς τὴν τούτου
ἐπισημῶσιν. οἷον γοῦν ἀδύνατόν ἐστι^{ε)} τὸ αἰτίον ἐννοῆσαι, πρὶν
τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτον καταλαβεῖν ὡς ἀποτέλεσμα αὐτοῦ· τότε
γὰρ γνωρίζομεν ὅτι αἰτίον ἐστι τοῦ ἀποτελέσματος, ὅταν ἐκείνο
21 ὡς ἀποτέλεσμα καταλαμβάνομεν. ἀλλ' οὐδὲ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ
αἰτίου ὡς ἀποτέλεσμα αὐτοῦ καταλαβεῖν δυνάμεθα, ἐὰν μὴ κα-
ταλάβωμεν τὸ αἰτίον τοῦ ἀποτελέσματος ὡς αἰτίον αὐτοῦ. τότε

ab animo proficiscentium effectum unusquisque, totius mundi gubernatio, reliqua omnia, nisi per aliquam causam? atque si nihil etiam horum vere atque in natura tale existeret, dicemus tamen propter aliquam causam omnino videri nobis talia esse qualia non sunt. 18. insuper vero quaevis ex quibusvis et temere fierent, nisi esset causa. verbi gratia, ex muribus quidem equi fortasse generarentur, elephantes autem ex formicis: et apud Thebas Aegyptiacas imbres rapidi et nives essent, at partes australes quibus imbres cadunt imbres nullos haberent, nisi causa foret aliqua propter quam in australibus quidem partibus frigus valde saeviret, aridae autem et aestuosae essent partes orientales. 19. quin etiam utrinque subvertitur qui nullam esse causam dicit, si enim simpliciter et sine ulla causa hoc ait se dicere, fide carebit; sin aliquam causam, volens evertere causam, ponit, reddatur causa propter quam non est causa. propter haec igitur verisimile est esse causam. 20. verisimiliter autem loqui eum quoque qui quicquam cuiusquam causam esse negat manifestum erit, ubi rationes exposuerimus paucas de multis in praesentia ad hoc docendum. primum igitur impossibile erit causam imaginari, priusquam effectum eius comprehenderimus, ut effectum illius: nam tum demum cognoscimus causam esse effectus, quum illum ut effectum comprehendimus. 21. sed ne ipsum quidem effectum causae ut effectum eius comprehendere possumus, nisi causam effectus comprehenda-

γ) ἐν μὲν ταῖς Αἰγυπτίαις Θήβαις ὄμβροι] in Thebaide nullas pluvias cadere, in inferiore Aegypto et ultra Thebaidem in Aethiopia copiosas et frequentissimas, notarunt praeter alios Aristides oratione Aegyptiaca t. 3 p. 567 et Cosmas Indopleustes libro 1 Cosmographiae Christianae p. 122. e recentioribus Io. Mich. Wanslebii in relatione de Aegypto, Gallice edita p. 355. Samuel Bochartus in Hierozoico t. 1 p. 1194 seq. et c. 69 itineris in Orientem Nicolaus Melchisedech Thevenotus.

P 133 δ) ἐπεὶ μετέχει] haec verba in mss quibusdam codd. desiderantur.
ε) ἀδύνατόν ἐστι] ita mss pro ἔσται.

γὰρ καὶ ὅτι ἀποτέλεμά ἐστι αὐτοῦ, γινώσκων δοκοῦμεν, ὅταν
τὸ αἰτίον αὐτοῦ ὡς αἰτίον αὐτοῦ καταλάβωμεν. εἰ οὖν ἵνα μὲν 22
ἐννοήσωμεν τὸ αἰτίον, δεῖ προεπιγνῶναι τὸ ἀποτέλεσμα, ἵνα δὲ
τὸ ἀποτέλεσμα γινώσκων, ὡς ἔφη, δεῖ προεπίστασθαι τὸ αἰτίον,
ὁ διάλληλος τῆς ἀπορίας τρόπος ἄμφω δείκνυσιν ἀνεπινόητα,
μήτε τοῦ αἰτίου ὡς αἰτίου μήτε τοῦ ἀποτελέσματος ὡς ἀποτε-
λέσματος ἐπινοεῖσθαι δυνάμενον· ἑκατέρου γὰρ αὐτῶν δεομένου
τῆς παρὰ θατέρου πίστεως, οὐχ ἔξομεν ἀπὸ τίνος αὐτῶν ἀρξό-
μεθα τῆς ἐννοίας. διόπερ οὐδὲ ἀποφαίνεσθαι δυνήσομεθα ὅτι 23
ἔστι τίς τινος αἰτίον. ἵνα δὲ καὶ ἐννοεῖσθαι δύνασθαι τὸ αἰτίον
συγχωρήσῃ τις, ἀκατάληπτον^{ι)} ἂν εἶναι νομισθῇ διὰ τὴν δια-
φωνίαν. ὅς μὲν γὰρ φησὶν εἶναι τίς τινος αἰτίον, ἥτοι ἀπλῶς καὶ
ἀπὸ μηδεμιᾶς ὁρμώμενος αἰτίας εὐλόγον τοῦτο φησὶ λέγειν ἢ
διὰ τινος αἰτίας ἐπὶ τὴν συγκατάθεσιν ταύτην ἵνα λέξει· καὶ
εἰ μὲν ἀπλῶς, οὐκ ἔσται πιστότερος τοῦ λέγοντος ἀπλῶς μηδὲν
εἶναι μηδενὸς αἰτίον· εἰ δὲ καὶ αἰτίας λέξει δι' ἧς εἶναι τινος
αἰτίον νομίζοι, τὸ ζητούμενον διὰ τοῦ ζητουμένου παριστάν ἐπι-
χειρήσει. ζητούντων γὰρ ἡμῶν εἰ ἔστι τίς τινος αἰτίον, αὐτός,
ὡς αἰτίας οὕσης τὸ εἶναι αἰτίονⁱⁱ⁾, αἰτίον εἶναι φησὶν. καὶ ἄλ- 24
λως ἐπεὶ περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ αἰτίου ζητοῦμεν, δείξει πάν-
τως αὐτὸν καὶ τῆς αἰτίας τοῦ εἶναι τι αἰτίον αἰτίαν παρασχεῖν P 134
κακείνης ἄλλην καὶ μέχρις ἀπείρου. ἀδύνατον δὲ ἀπείρους αἰ-
τίας παρασχεῖν, ἀδύνατον ἄρα διαβεβαιωτικῶς ἀποφῆναι ὅτι ἔστι
τίς τινος αἰτίον. πρὸς τούτοις ἥτοι ὃν καὶ ὑφ' ἐστὶν ἤδη αἰτίον 25

mus ut causam eius. tunc enim etiam effectum eius esse cognoscere nobis videmur, quando causam eius ut causam eius comprehendimus. 22. si ergo, ut causam quidem imaginemur, oportet prius cognovisse effectum; ut autem effectum cognoscamus, ut dixi, oportet praecognovisse causam, mutuo dubitationis modus ostendit ambo esse huiusmodi quae imaginari nullo modo possumus, quum neque causam ut causam neque effectum ut effectum imaginari queamus. quum enim mutuo alterum alterius confirmatione egeat, utrum ipsorum prius imaginari oporteat nescimus. itaque nec esse aliquid alicuius causam pronuntiare poterimus. 23. ut autem etiam posse causam sub imaginationem cadere aliquis concedat, incomprehensibilis tamen propter controversiam habeatur eius existentia. nam qui dicit esse alicuius causam, aut simpliciter et a nulla causa probabili impulsus hoc se dicere aut propter aliquas causas se huic opinioni assentiri ait. et si quidem simpliciter, non erit fide dignior eo qui dicit simpliciter nihil cuiusquam esse causam: sin rationes proferet propter quas esse aliquid alicuius causam existimet, hoc quod quaeritur per alterum quod quaeritur ostendere conabitur. nam quum hoc in quaestione versetur, an quicquam cuiusquam causa sit, ipse tamquam causa ait, causam esse cur causa sit, dicet. 24. praeterea, quoniam de existentia causae quaestio a nobis agitur, etiam causam illius causae quam attulerit ad probandum causam esse, necesse habuerit proferre, et illius rursum aliam et ita usque in infinitum. atqui impossibile est infinitas causas ostendere: impossibile est igitur asseveranter pronuntiare aliquid esse alicuius causam. 25. ad haec aut causa, quum iam est et existit causa, facit effectum,

i) ἀκατάληπτον] etiam si detur quod concipi possit causae notio, non tamen comprehendere poterit causam eiusmodi vere dari atque existere.

ii) αὐτός ὡς αἰτίας οὕσης τὸ εἶναι αἰτίον] ita mss pro καὶ ὡς αἰτίας οὕσης τοῦ εἶναι αἰτίον quod erat in editis. manuscriptis consentit etiam IStephani interpretatio.

τὸ αἷτιον ποιεῖ ἀποτελεσμα, ἢ μὴ ὄν αἷτιον· καὶ μὴ ὄν μὲν, οὐδαμῶς· εἰ δὲ ὄν, δεῖ αὐτὸ πρότερον ὑποστῆναι καὶ προγενέσθαι αἷτιον, εἰθ' οὕτως ἐπάγειν τὸ ἀποτελεσμα, ὅπερ ὑπ' αὐτοῦ ἀποτελεῖσθαι λέγεται, ὅντος ἤδη αἷτιου. ἀλλ' ἐπεὶ πρὸς τι ἔστι τὸ αἷτιον καὶ πρὸς τὸ ἀποτελεσμα, σαφές ὅτι μὴ δύναται τούτου ὡς αἷτιον προὑποστῆναι²⁵). οὐδὲ ὄν ἄρα αἷτιον τὸ αἷτιον ἀποτελεῖν δύναται τὸ οὐ ἔστιν αἷτιον. εἰ δὲ μήτε μὴ ὄν αἷτιον ἀποτελεῖ τι μήτε ὄν, οὐδὲ ἀποτελεῖ τι· διὸ οὐδὲ αἷτιον ἔστι. ἄνευ γὰρ τοῦ ἀποτελεῖν τι τὸ αἷτιον οὐ δύναται ὡς αἷτιον νοεῖσθαι. ὅθεν κακῶς λέγουσιν οἱ τινες, τὸ αἷτιον ἢ τοῖς συννφίστασθαι δεῖ τῷ ἀποτελεσμάτι, ἢ προϋφίστασθαι τούτου, ἢ μετὰ τοῦτο γίνεσθαι. τὸ μὲν οὖν λέγειν ὅτι τὸ αἷτιον εἰς ὑπόστασιν ἄγεται μετὰ τὴν γένεσιν τοῦ ἀποτελέσματος αὐτοῦ, μὴ καὶ γελοῖον ἢ²⁶). ἀλλ' οὐδὲ προϋφίστασθαι δύναται τούτου· πρὸς 27 αὐτὸ γὰρ νοεῖσθαι λέγεται. τὰ δὲ πρὸς τί φασιν αὐτοὶ²⁷) καθ' ὃ πρὸς τι ἔστιν συννύαρχον καὶ συννοεῖσθαι ἀλλήλοις. ἀλλ' οὐδὲ συννφίστασθαι· εἰ γὰρ ἀποτελεστικὸν αὐτοῦ ἔστι, τὸ δὲ γινόμενον ὑπὸ ὄντος ἤδη γίνεσθαι χρή, πρότερον δεῖ τὸ αἷτιον γενέσθαι αἷτιον, εἰθ' οὕτως ποιεῖν τὸ ἀποτελεσμα. εἰ οὖν τὸ αἷτιον μήτε προϋφίσταται τοῦ ἀποτελέσματος αὐτοῦ μήτε συννφίσταται τούτῳ, ἀλλ' οὐδὲ πρὸ αὐτοῦ γίνεται, μήποτε οὐδὲ 28 ὑποστάσεως ὅλως μετέχει. σαφές δὲ ἴσως, ὅτι καὶ διὰ τούτων ἢ ἐπίνοια τοῦ αἷτιου πάλιν περιτρέπεται· εἰ γὰρ τὸ αἷτιον ὡς μὲν πρὸς τι οὐ δύναται τοῦ ἀποτελέσματος αὐτοῦ προεπινοηθῆ-

aut quum non est causa, sed quum non est, nequaquam, sin quum est, oportet ipsam prius existentiam habuisse et prius fuisse causam, deinde eum inducere effectum, qui ab ipsa effici dicitur quum iam est causa. sed quoniam causa est ex iis quae referuntur ad aliquid, nempe ad effectum, non posse eam ante illum ut causam existere, manifestum est, ergo causa ne tum quidem quum est causa, efficere potest illud cuius est causa. 26, quodsi neque tum quum non est causa efficit aliquid, neque quum est, ne efficit quidem quicquam, quare ne causa quidem erit, nam causa non potest ut causa intellectu percipi, nisi efficiat aliquid, unde illud etiam dicunt nonnulli, causam aut coexistere oportet cum effectu aut prius aut post existere. nunc vero, si quidem dicamus causam incipere existere post generationem effectus ipsius, vereor ut nimis hoc ridiculum fuerit, sed neque ante ipsum existere potest; cum ipso quippe, tamquam relatum, dicitur intellectu percipi. 27, quae enim sunt relata dicunt ipsi, quatenus relata sunt, coexistere et simul intellectu percipi alia cum aliis, quin etiam coexistere non potest, si enim effectiva eius est, quod autem fit, ab alio iam existente fieri oportet, causam prius esse causam, ac tum demum facere effectum necesse est, quamobrem si causa neque coexistit cum suo effectu, neque ante neque post ipsum existit, nullo modo existentiae particeps esse possit? 28, insuper vero ex his, ni fallor, imaginationem causae rursus everti liquet; si enim causam tamquam relatum non possumus ante effectum eius imaginari, ut autem tamquam

P 134 x) μὴ δύναται προὑποστῆναι] supra sect. 16. vide etiam lib. 1 contra Physicos.

γ) μὴ καὶ γελοῖον ἢ] ita mas pro εἴη.

κ) φασιν αὐτοὶ] notissimum apud Peripateticos Stoicosque scitum relatu esse simul natura, in vulgaribus etiam logicorum libellis tritum decantatumque.

ναι, ἵνα δὲ ὡς αἷτιον τοῦ ἀποτελέσματος αὐτοῦ νοηθῇ, δεῖ αὐτὸ προεπινοεῖσθαι τοῦ ἀποτελέσματος αὐτοῦ, ἀδύνατον δὲ προεπινοηθῆναι τι ἐκείνου, οὐ προεπινοηθῆναι τι οὐ δύναται, ἀδύνατον ἄρα ἔστιν ἐπινοηθῆναι τὸ αἷτιον. ἐκ τούτων οὖν λοιπὸν ἐπι- 29 λογίζομεθα ὅτι πιθανοὶ μὲν εἰσιν οἱ λόγοι καθ' οὓς ὑπεμνήσαμεν²⁹) ὡς χρή λέγειν αἷτιον εἶναι, πιθανοὶ δὲ καὶ οἱ παριστάντες ὅτι μὴ προσήκει αἷτιον εἶναι τι ἀποφαίνεσθαι· καὶ τούτων προκρῖναι τινὰς οὐκ ἐνδέχεται, μήτε σημεῖον μήτε κριτήριον P 135 μήτε ἀπίδειξιν ὁμολογουμένως ἡμῶν ἔχόντων, ὡς ἐμπροσθεν παρεστήσαμεν³⁰). ἐπέχειν ἀνάγκη καὶ περὶ τῆς ὑποστάσεως τοῦ αἷτιου μὴ μᾶλλον εἶναι ἢ μὴ εἶναι τι αἷτιον λέγοντας, ὅσον ἐπὶ τοῖς λεγομένοις ἐπὶ τῶν Δογματικῶν.

ΚΕΦ. δ'.

Περὶ ὕλικῶν ἀρχῶν.

Περὶ μὲν οὖν τῆς δραστηκῆς³¹) τοσαῦτα νῦν ἀρκέσει λελέ- 30 γθαι. συντόμως δὲ καὶ περὶ τῶν ὕλικῶν καλουμένων ἀρχῶν λεκτέον. ὅτι τοίνυν αἷται εἰσιν ἀκατάληπτοι, ῥάδιον συνιδεῖν ἐκ τῆς περὶ αὐτῶν γεγενημένης διαφωνίας παρὰ τοῖς Δογματικοῖς. Φερεκύδης μὲν ὁ Σύριος³²) γῆν εἶπε τὴν πάντων εἶναι ἀρχήν,

causam effectus eius imaginemur, necesse est ut ipsam ante effectum eius imaginemur: at impossibile est imaginari quicquam ante illud, ante quod nihil imaginari possumus, impossibile certe est imaginari causam, 29, ex hac igitur ratiocinatione rursus colligimus verisimiles quidem esse rationes quibus docuimus dici debere causam esse, sed verisimiles tamen esse et illas quae ostendunt non esse pronuntiandum, quicquam esse causam. ex his autem rationibus alterutras praeferre non datur. quum neque signum neque diiudicatorium neque demonstrationem de quibus constet, habeamus, ut antea docuimus, ergo ut de existentia causae assensum retineamus ac nibilo magis esse quam non esse dicamus, quantum quidem ad ea attinet quae a Dogmaticis dicuntur, necesse est.

CAP. IV.

De materialibus principiis.

30, De effectivis ergo haec dicta in praesentia sufficiant. breviter autem etiam de principiis quae materialia vocantur dicendum est. haec igitur esse incomprehensibilia promptum est perspicere ex controversia quae de iis inter Dogmaticos existit. Pherecydes quidem Syrius terram dixit omnium esse

a) ὑπεμνήσαμεν] supra sect. 17, 18, 19.

b) ἐμπροσθεν παρεστήσαμεν] libro 2, ubi de signo quidem sect. 104, P 135 de criterio sect. 18, de demonstratione sect. 134 seq.

c) τῆς δραστηκῆς] scil. ἀρχῆς, de causa sive principio efficiente. quae hinc de principiis physicis materialibus et diversis philosophorum, quae-nam illa sint, opinionibus subiungit, latius exposita videre licet lib. 1 contra Physicos sect. 359 seq. et lib. 2.

d) Φερεκύδης μὲν ὁ Σύριος] Hermias in irrisione gentilium c. 12 Φερεκύδης μὲν ἀρχὰς εἶναι λέγων Ζῆνα καὶ Χθονίην καὶ Κρόνον. Ζῆνα μὲν τὸν αἰθέρα, Χθονίην δὲ τὴν γῆν, Κρόνον δὲ τὸν χρόνον. ὁ μὲν αἰθερ (ignis) τὸ ποιοῦν, ἡ δὲ γῆ τὸ πάσχον, ὁ δὲ χρόνος ἐν ᾧ τὰ γινόμενα. parum verisimilia sunt quae ad hunc locum commentatur praestantissimus Galeus, et male apud Damascium pro Ζῆνα legas ζῶνια

Θάλης^{γ)} δὲ ὁ Μιλήσιος ὕδωρ, Ἀναξίμανδρος^{δ)} δὲ ὁ ἀκουστής τούτου τὸ ἄπειρον, Ἀναξίμενης^{ε)} δὲ καὶ Διογένης^{ς)} ὁ Ἀπολλωνιάτης ἀέρα, Ἰππασος^{ι)} δὲ ὁ Μεταποντῖνος πῦρ, Ξενοφάνης^{κ)} δὲ ὁ Κολοφώνιος γῆν καὶ ὕδωρ, Οἰνοπίδης^{λ)} δὲ ὁ Χῖος πῦρ καὶ ἀέρα, Ἰππων^{μ)} δὲ ὁ Πηγῖνος πῦρ καὶ ὕδωρ, Ὀνομάκριτος

principium. Thales Milesius aquam, Anaximander huius auditor infinitum, Anaximenes et Diogenes Apolloniates aërem, Hippasus autem Metapontinus ignem, at Xenophanes Colophonius terram et aquam, Oenopides Chius ignem et aërem, Hippon Rhegius ignem et aquam, Onomacritus vero in Orphicis

ἐνα quod ad Adamum vir ille doctus refert, alia Menagius notis ad Laërtii lib. 1 c. 119. fallitur etiam Achilles Tatius c. 3 Isagoges in Aratum qui Pherecydem ait idem sensisse cum Thalete et aquam omnium rerum principium constituisse.

ε) Θάλης] Origenes in Philosophumenis cap. 1 de Thalete: οὗτος ἔφη ἀρχὴν τοῦ παντός εἶναι καὶ τέλος τὸ ὕδωρ. ἐκ γὰρ αὐτοῦ τὰ πάντα συνίστασθαι πηγνυμένου καὶ πάλιν διεμένου, ἐπιφέρεισθαι τε αὐτῷ τὰ πάντα, ad quem locum vide si placet quae annotavit doctissimus collega et amicus noster Io. Christophorus Wolfius. conferri etiam potest Vitruvius lib. 8 praefat. Heraclitus in allegoriis Homericis.

ς) Ἀναξίμανδρος] s. Irenaeus 2 19 Anaximander hoc quod immensum est omnium initium subiecit, seminaliter habens in semet ipso omnium genesis, ex quo immensos mundos constare ait. plura viri docti ad Laërtium lib. 2 c. 1, ex quibus disces etiam Anaximandrum Milesium Milesii Thaletis non modo auditorem sive ut Cicero vocat sodalem, sed διάδοχον quoque ac successorem fuisse.

ι) Ἀναξίμενης] Plutarchus lib. 1 de placitis Philosophor. c. 3, Iustinus Martyr paraeneticus ad Graecos, Clemens Alex. Protreptico p. 42, Cicero Lucullo c. 37 Thales unus e septem, cui sex reliquos consensisse primos ferunt, ex aqua dixit constare omnia, at hoc Anaximandro populari et sodali suo non persuasit; is enim infinitatem naturae dixit esse e qua gigneretur. post eius auditor Anaximenes infinitum aëra, sed ea quae ex eo orirentur definita, adde lib. 2 de natura Deorum c. 10 et Desiderium Heraldum lib. 2 Adversariorum cap. 12 et 13, observationes selectas Hallenses 2 19.

κ) Διογένης] Anaximenem praeceptorem suum secutus, ut praeter scriptores viris doctis ad Laërtium 9 57 laudatos notant noster infra 1 contra Physicos et Simplicius in 3 Physicor. Stobaeus Eclog. Physic. c. 13 p. 27. ambos respicit Claudianus in consulatum Mallii Theodori vers. 71

Namque aliis princeps rerum disponitur aër,
hic confidit aquis, hic procreat omnia flammis.

ι) Ἰππασος] Stobaeus loco laudato: Ἡράκλειτος καὶ Ἰππασος ἀρχὴν τῶν πάντων τὸ πῦρ, πρῶτον μὲν γὰρ τὸ παχυμερέστερον εἰς αὐτὸ συσπυκνόμενον γίγνεται γῆ, ἔπειτα ἀνακαλυμμένη τὴν ὑπὸ πυρὸς φύσει ὕδωρ ἀποτελεῖσθαι, ἀναθυμιάμενον δὲ ἀέρα γίνεσθαι, πάλιν δὲ κόσμον καὶ τὰ σώματα πάντα ὑπὸ τοῦ πυρὸς ἀναλοῦσθαι ἐν τῇ ἐκπυρώσει. eadem ex Plutarcho Eusebius 14 14 de Praeparat. Evangel. apud Galenum t. 4 edit. Basil. male Ἰππείας ὁ Μεταποντῖνος pro Ἰππασος ὁ Μεταποντῖνος.

κ) Ξενοφάνης] exstat eius versus: πάντες γὰρ γαίης τε καὶ ὕδατος ἐκγενόμεθα, quem laudat noster 1 contra Physicos sect. 361, quamquam Laërtius 9 19 scribit eum quattuor rerum στοιχεῖα sive elementa admisisse.

λ) Οἰνοπίδης] idem testatur Sextus loco libri adversus Physicos laudato. de Oenopide ipso astronomo insigni atque inter Pythagoricos celebratissimo dixi lib. 2 Bibliothecae Graecae capite 13. apud Galenum loco laudato male Οἰνοπίων.

μ) Ἰππων] Alexander Aphrodisaeus in 1 Metaphys. p. 12 Hippon fer-

δὲ ἐν τοῖς Ὀρφικοῖς^{ν)} πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γῆν. οἱ δὲ περὶ τὸν^ρ 136³¹ Ἐμπεδοκλέα^{ο)} πρὸς τοῖς Στωϊκοῖς^{ρ)} πῦρ ἀέρα ὕδωρ γῆν — περὶ γὰρ τῆς τερατολογουμένης ἀποίου παρὰ τισιν ἕλης^{ρ)}, τὴν οὐδὲ αὐτοὶ καταλαμβάνειν διαβέβαιονται, τί δεῖ καὶ λέγειν; — οἱ δὲ περὶ Ἀριστοτέλη^{ρ)} τὸν Περιπατητικὸν πῦρ ἀέρα ὕδωρ γῆν

ignem et aquam et terram. 31. Empedocles autem et Stoici ignem aërem aquam terram — nam de materia qualitatis experte quae a nonnullis prodigioso quodam modo fingitur, quam ne ipsi quidem comprehendere se inveniunt, quid attinet verba facere? — Aristoteles autem Peripateticus ignem

tur posuisse pro principio simpliciter humidum τὸ ὑγρὸν indeterminato, non explicans aquane sit, ut Thales, an aër ut Anaximenes et Diogenes. aquam habuisse pro principio scribit etiam Simplicius in 1 Phys. pluribus locis, et Hermias ὕδωρ γονοποιόν. auctor historiae philosophicae quae inter Galeni opera legitur: Ἰππων ὁ Πηγῖνος πῦρ καὶ ὕδωρ. eadem noster 1 contra Physicos. Origenes in Philosophumenis: Ἰππων ὁ Πηγῖνος ἀρχὴς ἔφη ψυχρὸν τὸ ὕδωρ καὶ θερμὸν τὸ πῦρ. fallitur igitur auctor allegoriarum in Theogoniam Hesiodi scribens terram ab Hippon pro primo principio habitam. ὁ μὲν τὸ πῦρ τιθεὶς πρῶτον γενέσθαι τῶν ἄλλων, ὁποῖος Ἡράκλειτος, ὁ δὲ τὴν γῆν, ὡς Ἰππων ὁ ἄθεος. auctorem hunc sequitur Gassendus t. 1 Opp. et Hallenses t. 2 Observat. Aristoteles vero hanc sententiam quae ut Lucretii verbis utar terram putat creare omnia et in rerum naturas vertit omnes, tribuit non Hipponi, sed Hesiodo, vetustamque et a vulgo receptam notat lib. 1 Metaphysicor. cap. 7.

ν) Ὀνομάκριτος ἐν τοῖς Ὀρφικοῖς] spectant huc versus quos sub Or-P 136 pheii nomine laudat Clemens Alex. 6 Strom. p. 624

Ἔστιν ὕδωρ ψυχὴ, θάνατος δ' ὑδάτεσσιν ἀμοιβή,
ἐκ δ' ὕδατος γαίη, τὸ δὲ ἐκ γαίης πάλιν ὕδωρ,
ἐκ τοῦ δὲ ψυχῇ ὅλον αἰθέρα ἀλλασσοῦσα.

Onomacritus hic est Atheniensis χρησμολόγος quem ab Hipparcho Pistrati filio Athenis eiectum scribit Herodotus 7 6, quod Musaei χρησμοῖς versus quosdam inseruisset. similiter sub Orpheii nomine etiam vulgasse poemata tradit idem Clemens 1 Strom. p. 332 καὶ μὴν Ὀνομάκριτος ὁ Ἀθηναῖος οὗ τὰ εἰς Ὀρφικά φερόμενα ποιήματα λέγεται εἶναι.

ο) οἱ δὲ περὶ τὸν Ἐμπεδοκλέα] versus Empedoclis vide si placet in Sexti libro 1 adversus Physicos sect. 362, quibus hosce alios Clementis lib. 6 Strom. p. 624 magis etiam perspicuos adiunges:

Τέσσαρα τῶν πάντων δεινὰ πρῶτον ἄκουε,
πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γαίαν ἰδ' αἰθέρος ἅπλετον ὕψος,
ἐκ γὰρ τῶν, ὅσα τ' ἦν, ὅσα τ' ἔσσειται, ὅσα τ' ἔασιν.

ρ) πρὸς τοῖς Στωϊκοῖς] vide Laërtium 7 136. Achilles Tatius: καλῶς ἂν ἔχει πεῖθεσθαι τῷ Χρυσίππῳ φήσαντι, ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων τὴν σύστασιν τῶν ὅλων γεγονέναι.

ς) ἀποίου ἕλης] est hoc etiam dogma quorundam Stoicorum qui ante quattuor elementa ponebant materiam informem ex qua fuerint illa a deo producta. idem Tatius: Ζήνων ὁ Κιτιεύς ἀρχὴν εἶναι λέγει τῶν ὅλων θεὸν καὶ ὕλην, ἀφ' ὧν τὰ τέσσαρα στοιχεῖα γεγονέναι. hinc explicanda illa Laërtii 7 137 τὰ δὲ τέτταρα στοιχεῖα εἶναι ὁμοῦ τὴν ἀποίου οὐσίαν τὴν ὕλην. confer quae de Stoicorum materia prima Lipsius lib. 2 Physiolog. diss. 2 et de quattuor elementis diss. 11.

τ) Ἀριστοτέλη] ita mss et hoc loco et lib. 1 contra Matth. sect. 2 pro Ἀριστοτέλην quod est Atticum. nota etiam Aristotelem ipsum Peripateticum dici a quo Peripatetici nomen tulerunt. Laërtius 5 2 de Aristotele: ἐλθόντα δὲ αὐτὸν καὶ θεασάμενον ὑπ' ἄλλῃ τὴν σχολὴν ἐλέσθαι περίπατον τὸν ἐν Λυκείῳ καὶ μέχρι μὲν ἀλείψματος ἀνακάμπτοντα τοῖς μαθηταῖς συμμιλοσοφεῖν, ὅθεν περιπατητικὸν προσεγορεύθη.

32 τὸ κυκλοφορητικὸν^ς) σῶμα, Δημόκριτος δὲ καὶ Ἐπίκουρος^ς) ἀτόμους, Ἀναξαγόρας^ς) δὲ ὁ Κλαζομένιος ὁμοιομερείας, Διόδωρος^ς) δὲ ἐπικληθεὶς Κρόνος ἐλάχιστα καὶ ἀμερῆ σώματα, Ἡρακλείδης^ς) δὲ ὁ Ποντικός καὶ Ἀσκληπιάδης ὁ Βιθυνός^ς) ἀνάμους

aërem aquam terram et in orbem versatile corpus, 32. Democritus autem et Epicurus atomos, Anaxagoras Clazomenius homoeomerias, Diodorus qui vocatus fuit Cronus minima et insecabilia corpora, Heraclides Ponticus et Asclepiades Bithynus incompositas moles, Pythagoras numeros, Mathematici

ς) κυκλοφορητικὸν] idem Laërtius 5 32. confer Aristotelem ipsum libro 3 de Coelo. haec est quinta essentia in Peripateticorum scholis decantata σῶμα αἰθέριον ἀμετάβλητον, Plutarch. lib. 1 c. 3 de placitis Physicorum. vide Cotelierum ad Clementis recognitiones 8 15.

τ) Δημόκριτος δὲ καὶ Ἐπίκουρος] neque hi ambo plane inter se consensere circa atomorum quibus omnia constare volebant naturam; nam Epicurus omnes minimas atomos, Democritus nonnullas saltem maiores statuebat, ut notat Didymus apud Eusebium 14 23 Praepar. Democritus ut vel ex Augustini epistola 56 (edit. nov. 118.) ad Dioscorum constat, docuit atomos animatas quae interno impulsu se ipsas agerent et quasi verberare caeco concitarent, Epicurus motum atomorum ab externa aliarum incursione suspendit, nisi quod tribuit illis quandoque declinationem. omitto alia quae videri possunt in Rad. Cudworthi systemate intellectuali Universi, qui veterum philosophorum placita de atomis, corporum principiis, diligentissime excussit, atque in Petri Gassendi commentariis ad Epicuri philosophiam. atomos corpusculorum nomine primus expressit C. Amasianus Epicureus, quem primum de philosophia latine scripsisse testatur Cicero 1 Academ. quaest. cap. 2 et lib. 4 Tusculan. quaest. cap. 3.

υ) Ἀναξαγόρας] eius ὁμοιομερῆ στοιχεῖα sive elementa tot quot sunt res, confutat Aristoteles 3 4 de Coelo, lib. 1 Physic. c. 4 et lib. 1 Metaphys. c. 7 et Lucretius lib. 1 vers. 830 seq. ad quem vide quae viri docti, quemadmodum et ad Laërtii 2 8 et ad Origenis Philosophumena amicus et collega noster coniunctissimus Io. Christophorus Wolfius. homogenea Anaxagorae elementa Chalcidius p. 291 vertit eadem similia, Rufinus aequalitates partium, satis obscure, in Clementis recognitionibus 8 15.

ξ) Διόδωρος] Eusebius p. 772 Praeparat. Evangel. Stobaeus in eclogis Physicis p. 23, Clemens 8 15 recognitionum, Chalcidius p. 291 et noster infra lib. 1 adversus Physicos. nihil autem aliud fuere Diodori haec ἐλάχιστα et ἀμερῆ σώματα quam atomi Epicuri, quemadmodum nec Ecphanti Syracusani Pythagorici ἀδιαίρετα σώματα apud Stobaeum, vel Xenocratis μεγέθη ἀδιαίρετα de quibus Cudworthus in libro laudato p. 16. Empedocles θραύσματα ἐλάχιστα priora elementis, Heracliti ψυχμάτια ἐλάχιστα καὶ ἀμερῆ apud Plutarchum lib. 1 de Placitis c. 13, Platonis γόμοι sive cunei de quibus Chalcidius p. 291.

γ) Ἡρακλείδης] Dionysius Alex. apud Eusebium 14 23 Praeparat. Evangel. καὶ τούτων φασὶ τῶν ἀμερῶν ὀνοματοποιὸν Διόδωρον γεγονέναι, ὄνομα δὲ φασιν αὐτοῖς ἄλλο Ἡρακλείδης θέμενος ἐκείσιν ὄγκους, παρ' οὗ καὶ Ἀσκληπιάδης ὁ λατρός ἐκλήρονόμησεν ὄνομα. Heraclidis Pontici et Asclepiadis opinionem tangit Sextus etiam 2 contra Physicos sect. 318.

ζ) Ἀσκληπιάδης ὁ Βιθυνός] medicum intelligit Pompeii tempore clarum Romae, de quo etiam Eusebius iam allato loco. Coelius Aurelianus lib. 1 acutarum passionum c. 14 quod est adversus Asclepiadem: primordia corporis prima constituerat atomos, corpuscula intellectu sensa, sine ulla qualitate solita atque ex initio comitata, aeternum se moventia, quae suo incursu offensa mutuis ictibus in infinita partium fragmenta solvantur, magnitudine atque schemate differentia, quae rursum eundo sibi

ὄγκους, οἱ δὲ περὶ Πυθαγόραν^ς) τοὺς ἀριθμούς, οἱ δὲ Μαθηματικοί^ς) τὰ πέρατα τῶν σωμάτων, Στράτων^ς) δὲ ὁ φυσικὸς τὰς ποιότητας. τοσαύτης τοίνυν καὶ ἐτι πλείονος διαφωνίας γεγενημένης περὶ τῶν ὑλικῶν ἀρχῶν παρ' αὐτοῖς ἤτοι πάσαις συγκαταθησόμεθα ταῖς κειμέναις στάσεσι καὶ ταῖς ἄλλαις^ς) ἢ τιςιν. ἀλλὰ πάσαις μὲν οὐ δυνατόν· οὐ γὰρ δήπου δυνησόμεθα καὶ τοῖς περὶ Ἀσκληπιάδην συγκατατίθεσθαι θραυστὰ εἶναι τὰ στοιχεῖα λέγουσι καὶ ποιᾶ^ς), καὶ τοῖς περὶ Δημόκριτον ἄτομα ταῦτα εἶναι φάσκουσι καὶ ἄποια, καὶ τοῖς περὶ Ἀναξαγόραν πᾶσαν αἰσθητήν^ς) ποιότητα περὶ ταῖς ὁμοιομερείαις ἀπολείπουσιν. εἰ δέ^ς 34

extremities corporum; at Straton physicus qualitates. 33. quum ergo tanta et maior etiam inter eos de materialibus principiis controversia fuerit, aut omnibus assentimur discrepantiis quae positae sunt et caeteris quoque aut aliquibus. sed omnibus quidem possibile non est; non enim poterimus et Asclepiadi assentiri, qui dicit elementa frangibilia esse et qualitate certa praedita, et Democrito, qui atoma sive individua haec esse dicit et qualitatis expertia, et Anaxagorae, qui omnem sensibilem qualitatem circa homoeomerias

adiecta vel coniuncta omnia faciant sensibilia, vim in semet mutationis habentia aut per magnitudinem sui, aut per multitudinem, aut per schema, aut per ordinem. de hoc Asclepiade multa apud Galenum qui eius ἄναρχα στοιχεῖα et Ἀσκληπιαδέους ὄγκους passim perstringit ac confutat, ut notavi in Bibliotheca Graeca lib. 4 cap. 17. vide etiam sis Sextum nostrum lib. 2 adversus Logicos sect. 220, lib. 1 adversus Phys. sect. 363.

α) οἱ δὲ περὶ Πυθαγόραν] Arnobius adversus gentes lib. 2 p. 48 qui causam in numeris ponit, non Pythagorae Samio, non Archytae adstipulatur? plura noster infra cap. 18, ubi dicta, si placet, vide.

β) οἱ Μαθηματικοί] Geometrae quidam. quae autem hoc loco et lib. 1 adversus Physicos sect. 363 τὰ πέρατα τῶν σωμάτων appellat, eadem lib. 2 vocat τὰ ἐπὶ πλάττειν σχήματα. auctor recognitionum quae Clementi Romano tribuuntur, lib. 8 cap. 15 fines, hoc est constituentes superficiem extremam atomos schemate ac magnitudine differentes. sed iuvat Clementis locum integrum adscribere, cum caeteras etiam plerasque sententias tangat Sexto nostro memoratas: Graecorum philosophi de principiis mundi quaerentes alius alia incessit via. denique Pythagoras elementa principiorum numeros esse dicit, Callistratus qualitates, Alcmaeon contrarietates, Anaximandrus immensitatem, Anaxagoras aequalitates partium, Epicurus atomos, Diodorus ἀμερῆ, hoc est ex his in quibus partes non sunt, Asclepiades ὄγκους, quod nos tumores vel elationes possumus dicere, Geometrae fines, Democritus ideas, Thales aquam, Parmenides terram, Zenon Empedocles Plato ignem aërem aquam terram. Aristoteles etiam quintum introducit elementum quod ἀκατονόμαστον, id est incompellabile nominavit, sine dubio illum indicans, qui in unum quattuor elementa coniungens mundum fecerit.

γ) Στράτων] in iam laudato Clementis loco: Callistratus qualitates, ubi non dubito Stratonis nomen pro Callistrato esse reponendum. apud Stobaeum vero in Eclogis Physicis p. 27 Strato dicitur principia naturalia posuisse στοιχεῖα καὶ ψυχρόν, quod frigidum mihi videtur et ineptum. fortasse scripserat Stobaeus στοιχεῖα, θερμόν καὶ ψυχρόν, haec enim sunt ποιότητες. in historia philosophica Galeno tributa iisdem verbis et eodem ordine quo apud Sextum nostrum legas quae a Democrito ad Stratonem usque rettulit, ut necesse sit illa ex nostro descripta esse.

δ) καὶ ταῖς ἄλλαις] ita mss pro ταῖς ὅλαις. ait nempe assentiendum esse non modo his quae rettulit, sed etiam aliis quas omisit referre philosophorum opinionibus. ita legit etiam in codice suo HStephanus, ut ex eius interpretatione apparet.

ε) θραυστὰ καὶ ποιᾶ] ita legendum utique pro τοῖα quod habebant editti.

ς) αἰσθητήν] mss Savil. αἰσθητικὴν male.

τινα στάσιν τῶν ἄλλων προκρινούμεν, ἥτοι ἀπλῶς καὶ ἄνευ ἀποδείξεως προκρινούμεν ἢ μετὰ ἀποδείξεως. ἄνευ μὲν οὖν ἀποδείξεως οὐ συνθησόμεθα· εἰ δὲ μετὰ ἀποδείξεως, ἀληθῆ δεῖ τὴν ἀπόδειξιν εἶναι. ἀληθὲς δὲ οὐκ ἂν δοθείη μὴ οὐχὶ κεκριμένη κριτηρίῳ ἀληθεῖ· ἀληθὲς δὲ κριτήριον εἶναι δείκνυται δι' ἀποδείξεως κεκριμένης. εἰ τοίνυν, ἵνα μὲν ἡ ἀπόδειξις^{γ)} ἢ προκρίνουσά τινα στάσιν ἀληθὲς εἶναι δείχθῃ, δεῖ τὸ κριτήριον αὐτῆς ἀποδεδείχθαι, ἵνα δὲ τὸ κριτήριον ἀποδειχθῇ, δεῖ τὴν ἀπόδειξιν αὐτοῦ προκεκρίσθαι, ὃ διάλληλος εὐρίσκεται τρόπος, ὃς οὐκ ἔασι προβαίνειν τὸν λόγον, τῆς μὲν ἀποδείξεως αἰ κριτηρίου δεομένης ἀποδεδειγμένου, τοῦ κριτηρίου δὲ ἀποδείξεως κεκριμένης. εἰ δὲ αἰ τὸ κριτήριον κριτηρίῳ κρίνειν καὶ τὴν ἀπόδειξιν δι' ἀποδείξεως ἀποδεικνύναι βούλοιτο τις, εἰς ἄπειρον ἐμβληθήσεται. εἰ τοίνυν μήτε πάσαις ταῖς περὶ στοιχείων στάσεσι δυνάμεθα συγκατατίθεσθαι μήτε τινὶ τούτων, ἐπέχειν προσήκει περὶ αὐτῶν. δυνατόν μὲν οὖν ἴσως ἐστὶ καὶ διὰ τούτων μόνων ὑπομνήσκειν τὴν τῶν στοιχείων καὶ τῶν ὑλικῶν ἀρχῶν ἀκατάληπτον. ἵνα δὲ ἀμφιλαφέστερον τοὺς Δογματικούς ἐλέγχειν ἔχωμεν, ἐνδιατρίψωμεν^{δ)} συμμέτρως τῷ τόπῳ. καὶ ἐπεὶ πολλὰ καὶ σχεδὸν ἅπτεροι τινὲς εἰσιν αἱ περὶ στοιχείων δόξαι, καθὰς^{ε)} ὑπεμνήσαμεν, τὸ μὲν πρὸς ἐκάστην λέγειν ἰδικῶς νῦν παραιτησόμεθα διὰ τὸν χαρακτήρα τῆς συγγραφῆς^{ς)}· δυνάμει δὲ πρὸς πάσας ἀντεροῦμεν. ἐπεὶ γὰρ ἦν ἑάν^{*)} τις εἴπῃ περὶ στοιχείων

relinquit. 34. sin aliquam harum discrepantiarum aliis ex iudicio nostro praeferemus, aut simpliciter et absque demonstratione illam praeferemus aut cum demonstratione. sed nos absque demonstratione non assentimur, sin demonstrationem afferamus, veram oportet esse demonstrationem. sed vera non concedatur esse, nisi iudicata iudicatorio vero; at iudicatorium verum esse ostenditur per demonstrationem iudicatam. 35. si ergo, ut demonstratio quidem quae antepont aliquam opinionem ab aliis dissidentem, vera esse ostendatur, oportet iudicatorium eius esse demonstratum; ut autem iudicatorium demonstretur, oportet demonstrationem eius ante iudicatam esse: vitiosus enim mutuo per alterum probandi modus comperitur, qui progredi non sine orationem, quum demonstratio quidem semper egeat criterio demonstrato, criterium autem demonstratione indicata. 36. quodsi semper criterium alio criterio sive iudicatorio indicare et demonstrationem demonstratione demonstrare velit aliquis, ad infinitum compelletur, si ergo neque omnibus controversis opinionibus de elementis possumus assentiri neque alicui harum, de illis assum retineamus necesse est. 37. et possent quidem fortasse haec sola satis superque esse ad ostendendam elementorum et materialium principiorum incomprehensibilitatem: ut tamen ampliorem refellendi Dogmaticos materiam habeamus, paulisper huic loco immorabimur, et quoniam multae ac propemodum infinitae sunt de elementis opiniones, quemadmodum docuimus, adversus unamquamque disputare sigillatim nunc supersedebimus propter rationem instituti hoc in scripto nobis propositi; quod tamen dicemus, ad omnes refutandas valebit. quoniam enim quamcumque alicuius sectae controversam de

g) ἵνα μὲν ἡ ἀπόδειξις] cavillationis genus nostro solenne, vide lib. 2 sect. 183.

h) ἐνδιατρίψωμεν] mss Vratislav. ἐνδιατρίψωμεν [quod recepimus.]
P 138 i) διὰ τὸν χαρακτήρα τῆς συγγραφῆς] qui est brevitati studere, ut iam saepius innuit.
[*) immo ἄν]

στάσιν, ἥτοι ἐπὶ σώματα κατενεχθήσεται ἢ ἐπὶ ἀσώματα, ἀρκεῖν ἡγοῦμεθα ὑπομνήσαι ὅτι ἀκατάληπτα μὲν ἐστὶ τὰ σώματα, ἀκατάληπτα δὲ τὰ ἀσώματα· διὰ γὰρ τούτου σαφὲς ἔσται ὅτι καὶ τὰ στοιχεῖα ἔσται ἀκατάληπτα.

ΚΕΦ. ε'.

Εἰ κατάληπτα τὰ σώματα.

Σῶμα τοίνυν λέγουσιν εἶναι τινες ὃ οἶόν τε ποιεῖν ἢ πάσχειν^{κ)}. ὅσον δὲ ἐπὶ ταύτῃ τῇ ἐπινοίᾳ ἀκατάληπτόν ἐστι τοῦτο· τὸ μὲν γὰρ αἷτιον ἀκατάληπτόν^{λ)} ἐστὶ, καθὼς ὑπεμνήσαμεν. μὴ ἔχοντες δὲ εἰπεῖν, εἰ ἔστι τι αἷτιον, οὐδὲ εἰ ἔστι τι πάσχον εἰπεῖν δυνάμεθα· τὸ γὰρ πάσχον πάντως ὑπὸ αἷτιου πάσχει. ἀκατάληπτον δὲ ὄντος καὶ τοῦ αἷτιου καὶ τοῦ πάσχοντος, διὰ ταῦτα ἀκατάληπτον ἔσται καὶ τὸ σῶμα. τινὲς δὲ σῶμα εἶναι λέγουσι τὸ τριχῇ διαστατόν^{μ)} μετὰ ἀντιτυπίας. σημεῖον^{ν)} μὲν γὰρ φασιν οὐ μέρος οὐθέν, γραμμὴν δὲ μήκος ἀπλατές, ἐπιφάνειαν δὲ μήκος μετὰ πλάτους. ὅταν δὲ αὐτὴ καὶ βάθος προσλάβῃ καὶ ἀντιτυπίαν^{ο)}, σῶμα εἶναι, περὶ οὗ νῦν ἡμῖν ἐστὶν ὁ λόγος, συνεστὼς ἔκ τε μήκους καὶ πλάτους καὶ βάθους καὶ ἀντιτυπίας.

elementis opinionem protulerit, aut ad corpora deveniet aut incorporea, satis esse existimamus docere incomprehensibilia esse corpora, incomprehensibilia item esse incorporea, per hoc enim etiam elementa fore incomprehensibilia perspicuum erit.

CAP. V.

An comprehensibilia sint corpora.

38. Corpus itaque dicunt esse quidam quod potest agere aut pati, quantum igitur ad hanc notionem, incomprehensibile est ipsum; causa enim incomprehensibilis est, ut docuimus, quum autem dicere nequeamus an aliquid sit causa, nec an sit aliquid quod patitur dicere possumus. nam quod patitur a causa patiatur necesse est, quum autem etiam causa incomprehensibilis sit, et incomprehensibile id quod patitur, propterea incomprehensibile erit etiam corpus. 39. nonnulli autem corpus esse dicunt quod tres habet dimensiones cum resistendi vi; punctum enim dicunt cuius pars nulla, lineam autem longitudinem latitudine carentem, superficiem vero longitudinem cum latitudine. quum autem haec etiam profunditatem praeterea acceperit et resistendi vim, corpus esse de quo nunc a nobis fit mentio constans ex longitudine et latitudine et profunditate et resistendi vi. 40. sed facili profecto et

κ) ὃ οἶόν τε ποιεῖν ἢ πάσχειν] ut tangere et tangi. vide lib. 1 adversus Physicos sect. 258 et 366, ubi discas hanc definitionem corporis deberi Pythagorae. ex eodem loco manifestum est in editis male hic fuisse: ὃ οἶονται pro ὃ οἶόν τε.

λ) αἷτιον ἀκατάληπτον] supra hoc libro sect. 20 seq.

μ) τὸ τριχῇ διαστατόν] Geometris frequentata haec corporis definitio supra lib. 2 sect. 30 et contra Geometras sect. 55. vide et infra sect. 152.

ν) σημεῖον] notissimae ex Euclide Geometrarum definitiones.

ο) ἀντιτυπία] hanc omittit 2 Pyrrhon. sect. 30 et lib. adversus Geometras alicubi, et primo adversus Physicos, debet autem addi necessario, utpote propria corpori, 2 contra Physic. sect. 12, quoniam etiam in spatio inani potest longitudo latitudo et profunditas intelligi, quod tamen corpus non est, quoniam ἀντιτυπία sive soliditate caret, atque ei

SEXTUS EMPIR.

P

40 εὐμαρῆς *) μέντοι καὶ ὁ πρὸς τούτους λόγος· τὸ γὰρ σῶμα ἦτοι οὐδὲν παρὰ ταῦτα εἶναι λέξουσιν ἢ ἑτερόν τι παρὰ τὴν συνέ-
 λευσιν τῶν προειρημένων. καὶ ἔξωθεν μὲν τοῦ μήκους τε καὶ
 τοῦ πλάτους καὶ τοῦ βάθους καὶ τῆς ἀντιτυπίας οὐδὲν ἂν εἴη
 τὸ σῶμα. εἰ δὲ ταῦτά ἐστι τὸ σῶμα, ἐὰν δεῖξῃ τις ὅτι ἀνύπαρ-
 κτά ἐστιν, ἀναιροίη ἂν καὶ τὸ σῶμα· τὰ γὰρ ὅλα συνναίρει-
 ται τοῖς ἐαυτῶν πᾶσι μέρεσι. ποικίλως μὲν οὖν ἔστι ταῦτα ἐλέγ-
 χειν· τὸ δὲ νῦν ἀρκέσει λέγειν ὅτι εἰ ἔστι τὰ πέρατα, ἦτοι
 P 139 γραμμαὶ εἰσιν ἢ ἐπιφάνειαι ἢ σώματα. εἰ μὲν οὖν ἐπιφάνειαν
 41 τινα ἢ γραμμὴν εἶναι λέγοι τις, καὶ τῶν προειρημένων ἕκαστον
 ἦτοι κατὰ ἰδίαν ὑφιστάναι δύνασθαι λεχθήσεται ἢ μόνον περὶ
 τοῖς λεγομένοις σώμασι θεωρεῖσθαι. ἀλλὰ καθ' ἑαυτὴν μὲν ὑπάρ-
 χουσιν ἦτοι γραμμὴν ἢ ἐπιφάνειαν ὀνειροπολεῖν ἴσως εὐηδές·
 εἰ δὲ περὶ τοῖς σώμασι θεωρεῖσθαι λέγοιτο μόνον καὶ μὴ καθ'
 ἑαυτὸν) ὑφιστάναι τούτων ἕκαστον, πρῶτον μὲν αὐτόθεν δο-
 θήσεται τὸ μὴ ἐξ αὐτῶν γεγονέναι τὰ σώματα· ἐχρὴν γάρ, οἴ-
 μαι, ταῦτα πρότερον ὑπόστασιν καθ' ἑαυτὰ ἐσχηκέναι, καὶ οὐ-
 42 τως συνελθόντα πεποιθέναι τὰ σώματα. εἴτα οὐδὲ ἐν τοῖς κα-
 λουμένοις σώμασιν ὑφέστηκε. καὶ τοῦτο διὰ πλειόνων μὲν ἔστιν
 ὑπομνήσκειν· ἀρκέσει δὲ νῦν) τὰ ἐκ τῆς ἀφῆς ἀπορούμενα
 λέγειν. εἰ γὰρ ἄπτεται ἀλλήλων τὰ παρατιθέμενα σώματα, τοῖς
 πέρασιν αὐτῶν οἷον ταῖς ἐπιφανείαις ψαύει ἀλλήλων. αἱ οὖν ἐπι-
 φάνειαι) ὅλαι μὲν δι' ὅλων ἀλλήλαις οὐχ ἐνωθήσονται κατὰ

ad hos responsio; nam aut corpus nihil praeter haec esse dicent, aut aliud
 quiddam praeter concursum supra dictorum, et extra longitudinem quidem et
 latitudinem et profunditatem et resistendi vim nihil esse possit corpus, si au-
 tem haec sunt corpus et ostendat aliquis haec inexistencia esse, etiam corpus
 tollat necesse est: nam tota sublati omnibus suis partibus tolluntur. quum
 autem variis modis haec liceat refellere, in praesentia his contenti erimus,
 ut dicamus, si sunt extremitates, eas aut lineas esse aut superficies aut cor-
 pora. 41. si igitur superficiem aliquam aut lineam esse dicat aliquis, etiam
 unumquodque supra dictorum aut seorsum subsistere posse dicetur aut solum
 circa ea quae corpora dicuntur cerni, sed per se quidem existentem aut li-
 neam aut superficiem nemo sanae mentis, ut opinor, somniaverit. si autem
 in corporibus cerni tantum dicantur et per se ipsum non subsistere horum
 unumquodque, primum quidem ex hoc ipso concedetur corpora ex illis facta
 non fuisse; oportebat enim, credo, haec prius subsistentiam per se habuisse
 ac tum demum, quum in unum convenissent, fecisse corpora. 42. praeterea
 autem ne in iis quidem quae corpora vocantur subsistunt, quod quum pluri-
 bus doceri possit, eas quae ex tactu afferri possunt dubitationes proponere
 satis erit; si enim corpora sibi invicem iuncta a se mutuo tanguntur, extre-
 mitatibus suis nimirum superficiebus mutuo tanguntur, ergo superficies totae

viciissim eiς est per naturam adiuncta, ut notat noster lib. 2 contra
 Phys. sect. 222. est vero ἀντίτυπον quod tactui quomodocumque resistit
 et tangi potest, κοινὸν γένος τῶν ἀπῶν, ut ex Philopono ad Aristote-
 lis secundum de anima Suidas in ἀντιτυπῆσαι, confer infra sect. 45 et
 adversus Geometras sect. 56 seq.

P 139 [*) legebatur εὐμαρῆς]
 p) καὶ μὴ καθ' ἑαυτὸ] ita mss recte pro καὶ καθ' ἑαυτὸ.
 q) ἀρκέσει δὲ νῦν] ita mss pro ἀρκέσει δὲ τὰ νῦν.
 r) αἱ οὖν ἐπιφάνειαι] conferendus adversus Geometras liber et primus
 adversus Physicos.

τὴν ἀφῆν, ἐπεὶ σύγγχυσις ἔσται ἡ ἀφῆ καὶ ὁ χωρισμὸς τῶν
 ἀπτομένων διασπασμὸς, ὅπερ οὐ θεωρεῖται. εἰ δὲ ἄλλοις μέρε- 43
 σιν ἢ ἐπιφάνειαι ἄπτεται τῆς τοῦ παρατιθεμένου αὐτῇ σώματος
 ἐπιφανείας, ἄλλοις δὲ συνήνωται τῷ σώματι οὐ ἔστι πέρασ, οὐκ
 ἄρα οὐδὲ περὶ σώματι θεωρεῖσθαι δύναται τις μήκος καὶ πλάτος
 ἀβαθεῖς, ὅθεν οὐδὲ ἐπιφάνειαν. ὁμοίως δὲ καὶ δύο ἐπιφανειῶν
 (καθ' ὑπόθεσιν) παρατιθεμένων ἀλλήλαις, κατὰ τὰ πέρατα αὐ-
 τῶν εἰς ἃ λήγουσι, κατὰ τὸ λεγόμενον αὐτῶν μήκος εἶναι τουτ-
 ἔστι κατὰ γραμμὰς, αἱ γραμμαὶ αὐταί, δι' ὧν ἄπτεσθαι λέγον-
 ται ἀλλήλων αἱ ἐπιφάνειαι, οὐχ ἐνωθήσονται μὲν ἀλλήλαις, συγ-
 χυθεῖεν γὰρ ἂν· εἰ δὲ ἐκάστη αὐτῶν ἄλλοις μὲν μέρεσι τοῖς
 κατὰ πλάτος ἄπτεται τῆς παρατιθεμένης αὐτῇ γραμμῆς, ἄλλοις
 δὲ συνήνωται τῇ ἐπιφανείᾳ ἣς ἔστι πέρασ, οὐκ ἔστι ἀπλάτης·
 ὅθεν οὐδὲ γραμμῇ. εἰ δὲ μήτε γραμμῇ ἔστιν ἐν σώματι μήτε
 ἐπιφάνειαι, οὐδὲ μήκος ἢ πλάτος ἢ βάθος ἔσται ἐν σώματι. εἰ 44
 δὲ τις σώματα εἶναι τὰ πέρατα λέγοι, σύντομος ἔσται ἢ πρὸς
 αὐτὸν ἀπόκρισις· εἰ γὰρ τὸ μήκος σῶμά ἐστιν, δεήσει τοῦτο εἰς
 τὰς τρεῖς αὐτοῦ μερῖζεσθαι διαστάσεις, ὧν ἐκάστη σῶμα οὐσα
 πάλιν αὐτῇ διαιρεθήσεται εἰς διαστάσεις ἄλλας τρεῖς, αἱ ἔσονται
 σώματα, καὶ ἐκείναι εἰς ἄλλας ὁμοίως, καὶ τοῦτο μέχρις ἀπείρου,
 ὥς ἀπειρομέγεθες γίνεσθαι τὸ σῶμα εἰς ἀπειρα μεριζόμενον, ὅπερ
 ἄτοπον. οὐδὲ σώματα ἄρα) εἰσιν αἱ προειρημέναι διαστάσεις. P 140
 εἰ δὲ μήτε σώματά εἰσι μήτε γραμμαὶ ἢ ἐπιφάνειαι, οὐδὲ εἶναι
 νομισθήσονται. ἀκατάληπτος δὲ ἔστι καὶ ἡ ἀντιτυπία. αὐτῇ γάρ, 45
 εἴπερ καταλαμβάνεται, ἀφῆ καταλαμβάνοιτο ἂν. ἐὰν οὖν δεί-
 ξωμεν ὅτι ἀκατάληπτός ἐστιν ἡ ἀφῆ, σαφές ἔσται ὅτι οὐχ οἷον

per totum sibi mutuo non unientur per illum contactum: alioqui confusio erit
 iste contactus, et separatio corporum sese tangentium erit divulsio, quod non
 cernitur. 43. at si superficies aliis partibus tangit superficiem corporis quod
 ipsi apponitur, aliis autem unita est cum corpore cuius est extremitas, ne-
 quaquam certe potest quisquam ne in corpore quidem cernere longitudinem
 et latitudinem profunditatis expertem; unde ne superficiem quidem, eodem
 etiam modo si duae superficies (ut hoc supponamus) sibi mutuo iungantur,
 per extremitates earum in quas desinunt secundum eam quam aiunt earum esse
 longitudinem, id est secundum lineas, lineae hae per quas superficies tan-
 gere se mutuo dicuntur, ne unientur quidem aliae cum aliis; confunderentur
 enim: sin vero unaquaeque earum aliis quidem partibus quae sunt secundum
 latitudinem, tangit ipsi appositam lineam, aliis autem unita est cum super-
 ficie cuius est extremitas, non erit latitudinis expertis, unde ne linea quidem
 fuerit, quodsi neque linea est in corpore neque superficies, ne longitudo
 quidem aut latitudo aut profunditas erit in corpore. 44. quodsi quis dicat
 quod extremitates hae sint corpora, paucis illi responderi poterit; si enim
 longitudo corpus est, oportebit ipsam in suas tres dimensiones dividi, qua-
 rum unaquaeque corpus existens rursum ipsa dividetur in alias tres dimensio-
 nes, quae erunt corpora, et illae in alias itidem et hoc usque in infinitum:
 adeo ut infinitae magnitudinis sit corpus, utpote quod in infinita dividatur,
 at hoc absurdum est, ergo ne corpora quidem sunt supradictae diastases,
 quodsi neque corpora sunt neque lineae aut superficies, ne esse quidem
 existimabuntur. 45. incomprehensibilis vero est etiam resistendi vis quae
 dicitur esse in corporibus; nam si haec comprehendatur, tactu comprehendendi
 debeat, si igitur ostenderimus incomprehensibilem esse tactum, non posse

s) οὐδὲ σώματα ἄρα] ita recte mss pro σώματι.

τέ ἐστι καταλαμβάνεσθαι τὴν ἀντιτυπίαν. ὅτι δὲ ἀκατάληπτός ἐστιν ἡ ἀφή, διὰ τούτων ἐπιλογιζόμεθα· τὰ ἀπτόμενα ἀλλήλων ἢτοι μέρεσιν¹⁾ ἀλλήλων ἄπτεται, ἢ ὅλα ὅλων. ὅλα μὲν οὖν ὅλων οὐδαμῶς ἐνωθήσεται²⁾ γὰρ οὕτω καὶ οὐχ ἄφεται ἀλλήλων. ἀλλ' οὐδὲ μέρεσι μερῶν· τὰ γὰρ μέρη αὐτῶν ὥς μὲν πρὸς τὰ ὅλα μέρη ἐστίν, ὥς δὲ πρὸς τὰ μέρη αὐτῶν ὅλα. ταῦτα οὖν
 46 τὰ ὅλα ἐστὶν ἑτέρων μέρη. ὅλα μὲν ὅλων οὐχ ἄφεται διὰ τὰ προειρημένα· ἀλλ' οὐδὲ μέρεσι μερῶν. καὶ γὰρ τὰ τούτων μέρη ὥς πρὸς τὰ αὐτῶν μέρη ὅλα ὄντα οὔτε ὅλα ὅλων ἄφεται οὔτε μέρεσι μερῶν. εἰ δὲ μήτε κατὰ ὁλότητα μήτε κατὰ μέρη³⁾ γινομένην ἀφήν καταλαμβάνομεν, ἀκατάληπτος ἐστὶ ἡ ἀφή. διὰ δὲ τοῦτο καὶ ἡ ἀντιτυπία, ὅθεν καὶ τὸ σῶμα· εἰ γὰρ οὐδὲν ἐστὶ τοῦτο παρὰ τὰς τρεῖς διαστάσεις, καὶ τὴν ἀντιτυπίαν· ἐδείξαμεν δὲ ἀκατάληπτον τούτων ἕκαστον. καὶ τὸ σῶμα ἐστὶ ἀκατάληπτον. οὕτω μὲν οὖν ὅσον ἐπὶ τῇ ἐννοίᾳ τοῦ σώματος
 47 ἀκατάληπτόν ἐστιν, εἰ ἐστὶ τι σῶμα. λεκτέον δὲ καὶ τοῦτο εἰς τὸ προκείμενον· τῶν ὄντων τὰ μὲν φασιν εἶναι αἰσθητὰ τὰ δὲ νοητὰ, καὶ τὰ μὲν τῇ διανοίᾳ καταλαμβάνεσθαι τὰ δὲ ταῖς αἰσθήσεσι· καὶ τὰς μὲν αἰσθήσεις ἀπλοπαθείας⁴⁾ εἶναι, τὴν δὲ

comprehendi resistendi vim perspicuum fuerit, tactum autem esse incomprehensibilem, ita ratiocinando colligimus: quae se mutuo tangunt, aut partibus alia tanguntur ab aliis, aut tota a totis. tota certe a totis nequaquam, alioqui enim nuientur, non se invicem modo tangent, sed ne partibus quidem partes; nam partes eorum ut quidem ad tota, partes sunt, ut autem ad partes suas, tota. haec igitur tota sunt aliorum partes, 46. et tota quidem non tangent tota propter ea quae dicta sunt, sed neque partibus partes; nam horum partes ad suas partes consideratae tota quum sint, neque totae tangent totas neque partibus partes. quodsi neque secundum totum neque secundum partes fieri tactum comprehendimus, incomprehensibilis erit tactus, ideoque etiam resistendi vis in corpore. unde et corpus, si enim nihil est illud praeter tres illas dimensiones et resistendi vim, ostendimus autem unumquodque horum esse incomprehensibile, corpus quoque erit incomprehensibile. sic ergo, quantum ad notionem corporis, incomprehensibile est an sit corpus. 47. sed et hoc proposito nostro addendum est: entium alia dicuntur esse sensibilia, alia intelligibilia; et haec quidem intellectu, illa sensibus comprehendendi; et sensus quidem esse simpliciter passibiles: at vero intellectum a sensibilibus

1) ἢτοι μέρεσιν] eadem cavillatio contra Geometras et lib. 1 contra Physicos sect. 259 seq.

2) ἐνωθήσεται] sic supra sect. 43 in consimili argumento: συνήνωται. male in editis ἐνωθήσεται.

3) κατὰ μέρη] ms Vratislav. una voce καταμέρη. vide si placet quae notavi supra lib. 2 sect. 159.

4) τὰς μὲν αἰσθήσεις ἀπλοπαθείας] aliud est lib. 2 sect. 49 κενοπαθεῖν τὰς αἰσθήσεις, aliud vero quod infra etiam sect. 47 repetit, sensus esse ἀπλοπαθείς. per κενοπαθεῖν non modo innuitur sensum fieri per passionem, sed et quicquid sensibus se offert αὐτὸ καθ' αὐτὸ μὴδὲν εἶναι, ut ait Plato in Theaeteto, verum illam passionem esse inanem falsamque, et sola specie ac relatione absolvi: at enim ἀπλοπαθείς qui sensus appellat, tantum ait simplici passione sive incursum rerum sensibilibus κατὰ ἐπέρεσιν καὶ νύξιν τῶν αἰσθητῶν, infra sect. 51 non actione mentis sensum constare. ita Stoicis αἰσθήσεις, ἀντίληψις αἰσθητηρίου ἢ κατάληψις. Plutarch. 4 8 de placitis philosophor.

διάνοιαν ἀπὸ τῆς τῶν αἰσθητῶν⁵⁾ καταλήψεως ἐπὶ τὴν κατάληψιν τῶν νοητῶν εἶναι. εἰ οὖν ἐστὶ τι σῶμα, ἢτοι αἰσθητόν ἐστιν ἡ νοητόν. καὶ αἰσθητόν μὲν οὐκ ἐστὶ· κατὰ γὰρ συναθροισμὸν μήκους καὶ βάρους καὶ πλάτους καὶ ἀντιτυπίας καὶ χρώματος καὶ ἄλλων τινῶν καταλαμβάνεσθαι δοκεῖ σὺν οἷς θεωρεῖται, αἱ δὲ αἰσθήσεις ἀπλοπαθείς εἶναι λέγονται παρ' αὐτοῖς. εἰ δὲ νοητόν εἶναι λέγεται τὸ σῶμα, δεῖ τι πάντως ὑπάρ-
 48 χεῖν ἐν τῇ φύσει τῶν πραγμάτων αἰσθητῶν, ἀφ' οὗ ἡ τῶν σωμάτων νοητῶν ὄντων ἐστὶ νόησις. οὐδὲν δὲ ἐστὶ παρὰ τὸ P 141 σῶμα καὶ τὸ ἀσώματον, ὦν τὸ μὲν ἀσώματον αὐτόθεν νοητόν ἐστι, τὸ δὲ σῶμα οὐκ αἰσθητόν, ὥς ἐπεμνήσαμεν, μὴ ὄντος οὖν ἐν τῇ φύσει τῶν πραγμάτων αἰσθητοῦ τινος, ἀφ' οὗ ἡ νόησις ἐστὶ τοῦ σώματος, οὐδὲ νοητόν ἐστὶ τὸ σῶμα. εἰ δὲ μήτε αἰσθητόν ἐστὶ μήτε νοητόν, παρὰ δὲ ταῦτα οὐδὲν ἐστὶ, λεκτέον ὅσον ἐπὶ τῷ λόγῳ⁶⁾ μὴδὲ εἶναι τὸ σῶμα. διὰ ταῦτα οὖν ἡμεῖς ἀντι-
 49 τιθέμεν τὸς κατὰ τοῦ σώματος λόγους, τῷ φαίνεσθαι δοκεῖν ὑπάρχειν τὸ σῶμα συνάγομεν τὴν περὶ τοῦ σώματος ἐποχὴν. τῇ δὲ τοῦ σώματος ἀκατάληψία συνεισάγεται καὶ τὸ ἀκατάληπτον εἶναι τὸ ἀσώματον· αἱ γὰρ στέρησεις τῶν ἔξεων νοοῦνται στέρησεις, οἷον ὁράσεως τυφλότης, καὶ ἁκοῆς κωφότης, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων παραπλησίως. διόπερ ἵνα στέρησιν καταλάβωμεν, δεῖ τὴν ἔξιν ἡμῶς προκατεληφέναι ἥς λέγεται στέρησις εἶναι ἡ στέρησις. ἀεννόητος γὰρ τις ὦν τῆς ὁράσεως οὐκ ἂν δύναίτο λέγειν ὅτι ὄρα-
 σιν ὅδε οὐκ ἔχει, ὅπερ ἐστὶ τὸ τυφλὸν εἶναι. εἰ οὖν στέρησις⁷⁾ 50 σώματος ἐστὶ τὸ ἀσώματον, τῶν δὲ ἔξεων μὴ καταλαμβανομέ-

comprehensione ad intelligibilem comprehensionem venire, si quid igitur est corpus, aut sensibile est aut intelligibile, et sensibile quidem non est, nam per collectionem longitudinis et profunditatis et latitudinis et facultatis resistendi et coloris et aliorum quorundam comprehendendi videtur, cum quibus ipsum contemplamur. at sensus dicuntur apud ipsos esse simplices passiones, 48. quodsi intelligibile esse dicitur corpus, oportet necessario esse aliquid in natura rerum sensibilem, a quo corporum intelligibilem erit intelligentia, at vero nihil est praeter corpus et incorporeum, ex quibus incorporeum quidem in se intelligibile est, at corpus non est sensibile, ut iam docuimus, quum igitur non sit in natura rerum sensibile quicquam a quo intelligentia esse possit corporis, ne intelligibile quidem erit corpus, quodsi neque sensibile sit neque intelligibile, praeter haec autem nihil est, quatenus sequemur dictas rationes, ne esse quidem corpus dicendum est. 49. propterea igitur nos opposcentes has rationes quae adversus corpus pugnant ei quod corpus apparere sensibus videtur, de corpore retinendum esse assensum colligimus, porro ex corporis incomprehensibilitate etiam incorporei concluditur incomprehensibilitas: nam privationes habituum privationes intelliguntur, ut visus caecitas et auditus surditas, et in aliis eodem modo itaque ut privationem comprehendamus, oportet nos prius habitum comprehendisse cuius privatio dicitur esse ipsa privatio. nam si quis intellectu visum non perciperit, dicere nequeat hunc vel illum visu carere, id est caecum esse. 50. si igitur privatio corporis est incorporeum, nisi vero habitus comprehendantur, impossibile

2) ἀπὸ τῆς τῶν αἰσθητῶν] vide lib. 2 contra Logicos, Laërtium 7 52, infra sect. 50.

3) ὅσον ἐπὶ τῷ λόγῳ] infra sect. 62 ὅσον ἐπὶ τούτῳ τῷ λόγῳ. sic sect. P 141 38 ὅσον ἐπὶ ταύτῃ τῇ ἐπινοίᾳ.

των ἀδύνατον τὰς στερήσεις αὐτῶν καταλαμβάνεσθαι, καὶ δε-
δικται δτι τὸ σῶμα ἀκατάληπτόν ἐστιν, ἀκατάληπτον ἔσται καὶ
τὸ ἀσώματον. καὶ γὰρ ἤτοι αἰσθητόν ἐστιν ἢ νοητόν· εἴτε δὲ
αἰσθητόν ἐστιν, ἀκατάληπτόν ἐστι διὰ τὴν διαφορὰν τῶν ζώων
καὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν αἰσθήσεων καὶ τῶν περιστάσεων
καὶ παρὰ τὰς ἐπιμιξίας καὶ τὰ λοιπὰ τῶν προειρημένων ἡμῖν ἐν
τοῖς περὶ τῶν δέκα τρόπων^{β)}· εἴτε νοητόν, μὴ διδομένης αὐτόθεν
τῆς τῶν αἰσθητῶν καταλήψεως, ἀφ' ἧς ὁριζώμενοι τοῖς νοητοῖς
ἐπιβάλλειν δοκοῦμεν, οὐδὲ ἢ τῶν νοητῶν αὐτόθεν κατάληψις
51 δοθήσεται, διόπερ οὐδὲ ἢ τοῦ ἀσώματου. ὃ τε φάσκων κατα-
λαμβάνειν τὸ ἀσώματον, ἤτοι αἰσθήσει τοῦτο παραστήσει κατα-
λαμβάνειν ἢ διὰ λόγον. καὶ αἰσθήσει μὲν οὐδαμῶς, ἐπειδὴ αἱ
μὲν αἰσθήσεις κατὰ ἐπέρευσιν καὶ νύξιν^{γ)} ἀντιλαμβάνεσθαι δο-
κοῦσι τῶν αἰσθητῶν· οἷον ἢ ὁρασίς ἐάν τε κατὰ ἐνστάσιν γέ-
νηται κώνου^{δ)} ἐάν τε κατὰ εἰδώλων ἀποκρίσεις τε καὶ ἐπικρί-
σεις^{ε)} ἐάν τε ἀκτίνων ἢ χρωμάτων ἀποχύσεις^{ς)} καὶ ἢ ἀκοὴ δὲ
P 142 ἦν τε ὁ πεπληγμένος ἀήρ^{θ)} ἦν τε τὰ μόρια τῆς φωνῆς φέρεται

est privationes eorum comprehendi; ostensum est autem corpus incomprehen-
sibile esse: incomprehensibile certe erit etiam incorporeum, nam aut sensu
aut intellectu perceptibile est, sive autem sensu perceptibile sit, comprehendi
nequit propter differentiam animalium et hominum et sensuum et circumstan-
tiarum et propter commistiones et reliqua quae a nobis, quum de decem
modis dubitationis tractarem, dicta sunt. sive intellectu perceptibile, quum
non concedatur sensuum ex se ipsis comprehensio, a qua progressi ad intel-
lectu perceptibilia appellere animum videmur, ne ipsa quidem intellectu per-
ceptibilia comprehensio ex se ipsa concedatur, propterea nec incorporei
comprehensio. 51. et qui dicit se incorporeum comprehendere, aut sensu
hoc se comprehendere ostendit aut ratione, et sensu profecto minime, quia
sensus quidem per impressionem et punctionem videntur sensibilia percipere,
ut visus, sive fiat per intentum conum radiorum oculi sive per imaginum
e subiectis defluxus et influxus sive per radiorum aut colorum defluxiones,
et auditus quoque, sive percussus aer sive partes vocis deferantur ad aures

β) περὶ τῶν δέκα τρόπων] respicit decem locos communes argumen-
torum Scepticorum, quibus incertum sensuum iudicium esse disputant,
explicatos supra lib. 1 sect. 36 seq.

γ) κατὰ ἐπέρευσιν καὶ νύξιν] per imagines extrinsecus incidentes, ut
in visu, vel per tactum et punctionem, ut in caeteris sensibus.

δ) κατὰ ἐνστάσιν κώνου] ita ut vertex coni visionis sit in videntis pu-
pilla, basis lata coni vero in re subiecta radlique ex oculo recta feran-
tur ad rem quae conspicitur, vide Euclidis, Ptolemaei et Damiani He-
liodori Optica. Laërtius ex Stoicorum sententia 7 157 ὁρᾶν δὲ τοῦ μεταξὺ
τῆς ὁράσεως καὶ τοῦ ὑποκειμένου φωτὸς ἐντεινομένου κωνοειδῶς.

ε) εἰδώλων] Epicuri haec opinio, qui Democritum secutus εἰδῶλα sive
P 142 rerum effigies simulacra imagines ac spectra tenuesque figuras a rebus
emitti dicebat, vide quae viri docti ad Lucretium lib. 4 vers. 46 seq.
et Gassendum ad Laërtii 10 46 t. 1 de Physiologia Epicuri.

ς) ἀκτίνων ἢ χρωμάτων ἀποχύσεις] haec sententia plerisque nostra ae-
tate probata philosophis etiam olim multis placuit, ut cognoscas e Plu-
tarcho lib. 4 de placitis Philosophor. c. 13; cui similia leguntur apud
auctorem historiae philosophicae quae Galeno tribuitur: Δημόκριτος,
Ἐπίκουρος κατὰ εἰδώλων ἀποκρίσεις φοντο τὸ ὁρατικὸν συμβαίνειν. ἑτε-
ροι κατὰ τινῶν ἀκτίνων ἐισκρίσεις μετὰ τὴν πρὸς τὸ ὑποκείμενον ἐνστά-
σιν πάλιν ὑποστρεφουσθαι πρὸς τὴν ὄψιν.

θ) ὁ πεπληγμένος ἀήρ] Stoici existimabant audire nos aëre moto agi-

περὶ τὰ ὦτα καὶ πλήτη^{ι)} τὸ ἀκουστικὸν πνεῦμα^{λ)}, ὥστε τὴν
ἀντίληψιν τῆς φωνῆς ἀπεργάζεσθαι, ἀλλὰ καὶ αἱ ὀδμαὶ^{κ)} τῇ ῥινὶ
καὶ οἱ χυμοὶ αὐτῇ γλώττῃ προσπίπτουσι, καὶ τὰ τὴν ἀφὴν
κινούντα ὁμοίως τῇ ἀφῇ. τὰ δὲ ἀσώματα ἐπέρευσιν τοιαύτην⁵²
ἐπομένειν οὐχ οἷά τέ ἐστιν· ὥστε οὐκ ἂν δύναίτο τῇ αἰσθήσει
καταλαμβάνεσθαι. ἀλλ' οὐδὲ διὰ λόγον· εἰ μὲν γὰρ λεκτόν^{λ)}
ἐστὶν ὁ λόγος, καὶ ἀσώματος, ὥς οἱ Στωικοὶ φασιν, ὁ λέγων
διὰ λόγον καταλαμβάνεσθαι^{μ)} τὰ ἀσώματα τὸ ζητούμενον συναρ-
πάξει. ζητούντων γὰρ ἡμῶν εἰ δύνανται τι ἀσώματόν τι κατα-
λαμβάνεσθαι, αὐτὸς ἀσώματόν τι λαβὼν ἀπλῶς διὰ τούτου τὴν
κατάληψιν τῶν ἀσωμάτων ποιῆσθαι θέλει. καίτοι αὐτὸς ὁ λό-
γος, εἴπερ ἀσώματος ἐστὶ, τῆς τῶν ζητουμένων ἐστὶ μοίρας. πῶς⁵³
οὖν ἐπιδείξει τις ὅτι πρότερον τοῦτο τὸ ἀσώματον καταλαμβά-
νεται; φημί δὲ τὸν λόγον. εἰ μὲν γὰρ δι' ἄλλον ἀσώματος,
καίκενον ζητήσομεν τὴν ἀπόδειξιν τῆς καταλήψεως καὶ τοῦτο
μέχρις ἀπείρου· εἰ δὲ διὰ σώματος, ζητεῖται καὶ περὶ τῆς
καταλήψεως τῶν σωμάτων. διὰ τίνος οὖν δείξομεν ὅτι κατα-
λαμβάνεται τὸ σῶμα τὸ εἰς ἀπόδειξιν τῆς καταλήψεως τοῦ
ἀσώματος λόγον λαμβανόμενον; εἰ μὲν διὰ σώματος, εἰς ἀπεί-
ρον ἐμβαλλόμεθα^{μ)}· εἰ δὲ δι' ἀσώματος, εἰς τὸν διάλληλον
τρόπον ἐκπίπτομεν. μένοντος οὖν οὕτως ἀκατάληπτου τοῦ λό-

et auditivum spiritum percipiant, adeo ut perceptionem vocis efficiant, sed et
odores ad narea et sapes ad linguam deferuntur, et quae tactum movent,
eodem modo ad tactum, 52. at vero incorporea talem impressionem sustinere
non possunt; itaque sensu comprehendi nequeunt, sed neque ratione; si enim
ratio est quod vocant dictum, et incorporea, ut aiunt Stoici, qui dicit ra-
tione comprehendi incorporea, quod in quaestione versatur arripit, nam quum
quaeramus an possit aliquid incorporeum comprehendi, ipse aliquid incorpo-
reum arripit simpliciter per hoc comprehensionem incorporeorum facere
vult, atqui et ipsa ratio, si incorporea est, ex numero eorum est de qui-
bus quaeritur, 53. quomodo igitur ostendet quisquam hoc incorporeum vide-
licet rationem prius comprehendi? nam si per aliud incorporeum, etiam com-
prehensionis illius demonstrationem quaeremus, et hoc usque in infinitum:
quodsi per corpus, atqui etiam de comprehensione corporum quaestio est,
per quod igitur comprehendi corpus demonstrabimus, quod ad demonst-
randam comprehensionem rationis incorporeae sumitur? si enim dicemus per cor-
pus, ad infinitum compellimur; sin per incorporeum, in vitiosum modum
probandi mutuo unum per alterum incidimus, quum ergo ita incomprehen-

tatoque in orbem instar aquae lapide percussae et undulante atque ita
influyente auribus, vide quae viri docti ad Laërtium 7 158. [num ἦν τε
ἢ ὁ πεπλ.]

[^{ι)} legebatur πλήτη]

λ) τὸ ἀκουστικὸν πνεῦμα] aërem in aure audientis existentem. Plu-
tarchus 4 16 de placitis Philosophor. Λιγένης (Babylonium intellige)
τὴν ἀκοὴν γίνεσθαι τοῦ ἐν τῇ κεφαλῇ ἀέρος ὑπὸ τῆς φωνῆς τυπτομένου
καὶ κινουμένου. Πλάτων καὶ οἱ ἀπ' αὐτοῦ πλήτεσθαι τὸν ἐν κεφαλῇ
ἀέρα, τοῦτον δ' ἀνακλᾶσθαι εἰς τὰ ἡγεμονικά καὶ γίνεσθαι τῆς ἀκοῆς
τὴν αἰσθησιν.

κ) ἀλλὰ καὶ αἱ ὀδμαὶ] articulum e mss revocevi.

λ) λεκτόν] vide si placet quae dixi supra ad lib. 2 sect. 81 et 101.

μ) καταλαμβάνεσθαι] in editis erat λαμβάνεσθαι.

μ) ἐμβαλλόμεθα] ms Vratislav. ἐκβαλλόμεθα.

γον, ἔπερ ἀσώματος ἐστίν, οὐκ ἂν δύναιτό τις λέγειν δι' αὐ-
 54 τοῦ καταλαμβάνεσθαι τὸ ἀσώματον. εἰ δὲ σῶμά ἐστιν ὁ λόγος,
 ἐπεὶ καὶ περὶ τῶν σωμάτων διαπεφώνηται, πότερον καταλαμ-
 βάνεται ἢ οὐ, διὰ τὴν λεγομένην συνεχὴ φύσιν^{η)} αὐτῶν, ὥς
 μηδὲ τὴν τότε δεῖξιν ἐπιδέχεσθαι, μηδὲ εἶναι νομίζεσθαι, παρ'
 ὁ καὶ ὁ Πλάτων^{ο)} γινόμενα μὲν ὄντα δὲ οὐδέποτε, καλεῖ τὰ σώ-
 ματα, ἀπορῶ πῶς ἐπικριθῆσεται ἢ περὶ τοῦ σώματος διαφωνία,
 P 143 μῆτε σώματι μῆτε ἀσώματὶ ταύτην ὁρῶν ἐπικρίνεσθαι δυνατέ-
 νην, διὰ τὰς μικρῶ πρόσθεν εἰρημένας ἀτοπίας. οὐκοῦν οὐδὲ
 55 λόγῳ δυνατόν ἐστι καταλαμβάνειν τὰ ἀσώματα. εἰ δὲ μῆτε αἰ-
 σθήσει ὑποπίπτει μῆτε διὰ λόγον καταλαμβάνεται, οὐδ' ἂν ὅλως
 καταλαμβάνοιτο. εἰ τοίνυν μῆτε περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ σώμα-
 τος μῆτε περὶ τῶν ἀσωμάτων οἷόν τέ ἐστιν διαβεβαιώσασθαι,
 καὶ περὶ τῶν στοιχείων ἐστὶν ἐφεκτέον. τάχα δὲ καὶ περὶ τῶν
 μετὰ τὰ στοιχεῖα^{η)}, εἴ γε τούτων τὰ μὲν σώματα τὰ δὲ ἀσώ-
 ματα, καὶ περὶ ἀμφοτέρων ἠπόρηται. πλὴν ἄλλα τῶν τε δρα-
 στικῶν ἀρχῶν καὶ τῶν ὑλικῶν διὰ ταῦτα ἐφεκτῶν οὐσῶν, ἀπο-
 ρός ἐστιν ὁ περὶ ἀρχῶν^{η)} λόγος.

bilis maneat ratio, si quidem incorporea est, non possit dicere quisquam per
 ipsam comprehendi incorporeum. 54. si autem corpus est ratio, quoniam
 etiam de corporibus controversia est comprehendantur necne propter conti-
 nuum eorum fluxum quem vocant, adeo ut neque demonstrationem recipiant,
 nec esse existimentur; unde et Plato vocat corpora quae gignantur quidem,
 numquam autem sint, quomodo controversia de corpore diiudicari possit, dubito,
 quum hanc nec corporeo nec incorporeo diiudicare posse videam propter dictas
 paulo ante dubitationes. ergo ne per rationem quidem corpora comprehendi pos-
 sunt. 55. at si nec sub sensum cadunt nec ratione comprehenduntur, ne ullo
 quidem modo comprehendi possint, iam vero si nec de existentia corporis
 nec de incorporeis affirmari quicquam potest, de elementis etiam retinendus
 est assensus. fortasse autem de iis etiam quae sunt ultra elementa; siquidem
 horum alia sunt corporea alia incorporea, et de utrisque motae fuerunt du-
 bitationes. caeterum quum et de principiis effectivis et de materialibus ob has
 causas retineri assensus debeat, haeret ipsa de principio dubitatio.

η) συνεχὴ φύσιν] Heracliti Protagorae aliorumque philosophorum dogma
 notissimum ὅλην φύσιν et πάντα εἶναι ποταμοῦ ὅλην, materiam in
 perpetuo fluxu et mutatione versari, sive ut s. Augustini verbis utar agi
 et peragi decessione et successione, rapacitate volutiva et quodam fluvio
 rerum non consistentium Serm. 270 t. 5 p. 765 edit. novae Amst. vide
 quae viri docti ad Laërtium 9 8 et nostrum in his ipsis libris lib. 1
 sect. 217 lib. 3 sect. 82 et 115.

ο) παρ' ὁ καὶ ὁ Πλάτων] Plato in Theaeteto et Timaeo, qui id a
 Pythagora accepit, ut notatum Numenio apud Eusebium, quem vide lib.
 11 cap. 9, 10 et 29 Praeparat. Evangelicae et Cyrillum 1 contra Iulia-
 num p. 23 edit. Lipsiensis.

P 143 η) περὶ τῶν μετὰ τὰ στοιχεῖα] uti τὰ μετὰ τὰ φυσικά dicuntur quae
 sunt ultra corpora ita τὰ μετὰ τὰ στοιχεῖα intellige quae sunt ultra ele-
 menta, Plutarcho lib. 1 de placitis Philosophor. c. 13 et 17 et Stobaeo
 στοιχεῖα στοιχείων elementorum.

η) ὁ περὶ ἀρχῶν] ita nos pro ὁ περὶ ἀρχῆς.

ΚΕΦ. ζ'.

Περὶ κράσεως.

Ἵνα δὲ καὶ ταῦτα παραλίπη τις, πῶς ἄρα καὶ γίνεσθαι φασὶ 56
 τὰ συγκροήματα ἐκ τῶν πρώτων στοιχείων, μῆτε θίξεως καὶ ἀφῆς
 ὑπαρχούσης μῆτε κράσεως ἢ μίξεως ὅλως^{η)}. ὅτι μὲν γὰρ οὐδὲν
 ἐστὶν ἡ ἀφή, μικρῶ πρόσθεν^{η)} ὑπέμνησα, ὅτε περὶ τῆς ὑποστά-
 σεως τοῦ σώματος διελεγόμην. ὅτι δὲ οὐδὲ ὁ τρόπος τῆς κρά-
 σεως ὅσον ἐπὶ τοῖς λεγομένοις ὑπ' αὐτῶν δυνατός ἐστι, διὰ
 βραχέων ἐπιστήσω. πολλὰ μὲν γὰρ λέγεται περὶ κράσεως^{η)} καὶ
 σχεδὸν ἀνήνυτοι περὶ τοῦ προκειμένου σκέμματός εἰσι παρὰ τοῖς
 Δογματικοῖς στάσεις. ὅθεν εὐθέως ἄμμι τῇ ἀνεπικρίτῳ διαφω-
 νίᾳ καὶ τὸ ἀκατάληπτον τοῦ σκέμματος συνάγοιτ' ἂν. ἡμεῖς δὲ
 νῦν τὴν πρὸς ἕκαστον αὐτῶν ἀντίρρῳσιν παραιτησάμενοι διὰ τὴν
 πρόθεσιν τῆς συγγραφῆς^{η)} τάδε λέξιν ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀπο-
 χρώντως ὑπολαμβάνομεν. τὰ κινούμενα ἐξ οὐσίας καὶ ποιότητων 57
 συγκείσθαι φασιν. ἦτοι οὖν τὰς μὲν οὐσίας αὐτῶν μίγνυσθαι
 φῆσει τις, τὰς δὲ ποιότητας μηδαμῶς, ἢ τὰς μὲν ποιότητας
 ἀναμίγνυσθαι, μηκέτι δὲ τὰς οὐσίας, ἢ μὴθ' ἕτερον ἀναμίγνυ-
 σθαι θατέρῳ ἢ ἀμφοτέρω ἐνοῦσθαι ἀλλήλοις. ἀλλ' εἰ μὲν οὔτε
 αἱ ποιότητες οὔτε αἱ οὐσίαι ἀναμίγνυνται ἀλλήλοις, ἀνεπινόητος
 ἔσται ἡ κράσις. πῶς γὰρ μία αἰσθησις ἀπὸ τῶν κινουμένων
 γίνεσθαι συμβήσεται, εἴ γε κατὰ μηδὲν τῶν προειρημένων μί-

CAP. VI.

De crasi id est temperatione.

56. Verum, ut haec etiam omittantur, quomodo fieri dicunt composita
 ex primis elementis, si nec tactus aut contactio existat nec temperatio aut
 commistio ullo modo? nihil enim esse tactum paulo ante docui, quum de
 subsistentia corporis disputabam. iam vero ne mistionis quidem modum,
 quantum quidem ad ea attinet quae a Dogmaticis dicuntur, possibilem esse,
 de hoc breviter considerationem meam proponam. multa enim dicuntur de
 mitione et immensi propemodum sit laboris enarrare quae sint apud Dogma-
 ticos de illa discrepantiae: unde statim iam ex indiudicabili controversia
 etiam incomprehensibilitas ipsius quaestionis inferri possit. nos autem in praes-
 entia unumquodque horum resellere supersedentes propter institutum praes-
 entis nostri scripti haec quae dicemus sufficere posse existimamus. 57. quae
 miscentur sive componuntur ex substantia et qualitatibus constare dicunt, aut
 igitur substantias quidem eorum misceri dicet aliquis, qualitates autem ne-
 quaquam; aut qualitates quidem, substantias non item; aut neutrum cum al-
 tero misceri aut utraque inter se uniri, verum si neque substantiae neque
 qualitates commiscentur inter se, intellectu percipere mixtionem non poter-
 imus, quomodo enim per unum sensum percipi mixta continget, si per nul-

η) μῆτε κράσεως ἢ μίξεως ὅλως] latius nostro patet μίξις quam κράσις
 infra sect. 62 ἀνεπινόητος ὁ τρόπος τῆς κράσεως καὶ ὅλως τῆς μίξεως ἐστίν.

η) μικρῶ πρόσθεν] supra sect. 42 seq.

η) πολλὰ μὲν γὰρ λέγεται περὶ κράσεως] videndus Alexandri Aphrodisiei
 περὶ κράσεως καὶ αὐξήσεως adhuc ineditum in bibl. Vaticana delitescere
 περὶ μίξεως liber utraque lingua editus, praeter quem et alium eiusdem
 scriptoris iam pridem Gesnerus annotavit. videndus etiam Plutarchus lib. 1
 de placitis c. 17 et Stobaeus Eclog. Physic. cap. 20.

η) διὰ τὴν πρόθεσιν τῆς συγγραφῆς] quia hoc opere tantum constituit
 breviter ac summatim praecipua persequi, non ad singula descendere.

P 144 γιννται ἀλλήλοις τὰ κινούμενα; εἰ δὲ αἱ μὲν ποιότητες ἀπλῶς
 58 παρὰκείσθαι λεχθεῖεν ἀλλήλαις, αἱ δὲ οὐσίαι μίγνυσθαι, καὶ οὕ-
 τως ἄτοπον ἂν εἴη τὸ λεγόμενον· οὐ γὰρ κεχωρισμένων τῶν
 ποιότητων τῶν ἐν ταῖς κράσεσιν ἀντιλαμβανόμεθα, ἀλλ' ὡς
 μιᾷ ἀπὸ τῶν κινουμένων^{α)} ἀποτελουμένης αἰσθανόμεθα. εἰ δὲ
 τὰς μὲν ποιότητας μίγνυσθαι λέγοι τις, τὰς δὲ οὐσίας μηδαμῶς,
 ἀδύνατα λέξει· ἢ γὰρ τῶν ποιότητων ὑπόστασις ἐν ταῖς οὐσίαις
 ἐστί. διόπερ γελοῖον ἂν εἴη λέγειν ὡς αἱ μὲν ποιότητες χωρι-
 σθεῖσθαι τῶν οὐσιῶν καὶ ἰδίᾳ μίγνυνται πρὸς ἀλλήλαις, ἄποιοι δὲ
 59 αἱ οὐσίαι χωρὶς ὑπολείπονται· λείπεται λέγειν ὅτι καὶ αἱ ποιότητες
 τῶν κινουμένων καὶ αἱ οὐσίαι χωροῦσι δι' ἀλλήλων καὶ μίγνυ-
 μεναι τὴν κράσιν ἀποτελοῦσιν, ὃ τῶν προειρημένων ἐστὶν ἄτο-
 πώτερον· ἀδύνατος γὰρ ἐστὶν ἡ τοιαύτη κράσις. οἷον γοῦν ἐὰν
 δέκα κοτύλαις^{β)} ὕδατος κωνέου χυλοῦ κοτύλη μίχθῃ, παντὶ τῷ
 ὕδατι συνανακίρνασθαι ἂν λέγοιτο τὸ κώνειον. εἰ γοῦν καίτοι
 βραχύτατον μέρος τοῦ μίγματος λάβοι τις, εὐρήσει πεπληρωμέ-
 60 νον αὐτὸ τῆς τοῦ κωνέου δυνάμεως· εἰ δὲ ἐπιμίγνυνται τὸ κώ-
 νειον παντὶ μέρει τοῦ ὕδατος καὶ παρεκτείνεται αὐτῷ ὅλον ὅλω
 κατὰ τε τὴν τῶν οὐσιῶν^{γ)} καὶ τῶν ποιότητων αὐτῶν δι' ἀλλή-
 λων διόδον, ἔν' οὕτως ἡ κράσις γένηται, τὰ δὲ παρεκτείνόμενα^{δ)}
 ἀλλήλοις καθ' ἑαυτὸν μέρος τὸν ἴσον ἐπέχει τόπον, δι' ὃ καὶ ἴσα
 ἀλλήλοις ἐστίν, ἴση ἐστὶν ἡ κοτύλη τοῦ κωνέου ταῖς δέκα κοτύ-
 λαις τοῦ ὕδατος, ὡς εἴκοσι κοτύλας ὀφείλειν^{ε)} εἶναι τὸ μῆγμα

lum supradictorum commiscetur inter se ea quae mixta feruntur? 58. quodsi
 qualitates quidem simpliciter adhaerere dicantur aliae aliis, substantiae au-
 tem misceri, hoc etiam modo absurdum fuerit id quod dicitur; non enim se-
 paratas qualitates quae sunt in mistionibus percipimus, sed tamquam unam
 o commistis factam sentimus. si vero qualitates quidem misceri dicat aliquis,
 substantias autem nequaquam, impossibilia dicit; nam qualitatum subsistentia
 in substantiis est, propterea ridiculum fuerit dicere qualitates quidem separa-
 tas a substantiis etiam seorsum inter se misceri, substantias autem qualitates
 expertes seorsum relinqui. 59. superest ut dicatur qualitates mixtorum et
 substantias pervadere se mutuo et dum commiscetur efficere mixturam; quod
 supra dictis est absurdus: impossibilis est enim huiusmodi permistio. verbi
 gratia, si decem cotylis aquae cotyla una succi cicutae admisceatur, toti aquae
 contemperari dicatur cicuta. nam si vel minimam partem huius mixturae ac-
 ceperit aliquis, ipsam cicutae potentia refertam esse comperiet. 60. quodsi
 commiscetur cicuta unicuique parti aquae et coextenditur ipsi tota toti per
 substantiarum et qualitatum ipsarum pervasionem inter se, ut ita mistio fiat,
 quae autem coextenduntur alia cum aliis per omnem partem, aequalem oc-
 cupant locum idcirco aequalia sunt inter se, nimirum cotyla cicutae decem
 cotylis aquae aequalis fuerit, adeo ut viginti cotylas oporteat esse mixturam

P 144 α) ἀπὸ τῶν κινουμένων] ita mss pro ὑπό.

γ) δέκα κοτύλαις] κοτύλη mensurae genus, quantum volabus iunctis
 utriusque manus capere possumus: nomen ductum a κότυ quod conca-
 vum denotat. vide eruditi viri Eduardi Bernhadi librum praeclarum de
 mensuris ac ponderibus antiquorum.

δ) κατὰ τε τὴν τῶν οὐσιῶν] in editis articulus ante οὐσιῶν exciderat.

ε) τὰ δὲ παρεκτείνόμενα] infra sect. 96.

δ) ὀφείλον] ms Vratislav. ὀφείλειν. sed alterum usitatum bonis scri-
 ptoribus, nec inelegans, expungere nolui. [illud recepi.]

ἢ δύο μόνας, ὅσον ἐπὶ τῇδε τῇ ὑποθέσει τοῦ τρόπου τῆς κρά-
 σεως· καὶ κοτύλης πάλιν ὕδατος ταῖς εἴκοσι κοτύλαις ὅσον ἐπὶ
 τῷ λόγῳ τῆς ὑποθέσεως ἐπεμβληθείσης, τεσσαράκοντα κοτυλῶν
 ὀφείλει^{α)} τὸ μέτρον εἶναι, ἢ πάλιν δύο μόνων, ἐπειδὴ καὶ τὴν
 κοτύλην εἴκοσι κοτύλας ἐνδέχεται νοεῖν, ὅσαις παρεκτείνεται, καὶ
 τὰς εἴκοσι κοτύλας μίαν, ἢ συνέξισουνται. δυνατόν δὲ οὕτω 61
 κατὰ μίαν κοτύλην ἐπεμβάλλοντα καὶ ὁμοίως συλλογιζόμενον
 συνάγειν, ὅτι αἱ εἴκοσι ὁριόμεναι τοῦ μίγματος κοτύλαι δισμύ-
 ρισαὶ πρὸς ὀφείλουσιν εἶναι, ὅσον ἐπὶ τῇ ὑποθέσει^{β)} τοῦ
 τρόπου τῆς κράσεως, αἱ δὲ αὐταὶ καὶ δύο μόναι· ὅπερ ἀπεμ-
 φάσεως ὑπερβολὴν οὐκ ἀπολέλοιπεν. οὐκοῦν ἄτοπός ἐστι καὶ αὕτη
 ἡ ὑπόθεσις τῆς κράσεως. εἰ δὲ οὕτε τῶν οὐσιῶν μόνων μίγνυ- 62
 μένων ἀλλήλαις οὕτε τῶν ποιότητων μόνων οὕτε ἀμφοτέρων
 οὕτε οὐθετέρου δύναται γίνεσθαι^{γ)} κράσις, παρὰ δὲ ταῦτα οὐ- P 145
 δὲν οἷον τέ ἐστιν ἐπινοεῖν, ἀνεπινόητος ὁ τρόπος τῆς τε κρά-
 σεως καὶ ὅλως τῆς μίξεως ἐστι. διόπερ εἰ μήτε κατὰ θίξιν
 παρατιθέμενα ἀλλήλοις τὰ καλούμενα στοιχεῖα μήτε ἀνακίρνω-
 μενα ἢ μίγνυμενα ποιητικὰ τῶν συγκριμάτων εἶναι δύναται,
 ἀνεπινόητός ἐστιν ἡ κατὰ τοὺς Δογματικούς φυσιολογία καὶ ὅσον
 ἐπὶ τούτῳ τῷ λόγῳ.

ΚΕΦ. Ζ΄.

Περὶ κινήσεως.

Πρὸς δὲ τοῖς προειρημένοις ἦν ἐπιστῆσαι τῷ περὶ τῶν κινή- 63
 σεων λόγῳ καὶ ὡς ἀδύνατον ἂν εἶναι νομισθεῖν ἢ κατὰ τοὺς

aut duas solas, per hanc suppositionem modi mistionis: et rursum si cotyla
 aquae viginti cotylis, ut hoc supponamus, iniecta fuerit, quadraginta cotyla-
 rum esse mensuram oportet, aut rursum duarum tantum: quoniam etiam co-
 tylam decem cotylas possumus imaginari, quia tot cotylis coextenditur, et
 vicissim decem cotylas unam, cum qua aequantur. 61. quin etiam possit ali-
 quis sigillatim cotylam addens et eodem modo ratiocinans colligere, illas vi-
 ginti mixturae cotylas quae cernuntur debere esse viginti cotylarum milia et
 amplius (secundum propositum modum mistionis, easdem autem etiam duas
 solas; quo fingi nihil possit absurdius. absurdus est ergo et hic qui suppo-
 nitur modus ipsius mixturae. 62, quodsi neque substantiis solis inter se com-
 mistis neque qualitibus solis neque utrisque neque alterutro tantum fieri potest
 mixtura, at praeter haec nihil potest quisquam intellectu percipere, modus
 temperaturae et generaliter commistionis intellectu percipi non potest. itaque
 si neque per contactum iuncta invicem ea quae videntur elementa neque con-
 temperata aut mista possunt composita corpora efficere, Dogmaticorum phy-
 siologia etiam secundum hanc rationem intellectu comprehendere non posse
 comperitur.

CAP. VII.

De motu.

63. Praeter illa autem quae diximus ex disputatione de motibus ani-
 madverti poterat impossibilem existimari debere Dogmaticorum physiologiam.

α) ὀφείλει] ita mss pro ὀφείλει. [vulgatum restituimus.]

β) ἐπὶ τῇ ὑποθέσει] ita mss non προθέσει, ut in editis.

γ) οὐθετέρου δύναται γίνεσθαι] ita mss pro οὐθ' ἐτέρου δύναται γί-
 γνεσθαι.

Δογματικούς φυσιολόγους πάντως γὰρ κατὰ τινὰ κίνησιν τῶν τε στοιχείων καὶ τῆς δραστηκῆς ἀρχῆς ὀφείλει γίνεσθαι τὰ συγκροτήματα. ἂν οὖν ὑπομνήσωμεν ὅτι μηδὲν εἶδος κινήσεως ὁμολογείται, σαφὲς ἔσται ὅτι καὶ δεδομένων καθ' ὑπόθεσιν τῶν προειρημένων πάντων μάτην ὁ καλούμενος φυσικός λόγος τοῖς Δογματικοῖς διεξόδεύεται.

ΚΕΦ. η'.

Περὶ τῆς μεταβατικῆς κινήσεως.

64. Πᾶσι τοίνυν οἱ δοκοῦντες ἐντελέστερον¹⁾ περὶ κινήσεως διελθῆναι, ἔξ εἶδη ταύτης ὑπάρχειν, τοπικὴν μετάβασιν φυσικὴν μεταβολὴν αὐξήσιν μείωσιν γένεσιν φθοράν. ἡμεῖς οὖν ἐκαστῶ τῶν προειρημένων εἰδῶν τῆς κινήσεως κατ' ἰδίαν ἐπιστήσομεν ἀπὸ τῆς τοπικῆς μεταβάσεως ἀρξάμενοι. ἔστιν οὖν αὕτη κατὰ τοὺς Δογματικούς καθ' ἣν τόπον ἐκ τόπου²⁾ περιέρχεται τὸ κινούμενον ἥτοι καθ' ὁλότητα ἢ κατὰ μέρος· ὅλον μὲν ὡς ἐπὶ τῶν περιπατούντων, κατὰ μέρος δὲ ὡς ἐπὶ τῆς περὶ κέντρον κινουμένης σφαίρας· ὅλης γὰρ αὐτῆς μενούσης ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ, τὰ μέρη τοὺς τόπους ἀμείβει. τρεῖς δὲ οἶμαι γέγονασιν αἱ ἀνωτάτω³⁾ περὶ κινήσεως στάσεις· ὁ μὲν γὰρ Βίας⁴⁾ καὶ

omnino enim per aliquem motum elementorum et effectivi principii fieri composita corpora oportet, si ergo doceamus nullam esse motus speciem de qua constet, manifestum erit, etiamsi per suppositionem concedantur, omnia supradicta, frustra tamen Dogmaticos quam vocant naturalem partem philosophiae exposuisse.

CAP. VIII.

De transitorio motu.

64. Dicunt igitur ii qui absolutius videntur de motu disputasse sex eius species esse: localem transitum, naturalem mutationem incrementum decrementum generationem et corruptionem. nos ergo unamquamque supradictarum motus specierum sigillatim expendemus, facto a locali transitu principio. est igitur hic secundum Dogmaticos per quem de loco in locum transit id quod movetur aut totum aut eius pars. totum quidem, ut in iis qui deambulant; pars autem, ut in sphaera quae circa centrum movetur. nam quum ipsa tota maneat eodem in loco, partes locos mutant. 65. tres autem ni fallor fuerunt omnium generalissimae de motu inter se discrepantes opinio-

P 145 f) οἱ δοκοῦντες ἐντελέστερον] Aristotelem se innuere Sextus profitetur 2 contra Physicos sect. 37. atque praeter ea quae de generibus motus notat Aristoteles in Categoriis exstat accusata eius de motu disputatio in libris φυσικῆς ἀκροάσεως tribus postremis, in quibus haec divisio legitur, lib. 7 capite 2 et lib. 8 cap. 7. ante Aristotelem genera motus attigerat Plato decimo de legibus p. 607. confer Chalcidium in Platonis Timaeum p. 357 seq.

g) τόπον ἐκ τόπου] Chalcidius loco laudato: motus localis dunc sunt species, translatio et circumlatio. de circumlatione infra sect. 72.

h) αἱ ἀνωτάτω] Hestephanus vertit antiquissimae. sed in argumentis capitulum libri primi aliisque quos ibi demonstravi locis vocabulum hoc pro summis ac generalissimis accipitur atque ita praesenti etiam loco accipiendum. libro 2 adversus Physicos: γνωστέον ὅτι τρεῖς γέγονασιν στάσεις κατὰ τὸ ἀνωτάτω περὶ κινήσεως.

i) ὁ μὲν γὰρ Βίας] confer secundum librum adversus Physicos, ubi

τινες τῶν φιλοσόφων εἶναι κίνησιν ὑπολαμβάνουσιν, μὴ εἶναι δὲ Παρμενίδης τε καὶ Μελίσσος¹⁾ καὶ ἄλλοι τινές²⁾. μὴ μᾶλλον P 140 δὲ εἶναι ἢ μὴ κίνησιν ἔφασαν οἱ Σκεπτικοί· ὅσον μὲν γὰρ ἐπὶ τοῖς φαινομένοις δοκεῖν εἶναι κίνησιν, ὅσον δὲ ἐπὶ τῷ φιλοσόφῳ λόγῳ μὴ ὑπάρχειν. ἡμεῖς οὖν ἐκθέμενοι τὴν ἀντίρρῃσιν τῶν τε εἶναι κίνησιν ὑπολαμβάνόντων καὶ τῶν μηδὲν εἶναι κίνησιν ἀποφαινομένων, ἂν τὴν διαφωνίαν εὐρίσκωμεν ἰσοσθενῆ, μὴ μᾶλλον εἶναι ἢ μὴ εἶναι κίνησιν λέγειν ἀναγκασθησόμεθα ὅσον ἐπὶ τοῖς λεγομένοις. ἀρξόμεθα δὲ ἀπὸ τῶν ὑπάρχειν αὐτὴν λεγόντων. οὗτοι δὲ τῇ ἐναργείᾳ³⁾ μάλιστα ἐπερείδονται· τὸ εἰ γὰρ μὴ ἔστι, φασί, κίνησις⁴⁾, πῶς μὲν ἀπὸ ἀνατολῶν ἐπὶ δυσμᾶς ὁ ἥλιος φέρεται⁵⁾, πῶς δὲ τὰς τοῦ ἔτους ὥρας ποιεῖ, παρὰ τοὺς πρὸς ἡμᾶς συνεγγισμοὺς αὐτοῦ καὶ τὰς ἀφ' ἡμῶν ἀποστάσεις γιγνομένας; ἢ πῶς νῆες ἀπὸ λιμένων ἀναχθεῖσαι καταίρουσιν

nes; nam Bias et aliqui philosophi esse motum existimant, at Parmenides et Melissus et alii quidam negant. Sceptici vero non magis esse motum quam non esse dixerunt. nam quantum ad apparentia quidem, videri esse motum, sed quatenus quis philosophicam rationem sequatur, non esse. nos igitur postquam tum illorum qui motum esse existimant, tum etiam eorum qui motum nihil esse pronuntiant, altercationem exposuerimus, si ipsas discrepantiae causas parvis momenti utrinque esse comperiamus, non magis esse motum quam non esse dicere cogemur, quantum quidem attinet ad ea quae a Dogmaticis afferuntur. 66. ab iis autem qui dicunt motum esse exordium sumemus; hi certe maxime evidētia rei nituntur, si enim inquirunt non est modus, quomodo ab oriente ad occasum sol fertur et quomodo anni tempora facit, quae fiunt prout vel nobis propior vel a nobis remotior est? aut quomodo naves

itidem Bias nominatur et cum eo alii philosophi complures, qui motum dari affirmarunt, ut ratio quoque et sensus ipsi perspicue suadent. utrum vero hic intelligendus sit (ut videtur, quoniam nomen nudum ponitur) celebris ille inter septem sapientes Bias Priensis, et quo in scripto hanc suam de motu sententiam prodiderit, a nemine traditum repperi.

k) Παρμενίδης τε καὶ Μελίσσος] idem de utroque testatur Plato in Theaeteto, Aristoteles 1 Physicor. cap. 3 et ad eum locum Simplicius P 146 p. 9 qui utriusque verba et argumenta adducit. Parmenidis quidem:

Αὐτὰρ ἀκίνητον μεγάλων ἐν πείρασι δεσμῶν
ἔστιν ἀναρχον, ἀπανστον, ἐπεὶ γένεσις καὶ ὄλεθρος
τῇδε μάλ' ἐπλάγθησαν, ἄπωσε δὲ πίστις ἀληθείας.
οὕτως ἔμπεδον αὖθις μένει, κρατερὴ γὰρ ἀνάγκη
πείρατος ἐν δεσμοῖσιν ἔχει, τὸ μιν ἀμφὶς ἔροει
οὐνεκεν οὐκ ἀτελεύτητον τὸ ἐὼν θέμις εἶναι,
ἔστι γὰρ οὐκ ἐπιδευές· μὴ ἐὼν δ' ἂν παντὶς ἰδεῖτο.

Melissi vero: οὐδὲ κενεὸν ἔστιν οὐδὲν, τὸ γὰρ κενεὸν οὐδὲν ἔστιν. οὐκ ἂν οὖν εἴη τόγε μηδὲν. οὐδὲ κινεῖται, ὑποχωρῆσαι γὰρ οὐκ ἔχει οὐδαμῇ, ἀλλὰ πλέων ἔστιν. εἰ μὲν γὰρ κενεὸν ἦν, ὑπεχώρει ἂν εἰς τὸ κενεόν· κενεοῦ δὲ μὴ ὄντος, οὐκ ἔχει ὅχου ὑποχωρήσει. πλέων οὖν ὢν οὐ κινεῖται. confer Galenum lib. 1 de elementis c. 4.

l) καὶ ἄλλοι τινές] Parmenidi ac Melisso Zenonem Eleatem addit Plutarchus lib. 1 de placitis cap. 24. et Diodori Croni argumentum adversus motum noster repetit infra sect. 71.

m) ἐναργείᾳ] male editi tum hoc tum aliis locis ἐνεργείᾳ.

n) κίνησις] in editis ante hanc vocem erat αὐτή, quod bene potest abesse et in mss exsulat.

o) ἀπὸ ἀνατολῶν ἐπὶ δυσμᾶς ὁ ἥλιος φέρεται] ita mss pro ἀπὸ τῶν ἀνατολῶν ἐπὶ δυσμᾶς ὁ ἥλιος φέρεται.

ἐπὶ λυμένας ἄλλους πάμπολυ τῶν προτέρων ἀφεστῶτας; τίνα δὲ
τρόπον ὁ τὴν κίνησιν ἀναιρῶν πρόβεισι τῆς οὐκίας καὶ αὐτῆς
ἀναστρέφει; ταῦτα δὴ τελέως ἀναντιρροητα εἶναι. διὸ καὶ τῶν
Κυνικῶν τις^{p)} ἐρωτηθεὶς κατὰ τὸν τῆς^{q)} κινήσεως λόγον οὐδὲν
ἀπεκρίνατο, ἀνέστη δὲ καὶ ἐβράδισεν, ἔργῳ καὶ διὰ τῆς ἐναργείας
παριστάς ὅτι ὑπαρκτή ἐστὶν ἡ κίνησις. οὗτοι μὲν οὖν οὕτω δυσ-
ωπεῖν ἐπιχειροῦσι τοὺς τῆς ἐναντίας αὐτοῖς^{r)} στάσεως ὄντας.
67 οἱ δὲ τὴν ὑπαρξιν τῆς κινήσεως ἀναιροῦντες λόγοις ἐπιχειροῦσι
τοιοῖτοις· εἰ κινεῖται τι, ἤτοι ὑφ' αὐτοῦ^{s)} κινεῖται ἢ ὑφ' ἑτέ-
ρου. ἀλλ' εἰ μὲν ὑφ' ἑτέρου, τὸ μὲν λεγόμενον ὑφ' ἑτέρου^{t)}
κινεῖσθαι ἤτοι ἀναιτίως^{u)} κινήθησεται ἢ κατὰ τινὰ αἰτίαν· ἀναι-
τίως μὲν οὐδὲν φασὶ γίνεσθαι· εἰ δὲ κατὰ τινὰ αἰτίαν κινεῖται,
ἡ αἰτία^{x)}, καθ' ἣν κινεῖται, κινητικὴ αὐτοῦ γενήσεται. ὅθεν εἰς
ἄπειρον ἐκπίπτει κατὰ τὴν μικρῇ πρόσθεν^{y)} εἰρημένην ἐπιβολήν.
68 ἄλλως τε καὶ εἰ τὸ κινεῖν ἐνεργεῖ, τὸ δὲ ἐνεργοῦν κινεῖται, κα-
κῆνο δεήσει καὶ κινεῖντος ἑτέρου καὶ τὸ δεύτερον τρίτου καὶ με-
χρὶς ἄπειρον· ὥς ἀναρχὸν γίνεσθαι τὴν κίνησιν· ὅπερ ἄτοπον.
P 147 οὐκ ἄρα πᾶν τὸ κινούμενον ὑφ' ἑτέρου κινεῖται· ἀλλ' οὐδὲ ὑφ'
αὐτοῦ· ἐπεὶ γὰρ πᾶν τὸ κινεῖν ἤτοι προωθοῦν κινεῖ ἢ ἐπισπώ-

a portu uno solventes ad alium portum longissimo intervallo dissitum appel-
lunt? quomodo is qui tollit motum, domo exit et domum revertitur? haec
refutari nullo modo posse. ideoque quidam ex Cynicis, quum ei propositum
esset contra motum argumentum, nihil respondit, sed surgens ambulare coe-
pit opere et actu ostendens existere motum. hi ergo hoc modo illis qui ab
altera stant parte silentium imponere conantur. 67. at qui existentiam motus
tollunt haec argumenta afferunt: si quid movetur, aut a se ipso movetur aut
ab alio: sed siquidem ab alio, id quod dicitur ab altero moveri aut per nul-
lam causam movebitur aut per aliquam, at sine causa quidem nihil dicunt
fieri: sin igitur per aliquam causam movetur, causa per quam movetur mo-
tiva eius erit. unde in infinitum delabitur secundum superiorem disputationis
methodum. 68. praeterea si quod movet efficit, quod autem efficit movetur,
illud quod egebit movente alio et secundum tertio et usque in infinitum, adeo
ut principii expers reddatur motus; quod absurdum est. ergo omne quod mo-
vetur ab alio non movetur, at neque a se ipso; quia enim omne quod movet,

p) τῶν Κυνικῶν τις] supra lib. 2 sect. 224.

q) κατὰ τὸν τῆς] ita mss et mox iterum ἐναργείας pro ἐνεργείας.

r) αὐτοῖς] ms Vratislav. αὐτῆς.

s) ὑφ' αὐτοῦ] ita mss pro αὐτοῦ. in libro 2 adversus Physicos ubi
idem argumentum legitur, semel iterumque ὑφ' αὐτοῦ. sed levius haec
omitti forte erat satius, nisi in levioribus etiam vellem auctoris scriptu-
ram quantum possum accurate expressam exhibere.

t) τὸ μὲν λεγόμενον ὑφ' ἑτέρου] ita legendus hic locus; male enim
in editis erat, apposito etiam asterisco obscuritatis indice: τὸ γὰρ λεγό-
μενον ὑφ' αὐτοῦ

u) ἀναιτίως] ita ut nulla causa sit quae moveat moventem.

x) ἡ αἰτία] ita mss; nam in editis articulus exciderat.

y) μικρῇ πρόσθεν] supra sect. 24 huius libri.

P 147 z) ἂν ὠθοῦν] ita legendum pro ἀνωθοῦν quod erat in editis, atque
unam modo speciem ex illis quattuor motus generibus praeter auctoris
mentem determinat, quae universa simplici vocabulo ὠθεῖν Sextus com-
plecti voluit. est enim ὠθεῖν pellere, ἀνωθεῖν sursum pellere, pro quo
ἀνοχλεῖν lib. 2 contra Phys. sect. 83, ubi idem argumentum legitur
[ἂν delendum est.]

μενον ἢ ἀνωθοῦν ἢ ἐνθλίβον, δεήσει τὸ αὐτὸ [ἂν] ὠθοῦν^{a)}
κατὰ τινὰ τῶν προειρημένων τρόπων αὐτὸ κινεῖν. ἀλλ' εἰ μὲν 69
προωστικῶς αὐτὸ κινεῖ, ἔσται ἐξόπισθεν αὐτοῦ· εἰ δὲ ἐπισπα-
στικῶς, ἔμπροσθεν· εἰ δὲ ἀνωστικῶς, ὑποκάτω· εἰ δὲ ἐνθλι-
πτικῶς, ἐπάνω. ἀδύνατον δὲ αὐτό τι αὐτοῦ ἐπάνω εἶναι ἢ ἔμ-
προσθεν ἢ ὑποκάτω ἢ ὀπίσω· ἀδύνατον ἄρα ὅφ' αὐτοῦ τι
κινεῖσθαι. εἰ δὲ μήτε ὑφ' αὐτοῦ τι^{a)} κινεῖται μήτε ὑφ' ἑτέρου,
οὐδὲ κινεῖται τι. εἰ δὲ τις ἐπὶ τὴν ὁρμὴν καὶ τὴν προαίρεσιν το
καταφεύγοι, ὑπομνηστέον αὐτὸν τῆς περὶ τοῦ ἐφ' ἡμῖν διαφω-
νίας^{b)}· καὶ ὅτι ἀνεπίκριτος αὐτῇ καθέστηκε, κριτήριον ἡμῶν
τῆς ἀληθείας ἄχρι νῦν οὐχ εὐρηκότων^{c)}. ἐτι κακῆϊνο λεκτέον, 71
εἰ κινεῖται τι, ἤτοι ἐν ᾧ ἐστὶ τόπω κινεῖται ἢ ἐν ᾧ οὐκ ἐστίν.
οὔτε δὲ ἐν ᾧ ἐστὶ, μένει γὰρ ἐν αὐτῷ, εἴπερ ἐν αὐτῷ ἐστίν·
οὔτε δὲ ἐν ᾧ μὴ ἐστίν, ὅπου γὰρ τι μὴ ἐστίν, ἐκεῖ οὐδὲ δρᾶσαι
τι οὐδὲ παθεῖν δύναται· οὐκ ἄρα κινεῖται τι. οὗτος δὲ ὁ λόγος
ἐστὶ μὲν Διοδώρου τοῦ Κρόνου^{d)}, πολλῶν δὲ ἀντιρροήσεων τετύ-
χηκεν, ὧν τὰς πληκτικωτέρας διὰ τὸν τρόπον^{e)} τῆς συγγραφῆς
ἐκδησόμεθα μετὰ τῆς φαινομένης ἡμῖν ἐπικρίσεως. φασὶν οὖν 72
τινες ὅτι δύναται τι ἐν ᾧ ἐστὶ τόπω^{f)} κινεῖσθαι· τὰς γοῦν περὶ
τοῖς κέντροις περιδινουμένας σφαῖρας ἐν τῷ αὐτῷ μενούσας τόπω

aut protrudens movet aut a tergo trahens aut sursum trudens aut comprimens,
oportebit ut id quod se ipsum trudit, per unum aliquem ex praedictis modis
se ipsum moveat. 69. sed si quidem protrudendo se ipsum movet, erit retro se
ipsum; si a tergo trahendo, ante se ipsum; si sursum trudendo, infra se
ipsum; si comprimendo, supra, atqui impossibile est ut aliquid supra se
ipsum aut ante aut infra aut retro sit; impossibile est ergo a se quicquam
moveri, at si neque a se ipso motus fit neque ab alio, nihil ergo movetur.
70. quodsi quis ad impetum animi et spontaneam electionem confugiat, is
admonendus est de controversia, quae est de eo quod dicitur esse in nostra
potestate, et hanc indiudicabilem esse, quum nos veritatis criterium nondum
invenerimus. 71. illud praeterea dicendum est, si quid movetur, aut in eo
in quo est loco movetur, aut in quo non est, at neque in quo est: manet
enim in eo, si in eo est, nec vero in quo non est: ubi enim aliquid non
est, illic neque agere quicquam neque pati potest. non ergo movetur quic-
quam. est autem hoc argumentum Diodori Croni, quod multas refutationes
habuit: ex quibus nos eas tantum quae magis premunt propter praesentis
scripti institutum una cum iudicio quod de illo ferendum nobis videtur, ex-
ponemus. 72. dicunt ergo nonnulli posse quidpiam in quo sit loco moveri;
nam sphaeras, quae circa centra voluntur, in eodem manentes loco moveri.

a) ὑφ' αὐτοῦ τι] ita mss, licet in editis τὸ desideratur.

b) τῆς περὶ τοῦ ἐφ' ἡμῖν διαφωνίας] alii philosophi ut Anaxagoras,
Aristotelis schola, Sadducaei docebant omnia esse nostrae spontis, alii
multa, ut Pharisei Plato et Epicurus, alii denique nihil, ut Demo-
critus, Leucippus et plerique Stoicorum.

c) κριτήριον ἡμῶν οὐχ εὐρηκότων] supra lib. 2 sect. 18 seq.

d) Διοδώρου τοῦ Κρόνου] supra lib. 2 sect. 245 et contra Physicos
lib. 2 aliquoties. simile argumentum contra mutationem infra sect. 101,
et contra generationem, inferius.

e) διὰ τὸν τρόπον] quia breviter tantummodo perstringere potiora sibi
auctor proposuit.

f) ἐν ᾧ ἐστὶ τόπος] supra sect. 64 et lib. 2 contra Physicos.

κινεῖσθαι. πρὸς οὗς μεταφέρειν χρή τὸν λόγον ἐφ' ἑκάστον τῶν
 μερῶν τῆς σφαίρας, καὶ ὑπομνησκοντας ὅτι ὅσον ἐπὶ τῷ λόγῳ
 μὴδὲ κατὰ μέρη κινεῖται συνάγειν ὅτι μὴδὲ ἐν ᾧ ἐστὶ τόπος κί-
 73 νεῖται τι. τὸ δὲ αὐτὸ ποιήσομεν καὶ πρὸς τοὺς λέγοντας ὅτι τὸ
 κινούμενον δυοῖν ἔχεται τόπων, τοῦ τε ἐν ᾧ ἐστὶ καὶ τοῦ εἰς ὃν
 φέρεται. πενσόμεθα γὰρ αὐτῶν, πότε φέρεται τὸ κινούμενον
 ἀπὸ τοῦ ἐν ᾧ ἐστὶ τόπου εἰς τὸν ἕτερον, ἄρα ὅτε ἐν τῷ πρώτῳ
 τόπῳ ἐστὶν ἢ ὅτε ἐν τῷ δευτέρῳ; ἀλλ' ὅτε μὲν ἐν τῷ πρώτῳ
 τόπῳ ἐστὶν, οὐ μετέρχεται εἰς τὸν δεύτερον, ἔτι γὰρ ἐν τῷ
 P 148 πρώτῳ ἐστὶν· ὅτε δὲ οὐκ ἐστὶν ἐν τούτῳ, οὐ μετέρχεται ἀπ'
 74 αὐτοῦ. πρὸς τῷ καὶ συναρπάζεσθαι τὸ ζητούμενον· ἐν ᾧ γὰρ
 μὴ ἐστὶν, οὐδὲ ἐνεργεῖν ἐν αὐτῷ δύναται· οὐ γὰρ δήπου φέ-
 ρεσθαι εἰς τινα τόπον συγχωρήσει τις ἐκεῖνο ἀπλῶς, ὃ μὴ δι-
 75 δώσει κινεῖσθαι. τινὲς μὲντοι κάκεινό φασι. τόπος λέγεται δι-
 χῶς⁹⁾, ὃ μὲν ἐν πλάτει, οἷον ὡς ἐμοῦ ἢ οἰκίας, ὃ δὲ πρὸς
 ἀκρίβειαν, ὡς λόγον χάριν ὃ περιτετυπωκώς μου τὴν ἐπιφάνειαν
 τοῦ σώματος ἀήρ. λέγεται οὖν ἐν τόπῳ κινεῖσθαι τὸ κινούμενον,
 οὐκ ἐν τῷ πρὸς ἀκρίβειαν, ἀλλ' ἐν τῷ κατὰ πλατύς. πρὸς οὗς
 ἔνεστιν ὑποδιαίρουντας τὸν ἐν πλάτει τόπον λέγειν, ὅτι τούτου
 ἐν ᾧ μὲν ἐστὶ κυρίως τὸ κινεῖσθαι λεγόμενον σῶμα, ὡς ἐν τῷ
 πρὸς ἀκρίβειαν αὐτοῦ τόπῳ, ἐν ᾧ δὲ οὐκ ἐστὶν, ὡς ἐν τοῖς
 λοιποῖς μέρεσι τοῦ κατὰ πλατύς τόπου. εἴτα συνάγοντας ὅτι
 μήτε ἐν ᾧ ἐστὶ τόπος κινεῖσθαι τι δύναται, μήτε ἐν ᾧ μὴ ἐστὶν,
 ἐπιλογίζεσθαι ὅτι μὴδὲ ἐν τῷ κατὰ πλατύς καταχρηστικῶς λεγο-
 μένῳ τόπῳ κινεῖσθαι τι δύναται. συστατικὰ γὰρ ἐστὶν αὐτοῦ,
 τό τε ἐν ᾧ ἐστὶ πρὸς ἀκρίβειαν, καὶ ἐν ᾧ πρὸς ἀκρίβειαν οὐκ
 76 ἐστὶν. ὣν ἐν οὐθ' ἑτέρῳ κινεῖσθαι τι δύνασθαι δέδεικται. ἐρωτητέον

quibus ut respondeamus, transferre oportet orationem ad unamquamque sphae-
 rae partem et docere, secundum illam rationem ne per partes quidem mo-
 veri, atque ita concludere, nihil ne in eo quidem in quo sit loco moveri.
 73. idem autem faciemus et adversus eos qui dicunt, quod movetur duos at-
 tingere locos, et eum in quo est et eum ad quem fertur. illos enim inter-
 rogabimus quando id quod movetur, feratur a loco in quo est in alium; utrum
 quando in primo loco est, an quando in secundo? atqui quum est in primo,
 non transit in alterum; nam adhuc in primo est, quum autem non est in eo,
 non transit ab eo. 74. adde quod etiam arripitur id de quo quaeritur, nam
 in quo non est, ne agere quidem in eo potest; non enim ferri in locum ali-
 quem concedet quis illud simpliciter et absque demonstratione, quod mo-
 veri non concedit. 75. sunt vero et qui hoc dicant; locus bifariam dicitur,
 alter latiore acceptione, ut mea domus, alter strictius et exactius, ut verbi
 gratia aer qui circumformatur corporis mei superficiei. dicitur ergo in loco
 moveri id quod movetur, non in eo qui accipitur in accuratiore, sed in la-
 tiore amplioreque significatione, quibus possumus subdivisione facta loci illius
 latius accepti respondere. in altero quidem esse proprie quod moveri dicitur
 corpus, ut in loco suo stricto et exacto, in altero autem non esse, ut in
 reliquis partibus loci latius accepti, deinde inferentes, quod neque in quo est
 loco moveri quicquam potest neque in quo non est, concludere ne in loco
 quidem, qui secundum latitudinem ita per abusionem dicitur, moveri quicquam
 posse. constat enim ex duobus, et hoc in quo est exacte et illo in quo exacte
 non est, in quorum neutro moveri quicquam posse demonstratum est. 76. sed

P 148 g) τόπος λέγεται διχῶς] infra cap. 16 et 2 adversus Physicos.

δὲ κάκεινον τὸν λόγον· εἰ κινεῖται τι, ἦτοι κατὰ τὸ πρότερον
 πρότερον^{h)} κινεῖται ἢ κατὰ ἄθρουν μεριστὸν διάστημαⁱ⁾. οὔτε
 δὲ κατὰ τὸ πρότερον πρότερον δύναται τι κινεῖσθαι οὔτε κατὰ
 τὸ ἄθρουν μεριστὸν διάστημα, ὡς δείξομεν· οὐδὲ κινεῖται τι
 ἄρα. ὅτι μὲν οὖν κατὰ τὸ πρότερον πρότερον οὐκ ἐνδέχεται τι
 κινεῖσθαι, αὐτόθεν δῆλον. εἰ μὲν γὰρ εἰς ἄπειρον τέμνονται τὰ
 σώματα καὶ οἱ τόποι καὶ οἱ χρόνοι, οἷς κινεῖσθαι λέγεται τὰ
 σώματα, οὐ γενήσεται κίνησις, ἀδυνάτου ὄντος τοῦ πρώτον τι
 ἐν ἀπείροις εὐρεθῆναι, ἀφ' οὗ πρώτου κινήσεται τὸ κινεῖσθαι
 λεγόμενον. εἰ δὲ εἰς ἀμερές καταλήγει τὰ προειρημένα, καὶ ἔκα- 77
 στον τῶν κινουμένων ὁμοίως τὸ πρότερον ἀμερές τοῦ τόπου τῷ
 πρώτῳ ἑαυτοῦ ἀμερεῖ μετέρχεται χρόνῳ, πάντα τὰ κινούμενά
 ἐστὶν ἰσοταχῇ, οἷον ὃ ταχύτατος ἵππος καὶ ἡ χελώνη· ὅπερ τοῦ
 προτέρου ἐστὶν ἀτοπώτερον. οὐκ ἄρα κατὰ τὸ πρότερον πρότε-
 ρον γίνεται ἡ κίνησις, ἀλλ' οὐδὲ κατὰ τὸ ἄθρουν μεριστὸν διά-
 στημα. εἰ γὰρ ἀπὸ τῶν φαινομένων^{k)}, ὡς φασι, μαρτυρεῖσθαι 78
 τὰ ἀδηλα χρή, ἐπεὶ, ἵνα τις ἀνύσῃ σταδιαῖον διάστημα, δεῖ
 πρότερον αὐτὸν ἀνύσαι τὸ πρῶτον τοῦ σταδίου^{l)} μέρος καὶ τὸ
 δεύτερον δεύτερον καὶ τὰ ἄλλα ὁμοίως, οὕτω καὶ πᾶν τὸ κινού-
 μενον κατὰ τὸ πρότερον πρότερον κινεῖσθαι προσήκει. ἐπεὶτοι
 γε εἰ ἀθρόως διέναι τὸ κινούμενον λέγοιτο, πάντα μέρη τοῦ P 149
 τόπου ἐν ᾧ κινεῖσθαι λέγεται, ἐν πᾶσιν ἅμα ἐστὶ τοῖς μέρεσιν
 αὐτοῦ. καὶ εἰ τὸ μὲν ψυχρὸν εἴη μέρος τὸ δὲ θερμὸν τοῦ δι'
 οὗ ποιεῖται τὴν κίνησιν, ἢ τὸ μὲν, εἰ τύχοι, μέλαν, τὸ δὲ λευ-
 κόν, ὥστε καὶ χροῖζειν τὰ ἐντυγχάνοντα δύνασθαι, τὸ κινούμε-

proponere licet et hoc argumentum: si quid movetur, aut prius secundum
 prius movetur aut secundum totum confertum divisibile intervallum. neque
 autem secundum prius prius potest quicquam moveri, nec secundum totum
 confertum divisibile intervallum, ut ostendimus: nihil igitur movetur. itaque
 secundum prius prius non posse quicquam moveri, ex se patet. si enim in
 infinitum secantur corpora et loca et tempora, quibus moveri dicuntur cor-
 pora, non erunt motus quum impossibile sit ut aliquid quod primum sit in
 infinitis inveniat, a quo primo movebitur id quod moveri dicitur. 77. at
 si in individuum desinunt supra dicta, et unumquodque eorum quae moventur
 primum dividuum loci similiter pertransit atque primum sui indivisibile tem-
 pus, omnia quae moventur aequalem celeritatem habent, ut celerissimus equus
 et testudo; quod est priore absurdius. non ergo secundum prius sit princi-
 pium motus, sed neque secundum totum confertum divisibile intervallum.
 78. si enim apparentia testificari de obscuris debent, ut inquirunt. quum ut
 quis conficiat stadii unius intervallum, oporteat prius ipsum conficere primam
 stadii partem et secundam posterius et reliquas eodem modo, sic et omne
 quod movetur, secundum prius moveri oportet. nam si quod movetur, dicitur
 transire una ac confertim, omnes partes loci in quo moveri dicitur, in
 omnibus simul erunt eius partibus. et si pars quidem una sit frigida, altera
 autem calida loci per quem movetur, aut, ut ita fingamus accidere, una qui-
 dam nigra, altera autem alba, adeo ut etiam colorare possit occurrentia, quod

h) ἦτοι κατὰ τὸ πρότερον πρότερον] in editis alterum πρότερον male exciderat.

i) κατὰ ἄθρουν μεριστὸν διάστημα] conf. lib. 2 adversus Physicos.

k) ἀπὸ τῶν φαινομένων] supra lib 2 sect. 88 seq.

l) τοῦ σταδίου] ita mss pro σταδιαίου.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

Q

νον ἔσται θερμόν τε ἅμα καὶ ψυχρόν, καὶ μέλαν καὶ λευκόν, τῷ ὅπερ ἄτοπον. εἴτα καὶ πόσον ἀθρόως διέξεισι τόπον τὸ κινούμενον ἐπάτωσαν. εἰ μὲν γὰρ ἀόριστον τοῦτον εἶναι φήσουσι, προσδέξονται τι κινεῖσθαι διὰ πάσης τῆς γῆς ἀθρόως· εἰ δὲ τοῦτο φεύγουσιν, ὀρίσάτωσαν ἡμῖν τὸ μέγεθος τοῦ τόπου. τὸ μὲν γὰρ πρὸς ἀκριβείαν ἐπιχειρεῖν ὀρίζειν τὸν τόπον, οὗ πλέον διάστημα οὐδὲ κατὰ τὸ ἀκαριαῖον δυνήσεται διελθεῖν τὸ κινούμενον ἀθρόως, πρὸς τὸ ἀποκληρωτικόν⁷⁹) καὶ προπετές ἢ καὶ γελοῖον ἴσως εἶναι, εἰς τὴν ἀρχῇθεν ἀπορίαν⁸⁰) ἐμπίπτει. πάντα γὰρ ἔσται ἰσοταχῇ, εἴ γε ἕκαστον αὐτῶν ὁμοίως κατὰ περιορισμένους τόπους τὰς μεταβάσεις τῶν κινήσεων ποιεῖται. εἰ δὲ φήσουσιν ὅτι μικρόν μὲν οὐ πρὸς ἀκριβείαν δὲ περιορισμένον τόπον ἀθρόως κινεῖται τὸ κινούμενον, ἐνέσται ἡμῖν κατὰ τὴν σωριτικὴν⁸¹) ἀπορίαν αἰετὶ τῷ ὑποτεθέντι μεγέθει ἀκαριαῖον προστιθέναι μέγεθος τόπου. εἰ μὲν γὰρ στήσονται πον⁸²), τοιαύτην ποιουμένων ἡμῶν συνερώτησιν, πάλιν εἰς τὸν ἀκριβῆ περιορισμὸν καὶ τὴν τερατείαν ἐκείνην ἐμπεσοῦνται. εἰ δὲ προσήσονται τὴν παραύξησιν, ἀναγκάσομεν αὐτοὺς συγχωρεῖν ἀθρόως τι δύνασθαι κινηθῆναι διὰ τοῦ μεγέθους τῆς γῆς ἀπάσης. ὥστε οὐδὲ κατὰ ἄθρον μεριστὸν διάστημα κινεῖται τὸ κινεῖσθαι λε-

moveretur erit calidum simul et frigidum, et nigrum et album, quod absurdum est. 79. deinde et quantum loci una ac confertim transeat id quod movetur dicant nam si hunc indefinitum esse dicant, aliquid moveri per totam terram una et confertim concedent: sin hoc refugiant, magnitudinem loci nobis definiant, nam exacte conari definire locum, quo maius intervallum ne per multo minimam quidem partem poterit transire id quod movetur confertim, praeterquam quod est a casu fortunaque suspensum et temerarium ac fortassis etiam ridiculum, in dubitationem initio positam recidit: omnia enim aequalem habebunt velocitatem, si quidem unumquodque ipsorum similiter per definita loca transitus motuum facit. 80. si vero dicent per parvum quidem non exacte tamen definitum locum confertim et una moveri id quod movetur, per soriticam dubitationem semper ad magnitudinem quam habere nos supponerimus, multo minimam quandam magnitudinem loci addere nobis licebit. si enim consistent alicubi, argumento huiusmodi a nobis proposito, rursus in exactam circumscriptionem loci et in illa prodigiosa figmenta recident. sin admittent adaugmentationem, cogemus eos confiteri, posse aliquid una ac confertim per magnitudinem totius terrae moveri, ergo ne secundum quidem confertum divisibile intervallum moveatur ea quae moveri dicuntur. 81. quodsi

P 149 ^{m)} ἀποκληρωτικόν] HStephanus in versione sua hoc vocabulum retinuit dixitque *apocleroticum*. in nota autem ad hunc locum optime eius vim ac sententiam explicavit. est enim ἀποκληρωτικόν quod velut sorte casuque lectum temere assumimus nulla probatione adhibita vel causa ob quam aliis id praeferamus. itaque non dubitavi fortuitum reddere, quatenus fortuna et casus rationi stabilique causae opponi solet. recurrit hoc vocabulum infra sect. 26L et lib. 2 contra Log. αὐθαδὲς καὶ ἀποκληρώσει μᾶλλον λοικός. utitur et eodem Simplicius in 1 de coelo p. 37. verum ad Epictet. p. 242 alio sensu.

ⁿ⁾ εἰς τὴν ἀρχῇθεν ἀπορίαν] quam obiecit supra sect. 77.

^{o)} κατὰ τὴν σωριτικὴν] vide dicta ad lib. 2 sect. 253.

^{p)} εἰ μὲν γὰρ στήσονται πον] ut nempe Chrysippus monuit in acervo sive sorte sophistico cum gradatim interrogamur, ne ad absurdum deducamur incauti, ad certas rogationes esse quiescendum et subsistendum, vide Ciceronem in Lucullo c. 29.

γόμενα. εἰ δὲ μήτε κατὰ ἄθρον μεριστὸν τόπον μήτε κατὰ τὸ⁸¹ πρότερον πρότερον⁸²) κινεῖται τι, οὐδὲ κινεῖται τι. ταῦτα μὲν οὖν καὶ ἔτι πλείω τούτων φασὶν οἱ τὴν μεταβατικὴν κίνησιν ἀναιροῦντες. ἡμεῖς δὲ μήτε τοὺς λόγους τούτους μήτε τὸ φαινόμενον (ὃ κατακολουθοῦντες⁸³) εἰσάγουσιν τὴν ὑπόστασιν τῆς κινήσεως) δυνάμενοι διατρέπειν, ὅσον ἐπὶ τῇ ἀντιθέσει τῶν τε φαινόμενων καὶ τῶν λόγων, ἐπέχομεν περὶ τοῦ πότερον ἔστι κίνησις ἢ οὐκ ἔστιν.

ΚΕΦ. 9'.

P 150

Περὶ αὐξήσεως καὶ μειώσεως.

Τῷ δὲ αὐτῷ χρώμενοι λογισμῷ καὶ περὶ αὐξήσεως τε καὶ⁸² περὶ μειώσεως ἐπέχομεν· ἢ γὰρ ἐνάργεια⁸⁴) δοκεῖ τὴν ὑπόστασιν αὐτῶν εἰσάγειν, ἣν οἱ λόγοι διατρέπειν δοκοῦσιν. ἢ θείσασιν γοῦν τὸ αὐξόμενον, ὃν καὶ ὑφεστῶς, εἰς μέγεθος ἐπιδιδόναι προσήκει. ὥς εἴ γε ἐτέρω προσθέσεως γινομένης ἕτερον ἡϋξηκέναι τις λέγοι, ψεύσεται. ἐπεὶ τοίνυν ἢ οὐσία οὐδέποτε ἔστηκεν, ἀλλ' αἰετὶ⁸⁵ τε⁸⁶) καὶ ἐτέρα ἀνθ' ἐτέρας ἐπισκρίνεται, τὸ ἡϋξηκέναι λεγόμενον οὐκ ἔχει τὴν προτέραν οὐσίαν καὶ μετὰ ταύτης ἄλλην τὴν προστεθείσαν, ἀλλ' ὅλην ἐτέραν. ὥσπερ οὖν εἰ λόγου χάριν⁸³ ἔϋλου τριπλήχους ὄντος δεκάπηχον ἕτερον ἀγαγὼν τις ἡϋξηκέναι τὸ τρίπηχον λέγοι, ψεύσεται (διὰ τὸ ὅλον ἕτερον εἶναι τοῦτο ἐκείνου), οὕτω καὶ ἐπὶ παντὸς τοῦ αὐξεσθαι λεγομένου τῆς προτέρας ὕλης ἀπορροεύσεως καὶ ἐτέρας ἐπισιούσεως, εἰ προστίθεται

neque secundum confertum divisibilem locum neque per prius movetur quicquam prius, nihil est profecto quod moveatur. haec ergo et plura his dicunt qui transitorium motum tollunt. nos autem quoniam neque has rationes neque apparentem evidentiam (quam qui sequuntur dicunt motum esse) possumus evertere, ideo quatenus apparentia et rationes inter se pugnant, de hoc motu sit an non assensum retineamus.

CAP. IX.

De augmento et imminutione.

82. Eadem ratione nisi etiam de augmento et imminutione assensum retinemus: nam rei evidentia videtur ipsorum subsistentiam inducere, quam evertere rationes videntur. nam tu vel hoc saltem considera. quod augetur, ens et subsistens, ad magnitudinem promovere oportet: si quis enim facta in uno augmentatione, alterum auctum esse dicat, mentietur. quum igitur substantia nusquam stet, sed semper fluat, et alia pro alia ad efficiendam coactionem veniat, quod auctum esse dicitur, non habet priorem substantiam et cum hac aliam additam, sed totam aliam. 83. quemadmodum igitur si verbi gratia ligno tricubitali existente, decemcubitale aliud afferat quispiam ac dicat auxisse tricubitale, mentietur, eo quod totum sit aliud hoc ab illo; ita et in omni quod augeri dicitur, priore materia effluente et alia

^{q)} κατὰ τὸ πρότερον πρότερον] in editis alterum πρότερον iterum exciderat ut supra sect. 76.

^{r)} ὃ κατακολουθοῦντες] supra sect. 66.

^{s)} ἢ γὰρ ἐνάργεια] male in editis ἐνέργεια, ut supra 66.

^{t)} αἰετὶ ἔει τε] vide si placet dicta supra sect. 54.

P 150

Q 2

τὸ προστίθεσθαι λεγόμενον, οὐκ ἂν αὐξησὶν τις εἴποι τὸ τοιοῦτον εἶναι, ἀλλ' ἐξ ὅλου ἐτεροίωσιν. ὁ δὲ αὐτὸς καὶ περὶ τῆς μειώσεως λόγος. τὸ γὰρ μὴ ὑφ' ἑστέως ὅλως πῶς ἂν μειωσθαι λέγοιτο; πρὸς δὲ τούτοις εἰ ἡ μὲν μείωσις γίνεται κατὰ ἀφαιρέσεων, ἡ δὲ αὐξήσις κατὰ πρόσθεσιν, οὐδὲν δέ ἐστιν οὔτε ἀφαιρέσεις οὔτε πρόσθεσις· οὐκοῦν οὐδὲ ἡ μείωσις οὐδὲ ἡ αὐξήσις ἐστὶ τι.

ΚΕΦ. ι'.

Περὶ ἀφαιρέσεως καὶ προσθέσεως.

85 "Ὅτι δὲ οὐδὲν ἐστὶν ἀφαιρέσεις") ἐντεῦθεν ἐπιλογίζονται· εἰ ἀφαιρεῖται τι ἀπὸ τινος, ἤτοι τὸ ἴσον ἀπὸ τοῦ ἴσου ἀφαιρεῖται ἢ τὸ μείζον ἀπὸ τοῦ ἐλάσσονος ἢ τὸ ἐλασσον ἀπὸ τοῦ μείζονος. κατὰ οὐδέναν δὲ τῶν τρόπων τούτων ἀφαιρέσεις γίνεται, ὡς παραστήσομεν. ἀδύνατος ἄρα ἐστὶν ἡ ἀφαιρέσεις. ὅτι δὲ καθ' οὐδέναν τῶν προειρημένων τρόπων ἡ ἀφαιρέσεις γίνεται δῆλον ἐντεῦθεν· τὸ ἀφαιρούμενον ἀπὸ τινος ἐμπεριέχεσθαι χρὴ πρὸ τῆς 86 ἀφαιρέσεως τῷ ἀφ' οὗ*) ἀφαιρεῖται. οὔτε δὲ τὸ ἴσον ἐν τῷ ἴσῳ περιέχεται, οἷον τὰ ἑξ ἐν τοῖς ἑξ· μείζον γὰρ εἶναι δεῖ τὸ περιέχον τοῦ περιεχομένου, καὶ τὸ ἀφ' οὗ ἀφαιρεῖται τι τοῦ ἀφαιρουμένου, ἵνα μετὰ τὴν ἀφαιρέσιν ὑπολίπηται τι· τοῦτο γὰρ διαφέρειν δοκεῖ τῆς παντελοῦς ἄρσεως ἢ ἀφαιρέσεις· οὔτε P 151 τὸ μείζον ἐν τῷ μικροτέρῳ, οἷον τὰ ἑξ τοῖς πέντε· ἀπεμφαίνει 87 γὰρ. διὰ δὲ τούτο οὐδὲ τὸ ἐλασσον ἐν τῷ μείζονι· εἰ γὰρ ἐν τοῖς ἑξ περιέχεται τὰ πέντε, ὡς ἐν πλείοσιν ἐλάσσονα, καὶ ἐν

ingrediente, si additur id quod addi dicitur, nemo augmentationem dixerit id esse, sed ex toto immutationem. 84. idem et de imminutione dici potest. nam quod nullo modo subsistit, quomodo imminutum esse diceretur? praeterea si imminutio quidem fit per ablationem, augmentatio autem per additionem, nihil autem est neque ablatio neque additio, ergo ne imminutio quidem aut augmentatio est aliquid.

CAP. X.

De ablatione et additione.

85. Nihil autem esse ablationem ex hac ratiocinatione colligunt, si quid ab aliquo auferatur, aut aequale ab aequali auferatur aut maius a minori aut minus a maiori. at per nullum ex his modis ablatio fit, ut declarabimus. fieri ergo non potest ablatio. per nullum autem ex his ablationem fieri hinc perspicuum est: quod auferatur ab aliquo, oportet ante ablationem contineri in eo a quo auferatur. 86. at vero nec aequale in aequali continetur, ut sex in sex. oportet enim maius esse id quod continet, eo quod continetur; et id a quo auferatur aliquid, eo quod auferatur, ut post ablationem aliquid relinquantur. haec enim videtur esse differentia inter auferre et inter prorsus tollere totum. nec vero maius in minore continetur, ut sex in quinque; hoc enim absurdum est. 87. propterea vero nec minus in maiori. nam si in sex continentur quinque, ut in pluribus pauciora, etiam in quinque con-

u) ὅτι δὲ οὐδὲν ἐστὶν ἀφαιρέσεις] conferendus liber 1 adversus Physicos sect. 280, 297 seq. et adversus Grammaticos sect. 162 et contra Geometras sect. ult.

*) τῷ ἀφ' οὗ] ita recte mss pro τοῦ ἀφ' οὗ, quod in editis reperies.

τοῖς πέντε περισχεθήσεται τὰ τέσσαρα καὶ ἐν τοῖς τέττασι τὰ τρία, καὶ ἐν τοῖς τρισὶ τὰ δύο, καὶ ἐν τούτοις τὸ ἑν. ἔξει οὖν τὰ ἑξ πέντε τέσσαρα τρία δύο ἑν, ὧν συντεθέντων γίνεται ὁ πεντεκαίδεκα ἀριθμός"), ὅς ἐν τῷ ἑξ περιέχεσθαι συνάγεται, διδομένον τοῦ τὸ ἐλασσον ἐν τῷ μείζονι περιέχεσθαι· ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τῷ πεντεκαίδεκα τῷ ἐν τῷ ἑξ ἐμπεριεχομένῳ ὁ τριάκοντα καὶ πέντε") ἀριθμὸς περιέχεται, καὶ κατὰ ὑπόβασιν") ἀπειροί. ἄτοπον δὲ τὸ λέγειν ἀπείρους ἀριθμοὺς ἐμπεριέχεσθαι τῷ ἑξ ἀριθμῷ· ἄτοπον ἄρα καὶ τὸ λέγειν, ὅτι ἐν τῷ μείζονι περιέχεται τὸ ἐλασσον. εἰ οὖν χρὴ τὸ ἀφαιρούμενον ἀπὸ τινος περιέχεσθαι 88 ἐν ἐκείνῳ ἀφ' οὗ ἀφαιρεῖσθαι μέλλει, οὔτε δὲ τὸ ἴσον ἐν τῷ ἴσῳ περιέχεται οὔτε τὸ μείζον ἐν τῷ μικροτέρῳ οὔτε τὸ μικρότερον ἐν τῷ μείζονι, οὐδὲ ἀφαιρεῖται τι ἀπὸ τινος. καὶ μὴν εἰ ἀφαιρεῖται τι ἀπὸ τινος, ἢ ὅλον ἀπὸ ὅλου ἀφαιρεῖται ἢ μέρος ἀπὸ μέρους") ἢ ὅλον ἀπὸ μέρους ἢ μέρος ἀπὸ ὅλου. ὅλον μὲν 89 οὖν ἀφαιρεῖσθαι λέγειν ἤτοι ἀπὸ ὅλου") ἢ ἀπὸ μέρους, ἀπεμφαίνει προδήλως.λείπεται δὲ λέγειν τὸ μέρος ἀφαιρεῖσθαι ἤτοι ἀπὸ ὅλου ἢ ἀπὸ μέρους, ὅπερ ἐστὶν ἄτοπον. οἷον γοῦν, ἵνα ἐπὶ ἀριθμῶν στήσωμεν τὸν λόγον τοῦ σαφοῦς ἔνεκα, ἔστω δεκάς, καὶ ἀπὸ ταύτης ἀφαιρεῖσθαι λεγέσθω μονάς. αὕτη οὖν ἡ μονάς οὔτε ἀπὸ ὅλης τῆς δεκάδος ἀφαιρεῖσθαι δύναται οὔτε ἀπὸ τοῦ λειπομένου μέρους τῆς δεκάδος, τουτέστι τῆς ἐννεάδος, ὡς παραστήσω. οὐκοῦν οὐδὲ ἀφαιρεῖται. εἰ γὰρ ἡ μονάς ἀπὸ ὅλης 90

timebuntur quattuor et in quattuor tria et in tribus duo et in his unum. atque ita fiet ut sex habeant quinque quattuor tria duo unum. quibus compositis quindecim fiunt, qui numerus in sex contineri concluditur, si minus in maiori contineri concedatur. similiter et in quindecim, qui in sex continetur, triginta quinque continentur et paulatim progrediendo infiniti numeri. atqui dicere infinitos numeros in numero sex contineri absurdum est. itidem ergo et in maiori minus contineri dicere absurditatem habet. 88. si igitur oportet quod auferatur ab aliquo contineri in illo a quo auferri debet, at nec aequale in aequali continetur nec maius in minori nec minus in maiori, nihil certe ab ullo auferatur. insuper vero, si auferatur aliquid ab aliquo, aut totum a toto auferatur aut pars a parte aut totum a parte aut pars a toto. 89. totum ergo dicere auferri aut a toto aut a parte manifeste rationi repugnat. quod si ita est, superest ut dicatur partem auferri a toto aut a parte, quod est absurdum. exempli gratia, ut a numeris orationem non abducamus ob maiorem perspicuitatem, sit denarius numerus, et ab hoc dicatur auferri unitas: haec unitas nec a tota decade auferri potest nec a reliqua parte decadis, nempe ab novenario numero, ut patefaciam. ergo ne auferatur quidem. 90. nam si unitas a tota decade auferatur, quoniam decas

γ) ὁ πεντεκαίδεκα ἀριθμός] similis cavillatio supra lib. 2 sect. 216. P 151

z) ὁ τριάκοντα καὶ πέντε] hoc ut intelligas, confer lib. 1 adversus Physicos sect. 305.

a) καὶ κατὰ ὑπόβασιν] si nempe pergas computare et progrediari in ducendo calculo quanti numeri contineantur v. g. in 121, atque deinde iterum in collecta ex his numeris simul additis summa, et in summa numerorum hac etiam summa comprehensorum iterum, atque ita in infinitum.

b) ἢ μέρος ἀπὸ μέρους] ita mss pro ἢ μέρ.

c) ἀπὸ ὅλου] esset enim ἄρσις illa non ἀφαιρέσεις, ut iam dixit sect. 86.

ἀφαιρείται τῆς δεκάδος, ἐπεὶ ἡ δεκάς οὔτε ἑτερόν τί ἐστι παρὰ τὰς δέκα μονάδας οὔτε τις τῶν μονάδων, ἀλλὰ ἡ συνέλευσις πασῶν τῶν μονάδων, ἀπὸ ἐκάστης μονάδος ἀφαιρεῖσθαι ὀφείλει^{d)} ἢ μονάς, ἵνα ἀπὸ ὅλης ἀφαιρεῖται τῆς δεκάδος. μάλιστα μὲν οὖν ἀπὸ μονάδος οὐδὲν δύναται ἀφαιρεῖσθαι — ἀδιαίρετοι γὰρ εἰσιν αἱ μονάδες — καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἀφαιρεθήσεται ἢ 91 μονάς ἀπὸ τῆς δεκάδος οὕτως. εἰ δὲ καὶ δώῃ τις ἀπὸ ἐκάστης τῶν μονάδων ἀφαιρεῖσθαι τὴν μονάδα, δέκα ἔξει μέρη ἢ μονάς^{e)},
P 152 δέκα δὲ ἔχουσα μέρη μονάς^{f)} ἐστίν. ἀλλὰ καὶ ἐπεὶ δέκα ἑτέρα μέρη ἀπολέλειπται^{g)}, ἀφ' ὧν ἀγγήρηται τὰ τῆς μονάδος λεγόμενης δέκα μέρη, ἐστὶν τὰ δέκα εἴκοσι. ἄτοπον δὲ λέγειν τὸ ἐν δέκα εἶναι καὶ τὰ δέκα εἴκοσι καὶ τὸ ἀδιαίρετον κατὰ αὐτοὺς διαιρεῖσθαι. ἄτοπον ἄρα τὸ λέγειν ἀπὸ ὅλης τῆς δεκάδος ἀφαιρεῖσθαι τὴν μονάδα. ἀλλ' οὐδὲ ἀπὸ τῆς ὑπολειπομένης ἐννεάδος ἀφαιρεῖται ἢ μονάς· τὸ μὲν γὰρ ἀφ' οὗ τι ἀφαιρεῖται, οὐ μένει ὁλόκληρον, ἢ δὲ ἐννεὰς μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν ἐκείνης τῆς μονάδος ὁλόκληρος μένει^{h)}. καὶ ἄλλως ἐπεὶ ἡ ἐννεὰς οὐδὲν ἐστι παρὰ τὰς ἐννεα μονάδας, εἰ μὲν ἀπὸ ὅλης αὐτῆς λέγοιτο ἀφαιρεῖσθαι ἢ μονάς, ἐννεάδος ἀφαίρεσιςⁱ⁾ ἐστίν. εἰ δὲ ἀπὸ μέρους τῶν ἐν-

nec aliud quicquam est quam decem unitates, nec una ex illis unitatibus, sed omnium illarum unitatum concursus, ab unaquaque unitate auferri debet unitas, ut a tota auferatur decade. imprimis ergo ab unitate quidem nihil potest auferri — indivisibiles enim sunt unitates — et propterea non auferetur unitas a decade hoc modo. 91. verumtamen licet concedat aliquis ab unaquaque unitate auferri unitatem, decem habebit partes unitas, decemque constans partibus unitas erit. iam vero quum decem aliae partes relictas sint a quibus ablatae sint decem partes eius quae unitas vocatur, decem haec erunt viginti. atqui absurdum est dicere unum decem esse et decem viginti, et quod indivisibile est secundum ipsos dividi. absurdum est igitur dicere a tota decade unitatem auferri. 92. sed ne ab ea quidem quae superest enneade sive novenario numero, auferatur unitas. nam id a quo aliquid auferatur, non manet integrum. at enneas post ablationem illius unitatis integra manet. at haec vero, quum enneas nihil sit praeter novem unitates, si quidem ab ipsa tota dicatur unitas auferri, enneas ipsa aufere-

d) ὀφείλει] mss ὀφείλη. geminis cavillationibus ludit noster supra lib. 2 sect. 216 seq. et libro adversus Arithmeticos.

e) δέκα ἔξει μέρη ἢ μονάς] quoniam ex singulis illis decem unitatibus aliquid detraheretur ad unitatem hanc quae subtrahi debet constituendam.

f) δέκα δὲ ἔχουσα μέρη μονάς ἐστίν] itaque et necesse erit dicere unitatem constare decem partibus. in laudato adversus Arithmeticos libro: εἰ δὲ ἡ αὐτὴ ταῖς μονάσιν ἐστὶν ἡ δεκάς, τοιούτων εἰ αἱ κατὰ μέρος μονάδες εἰσὶ δεκάδες, ὅλην ὡς εἴπερ ἀπὸ τῆς δεκάδος ἢ τῆς μονάδος ἀφαίρεσις γίνεται, ἀφ' ἐκάστης μονάδος ἀφαιρεθήσεται· αἱ γὰρ κατὰ μέρος μονάδες ἦσαν ἡ δεκάς.

P 152 g) δέκα ἑτέρα μέρη ἀπολέλειπται] nulla enim ex decem illis unitatibus tota subtracta supponitur, sed ex singulis unitatibus pars tantum detrahitur ad unitatem constituendam, inde necesse est ex singulis decem unitatibus aliquid adhuc superesse, quae decem partes superstites cum decem particulis detractis constituunt partes viginti. potuit etiam dicere centum, cum singulas unitates iam decem partibus constare evicerit. sed gerrae hae germanae sunt et nugae merae.

h) ὁλόκληρος μένει] sublata a numero denario unitate, integer manet novenarius.

i) ἐννεάδος ἀφαίρεσις] h. e. novem partium ex novem unitatibus de-

να, εἰ μὲν ἀπὸ τῶν ὁκτώ, τὰ αὐτὰ ὑπόπα ἀκολουθήσει· εἰ δὲ ἀπὸ τῆς ἐσχάτης μονάδος, διαιρετὴν εἶναι φήσουσι τὴν μονάδα, ὅπερ ἄτοπον. οὐκοῦν οὐδὲ ἀπὸ τῆς ἐννεάδος ἀφαιρεῖται ἢ μονάς. 93. εἰ δὲ μήτε ἀπὸ ὅλης τῆς δεκάδος ἀφαιρεῖται μήτε ἀπὸ μέρους αὐτῆς, οὐδὲ μέρος ἀπὸ ὅλου ἢ μέρους ἀφαιρεῖσθαι δύναται. εἰ οὖν μήτε ὅλον ἀπὸ ὅλου τι ἀφαιρεῖται μήτε μέρος ἀπὸ ὅλου μήτε ὅλον ἀπὸ μέρους μήτε μέρος ἀπὸ μέρους, οὐδὲ ἀφαιρεῖται τι ἀπὸ τίνος. ἀλλὰ καὶ ἡ πρόσθεσις^{k)} τῶν ἀδυνάτων εἶναι παρ' 94 αὐτοῖς ὑπείληπται· τὸ γὰρ προστιθέμενον, φασί, ἦτοι ἐαυτῷ προστίθεται ἢ τῷ προϋποκειμένῳ ἢ τῷ ἐξ ἀμφοῖν συνεστῶτι^{l)} τούτων δὲ οὐδὲν ἐστὶν ὑγίης, οὐκοῦν οὐδὲ προστίθεται τί τι. οἷον γοῦν ἔστω τι τετρακοτυλιαῖον πλῆθος^{m)} καὶ προστιθέσθω κοτύλη· ζητῶ τί τι προστίθεται. ἐαυτῇ μὲν γὰρ οὐ δύναται, ἐπεὶ τὸ μὲν προστιθέμενον ἑτερόν ἐστὶ τοῦ ᾧ προστίθεται, οὐδὲν δὲ 95 ἐαυτοῦ ἑτερόν ἐστίν, ἀλλ' οὐδὲ τῷ ἐξ ἀμφοῖν τοῦ τετρακοτυλιαίου καὶ τῆς κοτύλης. πῶς γὰρ ἂν προστεθείη τι τῷ μηδέπω ὄντι. καὶ ἄλλως· εἰ τῷ τετρακοτυλιαίῳ καὶ τῇ κοτύλῃ μίγνυται ἢ κοτύλη ἢ προστιθεμένη, ἑξακοτυλιαῖον ἐστὶ πλῆθος ἀπὸ τοῦ τετρακοτυλιαίου καὶ τῆς κοτύλης καὶ τῆς προστιθεμένης κοτύλης. εἰ δὲ μόνῳ τῷ τετρακοτυλιαίῳ προστίθεται ἢ κοτύλη, ἐπεὶ τὸ 96 παρεκτεινόμενόν τιⁿ⁾ ἴσον ἐστὶ ἐκείνῳ ᾧ παρεκτείνεται, τῷ τετρακοτυλιαίῳ πλήθει, ἢ κοτύλῃ παρεκτεινόμενῃ διπλασιώσει τὸ τετρακοτυλιαῖον, ὡς γίνεσθαι τὸ πᾶν πλῆθος ὁκτὼ κοτυλῶν,

tur: sin a parte ipsorum novem, siquidem ab octo, eadem absurditates sequentur: sin ab unitate quae ultima est, divisibilem esse dicent unitatem, quod est absurdum. 93. ergo nec ab enneade quidem auferatur unitas, quod si neque a tota decade auferatur nec a parte eius, ne pars quidem a toto aut a parte auferri potest. si igitur neque totum a toto quicquam auferatur neque pars a toto neque totum a parte nec pars a parte, nullo modo aliquid ab aliquo auferri consequitur. 94. quin etiam additio inter ea, quae fieri non possunt, a Scepticis numeratur. nam quod additur inquit aut sibi ipsi additur aut praesistenti subiecto aut ei quod ex utroque constat. at nihil horum est verum; ergo nihil ulli additur. exempli gratia, sit multitudo quattuor cotylarum et addatur cotyla: quaero cui addatur. sibi ipsi quidem non potest, nam id quod additur, aliud est ab eo cui additur, nihil autem est aliud a se ipso. 95. sed neque additur ad id quod ex utroque constat. ex quattuor cotylarum mensura et ex cotyla. nam quomodo addatur aliquid ad id quod nondum est? ad haec si quattuor cotylis et cotylae admisceatur cotyla quae additur, multitudo erit sex cotylarum ex quattuor cotylis et cotyla et alia cotyla addita. 96. quodsi ad solas quattuor cotylas additur cotyla, quia id quod alicui coextenditur, aequale erit ei cui coextenditur, si cotyla quattuor cotylarum multitudini coextendatur, duplicabit illam quattuor cotylarum multitudinem, adeo ut tota multitudo sit octo co-

tractio ad unam unitatem constituendam, eodem modo ut de denario paullo ante cavillatus fuerat.

k) ἀλλὰ καὶ ἡ πρόσθεσις] confer librum adversus Grammaticos sect. 165 seq.

l) τετρακοτυλιαῖον πλῆθος] cotyla quantum volabus iunctis utriusque manus capere possumus, ut dixi supra sect. 59.

m) παρεκτεινόμενόν τι] ita mss pro τι, recte. supra sect. 60: τὰ δὲ παρεκτεινόμενα ἀλλήλοις καὶ ἅπαν μέρος τὸν ἴσον ἐπείχει τόπον, διὸ καὶ ἴσα ἀλλήλοις ἐστίν.

ὅπερ οὐ θεωρεῖται. εἰ οὖν μήτε ἑαυτῷ προστίθεται τὸ προστί-
P 153 θεσθαι λεγόμενον, μήτε τῷ προϋποκειμένῳ μήτε τῷ ἔξ ἁμφοῖν
 τούτων, παρὰ δὲ ταῦτα οὐδὲν ἔστιν, οὐδὲ προστίθεται οὐ-
 δὲν οὐδενί.

ΚΕΦ. ια'.

Περὶ μεταθέσεως.

97 Τῇ δὲ τῆς προσθέσεως καὶ τῆς ἀφαιρέσεως καὶ τῆς τοπικῆς
 κινήσεως ὑποστάσει^{η)} συμπεριγράφεται καὶ ἡ μετάθεσις^{ο)}. αὕτη
 γὰρ ἀπὸ τινος μὲν ἔστιν ἀφαιρέσις, τινὶ δὲ πρόσθεσις μετα-
 βατικῶς^{ρ)}.

ΚΕΦ. ιβ'.

Περὶ ὅλου καὶ μέρους.

98 Καὶ τὸ ὅλον δὲ καὶ τὸ μέρος^{η)}. κατὰ μὲν γὰρ συνέλευσιν
 καὶ πρόσθεσιν τῶν μερῶν τὸ ὅλον γίνεσθαι δοκεῖ, κατὰ ἀφαί-
 ρεσιν δὲ τινος ἢ τινῶν παύεσθαι τοῦ ὅλου εἶναι. καὶ ἄλλως δὲ
 εἰ ἔστι τι ὅλον, ἥτοι ἕτερόν ἐστι παρὰ τὰ μέρη αὐτοῦ ἢ αὐτὰ
 99 τὰ μέρη αὐτοῦ ὅλον ἐστίν. ἕτερον μὲν οὖν τῶν μερῶν οὐδὲν
 φαίνεται τὸ ὅλον εἶναι. ἀμέλει γοῦν αἰρουμένων τῶν μερῶν οὐ-
 δὲν ὑπολείπεται, ἵνα ἕτερόν τι παρὰ ταῦτα λογισώμεθα τὸ ὅλον.
 εἰ δὲ αὐτὰ τὰ μέρη τὸ ὅλον ἐστίν, ὄνομα ἔσται μόνον τὸ ὅλον

tylarum; quod verum esse non cernitur. si ergo neque sibi ipsi additur id
 quod addi dicitur, neque praeexistenti subiecto neque illi quod ex utro-
 que horum constat, praeter haec autem nihil est, certe nec quicquam cui-
 quam additur.

CAP. XI.

De transpositione.

97. Iam vero una cum additionis ablationisque et localis motus subsi-
 stentia transpositio etiam circumscribitur. haec enim est quae transeundo ab
 uno aufert aliquid, alteri addit.

CAP. XII.

De toto et parte.

98. Idem vero et totum et partes; nam per concursum et additionem
 partium totum fieri videtur, per ablationem autem alicuius aut aliquorum
 desinere esse totum. praeterea si aliquid est totum, aut aliud est quam
 partes eius aut ipsae partes eius totum sunt. 99. atqui aliud a partibus ni-
 hil videtur totum esse; nam sublati quidem certe partibus nihil remanet,
 ut aliud quicquam quam has cogitemus esse totum; quodsi ipsae partes
 totum sunt, nomen erit duntaxat ipsum totum et appellatio inanis, subsi-

P 153 η) ὑποστάσει] dum probatur non subsistere additio, ablatioque et mo-
 tus localis, simul etiam evertitur transpositio.

ο) συμπεριγράφεται καὶ ἡ μετάθεσις] confer lib. 1 adversus Physicos
 sect. 328. et de voce συμπεριγράφεται lib. 1 Pyrrhon. sect. 13. simile
 est συμπεριτρέπεται infra sect. 109.

ρ) μεταβατικῶς] infra sect. 129 εἰ δὲ ὑποχωρεῖ κενούμενον μετα-
 βατικῶς.

q) τὸ ὅλον δὲ καὶ τὸ μέρος] confer quae supra lib. 2 sect. 215 seq. et
 lib. 1 adversus Physicos sect. 330 seq.

καὶ προσηγορία κενή, ὑπόστασιν δὲ ἰδίαν οὐχ ἔξει. καθάπερ
 οὐδὲ διάστασις^{γ)} ἐστὶ τι παρὰ τὰ διεστιῶτα, οὐδὲ δόκωσις^{δ)}
 παρὰ τὰ δεδοκωμένα. οὐκ ἄρα ἔστι τι ὅλον. ἀλλ' οὐδὲ μέρη¹⁰⁰
 εἰ γὰρ ἔστι μέρη, ἥτοι τοῦ ὅλου ταῦτά ἐστι μέρη ἢ ἀλλήλων
 ἢ ἑαυτοῦ ἕκαστον. οὔτε δὲ τοῦ ὅλου, ἐπεὶ μηδὲ ἔστι τι περὶ
 τὰ μέρη, καὶ ἄλλως τὰ μέρη οὕτως ἔσται μέρη ἑαυτῶν, ἐπεὶ
 ἕκαστον τῶν μερῶν συμπληρωτικὸν εἶναι λέγεται τοῦ ὅλου, οὔτε
 ἀλλήλων, ἐπεὶ τὸ μέρος ἐμπεριέχεσθαι δοκεῖ^{ε)} ἐν ἐκείνῳ οὐ ἔστι
 μέρος. καὶ ἁτοπὸν ἔστι λέγειν τὴν χεῖρα, εἰ τύχοι, ἐν τῷ ποδὶ
 περιέχεσθαι. ἀλλ' οὐδὲ ἕκαστον ἑαυτοῦ μέρος ἔσται. διὰ γὰρ¹⁰¹
 τὴν περιοχὴν ἔσται τι ἑαυτοῦ μείζον καὶ ἐλαττον. εἰ οὖν μήτε
 τοῦ ὅλου μήτε ἑαυτῶν μήτε ἀλλήλων μέρη ἔστι τὰ λεγόμενα
 εἶναι μέρη, οὐδενός ἐστι μέρη. εἰ δὲ μηδενός ἐστι μέρη, οὐδὲ
 ἔστι μέρη. τὰ γὰρ πρὸς τι^{ς)} ἀλλήλοις συναναιρεῖται. ταῦτα **P 154**
 μὲν οὖν ἄλλως εἰρήσθω κατὰ παρέκβασιν, ἐπειδὴ ἁπλῶς ὅλου
 καὶ μέρους ἐπεμνήσθημεν.

ΚΕΦ. ιγ'.

Περὶ φυσικῆς μεταβολῆς.

Ἀνυπόστατον δὲ εἶναι λέγουσί τινες καὶ τὴν καλουμένην φυ-¹⁰²

sentiam vero propriam non habebit. quemadmodum nec intervallum est
 aliud quam ea quae sunt intervallo dissita, nec contignatio aliud est prae-
 ter ea quae sunt contignata, ergo totum non erit quicquam. 100. sed ne
 partes quidem quicquam erunt; si enim sunt partes, aut ipsae sunt totius
 partes aut aliae aliarum partes aut unaquaeque sui ipsius pars. at neque
 totius, quia nihil est aliud praeter partes et alioqui partes hoc modo essent
 sui ipsarum partes, quoniam unaquaeque pars completiva esse dicitur to-
 tius; nec aliae aliarum, quia pars contineri videtur in illo cuius est pars.
 est autem absurdum dicere manum verbi gratia in pede comprehendī.
 101. nec vero unaquaeque pars sui ipsius pars erit; nam ita se ipsam com-
 plectetur, adeoque erit aliquid se ipso maius et minus. ergo si neque totius
 neque sui ipsarum nec aliae aliarum partes sunt eas quae partes esse di-
 cuntur, nullius sunt partes. quodsi nullius sint partes, ne partes quidem
 sunt; nam quae sunt ad aliquid sive relativa mutuo simul se evertunt. et
 haec quidem per digressionem dicta sint, quoniam semel totius et partis
 mentionem fecimus.

CAP. XIII.

De naturali mutatione.

102. Sunt etiam qui eam quae naturalis appellatur mutatio subsistere

γ) οὐδὲ διάστασις] lib. 1 contra Physicos sect. 344 ὥς γὰρ οὐδὲν ἔστιν
 διάστημα παρὰ τὰ διεστιῶτα, οὐδὲ δόκωσις παρὰ τὰς πως διακειμένας
 δοκούσας, οὐδὲ πυχμὴ παρὰ τὴν πως ἐσχηματισμένην χεῖρα. adde lib. 2
 contra Phys. sect. 27.

δ) δόκωσις] Hesychius: δόκωσις, στέγη.

ε) ἐμπεριέχεσθαι δοκεῖ] debebat itaque minor esse se ipsa, quia con-
 tinens maius esse debet eo quod continetur. in quam sententiam statim
 ait: διὰ γὰρ τὴν περιοχὴν ἔσται τι ἑαυτοῦ μείζον καὶ ἐλαττον. confer
 supra sect. 86.

ς) τὰ γὰρ πρὸς τι] Boëthius in praedicamenta Aristotelis p. 164, ubi **P 154**
 de relativis: simul ea sunt, quae se invicem vel interimunt vel inferunt.

σικὴν μεταβολήν^{α)}, λόγοις επιχειροῦντες τοιούτοις· εἰ μεταβάλλοι τι, ἦτοι σῶμά ἐστι τὸ μεταβάλλον ἢ ἀσώματον. ἐκάτερον ὅδε τούτων^{β)} ὑπόκειται. ἄπορος ἄρα ἔσται καὶ ὁ περὶ τῆς μεταβολῆς λόγος. εἰ μεταβάλλει τι, κατὰ τινος ἐνεργείας αἰτίου καὶ πάσχον μεταβάλλει· διατρέπεται γὰρ ἢ τοῦ αἰτίου ὑπόστασις^{γ)}, ἢ τὸ πάσχον συμπεριτρέπεται μὴ ἔχον ὑπὸ ὅτου πάθη· οὐδὲ μεταβάλλει τι ἄρα. ὃ εἰ μεταβάλλει τι, ἦτοι τὸ ὄν μεταβάλλει ἢ τὸ μὴ ὄν. τὸ μὲν οὖν μὴ ὄν ἀνυπόστατόν ἐστι καὶ οὔτε πάσχειν τι οὔτε δοῦν δέχεται, ὥστε οὐδὲ μεταβολὴν ἐπιδέχεται. εἰ δὲ τὸ ὄν μεταβάλλει, ἦτοι καθ' ὃ ὄν ἐστι μεταβάλλει ἢ καθ' ὃ μὴ ὄν ἐστι. καθ' ὃ μὲν οὖν μὴ ὄν ἐστιν, οὐ μεταβάλλει, οὐδὲ γὰρ οὐκ ὄν ἐστιν^{δ)}. εἰ δὲ καθ' ὃ ὄν ἐστι μεταβάλλει, ἕτερόν ἐστι τοῦ ὄν εἶναι^{ε)}, τουτέστιν, οὐκ ὄν ἐστί. ἄτοπον δὲ τὸ λέγειν τὸ ὄν οὐκ ὄν γίνεσθαι· οὐκ ἄρα οὐδὲ τὸ ὄν μεταβάλλει. εἰ δὲ μήτε τὸ ὄν μεταβάλλει μήτε τὸ μὴ ὄν, παρὰ ταῦτα δὲ οὐδὲν ἐστι, λείπεται λέγειν ὅτι οὐδὲν μεταβάλλει. ἔτι καὶ ταῦτά φασί τινες, τὸ μεταβάλλον ἐν τινι χρόνῳ μεταβάλλειν ὀφείλει· οὔτε δὲ ἐν τῷ παροσχότῳ χρόνῳ μεταβάλλει τι οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι, ἀλλ' οὐδ' ἐν τῷ ἐνεστώτι, ὡς δεῖξομεν· οὐκ ἄρα μεταβάλλει τι. ἐν μὲν οὖν τῷ παρεληλυθότῳ ἢ μέλλοντι χρόνῳ οὐδὲν μεταβάλλει (τούτων γὰρ οὐδέτερος ἐνέστηκεν), ἀδύνατον δὲ ἐστι δοῦν τι ἢ πάσχειν ἐν τῷ μὴ ὄντι καὶ ἐνεστη-
107 κότε χρόνῳ· ἀλλ' οὐδὲ ἐν τῷ ἐνεστώτι. ὃ γὰρ ἐνεστώς χρόνος

negent, rationibus huiusmodi hoc astruentes: si mutetur aliquid, aut corpus est quod mutatur aut incorporeum. at de utroque horum dubitatio est: ergo et quae de mutatione dicuntur ea quoque in dubium revocabuntur. 103. deinde si mutatur aliquid, mutatur per effectus quosdam causae et tamquam patiens. at enim evertitur argumentis causae subsistentia, cum qua patiens etiam evertitur, non habens a quo patiatur, ergo nihil mutatur. 104. praeterea si quid mutatur, aut quod existit mutatur aut quod non est. at quod non est, subsistentiam non habet et neque agere neque pati quicquam potest: ergo ne mutationem quidem recipit. si vero quod existit mutatur, aut quatenus ens est mutatur aut quatenus ens non est. 105. verum quatenus non ens est, non mutatur; neque enim est, si sit non ens. si vero quatenus ens est mutatur, aliud fiet quam quod ens est, id est, non ens fiet. atque absurdum est dicere ens fieri ut ens non sit: ergo ne ens quidem mutatur. quodsi neque ens mutatur neque non ens, praeter haec autem nihil est, superest ut nihil mutari dicamus. 106. nonnulli vero haec quoque dicunt: quod mutatur in aliquo tempore mutari debet. at vero nec in praeterito tempore mutatur quicquam neque in futuro nec in praesenti, ut ostendimus: non ergo mutatur quicquam. in praeterito quidem aut futuro tempore nihil mutatur, horum enim neutrum praesens est. at impossibile est agere quicquam aut pati in tempore non existente et non praesenti. 107. sed ne in praesenti quidem potest; nam praesens tempus fortasse et ipsum nul-

α) φυσικὴν μεταβολήν] confer lib. 1 adversus Logicos.

β) ἐκάτερον δὲ τούτων] de corporibus dubitationes attulit supra sect. 38 seq. huius libri, de incorporeis sect. 49.

γ) διατρέπεται γὰρ ἢ τοῦ αἰτίου ὑπόστασις] ita legendum pro ἀπόστασις quod in editis erat. respicit vero ad ea quibus causam dari nullam disputavit supra sect. 13 seq.

δ) οὐδὲ γὰρ οὐκ ὄν ἐστίν] ita mss pro οὐκ ὄντα, quod habebant editi.

ε) ἕτερόν ἐστι τοῦ ὄν εἶναι] quia ens nimirum iam erat, similis cavillatio infra sect. 112.

ἴσως μὲν καὶ ἀνύπαρκτός^{α)} ἐστίν. ἵνα δὲ τοῦτο νῦν ὑπερθώμεθα, ἀμερὴς ἐστίν· ἀδύνατον δὲ ἐστίν ἀμερεῖ χρόνῳ νομίζειν τὸν σίδηρον, εἰ τύχοι, ἀπὸ τῆς σκληρότητος εἰς μαλθακότητα μεταβάλλειν ἢ τῶν ἄλλων μεταβολῶν ἐκάστην γίνεσθαι· παρατάσεως γὰρ αὗται φαίνονται χρήζειν. εἰ οὖν μήτε ἐν τῷ παρεληλυθότῳ χρόνῳ μεταβάλλει τι μήτε ἐν τῷ μέλλοντι μήτε ἐν τῷ ἐνεστώτι, οὐ μεταβάλλειν τι ὀητέον^{β)}. πρὸς τούτοις εἰ ἔστι τις μεταβολή, ἦτοι αἰσθησίς^{γ)} ἀπλοπαθεῖς^{δ)} εἰσιν, ἢ δὲ μεταβολὴ συμμνημόνευσιν ἔχειν δοκεῖ^{ε)} τοῦ τε ἐξ οὗ μεταβάλλει καὶ εἰς ὃ μεταβάλλειν λέγεται· εἰ δὲ νοητὴ ἐστίν, ἐπεὶ περὶ τῆς ὑπόρξεως τῶν νοητῶν^{ς)} ἀνεπίκριτος γέγονε παρὰ τοῖς παλαιοῖς διαφωνία, καθάπερ ἤδη πολλάκις ὑπεμνίσσαμεν, οὐδὲν ἔξομεν λέγειν οὐδὲ περὶ τῆς ὑπόρξεως τῆς μεταβολῆς.

ΚΕΦ. ΙΔ'.

Περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς.

Συμπεριτρέπεται μὲν οὖν καὶ ἡ γένεσις καὶ ἡ φθορὰ τῇ προσθέσει καὶ τῇ ἀφαιρέσει καὶ τῇ φυσικῇ μεταβολῇ· χωρὶς γὰρ τούτων οὔτε γένοιτο ἂν τι οὔτε φθαρεῖη. οἷον γοῦν ἀπὸ τῆς δεκάδος φθειρομένης, ὡς φασίν, ἐννεάδα γίνεσθαι συμβαίνει κατὰ ἀφαίρεσιν μονάδος· καὶ τὴν δεκάδα ἀπὸ τῆς ἐννεάδος φθειρομένης^{α)} κατὰ πρόσθεσιν τῆς μονάδος, καὶ τὸν ἰὸν ἀπὸ

lum existit. ut tamen hoc nunc praetereamus, indivisibile est. atque impossibile est indivisibili tempore existimare ferrum verbi gratia a duritie in molliem mutari, aut aliarum mutationum quamlibet fieri. producto spatio enim haec videntur egere. si ergo neque in praeterito tempore mutatur quicquam neque in futuro neque in praesenti, ne mutari quidem quicquam dicendum est. 108. praeterea si qua est mutatio, aut simplicibus haec constat sensuum passionibus, mutatio autem videtur una significationem habere et eius ex quo mutatur et eius in quod mutari dicitur. sin vero est intellectui perceptibilis, quia de existentia eorum quae sunt intellectu perceptibilia, indindicabilis existit apud antiquos controversia, quemadmodum saepe iam docuimus, nihil ne de existentia quidem mutationis dicere poterimus.

CAP. XIV.

De generatione et corruptione.

109. Evertitur profecto etiam generatio et corruptio una cum additione et ablatione et naturali mutatione; absque his enim nihil nec generari nec corrumpi possit. verbi gratia ex decade corrupta, ut aiunt, enneadem generari contingit per ablationem unitatis, et decadem ex enneade corrupta

α) ὃ ἐνεστώς χρόνος ἴσως μὲν ἀνύπαρκτος] vide si placet infra caput 17.

β) μήτε ἐν τῷ ἐνεστώτι, οὐ μεταβάλλειν τι ὀητέον. πρὸς τούτοις] male P 155 pro his legebatur: μεταβάλλει τι, ὀητέον πρὸς τούτοις.

γ) αἰσθησίς ἀπλοπαθεῖς] videtur legendum esse αἰσθησίς ἀπλοπαθής ἐστίν. de eo autem quod sensus vocat ἀπλοπαθεῖς, vide si placet supra sect. 47.

δ) συμμνημόνευσιν ἔχειν δοκεῖ] non igitur simplici sensus passione constat, sed debet esse νοητή.

ε) περὶ τῆς ὑπόρξεως τῶν νοητῶν] supra lib. 2 sect. 57 seq.

ς) φθειρομένης] ita recte mss et interpretes pro φθειρομένην, uti perperam antea fuit editum.

- τοῦ χαλκοῦ φθειρομένου κατὰ μεταβολήν. ὥστε ἀναιρουμένων
 τῶν προειρημένων κινήσεων ἀναιρεῖσθαι καὶ τὴν γένεσιν καὶ τὴν
 110 φθορὰν ἴσως ἀνάγκη. οὐδὲν δὲ ἤττον τινες κάκεινά φασιν. εἰ
 ἐγεννήθη ὁ Σωκράτης, ὅτε οὐκ ἦν Σωκράτης ἐγένετο Σωκράτης
 ἢ ἔτε ἦν ἤδη Σωκράτης. ἀλλ' εἰ μὲν ὅτε ἦν ἤδη γεγενῆσθαι
 λέγοιτο, δις ἂν εἴη γεγενημένος· εἰ δὲ ὅτε οὐκ ἦν, ἅμα καὶ ἦν
 Σωκράτης καὶ οὐκ ἦν. ἦν μὲν τῷ γεγονέναι, οὐκ ἦν δὲ κατὰ
 111 τὴν ὑπόθεσιν. καὶ εἰ ἀπέθανε Σωκράτης, ἦτοι ὅτε ἔζη ἀπέθα-
 νεν ἢ ὅτε ἀπέθανεν· καὶ ὅτε μὲν ἔζη οὐκ ἀπέθανεν, ἐπεὶ ὁ
 αὐτὸς ἂν καὶ ἔζη καὶ ἐτεθνήκει· ἀλλ' οὐδὲ ὅτε ἀπέθανεν, ἐπεὶ
 δις ἂν εἴη τεθνηκώς· οὐκ ἄρα ἀπέθανε Σωκράτης. τοῦτον δὲ
 τὸν λόγον οἷόν τέ ἐστιν ἐφ' ἐκάστου τῶν γίνεσθαι ἢ φθείρεσθαι
 112 λεγομένων ἰσχύοντα ἀναιρεῖν τὴν γένεσιν καὶ τὴν φθορὰν. ἔνιοι
 δὲ καὶ οὕτω συνερωτῶσιν· εἰ γίνεται τι, ἦτοι τὸ ὄν γίνεται ἢ
 τὸ μὴ ὄν· οὐτε δὲ τὸ μὴ ὄν γίνεται, τῷ γὰρ μὴ ὄντι οὐδὲν
 συμβεβηκέναι δύναται, ὥστε οὐδὲ τὸ γίνεσθαι, ἀλλ' οὐδὲ τὸ
 ὄν· εἰ γὰρ γίνεται τὸ ὄν, ἦτοι καθ' ὃ ὄν ἐστιν γίνεται'), ἢ καθ'
 P 156 ὃ οὐκ ὄν ἐστι. καθ' ὃ μὲν οὐκ ὄν ἐστιν οὐ γίνεται. εἰ δὲ
 καθ' ὃ ὄν ἐστι γίνεται, ἐπεὶ τὸ γινόμενον ἕτερον ἐξ ἑτέρου φασὶ
 γίνεσθαι, ἕτερον ἔσται τοῦ ὄντος τὸ γινόμενον, ὅπερ ἐστὶν οὐκ
 113 ὄν. τὸ ἄρα γινόμενον οὐκ ὄν ἐστὶ, ὅπερ ἀπεμφαίνει. εἰ οὖν
 μήτε τὸ μὴ ὄν γίνεται μήτε τὸ ὄν, οὐδὲ γίνεται τι. κατὰ τὰ
 αὐτὰ δὲ οὐδὲ φθίρεται· εἰ γὰρ φθίρεται τι, ἦτοι τὸ ὄν φθεί-
 ρεται ἢ τὸ μὴ ὄν. τὸ μὲν οὖν^{κ)} οὐκ ὄν οὐ φθίρεται· πῶσχειν
 γὰρ τι δεῖ τὸ φθειρόμενον· ἀλλ' οὐδὲ τὸ ὄν. ἦτοι γὰρ μένον

per additionem unitatis, et aeruginem ex aere corrupto per mutationem.
 itaque eversis supra dictis motibus, una etiam generationem et corruptionem
 everti fortasse necesse est. 110. nihilominus tamen sunt qui haec etiam di-
 cant: si generatus est Socrates, quando non erat Socrates generatus est,
 aut quum iam erat. verum si generatus esse dicatur quum iam esset, his
 fuit generatus. quodsi quum non esset, simul et erat Socrates et non erat.
 erat quidem quatenus generatus erat, non erat autem ut supponitur. 111. ac
 si mortuus est Socrates, aut quum viveret mortuus est, aut quum mortuus
 esset. atqui tum quidem quum viveret non erat mortuus; nam idem et vi-
 veret et mortuus esset; sed neque quum mortuus esset, alioqui his mor-
 tuus foret: non igitur mortuus est Socrates. hac autem ratiocinatione possit
 aliquis in unoquoque eorum quae generari aut corrumpi dicuntur insistens
 generationem et corruptionem evertere. 112. sunt vero et qui hac obiectione
 utantur: si quid generatur, aut ens generatur aut non ens. at neque non
 ens generatur: nam ei quod non est, nihil accidere potest, ideoque nec
 generatio neque ens generatur. nam si ens generatur, aut quatenus ens
 est generatur aut quatenus non ens est. at quatenus non ens est, non ge-
 neratur. quodsi quatenus ens est generatur, quia quod generatur, aliud ex
 alio dicunt generari, aliud erit ab ente id quod generatur, quod est non
 ens. ergo quod generatur, non ens erit, quod a ratione abhorret. 113. si
 igitur neque quod non est generatur neque quod est, ne generatur quidem
 quicquam. eodem modo autem neque corrumpitur. nam si quid corrumpi-
 tur, aut ens corrumpitur aut non ens. sed non ens non corrumpitur; nam

γ) ἦτοι καθ' ὃ ὄν ἐστιν γίνεται] similem cavillationem attulit paullo
 ante sect. 105. vide et infra sect. 257 et lib. 2 contra Phys. sect. 326 seq.

P 156 κ) τὸ μὲν οὖν] ita legendum e miss pro τὸ μὲν ὄν.

ἐν τῷ ὄν εἶναι φθίρεται ἢ μὴ μένον. καὶ εἰ μὲν μένον ἐν τῷ
 ὄν εἶναι, ἔσται τὸ αὐτὸ ἅμα καὶ ὄν καὶ οὐκ ὄν. ἐπεὶ γὰρ οὐ
 φθίρεται καθ' ὃ μὴ ὄν ἐστιν, ἀλλὰ καθ' ὃ ὄν ἐστι· καθ' ὃ 114
 μὲν ἐφθάρθαι λέγεται, ἕτερον ἔσται τοῦ ὄντος, καὶ διὰ τοῦτο
 οὐκ ὄν· καθ' ὃ δὲ μένον ἐν τῷ εἶναι φθίρεσθαι λέγεται, ὄν
 ἔσται. ἀτοπον δὲ τὸ λέγειν τὸ αὐτὸ εἶναι καὶ ὄν καὶ οὐκ ὄν·
 οὐκ ἄρα μένον ἐν τῷ εἶναι φθίρεται τὸ ὄν. εἰ δὲ οὐ μένον ἐν
 τῷ εἶναι τὸ ὄν φθίρεται, ἀλλὰ εἰς τὸ μὴ εἶναι περιίσταται πρῶ-
 τον, εἰθ' οὕτως φθίρεται, οὐκέτι τὸ ὄν ἀλλὰ τὸ μὴ ὄν φθεί-
 ρεται· ὅπερ ἀδύνατον εἶναι ὑπεμνήσαμεν. εἰ οὖν μήτε τὸ ὄν
 φθίρεται μήτε τὸ μὴ ὄν, παρὰ δὲ ταῦτα οὐδὲν ἐστίν, οὐδὲ
 φθίρεται τι. ταῦτα μὲν οὖν ὥς ἐν ὑποτυπώσει καὶ περὶ τῶν
 κινήσεων ἀρκέσει λελέχθαι. οἷς ἔπεται τὸ ἀνύπαρκτον εἶναι καὶ
 ἀνεπινόητον τὴν κατὰ τοὺς Δογματικούς φυσιολογίαν.

ΚΕΦ. ιε'.

Περὶ μονῆς^{λ)}.

Ἐπομένως δὲ καὶ περὶ τῆς ὥς πρὸς τὴν φύσιν μονῆς ἡπό- 115
 ρησάν τινες, λέγοντες ὅτι τὸ κινούμενον οὐ μένει. πᾶν δὲ σῶμα
 διαρκῶς κινεῖται κατὰ τὰς τῶν Δογματικῶν ὑπολήψεις, ῥευ-
 στήν^{μ)} εἶναι λεγόντων τὴν οὐσίαν καὶ ἀεὶ διαφορήσεις^{ν)} τε καὶ

oportet ut id quod corrumpitur aliquid patiat. sed neque ens. aut enim
 manens in hoc ut sit ens corrumpitur aut non manens. et si quidem manens
 in suo ens esse, erit idem simul et ens et non ens. 114. quoniam enim
 corrumpitur, non quatenus non est ens, sed quatenus est ens: quatenus
 quidem corruptum esse dicitur, aliud erit ab ente et propterea non ens:
 quatenus autem corrumpi dicitur manens in suo esse, ens erit. sed enim
 absurdum est dicere idem esse et ens et non ens. non ergo manens in suo
 esse corrumpitur ens. quodsi ens non manens in suo esse corrumpitur, sed
 ad non esse redigitur primum, deinde corrumpitur, non iam ens sed non
 ens corrumpitur: quod impossibile esse docuimus. si ergo neque ens cor-
 rumpitur neque non ens, praeter haec autem nihil est, ne corrumpitur qui-
 dem aliquid. haec ergo ut in brevi institutione etiam de motibus dixisse
 sufficet. ex quibus sequitur non subsistere neque intelligentia comprehendi
 posse Dogmaticorum physiologiam.

CAP. XV.

De mansione ac quiete corporum.

115. Consequenter autem his et de quiete naturali corporum dubitatio-
 nes proposuerunt aliqui dicentes: quod movetur, non quiescit; omne autem
 corpus perpetuo movetur secundum opiniones Dogmaticorum, qui fluidam
 esse dicunt substantiam et semper ab ea exspirari aliaque vicissim addi,

λ) περὶ μονῆς] per vocabulum μονῆς non modo quies hoc loco intel-
 ligitur motui locario opposita, ut κινήσει opponitur infra sect. 136, sed
 praecipue constans et manens status, quemadmodum et verbo μένειν
 plus simplici usus est hoc sensu Plato, ut fluxui et mutationi corporum
 illud opponat.

μ) Δογματικῶν ὑπολήψεις, ῥευστήν] vide si placet quae dixi supra
 sect. 54.

ν) διαφορήσεις] ita ms Vratislav. adscriptum in ora libri: ἀφαιρέσεις,
 sed hoc utut vulgatius et magis in promptu, alteri neutiquam practu-

προσθέσεις ποιουμένην* ὥς τὸν μὲν Πλάτωνα μὴδὲ ὄντα λέγειν τὰ σώματα^{ο)}, ἀλλὰ γινόμενα μᾶλλον καλεῖν· τὸν δὲ Ἡράκλειτον ὀξεῖα
P 157 ποταμοῦ ῥίσει^{ρ)} τὴν εὐκίνησίαν τῆς ἡμετέρας ὕλης ἀπεικάζειν, οὐ-
 116 δὲν ἄρα σῶμα μένει. τὸ γε μὴν λεγόμενον μένειν συνέχεσθαι δοκεῖ
 ὑπὸ τῶν περὶ αὐτό, τὸ δὲ συνεχόμενον πάσχει· οὐδὲν δὲ ἔστι πάσχον,
 ἐπεὶ μὴδὲ αἷτιον^{ρ)}, ὥς ὑπεμνήσαμεν· οὐδὲ μένει τι ἄρα. ἐρωτῶσι δὲ
 117 τινες καὶ τοῦτον τὸν λόγον· τὸ μένον πάσχει^{ρ)}, τὸ δὲ πάσχον κινεῖ-
 118 ται· τὸ ἄρα μένειν λεγόμενον κινεῖται· εἰ δὲ κινεῖται, οὐ μένει. ἐκ
 δὲ τούτων φανερόν ἐστιν ὅτι οὐδὲ τὸ ἀσώματον ἐνδέχεται μένειν·
 εἰ γὰρ τὸ μένον πάσχει, τὸ δὲ πάσχειν σωμάτων ἐστὶν ἴδιον,
 (εἴπερ ἄρα, καὶ οὐχὶ ἀσωμάτων) οὐδὲν δὲ ἀσώματον οὔτε πάσχειν
 119 δύναται οὔτε μένειν· οὐδὲν ἄρα μένει^{ρ)}. τοσαῦτα μὲν καὶ περὶ
 μνηστέρας εἰρήσθω. ἐπεὶ δὲ ἕκαστον τῶν προειρημένων οὐκ ἄνευ
 τόπου ἢ χρόνου ἐπινοεῖται, μετιτέον ἐπὶ τὴν περὶ τούτων σκέ-
 ψιν. ἐὰν γὰρ ταῦτα δεῖξῃ τις ἀνυπόστατα, ἀνυπόστατον ἔσται
 καὶ διὰ ταῦτα ἐκείνων ἕκαστον. ἀρξώμεθα δὲ ἀπὸ τοῦ τόπου.

adeo ut Plato nec esse quidem dixerit corpora, sed potius gigni: et Heraclitus velox fluminis cursu mobilitatem nostrae materiae comparet. 116. nulum igitur corpus quiescit sive constanti statu manet; nam quod dicitur manere, videtur ab iis quae circa ipsum sunt contineri; at quod continetur, patitur. nihil autem est patiens, quia ne causa quidem, ut docuimus: ergo ne manet quidem aliquid. sunt vero et qui hoc argumentum proponant: quod manet patitur; quod autem patitur movetur. ergo quod manere dicitur, movetur. quod si movetur, non manet. 117. ex his porro perspicuum est neque incorporeum manere sive quiescere posse; nam si manens patitur, pati autem corporum est proprium (itaque non est etiam incorporeorum), nihil autem incorporeum neque pati potest neque manere: nihil ergo quiescit sive manet. 118. hactenus etiam de quiete sive mansione dictum sit. quoniam autem unumquodque supra dictorum non absque loco aut tempore intellectu percipitur, transendum est ad horum disquisitionem. nam si haec aliquis ostenderit consistere non posse, ne illorum quidem unumquodque consistere poterit etiam propter haec. incipiamus autem a loco.

lerim, quod pulchre corpusculorum ex materia expirationem ac defluxum denotat quemadmodum corporis nostri exhalationes eodem vocabulo designantur.

ο) τὸν μὲν Πλάτωνα μὴδὲ ὄντα λέγειν τὰ σώματα] in Olympiodori commentario inedito ad Phaedonem ex Platonis mente διττὰ distinguuntur τὰ εἶδη sive duo rerum genera, alterum ὄντων, θεῶν ἀθάνατον νοητὸν μονοειδὲς ἀδιάλυτον κατὰ τὰ αὐτὰ ὡσαύτως ἔχον, alterum γιγνόμενων, σωματικὸν οὐκ ἀθάνατον ἀνόητον πολυειδὲς διαλυτὸν ἄλλοτε ἄλλως ἔχον. passim hoc Plato in scriptis suis innuit, ut in Timaeo Theaeteto atque alibi.

P 157 ρ) τὸν Ἡράκλειτον ὀξεῖα ποταμοῦ ῥίσει] tritum Graecis ὀξύ dicere pro ὄχρῳ, ut apud Anacreontem διὰ ὀξέων ἀναύρων, per rapidos torrentes, quem locum illustrandis Sexti nostri verbis iam attulit elegantissimus Menagius ad Laertii 9 80, idem ad 9 8 videndus de Heracliti dogmate, quo ut testatur etiam Plutarchus lib. 1 de placitis c. 23 et Stobaeus Eclog. Phys. p. 40 ἡρεμίας μὲν καὶ στάσις ἐκ τῶν ὄλων ἀνῆλθε, κίνησις δὲ τοῖς πᾶσιν ἀπερίσβεστος. ὀξεῖαν ῥύσιν de temporis fluxu habes infra sect. 145.

ρ) ἐπεὶ μὴδὲ αἷτιον] supra sect. 13 seq. et 103.

ρ) τὸ μένον πάσχει] idem argumentum exstat lib. 2 contra Physicos.

ρ) οὐδὲν ἄρα μένει] ita mss, non μένειν, ut editi.

ΚΕΦ. ις'.

Περὶ τόπου.

Τόπος τοίνυν λέγεται διχῶς^{ι)}, κυρίως καὶ καταχρηστικῶς. 119 καταχρηστικῶς μὲν^{ι)} ὁ ἐν πλάτει, ὥς ἐμοῦ ἢ πόλις^{ι)}, κυρίως δὲ ὁ πρὸς ἀκρίβειαν κατέχων, ὅφ' οὐ περιεχόμεθα πρὸς ἀκρίβειαν. ζητοῦμεν οὖν περὶ τοῦ τόπου πρὸς ἀκρίβειαν. τοῦτον δὲ οἱ μὲν ἔθεσαν οἱ δὲ ἀνείλον οἱ δὲ ἐπέσχον περὶ αὐτοῦ. ὧν οἱ 120 μὲν ὑπάρχειν αὐτὸν φάσκοντες ἐπὶ τὴν ἐνάργειαν^{ι)} καταφεύγουσι. τίς γὰρ ἂν, φασί, λέξει μὴ εἶναι τόπον ὁρῶν τὰ μέρη τοῦ τόπου, οἷον τὰ δεξιὰ τὰ ἀριστερὰ τὰ ἄνω τὰ κάτω ἐμπροσθεν ὀπίσω; καὶ ἄλλοτε ἄλλαχού γιγνόμενος βλέπων τε ὅτι ἐνθα ὁ ὑφηγητὴς ὁ ἐμὸς^{ι)} διελέγετο, ἐνταῦθα ἐγὼ νῦν διαλέγομαι, τόπον τε διάφορον^{ι)} καταλαμβάνων τῶν κούφων φύσει καὶ τῶν φύσει βαρέων· ἔτι καὶ τῶν ἀρχαίων^{ι)} ἀκούων λεγόντων, ἦτοι 121 μὲν γὰρ πρῶτα χάος ἐγένετο. εἶναι γὰρ φασὶ χάος τὸν τόπον^{ι)}, ἀπὸ τοῦ χωρητικὸν αὐτὸν εἶναι τῶν ἐν αὐτῷ γινομένων. εἰ γε **P 158** μὴν ἔστι τι σῶμα, φασίν, ἔστι καὶ ὁ τόπος· ἄνευ γὰρ τούτου οὐκ ἂν εἴη τὸ σῶμα. καὶ εἰ ἔστι τὸ ὅφ' οὐ καὶ τὸ ἐξ οὗ, ἔστι

CAP. XVI.

De loco.

119. Locus ergo bifariam dicitur, proprie et abusive: abusive quidem, latiore significatione, veluti mea civitas: proprie autem, qui rem exacte continet, a quo exacte continemur. quaestionem igitur movemus de loco qui exacte continet, quem alii posuerunt alii sustulerunt alii de ipso assensum retinuerunt. 120. ex quibus illi quidem qui esse ipsum dicunt, ad evidentiam confugerunt. quis enim aiunt dicat non esse locum videns partes loci, veluti dextra, sinistra, quae sursum, quae deorsum, quae ante et quae retro? et quum alias alibi sit videatur, ubi praeceptor meus disputabat, ibi me nunc disputare; et locum diversum comprehendat rerum levium natura naturaque gravium: 121. praeterea veteres audiat dicentes: primo omnium chaos fuit. dicunt enim chaos esse locum, eo quod comprehendat illa quae in ipso sunt. at certe si est aliquid corpus, inquit, est etiam locus; absque hoc enim numquam possit esse corpus. atque si est a

ι) τόπος λέγεται διχῶς] supra sect. 75.

ι) legebatur ὡς ὁ ἐν πλ.]

ι) ὡς ἐμοῦ ἢ πόλις] ita mss; nam in editis vocabulum ἐμοῦ exciderat.

ι) ἐπὶ τὴν ἐνάργειαν] male iterum erat in editis ἐνέργειαν. perperam etiam mox editum μὴ λέξει μὴ εἶναι τόπον; prius itaque μὴ sensu postulante nec minus mss suffragantibus expunxi. [legebatur λέξει.]

ι) ἐνθα ὁ ὑφηγητὴς ὁ ἐμὸς] successit itaque Sextus praeceptoris suo Herodoto Tarsensi, eodemque loco docuit.

ι) τόπον τε διάφορον] levia enim superiorem, gravia inferiorem locum petere ita latitium est.

ι) τῶν ἀρχαίων] antiquissimi poëtae Hesiodi hoc est tot laudatum scriptoribus versu Theogoniae 115. confer librum 2 adversus Physicos.

ι) εἶναι γὰρ φασὶ χάος τὸν τόπον] auctor scholiorum Graecorum ad **P 158** Hesiodum p. 240 Πλάτων (χάος) πανδεχὴ φύσιν λέγει, δεῖ γὰρ τόπον ὑποστήσασθαι, ὃς δέχεται τοὺς εἰς αὐτὸν γινωμένους. οἱ δὲ ἐρησθαί φασὶ παρὰ τὸ χεῖσθαι, ὃ ἐστὶ χεῖσθαι· οἱ δὲ χαλεῖν, ὃ ἐστὶ χωρεῖν. vide Hugonem Grotium ad Lucam 16 26.

- καὶ τὸ ἐν ᾧ), ὅπερ ἐστὶν ὁ τόπος· τὸ δὲ πρῶτον ἐν ἑκατέρῳ^{α)},
 122 τὸ ἄρα δεύτερον ἐν ἀμφοτέροις. οἱ δὲ ἀναιροῦντες τὸν τόπον
 οὔτε^{β)} τὰ μέρη τοῦ τόπου διδόναι εἶναι, μηδὲν γὰρ εἶναι τὸν
 τόπον παρὰ τούτου μέρη· καὶ τὸν συνάγειν πειρώμενον ὅτι ἐστὶν
 ὁ τόπος ἐκ τοῦ τὰ μέρη αὐτοῦ ὡς ὄντα λαμβάνειν, τὸ ζητού-
 μενον δι' ἑαυτοῦ κατασκευάζειν βούλεσθαι. ὁμοίως δὲ ληρεῖν καὶ
 τοὺς ἐν τινὶ τόπῳ γίνεσθαι τι ἢ γεγονέναι φάσκοντας, ὅλως μὴ
 δεδομένου τοῦ τόπου^{γ)}. συναρπάζειν δὲ αὐτοῖς καὶ τὴν τοῦ
 σώματος ὑπαρξίν μὴ δεδομένην^{δ)} αὐτόθεν· καὶ τὸ ἐξ οὗ καὶ
 123 τὸ ὑφ' οὗ^{ε)} δαίνυσθαι ἀνύπαρξια παραπλησίως τόπων. τὸν
 δὲ Ἡσίοδον μὴ ἀξιόχρεον^{ς)} εἶναι κριτὴν τῶν κατὰ φιλοσοφίαν.
 καὶ οὕτω διακρονόμενοι τὰ εἰς κατασκευὴν φερόμενα τοῦ εἶναι
 τόπον ἤδη καὶ ποικιλότερον κατασκευάζουσιν ὅτι ἀνύπαρξτός
 ἐστὶ, ταῖς ἐμβριθεστέραις εἶναι δοκούσαις τῶν Δογματικῶν στά-
 σεσι περὶ τοῦ τόπου προσχρόμενοι, τῇ τε τῶν Στωϊκῶν καὶ τῇ
 124 τῶν Περιπατητικῶν τὸν τρόπον τοῦτον· οἱ Στωϊκοί^{ι)} φασί

quo, si est ex quo, est etiam in quo, quod est locus. prius autem est in
 utroque hoc argumento, est igitur etiam posterius in utroque. 122. qui vero
 tollunt locum, neque partes loci concedunt esse: nihil enim esse locum
 praeter eius partes: et eum qui colligere conatur esse locum ex eo quod
 partes eius ut existentes accipiat, id de quo quaeritur per illud ipsum
 astruere velle. itidem vero nugari et eos qui in aliquo loco esse aliquid
 aut fuisse dicant, quum nullo modo locus esse concedatur: abripere etiam
 ipsos corporis existentiam, quae ex se ipsa non concedatur, et ipsum ex
 quo et ipsum a quo ostendi in existentia, sicut et locum. 123. sed ne He-
 siodum quidem fide dignum esse testem eorum quae ad philosophiam per-
 tinent, atque ita repellentes quae ad astruendam loci existentiam afferuntur,
 magis adhuc versute astruunt in existentem esse: inque unum suum conver-
 tunt eas Dogmaticorum de loco opiniones, quae maioris esse ponderis vi-
 dentur, nimirum tum Stoicorum tum Peripateticorum opinionem hoc modo:

α) εἰ ἐστὶ τὸ ὑφ' οὗ καὶ τὸ ἐξ οὗ, ἐστὶ καὶ τὸ ἐν ᾧ] ita interpungen-
 dus hic locus, non ut in editis erat: καὶ τὸ ἐξ οὗ ἐστὶ, καὶ τὸ ἐν ᾧ.

β) τὸ δὲ πρῶτον ἐν ἑκατέρῳ] duplicem syllogismum hypotheticum
 compendio proposuit. antecedens prioris est: si est, a quo corpus est,
 causa nempe efficiens. antecedens in posteriore argumento: si est, ex
 quo corpus est nimirum materia. consequens utriusque inde colligitur,
 est etiam, in quo est corpus, nempe locus.

γ) immo: οὐδὲ]

δ) μὴ δεδομένου τοῦ τόπου] articulum e miss revocavi.

ε) τὴν τοῦ σώματος ὑπαρξίν μὴ δεδομένην] corpus non dari disputa-
 vit noster supra sect. 38 seq.

ς) καὶ τὸ ἐξ οὗ καὶ τὸ ὑφ' οὗ] causam efficientem non dari sect. 2
 et 13 seq., materialem sect. 30.

ζ) Ἡσίοδον μὴ ἀξιόχρεον] non mirum a Sexto Hesiodi sententiam ha-
 beri pro tali a qua fas sit provocare in philosophia, cum nullis quam-
 vis celeberrimis philosophis hoc tribuat, ut suffragio suo aliis possint
 praeiudicare. Hesiodus autem poeta fuit et pro rudiori illa aetate fa-
 bularum amoene contexendarum studiosior quam accuratioris subtilioris-
 que philosophiae. hinc et apud Platonem ἀστρονομούντες καὶ Ἡσίοδον
 appellantur qui rudi Minerva et ad vulgi captum, non exacte et ex-
 quisite siderum scientiam tractant.

ι) οἱ Στωϊκοί] eadem loci definitio et distinctio ab inani sive κενῷ et
 a spatio sive χώρᾳ ex Stoicorum sententia exstat lib. 2 adversus Phy-
 sicos sect. 3 seq. et apud Stobaeum Eclog. Physic. cap. 22. Plutarchum

κενὸν μὲν εἶναι τὸ οἶόν τε ὑπὸ ὄντος κατέχεσθαι, μὴ κατεχέ-
 μενον δὲ ἢ διάστημα ἔρημον σώματος ἢ διάστημα ἀκαθεκτού-
 μενον ὑπὸ σώματος, τόπον δὲ διάστημα ὑπὸ ὄντος κατεχόμενον
 καὶ ἐξισαζόμενον τῷ κατέχοντι αὐτόν, τὸν ὃν καλοῦντες τὸ
 σῶμα, χώραν δὲ διάστημα κατὰ μὲν τι κατεχόμενον ὑπὸ σώ-
 ματος, κατὰ δὲ τι ἀκαθεκτούμενον, ἐνίων χώραν ἐπόντων εἶναι
 τὸν τόπον τοῦ μεγάλου σώματος^{α)}, ὡς ἐν μεγέθει τὴν διαφο-
 ρὰν εἶναι τοῦ τε τόπου καὶ τῆς χώρας. λέγεται οὖν ὅτι ἐπειδὴ¹²⁵
 διάστημα ὑπὸ σώματος κατεχόμενον φασὶν εἶναι τὸν τόπον, πῶς
 καὶ λέγουσιν αὐτὸν εἶναι διάστημα· πότερον τὸ μήκος τοῦ σώ- P 159
 ματος ἢ τὸ πλάτος ἢ τὸ βάθος μόνον ἢ τὰς τρεῖς διαστάσεις;
 εἰ μὲν γὰρ μίαν διάστασιν, οὐκ ἐξισάζεται ὁ τόπος τῷ οὗ τόπος
 ἐστὶ, πρὸς τῷ καὶ μέρος τοῦ περιεχομένου τὸ περιέχον εἶναι, ὃ
 παντάπασιν ἀπεμφαίνει. εἰ δὲ αἱ τρεῖς διαστάσεις, ἐπεὶ οὔτε¹²⁶
 κενὸν ὑπόκειται ἐν τῷ λεγομένῳ τόπῳ οὔτε ἄλλο σῶμα διάστα-
 σιν ἔχον, μένον δὲ τὸ ἐν τόπῳ λεγόμενον εἶναι σῶμα, οὐ συνέστη-
 κεν ἐκ τῶν διαστάσεων, (ἐστὶ γὰρ τοῦτο μήκος καὶ πλάτος καὶ
 βάθος καὶ ἀντιτυπία ἢ ἡδῆ^{β)} συμβεβηκέναι λέγεται ταῖς διαστά-
 σεσι ταῖς προειρημέναις) αὐτὸ τὸ σῶμα ἔσται ἑαυτοῦ τόπος καὶ
 τὸ αὐτὸ περιέχον καὶ περιεχόμενον, ὅπερ ἄτοπον. οὐκ ἄρα ἐστὶ

124. Stoici dicunt vacuum quidem esse quod potest ab ente occupari, sed
 non occupatur: aut intervallum corporis inane aut intervallum quod a cor-
 pore non obtinetur: locum autem intervallum quod ab ente occupatur et
 occupantis ipsum est aequale, nunc quidem ens vocantes corpus, spatium
 autem intervallum quod partim occupatur a corpore partim non occupatur,
 quum aliqui spatium esse dixerint locum magni corporis, adeo ut in magni-
 tudine differentia sit inter locum spatiumque. 125. obicitur ergo, quum
 dicant locum esse intervallum quod a corpore occupatur, quomodo illum
 etiam intervallum esse dicant: an longitudinem corporis, an latitudinem,
 an profunditatem solum, an tres illas dimensiones? si enim unicum dimen-
 sionem dicant, non aequatur locus illi cuius est locus; praeterquam quod
 etiam id quod continet pars est eius quod continetur, quod omnino evi-
 dentiae repugnat. 126. quodsi tres illae dimensiones esse dicantur, quum
 neque vacuum in eo qui locus dicitur, nec aliud corpus habens dimensio-
 nem subiectum sit, manens autem corpus quod in loco esse dicitur, non
 constet ex dimensionibus, (est enim hoc longitudo et latitudo et profundi-
 tas et resistendi vis, quae iam dictis dimensionibus accidere dicitur) ipsum
 corpus erit sui ipsius locus, idemque quod continet et quod continetur,

lib. 1 de placitis c. 20, qui eandem tribuit etiam Epicuro, de cuius sen-
 tentia noster lib. 2 contra Phys. sect. 2.

α) χώραν τὸν τόπον μεγάλου σώματος] spatium duplici sensu a loco
 Stoici distinxere: uno, ut notaret quod ex parte inane esset, cum locus
 totus sit corpore quod ille ambit plenus ac refertus: altero ut designa-
 ret vasti alicuius corporis locum sed vastum, atque adeo a loco ut com-
 muniter illud vocabulum sumebant, hoc est minoris receptaculo corpo-
 ris sola magnitudine distinctum, qua ratione spatium est locus magnus,
 locus spatium breve. infra sect. 130. malui autem χώραν spatium red-
 dere quam regionem, quoniam illud mihi minus videtur habere ambi-
 guitatis, et quae ampla ac magna sunt, spatiosa solemus appellare. non
 male tamen regionem loci cum Lucretio expresseris.

β) καὶ ἀντιτυπία ἢ ἡδῆ] supra sect. 39. omitto monere quod articulus P 159
 hic in editis exciderat.

τις^{μ)} διάστασις τόπου ὑποκειμένου· διὰ δὲ τοῦτο οὐδὲ ἔστι τι
 127 ὁ τόπος. ἐρωτᾶται δὲ καὶ οὗτος ὁ λόγος· ἐπεὶ διπλαῖ αἱ δια-
 στάσεις οὐ θεωροῦνται καθ' ἕκαστον τῶν ἐν τόπῳ εἶναι λεγο-
 μένων, ἀλλὰ ἐν μήκος καὶ ἐν πλάτος καὶ ἐν βάθος, πότερον
 μόνου τοῦ σώματος εἰσιν αἱ διαστάσεις αὗται ἢ μόνου τοῦ τό-
 που ἢ ἀμφοτέρων; ἀλλ' εἰ μὲν μόνου τοῦ τόπου, οὐχ ἔξει τὸ
 σῶμα ἴδιον μήκος οὐδὲ πλάτος^{ν)} οὐδὲ βάθος οὐδέν· ὥστε οὐδὲ
 128 σῶμα ἔσται τὸ σῶμα, ὅπερ ἄτοπον. εἰ δὲ ἀμφοτέρων, ἐπεὶ τὸ
 κενὸν οὐδεμίαν ὑπόστασιν ἔχει παρὰ τὰς διαστάσεις, αἱ δὲ τοῦ
 κενοῦ ὑπόκεινται ἐν τῷ σῶματι συστατικαὶ οὖσαι αὐτοῦ τοῦ
 σώματος, τὰ τοῦ κενοῦ συστατικὰ καὶ τοῦ σώματος ἔσται συ-
 στατικά. περὶ μὲν γὰρ τῆς ὑπάρξεως τῆς ἀντιτυπίας οὐκ ἔστι
 διαβεβαιώσασθαι, καθάπερ ἐμπροσθεν ὑπεμνήσαμεν^{ο)}. μόνων
 δὲ τῶν διαστάσεων φαινόμενων κατὰ τὸ λεγόμενον σῶμα, αἵπερ
 εἰσὶ τοῦ κενοῦ καὶ αἱ αὗται τῷ κενῷ, κενὸν ἔσται τὸ σῶμα,
 ὅπερ ἄτοπον. εἰ δὲ μόνου τοῦ σώματος εἰσιν αἱ διαστάσεις, οὐ-
 δεμία ἔσται διάστασις τόπου· διόπερ οὐδὲ ὁ τόπος. εἰ τοίνυν
 κατ' οὐδένα τῶν προειρημένων τρόπων εὑρίσκεται τόπος διάστα-
 129 σις, οὐδὲ ἔστιν ὁ τόπος. πρὸς τούτοις λέγεται ὅτι ὅτε ἐπεισὶ τῷ
 κενῷ τὸ σῶμα καὶ γίνεται τόπος, ἤτοι ὑπομένει τὸ κενὸν ἢ ὑπο-
 χωρεῖ ἢ φθίρεται· ἀλλ' εἰ μὲν ὑπομένει, αὐτὸ ἔσται καὶ πλη-
 ρες καὶ κενόν· εἰ δὲ ὑποχωρεῖ κενούμενον μεταβατικῶς ἢ φθεί-
 ρεται μεταβάλλον, σῶμα ἔσται τὸ κενόν· σώματος γὰρ ἰδιὰ
 ἔστι ταῦτα τὰ πάθη. ἄτοπον δὲ τὸ αὐτὸ λέγειν κενὸν καὶ πλη-
 ρες, ἢ ὅτι σῶμά ἐστι τὸ κενόν· ἄτοπον ἄρα τὸ λέγειν, οἷόν τε
 εἶναι τὸ κενὸν ὑπὸ σώματος κατασχεθῆναι καὶ γενέσθαι τόπον.

quod absurdum est. non est ergo aliqua dimensio loci subiecti, propterea-
 que nec est quicquam locus. 127. proponitur et huiusmodi ratiocinatio: quo-
 niam duplices dimensiones non cernuntur in unoquoque eorum quae in loco
 esse dicuntur, sed una longitudo et una latitudo et una profunditas, utrum
 solius corporis sint dimensiones haec an solius loci an utriusque? sed si
 quidem solius loci, non habebit corpus propriam longitudinem neque lati-
 tudinem nec profunditatem ullam. itaque nec corpus erit corpus, quod ab-
 surdum est. 128. sin utriusque, quia vacuum nullam subsistentiam habet
 praeter dimensiones, vacui autem dimensiones subiectae sunt corpori, ex
 quibus constat vacuum, ex iisdem corpus constabit: nam de existentia facul-
 tatis resistendi non licet liquido affirmare, ut antea docuimus, quum autem
 solae dimensiones appareant in corpore quod vocant, eadem quae sunt va-
 cui et eadem cum vacuo, vacuum erit corpus, quod est absurdum. quodsi
 solius corporis sunt ipsae dimensiones, nulla erit loci dimensio: propte-
 rea ne locus quidem. si ergo per nullum ex supradictis modis invenitur
 loci dimensio, ne locus quidem est. 129. hoc praeterea additur: quando
 corpus ingreditur vacuum et ex vacuo fit locus, aut manet vacuum aut re-
 cedit aut corrumpitur. sed si quidem manet, idem erit et plenum et va-
 cuum. si autem recedit vacuum transitque, aut mutationem accipiens cor-
 rumpitur, corpus erit ipsum vacuum. si quidem haec propriae sunt corporis
 passiones. absurdum est autem dicere idem esse vacuum et plenum, aut
 corpus esse ipsum vacuum. ergo absurdum est etiam dicere fieri posse, ut

μ) οὐκ ἄρα ἔστι τις] ita mss pro ἔσται.

ν) οὐδὲ πλάτος] haec verba, quae in editis exciderant, e mss restitui.

ο) ἐμπροσθεν ὑπεμνήσαμεν] supra sect. 45 seq.

διὰ δὲ ταῦτα καὶ τὸ κενὸν ἀνυπόστατον εὑρίσκεται, εἴ γε μὴ^{P 160}
 δυνατόν ἔστιν αὐτὸ κατασχεθῆναι ὑπὸ σώματος καὶ γενέσθαι¹³⁰
 τόπον· ἐλέγετο γὰρ κενὸν εἶναι^{ρ)} ὁ οἷόν τε ὑπὸ σώματος κατα-
 σχεθῆναι. συμπεριτρέπεται δὲ τούτοις καὶ ἡ χώρα· εἴτε γὰρ ὁ
 μέγας τόπος ἔστι χώρα^{q)}, συμπεριγράφεται τῷ τόπῳ, εἴτε ἡ
 κατὰ μὲν τι ὑπὸ σώματος κατεχομένη, κατὰ δὲ τι κενὴ διάστα-
 σις, ἀμφοτέροις συναναιρεῖται. ταῦτα μὲν οὖν καὶ ἔτι πλείω
 πρὸς τὴν στάσιν τῶν Στωϊκῶν περὶ τοῦ τόπου λέγεται. οἱ δὲ¹³¹
 Περιπατητικοί^{τ)} φασὶν εἶναι τόπον τὸ πέρας τοῦ περιέχοντος,
 καθ' ὃ περιέχει, ὡς ἐμοῦ τόπον εἶναι τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἀέρος
 τὴν περιτετυπωμένην τῷ ἐμῷ σῶματι. ἀλλ' εἴπερ τοῦτό ἐστιν
 ὁ τόπος, τὸ αὐτὸ καὶ ἔσται καὶ οὐκ ἔσται· ὅτε γὰρ μέλλει ἐν
 τινι τόπῳ γίνεσθαι τὸ σῶμα, καθ' ὃ μὲν^{ς)} οὐδὲν δύναται γε-
 νέσθαι ἐν τῷ μὴ ὑπάρχοντι, δεῖ προὔπαρχειν τὸν τόπον, ἵνα
 οὕτως ἐν αὐτῷ γένηται τὸ σῶμα· καὶ διὰ τοῦτο ἔσται ὁ τόπος
 πρὶν ἐν αὐτῷ γενέσθαι τὸ ἐν τόπῳ σῶμα. καθ' ὃ δὲ περιτυ-
 πουμένης τῆς τοῦ περιέχοντος ἐπιφανείας τῷ περιεχομένῳ
 ἀποτελεῖται, οὐ δύναται ὑποστῆναι ὁ τόπος πρὸ τοῦ ἐν αὐτῷ
 γενέσθαι τὸ σῶμα· καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἔσται τότε. ἄτοπον δὲ
 τὸ αὐτὸ λέγειν καὶ εἶναι τι καὶ μὴ εἶναι. οὐκ ἄρα ἔστι τόπος
 τὸ πέρας τοῦ περιέχοντος, καθ' ὃ περιέχει. πρὸς τούτοις εἰ ἔστι¹³²
 τι ὁ τόπος, ἤτοι γεννητός ἐστιν ἢ ἀγέννητος. ἀγέννητος μὲν
 οὖν οὐκ ἔστιν· περιτυπούμενος γὰρ, φασὶν, τῷ ἐν αὐτῷ σῶματι

vacuum a corpore contineatur, et fiat locus. 130. has autem ob causas va-
 cuum quoque inexistens esse comperitur, siquidem illud a corpore occu-
 pari non potest, ut fiat locus. dicebatur enim vacuum esse quod a corpore
 occupari possit. una autem cum his evertitur etiam spatii existentia. sive
 enim magnus locus est spatium, una cum loco evertitur: sive illud dicant
 quod partim a corpore occupatur partim est vacua dimensio, cum utrisque
 simul tollitur. haec ergo et plura etiam his adversus Stoicorum opinionem
 ab aliis dissidentem de loco dicuntur. 131. at Peripatetici locum esse aiunt
 extremitatem continentis, quatenus continet, adeo ut locus meus sit super-
 ficies aëris, formata circa meum corpus. verum si quidem id est locus,
 idem et erit et non erit; quum enim in aliquo futurum est loco corpus,
 quatenus quidem nihil esse potest in eo quod non existit, prius existat lo-
 cus necesse est, ut tum demum in ipso sit corpus; ideoque locus erit
 priusquam in ipso sit corpus quod in loco esse dicitur. quatenus autem lo-
 cus efficitur superficie continentis circumformata circa id quod continetur,
 existere non potest locus, priusquam in ipso sit corpus. ideoque tum non
 erit. absurdum est autem idem dicere et esse aliquid et non esse. locus
 ergo non est extremitas continentis, quatenus continet. 132. praeterea si
 locus est aliquid, aut factus sive genitus est aut non factus. at non factus
 dici nequit, nam ut aiunt efficitur, dum circumformatur corpori, quod in

ρ) κενὸν εἶναι] supra sect. 124.

q) ὁ μέγας τόπος ἔστι χώρα] vide dicta, si placet, eodem loco.

τ) οἱ δὲ Περιπατητικοί] Aristoteles 4 Physicor. capite 7. Ammonius
 in Categorias, ubi de qualitate etc. vide et Plutarchum lib. 1 de placitis
 c. 19, Stobaeum Eclog. Physic. cap. 22 et nostrum 2 contra Phys.
 sect. 30 seq.

ς) καθ' ὃ μὲν] ita mss; nam in editis μὲν exsulat.

ἀποτελεῖται. ἀλλ' οὐδὲ γεννητός· εἰ γὰρ γεννητός), ἦτοι ὅτε ἐν τόπῳ ἐστὶ τὸ σῶμα, τότε γίνεται ὁ τόπος, ἐν ᾧ ἤδη λέγεται
 133 εἶναι τὸ ἐν τόπῳ, ἢ ὅτε οὐκ ἐστὶν ἐν αὐτῷ. οὔτε δὲ ὅτε ἐν αὐτῷ ἐστὶν — ἐστὶ γὰρ ἤδη τοῦ ἐν αὐτῷ σώματος ὁ τόπος — οὔτε ὅτε οὐκ ἐστὶν ἐν αὐτῷ, εἴγε περιτυπῶνται μὲν, ὥς φασιν, τῷ περιεχομένῳ τὸ περιέχον, καὶ οὕτω γίνεται τόπος. τῷ δὲ μὴ ἐν αὐτῷ ὄντι οὐδὲν δύναται περιτυπωθῆναι. εἰ δὲ μήτε ὅτε ἐν τόπῳ ἐστὶ τὸ σῶμα μήτε ὅτε οὐκ ἐστὶν ἐν αὐτῷ γίνεται ὁ τόπος, παρὰ δὲ ταῦτα οὐδὲν ἐστὶν ἐπινοεῖν, οὐδὲ γεννητός ἐστὶν ὁ τό-
 134 πος. εἰ δὲ μήτε γεννητός ἐστὶ μήτε ἀγέννητος, οὐδὲ ἐστὶ. κοι- νότερον δὲ καὶ ταῦτα δύναται λέγεσθαι, εἰ ἐστὶ τι ὁ τόπος, ἦτοι σῶμά ἐστιν ἢ ἀσώματον· ἐκάτερον δὲ τούτων ἀπορεῖται, ὥς ὑπεμνήσαμεν¹⁾. καὶ ὁ τόπος ἄρα ἐστὶν ἄπορος. ὁ τόπος πρὸς τῷ σώματι νοεῖται, οὗ ἐστὶ τόπος· ἄπορος δὲ ἐστὶν ὁ περὶ τῆς
 P 161 ὑπάρξεως τοῦ σώματος λόγος, καὶ ὁ περὶ τοῦ τόπου ἄρα. ὁ τόπος ἐκάστιον αἰδῖος μὲν οὐκ ἐστὶ· γίνεσθαι δὲ λεγόμενος ἀν- πόσιτος εὐρίσκεται, γενέσεως μὴ ὑπαρχούσης²⁾. ἐνεστὶ δὲ καὶ
 135 ἄλλα πλείω λέγειν. ἀλλ' ἵνα μὴ τὸν λόγον μηχανώμεν, ἐκείνο ἐπακτέον ὅτι τοὺς Σκεπτικοὺς ἐντρέπονσι μὲν οἱ λόγοι, δυσωπεῖ δὲ καὶ ἡ ἐνάργεια³⁾. διόπερ οὐδετέρῳ προστιθέμεθα ὅσον ἐπὶ τοῖς λεγομένοις ὑπὸ τῶν Δογματικῶν, ἀλλὰ ἐπέχομεν περὶ τοῦ τόπου.

ipso est. sed neque factus: nam si factus est, aut quum in loco est corpus, tunc fit locus, in quo iam dicitur esse id quod est in loco, aut quum non est in ipso. 133. atqui nec quum est in ipso — est enim iam locus corporis quod in eo est — neque quum non est ipso: si quidem formatur ut aiunt quod continet, circa id quod continetur, et ita fit locus, nihil autem potest formari circa id quod in ipso non est. quodsi nec quum est corpus in loco, nec quum in illo non est, fit locus, praeter haec autem nihil intellectu percipere possumus, ne factus sive genitus quidem est locus. at si neque factus est neque non factus, ne est quidem. 134. generalius autem haec quoque dici possunt: si quid est locus, aut corpus est aut incorporeum, at horum utrumque in dubium revocatur, ut docuimus: ergo et de loco dubitatur. locus cum corpore intelligitur cuius est locus: at dubia sunt quae de corporis existentia disputantur: ergo et quae de loco. locus cuiusque aeternus quidem non est; si autem dicitur generari ac fieri, insubsistens comperitur, cum generatio non existat. 135. possunt autem et alia plura dici: sed ne longiores simus, illud addendum, Scepticis hinc ob rationes, illinc ob rei evidentiam, silentium prae pudore imponi. ideo neutri parti assentimur quantum ad ea quae a Dogmaticis dicuntur, sed assensum ratinemus de loco.

1) εἰ γὰρ γεννητός] haec verba quae in editis exciderant, e mss revocaui. similis cavillatio de tempore, infra sect. 149.

2) ὥς ὑπεμνήσαμεν] corpus non dari disputat noster supra sect. 38 seq. nec ἀσώματων sive incorporeale, sect. 49. speciatim vero locum nec corpus esse neque inane, lib. 2 contra Phys. sect. 20 seq.

P 161 x) γενέσεως μὴ ὑπαρχούσης] generationem nullam dari contendit noster supra sect. 110 seq.

γ) ἐνάργεια] ita mss recte pro ἐνέργεια.

ΚΕΦ. ιζ.

Περὶ χρόνου.

Τὸ δὲ αὐτὸ πάσχομεν καὶ ἐν τῇ περὶ τοῦ χρόνου ζητήσει. 136 ὅσον μὲν γὰρ ἐπὶ τοῖς φαινομένοις δοκεῖ τι εἶναι ὁ χρόνος, ὅσον δὲ ἐπὶ τοῖς περὶ αὐτοῦ λεγομένοις ἀνυπόστατος φαίνεται· χρόνον γὰρ εἶναι φασιν²⁾ οἱ μὲν διάστημα τῆς τοῦ χρόνου κινήσεως, χρόνον δὲ λέγω τὸν κόσμον, οἱ δὲ αὐτὴν τὴν κίνησιν τοῦ κόσμου· Ἀριστοτέλης δὲ³⁾ ἢ ὥς τινες Πλάτων⁴⁾ ἀριθμὸν τοῦ ἐν κινήσει προτέρου καὶ ὑστέρου, Στράτων δὲ⁵⁾ ἢ ὥς τινες Ἀρι- 137 στοτέλης μέτρον κινήσεως καὶ μονῆς, Ἐπίκουρος δὲ, καθὼς Δημήτριος ὁ Λάκων⁶⁾ φησί, σύμπτωμα συμπτωμάτων παρεπό-

CAP. XVII.

De tempore.

136. Idem autem nobis in quaestione de tempore non venit. nam quantum ad ea quae apparent, videtur aliquid esse tempus, quantum vero ad ea quae de ipso dicuntur, subsistentiam habere non videtur; nam tempus alii dicunt esse intervallum motus temporis. tempus autem dico mundum, alii ipsum modum mundi. Aristoteles autem, aut ut aliqui, Plato, numerum eius quod in motu est prius et posterius. 137. Straton vero ait, secundum alios, Aristoteles mensuram motus et quietis. at Epicurus, sicut Demetrius Lacedaemonius ait, accidens accidentium, consequens dies et

2) χρόνον γὰρ εἶναι φασιν] Aristoteles lib. 4 Physicor. cap. 10 οἱ μὲν τὸν χρόνον τὴν τοῦ ὅλου κίνησιν εἶναι φασιν, οἱ δὲ τὴν σφαῖραν αὐτὴν. priorem sententiam Platoni, alteram Pythagorae tribuit Plutarchus lib. 1 de placitis Philosophor. cap. 11 et 12. Simplicius in 4 Physic. p. 165 ἰ μὲν τὴν τοῦ ὅλου κίνησιν καὶ περιφορὰν τὸν χρόνον εἶναι φασιν, ὥς τὸν Πλάτωνα νομίζουσιν, ὁ τε Εὐδήμος καὶ ὁ Θεόφραστος καὶ ὁ Ἀλέξανδρος· οἱ δὲ τὴν σφαῖραν αὐτὴν τοῦ οὐρανοῦ, ὥς τοὺς Πυθαγορικοὺς ἱστοροῦσι λέγειν, οἱ παρακρούσαντες ἴσως τοῦ Ἀρχύτου [Ἀρχύτα] λέγοντος καθόλου τὸν χρόνον διάστημα τῆς τοῦ παντός φύσεως. confer Sextum nostrum lib. 2 adversus Physicos sect. 170 et Gassendum ad librum decimum Laertii p. 318.

3) Ἀριστοτέλης δὲ] libro 4 Phys. c. 11.

4) ἢ ὥς τινες Πλάτων] verius est tempus a Platone definitum τὴν τοῦ οὐρανοῦ φερόν, ut a Laertio 3 73 est annotatum. sane in Timaeo p. 37 D ait χρόνον ἅμα οὐρανοῦ γεγονέναι, ad quem locum praeter Chalcidum p. 198 conferendus Plutarchus quaest. Platonic. p. 1006. cum Platone facit Zacharias Mytilenaeus p. 183, Io. Philoponus de mundi creatione p. 7, et ante hos Philo Iudaeus libro περὶ ἀφθαρσίας κόσμου p. 727 et 730 qui tempus διάστημα κοσμικῆς κινήσεως appellat.

5) Στράτων δὲ] conferendus Simplicius in 4 Physicor. p. 168 edit. Graecae Aldinae. noster libro 2 adversus Physicos: Στράτων ὁ φυσικός ἔλεγεν χρόνον ὑπάρχειν μέτρον πάσης κινήσεως καὶ μονῆς. Stobaeus Eclog. Phys. p. 19 Στράτων τὸν χρόνον ἔλεγε τῶν ἐν κινήσει καὶ ἡρεμίας ποσόν.

6) Ἐπίκουρος δὲ, καθὼς Δημήτριος ὁ Λάκων] idem Stobaeus loco laudato: Ἐπίκουρος σύμπτωμα, τοῦτο δ' ἐστὶ παρακολούθημα κινήσεων, ad hanc Epicuri sententiam intelligendam conferendus omnino Sextus noster lib. 2 adversus Physicos, ubi itidem Demetrium Lacedaemonium auctorem laudat, Epicureum celeberrimum et Strabone 14 p. 658 teste Protarchi Bargyleitae discipulum qui Basilidi successit, ut Basilides Dionysio (qui quod a Stoicis defecisset μεταθέμενος dictus est) Dionysius Polystrato, Hermacho Polystrato, Hermachus Epicuro. meminit huius

μενον ἡμέραις τε καὶ νύξι καὶ ὥραις καὶ πάθεσι καὶ ἀπαθείαις
 138 καὶ κινήσει καὶ μοναῖς. κατ' οὐσίαν δὲ*) οἱ μὲν σῶμα αὐτὸν
 ἔφασαν εἶναι, ὡς οἱ περὶ τὸν Αἰνεσίδημον^{ε)}. μηδὲν γὰρ αὐτὸν
 διαφέρειν τοῦ ὄντος καὶ τοῦ πρώτου σώματος· οἱ δὲ ἀσώμα-
 τον^ς). ἦτοι οὖν πᾶσαι αἱ σιύσεις αὐταὶ εἰσιν ἀληθεῖς ἢ πᾶσαι
 ψευδεῖς, ἢ τινὲς μὲν ἀληθεῖς τινὲς δὲ ψευδεῖς· οὔτε δὲ πᾶσαι
 P 162 ἀληθεῖς ὑπάρχειν δύνανται, μάχονται γὰρ αἱ πλεῖσται, οὔτε
 139 πᾶσαι ψευδεῖς εἶναι δοθήσονται ὑπὸ τῶν Δογματικῶν. καὶ ἄλ-
 λως εἰ δοθῇ ψεῦδος μὲν εἶναι τὸ σῶμα εἶναι τὸν χρόνον, ψεῦ-
 dos δὲ καὶ τὸ "ὅτι ἀσώματος ἔστιν αὐτόθεν", δοθήσεται ἢ τοῦ
 χρόνου ἀντιπαρῆξία· παρὰ γὰρ ταῦτα οὐδὲν εἶναι δύναται ἑτε-
 ρον. οὔτε τινες μὲν εἰσιν ἀληθεῖς τινες δὲ ψευδεῖς δυνατόν κατα-
 λαβεῖν διὰ τε τὴν ἰσοσθενῆ διαφωνίαν καὶ τὴν ἀπορίαν τὴν
 κατὰ κριτήριόν τε καὶ τὴν ἀπόδειξιν^ς), ὥστε διὰ ταῦτα οὐδὲν
 140 ἔσομεν περὶ χρόνον διαβεβαιώσασθαι. εἴτα ἐπεὶ οὐκ ἄνευ κινή-
 σεως ἢ καὶ μονῆς ὁ χρόνος ὑφίστασθαι δοκεῖ, τῆς κινήσεως ἀναι-
 ρουμένης^ς) ὁμοίως δὲ καὶ τῆς μονῆς ἀναιρεῖται ὁ χρόνος. οὐ-

noctes et horas et passiones et impassibilitates et motus et mansiones.
 138. secundum substantiam autem alii corpus esse ipsum dixerunt, ut Ae-
 nesidemus; nihil enim ipsum differre ab ente et primo corpore. alii incor-
 poreum. aut igitur omnes hae discrepantes opiniones verae sunt, aut omnes
 falsae, aut aliquae verae, aliquae falsae. at neque omnes verae esse pos-
 sunt (plurimae enim earum inter se pugnant) neque omnes falsae esse con-
 cedentur a Dogmaticis. 139. quin etiam si falsum esse concedatur quod tem-
 pus sit corpus, et falsum etiam quod sit incorporeum, eadem opera tem-
 poris inexistencia concedetur; praeter haec enim nihil aliud esse potest.
 nec vero quae sint opiniones verae, quae falsae, possibile est comprehen-
 dere, tum propter aequalis ponderis in utramque partem disputationes, tum
 propter eam quae de criterio est et de demonstratione dubitationem. 140. ita-
 que propter haec nihil de tempore affirmare poterimus. deinde quia non
 sine motu aut etiam quiete tempus subsistere dicitur, everso motu pariter

Demetrii Laconis Laërtius 10 26 et Erotianus in *κλαγγαῖς*, ut Menagio
 iam observatum. idem laudatur nostro 2 contra Logicos ubi ἐκ τῶν
 κατὰ τὴν Ἐπιζούρειον ἀρεσιν ἐπιφανῶν fuisse testatur. quod σύμπτωμα
 συμπτωμάτων hoc loco Sextus appellat, Luciano, in vitarum auctione
 [c. 21] t. 1 p. 382 dicitur παρασυμβαμα.

[*) legebatur τε.]

ε) οἱ περὶ τὸν Αἰνεσίδημον] Aenesidemus hac in parte secutus est
 sententiam Heracliti, qui tempus nihil differre existimavit a corporibus
 ipsis quorum duratio esse intelligitur. Sextus lib. 2 adversus Physicos:
 σῶμα μὲν οὖν ἔλεξεν εἶναι τὸν χρόνον Αἰνεσίδημος κατὰ τὸν Ἡράκλει-
 τον· μὴ διαφέρειν γὰρ αὐτὸν τοῦ ὄντος καὶ τοῦ πρώτου σώματος. vide-
 tur autem τὸ ὄν et πρῶτον σῶμα vocasse Heraclitus ignem ex quo om-
 nia perpetuo motu generari et in quem abire vicissim omnia statuebat.

ς) οἱ δὲ ἀσώματος] Stoicorum haec sententia. vide libr. 2 adversus
 Physicos, Laërtium 7 141 et Lipsium lib. 2 Physiologiae Stoicorum
 diss. 24.

P 162 g) κατὰ κριτήριόν τε καὶ τὴν ἀπόδειξιν] ita legendum ex mss pro
 κατὰ κριτήριον καὶ. confer quae adversus existentiam criterii veritatis di-
 sputata sunt supra lib. 2 capite 4 et seq. et adversus demonstrationem
 cap. 13.

h) τῆς κινήσεως ἀναιρουμένης] motum non dari disputavit supra hoc
 libro capite 7 seq. et μονῆν capite 15.

δὲν δὲ ἦττον καὶ τὰδε φασὶ τινες κατὰ τοῦ χρόνου, εἰ ἔστι χρό-
 νος, ἦτοι πεπερασται ἢ ἀπειρός ἐστιν· ἀλλ' εἰ μὲν πεπερασται, 141
 ἀπὸ τίνος χρόνου ἤρξατο καὶ εἰς τινα χρόνον λήξει^ς). διὰ δὲ
 τοῦτο ἦν ποτε χρόνος, ὅτε οὐκ ἦν χρόνος, πρὶ τοῦ ἄρξασθαι
 αὐτόν· καὶ ἔσται ποτὲ χρόνος ὅτε οὐκ ἔσται χρόνος, μετὰ τὸ
 λῆξαι αὐτόν, ὅπερ ἄτοπον. οὐ τοίνυν πεπερασται ὁ χρόνος^ς).
 εἰ δὲ ἀπειρός ἐστιν, ἐπεὶ τὸ μὲν τι αὐτοῦ λέγεται παρωχηκός 142
 τὸ δὲ ἐνεστός τὸ δὲ μέλλον, ὁ μέλλων καὶ ὁ παρωχηκός ἦτοι
 εἰσιν ἢ οὐκ εἰσιν· ἀλλ' εἰ οὐκ εἰσιν, μόνον τοῦ ἐνεστώτος ὑπο-
 λειπομένου, ὃς ἐστιν ἀκαριαῖος, πεπερασμένος ἔσται ὁ χρόνος,
 καὶ ἀκολουθήσουσιν αἱ ἀρχῆθεν ἀπορίαι· εἰ δὲ ὁ παρωχηκός
 ἐστι, καὶ ὁ μέλλων ἐστίν· ἐνεστώς δὲ ἔσται ἑκάτερος αὐτῶν.
 ἄτοπον δὲ τὸ λέγειν ἐνεστώτα τὸν παρωχηκόν καὶ τὸν μέλλοντα
 χρόνον. οὐκοῦν οὐδὲ ἀπειρός ἐστιν ὁ χρόνος. εἰ δὲ μήτε ἀπει-
 ρος μήτε πεπερασμένος, οὐδὲ ἔστιν ὅλως χρόνος. πρὸς τοῦτοις 143
 εἰ ἔστιν ὁ χρόνος, ἦτοι μεριστός ἐστιν ἢ ἀμέριστος^ς). ἀμέριστος
 μὲν οὖν οὐκ ἔστι· διαιρεῖται γὰρ εἰς τε τὸν ἐνεστώτα καὶ εἰς
 τὸν παρωχηκόν καὶ εἰς τὸν μέλλοντα, ὡς αὐτοὶ φασιν. ἀλλ'
 οὐδὲ μεριστός· ἕκαστον γὰρ τῶν μεριστῶν καταμετρεῖται ὑπὸ
 τίνος ἑαυτοῦ μέρους, καθ' ἕκαστον μέρος τοῦ μετρούμενου γι-
 νομένου τοῦ μετροῦντος, ὡς ὅταν δακτύλῳ πῆχυν μετρώμεν.
 ὁ δὲ χρόνος οὐ δύναται καταμετρεῖσθαι ὑπὸ τίνος ἑαυτοῦ μέ-
 ρους· εἰ γὰρ ὁ ἐνεστώς λόγου χάριν καταμετρεῖ τὸν παρωχημέ-
 νον, ἔσται κατὰ τὸν παρωχηκόν καὶ διὰ τοῦτο παρωχηκός·
 καὶ ἐπὶ τοῦ μέλλοντος ὁμοίως μέλλον. καὶ ὁ μέλλων εἰ κατα-
 μετρήσῃ τοὺς ἄλλους, ἐνεστώς ἔσται καὶ παρωχηκός, καὶ ὁ

et quiete sublata tollitur et tempus. nihilominus tamen haec quoque non-
 nulli adversus tempus afferunt: 141. si est tempus, aut finitum est aut in-
 finitum; sed siquidem finitum est, ab aliquo tempore coepit et in aliquod
 tempus desinet, ideoque aliquando erat tempus quum non esset tempus, an-
 tequam ipsum esse incepisset; et erit aliquando tempus, quum non erit
 tempus, nempe ubi ipsum desiderit esse; quod absurdum est. non ergo fini-
 tum est tempus. 142. quodsi infinitum est, quia aliud dicitur praeteritum
 aliud praesens aliud futurum, futurum et praeteritum aut sunt aut non sunt.
 verum si non sunt, quum solum praesens relinquatur, quo brevius nihil esse
 potest, finitum erit tempus et ita consequentur eadem dubitationes quae
 principio. at si praeteritum est, etiam futurum est: praesens autem erit
 utrumque ipsorum. at vero absurdum dicere praesens quod est praeteritum
 et quod futurum. ergo infinitum non est tempus. quodsi neque infinitum
 neque finitum est tempus, ne ullo quidem modo est. 143. ad haec, si est
 tempus, aut divisibile est aut indivisibile. indivisibile certe non est: divi-
 ditur enim in praesens et praeteritum et futurum, ut ipsi aiunt; sed neque
 divisibile. nam unumquodque divisibilium mensuratur ab aliqua sui parte.
 quum unamquamque partem mensurati obeat mensurans, ut quum digito cu-
 bitum metimur. at tempus mensurari non potest ab aliqua sui parte; nam
 verbi gratia si praesens mensurat praeteritum, erit in praeterito et propte-
 rea praeteritum, et in futuro similiter futurum: et futurum si alia mensu-

ς) λήξει] ms Vratislav. λήξη.

κ) οὐ τοίνυν πεπερασται ὁ χρόνος] idem argumentum lib. 2 adversus
 Physicos et adversus Musicos.

λ) ἦτοι μεριστός ἐστιν ἢ ἀμέριστος] etiam hoc et quod inde sequitur
 argumentum habes utroque eodem loco.

παρωχηκῶς παραπλησίως μέλλον ἔσται καὶ ἐνεστῶς; ὅπερ ἀπει-
 P 163 φαίνει. οὐκοῦν οὐδὲ μεριστός ἐστιν. εἰ δὲ μήτε ἀμέριστος μήτε
 144 μεριστός, οὐδὲ ἔστιν. ὃ τε χρόνος λέγεται τριμερὴς εἶναι, καὶ
 τὸ μὲν παρωχηκῶς τὸ δὲ ἐνεστῶς τὸ δὲ μέλλον, ὧν ὁ μὲν
 παρωχηκῶς καὶ ὁ μέλλον οὐκ εἰσιν· εἰ γὰρ εἰσι νῦν ὃ τε παρ-
 ωχηκῶς καὶ ὁ μέλλον χρόνος, ἔσται ἐνεστῶς ἐκάτερος αὐτῶν·
 ἀλλ' οὐδὲ ὁ ἐνεστῶς· εἰ γὰρ ἔστιν ὁ ἐνεστῶς χρόνος, ἦτοι ἀμέ-
 ριστός ἐστιν ἢ μεριστός. ἀμέριστος μὲν οὐκ ἔστιν· ἐν γὰρ
 τῷ ἐνεστῶτι χρόνῳ λέγεται τὰ μεταβάλλοντα μεταβάλλειν^{m)}.
 οὐδὲν δὲ ἐν ἀμερεῖ χρόνῳ μεταβάλλει, οἷον ὁ σίδηρος εἰς μα-
 λακότητα ἢ τῶν ἄλλων ἕκαστον. ὥστε οὐκ ἔστιν ἀμέριστος ὁ
 145 ἐνεστῶς χρόνος· ἀλλ' οὐδὲ μεριστός· εἰς ἐνεστῶτα μὲν γὰρ οὐκ
 ἂν μερισθεῖη, ἐπεὶ διὰ τὴν ὀξεῖαν ῥύσινⁿ⁾ τῶν ἐν κόσμῳ ἀπει-
 ριστότης ὁ ἐνεστῶς εἰς παρωχηκῶτα μεταβάλλειν λέγεται· ἀλλ'
 οὐδ' εἰς παρωχηκῶτα καὶ μέλλοντα· ἔσται γὰρ οὕτως ἀνύπαρ-
 κτος. τὸ μὲν τι μηκέτι ὄν ἔχων μέρος ἑαυτοῦ, τὸ δὲ μηδέπω
 146 ὄν. ὅθεν οὐδὲ τέλος τοῦ παρωχημένου καὶ ἀρχὴ τοῦ μέλλοντος
 εἶναι δύναται ὁ ἐνεστῶς, ἐπεὶ καὶ ἔσται καὶ οὐκ ἔσται. ἔσται
 μὲν οὐν ὡς ἐνεστῶς, οὐκ ἔσται δέ, ἐπεὶ μή ἐστιν αὐτοῦ τὰ
 μέρη. οὐκοῦν οὐδὲ μεριστός ἐστιν. εἰ δὲ μήτε ἀμέριστός ἐστιν
 ὁ ἐνεστῶς μήτε μεριστός, οὐδὲ ἔστιν. μὴ ὄντος δὲ τοῦ ἐνεστι-
 147 τος μήτε τοῦ παρωχημένου μηδὲ τοῦ μέλλοντος, οὐδὲ ἔστι τι
 χρόνος· τὸ γὰρ ἐξ ἀνυπαρκτοῦ συνεστῶς ἀνυπαρκτόν ἐστι. λέ-
 γεται κατὰ τοῦ χρόνου καὶ κείνος ὁ λόγος· εἰ ἔστι χρόνος, ἦτοι
 γεννητός ἐστι^{o)} καὶ φθαρτός ἢ ἀγέννητος καὶ ἀφθαρτος. ἀγέννη-

ret, praesens erit et praeteritum, et praeteritum itidem futurum erit et
 praesens, quod rationi repugnat. ergo ne divisibile quidem est. quodsi ne-
 que indivisibile est neque divisibile, ne est quidem omnino. 144. praeterea
 tempus dicitur tripartitum esse et aliud esse praeteritum aliud praesens
 aliud futurum, e quibus praeteritum quidem et futurum non sunt: nam si
 nunc sunt praeteritum et futurum tempus, praesens erit utrumque ipsorum.
 imo ne praesens quidem: nam si est praesens tempus, aut indivisibile est
 aut divisibile. indivisibile certe non est: nam in praesenti tempore dicuntur
 mutari ea quae mutantur: nihil autem in indivisibili tempore mutatur,
 ut ferrum in molliem, aut aliorum unumquodque. ergo indivisibile non
 est praesens tempus. 145. sed ne divisibile quidem: nam in praesentia
 numquam dividi contigerit, quoniam propter velocem fluxum eorum quae
 sunt in mundo, praesens ita in praeteritum mutari dicitur, ut intellectu
 percipi non possit. sed ne in praeteritum quidem et futurum: nam ita nul-
 lum existet, utpote habens unam quidem partem sui non amplius existen-
 tem, alteram nondum existentem. 146. unde nec suis praeteriti principium-
 que futuri potest esse praesens. nam sic et erit et non erit: erit quidem
 ut praesens, non erit autem, quia non sunt eius partes. ergo ne divisibile
 quidem est. quodsi neque indivisibile est praesens neque divisibile, ne
 est quidem praesens. si autem non sit praesens neque praeteritum neque
 futurum, ne tempus quidem est; nam quod ex non existente constat, non
 existit. 147. afferitur adversus tempus et illa ratiocinatio. si est tempus,
 aut genitum est et corruptibile, aut non genitum et incorruptibile. non ge-

P 163 m) τὰ μεταβάλλοντα μεταβάλλειν] supra sect. 107.

n) διὰ τὴν ὀξεῖαν ῥύσιν] confer quae ex Chrysippo Stobaeus p. 20
 seq. Eclog. Physic. et Plutarchus de communibus notitiis adversus Stoi-
 cos p. 1031.

o) ἦτοι γεννητός ἐστι] idem argumentum una cum eo quod proxime
 sequitur, exstat etiam lib. 2 adversus Physicos.

τος μὲν οὐν καὶ ἀφθαρτος οὐκ ἔστιν, εἴ γε αὐτοῦ τὸ μὲν
 παρωχηκῆναι λέγεται καὶ μηκέτι εἶναι, τὸ δὲ μέλλειν καὶ μηδέπω
 εἶναι· ἀλλ' οὐδὲ γεννητός καὶ φθαρτός. τὰ γὰρ γινόμενα ἐκ τίνος 148
 ὄντος γίνεσθαι δεῖ καὶ τὰ φθειρόμενα εἰς τι ὄν φθείρεσθαι
 κατὰ τὰς τῶν Δογματικῶν^{p)} αὐτῶν ὑποθέσεις. εἰ οὐν εἰς τὸν
 παρωχημένον φθίρεται, εἰς οὐκ ὄν φθίρεται, καὶ εἰ ἐκ τοῦ
 μέλλοντος γίνεται, ἐξ οὐκ ὄντος γίνεται· οὐδέτερος γὰρ^{q)} αὐ-
 τῶν ἐστιν. ἄτοπον δὲ τὸ λέγειν τι ἐξ οὐκ ὄντος γίνεσθαι ἢ εἰς
 τὸ μὴ ὄν φθείρεσθαι. οὐκ ἄρα γεννητός καὶ φθαρτός ἐστιν ὁ
 χρόνος. εἰ δὲ μήτε ἀγέννητος καὶ ἀφθαρτός ἐστι, μήτε γεννητός
 καὶ φθαρτός, οὐδὲ ὅλως ἐστί. πρὸς τούτοις ἐπεὶ πᾶν τὸ γινόμε- 149
 νον^{r)} ἐν χρόνῳ γίνεσθαι δοκεῖ, εἰ γίνεται ὁ χρόνος, ἐν χρόνῳ P 164
 γίνεται. ἦτοι οὐν αὐτὸς ἐν ἑαυτῷ γίνεται ἢ ἕτερος ἐν ἑτέρῳ.
 ἀλλ' εἰ μὲν αὐτὸς ἐν ἑαυτῷ, τὸ αὐτὸ καὶ ἔσται καὶ οὐκ ἔσται·
 ἐπεὶ γὰρ τὸ ἐν ᾧ τι γίγνεται τοῦ ἐν ᾧ γιγνομένου ὀφείλει προῦπ-
 ἀρχειν, ὁ γιγνόμενος ἐν ἑαυτῷ χρόνος, εἰ μὲν γίνεται, οὐδέπω
 ἐστίν· εἰ δὲ ἐν ἑαυτῷ γίνεται^{s)}, ἤδη ἐστίν. ὥστε οὔτε γίνεται
 ἐν ἑαυτῷ· ἀλλ' οὐδ' ἐν ἑτέρῳ ἕτερος. εἰ γὰρ ὁ ἐνεστῶς ἐν τῷ 150
 μέλλοντι γίγνεται, μέλλον ἔσται ὁ ἐνεστῶς, καὶ εἰ ἐν τῷ παρ-
 ωχηκῶτι, ὁ^{t)} παρωχηκῶς. τὰ δὲ αὐτὰ λεκτέον καὶ περὶ τῶν
 ἄλλων χρόνων. ὥστε οὐδὲ ἕτερος χρόνος ἐν ἑτέρῳ γίνεται χρόνῳ.
 εἰ δὲ μήτε αὐτὸς ἐν ἑαυτῷ γίνεται μήτε ἕτερος ἐν ἑτέρῳ, οὐδὲ
 γεννητός ἐστιν ὁ χρόνος. ἐδείκνυτο δὲ ὅτι οὐδὲ ἀγέννητός ἐστι·

nitum quidem et incorruptibile non est, si quidem partim praeteriisse dici-
 tur et non amplius esse, partim esse futurum et nondum esse. 148. sed ne
 genitum quidem et corruptibile; nam quae sunt, ex aliquo ente fieri oportet: et
 quae corrumpuntur, in aliquod ens corrumpi secundum ipsorum Dogmaticorum
 suppositiones. si ergo in praeteritum corrumpitur, in non ens corrumpitur. et si
 ex futuro fit, ex non ente fit; neutrum enim ipsorum existit. absurdum est
 autem dicere aliquid ex non ente fieri aut in non ens corrumpi. itaque
 non est genitum et corruptibile tempus. quodsi neque non genitum et in-
 corruptibile est, neque genitum et corruptibile, ne est quidem prorsus.
 149. ad haec vero, quia omne quod fit in tempore fieri videtur, si fit tem-
 pus, in tempore fit. aut ergo ipsum in se ipso fit, aut alterum in altero.
 sed si quidem ipsum in se ipso, idem et erit et non erit. quia enim id in
 quo aliquid fit, debet prius existere quam id quod in ipso fit, tempus quod
 in se ipso fit, si quidem fit, nondum est: at si in se ipso fit, iam est.
 quocirca ne in se ipso quidem fit. 150. sed neque alterum in altero; nam
 si praesens in futuro fit, futurum erit praesens: et si in praeterito, prae-
 teritum. eadem vero et de aliis temporibus dicenda. ergo ne fit quidem
 tempus alterum in altero. quodsi neque ipsum in se ipso fit nec alterum in
 altero, ne genitum quidem est tempus. ostensum autem iam fuit, nec esse
 quidem non genitum. quum itaque neque genitum sit neque non genitum,

p) κατὰ τὰς τῶν Δογματικῶν] omnium fere sectarum apud Graecos
 philosophi in hoc consentiunt, ex nihilo nihil, in nihilum nil posse
 reverti, quod dogma multis probare conatur Lucretius lib. 1 vers. 151
 seq. et κοινήν ὁσάν hanc Physicorum appellat Aristoteles lib. 1 Phy-
 sicorum cap. 5.

q) οὐδέτερος γὰρ] ita mss pro οὐδέτερον.

r) πᾶν τὸ γινόμενον] ita mss pro γιγνόμενον.

s) εἰ δὲ ἐν ἑαυτῷ γίνεται] similis de loco cavillatio supra sect. 133. P 164

t) ὁ delendum.]

μήτε οὖν γενητός ὦν μήτε ἀγέννητος, οὐδὲ ὅλως ἐστίν· ἕκαστον γὰρ τῶν ὄντων ἦτοι γεννητὸν ἢ ἀγέννητον εἶναι προσήκει.

ΚΕΦ ιη'.

Περὶ ἀριθμοῦ.

- 151 Ἐπεὶ δὲ ὁ χρόνος δοκεῖ μὴ ἄνευ ἀριθμοῦ θεωρεῖσθαι, οὐκ ἂν εἴη ἄτοπον καὶ περὶ ἀριθμοῦ¹⁾ βραχέα διεξελθεῖν. ὅσον μὲν γὰρ ἐπὶ τῇ συνηθείᾳ καὶ ἀδοξάστως ἀριθμεῖν τί φημεν, καὶ ἀριθμὸν εἶναι τι ἀκούομεν. ἡ δὲ τῶν Δογματικῶν περιεργία καὶ 152 τὸν κατὰ τοῦτον κινήθηκε λόγον. αὐτίκα γοῦν οἱ ἀπὸ τῶν Πυθαγόρου²⁾ καὶ στοιχεῖα τοῦ κόσμου τοὺς ἀριθμοὺς εἶναι λέγουσι φασὶ γοῦν ὅτι τὰ φαινόμενα ἐκ τινος συνέστηκεν, ἀπλᾶ δὲ εἶναι δεῖ τὰ στοιχεῖα· ἀδῆλα ἄρα ἐστὶ τὰ στοιχεῖα. τῶν δὲ ἀδῆλων τὰ μὲν ἐστὶ σώματα, ὡς οἱ αἵμοι καὶ οἱ ὄγκοι, τὰ δὲ ἀσώματα, ὡς σχήματα καὶ ἰδέαι καὶ ἀριθμοί. ὦν τὰ μὲν σώματά ἐστι συν- 153 δεῖα, συνεστῶτα ἐκ τε μήκους καὶ πλάτους καὶ βάθους καὶ ἀντιτυπίας³⁾ ἢ καὶ βάρους· οὐ μόνον ἄρα⁴⁾ ἀδῆλα, ἀλλὰ καὶ ἀσώματά ἐστι τὰ στοιχεῖα. ἀλλὰ καὶ τῶν ἀσωμάτων ἕκαστον ἐπιθεωρούμενον ἔχει τὸν ἀριθμόν. ἡ γὰρ ἐν ἐστὶν ἡ δύο ἢ πλεόν. δι' ὧν συνάγεται ὅτι τὰ στοιχεῖα τῶν ὄντων εἰσὶν οἱ ἀδῆλοι καὶ ἀσώματοι καὶ πᾶσιν ἐπιθεωρούμενοι ἀριθμοί· καὶ

ne est quidem ullo modo; nam unumquodque eorum quae sunt, aut genita esse aut non genita necesse est.

CAP. XVIII.

De numero.

151. Quoniam autem tempus non videtur absque numero considerari, etiam de numero paucis disserere non ab re fuerit. nam consuetudinem quidem sequentes et citra ullum dogma, numerare nos aliquid dicimus, et numerum aliquid esse audimus; sed Dogmaticorum curiositas nos ad hanc quoque adversus illum provocat disputationem. 152. primum enim Pythagorici elementa etiam mundi numeros esse dicunt; apparentia enim sensibus composita esse aiunt, simplicia autem esse oportere elementa; obscura igitur sensibus esse. ex obscuris porro alia esse corpora, ut vapores et moleculas, alia incorporea, ut formas et ideas numerosque. at corpora quidem esse composita, constantia ex longitudine et latitudine et profunditate et resistendi vi aut etiam pondere. non solum igitur obscura sensibus, sed etiam incorporea esse elementa. 153. quia etiam numerum in unoquoque incorporeo animadverti posse; nam aut unum est aut duo aut plura. unde ab illis colligitur elementa rerum omnium esse obscuros sensibus et incorporeos et

1) καὶ περὶ ἀριθμοῦ] conferendus liber 2 adversus Physicos.

2) οἱ ἀπὸ τῶν Πυθαγόρου] supra sect. 32. Proclus in Timaeum Platonis p. 6 de Pythagoricis: τοῖς ἀριθμοῖς πᾶσαν τὴν φυσικὴν ποιήσιν ἔλεγον συνέχεσθαι, καὶ κατὰ ἀριθμοὺς συνεστῆναι πάντα τὰ δημιουργήματα τῆς φύσεως. εἶναι δὲ τοὺς ἀριθμοὺς τοιούτους μετεχομένους, ὥσπερ καὶ πάντα τὰ ἐγγόσμια εἶδη μεθεκτά ἐστιν. hinc Pythagoricis ἀριθμὸς μακάρων καὶ ἀνδρῶν, et τετρακτὺς παρὰ ἀενάου φύσεως. quomodo autem elementa ex numeris consistere docuerit Pythagoras, leges apud Hermiam in irrisione philosophorum c. 15.

3) ἐκ τε μήκους καὶ πλάτους καὶ βάθους καὶ ἀντιτυπίας] corporis haec definitio supra sect. 39.

4) οὐ μόνον ἄρα] ita mss pro οὐ μόνον γὰρ.

οὐκ ἀπλῶς, ἀλλὰ ἢ τε μονὰς καὶ ἡ κατὰ ἐπισύνθεσιν τῆς μονάδος²⁾ γινόμενη ἀόριστος δύς³⁾, ἥς κατὰ μετουσίαν αἱ κατὰ P 165 μέρος γίνονται δυνάδες δυνάδες· ἐκ τούτων γὰρ καὶ τοὺς ἄλλους 154 γίνεσθαι ἀριθμοὺς⁴⁾ τοὺς ἐπιθεωρούμενους τοῖς ἀριθμητοῖς, καὶ τὸν κόσμον κατασκευάζεσθαι λέγουσι. τὸ μὲν γὰρ σημεῖον τὸν τῆς μονάδος⁵⁾ ἐπέχειν λόγον, τὴν δὲ γραμμὴν τὸν τῆς δυνάδος· δύο γὰρ σημείων μεταξὺ θεωρεῖσθαι ταύτην· τὴν δὲ ἐπιφάνειαν τὸν τῆς τριάδος· ὅσιν γὰρ εἶναι φασὶ τῆς γραμμῆς εἰς πλάτος ἐπ' ἄλλο σημεῖον ἐκ πλαγίου κείμενον. τὸ δὲ σῶμα τὸν τῆς τε- 155 τράδος· ἐπανάστασιν γὰρ γίνεσθαι τῆς ἐπιφανείας ἐπὶ τι σημεῖον ὑπερκείμενον. καὶ οὕτω τὰ σώματα καὶ ὅλον τὸν κόσμον ἀνειδωλοποιούσιν, ὅτινα καὶ διοικεῖσθαι φασὶ κατὰ ἀρμονικοὺς λόγους⁶⁾, τὸν τε διὰ τεσσάρων, ὅς ἐστιν ἐπίτριτος, ὡς ἔχει

quos in omnibus observare rebus licet numeros. neque numeros simpliciter, sed unitatem et, qui per additionem unitatis fit binarium indefinitum, ex cuius participatione singuli binarii sunt binarii. 154. ex his et alios fieri numeros, quos in rebus numeratis observare fas est quosque mundum constituere dicunt. nam punctum vicem unitatis obtinere, lineam binarii (hanc enim intelligi inter duo puncta), superficiem ternarii (significum aiunt illam esse fluxum lineae in latitudinem ad aliud signum ex transverso positum), corpus autem quaternarii (id enim fieri ex superficie ad aliquod punctum superpositum assurgente). 155. atque ita corporis et totius mundi simulacra haec nobis fingunt, quem etiam secundum harmonicas proportionales gubernari affirmant, ut secundum harmoniam dia tessaron sive proportionem sesqui-

2) ἢ τε μονὰς καὶ ἡ κατὰ ἐπισύνθεσιν τῆς μονάδος] ita mss pro διε μονὰς καὶ ἡ κατὰ σύνθεσιν.

3) ἀόριστος δύς] sic haud dubie legendum pro ἄριστος, ex quo nul- P 165 lum sensum exsculpere potuit eruditus interpret. vide infra sect. 166 et lib. 2 contra Physicos bis. Laërtium 8 25 et Stobaeum Eclog. Physic. p. 2 et 27. Proclum ad Euclidem p. 27, Iohannemque Meursium in Denario Pythagorico cap. 2 et 4. dicebatur autem a Pythagoricis binarius ἀόριστος sive infinitus, quia per illum designabant materiam infinitarum capacem formarum. Iamblichus sive quisquis auctor Theologumena Arithmeticae p. 9 εἰ τὴν ὅλην τὴν δυνάδι προσαρμόττουσιν οἱ Πυθαγορικοί, ἐτερότητας μὲν γὰρ ἐκείνη ἐν φύσει, δύς δὲ ἐν ἀριθμῷ κατὰρ- χεῖ· καὶ ὡς ἐκείνη ἀόριστος κατ' αὐτὴν καὶ ἀσχημάτιστος, οὕτω μονω- τάτη ἀπασῶν ἀριθμῶν δύς σχήματος οὐκ ἐστὶν ἐπιδεικτική. μήτε γὰρ καὶ διὰ τοῦτο δύναται ἀόριστος ἡ δύς κεκλήσθαι· ὑπὸ γὰρ ἐλαχίστων καὶ πρώτων τριῶν γωνιῶν ἢ καὶ εὐθειῶν σχῆμα κατ' ἐνέργειαν περιέχε- ται, κατὰ δύναμιν δὲ ἡ μονὰς. οὐκ ἀπιδάνως δὲ καὶ Πρωτέα προσηγό- ρεον αὐτὴν τὸν ἐν Αἰγύπτῳ πάμμορφον ἦρωα, τὰ πάντων ἰδιώματα περιέχουσαν, ὡς ἐκεῖνος τὸ ἕκαστον ἀριθμοῦ ἐνέργημα. Theo Smyrnaeus p. 30 ἀρίτου δὲ πρώτη ἰδέα ἡ ἀόριστος δύς, κατὰ καὶ ἐν κόσμῳ τῷ ἀόριστῳ καὶ ἀγνώστῳ καὶ ἀτάκτῳ τὸ ἄριον προσαρμόττουσιν (οἱ Πυθαγόρειοι)· διὸ καὶ ἀόριστος καλεῖται ἡ δύς, ἐπεὶ οὐκ ἐστὶν ὥστερ ἡ μονὰς ὠρισμένη. Boethio etiam binarius ex Pythagoricorum mente est principium totius alteritatis, lib. 2 Arithmet. c. 28.

4) γίνεσθαι ἀριθμοὺς] ita mss pro γίνεσθαι.

5) τὸ μὲν γὰρ σημεῖον τὸν τῆς μονάδος] vide, si placet, dicta ad li- brum adversus Arithmeticos sub. init. et 2 adversus Physicos.

6) κατὰ ἀρμονικοὺς λόγους] haec Pythagoricorum philosophemata de proportionibus harmonicis ad rationes mundi et orbium coelestium di- stantias applicatis exposuit Timaeus Locrus libro de natura universi, atque ex illo Plato, et ad Platonis Timaeum Proclus atque Chalcidius, quem si placet consule p. 122 seq. editionis Meursii. consule etiam Cen-

πρὸς τὰ ἕξ τὰ δακτύ, καὶ τὸν διὰ πέντε, ὅς ἐστιν ἡμιόλιος, ὡς ἔχει πρὸς τὰ ἕξ τὰ ἐννέα, καὶ τὸν διὰ πασῶν, ὅς ἐστι διπλά-
 156 σιος, ὡς ἔχει πρὸς τὰ ἕξ τὰ δώδεκα. ταῦτά τε οὖν ὀνειροπο-
 λούσι καὶ ὅτι ἕτερόν τι ἐστὶν ὁ ἀριθμὸς παρὰ τὰ ἀριθμητὰ
 κατασκευάζουσι λέγοντες, ὅτι εἰ τὸ ζῶον κατὰ τὸν ἑαυτοῦ λό-
 γον^{ε)} ἐστίν, εἰ τύχοι, ἐν τῷ φυτῷ, ἐπεὶ μὴ ἐστὶ ζῶον, οὐκ
 ἔσται ἐν· ἐστὶ δὲ καὶ φυτὸν ἐν· οὐκ ἄρα τὸ ζῶον ἐν ἐστίν^{ς)},
 ἀλλὰ κατὰ τι ἕτερον ἐπιθεωρούμενον ἔξωθεν αὐτῷ οὐ μετέχει
 ἑκαστον, καὶ γίνεται δι' αὐτὸ ἐν. καὶ εἰ τὰ ἀριθμητὰ ἐστὶν ὁ
 ἀριθμὸς, ἐπειδὴ ἄνθρωποι εἰσιν οἱ ἀριθμητοὶ καὶ βόες, εἰ τύ-
 χοι, καὶ ἵπποι, ἄνθρωποι καὶ βόες καὶ ἵπποι ἔσται ὁ ἀριθμὸς.
 καὶ λευκὸς ἀριθμὸς καὶ μέλας καὶ γενειήτης, εἰ τύχοιεν τοιοῦτοι
 157 τυγχάνοντες οἱ μετρούμενοι. ταῦτα δὲ ἐστὶν ἄτοπα. οὐκ ἄρα τὰ
 ἀριθμητὰ ἐστὶν ὁ ἀριθμὸς, ἀλλ' ἰδίαν ὑπόστασιν ἔχει παρὰ
 P 166 ταῦτα καθ' ἣν καὶ ἐπιθεωρεῖται τοῖς ἀριθμητοῖς, καὶ ἐστὶ στοι-
 χεῖον. οὕτως οὖν ἐκείνων συναγαγόντων ὅτι ἀριθμὸς οὐκ ἐστὶ
 τὰ ἀριθμητὰ, παραιοῦλθεν^{ν)} ἢ κατὰ τοῦ ἀριθμοῦ ἀπορία. λέ-
 γεται γὰρ ὅτι εἰ ἐστὶν ἀριθμὸς^{λ)}, ἥτοι αὐτὰ τὰ ἀριθμητὰ ἐστὶν
 ὁ ἀριθμὸς ἢ ἕτερόν τι παρὰ ταῦτα ἔξωθεν. οὐτε δὲ αὐτὰ τὰ
 ἀριθμητὰ ἐστὶν ὁ ἀριθμὸς, ὡς ἀπέδειξαν οἱ Πυθαγορικοί, οὔτε

tertiam (ut se habent octo ad sex), et harmoniam diapente sive proportio-
 nem sesquialteram (ut se habent novem ad sex) et harmoniam diapason,
 quae est proportio dupla, ut duodecim se habent ad sex. 156. haec igitur
 somniant et numerum esse aliud quam ea quae numerantur astruunt dicen-
 tes: si animal sit secundum sui ipsius respectum unum, planta, quia non
 est animal, non erit unum. atqui etiam planta est unum: ergo animal non
 est unum, sed secundum quiddam aliud, quod extrinsecus consideratur in
 illo cuius unumquodque particeps est, et unum sit propter ipsum. ac si
 ea quae numerantur sunt numerus, quum homines sint qui numerantur et
 boves verbi gratia et equi, homines et boves et equi erunt numerus; atque
 adeo albus numerus et niger et barbatus, si forte tales contigerit esse eos
 qui numero mensurantur. 157. haec vero sunt absurda. ergo numerus non
 est ea quae numerantur, sed propriam habet subsistentiam praeter haec,
 secundum quam etiam consideratur in iis quae numerantur, et est elemen-
 tum. cum igitur illi ita colligant numerum non esse idem cum rebus quae
 numerantur, occurrit haec adversus numerum dubia quaestio. dicitur enim,
 si est numerus, aut ea quae numerantur sunt numerus, aut aliquid aliud
 praeter haec extrinsecus. nec vero ea quae numerantur sunt numerus, ut

scorinum capite 13 eruditiss. Henr. Lindenbrogii notis illustratum, ac Theo-
 nem Smyrnaeum p. 88 seq. et virum summum Ioannem Keplerum in
 libro de Harmonia Mundi.

e) κατὰ τὸν ἑαυτοῦ λόγον] propriae naturae ac constitutionis ratione,
 ut simplex et ab omni compositione immunis essentia denotetur. si il-
 lius naturae suae ratione animal diceretur vel esset unum, nihil posset
 dici unum praeter animal.

f) οὐκ ἄρα τὸ ζῶον ἐν ἐστίν] animal κατὰ τὸν ἑαυτοῦ λόγον et respectu
 naturae suae non est unum, est enim compositum e pluribus. itaque
 quando unum dicitur, externa modo numeratione et accidentali id fit,
 plurium animalium respectu, non ad naturam essentiae eius declarandam.

P 166 g) παραιοῦλθεν] nota vocem usurpatam S. Apostolo Rom. 5 20 et Ga-
 lat. 2 4, ad quem locum etiam Polybio frequenter tritam illam annota-
 vit rev. ac doctissimus vir Georgius Raphaelius.

λ) εἰ ἐστὶν ἀριθμὸς] ita mss, nam in editis et male exciderat.]

ἕτερόν τι παρὰ ταῦτα, ὡς ὑπομνήσομεν^{ι)}. οὐδὲν ἄρα ἐστὶν ὁ
 ἀριθμὸς. ὅτε δὲ οὐδὲν ἔξωθεν ἐστὶ παρὰ τὰ ἀριθμητὰ ὁ ἀριθμὸς, 158
 παραιοῦλθεν, ἐπὶ τῆς μονάδος τὸν λόγον στήσαντες εὐσήμιον
 διδασκαλίας ἔνεκεν. εἰ γὰρ ἐστὶ τι καθ' ἑαυτὴν ἡ μονάς, ἥς
 μετέχον ἑκαστον τῶν μετεχόντων αὐτῆς γίνεται ἐν, ἥτοι μία
 ἐστὶ αὐτῇ ἡ μονάς ἢ τοσαῦται, ὅσα τὰ μετέχοντα αὐτῆς ἐστὶν.
 ἀλλ' εἰ μὲν μία ἐστὶν^{λ)}, πότερον ὅλης αὐτῆς μετέχει ἑκαστον
 τῶν μετέχων αὐτῆς λεγομένων ἢ μέρους αὐτῆς; εἰ μὲν γὰρ πᾶ-
 σαν ἔχει τὴν μονάδα, εἰ τύχοι, ὁ εἰς ἄνθρωπος, οὐκέτι ἔσται
 μονάς, ἥς μετέξει ὁ εἰς ἵππος ἢ ὁ εἰς κύων ἢ τῶν ἄλλων ἑκα-
 στον ὁ λέγομεν εἶναι ἐν. ὥσπερ καὶ πολλῶν ὑποτεθέντων γυμνῶν 159
 ἀνθρώπων, ἐνὸς δὲ ὄντος ἱματίου καὶ τοῦτο ἐνὸς ἀμφιασμέ-
 νου, γυμνοὶ μένουσιν οἱ λοιποὶ καὶ χωρὶς ἱματίου. εἰ δὲ μέρους
 αὐτῆς μετέχει ἑκαστον, πρῶτον μὲν ἔξει τι μέρος ἡ μονάς καὶ
 ἄπειρά γε ἔξει μέρη, εἰς ἃ διαιρεῖται, ὅπερ ἄτοπον. εἴτα ὡς τὸ
 μέρος τῆς δεκάδος οἶον ἢ δυὰς οὐκ ἐστὶ δεκάς, οὕτως οὐδὲ τὸ
 μέρος τῆς δεκάδος ἐστὶ μονάς. διὰ δὲ τοῦτο οὐδὲ μετέξει τι
 τῆς μονάδος· ὥστε οὐκ ἐστὶ μία ἡ μονάς, ἥς μετέχων λέγεται
 τὰ κατὰ μέρος. εἰ δὲ ἰσαριθμοὶ τοῖς ἀριθμητοῖς, ἐφ' ὧν λέγεται 160
 τὸ ἐν, αἱ μονάδες εἰσὶν, ὧν κατὰ μετοχὴν ἑκαστον τῶν κατὰ
 μέρος λέγεται ἐν, ἄπειροι ἔσονται αἱ μετεχόμεναι μονάδες, καὶ
 αὐταὶ ἥτοι μετέχουσιν ἐπαναβεβηκυίας μονάδος^{λ)} ἢ μονάδων
 ἰσαριθμῶν αὐταῖς, καὶ διὰ τοῦτό εἰσι μονάδες· ἢ οὐ μετέχον-

Pythagorici ostenderunt, nec aliud quicquam praeter haec, ut declarabi-
 mus: nihil ergo est numerus. 158. nihil autem esse numerum extrinsecus
 praeter ea quae numerantur manifestum reddemus de unitate tantum verba
 facientes, ut apertius sit quod docebimus. si enim unitas est aliquid per
 se ipsam, cuius particeps unumquodque illam participantium fit unum, aut
 una erit haec unitas, aut tot quot sunt quae eam participant. sed si una
 quidem sit, utrum ipsam totam participat unumquodque eorum quae illam
 participare dicuntur, an eius partem duntaxat? nam si omnem habet uni-
 tatem unus homo verbi gratia, non amplius erit unitas quam participet unus
 equus aut unus canis aut aliorum unumquodque quod dicimus esse unum.
 159. supponamus enim esse multos homines nudos, si unicum fuerit vesti-
 mentum et unus eo se induerit, reliqui nudi manent et absque vestimento.
 quodsi partis eius unumquodque particeps est, primum quidem habebit ali-
 quam partem unitas: atque adeo infinitas habebit partes, in quas divida-
 tur, quod est absurdum. deinde ut pars decadis veluti binarius non est
 decas, ita neque pars unitatis erit unitas: atque ideo ne participabit qui-
 dem quicquam de unitate. itaque unitas non est una quam participare sin-
 gularia dicuntur. 160. sin vero unitates sunt numero aequales numeratis,
 de quibus dicitur unum, ex quarum participatione unumquodque singula-
 rium dicitur unum, infinitae erunt unitates quae participabuntur; et ipsae
 aut participant de unitate summa vel de unitatibus aequinumeris, et pro-
 pterea sunt unitates, aut non participant, sed absque ulla participatione

ι) ὡς ὑπομνήσομεν] ita recte mss pro ὑπεμνήσομεν: nondum enim
 hoc fecit sed mox facturus est Sextus.

λ) ἀλλ' εἰ μὲν μία ἐστὶν] conferendus liber 2 adversus Physicos.

δ) ἐπαναβεβηκυίας μονάδος] unitate transcendente sive generali illa
 summaque prima ac simplici idea unitatis, omnibus communi unitatibus.
 sic infra sect. 166 et 167 compositi numeri ex τῶν ἐπαναβεβηκότων, ex
 primis et simplicioribus, et lib. 1 sect. 38 ἐπαναβεβηκότες τρόποι, modi
 generaliores.

161 σιν, ἀλλὰ χωρὶς τινος μετοχῆς μονάδες εἰσίν. εἰ μὲν γὰρ χωρὶς μετοχῆς μονάδες εἶναι δύνανται αὐταί, δυνήσεται καὶ τῶν αἰσθητῶν ἕκαστον χωρὶς μονάδος μετοχῆς ἔν εἶναι· καὶ αὐτόθεν περιτρέπεται ἢ καθ' αὐτὴν θεωρεῖσθαι λεγομένη μονάς. εἰ δὲ ἀπὸ μετοχῆς καθεῖναι μονάδες εἰσίν, ἦτοι μιᾷς μετέχονσι πᾶσαι
P 167 ἢ μία ἐκάστη ἰδίας· καὶ εἰ μὲν πᾶσαι μιᾷς, ἦτοι κατὰ μέρος ἐκάστη ἢ ὅλης λεχθήσεται μετέχειν, καὶ μένουσιν αἱ ἀρχῆθεν
 162 ἀτοπίαι^{μ)}. εἰ δὲ ἐκάστη ἰδίας, καὶ ἐκείνων τῶν μονάδων ἐκάστην μονάδα ἐπιθεωρεῖσθαι δεῖ καὶ ταῖς ἐπιθεωρουμέναις ἐκείναις ἄλλας καὶ μέχρις ἀπείρου. εἰ οὖν, ἵνα καταλάβωμεν ὅτι εἰσὶ τινες καθ' αὐτὰς μονάδες, ὧν κατὰ μετοχὴν ἕκαστον τῶν ὄντων ἐστὶν ἔν, δεῖ κατεληφέναι ἀπειράκις ἀπείρους νοητὰς μονάδας, ἀδύνατον δὲ καταλαβεῖν ἀπειράκις ἀπείρους μονάδας νοητὰς, ἀδύνατον ἄρα ἐστὶν ἀποφύνασθαι ὅτι εἰσὶ τινες νοηταὶ μονάδες καὶ ἕκαστον τῶν ὄντων ἐστὶν ἔν, κατὰ μετοχὴν ἰδίας
 163 μονάδος γινόμενον ἔν· ἄτοπον ἄρα τὸ λέγειν ὅτι τοσαῦται εἰσιν αἱ μονάδες ὅσα τὰ μετέχοντα αὐτῶν. εἰ δὲ μήτε μία ἐστὶν ἢ καθ' αὐτὴν λεγομένη μονάς μήτε τοσαῦται ὅσα τὰ μετέχοντα αὐτῆς ἐστὶν, οὐδὲ ἐστὶν ὅλως μονάς καθ' αὐτὴν. ὁμοίως δὲ οὐδὲ τῶν ἄλλων ἀριθμῶν ἕκαστος καθ' αὐτὸν ἐστὶ· χρῆσθαι γὰρ ἔνεστιν ἐπὶ πάντων τῶν ἀριθμῶν τῷ λόγῳ παραδειγματικῶς νῦν ἐπὶ τῆς μονάδος ἡρωτημένῳ· ἀλλ' εἰ μήτε καθ' αὐτὸν ἐστὶν ὁ ἀριθμός, ὡς ὑπεμνήσαμεν, μήτε αὐτὰ τὰ ἀριθμητὰ ὁ ἀριθμός ἐστὶν, ὡς οἱ ἀπὸ Πυθαγόρου παρήστησαν^{ν)}, παρὰ δὲ
 164 ταῦτα οὐδὲν ἐστὶ, λεκτέον μηδὲ εἶναι ἀριθμόν. πῶς δὲ καὶ γί-

unitates sunt. 161. si vero absque participatione unitates esse possunt hae, poterit etiam sensibilibus unumquodque absque unitatis participatione unam esse. et ex hoc ipso eyertitur unitas, quae per se ipsam consideranda proponitur. sin a participatione sunt illae etiam unitates, aut unam participant omnes aut unaquaeque peculiarem, et si quidem omnes unam, aut parte tenus duntaxat unaquaeque aut ipsam totam participare dicentur; et ita relinquuntur eadem quae primo absurditates. 162. sin unaquaeque peculiarem, etiam illarum unitatum unamquamque unitatem oportet insuper spectari, et his insuper consideratis iterum alias atque ita usque in infinitum. si igitur, ut comprehendamus esse aliquas unitates per se ipsas, ex quarum participatione unumquodque eorum quae sunt, est unum, oportet comprehendisse infinitas infinitas unitates intellectu perceptibiles, impossibile est autem infinitas infinitas unitates sub intellectum cadentes comprehendere, impossibile est certe pronuntiare esse aliquas intellectu perceptibiles unitates, et unumquodque eorum quae sunt esse unum, ita ut per participationem peculiaris unitatis unum fiat. 163. absurdum ergo etiam est dicere tot esse unitates quot sunt res quae illas participant, quodsi neque una est quae per se ipsam dicitur unitas neque tot sunt unitates, quot res quae eam participant, ne nullo quidem modo est unitas per se ipsam, itidem vero nec aliorum numerorum unusquisque per se ipsum erit; nam in omnibus numeris possumus uti ea ratiocinatione, quam nunc exempli causa in unitate proposuimus. sed si neque per se ipsum aliquid est numerus, ut docuimus, neque numerus est ea quae numerantur, ut ostendunt Pythagorici, praeter haec autem nihil est, ne numerum quidem esse dicendum est. 164. iam vero quomodo ex unitate fieri

P 167 μ) αἱ ἀρχῆθεν ἀτοπίαι] frequenter ita loquitur, ut supra sect. 142 αἱ ἀρχῆθεν ἀτοπίαι.

ν) οἱ ἀπὸ Πυθαγόρου παρήστησαν] supra sect. 156.

νεσθαί φασιν ἐκ τῆς μονάδος τὴν δυνάδα οἱ ἔξωθεν τι δοκοῦντες εἶναι τὸν ἀριθμὸν παρὰ τὰ ἀριθμητὰ; ὅτε γὰρ συντίθεμεν μονάδα ἐτέρα μονάδι, ἦτοι προστίθεται τι ταῖς μονάσιν ἔξωθεν ἢ ἀφαιρεῖται τι ἀπ' αὐτῶν, ἢ οὔτε προστίθεται τι οὔτε ἀφαιρεῖται. ἀλλ' εἰ μὲν οὔτε προστίθεται οὔτε ἀφαιρεῖται, οὐκ ἔσται δυνάς· οὔτε γὰρ χωρὶς ἀλλήλων οὔσαι αἱ μονάδες^{ο)} ἔχον τὴν μονάδα ἐπιθεωρουμένην αὐταῖς κατὰ τὸν ἴδιον αὐτῶν λόγον, οὔτε νῦν τι αὐταῖς ἔξωθεν προσγέγονεν· ὥστε οὐδὲ ἀφῆρηται
 165 κατὰ τὴν ὑπόθεσιν, ὥστε οὐκ ἔσται δυνάς ἢ σύνθεσις τῆς μονάδος πρὸς τὴν μονάδα μήτε ἀφαιρέσεως μήτε προσθέσεως ἔξωθεν τινος γινόμενης. εἰ δὲ ἀφαιρέσεις γίνεται, οὐ μόνον οὐκ ἔσται δυνάς, ἀλλὰ καὶ μειωθήσονται αἱ μονάδες. εἰ δὲ προστίθεται αὐταῖς ἔξωθεν ἢ δυνάς, ἵνα ἐκ τῶν μονάδων γένηται δυνάς, τὰ δύο δοκοῦντα εἶναι τέσσαρα ἔσται· ὑπόκειται γὰρ μονάς καὶ ἐτέρα μονάς, αἷς προστιθεμένης ἔξωθεν δυνάδος ὁ τέσσαρα ἀριθμὸς
 166 ἀποτελοῖτο ἄν. ὁ δὲ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀριθμῶν τῶν κατὰ σύνθεσιν ἀποτελεῖσθαι λεγομένων. εἰ οὖν μήτε κατὰ ἀφαιρέσιν μήτε κατὰ πρόσθεσιν μήτε ἄνευ ἀφαιρέσεως καὶ προσθέσεως γίνονται οἱ σύνθετοι λεγόμενοι εἶναι ἀριθμοὶ ἐκ τῶν ἐπαναβεβηκότων^{π)}, ἀσύστατός ἐστιν ἡ γένεσις τοῦ κατ' ἰδίαν καὶ περὶ τὰ ἀριθμητὰ εἶναι λεγομένου ἀριθμοῦ. ὅτι δὲ οὐδὲ ἀγέννητοι τυγχάνουσιν ὄντες οἱ κατὰ σύνθεσιν ἀριθμοί, δηλοῦσιν αὐτοὶ συντίθεσθαι τε αὐτοὺς καὶ γίνεσθαι φύσκοντες ἐκ τῶν ἐπαναβεβηκότων, οἷον τῆς τε μονάδος καὶ δυνάδος τῆς ἀολότου^{ρ)}. οὐκοῦν οὐχ ὑφέστηκεν^{ρ)} κατ' ἰδίαν ὁ ἀριθμός. εἰ δὲ 167

dicunt binarium, ii qui extrinsecus aliquid esse putant numerum praeter res quae numerantur? nam quando unitatem cum alia unitate componimus, aut aliquid unitatibus extrinsecus additur, aut aufertur ab illis aut neque additur quicquam nec aufertur, verum si neque addatur neque auferatur quicquam, non erit binarius. neque enim unitates, quando aliae seorsum ab aliis sunt, habent unitatem quae peculiariter cuique illarum accedat. 165. neque vero ipsis nunc aliquid extrinsecus additum fuit, ergo neque ablatum secundum hanc suppositionem, non erit ergo binarius compositio unitatis cum unitate, quum neque additio neque ablatio ulla fiat extrinsecus, quodsi ablatio fiat, non solum non erit binarius, sed etiam minuentur unitates; si autem addatur ad ipsas extrinsecus binarius, ut ex unitatibus binarius fiat, quae duo esse videbantur, iam quattuor erunt. subiecta est enim unitas et altera unitas, quibus addito extrinsecus binario numerus quaternarius efficitur. 166. eadem ratio et in reliquis est numeris qui per compositionem effici dicuntur. si ergo neque per ablationem neque per additionem neque sine ablatione et additione fiunt illi numeri, qui compositi esse dicuntur ex simplicioribus numeris, nulla poterit fieri generatio numeri, quem aiunt seorsum esse et in rebus quae numerantur subsistere. at vero generari numeros compositos ipsi declarant, dum componi ipsos et fieri ex simplicioribus numeris docent, verbi gratia ex unitate et binario indefinito, ergo seorsum per se numerus non sub-

ο) οὔτε γὰρ χωρὶς ἀλλήλων οὔσαι] sensus est, unitatem unam iterumque aliam esse manereque unum et unum, non autem duo fieri eadem cavillatio lib. 2 adversus Physicos. gemina quibque supra capite 10 ubi de subtractione et additione.

π) ἐκ τῶν ἐπαναβεβηκότων] de hac voce supra sect. 160.

ρ) δυνάδος τῆς ἀολότου] vide si placet ad sect. 153.

ρ) οὐκοῦν οὐχ ὑφέστηκεν] ita recte mss. in editis οὐχ exciderat.

P 168

μήτε κατ' ἰδίαν ὁ ἀριθμὸς θεωρεῖται μήτε ἐν τοῖς ἀριθμητοῖς ἔχει τὴν ὑπόστασιν, οὐδὲ ἔστι τι ὁ ἀριθμὸς, ὅσον ἐπὶ ταῖς περιεργίαις ταῖς ὑπὸ τῶν Δογματικῶν εἰσηνεγμέναις. τοσαῦτα μὲν καὶ περὶ τοῦ φυσικοῦ καλουμένου τῆς φιλοσοφίας μέρους ἀρκοῦντα ὡς ἐν ὑποτυπώσει λελέχθω.

ΚΕΦ. ιθ'.

Περὶ τοῦ ἡθικοῦ μέρους φιλοσοφίας.

168. Λέγεται δὲ τὸ ἡθικόν, ὅπερ δοκεῖ περὶ τὴν διάκρισιν τῶν τε καλῶν καὶ κακῶν καὶ ἀδιαφόρων*) καταγίνεσθαι. ἵνα οὖν κεφαλαιωδῶς καὶ περὶ τούτου διαλάβωμεν, περὶ τῆς ὑπάρξεως τῶν τε ἀγαθῶν καὶ κακῶν καὶ ἀδιαφόρων ζητήσομεν, τὴν ἐννοίαν ἐκάστου προεκθέμενοι.

ΚΕΦ. κ'.

Περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν καὶ ἀδιαφόρων.

169. Φασὶν οὖν οἱ Στωϊκοὶ ἀγαθὸν εἶναι¹⁾ ὠφέλειαν ἢ οὐχ ἕτερον ὠφελείας, ὠφέλειαν μὲν λέγοντες τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν σπουδαίαν πράξιν, οὐχ ἕτερον δὲ ὠφελείας τὸν σπουδαῖον ἄνθρωπον καὶ τὸν φίλον²⁾ ἢ μὲν

sistit. 167. quodsi neque seorsum numerus spectatur neque subsistentiam habet in iis quae numerantur, ne est quidem quicquam numerus secundum ea quae curiose a Dogmaticis afferuntur. nec vero brevis institutionis ratio exigere videtur, ut de philosophiae parte quam naturalem vocant plura a nobis dicantur.

CAP. XIX.

De morali parte philosophiae.

168. Superest moralis pars, quae circa bonorum et malorum et indifferentium diiudicationem versari videtur. ut igitur de hac quoque breviter et summa tantum capita attingentes disseramus, de bonorum et malorum et indifferentium existentia inquiremus, si prius cuiusque horum notionem exposuerimus.

CAP. XX.

De bonis et malis indifferentibus.

169. Dicunt igitur Stoici bonum esse utilitatem aut non aliud ab utilitate, utilitatem quidem appellantem virtutem et bonam actionem, non aliud autem ab utilitate virum probum et amicum. nam virtus quum sit principa-

*) καλῶν καὶ κακῶν καὶ ἀδιαφόρων] ita prudentiam Zeno definiebat ἐπιστήμην κακῶν καὶ ἀγαθῶν καὶ οὐδαιτέρων infra sect. 271 et apud Laërtium 7 92 et 93 τὴν καρτερίαν ἐπιστήμην ἢ ἔξιν ὧν ἐμμενείτων καὶ μὴ καὶ οὐδαιτέρων. eadem distinctio 102, ubi quid per singula intelligent Stoici, explicatur.

1) ἀγαθὸν εἶναι] noster infra libro adversus Ethicos sect. 22. Laërtius 7 94. Stobaeus Eclog. Ethic. p. 165, Suidas in ἀγαθόν. quibus iungendi Lipsius lib. 2 manu duct. diss. 22 et Scioppius in elementis philosophiae Stoicae cap. 121. quod ὠφέλειαν noster vocat, apud Ciceronem 3 10 est ὠφέλημα.

γὰρ ἀρετὴ πὼς ἔχον ἡγεμονικὸν καθιστηκῆναι, καὶ ἡ σπουδαία πράξις ἐνέργειά τις οὕσα κατ' ἀρετὴν, ἀντικρὺς ἔστιν ὠφέλεια. ὁ δὲ σπουδαῖος ἄνθρωπος καὶ ὁ φίλος οὐχ ἕτερος ὠφελείας. μέρος μὲν 170 γὰρ τοῦ σπουδαίου ἔστιν ὠφέλεια, τὸ ἡγεμονικὸν αὐτοῦ ὑπάρχουσα. τὰ δὲ ὅλα οὐτε τὰ αὐτὰ τοῖς μέρεσιν εἶναι λέγουσιν — οὐ γὰρ ἔστιν ὁ ἄνθρωπος χεῖρ — οὐτε ἕτερα παρὰ τὰ μέρη — οὐκ ἄνευ γὰρ τῶν μερῶν ὑφέστηκεν — διόπερ οὐχ ἕτερα τῶν P 169 μερῶν τὰ ὅλα λέγουσιν. ὅθεν τὸν σπουδαῖον ὅλον ὄντα, ὡς πρὸς τὸ ἡγεμονικόν¹⁾ ἑαυτοῦ, ὅπερ ἔφασαν ὠφέλειαν, οὐχ ἕτερον ὠφελείας εἶναι λέγουσιν.

ΚΕΦ. κα'.

Ὅτι τὸ ἀγαθὸν τριχῶς²⁾ λέγεται.

Ἐντεῦθεν καὶ τριχῶς τὸ ἀγαθὸν φασὶ λέγεσθαι· καθ' ἓνα 171 μὲν γὰρ τρόπον φασὶν εἶναι ἀγαθὸν τὸ ὕψ' οὐ ἔστιν ὠφελείσθαι, ὃ δὴ ἀρχικώτατόν ἐστι καὶ ἀρετὴ³⁾. καθ' ἕτερον δέ, καθ' ὃ συμβαίνει ὠφελείσθαι, ὡς ἡ ἀρετὴ καὶ αἱ κατ' ἀρετὴν πράξεις· κατὰ τρίτον δὲ τρόπον τὸ οἶόν τε ὠφελείν. τοῦτο δὲ καὶ ἀρετὴν εἶναι καὶ κατὰ ἀρετὴν πράξιν καὶ τὸν σπουδαῖον καὶ τὸν φίλον θεοὺς τε καὶ σπουδαίους δαίμονας, ὡς τὸ μὲν δεύτερον⁴⁾ σημαινόμενον τοῦ ἀγαθοῦ ἐμπεριληπτικὸν εἶναι τοῦ πρώτου σημαινόμενον, τὸ δὲ τρίτον τοῦ δευτέρου καὶ τοῦ πρώτου. τινὲς δὲ φασὶν ἀγαθὸν εἶναι τὸ δι' ἑαυτοῦ αἰρετόν, 172 ἄλλοι δὲ τὸ συλλαμβάνον πρὸς εὐδαιμονίαν ἢ τὸ συμπληρωτι-

tus mentis certo quodam modo se habens, et bona actio quum sit operatio quaedam secundum virtutem, plane est utilitas. at probus vir et amicus non alius ab utilitate. 170. nam probi pars est utilitas, quum ipsius sit mentis principatus. at tota neque eadem cum partibus esse dicunt — neque enim homo est manus — nec alia quam partes — non enim sine partibus subsistunt. — unde non alia a partibus tota esse dicunt, unde probum quum sit totum, principatus mentis suae respectu quod dixerunt utilitatem, non alium ab utilitate esse perhibent.

CAP. XXI.

Bonum trifariam dici.

171. Hinc fit ut et trifariam bonum dici asserant; uno enim modo bonum esse dicunt illud a quo peti utilitas potest, quod est maxime principale et virtus, alio autem, secundum quod contingit ut utilitas percipiatur, veluti virtus et actiones quae secundum virtutem fiunt. tertio modo, quod potest utilitatem afferre. hoc autem et virtutem esse et actionem quae secundum virtutem et probum et amicum deosque et probos daemones; adeo ut a secundo quidem significato boni comprehendatur primum significatum, a tertio vero secundum et primum. 172. nonnulli autem bonum esse dicunt id quod per se appetendum sit; alii quod adiuvat ad felicitatem aut complementum

1) ὡς πρὸς τὸ ἡγεμονικόν] ita mss: nam in editis exciderat ὡς. P 169

2) τριχῶς] confer librum adversus Ethicos sect. 25 seq.

3) ὃ δὴ ἀρχικώτατόν ἐστι καὶ ἀρετὴ] ita mss. in editis erat ἀρχικώτερόν ἐστι καὶ ἀρεταί.

4) τὸ μὲν δεύτερον] ita recte mss, non τόν.

κόν. εὐδαιμονία δὲ ἐστίν, ὥς οἱ Στωϊκοὶ φασιν, εὐροία βίον^{γ)}.
 173 τοιαῦτα μὲν τίνα εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀγαθοῦ λέγεται. εἴτε δὲ
 τὸ ὠφελοῦν εἴτε τὸ δι' ἑαυτὸ αἰρετόν εἴτε τὸ συνεργοῦν πρὸς
 εὐδαιμονίαν ἀγαθόν τις εἶναι λέγοι, οὐχί τί ἐστὶ τὸ ἀγαθὸν
 παρίσταν^{δ)}, ἀλλὰ τι τῶν συμβεβηκότων αὐτῷ λέγει. ὅπερ ἐστὶ
 μάταιον. ἤτοι γὰρ μόνῳ τῷ ἀγαθῷ συμβέβηκε τὰ προειρημένα
 ἢ καὶ ἑτέροις. ἀλλ' εἰ μὲν καὶ ἑτέροις, οὐκ ἐστὶ χαρακτηριστικὸν
 τοῦ ἀγαθοῦ κοινοποιούμενα. εἰ δὲ μόνῳ τῷ ἀγαθῷ, οὐκ ἐνδέ-
 174 χεται ἡμᾶς ἀπὸ τούτων νοεῖν τὸ ἀγαθόν. ὥς γὰρ ὁ ἀνεπνόητος
 ἵππου^{ε)} οὔτε τὸ χρεμετίζειν τί ἐστὶν οἶδεν οὔτε διὰ τούτου
 δύναται εἰς ἔννοιαν ἐλθεῖν ἵππου, εἰ μὴ πρότερον ἵππῳ χρεμε-
 τίζοντι ἐντύχοι, οὔτως ὁ διὰ τὸ μὴ εἰδέναι τὸ ἀγαθόν, ζητῶν
 τί ἐστὶν ἀγαθόν, οὐ δύναται γινώσκειν τὸ ἰδίως αὐτῷ καὶ μόνῳ
 ὑπάρχον, ἵνα δι' αὐτοῦ τὸ ἀγαθὸν αὐτὸ νοῆσαι δυνηθῇ. πρό-
 τερον γὰρ δεῖ μαθεῖν τὴν αὐτοῦ τοῦ ἀγαθοῦ φύσιν, εἰθ' οὕτω
 συνεῖναι ὅτι ὠφελεῖ, καὶ ὅτι δι' αὐτὸ αἰρετόν ἐστὶ καὶ ὅτι εὐ-
 175 δαιμονίας ποιητικόν. ὅτι δὲ τὰ προειρημένα συμβεβηκότα οὐκ
 ἐστὶν ἱκανὰ μνησθαι τὴν ἐπίνοιαν καὶ τὴν φύσιν τοῦ ἀγαθοῦ,
 P 170 δηλοῦσιν ἔργῳ οἱ Δογματικοί. ὥς μὲν γὰρ ὠφελεῖ τὸ ἀγαθόν
 καὶ ὅτι αἰρετόν ἐστὶ, παρ' ὃ καὶ ἀγαθὸν εἴρηται τὸ οἶονεῖ ἀγω-
 γόν^{δ)} καὶ ὅτι εὐδαιμονίας ἐστὶ ποιητικόν, πάντες ἴσως συγχω-

addit. felicitas autem est, ut Stoici aiunt, quum res ad vitam pertinentes prospere nobis fluunt. talia quaedam ad boni notionem afferuntur. 173. sive autem quod utilitatem praebet sive quod per se appetendum est sive quod ad felicitatem adiuvat dicat aliquis esse bonum, non quid sit bonum ostendit, sed aliquod ex illius accidentibus dicit, quod certe ineptum est, nam aut soli bono accidunt supra dicta, aut aliis etiam, verum si aliis etiam, non accurate designant bonum, quum communia sint; siu bono soli, non possumus ex his notionem boni assequi. 174. ut enim qui equi notionem non assecutus est, ne hincire quidem quid sit novit, neque per hoc ad notionem equi pervenire potest nisi prius in equum hincientem inciderit; ita is qui quaerit quid sit bonum, eo quod ignoret quid sit bonum, quod illi proprie et soli inest, cognoscere nequit, ut per ipsum ad boni notionem et imaginationem venire possit; prius enim ipsam boni naturam discere oportet atque ita demum intelligere quid utilitatem afferat, et quid per se expetendum et felicitatis effectivum sit. 175. at supra dicta accidentia non sufficere ad notionem et naturam boni indicandam re ipsa ostendunt Dogmatici, nam bonum utilitatem afferre et expetendum esse, unde et dictum est ἀγαθὸν quasi ἀγωγόν quod ducat ac pelliciat, et felicitatis esse effectivum, omnes quidem

a) εὐροία βίον] beata vita secundo defluens cursu, ut verbis utar Senecae epist. 120. vide Menagium ad Laërtii 7 88, nostrum libro adversus Ethicos, Gatakerum ad Marc. Antonini lib. 6 sect. 34.

b) παρίσταν] ita recte mss pro περιέσταν.

c) ὁ ἀνεπνόητος ἵππου] ita ex mss legendum, male editi: ὁ ἀνεπνόητος ἵππος. idem argumentum repetit libro adversus Ethicos τῷ μὴ γινώσκοντι τὸν ἵππον καὶ τὸ χρεμετίζειν ἀγνοεῖται.

P 170 d) ἀγαθὸν εἴρηται τὸ οἶονεῖ ἀγωγόν] παρὰ τὸ ἄγειν ἡμᾶς, quod nos ducit allicitque. alii ut Plato et noster adversus Ethicos ab ἀγασθαι quod magni id aestimemus illoque delectemur, vel a γασθῆναι quod eo gaudeamus, vel ut Etymologus παρὰ τὸ ἄγειν θῆναι ἡμᾶς ἐκ' αὐτό, quod valde illud sectemur et expetamus.

ροῦσιν, ἐρωτώμενοι δὲ τί ἐστὶν ὃ ταῦτα συμβέβηκεν^{ε)}, εἰς
 ἀσπείστον^{ζ)} ἐμπίπτουσι πόλεμον, οἱ μὲν ἀρετὴν λέγοντες^{η)} οἱ
 δὲ ἡδονὴν^{θ)} οἱ δὲ ἀλυσίαν^{ι)} οἱ δὲ ἄλλο τι^{κ)}. καίτοι εἰ ἐκ τῶν
 προειρημένων ὅρων ἐδείκνυτο τί ἐστὶ τὸ ἀγαθὸν αὐτό, οὐκ ἂν
 ἵστασίαζον, ὥς ἀγνοουμένης τῆς τούτου φύσεως. οὕτω μὲν οὖν
 διαφέρονται περὶ τῆς ἔννοιας τοῦ ἀγαθοῦ οἱ δοκιμώτατοι δοκοῦν-
 τες εἶναι τῶν Δογματικῶν. ὁμοίως δὲ διηνέχθησαν καὶ περὶ τοῦ 176
 κακοῦ λέγοντες κακὸν εἶναι βλάβην^{λ)} ἢ οὐχ' ἕτερον βλάβης, οἱ
 δὲ τὸ δι' ἑαυτὸ φευκτόν, οἱ δὲ τὸ κακοδαιμονίας ποιητικόν. δι'
 ὧν οὐχί τὴν οὐσίαν τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ τίνα τῶν συμβεβηκότων
 ἴσως αὐτῷ φύσκοντες εἰς τὴν προειρημένην ἐμπίπτουσιν ἀπορίαν.

ΚΕΦ. κβ.

Περὶ ἀδιαφόρου^{μ)}.

Τὸ δὲ ἀδιάφορόν^{ν)} φασὶ λέγεσθαι μὲν τριχῶς. καθ' ἕνα 177

fortasse concedunt; verum quum interrogantur quid sit illud cui haec accidunt, pertinaciter inter se digladiantur, dum alii virtutem esse dicunt alii voluptatem alii indolentiam alii aliquid aliud, atqui si ex supra dictis definitionibus quid esset bonum ipsum ostenderetur, inter se, tamquam non comperta huius natura, minime dissiderent. 176. sic ergo de boni notionem dissentiant qui summo inter Dogmaticos habentur in pretio, itidem vero et de malo controversati sunt malum dicentes esse noxam aut non aliud a noxa; alii quod per se sit fugiendum, alii infelicitatis effectivum, per quae non substantiam mali, sed aliquid eorum quae illi accidunt fortasse dicentes in supra dictam incidunt haesitationem.

CAP. XXII.

De indifferente.

177. Indifferens autem et neutrum trifariam dici aiunt, uno quidem modo,

e) τί ἐστὶν ὃ ταῦτα συμβέβηκεν] quid demum bonum ipsum sit, cui illud accidit quod utilitatem hominum beatitudinemque vel promovet vel plane absolvit.

f) ἀσπείστον] ita lege pro ἄπιστον. ἀσπείστος πόλεμος i. e. ἀσπονδος. pertinacissima enim et acerrima inter philosophos fuit contentio quid esset bonum vel summum boni, de qua consulendus Cicero in libris de finibus. frequens est librariis ei et i inter se permutare. sic infra cap. 23 Genevensis editio habet πιστευτέον pro πιστευτόν.

g) οἱ μὲν ἀρετὴν λέγοντες] ut Stoici.

h) οἱ δὲ ἡδονὴν] ut Aristippus et Cyrenaici et omnis Epicuri schola.

i) οἱ δὲ ἀλυσίαν] ut Hieronymus Rhodius.

k) οἱ δὲ ἄλλο τι] ut Herillus scientiam.

l) κακὸν εἶναι βλάβην] definitio Stoica mali, opposita boni definitioni quae erat ἀγαθὸν εἶναι ὠφέλειαν ἢ οὐχ' ἕτερον ὠφελείας. quod porro ait quosdam malum, quemadmodum bonum supra per se expetendum, statuisse per se fugiendum, alios vero infelicitatis per se fugiendae effectivum, huc facit quod Stoici haec genera bonorum malorumque distinguiebant, quorum alia vocabant τελικά alia ποιητικά, de quo videndus Cicero 3 de finibus cap. 16 et Laërtius 7 95, 96.

m) περὶ ἀδιαφόρου] in mss Savil. et Vratislav. nullum hic novum caput incipit, ac si novum hic erat inchoandum, debebat etiam novum constituere sectio proxime praecedens quae est περὶ τοῦ κακοῦ. neque caetera omnia quae superiore capite 21 disputantur, contineri quis dixerit sub titulo qui illi est praefixus, ὅτι τὸ ἀγαθὸν τριχῶς λέγεται. sed

μὲν τρόπον πρὸς δ μὴτε ὁρμὴ μὴτε ἀφορμὴ γίνεται, οἷον ἐστὶ τὸ ἄρτιους εἶναι τοὺς ἀστέρας ἢ τὰς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τρίχας^ο). καθ' ἕτερον δὲ πρὸς ὃ ὁρμὴ μὲν ἢ ἀφορμὴ γίνεται, οὐ μᾶλλον δὲ πρὸς τόδε ἢ τόδε, οἷον ἐπὶ δυοῖν τετραδράχμων ἀπαρallάκτων, ὅταν δὲ τὸ ἕτερον αὐτῶν αἰρεῖσθαι. ὁρμὴ μὲν γὰρ γίνεται πρὸς τὸ αἰρεῖσθαι τὸ ἕτερον αὐτῶν οὐ μᾶλλον πρὸς τόδε ἢ τόδε. κατὰ τρίτον δὲ τρόπον φασὶν ἀδιάφορον εἶναι τὸ μὴτε πρὸς εὐδαιμονίαν^ν) μὴτε πρὸς κακοδαιμονίαν συμβαλλόμενον, ὡς ἰγλείαν πλοῦτον. ὃ γὰρ ἐστὶν ὅτε μὲν εὖ ὅτε δὲ κακῶς^ς χρήσασθαι, τοῦτο ἀδιάφορον εἶναι φασι, περὶ οὗ μάλιστα ἐν
 P 171 178 τοῖς ἡθικοῖς διαλαμβάνειν λέγουσιν. τίνα μέντοι καὶ περὶ ταύτης τῆς ἐννοίας δεῖ φρονεῖν, δῆλον καὶ ἐκ τῶν εἰρημένων ἡμῶν περὶ τε ἀγαθῶν καὶ κακῶν. οὕτω μὲν οὖν σαφές ἐστιν ὅτι οὐκ ἐπέστησαν ἡμῶς τῇ ἐννοίᾳ τῶν προειρημένων ἐκάστον. οὐδὲν δὲ ἀπεικὸς πεπόνθασιν ἐν ἀνυποστάτοις τάχα πρῶγμασι σφαλλόμενοι. ὅτι γὰρ οὐδὲν τῇ φύσει ἐστὶν ἀγαθὸν ἢ κακὸν ἢ ἀδιάφορον, ἐντεῦθεν τινες ἐπιλογίζονται.

ΚΕΦ. κγ'.

Εἰ ἐστὶ τι φύσει ἀγαθόν^ν) καὶ κακὸν καὶ ἀδιάφορον.

179 Τὸ πῦρ φύσει ἀλειψιόν^ν) πᾶσι φαίνεται ἀλειψιόν, καὶ ἢ

ad quod neque appetitu neque declinatione movetur animus, quale est parem numerum esse stellarum aut capitis pilorum. alio modo, ad quod appetitione quidem aut declinatione movetur, sed non magis ad hoc quam illud, ut in duobus tetradrachmis nummis nullo modo diversis, cum eorum alterum eligere oportet. nam appetitio quidem fertur ad alterum eorum eligendum, sed non magis ad hoc quam illud. tertio modo indifferens aiunt esse quod neque ad felicitatem nec infelicitatem adinvat, ut sanitatem divitias. nam quo possumus aliquando bene aliquando male uti, hoc indifferens esse aiunt, de quo maxime in ethicis disputare se dicunt. 178. quid vero et de hac notione sentiendum sit, ex iis quae de bonis et malis nobis dicta sunt constat, unde etiam patet ad intelligendum quodque supra dictorum nos nequaquam a Dogmaticis esse perductos. nihil tamen illis miri accidit, quod in rebus existentiam forte non habentibus lapsi sint. nam nihil natura esse bonum aut malum aut indifferens ex iis quae sequuntur argumentationibus aliqui colligunt.

CAP. XXIII.

An sit aliquid natura bonum et malum et indifferens.

179. Ignis natura calefaciens omnibus videtur calefactivus, et nix natura

ut alibi monui, divisio capitum non est ab ipso auctore Sexto, neque in omnibus codicibus eadem sed valde diversa.

η) τὸ ἀδιάφορον] quod Stoici, inquit Cicero 3 16 de finibus, ἀδιάφορον dicunt, id mihi ita occurrit ut indifferens dicerem. de generibus autem quae hinc exponit noster τῶν ἀδιαφόρων, videndus liber adversus Ethicos et ad illum locum dicta, Laërtius 7 102 seq. Stobaeus Eclog. Ethic. p. 172 seq. Suidas in ἀδιαφορία, Lipsius lib. 2 manuduct. diss. 23 et Scioppius in elementis philosophiae Stoicae p. 39 seq.

ο) ἢ τὰς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τρίχας] Laërtius 7 104 ἄλλως δὲ λέγεται ἀδιάφορα, τὰ μὴτε ὁρμῆς μὴτε ἀφορμῆς κινητικά, ὡς ἔχει τὸ ἄρτιος ἔχειν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τρίχας ἢ περιττίας, ἢ ἐκτείνει τὸν δακτύλον ἢ συστέλλει.

ρ) τὸ μὴτε πρὸς εὐδαιμονίαν] quae nihil valent ad beate misereque vivendum. Cicero 3 15 de finibus.

P 171 q) εἰ ἐστὶ τι φύσει ἀγαθόν] hic quoque in mss Savil. et Vratilav. nulla capitis distinctio, nullus titulus, de argumento ipso conferendus

χίων φύσει ψυχούσα πᾶσι φαίνεται ψυχτική, καὶ πάντα τὰ φύσει κινούντα ὁμοίως πάντας κινεῖ τοὺς κατὰ φύσιν ὡς φασὶν ἔχοντας. οὐδὲν δὲ τῶν λεγομένων ἀγαθῶν πάντας κινεῖ ὡς ἀγαθόν, ὡς ὑπομνήσομεν. οὐκ ἄρα ἐστὶ φύσει ἀγαθόν. ὅτι δὲ οὐδὲν τῶν λεγομένων ἀγαθῶν πάντας ὁμοίως κινεῖ δῆλόν φασιν. ἵνα γὰρ τοὺς ἰδιώτας παρώμεν, ὧν οἱ μὲν εὐεξίαν σώματος 180 ἀγαθὸν εἶναι νομίζουσιν, οἱ δὲ τὸ λαγνεύειν, οἱ δὲ τὸ ἀδηφραγεῖν, οἱ δὲ οἰνοφλυγίαν, οἱ δὲ τὸ χρῆσθαι κύβοις, οἱ δὲ πλεονεξίαν, οἱ δὲ καὶ χεῖρω τινὰ τούτων αὐτῶν, τῶν φιλοσόφων τινὲς μὲν τρία γένη φασὶν εἶναι ἀγαθῶν^ς), ὡς οἱ Περιπατητικοί. τούτων γὰρ τὰ μὲν εἶναι περὶ ψυχὴν ὡς τὰς ἀρετάς, τὰ δὲ περὶ σῶμα ὡς ὑγίειαν καὶ τὰ τοιοῦτα, τὰ δὲ ἐκτὸς ὡς φίλους πλοῦτον τὰ παραπλήσια. οἱ δὲ ἀπὸ τῆς Στοᾶς^ς) τριγένην μὲν καὶ 181 αὐτοὶ φασὶν εἶναι ἀγαθῶν. τούτων γὰρ τὰ μὲν εἶναι περὶ ψυχὴν ὡς τὰς ἀρετάς, τὰ δὲ ἐκτὸς ὡς τὸν σπουδαῖον καὶ φίλον, τὰ δὲ οὐτε περὶ ψυχὴν οὐτε ἐκτὸς, οἷον τὸν σπουδαῖον ὡς πρὸς ἑαυτόν. τὰ μέντοι περὶ σῶμα ἢ ἐκτὸς, ἃ φασὶν οἱ ἐκ τοῦ Περιπάτου ἀγαθὰ εἶναι, οὐ φασὶν ἀγαθὰ. ἔνιοι δὲ τὴν ἡδονὴν

frigefaciens omnibus videtur refrigerativa, atque adeo omnia quae natura movent sive afficiunt eodem modo omnes movent qui quidem secundum naturam se habent, at nullum eorum quae bona vocantur omnes pariter movent, tamquam bonum, sicuti declarabimus; natura ergo non est bonum, nullum autem ex iis quae bona dicuntur, omnes movere eodem modo manifestum est. 180. nam ut rudem et imperitam multitudinem omittamus, ex qua alii firmum corporis habitum bonam rem esse censent, alii rebus venereis frui alii cibo alii vino se ingurgitare aliqui vero aleari aliqui plura possidere quam alii, nonnulli denique his etiam deteriora quaequam, ipsorum philosophorum nonnulli tria genera bonorum esse dicunt, ex quibus sunt Peripatetici; horum enim alia esse circa animum ut virtutes, alia circa corpus ut sanitatem et similia, alia extra ut amicos opes et similia. 181. at Stoici tria quidem et ipsi bonorum genera esse censent; ex his enim alia esse circa animum ut virtutes, alia extra ut probum hominem et amicum, quaedam etiam nec circa nec extra animum veluti probum hominem ut quidem ad se ipsum, at quae sunt circa corpus aut extra, quae Peripatetici in bonis habent, illi bona esse negant, fuerunt etiam qui voluptatem ut bonum ample-

Pseudo-Clemens lib. 10 recognitionum c. 5 est quidam sermo apud Graecorum philosophos vehemens valde (φορτικὸς μάλα) qui dicit in vita hominum se ipsa neque bonum esse aliquid neque malum etc. εἰ ἐστὶ τι φύσει scripsi ex HStephani codice pro τῇ φύσει.

ρ) τὸ πῦρ φύσει ἀλειψιόν] idem repetit libro 1 adversus Grammaticos sect. 147 et lib. 10. adversus Ethicos. adde Laërtium 9 101.

ς) τρία γένη ἀγαθῶν] cum Peripateticis ita senserunt etiam Academicis, ut testatur noster libro adversus Ethicos. eadem distinctio bonorum probata Pythagoricis ut constat ex fragmento libri Archytæ de bono viro et beato apud Stobaeum: ὁ δὲ ἄνθρωπος οὐχ ἢ ψυχὰ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα. τὸ γὰρ ἐξ ἀμφοτέρων ζῶν, καὶ τὸ ἐκ τοιούτων ἄνθρωπος. καὶ γὰρ εἰ τὰς ψυχὰς ὄργανον τὸ σῶμα πέφυκεν, ἀλλὰ καὶ τῷ ἀνθρώπῳ μέρος καὶ τοῦτο καὶ ἡ ψυχά. διὸ καὶ τῶν ἀγαθῶν ἢ μὲν ἐντὶ ἀνθρώπῳ, ἢ δὲ τῶν μερῶν. καὶ ἀνθρώπῳ μὲν ἀγαθὸν εὐδαιμοσύνη· τῶν δὲ μερῶν τῷ ἀνθρώπῳ, ψυχὰς μὲν φρόνησις, ἀνδρεία, δικαιοσύνη, σωφροσύνη· σώματος δὲ κάλλος ὑγίεια, εὐεκτία, εὐαισθησία. τὰ δὲ ἐκτὸς πλοῦτος καὶ δόξα καὶ τιμὰ καὶ εὐγένεια πέφυκεν ἐπιγένημα ἡμῶν τῷ ἀνθρώπῳ καὶ ἀκόλουθα φύσει προϋφρεστακόσιν ἀγαθοῖς.

ς) οἱ δὲ ἀπὸ Στοᾶς] confer quae ad librum adversus Ethicos.

P 172 ἡσπίασαντο ὡς ἀγαθόν, τινὲς δὲ κακὸν αὐτὴν ἀντικρὺς^{α)} εἶναι φασιν. ὥστε καὶ τινὰ τῶν ἐκ φιλοσοφίας ἀναφθέρξασθαι “μανεῖν μᾶλλον ἢ ἡσθεῖν”. εἰ τοίνυν τὰ μὲν φύσει κινουῦνται πάντα ὁμοίως κινεῖ, ἐπὶ δὲ τοῖς λεγομένοις ἀγαθοῖς οὐ πάντες ὁμοίως κινούμεθα, οὐδὲν ἐστὶ φύσει ἀγαθόν· καὶ γὰρ οὔτε πάσαις ταῖς προεκκειμέναις στάσεσι^{β)} πιστεύειν ἐνδέχεται διὰ τὴν μάχην οὔτε τινί. ὁ γὰρ λέγων ὅτι τῇδε μὲν πιστευτέον τῇ στάσει τῇ δὲ οὐδαμῶς, ἐναντιονμένους τοὺς παρὰ τῶν ἀντιδοξούντων^{γ)} λόγους αὐτῷ ἔχων, μέρος γίνεται διαφωνίας, καὶ τοῦ κρινούντος αὐτὸς δεῖσται· διὰ τοῦτο μετὰ τῶν ἄλλων ἄλλ’ οὐχ ἑτέρους κρινεῖ. μήτε οὖν κριτηρίου^{δ)} ὄντος ὁμολογουμένου μήτε ἀποδείξεως διὰ τὴν ἀνεπίκριτον καὶ περὶ τούτων διαφωνίαν, εἰς τὴν ἐποχὴν καταστήσει. καὶ διὰ τοῦτο οὐχ ἔξει διαβεβαιουῖσθαι τί^{ε)} ἐστὶ τὸ φύσει ἀγαθόν. ἔτι κακείνο λέγουσί τινες, ὅτι ἀγαθόν ἐστὶν ἥτοι τὸ αἰρεῖσθαι αὐτό^{α)} ἢ κακείνο ὃ αἰρούμεθα. τὸ μὲν οὖν αἰρεῖσθαι οὐκ ἐστὶν ἀγαθόν κατὰ τὸν ἴδιον λόγον· οὐ γὰρ ἂν ἐσπεύδομεν τυχεῖν ἐκείνου ὃ αἰρούμεθα, ἵνα μὴ ἐκπέσωμεν τοῦ ἔτι αὐτὸ αἰρεῖσθαι· οἷον, εἰ ἀγαθόν ἦν τὸ ἀντιποιεῖσθαι ποτοῦ, οὐκ ἂν ἐσπεύδομεν ποτοῦ τυχεῖν· ἀπολαύσαντες γὰρ τούτου τῆς ἀντιποιήσεως αὐτοῦ ἀπαλλαττόμεθα. καὶ ἐπὶ τοῦ πεινῆν^{β)} ὁμοίως καὶ ἐπὶ τοῦ ἐρᾶν καὶ τῶν ἄλλων. οὐκ ἄρα τὸ

xarentur, quum alii ipsam in malis plane numerent, adeo ut ex philosophis quidam exclamaverit, “insanire mihi potius contingat quam voluptate frui”. 182. si ergo ea quidem quae natura movent, omnes eodem movent et afficiunt modo, at vero ad ea quae bona dicuntur non omnes itidem movemur, nihil est natura bonum. etenim neque omnibus diversarum sectarum opinionibus ante expositis fidem habere possumus propter discordiam, neque alicui, nam qui huic quidem sectae credendum esse, illi autem minime dicit, quum habeat sibi adversantes rationes eorum qui contra sentiunt, pars sit controversiae et diiudicatore ipsemet ideo egebit cum aliis, ac non alios iudicabit, at quum nec criterium sive veri falsique regula sit de qua consuet, nec demonstratio ob indiudicabilem controversiam quae de his etiam est ad assensionis suspensionem deveniet, et propterea quid natura sit bonum affirmare non poterit. 183 illud praeterea dicunt nonnulli: bonum est aut expetitio illius aut illud ipsum quod expetimus, atque expetitio quidem per se bona non est: neque enim studeremus assequi illud quod appetimus, ne, postquam consecuti essemus, facultate ipsum rursus appetendi excideremus. verbi gratia, si bonum esset expetere potum, potum adipisci non studeremus, postquam enim fruitionem eius habuimus, ipsum appetere desinimus: et in esuritione itidem atque in amore et in aliis, ergo ipsum appetere per se appe-

P 172 α) κακὸν αὐτὴν ἀντικρὺς] ut Cynici, e quibus Antisthenes fuit auctor dicti quod mox assert inania potius quam voluptate afficiat, memoratum etiam Gellio 9 5, Laërtio 6 3 et nostro adversus Ethicos, Theodorito lib. 12 Therapeut. atque aliis. eiusdem Antisthenis fuit illud: ἐχθρῶν παῖδες τρυφήσαν. praeter Cynicos voluptatem pro malo habuit vetus Academia et Critolaus Peripateticus apud Gellium loco iam laudato.

β) στάσεις] ita sectas vocat philosophorum invicem inter se dissidentes, ut in libris adversus Mathematicos.

γ) τοὺς παρὰ τῶν ἀντιδοξούντων] ita mss pro παρ’ αὐτῶν.

δ) μήτε οὖν κριτηρίου] semper provocat ad illa quae adversus criteria veritatis et demonstrationem disputavit supra lib. 2 sect. 18 et 134 seq.

α) ἥτοι τὸ αἰρεῖσθαι αὐτό] idem argumentum libro adversus Ethicos.

β) καὶ ἐπὶ τοῦ πεινῆν] ita legendum e mss et interprete, pro πίνειν quod habebant editi.

αἰρεῖσθαι δι’ αὐτὸ αἰρετόν ἐστι, εἰ μὴ γε καὶ ὀχληρόν· καὶ γὰρ ὁ πεινῶν σπεύδει μετασχεῖν τροφῆς, ὅπως ἀπαλλαγῇ τῆς ἐκ τοῦ πεινῆν ὀχλήσεως· καὶ ὁ ἐρῶν ὁμοίως καὶ ὁ διψῶν. ἀλλ’ οὐδὲ¹⁸⁴ τὸ αἰρετόν ἐστὶ τὸ ἀγαθόν· τοῦτο γὰρ ἥτοι ἔξωθεν ἐστὶν ἡμῶν ἢ περὶ ἡμᾶς. ἀλλ’ εἰ μὲν ἔξωθεν ἡμῶν, ἥτοι ποιεῖ περὶ ἡμᾶς ἀστείαν κίνησιν καὶ ἀπόδεκτον κατάστημα καὶ ἀγαστόν πάθος, ἢ οὐδαμῶς ἡμᾶς διατίθῃσι. καὶ εἰ μὲν οὐκ ἐστὶν ἡμῖν ἀγαστόν, οὔτε ἀγαθόν ἐστὶ^{γ)} οὔτε ἐπάζεται ἡμᾶς πρὸς τὸ αἰρεῖσθαι αὐτὸ οὔτε ὅλως αἰρετόν ἐστὶ· εἰ δὲ ἐγγίνεται τι περὶ ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ ἐκτὸς προσηγές κατάστημα καὶ ἀσμενιστόν πάθος, οὐχὶ^{P 173} δι’ αὐτὸ αἰρετόν ἐστὶ τὸ ἐκτὸς, ἀλλὰ διὰ τὴν περὶ ἡμᾶς ἐπ’ αὐτῷ γινομένην διάθεσιν· ὥστε οὐ δύναται τὸ δι’ αὐτὸ αἰρετόν ἐκτὸς εἶναι· ἀλλ’ οὐδὲ περὶ ἡμᾶς. ἥτοι γὰρ περὶ σῶμα^{δ)}¹⁸⁵ εἶναι λέγεται μόνον ἢ περὶ ψυχὴν μόνην ἢ περὶ ἀμφοτέρω. ἀλλ’ εἰ μὲν περὶ σῶμα μόνον, ἐκφεύζεται τὴν γνώσιν ἡμῶν· ψυχῆς γὰρ αἱ γνώσεις εἶναι λέγονται, τὸ δὲ σῶμα ἄλογον εἶναι φασιν ὅσον ἐφ’ ἑαυτό. εἰ δὲ καὶ μέχρι τῆς ψυχῆς διατείνειν λέγοιτο, τῇ τῆς ψυχῆς ἀντιλήψει καὶ τῷ ταύτης ἀγαστῷ πάθει δοκοῖν ἂν αἰρετόν εἶναι· τὸ γὰρ κρινόμενον ὡς αἰρετόν τῇ διανοίᾳ κρίνεται κατὰ αὐτούς, καὶ οὐκ ἀλόγῳ σώματι.λείπεται λέγειν ὅτι¹⁸⁶ περὶ ψυχὴν μόνην τὸ ἀγαθόν ἐστὶ. καὶ τοῦτο δέ, ἐξ ὧν οἱ Δογματικοὶ λέγουσιν, ἀδύνατόν ἐστιν· ἢ γὰρ ψυχὴ τάχα μὲν καὶ ἀνύπαρκτος^{ε)} ἐστὶν· εἰ δὲ καὶ ὑπάρχει, ὅσον ἐφ’ οἷς λέ-

tenda res non est, atque haud scio an molesta, nam qui esurit studet consequi cibum, ut liberetur esuriendi molestia; et qui amore captus est itidem et qui sitit. 184. iam vero ne id quidem quod expetitur est ipsum bonum; nam hoc aut extra nos est aut est in nobis, sed si quidem extra nos, aut efficit in nobis iucundum quendam motum et talem constitutionem quam libenter acceptemus, atque adeo ἀγαστόν πάθος seu affectionem gratam ac delectabilem, aut nullo modo nos afficit, et si quidem non est nobis ἀγαστόν sive delectabile, ne ἀγαθόν quidem sive bonum erit, nec nos incitabit ad se appetendum, nec ullo modo appetendum erit, quodsi ingeneratur in nobis ab extraneo suavis constitutio et passio quaedam huiusmodi quam libenter amplexemur, non propter se appetendum erit quod extraneum est, sed propter affectionem quae ob ipsum in nobis fit. 185. quod igitur per se expetendum est, non potest extraneum esse, sed neque in nobis; aut enim in corpore solum aut in animo solum aut in utroque esse dicitur, verum si quidem in corpore solum. ad cognitionem nostram non perveniet; nam cognitiones animo tribuuntur, at corpus irrationale esse aiunt, quantum in se ipso. quodsi etiam usque ad animum pertingere dicatur, animi perceptioni et affectioni quae ipsi grata sit videbitur appetendum esse, quam quod expetendum iudicatur, mente iudicatur iuxta eos, non autem irrationali corpore. 186. superest ergo ut dicamus bonum esse circa animum solum, sed hoc quoque secundum ea quae Dogmatici dicunt, impossibile est, nam fortasse quidem nec ipse existit animus: quodsi etiam existit, quantum quidem ad ea quae

γ) εἰ οὐκ ἀγαστόν, οὔτε ἀγαθόν ἐστὶ] Platoni in Cratylo ἀγαθόν dictum videtur παρὰ τὸ ἀγασθαι, quod placet etiam nostro adversus Ethicos, confer supra sect. 175.

δ) περὶ σῶμα] ita mss pro σώματα quod erat in editis, et mox περὶ^{P 173} ἀμφοτέρω pro ἀμφοτέρου. argumentum idem habes laudato libri adversus Ethicos loco.

ε) τάχα μὲν ἀνύπαρκτος] vide quae disputata supra lib. 2 sect. 31 seq.,

γοσιν οὐ καταλαμβάνεται, καθὼς ἐπελογισάμεν ἐν τῷ περὶ κρι-
τηρίου λόγῳ. πῶς δ' ἂν θαρρείη τις ἐν ἐκείνῳ τι γίνεσθαι λέ-
187 γειν, ὃ μὴ καταλαμβάνει; ἵνα δὲ καὶ ταῦτα παραλείπωμεν, πῶς
ἄρα καὶ λέγουσιν ἐν τῇ ψυχῇ τὸ ἀγαθὸν γίνεσθαι; εἰ γοῦν ὁ
Ἐπίκουρος ἐν ἡδονῇ τίθεται τὸ τέλος καὶ φησι τὴν ψυχὴν (ἐπεὶ
καὶ πάντα) ἐξ ατόμων¹⁾ συνιστάναι, πῶς ἐν ατόμων σωρῶ
δυνατὸν ἡδονὴν²⁾ γίνεσθαι καὶ συγκατάθεσιν ἢ κρίσιν, τοῦ
τόδε μὲν αἰρετὸν εἶναι καὶ ἀγαθὸν τόδε δὲ φευκτὸν καὶ κακὸν
ἀμήχανον εἰπεῖν.

ΚΕΦ. κδ.

Τί ἐστὶν ἡ λεγομένη³⁾ τέχνη περὶ βίον.

188 Πάλιν οἱ Στωϊκοὶ⁴⁾ περὶ ψυχὴν ἀγαθὰ φασιν εἶναι τέχναις

dicunt, non comprehenditur, quemadmodum ratiocinando collegi, quum de
criterio verba facerem. quomodo autem quispiam dicere ausit aliquid in illo
fieri quod non comprehendit? 187. ut tamen haec quoque silentio praeter-
eamus, quomodo etiam dicunt in animo bonum esse? nam si Epicurus finem
constituit voluptatem et dicit animum (quia et omnia) ex atomis constare,
quomodo in atomorum acervo voluptas esse possit et assensus aut vis iudi-
candi hoc quidem appetendum esse et bonum, illud vero fugiendum esse et
malum? id quidem certe nemo dicere queat.

CAP. XXIV.

Quae sit ea quae dicitur ars circa vitam.

188. Rursum Stoici bona animi dicunt esse artes quasdam, virtutes, ar-

ad quem ipsum locum remittit lectorem noster, quando mox τὸν περὶ
κριτηρίου λόγον commemorat.

f) τὴν ψυχὴν ἐξ ατόμων] dogma Epicuri animum constare ex corpo-
ribus parvis et laevibus atque rotundis ut verbis utar Lucretii 3 206, qui
multus est in illa opinione explicanda et persuadenda. videndus etiam
Gassendus in Physiologia Gargettii illius philosophi t. 1 p. 260 seq. ad
haec Epicuri apud Laërtium 10 63: ἡ ψυχὴ σώμα ἐστι λεπτομερὲς παρ'
ἄλλων τῶ ἀθροίσμα παρειαρμένον.

g) πῶς ἐν ατόμων σωρῶ δυνατὸν ἡδονὴν] argumentum hoc validum
adversus Epicuri sententiam qui animum ex atomis constare docuit, quis
enim potest intelligere quomodo atomorum acervus, quae singulae sensu
destitutae sunt, possit voluptate tangi vel dolore, nedum assentiri vel
refragari, aut de rebus ferre iudicium et hanc eligere alteram vero re-
pudiare. itaque et Galenus libro de constitutione artis medicae t. 1 edit.
Basil. p. 37 et lib. 1 de elementis p. 49 negat in corpusculis inaltera-
bilibus (qualia atomos supposuit Epicurus) esse posse μίτε ἡδονὴν μίτε
πόνον, ἀλλὰ μὴδ' αἰσθῆσιν ὅλως, οὐδὲ μνήμην δῆπουθεν οὐδὲ ἀνάμνη-
σιν οὐδὲ φαντασίαν. longe minus potest intelligi quomodo tanta ato-
morum congeries nullo alio nisi contactus si forte unita nexu, possit
affici eodem voluptatis dolorisque sensu unicoque ac communi, velle ac
sentire unum, iudicare ac persuaderi.

h) τί ἐστὶν ἡ λεγομένη] titulus hic et divisio capitis parum apte hoc
loco inseritur; nam institutum Sexti est ostendere quod nec animus ho-
minis bono afficiatur, quae est altera pars argumenti quod in praee-
dentibus sectionibus 185 seq. tractavit, unde conclusio sequitur sect. 190.

i) πάλιν οἱ Στωϊκοὶ] articulum οἱ e mss. revocavi. ad ipsum autem
Stoicorum dogma pertinet quod virtutem docuere esse διδασκίαν, ut est
apud Laërtium 7 91 et prudentiam fortitudinem iustitiam magnanimita-
tem scientias definierunt, id. 92 seq.

τινάς τὰς ἀρετάς· τέχνην δὲ εἶναι φασί⁵⁾ σύστημα ἐκ καταλή-
ψεων συγγεγυμνασμένων, τὰς δὲ καταλήψεις γίνεσθαι περὶ τὸ P 174
ἡγεμονικόν. πῶς οὖν ἐν τῷ ἡγεμονικῷ, πνεύματι κατ' αὐτοὺς⁶⁾
ὑπάρχοντι, ἐναπόθεσις γίνεται καταλήψεων καὶ ἀθροισμὸς το-
σοῦτων ὥς γενέσθαι τέχνην, οὐχ οἷόν τε ἐννοῆσαι, τῆς ἐπιγίνο-
μένης⁷⁾ τυπώσεως ἀεὶ τὴν πρὸ αὐτῆς ἀπαλειφούσης, ἐπεὶ χυτὸν
τέ ἐστι τὸ πνεῦμα⁸⁾ καὶ ἐξ ὅλου κινεῖσθαι λέγεται καθ' ἐκάστην
τύπωσιν· τὸ γὰρ τὴν Πλάτωνος ἀνειδωλοποίησιν⁹⁾ λέγειν ἐπι- 189
δεικτικὴν εἶναι δύνασθαι τοῦ ἀγαθοῦ, φημί δὲ τὴν κοῤῥαίαν τῆς
ἀμερίστου καὶ μεριστῆς οὐσίας καὶ τῆς θατέρου φύσεως καὶ
ταυτοῦ, ἢ τοὺς ἀριθμοὺς¹⁰⁾, τέλειον ληρώδές ἐστιν. ὅθεν οὐδὲ

tem autem esse dicunt, quae constat ex comprehensionibus coexercitatis;
comprehensiones vero fieri in principatu mentis, quomodo igitur in mentis
principatu, quae quidem secundum ipsos spiraculum est, recondantur com-
prehensiones et coacerventur tot ut fiat ars, intellectu percipi non potest,
quum posterior deformatio priorem deleat, quia et spiraculum fusum fluxum-
que est et ex toto moveri dicitur secundum quamque deformationem. 189. nam
dicere Platonis vim imagines faciendi esse posse boni demonstrativam, illud
videlicet indivisibilis et divisibilis substantiae et naturae alterius atque eius-
dem temperamentum, aut numeros, merae nugae sunt. unde nec in animo

k) τέχνην — φασί] eadem artis definitio exstat infra sect. 241 et 251
et libro adversus Rhetoras sect. 10. vide etiam sis librum adversus Ethic- P 174
cos. in scholiis ineditis ad Dionysium Thracem haec definitio Stoicis
tribuitur: σύστημα ἐκ καταλήψεων ἐμπειρίας συγγεγυμνασμένων πρὸς τὴν
τέλειον εὐχρηστικὸν τῶν ἐν τῷ βίῳ. Zenoni ars est ἐξὶς ὁδοποιητικὴ sive δι'
ὁδοῦ καὶ μεθόδου ποιούσα τ. Epicureis: μέθοδος ἐνεργοῦσα τὸ εὖ καὶ
τὸ συμφέρον. Aristoteli: ἐξὶς ὁδοῦ τοῦ συμφέροντος ποιητικὴ. ἐξὶς δὲ
ἐστὶ πρᾶγμα μόνιμον καὶ δυσκατάληπτον. [cf. Luc. Parasit. 4 init.]

l) ἐν τῷ ἡγεμονικῷ, πνεύματι κατ' αὐτοὺς] Tertullianus libro de
anima cap. 5 sed etiam Stoicos allego, qui spiritum praedicantes animam,
paene nobiscum, qua proxima inter se flatus et spiritus, tamen corpus
animam facile persuadebunt. confer Lipsium physiologiae Stoicae lib. 3
diss. 9, nostrum supra lib. 2 sect. 70.

m) τῆς ἐπιγινωμένης] ita mss. pro ἐπιγινωμένης. de eo autem quod
ideae in mente existentes a novarum supervenientium τυπώσει sive im-
pressionem debeant expungi, dictum eodem loco lib. 2 sect. 70 et lib. 1
adversus Logicos.

n) χυτὸν τέ ἐστι τὸ πνεῦμα] ita omnino legendum e mss. Vratislav.
pro τυχόν quod in editis erat et interpres quoque HStephanus in suo
codice repperit.

o) τὴν Πλάτωνος ἀνειδωλοποίησιν] nota est ex Platonis Sophista fa-
cultas in mente εἰδωλοποιητικὴ, cuius duo genera facit εἰκαστικὴν et
φανταστικὴν. ἀμερίστος οὐσία et ταυτό unum idemque Platoni denotat,
nimirum τὸ ὄν, quod vere est essentiamque habet stabilem ac peren-
nem, cui opponitur θάτερον et οὐσία μεριστή, fluxa et mutabilis ma-
teries. ex utraque autem constare animam existimavit Plato, quatenus
ad intelligibilia illa se attolit et ad externa sensibusque obnoxia porri-
gitur. εἰδωλοποίησιν habes supra 2 222.

p) ἢ τοὺς ἀριθμοὺς] doctrina haec Pythagorae, cui virtutes et artes
et anima ipsa numerus erant. Aristoteles Metaphys. 1 c. 5 causam red-
dit cur pro numeris haec Pythagorici venditaverint, quod nimirum ma-
thematicis disciplinis innutriti similitudinem quandam in numeris rerum
ut sunt atque generantur observarint expressiorem quam in elementis:
ἐν δὲ τοῖς ἀριθμοῖς εἰδόμενα θεωρεῖν ὁμοιώματα πολλὰ τοῖς οὐσι καὶ
γινωκτέοις μᾶλλον ἢ ἐν πυρὶ καὶ γῇ καὶ ὕδατι. ὅτι τὸ μὲν τοιοῦτόν τῶν

190 περὶ ψυχὴν εἶναι δύναται τὸ ἀγαθόν. εἰ δὲ μήτε τὸ αἰρεῖσθαι αὐτὸ ἀγαθόν ἐστι μήτε ἐκτὸς ὑπόκειται τὸ δι' αὐτὸ αἰρετὸν μήτε περὶ σῶμά ἐστι μήτε περὶ ψυχὴν, ὥς ἐπελογισάμεν, οὐδὲ ὅλως ἐστὶ τι φύσει ἀγαθόν. διὰ δὲ τὰ προειρημένα οὐδὲ κακόν τι ἐστι φύσει· τὰ γὰρ ἑτέροις δοκοῦντα εἶναι κακὰ ταῦτα ἕτεροι διώκουσιν ὥς ἀγαθὰ, ὅσον ἀσέλγειαν ἀδικίαν φιλαργυρίαν ἀκρασίαν τὰ τοιαῦτα. ὁθεν εἰ τὰ μὲν φύσει πάντας ὁμοίως πέφυκε κινεῖν, τὰ δὲ λεγόμενα εἶναι κακὰ οὐ πάντας ὁμοίως κινεῖ, οὐ-
 191 δὲν ἐστι φύσει κακόν. ὁμοίως δὲ οὐδ' ἀδιάφορόν ἐστι^{γ)} τῇ φύσει διὰ τὴν περὶ τῶν ἀδιαφόρων διαφωνίαν. ὅσον γοῦν οἱ μὲν Στωϊκοὶ τῶν ἀδιαφόρων φασὶ τὰ μὲν προηγμένα^{δ)} εἶναι, τὰ δὲ ἀποπροηγμένα, τὰ δὲ οὔτε προηγμένα οὔτε ἀποπροηγμένα· προηγμένα μὲν τὰ ἱκανὴν ἀξίαν ἔχοντα ὥς ὑγίειαν πλοῦτον, ἀποπροηγμένα δὲ τὰ μὴ ἱκανὴν ἔχοντα ἀξίαν, ὥς πενίαν νόσον, μήτε δὲ προηγμένα μήτε ἀποπροηγμένα, ὥς τὸ ἐκτείνειν ἢ συγκάμ-
 P 175 ψαι τὸν δάκτυλον. τινὲς δὲ οὐδὲν τῶν ἀδιαφόρων φύσει προ-
 192 ηγμένον ἢ ἀποπροηγμένον εἶναι λέγουσιν· ἕκαστον γὰρ τῶν ἀδια-
 φόρων παρὰ τὰς διαφορὰς περιστάσεις ὅτε μὲν προηγμένον φαίνεται, ὅτε δὲ ἀποπροηγμένον. εἰ γοῦν, φασί, οἱ μὲν πλού-
 σιοι ἐπιβουλεύονται ὑπὸ τυράννου οἱ δὲ πένητες εἰρηνεύουσιν,

bonum esse potest. 190. quodsi neque expetere ipsum bonum est, nec ex-
 trinsecus subiectum est quod per se appetendum sit, nec in corpore sit nec
 in animo, ut ratiocinando collegi, nihil quicquam natura bonum et propter
 supra dicta, ne malum quidem est natura quicquam: nam quae aliis videntur
 esse mala his dediti sunt alii tamquam bonis, ut petulantiae iniustitiae ava-
 ritiae intemperantiae aliisque huiusmodi, unde si iis quidem quae natura bona
 sunt hoc innatum est, ut omnes eodem modo moveant, at quae dicuntur
 mala esse non movent uno omnes modo, nihil est natura malum. 191. iam
 vero ne indifferens quidem natura est quicquam propter eam quae de diffe-
 rentibus est controversiam: nam, ut exemplo utar, Stoici quidem ex indif-
 ferentibus alia aiunt producta esse alia reiecta, quaedam etiam neque pro-
 ducta neque reiecta, et producta quidem ea esse, quae sufficientem habent
 dignitatem, ut sanitatem divitias, reiecta autem, quae non habent sufficien-
 tem dignitatem, ut paupertatem morbum, neque producta neque reiecta,
 quale est extendere aut contrahere digitum. 192. aliqui vero nihil ex indif-
 ferentibus productum sive praelatum vel reiectum esse aiunt; unumquodque
 enim indifferentium pro variis circumstantiis interdum productum videri in-
 terdum reiectum, nam si, ut inquit, divitiis quidem tyrannus insidiatur,

ἀρετῶν πάθος δικαιοσύνη, τὸ δὲ τοιοῦδ' ψυχὴ καὶ νοῦς. ἕτερον δὲ
 καιρὸς, καὶ τῶν ἄλλων ὥς εἰπεῖν ἕκαστον ὁμοίως. haec Pythagoricorum
 doctrina plenius exposita exstat in Theologumenis Arithmeticae, quam
 cum versione mea et notis in lucem edere animus est, si vitam ac vires
 largitum fuerit benignissimum numen: iuvabit etiam evolere Denarium
 Pythagoricum Ioannis Meursii, quem tomo nono thesauri Antiquitatum
 Graecarum recudendum dedit v. cl. Iacobus Gronovius, Samuelis item
 Tennulii notas ad Iamblichum in Nicomachi Geraseni Arithmetica p. 103.
 γ) οὐδ' ἀδιάφορόν ἐστι] ita legendum e mas et mox ἀδιαφόρων pro
 διαφορὸν et διαφορῶν quod perperam in editis sese offerebat.

δ) τὰ μὲν προηγμένα] commoda vocentur, inquit Seneca epist. 74 et
 ut nostra lingua loquar, producta, de hac ἀδιαφόρων Stoica distinctione
 conferendi Cicero 3 15 seq. et 4 9 et 16 de finibus, Gellius 12 5, Laër-
 tius 7 105, Stobaeus Eclog. Ethic. p. 173 seq. noster libro adversus Ethic-
 os Suidas in ἀδιαφορία. e recentioribus Lipsius manulect. lib. 2 diss. 23.

πᾶς ἂν ἔλοιτο εἶναι πένης μᾶλλον ἢ πλούσιος, ὥς ἀποπροηγμέ-
 νον γίνεσθαι τὸν πλοῦτον. ὥστε ἐπεὶ ἕκαστον τῶν λεγομένων 193
 ἀδιαφόρων οἱ μὲν ἀγαθόν εἶναι φασιν οἱ δὲ κακόν, ἅπαντες δ'
 ἂν ὁμοίως ἀδιάφορον αὐτὸ ἐνόμιζον εἶναι, εἴ γε ἀδιάφορον ἦν
 φύσει· οὐδὲν ἐστι φύσει ἀδιάφορον· οὕτως καὶ εἴ τις φύσει αἰ-
 ρετὴν εἶναι λέγοι τὴν ἀνδρείαν διὰ τὸ τοὺς λέοντας φυσικῶς
 τολμᾶν ἐπὶ τὸ ἀνδρῆσθαι δοκεῖν καὶ ταύρους, εἰ τύχοι, καὶ
 ἀνθρώπους τινὰς καὶ ἀλεκτρούνας^{δ)}, λέγομεν ὅτι ὅσον ἐπὶ τούτῳ
 καὶ ἡ δειλία τῶν φύσει αἰρετῶν ἐστίν, ἐπεὶ ἔλαφοι καὶ λαγωοὶ
 καὶ ἄλλα πλείονα ζῶα φυσικῶς ἐπὶ αὐτὴν ὁρμᾷ, καὶ οἱ πλείστοι
 δὲ τῶν ἀνθρώπων δειλοὶ θεωροῦνται· σπανίως μὲν γὰρ τις ὑπὲρ
 πατρίδος ἐαυτὸν ἐπέδωκεν εἰς θάνατον βλακευσάμενος, ἢ ἄλλως
 θιγγόν τι τερωθεὶς ἔδοξέ τις διαπράττεσθαι· ὁ δὲ πλείστος
 ὁμιλος τῶν ἀνθρώπων πάντα τὰ τοιαῦτα ἐκκλίνει. ὁθεν καὶ οἱ 194
 Ἐπικούρειοι δεικνύναι νομίζουσι φύσει αἰρετὴν εἶναι τὴν ἡδονήν·
 τὰ γὰρ ζῶα φασιν ἅμα τῷ γενέσθαι ἀδιάστροφα ὄντα^{ε)} ὁρμᾶν
 μὲν ἐπὶ τὴν ἡδονήν, ἐκκλίνειν δὲ ἀλγηδόνας· καὶ πρὸς τούτους^{ς)} 195
 δὲ ἐστὶ λέγειν ὅτι τὸ ποιητικὸν κακοῦ οὐκ ἂν εἴη φύσει ἀγαθόν.

pauperes autem tranquille et in pace degant, nemo non pauper esse malis
 quam dives, adeo ut tum divitiae censeantur in numero reiectorum. 193. ita-
 que cum unumquodque eorum quae dicuntur indifferentia alii bonum esse di-
 cant alii malum, at omnes pariter indifferens ipsum esse existimarent, si in-
 differens natura esset, nihil est natura indifferens. sic etiam si quis natura
 appetendam esse dicat fortitudinem, quod leones natura ad fortitudinis stu-
 dium tendant et tauri etiam nec non aliqui homines atque adeo ipsi galli
 gallinacei, dicimus fore quantum ad hoc attinet ut timiditas quoque inter ea
 quae natura sunt expetenda censeatur, quia cervi et lepores et alia com-
 plura animalia naturali impulsu ad ipsam feruntur, imo et bona pars homi-
 num timida esse comperitur; raro enim usu venit ut quis pro patria se ipsum
 morti exponat, utpote quadam animi mollietate retentus, aut ut quis quadam
 animi elatione ductus audax aliquod facinus aggrediatur, quin potius homi-
 num bona pars haec omnia vitat. 194. unde et Epicurei se ostendere putant
 natura appetendam esse voluptatem; animalia enim simulatque nata sunt,
 quum adhuc depravata non sint, contendere recta ad voluptatem fugere autem
 dolores aiunt. 195. sed enim his quoque responderi queat, quod mali est
 effectivum nequaquam esse posse natura bonum; at voluptatem malorum effe-

δ) καὶ ἀλεκτρούνας] vide Ulysses Aldrovandum libro 14 Ornithologiae P 175
 p. 113 et Petrum Francium in disertissima de laude galli gallinacei ora-
 tione. Eutecnius in paraphrasi Oppiani Ἰζηυτικῶν p. 28 ὑπὲρ πάντα τὰ
 πτηνὰ τοὺς ἀλεκτρούνας πολλαῖς ἰσμεν χαίροντας μάχαις.

ε) ἀδιάστροφα ὄντα] Cicero vertit non depravata, cuius locum adscri-
 bam ex 1 de finibus cap. 9 Epicurus summum bonum voluptatem esse
 vult summumque malum dolorem, idque instituit docere sic: omne ani-
 mal simulatque natum sit voluptatem appetere eaque gaudere ut summo
 bono, dolorem adspernari ut summum malum et quantum possit a se re-
 pellere, idque facere nondum depravatum (institutione vel assuetudine)
 ipsa natura incorrupte atque integre iudicante. idem lib. 3 Tusculan. c. 1
 nunc parvulos nobis natura dedit igniculos, quos celeriter malis moribus
 opinionibusque depravati sic restringimus, ut nusquam naturae lumen
 appareat.

ς) πρὸς τούτους] ita rectius mss quam in editis erat πρὸς τοῦτοις.
 habet enim hoc adiiciendi ut infra sect. 198, illud vero quod praesenti
 loco sensus requirit, obiciendi significationem.

ἡ δὲ γε ἡδονὴ κακῶν ἐστὶ ποιητικὴ· πάσῃ γὰρ ἡδονῇ παρα-
πέπηγεν ἀλγηδὼν^{z)}, ἢ ἐστὶ κατ' αὐτοὺς φύσει κακόν. οἷον γοῦν
P 176 ἡδεται ὁ μέθυσος ἐμφορούμενος οἶνον, καὶ ὁ γαστρίμαργος τρο-
φῆς καὶ ὁ λάγνος ἀφροδισίοις ἀμέτροις χρώμενος· ἀλλὰ ταῦτα
καὶ πενίας καὶ νόσων ἐστὶ ποιητικά, ἅπερ ἀλγεινά ἐστὶ καὶ κακά,
196 ὥς φασιν· οὐκ ἄρα φύσει ἀγαθὸν ἐστὶν ἡ ἡδονή. παραπλησίως
δὲ καὶ τὸ ποιητικὸν ἀγαθὸν οὐκ ἐστὶ φύσει κακόν. ἡδονὰς δὲ
ἀποτελοῦσιν ἀλγηδόνες· καὶ γὰρ ἐπιστήμης ἀναλαμβάνομεν
πονοῦντες καὶ πλοῦτου καὶ ἐρωμένης οὕτως ἐγκρατὴς γίνεται τις·
καὶ ὑγίειαν περιποιοῦσιν αἱ ἀλγηδόνες. οὐκ ἄρα ὁ πόνος φύσει
κακόν· καὶ γὰρ εἰ φύσει ἀγαθὸν μὲν ἦν ἡ ἡδονὴ φαῦλον δὲ ὁ
πόμος, πάντες ἂν ὁμοίως δέκνιντο περὶ αὐτῶν, ὥς ἐλέγομεν,
ὁρῶμεν δὲ πολλοὺς τῶν φιλοσόφων τὸν μὲν πόνον καὶ τὴν καρ-
197 τερίαν αἰρουμένους, τῆς ἡδονῆς δὲ καταφρονούντας. ὁμοίως δ'
ἂν περιτρέποιντο καὶ οἱ τὸν ἐνάρετον βίον φύσει ἀγαθὸν εἶναι
λέγοντες ἐκ τοῦ τινὰς τῶν σοφῶν^{y)} τὸν μεθ' ἡδονῆς αἰρεῖσθαι
βίον, ὥς ἐκ τῆς παρ' αὐτοῖς ἐκείνοις διαφωνίας τὸ φύσει τι
198 τοῖον ἢ τοῖον εἶναι διατρέπεσθαι. οὐκ ἄτοπον δ' ἂν ἴσως εἴη

etricem esse: omni enim voluptati dolorem affixum esse, qui est secundum
eos natura res mala. exempli gratia voluptatem sentit ebrius dum vino se
ingurgitat, et gulosus dum cibo, et libidinosus dum omnem in libidine mo-
dum excedit, verum haec et paupertatem et morbos efficiunt: quae dolorifica
sunt et mala, ut censent. non ergo natura bonum est voluptas. 196. itidem
vero et quod honorum effectivum est, natura malum non fuerit. at dolori-
bus efficiuntur voluptates; etenim scientias percipimus laborantes et per labo-
rem itidem quis divitiis et amica sua potitur, ipsa quoque valetudo acquiri-
tur per dolores, non ergo natura malum est labor, nam si natura quidem
bonum esset voluptas, malum autem labor, omnes eodem pacto circa ipsa
affecti essent, ut dicebamus. atqui videmus multos philosophos laborem qui-
dem et patientiam amplectentes, voluptatem autem aspernantes. 197. eodem
autem pacto everti possint et qui cum virtute coniunctam vitam natura rem
bonam esse dicunt, eo quod philosophi nonnulli vitam voluptariam ample-
xati sint: adeo ut ex ea ipsa quae inter illos est controversia, tale vel tale
natura esse aliquid, refutetur. 198. iam vero non ab re fuerit fortasse pau-

z) πάσῃ γὰρ ἡδονῇ παραπέπηγεν ἀλγηδὼν] Plutarchus libro de animi
tranquillitate p. 474 ait voluptates et dolores ita esse in vita coniuncta
ut in musica acutos gravesque sonos, et in Grammatica vocales literas
atque consonantes, οὕτω καὶ τῶν πραγμάτων ἀνιστοιχείας ἔχοντων,
ἐπεὶ κατὰ τὸν Εὐριπίδην, οὐκ ἂν γένοιτο χωρὶς ἐσθλὰ καὶ κακά. Philo-
lib. de ebrietate Noae sub init. ὥσπερ γὰρ ἡδονὴν καὶ ἀλγηδὼνα φύσει
μαχόμενα, ὥς ὁ παλαιὸς λόγος, εἰς μίαν κορυφὴν συνάψας ὁ θεός,
ἐκατέρως αἰσθῆσιν οὐκ ἐν ταυτῷ, διαλλάττουσι δὲ χρόνοις ἀνιργάσασθαι,
κατὰ τὴν φύσιν τῆς ἐτέρας καθόδον τῇ ἐναντίᾳ ψηφισάμενος. neque vero
solum coniuncta haec duo, sed ita etiam connexa sunt ut ex voluptate
dolor ex dolore voluptas insequatur. pulchre autem Sextus utitur verbo
παραπέπηγεν, quoniam voluptas dolorque comparantur cum clavis qui-
bus animam corpori deus affixerit. Plutarchus 8 2 Symposiac. ἡδονῆς
καὶ ἀλγηδόνος ἥλος ὅς πρὸς τὸ σῶμα τὴν ψυχὴν προσήλοι. Synesius
Dione p. 45 ὁ θεὸς ἡδονὴν περόνην ἐποίησε τῇ ψυχῇ, δι' ἧς ἀνέχεται
τὴν προσεδρεῖαν τοῦ σώματος.

P 176 y) τινὰς τῶν σοφῶν] ut Aristippus et alii, quaedam ut ait Cicero pe-
cudes philosophorum. confer Athenaeum 12 p. 544 seq.

πρὸς τούτοις καὶ εἰδικώτερον ἐπιστῆσαι διὰ βραχείων ταῖς ὑπο-
λήψεσι ταῖς περὶ αἰσχυρῶν καὶ οὐκ αἰσχυρῶν, ἀθέσμων τε καὶ οὐ
τοιούτων, καὶ νόμων καὶ ἐθῶν, καὶ τῆς εἰς θεοὺς εὐσεβείας καὶ
τῆς περὶ τοὺς κατοικομένους ὁσιότητος καὶ τῶν λοικῶν· καὶ
γὰρ οὕτω περὶ τῶν πρακτέων ἢ μὴ πολλὴν εὐρήσομεν ἀνωμα-
λίαν. οἷον γοῦν παρ' ἡμῖν^{z)} μὲν αἰσχυρόν, μᾶλλον δὲ καὶ 199
παράνομον νενόμισται τὸ τῆς ἀρρενομιξίας, παρὰ Γερμανοῖς^{a)}
δέ, ὥς φασιν, οὐκ αἰσχυρόν, ἀλλ' ὥς ἐν τι τῶν συνήθων. λέ-
γεται καὶ παρὰ Θεβαίους^{b)} τὸ παλαιὸν οὐκ αἰσχυρόν τοῦτο εἶναι
δόξαι, καὶ τὸν Μηριόνην^{c)} τὸν Κρητὰ οὕτω κεκλησθαι φασιν
δι' ἔμφασιν τοῦ Κρητῶν ἔθους. καὶ τὴν Ἀχιλλέως πρὸς Πά- 200
τροχλον^{d)} διάπυρον φίλιαν εἰς τοῦτο ἀνάγουσι τινες. καὶ τί
θανμαστόν, ὅπου γε καὶ οἱ ἀπὸ τῆς Κυνικῆς^{e)} φιλοσοφίας καὶ P 177

eis considerandas proponere magis etiam particulares opiniones de turpibus
et non turpibus, de rebus illicitis et licitis, de legibus et consuetudinibus et
de pietate erga deos et de sanctitate erga mortuos et similibus. hoc enim
modo de rebus faciendis aut non faciendis magnam comperiemus discrepan-
tiam. 199. exempli gratia apud nos quidem turpe, imo vero etiam nefa-
rium habetur, mascula Venere uti, apud Germanos autem, ut fertur,
turpe non est, sed unum ex iis quae usu recepta sunt. quin etiam apud
Thebanos olim hoc turpe habitum non fuisse dicitur, et Merionem Creten-
sem ita vocatum aiunt ad expressam consuetudinis Cretensium significationem.
200. illum quoque Achilles erga Patroclum ardentem amorem ad hoc referunt non-
nulli. quod cur mirum ulli videatur? quum etiam Cynici philosophi et Ze-

z) παρ' ἡμῖν] Romanis legibus. supra lib. 1 sect. 152.

a) παρὰ Γερμανοῖς] verba ὥς φασιν in ms Savil. desiderantur. nolim
autem haec de Germanis nostris intelligere, quorum castitas et pudici-
tia prae ipsis Romanis laudata Tacito aliisque. Καρμανούς itaque notasse
Sextum duxerim, populum Persis confinem, unde Persis probatas ἀρ-
ρενομιξίας scripsit noster supra loco modo laudato libri primi, quod a
Persarum tamen moribus alienum fuisse Curtii et Ammiani testimoniis
ibi demonstravi. de Germanis tamen, sed nullo alterius scriptoris testi-
monio adducto Sexti locum intellexit Mottanus Vayerus in dialogis sub
Horatii Taberonis nomine editis p. 151.

b) παρὰ Θεβαίους] hos cum Elaeis ex nomine arguit Xenophon in
Convivio non longe a fine, unde de Thebis Boeotiae non Aegypti con-
stat hoc esse intelligendum. male audiunt ea caussa Thebani etiam apud
Polyaenum et alios scriptores, quos afferre supersedeo. videtur hoc esse
Thebanum aenigma apud Martialem lib. 1 epigramm. 91.

c) τὸν Μηριόνην] de hoc Merione rege Cretensi, qui Graecis adver-
sus Troianos opem tulit, videndus Io. Meursius in Creta lib. 3 cap. 4
p. 140 seq. idem c. 13 p. 186 Sexti nostri testimonio addit alia Aristo-
telis Athenaei Servii et Hesychii, quibus Κρηὶς τρόπος παιδικῶς χρῆ-
σθαι perstringitur. nihilominus negat turpibus ac sceleratis amoribus de-
ditos fuisse Cretenses Maximo Tyrio teste laudato dias. 10, qui honeste
et caste annatos iuvenes scribit: Κρητικῷ μειραλίῳ αἰσχυρόν ἐραστὴν μὴ
εἶναι (amatorem illi non esse. ἐραστοῦ μὴ τυχεῖν, non ut latine ibi ver-
sum legitur: non amare:) Κρητικῷ νεανίσκῳ αἰσχυρόν, προσάψασθαι παι-
δικῶν. ὃ νόμον κεκραμένον καλῶς σωφροσύνη καὶ ἔρωτι. Merionem
ἀπὸ τοῦ διαμνησθαι dictum putat Menagius ad Laërtii 9 172.

d) Ἀχιλλέως πρὸς Πάτροχλον] videndus Plato in Symposio et Politia-
nus cap. 45 Miscellan. inter testatissima apud veteres magnae amicitiae
exempla Achilles et Patroclus, vide Caroli Drelincurtii Achillem Ho-
mericum p. 13.

e) οἱ ἀπὸ τῆς Κυνικῆς] propter huiusmodi dogmata Cynicorum natū- P 177

οἱ περὶ τὸν Κιττία Ζήνωνα¹⁾ καὶ Κλεάνθην καὶ Χρύσιππον ἀδιάφορον τοῦτο εἶναι φασί; καὶ τὰ δημοσία²⁾ γυναικὶ μίγνυσθαι, καίτοι παρ' ἡμῖν αἰσχρὸν εἶναι δοκοῦν, παρὰ τισι τῶν Ἰνδῶν οὐκ αἰσχρὸν εἶναι νομίζεται. μίγνυνται οὖν ἀδιαφόρως δημοσία, καθάπερ καὶ περὶ τοῦ φιλοσόφου Κράτητος ἀκηκόαμεν.
 201 ἀλλὰ καὶ τὸ τὰς γυναῖκας ἐταιρεῖν παρ' ἡμῖν μὲν αἰσχρὸν ἐστὶ καὶ ἐπονείδιστον, παρὰ δὲ πολλοῖς τῶν Αἰγυπτίων³⁾ εὐκλείς. φασὶ γοῦν ὅτι αἱ πλείστοις συνιοῦσαι καὶ κόσμον ἔχουσι περισφύριον⁴⁾, σύνθημα τοῦ παρ' αὐταῖς σεμνολογήματος. παρ' ἐνόις δὲ αὐτῶν αἱ κόραι πρὸ τῶν γάμων τὴν προῖκα ἐξ ἐταιρήσεως συνάγουσαι γαμοῦνται. καὶ τοὺς Στωϊκοὺς δὲ ὁρῶμεν οὐκ αἰσχροῦ εἶναι λέγοντας τὸ ἐταῖρα συνοικεῖν ἢ τὸ ἐξ ἐταίρας
 202 ἐργασίας διαζῆν⁵⁾. ἀλλὰ καὶ τὸ ἐστίχθαι⁶⁾ παρ' ἡμῖν μὲν αἰ-

non Citiens et Cleanthes et Chrysippus indifferens hoc esse dicant? insuper vero et publice cum uxore congregi quamvis apud nos turpe esse videntur, apud quosdam ex Indis non videtur esse turpe; congregiuntur enim indifferenter publice, quemadmodum etiam de Cratete philosopho accepimus. 201. praeterea et mulieres corpus prostituere apud nos quidem turpe est et probrosum, at vero apud multos ex Aegyptiis honoratum; aiunt enim eas quae cum plurimis congregiuntur, ornamentum etiam gestare in malleolis pedum, fasciam suae gloriationis indicium. quin etiam apud quosdam ex illis puellae ante nuptias dotem ex arte meretricia colligunt, deinde nubunt. Stoicos etiam audimus dicentes a ratione non abhorreere cum meretrice congregi, aut quaestu a meretrice facto aliquem sustentare vitam. 202. insuper

nem utpote inimicam verecundiae totam efficiendam esse Cicero aiebat 1 de Offic.

f) τὸν Κιττία Ζήωνα] confer infra sect. 205, 245 et libr. contra Ethicos. Ioannes Chrysostomus lib. de s. Babyla t. 1 p. 662 ποῖον δὲ ἔργον μίγνυσθαι μητράσιν καὶ ἀδελφαῖς, ὑπερὶ οὗ τῆς στοᾶς προεστὼς φιλόσοφος ἐνομοθέτει.

g) τὸ δημοσία] de Indis hoc idem tradiderat noster lib. 1 sect. 148, de Cratete lib. 1 sect. 153. vide etiam Petri Baelii dictionarium historico-criticum Gallice editum ubi de Hipparchia Cratetis uxore et de Μοσχίᾳ.

h) παρὰ πολλοῖς τῶν Αἰγυπτίων] simili turpitudine Cyprias virgines ante nuptias dotalem pecuniam quaerere solitas narrat Iustinus 18 5, ad cuius verba geminum Armeniarum Punicarumque sive Phoeniciarum morem annotatum habes a Berneggero. de Lydis praeter Herodotum lib. 1 c. 93 idem tradit Aelianus 4 1 Var. Hist.

i) περισφύριον] quemadmodum in manibus et brachiis gestabant περιχέρια et περιβραχιόνα, sic in pedibus περισφύρια quorum apud Herodotum mentio, et quae Athenaeo ψέλλια περὶ τοὺς πόδας appellantur. apud Pollucem περισφύριοις iunguntur περιπέδες, περιπέζια. iconem mulieris Aegyptiae cum περισφύριοις vide si placet in Tho. Bartholini libro de armillis veterum p. 40.

k) ἐξ ἐταίρας ἐργασίας διαζῆν] mirum est hoc non referri a Plutarcho in libro de repugnantibus Stoicorum p. 1047 seq. ubi notat quae Chrysippus, ille opum alibi contemtor, alibi scripserit a sapiente fas esse peragi ἐνεκα χρηματισμοῦ.

l) ἐστίχθαι] stigmatibus pungi vel inuri solitos servos, fugitivos aut sceleris reos, a Romanis Graecisque notum ex iis quae collegere Lipsius 2 15 Electorum, et Io. Rhodius ad Scribonium Largum p. 308 seq. caeterum non modo apud Sarmatas et Aegyptios quorum hoc loco Sextus meminit, sed et apud alias gentes id honestum habitum Assyrios Thraeces Iapodas et Illyrios, observat idem Rhodius p. 312, de Aethiopibus supra lib. 1 sect. 148.

σχρὸν καὶ αἰτιμον εἶναι δοκεῖ, πολλοὶ δὲ Αἰγυπτίων καὶ Σαρματιῶν στίλβουσι τὰ γεννώμενα. τό τε ἐλλόβια ἔχειν^{m)} τοὺς ἄρ-
 203 ρενας παρ' ἡμῖν μὲν αἰσχρὸν ἐστὶ, παρ' ἐνόις δὲ τῶν βαρβάρων, ὥσπερ καὶ Σύροις εὐγενείας ἐστὶ σύνθημα· τινὲς δὲ ἐπιτείνοντες τὸ σύνθημα τῆς εὐγενείας καὶ τὰς ῥέναςⁿ⁾ τῶν παίδων τιτρώσκοντες κρίκους ἀπ' αὐτῶν ἀργυρέους ἢ χρυσοῦς ἀπαρτῶσιν, ὃ παρ' ἡμῖν οὐκ ἂν ποιήσειέ τις· ὥσπερ οὐτε ἄνθρω-
 204 βαφῇ καὶ ποδήρῃ τις ἄρρην ἐνταῦθα^{o)} ἀμφιέσταιτο ἐσθῆτα· καίτοι παρὰ Πέρσαις^{p)} εὐπρεπεστάτου τοῦ παρ' ἡμῖν αἰσχροῦ τούτου δοκοῦντος εἶναι. καὶ παρὰ Διονυσίῳ^{p)} τῷ τῆς Σικελίας τυράννῳ, τοιαύτης ἐσθῆτος Πλάτωνι καὶ Ἀριστίπῳ τοῖς φιλο-
 P 178 σοφοῖς προσενεχθείσης, ὃ μὲν Πλάτων ἀπεπέμψατο εἰπὼν οὐκ ἂν δυνάμην^{q)} θῆλυν ἐνδύναι στολὴν ἄρρην πεφυκώς. - -

ὃ δὲ Ἀριστίππος προσήκατο^{r)} φήσας

- - καὶ γὰρ ἐν βακχεύμασιν^{s)}

οὐδ' ἦγε σώφρων οὐ διαφθαρήσεται.

vero compunctum notis esse apud nos turpe et infame esse videtur, at multi Aegyptii et Sarmatae suos foetus compungunt. 203. iidem et inanes gestari a viris apud nos quidem turpe habetur, apud nonnullos autem ex barbaris, ut apud Syros, nobilitatis est indicium, usque adeo ut etiam nonnulli, augentes hoc nobilitatis indicium, nares puerorum perforant et ex illis annulos argenteos aut aureos appendant, quod apud nos haudquaquam ullus fecerit. 204. sicuti nec lumine colorum tinctam et talarem vir ullus hic vestem induerit, quum tamen alioqui hoc apud Persas maxime decorum sit, quod apud nos turpe esse videtur, ac profecto apud Dionysium Siciliae tyrannum, quum huiusmodi vestis Platoni et Aristippo oblata fuisset, Plato quidem repudiavit dicens:

gestare amictum muliebrem numquam queam, quum mas creatus fuerim.

at vero Aristippus accepit dicens:

- - nulla Bacchanalia

contaminare mulierem castam queant.

m) ἐλλόβια ἔχειν] addendus hic Sexti locus iis quae de inaurium usu viris in Oriente maxime frequentato congegit Caspar Bartholinus libro de inauribus veterum capite 6.

n) τὰς ῥένας] de annulis narium, qualibus et hodie adhuc utuntur quidam Africae populi, consulendus Tho. Bartholinus libro de morbis biblicis c. 19 et Io. Rhodius libro de acia Celsi p. 103 seq.

o) ἂν ἀμφ.?

p) παρὰ Πέρσαις] locus hic addendus iis quae de Persarum stola socratica ποδήρει et fluitante variegataque notavit Barnabas Brissonius libro secundo de regno Persarum p. 312 seq. vide et supra lib. 1 sect. 148. ἀνθοβαφῇ HStephanus verterat succo florum tincta, sed ἀνθοβαφές est pictum flore variorum colorum, quod Ammianus de Persica stola loquens lumine colorum fulgere vario dixit 23 6, Herodianus Valesio laudatus διαφόρους βαφάς 4 20.

q) καὶ παρὰ Διονυσίῳ] idem narrant Laërtius 2 78 et Suidas in Ἀρ-
 στιππο.

r) οὐκ ἂν δυνάμην] versus 834 ex Euripidis Bacchis, qui solus etiam P 178 apud Nazianzenum carmine Iambico 18 et apud Laërtium exstat. noster addidit verba: ἄρρην πεφυκώς, quibus apud Suidam adduntur: καὶ γένους ἐξ ἄρρενος.

s) ὃ δὲ Ἀριστίππος προσήκατο] supra lib. 1 sect. 155.

t) καὶ γὰρ ἐν βακχεύμασιν] ex iisdem Bacchis Euripidis vers. 317

οὕτω καὶ τῶν σοφῶν ᾧ μὲν οὐκ αἰσχροὺς ᾧ δὲ αἰσχροὺς ἰδοῦναι
 205 τοῦτο εἶναι. ἄθεσμον γὰρ ἐστὶ παρ' ἡμῖν¹⁾ μητέρα ἢ ἀδελφὴν
 ἰδίαν γαμεῖν, Πέρσαι δὲ καὶ μάλιστα αὐτῶν οἱ σοφίαν ἀσχεῖν
 δοκοῦντες οἱ μάγοι²⁾ γαμοῦσι τὰς μητέρας. καὶ οἱ Αἰγύπτιοι
 τὰς ἀδελφάς³⁾ ἄγονται πρὸς γάμον, καὶ ὡς ὁ ποιητής⁴⁾ φησιν

Ζεὺς Ἥρην προσέειπε κασιγνήτην ἄλογόν τε.

ἀλλὰ καὶ ὁ Κιττιεὺς Ζήνων φησί, μὴ ἄτοπον εἶναι τὸ μόριον
 τῆς μητρὸς τῷ ἑαυτοῦ μορίῳ⁵⁾ τρῖψαι, καθάπερ οὐδὲ ἄλλο τι
 μέρος τοῦ σώματος αὐτῆς τῇ χειρὶ τρῖψαι φαῖλον ἂν εἴποι τις
 εἶναι. καὶ ὁ Χρύσιππος δὲ ἐν τῇ πολιτείᾳ⁶⁾ δογματίζει τὸν τε
 πατέρα ἐκ τῆς θυγατρὸς παιδοποιεῖσθαι καὶ τὴν μητέρα ἐκ τοῦ
 206 πατρὸς καὶ τὸν ἀδελφὸν ἐκ τῆς ἀδελφῆς. Πλάτων δὲ καθο-
 λικώτερον⁷⁾ κοινὰς εἶναι τὰς γυναικας δεῖν ἀπεφῆναι. τὸ τε

hic ergo et ex sapientibus alteri hoc minime turpe, alteri turpe videbatur.
 205. illicitum etiam est apud nos matrem aut sororem ducere in uxorem;
 at vero Persae, et inter eos potissimum Magi qui sapientiam sectari viden-
 tur, cum matribus matrimonia contrahunt, et Aegyptii sorores suas ducunt in
 uxores, et ut ait poeta:

Iunonem uxoremque suam pariterque sororem

Iuppiter alloquitur.

quin etiam Citiens Zenon a ratione alienum et abhorrens esse negat, matris
 naturam suae affricare, quemadmodum nec aliam corporis eius partem manu
 fricare malum ullus esse dixerit. atque adeo Chrysippus in Politia sua dogma
 hoc ponit, patrem posse ex filia et matrem ex filio et fratrem ex sorore li-
 beros procreare. Plato autem etiam generalius communes esse uxores debere

seq. Plato ipse aequabilitatem Aristippi in utraque fortuna admiratus ad
 illum deinde dixit: σοὶ μόνῳ δέδοται καὶ χλαμύδα φορεῖν καὶ ῥάκος.
 Laërt. 2 67. Acro ad Horatii lib. 1 Epist. 18. [scribebatur οὐσα]

1) παρ' ἡμῖν] Romanis legibus. confer Ez. Spanhemii notas ad orat.
 1 Iuliani p. 91. Graecis etiam legibus repugnare connubium cum sorore
 notat Herodianus lib. 1 cap. 6 Πτολεμαῖος μὲν καὶ μέγιστος ἀδελφῆς ἰδίας
 ἔρωτος προχωρήσας παρὰ τὸν τοῦ Μακεδόνων καὶ Ἑλλήνων νόμον.

2) οἱ σοφίαν ἀσχεῖν δοκοῦντες οἱ μάγοι] ms Vratislav. librarii errore:
 σοφίαν ἀσχοῦντες δοκεῖν. de Persarum, singillatimque Magorum apud
 Persas incestis cum matribus connubiis nota res ex iis quae viri docti ad
 Curtium et Laërtium, ut dixi supra lib. 1 sect. 152. θυγατρομίας et
 ἀδελφογαμίας Persarum et in matres παρανομίας meminit etiam Grego-
 rius Nyssenus de fato t. 1 p. 910.

3) οἱ Αἰγύπτιοι τὰς ἀδελφάς] vide Ez. Spanhemii notas ad orat. pri-
 mam Iuliani p. 89 seq. ubi hoc Diodori Siculi et aliorum veterum suf-
 fragiis confirmat.

4) ὡς ὁ ποιητής] Homerus Iliad. Σ 356 II 432.

5) τῷ ἑαυτοῦ μορίῳ] ita mss pro τῶν ἑαυτοῦ μορίων quod in editis
 repperi. locum Zenonis attulit noster libro adversus Ethicos.

6) ὁ Χρύσιππος δὲ ἐν τῇ πολιτείᾳ] infra sect. 246 et lib. 1 sect. 160
 atque adversus Ethicos libro. Plutarchus de Stoicorum repugnantia
 p. 1044 testatur Chrysippum etiam in προτρεπτικοῖς scripsisse ὅτι καὶ
 τὸ μητέρα ἢ θυγατέρα ἢ ἀδελφὰς συγγενέσθαι καὶ τὸ φαγεῖν τι καὶ
 προσελθεῖν ἀπὸ λέχους ἢ θανάτου πρὸς ἱερὸν, ἀλόγως διαβέβληται. atque
 ut hoc persuaderet provocasse ad bestias, quorum exemplis pateat, na-
 turae id neutiquam repugnare. idem ex Chrysippi opere de Rep. et
 eius libro περὶ τῶν μὴ δι' ἑαυτὰ ἀφαιρῶν affert Laërtius 7 188.

7) Πλάτων δὲ καθολικώτερον] notus Platonis locus libro quinto
 de Rep. iam reprehensus ab Aristotele 2 2 Politicor. ne de plurimis Chri-
 stianis scriptoribus dicam, quamvis fuere etiam qui excusarent, ut nota-
 vit Cotelerius ad librum 19 recognitionum Clementis cap. 5, cui addes

αἰσχροπυγεῖν⁸⁾ ἐπάρατον ὃν παρ' ἡμῖν ὁ Ζήνων οὐκ ἀποδοκι-
 μάζει· καὶ ἄλλους δὲ ὡς ἀγαθῷ τινι τούτῳ χρῆσθαι τῷ κακῷ
 πυνθανόμεθα. ἀλλὰ καὶ τὸ ἀνθρωπείον γένεσθαι⁹⁾ σαρκῶν 207
 παρ' ἡμῖν μὲν ἄθεσμον, παρ' ὅλοις δὲ βαρβάροις ἔθνεσιν ἀδιά- P 179
 φορόν ἐστι. καὶ τί δεῖ τοὺς βαρβάρους λέγειν, ὅπου καὶ ὁ Τυ-
 δεύς¹⁰⁾ τὸν ἐγκέφαλον τοῦ πολεμίου λέγεται φαγεῖν; καὶ οἱ ἀπὸ
 τῆς Στοᾶς¹¹⁾ οὐκ ἄτοπον εἶναι φασὶ τὸ σάρκας τινὰ ἐσθίειν
 ἄλλων τε ἀνθρώπων καὶ ἑαυτοῦ. τὸ τε ἀνθρωπείῳ μιαινεῖν αἰ- 208
 ματι βωμὸν θεοῦ παρ' ἡμῖν μὲν τοῖς πολλοῖς ἄθεσμον, Λά-

pronuntiavit. 206. quum praeterea detestabile sit apud nos masturbare, Zeno
 approbat: et alios etiam quosdam ut bono quodam hoc usos malo accepimus.
 207. nec non humanas carnes edere apud nos quidem est illicitum: at sunt
 quaedam nationes barbarae, in quibus omnes ad unum hoc pro re indiffe-
 renti habent, et quid barbaros commemorare oportet, quum Tydens ipse
 cerebrum hostis edisse dicatur? et Stoici a ratione alienum non esse dicant
 ut quis carnes edat cum aliorum tum vero suas? 208. praeterea humano
 sanguine aram dei contaminare apud bonam partem hominum atque adeo apud

Bemariam contra calumniatorem Platonis lib. 4 cap. 3, Petrum Mo-
 sellanum ad Gallii 18 2 et Livium Galantem in comparatione Theolo-
 giae Christianae cum Platonica p. 26 seq.

8) τὸ τε αἰσχροπυγεῖν] Zenonis locus nescio an cuiquam veterum an-
 notatus, Chrysippum autem hoc in Diogene Cynico (de quo Laërtius 6
 69) probantem refert ac detestatur Plutarchus de repugnantia Stoicorum
 p. 1041. hincmarus Remensis de divortio Lotharii Regis et Tetbergae
 Reginae t. 1 opp. p. 629: nisi philosophorum quidam Cynicus extitisset,
 qui doceret omnem titillationem carnis et fluxum seminis ex qualicumque
 attritu, tactuque venientem in tempore non vitandum, et nonnulli sapien-
 tes saeculi in hanc turpem et crubescendam haeresin consensissent, num-
 quam sanctus apostolus scribens ad Ephesios (5 3) ad fornicationem etiam
 omnem immunditiam copulasset, sicut decet, inquit sanctos, ex quo san-
 ctus non potest appellari, quicumque extra fornicationem in aliqua im-
 munditia et avaritia voluptatum quibus se delectaverit, invenitur.

9) γένεσθαι] ms Vratislav. γένεσθαι. de Anthropophagis quorum et
 infra sect. 225 mentio moreque homines immolandi Diis, qui cum im-
 manitate vescendi carnibus humanis fuit plerumque coniunctus, multa
 Iacobus Gensius in victimis humanis, et Petrus Petitus singulari de An-
 thropophagis opere. utrumque Romanis legibus abrogatum celebrat Pli-
 nius lib. 30 capite primo extremo: nec satis aestimari potest quantum
 Romanis debeatur, qui sustulere monstra, in quibus hominem occidere re- P 179
 ligiosissimum erat, mandis vero etiam saluberrimum.

10) ὁ Τυδεύς] Tydeus Oenei filius comedit cerebrum hostis sui Melanippi
 a quo vulneratus fuerat. hinc Dosiadae in ara secunda dicitur ἀνδρο-
 βῶς, Lycophroni κρατοβῶς. confer Boëssium ad Ovidii Ibin vers. 517.
 Testatur ad hanc Lycophronis vers. 1065: τοῦ κρατοβῶτος παῖδος ἀτρέ-
 στοι κάρου. κρατοβῶς ὁ Τυδεύς οὕτως λέγεται. ἐν τῇ Θηβαϊκῇ πο-
 λέμῳ οὗτος ὁ Τυδεύς ὑπὸ Μελανίππου τοῦ Ἀσπυνοῦ παῖδος ἐκρώθη,
 ἐπὶ τῇ πληγῇ ὑπερὶ ἑαυτὸν ἀπέθανεν. ἐπὶ δὲ ζῶντος τοῦ Τυδεῖος, Ἀμφιάραος
 ὁ μάντις ἀνηγάγει τὸν Μελανίππον, ἤνεγκε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τῷ Τυ-
 δεῖ, καὶ δὲ κεφαλὴν δακνόμενος ὑπὸ τῆς πληγῆς διασχίσας ἐκείνου τὴν
 κεφαλὴν ἀπερρόφησεν τὸν ἐγκέφαλον, ὅθεν λέγουσι καὶ ἐμίσσησεν αὐτὸν
 ἢ Ἀθήνῃ. omitto Euripidis Statioque loca quae Salmasius ad aram Do-
 siadae annotavit.

11) ἀπὸ τῆς Στοᾶς] Laërtius 7 188 refert Chrysippum ad mille στίχους
 scripsisse probaturum fas esse carnibus defunctorum hominum vesci. vide
 et quae noster infra libro adversus Ethicos.

SEXTUS EMPIR.

T

κωνες δὲ ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς Ὀρθωσίας Ἀρτέμιδος ὧ) μαστί-
ζονται πικρῶς ὧ) ὑπὲρ τοῦ πολλὴν αἵματος ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς
θεοῦ γενέσθαι ῥύσιν. ἀλλὰ καὶ τῷ Κρόνῳ θύουσιν ἀνθρώπων ὧ)
τινες, καθάπερ καὶ Σκύθαι τῇ Ἀρτέμιδι ὧ) τοὺς ξένους· ἡμεῖς
209 δὲ χραίνεσθαι τὰ ἱερὰ δοκοῦμεν ἀνθρώπων φόνῳ. τοὺς γε μὴν
μοιχοὺς ὧ) κολάζει παρ' ἡμῖν νόμος, παρὰ δὲ τισιν ἀδιάφορον ὧ)

nos impium est, at Lacedaemonii in ara Orthosiae Artemidis flagris acerrime
caeduntur, ut multus in aram deae defluat sanguis, quid quod Saturno ho-
minem nonnulli immolant, quemadmodum et Scythae Artemidi hospites sa-
crificant; nos autem contra humano sanguine pollui templa censemus. 209. ad
haec apud nos lex in adulteros animadverti iubet: at apud nonnullos cum

g) τῆς Ὀρθωσίας Ἀρτέμιδος] Dianae Tauricae sive Scythicae in Grae-
ciam advectae et a Lacedaemoniis cultae. in quibusdam codicibus libri
Aristotelis de mirabilibus auscultationibus quos evoluit HStephanus men-
tio eiusdem arae his verbis: ἐν Ἀρτέμιδος Ὀρθωσίας βωμῷ ταύρων ἱστα-
σθαι χρῆσθαι, ὅς κεν ὧν ἐισελθόντων φωνὴν ἐπαρτήσιν. vocant etiam
Ὀρθωσίαν Pindarus olympionic. od. 3 vers. 54 [30 Boeckh.] Lycophron
vers. 1331 et Herodotus 4 87. in Plutarchi vero et Pausaniae p. 249
Laconic. codicibus Ὀρθία legitur, unde Sextum emendari volebat Meur-
sius in Graecia feriat lib. 2 p. 87. sed Plutarchum potius et Pausaniam
emendandum putabat Ez. Spanhemius p. 249 ad Callimachum. quamquam
utrumque recte se habere monent Graeca ad Pindari locum iam lauda-
tum scholia: Ἀρχαίας ὄρος Ὀρθίων, ἀφ' οὗ καὶ ἡ θεὸς Ὀρθία καὶ
Ὀρθωσία καλεῖται. in Alciphronis epistolis nuper vulgatis [L 3 ep. 54]
p. 402: καὶ ἡμῖν οἷα τις Σπαρτιάτης ἀνὴρ ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς Ἥθρας
τυπτόμενος, ubi Ὀρθίας legendum pro Ἥθρας recte notatum erudito
interpreti Stephano Berglero.

h) μαστίζονται πικρῶς] vide quae viri docti ad haec Petronii p. 488
editionis Burmannianae: et ego quidem tres plagas Spartana nobilitate
concoxi. Iacobus Boileau in Historia flagellantium p. 70 seq., Esch.
Spanhemius ad Callimachum p. 249, 520, 754 seq. meminit et sangui-
nis ad aram illam effusi Synesius epist. 57 ποιοὶ Ταυροσκόχαι, τίνες
Λακεδαιμόνιοι, τοσοῦτον τῷ διὰ μαστίγων αἵματι τὴν παρ' αὐτοῖς ἐλ-
μήσαν Ἀρτέμιν. atque religio haec erat, αἵματι ἀνθρώπων τὸν βωμὸν
φαίναν, ut ex oraculo apud Pausaniam 3 16 et Philostrato 6 20 con-
stat. quantum vero nefas alioqui habitum ad aras sanguinem effundere
patet vel ex Aeliani Var. hist. 3 42, Iustino 17 3 7, 20 2 4, 28 3 5 seq.

i) τῷ Κρόνῳ θύουσιν ἀνθρώπων] Carthaginenses tangit de quibus vi-
dendus Hugo Grotius ad Deuteronomum 18 10 et Seldenus de Diis Syris
Syntagm. 1 capite 6. infra sect. 221.

k) Σκύθαι τῇ Ἀρτέμιδι] vide dicta ad lib. 1 sect. 149 et Achillem
Tatium lib. 8 2 p. 465.

l) τοὺς γε μὴν μοιχοὺς] de poenis per Graecorum Romanorumque le-
ges in adulteros constitutis videndus praeter alios Petrus Faber 3 31 se-
mestrium, et Andreas Tiraquellus in legem 13 connubialem, ubi etiam
de aliis populis qui adulteria gravissimis suppliciis coercuere, de quibus
etiam adeundus Io. Seldenus in uxore Hebraica lib. 3 c. 12.

m) παρὰ δὲ τισιν ἀδιάφορον] sic de Libyae superioris quibusdam po-
pulis Aristoteles 2 2 Politicor. scribit eis communes fuisse uxores, di-
stributos autem alendos liberos prout similitudinem parentem rettulissent:
εἶναι γὰρ τισι τῶν ἀνω Λιβύων κοινὰς τὰς γυναῖκας, τὰ μὲντοι γενόμενα
τέκνα διακρίσθαι κατὰ τὰς ὁμοιότητας. idem de Gatamantibus Mela So-
linus itemque alii. de Ausensibus Herodotus 4 181, de Taprobanae in-
sulae incolis Diodorus Sic. lib. 2 p. 14. de Limyrniis gente Indorum
Nicolaus Damascenus apud Stobaeum: Αἰμύριοι κοινὰς τὰς γυναῖκας
ἔχουσι καὶ τὰ τέκνα ἐν κοινῷ τρέφουσι μέχρι ἐπὶ πέντε. Hieronymus

ἔστι ταῖς τῶν ἑτέρων γυναῖξιν μίγνυσθαι· καὶ φιλοσόφων δὲ τινες ὧ)
φασιν ἀδιάφορον εἶναι τὸ ἀλλοτρίᾳ γυναικὶ μίγνυσθαι. τοὺς 210
πατέρας τε ὑπὸ τῶν παίδων ὧ) ἐπιμελείας ἀξιοῦσθαι κελεύει παρ'
ἡμῖν νόμος, οἱ Σκύθαι δὲ ὧ) ὑπὲρ τὰ ἐξήκοντα ἔτη γενομένους P 180
αὐτοὺς ἀποσφάττουσι. καὶ τί θαυμαστόν, εἴ γε ὁ μὲν Κρόνος
τῇ Ἄρῃ ὧ) τὰ αἰδοῖα ἐξέτεμε τοῦ πατρὸς, ὁ δὲ Ζεὺς τὸν Κρό-
νον κατεταρτάρωσεν ὧ), ἡ δὲ Ἀθηνᾶ ὧ) μετὰ Ἥρας καὶ Ποσει-

aliorum uxoris congressi indifferens est; nec non philosophi quidam cum
aliena uxore misceri indifferens esse aiunt. 210. apud nos liberi parentum
curam gerere lego iubentur, at Scythae ipsos sexaginta annorum spatium
praetergressos iugulant. cur autem mirum hoc fuerit, cum Saturnus quidem
falce verenda patris amputavit, Iuppiter autem Saturnum in tartara praecipita-
verit, atque adeo Minerva cum Iunone et Neptuno patri iniicere vincula

adversus Iovinianum: Scotorum natio uxores proprias non habet, et quasi
Platonis politiam legerit et Catonis sectetur exemplum, nulla apud eos
coniux propria est, sed ut cuique libitum est, pecudum more lascivunt.

n) καὶ φιλοσόφων δὲ τινες] ut Diogenes Cynicus, cuius est illud apud
Lucretium 6 72 κοινὰς εἶναι δεῖν τὰς γυναῖκας.

o) τοὺς πατέρας τε ὑπὸ τῶν παίδων] Graecorum Romanorumque hac
de re leges exposuit Samuel Petitus commentario ad leges Articas
p. 163 seq.

p) οἱ Σκύθαι δὲ] Hieronymus adversus Iovinianum: Massagetae et
Derbices miserimos putant qui aegrotatione moriantur, et parentes co-
gnatos propinquos cum ad senectam pervenerint, iugulatos devorant, re-
ctius esse ducentes ut a se potius quam a vermibus comedantur. Tibareni
quos dilexerint senes suspendunt in patibulis. Hircani volueribus et cani-
bus semivivos proiciunt - Bactri canibus ad hoc ipsum nutritia obii-
ciunt senes, quod cum Alexandri praefectus Nicanor emendare voluisset,
paene amisit provinciam. de Massagetae Scytharum gente et Derbicibus
idem ex Porphyrii 4 περὶ ἀποχῆς narrat Eusebius 1 Praeparat. Evangel.
p. 11. de Derbicibus etiam Aelianus Var. Hist. 4 1. de Tibarenis Theo-
doritus 9 Therapeut. etc. idem Aelianus laudato loco: νόμος ἐστὶ Σαρ- P 180
δῶς τοὺς ἡδὴ γενηράκους τῶν πατέρων οἱ παῖδες δοπάλους τίπτοντες
ἀνθρώπων καὶ ἑθάντων, αἰσχρὸν ἡγούμενοι τὸν ἑαυτῶν ὑπεργήρον ὄντα ζῆν
ἔτι, ὥς πολλὰ ἀμαρτάνοντος τοῦ σώματος τοῦ διὰ τὸ γῆρας πεπονηκό-
τος, apud Iulietas in Ceo insula senes sexaginta annorum lege iubeban-
tur κοινεύεσθαι sive veneno propinato mori, ne aliis iunioribus victus
deficeret, ut narrat Strabo 10 p. 486. Stephanus Byz. in Ἰουλίς et Ae-
lianus Var. Hist. 3 37.

q) ὁ μὲν Κρόνος τῇ Ἄρῃ] nota fabula de genitalibus Urano sive Coelo
per Saturnum filium et Saturno vicissim per Iovem (infra lib. contra
Grammaticos sect. 288) abscissis, de qua videndus Cotelierius ad homi-
liam quintam Clementinam, c. 13 t. 1, Petrum Apostol. p. 659, quod
Ἄρῃν Sextus vocat, alii ut scholiastes Apollonii 4 985 δρῆπαρον, Ful-
gentius et caeteri Latini falcem.

r) κατεταρτάρωσεν] vinctum deiecit in tartarum. quod enim de Saturni
fratribus Orpheus apud Proclum 5 in Platonis Timaeum p. 295 εἶπεν
πατρὶν γαλῆς εἰς Τάρταρον, et Apollodorus lib. 1 Bibliothecae c. 1 τού-
τους μὲν Ὀδρανὸς δῆσας εἰς Τάρταρον ἔρριψε, hos c. 2 idem Apollo-
dorus vocat κατεταρταρωθέντας. Cicero 2 de natura Deorum c. 24 vetus
haec opinio Graeciam opplevit, exsectum Coelum a filio Saturno, vinctum
autem Saturnum ipsum a filio Iove. Phurnutus c. 7 ὁ μὲν γὰρ Ζεὺς ἐκ-
βαλὼν τὸν Κρόνον τῆς βασιλείας κατεταρτάρωσε. de vocabulo ταρταροῦν
videndus Hugo Grotius et Lambertus Bes ad 2 epist. Petri 2 4. adde
Iac. Windetum de vita factorum statu p. 91 seq. et Io. Clericum ad He-
siodi Theogoniam vers. 119.

s) ἡ δὲ Ἀθηνᾶ] vide lib. 1 contra Grammaticos sect. 289. Homerus

δῶνος τὸν πατέρα δεσμεύειν ἐπεχείρησεν; ἀλλὰ καὶ τοὺς ἑαυτοῦ
 211 παῖδας;) ὁ Κρόνος ἀναιρεῖν ἔκρινεν; καὶ ὁ Σόλων Ἀθηναίους^{u)}
 τὸν περὶ τῶν ἀκρίτων νόμον ἔθετο, καθ' ὃν φονεῦν ἑκάστῳ
 τὸν ἑαυτοῦ παῖδα ἐπέτρεψε. παρ' ἡμῖν^{x)} δὲ τὸ τοὺς παῖδας
 φονεῦν ἀπαγορεύουσιν νόμοι. οἱ τε Ῥωμαίων νομοθέται τοὺς
 παῖδας ὑποχειρίους^{y)} καὶ δούλους τῶν πατέρων κελεύουσιν εἶναι
 καὶ τῆς οἰσίας τῶν πατέρων μὴ κυριεύειν τοὺς παῖδας, ἀλλὰ
 τοὺς πατέρας, ἕως ἂν ἐλευθερίας οἱ παῖδες τίχῃσι κατὰ τοὺς
 ἀργυρωγήτους. παρ' ἑτέροις δὲ ὡς τυραννικὸν τοῦτο ἐκβέβληται.
 212 νόμος δὲ ἐστὶ τοὺς ἀνδροφόνους κολάζεσθαι. οἱ μονομάχοι δὲ
 φονεύοντες πολλάκις καὶ τιμῆς τυγχάνουσιν. ἀλλὰ καὶ τὸ τυ-
 πτεῖν ἐλευθέρους οἱ νόμοι κωλύουσιν. οἱ ἀθληταὶ δὲ τίπτοντες
 ἐλευθέρους ἄνδρας^{z)} πολλάκις καὶ ἀναιροῦντες τιμῶν καὶ στε-
 213 φάνων ἀξιοῦνται. νόμος τε παρ' ἡμῖν^{a)} κελεύει μὴ συνοικεῖν

conata sit? Imo etiam suos liberos Saturnus interficere decreverit? 211. quin etiam Solon Atheniensibus legem de iniudicatis statuit, per quam unicuique suum filium interficere permisit, at vero apud nos filium occidere vetant leges. et Romanorum leges liberos sub patrum potestate et eorum servos esse iubent, et liberos suorum honorum non esse dominos sed patres, donec in libertatem asserti fuerint liberi eodem modo quo ii qui aere comparantur servi: alii autem hunc morem velut tyrannicum repudiarunt. 212. praeterea lex est ut homicidae puniantur; at gladiatores perpetrato homicidio honore etiam saepe afficiuntur. iidem et ingenuos homines caedere leges vetant: at vero athletae caedentes ingenuos, saepe etiam occidentes, honores et coronas consequuntur. 213. lexque apud nos unica uxore conten-

nempe narrat Thetidem Iovi adfuisse cum eum vinculis constringere vel-
 lent Ἥρη τ' ἡδὲ Ποσειδάων καὶ Παλλὰς Ἀθήνη, Iliad. α' 400: itaque
 hoc loco ad patrem Saturnum perperam refert Sextus, quod de Iove
 Homerus dixerat.

i) τοὺς ἑαυτοῦ παῖδας] Commodianus de Saturno: si deus erat, cur
 patris ille vorabat terroribus actus? nota et innumeris decantata scripto-
 ribus fabella.

u) ὁ Σόλων Ἀθηναίους] ita mas pro Ἀθηναίους, de lege ipsa vide The-
 midem Atticam Ioannis Meursii lib. 1 cap. 2 qui non modo patri sed
 etiam matri hoc integrum fuisse, ex Sopatro ad Hermogenem observat,
 ut liberos ἀκρίτους sive iudicio publico haud condemnatos occideret.

x) παρ' ἡμῖν] ab Hadriani temporibus vetitum lege Romana liberos
 occidere. vide Sam. Petitem ad Leges Atticas p. 160 et Io. Bodinum de
 Republica lib. 1 cap. 4, qui potestatem illam parentibus restitui sine,
 ratione exoptat.

y) τοὺς παῖδας ὑποχειρίους] hinc Paulus Apostolus ad Galatas 4 1 de
 filio nondum emancipato: οὐδὲν διαφέρει δούλου, κύριος πάντων ὢν.
 et nescio quinam illi fuerint alii populi, apud quos hoc fuisse repudia-
 tum tamquam tyrannicum Sextus hoc loco scribit.

z) ἐλευθέρους ἄνδρας] nam in gladiatoribus non modo servi, sed in-
 genui quoque fuere, imo nobiles. vide Lipsium libro 2 Saturnalium c. 3.

a) νόμος τε παρ' ἡμῖν] ita mas pro νόμος δέ, non modo apud Athe-
 nienses lex erat ἐν ἄνδρα μὴς γυναῖκος τυχεῖν, de qua Sam. Petitus
 p. 434 seq. ad Leges Atticas, sed etiam Romanorum legibus prohibita
 multinubentia, unde Valerianus et Gallienus lege 18 tit. 9. ad legem
 Iuliam de adulteris lib. 9 cod. cum qui duas simul habuit uxores, sine
 dubio comitatur infamia. Diocletianus et Maximianus lege 2 tit. 5 de
 incestis et inutilibus nuptiis lib. 5 cod. neminem qui sub ditione sit Ro-
 mani nominis, binas uxores habere posse, vulgo patet: cum etiam in

ἑαστον. Θρακῶν δὲ καὶ Γαιτούλων^{b)} — Αἰβύων δὲ ἔθνος^{c)} P 181
 τοῦτο^{d)} — πολλαῖς ἑαστος συνοικεῖ. τὸ τε ληστεύειν παρ' ἡμῖν^{e)}
 μὲν παράνομον καὶ ἀδίκον ἐστὶ, παρὰ δὲ πολλοῖς τῶν βαρβάρων^{f)}
 οὐκ ἄτοπον. φασὶ δὲ ὅτι καὶ εὐκλείης τοῦτο οἱ Κίλικες^{g)}
 ἐνόμιζον εἶναι, ὡς καὶ τοὺς ἐν ληστεία τελευτήσαντας τιμῆς
 ἀξιόους εἶναι δοκεῖν. καὶ ὁ Νέστωρ δὲ παρὰ τῷ ποιητῇ^{h)} μετὰ
 τὸ φιλοφρονήσασθαι τοὺς περὶ τὸν Τηλέμαχον φησὶ πρὸς αὐτοὺς
 ἢ μαριδιῶς ἀλάλησθε

οἳ τε ληιστῆρες;

καίτοι, εἰ ἄτοπον ἦν τὸ ληστεύειν, οὐκ ἂν οὕτως αὐτοὺς φιλο-
 φρονησάμενος διὰ τὸ ὑποπτεῖν μὴ ἔρα τοιοῦτοί τινες εἶεν.
 ἀλλὰ καὶ κλέπτειν μὲν παρ' ἡμῖν μὲν ἀδίκον καὶ παράνομονⁱ⁾ 215

tum esse unumquemque iubet: at vero ex Thracibus et Gaetulis — est autem
 quaedam gens Libyae — multas quisque habet. 214. praedari quoque apud
 nos quidem legibus contrarium et sceleratum habetur, at vero apud multos
 barbaros infame non existimatur; imo vero etiam hoc fertur apud Cilices glo-
 riosum fuisse, adeo ut eos qui inter praedandum obissent, dignos esse quos
 honore prosequerentur iudicaret, et Nestor quidem apud poetam postquam
 Telemachum et qui cum eo erant comiter accepit iis dicit:

estisne incerta vagantes

praedones quo more solent?

atqui si praedari fuisset absurdum, nequaquam eos tanta comitate et bene-
 volentia prosequutus fuisset, quia tales esse suspicari potuisset. 215. furari
 quoque apud nos quidem legibus contrarium et iniustum habetur, at qui

edicto praetoris huiusmodi viri infamia notati sint, quam rem competens
 iudex multam esse non patietur. de Antonio triumpho Plutarchus in eius
 vita p. 957 Ἀντωνίου πρῶτος μὲν ὁμοῦ δύο γυναῖκας ἡγάγετο, πρῶγμα
 μηδενὶ Ῥωμαίῳ τετολμημένον.

b) Θρακῶν] Heraclides in politiis de Thracibus: γαμεῖ ἑαστος τρεῖς
 καὶ τέσσαρας, ἐπὶ δὲ οἱ καὶ τριακόντα, καὶ ὡς θεραπεύονται χρῶνται.
 καὶ ἐκ περιουσίας οἱ γάμοι, καὶ ἐκ περιόδου σύνεισιν αὐταῖς, καὶ λούει
 καὶ δοκονεῖ. idem de illis testantur Mela Solinus et alii.

c) Γαιτούλων, Αἰβύων δὲ ἔθνος τοῦτο] non modo hos, asperam in-
 cultamque gentem ut a Sallustio c. 21 belli Iugurthini describitur, sed
 et alios Libyae populos pluribus simul feminis se iungere solitos con-
 stat, ut de Numidiis Maurisque idem Sallustius c. 82 singuli pro opibus
 quisque quam plurimas uxores, denas alii, alii plures habent, sed reges
 eo amplius. de Garamantis Gaetulorum vicinis Strabo 17 p. 835, quod
 fuerint πολυγύναικες et πολύπαιδες. alias gentes vel nostra vel antiqua
 memoria quibus polygamia in usu est fuitque, de industria omitto. eas
 videat cui volupe est apud Tiraquellum in legibus connubial. Meleh.
 Zeidlerum et Mich. Siricium libris de polygamia, et personatum Theo-
 philum Aletheum.

d) παρὰ πολλοῖς τῶν βαρβάρων] ut apud Phlegyas, Nomades aliosque P 181
 de quibus Paulus Voëtius ad Herodianum p. 126 seq. et Iacobus Tho-
 masius ὁ μακαρίτης in Exercitatione de latrocinio gentis in gentem, edita
 primum Lipsiae an. 1667 et tomo quinto Observationum selectarum Hal-
 lensium recusa. utinam vero magna etiam Christianorum regna non
 magna quoque exercerent latrocinia non in barbaros sed in Christianos!

e) οἱ Κίλικες] Laërtius 9 84 Κίλικες ληστεία ἔχαιρον, ἀλλ' οὐχ Ἑλλη-
 νες. Zenobius in Κίλικις ὁλεθρος. οἱ Κίλικες ληστείας χρῶμενοι ἐπ'
 ὁμότητι διεβέβληντο.

f) παρὰ τῷ ποιητῇ] Odyss. γ' 73, ad quem locum auctor veterum
 scholiorum: οὐκ ἄδοξον ἦν παρὰ τοῖς παλαιαῖς τὸ ληστεύειν, ἀλλ' ἄν-
 δοξον. idem confirmat Thucydides lib. 1 cap. 5.

ἔστιν, οἱ δὲ καὶ κλεπτίστατον^{γ)} εἶναι θεὸν λέγοντες τὸν Ἑρμῆν οὐκ ἄδικον τοῦτο νομίζεσθαι ποιοῦσι. πῶς γὰρ ἂν θεὸς εἴη κακός; φασὶ δὲ τινες ὅτι καὶ οἱ Λακωνικοὶ τοὺς κλεψάντας^{δ)} 216 ἐκόλαζον, οὐ διὰ τὸ κελοφέναι, ἀλλὰ διὰ τὸ πεφωρᾶσθαι. ἀλλὰ καὶ ὁ δειλὸς καὶ ὁ ῥίψασπις^{ε)} ἀνὴρ κολάζεται παρὰ πολλοῖς νόμῳ. δι' ὃ καὶ ἡ τὴν ἀσπίδα τῷ παιδί ἐπὶ πόλεμον ἐξίοντι διδοῦσα Λακωνία (σύ, ἔφη, τέκνον, ἡ ταύταν ἢ ἐπὶ ταύτας^{ς)}). Αρχιλόχος δέ^{ς)}, ὡς περ σεμνυνόμενος ἡμῖν ἐπὶ τῇ τὴν ἀσπίδα ῥίψας φηγεῖν, ἐν τοῖς ποιήμασι περὶ ἑαυτοῦ φησι ἀσπίδι μὲν Σαίων τις^{μ)} ἀγάζεται, ἦν παρὰ θάμνω

Mercurium dicunt furacissimum esse deum, faciunt ut iniustum hoc non censeatur. nam quomodo deus sit malus? adde quod aiunt solitos Lacedaemonios punire fures, non quod furati, sed quod in furto deprehensi essent. 216. quia etiam vir ignavus et clypei abiector apud multos ex legis praescripto plectitur: ideoque Lacaena illa mulier quae clypeum filio ad bellum proficiscenti dabat, tu, inquit, fili, aut hunc, aut super hunc; contra vero Archilochus se nobis vendicans quod abiecto clypeo fugisset, in suis poematis de se ipso scriptum reliquit:

nunc se aliquis Saius parma iactanter adornat,

g) κλεπτίστατον] κλέπτην dictum et κλώπα ac δολίου cognomine cultum Mercurium res notissima vel ex Phurnuti capite 16 et Suida in Κερδῶς. Aristophani in Pluto vers. 1142 τοιχωρύχος, Horatio dicitur calidus quicquid placuit iocoso condere furto 1 oda 10. Orpheus in hymnis: γυμνάσιν ὅς χαίρεις δολταῖς τ' ἀπάταις. Philostratus lib. 1 icone 26 μάλα ἡδεῖαι αἱ κλοπαὶ τοῦ θεοῦ. Homerus hymno in Mercurium v. 292 ἀρχὸς ἐπλητῶν κελήσσει ἡμᾶτα πάντα, princeps diceris furum tu tempus in omne, hoc est κλεπτίστατος, qua voce usi Aristophanes in Pluto v. 27 et Eupolis apud Pollucem 8 6.

h) τοὺς κλεψάντας] mss κλέπτας. de illa Lacedaemoniorum in fures qui non ἐπ' αὐτοφώρῳ deprehenderentur indulgentia, adeundus Nicolaus Cragius de rep. Lacedaemoniorum lib. 3 tabula 8 instituto 12, cuius observatis hunc Sexti locum addit Io. Meursius libro 2 Miscellae. Laconicor. cap. 8. probavit hunc Lacedaemoniorum morem Epicurus, ut constat ex Laërtii 10 151 et Arriani diss. Epictetear. lib. 3 c. 7.

i) ὁ δειλὸς καὶ ῥίψασπις] vide Kusterum ad Suidam in Κλειώνυμος, et Erasmus in adagio, abiecti hastam. Christoph. Adam Rupertum p. 209 ad Valer. Max. Matthiam item Berneggerum quaeest. 29 ad illa Taciti de Germanis c. 6 acutum reliquias, praecipuum flagitium. Frid. Lindebrogium ad Codicem legum antiquarum p. 1476. in mss ῥίψασπις erat sine articulo. quem in editis praefixum illi video.

k) ἡ ταύτην ἢ ἐπὶ ταύτην] in mss veluti ex Laconica ac Dorica dialecto ταύταν [quod recepimus mutato tamen altero ταύταν in ταύτας]. sed apud Aristaeum 2 17 epist. ἡ ταύτην ἢ ἐπὶ ταύτη. apud Plutarchum in apophthegmatis Lacaenarum p. 141 ἡ τὰν ἢ ἐπὶ τὰς. Ausonius epigramm. 25

Mater Lacaena clypeo obarmans filium, cum hoc, inquit, aut in hoc redi.

l) Αρχιλόχος] propter versus illos Sparta expulsum Archilochum narrat Plutarchus in Laconicis institutis p. 239 B. leguntur iidem versus etiam in Aristophanis Pace vers. 1295. [fr. 51 Liebel.]

m) Σαίων τις] Saios intellige non ex Sai Aegypti sed Thraciae, ut praeter scholiasten Aristophanis atque Strabonem 10 p. 457 et 12 p. 549 notat auctor vitae Arati in Uranologio Petavii p. 268 edit. Paris. ubi iidem Archilochi versus occurrunt, [caeterum legebatur hic ἀσπίδα.]

ἐντὸς ἀμώμητον κάλλιπον^{ν)} οὐκ ἐθέλων· αὐτὸς δ' ἐξέφυγον θανάτου τέλος^{ο)}. αἱ δὲ Ἀμαζόνες καὶ ἐχώλεον^{ρ)} τὰ ἄρρενα τῶν περὶ αὐτὰς γεν- P 182 νωμένων, ὑπὲρ τοῦ μηδὲν ἀνδρεῖον αὐτὰ ποιῆσαι δύνασθαι. 217 περὶ πόλεμον δὲ ἔσχον αὐταί^{ς)}, τοῦ ἐναντίου παρ' ἡμῖν καλῶς ἔχειν νενομισμένον. καὶ ἡ μήτηρ δὲ τῶν θεῶν προσίεται τοὺς θεληδρίας^{ς)}, οὐκ ἂν οὕτω κρίνασα ἡ θεός, εἴ γε φύσει φαν- λον ἦν τὸ μὴ ἀνδρεῖον εἶναι^{ς)}. οὕτω καὶ τὰ περὶ τῶν δικαίων 218 καὶ ἀδίκων καὶ τοῦ κατὰ τὴν ἀνδρείαν καλοῦ πολλὴν ἀνωμα- λίαν ἔχει. καὶ τὰ περὶ εὐσεβείας δὲ καὶ θεῶν πεπληρωται πολ- λῆς διαφωνίας. θεοὺς γὰρ οἱ μὲν πολλοὶ φασιν εἶναι, τινὲς δὲ οὐκ εἶναι^{ς)}, ὡς περ οἱ περὶ Διωγόραν τὸν Μήλιον καὶ Θεόδω- ρον καὶ Κριτίαν τὸν Ἀθηναῖον. καὶ τῶν εἶναι θεοὺς ἀποφρη- μένων οἱ μὲν τοὺς πατέρας νομίζουσι θεοὺς, οἱ δὲ τοὺς ἐν ταῖς δογματικαῖς αἰρέσεσιν^{ς)} ἀναπλασσομένους, ὡς Ἀριστοτέλης

in dumo quae non sponte relicta mihi est.

ipse at me eripui letho.

217. Amazones autem, si quos parerent mares, claudos reddebant, ut nul- lum forti viro dignum facinus edere possent: at ipsae res bellicas tractabant, quum apud nos contrarium recte et ordine fieri existimetur. et mater deum semiviros admittit; atqui cum dea sit, nequaquam eos admittendos censuisset, si natura malum esset nihil virile habere. 218. eodem pacto et quae ad iu- stitiam et iniustitiam et quae ad honestum quod cum fortitudine coniunctum est pertinent, variis controversiis agitantur. iidem vero de iis quae ad pie- tatem et ad deos spectant, variae sunt et multum discrepantes opiniones. nam bona pars quidem deos esse ait; nec tamen desunt qui esse negent, ex quo- rum numero sunt Diagoras Melius et Theodorus et Critias Atheniensis. atque ex iis qui deos esse pronuntiarunt, alii patrios colunt deos alii quales Dogma- ticorum sectae sibi fingunt, quemadmodum Aristoteles quidem incorporeum

n) κάλλιπον] mss Vratislav. et Savil. κάλλιπεν, minus bene, nam alii Sexti codices et quo HStephanus usus est et codices Strabonis Plutarchi atque Aristophanis vitaeque Arati rectius κάλλιπον. imitatus Archilochum Horatius ode 7 lib. 2 ad Varum, ex praelio professus se fugisse relicta non bene parmula.

ο) αὐτὸς δ' ἐξέφυγον θανάτου τέλος] distichon supplere licet ex Plutarcho: ἀσπίς ἐκείνη

ἔρρετω, ἐξαυθις κτήσομαι οὐ κακίω.

Plutarchi codices vicissim e Sexto nostro suppleveris. posterius distichon minus emendatum habet Alciatus 5 18 parergon.

p) Ἀμαζόνες ἐχώλεον] Hippocrates libro περὶ ἀνδρῶν. μυθολογέουσι δὲ τινες ὅτι αἱ Ἀμαζόνιδες τὸ ἄρρεν γένος τὸ ἐωυτῶν αὐτίκα νήπιον ἐόν ἐξαρθροῦσιν, αἱ μὲν κατὰ γούνατα, αἱ δὲ κατὰ ἰσχία, ὡς δῆθεν χωλὰ γίνοντο καὶ μὴ ἐπιβουλεύουσι τὸ ἄρρεν γένος τῷ θῆλει. Diogenianus in proverbio ἄριστα χωλὸς οἰφεῖ· φασὶν ὅτι αἱ Ἀμαζόνες τοὺς γεννωμένους ἄρρενας ἐπήρουν. vide et Petrum Petitem in libro de Amazonibus ca- pite 23 p. 151.

[^{ς)} legebatur αὐταί.]

q) τοὺς θεληδρίας] notum est sacerdotes Cybeles virilitate amputata deae ministrasse habitu muliebri et moribus mollibus prorsus atque effe- minatis, unde gallos etiam dictos observat Is. Vossius ad Catullum p. 163.

r) τὸ μὴ ἀνδρεῖον εἶναι] ita mss Vratislav. pro τὸ μὴδὲν ἀνδρεῖον quod erat in editis et legit etiam HStephanus. αὐτὸ μὴ ἀνδρεῖον habet mss Savil.

s) τινὲς δὲ οὐκ εἶναι] de atheis hisce dictum lib. 1 adversus Physicos sect. 51.

t) τοὺς ἐν δογματικαῖς αἰρέσεσιν] deos philosophorum sive quales phi-

μὲν ἀσώματον εἶπεν τὸν θεὸν εἶναι καὶ πέρας τοῦ οὐρανοῦ^{u)},
 Στωικοὶ δὲ πνεῦμα διήκον καὶ διὰ τῶν εἰδεχθῶν^{x)}. Ἐπίκουρος
 219 δὲ ἀνθρωπόμορφον^{y)}, Ξενοφάνης δὲ σφαῖραν ἀπαθῆ^{z)}. καὶ
 οἱ μὲν προνοεῖν τῶν καθ' ἡμᾶς, οἱ δὲ μὴ προνοεῖν. τὸ γὰρ
 μακάριον καὶ ἄφθαρτον, ὃ Ἐπίκουρός φησι, μήτε αὐτὸ πράγματα
 ἔχειν^{a)} μήτε ἐτέροις παρέχειν. ὁθεν καὶ τῶν κατὰ τὸν βίον οἱ
 μὲν ἕνα φασὶν εἶναι θεόν, οἱ δὲ πολλοὺς καὶ διαφόρους ταῖς
 P 183 μορφαῖς, ὡς καὶ εἰς τὰς τῶν Αἰγυπτίων ὑπολήψεις^{b)} ἐκπλήττειν

deum esse dixit et extremitatem coeli, Stoici autem spiritum pervadentem
 etiam per illa a quorum aspectu quis abhorreat, Epicurus humana forma prae-
 ditum, Xenophanes autem sphaeram impassibilem. 219. deinde alii rerum
 nostrarum providentiam illi adscripserunt, alii providere negaverunt, nam
 quod beatum est et incorruptibile, Epicurus ait, neque ipsum negotia habere
 neque aliis exhibere, unde et in communi vita alii unum dicunt esse deum,
 alii multos et varias habentes formas, adeo ut in Aegyptiorum delabantur

losophi statuunt atque secundum dogmata sua sibi imaginantur, distin-
 guit a diis receptis in quolibet populo, et quales sine examine colit
 vulgus, qualesque a parentibus suis accepit. quantiacumque autem haec
 de rebus divinis ac moralibus observetur hominum διαφωνία, et quam
 graves sive vulgi sive etiam philosophorum hic intercedant errores, non
 tamen licebit ex illa discordia statim vel negare id in quo paucissimis
 monstris exceptis omnes consentiunt, esse nempe aliquem deum eumque
 dignissimum cultu, atque esse aliquid honestum iustumque: vel senten-
 tias et opiniones quaslibet, etiam absurdas et omni destitutas ratione
 habere ἰσοσθενεῖς et eiusdem ponderis cum illis quae certissimis argu-
 mentis nituntur. quae argumentis nituntur, quae argumenta sensumque
 generis humani eiusmodi qualibus passim utitur Sextus cavillationibus
 eludere velle, non modo alios sed quoque se ipsum ludere in re maximo
 seria, ac deridere est.

u) πέρας τοῦ οὐρανοῦ] Aristoteles lib. 1 de Caelo o. 9 εἰδόμεν γὰρ
 τὸ ἔσχατον καὶ ἄνω μάλιστα καλεῖν οὐρανόν, ἐν ᾧ τὸ θεῖον πᾶν ἰδρῶ-
 σθαι φαμεν. Cicero 1 de natura deorum sect. 33 Aristoteles modo menti
 tribuit omnem divinitatem, modo mundum ipsum deum dicit esse, —
 modo alium quendam praeficit mundo — tum coeli ardorem deum dicit
 esse. confer si placet quae de Aristotelis theologiae Petrus Lescalope-
 rius ad hunc Tullii librum p. 54 et 184 seq.

x) πνεῦμα διήκον καὶ διὰ τῶν εἰδεχθῶν] Plutarchus lib. 1 de placitis
 cap. 9. ex Stoicorum mente ait deum esse πνεῦμα διήκον δι' ὅλου τοῦ
 κόσμου. Seneca consolat. ad Helviam c. 8 divinum spiritum per omnia
 maxima, minima, aequali intentione diffusum, confer Laërtium 7 138 et
 139 atque Lipsium Physiologiae Stoicae lib. 1 diss. 7, Vossium Theolo-
 giae gentil. lib. 7 cap. 5.

y) ἀνθρωπόμορφον] Plutarchus loco laudato: Ἐπίκουρος ἀνθρωποει-
 δεῖς μὲν πάντας τοὺς θεούς, λόγῳ δὲ πάντας τούτους θεωρητοὺς διὰ
 τὴν λεπτομέρειαν τῆς τῶν εἰδῶν φύσεως. hanc formam humanam ut
 diis vindicet, multis disputat Velleius Epicureus apud Ciceronem lib. 1
 de natura deorum sect. 40 seq. edit. Lescaloperianae. vide et Laërtium
 10 139 et nostrum infra lib. 1 adversus Physicos sect. 15 et 132.

z) σφαῖραν ἀπαθῆ] de hac Xenophanis sententia dictum supra lib. 1
 sect. 125.

a) μήτε αὐτὸ πράγματα ἔχειν] fuit haec ex χυδαῖς Epicuri δόξαις,
 ut constat ex Cicerone 1 de natura deorum sect. 45 et 87 et Laërtio
 10 139, ad quem locum plura Gassendus ac Menagius.

P 183 b) Αἰγυπτίων ὑπολήψεις] vide quae viri docti ad Iuvenal. sat. 15,
 ubi speciatim canis et crocodili ab Aegyptiis adorati mentio. boves fe-
 minas ab Aegyptiis cultas testatur Herodotus 2 41; accipitres Diodorus

κυνοπροσώπους καὶ ἱερακομόρφους καὶ βόας καὶ κροκοδείλους
 καὶ τί γὰρ οὐχὶ νομιζόντων τοὺς θεούς. ὁθεν καὶ τὰ περὶ θυ- 220
 σίων καὶ τῆς περὶ τοὺς θεοὺς θρησκείας ὅλως πολλὴν ἀνωμα-
 λίαν ἔχει. ἃ γὰρ ἐν τισιν ἱεροῖς δοῖα, ταῦτα ἐν ἐτέροις ἀνόσια.
 καίτοι εἰ φύσει τὸ ὅσιον καὶ τὸ ἀνόσιον ἦν, οὐκ ἂν τοῦτο ἐνο-
 μίσθη. οἷον γοῦν Σαράπιδι^{c)} χοῖρον οὐκ ἂν θύσειέ τις, Ἡρα-
 κλεῖ δὲ καὶ Ἀσκληπιῷ θύουσι. πρόβατον Ἰσιδι θίειν ἄθεσμον,
 τῇ μητρὶ μέντοι λεγομένη τῶν θεῶν καὶ θεοῖς ἄλλοις καλλιερεῖ-
 ται. τῷ Κρόνῳ θύουσιν ἀνθρώπων^{d)}, ὃ τοῖς πλείστοις ἀσεβὲς 221
 εἶναι νομίζεται. αἶλουρον ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῷ Ὄρῳ^{e)} θύουσι καὶ
 Θέτιδι σίλφην^{f)}, ὃ παρ' ἡμῖν οὐκ ἂν ποιήσειέ τις. ἵππον τῷ
 Ποσειδῶνι καλλιεροῦσιν, Ἀπόλλωνι δὲ, ἑξαιρέτως τῷ Αἰδνυμῶνι,
 τὸ ζῶον ἀπεχθές. αἶγας Ἀρτέμιδι θύειν εὐσεβές, ἀλλ' οὐκ

opinionēs, qui canum formas et accipitrum diis affingunt et boves et croco-
 dilos et nihil non pro diis habent. 220 hinc etiam fit, ut quae ad sacrificia
 et deorum cultum pertinent, omnino inter se valde discrepent; nam quae in
 aliquibus templis pia, eadem in aliis impia, atqui si natura pium et impium
 esset, nequaquam hoc existimatum fuisset, exempli gratia, Sarapidi nemo
 umquam porcum immolaverit, at Herculi et Aesculapio immolatur, ovem Isidi
 sacrificare nefarium, at illi quae mater deum vocatur et aliis diis mactatur.
 221. Saturno sacrificant hominem, quod bona pars hominum impium esse
 censet. felem Alexandriae sacrificant Horo et Thetidi blattam, quod apud nos
 nullus fecerit, equo litant Neptuno, at Apollini, Didymaeo praecipue, hoc
 animal est invisum, capras Dianae sacrificare pium est, non autem Aesculapio.

Siculus lib. 1 p. 78, Strabo alique laudati Vossio 3 50 Theologiae
 Gentilis, quo in opere longe plura de Aegyptiorum superstitione eru-
 dite observata leguntur, non praetereundum autem quod Plutarchus in
 libro de Iside et Osiride negat illos pro diis animalia haec habuisse, sed
 tantum in iisdem tamquam in ἐναργεστέραις ἐσόπτροις ut p. 382 loqui-
 tur, veneratos esse sapientiae bonitatis et potentiae divinae symbola,
 longe quam Graecorum idola et imagines expressiora et vividiora, voca-
 bulum ὑπόληψις non minus ut δόξα ponitur pro opinione tam totius
 alicuius populi quam singulorum philosophorum, ut ipse agnoscit Sal-
 maeus p. 28 ad Epictetum.

c) οἷον γοῦν Σαράπιδι] locus hic insignis de animalibus quae certis
 diis apud Aegyptios Graecosque immolari fas fuit. quam in rem colle-
 gere nonnulla Kircherus t. 1 Oedipi p. 238 seq., Io. Textor in Officina
 p. 58, Antonius Clarus Sylvius ad leges Regiae et 12 Tabularum p. 99
 seq., Lilius Gyraldus Syntagmate 17 de diis. Guil. Stuckius et cap. 22
 seq. Io. Sanbertus de sacrificiis, sed meretur hoc argumentum paullo
 distinctius et accuratius tractari a viro aliquo docto.

d) τῷ Κρόνῳ ἀνθρώπων] supra sect. 208.

e) τῷ Ὄρῳ] ita legendum suspicor. in editis erat τῷ Ὁρῳ. mirum au-
 tem est immolatam ab Alexandrinis felem, si ab omnibus Aegyptiis
 colebatur παρ' ἅπασιν κοινῇ, ut scribit Strabo lib. 17 p. 812, atque cul-
 tam ex Herodoto, Diodoro et aliis pulchre notavit Vossius 3 74 de Ido-
 latria, exstatque hodie dei Aeluri imago, quam aere descriptam exhi-
 bet clariss. Montfauconus in Diario Italico p. 227.

f) Θέτιδι σίλφην] ms Savil. σύλφην. est qui suspicatur legendum
 σίλφιον, quod Apollini Delphis dedicatum scribunt Suidas in Βάττου
 et scholiastes Aristoph. ad Plutum vers. 926. de illo vir summus Ez.
 Spanhemius diss. sexta de usu Numismatum edit. novae et Io. Rhodius
 ad Scribonium Largum p. 127. sed vix mihi persuadeo σίλφιον legen-
 dum tum propter alias rationes, tum quod nullas plantas sed sola ani-
 malia diis sacrificata hoc loco Sextus commemorat.

222 Ἀσκληπιῶ. καὶ ἄλλα δὲ τοῦτοις ὁμοία παμπλήθῃ λέγειν ἔχον
 τῆς συντομίας παραστοχαζόμενος. εἰ μὲντοι τί ἦν ὅσιον
 φύσει θύμῃ καὶ ἀνόσιον, παρὰ πᾶσιν ἂν ὁμοίως ἐνομίζετο.
 223 τὰν τῶν ἀνθρώπων θρησκείᾳ^{γ)} περὶ τοὺς θεοὺς. Ἰουδαῖος μὲν
 γὰρ ἢ ἱερεὺς Αἰγύπτιος^{δ)} θάττον ἂν ἀποθάνοι ἢ χοιρεῖον φά-
 γοι. Αἰβύς δὲ προβατείου γεύσασθαι κρέας τῶν ἀθεσμοτάτων
 εἶναι δοκεῖ. Σύρων δὲ τινες περιστερᾶς, ἄλλοι δὲ ἱερῶν. ἰχθύς
 τε ἐν τισὶ μὲν ἱεροῖς θέμις ἐσθίειν, ἐν ἄλλοις δὲ ἀσεβές. Αἰγυ-
 πτίων δὲ τῶν σοφῶν εἶναι νομιζόμενων^{ε)} οἱ μὲν κεφαλὴν ζώου
 P 184 φαγεῖν ἀνέρον εἶναι νομίζουσιν, οἱ δὲ ὠμοπλάτην, οἱ δὲ πόδα,
 224 οἱ δὲ ἄλλο τι. κρόμμυον δὲ^{ς)} οὐκ ἂν τις προσενέγκαιτο τῶν
 καθιερουμένων τῷ κατὰ Πηλοῦσιον Κασίῳ Δι^{ι)}, ὥσπερ οὐδὲ
 ἱερεὺς τῆς κατὰ Λιβύην Ἀφροδίτης σκοροδίου γεύσασθαι ἂν.
 ἀπέχονται δὲ ἐν μὲν ἱεροῖς μινθῆς, ἐν οἷς δὲ ἡδυόσμου, ἐν οἷς δὲ
 σελίνου. ἔνιοι δὲ θάττον ἂν τὰς κεφαλὰς φαγεῖν φασὶ τῶν πα-
 225 τέρων^{μ)} ἢ κυάμους. ἄλλὰ παρ' ἑτέροις ταῦτα ἀδιάφορα. κυνέων

222. multa alia huiusmodi afferre possum, quae studio brevitatis silentio prae-
 tereo, atqui si quod natura pium sacrificium esset et impium, apud omnes
 eadem esset de illo existimatio. his vero esse similia comperiemus quae in
 victu ad deorum cultum composito magna cum religione observantur ab ho-
 minibus. 223 Iudaeus enim aut sacerdos Aegyptius moriatur potius quam car-
 nem suillam edat. at Libys ovillam carnem gustare, omnium maxime nefa-
 rium esse existimat. apud aliquos ex Syris columbam, apud alios victimas
 gustare itidem nefarium habetur. quin etiam pisces in quibusdam sacris edere
 pium est, in aliis censetur impium. iam vero et ex Aegyptiis qui sapientes
 habiti fuerunt alii caput animalis edere profanum esse arbitrantur alii scapu-
 lam alii pedem alii nescio quid aliud. 224. cepas vero nullus umquam ederit
 eorum qui sacris Casii Iovis apud Pelusium initiantur, sicuti nec Libycae
 Veneris sacerdos allium umquam gustaverit. abstinent praeterea in sacris non-
 nullis mentha, in aliis hedyosmo, in aliis apio. sunt vero qui se patrum ca-
 pita potius quam fabas esuros dicant, atqui apud alios haec sunt indifferentia.

g) θρησκεία] ita legendum e mss pro θρησκείαν. etiam hic locus in-
 signis de religiosa veterum a certis cibis abstinencia, cui illustrando
 conferendus Guil. Stuckius lib. 3 Antiquitatum convivalium cap. 5. e ve-
 teribus Plutarchus 8 8 sympos. Gellius 4 11, Porphyrius quarto de ab-
 stinentia ab esu animalium.

h) ἢ ἱερεὺς Αἰγύπτιος] nam vulgus Aegyptiorum suilla carne non plane
 abstinuisse vel ex Theodorito constat. etiam Plutarchus libro de Iside
 et Osiride p. 354 scribit Aegyptios in plenilunio suam mactare solitos
 et comedere. de abstinencia Iudaeorum a carne porcina videndi Bochar-
 tus 2 57 Hierozoici, et Grotius ad Matthaei 8 21.

i) νομιζόμενων] mss νενομισμένων.

P 184 k) κρόμμυον] vide quae viri docti ad Iuvenal. 15 9 portum et cepas
 nefas violare et frangere morsu.

l) Κασίῳ Δι] de Iovis Casii cultu mentio apud Strabonem Lucanum
 Epiphaniū Stephanum Byz. in Κάσιον ὄρος. hic Casius mons in Ae-
 gypto vicinus Pelusio, diversus a Casio Seleucia prope Antiochiam, de
 quo Salmasius ad Solin. p. 568 et ad Hadrianum Spartiani c. 14.

m) θάττον τὰς κεφαλὰς τῶν πατέρων] respicit notos scholae Pythago-
 ricæ versiculos, quos Empedocli plerique, alii ut Didymus libro 2 Geo-
 ponicon cap. 35 Orpheo tribuunt:

δεῖλός, πάνδειλος, κυάμων ἀπο χεῖρας ἔχασθαι
 ἰσὺν τοι κυάμους τρώγειν κεφαλὰς τε τοκῶν.

δὲ γεύσασθαι δοκοῦμεν ἡμεῖς ἀνέρον εἶναι, Θρακῶν δὲ ἔνιοι
 κυνοφαγεῖν^{η)} ἰστοροῦνται. ἴσως δὲ καὶ παρ' Ἑλλήσι τοῦτο ἦν
 σύνηθες. διόπερ καὶ Διοκλῆς^{ο)} ἀπὸ τῶν κατὰ τοὺς Ἀσκλη-
 πιάδας ὁρμώμενος τισὶ τῶν πασχόντων σκυλάκεια δίδοσθαι κε-
 λεύει κρέα. τινὲς δὲ καὶ ἀνθρώπων σάρκας^{π)}, ὡς ἔφην, ἀδιαφό-
 ρως ἐσθίουσιν, ὅπερ ἀνέρον παρ' ἡμῖν εἶναι νενόμισται. καίτοι 226
 εἰ γε ἦν φύσει τὰ τῆς θρησκείας καὶ τῶν ἀθέσμων, παρὰ πᾶ-
 σιν ἂν ὁμοίως ἐνομίζετο. παρὰ πᾶσιν δὲ ἐστὶ λέγειν καὶ περὶ
 τῆς εἰς τοὺς κατοικομένους ὁσιότητος^{ρ)}. οἱ μὲν γὰρ ὁλοκλήρως
 περιστείλαντες τοὺς ἀποθανόντας γῇ καλύπτουσιν, ἀσεβὲς εἶναι
 νομίζοντες^{ς)} ἥλιον δεικνύειν αὐτούς. Αἰγύπτιοι δὲ τὰ ἐντέρα
 ἐξελόντες τυριχεύουσιν αὐτούς, καὶ σὺν ἑαυτοῖς ὑπὲρ γῆς ἔχον-
 σιν. Αἰθίοπων δὲ οἱ ἰχθυοφάγοι εἰς τὰς λίμνας ἐμβάλλουσιν 227
 αὐτοὺς ὑπὸ τῶν ἰχθύων βρωθησομένους. Ὑρκανοὶ δὲ κυσὶν αὐ-
 τοὺς ἐκτίθενται βοράν, Ἰνδῶν δὲ ἔνιοι γυνί^{ι)}. Τρωγλοδύτας
 δέ^{ε)} φασιν ἐπὶ τινα γεώλορον ἄγειν τὸν ἀποθάνοντα, εἴτα δε-

225. carnes vero caninas gustare nos profanum arbitramur, at nonnulli ex
 Thracibus canibus vesci narrantur. fortasse etiam in usu apud Graecos hoc
 fuit; unde et Diocles ex Asclepiadarum familia oriundus quibusdam aegrotis
 catulorum carnes dare praecipit. sunt et qui humanas carnes, ut dixi, indif-
 ferenter edant, quod apud nos profanum esse existimatur. 226. atqui si a
 natura essent tam ea per quae pie sancteque coluntur dii, quam illa quae
 sunt contra fas, apud omnes idem de illis esset iudicium sed et de pietate
 erga mortuos his non dissimilia dici possunt; alii enim integra mortuorum
 corpora componentes terra tegunt, soli ostendere ipsos impium existimantes.
 at Aegyptii intestina extrahentes condiunt defunctos, et secum super terra
 habent. 227. ex Aethiopicis autem Ichthyophagi in paludes ipsos coniciunt
 piscibus escam futuros: Hyrcani vero canibus ipsos vorandos exponunt; ali-
 qui ex Indis vulturibus etiam Troglodytis autem moris esse aiunt, ut in ali-
 quem collem defunctum adducant, deinde religato eius capite ad pedes saxi

η) κυνοφαγεῖν] Galenus lib. 3 de facultate alimentorum t. 4 edit. Basil.
 p. 337 περὶ δὲ τῶν κυνῶν τί δεῖ καὶ λέγειν; ὡς τοὺς νέους τε καὶ λι-
 παροὺς αὐτῶν, καὶ μάλιστα ὅταν εὐνοχησθῶσι, κατ' ἕνα τῶν ἐθνῶν
 ἐσθίουσι πάμπολλα. καὶ πρὸς τοῦτοις τὰ τε τῶν πανθῶν οὐκ ἄλλοι,
 καθάπερ γε καὶ τὰ τῶν ὄντων ὅταν εὐεχιοῦντες τύχῳσιν, ὥσπερ οἱ ἄγριοι.
 ταῦτα μὲν οὐ μόνον ἐσθίουσιν, ἀλλὰ καὶ ἐπαινοῦσιν ἔνιοι τῶν λατρῶν.

ο) Διοκλῆς] hic est Diocles Carystius quem Hippocrati proximum no-
 minat Celsus in prooemio. de eius scriptis dicetur a me accurate libro
 sexto Bibliothecae Graecae. Asclepiadarum familiam persequitur Henricus
 Meibomius commentario ad iusiurandum Hippocratis p. 4 seq.

π) ἀνθρώπων σάρκας] supra sect. 207.

ρ) περὶ τῆς εἰς τοὺς κατοικομένους ὁσιότητος] varios mores gentium
 in tractandis corporibus defunctorum perstringunt Cicero lib. 1 Tusc.
 cap. 45. Laërtius 9 84, Silius 13 470 seq.; Stobaeus florilegio capite
 περὶ ταφῆς, Lucianus περὶ πένθους t. 2 p. 306, e recentioribus Io. Kirch-
 mannus in appendice ad libros de funeribus Romanorum cap. 2.

ς) ἀσεβὲς εἶναι νομίζοντες] sententia haec Atheniensium, cadaveribus
 insepultis relictis τοὺς ἀνα θεοὺς ἀσεβείσθαι, uti constat vel ex Lysiae
 orat. 31 c. 2. ubi bellum cum Cadmeis ob negatam victis Adrasto et
 Polynici sepulturam susceptum memorat.

ι) Ἰνδῶν ἔνιοι γυνί] similiter Persas Hispanorumque gentem Baudos
 corpora defunctorum vulturibus voranda obiectisse notat Bochartus t. 2
 Hierozoici p. 318.

ε) Τρωγλοδύτας] Troglodytae Aethiopicis et Arabibus vicini populi,

σμεύσαντας αὐτοὺς τὴν κεφαλὴν πρὸς τοὺς πόδας λίθοις βάλλειν μετὰ γέλωτος, εἰδ' ὅταν γώσωσιν αὐτὸν τοῖς βαλλομένοις, 228 ἀπαλλάσσεισθαι. τινὲς δὲ βάρβαροι τοὺς μὲν ὑπὲρ ἐξήκοντα ἔτη) γεγονότας θύσαντες ἐσθίουσι, τοὺς δὲ ἐν νεότητι ἀποθανόντας γῇ κρύπτουσιν. ἔνιοι δὲ καίουσιν τοὺς τετελευτηκότας, ὧν οἱ μὲν P 185 ἀναλαβόντες αὐτῶν τὰ ὀστέα) κηδεύουσιν· οἱ δὲ ἀφροντίστως καταλείπουσιν ἐρρημμένα. Πέρσας δὲ φασιν) ἀνασκοιοπίζειν τοὺς ἀποθανόντας καὶ νύκτωρ ταριχεύειν, εἰδ' οὕτω τελαμῶσι συνει- 229 λειν· ἄλλοι δὲ ὅσον πένθος ἐπὶ τοῖς τελευτήσασιν ὑπομένουσιν, ὁρῶμεν. καὶ τὸν θάνατον δὲ αὐτὸν οἱ μὲν δεινὸν καὶ φρικτὸν εἶναι νομίζουσιν οἱ δὲ οὐ τοιοῦτον. ὁ γοῦν Εὐριπίδης) φησὶν

non sine risu petant, quum autem aggero factorum lapidum eum operuerint, discedant. 228. sunt praeterea nonnulli barbari qui eos qui sexaginta annorum aetatem excesserunt, immolatos comedunt, at eos qui iuvenes obierint, terra condunt. aliqui etiam mortuos comburunt, ex quibus alii ossa eorum sumentes recondita asservant, alii temere proiecta relinquunt. a Persis autem aiunt suspendi mortuos et nitro condiri, ac tum demum fasciis involvi. alii vero quanto luctu mortuos prosequantur, videmus. 229. quin etiam mortuam ipsam alii horrendam et fugiendam esse ducunt, alii vero nihil tale de ea existimant, nam et ipse Euripides ait

de quibus idem referunt Agatharchides apud Photium cod. 250 p. 738 et Strabo 16 p. 758.

u) τοὺς μὲν ὑπὲρ ἐξήκοντα ἔτη] Scytharum hic mos, de quo supra sect. 210.

P 185 x) ἀναλαβόντες τὰ ὀστέα] nota est cura non ossilegii modo sive ὀστολογίας apud Graecos Romanosque, de qua Kirchmannus libro tertio de funeribus Rom. capite septimo, sed etiam defunctorum ossa componendi cineresque atque vasculis inclusa in monumentum recondendi, de quo ritu elegantissimus Broekhusius in notis ad Tibullum 3 2 p. 301.

y) Πέρσας δὲ φασιν] diversa videntur et pugnantia quae de Persarum ritu cadavera curandi apud veteres scriptores traduntur, ut constat ex Barnabae Brissonii libro 2 de regno Persarum p. 351 seq. id quod partim diversis aetatibus tribuendum, partim etiam conciliari illa inter se commode possunt. ante Cambysem cremari mortuos Persis inauditum. neque postea id populo illi persuaderi potuit qui ignem ut deum coluere. at terrae mandasse cadavera longo etiam post Cambysem tempore magno consensu auctorum patet. quod vero noster ait solitos Persas cadavera prius ἀνασκοιοπίζειν sive suspendere, eo pertinet, quod Herodotus lib. 1 c. 140 et alii scribunt avibus laceranda fuisse ante exposita quam humarentur. cera circumlinere atque ταριχεύειν consuevisse relictas ab avibus reliquias scribit idem Herodotus eodem loco: κατὰ κηρύσαντες τὸν νέκυν Πέρσαι γῇ κρύπτουσιν, ex quo petiisse id videntur Cicero 1 Tusculan. c. 45 et Strabo 15 p. 306. his neutiquam repugnat, quod noster pro cera nitrum nominat, nam et in mumiis sive conditis cadaveribus Aegyptiorum, quae ab Arabico *mum* quod ceram significat, nomen habent, nitrum admixtum esse norunt qui illa tractaverunt. ab eo tempore, ut ex Procopio et Agathia constat, nihil plane ex mortuorum corporibus Persae tumularunt, sed τοὺς νεκροὺς ἀπαιτας, hoc est tota cadavera ut verbum illud apud Procopium videtur esse intelligendum, avibus et bestiis devoranda proiecerunt, quemadmodum hodieque a Persis fieri assolet, terram pollueret veritus scilicet, ut praeter Thomam Herbertum p. 39 seq. itinerarii Anglice editi, aliosque refert Thomas Hyde de veteri religione Persarum cap. 34.

z) ὁ γοῦν Εὐριπίδης] praeter ea quae de his Tragici versibus annotavit Io. Potterus ad Clementem Alex. p. 517 edit. Oxon. et Menagius ad

τίς δ' οἶδεν εἰ τὸ ζῆν μὲν ἐστὶ κατθανεῖν, τὸ κατθανεῖν δὲ ζῆν) κάτω νομίζεται; καὶ ὁ Ἐπίκουρος) δὲ φησιν, “ὁ θάνατος οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς· τὸ γὰρ διαλυθὲν ἀναισθητεῖ; τὸ δὲ ἀναισθητοῦν οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς”. φασὶ δὲ καὶ ὥς, εἴπερ συνεστήκαμεν ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος, ὁ δὲ θάνατος διάλυσός ἐστι ψυχῆς καὶ σώματος, ὅτε μὲν ἡμεῖς ἔσμεν, οὐκ ἔστιν ὁ θάνατος (οὐ γὰρ διαλυόμεθα), ὅτε δὲ ὁ θάνατός ἐστιν, οὐκ ἔσμεν ἡμεῖς· τῷ γὰρ μηκέτι τὴν σύστασιν εἶναι τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος οὐδὲ ἡμεῖς ἔσμεν. ὁ δὲ Ἡρό- 230

ecquis scit utrum vivere istud sit mori, contra mori aestimetur, infra vivere?

ipse quoque Epicurus ait, “mors nihil ad nos; nam quod dissolutum est, sensu caret; quod sensu caret, nihil ad nos”. hoc etiam addunt, “si ex anima et corpore compositi sumus, mors autem dissolutio est animae et corporis, tum quidem quando sumus, non est mors (non enim dissolvimur), quum autem mors est, nos non sumus; nam quod non amplius sit illa animae et corporis compositio, ne nos quidem sumus. 230. Heraclitus autem ait et vitam et

Laërtii 9 73 ex Origine 7 contra Celsum p. 366 et scholiaste Aristophanis ad Ranas vers. 1526, ubi ex Hippolyto Euripidis petiti esse notantur, iuvat observare quod in eodem scholiaste ad vers. 1114 dicuntur esse desumpti ex Euripidis Phryxo. et Stobaeus in florileg. tit. 121, qui ἔπαινος θανάτου inscribitur, ex Euripidis Phryxo affert hos quattuor versiculos, ex quibus patet eandem sententiam saepius fortasse et pluribus locis Euripidem extulisse:

τίς δ' οἶδεν εἰ ζῆν τοῦθ', ὃ κέκληται θανεῖν, τὸ ζῆν δὲ θνήσκειν ἐστὶ; πλὴν ὅμως βροτῶν νοσοῦσιν οἱ βλέποντες, οἱ δ' ὀλωότες οὐδὲν νοσοῦσιν, οὐδὲ κέκληνται παύειν.

Phryxo quoque haustos ait Suidas in τίς δ' οἶδεν, sed is versui primo alterum subiunxit ex Aristophanis Ranas v. 1526, quem haud dubito ab Aristophane non ab Euripide fuisse compositum: τὸ πνεῖν δὲ θανεῖν καὶ καθεύδειν κώδιον, ita vero ille est reddendus: quis scit spirare an sit coenare et in molli dormire strato. perstringit enim comicus hominem luxuriosum qui in conviviis et somno totam vitam consumebat. male interpretes Suidae et comici: quis scit, dormire an sit villosa pellis?

a) τὸ κατθανεῖν δὲ ζῆν] haecque verba Euripidis nullo dramate eius nominato [videntur esse a Polydo] laudant Plato in Gorgia pag. 492 E Clemens 3 Strom. pag. 432 et Origenes loco supra laudato. in Laërtii 9 73 posterior versus ita suppletur: τὸ κατθανεῖν δὲ ζῆν νομίζεται βροτοῖς quod magis mihi probatur quam hocce in Sexti codicibus ζῆν κάτω νομίζεται. sensus certe est idem. fuit et cum suspicaretur τοῦτο ζῆν νομίζεται. sed praestat annotare, quod Euripides hanc sententiam ab Heraclito mutuatus esse videtur, de quo mox ad sect. 230. illum imitatus Cicero in somnio Scipionis c. 3 ἢ vivunt, qui ex corpore vinculis tamquam e carcere evolaverunt: vestra vero, quae dicitur, vita mors est. Macrobius lib. 1 in somnium c. 10, Lactantius lib. 9 cap. 19 hinc nata est inepta illa sententia, hanc esse mortem, quam nos vitam putamus, illam vitam quam nos pro morte timeamus.

b) καὶ ὁ Ἐπίκουρος] ex eius *xvraicis* δόξαις et epistola ad Menoeceum, apud Laërtium 10 124 seq. et 139 et nostrum infra adversus Grammaticos sect. 273, 283. Stobaeum florileg. sermone 119, Alex. Aphrodisium in 1 Topicor. p. 9, Ciceronem 2 de Finibus c. 31 et 1 Tusc. cap. 38, Gellium 2 8, Tertullianum de anima c. 42, Lactantium 3 17, Ambrosium 3 epist. 25.

κλειτός^γ) φησιν, ὅτι καὶ τὸ ζῆν καὶ τὸ ἀποθανεῖν καὶ ἐν τῷ
P 186 ζῆν ἡμᾶς ἐστὶ καὶ ἐν τῷ τεθνάναι. ὅτε μὲν γὰρ ἡμῖς ζῶμεν, τὰς
 ψυχὰς ἡμῶν τεθνάναι καὶ ἐν ἡμῖν τεθάψθαι, ὅτε δὲ ἡμῖς ἀποθνή-
 σκομεν, τὰς ψυχὰς ἀναβιοῦν καὶ ζῆν. ἐνιοὶ δὲ καὶ βέλτιον εἶναι τὸ
 ἀποθανεῖν τοῦ ζῆν ἡμᾶς ὑπολαμβάνουσιν. ὃ γοῦν Εὐριπίδης^γ) φησὶ
 ἐχρῆν γὰρ ἡμᾶς σύλλογον ποιοῦμένους
 τὸν φύντα θρηνεῖν, εἰς ὃς^δ ἔρχεται κακά,
 τὸν δ' αὖ θανόντα καὶ κακῶν πεπαισμένον
 χαίροντας εὐφημοῦντας^ε) ἐκπέμπειν δόμων.
231 ἀπὸ δὲ τῆς αὐτῆς ὑπολήψεως καὶ ταῦτα^ι) εἴρηται.

mortem esse et dum vivimus et dum morimur. nam cum nos vivimus, mor-
 tuas esse nostras animas et in nobis sepultas, cum autem morimur, animas
 reviviscere et vivere, sunt vero et qui mortem nobis esse vita potiore exist-
 stiment, quo pertinet id quod ait Euripides

nam nos decebat celebre cum coetu modo
 lugere genitum, tanta qui intraret mala;
 at qui labores morte finisset graves,
 hunc laude amicos atque laetitia exsequi.

231. ex eadem autem opinione et haec dicta fuerunt

ε) ὃ δὲ Ἡράκλειδος] Heraclitus iunior in allegoriis Homericis sub He-
 raclidis nomine editis hanc affert Heracliti veteris philosophi sententiam
 p. 443 θεοί, ἄνθρωποι ἀθάνατοι, ἄνθρωποι θεοὶ θνητοί, ζῶντες τὸν
 ἐκείνων θάνατον, θνήσκοντες τὴν ἐκείνων ζωὴν. eandem sententiam re-
 ferunt Philo in fine libri 1 Allegoriarum Legis et Porphyrius de Nym-
 pharum antro p. 256. priorem partem tangunt etiam Maximus Tyrius
 diss. 29, Lucianus in βίων πράξει t. 1 p. 379 [c. 14] et Clemens Alex.
 3 1. Paedagogi. idem Clemens 3 Strom. p. 432 Ἡράκλειτος κακῶν φά-
 νεται τὴν γένεσιν, ἐπειδὴν, φησὶ, γινόμενοι ζῶειν ἐθέλωσι, μόρους
 τ' ἔχειν, μᾶλλον δ' ἀναπαύεσθαι, καὶ παῖδας καταλείπειν μόρους γε-
 νέσθαι. Plato in Gorgia p. 300 [492] καὶ ἡμεῖς τῷ ὄντι ἴσως τεθνή-
 σμεν, ὅπερ ἤδη πού τις ἔγωγε καὶ ἤκουσα τῶν σοφῶν, ὡς γὰρ ἡμεῖς τεθνή-
 σμεν, καὶ τὸ μὲν σῶμα ἐστὶν ἡμῶν σῆμα. similia habet in Cratylo
 et alibi.

P 186 δ) ὃ γοῦν Εὐριπίδης] ex Euripidis Cresphonte, ut testatur Cicero qui
 sic transtulit 1 Tusculan. c. 48

nam nos decebat, coetus celebrantes, domum
 lugere ubi esset aliquis in lucem editus,
 humanae vitae varia reputantes mala:
 at qui labores morte finisset graves,
 hunc omni amicos laude et luctitia exsequi.

Interpretatio quam in versione Sexti adscripsi, Hugonis Grotii est ex
 eius Stobaeo serm. 121 florileg. p. 494. afferuntur etiam iidem versus a
 Platone sive Aeschine in Axiocho, Strabone II p. 520, Plutarcho de poetis
 legendis p. 36, Dione Chrysostomo diss. 23 p. 276, Aristide defensione
 Themistoclis t. 1 p. 326, Clemente 3 Strom. p. 315, Theodorito The-
 rapeut. 7 p. 71. vide Tho. Gatakerum Adversar. Misc. c. 10.

ε) χαίροντας εὐφημοῦντας] Seneca in apocolocyntosi p. 848 Claudium
 autem iubent omnes χαίροντας εὐφημοῦντας ἐκπέμπειν δόμων.

ς) καὶ ταῦτα] versus sunt notissimi Chalcidamantis et Theognidis,
 [425] quorum sententiam (reprehensam Epicuro apud Laërtium 10 126)
 alii quoque expresserunt, itaque multi existere, inquit Plinius praef. libri
 7, qui non nasci optimum censerent, aut quam ocissime aboleri. Silenus
 a Mida captus teste Aristotele in Eudemo sive libro de animo apud
 Plutarchum Consolat. ad Apollonium p. 115 et Ciceronem 1 Tusc. c. 48
 hoc ei muneris promissione dedit, ut eum doceret non nasci homini longe
 optimum esse, proximum autem, quam primum mori, idem Cicero in con-

ἀρχὴν μὲν^ο) μὴ φῦναι ἐπιχθονίοισιν ἄριστον,
 μηδ' ἰσδεῖν αὐγὰς ὀξέος ἡέλιου^α).
 φύντα δ' ὅπως ὤκιστα πύλας Αἴδαο περῆσαι
 καὶ κείσθαι πολλὴν γαῖαν ἐφεισάμενον^ι).

καὶ τὰ περὶ Κλέοβιν^κ) δὲ καὶ Βίτωνα ἴσμεν, ἃ φησιν ὁ Ἡρό-
 दोτος ἐν τῷ περὶ τῆς Ἀργείας ἱερείας λόγῳ. ἰστοροῦνται δὲ καὶ **232**
 Θρακῶν ἐνιοὶ^λ) περικαθεσθέντες τὸν γεννηθέντα θρηνεῖν. οὐδὲ
 ὁ θάνατος οὖν τῶν φύσει δεινῶν εἶναι νομίζοιτο ἄν, ὥσπερ οὐδὲ
 τὸ ζῆν τῶν φύσει καλῶν. οὐδὲ τῶν προειρημένων τί ἐστὶ φύσει
 τοῖον ἢ τοῖον, νομιστά^μ) δὲ πάντα καὶ πρὸς τι. τὸν αὐτὸν δὲ **233**

propterea non nasci mortalibus optima sors est,
 nec lucem adspicere flammiferumque iubar,
 at genito portas Orci subiisse repente,
 et terrae pressum mole iacere gravi.

scimus vero et quae de Cleobi et Bitone feruntur, quae ab Herodoto in men-
 tione Argivae sacerdotis commemorantur. 232. narrantur vero nonnulli etiam
 ex Thracibus circumstantes infantem in lucem editum lugere. ergo neque
 mors inter ea quae natura sunt horrenda nec vita inter ea quae sunt natura
 bona annumerari debet. nec quicquam ex supra dictis natura tale est vel
 tale, sed omnia sunt opinione tenus et ad aliquid. 233. eundem autem ra-

solutione apud Lactantium 3 19 non nasci longe optimum nec in hos sco-
 pulos incidere vitae; proximum autem si natus sis, tamquam ex incendio
 effugere fortunae.

ς) ἀρχὴν μὲν] ita legit etiam Stobaeus, versus hos bis referens in
 Florilegio, tit. 121, semel sub Chalcidamantis, cuius sunt duo hexame-
 tri, et semel sub Theognidis nomine, qui pentametros interposuit. Pro-
 copius sophista epist. 47 ad Gessium, ἐπαινῶ τὸν εἰπόντα, ὅστις ποιεῖ
 τὴν ὁ τοῦ λόγου πατὴρ, ὡς ἀρχῇθεν (puto legendum ἀρχὴν) μὴ φῦναι
 τοῖς ἐπὶ γῆς ἀρίστοις, φύντα δ' ὅτι τάχιστα πύλας Αἴδαο περῆσαι. est
 autem ἀρχὴν omnino, propterea, ut iam notavimus supra l. 2 sect. 50. at
 in codicibus vulgatis Theognidis vers. 425 et apud Clementem Alex. 3
 Strom. p. 432 legas πάντων μὲν.

η) μηδ' ἰσδεῖν αὐγὰς ὀξέος ἡέλιου] sic e miss et Theognidis atque
 Stobaei codicibus. male editi: μηδ' ἰσδεῖν αὐγὰς τὰς ὀξέος ἡέλιου. in
 Clementis codicibus est μηδ' ἰσορᾶν. geminum Theognidis dicto illud
 Alexidis comici, laudatum etiam Erasmo in proverbio, optimum non nasci:
 τὸ μὴ γενέσθαι μὲν κράτιστον ἐστ' αἰεὶ,
 ἐπὶ γένηται δ' ὡς τάχιστ' εἶναι τέλος.

ι) γαῖαν ἐφεισάμενον] codices Theognidis Clementis ac Stobaei, γῆν
 ἐπαμνησάμενον.

κ) τὰ περὶ Κλέοβιν] Herodotus lib. 1 c. 31, quem locum nota a Sexto
 hic λόγον περὶ τῆς Ἀργείας ἱερείας appellari. ita saepe veteres quando
 vel sua vel aliorum dicta allegant appellare solent λόγον non peculiare
 aliquod scriptum, sed locum aliquem scripti longe alterius argumenti,
 de re illa tractantem. post Herodotum plurimi hanc de Cleobi ac Bitone
 fabellam tangunt scriptores. Plato sive Aeschines in Axiocho, Cicero
 lib. 1 Tusculan. cap. 47, Plutarchus consolatione ad Apollonium p. 108
 et in Solone p. 93 seq. Valerius Max. 5 5 externi 4, Stobaeus serm.
 121, Clemens 3 Strom. p. 316, Lucianus in Contemplantibus t. 1 p. 349,
 Tertullianus 2 9 contra nationes etc. veteri marmore expressos Argivos
 iuvenes cum matre Cydippe habes in Begeri spicilegio antiquitatis p. 146.

λ) Θρακῶν ἐνιοὶ] etiam hoc memoria proditum ab Herodoto 5 4 et
 post eum a multis aliis.

μ) νομιστά] ms Vratislav. νομιστέ.

τρόπον τῆς ἐπιχειρήσεως μεταφέρειν ἔστι καὶ ἐφ' ἑκάστον τῶν ἄλλων, ἢ μὴ ἐξεθέμεθα νῦν διὰ τὴν συντομίαν τοῦ λόγου· εἰ
P 187 δὲ καὶ περὶ τινῶν μὴ ἔχομεν εἰπεῖν αὐτόθεν ἀνωμαλίαν, λεκτέον
 ὅτι ἐν τισιν ἔθνεσιν ἀγνωστομένοις ἡμῖν ἐνδέχεται καὶ περὶ αὐτῶν
 234 εἶναι διαφωνίαν. ὥς οὖν εἰ μὴ ἐγγινώσκωμεν, εἰ τύχοι, τὸ περὶ
 τοῦ τὰς ἀδελφὰς γαμεῖν^{η)} τῶν Αἰγυπτίων ἔθος, οὐκ ἂν ὀρθῶς
 διαβεβαιούμεθα ὁμολογούμενον παρὰ πᾶσιν εἶναι τὸ μὴ δεῖν
 ἀδελφὰς γαμεῖν· οὕτως οὐδὲ περὶ τῶν πραγμάτων ἐκείνων ἐν
 οἷς οὐχ ὑποπίπτουσιν ἡμῖν ἀνωμαλίας διαβεβαιούσθαι. προσήκει
 μὴ εἶναι διαφωνίαν ἐν αὐτοῖς, ἐνδεχομένου, καθάπερ ἔφη, τοῦ
 παρὰ τισιν ἔθνεσι τῶν ἡμῖν μὴ γινωσκομένων τὴν περὶ αὐτῶν
 235 εἶναι διαφωνίαν. ὁ τοίνυν Σκεπτικὸς τὴν τοσαύτην ἀνωμαλίαν
 τῶν πραγμάτων ὁρῶν ἐπέχει μὲν περὶ τοῦ φύσει τι ἀγαθὸν ἢ
 κακόν, ἢ ὅλως πρακτέον ἢ μὴ πρακτέον εἶναι, κἂν τούτῳ τῆς
 Δογματικῆς ἀριστούμενος προπετείᾳ, ἔπειτα δὲ ἀδοξάστως^{ο)} τῇ
 βιωτικῇ τηρήσει· καὶ διὰ τοῦτο ἐν μὲν τοῖς δοξαστοῖς ἀπαθὴς
 236 μένει, ἐν δὲ τοῖς κατηναγκασμένοις μετριοπαθεῖ· ὥς μὲν γὰρ
 ἄνθρωπος αἰσθητικὸς πάσχει, μὴ προσδοξάζων δὲ ὅτι τοῦτο ὃ
 πάσχει κακόν ἐστι φύσει μετριοπαθεῖ. τὸ γὰρ προσδοξάζειν τι
 τοιοῦτο χεῖρόν ἐστι καὶ αὐτοῦ τοῦ πάσχειν, ὥς ἐνίστε τοὺς μὲν
 τεμνομένους ἢ ἄλλο τι τοιοῦτο πάσχοντας φέρειν, τοὺς δὲ παρ-
 εστῶτας διὰ τὴν περὶ τοῦ γινομένου δόξαν ὡς φάλλον λειψό-
 237 ψυχεῖν. ὁ μὲντοι γε ὑποθέμενος τῇ φύσει τι ἀγαθὸν ἢ κακόν,
 ἢ ὅλως πρακτέον ἢ μὴ πρακτέον εἶναι, ταράσσεται ποικίλως^{ρ)}.

discinandi modum etiam ad unumquodque ex aliis transferre possit quispiam, quae nunc brevitatis rationem habentes non exposuimus. quodsi de quibus-
 dam quae sit discrepantia, ostendere illico non possumus, dicendum est fieri
 posse, ut in aliquibus nationibus quas ignoremus sit de iis quoque contro-
 versia. 234. nam ut si nesciremus verbi gratia Aegyptiorum consuetudinem
 esse, ut sorores ducant in uxores, falso affirmaremus apud omnes pro con-
 fesso et indubitato haberi, non esse contrahendum cum sororibus matrimo-
 nium, ita nec de rebus illis, in quibus haec quae sunt discrepantiae, sub
 sensu nostros non cadunt, affirmare decet non esse de ipsis controversiam,
 cum fieri possit, sicut dixi, ut apud aliquas nobis ignotas nationes sit de iis
 controversia. 235. Scepticus ergo tantam rerum cernens discrepantiam de hoc
 quidem, quid natura bonum, quid malum et quid faciendum quid non, re-
 tinet assensum, hac etiam in parte a Dogmaticorum temeritate procul disce-
 dens; sequitur vero citra ullum dogma observationem vitae communis, et
 propterea in iis quidem quae opinabilia sunt passionis expert manet, at in
 iis quae coacta sunt moderate passionibus afficitur. 236. nam patitur quidem
 quatenus est homo sentiendi facultate praeditus; sed non assumens illam
 praeterea opinionem, nimirum id quod patitur natura malum esse, modera-
 tionem in iis quae patitur servat; nam addere sibi talem aliquam opinionem,
 peius est quam ipsum pati; adeo ut aliquando ii quibus aliquid membrum
 abscinditur aut qui tale aliquid patiuntur, id tolerant, at qui illis adstant eo
 quod opinionem illam conceperint de eo quod fit, esse malum, animi an-
 quantur. 237. nam ille quidem certe qui sibi aliquid natura bonum aut ma-
 lum, vel prorsus faciendum aut non faciendum esse statuit, varie turbatur.

P 187 η) τὰς ἀδελφὰς γαμεῖν] supra sect. 205. οὐκ ἀδοξάστως] supra lib. 1 sect. 13.
 ρ) ταράσσεται ποικίλως] finis autem Sceptices ἀταραξία, lib. 1 sect. 25.

καὶ γὰρ παρόντων αὐτῷ τούτων ἃ νομίζει φύσει κακὰ εἶναι, ποινηλατεῖσθαι δοκεῖ, καὶ τῶν φαινομένων ἀγαθῶν αὐτῷ γινό-
 μενος ἐγκρατής, ὑπὸ τε τοῦ τύφου καὶ τοῦ περὶ τὴν ἀποβολὴν
 αὐτῶν φόβου καὶ εὐλαβούμενος μὴ πάλιν ἐν τοῖς φύσει κακοῖς
 νομιζομένοις παρ' αὐτῷ γένηται, ταραχαῖς οὐχὶ ταῖς τυχούσαις
 περιπίπτει· τοὺς γὰρ ἀναπόβλητα εἶναι τὰ ἀγαθὰ^{q)} λέγοντας 238
 ἐφέξομεν ἐκ τῆς ἀπορίας τῆς κατὰ τὴν διαφωνίαν^{γ)}. ὁθεν ἐπι-
 λογιζόμεθα ὅτι, εἰ τὸ κακοῦ ποιητικόν, κακόν ἐστι καὶ φευκτόν,
 ἢ δὲ πεποιθήσεις τοῦ τάδε μὲν εἶναι φύσει ἀγαθὰ τάδε δὲ κακά, P 188
 ταραχὰς ποιεῖ· κακόν ἐστι καὶ φευκτόν τὸ ἐποτίθεσθαι καὶ πε-
 ποιθέναι φάλλον τι ἢ ἀγαθόν ὡς πρὸς τὴν φύσιν εἶναι. ταῦτα
 μὲν οὖν ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀρκεῖ λελέχθαι περὶ ἀγαθῶν καὶ κα-
 κῶν καὶ ἀδιαφόρων.

ΚΕΦ. κέ'.

Εἰ ἔστι τέχνη περὶ βίον.

Ἀῆλον δὲ ἐκ τῶν προειρημένων ὅτι οὐδὲ τέχνη τις^{ς)} ἂν 239
 εἴη περὶ τὸν βίον· εἰ γὰρ ἔστι τοιαύτη τέχνη, περὶ τὴν θεωρίαν
 τῶν τε ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν καὶ τῶν ἀδιαφόρων ἔχει. δι' ὃ
 τούτων ἀνυπάρχτων ὄντων ἀνυπαρκτός ἐστι καὶ ἡ περὶ τὸν βίον

nam et cum accidunt illi ea quae vere ac per naturam mala esse existimat, poenis affici videtur et cum iis quae ipsi bona videntur, potius fuerit et ob elatum nimia laetitia inflatumque animum et prae metu illa amittendi, nec non dum timet ne rursus in iis versetur quae natura mala existimantur ab eo, in perturbationes non mediocres incidit. 238. nam iis qui bona dicunt amitti non posse, ex dubitatione quam affert controversia, silentium imponemus. unde ratiocinantes colligimus, si, quod mali effectivum est, malum et fugiendum sit, persuasio autem haec qua quis sibi persuadet, haec quidem esse bona secundum naturam, illa autem mala, perturbationes exci- tet: malum esse et fugiendum sibi proponere et persuasum habere quidpiam esse malum aut bonum quod ad naturam spectat, et haec quidem in prae- sentia de bonis et malis et indifferentibus dixisse sufficiat.

CAP. XXV.

An sit ars circa vitam.

239. Ex supra dictis autem ne artem quidem ullam circa vitam esse perspicuum est: si enim est talis ars, circa bonorum et malorum et indif- ferentium considerationem versatur, itaque cum haec nulla existant, nec existit quae circa vitam esse dicitur ars, et alioqui cum non consensu uno

q) ἀναπόβλητα εἶναι τὰ ἀγαθὰ] in Demophili Pythagorici sententia prima statim legas: δῶρον θεοῦ πᾶν ἀναπαύεται. Sextus sentent. 84 quod deus tibi dat, nullus auferre potest. Cynicorum dogma: ἀναπόβλη- τον εἶναι τὴν ἀρετὴν. Laërt. 6 105 et Suid in Κυνισμός. Stoicorum quoque, e quibus Seneca epist. 50 semel traditi boni perpetua possessio est, non dediscitur virtus. idem epist. 72 maximum illud bonum est fixum. sic Cleanthes apud Laërtium 7 127 Epicuri quoque scitum, non desciscere a sapientia τὸν ἄπαξ γινόμενον σοφόν, Laërt. 10 117, 128.

γ) κατὰ τὴν διαφωνίαν] nam ex ipsis Stoicis Chrysippus docuit vir- tutem amitti posse atque esse ἀποβλητὴν, Laërt. 7 127 ad quem locum, eandem Platonis et Aristotelis sententiam fuisse, Menagius annotavit.

ς) ὅτι οὐδὲ τέχνη τις] conferendus liber adversus Ethicos.

SEXTUS EMPIR.

U

P 188

τέχνη. καὶ ἄλλως ἐπεὶ μὴ ὁμοφώνως μίαν¹⁾ ἀπολείπονσι πάντες οἱ Δογματικοὶ τέχνην περὶ τὸν βίον, ἀλλ' ἄλλοι ἄλλην ὑποτίθενται, ὑποπίπτουσι τῇ διαφωνίᾳ καὶ τῷ ἀπὸ τῆς διαφωνίας λόγῳ, ὃν ἠρώτησα ἐν τοῖς περὶ ἀγαθοῦ²⁾ λελεγμένοις ἡμῖν. εἰ μὲντοι καὶ μίαν εἶναι πάντες λέγοιεν καθ' ὑπόθεσιν τὴν περὶ τὸν βίον τέχνην, οἷον τὴν αἰσθητικὴν φρόνησιν³⁾, ἥτις ὑνειροπολεῖται μὲν παρὰ Στωικοῖς, μᾶλλον δὲ πληκτικωτέρᾳ τῶν ἄλλων εἶναι δοκεῖ, καὶ οὕτως οὐδὲν ἥττον ἀτοπία παρακολουθήσουσιν. ἐπεὶ γὰρ φρόνησις ἐστὶν ἀρετὴ, τὴν δὲ ἀρετὴν μόνος εἶχεν ὁ σοφός⁴⁾, οἱ Στωικοὶ μὴ ὄντες σοφοὶ⁵⁾ οὐχ' ἔξουσιν τὴν περὶ τὸν βίον τέχνην. ὅλως δέ, ἐπεὶ μὴ δύναται κατ' αὐτοὺς ὑποστῆναι τέχνη⁶⁾, οὐδὲ περὶ τὸν βίον ἐστὶ τέχνη τις ὅσον ἐφ' οἷς λέγουσιν. οἷον γοῦν τέχνην εἶναι φασὶ σύστημα ἐκ καταλήψεων⁷⁾, κατάληψιν δὲ⁸⁾ καταληπτικὴν φαντασίαν συγκατάθεσιν. ἀνεύρετος δὲ ἐστὶν ἡ καταληπτικὴ φαντασία⁹⁾. οὔτε γὰρ πᾶσα φαντασία

relinquant artem unam circa vitam omnes Dogmatici, sed aliam alii supponant, obnoxii redduntur controversiae et ratiocinationi ex discordia sumptae, quam cum de bono verba facerem proposui. 240. sed etiam si omnes, ut hoc supponamus, dicerent unam esse artem circa vitam, verbi gratia, celeberrimam illam prudentiam, quae apud Stoicos quidem somniatur, magis autem videtur premere quam aliae, consequentur nihilominus absurditates. quia enim prudentia est virtus, virtutem autem solus habet sapiens, Stoici cum non sint sapientes, non habebunt eam quae circa vitam est artem. 241. atque omnino cum non possit, qualem illi aiunt, subsistere ars, ne ars quidem ulla circa vitam erit, si ea quae dicunt, sequamur. etenim artem esse tradunt, quae constat ex comprehensionibus, comprehensionem autem esse, si quis comprehensivae phantasiae assentiatur. inveniri porro nequit comprehensiva phantasia: nam nec omnis phantasia comprehensiva

1) μὴ ὁμοφώνως μίαν] Lucianus in Hermotimo sive de sectis t. 1 p. 764 ἰδὼς γε μὴν οὐ μίαν καὶ ἡ αὐτὴ φαίνεται, ἀλλὰ πολλὰ καὶ διαφοροὶ καὶ οὐδὲν ἀλλήλαις ὅμοιοι. ἡ μὲν γὰρ ἐπὶ τὰ ἐσπέρια, ἡ δὲ ἐπὶ τὴν ἔω φέρειν ἔοικεν, ἡ δὲ etc.

2) ἐν τοῖς περὶ ἀγαθοῦ] supra sect. 180 et 238.

3) τὴν αἰσθητικὴν φρόνησιν] videndus liber adversus Ethicos.

4) τὴν ἀρετὴν μόνος εἶχεν ὁ σοφός] qui solus etiam omnia recte et quicquid agit secundum virtutem agit. vide Lipsium lib. 3 Manuduct. diss. 15.

5) οἱ Στωικοὶ μὴ ὄντες σοφοί] Empedoclis dictum ἀνεύρετος ὁ σοφός Laërtio 9 20 memoratum probabant hactenus Stoici, ut multa quidem et praecleara de sapiente suo praedicarent, haud diffiterentur tamen inter homines tam perfectum virtutis exemplum reperiri, μέχρι τοῦ νῦν ἀνευρέτου ὄντος κατὰ τοὺς ἀπὸ τῆς στοῆς τοῦ σοφοῦ, ut noster loquitur lib. 1 adversus Physicos sect. 100. eam sapientiam interpretantur, inquit Cicero Laelio cap. 5, quam adhuc mortalis nemo est consecutus. confer Lipsium Manuduct. lib. 2 diss. 8.

6) μὴ δύναται κατ' αὐτοὺς ὑποστῆναι τέχνη] supra sect. 188 seq. de definitione autem Stoicorum, quod ars sit quae constat multis animi perceptionibus συγγεγυμνασμέναις sive coexercitatis, videndus Petrus Faber ad Ciceronis Lucillum p. 29 seq. et Ioannes Rosa p. 37 b. eadem saepius apud nostrum recurrit, ut lib. 1 contra Logicos sect. 109, 373.

[*] legebatur ἐγκαταλήψεων.]

b) κατάληψιν δὲ] supra lib. 2 sect. 4.

c) καταληπτικὴ φαντασία] eam oppugnavit supra lib. 2 sect. 53 seq.

καταληπτικὴ ἐστὶν οὔτε ποία τις ἐστὶν ἀπὸ τῶν φαντασιῶν ἡ καταληπτικὴ φαντασία ἐπιγνωσθῆναι δύναται, ἐπεὶ μήτε πάση φαντασίᾳ δυνάμεθα κρίνειν ἀπλῶς, τίς μὲν ἐστὶ καταληπτικὴ, τίς δὲ οὐ τοιαύτη, χορηγόντες δὲ καταληπτικῆς φαντασίας εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ ποία τις ἐστὶν ἡ καταληπτικὴ φαντασία εἰς ἀπειρον ἐκβαλλόμεθα εἰς ἐπίγνωσιν τῆς λαμβανομένης¹⁾ ὥς καταληπτικῆς φαντασίας καταληπτικὴν φαντασίαν ἄλλην αἰτούμενοι. P 189 ταῦτά τοι καὶ οἱ Στωικοὶ ἐν τῇ τῆς καταληπτικῆς φαντασίας ἐννοίας ἀποδόσει οἷον ὑγιᾶς φέρονται. καταληπτικὴν μὲν γὰρ φαντασίαν λέγοντες τὴν ἀπὸ ὑπάρχοντος γενομένην²⁾, ὑπάρχον δὲ εἶναι λέγοντες ὃ οἷον τε κινεῖν καταληπτικὴν φαντασίαν, εἰς τὸν διάλληλον ἐμπίπτουσιν τῆς ἀπορίας τρόπον. εἰ τοίνυν, ἵνα μὲν περὶ τὸν βίον ἢ τις τέχνη, δεῖ πρότερον εἶναι τέχνην, ἵνα δὲ ὑποστῇ τέχνη, κατάληψιν προῦφεστάναι, ἵνα δὲ ὑποστῇ κατάληψις, καταληπτικὴ φαντασία συγκατάθεσιν κατελήφθαι, ἀνεύρετος δὲ ἐστὶν ἡ καταληπτικὴ φαντασία, ἀνεύρετός ἐστιν ἡ περὶ τὸν βίον τέχνη. ἐνὶ κακείνῳ λέγεται, πᾶσα τέχνη ἐκ τῶν³⁾ ἰδίως⁴⁾ ὑπ' αὐτῆς ἀποδιδόμενων ἔργων καταλαμβάνεσθαι δοκεῖ, οὐδὲν δὲ ἐστὶν ἰδίον ἔργον τῆς περὶ τὸν βίον τέχνης. ὁ γὰρ ἐὰν⁵⁾ ἔργον εἶναι ταύτης λέγῃ τις, τοῦτο κοινὸν εὐρίσκειται καὶ τῶν ἰδιωτῶν, οἷον τὸ τιμᾶν γονεῖς, τὸ πυραθήκας ἀποδιδόναι, τᾶλλα πάντα⁶⁾. οὐκ ἄρα ἐστὶ τις περὶ τὸν βίον τέχνη. οὔτε γὰρ ἐκ τοῦ ἀπὸ φρονίμης διαθέσεως φαίνεσθαι γινόμενόν τι ὑπὸ

est nec quaenam sit ex phantasiis comprehensiva dignosci potest, quia nec omni phantasia possumus iudicare simpliciter quae sit comprehensiva et quae non sit; et cum egeamus comprehensiva phantasia ad dignoscendum quae sit comprehensiva phantasia, ad infinitum compellimur, cum a nobis alia comprehensiva phantasia postuletur ad dignoscendam illam quam ut comprehensivam phantasiam sumebamus. 242. Stoici ergo talem nobis comprehensivae phantasiae notionem exhibentes veritatem non sequuntur; nam cum comprehensivam phantasiam esse dicant quae ab ente orta sit, ens autem esse quod comprehensivam phantasiam movere potest, in vitiosum probandi unum per alterum mutuo dubitationis modum incidunt. si igitur ut circa vitam sit ars aliqua, prius oportet artem esse; ut autem constet ars, oportet esse prius comprehensionem; utque subsistat comprehensio, assensum quo comprehensivae phantasiae astipulamur, comprehensum esse: inveniri autem nequit comprehensiva phantasia; inveniri non potest quae circa vitam ars esse dicitur. 243. illud praeterea affertur: omnis ars ex iis operibus quae proprie exhibentur ab ipsa, comprehendendi videtur; atqui nullum proprium exstat opus artis quae circa vitam est. nam quodcumque dixerit quia esse huius opus, illud commune esse etiam cum rudi et imperita multitudine reperitur, quale est, honorare parentes, deposita reddere et alia omnia. non ergo est ulla circa vitam ars. neque enim

d) τῆς λαμβανομένης] ita mss pro καταλαμβάνομένης, quod editi habebant.

e) τὴν ἀπὸ ὑπάρχοντος γενομένην] confer lib. 2 adversus Logicos sect. P 189 86 et adversus Ethicos. pro γενομένην quidam codices γινόμενην, uti passim haec tria promiscue poni solent γεν. γιν. et γινόμενα.

f) πᾶσα τέχνη ἐκ τῶν ἰδίως] fusius hoc argumentum exponit libro adversus Ethicos.

[*] ἀν?

g) τᾶλλα πάντα] mss τὰ ἄλλα, sed iam supra annotavi frequens hoc esse ut codices alii dictiones eiusmodi coniungant alii dissolvant ac distrahant.

τοῦ φρονίμου ἢ ποιούμενον, ὥς φασί τινες, ἐπιγνωσόμεθα ὅτι
244 τῆς φρονήσεως ἔργον ἐστίν. αὐτὴ γὰρ ἡ φρονίμη διάθεσις
ἀκατάληπτός ἐστι, μήτε ἐξ αὐτῆς ἀπλῶς καὶ αὐτόθεν φαινόμενη
μήτε ἐκ τῶν ἔργων αὐτῆς· κοινὰ γὰρ ἐστὶ ταῦτα καὶ τῶν ἰδιω-
τῶν. τό τε λέγειν ὅτι τῷ διομαλισμῷ^{h)} τῶν πράξεων καταλαμ-
βάνομεν τὸν ἔχοντα τὴν περὶ τὸν βίον τέχνην, ὑπερφθεγγομένων
ἐστὶ τῶν ἀνθρώπων φύσιν καὶ εὐχομένων μᾶλλον ἢ τὰληθῆ
λεγόντων.

τοῖος γὰρ νόοςⁱ⁾ ἐστὶν ἐπιχθονίων ἀνθρώπων,
οἷον ἐπ' ἡμᾶς ἄγῃσι πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε.

245 λείπεται λέγειν ὅτι ἐξ ἐκείνων ἔργων καταλαμβάνεται ἡ περὶ τὸν
βίον τέχνη, ἅπερ ἀναγράφουσιν ἐν ταῖς βίβλοις· ὧν πολλῶν καὶ
P 190 παραμλησίων ἀλλήλοις ὄντων ὀλίγα ἐκδήσομαι παραδείγματος
χάριν. οἷον γοῦν ὁ αἰρεσιάρχης αὐτῶν Ζήνων ἐν ταῖς διατρι-
βαῖς^{k)} φησι περὶ παιδῶν ἀγωγῆς ἄλλα τε ὅμοια καὶ τάδε “δια-
μηρῖζειν^{l)} μηδὲν μᾶλλον μηδὲ ἥσσαν παιδικὰ ἢ μὴ παιδικὰ μηδὲ

ex eo quod ex prudenti animi habitu aliquid dici aut fieri a prudente videatur, ut aiunt quidam, quodnam sit prudentiae opus cognoscemus. 244. nam ipse prudens animi habitus incomprehensibilis est, cum neque ex se ipso simpliciter et per se neque ex suis operibus appareat; nam haec illi etiam cum imperito vulgo sunt communia, dicere autem nos ex perpetua aequabilitate actionum comprehendere qui sint illi qui habeant artem quae circa vitam est, hominum est ultra naturam humanam loquentium et potius optantium quam vera dicentium.

tali etenim mente est mortalis praeditus omnis,
qualis missa dies a patre hominumque deumque.

245. superest ut artem hanc quae circa vitam versatur ex illis operibus quae in suis libris describunt, comprehendere dicamus, quae cum multa et inter se similia sint, pauca exempli gratia commemorabo. ipse ergo princeps sectae eorum Zenon in diatribis sive disputationibus de puerorum institutione cum alia similia tum vero haec dicit dividere nihilo magis nec minus amasios

h) τῷ διομαλισμῷ] ut in omnibus sibi sit similis vir probus et ab omnibus vitiis aequae sibi caveat, sive ut laudato libro loquitur, τὸ ἔχαστον τῶν πραττομένων ἀπὸ ἀρετῆς διαθέσεως πράττει.

i) τοῖος γὰρ νόος] celebratissima sed frequenter in peius accepta Homeri sententia Odys. Σ 135, de qua operae pretium est videre eruditam Merici Casauboni diatribam, Lond. 1658 et ad calcem epistolarum eius p. 174 seq. et quae Iacobus Dupontus in Gnomologia Homerica p. 252-254. eos versus Latine ita vertit Cicero apud Augustinum 5 8 de Civitate dei:

tales sunt hominum mentes, quali pater ipse
Iuppiter auctiferas lustravit lumine terras.

Archilochus Homerum imitatus apud Laërtium 9 71, Plutarchum sive Dionysium Halicarnass. in Homeri vita p. 366, Theonem progymnasim. p. 7, Sextum 1 adversus Logicos et Suidam in *Ἱερογώνιοι*.

τοῖος ἀνθρώποισι θυμὸς, Γλαῦκε, Λεπτινέω πάϊ,
γίνεται θνητοῖς ὁκότην Ζεὺς ἐφ' ἡμέρην ἄγει.

Homeri versus citantur etiam a nostro lib. contra Astrologos sect. 4 et adversus Logicos lib. 1.

P 190 k) Ζήνων ἐν ταῖς διατριβαῖς] Zenonis διατριβὰς memorat Laërtius 7 34 et noster libro adversus Ethicos, ubi plura eiusdem fufuris ex illis adducit. alia Zenonis Citiei scripta rettuli 3 15 bibl. Graecae. ad Zenonis hoc opus respexit Gellius in prooemio: sunt etiam qui pandectas inscripserunt libros suos, sunt autem qui diatribas.

l) διαμηρῖζειν] ita legendum; male enim in editis erat διαμερῖζειν.

θῆλεα ἢ ἄρρενα· οὐ γὰρ ἐστὶ παιδικοῖς ἄλλα ἢ μὴ παιδικοῖς,
οὐδὲ θηλείαις ἢ ἄρρεσιν, ἀλλὰ ταῦτα πρόπει τε καὶ πρόποντά
ἐστὶ”. περὶ δὲ τῆς εἰς τοὺς γονεῖς ὁσιότητος ὁ αὐτὸς ἀνὴρ φησιν
246 εἰς τὰ περὶ τὴν Ἰοκάστην καὶ τὸν Οἰδίποδα, ὅτι οὐκ ἦν δεινὸν
τρίβειν τὴν μητέρα. “καὶ εἰ μὲν ἀσθενοῦσαν ἑτερόν τι μέρος
τοῦ σώματος τρίψας ταῖς χερσὶν ὠφελεῖ, οὐδὲν αἰσχρόν· εἰ δὲ
ἑτέρα μέρη τρίψας εὐφραίνειν, ὀδυνομένην παύσας καὶ παῖδας
ἐκ τῆς μητρὸς γενναίους ἐποίησεν, αἰσχρόν”^{m)}; τοῦτοις δὲ ὁμο-
γνωμονεῖ καὶ ὁ Χρύσιππος· ἐν γοῦν τῇ Πολιτείᾳⁿ⁾ φησὶ “δοκεῖ
δέ μοι ταῦτα οὕτω διεξάγειν, καθάπερ καὶ νῦν οὐ κακῶς παρὰ
πολλοῖς εἰθισται· ὥστε καὶ τὴν μητέρα ἐκ τοῦ νιού τεκναποιεῖ-
σθαι καὶ τὸν πατέρα ἐκ τῆς θυγατρὸς· καὶ τὸν ὁμομήτριον ἐκ
τῆς ὁμομητρίας”. καὶ ἀνθρωποποιεῖν^{o)} ἐν τοῖς αὐτοῖς συν-
247 τάγμασιν ἡμῖν ἐπεισάγει· φησὶ γοῦν^{p)} “καὶ ἐὰν τῶν ζώντων
ἀποκοπῇ τι μέρος πρὸς τροφὴν χορήσιμον, μήτε κατορύττειν αὐτὸ
μήτε ἄλλως ῥίπτειν, ἀναλίσκειν δὲ αὐτό, ὅπως ἐκ τῶν ἡμετέ-
ρων ἑτερον μέρος γένηται. ἐν δὲ τοῖς περὶ τοῦ καθήκοντος^{q)} 248

quam non amasios, feminas quam mares; non enim sunt alia quae amasios et non amasios vel feminas aut mares deceant, sed eadem illos decent. 246. de pietate autem erga parentes idem ait, de Iocastae et Oedipodis facto loquens, non fuisse mirum si matrem fricaret, nam si quidem aegrotantem alia parte corporis fricans manibus ei adiumentum aliquod afferebat, nihil in eo erat turpitudinis; si alias partes fricans delectabat, aegritudinem illi adimens, adeo ut ingenuos ex matre liberos procrearet, an turpe censebitur? his autem Chrysippus adstipulans in Politia scribit, videntur autem mihi et haec ita esse transigenda, quemadmodum nunc quoque non male apud quosdam in more posita sunt, ut et mater ex filio et pater ex filia et frater ex germana sorore liberos procreet. 247. quin etiam in iisdem libris humanarum carniarum esum inducit, ait enim: quodsi ex vivis abscindatur aliqua pars ad esum utilis, neque defodere illam neque temere proicere, sed eam consumere, ut ex nostris alia pars fiat. 248. in libris autem de officio de

est autem διαμηρῖζειν obscenum, ut apud Ciceronem in epistola ad Paetum divisor et intercapedo, 9 22 ad Familiar. eo saepius utitur Aristophanes in Avibus versu 670 707 1254. noster laudato adversus Ethicos loco ex eodem Zenone: διαμεμήρικας τὸν ἐρώμενον. Plutarchus 3 6 Sympos. νῆ τὸν κύνα καὶ τοὺς Ζήνωνος διαμηρῖσμοῖς. Cleanthes apud Laërtium 7 172 σὺ μὲν τοὺς διαμηρῖσμοὺς ἔχε, μειράκιον. plura ad eum locum Menagius et ante hunc doctissimus vir Paulus Leopardus 17 22 Emendationum. etiam apud Hebraeos תנין sive μηρόν honeste pro honesta parum parte viri pariter et mulieris poni notavit Daniel Heinsius p. 706 Aristarchi sacri edit. in fol.

m) αἰσχρόν] in libro adversus Ethicos, ubi idem Zenonis dictum refertur, legas: τί ἦν αἰσχρόν; quod hoc loco nolui repugnantibus mss ingerere, quia sic quoque sensus constat.

n) ἐν γοῦν τῇ Πολιτείᾳ] Chrysippi opus de rep. allegat etiam Plutarchus de repugnantiis Stoicorum p. 1044. Laërtius 7 131, 138 et noster laudato adversus Ethicos loco.

o) καὶ ἀνθρωποποιεῖν] supra sect. 207.

p) φησὶ γοῦν] in opere περὶ δικαιοσύνης, ex quo eadem verba affert noster libro adversus Ethicos. plures autem de iustitia libros Chrysippus scripserat, quorum tertium laudat Plutarchus adversus Stoicos p. 1039 et 1070.

q) ἐν δὲ τοῖς περὶ τοῦ καθήκοντος] etiam hunc locum ex eodem Chry-

περὶ τῆς τῶν γονέων ταφῆς ῥητῶς φησιν "ἀπογενομένων δὲ τῶν γονέων ταφαῖς χρηστέον ταῖς ἀπλουστάταις, ὥς ἂν τοῦ σώματος καθάπερ ὀνύχων" ἢ ὀδόντων ἢ τριχῶν οὐδὲν ὄντος πρὸς ἡμᾶς καὶ οὐδὲν¹⁾ ἐπιστροφῆς ἢ πολυωρίας προσδεομένων ἡμῶν τοιαύτης τινός. δι' ὃ καὶ χρησίμων μὲν ὄντων τῶν κρεῶν, τροφῇ χρῆσονται αὐτοῖς, καθάπερ καὶ τῶν ἰδίων μερῶν ὅσον ποδὸς ἀποκοπέντος, ἐπέβαλε χρῆσθαι αὐτῷ καὶ τοῖς παραπλησίοις. ἀχρείων δὲ ὄντων ἢ κατορύξαντες ἐάσουσιν ἢ κατακαύσαντες τὴν τέφραν ἀφήσουσιν ἢ μακρότερον ῥίψαντες οἰδεμίαν αὐτῶν ἐπιστροφὴν ποιήσουσιν καθάπερ ὀνυχὸς ἢ τριχὼν. τοιαῦτα μὲν πλείστα ὅσα λέγουσιν οἱ φιλόσοφοι, ἀπερ οὐκ ἂν τολμήσειαν διαπράττεσθαι, εἰ γε μὴ παρὰ Κύκλωσιν ἢ Λαιστρυγῶσι²⁾ πολιτεύοντο. εἰ δὲ τούτων μὲν ἀνενέργητοι παντάπασιν εἰσιν, ἃ δὲ πράττουσι, κοινὰ καὶ τῶν ἰδιωτῶν ἐστίν, οὐδὲν ἰδιον ἔργον ἐστὶ τῶν ἔχειν ὑποπενομένων τὴν περὶ τὸν βίον τέχνην. εἰ οὖν αἱ μὲν τέχναι πάντως ὀφείλουσιν ἐκ τῶν ἰδίων ἔργων καταλαμβάνεσθαι, οὐδὲν δὲ ἰδιον ἔργον ὁρᾶται τῆς περὶ τὸν βίον λεγομένης τέχνης, οὐ καταλαμβάνεται αὕτη. διόπερ οὐδὲ διαβεβαιουῖσθαι περὶ αὐτῆς δύναται τις ἔτι ἐστὶν ὑπαρκτική.

parentum sepultura scribens haec expressis verbis dicit: mortuis autem parentibus sepulturis utendum simplicissimis, quippe cum corpus quemadmodum ungues aut dentes aut pili nihil ad nos pertineat, et nullo erga id respectu aut curiosa eiuscemodi observatione insuper opus habeamus, ideoque si quidem utiles sint carnes, illas in suum alimentum convertent, quemadmodum et si aliquod ex propriis membris abscissum fuisset, verbi gratia, si pes uti ipso conveniens fuisset, sin autem sint inutiles, aut defossas relinquent aut ex combustis cinerem relinquent aut longius proicient, nullam earum rationem habentes, tamquam unguium aut pilorum. 249 atque his similia quamplurima dicunt philosophi, quae nequaquam ausint facere nisi in Cyclopium aut Laestrygonum politia versentur, quodsi horum quidem nihil agunt, quae autem faciunt, communia sunt illis cum vulgo, nullum exstat peculiare opus, illis quos artem quae circa vitam est habere suspicamur, peculiare. ergo si artes ex peculiaribus operibus comprehendere omnino necesse est, nullum autem peculiare opus videmus artis quae circa vitam esse dicitur: ipsa non comprehenditur, ergo ne de illa quidem quod existat affirmare quisquam potest.

sippi opere adducit noster laudato adversus Ethicos libri loco. caeterum plures fuere Chrysippi de officiis libri, nam septimum allegat Plutarchus adversus Stoicos p. 1047.

1) καθάπερ ὀνύχων] ungues et capillos pro rebus quae nos minus tangunt solent etiam accipere Pythagorici in proverbiiis ἐν ἐορτῇ μὴδὲ κείρεσθαι μὴδὲ ὀνυχίζεσθαι. et παρὰ θυσιᾶ μὴ ὀνυχίζου.

2) καὶ οὐδὲν] ms Vratislav. καὶ οὐδέ. mox infra: οὐδεμίαν ἐπιστροφὴν ποιήσουσιν.

P 191 1) Κύκλωσιν ἢ Λαιστρυγῶσι] de Cyclopiis Siciliae et populo altero in extrema versus Siciliam Italia Laestrygonibus, immanitate carnes humanas vorandi olim infami, adeundus Petrus Petitus libro primo de Anthropophagis. de Cyclopiis etiam Laelius Bisciola libro 14 horarum subsecivarum capite 20.

ΚΕΦ. κς'.

Εἰ γίνεται ἐν ἀνθρώποις ἡ περὶ τὸν βίον τέχνη.

Καὶ μὴν εἰ γίνεται ἐν ἀνθρώποις ἡ περὶ τὸν βίον τέχνη, 250 ἥτοι φύσει ἐγγίνεται αὐτοῖς ἢ διὰ μαθήσεως καὶ διδασκαλίας. ἀλλ' εἰ μὲν φύσει, ἥτοι καθ' ὃ εἰσιν ἄνθρωποι ἐγγίνοιο ἂν αὐτοῖς ἡ περὶ τὸν βίον τέχνη ἢ καθ' ὃ οὐκ εἰσιν ἄνθρωποι. καθ' ὃ μὲν οὖν οὐκ εἰσιν ἄνθρωποι, οὐδαμῶς· οὐδὲ γὰρ οὐκ εἰσιν ἄνθρωποι· εἰ δὲ καθ' ὃ εἰσιν ἄνθρωποι, πᾶσιν ἀνθρώποις ὑπῆρξεν ἂν ἡ φρόνησις¹⁾, ὥς πάντας εἶναι φρονίμους τε καὶ ἐναρέτους καὶ σοφούς. φαύλους δὲ τοὺς πλείστους²⁾ λέγουσιν· οὐκοῦν οὐδὲ καθ' ὃ εἰσιν ἄνθρωποι ὑπάρξειεν³⁾ ἂν αὐτοῖς 251 ἡ περὶ τὸν βίον τέχνη· οὐδὲ φύσει ἄρα. καὶ ἄλλως· ἐπειδὴ τὴν τέχνην σύστημα⁴⁾ ἐκ καταλήψεων εἶναι βούλονται συγγεγυμνασμένων διὰ πείρας τέτινος καὶ μαθήσεως, ἐμφαίνουσι μᾶλλον ἀναλαμβάνεσθαι τὰς τε ἄλλας τέχνας καὶ ταύτην περὶ τῆς ὁ λόγος.

ΚΕΦ. κς'.

Εἰ διδασκτική ἐστίν ἡ περὶ τὸν βίον τέχνη.

Ἀλλ' οὐδὲ διδασκαλία⁵⁾ καὶ μαθήσει ἀναλαμβάνεται· ἵνα 252 γὰρ ὑπόστασιν ἔχῃ ταῦτα, δεῖ τρία προομολογεῖσθαι, τὸ διδασκ-

CAP. XXVI.

An hominibus indatur ars quae circa vitam.

250. Iam vero si inditur hominibus ars quae circum vitam, aut natura inditur ipsis aut per disciplinam et doctrinam. verum si natura quidem, aut quatenus sunt homines, ipsis inditur ars quae est circa vitam, aut quatenus non sunt homines. quatenus non sunt homines, nequaquam: neque enim non sunt homines. sin quatenus sunt homines, in omnibus hominibus inesset prudentia, adeo ut omnes prudentes essent et virtutis studiosi et sapientes. 251. atqui homines magna ex parte dicunt esse malos: ergo ne quatenus quidem sunt homines, inesse queat ipsis ars quae circa vitam. ne natura quidem igitur. adde quod cum artem ex comprehensionibus coexercitatis constare tradant per experientiam et disciplinam aliquam, et alias artes et hanc ipsam, de qua nunc agitur, potius percipi tradant.

CAP. XXVII.

An doceri possit ars quae circum vitam.

252. Iam vero ne doctrina quidem et disciplina percipitur; ut enim haec possint subsistere, tria pro confessis et indubitatis haberi oportet, rem

1) ἡ φρόνησις] fons et mater virtutum caeterarum omnium. supra sect. 240.

2) φαύλους τοὺς πλείστους] assentiebantur facile Stoici dicto Biantis, qui raros esse bonos, plures malos, pronuntiavit. itaque de sapiente Seneca c. 7 de constantia sapientis: raro forsitan magnisque aetatum intervallis invenitur; neque enim magna et excedentia solitum ac vulgare modum crebro gignuntur. φαῦλοι passim opponuntur φρονίμοις et sapientibus, ut infra sect. 276.

3) ὑπάρξειεν] ita recte ms Vratislav. pro ὑπάρξειεν.

4) τὴν τέχνην σύστημα] supra sect. 188, 241 et mox sect. 261. [legebatur ἐγκαταλήψεων.]

5) ἀλλ' οὐδὲ διδασκαλίᾳ] conferendus liber 1 adversus Mathematicos

μενον πρᾶγμα, τὸν διδάσκοντα καὶ τὸν μαθάνοντα τὸν τρό-
πον τῆς μαθήσεως. οὐδὲν δὲ τούτων ὑφίστηκεν, οὐδὲ ἡ διδα-
σκαλία ἄρα.

P 192

ΚΕΦ. κη'.

Εἰ ἔστι τι διδασκόμενον.

253 Οἷον γοῦν τὸ διδασκόμενον ἦτοι ἀληθές ἐστιν ἢ ψεῦδος·
καὶ εἰ μὲν ψεῦδος, οὐκ ἂν διδάσκοιτο· ἀνύπαρκτον γάρ φασιν
εἶναι τὸ ψεῦδος· ἀνυπάρχτων δὲ οὐκ ἂν εἴη διδασκαλία. ἀλλ'
οὐδ' εἰ ἀληθές εἶναι λέγοιτο· ὅτι γὰρ ἀνυπαρκτόν ἐστι τὸ ἀλη-
θές^{β)}, ὑπεμνήσαμεν ἐν τοῖς περὶ κριτηρίου. εἰ οὖν μήτε τὸ ψεῦ-
δος μήτε τὸ ἀληθές διδάσκεται, παρὰ δὲ ταῦτα διδακτὸν οὐδὲν
ἐστιν — οὐ γὰρ δὴ τούτων ἀδιδάκτων ὄντων τοὺς ἀπόρους μόνους^{γ)}
254 διδάσκειν ἐρεῖ τις —, οὐδὲν διδάσκεται. τὸ τε διδασκόμενον
πρᾶγμα ἦτοι φαινόμενον ἐστιν ἢ ἄδηλον. ἀλλ' εἰ μὲν φαινόμε-
νόν ἐστιν, οὐκ ἔστι διδασκαλίας δεόμενον· τὰ γὰρ φαινόμενα
πᾶσιν ὁμοίως φαίνεται. εἰ δὲ ἄδηλον, ἐπεὶ τὰ ἄδηλα διὰ τῆς
ἀνεπίκριτον περὶ αὐτῶν διαφωνίαν ἀκατάληπτά ἐστιν, ὥς πολ-
λάκις ὑπεμνήσαμεν, οὐκ ἔστι διδακτὸν· ὃ γὰρ μὴ καταλαμβά-
νει τις, πῶς ἂν τοῦτο διδάσκειν ἢ μαθάνειν δύναιτο; εἰ δὲ
μήτε τὸ φαινόμενον μήτε τὸ ἄδηλον διδάσκεται, οὐδὲν διδάσκε-
255 ται. ἔτι τὸ διδασκόμενον ἦτοι σῶμά ἐστιν ἢ ἀσώματον· ἐκάτε-

quae docetur, enim qui docet et eum qui discit modum disciplinae. at nihil
horum subsistens est: ergo nec doctrina.

CAP. XXVIII.

An sit aliquid quod doceatur.

253. Nam quod docetur aut verum est aut falsum: et si quidem est
falsum, nequaquam doceri possit; existere enim negant falsum: quae autem
non sunt, illa doceri nullo modo possunt. sed ne si verum quidem esse
dicatur, nam verum nullum existere, cum disputaremus de criterio, innui-
mus. si ergo nec falsum nec verum docetur; praeter haec autem nihil est
quod cadat in doctrinam: neque enim his in doctrinam non cadentibus, di-
cet quispiam se docere solum ea de quibus dubitatur; nihil docetur.
254. adde quod res quae docetur aut sensibus evidens est aut obscura:
sed si quidem est evidens, doceri non necesse habebit; nam quae evi-
dencia sunt, pariter omnibus sunt evidencia. at si obscura, quoniam
obscura propter indiindicabilem de iis controversiam incomprehensibilia
sunt, ut saepe innuimus, non poterant doceri. nam quod quis non com-
prehendit, quomodo id docere posset aut discere? quodsi neque id quod
est evidens, neque id quod obscurum est docetur, nihil docetur. 255.
praeterea id quod docetur aut corpus est aut incorporeum: utrumque

p. 3 seq. et liber ultimus. aliis argumentis, virtutem doceri non posse
disputat Plato in Menone. contra posse doceri Plutarchus singulari li-
bro *εἰ διδακτὸν ἢ ἀρετῇ*. ambo recte, neque enim sola ad ingenerandam
virtutem doctrina sufficit, et tamen plurimum facit ad eam fovendam
dirigendamque.

P 192

b) ἀνύπαρκτον τὸ ἀληθές] remittit ad ea quae in hanc sententiam di-
sputaverat lib. 2 sect. 85 seq.

c) τοῖς ἀπόρους μόνους] scil. λόγους, de quorum veritate vel falsitate
affirmare liquido nihil licet, quique veri sint an falsi, nescimus. Hesy-
chius: ἀπορία, ἀγνοσία. sic infra sect. 250 ἀποροῦνται.

ρον δὲ αὐτῶν ἦτοι φαινόμενον ἢ ἀδηλούμενον οὐ δύναται δι-
δάσκεσθαι κατὰ τὸν μικρῷ πρόσθεν ἡμῖν εἰρημένον λόγον. οὐκ
ἄρα διδάσκεται τι. πρὸς τούτοις ἦτοι τὸ ὃν διδάσκεται^{δ)} ἢ τὸ
μὴ ὄν. τὸ μὲν οὖν μὴ ὄν οὐ διδάσκεται· εἰ γὰρ διδάσκεται τὸ 256
μὴ ὄν, ἐπεὶ τῶν ἀληθῶν δοκοῦσιν εἶναι αἱ διδασκαλῖαι, ἀληθές
ἔσται τὸ μὴ ὄν. ἀληθές δὲ ὄν καὶ ὑπάρξει· ἀληθές γὰρ εἶναι
φασιν ὃ ὑπάρχει καὶ ἀντίκειται τινι^{ε)}. ἄτοπον δὲ ἐστὶ λέγειν
ὑπάρχειν τὸ μὴ ὄν. οὐκ ἄρα διδάσκεται τὸ μὴ ὄν, ἀλλ' οὐδὲ
τὸ ὄν· εἰ γὰρ διδάσκεται τὸ ὄν, ἦτοι καθ' ὃ ὄν^{ς)} ἐστὶ διδά- 257
σκεται, ἢ κατ' ἄλλο τι. ἀλλ' εἰ μὲν καθ' ὃ ὄν ἐστὶ διδακτὸν,
τῶν ὄντων ἔσται· διὰ δὲ τοῦτο οὐδὲ διδακτὸν· τὰς γὰρ διδα-
σκαλίας ἐκ τινῶν ὁμολογουμένων καὶ ἀδιδάκτων γίνεσθαι προσήκει.
οὐκ ἄρα τὸ ὄν καθ' ὃ ὄν ἐστὶ διδακτὸν ἐστὶ. καὶ μὴν οὐδὲ
κατὰ ἄλλο τι^{ς)}. τὸ γὰρ ὄν οὐκ ἔχει ἄλλο τι συμβεβηκὸς αὐτῷ
ὃ μὴ ὄν ἐστιν. ὥστε εἰ τὸ ὄν καθ' ὃ ὄν ἐστὶν οὐ διδάσκεται,
οὐδὲ κατ' ἄλλο τι διδαχθήσεται· ἐκεῖνο γὰρ ὃ τι ποτέ ἐστι συμ-
βεβηκὸς αὐτῷ, ὄν ἐστι· καὶ ἄλλως, εἴτε φαινόμενον εἴη τὸ ὄν,
ὃ^{δ)} λέξουσι διδάσκεσθαι, εἴτε ἄδηλον, ταῖς εἰρημέναις ἀπο-
ρίαις ὑποπίπτον ἀδιδάκτων ἔσται. εἰ δὲ μήτε τὸ ὄν διδάσκεται
μήτε τὸ μὴ ὄν, οὐδὲν ἐστὶ τὸ διδασκόμενον.

P 193
258

antem eorum, sive evidens sit, sive obscurum, doceri non potest secundum
eam quam modo attulimus rationem. non docetur ergo quicquam. 256. insu-
per vero aut quod est docetur aut quod non est. id certe quod non est,
non docetur; nam si docetur id quod non est, quia verorum existimantur
esse doctrinae, id quod non est verum fuerit. si autem verum sit, etiam
existens erit. verum enim esse dicunt id quod est et opponitur alicui, atqui
absurdum est dicere existere id quod non est. ergo nec docetur id quod
non est. 257. sed ne ens quidem docetur; nam si docetur ens, aut secun-
dum quod ens est docetur, aut secundum aliquid aliud. sed si quidem se-
cundum id quod ens est, doceri posse dicatur, erit ex entibus: et propterea
non erit quod doceatur. nam doctrinas ex aliquibus indubitatis et iis quae
nondum edocti sumus fieri oportet. non ergo ens, secundum id quod est
ens, docibile est. 258. verum nec secundum aliud quidpiam: nam ens non
habet aliud accedens ipsi quod non sit ens. ergo si ens secundum id quod
ens est non docetur, nec secundum aliquid aliud docebitur; illud enim
quodeumque sit accedens ipsi, ens est. deinde sive evidens sit ipsum ens
quod doceri dicent, sive obscurum, supra dictis dubitationibus subiaccens
indocibile erit. quodsi neque id quod est docetur, neque id quod non est,
nihil est quod doceatur.

d) ἦτοι τὸ ὃν διδάσκεται] conferendus Laërtius, 9 100 et noster lib. 1
adversus Mathematicos sect. 10 seq.

e) ἀντίκειται τινι] opponitur, ut falso nimirum, vere existens.

f) ἦτοι καθ' ὃ ὄν] similis cavillatio supra sect. 105 et 112. erit au-
tem locus praesens clarior si verba ex libro adversus Ethicos adscripsero:
εἰ μὲν καθ' ὃ ὄν ἐστὶ, διδάσκεται, οὐδὲ ἔσται διδακτὸν, οὐδέ γε ἔσται
τὸ διδασκόμενον· δεῖ γὰρ ἀδιδάκτων τι εἶναι, ἵνα ἐκ τούτου μάθησις
γένηται. apparet inde verborum Sexti sensum esse hunc: non posse do-
ceri de cuius iam constet existentia: quod enim docendum est, debet
adhuc esse ἀδιδάκτων sive nondum traditum, ne iamdudum intelligen-
tem serus doctor obtundat: quae autem sunt ὄντα, omnibus ex aequo
iam apparent atque evidencia sunt. lib. 1 adversus Math. sect. 14.

g) οὐδὲ κατὰ ἄλλο τι] ita recte mss pro οὐδὲ κατ.

h) τὸ ὄν δ] ita mss. in editis vocula ὄν exciderat.

P 193

ΚΕΦ. κθ'.

Εἰ ἔστιν ὁ διδάσκων καὶ ὁ μανθάνων.

- 259 Συμπεριτρέπεται μὲν οὖν τοῦτω ὁ τε διδάσκων καὶ ὁ μανθάνων· οὐδὲν δὲ ἥτιον καὶ κατὰ ἰδίαν ἀποροῦνται. ἦτοι γὰρ ὁ τεχνίτης τὸν τεχνίτην διδάσκει, ἢ ὁ ἄτεχνος τὸν ἄτεχνον, ἢ ὁ ἄτεχνος τὸν τεχνίτην, ἢ ὁ τεχνίτης τὸν ἄτεχνον. ὁ μὲν οὖν τεχνίτης τὸν τεχνίτην οὐ διδάσκει· οὐδέτερος γάρ^ι) αὐτῶν καθ' ὃ ἔστι τεχνίτης, δεῖται μαθήσεως. ἀλλ' οὐδὲ ὁ ἄτεχνος τὸν ἄτεχνον· ὥσπερ οὐδὲ τυφλὸν^κ) ὁδηγεῖν δύναται τυφλός, οὐδὲ 260 ἄτεχνος τὸν τεχνίτην· γελοῖον γάρ. λείπεται λέγειν ὅτι ὁ τεχνίτης τὸν ἄτεχνον, ὁ καὶ αὐτὸ τῶν ἀδυνάτων ἐστίν· ὅπως γὰρ ὑποστῆναι τεχνίτην ἀδύνατον εἶναι λέγεται, ἐπεὶ μήτε αὐτοφυνῶς τις καὶ ἅμα τῷ γενέσθαι τεχνίτης ὑφιστάμενος βλέπεται, μήτε ἔξ ἀτέχνου γίνεται τις τεχνίτης. ἦτοι γὰρ ἐν θεωρήματι^λ) καὶ μία κατάληψις δύναται ποιῆσαι τὸν ἄτεχνον τεχνίτην, ἢ οὐδα- 261 μῶς^μ). ἀλλ' εἰ μὲν κατάληψις μία τὸν ἄτεχνον τεχνίτην ἀπεργάζεται, πρῶτον μὲν ἐνέσται λέγειν ὅτι οὐκ ἔστι σύστημα ἐγκα-

CAP. XXIX.

An sit docens et discens.

259. Hoc autem everso simul etiam doctor et discipulus evertuntur: nihilominus tamen etiam seorsum de illis dubitandi causae proponuntur. nam aut artifex artificem docet, aut artis imperitus imperitum artis, aut artis imperitus artificem, aut artifex imperitum artis. artifex quidem certe artificem non docet: neuter enim ipsorum, quatenus est artifex, disciplina opus habet. sed ne artis quidem imperitus imperitum artis docebit, nihilo magis quam caecus caecus dux esse potest. neque vero imperitus artis docebit artificem. ridiculum enim profecto hoc foret. 260. superest ut artificem docere imperitum artis dicamus, quod et ipsum fieri non potest; nullo enim modo subsistere artifex poterit, quia neque sponte naturali quisquam et simulatque natus est, artifex existere cernitur, neque ex imperito artis fit aliquis artifex. aut enim unum artis praeceptum et una comprehensio artificem reddere potest eum qui alioqui sit imperitus artis, aut nequaquam. 261. sed si quidem comprehensio una artificem facit eum qui imperitus artis erat, primum quidem dicere poterimus, artem non constare ex comprehen-

ι) οὐδέτερος] sic uno vocabulo in mss pro οὐθ' ἕτερος, quod in editis erat. porro cum hoc loco conferendi libri adversus Mathematicos lib. 1 sect. 31 et alibi, atque etiam lib. 1 adversus Logicos sect. 55 seq.

κ) οὐδὲ τυφλόν] Sextus noster iam laudatis locis: ὁμοιον γάρ ὡς εἴ τις λέγοι τὸν βλέποντα ὑπὸ τοῦ πεπηρωμένου ὁδηγεῖσθαι. — οὔτε δὲ ὁ ἄτεχνος τὸν ἄτεχνον διδάσκειν δύναται, ὡς οὐδὲ ὁ τυφλὸς τὸν τυφλὸν ὁδηγεῖν. Horatius 1 epist. 17 ut si caecus iter monstrare velit. Iuvenius παραφράζων verba optimi Salvatoris, quae exstant Matth. 15 14

Caecus forte ducem caecum si nactus oberret,
incidit in foveam pariter demersus uterque.

λ) ἐν θεωρήματι] unum praeceptum artis, ex quorum plurium perceptione ac complexu ars absolvitur. vide Mericium Casaubonum in libro de verborum usu p. 155 editionis Almeloveemianae, erudite de hac significatione vocabuli θεωρήματος disputantem.

μ) ποιῆσαι τὸν ἄτεχνον τεχνίτην, ἢ οὐδαμῶς] sic ex mss hunc locum restitui. nam in editis et interpunctio alieno loco posita erat, et vocula ἢ exciderat. cum mss consentit etiam HStephani interpretatio.

ταλήψεων^ν) ἢ τέχνη· ὁ γὰρ μηδὲν ὅπως εἰδὼς εἰ ἐν θεωρήματι διδαχθεῖν τέχνης, τεχνίτης ἂν οὕτω λέγοιτο εἶναι. εἴτα καὶ ἐὰν λέγοι^ς) τις, ὡς ὁ τινὰ θεωρήματα τέχνης ἀνειληφώς καὶ προσδεόμενος ἐνὸς ἔτι καὶ διὰ τοῦτο ὦν ἄτεχνος, ἂν τὸ ἐν ἐκείνῳ προσλάβῃ, τεχνίτης ἔξ ἀτέχνου ἀποτελεῖται ἐκ καταλήψεως μιᾶς, P 194 ἀποκληρωτικὸν λέξει^ο). ἐπὶ γὰρ τῶν κατὰ μέρος οὐκ ἂν δύναίτο^π) 262 δεῖξαι τινὰ ἄτεχνον μὲν ἔτι, τεχνίτην δὲ ἐσόμενον, ἐὰν ἐν τι θεωρήματι προσλάβῃ· οὐ γὰρ δήπου τὴν ἐξαριθμησιν τῶν θεωρημάτων ἐκάστης τέχνης ἐπίσταται τις, ὥστε ἀπαριθμησάμενος τὰ ἐγνωσμένα θεωρήματα, πόσα λείπεται πρὸς τὸν πλήρη τῶν θεωρημάτων τῆς τέχνης ἀριθμὸν εἰπεῖν ἔχειν^ρ). οὐκοῦν ἐνὸς θεωρηματος γνώσις οὐ ποιεῖ τὸν ἄτεχνον τεχνίτην. εἰ δὲ τοῦτό ἐστιν 263 ἀληθές, ἐπεὶ μὴ πάντα ἀθρόως τὰ θεωρήματα τῶν τεχνῶν ἀναλαμβάνει τις, ἀλλ' εἴπερ ἄρα, καθ' ἐν ἑαστον (ἵνα τις καὶ τοῦτο καθ' ὑπόθεσιν διδῶ), ὁ κατὰ ἐν θεωρήματι τῆς τέχνης ἀναλαμβάνειν λεγόμενος οὐκ ἂν τεχνίτης γένοιτο. ὑπεμνήσκομεν γὰρ ὅτι οὐ δύναται θεωρηματος ἐνὸς γνώσις τὸν ἄτεχνον ποιῆσαι τεχνίτην. οὐδὲ ἔξ ἀτέχνου τοίνυν γίνεται τις τεχνίτης. ὥστε καὶ διὰ ταῦτα φαίνεται ἀνυπόστατος εἶναι ὁ τεχνίτης· διὰ δὲ τοῦτο καὶ ὁ διδάσκων. ἀλλ' οὐδὲ ὁ μανθάνειν λεγόμενος 264 ἄτεχνος ὦν δύναται τὰ τῆς τέχνης θεωρήματα, ἧς ἐστὶν ἄτεχνος,

sionibus; nam qui nihil prorsus novit, si unum theorema artis doceatur, hoc modo artifex appellari possit; deinde si dicat aliquis, eum qui aliqua praecepta artis perceperit, sed opus habeat adhuc uno et propterea sit artis imperitus, si unum illud assumat, artificem ex imperito artis effectum iri per comprehensionem unam, hoc temere dictum erit. 262. in particularibus enim hominibus ostendere non poterit aliquem qui artis quidem imperitus sit adhuc, futurus autem sit artifex, si unum aliquod praeceptum artis praeterea perceperit non enim scit quisquam enumerationem praeceptorum cuiusque artis, ita ut, enumeratis praeceptis iam cognitis dicere possit quot ad implendum praeceptorum artis numerum desiderentur. ergo unius praecepti artis cognitio non facit ex artis imperito artificem. 263. si autem hoc verum est, quoniam non omnia praecepta artium percipit quisquam simul et semel, sed si percipit, unumquodque sigillatim percipit, ut hoc etiam aliquis per suppositionem concedat, is qui unumquodque praeceptum artis per se et seorsum ab aliis percipere dicitur, nequaquam artifex fuerit. dicebamus enim non posse cognitionem unius praecepti artis eum qui sit artis imperitus, facere artificem. ergo ne artifex quidem evadet is qui artis fuerit imperitus. unde etiam propter haec videtur nec artifex subsistere, ac propterea nec doctor. 264. verum ne is quidem quem discere aiunt, si imperitus artis sit, artis praecepta cuius est imperitus, discere et comprehen-

η) ἐνέσται λέγειν, ὅτι οὐκ ἔστι σύστημα ἐγκαταλήψεων] ita mss pro ἔσται et ἐγκαταλήψεων. notissimam tangit definitionem artis, quam pluribus iam locis attulit ut hoc ipso libro sect. 188, 241, 251.

[*] λέγει^ρ?

ο) ἀποκληρωτικὸν λέξει] pro his verbis in HStephani versione erat: P 194 ex hoc quod dicit, omnes facultates percipiendarum artium exortes reddet et ab ea excludet. sed interpretationem meam praeferes si memineris notata mea, vel ipsius etiam Stephani ad sect. 79 huius libri, ubi iunguntur ἀποκληρωτικόν et προπετιές.

ρ) δύναίτο] hoc vocabulum deest in ms Vratilav. et potest abesse si pro δεῖξαι τινὰ scribatur δείξαι τινὰ i. e. ostenderit, in optativo.

γ) εἰπεῖν ἔχειν] ita mss; nam ἔχειν in editis exciderat.

μανθάνειν τε καὶ καταλαμβάνειν. ὥς γὰρ ὁ ἐκ γενετῆς πηρός^{γ)}, εἰς ὅσον ἐστὶ πηρός, οὐκ ἀναλάβοι χρωμάτων ἀντίληψιν, οὐδὲ ὁ ἐκ γενετῆς κωφὸς ὁμοίως φωνῆς, οὕτως οὐδὲ ὁ ἄτεχνος καταλάβοι ἂν τὰ τῆς τέχνης θεωρήματα, ἧς ἐστὶν ἄτεχνος^{δ)}. καὶ γὰρ ἂν οὕτως ὁ αὐτὸς εἴη τεχνίτης τε καὶ ἄτεχνος τῶν αὐτῶν, ἄτεχνος μὲν, ἐπεὶ οὕτως ὑπόκειται, τεχνίτης δέ, ἐπεὶ κατάλη-
 265 ψιν ἔχει τῶν τῆς τέχνης θεωρημάτων. ὥστε οὐδὲ ὁ τεχνίτης τὸν ἄτεχνον διδάσκει. εἰ δὲ μήτε ὁ τεχνίτης τὸν τεχνίτην δι-
 δάσκει μήτε ὁ ἄτεχνος τὸν ἄτεχνον μήτε ὁ ἄτεχνος τὸν τεχνί-
 την μήτε ὁ τεχνίτης τὸν ἄτεχνον, παρὰ δὲ ταῦτα οὐδὲν ἐστίν, οὔτε ὁ διδάσκων ἐστίν οὔτε ὁ διδασκόμενος^{ε)}. μὴ ὅντος δὲ μήτε τοῦ μανθάνοντος μήτε τοῦ διδάσκοντος, καὶ ὁ τρόπος τῆς διδασκαλίας παρέρχεται.

ΚΕΦ. λ'.

Εἰ ἐστὶ μαθήσεως τρόπος.

266 Οὐδὲν δὲ ἤτιον καὶ διὰ τούτων ἀπορεῖται. ὁ γὰρ τρόπος
 P 195 τῆς διδασκαλίας ἤτοι ἐναργεῖα γίνεται ἢ λόγῳ^{α)}. οὔτε δὲ ἐναρ-
 γεία γίνεται οὔτε λόγῳ, καθάπερ παραστήσομεν. οὐδὲ ὁ τρό-
 πος ἄρα τῆς μαθήσεως ἐστὶν εὐπορος. ἐναργεῖα μὲν οὖν οὐ γίνε-
 ται διδασκαλία, ἐπεὶ τῶν δεικνυμένων ἐστὶν ἡ ἐνάργεια. τὸ δὲ
 δεικνύμενον πᾶσιν ἐστὶ φαινόμενον, τὸ δὲ φαινόμενον ἢ φαίνε-
 ται πᾶσιν ἐστὶ ληπτόν. τὸ δὲ κοινῶς πᾶσι ληπτὸν ἀδίδακτον.

dere potest. nam ut qui natus est caecus, quatenus est talis, non possit
 assumere colorum perceptionem; nec qui natus est surdus, percipere vocem
 queat: ita nec is qui sit imperitus artis possit praecepta artis comprehen-
 dere cuius est imperitus. nam hoc modo idem fuerit artifex et imperitus
 artis eorundem. imperitus artis quia talis supponitur: artifex autem, quia
 comprehensionem habet artis praeceptorum. 265. ergo ne artifex quidem
 imperitum artis docet. quodsi neque artifex artificem docet neque imperitus
 artis imperitum artis neque imperitus artis artificem neque artifex impe-
 ritum artis, praeter haec autem nihil est, neque docens est neque discens.
 quum autem non sit neque docens neque discens, etiam supervacaneus est
 doctrinae modus.

CAP. XXX.

An sit discendi modus.

266. Nihilominus tamen de eo huiusmodi argumentis quaestio agitur.
 nam modus docendi aut evidentia sit aut oratione. at neque evidentia sit
 neque oratione, ut ostendemus: ergo modus etiam docendi expediri nequit.
 per evidentiam quidem non fit doctrina, quia evidentia est eorum quae
 ostenduntur. quod autem ostenditur omnibus est manifestum: quod autem
 est manifestum, quatenus manifestum est, omnibus est comprehensibile:
 quod autem est omnibus promiscue comprehensibile, in doctrinam non cadit.

γ) ὥς γὰρ ὁ ἐκ γενετῆς πηρός] libro contra Ethicos.

δ) ἧς ἐστὶν ἄτεχνος] ms Savil. ἡ ἐστὶν ἄτεχνος. sed mox sequitur:
 ἄτεχνος τῶν αὐτῶν.

ε) οὔτε ὁ διδασκόμενος] hoc loco novum caput incipiunt mss Savil.
 et Vratislav.

P 195 α) ἤτοι ἐναργεῖα ἢ λόγῳ] idem argumentum repetit in libris adversus
 Mathematicos lib. 1 sect. 36 et alibi, ex quibus emendavi quod perpe-
 ram hoc loco ἐναργεῖα semper excusum erat pro ἐναργεία.

οὐκ ἄρα τι ἐναργεῖα διδακτὸν ἐστὶ. καὶ μὴν οὐδὲ λόγῳ διδάσκει-
 267 ται τι. οὗτος γὰρ ἤτοι σημαίνει τι ἢ οὐδὲν σημαίνει. ἀλλὰ
 μηδὲν σημαίνων οὐδὲ ἐστὶ^{α)} τινὸς διδασκαλικός. εἰ δὲ σημαί-
 νει τι, ἤτοι φύσει σημαίνει τι ἢ θέσει. καὶ φύσει μὲν οὐ ση-
 μαίνει^{β)} διὰ τὸ μὴ πάντας πάντων ἀκούοντας συνιέναι, οἷον
 Ἕλληνας βαρβάρων καὶ βαρβάρους Ἑλλήνων. θέσει δὲ εἰ ση-
 268 μαίνει, δηλὸν ὥς οἱ μὲν προκατελήφότες, καθ' ὧν αἱ λέξεις
 εἰσὶ τεταγμέναι, ἀντιλήφονται τούτων, οὐκ ἐξ αὐτῶν διδασκόμε-
 νοι ἄπερ ἡγνόουν, ἀλλὰ ἀναμνησκόμενοι καὶ ἀνανεούμενοι
 ταῦτα, ἄπερ ἤδεσαν. οἱ δὲ χορῆζοντες τῆς τῶν ἀγνοουμένων μα-
 θήσεως, καὶ μὴ εἰδότες καθ' ὧν εἰσιν αἱ λέξεις τεταγμέναι,
 οὐδενὸς ἀντίληψιν ἔχουσι. διόπερ οὐδὲ ὁ τρόπος τῆς μαθήσεως
 269 ὑποστῆναι δύναται ἂν. καὶ γὰρ ὁ διδάσκων κατάληψιν τῶν
 θεωρημάτων τῆς διδασκομένης τέχνης ἐμποιεῖν ὀφείλει τῷ μαν-
 θάνοντι, ἵνα οὕτως ἐκεῖνος τὸ σύστημα τούτων καταλάβῃ τε-
 χνίτης γένηται. οὐδὲν δὲ ἐστὶ κατάληψις^{γ)}, ὥς ἐν τοῖς ἔμπρο-
 σθεν ὑπεμνήσαμεν. οὐκοῦν οὐδὲ ὁ τρόπος τῆς διδασκαλίας ὑφε-
 στᾶναι δύναται. εἰ δὲ μήτε τὸ διδασκόμενον ἐστὶ μήτε ὁ
 διδάσκων καὶ ὁ μανθάνων μήτε ὁ τρόπος τῆς μαθήσεως, οὔτε
 μάθησις ἐστὶν οὔτε διδασκαλία. ταῦτα μὲν οὖν κοινότερον ἐπι-
 270 κεχρίσθηται περὶ μαθήσεως καὶ διδασκαλίας. ἐνεστί δὲ ἀπορεῖν
 οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς λεγομένης περὶ τὸν βίον εἶναι τέχνης. οἷον
 γοῦν τὸ μὲν διδασκόμενον πρᾶγμα, τουτέστι τὴν φρόνησιν^{δ)},
 ἀνυπόστατον ἐδείξαμεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν. ἀνυπόστατος δὲ ἐστὶ
 καὶ ὁ διδάσκων καὶ ὁ μανθάνων. ἤτοι γὰρ ὁ φρόνιμος^{ε)} τὸν

nihil ergo per evidentiam doceri potest. 267. iam vero ne oratione quidem
 docetur quicquam; haec enim aut significat aliquid aut nihil significat.
 sed nihil significans neque ad docendum quidem quicquam idonea erit; si
 autem aliquid significet, aut natura significat aut positione: et natura qui-
 dem non significat, quia cuncti quoscumque audiunt non intelligunt, ut
 Graeci barbaros et barbari Graecos. 268. quodsi positione significat, mani-
 festum est fore, ut ii quidem qui prius comprehenderint ea quibus appel-
 lationes sunt impositae, illa percipiant, non quod ex illis appellationibus
 doceantur ea quae ignorabant, sed quod ad recordationem veniant et me-
 moriam sibi renouent eorum quae sciebant. at ii qui necesse habent ea di-
 scere quae ignorant, nec ea norunt quibus impositae sunt appellationes, nihil
 percipient. 269. itaque ne disciplinae quidem modus subsistens esse possit.
 nam is qui est doctor, comprehensionem praeceptorum artis quae docetur
 tradere debet discenti, ut ille demum perceptis theorematis, ex quibus
 ars constat, artifex evadat. at nihil est comprehensio, ut antea do-
 cuimus. ergo ne modus quidem doctrinae subsistere potest. quodsi neque
 docetur aliquid neque est docens neque discens neque modus disciplinae,
 nimirum ne disciplina quidem est aut doctrina. 270. atque his quidem
 generalioribus argumentis disputationem adversus disciplinam et doctri-
 nam aggressi sumus. sed et talis dubitatio de arte etiam quae circa vi-
 tam esse dicitur, moveri potest. rem quae docetur, videlicet prudentiam,
 non subsistere ostendimus in superioribus. nec subsistit qui docet eam vel
 qui discit. nam aut prudens prudentem docebit artem quae circa vitam est,

α) οὐδὲ ἐστὶ] ita mss pro οὐδεὶς.

β) φύσει μὲν οὐ σημαίνει] supra lib. 2 sect. 214.

γ) οὐδὲν δὲ ἐστὶ κατάληψις] supra sect. 241 huius libri tertii.

δ) τὴν φρόνησιν] sect. 240 seq.

φρόνιμον διδάξει τὴν περὶ τὸν βίον τέχνην, ἢ ὁ ἄφρων τὸν ἄφρονα ἢ ὁ ἄφρων τὸν φρόνιμον ἢ ὁ φρόνιμος τὸν ἄφρονα· οὐδείς δὲ τούτων οὐδένα διδάσκει· οὐκ ἄρα διδάσκεται ἡ περὶ τὸν βίον εἶναι λεγομένη τέχνη^{α)}. καὶ περὶ μὲν τῶν ἄλλων ἴσως περιττὸν καὶ λέγειν. εἰ δὲ ὁ φρόνιμος τὸν ἄφρονα διδάσκει τὴν φρόνησιν, ἢ δὲ φρόνησις ἐπιστήμη ἐστὶν ἀγαθῶν^{β)} καὶ κακῶν καὶ οὐδετέρων, ὁ ἄφρων μὴ ἔχων τὴν φρόνησιν ἄνοιαν ἔχει τῶν ἀγαθῶν καὶ κακῶν καὶ οὐδετέρων. ἄνοιαν δὲ τούτων ἔχων, πάντως διδάσκοντος αὐτὸν τοῦ φρονίμου τὰ ἀγαθὰ καὶ κακὰ καὶ οὐδέτερα, ἀκούσεται μόνον τῶν λεγομένων, οὐ γνώσεται δὲ ταῦτα. εἰ γὰρ ἀντιλαμβάνοιτο αὐτῶν ἐν ἀφροσύνῃ καθεστώς, ἔσται καὶ ἡ ἀφροσύνη τῶν τε ἀγαθῶν καὶ κακῶν καὶ οὐδετέρων^{γ)}.
 272 θεωρητική. οὐχὶ δὲ γε τούτων κατὰ αὐτοὺς ἡ ἀφροσύνη θεωρητικὴ καθέστηκεν, ἐπεὶ ὁ ἄφρων ἔσται φρόνιμος· ὁ ἄρα ἄφρων οὐκ ἀντιλαμβάνεται τῶν ὑπὸ τοῦ φρονίμου λεγομένων ἢ πρακτομένων κατὰ τὸν μαθήσεως λόγον. μὴ ἀντιλαμβανόμενος δὲ οὐκ ἂν διδάσκοιτο ὑπ' αὐτοῦ, ἄλλως τε καὶ ἐπεὶ μήτε ἐναργεῖα μήτε διὰ λόγου^{δ)} δύναται διδάσκεσθαι, καθάπερ προειρήκαμεν. πλὴν ἄλλ' εἰ μήτε διὰ μαθήσεως καὶ διδασκαλίας ἐγγίνεται τινι ἡ περὶ τὸν βίον λεγομένη τέχνη μήτε φύσει, ἀνεύρετός ἐστιν ἡ παρὰ τοῖς φιλοσόφοις θρυλουμένη τέχνη περὶ τὸν βίον.

ΚΕΦ. λα'.

Εἰ ὠφελεῖ ἡ περὶ τὸν βίον τέχνη τὸν ἔχοντα αὐτήν.

273 Εἰ μέντοι καὶ δοῖη τις ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος ἐγγίνεσθαι

aut imprudens imprudentem aut imprudens prudentem aut prudens imprudentem. at nullus horum ullum docet: non ergo docetur ars quae circa vitam esse dicitur. 271. et de aliis quidem fortasse etiam supervacaneum fuerit dicere: sed si prudens imprudentem docet prudentiam, prudentia autem ars est bonorum et malorum et neutrorum, imprudens cum careat prudentia, bona et mala et neutra ignorat. ignorans autem haec, certe cum prudens eum docebit bona et mala et neutra, audiet tantum ea quae dicuntur, non item ea cognoscet. nam si ea percipiat dum in imprudentia versabitur, erit etiam imprudentia bonorum et malorum et neutrorum contemplativa. 272. atqui secundum eos imprudentia non est horum contemplativa; aliqui imprudens idem esset prudens: ergo imprudens ea quae a prudente dicuntur aut fiunt, non percipit secundum quidem disciplinae formam. quodsi non percipit, ab ipso doceri non possit: cum etiam nec per evidentiam nec oratione doceri possit, ut antea diximus. iam vero si neque per disciplinam doctrinamque traditur cuiquam ars quae circa vitam dicitur esse, neque a natura inditur; ea profecto ars quam philosophi circa vitam esse aiunt ac semper in ore habent, nullo modo inveniri poterit.

CAP. XXXI.

An ars quae circa vitam, eam habenti sit utilis.

273. Iam vero etiamsi quis valde ex abundanti concesserit, indī alicui

P 196 β) ἦτοι γὰρ ὁ φρόνιμος] eadem habentur lib. adversus Ethicos.
 γ) ἡ περὶ τὸν βίον εἶναι λεγομένη τέχνη] in ms Vratilav. deest εἶναι.
 δ) ἐπιστήμη ἀγαθῶν] Laert. 7 92.
 ε) μήτε ἐναργεῖα μήτε διὰ λόγου] supra sect. 266. etiam hoc loco ἐναργεῖα male excusum erat pro ἐναργεῖα.

τινι τὴν ὀνειροπολουμένην τέχνην περὶ τὸν βίον, βλαβερά καὶ ταραχῆς αἰτία φανήσεται μᾶλλον τοῖς ἔχουσιν αὐτήν ἢ ὠφέλιμος^{α)}. αὐτίκα γοῦν ἵνα παραδείγματος ἕνεκεν ὀλίγα ἀπὸ πολλῶν εἰπωμεν, ὠφελεῖν ἂν δοκοῖη τὸν σοφὸν ἢ περὶ τὸν βίον τέχνη ἐγκράτειαν αὐτῷ παρεχομένη ἐν ταῖς πρὸς τὸ καλὸν ὁρμαῖς^{β)} καὶ ἐν ταῖς ἀπὸ τοῦ κακοῦ ἀφορμαῖς. ὁ οὖν λεγόμενος 274 κατ' αὐτοὺς ἐγκρατὴς σοφὸς ἦτοι κατὰ τοῦτο λέγεται ἐγκρατὴς καθ' ὅσον ἐν οὐδεμίᾳ γίνεται ὁρμῇ τῇ πρὸς τὸ κακόν, καὶ ἀφορμῇ τῇ ἀπὸ τοῦ ἀγαθοῦ, ἢ καθ' ὅσον εἶχε μὲν φάυλας ὁρμὰς καὶ ἀφορμὰς, περιεκρατεῖ δὲ αὐτῶν τῷ λόγῳ. ἀλλὰ κατὰ μὲν τὸ 275 μὴ γίνεσθαι ἐν φάυλαις κρίσεσιν οὐκ ἂν εἴη ἐγκρατὴς· οὐ γὰρ κρατήσῃ οὐ οὐκ ἔχει. καὶ ὥς οὐκ ἂν εἴποι τις τὸν εὐνοῦχον ἐγκρατὴ πρὸς ἀφροδίσιαν, καὶ τὸν κακοστομαχοῦντα πρὸς ἐδεσμάτων ἀπόλαυσιν — οὐδὲ ὅλως γὰρ ἐπιζητήσις αὐτοῖς γίνεται τῶν τοιούτων, ἵνα καὶ ἐγκρατῶς κατεξαναστῶσι^{γ)} τῆς ἐπιζητήσεως — P 197 τῷ αὐτῷ τρόπῳ οὐδὲ τὸν σοφὸν ἐγκρατὴ ῥητέον, διὰ τὸ μὴ φύεσθαι ἐν αὐτῷ πάθος, οὐ ἔσται ἐγκρατὴς. εἰ δὲ κατὰ τοῦτο 276 ἀξιόσουσιν αὐτὸν ὑπάρχειν ἐγκρατῇ, καθ' ὅσον γίνεται μὲν ἐν φάυλαις κρίσεσιν, περιγίνεται δὲ αὐτῶν τῷ λόγῳ· πρῶτον μὲν δώσουσιν ὅτι οὐδὲν ὠφέλησεν αὐτὸν ἡ φρόνησις, ἀκμὴν ἐν ταραχαῖς ὄντα καὶ βοηθείας δεόμενον· εἴτα καὶ κακοδαιμονέστερος τῶν φάυλων λεγομένων^{δ)} εὐρίσκειται. εἰ μὲν γὰρ ὁρμῇ ἐπὶ τι,

eam artem quam circa vitam esse somniant, damnosa et perturbationis causa habentibus ipsam potius quam utilis esse comperietur. atque ut statim exempli gratia pauca e multis proferamus, posset utilis videri esse sapienti ea quae circa vitam est ars, continentiam ei praebens ad appetendum bonum malumque aversandum. 274. sapiens enim, qui secundum eos dicitur continens, aut secundum id dicitur continens, quatenus nullam habet appetentiam mali nec boni aversionem; aut quatenus habebat quidem pravas appetentias et aversiones, sed eas ratione superavit. 275. verum quatenus quidem non versatur in malis deliberationibus, nequaquam dicatur continens. non enim se continebit ab eo quod non habet: et quemadmodum nemo dixerit eunuchum esse rerum venerearum continentem, et eum cui vitiatum est stomachus, continentem esse in ciborum fruitione — nullo enim modo ipsi talia consecretantur, ita ut per continentiam adversus consecretationem eorum insurgere debeant — eodem modo sapientem appellare non oportet continentem, eo quod ipsi non innascatur affectio adversus quam futurus sit continens. 276. quodsi versatur quidem in malis deliberationibus, vincit tamen eas ratione, primum quidem concedent, nihil illi prudentiam profuisse utpote qui adhuc in perturbationibus sit et auxilio egeat: deinde etiam infelicius esse reperitur iis qui mali esse dicuntur. nam si appetitione animi

f) ὠφέλιμος] post hanc vocem novum, non a verbis εἰ μέντοι, caput incipit in mss Savil. et Vratilav.

g) ἐν ταῖς πρὸς τὸ καλὸν ὁρμαῖς] ita legendum, non κακόν ut in editis. sic libro adversus Ethicos: ἐγκράτειαν αὐτῷ παρασχομένη ἐν ταῖς πρὸς τὸ ἀγαθὸν ὁρμαῖς καὶ ἐν ταῖς πρὸς τὸ κακὸν ἀφορμαῖς. frequentissimum est Stoicis appellare ὁρμὴν inclinationem animi, qua ad rem aliquam tamquam ad bonum fertur, ἀφορμὴν autem declinationem aversionemque.

h) κατεξαναστῶσι] contra insurgant. eadem voce utitur lib. adversus P 197 Ethicos et secundo adversus Logicos: ἐπέπερ τοὺς κατεξαναστάντας τῆς κοινῆς προλήψεως Δογματικούς; ubi dicta, si placet, vide.

i) τῶν φάυλων λεγομένων] hominum e vulgo, qui φρονίμοις ac sapientibus opponuntur. supra sect. 251.

πάντως ταράσσεται· εἰ δὲ περικρατεῖ τῷ λόγῳ, συνέχει ἐν ἑαυτῷ τὸ κακόν. καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον ταράσσεται τοῦ φανύλου ἑκείνου, 277 μηκέτι τοῦτο πάσχοντος. εἰ μὲν γὰρ ὁρμῇ, ταράσσεται· εἰ δὲ τυγχάνει τῶν ἐπιθυμιῶν, παύεται τῆς ταραχῆς. οὐ τοίνυν ἐγκρατὴς γίνεται ὅσον ἐπὶ τῇ φρονήσει ὁ σοφός, ἢ εἴπερ γίνεται, πάντων ἀνθρώπων ἐστὶ κακοδαιμονέστατος. ὥστε οὐκ ὠφέλιον ἀλλὰ ταραχὴν αὐτῷ μεγίστην ἢ περὶ τὸν βίον παρέσχε τέχνη. ὅτι δὲ ὁ νομίζων ἔχει τὴν περὶ τὸν βίον τέχνην καὶ δι' αὐτῆς ἐπεγνωκέναι τίνα τέστιν ἀγαθὰ ὡς πρὸς τὴν φύσιν καὶ τίνα φαῦλα, ταράσσεται σφόδρα, καὶ τῶν ἀγαθῶν αὐτῷ παρόντων καὶ τῶν κα- 278 κῶν, ἐν τοῖς ἐμπροσθεν^{h)} ὑπεμνήσαμεν. λεγτέον οὖν ὅτι εἰ μήτε ἢ τῶν ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν καὶ ἀδιαφόρων ὑπόστασις ὁμολογεῖται, ἢ τε περὶ τὸν βίον τέχνη τάχα μὲν καὶ ἀνυπόστατος ἐστίν· εἰ δὲ καὶ ἰφειστέον δοθεῖν καθ' ὑπόθεσιν, οὐδεμίαν ὠφέλειαν τοῖς ἔχουσιν αὐτὴν παρέχει· τὸ ἐναντίον δὲ ταραχὰς αὐτοῖς ἐμποιεῖ μεγίστας· μάτην ὠφρυνώσθαι δοκοῖεν. ἂν οἱ Δογματικοὶ καὶ τῷ 279 λεγομένῳ ἡθικῷ μέρει τῆς καλουμένης φιλοσοφίας. τοσαῦτα καὶ περὶ τοῦ ἡθικοῦ τόπου συμμετρῶς ὡς ἐν ὑποτυπώσει διεξελθόν-τες ἐνταῦθα περιγράφομεν καὶ τὸ τρίτον σύνταγμα καὶ τὸ πᾶν τῶν Πυρρωνείων ὑποτυπώσεων σπουδαῖον ἐκείνο ἐπειπόντεςⁱ⁾.

P 198

ΚΕΦ. λβ'.

Διὰ τί ὁ Σκεπτικὸς ἐνίοτε ἀμύδρους ταῖς πιθανότησιν ἐρωτᾷ ἐπιτηδεύει λόγους.

Ὁ Σκεπτικὸς διὰ τὸ φιλάνθρωπος εἶναι τὴν τῶν Δογματι-

ad aliquid ducitur, perturbetur necesse est: si autem ratione superat, continet in se ipso malum et propterea magis perturbatur quam ille malus qui hoc non amplius patitur. 277. nam quando appetitu animi agitur, perturbatur: quando autem cupiditates assequitur, desinit perturbari. non est ergo continens per prudentiam ipse sapiens; aut si est, omnium hominum est infeliciissimus. itaque illi non utilitatem, sed perturbationem maximam prae-
buit quae circa vitam esse dicitur ars. eum porro qui existimat se habere artem quae circa vitam est et per eam cognovisse quae bona sunt secundum naturam et quae mala, valde perturbari, non minus cum bona quam cum mala adsunt, in superioribus docuimus. 278. dicendum est igitur, si nec bonorum nec malorum nec indifferentium subsistentia pro confessa et indubitata habetur, et ars quae circa vitam est fortasse nec ipsa quidem subsistit; quamvis tamen subsistere concedatur, per suppositionem, nullam utilitatem habentibus ipsam affert, imo vero contra perturbationes maximas eorum animis indit: Dogmatici etiam in morali parte eius quam vocant philosophiae, frustra supercilia attollere videri debent. 279. et his quidem de morali etiam philosophiae loco disputatis (quibus plura brevis institutionis mensura non admittit) hic etiam tertium librum et totam Pyrrhonianam hy-
potyposeon tractationem claudimus, si illud addiderimus:

CAP. XXXII.

Quare Scepticus interdum rationes quantum ad probabilitatem attinet, debiles de industria proponat.

280. Scepticus eo quod sit humanus, Dogmaticorum arrogantiam et te-

^{h)} ἐν τοῖς ἐμπροσθεν] lib. 1 sect. 27.

ⁱ⁾ ἐπειπόντες] ita mss pro ἐπέποντες quod in editis erat.

κῶν οἴησιν τε καὶ προπέτειαν κατὰ δύναμιν ἰᾶσθαι λόγῳ βο-
λεται. καθάπερ οὖν οἱ τῶν σωματικῶν παθῶν ἰατροὶ διάφορα
κατὰ μέγεθος ἔχουσι βοηθήματα, καὶ τοῖς μὲν σφοδρῶς πεπον-
θόσι τὰ σφοδρὰ τούτων προσάγουσι, τοῖς δὲ κοίφως τὰ κο-
φότερα, καὶ ὁ Σκεπτικὸς οὕτως διαφόρους ἐρωτᾷ καὶ κατὰ ἰσχὺν
λόγους, καὶ τοῖς μὲν ἐμβριθεῖσι καὶ εὐτόνως ἀνασκευάζειν δυνα- 281
μένοις τὸ τῆς οἴησεως τῶν Δογματικῶν πάθος ἐπὶ τῶν σφόδρα
τῇ προπετείᾳ κακακωμένων χρηταί, τοῖς δὲ κοφωτέροις ἐπὶ τῶν
ἐπιπόλαιον καὶ εὐλατον ἐχόντων τὸ τῆς οἴησεως πάθος καὶ ὑπὸ
κοφωτέρων πιθανότητων ἀνασκευάζεσθαι δυναμένων. διόπερ
ὅτε μὲν ἐμβριθεῖς ταῖς πιθανότησιν, ὅτε δὲ καὶ ἀμειβοτέρους
φαινομένους οὐκ ὀκνεῖ λόγους συνερωτᾷν ὁ ἀπὸ τῆς σκέψεως
ὁρμώμενος ἐπιτηδὲς, ὡς ἀρκοῦντας αὐτῷ πολλάκις πρὸς τὸ
ἀνύειν τὸ προκείμενον.

meritatem pro viribus sanare ratione desiderat. quemadmodum igitur cor-
poralium morborum medici diversae potentiae habent remedia, et iis quidem
qui vehementi morbo laborant, vehementissima quaeque adhibent, iis qui
leviter aegrotant, levia: ita etiam parvis roboris non sunt omnes quas Sce-
pticus proponit rationes: 281. sed quae sunt ex illis solidiores quae et va-
lide possunt opiniones Dogmaticorum evertere, erga eos qui graviter teme-
rariae insolentiae morbo laborant utitur; levioribus autem erga eos qui hunc
arrogantiae morbum in superficie tantum ideoque facile sanabilem habent,
et huiusmodi qui rationibus levioris probabilitatis profligari possit. hinc ergo
fit ut Scepticus aliquando rationes, quae quod ad probabilitatem attinet,
aliquando robustiores, aliquando debiliores videntur, proponere de indu-
stria non dubitet, utpote quae ipsi saepe numero ad consequendum id
quod persequitur, sufficiant.

IN SEXTI PHILOSOPHI
PYRRHONIARVM HYPOTYPOSEON
LIBROS TRES
ANNOTATIONES
HENRICI STEPHANI,

IN QVIBVS ETIAM DE QVARYNDAM PHILOSOPHICARVM VOCVM
INTERPRETATIONE AGIT.

Tit. ὑποτυπώσεων] de hoc titulo consule annotat. nonam, ubi de adverbio ὑποτυπωτικῶς agitur.

1. lib. 1 sect. 2 ἴσως] observavi Graecos plerisque in locis adhibere adverbium ἴσως, id est fortasse, item verbum οἶμαι, id est arbitror, in quibus alioqui ea minime necessaria sunt; sed extenuant duntaxat vel potius quandam modestiae speciem prae se ferunt. eodem autem officio et verbum δοκῶ fungi comperi. huiusmodi est etiam Fabianum, fere. sed Sextum, qui τὴν ἀπορητικὴν ἀγωγὴν profitetur, hic sicut et alibi uti adverbio ἴσως tamquam ἀποροῦντα consentaneum est. vide caput 21, ubi τάχα (quod idem valet) inter Scepticas voces recensetur.

2. lib. 1 sect. 2 καταληφθῆναι] pro comprehendi potuissem etiam uti infinitivo percipi, vertens καταληφθῆναι. Cicero enim utroque sine discrimine utitur, aliquando tamen ad maiorem expressionem ea copulans. Sextus: οἱ δὲ ἀπὸ τῆς νέας ἀκαδημίας ἀκατάληπτα εἶναι πάντα φασί. Cicero in Lucullo, quoniam enim id haberent Academici decretum, nihil posse percipi. et paullo post, certe hoc ipsum ex quo omne veri falsique iudicium esset, percipere eos debuisse. sic et κατάληψιν vertit tam perceptionem quam comprehensionem, atque adeo cognitionem: ita tamen ut κατάληψιν ad verbum sonare comprehensionem fateatur. sic enim in eodem libro scribit c. 6 sect. 17, nec definiri aiebant necesse esse quid esset cognitio aut perceptio aut (si verbum e verbo volumus) comprehensio, quam κατάληψιν illi vocant, eosque qui persuadere vellent esse aliquid quod comprehendi et percipi posset, inscienter facere dicebant. ubi animadvertit exemplum eius quod modo dixi, videlicet duo haec verba comprehendi et percipi, interdum coniungi. sed hic verbum percipi sequitur, quod alibi praecedere potius solet. rursum Cicero in eodem libro c. 47 s. 145. ad rerum igitur scientiam vitaeque constantiam aptissima quum sit mens hominis, amplectitur maxime cognitionem, et κατάληψιν, quam (ut dixi) verbum e verbo exprimentes comprehensionem dicemus. iam vero et καταληπτὸν

alicubi quidem per periphrasin, quod comprehendi possit item quod percipi possit: interdum vero et uno verbo comprehensibile reddit, sed petita tamen ante venia. at ἀκατάληπτον itidem una voce incomprehensibile nusquam ab eo dictum comperio. quo tamen, analogiam sequens, uti minime dubitavi. at vero ἀκατάληπτον non item incomprehensibilitatem interpretari ausus sum, quod nullas nisi agrestes aures id posse ferre iudicarem. ideoque quod initio huius libri dicit Sextus ἀκατάληπτος ὁμολογῶν, interpretatus sum, a se comprehendi non posse fateantur. sciendum est autem reperiri etiam ἀκατάληπτον cum apud alios, tum apud hunc nostrum Sextum, idem valens quod οὐ καταλαμβάνω, i. e. non comprehendo, non percipio. porro Ciceronianis hisce interpretationibus licebit fortasse aliquam addere, ut videlicet καταληπτὸν non solum comprehensibile, sed etiam perceptibile et ἀκατάληπτον non tantum incomprehensibile, verum etiam imperceptibile vertamus. quae cur aspernemur nihil video (utar enim Fabii verbis), nisi quod iniqui iudices adversus nos sumus, ideoque paupertate sermonis laboramus. ego certe in huius libri interpretatione hanc in partem ne peccarem operam dedi, qui non tantum ens et essentia, sed alia multo duriora vocabula, ei, cogente necessitate, adhibui: quibus donec meliora in lucem prolata fuerint, neminem qui iudex aequus esse voluerit, offensum iri existimo. sed ut ad κατάληψιν revertar, eius originem declarat idem Cicero, ita scribens in eodem Lucullo c. 47 s. 145: hoc quidem Zeno gestu faciebat. nam cum extensis digitis adversam manum ostenderat, visum, inquebat, huiusmodi est. deinde cum paulum digitos constrinxerat, assensus huiusmodi. tum cum plane compresserat pugnumque fecerat, comprehensionem illam esse dicebat. qua ex similitudine etiam nomen ei rei, quod ante non fuerat, κατάληψιν imposuit. hactenus ille. ex cuius tot verbis abunde discimus κατάληψιν comprehensionem sive perceptionem debere reddi. verum animadvertendum est verti etiam cognitionem in uno ex illis quos attulimus locis. cui convenit hic de Finib. lib. 3 c. 5 cognitiones autem, vel (si haec verba minus placent aut minus intelliguntur, καταλήψεις appellemus licet) eas igitur ipsas propter se asciscendas arbitramur, quod habeant quiddam in se quasi complexum et continens veritatem. sed in multis exemplaribus pro cognitiones depravate legitur cogitationes. quin etiam ut idem in quodam loco Luculli paulo ante citato κατάληψιν vult esse aut cognitionem aut perceptionem aut comprehensionem, ita alibi tres hos infinitivos coniungit, nosci percipi comprehendi. itidem vero et quattuor haec participia congerit, comprehensi percepti cogniti constituti. ita enim in Lucullo, unde et proxime praecedentes infinitivi petiti sunt, scribit: quaero etiam, ille vir bonus qui statuit omnem cruciatum perferre, intolerabili dolore lacerari potius quam aut officium prodat aut fidem, cur has sibi tam graves leges imposuerit cum, quamobrem ita oporteret, nihil haberet comprehensi percepti cogniti constituti. de his autem locis quid dicemus, in quorum uno Cicero nosci percipi comprehendi, in altero comprehensi percepti cogniti distincte ponit, cum alibi ea ἰσοδύναμα esse voluerit, et nobis κατάληψιν vel cognitionem vel perceptionem vel comprehensionem interpretari permiserit?

quid aliud huic obiectioni responderi debeat non video quam hoc, P 200 Ciceronem, cum nobis liberum facit, *κατάληψιν* aut *cognitionem* aut *perceptionem* aut *comprehensionem* vertere, horum trium optionem nobis dare, tamquam quae sensum eundem efficiant, accipiendo verbum Stoicum latius et generalius, non autem eius etymologiae insistendo. itidem vero cum coniungit haec participia *comprehensi percepti cogniti*, licet non utatur disiunctiva *vel nec aut*, perinde tamen esse ac si posito genitivo Graeco *καταληπτοῦ* subiunxisset *sive* *comprehensi sive percepti sive cogniti*, id interpretari velis. pro me autem, vel potius pro Cicerone facit Galenus, qui *καταληπτόν* nihil aliud esse vult quam *γνωστόν*. verum et alia rursus oboritur quaestio, cur Galenus *καταληπτόν* quidem simpliciter *γνωστόν* exposuerit, at *καταλαμβάνεσθαι* non simpliciter *γινώσκειν*, sed *βεβαίως γινώσκειν*. haec enim ipsissima sunt illius verba: *ἐγὼ δ' οὐτ' ἄλλο τι καταληπτόν ἡγοῦμαι σημαίνειν παρὰ τὸ γνωστόν, οὐτ' ἄλλο τι τὸ καταλαμβάνεσθαι τοῦ βεβαίως γινώσκειν· ἀνάλογον δ' αὐτοῖς λέγεσθαι τὴν τε κατάληψιν καὶ τὴν καταληπτικὴν φαντασίαν*. quin etiam paulo post *εἰς βεβαίαν γνῶσιν* pro *εἰς κατάληψιν* dixit. hanc quaestionem moventi (quisquis fuerit) apte, ut opinor, responderi queat, quemadmodum Galenus *καταληπτόν* simpliciter *γνωστόν* exposuit, cum tamen non simpliciter *γνωστόν* sed *βεβαίως γνωστόν* intelligeret, ut ex sequentibus explicationibus patet, ita Ciceronem simpliciter quidem *cogniti* dixisse, nec tamen ad quamlibet cognitionem hoc rettulisse, sed firmam ac stabilem intellexisse, nam haec demum appellari debet cognitio, licet per abusum latius eius significatio extendatur. quamquam nec ei, qui contendere volet omissum in hoc Galeni loco adverbium *βεβαίως* ante *γνωστόν*, valde repugnabo, cum praecesserit apud eundem *βεβαίως γνωστόν*. ubi etiam dicit satius esse nos ita vocare τὸ *καταληπτόν* ab appellatione Stoica discedentes. sed ut hanc quaestionem missam faciamus, Gellius Ciceronem imitatus ad verbi *καταλαμβάνεσθαι* interpretationem duos hosce infinitivos adhibuit *nosci* et *percipi*. porro elegantissime Lucianus ludit *ἐν βίῳν πράξει* c. 27 in significatione huius verbi; introducit enim Scepticum philosophum mercatori respondentem se omnia praestare posse praeterquam *δραπέτην μεταδιώκειν* et causam reddentem *ὅτι οὐ καταλαμβάνω*. sic ludit alibi et in voce *κριτήριον*. animadvertendum est autem praeterea nove dixisse Galenum in loco modo citato *καταλαμβάνεσθαι* pro *καταλαμβάνειν*, cum alioqui nos dicamur *καταλαμβάνειν*, at ipsae res *καταλαμβάνεσθαι*.

3. lib. 1 sect. 3 *εὐρηκέναι δοκοῦσι*] non verti invenisse videntur, sed invenisse sibi videntur, id est, invenisse se arbitrantur, quia dixerat modo, *εὐρηκέναι ἔφασαν*. invenerunt enim, ut quidem ipsi, non ut aliarum sectarum philosophi iudicant.

4. lib. 1 sect. 3 *Δογματικοί*] Cicero *δόγμα* decretum interpretatur. possumus autem, non sine exemplo quorundam Latinorum scriptorum, *δόγματα* interpretari etiam *placita*. eadem autem ratione vocarunt illi *placita philosophorum*, qua Graeci dicunt τὰ *ἀρέσκοντα* τοῖς φιλοσόφοις, id est, ad verbum, *placencia philosophis*.

illo autem nomine inscriptus est quidam Plutarchi libellus. nec desunt qui existiment hodieque *placita Curiae* a nostratibus vocari *arrests* pro *arrests*, id est *ἀρεστά*. in quo tamen longe falli eos, facile cognoscet quisquis vim et usum verbi a quo illud nomen deductum est consideraverit. quin etiam vocem *δόξας* interdum eadem significatione poni et ab eadem esse origine scimus. porro *δόγμα* quomodo interpretari debeamus, docet nos Cicero, uti dixi: at quomodo *Δογματικούς* (uho quidem certe verbo), non item. ego *dogmaticos*, vocem Graecam utpote usitatam retinendo, quam *decretorios*, ad verbum, appellare malui. quodsi ad periphrasin confugiendum sit, liceat fortasse *Δογματικούς* interpretari *decretorum auctores* vel *assertores* aut *professores* aut *decreta statuentes* vel *decretis adhaerentes*. quid si vero *decretis certis addictos* ex ipso Cicerone interpretemur? hinc autem et *δογματικὴ φιλοσοφία* paulo post, et alicubi adverbium *δογματικῶς*, de quibus paulo post. item verbum *δογματίζειν*, id est *dogma* vel *dogmata statuere*, *decretum aliquod* vel *decreta aliqua asserere* vel *profiteri* vel *aliquid tamquam dogma* (vel *decretum*) *proferre* aut *asserere*. dicitur enim interdum *δογματίζειν* absolute, interdum *δογματίζειν τι* vel *περὶ τινος*, id est, *aliquid* vel *de aliquo* *dogmatice pronuntiare*, *aliquid dogmaticorum more asserere* vel *aliquid dogmatica assertionem approbare* vel *aliquid tamquam certum dogma assertionem approbare*. utroque modo usus est Sextus eodem in loco ita scribens, *ὁ μὲν γὰρ δογματίζων ὡς ὑπάρχων τίθεται τὸ πρόμα ἐκεῖνο ὃ λέγεται δογματίζειν*. usus est et tertio alibi *ὁ γὰρ περὶ ἐνὸς δογματίζων ἢ προκρίνων φαντασίαν* etc., ubi *ὁ δογματίζων* interpretatus sum *qui dogmatice pronuntiat*. apud Ciceronem alicubi *decretum habere* videtur esse *δογματίζειν*. Gell. uno verbo *decernere* pro eodem dixit lib. 2 c. 5, sed addens *statuere*. nam de Pyrrhoniis loquens scribit, *nihil enim decernunt, nihil constituunt*. caeterum *δογματίζειν* et *δογματικῶς ἀποφαίνεσθαι* eodem sensu dicuntur.

5. lib. 1 sect. 3 *οἱ περὶ Κλειτόμαχον καὶ Καρνεάδην*] hi duo tertiae Academiae auctores fuerunt. vide infra pag. 45 b et 47 c. d. vide et Ciceronem in Lucullo.

6. lib. 1 sect. 4 *αἱ ἀνωτάτω φιλοσοφίαι*] verti *αἱ ἀνωτάτω φιλοσοφίαι* generalissimae philosophandi rationes, quoniam alibi aperte dicit ea significatione *δύο τὰ ἀνωτάτω κεφάλαια*. eodem sensu Galenus artis medicinae esse dicit *δύο τὰ ἀνωτάτω μέρη*. idem ad Glauconem, *τὰ ἀνωτάτω γένη* dixit, q. d. *suprema*, id est *summa*, scribens, *οἱ μὲν γὰρ ἐπὶ τῶν πρώτων καὶ ἀνωτάτω γενῶν μένουσιν, ἀρχοῦμενοι ταῖς ἀπὸ τούτων ἐνδείξεσιν*. idem *ἀπὸ τῶν πρώτων καὶ ἀνωτάτω γενῶν ἀρξάμενος*. Laërtius in Zenone τῶν δὲ παθῶν τὰ ἀνωτάτω εἶναι γένη τέτταρα. ideo autem exempla huius significationis proferenda existimavi, ne quis τὰς ἀνωτάτω intelligat antiquissimas, quasi quae τοῖς ἀνωτάτω χρόνοις, id est ad verbum, non, *superioribus temporibus*, sed *supremis*, in usu fuerint. eodem quoque modo dicuntur et τὰ *ἐπαναβεβηκότα γένη*, ut τὰ ἀνωτάτω. atque adeo ipse Sextus in sequentibus *ἐπαναβεβηκότας τρόπους* ea significatione ponit, illis opponens τοὺς ὑποβε-

βηκότας, vocans ἐπαναβεβηκότας quasi dicas supergressos, id est superiores aut eminentes supra alios, quod nihil aliud est quam generalissimos. itidem ὑποβεβηκότας, perinde ac si quis dicat subgressos, id est, sub aliis constitutos et illis subiacentes tamquam inferiores. Galenus certe τὰς γενικωτάτας eodem sensu quo τὰς ἀνωτάτω dixit.

7. lib. 1 sect. 4 τρεῖς εἶναι] hic tria philosophiae genera sive tres philosophandi rationes, aut quocumque modo quis φιλοσοφίας interpretari volet, a Sexto constituuntur, Dogmatica Academica Sceptica. at vero Diogenes philosophos dividit duntaxat in Dogmaticos et Ephecticos. Galenus autem (si eius est liber qui περὶ φιλοσόφου ἱστορίας inscribitur) αἰρέσεις appellans quas Sextus hic nominat φιλοσοφίας, eas esse dicit γενικωτάτας quattuor, δογματικὴν σκεπτικὴν ἐριστικὴν μικτήν, addens esse ἐριστικὴν (q. d. contentiosam aut litigiosam, vel potius altercatricem) eam quae sophismatibus nititur. μικτήν, id est mixtam, quae nonnullis quidem dogmatibus assentitur, de multis tamen dubitat. sed longe meliorem esse nostri Sexti divisionem manifestum est. Diogenes enim unam speciem necessariam omisit, Galenus autem eandem ipse quoque praetermisit, et duas minime necessarias adiecit; omisit enim uterque Academicam philosophiam, quod eandem cum Sceptica esse existimaret. quod falsum esse probat Sextus huius libri cap. 33, discrimen quod inter utramque est clare exponens. Gellius quoque differentiam aliquam inter illas annotat, lib. 2 c. 5. quod autem ad ἐριστικὴν et μικτήν attinet, ἐριστικὴ quidem, quatenus sophismatibus nititur, vera philosophia esse non potest. at μικτήν, id est partim dogmaticam, partim ephecticam, nullam esse posse, hinc patet, quod ex quo semel quis aliquid ἐδογματίσει, a Sceptica secta plane coepit desciscere, nec Scepticus amplius appellari potest, etiamsi alioqui in multis sit ζητητικός sive ἀπορητικός. at certe pro me facere videntur quae de Platone dicuntur a Sexto eodem c. 33.

a. lib. 1 sect. 4 δογματικὴ] pro dogmatica dicere poteram decretoria, cum δόγμα sit decretum, ut antea dictum est, sed haud multo minus durum videtur δογματικὴ φιλοσοφία decretoria philosophia vertere, quam δογματικοὶ φιλόσοφοι decretorii philosophi, de quo paulo ante mentionem feci. sed nec adverbium δογματικῶς ausus sum reddere decretorie, sed alicubi dogmaticorum more alicubi dogmatice interpretatus sum, ut capite 23 τιθέναι δογματικῶς ἢ ἀναιρεῖν. sed et aliis modis verti pro re nata, ut in hoc loco cap. 25 τῶν δογματικῶς ζητουμένων verti, ex iis quae dogmaticorum quaestionibus agitantur.

9. lib. 1 sect. 4 ὑποτυπωτικῶς] non sine causa ad interpretationem τοῦ ὑποτυπωτικῶς adhibui adverbium breviter, sed quia idem alibi dicit συντόμως καὶ ὑποτυπωτικῶς, et variis in locis suam claudere de re aliqua disputationem volens dicit: "haec sufficere possunt ὥς ἐν ὑποτυπώσει", ut initio c. 28: περὶ τοσούτων ἀρκέσει τῶν φωνῶν ὥς ἐν ὑποτυπώσει διεξελθεῖν; et circa finem huius libri primi καὶ ἵνα μὴ καθ' ἕκαστον λέγων ἐκβαίνω τὸν ὑποτυπωτικὸν τρόπον τῆς συγγραφῆς. praeterea etiam respexi ad illa ὥς ἐν τύπῳ

et τύπῳ λέγειν λαμβάνειν ἀποδεικνύειν. scio interim potuisse ὑποτυπωτικῶς aliter quoque exprimi, videlicet hoc modo: brevem quandam informationem vel summariam ob oculos ponentes. Varro de lingua Latina: quae videretur analogia in oratione ut breviter potui informavi, id est ὑποτυπωτικῶς διεξῆλθον, aut uno verbo ὑπετυπώσαμην. quamvis enim alicubi ad ὑποτυπωτικῶς adiungat alterum adverbium συντόμως, non dubium est tamen quin συντόμως in ὑποτυπωτικῶς inclusum etiam censi possit. sciendum est autem ὑποτυπωτικῶς dicere habita ratione inscriptionis huius opusculi (appellatur enim Πυρρώνειοι ὑποτυπώσεις) et hunc titulum mutuatum esse ab Aenesidemo Sextum crediderim; nam illum ita inscripsisse quosdam suos libros constat. sed Diog. Laërtius uno in loco citat Aenesidemum ἐν τῇ εἰς τὰ Πυρρώνεια ὑποτυπώσει, in altero ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Πυρρωνείων λόγων. porro vocem Graecam in titulo huius libri retinui, quod alioqui longis periphraseos ambagibus utendum fuisset. nam Pyrrhonias hypotyposes interpretans Pyrrhonias informationes nequaquam mihi satis faciebam: et potius ita vertissem, praecipuorum sectae Pyrrhonias capitum summaria et dilucida informatio. capitum autem dicere voluissem, non dogmatum nec praeceptorum, ne in ipso limine impingerem et titulo ipsius operis aliquid eius professioni non consentaneum affingerem. sed nec doctrinae Pyrrhoniae eandem ob causam dicere ausus fuisset. nam et institutionis appellatione invitatus ob id ipsum alicubi usus sum. at vocem hanc capitum reprehendere non possit, qui eam in eodem sensu apud Ciceronem legerit cum alibi, tum hic, quattuor sunt capita quae concludunt nihil esse quod nosci percipi comprehendere possit. sed ne hoc quidem silentio praetereundum est, cum dicitur Πυρρώνειοι ὑποτυπώσεις perinde esse ac si diceretur ὑποτυπώσεις τῶν Πυρρωνείων, ut hic genitivus sit neutrius generis, imo in hoc ipso titulo Πυρρωνείων ὑποτυπώσεων βιβλίον πρῶτον, sic accipiendum censerem Πυρρωνείων, (ut videlicet perinde foret ac si dixisset βιβλίον πρῶτον ᾧ Σέξτος τὰ Πυρρώνεια ὑποτυπώσονται, vel ὑποτυπωτικῶς διεξέρχεται) nisi alibi legissem Πυρρώνειοι ὑποτυπώσεις.

Iam vero quod ad auctorem huius operis attinet, eius mentionem Suidas facit, facit et Diog. Laërtius in Pyrrhone: sed neuter ἐμπειρικόν eum cognominat. nec dubito quin vulgare ἐμπειρικοῦ cognomen ex errore ortum fuerit, quod ἐμπειρικά ὑπομνήματα scripserit, quorum ipsemet cum alibi tum in disputatione adversus grammaticos meminit.

10. lib. 1 sect. 4 ἱστορικῶς] adverbium ἱστορικῶς interpretatus sum historico more. hoc autem ita intellige, eum historicos imitari in eo quod historici res simpliciter, ut audiverunt aut viderunt, narrare contenti esse possint, nec suum de illis iudicium interponere necesse habeant: imo pleraque commemorent quae fando audiverunt, cum alioqui rem ita se habere nequaquam affirment, neque certo sibi ipsis persuadeant. unde et in fine capitis 23 dicit de Sceptico, οὐκ ἀπαγγελτικῶς μετὰ πεποιθήσεως ἀποφαινόμενος, ἀλλ' ὁ πάσχει διηγούμενος. et in fine 25 de eodem, ἀλλὰ τὸ ἐαυτοῦ πάθος ἀπαγγέλλοντος. adeo ut ἱστορικῶς idem sit propemodum quod δι-

ηγηματικῶς. ideo autem admoneo, ne quis ιστορικῶς accipiat eo sensu ut veritatem in historiographis non requiri dicat Sextus. contra enim veritatem a nonnullis historiae animam vocitatum esse scimus: unde et historicam fidem dixit Naso 3 Am. eleg. 2.

exit in immensum foecunda licentia vatum,

obligat historica nec sua verba fide.

11. lib. 1 sect. 5 τίς ἔννοια] nomen ἔννοια quod a me redditur mens (eo sensu quo accipitur pro ea quam vulgo intentionem appellamus) verti etiam potest me non repugnante notio, ut Cicero alicubi interpretatur. sed et λόγους quod verti orationes, scio potuisse aliter etiam transferri. verum rationes interpretari consentaneum huic sectae non fuisset: et postquam diligenter expendi argumentum c. 7, 8, 9, 10, in quibus hosce λόγους exponit, nihil aliud his λόγοις mihi significare visus est, quam ea quae de sua secta Pyrrhonii profitentur, videlicet se non δογματίζειν, se αἰρεσιν non habere, (si hanc in vulgari significatione accipiamus) physiologiam a se tractari consentaneo suae sectae modo, item se apparentia non evertere.

12. lib. 1 sect. 5. τὰς σκεπτικὰς ἀποφάσεις] vocat hic τὰς σκεπτικὰς ἀποφάσεις quas alibi τὰς σκεπτικὰς φωνὰς nuncupat: ideoque ἀποφάσεις dicta aut voces simpliciter hic interpretari possumus: at secus cap. 20 sect. 92, ubi ἀπόφασις opponitur τῇ καταφάσει.

P 202

13. lib. 1 sect. 7 ἡ σκεπτικὴ ἀγωγή] institutio mihi est ἀγωγή, sicut iam in aliis duobus praecedentibus locis, non quod mihi satisfaciat plane haec interpretatio, sed quod aptiorem invenire non possim. quoties enim institutionem audimus, statim docentem et discentem imaginamur, quos haec secta evertit. ideoque fortasse rectius institutum interpretaremur; nam et Cicero Platonis institutum eo sensu dixisse videtur. idem vero sectam et institutionem alicubi copulat. unde videndum est an non ἀγωγήν sectam vertere possimus. porro Aristocles non simpliciter ἀγωγήν, sed ἀγωγήν λόγων hanc nuncupat, ita scribens: ὅτι μὲν οὖν τὴν τοιαύτην εἴτε αἰρεσιν εἴτε ἀγωγήν λόγων, εἴτε ὅπῃ καὶ ὅπως ἐθέλῃ τις καλεῖν αὐτήν, οὐδεὶς ἂν εὖ φρονῶν ὀρθὴν εἶναι φαίη, δῆλον. scimus autem Sextum antea c. 1 inter φιλοσοφίας eam recensuisse: quod Aristocles pati recusat, utpote subiungens, ἐγὼ μὲν οὐδὲ φιλοσοφίαν οἶμαι δεῖν ὀνομάζειν αὐτήν, ἀναιροῦσάν γε δὴ τὰς τοῦ φιλοσοφεῖν ἀρχάς. et ipse quoque Sextus cap. 2 dicit quidem τὴν διάκρισιν τῆς σκέψεως ἀπὸ τῶν παρακειμένων αὐτῇ φιλοσοφῶν; sed tamen alio quoque modo φιλοσοφίας nomen accipiens, subiungit, εἰδικὸς δὲ (λόγος) ἐν ᾧ πρὸς ἕκαστον μέρος τῆς καλουμένης φιλοσοφίας ἀντιλέγομεν. caeterum capite sequenti σκεπτικὴν δύναμιν appellabit. alicubi etiam σκέψιν ponit ἀντὶ τῆς σκεπτικῆς ἀγωγῆς.

14. lib. 1 sect. 7 ζητεῖν καὶ σκέπτεσθαι] verti σκέπτεσθαι uti scepai, quod a vocabulo recepto discedere non auderem. sed hic latius quid sit σκέπτεσθαι explicabo, si prius Gellii expositionem attulero. ita enim caput quintum libri 11 exorditur: quos Pyrrhonios philosophos vocamus, ii Graeco cognomento Σκεπτικοί appellantur, id ferme significat quasi quaesitores et consideratores; nihil enim decernunt, nihil constituunt, sed in quaerendo semper considerandoque sunt, quid-

nam sit omnium rerum de quo decerni constituique possit. ac ne videre quoque plane quicquam nec audire sese putant, sed ita pati afficique quasi videant vel audiant: eaque ipsa quae affectiones istas in sese efficiant, qualia et cuiusmodi sint, cunctantur atque insistant. haec Gellius. sed hoc addendum videtur, σκέπτεσθαι quum ad Scepticorum sectam refertur, non dici late de qualibet consideratione seu commentatione, sed ad illam restringi quae est hominis responsionem ad quaestionem de qua interrogatus fuerit meditantis, eamque aut affirmativam aut negativam. huiusmodi autem responsionem nemo umquam a Scepticis extorserit, eo quod dum σκέπτονται, dicunt sibi contraria circa idem apparere, ideoque omnia talia apparere, ut aequum pondus πρὸς πίστιν habeant et πρὸς ἀπιστίαν. unde fit ut numquam ultra σκέψιν egrediantur, sed in ea perpetuo defixi maneant. sic autem apud Xenophontem dicitur σκέπτεσθαι, qui aliquid considerat de quo interrogatus est; responsionem ad id meditans. pro eodem dicitur et διασκέπτεσθαι, quo utitur quidam Scepticus apud Lucianum ἐν βίῳν πράσει c. 27, dicens, ἐπέχω περὶ τούτου καὶ διασκέπτομαι. cur autem Gellius σκεπτικούς dixerit appellatos quasi quaesitores, nihil causae video.

15. lib. 1 sect. 7 σωματικώτερον] adverbium σωματικώτερον verti solidius: fortasse autem non male etiam redderetur plenius. sed nec utrumque perperam, ut opinor, coniungeretur ad maiorem adverbii Graeci expressionem, quod ad verbum sonat corporalius. caeterum Galenus quoque idem de Pyrrhone testatur scribens, καὶ τὴν ἄγαν ἡκριβοῦναι τὴν ἀπορητικὴν ὑποληφθέντα Πύρρωνα. ne cui tamen errandi occasionem praebet mea interpretatio, quia προσεληφθέναι τῇ σκέψει verti scepain tractavisse, malim reddere, ad scepain se contulisse, vel (minus quidem ad verbum, sed magis significanter) ad scepain se applicuisse. dico autem errandi occasionem, quia ex illa interpretatione colligere posset aliquis scriptis persequuntum esse Pyrrhonem sectam Scepticam, quum contra nihil eum literarum monumentis mandasse testentur cum alii tum Aristocles et Diogenes Laërtius.

16. lib. 1 sect. 8 καὶ λόγοις] repone rationibus pro orationibus. ex Cicerone autem sumpsit haec verba paria momenta. nam quod hic dicit τὴν ἐν ἀντικειμένοις λόγοις ἰσοσθένειαν, ille reddit contrariarum rationum paria momenta. ita enim in Lucullo, id est in 2 Acad. scribit: nam in utramque partem multa dicuntur. horum aliquid vestro sapienti certum videtur, nostro ne quid maxime quidem probabile sit occurrat. ita sunt in plerisque contrariarum rationum paria momenta. repono autem hic in utramque partem pro in utraque parte (quod in vulg. edit. habetur) ex aliis Ciceronis locis. idem in fine libri 1 earundem Acad. huic rationi quod erat consentaneum faciebat, ut contra omnium sententias dies iam plerosque deduceret, ut quum in eadem re paria contrariis in partibus momenta rationum invenirentur, facilius ab utraque parte assertio sustineretur. in quo posteriore loco animadvertite expressum id ipsum quod a Sexto additur, Scepticos videlicet ob illam ἰσοσθένειαν devenire ad ἐποχὴν. idem vero alibi ἰσοσθένειᾷ appellat paria in utramque partem. quodsi ἰσοσθένειαν ad verbum exprimere velimus,

vertemus aequalem potentiam, quam uno quidem verbo, sed non satis Latino *aequipollentiam* seu *aequivalentiam* vocare possemus. sed pro eo quod Cicero *paria momenta* dicit, poterimus etiam *par pondus* vel *aequale pondus* dicere, ut *contrariae rationes paris ponderis* idem valeat quod *contrariarum rationum paria momenta*. nam apud Lucianum [vit. auct. 27] *ισοβαρεῖς λόγους* quidam Scepticus appellat quos hic Sextus *ισοσθενεῖς*. interrogatus enim quid sibi vellent lances, quas circumferebat, respondet, *ζυγοστατῶ ἐν αὐτοῖς τοὺς λόγους καὶ πρὸς τὸ ἴσον ἀπειθύνω, καὶ ἐπειδὴν ἀκριβῶς ὁμοίους τε καὶ ἰσοβαρεῖς ἴδω, τότε δὴ ἀγνοῶ τὸν ἀληθέστερον*. porro *ισοσθενεῖαν* hanc ipsemet Sextus in fine huius cap. exponit *τὴν κατὰ πίστιν καὶ ἀπιστίαν ἰσότητα*. idem cap. 22 ait *ἐπέχω* proferri ab eo qui declarare velit res sibi videri aequales *πρὸς πίστιν καὶ ἀπιστίαν*. quin etiam cap. 24 ait, quum dicitur a Sceptico *πάντα ἐστὶν ἀόριστα*, intelligi *ἀόριστα* debere *μὴ προὔχοντα τῶν ἀντικειμένων κατὰ πίστιν ἢ ἀπιστίαν*. existimo autem Aristoclem *ἀδιάφορα* eodem sensu dicere, id est, *μηδὲν διαφέροντα πρὸς πίστιν ἢ ἀπιστίαν* vel *πρὸς ἀλήθειαν ἢ ψεῦδος*. longe enim fallitur qui *ἀδιάφορα* apud eum (ubi hanc vocem Scepticis attribuit) in recepta vulgo significatione accipiet. ad illa autem Aristoclis *ἀδιάφορα* pertinent haec Ciceronis in Lucullo *veri enim et falsi non modo cognitio sed et natura tolletur, si nihil erit quod intersit. et paulo post, primum qui potestis non impediri quum a veris falsa non distent?*

17. lib. 1 sect. 8 *εἰς ἐποχὴν*] Timon, ut testatur Aristocles, dixit *τοῖς ἀδοξάστοις καὶ ἀκλινέσι καὶ ἀκραδάντοις περιέσεσθαι πρῶτον μὲν ἀφασίαν* *ἐπειτα δ' ἀταραξίαν*: Aenesidemus autem voluptatem. ubi animadvertendum est *ἀφασίαν* dici quam *ἐποχὴν* appellavit Sextus. porro et Galenus *τὴν εἰς ἑκάτερα ἐπιχειρήσιν* ait (ex veterum Academicorum iudicio) *τελευτᾶν εἰς ἐποχὴν*, appellans, ut opinor, *τὴν εἰς ἑκάτερα ἐπιχειρήσιν* argumentationem in utramque partem, non autem praeparationem, ut Erasmus vertit. est enim *ἐπιχειρήσεις* P 203 meo quidem iudicio quasi aggressio per argumentationem seu ratiocinationem. unde et *ἐπιχειρήματα* dici puto argumentationes quibus velut aggredimur adversarium. quoniam autem ex huiusmodi argumentatione et propositione rationum in utramque partem tandem illa *ισοσθενεῖα* τῶν λόγων emergit, ideo illam in epochen desinere tradunt.

18. lib. 1 sect. 8 *ἀταραξίαν*] hanc *ἀταραξίαν* exprimere voluit Cicero ita scribens in Lucullo *sed quaero quando ista fuerint ab Academia vetere decreta, ut animus sapientis commoveri et conturbari negarent*, id est, *ἀτάραχον εἶναι* vel uno verbo *ἀταρακτεῖν*. ego *ἀταραξίαν* alicubi reddidi *imperturbatum animi statum*, alicubi *vacuum a perturbatione animum*. est etiam ubi verterim *vacuitatem a perturbatione*, sicut et hic. sed nihil impedit quin etiam aliquis *tranquillitatem animi* interpretetur. is enim demum tranquillus est animus, qui omni perturbatione caret. ipse autem paulo post *ἀταραξίαν* definit *ψυχῆς ἀοχλησίαν καὶ γαληνότητα*, id est *vacuitatem perturbationis in animo et tranquillitatem*. sed vertere etiam potui *animum minime turbulentum et serenum*. nam *animum turbulentum* dixit Cicero,

animum serenum (id est *γαληνόν* ad verbum) Ovidius. potui etiam reddere *minime turbidum et tranquillum*. nam haec duo, quae mari frequenter tribuuntur, Cicero quoque inter se opponit. quin etiam *γαληνότητα ψυχῆς* *animum placidum* interpretari licet, quia quod *γαληνὴν θάλασσαν* dicunt Graeci, Latini vel *tranquillum* vel *placidum mare* vocant, et ab eo petitam esse metaphoram constat.

19. lib. 1 sect. 9 *οὐ κατὰ τὸ περιέργον*] Sexti verba sunt *οὐ κατὰ τὸ περιέργον, ἀλλ' ἀπλῶς κατὰ τὸ δύνασθαι*. id est *non curiosus*, vel *non anxia quadam observatione usus huius verbi, sed simpliciter, quatenus potest*. sic alibi *δογματικὴν περιεργίαν* dicit. praeterea in fine huius libri itidem de usu vocabulorum loquens c. 34 sect. 240 *οὕτως καὶ ὁ μεθοδικὸς κοινότητα λέγει καὶ διήκειν καὶ τὰ παραπλήσια, ἀπεριέργως*. praecesserat autem paulo ante, *πρὸς τῷ καὶ τὸ ἀδόξαστόν τε καὶ ἀδιάφορον τῆς χρήσεως τῶν ὀνομάτων κοινὸν εἶναι τῶν ἀγωγῶν*. ut autem Sextus dicit *οὐ κατὰ τὸ περιέργον ἀλλ' ἀπλῶς*, ita Aeschines contra Ctesiphontem [c. 77] scribit *ὅταν δ' ἐξ ὀνομάτων συγκείμενος ἄνθρωπος, καὶ τούτων μικρῶν καὶ περιέργων, ἐπειτα ἐπὶ τὴν ἀπλότητα καὶ τὸ ἔργα καταφεύγῃ*.

20. lib. 1 sect. 9 *ἐναλλάξ*] adverbium *ἐναλλάξ* verti hic *permutatim*, alibi autem aliter, prout mihi alia interpretatio in mentem venit: ubique tamen eodem sensu. intelligit autem, aut phaenomena noumenis aut noumena phaenomenis.

21. lib. 1 sect. 10 *ἐποχή*] Cicero *ἐποχὴν* interpretatur *assensionis retentionem*. idem vim verbi exprimens ita scribit in Lucullo, *contineo igitur me ne incognito assentiar*. nam *contineo me ne assentiar* nihil aliud est quam *ἐπέχω*. alibi autem dicit *se ab assensu sustinere*, item *assensum sustinere* vel *assensionem*. quin etiam alicubi *assertionem sustinere* eodem sensu ponit. idem quum ita scribit, *quum se a respondendo ut aut approbet quid aut improbet sustineat, ut neque neget aliquid neque aiat*, nihil aliud dicit tot verbis quam *ὅταν ἐπέχη*. invenitur etiam apud eum *a certis cohibere assensum* pro *ἐπέχειν περὶ τῶν δῆλων*. Gellius autem *ἐπέχειν* videtur interpretari voluisse *cunctari et insistere*, ita scribens de Scepticis lib. 11 cap. 5 *ac ne videre quoque plane quicquam neque audire sese putant, sed ita pati afficique quasi videant vel audiant. eaque ipsa quae affectiones istas in sese efficiant, qualia et cuiusmodi sint, cunctantur atque insistent*, id est, *ἐπέχουσι περὶ τοῦ ποῦ ἐστι κατὰ φύσιν*. nam editiones in quibus legitur *cunctantur*, sequor potius quam quae habent *contantur*, id est *percontantur*. accipio autem *cunctantur* pro *haesitant*. nam et Cicero alicubi *cunctari* et *haesitare* copulat. fateor tamen duriusculum esse hoc loquendi genus, *cunctantur atque insistent qualia sint*, pro *cunctantur respondere de hoc, qualia sint*, id est, *haesitant de responsione ad hoc, qualia sint*, etc. et ut dixi, *ἐπέχουσι περὶ τοῦ ποῦ*, etc. quamquam si verbum verbo exprimere velimus, exponemus potius *ἐφίστανται*, a quo verbo deductum nomen *ἐπίστασις* usurpatur a Luciano de quodam Sceptico [vit. auct. 27]: et quidem facetissime, suo more, in hoc verbo ludit *ἐν βίῳν πράσει*. cuius tamen loci sensum interpretes non assequutus est, imo ab eo longe recessit, quippe qui *ἐπίστασιν*, qua Lucianus significare vult *restitutionem* sive *insistentiam*, (si a verbo in-

sistere hoc nomen formare fas est) interpretatus est sapientiam, absurdissimum sensum efficiens, quia videlicet ἐπίστασιν (quod ab ἐπίσταμαι deductum est) ab ἐπιστάμαι, unde et ἐπιστήμη, ortum esse credidit. hic autem error in interpretatione τοῦ ἐπίστασις commissus revocat mihi in memoriam locum Xenophontis ἐν ἀναβάσει, in quo itidem vocem ἐπίστασιν quidam non intelligentes in ἐπίτασιν perperam mutaverunt: et hanc tamen lectionem interpretes nonnulli sequuti sunt. qua de re admonui in annot. Xenophonti editionis meae adiunctis. sed ut ad ἐποχὴν revertamur, Sextus infra tradit eam dictam ἀπὸ τοῦ ἐπέχεσθαι τὴν διάνοιαν ὥς μήτε τιθέναι τι μήτε ἀναιρεῖν. hic eodem sensu dicit esse στάσιν διανοίας, nimirum στάσιν ponens ἀντὶ τῆς ἐπιστάσεως, cuius modo meminimus. Galenus autem late ἐποχὴν accipiens eam ἀοριστίαν esse dicit.

2. lib. 1 sect. 11 ὁ Πυρρώνειος] dixit et pagina praeced. sectam Scepticam a Pyrrhone Pyrrhoniam denominatam. sed hoc improbat Theodosius apud Diogen. Laërtium, ut videbis pag. 545. sic autem loquitur hic Sextus καὶ ὁ Πυρρώνειος δὲ φιλόσοφος δυνάμει τῇ τῆς σκεπτικῆς ἀγωγῆς ἐννοία συναποδέδοται· ἔστι γὰρ ὁ μετέχων ταύτης τῆς δυνάμεως. ubi δυνάμεις diverse accipitur. nam quum dicit δυνάμει συναποδέδοται τῇ ἐννοίᾳ τῆς σκεπτ. ἀγωγ. eodem modo accipit δυνάμει quo in his locis, τὸ φαινόμενον δυνάμει τὴν φαντασίαν καλοῦντες. item, ὅταν λέγωμεν πλατεῖαν, δυνάμει λέγομεν πλατεῖαν ὁδόν. item, ὁ γοῦν λέγων τάχα ἔστιν, δυνάμει τίθησι καὶ τὸ μάχεσθαι δοκοῦν αὐτῷ τὸ τάχα μὴ εἶναι. ac ne tam procul exempla petamus, quod legis in principio pag. proxime seq. in mea interpretatione, at Scepticus voces suas profert ita ut quae possint a se ipsis circumscribi, ita legitur apud ipsum Sextum, ὁ δὲ Σκεπτικὸς τὰς φωνὰς αὐτοῦ προσφέρειται ὥς δυνάμει ὅφ' ἑαυτῶν περιγράφεσθαι, perinde ac si diceret ὥς δύνασθαι ὅφ' ἑαυτῶν περιγράφεσθαι, ut apparet ex hoc capitis 28 sect. 206 loco, ubi de iisdem φωναῖς scribit, ὅπου γε καὶ ὅφ' ἑαυτῶν αὐτὰς ἀναιρεῖσθαι λέγομεν δύνασθαι, ἐμπεριγραφομένας ἐκείνοις περὶ ὧν λέγονται, id est (permutando genera loquendi) ἀναιρεῖσθαι λέγομεν δυνάμει. sic igitur et in eo de quo nunc agitur loco δυνάμει συναποδέδοται, perinde est ac si dixisset δύναται συναποδεδοσθαι, ut sit sensus, Pyrrhonii quoque philosophi notio cum notione Scepticae sectae tradita esse potest, vel ad Pyrrhonii quoque philosophi notionem valet Scepticae institutionis notio, quam tradidimus aut exhibuimus seu assignavimus. fateor interim non ubique posse dativum δυνάμει ita resolvi; nam si pro ὅταν λέγωμεν πλατεῖαν, δυνάμει λέγομεν πλατεῖαν ὁδόν, dixeris, ὅταν λέγωμεν πλατεῖαν, P 204 δυνάμεθα λέγειν πλατεῖαν ὁδόν, aliud quiddam significare videberis. quare δυνάμει λέγομεν πλατεῖαν ὁδόν interpretor idem valet vel tantundem valet ac si diceremus πλατεῖαν ὁδόν vel perinde est ac si diceremus πλατ. ὁδ. eadem est et sequentis exempli ratio. similis autem est usus huius vocabuli in isto Aristoclis loco, ubi de Aristippo ita loquitur, ἀλλ' οὐδὲν μὲν οὗτος ἐν τῷ φανερώ περὶ τέλος διελέξατο, δυνάμει δὲ τῆς εὐδαιμονίας τὴν ὑπόστασιν ἔλεγεν ἐν ἡδοναῖς κεῖσθαι. subiungit enim αἰεὶ γὰρ λόγους περὶ

ἡδονῆς ποιούμενος εἰς ὑποψίαν ἤγε τοῦτο προσιόντας αὐτῷ τοῦ λέγειν τέλος εἶναι τὸ ἡδέως ζῆν. aliter etiam accipitur δυνάμει apud philosophos, videlicet quum ἀντιδιαστέλλεται τῇ ἐνεργείᾳ. nam δυνάμει et ἐνεργείᾳ item κατὰ δυνάμιν et κατ' ἐνεργείαν opposita esse scimus. iam vero quod ad δυνάμειος attinet, quo utitur idem Sextus in eo loco quem initio huius annotationis protuli, aliter accipi debet, videlicet ut initio capitis praecedentis.

23. lib. 1 sect. 12 μεγαλοφρεῖς] in vertendo μεγαλοφρεῖς periphrasi Ciceroniana usus sum, abundantia quadam ingenii praestantes. sed rectius viri hoc quidem loco dixissem, quam homines. quod tamen discrimen leve est.

24. lib. 1 sect. 12 παντὶ λόγῳ] possis etiam interpretari, et quidem melius fortasse, omni rationi rationem etc. vide Ciceronem.

25. lib. 1 sect. 13 φαντασίαν] Graecam vocem phantasiam retinui, non quod nescirem quomodo eam vertat Cicero, sed ne quis in ambiguitate vocis Latinae falleretur. nam visum, quod Cicero φαντασίαν reddit, alia quoque significare scimus. quum autem variis in locis interpretetur visum, alicubi tamen visionem etiam vertit in Lucullo, et ibidem ita scribit de sensibus ipsis quaedam dixit nova, quos iunctos esse censuit e quadam quasi impulsione oblata extrinsecus, quam ille φαντασίαν, nos visum appellemus licet. at Quintilianus uno in loco φαντασίας interpretans, per quas, inquit, imagines rerum absentium ita repraesentantur animo, ut eas cernere oculis ac praesentes habere videamur. alibi autem scribit, quare capiendae sunt illae, de quibus dixi, rerum imagines, quas vocari φαντασίας indicavimus. sed rursus alio in loco, Theonem Samium pictorem concipiendis visionibus, quas φαντασίας vocant, dicit fuisse praestantissimum. ut autem pictoribus sic et poetis scimus peculiare quaedam esse φαντασίας, quas quo Latino vocabulo apte exprimere possimus, alii viderint. nobis de primaria et generali huius nominis significatione agere propositum est. addo igitur, nos ex Cicerone non tantum visa seu visiones simpliciter appellare posse, sed etiam significantius, visa in animos impressa; ita enim in eodem Lucullo scribit, ut etiam illud absurdum sit quod interdum soletis dicere, quum visa in animos imprimantur, non vos id dicere, inter ipsas impressiones nihil interesse, sed inter species et quasdam formas eorum. quasi vero non specie visa iudicentur, quae fidem nullam habebunt sublata veri et falsi nota. quin etiam visis pellendi vim tribuit idem; nam ita in eodem libro scribit, sed id disputari poterat subtiliter, quanto quasi artificio natura fabricata esset primum animal omne, deinde hominem maxime. quae vis esset in sensibus, quemadmodum prima visa nos pellerent, deinde appetitio ab his pulsa sequeretur. idem in eodem libro, visa enim ista quum acriter mentem sensumve pepulerunt etc. de quibus locis postea dicetur. Gellius huic Ciceronis interpretationi acquiescens ita scribit, de Pyrrhonis et Academicis philosophis loquens, sed ex omnibus rebus perinde visa fieri dicunt, quas φαντασίας appellant: non ut rerum ipsarum natura est, sed affectio animi corporisve est eorum ad quos ea visa perveniunt. haec Gellius. sed pro his, ad quos ea visa perveniunt, dixisset, ut opinor, Cicero, quorum animis haec visa im-

primuntur. porro ut φαντασίας interpretatur Cicero visa, ita φαντάζεσθαι videri in hoc Timaei Platonici loco, δεξιὰ δὲ φαντάζεται τὰ ἀριστερά. nam pro Graecis hisce verbis eius versio habet, dextra autem videntur quae laeva sunt. idem hunc eiusdem Platonis Polit. lib. 9 locum, καὶ ἥκιστα παράνομοι τότε αἱ ὕψεις φαντάζονται τῶν ἐνυπνίων, ita reddit; tum ei visa quietis occurrent tranquilla atque veracia. at ego φαντάζεσθαι his in locis exponere malim apparere quam videri, sicut et in isto, qui in eodem Timaeo legitur, διὰ ταῦτά τε ἰδεῖν λαμπρὸν καὶ στίλβον λιπαρὸν τε φανταζόμενον. ut autem φαντάζεσθαι vertit videri, sic et φαίνεσθαι cerni in eodem Timaeo. hoc tamen nemo negare possit φαίνομαι, si verbum verbo exprimendum sit, potius esse appareo quam cernor seu videor. quum autem φαντασία ab eo derivatum sit, atque adeo ipse Sextus tradat nos τὸ φαινόμενον δυνάμει τὴν φαντασίαν καλεῖν, quod loquendi genus paulo ante exposui, videndum est an non melius φαντασίας aliquo ab appareo deducto nomine exprimeremus; apparentiam scio Latine non dici, apparitionem autem Latinos alio sensu usurpare: sed quid si cogente necessitate eidem significationi, cui et ipsum verbum appareo servit, accommodemus? at quae necessitas aliam vocem quam visum quaerere nos cogit? obiiciet aliquis. dicam quod sentio. quum dico me videre aut cernere equum album, perinde est ac si dicerem, "equus quem video vel cerno, est albus". at hoc numquam Scepticus quatenus est Scepticus dixerit; hoc enim esset ab ipsa Sceptices professione desciscere, quae est οὐδὲν συγκατατίθεσθαι et περὶ οὐδενὸς διαβεβαιοῦσθαι, i. e. nihil assertionem approbare, sed περὶ παντὸς ἐπέχειν, adeo ut quo quidque colore aut quo sono sit, se nescire dicturus sit, sed tantum sentire affici se velut ab hoc vel illo colore et tamquam ab hoc vel illo sono. qua etiam de causa inducit Lucianus quendam huius sectae philosophum se μήτε ἀκούειν μήτε ὁρᾶν profitentem. et hoc alii quoque passim illis exprobrant, quod videlicet sensus eripiant, ut loquitur Cicero. atque adeo Gellium paulo ante audivimus ita loquentem de illis, ac ne videre quoque plane quicquam nec audire sese putant, sed ita pati afficique quasi videant vel audiant. quod tamen mera calumnia erat; sed huius ansam praebuit Sceptica loquendi forma, talis qualem modo proposui. denique si verum est quod Sextus dicit, φαντασίαν tantundem valere quod φαινόμενον, qui φαντασίαν interpretabitur visum, eodem modo et φαινόμενον interpretari queat. at consideremus in uno quopiam Sexti loco, exempli gratia, quam incommoda sit, ne quid gravius dicam, illa interpretatio. quum ita scribit, ὅταν δὲ ζητῶμεν εἰ τοιοῦτόν ἐστι τὸ ὑποκείμενον ὁποῖον φαίνεται, τὸ μὲν ὅτι φαίνεται δίδομεν, ζητοῦμεν δ' οὐ περὶ τοῦ φαινομένου, ἀλλὰ περὶ ἐκείνου ὃ λέγεται περὶ τοῦ φαινομένου, si hic φαίνεται veritas videtur, id est cernitur, plane a mente auctoris discedis, eiusque sententiam pervertis. quare quod verbum videtur ambiguum sit, malui φαίνεται ubique vertere apparet, et quum dico, hoc apparet album, non intelligo, manifestum est hoc esse album, sed perinde est ac si dicam, hoc speciem albedinis meis oculis obiicit. accipio autem speciem sicut Cicero, quum dicit, eadem est in

somnis species eorum quae vigilantes videmus. animadvertite enim eum non dixisse visio, sed species, et ita distinxisse ac si Graece dixisset, P 205 ἡ αὐτὴ ἐστὶ φαντασία καθ' ὕπνους, vel ὄναρ, ὣν ἐρῶμεν ὕπαρ, vel ἡ αὐτὴ ἐστὶ φαντασία καθ' ἐγρήγους ἐκείνων ὣν ἐγρηγοροῦμεν. at Sceptici discrimen hoc tollunt discentes se nescire utri assentiendum sit. clarum autem erit quod docere volo ex hoc loco Galeni: ἐπειδὴ γὰρ ἓνα μὲν οἶόμεθα ἢ βλέπειν ἢ ἀκούειν ἢ ὅλως αἰσθάνεσθαι, καθάπερ ἐν ὀνείροις καὶ μανίαις, ἓνα δὲ οὐκ οἶόμεθα μόνον, ἀλλὰ καὶ κατ' ἀλήθειαν ὁρῶμεν ἢ ὅλως αἰσθανόμεθα. ταῦτ' μὲν τὰ δευτέρα πάντες ἄνθρωποι πλὴν Ἀκαδημαϊκῶν τε καὶ Πυρρωνείων εἰς βεβαίαν γινώσκιν ἔχειν νομίζουσιν, ἃ δ' ὄναρ ἢ παραπαιούτων ψυχῇ φαντάζεται, ψευδῇ ταῦθ' ὑπάρχειν. εἰ μὲν δὴ συγχωροῦσιν αὐτὸ τοῦθ' οὕτως ἔχειν, ἐξαλειψάτωσαν ἐν οἷς γράφουσι μήτε τοῦ μαινομένου τὸν σωφρονοῦντα μήτε τοῦ νοσοῦντος τὸν ὑγιαίνοντα μήτε τοῦ κοιμωμένου τὸν ἐγρηγοροῦτα πιστότερον ὑπάρχειν εἰς τὴν τῶν πραγμάτων γινώσκιν. observandum hic est desipientibus non ὁράματα sed φαντάσματα tribui secundum vulgo receptam opinionem, at secundum Scepticos utrisque pariter φαντάσματα seu φαντασίας tribui, utpote non discernentibus quod ad sensum attinet, eum qui sanae sit mentis ab eo qui mente alienatus sit. qua de re ipse quoque Cicero in eo loco, unde verba quae paulo ante citavi deprompta sunt, disputat. sed iam satis superque meam sententiam explicuisse mihi videor de interpretatione nominis φαντασία. addo etiam hoc, si quis respondeat φαντασίας apud Scepticos posse verti visa vel visiones, modo visa accipiamus pro iis quae nobis videre visi sumus, is nequaquam nodum plane solverit; nam quum φαντασίαι non appellantur solum quae nobis videre visi sumus, sed etiam quae audire, denique generaliter quae aliquo nostrorum sensuum percipere nobis visi sumus, dura nimium foret haec κατάχρησις appellationis visorum ad reliquos omnes sensus accommodatorum. sed quoniam non is sum qui adversus tantum virum, quantum scimus fuisse Marcum Tullium, certamen instituere vel ausim vel possim, haec περὶ τῆς φαντασίας, id est, δυνάμει περὶ τοῦ φαινομένου, dicta existimentur κατὰ τὸ φαινόμενον. ego certe nusquam apparentiam aut apparitionem interpretatus sum, ne audaculus indicarer, sed potius imaginationem; ita enim malui quam cum Quintiliano imaginem vertere, quem miror, quum uno in loco dixisset φαντασίας esse per quas imagines rerum absentium repraesentantur, postea ipsasmet imagines φαντασίας vocari dixisse. nam quo alio nomine hunc actum repraesentandi imagines quam imaginationem appellare possis? et fateor quidem diversas esse a Scepticorum phantasiis eas quas ibi Fabius describit, sed quin tamen interpretationem inde mutuemur et cum illis communicemus, nihil obstat, certe tum praesertim quum καταληπτικὴν ad φαντασίαν addunt, imaginationis nomen valde mihi convenire videtur, ut καταληπτικὴ φαντασία dicatur comprehensiva imaginatio potius quam visum comprehensivum. porro quod imaginem vocat Quintilianus, id φάντασμα esse videtur potius quam φαντασία. et quoniam saepe istud nomen occurrit in hoc libro, de toto eius comitatu, ut ita lo-

quar, dicendum mihi arbitror, ut melius eius vis cognosci a nobis ac percipi possit. prius autem admoneo, φαντασία plane mihi videri a πέφανται tertia persona verbi φαίνομαι esse derivatum, vel potius verbum φαντάζομαι a πέφανται originem habere, a cuius prima praeteriti persona πεφάντασμαι sit φάντασμα, a secunda πεφάντασαι sit φαντασία, a tertia autem πεφάντασται sit φανταστόν. ideoque miror cur Plutarchus in placitis philosophorum φαντασίαν appellatam ἀπὸ τοῦ φωτός dixerit, nisi forte huc respexerit quod verbum φαίνομαι, a quo derivatum est φαντασία, ἀπὸ τοῦ φωτός deductum sit. sed quid vetat primum ex eodem Plutarcho nominis φαντασίας et cognatorum definitionem sumere? imo vero operae pretium, ut opinor, fuerit. audi igitur illum, sed Latine, Budaeo interprete, loquentem: Chrysippus differre inter se ait quattuor haec. φαντασία quidem igitur affectio est in anima facta, quae sui quoque efficiens praefert; veluti quem oculis perspicimus album, affectio est in anima per visum facta, huicque affectioni dicere possumus subesse album quod ciet. perindeque erit si per tactum aut odoratum huiusmodi affectio fiat. dicta est igitur Graece φαντασία a lumine. ut enim lumen et se et ea quae collustrat demonstrat, ita phantasia ipsa se demonstrat et sui quoque conficiens. φανταστόν est phantasiae efficiens, ut album, ut frigidum, et omnino quicquid animam citare potest, id est φανταστόν. φανταστικόν inanis est attractus, affectus, inquam, in anima a nullo phantasto factus, veluti accidit in umbratilem pugnam exercentibus manusque inaniter intentantibus. proinde viso subiacet visi quiddam conficiens, inani autem viso non item. at φάντασμα est ad quod rapimur phantastico et inani attractu, cuiusmodi in mente captis furoreque percitis fiunt. haec Plutarchus. vide et Damascenum de iisdem. verba autem sunt φαντάζομαι et φαντασιόομαι. de verbi φαντάζομαι passiva significatione dictum fuit iam antea. sed et φαντάζω voce activa reperitur pro imaginem s. speciem praebeo, repraesento, apparere facio, ut καὶ τοῦτο φαντάζοντα ὡς κατ' ἀλήθειαν. sed et compositum ἀναφαντάζω in eadem significatione. item pro phantasia seu phantasiis afficio, ut apud Basilium, τὰς οἰνοβαρεῖς κεφαλὰς ἃς ὁ ἐκ τῆς κραυπάλης ἀναφερόμενος ἀτμός ἐγκυμαίνων ἀναφαντάζει. at vero a φαντασία fit φαντασιόομαι. idem significans cum verbo φαντάζομαι, in activa sive neutra significatione sumpto; passivae autem huius verbi significationis exempla iam protuli; Alex. Aphrod. in 2 de anima, ἡ δὲ αἰσθητικὴ διαίρεται εἰς τὸ αἰσθάνεσθαι καὶ φαντασιόοσθαι, καὶ τὸ μνημονεύειν καὶ τὸ συγκατατίθεσθαι. hic quidem absolute, pro phantasias seu imagines animo concipere, imaginari. at cum accusativo, ut apud Plutarchum, φαντασιωθεὶς δαιμόνιον τι. sic et φαντάζεσθαι cum accusativo, ut φαντάζονται τὴν χρῆσιν apud Alex. Aphrodiseum. sed a φαντασία fiunt etiam φαντασιώδης, φαντασιαστός et εὐφαντασιώτος. Plutarchus, φαντασιαστικὸς καὶ κατόχους ποιεῖ τοὺς προφήτας. Quintilianus lib. 6 cap. 2 has (φαντασίας) quisquis bene conceperit, is erit in affectibus potentissimus. hunc quidam dicunt εὐφαντασιώτον, qui sibi res voces actus secundum verum optime finget. habet autem et

alias significationes φαντασία, sed quae huius loci non sunt. at hoc praetereundum non est, nostrates omnia fere quae enumeravimus verba in vulgarem linguam transtulisse, phantasio, phantasier, phantasma, phantastique, usu tamen aliquantum diverso, praesertim cum dicunt aliquem esse magis phantasticum quam mulam papae.

26. lib. 1 sect. 13 συγκατατίθεσιν] Cicero assensum item assensionem nec non approbationem interpretatur. alibi autem haec duo posteriora copulat, ut in Lucullo, nunc de assensione atque approbatione, quam Graeci συγκατάθεσιν vocant, pauca dicemus. nec multo post, cuius (virtutis) omnis constantia et firmitas ex iis rebus constat quibus assensa est, quas approbavit, id est, αἷς συγκατέθετο. idem in eodem libro paulo ante praecedentem locum, sed de inconstantia totius illorum sententiae (si ulla sententia cuiusquam esse potest nihil approbantis) etc. id est, οὐδενὶ συγκατατιθέμενον. alicubi etiam assertionem approbare dicit. et paulo post assertionem et approbationem copulat. caeterum ut assentiri et approbare illis in locis eadem vult esse, sic alibi opinari et assentiri, ut cum scribit sapientem nihil opinari, id est numquam assentiri rei vel falsae vel incognitae. idem, assensurum autem non percepto, id est opinaturum sapientem existimem. idem, credoque Clitomacho ita scribenti, Herculis quendam laborem exantlatum a Carneade, quod ut feram et immanem belluam sic ex animis nostris assensionem (id est opinionem et temeritatem) extraxisset. ideo autem Cicero haec confundit et ex duobus unum facit, quod unum ex altero consequatur. unde alibi dicit opinionem et perceptionem sublata sequatur omnium assensionum retentio. ideo et Aristocles adversus eos disputans dicit: εἰ μὲν οὖν αὐτῇ συγκατατίθενται, δῆλον ὅτι δοξάζουσιν. ubi animadvertit συγκατατίθενται esse Ciceronianum assentiuntur, δοξάζουσιν autem opinantur. hinc etiam Sceptici se ἀσυγκαταθέτους et ἀδοξάστους profitebantur eodem teste, sicut ἀπαθεῖς et ἀταράχους. sed idem ὑπολαμβάνειν pro δοξάζειν et ὑπόληψιν ἀντὶ τῆς δόξης usurpat. verum hoc quoque observandum est in loco quem paulo ante citavi, Ciceronem dicere opinionem et temeritatem, pro quo alibi dicit opinandi temeritatem. videtur enim Cicero temeritatem vocare quam Sextus passim προπέτειαν appellat, eam Δογματικοῖς exprobrans. apud eundem Ciceronem ut temeritatem opinandi sic et temere opinari legimus. quin etiam alicubi scribit ex animis nostris assensionem (id est opinionem et temeritatem) extraxisset: porro ut δοξάζειν opinari et δόξαν opinionem, sic τὰ κατὰ δόξαν et τὰ δοξαστά ex Cicerone opinabilia interpretari possumus et ἀδοξάστως citra opinionem.

27. lib. 1 sect. 13 συγκατατίθεται] dicimus quidem assentiri aliquam rem, sed cum utimur nomine assensus, cogimur hanc constructionem mutare et aut assensum ad rem aliquam aut assensum alicui rei dicere. quin etiam assensum de re aliqua non sine exemplo usurparemus.

28. lib. 1 sect. 14 πάντως] adverbium πάντως verti protinus accipiens pro necessario et quasi ex necessaria consecutione. quo sensu dicit Cicero interdum non continuo. qua in significatione non insolens est apud alios quoque scriptores οὐ πάντως.

29. lib. 1 sect. 14 [ὑπολαμβάνει] hic ὑπολαμβάνει simpliciter pro arbitratu seu putat, non pro δοξάζει. in qua tamen significatione accipi ab Aristocle modo dixi. quin etiam alibi Sextus utitur eodem modo quo hic, verum exstat etiam locus in quo οὐχ ὑπολαμβάνω plane sumendum videtur pro οὐ δοξάζω, nisi forte (quod suspicor) reponendum est οὐ καταλαμβάνω. caeterum ad hunc locum pertinet quod scribit Cicero in Lucullo: sed Antipatro hoc idem postulanti, cum diceret, ei qui affirmaret nihil posse percipi, consentaneum esse unum tamen illud dicere percipi posse ut alia non possent, Carneades acutius resistebat; nam tantum abesse dicebat ut id consentaneum esset, ut maxime etiam repugnaret. qui enim negaret quidquam esse quod perciperetur, eum nihil excipere. ita necesse esse ne id ipsum quidem quod exceptum non esset comprehendere et percipi ullo modo posse.

30. lib. 1 sect. 14 συμπεριγράφει] verti ὅτι τοῖς ἄλλοις ἐαυτὴν συμπεριγράφει, una cum aliis se circumscribere, ad verbum accipiens tamen συμπεριγράφειν pro συναναίρειν. nam apud Latinos circumscribere sicut apud Graecos περιγράφειν, ita accipi ex Cicer. patet. sic et paulo post haec verba, ita ut quae possint a se ipsis circumscribi, respondent his Graecis, ὥς δυνάμει ὑφ' ἐαυτῶν περιγράφεσθαι. nihil autem aliud esse hic περιγράφεσθαι quam ἀναίρεισθαι, patet ex collatione loci cuiusdam qui est cap. 28 ubi de iisdem vocibus agens et idem exprimere volens dicit, ὅπου γε καὶ ὑφ' ἐαυτῶν αὐτὰς ἀναίρεισθαι λέγομεν δύνασθαι, ἐμπεριγραφόμενας ἐκείνοις περὶ ὧν λέγονται.

31. lib. 1 sect. 16. πρόσκλησιν δόγμασι πολλοῖς] vertit: inclinationem ad dogmata multa. sed propensionem quoque, ut opinor, interpretari poteram, ex Cicerone. legitur autem hic πρόσκλησιν posito ἢ in penult., sed reponi debere πρόσκλησιν cum i utrobique manifestum est, praeterquam quod alibi legimus apud eum, τό τε μὴ ἀντιτείνειν, ἀλλ' ὑπλῶς ἔπεσθαι, ἀνευ σφοδρῆς προσκλήσεως καὶ προσπαθείας. huc vero pertinet quod apud Aristoclem habemus de nostris Scepticis, ἀλλ' ἀδοξάστον καὶ ἀκλινεῖς καὶ ἀκραδάντους εἶναι. caeterum utramque αἰρέσεως definitionem habes apud Diog. Laërtium in prooemii fine (ubi et πρόσκλησιν invenies), nisi quod non dicit tantum ἀκολουθοῦσαν, sed addit etiam ἢ δοκοῦσαν ἀκολουθεῖν, omittens ἀγωγὴν. item post ἀκολουθίαν ἔχουσι omittit πρὸς ἄλληλά τε καὶ φαινόμενα. ubi et ipse docet nonnullos censuisse Pyrrhoniā sectam uno quidem respectu αἰρεσιν esse, altero autem minime.

32. lib. 1 sect. 17 καὶ τοὺς νόμους] hoc et alibi saepe proficitur Sextus de Scepticis, quod tamen Aristocles negat scribens, ὁπόταν μέντοι φῶσι τὸ σοφὸν δὴ τοῦτο, ὅτι δέοι κατακολουθοῦντα φύσει καὶ τοῖς ἔθεσι ζῆν, μηδενὶ μέντοι συγκατατίθεσθαι, πάνυ τινὲς εἰσιν εὐήθεις. εἰ γὰρ μηδενὶ ἄλλῳ, τούτῳ γοῦν αὐτῶ δέοι ἂν συγκαταθέσθαι καὶ ὑπολαβεῖν οὕτως ἔχειν αὐτό. sed Aristocli εὐήθειαν Scepticis ob illud dictum exprobranti pro illis respondebo, aliud esse quod dicunt se ita vivere, quam si dicerent se ita debere vivere. at cur ita vivunt? quia τοῖς οἰκείοις πάθεσιν ad id impelluntur.

33. lib. 1 sect. 18 βεβαίον πείσματος] quod hic dicit Sextus

βέβαιον πείσμα (quod ad verbum interpretatus sum firmam persuasionem) id propemodum esse videtur quod Cicero appellat firmam et constantem assensionem, ita scribens in Lucullo et uno nomine omnia quae essent aliena firmae et constantis assensionis, a virtute sapientiaque removebat. idem in eodem libro haec autem habere dubia, neque his ita confidere ut moveri non possint, abhorre a sapientia plurimum. porro Sextus quod hic πείσμα, alibi πεποιθήσιν appellat, ubi scribit, οὐκ ἐπαγγελτικῶς μετὰ πεποιθήσεως ἀποφαινόμενος.

34. lib. 1 sect. 19 οἱ δὲ λέγοντες] Cic. in Lucullo ex Clitomacho refert: vehementer errare eos qui dicant ab Academia sensus eripi, a quibus numquam dictum sit aut colorem aut saporem aut sonum ullum esse: illud sit disputatum, non inesse in his propriam, quae nusquam alibi esset, veri vel certi notam. sed turpiter depravatus hic Ciceronis locus, et pro accusativo ullum reponendus mihi videtur contrarius nullum. imo verò vix ullum dubitationi superesse locum existimo, cum ex hoc Sexti loco tum ex aliis multis, si quidem hac in re plane conveniebant Academici cum Pyrrhoniis. cum enim dicerent, sibi intuitibus nivem phantasiam albedinis obici, se gustantes mel affici dulcedine, nescire tamen an nix vere et natura esset alba et an mel vere esset dulce, minime colorem aut saporem tollebant. idem autem de sono aliisque sensilibus dici potest. huc pertinet quod a Sexto dicitur cap. 14 circa finem, ὁποῖον μὲν ἡμῖν θεωρεῖται τὸ ὑποκείμενον ἔξομεν λέγειν, ὁποῖον δὲ ἐστὶ πρὸς τὴν φύσιν, ἐφ' ἔξομεν.

35. lib. 1 sect. 19 τὰ γὰρ κατὰ φαντασίαν παθητικὴν ἄβον- P 207 λήτως ἡμᾶς ἄγοντα εἰς συγκατάθεσιν οὐκ ἀνατρέπομεν] cap. 7 eodem sensu dixerat, τοῖς γὰρ κατὰ φαντασίαν κατηναγκασμένοις πάθεσι συγκατατίθεται ὁ Σκεπτικός. quin etiam caput 20 his claudit verbis, τοῖς γὰρ κινουσιν ἡμᾶς παθητικῶς καὶ ἀναγκαστικῶς ἄγουσιν εἰς συγκατάθεσιν εἰκομεν. quibus locis hic Ciceronianus respondet in Lucullo, visa enim ista cum acriter mentem sensumve pepulerunt, accipio, hisque interdum etiam assentior, nec percipio tamen. nihil enim arbitror posse percipi. non sum sapiens, itaque visis cedo, neque possum resistere. sciendum est autem esse et aliam lectionem in hoc Sexti loco, videlicet παθητικά pro παθητικὴν. essent autem τὰ κατὰ φαντασίαν παθητικά ea quae patimur vel ea quibus afficimur per phantasiam acriter (ut Ciceronianis utar verbis) mentem sensumve pellentem. at si παθητικὴν legamus, ipsam phantasiam, quam Cicero visum appellat, pati seu affici dicemus, contra quam ipse Cicero scribit. neque enim dicit visa pelli (quod esset πάσχειν) seu παθητικά εἶναι, sed ea mentem sive sensum pellere. et pro lectione hac παθητικά facere etiam videtur secundus ille locus in quo τοῖς κατὰ φαντασίαν κατηναγκασμένοις πάθεσι, non autem τοῖς κατὰ φαντασίαν κατηναγκασμένην πάθεσι habemus. existimo autem τὰ κατὰ φαντασίαν κατηναγκασμένα πάθη, sicut alibi dicit ἀνάγκην παθῶν, nihil aliud esse quam τὰ κατὰ φαντασίαν παθητικά. solebant enim dicere non ipsam phantasiam pati seu affici, sed per phantasiam αἰσθητικῶς affici. Cicero de Cyrenaicis: neque se quo quid colore aut quo sono sit scire, sed tantum sentire affici se quodammodo. at Gellius de his ipsis Scepticis, ac ne videre

quoque plane quicquam, neque audire sese putant, sed ita pati afficique quasi videant vel audiant. eaque ipsa quae affectiones istas in sese efficiant, qualia et cuiusmodi sint, cunctantur atque insistent. hic autem obiter animadvertit Ciceronem verbum πάσχειν vertere affici, Gellium autem pati et affici copulare, et πάθος affectionem vocare. nam Aristoteles de iisdem Cyrenaicis philosophis loquens idem testatur, καιόμενοι γὰρ ἔλεγον καὶ τεμνόμενοι γνωρίζειν ὅτι πάσχοιεν τι, πότερον δὲ τὸ καῖον εἴη πῦρ ἢ τὸ τέμνον σίδηρος, οὐκ ἔχειν εἰπεῖν. hic autem observa exemplum eius quod dicit Gellius, eaque ipsa quae affectiones etc. nam ille qui uritur, ab igni afficitur seu patitur, qui autem secatur, a ferro. at illi dicebant, dum quidem urerentur et secarentur, agnoscere se aliquid pati vel se ab aliquo affici: an autem esset ignis qui affectionem illam in ipsis efficeret dum urebantur, et ferrum quod item aliam efficeret dum secabantur, se ignorare.

36. lib. 1 sect. 20 ὅσον ἐπὶ τῷ λόγῳ] verti ὅσον ἐπὶ τῇ λόγῳ, quod ad rationem et intelligentiam attinet: sed dativum λόγῳ alia significatione hic accipi posse, et quidem rectius, ingenue fateor. ita enim scribit Sextus, εἰ δὲ καὶ γλυκύ ἐστιν ὅσον ἐπὶ τῇ λόγῳ ζητοῦμεν. ubi si ὅσον ἐπὶ τῷ λόγῳ dicamus significare ὅσον ἐπὶ τῷ λεγόμενῳ (ut alibi loquitur), pro hac interpretatione faciet, ut opinor, quod post ζητοῦμεν subiungitur a Sexto, ὃ οὐκ ἔστι τὸ φαινόμενον, ἀλλὰ περὶ τοῦ φαινομένου λεγόμενον. dixerat autem paulo ante, ζητοῦμεν δὲ οὐ περὶ τοῦ φαινομένου, ἀλλὰ περὶ ἐκείνου ὃ λέγεται περὶ τοῦ φαινομένου.

37. lib. 1 sect. 20 ἐρωτῶμεν λόγους] Sextus ita, εἰ δὲ καὶ ἀντικρὺς κατὰ τὸ φαινόμενον ἐρωτῶμεν λόγους. in quo genere loquendi interpretando mihi non satisfeci, nec cum ἐρωτῶν λόγον movere quaestionem nec cum proponere quaestionem verti. nam λόγον quaestionem quidem apte vertimus respectu verbi ἐρωτῶν, sed non dubium est tamen quin in hac loquutione ratiocinationem potius significet. ut cum dicitur ἀργὸς λόγος, λόγος ἐγκεκαλυμμένος, λόγος θερίζων, λόγος ψευδόμενος. Cicero tamen ἀργὸν λόγον vertit ignavam rationem in lib. de fato; item ignavam interrogationem. sed quomodo tandem λόγον ἐρωτῶν interpretabimur? certe apud eundem ibidem legitur: sic enim interrogant. in quo Cicero graecam phrasin imitatus videtur, perinde ac si dixisset, τοιοῦτον ἐρωτῶσι λόγον. sed locum illius afferre satius fuerit, in quo ita scribit: nec nos impedit ignava illa ratio quae dicitur; appellatur enim quidam a philosophis ἀργὸς λόγος, cui si pareamus, nihil omnino agamus in vita. sic enim interrogant, si fatum tibi est ex hoc morbo convalescere, sive medicum adhibueris sive non adhibueris, convalesces. item, si fatum tibi est ex hoc morbo non convalescere, sive tu medicum adhibueris sive non, non convalesces. et alterutrum fatum est. medicum ergo adhibere nihil attinet. subiungit autem, recte genus hoc interrogationis ignavum atque iners nominatum est, quod eadem ratione omnis e vita tolletur actio. haec Cicero. animadvertit autem in postremis hisce verbis λόγον (quod interpretatus erat rationem) verti interrogationem. sed cur qui ita ratiocinatur, ἐρωτῶν id est interrogare dicitur, cum interrogati-

vam formam non habeat eius oratio? hoc certe existimo dici respectu eius adversus quem disputantes ita ratiocinamur, responsum videlicet ad illam exigentes ab eo. responsionem enim praecedat interrogatio necesse est. certe, quaecumque sit huius dicti ratio, ἐρωτῶν λόγον in ea significatione passim Sextus adhibet, etiam συνερωτῶν λόγον pro eodem usurpans. ut cap. 13 lib. 2 ὅθεν καὶ τοιοῦτον συνερωτῶσι λόγον, εἰ ἔστιν ἀπόδειξις, ἔστιν ἀπόδειξις, εἰ οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις, ἔστιν ἀπόδειξις. ἦτοι δὲ ἔστιν ἀπόδειξις ἢ οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις. ἔστιν ἄρα ἀπόδειξις. subiungit autem, ἀπὸ δὲ τῆς αὐτῆς δυνάμεως καὶ τοῦτον ἐρωτῶσι τὸν λόγον, τὸ τοῖς ἀντικ. etc. certe τοῦτον ἐρωτῶσι τὸν λόγον vel συνερωτῶσι aliud nihil est quam, ita ratiocinantur vel argumentantur vel hanc ratiocinationem seu argumentationem proponunt. sic et paulo ante dixerat, ὅτι ἦτοι ἀποδεικτικοί εἰσιν οἱ κατὰ τῆς ἀποδείξεως ἡρωτημένοι λόγοι, id est, argumenta proposita adversus demonstrationem.

38. lib. 1 sect. 20 ὁ λόγος] hic λόγον verti rationem, sed orationem fortasse potueram etiam vertere.

39. lib. 1 sect. 21 κριτήριον] perinde est ac si dicas iudicarium. a quibusdam exponitur vis iudicandi. ego malim apud hunc auctorem iudicarium organum sive instrumentum aut iudicandi instrumentum interpretari. Cicero vocat id quo omnia iudicantur. item id ex quo omne veri falsique iudicium sit. quin etiam iudicium simpliciter ea significatione alicubi usurpasse videtur. usus est autem frequens huius vocis κριτήριον apud alios quoque philosophos.

40. lib. 1 sect. 23 ἀνεύρογγοι] verti ἀνεύρογγοι omnis actionis expertes, imitatus hunc Ciceronis locum in Lucullo: quare qui aut visum aut assensum tollit, is omnem actionem tollit e vita. idem sublata enim assensione omnem et modum animorum et actionem rerum sustulerunt. eodem sensu dicit in lib. de fato: nihil omnino agamus in vita, id est, ἀνεύρογγοι ἂν ὦμεν. alibi autem brevius vitam evertere dicit, ut rursus in Lucullo: vel potius etiam totam vitam evertunt funditus ipsumque animal orbant animo. ibidem: sequitur omnis vitae ea quam tu Luculle commemorasti, eversio. ut autem Cicero vitam, sic et Sextus βίον pro vitae actionibus usurpat. sed et vitam communem observavi a Cicerone ita poni pro τὰ κατὰ τὸν βίον vel τὰ περὶ τὸν βίον, ea quae communiter ad omnes homines in vita degenda pertinent. caeterum pro eo quod verti paulo post pie agere in vita communi legitur apud Sextum εὐσεβεῖν βιωτικῶς, ubi βιωτικῶς malit fortasse quispiam interpretari, secundum vitam vel κατὰ τὴν βιωτικὴν τήρησιν, ut paulo ante loquutus erat. praeterea cum dicat, καθ' ἣν τὸ μὲν εὐσεβεῖν παραλαμβάνομεν βιωτικῶς ὡς ἀγαθόν, adverbium βιωτικῶς ad utrumlibet verbum referri posse videtur.

41. lib. 1 sect. 25 ἡ θεωρεῖται] pro aut considerantur poteram etiam dicere, aut in contemplatione versantur. habet enim Sextus ἡ θεωρεῖται. Cicero considerationem contemplationemque naturae dicit. recte vero additur ipsum autem nullius rei causa, αὐτὸ δὲ οὐδενὸς ἕνεκα. ita enim Cicero quoque de fin. lib. 2: nam hunc ipsum sive finem sive extremum sive ultimum definiebas id esse, quo omnia quae

recte fierent referrentur, neque id ipsum usquam referretur. quod autem subiungitur a Sexto ἢ τὸ ἔσχατον τῶν ὀρεκτῶν, idem Acad. quaest. lib. 1 interpretatur extremum rerum expetendarum. et in 2 extremum expetendi. at de fin. lib. 2 ut is qui finem rerum expetendarum voluptatem esse dicat.

42. lib. 1 sect. 25 μετριοπάθειαν] Cicero vocem hanc μετριοπάθειαν exprimere volens scribit, de veteribus Academicis loquens, mediocritates illi probant, et in omni permotione naturalem volebant esse quendam modum. dicitur et μετριοπαθής, q. d. μέτριος vel μετρίων ἐν τοῖς πάθεσι, id est, qui mediocriter afficitur, qui mediocritatem servat in affectibus, qui modum non excedit in affectibus.

43. lib. 1 sect. 26 ἰσοσθενῇ διαφωνίαν] hic τὴν ἰσοσθενῇ διαφωνίαν appellat quod supra τὴν ἐν ἀντικειμένους λόγοις ἰσοσθενείαν dixerat, ideoque vertere possumus ex Cicero contrariarum rationum paria momenta vel paria contrariis in partibus momenta rationum.

44. lib. 1 sect. 30 μετρίωτερον ἀπαλλάσσει] q. d. cum moderate perturbatione evadit vel moderatius affectus seu perturbatus discedit vel facilius perturbatione defungitur, perinde ac si dixisset μετριοπαθεῖ. quod Graecum verbum eleganter expressit Ovidius hoc versu
sed te, quaecumque est, moderate iniuria turbet.

perinde enim est ac si dixisset uno verbo μετριοπάθει. caeterum quod hic dicit Sextus, ὁ δὲ Σκεπτικὸς τὸ προσδοξάζειν ὅτι ἐστὶ κακὸν τούτων ἕκαστον ὡς πρὸς τὴν φύσιν, περικιρῶν, μετρίωτερον καὶ ἐν τούτοις ἀπαλλάσσει, huiusmodi est in quo uno nemo non Scepticis tantam felicitatem invidere et ad eam omni conatu aspirare debeat. ac sane si quis eos hac in re a me laudari miretur, audiat celeberrimos comicos hac de re, Menandrum et Philemonem, ac prius quidem Menandrum ita in scena loquentem,

Ἀπαντα τὰ ζῶ' ἐστὶ μακαριώτατα,
καὶ νοῦν ἔχοντα μᾶλλον ἀνθρώπου πολὺ.
τὸν ὄνον ὁρᾶν ἔξεστι πρῶτα τουτονί.
οὗτος κακοδαίμων ἐστὶν ὁμολογουμένως.
τούτῳ κακὸν δι' αὐτὸν οὐδὲν γίνεται,
ἂ δ' ἢ φύσις δίδωκεν αὐτῷ, ταῦτ' ἔχει.
ἡμεῖς δὲ χωρὶς τῶν ἀναγκαίων κακῶν
αὐτοὶ παρ' αὐτῶν ἕτερα προσπορίζομεν.
λυπούμεθ', ἂν πύρρη τις· ἂν εἴπῃ κακῶς,
ὀργιζόμεθ'· ἂν ἴδῃ τις ἐνύπνιον, σφόδρα
φοβούμεθ'· ἂν γλαυξ ἀνακράγῃ, δεδοίκαμεν.
ἀγωνίαι δόξαι φιλοτιμίαι νόμοι,
ἅπαντα ταῦτ' ἐπίθεται τῇ φύσει κακά.

deinde hosce Philemonis,

ὦ τρισμακάρια πάντα καὶ τρισόλβια
τὰ θηοί, οἷς οὐκ ἔστι περὶ τούτων λόγος,
οὐτ' εἰς ἔλεγχον αὐτῶν οὐδὲν ἔρχεται
οὐτ' ἄλλο τοιοῦτ' οὐδὲν ἐστ' αὐτοῖς κακὸν
ἐπακτόν, ἣν δ' ἂν εἰσενέγκηται φύσιν
ἕκαστον, εὐθὺς καὶ νόμον ταύτην ἔχει

ἡμεῖς δ' ἀβίωτον ζῶμεν ἀνθρώποι βίον.
ὀδυλεύομεν δόξαισιν, εὐρόντες νόμους,
προγόνοισιν, ἐγγόνοισιν, οὐκ ἔστ' ἀποτυχεῖν
κακοῦ, πρόφασιν δ' αἰετὶν' ἐξευρίσκομεν.

animadvertite autem nominatim apud utrumque δόξας. eodem pertinent et haec eiusdem Philemonis,

Μεῖζω τὰ κακὰ ποιῶσι πολλοί, δέσποτα,
αὐτοὶ δι' αὐτοὺς ἢ πέφυκε τῇ φύσει.
οἶον, τέθνηκεν υἱὸς ἢ μήτηρ τινί,
ἢ νῆ Δί' ἄλλων τῶν ἀναγκαίων γέ τις,
εἰ μὲν λάβῃ τοῦτ', ἀπέθανεν, ἀνθρώπος γὰρ ἦν.
τοσοῦτον γέγονε τὸ κακὸν ἡλίκον περ ἦν.
εἰ δ' ἀβίωτος ὁ βίος, οὐκέτ' ὄψομαι,
ἀπόλωλεν· ἐν γ' αὐτῷ τοῦτ' ἐὰν σκοπῇ,
πρὸς τοῖς κακοῖς οὗτος ἕτερα συλλέγει κακά.
ὁ δὲ τῷ λογισμῷ πάντα παρ' αὐτῷ σκοπῶν
τὸ κακὸν ἀφαιρεῖται, ἀγαστὸν δὲ λαμβάνει.

45. lib. 1 sect. 36 δέκα τρόπων] hos modos Cicero locos communes appellat. Aristocles quoque horum epoches modorum ab Aenesidemo tractatorum mentionem facit, sed novem duntaxat enumerans. ait enim Aenesidemus (ut ille refert) differre inter se animalia et nos ipsos, civitates et victus (seu vivendi genera) et consuetudines et leges, nosque sensibus imbecillis praeditos esse, multaque praeterea esse quae extrinsecus corrumpant cognitionem, videlicet distantias et magnitudines et motus. praeterea ex eo quod aliter affecti sint iuvenes quam senes, et vigilantes quam dormientes et sani quam aegroti, et quod nihil sub sensus nostros simplex et purum cadat: quoniam omnia confusa sunt et ad aliquid dicuntur.

46. lib. 1 sect. 38 ἐπαναβεβηκότας et ὑποβεβηκότας] Sextus dicit ἐπαναβεβηκότας τρόπους et ὑποβεβηκότας. de quarum vocum significationibus tractatum est supra.

47. lib. 1 sect. 44 οἱ ὑπόσφαγμα ἔχοντες] ὑπόσφαγμα ita definit Gal. ὑπόσφαγμα δὲ λέγουσιν ὅταν ὑπὸ πληγῆς ραγέντων τῶν ἐν τῷ πρώτῳ χιτῶνι ἀγγείων μεταξὺ τῆς κτηδύνης τοῦ λευκοῦ καὶ τοῦ ἐντὸς χιτῶνος αἷμα ὑπέλθῃ, καὶ παραχρῆμα μὲν ἔναιμον ἢ τὸ χροῖμα τοῦ ὀφθαλμοῦ, ὕστερον δὲ πελιδνόν. sunt qui putent τοὺς ὑπόσφαγμα ἔχοντας esse quibus Plinius tribuit oculos rubore suffusos. ego Graecam vocem retinere tutius esse existimavi, praesertim cum illa ruboris in oculis suffusio latius patere videatur. dixissem tamen melius qui hyposphagmate laborant, quam qui hyposphagma habent. sed hoc quoque sciendum, in hoc quidem loco habere Sexti exemplaria ὑπόσφασμα, sed in alio simili loco qui exstat in sexti modi expositione, recte ὑπόσφαγμα, ubi ὕφαιμα appellantur quae hic αἰμωπά. vide eum locum pag. 426. quin etiam pag. 422 eandem vocem invenies.

48. lib. 1 sect. 47 τὸν ὀφθαλμόν] huc pertinet quod dicit Aristocles, ἀκριβέστερον γὰρ θέλων ἰδεῖν ἀπέψησε τὸ ὀφθαλμῷ καὶ προσῆλθεν ἐγγύτερον καὶ ἐπιλλίστατο. item quod Cicero in Lucullo,

itaque Timagoras Epicureus negat tibi unquam, cum oculum torsisset, duas ex lucerna flammulas esse visas. opinionis enim esse mendacium, non oculorum.

49. lib. 1 sect. 83 τῶν κροκοδείλων] reperio quidem quandam πόλιν κροκοδείλων appellatam, sed nihil unde hunc locum suae integritati restituere possim.

50. lib. 1 sect. 104 ἐρηγορέναι] Cicero in Lucullo, itaque simul experrecti sumus, visa illa contemnimus, neque ita habemus ut ea quae in foro gessimus. at enim dum videntur, eadem est somnis species eorum quae vigilantes videmus. plurimum interest. sed id omittamus. illud enim dicimus, non eandem esse vim neque integritatem dormientium et vigilantium nec mente nec sensu.

P 209

51. lib. 1 sect. 113 τῶν ἐρηγορότων] διὰ τὸ μὴ ὁμοίως διακεῖσθαι ἐρηγορότας καὶ κοιμωμένους καὶ ὑγιαίνοντας καὶ νοσοῦντας, ut refert Aristocles ex Aenesidemo.

52. lib. 1 sect. 117 καὶ οὕτως ἐπιπίπτουσιν εἰς τὸν διάλληλον τρόπον τὸ τε κριτήριον καὶ ἡ ἀπόδειξις] sciendum est quod attinet ad hoc loquendi genus (cuius frequentissimus erit in sequentibus usus) id bifariam scribi, interdum τὸν διάλληλον τρόπον ut hic interdum τὸν δι' ἀλλήλων τρόπον. sed illo modo frequentius quam hoc, apud Diogenem Laërtium tamen legitur ὁ δι' ἀλλήλων τρόπος, non ὁ διάλληλος. id autem συνίσταται, ut ait, ὅταν τὸ ὀφείλον τοῦ ζητουμένου πράγματος εἶναι βεβαιωτικὸν χρεῖαν ἔχῃ τῆς ἐκ τοῦ ζητουμένου πίστεως. οἷον εἰ τὸ εἶναι πόρους τις βεβαιῶι διὰ τὸ ἀπορροίας γίνεσθαι, αὐτὸ παραλαμβάνει πρὸς βεβαίωσιν τὸ ἀπορροίας γίνεσθαι. hunc autem Diogenis locum protuli qualis in vet. cod. exstat, cum in vulg. edit. plane sit mutilus. sed quid significare velit Sextus hoc loquendi genere, ipsi loci in quibus eo utitur, satis superque indicant: et ipsemet cap. 15 huius primi libri explicat. unum ergo superest, ut videamus quomodo aptam ei possimus apud Latinos appellationem invenire. certe quod vulgo dici solet incertum per incertius, huic simile est, nisi quod cum dicitur ὁ δι' ἀλλήλων τρόπος, intelligitur mutua quaedam incertitudo et mutua probatione indigens. id est, cum dicunt philosophi nos incidere εἰς τὸν δι' ἀλλήλων τρόπον sive διάλληλον, intelligunt nos incidere in quandam mutuam probandi necessitatem, id est, probandi prius id cuius alioqui adminiculo uti volebamus ad probandum aliud. pag. 431 et 432 et alibi διάλληλον alternatorium verti, non quod plane mihi satisfaceret mea haec interpretatio, sed quod aptior nulla mihi occurreret. quodsi quis obiiciat, vocem illam alternatorium, nisi quid aliud addatur, id quod significare ea volo, non comprehendere: ille ipsi Sexto utenti nomine διάλληλος obiicere idem eadem ratione possit, quis enim διάλληλος τρόπος ad varia posse accommodari non videt? respondeo igitur, ut cum dicitur διάλληλος τρόπος, subauditur genitivus ἀπορίας, aut aliquis ei similis, ita cum verito alternatorium modum, subaudire me genitivum Latinum dubitationis, ut sit διάλληλος τρόπος, alternatorius dubitationis modus, vel alternans, si quis nomen alternatorius refugit. tunc enim vere alternat dubitatio, cum unum dubium ad alterius dubii probationem affertur.

fortasse etiam εἰς τὸν διάλληλον ἀπορίας ἐπιπίπτουσαν τρόπον non male interpretaremur, in dubitationis vicissitudinem incidimus. porro hunc genitivum ἀπορίας subaudiendum censui potius quam alium, quia reperio alicubi apud hunc nostrum Sextum, κἀνταῦθα ὁ διάλληλος τρόπος τῆς ἀπορίας ἀνατρέπει τὴν ὑπόστασιν τοῦ λόγου. sed hoc quoque annotandum est, non solum διάλληλον τρόπον, sed et λόγον appellari, ut libri 2 cap. 8: ἀληθῆ δὲ τὴν ἀπόδειξιν εἶναι λέγων εἰς τὸν διάλληλόν τε ἐπιπίπτει λόγον, καὶ ἀπόδειξιν αἰτηθήσεται ἀληθῆ αὐτὴν ὑπάρχειν καὶ ἐκείνης ἄλλην, καὶ μέχρ' ἀπείρου. nec hoc silentio praetercundum est, eum alicubi dicere ὁ διάλληλος εἰσάγεται τρόπος, alicubi vero εἰς τὸν διάλληλον ἐκβάλλειν seu ἐμβάλλειν τρόπον, alibi autem (et quidem frequentissime) ἐκπίπτειν seu ἐπιπίπτειν εἰς τὸν διάλληλον τρόπον. iam vero si quis roget utra potius sequenda sit scriptura ὁ δι' ἀλλήλων τρόπος, an ὁ διάλληλος, ego id ἀδιάφορον esse et, si compositione uti velimus, τῷ διάλληλος, sin ea uti recusemus, τῷ δι' ἀλλήλων utendum esse respondebo. sed τρόπον potius quam λόγον appellandum censeo.

53. lib. 1 sect. 118 ἀπὸ μὲν τῆς ἐτέρας] quod dicit ἀπὸ τῆς ἐτέρας ἀρχῆς (id est ad verbum ab altero principio) interpretor, ab altero ingressu, ut melius intelligatur. fortasse autem possim etiam vertere ab alterutro ingressu, id est ab alterutra parte qua ingredimur,

54. lib. 1 sect. 118 τὸ αὐτὸ πλοῖον] Cic. in Lucullo, videsne navem illam? stare nobis videtur: at iis qui in navi sunt, moveri haec villa. huc autem pertinet et quod dicit Aristocles, ἄλλαι μὲν γὰρ εἰσὶν αἰσθήσεις ἐγγύθεν καὶ πόρρωθεν. Cicero quoque in Lucullo scribit, itaque et lumen mutari saepe volumus, et situs earum rerum quas intuemur, et intervalla aut contrahimus aut diducimus.

55. lib. 1 sect. 119 ἡ αὐτὴ κόπη] hic locus valde confert ad intelligendum Ciceronem ita in Lucullo scribentem, neque vero hoc loco expectandum est dum de remo inflexo aut de collo columbae respondeam. idem ibid. aliquot paginis post, tu autem te negas infracto remo neque columbae collo commoveri. primum, cur? nam et in remu sentio non esse id quod videatur, et in columba plures videri colores, nec esse plus uno. Aristocles, ἐπὶ τὸ τοῦ ζρετιμοῦ τοῦ ἐν τῷ ὕδατι κἀπὶ τῶν γραφῶν καὶ μυρίων ἄλλων ἡ αἰσθησίς ἐστιν ἡ ἀπατώσα. διὸ καὶ μεμφόμεθα πάντες ἐπὶ τῶν τοιούτων οὐ τὸν νοῦν ἡμῶν, ἀλλὰ τὴν φαντασίαν. quod autem attinet ad diversitatem illam inflexo remo et infracto remo, utramque certe lectionem suo in loco retinendam censeo; nam licet Sextus κόπην κεκλασμένην, i. remum infractum, dicat, non inflexum, scimus tamen pro phantasiae diversitate modo infractum modo inflexum duntaxat apparere posse.

56. lib. 1 sect. 119 τὸ λυγγούριον] de lyncurio et corallo hoc idem testatur et Ovidius. de corallo Metamorph. 4:

Nunc quoque coralliis eadem natura remansit,
duritiem tacto capiant ut ab aëre: quodque
vimen in aequore erat, fiat super aequora saxum.

de lyncurio et corallo eiusdem operis lib. 15

*Victa racemifero lyncas dedit India Baccho,
e quibus (ut memorant) quicquid vesica remisit,
vertitur in lapides et congelat aëre tacto.
sic et corallium quo primum contigit auras
tempore, durescit, mollis fuit herba sub undis.*

Plinius: *baccae eius candidae sub aqua ac molles, exemptae confestim
durantur et rubescunt, quasi corna sativa specie atque magnitudine.
aiunt tactu protinus lapidescere, si vivat. itaque etc. idem de lyncu-
rio: lyncum humor ita redditus ubi gignuntur, glaciatur arescitve in
gemmas carbunculis similes et igneo colore fulgentes, lyncurium vocatas.*

57. lib. 1 sect. 120 *παρά τὰς θέσεις*] Cicero dicit *positiones* non
situs: sed *sitibus* in dativo vix dici posse existimo: at pagina sequenti
pro *in aliqua positione* reponere potes *in aliquo situ*. item *secundum
hunc situm* pro *secundum hanc positionem*. Cicero et *situs earum rerum*
quas intuemur et intervalla aut contrahimus aut diducimus. caeterum ad
id quod Sextus dicit de imagine, videri queat respexisse Aristocles,
quum scribit, *ἐπὶ τὸ τοῦ ζρετιμοῦ τοῦ ἐν τῷ ὕδατι κατὰ τῶν
γραφῶν καὶ μυρίων ἄλλων ἢ αἰσθησίς ἐστιν ἢ ἀπατῶσα.*

58. lib. 1 sect. 120 *εἰσοχὰς καὶ ἐξοχὰς ἔχειν δοκεῖ*] ausim pro-
pmodum dicere *εἰσοχὰς* et *ἐξοχὰς* ab Sexto vocari in imagine, quas
Cicero in pictura *umbras et eminentiam* appellaverit, ita scribens in
Lucullo: *quam multa vident pictores in umbris et in eminentia quae nos
P 210 non videmus*. idem Sextus lib. 2 cap. 7 haec duo nomina *τυπώσι*
accommodat, ἀπὸ τῶν σφραγίδων ea mutuatus; haec enim sunt
eius verba: *ἐπεὶ οὖν ἡ ψυχὴ καὶ τὸ ἡγεμονικὸν πνεῦμά ἐστιν
ἢ λεπτομερέστερόν τι πνεύματος, ὥς φασιν, οὐ δυνήσεται τις
τύπωσιν ἐπινοεῖν ἐν αὐτῷ οὔτε κατ' εἰσοχὴν καὶ ἐξοχὴν, ὥς
ἐπὶ τῶν σφραγίδων ὁρῶμεν, οὔτε, etc.* ubi nihil aliud esse videtur
εἰσοχή quam *depressio* et quasi *incavatio* eius quod impressum est,
ἐξοχή contra *prominentia*, vel potius, cum Cicerone, *eminentia*, eius
quod impressum est. ego tamen ibi *εἰσοχὴν depressionem in profun-
dum* verti. sed *in concavum* aptius dixissem quam *in profundum*, vel
depressionem et quasi *incavationem*. imo ne haec quidem mihi plane
satisfaciunt, sed nihil melius nunc in mentem venit.

59. lib. 1 sect. 126 *οἱ δὲ ἐπὶ σφραγμα ἔχοντες*] verti: *hyposphagma
habentibus*; rectius *hyposphagmate autem laborantibus*. quod vero sit
hyposphagma, expositum fuit ex Galeno paulo ante.

60. lib. 1 sect. 126 *ἡ φωνὴ ἢ αὐτὴ*] ad hoc quod dicit Sextus,
eandem vocem apparere aliam in patentibus locis et planis, aliam in
angustis et tortuosis, pertinet quod Cicero lib. de natura Deorum
2 scribit: *quocirca et cum in fidibus testudine resonatur, aut cornu et
ex tortuosis locis aut inclusis, referuntur ampliores (soni).*

61. lib. 1 sect. 126 *τὰ γὰρ ὦτα*] ita Sextus, *τὰ γὰρ ὦτα σχο-
λιοπόρα ἐστί*. Cicero ibidem de auditu loquens *flexuosum iter* habet,
ne quid intrare possit, si simplex et directum pateret. subiungit Sextus:
*καὶ στενοπόρα καὶ ἀτμώδεσιν ἀποφορήσεσιν, αἱ δὲ ἀπὸ τῶν
περὶ τὴν κεφαλὴν φέρεσθαι λέγονται τόπων, τεθολωμένα*. sunt
autem hae *ἀτμώδεις ἀποφορήσεις*, quas *aurium sordes* idem Cicero
nominat, subiungens et ipse, *provisum etiam ut si qua minima bestiola*

conaretur irumpere, in sordibus aurium tamquam in visco inhaeresceret.
porro quod attinet ad vocem *ἀποφορήσεις*, non dubium est quin
idem quod *ἀποφοραί* significet. *ἀποφοράν* autem scimus interdum
exhalationem, interdum *odorem* verti. sed quia *ἀτμός* quoque est
exhalatio, malit fortasse quispiam *ἀποφορήσεις* *odores* interpretari.
sed ne haec quidem interpretatio mihi plane satisfacit.

62. lib. 1 sect. 129 *ἑβδομον τρόπον ἐλέγομεν εἶναι τὸν παρὰ
τὰς ποσότητας καὶ σκευασίας τῶν ὑποκειμένων*] deinde se expli-
cans subiungit *σκευασίας λέγοντες κοινῶς τὰς συνθέσεις*. cum
autem vocem *σκευασίας* hac in significatione accipiat, satius fortasse
fuisset eam retinere quam *constitutiones* vertere. quodsi vertenda ne-
cessario fuisset ad verbum, melius eam interpretaturus fuisse mihi
videor *structuras* aut *constructiones*, quam *constitutiones*. a *σκευάζω*
certe deductum *σκευασία* constat, ipsum autem *σκευάζω* a *σκεῦος*.
caeterum quod ad *παρὰ* attinet (quod hic annotatum non huic tan-
tum loco sed et praecedentibus et sequentibus serviet), non dubium
est quin aliter quam per praepositionem *ex* verti queat: videlicet per
propter vel per *pro*, ut dicamus *pro quantitatibus*, i. *prout sunt quan-
titates*. item reddi potest, *pro diversitate quantitatum*.

63. lib. 1 sect. 166 *ὁ δὲ ἀπὸ τῆς*] hic dicit *ὁ δὲ ἀπὸ τῆς εἰς
ἄπειρον ἐκπτώσεως* etc. at paulo post definiens *τὸν ἐξ ὑποθέσεως
τρόπον* dicit: *ὅταν εἰς ἄπειρον ἐκβαλλόμενοι οἱ Δογματικοί* etc.
itidem vero dixerat initio secundum modum esse *τὸν εἰς ἄπειρον
ἐκβάλλοντα*. unde colligimus eum *τὴν εἰς ἄπειρον ἐκπίπτειν* appel-
lare *τὴν εἰς ἄπειρον ἐκβολήν*, accipiendo nomen hoc passive, ut
ὁ εἰς ἄπειρον ἐκβαλλόμενος dicatur *εἰς ἄπειρον ἐκπίπτειν*. sic
alibi *εἰς τὸν διάλληλον τρόπον ἐκπίπτειν* legimus apud eum. sed
ne hoc quidem praetermittendum est, interdum *εἰς ἄπειρον* simplici-
ter, interdum vero *εἰς ἄπειρον τρόπον* ab eo poni, ut cap. 16: *εἰ
μὲν γὰρ τὸ ἐξ οὗ τι καταλαμβάνεται, αἱ ἐξ ἑτέρου καταλαμ-
βάνεσθαι δεήσει, εἰς τὸν διάλληλον ἢ τὸν ἄπειρον ἐμβάλλουσι
τρόπον*. quo in loco alia quoque duo observanda sunt, videlicet *ἐμ-
βάλλουσι* eodem sensu quo alibi *ἐκβάλλουσι*. item, posse nos ali-
quando indifferenter duos illos *τρόπους*, nimirum *τὸν διάλληλον* et
τὸν ἄπειρον, usurpare. porro in illo proxime citato Sexti loco prae-
positionem *εἰς* ante *ἄπειρον* omissam esse suspicor, ut videlicet le-
gatur *ἢ τὸν εἰς ἄπειρον*; dixit enim initio *τὸν εἰς ἄπειρον ἐκβάλ-
λοντα*. et ita non vocabitur *ὁ ἄπειρος τρόπος* (sicut dicitur *ὁ διάλ-
ληλος*) sed *ὁ εἰς ἄπειρον ἐκβάλλων*. sic autem et apud Diog.
Laërtium habetur *ὁ εἰς ἄπειρον ἐκβάλλων* non *ἐμβάλλων*. vide
infra pag. 492.

64. lib. 1 sect. 167 *ὁ δὲ ἀπὸ τοῦ πρὸς τι*] dicit Sextus simpliciter *ὁ δὲ
ἀπὸ τοῦ πρὸς τι*. Gellius de huius sectae philosophis loquens: *itaque
omnes omnino res quae sensus hominum movent, τῶν πρὸς τι* esse dicunt. id
verbum significat nihil esse quicquam quod ex sese constet nec quod habeat
vim propriam et naturam, sed omnia prorsum ad aliquid referri taliaque
videri, qualis sit eorum species dum videntur, qualiaque apud sensus nostros,
quo pervenerunt, creantur: non apud sese, unde profecta sunt. Aristoc-
les οἰδενός τε ἡμῶς ἀπλοῦ καὶ ἀκραιφνοῦς ἀντιλαμβάνεσθαι.

πάντα γὰρ εἶναι συγκεχυμένα καὶ πρὸς τι λεγόμενα. idem Gellius dixerat paulo ante: iudicia enim rei cuiusque et sinceras proprietates negant posse nosci et percipi.

65. lib. 1 sect. 169 ὁ δὲ διάλληλος] de voce hac diallelus dictum paulo ante fuit.

66. lib. 1 sect. 180 ὁ Αἰνησίδημος] sequutus quidem sum Graecum meum exemplar, in quo Ὀνησίδημος scriptum est, sed hanc scripturam refellunt alii eiusdem exemplaris loci, in quibus Αἰνησίδημος legitur, quae lectio Aristoclis Diogenis Laërtii aliorumque testimonio comprobatur. caeterum praeter huius Aenesidemi libros, quos ὑποτύπωσιν εἰς τὰ Πυρρώνεια et Πυρρωνείους λόγους a Laërtio appellari videmus, ab Aristocle autem simpliciter ὑποτύπωσιν, etiam eius στοιχειώσεις ab eodem Aristocle memorantur, qui et haec de eo scribit: ἐχθρὸς καὶ πρῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῇ καὶ Αἴγυπτον Αἰνησίδημός τις ἀναζωπυρεῖν ἤρξατο τὸν ὕθλον τοῦτον. porro sciendum est pag. quoque 44 Onesidemum pro Aenesidemo legi.

67. lib. 1 sect. 188 οὐδὲν μᾶλλον] Cicero οὐδὲν μᾶλλον vertit nihilo magis ita scribens in Lucullo: non eorum qui clament nihilo magis vera illa esse quam falsa. Gellius lib. 11 c. 5 omniumque rerum fidem veritatemque mistis confusisque signis veri atque falsi ita incomprehensibilem videri aiunt, ut quisquis homo est non praeceps neque iudicii sui prodigus, his uti verbis debeat, quibus auctorem philosophiae istius Pyrrhonem usum esse tradunt, οὐ μᾶλλον οὕτως ἔχει τόδε ἢ ἐκείνως ἢ οὐδετέρως. Aristocles ex Timone: ἀδοξάστους καὶ ἀκλινεῖς καὶ ἀκραδάντους δεῖν εἶναι, περὶ ἐνὸς ἐκάστου λέγοντας ὅτι οὐ μᾶλλον ἐστὶν ἢ οὐκ ἐστὶν, ἢ καὶ ἐστὶ καὶ οὐκ ἐστὶν, οὐτ' οὐκ ἐστὶν.

68. lib. 1 sect. 190. εἰς ἀρρεψίαν] ἀρρεψία est proprie cum neutram in partem vergimus seu inclinamus. nam ῥέπω est vergo. Cicero ea quae Zeno ὁλως ἀρρεπῇ vocabat, videtur interpretari voluisse ea in quibus nihil est omnino momenti.

69. lib. 1 sect. 192 περὶ δὲ ἀφασίας] Aristocles ἀφασίαν ponere ἀντὶ τῆς ἐποχῆς videtur, cum ex Timone refert τοῖς ἀδοξάστοις καὶ ἀκλινεῖσι καὶ ἀκραδάντοις περιέσεσθαι πρῶτον μὲν ἀφασίαν, ἔπειτα δ' ἀταραξίαν.

70. lib. 1 sect. 193 κινούσιν ἡμᾶς παθητικῶς] Sexti verba sunt, τοῖς γὰρ κινούσιν ἡμᾶς παθητικῶς καὶ ἀναγκαστικῶς ἄγουσιν εἰς συγκατάθεσιν εἰκομέν. potes autem pro patimur (si videatur) reponere afficimur, ut ex iis quae de verbi πάσχειν interpretatione antea diximus, apparet. at si verbum verbo reddens verterem moventibus nos passibiliter, et obscure et barbare loquerer. sed fortasse verborum Graecorum vim assequeretur simulque latinitatem retineret qui ita verteret, iis enim quae sensus nostros ita movent ut afficiantur. nam et Gellius sensus moveri dicit sicut Cicero pelli. ita enim ille in loco paulo ante citato: itaque omnes omnino res quae sensus hominum movent τῶν πρὸς τι esse dicunt, id est, πάντῃ γὰρ πάντα ὅσα τὰς ἀνθρωπίνας αἰσθήσεις κινεῖ vel, ὅσα τοὺς ἀνθρώπους αἰσθητικῶς κινεῖ. hic autem significantius dicitur τοῖς κινούσιν ἡμᾶς παθητικῶς, id est τοῖς κινούσι τὰς αἰσθήσεις ἡμῶν παθητικῶς.

71. lib. 1 sect. 194 περὶ τοῦ τάχα] τάχα reddidi fortasse, de quo dictum est in principio harum annotat.

72. lib. 1 sect. 196 οὐδὲν ὀρίζω] ὀρίζω vertere possumus definitio, ad verbum, modo accipiamus definitio in ea significatione qua MTullius definitum et certum item definitum et constitutum copulat.

73. lib. 1 sect. 198 καὶ ἡ ἀοριστία] Galenus initio libelli qui περὶ ἀρίστης διδασκαλίας inscribitur, idem valere censet ἐποχὴν et ἀοριστίαν; ita enim scribit ἐποχὴν καλοῦντες τὴν ὡς ἂν εἴποι τις ἀοριστίαν, ὅπερ ἐστὶ περὶ μηδενὸς πράγματος ὀρίσασθαι μηδὲ ἀποφύνασθαι βεβαίως.

74. lib. 1 sect. 202 παντὶ λόγῳ] si quis malit interpretari, omni P 211 rationi ratio aequalis opponitur (vel potius, opposita est), ei non magno-pere repugnabo. sed ferri etiam altera interpretatio potest, dummodo oratio intelligatur quae rationem continet.

75. lib. 1 sect. 206 ὅφ' ἐαυτῶν αὐτὰς ἀναιρεῖσθαι] deceptus exemplaris scriptura verti cum eas dicamus alias ab aliis tolli posse pro cum eas dicamus a se ipsis tolli posse. sic et supra, ὁ δὲ Σκεπτικὸς τὰς φωνὰς αὐτοῦ προφέρειται ὡς δυνάμει ὅφ' ἐαυτῶν περιγράφεσθαι.

76. lib. 1 sect. 206 τὰ καθαρτικά] celeberrimum est hoc exemplum, quo et alibi utitur, ita scribens: δύνανται δὲ οἱ λόγοι καὶ καθάπερ τὰ καθαρτικά φάρμακα ταῖς ἐν τῷ σώματι ὑποκειμέναις ὕλαις ἐαυτὰ συνεξάγει, οὕτω καὶ αὐτοὶ τοῖς ἄλλοις λόγοις τοῖς ἀποδεικτικοῖς εἶναι λεγομένοις καὶ ἐαυτοὺς συμπεριγράφειν. ab Aristocle quoque assertur, sed id minime probante, imo aptum esse negante: ἐκεῖνο μὲν γὰρ καὶ παντάπασιν ἐστὶν ἡλίθιον, ἐπειδὴν λέγουσι ὅτι καθάπερ τὰ καθαρτικά φάρμακα συνεκκρίνει μετὰ τῶν περιττωμάτων καὶ ἐαυτά, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ πάντα ἀξιῶν εἶναι λόγος ἀδηλα, μετὰ τῶν ἄλλων ἀναιρεῖ καὶ ἐαυτόν· εἰ γὰρ αὐτὸς αὐτὸν ἐλέγχοι, ληροῖεν ἂν οἱ χρώμενοι τούτῳ. addit praeterea, nullam similitudinem esse medicamento purganti cum eorum oratione. illud enim excerni nec in corpore manere, at orationem in animo haerere absque ulla immutatione et cum perpetua persuasione debere. sed non defuerit Scepticis quod Aristocli respondeant. Plutarchum certe eodem respexisse videmus, cum loquens de Socrate, qui se nihil scire profitebatur, de omnibus rebus dubitabat, et nullam iis de quibus disserendo affirmationem adhibebat, dicit habere solitum ἐλεγκτικὸν λόγον tamquam καθαρτικὸν φάρμακον; ubi animadvertit ἐλεγκτικὸν λόγον optime convenire cum eo quod dicit Aristocl. εἰ γὰρ αὐτὸς αὐτὸν ἐλέγχοι. sub. ὁ λόγος.

77. lib. 1 sect. 207 οὔτε γὰρ πρέπει τῷ Σκεπτικῷ φωνομαχεῖν.] pro φωνομαχεῖν mendose legitur in exemplaribus φαινομαχεῖν. sic et supra: πάλιν δὲ ἐνταῦθα οὐ μονομαχοῦμεν, pro οὐ φωνομαχοῦμεν.

78. lib. 1 sect. 207 μηδὲ ταύτας τὰς φωνὰς] duplex est lectio hoc loco, una, μηδὲ ταύτας τὰς φωνὰς ἀπλῶς σημαίνειν λέγεσθαι, ἀλλὰ πρὸς τι, etc. altera quae habet εἰλικρινῶς pro ἀπλῶς. utra autem alteri praeferenda sit haud facile dixerim, cum Aristocles eadem de re loquens ἀπλοῦν cum ἀκραιφνές (quod, synonymum est

τῶ εἰλικρινές) copulet; ita enim scribit, οὐδενός τε ἡμᾶς ἀπλοῖ καὶ ἀκραιφνοῦς ἀντιλαμβάνεσθαι· πάντα γὰρ εἶναι συγκεχυμένα καὶ πρὸς τι λεγόμενα. at Gellius idem tractans ad εἰλικρινές seu ἀκραιφνές duntaxat respexit, ubi ait de Scepticis: iudicia enim rei cuiusque et sinceræ proprietates negant posse nosci et percipi. et aliquanto post: itaque omnes omnino res quæ sensus hominum movent, τῶν πρὸς τι esse dicunt. id verbum significat nihil esse quicquam quod ex sese constet nec quod habeat vim propriam et naturam, sed omnia prorsum ad aliquid referri taliaque, etc. qui igitur ἀπλῶς legere volet in hoc Sexti loco, adverbium simpliciter retineat: at qui εἰλικρινῶς (ut ego malim) leget, pro simpliciter, sincere in mea interpretatione reponat.

79. lib. 1 sect. 209 τοὺς τρόπους τῆς ἐποχῆς] genitivus epoches male in hunc locum irrepsit, cum ante vel post accusativum modos poni debeat. sed quis genitivus accusativo mentem iungetur? nimirum genitivus σχέσεως ex sequentibus petitus, ut apparet etiam ex c. 2 huius lib. ubi vide et quod annotavi de nomine ἔννοια. nam hic quoque ἔννοιαν mallem interpretatus esse notionem, sicut et alibi verti.

80. lib. 1 sect. 210 Ὀνησίδημος] reponendum esse Aenesidemus admonuimus antea.

81. lib. 1 sect. 210 τάναντία] Cic. in Lucullo: nam cum dicunt hoc se unum tollere, ut quicquam possit ita videri ut non eodem modo falsum etiam possit ita videri. quod Sextus τάναντία περὶ τὸ αὐτὸ φαίνεσθαι. idem de Arcesila: incubuit autem in eas disputationes, ut doceret nullum tale esse visum a vero, ut non eiusdem modi etiam a falso possit esse. Gellius: omniumque rerum fidem veritatemque mistis confusisque signis veri atque falsi ita incomprehensibilem videri aiunt ut quisquis etc.

82. lib. 1 sect. 216 ὁ Πρωταγόρας] idem testatur et Aristocles et Diog. Laërtius.

83. lib. 1 sect. 216 καὶ διὰ τοῦτο τίθησι τὰ φαινόμενα ἐκάστω μόνῳ] pro eo Aristocles dicit Protagoræ itidem opinionem referens, ὅποια γὰρ ἐκάστω φαίνεται τὰ πράγματα, τοιαῦτα καὶ εἶναι. Cicero autem: aliud iudicium Protagoræ est, qui putet id cuique verum esse quod cuique videatur: aliud Cyrenaicorum qui etc.

84. lib. 1 sect. 220 τίνι διαφέρει] hac de re lege Gellium lib. 11 cap. 5 in fine.

85. lib. 1 sect. 222 Ὀνησίδημον] hic quoque repono Aenesidemum.

86. lib. 1 sect. 224 ὡς καὶ ἐγὼν] Timonis versus ob nimiam depravationem omittere coacti fuimus in nostra interpretatione: nunc autem paulo quidem emendatiores eos habemus, tales tamen qui multum adhuc negotii facessere doctis alioqui lectoribus possint. sed quales quales sunt, eos hic proferam. dicit igitur Sextus: ὁ γὰρ περὶ ἐνός δογματίζων ἢ προκρίνων φαντασίαν φαντασίας ὅλως κατὰ πίστιν ἢ ἀπιστίαν περὶ τίνος τῶν ἀδήλων τοῦ δογματικοῦ γίνεται χαρακτήρος, ὡς δηλοῖ καὶ ὁ Τίμων διὰ τῶν περὶ Ξενοφάνους αὐτῶ λεγομένων· ἐν πολλοῖς γὰρ αὐτὸν ἐπαινέσαι τὸν

Ξενοφάνην, ὡς καὶ τοὺς σίλλους αὐτῷ ἀναθεῖναι, ἐποίησεν αὐτὸν ὀδυρόμενον καὶ λέγοντα

Ὡς καὶ ἐγὼν ὄφελον πυκινοῦ νόου ἀντιβολῆσαι
ἀμφότερα βλεπτὰ δολίῃ δ' ὁδῷ ἔξαπατήθην,
πρεσβυγενῆς ἔτ' ἐὼν καὶ ἀπενθήριστος ἀπάσης
σκεπτοσύνης. ὅπου γὰρ ἐμὸν νόον εἰρύσαιμι;
εἰς ἐν ταυτότης πᾶν ἀνελύετο. πᾶν δὲ ὃν αἰεὶ
πάντῃ ἀνελκόμενον μίαν εἰς φύσιν ἵσταθ' ὁμοίην.

διὰ τοῦτο γοῦν καὶ ὑπάτυφον αὐτὸν λέγει, καὶ οὐ τέλειον ἄτυφον. δι' ὧν φησι

Ξενοφάνης ὑπάτυφος ὁμηραπάτης ἐπισκόπτῃς
ἐατὸν ἀπάνθρωπον, θεὸν ἐπλάσας ἴσον ἀπάντῃ
ἀσκηθῇ νοερῷ ἢ νόημῃ.

ὑπάτυφον μὲν γὰρ εἶπε τὸν κατὰ τι ἄτυφον, ὁμηραπάτην δὲ ἐπισκόπτῃν, ἐπεὶ τὴν παρ' Ὀμήρῳ ἀπάτην διέσκωπτεν. hactenus Sextus; cuius exemplar cum ob alios plerosque locos, tum maxime ob hunc, nancisci emendatius cupio; haec enim adeo mendosa proferre me puduit. quod autem ad ὑπάτυφον attinet, sciendum est citari et a Diogene a Laërtio primum illum versum Ξενοφ. etc. eumque ita legi apud illum,

Ξενοφάνην ὑπάτυφον ὁμηραπάτην ἐπισκόπτῃν.

sed nihil iuvare nos potest Diogenis exemplar, nisi ad emendandum Ξενοφάνης et reponendum Ξενοφάνης (sicut dicitur Ξενοφόνων); reliqua enim verba melius leguntur apud Sextum quam apud illum. nam ὑπάτυφον non ὑπότυφον legi debere ostendit ea expositio quam Sextus subiungit, τὸν κατὰ τι ἄτυφον. item legendum esse ἐπισκόπτῃν non solum ex Sexti explicatione patet, sed et ex iis quae ab ipso Diogene paulo post scribuntur, γέγραφε δὲ καὶ ἐν ἔπεσι καὶ ἐλεγείας καὶ ἰάμβους καθ' Ἡσιόδου καὶ Ὀμήρου, ἐπισκώπτων αὐτῶν τὰ περὶ θεῶν εἰρημένα. nam hic fateor quidem in vulg. edit. haberi ἐπισκώπτων, sed in omnibus quae consului vet. exempl. vidi scriptum ἐπισκώπτων. eundemque errorem in aliis quoque Diogenis observavi locis. utrum autem melius legantur apud Diogenem per accusativum illa nomina quam apud Sextum per nominativum, vix pronuntiare ausim. caeterum quod ad ἄτυφον attinet, sciendum est etiam Stoicum sapientem apud Diogenem in Zenone eo epitheto insigniri, ubi scribit, φασὶ δὲ καὶ ἀπαθῆ εἶναι τὸν σοφόν, διὰ τὸ ἀνέμπωτον εἶναι. at Timon variis alioqui in locis philosophis τυφον exprobrans solum Pyrrhonem hoc epitheto ornat in his qui apud Aristoclem habentur versibus:

Ἄλλοιον τὸν ἄτυφον ἐγὼ ἶδον, ἢ ἀδάμαστον
πᾶσιν ὅσοις δαμνᾶται ἅμ' ἀρρήτοις τε φατοῖς τε
λαῶν ἔθνεα κοῦφα, βαρύνομεν. ἐνθα καὶ ἐνθα
ἐκ παθέων, δόξης τε καὶ εἰκαίης νομοθήκης.

dico autem solum Pyrrhonem hoc epitheto cohonestari a Timone, legens, ἀλλ' οἷον pro ἄλλοιον. Pyrrhonem autem ipsum sibi hunc titulum vindicasse testatur Aristocles, qui tamen contra eum τυφον περιβαλέσθαι dicit, ita scribens: αὐτὸς δ' ὕστερον τοῦτον τὸν

τῦφον περιβαλόμενος, καὶ καλῶν ἄτυφον ἑαυτόν, οὐδὲν ἐν γραφῇ κατέλιπεν. caeterum hic τῦφος ab eodem Timone alibi vocatur κενεὴ οἷσις, ut in hoc versu,

Ἄνθρωποι κενεῆς οἷσις ἔμπλεοι ἄσχοι.

alloquitur autem ibi philosophos, sicut et in his,

Σχέτλιοι ἄνθρωποι, κάκ' ἐλέγχεα, γαστέρες οἶον,
τοίων ἐκ τ' ἐρίδων, ἐκ τε στοναχῶν πέπλασθε.

87. lib. 1 sect. 227 ὅσον ἐπὶ τῷ λόγῳ] vel quantum ad id quod dicitur. de hoc autem genere loquendi ὅσον ἐπὶ τῷ λόγῳ vide quod annotavi supra.

88. lib. 1 sect. 227 πιθανάς] verti πιθανάς verisimiles, quod reddi etiam potest probabiles, vel (si dici posset) persuasibiles. Sextus tamen etiam pressius huius nominis significationem, quam sequi vult, pag. sequente urget. quod autem ad participium διεξωδευμένας attinet sive περιωδευμένας (videtur enim unum pro altero ponere), quomodo reddi Latine possit apto satis vocabulo, perspicere nequeo. nam paulo post quidem τῷ διεξωδεύσαντι τὰ περὶ αὐτό verti: illi qui percurrerit quae sunt circa ipsum, sed διεξωδευμένας itidem interpretari percurras non satis commodum visum est. imo et pro percurrerit lubenter alio usus verbo fuisset: ac fortasse perlustraverit aptius fuisset. quodsi cui placuerit itidem διεξωδευμένας perlustratas interpretari, per me licet. sed hoc sciendum est, huiusmodi perlustrationem ad mentem potius quam ad oculos referri. sic autem et apud Latinos mente peragraré legimus, pro eo fere quod nostrates dicunt discourir. certe διεξωδεύειν in Gallico discourir plane respondet.

89. lib. 1 sect. 227 ἀπερισπάστους] hic quoque haereo; nam ἀπερισπάστους possum quidem interpretari indistractas, sicut et sect. 228 περιεσπᾶτο reddidi distrahebatur, sed mihi non satisfacit huiusmodi interpretatio. veruntamen haec retineri debet, donec melior cuiuspiam in mentem venerit.

90. lib. 1 sect. 228 ἡ ὑπερίσπαστος φαντασία] post ὑπερίσπαστος asterisci notam ponendam censui, quod hunc locum plane mutilum esse suspicer. quomodo enim haec phantasia Herculis ὑπερίσπαστος dicetur, si eius mens περιεσπᾶτο (ut Sexti verbis utar) ἀπὸ τῆς συγκαταθέσεως? talis est autem mea de hoc loco coniectura, scripsisse Sextum phantasiam illam de fune esse πιθανήν καὶ περιωδευμένην καὶ ὑπερίσπαστον, deinde exemplum proponere voluisse alterius phantasiae, quae esset quidem et ipsa πιθανή καὶ περιωδευμένη, sed non item ὑπερίσπαστος.

91. lib. 1 sect. 230 πείθεσθαι] verbum Graecum πείθεσθαι (quod parere significat) retinui, quia ipse paulo post suo modo id explicat.

92. lib. 1 sect. 230 ἀπλῶς ἔπεισθαι] Sextus dicit, ἄνευ σφοδρᾶς προσκλίσεως καὶ προσπάθειας. fortasse autem malit quispiam προσπάθειαν affectum erga aliquid haerentem aut animo infixum interpretari, quod προσπάσχω sit haereo sive adhaereo alicui rei magno affectu, et quasi πάσχω τι πρὸς αὐτῆς, eo sensu quo dicunt τὸν ἐραστὴν πάσχειν τι ὑπὸ τῆς ἐρωμένης, cum eam intuetur aut eius recordatur. Cicero certe Graecum verbum retinuit, quod (ut

opinor) Latino vocabulo ad exprimendam Graeci vocabuli vim idoneo destitueretur. ita enim scribit ad Att. lib. 1: ego fortasse τυφλώττω, nimium τῷ καλῷ προσπέπονθα.

93. lib. 1 sect. 230 βιοῦν ἀξιοῦντι] pro: sumptuose vivere vult, lege, sumptuose ipsum vivere vult. pro vult reponi etiam potest iubet.

94. lib. 2 sect. 65 τισὶ δὴ μὴ] ante haec verba aliquibus autem non deesse quaedam videntur. caeterum hoc, id de quo quaeritur arripunt, est quod dicit Sextus τὸ ζητούμενον συναρπάζουσι. hoc autem quid valeat, cum ex aliis plerisque locis, in quibus utitur, manifestum est, tum ex sect. 67. nam et ibi verti, id de quo quaeritur arripient, pro eo quod Sextus habet, τὸ ζητούμενον συναρπάζουσι, nisi forte legendum est συναρπάσσουσι. sic Lucianus in Iove Tragoeo c. 28: αὐτό που τὸ ζητούμενον ὃ Τιμόκλεις — συναρπάζεις, quod male vertit interpres, tu quaestionem discerpis. dicitur enim τὸ ζητούμενον συναρπάζειν, qui arripit et quasi per vim aufert alicui quod concedere non vult et eo tamquam confesso utitur, de quo alioqui quaestio est.

95. lib. 2 sect. 70 κατ' εἰσοχήν] repono et per depr. pro nec per depr. deque hac interpretatione vide annot. 58.

96. lib. 2 sect. 76 πάσῃ φαντασίᾳ] post habendam esse plusscula verba deesse suspicor.

97. lib. 2 sect. 76 πάσας τὰς φαντασίας] haec verba ut dicat non omnes phantasias fidem mereri non bene cum praecedentibus cohaerent, nec dubium est quin depravatus sit hic locus. nam ita legitur in Graeco exemplari: καὶ περιτροπήσεται ὁ λόγος εἰς τὸ μὴ εἶναι πάσας τὰς φαντασίας, ὥστε καὶ κατ' αὐτάς etc. ubi manifestum est deesse adiectivum quod iungatur cum substantivo φαντασίας, videlicet πιστάς aut aliud huiusmodi. porro quod attinet ad hoc loquendi genus περιτρέπεται ὁ λόγος, sciendum est dici περιτρέπεσθαι τὸν λόγον quando adversarii dictum in ipsum retorquemus, et suo veluti gladio eum iugulam. dicitur etiam κατὰ περιτροπὴν τοῦ λόγου, item ἐκ περιτροπῆς, ut cum ita scribit: ἦτοι ἀποδεικτικοὶ εἰσιν οἱ κατὰ τῆς ἀποδείξεως ἠρωτημένοι λόγοι ἢ οὐκ ἀποδεικτικοί. καὶ εἰ μὲν οὐκ ἀποδεικτικοί, οὐ δύνανται δεῖκναι ὅτι οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις. εἰ δὲ ἀποδεικτικοὶ εἰσιν, αὐτοὶ οὗτοι τὴν ὑπόστασιν τῆς ἀποδείξεως ἐκ περιτροπῆς εἰσάγουσιν. alioqui περιτρέπεσθαι est everti. unde συμπεριτρέπεσθαι simul everti, ut cum dicit: διατρέπεται γὰρ ἡ τοῦ αἰτίου ὑπόστασις, ᾧ τὸ πάσχον συμπεριτρέπεται, μὴ ἔχον ὑπὸ ὅτον πάθη. sic et activum συμπεριτρέπειν, ut οὐ μόνον τῶν ἄλλων ἕκαστον ἀναιρεῖ, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν ἐκείνοις συμπεριτρέπει, perinde ac si dixisset συναναιρεῖ.

98. lib. 2 sect. 186 εἰ ἔστιν ἀπόδειξις] si est demonstratio, est demonstratio: si non est demonstratio, est demonstratio; atqui aut est demonstratio, aut non est demonstratio. est igitur demonstratio. ita debet intelligi (meo quidem iudicio) haec argumentatio, si per demonstrationem probatis non esse demonstrationem, certe est demonstratio. nam vos ipsi ea utimini. at si non utimini demonstratione ad id probandum, quicquid alioqui affertis ad nostram demonstra-

tionem labefactandam et evertendam, nullius momenti est, eaque nihilominus semper illabefacta manet. itaque, sive ratiocinatio qua utimini sit demonstratio, sive non, hoc manet, esse demonstrationem.

99. lib. 2 sect. 188 τὰ καθαρτικά] latinius purgantia medicamenta quam purgativa.

100. lib. 2 sect. 188 οὐδὲν ἀληθές] Gellius in fine cap. 5 lib. 11: Academici quidem ipsum illud nihil posse comprehendere, quasi comprehendunt, et nihil posse decerni, quasi decernunt: Pyrrhonii, ne id quidem ullo pacto videri verum dicunt, quod non esse verum videtur.

101. lib. 3 sect. 54 γινόμενα] Plato in Timaeo p. 27 d: ἔστιν οὖν δὴ κατ' ἐμὴν δόξαν πρῶτον διαιρετέον τάδε, τί τὸ ὄν μὲν αἰεί, γένεσιν δὲ οὐκ ἔχον, καὶ τί τὸ γινόμενον μὲν, ὄν δὲ οὐδέποτε id est Cicerone interprete: quid est quod semper sit, neque ullum habet ortum? et quod gignatur, nec umquam sit? quem sequendo vertendum hic esset, corpora quae gignantur quidem, numquam autem sunt.

102. lib. 3 sect. 79 ἀποκληρωτικόν] vix queat aliter quam periphrasi longiuscula exponi. ἀποκληροῦν enim est attribuire aliquid alicui pro potestate et velut assignare, proprie autem aliquid quod sorte obtigerit. hinc fit ἀποκλήρωσις et ἀποκληρωτικός. vocat igitur ἀποκληρωτικόν Sextus quod nobis dicentibus credi volumus tamquam pro nostro iure, nullam rationem afferentibus, sive quod locum habere et recipi quasi pro iure nostro volumus, nullam alioqui probationem adhibentes. potest quidem ἀποκληρωτικόν aliud quoque significare (sicut verbum ἀποκληροῦν aliam quoque significationem habet) et ipsemet alibi aliter interpretatus sum. sed hanc interpretationem doctissimis quibusdam viris (quos consului) magis placere comperi. quorum iudicio lubenter acquiesco.

103. lib. 3 sect. 122 συναρπάζειν] diximus antea quid sit συναρπάζειν τὸ ζητούμενον. hic autem pro συναρπάζειν τὴν τοῦ σώματος ὑπαρξιν τὴν ζητούμενην dicit συναρπάζειν τὴν τοῦ σώματος ὑπαρξιν μὴ δεδομένην αὐτόθεν. notandum est autem adverbium αὐτόθεν, quod verti ex se ipsa, posse etiam reddi per se, id est, ita ut non indigeat probatione. conceduntur autem αὐτόθεν quae aut ipsa ἐναργεῖα evincuntur, aut quae necessario consequuntur, ut cum dicit: καὶ ἄλλως, εἰ δοθείη ψεῦδος μὲν εἶναι τὸ σῶμα εἶναι τὸν χρόνον, ψεῦδος δὲ καὶ τὸ ὅτι ἀσώματος ἔστιν, αὐτόθεν δοθήσεται ἢ τοῦ χρόνου ἀνυπαρξία. παρὰ γὰρ ταῦτα οὐδὲν εἶναι δύναται ἕτερον. q. d. ex eo ipso concedetur, nec alia probatione opus erit. Plato in Gorgia p. 470 E: τί δαί, συγγενόμενος ἂν γνώης; ἄλλως δὲ αὐτόθεν οὐ γνώσκεις ὅτι εὐδαιμονεῖ. ubi significare videtur, primo aspectu seu intuitu.

104. lib. 3 sect. 177 πρὸς ὃ μήτε ὁρμή μήτε ἀφορμή γίνε-ται.] Cicero ὁρμήν variis modis interpretatur appetitionem vel appetitum animi, naturalem appetitionem, animi motum. cum autem ἀφορμήν esse sciamus contrariam ὁρμῇ, ut ὁρμήν animi appetitum seu appetitionem, sic ἀφορμήν inappetentiam verti posse existimavi. si tamen longiuscula periphrasi uti licuisset, multo libentius vertis-

sem motum animi appetitioni contrarium, vel potius aversionem ex naturali animi motu proveniente. fortasse autem ὁρμήν et ἀφορμήν hoc quoque modo non male reddiderimus: naturalem animi motum seu impulsum quo aliquid sectamur, et quo aliquid refugimus. dico autem sectamur, ut ex opposito ei respondeat refugimus. Galenus: οἱ δὲ ἔμβρον μὴ εἶναι ζῶον λέγουσι, τρέφεσθαι μὲν γὰρ καὶ αὐξεσθαι αὐτὸ ὥσπερ τὰ δένδρα, ὁρμήν δὲ καὶ ἀφορμήν οὐκ ἔχειν ὥσπερ τὰ ζῷα. id est neque naturalem animi vim appetitricem, neque vim aversatricem. quid si etiam ὁρμήν animi vim impultricem et ἀφορμήν contra animi vim repultricem interpretemur? certe, ut ingenue fatear, per inappetentiam non bene significationem Graeci vocabuli expressisse mihi videor.

105. lib. 3. sect. 178 ἐπέστησαν] nos ad notionem appellere non fecerunt, vel non adduxerunt. proprie non stiterunt nos.

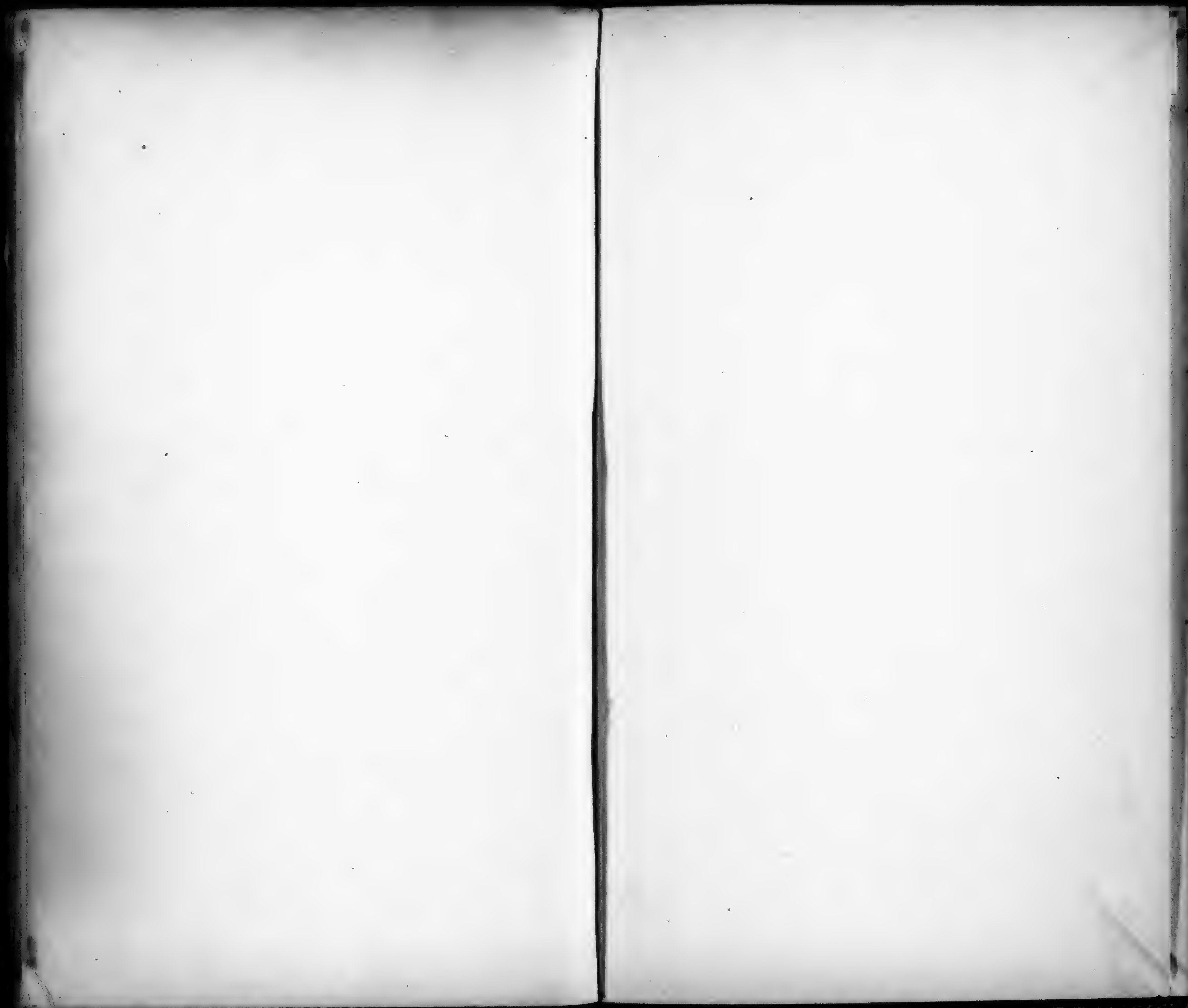
106. lib. 3 sect. 188 τί ἔστιν] vide Diogenem Laërtium.

107. lib. 3 sect. 215 οἱ Λάκωνες] vide Xenophontem de hac Lacedaemoniorum consuetudine.

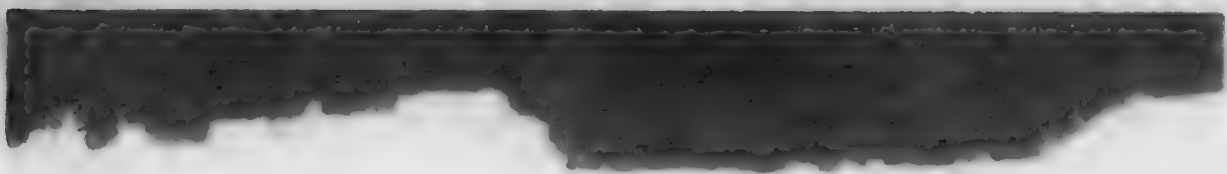

Lipsiae typis FRIDERICI RÜCKMANNI.

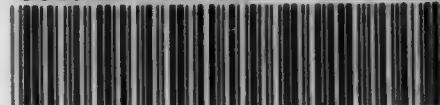

COLUMBIA UNIVERSITY LIBRARIES

1010687432

83Se9

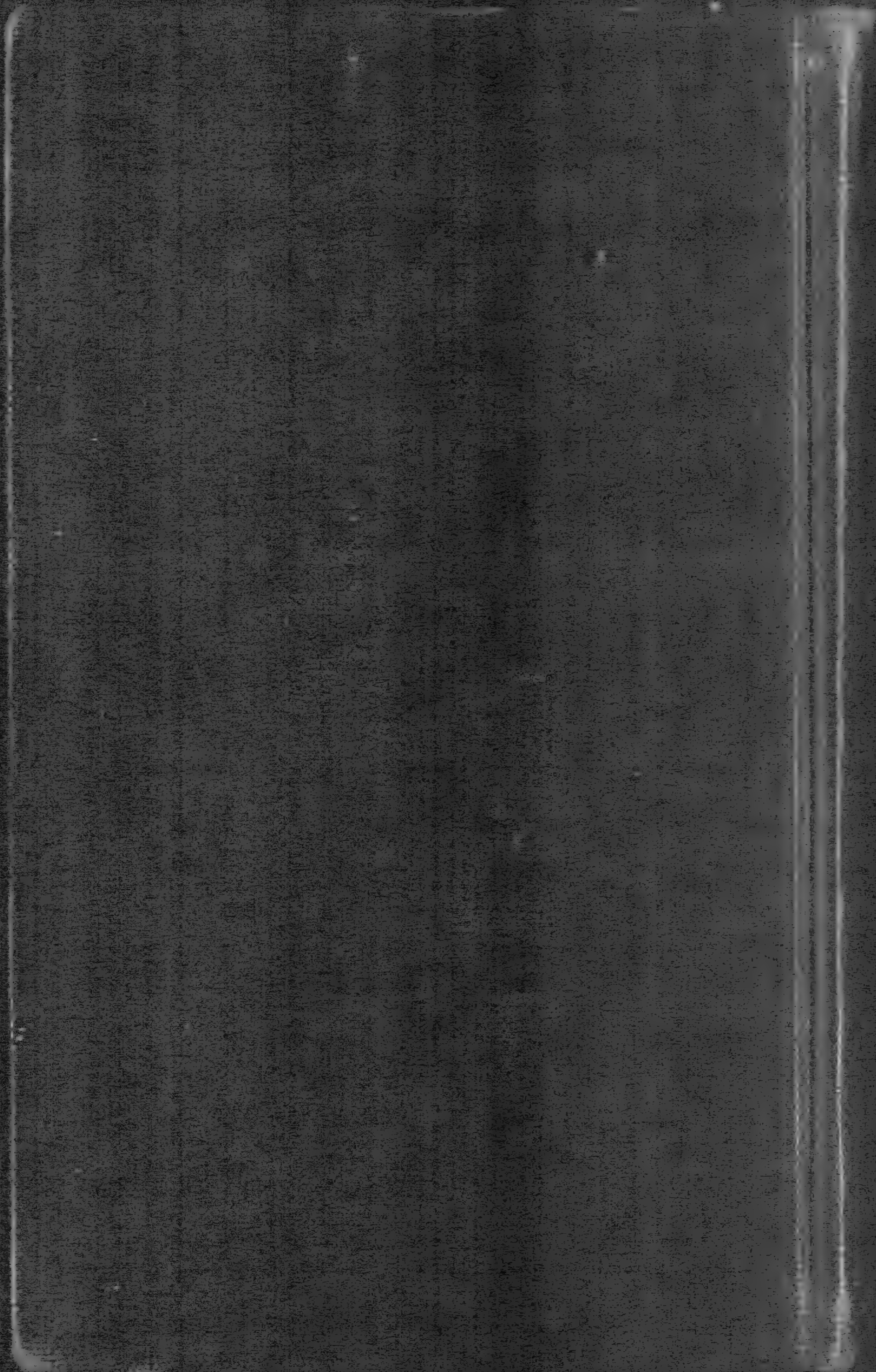
IE42

03402045

183. SE9
IE42 V1

APR 6 1931

VOLUME 2

Columbia University
in the City of New York

LIBRARY

SEXTI EMPIRICI
O P E R A
GRAECE ET LATINE.

PYRRHONiarum INSTITUTIONUM LIBRI III.

CUM

HENRICI STEPHANI VERSIONE ET NOTIS.

CONTRA MATHEMATICOS

SIVE DISCIPLINARUM PROFESSORES, LIBRI VI.

CONTRA PHILOSOPHOS LIBRI V.

CUM VERSIONE

GENTIANI HERVETI.

GRAECA EX MSS CODICIBUS CASTIGAVIT, VERSIONES EMENDAVIT
SUPPLEVITQUE ET TOTI OPERI NOTAS ADDIDIT

IO. ALBERTUS FABRICIUS, LIPSIENSIS,
SS. THEOL. D. ET PROFESSOR PUBL. IN GYMNASIO HAMBURGENSEL.

EDITIO EMENDATIO.

TOMUS II

LIBROS CONTRA MATHEMATICOS CONTINENS.

LIPSIÆ
SUMPTU LIBRARIÆ KUEHNIANÆ
MDCCCLXII.

SEXTI EMPIRICI
COMMENTARII ANTIPPHAEON

SIVE CONTRADICTIONUM

ADVERSUS MATHEMATICOS
SIVE DISCIPLINARUM PROFESSORES LIBRI VI

ET

ADVERSUS PHILOSOPHOS LIBRI V

EX MSS CODD. CASTIGATI,

CUM VERSIONE

GENTIANI HERVETI, AURELIANI,
AB EDITORE EMENDATA ET PASSIM SUPPLETA.

1835e9

IE42

v. 2

DE INSCRIPTIONE LIBRORUM ADVERSUS MATHEMATICOS.

Μαθηματικῶν vocabulum proprie dociles ac discendi cupidos significat, tum eos qui rem quandam probe et bona fide sunt edocti, uti ex Pythagorae philosophi discipulis illi dicebantur *μαθηματικοί*, qui magistri sui dogmata non leviter tantum, ut οἱ ἀκουσματικοί, perceperant, sed penitus illis imbuti erant, οἱ τὸν περιττότερον καὶ πρὸς ἀκρίβειαν διαπεπονημένον τῆς ἐπιστήμης λόγον ἐκμεμαθηκότες. Porphyrius *vita Pythag.* c. 37. hinc praeterea quadrupliciter vocabulum illud acceptum reperio, nam vel astrologos, haruspices ac magos denotat, vel quarumvis mathematicarum vel etiam humaniorum vel denique universarum disciplinarum doctores ac periti per mathematicos intelliguntur.

I. Pro astrologis genethliacis hoc nomine utitur Sextus libro 4 sect. ult. ubi τοὺς μαθηματικούς geometris et arithmeticiis opponit, nec non libro 5 sect. 1 et 2, ubi Chaldaeos appellat *μαθηματικούς καὶ ἀστρολόγους*. et sect. 104 pro astrologia memorans τὴν μαθηματικὴν. nihilque vulgatius hac vocabuli *μαθηματικῶν* acceptione. sic Porphyrius apud Eusebium 6 1 Praeparat. Evangelicae: ἀλλ' ἐξ ἄστρον ἐπιτηρήσεως κατὰ τοὺς μαθηματικῶν λόγους. Gellius lib. 1 cap. 9 vulgus quos gentilitio vocabulo Chaldaeos dicere oportet, *mathematicos* dicit. hoc sensu Suetonius Thrasyllum mathematicum et mathematicos a Tiberio ac Vitellio expulsos memorat Tiber. c. 14 et 36, Vitell. c. 14 et Neronem mathematicae addictum c. 69. Iulius Capitolinus in Gordiano iuniore c. 20 ostendisse constellationem mathematicum ferunt. notusque in codice Iustiniano titulus 18 libri decimi, *de maleficis et mathematicis*, ac libri noni in codice Theodosiano tit. 16 leg. 8 et 12 *de mathematicis urbe Roma et civitatibus omnibus pellendis et codicibus eorum cremandis*, ubi Iac. Gothofredus annotat haruspices simul intelligi. exstant et sanctiones Ecclesiastae adversus mathematicos eo sensu intellectos ut Canon Laodicens 36 alique in Photii Nomocanone tit. 9 cap. 25 laudati. atque ita accipiendum quod Gennadius c. 28 de scriptoribus Eccles. Macarium Monachum testatur in urbe Roma librum scripsisse adversus mathematicos, sive ut Rufinus 1 in Hieron. opuscula adversus fatum et mathesin. vide sis et Tertullianum de idololatria c. 9 et Mosaicarum ac Romanarum legum collationem titulo 15 *de Mathematicis et Manichaeis*. faciunt huc praeterea Iulij Firmici matheseos libri genethliacam disciplinam tradentes, et quod apud Prudentium lib. 2 contra Symmachum 478 *nec mathesis praescripto aliquo pia vota repellit.*

et 893

involvit mathesi, magicas impellit ad artes.

Ioannes Sariuberiensis lib. 1 Policratici c. 9: eos qui nocentiora praesti-

gia artesque magicas et varias species mathematicae reprobatae exercent, iam pridem sancti patres ab aula amoveri iusserunt. etiam ab auctore Queroli mathematicos poni pro magis, et mathesin magicamque coniungi observat Stephanus ad haec Saxonis Grammatici lib. 1 p. 9: *nosse operae pretium est, triplex quondam mathematicorum genus inauditi generis miracula discretis exercitiis praestigii. horum primi fuere Gigantes, secundi post hos primam physiculandi sollertiam obtinentes artem possidere Pythonicam, tertius apud delusas praestigiis mentes divinitatis accessit opinio.* vide, ne longior sim, Savaronem ad Sidonii 8 epist. 11 p. 510 et Hugonem Menardum ad librum sacramentorum Gregorii Papae p. 253.

II. Mathematici ponuntur pro illarum disciplinarum peritis quae quantitates rerum considerant atque in numeris et magnitudinibus ponderibusque ac momentis metiendis versantur. illae enim omnes disciplinae quae plures sunt ut arithmetica geometria astronomia optice mechanice stathmice musice aliaeque quas longum sit enumerare, communi iam pridem nomine mathematicarum veniunt, *αἱ μαθηματικαὶ τῶν ἐπιστημῶν.* atque discipulos quosdam Pythagorae *μαθηματικούς* dictos putat Gellius lib. 1 cap. 9 *ab his scilicet artibus quas discere atque meditari inceptaverant, quoniam geometriam et gnomonicam, musicam ceterasque item disciplinas altiores μαθήματα veteres Graeci appellabant.* frequentissima itidem est haec mathematicarum scientiarum appellatio a Pythagoricis accepta ac Platone, utpote qui illas imprimis discendas et ceterae philosophiae praemittendas animumque per illas purgandum ac praeparandum esse docebant. hoc sensu Chalcidius p. 175 mathematicorum rationes a physicorum distinguit rationibus, et Theo Smyrnaeus scripsit *περὶ τῶν μαθηματικῶς λεγόμενων παρὰ Πλάτωνι*, Iamblichus *περὶ κοινῆς μαθηματικῆς ἐπιστήμης.* Hierocles *καθαρμοὶ ψυχῆς λογικῆς εἰσὶν αἱ μαθηματικαὶ ἐπιστήμαι.* nimirum ut ex Alcinoi introductione ad Platonem c. 3 constat, totam philosophiam distinguebant in eam partem quae in disserendo et alteram quae in contemplando et tertiam quae in agendo consistit. contemplativae iterum partes constituiebant tres: τὸ θεολογικόν, τὸ φυσικόν, τὸ μαθηματικόν. hoc sensu τοὺς μαθηματικούς Sextus noster accipit lib. 1 sect. 21, 77 et lib. 9 sect. 282, 364, 367, 376, 418 et lib. 11 sect. 8 τοὺς ἀπὸ μαθημάτων, lib. 3 sect. 2, lib. 5 sect. 1 et τοὺς ἀπὸ μαθημάτων Πυθαγορικούς lib. 4 sect. 2. ita Aristarchus mathematicus dicitur lib. posteriore adversus Physicos sect. 174. Hermodorum Platonicum ἐν τῷ περὶ μαθημάτων laudat Laërtius in prooemio.

III. Pro humaniorum et liberalium disciplinarum orbe atque ἐγκυκλοπαιδείᾳ ponuntur τὰ μαθήματα, atque inde mathematici pro harum peritis a Cebete in Tabula p. 69 edit. Iacobi Gronovii: *πότερον οὐδὲν προέχουσιν οὗτοι οἱ μαθηματικοί* (dixerat autem p. 29 de poetis, rhetoribus, dialecticis, musicis, arithmeticis, geometricis, astrologis et criticis sive grammaticis) *πρὸς τὸ βελτίους γενέσθαι τῶν ἄλλων ἀνθρώπων; πῶς μέλλουσι προέχειν* — οὐδὲν γὰρ κωλύει εἶδέναι μὲν γράμματα καὶ κατέχειν τὰ μαθήματα πάντα, ὁμοίως δὲ μένουσιν καὶ ἀκρατῇ εἶναι καὶ φιλ-

ἀργυρον καὶ ἄδικον καὶ προδότην καὶ τὸ πέρας ἄφρονα. hoc sensu accipiendus Sextus noster libro primo adversus Grammaticos sect. 1 et 6, 97 et 50, ubi τὰ μαθήματα hoc est humaniores disciplinas philosophiae opponit. atque hoc sensu intelligendum, quando Sextus ἀντίρροσιν suam direxit adversus mathematicos. haud dubie enim falluntur qui ad illam pertinere etiam existimant libros quinque posteriores, quibus ἀντίρροσις adversus philosophos continetur, a libris adversus mathematicos distincta ab auctore et separata. itaque librum sextum adversus musicos qui commentariorum adversus mathematicos est ultimus, claudit his verbis: *ἐν τοσούτοις τὴν πρὸς τὰ μαθήματα διέξοδον ἀπαρτίζομεν.*

IV. Denique Mathematicorum nomen viri docti putant tam late patere, ut universae etiam philosophiae disciplinas ambitu suo complectatur logicam, physicam atque ethicam: eoque sensu Sextum accepisse illud vocabulum quando contra mathematicos scribere se professus non modo grammaticos et rhetores geometrasque atque arithmeticos, musicos et astrologos, sed quoque rationales, naturalis ac moralis philosophiae professores oppugnandos sibi sumit. communis quidem fateor fuit haec virorum doctorum haecenus, quantum perspexi, sententia, verum ut iam demonstratum a me est, perspicuis Sexti verbis confutatur: neque aliis veterum exemplis facile aliquis adstruxerit eo sensu mathematicorum vocabulum fuisse unquam acceptum, ut logicam physicam ethicamque simul includeret.

Quamquam vero Sextus Scepticorum more oppugnandum aggreditur omne quicquid usquam est autque dogmaticorum, passim tamen non diffidetur ἀντίρροσιν suam potissimum opponere se Stoicis, quorum illo tempore maior erat vel auctoritas inter Dogmaticos vel certi verique inactio ac σεμνολογία. hinc etiam est quod distinctionem disciplinarum Stoicam videtur esse secutus novemque veluti Musarum illas comprehendit numero, perinde ut Stoicorum vestigiis insistens Varro, cuius novem disciplinarum libros laudat Isidorus Hispalensis lib. 2. Originum c. 23. praecedunt autem, ut Iacobo Thomasio τῷ μακαρίτῃ, dissertatione sive programme 34 pulchre observatum, binae disciplinae instrumentales, grammatica et rhetorica, has excipiunt mathematicae quattuor, geometria arithmetica astrologia et musica. singulari deinde opere fusius ac diligentius oppugnantur philosophicae tres, logica physica ethica. sic Plutarchus lib. 9 Sympos. c. 14 omnes disciplinas ad tria genera revocari ait τὸ ῥητορικόν quod laxius acceptum etiam grammaticam ambitu suo complectitur: τὸ μαθηματικόν et τὸ φιλόσοφον. additque ἐν τῷ φιλοσόφῳ τὸ λογικόν καὶ τὸ ἡθικόν καὶ τὸ φυσικόν contineri. singulis porro disciplinis libros singulos Sextus attribuit, nisi quod propter copiam dicendorum binos libros logicae similiterque physicae ut assignaret duxit necesse. quemadmodum vicissim brevitatis materiae illi videtur persuasisse, ut ἀντίρροσιν adversus Geometras atque Arithmeticos unico libro complecteretur, qua ratione constat denarius librorum Sexti numerus, Suidae etiam memoratus. sed ne quid turbaretur, hac in editione receptos librorum numeros libenter servavi.

1 Τὴν πρὸς τοὺς ἀπὸ τῶν μαθημάτων ἀντίρρησην κοινότερον μὲν διατεθεῖσθαι δοκοῦσιν οἱ τε περὶ τὸν Ἐπίκουρον^ο) καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ Πύρρωνος, οὐκ ἀπὸ τῆς αὐτῆς δὲ διαθέσεως^ο), ἀλλ' οἱ μὲν περὶ τὸν Ἐπίκουρον, ὡς τῶν μαθημάτων μηδὲν συνεργοῦντων πρὸς σοφίας^ο) τελείωσιν, ἢ ὡς τινες εἰκάζουσι, τοῦτο προκάλυμμα τῆς ἐαυτῶν ἀπαιδευσίας εἶναι νομίζοντες· ἐν πολλοῖς γὰρ ἀμαθῆς^ο) Ἐπίκουρος ἐλέγχεται, οὐδὲ ἐν ταῖς κοιναῖς δόμῳ^ο καὶ καθαρεύων^ο)· τάχα δὲ καὶ διὰ τὴν πρὸς τοὺς περὶ

SEXTI EMPIRICI

ADVERSUS MATHEMATICOS.

1. Contradictionem adversus disciplinarum professores communiter instituisse videntur Epicurus et Pyrrhonei; non est autem eadem utrisque ratio, nam Epicurus quidem hoc facit, quod ad perfectionem sapientiae nihil illas putavit conferre, vel, ut nonnullis videtur, hoc praetextu existimavit suam se contigere posse incertitiam: in multis enim Epicurus arguitur indotus nec in communi sermone satis purus. 2. fortasse etiam propterea, quod

a) ΣΕΞΤΟΥ^ο) V Σέξτου.

b) οἱ τε περὶ τὸν Ἐπίκουρον] de odio in disciplinas liberales (ita enim μαθημάτων vocabulum hoc loco accipiendum iam monui) ob quod male passim apud veteres audit Epicurus, accurate dissidentem videre iuvabit Petrum Gassendum libro octavo de vita et moribus Epicuri. Pyrrho et Epicurus γραμματικῆς κατήγοροι infra sect. 272.

c) τῆς αὐτῆς δὲ διαθέσεως] quod in editis exciderat δέ, a mss re-vocavi.

d) μηδὲν συνεργοῦντων πρὸς σοφίας] Torquatus apud Ciceronem 1 de Finibus c. 21 Epicurus, quod parum tibi videtur eruditus, ea causa est, quod nullam eruditionem esse duxit, nisi quae beatae vitae disciplinam iuvaret, et c. 19 in dialectica vestra (Stoicos alloquitur) nullam vim existimavit esse nec ad melius vivendum nec ad commodius disserendum.

e) ἐν πολλοῖς γὰρ ἀμαθῆς] Cicero lib. 2 de Divinatione c. 50 videtur Epicurum, quem hebetem et rudem dicere solent Stoici. plura hanc in rem Athenaeus 13 p. 588. Menagius ad Laërtii 10 6.

f) οὐδὲ ἐν ταῖς κοιναῖς δόμῳ^ο καὶ καθαρεύων^ο)] hoc ni fallor pluribus ostenderat Dionysius Halicarnassensis, quem inter Epicuri insectatores nominat Laërtius 10 4. idem 7: τὸν τε Ἐπίκουρον πολλὰ κατὰ τὸν λόγον ἠγνοῦνται. hinc Plutarchus p. 1116 contra Colotem ridet Epicureos Platoni de vocibus intentaturos litem τοὺς ἀκριβέστερον ἐλλήνωντας καὶ καθαρώτερον διαλεγόμενους. Aristophanes Grammaticus in Epicuri dictione reprehendit quod nimis esset κυρία atque plebeia sine arte, Idiomātῃ, Laërt. 10 13.

SEXTI EMPIRICI ADVERSUS MATHEMATICOS [Lib. I]. 7

Πλάτωνα καὶ Ἀριστοτέλη^ο) καὶ τοὺς ὁμοίους δυσμένειαν πολυμαθεῖς γεγονότας· οὐκ ἀπέοικε δὲ καὶ διὰ τὴν πρὸς Ναυσιφάνη^ο) τὸν Πύρρωνος ἀκουστήν, ἔχθραν· πολλοὺς γὰρ τῶν νέων συνεῖχε· καὶ τῶν μαθημάτων σπονδαίως ἐπεμελεῖτο, μάλιστα δὲ ῥητορικῆς· γενόμενος οὖν τούτου μαθητῆς ὁ Ἐπίκουρος, ὑπὲρ τοῦ^ο 3 δοκεῖν αὐτοδίδακτος^ο) εἶναι καὶ αὐτοφυῆς φιλόσοφος ἠρνεῖτο ἐκ παντὸς τρόπου, τὴν τε περὶ αὐτοῦ φήμην ἐξαλείφειν ἔσπευδε πολὺς τε ἐγένετο τῶν μαθημάτων κατήγορος, ἐν οἷς ἐκείνος^ο P 216 ἐσιμνύετο. φησὶ γοῦν ἐν τῇ πρὸς τοὺς ἐν Μυτιλήνῃ^ο) φιλο-^ο 4 σοφους ἐπιστολῇ· “οἶμαι δὲ ἐγώ γε τοὺς βαρυστόνους καὶ μαθητὴν με δόξαι τοῦ Πλεύμονος^ο) εἶναι, μετὰ μειρακίων τινῶν

male vellet Platoni et Aristoteli et similibus, qui multarum disciplinarum erant cognitione praediti, est etiam satis veri simile, quod id fecerit propter infimicitias quae ei intercedebant cum Nausiphane Pyrrhonis auditore. multos enim hic apud se habebat adolescentes et disciplinarum valde erat studiosus, maxime autem rhetoricae. 3. cum ergo Epicurus eius fuisset discipulus, ut videretur esse non ab alio quam a se ipso edoctus suoque ingenio et industria existitisse philosophus, omnino illud ibat inficias eiusque famam et existimationem delere contendebat et in reprehendendis insectandisque disciplinis, in quibus ille gloriabatur, multus erat. 4. itaque in epistola quam scripsit ad philosophos qui erant Mytilenae: “existimo” inquit “miseros illos opinaturos me esse pulmonis discipulum, qui eum audierim cum quibusdam

g) Ἀριστοτέλη] sic mss et mox Ναυσιφάνη, cum in editis esset Ἀριστοτέλην et Ναυσιφάνην quod est Atticum, ut supra iam ad Pyrrhon. 3 sect. 31 notare me memini.

h) πρὸς Ναυσιφάνη] de hac malignitate Epicuri adversus Nausiphane Teium et alios magistros suos, consulendus laudatus Gassendus libro de vita ac moribus Epicuri quinto. nec tantum auditorem fuisse Nausiphane Epicurum sed etiam ex eius tripode canonem suum sive volumen de regula et iudicio descripsisse traditum est, vide Laërtium 10 14. Cicero 1 de Natura Deorum c. 26 in Nausiphane Democriteo tenetur, quem cum a se non neget auditum, vexat omnibus contumeliis, apud Laërtium 10 13 pro Ναυσιφάνους recte codices quidam Ναυσιφάνους. Nausiphane Pyrrhonis discipulum vocat etiam Aristocles apud Eusebium 14 20 Praeparat. Democriti Laërtius prooem. sect. 15.

i) ὑπὲρ τοῦ δοκεῖν αὐτοδίδακτος] Cicero: ne quid usquam didicisse videretur. confer Laërtium loco laudato atque ibi notas Aegidii Menagii atque Tho. Stanley historiam philosophiae p. 927 editionis Latinae quam multis locupletatam observationibus desideratissimo amico ac populari nostro D. Godfrido Oleario debent studiosi. unus Plutarchi locus non est praeterandus lib. quod non suaviter datur vivere secundum Epicurum p. 1100: τί δὲ οὐκ ἐμελλεν, αὐτὸς οὕτω σπαργῶν περιμανῶς καὶ σφαιδῶν πρὸς δόξαν, ὥστε μὴ μόνον ἀπολέγεσθαι τοὺς καθηγητὰς, μηδὲ Δημοκράτη (recte Gassendus legendum monet Δημοκρίτη) τῷ τὰ δόγματα δῆμασιν αὐτοῖς ὑφαιρουμένῳ ζυγομαχεῖν περὶ συλλαβῶν καὶ χειραίων, σοφὸν δὲ μηδὲνα γάναι πλὴν αὐτοῦ γεγονέναι ἐπὶ τῶν μαθητῶν.

k) πρὸς τοὺς ἐν Μυτιλήνῃ] ita huius urbis nomen in probatis monumentis et codicibus scribitur, non Μιτυλήνη. antequam Athenas se conferret Epicurus, Mytilenae et Lampsaci scholas habuit teste Laërtio 10 15, qui etiam eius epistolas ad philosophos Mytilenaeos laudat 10 7 et 136, ubi φίλους male videtur editum pro φιλοσόφους.

l) τοῦ Πλεύμονος] Laërtius 10 8 Πλεύμονά τε ἐκάλε (τὸν Ναυσιφάνη) καὶ ἀγγράμματον καὶ ἀπατεῶνα καὶ πόρνον. ad pulmonem marinum respicitur sensu propemodum motuque destitutum animal, unde in Platoni Philebo p. 158 [21 C] τὴν οὐκ ἀνθρώπου βίον ἀλλὰ τινος πλεύμονος, ἢ τῶν

κραιπαλώντων ἀκούσαντα" νῦν Πλεύμονα^{μ)} καλῶν τὸν Ναυσί-
φάνην, ὡς ἀναίσθητον. καὶ πάλιν προσβὰς πολλὰ δὲ κατωπὼν
τάνδρος, ἐπεμφαίνει τὴν ἐν τοῖς μαθήμασιν αὐτοῦ προκοπὴν
λέγων, "καὶ γὰρ πάνηρος" ἀνθρώπος ἦν καὶ ἐπιτετηδευκώς
τοιαῦτα, ἐξ ὧν οὐ δυνατόν εἰς σοφίαν ἔλθειν", αἰνισσόμενος
5 τὰ μαθήματα. πλὴν ὁ μὲν Ἐπίκουρος, ὡς ἂν τις εἰκοβολῶν
εἴποι, ἀπὸ τοιούτων τινῶν ἀφορμῶν πολεμεῖν τοῖς μαθήμασιν
ἤξiou. οἱ δὲ ἀπὸ Πύρρωνος οὔτε διὰ τὸ μηδὲν συνεργεῖν αὐτὰ
πρὸς σοφίαν (δογματικὸς γὰρ ὁ λόγος) οὔτε διὰ τὴν προσοῦ-
σαν αὐτοῖς ἀπαιδευσίαν· σὺν γὰρ τῷ πεπαιδεῦσθαι καὶ πολυ-
πειροτέρους παρὰ τοὺς ἄλλους ὑπάρχειν φιλοσόφους, ἔτι καὶ
6 διαφορῶς ἔχουσι πρὸς τὴν παρὰ τοῖς πολλοῖς δόξαν. καὶ μὴν
οὐδὲ δυσμενείας χάριν τῆς πρὸς τινος, (μακρὰν γὰρ αὐτῶν τῆς
πρώτης^{ο)}) ἐστὶν ἡ τοιαύτη κακία) ἀλλὰ τοιοῦτόν τι ἐπὶ τῶν
μαθημάτων παθόντες, ὁποῖον ἐφ' ὅλης ἔπαθον τῆς φιλοσοφίας.
καθὰ γὰρ ἐπὶ ταύτην ἦλθον πόθῳ τοῦ τυχεῖν τῆς ἀληθείας^{π)},
ἰσοσθενεῖ δὲ μάχης ἀνωμαλίᾳ τῶν πραγμάτων ὑπαντήσαντες
ἐπέσχον, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν μαθημάτων^{ο)} ὁρμήσαντες ἐπὶ τὴν
ἀνάληψιν αὐτῶν, ζητοῦντες καὶ τὸ ἐνταῦθα μαθεῖν ἀληθείας,
7 τὰς δὲ ἴσας εὐρόντες ἀπορίας, οὐκ ἀπεκρήνυσαντο. διόπερ καὶ
ἡμεῖς τὴν αὐτὴν τούτοις ἀγωγὴν μεταδιώκοντες πειρασόμεθα
'χωρὶς φιλονεικίας τὰ πραγματικῶς^{ρ)} λεγόμενα πρὸς αὐτοὺς ἐπι-

crapula laborantibus et temulentis adolescentibus". pulmonem nunc vocans
Nausiphanem, ut qui nullo sit sensu praeditus. et rursus progressus, cum
multa in eum dixisset, subindicat eius in disciplinis profectum his verbis:
"erat enim vir labore improbo multumque studii et operae posuerat in iis
ex quibus fieri non potest ut perveniatur ad sapientiam", disciplinas in-
nuens. 5. sed Epicurus quidem, ut sequendo coniecturas dici potest, his im-
pulsus rationibus depugnandum esse sibi censuit adversus disciplinas. Pyr-
rhoni autem, neque propterea quod eas existiment nihil conferre ad sa-
pientiam — hoc enim affirmare, dogmaticum esset —, neque propterea, quod
sint ipsi ineruditi, nam non modo eruditi sunt caeterisque philosophis longe
peritiores, verum est de iis apud vulgus quoque excellens opinio. 6. sed
neque ex mala in aliquos voluntate hoc faciunt (ab eorum enim lenitate
longe abest hoc vitium) sed eodem modo in disciplinis atque in tota versan-
tur philosophia, quo modo enim ad hanc accesserunt desiderio assequendae
veritatis, cum eis autem occurrisset par pugnae rerum inaequalitas, susti-
nuerunt assensionem: ita etiam ad disciplinas amplectendas inchoati, cum in
his quoque verum quaerentes discere pares offenderent dubitationes, eas
minime celaverunt. 7. quamobrem nos quoque eandem viam et rationem se-
quentes conabimur ea quae apud ipsos non sine ratione disputantur, seligere

ὅσα θαλάττια μετ' ὀστράκων ἔμψυχα ἐσσι σωμαίων. Plautus Epidico 5
1 21: pedibus pulmonis, qui perhibetur, prius venisset, quam tu adve-
nisti mihi.

μ) νῦν Πλεύμονα] ita etiam codices mss, licet Is. Casaubonus ad
Laërtium malit αὐτόν.

π) πάνηρος] ita non dubio legendum pro πανήρος quod habebant editi.

ο) τῆς πρώτης] sic φιλάνθρωπον esse Scepticum scribit lib. 3 Pyr-
rhone. sect. 280.

ρ) πόθῳ τοῦ τυχεῖν τῆς ἀληθείας] confar lib. 1 Pyrrhon. sect. 12.

σ) ἐπὶ τῶν μαθημάτων] disciplinas liberales intellige, quas philoso-
phiae opponit, atque mox ἐγκύκλια μαθήματα appellat.

τ) πραγματικῶς] vide quae ad lib. 1 Pyrrhon. sect. 62.

λέξάμενοι θεῖναι. τὸ μὲν οὖν διδάσκειν ἀπὸ τίνος ἐγκύκλια
προσηγόρευται μαθήματα^{α)} καὶ πόσα τὸν ἀριθμὸν ἐστὶ περι-
τὸν ἡγούμεναι, ἱκανὴν ἤδη τὴν περὶ τούτων ἔχοντας κατήχησιν^{β)}
γινομένης ἡμῶν τῆς διδυσκαλίας. ὁ δὲ ἐστὶν ἀναγκαῖον ἐπὶ τοῦ
παρόντος ὑποδεικτέον, ὅτι τῶν λεγομένων πρὸς τὰ μαθήματα^{γ)}
τὰ μὲν καθολικῶς λέγεται πρὸς πάντα τὰ μαθήματα, τὰ δὲ^{P 217}
ὡς πρὸς ἕκαστα^{δ)}. καὶ καθολικώτερον μὲν τὸ περὶ τοῦ μηδὲν
εἶναι μάθημα, ἰδιαίτερον δὲ πρὸς μὲν Γραμματικούς, εἰ τύχοι,
περὶ τῶν τῆς λέξεως στοιχείων, πρὸς δὲ Γεωμέτρους περὶ τοῦ
μὴ δεῖν ἐξ ὑποθέσεως λαμβάνειν τὰς ἀρχάς, πρὸς δὲ Μουσί-
κους περὶ τοῦ μηδὲν εἶναι φωνὴν μηδὲ χρόνον. ἰδωμεν δὲ τάξει
πρῶτον τὴν καθολικωτέραν ἀντίρρησιν.

ΚΕΦ. α'.

Εἰ ἐστὶ μάθημα.

Τὴν μὲν οὖν γενομένην παρὰ τοῖς φιλοσόφοις περὶ μαθή-
σεως διαφωνίαν^{ε)} πολλὴν καὶ ποικίλην οὖσαν οὐ τοῦ παρόντος
ἐστὶ καιροῦ ἐπικρίνειν, ἀπόρησιν δὲ παραστήσαι, ὡς εἴπερ ἐστὶ

ac sine altercandi studio exponere, atque docere quidem cur orbis dicatur
disciplinarum et quot sint numero supervacaneum existimo, cum ex ea,
quam accepimus, doctrina de eis sufficientem habuerimus institutionem.
quod autem est in praesentia necessarium, id est indicandum. 8. nempe
quod ex iis quae dicuntur adversus disciplinas alia quidem universe dicuntur
adversus omnes disciplinas, alia autem adversus singulas. et magis quidem
universe et in genere, verbi gratia, quod nulla sit disciplina: magis autem
proprie, ut exempli gratia adversus Grammaticos de elementis dictionis, ad-
versus Geometras quod non oporteat accipere principia ex hypothesis, adver-
sus Musicos quod nihil sit vox nec tempus, videamus autem primum ordine
ea, quae in genere et magis universe contra disciplinas disputantur.

CAP. I.

An sit disciplina.

9. Cum de disciplina apud philosophos dissensio magna sit et varia,
eius non est praesentis temporis dilucidare, satis est autem exponere, quodsi

α) ἐγκύκλια μαθήματα] videndus Io. Woweranus libro de polymathia
c. 24 et Allatius ad Georgium Acropolitam p. 243. scholia mss ad Dio-
nygium Thracem: Ἐγκύκλιοι δὲ εἰσι τέχναι ὥς ἐνιοι λογικὰς καλοῦσιν,
οἷον ἀστρολογία γεωμετρία μουσική γραμματική ἱστορικὴ. ἐγκύκλιους δὲ
αὐτὰς καλοῦσιν, οἱ τὸν τέχνην διὰ πᾶσιν αὐτῶν ὁδεύοντα τὸ χρεώδες
ἀφ' ἑκάστης εἰς τὴν ἑαυτοῦ συνάγειν.

β) κατήχησιν] haec vox doctrinam auditione acceptam significat, unde
verbum κατήχησθαι, qua utitur etiam d. Lucas in limine evangelii.
ait itaque Sextus haec satis quemque iam edoctum, cum humanioribus
literis a praefectore suo imbueretur. vide infra ad sect. 310.

γ) τὰ δὲ ὡς πρὸς ἕκαστα] ita ms Vratislav. et Cizense, neque hic^{P 217}
agnoscunt verba καθολικῶς λέγεται quae post voculam ὡς editi alieno
loco repetebant.

δ) περὶ μαθήσεως διαφωνίαν] de ratione docendi et iis quae discenda
essent, variae ac multiplices fuere philosophorum sententiae, quibus
omnibus omissis Sextus deinceps instituit disputare nullam omnino dari
disciplinam, in quam sententiam conferenda sunt quae habet libro
Pyrrhon. sect. 252 seq. et contra Ethicos infra.

τι μάθημα καὶ τοῦτο ἀνυστὸν ἀνθρώπῳ, τέσσαρα δὲ προμο-
λογήσασθαι, τὸ διδασκόμενον πρᾶγμα τὸν διδάσκοντα τὸν
μανθάνοντα τὸν τρόπον τῆς μαθήσεως. οὔτε δὲ τὸ διδασκό-
μενόν ἐστιν οὔτε ὁ διδάσκων οὔτε ὁ μανθάνων οὔτε ὁ τρόπος
τῆς μαθήσεως, καθάπερ ὑποδείξομεν· οὐκ ἄρα ἐστὶ τι μάθημα.

ΚΕΦ. β.

Περὶ τοῦ *) διδασκομένου.

- 10 Καὶ δὴ περὶ τοῦ πρώτου λέγοντες πρώτον φάμεν, ὡς εἴπερ
διδάσκεται τι, ἤτοι τὸ ὄν γ) τῷ εἶναι διδάσκεται, ἢ τὸ μὴ ὄν
τῷ μὴ εἶναι. οὔτε δὲ τὸ ὄν τῷ εἶναι διδάσκεται οὔτε τὸ μὴ
ὄν τῷ μὴ εἶναι, καθάπερ παραστήσομεν· οὐκ ἄρα διδάσκεται
τι. καὶ δὴ τὸ μὴ ὄν τῷ μὴ εἶναι οὐκ ἂν διδάσκοιτο· εἰ γὰρ
διδάσκεται, διδακτὸν ἐστὶ· διδακτὸν δὲ καθεστὼς τῶν ὄντων
11 γενήσεται· καὶ διὰ τοῦτο ἐστὶ μὴ ὄν τε καὶ ὄν· οὐχὶ δὲ γε
δυνατὸν ἐστὶ τὸ αὐτὸ καὶ ὄν τε καὶ μὴ ὄν ὑπάρχειν. οὐκ ἄρα
τὸ μὴ ὄν τῷ μὴ εἶναι διδάσκεται. τῷ τε μὴ ὄντι οὐδὲν συμ-
βέβηκεν· ὡ δὲ μηδὲν συμβέβηκεν, οὐδὲ τὸ διδάσκεσθαι συμ-
βήσεται. ἐν γὰρ τι ἦν τῶν συμβεβηκότων καὶ τὸ διδάσκεσθαι.
12 τοίνυν οὐδὲ ταύτη διδακτὸν ἐστὶ τὸ μὴ ὄν. καὶ μὴν τὸ διδασκό-
μενον *) φαντασίαν κινεῖν εἰς μάθησιν ἡμῶν ἔρχεται, τὸ δὲ μὴ
ὄν ἀδυνατοῦν φαντασίαν κινεῖν οὐδὲ διδακτὸν ἐστίν. ἐτι δ' οὐδ'
P 218 ὡς ἀληθές τὸ μὴ ὄν ἐστίν· οὔτε γὰρ τῶν μὴ ὄντων ἐστὶ τῶ-
ληθές, οὔτε τι ἀληθές ὡς μὴ ὄν διδακτὸν ἐστίν. εἰ δὲ μηδὲν

sit ulla disciplina et fieri possit ut homo discat, oportet prius quattuor con-
fiteri, nempe rem quae docetur, eum qui docet, nec minus eum qui discit
et modum discendi, non est autem quod docetur neque qui docet neque qui
discit neque modus discendi, sicut ostendemus: non est ergo ulla disciplina.

CAP. II.

De eo quod docetur.

10. Atque de primo quidem ut primum disputemus, dicimus: si quid
docetur, aut hoc quod est eo quod sit docetur, aut quod non est eo quod
non sit, sed neque hoc quod est eo quod sit docetur, neque quod non est
eo quod non sit, ut ostendemus: non ergo docetur aliquid. atque quod non
est quidem eo quod non sit, doceri non potest; si enim docetur, est eius-
modi ut possit doceri. 11. cum sit autem eiusmodi, erit ex iis quae sunt,
et propterea erit et ens et non ens. fieri autem non potest, ut idem ens et
non ens sit, non ergo docetur quod non est, per id quod non sit. et ei quod
non est, nihil accidit. cui autem nihil accidit, neque accidet ut doceatur.
ex iis enim quae accidunt, unum est doceri, neque hac ergo ratione doceri
potest quod non est. 12. quin etiam quod docetur movendo phantasiam de-
ducitur eo ut a nobis discatur. quod autem non est, cum non possit movere
phantasiam, nec eiusmodi est ut possit doceri, praeterea autem neque verum
est id quod non est: neque enim ex iis quae non sunt est verum, neque
ullum verum tamquam non ens doceri potest, quodsi nullum verum tamquam

[*) articulum addidimus.]

γ) ἤτοι τὸ ὄν] similis cavillatio 3 Pyrrhon. sect. 259, ubi vide si pla-
cet quae notavi.

*) καὶ μὴν τὸ διδασκόμενον] ita legendum e mss pro καὶ μὴ.

ἀληθές ὡς μὴ ὄν διδακτὸν ἐστὶ — τῶν γὰρ ὄντων ἐστὶ τὰληθές —,
ἀδίδακτον ἄρα τὸ μὴ ὄν. εἰ δὲ μηδὲν ἀληθές διδάσκεται, πᾶν 13
τὸ διδασκόμενον ψεῦδός ἐστιν, ὅπερ ἀλογώτατον ὑπάρχει. οὐ
τοίνυν τὸ μὴ ὄν διδάσκεται· ἤτοι γὰρ τὸ διδασκόμενον ψεῦδός
ἐστὶν ἢ ἀληθές. ἀλλὰ ψεῦδος μὲν ἀλογώτατον, τὸ δὲ ἀληθές
ὄν ὑπῆρχεν· οὐκ ἄρα τὸ μὴ ὄν διδακτὸν. καὶ μὴν οὐδὲ τὸ ὄν 14
τῷ εἶναι διδακτὸν ἐστίν, ἐπειδήπερ τῶν ὄντων πᾶσι φαινόμενων
ἐπ' ἴσης γ) πάντα ἐστὶ ἀδίδακτα, ὥ ἀκολουθήσει τὸ μηδὲν εἶναι
διδακτὸν. δεῖ γὰρ ὑποκείσθαι τι ἀδίδακτον β), ἵνα ἐκ τοῦ γι-
νωσκομένου γένηται ἢ τούτου μάθησις· τοίνυν οὐδὲ τὸ ὄν τῷ
εἶναι γ) διδάσκεται. ὁ δὲ ὁμοιος τῆς ἀπορίας γενήσεται τρόπος 15
καὶ πρὸς τοὺς ἐροῦντας τὸ οὐ τί ἢ τί διδάσκεσθαι γ). εἰ γὰρ
τὸ οὐ τί διδάσκοιτο, ἐστὶ ἢ διδάσκεται τι, καὶ διὰ τοῦτο αὐτὸ
τάναντία οὐ τί καὶ τί ἐστὶν, ὅπερ ἦν τῶν ἀδυνάτων· τῷ τε
οὐ τινὶ οὐδὲν συμβέβηκε, δι' ὃ οὐδὲ τὸ διδάσκεσθαι· καὶ γὰρ
τοῦτο τῶν συμβεβηκότων ἐστίν. οὐ τοίνυν τὸ οὐ τί διδάσκεται. 16
κατὰ δὲ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν καὶ τὸ τί τῶν ἀδιδάκτων γενή-
σεται· εἰ γὰρ διὰ τοῦτο διδακτὸν ἐστὶν, ὅτι ἐστίν, οὐδὲν ἀδί-

non ens potest doceri — ex iis enim quae sunt est verum — non doceri
ergo potest quod non est. 13. si autem nullum verum docetur, quidquid
docetur est falsum, quod quidem est a ratione alienissimum. non ergo do-
cetur id quod non est; aut enim quod docetur est verum aut falsum. sed
ut sit quidem falsum, est a ratione alienissimum, verum autem erat id quod
est: non est ergo id quod non est eiusmodi ut possit doceri. 14. porro au-
tem nec id quod est eo quod sit est eiusmodi ut possit doceri, quandoqui-
dem cum quae sunt ex aequo omnibus appareant, omnia erunt eiusmodi ut
non possint doceri, cui erit consequens ut nihil doceri possit, oportet enim
aliquid subici eiusmodi quod non iam notum sit, ut hoc ex eo quod iam
cognoscitur, discatur. ergo neque id quod est, eo quod sit docetur. 15. si-
milis modus dubitationis erit etiam adversus eos, qui dicunt quod nihil aut
aliquid doceatur. si enim nihil doceatur, erit quatenus docetur aliquid; et
propter hoc ipsum duo contraria, nempe nihil et aliquid, erunt, quod qui-
dem est ex iis quae non possunt fieri. nihilo autem nihil accidit; quam-
obrem neque ut doceatur. nam hoc quoque est ex iis quae accidunt. 16. ni-
hil ergo neutquam docetur. simili ratione aliquid quoque erit ex iis quae
non possunt doceri: si enim est eiusmodi ut doceri possit propterea quod est,

α) τῶν ὄντων πᾶσι φαινόμενων ἐπ' ἴσης] quae vere sunt, hoc ipso ab P 218
illis, quae non sunt vere, distinguuntur, quod omnibus similiter se of-
ferunt sensusque eorum pariter movent, vide lib. 2 Pyrrhon. sect. 179.
non igitur opus illis est, ut doceantur. facile autem apparet Sextum
τῶν ὄντων vocabulo duplici sensu abuti, iam pro iis quae sunt quo-
cumque modo, iam pro iis quae habent stabilem atque evidentem na-
turam.

β) ἀδίδακτον] ad omnem doctrinam requiritur 1) τὸ γινωσκόμενον,
sive ut 2 Pyrrhon. sect. 257 appellat, ὁμολογούμενον, res nota et con-
fessa ex qua aliquid docetur. 2) ἀδίδακτον id quod nondum edocti su-
mus, sed iam ex illo confesso doceri debemus. notandum autem est
Sextum vocabulo ἀδιδάκτου uti tripliciter, iam pro eo quod doceri non
potest, iam pro eo quod non indiget doctrina, iam pro eo denique de
quo nondum constat sive quod edocti nondum sumus.

γ) τῷ εἶναι] in mss οὐδὲ τῷ εἶναι, repetito οὐδέ.

δ) διδάσκεσθαι] ita recte mss pro διδάσκεται.

17 δακτον ἔσται, ὃ ἔπεται τὸ μηδὲν εἶναι διδασκόν. καὶ μὴν εἰ διδάσκεται τι, ἤτοι διὰ τῶν οὐ τινῶν διδαχθήσεται ἢ διὰ τῶν τινῶν. ἀλλὰ διὰ μὲν τῶν οὐ τινῶν οὐχ οἷόν τε διδαχθῆναι. ἀνυπόστατα γὰρ ἔστι τῇ διανοίᾳ^{c)} ταῦτα κατὰ τοὺς ἀπὸ τῆς Στοᾶς.λείπεται οὖν διὰ τῶν τινῶν γίνεσθαι τὴν μάθησιν, ὃ 18 πάλιν ἀπορὸν ἔστιν. ὥσπερ γὰρ αὐτὸ τὸ διδασκόμενον κατὰ τοῦτο διδάσκεται καθ' ὃ τί ἔστιν, οὕτως ἐπεὶ καὶ τὰ ἐξ ὧν ἡ μάθησις τινὰ ἔστι, γενήσεται διδακτά^{d)}. καὶ ταύτῃ μηδενὸς 19 ὄντος διδακτοῦ ἀναιρεῖται ἡ μάθησις. ἄλλως τε ἐπεὶ τῶν τινῶν τὰ μὲν ἔστι σώματα, τὰ δὲ ἀσώματα, δεῖσιν τὰ διδασκόμενα, P 219 τινὰ ὄντα, ἤτοι σώματα εἶναι ἢ ἀσώματα^{e)}. οὔτε δὲ σώματα δύναται ὑπάρχειν οὔτε ἀσώματα, ὥς παραστήσομεν. οὐκ ἄρα ἔστι τινὰ διδασκόμενα.

ΚΕΦ. γ'.

Περὶ σώματος.

20 Τὸ μὲν οὖν σῶμα καὶ μάλιστα κατὰ τοὺς Στωϊκοὺς οὐκ ἂν εἴη τῶν διδασκῶν. δεῖ γὰρ τὰ διδασκόμενα λεκτά^{f)} τυγχάνειν, τὰ δὲ σώματα οὐκ ἔστι λεκτά. δι' ὅπερ οὐ διδάσκεται. εἴπερ δὲ τὰ σώματα μήτε αἰσθητὰ ἔστι μήτε νοητά, ὅθλον ὥς οὐδέ^{g)} διδακτά γενήσεται. αἰσθητὰ μὲν οὖν οὐκ ἔστιν, ὥς ἐκ τῆς

nihil erit quod doctrina non indigeat, cui erit consequens ut nihil sit eiusmodi ut possit doceri. 17. quin etiam si docetur aliquid, aut docebitur per ea quae nulla sunt aut per ea quae sunt aliqua, atqui fieri non potest ut doceatur per ea quae nulla sunt; ea enim cogitatione minime possunt consistere, ut volunt Stoici, restat ergo ut discatur per aliqua, quod quidem rursus habet dubitationem. 18. quo modo enim ipsum quod docetur, eo ipso docetur quatenus est aliquid: ita quandoquidem ea etiam ex quibus existit ut discatur, sunt aliqua, erunt et illa demum docenda, et ea ratione cum nihil sit quod possit doceri, discere quoque tollitur. 19. et alioqui cum ex iis quae sunt aliquid alia quidem sunt corpora, alia vero incorporea, oportebit ea quae docentur, cum sint aliqua, aut esse corpora aut incorporea, non possunt autem esse corpora nec incorporea, ut ostendimus, non sunt ergo aliqua quae docentur.

CAP. III.

De corpore.

20. Atque corpus quidem maxime ex sententia Stoicorum esse non potest ex iis quae doceri possunt: oportet enim ea quae discuntur esse λεκτά sive notiones; corpora autem non sunt eiusmodi, quomobrem nec discuntur. si quidem autem corpora nec sub sensum cadunt nec sub intelligentiam, perspicuum est quod nec erunt eiusmodi ut doceri possint, atque non sunt qui-

c) ἀνυπόστατα τῇ διανοίᾳ] secundum Stoicos quos potissimum Sextus oppugnat, nihili nullam in mente conceptionem formare possumus.

f) γενήσεται διδακτά] erunt talia quae doctrina indigeant, cum tamen illis veluti iam notis doctrina superstruatur.

P 219 g) ἤτοι σώματα ἢ ἀσώματα] eadem cavillatio libro adversus Ethicos.

h) λεκτά] quae docentur oportet λεκτοῖς sive notionibus comprehendendi, λεκτά autem quatenus significationem sententiae mente comprehendendam innuunt inter res incorporeas referebant Stoici, de quo vide quae dixi ad 2 Pyrrhon. sect. 81 et 104 infra sect. 28 et lib. 2 contra Log. sect. 12.

[i) legebatur οὔτε].

ἐννοίας αὐτῶν συμφανές. εἰ γὰρ σύνοδος ἔστι κατὰ ἀθροισμὸν 21 μεγέθους καὶ σχήματος καὶ ἀντιτυπίας τὸ σῶμα, ὥς φησιν Ἐπίκουροςⁱ⁾, ἢ τὸ τριχῇ διαστατὸν, τούτεστι τὸ ἐκ μήκους καὶ πλάτους καὶ βάθους, καθάπερ οἱ Μαθηματικοὶ^{k)} λέγουσιν, ἢ τὸ τριχῇ διαστατὸν μετὰ ἀντιτυπίας^{l)}, ὥς πάλιν ὁ Ἐπίκουρος, ἵνα τούτῳ διορίῃ τὸ κενόν, ἢ ὄγκος ἀντίτυπος^{m)}, ὥς ἄλλοι. ὅπως δ' ἂν ἔχοι, ἐπεὶ κατὰ σύνοδον πολλῶν ἰδιωμάτων νοεῖται, 22 ἢ δὲ πλειόνων ἐπισυνθεσίς οὐκ ἀπλῆς τινος καὶ ἀλόγου αἰσθησεώς ἔστιν ἔργον, ἀλλὰ λογικῆς διανοίας. εἰ δὲ λογικῆς διανοίας, οὐκ ἔσται τῶν αἰσθητῶν τὸ σῶμα. κἂν αἰσθητὸν δὲ 23 πάλιν αὐτὸⁿ⁾ ἐποθώμεθα, πάλιν ἔστιν ἀδιδάκτον. τὸ γὰρ αἰσθητὸν πάλιν ἢ αἰσθητὸν ἔστιν οὐ διδάσκεται^{o)}. οὐδεὶς γὰρ λευκὸν ὄρα γ' μανθάνει οὐδὲ γλυκίος γεύεσθαι οὐδὲ θερμοῦ ἀπτεσθαι οὐκ εὐώδους διαφραίνεσθαι, ἀλλ' ἔστι ταῦτα τῶν ἀδιδάκτων καὶ φυσικῶς ἡμῖν προσόντων. λείπεται οὖν νοητὸν 24 τε λέγειν τὸ σῶμα καὶ ταύτῃ διδασκόν. ὅπως δ' ἂν ἀληθὲς εἴη

dem sensilia, ut patet ex eorum notione. 21. nam si corpus est ex congerie magnitudinis et figurae et resistentiae, ut tradit Epicurus; aut quod trium intervallorum suscipit dimensionem, nempe longitudinis et latitudinis et profunditatis, ut docent Mathematici; aut quod trium intervallorum disiungitur dimensione cum resistentia, ut rursus dicit Epicurus, ut a corpore distinguitur inane; aut resists magnitudo, ut alii; 22. quomocumque autem se habeat, cum intelligatur corpus ex congregatione multarum proprietatum; multorum autem compositio non sit opus simplicis alicuius et ratione carentis sensus, sed ratione praeditae cogitationis: si est ratione praeditae cogitationis, corpus non erit ex iis quae cadunt sub sensum. 23. quodsi id vicissim posuerimus sensibile, erit rursus eiusmodi ut doceri non possit; rursus enim sensibile quatenus est sensibile non docetur, nemo enim discit videre album neque gustare dulce neque tangere calidum nec odorari odoriferum ac bene olens, sed ea sunt ex iis quae doctrina non indigent et nobis adsunt naturaliter. 24. restat ergo ut dicamus corpus cadere sub intelligentiam et ea ratione esse eiusmodi ut possit doceri, quemadmodum autem hoc sit verum, considere-

i) ὥς φησιν Ἐπίκουρος] etiam in lib. adversus Physicos Sextus narrat corpus ex Epicuri sententia κατὰ ἀθροισμὸν σχήματος τε καὶ μεγέθους καὶ ἀντιτυπίας καὶ βάθους νοεῖσθαι, ex congerie figurae, magnitudinis, resistentiae (seu soliditatis atque impenetrabilitatis) et gravitatis intelligi. confer Gassendum de Physiologia Epicuri p. 95. βάρος autem quod et hoc loco et adversus Physicos omittit Sextus, memorat etiam 3 Pyrrhon. sect. 152.

k) καθάπερ οἱ Μαθηματικοί] infra libro adversus Geometras sect. 19 et 93 et contra Physicos et lib. 2 Pyrrhon. sect. 30.

l) μετὰ ἀντιτυπίας] lib. 3 Pyrrhon. sect. 39, 126, 152 et contra Ethicos. Galenus sive quisquis auctor φιλοσόφου ἰστορίας capite περὶ σωμάτων. per soliditatem vero sive impenetrabilitatem ac resistendi vim corpus a vacuo distinguitur, quod et ipsum est longum latum ac profundum, sed est ἀναπῆς et ἀντιτυπία caret.

m) ὄγκος ἀντίτυπος] Plutarch. 3 12 de placitis Philosophor. atque ita videtur etiam legendum apud Stobaeum p. 32. Eclog. Phys. pro ἰσὺν ἀντίτυπον.

n) αὐτό] ita recte ms Cizense pro αὐτῷ.

o) οὐ διδάσκεται] non indiget doctrina, quod per sensus iam est evidens.

σκοπῶμεν. εἰ γὰρ μήτε μήκος ἔστι κατ' ἰδίαν τὸ σῶμα μήτε
 P 220 πλάτος ἢ βάθος, τὸ δὲ ἐξ ἀπάντων νοούμενον, ἀνάγκη πάντων
 ἀσωμάτων ὄντων, καὶ τὸ ἐξ αὐτῶν συστάν ἀσώματος νοεῖν καὶ
 25 οὐ σῶμα. διὰ δὲ τοῦτο καὶ ἀδίδακτον, πρὸς τῷ τὸν νοοῦντα
 τὸ ἐκ τούτων συνεστὼς σῶμα πρότερον ὀφείλειν αὐτὰ ταῦτα
 νοεῖν, ἵνα κακεῖνα δυνατόν ᾖ νοεῖν. ἢ γὰρ περιπτωτικῶς αὐτὰ
 νοήσει ἢ κατὰ μετὰβασιν ἀπὸ περιπτώσεως. οὔτε δὲ περιπτω-
 τικῶς· ἀσώματα γὰρ ἔστι, καὶ τῶν ἀσωμάτων οὐκ ἀντιλαμ-
 βανόμεθα περιπτωτικῶς^{ρ)}, ἀεὶ κατὰ θίξιν γινομένης τῆς περὶ
 τὴν αἰσθησιν ἀντιλήψεως· καὶ μὴν οὐδὲ κατὰ μετὰβασιν ἀπὸ
 περιπτώσεως, τῷ μὴδὲν ἔχειν αἰσθητόν, ἀφ' οὗ μετιῶν τις
 ποιήσεται τούτων ἐπίνοιαν. τοίνυν οὐδὲ τὰ ἐξ ὧν τὸ σῶμα
 26 νοεῖν δυνάμενοι πάντως οὐδὲ διδάσκειν τοῦτο ἰσχύομεν. ἀλλὰ
 περὶ μὲν τῆς τοῦ σώματος νοήσεως τε καὶ ὑποστάσεως ἐν τοῖς
 Σκεπτικοῖς^{ρ)} ὑπεμνήσαμεν ἀκριβέστερον. νυνὶ δὲ ἀποστάντες
 τούτων τῶν ἐλέγχων ἐκεῖνο λέγωμεν ὅτι τῶν σωμάτων κατὰ τὸ
 ἀνωτάτω διττὴ τις ἔστι διαφορὰ· τὰ μὲν γὰρ αὐτῶν αἰσθητὰ
 καθέστηκεν τα δὲ νοητὰ. καὶ εἰ τὸ διδασκόμενον ἔστι σῶμα,
 27 πάντως ἤτοι νοητόν ἐστιν ἢ αἰσθητόν· ἀλλ' οὔτε αἰσθητόν εἶναι
 δύναται διὰ τὸ πᾶσιν ἐπ' ἴσης ὀφείλειν φαίνεσθαι καὶ πρόδηλον
 ὑπάρχειν, οὔτε νοητόν διὰ τὸ ἀδηλεῖσθαι καὶ αὐτὸ τοῦτο ἀν-
 επικρίτως διαφωνεῖσθαι παρὰ πᾶσι τοῖς φιλοσόφοις, τῶν μὲν
 ἄτομον τοῦτο λεγόντων ὑπάρχειν, τῶν δὲ τμητόν· καὶ τῶν

mus. si enim neque seorsum longitudo neque latitudo aut profunditas est cor-
 pus, ex omnibus autem intelligitur: necesse est cum omnia sint incorporea,
 id etiam quod ex eis constat, esse incorporeum, non corpus. 25. propterea
 autem doceri quoque non potest, quod qui intelligit corpus quod ex his con-
 stat, debet prius ea ipsa intelligere, ut illa quoque possint intelligi, aut enim
 ea intelliget per sensum incursionem, aut per transitum ab incursione, sed
 neque per incursionem sensum; sunt enim incorporea; incorporea enim non
 apprehendimus per incursionem, cum contactu semper fiat quae in sensu sit
 apprehensio. porro autem nec per transitum ab incursione, cum nihil ha-
 beat sensibile, a quo transeundo ea possint intelligi, cum ergo nec ea ex
 quibus constat corpus possimus intelligere, plane nec id poterimus docere.
 26. sed de corporis quidem intelligentia et substantia accuratius meminimus
 in Scepticis. nunc autem relictis his argumentis illud dicamus, corporum in
 supremo genere duplex est differentia; ex iis enim alia quidem sunt sensibilia,
 alia vero cadunt sub intelligentiam, atque si id quod docetur est corpus,
 omnino vel intelligentia percipi potest vel est sensibile. 27. sed neque potest
 esse sensibile propterea quod ex aequo omnibus debeat apparere et esse evi-
 dens; neque percipi potest intelligentia propterea quod sit obscurum et in-
 certum, et de eo ipso, re nondum diiudicata, apud omnes philosophos sit
 non levis controversia, aliis quidem affirmantibus id esse atomum nec posse

P 220 ρ) οὐκ ἀντιλαμβανόμεθα περιπτωτικῶς] haec coniungenda sunt, ut
 etiam fecit interpres et ms Cizense. male in editis erat inter haec verba
 interpunctio.

ρ) ἐν τοῖς Σκεπτικοῖς] quamquam in hoc ipso opere lib. 1 adversus
 Physicos prolixius noster de corpore disputat, videri tamen incertum
 alicui possit an per Σκεπτικὰ ὑπομνήματα diversum ab hoc et quod
 pridem intercidit, ab eo intelligatur. nam quando hoc opus praesens
 quod prae manibus habemus laudat, vocare solet ἀντιρρήσεις, ut infra
 sect. 35: ἐν ταῖς πρὸς τοὺς φυσικοὺς ἀντιρρήσεις.

τμητόν φαιμένων εἶναι ἐνίων μὲν εἰς ἄπειρον^{ρ)} τέμνεσθαι τοῦτα
 ἀξιούντων, ἐνίων δὲ εἰς ἐλάχιστον καὶ ἀμερὲς καταλύνειν. οὐκ
 ἄρα διδακτόν ἐστι τὸ σῶμα, καὶ μὴν οὐδὲ τὸ ἀσώματος. πᾶν 28
 γὰρ καὶ ὁποῖον ἂν τις ἀσώματος λέγῃ διδάσκεισθαι, ἐάν τε τὴν
 Πλατωνικὴν ιδέαν, ἐάν τε τὸ παρὰ τοῖς Στωικοῖς λεκτόν^{ρ)}, ἐάν
 τε τόπον ἢ κενὸν ἢ χρόνον ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων, (ἵνα μὴδὲν
 προπετὲς περὶ τῆς ὑποστάσεως αὐτῶν λέγωμεν, μὴδ' ἐτέρως
 σκέψεις ἐν ἐτέραις διεξοδεύωμεν παριστάντες^{ρ)} τὸ ἀνυπόστατον
 ἐκάστων), ὃ προδήλως μὲν ἐπιζητεῖται καί,

ἔστ' ἂν ὕδωρ^{ρ)} τε νύξ καὶ δένδρεα μακρὰ τεθήλη,

P 221

ζητήσεται παρὰ τοῖς Δογματικοῖς, τῶν μὲν εἶναι ταῦτα διαβε-
 βαιουμένων, τῶν δὲ μὴ εἶναι, τῶν δὲ ἐπεχόντων· τὸ δὲ τὰ ἔτι
 ἐπίδικα καὶ ἐν μετεώροις ἀμφισβητήσεσι^{ρ)} κείμενα ὡς σύμφωνα
 καὶ ὁμόλογα διδάσκεισθαι λέγειν τῶν ἀτόπων ἐστίν. εἰ οἶν τῶν 29
 ὄντων τὰ μὲν ἔστι σώματα τὰ δὲ ἀσώματα, δέδεικται^{ρ)} δὲ

dividi, aliis vero dividi posse: et ex iis quidem qui dicunt esse dividuum,
 aliis quidem censentibus id dividi in infinitum, nonnullis autem in minimum
 et quod nullas habet partes. non est ergo corpus eiusmodi ut doceri possit.
 28. sed nec incorporeum, quodcumque enim incorporeum dicas doceri sive
 ideam Platonice sive quod apud Stoicos dicitur λεκτόν sive locum aut
 inane aut tempus aut aliquid eiusmodi (ne temere aliquid dicamus de eorum
 substantia, nec in aliis aliis in transitu persequamur considerationes, osten-
 dentes unumquodque non posse consistere) id quod aperte quidem inquiritur et
 donec lympha fluet procera arborque virescet,

inquiretur apud Dogmaticos, aliis quidem ea esse confirmantibus, aliis vero
 non esse, aliis autem sustentibus assensionem. et quae sunt adhuc contro-
 versa et in suspensis versantur dubitationibus, dicere ea doceri tamquam
 certa et quae sint extra omnem controversiam est absurdum. 29. si ergo ex
 iis quae sunt alia quidem sunt corporea alia vero incorporea, ostensum est

ρ) ἐνίων μὲν εἰς ἄπειρον] nota veteres etiam philosophos quosdam ut
 Stoicos in hanc venisse sententiam, quod corpus in infinitum dividi pos-
 sit, uti nostra aetate viri aliqui acutissimi contendunt, quod aliis vide-
 tur vel maxime sensui et rationi repugnare. prae ceteris illam opinio-
 nem oppugnavit Iordanus Brunus Nolanus libro de minimi existentia, ab
 illa sententia alienus etiam olim fuit Epicurus, et quotquot ante eum
 vel ipsius exemplo ex individuis et nulli secabilibus corpusculis consi-
 stere omnia statuerunt. Stoici demonstrationibus geometricis nitebantur,
 quorum hypotheses qui admittit conclusiones admittere cogitur. Epicuro
 physicas demonstrationes praeplacebant.

ρ) τὸ παρὰ τοῖς Στωικοῖς λεκτόν] iam ad sect. 20 notavi, λεκτὰ a
 Stoicis habita esse pro incorporeis, quod constat etiam de loco et tem-
 pore vacuoque. vide Laertium 7 140 seq. et nostrum infra lib. adversus
 Ethicos.

ρ) διεξοδεύωμεν παριστάντες] ita mss Vratilav. et Ciz. pro διεξοδεύ-
 ωμεν παριστάντες.

ρ) ἔστ' ἂν ὕδωρ] versus saepe nostro usurpatus, ut dixi ad lib. 2 P 221
 Pyrrhon. sect. 37. pro ἔστ' ἂν ms Ciz. εἴτ' ἂν, male.

ρ) ἐν μετεώροις ἀμφισβητήσεσι] μετέωρος sonat suspensum et incer-
 tum instar nubium. ita scholiastes Hermogenis p. 192 μετεώρου οὐσης
 τῆς δίκης lite dubia. scholiastes Euripidis Oreste v. 1537 μετεωρίζεται δὲ
 τὴν γνώμην ὁ χορός, [dubius haeret. eodem sensu Christus in precibus
 velat μετεωρίζεσθαι Luc. 12 29.

γ) δέδεικται] ita recte mss pro δέδειχθαι.

οὐδέτερον τούτων διδασκόμενα, οὐδὲν διδάσκεται. ἐπιχειρητέον δὲ καὶ οὕτως· εἰ διδάσκεται τι, ἤτοι ἀληθὲς ἐστίν³¹⁾ ἢ ψεῦδος. οὔτε δὲ ψεῦδος διδασκόν ἐστιν, ὥς αὐτόθεν ὁμολογόν, οὔτε ἀληθὲς· τὸ γὰρ ἀληθὲς ἄπορον, ὥς ἐν τοῖς Σκεπτικοῖς ὑπομνήμασι³²⁾ δέδεικται, καὶ τῶν ἀπόρων οὐκ ἔστι μάθησις· οὐκ ἄρα ἐστὶ τι τὸ διδασκόμενον. καθόλου τε εἰ διδάσκεται τι, ἤτοι τεχνικόν ἐστίν³³⁾ ἢ ἄτεχνον. καὶ ἄτεχνον μὲν ὃν οὐκ ἔστι διδασκόν, τεχνικόν δέ, εἴπερ καθέστηκεν αὐτόθεν μὲν φαινόμενον, οὔτε τεχνικόν ἐστίν οὔτε διδασκόν· ἀδελόν δὲ καθεστώς διὰ τὸ ἀδελείσθαι πάλιν ἐστὶν ἀδιδασκόν· ὃ συναναιρεῖται καὶ ὃ διδάσκων διὰ τὸ μὴ ἔχειν ὃ διδάξει ἢ ἀδελόν ἐστίν, ὃ τε μανθάνων διὰ τὸ μὴ ἔχειν ὃ μάθη. ὁμοῦ γοῦν καὶ περὶ ἐκατέρου τούτων κατ' ἰδίαν ἐπιλθόντες ἀπορήσομεν.

ΚΕΦ. δ'.

Περὶ τοῦ διδάσκοντος καὶ μανθάνοντος.

31. Εἰ γὰρ ἐστὶ τις τούτων, ἤτοι ὁ ἄτεχνος τὸν ὁμοίως ἄτεχνον διδάξει, ἢ ὁ τεχνίτης τὸν ὁμοίως τεχνίτην, ἢ ὁ ἄτεχνος τὸν τεχνίτην, ἢ ἀνάπαλιν. οὔτε δὲ ὁ ἄτεχνος τὸν ἄτεχνον δύναται διδάσκειν, ὥς οὐδὲ ὁ τυφλὸς τὸν τυφλόν³⁴⁾ ὁδηγεῖν, οὔτε ὁ τεχνίτης ὁμοίως τὸν τεχνίτην, οὐδέτερος γὰρ αὐτῶν ἰδεῖτο μα-

antem neutra eorum doceri, nihil docetur. sic est etiam argumentandum: si docetur aliquid, est verum aut falsum. non est autem falsum eiusmodi ut possit doceri, ut per se fateri res iubet, neque verum: verum enim est dubium, ut ostensum est in commentariis Scepticis. dubia autem disci non possunt: non est ergo aliquid quod docetur. 30. ut summam autem dicam: si aliquid docetur, aut est artificiosum aut caret arte. atque si arte quidem caret, doctrina haud indiget, sin autem sit artificiosum, eo ipso quod per se est evidens, ne artificiosum quidem est nec opus est ut doceatur. quodsi sit obscurum incertumque, rursus propter obscuritatem et quod non sit evidens non potest doceri, cum quo etiam simul tollitur is qui docet, propterea quod non habet quod sit docturus, et is qui discit, propterea quod non habet quod discat, et tamen de utroque eorum seorsum tractantes dubitabimus.

CAP. IV.

De eo qui docet et eo qui discit.

31. Nam si est aliquis eorum, aut arte carens docebit eum qui similiter caret arte, aut artifex eum qui est similiter artifex, aut contra. sed neque qui arte caret docere potest eum qui caret arte, ut neque caecus potest caecum ducere, neque artifex similiter eum qui est artifex; neuter

32) ἤτοι ἀληθὲς ἐστίν] eadem cavillatio lib. 3 Pyrrhon. sect. 253 et infra adversus Ethicos.

33) ὥς ἐν τοῖς Σκεπτικοῖς ὑπομνήμασι] ut iam ad sect. 26 monui, non plane certum an aliud opus suum deperditum innuat Sextus, quamquam verum nullum dari disputat non modo lib. 2 adversus Logicos sect. 3 seq. sed etiam lib. 2 Pyrrhon. sect. 85 seq.

34) ἤτοι τεχνικόν ἐστι] eadem cavillatio lib. adversus Ethicos. ἤτοι pro ἢ reposui e mss et καθόλου τε pro καθόλου δέ.

35) ὥς οὐδὲ ὁ τυφλὸς τὸν τυφλόν] idem fuit lib. 3 Pyrrhon. sect. 269, ubi dicta si placet vide.

θήσεως, καὶ οὐ μᾶλλον οὗτος ἐκείνου ἢ ἐκείνος τούτου χρειαζόμενος· οὔτε ὁ ἄτεχνος τὸν τεχνίτην· ὁμοίον γὰρ ὥς εἰ τις λέγοι τὸν βλέποντα³²⁾ ὑπὸ τοῦ πεπηρωμένου ὁδηγεῖσθαι. καὶ γὰρ ὁ ἄτεχνος πρὸς τὰ P 222 τεχνικὰ τῶν θεωρημάτων πεπηρωμένος οὐκ ἂν δύνατο τινα διδάσκειν ἢ μηδὲ τὴν ἀρχὴν οἶδε. καὶ ὁ τεχνίτης διαβλέπων ἐν τοῖς τεχνικοῖς θεωρήμασι καὶ γινώσκων αὐτῶν ἐσχηκὸς οὐ δεῖσται τοῦ διδάξαντος. λείπεται οὖν τὸν τεχνίτην τοῦ ἄτεχνου³³⁾ διδάσκαλον εἶναι λέγειν, ὃ τῶν προτέρων ἐστὶν ἀτοπώτερον· ὃ τε γὰρ τεχνίτης συνηπόρηται ἡμῖν τοῖς τῆς τέχνης θεωρήμασιν ἐν τῷ Σκεπτικῷ τόπῳ³⁴⁾, ὃ τε ἄτεχνος οὔτε ὅτε ἐστὶν ἄτεχνος δύναται γενέσθαι τεχνίτης, οὔτε ὅτε ἐστὶ τεχνίτης, ἔτι γίνεται τεχνίτης, ἀλλ' ἐστίν. ἄτεχνος μὲν γὰρ ὢν ὁμοίως ἐστὶ τῷ ἐκ³⁴⁾ γενετῆς τυφλῷ ἢ κωφῷ, καὶ ὃν τρόπον οὗτος οὐδέποτε ἢ εἰς χρωμάτων³⁵⁾ ἢ εἰς φωνῶν ἔννοιαν ἐλθεῖν πέφυκεν, οὕτως οὐδὲ ὁ ἄτεχνος, ἐφ' ὅσον³⁶⁾ ἐστὶν ἄτεχνος, τετυφλωμένος καὶ κωφωμένος πρὸς τὰ τεχνικὰ θεωρήματα οὔτε ἰδεῖν οὔτε ἀκοῦσαι τε τούτων οἷός τε ἐστὶ· τεχνίτης δὲ³⁷⁾ γενόμενος οὐκέτι διδάσκειται, ἀλλὰ δεδιδάκται. μετακτεόν δὲ τὰς ἀπορίας ἐκ τῶν περὶ³⁵⁾ μεταβολῆς καὶ πάθους³⁸⁾ γενέσεώς τε καὶ φθορᾶς³⁹⁾ προεξεχει-

enim eorum opus habet ut discat, nec hic magis illo, quam hoc ille opus habet ad discendum, cum sint pares utriusque facultates. neque is qui arte caret, artificem. 32. perinde enim esset ac si quis diceret videntem duci ab caeco. nam qui arte caret ad artis caligans praecepta non posset ea docere quae plane non novit et artifex praeceptorum artis peritus ac perspicax non indigebit doctore. 33. restat ergo ut artifex dicatur doctor eius qui caret arte, quod quidem est absurdius prioribus. nam nos Sceptico disputandi more non minus in dubium vocamus dari artificem quam artis praecepta ac theoremata; et qui caret arte neque quando est arte carens potest fieri artifex, neque quando est artifex, adhuc sit artifex, sed est. 34. nam cum est quidem arte carens, similis est ei qui est ab ortu caecus aut surdus; et quomodo iste a natura non ita est comparatus ut ad colorum aut vocis umquam veniat cogitationem, ita neque qui caret arte, quatenus est arte carens, octaecatus et obsurdescens ad artis praecepta eorum ullum potest videre aut audire. et cum effectus fuerit artifex, non amplius docetur, sed est doctus. 35. traducendae autem sunt dubitationes ex iis quae sumus argumentati de mutatione et affectione et ortu et interitu in contra-

32) ἐν τῷ Σκεπτικῷ τόπῳ] an τρόπῳ? sensus autem huius loci est quem in versione expressi, Sceptico disputandi more non minus in dubium vocari an detur artifex, quam an dentur artis theoremata sive praecepta. sed sunt etiam Scepticis veluti rhetoribus sui quidam communes loci, de quibus fuse lib. 1 Pyrrhon.

33) οὐδέποτε ἢ εἰς χρωμάτων] confer lib. 3 Pyrrhon. sect. 264 et lib. contra Ethicos.

34) ἐφ' ὅσον] ms Vratislav. unico vocabulo ἐφόσον, ut paulo ante καταδύαν et mox vicissim οὐκ ἐτι pro οὐκέτι et sect. 54 οὐδὲ μὴ pro οὐδέμῃ, cuius generis plura etiam ad libros Pyrrhoniatarum institutionum observare me memini. etiam καταστέρων infra sect. 42 et τούτῳ sect. 47, μηδεμίαν 61 etc.

35) legebatur τε]

36) περὶ μεταβολῆς καὶ πάθους] lib. 1 contra Physicos et 3 Pyrrhon. sect. 102 seq.

37) γενέσεώς τε καὶ φθορᾶς] lib. 2 contra Physicos et 3 Pyrrhon. sect. 109 seq.

ορίμενων ἡμῶν ἐν ταῖς πρὸς τοὺς Φυσικοὺς ἀντιρροήσεσι. τὰ δὲ
 νῦν συγχωρήσαντες τῶς ἐπὶ τῶν μαθημάτων¹⁾ εἶναι τι τὸ δι-
 δασκόμενον πρᾶγμα καὶ εἶναι τινα τὸν ὑφηγούμενον, ὡσαύτως
 δὲ καὶ²⁾ τὸν μανθάνοντα. τὸ μετὰ τοῦτο ἀπαιτῶμεν τὸν τρό-
 36 πον τῆς μαθήσεως. ἢ γὰρ ἐναργεῖα³⁾ γίνεται ἢ λόγῳ τὰ τῆς
 διδασκαλίας. ἀλλὰ τοῦτων ἡ μὲν ἐνάργεια τῶν δεικτικῶν ἐστὶ,
 τὸ δὲ δεικτὸν φαινόμενον, τὸ δὲ φαινόμενον, ἢ φαίνεται, κοι-
 νῶς πᾶσι ληπτὸν, τὸ δὲ κοινῶς πᾶσι ληπτὸν ἀδίδακτον. οὐκ
 37 ἄρα τὸ ἐναργεῖα δεικτὸν διδασκόν. ὁ δὲ λόγος ἥτοι σημαίνει ἢ
 οὐ σημαίνει. καὶ μηδὲν μὲν σημαίνων οὐδὲ διδασκαλὸς τινὸς
 ἐστὶ, σημαίνων δὲ ἥτοι φέρεται τι σημαίνει ἢ θέσει. καὶ φύσει
 μὲν οὐ σημαίνει⁴⁾ διὰ τὸ αἰ πάντας πάντων ἀκούειν, Ἑλλήνας
 P 223 βαρβάρων καὶ βαρβάρους Ἑλλήνων ἢ Ἑλλήνας Ἑλλήνων ἢ βαρ-
 38 βάρους βαρβάρων. θέσει δὲ εἴπερ σημαίνει, δηλὸν ὥς οἱ μὲν
 προκατεληγότες τὰ καθ' ὧν αἱ λέξεις κεῖνται καὶ ἀντιλήφονταί
 τούτων, οὐ τὸ ἀγνοούμενον ἐξ αὐτῶν διδασκόμενοι, τὸ δ' ὅπερ
 ἡδεῖσαν ἀναγεοόμενοι. οἱ δὲ χρῆζοντες τῆς τῶν ἀγνοουμένων
 μαθήσεως οὐκέτι. εἰ οὖν οὔτε τὸ διδασκόμενον ἐστὶν οὔτε ὁ
 διδάσκων οὔτε ὁ μανθάνων οὔτε ὁ τρόπος τῆς μαθήσεως, δη-
 39 λον ὥς οὐδὲ μάθημα οὐδὲ ὁ μαθήματος προεστῶς. ἀλλ' ἐπεὶ

dictionibus adversus Physicos. nunc autem concedamus iis qui disciplinas
 profitentur, esse rem aliquam quae docetur, et esse aliquem qui docet,
 similiter et eum qui discit, atque deinceps exigamus viam ac modum di-
 scendi. 36. existit enim doctrina aut evidentia aut oratione. sed ex his
 evidentia quidem est in iis quae ostendi possunt, quod autem ostendi potest,
 manifesto apparet. quod autem manifesto apparet, quatenus apparet, ut
 communiter possit ab omnibus apprehendi, est eiusmodi ut doceri non pos-
 sit; non enim quod re ipsa potest ostendi est eiusmodi ut possit doceri sive
 doctrina indigeat. quod ergo evidenter ostendi potest, non potest doceri.
 37. oratio autem aut significat aut non significat. et nihil quidem signifi-
 cans ne aliquid quidem est magistra ac docens aliquem. significans autem
 aut natura significat aliquid aut ex instituto ac impositione. et natura qui-
 dem non significat, propterea quod non omnes Graeci omnes intelligant
 barbaros, et barbari Graecos aut Graeci Graecos aut barbari barbaros.
 38. ex instituto autem et impositione si significat, est perspicuum quod ii
 quidem qui anticipant ea quibus impositae fuerunt dictiones, ea etiam
 apprehendent, non ex eis docti id quod ignorabatur, sed id quod sciebant
 renovantes. non itidem autem ii qui opus habent ut discant ea quae ab
 illis ignebantur. si ergo neque est quod docetur neque qui docet neque
 qui discit neque modus discendi, est perspicuum quod neque est disciplina
 neque qui praesit disciplinae. 39. sed quoniam non solum universe et in

1) τοῖς ἀπὸ τῶν μαθημάτων] hoc loco non minus laxè vocabulum hoc
 accipitur, quam in titulo horum librorum adversus Mathematicos, ut hu-
 maniorum disciplinarum quorumcumque doctores illo comprehenduntur.
 sic infra sect. 38 ὥς οὐδὲ μάθημα οὐδὲ ὁ μαθήματος προεστῶς. et πρὸς
 πάντας μαθηματικούς.

2) ὡσαύτως δὲ καὶ] ante haec verba in mss praemittitur titulus: περὶ
 τρόπου μαθήσεως. vocula καὶ in editis exciderat. in iisdem male erat
 comma ante μετὰ τοῦτο.

3) ἢ γὰρ ἐναργεῖα] ita legendum, uti etiam mox agnoscit ms Vratislav.
 et Ciz. non ἐνεργεῖα. eundem errorem notavi 3 Pyrrhon. sect. 266. sed
 in libro adversus Ethicos recte semper ἐναργεῖα habebant etiam editi.

4) φύσει μὲν οὐ σημαίνει] vide si placet notata ad lib. 2 Pyrrhon.
 sect. 214.

οὐ καθολικὴν μόνον⁵⁾ πρὸς πάντας τοὺς μαθηματικούς ὑπε-
 σχόμεθα ποιήσασθαι τὴν ἀντίρροσιν, ἀλλὰ καὶ ἰδικωτέραν πρὸς
 ἕκαστον, ὑποτιθέμενοι τὸ εἶναι τι μάθημα καὶ δυνατὴν ὑπάρ-
 χειν τὴν μάθησιν, σκοπῶμεν εἰ καὶ τὸ ἕκαστον μαθήματος
 ἐπάγγελμα δυνατόν ἐστι, λαμβάνοντες πρὸς τοὺς ἐλέγχους μὴ
 πάντα τὰ παρὰ τοῖς ἐλεγχόμενοις λεγόμενα — τοῦτο γὰρ σὺν
 τῷ περισκελεῖ καὶ ἀμεθοδόν, ἐπεὶ τάχα καὶ ἀδύνατόν ἐστι —
 μήτε δ' ἐκ πάντων τὰ ὁποιαοῦν — τοῦτο γὰρ ἴσως οὐδέ⁶⁾
 40 καθικνεῖται αὐτῶν —, ἀλλὰ τὰ ὧν ἀναιρουμένων⁷⁾ συναναιρεῖ-
 ται πάντα, καὶ ὧν τρόπον οἱ πόλιν λαβεῖν σπεύδοντες ἐκείνων
 μάλιστα ἐγκρατεῖς γίνεσθαι σπουδάζουσιν, ὧν ἀλόντων καὶ ἡ
 πόλις ἐάλωκεν, οἷον τελεχὴ καθαιρουῦντες ἢ στόλον ἐμπιπράντες
 ἢ τὰς εἰς τὸ ζῆν ἀφορμὰς ἀποκλείοντες. οὕτω καὶ ἡμεῖς τοῖς
 ἀπὸ τῶν μαθημάτων διαγωνιζόμενοι τὸ αὐτὸ πειράζομεν⁸⁾, ἐξ
 ὧν αὐτοῖς σώζεται τὰ πάντα, οἷον ἢ ἀρχὰς ἢ τὰς ἐκ τῶν ἀρ-
 χῶν καθολικὰς μεθόδους ἢ τὰ τέλη. ἐν τούτοις γὰρ ἢ ἐκ τού-
 των συνίσταται⁹⁾ πᾶν μάθημα.

Βίβλιον πρῶτον.

ΚΕΦ. α'.

Πρὸς Γραμματικούς γ'.

Ἀρχέτω δὲ ἡμῶν εὐθὺς ἡ πρὸς τοὺς Γραμματικούς ζήτη- 41
 σις, πρῶτον μὲν ἐπεὶ ἀπὸ νηπιότητος σχεδὸν καὶ ἐκ πρώτων

genere polliciti sumus nos esse dicturos adversus omnes qui profitentur di-
 sciplinas, sed etiam privatim ac separatim adversus unamquamque, nos po-
 nentes esse aliquam disciplinam et posse fieri ut discatur, consideremus an
 singularum disciplinarum possit subsistere professio: neque omnia ad refel-
 lendum sumemus quae ab iis quos oppugnamus docentur — hoc enim cum
 eo quod est asperum ac molestum abhorret quoque a methodo ac fortasse
 etiam fieri non potest. 40. neque qualiacumque ex omnibus — hoc enim
 fortasse non sufficeret — sed ea quibus eversis simul omnia tolluntur, et
 quomodo qui oppidum conantur capere in eo studium et operam ponunt ut
 iis potiantur, quibus captis oppidum quoque captum sit, ut qui muros di-
 ruant aut classem incendunt aut commeatus intercludunt: ita nos quoque
 adversus eos depugnantes qui profitentur disciplinas idem tentemus adversus
 ea ex quibus eis salva sunt omnia, nempe vel principia vel universales
 methodos quae deducuntur ex principiis vel fines. in his enim vel ex his
 constat omnis disciplina.

Liber I.

CAP. I.

Adversus Grammaticos.

41. Statim itaque familiam ducat nobis disquisitio adversus Gramma-
 ticos, primum quidem, quoniam propemodum ab infantia et ab ipsis inca-

5) μόνον] ita mss pro μόνην.

6) ὧν ἀναιρουμένων] ita recte mss pro τῶν.

7) πειράζομεν] ita mss et interpretes pro πειράζομεν.

8) συνίσταται] ita mss Vratislav. et Ciz. pro συνίστατο.

9) πρὸς Γραμματικούς] hunc librum Sexti publicis pridem praelectio-

σπαργάνων γραμματικῇ παραδιδόμεθα· ἔστι δὲ αὕτη οἷον ἀφετή-
ριόν τι πρὸς τὴν τῶν ἄλλων μάθησιν. εἰθ' ὅτι παρὰ πάσας
P 221 θρασύνεται τὰς ἐπιστήμας σχεδὸν τι τὴν τῶν Σειρήνων ὑπό-
42 σχεσιν ὑπισχνουμένη. ἐκείναι μὲν γὰρ εἰδύται ὅτι φύσει φιλοπευ-
θῆς ἔστιν ἄνθρωπος καὶ πολλὸς αὐτῷ κατὰ στέρονων τῆς ἀλη-
θείας ἡμερος ἐνιέτηκεν, οὐ μόνον θεσπεσίους μέλεσι*) κηλήσειν
τοὺς παραπλέοντας ὑπισχνούνται, ἀλλὰ καὶ τὰ ὄντα αὐτοὺς δι-
δάξιν· φασὶ γὰρ¹⁾

Δεῦρ' ἄγ' ἰὼν, πολύναι' Ὀδυσσεῦ, μέγα κῆδος Ἀχαιῶν,
νῆα κατὰστησον, ἵνα νωϊτέρην²⁾ ὅπ' ἀκούσῃς.
οὐ γὰρ πῶ τις τῆδε παρέπλω³⁾ νηὶ μελαίνῃ,
πρὶν γ' ἡμέων μελίγηρον ἀπὸ στομάτων ὅπ' ἀκούσῃ.
ἀλλ' ὅγε τερωσάμενος νείτῃ καὶ πλείονα εἰδώς.
ἴδμεν γὰρ τοι πάνθ' ὅσ' ἐνὶ Τροίῃ εὐρείῃ
Ἀργεῖοι Τρώες τε θεῶν ἰότητι μόγησαν·
ἴδμεν δ' ὅσσα γένηται ἐπὶ χθονὶ πουλυβοτείρῃ.

nabulis tradimur grammaticae. ea enim est ex qua velut ex carceribus
quibusdam emittimur ad alias disciplinas discendas. deinde quod supra
omnes gloriatur scientias, idem fere promittens quod Sirenes. 42. nam illae
quidem gnarae hominem esse sciendū et audiendū cupidum et magnum
veritatis desiderium esse illius pectori insitum, non solum divinis cantibus
se praeternavigantes esse delinituras, sed ipsos rerum quoque docturas co-
gnitionem pollicentur. dicunt enim:

huc age percelebris Graecorum gloria Ulixes,
siste ratem, vox nostra tuas pertingat ut aures.
hac prius hand illi transgressa est caerulea puppis,
oris quam audierit dulcissima carmina nostri.
is laetus vero et discens permulta recessit,
scimus enim Troum et Iapann quoscumque labores,
quos magna in Troia nutu subiere deorum,
atque alma in terra scimus quaecumque geruntur.

nibus confutavit Caspar Barlaeus, ut colligas ex Vossii Aristarcho lib. 1
cap. 3, ubi ait se sperare publici iuris futura illa, quae fuisse ille con-
tra Scepticos grammaticam oppugnantes disseruerit, nonnulla etiam op-
pugnat Vossius ipse tum laudato in opera tum in arte Historica, mihi
non propositum est cavillationes Sexti omnes confutare, sed ad mss co-
dices castigatum explanare hunc scriptorem atque illustrare ut intelligi
ab omnibus possit, porro codices mss V. et Ciz. libros et capita non ad-
numerant, itaque in illis hic titulus βιβλίον πρῶτον κεφ. α'. desideratur.

P 221 a) μέλεσι] ita recte mss pro μέρεσι.
1) φασὶ γὰρ] Sirenum vox apud Homerum Odys. μ' 184 sqq. quam
ita Latine expressit Cicero 5 de Finibus c. 18:

O decus Argolicum, quin puppim flectis, Ulixes,
auribus ut nostros possis agnoscere cantus.
nam nemo haec unquam est transvectus caerulea cursu,
quin prius adstiterit vocum dulcedine captus,
post variis avido satiatum pectore musis,
doctior ad patrias lapsus pervenerit oras.
nos grave certamen belli clademque canemus
Graecia quam Troiae divino numine vexit
omniaque e latas regum vestigia terris.

u) νωϊτέρην] ita et Homeri codices, sed apud Clementem Alex. p. 73
Προτρεπτικὴ θεοσιώρη.

x) παρέπλω] Homeri codices παρέπλωσε et proximo versu ἀκούσαι
pro ἀκούσῃ.

ἡ δὲ γραμματικὴ οἷν τῷ τὰ ἐκ τῶν μύθων τε καὶ ἱστοριῶν⁴³
λόγῳ διορίζειν καὶ τὸ περὶ τὰς διαλέκτους καὶ τεχνολογίας καὶ
ἀναγνώσεις πραγματικῶν⁴⁾ ἀνχοῦσα πολλὴν ἐαυτῆς ἐργάζεται τοῖς
ἀκούουσιν πύθον. ἀλλ' ἵνα μὴ παρὰ θύραν πλανᾶσθαι δοκῶμεν,
ὑποδεικτέον πῶσαι τέ εἰσι γραμματικαί, καὶ περὶ τίνος αὐτῶν
πρόκειται ζητεῖν.

ΚΕΦ. β'.

Προσαχῶς λέγεται γραμματικῇ.

Γραμματικῇ τοίνυν λέγεται κατὰ ὁμωνυμίαν κοινῶς τε καὶ 11
ιδίως, καὶ κοινῶς μὲν ἡ τῶν ὁποιωνδήποτε γράμματων εἰδη-
σις, εἴν τε Ἑλληνικῶν εἴν τε βαρβαρικῶν, ἢν συνήθως γραμ-
ματιστικὴν⁵⁾ καλοῦμεν· ἰδιαιτέρον δὲ ἡ ἐντελής⁶⁾ καὶ τοῖς περὶ
Κράτητα τὸν Μυλλώτην Ἀριστοφάνην τε καὶ Ἀρίσταρχον ἐκ-
πονηθεῖσα. δοκεῖ δὲ τούτων ἑκάτερα καὶ ἀπὸ τίνος ἐνύμιον φε-
45 ρωνύμως προσηγορεῖσθαι· ἡ μὲν γὰρ πρώτη ἀπὸ τῶν γραμ-
μάτων, οἷς σημειούμεθα τὰς ἐνάριθμους φωνάς· ἡ δὲ δευτέρα
τάχα μὲν, ὡς τινες ἡξιώκασιν, διατακτικώτερον⁷⁾ ἀπὸ τῆς πρώ- P 225

43. grammatica autem cum eo quod fabulas exponere et historias etiam
usum diiudicare dialectorum, atque in artis praeceptis atque lectionum va-
rietate tradere utilia se iactat, audientibus hoc magnum sui affert deside-
rium, sed ne a foribus, quod dicitur, aberrare videamur, ostendendum
est quot sint grammaticae et de quanam ex iis sit nobis propositum quaerere.

CAP. II.

Quot modis dicitur grammatica.

44. Grammatica ergo diversa significatione et communiter accipitur et
proprie; ac communiter quidem pro cognitione cuiusmodicumque literarum,
sen Graecarum sen barbararum, quam grammatisticen appellare consuevi-
mus. proprie autem est perfecta illa et absoluta et qualis fuit elaborata
studio ac diligentia Cratetis Mallotae et Aristophanis et Aristarchi. 45. vi-
detur autem utraque ex quadam notatione eiusdem nominis esse appellata.
prior enim a literis quibus signamus voces articulatas, posterior autem for-
tasse quidem, ut nonnulli censuerunt, ut distingueretur a priora, est enim

γ) πραγματικῶν] ms Ciz. πρακτικῶν. paullo ante interpunxi post verba
ἱστοριῶν λόγῳ, male enim interpunctionem habebant editi post διορίζειν
[quam interpunctionem inutilem sustulimus hic ut alibi].

4) γραμματιστικὴν] Latinis *literaturam*, unde grammaticus et γραμ-
ματοδιδάσκαλος *literator*, qui prima elementa doceret, de hac *litera-*
tione, ut vocat Marcellianus Capella, et grammaticae artis infantia qua-
dam, erudite Woweranus in libro de polymathia cap. 4 seq. pro γραμ-
ματιστικὴν male hoc loco ms Cizense habebat γραμματικὴν.

α) ἡ ἐντελής] ita recte mss Vratislav. et Ciz. pro εὐτελής. est autem
ἐντελής idem quod infra sect. 46 ἡ τέλειος γραμματικῇ. de grammaticis
Graecorum qui statim memorantur celeberrimis Cratete Mallote, Aristo-
phane atque Aristarcho, quemadmodum de aliis quoque artem hanc cum
laude professis, dixi volumine septimo Bibliothecae Graecae.

β) διατακτικώτερον] apud Suidam haec vox scribitur διατακτικώτερον. P 225
est autem a διατάττειν quod significat *distinguere*, unde Sextus notat
grammaticam a grammatistica dictam, distinctionis causa. hinc et patet
Polybii locum apud Suidam interpretandum: τοῦτ' ἄμεινον ὑπολαμβάν-
οντες εἶναι καὶ διατακτικώτερον τὸ μῆτε τὸ χωρὶ μῆτε ταῖς ἐκκλησια-

της· μοῖρα γὰρ ἐστὶν αὐτῆς^{c)}· καὶ ὃν τρόπον ἱατρικὴ εἴρηται
μὲν τὸ παλαιὸν ἀπὸ τῆς τῶν ἰῶν^{d)} ἐξαιρέσεως; ἐπικατηγορεῖται
δὲ νῦν καὶ τῆς τῶν ἄλλων παθῶν ἀνασκευῆς πολλῇ τεχνικώτερας
46 οἴσης· καὶ ὡς γεωμετρία ἐσπαξε μὲν τὴν κλῆσιν ἀρχικῶς ἀπὸ
τῆς κατὰ τὴν γῆν καταμετρήσεως, τίττεται δὲ ἐπὶ τοῦ παρόν-
τος καὶ κατὰ τῆς τῶν φυσικωτέρων^{e)} θεωρίας, οὕτω καὶ ἡ
τέλειος γραμματικὴ ἀπὸ τῆς τῶν γραμμάτων εἰδήσεως κατ' ἀρχὰς
ὀνομασθεῖσα διετάθη^{f)} καὶ ἐπὶ τὴν ἐν τοῖς ποικιλωτέροις αὐτῶν
47 καὶ τεχνικωτέροις θεωρήμασι γινώσιν. τάχα δέ, ὡς φασιν οἱ
περὶ τὸν Ἀσκληπιάδην^{g)}, καὶ αὐτὴ ἀπὸ μὲν γραμμάτων ὀνόμα-
σται, οὐκ ἀπὸ τούτων δὲ ἀφ' ὧν καὶ ἡ γραμματιστικὴ^{h)}· ἀλλ'
ἐκείνη μὲν, ὡς ἔφη, ἀπὸ τῶν στοιχείων, αὐτὴ δὲ ἀπὸ τῶν
συγγραμμάτων περὶ οἷς πονεῖται. γράμματα γὰρ καὶ ταῦτα
προσηγορεύετο, καθὰ καὶ δημόσια καλοῦμεν γράμματαⁱ⁾, καὶ
πολλῶν τινὰ γραμμάτων^{k)} ἐμπειρον ὑπάρχειν φασί, τοῦτ' ἐστίν,

illius pars; et quomodo medendi ars olim quidem fuit appellata ἱατρικὴ a
telis, qui ἰοί dicuntur, eximendis, dicitur autem nunc quoque de propul-
satione aliorum morborum et cura quae est longe artificiosior; 46. et quo-
modo geometria ab initio quidem suam traxit appellationem ex dimensione
terrae, usurpatur autem in praesentia etiam de contemplatione rerum magis
naturalium: ita etiam perfecta grammatica a literarum cognitione in initio
nominata extensa est ad cognitionem quae versatur in variis magis magis-
que artificiosis circa literas praeceptis. 47. fortasse autem, ut dicit Ascle-
piades, ipsa quoque nominata est a literis, sed non ab iisdem a quibus
grammatica seu ars literaria. sed illa quidem, ut dixi, dicitur ab ele-
mentis: haec vero a scriptis in quibus versatur. nam ea quoque appellantur
literae, quomodo etiam publicas vocamus literas, et multarum literarum

στοιχαῖς καὶ παραστατικαῖς διαθέσει παραγινεσθαι τῶν ἐναντίων, hoc
melius ducentes esse et quo ab inimiciis magis dignoscatur, si cum adver-
sariis non versentur, neque quando occasione illi gaudent, neque quando
conventus celebrant, aut efferuntur animis. pro διατακτικώτερον in ms
Cizepi erat διδασκτικώτερον, sed erat correctum διατακτικώτερον.

c) μοῖρα γὰρ ἐστὶν αὐτῆς] grammatistice grammatices pars.

d) ἀπὸ τῆς τῶν ἰῶν] ita recte mss pro ἰων. est autem ab ἰός, quod
telum significat; nam antiquissimi medicorum chirurgi eximendis telis,
si quis iaculo ictus fuisset, operam suam navabant. itaque interpretem
Hervetum, qui haec verba reddiderat: appellata ἱατρικὴ a venenosis suc-
cis qui ἰοί dicuntur recte reprehendit Aegidius Menagius, quem consules
in amoenitatibus Iuris Civilis cap. 35.

e) κατὰ τῆς τῶν φυσικωτέρων] geometriae enim scitis ad caelestium
orbium magnitudinem, distantias et totius mundi rationes mensurandas
usi sunt acutissima ingenia, ut nostra aetate G. G. Leibnitius, Isaacus
Newtonus et cum his comparandus Iacobus Hermannus.

f) διετάθη] ita recte mss pro διετέθη; est enim a διατείνω.

g) οἱ περὶ τὸν Ἀσκληπιάδην] non dubito Asclepiadem Myrleanum in-
telligi qui grammaticus Pompeii magni aetate Romae clarus fuit. de illo
dixi volumine 7 Bibl. Graecae p. 54.

h) γραμματιστικὴ] ita pro γραμματικὴ legendum sensus arguit, et in
suo codice reperit Hervetus.

i) δημόσια γράμματα] ita ex mss legendum pro δημοσία. Demosthe-
nes κοινὰ γράμματα dixit pro scriptis publicis. Cicero etiam de parti-
tione oratoria c. 128 litteram ponit pro γραμῇ sive libello qui iudici
exhibetur, quod ea littera de accusatore soleat dari iudici.

k) πολλῶν γραμμάτων] pertinet huc Festi illud ad Paulum apostolum,
Actor. 26 24: πολλά σε γράμματα εἰς μανίαν περιτρέχει.

οὐ τῶν στοιχείων, ἀλλὰ τῶν συγγραμμάτων. καὶ Καλλίμαχος 48
δὲ ποτὲ μὲν τὸ ποίημα^{d)} καλῶν γράμμα, ποτὲ δὲ τὸ καταλο-
γάδην σύγγραμμα^{m)} φησὶ

Κρεωφύλουⁿ⁾· πόνος εἰμί, δόμῳ ποτὲ θεῶν ἀοιδόν^{o)}
δεξαμένον· κλαίω δ' Ἐϋρύτον^{p)}· ὅσσ' ἐπαθεν,
καὶ ξανθὴν Ἰόλειαν. Ὀμήρειον^{q)} δὲ καλεῖται
γράμμα· Κρεωφύλου^{r)}, Ζεὺ φίλε, τοῦτο μέγα.
καὶ πάλιν^{s)}

εἶπας "Ἥλιε χαῖρε" Κλεόμβροτος Ἀμβρακιώτης^{t)}

P 226

dicimus esse peritum, hoc est non elementorum, sed scriptorum. 48. et
Callimachus aliquando quidem poema vocat γράμμα, hoc est litteram, ali-
quando etiam quod scriptum est soluta oratione, ut cum ait:

Creophyli labor iste, domo qui excepit Homerum,
Euryte sed casus lugeo maeste tuos,
formosamque Iolen. nunc littera dicor Homeri,
Iuppiter! auctori hoc gloria magna suo est.

et rursus:

Longum Phoebe vale, Ambraciota Cleombrotus inquit,

d) ποτὲ μὲν τὸ ποίημα] sic et Io. Tzetzes Chiliad. 1 v. 513.

ὡς Εὐριπίδης γράφει μὲν ἐν γράμματι Ἰκάβης.

m) σύγγραμμα] Etymologicum magnum: γράμματα ἐκαλόντι οἱ παλαιοὶ
τὰ συγγραμματα, ὡς Καλλίμαχος, γράμματα δ' οὐκ εἰλισσεν ἀπὸ κεφαλαίου.
idem habet Ammonius grammaticus libro de differentiis vocabulorum,
nisi quod pro συγγραμματα male γράμματα excusum. ad caetera quae
idem Ammonius de differentia γράμματος et στοιχείων, quorum illud
figuram hoc sonum proprie significat, conferendus Valesius ad Sozo-
meni 6 35.

n) Κρεωφύλου] apud Strabonem 14 p. 638 et Eustathium in Iliad. β'
p. 250, ubi hoc Callimachi epigramma exstat, quemadmodum et in
scholiis ineditis ad Dionysium Thracem, legas τοῦ Σαμίου πόνος εἶναι,
et erat patria Samius Creophylus, de quo nolo hic repetere quae dixi
libro primo Bibliothecae Graecae capite 4. [Anth. Pal. t. 2 p. 771 Iac.
epigr. 6 D. Ernesti.]

o) θεῶν ἀοιδόν] apud Strabonem et Eustathium θεῶν Ὀμηρον. porro
Homeri a Creophylo excepti hospitio meminit praeter alios Iamblichus
in vita Pythagorae sect. 11.

p) κλαίω δ' Ἐϋρύτον] poematis de quo hoc epigramma loquitur, ar-
gumentum fuit Oechaliae urbis in Boeotia excidium, Ὀχάλιας ἀλώσεως.
diruta autem est Oechalia ab Hercule, quod Eurytus urbis illius rex
filiam suam Iolam ipsi dare nuptui recusasset, quam tamen promiserat
ei a quo fuisset in iaculandi arte superatus, quam conditionem Hercu-
les implevit. vide scholia Graeca ad Iliad. ε' 390, Plutarchum apud
Euseb. lib. 5 cap. 4 Praeparat. p. 185.

q) Ὀμήρειον] ita non modo Strabo et Eustathius et inedita ad Dio- P 226
nysium Thracem scholia et Etymologicum Magnum in γράμμα, sed
etiam codices Sexti nostri mss pro Ὀμηρου νῦν, quod in editis erat,
atque ideo non immerito expruxi.

r) Κρεωφύλου] male in editis Κρεωφύλου. ait autem Callimachus magnae
hoc gloriae esse Creophylo, quod poema eius Homero tamquam auctori
tribuat. Eustathius: θιὸ καὶ Καλλίμαχος ὑποδηλώνει ὅτι Κρεωφύλος
Ὀμηρον ἐπονιμάσας τὸ ποίημα, οὐ τὸν Ὀμηρον ἀλλ' ἑαυτὸν ἐπέμνηνεν,
ὡς δὴθεν ὀμηρίζοντα.

[*] Anth. Pal. 7 471 to 1 p. 450 Iac.]

s) Κλεόμβροτος Ἀμβρακιώτης] in Anthologia epigrammatum epigram-
mate ultimo libri tertii et in Callimachi editionibus legitur Ἀμβρακιώτης
[Ἀμβρακιώτης Iacobi]. sed Ἀμβρακιώτης sine articulo habent praeter

ἤλατ' ἀφ' ὑψηλοῦ τείχεος εἰς Ἀθήν').
 ἄξιον οὐδὲν ἰδὼν θανάτου τέλος*). ἀλλὰ Πλάτωνος
 ἐν τῷ περὶ ψυχῆς*) γράμμι' ἀναλεξάμενος.

49 πλὴν διττῆς οὐσης γραμματικῆς, τῆς μὲν τὰ στοιχεῖα καὶ τὰς
 τούτων συμπλοκάς διδάξαι ἐπαγγελλομένης, καὶ καθόλου τέχνης
 τινὸς οὐσης τοῦ γράφειν τε καὶ ἀναγινώσκειν, τῆς δὲ βαθυτέρας
 παρὰ ταύτην δυνάμεως οὐκ ἐν ψυχῇ γραμμάτων γνώσει καμμέ-
 νης, ἀλλὰ καὶ τῷ ἐξετάζειν τὴν εὐρεσιν αὐτῶν καὶ τὴν φύσιν,
 εἴ τι δὲ τὰ ἐκ τούτων συνεστῶτα λόγου μέρη καὶ εἴ τι τῆς αὐτῆς
 ιδέας θεωρεῖται· πρόκειται γὰρ ἀντιλέγειν οὐ τῇ προτέρῃ· συμ-
 φωνίως γὰρ κατὰ πάντας ἐστὶ χρεώδης, ἐν οἷς θετέον καὶ τὸν

de muro in Ditis prosiliitque domum.
 funere nil dignum passus, sed sola Platonis
 de vita mentis litera lecta fuit.

49. sed cum sit duplex grammatica, alia quidem quae proficitur se docturam esse elementa et eorum connexiones et, ut paucis dicam, est ars quaedam legendi et scribendi, alia autem praeter hanc facultas profundior, quae non sita est in nuda literarum cognitione, sed etiam in examinanda earum inventione et natura et praeterea in orationis partibus quae ex iis constant, et si quid eius generis consideratur: propositum nunc est non dicere contra priorem; in hoc enim conveniunt omnes quod sit utilis, inter quos est

Sextum etiam Ammonii codices qui hoc Callimachi epigramma affert p. 6 in voces Porphyrii, quemadmodum et auctor scholiorum ineditorum ad Dionysium Thracem.

z) εἰς Ἀθήν] sic Anthologia [Ἀθήναι lac.] et Dionysii Thracis scholiastes, pro quo Ammonius εἰς Ἀθήν. sed Cicero videri potest legisse εἰς Ἀλάδε. ita enim ille lib. 1 Tusculan. c. 34: Callimachi quidem epigramma in Ambraciotam Cleombrotum est, quem ait, cum nihil ei accidisset adversi, e muro se in mare abiecis, lecto Platonis libro. pulchrius tamen illud, ἤλατ' εἰς Ἀθήν ut Seneca epist. 77 desiliit in mortem. et Cicero potest mare expressisse, non quod in Callimacho vocabulum illud legisset, sed quod id fuit mortis genus quod saltu suo attigit Cleombrotus. alii quidem scriptores Κλεόμβροτος πῆδημα ut vocat Lucianus in Philopatriade [c. 1 t. 3 p. 586 R.] ac praecipitem se dedisse memorant, de mari tacent: ita Lactantius 3 18, auctor epistolae de viro perfecto, quae legitur inter Hieronymi opera, Nonnus historia 15 ad invectivam 1 Nazianzeni in Iulianum, Augustinus 1 de Civitate dei cap. 22, Pachymeres de sex definitionibus philosophiae: ὥσπερ τὸ Ἀμβρακιώτικόν ἐκείνο μενίσκον Κλεόμβροτος ἐπελθὼν τὸν τοῦ Πλάτωνος Φαίδωνα, καὶ ἀπατηθὲν πεποίηκε καὶ αὐτὸν κατεκρήμνισε. Palladas [immo Agathias] in epigrammate 2 Antholog. p. 275: [Anth. Pal. 11 354 17 vol. 2 p. 419 lac.]

εἰ δ' ἐθέλεις, τὸν παῖδα Κλεόμβροτον Ἀμβρακιώτην
 μιμοῦ καὶ τεγέων σὸν δέμας ἐκχάλασον.

u) θανάτου τέλος] Ammonius, Anthologia et Dionysii scholiastes legunt θανάτου κοινόν, quomodo videtur etiam legisse Cicero; cum nihil ei accidisset adversi, et Augustinus: nihil enim urgebat aut calamitatis aut criminis seu verum seu falsum. [deinde ἢ τὸ Πλάτ. lacobs.]

x) ἐν τῷ περὶ ψυχῆς] Platonis Phaedo, alio nomine inscribitur etiam περὶ ψυχῆς. Cicero 1 Tusc. Platonis liber qui est de animo, is alio nomine Phaedo dicitur. apud Ammonium vero grammaticum libro de differentiis vocabulorum in γράμμα male quidam libri habent ἐν τῷ περὶ ψυχῆς, quod tamen in Vulcanii editione est emendatum. vide si placet quae de Phaedone Platonis annotavi lib. 3 bibliothecae Graecae cap. 1 [et Wyttenbach. ad Phaedon. init.]

Ἐπίκουρον, εἰ καὶ δοκεῖ τοῖς ἀπὸ τῶν μαθημάτων*) διεχθραίνειν· ἐν γοῦν τῷ περὶ δώρων καὶ χάριτος*) ἱκανῶς πειρᾶται διδάσκειν ὅτι ἀναγκαῖον ἐστὶ τοῖς σοφοῖς μανθάνειν γράμματα, καὶ ἄλλως εἰποιμεν*) ἂν ἡμεῖς, οὐ σοφοῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ 50 πᾶσιν ἀνθρώποις· ὅτι γὰρ πάσης τέχνης τὸ τέλος εὐχρηστὸν ἐστὶ τῷ βίῳ, φανερόν. τῶν δὲ τεχνῶν αἱ μὲν προηγουμένως ὑπὲρ 51 τῆς τῶν ὀχληρῶν ἐκκλίσεως παρῆλθον, αἱ δὲ ὑπὲρ τῆς τῶν ὠφελίμων εὐρέσεως. καὶ ἐστὶ τῆς μὲν πρώτης ιδέας ἱατρικῆ, παιωνίης οὐσα καὶ λυσίπονος τέχνη, τῆς δὲ δευτέρας κυβερνητικῆ· P 227 τῆς γὰρ ἀπὸ τῶν ἄλλων ἐθνῶν*) χρείας μάλιστα δεόνται πάντες ἀνθρώποι. ἐπεὶ οὖν ἡ γραμματιστικὴ*) διὰ τῆς τῶν γραμμά- 52 των ἐπινοίας ἱάται μὲν ἀρχότατον πάθος τὴν λήθην, συνέχει δὲ ἀναγκαιοτάτην ἐνέργειαν τὴν μνήμην, τὰ πάντα ἐπ' αὐτῇ καί- ται σχεδόν. καὶ οὔτε ἄλλοις τι ἐνεστί τῶν ἀναγκαιοτάτων*) δι- δάσκειν οὔτε παρ' ἄλλον μαθεῖν τι τῶν λυσιτελῶν χωρὶς αὐτῆς δυνατόν ἐσται. οὐκοῦν τῶν χρησιμωτάτων ἡ γραμματιστικὴ. ἀμέλει γοῦν οὐδὲ θελήσαντες ταύτην δυνήσομεθα ἀπεριτρέπτως 53 ἀνελεῖν· εἰ γὰρ αἱ ἀχρηστοὶ δωδασκονσαι τὴν γραμματικὴν ἐπι- χειρήσεις εἰσὶν εὐχρηστοί, οὔτε δὲ μνημονευθῆναι οὔτε τοῖς ἀν- θις παραδοθῆναι χωρὶς αὐτῆς δύνανται*), χρεώδης ἐστὶν ἡ

etiam annumerandus Epicurus, etiamsi videatur esse inimicus eorum qui profitentur disciplinas: in libro quidem certe de donis et gratia conatur docere quod necesse sit sapientibus discere literas. 50. et alioqui nos dixerimus quod non solum sapientibus, sed etiam omnibus hominibus; est enim perspicuum quod omnis artis finis est vitae utilis. 51. ex artibus autem aliae quidem in primis accesserunt pro declinandis ac depellendis iis quae sunt molesta, aliae autem pro inveniendis iis quae sunt utilia. et ex primo quidem genere est ars medicinae, ut quae sit ars remedium afferens et dolores solvens, ex secundo autem ars gubernandi. eo enim usu qui ex aliis gentibus percipitur maxime opus habent omnes homines. 52. quoniam ergo grammaticae per literas excogitatas otiosissimae quidem medetur affectioni, nempe oblivioni, continet autem operationem maxime necessariam nempe memoriam, omnia fere in ea sita sunt. et neque ea quae sunt maxime necessaria absque ea alios licet docere et nec sine ea aliquid utile ab alio disci potest. est ergo grammaticae longe utilissima. 53. eam quidem certe, ne si voluerimus quidem, poterimus tollere ut non evertamur; si enim utiles sunt argumentationes quae grammaticam docent inutilem, neque vero memoriae mandari neque rursus tradi posteris absque ea possunt, utilis est

γ) τοῖς ἀπὸ τῶν μαθημάτων] supra sect. 1.

z) ἐν τῷ περὶ δώρων καὶ χάριτος] huius libri Epicuri meminit Laertius 10 28.

a) εἰποιμεν] ms Cizense εἰποιμεν [quod recepimus].

b) τῆς γὰρ ἀπὸ τῶν ἄλλων ἐθνῶν] per navigationem ab aliis gentibus ad P 227 nos afferuntur multa quibus ad commoditatem vitae carere non possumus, igitur κυβερνητικὴ sive ars gubernandi naves utilissima est et ad commodum atque emolumentum reperta generis humani.

c) ἡ γραμματιστικὴ] ms Cizense hoc loco atque statim infra iterumque γραμματικὴ minus bene.

d) τῶν ἀναγκαιοτάτων] ms Vratislav. τῶν ἀναγκαίων.

[*) in Fabr. ed. legebatur δύνανται, errore utrum librarii an typographi non liquet. in antec. scribendum est: γραμματιστικὴν.]

γραμματιστική, καίτοι δόξη*) ἂν τισιν ἐπὶ τῆς ἐναντίας εἶναι προλήψω; ὁ προφήτης τῶν Πύρρωνος λόγων^{ε)} Τίμων, ἐν οἷς φησι

γραμματική, τῆς οὗτις ἀνασκοπὴ οὐδ' ἀνάδρησις
ἀνδρὶ διδασκομένῳ Φοινικικὰ σήματα Κάδμου.¹⁾

54 οὐ μὴν οὕτως ἔχει φαίνεται· τὸ γὰρ ὑπ' αὐτοῦ λεγόμενον οὐκ ἔστι τοιοῦτον κατ' αὐτῆς τῆς γραμματιστικῆς, καθ' ἣν διδάσκειται τὰ Φοινικικὰ σήματα Κάδμου, τὸ οἰδεμία ἐστὶν ἀνασκοπὴ οὐδ' ἀνάδρησις. πῶς γὰρ εἰ διδάσκεται τις αὐτὴν, οἰδεμίαν ἔσχηκεν ἐπιστροφὴν αὐτῆς ἀλλὰ μᾶλλον τοιοῦτό φησι· διδασκέντι τὰ Φοινικικὰ σήματα Κάδμου οἰδεμίας ἄλλης παρὰ τοῦτο ἔστι γραμματικῆς ἐπιστροφὴ· ὅπερ καταστρέφει οὐκ εἰς τὸ ἀχρηστεῖν ταύτην τὴν ἐν τοῖς στοιχείοις καὶ τῷ δι' αὐτῶν γράφειν τε καὶ ἀναγινώσκειν θεωρουμένην, ἀλλὰ τὴν πέρπερον⁹⁾

grammatica. atqui nonnullis videri posset in contraria esse opinione interpretes sermonum Pyrrhonis Timon, cum dicit:

grammaticae ratio minime et respectus habetur
illi qui Cadmi Phoenicia signa docetur.

54. quod autem res non ita se habeat est manifestum. nam quod ab eo dicitur, non est adversus ipsam grammaticam seu literariam, qua Cadmi Phoenicia signa docentur, nempe illud "ratio minime et respectus habetur." quomodo enim si quis eam docetur eius nullam rationem habuit nec eam curavit? sed potius hoc dicit: qui Cadmi Phoenicia signa doctus est, eum praeterea nullam aliam curare grammaticam. quod quidem eo redit, non ut sit inutilis haec quae consideratur in elementis et in scriptione et lectione quae per ipsa efficitur, sed ea quae inani loquacitate se iactat, estque cu-

[*) scribendum δόξα.]

ε) ὁ προφήτης τῶν Πύρρωνος λόγων] propheta sive υποφήτης est qui vice alterius loquitur atque verborum eius agit interpretem. sic Aaron Moysis propheta Exod. 7 1, Ἀριστοτέλους προφήτης pro philosopho Peripatetico apud Themistium in sophista p. 290, grammatica προφήτης sive interpres poetarum infra sect. 279, philosophus προφήτης τῆς ἀθανάτου φύσεως Dioni Chrysostomo diss. 12 p. 207. singillatim hoc nomen tributum poetis oraculorum interpretibus, unde Pindarus: μαντεύεο Μοῦσα, προμαντεύσω δ' ἐγώ. sic Timon Philiassius celebris e Pyrrhonis schola Scepticus idemque poeta atque adeo dogmatum eius interpres non absurde venit hoc nomine, ut propheta placitorum Pyrrhonis appelletur. Epimenides Cretensium προφήτης, epist. S. Pauli ad Titum 1 12 versus autem hi quos non alibi memini me legere, petiti videntur esse ex Timonis Sillis, e quibus plus semel aliis in locis ῥήσεις noster in medium adducit.

f) Φοινικικὰ σήματα Κάδμου] non opus est monere literas intelligi a Cadmo Phoenicio repertas, de quo videndi scriptores quos laudo lib. 1 Bibl. Graecae c. 23. inde ἡ κατὰ Κάδμον καὶ Δαναὸν γραμματική apud Syrianum in Hermogenem p. 17.

g) τὴν πέρπερον] Hesychius: πέρπερος μετὰ βλακείας ἐπαυρόμενος futili loquacitate se iactans. Etymolog. Magnum πέρπερος ὁ φλύαρος quasi περίπερος, ὁ τοῖς λόγοις περιγερόμενος. Polybius in Eclogis Legationum c. 122 de Isocrate grammatico: φύσει δὲ ὢν λάλος καὶ πέρπερος καὶ καταχορῆς. idem de Aulo Postumio in excerptis Peiresc. p. 189: κατὰ δὲ τὴν ἰδίαν φύσιν στωμύλος καὶ λάλος καὶ πέρπερος διαφερόντως. Clemens Alex. 3 1 paedagogi: περίπερα ὁ καλλωπισμὸς περιτιόγητος καὶ ἀχρεϊώητος ἔχων ἐμψασιν. hinc περίπερεύεσθαι vane se iactare quam propriam Cilicum dialecto esse vocem praeter rem ni fallor putabat Sal-

καὶ περιεργότεραι. ἡ μὲν γὰρ τῶν στοιχείων χρήσις ἤπειγεν εἰς P 228 τὴν τοῦ βίου διεξαγωγὴν. τὸ δὲ μὴ ἀρκεῖσθαι τῇ ἐκ τῆς παρα-55 τηρήσεως τούτων παραδόσει, προσεπιδεικνύει δέ, ὥς τὰδε μὲν ἔστι φωνάεντα τῇ φύσει, τὰ δὲ σύμφωνα καὶ τῶν φωνάεντων τὰ μὲν φύσει βραχέα τὰ δὲ μακρὰ τὰ δὲ δίχρονα καὶ κοινὰ μήκους τε καὶ συστολῆς καὶ καθύλον τὰ λοιπὰ περὶ ὧν οἱ τετυφωμένοι τῶν γραμματικῶν^{h)} διδάσκουσιν. ὅστε τῇ μὲν γραμ-56 ματιστικῇ πρὸς τῷ μηδὲν ἔγκλειν ἔτι καὶ τὰς ἀνωτάτω χάρι-πας ὀφείλομεν, τῇ δὲ λειπομένη προσάπτομεν τοὺς ἐλέγχους. τὸ δὲ εἴτε ὕγιως εἴτε τοῦναντίον, μάθομεν ἂν προσεξαπλώσαντες αὐτῆς τὸν χαρακτήρα.

riosa ac supervacanea. 55. nam usus quidem elementorum confert ad vitam traducendam: sed non esse contentum traditione quae existit ex horum observatione, praeterea autem ostendere, quod alia quidem sunt natura vocalia alia autem consonantia, et ex vocalibus alia quidem sunt natura breviora alia vero longa alia autem ancipitia et communia, quod ad productionem attinet et correptionem et alia de quibus docent fastu inflati grammatici. 56. quamobrem grammaticam quidem et literariam non solum non accusamus, sed etiam summas ei habemus gratias. ad eam autem quae restat refellendum adhibemus argumenta. recteque autem an non, sciemus quum cuiusmodi ea sit explicaverimus.

masius in funere linguae Hellenisticae p. 152. nam non modo d. Paulus apostolus patria Cilix eo usus est 1 Cor. 13 4: ἡ ἀγάπη οὐ περιπερεύεται, οὐ φυσιοῦται, sed et M. Antoninus 5 5: ἀρεσκεύεσθαι καὶ περιπερεύεσθαι καὶ τοσαῦτα ῥηπτάζεσθαι τῇ ψυχῇ, atque Cicero lib. 1 epist. 10 ad Atticum: ego autem ipse, dii boni, quomodo ἐνεπεπερευσαμην ποῦο auditori Pompeio. etiam apud Sirachidem 33 30 Grotius legit καὶ μὴ περιπερεύσης, quod tamen non videtur necessarium. apud Suidam pro καταπέρπερος Portus legit καταπέρπερος et levem ac vanum interpretatur. eiusdem est καταπέρπερεύεσθαι χαριεντίζεσθαι. in Plutarchi Demosthene ῥηποπέρπερηθρα est futiliter vana et loquax, ut eam vocem interpretantur Eustathius et Varinus, cuius locum emendat Menagius ad P 228 Laertium p. 124. scholiastes Sophoclis ad Antigoneν v. 330: κομψοὺς ἔλεγον, οὓς νῦν ἡμεῖς περπέρους καὶ πολυλάλους φαμέν, quae ipsis verbis repetuntur a Moschopulo de vocibus Atticis. vetus glossarium, quod est in membrana apud me et olim fuit B. Hinckelmanni, περιπερεύεται, ἀτακτεῖ, καταπέρπειται. Salmasius funere linguae Hellenist. p. 260: Ciliciensis πέρπερον appellabit, quem reliqui Graeci ἀπειρόκαλον. idem p. 291 sine caussa, ut ex dictis constare existimo, verbum περιπερεύεσθαι refert ad ἰδιωτικὸν et χυδαῖον dicendi genus. apud Suidam in Διονυσίων σκωμμάτων ὁ βωμολοχεύων αἰεὶ καὶ πέρπερα γλισχροῦνός, scurram semper agens futillaque iactans et lubrica. Arrianus 3 2 Epictetear. ἄνθρωπον παρίοντα ταπεινὸν μεμψίμοιρον, δξύθυμον, δειλόν, πάντα μεμψόμενον, πᾶσιν ἐγκαλοῦντα, μηδέποτε ἡσυχίαν ἀγοντα, πέρπερον. in latina versione Irenaei lib. 1 c. 17: πλήθος νόθων γραφῶν redditur: multitudo perperum, sive ut Ducaeus legit, perperarum scripturarum. sic perperos populares et perperitudinem dixit Accius apud Nonium, Plautus perperas oves, perperete praesumptas opiniones Claudianus Mamertus etc.

h) οἱ τετυφωμένοι τῶν γραμματικῶν] de grammaticorum τύφῳ infra sect. 97.

ΚΕΦ. γ'.

Τί ἐστι Γραμματική.

57. Ἐπεὶ οὐτε ζητεῖν οὐτε ἀπορεῖν ἐστὶ κατὰ τὸν σοφὸν Ἐπικουρον ἀνευ προλήψεως), εὖ ἂν ἔχοι πρὸ τῶν ὅλων) σκέψασθαι τί τέ ἐστιν ἡ γραμματικὴ καὶ εἰ κατὰ τὴν ἀποδιδωμένην ὑπὸ τῶν γραμματικῶν ἐννοίαν δύναται στατατὸν τι καὶ ὑπαρκτὸν νοεῖσθαι μᾶθημα. Διονύσιος μὲν οὖν ὁ Θράξ) ἐν τοῖς παραγγέλμασι φησι "γραμματικὴ ἐστὶν ἐμπειρία ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον") τῶν παρὰ ποιηταῖς τε καὶ συγγραφεῦσι λεγόμενων, συγγραφεὶς καλῶν, ὡς ἐστὶν ἐκ τῆς πρὸς τοὺς ποιητὰς ἀντεμψάσεως πρόδηλον, οὐκ ἄλλους τινὰς ἢ τοὺς καταλογάδην πραγματευσαμένους. τὰ τε παρὰ τοῖς ποιηταῖς καὶ συγγραφεῦσιν ὁ γραμματικὸς ἐρμηνεύειν φαίνεται καθάπερ Ὀμήρῳ τε καὶ Ἡσίοδῳ, Πινδάρῳ τε καὶ Εὐριπίδῃ καὶ Μενάνδρῳ καὶ τοῖς ἄλλοις, τὰ τε παρὰ τοῖς συγγραφεῦσιν ὅσον Ἡρόδοτῳ καὶ Θουκυδίδῃ καὶ Πλάτῳ ὡς ἴδιον ἔργον μετέρχεται. παρ' ὃ καὶ οἱ χαρτέντες ἐξ

CAP. III.

Quid est Grammatica.

57. Quandoquidem ex sapientis Epicuri sententia neque quaerere neque dubitare licet absque anticipata notione, bene erit si ante omnia consideremus quid sit grammatica, et an ex notione quae traditur a grammaticis possit intelligi disciplina aliqua quae constet, et existat. atque Dionysius quidem Thrax in praeceptis dicit: grammatica est experientia maximae partis eorum quae dicuntur apud poetas et scriptores, scriptores vocans, ut est perspicuum ex eo quod eos opponit ex adverso poëtis, non alios quam qui scripserunt soluta oratione. 58. quae sunt apud poetas et scriptores videtur interpretari grammaticus utpote apud Homerum et Hesiodum et Pindarum et Euripidem et Menandrum, eorumque quae sunt apud scriptores utpote Herodotum et Thucydidem et Platonem interpretationem tamquam proprio munere fungens aggreditur. 59. quomobrem qui sunt ex eis insignes

γ) ἀνευ προλήψεως] in Epicuri Canonica notum est tria poni veritatis criteria, primum sensus, alterum προλήψιν sive anticipationem ac praenotionem a sensibus dependentem et tertium passiones sive affectus. de προλήψει hunc statuit canonem: anticipatio est ipsa rei notio et quasi definitio, sine qua quicquam quaerere dubitare opinari imo et nominare non licet. vide Laërtium 10 33, Gassendum ad Canonicam Epicuri et Thomam Stanleium in historia philosophica p. 959 edit. Lipsiensis, nostrum libro adversus Ethicos sect. 21, ubi hoc Epicuri scitum repetit.

λ) πρὸ τῶν ὅλων] ms Vratislav. πρῶτον ὅλων.

δ) Διονύσιος ὁ Θράξ] hic est celebris Aristarchi discipulus cuius artem grammaticam sive grammatica παραγγέλματα primus nuper e codice Holsteniano qui exstat in bibl. publica Ioannea huius urbis Hamburgensis, vulgavi in volumine septimo Bibliothecae Graecae. definitio grammaticae primo statim capite ibi legitur his verbis: γραμματικὴ ἐστὶν ἐμπειρία τῶν παρὰ τοῖς ποιηταῖς τε καὶ συγγραφεῦσι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ λεγόμενων.

ε) ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον] in hoc praecepta et scita grammaticorum conveniunt cum caeteris iuribus legibusque humanis, de quibus Pomponius Ictus libro 25 ad Sabinum: iura constitui oportet, ut dixit Theophrastus (opere de legibus) in his quae ἐπὶ τὸ πλεῖστον accidunt, non quae ἐκ παραλόγου. Digest. lib. 1 tit. 3.

αὐτῶν περὶ πολλῶν ἐπραγματεύσαντο συγγραφέων), τοῦτο μὲν P 229 ιστορικῶν τοῦτο δὲ ῥητορικῶν καὶ ἤδη φιλοσόφων, ζητοῦντες τίνα τε δεόντως καὶ ἀκολουθῶς ταῖς διαλέκτοις εἴρηται καὶ τίνα παρὰ θάρτα τί τε σημαίνει παρὰ μὲν Θουκυδίδῃ λόγον χάριν τὸ "ζάγκλον" καὶ "τορνεύοντες". παρὰ δὲ Δημοσθένει τὸ "ἐβόα ὥσπερ ἐξ ἀμάξης"). ἢ πῶς ἀναγνωστέον παρὰ Πλάτῳ τὴν "ἡδ' ὅς" λέξιν), πότερον ψιλῶς ἐκφέρεται τὴν πρώτῃν συλλαβὴν ἢ δασέως, ἢ τὴν μὲν πρώτῃν ψιλῶς τὴν δὲ δευτέραν δασέως, ἢ ἀμφοτέρας ψιλῶς, ἢ ἐναλλάξ. διὰ γὰρ τὰ 60 τοιαῦτα εἴρηται ἡ γραμματικὴ ἐμπειρία τῶν παρὰ ποιηταῖς τε καὶ συγγραφεῦσι λεγόμενων. οὗτος μὲν οὕτως. ἐγκυλεῖ δὲ αὐτῷ Πτολεμαῖος ὁ Περιπατητικὸς) ὅτι οὐκ ἐχρὴν ἐμπειρίαν εἰρηκέναι τὴν γραμματικὴν). "αὐτὴ μὲν γὰρ ἡ ἐμπειρία τριβὴ τίς 61 ἐστὶ καὶ ἐργάτις ἀτεχνός τε καὶ ἄλογος ἐν ψιλῇ παρατηρήσει καὶ συγγυμνασίᾳ κειμένη, ἢ δὲ γραμματικὴ τέχνη κατέστηκεν" οὐ σννορῶν ὅτι τάττεται μὲν καὶ ἐπὶ τέχνης τούνομα, καθὼς ἐν τοῖς Ἑμπειρικοῖς ὑπομνήμασιν) ἐδιδάξαμεν, ἀδιαφόρως τοῦ

et probati, de multis tractarunt scriptoribus tum historicis tum oratoribus atque adeo etiam philosophis, quatenus recte ab eis dicta sint et consentanea linguae proprietati, et quatenus prave ac corrupte, quidnam significet verbi gratia apud Thucydidem ζάγκλον et τορνεύοντες, et apud Demosthenem: clamabat tamquam ex plaustris, aut quomodo legenda sit apud Platonem dictio ἡδ' ὅς, an tenuiter proferatur prima syllaba, an aspirate, an prima quidem tenuiter, secunda autem aspirate, an ambae tenuiter an contra. 60. propterea enim dicta est grammatica experientia eorum quae dicuntur apud poetas et scriptores, atque hic quidem sic dicit. eum autem reprehendit Ptolemaeus Peripateticus dicens quod non oportebat eum dicere experientiam esse grammaticam. 61. "ipsa enim experientia est diuturnus quidam usus et operans absque arte et ratione, positus in sola observatione exercitatione, grammatica autem est ars", non considerans quod experientiae nomen ponitur

η) συγγραφέων] ita mss pro συγγραφέων quod est Atticum.

ο) ζάγκλον] ita recte mss pro ζάγκλον; respicitur enim ad locum Thucydidis 6 4 Ζάγκλη ἦν ὑπὸ τῶν Σικελῶν κληθεῖσα, ὅτι δρεπανοειδὲς τὸ χωρίον τὴν ἰδέαν ἐστὶ. τὸ δὲ δρεπανον οἱ Σικελοὶ ζάγκλον καλοῦσιν. Hesychius ζάγκλον, δρεπανον. [illud τορνεύοντες sanumne sit et quo pertineat non liquet.]

π) ὥσπερ ἐξ ἀμάξης] orat. de Corona, c. 37 [§. 122 Bekk. p. 268 Reisk.] vide Erasmus adagio de plaustris loqui, et plaustra conviciis onusta.

ρ) τὴν ἡδ' ὅς λέξιν] hic locus Sexti addendus aliis veterum testimoniis, quibus vir doctissimus Henricus Christianus Henninius probavit accentuum usum antiquis Graecis ignoratum, in Hellenismo ὁρθῶς, Ultraiecti 1684 8.

ς) Πτολεμαῖος ὁ Περιπατητικὸς] multi fuere Ptolemaei grammatici, ut dixi volumine 7 Bibliothecae Graecae p. 69. caeterum huius Peripatetici Ptolemaei mentio etiam in scholiis ineditis ad Dionysium Thracem, ubi idem ex eo refert quod hoc loco Sextus, et eadem Metrodori atque Euripidis loca ei obicit additque quod grammatica utique in multis, ut in anothalis nihil sit nisi ἄλογος ἐμπειρία, at in plurimis ars, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τῶν λέξεων ἐμπειρία, κατὰ δὲ τὸ πλεῖστον τέχνη.

[*] haec verba, αὐτὴ κατέστηκεν cum ipsa grammatici verba videantur esse signis " " a ceteris seiunximus.]

ς) ἐν τοῖς Ἑμπειρικοῖς ὑπομνήμασιν] haec certe Sexti commentaria Empirica iampridem interciderunt.

37 τὴν εἶναι λεκτικὴν γραμματικὴν γ), ἐκτὸς εἰ μὴ τι διὰ τοῦτο κατὰ τὸ πλεῖστον εἰρησθαι φήσουσιν, ἵνα ἢ τε πρὸς τὴν πάντων ἐνιαχοῦ ἀπορίαν¹⁾ ἢ τε πρὸς τὸν ἰδιωτισμὸν διαφορὰ ὑποβάλληται. τοῦ μὲν γὰρ ἰδιώτου διενήνοχεν ὁ γραμματικὸς παρ' ὅσον οὐκ ὀλίγων, ὥς ἐκεῖνος, ἀλλὰ πλείστον τῶν παρὰ ποιηταῖς τε καὶ συγγραφεῦσι λεγομένων ἐμπειρὸς ἐστὶ. τῆς δὲ τῶν πάντων γνώσεως ἀδυνάτου τάχα καθεστῶσης κενώριστα, ἐπεὶ οὐ πάντα
P 231 τὰ δὲ πλείστα ἐξ αὐτῶν ἐπαγγέλλεται γινώσκειν· ταῦτα δὲ οὐκ ἀπολογουμένου ἦν, ἀλλὰ κακοῖς ἐπιπληροῦντος κακά, καὶ μηκέτι μετρίως ἀλλ' ἄρδην ἐπισπωμένον τὰς ἀπορίας. πρῶτον μὲν οὖν ὥς τὰ πολλὰ ἀόριστά ἐστι καὶ τὴν σωρικὴν γεννᾷ ἀπορίαν γ), οὕτω καὶ τὰ πλείστα. ὅθεν ἢ περιγραφάτωσαν ἡμῖν αὐτὰ δεῖξαιτες, ἄχρι πόσων γνώσεων τῶν παρὰ ποιηταῖς τε καὶ συγγραφεῦσι λεγομένων ῥητέον, ἢ εἴπερ ἐπὶ ἀόριστον μένουσιν ὑποσχέσεως, τὰ πλείστα γινώσκειν λέγοντες, παραδεχέσθωσαν τὴν
69 παρὰ μικρὸν ἐρώτησιν. τοῦ γὰρ πλείστον ὀρισθέντος ἀριθμοῦ, ὃ ἐν ἐλάσσων πλείστος ἀκμήν ἐστιν· ἐπεὶ τελέως ἄτοπον μονάδος προσθεῖναι τὸν μὲν πλείστον λέγειν τὸν δὲ μηδαμῶς. δι' ὅπερ αἰ μόνάδι πλεονεκτούμενος ὁ κατ' αὐτοὺς πλείστος ἀριθμὸς ἐλεύσεται πάντως εἰς τὸ μηκέτι ἀριθμὸς πλείστος ὑπάρχειν, καὶ διὰ τοῦτο μηδὲ γραμματικὴ²⁾, ὅπερ ἦν τῆς σωρικῆς ἀπορίας

67. nisi forte censetur propterea dictum esse maximae partis, ut et contra eam quae est de omnibus dubitationem aliquo modo experientia ostendatur, illiusque ab ea quae est apud plebeios et ignaros pateat differentia. nam a plebeio quidem differt grammaticus, quod non paucorum ut ille, sed plurimorum quae dicuntur apud poetas et scriptores sit peritus: remotus est autem a cognitione omnium quae fortasse minime esse potest, quandoquidem non omnia, sed ex ipsis plurima se posse profiteretur. 68. haec autem non sunt eius qui respondet ac se defendit, sed eius qui malis addit mala, et qui non modicas sed maximas et inevitabiles attrahit dubitationes. primum quidem sicut multa minime sunt definita ac terminata et soriticam seu acervalem generant dubitationem, ita etiam plurima, quamobrem aut ipsa nobis circumscribant, ostendentes ad quam multas usque cognitiones eorum quae apud poetas aut scriptores dicuntur, progrediendum sit; aut si in vaga et interminata manent promissione dicentes se nosse plurima, admittant eam quae ex minimo ascendit interrogationem. 69. nam plurimo definito numero, qui est uno minor, adhuc prorsus est plurimus; est enim plane absurdum unitatis additione illum quidem dicere plurimum, hunc vero minime. quamobrem semper unitate crescens qui ex eorum sententia est plurimus numerus, eo omnino redibit ut non sit amplius plurimus numerus, et ideo nec grammatica; quod quidem erat conclusio soriticae dubitationis. 70. quemad-

e) λεκτικὴν γραμματικὴν] ms Cizense post haec verba addit: ἐμπειρίαν οὐδὲ ταύτην εἶναι, quae ex praecedentibus male repetita videntur.

f) ἐνιαχοῦ ἀπορίαν] post haec verba in editis sequebatur ἐμπειρία, quod vocabulum in ms Savil. atque in codice, quo interpret est usus, recte exulat et propterea a me expunctum est.

P 231 g) σωρικὴν ἀπορίαν] σωρικὴν 3 Pyrrhon. sect. 80. Cavillatio I. 177 D de verborum significat. quae in eo consistit quod singula quaedam addendo vel demendo non possis determinare quatenus multa vel plurima sint, aut quando multa vel plura esse desinant. [videtur hic et seq. sectione σωρικὸς scribendum.]

h) μηδὲ γραμματικὴ] mss Ciz. Savil. et Vratislav. γραμματικὴν.

συμπέρασμα. πῶς δ' οὐκ ὄντως γραμματικῆς παχύτητος¹⁾ τὸ τὸ ἐν ἀπείρῳ πλήθει λέγειν πλείστα; ὥς γὰρ τὸ ὀλιγώτερον πρὸς τί ἐστι καὶ κατὰ τὴν ὥς πρὸς τὸ πλεῖστον σχέσιν νοεῖται, οὕτω καὶ τὸ πλεῖστον κατὰ τὴν ὥς πρὸς τὸ ὀλίγον σχέσιν θεωρεῖται. εἰ οὖν τῶν πλείστον παρὰ ποιηταῖς καὶ συγγραφεῦσι λεγομένων ἐμπειρίαν ἔχουσιν οἱ γραμματικοί, ὀλίγων τῶν λοιπῶν οὐκ ἔχουσιν· εἰ δὲ καὶ τὸ ληφθὲν ἐστὶ πλεῖστον καὶ τὸ καταλειφθὲν²⁾ 71 ἔλασσον, οὐκέτι τὸ πᾶν γίνεται ἄπειρον. ὅμως δ' οὖν ἵνα μηδὲν περὶ τούτων ἀκριβεσώμεθα³⁾, ψευδὸς ἐστὶ τὸ τὰ πλείστα τῶν παρὰ ποιηταῖς τε καὶ συγγραφεῦσιν λεγομένων γινώσκειν τὸν γραμματικόν· ἐλάχιστη γὰρ ἦν, πολλαπλασιῶν ἀπολειπομένων ἂ οὐκ οἶδε, καθὼς προβαινούσης τῆς ζητήσεως παραστήσω. τὰ 72 τῶν δὲ ἄλλων ἀπόδοσιν θεωρητέον. Ἀσκληπιάδης⁴⁾ τοίνυν μέμφεται τὸν Θράκα Διονύσιον ἐμπειρίαν λέγοντα τὴν γραμματικὴν, δι' ἣν αἰτίαν καὶ ὁ Πτολεμαῖος⁵⁾ ἔφη. ἐγκαλεῖ δὲ αὐτῷ καὶ τῷ κατὰ τὸ πλεῖστον ἐμπειρίαν αὐτὴν ἀποφαίνειν· τοῦτο μὲν γὰρ τῶν στοχαστικῶν καὶ ὑπὸ τὴν τύχην⁶⁾ πιπτουσῶν ἐστὶ τεχνῶν, P 232

modum autem non est grammaticae plane crassitudinis, in multitudine infinita dicere plurima? quo modo enim paucius refertur, ad aliquid et consideratur atque intelligitur ex ea quam habet tamquam ad plurimum habitudine, ita etiam plurimum considerabitur ex ea quam habet ad paucum habitudine. si ergo plurimorum quae dicuntur apud poetas et scriptores experientiam habent grammatici, paucorum quae sunt reliqua non habent. 71. si autem et quod sumptum est est plurimum, et quod relictum est est minus, non est utique amplius universum infinitum. et tamen, ut nihil de his exactius et accuratius tractemus, falsum est quod grammaticus plurima novit ex iis quae dicuntur apud poetas et scriptores; sunt enim paucissima, cum restent multis partibus plura quae non novit, ut in disquisitionis progressu ostendam. 72. nunc autem consideranda est alia definitio. Asclepiades ergo reprehendit Dionysium Thracem, qui dicit grammaticam esse experientiam, et propter eam causam quam dixit Ptolemaeus. reprehendit autem etiam propterea quod eam pronunciet maximae partis experientiam. nam hoc quidem est artium coniecturalium et quae fortunae subiacent, ut

i) γραμματικῆς παχύτητος] pinguedinem crassitatemque grammaticam vocat, ut infra sect. 114, nihil philosophici habentem acuminis ac subtilitatis, quod in infinita multitudine non vereantur affirmare aliqua plura, alia pauciora. sic ὄντως γραμματικόν pro inepto infra sect. 276. caeterum hoc loco pro τὸ ἐν ἀπείρῳ ms Savil. τῷ ἐν ἀπείρῳ.

k) καταλειφθὲν] ita recte mss pro καταληφθὲν. est enim ληφθὲν a λαμβάνω, καταλειφθὲν a καταλείπω.

l) ἀκριβεσώμεθα] ita mss pro ἀκριβεσώμεθα.

m) Ἀσκληπιάδης] eruditissimus vir Ioannes Ionsius in opere de scriptoribus historiae philosophicae p. 205 hunc putat esse Asclepiadem Myrleanum iuniorem ac diversum ab Asclepiade Myrleano grammatico, quem Pompeii M. aetate claruisse Romae dixi supra ad sect. 47. sed Dionysius Thrax Aristarchi discipulus Pompeium Magnum aetate antecessit, itaque potuit ab Asclepiade illo antiquo reprehendi, neque alium iuniorem effingere fuerit necesse.

n) ὁ Πτολεμαῖος] Ptolemaeus Peripateticus, supra sect. 60.

o) ὑπὸ τὴν τύχην] ita recte ms Vratislav. pro τέχνην, quod non con- P 232 coquens interpret vertit ac si legisset ὑπὸ τὴν τέχνην οὐ πιπτουσῶν. porro medicam artem esse ex coniecturalibus et στοχαστικαῖς, agnoscit etiam Celsus 2 6 sed talem, ut cum saepius aliquando responderit, interdum tamen fallat.

ὥσπερ κυβερνητικῆς καὶ ἰατρικῆς· γραμματικὴ δὲ οὐκ ἔστι στοι-
 73 χαστικὴ ἀλλὰ μουσικὴ τε καὶ φιλοσοφία παραπλήσιος. εἰ μὴ τι
 δέδοικε, φησί, τὴν ὀλιγότητα τοῦ βίου, ὥς οὐκ οὐσαν ἱκανὴν
 πρὸς τὸ πάντα περιλαβεῖν, ὅπερ ἐστὶν ἄτοπον, εἰ γραμματικὸν⁷³⁾
 ἀλλ' οὐ γραμματικῆς ποιήσεται τὸν ὄρον. ἐπεὶ οὗτος μὲν
 τυχὸν ἴσως οὐκ ἐπιστήμων ἐστὶ τῶν παρὰ ποιηταῖς τε καὶ συγ-
 γραφεῦσι λεγομένων, ὀλιγόβιον καθ' ἑστὼς ζῶον· ἡ δὲ γραμματικὴ
 74 πάντων εἰδήσις. ὅθεν τὸ μὲν ἀλλάξας τοῦ ὄρου τούτου τὸ δ'
 ἀνελὼν οὕτως ἀποδίδωσι τῆς γραμματικῆς τὴν ἔννοιαν "γραμ-
 ματικὴ ἐστὶ τέχνη τῶν παρὰ ποιηταῖς καὶ συγγραφεῦσι λεγομέ-
 νων". οὐκ ἀνέϊλε δὲ ὁ ἀνὴρ τὰς ἀπορίας, ἀλλ' ἐπέτεινε· καὶ ἐν
 οἷς θέλει τὴν γραμματικὴν αὖξιν, ἐν τούτοις αὐτὴν ἀνέϊλεν· ἔστω
 γὰρ πάντων εἰδήσις τῶν παρὰ ποιηταῖς καὶ συγγραφεῦσι λεγομένων.
 οὐκοῦν ἐπεὶ οὐδὲν ἐστὶν εἰδήσις παρὰ τὸν εἰδόμενον, οὐδὲ γραμματικὴ
 παρὰ τὸν εἰδόμενον γραμματικόν, ὥς οὐδὲ περιπάτησις παρὰ τὸν περι-
 πατοῦντα καὶ στάσις παρὰ τὸν ἐστῶτα καὶ κατάκλισις παρὰ τὸν
 75 κατακείμενον· ὁμολόγηται⁷⁴⁾ δὲ ὁ γραμματικὸς μὴ ἔχειν πάντων
 εἰδήσιν· οὐκ ἄρα ἔτι ἐστὶν εἰδήσις πάντων τῶν παρὰ ποιηταῖς καὶ
 συγγραφεῦσι λεγομένων· διὰ δὲ τοῦτο οὐδὲ γραμματικὴ· καὶ
 ἄλλως, εἴπερ τέχνη ἐστὶν ἡ γραμματικὴ, εἰδήσις οὐσα πάντων
 τῶν παρὰ ποιηταῖς τε καὶ συγγραφεῦσι λεγομένων· ἡ δὲ τέχνη
 σύστημα ἐγκαταλήψεων⁷⁵⁾ τῶν περὶ τὸν γραμματικόν, ἔξ ἀνάγκης

ars gubernandi et ars medendi. grammatica autem non est coniecturalis, sed similis musicae et philosophiae. 73. nisi forte, inquit, vitae timuit brevitatem, ut quae non sufficiat ad omnia comprehendenda, quod quidem est absurdum, velut si grammatici et non grammaticae faceret definitionem. quamquam enim ipse fortasse non erit sciens eorum omnium quae dicuntur apud poetas et scriptores, cum sit animal brevis vitae: grammatica tamen est omnium cognitio. 74. huius itaque definitionis parte mutata parte ablata sic grammaticae definit notionem: grammatica est ars eorum quae dicuntur apud poetas et scriptores. ille autem minime sustulit dubitationes, sed auxit: et in quibus vult angere grammaticam, in iis eam sustulit. sit enim cognitio omnium quae dicuntur apud poetas et scriptores. ergo quoniam nihil est cognitio praeter eum qui novit, nec grammatica est praeter grammaticum qui novit ut neque deambulatio praeter eum qui deambulat, et status praeter eum qui stat, et acubitus praeter eum qui accumbit. 75. concedit autem grammaticum non habere omnium cognitionem: non est ergo utique cognitio omnium quae dicuntur apud poetas et scriptores; et propterea nec grammatica. et alioqui si ars est grammatica, cum sit cognitio omnium quae dicuntur apud poetas et scriptores, ars autem est consistens collectio ex comprehensione eorum

p) γραμματικὸν] εἰ in mss Savil. Vratilav. et Ciz. exsulat. mox in iisdem codicibus V et Ciz. male abest οὐκ ante vocabulum ἐπιστήμων.

q) ὁμολόγηται] ita recte mss pro ὁμολόγηται.

r) σύστημα ἐγκαταλήψεων] ita e mss legendum pro ἐγκαταλήψεως. nota definitio artis, de qua dictum ad 3 Pyrrhon. sect. 188. etiam in scholiis in editis ad Dionysium Thracem τέχνη definitur σύστημα ἐγκαταλήψεων συγγεγυμνασμένων πρὸς τι τέλος εὐχρηστον τῶν ἐν τῷ βίῳ. atque recte addi in definitione artis, quod debeat esse utilis ad vitam, evincitur ex eo, quod alioqui non sit ars sed κακοτεχνία, ut aleatoria et praestigatoria, κυβερνητικὴ καὶ γοητευτικὴ. cum itaque auctor scholiorum definisset ἐπιστήμην, quod sit λέξις ἀμετάπτωτος οἷον ἐλπίς ἀμετάπτωτος et πείρα, quod sit ἐνὸς ἢ δευτέρου γνῶσις, (confer Ammonium in ἐμπειρίᾳ,) et ἐμπειρίαν denique, quod

μηδενὸς ἔχοντος πάντων τῶν παρὰ ποιηταῖς καὶ συγγραφεῦσι
 λεγομένων κατάληψιν, ἀνύπαρκτος γίνεται ἡ γραμματικὴ. Χά- 76
 ρης⁷⁶⁾ δὲ ἐν τῷ πρώτῳ περὶ γραμματικῆς τὴν τελείαν φησὶ P 233
 γραμματικὴν "ἔξιν εἶναι ἀπὸ τέχνης, διαγνωστικὴν τῶν παρ'
 Ἑλλήσι λεκτῶν καὶ νοητῶν ἐπὶ τὸ ἀκριβέστατον, πλὴν τῶν ὑπ'
 ἄλλαις τέχναις", τὸ τελευταῖον προσθεὶς οὐ παρέργως. ἐπεὶ γὰρ 77
 τῶν παρ' Ἑλλήσι λεκτῶν καὶ νοητῶν τὰ μὲν ἐστὶν ὑπὸ τέχναις
 τὰ δ' οὐ, τῶν μὲν ὑπὸ τέχναις οὐκ οἶται τέχνην εἶναι καὶ ἔξιν
 τὴν γραμματικὴν· οἷον ἐν μὲν μουσικῇ τῆς διὰ τεσσάρων συμ-
 φωνίας καὶ τῆς μεταβολῆς τῶν συστημάτων, ἐν δὲ μαθηματικῇ

quae sunt in grammatico; necessario cum nemo habeat comprehensionem omnium quae dicuntur apud poetas et scriptores, consistere et esse non potest grammatica. Chares autem in primo de grammatica perfectam grammaticam dicit esse habitum ex arte habentem vim discernendi exactissime ea quae apud Graecos et dicuntur et cadunt sub intelligentiam, praeter ea quae sunt sub aliis artibus, id postremum adiciens non leviter nec superflue. 77. nam quoniam eorum quae apud Graecos dici possunt et quae veniunt sub intelligentiam alia quidem subiecta sunt artibus alia autem minime, eorum quidem quae subiecta sunt artibus non existimat esse artem et habitum grammaticam; ut in musica quidem concentus diatessaron et musicorum systematum; in mathematica autem siderum defectus aut positurae

sit ut ait in Gorgia [p. 463 B.] Plato, ἄλογος τριβή, remotis hisce omnibus concluditur grammaticam esse τέχνην sive artem. συνέστηκε γὰρ ἐκ μερῶν τεσσάρων, ἀναγνωστικοῦ ἐξηγητικοῦ διορθωτικοῦ καὶ κριτικοῦ, καὶ ἔξ ὁργάνων τεσσάρων, γλωσσηματοῦ ἱστορικοῦ μετρικοῦ καὶ τεχνικοῦ - τὸ δὲ τέλος χορῶδες ἔχει τῷ βίῳ· λόγου γὰρ ἐστὶν εὐρέτης, δι' οὗ πᾶς ὁ βίος καὶ τὰ ὁρώμενα τέλος ἐδέξαντο. artes aliae βάνανσαι et πρακτικαί, aliae λογικαί et ἐγκύκλιαι· λογικαί ut grammatica rhetorica philosophia, πρακτικαί ut τεκτονικὴ χαλκευτικὴ etc. alii artes subtilius distinguunt in ποιητικὰς quae circa materiam aliquam versantur, in πρακτικὰς θεωρητικὰς et μικτὰς. Lucillus Tarrhaeus haec quattuor artium genera constituit, ἀποτελεσματικὸν πρακτικὸν ὁργανικὸν θεωρηματικὸν et multas iterum singularum ex hisce subdivisiones. ab arte porro distinguuntur in hisce scholiis 1) τεχνοειδές v. g. apum et hirundinum sollertia naturalis nidus et alvearia componendi et mel, qua artem imitantur. 2) ἡμιτέχνιον ac si semiartem dicas, ex paucis praeceptis constantem, ut ἔσθικὴν, ἀπονοχιστικὴν, radendi vel unguis recidendi. 3) μικροτεχνία, artem in rebus minutissimis ut Myrmecidis (qui in hisce scholiis bis Atheniensis vocatur, ab Aeliano lib. 1 c. 17 Var Hist. et ab aliis Milesius) et Callicratis. οὗτοι γὰρ ἐποίησαν σιδηροὺν ἄρμα ὑπὸ μύτης ἐλκόμενον, καὶ τῷ πτερῷ τῆς μύτης καλυπτόμενον. meminit et Plutarchus contra Stoicos [Mor. p. 1083 D.] 4) ψευδοτεχνία, βραχεία τέχνη μέλλοντος ὑποδυομένη τέχνης ἔργον, ὥσπερ οἱ φαρμακοπώλαι et μυσσοί venditantes se pro medicis. 5) κακοτεχνία, ὥσπερ τῶν δηλητηρίων καὶ τυμβωρύχων. 6) ματαιοτεχνία, v. g. σχοινοβατικὴ, χορτοπατικὴ· denique 7) ἁμαρτήρια, sive malus artis successus, vel ἁμαρτήρια τῷ τεχνίτῃ γενόμενα. circa artem observanda haec octo, αἷτια ἀρχὴ ἔννοια ὕλη μέρη ἔργα ὄργανα τέλος.

s) Χάρης] in iisdem ad Dionysium Thracem scholiis haec grammaticae definitio sed mutilata e Charete affertur: γραμματικὴ ἐστὶν ἔξις ἀπὸ τέχνης καὶ ἱστορίας διαγνωστικὴ τῶν παρ' Ἑλλήσι λεκτῶν. ibidem reprehenditur Tyrannio, qui grammaticam definit θεωρεῖν μιμήσεις. Theodosius vero Alexandrinus grammaticam ait esse τέχνην ἢ ἔξιν P 233 θεωρητικὴν καὶ ποιητικὴν τῶν παρὰ ποιηταῖς τε καὶ συγγραφεῦσι, δι' ἧς ἐκάστη τὸ οἰκτεῖον ἀποδίδοντες ἐξ ἀπειρου καταληπτὸν ποιοῦμεθα.

ἐκλείπειν ἢ τῆς τῶν κύκλων θέσεως. τὰ δὲ αὐτὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων νοητέον τεχνῶν. οὐδενὸς γὰρ τῶν ὑπ' αὐταῖς¹⁾ εἰδησις ἢ γραμματικὴ, ἀλλὰ μέθοδος τίς ἐστι τῶν παρὰ ταύτας²⁾ ἐτέρων λεκτῶν τε καὶ νοητῶν. νοητῶν μὲν, ὥς ὅτι πλῆυρες³⁾ τέσσαρες, καὶ βῆσαι⁴⁾ καὶ ἄγκειν⁵⁾ οἱ βάσιμοι τόποι. λεκτῶν δὲ, τῶν περὶ τὰς διαλέκτους, οἷον ὅτι τοῦτο μὲν εἴρηται Δωρικῶς, τοῦτο δ' Αἰολικῶς. καὶ οὐχ ἥπερ οἱ Στωικοὶ τὸ σημαίνον⁶⁾, ἀλλ' ἀνάπαλιν τὸ σημαῖνον. τὸ γὰρ νοητὸν ἐπὶ τοῦ σημαίνοντος μόνον παρελθεται. ἔοικε δὲ καὶ Κρατήτειόν⁷⁾ τινα κινεῖν λόγον. καὶ γὰρ ἐκεῖνος ἔλεγε διαφέρειν τὸν κριτικὸν τοῦ γραμματικοῦ, καὶ τὸν μὲν κριτικὸν πάσης, φησί, δεῖ λο-

circulorum. similia sunt intelligenda etiam in aliis artibus. nullius enim eorum quae sunt illis subiecta cognitio, est grammatica, sed est quaedam cognoscendorum methodus aliorum quae praeter eas aut dicuntur aut veniunt sub intelligentiam. 78. eorum quidem quae veniunt sub intelligentiam, ut quod πλῆυρες sunt quattuor, et quod βῆσαι et ἄγκειν sunt loca sita inferne. eorum autem quae dicuntur, nempe eorum quae versantur in proprietate ac diversitate sermonis, ut quod hoc quidem dictum est Dorice, hoc autem Aeolice: siquidem non, ut Stoici, λεκτά ponit pro significata notione, sed contra pro vocabulis quae significant. nam quod venit sub intelligentiam accipitur pro solo significato. 79. videtur etiam Chares motere aliquid quod traditum fuit a Cratete. ille enim contendebat criticum differre

1) οὐδενὸς γὰρ τῶν ὑπ' αὐταῖς] non res eo modo spectant ad grammaticam, quatenus aliis subsunt disciplinis, verba tamen et eorum nexus et constructio quibus res ad alias disciplinas spectantes exponuntur, etiam grammatici fori sunt. ἢ μὲν ἀφήγησις καὶ ἡ σύνταξις τῶν γραμματικῶν ἀρμόζει, τὸ δὲ ζήτημα αὐτῶ τῷ φιλοσόφῳ, ut est in iisdem ad Dionysium scholiis.

2) παρὰ ταύτας] ita recte mas pro ταύταις.

3) πλῆυρες] apud Homerum saepius et Dionysium Periegetem v. 44 aliosque. Hesychius: πλῆυρας, τέσσαρας.

4) βῆσαι] idem Hesychius: βῆσαι λιμᾶνες κοῖλαι καὶ ὑδροῖλοι τόποι κρημνοὶ καὶ τὰ βάσιμα ὄρη καὶ πόλεις (in Locride vide Steph.) καὶ βάσιμοι τόποι τῶν ὄρεων. etiam hoc apud Homerum frequens, ut Iliad. γ' 34: οὐρεὸς ἐν βήσεσσι, ubi scholiastes: τοῖς γονιμωτάτοις καὶ βασιμωτάτοις τόποις τῶν ὄρων. Sophocles Aiacē flagellifero [195 Herm.]: ἐχθρῶν δ' ὕβρις ὥδ' ἀτάρβητα ὀρμαῖ' ἐν εὐανέμοις βάσεσσι.

5) ἄγκειν] ms Ciz. ἄγκειν, Hervetus interpres ἄντρα, sed recte se habet illud ἄγκειν quod plurimum codicum consensu probatur, atque itidem ex Homero est petendum, ut Iliad. σ 321, ubi scholiastes interpretatur τοὺς συνδένδρους τόπους τῶν ὄρων.

6) οὐχ ἥπερ οἱ Στωικοὶ τὸ σημαίνον] Stoici per λεκτὸν intelligebant non vocabulum sive vocem significantem, quam considerare grammatici est officium, sed rei significatae notionem in mente, unde λεκτὸν docebant ἀσώματον esse, ut dixi ad 2 Pyrrhon. sect. 104, atque iterum habes infra sect. 155 seq.

7) Κρατήτειον] scitum Cratetis Mallotae, cuius inter celebres grammaticos mentio supra, sect. 44. ut autem hic criticum sic Seneca epist. 108 philologum a grammatico τεχνικῶν distinguit. interdum vero grammatici nomen tam late patet ut partes omnes tres, τεχνικὴν, ἐξηγητικὴν atque adeo criticum et philologum ambitu suo complectatur, ut apud Quintilianum lib. 1 Institut. oratoriar. c. 4 confer Heinsii Prolegomena in Aristarchum sacrum p. 647 seq. edit. in fol. Maussaci diss. criticam, et Io. Wowerani Polymathiam c. 8 seq. interdum grammaticae sub critica comprehenditur, ut ex Taurisci sententia infra sect. 249. quamquam proprie loquendo nec critice grammaticae nec grammaticae critices

γικῆς ἐπιστήμης⁸⁾ ἔμπειρον εἶναι, τὸν δὲ γραμματικὸν ἀπλῶς γλωσσῶν ἐξηγητικόν⁹⁾ καὶ προσωδίας ἀποδοτικόν καὶ τῶν τοῦτοῖς παραπλησίον εἰδήμονα. παρ' ὃ καὶ εἰκέναι ἐκεῖνον μὲν P 234 ἀρχιτέκτονι τὸν δὲ γραμματικὸν ὑπηρέτῃ. ἀλλὰ τὰ μὲν τῆς ἀποδοσεως τοιαῦτα, πῇ μὲν μετριώτερα τῶν Διονυσίου ἀτοπημάτων, πῇ δὲ χείρονα. ὅτι μὲν γὰρ τῆς σωρικῆς ἀπορίας¹⁰⁾ ἐξέλυσε τὴν γραμματικὴν καὶ τῶν ἀλλατριῶν κεχώρικε θεωρημάτων, μουσικῆς τε καὶ μαθηματικῆς, ὥς μὴ προσηκόντων, αὐτόθεν συμφανές. τοῦ δὲ μὴ ἀνυπόστατον ὑπάρχειν οὐδαμῶς αὐτὴν ἐρρῶσατο, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ εἶναι τοιαύτην μᾶλλον συνηγωνίσσατο. ὃ μὲν γὰρ Διονύσιος κατὰ τι διώρισε τὸν τῆς γραμματικῆς ὅρον⁸¹⁾ ἐπὶ μόνων αὐτὴν ποιητῶν τε καὶ συγγραφέων¹¹⁾ στήσας, οὗτος δὲ περὶ πᾶσαν Ἑλληνικὴν φωνὴν καὶ περὶ πᾶν σημαίνοντος καταγίνεσθαι ταύτην θέλει, ὅπερ, εἰ θεμιτὸν εἰπεῖν, οὐδὲ θεοῖς ἀνυτόν¹²⁾ ἐστί. ὥς γὰρ. καὶ πρότερον ἐλέγομεν, οὐδεμία μέθο-

a grammatico. et criticum quidem dicit oportere esse peritum omnis scientiae quae ad eruditionem pertinet: grammaticum autem esse tantum interpretem inusitatarum vocum et tradera accentus et ea scire quae sunt his similia, et ideo illum quidem esse similem architecto, grammaticum autem ministro. 80. sed eiusmodi est illius definitio, partim quidem minus mala quam sint absurda quae dicit Dionysius, partim autem peior. nam quod a sortica dubitatione solverit grammaticam et ab alienis seiunxerit scitis musicae et mathematicae, ut cum quibus nihil illi negotii sit, per se est evidens; sed eam non liberavit ab eo quod non consistat, imo vero laboravit et opem tulit ad hoc ut ea sit eiusmodi. 81. nam Dionysius quidem in aliquo definiit terminum ac limitem grammaticae statuens eam in solis poetis et scriptoribus; iste vero vult eam versari in omni voce Graeca et in omni significato, quod quidem, si fas est dicere, ne dii quidem praestare possunt. nam ut prius dicebamus, nulla certa via ac methodus consistit in aliquo in-

pars est, ut pulchre demonstravit Vossius libro de natura ac constitutione grammaticae.

c) πάσης λογικῆς ἐπιστήμης] Hervetus: omnis scientiae logicae. sed notum est vocabulum illud longe latius patere, atque pro toto orbe logicῶν ἐπιστημῶν hoc loco esse accipiendum, ex eodem Wowerano et aliis quos iam laudavi viris doctis constat.

d) γλωσσῶν ἐξηγητικόν] Hervetus reddit interpretem linguarum, Heinsio etiam probante: sed ex scholiis ineditis ad Dionysium patet per γλώσσας potius intelligendas esse φωνὰς ἀρχαίας καὶ ἀποξενισμένας antiquatas vel peregrinas atque inusitatas, vel etiam ἐπιχωριαζούσας, singulis proprias ac peculiarias locis, unde appellare glossaria solemus in quibus γλώσσαι eiusmodi explicantur, de quibus Io. Woverus cap. 9 Polymathiae et Tho. Gatakerus ad haec M. Antonini 4 33 αἱ πάσαι συνηθεῖς λέξεις γλωσσήματα νῦν. sic infra sect. 253, 313. linguas pro dialectis poni a Quintiliano 12 10, notavit Salmasius in funere linguae Hellenisticae p. 249, quem vide etiam libro de Hellenistica p. 134.

e) σωρικῆς ἀπορίας] quae fuit supra sect. 68 seq.

f) ἐπὶ μόνων ποιητῶν τε καὶ συγγραφέων] supra sect. 57.

g) οὐδὲ θεοῖς ἀνυτόν] sic Phaedrus 5 8 de occasione:

clapsam semel

nec possit ipse Iuppiter reprehendere.

de morte Homerus Odys. γ 235

οὐδὲ θεοὶ περ

καὶ φέλλω ἀνδρὶ δύνανται ἀλαλχέμεν - -

de necessitate Plato 7 de leg. et ante eum Pittacus apud Stobaeum:

δος συνίσταται περί τι άπειρον, αλλά και μάλιστα αυτή τοῦτο
 82 περατοῦ. τῶν γάρ άορίστων ἡ ἐπιστήμη δεσμός ἐστι· τὰ δέ
 σημαίνοντα και σημαίνόμενα τῶν πραγμάτων ἐστὶν άπειρα· οὐκ
 ἄρα ἐστὶν ἡ γραμματικὴ τέχνη περί τὰ σημαίνοντα και σημα-
 νόμενα. και μὴν παντοῦ γίνονται τῶν φωνῶν μεταβολαὶ και
 προτοῦ γεγόνاسι και εἰσαῦθις γενήσονται. φιλομετάβολον^{h)} γάρ
 τί ἐστιν ὁ αἰὼν οὐκ εἰς φυτόν μόνον και ζῷα, ἀλλά και εἰς ῥή-
 83 ματα. περιεστῶσαν δέ άπειρίαν οὗτοι γε και μεταβάλλουσινⁱ⁾
 ἀμύχανόν ἐστι γνῶσιν ἀνθρωπίνην εὐρεῖν. οὐδὲ ταύτη ἄρα ἡ
 γραμματικὴ συστήσεται. ἄλλως τε ἥτοι τεχνικὴν οἰεῖται εἶναι
 τὴν ἔξιν ἢ ἄτεχνον. και εἰ μὲν τεχνικὴν, πῶς οὐκ αὐτὴν εἴπε
 τὴν τέχνην, ἀλλά τὸ ἄφ' οὗ ἐστὶν; εἰ δέ ἄτεχνον, ἐπεὶ οὐ
 δυνατόν διὰ τοῦ ἄτεχνου τὸ τεχνικὸν ὁραῖσθαι, οὐδὲ συστήσεται
 τις γραμματικὴ ἔξις τεχνικῶς διαγινώσκουσα τὰ παρ' Ἑλλήσι
 84 σημαίνοντά τε και σημαίνόμενα. Δημήτριος δέ ὁ ἐπικαλούμενος
 Χλωρός^{k)} και ἄλλοι τινὲς τῶν γραμματικῶν οὕτως ὠρίσαντο
 "γραμματικὴ ἐστὶ τέχνη τῶν παρὰ ποιηταῖς τε και τῶν κατὰ
 τὴν κοινὴν συνήθειαν λέξεων εἰδήσεις". μένουσι δέ και τούτοις
 αἱ αὐταὶ ἀπορίαι· οὔτε γάρ πάντων τῶν παρὰ ποιηταῖς λεγο-
 85 μένων δύναται εἶναι τέχνη γραμματικὴ οὔτε τινῶν^{l)}. και πάν-
 των μὲν αὐτόθεν ἀδύνατον, εἴ γε και περί θεῶν και περί ἀρετῆς
 και ψυχῆς λέγεται παρὰ τοῖς ποιηταῖς, ὧν ἀπείρως ἔχουσιν οἱ

finito: imo vero ipsa hoc finit ac terminat. eorum enim quae sunt non de-
 finita et interminata vinculum est scientia. 82. voces autem quae significant
 et res quae significantur sunt infinitae. non est ergo grammatica ars quae
 versatur in iis quae significant et quae significantur. quin etiam sunt vocum
 mutationes omnis generis, fueruntque antea et rursus erunt: mutatione enim
 delectatur saeculum, non solum in arboribus ac plantis et animantibus, sed
 etiam in verbis. 83. constantem autem infinitatem, uedum eam quae muta-
 tur, fieri non potest ut humana inueniat cognitio. nec hac ergo ratione
 constabit grammatica. alioqui aut artificiosum illam existimat esse habitum
 aut artis expertem. et si artificiosum, quomodo non eam quoque dixit esse
 artem, sed qui ex arte sit habitus? sin autem artis expertem, quoniam fieri
 non potest ut per id, quod caret arte, cernatur id quod est artificiosum,
 non consistet ullus grammaticus habitus, artificiose discernens ea quae apud
 Graecos significant et significantur. 84. Demetrius autem cognomine Chlo-
 rus et quidam alii grammatici ita definierunt: grammatica ars est cognitio
 dictionum quae sunt apud poetas et quae sunt in communi consuetudine.
 manent autem his quoque eadem dubitationes; neque enim omnium quae
 dicuntur apud poetas potest esse ars grammatica neque aliquorum. 85. et
 ut sit quidem omnium, per naturam suam fieri non potest, siquidem et de
 diis et de virtute et de anima sermo est apud poetas, quarum rerum gram-

ἀνάγκη οὐδὲ θεοὶ μάχονται. Publius Syrus: contra felicem vix deus
 vires habet.

h) φιλομετάβολον] geminum illud Horatii in arte v. 60:
 ut silvae folia pronos mutantur in annos,
 prima cadunt: ita verborum vetus interit aetas,
 et iuuenum ritu florent modo nata vigentque.

i) οὗτοι γε και μεταβάλλουσιν] ita recte ms Ciz. pro ἥτοιγε.

k) Δημήτριος ὁ Χλωρός] hic est qui plus simplici vice allegatur in
 scholiis ad Nicandri Theriaca.

l) οὔτε πάντων οὔτε τινῶν] similis cavillatio supra sect. 66.

γραμματικοί. τινῶν δέ, διὰ τὸ μὴ εἰς τοὺς γραμματικούς τὸ
 τοιοῦτον πίπτειν μόνους ἀλλὰ και ἄλλους τινάς, οἷον φιλοσό-
 φους και μουσικούς και ἰατρούς· συνεῶρων γάρ και οἶδε τινὰ
 τῶν παρὰ ποιηταῖς. πάλιν τε ἐν τῷ λέγειν και τῶν κατὰ τὴν 86
 κοινὴν συνήθειαν λέξεων εἰδήσιν εἶναι τὴν γραμματικὴν, εἰ μὲν
 τὸ καθολικὸν λαμβάνοιεν τὸ "εἴ τινὲς εἰσι κατὰ τὴν κοινὴν
 συνήθειαν λέξεις, ἐκείνων ἐστὶν εἰδήσεις ἡ γραμματικὴ", ἡμαρ-
 τάνουσιν· ἄπειροι γάρ αἱ κατὰ τὴν κοινὴν συνήθειαν λέξεις,
 και τῶν ἀπείρων οὐκ ἐστὶν εἰδήσεις. εἰ δέ ἐπὶ τὸ ἐπὶ μέρους 87
 φέροιτο, ὅπερ ἴσον ἐστὶ τῷ "εἰσὶ τινες λέξεις κατὰ τὴν συν-
 ἡθειαν τὴν κοινὴν, ὧν εἰδήσεις ἐστὶν ἡ γραμματικὴ", οὐδ' οὕτω
 ποιήσουσί τι τὴν γραμματικὴν· και γάρ ὁ Ἀθηναῖος εἰδήσιν
 ἔχει τῶν κατὰ τὴν Ἀτθίδα συνήθων λέξεων, και ὁ Δωριεὺς τῶν
 κατὰ τὴν Δωρίον και ὁ ῥήτωρ τῶν κατὰ τὴν ῥητορικὴν και ὁ
 ἰατρός τῶν κατὰ τὴν ἱατρικὴν. εἰ δέ λέγοιεν πασῶν τῶν κατὰ 88
 τὴν κοινὴν συνήθειαν αὐτὴν λέξεων εἰδήσιν, οὐκ ὡς τῶν καθ'
 ἑκάστου και ἐν μέρει πασῶν (τοῦτο γάρ ὄντως ἀδύνατον), ἀλλά
 τῶν καθόλου πασῶν και ἀκωτάτω ἐν ταῖς διαλέκτοις οἷον ὅτι
 Δωριέων μὲν ἐστὶ τοιοῦτω τόνῳ χρῆσθαι, Ἰώνων δέ ἄλλῳ· τάχα
 μὲν τι πιθανὸν ἐροῦσιν, οὐ μὴν ἀληθές. οὔτε γάρ ἐν ἑθὺς ἐστὶ 89
 καθ' ἑκάστην διάλεκτον, πολλαὶ γάρ Δωριίδες και Ἀτθίδες^{m)},
 οὔτε οἱ κανόνες, οὓς δοκοῦσι παραδιδόναι, πρὸς πᾶσαν ἀπο-
 τείνονται λέξιν, ἀλλ' ἄχρι μὲν πασῶν και ὁμοτόνων οἷον ὁξυ-
 τόνων ἢ βαρυτόνων προκύπτουσιν, πᾶσας δέ περιλαβεῖν ἀδύ-
 νατοῦσι. δέλγματος μὲν οὖν χάριν ταῦτα εἰρήσθω εἰς τὸ ἀνν-90

matici nullam habent scientiam. aliquorum autem, propterea quod id non
 in solos cadit grammaticos, sed etiam in aliquos alios utpote philosophos
 et musicos et medicos; nam illi quoque quaedam inspexerunt ex iis quae
 sunt apud poetas. 86. et rursus dum dicunt grammaticam esse cognitionem
 dictionum quae sunt in communi usu et consuetudine, siquidem universe
 sumant et in genere, quodsi quae sunt dictiones in communi consuetudine,
 illarum cognitio grammaticam constituit, errant; sunt enim infinitae dictio-
 nes in communi consuetudine; infinitarum autem non est cognitio. 87. sin
 autem tendunt ad id quod est particulare, quod perinde est ac si dicas
 "sunt quaedam dictiones in communi consuetudine, quarum cognitio est
 grammatica", ne sic quidem aliquid grammaticam esse facient. Atheniensium
 enim habet cognitionem dictionum quae sunt in usu in Attica et Doriensium
 earum quae sunt in usu in regione Dorica et orator earum quae sunt in
 usu in arte oratoria et medicus earum quae in arte medicinae. 88. si au-
 tem dicant omnium quae sunt in communi usu ac consuetudine cognitionem
 non tamquam singularium et omnium quae sunt sigillatim (hoc enim re vera
 non potest fieri), sed omnium universe et in summis generibus dialectorum,
 ut quod sit quidem Doriensium uti tali tono, Ionum autem alio; dicent
 quidem fortasse aliquid probabile, non tamen verum. 89. neque enim est
 unus mos in unaquaque dialecto; sunt enim multae Doricae et Atticae;
 neque regulae quas videntur sibi tradere extenduntur ad omnem dictionem,
 sed procedunt quidem ad certas quasdam et tonum similem habentes verbi
 gratia oxytonas vel barytonas; ut autem omnes comprehendant minime fieri
 potest. 90. atque haec quidem dicta sint exempli gratia ad hoc quod gram-

m) πολλαὶ Δωριίδες και Ἀτθίδες] non modo propter ὑποδιαίρεσιν P 235
 τοπικὰς in ipsa Attica atque Dorum regione, sed maxime per aetatum
 diversa tempora. vide si placet quae notavi lib. 4 Bibliothecae Graecae
 cap. 34. infra sect. 228.

πόστατον εἶναι τὴν γραμματικὴν, ὅσον ἐπὶ τῇ παρὰ τοῖς γραμματικοῖς αὐτῆς ἐπινοίᾳ), μετελθόντες δὲ ἀκολουθῶς καὶ τὰ κυριώτατα τῶν ἐν αὐτῇ θεωρημάτων καὶ ἐξ ὧν μάλιστα λαμβάνει τὴν ὑπόστασιν βασανίζωμεν.

ΚΕΦ. δ'.

Τίνα μέρη γραμματικῆς.

91 Πολλῆς οὐσης καὶ ἀνηνύτου παρὰ τοῖς γραμματικοῖς περὶ μέρων γραμματικῆς διαστάσεως, ἵνα μήτε τὸ πάρεργον ἔργον χώραν ἐπέχειν ἡμῖν φαίνεται, μήτε εἰς ἀλλοτριάν καὶ ὡς πρὸς τὸ παρὸν ἀνωφελῆ ἐμβαλόντες^{η)} ὕλην ἀπολειπόμεθα τῆς ἀναγκαιοτέρας ἀντιρρήσεως, ἀπυρκέσει λέγειν ἀσυκοφαντητότερον, ὡς ἄρα τῆς γραμματικῆς τὸ μὲν ἐστὶν ἱστορικὸν τὸ δὲ τεχνικὸν τὸ δὲ ἰδιαίτερον^{θ)}, δι' οὗ τὰ κατὰ τοὺς ποιητὰς καὶ συγγραφεῖς μεθοδεύεται. ὧν τεχνικὸν μὲν ἐστὶν, ἐν ᾧ περὶ τῶν στοιχείων καὶ τῶν τοῦ λόγου μερῶν ὀρθογραφίας τε καὶ ἑλληνισμοῦ καὶ τῶν ἀκολουθῶν διατάσσονται. ἱστορικὸν δέ, ὅπου περὶ

matica sit eiusmodi ut non consistat, quod attinet ad eius notionem quae est apud grammaticos, consequenter autem aggrediamur et examinemus praecepta illius principalia et ex quibus maxime constituitur.

CAP. IV.

Quae sint partes grammaticae.

91. Cum magna sit et inutilis apud grammaticos dissensio de partibus grammaticae, ne id quod in transitu et propter aliud adducitur, videatur tenere locum principis incepti ac instituti, neque alienam et in praesentia inutilem ingredientem materiam deseramus contradictionem magis necessariam, sufficet dicere citra calumniam quod grammaticae alia quidem pars est historica, alia vero artificiosa, alia autem magis propria, per quam certa via ac ratione tractantur quae sunt apud poetas et scriptores. 92. ex quibus artificiosa quidem est illa, in qua praecipunt de elementis et partibus orationis et orthographia et linguae graecae proprietate et iis quae haec conse-

η) αὐτῆς ἐπινοίᾳ] ita mss et interpres pro αὐτοῖς, quod erat in editis.
θ) ἐμβαλόντες] ita recte mss pro ἐμπαλόντες.

ρ) τὸ δὲ ἰδιαίτερον] haec est pars grammaticae quae ab aliis dicitur ἐξηγητική. confer Woweranum c. 9 Polymathiae et Maussacum diss. critica ad Harpocratem. Dionysius Thrax quidem sex facit grammaticae partes: μέρη δὲ αὐτῆς εἰσιν ἑξ. πρῶτον ἀνάγνωσις ἐντριβῆς κατὰ προσφῶδαν, δεύτερον ἐξήγησις κατὰ τοὺς ἐνυπάρχοντας ποιητικούς τρόπους, τρίτον γλωσσῶν τε καὶ ἱστοριῶν πρόχειρος ἀπόδοσις, τέταρτον ἐτυμολογίας εὐρεσις, πέμπτον ἀναλόγως ἐκλογισμός, ἕκτον κρίσις ποιημάτων, ὃ δὲ κάλλιστόν ἐστι πάντων ἐν τῇ τέχνῃ. in scholiis vero ad illum scriptorem ineditis passim quattuor partes constituuntur: μέρος ἀναγνωστικὸν διορθωτικὸν ἐξηγητικὸν et κριτικὸν, notaturque grammaticam aliam esse μικράν sive τέχνην περὶ τοῦ γράφειν καὶ ἀναγινώσκειν, aliam μεγάλην sive τέχνην θεωρητικὴν τῶν παρὰ ποιηταῖς τε καὶ λογίοις. per λόγιους intelliguntur oratores historici philosophi medici, quod ad ἀφήγησιν ipsorum et σύνταξιν attinet; nam ζητήματα ipsa et argumenta ad philosophos et medicos, non ad grammaticos pertinet: ἐπειδὴ οὖν ἡ γραμματικὴ διὰ τοῦ γλωσσηματικοῦ καὶ μετρικοῦ καὶ τεχνικοῦ θεωρεῖται, καὶ διδάσκει τὴν ἀνάγνωσιν καὶ τὴν ἐξήγησιν καὶ τὴν διορθώσιν καὶ τὴν κρίσιν etc.

προσώπων οἰονεὶ θείων τε καὶ ἀνθρωπίνων καὶ ἡρωϊκῶν διδάσκουσιν ἢ περὶ τόπων^{ι)} διηγούνται, καθάπερ ὁρῶν ἢ ποταμῶν, ἢ περὶ πλασμάτων καὶ μύθων^{ι)} παραδιδόασιν, ἢ εἴ τι τῆς αὐτῆς ἰδέας ἐστὶν. ἰδιαίτερον δὲ τὸ κατὰ τοὺς ποιητὰς καὶ συγγραφεῖς ἐπισκοποῦσι, καθ' ὃ^{ι)} τὰ ἀσαφῶς λεγόμενα ἐξηγοῦνται τὰ τε ὕμῃ καὶ τὰ μὴ τοιαῦτα κρίνουσι τὰ τε γνήσια ἀπὸ τῶν νόθων διορίζουσιν. ἀλλ' ὡς μὲν τύπῳ καὶ ὁλοσχερέστερον περιλαβεῖν, ταῦτά ἐστι τὰ τῆς γραμματικῆς μέρη. νοητέον δὲ αὐτὰ 94 οὐ κατ' ἐλλικρινεῖαν, οὐδ' ὡς ἂν τις εἴποι^{ι)} μέρη τοῦ ἀνθρώπου ψυχῇ καὶ σῶμα· ταυτὶ μὲν γὰρ ὡς ἕτερα ὄντα ἀλλήλων νοεῖται· τὸ δὲ τεχνικὸν καὶ ἱστορικὸν καὶ τὸ περὶ τὰς ποιήσεις καὶ συγγραφὰς τῆς γραμματικῆς μέρη πολλὴν ἔχει συμπλοκὴν καὶ ἀνάκρισιν πρὸς τὰ λοιπά. καὶ γὰρ ἡ τῶν ποιητῶν ἐπίσκεψις οὐ χωρὶς τοῦ τεχνικοῦ καὶ ἱστορικοῦ γίνεται μέρους, καὶ ἐκάτερον τούτων οὐ δίχα τῆς τῶν ἄλλων παραπλοκῆς συνέστηκεν. ὥσπερ οὖν οἱ λέγοντες τῆς ἱατρικῆς μέρη διαίταν χειρουργίαν φαρμακείαν οὕτω λέγουσι, ὡς πολλῆς οὐσης ἐν τοῖς θεωρήμασιν ἀλληλουχίας· καὶ γὰρ ἡ διαίτα οὐ χωρὶς χειρουργίας καὶ φαρμακείας πρόσσεισι, καὶ ἡ φαρμακεία πάλιν περιέχεται καὶ τῇ τῶν ἄλλων δυνάμει· ὥδε καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος οὐκ ἀπότακτόν^{ρ)} τί ἐστὶν ἕκαστον μέρος οὐδ' ἐλλικρινεῖς ἀπὸ τῆς τῶν ἄλλων ἐπιμειξίας. τοῦτο δὲ προδιηρθρώσαμεν οὐ παρέργως, ἀλλ' ἵνα 96

quantur, historica autem ubi docent de personis utpote divinis et humanis et heroicis, aut narrant de locis ut de montibus vel fluviis, aut tradunt de commentis et fabulis, aut si quid est eiusmodi. 93. magis propria autem est, quae considerant quae sunt in poetis et scriptoribus, quatenus exponunt ea quae dicuntur obscure et iudicant quales bona et quae secus, et distinguunt germana ac genuina ab adulterinis. hae, ut rudi illas ac crassa Minerva complectar, sunt partes grammaticae. 94. sunt vero cogitandae ac intelligendae non purae et invicem impermixtae, neque ut si dicas partes hominis sunt anima et corpus; nam haec quidem cogitantur ac intelliguntur ut a se invicem diversa. artificiosa autem et historica et quae in poesi et in scripturionibus versatur partes grammaticae, magnam habet quaelibet harum cum reliquis connexionem et coniunctionem. 95. poetarum enim examinatio non fit absque parte artificiosa et historica; et utraque earum non consistit absque connexionem aliarum, quo modo ergo qui dicunt artis medendi partes esse victus, rationem, chirurgiam, medicamentorum exhibitionem, sic dicunt, ut quod in praeceptis eae valde inter se cohaereant; victus enim ratio non procedit absque medicamentorum exhibitione et chirurgia, et rursus medicamentorum exhibitio continetur etiam a virtute aliarum: ita etiam in praesentia non est seiuncta unaquaeque pars, neque pura ac sincera a caeterarum commistione. 96. hoc autem prius explicavimus non ab re neque leviter ac per

ι) περὶ τόπων] ita legendum e mss pro περὶ τρόπων, ut verba quae sequuntur perspicue evincunt, et agnovit etiam interpres, notumque quam necessaria res sit ad scriptores intelligendos regionum cognitio et locorum, et quanta contentione in illa elucidanda versatum sit omni aetate doctissimorum hominum studium.

ρ) περὶ πλασμάτων καὶ μύθων] conferendus Io. Woweranus capite Polymathiae undecimo.

ι) καθό] ita mss pro καθώς.

ι) εἴποι] ita mss pro εἴπη. quid vero per κατ' ἐλλικρινεῖαν intelligat Sextus, diserte exponit infra sect. 95: οὐκ ἀπότακτόν τί ἐστὶν ἕκαστον μέρος, οὐδ' ἐλλικρινεῖς ἀπὸ τῆς τῶν ἄλλων ἐπιμειξίας.

εἰδῶμεν, ὥς ἂν ἐν τι ἐξ αὐτῶν δειχθῇ ἀσύστατον, δυνάμει καὶ τὰ λοιπὰ ἀνήρηται, ὧν ἐκάτερον οὐ χωρὶς τοῦ ἀναιρεθέντος ὑφίσταται. ὁμῶς δὲ οὐ ποιήσομεν τοῦτο καίπερ ὃν σύντομον, ἀλλὰ πειρασόμεθα πρὸς ἕκαστον ἀντιλέγειν, ὥς εἰ καὶ μὴ ἔχρηζε τῆς τῶν λοιπῶν παρουσίας. τάξει δὲ ἀρκτέον ἀπὸ τοῦ πρώτου.

ΚΕΦ. ε'.

Ὅτι ἀμέθοδόν ἐστι καὶ ἀσύστατον τὸ τεχνικὸν τῆς γραμματικῆς μέρος.

97 Διὰ πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα δίκαιόν ἐστι μετὰ σπουδῆς ἐξετάζειν τὴν γραμματικὴν τεχνολογίαν, μάλιστα δὲ ἀπάντων διὰ τὸ ἐπ' αὐτῇ κομᾶν καὶ μέγα φρονεῖν τοὺς γραμματικούς, αἱ δὲ τῶν κατὰ τὰ λοιπὰ κοσμουμένων μαθήματα κατατρέχειν, ὥς μὴδὲ τὴν κοινὴν τῶν Ἑλλήνων συνήθειαν*) ἐπισταμένων· καὶ ἔτι διὰ τὸ εἴ ποτε θλίβονται ἐν ζητήσιν, μὴ ἄλλην εὐρίσκειν πολλάκις ἀποφυγὴν εἰς τὸ περισπᾶν τοὺς συζητοῦντας αὐτοῖς, 98 ἢ τὸ ὅτι βάρβαρον ἢ σόλοικόν ἐστι τὸ ὑπ' αὐτῶν λεχθέν. οὐκ ὀλίγην δὲ ἂν ἔχοι**) μοῖραν εἰς προτροπὴν, καὶ ὅταν βλέπωμεν τοὺς μὴδὲ δύο σχεδὸν ῥήματα δεξιῶς εἶρειν δυναμένους γραμματικούς θέλοντας ἕκαστον τῶν μέγα δυνηθέντων ἐν εὐφραδεῖα καὶ Ἑλληνισμῷ παλαιῶν καθάπερ Θουκυδίδην Πλάτωνα Δημοσθένην ὥς βάρβαρον ἐλέγχειν)· μία γὰρ ἀντὶ πάντων ἄμυνα

transitum, sed ut sciamus, quod, si ostensum fuerit ex iis aliquam non posse consistere, vi ac potestate reliquae quoque sunt sublatae, quarum utraque consistit non absque ea quae est sublata, et tamen non hoc faciemus, quamvis haec sit via compendiaria, sed tentabimus disputare adversus unamquamque, perinde ac si non egeret aliarum praesentia, ordine autem incipiendum est a prima.

CAP. V.

Quod nullam certam viam, rationem ac methodum habeat neque possit consistere artificiosa pars grammaticae.

97. Propter multa quidem alia merito est diligenter examinandum grammaticae artificium, maxime autem quod de eo sibi placeant et se magnifice iacent grammatici, eos autem semper insectantur qui sunt aliis ornatu disciplinis, ut qui ne Graecorum quidem communem usum sciant ac consuetudinem: et etiam propterea quod si quando premantur in quaestione, saepe non invenient aliam evadendi rationem ad eos abstrahendos, qui cum eis disputant, quam quod sit barbarum et soloecum quod ab eis dictum est. 98. ad nos autem ad id hortandum non parum etiam debet habere momenti, cum videamus grammaticos qui ne duo quidem fere verba dextre possunt contexere, velle unumquemque ex antiquis, qui dicendi facultate et graeci sermonis proprietate plurimum valuerunt, ut Thucydidem Platonem Demosthenem, tamquam barbarum arguere, una enim pro omnibus erit sui adversus

[*) mendose συνήθειαν ed. Fabric.]

[**) legebatur ἔχρη.]

P 237 u) ὥς βάρβαρον ἐλέγχειν] exempla huius rei exstant in Phrynicho, qui Menandrum, Plutarchum et alios praeclaros scriptores tamquam ἰδιώτας et ψευδαπτικούς reprehendit. alia in Luciani Soloecista et in Thoma Magistro de vocibus Atticis. sic non defuere qui Livium, qui veteres

γενήσεται πρὸς αὐτούς, εἰς τὴν ψευδώνυμον αὐτῶν τεχνολογίαν*) ἀτεχνον**) ἀποδείξωμεν. τάξει δὲ λεκτέον ἡμῖν πρῶτον 99 περὶ τῶν στοιχείων, ἐξ ὧν τὰ πάντα κατ' αὐτοὺς συνέστηκε, καὶ ὧν ἀναιρεθέντων ἀγραμμάτους ἀνάγκη γίνεσθαι τοὺς γραμματικούς. καὶ δὴ τριχῶς λεγομένου τοῦ στοιχείου, τοῦ τε γραφομένου χαρακτήρος καὶ τύπου καὶ τῆς τοῦτου δυνάμεως καὶ ἔτι τοῦ ὀνόματος, προαίτω νῦν ἡ ζήτησις μάλιστα περὶ τῆς δυνάμεως· αὕτη γὰρ καὶ κυρίως στοιχεῖον**) παρ' αὐτοῖς P 238 προσηγόρευται. εἴκοσι τεσσάρων τοίνυν στοιχείων ὄντων τῆς ἐγ- 100 γραμμάτου φωνῆς, τούτων διττὴν ὑποτίθενται κατὰ τὸ ἀνωτάτω τὴν φύσιν· τὰ μὲν γὰρ αὐτῶν φωνάεντα προσαγορεύουσι, τὰ δὲ σύμφωνα, καὶ φωνάεντα) μὲν ἐπτά, α ε η ι ο υ ω, σύμφωνα δὲ τὰ λοιπὰ. τῶν δὲ φωνάεντων τρεῖς ἄγουσι διαφοράς· δύο μὲν γὰρ αὐτῶν φύσει μακρὰ λέγουσι τυγχάνειν), τὸ η καὶ τὸ ω, ἰσοριθμία δὲ βραχέα, τὸ ε καὶ τὸ ο, τρία δὲ κοινὰ μήκους τε καὶ βραχύτητος, α ι υ, ὑπερ δίχρονα καὶ ὑγρά) καὶ ἀμφί-

eos ulciscendi ratio, si falso appellatam eorum artem inertem, artis inquam expertem, ostenderimus. 99. ordine autem nobis dicendum est primum de elementis, ex quibus omnia apud eos constant, et quibus sublati necesse est grammaticos esse agrammatos, hoc est, illiteratos, cum autem tribus modis dicatur elementum, nempe character et figura quae scribitur et vis eius et praeterea nomen, de vi maxime nunc procedat quaestio; ea enim apud ipsos proprie appellata est elementum. 100. cum ergo vocis quae mandatur literis, sint viginti quattuor elementa, earum duplicem in summo ponunt naturam, eorum enim alia appellant vocales alia consonantes, et vocales quidem septem α ε η ι ο υ ω, consonantes autem reliqua, vocalium autem tres dicunt differentias; earum enim duas dicunt esse longas, nempe η et ω; totidem autem breves, nempe ε et ο; tres autem communes, quod ad longitudinem attinet et brevitem, quas etiam vocant δίχρονα, (id est duorum

Iurisconsultos, qui Ciceronem ipsum arguere ausi sunt, quod non satis emendate fuissent locuti.

x) ψευδώνυμον τεχνολογίαν] sic ψευδώνυμον γινώσκιν Gnosticorum vocant Irenaeus et Clemens Alexandrinus, Plutarchus ψευδώνυμον φιλόσοφον, lib. περὶ φιλαδέλφ. Aelianus ψευδώνυμον πόλιν Branchidarum apud Suidam in Βραγχίδα.

y) τεχνολογίαν ἀτεχνον] tale oxymoron est illud Ennii mentes dementes, et Terentii id aliquid nihil est et quod scis nescis aliaque innumera huius generis collecta a praeclaro Vossio lib. 5 Institut. Oratoriarum p. 408 seq. et Conrado Rittershusio ad Oppiani 1 Cynegetic. 260. sic μοχ ἀγραμμάτους τοὺς γραμματικούς. et lib. contra Rhetoras sect. 36 κακοτέχνους τέχναις.

z) κυρίως στοιχεῖον] Ammonius de differentiis vocabulorum docet γράμμα proprie esse figuram literae, σημεῖον, τύπον et σχῆμα; per στοιχεῖον autem denotari αὐτὴν τὴν ἐκφώνησιν καὶ φθόγγον. similiter στοιχεῖον sive elementum a caractere sive figura elementi distinguit Laërtius 7 56. Boëthius in lib. Aristotelis de interpretatione: litera est inscriptio atque figura partis minimae vocis articulatae, elementum vero sonus ipsius inscriptionis.

a) φωνάεντα] ms Ciz. φωνήεντα. sed φωνάεντα fuit etiam supra sect. 55 et iterum 112, 113, 115, 121 etc.

b) μακρὰ λέγουσι τυγχάνειν] ita e mss scribendum, pro μακρὰ λέγουσι τυγχάνον, quod in editis erat.

c) ὑγρά] nota vocales ancipites dictas Graecis etiam ὑγράς, quod non memini alibi me legere.

101 βολα καὶ μεταβολικὰ καλοῦσιν. ἕκαστον γὰρ αὐτῶν πέφυκεν ὅτε μὲν ἐκτείνεσθαι ὅτε δὲ συστέλλεσθαι, οἷον τὸ μὲν α ἐπὶ τοῦ

Ἄρες, Ἄρες^{d)} βροτολογίε, μαιφόνε, τειχεσιπλήτα^{e)}.

τὸ δὲ ι

Ἴλιον εἰς ἱερὴν^{f)}· τῇ δ' ἀντίος ὤρνυτ' Ἀπόλλων.

τὸ δὲ υ

Θεσπέσιον^{g)} νεφέων ἐκ Διὸς ὕεν ὕδωρ.

102 τῶν δὲ συμφώνων τὰ μὲν ἡμίφωνά ἐστι κατ' αὐτοῦς, τὰ δὲ ἁφῶνα· καὶ ἡμίφωνα μὲν, ὅσα δι' αὐτῶν ῥοῖζον^{h)} ἢ σιγμὸν ἢ μυγμὸν ἢ τινα παραπλήσιον ἦχον κατὰ τὴν ἐκφώνησιν ἀποτελεῖν πεφυκότα, καθάπερ τὸ ζ θ λ μ ν ξ ρ σ φ χ ψ, ἢ ὡς τινεςⁱ⁾, χωρὶς τοῦ θ καὶ φ καὶ χ τὰ λειπόμενα ὁκτώ. ἁφῶνα δὲ ἐστὶ τὰ μήτε συλλαβὰς καθ' ἑαυτὰ ποιεῖν δυνάμενα μήτε ἦχων ιδιότητος^{k)}, αὐτὸ δὲ μόνον μετὰ τῶν ἄλλων συνεκφωνούμενα,

temporum) et ὕγρα (id est liquidas) et ancipites et mutabiles. 101. est enim unicuique earum a natura insitum, ut aliquando quidem producatur, aliquando vero corripiatur; ut α quidem in hoc versu:

Ἄρες, Ἄρες, Μᾶρς, Μᾶρς saeve, hominum exitium; qui moenia quassas. i. autem,

Ἴλιον εἰς ἱερὴν Ilium ad sacram, contra illi occurrat Apollo.

υ. autem,

Divina ex nimbis a Iove lympha pluit, ὕεν ὕδωρ.

102. consonantium autem alias quidem sunt, ut ipsi volunt, semivocales, alias autem mutae; et semivocales quidem, quibus est a natura insitum ut per se in prolatione efficiant. ῥοῖζον (id est r literae sonum) vel σιγμὸν, (id est sonum literae s) vel μυγμὸν (id est sonum literae m) vel aliquid aliud sonum, ut ζ θ λ μ ν ξ ρ σ φ χ ψ, vel, ut volunt nonnulli, praeter θ φ χ reliquae octo, mutae autem sunt, quae per se nec possunt syllabas efficere neque sonorum proprietates, sed solummodo simul cum

d) Ἄρες, Ἄρες] sic accentus [quem correximus] in mss exprimuntur. est autem versu, Homeri Iliad. ε' 31 et 455, quem respiciens Martialis 9 12 ait nihil esse negatum poetis Graecis, quos ἄρες ἄρες decet sonare, sed nobis, inquit, non licet esse tam disertis, qui Musas colimus severiores. simile est Theocriti Idyll. 6 τὰ μὴ καλὰ καλὰ πέφανται, et Oripiani 3 Cynegetic. 220 ἄνερ, ἄνερ, τί νυ σεῖο προσώπια τρηχύνονται; e) τειχεσιπλήτα] unico vocabulo. fuere etiam qui τειχεσιβλήτα scriberent, ut in scholiis Graecis ad Homerum est annotatum.

f) Ἴλιον εἰς ἱερὴν] Iliad. η' versu 20.

g) Θεσπέσιον] versus Callimachi, ni fallor, ex poemate aliquo deperdito.

h) ῥοῖζον] sonum literae caninae dixere etiam ῥωτασμός vel ῥωτασιμός, unde ῥωτακίζειν apud Suidam in χαλκιδίζειν. σιγμοῦ mentio apud Eustathium ad Iliad. μ' p. 853, neque in sigmate solum sed etiam in literis ζ ξ ψ observatur σιγμός, ut notant scholia inedita ad Dionysium Thracem, in quibus etiam νυγμοῦ mentio quae est τοῦ ν' ἦχος, ut μυγμός τοῦ μ' et ῥοῖζος τοῦ ρ'. apud Isidorum lib. 1 Originum c. 31 occurrit motacismus iotacismus labdacismus, pro sono literae m i l.

i) ἢ ὡς τινες] horum sententiae suffragatur Dionysius Thrax, qui literas θ φ χ non semivocalibus sed mutis adscribit. litera θ mihi revocat in memoriam quod in scholiis ad Dionysium ineditis notatur, Democritum (perspicuitatis haud dubie causa, cuius fuit mire studiosus) dixisse in genitivo τοῦ δέλτατος et τοῦ θήτατος.

k) ἦχων ιδιότητος] ms Vratislav. ιδιότητα. mox post μετὰ τῶν ἄλλων, illud καὶ quod in editis superfluebat, eieci mssis praeceuntibus.

καθάπερ β γ δ κ π τ, ἢ ὡς ἔνιοι, καὶ τὸ θ φ χ. καὶ μὴν¹⁰³ κοινῶς τῶν συμφώνων πύλιν τὰ μὲν φύσει δασέα λέγουσι, τὰ δὲ ψιλὰ· καὶ δασέα μὲν θ φ χ, ψιλὰ δὲ κ π τ. μόνον δὲ φασὶ τὸ ρ ἐπιδέχεσθαι ἑκάτερον, δασύτητα καὶ ψιλότητα. λέγουσι δὲ τινα τῶν συμφώνων καὶ διπλᾶ, καθάπερ τὸ ζ ξ ψ· συνεστη- P 239 κέναι γὰρ φασὶ τὸ μὲν ζ ἐκ τοῦ σ καὶ δ, τὸ δὲ ξ ἐκ τοῦ κ καὶ σ, τὸ δὲ ψ ἐκ τοῦ π καὶ σ. τούτων δὲ προεστοιχειωμένων φημι¹⁰⁴ πρῶτον μὲν ἀτόπως αὐτοῖς λέγεσθαι τῶν στοιχείων τινὰ εἶναι διπλᾶ· τὸ γὰρ διπλοῦν σύστημα ἐστὶν ἐκ δυοῖν, τὸ δὲ στοιχεῖον οὐκ ἐστὶ σύστημα ἐκ τινῶν· ἄπλοῦν γὰρ ὀφείλει τυγχάνειν καὶ οὐκ ἐξ ἑτέρων συστατόν· οὐκ ἄρα ἐστὶ διπλοῦν στοιχεῖον. ἄλλως τε εἰ τὰ συστατικά τοῦ διπλοῦ στοιχείου στοιχεῖα ἐστὶ, τὸ διπλοῦν ἐκ τῶν στοιχείων συνεστὼς οὐκ ἐστὶ στοιχεῖον, ἀλλὰ μὴν τὰ συστατικά τοῦ διπλοῦ στοιχείου στοιχεῖα ἐστὶν· οὐκ ἄρα τὸ διπλοῦν ἐστὶ στοιχεῖον. καὶ μὴν ὡς ταῦτα ἀναιρεῖται,¹⁰⁵ οὕτω καὶ τὰ δίχρονα κοινὴν φύσιν μήκους τε καὶ βραχύτητος ἀξιούμενα ἔχειν· εἴπερ γὰρ τοιαῦτά ἐστιν, ἦτοι αὐτὸ τὸ γράμμα κατ' ἰδίαν καὶ ὁ ψιλός, εἰ τύχοι, τοῦ α ι υ χαρακτήρ ἐμφανιστικός ἐστὶ τῆς δίχρονον φύσεως, καὶ νυνὶ μὲν συστέλλεσθαι νυνὶ δὲ ἐκτείνεσθαι δυνάμενον τῇ προσῳδίᾳ. ἀλλ' ὁ μὲν χα-¹⁰⁶ ρακτήρ κατ' ἰδίαν οὐκ ἐστὶ κοινὸν φύσει στοιχείον μηνυτικός· οὔτε γὰρ ὅτι μὲνύνεται οὐθ' ὅτι βραχύνεται οὐθ' ὅτι τὸ συναμφοτέρων καὶ μὲνύνεται καὶ βραχύνεται, ἐμφαίνει. ἀλλ' ὃν τρόπον ἡ δι' αὐτοῦ συλλαβή, καθάπερ εἴρηται ἐπὶ τῆς Ἀρες λέξεως^{l)} ἢ χωρὶς τῆς προστιθεμένης προσῳδίας, οὔτε εἰ μακρὰ ἐστὶν οὔτε εἰ βραχεῖα^{m)} γινώσκεται, οὕτω καὶ τὸ α ι υ κατ' ἰδίαν λαμβανόμενα οὐ κοινὰ ἑκατέρως ἐστὶ δυνάμειως· ἀλλ'

aliis prolatae, ut β γ δ κ π τ, vel ut nonnulli, etiam θ φ χ. 103. porro autem rursus communiter ex consonantibus alias quidem dicunt esse asperas, alias autem tennes; et asperas quidem θ φ χ, tennes autem κ π τ, solum autem ρ dicunt suscipere asperitatem et tennitatem. dicunt autem ex consonantibus quasdam esse duplices, nempe ζ ξ ψ; dicunt enim constare quidem ex σ et δ, ξ autem ex κ et σ, ψ autem ex π et σ. 104. his prius traditis veluti quibusdam elementis dico primum quidem ab eis absurde doceri, quod ex elementis quaedam sint duplicia; nam quod est duplex, constat ex duobus; elementum autem non constat ex aliquibus, debet enim esse simplex et non constitui ex aliquibus; non est ergo duplex elementum. alioqui si quae duplex constituent elementum, sunt elementa; duplex quod constat ex elementis, non erit elementum. atqui quae constituent duplex, sunt elementa; non est ergo duplex elementum. 105. porro autem ut istae tolluntur, ita etiam ancipites, quae communem censentur habere naturam longitudinis et brevitas; nam si sunt huiusmodi, ipsa seorsum litera et solus character literarum α ι υ ostendit naturam ancipitis, et nunc quidem corripi nunc autem produci posse accentu. 106. sed character quidem seorsum non indicat naturam commune elementum; neque enim ostendit quod producitur, neque quod corripitur, nec utrumque simul, nempe quod producitur et corripitur. sed quomodo quae per ipsum conficitur syllaba, ut dictum est in dictione Ἀρες, praeterquam si addatur accentus, sitne longa an brevis, minime cognoscitur: ita etiam α ι υ si seorsum sumantur, non erunt communia

l) τῆς Ἀρες λέξεως] supra sect. 101.

m) οὔτε εἰ μακρὰ ἐστὶν οὔτε εἰ βραχεῖα] ita legendum e mss pro οὔτε ἢ.

107 οὐδέτερος. λείπεται οὖν σὺν προσωδία λέγειν αὐτὸ κοινὸν ὑπάρ-
 χειν, ὃ πάλιν ἐστὶν ἀμήχανον· προσλαμβάνον γὰρ^{η)} ταύτην ἢ
 μακρὸν γίνεται, ὅτε ἐστὶ μακρά, ἢ βραχὺ, ὅτε ἐστὶ βραχεῖα,
 108 κοινὸν δὲ οὐδέποτε. οὐκ ἄρα ἐστὶ φύσει δίχρονα στοιχεῖα. εἰ δὲ
 λέγοιεν κοινὰ φύσει ὑπάρχειν ταῦτα, παρ' ὅσον ἐπιδεκτικά ἐστιν
 ἑκατέρου, μήκους τε καὶ συστολῆς, λήσονται σχεδὸν εἰς τὴν αὐ-
 τὴν ἐγκυλισθέντες ἀπορίαν· τὸ γὰρ ἐπιδεκτικόν τινος οὐκ ἔσται
 ἑκείνου τὸ οὐπὲρ ἐπιδεκτικόν ἐστιν. ὥσπερ γὰρ ὁ χαλκὸς ἐπιδεκτι-
 κὸς^{ο)} μὲν ἐστὶ τοῦ ἀνδριᾶς γενέσθαι, οὐκ ἔστιν δὲ ἀνδριᾶς,
 ἐφ' ὅσον ἐπιδεκτικὸς ἐστὶ, καὶ ὃν πρόπον τὰ ξύλα ἐπιτήθειον
 μὲν ἔχει φύσιν εἰς τὸ ναῦς γενέσθαι, οὐπω δὲ ἐστὶ ναῦς, οὕτω
 καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν στοιχείων ἐπιδεκτικά ἐστι μήκους τε καὶ
 συστολῆς, οὕτε δὲ μακρὰ ἐστιν οὕτε βραχεῖα οὐδ' ἑκάτερον πρὶν
 109 ἀπὸ προσωδίας ποιωθῆναι. πρὸς γε μὴν τοῖς λεχθεῖσιν ἐναντίον
 P 240 ἐστὶν ἢ τε βραχύτης καὶ ἢ ἐπέκτασις καὶ οὐ συννφίσταται·
 ἀναιρέσει γὰρ τῆς βραχύτητος ἢ ἐπέκτασις συνίσταται, καὶ ἀναι-
 ρομένης μακρῆς βραχεῖα γίνεται^{η)}, παρ' ἣν αἰτίαν ἀδύνατον
 περισπωμένην βραχεῖαν γενέσθαι διὰ τὸ τῷ περισπασμῷ κατ'
 110 ἀνάγκην συννφίστασθαι τὴν ἐπέκτασιν. δι' ὅπερ εἰ φύσει τι δι-
 χροπὸν ἐστὶ στοιχεῖον, ἥτοι ὅφ' ἐν περὶ αὐτὸ ἢ τε τῆς βραχύ-
 τητος καὶ ἢ τῆς ἐπέκτασεως ὑποστήσεται δύναμις ἢ παρὰ μέρος·
 ἀλλ' ὅφ' ἐν μὲν ἀμήχανον· περὶ γὰρ τὴν αὐτὴν ἐκφώνησιν
 κατὰ τὸ αὐτὸ ἀναιρετικαὶ ἀλλήλων δυνάμεις οὐκ ἂν ὑποσταῖεν·
 λείπεται ἄρα παρὰ μέρος, ὃ πάλιν ἐστὶν ἀπίθανον. ὅτε γὰρ οὐκ
 ἐστὶ μακρόν, τότε οὐκ ἔστι κοινὸν στοιχεῖον βραχύτητος καὶ

utriusque facultatis, sed neutrius. 107. restat ergo ut cum accentu ipsa di-
 catur esse communis, quod rursus nullo modo potest fieri; eum enim assu-
 mens aut sit longa, quando est longa, aut brevis, quando est brevis, num-
 quam autem communis, non sunt ergo elementa natura ancipitia duorumve
 temporum. 108. si enim dicant ea esse communia natura ex eo quod apta
 sint ad utrumque suscipiendum, imprudentes propemodum in eandem devol-
 ventur dubitationem; quod enim est aptum ad aliquid suscipiendum, non erit
 illud ad quod suscipiendum est aptum, quo modo enim aes aptum suscipere
 ut sit statua non est statua, quatenus aptum est ad formam eam suscipien-
 dam, et quomodo ligna aptam habent naturam ut fiant navis, nondum autem
 sunt navis: ita etiam huiusmodi elementa apta quidem sunt ad suscipiendam
 longitudinem et brevitatem, non sunt autem longa et brevia et neutrum prius-
 quam ab accentu accipiant qualitatem. 109. ad haec quae dicta sunt accedit
 quod sint repugnantia productio et correptio et non possint simul consistere,
 nam per ablationem brevitatis consistit productio, et si tollatur longa, fit bre-
 vis, quomobrem fieri non potest, ut quae est circumflexa sit brevis, propte-
 rea quod cum circumflexione necessario simul consistit productio. 110. quam-
 obrem si est natura aliquod elementum anceps, aut simul in eodem consistet
 vis brevitatis et productionis aut per partes, sed ut simul consistat in eodem,
 fieri non potest; in eadem enim prolatione simul non constiterint facultates
 quae se invicem perimunt, restat ergo ut per partes, quod rursus non est
 credibile; quando enim non est longum, tunc non est commune elementum

η) προσλαμβάνον γὰρ] in ms Vratislav. προσλαμβάνον τὸ γὰρ.

ο) ἐπιδεκτικός] ita e mss legendum pro ἐπιδεκτικόν.

ρ) βραχεῖα γίνεται] post haec verba interpretes addit: et, si perimatur
 brevis, sit longa, quae expuncti, cum superflue repetant quae iam dicta
 sunt et in mss codicibus atque in editis desiderantur.

μήκους, ἀλλὰ βραχὺ μόνον. ὁ δ' αὐτὸς τῆς ἐπιχειρήσεως τρό- 111
 πος γινέσθω καὶ ἐπὶ τῶν φύσει ψιλῶν ἢ δασέων ἢ καθ' ἑκά-
 τερον κοινῶν. ἡμῖν δὲ ἀπόχρη τὸ γένος τῆς ἐπιχειρήσεως ὑπο-
 δεῖξαι. καὶ μὴν ἐπεὶ ἀνήρηται τὰ κοινὰ καὶ δέδεικται τὸ ἐκτεί-
 νεσθαι μόνον αὐτὰ ἢ συστέλλεσθαι, ἀκολουθήσει καὶ τὸ δισσόν^{η)}
 ὑπάρχειν ἑκαστον, τὸ μὲν φύσει μακρόν, τὸ δ' αὖ φύσει βραχὺ.
 112 δισσοῦ οὖν ὄντος τοῦ α καὶ ι καὶ υ οὐκ ἔτι ἐπὶ τὰ γενήσεται
 μόνον στοιχεῖα φωνάεντα, ὧν δύο μὲν μακρὰ τὸ τε η καὶ τὸ
 ω, δύο δὲ βραχεῖα τὸ τε ε καὶ τὸ ο, τρία δὲ δίχρονα τὸ τε α
 καὶ ι καὶ υ, ἀλλὰ τὰ σύμπαντα δέκα. καὶ τούτων τὰ πέντε μὲν
 μακρὰ τὸ τε η καὶ τὸ ω καὶ τὸ μακρόν α καὶ ι καὶ υ, ἰσάριθμα
 113 δὲ τὰ βραχεῖα τὸ ο καὶ τὸ ε καὶ τὸ βραχὺ α καὶ ι καὶ υ. ἀλλ'
 ἐπεὶ οὐ δύο μόνον ὑπειλήφασιν εἶναι προσωδίας γραμματικῶν
 παῖδες τὴν τε μακράν καὶ βραχεῖαν, ἀλλὰ καὶ ὀξεῖαν βαρεῖαν
 περισπωμένην δασεῖαν ψιλὴν, ἑκαστον τῶν ὑποδεδειγμένων
 φωναιέντων ἔχον τινὰ τούτων κατ' ἰδίαν προσωδίαν γενήσεται
 στοιχεῖον. καὶ ὅ λόγῳ οὐδὲν ἦν κοινὸν μήκους τε καὶ βραχύ-
 τητος στοιχεῖον, ἀλλ' ἢ μακρόν μόνον, ὅτ' εἶχε τὴν μακράν,
 ἢ βραχὺ^{η)}, ὅτ' εἶχε τὴν βραχεῖαν, τῷ αὐτῷ λόγῳ οὐδὲν ἔσται
 κοινὸν ὀξύτητος καὶ βαρύτητος, ἀλλ' ἢ ὀξύ μόνον ὅτε προσει-
 λήφει τὴν ὀξεῖαν, ἢ βαρὺ ὅτε τὴν βαρεῖαν. καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων
 τὸ ἀνάλογον. ἐπεὶ οὖν τὰ μὲν βραχεῖα δύο ὄντα ἀνὰ πέντε ἐπι-
 δέχεται προσωδίας βραχεῖαν ὀξεῖαν βαρεῖαν δασεῖαν ψιλὴν, δέκα
 γενήσεται. τὰ δὲ μακρὰ πάλιν δύο ὄντα ἐκ περισσοῦ προσλαμ- 114
 βάνει καὶ τὴν προσωδίαν τὴν περισπωμένην — μὴκύνεται γὰρ
 ταῦτα καὶ ὀξύνεται καὶ βαρύνεται καὶ δασύνεται καὶ ψιλοῦται
 καὶ ἰδιαιτέρον περισπᾶσθαι πέφυκε — γενήσεται δώδεκα. τὰ P 241

in brevitate et longitudine, sed tantum breve. 111. idem modus argumen-
 tandi sit etiam in iis literis, quae sunt natura tenues aut asperae aut com-
 munes in utroque, nobis autem satis est ostendere genus argumentationis.
 quin etiam quoniam sublata sunt communia et ostensum est ea solum produci
 aut corripi, sequetur etiam quod unumquodque sit duplex, unum natura lon-
 gum, alterum natura breve. 112. cum ergo sit duplex α et ι et υ, non
 erunt septem solum elementa seu literae vocales, quarum duae longae nempe
 η et ω duae breves nempe ε et ο, tres autem ancipites nempe α et ι et υ,
 sed universae simul decem, et earum quinque quidem longae η et ω et lon-
 gum α et ι et υ et totidem breves ο et ε et α breve et ι et υ. 113. sed
 quoniam grammatici non existimant tantum duos esse accentus nempe longum
 et brevem, sed etiam acutum gravem circumflexum asperum lenem: una-
 quaeque ex iis quae ostensae sunt vocalibus habens seorsum aliquem ex his
 accentibus fiet elementum, et qua ratione nullum erat elementum commune
 in longitudine et brevitate, sed vel longum tantum, quando habebat longum,
 vel breve, quando habebat brevem: eadem ratione nullum erit commune in
 acuto et gravi, sed vel acutum tantum, quando assumpserit acutum, vel
 grave, quando gravem, et sic in aliis consimiliter, cum vero vocales duae
 breves suscipiant accentus quinque, brevem acutum gravem asperum tenue,
 denae futurae sunt. 114. longae autem rursus cum duae sint, si ex abun-
 danti accipiant etiam accentum circumflexum — eae enim producuntur et acuan-
 tur et gravantur et aspero notantur vel tenui spiritu, quoniam haec etiam
 peculiariter habent ut circumflectantur — fient duodecim, communes autem vo-

η) τὸ δισσόν] ita mss pro διττόν quod est Atticum.

ρ) ἢ βραχὺ] ita legendum e mss pro βραχύτης.

δὲ κοινὰ τρία καθιεστῶτα τὰς ἐπτὰ προσωδίας καθ' ἑκαστον ἐπιδέχεται· καὶ ταῦτα γίνεται εἴκοσι καὶ ἓν, ὥστε πάντα τεσσαράκοντα καὶ τρία τυγχάνειν¹⁾. οἷς τῶν δεκαεπτὰ συμφώνων προστιθεμένων ἐξήκοντα γίνεσθαι στοιχεῖα, ἀλλ' οὐκ εἴκοσι τέσσαρα. ἔστι δὲ καὶ ἕτερος λόγος καθ' ὃν ἀξιοῦται διαφόρως τὸ φωνάεντα πάλιν στοιχεῖα ἐλάσσονα εἶναι τῶν παρὰ τοῖς γραμματικοῖς θουλουμένων ἐπτὰ· εἰ γὰρ τὸ α καὶ αὐτοὺς ἐκτεινόμενον καὶ συστελλόμενον οὐχ ἕτερόν ἐστι στοιχεῖον, ἀλλ' ἐν κοινόν, ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ ι καὶ τὸ υ, ἀκολουθήσει καὶ τὸ ε καὶ τὸ η ἐν εἶναι στοιχεῖον κατὰ τὴν αὐτὴν δύναμιν κοινόν· ἡ γὰρ αὐτὴ δύναμις ἐπ' ἀμφοτέρων ἐστὶ. καὶ συσταλὲν μὲν τὸ η γίνεται ε, ἐκταθὲν δὲ τὸ ε γίνεται η. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὸ ο καὶ τὸ ω, μία στοιχείου γενήσεται φύσις κοινή, ἐκτάσει καὶ συστολῇ διαφέρουσα, ἐπεὶ περ τὸ μὲν ω μακρόν ἐστι τὸ ο, 116 τὸ δὲ ο βραχὺ ἐστὶν ω¹⁾. τυφλώττουσιν οὖν οἱ γραμματικοὶ καὶ τὸ ἀκόλουθον αὐτοῖς οὐ συννοῶσι, λέγοντες ἐπτὰ φωνάεντα τυγχάνειν, πέντε μόνων ὄντων πρὸς τὴν φύσιν. καὶ ἀναστρόφως ἔσεσθαι τινὰ φασιν ἔνιοι τῶν φιλοσόφων πλείονα στοιχεῖα, διάφορον ἔχοντα δύναμιν τῶν συνήθως παραδιδόμενων, οἷον καὶ τὸ αὐ καὶ τὸ οὐ καὶ πᾶν ὃ τῆς ὁμοίας ἐστὶ φύσεως· τὸ γὰρ στοιχεῖον κριτέον μάλιστα ὅτι στοιχεῖόν ἐστιν ἐκ τοῦ ἀσύνθετον²⁾ καὶ μονοποιὸν ἔχειν φθόγγον, οἷός ἐστιν ὁ τοῦ α καὶ ε 117 καὶ ο καὶ τῶν λοιπῶν. ἐπεὶ οὖν ὁ τοῦ αὐ καὶ ε φθόγγος ἄπλοῦς³⁾

cales cum sint tres, unaquaeque suscipit septem accentus fiuntque ita una et viginti, adeo ut vocales omnes sint quadraginta tres. quibus si septemdecim addantur consonantes, fiunt sexaginta elementa, non autem viginti quattuor. 115. est et alia ratio, per quam contra rursus probatur vocales esse pauciores quam septem quae iactantur apud grammaticos. si enim, ut ipsi volunt, α sive producat sive corripiatur, non est aliud elementum, sed unum commune, similiter autem et ι et υ, sequetur ut etiam ε et η unum sint elementum eadem facultate commune. si enim vis eadem ac facultas amborum et correptionem ε fit η, productum autem ε fit η, eodem modo ο et ω erit elementi una communis natura productione differens et correptione: quandoquidem ω quidem longum est ο, ο autem breve est ω. 116. caecutiunt ergo grammatici et non aspiciunt id quod est eis consequens, dicentes esse septem vocales, cum sint solum quinque naturae. contra autem dicunt nonnulli philosophi futura plura elementa vim habentia aliam, quam tradi solent. ut αὐ et οὐ et quicquid est similis naturae, elementum enim maxime iudicandum est esse elementum ex eo quod sonum habeat incompositum et unicum, ut est sonus α et ε et ο et caeterorum. 117. quoniam ergo sonus αὐ et ε est

P 241 α) τυγχάνειν] ita mss pro τυγχάνει.

1) τὸ μὲν ω μακρόν ἐστι τὸ ο, τὸ δὲ ο βραχὺ ἐστὶν ω] ita distinguendus hic locus qui in editis commate post μακρόν et βραχὺ interposito turbatus fuerat. quid, inquit Sextus, ω est aliud quam ο productum? et quid aliud ο, quam ω breve?

υ) ἐκ τοῦ ἀσύνθετον] ms Ciz. ἀσυνθέτον, male.

3) φθόγγος ἄπλοῦς] ita legendum ex mss et interprete pro δισφθόγγος. locus autem hic Sexti clarissime ni fallor evincit, illius aetate αὐ et ε non fuisse pronuntiatas tamquam diphthongos. αὐ vel εἰ, sed perinde ut οὐ habuisse nnum simplicem sonum, ε et ι, quemadmodum et hodie a Graecis et a popularibus meis in Saxonia superiore efferre illas mos est.

ἐστὶ καὶ μονοειδής, ἔσται καὶ ταῦτα στοιχεῖα. τεκμήριον δὲ τῆς ἀπλότητος καὶ μονοειδείας τὸ λεχθῆσόμενον· ὁ μὲν γὰρ σύνθετος φθόγγος οὐχ οἷος ἀπ' ἀρχῆς προσπίπτει τῇ αἰσθήσει τοιοῦτος ἄχρι τέλους παραμένειν πέφυκεν, ἀλλὰ κατὰ παρατάσιν ἐτεροιοῦται· ὁ δὲ ἄπλοῦς καὶ ὄντως τοῦ στοιχείου λόγον ἔχων τοῦναντίον ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους ἀμετάβολός ἐστιν, οἷον τοῦ μὲν ρα φθόγγου ἐν παρατάσει προφερομένου δήλον ὡς οὐχ ὡσαύτως αὐτοῦ κατὰ τὴν πρώτην πρόπτωσιν ἀντιλήψεται ἢ αἰσθήσεις καὶ κατὰ τὴν τελευταίαν, ἀλλὰ καταρχὰς μὲν ὑπὸ τῆς ρ ἐκφωνήσεως κινήσεται, μεταῦθις δὲ ἐξαφανισθείσης αὐτῆς, εἰλκοινοῦς τῆς τοῦ α δυνάμεως ποιήσεται τὴν ἀντίληψιν. ὁθεν οὐκ ἂν εἴη στοιχεῖον τὸ ρα καὶ πᾶν τὸ λοικὸς αὐτῶ. εἰ δὲ τὸν 118 τοῦ αὐ φθόγγον λέγοιεν, οὐδὲν ἔσται τοιοῦτον, ἀλλ' οἷον ἀπ' ἀρχῆς ἐξακούεται τῆς φωνῆς ἰδίωμα, τοιοῦτον καὶ ἐπὶ τέλει. ὥστε στοιχεῖον ἔσται τὸ αὐ. τούτου δὲ οὕτως ἔχοντος, ἐπεὶ καὶ P 242 ὁ τοῦ εὐ φθόγγος καὶ ὁ τοῦ οὐ μονοειδής καὶ ἀσύνθετος καὶ ἀμετάβολος ἐξ ἀρχῆς ἄχρι τέλους λαμβάνεται, ἔσται καὶ οὗτος στοιχεῖον. ἀλλὰ ἀφ' ἐμῶν γε ταύτης τῆς ζητήσεως ἐκείνο ἂν λέ- 119 γοιμεν ὃ μᾶλλον δύναται θλίβειν τοὺς γραμματικούς· εἰ γὰρ κοινὰ λέγεται στοιχεῖα τρία α ι υ διὰ τὸ ἐπιδεκτικὰ τυγχάνειν μήκους τε καὶ^{γ)} συστολῆς, ἀκολουθήσει πᾶν στοιχεῖον κοινόν εἶναι λέγειν· ἐπιδεκτικὸν γὰρ ἐστὶ τῶν τεσσάρων προσωδιῶν βαρύτερος ὀξύτερος ψιλότερος δασύτερος. ἢ εἴπερ³⁾ οὐχ ὑπομένουσι πᾶν στοιχεῖον κοινόν εἶναι λέγειν, μηδ' ἐκεῖνα λεγέτωσαν κοινὰ, παρ' ὅσον ἐκτάσεως καὶ συστολῆς ἐστὶν ἐπιδεκτικὰ. ἤρκει 120 μὲν οὖν ἡπορημένων τῶν στοιχείων τῆς γραμματικῆς πέρας

simplex et uniformis, erunt haec quoque elementa, quod sit autem sonus simplex et uniformis, argumentum erit quod dicetur. nam sonus compositus, non qualis ab initio incurrit in sensum, talis natura permanet usque ad finem, sed continuata pronuntiatione fit diversus. qui autem est simplex et re vera locum tenet elementi, contra ab initio usque ad finem haud mutatur. sic exempli gratia cum syllabae ρα sonus profertur in extensione, est perspicuum quod non similiter eum apprehendet sensus in prima incursione et in ultima; sed in principio quidem a prolatione ρ movebitur postea autem ea deleta pure ac sincere apprehendet vim literae α. quamobrem ρα non est elementum et quicquid est ei simile. 118. sed si dicant sonum αὐ, nihil erit huiusmodi; sed qualis ab initio auditur vocis proprietates, talis etiam in fine. qua de causa αὐ erit elementum. cum hoc autem ita sit, quandoquidem et sonus εὐ et sonus οὐ uniformis et incompositus et immutabilis ab initio ad finem usque accipitur, erit is quoque elementum. 119. sed missa illa inquisitione illud dicamus quod magis potest premere grammaticos; si enim communia dicuntur elementa tria α ι υ propterea quod sint apta ad suscipiendam productionem et correptionem, sequetur ut omne elementum dicatur esse commune: est enim aptum ad suscipiendum quattuor accentus, nempe gravem acutum tenuem asperum. aut si ferre non possunt ut omne elementum dicant esse commune, nec illa dicant communia, quod apta sint ad suscipiendum productionem et correptionem. 120. atque sufficiebat quidem, cum elementa grammaticae vocata sint in dubium, finem

γ) διὰ τὸ ἐπιδεκτικὰ τυγχάνειν μήκους τε καὶ] ita legendum ex mss P 242 pro ἐπιδεκτικὰ τυγχάνειν μήκους καὶ.

3) ἢ εἴπερ] illud ἢ e mss reposui, quod in editis exciderat.

ἐπιτεδεικναι τῇ ζητήσει. τίς γὰρ ἀπολείπεται λόγος περὶ τῶν μετὰ τὰς ἀρχάς^{a)} τοῖς τὰς ἀρχάς οὐκ ἔχουσι γραμματικοῖς; ὁμῶς δ' οὖν ἐνδοτέρω προχωροῦντας οὐκ ἔστιν ἀλλότριον κακέων δείγματος χάριν ἀποπειραθῆναι. καὶ ἐπεὶ ἐκ στοιχείων αἱ συλλαβαὶ εἰσι, περὶ τούτων ἐπισυνάπτωμεν.

ΚΕΦ. ζ'.

Περὶ συλλαβῆς,

- 121 Πᾶσα οὖν συλλαβὴ ἢ μακρὰ ἔστιν ἢ βραχεῖα. μακρὰ δὲ γίνεταί, φασί, διχῶς, φύσει τε καὶ θέσει. φύσει μὲν τριχῶς, ἢ ὅταν ἔχη^{b)} στοιχεῖον φύσει μακρόν, ὡς ἐπὶ τῆς ἡὼς λέξεως· ἑκατέρα γὰρ τούτων τῶν συλλαβῶν ἔστι μακρὰ διὰ τὸ τὴν μὲν τὸ η τὴν δὲ τὸ ω φύσει ἔχειν μακρόν· ἢ ὅταν ἐκ δυοῖν φωναινῶν συνεστήκη ὡς ἐπὶ τῆς αἰεὶ λέξεως· αἱ γὰρ δύο συλλαβαὶ μακრაὶ τῷ ἑκατέρῳ ἐκ δυοῖν φωναινῶν ὑπάρχουσιν· ἢ ὅταν κοινὸν ἔχη τὸ στοιχεῖον μακροτόνως παρελημμένον, ὡς ἐπὶ τῆς 122 Ἀρης^{c)}· τὸ γὰρ α δίχρονον νῦν μακροτόνως ἐκφέρεται. οὐκοῦν φύσει τριχῶς μηκύνεται συλλαβή. θέσει δὲ πενταχῶς· ἥτοι ὅταν εἰς σύμφωνον τῶν ἀπλῶν λήγῃ δύο, ἢ ὅταν ἡ μετ' αὐτὴν συλλαβὴ ἀπὸ συμφώνων δύο ἀρχῇται, ἢ ὅταν εἰς σύμφωνον λήγῃ καὶ ἀπὸ συμφώνου ἢ ἑξῆς ἀρχῇται, ἢ ὅταν εἰς διπλοῦν λήγῃ 123 στοιχεῖον, ἢ ὅταν μετ' αὐτὴν διπλοῦν ἐπιφέρεται. εἰ δὲ πᾶσα συλλαβὴ ἥτοι μακρὰ ἔστιν ἢ βραχεῖα κατὰ τοὺς ὑποδεδειγμέ-

imponere quaestioni. quid enim de iis, quae sunt post principia, dicendum restat grammaticis, qui principia non habent? non erit tamen alienum progrediendo ad interiora illorum quoque speciminis gratia facere periculum. et quoniam syllabae constant ex elementis, de eis subiungamus.

CAP. VI.

De syllaba.

121. Omnis ergo syllaba est aut longa aut brevis. longa autem fit duobus modis, natura et positione. natura quidem tribus modis: vel quando habet elementum natura longum, ut in dictione ἡὼς; utraque enim harum syllabarum est longa, propter quod illa quidem habeat η haec vero ω natura longum: aut quando constat ex duabus vocalibus, ut in dictione αἰεὶ; duae enim syllabae sunt longae, quod utraque sit ex duabus vocalibus: aut quando commune elementum in longo tono sumptum, ut in dictione Ἀρης; α enim vocalis anceps longo tono profertur. 122. natura ergo tribus modis syllaba producit. positione autem quinque modis: vel quando in duas simplices desinit consonantes, vel quando quae eam sequitur syllaba a duabus incipit consonantibus, vel quando desinit in consonantem et quae deinceps sequitur incipit a consonante, vel quando desinit in literam duplicem, vel quando post ipsam infertur duplex. 123. si igitur omnis syllaba est vel longa vel brevis convenienter iis modis qui traditi sunt ab arte; si

a) περὶ τῶν μετὰ τὰς ἀρχάς] ita recte mss pro κατὰ, quod erat in editis.

b) ὅταν ἔχη] ita mss pro ἔχει. quae autem de syllabarum quantitate hoc loco ex praeceptis grammaticorum Sextus repetit, iuvabit conferre cum Hephaestione, in limine enchiridii περὶ μέτρων.

c) Ἀρης] supra sect. 101.

ρους τῆς τεχνολογίας τρόπους, εἰς παραστήσωμεν μηδετέραν οὐσαν αὐτῶν, δηλον ὡς οὐδὲ λέξιν ἔξουσιν οἱ γραμματικοί. P 243 κατὰ γὰρ τῶν στοιχείων ἀναιρουμένων συναναιροῦνται καὶ αἱ συλλαβαί, οὕτω καὶ^{d)} τῶν συλλαβῶν μὴ οὐσῶν οὔτε αἱ λέξεις γενήσονται οὔτε κοινῶς τὰ τοῦ λόγου μέρη, διὰ δὲ τοῦτο οὐδὲ λόγος. ἔν' οὖν ἢ τις βραχεῖα συλλαβή, δεῖ προωμολογῆσθαι 124 ὅτι ἐλάχιστος καὶ βραχύς ἐστι χρόνος, ἐν ᾧ ὑφίσταται. οὐκ ἔστι δὲ ἐλάχιστος χρόνος. πᾶς γὰρ εἰς ἄπειρον τέμνεται^{e)}, ὡς ἐν τοῖς ὑστερον δείξομεν. εἰ δὲ εἰς ἄπειρον τέμνεται, οὐκ ἔστιν ἐλάχιστος· οὐκ ἄρα ἔστι βραχεῖα συλλαβὴ βραχὺν ἔχουσα χρόνον. εἰ δὲ λέγοιεν νῦν βραχεῖαν καλεῖν καὶ ἐλαχίστην συλλαβὴν οὐ τὴν πρὸς φύσιν ἐλαχίστην οὐσαν, ἀλλὰ τὴν πρὸς αἴσθησιν, ἑαυτοῖς προσαύξουσι^{f)} τὴν ἀπορίαν. τὰς γὰρ λεγομένας παρ' 125 αὐτοῖς βραχεῖας συλλαβὰς εὐρήσομεν ὡς πρὸς αἴσθησιν μεριστάς, οἷον τὴν ερ· αἰσθητῶς γὰρ ἐπιβάλλομεν ἐπ' αὐτῆς, ὅτι προεκφωνεῖται τῆς τοῦ ρ δυνάμεως ἢ τοῦ ε δύναμις. καὶ ἐναλλάξαντες εἰ λέγομεν ρε, πάλιν ἀντιληψόμεθα ὅτι πρώτη μὲν ἔστι κατὰ τὴν τάξιν ἢ τοῦ ρ δύναμις, δευτέρα δὲ ἢ τοῦ ε. 126 ἐπεὶ οὖν πᾶν ὁ πρῶτον καὶ δεύτερον μέρος ἔχει πρὸς αἴσθησιν, οὐκ ἔστιν ἐλάχιστον πρὸς αἴσθησιν, φαίνεται δὲ ἡ κατὰ τοὺς γραμματικούς βραχεῖα συλλαβὴ πρῶτον καὶ δεύτερον ἔχουσα, οὐκ ἂν εἴη πρὸς αἴσθησιν ἐλάχιστος καὶ βραχεῖα συλλαβή· μουσικοὶ μὲν γὰρ^{g)} ἴσως ἀλόγους τινὰς χρόνους καὶ φωνῶν παρ-

ostenderimus eam neutrum esse eorum; est perspicuum quod nec dictionem quidem habebunt grammatici. quo modo enim si tollantur elementa, simul etiam tolluntur syllabae, ita etiam si tollantur syllabae, ne erunt quidem dictiones, neque communiter partes orationis, et ideo nec oratio. 124. ut ergo sit aliqua brevis syllaba, prius oportet confiteri quod sit tempus minimum et breve in quo consistit. non est autem minimum tempus; omne enim tempus dividitur in infinitum, ut postea ostendemus. si autem dividitur in infinitum, non est minimum. non est ergo syllaba brevis habens breve tempus. quodsi dixerint se vocare brevem et minimam syllabam, non eam quae est secundum naturam, sed eam quae est minima ad sensum, augebunt dubitationem. 125. breves enim quae apud eos dicuntur syllabas videmus esse quod ad sensum attinet dividuas, ut exempli causa ερ. sensiliter enim in ea animadvertimus, quod ante vim literae ρ profertur vis literae ε. et contra, si dicamus ρε, rursus apprehendemus, quod prima quidem ordine est vis literae ρ, secunda autem literae ε. 126. quoniam ergo quidquid primam et secundam partem habet ad sensum, ad sensum non est minimum: cernitur autem quae est ex grammaticorum sententia brevis syllaba, habere primam partem et secundam: non est ad sensum minima et brevis syllaba. nam musici quidem fortasse poterunt relinquere quaedam

d) οὕτω καὶ] semel annotare licet, quod in mss codicibus saepius P 243 observavi sequente licet consona οὕτως esse scriptum non οὕτω. mox οὔτε αἱ λέξεις ex mss reposui, cum articulus in editis excidisset.

e) πᾶς γὰρ εἰς ἄπειρον τέμνεται] infra lib. 2 adversus Physicos et adversus Musicos sub extrem.

f) προσαύξουσι] ita rectius mss pro προσαύξουσι. recte autem dicitur αὔξουσι et προσαύξουσι pro augere, ut pluribus exemplis docuit Graevius ad Soloeicistam Luciani p. 735. infra sect. 126 φωνῶν παραυξήσεις.

g) μουσικοὶ μὲν γὰρ] ita malo cum mss editisque quam cum Herveto μουσικοῖς. confer quae in libro adversus Musicos.

αυξήσεις δυνήσονται ἀπολιπεῖν· τοῖς δὲ μὴ χωροῦσι τὸ τοιοῦτον
βάθος γραμματικοῖς τῆς ἀπειρίας^{h)}, ἀλλ' αὐτὸ μόνον εἰς βρα-
χεῖαν καὶ μακρὰν διαιρουμένοις τὴν γενικὴν συλλαβὴν, οὐκ ἔστι
127 συγγνωμονεῖν δίκαιον. οὐκοῦν ἀνυπόστατος ἔστιν ἡ βραχεῖα συλ-
λαβή· καὶ μὴν ἡ μακρὰ πάλιν ἔστι ἀνύπαρκτος· δίχρονον
μὲν γὰρ αὐτὴν εἶναι λέγουσι. δύο δὲ χρόνοι οὐ συνυπάρχουσιν
ἀλλήλοις· εἰ γὰρ δύο εἰσὶ, τούτῳ διορίζονται ὅτι εἰσὶ δύο, τῷ
τὸν μὲν ἐνεστήκειναι, τὸν δὲ μή· εἰ δὲ ὅς μὲν ἐνεστήκεν, ὅς δὲ
128 οὐκ ἐνεστήκεν, οὐ συνυπάρχουσιν ἀλλήλοις. διόπερ καὶ ἡ μακρὰ
συλλαβὴ εἴπερ ἔστι δίχρονος, ὀφείλει ὅτε μὲν αὐτῆς ἐνεστήκεν ὁ
πρῶτος χρόνος, τότε ὁ δεύτερος μὴ ἐνεστήκειναι, καὶ ὅτε ὁ
δεύτερος ἐνίσταται, τότε ὁ πρῶτος μηκέτι εἶναι. ἀσυνυπάρχων
δὲ αὐτῆς ὄντων τῶν μερῶν, ὅλη μὲν οὐκ ὑφέστηκε, μέρος δὲ
P 244 τι αὐτῆς. ἀλλὰ τό γε μέρος αὐτῆς οὐκ ἦν αὐτή· ἐπεὶ οὐ διοί-
129 σει τῆς βραχεῖας ἡ μακρὰ συλλαβή· οὐκ ἄρα οὐδὲ μακρὰ τίς
ἔστι συλλαβή· εἰ δὲ λέγοιεν κατὰ συμβνημόνευσιν νοεῖσθαι μα-
κρὰν συλλαβὴν — τοῦ γὰρ προλεχθέντος φθόγγου μνημονεύον-
τες καὶ τοῦ νῦν λεγομένου ἀντιλαμβανόμενοι τὸ ἐξ ἀμφοτέρων
συντιθέμενον μακρὰν ἐνενοήσαμεν συλλαβὴν — εἰ δὴⁱ⁾ τοῦτο
λέγοιεν, οὐδὲν ἄλλο ἢ ἀνυπόστατον ὁμολογήσουσιν εἶναι τὴν
130 τοιαύτην συλλαβὴν· εἰ γὰρ ὑφέστηκεν, ἥτοι ἐν τῷ προαναφω-
νουμένῳ φθόγγῳ ὑφέστηκεν, ἢ ἐν τῷ ἐπαναφωνουμένῳ, οὔτε δὲ
ἐν τῷ προαναφωνουμένῳ οὔτε ἐν τῷ ἐπαναφωνουμένῳ· ἐκάτερον
γὰρ αὐτῶν κατ' ἰδίαν μὴ ὑφεστῶς οὐδὲ τὴν ἀρχὴν συλλαβὴ
ἔστιν, ὥστε οὐδὲ ὑφέστηκεν. ὑφεστῶς δὲ βραχεῖα ἔστιν ἀλλ'
οὐ μακρὰ συλλαβή, οὔτε δὲ ἐν ἀμφοτέροις· ὁ γὰρ ἕτερος αὐ-

tempora sine ratione et vocum augmenta; grammaticis autem, qui non ca-
piunt profunditatem infinitae huiusmodi divisionis, sed solum syllabam in
genere dividunt in brevem et longam, non aequum est ignorare. non potest
itaque brevis syllaba consistere. 127. rursus quoque longa erit huiusmodi
ut minime esse possit; eam enim dicunt esse duorum temporum. duo au-
tem tempora simul in se invicem esse non possunt; si enim sunt duo, in
hoc discernuntur et distinguuntur, ut duo sint, quod alterum quidem sit
instans, alterum vero minime. si autem alterum quidem sit instans, alterum
vero non sit, non sunt simul in se invicem. 128. quamobrem longa quoque
syllaba, si est duorum temporum, debet quando primum quidem tempus
est instans, tunc secundum non esse, et quando secundum est instans, tunc
primum non esse amplius. cum autem simul esse non possint eius partes,
tota quidem non consistit, sed aliqua pars eius. sed pars eius non est ipsa:
alioqui non differet longa a brevi. 129. neque est ergo aliqua syllaba longa.
si autem dicunt longam syllabam intelligi per recordationem quae simul exi-
stit: prius enim dicti soni recordantes et eum qui nunc dicitur apprehen-
dentes, id quod ex utrisque componitur, dicimus esse longam syllabam: si
hoc dicant, nihil aliud quam fatebuntur eiusmodi syllabam non posse con-
sistere. 130. nam si consistit, aut consistit in eo quod prius profertur, aut
in eo quod postea. sed nec consistit in eo quod prius profertur, nec in eo
quod postea. utrumque enim eorum cum seorsum non consistat, ne syllaba
quidem est omnino; adeoque ne consistit quidem. nam quae consistit, bre-
vis est non longa syllaba. neque in utrisque. nam alter eorum sonorum al-

h) ἀπειρίας] ita ms Vratislav. pro ἀπορίας, quod Hervetus reddidit
dubitationem. sed per ἀπειρίαν hoc loco intelligitur temporis quo vox
pronuntiatur in infinitum divisio. supra sect. 124.

i) εἰ δὴ] ita mss pro εἰ δὲ.

τῶν τοῦ ἑτέρου ὑφεστῶτος οὐκ ὑφέστηκεν· ἐκ δὲ τοῦ ὑπάρχον-
τος καὶ μὴ ὑπάρχοντος οὐδὲν ἔστιν ἐπινοῆσαι συγκαίμενον ὥς
ἐκ μερῶν· οὐκ ἄρα ἔστι τις μακρὰ συλλαβή· ἀνάλογον δὲ τοῦ- 131
τοις ἔστι καὶ τὰ περὶ λέξεως καὶ τῶν τοῦ λόγου μερῶν ἀπο-
ρεῖσθαι ὀφείλοντα· πρῶτον μὲν γὰρ ὥς μικρῷ πρότερον^{k)}
ὑπεδείκνυμεν, μὴ οὐσης συλλαβῆς μηδὲ λέξεως εἶναι δυνατόν·
ἐκ συλλαβῶν γὰρ αἱ λέξεις λαμβάνονται τὴν ὑπόστασιν. εἴτα καὶ
κατὰ τὴν αὐτὴν ἔφοδον ἐξέεται προηγουμένως ἐπ' αὐτῆς τῆς
λέξεως τὰς αὐτὰς χειρίζειν ἀπορίας· ἡ γὰρ συλλαβὴ ἔστιν, ἢ ἐκ
συλλαβῶν συνέστηκεν. ὅπως δ' ἂν ἔχη^{l)}; τὰς ἐκκειμένους ἡμῖν
ἐπὶ τῆς συλλαβῆς ἀπορίας ἐπιδέχεται. ἀλλ' ὅμως ἵνα μὴ καὶ- 132
νοτέρων ἐλέγχων ἀπορεῖν δοκῶμεν, προσφωνητέον τι κἀνταῦθα
τοῖς γραμματικοῖς· ὅταν γὰρ μέρη τινὰ λόγου καλῶσιν, οἷον
ὄνομα^{m)} ῥῆμα ἄρθρον καὶ τὰ λοιπὰ· πόθεν λαβέντες; ἥτοι
γὰρ ταῦτα ὅλα, τὸν λόγον καλοῦσιν ἢ ταῦτα μέρη ἐκείνου. μήτε
δὲ ἐκείνου ὥς ὅλου νοεῖσθαι δυναμένον μήτε τούτων ὥς μερῶν
ἐκείνου. λαμβανέσθω δὲ τὰ εἰς τὴν ὑπόθεσιν παραδείγματα, ὥς
μὴ ἀπῶμεν τῶν τῆς γραμματικῆς θεωρημάτων. ἔστω τοίνυν 133
ὑποθέσεως χάριν λόγος μὲν ὁ σύμπας οὗτος ὁ στίχοςⁿ⁾,

tero consistente non consistit. ex eo autem quod est et eo quod non est,
nihil cogitare possumus compositum tamquam ex partibus: non est ergo
aliqua syllaba longa. 131. his sunt convenientia ea quoque in quibus du-
bitandum est de dictione et de partibus orationis; nam primum quidem, ut
paulo ante subindicavimus, si non sit syllaba, ne fieri quidem potest ut
sit dictio. ex syllabis enim dictiones accipiunt substantiam. deinde eadem
via ac ratione licebit directe de ipsa dictione easdem tractare dubitationes.
aut enim est syllaba, aut constat ex syllabis. quomodocumque autem se
habeat, suscipiet dubitationes a nobis expositas in syllaba. 132. ne tamen
videamur novis egere argumentis, hoc in loco alloquendi sunt nobis gram-
matici. quando vocant aliquas partes orationis, utpote nomen verbum arti-
culum et reliquias, undenam ea sumpserunt? aut enim haec tota vocant ora-
tionem, aut has illius partes. cum neque haec neque illa tamquam totum
possit intelligi, neque haec ut partes illius. sumantur autem quae ad cau-
sam faciant exempla, ne a praeceptis grammatices abindamus. 133. sit ergo,
ut ita ponamus, oratio quidem totus hic versus,

k) μικρῷ πρότερον] ita legendum e mss pro μικρότερον. vide sect. 123.

l) ὅπως δ' ἂν ἔχοι] ms Vratislav. ἔχει [quod recepimus]. mox ἐπι-
δέχεται scripsi pro ἐπιδέχεται ex mss Vratislav. Ciz. Savil.

m) οἷον ὄνομα] ita e mss legendum pro οἷς.

n) οὗτος ὁ στίχος] apponit exempli loco et hic et lib. 1 adversus Phy-
sicos sect. 350 (ubi eadem cavillatio occurrit) primum Iliadis versum, a
quo explicando grammatici Graeci artis suae exercitationem auspicaban-
tur, unde epigramma Palladae grammatici in malam uxorem quam a
perpetuis cum marito contentionibus ἀνδρομάχην appellat lib. 1 An-
tholog. c. 17 [Anth. Pal. 9 168 t. 2 p. 57 lac.]:

μήνιν οὐλομένην γαμετὴν ὁ τάλας γεγάμηκα
καὶ παρὰ τῆς τέχνης μῆνιδος ἀρξάμενος.
eiusdem Palladae est et hoc, ubi primos versus Iliadis, ἀρχὴν γραμμα-
τικῆς appellat [Anth. Pal. 9 173 t. 2 p. 58 lac.]

ἀρχὴ γραμματικῆς πεντάστιχος ἔστι κατὰρα,
πρῶτος μῆνιν ἔχει, δεύτερος οὐλομένην,
καὶ μετὰ δ' οὐλομένην, Δαναῶν πάλιν ἀλγεα πολλά,
ὁ τοῖστας ψυχὰς εἰς Αἴδην κατὰγει.
τοῦ δὲ τεταρταίου τὰ ἑλῶρια καὶ κίνας ὀργαί.

μήνιν αἶδε θεὰ Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος,
 μέρη δὲ αὐτοῦ ταῦτα τό τε μήνιν, προσηγορία καθεστώς, καὶ
 P 245 τὸ αἶδε, ῥῆμα προστακτικόν, καὶ τὸ θεὰ, προσηγορία πάλιν
 θηλυκή, καὶ τὸ Πηληϊάδεω, ὄνομα πατρωνυμικόν. πρὸς δὲ τοῦ-
 134 τοις καὶ τὸ Ἀχιλῆος ὄνομα κύριον. οὐκοῦν ἦτοι ἄλλο τί ἐστίν
 ὁ λόγος παρὰ τὰ μέρη αὐτοῦ καὶ ἄλλα τὰ μέρη παρὰ τὸν λό-
 γον, ἢ τὸ ἄθροισμα τῶν μερῶν ὁ λόγος ὑπείληπται. καὶ εἰ μὲν
 ἄλλο τι τῶν μερῶν ἐστίν ὁ λόγος, αἰρομένων δῆλον ὅτι^{ο)} τῶν
 ἐκκειμένων τοῦ λόγου μερῶν, ὑπολειφθήσεται ὁ λόγος. τοσοῦτον
 δὲ ἀπέχει ὁ προειρημένος στίχος τοῦ μένιν πάντων αἰρομένων^{ρ)}
 αὐτοῦ τῶν μερῶν, ὥς καὶ ἐν ὁδηποτοῦν αὐτοῦ μέρος ἀνέλωμεν,
 135 οἷον τὸ μήνιν ἢ τὸ αἶδε, μηκέτι στίχος ὑπάρχει. εἰ δὲ τὸ
 ἄθροισμα τῶν τοῦ λόγου μερῶν νοεῖται λόγος, τῷ μηδὲν εἶναι
 τὸν ἄθροισμὸν παρὰ τὰ ἡθροισμένα, καθάπερ καὶ τὸ διάστημα^{γ)}
 παρὰ τὰ διεστηκότα, οὐδὲν ὑπάρξει ὁ λόγος οὐ νοηθήσεται τινα
 μέρη. μηδενὸς δὲ ὄντος ὅλου λόγου, οὐδὲ μέρη τινὰ τούτου
 γενήσεται. ὥσπερ οὖν εἰ μηδὲν ἐστίν ἀριστερόν, οὐδὲ δεξιόν
 ἐστίν, οὕτως εἰ μὴ ἔστι τὸ ὅλον λόγος, οὐδὲ τὰ μέρη ὑπάρξει.
 136 καθόλου τε, εἰ τὸν ἄθροισμὸν τῶν τοῦ λόγου μερῶν ὅλον
 ἡγήσονται λόγον, ἀκολουθήσει αὐτοῖς τὰ μέρη τοῦ λόγου ἀλλή-
 λων λέγειν εἶναι μέρη. εἰ γὰρ μηδὲν ὑπόκειται ὅλον παρ' αὐτὰ
 οὐ γενήσεται μέρη, ἀλλήλων ἔσται μέρη. τοῦτο δὲ ὥς ἐστίν
 137 ἀλογώτατον σκοπῶμεν. τὰ γὰρ μέρη πάντως ἐμπεριέχεται ἐκεί-
 νοις τοῖς ὧν λέγεται μέρη, ἴδιον τόπον ἐπέχοντα καὶ ἴδιαν ὑπό-

iram Peliadae dic o dea carmine Achillis.
 partes autem eius hae, nempe iram appellativum et dic verbum imperati-
 vum et dea rursus appellativum femininum, et Peliadae nomen patrony-
 micum, et praeterea Achillis nomen proprium. 134. aut ergo aliquid aliud
 est oratio quam eius partes et aliud partes quam oratio, aut congeries par-
 tium existimatur oratio. et si oratio est aliquid aliud quam partes, est
 perspicuum quod si tollantur expositae partes orationis, relinquetur oratio.
 tantum autem abest ut prius dictus versus maneat, si omnes auferantur eius
 partes, ut si unam quamlibet eius partem sustulerimus, utpote iram vel
 dic, non sit amplius versus. 135. si autem congeries partium orationis in-
 telligitur oratio, eo quod nihil sit congeries praeter ea quae sunt congesta,
 quo modo distantia nihil est praeter ea quae distant: ita nihil erit ora-
 tio cuius intelligentur aliquae partes. quodsi nulla sit tota oratio, nec par-
 tes aliquae eius erunt. quo modo enim si nihil est dextrum, neque est si-
 nistrum: ita si non sit aliquod totum oratio, nec erunt partes. 136. in summa
 autem si congeriem partium orationis totam existimabunt orationem, iis erit
 consequens, ut partes orationis dicant sui inter se esse partes. si enim nul-
 lum ponitur totum praeter ipsa cuius erant partes, erunt sui invicem partes.
 consideremus autem hoc quam sit a ratione alienissimum. 137. partes enim
 omnino continentur in illis, quorum dicantur esse partes, propriam locum

πέμπτου δ' ὁλωνοί, καὶ χόλος ἐστὶ Διός.
 πῶς οὖν γραμματικὸς δύναται μετὰ πέντε κατάρως
 καὶ πέντε πτώσεις μὴ μέγα πένθος ἔχειν;
 P 245 ο) δῆλον ὅτι] ms Vrat. et Ciz. δηλονότι, unico vocabulo. sic paullo
 ante κατιδίαν pro κατ' ἰδίαν et sexcentaque talia. vicissim infra ὁ δῆ-
 ποτ' οὖν pro ὁδηποτοῦν.
 ρ) αἰρομένων] ms Vrat. αἰρουμένων male. mox pro ὑπάρχει ms ὑπάρ-
 χειν, quo stante legendum esset στίχον ibid. pro σίχος.
 γ) καθάπερ καὶ τὸ διάστημα] lib. 3 Pyrrhon. sect. 126.

στασιν ἔχοντα. ἐν ἀλλήλοις δὲ οὐκ ἐμπεριέχεται, οἷον ἀνθρώπου
 μὲν μέρη χεῖρες καθεστῶσι, χειρῶν δὲ δάκτυλοι καὶ δακτύλων
 ὄνυχες. διόπερ ἐν μὲν ἀνθρώπῳ χεῖρες περιέχονται, ἐν χειρὶ
 δὲ δάκτυλοι, ἐν δακτύλοις δὲ ὄνυχες. καὶ οὐχ ἢ μὲν δεξιὰ^{ρ)} χεὶρ
 τὴν ἀριστερὰν συμπληροῖ, ὁ δὲ λιχανὸς τὸν ἀντίχειρα δάκτυλον
 ἀπαρτίζει, ἢ δὲ κεφαλὴ τοὺς πόδας συντίθῃσι καὶ οἱ πόδες τὸν
 θώρακα. ὁθεν καὶ τὰ μέρη τοῦ λόγου οὐ ῥητέον ἀλλήλων εἶναι 138
 μέρη, ἐπεὶ ἐν ἀλλήλοις^{σ)} αὐτὰ δεήσει περιέχεσθαι. τὸ μὲν μῆ-
 νιν ἐν τῷ αἶδε, τὸ δὲ αἶδε ἐν τῷ θεᾷ, καὶ καθόλου πάντα
 ἐν πᾶσιν, ὅπερ ἀδύνατον. οὐ τοίνυν ἀλλήλων τῶν τοῦ λόγου
 μερῶν δυναμένων εἶναι μερῶν διὰ τὸ ἀνόητον τοῦ πράγματος,
 οὔτε ὅλου τινὸς εὐρισκομένου λόγου^{τ)} παρὰ τὰ ἑαυτοῦ μέρη,
 μηδενὸς τε εὐρισκομένου πράγματος παρ' αὐτὰ τὰ μέρη οὐ λέ-
 ξομεν εἶναι τὰ μέρη, λείπεται λέγειν ὥς οὐδὲν ἐστὶ μέρος λόγου.
 διὰ δὲ τοῦτο οὐδὲ λόγος. ἐπακτέον δὲ καὶ οὕτως. εἴπερ τὸ μῆ- 139
 νιν μέρος ἐστὶ^{υ)} τοῦ στίχου, ἦτοι ὅλον τοῦ στίχου μέρος ἐστίν, P 246
 ἢ τοῦ “αἶδε θεὰ Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος”. ἀλλ' εἰ μὲν τοῦ ὅλου
 στίχου μέρος ἐστίν, ἐπεὶ ὅλως σὺν αὐτῷ τῷ μῆνιν νοεῖται, καὶ
 ἑαυτοῦ μέρος συμπληρωτικὸν γενήσεται τὸ μῆνιν. διὰ δὲ τοῦτο
 καὶ μεῖζον ἑαυτοῦ καὶ ἦττον. μεῖζον μὲν ἑαυτοῦ, ἢ συμπληροῦ-
 ται ὑφ' ἑαυτοῦ. τὸ γὰρ ὑπὸ τινος συμπληρούμενον μεῖζόν ἐστι
 τοῦ συμπληροῦντος αὐτό. ἔλασσον δέ, ἢ συμπληροῦ ἑαυτό.
 τὸ γὰρ τινος συμπληρωτικὸν ἔλασσόν ἐστι τοῦ συμπληρουμένου.
 οὐ πάννυ δὲ ταῦτα πιθανά. οὐκ ἄρα τοῦ ὅλου στίχου μέρος ἐστὶ
 τὸ μῆνιν, καὶ μῆν οὐδὲ τοῦ λειπομένου, φημί δὲ τοῦ “αἶδε 140

tenentes et propriam habentes substantiam. non continentur autem in se
 invicem, ut exempli causa, hominis partes sunt manus, manuum digiti.
 quamobrem in homine quidem continentur manus, in manibus autem digiti,
 in digitis vero ungues, et non dextra manus implet sinistram, nec index
 perficit pollicem, aut caput componit pedes et pedes thoracem. 138. unde
 etiam non erit dicendum partes orationis esse sui invicem partes, quando-
 quidem oportebit eas in se invicem contineri. iram quidem esse in dic, dic
 autem in dea, et in summa omnia in omnibus. quod quidem non potest
 fieri, cum ergo non possint partes orationis sui invicem esse partes, pro-
 pterea quod ea res non possit intelligi, neque ulla tota inveniatur oratio
 praeter suas partes, neque ulla res inveniatur praeter ipsas partes cuius
 dicimus esse partes, restat ut dicamus nullam esse partem orationis et ideo
 nec orationem. 139. sic quoque est inferendum. quoniam iram pars est ver-
 siculi, aut pars est totius versus, aut illius partis, nempe Peliadae dic o
 dea carmine Achillis. sed si est pars totius versus, quoniam omnino cum eo intel-
 ligitur, iram erit illud iram, pars se ipsam complens. propterea autem etiam se
 ipsa erit maior et minor; se ipsa quidem maior, quatenus a se ipsa completur.
 nam quod ab aliquo completur, est maius eo quod ipsum complet; minor au-
 tem, quatenus se ipsam complet; nam quod aliquid complet, est minus eo quod
 completur. non sunt autem haec admodum probabilia. non est ergo iram
 pars totius versus. 140. sed neque est pars reliqui, nempe Peliadae dic o

ρ) οὐχ ἢ μὲν δεξιὰ] ms Vrat. slav. οὐχὶ μὲν ἢ δεξιὰ, mox pro συμ-
 πληροῖ ms Savil. πληροῖ.
 σ) ἐν ἀλλήλοις] male editi ἐν ἀλλήλοις.
 τ) λόγου] haec vocula in ms Vrat. slav. exsulat et salvo sensu abesse
 potest.
 υ) μέρος ἐστὶ] male in editis μέρος.

θεὰ Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος". πρῶτον μὲν γὰρ τὸ μέρος περιέχεται ἐν τῷ οὐδ' ἐστὶ μέρος, τὸ δὲ "μήνιν" οὐκ ἐστὶ περιέχεται^{α)} ἐν τῷ "ἄειδε θεὰ Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος". ὥστε οὐκ ἂν εἴη μέρος τοῦτου. εἴτα δὲ οὐδὲ τὸ "ἄειδε θεὰ Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος" χρήζει συμπληρώσεως· κατὰ γὰρ τὸν ἴδιον λόγον συμπληρῶνται· ἀλλὰ ὅλος ὁ λόγος λέγω δὲ ὁ στίχος, οὐκ ἐστὶ τὸ "ἄειδε θεὰ Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος". τοίνυν οὐδὲ τούτου μέρος ἐστὶ τὸ μῆνιν. ἀλλ' εἰ μήτε τοῦ ὅλου στίχου μέρος ἐστὶ τὸ μῆνιν μήτε τοῦ ἀπολειπομένου μέρους, παρὰ δὲ ταῦτα οὐδὲν ἄλλο ὑπόκειται, 141 οὐδενὸς λόγου μέρος ἐστὶ τὸ μῆνιν. ταῦτα μὲν οὖν καθολικώτερον πρὸς τὰ μέρη τοῦ λόγου ῥητέον. ἐμβάντες δὲ εἰς τὰς κατὰ μέρος παρ' αὐτοῖς περὶ τούτων τεχνολογίας πολὺν λῆρον εὐρήσομεν. καὶ τοῦτο πάρεστι μαθεῖν οὐκ ἐπὶ τὴν πᾶσαν ὕλην φοιτήσαντας (ἀδόλυσχον γὰρ ἐστὶ καὶ γραμματικῆς γρασολογίας^{β)} πλήρες), ἀλλ' ὁμοίῳ τι τοῖς οἰνοκαπήλοις ποιήσαντας, καὶ ὃν τρόπον ἐκεῖνοι ἐξ ὀλίγου γεύματος τὸν ὅλον δοκιμάζουσι φόρτον· οὕτω καὶ αὐτοὶ ἐν λόγου μέρος προχειρισάμενοι, καθάπερ τὸ ὄνομα, ἐκ τῆς περὶ τούτου τεχνολογίας συνοψόμεθα καὶ τὴν ἐν τοῖς ἄλλοις τῶν γραμματικῶν ἐντρέχειαν.

ΚΕΦ. ζ'.

Περὶ ὀνόματος.

142 Αὐτίκα τοίνυν ὅταν τῶν ὀνομάτων τὰ μὲν ἀρσενικά φύσει λέγωσι τὰ δὲ θηλυκά τὰ δὲ οὐδέτερα, καὶ τὰ μὲν ἐνικά τῷ

de a carmine Achillis. nam primum quidem pars continetur in eo cuius est pars: iram autem non amplius continetur in illo, Peliadae dic o dea carmine Achillis. quamobrem non est pars eius. deinde nec illud Peliadae dic o dea carmine Achillis opus habet complemento: completum est enim propria oratione. sed tota oratio, versus inquam, non est illud, Peliadae dic o dea carmine Achillis. ergo nec eius pars est iram. sed si neque totius versus pars est iram, neque eius partis quae restat, praeter ea autem nihil ponitur: nullius orationis pars est iram. 141. atque haec quidem universe et in genere dicenda sunt adversus partes orationis, quodsi ingrediamur ad artem quae singulatim de iis ab ipsis traditur, inveniemus multas pugnas, idque sciri potest, non si universa illius persequamur; sunt enim inepta anilisque grammaticae garrulitatis plena, sed si fecerimus sicut vini caupones, et quomodo illi ex modica gustatione totum quod advectum est vinum probant, ita etiam cum sumpserimus unam partem orationis, nempe nomen, ex eo quod de ipso in arte ipsorum traditum est, colligemus qualis sit grammaticorum etiam in aliis solertia.

CAP. VII.

De nomine.

142. Iam enim cum dicunt ex nominibus alia quidem esse masculina natura, alia vero feminina, alia vero neutra et alia numero singularia, alia vero

P 246

α) ἐστὶ περιέχεται] male erat in editis ἐκπεριέχεται.

β) γραμματικῆς γρασολογίας] futili loquacitatem grammaticorum reprehendit fructu carentem ac soliditate, quam propterea πέριπτον ac περιεργότεραν dixerat supra sect. 55. μωρολογίαν vocat sect. 175. mox pro vulgato ποιήσαντες requiritur ποιήσαντας, ut ante φοιτήσαντας [quod receperimus].

ἀριθμῷ τὰ δὲ δυνάμει τὰ δὲ πληθυντικά καὶ ἤδη τὰς ἄλλας ἐπισυνείρωσι διαιρέσεις, ἐπιζητήσωμεν τί ποτέ ἐστι τὸ ἐπιφωνούμενον τοῦτο φύσει. ἢ γὰρ ὅτι οἱ πρῶτοι ἀναφθεγγόμενοι τὰ 143 ὀνόματα φυσικὴν ἐποίησαντο τὴν ἀναφώνησιν αὐτῶν ὡς καὶ τὴν ἐπὶ τῷ ἀλγεῖν κραυγὴν καὶ τὴν ἐπὶ τῷ ἡδεσθαι ἢ τῷ θανατῶν ἐκβόησιν, οὕτω λέγουσι, φύσει τὰ μὲν τοιαῦτα εἶναι τῶν P 247 ὀνομάτων, τὰ δὲ τοιαῦτα· ἢ ὅτι καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος ἕκαστον αὐτῶν φυσικῶς ἡμᾶς κινεῖ, ὅτι ἀρσενικόν, κἂν ἡμεῖς μὴ νομίζωμεν αὐτὸ ἀρσενικόν^{α)} εἶναι. καὶ πάλιν φυσικῶς αὐτὸ ἐνδείκνυται ὅτι θηλυκόν ἐστὶ, κἂν ἡμεῖς μὴ θέλωμεν. ἀλλὰ τὸ μὲν 144 πρῶτον οὐκ ἂν εἴποιεν. πόθεν γὰρ γραμματικῇ παχύτητι^{β)} διαγινώσκειν, πότερον φύσει ἢ θέσει τὰ ὀνόματα^{γ)}, ἢ τίνα μὲν οὕτως τινὰ δὲ ἐκείνως, ὅτε οὐδὲ τοῖς ἐπ' ἄκρον ἤκουσι^{δ)} φυσιολογίας εὐμαρὲς εἰπεῖν διὰ τὰς ἐκατέρωθεν ἰσολογίας· ἄλλως 145 τε καὶ ἰσχυρὸς ἀντικαθίσταται τούτῳ λόγος, πρὸς ὃν οὐδ' εἰ καταπέλτην ὑπομένοιεν^{ε)}, φασίν, οἱ γραμματικοί, δυνήσονται τι συνιδεῖν ἱκνούμενον· εἴπερ γὰρ φύσει τὰ ὀνόματα ἦν καὶ μὴ τῇ καθ' ἕκαστον θέσει σημαίνει, ἔχον ἅπαντας πάντων ἀκούειν, Ἑλλήνας βαρβάρων^{ς)} καὶ βαρβάρους Ἑλλήνων καὶ βαρβάρους

dualia, alia vero pluralia et alias contexunt divisiones, quaeramus quidnam sit hoc quod ab eis enuntiatur natura. 143. aut enim quod, sicut qui primi enuntiaverunt nomina, eorum naturalem fecerunt enuntiationem, ut in his exclamationibus quibus dolorem laetitiam aut admirationem vociferando testamur, ita dicunt alia quidem nomina esse huiusmodi, alia vero huiusmodi: aut quod etiam in praesentia unumquodque eorum nos movet naturaliter quod sit masculinum, etiamsi id masculinum esse non existimemus. et rursus aliud naturaliter ostendit, quod femininum sit, etiam si nos haud velimus. 144. sed prius quidem non dixerint. unde enim grammaticae hoc contingat crassitudini, ut discernat utrum nomina sint natura an ex instituto et impositione, aut alia quidem hoc alia illo modo, quando nec philosophis naturalibus summis facile fuerit hoc dicere, propterea quod utrinque pares afferantur rationes? 145. et alioqui valida eis obicitur ratio, adversus quam, ne si catapultam quidem (ut aiunt) sustineant grammatici, poterunt aliquid videre quod valeat: si enim nomina essent natura et non significaret unumquodque ex impositione, oporteret omnes intelligi ab omnibus, Graecos a barbaris et

α) μὴ νομίζωμεν αὐτὸ ἀρσενικόν] ita rectius mss quam αὐτὸ τὸ ἀρ- P 247 ρσενικόν.

β) γραμματικῇ παχύτητι] supra sect. 70.

γ) φύσει ἢ θέσει τὰ ὀνόματα] non grammaticorum sed philosophorum hoc est inquirere num a natura significant vocabula an impositione hominum, quod posterius nostro placet etiam 2 Pyrrhon. 214.

δ) ἐπ' ἄκρον ἤκουσι] ita mss et mox ἰσχυρὸς ἀντίκειται, pro ἰσχυρῶς.

ε) οὐδ' εἰ καταπέλτην ὑπομένοιεν] catapulta fortissimum tormenti bellici genus πέλτην sive acutum telum vehementissime iaculantis, repertum circa Olympiadem 95 a Syracusanis, ut narrat Diodorus Siculus lib. 14 p. 276. describitur a Vitruvio lib. 10 cap. 15. imaginem eius habes apud Lipsium lib. 3 Poliorcetic. dialogo 2 et Stewechium ad Vegetii 4 22. nota autem proverbium hoc adagiorum scriptoribus adhuc neglectum.

ς) Ἑλλήνας βαρβάρων] eodem argumento utitur supra sect. 37 et lib. 2 Pyrrhon. sect. 214 et lib. 3 sect. 267 et lib. adversus Ethicos. infra hoc ipso libro sect. 189.

βαρβάρων. οὐχὶ δὲ γε τοῦτο. οὐκ ἄρα φύσει σημαίνει τὰ ὀνό-
 146 ματα. ὥστε τοῦτο μὲν οὐκ ἐροῦσιν. εἰ δ' ὅτι φυσικῶς διαδεί-
 κνυσιν ἕκαστον ὄνομα ὅτι ἀρρενικόν ἐστιν ἢ θηλυκόν ἢ οὐδέτε-
 ρον¹⁾, φασὶ τὰ μὲν τοιαῦτα τὰ δὲ τοιαῦτα τυγχάνειν, ἴστωσαν
 147 λειότερον αὐτοῖς τρίβοντες τὸν κλοιόν²⁾. πάλιν γὰρ φήσομεν
 ὅτι τὸ φύσει κινεῖν ἡμᾶς³⁾ ὁμοίως πάντας κινεῖ, καὶ οὐχ οὕς
 μὲν οὕτως οὕς δὲ ἐναντίως· οἷον φύσει τὸ πῦρ ἀλεαίνει βαρ-
 βάρους Ἑλλήνας ἰδιώτας ἐμπεύρους, καὶ οὐχ Ἑλλήνας μὲν
 ἀλεαίνει, βαρβάρους δὲ ψύχει. καὶ ἡ χιών φύσει ψύχει, καὶ
 οὐ τινὰς μὲν ψύχει, τινὰς δὲ θερμαίνει. ὥστε τὸ φύσει κινεῖν
 148 ὁμοίως τοὺς ἀπαρεμποδιστοὺς⁴⁾ ἔχοντας τὰς αἰσθήσεις κινεῖ. τὰ
 δὲ αὐτὰ ὀνόματα οὐ πᾶσιν ἐστὶ τὰ αὐτά, ἀλλὰ τοῖς μὲν ἀρρε-
 νικὰ τοῖς δὲ θηλυκὰ τοῖς δὲ οὐδέτερα· οἷον Ἀθηναῖοι μὲν τὴν
 P 248 στάμνον⁵⁾ λέγουσι θηλυκῶς, Πελοποννήσιοι δὲ τὸν στάμνον ἀρ-
 ρενικῶς· καὶ οἱ μὲν τὴν θόλον οἱ δὲ τὸν θόλον, καὶ οἱ μὲν
 149 τὴν βῶλον οἱ δὲ τὸν βῶλον. καὶ οὐ διὰ τοῦτο οὗτοι ἢ ἐκεῖ-

barbaros a Graecis et barbaros a barbaris. sed hoc non est, nomina ergo
 non significant natura. quamobrem hoc quidem non dicent, 146. si autem
 quod naturaliter ostendit unumquodque nomen, quod sit masculinum aut fe-
 mininum aut neutrum, dicunt alia quidem esse huiusmodi alia vero huiusmodi,
 sciant se arctiorem collo suo laevigare numellam. 147. rursus enim dicemus:
 id quod nos natura movet, omnes movet similiter et non alios quidem sic
 alios vero contrario modo, ut ignis natura calefacit barbaros Graecos ignaros
 peritos, et non Graecos quidem calefacit, barbaros autem refrigerat, et nix
 natura refrigerat, et non aliquos quidem refrigerat, aliquos vero calefacit,
 adeo ut quod natura movet, similiter moveat eos qui sensus minime habent
 impeditos. 148. eadem autem nomina non sunt omnibus eadem, sed aliis
 quidem masculina aliis vero feminina aliis vero neutra, ut Athenienses qui-
 dem in feminino genere dicunt τὴν στάμνον, Peloponnesii autem in mascu-
 lino τὸν στάμνον; et alii quidem τὴν θόλον, alii vero τὸν θόλον; et alii
 quidem τὸν βῶλον, alii vero τὴν βῶλον. 149. nec propterea isti aut illi di-

f) ἢ οὐδέτερον] ms Vratistav. οὐδέτερον. sic infra sect. 150 οὐδέτερος.

g) λειότερον τὸν κλοιόν] notum est κλοιόν esse numellam, boiam atque
 ut interpretatur Hesychius περιτραχίλιον δεσμόν, sive nervi vinculique
 genus quo cervix quadrupedis vel hominis includitur, de quo plura no-
 tare me memini ad Sirachidis cap. 6 versum 25. igitur λειότερον τρίβειν
 τὸν κλοιόν est vinculum illud facere laevigando, ut collo arctius ad-
 haereat fortiusque stringat.

h) τὸ φύσει κινεῖν ἡμᾶς] lib. 3 Pyrrhon. sect. 179.

i) τοὺς ἀπαρεμποδιστοὺς] ita legendum e mss, pro ἀπαρεμποδιστοὺς.

k) Ἀθηναῖοι μὲν τὴν στάμνον] sic Attici dicunt ἡ ὄμφαξ ἢ χάραξ τῆς
 ἀμπέλου ἢ φάουγξ ἢ μεῖραξ ἢ μήκων quae communiter sunt masculina,
 ut annotavit Angelus Caninius, ne alia huiusmodi congeram scriptoribus
 de dialectis et Salmasio lib. de Hellenistica lingua pridem observata.
 noster infra sect. 187: τοῦ γὰρ Ἀττικοῦ τὸ τάριχος λέγοντος ὡς Ἑλλη-
 νικὸν καὶ τοῦ Πελοποννησίου ὁ τάριχος προσηγομένον ὡς ἀδιάστρο-
 φον, καὶ τοῦ μὲν τὴν στάμνον ὀνομάζοντος τοῦ δὲ τὸν στάμνον, οὐδὲν
 ἔχει ἐξ αὐτοῦ κριτήριον πιστὸν ὁ γραμματικὸς εἰς τὸ οὕτως ἀλλὰ μὴ οὕ-
 τως δεῖν λέγειν. similem vocabula eadem diverso genere efferendi usum
 etiam in idiomatis atque dialectis diversis vernacularum linguarum licet
 P 248 reperire, ut in Germanica nostra nos dicimus die Butter, Suevi bet
 Butter. est autem στάμνος vas fictile, θόλος aedificium rotundum co-
 lumnatum, quale erat in quo Athenis quingentorum senatus cibum ca-
 piebat teste Polluce 8 155, βῶλος denique gleba.

νοι¹⁾ λέγονται ἀμαρτάνειν· ἕκαστος γὰρ ὡς τεθεματίκεν²⁾ οὕτω
 χοῖται. καὶ οἱ αὐτοὶ δὲ διαφόρως ταῦτα ὅτε μὲν ἀρρενικῶς
 ἐκφέρουσιν ὅτε δὲ θηλυκῶς, λέγοντες τὸν λιμόν καὶ τὴν λιμόν³⁾.
 οὐκ ἄρα φύσει τῶν ὀνομάτων τὰ μὲν ἀρρενικὰ τὰ δὲ θηλυκὰ,
 ἀλλὰ κατὰ θεματισμὸν τὰ μὲν τοιαῦτα γίνεται, τὰ δὲ τοιαῦτα.
 καὶ μὴν εἴπερ φύσει τῶν ὀνομάτων τὰ μὲν ἦν ἀρρενικὰ τὰ δὲ 150
 θηλυκὰ, ὥφελον αἱ ἀρρενικαὶ φύσεις αἰεὶ ποτε ἀρρενικοῖς ὀνό-
 μασι προσαγορεύεσθαι καὶ αἱ θηλυκαὶ θηλυκοῖς, καὶ μήτε αἱ
 ἀρρενικαὶ φύσεις μήτε αἱ θηλυκαὶ οὐδέτερος. οὐχὶ δὲ τοῦτο, 151
 ἀλλὰ καὶ τὰς ἀρρενικὰς φύσεις θηλυκῶς καλοῦμεν καὶ τὰς θη-
 λυκὰς ἀρρενικῶς, καὶ τὰς οὐτε ἀρρενικὰς οὐτε θηλυκὰς ἦτοι
 ἀρρενικῶς ἢ θηλυκῶς, οὐχὶ δὲ οὐδέτερος· οἷον κόραξ⁴⁾ μὲν λέ-
 γεται αἰετὸς κώνωψ κύνθαρρος σκόρπιος μῦς ἀρρενικῶς καὶ ἐπὶ
 τοῦ θήλεος· καὶ πάλιν χελιδὼν χελώνη κορώνη ἀκρίς μυγάλη
 ἐμπὶς καὶ ἐπὶ τοῦ ἀρρενός τὴν φύσιν θηλυκῶς. ὥσαύτως δὲ 152
 κλίνη θηλυκῶς, ἐπὶ τῆς μήτε ἀρρενός μήτε θηλείας τὴν φύσιν,
 καὶ στῦλος ἀρρενικῶς ἐπὶ τοῦ οὐδέτερου. τοίνυν εἰ φύσει οὐδὲν
 ἐστὶν ἀρρενικόν ἢ θηλυκόν ὄνομα, ζητῶ πῶς ὁ γραμματικὸς

cuntur errare; nam unusquisque ut ponenda didicit, ita iis utitur. imo vero
 iidem eadem diverse, aliquando quidem masculine aliquando vero feminine
 efferunt, dicentes τὸν λιμόν et τὴν λιμόν. non sunt ergo natura ex nomini-
 bus alia quidem masculina alia vero feminina, sed ex instituto et impositione
 alia quidem sunt huiusmodi alia vero huiusmodi. 150. ad haec accedit, quod si
 ex nominibus natura alia quidem essent masculina alia vero feminina, naturae
 masculinae semper deberent appellari nominibus masculinis et femininae fe-
 mininis, et quae neque masculinae neque femininae sunt, in neutro genere.
 151. at non ita est, sed et masculinas naturas feminine vocamus et femininas
 masculine et eas, quae nec sunt masculinae nec femininae aut masculine aut
 feminine, non autem in neutro genere; ut κόραξ quidem dicitur et αἰετὸς
 κώνωψ κύνθαρρος σκόρπιος μῦς masculine etiam in femina, et rursus χελιδὼν
 χελώνη κορώνη ἀκρίς μυγάλη ἐμπὶς etiam in natura masculo vocamus femi-
 nine. 152. similiter etiam κλίνη feminine, de eo quod est nec masculinum
 nec femininum natura. et στῦλος masculine dicitur de eo quod neutrum na-

1) οὗτοι ἢ ἐκεῖνοι] ita e mss legendum pro οἱ ἐκεῖνοι.

2) ὡς τεθεματίκεν] grammaticorum vocabulum θεματίζειν ponere no-
 men vel casum genusve, ut κανονίζειν declinare et flectere nomen ac
 verbum ita, ut regulae sive canones grammatici iubent. inde mox θε-
 ματισμός et συνηθείας θεματισίας et θεματισθέν. utitur Apollonius
 in Syntaxi et caetera turba grammaticorum.

3) τὴν λιμόν καὶ τὸν λιμόν] mss τὸν λιμόν καὶ τὴν λιμόν, [quod re-
 scripsimus] ut interpretes, sed nihil interest. ex hoc autem loco constat
 id vocabulum quod famem denotat, etiam ex usu unius eiusdemque
 dialecti utroque genere usurpari, licet Etymologici Magni auctor scribit
 masculinum esse Attica dialecto, femininum Dorica: ἰστέον ὅτι παρὰ μὲν
 τοῖς Ἀθηναίοις ἀρρενικῶς λέγεται ὁ λιμός, παρὰ δὲ Λαοριεῦσι θηλυκῶς
 ἢ λιμός.

4) οἷον κόραξ] etiam in Latina lingua idem valet, nam et corvum et
 culicem scarabaeum scorpium et murem utroque sexu appellamus nomine
 masculino: ab αἰετὸς Graecis masculinum, aquila femininum Latinis, ut
 quoque hirundo testudo cornix locusta et sanguisuga, vicissim μυγάλη
 Graecis femininum, Latinis masculinum, mus araneus. similiter κλίνη
 Graecis femininum, Latinis masculinum lectus, et vice versa στῦλος
 masculinum Graecis, Latinis femininum columna.

ἐπιλήψεται τοῦ διαστρόφως λέγοντος, ὁ χελιδὼν καὶ ἡ ἀετός; ἦτοι γὰρ ὡς φύσει τοῦ ὀνόματος τῆς χελιδόνος θηλυκοῦ ὄντος, ἐκείνου δὲ ἀρρενικὸν αὐτὸ τῷ ἄρθρῳ βιαζομένου γενέσθαι, ἢ ὡς τῆς κοινῆς συνηθείας θηλυκὸν αὐτὸ θεματισάσης ἀλλ' οὐκ ἀρρενικόν¹⁵³). ἀλλ' εἰ μὲν ὡς φύσει θηλυκοῦ καθεστῶτος, ἐπεὶ οὐδὲν φύσει θηλυκὸν ἐστὶ, καθὼς παρεστήσαμεν, ἀδιάφορον τὸ ὅσον ἐπὶ τούτῳ, ἐάν τε οὕτως ἐάν τε ἐκείνως ἐκφέρεται. εἰ δ' ὡς ὑπὸ τῆς κοινῆς συνηθείας ἀντὶ θηλυκοῦ θεματισθὲν γενήσεται τοῦ τε εὐ λεγομένου καὶ μὴ κοιτήριον, οὐχὶ τεχνικός τις **P 249** καὶ γραμματικός λόγος, ἀλλὰ ἡ ἀτεχνος καὶ ἀφελὴς τῆς συνηθείας παρατήρησις. τὰ δὲ αὐτὰ ταῦτα μετακτιέον καὶ ἐπὶ τὰ ἐνικὰ καὶ πληθυντικὰ τῶν ὀνομάτων. Ἀθῆναι γὰρ λέγονται πληθυντικῶς ἢ μία πόλις καὶ Πλαταιαί¹⁵⁴), καὶ πάλιν Θήβη ἐνικῶς καὶ Θῆβαι πληθυντικῶς καὶ Μυκῆνη¹⁵⁵) καὶ Μυκῆναι. ῥηθήσε-

tura est, si ergo nullum est nomen masculinum aut femininum natura, quemadmodum reprehendet grammaticus eum qui perverse dicit ὁ χελιδὼν et ἡ ἀετός? aut enim reprehendet, quod cum nomen τῆς χελιδόνος sit femininum, ille cogat ipsum articulo esse masculinum, aut quod communis usus ipsum posuerit femininum, sed non masculinum. 153, sed si quidem eum reprehendat, ut quod sit natura femininum, quoniam nullum est natura femininum, ut ostendimus, nihil refert, quod ad hoc attinet, hocne modo an illo profatur. sin autem ut quod masculinum posuerit pro feminino ab usu communis imposito, tunc iudex eius quod recte dicitur et secus, erit non artis praeceptum aliquod et grammatica ratio, sed artis expertus et simplex usus observatio. 154, haec autem ipsa sunt traducenda etiam ad nomina singularia et pluralia. Athenae enim in plurali dicuntur una civitas et Plateae, ex rursus Theba in singulari et Thebae in plurali, et Mycenae et Mycenae, dice-

p) ἀλλ' οὐκ ἀρρενικόν] ita mss pro ἀλλ' οὐ καὶ. et mox θηλυκοῦ pro eo quod in editis erat θηλυκὸν καθεστῶτος.

P 249 q) Πλαταιαί] ms Vratislav. male Πλαταιαί, quae scriptio exinde permanavit quod ai u e pronuntiabatur. non omittendum hoc loco quod Stephanus Byz. notat Homerum etiam singulari numero dixisse οἱ τε Πλαταιῶν ἔχον Πιάδ. β' 504.

r) Θῆβη ἐνικῶς — καὶ Μυκῆνη] confer Ez. Spanhemium ad Callimachum p. 379. caeterum quando haec de generis et numeri diverso et contrario apud Graecos usu Sextus adversus grammaticos disputat, miror ab eo non attingi controversiam de casibus, quae inter Stoicos mota ac Peripateticos, et singillatim quod rectus perperam casus appelletur, qua de re locus exstat apud Ammonium philosophum ad Aristotelem περὶ ἐρμηνείας p. 19, quem hic utut longiusculum adscribam: περὶ τῆς κατ' εὐθείαν γινόμενης τῶν ὀνομάτων προφορᾶς εἶωθε παρὰ τοῖς παλαιοῖς ζητεῖσθαι, πότερον πῶσιν αὐτὴν προσηκεῖ καλεῖν ἢ οὐδαμῶς, ἀλλὰ ταύτην μὲν ὄνομα, ὡς κατ' αὐτὴν ἐκάστου τῶν πραγμάτων ὀνομαζομένου, τὰς δὲ ἄλλας, πῶσιν ὄνοματος, ἀπὸ τοῦ μετασχηματισμοῦ τῆς εὐθείας γινόμενας. τῆς μὲν οὖν δευτέρας προτίσεται δόξης ὁ Ἀριστοτέλης, καὶ ἔπονται γε αὐτῷ πάντες οἱ ἀπὸ τοῦ περιπάτου. τῆς δὲ προτέρας οἱ ἀπὸ τῆς στοᾶς, καὶ ὡς τούτοις ἀκολουθοῦντες οἱ τὴν γραμματικὴν μετιόντες τέχνην. λεγόντων δὲ πρὸς αὐτοὺς τῶν Περιπατητικῶν, ὡς τὰς μὲν ἄλλας τέσσαρας εἰκότως λέγομεν πῶσιν, διὰ τὸ πεπιτωκέναι ἀπὸ τῆς εὐθείας, τὴν δὲ εὐθείαν κατὰ τινὰ λόγον πῶσιν ὀνομάζειν δίκαιον, ὡς ἀπὸ τινος πεσοῦσαν. δῆλον γὰρ ὅτι πᾶσαν πῶσιν ἀπὸ τινος ἀνωτέρω τεταγμένου γίνεσθαι προσηκεῖ. ἀποκρίνονται οἱ ἀπὸ τῆς στοᾶς, ὡς ἀπὸ τοῦ νοήματος τοῦ ἐν τῇ ψυχῇ καὶ αὐτῇ πεπιτωκεν. ὁ γὰρ ἐν ταυτοῖς ἔχοντες, τοῦ Σωκράτους νοήμα δηλώσαι βουλόμενοι, τὸ Σωκράτους ὄνομα προφερόμεθα. καθάπερ οἱ τὸ ἄνωθεν ὑφ' ἑνὸς γραφεῖσθαι.

ται δὲ ἐπιμελέστερον¹⁵⁶) περὶ τῆς ἐν τούτοις ἀνωμαλίας προβαίνουσας τῆς ζητήσεως. τὰ νῦν δὲ ἐπεὶ καὶ ὑποδειγματικῶς κατωπτυνάμεν τὴν ἐν τούτοις τῶν γραμματικῶν ἀκρίβειαν¹⁵⁷), φέρε κακεῖνο, πρὶν ἐπ' ἄλλον τρόπον ἐπελθεῖν, ἐξετάσωμεν. φημὶ δὲ τίνα λόγον καλοῦσιν ἢ μέρη λόγου. ἦτοι γὰρ¹⁵⁸) αὐτὴν τὴν σωματικὴν φωνὴν ἐροῦσιν ἢ ἀσώματον λεκτόν¹⁵⁹), διαφέρονταύτης. οὔτε δὲ τὴν φωνὴν ἐροῦσι. ταύτης μὲν γὰρ ῥηθείσης πάντες ἀκούουσιν¹⁶⁰). Ἕλληνες τε καὶ βάρβαροι καὶ ἰδιῶται καὶ οἱ παιδείας ἐντός, τοῦ δὲ λόγου καὶ τῶν τούτου μερῶν Ἕλληνες μόνοι καὶ οἱ τούτου ἔμπειροι. τοίνυν οὐχ ἡ φωνή¹⁶¹) ἐστὶν ὁ λόγος καὶ μέρη λόγου. καὶ μὴν οὐδὲ τὸ ἀσώματον λεκτόν. πῶς¹⁶² γὰρ ἀσώματον ἔτι ἐστὶ τι ἄλλο τοιοῦτο παρὰ τὸ σῶμα καὶ τὸ κενόν¹⁶³), πολλῆς καὶ ἀνηνύτου γενομένης παρὰ τοῖς φιλοσόφοις

tur autem diligentius de hac inaequalitate et anomalia in progressu disquisitionis. nunc quoniam ex allatis exemplis conspeximus, quae sit grammaticorum accuratio, age illud quoque examinemus, priusquam alium modum persequamur: 155, dico autem quamnam vocent orationem aut partes orationis. aut enim eam dicent vocem esse corpoream aut λεκτόν sive incorpoream notationem ab ea differentem, non dicent autem vocem; nam vocem quidem pronuntiatam omnes audiunt et Graeci et barbari et ineruditi et eruditi, orationem autem et eius partes soli Graeci et eius periti. non est ergo vox oratio et eius partes. 156, sed nec incorporea notio, quomodo enim est incorporeum adhuc aliquid huiusmodi praeter corpus et inane, de quo magna

καὶ ὁρθὸν παρὲν πεπιτωκέναι τε λέγεται καὶ τὴν πῶσιν ὁρθὴν ἐσχηκέναι, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὴν εὐθείαν πεπιτωκέναι μὲν ἀξιούμεν ἀπὸ τῆς ἐννοίας, ὁρθὴν δὲ εἶναι, διὰ τὸ ἀρχέτυπον τῆς κατὰ τὴν ἐκφώνησιν προφορᾶς. ἀλλ' εἰ διὰ τοῦτο, φασὶν οἱ ἀπὸ τοῦ περιπάτου, τὴν εὐθείαν πῶσιν ἀξιούει καλεῖν, συμβήσεται καὶ τὰ ῥήματα πῶσιν ἔχειν καὶ τὰ ἐπιρρήματα, τὰ μὴδὲ κλίσεων ἀνέχεσθαι πεφυκότα. ταῦτα δὲ ἐναργῶς αἰτοῦσα, καὶ ταῖς ὑμῶν αὐτῶν παραδόσεσι μαχόμενα. τὰ αὐτὰ δὲ λέγειν ἀρμόσει καὶ πρὸς τοὺς γενικὸν τι ὄνομα ὑποτιθεμένους καὶ ἀπ' ἐκείνου πεπιτωκέναι τὸ καθέκαστον ὄνομα λέγοντας. οὔτε γὰρ διασαφροῦσι τί ποτέ ἐστὶν ὁ καλοῦσιν γενικὸν ὄνομα, οὔτε εἰς τὴν ἐννοίαν αὐτὴν τῶν ὀνομάτων καὶ κοινῶς κατὰ παντὸς κατηγορούμενοι λέγοιεν, ἰδίῳ τι τοῦ ὀνόματος ἐροῦσιν. ὁ αὐτὸς γὰρ ἐστὶ λόγος καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν τοῦ λόγου μερῶν, ὥστε καὶ τὰ καλούμενα θέματα τῶν ῥημάτων κατ' εὐθείαν ἐροῦμεν προάγεσθαι πῶσιν, καὶ τῶν ἄλλων τῶν λεγομένων περὶ τῶν τοῦ λόγου μερῶν ἐκάστον ὡσαύτως.

a) ῥηθήσεται δὲ ἐπιμελέστερον] infra sect. 195 seqq.

i) τῶν γραμματικῶν ἀκρίβειαν] ita legendum e mss pro τῶν γραμματικῶν.

u) ἦτοι γὰρ] ab his verbis ms Cizense novum caput incipit, quod inscribitur περὶ λόγου καὶ μερῶν λόγου.

x) ἢ ἀσώματον λεκτόν] rei per vocem significatae notio in mente a Stoicis credita esse ἀσώματος, ut iam dictum ad sect. 78.

y) πάντες ἀκούουσιν] vocem omnes audiunt, etiam qui linguam non intelligunt, sed sententiam orationis et quid singulae eius partes significant, haud assequuntur.

z) οὐχ ἡ φωνή] ms Ciz. οὐχὶ φωνή.

a) παρὰ τὸ σῶμα καὶ τὸ κενόν] Stoicis adversantes Epicurei λεκτόν incorporeum dari negabant, ut dixi ad lib. 2 adversus Logicos. itaque Sextus ut Stoicorum oppugnet sententiam, opponit illis scitum Epicuri, qui omne quicquid est aiebat esse vel corpus vel inane. Lucretius 1420:

omnis ut est igitur per se natura duabus consistit rebus, quae corpora sunt et inane.

περὶ αὐτοῦ διαμάχης; εἰ μὲν γὰρ κινεῖται, σῶμά ἐστι· τὸ γὰρ κινούμενον, σῶμα· εἰ δὲ μένει δεχόμενον μὲν τὰ εἰς αὐτὸ φερόμενα σώματα καὶ μὴ ἀντιτυποῦν, κενὸν γενήσεται· κενὸν γὰρ ἴδιον τὸ μὴ ἀντιτυπεῖν^{β)}. ἀντιτυποῦν δὲ τοῖς εἰς αὐτὸ φερομένοις σῶμά ἐστιν· ἴδιωμα γὰρ σώματος τὸ ἀντιτυπεῖν. ἄλλως τε 157 τοῖς σῶμά ἐστιν· ἴδιωμα γὰρ σώματος τὸ ἀντιτυπεῖν. ἄλλως τε P 250 ὁ λέγων ἀσώματόν τι λεκτὸν ὑπάρχειν ἤτοι φάσει μόνον^{γ)} ἀρκοῦμενος λέγει ἢ ἀπόδειξιν παραλαμβάνων. ἀλλὰ φάσει μὲν ἀρκοῦμενος ἐν ἀντιφάσει ἐπισχεθῆσεται· ἀπόδειξιν δὲ παραλαμβάνων, ἐπεὶ καὶ αὐτὴ δι' ἀναμφισβητήτων ὀφείλει λημμάτων προάγειν, τὰ δὲ λήμματα ἐστὶ λεκτά, προαράζων τὸ ζητούμενον ὡς ὁμολογούμενον ἄπιστος ἐστὶ. παρ' ἣν αἰτίαν λοιπὸν 158 εἰ μήτε ἡ φωνὴ λόγος ἐστὶ, μήτε τὸ σημαίνονμενον ὑπ' αὐτῆς ἀσώματον λεκτόν, παρὰ δὲ ταῦτα νοεῖν οὐδὲν ἐνδέχεται, οὐδὲν ἐστὶ λόγος. ἔστω δὲ νῦν καὶ ὁ λόγος καὶ μέρη τούτου ὅποσα θέλουσιν οἱ γραμματικοὶ ὑπάρχειν, ἀλλ' ἐπάτωσάν γε ἡμῖν πῶς τὸν λόγον διαμερίζουσιν^{δ)}.

ΚΕΦ. η'.

Περὶ μερισμοῦ.

159 Ἐπεὶ γὰρ τὸν μερισμὸν τὸν τῶν μέτρων ἐν δυοῖ μάλιστα τοῖς ἀναγκαιοτάτοις καθεῖσθαι συμβέβηκεν, ἐν τε τῷ βαίνειν^{ε)},

et necdum terminata apud philosophos est decertatio? nam si movetur quidam, est corpus; quod enim movetur, est corpus. sin autem quiescit suscipitque corpora quae ad ipsum feruntur et non resistit, erit inane. est enim proprium inanis non resistere. quod autem resistit iis quae ad ipsum feruntur, est corpus. est enim corporis proprium resistere. 157. et alioqui qui dicit incorpoream notionem, aut id dicit contentus sola enuntiatione aut assumens demonstrationem, sed si sit quidem contentus enuntiatione, contraria enuntiatione ad silentium compelletur, sin autem assumat demonstrationem, quoniam ipsa quoque debet procedere per assumptiones indubitabiles, assumptiones autem sunt λεκτά sive notiones incorporeae: non erit ei credendum qui praeripit id quod quaeritur tamquam certum et de quo iam constat, 158. quamobrem si neque vox est oratio, neque quae ab ea significatur incorporea notio; praeter haec autem nihil potest intelligi: nihil erit oratio. esto autem nunc, sit et oratio et eius partes quot volunt esse grammatici; sed nobis dicant quemadmodum partiantur orationem.

CAP. VIII.

De partitione.

159. Nam quoniam evenit ut metrorum partitio sita sit in duobus maxime necessariis, nempe in scansione, hoc est in distributione in pedes, et

β) μὴ ἀντιτυπεῖν] corpus ab Epicuro definitur, τὸ τριχῇ διαστατόν μετὰ ἀντιτυπίας supra sect. 21. Lucr. 2 235: at contra nulli de nulla parte neque ullo tempore inane potest vacuum subsistere rei, quin sua quod natura petit, concedere pergat.

P 250 γ) φάσει μόνον] ita mss pro μόνον. modus argumentandi Scepticis solemnis, vide lib. 2 Pyrrhon. sect. 107, infra sect. 198.

δ) διαμερίζουσιν] mss Vratilav. et Ciz. μερίζουσιν.

ε) ἐν τῷ βαίνειν] in scansione versuum.

τούτ' ἐστὶν τῇ εἰς τοὺς πόδας διανομῇ, καὶ ἐν τῇ εἰς τὰ τοῦ λόγου μέρη διαιρέσει, ἀκόλουθον μὲν ἂν ᾦν¹⁾ τοῖς τελέως πρὸς αὐτοὺς ἀντιλέγουσιν ἐκάτερον κινεῖν, τὸν τε τρόπον τοῦ βαίνειν, σκελίσαντας αὐτῶν ἅπαντας τοὺς οἷς βαίνουσι πόδας, ὡς ἀνυπάρχοντες, καὶ ἔτι τὸν τρόπον τῆς τῶν τοῦ λόγου μερῶν διανομῆς, δείξαντας²⁾ τὸ ἀδύνατον τῆς διαιρέσεως. ἀλλ' ἐπεὶ καὶ 160 τοῖς πρὸς τοὺς μουσικοῦς³⁾ προηγουμένως περὶ ποδῶν ζητούμεν, ἵνα μὴ προλαμβάνωμεν τὰ μελλήσοντα πρὸς ἐκείνους λέγεσθαι, ἢ μὴ δις τὰ αὐτὰ λέγωμεν, ταύτην μὲν τὴν ἀπορίαν εἰς τὸν δέοντα καιρὸν ὑπερθεσόμεθα, περὶ δὲ τῆς διαιρέσεως τῶν τοῦ λόγου μερῶν σκεψόμεθα. ὁ οὖν μερίζων⁴⁾ τινὰ στίχον 161 τὰ μὲν ἀφαιρεῖ, τὰ δὲ προστίθῃσι, καὶ ἀφαιρεῖ μὲν τὸ "μῆνιν", εἰ τύχοι, χωρίζων τοῦ παντὸς στίχον, καὶ πάλιν τὸ "ἄειδε" καὶ τὰ λοιπὰ μέρη· προστίθῃσι δὲ τοῖς κατὰ συναλοιφὴν ἐκφερομένοις, οἷον τῷ⁵⁾ "αἶμ' ἐμέων"⁶⁾ τὸ α· τὸ γὰρ πλήρες ᾦν "αἶμα ἐμέων". καὶ πάλιν τῷ "βῆ δ' ἀκέων"⁷⁾ τὸ ε· κατὰ γὰρ ἐκπλήρωσιν οὕτως εἶχε "βῆ δὲ ἀκέων". μηδενὸς μέντοι μήτε ἀφαιρεῖσθαι δυνάμενον ἀπὸ τινος μήτε προστίθεσθαι τινι πεφυκότος, ἀδύνατος γίνεται ὁ κατὰ γραμματικὴν μερισμός. τὸ 162 δὲ ὅτι οὐδὲν οὐδενὸς ἀφαιρεῖται⁸⁾, μάθοιμεν ἂν τόνδε τὸν τρόπον· εἰ γὰρ ἀφαιρεῖται τι ἀπὸ τινος, ἢ ὅλον ἀφ' ὅλου ἀφαιρεῖται ἢ μέρος ἀπὸ μέρους ἢ ὅλον ἀπὸ μέρους ἢ μέρος ἀπὸ

in divisione in partes orationis, consequens quidem erat iis qui perfecte contra eos dicunt utrumque movere, nempe et modum scansionis, supplantatis omnibus eorum pedibus quibus scandunt, ut qui consistere non possint: et praeterea modum distributionis partium orationis, ostendendo minime posse fieri huiusmodi divisionem, 160. sed quoniam in iis quoque quae adversus musicos dicimus, praecipue quaerimus de pedibus, ne anticipemus ea quae adversus illos sunt dicenda, aut ne his eadem dicamus, hanc quidem dubitationem differamus in tempus opportunum: consideremus autem de divisione partium orationis, 161. qui ergo aliquem versum partitur, alia quidem aufert alia vero addit; et aufert quidem, exempli causa iram a toto versu, et rursus dic et caeteras partes. addit autem iis quae effertur per synaloephen: ut huic αἶμ' ἐμέων α; plenum enim erat αἶμα ἐμέων. et rursus huic βῆ δ' ἀκέων ε; nam per implementum ita habebat, βῆ δὲ ἀκέων. sed cum nihil possit ab aliquo auferri neque natura sit comparatum ut addatur quicquam alicui, fieri non potest ut fiat partitio, ut volunt grammatici, 162. quod autem nihil possit ab aliquo auferri, hoc modo didicerimus, si enim aliquid ab aliquo aufertur, vel totum aufertur a toto aut pars a parte aut totum a parte aut pars a toto. atque totum quidem non aufertur a toto; posito enim uno

f) ἀκόλουθον μὲν ἂν ᾦν] ἂν in editis aberat, quod a mss revocavi.

g) δείξαντας] ita legendum ex iisdem mss pro δείξαντες.

h) πρὸς τοὺς μουσικοῦς] infra libro 6 p. 136 seq.

i) ὁ οὖν μερίζων] ante haec verba in ms Ciz. positus est titulus capituli: περὶ προσθέσεως καὶ ἀφαιρέσεως.

k) ὅλον τῷ] ita legendum e mss pro τῷ. atque ita mox infra πάλιν τῷ, pro πάλιν τῷ.

l) αἶμ' ἐμέων] Iliad. ο' 11.

m) βῆ δ' ἀκέων] Iliad. α' 34.

n) ὅτι οὐδὲν οὐδενὸς ἀφαιρεῖται] confer quae in eandem sententiam cavillatur noster lib. 3 Pyrrhon. sect. 85 et contra Geometras sect. ult. P 251 et 1 contra Physicos sect. 280 seq. et 308 seq.

ὅλον. ὅλον μὲν οὖν ἀπὸ ὅλου οὐκ ἀφαιρεῖται· ἐνὸς γὰρ ὑπο-
κειμένου στίχου, εἰ ὅλον ἐστὶ τὸ ἀφαιρούμενον, ὅλον στίχον
ἀφαιρούμεν. καὶ οὕτως εἰ μὲν ἐτι μένει^{ο)} ὁ στίχος ἀφ' οὗ ἡ
ἀφαίρεσις, οὐδὲ ὅλως ἐστὶ γενομένη τις ἀφαίρεσις ἀπ' αὐτοῦ.
ἀφαιρέσεις, οὐδὲ ὅλως ἐστὶ γενομένη τις ἀφαίρεσις ἀπ' αὐτοῦ.
πῶς γὰρ ἐτι μένειν οἷόν τε ἐστὶ τὸ ὅλον, εἴπερ ἀφαιρεῖται; εἰ
δὲ μὴ μένει^{ρ)}, δῆλον ὡς ἐκ τοῦ μὴ ὄντος οὐκ ἐστὶ πάλιν γε-
163 γονυῖα ἀφαίρεσις. ὥστε ὅλον ἀπὸ ὅλου οὐκ ἀφαιρεῖται. καὶ μὴν
οὐδὲ ὅλον ἀπὸ μέρους· ἐν μὲν γὰρ τῷ μέρει οὐκ ἐμπεριέχεται
τὸ ὅλον, οἷον τῷ "μῆνιν" τὸ "ἄειδε θεὰ Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος".
τὸ δὲ ἀφαιρούμενον ὀφείλει ἐμπεριέχεσθαι τῷ τὴν ἀφαίρεσιν
ἐπιδεχομένῳ. λείπεται ἄρα ἢ μέρος ἀφ' ὅλου ἢ μέρος ἀπὸ μέ-
ρους ἀφαιρέσθαι. ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἄπορον· τὸ γὰρ "μῆνιν" εἰ
164 ρους ἀφαιρέσθαι. ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἄπορον· τὸ γὰρ "μῆνιν" εἰ
μὲν ἀφ' ὅλου ἀφαιρεῖται τοῦ στίχου, καὶ ἀπὸ αὐτοῦ ἀφαιρεῖ-
ται· σὺν αὐτῷ γὰρ ὅλος ὁ στίχος ἐνοεῖτο. καὶ ἄλλως, εἰ ἀφ'
ὅλου ἀφαιρεῖται, τὸ δ' ὅλον ἦν,

μῆνιν ἄειδε θεὰ Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος,
ὀφείλειν ἡλατῶσθαι καὶ τὸ "ἄειδε θεὰ Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος"
καὶ μὴ μένειν ἐν τῷ αὐτῷ, παντὸς τοῦ ἀφαιρέσιν ἐπιδεξαμένου,
164 μὴ μένοντος ἐν ταύτῳ. ἐχρήν δὲ καὶ αὐτὸ τὸ "μῆνιν" ἀφ' ὅλου
ἐκείνου λαμβάνον τὴν ἀφαίρεσιν ἔχειν τι ἐξ ἐκάστου τῶν ἐν
ἐκείνῳ, ὃ πάλιν ἐστὶ ψεῦδος. εἰ οὖν μήτε ὅλον στίχον ἀπὸ στί-
χου δυνατόν μερίζειν μήτε μέρος στίχου ἀπὸ μέρους μήτε ὅλον
ἀπὸ μέρους μήτε μέρος ἀφ' ὅλου, καὶ παρὰ ταῦτα οὐδὲν ἐν-
165 δέχεται^{γ)} ποιεῖν, ἀδύνατος τῷ γραμματικῷ ὁ μερισμός. οὐ μὴν
ἀλλὰ καὶ ἡ κατὰ τὰς συναλειπτικὰς^{δ)} ἐκφερομένης λέξεις τινῶν
πρόσθεσις οὐκ ἐστὶ. καὶ τοῦτ' ἐστὶ σαφές, ἂν μὴ ἐπὶ συλ-

versu, si est totum quod aufertur, totum versum auferemus. et sic si quidem
manet adhuc versus, a quo est ablatio, ne facta quidem erit omnino ulla ab
eo ablatio, quomodo enim fieri potest ut maneat totum, siquidem sit abla-
tum? si autem non manet, est perspicuum quod ex eo quod non est, rursus
non est facta ablatio. quamobrem totum non aufertur a toto. 163. sed nec
totum a parte; nam in parte quidem non comprehenditur totum, ut in *iram*
non comprehenditur *Peliadae dic o dea carmine Achillis*, quod autem aufer-
tur, debet comprehendi in eo quod suscipit ablationem. restat ergo ut vel
pars a toto vel pars a parte auferatur. sed hoc quoque est dubium; nam
iram siquidem aufertur a toto versu, ab ipso quoque, nempe *iram*, aufere-
tur. cum ipso enim intelligebatur totus versus. et alioqui, si auferatur a toto,
totum autem erat,

iram Peliadae dic o dea carmine Achillis,
debebat aliquid decedere etiam verbis: *Peliadae dic o dea carmine Achillis*,
et non illa manere eadem, siquidem totum, quando ablatio ab eo fit, ma-
nere idem desinit. 164. oportebat autem et hoc ipsum *iram* a toto illo abla-
tum habere aliquid ex unoquoque eorum quae sunt in illo, quod rursus est
falsum, si ergo neque ut totus versus a versu partiatur fieri potest neque
pars versus a parte neque totum a parte neque pars a toto, et praeter haec
nihil contingit facere, a grammatico fieri non potest partitio. 165. sed neque
additio erit in dictionibus quibus accidit ut proferantur per synaloephen. erit
autem hoc manifestum, si id, de quo nunc agitur, tractetur, non in sylla-

ο) μένει] ms Vratislav. μένοι.

ρ) μένει] id. μένοι.

γ) οὐδὲν ἐνδέχεται] ms Vrat. οὐδὲν οὐ δέχεται. sed alterum praeplacet.

δ) κατὰ τὰς συναλειπτικὰς] supra sect. 161.

λαβῶν ἡ στοιχείων χειρὶσθεται ὁ λόγος, ὧν μάλιστα τὰς προσθέ-
σεις ἐν τοῖς μερισμοῖς^{α)} ποιοῦνται οἱ γραμματικοί, ἀλλ' ἐπὶ
ὅλων λέξεων· ὑποκειμένου τοίνυν ἡμιστιχίου τοῦ "ἄειδε θεὰ
Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος" (ἐστὶν γὰρ πρὸς τὸ παρὸν τοῦτ' ἡμιστί-
χιον) καὶ προσλαμβάνετω τὸ "μῆνιν", ὥστε τὸ ἐξ ἀμφοτέρων
ἡρωϊκὸν γίνεσθαι^{β)} μέτρον, ζητοῦμεν τίνι ἡ πρόσθεσις γίνεται;
ἦτοι γὰρ ἐαυτῷ τὸ "μῆνιν" προστίθεται ἢ τῷ προϋποκειμένῳ 166
ἡμιστιχίῳ ἢ τῷ ἐξ ἀμφοτέρων ἀποτελεσθέντι ἡρωϊκῷ μέτρῳ. P 252
καὶ ἐαυτῷ μὲν οὐκ ἂν προστεθῇ· μὴ ὅν γὰρ ἕτερον ἐαυτοῦ
καὶ μὴ διπλασιάζον ἐαυτὸ οὐκ ἂν λέγοιτο ἐαυτῷ προστίθεσθαι.
τῷ δὲ προϋποκειμένῳ ἡμιστιχίῳ πῶς ἐνδέχεται; ὅλῳ μὲν γὰρ
αὐτῷ προστιθέμενον καὶ αὐτὸ παρισσώμενον^{γ)} ἐκείνῳ, ἡμιστί-
χιον γενήσεται. ταύτῃ τε ἀκολουθήσει καὶ τὸ μέγα ἡμιστιχίον 167
λέγειν εἶναι βραχὺ, βραχεῖ συνεξισούμενον, τῷ "μῆνιν", καὶ
τὸ βραχὺ μέγα, μέλλον ἀντιπαρῆκον τῷ ἡμιστιχίῳ^{δ)}, εἴπερ τῷ
παντὶ ἡμιστιχίῳ προστίθεται τὸ "μῆνιν", οἷον τῷ "ἄειδε^{ε)}".
καὶ εἰ μὲν μόνον αὐξήσει τὸ "ἄειδε", τὸ ὅλον οὐ ποιήσει στί-
χον^{ς)}. λείπεται οὖν φάσκειν, τῷ ἐξ ἀμφοῖν αὐτοῦ τε τοῦ "μῆ-
νιν" καὶ τοῦ προϋποκειμένου ἡμιστιχίου ἀποτελουμένῳ^{ζ)} ἐξα-

bis aut elementis, quarum additiones maxime faciunt grammatici in partitio-
nibus, sed in integris dictionibus. si ergo nobis ponatur hemistichium *Pe-
liadae dic o dea carmine Achillis* (sit enim in praesentia hoc hemistichium)
et assumamus hanc dictionem *iram*, adeo ut ex utrisque versus fiat heroicus:
quaerimus cuiusnam fiat additio? 166. aut enim illud *iram* sibi ipsi additur,
aut prius posito hemistichio aut versui heroico, qui fuit perfectus ex utroque.
et sibi ipsi quidem non fuerit adiectum; nam si non sit a se ipso diversum
et se ipsum non duplicet, dici non potuerit sibi ipsi adici. ut autem po-
sito ante hemistichio addatur, quomodo fieri potest? nam ipsum toti illi addi-
tum et hoc ipsi exaequatum fiet hemistichium. 167. hac autem ratione se-
quetur ut magnum hemistichium dicatur esse breve, ut quod brevi exaeque-
tur, nempe illi *iram*, et breve fiat magnum, ut quod opponatur hemisti-
chio, siquidem toti hemistichio addatur illud *iram* utpote illi *Peliadae*; et si
solum quidem augeat illud *Peliadae*, non faciat totum versum: restat ergo
ut dicatur, id quod efficitur ex ambobus, nempe et ipso *iram* et ex ipso

α) ἐν τοῖς μερισμοῖς] quando grammatici versum in partes orationis
distribuunt analysi grammatica singulasque partes considerant, addunt
syllabam sive literam quae per synaloephen elisa fuerat, ut vox integra
ac plena sibi constet, v. g. αἶμα ἐμὸν pro αἶμ' ἐμὸν. Sextus autem
disputat, additionem hoc falso vocari, cum nulla additio ne integrarum
quidem vocum locum habeat vel concipi possit. cavillationem similem
habet lib. 3 Pyrrhon. sect. 94. vocabulum μερισμοῦ alio sensu accipitur
infra sect. 169.

β) γίνεσθαι] ms γενέσθαι.

γ) παρισσώμενον] ita legendum ex ms pro παρισόμενον.

P 252

δ) καὶ τὸ βραχὺ μέγα, μέλλον ἀντιπαρῆκον τῷ ἡμιστιχίῳ] ita inter-
pungendus hic locus.

ε) τῷ ἄειδε] nota vocabulum hoc poni pro toto longiore hemistichio,
ἄειδε θεὰ Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος.

ς) τὸ ὅλον οὐ ποιήσει στίχον] ita ms non τὸ δ' ὅλον. non faciet ver-
sum integrum, quia adhuc deerit vocabulum μῆνιν, quod de incremento
nihil participavit.

ζ) τῷ ἐξ ἀμφοῖν ἀποτελουμένῳ] ita legendum e ms pro τοῦ ἀπο-
τελουμένου.

μέτρῳ καὶ ἡρωικῷ στίχῳ προστίθεται, ὃ τελείως ἦν ἀπίθανον. 168 τὸ γὰρ ἐπιδεχόμενον πρόσθεσιν προϋπόκειται τῆς προσθέσεως, οὐ μὴν τὸ γινόμενον ἐκ τῆς προσθέσεως προϋπόκειται ταύτης. οὐκ ἄρα οὖν τῷ γινόμενῳ ἐκ τῆς προσθέσεως τοῦ "μῆνιν" ἑξαμέτρῳ στίχῳ προστίθεται τὸ "μῆνιν". ὅτε μὲν γὰρ γίνεται ἡ πρόσθεσις, οὕτω ἑξάμετρος ἐστίν· ὅτε δὲ ἐστὶν ἑξάμετρος, οὐκέτι γίνεται ἡ πρόσθεσις, πλὴν συνῆκται τὸ προκείμενον. καὶ μήτε προσθέσεως μήτε ἀφαιρέσεως οὐσης, ἀναιρέεται ὁ προειρημένος τοῦ μερισμοῦ τρόπος^{δ)}. ἀλλὰ δὴ πάλιν τὴν ἐν τούτοις τῶν γραμματικῶν ἀκρίβειαν κατανοήσαντες φέρε καὶ τῆς ἐν τῷ γράφειν αὐτῶν δυνάμειος ἀποπειραθῶμεν.

ΚΕΦ. 3'.

Περὶ ὀρθογραφίας.

169 Τὴν γὰρ ὀρθογραφίαν^{ε)} φασὶν ἐν τρισὶ καθεῖσθαι τρόποις, ποσότητι ποιότητι μερισμῷ. ποσότητι μὲν οὖν, ὅταν ζητῶμεν εἰ ταῖς δοτικαῖς προσθετέον τὸ ι^{α)}, καὶ εὐχάλινον καὶ εὐώδι-

prins posito hemistichio, addi versui hexametro et heroico, quod plane est incredibile. 168. nam quod suscipit additionem, ponitur ante additionem: non autem id quod fit ex additione ponitur ante eam. non ergo versui hexametro qui fit ex additione dictionis *iram*, additur illud *iram*. nam quando fit quidem additio, nondum est hexameter: quando autem est hexameter, non amplius fit additio, sed collectum est id quod erat prius positum. itaque cum neque sit additio neque ablatio, tollitur prius dictus modus partitionis, sed cum rursus in his animadverterimus quam exacta et accurata a grammaticis tradantur, age faciamus etiam periculum qua virtute in scribendo valeant.

CAP. IX.

De orthographia.

169. Orthographiam dicunt sitam esse in tribus modis, quantitate qualitate partitione: quantitate quidem, quando quaerimus an dativis addendum sit ι, et εὐχάλινον et εὐώδι-

δ) τοῦ μερισμοῦ τρόπος] vocat τρόπους grammaticorum scita quae ad examen revocat, sic supra sect. 154 πρὶν ἐπ' ἄλλον τρόπον ἐπελθεῖν.

ε) τὴν γὰρ ὀρθογραφίαν] hoc caput Sexti oppugnandum sibi sumpsit Claudius Dansqueius in praefatione ad partem posteriorem Orthographiae Latini sermonis, quam vulgavit Tornaci Nerviorum a. 1632 fol. eam, si placet, vide.

δ) ταῖς δοτικαῖς προσθετέον τὸ ι] cum veterum usu ignotum esset iota subscriptum dativis singularibus plerorumque nominum recenti aetate apponi solitum, quaestio fuit olim utrum iota deberet in fine addi, hoc modo: ΘΕΩι, ΜΟΥΣΗι (pro θεῷ, μούσῃ), quemadmodum in veteribus inscriptionibus saepe factum observare licet, quarum nonnullas collegit Io. Daniel Maior o μακαρίτης in diatriba de iotorum suspecta scriptione. sic Latinos olim dativis singularibus addidisse literam ι, ut POPULOI ROMANOI, ex antiquis monumentis observavit Lipsius de pronuntiatione Latinae Linguae cap. 9. alios vero multos, (uti apud Latinos deinde plane fieri desiit) etiam e Graecis, iota dativis nullum adposuisse, testis est locuples Strabo lib. 14 p. 648 πολλοὶ γὰρ χωρὶς τοῦ ι γράφοντες τὰς δοτικὰς καὶ ἐκβάλλουσιν γὰρ τὸ ἴδιον φυσικὴν αἰτίαν οὐκ ἔχον.

νας^{ς)} τῷ ι μόνον γραπτέον ἢ τῇ εἰ. ποιότητι δέ, ὅταν σκεπτόμεθα^{ς)} πότερον διὰ τοῦ ζ γραπτέον ἐστὶ τὸ ζμῖλλον καὶ τὴν ζμύρναν^{ς)} ἢ διὰ τοῦ σ. μερισμῷ δέ, ἐπειδὴν διαπορούμεν περὶ τῆς ὀβριμ^{ς)} λέξεως, πότερὸν ποτε τὸ β τῆς δευτέρας ἐστὶ συλλαβῆς ἀρχὴ ἢ τῆς προηγουμένης πέρας, καὶ ἐπὶ τοῦ Ἀριστίων^{ς)} ὀνόματος ποῦ ταχτέον τὸ σ. πάλιν δ' ἢ^{ς)} τοιαύτη τεχνολογία, ἵνα 170 μηδὲν τῶν ἀπορωτέρων κινῶμεν, μάταιος εἶναι φαίνεται. πρῶτον μὲν ἐκ τῆς διαφωνίας, ἐπεὶ καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ἀποτελεσμάτων. καὶ ἐκ μὲν τῆς διαφωνίας, ἐπεὶ οἱ τεχνικοί μάχονται τε καὶ εἰς αἰῶνα μαχέσονται πρὸς ἀλλήλους, τῶν μὲν οὕτως τῶν δὲ ἐκείως. τὸ αὐτὸ γράφειν ἀξιούντων. ὅθεν καὶ 171 οὕτως αὐτοὺς ἐρωτητέον· εἰ χρεώδης ἐστὶν ἡ περὶ ὀρθογραφίας τεχνολογία τῷ βίῳ, ἐχρήν ἡμᾶς τε καὶ ἑκαστὸν τῶν διαφορούντων περὶ αὐτῆς γραμματικῶν, ἀνεπιχρίτον ἀκμήν καθ' ἐστώσης τῆς κατὰ ταύτην διαφωνίας, παραπεδιέσθαι εἰς ἃ ἂν

litate autem, quando consideramus, utrum per ζ scribendum sit σμῖλλον et σμύρνα, an per σ. partitione autem, quando dubitamus de dictione ὀβριμος, utrumnam β sit principium secundae syllabae, an finis praecedentis, et in nomine Ἀριστίων, ubi sit locandum σ. 170. rursus autem ars eiusmodi, ne moveamus aliquid eorum quae sunt magis dubia, videtur esse inanis: primum quidem ex dissensione, deinde autem etiam ex ipsis effectis. et ex dissensione quidem, quoniam huius artis periti inter se decertant et semper decertabunt, cum alii quidem sic, alii vero illo modo idem velint scribi. 171. sunt itaque sic rogandi. si vitae sit utilis ars recte scribendi, oporteret et nos et unumquemque ex iis qui de orthographia dissentiant grammaticis, cum nondum sit decisa in hoc genere controversia, impediri in iis quae sunt

ε) εὐχάλινον καὶ εὐώδιον] notum est illis qui veteres codices numos inscriptiones versarunt, nihil esse frequentius quam eadem vocabula iam cum simplici iota exprimi iam cum diphthongo, nec solum appellativa ut haec duo quae praesenti loco Sextus attulit, sed propria quoque ut Ἀντωνίνος et Ἀντιανείνος, Φαυστίνα et Φαυστίνα, Ἀβδηρεῖων et Ἀβδηρεῖων, Νικομηδέων et Νικομηδέων, Μελιτησίων et Μελιτησίων, Μιλητιούπολιων et Μιλητιούπολιων etc.

ς) τὸ ζμῖλλον καὶ τὴν ζμύρναν] σύγκλητος Ζμυρναίων frequenter occurrat in nummis, ut illustri viro Ez. Spanhemio notatum, etiam Zmurna et Zmurnacus in antiquis Varrois Hygini Catonisque codicibus, et in inscriptionibus quibusdam antiquis Latinis, Zmyrnaeorum. sic Zmaragdus apud Broukhusium p. 141. ad Propert. et Gadum ad Phaedri 3 18. Apollo Zminthius in Hygini fabula 106, ubi videndus Thomas Munckerus et ad fabulam 251. Eustathius ad Iliad. β' p. 164: οὐ δὲ τὸ σμῶδις κατὰ καὶ τὸ σμερδαλέον καὶ τὸ σμικρὸν διὰ τοῦ ζ εἶχον τὴν προφορικὴν ἀρχὴν πάλαι ποτέ, διὰ τὸ παρεοικὸς τοῦ ἤχου, δηλοῦσιν οἱ παλαιοὶ. ibidem commemorat ζμινύη, ζβέσαι, ζμῶσαι, ζμῆγμα.

ς) ὀβριμος] ita ex mss Vratislav. scribendum pro ὀμβριμος, in quo minus dubium quam in ὀβριμος esse possit, utrum a litera β incipienda sit posterior syllaba. est autem ὀβριμος egregius, fortis, potens. hoc cum altero ὀμβριμος, veluti notiore, facile permutarunt librarii.

ς) Ἀριστίων] in editis erat Ἀριστοτέλης, sed conferenti sect. 173 et 174. ac praecipue attendenti ad allusionem inter Ἀριστίων et δειπνίων, patebit recte me et ex Sexti mente Ἀριστίων scripsisse, quamquam res eodem recideret. nec mirum librariorum priores syllabas nominis huius videntes notissimum Aristotelis arripuisse.

ς) πάλιν δ' ἢ] ita mss pro δῆ.

172 δὲ γράφειν. οὐτε δὲ ἡμῶν οὐτε τούτων ἕκαστος παραποδίζεται, ἀλλὰ συμφώνως πάντες τυγχάνουσι τῆς προθέσεως^{λ)}, ἅτε δὴ μὴ ἀπ' ἐκείνης ἀλλ' ἀπὸ κοινοτέρας τινὸς καὶ συμφώνου ὁρμά-
μενοι τριβῆς. καθ' ἣν τὰ μὲν κατὰ ἀνάγκην ὀφείλοντα παρα-
λαμβάνεσθαι στοιχεῖα πρὸς τὴν μὴνυσιν τοῦ ὀνόματος πάντες
παραλαμβάνουσι καὶ οἱ γραμματικοὶ καὶ οἱ μὴ γραμματικοί.
περὶ δὲ τῶν μὴ κατὰ ἀνάγκην ἀδιαφοροῦσιν. οὐκ ἄρα χρειώδης
ἐστὶν ἡ περὶ ὀρθογραφίας παρὰ τοῖς γραμματικοῖς ὑφήγησις.
173 ἀλλ' ὁ μὲν ἀπὸ τῆς διαφωνίας ἔλεγχος τοιοῦτος, ὁ δὲ ἀπὸ τῶν
ἀποτελεσμάτων ἐμφανής· οὐδὲν γὰρ βλαπτόμεθα, εἴαν τε σὺν
τῷ ι γράφωμεν τὴν δοτικὴν πτώσιν, εἴαν τε μὴ, καὶ εἴαν τε διὰ
τοῦ σ τὸ σμίλιον καὶ τὴν Σμύρναν, εἴαν τε διὰ τοῦ ζ, καὶ
ἐπὶ τοῦ Ἀριστίων ὀνόματος, εἴαν τε τῇ προηγουμένη συλλαβῇ
τὸ σ προσμερίζωμεν, εἴαν τε τῇ ἐπιφερομένη τοῦτο συντάττω-
174 μεν. εἰ μὲν γὰρ παρὰ τὸ διὰ τοῦ σ ἀλλὰ μὴ διὰ τοῦ ζ γρά-
φειν τὸ σμίλιον οὐκέτι σμίλιον γίνεται, ἀλλὰ δρέπανον^{μ)}. καὶ
εἰ παρὰ τὸ σ τὸ τοῦ Ἀριστίων^{ν)} ὀνόματος, οὕτως ἀλλὰ μὴ
P 251 ἐκείνως συντάσσεται τὸ σ ὁ Ἀριστίων^{ν)}, καθὼς φησὶ τις τῶν
χαριεντιζομένων^{ο)}, δειπνίων γίνεται, ἥρμοξε μὴ ἀδιαφορεῖν. εἰ

scribenda. 172. sed neque nos neque eorum unusquisque impeditur, sed concorditer omnes assequuntur propositum, non ab illa, sed a magis communi, et in quo est maior consensus, moti usu: per quem quae necessario quidem sumi debent elementa ad nomen indicandum, assumunt omnes tam grammatici quam non grammatici. de iis autem, quae non sunt necessaria, nihil referre putant, non est ergo utilis de orthographia apud grammaticos tractatio. 173. atque tale quidem est argumentum quod sumitur a dissensione, quod autem ex effectis sumitur, est manifestum; nihil enim detrimenti accipimus, sive cum ι scribamus dandi casum, sive non: et sive σμίλιον et σμύρναν scribamus per σ seu per ζ, et nomini Ἀριστίων, seu praecedenti syllabae attribuiamus literam σ, an eam coniungamus cum ea quae sequitur. 174. nam si quidem ex eo quod scribatur σμίλιον per σ et non per ζ, non esset amplius σμίλιον scalpellum, sed δρέπανον falx: et si ex eo quod in nomine Aristionis sic, non autem illo modo connectatur σ, Aristion, sicut facete quidam dixit, fiat δειπνίων, ex pransore coenator, conveniret putare

λ) τῆς προθέσεως] ita legendum e mss non προθέσεως, ut in editis erat.

μ) οὐκέτι σμίλιον ἀλλὰ δρέπανον] si diversa illa scribendi aut disiungendi ratione etiam significatio vocis mutaretur, ut non iam amplius vocabulo hoc denotaretur scalpellum, sed aliud aliquid, v. g. falx, tunc, inquit, operae pretium esset grammaticis de orthographia et disiungendarum syllabarum ratione praecipientibus attendere.

ν) τὸ τοῦ Ἀριστίων] ita haud dubie legendum pro Ἀριστοτέλους, ut ex iis quae sequuntur, est perspicuum.

P 251 ο) ὁ Ἀριστίων - δειπνίων γίνεται] illud ἢ quod ante ὁ Ἀριστίων in editis erat, expunxi; fuit enim additum ab iis, qui alioqui non poterant Aristotelis nomen perperam ingestum cum hoc connectere. festive autem lusit ille quisquis fuit nomine ἀριστίωνος, et quia ἄριστον prandium, δειπνίων coenam significat, ait quomodocumque nomen illud inter scribendum dividatur, ἀριστίωνα manere ἀριστίωνα et numquam ideo δειπνίωνα sive ex prandinatore coenatorem fieri, aut significationem permutare.

ο) τῶν χαριεντιζομένων] fuit hoc unum ex lepidis illis ingeniis, quae venustos sales et acutos iocos faceto ore intorquere norunt. quod vero ad strictiores orthographiae regulas attinet, constat non modo Scepticos

δ' ὅπως ἂν ἔχη τὰ τῆς γραφῆς, τὸ σμίλιον, εἴαν τε διὰ τοῦ σ, εἴαν τε διὰ τοῦ ζ, κατὰρχηται, ὃ τε Ἀριστίων αἰεὶ ποτε ἐστὶν Ἀριστίων, εἴαν τε τῷ ι, εἴαν τε τῷ τ τὸ σ προσμερίζωμεν, τίς χρεῖα τῆς πολλῆς καὶ ματαίας παρὰ τοῖς γραμματικοῖς περὶ τούτων μωρολογίας; κεφαλαιωδέστερον δὲ καὶ περὶ 175 ὀρθογραφίας διεξιόντες ἰδωμεν εἰς συμπλήρωσιν τῆς πρὸς τὸ τεχνικὸν μέρος αὐτῶν ἀντιρρήσεως, πότερον ἔχουσιν τινα πρὸς τὸ ἐλληνίζειν συνεστῶσαν μέθοδον ἢ οὐδαμῶς.

ΚΕΦ. ι'.

Εἰ ἔστι τις τέχνη περὶ ἐλληνισμὸν^{ρ)}.

Ὅτι μὲν δεῖ τινα φριδῶ ποιῆσθαι τῆς περὶ τὰς διαλέκτους 176 καθαριότητος, αὐτόθεν συμφανές· ὃ τε γὰρ ἐκαστοτε βαρβαρίζων καὶ σολοικίζων ὥς ἀπαίδευτος χλευάζεται, ὃ τε ἐλληνίζων ἱκανός ἐστι πρὸς τὸ σαφῶς ἅμα καὶ ἀκριβῶς παραστήσαι τὰ νοηθέντα τῶν πραγμάτων. ἤδη δὲ τοῦ ἐλληνισμοῦ δύο εἰσὶ διαφοραί· ὅς μὲν γὰρ ἐστὶ κεχωρισμένος τῆς κοινῆς ἡμῶν συνηθείας καὶ κατὰ γραμματικὴν ἀναλογίαν δοκεῖ προκόπτειν, ὅς δὲ κατὰ τὴν ἐκαστου τῶν Ἑλλήνων συνήθειαν ἐκ παραπλασμοῦ καὶ τῆς ἐν ταῖς ὁμιλίαις παρατηρήσεως ἀναγόμενος·

aliquid referre, si autem quomodocumque scribatur, σμίλιον, erit, sive incipiat per σ sive per ζ, et Aristion semper est Aristion, sive cum ι connectamus σ, sive cum τ, quid opus est multa et inani stultaque de his apud grammaticos disputatione? 175. cum autem summam egerimus de orthographia, videamus ad complendam quam artificiosae eorum parti opponimus contradictionem, an habeant constantem aliquam rationem et methodum Graecae locutionis, quae dicitur hellenismus, nec ne.

CAP. X.

An sit ars de hellenismo.

176. Quod servanda quidem sit puritas in sermonis proprietatibus, per se est perspicuum; nam et qui usquequaque barbare loquitur et admittit soloecismos, irridetur ut ineruditus, et qui Graece loquitur, est idoneus ad aperte simul et accurate res explicandas, quas mente conceperit, iam vero hellenismi duae sunt differentiae; nam alius quidem est separatus a communi nostro usu, et videtur procedere congruenter grammaticae analogiae; alius vero deducitur convenienter uniuscuiusque Graecorum communi usui, ex effictione et observatione in familiari sermone. 177. ut exempli gratia,

sed etiam alios philosophos illarum observationem non adeo magni fecisse, ita de Plotino Porphyrius in eius vita: ἔγραψε δὲ οὔτε εἰς κάλλος ἀπαιτούμενος τὰ γράμματα οὔτε εὐσήμως τὰς συλλαβὰς διακρίων οὔτε τὰς ὀρθογραφίας φροντίζων, ἀλλὰ μόνου τοῦ νοῦ ἐχόμενος. Suetonius de Augusto Imp. c. 78 orthographiam id est formulam rationemque scribendi a grammaticis institutam non adeo custodit, ac videtur eorum se qui potius opinionem, qui perinde scribendum ac loquendum existiment.

ρ) περὶ ἐλληνισμὸν] mss Ciz. et Vratislav. περὶ ἐλληνισμοῦ. sed infra saepius recurret περὶ ἐλληνισμὸν et recte se habet. est autem hellenismus, ut multis docuit Salmasius in libro de lingua Hellenistica, recta et emendata Graece scribendi et loquendi ratio, sive ut est in Scholiis ineditis ad Dionysium Thracem, ἡ κατωρθωμένη λέξις ἐλληνισμός καλεῖται, καὶ πᾶν τὸ ἐκ τῆς συνηθισμένης λέξεως μετηνεγμένον βαρβαρον λέγεται.

177 οἶον, ὃ μὲν τῆς Ζεὸς ὁρθῆς πτώσεως τὰς πλαγίους σχηματίζων, τοῦ Ζεὸς, τῷ Ζεῖ, τὸν Ζέα, κατὰ τὸν πρότερον τοῦ ἑλλη- νισμοῦ χαρακτηρὰ διαλέλεκται, ὃ δὲ ἀφελῶς τοῦ Ζηνὸς λέγων καὶ τῷ Ζηνὶ καὶ Ζήνᾳ κατὰ τὸν δεύτερον καὶ συνηθέστερον ἡμῖν. πλὴν δυοῖν ὄντων τῶν ἑλληνισμῶν, εὐχρηστον μὲν εἶναι φαιεν τὸν δεύτερον διὰ τὰς προειρημένους αἰτίας, ἄχρηστον δὲ 178 τὸν πρῶτον διὰ τὰς λέξεσσι μενέας· ὥστε γὰρ ἐν πόλει νο- **P 255** μίσματος τινος προχωροῦντος^{q)} κατὰ τὸ ἐγγώριον, ὃ μὲν τοῦτο στοιχῶν^{r)} δύναται καὶ τὰς ἐν ἐκείνῃ τῇ πόλει διεξαγωγὰς^{s)} ἀπαρμποδίστως ποιεῖσθαι· ὃ δὲ τοῦτο μὲν μὴ παραδεχόμενος, ἄλλο δέ τι καινόν^{t)} χαράσσειν ἐαυτῷ καὶ τοῦτο νομιστέον^{u)}

qui ex recto quidem casu Zeús format obliquos τοῦ Ζεός, τῷ Ζεῖ, τὸν Ζέα, is loquitur convenienter priori speciei hellenismi, qui autem dicit simpliciter τοῦ Ζηνός et τῷ Ζηνὶ et τὸν Ζήνᾳ, loquitur convenienter secundae, et quae est nobis magis familiaris. sed cum duo sint hellenismi, secundum quidem dicimus esse magis in usu propter prius dictas causas, primum autem inutilem propter dicendas. 178. quo modo enim in civitate pro more regio- nis cursum habente nomismate, qui utitur, potest in ea civitate emendo, vendendo ac contrahendo absque ullo impedimento degere qui autem hoc

q) νομίσματος προχωροῦντος] Graeci veteres de moneta quae valet at- que cursum habet usuque ambulat apud omnes ac recipitur, dicunt eam προχωρεῖν, ut Salmasius p. 1093 ad Solinum et p. 425 de usuris docuit ex hoc Sexti loco, et ex illo Arriani in periplo; ἀφ' οὗ μέχρι νῦν ἐν Βαρυγάζοις παλαιὰ προχωροῦσι δραχμαὶ γραμμασίην ἑλληνικοῖς ἐγκε- χαρῶμεναι. noster infra νομιστέον^{u)} dixit, Lucianus διαχωρεῖν. re- centior Graecia id appellat πολιτεύεσθαι. vide Cangium in hac voce. Quintilianus lib. 1 c. 9 consuetudo certissima loquendi magistra, uten- dumque plane sermone ut numo cui publica forma est. Curius Fortunati- nus lib. 3 artis rhetoricae p. 70 vir perfectissimus dixit, utendum est verbis ut numis publica moneta signatis. plura in hanc sententiam viri docti ad Iuvenal. 7 55 et Horatii artem v. 59.

P 255 r) τοῦτο στοιχῶν] στοιχεῖν est consecrari, ut solet militare agmen suos ductores. vide Docinaeum ad Chrysost. 1. 8 p. 386 et Salmasium de modo usurar. p. 517 seq. sic στοιχεῖν τοῖς ἔχουσιν Rom. 4 12 et στοιχεῖν τῷ κανόνι Philipp. 3 16 Galat. 6 16, τῷ πνεύματι Galat. 5 25, στοιχεῖν τῇ συνηθείᾳ infra sect. 233 et στοιχοῦντες τῇ τοῦτων φορῇ contra Rhe- toras sect. 63 et adversus Geometras sect. 2 ἐκείνῃ στοιχοῦντας et con- tra Ethicos sect. 59 στοιχῶν τοῖς φιλοσόφοις. confer Casaubonum in Epistolam extremam Nysseni ad Eustathium Ambrosiam et Basilissam, qui observat ex Polybii excerptis de Legationibus c. 71 βουλομένους στοιχεῖν τῇ τῆς συγκλήτου προθέσει, et ex Corinthio grammatico τῇ Λακωνῶν διαλέκτῳ Ἀλκαῖος ἐστολχῆσε. huic opponitur refugere et non amplecti, μὴ παραδέχεσθαι, ut noster infra loquitur.

s) διεξαγωγὰς] subintellige βίου καὶ πραγμάτων, vitae et negotiorum in vita transactiones, ubi pecunia opus, quae in contractibus quibus- cumque in emendo vel vendendo, in locando et conducendo fiunt atque διεξάγονται.

t) καινόν] ita legendum e mss pro κοινόν.

u) νομιστέον^{u)}] ita non dubitavi scribere pro νομιστέον^{u)} quod in editis repperi. est autem νομιστέον^{u)} pro legitimo haberi et recipi, atque ut Suidas interpretatur, νομῶς διοικεῖσθαι, hoc est legitimo usu ac recepto adhiberi, quo faciunt etiam loca ab eo adducta: ἐνέβαλε δὲ χρυσοὺς ἐπισήμους, εἰς τινὰς δὲ τετράδραχμα, τῶν ἐπιφανῶς νομι- στευομένων. atque iterum: χαλκοῦ τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ νομιστευομένου τάλαντα τετρακισχίλια. hinc κατανομιστέον^{u)} ad receptorum numorum modum pecuniam eudere vel signandam curare, et νόμισμα ἐργάσασθαι.

θέλων, μάταιος καθίστηεν· οὕτω γὰρ τῷ βίῳ ὃ μὴ βουλόμε- νος τῇ συνηθείᾳ παραδεχθεῖσθαι, καθάπερ νομίσματι^{x)}, ὁμιλία κατακολουθεῖν, ἀλλ' ἰδίαν αὐτῷ τέμνειν, μανίας ἐγγὺς ἐστίν. διόπερ εἰ οἱ γραμματικοὶ^{y)} ἐπισχνοῦνται τέχνην τινὰ τὴν κα- 179 λουμένην ἀναλογίαν παραδώσειν, δι' ἧς κατ' ἐκείνον ἡμᾶς τὸν ἑλληνισμὸν ἀναγκάζουσι διαλέγεσθαι, ὑποδεικτέον ὅτι ἀσύστα- τὸς ἐστὶν αὕτη ἡ τέχνη. δεῖ δὲ τοὺς ὁρθῶς βουλομένους δια- λέγεσθαι τῇ ἀτέχνῳ καὶ ἀφελῇ κατὰ τὸν βίον καὶ τῇ κατὰ τὴν κοινὴν τῶν πολλῶν συνηθείαν παρατηρήσει προσανέχειν. εἴπερ οὖν ἐστὶ τις περὶ ἑλληνισμὸν τέχνη, ἥτοι ἔχει ἀρχὰς ἐφ' 180 αἷς συνέστηκεν ἢ οὐκ ἔχει. καὶ μὴ ἔχειν μὲν οὐκ ἂν φαίεν οἱ γραμματικοί· πᾶσα γὰρ τέχνη ἀπὸ τινος ἀρχῆς ὀφείλει συνίστα- σθαι. εἰ δὲ ἔχει, ἥτοι τεχνικὰς^{z)} ταύτας ἔχει ἢ ἀτέχνους. καὶ εἰ μὲν τεχνικὰς, πάντως ἢ ἀφ' ἐαυτῶν ἢ ἀπ' ἄλλης τέχνης συνέστηκεν, κάκειν πάλιν ἀπὸ τρίτης, καὶ ἡ τρίτη ἀπὸ τετάρ- της, καὶ τοῦτο εἰς ἀπειρον· ὥστε ἀναρχὸν γιννομένην τὴν περὶ ἑλληνισμὸν^{y)} τέχνην μηδὲ τέχνην ὑπόχειν· εἰ δὲ ἀτέχνους, 181 οὐκ ἄλλαι τινὲς εὐρεθήσονται παρὰ τὴν συνηθείαν. ἡ ἄρα

quidem non admittit, novum autem cndit, et eo vult uti pro nomismate, is plane desipit: ita etiam in vita, qui non vult usu receptum, tamquam no- misma aliquod, sequi sermonem, sed sibi excudit novum, non longe est remotus ab insania. 179. quamobrem grammaticis qui profitentur se aliquam artem esse tradituros quae vocatur analogia, per quam nos cogunt loqui con- venienter illi hellenismo, ostendendum est eam artem minime posse consi- stere. oportet autem eos qui recte volunt loqui, attendere artis expertem simplicemque. et quae in vita et communi vulgi usu sita est, observationem. 180. si in hellenismo ergo est ars aliqua aut habet principia in quibus con- sistit, aut non habet. et non habere quidem non dicent grammatici; nam omnis ars debet consistere ex aliquo principio. si autem habet: aut artifi- ciosa ea habet aut artis expertia, et si quidem artificiosa, ea omnino aut ex se ipsis, aut ex alia constant arte; et illa rursus ex tertia, et tertia ex quarta, et hoc in infinitum, quo fiet ut si ars hellenismi careat principiis, ne ars quidem sit. 181. si autem artis expertia: non inveniuntur alia prae-

dictum enim νόμισμα, quia est ex τῶν νενομισμένων, ἃ μὲν συνδέμε- νοι ἑλληνοὶ οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ἐαυτοῖς πρᾶττοι. vide Salmasium de usuris et de modo usurarum.

x) καθάπερ νομίσματι] vocabula cum numis comparavit etiam Hora- tius in notissimo loco artis poeticae v. 59

— — — licuit semperque licebit

signatum praesente nota producere nomen.

vir docti qui procludere legunt apud Horatium, nescio quomodo sibi persuadere possint numos iam signatos demum procludi. at producere cunos signatosque neutiquam est putidum, sed de numis qui eduntur rectissime dicitur. atque ita de nominibus quoque quae utendo profe- runtur, imo et atteruntur ut numi. Themistius orat. 23 p. 286 de so- phistae nominis mutata per aetatem significatione: ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦ ὀνό- ματος ὥστερ νομίσματος μετέπεσεν ἡ δύναμις κατὰ τοὺς ὕστερον χρόνους.

y) εἰ οἱ γραμματικοί] in mss Vrat. et Ciz. et particula, in editis ar- ticularum of exciderat, quae ambo iuncta integram exhibent lectionem.

z) ἥτοι τεχνικὰς] ita mss elegantius pro ἢ.

a) περὶ ἑλληνισμὸν] iterum ms Vrat. ἑλληνισμοῦ.

συνήθεια τοῦ τί τέ ἐστιν ἑλληνικόν, καὶ τί ἀνελληνιστόν, γίνεται
 182 κριτήριον, καὶ οὐκ ἄλλη τις περὶ τὸν ἑλληνισμόν τέχνη. ἄλλως
 τε ἐπεὶ τῶν τεχνῶν αἱ μὲν τῷ ὄντι εἰσὶ τέχναι, ὥς ἡ ἀνδριαν-
 τοποιητικὴ^{b)} καὶ ζωγραφία, αἱ δὲ ἐπαγγέλματι μὲν εἰσὶ τέχναι,
 οὐ πάντως δὲ καὶ κατὰ ἀλήθειαν, ὥς Χαλδαϊκὴ τε καὶ θυτική.
 P 256 ἵνα μάθωμεν, πότερόν ποτε καὶ ἡ περὶ τὸν ἑλληνισμόν λεγο-
 μένη τέχνη ἢ ὑπόσχεσις μόνον ἐστὶν ἢ καὶ ὑποκειμένη δύνα-
 μις, δεῖσει κριτήριον τι ἡμᾶς ἔχειν εἰς τὴν ταύτης δοκιμασίαν.
 183 τοῦτο οὖν τὸ κριτήριον πάλιν, ἥτοι τεχνικόν τί ἐστι καὶ περὶ
 ἑλληνισμόν, εἴγε καὶ τῆς περὶ τὸν ἑλληνισμόν κρινοῦσης, εἰ
 ὕγιως κρίνει, δοκιμαστικὸν καθέστηκεν^{c)}, ἢ ἀτεχνον. ἀλλὰ
 τεχνικὸν μὲν περὶ ἑλληνισμόν^{d)} οὐκ ἂν εἴη διὰ τὴν προειρη-
 μένην^{e)} εἰς ἀπειρον ἔκπτωσιν. ἀτεχνον δ' εἰ λαμβάνοιτο τὸ
 κριτήριον, οὐκ [ἂν] ἄλλο τι^{f)} εὐρήσομεν ἢ τὴν συνήθειαν. ἡ
 ἄρα συνήθεια κατ' αὐτὴν τὴν περὶ ἑλληνισμόν τέχνην κρί-
 184 νουσα οὐ δεῖσεται τέχνης. εἴπερ δὲ οὐκ ἄλλως ἐστὶν ἑλλη-
 νίζειν, ἐὰν μὴ παρὰ γραμματικῆς μάθωμεν τὸ Ἑλληνικόν,
 ἥτοι ἐναργές ἐστι τοῦτο καὶ ἐξ αὐτοῦ βλεπόμενον ἢ ἀδηλότε-
 ρον. ἀλλ' ἐναργές μὲν οὐκ ἐστὶν. ἐπεὶ σύμφωνον ἂν ἦν
 185 παρὰ πᾶσιν ὥς τὰ λοιπὰ τῶν ἐναργῶν^{g)}. καὶ ἄλλως πρὸς
 μὲν τὴν τοῦ ἐναργοῦς ἀντίληψιν οὐδεμιᾶς τέχνης ἐστὶ χρεία,
 καὶ ἄπερ οὐδὲ πρὸς τὸ λευκὸν ὄρεῖν ἢ γλυκεῖος γεῖσθαι ἢ θερ-

ter usum et consuetudinem. usus ergo ac consuetudo iudex erit et feret
 sententiam quid sit Graecum et non Graecum: et non erit ullā alia ars hel-
 lenismi. 182. et alioqui quoniam ex artibus aliae quidem sunt re vera ar-
 tes, ut statuarum et pictura, aliae autem sunt quidem professione, re vera
 autem non sunt, ut Chaldaica et aruspicina, ut ergo sciamus utrum helle-
 nismi ars quae dicitur, sit solum professio, an sit etiam facultas subiecta
 ad eam probandam, oportebit nos habere aliquam veri falsique regulam.
 183. haec rursus regula, aut est aliquid ex arte atque hellenismo, siquidem
 iudicium de hellenismo, num sanum sit, examinare debet, aut artis expert.
 sed ex arte quidem et hellenismo esse non potest, ne, ut prius dictum est,
 recidat in infinitum, si artis autem expert sumatur veri falsique regula, non
 aliam inveniēmus quam usum et consuetudinem. usus ergo et consuetudo
 quae per se de hellenismi arte iudicat, non opus habebit arte. 184. si autem
 Graece non alias loqui licet, nisi a grammatica acceperimus quod est Grae-
 cum, aut hoc est evidens et ex ipso cernitur, aut est obscurius et minus
 evidens, sed non est quidem evidens: omnes enim in eo consentirent, ut in
 caeteris rebus. 185. et alioqui ad apprehendendum quidem id quod est evi-
 dens, nulla opus est arte, quo modo nec ad album videndum nec ad gu-

b) ἡ ἀνδριαντοποιητικὴ] mss Vrat. et Ciz. ἀνδριαντοποιτική. μοx pro
 θυτικῇ duo vocabula posuit Hervetus interpres, aruspicinam et extispici-
 nam, quorum unum inservit alteri explicando, et unum idemque sunt,
 licet et Graeci scriptores iungant quandoque θυτικήν et ἡπατοσκοπίαν.
 per Χαλδαϊκὴν nemo nescit Astrologiam divinatricem intelligi.

P 256 c) δοκιμαστικὸν καθέστηκεν] ita mss pro δοκιμαστικὴ καθέστηκεν.

d) περὶ ἑλληνισμόν] ita mss etiam hoc loco, cum in editis esset
 ἑλληνισμοῦ.

e) τὴν προειρημένην] supra sect. 180.

f) οὐκ ἂν ἄλλο τι] ita mss nam in editis ἂν exciderat.

g) τὰ λοιπὰ τῶν ἐναργῶν] ita legendum pro ἐργῶν, sensus ipse arguit.

μοῦ θιγγάνειν· πρὸς δὲ τὸ ἑλληνίζειν μεθόδον τινὸς καὶ τέχνης
 κατὰ τοὺς γραμματικούς ἐστι χρεία. οὐκ ἄρα ἐναργές ἐστι τὸ
 ἑλληνίζειν. ἀδηλον δὲ εἴπερ ἐστὶ, πάλιν ἐπεὶ τὸ ἀδηλον ἐκ τινος 186
 ἐτέρου γνωρίζεται, ἥτοι φυσικῶ^{h)} τινιⁱ⁾ κατακολουθητέον κριτη-
 ρίῳ, ἐξ οὗ διαγιγνώσκεται τί τὸ Ἑλληνικόν καὶ τί τὸ ἀνελλή-
 νιστόν, ἢ τῇ ἐνός συνηθείᾳ, ὥς ἄκρως ἑλληνίζοντος, χρηστέον
 πρὸς τὴν τοῦτου κατάληψιν ἢ τῇ πάντων. ἀλλὰ φυσικὸν μὲν 187
 κριτήριον εἰς τὸ Ἑλληνικόν καὶ τὸ μὴ τοιοῦτον οὐδὲν ἔχομεν.
 τοῦ γὰρ Ἀττικοῦ τὸ τάριχος^{j)} λέγοντος ὥς Ἑλληνικόν καὶ
 τοῦ Πελοποννησίου ὁ τάριχος προφερομένου ὥς ἀδιάστροφον,
 καὶ τοῦ μὲν τὴν στάμνον ὀνομάζοντος, τοῦ δὲ τὸν στάμνον,
 οὐδὲν ἔχει ἐξ ἑαυτοῦ^{k)} κριτήριον πιστὸν ὁ γραμματικὸς εἰς τὸ
 οὕτως ἀλλὰ μὴ οὕτως δεῖν λέγειν, εἰ μὴ ἄρα τὴν ἐκάστου
 συνήθειαν, ἥτις οὔτε τεχνικὴ^{l)} οὔτε φυσικὴ ἐστὶ. τῇ δὲ τινος 188
 συνηθείᾳ δεῖν ἀκολουθεῖν εἴπερ ἐροῦσιν, ἥτοι φάσει μόνον ἐροῦ-
 σιν, ἢ ἐμμεθόδοις ἀποδείξεσι χρυσάμενοι. ἀλλὰ φάσιν μὲν λέ-
 γουσι^{m)} φάσιν ἀντιθέσομεν, περὶ τοῦ τοῖς πολλοῖς μᾶλλον ἢ
 τῷ ἐνὶ δεῖν ἀκολουθεῖν· ἐμμεθόδως δὲ ἀποδεικνύντες ὅτι οὗτος
 ἑλληνίζει, ἀναγκασθήσονται ἐκείνην τὴν μέθοδον κριτήριον ἐλ- P 257
 λητισμοῦ λέγειν, δι' ἣν καὶ οὗτοςⁿ⁾ ἑλληνίζων δέδεικται, ἀλλ'
 οὐχὶ τοῦτο.λείπεται οὖν τῇ πάντων συνηθείᾳ προσέχειν· εἰ δὲ 189
 τοῦτο, οὐ χρεία τῆς ἀναλογίας, ἀλλὰ παρατηρήσεως τοῦ πῶς
 οἱ πολλοὶ διαλέγονται καὶ πῶς Ἑλληνικόν παραδέχονται, ἢ ὥς

standum dulce aut tangendum calidum, ad Graece autem loquendum via ac
 ratione aliqua et arte opus est, ut volunt grammatici, non est ergo evidens
 Graece loqui. 186. si autem non est evidens, quoniam quod non est evi-
 dens ex aliquo alio cognoscitur, aut naturalis aliqua sequenda erit regula,
 per quam discernatur quid sit Graecum aut non, aut unius usu ac consuetu-
 dine utendum erit ad hoc comprehendendum, qui perfecte loquatur Graece,
 aut omnium. 187. sed naturalem quidem regulam ad iudicandum quid sit
 Graecum aut non Graecum nullam habemus; nam cum Atticus tamquam Grae-
 cum dicat τὸ τάριχος, et Peloponnesius proferat ὁ τάριχος ut quod non sit
 aliter proferendum, et alius quidem nominet τὴν στάμνον alius vero τὸν
 στάμνον, nullum habet grammaticus ex se fide dignam regulam, quod hoc
 modo sit et non illo dicendum, nisi uniuscuiusque usum et consuetudinem,
 quae neque est artificiosa neque naturalis. 188. si autem unius alicuius
 usum ac consuetudinem dicant esse sequendam, aut affirmando tantum hoc
 dicent aut ratione ac methodo procedentibus usi demonstrationibus. sed
 affirmationem tantum proferentibus opponemus affirmationem, quod multi
 magis sequendi sint quam unus, via autem ac methodo ostendentes quod iste
 Graece loquitur, necesse habebunt dicere illam methodum esse regulam hel-
 lenismi, per quam ostensum est istum quoque Graece loqui, sed non hoc.
 189. restat ergo ut attendant omnium consuetudinem. si autem hoc ita est,
 non opus est analogia, sed observatione quemadmodum loquantur multi et
 aliquid ut Graecum admittant aut ut non tale vitent, Graecum quidem certe

h) φυσικῶ^{h)} τινι] in editis τινὶ aberat, quod e mss revocavi.

i) τὸ τάριχος] supra sect. 148.

k) ἐξ ἑαυτοῦ] mss Vratislav. αὐτοῦ, quod idem est.

l) οὔτε τεχνικὴ] ita mss et interpres pro τέχνη.

m) φάσιν λέγουσι] similis argumentatio supra 157.

n) καὶ οὗτος] ita mss pro οὕτω.

οὐ τοιοῦτον ἐκκλίνουσι. τό γε μὴν Ἑλληνικὸν ἦτοι φύσει ἐστὶν ἢ θέσει· καὶ φύσει μὲν οὐκ ἐστὶν^{ο)}, ἐπεὶ οἷα ἂν ποτε ταῦτόν τοις μὲν Ἑλληνικὸν ἐδόκει τυγχάνειν, τοῖς δὲ οὐχ Ἑλληνικόν. 190 θέσει δὲ εἴπερ ἐστὶ καὶ νόμῳ τῶν ἀνθρώπων, ὁ συνασκηθεὶς μάλιστα καὶ τριβείας ἐν τῇ συνηθείᾳ οὗτος ἐλληνίζει, καὶ οὐχ ὁ τὴν ἀναλογίαν ἐπιστάμενος· καὶ γὰρ ἄλλως ἔνεστι παραστῆσαι 191 ὅτι οὐ δεόμεθα πρὸς τὸ ἐλληνίζειν τῆς γραμματικῆς. ἐν γὰρ ταῖς ἀνὰ χεῖρα^{π)} ὁμιλίαις ἦτοι ἀντικόφουσιν ἡμῖν οἱ πολλοὶ ἐπὶ τισι λέξεσιν ἢ οὐκ ἀντικόφουσιν· καὶ εἰ μὲν ἀντικόφουσιν, εὐθὺς καὶ διορθώσονται ἡμᾶς, ὥστε παρὰ τῶν ἐκ τοῦ βίου καθεστῶτων, ἀλλ' οὐχὶ παρὰ γραμματικῶν ἔχειν τὸ ἐλληνίζειν. 192 εἰ δ' οὐ δυσχεραίνουσιν, ἀλλ' ὥς σαφές καὶ ὁρθῶς ἔχουσι συμπεριφέροντο τοῖς λεγομένοις, καὶ ἡμεῖς αὐτοῖς ἐπιμενοῦμεν, κατὰ τε ταύτην τὴν ἀναλογίαν^{q)} ἦτοι πάντες ἢ οἱ πλείστοι ἢ οἱ πολλοὶ διαλέγονται· οὔτε δὲ πάντες οὐδ' οἱ πλείστοι οὐδ' οἱ πολλοί· μόλις γὰρ δύο ἢ τρεῖς τοιοῦτοι εὐρίσκονται· οἱ δὲ 193 πλείστοι οὐδὲ ἴσασιν αὐτήν. τοίνυν ἐπεὶ τῇ τῶν πολλῶν συνηθείᾳ καὶ οὐ τῇ τῶν δυοῖν ἀναγκαῖον κατακολουθεῖν, ῥητέον τὴν παρατήρησιν τῆς κοινῆς συνηθείας χρησιμεύειν πρὸς τὸ ἐλληνίζειν, ἀλλὰ μὴ τὴν ἀναλογίαν. ἐπὶ πάντων γε μὴν σχεδὸν τῶν χρησιμευόντων τῷ βίῳ μέτρον ἐστὶν ἱκανόν, τὸ μὴ παρα- 194 ποδίζεσθαι πρὸς τὰς χρείας. διόπερ εἰ καὶ ὁ ἑλληνισμὸς διὰ δύο μάλιστα προηγούμενα ἔτυχεν ἀποδοχῆς, τὴν τε σαφήνειαν καὶ τὴν προσήνειαν^{ρ)} τῶν δηλουμένων (τούτοις γὰρ ἔξωθεν κατ'

est aut natura aut ex instituto et impositione. et natura quidem non est, quoniam numquam idem aliis quidem videretur esse Graecum, aliis vero non. 190. si est autem ex hominum instituto et lege, qui in usu ac consuetudine est maxime tritus ac exercitatus, is loquitur Graece, non autem is qui scit analogiam. nam aliter quoque licet ostendere, quod ad Graece loquendum non opus habemus grammatica. 191. nam in iis qui conferuntur sermonibus, aut in aliquibus dictionibus offenduntur multi, aut non offenduntur; et si offendantur quidem, nos statim corrigent. quo fit ut ex iis quae in usu vitae versantur, habeamus Graecum sermonem, non autem a grammaticis. 192. siu autem non aegre ferunt et iis quae dicuntur assentiuntur tamquam apertis et recte habentibus, etiam nos in eis persistemus, rursus convenienter huic analogiae aut omnes loquuntur aut plurimi aut multi, sed non omnes, neque plurimi neque multi; vix enim duo aut tres inveniuntur eiusmodi, plurimi autem ne eam quidem sciunt. 193. quoniam ergo necessario sequendus est usus ac consuetudo multorum, non autem duorum, dicendum est observationem usus communis ac consuetudinis esse utilem ad Graece loquendum, non autem analogiam. in omnibus quidem certe quae humanae vitae sunt utilia, modus est sufficiens, ad usum non impediri. 194. quamobrem si hellenismus propter duo praecipua maxime est admittendus, nempe ut quae significantur et dilucidius explicantur et delectabilius ac iucundius (his enim extrinsecus

ο) φύσει μὲν οὐκ ἐστὶν] ut nec verba significant natura sed impositione hominum, supra sect. 145.

ρ) ἀνὰ χεῖρα] ms Vratislav. ἀναχεῖρα, unico vocabulo ut supra sect. 64. est autem idem quod Latini dicunt *coram*. οἱ πολλοὶ inerediti.

q) κατὰ τε ταύτην τὴν ἀναλογίαν] non consuetudinis observatione sed grammaticorum praeceptis et scitis unice nitentem. mox pro οὔτε δὲ πάντες ms Ciz. οὔτε δὲ.

ρ) σαφήνειαν καὶ τὴν προσήνειαν] supra sect. 176 ὁ ἑλληνισμὸς ἱκα-

ἐπακολουθήσιν συνέζευκται τὸ μεταφορικῶς καὶ ἐμφατικῶς καὶ κατὰ τοὺς ἄλλους τρόπους φράζειν) ζητήσωμεν οὖν ἐκ ποτέρας ταῦτα μᾶλλον περιγίνεται; ἀρα γε τῆς κοινῆς συνηθείας, ἢ τῆς ἀναλογίας, ἵνα ἐκείνη^{α)} προσθώμεθα. βλέπομεν δὲ γε, ὥς ἐκ 195 τῆς κοινῆς συνηθείας μᾶλλον ἢ ὅτι ἐκ τῆς ἀναλογίας. ἐκείνη ἀρα ἀλλ' οὐ ταύτη χρηστέον· τὸ μὲν γὰρ τῆς ὁρθῆς πτώσεως ὁ Ζεὺς οὐσης τὰς πλαγίους προσφέρεσθαι^{β)} Ζηνὸς Ζηνὶ Ζῆνα, P 258 καὶ τῆς κύων κυνὸς κυνὶ κύνα, σαφές· ἀλλὰ καὶ ἀπρόσκοπον τοῖς πολλοῖς εἶναι φαίνεται· τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ τῆς κοινῆς συνηθείας. τὸ δὲ ἀπὸ τῆς Ζεὺς ὁρθῆς Ζεὸς λέγειν καὶ Ζεῖ καὶ Ζέα^{γ)} καὶ ἀπὸ τῆς κύων σχηματίζειν κύωνος κύωνι κύωνα, ἢ ἀπὸ τῆς κυνὸς γενικῆς ἀξιοῦν τὴν ὁρθὴν κῶς ὑπάρχειν, καὶ ἐπὶ τῶν ῥηματικῶν^{δ)} φερέσω λέγειν καὶ βλέψω ὥς ποιήσω καὶ θελήσω, οὐ μόνον ἀσαφές ἀλλὰ καὶ γέλωτος ἔτι δὲ προσκοπῆς ἀξίον εἶναι δοκεῖ. τοῦτο δὲ γίνεται ἀπὸ ἀνα- 196 λογίας. τοίνυν, ὥς ἔφην, οὐ ταύτη χρηστέον, ἀλλὰ τῇ συνηθείᾳ. μήποτε δὲ καὶ περιτρέπονται^{ε)}, καὶ ἐὰν θελήσωσιν ἐὰν τε καὶ μὴ, ἀναγκασθήσονται χρῆσθαι μὲν τῇ συνηθείᾳ, παραπέμπειν δὲ τὴν ἀναλογίαν. σκοπῶμεν δ' ἐντεῦθεν τὸ λεγόμενον, τοῦτ'

coniuncta sunt per consequentiam metaphoricè et aliis tropis ac modis dicere) quaeramus, ex utro haec magis accedunt, num ex communi usu ac consuetudine an ex analogia, ut illi accedamus. 195. videmus autem hoc magis accedere ex communi usu quam ex analogia: illo ergo, non hoc, est utendum. nam ex recto quidem casu qui est Ζεὺς, proferre obliquos Ζηνὸς Ζηνὶ Ζῆνα et ex κύων κυνὸς κυνὶ κύνα, est dilucidum, quin etiam multos non videtur offendere. hoc est autem usus communis. a recto autem Ζεὺς dicere Ζεὸς et Ζεῖ et Ζέα, et a κύων formare κύωνος κύωνι κύωνα aut a genitivo κυνὸς velle esse rectum κῶς, et in verbis dicere φερέσω et βλέψω ut ποιήσω et θελήσω, non solum non dilucidum, sed etiam videtur esse ridiculum et offendere. 196. hoc autem fit ex analogia. non est ergo ea, ut dixi, utendum sed usu ac consuetudine. nequiquam porro evadent, et velint nolint, cogentur uti usu ac consuetudine, amandare autem analogiam. hinc consideremus quod dicitur, ex ea quae valet apud

νός ἐστι πρὸς τὸ σαφῶς ἅμα καὶ ἀκριβῶς παραστῆσαι τὰ νοηθέντα τῶν πραγμάτων. est itaque προσήνως bene et apte ad rem loqui ad usumque accommodata, et προσήνεια congruentia ἀπέρριτος, infra sect. 133.

α) ἐκείνη] ita mss pro ἐκείνη. [in antecedd. legebatur ἄρα.]

β) προσφέρεσθαι] ita legendum e mss pro προσφύρεσθαι.

P 258

γ) Ζεὸς Ζεῖ Ζέα] ita ms Ciz. hoc loco et supra sect. 177, ubi idem exempli loco affertur. in editis Ζεὸς Ζεῖ, quod minus probo; nam analogice monosyllaborum genitivi et dativi dissyllabi in sing. ὁξυτονοῦνται.

δ) ἐπὶ τῶν ῥηματικῶν] uti ὀνοματικά a grammaticis appellantur quae sunt de nominibus, ita ῥηματικά quae de verbis. in scholiis ineditis ad Dionysium Thracem laudatur ῥηματικὸν Apollonii Dyscoli, quae erat de verbis tractatio, sic ῥηματικοὶ κανόνες etc. infra sect. 238 ἐπὶ τῶν ῥηματικῶν πολλὰ ὁμοίως κατὰ τὸν ἔνεστιν χρόνον λεγόμενα οὐκ ἀναλόγως ἐν τοῖς ἄλλοις χρόνοις σχηματίζεται. de ὀνοματικοῖς sect. 239 240.

ε) μήποτε δὲ καὶ περιτρέπονται] ita mss pro περιτρέπονται. atque indicativo iungi μήποτε recte Matthaeo Devario observatum in praefatio libro de Graecae linguae particulis.

197 ἔστιν ἐκ τῆς πρὸς αὐτοὺς ἀκολουθίας. ζητούμενον γὰρ τοῦ πῶς δεῖ λέγειν χρῆσθαι ἢ χρᾶσθαι, φασὶν ὅτι χρᾶσθαι· καὶ ἀπαιτούμενοι τούτου τὴν πίστιν λέγουσιν ὅτι χρῆσις καὶ κτήσις ἀνάλογα ἔστιν. ὥς οὖν κτᾶσθαι μὲν λέγεται, κτῆσθαι δὲ οὐ λέγεται, οὕτω καὶ χρᾶσθαι μὲν ῥηθήσεται, χρῆσθαι δὲ οὐ πάν-
 198 τως. ἀλλ' εἰ ἐπακολουθῶν τις αὐτοῖς πύθοιτο, αὐτὸ δὲ τοῦτο τὸ κτᾶσθαι ὅτι ῥηθῶς εἴρηται, ἀφ' οὗ καὶ τὸ χρᾶσθαι ἀπο-
 δείκνυμεν, πόθεν ἴσμεν; φήσουσιν ὅτι ἐν τῇ συνηθείᾳ λέγεται. τοῦτο δὲ λέγοντες δώσουσι τὸ τῇ συνηθείᾳ δεῖν ὥς κριτηρίῳ
 199 προσέχειν, ἀλλὰ μὴ τῇ ἀναλογίᾳ· εἰ γὰρ ὅτι ἐν τῇ συνηθείᾳ λέγεται κτᾶσθαι, ῥητέον καὶ χρᾶσθαι, ὀφειλομένον παρέντες τὴν ἀναλογικὴν τέχνην ἐπὶ τὴν συνηθείαν ἀναδραμεῖν, ἀφ' ἧς κα-
 κείνη ῥητῆται²⁾. καὶ μὴν ἡ ἀναλογία ὁμοίων πολλῶν ὀνομάτων
 200 ἔστι παράδεισις· τὰ δὲ ὀνόματα ταῦτα ἐκ τῆς συνηθείας πρόεισι. τού-
 του δὲ οὕτως ἔχοντος, ἐρωτητέον τρόπον τῷδε· ἤτοι ἐγκρίνετε τὴν συνηθείαν ὥς πιστὴν πρὸς διὰ γνώσιν ἑλληνισμοῦ, ἢ ἐκβάλ-
 λετε. εἰ μὲν ἐγκρίνετε, αὐτόθεν συνητῆται τὸ προκείμενον, καὶ οὐ χρεία τῆς ἀναλογίας· εἰ δὲ ἐκβάλλετε, ἐπεὶ καὶ ἡ ἀναλογία ἐκ ταύτης συνίσταται, ἐκβάλλετε καὶ τὴν ἀναλογίαν. καὶ πάλιν ἄτοπον, τὸ αὐτὸ καὶ ὥς πιστὸν προσέειπαι καὶ ὥς ἄπιστον³⁾.
 201 παραιτεῖσθαι. οἱ δὲ γραμματικοὶ θέλοντες τὴν συνηθείαν ὥς
 P 259 ἄπιστον ἐκβάλλειν, καὶ πάλιν ταύτην ὥς πιστὴν παραλαμβάνειν, τὸ αὐτὸ πιστὸν ἅμα καὶ ἄπιστον ποιήσουσιν. ἵνα γὰρ δείξωσιν ὅτι οὐ διαλεκτέον κατὰ τὴν συνηθείαν, εἰσάγουσι τὴν ἀναλογίαν. ἡ δὲ ἀναλογία οὐκ ἰσχυροποιεῖται, εἰ μὴ συνηθείαν ἔχοι τὴν

ipsos consequentia. 197. nam si quaeratur quo modo sit dicendum χρῆσθαι an χρᾶσθαι, dicunt χρᾶσθαι; et si petatur ab eis ut probent, dicunt quod χρῆσις et κτήσις conveniunt inter se analogia. quomodo ergo dicitur qui-
 dem κτᾶσθαι, κτῆσθαι autem non dicitur, ita etiam χρᾶσθαι quidem di-
 cetur, nequaquam autem χρῆσθαι. 198. sed si quis eos insequens roget, hoc ipsum autem recte dictum esse κτᾶσθαι, ex quo etiam χρᾶσθαι, ostendimus, unde scimus? dicunt hoc ita esse in usu. hoc autem dicentes concedent usum ac consuetudinem attendendam esse tamquam regulam, non autem analogiam. 199. si enim quia in usu est κτᾶσθαι, dicendum est etiam χρᾶσθαι, debemus missa arte analogica refugere ad usum ac consue-
 tudinem, a qua illa quoque dicta est. atqui analogia est multorum similitum nominum collatio. haec autem nomina sunt ex usu ac consuetudine. quam-
 obrem ex usu procedit ac consuetudine ut consistat analogia. 200. hoc au-
 tem cum ita habeat, ita sunt interrogandi: admittitisne usum ac consue-
 tudinem tamquam argumentum quo fiat fides ad dignoscendum hellenismum, an reiicitis? nam si admittitis, ex hoc ipso collectum est propositum, nec opus est analogia. sin autem reiicitis, quoniam ex ea constat analogia, rei-
 icitis etiam analogiam. et rursus est absurdum idem et tamquam fide dignum admittere et tamquam absurdum recusare. 201. grammatici autem dum volunt reiicere consuetudinem tamquam non fide dignam et rursus eam tamquam fide dignam assumunt, facient idem simul fide dignum et non dignum. nam ut ostendant non esse loquendum convenienter usui et con-
 suetudini, inducunt analogiam. analogia autem non est valida, nisi eam qui

2) ῥητῆται] ita legendum e mss pro εἴρηται.

a) ὥς ἄπιστον] ita mss, pro quo male in editis ὥς ἄτοπον.

βεβαιούσαν. τῇ ἄρα συνηθείᾳ ἐκβάλλοντες τὴν συνηθείαν τὸ 202
 αὐτὸ πιστὸν ἅμα καὶ ἄπιστον ποιήσουσιν. ἐκτὸς εἰ μὴ τι^{b)}
 φήσουσι, μὴ τὴν αὐτὴν συνηθείαν ἐκβάλλειν ἅμα καὶ προσέειπαι,
 ἀλλ' ἄλλην μὲν ἐκβάλλειν, ἄλλην δὲ προσέειπαι. ὅπερ καὶ λέ-
 γουσιν οἱ ἀπὸ Πινδαρίωνος^{c)}. “ἀναλογία” φησὶν “ὁμολογουμένως
 ἐκ τῆς συνηθείας ὁρμᾶται· ἔστι γὰρ ὁμοίου τε καὶ ἀνομοίου
 θεωρία. τὰ δὲ ὁμοίων καὶ ἀνόμοιον ἐκ τῆς δεδοκίμασμένης λαμ-
 203 βάνεται συνηθείας. δεδοκίμασμένη δὲ καὶ ἀρχαιοτάτη ἔστιν ἡ
 Ὀμήρου ποιήσις· ποίημα γὰρ οὐδὲν^{d)} πρεσβύτερον ἢ κεῖν εἰς
 ἡμᾶς τῆς ἐκείνου ποιήσεως”. διαλεξόμεθα ἄρα τῇ Ὀμήρου
 κατακολουθοῦντες συνηθείᾳ^{e)}. ἀλλὰ πρῶτον μὲν οὐχ ὑπὸ πάν-
 204 των ὁμολογεῖται ποιητῆς ἀρχαιοτάτος εἶναι Ὀμήρου· ἐνιοὶ γὰρ

confirmet, usum habeat ac consuetudinem. 202. nam ergo ac consuetudine expellentes usum ac consuetudinem facient idem simul fide dignum et non dignum. nisi dicant se non eundem usum expellere ac consuetudinem, sed alium quidem usum reiicere, alium vero admittere: quae quidem Pinda-
 rionis est sententia: analogiam, inquit, constat proficisci ex usu et con-
 suetudine; est enim eius quod est simile et dissimile contemplatio. 203. si-
 mile autem et dissimile sumitur ex probato usu ac consuetudine. probatus autem usus isque antiquissimus est poësis Homeri; nullum enim poema ad nos venit antiquius illius poësi. loquimur ergo Homeri sequentes usum et consuetudinem. 204. sed primum quidem non omnes fatentur Homerum esse poetarum antiquissimum; dicunt enim Hesiodum multis praecessisse

b) εἰ μὴ τι] ita mss Vratislav. et Ciz. pro μὴ τοι.

P 259

c) ὅπερ καὶ λέγουσιν οἱ ἀπὸ Πινδαρίωνος. ἀναλογία, φησὶν] ita le-
 gendus ac dispungendus hic locus. in editis erat: ὅπερ καὶ λέγουσιν.
 ἡ τοῦ Πινδαρίωνος ἀναλογία, φησὶν. Pindario fuit ex illis grammaticis
 qui analogiam defensitarunt, ut fecere etiam singulari studio grammatici
 clarissimi Aristophanes et Aristarchus. in scholiis ineditis ad Dionysium
 Thracem pro Πινδαρος ὁ Γραμματικός legendum Πινδαρίων. analogiae
 auctoritatem scriptis oppugnare olim Chrysippus teste Laërtio ac Var-
 rone, et Crates Mallotes de quo est apud Gellium 2 25. hic notat etiam
 Varronem in libris de lingua Latina pro ἀναλογία tuenda multa scrip-
 pisse, libro autem octavo qui etiamnum exstat nullam esse observatio-
 nem similitum docuisse, inque omnibus paene verbis ostendisse dominari
 consuetudinem. at Vossius qui parentum nostrorum memoria eruditis-
 sime de analogia Latini sermonis est commentatus, Sextum nostrum
 lib. 1 c. 5 reprehendit, quod Scepticum professus non in utramque
 partem de analogia disputavit, sed nimis in alteram propensus decer-
 tavit pro consuetudine et ἀνωμαλίᾳ, sive ut cum Varrone appellem,
 inaequalitate, cuius iudicio qui in loquendo iubent nos sequi consuetu-
 dinem et qui analogiam sive rationem, non tam discrepant, quod con-
 suetudo et analogia coniunctiores sunt inter se quam hi credunt, quod est
 nata ex quadam consuetudine analogia, et ex hac consuetudo ex dissimilibus et similibus verbis eorum, quod declinationibus constat. neque ano-
 malia neque analogia est repudianda, nisi si non est homo ex anima,
 quod est homo ex corpore et anima.

d) ποίημα γὰρ οὐδὲν] Dio Chrysostomus de Homero diss. 9 p. 176 οὐκ ὄντων δὲ ἑτέρων ποιητῶν οὐδὲ συγγραφέων παρ' οἷς ἐλέγετο τάληδες, ἀλλ' αὐτὸς πρῶτος ἐπιθέμενος ὑπὲρ τούτων γράφειν. adde diss. 12 p. 215 et Herodotum lib. 2 c. 53. porro ποίημα hoc loco dici univ-
 de scriptis quibuscumque sive versu sive prosa editis, ostendi in biblio-
 theca Graeca libro et capite primo.

e) τῇ - Ὀμήρου συνηθείᾳ] ita e mss legendum pro τῆς συνηθείας.

f) ἐνιοὶ γὰρ Ἡσίοδον] de Hesiodo Lino Orpheo Musaeo aliisque

Ἡσίοδον) προήκειν τοῖς χρόνοις λέγουσιν Αἶνον τε καὶ Ὀρφέα καὶ Μουσαῖον καὶ ἄλλους παμπληθεῖς. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ Πινδαρόν ἐστι γεγονέναι μὲν τινὰς πρὸ αὐτοῦ καὶ κατ' αὐτὸν ποιητάς· ἐπεὶ καὶ αὐτὸς πού φησι^{γ)},

τὴν γὰρ αἰοιδὴν μᾶλλον ἐπικλείουσ' ἄνθρωποι^{δ)}
ἣτις ἀκούοντεςσι νεωτάτη ἀμφιπέληται.

205 τούτους δὲ ὑπὸ τῆς περὶ αὐτὸν λαμπρότητος ἐπεσκοτῆσθαι. καὶ εἰ ἀρχαιότατος δὲ ὁμολογοῖτο τυγχάνειν Ὀμηρος, οὐδὲν εἴρηται ὑπὸ τοῦ Πινδαρίωνος ἱκνούμενον^{ε)}. ὥσπερ γὰρ προσηποροῦμεν περὶ τοῦ πότερόν ποτε^{ς)} τῇ συνηθείᾳ ἢ τῇ ἀναλογίᾳ χρηστέον, P 260 οὕτω καὶ νῦν διαπορήσομεν, πότερον τῇ συνηθείᾳ ἢ τῇ ἀναλογίᾳ. καὶ εἰ τῇ συνηθείᾳ, ἄρα^{η)} τῇ καθ' Ὀμηρον, ἢ τῇ τῶν 206 ἄλλων ἀνθρώπων, πρὸς ὅπερ οὐδὲν εἴρηται. εἴτα κάκεινην μάλιστα δεῖ τὴν συνηθειάν μεταδιώκειν, ἢ προσχωρῶμενοι οὐ γελασθῆσόμεθα. τῇ δὲ Ὀμηρικῇ κατακολουθοῦντες οὐ χωρὶς γέλωτος ἐλληνιοῦμεν, "μάρτυροι"^{ι)} λέγοντες καὶ "σπάρτα λέλνται"^{κ)}

temporibus Linumque et Orphen et Musaeum et alios plurimos. estque probabile, etiam ante eum fuisse aliquos poetas, nec minus eius tempore: nam ut ipse alicubi scribit,

illa magis crebris mortales laudibus ornant
carmina quae veniunt cantata novissima ad aures,
eos autem ab illius splendore fuisse obscuratos. 205. quodsi etiam fateamur Homerum fuisse antiquissimum, nihil a Pindarione dictum est convenienter. quo modo enim addubitemus utrum utendum sit usu ac consuetudine an analogia, ita etiam nunc dubitabimus, usum ac consuetudinem an analogia sit utendum. et, si usu, eone quo usus est Homerus, an quo alii homines? ad quod quidem nihil dictum est. 206. deinde ille usus est a nobis persequendus, quo si utamur, non ridebimur. quodsi usum sequamur Homericum, non absque risu Graece loquemur dicentes μάρτυροι et

compluribus, ultra septuaginta, qui ante Homerum Graeci scriptores fuisse incerta plerique traditione feruntur, disserui libro primo Bibliothecae Graecae.

g) καὶ αὐτὸς πού φησι] Odys. α' 351 quem locum multi laudant, ut Plato 4 de Rep. p. 447 Plinius 5 20 epist. ut scholiastas Pindari Olymp. 9 v. 74 ac Thucydidis lib. 1 c. 71 omittam. Cicero in Bruto c. 18: nec dubitari debet quin fuerint ante Homerum poetae, quod ex eis carminibus intelligi potest, quae apud illum et in Phaeacum et in procorum epulis canuntur. Odys. β' 471 seq.

h) ἐπικλείουσ' ἄνθρωποι] Plato: ἐπιφρονέουσιν ἄνθρωποι et deinde ἣτις ἀειδόντεςσι. Plin. ἥπερ pro ἣτις.

i) ἱκνούμενον] ad rem faciens, ex hat nichts gesagt das zulangete, das zulanglich wäre. sic verbo ἱκνεῖσθαι usus est noster etiam supra.

k) πότερόν ποτε] in mss est πότερόν τε.

P 260 l) ἄρα] ita rectius mss quam editi, in quibus erat ἄρα. nam ἄρα colligit ac concludit ut ἄρα οὐν, at enim ἄρα interrogat, ut in hoc Sexti loco. vide Ioh. Boissii notas ad Chrysostomi homil. 2 in Matthaeum t. 8 p. 173 seq.

m) μάρτυροι] pro μάρτυρες, Iliad. α' 338 et alibi.

n) σπάρτα λέλνται] pro σπάρτοι λέλνται vel σπαρτία λέλνται, neutro enim plurali a Graecis verbum solet addi singulare. funes navium soluti putredine sunt, Iliad. β' 135, Plinius 19 1 et 24 9, Gellius 17 3. Eustathius σπάρτα τὰ σχοινία, ὡς ἀπὸ παλαιοῦ ἔθους, ἔοικασι γάρ, ὃ δὲ καὶ νῦν πολλαχού γίνεται, σπάρτων φρυγῶν χρᾶσθαι οἱ παλαιοὶ εἰς πλοκήν σχοινίων. καὶ ἦν ἐν λόγῳ σπάρτος Ἰβηρικὴ παρὰ τοῖς παλαιοῖς.

καὶ ἄλλα τούτων ἀτοπώτερα. τοίνυν οὐδ' οὗτός ἐστιν ὁ λόγος ὕψις, μετὰ καὶ τοῦ συγκεχωρηθῆναι^{ο)} τὸ κατασκευαζόμενον ὑφ' ἡμῶν, τουτέστι τὸ μὴ χρῆσθαι ἀναλογίᾳ. τί γὰρ διήνεγκεν, 207 εἴτ' ἐπὶ τὴν τῶν πολλῶν εἴτ' ἐπὶ τὴν Ὀμήρου συνηθειάν ἐλθεῖν; ὥς γὰρ ἐπὶ τῆς τῶν πολλῶν^{π)} τηρήσεως ἐστι χρεῖα, ἀλλ' οὐ τεχνικῆς ἀναλογίας, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς Ὀμήρου τηρήσαντες γὰρ αὐτοὶ πῶς εἴωθε λέγειν, οὕτω καὶ διαλεξόμεθα. τὸ δὲ ὅλον, 208 ὥς αὐτὸς Ὀμηρος οὐκ ἀναλογία^{ρ)} προσεχοῖσάτο, ἀλλὰ τῇ τῶν κατ' αὐτὸν ἀνθρώπων συνηθείᾳ κατηκολούθησεν, οὕτω καὶ ἡμεῖς οὐκ ἀναλογίαν πάντως ἔσομεν βεβαιωτὴν ἔχουσαν^{σ)} Ὀμηρον; ἀλλὰ τὴν συνηθειάν τῶν κατ' αὐτοὺς ἀνθρώπων παραπλασόμεθα^{τ)}. ἄρτι μὲν οἷν ἐκ τῆς πρὸς τοὺς γραμματικοὺς 209 ἀκολουθίας συνήκται τὸ παρελκεῖν μὲν τὴν ἀναλογίαν πρὸς ἐλληνισμὸν, εὐχρηστεῖν δὲ τὴν τῆς συνηθείας παρατήρησιν· δῆλον δὲ ἴσως ἐστὶ ἐκ τῶν ῥητῶν^{υ)}. ὁρίζομενοι γὰρ τὸν τε βαρβα- 210 ρισμὸν^{φ)} καὶ τὸν σολοικισμὸν φασίν, βαρβαρισμὸς ἐστὶ παρὰ-

σπάρτα λέλνται et alia his absurdiora. nec hoc ergo recte dicitur, cum eo ipso simul nobis concedatur, quod probare institimus, non utendum analogia. 207. quid enim refert, veniamusne ad usum vulgi, an ad usum Homeri? quomodo enim in usu multorum opus est observatione, non autem artificiosa analogia, ita etiam in usu Homeri; nam cum ipsi observaverimus quo modo soleat dicere, ita etiam loquemur. 208. ut in summa antem dicam, quomodo ipse Homerus non est usus analogia, sed secutus est usum et consuetudinem hominum sui temporis, ita nos quoque non omnino habebimus Homerum confirmatorem analogiae, sed imitando effingemus usum ac consuetudinem hominum sui temporis. 209. atque ita grammaticorum etiam probando consequentias collectum est ad Graece loquendum supervacaneam esse analogiam, esse autem utilem usum et consuetudinis observationem: perspicuum porro hoc erit fortasse ex ipsorum verbis. 210. dicunt enim definiētes barbarismum et soloecismum, barbarismus est

ο) μετὰ καὶ τοῦ συγκεχωρηθῆναι] in editis καὶ exciderat, quod e mss reposui.

π) ἐπὶ τῆς τῶν πολλῶν] συνηθείας videlicet, uti recte hoc interpret supplevit. paullo ante erat τὴν τοῦ Ὀμήρου, sed articulum τοῦ consentientibus mss eieci.

ρ) οὐκ ἀναλογία] in mss οὐκ ἂν ἀναλογία.

σ) βεβαιωτὴν ἔχουσαν] ita legendum, non ἔχουση vel ἔχουσης.

τ) παραπλασόμεθα] in mss παραπλασόμεθα in praesenti, minus recta cum debeat esse futurum, ut paulo ante ἔσομεν. hinc autem παραπλασμός supra.

υ) ἐκ τῶν ῥητῶν] hoc est ex claris ac conceptis grammaticorum ipsorummet verbis, infra sect. 216.

φ) τὸν βαρβαρισμὸν] infra sect. 232. in scholiis ad Dionysium Thracem virtutes dictionis esse traduntur ἑλληνισμὸς σαφήνεια χυριολογία συντομία εὐσυνθεσία εὐπρέπεια, vitia vero βαρβαρισμὸς σολοικισμὸς ἀσάφεια ἀχυρολογία μακρολογία κακοσυνθεσία et ἀπρέπεια. barbarismum admitti προσθέσει ἀφαιρέσει ἐναλλαγῇ μεταθέσει συναλοιγῇ διασείσει τῶν χρόνῳ πνεύματι. soloecismum vero περὶ γένη, περὶ ἀριθμοῦς, περὶ τὰς πτώσεις, περὶ τὰ εἶδη, περὶ τὰ γενικά καὶ εἰδικά, περὶ τὰ ἐνέργηματα, περὶ τοὺς χρόνους, περὶ τὰ πρόσωπα, περὶ τὰς ἐγκλίσεις τῶν ῥημάτων, περὶ τὰ ἄρθρα, περὶ τὰς ἀντωνυμίας, περὶ τὰς προσθέσεις, περὶ τὰ ἐπιρρήματα, καὶ περὶ τοὺς συνδεσμούς. singula haec deinde exemplis adductis illustrantur ex Homero Hesiodo Euripide aliisque. in iisdem scholiis notatum reperiri barbaros etiam anti-

πτωσις ἐν ἀπλῇ λέξει παρὰ τὴν κοινήν συνήθειαν. καὶ σολοι-
 κισμός ἐστι παράπτωσις ἀσυνήθης κατὰ τὴν ὅλην σύνταξιν καὶ
 211 ἀνακόλουθος. πρὸς ἃ δυνάμεθα λέγειν εὐθὺς. ἀλλ' εἰ ὁ μὲν
 βαρβαρισμός ἐστιν ἐν ἀπλῇ λέξει, ὁ δὲ σολοικισμός ἐν συνθέ-
 σει λέξεων, δέδεικται δὲ ἔμπροσθεν²⁾, ὥς οὔτε ἀπλῇ ἐστι λέξις
 τις οὔτε σύνθεσις λέξεων, οὐδὲν ἐστι βαρβαρισμός ἢ σολοικισμός.
 212 πάλιν εἰ ἐν λέξει μιᾷ ὁ βαρβαρισμός νοεῖται καὶ ἐν συνθέσει
 P 261 λέξεων ὁ σολοικισμός, ἀλλ' οὐκ ἐν τοῖς ὑποκειμένοις πράγμασι,
 πῶς ἡμαρτον εἰπὼν "οὗτος", δεικνύμι δὲ γυναῖκα. ἢ "αὕτη",
 δεικνύμι δὲ νεανίαν; οὔτε γὰρ ἐσολοίκισα — οὐ γὰρ σύνθεσιν πολ-
 λῶν ἀκαταλλήλων λέξεων προηνεγκάμην, ἀλλ' ἀπλὴν τὴν "οὐ-
 213 τος" λέξιν ἢ "αὕτη" — οὐτ' ἐβαρβάρισα. οὐδὲν γὰρ ἀσύν-
 ηθες εἶχεν ἢ "οὗτος" λέξις, ὥς ἢ παρὰ τοῖς Ἀλεξανδρεῦσιν³⁾
 "ἐλήλυθαν" καὶ "ἀπελήλυθαν". πλὴν τοιαῦτα μὲν πολλὰ πρὸς
 214 τοὺς γραμματικούς ἐνδέχεται λέγειν. ἵνα δὲ μὴ δοκῶμεν ἐν πᾶ-
 σιν ἀπορητικοὶ τυγχάνειν, ἐπὶ τὴν ἔξ ἀρχῆς πρόθεσιν ἀναδρα-
 μόντες φήσομεν, ὥς εἴπερ ὁ βαρβαρισμός παράπτωσις ἐστι παρὰ
 τὴν κοινήν συνήθειαν ἐν μιᾷ λέξει θεωρούμενος, ὡσαύτως δὲ
 καὶ ὁ σολοικισμός ἐν πολλαῖς λέξεσι τὴν ὑπόστασιν λαμβάνων.

*lapsus in simplici dictione praeter communem usum ac consuetudinem. et
 soloecismus est lapsus a consuetudine abhorrens in tota constructione,
 quae non cohaeret. 211. ad quae statim possumus dicere: enimvero si
 barbarismus est in simplici dictione, et soloecismus in compositione dictio-
 num, prius autem ostensum est neque esse aliquam simplicem dictionem
 neque dictionum compositionem, nihil est barbarismus aut soloecismus.
 212. rursus si in una dictione intelligitur barbarismus atque in dictionum
 compositione soloecismus, non autem in rebus subiectis, quo modo errarem
 si dicerem hic, ostenderem autem feminam: aut haec, ostenderem autem
 adolescentem? neque enim admisi soloecismum: neque enim multarum di-
 ctionum minime congruentium protuli compositionem, sed simplicem dictio-
 nem hic aut haec. 213. neque barbare sum locutus; nihil enim non con-
 suetum habet dictio haec; ut ea quae est apud Alexandrinos dictio ἐλήλυ-
 θαν et ἀπελήλυθαν. multa quidem huiusmodi licet dicere adversus gram-
 maticos. 214. ne autem videamur in omnibus dubitare, revertentes ad id
 quod erat propositum ab initio, dicemus quodsi barbarismus est lapsus prae-
 ter communem consuetudinem consideratus in una dictione, similiter autem
 soloecismus consistit in multis dictionibus; et est barbarum quidem τράπεσα,*

quis soloecorum nomine venisse. σολοίκους δὲ ἔλεγον οἱ παλαιοὶ τοὺς
 βαρβάρους. ὁ γοῦν Ἀνακρέων φησὶ· κοίμησον σόλοικον φθόγγον. καὶ
 Ἰνπῶναξ

καὶ τοὺς σολοίκους ἦν λάβωσι περὶ πῶσι
 Φρύγας μὲν εἰς Μίλητον ἀλφειστέοντας.

2) δέδεικται δὲ ἔμπροσθεν] supra sect. 131 et 163 seq.

P 261 γ) ἢ παρὰ τοῖς Ἀλεξανδρεῦσιν] operae pretium esset dialecti Alexan-
 drinae vestigia diligentius e scriptis veterum colligi a viro aliquo eru-
 dito, quoniam 70 interpretes Alexandrini fuere, et nimis pauca sunt quae
 de illa tangunt Salmasius de Hellenistica, Io. Croius Observ. in N. T.
 c. 33 ac novissime Humfredus Hody in elaboratissimo opere de biblio-
 rum textibus originalibus et Graeca versione p. 112 seq. quod autem
 Alexandrini dixerent ἐλήλυθαν et ἀπελήλυθαν, pro hoc alii Graeci ἐλη-
 λύθασιν et ἀπελήλυθασιν. itaque πέφρικαν pro πεφοβήσαν apud Lycophro-
 nem (qui Alexandriae scripsit) vers. 252 Alexandrinae potius quam cum
 Tzetza Atticae vel Chalcidensis dialecti esse dixerim.

καὶ ἔστι βάρβαρον μὲν τὸ "τράπεσα"²⁾ διὰ τὸ μὴ συνήθης εἶναι
 τὸ ῥῆμα, σόλοικον δὲ τὸ "πολλὰ περιπατήσας κοπιᾷ μου τὰ
 σκέλη"³⁾ διὰ τὸ μὴ λέγεσθαι τῇ κοινῇ συνήθειᾳ. ὡμολόγηται
 ὅτι ἢ μὲν ἀναλογητικῇ⁴⁾ τέχνῃ ὄνομα κενόν ἐστι πρὸς τὸ μὴ
 βαρβαρίζειν ἢ σολοικίζειν, δεῖ δὲ τὴν συνήθειαν παρατηρεῖν
 καὶ ἀκολουθῶς αὐτῇ διαλέγεσθαι. εἰ μὲν γὰρ μετακαθίσαντες⁵⁾ 215
 λέγοιεν βαρβαρισμὸν ἀπλῶς παράπτωσιν ἐν ἀπλῇ λέξει δίχα
 τοῦ προσθεῖναι τὸ παρὰ τὴν κοινήν συνήθειαν, καὶ σολοικισμὸν
 παράπτωσιν κατὰ τὴν ὅλην σύνταξιν καὶ ἀνακόλουθον χωρὶς
 τοῦ παραλαβεῖν τὸ ἀσυνήθης, ἢ⁶⁾ χεῖρόν τι κινήσουσιν ἑαυτοῖς
 πράγμα. τὰ γὰρ τοιαῦτα καθ' ὅλην τὴν σύνταξιν ἀνακολου-
 θούντα ἔξουσιν. "Ἀθήναι καλὴ πόλις. Ὀρέστης καλὴ τραγω-
 δία"⁷⁾. ἢ βουλὴ οἱ ἑξακόσιοι⁸⁾. ἢ δέσει σολοικισμοὺς λέγειν.
 οὐχὶ δὲ γε σολοικισμοὶ τυγχάνουσι διὰ τὸ σὺν ηθες. οὐκ ἄρα 216
 ψιλῇ τῇ ἀκολουθίᾳ κριτέον τὸν σολοικισμὸν, ἀλλὰ τῇ συνήθειᾳ.
 εἰ δ' ἂν ἔχοι καὶ μετὰ τὴν ἐκ τῆς ἀκολουθίας καὶ τῶν ῥητῶν⁹⁾
 ἐνστασιν ἔτι καὶ ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ ὅμοιον μεταβάσεως αὐτοῦς P 262

*propterea quod non sit verbum consuetum, soloecum autem, πολλὰ περι-
 πατήσας κοπιᾷ μου τὰ σκέλη, id est, multa deambulans dolent mihi
 crura. propterea quod non ita dicatur in communi usu ac consuetudine:
 constat quod ars analogica est nomen inane quod attinet ad barbare lo-
 quendum aut admittendum soloecismum, oportetque observare usum et con-
 suetudinem et consequenter ei loqui. 215. quodsi mutata sententia dixerint bar-
 barismum solummodo lapsus in simplici dictione, non addendo praeter
 communem usum ac consuetudinem, et soloecismum lapsus in tota con-
 structione incohaerentem et non addatur, abhorrentem a consuetudine:
 sibi maius facessent negotium. habebunt enim in tota constructione eiusmodi
 incohaerentia: Athenae pulchra civitas: Orestes pulchra tragoedia: βουλὴ
 οἱ ἑξακόσιοι, id est senatus sexcenti. quae quidem oportebit dicere soloe-
 cismos: non sunt autem soloecismi propter receptam consuetudinem. 216. non
 est ergo iudicandus soloecismus ex eo tantum quod constructio non cohae-
 reat, sed ex usu et consuetudine. bene autem erit, si postquam eos pres-
 simus argumento ducto ex consequentia et expressis ipsorum verbis, eos*

2) τὸ τράπεσα] cum τράπεσα dicendum esset, quod hoc loco in mss
 Vrat. et Ciz. male est expressum.

3) πολλὰ περιπατήσας κοπιᾷ μου τὰ σκέλη] ita legendum e mss pro
 κοπιᾷ μου. soloecismus tolleretur si esset πολλὰ περιπατήσαντος, multa
 ambulanti dolent mihi crura.

4) ἀναλογητικῇ] ms Vrat. ἀναλογικῇ. infra contra Geometras sect.
 48: κατ' ἀναλογικὴν αὐξήσιν, sed ibi alii codices legunt ἀναλογιστικῇ.
 ἀναλογιστικοὶ τῶν γραμματικῶν sect. 59 contra Rhetor.

5) μετακαθίσαντες] Hervetus vertit, ducti praenitentia, sed malim sen-
 tentia mutata, est enim μετακαθίζειν proprie transferre sedem, atque in
 alium locum concedere.

6) ἢ legebatur ἢ]

7) Ὀρέστης καλὴ τραγωδία] Euripidis.

8) ἢ βουλὴ οἱ ἑξακόσιοι] apud Athenienses erat senatus iudicum sex-
 centorum, post additam tribum undecimam, cum antea quingenti pry-
 tanes ex singulis tribubus quinquageni essent. vide Sponium ad Meurs-
 de populis Atticae in στείρι.

9) καὶ τῶν ῥητῶν] ex ipsis grammaticorum verbis ac definitionibus P 262
 supra sect. 209, ubi similiter opponuntur invicem ἢ πρὸς τοὺς γραμμα-
 τικούς ἀκολουθία consequentia, qua in colligendo utuntur grammatici,
 et τὰ ῥητά, ipsa illorum et expressa verba.

- 217 δύσωπειν. ἔπειρ γὰρ τοῦ ὁμοίου θεωρητικοὶ καθ' ἐσθήκασιν, ἐπεὶ τῷ "εἰς ἀντικνήμιον τύπτεσθαι" ἀνάλογόν ἐστι τὸ "εἰς τὴν ῥίνα τύπτεσθαι", καὶ τὸ "εἰς τὴν γαστέρα". λέγεται δὲ τὸ πρῶτον ἀντικνημιάζειν, ἀναλόγως καὶ τὸ γαστροῖζειν^{γ)} ἢ μυκτηροῖζειν^{δ)}. τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τοῦ ἱππάζεσθαι καὶ κατακρημνίζεσθαι καὶ ἡλιάζεσθαι^{ε)} ὑποδεικτέον. οὐ λέγομεν δὲ ταῦτα διὰ τὸ παρὰ τὴν κοινὴν εἶναι συνήθειαν· τοίνυν οὐδὲ τὸ κνήσω οὐδὲ τὸ φερῆσω καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἅπερ ἀναλογίας ἐστὶν ὀφειλόμενα λέγεσθαι.
- 218 διὰ τὸ μὴ κατὰ τὴν συνήθειαν λέγεσθαι. οὐ μὴν ἄλλ' εἴπερ ἄριστα μὲν Θρακιστὶ διαλέγεσθαι φασιν τὸν ᾧ σύνηθές ἐστι Θρακιστὶ διαλεγόμενον, καὶ κάλλιστα Ῥωμαῖστὶ τὸν ᾧ σύνηθες Ῥωμαῖσι, ἀκολουθήσει καὶ τὸ Ἑλληνιστὶ ἡγιῶς διαλέγεσθαι τὸν ᾧ σύνηθες Ἑλλήσι διαλεγόμενον, ἐὰν τῇ συνηθείᾳ, ἀλλὰ μὴ τῇ διατάξει κατακολουθῶμεν. τῇ ἄρα συνηθείᾳ οὐ τῇ ἀνα-
- 219 λογίᾳ κατακολουθοῦντες ἑλληριοῦμεν. καθόλου τε ἥτοι σύμφωνός ἐστι τῇ συνηθείᾳ ἢ ἀναλογία ἢ διάφωνος· καὶ εἰ μὲν σύμφωνος, πρῶτον μὲν ὡς ἐκείνη οὐκ ἐστὶ τεχνική, οὕτως οὐδὲ αὕτη γενήσεται τέχνη· τὸ γὰρ ἀτεχνία συμφωνοῦν πάντως καὶ αὐτὸ ἐστὶν ἀτεχνον. καὶ ἄλλως τὸ κατ' ἐκείνην Ἑλληνικὸν καὶ κατ' αὐτὴν ἐκείνη^{κ)} συμφωνοῦσαν γενήσεται Ἑλληνικόν· καὶ τὸ κατ'

quoque percellamus transitione ad simile. 217. nam si simile considerant, quoniam locutioni feriri in sura, quae est ἀντικνήμιον, analogia respondet in naso feriri et in ventre, dicitur autem primum ἀντικνημιάζειν, analogiae convenienter dicendum esse γαστροῖζειν aut μυκτηροῖζειν. idem autem ostendendum est etiam in ἱππάζεσθαι et κατακρημνίζεσθαι et ἡλιάζεσθαι. haec autem non dicimus, propterea quod sint praeter communem consuetudinem. ergo nec κνήσω nec φερῆσω nec alia omnia quae dici debent ex analogia, propterea quod non dicantur ex usu ac consuetudine. 218. verum enim vero si optime quidem loqui dicimus Thracice eum qui loquitur Thracice ut qui consueverit, et maxime Romane qui Romane consuevit: sequetur etiam eum recte loqui Graeco, qui Graeco loqui consuevit, si sequamur usum ac consuetudinem, non autem praeceptionem. usum ergo sequenti et consuetudinem, non analogiam, Graeco loquemur. 219. in summa usui ac consuetudini aut convenit analogia aut ab ea discrepat; et si quidem convenit, primum quidem ut illa non est artificiosa, ita nec haec erit ars. nam quod rei artis omnino experti convenit, est ipsum quoque arte vacuum. et alioqui si quod secundum illam est Graecum, secundum hanc quoque quae illi congruit, erit Graecum: etiam id quod secundum illam

g) τὸ γαστροῖζειν] Phrynichus: γαστροῖζειν ἐπὶ τοῦ ἐμπλάσθαι λέγουσιν Ἀθηναῖοι, οὐκ ἐπὶ τοῦ τὴν γαστέρα τύπτειν. usus tamen hoc sensu Aristophanes in Pace v. 273 et 452 et in Vespis v. 1519 ut HStephano iam observatum.

h) μυκτηροῖζειν] non ignotus huius verbi usus pro subsannare et naso suspendere, quo sensu etiam usus illo est S. Paulus Galat. 6 7 S. Polycarpus epistola sect. 5 ἰδιώτες ὅτι θεός οὐ μυκτηροῖζεται, ὀφειλλομεν ἄξιως τῆς ἐντολῆς αὐτοῦ καὶ δόξης περιπατεῖν. sed negat Sextus verbum illud poni pro eo quod est εἰς τὴν ῥίνα τύπτειν, nasum ferire sive caedere.

i) ἱππάζεσθαι καὶ κατακρημνίζεσθαι καὶ ἡλιάζεσθαι] verba καὶ ἡλιάζεσθαι e mss revocavi quae in editis exciderant. quod autem negat Sextus haec verba usurpari, intelligendum de illa significatione feriendi, quae in illis verbis locum non habent, cum ἱππάζεσθαι sit equitare, κατακρημνίζεσθαι praecipitari, ἡλιάζεσθαι apricari.

k) αὐτὴν ἐκείνη] si hoc quod analogiam consuetudini congruentem

ἐκείνην ἔσται τοιοῦτον. τούτου δὲ οὕτως ἔχοντος οὐ δεησόμεθα 220 τῆς ἀναλογίας πρὸς διάγνωσιν τοῦ ἑλληνισμοῦ, ἔχοντες εἰς τοῦτο τὴν συνήθειαν. εἰ δὲ διάφωνός ἐστιν αὕτη^{λ)}, πάντως ἑτέραν εἰσηγουμένην συνήθειαν παρ' ἐκείνην, καὶ οἷονεὶ βάρβαρον, ἀδόκιμος γενήσεται καὶ ὡς προσκοπήν ἐμποιοῦσα τελέως ἄχρηστος. ἐπιχειρητέον δὲ καὶ ἀπὸ τῆς συστάσεως τῆς τέχνης αὐτῶν. 221-221 λουσι μὲν γάρ, καθολικά τινα θεωρήματα συστησάμενοι, ἀπὸ τούτων πάντα τὰ κατὰ μέρος^{μ)} κρίνειν ὀνόματα, εἴτε Ἑλληνικά ἐστὶν εἴτε καὶ μὴ. οὐ δύνανται δὲ καὶ τοῦτο ποιεῖν διὰ τὸ μήτε τὸ καθολικὸν αὐτοῖς συγχωρεῖσθαι ὅτι καθολικόν ἐστι, μήτ' ἄλλως^{ν)} ἀναπτυσσόμενον τοῦτο, τὴν τοῦ καθολικοῦ σώζειν φύσιν. λαμβανέσθω δὲ εἰς τοῦτο παράδειγμα^{ο)} ἀπ' αὐτῶν τῶν 222 γραμματικῶν. ζητήσεως γὰρ οὐσης ἐπὶ τινος τῶν κατὰ μέρος P 263 ὀνομάτων, οἷον ἐπὶ τοῦ εὐμενῆς^{π)}, πότερον χωρὶς τοῦ εὐμενεκτέον ἐστὶ τὴν πλάγιον πτώσιν εὐμενοῦ λέγοντας, ἢ σὺν τῷ σ, εὐμενοῦς, πάρεσιν οἱ γραμματικοὶ καθολικόν τι προσφερόμενοι, καὶ ἀπὸ τούτου τὸ ζητούμενον βεβαιοῦντες· φασὶ γὰρ "πάν ὄνομα ἄπλοῦν εἰς ἡς λῆγον ὀξύτονον, τουτὶ ἐξ ἀνάγκης σὺν τῷ εὐμενῆς κατὰ τὴν γενικὴν ἐξενεχθήσεται, οἷον εὐφνῆς εὐφνοῦς, εὐσεβῆς εὐσεβοῦς, εὐκλεῆς εὐκλεοῦς. τοίνυν καὶ τὸ εὐμενῆς ὀξύτόνως ἐκφερόμενον παραπλησίως τούτοις διὰ τοῦ ε, ἐπὶ τῆς γενικῆς προενεκτέον εὐμενοῦς^{ρ)} λέγοντας". οὐκ ᾔδεσαν δὲ οἱ θανμάσιοι 223

est, erit tale. 220. hoc autem cum ita habeat, non erit nobis opus analogia ad discernendum hellenismum, cum ad hoc habeamus usum ac consuetudinem. sin autem discrepat, omnino alium praeter illam inducens usum ac consuetudinem et veluti barbaram erit reprobata, et tamquam docens impingere erit plane inutilis. 221. argumentandum est etiam a constitutione eorum artis; nam volunt generalibus quibusdam constitutis praeceptis, ex his iudicare omnes singillatim dictiones, Graecene sint an non sint. non possunt autem hoc facere, propterea quoniam ipsis haud conceditur quod generalia illa quae existimant vere generalia atque universalia sint, aut si evolvantur, generalium naturam praestent. 222. huic probando sumatur exemplum ab ipsis grammaticis. nam cum sit quaestio in aliquo ex nominibus singularibus, ut exempli gratia in εὐμενῆς, utrum obliquus casus sit proferendus absque σ, dicendo tantum εὐμενοῦ, an cum σ εὐμενοῦς, praesto sunt grammatici proferuntque generale aliquod praeceptum et ex eo confirmant id de quo quaeritur; dicunt enim quod omne nomen simplex designans in ἡς oxytonum necessario effertur cum ε in genitivo ut εὐφνῆς εὐφνοῦς, εὐσεβῆς εὐσεβοῦς, εὐκλεῆς εὐκλεοῦς. ergo εὐμενῆς etiam quod proferitur oxytone, his similiter proferendum est per ε in genitivo, dicendo εὐμενοῦς. 223. non intelligant autem viri illi praeclari, quod qui censet

sequitur, bene Graecum est, sequitur etiam id quod consuetudinem ipsam sequitur, bene Graecum esse.

l) εἰ δὲ διάφωνός ἐστιν αὕτη] si analogia a consuetudine discedat et discrepet.

m) τὰ κατὰ μέρος] ita e mss et interprete legendum pro τὰ κατὰ μέτρον

n) μήτ' ἄλλως] ita mss pro μηδ' ἄλλως.

o) παράδειγμα] ita e mss legendum pro παραδείγματα, unum enim P 235 tantummodo exemplum subiicit.

p) ἐπὶ τοῦ εὐμενῆς] ita mss pro εὐμενῆς.

q) προενεκτέον εὐμενοῦς] ita e mss legendum ut supra, non προσενεκτέον εὐμεροῦς, ut editi habebant.

πρῶτον μὲν ὅτι ὁ εὐμενοῦς ἀξιῶν λέγειν οὐ δώσει αὐτοῖς καθολικὸν εἶναι τὸ παράπληγμα^{γ)}. τοῦτο γοῦν αὐτὸ τὸ εὐμενὲς ἀπλοῦν ὄνομα καθεστώς καὶ ὀξύτονον οὐ φήσει σὺν τῷ εἰσφέρονται, ἀλλὰ ἐκείνους τὸ ζητούμενον^{δ)} ὡς ὁμολογούμενον συναρπάζειν. ἄλλως τε εἰ καθολικὸν ἐστὶ τὸ παράπληγμα, ἦτοι πάντα τὰ κατὰ μέρος ὀνόματα ἐπελθόντες καὶ τὴν ἐν αὐτοῖς ἀναλογίαν κατανοήσαντες συνέθεσαν^{ε)} αὐτὸ ἢ οὐ πάντα. ἀλλὰ πάντα μὲν οὐκ ἐπεληλύθασιν. ἀπειρα γὰρ ἐστὶ. τῶν δὲ ἀπείρων οὐκ ἐστὶ τις γνῶσις. εἰ δέ τινα· πόθεν ὅτι πᾶν ὄνομα τοιοῦτόν ἐστιν; οὐ γὰρ ὁ τι τισὶ συμβέβηκεν ὀνόμασι, τοῦτο καὶ πᾶσιν. ἀλλ' εἰσὶ τινες οἱ πρὸς τοῦτο γελοῖως ἀπαντῶντες καὶ λέγοντες ὅτι ἐκ πλειόνων ἐστὶ τὸ καθολικὸν παράπληγμα· οὐχ ἑώρων γὰρ ὅτι πρῶτον μὲν^{ς)} ἄλλο τί ἐστὶ τὸ καθολικόν, καὶ ἄλλο τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ. καὶ τὸ μὲν καθολικὸν οὐδέποτε ἡμᾶς διαψεύδεται· τὸ δ' ὡς τὸ πολὺ κατὰ τὸ σπάνιον. εἰθ' ὅτι καὶ εἰ ἐκ πολλῶν ἐστὶ τὸ καθολικόν, οὐ πάντως τὸ τοῖς πολλοῖς ὀνόμασι συμβεβηκὸς τοῦτο ἐξ ἀνάγκης καὶ πᾶσι τοῖς ὁμοειδέσι συμβέβηκεν, ἀλλ' ὅν τρόπον ἐν πολλοῖς καὶ ἄλλοις φέρεται τινὰ κατὰ μονοειδείαν ἢ φύσιν, ὅσον ἐν ὄφεσι μὲν ἀπείροις οὔσι τὸν κερᾶσθην κεραιφόρον, ἐν τετράποσι δὲ τὸν ἐλέφαντα προβοσκίδι κεχρημένον, ἐν ἰχθύσι δὲ τὸν γαλεὸν ζωτόκον^{ς)}, ἐν λίθοις δὲ

dicendum εὐμενοῦς, non concedet eis praeceptum illud generale esse. nam hoc ipsum εὐμενὲς, quod est nomen simplex et oxytonum, non dicet efferrum cum ε, sed id quod est incertum tamquam certum arripit. 224. et alioqui si praeceptum est generale, aut omnia singularia nomina persecuti, animadversa quae est in eis analogia, ipsum composuerunt, aut non omnia. sed omnia quidem non sunt persecuti; sunt enim infinita: infinitorum autem nulla est cognitio. si autem aliqua, unde hoc existit quod omne nomen sit eiusmodi? non enim quod aliquibus accidit nominibus, hoc etiam omnibus. 225. sed sunt quidam qui ad hoc occurrunt ridicule et dicunt, quod praeceptum generale sit ex plurium observatione. nam non vident quod aliud est generale sive universale et aliud quod valet ut plurimum et maxima ex parte. nam quod est generale numquam nos fallit: quod est autem ut plurimum et maxima ex parte, raro. 226. deinde quod etiam multorum observatione praeceptum generale constaret, non omnino id quod multis accidit nominibus, hoc etiam necessario accidit omnibus quae sunt eiusdem speciei: sed quomodo in multis etiam aliis fert quaedam natura singularis speciei: ut in serpentibus quidem qui sunt innumerabiles, cerasten corniferum, in quadrupedibus elephantum utentem proboscide, in piscibus mustellum

γ) παράπληγμα] scientiarum praecepta vocantur παραπήγματα quae παραπηγνύονται τοῖς νέοις, ut loquitur Plutarchus in libro de puerorum educatione, et tamquam surculi panguntur et in animos discentium veluti in terram defiguntur. vide Casaubonum ad illud Persii satira 5 purgatas inseris aures fruge Cleanthea. ἀμέθοδον παράπληγμα infra sect. 269.

δ) ἀλλ' ἐκείνους τὸ ζητούμενον] ita ms Vratislav. quod plenius est quam quod in editis erat ἀλλὰ τὸ ἀδηλούμενον.

ε) συνέθεσαν] ita mss pro συνέθησαν.

ς) οὐχ ἑώρων γὰρ ὅτι πρῶτον μὲν] ita mss pro: οὐχ ἑώρων μὲν γὰρ εἴ τι πρῶτον.

ς) ἐν ἰχθύσι τὸν γαλεὸν ζωτόκον] Sextus γαλεὸν ponit pro cartilagineo piscium genere quod modo γαλεούς modo σελάχη Aristoteles appellat 6 8 hist. animal. οἱ δὲ ἰχθύες εἴ τι μὲν οὐ πάντες ζωτοκοῦσιν, εἴρηται πρότερον, τὰ μὲν γὰρ σελάχη ζωτοκοῦν. cerastae, cuius eodem hoc

τὸν μάγνητα σιδηραγωγόν· οὕτως εὐλογόν ἐστι καὶ ἐν πολλοῖς ὁμοιοπλάτοις ὀνόμασι εἶναι τι ὄνομα, ὃ μὴ ὁμοίως τοῖς πολλοῖς ὀνόμασι κλίνεται. ὅθεν παρέντες ζητεῖν, εἰ ἀνάλογόν ἐστι τοῖς πολλοῖς, σκοπῶμεν πῶς αὐτῷ χρῆται ἢ συνήθεια, πότερον ἀνάλογον ἐκείνοις ἢ κατὰ ἴδιον τύπον. καὶ ὡς ἂν ἢ χρωμένη, οὕτω καὶ ἡμεῖς προοισόμεθα. περιδιωκόμενοι δὴ ποικίλως οἱ γραμματικοὶ θέλουσιν ἀναστρέφειν τὴν ἀπορίαν. “πολλὰ” γὰρ φασιν “εἰσὶ συνήθεια, καὶ ἄλλη μὲν Ἀθηναίων, ἄλλη δὲ Λακεδαιμονίων· καὶ πάλιν Ἀθηναίων” διαφέρουσα μὲν ἢ παλαιά, ἐξηλλαγμένη δὲ ἢ νῦν. καὶ οὐχ ἢ αὐτὴ μὲν τῶν κατὰ τὴν ἀγροικίαν, ἢ αὐτὴ δὲ τῶν ἐν ἄστει διατριβόντων. παρ' ὃ καὶ ὁ κομικὸς λέγει Ἀριστοφάνης^{ς)},

διάλεκτον ἔχοντα μέσην πόλεως, οὐτ' ἀστεῖαν
ὑποθηλυτέραν, οὐτ' ἀνελεύθερον ὑπαγροικοτέραν^{ς)}.

πολλῶν οὖν οὐσῶν συνηθειῶν, ὡς φασι, ποία χρῆσθαι; οὐτε γὰρ πάσαις κατακολουθεῖν δυνατόν διὰ τὸ μάχεσθαι πολλάκις, οὐτε τινὲς ἐξ αὐτῶν, ἐὰν μὴ τις τεχνικῶς προκριθῇ. ἀλλὰ πρῶτον μὲν φήσομεν τὸ ζητεῖν ποία χρηστὴ συνηθεία ἐστὶν ἴσον τῷ εἶναι τινὰ τέχνην περὶ ἑλληνισμόν· αὕτη γὰρ, φημὶ δὲ ἢ ἀναλογία^{ς)}, ὁμοίου καὶ ἀνομοίου^{ς)} ἐστὶ θεωρία· τὸ δὲ ὁμοιον καὶ ἀνόμοιον λαμβάνεται ἀπὸ τῆς συνηθείας· καὶ μὲν ἢ τε-

qui parit animal, in lapidibus magnetem qui attrahit ferrum: ita est consentaneum etiam in nominibus quae similiter cadunt esse aliquod nomen, quod non declinatur eo modo quo multa nomina, 227. mittentes itaque quaerere sitne multis conveniens analogia, quaeramus quemadmodum eo utatur consuetudo, utrum ex eo quod multis conveniat analogia, an quod proprium sequatur typum. varie autem agitati grammatici volunt evertere dubitationem. 229. “multae enim” inquit “sunt consuetudines, et alia quidem Atheniensium, alia vero Lacedaemoniorum. et rursus Atheniensium differens quidem erat vetus, mutata autem est quae nunc est. nec est eadem eorum qui ruri degunt et eorum qui versantur in civitate. dicit itaque Aristophanes comicus

cui erat loquela media urbis inter duas,
nec muliebri, nec quam par est agrestior^{ς)}.”

229. cum ergo sint multae, ut dicunt, consuetudines, quam utemur? neque enim fieri potest ut utamur omnibus, propterea quod saepe inter se pugnent. neque aliqua ex eis, nisi aliqua arte fuerit indicata praestantior. sed primum quidem dicemus, quaerere quam sit utendum consuetudine, perinde est ac si dicatur esse aliquam artem hellenismi. ipsa enim, analogia inquam, est contemplatio eius quod est simile et dissimile. simile autem et dissimile sumitur ex usu et consuetudine, ut si sit quidem tritum,

loco Sextus meminit, atque quem describit Aëtius tetrabibl. 4 lib. 1 cap. 28 imaginem ex codice antiquissimo Dioscoridis, qui in bibl. Caesarea exstat, expressam dedere Lambecius in Append. ad lib. 6 bibl. Caesar. p. 294 ac Nesselius.

γ) καὶ πάλιν Ἀθηναίων] supra sect. 89: πολλὰ γὰρ Ἀθηναῖοι καὶ Ἀθηναῖοι. confer si placet quae notavi libro 4 bibl. Graecae cap. 34.

ς) Ἀριστοφάνης] versus e comoedia Aristophanis deperdita, nescio an cuiquam alii praeter Sextum nostrum laudati.

α) φημὶ δὲ ἢ] ita ms Vratislav. pro φημὶ δὲ ἢ

β) ὁμοίου καὶ ἀνομοίου] supra sect. 202.

220 τριμμένον, χρῆσθαι αὐτῷ, εἰ δὲ μή, οὐκέτι^{γ)}. πευσόμεθα οὖν καὶ ἡμεῖς, ἀπὸ πόας συνηθείας λαμβάνετε^{δ)} τὸ ὅμοιον καὶ τὸ ἀνόμοιον· πολλὰ γὰρ εἰσι καὶ πολλάκις μαχόμεναι· ὅπερ δὲ ἀπολογούμενοι πρὸς τοῦτο ἔρεϊτε, τοῦτο καὶ παρ' ἡμῶν ἀκού-
 231 σεσθε. καὶ πάλιν ὅταν λέγητε τὸν βαρβαρισμόν^{ε)} παράπτωσιν ἐν ἀπλῇ λέξει παρὰ τὴν συνήθειαν, ἀνταπορήσομεν λέγοντες,
 P 265 "ποίαν^{ς)} φασὲ πολλῶν οὐσῶν, καὶ ἥ ἂν εἴπητε, ταύτη φήσο-
 232 μεν καὶ ἡμεῖς ἀκολουθεῖν. κοινῆς οὖν οὐσῆς ἀπορίας, οὐκ ἀπο-
 ρος ἢ παρ' ἡμῶν ταύτης ἐστὶ λύσις· τῶν γὰρ συνηθειῶν αἱ μὲν εἰσι κατὰ τὰς ἐπιστήμας, αἱ δὲ κατὰ τὸν βίον. καὶ γὰρ ἐν φιλοσοφίᾳ ὀνομάτων τινῶν ἐστὶν ἀποδοχή, καὶ ἐν ἱατρικῇ ἐξαι-
 ρέτως, καὶ ἤδη κατὰ μουσικὴν καὶ γεωμετρίαν. ἔστι δὲ καὶ βιωτικὴ τις ἀφελὴς συνήθεια τῶν ἰδιωτῶν κατὰ πόλεις καὶ ἔθνη
 233 διαφέρουσα. ὅθεν ἐν φιλοσοφίᾳ μὲν τῇ τῶν φιλοσόφων στοι-
 χήσομεν, ἐν ἱατρικῇ δὲ τῇ ἱατρικωτέρᾳ, ἐν δὲ τῷ βίῳ τῇ συν-
 234 ηθεστέρᾳ καὶ ἀπερίττῳ καὶ ἐπιχωριαζούσῃ. παρ' ὃ καὶ διχῶς τοῦ αὐτοῦ πράγματος λεγομένου πειρασόμεθα πρὸς τὰ παρόντα ἁρμοζόμενοι πρόσωπα τὸ μὴ γελῶμενον προφέρεισθαι, ὅποιόν ποτ' ἂν^{ς)} ἢ κατὰ τὴν φύσιν· οἷον τὸ αὐτὸ ἀρτοφόριον καὶ πανάριον^{ς)} λέγεται. καὶ πάλιν τὸ αὐτὸ σταμνίον καὶ ἀμίδιον

eo utamur, sin minus, minime. 230. rogabimus ergo nos quoque, ex qua-
 nam consuetudine sumitis simile et dissimile? sunt enim multae et saepe
 pugnautes inter se. quod autem respondentibus ad hoc dicetis, hoc etiam a
 nobis audietis. 231. et rursus quando dicetis barbarismum esse lapsus in
 simplici dictione praeter consuetudinem, nos contra dubitabimus, dicentes,
 quamnam dicitis, cum sint multae? et si quam dixeritis, dicemus nos quo-
 que hanc sequi. 232. cum ergo sit communis dubitatio, non difficiliter eius
 solutio ex nostra parte viam inveniet; nam ex consuetudinibus aliae quidem
 sunt in scientiis, aliae autem in vita. etenim in philosophia quaedam usi
 recipiuntur nomina et praecipue in arte medendi, quin etiam in musica et
 geometria. est etiam quaedam ad rationem vitae pertinens simplex priva-
 torum ac plebeiorum consuetudo in civitatibus et gentibus differens.
 233. unde in philosophia quidem philosophorum sequemur consuetudinem,
 in arte medendi eam quae magis facit ad medicinam; in agenda autem vita
 eam quae est magis consueta et minus supervacanea et quae est magis in
 usu in regione. 234. quocirca cum res eadem dicatur bifariam, tentabimus
 nos praesentibus accommodantes personis proferre quod non rideatur, cu-
 iusmodicumque sit secundum naturam, ut exempli causa idem dicitur ἄρ-
 τοφόριον et πανάριον et rursus idem σταμνίον et ἀμίδιον et ἰγδῖς et

c) εἰ δὲ μή, μηκέτι] in mss οὐκέτι quod idem est, [quodque recepimus.]

d) λαμβάνετε] ita ex ms Vratislav. legendum pro λαμβάνεται, ut ad grammaticos se convertat oratio. mox enim sequitur: ὅπερ πρὸς τοῦτο ἔρεϊτε, ἀκούσεσθε, λέγητε etc. sic supra sect. 200.

e) βαρβαρισμόν] supra sect. 210.

f) ποίαν] ita legendum e mss pro πόας. mox pro εἴπητε ms Ciz. εἴποιτε.

P 265 g) ὅποιόν ποτ'] malim ὅποιόν ποτ' uno vocabulo, ut ὅποιοςδὴ, ὅποιοςδὴποτε et alia quae HStephanus in Thesaurο suo annotavit.

h) ἀρτοφόριον καὶ πανάριον] insignis hic locus de duplici genere vocabulorum ἰδιωτικῶν et ἀστειοτέρων, cuius usus est in omnibus linguis, aliter enim in familiari sermone et ad famulos atque ancillas loquimur, aliter sensa animi nostri exprimimus inter honestiores vel in publica oratione. itaque ἀρτοφόριον, ἀμίδα et ἰγδῖν pro canistris, matula et

καὶ ἰγδῖς καὶ θυία. ἀλλὰ στοχαζόμενοι τοῦ καλῶς ἔχοντος καὶ σαφῶς καὶ τοῦ μὴ γελᾶσθαι ὑπὸ τῶν διακονούντων ἡμῖν παι-
 δαρίων καὶ ἰδιωτῶν πανάριον ἔροῦμεν, καὶ εἰ βάρβαρόν ἐστιν^{ι)}, ἀλλ' οὐκ ἀρτοφορίδα, καὶ σταμνίον ἀλλ' οὐκ ἀμίδα, καὶ θυίαν
 μᾶλλον ἢ ἰγδῖν. καὶ πάλιν ἐν διαλέξει ἀποβλέποντες πρὸς τοὺς 235
 παρόντας μὲν ἰδιωτικὰς λέξεις παραπέμπομεν, τὴν δὲ ἀστειοτέ-
 ραν καὶ φιλολόγον συνήθειαν μεταδιώξομεν. ὥς γὰρ ἡ φιλολό-
 γος γελᾶται παρὰ τοῖς ἰδιώταις, οὕτως ἡ ἰδιωτικὴ παρὰ τοῖς
 φιλολόγοις. δεξιῶς οὖν ἐκάστη περιστάσει τὸ πρέπον ἀποδιδόν-
 τες δόξομεν ἀμέμπτως ἐλληνίζειν. ἄλλως τε ἐπεὶ ἐγκαλοῦσιν ὥς 236
 ἀνωμάλῳ καὶ πολυειδεῖ τῇ συνηθείᾳ, καὶ ἡμεῖς ἀπὸ τῆς αὐτῆς
 ἀφορμῆς αὐτοῖς ἐγκαλέσομεν· εἰ γὰρ ἡ ἀναλογία ὁμοίου παρὰ-
 θεοῖς ἐστὶ^{κ)}, τὸ δὲ ὅμοιον ἐκ τῆς συνηθείας, ἡ δὲ συνήθεια
 ἀνώμαλός τε καὶ ἀστατος, δεήσει καὶ τὴν ἀναλογίαν μὴ ἔχειν
 ἐστῶτα παραπήγματα^{λ)}. καὶ τοῦτο πάρεστι διδάσκειν ἐπὶ τῶν 237
 ὀνομάτων καὶ τῶν ῥημάτων καὶ μετοχῶν καὶ καθόλου τῶν ἄλ-
 λων ἀπάντων. οἷον ἐπὶ μὲν τῶν ὀνομάτων παρ' ὅσον τὰ κατὰ
 τὰς ὁρθὰς πτώσεις ἀνάλογα ὄντα καὶ ὅμοια ταῦτα κατὰ τὰς
 πλαγίους ἀνομοίως τε καὶ οὐκ ἀναλόγως σχηματίζεται, οἷον Ἄρης P 266
 Χάρης χάρις, Ἄρειος Χάρητος χάριτος. καὶ Μένων Νέων

θυία. sed spectantes ut recte et aperte loquamur et ne rideamur a pueris
 nobis ministrantibus et indoctis hominibus, dicemus πανάριον, etsi sit bar-
 barum, non autem ἀρτοφορίδα, et σταμνίον non ἀμίδα, et θυίαν magis
 quam ἰγδῖν. 235. et rursus in disserendo ad eos qui adsunt aspicientes,
 imperitorum quidem dictiones valere iubebimus, urbaniores autem et eru-
 ditum morem persequemur. nam ut mos eruditus irridetur apud imperitos,
 ita etiam imperitus apud eruditos. dextre ergo quod decet unicuique
 tribuentes circumstantiae videbimur Graece loqui citra reprehensionem.
 236. alioqui quoniam reprehendunt consuetudinem ut inaequalem et multi-
 plicem, nos quoque ex eo ipso nacti occasionem eos reprehendemus. si
 enim analogia est eius quod est simile collatio; simile porro est ex con-
 suetudine; consuetudo autem est inaequalis et instabilis; oportebit etiam
 analogiam non habere stabilia et fixa praecepta. 237. possumusque hoc di-
 scere in nominibus et verbis et participiis et, ut in summa dicam, in aliis
 omnibus. ut in nominibus quidem, quatenus quae in rectis casibus analo-
 gia conveniunt et sunt similia, ea formantur in obliquis inaequaliter et non
 ex analogia, ut Ἄρης Χάρης χάρις, Ἄρειος Χάρητος χάριτος, et Μένων

mortario negat Sextus dicturum se praecipue inter famulos ac de plebe
 homines, risuros quae vix intelligant, usum vero vocabulis ἰδιωτικῶς
 πανάριον, σταμνίον θυία (sive ut apud Phrynichum est θυία), licet
 priora sint bonorum scriptorum probata usu. erudite hoc de argumento
 disserentem consulere iuvabit Salmasium libro de Hellenistica cap. 2.

ι) καὶ εἰ βάρβαρόν ἐστι] πανάριον non Graeca vox est sed Latina a
 panibus qui illi imponuntur. ita s. Epiphanius etiam opus suum adver-
 sus haereses inscripsit, αὐτὸ τοῦτο πανάριον εἶπ' οὖν κισσῶτιον ἱατρικόν
 καὶ θηριοδητικόν.

κ) ὁμοίου παρὰθεοῖς] supra sect. 199 et hoc loco Hervetus additionem
 sive adiectionem vertit, quod mihi visum est obscurius, quia non adii-
 ciendo sed conferendo simile cum simili analogia constat.

λ) ἐστῶτα παραπήγματα] fixa et stabilia praecepta malui reddere, quam
 cum Herveto exempla, propter haec quae de vocabulo isto dixi supra
 ad sect. 223.

Θέων, Μένωνος Νέοντος Θέωνος^{m)}). Σκόπας μέλας Ἄβας, Σκόπα
 238 μέλανος Ἀβαντος. ἐπὶ δὲ τῶν ῥηματικῶν πολλὰ ὁμοίως κατὰ
 τὸν ἐνεστώτα χρόνον λεγόμενα οὐκ ἀναλόγως ἐν τοῖς ἄλλοις
 χρόνοις σχηματίζεται. ἐνίων δὲ συζυγίαι τινὲς ἐκλελοίπασιν, οἷον
 αὐλεῖ ἀρέσκει, ἤλληκεν ἀρήρεκεⁿ⁾), καὶ κτείνεται μὲν λέγεται,
 ἔκτανκε δὲ οὐ λέγεται· ἀλλήλιπται μὲν εἴποι τις ἄν, ἤλειπται δὲ
 οὐκέτι. ἐπὶ δὲ τῶν μετοχῶν βοῶν σαρῶν νοῶν, βοῶντος σα-
 239 ροῦντος νοοῦντος^{o)}· καὶ ἐπὶ τῶν προσηγοριῶν ἀναξ ἄβαξ, ἀνα-
 κτος ἄβακος, γραῦς ναῦς, γραὸς νηὸς. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν
 τοιούτων· ἀρχῶν γὰρ λέγεται καὶ ὀνομαστικῶς^{p)}) καὶ ὁ τὴν ἀρ-
 χὴν διέπων. ἀλλ' Ἀρχωνος^{q)}) μὲν γίνεται κατὰ πλάγιον πτώσιν
 τὸ ὀνομαστικόν, ἀρχοντος δὲ τὸ μετοχικόν. καὶ κατὰ ὁμοιον
 τρόπον μένων θέων νέων^{r)}), μετοχικὰ ὄντα καὶ ὀνομαστικὰ δια-
 φερούσας λαμβάνει τὰς κλίσεις· Μένωνος^{s)}) μὲν γὰρ γίνεται τὸ

Θέων Νέων, Μένωνος Θέωνος Νέοντος. Σκόπας μέλας Ἄβας, Σκόπα
 μέλανος Ἀβαντος. 238. in verbis autem multa quae similiter dicuntur in
 tempore praesenti, non formantur convenienti analogia in aliis temporibus.
 nonnullorum aliquae deficiunt coniugationes, ut αὐλεῖ ἀρέσκει, ἤλληκεν
 ἀρήρεκε, et dicitur quidem κτείνεται, ἔκτανκε autem non dicitur; ἀλλή-
 λιπται quidem dixeris, ἤλειπται autem minime in participiis autem βοῶν
 σαρῶν νοῶν, βοῶντος σαροῦντος νοοῦντος. et in appellativis ἀναξ ἄβαξ,
 ἀνακτος ἄβακος. γραῦς ναῦς, γραὸς νηὸς. 239. similiter autem in iis quo-
 que quae sunt huiusmodi. ἀρχῶν enim dicitur et nomen significando et is
 qui gerit magistratum. sed Ἀρχωνος quidem fit in casu obliquo nomen,
 ἀρχοντος autem participium. et simili modo μένων θέων νέων cum sint et
 participia et nomina, diversas accipiunt declinationes; nam a nomine qui-

P 266 m) Μένωνος Νέοντος Θέωνος] ita scripsi pro μένοντος λέοντος θέωνος,
 tria enim diversa genera genitivorum a nominativis in ὧν exhibere Sextus
 instituit, est autem Μένωνος (pro quo alii Μένωνος malunt) a nomi-
 nativo non μένων participii, sed nominis proprii Μένων, quo titulo
 exstat dialogus celebris Platonis. deinde ut ex sectione 239 apparet,
 tres eiusmodi voces delegit noster, quae sunt simul et participia et no-
 mina propria, quod de vocabulo λέων dici non potest, bene autem de
 νέων, quod etiam infra diserte exstat. [Ἀρης et Χάρης quemadmodum
 deinde Μένων Νέων Θέων Ἄβας Σκόπας literis maiusculis excudi ius-
 simus.]

n) ἀρήρεκε] ita legendum pro ἀρήρεσκε, probantibus etiam mss, ex
 quibus paulo post etiam ἤλειπται scripsi pro ἤλιπται.

o) βοῶντος σαροῦντος νοοῦντος] magis apparebit diversitas, si sine
 contractione scribuntur, βοῶντος, σαροῦντος, νοοῦντος.

p) ὀνομαστικῶς] ita legendum et mox ὀνομαστικόν et ὀνομαστικά etiam
 mss Vratislav. et Cizensi diserte suffragantibus pro ὀνομαστικόν. pro-
 clivis est ac frequens huiusmodi error ut notatum clarissimi Hemster-
 husii eruditae prolegomenis ad Iulii Pollucis Onomasticum. dicitur autem
 ὀνομαστικόν de nomine ut ῥηματικόν de verbo sect. 195 et 238. itaque
 ἀρχῶν ὀνομαστικῶς est nomen, dux, ἀρχός. at ἀρχῶν μετοχικῶς sive
 μετοχικόν est participium, imperans.

q) Ἀρχωνος] notandus hic locus tanto magis, quod genitivus iste a
 nomine ἀρχῶν vix usquam reperitur, semper enim fere codices alter ille
 participii ἀρχοντος occupavit.

r) νέων] apud Demosthenem orat. pro Ctesiphonte [p. 324 12 Reisk.]
 Νέων quidam memoratur, unde etiam Harpocratio et Suidas nomen il-
 lud proprium esse notant.

s) Μένωνος] ita scribendum puto pro Μένωνος, ut a θέωνος distin-
 guatur. nam propterea genitivum a Νέων adscribere neglexit, quod cum

ὀνομαστικόν, μένοντος δὲ ἡ μετοχή. καὶ Θέωνος μὲν τὸ ὀνομα-
 τικόν, θέοντος δὲ μετοχή ἐστὶ. πλὴν ἐκ τούτων συμφανὲς ὡς 240
 τῆς συνηθείας ἀνωμάλου καθεστῶσης οὐχ ἔστηκε τὰ παραπλή-
 γματα τῆς ἀναλογίας, ἀλλ' ἀνάγκη ἀποστάντας αὐτῶν τοῖς
 κατὰ τὴν συνηθείαν σχηματισμοῖς προσέχειν παρέντας τὸ
 ἀνάλογον.

ΚΕΦ. ια'.

Περὶ ἐτυμολογίας.

Τὰ δὲ αὐτὰ λεκτέον πρὸς αὐτοὺς, καὶ ὅταν δι' ἐτυμολο- 241
 γίας κρίνειν θέλωσι τὸν ἑλληνισμόν. πάλιν γὰρ ἦτοι σύμφωνός
 ἐστὶ τῇ συνηθείᾳ ἡ ἐτυμολογία ἢ διάφωνος. καὶ εἰ μὲν σύμ-
 φωνος, παρέλκει, εἰ δὲ διάφωνος, οὐ χρηστὲον αὐτῇ ὡς προσκο-
 πὴν ἐμποιοῦσθαι μᾶλλον τοῦ βαρβαρίζειν ἢ σολοικίζειν. καὶ
 καθόλου μετακτεῖν τὰς ὁμοίας ἀντιρρήσεις ταῖς ἐμπροσθεν ἡμῶν
 ἀποδοθείσαις. ἰδιαίτερόν δὲ ἐκεῖνο λεκτέον· τὸ ἐτυμολογία κρι- 242
 νόμενον ὄνομα ὅτι Ἑλληνικόν ἐστίν, ἦτοι ἔτυμα πάντως ἔχειν P 267
 ὀφείλει¹⁾) τὰ προηγούμενα αὐτοῦ ὀνόματα ἢ εἰς τινα τῶν φν-
 σικῶς ἀναφωνηθέντων καταλήγειν. καὶ εἰ μὲν ἀπὸ ἐτύμων πάν-
 τως, κατὰ τοῦτο εἰς ἄπειρον τῆς ἐκπτώσεως γινομένης ἀναρχος
 ἐστὶ ἡ ἐτυμολογία, καὶ οὐκ εἰσόμεθα εἰ Ἑλληνικόν ἐστὶ τὸ
 ἔσχατον λεγόμενον ὄνομα, ἀγνοοῦντες ποῖον ἦν τὸ ἀφ' οὗ πρῶ-

dem sit Μένωνος, a participio autem μένοντος. et Θέωνος quidem est no-
 men, θέοντος autem participium. 240. ex his perspicuum est, quod cum
 sit inaequalis consuetudo, non stant firma ac fixa praecepta analogiae, sed
 necesse est ut iis dimissis formationes quae sunt ex consuetudine relictæ
 analogia attendantur.

CAP. XI.

De etymologia.

241. Eadem quoque sunt eis dicenda quando per etymologiam de hel-
 lenismo ferre volunt iudicium; rursus enim aut consuetudini convenit ety-
 mologia, aut ab ea discrepat. et si quidem convenit, est supervacanea; sin
 autem discrepat, non est ea utendum, ut quae magis faciat ut impingamus
 in barbarismum vel soloecismum. atque in universum similes opponendae
 sunt contradictiones iis quas superius tradidimus. 242. magis autem proprie
 illud est dicendum: nomen quod ex etymologia indicatur esse Graecum,
 aut omnino etyma sive originis loco debet habere quae ipsum praecedunt
 nomina, aut desinere in aliqua ex iis quae sunt pronuntiata naturaliter. et
 si omnino debet etyma sive origines habere, ea ratione cum redeat ad in-
 finitum, erit principii expers etymologia, et nescimus an sit Graecum
 nomen quod dicitur ultimum, ut qui ignoremus quale sit illud a quo pri-

illo eiusdem generis est et Νέωνος habet Suida teste, quando nomen
 proprium est, uti νέοντος, quando est participium a νέω habito.

1) ὀφείλει] ms Vratislav. ὀφείλη. mox pro τῶν φνσικῶς idem ms male P 267
 φνσικῶν. vocat autem φνσικῶς ἀναφωνηθέντα quae infra sect. 244
 ἀνετύμως κείμενα ὀνόματα, voces quae nullas origines habent nisi natu-
 ram ipsam linguae vel populi rem ita efferentis. paullo post pro ἀπὸ
 ἐτύμων πάντων, quod habebant editi, rescripsi πάντως, ut supra recte
 legitur.

243 τον κατάγεται. οἷον εἰ δὲ λύχνος^{u)} εἴρηται ἀπὸ τοῦ λύειν τὸ
 νύχος, ὁφείλομεν μαθεῖν, εἰ καὶ τὸ νύχος ἀπὸ τίνος Ἑλληνικοῦ
 εἴρηται καὶ τοῦτο πάλιν ἀπ' ἄλλον· καὶ οὕτως εἰς ἄπειρον γι-
 νομένης τῆς ἀνόδου καὶ ἀνευρέτου καθεστῶτος τοῦ πρώτου ἀνα-
 φωνηθέντος ὀνόματος συνακαταληπτεῖται καὶ τὸ εἰ Ἑλληνικῶς
 244 ὁ λύχνος εἴρηται. εἰ δὲ ἐπὶ τινὰ τῶν ἀνετύμως κειμένων ὀνο-
 μάτων καταλήγοι^{x)} τὸ ἐτυμολογούμενον ὄνομα, ὃν τρόπον ἐκεῖνα
 τὰ εἰς ἃ κατέληξεν, οὐ διότι ἔστιν ἔτυμα παραδεξόμεθα, ἀλλὰ
 διότι τέτριπται κατὰ τὴν συνήθειαν· οὕτω καὶ τὸ δι' ἐτυμο-
 λογίας κρινόμενον παραδεξόμεθα, οὐ διὰ τὴν ἐτυμολογίαν, ἀλλὰ
 διὰ τὸ σῆμα^{y)}· οἷον προσκεφάλαιον ἀπὸ τοῦ τῇ κεφαλῇ
 προστίθεσθαι εἴρηται, ἢ δὲ κεφαλὴ καὶ τὸ πρὸς, ὃ ἔστι πρὸ-
 245 θεσις, ἀνετύμως^{z)} κέκληται. τοίνυν ὥς ταῦτα χωρὶς ἐτυμολο-
 γίας πεπίστευται, διότι ἔστιν Ἑλληνικὰ τῆς συνήθειας αὐτοῖς^{a)}
 χρωμένης, οὕτω καὶ τὸ προσκεφάλαιον δίχα ἐτυμολογίας ἔσται
 πιστόν. ἄλλως τε ἐνίοτε τὸ αὐτὸ πρᾶγμα δυσὶν ὀνόμασι καλεῖ-
 ται, τῷ μὲν ἐτυμολογίαν ἐπιδεχομένῳ, τῷ δὲ ἀνετυμολογήτῳ.
 καὶ οὐ διὰ τοῦτο τὸ μὲν ἔτυμον λέγεται Ἑλληνικόν, τὸ δὲ ἀν-
 ἔτυμον βαρβαρικόν, ἀλλ' ὥς ἐκεῖνο Ἑλληνικόν, οὕτω καὶ τοῦτο^{a)}.

nam deducitur. 243. ut si dictus est λύχνος a λύειν τὸ νύχος, debemus
 discere an etiam νύχος dictum sit ab aliquo Graeco vocabulo et hoc rursus
 ab alio; et sic cum ascensus fiat in infinitum et inveniri non possit etymum
 nominis quod primum est pronuntiatum, simul etiam comprehendere non potest
 an Graece dictus sit λύχνος. 244. sin autem in aliqua ex his nominibus
 quae sunt ita imposita ut nullum habeant etymum, desinit nomen cuius
 datur etymologia, quo modo illa in quae desinit, non admittemus quia ha-
 bent ἔτυμα sive originem, sed quia sunt trita consuetudine, ita etiam quod
 indicatur per etymologiam, admittemus, non propter etymologiam, sed
 propter usum ac consuetudinem, ut exempli causa προσκεφάλαιον dictum
 est quod subiiciatur capiti, quod dicitur κεφαλῇ. κεφαλῇ autem et πρὸς,
 quod est praepositio, ita appellata sunt absque etymo. 245. sicut ergo ea
 fidem invenerunt absque etymologia propterea quod sunt Graeca, eis utente
 ipsa consuetudine, ita etiam προσκεφάλαιον fide dignum absque etymolo-
 gia erit. et alioqui eadem res nonnumquam duobus appellatur nominibus,
 altero quidem quod recipit etymologiam, altero vero quod non recipit. et
 non propterea hoc, quod habet etymon sive originem, vocatur Graecum,
 quod vero caret etymo, barbarum, sed sicut illud est Graecum, ita hoc

u) λύχνος] Etymologicum Magnum: λύχνος καὶ λύχνον παρὰ τὸ λύειν
 τὸ νύχος, τούτεστι τὸ σκότος, λυόνυχος καὶ λύχνος. οὕτως Ἀριστόνικος
 ἐν τῇ περὶ σημειῶν τοῦ Ὁμήρου. a vocabulo νύχος dicta νύξ. possit et
 λύχνος videri a λύχη vel λύξ, unde lux Latinorum, atque hinc lucerna.
 λύχην quasi λευκὴν dictam Is. Vossius annotavit ad parentis sui Ety-
 mologicum. νύχος ab Hebraico נחש quae vox quietem designat, haud
 absurde derivat Martinus in Cadmo suo Graecophoenice.

x) καταλήγοι] ita mss pro καταλήγει.

y) ἀνετύμως] non quod vocabuli κεφαλῇ nullae a grammaticis ferantur
 notiones originationesque, quarum aliquot videri possunt apud Magni
 Etymologici auctorem, sed quod nulla ex illis Sexto fuit probata tam-
 quam verisimilis, vel quod tamquam primitivum ac simplex habeatur,
 uti προσκεφάλαιον manifesto compositum sit derivatumque.

z) αὐτοῖς] ita legendum e mss pro αὐτῆς.

a) οὕτω καὶ τοῦτο] ita mss pro οὕτω δὲ καὶ τοῦτο.

οἷον τὸ ὑφ' ἡμῶν καλούμενον ὑποπόδιον Ἀθηναῖοι καὶ Κοῖοι²⁴⁶
 χελωνίδα^{b)} καλοῦσιν· ἀλλὰ ἔστι τὸ μὲν ὑποπόδιον ἔτυμον, ἢ
 δὲ χελωνὶς ἀνέτυμον· καὶ οὐ διὰ τοῦτο οἱ μὲν Ἀθηναῖοι λέ-
 γονται βαρβαρίζειν, ἡμεῖς δὲ ἐλληνίζειν, ἀλλ' ἀμφοτέροι ἐλλη-
 νίζειν. τοίνυν ὥς ἐκεῖνοι διὰ τὴν συνήθειαν καὶ οὐ διὰ τὴν τοῦ²⁴⁷
 ὀνόματος ἐτυμότητα λέγονται ἐλληνίζειν, οὕτω καὶ ἡμεῖς διὰ τὸ
 ἐν τῇ αὐτῶν συνήθειᾳ τετριμμένον ἔχειν τὸ τοιοῦτον ὄνομα, καὶ
 οὐ διὰ τὴν τῆς ἐτυμολογίας πίστιν ἐλληνισοῦμεν. ἀλλ' ὅτι μὲν
 τὸ τεχνικὸν μέρος τῆς γραμματικῆς ἀνυπόστατόν ἐστιν, αὐτάρ-
 κως ἐκ τῶν εἰρημένων δέδεικται. χωρῶμεν δὲ ἀκολουθῶς· καὶ
 ἐπὶ τὸ ἱστορικόν.

ΚΕΦ. ιβ'.

Εἰ συστατὸν τὸ ἱστορικόν.

Ὅτι μὲν οὖν ἀξιοῦται τοῦτο ὁλοσχερῶς εἶναι μέρος γραμ-²⁴⁸
 ματικῆς συμφανές. Ταυρίσκος^{c)} γοῦν ὁ Κράτητος ἀκουστής,
 ὡς περ οἱ ἄλλοι κριτικοί, ὑποτάσσων τῇ κριτικῇ τὴν γραμματι-
 κήν^{d)} φησι τῆς κριτικῆς εἶναι τὸ μὲν τι λογικόν, τὸ δὲ τριβι-
 κόν, τὸ δ' ἱστορικόν. λογικὸν μὲν τὸ στρεφόμενον περὶ τὴν²⁴⁹
 λέξιν καὶ τοὺς γραμματικούς τρόπους, τριβικόν δὲ τὸ περὶ τὰς

etiam. 246. ut quod a nobis vocatur ὑποπόδιον, Athenienses et Coi vocant
 χελωνίδα; sed habet quidem ὑποπόδιον etymum, χελωνίς autem nequa-
 quam: nec tamen propterea dicuntur Athenienses loqui barbaramente, nos autem
 Graece, sed utrique dicuntur Graece loqui. 247. sicut ergo illi propter
 consuetudinem, non autem propter nominis etymon sive originem dicuntur
 loqui Graece, ita etiam nos propterea quod habeamus tale nomen tritum
 consuetudine, et non propter fidem etymologiae Graece loquimur. sed quod
 artificiosa quidem pars grammaticae non possit consistere, satis est osten-
 sum ex iis quae dicta sunt. consequenter autem veniamus ad historicam.

CAP. XII.

An consistere possit pars historica.

248. Atque quod hanc quidem plane velint esse partem grammaticae
 est perspicuum. Tauriscus quidem certe auditor Cratetis sicut alii critici
 criticae subiiciens grammaticam dicit critices partem aliam esse rationis,
 aliam consuetudinis, aliam vero historicam. 249. atque rationis quidem
 esse eam quae versatur in dictione et tropis grammaticis; consuetudinis

b) χελωνίδα] Iudith. 14 14 de Holophernis cadavere: καὶ εὗρεν αὐτὸν
 ἐπὶ τῆς χελωνίδος νεκρὸν et invenit eum mortuum iacere super scabello
 illo fortasse quo in lectum ascenderat, licet Hesychius et Suidas ad hunc
 libri Iudithae locum respicientes χελωνίδα, οὐδὲν τῆς θύρας τῆς σκηνῆς
 limen ianuam tabernaculi interpretantur. apud eundem Hesychium χελώνη
 exponitur τὸ ὑποπόδιον.

c) Ταυρίσκος] ad haec quae ex Taurisco Cratetis Mallotae discipulo, P 268
 Dionysio Thrace et Asclepiade Myrleano Sextus deinceps de historica
 grammaticae latius sumtae parte tradit, operae pretium fuerit conferre
 Ioannem Woweranum libro de Polymathia c. 10 seq.

d) ὑποτάσσων τῇ κριτικῇ τὴν γραμματικὴν] grammaticen itaque pro
 critices parte habuit Tauriscus, cum alii criticen dicant esse partem
 grammatices, ut supra ad sect. 79 annotavi.

διαλέκτους καὶ τὰς διαφορὰς τῶν πλασμάτων καὶ χαρακτήρων^{ε)},
 ιστορικὸν δὲ τὸ περὶ τὴν προχειρότητα τῆς ἀμεθόδου ὕλης.
 250 Διονύσιος δὲ ὁ Θράξ^{ς)} ἔξ μέρη γραμματικῆς εἶναι λέγων, ἅπερ
 ἡμεῖς ἀνώτερον ὁλοσχερῶς τρία^{ς)} προσηγορεύσαμεν, ἐν τούτοις
 καὶ τὸ ιστορικὸν ἀποδίδωσιν· εἶναι γὰρ φησι γραμματικῆς μέρη
 ἀνάγνωσιν ἐντριβῇ κατὰ προσῳδίαν, ἐξήγησιν κατὰ τοὺς ἐννύαρ-
 χοντας ποιητικοὺς τρόπους, λέξεων καὶ ιστοριῶν ἀπόδοσιν, ἐτυ-
 μολογίας εὗρεσιν, ἀναλογίας ἐκλογισμὸν, κρίσιν ποιημάτων,
 251 γραμματικῆς οὐ μέρη ταύτης^{ς)} ποιῶν, ὁμολόγως δὲ τὴν μὲν
 ἐντριβῇ ἀνάγνωσιν καὶ τὴν ἐξήγησιν καὶ τὴν κρίσιν τῶν ποιημά-
 των ἐκ τῆς περὶ ποιητὰς καὶ συγγραφεῖς θεωρίας^{ς)} λαμβάνων,
 P 269 τὴν δὲ ἐτυμολογίαν καὶ ἀναλογίαν ἐκ τοῦ τεχνικοῦ, τοῖς δὲ τὸ
 ιστορικὸν ἀντεκτιθεῖς ἐν ιστοριῶν καὶ λέξεων ἀποδόσει κείμενον.
 252 Ἀσκληπιάδης δὲ ἐν τῷ περὶ γραμματικῆς τρία φήσας εἶναι τὰ

autem eam quae in dialectis et diversitate figurarum et characterum; histo-
 ricam denique quae consistit in tractatione materiae omnis generis nec ulla
 certa ratione ac methodo definiendae. 250. Dionysius autem Thrax dicens
 esse sex partes grammaticae, quas quidem nos superius tres omnino partes
 appellavimus, in iis etiam partem tradit historicam; dicit enim partes esse
 grammaticae peritam secundum accentus lectionem, expositionem per tropos
 qui insunt poeticos, dictionum et historiarum explicationem, etymologiae
 inventionem, analogiae considerationem, iudicium de poematibus, absurde
 dividens et fortasse quaedam effecta et particulas grammaticae non partes
 exponens. 251. citra controversiam enim exercitatum lectionem et exposi-
 tionem et iudicium de poematibus assumit ex parte quae poetas et histori-
 cos considerat, etymologiam autem et analogiam ex parte artificiosa, illis-
 que tamquam ex adverso partem opponit historicam, quae sita est in ex-
 plicandis historiis et dictionibus. 252. Asclepiades autem in suo opere de

ε) τῶν πλασμάτων καὶ χαρακτήρων] circa diversas figuras loquendi
 formationes et flexiones atque adeo consuetudinem qua dialecti constant
 atque circa τριβήν, usum et characteres scriptorum singulorum v. g.
 Thucydidis, Xenophontis, quo pertinent Dionysii Halicarnassei τῶν
 παλαιῶν χαρακτήρες et de characteribus Thucydidis etc. τριβή pro usu et
 ἐμπειρία fuit supra sect. 61.

ς) Διονύσιος ὁ Θράξ] verba Dionysii Thracis ex eius τέχνη nuper a
 me in lucem edita habes supra ad sect. 91.

ς) ἀνώτερον ὁλοσχερῶς τρία] partes illae tres grammaticae sunt τὸ
 ιστορικόν, τὸ τεχνικόν et τὸ ἐξηγητικόν. supra sect. 91 seq. adversus
 τεχνικόν disputavit sect. 97 seq. et contra ἐξηγητικόν sect. 270 seq. et
 contra ιστορικόν sect. 254 seq.

ς) οὐ μέρη ταύτης] possit videri legendum μόρια γραμματικῆς οὐ μέρη,
 μέρη ταύτης ποιῶν. vel negatio οὐ tollenda. sensus est quem in versione ex-
 pressi, Dionysium Thracem peccasse adversus praecepta bonae divisionis
 et minores partium grammaticae particulas pro partibus eius male ven-
 ditasse.

ς) ἐκ τῆς περὶ ποιητὰς καὶ συγγραφεῖς θεωρίας] haec est pars gram-
 maticae ἐξηγητικῆς. συγγραφεῖς verti historicos, Marius Victorinus: ut
 Aristoni placet, grammaticae est scientia poetarum et historicorum intelligere,
 formam proprie loquendi ad rationem (en partem λογικὴν) et consuetudi-
 nem (en partem τριβικὴν) dirigens. neque tamen oratores vel alii scri-
 ptores excluduntur, quos et ipsos interpretari non est a perfecto gram-
 matico alienum. ita vocabulum συγγραφεῖς latiore sensu pro omnibus
 scriptoribus qui non sunt poetae sumitur sect. 58 et 59 atque infra 295,
 296, 299 etc. sic ποιήσεις et σύγγραμμα opponuntur sect. 318.

πρῶτα τῆς γραμματικῆς μέρη, ἀνάγνωσιν ἐντριβῇ καὶ κατὰ
 προσῳδίαν, τεχνικόν, ιστορικόν, γραμματικόν· ὅπερ ἀμφοτέρων
 ἐπάπτεται, φημι δὲ τοῦ ιστορικοῦ καὶ τοῦ τεχνικοῦ. τριχῇ ὑπο-
 διαιρεῖται τὸ ιστορικόν· τῆς γὰρ ιστορίας τὴν μὲν τινα ἀληθῆ
 εἶναι φησι, τὴν δὲ ψευδῆ, τὴν δὲ ὡς ἀληθῆ. καὶ ἀληθῆ μὲν
 τὴν πρακτικὴν, ψευδῆ δὲ τὴν περὶ πλάσματα καὶ μύθους, ὡς
 ἀληθῆ δὲ οἷα ἐστὶν ἡ κωμωδία καὶ οἱ μῦθοι. τῆς δὲ ἀληθοῦς 253
 τρία πάλιν μέρη· ἡ μὲν γὰρ ἐστὶ περὶ τὰ πρόσωπα θεῶν καὶ
 ἡρώων καὶ ἀνδρῶν ἐπιφανῶν, ἡ δὲ περὶ τοὺς τόπους καὶ χρό-
 νους, ἡ δὲ περὶ τὰς πράξεις. τῆς δὲ ψευδοῦς ταυτέστι τῆς μυ-
 θικῆς ἐν εἶδος μόνον ὑπάρχειν λέγει τὸ γενεαλογικόν^{ς)}. ὑποτάσ-
 σεσθαι^{ς)} δὲ τῷ ιστορικῷ κοινῶς φησι, καθὼς καὶ Διονύσιος τὸ
 περὶ τὰς γλώσσας^{ς)}. ιστορεῖ γὰρ ὅτι κρήνουν^{ς)} ἀληθές ἐστὶν
 ἢ ἀγαθόν. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ περὶ παροιμιῶν καὶ ὄρων^{ς)}. ἀλλ'
 ὅτι μὲν γραμματικῆς εἶναι μέρος βούλονται τὸ ιστορικόν, ἐκ

grammatica cum dixisset tres esse primas partes grammaticae, peritam se-
 cundum accentus lectionem sive partem artificiosam, tum historicam et gram-
 maticam, quae utramque historicam, inquam, partem et artificiosam attingit.
 historicam partem subdividit trifariam; ex historia enim aliam quidem
 dicit esse veram, aliam vero falsam, aliam autem tamquam veram. et ve-
 ram quidem eam quae versatur in rebus quae gestae sunt, falsam autem,
 quae versatur in figmentis et fabulis, tamquam veram autem, cuiusmodi est
 comoedia et mimi. 253. verae rursus tres esse partes; nam alia versatur
 in describendis personis deorum et heroum et virorum illustrium, alia in
 locis et temporibus, alia in actionibus. falsae autem, nempe fabulosae,
 unam solam dicit esse speciem, nempe genealogiam. parti autem historicae
 dicit sicut et Dionysius, communiter subiici hanc quae pertinet ad voces
 inusitatas docens, v. g. quod κρήνουν est verum vel bonum. similiter et
 quae pertinet ad proverbia et definitiones. quod itaque grammaticae partem

ς) τῆς μυθικῆς ἐν εἶδος μόνον τὸ γενεαλογικόν] hanc Asclepiadis Myr- P 269
 leani sententiam confutat Thomas Gale in diss. de scriptoribus mytho-
 logicis Apollodoro praemissa cap. 1 ostendens genealogiam quidem par-
 tem esse mythistoriae, (ut quando theogonias scripsere Hesiodus et
 Orpheus) sed multas praeterea dari alias mythologiae partes, ut alle-
 gorias, metamorphoses et διηγήματα μυθικά, quae a chao usque repetit
 et compendio persequitur Lucianus libro de saltatione t. 1 p. 801 seq.
 [c. 37 sqq.]

ς) ὑποτάσσεσθαι] sub historica parte contineri, ut supra sect. 248
 ὑποτάσσων τῇ κριτικῇ τὴν γραμματικὴν.

ς) περὶ τὰς γλώσσας] eam partem quae ad interpretationem vocabu-
 lorum inusitatorum, antiquorum et peregrinorum pertinet, hae enim
 sunt glossae, ut dictum supra ad sect. 79.

ς) κρήνουν] vox inusitatio sive glossa apud Homerum Iliad. α' 106
 μάντι κακῶν οὐ πάποτε μοι τὸ κρήνουν εἶπας, ubi scholiastes, τὸ κρή-
 νουν, τὸ ἀληθές, νῦν δὲ τὸ ἀγαθόν. Glossarium Hesychii: κρήνουν,
 ἀγαθόν, ὠφέλιμον, ὑγιές.

ς) περὶ παροιμιῶν καὶ ὄρων] proverbiorum annotationem explicatio-
 nemque ad grammaticos pertinere, res nota est vel ex iis quae monuit
 Woweranus cap. 9 Polymathiae. unde etiam proverbiorum Graecorum
 rationem habuere lexicorum scriptores Diogenianus Hesychius Suidas.
 quid sibi vero velit additum a Sexto τῶν ὄρων vocabulum, non satis
 intelligo; nam de ὄροις sive definitionibus solliciti esse solent philosophi
 potius quam grammatici. possis tamen dicere ad grammaticos pertinere
 non quidem definitiones rerum, at nominum, si codices suffragarentur,
 pro ὄρων libenter legerem γράφων.

251 τούτων ἐστὶ συμφανές. λοιπὸν δὲ ἐπεὶ οἱ πλείους ὁμολογήκασιν αὐτὸ ἄτεχνον εἶναι καὶ ἐκ τῆς ἀμεθόδου ὕλης^{p)} τυγχάνειν, ἀπολελύκασιν μὲν ἡμᾶς τῆς ἐπὶ πλείον πρὸς αὐτοὺς ἀντιρρήσεως. ὁμῶς δ' οὖν ὑπὲρ τοῦ μὴ ἀνεπισήμαντον παρελθεῖν τὸν τόπον οὕτως ἐρωτητέον· ἤτοι τέχνη ἐστὶν ἡ γραμματικὴ ἢ οὐκ ἐστὶ τέχνη. καὶ εἰ μὲν οὐκ ἐστὶν, αὐτόθεν συμβεβίβασται τὸ προκείμενον, εἰ δὲ τέχνη ἐστὶν, ἐπεὶ τὰ τῆς τέχνης μέρη πάντως ἐστὶ τεχνικά, τὸ δὲ ἱστορικὸν ἀμεθόδον ὁμολογῆται τυγχάνειν, οὐκ ἂν εἴη τῆς γραμματικῆς μέρος τὸ ἱστορικόν. καὶ ὅτι τῷ ὄντι τοιοῦτόν ἐστιν, αὐτόθεν σχεδὸν ὑπέπιπτεν^{q)}. οὐ γὰρ ὥσπερ ἀπὸ καθολικῆς τινος μεθόδου καὶ τεχνικῆς δυνάμεως λέγει ὁ μὲν

P 270 ἱατρός, ὅτι τόδε τὸ ἐπὶ μέρους ὕγιον ἐστὶ, καὶ τόδε νοσερόν· ὁ δὲ μουσικός, ὅτι τὸ δὲ ἡρμοσμένον καὶ ἀνάρμοστον^{r)}. καὶ ἡρμοσμένον μὲν, κατὰ τήνδε τὴν συμφωνίαν, ἀλλ' οὐκ κατὰ τήνδε^{s)}. οὕτω καὶ ὁ γραμματικός δύναται ἀπὸ ἐπιστημονικῆς τινος καὶ καθολικῆς θεωρίας ἀπαγγέλλειν, ὅτι ὁ μὲν Πέλοπος ὦμος^{t)} ἐλεφάντινος ἦν, ὑπὸ τοῦ Ἀρεως ἢ ὑπὸ Ἀήμητρος βρωθεῖς· ἢ δὲ τοῦ Ἡρακλέους κεφαλὴ^{u)} ἐψέδνωτο ρυεισὼν αὐτοῦ

velint esse historicam, ex his est perspicuum. 254. quod superest, quoniam plures confessi sunt eam esse expertem artis et esse ex materia quae certam rationem ac methodum non habet, nos quidem liberarunt a maiori labore contra eos dicendi. ne tamen locus hic haud notatus praetermittatur, ita sunt interrogandi, grammatica sitne ars, an non? et si non est quidem, ex eo ipso confectum est propositum. sin autem est ars, quoniam artis partes sunt omnino artificiosae, confessi sunt autem partem historicam non habere certam rationem et methodum: non erit grammaticae pars, pars historica. 255. quod autem hoc ita habeat, per se propemodum patet; non enim sicut ex methodo quadam generali et artis facultate, dicit medicus, quod hoc quidem singulare sit salubre, illud autem insalubre; musicus autem quod hoc quidem consonet harmonia, illud vero non consonet. et consonet quidem in hac consonantia, in illa vero nequaquam: ita potest grammaticus ex contemplatione a scientia proficiscente et communi enuntiare, quod Pelopis humerus sit eburneus a Marte aut Cerere devoratus, caput Herculis evaserit glabrum ac calvum, cum pili eius defluxissent, quando

p) ἐκ τῆς ἀμεθόδου ὕλης] ita Tauriscus supra sect. 249. vocat autem ὕλην ἀμεθόδον infinitam disputandi et commentandi materiam quam grammaticis praebet historia vera falsaue omnium aetatum totque locorum scriptis comprehensa; haec enim propter varietatem atque multitudinem praeceptis nullis comprehendi et methodo certa et constante tractari nequit, grammaticam tamen artem ipsam propterea ἀμεθόδον vocandam esse recte negat Vossius *Artis Historicae* c. 3.

q) αὐτόθεν σχεδὸν ὑπέπιπτεν] scil. ταῖς αἰσθήσεσι vel τῇ διανοίᾳ, per se tantum non in sensus cadit ac perspicuum est, sic infra sect. 301 σὺν τῷ καὶ αὐτόθεν προπίπτειν.

[*] ὅτι τόδε ἡρμ. καὶ τόδε ἀνάρμ.?

P 270 r) οὐκ κατὰ τήνδε] ita mss pro τήντε.

s) ὁ μὲν Πέλοπος ὦμος] nota fabella ex scholiis ad Pindari Olymp. od. 1 v. 41 et Lycophronem v. 152, Hygino fab. 83, Luciano de saltatione t. 1 p. 803 [c. 53]. Tibullus lib. 1 4 57 *carmina ni sint, ex humero Pelopis non nituisset ebur*. caeterum a Cerere (non a Marte) voratum Pelopis humerus plerique scriptores tradunt.

t) ἡ τοῦ Ἡρακλέους κεφαλὴ] totam rem prolixè narrat Tzetzes ad Lycophronis vers. 341 τῶν θεῶν βουλομένων δῆσαι τὸν Ἀλφειὸν, γνοὺς τοῦτο ὁ Ζεὺς ἐκ τῆς Θέτιδος, τοὺς μὲν ἄλλους θεοὺς εἴσε, Ποσειδῶνα δὲ σὺν

τῶν τριχῶν, δτε ὑπὸ τοῦ ἐφορμῶντος τῇ Ἡσιόνη κήτους κατέποθῃ. ἀλλ' ἵνα τούτων ποιήσῃται τὴν ἐκθεσιν, ὀφείλει πᾶσι 256 τοῖς κατὰ μέρος περὶ αὐτῶν ἱστοροῦσι ἐντυχεῖν. τὸ δὲ πάντων τῶν κατὰ μέρος ποιῆσθαι τὴν ἀντίληψιν αὐτοῖς ἐντυγχάνοντα τοῖς κατὰ μέρος, οὐκ ἐστὶ τεχνικόν. οὐκ ἄρα ἐκ τέχνης τινὸς μεθοδεύεται τοῖς γραμματικοῖς τὸ ἱστορικόν. καὶ μὴν ἐπεὶ τῆς ἱστορίας ἡ μὲν^{x)} 257 τίς ἐστὶ τοπικὴ, ἢ δὲ χρονικὴ, ἢ δὲ περὶ τὰ πρόσωπα, ἢ δὲ περὶ τὰς πράξεις, δῆλον ὡς εἰ μὴ τεχνικὴ ἐστὶν ἡ τῶν τόπων καὶ ἡ τῶν χρόνων ἀπόδοσις, οὐθ' ἢ τῶν προσώπων οὐθ' ἢ τῶν πράξεων τεχνικὴ γενήσεται. τί γὰρ διήνεγκε τούτων ἢ ἐκείνων ἀποκρατεῖν; ἀλλὰ μὴν οὐδὲν ἔχει τεχνικόν τὸ ἀποδιδόναι τοπικὴν ἱστορίαν, λέγοντας^{y)} ὅτι, εἰ τύχοι, "Βριλήσος" μὲν καὶ Ἀράκυνθος^{z)} τῆς Ἀττικῆς ἐστὶν ὄρος, Ἀκάμας δὲ τῆς Κυπρίας

fuit devoratum a balaena quae irruerat in Hesionem. 256. sed ut haec exponat, oportet omnes legere qui haec sigillatim enarrant. singularia autem omnia assumere legendo ipsa singularia, non est artificiosum. pars ergo historica non tractatur a grammaticis aliqua certa ratione et methodo. 257. his accedit quod cum historia partim versetur in locis describendis partim in temporibus partim in personis partim in rebus gestis, est perspicuum quod si non arte fiat et locorum et temporum demonstratio, nec etiam personarum et rerum gestarum demonstratio erit artificiosa. quid enim interest haecue an illa teneas? atqui nihil habet artis quae ad locum pertinet referre historiam dicendo, exempli gratia, "Brilessus quidem et Aracanthus est mons Atticae, Acamas autem Cypri promontorium": aut eam exponere quae pertinet ad tempus, ut: "Xenophanes Colophonius fuit circa quadragesimam

Ἀπόλλωνι ὄργῃ θηγεῖσθαι τῷ Λαομέδοντι καὶ πυρῶσαι τὴν Ἥλιον ἀπέστειλεν. ὁ οὖν Λαομέδων τὸν μὲν Ἀπόλλωνα ἱερταῖς ἐτίμησε. Ποσειδῶν δὲ ἐπεὶ μετὰ τὸν τεταγμένον χρόνον τὸν τῆς λατρείας μισθὸν οὐκ ἔδεξαιτο, ἀγανακτῶν κατὰ Λαομέδοντος, ἐπεμψε κῆτος δεινότατον, ὅπερ καὶ τὴν χώραν κατέκλυσε ἀποπύον τὴν θάλασσαν. ἐκ χρησμοῦ δὲ Λαομέδων ἀναγκασθεὶς Ποσειδῶνα τὴν θυγατέρα κομήσας βασιλικῶς, ὡς πρὸς εὐωχίαν τῷ κῆτι ἐξέθετο. διερχόμενος δὲ Ἡρακλῆς καὶ ὑποσχεθεὶς παρὰ Λαομέδοντος ἀθανάτους ἱπποὺς λαβεῖν, οὐ ἔδόθησαν αὐτῷ ἀντίποινον παρὰ τοῦ Λιδος τὸν Γανυμήδην ἀρπάσαντος, ἀδελφὸν ὄντα τοῦ Λαομέδοντος, χωστὸν τεῖχος ποιήσας, καὶ σίας ὠπλισμένους περὶ τὸ στόμιον, ὡς κερηνὸς ἐπῆει τὸ κῆτος, ἀθρόως τῷ τούτου ἐμπεπήδηκε στόματι. τρισὶ δὲ ἡμέραις ἐνδοθεν κατακίπτων αὐτὸ ἐξῆλθεν ἀποβεβληκῶς καὶ τὴν τῆς ἐαυτοῦ κεφαλῆς τρίχων. Herculis a ceto deglutiti atque salvi iterum redditi meminit etiam Aeneas Gazaenus in Theophrasto suo et Cyrillus Alex. atque Theophylactus ad caput tertium Ionae prophetae. exstat et Herculis cum ceto vetus icon apud Chocilium et in clariss. Begeri spicilegio Antiquitatis p. 151, sed caput ibi Herculis laureatum beneque comatum, non calvum nec ἐπιλωμένον ut praeter Lycophronem Tzetze ac Sextum nostrum memorat e ceto exiisse etiam S. Cyrillus, sed Apollodorus, Hyginus et alii non Herculem prius a ceto deglutitum, sed cetum statim ab Hercule interfectum atque ita Hesionem Laomedontis filiam ab illo liberatam referunt.

u) τῆς ἱστορίας ἡ μὲν] eadem quadruplex historiae distinctio supra sect. 253.

x) λέγοντας] ita e mss legendum pro λέγοντες.

y) Βριλήσος] Straboni Βριλησσός 9 p. 399 et Plinio 4 7 *Brilessus*.

z) Ἀράκυνθος] ita hoc nomen scribitur (non Ἀράκυνθος ut in editis Sexti codicibus) apud plurimos scriptores Graecos et Latinos qui huius montis meminere. Atticae montem tradunt etiam Lutatius ad Statii 2 Thebaidos v. 239 et Vibius Sequester libello de montibus, quem nuper

ἀκρωτήριον". ἡ χρονικὴν ἐκτίθεσθαι, καθάπερ οὗτο "Ξενοφάνης Κολοφώνιος ἐγένετο" περὶ τὴν τεσσαρακοστὴν Ὀλυμπιάδα". 258 τοῦτο γὰρ καὶ ὁ μὴ ὢν γραμματικός, ἄλλως δὲ περίεργος δυνήσεται ποιῆν. τοίνυν οὐδὲ τὸ περὶ προσώπων καὶ πράξεων P 271 ἀπαγγέλλειν τεχνικὸν γενήσεται οἷον οὗτο Πλάτων μὲν ὁ φιλόσοφος Ἀριστοκλῆς^{b)} πρότερον ἐκαλεῖτο καὶ ἐτέρητο τὸ οὗς ἐλλόβιον φορήσας^{c)}, οὗτ' ἦν μειρακίσκος. Πυθιάς^{d)} δὲ ἡ τοῦ Ἀριστοτέλους θυγάτηρ τοισὶν ἀνδράσιν ἐγαμήθη, πρῶτον μὲν Νικάνορι τῷ Σταγειρίτῃ, οἰκίῳ ὄντι Ἀριστοτέλους, δευτέρῳ δὲ Προκλεῖ Δημαράτου τοῦ Λακεδαιμονίων βασιλέως ἀπογόνῳ, ὅς καὶ δύο ἐξ αὐτῆς τεκνοῦται παῖδας, Προκλέα τε καὶ Δημά-

olympiadem". hoc enim poterit facere qui non est grammaticus, alioqui curiosus. 258. ergo nec quae ad personas et res gestas describendas pertinent, exponere est artificiosum: ut exempli gratia, quod Plato philosophus prius vocabatur Aristocles et quod auris fuit ei perforata gestanti in aurem, quando erat adolescens. Pythias autem filia Aristotelis nupsit tribus viris, primum quidem Nicanori Stagiritae familiari Aristotelis, secundo autem Procli, qui genus duxerat a Demarato rege Lacedaemoniorum, qui duos ex ea suscepit filios, Proctem et Demaratum, qui philosophiae

praeclara Francisci Hesselii industria expolivit. mirum est ab aliis hunc montem non modo vicinae Boeotiae Arcadiaeque ab aliis, sed etiam Aetoliae adscribi.

a) Ξενοφάνης - ἐγένετο] cum nonaginta amplius annos vixerit Xenophanes, ut ex ipsius versibus apud Laërtium 9 19 et Luciani Macrobiis c. 20 constat, incertum est quomodo hoc ἐγένετο tum apud Sextum nostrum, tum apud Apollodorum in Chronico (quem ille secutus est, et cuius locum Clemens 1 Strom. p. 301 servavit.) sit intelligendum. si autem amplectimur quod apud eundem Laërtium 9 20 legas Ξενοφάνης ἤμασε κατὰ τὴν ἐξηκοστὴν Ὀλυμπιάδα, non erraverit fortasse qui illud ἐγένετο interpretetur, natus est. neque cum hoc pugnat quod scripsit Sotion apud Laërtium 9 18 κατ' Ἀναξίμανδρον sive Anaximandri aetate fuisse. nam Anaximander ut ex Apollodoro tradit idem Laërtius 2 1, anno secundo olympiadis duodesexagesimae fuit annos natus quattuor et et sexaginta, et non diu post obiit. in Stanleii historia philosophica p. 872 editionis Lipsiensis calami errore legitur Xenophanem natum quarta olympiade pro quadragesima.

P 271 b) Ἀριστοκλῆς] idem de Platone tradunt Ammonius in librum περὶ ἐρμηνείας p. 9, Laërtius et alii.

c) ἐτέρητο τὸ οὗς ἐλλόβιον φορήσας] fugit hic locus Casparem Bartholinum in erudito de inauribus veterum syntagmate, qui inter alia docet etiam pueris ornamenti causa lobos aurium pertusos ex illisque suspensa stalagmia.

d) Πυθιάς] videtur haec Pythias suscepta ex priore Aristotelis uxore, quae et ipsa Pythias appellabatur, Hermiae filia, qua defuncta duxit Herpylidem, ut ex Aristocle narrat Eusebius 15 2 Praeparat. Nicanoris mentio in Aristotelis testamento apud Laërtium 5 12, ubi Pythias filia tunc adhuc tenella, ubi adoleverit, Nicanori tradi iubetur. Petrus Alcyonius de exilio lib. 2 p. 205 celebrantur quidem multa dicta Pythias, filiae Aristotelis, gravissima, ut appareat eandem ipsam, non tam in gremio educatam quam in sermone patris, quo nemo umquam fuit vel acumine praestantior vel festivitate et lepore politior vel suavitate conditior. ex illis autem id etiam accepimus, nullum esse pulchrius coloris genus in facie hominis ingenui, quam id quod ob verecundiam super-veniret.

ρατὸν^{e)} τοὺς παρὰ Θεοφράστῃ φιλοσοφῆσαντας· τρίτῳ δὲ Μητροδώρῳ^{f)} λατρῷ^{g)} Χρυσίππου μὲν τοῦ Κνιδίου μαθητῇ, Ἐρασι-στράτου δὲ ὑφηγητῇ, ὃ γίνεται παῖς Ἀριστοτέλης. ταῦτα γὰρ 259 καὶ τὰ τοῦτοις ὅμοια πρὸς τῷ τελείῳ ἀχρηστῇ ἐτι οὐδεμίαν ἐμφαίνει τεχνικὴν δύναμιν. ὥστε οὐδὲ ἡ τῶν ιστορικῶν ἀπόδοσις ἐστὶν ἐντεχνος. ἄλλως τε καὶ ὡς ἀνώτερον ὑπεδείξαμεν^{h)}, οὔτε τῶν ἀπείρων οὔτε τῶν ἄλλοτε ἄλλως γινομένων ἐστὶ τις τεχνικὴ γνῶσις. αἱ δὲ γε κατὰ μέρος ιστορίαι ἀπειροὶ τε διὰ 260 τὸ πλήθος εἰσι καὶ οὐχ ἐστῶσαι διὰ τὸ μὴ τὰ αὐτὰ περὶ τοῦ αὐτοῦ παρὰ πᾶσιν ιστορεῖσθαι· οἷον (οὐκ ἄτοπον γὰρ ἵνα συμ-φύει τε καὶ οἰκείοις χρῆσώμεθαⁱ⁾ τῶν πραγμάτων παραδείγμα-σιν) ὑπόθεσιν γὰρ ἑαυτοῖς ψευδῇ λαμβάνοντες οἱ ιστορικοὶ τὸν ἀρχηγὸν ἡμῶν τῆς ἐπιστήμης Ἀσκληπιὸν κεκεραυνῶσθαι^{j)} λέ-γουσιν, οὐκ ἀρκούμενοι τῷ ψεύσματι, ἐν ᾧ καὶ ποικίλως αὐτὸ μεταπλάττουσι, Στῆσιχορος μὲν ἐν Ἐριφύλῃ^{k)} εἰπὼν ὅτι τινὰς 261

dederunt operam apud Theophrastum; tertio autem Metrodoro medico, Chrysippi Cnidii discipulo, praeceptori Erasistrati, cui natus est filius Aristoteles. 259. haec enim et quae sunt his similia cum plane sint inutilia, nullam praeterea habent vim artis. quamobrem nec eorum, quae ad historias pertinent, artificiosa est explicatio. et alioqui, sicut superius ostendimus, neque infinitorum nec eorum quae iam sic iam aliter fiunt, nulla est artificiosa cognitio. 260. singulares autem historiae sunt et multitudine infinitae et non stabiles, propterea quod non eadem de re eadem apud omnes referantur, ut (non enim est absurdum ut familiaribus et propriis rerum utamur exemplis) falsum sibi argumentum sumentes historici scientiae nostrae primum auctorem Aesculapium dicunt fuisse fulmine percussum, causae figmento non contenti, quod quidem varie transformant; 261. Stesichorus quidem dicens in Eriphyle, quod excitaverat aliquos ex iis qui ad The-

e) Δημάρατον] iunioris huius Demarati mentio in Theophrasti testamento apud Laërtium 5 53.

f) Μητροδώρῳ λατρῷ] hunc ab aliis Metrodoris distinguendum vide si placet Ionsium lib. 1 de scriptoribus historiae philosophicae c. 20. vide etiam de Chrysippo Cnidio Menagium ad Laërtii 7 186.

g) ὡς ἀνώτερον ὑπεδείξαμεν] supra sect. 224. refellit hoc argumen- tum Vossius in Arte Historica c. 2.

h) χρῆσώμεθα] ita legendum cum interprete pro χρῆσονται. ait autem Sextus se, utpote professione medicum, velle exempli domestici loco aliquid afferre de artis suae principe Aesculapio, ut ostendat quam incertae et pugnae sint quae a grammaticis historiae sive fabulae traduntur.

i) Ἀσκληπιὸν κεκεραυνῶσθαι] confer quae Ioannes Henricus Meibomius commentario erudito ad iusiurandum Hippocratis p. 41 seq. et viri docti ad haec Virgilii 7 770.

tum pater omnipotens aliquem (Hippolytum) indignatus ob umbris

mortalem infernis ad lumina surgere vitae,

ipse repertorem medicinae talis et artis

fulmine Phoebigenam Stygias detrusit ad undas.

k) Στῆσιχορος ἐν Ἐριφύλῃ] hinc Apollodorus 3 3 bibliothecae emen- dandus, εὐρον δὲ τινὰς λεγομένους ἀναστῆναι ὑπ' αὐτοῦ (Ἀσκληπιοῦ), Καπανέα καὶ Λυκούργον, ὡς Στῆσιχορός φησὶν ἐν Ἐριφύλῃ. male editur, ὡς δὲ Στῆσιχορός φησὶν, Ἐριφύλῃ. Capaneus et Lycurgus sunt nomina eorum qui ad Thebas cecidere, et quos ab Aesculapio resuscitados Ste- sichorus scripsit, ut scholiastes Euripidis etiam conceptis verbis testatur.

τῶν ἐπὶ Θήβαις πεσόντων ἀνιστᾷ, Πολύανθος δὲ ὁ Κυρηναῖος¹⁾ ἐν τῷ περὶ τῆς²⁾ Ἀσκληπιάδων γενέσεως ὅτι τὰς Προίτου θυγατέρας κατὰ χόλον Ἡρᾶς ἐμμανεῖς γενομένας ἰάσατο. Πανύασις³⁾ δὲ διὰ τὸ νεκρὸν Τυνδάρεω ἀναστήσαι⁴⁾. Στάφυλος δὲ⁵⁾ ἐν τῷ περὶ Ἀρκάδων ὅτι Ἰππόλυτον ἐξέράπεινε φεύγοντα ἐκ Τροίης⁶⁾ κατὰ τὰς παραδεδομένας κατ' αὐτοῦ ἐν τοῖς τραγω-
262 δονμένοις⁷⁾ φήμας. Φύλαρχος⁸⁾ δὲ ἐν τῇ ἐνάτῃ διὰ τὸ τοὺς

has ceciderant. Polyanthus autem Cyrenaens in libro de ortu Asclepiadum quoriam filiabus Proeti medicatus est, quae ira Iunonis favore erant percitae; Panyasis autem propterea quod suscitavit cadaver Tyndari; Staphylus vero in libro de Arcadibus, quod curavit Hippolytum fugientem ex Troezenae, ut de eo fama traditum est in tragoediis; 262. Phylarchus autem

1) Πολύανθος ὁ Κυρηναῖος] Πολύαρχος hic scriptor vocatur a scho-
liaste Euripidis ad Alcestidis initium, cuius locus non est praetermit-
tendus, quia similiter ut Sextus et Apollodorus varias scriptorum sen-
tentias de causa fulmine tacti a Iove Aesculapii refert: Ἀπολλωνῶδός
φησι, κεραυνωθῆναι τὸν Ἀσκληπιὸν ἐπὶ τῷ τὸν Ἰππόλυτον ἀναστήσαι,
Ἀμειλιαγόρας δέ, ὅτι Γλαῦκον. Πανύασις δὲ Τυνδάρεω. οἱ δὲ Ὀρ-
φικοὶ ὅτι Ὑμέναιον. Στῆσιχορος δὲ ἐπὶ Καπανεὶ καὶ Λυκούργῳ. Φε-
ρεκύδης ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοὺς ἐν Δελφοῖς φησι θνήσκοντας αὐτὸν ἀνα-
βιώσκειν. Φύλαρχος δὲ διὰ τὰς Φοινίσσας. Τελέσαρχος δὲ δι' Ὀρίωνα.
Πολύαρχος δὲ ὁ Κυρηναῖος διὰ τὸ τὰς Κροίσου (leg. Προίτου) θυγατέρας
αὐτὸν ἰάσασθαι, κεραυνωθῆναι φησιν. Polyarchi filius fuit Panyasis
teste Suida in Πανύασις.

2) ἐν τῷ περὶ τῆς] ita ms Ciz. pro περὶ τῶν Ἀσκληπιάδων γενέσεως.
P 272 n) Πανύασις] in editis erat Πανύσιος, in Herveti versione male Par-
thasius. Apollodorus laudato bibliothecae suae loco: εὗρον λεγόμενον
ἀναστήναι ὑπὸ τοῦ Ἀσκληπιοῦ Ἰππόλυτον, ὡς ὁ Ναυπακτικὰ συγγρά-
ψας λέγει. Τυνδάρεω, ὡς φησι Πανύασις. Ὑμέναιον, ὡς οἱ Ὀρφικοὶ
λέγουσιν. Γλαῦκον τὸν Μίνως, ὡς Μνησιγόρας (schol. Euripidis Ἀμε-
λιαγόρας) λέγει. fuit Panyasis antiquissimus poeta heroicus, clarus
tempore belli Persici, de quo multa Suidas et praeclarus Vossius de
Historicis Graecis 4 6. eius Ἡρακλείαν laudat Eratosthenes in Cataste-
rismis c. 11.

3) τὸ νεκρὸν Τυνδάρεω ἀναστήσαι] Plinius 29 1. Lucianus de saltatione
[c. 45.] t. 1 p. 803. Tzetzes Chiliad. 10 vers. 721.

4) Στάφυλος] hic est Naucratis ille in scholiis ad Apollonium lau-
datus 1 580 et Tzetzae Chil. 9 v. 834, cuius primum τῶν περὶ Θεσσα-
λίαν laudat idem scholiastes ad Apollonium 4 816, tertium περὶ Θετ-
ταλῶν Harpocratio in πενέσται et scholia minora ad Iliad. π' 175. pri-
mum περὶ Ἀθηνῶν Harpocratio in ἐπίβοιον et librum περὶ τῶν Αἰολέων,
idem in πρόνοια. citatur et Staphylus a Plinio 5 31 Hist. Clemente
Protreptico p. 24. Athenaeo 2 p. 45, scholiaste Euripidis in argumento
Medeae etc.

5) ἐν τοῖς τραγωδουμένοις] frequens tragicis argumentum praebuit
Hippolytus. Sophoclis Hippolytus memoratur ab Arriano lib. 1 c. 28
Epictetearum. Euripidis Hippolytus καλυπτόμενος a Polluce ac Stobaeo.
atque aetatem tulit eiusdem Euripidis Hippolytus στεφανίας sive στε-
φανηφόρος, in cuius argumento Hippolytus non fugiens ex Troezenae
sed Athenis Troezenem, neque tantum aegrotus et vulneratus, sed tauro
a Neptuno ad Thesei preces immisso interfectus et ab equis obtritus
traditur. de Hippolyto per Aesculapium suscitatio meminere et Pausanias
Corinthiacis p. 173 scholiastes Pindari Pythionic. 3 [6] Hyginus fabula
49. Vibius Sequester alique. respicit Plato 3 Polit. p. 408 C: Ἀπόλλωνος
μὲν φασιν Ἀσκληπιὸν εἶναι, ὑπὸ δὲ χρυσοῦ πεισθῆναι πλούσιον ἄνδρα
θανάσιμον ὄντα ἰάσασθαι, ὅθεν δὲ κεραυνωθῆναι αὐτόν.

6) Φύλαρχος] de hoc accurate Vossius lib. 1 Hist. c. 17. citatur etiam

Φινέως νιούς¹⁾ τυφλωθέντας ἀποκαταστήσαι χαρίζομενον αὐτῶν
τῇ μητρὶ Κλεοπάτρῃ τῇ Ἐρεχθίδεως. Τελέσαρχος δὲ²⁾ ἐν τῷ
Ἀργολικῷ ὅτι τὸν Ὀρίωνα³⁾ ἐπεβάλετο ἀναστήσαι. οὐ τοίνυν
τῆς οὕτως ἀπὸ ψευδοῦς ὑποθέσεως ἀρχομένης καὶ ἀδιεξήτου
κατὰ πλῆθος καὶ πρὸς τὴν ἐκάστου προαίρεσιν μεταπλαττομέ-
νης, γένοιτ' ἂν τις τεχνικὴ θεωρία. πρὸς τοῦτοις ἐπεὶ τῶν²⁶³
ἱστορουμένων τὸ μὲν ἐστὶν ἱστορία, τὸ δὲ μῦθος, τὸ δὲ πλάσμα
— ὧν ἡ μὲν ἱστορία ἀληθῶν τινῶν ἐστὶ καὶ γεγονότων ἐκθεσις,
ὡς ὅτι Ἀλέξανδρος ἐν Βαβυλῶνι δι' ἐπιβουλιῶν⁴⁾ φαρμακευθεὶς
ἐτελεύτα· πλάσμα δὲ πραγμάτων μὴ γενομένων μὲν ὁμοίως δὲ
τοῖς γενομένοις⁵⁾ λεγομένων, ὡς αἱ κωμικαὶ ὑποθέσεις καὶ οἱ
μῦμοι, μῦθος δὲ πραγμάτων ἀγενήτων καὶ ψευδῶν ἐκθεσις, ὡς²⁶⁴
ὅτι τὸ μὲν τῶν φαλαγγίων καὶ ὄφρων⁶⁾ γένος Τιτηνῶν ἐνέπου-

in nono quod filiis Phinei excaecatis visum restituerit gratificans eorum
matri Cleopatrae Erechtei filiae. Telesarchus autem in Argolico quod ag-
gressus sit suscitare Orionem. argumenti ergo quod sic a falso incipit et
propter multitudinem non potest percenseri mutaturque ac transformatur ex
uniuscuiusque arbitrio fuerit artificiosa aliqua contemplatio? 263. his acce-
dit quod cum eorum quae narrantur, aliud quidem est historia, aliud vero
fabula, aliud autem commentum ex quibus historia quidem est aliquorum
quae vera sunt et quae facta sunt expositio; ut quod Alexander Babylone
ex insidiis veneno fuit sublat; commentum autem rerum quidem quae
non fuerunt, dicuntur autem perinde ac si fuissent, ut comica argumenta
et mimi; 264. fabula autem rerum quae fieri non potuerunt et falsae sunt
expositio, ut quod araneorum ac serpentum genus Titanum dicunt de san-

a Plutarcho in Arato [c. 38] p. 1045. Plinio lib. 7 2, 8 42, 10 74. idem Phylarchum ab Athenione pictum in templo Eleusine narrat 35 11, quod de Phylarcho historico accipit Harduinus p. 229, ego potius de magistratu Atheniensi, tribuum praefecto intellexerim. citatur Phylarchus historicus etiam a magni Etymologici auctore in Βόσπορος et Φυλάσιοι, Suida in λευκή ἡμέρα.

1) τοὺς Φινέως νιούς] vide Thomam Munckerum ad Hygini fabulam 19.

2) Τελέσαρχος] in scholiis ad Euripidis Alcestin Τελέσαργος.

3) ὅτι τὸν Ὀρίωνα] ita mss pro καὶ ὅτι. de Orione a Diana interfecto Hyginus fab. 195 et poëticon Astronomicon capite 34.

4) δι' ἐπιβουλιῶν] ms Ciz. δι' ἐπιβούλων per insidiatores, Antipatrum Craterum Iollam. vide quae viri docti ad illa Curtii 10 10 veneno necatum esse Alexandrum credidere plerique.

5) ὁμοίως δὲ τοῖς γενομένοις] supra sect. 252 distinxerat historiam in veram, falsam et tamquam veram, dixeratque falsam esse τὴν περὶ πλάσματα καὶ μύθους, quasi veram autem, comoediam v. g. et mimos. hoc loco πλάσματα aliter accipit et μύθοις contra distinguit, per eaque intelligit illam quam supra ὡς ἀληθῆ, quasi veram historiam appellaverat, commendatam poëtis, quibus fingere licet, ita tamen ut verisimilia sint quae fingunt, ne in illos quadret illud Horatii: humano capiti cervicem pictor equinam iungere si velit etc.

6) τῶν φαλαγγίων καὶ ὄφρων] ex Nicandro v. 7 Θηριακῶν qui auctorem laudat Hesiodum:

ἀλλ' ἦτοι κακοεργὰ φαλάγγια σὺν καὶ ἀνίγρους

ἐρησιᾶς ἐχίας τε καὶ ἄχθρα μυρία γαίης

Τιτηνῶν ἐνέπουσιν ἀφ' αἵματος,

quae sunt ipsa, quibus Sextus utitur, verba. frustra scholiastes ne dicam inhumaniter ait Nicandrum hoc esse mentitum, quod in Hesiod. ἐργοῖς illud non legatur: potuit enim Nicander id in alio poemate Hesiodi deperdito legere, quod tradidit etiam Acusilaus Hesiodum in multis secu-

σιν ἀφ' αἵματος ἐξωγονῆσθαι, τὸν δὲ Πήγασον λαιμοτομή-
P 273 θείσης τῆς Γοργόνης ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἐκθορεῖν^{a)}· καὶ οἱ μὲν
 265 Διομήδους ἐταῖροι εἰς θαλάσσιους μετέβαλλον ὄρνις^{b)}, ὁ δὲ
 Ὀδυσσεὺς^{c)} εἰς ἵππον, ἢ δὲ Ἐκάβη^{d)} εἰς κύναι· τοιαύτης δὲ
 οὔσης τῶν ἱστοριῶν διαφορᾶς, ἐπεὶ οὐκ ἔστι τέχνη τις περὶ τὰ
 ψευδῆ καὶ ἀνύπαρκτα, ψευδῆ δὲ ἔστι καὶ ἀνύπαρκτα τὰ περὶ
 τοὺς μύθους καὶ τὰ πλάσματα, περὶ ἃ μάλιστα τοῦ ἱστορικοῦ
 μέρους ἡ γραμματικὴ καταγίνεται, οὐκ ἂν εἴη τις τέχνη περὶ τὸ
 266 ἱστορικὸν μέρος γραμματικῆς. ὅθεν καταγελᾶν ἄξιον τῶν λεγόν-
 των ὅτι εἰ καὶ ἡ ὕλη τῆς ἱστορίας ἔστιν ἀμέθοδος^{e)}, ἡ μὲντοι
 κρίσις ταύτης γενήσεται τεχνικῇ, δι' ἧς γινώσκωμεν τί τε ψευ-
 267 δῶς ἱστορεῖται καὶ τί ἀληθῶς· πρῶτον μὲν γὰρ οὐ παραδε-
 δώκασιν ἡμῖν οἱ γραμματικοὶ τῆς ἀληθοῦς ἱστορίας κριτήριον,
 ἵνα καὶ ἐξετάζωμεν πότε ἀληθὴς ἔστιν αὕτη καὶ πότε ψευδής.
 εἴτα καὶ μηδεμιᾶς οὔσης ἀληθοῦς ἱστορίας παρὰ τοῖς γραμμα-
 τικοῖς οὐδὲ τὸ τοῦ ἀληθοῦς κριτήριον ὑπόστατον ἔστιν. ἐπεὶ

guine fuisse procreatum, Pegasus Gorgonis abscissa cervice ex capite ex-
 siluisse et Diomedis socios in marinas aves esse mutatos, Ulyssem in
 equum, Hecubam in canem. 265. cum autem historiarum talis sit differentia,
 quoniam non est ars aliqua in iis quae sunt falsa et esse non possunt; falsa
 autem sunt et esse non possunt quae sunt in fabulis ac commentis, in qui-
 bus maxime historicae partis versatur grammatica: non est ars aliqua in
 historica parte grammaticae. 266. quamobrem merito sunt irridendi qui di-
 cunt quod, etsi historiae materia careat arte, erit tamen iudicium eius cum
 arte coniunctum, per quod cognoscimus quid falso et quid vere sit narra-
 tum. 267. primum quidem grammatici non tradiderunt nobis regulam dii-
 dicandae verae historiae, ut examinemus quando sit vera et quando falsa.
 deinde cum nec apud grammaticos nulla sit vera historia, nec veri quidem

tus, ex Typhonis sanguine serpentes qui ictu vel morsu nocent prove-
 nisse, Ἀκουσάλας δὲ φησὶν ἐκ τοῦ αἵματος τοῦ Τυφῶνος πάντα τὰ
 δάκνοντα γενέσθαι. [scripsimus ἐνέπουσιν pro vulgato ἀνέπουσιν et deinde
 ἐξωγονῆσθαι pro ἐξωγονῆσθαι.]

a) τὸν Πήγασον ἐκθορεῖν] ms Ciz. ἐκπεσεῖν, sed longe praefendum
 illud ἐκθορεῖν quod Sextus servavit ex Hesiodi Theogonia v. 280 de
 Medusa una e tribus Gorgonibus mortali:

τῆς δ' ὅτε δὴ Περσεὺς κεφαλὴν ἀπεδειροτόμησεν,
 ἐξέθορε χροσάωρ τε μέγας καὶ Πήγασος ἵππος.

P 273 b) εἰς θαλάσσιους ὄρνις] in aves quae ab eo dictae Diomedae, de-
 scriptae a Plinio 10 44 hist. a Solino, Augustino 18 16 de civ. dei
 aliisque. formam, si quae fuerit, requiris, respondet Ovidius 14 511
 Metamorphos.

ut non cygnorum, sic albis proxima cygnis.
 quod vero ait Sextus μετέβαλον, ellipsis est; subintelligitur enim τὴν
 μορφήν, quod additum habes infra sect. 267.

c) ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς] infra sect. 267. Ptolemaeus Hephaestio in extremo
 libro 4 Ἀλα, Τυρονην φαρμακίδα, Κίρκης θεράπαιναν, εἰς ἵππον με-
 ταβεβληκέναι τὸν Ὀδυσσεῖα τοῖς φαρμάκοις καὶ τετραφέναι παρ' αὐτῆς,
 ὥς γηράσας ἐτελεύτησεν.

d) ἡ δὲ Ἐκάβη] Cicero 3 Tusc. cap. 26 Hecubam putant propter animi
 acerbitem quandam et tabiem fingi in canem esse conversam. apud Au-
 sonium in Epitaphio Hecubae, σῆμα κυνός. Plautus Menaechmis act. 5
 scena 1, scholiastes Iuvenalis 10 171, Bochartus Hierozoico t. 1 p. 665
 et 687.

e) ὕλη ἀμέθοδος] supra sect. 249 et 254,

πῶς οὐκ ἔργον — τινὸς μὲν λέγοντος ὅτι Ὀδυσσεὺς ὑπὸ Τηλε-
 γόνου^{f)} παιδὸς κατὰ ἄγνοιαν ἀνήσεται, τινὸς δὲ ὅτι λάρου^{g)}
 κέντρον θαλασσίας τρυγόνος ἀφέντος αὐτοῦ τῇ κεφαλῇ διεφώ-
 νησεν^{h)}. ἄλλοι δὲ ὅτι εἰς ἵππον μετέβαλε τὴν μορφήνⁱ⁾ — θε-
 λειν ἐν οὕτως ἀπερρωγόσι^{k)} πράγμασιν εὐρεῖν τὰληθές; πρότε-
 ρον γὰρ δεῖ ὑποστῆναι ἐν τοῖς διαφωνοῦσι τὸν ἀληθεύοντα καὶ
 τότε ζητεῖν τί ἔστι. πάντων δὲ ἑλπίθαι καὶ ψευδῆ λεγόντων²⁶⁸
 οὐδὲ τεχνικῶ τινι κριτηρίῳ δίδεται πάροδος. καὶ μὴν οὐδὲ δι'
 ὧν ἂν ἱστορία καλῶς γραφείη διδάσκουσιν οἱ γραμματικοί, ἵνα
 κατ' ἀναφορὰν τὴν ὡς ἐπὶ τὰ τοιαῦτα θεωρήματα λέγωμεν
 τεχνικὸν τι μέρος ὑπάρχειν παρ' αὐτοῖς τὸ ἱστορικόν· τοῦτο²⁶⁹
 γὰρ ῥητορικὸν ἔστι τὸ ἔργον^{l)}, ὥστε εἰ καὶ αὐτοὶ ἐξομολογοῦν-
 ται ἀμέθοδόν τι εἶναι παρὰπῆγμα τὴν ἱστορίαν καὶ ἡμεῖς ἐπε-
 λογισάμεθα, καὶ ἄλλως οὐδὲν τεχνικὸν θεωρήμα πρὸς τὴν γνῶ-
 σιν αὐτῆς ἢ σύστασιν παραδεδώκασι, ῥητέον καὶ κατὰ τὸ ἱστο-
 ρικὸν μέρος ἀσύστατον εἶναι τὴν γραμματικὴν.

diinducandi potest regula consistere. nam cum alius dicit quod Ulysses a
 Telegono filio per imprudentiam sit interemptus, alius quod exspiraverit
 cum Iarus marinae turturis spinam in caput illius immississet, alii autem
 quod mutatus sit in formam equi, quomodo non est arduum ac operosum
 in rebus adeo male cohaerentibus velle invenire verum? inter eos enim,
 qui discrepant, oportet prius alicubi consistere eum qui verum profitetur,
 et tunc quaerere quid sit. 268. cum autem omnes dicant incredibilia et
 falsa, ne ulli quidem diiudicatoriae artis regulae datur aditus. porro nec
 quibusnam modis recte scribatur historia docent grammatici, ut ad illa nos
 referentes praecepta dicamus historicam partem apud eos arte constare.
 hoc enim est munus rhetorum qui artem dicendi profitentur. 269. quam-
 obrem si ipsi etiam fatentur historiam esse compagem quae caret methodo
 ac certa ratione et nos ratiocinando id ostendimus et alioqui nullum artis
 tradiderunt praeceptum ad eius cognitionem aut constitutionem: dicendum
 est etiam in parte historica grammaticam non posse consistere.

f) ὑπὸ Τηλεγόνου] confer Annae Daceriae notas ad Dictyn Creten-
 sem lib. 6 cap. 15 et 16 et Rittershusium ad Oppiani Halieut. 2 498,
 Dionysium Salvagnium Boëssium ad Ovidii Ibin vers. 569.

g) λάρου] in scholiis ad Odys. ε' 51 λάρος, ὄρνειον θαλάσσιον, ubi
 poeta ait Mercurium super mare volasse λάρῳ ὄρνιδι λοιπὸν. ab hac
 ave supervolante spinam pastinacae capiti Ulyssis immissam nescio ubi
 legit Sextus, licet lethalem esse spinam eiusmodi et vulnere ex illa sed
 a Telegono ignaro inflicta Ulyssem occubuisse quam plurimi scriptores
 tradidere; vide Meursium ad Lycophronem v. 796 et Barnesium ad verba
 Tiresiae ad Ulyssem, Odys. λ 133 θάνατος δέ τοι ἐξ ἀλὸς αὐτῆς.

h) διεφώνησεν] ita recte ms Ciz. et Vratislav. pro διεφώνησεν.

i) εἰς ἵππον μετέβαλε τὴν μορφήν] supra sect. 264.

k) ἀπερρωγόσι] ἀπερρωγός abruptum pro non cohaerente et absurdo
 lib. 1 contra Physicos sect. 262.

l) ῥητορικὸν ἔστι τὸ ἔργον] oratorum esse scribere historiam, statuit
 etiam Marcellinus in vita Thucydidis. interim si placet vide quae ad-
 versus Robertellum qui historicam facultatem partem rhetoricae facit,
 disputata sunt a Vossio Artis Historicae cap. 3.

P 274

ΚΕΦ. ιγ'.

Ὅτι τὸ περὶ τοὺς ποιητὰς καὶ συγγραφεῖς μέρος τῆς γραμματικῆς ἀσύστατόν ἐστιν.

270 Ἦδη μὲν δυνάμει^{μ)} καὶ τὸ περὶ ποιητὰς καὶ συγγραφεῖς μέρος τῆς γραμματικῆς ἡμῖν ἀνήρηται, δείξαι τὸ ἀδύνατον τοῦ κατὰ τὰς τεχνολογίας καὶ τὸ ἱστορικόν· χωρὶς γὰρ τούτων οὐκ ἀπενδύεται τις ποιήσεως ἐξηγήσεις. ὁμῶς δ' οὖν καὶ τὰ ἐν τούτῳ τῷ μέρει πειρασόμεθα, κοινότερον^{ν)} δυνάμενα λέγεσθαι, σκοπεῖν, καὶ μάλιστα ὅτι οὕτως ἐπιτεταρορήκασιν αὐτῷ οἱ γραμματικοί, ὥς καὶ τὸ βιωφελές τῆς γραμματικῆς καὶ πρὸς εὐδαιμονίαν ἀναγκαῖον ἐξ αὐτοῦ τολμᾶν πιστοῖσθαι. φασὶ γοῦν ὥς ἡ ποιητικὴ πολλὰς δίδωσιν ἀφορμὰς πρὸς σοφίαν καὶ εὐδαίμονα βίον, ἄνευ δὲ τοῦ ἀπὸ γραμματικῆς φωτὸς οὐχ οἶόν τε τὰ παρὰ τοῖς ποιηταῖς διορᾶν, ὅποιά ποτέ ἐστι. χρειώδης ἄρα ἡ γραμματικὴ. τὸ δ' ὅτι συχνὰς δίδωσιν ἡ ποιητικὴ ἀφορμὰς πρὸς εὐδαιμονίαν δῆλον ἐκ τοῦ τὴν ὄντως κρατίστην καὶ ἡθοποιὸν φιλοσοφίαν ἀπὸ τῆς παρὰ τοῖς ποιηταῖς γνωμολογίας τὴν ἀρχὴν ἐρριζώσθαι, καὶ διὰ τοῦτο τοὺς φιλοσόφους, εἴ ποτε παραινέτικῶς τι λέγοιεν, ταῖς ποιητικαῖς φωναῖς ὥσπερ εἰ σφραγίσσθαι τὸ ὑπ' αὐτῶν λεγόμενον. καὶ ὁ μὲν ἐπ' ἀρετὴν παρακαλῶν φησιν

ἀρετὴ δέ^{ο)}, κἄν θάνη τις, οὐκ ἀπόλλυται.
ὁ δὲ φιλαργυρίαν φεύγειν ἐγκελευόμενος προφέρεται τὸ

CAP. XIII.

Quod pars grammaticae, quae versatur in poetis et scriptoribus, non possit consistere.

270. Iam quidem vi ac potestate a nobis est sublata pars illa grammaticae, quae versatur in poetis et scriptoribus, cum ostenderimus nec artificiosam nec historicam partem esse posse; nam absque his non recte processerit poetarum expositio. et tamen tentabimus considerare quae in hac parte etiam communius dici possunt. et maxime quoniam ea est grammaticorum audacia et confidentia, ut audeant inde affirmare grammaticam vitae utilem et necessariam ad felicitatem esse. dicunt enim ad sapientiam et beatam vitam magna dari adiumenta et adminicula a poetica. absque luce autem grammaticae non posse perspicui qualia sint quae occurrunt apud poetas. est ergo utilis grammatica. 271. quod autem poetica ad felicitatem magna det adminicula, ex hoc est perspicuum, quod plane optima, quae in formandis moribus versatur philosophia, in poetarum sententiis primum radices egerit. et ideo philosophos, si quando dicant aliquid quod pertineat ad exhortationem, id quod dicunt veluti obsignare poetice vocibus. et alius quidem ad virtutem adhortans dicit:

virtus, ubi quis interit, non interit.
qui autem avaritiam iubet fugere, hoc affert:

P 274 m) δυνάμει] saepius hoc loquendi genere noster utitur, ut notare me memini ad 1 Pyrrhon. sect. 11.

n) κοινότερον] non ad specialia descendendo, sed universe atque generatim summa eius capita convellendo. supra sect. 40.

ο) ἀρετὴ δέ] versus ex Euripidis *Τημενίδαις*, apud Stobaeum sermone 1. versio quam adscripsi est Hugonis Grotii.

μὴ Πλοῦτον^{ρ)} εἴπης. οὐχ ἑαυμάζω θεόν,
ὃν καὶ ὁ κάκιστος^{ρ)} ὁμῶς ἐκτῆσται.
ὁ δὲ αὐτάρκειαν ὑπαγορεύων συμπίστοῦται τὸ δόγμα ἐκ τοῦ τὸν Εὐριπίδην λέγειν,

τί γὰρ δέοι^{ρ)} βροτοῖσι, πλὴν δυεῖν μόνον,
Διμήτρος ἀκτῆς, πώματος^{ρ)} θ' ὕδρηχόν,
ἃ δὴ πάρεστι καὶ πέφυκεν ἡμᾶς τρέφειν;

καὶ τὸ μὲν τοὺς ἄλλους φιλοσόφους τοῦτο ποιεῖν οὐ παράδοξον,²⁷²
αὐτοὺς δὲ εἰρήσομεν τοὺς τῆς γραμματικῆς κατηγοροῦς^{ρ)} Πύρ-
ρωνά τε καὶ Ἐπίκουρον ἐξομολογούμενους τὸ ἀναγκαῖον αὐτῆς.
ὣν ὁ μὲν Πύρρων ἱστορεῖται τὴν Ὀμηρικὴν^{ρ)} διὰ παντὸς ποιή-
σιν ἀναγινώσκων, μὴ ἂν ποτε τοῦτο ποιήσας, εἴπερ μὴ ἐγίνωσκεν
αὐτὴν χρησίμην καὶ διὰ τοῦτο τὴν γραμματικὴν ἀναγκαῖαν. ὁ²⁷³
δὲ Ἐπίκουρος φησὶ τὰ κράτιστα τῶν δογμάτων παρὰ ποιη-

laudare Plutum parce, non veneror deum,
qui pessimorum saepe sit possessio.

qui autem praedicat oportere paucis esse contentum, suam confirmat sententiam ex eo quod dicit Euripides:

quid est opus mortalibus praeter duo
Cereale munus limpidae et potus aquae,
quae sunt alendis nobis et sunt obvia?

272. et quod alii quidem philosophi hoc faciant, non est mirandum; invenimus autem ipsos etiam accusatores grammaticae, Pyrrhonem et Epicurum, confiteri eius necessitatem. ex quibus narratur quidem Pyrrho perpetuo legisse poësin Homericam, hoc numquam facturus nisi cognovisset illam utilem esse et propterea grammaticam necessariam. 273. Epicurus autem deprehenditur suorum dogmatum potissima surripuisse a poetis; nam quod

p) μὴ Πλοῦτον] eiusdem Euripidis in *Αἰόλω*. laudant Plutarchus de audiendis poetis, Stobaeus serm. 99, noster infra sect. 278, Athenaeus 4 p. 159 etc.

ρ) ὃν καὶ ὁ κάκιστος] alii codices: ὃν χ' ὁ κάκιστος. ita et Barnesius in praeclara sua Euripidis editione.

ρ) τί γὰρ δέοι] etiam hos ex Euripidis *Αἰόλω* versus laudant Plutarchus libro de audiendis poetis extremo et de Stoicorum repugnantibus p. 1043, 1044. Gellius 7 17 ex Varrone *περὶ ἑδαιμάτων*, ubi perinde ut Plutarchus testatur Chrysippo philosopho illos semper in ore et calamo fuisse: Apostolius Centuria 2 proverb. 4. caeterum in marginibus Stobaei Serm. 38 male iidem versus tribuuntur Menandro, gemina sententia Apostoli 1 Timoth. 6 8, cui si quis alios ὁμοψήφους cognoscere voluerit, virorum praestantissimorum Grotii ac Pricaei notas consulat, primus Euripidis versus apud alios legitur sic:

ἐπεὶ τί δέϊ βροτοῖσιν, πλὴν δυεῖν μόνον.

ρ) πώματος] ita mss recte pro πόματος. mox pro ἃ δὴ alii ἄπερ et καὶ πέφυχ' pro πέφυκεν. apud Gellium autem duo hi versus subii-
ciuntur:

ὣν οὐκ ἀπαρκεῖ πλησμονή, τουφεῖ δέ τοι
ἄλλων ἐδεσίων μηχανὰς θηρώμεθα.

sed non sat illud sat placet, quippe inciti
luxu ciborum inventa sectamur nova.

nimirum ut vere Epicurus apud Aelianum 4 17 et Stobaeum, ὃ ὀλίγον
οὐκ ἔκαστον, τούτῳ γε οὐδὲν ἔκαστον.

ι) τοὺς γραμματικῆς κατηγοροῦς] de Pyrrhone et Epicuro liberales P 276
artes atque in his grammaticam susque deque habentibus dictum supra
sect. 1 seq.

υ) τὴν Ὀμηρικὴν] infra 280, Laërtius 9 67.

τῶν ἀνηρπακῶς· τὸν τε γὰρ ὅρον τοῦ μεγέθους τῶν ἡδονῶν
ὅτι ἡ παντός ἐστι τοῦ ἀλγοῦντος ὑπεξαίρεσις, ἐξ ἑνὸς στίχου
δέδεικται λαβῶν

αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον^{*)} ἔντο.
τὸν δὲ θάνατον οὐδὲν ἐστι πρὸς ἡμᾶς, Ἐπίχαρμος^{γ)} αὐτῷ
προσμεμήνηκεν εἰπὼν

ἀποθανεῖν ἢ τεθνάναι οὐ μοι διαφέρει.
ὥσαύτως δὲ καὶ τὰ νεκρὰ τῶν σωμάτων ἀναισθητεῖν, παρ'
Ὀμήρου^{*)} κέκλοφε γράφοντος

κωφὴν γὰρ δὴ γαῖαν ἀεικλῆει μενεαίνων.
καὶ μὴν οὐ ταῦτα μόνον τοῖς ποιηταῖς δεξιῶς εἰρησθαι φαίνε-
ται, ἀλλὰ καὶ τὰ περὶ θεῶν, οἷόν ἐστι καὶ τὸ παρὰ τῷ Εὐ-
ριπίδῃ^{α)} λεχθὲν ἐν Φοῖβῳ
ὅστις^{β)} δὲ θνητῶν οἶεται καθ' ἡμέραν

voluptatum magnitudinis terminus sit doloris omnis ablatio, ex uno versu
accepisse ostenditur,

sed postquam potusque cibique exempta libido est.
quod autem mors ad nos nihil sit, Epicharmus ei indicavit dicens,
vel mortuum esse vel mori mea nihil refert.
similiter et quod mortua corpora nullo sint sensu praedita, suffragatur est
ab Homero scribente,

surdam autem terram male vexat percitus ira.
274. porro non haec solum apte et eleganter videntur dicta esse a poetis,
sed etiam quae pronuntiarunt de diis. cuiusmodi est quod apud Euripidem
dictum est in Phrixo,
mortalium quicumque quotidie malum

α) ἐξ ἔρον] ita e mss legendum hoc loco et infra sect. 282 pro ἐξε-
ρον, atque ita legitur etiam in codicibus emendatis Homeri Iliad. α' 469
et alibi; saepius enim hic versus apud poetam recurrit. scholiastes:
ἐξέβαλον τὸν τῆς τροφῆς ἔρωτα, ὃ ἐστίν, ἐκορέσθησαν. ἔρον δὲ τὸν
ἔρωτα Ἀπολικῶς λέγει. hunc Homeri locum Virgilius Aeneid. 1 220 ita
expressit: postquam exempta fames epulis.

γ) Ἐπίχαρμος] alius est sensus dicti Epicharme, quod affert Cicero
1 Tusc. c. 8 emori nolo, sed me esse mortuum nihili aestimo, neque
dubito aliam illam Graecam quam in animo Cicero habuit, fuisse sen-
tentiam. nam haec quam affert Sextus ita ut in editis exstat, etiam in
mss Savil. Ciz. et Vratislav. legitur. ita etiam in suo codice legit Her-
vetus, atque in mss codicibus Sexti Veneto ac Florentino repperisse se
HStephanus in Lexico Ciceroniano p. 147 scriptum reliquit. igitur vix
essentior ingeniosae licet clarissimi Davisii coniecturae, qui Graeca Epi-
charmi sic corrigere iubet:

ἀπὴ θανεῖν. ἢ τεθνάναι οὐ μοι διαφέρει.
absit mori: esse mortuum refert nihil.

sed si ita scribamur, quomodo ex hoc versu Epicurus potuisset discere
ὅτι ὁ θάνατος οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς, quod mors nihil ad nos, cum morien-
dum esse et mori tamquam malum refugiat, cupiatque a se longe abesse.
de Epicuri sententia infra sect. 283, ubi dictum istud non Epicharmo
sed Sophroni adscribunt Graeci codices.

α) παρ' Ὀμήρου] Iliad. α' 54, ubi scholiastes κωφὴν γαῖαν interpre-
tatur ἀναισθητὸν σῶμα.

α) παρὰ τῷ Εὐριπίδῃ] iidem versus Euripidis laudantur infra sect.
286 et a S. Iustino de Monarchia p. 106 atque a Stobaeo c. 7 Eclog.
sub Diphili nomine apud Clementem Alex. 6 Strom. p. 606 et Eu-
sebio 13 13 Praeparat. p. 684.

β) ὅστις] al. εἷς, et deinde τοῦθ' ἡμέραν pro καθ' ἡμέραν.

κακὸν τι πρῶστων τοὺς θεοὺς^{α)} λεληθῆναι,
δοκεῖ πονηρὰ καὶ δοκῶν ἀλλοκεῖται,
ὅταν σχολὴν ἄγουσα τυγχάνῃ^{α)} δίκη.

ἀλλ' εἴπερ ταῦτα καὶ τὰ τούτοις εἰκότα χρειώδη ἐστί, λαμβά-
νεται δὲ οὐ χωρὶς γραμματικῆς, ἐστὶ καὶ ἡ γραμματικὴ τῶν
βιωφελῶν. ἔχει δ' ἂν τίνα, φασίν, ἐξαιρέτως καὶ ταῖς τῶν 275
μανθανόντων αὐτὴν πατρίσιν ἀναγκαῖα. Λεβεδίων γοῦν διαφε-
ρομένων^{α)} πρὸς τοὺς ἀστυγείτονας περὶ Καμανδωδοῦ, ὃ γραμ- P 276
ματικός τὸ Ἰππωνάκτειον^{α)} παραθέμενος ἐνίκα,

μηδὲ τᾶν μοι μὴ
λαλεῖν Λεβεδίην ἰσχυρὰ^{α)} ἐκ Καμανδωδοῦ.

ὁμιλητικούς τε παρεχομένη τοὺς προσέχοντας αὐτῇ, εὐθὺς καὶ
ταύτῃ καὶ τοῖς πέλας κατὰ πολλὰς περιστάσεις ὀνησιφόρος

agens; fore ut lateat deos existimat,
is improbe sentire deprehenditur,
quando otium fuerit dei iustitiae.

quodsi haec et quae sunt huiusmodi sunt utilia, intelligantur autem non
absque grammatica, erit etiam grammatica vitae utilis. 275. quin imo habet,
aiunt, etiam quaedam admodum necessaria patriis eorum qui eam discunt.
nam cum Lebediis controversia esset cum vicinis de Camandodo, adducto
hoc versu Hipponactis vicit grammaticus,

mihi nec dixeris mu
de Lebedia carica ex Camandodo.

reddensque eos qui ipsi dant operam affabiles et in congressionibus beni-
gnos et non difficiles, statim hac ratione vicinis quoque in multis casuum

α) τοὺς θεοὺς] S. Iustini codices τὸν θεόν et mox δοκεῖ πονηρός.

α) τυγχάνῃ] ita mss pro τυγχάνει, etiam infra sect. 286. porro ad-
dendus ex Stobaeo et aliis versus: τιμωρίαν ἔτισεν ὧν ἠρξεν κακῶν.
Grotius ita reddidit in excerptis e Tragicis p. 414:

Mortalium nunc si quis admittens scelus
latere posse credit ultores deos,
sperat profana speque captatur sua;
ubi coeperit vacare divina ultio,
supplicia pendet iusta factorum male.

alia Grotii metaphrasis in eius Stobaeo p. 120 et in Barnesii Euripide
t. 2 p. 503.

α) Λεβεδίων διαφερομένων] sic Megarenses cum Atheniensibus con-
tendentes de Salamine victi sunt producto versu sub Homeri nomine,
ut narrant Aristoteles lib. 1 Rhetoricor. c. 15 et alii laudati Menagio
ad Laërtii 1 48. Lebedus celebris olim Ioniae civitas, vastata denique
a Lysimacho, qui incolas eius et vicinae Colophonis Ephesum traduxit,
ut refert Pausanias in Atticis p. 23 et in Achaïcis p. 528.

α) τὸ Ἰππωνάκτειον] ita mss pro Ἰππωνάκτιον. de Hipponacte Ephe- P 276
sio poeta antiquissimo, qui circa olympiadem 60 scriptis choliambis cla-
rus fuit, dixi lib. 2 Bibliothecae Graecae cap. 15. in verbis Hipponactis
Salmasius pro λαλεῖν (quod est in editis et mss) legit λαβεῖν atque hoc
verbum ponit ante Λεβεδίην, ut versus choliambus constet. ac de versu
quidem recte. sed de praecedentibus verbis quid fiet? itaque consensui
codicum inhaerens servo illud λαλεῖν et totum locum lego sic:

μηδὲ ἂν μοι μὴ
λαλεῖν Λεβεδίην ἰσχυρὰ^{α)} ἐκ Καμανδωδοῦ.

quod Hipponax dixit μὴ λαλεῖν, imitati Latini scriptores dixerunt facere
mu. ita Lucilius Ennius Plautus Apuleius. vide antiquarium Iani Lau-
renbergii et Hieronymum Columnam ad Ennii fragmenta p. 137 et 331.
pro Καμανδωδοῦ, ms Ciz. habet Καμανδωλοῦ. [fr. 24 Schneidew.]

276 γίνεται. πάρεστι δὲ τὸ λεγόμενον σκοπεῖν ἐξ αὐτῶν τῶν ἀποτε-
λεσμάτων. Σώστρατος^{γ)} γάρ, ὡς φασιν, ἀποσταλεῖς ὑπὸ Πτο-
λεμαίου πρὸς τὸν Ἀντίγονον βασιλικῆς τινοῦ ἔνεκα χρείας
κακείνου εἰκαιότερον ἀποκρινομένου, ἐπέτυχεν εἰπῶν,

οὕτω δὴ κέλει^{h)} γαιήχε κυανοχαῖτα,
τόνδε φέρω Διὶ μῦθον ἀπηνέα τε κρατερόν τε,
ἢ τι μεταστρέψεις· στρεπταὶ μὲν τε φρόνες ἐσθλῶν.

277 ταῦτα γὰρ ἀκούσας Ἀντίγονος μετεβάλλετο. πολλῶν δὲ τοιού-
των λεγομένων εἰς τὸ χρησιμώτατον εἶναι τὸ τῆς γραμματικῆς
μέρος τὸ περὶ ποιητὰς καὶ συγγραφεῖς καταγιγνόμενονⁱ⁾, δέγμα-
τος χάριν τοῖς ἐκκειμένοις ἀρκεσθέντες λέγωμεν πρὸς ἕκαστον
αὐτῶν. τὸ τοίνυν βιωφελὴ εἶναι τὴν ποιητικὴν γνωμολογίαν καὶ
φιλοσοφίας ἀρχήν, ταύτης δὲ ἀποδοτικὴν ὑπάρχειν τὴν γραμ-
ματικὴν, ὅντως γραμματικόν^{k)} ἐστὶ. πρῶτον μὲν γὰρ ἵνα συν-
δράμωμεν αὐτοῖς μηδὲν ποιητικῆς κατεπόντες^{l)}, ἀλλ' οὖν γε

circumstantiis evadit conducibilis. 276. licet autem ex ipsis effectis consi-
derare quod dicitur. Sostratus enim, ut aiunt, missus a Ptolemaeo ad An-
tigonum propter aliquod regium negotium, cum insolentius ille respondisset,
obtinebat tamen quod voluit, inquit:

sicne inbes terrae motor, cui in vertice setae
caeruleae, ista Iovi crudelia verba referre?
mutabis. flecti sunt pectora gnara bonorum.

his enim auditis mutatus est Antigonus. 277. cum autem multa dicantur
huiusmodi ad ostendendum quod sit utilissima pars grammaticae quae ver-
satur in poetis et scriptoribus, iis quae sunt allata contenti dicamus ad-
versus unumquodque eorum: quod ergo vitae sint utiles quae ex poetis
colliguntur sententiae principiaque praebeant philosophiae, eas vero expo-
nat grammatica, est plane grammaticum. 278. nam primum quidem, ut cum
eis congruamus nihilque dicamus adversus poeticam, illud quidem certe est

g) Σώστρατος] non dubito Sostratum Cnidium Dexiphani filium, con-
ditorem Phari Alexandrinae intelligi, de quo Is. Vossius ad Melam
lib. 2 c. 7 et Franciscus Iunius in artificum catalogo qui libris de pi-
ctura veterum subiicitur. fuit certe hic Sostratus gratus apud Ptole-
maeum Philadelphum et a Strabone 17 p. 791 φίλος τῶν βασιλέων ap-
pellatur. meminit illius etiam Syncellus p. 271 seq. et scholiastes Grae-
cus Luciani t. 2 p. 22. alius 1) Sostratus poeta qui Xerxis regia facta
descripsit teste scholiaste Iuvenalis 10 178. 2) Sostratus grammaticus
Nysaeus Aristodemi f. Augusti Imp. aetate, laudatus a Strabone 14
p. 650. 3) Sostratus Phanagorites, Stephano memoratus in Μυκάλη, cu-
ius esse puto scripta historica de quibus Vossius lib. 2 p. 183 de Hi-
storicis Graecis. 4) Sostratus medicus qui de animalibus scripsit teste
Athenaeo, scholiaste Nicandri. alius 5) Sostratus statuarius, discipulus
Pythagorae Rhegini Polybio Plinio et Pausaniae laudatus: 6) Sostratus
Boeotius Luciani aequalis, qui eius meminit in Demonacte et alibi.
7) Sostratus Laodamantis f. Aegineta, Herodot. 4 152. 8) Sostratus sa-
cerdos. Tacit. 2 24 Histor. 9) Sostratus Sicyonius luctator robustissimus
cognomine ἀκροχερός, de quo Suidas e Pausaniae Eliacis posteriori-
bus p. 350. 10) Sostratus quem solo lacte victitasse scribit Plutarchus
4 1 Symposiacon. 11) Sostratus Priensis, Antiochi regis ὀρχηστής infra
sect. 292.

h) οὕτω δὴ κέλει] verba Iridis ad Neptunum Iliad. ο' 201.

i) καταγιγνόμενον] ita mss pro καταγιγνόμενον.

k) ὅντως γραμματικόν] hoc est ineptum grammaticae arrogantiae ac
παχύτης supra sect. 70 et 144.

l) μηδὲν ποιητικῆς κατεπόντες] quod tamen facit infra sect. 297 seq.

ἐκείνο πρόδηλόν ἐστιν, ὅτι ὅποσα μὲν βιωφελὴ καὶ ἀναγκαῖα
εὐρίσκειται παρὰ ποιηταῖς, οἷα ἐστὶ τὰ γνωμικὰ καὶ παραινετικά,
ταῦτα σαφῶς αὐτοῖς πέφρασται καὶ οὐ δεῖται γραμματικῆς,
καθάπερ τὰ ἐν ξέναις ἱστορίαις^{m)} κείμενα ἢ ἀνιγματοδῶς
ἐκφερόμενα, ταῦτ' ἐστὶν ἄχρηστα, ὥστε καὶ τῇ ἀπ' ἐκείνων
ὠφελείᾳ μὴ συνεισέχεσθαι αὐτῶνⁿ⁾. τὸ χροῖωδες τῆς γραμμα-
τικῆς καὶ τῇ τοῦτων ματαιότητι συμπεριφέρεσθαι. εἴτα φάσις²⁷⁹
μόνον ἐστὶν ἡ γνώμη, καθάπερ τὸ τοιοῦτο

σοφὸν γὰρ ἐν^{o)} βούλευμα τὰς πολλὰς χέρας
νικᾷ, σὺν ὅλῳ δ' ἀμαθία πλείστον κακόν.

φάσει δὲ οὐ πείθεται ὁ νοῦς περὶ τοῦ καλῶς εἰρησθαι ἢ μὴ
εἰρησθαι, ἀλλὰ ἀποδείξεων δεῖται. αἱ δὲ ἀποδείξεις τῶν καθη-
κόντως λεγομένων ἢ μὴ οὐ γραμματικῆς εἰσιν ἀλλὰ φιλοσο-
φίας· τοίνυν καὶ ταύτῃ περισσὴν καὶ ματαίαν συμβέβηκεν εἶναι
τὴν γραμματικὴν. καὶ μὴν εἴπερ διὰ τὸ πολλὰ καλῶς εἰρησθαι
τοῖς ποιηταῖς καὶ βιωφελῶς χρησίμη ἐστὶν ἡ προφήτης γραμ-
ματικὴ αὐτῶν^{p)}, ἐπεὶ πολλαπλασίονα τούτων διαστρόφως καὶ
ἐπὶ λύμῃ τοῦ βίου παρ' αὐτοῖς ἐξηγήνεται, ἄχρηστος γενήσε-
ται. καθὰ γὰρ ἐστὶ τις ὁ εἰπών,

μὴ Πλοῦτον εἴπης^{q)}, οὐχὶ Θανμάζω θεόν,

perspicuum, quod quaecumque vitae utilia et necessaria inveniuntur apud
poetas, cuiusmodi sunt sententiae et quae pertinent ad exhortationes, ea
ab eis aperte dicta sunt, nec egent grammatica: quomodo quae in miris
sita sunt historiis aut efferuntur aenigmaticae, ea sunt inutilia. quo fit ut
cum utilitate quae ex poetis sumitur, non concurrat usus grammaticae, at
simul versetur cum eorum vanitate. 279. deinde sententia nihil est nisi af-
firmatio, sicut hoc est,

nam vincit unum prudens consilium manus
multas; malum in turba inscia vel maximum est.

affirmationi autem mens non assentitur recte dictum sit an non, sed opus
est demonstrationibus. demonstrationes autem eorum quae ut decet dicta
sunt aut non, non sunt grammaticae, sed philosophiae. efficitur ergo hac
etiam ratione ut supervacanea et inanis sit grammatica. his accedit, quod
si propterea quod a poetis multa recte dicta sunt et ad usum vitae condu-
cibiliter, sit utilis interpret eorum grammatica: vicissim quoniam longe plu-
rima perverse ab eis sunt prolata et ad vitae noxam ac perniciem, evadet
inutilis. quo modo enim est aliquis qui dixit;

ne nomines Plutum, nequaquam ego deum

m) ἐν ξέναις ἱστορίαις] in miris et paradoxis narrationibus versantia.
sic apud Cebetem γραφή τις ξένη καὶ μύθους ἔχουσα ἰδίους, quod recte
Salmasius *pictura nova ac mira*, (non peregrina, ut alii) praef. ad Ara-
bicam paraphrasin.

n) ταῦτ' ἐστὶν ἄχρηστα, ὥστε καὶ τῇ ἀπ' ἐκείνων ὠφελείᾳ μὴ συν-
εισέχεσθαι αὐτῶν] ita mss pro ταῦτά ἐστι ἄχρηστα, ὥστε καὶ αὐτῇ ἀπ'
ἐκείνων ὠφελείᾳ μὴ συνεισέχεται αὐτῶν κ. τ. λ.

o) σοφὸν γὰρ ἐν] dictum Euripidis in quo vocabulum νικᾷ male clau-
debat versum priorem, quo posterior debet incipere, ut utrinque con-
stat senarius. sententia gemina illi Salomoneo: ἀγαθὴ σοφία ὑπὲρ δύνα-
μιν, Ecclesiastae 9 16, et ἡ σοφία βοηθήσει τῷ σοφῷ ὑπὲρ δέκα ἐξου-
σιάζοντος τοὺς ὄντας ἐν τῇ πόλει 7 19. pectora sunt potiora manu.

p) ἡ προφήτης γραμματικὴ αὐτῶν] grammatica professa interpretem se
esse poetarum. vide quae supra sect. 53 ad verba ὁ προφήτης τῶν Πύρ-
ρωνος λόγων.

q) μὴ Πλοῦτον εἴπης] Euripidis dictum, quod fuit supra, sect. 271.

ὅν καὶ ὁ κάκιστος ῥαδίως ἐκτῆσατο.
οὕτως ἐστὶ καὶ ὁ τοῦναντίον ἀποφαινόμενος^{γ)},
ὃ χρυσέ^{δ)} δέξιμα κάλλιστον βροτοῖς.
ὥς οὔτε μήτηρ ἡδονὰς τοίας ἔχει,
οὐ παῖδες, ἀνθρώποισιν, οὐ φίλος πατήρ,
οἷας σύ, χοῖ σέ^{ε)} δώμασι κεκτημένοι.
καὶ πάλιν,
εὖ προῦσε^{ς)}· τὰ φίλων δ' οὐδέν, ἦν τις δυστυχῇ.
καὶ

κάλλιστα Μουσῶν^{ς)} φθέγγεται πλουτῶν ἀνὴρ.
280 ἀναποδείκτως μὲν οὖν λεγομένων τῶν οὕτως ἐναντίων, ἐπι-
ρεπέστερον ἔχουσιν ἄνθρωποι πρὸς τὴν τοῦ χειρόνος ἐκλογὴν.
καὶ διὰ τοῦτο βλαπτικὴ ἀναφαίνεται ἡ ποιητικὴ. διακρινομένων
δὲ αὐτῶν καὶ τῶν μὲν ἀθετουμένων τῶν δὲ προκρινόμενων,
χρειώδης γίνεται οὐχ ἡ γραμματικὴ, ἀλλ' ἡ διακρίνειν δυνα-
μένη φιλοσοφία. ποιητικοῖς τε μαρτυροῖς χρῶνται οὐχ οἱ γνη-
σίως φιλοσοφοῦντες^{ν)} — τούτων γὰρ ὁ λόγος αὐτάρκης ἐστὶ

honoro, pessimus quem vir possederit.
ita est etiam qui enuntiat contrarium:
aurum o bonum mortalibus pulcherrimum!
non est voluptas tanta, mater hominibus,
nec filii cari, nec benevolus pater,
es quanta tu, quique domi te possident.
et rursus,
fac dives ut sis, miser amicos non habet.
et:
vir dives ipsis dulcius Musis sonat.

280. cum ergo quae sunt sic contraria dicantur absque demonstratione, homi-
nes sunt propensiores ad eligendum id quod est deterius, et ideo noxia cer-
nuntur esse poetica, si ea autem discernantur et alia quidem reiiciantur, alia
praeferantur, fit utilis non grammatica, sed quae discernere potest philo-
sophia, et poetis utuntur testimoniis non qui germane et sincere philoso-

γ) οὕτως ἐστὶ καὶ ὁ τοῦναντίον ἀποφαινόμενος] ms Ciz. οὐτ' ἐστὶ
καὶ οὐ ὁ. τ. ἀ.

δ) ὃ χρυσέ] eiusdem Euripidis in Bellerophonte, memoratum Stobaeo
Serm. 91, Athenaeo lib. 4 p. 159, Athenagorae in Apologia p. 117 edit.
Oxon. et nostro infra adversus Ethicos sect. 122. Seneca in hunc modum
vertit latine epist. 115:

pecunia ingens generis humani bonum
cui non voluptas matris aut blandae potest
par esse prolis, non sacer meritis parens.

pro δέξιμα alii codices legunt ἀξίωμα.

ε) χοῖ σέ] ita Athenaei codices pro καὶ οἱ σέ, atque Euripides Bar-
nesii t. 2 p. 462.

ς) εὖ προῦσε] Euripidis Phoenissis v. 406, cui geminum illud: ἀνδρὸς
κακῶς πρόσσεντος ἐκποδὼν φίλοι.

ς) κάλλιστα Μουσῶν] plura in eandem sententiam dicta congessi ad
haec Siracidae 13 28 πλούσιος ἐλάλησεν καὶ πάντες ἐσέγησαν.

γ) οὐχ οἱ γνησίως φιλοσοφοῦντες] non solent afferre genuini philoso-
phi testimonia poetarum probationis loco, ipsi solidis argumentis desti-
tuti, licet exornandi causa dictis poetarum interdum utantur. videtur
autem Sextus pungere Chrysippum qui volumina sua testimoniis nimium
referrebat, eique Epicurum opponere, cuius erant ἀπαράδεκτα scripta,
hoc est nullis aliorum interstincta sententiis. Laërt. 7 181.

πρὸς πειθῶ — ἀλλ' οἱ τὸν πολὺν καὶ ἀγοραῖον φανακίζοντες
ὄχλον. οὐ γὰρ δυσχερὲς ποιητὰς μαχομένους καὶ εἰς ὃ τι ἂν P 278
θέλωσιν ἄδοντας δεῖξαι, ὅτε καὶ οἱ προηγουμένως φιλοσοφοῦν- 281
τες πολλὰ μαχομένως λέγουσι. τῶν δὲ γραμματικῆς κατηγορῶν
ὁ μὲν Πύρρων παρ' ἑκάστα τὴν Ὀμηρικὴν διετύλισσε ποιήσιν,
οὐ πάντως διὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν^{α)}, ἀλλὰ τάχα μὲν ψυχα-
γωγίας χάριν καὶ ὥσπερ κομωδῶν ἡκροῶτο, τάχα δὲ καὶ τοὺς
ποιητικούς παρατηρῶν τρόπους καὶ χαρακτῆρας. λέγεται γὰρ 282
αὐτὸν^{α)} καὶ ποιήσιν εἰς τὸν Μακεδόνα Ἀλέξανδρον γράψαντα
μυρίασι χρυσοῖς^{β)} τετιμῆσθαι. οὐκ ἀπέοικε δὲ καὶ ἄλλας αἰτίας
ὑπάρχειν περὶ ὧν ἐν τοῖς Πυρρωνείοις^{γ)} διεξήλθομεν. ὁ δὲ Ἐπί- 283
κουρος οὐκ ἐκ τῶν Ὀμηρικῶν εἴληψε τὸν ὄρον τοῦ μεγέθους
τῶν ἡδονῶν· μακροῦ γὰρ διαφέρει τὸ λέγειν ὅτι ἐπαύσαντό τινες
πίνοντες καὶ ἐσθίωντες καὶ τὴν αὐτῶν ἐπιθυμίαν πληροῦντες·
τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ^{δ)}

phantur (eorum enim ad persuadendum sufficit oratio) sed qui vulgo fucum
faciunt. 281. non est quoque difficile ostendere poetas inter se pugnare, et
quodcumque velint canere, quando etiam qui praecipue philosophantur, multa
dicunt quae inter se pugnant. ex grammaticae autem accusatoribus Pyrrho
quidem integram Homeri evoluit poësim, non omnino propter prius dictam
causam, sed forsitan quidem gratia delectationis, et perinde ac si audiret co-
moedos: fortasse etiam ut poeticos observaret tropos et characteres. 282. di-
citur enim et ipse poema scripsisse ad regem Alexandrum, et decies mille
aureorum munere fuisse honoratus, est autem satis probabile alias quoque
esse causas, quas recensuimus in Pyrrhoneis. 283. Epicurus autem non
sumpsit ab Homero finem et terminum magnitudinis voluptatum; multum
enim differt dicere cessasse aliquos bibere et comedere, et suum satiasset
appetitum, hoc enim est,

α) διὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν] supra sect. 272. [in sqq. vulgo scribeba- P 278
tur ὡς εἰ.]

α) λέγεται γὰρ αὐτὸν] ex aliorum relatione affirmat Sextus poema
eiusmodi in Alexandrum magnum esse compositum a Pyrrhone, pridem
ut videtur cum haec noster scriberet deperditum, neque illud visum ei
aut lectum ex hoc loco colligas, atque alii nihil Pyrrhonem stripsis-
se affirmant, quamquam Laërtii illud 9 102 αὐτὸς μὲν γὰρ Πύρρων οὐδὲν
ἀπέλιπεν, intelligi possit de scriptis philosophicis, quo sensu accipere
etiam liceat illud Aristoclis apud Eusebium 14 Praeparat. p. 718 ἀλλ'
αὐτὸς μὲν οὐδὲν ἐν γραφῇ καταλείπειν, et p. 763 χρηστὸν μὲν οὐδὲν
οὔτε εὖρεν οὔτε ἔγραψε. Laërt. prooem. sect. 16 etc.

β) μυρίασι χρυσοῖς] Menagius ad Laërtii 9 102 mille aureos, memoriae
lapsu pro decem millibus aureorum, valuit autem aureus decem argen-
teos numos didrachmos, sive argenti drachmas viginti, hoc est nostro
computandi more duos thaleros sive Ioachimicos cum dimidio. confer
Io. Fridericum Gronovium lib. 2 de pecunia veteri c. 8.

γ) ἐν τοῖς Πυρρωνείοις] frustra haec in libris Pyrrhonianarum hypo-
typoseon requiras, itaque aliud opus deperditum Sexti intelligendum
Πυρρωνείων ζητημάτων vel ὑπομνημάτων. Hervetus veterat in quaestio-
nibus Pyrrhoneis. sed quia in Graeco nullum video vocabuli ζητημάτων
vestigium, etiam Latinum quaestionum expunxi.

δ) τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ] non assentior elegantissimo Menagio qui ad
Laërtii 10 139 apud Sextum legit: ταῦτό γὰρ ἐστὶ τό, atque hunc lo-
cum ita interpretatur: nam, sed postquam potiusque cibique exempta cu-
pido est, idem est ac si diceret, terminum magnitudinum in voluptatibus
esse ablationem doloris. sed hoc ipsum est quod Sextus negat in Homeri

αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἔντο,
τοῦ φάναι ὄρον εἶναι^{ε)} τῶν περὶ τὰς ἡδονὰς μεγεθῶν τὴν τοῦ
ἀλγοῦντος¹⁾ ὑπεξαίρεισιν· τοῦτο γὰρ οὐ πάντως κρέασι καὶ οἴνῳ
284 ἀλλὰ καὶ τοῖς λιτοτάτοις πέφυκε γίνεσθαι. ἄλλως τε ὁ μὲν
ποιητὴς ἐπὶ προσφερομένων²⁾ μόνων ἐποίησατο τὴν ἀπόφασιν,
Ἐπίκουρος δὲ ἐπὶ πάντων τῶν ἀπολαυστῶν, ἐν οἷς ἐστὶ καὶ ἡ
ἀφροδίσιος μῆξις, περὶ ἧς πάντες ἴσασιν οἷαν ἔσχε γνώμην
(Ὁμηρος³⁾). τό τε τὸν θάνατον μὲν μηδὲν εἶναι πρὸς ἡμᾶς,
εἴρηται μὲν ἴσως τῷ Σώφρονι⁴⁾ ἀποδείχεται δὲ Ἐπικούρῳ⁵⁾, καὶ
285 ἐστὶν οὐ τὸ εἰπεῖν ἀλλὰ τὸ ἀποδείξαι θαυμαστόν. εἴτα οὐδὲ
P 279 κατὰ τοῦτο ἔφησεν ὁ Ἐπίκουρος τὸν θάνατον μηδὲν εἶναι πρὸς

sed postquam potusque cibique exempta libido est,
et dicere esse terminum magnitudinum in voluptatibus ablationem doloris;
hoc enim non fit semper carnis et vino, sed etiam cibus tenuissimis.
284. praeterea poeta quidem hoc enuntiavit tantum de iis quae in cibum et
potum apponuntur, Epicurus autem de omnibus quibus fruimur, in quibus
est etiam coitus veneris, de quo sciunt omnes quatenus fuerit Homeri sen-
tentia, et quod mors quidem nihil sit, dictum quidem fortasse est ab So-
phrone, sed demonstratum fuit ab Epicuro, et est mirabile, non quod di-
xerit, sed quod demonstraverit. 285. deinde non ideo dixit Epicurus mor-
tem ad nos nihil esse, quod nihil referat vivasne an non; vivere enim est

versu contineri, qui nihil aliud significat quam εἶναι ἐπαύσαντό τινες
πίνοντες καὶ ἐσθλόντες καὶ τὴν αὐτῶν ἐπιθυμίαν πληροῦντες. itaque
verba μακρῷ γὰρ διαφέρει τὸ λέγειν referenda sunt ad illa τοῦ φάναι
ὄρον εἶναι etc. ita ut in Latina versione sensum verborum Sexti expressi.
idem Homeri versus fuit supra sect. 273.

e) ὄρον εἶναι] haec est ipsa philosophi sententia, in verbis illis Ho-
meri neutiquam obvia. verba Epicuri apud Laërtium 10 139 et Gellium
2 9 ὄρος τοῦ μεγέθους τῶν ἡδονῶν ἢ πάντος τοῦ ἀλγοῦντος ὑπεξαίρε-
σις. confer 1 de Finibus c. 11: omnis privatione doloris putat Epicurus
terminari summam voluptatem. Seneca Epist. 66: apud Epicurum duo
bona sunt, ex quibus illud summum beatumque componitur, ut corpus
sine dolore sit, animus sine perturbatione. plura vide, si placet, apud
Gassendum.

f) τοῦ ἀλγοῦντος] posuit hoc Epicurus pro ἀλγεινῷ quod malebat
Plutarchus apud Gellium et Muretus 9 16 Var. lect.

g) ἐπὶ προσφερομένων] de iis quae ad edendum ac bibendum appo-
nuntur. Laërtius 2 48 ποῦ πιπράσκουσιν τῶν προσφερομένων ἑκάστων, ad
quem locum videndus Menagius.

h) Ὁμηρος] nihil hac in parte statuit Homerus peculiare quo Epicuri
praevisse videri posset sententiae, sed cum vulgo sensit: at Epicurus
etiam in Veneris usu solam ὑπεξαίρεισιν τοῦ ἀλγοῦντος pro voluptate
habuit, cum alioqui statueret συνουσίαν ὀνῆσαι μὲν οὐδένα, ἀγαπητὸν
δὲ, εἰ μὴ ἐβλαψεν. genus hoc voluptatum prodesse numquam, esseque
optabile, si non obsit.

i) τῷ Σώφρονι] potuit eiusmodi aliquid dictum esse etiam a Sophrone
Syracusio, cuius mimis delectatus fuit Plato: attamen supra sect. 273
non ex Sophronis, sed ex Epicharmi itidem Syracusii poetae dicto id
mutuatus esse Epicurus obiciebatur. itaque et Epicharmi nomen etiam
in versione sua (nescio an ex veteri codice) Hervetus posuit.

P 279 k) ἀποδείχεται δὲ Ἐπικούρῳ] demonstratio Epicuri, qua mortem
nihil ad nos attinere concludit, exstat apud Stobaeum Serm. περὶ θα-
νάτου et Laërtium 9 139 ὁ θάνατος οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς· τὸ γὰρ διαλυ-
θὲν ἀναισθητὴν οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς. de hoc dicto
Epicuri mentio etiam lib. 1 Pyrrh. sect. 229. alludit et Cicero 1 Tusc.
non uno in loco.

ἡμᾶς, καθ' ὃ ἀδιάφορόν ἐστιν ἢ ζῆν ἢ μὴ· πολλῷ γὰρ αἰ-
ρετώτερον τὸ ζῆν διὰ τὸ αἰσθανομένων εἶναι τὸ ἀγαθόν· ἀλλ'
ἐν ἀναισθησίᾳ οὔτε κακόν τι εἶναι οὔτε ἀγαθόν. τὸ μὲν γὰρ
ἀναισθητεῖν τὰ νεκρὰ τῶν σωμάτων, οὐχ ὁ ποιητὴς μόνος οἶ-
δεν, ἀλλὰ καὶ ὁ σύμπας βίος. μήτηρ γοῦν πολλάκις υἱὸν θρη-
νοῦσά φησι “ἀλλὰ σὺ μὲν τούτων οὐκ ἐπαισθάνη, ἐγὼ δὲ ταλαι-
πωρῶ” καὶ ἐνατενίζουσα ἐπιφθέγγεται “τίς δὲ ἐστὶν ἔτι σοι
τούτων ὄνησις;” οὐ μὴν ἀλλ' ἐὰν ἐξετάζη τις, τὴν ἐναντίαν 286
ἔχοντα δόξαν εὐρήσει τὸν ποιητὴν· αἱ μὲν γὰρ ψυχαὶ κοινῶς
διψῶσιν αἵματος

ἀλλ' ἀποχάξω¹⁾ βόθρου, ἀπίσχε δὲ φάσανον ὀξύ,
αἵματος ὄφρα πίω, καὶ τοι νημερτέα εἶπω:
ὁ δὲ Τιτυὸς²⁾ ὑπὸ γυπῶν διὰ τὴν ἐπιθυμίαν ἥπατοφαγεῖται.
ὁ δὲ Τάνταλος³⁾ ἔστηκεν ἐν λίμνῃ

ἢ δὲ προσέκλυζε γενεῇ.
στεῦτο δὲ διαρῶν· πίειν δ' οὐκ εἶχεν ἐλέσθαι.
καὶ μὴν ὅσον ἐπὶ τῷ ὑπ' Εὐριπίδου⁴⁾ λεχθέντι περὶ θεῶν, τὴν 287
αὐτὴν καὶ οἱ ἰδιῶται δόξαν ἔχουσιν· ἴσον γὰρ ἐστὶ τῷ
ὅστις δὲ θνητῶν οἶεται τοῖς φήμερον
κακόν τι πράσσων τοὺς θεοὺς λεληθῆναι
δοκεῖ τις ἀνὴρ⁵⁾, καὶ δοκῶν ἀλίσκεται,

longe magis optandum, propterea quod bonum sit eorum qui sentiunt: in
sensus autem defectu nec bonum sit nec malum. nam quod non sentiant cor-
pora mortua, non solus navit poeta, sed etiam communis hominum vita,
mater enim saepe deflens filium dicit “sed tu quidem haec non sentis, ego
vero misere affligor” et fixis eum aspiciens oculis alloquitur “quid autem te
haec iuvant amplius?” 286. quin etiam si quis examinet, inveniet poetam
in contraria esse sententia; nam (secundum illum) animae communiter sentiunt
sanguinem

abscede a fossa, vagina ensemque reconde,
sanguinem ego ut potem facilis tibi veraque dicam.
Tityi iecur exedebatur propter cupiditatem. Tantalus stetit in lacu,
barbam vero alluit ipse:

irruit is sitiens, nequit ast apprehendere potum.
287. porro autem quod attinet ad id quod ab Euripide dictum est de diis,
etiam rudes et imperiti homines sunt in eadem sententia; ei enim quod ab
ipso dictum est,

mortalium quicumque quotidie malum
agens fore ut lateat deos existimat,
is improbe sentireprehenditur,

l) ἀλλ' ἀποχάξω] verba animae Tiresiae ad Ulyssem Odyss. λ' 94, e
quibus Sextus colligit Homerum non cum Epicuro sensisse mortuisque
sensum eripuisse, si quidem manibus tribuit sitim sanguinis ex hostiis
mactatis effusi, quemadmodum daemones nidore sacrificiorum duci pa-
scique veteres opinabantur. pro ἀπέσχε scripsi ἀπίσχε e mss Ciz. Vra-
tislav. et ex Homeri codicibus.

m) ὁ δὲ Τιτυὸς] Odyss. λ' 575.

n) Τάνταλος] Odyss. λ' 582, ubi προσέπλαζε legitur pro προσέκλυζε.
atque προσέπλαζε est etiam apud scholiasten Pindari ad Olympionic. 1
97, qui versus hos ab Aristarcho velut spurios notatos obelo refert.

o) τῷ ὑπ' Εὐριπίδου] supra sect. 274.

p) δοκεῖ τις ἀνὴρ] loco iam laudato scribitur δοκεῖ πονηρὰ.

δταν σχολήν ἄγουσα τυγχάνη^{q)} δίκη.
καὶ τὸ οὕτω παρὰ τοῖς πολλοῖς^{r)} λεγόμενον,

ὅψε θεῶν ἀλέουσι μύλοι, ἀλέουσι δὲ λεπτά.

288 μόνω δὲ διενήνοχε τῷ μέτρῳ. ἂν δὲ καὶ ἐξετάσῃ τις^{s)}, πολλῶν
χείρονα τῆς τῶν ἰδιωτῶν ὑπολήψεως εὐρήσει τὰ τῶν ποιητῶν.
καὶ ὁ μὲν σκηνικός ἀναγορευθεὶς φιλόσοφος^{t)} ἔτι μετριώτερος
φαίνεται λέγων μὴ εἰδέναι ὧ προσεύχεται.

P 280

ὧ γῆς ὄχημα^{u)} καὶ γῆς ἔχων ἔδραν,

ὅστις πότ' εἰ σύ, δυστόπαστος^{x)} εἰσιδεῖν

Ζεὺς, εἴτ' ἀνάγκη φύσεως^{y)} εἴτε νοῦς βροτῶν,

προσευξάμην σέ.

289 Ὅμηρος δὲ καὶ Ἡσίοδος κατὰ τὸν Κολοφώνιον Ξενοφάνη^{z)},
ὡς πλείστ' ἐφθέγγαντο θεῶν ἀθεμίστια ἔργα,
κλέπτειν μοιχεύειν τε καὶ ἀλλήλους ἀπατεύειν.

quando otium fuerit dei iustitiae.

par est quod vulgo dicitur,

est mola tarda dei, verum molit illa minutim.

metro autem solum differt. 288. si quis autem diligentius examinaverit, inveniet quae scribuntur a poetis, esse longe deteriora quam quae vulgus opinatur. et qui scenicus quidem est appellatus philosophus, videtur adhuc moderatior, qui dicit se nescire quem precetur dicens,

o cui vehiculum terra, qui terrae insides

quicumque tandem es, Iuppiter, nosci arduus

profecto, rerum sive tu necessitas

seu mens es hominum, te precor

289. Homerus autem et Hesiodus, ut notat Xenophanes Colophonius, plurima scripserunt capitalia facta deorum furta et adulteria et fraudes sibi mutuo iniustas.

q) τυγχάνη] ita mss pro τυγχάνει.

r) παρὰ τοῖς πολλοῖς] proverbium quod tangit Plutarchus de tarda numinis vindicta p. 549. idem occurrit in Sibyllinis 8 14 ὅψε θεοῦ μύλοι ἀλέουσι τὸ λεπτόν αἰετον.

s) ἐξετάσῃ τις] ms Vratislav. ἐξετάσει.

t) σκηνικός-φιλόσοφος] ita Euripides dictus est Anaxagorae philosophi discipulus, cuius dramatis constat delectatum Socratem, et cuius singulos versus totidem testimonia esse Cicero pronuntiavit 16 8 Epist. ad Diversos. Clemens Alex. 5 Strom. p. 581 πάνυ θαυμαστῶς ὁ ἐπὶ τῆς σκηνῆς φιλόσοφος Εὐριπίδης. Origenes 4 contra Celsum p. 214 ἀλλὰ καὶ ὁ κατὰ τινὰς σκηνικός φιλόσοφος καὶ φυσιολόγος τῆς Ἀναξαγόρου γενόμενος ἀχροατής. omitto Athenaei et aliorum loca eodem elogio Euripidem mactantium.

u) ὧ γῆς ὄχημα] locus ex Euripidis Troadibus v. 884 seq. Latina versio quam adscripsi, Grotii est p. 300 Excerpt. e Tragicis. [legebatur hic καὶ ἐπὶ.]

x) δυστόπαστος] ita pro δυσόπαστος recte legunt mss hoc loco, atque editi etiam infra lib. 1 adversus Logicos sect. 128. eodem vocabulo utitur Euripides in Supplicibus v. 1381

Φοῖβον μ' ὑπῆλθε δυστόπαστ' αἰνίσματα.

P 280 y) Ζεὺς εἴτ' ἀνάγκη φύσεως] ita legendum cum Salmasio Grotioque ob versus rationem. in editis Ζεὺς ad superiorem versiculum male reii-citur scribiturque εἴτε ἀνάγκη φύσεως.

z) Ξενοφάνη] confer lib. 1 adversus Physicos sect. 193. mox pro ver-bis ὅς πλείστα ἐφθέγγαντο scripsi ὡς πλείστ' ἐφθέγγαντο et sustuli par-enthesin, ut versus Xenophanis constaret. [est fr. 7 p. 43 Karsten.]

Κρόνος^{a)} μὲν γὰρ ἐφ' οὗ τὸν εὐδαίμονα βίον^{b)} γεγονέναι λέ-
γουσι, τὸν πατέρα ἠνδροτόμησε καὶ τὰ τέκνα κατέπιε. Ζεὺς τε
ὁ τούτου παῖς ἀφελόμενος αὐτὸν τῆς ἡγεμονίας

γαίης νέσθαι^{c)} καθεῖσε καὶ ἀτρυνέτοιο θαλάσσης,

τῆλε μάλ', ἤχι^{d)} βάδιστον ὑπὸ χθονός ἐστι βέρεθρον.

τῷ δὲ Διὶ ἐπιβουλεύουσιν οἱ συγγενεῖς^{e)}. παρ' ὃ καὶ ὑπὸ 290
Θέτιδος βοηθεῖται

ὁππότε μιν^{f)} ξυνδῆσαι Ὀλύμπιοι ἤθελον ἄλλοι,

Ἥρη τ' ἠδὲ Ποσειδῶν, καὶ μὲν Παλλὰς Ἀθήνη.

ὁμότατος γὰρ ἐστι. καὶ τὴν μὲν ἀδελφὴν καὶ γυναῖκα ἱεροσύλου
τρόπον κρεμάσας οὐκ ἀρκεῖται, ἀλλὰ καὶ ὀνειδίζων λέγων

ἦ οὐ μέμνη^{g)} ὅτ' ἐκρέμω ὑπόθεν, ἐκ δὲ ποδοῦν

ἄκμονας ἤκα δύο, περὶ χερσὶ δὲ δεσμὸν ἦλα

χρύσειον, ἄροηκτον, σὺ δ' ἐν αἰθέρι καὶ νεφέλῃσιν

ἐκρέμω. ἡλάστιον δὲ θεοὶ κατὰ μακρὸν Ὀλυμπον.

τὸν δὲ Ἥφαιστον ὀργισθεὶς ῥίπτει ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, ὃ δὲ 291

nam Saturnus quidem, cuius tempore vitam dicunt fuisse beatam, patri vi-
rilia exsecuit et filios devoravit. et Iuppiter eius filius eum principatu
privatum

deorsum sub terras ingentiaque aequora misit,

hunc procul, est ubi tetrum sub tellure barathrum.

290. Iovi autem cognati pararunt insidias, quo factum est ut Thetis ei opem
ferret,

quando illam reliqui dii convincere volebant,

Iuno Neptunusque simul Pallasque Minerva.

erat enim crudelissimus. et sorore quidem eademque uxore instar sacrileg
suspensa, eo non contentus, id quoque ei exprobrat, dicens,

iamne fugit, quando ex alto suspensa trahebas

incudes pedibus pendentes, vincula palmis

aurea, et haerebas sublimis in aethere et altis

nimbis, et magnum fugere dii per Olympum.

291. Vulcanum autem iratus e coelo deiecit. is vero

a) Κρόνος] lib. 3 Pyrrhon. sect. 210.

b) ἐφ' οὗ τὸν εὐδαίμονα βίον] trita fabula de saeculo aureo Saturni, quam post Hesiodum 1 ἔργων, v. 110 seq. tangunt Aratus v. 108 seq. Dicaearchus apud Porphyrium 4 περὶ ἀποχῆς p. 344 et Varronem 2 de re rustica, Virgilius 1 Georgic. 125 alique innumeri, quos laudat doctissimus Broukhusius ad Tibulli lib. 1 Elegiam 3 p. 63. nam ut Severus in Aetna v. 9

aurea securi quis nescit saecula regis?

c) γαίης νέσθαι] Iliad. ξ 204.

d) τῆλε μάλ', ἤχι] Iliad. θ' 14.

e) οἱ συγγενεῖς] Iuno Minerva et Neptunus, 3 Pyrrhon. sect. 210.

f) ὁππότε μιν] Iliad. α' 399, Euripides Hercule furente v. 1317 οὐ δεσμοῖσι διὰ τυραννίδας πατέρας ἐκκλίδωσαν; et 1341 ἐγὼ δὲ τοὺς θεοὺς οὐτε λέκτρ' ἂ μὴ θέμις στέργειν νομίζω δεσμά τ' ἐξάπτειν χερσῶν, οὐτ' ἤξλωσα πώποτ' οὐτε πείσομαι.

g) ἦ οὐ μέμνη] Iliad. ο' 18. pro ὅτ' ἐκρέμω in codicibus plerisque Homeri et in ms Vratislav. et Ciz. legitur ὅτε τ' ἐκρέμω, quod ut verus constet per synizesin in unam syllabam contrahendum. per Iunonem suspensam, qui allegorias in poetis venantur, aërem veluti suspensum ab aethere intelligunt. vide Heraclidis (sive Heracliti grammatici potius) allegorias Homericas p. 463.

SEXTUS EMPIR. II.

H

κάππεσεν^{h)} ἐν Λήμνῳ· ὀλίγος δ' ἔτι θυμὸς ἐνῆεν.
τὸν δὲ ἀδελφὸνⁱ⁾ ὑπερορῶ

οἰκί' ἔχοντα

281 σμερδαλέ', εὐρώεντα, τὰ τε στυγέουσι θεοὶ περ.
πρόσιτι δὲ αὐτῷ πρὸς τῇ ἀποτομῇ^{k)} καὶ ἀκρασίᾳ, ὃς δια-
σάμενος τὴν Ἥραν ἐπὶ τῆς Ἰδης κεκοσμημένην οὐ καρτερεῖ
μέχρι τῶν ἀποδεδειγμένων αὐτοῖς θαλάμων ἰλθεῖν, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ
ὄρους χαμαὶ ῥίψας ἐαυτὸν συγκυλίνδεται τῇ γυναικί,
τοῖσι δ' ὑπὸ^{l)} χθῶν διὰ φέρον νεοθηλέα πόλιν
λωτὸν θ' ἔρσηντα ἰδέ^{m)} κρόκον ἢ δ' ὑάκινθον.

292 ποικίλης οὖν πεφωραμένης τῆς ποιήσεως, ἀνωφελῆς ἡ γραμμα-
τικὴ, μὴ δυναμένη ἀποδείξαι τίσι πιστευτέον ἐστὶν ὡς ἀληθέσι
293 καὶ τίσιν ἀπιστητέον ὡς μυθικοῖς ψεύσμασιν. ἀλλὰ πόλειⁿ⁾ φασὶ
χρησίμην εἶναι τὴν γραμματικὴν, ἐπεὶ καὶ Λεβεδίοις^{o)} νίκης
αἴτιον ἐγένετο ἐκ ποιητικῆς μαρτυρίαν. ἔνεκα δὲ τούτου καὶ τὴν
ὀρχηστικὴν ἀναγκαίαν λέγωμεν εἶναι, ἐπεὶ Σώστρατος ὁ Ἀντιό-
χου ὀρχηστής, λαβόντος ὑποχείριον τὴν Πριήνην τοῦ βασιλέως,
πατρίδα οὖσαν αὐτοῦ, καὶ παρὰ τὸ συμπόσιον τὴν ἑλευθερίαν
ἀναγκαζόμενος ὀρχεῖσθαι, "οὐ καλόν", ἔφη, τῆς πατρίδος αὐ-
τοῦ δουλευούσης αὐτὸν ἑλευθερίαν^{p)} ὀρχεῖσθαι, καὶ διὰ τοῦτο
294 ἑλευθερωθῆναι τὴν πόλιν. εἴτα ἄλλο μὲν ἐστὶ τὸ πόλει χρήσι-

decidit in Lemnum, et paucillum animae retinebat.
fratrem autem negligit,

qui tenet aedes

horrendas, tetras, dii quas odere perennes.

praeter saevitiam autem et duritiem ei etiam aderat incontinentia, qui cum
vidisset Iunonem in Ida ornatam, non se continuit donec venisset ad ei de-
signatos thalamos, sed humi se in monte abiciens volutatur cum uxore:

nata recens sub eis a terra ast germinat herba,
roschidus et lotus nempe, et crocus atque hyacinthus.

292. cum ergo varia deprehensa sit poësis, est inutilis grammatica, cum
non possit demonstrare quibusnam credendum sit ut veris et quibusnam non
sit credendum ut quae sint fabulosa mendacia. 293. at dicunt civitatibus uti-
lem esse grammaticam, quandoquidem Lebediis causa fuit victoriae ex poëtica
sumptum testimonium. ea autem de causa dicamus etiam saltandi artem esse
necessariam, quoniam Sostratus Antiochi saltator, cum rex sibi subiecisset
Priēnem eius patriam, et in convivio cogeretur saltare libertatem, dixit non
esse honestum, ut cum serviret eius patria, ipse saltaret libertatem, et ideo
libertate donata est civitas. 294. deinde aliud quidem utile est civitati,

h) κάππεσεν] Iliad. α' 593.

i) τὸν δὲ ἀδελφὸν] Plutonem, Iliad. υ' 65.

k) ἀποτομῇ] ita recte mss pro ἀποτομῇ.

P 281 l) τοῖσι δ' ὑπὸ] Iliad. ξ' 347.

m) ἔρσηντα ἰδέ] ita mss et Homeri codices, non ἦδε.

n) πόλει] interpres legit πόλεισι, ut supra, πατρίσιν. sed πόλει habet
etiam iterum iterumque sect. 291.

o) Λεβεδίοις] supra sect. 275.

p) ἑλευθερίαν] genus saltationis addendum eruditae Ioannis Meursii
industriae in Orchestra, quam Iacobus Gronovius volumini octavo The-
sauri sui inseruit. videtur autem dictum ἑλευθερία, quod eius usus esset
in festo Eleutheriorum celebrari solito a Graecis in honorem Iovis Ἐλευ-
θερίου propter caesum cum trecentis millibus Persarum Mardonium
liberatamque Graeciam ad Plataeas, ut praeter alios narrat Strabo 9 p. 412.

μον, ἄλλο δὲ τὸ ἡμῖν αὐτοῖς. σκυτοτομικὴ γοῖν καὶ χαλκευτικὴ
πόλει μὲν ἐστὶν ἀναγκαῖον, ἡμῖν δὲ χαλκεῦσαι γενέσθαι καὶ σκυ-
τοτόμοις πρὸς εὐδαιμονίαν οὐκ ἀναγκαῖον. δι' ὅπερ καὶ ἡ γραμ-
ματικὴ οὐκ, ἐπεὶ πόλει χρησίμη καθέστηκεν, ἐξ ἀνάγκης καὶ
ἡμῖν ἐστὶν ἡ τοιαύτη· ἡ μὲν γὰρ ὁμιλητικὴ οὐκ ἀπὸ γραμματι-
κῆς περιγίνεσθαι πέφυκεν, ἀλλ' ἀπὸ κοινῆς τινος ἐντρεχείας. εἰ²⁹⁵
μὴ τι^{q)} καὶ Δημάδης ὁ ῥήτωρ γραμματικὸς ὢν πολλοῖς τῶν
Ἀθηναίων μετὰ τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ ἦτταν συναιχμαλωτισθεὶς καὶ
εἰπὼν πρὸς τὸν Φίλιππον ἀναγκάζοντα εὐωχεῖσθαι.

- - τίς γὰρ κεν^{r)} ἀνὴρ ὃς ἐναίσιμος εἴη,
πρὶν τλαίῃ^{s)} πάσασθαι ἐδότητος ἢ δὲ ποτήτος,
πρὶν λῦσαι θ' ἐτάρους καὶ ἐν ὀφθαλμοῖσιν ἰδέσθαι;

ταῦτα μὲν οὖν πρὸς τὰς τῶν γραμματικῶν ἐπιχειρήσεις λεγέσθω. 296
προηγούμενος^{t)} δὲ ῥητέον ὡς εἰ μὲν μόνοι ἦσαν οἱ ποιηταὶ
βιωφελεῖς, τάχα ἂν ἡ γραμματικὴ βιωφελὴς ἐγίνετο, περὶ τού-
τους^{u)} πονομένη. νῦν δὲ ἐπεὶ οὗτοι μὲν ἡ ἀνωφελεῖς εἰσιν ἡ
ὀλιγωφελεῖς, φιλόσοφοι δὲ καὶ οἱ λοιποὶ συγγραφεῖς διδάσκουσι
τὰ ὠφέλιμα τῶν πραγμάτων, οὐ δεόμεθα γραμματικῆς. καὶ ὅτι²⁹⁷
οἱ συγγραφεῖς μᾶλλον ἢ οἱ ποιηταὶ τὰ χρησιμα τῷ βίῳ δηλοῦ- P 282
σιν, εὐεπιλόγιστον· οἱ μὲν γὰρ τοῦ ἀληθοῦς στοχάζονται, οἱ δὲ
ἐκ παντὸς ψυχαγωγεῖν ἐθέλουσιν, ψυχαγωγεῖ δὲ μᾶλλον τὸ ψεύ-

aliud vero nobis ipsis, ars quidem certe sutoria et fabrilis est civitati qui-
dem necessaria, nobis autem ad felicitatem non est necessarium ut simus
fabri et sutores. quocirca etiam grammatica, non quoniam est civitati utilis,
ita est etiam nobis; ars enim loquendi familiariter et conferendi sermones
minime proficiscitur a grammatica, sed a quadam communi dexteritate ac
solertia. 295. nisi forte Demades orator fuerit grammaticus, qui cum multis
Atheniensibus abductus captivus post praelium Chaeroneuse dixit Philippo,
qui eum cogebat inire convivium,

- - nam quis vir iustus et aequus
antea sustineat potuque ciboque repleri,
servitio esse suos quam viderit ipse solutos?

296. atque haec quidem disputata sint adversus argumenta grammaticorum.
in primis autem est dicendum, quod si soli poëtae essent vitae utiles, for-
tasse vitae esset utilis grammatica quae in iis laborem impendit. nunc au-
tem cum ipsi quidem sint vel plane inutiles, vel non multum utiles, philo-
sophi autem et caeteri scriptores docent res utiles, minime opus habemus
grammatica. 297. quod autem qui soluta scribunt oratione, magis ostendant
quae vitae sunt utilia quam poëtae, facile licet colligere; nam illi quidem
verum tamquam scopum sibi proponunt, hi vero volunt usquequaque delectare,

q) εἰ μὴ τι] ita mss pro μήτε.

r) τίς γὰρ κεν] ex Odys. κ' 383, ex quo loco emendavi etiam ὃς
ἐναίσιμος pro ἀνέσιμος quod in editis erat. iisdem Homeri versibus
non minus felici cum successu usus Xenocrates ad Antipatrum, per-
suasurus illi ut captos bello Lamiaco Athenienses in libertatem resti-
tueret, teste Laërtio 4 9.

s) πρὶν τλαίῃ] ms Vratislav. ὃς τλαίῃ.

t) προηγούμενος] absolute directe atque ex instituto ἀντιρρήσεως
grammaticos oppugnando, non tantum ad illorum causationes respon-
dendo.

u) περὶ τούτους] ita mss pro τοῦτοις.

δος¹⁾ ἢ τάληθές. τοίνυν ἐκείνοις ἢ διὰ τούτοις προσεκτίον τοῖς
τῶν ἐπὶ τῶν ψεύδους μεταδιώκουσι. καθόλου τε, ὅσον ἐπὶ τοῖς
ποιηταῖς, οὐχ οἷον ἀνωφελὲς τῷ βίῳ, ἀλλὰ καὶ βλαβερωτάτη.
ἐπιτείχιμα γὰρ ἀνθρωπίνων παθῶν ἢ ποιητικὴ καθέστηκε·
καὶ ὡς

γέρον γέροντι²⁾ γλώσσαν ἡδίστην ἔχει,
οὕτως οἱ μὲν ἐρωτομανεῖς καὶ μέθυσοι τὰς Ἀλκαίου³⁾ καὶ Ἀνα-
κρέοντος ποιήσεις ἀναγνόντες προσεκκαίονται, οἱ δὲ ὀργίλοι
Ἰππώνακτα καὶ Ἀρχιλόχον ἀλείπτει⁴⁾ ἔχουσι τῆς περὶ αὐτοῦς
κακίας. τὰ μὲν οὖν ὑπὸ τῶν ἄλλων λεγόμενα κατὰ τὸν τόπον
καὶ μάλιστα τῶν Ἐπικουρείων⁵⁾ ἐστὶ τοιαῦτα. ἡμεῖς δὲ μηδὲν

falsum autem magis delectat quam verum, illis ergo magis est attendendum
quam his, qui falsum de industria persequuntur. 298. universe autem quod
ad poëtas attinet, poësis non solum est vitae inutilis, sed etiam maxime
noxia; humani enim animi perturbationum ac motuum est veluti quoddam
propugnaculum poëtica: et quemadmodum

seni senilis lingua iucundissima est,
ita qui capti sunt insano amore et ebriosi, magis accenduntur si legant poësin
Alcaei et Anacreontis, iracundi autem Hipponactem et Archilochum habent
alipias sui vitii. 299. atque quae in hoc quidem loco dicuntur ab aliis et
maxime Epicureis, sunt huiusmodi, nos autem nihil dicemus adversus poëti-

82 x) ψυχαγωγεῖ δὲ μᾶλλον τὸ ψεῦδος] Dio Chrysostomus in Τρωϊκῷ.
ὥσπερ τοῖς νοσοῦσι τὰ ὄμματα τὸ μὲν ὡς ἀνιπρόν ὁρᾶν τὸ δὲ σκοτός
ἀλυπον καὶ φίλον οὐκ ἔων βλέπειν, οὕτως τὸ μὲν ἀληθὲς πικρὸν ἐστὶ
καὶ ἀηδὲς τοῖς ἀνοήτοις, τὸ δὲ ψεῦδος γλυκὺ καὶ προσηνές.
y) γέρον γέροντι] apud Plutarchum de adulatore ab amico digno-
scendo hic versus (Menandri ut suspicor) cum pluribus aliis legitur
pag. 51:

γέρον γέροντι γλώσσαν ἡδίστην ἔχει,
παῖς παιδί καὶ γυναῖξ πρόσφορον γυνή,
νοσῶν τ' ἀνὴρ νοσοῦντι καὶ δυσπραξίᾳ
ληγθεὶς ἐπιδόξ ἐστι τῷ πειρωμένῳ.
seni senilis lingua iucundissima est,
puero puerilis mulierique muliebris:
vir ager aegro, et qui malis est obsitus
mali haud inexperto exhibet solatium.

z) τὰς Ἀλκαίου] quamquam lusibus et amoribus non aptissimam fuisse
Alcaei Musam notant Quintilianus 10 1 et Iulianus in Misopogone, ta-
men hic est qui, ut ait Horatius lib. od. 32:
Liberum et Musas Veneremque et illi
semper haerentem puerum caneabat,
et Lycum nigris oculis nigroque
crine decorum.

de hoc ipso Alcaeo et Anacreonte, quemadmodum et de virulentorum
carminum auctoribus Hipponacte et Archilochi qui ad restim eos ad-
versus quos scripserunt adegisse dicuntur, nolo hic repetere quae dixi
lib. 2 Bibliothecae Graecae cap. 15. vide et de Alcaeo Athenaeum 13.
pag. 599.

a) ἀλείπτει] aliptae erant qui certaturorum in agonibus corpora perun-
gebant, ut apti essent ad pugnam, vide Hieron. Mercurialem lib. 1 artis
Gymnasticae c. 11 et Petrum Fabrum lib. 2 Agonisticou c. 15. eleganti-
itaque translatione poëtas vitiorum aliptas vocat Sextus, qui suavitatem car-
minis illa lectoribus persuadent.

b) μάλιστα τῶν Ἐπικουρείων] de Epicuro poëticen ὥσπερ ὁλέθρων
μύθων δέλασθαι aspernante et de Metrodori Epicurei in poëtas, Home-

κατεπόντες τῆς ποιητικῆς ἄλλως ποιούμεθα τὰς ἀντιρρήσεις πρὸς
τοὺς ἀξιούντας γραμματικὴν ἔχειν τέχνην τῶν παρὰ ποιηταῖς
καὶ συγγραφεῶσι λεγομένων διαγνωστικὴν. ἐπεὶ τοίνυν πᾶν σύγ- 300
γραμμα καὶ πᾶσα ποιήσις ἐκ λέξεων τῶν δηλουσῶν καὶ πραγμά-
των τῶν δηλουμένων συνέστηκε, δεήσει τὸν γραμματικόν^{c)}, εἴπερ
ἔχει τέχνην διμορφωτικὴν τῶν παρὰ συγγραφεῶσι καὶ ποιηταῖς
λεγομένων, ἥτοι τὰς λέξεις μόνον ἢ τὰ ὑποκείμενα πράγματα
γινώσκειν ἢ τὸ συναμφοτέρον. ἀλλὰ τὰ μὲν πράγματα καὶ ἡμεῖς
μὴ λέγωμεν, φαίνεται μὴ γινώσκειν. τοιούτων γὰρ τὰ μὲν ἐστὶ
φυσικὰ τὰ δὲ μαθηματικὰ τὰ δὲ λατρικὰ τὰ δὲ μουσικά. καὶ
δεῖ τὸν μὲν φυσικοῖς ἐπιβάλλοντα πράγμασιν εὐθὺς φυσικὸν εἶ-
ναι, καὶ τὸν μουσικοῖς μουσικὸν εἶναι, καὶ τὸν μαθηματικοῖς
εὐθὺς εἶναι μαθηματικόν, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως. ὁ μὲντοι
γραμματικὸς οὐκ ἐστὶν ἐν τῷ αὐτῷ πάνσοφος καὶ πάσης ἐπι-
στήμης δαήμενος. σὲν τῷ καὶ αὐτόθεν προπίπτειν^{d)}, ἔτι καὶ τῶν
ἀποτελεσμάτων ἐλέγχεται. ποῦ γὰρ τις δύναται τῶν ὠφρυνόμε- 301
νων γραμματικῶν^{e)} Ἡράκλειτον^{f)} συνεῖναι καὶ Πλάτωνα παρα-
κολουθεῖν^{g)} λέγοντι, “τῆς ἀμερίστον καὶ ἀεὶ κατὰ ταῦτα

cam, sed aliter tentabimus disputare adversus eos qui censent se artem ha-
bere grammaticam, qua discernant ea quae dicuntur apud poëtas et scriptores
prosarios. 300. quoniam ergo quodvis scriptum et quaevis poësis constat ex
dictionibus quae significant et rebus quae significantur, oportebit grammati-
cum, siquidem habet artem quae discernit ea quae dicuntur apud poëtas et
scriptores, nosse vel dictiones tantum vel res subiectas vel utrumque. sed
res quidem, etsi nos non dicamus, videtur non nosse; ex iis enim aliae qui-
dem sunt naturales, aliae mathematicae, aliae autem ad medicinam pertinen-
tes, aliae vero ad musicam. iam oportet eum qui res tractat naturales esse
physicum, et qui musicas musicum, et qui mathematicas mathematicum, et
sic de aliis. non potest autem grammaticus simul in omnibus esse doctus
omniumque scientiarum peritus. quod quidem cum vel ex se ipso appareat,
ex ipsis etiam probatur effectis. 301. ubi enim est ex superciliosis gram-
maticis qui Heraclitum possit intelligere, vel Platonem assequi, qui dicit:
ex individua et quae semper similiter et eodem modo se habet essentia, et

rum singillatim conviciis, vide Gassendum libro 6 de Epicuri vita et
moribus cap. 2 et 8.

c) τὸν γραμματικόν] ita legendum e ms Vratislav. pro τὴν γραμ-
ματικὴν.

d) αὐτόθεν προπίπτειν] sic ἐπιπίπτειν supra sect. 255.

e) τῶν ὠφρυνόμενων γραμματικῶν] sic supra sect. 55 περὶ ὧν οἱ τίτιν- 283
φωμένοι τῶν γραμματικῶν διδάσκουσιν.

f) Ἡράκλειτον] hic philosophus clarus ob obscuram linguam, ut Lu-
cretii verbis utar, nec doctissimis quidem philosophis satis intellectus
propter sermonis et interpunctionis ambiguitatem aliasque ob causas,
unde σκοτεινός etiam cognomento dictus, et obscuritas eius in prover-
bium abiit. Hieronymus 1 in Rufin. denique et ego scripta tua relegens,
quamquam interdum non intelligam quid loquaris et Heraclitum me le-
gere putem.

g) Πλάτωνα παρακολουθεῖν] locum tangit celebrem e Platonis Ti-
maeo p. 478 [p. 35 A] edit. Grasciae Basileensis, ubi de harmonica ratione
mundi sequuntur ea, quae locum itidem proverbio dedere quo usus est
Cicero 7 13 Epist. ad Atticum, ut numeris Platonis nihil dicatur esse
obscurius. illa explanandis utut Platonis interpretes supersedissee Sextus
omnes affirmat, conferre tamen licet quae disputant ad Platonis Ti-
maeum Proclus lib. 3 p. 193 seq. et Chalcidius p. 99 seq. Plutarchus

ἐχούσης οὐσίας καὶ τῆς περὶ τὰ σώματα μεριστῆς τρίτον ἐξ ἀμφοῖν συνεκράσατο οὐσίας εἶδος, τῆς τε ταυτοῦ φύσεως καὶ τῆς θατέρου". καὶ ἤδη τὰ ἐξῆς περὶ τὴν λέξιν, ἃ πάντες οἱ Πλάτωνος ἐξηγηταὶ ἐσήγησαν. ἢ ποῦ τοῖς Χρυσίππου διαλεκτικοῖς θεωρήμασιν^{h)} ἢ Ἀρχιμήδους τε καὶ Εὐδόξου μαθηματικοῖς 302 ἐπιβάλλειν ἰσχύσει; καὶ μὴν ὥς ἐν τούτοις ἐστὶ τυφλός, οὕτω καὶ τοῖς περὶ αὐτῶν γραφεῖσι ποιήμασιν, οἷον Ἐμπεδοκλέους λέγοντος

χαίρετ', ἐγὼⁱ⁾ δ' ὕμιν θεὸς ἄμβροτος οὐκέτι θνητός^{k)}

πωλεῦμαι^{l)} μετὰ πᾶσι τετιμένος^{m)}.

καὶ πάλιν,

ἀλλὰ τίⁿ⁾ τοῖς δ' ἐπίκειμ' ὥσπερ μέγα χρῆμά^{o)} τι πράσσων, εἰ θνητῶν περιέμει πολυφθορέων ἀνθρώπων;

ex ea quae est in corporibus dividua, tertiam ex utrisque speciem constituit essentiae, nempe et naturae eius quod est idem, et naturae eius quod est alterum: et quae deinceps sequuntur in contextu dictionis, quae quidem omnes Platonis interpretes silentio praeterierunt. aut quo modo poterit assequi dialecticas Chrysippi contemplationes aut Archimedis et Eudoxi mathematicas? 302. porro autem ut in his caecutit, ita etiam in his quae in ipsis scripta sunt poematibus, ut cum dicit Empedocles,

salvete, ipse deus vobis ego, mortis et expertus sum cunctos inter decoratus

et rursus

at cur insisto his, tamquam magnum quid agatur, mortales a me si homines superantur abunde?

περὶ τῆς ἐν Τιμαίῳ ψυχογονίας, tum Macrobius 2 2 in somnium Scipionis, Theo Smyrnaeus de Mathematicis in Platone p. 151 seq. Io. Philoponus 13 18 de mundi aeternitate, Honorius Augustodunensis lib. 1 de imagine mundi c. 81 et 83 atque e recentioribus imprimis Io. Keplerus ingenioso de harmonia mundi opere et Io. Baptista Ricciolus lib. 6 Almagesti novi c. 7.

h) Χρυσίππου διαλεκτικοῖς θεωρήμασιν] etiam haec celebra ob subtile et inane acumen non facile cuivis penetrandum quod trecentis amplius voluminibus dialectici argumenti iactavit. de Chrysippo uti de celebribus quoque mathematicis Archimede atque Eudoxo eiusque scriptis et inventis dictum a me libro tertio bibliothecae Graecae.

i) χαίρετ', ἐγὼ] haec petita sunt ex initio Empedoclis καθαρχῶν, ut constat ex Laërtii 8 54 et 62. pro ὕμιν in Philostrati codicibus lib. 1 cap. 1 de vita Apollonii et apud Suidam in Ἐμπεδοκλ. legitur ὕμιν, quod est Doricum, eaque dialecto Siculos usos constat.

k) θεὸς ἄμβροτος, οὐκέτι θνητός] ita in aureis carminibus, quorum auctorem libenter Empedoclem existimo, et cui etiam diserte in Iamblichii Theologumenis arithmeticae tribuuntur:

*ἦν δ' ἀπολείψας σῶμα ἐς αἰθέρ' ἐλεύθερον ἔλθης,
ἔσσειαι ἀθάνατος θεὸς ἄμβροτος οὐκέτι θνητός.*

quos versus ita reddit Chalcidius p. 229

*corpore deposito cum liber ad aethera perges,
evades hominem, factus deus aetheris almi.*

l) πωλεῦμαι] simile illud I 50 Aeneid. *ast ego quae divum incedo regina.*

m) πᾶσι τετιμένος] ita pro τετιμημένος legendum e mss et Laërtii 8, 62.

n) ἀλλὰ τί] hos versus HStephanus in poësi philosophica statim subiicit atque adeo cohaesisse putat cum illis quos laudato loco Laërtius erravit.

o) ὥσπερ μέγα χρῆμα] simile illud: nulla est gloria praeterire asellos.

ὁ μὲν γὰρ γραμματικὸς καὶ ὁ ἰδιώτης δπολήφονται κατ' ἀλαζονείαν^{p)} καὶ τὴν πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ὑπεροφίαν ταῦτ' ἀνεφθέρχθαι τὸν φιλόσοφον. ὅπερ ἀλλότριόν ἐστι τοῦ καὶ μετρίαν ἔξιν ἐν φιλοσοφίᾳ ἔχοντος, οὐχ ὅτι γε τοῦ τοσοῦτον ἀνδρός. ὁ δὲ ἀπὸ φυσικῆς ὁρμώμενος θεωρίας σαφῶς γινώσκων 303 ὅτι ἀρχαῖον ὅλως τὸ δόγμα^{q)} ἐστὶ, τοῖς ὁμοίοις τὰ ὅμοια γινώσκεισθαι, ὅπερ ἀπὸ Πυθαγόρου δοκοῦν κατεληλυθέναι κεῖται P μὲν καὶ παρὰ Πλάτωνι ἐν τῷ Τιμαίῳ, εἴρηται δὲ πολὺ πρότερον ὑπ' αὐτοῦ Ἐμπεδοκλέους,

γαλῆ μὲν γὰρ γαῖαν^{r)} ὀπώπαμεν, ὕδατι δ' ὕδαρ,

ἥερι δ' ἥερα δῖον^{s)}, ἀτὰρ πυρὶ πῦρ αἰδηλον,

στοργὴν δὲ στοργῇ, νεῖκος δὲ τε νεῖκεϊ λυγρῷ,

συνήσει ὅτι ὁ Ἐμπεδοκλῆς θεὸν ἑαυτὸν προσηγόρευσεν, ἐπεὶ

grammaticus quidem rudisque quispiam et imperitus haec philosophum existimabit dicere per arrogantiam aliorumque hominum despicientiam. quod quidem est alienum ab eo qui vel mediocriter versatus est in philosophia, tantum abest ut id cadat in tantum virum. 303. qui autem physica imbutus est disciplina et clare novit antiquum esse dogma, similibus similia cognosci, quod descendisse videtur a Pythagora, et exstat quoque apud Platonem in Timaeo proditumque longe antea est ab ipso Empedocle,

terram nam terra atque unda conspeximus undam,

aëre divinum nos aëra et ignibus ignes

vidimus: est lis lite et amor conspectus amore.

intelliget, quod Empedocles se ipsum appellavit deum, quoniam cum solus

p) κατ' ἀλαζονείαν] sic Empedoclis dicta et actiones interpretantur Laertius 8 66, 69, 70, Suidas in ἀμύκλαι, Tertullianus de pallio c. 4 ut qui se caelitem delirarat, sorores prius suas, dehinc homines deus salutarat, Horatius in arte [v. 464]: *deus immortalis haberi dum cupit Empedocles* etc. ait tamen Apollonius, felicem propterea illum praedicans, Empedoclem quoad vixit nulli ideo calumniae obnoxium fuisse. καὶ τί φῶ τὸν Ἐμπεδοκλέα; πότερον ἑαυτοῦ ἢ τὴν τῶν ἐπ' αὐτοῦ ἀνθρώπων εὐδαιμονίαν ἄγειν, παρ' οἷς οὐκ ἐσυκοφαντεῖτο ταῦτα, Philostrat. 8 7 pag. 335.

q) ἀρχαῖον ὅλως τὸ δόγμα] Chalcidius p. 131 ad Platonis Timaeum: *est porro Pythagoricum dogma, similia non nisi a similibus comprehendendi, νοητὰ nimirum ἀπὸ τοῦ νοῦ, διανοητὰ ἀπὸ τῆς ἐννοίας, sensibilia a sensuum πίστει, umbras et alia obscura a coniectura, ut Iamblichus notat lib. 3 περὶ κοινῆς ἐπιστήμης cap. 8. hinc deum et res divinas ab eo solo qui deo similem se esse studeret, cognosci posse docebant, οὐ γὰρ ἂν πώποτε εἶδεν ὀφθαλμὸς ἥλιον, ἡλίοειδὲς μὴ γεγεννημένος, inquit Plotinus. confer infra lib. 1 contra Log. sect. 92.*

r) γαλῆ μὲν γὰρ γαῖαν] hos versus Empedoclis laudant Aristoteles 2 P 28 4 Metaphys. et noster infra 1 adversus Logicos sect. 92 et 121. Chalcidius vero p. 131 et 305 ita expressit Latine:

terram terreno comprehendimus, aethera flammis,

humorem liquido, nostro spirabile flatu,

pacem tranquillo, litem quoque litigioso.

s) ἥερι δ' ἥερα δῖον] apud Aristotelem legitur: *αἰθέρι δ' αἰθέρα*. sic et infra apud nostrum, duobus locis iam laudatis. nimirum frequenter haec duo inter se confunduntur aether aërque: licet interdum et aether pro igne ponitur, ut in Chalcidii primo quem proxime attuli versu.

μόνος καθαρόν ἀπὸ κακίας τηρήσας τὸν νοῦν καὶ ἀνεπιθόλωτον
304 τῷ ἐν ἑαυτῷ θεῷ τὸν ἐκτός¹⁾ κατέληφεν· Ἀράτου τε μὴν
γράφοντος,

ὅσπον ἀπ' ὀφθαλμοῖο²⁾ βολῆς ἀπολάμπεται ἀγλή,
ἑξάκις ἂν τόσσ' ἄμμιν³⁾ ὑποδράμοι· ἀπ' αὐτῶν ἑκάστη
ἴση μετρηθεῖσα δύο περιτέλλεται⁴⁾ ἄστρα.

οὗ γραμματικοῦ τοῦτο νοῆσαι, ὅτι ἡλική ἐστὶν ἡ ἀπὸ τῆς ἡμῶν
ὄψεως πρὸς τὴν ἀνατολὴν ἐκβαλλομένη εὐθεία, ἑξάκις αὕτη
ληφθεῖσα τὸν ζωδιακὸν καταμετρήσει κύκλον, ὥστε δύο αὐτὴν
ἀποτεμένεσθαι ζώδια, ἀλλὰ μαθηματικῶν γραμμικῶς⁵⁾ αὐτὸ
ἀποδεικνύντος, ὅτι τὸ ἕκτον τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου μέρος ἀπὸ
305 τῆς μέχρι τῆς ἀνατολῆς ἐκβαλλομένης εὐθείας καθέστηκε. Τι-
μωνός τε τοῦ Φλιασίου, τὸν Πύρρωνα ἡλίῳ⁶⁾ ἀπεικάζοντος,
ἐν οἷς φησι,

conservasset mentem a vitio puram et incontaminatam, eo qui in se erat deo,
deum qui erat extrinsecus comprehendit. 304. et scribente Arato,

quantum a iactu oculi splendor micat, ipse revertat
ad nos tot vicibus si senis, quilibet horum
mensura aequali mensus duo conficit astra.

non est grammatici hoc intelligere, quod quanta est recta linea quae a nostro
visu emittitur ad orientem, sumpta sexies, zodiacum metietur circulum, adeo
ut ipsa duo secet signa, sed mathematici, qui hoc per linearum ostendit de-
scriptionem, quod sexta pars circuli zodiaci constet recta linea quae emittitur
usque ad orientem. 305. Timone autem Phlasio Pyrrhonem soli assimilante,
cum dicit,

1) τῷ ἐν ἑαυτῷ θεῷ τὸν ἐκτός] ms Vratislav. addit θεόν, quod sub-
intelligi certe debet. perspicuum autem est per τὸν ἐν ἑαυτῷ θεόν sive
deum intra se, significari mentem, perinde ut per deum sive daemo-
nium Socratis. ita Euripides Socratis amicus τὸν νοῦν ἡμῶν ἑκάστου
ἔφησεν εἶναι θεόν, apud Theonem p. 60 progymnasmatum.

2) ὅσπον ἀπ' ὀφθαλμοῖο] Aratus Phaenom. v. 141 ubi ἀπομένεται
legitur pro eo quod Sextus habet ἀπολάμπεται, supponit autem Aratus
terram in medio positam instar centri se habere ad peripheriam, unde
linea a nostro oculo ad solem emissa semidiametri habebit rationem.
hoc est sextam partem circuli zodiaci efficiet, nam ut Archimedes in
circuli mensuratione demonstravit, diametri longitudo in peripheria cir-
culi ter continetur. ex quo ipso consequitur quamlibet semidiametrum
aequalem esse sextae parti zodiaci, hoc est spatio quod duo eius signa
sive ζώδια occupant.

3) ἄμμιν] ita metrum postulat pro ἡμῖν.

4) περιτέλλεται] Arati codices παραίτμενται.

5) γραμμικῶς] ita cum mss et interprete legendum pro γραμματι-
κῶς. idem librariorum error apud Proclum in Timaeum p. 316, ubi ter
legitur γραμματικῶν pro γραμμικῶν quemadmodum recte excusum
p. 317 et 341.

6) τὸν Πύρρωνα ἡλίῳ] ut Timon de praecatore suo Pyrrhone, ita
de Epicuro suo Lucretius 3 1057.

qui genus humanum ingenio superavit, et omnes
praestinxit, stellas exortus ut aethereus sol.

apud Laërtium 9 65 primus Timonis versus ex eius Ἰνδαλμοῖς petitus
ita legitur:

μόνος ἐν ἀνθρώποισι θεοῦ τρόπον ἡγεμονεύων.

sed recte etiam dativo personae verbum ἡγεμονεύων iungitralaticium est.

μόνος δ' ἀνθρώποισι θεοῦ τρόπον ἡγεμονεύεις,
ὃς περὶ πᾶσαν ἐλὼν γαῖαν ἀναστρέφεται,
δεικνὺς εὐτόρνον σφαῖρας πυρκαῦτορα κύκλον.

δόξει μὲν τοῖς γραμματικοῖς κατὰ τιμὴν αὐτὸ λέγειν καὶ διὰ τὴν
περὶ τὸν φιλόσοφον ἐπιφάνειαν, ἄλλος δὲ ἐπιστήσῃ, μήποτε
καὶ μάχεται τὰ παραδείγματα τῷ σκεπτικῷ βουλήματι τὰ ὑπὸ
τοῦ Φλιασίου εἰς τὸν Πύρρωνα λεχθέντα, εἰ γε ὁ μὲν ἡλῖος
τὰ πρότερον μὴ βλεπόμενα¹⁾ τῷ φωτὶ κατανύσσων δεικνυσιν, P 285
ὁ δὲ Πύρρων καὶ τὰ προδήλως ἡμῖν ληφθέντα τῶν πραγμάτων
εἰς ἀδηλότητα περιστάναι²⁾ βιάζεται. τὸ δὲ οὐχ οὕτως ἔχειν 306
φαίνεται τῷ φιλοσοφώτερον ἐπιβάλλοντι, ἀλλ' ἡλίου τρόπον
ἐπέχειν φασὶ τὸν Πύρρωνα, καθ' ὅσον ὁ θεὸς τὰς τῶν ἀκριβῶς
εἰς αὐτὸν ἀτενιζόντων ὄψεις ἀμαυροῖ· οὕτω καὶ ὁ σκεπτικὸς
λόγος τὸ τῆς διανοίας ὄμμα τῶν ἐπιμελέστερον αὐτῷ προσεχόν-
των συγχέῃ, ὥστε ἀκαταληπτὴν περὶ ἑκάστου τῶν κατὰ δογμα-
τικὴν θρασυτήτα τιθεμένων. εἰ δὲ δεῖ περὶ ἱατρικῆς διεξέρχε- 307
σθαι θεωρίας καὶ παριστάν, ὥς καὶ ἐπίθετον πολλάκις προσριπέν
ὑπὸ ποιητοῦ βαθὺν ἐμφαίνει καὶ ἐπιστημονικὸν νοῦν, οἷόν ἐστι
τὸ “βαθύσχοινον λεχεποῖν”³⁾ παρ' Ὀμήρῳ· σημαίνει γὰρ ὁ

atque dei tu homines solus de more gubernas,

totam qui terram circuit orbe suo,

ardens tornatae a quo sphaerae ostenditur orbis:

videbitur quidem grammaticis id dicere ad honorem et decus philosophi. alius
autem advertet, num similitudo quae a Phlasio in Pyrrhonem prolata est,
pugnet cum sceptico proposito, si quidem sol luce illustrans ostendit ea quae
prius non videbantur. Pyrrho autem contendit ut eae res reddantur incertae,
quae prius pro certis ac manifestis a nobis acceptae fuerant. 306. apparet
autem hoc non ita habere ei qui rem attendet paulo magis philosophice; sed
dicit Pyrrhonem esse instar solis, quandoquidem sicut deus ille caliginem in-
ducit visui eorum qui oculos in eum intendunt ac defigunt: ita etiam sceptica
oratio confundit oculos mentis eorum qui eam attendunt diligentius, adeo ut
non possint comprehendere unumquodque eorum quae ex dogmatica ponuntur
audacia. 307. quodsi etiam ad medicinam pertinens persequenda sit contem-
platio, adduci potest, quod epithetum saepe a poeta adiectum profundum
ostendit sensum et a scientia profectum, ut quod est apud Homerum βα-

1) τὰ πρότερον μὴ βλεπόμενα] dubitari possit, praestantiōrane nobis
spectanda extra se offerat sol, quam oculis nostris subducat. certe
non magis ostendit terras, quam tegit sidera; unde non satis acute ille
apud Menandrum [fr. 136 Mein.]:

ἦλῆ, σὲ γὰρ δεῖ προσκυνεῖν πρῶτον θεῶν,

δεῖ δὲ θεωρεῖν ἔστι τοὺς ἄλλους θεούς.

te sol venerari principem deum decet,

per quem videre caeteros licet deos.

postquam enim sol occidit, tunc demum solet, ut ait Varro, pictus aër P 285
fervidis late ignibus choreas pictas ostendere. mox ἡλίου τρόπον ἐπέχειν
nolui cum Herveto vertere instar solis sustinere assensionem; nam ex iis
quae sequuntur apparet esse nihil aliud quam solis vices sustinere, atque
esse instar solis.

2) περιστάναι] mss Ciz. et Vratislav. περιῶσθαι. sic mox sect. 307
παριστάν.

3) βαθύσχοινον λεχεποῖν] ita legendum pro λεχεποῖν ex Iliad.
δ' 383.

μη δύναται νοῆσαι γραμματικός, παραστατικὸν πρὸς συνουσίαν
ἐστὶ τὸ τῆς σχολίου σπέρμα· λέχος καλοῦντος τοῦ ποιητοῦ τὴν
308 μῆξιν. ἢ τὸ παρὰ τῷ Εὐριπίδῃ ἐπὶ τῇ Λυκομήδους^{ε)} θυγατρὶ
Ληϊδαμείᾳ λεγόμενον

ἢ παῖς νοσεῖ σου^{ς)} κάπικινδύνως ἔχει.

πρὸς τοῦ; τίς αὐτὴν^{ο)} πημονή δαμάζεται;

μῶν κρυμὸς αὐτῆς πλευρὰ γυμνάζει χολῆς;

πυνθάνεται γὰρ μὴ τι πλευριτικὴ γέγονε διὰ τὸ τοὺς πλευρι-
τικὸς βήσσοντας ὑπόχολον ἀνάγειν. ὦν οὐδὲν οἶδεν ὁ γραμμα-
309 τικός. καίτοι περιττὸν ἴσως ἐστὶν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτέρων καὶ
τάχα ἐπιστημονικῶν δυσωπεῖν τοὺς ἀπὸ τῆς γραμματικῆς, ὅτε
καὶ τὸ τυχὸν ἐπιγραμματίον οὐχ οἶοι τέ εἰσι νοῆσαι, καθάπερ
καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Καλλιμάχου^{η)} εἰς Διόδωρον τὸν Κρόνον συγ-
γραφέν,

ἦν δὲ κοινὸς κόρακες τεγέων ἐπὶ κοῖα συνῆπται

κράζουσιν καὶ κῶς αὐθι γενησόμεθα.

310 ὅτι γὰρ διαλεκτικώτατος ἦν ὁ Κρόνος καὶ ἐδίδασκε πῶς κριτέον
ἐστὶ τὸ ὑγιὲς συνημμένον, ὥστε διὰ τὸ ἐπικρατεῖν ἤδη τὴν δι-
δασκαλίαν καὶ τοὺς ἐπὶ τῶν δωμάτων κόρακας ἐκ πολλῆς τῆς
κατηχήσεως^{ι)} κράζειν τὴν κατ' αὐτὸν τοῦ συνημμένου κρίσιν,

δύσχοιλον λεγεσθῆναι; significat enim, quod non potest intelligere gramma-
ticus, σχολίου id est iuncti semen conducere ad coitum, λέχος, quod est
lectus, poeta venereum appellante congressum, 308, aut quod apud Euripi-
dem dicitur de Deidamia Lycomedis filia,

non sine periculo filia aegrotat tua,

quod vexat illam miseram et affligit malum?

num frigus illam bilis in latere agitat?

asciscitur enim num laboret pleuritide, propterea quod qui lateris morbo la-
borant, tussientes biliosum sputum educant, quorum nihil scit grammaticus,
309, quamquam est ni fallor supervacaneum ex antiquis et fortasse scientiae
abstrusioris scriptis grammaticos pudore afficere, cum nec quantumvis leve
epigramma possint intelligere, ut illud quod a Callimacho scriptum est in
Diodorum Cronum:

ecce etiam in tectis, quae sint connexa docent nos

corvi, et qua posthac nos ratione erimus.

310, quia enim erat Cronus disserendi artis peritissimus et docebat quemad-
modum indicandum esset rectum connexum, dicit grammaticus, quod propte-
rea quod eius doctrina invaluerit, ipsi etiam corvi supra recta, eo quod fre-

ε) ἐπὶ τῇ Λυκομήδους] hinc ex Euripidis Scyriis versus, hosce petitos
esse colligit Gatakerus c. 10 Adversar. p. 520, quem sequitur Barnesius
in sua Euripidis editione t. 2 p. 494.

ς) ἢ παῖς νοσεῖ σου] ita non sint verba Lycomedis, ut a Barnesio
notatum, sed alterius cuiusdam, Lycomedem alloquentis, sed alii legunt
νοσεῖτε vel νοσοῦσα.

γ) πρὸς τοῦ; τίς αὐτὴν] al. πρὸς τοῦδε; τίς μιν etc. verba medici,
vel ipsius potius Lycomedis, si vera sit lectio, ἢ παῖς νοσεῖ σου.

η) Καλλιμάχου] aliud eiusdem Callimachi in Diodorum Cronum, va-
lentem iudice etiam Tullio dialecticum, servavit Laërtius 2 111

ἐγραφεν ἐν τοίχοις, ὁ Κρόνος ἐστὶ σοφός.

ι) ἐκ πολλῆς τῆς κατηχήσεως] supra sect. 7 κατήχῃς institutio dicitur
quod aures personat. sic κατηχῆσθαι, fama atque auditione percipere,

εἶποι ἂν ὁ γραμματικός. καὶ μέχρι τούτου συνήσει τὸ καὶ παι-Ρ
δίοις γνώριμον. ἐλθὼν δὲ καὶ ἐπὶ τὸ “καὶ κῶς αὐθι γενησόμε-31
μεθα” ἡσυχάσει μὴ εὐρίσκων τὸ δηλούμενον πρᾶγμα· φιλοσόφον
γὰρ ἦν εἰπεῖν ὅτι ἀρέσκει τῷ Διοδώρῳ, μηδὲν κινεῖσθαι^{κ)}, τὸ
γὰρ κινούμενον ἦτοι ἐν ᾧ ἐστὶ τόπω κινεῖται ἢ ἐν ᾧ μὴ ἐστίν·
οὔτε δὲ τὸ πρῶτον οὔτε τὸ δεύτερον. οὐκ ἄρα κινεῖται τι. τῷ
δὲ μηδὲν κινεῖσθαι τὸ μηδὲν φθίρεσθαι ἀκολουθεῖ. ὥς γὰρ διὰ 312
τὸ μῆτε ἐν ᾧ ἐστὶ τόπω κινεῖσθαι τι μῆτε ἐν ᾧ μὴ ἐστίν οὐδὲ
κινεῖται, οὕτως ἐπὶ τὸ ζῶον οὔτε ἐν ᾧ ζῇ χρόνῳ^{λ)} ἀποθνή-
σκει οὔτε ἐν ᾧ μὴ ζῇ, οὐδέποτε ἄρα ἀποθνήσκει· εἰ δὲ τοῦτο,
αἰεὶ ζῶντες κατ' αὐτὸν καὶ αὐθις γενησόμεθα. οὐκοῦν τὰ μὲν 313
πρᾶγματα οὐ νοοῦσιν^{μ)} οἱ γραμματικοί. λείπεται τοίνυν τὰ
ὀνόματα νοεῖν αὐτούς· ὃ πάλιν ἐστὶ ληρώδες. πρῶτον μὲν γὰρ
οὐδὲν ἔχει τεχνικὸν εἰς τὸ λέξιν γινώσκειν· οὔτε γὰρ ἐκ τέχνης
τινὸς μεμαθήκασιν ὅτι οἱ παρὰ τῷ Σοφοκλεῖ ποιμένες “ἰὼ βαλ-
λὴν”^{ν)} λέγοντες, “ἰὼ βασιλεῦ” λέγουσι Φρυγιστί, ἀλλὰ παρ'
ἄλλων ἀκούσαντες. διήνεγκε δὲ οὐδὲν ἢ βαρβάρου λέξεως ἐρ-
μηνευτὰς γίνεσθαι ἢ τῆς κατὰ γλῶσσαν^{ο)} προενεχθείσης, ὁμοίως
οὔσης ἀσυνήθους ἡμῖν. εἴτα καὶ τοῦτ' ἀδύνατόν ἐστιν ἀπείρων 314

quenter id audierint, eius de connexo iudicium croitent: et hactenus intel-
liget quod vel ipsis notum est pueris. 311. cum autem venerit ad illud et
qua posthac nos ratione erimus, silebit non inveniens rem quae significatur.
est enim philosophi dicere, placere Diodoro, nihil moveri, quod enim mo-
vetur, aut movetur in loco in quo est, aut in quo non est; non est autem
primum, neque secundum: nihil ergo movetur. si nihil autem movetur, se-
quitur ut nihil intereat. 312. quomodo enim propterea quod non moveatur
quidquam in eo in quo est loco, neque in eo in quo non est, nihil movetur;
ita quoniam animal neque in eo tempore quo vivit moritur, neque in eo in
quo non vivit, numquam ergo moritur. quod si ita est, ut eius sententia, sem-
per viventes etiam posthac erimus. 313. ergo res quidem non intelligunt
grammatici, restat ergo ut nomina intelligant, quod rursus est plane nuga-
torium; nam primum quidem nihil habet artificii grammatica ad cognoscen-
dam dictionem, neque enim ab ulla arte didicerunt quod apud Sophoclem
pastores dicentes ἰὼ βαλλὴν lingua Phrygia dicunt pro eia rex, sed id ab
aliis audierunt, nihil autem refert an barbarae dictionis sis interpret, an vo-
cis inusitatae; est enim utraque pariter nobis minime familiaris, 314, deinde

Actor. 21 21 et 24 ὥσπερ κατηχῆμεθα, infra adversus Astrologos sect. 5
ut edocti sumus, ut accepimus. fallitur magnus Salmasius, qui libro de
Hellenistica p. 103 negat esse ex Graecis qui hoc vocabulo usus sit prae-
ter auctorem libri de fluminibus qui tribuitur Plutarcho.

κ) μηδὲν κινεῖσθαι] confer lib. 2 Pyrrhon. sect. 142 et 245.

λ) οὔτε ἐν ᾧ ζῇ χρόνῳ] confer lib. 1 adversus Physicos sect. 269.

μ) οὐ νοοῦσιν] ita e mss legendum pro ἐννοοῦσιν.

ν) ἰὼ βαλλὴν] Hesychius: βαλλὴν, βασιλεῦς, Φρυγιστί, ab Hebraeo
לַבַּי, ut notarunt viri doctissimi Seldenus, Salmasius et Bochartus. Plutar-
chus de fluminibus βαλληνιαῖον sive βασιλικὸν ὄρος apud fluvium Saga-
ria commemorans: προσαγορεύεται δὲ τῇ διαλέκτῳ τῶν ἑγχωρίων βαλ-
λὴν, ὅπερ μεθερμηνεύμενόν ἐστιν βασιλεῦς, καθὼς ἱστορεῖ Ἑρμησιανὰς
Κύριος ἐν β' Φρυγικῶν, in Aeschyli codicibus Pers. v. 659 βαλλὴν,
ubi schol. βαλλὴν ὁ βασιλεῦς λέγεται. Εὐφορίων δὲ φησι Θουρίων εἶναι
τὴν διάλεκτον, ὅθεν καὶ βαλληνιαῖον ὄρος, ὃ ἐστὶ βασιλικόν.

ο) τῆς κατὰ γλῶσσαν] vide supra ad sect. 79.

οὐδὲν λέγειν καὶ ἄλλως παρ' ἄλλοις ὀνοματοποιηθεῖσιν ἢ ἐπὶ πράγμασιν οἷς ἡμεῖς οὐκ ἴσμεν τεθεισὼν. ὅσον ἐστὶ τὸ "ἐβαρβαρίζεν" ἂντι τοῦ "ἐσύριζε" κειμένον· βαρβαροὶ γὰρ οἱ Σύροι, τοῦ δὲ "δλον" ἂντι τοῦ "παντός"· ὅλον γὰρ καὶ πᾶν συνώνυμον. τοῦ δὲ "ἔλκου" ἂντι τῆς σύριγγος· εἶδος γὰρ ἔλκου 315 ἢ σύριγγος. ὥστε τὸ ὅλον γίνεσθαι τοιοῦτον. "ἐσύριζε" ὁ Πᾶν σύριγγας ἔχων ἐν τῇ χειρὶ. ἄλλως τε καὶ ποῦ ἴσασιν ἐνίας τῶν ἐπιστημονικῶν λέξεων οἱ γραμματικοί, καθάπερ τὴν παρὰ Ἀριστοτέλει ἐντελέχειαν, ἢ τὸ "τί ἦν εἶναι"; ἢ ποῦ συνήσουσιν τίνα δύναμιν ἔχει παρὰ Σκεπτικοῖς ἢ "οὐδὲν μᾶλλον" φωνή, 287 πότερον πνευματικὴ ἐστὶν ἢ ἀξιωματικὴ καὶ ἐπὶ τίνος τίσσεται. 316 ἀρὰ γὰρ τοῦ ἐκτὸς ὑποκειμένου ἢ τοῦ περὶ ἡμᾶς πάθος; τί δὲ καὶ ἐροῦσιν, ἐκ λέξεων τινῶν) συντεθέντος τινὸς ποιήματος; ἢ γὰρ σοὶ δισσοῖσιν ὑπ' οὐρεσι διττὸς ἐραστής

hoc quoque non potest fieri, cum sint dictiones numero infinitae et quae apud alios aliis nominibus efferuntur, aut ponuntur de rebus quas nos ignoramus, ut si dicam: ἐβαρβαρίζε pro ἐσύριζε, sunt enim Syri barbari, et ὅλον pro πᾶν: est enim ὅλον et πᾶν synonymum: et ἔλκος pro fistula: est enim fistula genus ulceris, ut integra enuntiatio prodeat eiusmodi: fistula canebat Pan, fistulas habens in manu. 315, et alioqui quomodo scient grammatici nonnullas dictiones quae sunt scientiis propriae, quomodo ἐντελέχειαν apud Aristotelem aut τὸ τί ἦν εἶναι, id est, quod quid est esse? aut quo modo intelligant quam vim habeat apud Scepticos vox οὐδὲν μᾶλλον, id est, nihil magis; utrum sit interrogativa, an pronuntiatum enuntians et de quanam re ponatur, num de subiecto externo an de sita in nobis affectione? 316, quid dicent etiam de hoc poemate ex dictionibus quibusdam composito?

monte quidem interit duplex sub duplici amator,

p) ἐβαρβαρίζεν] videtur excidisse tota sententia quam deinde per singula verba interpretatur, ἐβαρβαρίζε τὸ ὅλον, ἔλκη ἔχων ἐν τῇ χειρὶ, pro ἐσύριζε ὁ Πᾶν, σύριγγας ἔχων ἐν τῇ χειρὶ.

q) βαρβαροὶ γὰρ οἱ Σύροι] Graecis ut alii populi orientis sic Syri barbari, ut Amelius philosophus, cura initium evangelii s. Ioannis legisset, καὶ οὗτος ἄρα, inquit, ἦν ὁ λόγος, ὃν ὁ βαρβαρὸς ἀξιοῖ ἐν τῇ τῆς ἀρχῆς τάξει τε καὶ ἀξίᾳ καθιεστηκότα πρὸς θεὸν εἶναι, καὶ θεὸν εἶναι, apud Eusebium 11 19. Praeparat. in verbo autem ἐσύριζε latet ambiguitas, quoniam συρίζειν sonat Syriace loqui et quoque fistula canere.

r) ἂντι τοῦ παντός] debebat esse Πανός, ut patet ex eo quod mox sequitur ἐσύριζε ὁ Πᾶν. ludit autem ambiguitate vocabuli πᾶν, quod τὸ ὅλον et Πᾶν quod Panem pastorem deum significat.

s) εἶδος ἔλκου ἢ σύριγγος] notum est a medicis etiam Latinis fistularum atque ita a Graecis σύριγγα propter similitudinem longitudinis angustae vocari ulcus altum, argustum, callosum, ut describitur a Celso 6 28.

t) ἐντελέχειαν] confer. Suidam in ἐντελέχεια et δύναμις, Aphrodisium in Aristotelem de anima p. 125 b, 143 b et in ἀπορίαις καὶ λύσεσι p. 21 et 27, Eusebium 15 10 seq. Praeparat. Apostoliam 17 9 Proverb. etc. nostrum lib. 2 contra Physicos sect. 340.

u) τί ἦν εἶναι] vide quae ad Pyrrhon. lib. 2 sect. 212.

x) οὐδὲν μᾶλλον] supra lib. 1 Pyrrhon. sect. 191, ex quo loco apparebit esse apud Scepticos λέξιν ἀξιωματικὴν ἐπὶ τοῦ περὶ ἡμᾶς πάθος.

P 287 γ) ἐκ λέξεων τινῶν] poemation sive epigramma quod sequitur, ita comparatum est, ut illius sensum nequiquam liceat percipere ex propria vocum significatione sed ex fabula, qui enim ignoraverit Cadmum et Harmoniam in angues mutatos fingi a poetis ad eoque in praesenti hexasticho respici, illud nequiquam intelliget.

ἔφθιτο, καὶ νεατὴν μοῖρ' ἀνέθηκε) φύσιν. ἄρθρῳ ἐν ἀσπιδόεντι βεβηκότα γυῖα καὶ ὀλμου βάσα τροχαντήρων ἄχρ' περιστρέφεται. σμερδαλέα δ' ὑπὲρθεν ἀλώπεκος ἄχρ' δοχαῖς αἰῶνος χαλαρὰν σύνδρομον ἀρμονίης. τοὺς γὰρ ἐραστὰς) οἵτινές εἰσι κατὰ ὄρη), καὶ τὸ ἀσπιδόεν 317 ἄρθρον καὶ τοὺς τροχαντήρας), ἐπὶ δὲ καὶ τὸν ὀλμον) καὶ τὰς ἀλώπεκας), δοχαῖν τε καὶ αἰῶνα) καὶ Ἀρμονίαν), μήτε τροπικῶς μήτε κατὰ ἱστορίαν, ἀλλὰ κυρίως ἐξενεχθέντα ὀνόματα, πᾶν μυριάκις ἐπιστήσωσιν, οὐ συνήσουσιν. εἰ οὖν μήτε 318 τὰ πράγματα μήτε τὰς λέξεις ἴσασιν, παρὰ δὲ ταῦτα οὐδὲν ἐστὶν ἢ ποιήσις ἢ τὸ σύγγραμμα, οὐκ ἂν ἔχοιεν τέχνην ἐξηγητικὴν τῶν παρὰ ποιητῶν καὶ συγγραφεῶν λεγομένων. ἄλλως τε καὶ εἰ χρῆζομεν γραμματικῆς, ἐπὶ τῶν ἀρστων ποιημάτων χρῆζομεν, ἀλλ' οὐ τῶν μοχθηρῶν. ἄριστον δὲ ποιήμα ἐστὶ κατ' αὐτοὺς τὸ σαφές· ἀρετὴ γὰρ ποιήματος ἢ σαφήνεια καὶ μο- 319 χθηρὸν τὸ ἀσαφές παρὰ γραμματικῇ. οὔτε οὖν ἐπὶ ἀρστων ἐστὶ ποιήματος χρεώδης διὰ τὸ μὴ δεῖσθαι ἐξηγήσεως σαφές ὄν,

naturam ambobus fata dedere novam,
ad truncum immani specie tortuque draconis
membra rotatorum sunt revoluta tenus.
horrenda aspectu sub vulpibus, usque receptum
aevi, concursum flexibilem harmoniae.

317, amatores enim quinam sint in montibus et species draconis et rotatores et praeterea truncus et vulpes et receptus sive receptaculum et aevum et harmonia neque tropice neque historice, sed proprie prolata nomina, etiamsi millies animum adverterint, non intelligent. 318, si ergo neque res sciunt neque dictiones, absque iis autem nihil est poësis aut ullum scriptum prosarium, non habent artem explicandi ea quae dicuntur apud poëtas et scriptores, et alioqui si opus habemus grammatica, ea opus habemus in optimis poematibus, minime autem in pravis. optimum autem poema ex eorum sententia est id quod est clarum ac dilucidum; 319, poematis enim virtus est claritas et apud grammaticam malum est quod est obscurum, neque ergo in optimo poemate est usus, propterea quod non egeat expositione, ut quod sit

z) μοῖρ' ἀνέθηκε] sic omnino legendum, pro μοῖραν ἐθήκε, quod in editis erat.

a) τοὺς γὰρ ἐραστὰς] Cadmum intellige et Harmoniam.

b) οἵτινές εἰσι κατὰ ὄρη] ita legendum e mss pro εἰ τινες, neque cum Salmasio pro κατὰ ὄρη legere est necesse καὶ ὄρη, quia κατὰ ὄρη idem est quod in primo versu ὑπ' οὐρεσι, intelliguntur autem montes Ceraunii, ut constat ex Dionysii periegesi v. 389 seq. quem poëtae locum respexit scholiastes Nicandri ad Theriaca v. 634.

c) τοὺς τροχαντήρας] collum utriusque in serpentem mutati.

d) τὸν ὀλμον] truncum corporis utriusque, Cadmi atque Harmoniae.

e) τὰς ἀλώπεκας] lumbos.

f) δοχαῖν τε καὶ αἰῶνα] ita mss pro δοχαῖν δέ, receptaculum posteræ ætatis sive posteriorum. αἰῶν pro posteris, ut apud Longinum p. 39 edit. Tollianae. vocantur autem δοχαῖν αἰῶνος partes genitales, quibus spes et exspectatio posteritatis stirpisque procreandae continetur.

g) Ἀρμονίαν] venereos amores, quorum χαλαρὰν σύνδρομον partes illae ferunt, mox ὀνόματα scripsi pro τὰ ὀνόματα quia articulum vidi in mss abesse.

320 οὐτε ἐπὶ τοῦ μοχθηροῦ διὰ τὸ αὐτόθεν εἶναι μοχθηρόν. τὸ δὲ ἀνεπικρίτως διαφωνούμενον ἀκατάληπτόν ἐστιν. ἀνεπικρίτως δὲ τι διαφωνοῦσιν ἐν ταῖς ἐξηγήσεσιν οἱ γραμματικοὶ περὶ τῆς τοῦ συγγραφῆως διανοίας· ἀκατάληπτος ἄρα ἐστὶν ἡ τοῦ συγγραφῆως διάνοια καὶ διὰ τοῦτο ἄχρηστος ἡ γραμματικὴ. ἀλλὰ γὰρ πρὸς τοὺς μὲν ἀπὸ τούτου τοῦ μυθήματος ἀναγομένους ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω· ἀπ' ἄλλης δὲ ἀρχῆς^{α)} σκεψώμεθα καὶ πρὸς τοὺς ῥήτορας ἃ δεῖ λέγειν.

clarum ac dilucidum, neque in malo, eo ipso quod sit malum. 320. id praeterea de quo ita dissentitur ut de illo certum non constet iudicium, minime potest comprehendī, grammatici autem ita dissentiunt in expositionibus sensus scriptorum, ut de eo certum non constet iudicium. comprehendī ergo non potest sensus scriptoris, et ideo grammatica est plane inutilis, sed hactenus quidem dictum sit adversus eos qui hanc profitentur disciplinam, nunc alium librum exorsī videamus quae dicenda sunt adversus rhetoras.

^{α)} ἀπ' ἄλλης ἀρχῆς] in novo libro, quem mox adversus rhetoras aspicabitur.

Βιβλίον δεύτερον.

P 288

Περὶ ῥητορικῆς.

Τοῖς περὶ γραμματικῆς διεξοδευθεῖσιν ἡμῖν ἀκόλουθον ἂν εἴη καὶ περὶ ῥητορικῆς λέγειν, ἀνδρικωτέρας ἤδη καθεστῶσης καὶ τὸ πλέον ἐπ' ἀγορᾶς καὶ βημάτων ἐξεταζομένης. ἀλλ' ἐπει κοινὸν ὑπάρξεώς τε καὶ ἀνυπαρξίας^{α)} ἐστὶν ἡ ἔννοια καὶ οὐδὲν τούτων ἕτερον οἷόν τέ ἐστιν ζητεῖν, μὴ προλαβόντας ὃ ἐστὶ τὸ ζητούμενον, φέρε πρώτον σκεψώμεθα τί ἂν εἴη ῥητορικὴ, τὰς ἐπιφανεσιτάτας εἰς τοῦτο τῶν φιλοσόφων ἀποδόσεις παρατιθέμενοι. Πλάτων μὲν οὖν ἐν τῷ Γοργίᾳ^{β)} κατὰ διοριστικὴν ἑρμῶδα^{γ)}

Lib. II.

De rhetorica seu arte dicendi.

1. Cum quae de grammatica dicenda fuerant persecuti sumus, est consequens dicere de rhetorica sive arte dicendi, ut quae iam est robustior virisque dignior et plurimum valet in foro et iudiciis, sed quoniam notio rei sive existat sive non existat communis est, nec horum alterutrum licet quaerere, nisi prius sumpserimus quid sit id de quo quaeritur, age prius consideremus quidnam sit rhetorica, ad hoc adducendo maxime insignes philosophorum definitiones. 2. atque Plato quidem in Gorgia distinctivam secutus

^{α)} κοινὸν ὑπάρξεώς τε καὶ ἀνυπαρξίας] possum mihi rem concipere quae non existit, v. g. librum Sexti aureis descriptum literis: itaque ἔννοια rei latius patet quam eius ὑπαρξίς sive existentia, quia ἔννοια de utrisque communis est, existentibus et non existentibus. hinc noster antequam oppugnet comprehensionem ὑπάρξεως rhetoricae, prius disputat adversus eius ἔννοιαν sive conceptionem, qualis a celebrioribus philosophis traditur, quae pro rhetorica adversus Sextum dici possunt, de industria omisi, nam qui illa volet, consulat Quintiliani librum secundum praestantissimi operis: atque ut recentiores illi iungam, Vossium libro de rhetoricae natura, et Balhasaris Guiberti scripta Gallice edita adversus Franciscum Lami, monachum Benedictinum.

^{β)} Πλάτων ἐν τῷ Γοργίᾳ] Quintilianus 2 15 Institut. orator. Isocrates, si tamen revera ars quae circumfertur eius est, dicit esse rhetorice persuadendi opificem, πειθοῦς δημιουργόν. apud Platonem quoque Gorgias in libro qui nomine eius inscriptus est, idem fere dicit; sed hanc Plato illius opinionem vult accipi, non suam. Ammianus 30 4 de professione oratorum forensium loquens, Tisias suasionis opificem memorat, adsentiente Leontino Gorgia: verba Gorgias apud Platonem p. 453 a haec sunt: ἡ ῥητορικὴ ἄρα, ὥς εἶπε, πειθοῦς δημιουργός ἐστι, πιστευτικῆς· ἀλλ' οὐ διδασκαλικῆς περὶ τὸ δίκαιόν τε καὶ ἀδίκον. et p. 451 d ad Gorgiam Socrates: τυγχάνει μὲν γὰρ δὴ οὕσα ἡ ῥητορικὴ τῶν λόγων τὰ πάντα διαπραττομένων τε καὶ κυβερνούντων τις, ἡ γὰρ; Gorgias: ἐστὶ ταῦτα.

^{γ)} κατὰ διοριστικὴν ἑρμῶδα] methodo hac frequenter utitur Plato, ut definiturus aliquid, ostendat quomodo illud ab aliis rebus sit distinctum.

τοιούτων ἔοικεν ἔξ ἐπισυνθέσεως ὅρον τῆς ῥητορικῆς ἀποδιδόναι
 “ῥητορικὴ ἔστι πειθοῦς δημιουργὸς διὰ λόγων, ἐν αὐτοῖς τοῖς
 λόγοις τὸ κῦρος ἔχουσα, πειστικὴ οὐ διδασκαλική” α). τὸ μὲν
 “διὰ λόγων” προστιθεῖς τάχα, παρ’ ὅσον πολλὰ ἔστι τὰ πειθῶ
 τοῖς ἀνθρώποις ἐνεργαζόμενα β) χωρὶς λόγου, καθάπερ πλοῦτος
 3 καὶ δόξα καὶ ἡδονή καὶ κάλλος. οἱ γοῦν παρὰ τῷ ποιητῇ δημο-
 γέροντες γ), καθάπερ ἐκπεπολεμημένοι καὶ τελῶς ἀπηλλοτριω-
 μένοι πρὸς τὴν Ἑλένην, ὡς κακῶν αἰτίαν γενομένην αὐτοῖς,
 ὅμως ὑπὸ τοῦ περὶ αὐτὴν κάλλους πείθονται, καὶ προσιούσης
 τοιαῦτά τινα πρὸς ἀλλήλους διεξίσιν,
 οὐ νέμεσις δ) Τρῶας καὶ ἑκνήμιδας Ἀχαιοὺς
 τοιγὰρ ἀμφὶ γυναικὶ πολὺν χρόνον ἄλγεα πάσχειν.
 4 Φρόνη τε), ὡς φασιν, ἐπεὶ συνηγοροῦντος αὐτῇ Ὑπερίδου

rationem videtur, si dicta eius colligantur, hanc dare definitionem rhetori-
 cae: rhetorica est opifex persuasionis per verba et in ipsis verbis vim ha-
 bens ac firmitatem, persuadens, non docens, illud quidem, per verba, for-
 tassit addens, quod multa sint praeter orationem quae inter homines persua-
 desunt, utpote divitiae gloria voluptas et pulchritudo. 3. senes quidem certe
 ex populo, apud poetam, licet hostili et infesto et plane alienato animo es-
 sent adversus Helenam, ut quae illis fuisset causa malorum, persuaderentur
 tamen ab eius pulchritudine, cumque ea ad ipsos accederet, haec inter se
 dicunt:

non mirum est Phrygas et procero corpore Achivos
 pro tali forma longos perferre dolores.

4. Phryne quoque ut aiunt, cum eam defendente Hyperide esset condem-

ita rhetoricam ostendit differre ab aliis artibus non modo sed etiam ab
 aliis artibus persuasivis et sermone utentibus, multaque alia disserit ex
 quibus denique colligitur ἔξ ἐπισυνθέσεως haec illius definitio, quam
 Sextus apposuit.

α) πειστικὴ οὐ διδασκαλική] Marcianus Capella libro 5 artem vero ic-
 cireo me rhetoricam vocant, quia doceor: licet Plato huic vocabulo refra-
 getur, pro πειστικῇ Platonis codices habent πειστυτικῇ, eodem sensu.

β) πολλά ἔστι τὰ πειθῶ ἐνεργαζόμενα] ms Ciz. ἐργαζόμενα. Quinti-
 lianus 2 15 verum et pecunia persuadet et gratia et auctoritas dicentis et
 dignitas et postremo aspectus etiam ipse sine voce, quo vel recordatio
 memoriarum eiusque vel facies aliqua miserabilis vel formae pulchritudo
 assentientiam dicat, plura in eandem sententiam Socrates apud Platonem
 in Gorgia et apud nostrum infra sect. 5 et 72.

γ) δημογέροντες] Iliad. γ’ 149. Aristaeetus lib. 1 epist. 1 καὶ γέρον-
 τες ἐν μάλᾳ πρεσβυταὶ θανμάζουσιν, ὡς οἱ παρ’ Ὀμήρου δημογέροντες
 τὴν Ἑλένην.

δ) οὐ νέμεσις] Iliad. γ’ 156, quem Homeri locum laudant etiam Ari-
 stoteles apud Eustathium, Valerius Maximus 3 7, Lucianus de mercede
 conductis et in dialogis mortuor. Maximus Tyrius diss. 15, Athenaeus
 5 p. 188, 13 p. 566, Eustathius de Ismeniae et Ismenes amoribus 3 p. 93
 etc. simile illud Iudith. 10 19: τίς καταφρονήσει τοῦ λαοῦ τούτου ὃς ἔχει
 ἐν αὐτοῖς γυναῖκας τοιαύτας. Latinam metaphrasin versuum Homeri a
 Grotio libenter mutuatus sum ad dictum libri Iudithae locum.

ε) Φρόνη τε] idem de Phryne, meretrice Thespienti Quintilianus 2
 15 et Phrynen non Hyperidῆ actione quamquam admirabili, sed conspe-
 ctu corporis quod illa, speciosissimum aliquot, diducta nudaverat tunica,
 putant periculo liberatam. Plutarchus in Hyperidis vita p. 849: ὡς εἰδὼς
 δὲ καὶ δὴν Φρόνη τῇ ἑταίρᾳ ἀσέβειν κρινόμενη συνεξητάσθη· αὐτὸς γὰρ
 P 280 τοῦτα ἐν τῇ αὐτῇ τοῦ λόγου ἀρχῇ, μελλούσης δὲ αὐτῆς ἀλλοχεύσαι, παρη-
 γάγων εἰς μέσον καὶ περιρρήξας τὴν ἐσθῆτα ἐπέδειξε τὰ στήνα τῆς

ἑμέλλε καταδικάζεσθαι, καταρρηξάμενη τοὺς χιτωνίσκους καὶ P 280
 γυμνοῖς στήθεσι προκυλινδουμένη τῶν δικαστῶν, πλεῖον ἰσχυσε
 διὰ τὸ κάλλος τοὺς δικαστὰς πείσαι β) τῆς τοῦ συνηγοροῦντος
 ῥητορείας. τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ἐπὶ χορημάτων ἔστιν, ἡδονῆς τε καὶ
 δόξης· τούτων γὰρ ἕκαστον εὐρήσομεν ὅτω πείθον, ὡς πολ-
 λάκις τινὰ τῶν καθηκόντων ὑπερβαίνειν. οὐ τοίνυν ἀσκόπως ὁ
 Πλάτων ἀποβλέπων εἰς τὴν δι’ αὐτῶν γινομένην πειθῶ ἔλεξεν
 ὅτι ῥητορικὴ ἔστι πειθοῦς δημιουργός, οὐχ ὁπωσοῦν, ἀλλὰ διὰ
 λόγων. καὶ μὴν οὐκ ἐπὶ λόγοις πείθει, πάντως ἔστι ῥητορικὴ — 5
 καὶ γὰρ ἡ ἱατρικὴ γ) καὶ αἱ ὁμοειδεῖς ταύτῃ τέχναι διὰ λόγου
 πείθουσιν — ἀλλ’ εἴ τις ἐν αὐτοῖς προηγουμένως τοῖς λόγοις
 ὑποκειμένην ἔχει τὴν ἰσχύν καὶ οὐ κοινῶς· ἐπείπερ καὶ ἡ γεω-
 μετρία καὶ ἀριθμητικὴ καὶ πᾶσα ἡ τῷ γένει θεωρητικὴ τέχνη
 ἐν λόγοις προηγουμένως ἔχει τὸ κῦρος· ἀλλ’ ὅταν σὺν τοῖτοις

nanda, diducta tunica et nudato pectore ad pedes iudicum provoluta plus
 potuit propter formam persuadere iudicibus, quam patroni vis dicendi, idem
 est etiam in pecuniis voluptate et gloria; unumquodque enim eorum inveni-
 mus ita persuadere, ut eorum quae sunt bona et honesta saepe nonnulla
 homines transilient, non ergo inconsiderate Plato ad persuasionem, quae
 per ea fit, aspiciens dixit rhetoricam esse opificem persuasionis, non quo-
 modocumque, sed per verba. 5. porro autem non quoniam verbis persuadet
 omnino est rhetorica; nam et ars medendi et quae sunt eius generis artes,
 persuadent per orationem; sed si qua praecipue in ipsis verbis vim habet
 subiectam et hoc non communi quadam ratione, nam et geometria et arithme-
 tica et ars quaelibet genere contemplativa in verbis praecipue habet vim et
 auctoritatem, sed quando cum eis non ad doctrinam pertinentem, sicut geo-

γυναικός, καὶ τῶν δικαστῶν εἰς τὸ κάλλος ἀπιδόντων ἀφείδη. Posidippus
 comicus apud Athenaeum 13 p. 591 e

Φρόνη πρὸ ἡμῶν γέγονεν ἐπιφανεστάτη
 πολλῶν τῶν ἑταίρων. καὶ γὰρ εἰ νεώτερα
 τῶν τότε χρόνων εἶ, τὸν γ’ ἄγων’ ἀκήκοας.
 βλέπτειν δοκοῦσα τοὺς βίους μέλλους βλάβας
 τὴν Ἥλιασαν εἶλε περὶ τοῦ σώματος,
 καὶ τῶν δικαστῶν καθ’ ἕνα δεξιουμένη
 μετὰ δακρύων διέσωσε τὴν ψυχὴν μόλις.

in Alciphronis epistola sub Bacchidis nomine ad Phrynen [l. 1 ep. 21]
 p. 130 edit. praestantissimi viri Stephani Bergleri; μηδὲ Ὑπερίδην κακῶς
 δόξαι βεβουλεύσθαι ποιήσης τὰς Εὐθίου ἱκεσίας προσειμένη. μηδὲ τοῖς
 λέγουσιν σοὶ ὅτι εἰ μὴ τὸν χιτωνίσκον περιρρηξάμενη τὰ μαστάρια τοῖς
 δικασταῖς ἀπέδειξας, οὐδὲν ῥήτωρ ὠφέλει, πείθου. καὶ γὰρ αὐτὸ τοῦτο
 ἔνα ἐν καιρῷ γένηται σοι, ἢ ἐκείνου παρέσχε συνηγορία. Eustathius ad
 Iliad. γ’ p. 1355 Ὑπερίδης τῇ ἑταίρᾳ Φρόνῃ κρινόμενη ὑπὸ Εὐθίου τὴν
 ἐπὶ θανάτῳ δι’ ἀσέβειαν, ὅτε εἰς τοὺς ἐπιλογικούς ἦλθεν οἴκτους, ἐκ
 τῆς ὕψεως αὐτῆς φασιν ἐπερρητάρευσεν (rhetoris artem vicit) παραγάγων
 τὴν γυναῖκα εἰς ἐμφανὲς καὶ περιρρήξας τοὺς χιτωνίσκους καὶ γυμνὰ
 τὰ στήνα δείξας, ὡς δεισιδαιμονήσας φασὶ τοὺς δικαστὰς, καὶ δι’ ἔλεον
 μὴ ἀποκτείναι τὴν ὑποφῆτιν καὶ ῥάκρον τῆς Ἀφροδίτης.

δ) τοὺς δικαστὰς πείσαι] ms Ciz. τοῖς δικασταῖς. male. nam πείθεσθαι
 quidem dativo personae iungi tralatitium est, at πείθειν non item.

ε) καὶ γὰρ ἡ ἱατρικὴ] haec et quae sequuntur petita sunt e Platonis
 Gorgia pag. 304, edit. Graecae Basil. [pag. 450 A sq.] eadem habent
 Augustinus in principiis rhetorices et Sulpicius Victor in institutionibus
 oratoriae, noster infra sect. 51.

μη διδασκαλικήν ὥσπερ γεωμετρία, ἀλλὰ πειστικήν ποιῆται) ὅτι πειθώ· ὅπερ ἦν ἴδιον ῥητορικῆς. Ξενοκράτης^{m)} δὲ ὁ Πλάτωνος ἀκουστής καὶ οἱ ἀπὸ τῆς στοᾶςⁿ⁾ φιλόσοφοι ἔλεγον ῥητορικὴν ὑπάρχειν ἐπιστήμην τοῦ εὖ λέγειν, ἄλλως μὲν Ξενοκράτους τὴν ἐπιστήμην λαμβάνοντος καὶ ἀρχαίᾳ νόμῳ ἀντὶ τῆς τέχνης, ἄλλως δὲ τῶν Στωϊκῶν ἀντὶ τοῦ βεβαίας ἔχειν καταλήψεις, ἐν σοφῷ μόνῳ φερόμενην. τὸ δὲ λέγειν ἀμφότεροι παραλαμβάνουσι ὡς διαφέρειν τοῦ διαλέγεσθαι· ἐπειδήπερ τὸ μὲν ἐν συντομίᾳ κείμενον καὶ τῷ λαμβάνειν καὶ δίδόναι λόγον διαλεκτικῆς ἐστὶν ἔργον, τὸ δὲ λέγειν ἐν μήκει καὶ διεξόδῳ^{o)} θεωρούμενον ῥητορικῆς ἐτύγχανεν ἴδιον. ἔνθεν γοῦν καὶ Ζήνων ὁ Κιττιεὺς ἐρωτηθεὶς, ὅτι διαφέρει διαλεκτικὴ ῥητορικῆς, συστρέψας τὴν χεῖρα^{p)} καὶ πάλιν ἐξαπλώσας ἔφη, τούτῳ· κατὰ μὲν

metria, sed ad fidem faciendam appositam habet persuasionem; quod quidem est proprium rhetoricae. 6. Xenocrates autem auditor Platonis et Stoici philosophi dicebant rhetoricam esse bene dicendi scientiam, aliter quidem Xenocrate accipiente scientiam et antiqua lege pro arte, aliter autem Stoicis pro eo quod est habere firmas ac stabiles comprehensiones, quae quidem in solo existit sapiente. dicere autem utrique assumunt ut differens ab eo quod est disserere; quandoquidem hoc situm in compendiarum brevitate et in accipienda et danda ratione munus est dialecticae. 7. dicere autem de re quam tractat copiose ac perpetua oratione est proprium rhetoricae. unde etiam Zeno Cittius interrogatus in quo differat dialectica a rhetorica, manu adstricta et ea rursus expansa, in hoc, inquit, differt; in compressione quidem

d) ποιῆται] ita mss pro ποιέται.

m) Ξενοκράτης] huius definitionis Xenocrateae meminit etiam Quintilianus 2 15: rhetoricen esse bene dicendi scientiam.

n) οἱ ἀπὸ τῆς στοᾶς] Quintilianus loco laudato: idem valet Chrysippi finis ille (i. e. definitio) ductus a Cleanthe, scientia recte dicendi. — bene Areus (philosophus et ipse Stoicus) dicere secundum virtutem orationis. conferendus praecellens Vossius libro de rhetoricae natura c. 3.

o) ἐν μήκει καὶ διεξόδῳ] copiosam et perpetuam orationem sive λόγον διεξοδικὸν oratorum Stoici opponunt intercessionis dialecticorum sermonibus sive dialogis, qui breviter et stricte animi sententiam explicant et quaestione ac responsione distinguuntur. vide Laërtium 7 42 et Vossium libri iam citati capite 18. Cicero in partitionibus oratoriis c. ult. eadem vel anguste disserere, ut dialectici qui appellantur, vel, ut oratorem decet, late exprimere. διεξοδεύειν λόγον infra sect. 9.

p) συστρέψας τὴν χεῖρα] Isidorus 2 23 Orig. ex Varronis novem disciplinarum libris: dialectica et rhetorica est quod in manu hominis pugnae astrictus et palma distensa: illa, verba contrahens, ista, distendens. habuit et Varro hoc a Zenone Cittio. Cicero 2 6 de Finibus: Zenonis est hoc Stoici, omnem vim loquendi, ut iam ante Aristoteles, in duas tributam esse partes, rhetoricam palmae, dialecticam pugno similem esse dicebat, quod latius loquerentur rhetores, dialectici autem compressius. idem in Oratore c. 32: Zeno ille, a quo disciplina Stoicorum est, manu demonstrare solebat, quid inter has artes interesset. nam cum compresserat digitos pugnūque fecerat, dialecticam aiebat eiusmodi esse: cum autem diduxerat et manum dilataverat, palmae illius similem eloquentiam esse dicebat. atque etiam ante hunc Aristoteles principio artis rhetoricae dicit illam artem quasi ex altera parte respondere dialecticae, ἡ ῥητορικὴ ἐστὶν ἀντίστροφος τῇ διαλεκτικῇ, ut hoc videlicet differant inter se, quod haec ratio dicendi latior sit, illa loquendi contractior. Quintilianus 2 20: cum duo sint genera orationis, altera perpetua, quae rhetorice dicitur, altera concisa, quae dialectice: quas quidem Zeno adeo coniunxit, ut

τὴν συστρόφην τὸ στρογγύλον καὶ βραχὺ τῆς διαλεκτικῆς τῶν ἰδίωμα, διὰ δὲ τῆς ἐξαπλώσεως καὶ ἐκτάσεως τῶν δακτύλων τὸ πλατὺ τῆς ῥητορικῆς δυνάμειος αἰνιττόμενος. Ἀριστοτέλης^{q)} δὲ ἐν τῷ πρώτῳ τῶν ῥητορικῶν τεχνῶν ἀπλοῦστερον παραδίδωσι τὴν ῥητορικὴν, τέχνην λόγων. καὶ ζητούμενου πρὸς αὐτόν, ὅτι καὶ ἡ ἱατρικὴ τέχνη ἐστὶ λόγων ἱατρικῶν, ἀπολογούμενοι τινὲς φασιν, ὅτι ἡ ἱατρικὴ τοὺς λόγους ἐφ' ἑτερόν τι ἀναφέρει τέλος, καθάπερ τὴν ὑγίαν^{r)}. ἡ δὲ ῥητορικὴ ἀντικρὺς ἐστὶ λόγων τέχνη. καὶ ἄλλους δὲ ἐκτίθεται ὁ ἀνὴρ οὗτος ὅρους^{s)}, 9. περὶ ὧν οὐκ ἀναγκαῖόν ἐστιν ἡμῖν λέγειν, τοῖς μὴ προηγουμένως τὸν περὶ ῥητορικῆς διεξοδεύουσι λόγον, ἀλλ' ὅσον τοῦ τὴν ἰδιότητα ταύτης περινοῆσαι πρὸς τὴν χειρισθησομένην ἡμῖν ἀντίρροσιν. ἥς ἀρχὴ γένοιτ' ἂν εὐθέως ἀπὸ τῆς ἐκκειμένης νοήσεως· ἐπεὶ γὰρ τέχνην ἢ ἐπιστήμην λόγων ἢ τοῦ λέγειν καὶ πειθοῦς περιποιητικὴν^{t)} βούλονται τυγχάνειν τὴν ῥητορικὴν οἱ τὴν ἔννοιαν αὐτῆς ἀποδιδόντες, πειρασόμεθα καὶ ἡμεῖς τῶν τριῶν τούτων ἐχόμενοι διδάσκειν τὸ ἀννπόστατον αὐτῆς. πᾶσα^{u)} τοίνυν τέχνη^{v)} σύστημα ἐστὶν ἐκ καταλήψεων συγγεγυμνασμένων καὶ ἐπὶ τέλος εὐχρηστον^{x)} τῷ βίῳ λαμβανόντων τὴν ἀνα-

collocans rotundam et brevem dialecticam proprietatem, per digitorum autem expansionem et extensionem artis dicendi facultatis facite significans amplitudinem. 8. Aristoteles autem in primo libro artis rhetoricae simplicius definit rhetoricam artem orationis. et si quis obiciat quod ars quoque medendi est orationis quae pertinet ad medicinam, quidam respondentes dicunt, quod ars medendi refert orationem ad aliquem alium finem, nempe sanitatem: rhetorica autem est plane ars orationis. 9. porro alias quoque definitiones adducit Aristoteles, de quibus non est nobis necesse dicere, quibus non est princeps institutum tractare de rhetorica, nisi quod attinet ad intelligendam eius proprietatem pro tractanda a nobis contradictione, cuius statim ducetur principium ab exposita a nobis notione; nam quoniam ii qui eius notionem definiunt volunt rhetoricam esse artem aut scientiam dicendi aut orationis efficientem persuasionis, nos quoque tentabimus haec tria insequentes docere, eam non posse consistere. 10. omnis ergo ars est collectio constans ex comprehensionibus exercitatis et quae referuntur ad finem vitae utilem. rhetorica autem non est collectio constans ex comprehensionibus, ut ostendemus.

hanc compressae in pugnū manus, illam explicitae diceret similem. eadem Cassiodorus in compendio rhetorices. hinc non illepide vir eruditus Iacobus Duportus:

rhetorica est palmae similis, dialectica pugno:

haec pugnet, palmam sed tamen illa feret.

q) Ἀριστοτέλης] lib. 1 rhetor. sub init. νῦν μὲν οὖν οἱ τὰς τέχνας τῶν λόγων συντιθέντες ὀλίγον πεποίηκασιν αὐτῆς μέρος.

r) ὑγίαν] ita mss pro ὑγιαν. mox ex iisdem mss reposui καὶ ἄλλους δὲ, ubi particula δὲ in editis exciderat.

s) ἄλλους ὅρους] ut in eodem lib. 1 rhetor. ἔστι δὲ ῥητορικὴ δύναμις περὶ ἕκαστον τοῦ θεωρησῶν τὸ ἐνδεχόμενον πιθανόν. infra. haec definitio reprehenditur in prolegomenis ad Aphthonium editis a clariss. Montfaucon p. 593 Bibl. Coislinianae.

t) πειθοῦς περιποιητικὴν] ita mss pro ποιητικὴν.

u) πᾶσα τοίνυν τέχνη] de hac definitione artis vide ad 3 Pyrrhon. sect. 188. tangitur etiam libro superiore adversus Grammaticos sect. 75.

x) ἐπὶ τέλος εὐχρηστον] haec in definitione artis ex mente Stoicorum adiciuntur etiam in scholiis ineditis ad Dionysium Thracem. apud Iam-

φοράν. ἡ δὲ ῥητορικὴ οὐκ ἔστι σύστημα ἐκ καταλήψεων, ὡς
 11 παρὰστήσομεν· οὐκ ἄρα ἔστιν ἡ ῥητορικὴ τῶν γὰρ ψευδῶν
 οὐκ εἶσι καταλήψεις. ψευδὴ δὲ ἔστι τὰ λεγόμενα τῆς ῥητορικῆς
 εἶναι θεωρήματα^{γ)}· τοιαῦτα ὄντα· οὕτω παραπειστέον τοὺς
 δικαστάς, καὶ ὁρῶν κινήτεον ἢ ἔλεον, καὶ μοιχῶ συνηγορητέον
 ἢ ἱεροσύλῳ, ἐμφαίνει τὸ καθήκειν οὕτω τοὺς δικαστάς παρα-
 πείθειν καὶ ὁρῶν ἢ ἔλεον κινεῖν· ἄπερ οὐκ ἔστιν ἀληθὴ, καὶ
 διὰ τοῦτο ἀκατάληπτα. οὐ τοίνυν αὐτῶν εἰσιν αἱ καταλήψεις.

12 ὃ συνεισέρχεται τὸ μηδὲ τὴν ῥητορικὴν ὑπάρχειν. καθάπερ οἷον
 P 291 οὐκ ἂν εἴποιμεν τὴν τοιχωρυκὴν εἶναι τινα τέχνην παρὰνοῦ-
 σαν τὸ οὕτως δεῖν τοῖχον διορύττειν, καὶ τὴν κλεπτικὴν τὸ οὕ-
 τως καθήκειν κλέπτειν καὶ βαλαντιοτομεῖν, (ψευδὴ γὰρ ἔστι
 ταῦτα, καὶ οὐτε καθήκοντα οὐτε θεωρήματα) οὕτως οὐτε τὴν
 ῥητορικὴν ὑποληπτέον ἔχειν τεχνικὴν ὑπόστασιν ἐπὶ τοιούτοις
 παραγγέλμασι σαλεύδουσιν. ἀμέλει γέ τοι καὶ οἱ περὶ Κριτόλαον^{δ)}
 τὸν Περιπατητικὸν καὶ πολὺ πρότερον οἱ περὶ Πλάτωνα^{ε)} εἰς

non est ergo ars rhetorica; falsorum enim non sunt comprehensiones.
 11. falsa sunt autem quae dicuntur esse rhetorica praecepta, in quibus sunt
 huiusmodi: ita secus quam res habeat, iudicibus est persuadendum, ira mo-
 vanda et misericordia, adulter est defendendus et sacrilegus. haec enim do-
 cent esse licitum indices persuasionem in falsam sententiam adducere et iram
 illorum commovere ac misericordiam. quae quidem non sunt vera et ideo mi-
 nime possunt comprehendi. non sunt ergo eorum comprehensiones. cum quo
 simul efficitur ut ne sit quidem ars rhetorica. 12. quo modo ergo non di-
 xerimus fodiendi muros ullam esse artem, quae suadeat muros sic esse fo-
 diendos, et furandi artem quae doceat oportere sic furari et secare crume-
 nam: (sunt enim falsa ista praecepta officioque contraria) ita nec rhetoricam
 existimandum est existere artem, ut quae huiusmodi in praeceptis fluctuat.
 Critolaus quidem certe Peripateticus et diu ante Plato cum hoc vidissent,

blichum 3 1 de mysteriis Aegyptior. τέχνασμα εἰς τὴν τοῦ βίου κατα-
 σκευὴν χρήσιμον μεμηχανημένον.

γ) ψευδὴ τῆς ῥητορικῆς εἶναι θεωρήματα] in editis excideret εἶναι,
 quod e mss revocavi. ad Sexti vero sententiam facit, quod Plutarchus
 in Apophthegmatis Laconicis p. 204 μεγαλυνομένου τινος ἐπὶ τῇ ῥητο-
 ρικῇ τέχνῃ, εἰπέ τις Λακων· ἀλλὰ νῆ τῷ Σιώ, τέχνη ἄνευ τοῦ ἀληθείας
 ἡφθαι οὐτε ἔστιν, οὐτε μήποτε γένηται. Euripides apud Clementem
 Alex. 1 Strom. p. 340 Pott.

δ) οἱ παῖ, γένοιντ' ἂν εὖ λεγόμενοι οἱ λόγοι
 ψευδεῖς, ἐπὶ δὲ κάλλεσιν νικῶνεν ἂν
 τὰ ληθές, ἀλλ' οὐ τοῦτο τὰ χρυβεστάτον.

P 291 ε) οἱ περὶ Κριτόλαον] hic est quem Quintilianus 2 17 numerat inter
 eos, qui multa adversus rhetoricam scripserunt, artem eam esse infi-
 tiati. idem 2 15 quidam eam neque vim neque scientiam neque artem pu-
 taverunt, sed Critolaus usum dicendi, nam hoc τριβή (sic infra sect. 17)
 significat, Athenaeus fallendi artem. fuit hic Critolaus Phaselites, de
 quo dixi lib. 3 bibliothecae Graecae cap. 11 et cuius iterum mentio
 infra sect. 20.

α) οἱ περὶ Πλάτωνα] Tzetzes Chiliad. 11 730:

ὡς Πλάτων φόγον ἔγραψε τῆς τέχνης τῶν ῥητόρων,
 καλῶν ἐκείνην εἰδωλὸν πολιτικῆς μορφῆς.

respicit ad ea quae Plato in Gorgia adversus rhetoricen scripsit, quae-
 que ad examen revocavit in orationibus Platonicis Aristides Adrianen-
 sis. Quintilianus 2 15 plerique dum pauca ex Gorgia Platonis, a prio-
 ribus imperitis excerpta, legere contenti, neque hoc totum neque alia eius

τοῦτο ἀπιδόντες^{*)} ἐκάκισαν αὐτήν, ὡς κακοτεχνίαν μᾶλλον ἢ τέ-
 χνην καθεστηκυῖαν. καὶ μὴν ἐπεὶ πᾶσα τέχνη ἥτοι ἑστηκὸς ἔχει 13
 τὸ τέλος καὶ πάγιον, ὡς φιλοσοφία καὶ γραμματική, ἡ τοῦ ὡς
 τὸ πολὺ ἐχόμενον^{β)} καθάπερ ἰατρικὴ τε καὶ κυβερνητικὴ, δεήσει
 καὶ τὴν ῥητορικὴν, εἴπερ ἔστι τέχνη, τὸ ἕτερον τούτων ἐπαγ-
 γέλλεσθαι. οὐτε δὲ ἑστηκὸς ἔχει πᾶν τέλος· οὐδὲ γὰρ αἰ περι- 14
 γίνεται^{γ)} περὶ τῆς τῶν ἀντιδίκων νίκης· ἀλλ' ἔσθ' ὅτε ἕτερον
 μὲν προτίθεται ὁ ῥήτωρ, ἕτερον δὲ ἐξακολουθοῦν ἔχει τέλος·
 οὐτε τοῦ ὡς τὸ πολὺ ἐφίεμενον· ἐπεὶ πᾶς ῥήτωρ ἐαυτῷ συγκρι- 15
 νόμενος πολλάκις εἰλήφθη^{δ)} μᾶλλον ἢ ἐνίκησεν, ἅτε διὰ παν-
 τὸς ἕτερον τὰς ἐπιχειρήσεις αὐτοῦ διαλύοντος· οὐκ ἄρα τέχνη
 ἔστιν ἡ ῥητορικὴ. εἴπερ τε ἐνδέχεται γενέσθαι ῥήτορα μὴ μετα- 16
 σχόντα τῆς ῥητορικῆς τέχνης, οὐκ ἂν εἴη τις τέχνη ῥητορικὴ.
 ἐνδέχεται δὲ γε ἱκανῶς καὶ κατὰ τρόπον ῥητορεύειν^{ε)} μὴ μετα-
 σχόντα ῥητορικῆς, ὡς καὶ περὶ Δημάδου^{ς)} παρελήφαμεν· κω-

eam vituperarant, ut quae artificium esset potius improbum quam ars.
 13. praeterea quoniam omnis ars aut habet finem firmum ac stabilem, ut phi-
 losophia et grammatica, aut eum qui ut plurimum obtinetur, ut ars medendi
 et ars gubernandi; oportebit etiam rhetoricam, si quidem est ars, horum al-
 terum profiteri. 14. sed neque universe firmum ac stabilem habet finem;
 neque enim semper vincit adversarios, sed nonnumquam alium quidem finem
 proponit orator, alium autem consequentem habet finem. 15. sed neque eum
 qui ut plurimum evenit, quandoquidem omnis orator si secum conferatur,
 saepius victus est quam vicit, cum praesertim eius argumenta alter semper
 infirmet ac refellat. non est ergo ars rhetorica. 16. atque si contingit dari
 oratorem qui sit expertis artibus rhetoricis, non est ars rhetorica. contingit au-
 tem satis recte fungi munere oratoris eum qui numquam didicit artem rhe-
 volumina evolvunt, in maximum errorem inciderunt creduntque eum in
 hac esse opinione, ut rhetoricen non artem, sed peritiam quandam gratiae
 ac voluptatis existimet etc.

*) ἀπιδόντες] legebatur ἀνιδόντες.

β) τοῦ ὡς τὸ πολὺ ἐχόμενον] illud τὸ in editis exciderat, in mss recte
 legitur. sic mox infra: οὐτε τοῦ ὡς τὸ πολὺ ἐφίεμενον.

γ) οὐδὲ γὰρ αἰεὶ περιγίνεται] ita mss pro περιγίνεται. Sulpicius Victor
 in institutionibus oratoriis: ne illa quidem definitio probanda, cum di-
 cunt plerique rhetoricum esse persuadendi peritiam, ideo quod nemo om-
 nium invenitur orator, qui semper persuaserit.

δ) εἰλήφθη] captus est succubuit. ms Ciz. ἐλείφθη.

ε) ἱκανῶς καὶ κατὰ τρόπον ῥητορεύειν] Anonymus ad Aristotelis rhe-
 torica p. 15: ὁ Περικλῆς καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς ῥητορικαῖς χάρισιν ἐκόσμου-
 ντον λόγον, καὶ λογοειδῶς ἀφηγοῦντο τὰ τῆς πολιτείας, μήπω τῆς ῥητο-
 ρικῆς τεχνωδέως.

ς) περὶ Δημάδου] hunc ναυπηγόν et ναύτην vocat Suidas. de eodem
 Plutarchus in Demosthenis vita: πλὴν τὸν γε Δημάδην πάντες ὁμολογοῦν
 τῇ φύσει χρώμενον ἀνίκητον εἶναι, καὶ παραφέρειν αὐτὸν σχεδιάζοντα
 τὰς τοῦ Δημοσθένους σκέψεις καὶ παρασκευάς. Syrianus ad Hermoge-
 nem p. 16: τινὲς καὶ τὴν ὅλην ῥητορικὴν, τέχνην οὐ βούλονται, ἀλλ'
 ἐμπειρίαν, ἀπὸ τῆς τῶν μεταχειρισμένων ἀπαιδευσίας ὠρμημένοι, οἷον
 Δημάδου, τοῦ ἀπὸ τῆς κόπης ἀνέμποις χειρὶν ἐπὶ τὸ βῆμα πηδήσαντος,
 καὶ Ἡγεμόνος καὶ Πυθίου καὶ Ἀριστογέτονος. Quintilianus 2 17 dicunt
 non esse artis id, quod faciat qui non didicerit; dicere autem homines
 et qui non didicerunt, ad cuius rei confirmationem afferunt Demadem re-
 migem et Aeschinem hypocritam oratores fuisse. falso; nam neque orator
 esse qui non dicit, potest; et hos sero potius quam numquam didicisse
 quis dixerit: quamquam Aeschines ab initio sit versatus in literis, quas

πηλάτης γὰρ ὡν ὁμολογεῖται ἀριστος γεγονέναι ῥήτωρ καὶ σὺν
 τούτῳ ἄλλοι παμπληθεῖς. τοίνυν οὐκ ἔστι τέχνη ἢ ῥητορικὴ.
 17 ἄλλως τε καὶ ἐπεὶ τούτοις ἀπιστοῦμεν^{γ)}, ὥς τοιούτοις γεγονόσι
 P 292 καὶ ἐν ἔξει καὶ τοιαύτης τινὸς τριβῆς ἐπὶ τὸ ῥητορεύειν παρελη-
 λυθόσιν· ἀλλ' οὐ γὰρ ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς βίῳ πολλοὺς πάρεστιν
 ὁρᾶν, λέγοντας μὲν εὐφυνῶς^{δ)} ἐπὶ δικαστηρίων καὶ ἐν ἐκκλη-
 σίαις, τὰ δὲ τεχνικὰ τῆς ῥητορικῆς παραγγέλματα μὴ γινώσκον-
 18 τας. καὶ ἀντιστρόφως, εἰ οἱ ἐξηκριβωκότες ἐπὶ πλείον καὶ ἐπὶ
 πλείον ἐκπονήσαντες τὸν τεχνικὸν τῆς ῥητορικῆς λόγον ἀδυνα-
 τοῦσι ῥητορεύειν ἐπὶ δικαστηρίων καὶ ἀγορᾶς, οὐ ῥητέον τεχνικὴν
 μέθοδον εἶναι τὴν ῥητορικὴν. ἀλλὰ μὴν καὶ ὥς ὁ σύμπαρ οἶδε
 βίος^{ε)}, οἱ σοφιστεύοντες ἐπ' ἄκρον μὲν τὴν ῥητορικὴν ἐξήση-
 σαν τεχνολογίαν, ἰχθύων δὲ ἀφρονότεροι ἐπὶ τῆς ὑπαλθρου^{ς)}
 19 θεωροῦνται. τοίνυν οὐ κατὰ τέχνην εἰσὶ τινες ῥήτορες. ὅθεν
 καὶ γελᾶν ἔστιν ἐπ' αὐτούς, ὅταν πρὸς τοῦτον ἀπολογούμενοι
 τὸν ἐλεγχον φάσκωσιν, ὅτι ὥσπερ αἱ ἀκόναι^{ι)} τέμνειν μὲν οὐ

toricam, sicut accepimus de Demade; nam cum esset remex, constat eum
 optimum fuisse oratorem et cum eo alios plurimos. non est ergo ars rhe-
 torica. 17. praeterea si non credimus eos fuisse tales, sed ad dicendum ac-
 cessisse putamus cum ad eum pervenissent habitum diuturno usu et exer-
 citatione: at nostro quidem certe tempore licet videre in vita multos, qui et
 in iudiciis et in concionibus civilibus apte dicunt et diserte, non norunt au-
 tem artificiosa praecepta rhetoricae. 18. et contra, si ii qui accurate ea te-
 nent et in dicendi arte multum laboris et operae posuerunt, oratoris partes
 implere non possunt in foro et iudicio, non dicenda est rhetorica artificiosa
 ratio ac methodus, atqui, ut notum est omnibus, ii qui sophistis et rhet-
 oribus dederunt operam, summe quidem se exercuerunt in dicendi artificio,
 verum in subdilem aream fori delati cernuntur magis muti quam pisces.
 arte ergo non sunt aliqui oratores. 19. quo fit ut mihi veniat in mentem
 eos ridere, quando responsuri ad hoc argumentum quo refelluntur, dicunt

pater eius etiam docebat: Demadem neque non didicisse certum sit et con-
 tinua dicendi exercitatio potuerit tantum, quantuscumque postea fuit, fe-
 cisse. nam id potentissimum discendi genus est. sed praestantiorum, si
 didicisset, futurum fuisse, dicere licet. neque enim orationem scribere est
 ausus, ut eum multum valuisse in dicendo sciremus. vido et Apostolium
 proverbio ἀπὸ κόπης ἐπὶ βῆμα, centur. 4 17.

P 292 g) ἐπεὶ τούτοις ἀπιστοῦμεν] ita e mss legendum pro ἐπὶ.

h) εὐφυνῶς] ita mss pro εὐφυνῶς.

i) ὥς ὁ σύμπαρ οἶδε βίος] in editis aberat ὥς, quod e mss et inter-
 prete revocavi.

k) ἐπὶ τῆς γῆς ὑπαλθρου] Seneca lib. 2 Controvers. agendum, produc-
 istos declamatores e schola in forum, cum loco mutabuntur -- sub dio
 stare non poterunt. nempe iudicium consessus, coram quo causae agi
 solitae, sub dio erat in fori area, ut pulchre notatum Francisco Polleto
 in historia fori Romani et Philippo Brodae in animadversionibus ad
 Polletum. non mirum autem ad alia exercitatos in scholis tirones in-
 ventos in foro, ut notat Quintilianus 2 10; quam in rem notissima Pe-
 tronii irrisio, in limine satirici. videndus et Erasmus adagio, magis
 mutus quam pisces. [γῆς quod post τῆς vulgo legebatur delevisimus auctore
 Lobeckio ad Phrynich. p. 252.]

l) ὥσπερ αἱ ἀκόναι] Horatius in arte v. 304:

fungor vice cotis, acutum
 reddere quae ferrum valet, exsors ipsa secandi.
 mutuatus hoc poeta est ab Isocrate, quem in ipsius vita narrat Plutar-

πεφύκασιν, ὁξύνουσαι δὲ τὴν μάχαιραν τέμνειν παρασκευάζου-
 σιν· οὕτω καὶ αὐτοὶ ἀδυνατοῦσι μὲν εἰπεῖν ὑπὸ τῆς ἀσυνηθείας^{μ)},
 ἄλλους δὲ διὰ τέχνης προάγοντες λέγειν ποιοῦσιν. οὐκ ἤδεσαν
 γὰρ οἱ θανμάσιοι τὴν ἀνομοιότητα ταύτης τῆς εἰκότος, εἴ γε ἡ
 μὲν ἀκόνη οὐχ ἦν εἶχε δύναμιν ταύτην τῷ σιδήρῳ ἐμποιεῖν
 πέφυκεν· αὐτοὶ δὲ ἐπαγγέλλονται, ὥς προηγούμενον ἔργον, ἦν
 ἔχουσι τέχνην ταύτην τῷ πέλῳ περιποιήσιν. οἱ δὲ περὶ τὸν 20
 Κριτόλαον^{ν)} καὶ οἱ ἀπὸ τῆς ἀκαδημίας^{ο)}, ἐν οἷς ἔστι Κλειτό-
 μαχος καὶ Χαρμίδας, εἰδῶσι καὶ οὗτοι τοιαῦτά τινα λέγειν,
 ὅτι τὰς μὲν τέχνας οὐκ ἐκβάλλουσιν αἱ πόλεις πάνν τι^{π)} βιω-
 φελεῖς οὐσας ἐπιστάμενοι· ὥς οὐδὲ τοὺς μὲν οἰκονομικοὺς τῶν
 οἰκῶν ἐκβάλλομεν, τοὺς δὲ βονκόλους ἐκ τῆς ἀγέλης. τὴν μὲν-
 τοι ῥητορικὴν πάντες πανταχόθεν ὥς πολεμιοτάτην ἐδίωξαν,
 ὥσπερ ὁ μὲν Κορητικὸς νομοθέτης^{q)} εἰρᾶς ἐπιβαίνειν τῆς νήσου
 τοὺς ἐν λόγοις ἀλαζονευσαμένους. ὁ δὲ Σπαρτιάτης Λυκούργος²¹
 ὥς ἂν ζήλωτος Θάλητος^{ς)} τοῦ Κορητὸς γενόμενος τὸν αὐτὸν P 293

quod sicut coti non est a natura insitum ut secet, sed cultrum acuens ido-
 neum reddit ad secandum: ita ipsi quidem non possunt dicere, propterea
 quod non sint assueti, alios autem arte provehentes efficiunt oratores. non
 viderunt enim viri illi praeclari, quanta comparationis huius sit dissimilitudo;
 siquidem eos quam habet facultatem, eam non tribuit ferro, at hi promit-
 tunt vel imprimis istam quam norunt artem aliis impertire. 20. Critolaus au-
 tem et Academici, inter quos Clitomachus et Charmidas, solent haec prae-
 terea rhetoricae obicere, artes quidem non expelluntur a civitatibus, ut
 quae sciant eas vitae valde esse utiles, quo modo nec oeconomicos expel-
 limus ab aedibus, nec bubulcos a grege; omnes autem dicendi artem tam-
 quam infestissimum hostem ubique persequuntur et undique efficiunt ut legis-
 lator Cretensis, qui insulam ingredi prohibuit eos qui in dicendo se iactant
 et arroganter sibi placent. 21. Spartanus autem Lycurgus, ut qui Thaletis
 Cretensis esset aemulator, Spartanis eandem sanxit legem, quam ob causam

chus rogatum quomodo ipse ineptus ad dicendum alios posset oratores
 reddere? respondisse: ὅτι καὶ αἱ ἀκόναι αὐταὶ μὲν τέμνειν οὐ δύναται,
 τὸν δὲ σιδήρῳ τμητικὸν ποιοῦσιν.

μ) ὑπὸ τῆς ἀσυνηθείας] male in mss Vratislav. Savil. et Ciz. ἀληθείας.

ν) οἱ περὶ τὸν Κριτόλαον] Peripateticum quem adversus rhetoricam
 scripsisse dixit supra sect. 12. Gellius vero 7 14 narrat una cum Car-
 neade et Diogene Stoico interfuisse celebri illi ad Romanos legationi,
 in qua suspectam sibi Graecorum eloquentiam professus est Cato, Car-
 neadis praecipue, quo viro argumentante quid veri esset haud facile di-
 scerni posset, ut est apud Plinium 7 30 Hist.

ο) οἱ ἀπὸ τῆς ἀκαδημίας] Academici licet exemplo Platonis et Car-
 neadis magnum eloquentiae impenderent studium, tamen in oppugnanda
 rhetorica laqueolam quaesivere, ut Agnon, quem accusationem rhetorices
 scripsisse testatur Quintilianus 2 17. fuisse autem ex secta academica
 testatur Athenaeus 13 p. 602. de Clitomacho Carneadis et Charmida
 Carneadis discipulo dixi lib. 3 bibl. Graecae capite 3. etiam ab Aca-
 demicis mutuatum se quae aduersus rhetoricam disputat, non diffitetur
 Sextus infra sect. 43.

π) πάνν τι] ms Vratislav. πάνν τι. [quod reposuimus.]

q) ὁ μὲν Κορητικὸς νομοθέτης] Thaletem sive Thaletam Gortynium
 mox innuit se intelligere qui Thaletem Milesium philosophum aetate
 antecessit et paeonibus scribendis legibusque condendis apud Cretenses
 celeberrimus fuit. de eo vide si placet quae dixi lib. 1 bibl. Graecae
 cap. 35.

ς) Λυκούργος ὥς ἂν ζήλωτος Θάλητος] Strabonis testimonio constat P 293

τοῖς Σπαρτιάταις νόμον^{α)} ἐισηγήσατο. παρ' ἣν αἰτίαν πολλοῖς ἑσπερον χρόνοις τὸν ἐπὶ ξένης ῥητορικῇ ἐκπονήσαντα νεανίαν ἐπανελθόντα ἐκόλασαν οἱ ἔφοροι^{β)}, τὴν αἰτίαν προσθέντες τῆς καταδίκης, ὡς δολεροῦς λόγους ἐπὶ παρακροῦσαι τὰς Σπάρτας ἐμελέτησε. καὶ αὐτοὶ δὲ διέμειναν ῥητορικῇ μισοῦντες^{γ)}, ἀφελεί^{δ)} δὲ βραχυλογίᾳ χρώμενοι^{ε)}. ὅθεν καὶ ὁ ἀντιχειροτονηθεὶς Ἀθηναίους ὑπ' αὐτῶν πρὸς Τισσαφέρνην^{ς)} πρεσβευτῆς, τῶν Ἀθηναίων μακρὰς καὶ ποικίλας ῥήσεις διεξιόντων, δύο τῇ βακτηρίᾳ γραμμὰς κατὰ τοῦ ἐδάφους χαράξας, τὴν μὲν εὐθεῖαν καὶ μικράν, τὴν δὲ ἐπιμήκη καὶ σκολιάν, "τούτων" εἶπεν "ὦ βασιλεῦ^{ζ)}, ὁποτέραν θέλεις, ἐλοῦ, ἀνιττόμενος διὰ μὲν τῆς ἐπιμήκους καὶ τῆς σκολιᾶς γραμμῆς τὴν τετθρεῖαν τὴν ῥητορι-

longo post tempore adolescentem qui apud exteros in arte dicendi studium et operam posuerat, reversum punierunt ephori, dicta causa condemnationis, quod ad fallendam ac circumveniendam Spartam se in doloso dicendi genere exercuisset, ipsique perpetuo odio habuerunt rhetoricam, semper autem simplici usi sunt brevitate. 22. unde etiam qui ab eis adversus Athenienses omnium suffragiis electus erat legatus ad Tissaphernem, cum Athenienses prolixam et varia uterentur oratione, baculo duabus lineis in solo descriptis, altera quidem recta et parva, altera vero longa et obliqua, ex his, inquit, o rex, utram mavis elige, per longam quidem et obliquam lineam rhetoricae innuens

Lycurgum antequam leges Spartanis sanciret adisse Cretam ibique πησιάζσαι Θάλητι, μελοποιῶν ἀνδρὶ καὶ νομοθετικῶ, pag. 482. Thaletem deinde a Lycurgo persuasum ut Lacedaemonem se conferret et sua ibi carmina publicaret, narrat Plutarchus in Lycurgi vita, haud longe a principio: atque Lacedaemone post illud tempus Thaletis et Alcmanis ᾠματα et Dionysiodori Lacedaemonii παιᾶνας decantari solitos refert Athenaeus 15 p. 678.

α) τὸν αὐτὸν τοῖς Σπαρτιάταις νόμον] Lacedaemoniorum civitate expulsam rhetoricam testantur Athenaeus 13 p. 611, Quintilianus 2 16 et Plutarchus in Apophthegmatis Laconicis. idem in institutis Laconicis: γραμμὰτα ἐνεκα τῆς χρεῖας ἐμάνθανον, τῶν δὲ ἄλλων παιδευμάτων ξενηλασίαν ἐποιούντο. in eodem libello narrat eiectionem a Lacedaemoniis Cephisophontem, quod dixisset se de quacumque re posse per totum diem verba facere; nam inquebant, τὸν ἀγαθὸν μυθιτῶν δεῖ τοῖς πρῶμασιν ἴσον τὸν λόγον ἔχειν. Romae etiam senatusconsulto et censorio edicto eiectiones rhetores referunt Suetonius c. 1 de claris rhetoribus et Gellius 15 11, ne dicam sub Maximiano Romae eloquentiam extinctam, caudicos sublato, lectos aut relegatos aut necatos, teste Lactantio c. 22 de mortibus persecutorum, et quod de Iuliano imp. Ammianus 22 10 illud autem erat inclemens, obruendum perenni silentio, quod arcebat docere magistros rhetoricos et grammaticos, ritus Christiani cultores.

β) ἐκόλασαν οἱ ἔφοροι] apud Lacedaemonios eadem erat ephorum quinque auctoritas, quae Romae tribunorum censorumque. vide Meursii Miscellanea Laconica et Nic. Cragium de Rep. Lacedaemoniorum 2 4.

γ) διέμειναν ῥητορικῇ μισοῦντες] ita mss, non τὴν ῥητορικῇ.

δ) ἀφελεί βραχυλογίᾳ χρώμενοι] de Laconica brevitate iucundum est videre quae in Apophthegmatibus Laconicis Plutarchus et Io. Meursius libro 3 Miscellaneorum Laconicorum cap. 3 et 4 Theophilus Raynandus S. L. in laude brevitatis tomo 13. operum.

ς) πρὸς Τισσαφέρνην] hic praetor sub rege Persarum Dario Artaxerxis f. tempore belli Peloponnesiaci, Thucyd. 8 5.

ζ) ὦ βασιλεῦ] vocat βασιλέα qui erat ἡγεμῶν, praetor et satrapa, quales plures habebat rex Persarum, inde βασιλεὺς βασιλέων.

κῇ, διὰ δὲ τῆς βραχείας ἅμα καὶ εὐθείας τὴν ἀφελή καὶ σύντομον εὐθυρρημοσύνην, δι' ἣν οὐκ ἐν οἰκείοις μόνοις ἀλλὰ καὶ 23 ξένοις τὴν ἀπεριττότητα τοῦ λόγου^{α)} μεταδιώκουσιν. ἐκ μέσων μέντοι γε καὶ τὸν Χίων πρεσβευτὴν^{β)} περὶ ἐξαγωγῆς πυροῦ δεόμενον, ἐπεὶ μακρῶς ἡρμήνευσε τὴν δέησιν, ἀπρακτον ἐξ-ἀπέστειλαν. ἑτέρον δὲ πεμφθέντος συντομωτέρου (ἦπειγε γὰρ ἀνάγκη τοῖς Χίοις) ἔδωσαν. κενὸν γὰρ θύλακον αὐτοῖς οὗτος ἀνατείνας ἀλφίτων αὐτὸν ἔφη δεῖσθαι. ὁμῶς δ' οὖν καὶ τοῦτον ὡς ἀδολέσχην ἐμέμψαντο. ἀποχρώντως γὰρ κενὸς δειχθεὶς ὁ θύλακος ἐσήμηνε τὴν τῶν Χίων αἴτησιν. ἔνθεν ὁ τραγικὸς 24 Ἴων^{ς)} κινήθεις εἶπεν ἐπ' αὐτῶν,

οὐ γὰρ λόγοις Λάκαινα πυργοῦται^{δ)} πόλις,
ἀλλ' εἴτ' ἂν Ἄρης νεοχμὸς ἐμπέσῃ στρατῶ,
βουλὴ μὲν ἄρχει, χεῖρ δ' ἐπεξεργάζεται.

P 204

ἄτε βουλευομένων μὲν τὰ κράτιστα, στυγούντων δὲ τὴν ῥητορικῇ. ὅθεν εἰ μὴ τὰς τέχνας ἐκβάλλουσιν αἱ πόλεις, ἐκβεβλή-
κασιν δὲ τὴν ῥητορικῇ, οὐκ ἂν εἴη τῶν τέχνων ἡ ῥητορικῇ.
τὸ μὲν γὰρ ἀναστρέφειν καὶ λέγειν ὡς καὶ φιλοσόφους^{ε)} ἐξώ- 25

facum et suave lenocinium, per brevem autem simul et rectam simplicem et compendiarium scopumque recta attingentem sermonem. 23. propter quem non solum apud suos, sed etiam apud exteros persequuntur fugantque supervacaneam dicendi rationem. Chiorum quidem certe legatum, qui ut Chiiis frumentum exportare liceret, rogabat, quoniam in rogando prolixa fuerat usus oratione, re infecta amandarunt; misso autem altero qui egit compendiosius, (Chios enim premebat necessitas) concesserunt. is enim vacua ostensa eis arcula dixit ipsam opus habere farina, et tamen eum quoque reprehenderunt tamquam nimis loquacem; inanis enim ostensa arcula satis indicabat Chiorum petitionem. 24. his motus Ion tragicus de iis dixit,

Lacaena verbis non superbit civitas,
sed vis ut aliqua Martis incubuit recens,
consilia praesunt, fortis exsequitur manus.

ut qui optime quidem consultant, oderint autem rhetoricam, quamobrem si artes quidem non efficiunt civitates, eiecerunt autem rhetoricam: non est in numerum artium referenda rhetorica. 25. nam retorquere quidem et dicere

α) ἀπεριττότητα τοῦ λόγου] ita legendum e mss pro περὶ τὴν ἀπεριττότητα. nam μειωδιώκειν non est fugare, ut accepit interpretes, sed quaerere ac connectari. exemplum autem eius quod ait Sextus, Spartanos nec in aliis ferre potuisse superfluam dicendi copiam, commemorat etiam Plutarchus in institutis Laconicis narrans Samiorum legatis μακρολογούσιν Lacedaemonios respondisse: τὰ μὲν πρῶτα ἐπιτελέσθαι, τὰ δὲ ὕστερα οὐ συνήκαμες διὰ τὸ τὰ πρῶτα ἐπιτελέσθαι.

β) τὸν Χίων πρεσβευτὴν] ita legendum e mss pro τῶν Χίων.

ς) ὁ τραγικὸς Ἴων] Chius hic fuit, itaque videtur Sextus quae iam de Chiiis narravit ex Ione hoc repetiisse, interpretationem eius versuum adscripsi ex Hug. Grotii excerptis e Tragicis p. 448. de Ione multa erudite v. cl. Richardus Bentley Epistola ad Io. Millium Ioanni Malalae subiuncta.

δ) πυργοῦται] superbit, effert se. vide de hoc verbo, si placet, illu- P 204
stris Spanhemii animadversiones ad orationem primam Iuliani p. 135.

ε) ὡς καὶ φιλοσόφους] mirum est quod mox negat Sextus hoc de philosophis eiectionis probari testimoniis perinde posse ac de rhetoribus, cum non pauciora exstent exempla expulso-
rum ex urbibus philosophorum, quae dabunt Io. Ionsius lib. 1 de scriptoribus historiae philosophicae

ρισάν τινες τῶν Ἑλληνίδων πόλεων, εὐθὺς ἐστι. πρῶτον μὲν γὰρ οὐκ ἂν ἔχοιεν τούτῳ παρυσχεῖν μαρτυρίαν ὥσπερ ἐπὶ ῥητορικῆς οἱ τούναντιον συναγαγόντες· ἔπειτα εἰ καὶ ἐξέβαλον τινες τῶν πόλεων φιλοσοφίαν, οὐ κατὰ γένος πᾶσαν ἐξέβαλον, ἀλλὰ τινὰς αἰρέσεις, οἷον τὴν Ἐπικούρειον¹⁾ ὥς ἡδονῆς διδάσκαλον, τὴν Σωκρατικὴν δὲ²⁾ ὥς ἐκφραυλλίζουσαν τὸ θεῖον. αἱ μὲντοι γε προειρημέναι πόλεις οὐ τινὰ μὲν παρητήσαντο ῥητορικὴν³⁾, τινὰ δὲ προσήκοντο, ἀλλὰ κοινῶς πᾶσαν περιέστησαν. πρὸς γε μὴν τοῖς εἰρημένοις καὶ εἰ τέχνη πάντως ἐστὶν ἡ ῥητορικὴ, ἥτοι τῷ ἔχοντι ἡ ταῖς πόλεσιν ἐστὶν χρειώδης, ὥς καὶ αἱ λοιπαὶ τῶν τεχνῶν· οὐτε δὲ τῷ ἔχοντι οὐτε ταῖς πόλεσιν ἐστὶν ὠφέλιμος, 27 ὥς παρυστήσομεν, οὐκ ἄρα τέχνη καθέστηκεν. καὶ δὴ τῷ μὲν ἔχοντι οὐκ ἐστὶν ὠφέλιμος· ἐπεὶ πρῶτον μὲν ἀγορεύς καὶ γραμματοφυλακεῖς ἀναγκαῖον ἐστὶ καλινδεῖσθαι⁴⁾, καὶ τε θάλη καὶ

quod philosophos exterminarint quaedam Graecae civitates, stultum est. nam primum quidem hoc non habent quibus doceant testimoniis, sicut de rhetorica hi qui colligunt contrarium; deinde etiam si philosophiam quaedam eiecerunt civitates, non universam in genere eiecerunt, sed quasdam haereses, utpote haeresim Epicuream, ut quae esset magistra voluptatis, Socraticam autem, ut quae deos vilipenderet, at prius dictae civitates non aliquam quidem recusarunt rhetoricam, aliquam vero admiserunt, sed communiter universam coegerunt a suis excedere finibus. 26. accedit ad ea quae dicta sunt, quod si ars est omnino rhetorica, aut ei qui ipsam habet erit utilis, aut civitatibus, ut caeterae artes, sed neque ei qui ipsam habet neque civitatibus est utilis, ut ostendimus: non est ergo ars. 27. atque ei quidem qui eam habet, non est utilis; nam primum quidem necesse habet volutari in foro et in tabulariis et velit nolit versari cum improbis, vafribus impostoribus et sycophan-

c. 17, Gabriel Bisciola lib. 3 horarum subsecivarum c. 7 et desideratissimus Godfridus Olearius noster in erudita de philosophis exosis dissertatione quam invenis admodum Lipsiae a. 1692 in lucem edidit. unum addam locum Didymi, ex Catena in Psalmum 106 t. 3 p. 186 τὰ θύνη οὐτε ταῖς τῶν οἰκείων φιλοσόφων διδασκαλίαις προσέχεν ἠβούλοντο. οὐ δὲ χάριν οἱ μὲν Σωκράτους κατεψηφίσαντο θάνατον, οἱ δὲ Ἀναξαρχὸν ξένη παρέδωκαν τιμωρίᾳ, ἄλλοι δὲ τοὺς Πυθαγόρου διαδόχους πικρῶς αἰκισάμενοι πρόωρον αὐτοῖς ἐπήγαγον θάνατον. ἀλλ' ὅμως καὶ τοῖς οἱ τῶν ὄλων θεὸς παρεσχέασε μεταδοθῆναι τῆς ἀθανάτου τροφῆς, καὶ μετὰ πάσης τούτους προσδραμεῖν προθυμίας ἔπεισε, καὶ τῶν τοῦ θανάτου πυλῶν ἡλευθέρωσε. vide et Gellium 15 11 et Senecam consol. ad Helviam cap. 10.

f) τὴν Ἐπικούρειον] Epicureos a Romanis expulsos publico senatus decreto scribunt Aelianus 9 12 Var. Histor. idem factum a Messeniis in Arcadia narrat Athenaeus 12 p. 547 et Suidas in Ἐπικούρειος ex Aeliano de providentia. a Lyctiis quoque sive Lyttiis in Creta insula idem constitutum lege Suidas narrat. confer Tristānum t. 1 p. 445 et Gassendum t. 5 opp. p. 219 seq.

g) τὴν Σωκρατικὴν] Critiae et Sophoclis Suniensis leges eam in rem Athenis latas ex Xenophonte et Laërtio notat, moxque abrogatas iterum refert Samuel Petitus, quem vide commentario ad leges Atticas pag. 303 seq.

h) παρητήσαντο ῥητορικὴν] ita sine articulo legunt mss, non τὴν ῥητορικὴν.

i) καλινδεῖσθαι] utrumque dicitur καλινδεῖσθαι et καλινδεῖσθαι, estque prius illud in hoc ipso de Sophistis ac Rhetoribus argumento frequens Isocrati aliisque.

τε μὴ θάλη, μετὰ μοχθηρῶν καὶ παλιμβόλων καὶ συκοφαντῶν διατρέβειν εἰς τοὺς αὐτοὺς ἐκείνοις τόπους κατερχόμενον· εἴτα καὶ τῆς αἰδοῦς ὀλίγην ποιῆσθαι φειδῶ⁵⁾, ἵνα μὴ εἰκαταφρόνητος 28 εἶναι δοκῇ τοῖς πανουργοτέροις· θρασέως δὲ λέγειν καὶ τὴν τόλμαν ὥσπερ ὄπλον προβεβλήσθαι, ἵνα φοβερός ᾖ τοῖς ἀντιδίκτοις· ἀπατητικὸν τε καὶ γόητα τυγχάνειν, καὶ χειρίστοις ἐντεθραμ- P 295 μένον πράγμασι, μοιχείαις τε καὶ κλοπαῖς καὶ ταῖς πρὸς τοὺς γονεῖς ἀχαριστίαις⁶⁾, εἰς τὸ πραγματικῶς ταῦτα διελέγχειν ὅτε δεῖ καὶ πάλιν ἐπιθολοῦν· ἔχειν δὲ ἐχθροὺς πολλοὺς καὶ μίσος 29 πρὸς πάντας, τοὺς μὲν ὅτι ἀντιδικήθησαν⁷⁾, τοὺς δὲ εἰδότας ὅτι τοῦ μισθωσαμένου τι καὶ ὁ ἄλλους διέθηκε, τοῦτο καὶ αὐτοὺς ποτε πλείονι λήμματι δελεασθεὶς διαθήσει· μετὰ τοῦ διὰ 30 παντὸς ἀγωνιῶν καὶ πειρατοῦ τρόπον ὅτε μὲν φεύγειν, ὅτε δὲ διώκειν· ὥστε κοπούμενον νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν⁸⁾ ὑπὸ τῶν πράγματα ἐχόντων ὀχλεῖσθαι, μεστὸν δὲ ἔχειν τὸν βίον θρήνων τε καὶ δακρύων, καὶ τινῶν μὲν εἰς δεσμοκτήριον, τινῶν δὲ ἐπὶ τύμπανον⁹⁾ ἀπαγομένων. ὥστε τῷ μὲν ἔχοντι ἐπιβλαβὴς ἡ ῥη-

et in eundem locum convenire. deinde etiam pudoris ei parva est ratio, ne astutioribus videatur dignus qui contemnatur. 28. deinde dicendum est confidenter et armorum instar obicienda audacia, ut adversariis sit metuentus. oportet etiam eum esse impostorem et praestigiatores innutritumque rebus pessimis, nempe furtis et adulteriis et in ingrati animi crimine adversus parentes, ut firmiter ea possit quando opus est arguere et rursus ea conturbare ac tenebras offundere. 29. deinde multos habere inimicos et odio esse omnibus, aliis quidem, quoniam fuerunt adversarii, aliis vero, ut qui sciant quod si quis mercedem proponat, uti alios male affecit, ita etiam ipsos aliquando maiori lucro inescatus sit affecturus. 30. ad quae accedit, quod perpetuo est anxius et praedonis instar aliquando fugit aliquando vero insequitur, adeo ut noctu diuque laborans vexetur ab iis quibus sunt negotia, plenam autem habeat vitam luctu et lacrimis, cum alii quidem ducantur in carcerem, alii vero ad equuleum, est ergo ei, qui ipsam habet, noxia rhe-

κ) αἰδοῦς ὀλίγην ποιῆσθαι φειδῶ] quae de malis poetis Aristophanes in Ranis v. 92.

ταῦτ' ἐστὶν ἐπιφυλλίδες καὶ στωμύλματα
χειλιδόνων μουσεῖα, λωβητὰ τέχνης
λαρυγγιστὰ τ' οἱ ταύτης ἐφιέμενοι
καὶ χοράκων ἀφίενται φωνήν.

haec ad falsam Sophistarum eloquentiam referens Tatianus p. 7 queritur ab illis rhetoricam iniustitiae calumniaeque instrumentum effectum esse, ῥητορικὴν μὲν γὰρ ἐπ' ἀδικίᾳ καὶ συκοφαντίᾳ συνεστήσαθε, μισθοῦ πιπράσκοντες τῶν λόγων ὑμῶν τὸ αὐτεξούσιον. hodie eadem vulturiorum togatorum sive rabulistarum impudentia, qui rhetoricam non attigerunt nullamque eloquentiae curam habent et tamen strenue in foro exercent latrocinium.

δ) ἀχαριστίαις] mss Vratilav. et Ciz. ἀχαριστεῖαις. vicissim iidem mss P 295 paulo ante γραμματοφυλακεῖς pro γραμματοφυλακείοις.

η) ἀντιδικήθησαν] ita e mss legendum [?] pro vitioso ἀντιδικήθησαν.

θ) κοπούμενον νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν] Horatius libro et epistola prima:

Agricolam laudat iuris legumque peritus,
sub galli cantum consultor ubi ostia pulsat.

ο) ἐπὶ τύμπανον] tympanum instrumentum ligneum in quo distenti caedebantur et vapulabant rei, unde verbum τυμπανίζεσθαι caedi et ἀποτυμπανίζεσθαι caedi ad necem usque. vide Hugonem Grotium ad 2

31 τορική. καὶ μὴν οὐδὲ ταῖς πόλεσιν ἔστιν ὠφέλιμος· οἱ γὰρ νόμοι πόλεων εἰσι σύνδεσμοι^{p)}. καὶ ὥς ψυχῇ^{q)} σώματος ἐκφθαρέντος φθίρεται, οὕτω νόμων ἀναιρεθέντων καὶ αἱ πόλεις διόλλυνται. παρ' ὃ καὶ ὁ ἠθολόγος^{r)} Ὀρφεὺς τὸ ἀναγκαῖον αὐτῶν ὑποφαίνων φησὶν

ἦν χρόνος ἡνίκα φῶτες ἀπ' ἀλλήλων^{s)} βίον εἶχον
σαρκοδακῇ· κρείσσων δὲ τὸν ἥττονα φῶτα δαίξει.

32 μηδενὸς γὰρ ἐπιστατοῦντος νόμου ἕκαστος ἐν χερσὶ τὸ δίκαιον εἶχε καὶ ὥς

ἰχθύσι^{t)} καὶ θηροῖ καὶ οἰωνοῖς πετεηνοῖς
ἐπιτέτραπται

torica. sed neque est utilis civitatibus. 31. leges enim sunt vincula civitatis, et ut si interierit corpus, interit anima, ita sublati legibus pereunt etiam civitates. ethologus itaque Orpheus ostensurus quam eas sint necessarias, dicit,

olim inter se homines victum de carne parabant
cruda hominum, eque minore famem maior tolerabat.

32. nam cum nulla lex dominatum obtineret, unusquisque ius habebat in manibus, et sicut

piscibus atque feris avibusque volueribus ipsis
hoc est concessum

Maccabaeor. 6 19 et Hebr. 11 35, Gatakerum Adversar. capite 46, Hieron. Magium de equuleo cap. 8 seq. et Ezech. Spanhemium ad Aristophanis Plutum v. 470.

p) νόμοι πόλεων σύνδεσμοι] hinc legem a ligando dictam putavit Thomas Aquinas Quaest. 90 artic. 1. ἐν γὰρ τοῖς νόμοις ἔστιν ἡ σωτηρία τῆς πόλεως, inquit Aristoteles lib. 1 Rhetor. c. 4. hoc vinculum est huius dignitatis qua fruimur in rep. hoc fundamentum libertatis, hic fons acquiritatis, mens et animus et consilium et sententia civitatis posita est in legibus, Cicero pro Cluentio c. 53.

q) ὥς ψυχῇ] rectius idem Cicero eodem loco: ut corpora nostra sine mente, sic civitas sine lege suis partibus, ut nervis ac sanguine et membris uti non potest. certe anima vinculum et sal corporis, non corpus animae, licet domicilium ipsi ad tempus praebeat, quod vero Sextus ait mentem corpore dissoluto interire, nec ipse velut dogma statuit, sed posuit ex Epicureorum sententia, a qua Platonici et alii Graecorum philosophi plerique omnes, ut notum est, abhorrebant.

r) ὁ ἠθολόγος] ita etiam mss atque ex illis HStephanus in poësi philosophica in qua Orphei fragmenta collegit p. 94. si codicum non refragaretur auctoritas, pro ἠθολόγος libenter legerem θεολόγος, id enim elogium Orphei solenne, quod etiam in Herveti versione exstat, praetuli autem (Graeca secutus) Ethologi vocabulum, quo usus etiam Cicero 2 de Oratore c. 60. [est fragm. 12.]

s) ἀπ' ἀλλήλων] infra lib. 1 adversus Physicos, ubi iidem versus (ex Orphei Titanographia ni fallor) afferuntur sect. 14. ms Ciz. habet ἐπ' ἀλλήλων. ms Vratislav. uno vocabulo ἀπάλληλον. mox pro φῶτα δαίξει, est φῶτ' ἐδάϊξεν. Lucretius 5 1144

nam genus humanum defessum vi colere avum
ex inimicitia languēbat, quo magis ipsum
sponte sua cecidit sub leges arctaque iura.

t) ἰχθύσι] versus Hesiodi sunt 1 Ἔργων 275, laudati etiam a Plutarcho de solertia animalium p. 721 seq. edit. Aldinae, et a Clemente Alex. 1 Strom. p. 356.

ἰχθύσι μὲν καὶ θηροῖ καὶ οἰωνοῖς πετεηνοῖς
ἐσθμεν ἀλλήλους, ἐπεὶ οὐ δίκη ἔστιν ἐπ' αὐτοῖς.

ἐσθμεν ἀλλήλους, ἐπεὶ οὐ δίκη ἔστι μετ' αὐτοῖς^{u)},
μέχοις οὐτοὶ ὁ θεὸς οἰκτεῖρων μογοῦσιν αὐτοῖς θεομοφόρους P 296
θεῶς^{v)} ἐξαπέστειλεν, ἃς ἐπὶ τῷ τὴν ἀλληλοφάγον ἀνομίαν κατα-
λῦσαι πλέον ἢ ἐπὶ τῷ καρποῖς ἡμερῶσαι τὸν βίον ἐθαύμασαν
ἄνθρωποι. ἐγτεύθεν καὶ οἱ Περσῶν χαρίεντες^{w)} νόμον ἔχουσι, 33
βασιλέως παρ' αὐτοῖς τελευτήσαντος πέντε τὰς ἐφεξῆς ἡμέρας
ἀνομίαν ἄγειν, οὐχ ὑπὲρ τοῦ δυστυχεῖν, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ ἔργω
μαθεῖν ἡλίκον κακὸν ἔστιν ἡ ἀνομία, σφαγὰς καὶ ἀρπαγὰς καὶ
εἴ τι χεῖρόν ἐστιν ἐπάγουσα, ἵνα πιστότεροι τῶν βασιλέων
φύλακες γένωνται. ἀλλ' ἡ γε ῥητορική κατὰ τῶν νόμων εἰσέ- 34
κύνληται. τεκμήριον δὲ παμμέγεθες τὸ παρὰ μὲν τοῖς βαρβά-
ροις, παρ' οἷς ἡ οὐδ' ὅλως ἡ σπανίως ἔστι ῥητορική, τοὺς
νόμους ἀσαλεύτους μένειν, παρὰ δὲ τοῖς προσιεμένοις αὐτήν,
ὁσημέραι νεοχμοῦσθαι, ὥσπερ καὶ παρ' Ἀθηναίοις^{x)}, καθάπερ 35
καὶ Πλάτων^{y)}, ὁ τῆς ἀρχαίας κωμωδίας ποιητής, λέγει· καὶ

sese ut consumant, quia ius nescire putantur:

donec deus eos miseratus deas misit quae leges ferrent, quas magis sus-
cere et admirati sunt homines, propterea quod se inter se comedendi coër-
cuerint iniuriam, quam quod vitam fructibus humanam reddiderint et man-
suetam. 33. hinc scite Persae, quibus lex est, ut cum rex apud eos ex-
cesserit e vivis, quinque deinceps dies absque lege vitam agant; non ut sint
infelices, sed ut re ipsa discant quantum malum afferat vivere nullis legibus,
ut sint regum custodes fidioliores. 34. sed rhetorica accersita fuit adversus
leges. huius autem rei magnum est indicium, quod apud barbaros, apud
quos vel non est omnino vel raro est rhetorica, leges firmas maneat et im-
mobiles, apud eos autem qui ipsam admittunt, quotidie novae ferantur, sicut
apud Athenienses. 35. nam ut dicit Plato poeta veteris comoediae, si quis

hinc proverbium ἰχθύων βίος, Varro Margopoli apud Nonium in comest:
natura humanis omnia sunt paria.

qui pote, plus urget, pisceis ut saepe minus
magnus comest, ut aveis enecat accipiter.

Oppianus lib. 2 ἀλιευτικῶν v. 43 seq. quem locum respicit Tzetzes Op-
pianum laudans Chiliade 10 historia 334 ἰχθύσι δ' οὐτε δίκη μετ-
αρίθμιος etc. [pro οἰωνοῖσι reposuimus οἰωνοῖς ut scriptum ap. Hesiod.]

u) ἔστι μετ' αὐτοῖς] ms Ciz. ἔστιν, vitiose. Plutarchi et Clementis co-
dices μετ' αὐτῶν, Hesiodi ἐπ' αὐτοῖς.

x) θεομοφόρους θεῶς] Isis apud Aegyptios, apud Graecos Ceres dicta P 296
θεομοφόρος, quod leges condidisset et sanxisset iura. ad utramque etiam
pertinet quod apud nostrum mox sequitur fruges repperisse et καρποῖς
ἡμερῶσαι τὸν βίον.

y) οἱ Περσῶν χαρίεντες] pro οἱ χαρίεντες Πέρσαι, Persae acuti atque
elegantēs. Serinus apud Stobaeum Sermone 42 p. 294: Πέρσαι νόμος
ἦν ὅποτε βασιλεὺς ἀποθάνοι, ἀνομίαν εἶναι πέντε ἡμερῶν, ἐν ἀσθονίῳ
ὅσου ἄξιός ἐστιν βασιλεὺς καὶ ὁ νόμος.

['] legebatur οὐδ' ὅλως ἡ σπανίως ἔστι ῥητορική

z) παρ' Ἀθηναίοις] hos respiciens Cicero orat. pro L. Flacco, in qua
multa adversus seditionis flabella, conciones rhetoresque qui adolescen-
tes dimidio redderent stultiiores quam acceperant, c. 7: Graecia illa ve-
tus, inquit, quae quondam opibus imperio gloria floruit, hoc uno malo
concidit, libertate immoderata ac licentia concionum. Aeschines orat. in
Ctesiphontem p. 292 de Athenis: οὐδεμίαν τοι πάποτε ἔγωγε μάλλον
πόλιν ἐώρακα ὑπὸ μὲν τῶν θεῶν σωζομένων, ὑπὸ δὲ τῶν ῥητόρων τι-
νῶν ἀπολλυμένην.

a) Πλάτων] versus ipsos Platonis (non confundendi cum altero Pla-

γὰρ τρεῖς ἐάν τις, φησὶν, ἐκδημήσῃ μῆνας, οὐκέτι ἐπιγινώσκειν τὴν πόλιν^{δ)}, ἀλλὰ παραπλησίως τοῖς νυκτὸς περιπατοῦσι παρὰ τὰ τέλῃ καθάπερ τινὰς ἀγγάρους κατὰγεσθαι, τὸ ὅσον ἐπὶ τοῖς νόμοις μὴ τῆς αὐτῆς οὐσῆς πόλεως. πρόδηλον δὲ ἔστι τὸ κατὰ τῶν νόμων^{ε)} αὐτὴν ὑπάρχειν καὶ ἐξ ὧν ἐν ταῖς κακοτέχναις τέχναις^{ζ)} ὑποτίθενται· ὅτε μὲν γὰρ παραινοῦσι τῷ ῥήτῳ καὶ ταῖς φωναῖς τοῦ νομοθέτου προσέχιν, ὡς σαφέσι καὶ μηδεμιᾶς ἐξηγήσεως δεομέναις, ὅτε δὲ ἀναστρέψαντες μὴδὲ τῷ ῥήτῳ, μὴδὲ ταῖς φωναῖς, ἀλλὰ τῇ διανοίᾳ κατακολουθεῖν. οὐδὲ γὰρ ὁ κολλάζειν ἀξίων τὸν ἐπανατεινόμενον τινι σιδήρον, τὸν ὁπωσοῦν ἐπανατεινόμενον, οἷον δακτύλιον^{ς)}, ἢ ὁποῖον, καθάπερ βελόνην, κολλάζειν ἤξιωσεν· ἀλλ' ἐάν τὴν διάνοιαν αὐτοῦ πολυπραγμονώμεν, τὸν ἀνδροφονῆσαι τολμήσαντα τετελεγκέναι τιμωρεῖσθαι. 38 κελεύουσι δὲ ἐνίοτε καὶ κατὰ ἀποκοπὴν ἀναγινώσκειν τοὺς νόμους καὶ ἐκ τῶν λειπομένων ἕτερόν τι νόημα συντιθέναι. πολλάκις δὲ καὶ ἀμφιβόλους λέξεις διαστέλλονσι, πρόσφορον ἑαυτοῖς κατασκευάζοντες τὸ σημαινόμενον· καὶ ἄλλα μυρία πρὸς ἀνα-

peregre abfuerit tres menses, non amplius agnoscit civitatem, sed non secus atque illi qui noctu ambulant, ad parietes offendet instar baiulorum, utpote quod quantum ad leges attinet, non sit eadem civitas. 36. est autem perspicuum rhetoricam esse adversus leges et ex iis quae in malis illis suis artibus rhetores praecipiant; nam aliquando quidem sua lent attendendum esse scriptum et verba legislatoris, ut quae sint aperta et nulla opus habeant expositione; aliquando autem contra, neque scriptum neque verba sed sententiam esse sequendam. 37. neque enim qui vult puniri eum qui ferrum alicui intentavit, eum qui quomodocumque intentavit censere puniendum, annulum, vel qui cuiusmodicumque, utpote acum: sed si legislatoris animum inquiramus, eum iudicasse puniendum, cuius ea fuit audacia ut vellet hominem occidere. 38. iubent autem rhetores nonnumquam leges legere truncatas et ex iis quae omittuntur alium sensum componere, saepe quoque ambiguas distinguunt dictiones, confirmantes significatum quod est eis conducibile, aliaque faciunt innumerabilia

tone itidem comico iuniore e nova comoedia qui post Epicurum scripsit) nescio an quisquam veterum qui hodie exstant servaverit; solam enim illorum sententiam Sextus hoc loco refert. suspicor autem esse ex Platonis tragoedia cui titulus erat Ἑλλάς sive Νῆσοι, in qua etiam nobilis illa fuit sententia:

ἡμῖν οἱ νόμοι
ἐοικασί τούτοις τοῖς λεπτοῖς ἀραχνίοις
ἐν τοῖσι τοίχοις ἢ φάλαγξ ὑφαίνεται.

nostrae scilicet
similes sunt leges telis illis tenuibus
quas texit circa parietes aranea.

δ) ἐπιγινώσκειν] ita legendum pro ἐπιγινώσκει, quia mox sequitur κατὰγεσθαι.

ε) κατὰ τῶν νόμων] ita mss; nam in editis articulus exciderat.

ζ) κακοτέχναις τέχναις] sic lib. 1 contra Grammaticos sect. 98 τεχνολογία ἀτεχνος. ubi dicta si placet vide. κακοτεχνία infra sect. 49. Prolegomena ad Aphthonium Rhetorem p. 594: πᾶν ὃ μὴ τέλος ἔχει καλόν, ἢ κακοτεχνία ἐστὶν ἢ ψευδοτεχνία ἢ ματαιοτεχνία.

ς) οἷον δακτύλιον] notus annulorum ferreorum apud veteres usus, de quo Io. Kirchmannus, libro de annulis capite 15.

τροπὴν τῶν νόμων ποιοῦσιν. ὅθεν καὶ ὁ Βυζάντιος ῥήτωρ¹⁾ ἐρωτηθεὶς, πῶς ὁ Βυζάντιος ἔχει νόμος, εἶπεν, “ὡς ἐγὼ θέλω”. καθὰ γὰρ οἱ ψηφοπαῖχται²⁾ τὰς τῶν θεωμένων ὕψεις δι’ ὧν³⁹ χειρῶν κλέπτονται, οὕτως οἱ ῥήτορες διὰ πανουργίαν τὰς τῶν δικαστῶν διανοίας ἀμαυρώσαντες τῷ νόμῳ συγκλέπτουσι τὰς ψήφους. τό γε μὴν τῶν παρανόμων ψηφισμάτων εἶδος οὐδεὶς⁴⁰ ἐτόλμησε γράφειν ἄλλ’ ἢ οἱ ῥήτορες· τὸν γοῦν γραφέντα κατὰ Κτησιφώντος Δημοσθένους⁴⁾ πολλὰ βοῶν⁵⁾ καὶ τερατευόμενος ἤρπασεν. ὅθεν καὶ ὁ Αἰσχίνης⁶⁾, “κακὸν ἔθος” φησὶν “εἰς τὰ δικαστήρια παρῆλθεν· ὁ μὲν γὰρ κατήγορος⁷⁾ ἀπολογεῖται, ὁ

ad evertendas leges. unde etiam orator Byzantinus rogatus quo modo se haberet lex Byzantinorum, “ut ego volo” inquit, 39. quo modo enim praestigiatores per manuum velocitatem spectatorum furim praestringunt oculos, ita oratores cum per astutiam animis iudicum tenebras offuderint, legi suffragia subripiunt. 40. praeter leges quidem scripta decreta nemo est ausus promulgare nisi oratores, id quidem certe quod scriptum fuit adversus Ctesiphontem, multum vociferans et verborum se iactans portentis surripuit Demosthenes. unde etiam Aeschines: mala, inquit, consuetudo irrepsit in iudicia: accusator quidem respondet ac se defendit, reus autem accusat, iu-

f) ὁ Βυζάντιος ῥήτωρ] puto Pythonem Philippi Macedonis oratorem P 297 intelligi, Demostheni ipsi metuendum visum, de quo Plutarchus in Demosthenis vita, Tzetzes Chiliad. 6 historia 38 alique laudati doctissimo Oleario ad Philostratum p. 280, 316, 482, 514. Byzantios ab eo proditos notat etiam Clemens 8 Strom. pag. 771, Photius cod. 241 p. 546 ἐγένετο Πύθων ὁ Βυζάντιος ῥήτωρ ἀγαθὸς τοῦ κατὰ πέτρειν. mentio huius Pythonis apud Demetrium περὶ ἐρμηνείας c. 80. fuit et Byzantius λογοδαίδαλος Theodorus, cuius meminit Plato in Phaedro p. 210. [266 E.] g) οἱ ψηφοπαῖχται] Alciphron. 3 20 epist. de eiusmodi praestigiatore: στήσας τρίποδα τρεῖς μικρὰς παρτίδας παρὼντας, εἴτα ὑπὸ ταύταις ἔσχεπε μικρὰ τινα καὶ λευκὰ καὶ στρογγύλα λιθίδια etc. quidam in medio progressus, collocata mensa tripede tres exiguas apponebat patellas: deinde sub istis occultabat parvos quosdam candidos et rotundos lapillos, quales nos in ripis torrentium reperimus; hos modo singulatim sub una quavis occultabat patella, modo nescio qua ratione sub una omnes ostendebat, modo ut sub patellis disparerent efficiebat et in ore ostendebat, deinde cum deglutisset, alium ex nare alium ex aure alium ex capite depromebat: deinde iterum sublatis ex oculis hominum removebat. vide dicta ad lib. 1 Pyrrhon. sect. 250. Casaubonum ad Athenaeum lib. 1 cap. 15.

h) Δημοσθένης] Ctesiphonti, qui auream coronam in Dionysiis in Bacchi theatro publice imponendam Demostheni decreverat, obstabat duplex, una prohibens coronari eum, qui cum magistratum gessisset, necdum rettulisset rationes, altera quae in concione vel in curia, nusquam vero alibi coronari quemquam permittebat. utramque hanc legem Ctesiphonti contrariam Demosthenes eloquentia sua ἤρπασεν irritamque reddidit, atque oratione illa quae etiamnum exstat de corona effecit, ut Aeschines leges propugnans minime audiretur et cum sua adversus Ctesiphontem oratione eundem ei esset in exilium.

i) πολλὰ βοῶν] facit huc quod de Demosthene Aeschines apud Valerium Maximum 8 10 et Plinium 2 3 epist. τί δὲ εἰ αὐτοῦ τοῦ θεοῦ τὰ αὐτοῦ ῥήματα βοῶντος ἀκηκόετε; idem narrat Plinius maior 7 30 Hist.

k) ὁ Αἰσχίνης] locus quem affert exstat in Aeschinis oratione adversus Ctesiphontem p. 302. in eadem oratione Demosthenem ut κακοῦργον σοφιστὴν perstringit, οἰόμενον ῥήμασι τοὺς νόμους ἀναιρῆσαι. atque alio loco, ἐβρηνται, inquit, κρείττους λόγοι τῶν νόμων.

l) ὁ μὲν γὰρ κατήγορος] in editis γὰρ exciderat, quod e mss restitui.

δὲ φεύγων τὴν γραφὴν κατηγορεῖ, οἱ δὲ δικασταὶ ὧν μὴ εἰσι
 41 κριταὶ περὶ τούτων ψηφοφορεῖν ἀναγκάζονται". ἀλλ' εἰ κατὰ τῶν
 νόμων ἐστὶν ἡ ῥητορικὴ, πρὸς τῷ μὴ χρησιμεύειν τι καὶ βλα-
 βερὰ καθίστηται. οὐ μὴν ἀλλ' οὐδὲ οἱ δημαγωγοὺντες ῥήτωρες
 ἐκ' ἀγαθῶν τῶν πόλεων προβαίνουσιν, ἀλλ' ὃν λόγον ἔχει φαρ-
 μακοπώλης^{μ)} πρὸς λατρόν, τοῦτον ὁ δημαγωγὸς πρὸς τὸν πο-
 λιτικόν· κακοδιδασκαλεῖ γὰρ τοὺς πολλοὺς τὰ κεχαρισμένα
 λέγων^{ν)} καὶ διαβολαῖς αὐτοὺς ἐξαλλοτριεῖ πρὸς τοὺς ἀρίστους.
 42 λόγῳ μὲν γὰρ καὶ τῷ δοκεῖν ὑπὲρ τοῦ κοινῆ συμφέροντος ὑπ-
 ισχνεῖται πάντα ποιῆσαι, ταῖς δὲ ἀληθείαις ἀπ' οὐδενὸς ὕγιους
 τροφὴν πορίζεται, εἰκότως ταῖς τίθαις, αἱ μικρὸν τοῦ ψωμί-
 43 σματος τοῖς παιδίοις διδοῦσαι τὸ ὅλον καταπίνουσι. τοσαῦτα
 μὲν οὖν καὶ τοῖς Ἀκαδημαῖκοις^{ο)} ἐν καταδρομῇς μέρει λέγεται
 περὶ ῥητορικῆς, ὥστε εἰ μῆτε τῷ ἔχοντι μῆτε τοῖς πέλας ἐστὶν
 ὠφελίμος, οὐκ ἂν εἴη τέχνη. ἀλλὰ πρὸς ταῦτα ἀπολογούμενοι
 P 298 τινὲς μὲν φασιν, ὅτι διττῆς οὔσης ῥητορικῆς, τῆς μὲν ἀστείας
 καὶ ἐν σοφοῖς, τῆς δὲ ἐν μέσοις ἀνθρώποις, τὴν κατηγορίαν
 44 γηγενέαν οὐ τῆς ἀστείας, ἀλλὰ τῆς τῶν μοχθηρῶν. τινὲς δὲ
 καὶ ὑποδείγμασι χρῶνται· ὥς γὰρ ὁ τὸν πατέρα τύπτων παγ-
 κρατιαστῆς οὐ διὰ τὴν παγκρατιαστικὴν τέχνην γίνεται πατρο-
 τύπτης, ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν τρόπων μοχθηρίαν, οὕτως ὁ ῥητο-
 ρικὴν ἐξασκήσας εἴτα κατὰ πατρίδος αὐτῇ καὶ νόμων χρώμενος
 οὐ διὰ ῥητορικὴν τοιοῦτός ἐστιν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἰδίαν πονηρίαν.
 45 ἐλέηθε δὲ τοὺς μὲν πρώτους ὅτι ἄκοντες δέδωκασιν τὴν ἀνύπαρ-
 ξίαν τῆς ῥητορικῆς· μηδενὸς γὰρ εὐρισκομένου σοφοῦ^{π)} ἢ σπα-
 νίως γε εὐρισκομένου δεήσει καὶ τὴν ἐν αὐτοῖς ῥητορικὴν ἢ

dicēs autem coguntur ferro sententiam de iis de quibus non sunt iudices.
 41. sed si contra leges est rhetorica, cum in nulla re sit utilis, est etiam
 noxia. verum neque oratores qui dicendo populi regunt animos, ad bonum
 produnt civitatis, sed quam habet rationem ad medicum pharmacopola,
 eam habet orator popularis ad eum qui est praeditus scientia administran-
 dae civitatis; multos enim prave docet loquens quae sunt eis grata et ca-
 lumniis eos abalienat adversus optimates. 42. nam verbis quidem et quam
 de se praebet opinione pollicetur se omnia facturum pro bono publico, re
 vera autem nihil boni et sani exhibet alimenti, similis nutricibus, quae
 parum de bucella dantes infantibus totam devorant. 43. atque haec quidem
 de rhetorica in eam invehendo dicuntur ab Academicis. quare si neque ei
 qui ipsam habet neque propinquis est utilis, non est ars, sed adversus
 haec defendentes eam dicunt nonnulli, quod cum duplex sit rhetorica, alia
 quidem bona et honesta et quae est inter sapientes, alia autem quae est
 in vulgo hominum, accusetur non bona et honesta, sed improborum rhetorica.
 44. nonnulli autem utuntur etiam exemplis. quo modo enim pancra-
 tiasta qui verberat patrem, non ideo patrem verberat quod sit peritus artis
 pugilandi, sed propterea quod sit pravis moribus, ita qui in dicendi arte
 se exercuit et ea utitur adversus patriam et leges, non talis est propter
 rhetoricam, sed propter suam pravitatem. 45. priores autem non animad-
 vertunt, quod inviti concedunt non esse rhetoricam: nam cum nullus inve-
 niatur sapiens aut raro inveniatur, oportebit etiam eam quae est in sapien-

m) φαρμακοπώλης] qui vendit venena, infra sect. 49.

n) τὰ κεχαρισμένα λέγων] callens blando caudam iactare popello, ut
 Persii verbis utar.

ο) τοῖς Ἀκαδημαῖκοις] Agnoni Clitomacho Charmidi etc. supra sect. 20.

P 298 *π) μηδενὸς εὐρισκομένου σοφοῦ]* infra 1 adversus Logicos.

ἀνύπαρκτον ἢ σπάνιον εἶναι. πρὸς δὲ τοὺς δευτέρους ῥητέον⁴⁶
 ὅτι ἀνόμοιον ἐστὶ τὸ παράδειγμα τοῖς ἐν χειρὶ ζητουμένοις· ἡ
 μὲν γὰρ ἄθλησις οὐκ ὑποδείκνυσιν τὴν πρὸς τὸ κακὸν χρῆσιν,
 αὐτῆς, οἷον τὴν παροτυπίαν· ἡ δὲ ῥητορικὴ τοῦθ' ὥς προ-
 ηγούμενον ἔργον διδάσκει, οἷον πῶς ἂν τὰ μικρὰ μεγάλα^{γ)}
 ποιήσασιν, τὰ δὲ μεγάλα μικρά· ἢ πῶς ἂν τὰ μὲν δίκαια
 ἄδικα φανείη, τὰ δὲ ἄδικα δίκαια. καθόλου δὲ τῆς ῥητορικῆς⁴⁷
 ἐξ ἐναντίων^{δ)} συνισταμένης λόγων οὐκ ἐνδέχεται τὸν μὲν ἀστεῖον
 λέγειν ῥήτορα, τὸν δὲ μὴ τοιοῦτον οὐκέτι. ὁποῖος γὰρ ἂν ἦ ὁ
 ῥήτωρ, πάντως τοὺς ἐναντίους ἐκμελετᾷ ὀφείλει λόγους· ἐν δὲ
 τοῖς ἐναντίοις ἐστὶ καὶ τὸ ἄδικον. πᾶς ἄρα ῥήτωρ^{ε)} καὶ τοῦ
 ἀδίκου συναγωνιστῆς ὧν ἄδικός ἐστιν. ἀλλὰ ὅτι μὲν οὐ ῥητέον⁴⁸
 τὴν ῥητορικὴν τέχνην, ἐκ τούτων συμφανές. τὸ δὲ μετὰ τοῦτο
 καὶ ἐκ τῆς ὕλης περὶ ἣν ἐστὶ σκοπῶμεν αὐτῆς τὸ ἀνυπόστατον.
 καίτοι προαποδεδόται ἡμῖν τὸ κεφάλαιον ἐν τῷ πρὸς τοὺς γραμ-
 ματικούς^ς). εἰ γὰρ περὶ λόγον ἢ γραμματικὴ ποιεῖται, οὔτε δὲ
 λέξις ἐστὶ τι οὔτε λόγος ἐκ λέξεων συγχείμενος, ὥς ἐπεδείξαμεν,
 διὰ τὸ ὅδ' τὰ μέρη μὴ ἐστὶν ἀνύπαρκτον εἶναι, ἀκολουθήσει
 καὶ τὸ τὴν ῥητορικὴν ἀνυπόστατον ὑπάρχειν. ὅμως δ' οὖν ῥη-⁴⁹
 τέον, πρῶτον μὲν, ὅτι οὐκ εἰ τὸν λόγον ἐξεπόννησεν ἡ ῥητορικὴ,
 πάντως ἐστὶν ἐντεχνος, ἀλλ' εἰ τὸν συμφέροντα. καθ' ὃ γὰρ
 φαρμάκων διαφορῶν ὄντων καὶ τῶν μὲν θανασίμων τῶν δὲ

tibus rhetoricam aut plane nusquam existere aut esse rarissimam. 46. se-
cundis autem dicendum est: dissimile est exemplum iis de quibus in prae-
sentia quaeritur. pugilandi enim ars non docet ea uti ad malum, utpote ad
verberandum patrem. rhetorica autem hoc docet tamquam praecipuum mu-
nus, nempe quemadmodum dicendo ex parvis magna faciant, ex magnis au-
tem parva et quemadmodum iusta videantur iniusta, iniusta autem iusta.
 47. in suprema, cum rhetorica contrariis constet orationibus, non licet bonum
 quidem et honestum dicere esse oratorem, illum vero qui talis non sit,
 non esse. cuiusmodicumque enim sit orator, debet omnino contrarias me-
 ditari et exercere orationes. in contrariis autem est etiam iniustum. omnis
 ergo orator, utpote iniustitiae patronus ac defensor, est etiam iniustus.
 48. atque quod rhetorica quidem non sit ars dicenda, ex his est manife-
 stam. post hoc autem consideremus etiam ex materia in qua versatur eam
 non posse consistere. quamquam hoc caput fuit a nobis prius traditum, cum
 ageremus adversus grammaticos. nam si circa orationem versatur gram-
 matica, non est autem aliquid dictio neque oratio quae constat ex dictioni-
 bus, ut ostendimus, propterea quod cuius non existunt partes, id ipsum
 non existit: consequetur etiam rhetoricam non posse consistere. 49. dicen-
 dum insuper tamen primum quidem, quod non omnino ideo ars est rhetorica
 quod circa orationem versatur, sed si circa eam quae est utilis. quo-
 modo enim cum sint diversa venena et alia quidem sint letifera, alia vero

γ) τὰ μικρὰ μεγάλα] sive ut Socrati in Aristophanis *Nebulis* v. 114, 891 etc. obicitur, τὸν ἥτις λόγον χρεῖται ποιεῖν, quod Quintilianus 2 16 dixit: *peiores causas meliores facere.*

δ) ἐξ ἐναντίων] in scholis rhetorum controversias in utramque partem disserere instituuntur.

ε) πᾶς ἄρα ῥήτωρ] Raphaël Volaterranus libro 34 commentariorum Urbanorum: ego collatis veterum ac novorum exemplis, quaeque legi, partim etiam vidi, affirmare ausim paucissimos viros bonos eloquentes inveniri.

ς) πρὸς τοὺς γραμματικούς] supra libro adversus Grammaticos sect. 131 seq. mox pro περὶ λόγον mss περὶ λόγων.

SEXTUS EMPIR. II.

K

I' 299 σωτηρίων, ἡ μὲν ἐν τοῖς θανάσιμοις ἔξις καταγεγραμμένη οὐτε τέχνη τίς ἐστιν οὐτε ἱατρική· ἡ δὲ περὶ τὰ σωτήρια, καὶ τέχνη καὶ βιωφελής· οὕτω καὶ λόγων τῶν μὲν συμφερόντων, τῶν δὲ βλαπτικῶν ὄντων, εἰ μὴ περὶ τοὺς συμφερόντας ἐστὶν ἡ ῥητορικὴ ἀλλὰ τοὺς βλαβερούς, πρὸς τῷ μὴ εἶναι τέχνην ἔτι καὶ κακοτεχνία^{α)} γενήσεται. παρεστήσαμεν δὲ γε πρότερον^{β)} ὅτι βλαπτικωτάτοις ἐνυποδύεται λόγοις· τοίνυν οὐδὲ τέχνη καθέστηκε.
 50 καὶ μὴν εἴπερ ἡ συκοφαντικὴ καὶ ἡ ὀχλοκοπικὴ τὸ λέγειν ἐξήσκησαν καὶ οὐκ εἰσι τέχναι, δῆλον ὥς καὶ ἡ ῥητορικὴ κατὰ ψιλὸν τὸ ἐκπεπονηκέναι τὴν ἐν τῷ λέγειν δύναμιν ἐξεταζομένη οὐδὲ^{γ)} γενήσεται τέχνη. ἀλλὰ μὴν ἡ συκοφαντικὴ καὶ ἡ ὀχλοκοπικὴ τὸ λέγειν ἐξήσκησαν, καὶ οὐκ εἰσι τέχναι, τοίνυν οὐδὲ ἡ ῥητορικὴ.
 51 πρὸς γε μὴν τοῖς εἰρημένοις οὐδὲ ἴδιον ῥητορικῆς ἐστὶ τοῦτο, ἀλλὰ τὸ κοινὸν παντὸς λογικοῦ μαθήματος· καὶ γὰρ ἱατρική^{δ)} εὖ λέγει περὶ τῶν ἐαυτῆς θεωρημάτων καὶ μουσικὴ περὶ μουσικῶν. διόπερ ὥς ἐκάστη τούτων οὐκ ἐστὶν ἕνεκα τοῦ λέγειν
 52 ῥητορικῇ, οὕτως οὐδὲ περὶ ἧς ἐστὶν ἡ ζήτησις. συνελόντι δὲ φάναι, οὐδὲ κατασκευάζει καλὴν λέξιν ἡ ῥητορικὴ· οὐδὲ γὰρ ὑποδείκνυσιν ἡμῖν τὴν εἰς τοῦτο τεχνολογίαν, οἷον ὅτι καλῇ λέξει χρῆται, πρῶτον μὲν ὁ μὴ ἐκκλίνων τὰ κατὰ τὴν συνήθειαν λεγόμενα, καθὼς καὶ ἐν τῷ πρὸς τοὺς γραμματικούς^{ε)} ὑπεδείξαμεν· εἴτα καὶ ὁ τοῦ νοουμένου πράγματος ἀσφαλῶς κρατῶν.

salutaria, qui in mortiferis quidem versatur habitus, nec est ars nec medicina: qui autem in salutaribus est et ars et vitae utilis: ita etiam cum ex orationibus aliae quidem conferant, aliae vero sint noxiae, si non in utilibus versetur rhetorica, sed in noxiis, praeter id quod non erit ars, erit etiam pravum artificium. prius autem ostendimus, quod maxime noxias suscipiat orationes. non est ergo ars. 50. porro autem quomodo studium calumniandi et facultas populum agitandi in concionibus in dicendo se exercent, nec sunt artes, perspicuum est quod etiam rhetorica; quae eo solo censetur quod in dicendi facultate studium posuerit, ars non erit. atqui calumnia sycophantarum et facultas agitandi populum in concionibus in dicendo se exercent, nec sunt artes: ergo nec rhetorica. 51. ad haec accedit, quod nec hoc quidem sit proprium rhetoricae; sed cuiuslibet liberali atque eruditae disciplinae sit commune. ars enim medica bene dicit de suis praeceptis et musica de musicis. quamobrem quomodo unaquaeque earum non est rhetorica propterea quod oratione utitur, ita nec ea de qua quaeritur. 52. ut semel autem dicam, neque bonam dictionem docet ac confirmat rhetorica; neque enim nobis ostendit quo hoc fiat artificio, verbi gratia, quod bona utatur dictione, primum quidem qui non refugit ea quae dicuntur in quotidiana consuetudine, ut ostendimus adversus grammaticos; deinde qui

I' 299 α) κακοτεχνία] infra sect. 68. Ammianus Marcellinus 30 4: professionem oratorum forensium Epicurus κακοτεχνίαν nominans inter artes numerat malas. vide si placet quae ad hunc locum notavit Henricus Valesius. caeterum veneni vocabulum recte in versione pro pharmaco quovis sive bono sive malo posuit Hervetus, atque ego libenter ex usu veterum Latinorum retinui. Caius Ictus lib. 4 ad haec legis 12 tabular. qui malum carmen incantassit, malum venenum faxit deditur, parricida esto. vide D. de verborum significatione l. 236.

β) πρότερον] supra sect. 41 seq.

γ) λεgebatur οὐτε.]

δ) καὶ γὰρ ἱατρική] supra sect. 8.

ε) πρὸς τοὺς γραμματικούς] libro adversus grammaticos sect. 189 seq.

ῥέμβεται γὰρ ἡ λέξις^{α)} ἀγνωσμένων τούτων. παρ' ὃ καὶ εἰς τοῦτο ἀποβλέποντες ἀγαθὸν λέγομεν εἶναι ῥήτορα^{β)} ἕκαστον τῶν ἰδίων ἐπιτηδευμάτων. σὺν δὲ τούτοις καὶ ὁ περιεσκεμμένος τίνες⁵³ τῶν λέξεων κατὰ τὴν συνήθειαν κεῖνται καὶ τίνες δοξαστῶς, τὸ ἐκάστῳ πρόσφορον ἀποδίδωσι. βάλανεϊον μὲν γὰρ ἀνδρείον^{γ)} κατὰ τὴν συνήθειαν εἴρηται ἀπὸ τοῦ ἀνδρὸς λούειν· ὁ δὲ πλούσιος μακάριος^{δ)}, καὶ ὁ θάνατος κακὸν^{ε)} τῶν δοξαστῶν. τὸ τε γὰρ τὸν θάνατον τῶν κακῶν εἶναι καὶ τὸν πλοῦτον τῶν ἀγα- P 300 θῶν, ἀδελφον καὶ δοξαστόν. χρῶτο δ' ἂν καλῶς λέξει καὶ ὁ⁵⁴ κατελιγῶς, τίνος ἕνεκα τὰς μεταλήψεις ποιοῦμεθα^{ς)} τῶν λέξεων, ἥτοι ὑπὲρ τοῦ μὴ εὐθυρρημονεῖν προσκοπὴν φέροντος τοῦ εὐθέος ῥήματος ἢ ὑπὲρ τοῦ τι σαφηνίζειν, ὥς ὅταν τὸ μὲν αἴτιον εἰς τὸ ποιοῦν μεταλαμβάνωμεν, τὸ δὲ σημεῖον εἰς τὸ δηλοῦν. εἰ μὲν οὖν, ὥς ἔφην, ἐτεχνολογεῖτο τινα περὶ τούτων⁵⁵ τοῖς ῥήτοσι, τάχα ἂν καὶ τὸ καλῶς λέγειν καὶ τὴν κεκαλλωπισμένην λέξιν ἐκ ῥητορικῆς εἶχον. νῦν δὲ ἐπεὶ ταύτης τῆς θεω-

probe tenet rem quas verbis significatur. vaga enim et incerta est dictio si haec ignorentur. quamobrem ad hoc aspicientes unumquemque in propriis negotiis bonum dicimus esse oratorem. 53. praeterea is quoque qui considerat quatenam dictiones impositae sunt ex consuetudine et quatenam ex opinione, unicuique reddit id quod est ei appositum ac congruens. nam balneum quidem dictum est ἀνδρείον, id est virile, ex consuetudine, propterea quod viros lavet. dives autem beatus et mors malum ex opinabilibus. nam et quod mors sit malum et dicitur bonum est ex iis quae sunt incerta et opinabilia. 54. dictione quoque recte utetur qui comprehenderit quamnam ob causam dictionum fiant metalepses, id est in significatione transmutationes: nempe ut vel non recto ductu verba proferantur, recto verbo afferente offensionem: vel pro re aliqua apertius declaranda, ut cum causam transmutamus in efficiens, signum autem in declarans aut significans. 55. atque si rhetores quidem, ut dixi, de his aliquam traderent artem, fortasse et bene dicere elegantemque et ornatam dictionem haberent a rhetorica. nunc autem cum huiusmodi nequaquam attingant praeceptionem, aut

α) ῥέμβεται γὰρ ἡ λέξις] e contrario, rem bene conceptam verba haud invita sequuntur, Horat.

β) ἀγαθὸν ῥήτορα] praecipue bona causa disertus facit, ut recte Euripides Hecuba v. 1238

φεῦ, φεῦ, βροτοῖσιν ὥς τὰ χρηστὰ πράγματα

χρηστῶν ἀφορμὰς ἐνδίδωσ' αἰεὶ λόγων.

et in Phoenissis v. 472

ἀπλοῦς ὁ μῦθος τῆς ἀληθείας ἔφην

τοῦ ποικίλων δεῖν ἀνδρὶ ἐρηνηνεμάτων,

ἔχει γὰρ αὐτὰ καιρὸν· ὁ δ' ἀδίκος λόγος

νοσῶν ἐν αὐτῷ φαρμάκων δεῖται σοφῶν.

γ) ἀνδρείον] scil. βάλανεϊον, in quo nullae feminae lavabantur, sed tantum viri. paullo ante ms Ciz, τὸ ἐκάστῳ πρόσφορον pro τῷ ἐκάστῳ [quod recepimus].

δ) πλούσιος μακάριος] sic Latini etiam felices ac beatos pro opulentis solent ponere, ut Ovidius 1 Amor. scis here te, mea lux iuveni placuisse beato.

ε) ὁ θάνατος κακὸν] Iliad. γ' 173 ὥς ὄφελεν θανάτος μοι εἶναι κακός, ubi Eustath. κακός δὲ θάνατος ὁ τοῖς πλείοσι τοιοῦτος καὶ δι' αὐτὸ καὶ φευκτός. Iliad. γ' 300 νῦν δὲ τε ἔγγυθι μοι θάνατος κακός.

ς) τὰς μεταλήψεις ποιοῦμεθα] Curius Fortunatianus lib. 3 artis rhetoricae p. 72 quattuor ex causis nos translatione verborum uti observat necessitatis decoris brevitatis intentionis.

ρίας οὐ ψάδουσιν^{γ)}, ἢ, εἰ ψάδουσιν, οὗτοι γὰρ κατὰ ῥητορικὴν, 56 λεκτέον μὴ ῥητορικῆς ἴδιον εἶναι τὸ καλλιλεκεῖν. ἢ τε λέξις καὶ εἰς αὐτὴν οὔτε καλὴ ἐστὶν οὔτε μοχθηρά^{δ)}. τεκμήριον δὲ τὸ τῇ αὐτῇ ὑπὸ μὲν ἀστείου καὶ σεμνοῦ λεγομένη προσκοπεῖν ἡμᾶς, ὑπὸ δὲ μίμου γελοιοποιοῦντος μηδαμῶς. δι' ὃπερ ὅταν λέγῃται ὁ ῥήτωρ καλῆς λέξεως εἶναι κατασκευαστικός, ἥτοι κατὰ τοῦτο λέγεται, καὶ ὁ τὴν τὰ συμφέροντα πράγματα δηλοῦσαν λέξιν κατασκευάζει ἢ τὴν οἷα ἐστὶν ἢ τοῦ ἐλληνίζειν, ἢ τὴν οἷαν ἐναργῶς καὶ συντόμως καὶ ἐγκατασκευῶς δηλοῦσαν τὰ πράγματα. 57 οὔτε δὲ καὶ ὁ τὴν τὰ συμφέροντα πράγματα μνηύουσιν, οὐδὲν γὰρ ἴσασιν περὶ τούτων τῶν πραγμάτων οἱ ῥήτορες· οὔτε τὴν καὶ ὁ οἷα^{ε)} ἐστὶν ἢ τοῦ ἐλληνίζειν· κοινὸν γὰρ ἦν τοῦτο τῶν τῇ συνηθείᾳ καὶ ταῖς ἐλευθέροις τέχναις προσεχόντων· οὔτε καὶ ὁ τὴν σαφῶς καὶ συντόμως καὶ ἐγκατασκευῶς μνηύουσιν τὰ πράγματα. τοῦναντίον γὰρ περίοδον καὶ ἐπιφώνημα θέλοντες λέγειν οἱ ῥήτορες καὶ μὴ φωνᾶν φωνάεντι συγκροεῖν^{ς)} καὶ ὁμοιοτέλετον διάνοιαν κατακλίνειν^{κ)} ἐκκλείονται τῆς σαφούς 58 ἀλλὰ καὶ συντόμου τῶν πραγμάτων ἐρμηνείας. οὐκ ἄρα ῥητορικῆς ἐστὶ τὸ κατασκευάζειν καλὴν λέξιν καὶ τὸ εὖ λέγειν. δοθέντος δὲ τούτου, κἂν τις ἔλοιτο τὴν τοιαύτην φράσιν, πρῶτον μὲν διὰ τὸ μὴ πλεῖν αὐτὴν εἰς τὴν κοινὴν τοῦ βίου χρῆσιν —

si attingant, non attingunt ex rhetorica, dicendum est non esse rhetoricae proprium bona atque eleganti uti dictione. 56. dictio autem per se nec est bona nec mala. huius rei est signum, quod si eadem dictio a viro probo et honesto dicatur, offendamur; sin autem a mimo qui risum movet, minime. quamobrem quando dicet rhetor se bonam docere dictionem, vel hac ratione id facere dicitur, quod doceat dictionem quae res significet utiles, vel quae ostendat qualis sit, si pure Graece loquamur vel quae efficaciter ac breviter et apposite ad probandum et confirmandum res significet. 57. sed neque quod doceat dictionem quae significet res utiles; de his enim rebus nihil sciunt rhetores. sed neque quod ostendat quae sit pure Graeca. est enim hoc commune eorum qui attendunt consuetudinem et artes liberales. neque quod eam quae res significet dilucide et breviter et apposite ad probandum ac confirmandum. contra enim periodo et ornatae acclamationi dum student oratores et vocalem volunt cum vocali non collidere et similiter desinentem declinare sententiam, arcentur ne clare dicant ac dilucide et ne sit brevis ac compendiosa rerum interpretatio. 58. non est ergo rhetoricae bonam docere dictionem et bene dicere. et hoc quod sit concessio si quis elegerit eiusmodi phrasin et dicendi rationem, primum quidem propterea quod ea non cadat in communem usum vitae (nemo enim nostrum ita loqui-

g) ταύτης τῆς θεωρίας οὐ ψάδουσιν] vocabulorum delectum a grammaticis potius discere iubent vel iudicio cuiusque committunt, quam ipsi rationes eius explicant rhetores. mox ms Vratilav. οὐτὶ γὰρ pro οὗτοι γὰρ.

δ) οὔτε καλὴ ἐστὶν οὔτε μοχθηρά.] plura in hanc sententiam disserit Cicero epistola notissima ad Paetum lib. 9 22 quae incipit: *amo verecundiam, vel potius libertatem loquendi.*

[*] scribebatur οἷα]

ς) φωνᾶν φωνάεντι συγκροεῖν] vide notas ad orationem Ciceronis pro Milone t. 5 edit. Graevianae p. 788.

κ) ὁμοιοτέλετον διάνοιαν κατακλίνειν] nota veteres evitasse tamquam vitium paribus cadentia et eodem desinentia modo, quae senior aetas velut acumina et elegantias affectat.

οὐδεὶς γὰρ ἡμῶν οὕτω διαλέγεται, ὥς οἱ ῥήτορες ἐπὶ τῶν δικαστηρίων — ἐπικαταγελασθήσεται^{*)}. καὶ αὐτοὶ δὲ ἐκεῖνοι πάντοτε ἐξελθόντες τῆς διατριβῆς καὶ τοῦ ἀγῶνος ἄλλη χρῶνται πρὸς τοὺς πέλας ἐρμηνεία. εἴτα καὶ, ὥς ἔφην, προσκοπὴν ἐμποιεῖ τὸ 59 μετὰ προσοχῆς καὶ ῥητορείας λαλεῖν. μετακτέον δὲ τὰ πρότερον P 301 πρὸς τοὺς ἀναλογιστικούς¹⁾ τῶν γραμματικῶν ἐρμημένα καὶ διδασκτέον ὅτι τῇ συνηθείᾳ προσεκτέον μᾶλλον ἐστὶ θέλοντας εὖ λέγειν, ἥπερ τέχνη τινὶ περιεργότερα. τὰ νῦν δὲ μετελθόντες καὶ ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς ῥητορικῆς ποιῶμεθα τὰς ἐνστάσεις. πάλιν τοίνυν λεκτέον, ὥς εἰ μηδὲν ἐστὶ ῥητορικῆς τέλος, οὐδὲν 60 ἐστὶ ῥητορικὴ, διὰ τὸ πᾶσαν τεχνικὴν ἔξιν πρὸς τι τέλος λαμβάνειν τὴν ἀναφοράν. οὐχὶ δὲ γὰρ ἐστὶ τι ῥητορικῆς τέλος, ὥς δεῖξομεν· οὐκ ἄρα ἐστὶ τέχνη ἢ ῥητορικὴ. οἱ μὲν οὖν πλείστοι 61 καὶ χαλεπότες ἔσχατον οἰοῦνται τῆς ῥητορικῆς ἔργον εἶναι τὸ πείθειν· καὶ γὰρ οἱ περὶ τὸν Πλάτωνα^{μ)} εἰς τοῦτο ἀπιδόντες δύναμιν εἰρηκασιν αὐτὴν τοῦ διὰ λόγων πείθειν, καὶ οἱ περὶ τὸν Ξενοκράτην^{ν)} πειθοῦς δημιουργόν, καὶ Ἀριστοτέλῃ^{ο)} δύναμιν τοῦ θεωρεῖν τὸ ἐνδεχόμενον πιθανόν, καὶ Ἀρίστων^{π)} ὁ Κριτολάου γνώριμος σκοπὸν μὲν ἐκκείσθαι φησιν αὐτῇ τὴν πειθῶ,

ut ut oratores in foro ac iudiciis irridebitur. quia etiam illi ipsi quoque cum recesserint a forensi usu et actione, apud homines alio utuntur sermone. 59. deinde, ut dixi, affert etiam offensionem attente et rhetorice dicere. transferenda sunt autem huc quae prius dicta sunt adversus grammaticos utentes analogia et docendum, ab iis qui volunt bene dicere, magis attendendam esse consuetudinem quam artem aliquam curiosam et supervacaneam. 60. nunc autem pergamus et a fine rhetoricae sumamus argumenta. rursus ergo dicendum est, quod si nullus sit finis rhetoricae, nihil est rhetorica, propterea quod omnis artificiosus habitus referatur ad aliquem finem. non est autem aliquis finis rhetoricae, ut ostendemus: non est ergo ars rhetorica. 61. atque plurimi quidem iique praestantissimi et doctissimi extremum munus dicunt esse rhetoricae, persuadere. eo enim spectans Plato dixit eam esse vim persuadendi verbis, et Xenocrates eam esse opificem persuasionis, Aristoteles autem vim contemplandi eius quod contingit esse probabile. Aristo vero familiaris Critolai scopum quidem di-

[*) ἐπεὶ καταγελασθήσεται cod. Regiomontanus ap. Struvium in Add. ad Schneideri lexicon s. v. ἐπικαταγελάω. inde locum refinxit Struvius ita: δοθέντος δὲ τούτου οὐκ ἂν τις ἔλοιτο — (οὐδ. γ. ἢ. οὐ. δ., ὥς οἱ φ. ἐπὶ τ. δικαστηρίων. ἐπεὶ καταγελασθήσεται· καὶ αὐτοὶ — τοῦ πέλας ἐρμηνεία) ita ut parenthesis finiretur voce ἐρμηνεία.]

1) πρὸς τοὺς ἀναλογιστικούς] lib. 1 contra Grammaticos sect. 179 seq. P 301

μ) οἱ περὶ τὸν Πλάτωνα] supra sect. 2 huius libri.

ν) Ξενοκράτην] apud Quintilianum 2 15 non Xenocrati sed Isocrati haec definitio rhetorica tribuitur, quod rhetorice dixerit persuadendi opificem. atque alia Xenocratis definitio fuit supra sect. 6. illa vero quod sit πειθοῦς δημιουργός Platoni etiam placuit et Tisiae, ut dictum sect. 2.

ο) Ἀριστοτέλῃ] exstat haec definitio lib. 1 Rhetor. Aristotelis, ita Latine expressa a Quintiliano: *rhetorice est vis inveniendi omnia in oratione persuasibilia.*

π) Ἀρίστων] Quintilianus 2 15 finem sive definitionem rhetoricae ab Aristone Critolai Peripatetici discipulo traditam esse testatur in hunc modum: *est scientia videndi et agendi in quaestionibus civilibus per orationem popularis persuasionis.*

62 τέλος δὲ τὸ τυχεῖν τῆς πειθοῦς. καὶ Ἑρμαγόρας^{γ)} τελείον ῥή-
τορος ἔργον εἶναι ἔλεγε τὸ τεθὲν πολιτικὸν ζήτημα διατρίβειν
κατὰ τὸ ἐνδεχόμενον πειστικῶς. Ἀθήναιος^{δ)} δὲ λόγων δύναμιν
προσαγορεύει τὴν ῥητορικὴν, στοχαζομένην τῆς τῶν ἀκουόντων
πειθοῦς. καὶ Ἰσοκράτης φησὶ μηδὲν ἄλλο ἐπιτηδεύειν τοὺς ῥή-
63 τορας ἢ ἐπιστήμην πειθοῦς. ὁθεν καὶ ἡμεῖς στοιχοῦντες τῇ τοῦ-
των φορᾷ λέγομεν εὐθύς^{ε)}, ὅτι τὸ πιθανὸν προσαγορεύεται τρι-
χῶς· καθ' ἓνα μὲν τρόπον, ὅπερ ἐναργῶς τε ἀληθές ἐστι καὶ
ἀληθοῦς ἐμποιοῦν φαντασίαν, ἐπισπᾶται ἡμᾶς εἰς συγκατάθε-
σιν· καθ' ἕτερον δέ, ὅπερ ψεύδός ἐστι καὶ ἀληθοῦς ἐμποιοῦν
φαντασίαν, ἐπισπᾶται ἡμᾶς εἰς συγκατάθεσιν, ὅπερ καὶ εἰκὸς
ὀνομάζειν εἰώθασιν οἱ ῥήτορες, ἀπὸ τοῦ λοικοῦ εἶναι^{ς)} τῷ ἀλη-
θεῖ. κατὰ δὲ τὸν τρίτον τρόπον τὸ κοινὸν τοῦ τε ἀληθοῦς καὶ
64 ψεύδους. τοσαυταχῶς δὲ λεγόμενου τοῦ πιθανοῦ ἀξιὸν ἐστὶ
πνέσθαι τῶν ῥητόρων, κατὰ τὴν τοῦτων τῶν πιθανῶν οἴονται
P 302 τὴν ῥητορικὴν τοῦ πείθειν ἐφίεσθαι καὶ περὶ ποῖον αὐτῶν τε-
χνεύειν αὐτὴν ἀξιοῦσι, περὶ τὸ ἐναργῶς ἀληθές ἢ περὶ τὸ
λοικὸς τοῦτο ψεύδος ἢ ὁ περὶ τὴν ἀμφοτέρων κοινότητα στρέ-
65 φεται. ἀλλὰ περὶ μὲν τὸ ἐναργῶς ἀληθές οὐχ οἷόν τε· τοῦτο

cit ei esse propositum persuasionem, finem autem eam assequi. 62. Her-
magoras autem dicebat esse perfecti oratoris officium civilem quaestionem
propositam tractare, quantum fieri potest, apte ad persuadendum. Athe-
naeus vero vim dicendi ait esse rhetoricam, quae scopum sibi proponit per-
suasionem auditorum. Isocrates autem oratorum non aliud esse institutum,
quam scientiam persuadendi. 63. unde nos quoque eorum insistentes vesti-
giis protinus dicimus, quod τὸ πιθανόν, id est, id quod est appositum
ad persuadendum, appellatur tribus modis: uno quidem modo id quod est
evidenter verum et veri procreans visionem nos attrahit ad assensum; alio
autem modo id quod est falsum et veri procreans visionem, nos attrahit ad
assensum. quod quidem solent εἰκός, id est verisimile, appellare rhetores,
eo quod sit λοικός τῷ ἀληθεῖ, id est, simile vero. tertio autem modo id
quod est commune veri et falsi. 64. cum tot autem modis dicatur τὸπι-
θανόν, id est probabile et aptum ad persuadendum, rogandi sunt rhetores,
quoniam ex his probabilibus existimant rhetoricam quaerere ut persuadeat,
et in quoniam ex iis volunt eam suo uti artificio, an in eo quod est evi-
denter verum, an in falso quod est verisimile, an in eo quod versatur in
utriusque communitate. 65. sed fieri quidem non potest ut id quaerat in eo

γ) Ἑρμαγόρας] apud eundem Quintilianum Hermagoras finem rheto-
ricae esse ait persuasibiliter dicere. Augustinus in principiis rhetoricos:
dicit esse oratoris officium Hermagoras persuadere, quatenus rerum et
personarum condicio putitur in civilibus quaestionibus.

δ) Ἀθήναιος] Quintilianus Athenaeum hunc 2 15 subiungit Critolao,
Peripateticum Peripatetico, ait vero ipsi rhetoricam dictam fallendi ar-
tem: alibi vero, 3 1 Hermagorae parem atque aemulum testatur fuisse
hunc Athenaeum quem Strabo 14 p. 670 Seleuciensem patriam et temp.
gessisse et δημαγωγῆσαι refert tempore Augusti imp. porro cum nomen
proprium viri denotat, scribitur Ἀθήναιος, quando Atheniensem
Ἀθηναῖος.

ε) λέγομεν εὐθύς] ms Ciz. ἔλεγομεν, male; nondum enim hoc libro
illa varia τοῦ πιθανοῦ genera sive gradus varios noster attigit, quos
repetit infra 1 adversus Logicos sect. 174. confer si placet gradus tres
probabilium φαντασιῶν lib. 1 Pyrrhon. sect. 227.

ς) ἀπὸ τοῦ λοικοῦ εἶναι] ita legendum e ms pro εἰκός.

γὰρ ἐξ αὐτοῦ πείθει καὶ ἐπισπᾶται ἡμᾶς πρὸς συγκατάθεσιν,
ὥστε παρέλκειν τὴν ἐκ ῥητορικῆς ἐπ' αὐτοῦ συνισταμένην πειθῶ.
καὶ καθάπερ οὐδεμιᾶς δεόμεθα τέχνης πρὸς τὸ πείθεσθαι ὅτι
νῦν ἡμέρα ἐστίν, ἢ ὅτι νῦν ἐγὼ διαλέγομαι, πραγμάτων ὄντων
ἐναργῶν καὶ αὐτοφωράτων^{α)}, οὕτως οὐδὲ πρὸς τὸ συγκατατί-
θεσθαι τῷ ἀνδροφόνον εἶναι τὸν ἐπ' αὐτοφώρῳ ληφθέντα ἀν-
δρόφονον χρεῖα ῥητορικῆς. καὶ ἄλλως εἰ τοῦ προδήλως ἀλη- 66
θοῦς ἢ πιθανόν ἐστι, θεωρητικὴ καθέστηκεν ἡ ῥητορικὴ, πάντως
καὶ τοῦ ἀπιθάνου γενήσεται θεωρητικὴ· ταύτη^{β)} γὰρ κατὰ τὴν
ὡς πρὸς ἄλληλα σχέσιν λαμβάνεται. καὶ ὃ λόγῳ ὁ τὸ ἀριστε-
ρόν κατεληφώς ἐξ ἀνάγκης ἐπιβάλλει καὶ τῷ^{γ)} οὐ ἀριστερόν
ἐστίν, οὕτως ὁ τὸ πιθανὸν ἀληθές διακρίνων ἀπὸ τοῦ μὴ τοι-
οῦτου γνῶσιν ἔχει καὶ τοῦ ἀληθοῦς ἀπιθάνον. ἐπεὶ οὖν πᾶν 67
ἀληθές ὁποῖόν ποτ' ἂν ᾖ, ἥτοι πιθανόν ἐστίν ἢ ἀπιθάνον,
ἀκολουθήσει τὴν ῥητορικὴν παντὸς ἀληθοῦς εἶναι θεωρητι-
κὴν· τῷ δὲ παντὸς ἀληθοῦς εἶναι θεωρητικὴν ἀκολουθή-
σει τὸ καὶ παντὸς ψευδοῦς· ὃ γὰρ λόγῳ ὁ διακριτικὸς τοῦ
πιθανοῦ ἐξ ἀνάγκης καὶ τοῦ ἀπιθάνου διακριτικὸς ἐστίν, τῷ
αὐτῷ καὶ ὁ παντὸς ἀληθοῦς ἐπιγνώμων συνεπιβάλλει παντὶ
τῷ ἀντικειμένῳ, τουτέστι τῷ ψεύδει. εἰ δὲ τοῦτο, ἐστὶ ἡ ῥη-
τορικὴ γνῶσις ἀληθῶν τε καὶ ψευδῶν^{δ)}. οὐ πάνυ δὲ γε τοῦτο.
τοίνυν οὐδὲ τοῦ αὐτόθεν ἀληθοῦς ἐστὶ θεωρητικὴ. καὶ μὴν τοῖς 68
ἀντικειμένοις συναγορεύειν ἐπαγγέλλεται, τὰ δὲ ἀντικείμενα οὐκ
ἐστὶν ἀληθῆ· οὐκ ἄρα τοῦ ἀληθοῦς ἐφίεται ἡ ῥητορικὴ. καὶ

quod est evidenter verum; hoc enim ex se ipso persuadet et nos attrahit
ad assensionem, adeo ut sit supervacanea quae in ipso consistit a rhetorica
persuasio et quomodo nulla opus habemus arte ad persuadendum quod nunc
sit dies vel quod ego nunc disputem, cum res sint evidentes et quae ex se
possunt deprehendi: ita neque ut assentiamur eum caedem fecisse qui in
ipsa caede est deprehensus, opus est rhetorica. 66. et alioqui si id quod
est aperte verum, quatenus est probabile, contemplatur rhetorica, omnino
etiam contemplabitur id quod non est probabile. eadem enim ratione su-
mitur ex illa quam inter se habent habitudine, et qua ratione qui compre-
hendit sinistram, necessario etiam assequitur id cuius est sinistram: ita
etiam qui discernit probabile verum ab eo quod non est eiusmodi, habet
etiam notitiam veri non probabilis. 67. quoniam ergo quidquid est verum
cuiusmodicumque sit, aut est probabile aut improbabile, sequetur rheto-
ricam contemplari quidquid est verum, unde sequetur etiam ut contem-
platur quidquid est falsum. qua enim ratione qui discernit probabile necessa-
rio etiam discernit improbabile, ita etiam qui omne verum agnoscit, asse-
quitur etiam quidquid ei adversatur, hoc est falsum. quod si ita est, erit
rhetorica cognitio verorum et falsorum. sed nequiquam ita est. nec ergo
contemplabitur id quod est ex se verum. 68. porro autem profitetur etiam
defendere ea quae sibi inter se adversantur. quae autem sibi inter se ad-
versantur, non sunt vera. non ergo id quod est verum quaerit et sibi pro-

α) αὐτοφωράτων] ita recte ms pro αὐτοφωράτων et mox αὐτοφώρῳ P 302
pro αὐτοφώρῳ.

β) ταύτη] in ms ταύτῃ pro ταύτῃ.

γ) ἐπιβάλλει καὶ τῷ] ms Ciz. τὸ male: nam integra phrasis est, ἐπι-
βάλλει νοῦν τῷ πράγματι.

δ) γνῶσις ἀληθῶν τε καὶ ψευδῶν] atqui hoc dialecticae est, non rhe-
toricae, infra sect. 69.

μὴν οὐδὲ τοῦ ψευδοῦς· οὐδεμία γὰρ περὶ ψεύδους^{a)} ἴσταιται τέχνη. ἀλλ' ἀναγκαῖόν ἐστι τὴν ῥητορικὴν τοῦτο μεταδιώκον-
 69 τας αὐτὰς ὑπαντιάζειν ἀπορίας. εἰ γὰρ περὶ τὸ πιθανὸν ψεύδος καταγίνεται, πάντως εἴσεται καὶ τὸ ἀπίθανον. ἐπεὶ οὖν πᾶν ψεύδος ἦτοι πιθανὸν ἐστὶν ἢ ἀπίθανον, παντὸς ψευδοῦς ἐπι-
 στήμη γενήσεται, καὶ διὰ τοῦτο καὶ παντὸς ἀληθοῦς· ὥστ' αὐ-
 τὴν μὴ διαφέρειν τῆς διαλεκτικῆς, ὃ κατὰ πολλοὺς τρόπους
 70 ἐστὶν ἁποπον. οὐ μὴν ἀλλ' εἰ τῶν ἀντικειμένων συνήγορος
 P 303 καθέστηκε, τὰ δὲ ἀντικείμενα οὐκ ἐστὶ ψευδῆ^{b)}, οὐκ ἂν εἴη ψευδοῦς θεωρητικῆς. ἔτι εἴπερ εἰκὸς ἐστὶ τὸ τὰς πλείστας ἀφορμὰς εἰς τὸ ἀληθὲς εἶναι παρεχόμενον, καὶ παρ' ὀλίγον, ὃ δὴ τούτῳ ἀν-
 τίκειται, τὸ ὀλίγας ἀφορμὰς καὶ σπανίους ἔχον^{c)} εἰς τὸ ἀληθὲς εἶναι, πάντως ἡ ῥητορικὴ εἰς τὸ ἐναντίον ἐπιχειροῦσα οὐ μάλ-
 71 λον τοῦ εἰκότος ἢ τοῦ ἀντικειμένου στοχάζεται. καὶ μὴν οὐδὲ τὸ κοινὸν τοῦ τε ἀληθοῦς καὶ ψευδοῦς μεταδιώκει· ἐν τούτῳ γὰρ καὶ ψεύδος κατεπέπλεκτο. ἁποπὸν τε καθυστήκει τὸ τέχνην ψευδέσι χρῆσθαι σὺν τῷ κατὰ τὸν προϋποδεδειγμένον τρόπον ἀκολουθεῖν τὸ καὶ ἐπιστήμην αὐτὴν ἀληθῶν τε καὶ ψευδῶν^{d)} γίνεσθαι, τοῦ πράγματος μὴ οὕτως ἔχοντος. ἀλλ' εἰ μήτε ἀλη-
 θὲς μήτε ψεύδος μήτε τὸ κοινὸν ἀμφοτέρων θεωρεῖν δύναται ἡ ῥητορικὴ, παρὰ δὲ ταῦτα οὐδὲν ἐστὶ πιθανόν, οὐκ ἂν εἴη
 72 ῥητορικῆς τὸ πείθειν. ἡμεῖς μὲν οὖν ταύταις ἀξιούμεν ταῖς

ponit rhetorica, sed nec falsum: nulla enim ars versatur in falso. sed ne-
 cesse est rhetoricam quae hoc persequitur vel non esse artem vel pravam
 esse artificium et simul easdem rursus occurrere dubitationes. 69. si enim
 versatur in falso probabili, omnino sciet etiam non probabile. quoniam ergo
 quidquid est falsum, est vel probabile vel non probabile, omnino falsi
 erit scientia et ideo etiam cuiusvis veri. quo fit ut ea minime differat a
 dialectica. quod quidem multis modis est absurdum. 70. verum enim vero
 si ea defendit quae sibi inter se adversantur, quae autem sibi inter se ad-
 versantur, non sunt falsa, nequaquam falsum contemplabitur. praeterea si
 verisimile est quod multa praebet et prompta ad verum argumenta, id autem
 quod ei adversatur est quod pauca et rara habet argumenta ad hoc ut sit
 verum, omnino rhetorica, quae argumentatur in contrariis, non magis sco-
 pum sibi proponit id quod est verisimile, quam quod ei adversatur. 71. sed
 neque persequitur id quod est commune veri et falsi: in eo enim est fal-
 sum annexum et est absurdum, artem uti falsis: et simul etiam sequitur
 eo modo quo prius ostensum est, quod ipsa scientia sit verorum et falso-
 rum, cum res non ita habeat. sed si nec verum nec falsum neque quod
 est utriusque commune, contemplari potest rhetorica; praeter haec autem
 nihil est probabile quod possit persuaderi, non est rhetoricae officium per-
 suadere. 72. atque nobis quidem placuit his argumentis adversus rhetores
 uti, alii vero etiam consueverunt assumere illa quae iam proferemus et

a) οὐδεμία γὰρ περὶ ψεύδους] est enim κακοτεχνία non ars quae men-
 tiri docet. sed ad hanc et caeteras plerasque obiectiones respondet Quin-
 tilianus lib. 2 cap. 17 quo toto disputat num rhetorica ars sit. mox pro
 παντὸς ψευδοῦς ἐπιστήμη in ms Ciz. est παντὸς ψεύδους.

P 303 b) τὰ δὲ ἀντικείμενα οὐκ ἐστὶ ψευδῆ] supra sect. 68: τὰ δὲ ἀντικεί-
 μενα οὐκ ἐστὶν ἀληθῆ. nempe ex contradictoriis alterum est verum,
 alterum falsum.

c) ἔχον] ita pro ἔχειν legendum e mss.

d) ἀληθῶν τε καὶ ψευδῶν] supra sect. 67.

ἐνστάσει χρῆσθαι πρὸς τοὺς ῥήτορας, ἄλλοι^{e)} δὲ καὶ τὰς λε-
 χθησομένους εἰώθασι παραλαμβάνειν, αἷς ἐξέσται τῷ βουλομένῳ
 χρῆσθαι· φασὶ γὰρ ἦτοι τέχνη ἐστὶν ἡ ῥητορικὴ, ἡ οὐκ ἐστὶ.
 καὶ εἰ μὲν μὴ ἐστὶ, μηδὲ τέλος αὐτῆς ζητῶμεν· εἰ δὲ ἐστὶ, πῶς
 κοινὸν ἔχει τέλος καὶ τοῦ μὴ ῥήτορος; τὸ γὰρ πείθειν πολλοῖς
 πάρεστι διὰ πλοῦτον ἢ κάλλος ἢ δόξαν, ὥς πρότερον^{f)} ὑπεδεί-
 κνυμεν. ῥηθέντων δὲ πολλάκις τῶν λόγων καὶ ἐπ' αὐτοῖς πε-
 73 πεισμένων τῶν δικαστῶν, οὐδὲν ἦττον προσμένουσιν οἱ ῥήτορες
 ἕτερόν τι ἀπεκδεχόμενοι τέλος^{g)} καὶ προσμένοντες δέονται. οὐκ
 ἄρα τὸ πείθειν ῥητορικῆς ἐστὶ τέλος, ἀλλ', εἰ ἄρα, μετὰ τοῦτα
 ἐπακολουθοῦν. ἄλλως τε καὶ ἐναντίος ἐστὶν ὁ ῥητορικὸς λόγος^{h)}
 74 πείθοι· πρῶτον μὲν γὰρ περίεργος καθέστηκε· προσκόπτουσι δὲ
 οἱ πολλοὶ τῇ τοῦ λόγου περιεργίᾳ. εἴτα ὁ ἀσαφὲς λόγος οὐκⁱ⁾
 75 ἐστὶ πειστικός^{h)}. ὁ δὲ τῶν ῥητόρων λόγος ἐν περιόδοις κείμε-
 νος καὶ ἐνθυμήμασιν ἥττον ἐστὶ σαφής· οὐκ ἄρα πειστικός ὁ
 ἀπὸ τῆς ῥητορικῆς ἐστὶ λόγος. ὃ τε εὐνοίαν τοῖς δικασταῖς ἐμ-
 76 ποιῶν λόγος οὗτός ἐστι πειστικός· εὐνοίαν δὲ ἐμποιεῖ οὐχ ὁ
 ῥητορικὸς ἀλλ' ὁ ἀφελὴς καὶ τὸν ιδιωτικὸν ὑποφαίνωνⁱ⁾ τύπον.
 τῷ μὲν γὰρ τοῦ ῥήτορος ἀντίκειται πάντες ταῖς ὑπεροχαῖς
 φθονοῦντες. καὶ γὰρ δίκαια κατασκευάζῃ ὁ ῥήτωρ, δοκοῦσι μὴ
 77 διὰ τὴν τῶν πραγμάτων φύσιν, ἀλλὰ διὰ τὴν τοῦ ῥήτορος P 304
 πανουργίαν τὰ μὴ δίκαια τοιαῦτα αὐτοῖς φαίνεσθαι. τῷ δὲ ττ

quibus utetur, qui voluerit. dicunt enim: aut rhetorica est ars aut non
 est; atque si non est ars, nec finem eius inquiramus. si vero est, quomodo
 habet finem communem cum eo qui non est orator? multi enim sunt qui
 persuadent per divitias aut pulchritudinem aut gloriam, ut prius ostendi-
 mus. 73. saepe autem cum dictae sunt orationes et ab eis persuasi sunt
 iudices, nihilominus adhuc manent oratores alium finem exspectantes et
 manentes precantur. non est ergo persuadere finis rhetoricae, sed id quod
 ipsum sequitur. 74. et alioqui oratio rhetorica adversatur persuasioni: nam
 primum quidem ea est affectata et supervacanea. offenduntur autem multi
 oratione huiusmodi. 75. deinde oratio quae non est clara et dilucida mi-
 nime est apta ad persuadendum. oratorum autem oratio quae sita est in
 periodis et enthymematibus, minus est clara ac dilucida. non est ergo apta
 ad persuadendum oratio quae proficiscitur a rhetorica. 76. praeterea quae
 iudices reddit benevolos ea est apta ad persuadendum. benevolos autem
 reddit non rhetorica oratio, sed simplex et quae vulgaris sermonis expri-
 mat speciem: nam oratoris quidem orationi adversantur omnes, ut qui eius
 invideant excellentiae. nam etsi quae iusta sunt confirmet orator, videntur
 non propter rerum naturam, sed propter oratoris calliditatem, quae non

e) ἄλλοι] Epicurus et in Gorgia Plato.

f) ὥς πρότερον] supra sect. 2 et 5.

g) ἕτερόν τι τέλος] verbi gratia, ut plausum et admirationem ferant
 auditorum, vel de quo maxime sermo est Sexto hoc loco, ut impleatur
 et praestetur id quod ab iudice desiderant et absolvatur reus. hic enim
 respiciunt quoque verba προσμένοντες δέονται, illa quippe videntur in-
 telligenda de oratoribus post actionem finitam rogantibus iudices, ut
 partibus suis faveant. id enim est quod mox Sextus appellat τὸ μετὰ
 τὸ πείθειν ἐπακολουθοῦν.

h) πειστικός] in mss. V et C. iterum iterumque scriptum invenio
 πιστικός, sed vulgatam lectionem hac in parte scriptionemque libenter
 praefero.

i) ὑποφαίνων] ms Vratislav. ἀποφαίνων.

τοῦ ἰδιώτου ὡς ἀσθενεῖ πᾶς τις συναγωνίζεται, καὶ τῷ*) ἦντον
δικαίῳ προσδοξάζει τὸ μᾶλλον δίκαιον διὰ τὸ ὑπὸ ἀφελούς καὶ
ἰδιώτου κατασκευάζεσθαι. παρ' ἣν αἰτίαν Ἀθηναῖοις τὸ παλαιὸν^{κ)}
οὐκ ἐπετέτραπτο συνήγορον παρίστασθαι τοῖς κρινομένοις ἐπὶ
τῆς ἐν Ἀρείῳ πάγῳ βουλῆς, ἀλλ' ἕκαστος ὡς εἶχε δυνάμειος
ἀδιαστρόφως καὶ ἀπανοίργως ὑπὲρ ἑαυτοῦ τοὺς λόγους^{λ)} ἐποι-
78 εἶτο. καὶ μὴν εἴπερ ἐπίστενον αὐτοῖς οἱ ῥήτορες ὅτι πειστικὴν
ἔχουσι δύναμιν, ἐχρῆν αὐτοὺς μῆτε ἔλεον μῆτε οἰκτους μῆτε
ὀργὰς ἢ ἄλλα τινὰ τοιαῦτα κινεῖν, ἅπερ πείθει μὲν οὐδαμῶς,
παραλογίζεται δὲ τὴν τῶν δικαστῶν γνώμην καὶ ἀντισκοτεῖ τῷ
δικαίῳ. ἀλλ' ὅτι μὲν οὐκ ἐνδέχεται τὸ πείθειν τέλος εἶναι ῥη-
19 τορικῆς δέδεικται. τινὲς δὲ τοῦτο μὲν οὐ λέγουσιν αὐτῆς τέλος,
τὸ δὲ τοὺς ἐνδεχομένους εὐρεῖν λόγους^{μ)}. οἱ δὲ τὸ δόξαν ἐμ-
ποιεῖν^{ν)} τοῖς δικασταῖς περὶ τῶν πραγμάτων, οἷαν οἱ λέγοντες
80 θέλουσιν. ἄλλοι δὲ τὸ συμφέρον^{ο)}. τινὲς δὲ τὸ νικᾶν^{π)}. ὧν
πρὸς μὲν τοὺς πρώτους ῥητέον, ὡς εἴπερ τοὺς ἐνδεχομένους εἰς
τὰς ὑποθέσεις λόγους εὐρεῖν ἐπαγγέλλεται ἡ ῥητορικὴ, ἦτοι τοὺς
ἀληθεῖς ἢ δυνατοὺς ῥηθῆναι ἐπαγγέλλεται, οὔτε δὲ τοὺς ἀληθεῖς
(κανόνα γὰρ καὶ κριτήριον^{ρ)}) τῆς τῶν ἀληθῶν καὶ ψευδῶν δια-
γνώσεως αὐτοὺς ἔχειν δεῖ, ὅπερ οὐκ ἔχουσιν) οὔτε τοὺς δυνα-
τοὺς ῥηθῆναι (ἀγνοοῦντες γὰρ τοὺς ἀληθεῖς οὐδὲ τοὺς δυνατοὺς
ῥηθῆναι ἐπιγνώσκονται.) οὐκ ἄρα ῥητορικῆς ἐστὶ τὸ τοὺς ἐνόντας

sunt iusta, eis apparere talia. 77. indocti autem hominis orationi, ut quae
sit imbecilla, favet quilibet et rei minus iustae conciliat opinionem ac si
sit magis iusta, quod eam astruat homo simplex et indoctus. quam ob cau-
sam Atheniensibus olim non erat permissum adhibere patronum qui defen-
deret eorum causam qui indicabantur in senatu Areopagitarum, sed unus-
quisque pro facultate sua absque ullis verborum strophis aut ulla callidi-
tate pro se verba faciebat. 78. praeterea si crederant oratores se vim
habere persuadendi, oporteret eos nec misericordiam nec iram neque ulla
alia movere eiusmodi, quae minime quidem persuadent, sed iudicium men-
tem in transversum rapiunt et iuri offundunt tenebras. atque quod persua-
dere quidem non possit esse finis rhetoricae ostensum est. 79. nonnulli
autem dicunt hoc non esse eius finem, sed invenire ea quae ad rem facere
possunt; alii autem, iudicibus eam de rebus indere opinionem quam velint
ii qui dicunt; alii autem utile; alii vero vincere. 80. quorum primis qui-
dem dicendum est, si ea quae ad rem facere possunt in causis, invenire
profitetur rhetorica, aut ea quae vera sunt, aut quae dici possunt, profi-
tetur: non autem vera (oporteret enim eos habere regulam discernendi
vera et falsa, quod non habent), nec ea quae dici possunt (vera enim
ignorantes nec ea quae dici possunt agnoscent.) non est ergo rhetoricae

[*] legebatur τὸ]

1° 304 κ) τὸ παλαιὸν] nam postea hoc mutatum, ut e Luciano et aliis ob-
servavit Ioannes Meursius libro de Senatu Areopagitico c. 7 tomo 5
Thesauri Gronov.

λ) ὑπὲρ ἑαυτοῦ τοὺς λόγους] ita mss, licet articulus in editis excidit.

μ) τοὺς ἐνδεχομένους εὐρεῖν λόγους] ita Aristoteles supra sect. 61.

ν) τὸ δόξαν ἐμποιεῖν] ita Apollodorus apud Quintilianum 2 15: per-
suadere iudici et sententiam eius ducere in id quod velit.

ο) τὸ συμφέρον] hoc impugnatur infra sect. 85.

π) τὸ νικᾶν] sect. 86 seq.

ρ) κανόνα καὶ κριτήριον] atqui eiusmodi criterium veritatis non dari
disputat noster lib. 2 Pyrrhon. sect. 18 seq. et lib. 1 adversus Logicos.

καὶ δυνατοὺς εὐρεῖν λόγους. ἢ τε ῥητορικὴ οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν 81
ἢ τὸ τοὺς ἐνδεχομένους εὐρεῖν λόγους. ὅθεν ὁ τοῦτο λέγων τέλος
δυνάμει τὴν ῥητορικὴν τέλος εἶναι λέγει τῆς ῥητορικῆς. οὐ^{τε} 82
χάριν ἀπαντὰ φησὶ πρόσσειν ὁ ῥήτωρ, ἐκείνο ἂν τέλος εἴη.
οὐχὶ δὲ γε χάριν τῶν ἐνδεχομένων ἐπιχειρήσεων πάντα πρόσσει
ὁ ῥήτωρ, ἀλλὰ τοῦ μετὰ τὰς ἐπιχειρήσεις ἐπακολουθοῦντος.
τοίνυν οὐκ ἂν εἴη τέλος ἐκείνο. καὶ μὴν ὅπερ δέεται τέλους 83
τυχεῖν ὁ ῥήτωρ, τοῦτο καὶ ὁ μισθωσάμενος αὐτὸν ἰδιώτης.
τοῦ δὲ γε τοὺς ἐνδεχομένους εὐρεῖν λόγους οὐ σπεύδει τυχεῖν ὁ
ἰδιώτης, ἀλλ' ἐτέρου τινός. ἐκείνο ἄρα τέλος γενήσεται, καὶ οὐ
τὸ τοὺς^{ς)} ἐνδεχομένους λόγους εὐρεῖν. καὶ μὴν οὐδὲ τὸ δόξαν 84
ἐμποιεῖν τοῖς δικασταῖς περὶ τῶν πραγμάτων, οἷαν οἱ λέγοντες
θέλουσι. τοῦτο γὰρ οὐ διήνεγκε τοῦ μὴ πείθειν^{ς)}. ἐπεὶ περ 8 P 305
πειστικῶς δόξαν ἐμπεποίηκε τοῖς δικασταῖς περὶ τῶν πραγμάτων,
οἷαν οὗτος θέλει. ἐδείξαμεν δὲ^{ς)} ἡμεῖς ὅτι οὐκ ἔστι τῆς ῥητο-
ρικῆς τέλος τὸ πείθειν, ὥστε οὐδὲ τὸ δόξαν ἐμποιεῖν. ἀλλὰ μὴν 85
οὐδὲ τὸ συμφέρον, ὡς ἡξιώκασι τινες^{ς)}. ὅτι γὰρ τοῦ μέρους
ἐστὶ τέλος, τοῦτο οὐκ ἂν εἴη τοῦ ὅλου τέλος. μέρους δὲ γε τῆς
ῥητορικῆς τοῦ συμβουλευτικοῦ τέλος^{ς)} λέγουσιν οἱ ῥήτορες εἶναι
τὸ συμφέρον. οὐκ ἄρα τῆς ὅλης ῥητορικῆς ἐστὶ τέλος. ὅπερ τε
πάσης τέχνης ἐστὶ τέλος κοινῶς, τοῦτο οὐκ ἂν εἴη τῆς ῥητορι-
κῆς μόνης. τὸ συμφέρον δὲ γε πάσης τέχνης ἐν τῷ βίῳ τέλος 86
ἐστίν. οὐκ ἄρα τῆς ῥητορικῆς ἰδιαιτέρον καθέστηκε.λείπεται
οὖν τὸ νικᾶν αὐτῆς εἶναι τέλος, ὃ πάλιν ἀδύνατόν ἐστιν. ὁ γὰρ

invenire argumenta quae causae insunt et quae de ea dici possunt. 81. ac
rhetorica ipsa nihil aliud est quam invenire ea quae possunt ad rem facere.
qui itaque hunc dicit esse finem, perinde est ac si dicat rhetoricam esse
finem rhetoricae. 82. ac propter quod se omnia facere dicit orator, illud
erit finis. non autem certe propter argumenta, quae possunt ad rem fa-
cientia proferri, omnia agit orator, sed propter id quod sequitur post ar-
gumenta. non est ergo illud finis. 83. praeterea quem finem opus habet
ut assequatur orator, eum etiam ut assequatur opus habet qui eum con-
duxit privatus. at privatus non hoc contendit assequi, ut quae dici pos-
sunt ad rem argumenta, inveniat, sed aliquid aliud. illud ergo erit finis,
non autem invenire ea quae ad rem dici queunt. 84. sed neque iudicibus
eam de rebus indere opinionem, quam volunt ii qui dicunt; hoc enim nihil
differt ab eo quod est non persuadere. nam qui persuasit, eam quam vult
opinionem indidit iudicibus. nos autem ostendimus persuadere non esse
finem rhetoricae. quare nec opinionem indere. 85. sed neque utile, ut
nonnulli voluerunt: nam quod partis est finis, non fuerit hoc finis totius.
partis autem rhetoricae, generis deliberativi, finem rhetores dicunt esse
utile. non est ergo finis totius rhetoricae. et quod totius artis est. commu-
niter finis, hoc esse non poterit solius rhetoricae. utile autem est omnium
in vita artium finis. non est ergo hoc proprium rhetoricae. 86. restat ergo
ut vincere sit eius finis, quod rursus non potest esse: qui enim saepe non

ς) καὶ οὐ τὸ τοὺς] ita mss non οὐ τὸ τοῦ τοὺς ut in editis.

ς) τοῦ μὴ πείθειν] nempe τὸ δόξαν μὴ ἐμποιεῖν οὐ διήνεγκε τοῦ μὴ P 305
πείθειν.

ς) ἐδείξαμεν δὲ] sect. 73 seq.

ς) ὡς ἡξιώκασι τινες] supra sect. 79.

ς) μέρος τοῦ συμβουλευτικοῦ τέλος] infra sect. 89. male quidam co-
llices μέρος quod Hervetus erat secutus.

πολλάκις μὴ τυγχάνων τοῦ κατὰ γραμματικὴν τέλους, οὐκ ἂν εἴη γραμματικός, καὶ ὁ πολλάκις μὴ τυγχάνων τοῦ κατὰ μουσικὴν τέλους οὐκ ἂν εἴη μουσικός· τοίνυν καὶ ὁ μὴ τυγχάνων 87 πολλάκις τοῦ κατὰ ῥητορικὴν τέλους οὐκ ἂν εἴη ῥήτωρ. ὁ δὲ γε ῥήτωρ πλεῖον μᾶλλον ὢ νικᾷ, νικᾶται, καὶ τοσοῦτον πλεῖον^{γ)}, ὅσω δυναμικώτερός ἐστι τῶν τὰ ἄδιστα ἐχόντων πράγματα ἐπ' αὐτὸν συντρεχόντων^{δ)}. οὐκ ἄρα ῥήτωρ ἐστὶν ὁ ῥήτωρ. ὁ τε μὴ τυχών τοῦ κατὰ ῥητορικὴν τέλους οὐκ ἂν ἐπαινοῖτο· ῥήτορα δὲ ἐνίοτε νικηθέντα ἐπαινοῦμεν· οὐκ ἄρα ῥητορικῆς τέλος ἐστὶ 88 τὸ νικᾶν. ὥστε εἰ μήτε ὕλην^{α)} ἔχει ἢ ῥητορικὴ περὶ ἣν τεχνιτεύει, μήτε τέλος^{β)} ἔφ' ὃ ἀνάγεται, οὐκ ἂν ὑπάρχοι ἢ ῥητορικὴ· οὔτε δὲ ὕλην ἔχει οὔτε τέλος, καθὼς παρεστήσαμεν· οὐκ 89 ἄρα ὑπάρχει ἢ ῥητορικὴ. ἐναπορήσειε δ' ἂν τις αὐτοῖς καὶ ἀπὸ τῶν μερῶν αὐτῆς. μέρη δὲ λέγουσι τῆς ῥητορικῆς τὸ δικανικόν τε καὶ συμβουλευτικὸν καὶ ἐγκωμιαστικόν· τούτων δὲ τοῦ μὲν δικανικοῦ τέλος εἶναι τὸ δίκαιον, τοῦ δὲ συμβουλευτικοῦ τὸ συμφέρον, τοῦ δὲ ἐγκωμιαστικοῦ τὸ καλόν. ὅπερ εὐθέως ἀπο- 90 ρόν ἐστιν. εἴπερ γὰρ ἄλλο τι καθέστηκεν ἢ δικανικὴ ὑπόθεσις καὶ ἄλλο τι ἢ συμβουλευτικὴ καὶ οὐ ταῦτόν τῇ ἐγκωμιαστικῇ, πάντως τὸ τέλος τῆς δικανικῆς οὐκ ἂν εἴη καὶ τῆς συμβουλευτικῆς τέλος. καὶ τὸ ταύτης οὐκ ἐστὶ τῆς ἐγκωμιαστικῆς· καὶ ἐναλλάξ. ἐπεὶ οὖν τῆς συμβουλευτικῆς τέλος ἐστὶ τὸ συμφέρον, οὐκ ἂν εἴη τοῦτο τῆς δικανικῆς τέλος. ἦν δὲ γε τῆς δικανικῆς 91 τέλος τὸ δίκαιον· οὐκ ἄρα τὸ δίκαιόν ἐστι συμφέρον. καὶ πάλιν, ἐπεὶ ὥς τὰ μέρη ταῦτα διαφέρει ἀλλήλων, οὕτω καὶ τὰ τέλη διοίσει, παρ' ὅσον τῆς ἐγκωμιαστικῆς τέλος ἐστὶ τὸ καλόν^{ε)},

mero non assequitur grammaticae finem, non est grammaticus, et qui saepe numero non assequitur musicae finem, non est musicus; ergo et qui saepe numero non assequitur finem rhetoricae, non est rhetor. 87. rhetor autem saepius vincitur quam vincit, et eo saepius quo est eius maior vis in dicendo, cum ad eum concurrant qui malas et iniquas habent causas. non ergo rhetor est rhetor, praeterea qui rhetoricae finem non fuerit assecutus, minime laudabitur; oratorem autem nonnumquam victum laudamus; non est ergo finis rhetoricae vincere. 88. quamobrem si neque materiam habet rhetorica in qua artem exercent, neque finem ad quem referatur, non potest existere rhetorica, sed nec materiam habet nec finem, ut ostendimus. non existit ergo rhetorica. 89. praeterea moveri possunt dubitationes etiam ex eius partibus, rhetoricae autem partes esse dicunt iudicialem deliberativam et laudatoriam. ex hisce iudicialis finem esse iustum, deliberativae utile, laudatoriae autem honestum. quod quidem statim est dubium. 90. si enim aliud est causa iudicialis et aliud deliberativa et non idem quod laudatoria, causae iudicialis et deliberativae non erit idem finis, et eius finis non erit finis causae laudatoriae et contra. quoniam ergo deliberativae finis est utile, id non erit finis iudicialis; iudicialis autem finis erat iustum; non est ergo iustum utile. 91. et rursus quoniam ut haec partes inter se differunt, ita etiam different fines, quatenus laudatoriae quidem finis est honestum, iudicialis autem iustum, potest esse honestum non iustum et

γ) τοσοῦτον πλεῖον] ms Vratilav. τοσοῦτον πλεῖον.

δ) ἐπ' αὐτὸν συντρεχόντων] ut desperatissimis morbis medici optimi quaeri solent, ut ait Cicero orat. pro Cluentio.

α) μήτε ὕλην] sect. 48 seq.

β) μήτε τέλος] sect. 60 seq.

ε) τέλος ἐστὶ τὸ καλόν] post haec verba in codice suo interpretes legit

(δικανικῆς δὲ τὸ δίκαιον, ἐνδέχεται τὸ καλὸν μὲν εἶναι μὴ δὲ-Ρ 306
καιον) καὶ τὸ δίκαιον μὴ καλόν· ὅπερ ἄτοπον. καὶ μὴν εἰ τῆς 92
ὅλης ῥητορικῆς τέλος ἐστὶ τὸ πείθειν, τοῦ δὲ δικανικοῦ τὸ δέ-
καιον καὶ τοῦ συμβουλευτικοῦ τὸ συμφέρον καὶ τοῦ ἐγκωμιαστι-
κοῦ τὸ καλόν, οὐ πάντως τὸ δίκαιον ἐστὶ πιθανόν^{α)} οὐδὲ τὸ
συμφέρον οὐδὲ τὸ καλόν, ὅπερ μάχεται τῷ διὰ παντὸς τὴν ῥη-
τορικὴν ἐφίεσθαι τοῦ πείθειν. ἄλλως τε ἐπὶ τοῦ δικανικοῦ ἦτοι 93
διὰ δικαίων μόνον λόγων ἔλξει τοὺς δικαστὰς ἐπὶ τὸ τέλος ἢ
ῥητορικῇ, ἢ διὰ τῶν δικαίων ἅμα καὶ ἀδίκων. ἀλλ' εἰ μὲν διὰ
τῶν δικαίων μόνον, ἀρετὴ γενήσεται· οὐχὶ δὲ γε ἀρετὴ ἐστὶν
ἢ στοχαζομένη τῆς ὀχλικῆς πειθοῦς, ἐν ἣ πολλὸν τὸ εἰκαῖον καὶ
ἐξαπατητικόν· οὐκ ἄρα διὰ τῶν δικαίων μόνον ἐπὶ τὸ τέλος
ἀγειν πέφυκε τοὺς ἀκούοντας. εἴτα οὐδὲ συστήσεται ἐξ ἐναντίας 94
λόγος, αἰεὶ ποτε τὸ δίκαιον ταύτης μεταδιωκούσης, τοῦ δ' ἐναν-
τίου μὴ ὄντος λόγου οὐδὲ ῥητορικὴ τις γενήσεται. ὥστε οὐδὲ
ταύτη τοῖς δικαίοις μόνον χρῆσται λόγοις, καὶ μὴν οὐδὲ τοῖς
ἀδίκτοις, ἐπεὶ ἄδιστα γενήσεται. καὶ πάλιν τοῦ ἐναντίου μὴ ὄντος
λόγου ἀσύστατος ἐστὶ. λείπεται ἄρα δι' ἀμφοτέρων αὐτὴν
βαδίζειν, ὃ πολλῶ τῶν προτέρων ἐστὶν ἀτοπώτερον· ἐστὶ γὰρ
ἅμα ἀρετὴ καὶ κακία, ὃ τῶν ἀδυνάτων καθέστηκεν· οὐ τοίνυν
ῥητέον μέρος εἶναι τι ῥητορικῆς δικανικὸν ὃ τέλος ἔχει τὸ δέ-
καιον. πρὸς γε μὴν τοῖς εἰρημένοις, εἴπερ ὑποδείξαι τὸ δίκαιον 95
τοῖς δικασταῖς ἐν τῷ δικανικῷ μέρει τῆς ῥητορικῆς ὁ ῥήτωρ

iustum non honestum; quod quidem est absurdum. 92. praeterea si totius rhetoricae finis est persuadere, iudicialis autem iustum, deliberativae utile et laudatoriae honestum: iustum non erit omnino aptum ad persuadendum neque utile neque honestum, quod quidem pugnat cum eo quod rhetorica perpetuo quaerat et sibi proponat persuadere. 93. et alioqui in iudiciali aut per iustas solum orationes ad finem iudices trahet rhetorica, aut per iustas simul et iniustas, sed si per iustas quidem solum, fiet virtus. non est autem virtus, quae sibi tamquam scopum proponit persuadere ad vulgus, siquidem in ea persuasionem multa sunt quae dicuntur temere et apposite ad fallendum. non est ergo ita comparata, ut per solas iustas orationes ducat ad finem auditores. 94. sed ita nec contraria constabit oratio, si rhetorica iustum semper persequatur. si non sit autem contraria oratio, nec erit quidem rhetorica. quamobrem nec hac ratione iustis solum utetur orationibus, sed nec iniustis, quandoquidem erunt iniusta. et rursus si non sit oratio contraria (iusta nimirum), rhetorica non poterit consistere. restat ergo ut ea ingrediatur per utrumque. quod quidem prioribus est multo absurdus: erit enim simul et virtus et vitium, quod fieri non potest. non est ergo dicendum iudicialem esse rhetoricae partem, cuius finis sit iustum. 95. ad ea quae dicta sunt accedit, quod si orator iustum proponit iudicibus ostendere in iudiciali parte rhetoricae, aut iustum quod ostendit, per se

sic: δικανικῆς δὲ τὸ δίκαιον, ἐνδέχεται τὸ καλὸν μὲν εἶναι μὴ δίκαιον καὶ τὸ δίκαιον μὴ καλόν, ὅπερ ἄτοπον. et valde probatur mihi haec lectio, praecipue cum illa quam editi et mss quae inspexi exhibent nulum sanum fundat sensum. in illis verba quae uncis in textu inclusi de-Ρ 306
siderantur et loco illorum est: παρ' ὅσον τῆς ἐγκωμιαστικῆς τέλος ἐστὶ τὸ καλὸν μὲν εἶναι, καὶ τὸ δίκαιον καλόν, ὅπερ ἄτοπον.

α) οὐ πάντως τὸ δίκαιον ἐστὶ πιθανόν] quia finis totius rhetoricae non possit esse partis finis, neque finis partis esse finis totius, ut cavillatur supra sect. 85.

- 102 δυνατόν ἀπὸ ῥητορικῆς ἐγιῶς ἐγκωμιάζειν. ἦτοι δὲ ἐπὶ τοῖς μὴ οὖσιν ἀγαθοῖς, δοκοῦσι δὲ εἶναι, ἢ ἐπὶ τοῖς κατὰ ἀλήθειαν οὖσιν ἐγκωμιάσει ὁ ῥήτωρ. οὔτε δὲ ἐπὶ τοῖς μὴ οὖσι — προσδιαφθείρει γὰρ τοὺς ἐγκωμιαζομένους — οὔτε ἐπὶ τοῖς οὖσιν ἀγνοεῖ γὰρ ταῦτα. ὅτε καὶ τοῖς φιλοσόφοις διὰ τὴν ἀνεπίκριτον
- P 308** περὶ αὐτῶν μάχην ἐστὶν ἀκατάληπτα. οὐκ ἄρα δύναται τινα
- 103 ἐγκωμιάζειν ὁ ῥήτωρ. οἱ τε μὴ εἰδότες ἐφ' οἷς ἐγκωμιαστέον ἐστίν, οὐδὲ ἐγκωμιάζειν δύνανται. οἱ δὲ γε ῥήτορες οὐκ ἴσασιν ἐφ' οἷς ἐγκωμιάζειν δεῖ, καθὼς παραστήσομεν. τοίνυν οὐδὲ ἐγκωμιάζειν δυνήσονται· ἐγκωμιαστέον γὰρ φασὶν ἀπὸ γένους τε καὶ κάλλους καὶ πλούτου καὶ πολυτεχνίας καὶ τῶν εἰκοτῶν. ἀνάπαλιν τε ψεκτέον ἀπὸ δυσγενείας καὶ δυσμορφίας καὶ πενιχρότητας, ὅπερ εὐήδης· δεῖ γὰρ ἡμᾶς ἀπὸ τῶν παρ' ἡμῶν γινόμενων τοὺς ἐπαινοὺς ἔλκειν καὶ ψόγους. εὐγένεια δὲ καὶ εὐτυχία κάλλος τε καὶ πολυτεχνία καὶ τὰ τοιαῦτα οὐκ ἔστι παρ' ἡμᾶς γινόμενα· ὥστε οὐκ ἐπαινετέον ἀπ' αὐτῶν. ἐπεὶτοι γε εἰ ψιλῶς ἐπαινετέον τὴν εὐγένειάν ἐστι καὶ πολυτεχνίαν καὶ πᾶν τοιούτωνδε, ἐπαινετέος καὶ Βούσιρις^{κ)} καὶ Ἀμυκος καὶ Ἀνταῖος οἱ ξενοκτόνοι, ὅτι Περσεύδης ἦσαν υἱεῖς. ἐπαινετὴ δὲ καὶ ἡ

laudandus. non ergo potest fieri ut recte laudemus ex rhetorica. 102. aut enim propter bona quae non sunt, videntur autem esse, aut propter bona quae sunt re vera, laudabit orator. non autem propter ea quae non sunt; corrumpunt enim etiam et perdunt eos qui laudantur. neque propter ea quae sunt: ea enim ignorat, cum etiam a philosophis propter nondum definitam de eis controversiam non possint comprehendere. non potest ergo aliquem laudare orator. 103. qui etiam nesciunt propter quid sit laudandus aliquis, nec possunt quidem laudare. oratores autem nesciunt propter quae laudare oporteat, ut ostendimus. non poterunt ergo laudare; laudes enim dicendae sunt, inquit, a genere et pulchritudine et divitiis et a liberorum multitudine et similibus. contra autem vituperationes ab ignobilitate et deformitate et paupertate: quod quidem est stultum. 104. oportet enim nos trahere laudes et vituperationes ab iis quae sunt in nobis. nobilitas autem et divitiae et pulchritudo et liberorum multitudo et caetera eiusmodi non sunt in nobis: quomobrem non est ab eis aliquis laudandus. nam si absolute laudanda est nobilitas et multitudo liberorum et quidquid est eiusmodi, laudandus est etiam Busiris et Amycus et Antaeus hospitum interfectores, quod fuerint filii Neptuni. laudanda est etiam Niobe,

- P 308** κ) ἐπαινετέος καὶ Βούσιρις] licet Isocratis exstat in laudem Busiridis oratio, tamen illaudatus dictus est a Virgilio 3 5 Georgic. quod neo praestantissimi rhetoris eloquentia maculas scelerum detergere ab eius nomine potuisset. quemadmodum autem Busiris ex Neptuno et Libya Epaphi filia natus, hospites immolavit, sic Antaeus Neptuni et Terrae filius suspendit in postibus, de quo Lucanus 2 162

non Thracia tantum
vidit Bistonii stabulis pendere tyranni,
postibus Antaei, Libye

Amycus filius Neptuni et Melies nymphae hospites ad certamen provocavit victosque ad aram patris obtruncavit. Valerius Flaccus 4 150:

talis in advectos Neptuni credita proles
aeternum furit atque aquae virtutis egentes
ceu superum segnes ad iniqua altaria tauros
constituit, tandem ut misero lavet arma cerebro.

Νιόβη^{λ)}, ὅτι πολύτεκνος. ἐναντίως τε εἰ ἡ ἀμορφία καὶ ἡ πενία ψεκτόν, ψεκτέος μὲν Ὀδυσσεύς, ὅτι χειρνήτου λαβὼν σχῆμα^{μ)} ἀνδρῶν δυσμενέων κατέδυν πόλιν.

ψεκτός δὲ ὁ Διὸς Περσεύς^{ν)} ὅτι πύραν περιηρημένος τὴν ἀνδρῶν ὥδινε Λιβύην, καὶ Ἡρακλῆς^{ο)} ὅτι λεοντὴν καὶ ξύλον ἐπὶ τοὺς ἀθλοὺς ἐπήγετο. συνελόντι δὲ φάναι^{ρ)}, δεδοσθαι ταῦτα 106 μέρη εἶναι τῆς ῥητορικῆς, ἀλλ' ἐπεὶ τὸ δίκαιον ὅτι ἐστὶ δίκαιον καὶ τὸ συμφέρον ὅτι ἐστὶ συμφέρον καὶ τὸ καλὸν ὅτι ἐστὶ καλόν, ἀποδείξει παρίσταται, καὶ οὐδὲν ἐστὶν ἢ ἀπόδειξις^{ρ)}, οὐδὲ ῥητορικὴ τι γενήσεται ἢ ἐπὶ τοιούτοις μέρεσι συνεστῶσα. ὅτι δὲ οὐδὲν ἐστὶν ἀπόδειξις, ἀκριβέστερον μὲν δείκνυται ἐν τοῖς **P 309**

quod multos habuerit filios. 105. contra autem si deformitas et paupertas est vituperanda, vituperandus est Ulysses, quod operarii sumpto habitu hostium in urbem est ingressus;

vituperandus Persens Iovis filius, quod suspensa sibi pera per aridam transiit Libyam; et Hercules, quod leonis pellem et clavam adduxit ad certamina. 106. ut paucis autem dicam, detur has esse partes rhetoricae: sed quoniam quod iustum sit iustum et utile sit utile et honestum sit honestum, ostenditur demonstratione, et nihil est demonstratio, ne erit quidem rhetorica, quae constat in his partibus. quod autem nihil sit demonstratio, accuratius ostensum est in commentariis scepticis, sed et nunc brevius re-

λ) ἡ Νιόβη] Niobe Tantali filia Latonae ipsi multitudine liberorum praeferre se voluit, habuit enim ut Homerum Iliad. ω' 603 secuti tradunt, sex filios totidemque filias, pro quibus alii qui Euripidi assentiuntur, filios septem filiasque, alii denique cum Hesiodo apud Apollodorum 3 5 6. decem filios et decem filias ei tribuunt. verum Latonae ira ad unum omnes Dianae et Apollinis telis perierunt, unde Niobe lapidis instar diriguisset et lapidea facta esse fingitur, propter aeternum inquit Cicero 3 Tusc. c. 26 in luctu silentium.

μ) χειρνήτου λαβὼν σχῆμα] Odys. δ' 245:

σπεῖρα καὶ ἀμφ' ὁμοιοι βαλὼν, οἰκῇ τοικῶς,
ἀνδρῶν δυσμενέων κατέδυν πόλιν εὐρυάγυιαν.

similiter Odys. ρ' 337:

πρωτὴ λευγαλέω ἐναλγέχιος.

nota autem phrasin λαβὼν σχῆμα, ut in Alciphronis Epistolis p. 448 edit. Lipsiensis, τὸ τοῦ οἰκέτου σχῆμα ἀναλαβὼν et de Codro Polyaeus lib. 1 σχῆμα φρυγανιστῆρος λαβὼν et apud Xiphilinum p. 278 de Commodio imp. τὸ τε τοῦ Ἑρμοῦ σχῆμα πᾶν μετ' ἐπιχρύσου ῥάβδου λαβὼν. accedit quod in sanctiore argumento Apostolus ad Philippens. 2 7 μορφὴν δούλου λαβὼν — καὶ σχήματι εὐρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος. ubi μορφὴ δούλου idem quod σχῆμα, condicio servi, ut apud Philonem lib. de septenario, ἐνδεῖας χάριν εἰς τοῦτ' ὁ σχῆμ' ἀπηγμένους, ex inopia in hanc servi condicionem redactus.

ν) ὁ Διὸς Περσεύς] Persei peram sive ut Hesiodo appellatur κίβισιν, in quam amputatum Medusae caput condidit, memorat praeter alios Apollodorus 2 4, ubi etiam de eius in Africam atque Aethiopiam itinere atque liberata ibi Andromeda.

ο) καὶ Ἡρακλῆς] de pelle leonina qua indutus, et de clava qua instructus fessimas gessit et decantatos labores suos peregit Hercules, res nota non modo e fabulis poetarum sed etiam ex Cynicorum philosophorum habitu qui Herculem scytalosagittipelligerum (ut vocatur Tertulliano c. 4 de pallio) imitati non raro leonis amicti exuviis cum clava in publicum processerunt.

ρ) συνελόντι δὲ φάναι] ita e mas legendum pro συνελθόντι.

q) οὐδὲν ἐστὶν ἢ ἀπόδειξις] demonstrationem nullam dari, disputat noster lib. 2 Pyrrhon. sect. 134 seq. et lib. 2 adversus Logicos.

Σκεπτικοῖς ὑπομνήμασιν γ). ὑπομνηστικώτερον δὲ καὶ νῦν παρα-
 107 σταθήσεται. εἰ γὰρ μηδὲν ὁ λόγος, οὐδὲ ἡ ἀπόδειξις ἐστὶ ποιὸς
 λόγος οὐσα· οὐδὲν δὲ γέ ἐστι λόγος, ὥς παρεστήσαμεν ε), διὰ
 τὸ μήτε ἐν φωναῖς μήτε ἐν ἀσωμάτοις λεκτοῖς ι) ἔχειν τὴν ὑπό-
 108 στασιν· οὐδὲ ἀπόδειξις ἄρα ἐστίν. ἄλλως τε εἰ ἐστίν, ἦτοι
 ἐναργής ιι) καθέστηκεν ἡ ἀδήλος. οὔτε δὲ ἐναργής ἐστίν· ἀδήλον
 γὰρ τι περιέσχηκε. καὶ διὰ τοῦτο ἐστὶ διάφωνος, παντὸς τοῦ
 109 διαφωνουμένου πράγματος ἀδήλου τυγχάνοντος. λείπεται ἄρα
 ἀδήλον αὐτὴν εἶναι. ἀλλ' εἰ τοῦτο, ἦτοι αὐτόθεν ληφθήσεται
 ἡ ἐξ ἀποδείξεως. οὔτε δὲ αὐτόθεν ληπτὴ ἐστίν, ἀδήλος γὰρ
 ἦν· τὸ δὲ ἀδήλον αὐτόθεν λαμβανόμενον ἀπιστον. οὔτε ἐξ
 ἀποδείξεως διὰ τὴν εἰς ἄπειρον ἐκπτώσιν· οὐκ ἄρα τίς ἐστίν
 110 ἀπόδειξις. μὴ οὔσης δὲ γενικῆς ἀποδείξεως οὐδὲ εἰδικῇ τις ἐστὶ
 ἀπόδειξις, ὥσπερ καὶ μὴ ὄντος ζώου οὐδὲ ἀνθρωπός ἐστι. γενικὴ
 δὲ γε ἀπόδειξις κ) οὐκ ἐστίν, ὥς παρεστήσαμεν. τοίνυν οὐδὲ
 ἄλλη τις γενήσεται τῶν ἐπ' εἶδους. ἐπεὶ γὰρ ἀδήλος ἐστίν, ὥς
 προεπελογοῦμεθα, ὀφείλει διὰ τίνος καταστῆναι. διὰ τίνος οὖν;
 ἦτοι γὰρ διὰ γενικῆς ἢ εἰδικῆς ἀποδείξεως· οὔτε δὲ διὰ εἰδικῆς,
 111 διὰ τὸ μήπω βέβαιον εἶναι τὴν τῆς γενικῆς ἄπαρξιν. οὔτε διὰ
 γενικῆς· αὕτη γὰρ ἐστίν ἡ ἀμφισβητούμενη. οὐ τοίνυν ἐστὶ τις

vocando in memoriam tradetur. 107. si enim nihil est oratio, neque est
 aliquid demonstratio, quae est aliqua qualitate praedita oratio; nihil est
 autem oratio, ut ostendimus, propterea quod neque in vocibus neque in
 incorporeis notionibus habeat substantiam: nec est ergo demonstratio.
 108. alioqui si est, vel est evidens vel non manifesta. non est autem evi-
 dens: continet enim quidpiam non manifestum. et propterea de ea dissen-
 titur, cum omnis res de qua dissentitur, sit non manifesta. 109. restat
 ergo ut ea sit non manifesta. sed si ita est, vel per se ipsam sumetur,
 vel ex alia demonstratione. non est autem per se ipsam sumenda: erat enim
 non manifesta. quod autem est non manifestum, si per se ipsum sumatur,
 est incredibile. neque ex demonstratione, propterea quod pergetur in in-
 finitum. non est ergo aliqua demonstratio. 110. si non sit autem in genere
 demonstratio, nec erit ulla in specie, quomodo si non sit animal, nec est
 homo. non est autem in genere demonstratio, ut ostendimus: nec erit ergo
 ulla in specie. nam quoniam non est manifesta, ut prius ratiocinati sumus,
 debet per aliquid consistere. per aliquam ergo seu in genere seu in specie
 demonstrationem. 111. non autem per demonstrationem in specie, propte-
 rea quod nondum constet existere demonstrationem in genere. neque per

P 309 γ) ἐν τοῖς Σκεπτικοῖς ὑπομνήμασιν] quoniam in Pyrrhonianarum insti-
 tutionum libris pariter et in ἀντιρροῇ adversus Logicos, ut iam dixi,
 Sextus prolixius pugnat demonstrationem non dari, ideo haud satis cer-
 tum est utrum opus hoc loco ex illis duobus, an tertium plane ab utro-
 que diversum ac deperditum intelligat, uti alibi, quando ad σκεπτικὰ
 sua ὑπομνήματα lectorem remittit, ab eo factum iam pluribus locis an-
 notare me memini. putem tamen ad librum secundum adversus Logicos
 hoc loco remitti lectorem qui in mss inscribitur τῶν κατὰ Σέξτον σκε-
 πτικῶν τὸ δεύτερον.

ε) ὥς παρεστήσαμεν] libro superiore adversus Grammaticos sect. 155 seq.

ι) ἐν ἀσωμάτοις λεκτοῖς] in notionibus vocum in mente, quas incor-
 porales esse Stoici docebant.

ιι) ἦτοι ἐναργής] similes cavillationes lib. 2 Pyrrhon. sect. 174, 182 etc.

κ) γενικὴ ἀπόδειξις] eadem cavillatio lib. 2 Pyrrhon. sect. 172.

γενικὴ ἀπόδειξις. ὥς ἐπεται τὸ μηδὲ τὴν εἰδικὴν ὑπάρχειν. καὶ
 ἄλλως ἢ γενικὴ ἀπόδειξις εἰ μὲν λήμματά τινα ἔχει καὶ ἐπι-
 φοράν, οὐδὲ γενικὴ ἐστίν· εἰ δὲ οὐκ ἔχει, οὐδὲ κατασκευάσει
 τι ι), πολὺ δὲ μᾶλλον οὐδὲ τὴν ἐαυτῆς ὑπαρξιν. ἢ τε τὴν ἀπό- 112
 δεῖξιν πιστουμένη ἀπόδειξις ἦτοι ζητεῖται ἢ ἀζήτητός ἐστιν·
 ἀλλ' ἀζήτητος μὲν οὐκ ἂν εἴη διὰ τὰς ἐμπροσθεν εἰρημένους
 αἰτίας ζητουμένη δὲ ὀφείλει ὑπ' ἄλλης κατασκευάζεσθαι, κα-
 κείνη πάλιν ὑπ' ἄλλης· καὶ τοῦτο εἰς ἄπειρον· οὐκ ἄρα ἐστὶ
 τις ἀπόδειξις. ἀλλὰ γὰρ καὶ πρὸς τὰ συνέχοντα θεωρήματα ιι) 113
 τῆς ῥητορικῆς ἀντιπρόντες ἀπ' ἄλλης ἀρχῆς ιιι) καὶ τῶν πρὸς P 310
 τοὺς γεωμέτρους καὶ ἀριθμητικοὺς ἀποριῶν ἀπτόμεθα.

demonstrationem in genere, ipsa est enim de qua dubitatur: non est ergo
 aliqua in genere demonstratio, cui est consequens, quod nec sit in specie.
 et alioqui generalis demonstratio si habet aliquas assumptiones et illatio-
 nem, ne generalis quidem est. quodsi non habet, nec confirmabit aliquid,
 multo autem minus se existere. 112. et quae demonstrationem probat de-
 monstratio, aut dubia est aut indubia. sed indubia non est propter causas
 quas prius diximus: si dubia autem est, debet confirmari ab alia et illa
 rursus ab alia idque in infinitum. non est ergo aliqua demonstratio. 113. sed
 cum dixerimus contra praeceptiones, quibus rhetorica continetur, alio sumpto
 principio tangamus etiam dubitationes adversus geometras et arithmeticos.

γ) κατασκευάζει τι] in mss κατασκευάσει [quod recepimus].

ι) τὰ συνέχοντα θεωρήματα] generaliora praecepta ac scita de arte
 rhetorica, quibus specialia veluti continentur, atque adeo illis eversis
 simul una evertuntur.

α) ἀπ' ἄλλης ἀρχῆς] in novo libro, ut adversus Grammaticos sect. ult.
 quoniam autem geometriam et arithmetica hoc loco coniungit neque P 310
 post absolutam de geometria tractationem innuit se ἀπ' ἄλλης ἀρχῆς
 incipere, hinc non absurde colligas Sextum quemadmodum exercitatio-
 nes suas adversus Physicos in duos libros distinxit nec minus suam
 adversus Logicos ἀντίρροσιν digessit in duos libros propter dicendorum
 copiam ac prolixitatem, sic ea quae adversus Geometras atque Arithme-
 ticos disputavit, ob brevitatem uno libro fuisse complexum, quoniam
 tamen non in editis modo sed in mss quoque quos vidi codicibus di-
 stinguuntur, hinc etiam tamquam libros duos separatos exhibere non
 dubitavi.

Βιβλίον τρίτον.

Σέξτου εμπειρικοῦ πρὸς γεωμέτρως^{α)}.

- 1 Ἐπεὶ οἱ γεωμέτραι συνορῶντες τὸ πλῆθος τῶν ἐπακολούθουντων αὐτοῖς ἀποριῶν εἰς ἀκίνδυνον εἶναι δοκοῦν καὶ ἀσφαλὲς πρᾶγμα καταφεύγουσι, τὸ ἐξ ὑποθέσεως^{β)} αἰτεῖσθαι τὰς τῆς γεωμετρίας ἀρχάς, καλῶς ἂν ἔχοι καὶ ἡμᾶς τῆς πρὸς αὐτοὺς ἀντιρρήσεως ἀρχὴν τίθεσθαι τὸν περὶ τῆς ὑποθέσεως λόγον.
- 2 καὶ γὰρ ὁ Τίμων^{γ)} ἐν τοῖς πρὸς τοὺς φυσικοὺς τοῦτο ὑπέλαβε δεῖν ἐν πρώτοις ζητεῖν· φημὶ δὲ τὸ εἰ ἐξ ὑποθέσεως τι ληπτέον. δι' ὅπερ καὶ ἡμᾶς οἰκεῖον ἐστὶν ἐκείνῳ στοιχοῦντας τὸ παρὰ

Liber III.

Sexti Empirici adversus Geometras.

1. Quoniam geometrae considerantes multitudinem dubitationum quae ipsos consequuntur, confugiunt ad rem quae videtur tanta et remota a periculo, nempe ut ex hypothesis petant principia geometriae, bene erit si nos quoque contra eos dicendi principium sumamus a disputatione de hypothesis.

2. Timon enim in iis quae scripsit contra Physicos, hoc in primis duxit esse quaerendum, nempe an sit aliquid sumendum ex hypothesis, quamobrem nos quoque convenit illius vestigia sequentes similiter facere in no-

a) πρὸς γεωμέτρως] hunc Sexti librum oppugnandum sibi sumsit Wilhelmus Langius vir doctissimus libro de veritatibus geometricis primo, Hafniae 1656 4.

b) τὸ ἐξ ὑποθέσεως] solent geometrae uti *postulatis*, quae etiam *ὑποθέσεις* ab illis vocantur, qualia sunt, ut v. g. liceat numerum qualemcumque ponere, lineam cuiuscumque longitudinis describere. de his non loquitur Sextus praesenti loco; neque enim ex illis petuntur principia ad demonstrandum, sed *ὑποθέσεις* vocat omne id, sive axioma sive definitionem sive postulatum denique, quod antea non demonstratum geometrae supponunt, ut illis deinde ad demonstrationem utantur, quemadmodum Aristarchus Samius libello suo de magnitudine solis et lunae praemittit, ut Langio etiam observatum, hypotheses sex, quas non demonstrat, sed veluti demonstratas assumit, atque illis demonstrationes suas deinde inaedificat, supra lib. 1 sect. 8 πρὸς γεωμέτρως περὶ τοῦ μὴ δεῖν ἐξ ὑποθέσεως λαμβάνειν τὰς ἀρχάς.

γ) ὁ Τίμων] Timon Pyrrhonis discipulus praeter Sillos et alia carmine scripta composuit etiam plurima sermone prosario, ita ut ad viginti milia versuum illa accessisse scripserit Antigonus Carystius apud Laërtium 9 111. ex his puto fuisse hoc adversus Physicos opus, in quo controversiam inprimis movit illis de hoc, fasne sit philosopho systema naturalis disciplinae hypothesis non demonstratae superstruere. est enim fuitque physicis non minus solenne hypotheses ad explicanda naturae phaenomena assumere, quas non demonstrant, sed supponunt, uti post, veteres patrum nostrorum memoria Cartesius fecit.

πλήσιον ποιεῖν ἐν τῇ πρὸς τοὺς ἀπὸ τῶν μαθημάτων διεξόδῳ. τάξεως δὲ ἕνεκα προληπτέον ὅτι πολλαχῶς μὲν καὶ ἄλλως ὑπό-3 θέσεις^{δ)} προσαγορεύεται. τὰ νῦν δὲ ἀπαρκέσει τριχῶς λέγεσθαι· καθ' ἓνα μὲν τρόπον ἡ δραματικὴ περιπέτεια^{ε)}, καθ' ὃ καὶ τραγικὴν καὶ κωμικὴν ὑπόθεσιν εἶναι λέγομεν, καὶ Δικαιάρχου^{ς)} τινὰς ὑποθέσεις τῶν Εὐριπίδου καὶ Σοφοκλέους μύθων, οὐκ ἄλλο τι καλοῦντες ὑπόθεσιν ἢ τὴν τοῦ δράματος περιπέτειαν. P 311 καθ' ἕτερον δὲ σημαίνονμενον ὑπόθεσιν προσαγορεύεται ἐν ῥη-4 τορικῇ τῶν ἐπὶ μέρους ζήτησις^{ς)}, καθ' ὃ καὶ οἱ σοφισταὶ πολλάκις εἰώθασιν ἐν ταῖς διατριβαῖς λέγειν, 'θετέον ὑπόθεσιν'. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ κατὰ τρίτην ἐπιβολὴν ὑπόθεσιν καλοῦμεν ἀρ-

stra tractatione adversus mathematicos. 3. ordinis autem gratia prius sumendum est quod multis et diversis modis sumitur hypothesis. in praesentia autem sufficet eam dici tribus modis: uno quidem modo dicitur dramatis seu actuum argumentum, ut tragicam et comicam dicimus hypothesis et quasdam Dicaearchi hypotheses fabularum Euripidis et Sophoclis, nihil aliud vocantes hypothesis quam actuum argumentum. 4. alio autem significato in rhetorica appellatur hypothesis quaestio singularium, in quo sophistae saepe solent dicere in suis exercitationibus "ponenda est hypothesis". sed et in tertia notione vocamus hypothesis principium demonstra-

δ) πολλαχῶς μὲν καὶ ἄλλως ὑπόθεσις] Wilhelmus Langius p. 15 ait praeter significationes illas tres vocabuli *ὑπόθεσις*, quas mox Sextus recenset, quartam exstare apud Aristotelem lib. 1 Analytic. posterior. capite 2 pro thesi aliqua, cuius una pars vera sit, altera falsa. verba philosophi haec sunt: θέσεως δὲ ἡ μὲν ὑποτερονούσων τῶν μορίων τῆς ἀποφάνσεως λαμβάνουσα, οἷον λέγω τὸ εἶναι τι ἢ μὴ εἶναι τι, ὑπόθεσις, ἡ δὲ ἀνευ τούτου ὀρισμός. docet his verbis Aristoteles quod duo theses sunt genera una *definitio* altera *hypothesis*. definitio quae dicit quid res sit: hypothesis an res sit vel non sit. unde patet hypothesis appellari ab Aristotele non thesin cuius una pars vera sit altera falsa, sed potius suppositionem qua quis affirmet rem aliquam esse vel vicissim (quae contraria esset hypothesis) non esse.

ε) ἡ δραματικὴ περιπέτεια] hoc sensu *ὑπόθεσις* idem est quod argumentum atque oeconomia sive ut infra sect. 6 vocat *διάταξις* dramatis, cuius generis sunt quae comoediis Aristophanis et tragoediis Aeschyli, Sophoclis atque Euripidis in editionibus, quae scholia Graeca annexa habent, praemittuntur. *περιπέτεια* designat involutionem eventuum in dramate, cuius inventionem et resolutionem artificium poetae constat. pro *ὑποθέσει* dramatis alii dixere *διδασκαλίαν* *ὑπόθεσιν*, pro quo καθεσιν malebat Casaubonus p. 413 ad Athenaeum.

ς) Δικαιάρχου] non mirum est Dicaearchum peripateticum philosophum scripsisse argumenta dramatum Sophoclis et Euripidis, cum etiam magister eius Aristoteles non modo de tragoediae constitutione diligentissime sit commentatus, sed etiam *διδασκαλίαν* sive historiam poetarum tragicorum comicorumque scripserit. ex hoc Sexti loco autem constat de titulo operis Dicaearchi, qui fugit magnum Casaubonum lib. 6 ad Athenaeum c. 7, ubi ex scholiaste Sophoclis et Aristophanis observat de huiusmodi argumento Dicaearchum scripsisse.

g) τῶν ἐπὶ μέρους ζήτησις] Quintilianus 3 5 5: *convenit, quaestiones* P 311 *esse aut infinitas aut finitas. infinitae sunt quae remotis personis et temporibus et locis caeterisque similibus in utramque partem tractantur, quod Graeci θέσιν dicunt, Cicero propositum, alii quaestiones universales civiles. — finitae autem sunt ex complexu rerum personarum temporum caeterorumque; hae ὑπόθεσις a Graecis dicuntur, causae a nostris, in his omnis quaestio videtur circa res personasque consistere.*

χὴν ἀποδείξεων^{λ)}, αἰτήσιν οὖσαν πράγματος εἰς κατασκευὴν
 5 τινος. οὕτω γοῦν τοῖσιν ὑποθέσει κεχρησθαι φαιμεν τὸν Ἀσκλη-
 πιάδην^{μ)} εἰς κατασκευὴν τῆς τὸν πυρετὸν ἐμποιοῦσης ἐνστά-
 στειως· μὴ μὲν, ὅτι νοητοὶ τινὲς εἰσιν ἐν ἡμῖν πόροι^{ν)}, μεγέ-
 θει διαφέροντες ἀλλήλων· δευτέρῳ δέ, ὅτι πάντοθεν ὑγροῦ
 μέρη^{ο)} καὶ πνεύματος ἐκ λόγῳ θεωρητῶν ὄγκων συνηράνισται
 δι' αἰῶνος ἀνηρεμήτων^{π)}. τρίτῃ δέ, ὅτι ἀδιάλειπτοί τινες εἰς
 τὸ ἐκτὸς ἐξ ἡμῶν ἀποφοραὶ γίνονται, ποτὲ μὲν πλείους, ποτὲ
 6 δὲ ἐλάττους πρὸς τὴν ἐνεστηκυῖαν περίστασιν. ἀλλὰ γὰρ τοσαυ-
 ταχῶς νοουμένης τὰ νῦν τῆς ὑποθέσεως πρόκειται τὰ νῦν ζῆ-
 τεῖν οὐ μὰ Δία περὶ τῆς δραματικῆς διατάξεως οὐδὲ περὶ τῆς
 παρὰ τοῦς ῥήτορας ζητήσεως, ἀλλὰ περὶ τῆς ἐν τέλει λεχθείσης
 ὑποθέσεως, ἣν ἀρχὴν ἀποδείξεως συμβέβηκεν εἶναι· ταύτην γὰρ

tionum, ut quae sit postulatum rei cuiusdam ad aliquid probandum. 5. sic
 tribus hypothesibus usum esse dicimus Asclepiadem ad probandam occasio-
 nem quae generat febrem, una, quod in nobis sunt quidam qui intelligen-
 tia perspicuntur meatus inter se differentes magnitudine; secunda, quod
 undique particulae humoris et spiritus ex moleculis seu corpusculis ratione
 perceptibilibus colliguntur, nullo non tempore mobilibus; tertia autem, quod
 perpetui a nobis emittuntur vapores, aliquando plures, aliquando pauciores
 pro praesente circumstantia. 6. cum autem tot modis nunc intelligatur hy-
 pothesis, in praesentia proponitur quaerendum non de dramatis constitutione
 nec de quaestione quae est apud rhetores, sed de hypothesi quae postremo
 loco dicta est, quam contingit esse principium demonstrationis; hanc enim

h) ἀρχὴν ἀποδείξεων] Proclus in primum Euclidis p. 22 notat hypo-
 thesin ex Euclidis et Aristotelis sententia ita differre ab axiomate et po-
 stulato sive αἰτήματι, ut *axioma* sit quod et concessum est et per se
 manifestum ac fide dignum, ut: *quae eidem sunt aequalia, etiam inter
 se sunt aequalia*. postulatum vero, quod nec per se manifestum nec con-
 cessum est, ut *omnes angulos rectos esse inter se aequales*. hypothesin
 denique, quod conceditur, licet per se manifestum non sit, ut *circulum
 esse, a cuius centro omnes lineae sunt aequales*. confer quae de axiomate
 ac postulato Proclus libro 3. p. 50. ex hypothesi autem perinde ut ex
 postulato et axiomate solent demonstrationes petere geometrae, Sextus
 porro omnia illa sub nomine hypotheseos ut supra dixi oppugnat, quae
 sine praecedente demonstratione tamquam ἀρχὴ ἀποδείξεων supponun-
 tur, sive specialiori notioni postulati sive axiomatis sive hypotheseos
 nomine veniant. neque geometrae solum sed et aliarum disciplinarum
 doctores ex hypothesi non demonstrata argumentari solent, ut physici
 et medici, quo spectat exemplum quod mox affert ex Asclepiade.

ι) τὸν Ἀσκληπιάδην] medici huius sententiam prolixius exponit Coe-
 lius Aurelianus lib. 1 acutorum cap. 14. intelligitur autem laudatus Pli-
 nio 7 37 Hist. Asclepiades Bithynus Prusensis, praeceptor Themisonis,
 quem ab aliis Asclepiadibus medicis distinguendum vide Reinesium in
 Epistolis ad Hofmannum p. 395. eius librum de febribus periodicis al-
 legat idem Coelius lib. 2 acutor. c. 10.

κ) νοητοὶ τινὲς πόροι] Asclepiades apud Coelium lib. 1 cap. 14: fieri
 vias (πόρους) ex complexione corpusculorum, intellectu sensas (νοητούς),
 magnitudine atque schemate differentes, per quas succorum ductus solito
 meatu percurrans si nullo fuerit impedimento retentus, sanitas maneat,
 impeditus vero statione corpusculorum morbos efficiat.

ο) ὑγροῦ μέρη] ita legendum sensus postulat pro μέρη.

π) δι' αἰῶνος ἀνηρεμήτων] corpuscula aeternum se mouentia dixit ex
 Asclepiadis sententia Coelius laudato loco. perperam Hermetus qui
 ἀρηρεμήτων legit.

καὶ οἱ γεωμέτραι λαμβάνουσι τὴν ὑπόθεσιν, βουλόμενοι τι γεω-
 μετρικῶς ἀποδείξαι. διόπερ εὐθὺς ῥητέον ὅτι καὶ ἐπεὶ οἱ ἐξ ἑ-
 ὑποθέσεως λαμβάνοντές τι καὶ χωρὶς ἀποδείξεως ψιλῇ μόνον
 ἀρκοῦνται φάσει πρὸς τὴν ταύτης πίστιν, πεύσεται τις αὐτῶν,
 τοιοῦτω τινὶ χρώμενος ἐπιλογισμῷ· ἥτοι ἰσχυρόν ἐστι^{η)} καὶ βέ-
 8 βαιον πρὸς πίστιν τὸ ἐξ ὑποθέσεως τι λαβεῖν ἢ ἀπιστόν τι καὶ
 ἀσθενές· ἀλλ' εἰ μὲν ἰσχυρόν, καὶ τὸ ἀντικείμενον ἐξ ὑποθέ-
 σεως ληφθὲν πιστὸν γενήσεται καὶ βέβαιον· ὥστε θήσομεν τὰ
 μαχόμενα. εἰ δὲ ἐπὶ τοῦ τὸ ἐναντίον ἐξ ὑποθέσεως λαμβάνοντος
 χωρὶς ἀποδείξεως ἀπιστόν ἐστιν, ἡ ὑπόθεσις ἀπιστος γενήσεται
 καὶ ἐπ' ἐκείνου· ὥστε οὐδέτερον αὐτῶν θήσομεν. οὐ τοίνυν P 312
 ληπτέον ἐστὶν ἐξ ὑποθέσεως τι. καὶ μὴν τὸ ὑποτιθέμενον πρᾶγμα^{θ)}
 ἥτοι ἀληθές ἐστι^{ο)} καὶ τοιοῦτον ὅποιον αὐτὸ ὑποτιθέμεθα ἢ
 ψεῦδος· ἀλλ' εἰ μὲν ἀληθές ἐστι, μηδὲ αἰτώμεθα αὐτὸ εἰς
 πρᾶγμα ὑποψίας πλήρες καταγεύγοντες τὴν ὑπόθεσιν, ἀλλ' αὐ-
 τόθεν λαμβάνωμεν, ἐπεὶ οὐδεὶς τὰληθῆ καὶ ὄντα ὑποτίθεται,
 καθάπερ οὐδὲ τὰ νῦν ἡμέραν εἶναι ἢ ἐμὲ διαλέγεσθαι^{π)} καὶ
 ἀναπνεῖν· ἢ γὰρ περιφάνεια τούτων τῶν πραγμάτων αὐτόθεν
 βέβαιον ἔχει τὴν θέσιν, καὶ οὐ δισταζομένην τὴν ὑπόθεσιν.
 ὥστε εἰ ἀληθές ἐστι τὸ πρᾶγμα, μηδὲ αἰτώμεθα αὐτὸ ὡς μὴ
 ὄν ἀληθές. εἰ δὲ οὐκ ἐστὶ τοιοῦτο, ἀλλὰ ψεῦδος καθέστηκεν, 10
 οὐδὲν ὄφελος ἀνακῦψαι ἐκ τῆς ὑποθέσεως· κἂν γὰρ μυριάκις

etiam geometrae sumunt hypothesin, quando aliquid demonstrare geometrica
 volunt. 7. statim ergo dicendum est, quod quoniam qui ex hypothesi ali-
 quid sumunt, etiam absque demonstratione contenti sunt nuda solum affir-
 matione ad fidem eius faciendam, ex eis sciscitabitur quispiam, hac utens
 ratiocinatione: 8. aut. validum est et firmum ad fidem faciendam aliquid su-
 mme ex hypothesi aut fide indignum est et imbecillum; sed si quidem val-
 idum, etiam quod ei est adversum sumptum ex hypothesi, erit fide dignum
 ac firmum. quamobrem ponemus inter se pugnantia. si autem in contrario
 ex hypothesi absque demonstratione sumpto nihil est fide digni, etiam altera
 hypothesi fide indigna erit. quare neutrum eorum ponemus. non est ergo
 aliquid sumendum ex hypothesi. 9. praeterea res quae ponitur per hypo-
 thesin, aut est vera et talis qualem eam ponimus, aut falsa; sed si est
 vera, ne postulemus eam nec confugiamus ad rem suspitione plenam, nempe
 hypothesin, sed statim ipsam rem ex se sumamus, quandoquidem nemo
 vera et ea quae sunt ponit per hypothesin, sicut nec nunc diem esse aut
 me disserere et respirare; harum enim rerum claritas firmam ac validam
 ex se ipsis habet thesin ac positionem, non autem de qua dubitatur, hy-
 pothesin. quamobrem si res sit vera, ne eam postulemus tamquam quae
 non sit vera. 10. si autem non est eiusmodi, sed est falsa, nihil ab hy-
 pothesi iuvabitur; nam etiamsi eam ponamus millies, ex putridis quod aiunt

η) ἥτοι ἰσχυρόν ἐστι] similiter argumentatur noster 1 Pyrrhon. sect.
 173 et lib. 2 adversus Logicos.

ο) ἥτοι ἀληθές ἐστι] etiam hoc argumentum utroque loco iam laudato P 312
 recurrit.

π) ἐμὲ διαλέγεσθαι] ex hoc loco colligat aliquis Sextum haec in prae-
 lectionibus ad auditores viva voce disseruisse. sic 1 adversus Logicos
 sect. 242 et sect. 40 ἐγὼ διαλέγομαι. et lib. 2 sect. 144 et contra Rhet.
 sect. 65. verum ut Latini *disserere* ita Graeci *διαλέγεσθαι* dicunt etiam
 de disputatione quae scripto fit. potest etiam *διαλέγεσθαι* positum esse
 pro *cogitare, ratiocinari*, ut Iliad. λ' 407 ἀλλὰ τί μοι ταῦτα φίλος διε-
 λέξατο θυμός. ubi schol. *διελέξατο, διανοήσατο, ἐνεθυμήθη*.

αὐτὸ ὑποτιθέμεθα, σαδροῖς, ὡς φασί, θεμελίους οὐκ ἀκολου-
θήσει τὸ συμπέρασμα τῆς ζητήσεως ἐξ ἀνυπάρχων ὁρμωμένης
11 ἀρχῶν. οὐ μὴν ἀλλ' εἴ τις οἷς ἂν ὑποθῇται τούτοις τὰ ἀκο-
λουθοῦντα πιστὰ τυγχάνειν ἀξιῶσει, μήποτε πᾶσαν ἀναιρεῖ ζή-
τησιν; εὐθέως γὰρ ὑποθήσεται ἕκαστος ἡμῶν τὸ τὰ τρία τέσ-
σαρα εἶναι^{γ)}, καὶ τούτου δοθέντος συνάξει ὅτι καὶ τὰ ἐξ ὀκτώ
ἐστίν· εἰ γὰρ τὰ τρία τέσσαρά ἐστι, τὰ ἐξ ὀκτώ γενήσεται·
ἀλλὰ μὴν τὰ τρία τέσσαρά ἐστιν, ὡς ἡ ὑπόθεσις δίδωσι, τὰ
12 ἄρα ἐξ ὀκτώ ἐστίν. πάλιν τε αἰτήσομεν ὅτι μένει τὸ κινούμενον,
καὶ συγχωρηθέντος τοῦ πράγματος συνάξομεν ὅτι ἡ φλόξ ἡρε-
μεῖ. εἰ γὰρ τὸ κινούμενον μένει, ἡ φλόξ ἡρεμεῖ. τὸ δέ γε κινου-
μενον μένει, ἡ ἄρα φλόξ ἡρεμεῖ. ἀλλ' ὃν τρόπον οἱ γεωμέτραι
ἀτόπους ἐροῦσιν εἶναι ταύτας τὰς ὑποθέσεις· βέβαιον γὰρ εἶναι
δοκεῖ δεῖν^{δ)} τὸν θεμέλιον, ἵνα συνομολογηθῇ καὶ τὸ ἀκόλου-
θον· οὕτω καὶ ἡμεῖς πάντα τὰ ὑποθετικῶς αὐτοῖς λαμβανόμενα
13 οὐ προσησόμεθα χωρὶς ἀποδείξεως^{ε)}. ἄλλως τε εἰ βέβαιόν ἐστι
καὶ πιστόν τὸ ὑποτιθέμενον ἢ ὑποτίθεται, μὴ ταῦτα ὑποτιθέ-
σθωσαν ἐξ ὧν ἀποδείξουσιν τι, ἀλλ' αὐτὸ τὸ ἀποδεικνύμενον,
τουτέστι μὴ τὰ λήμματα τῆς ἀποδείξεως, ἀλλὰ τὴν ἐπιφορὰν·
ὃ γὰρ δύναται πρὸς πίστιν αὐτοῖς ἐπὶ τῶν ἐκκαλυπτόντων^{ς)} ἢ
ὑπόθεσις, τοῦτο δυνήσεται καὶ ἐπὶ τῶν ἐκκαλυπτομένων ἐκ τῆς
ἀποδείξεως πραγμάτων. εἰ δ' ἀπιστόν ἐστι, καὶ πολλάκις
P 313 ὑπετέθη, τὸ τῆς ἀποδείξεως συμπέρασμα χωρὶς ἀποδείξεως,

fundamentis non sequetur conclusio quaestionis, ut quae deducitur ex prin-
cipiis quae nulla sunt. 11. ac sane si quis quacumque ex hypothesi credi-
bilia velit facere ea quae consequuntur, an non omnem penitus tollet quae-
stionem? nam statim ponet unusquisque nostrum ex hypothesi tria esse
quattuor; eo autem concessa colliget quod etiam sex sint octo. nam si
tria sunt quattuor, sex erunt octo; atqui tria sunt quattuor, ut dat hypo-
thesis, sex ergo erunt octo. 12. rursus pestulabimus, quiescere id quod
movetur, neque concessa colligemus quod flamma quiescat. si enim quiescit
id quod movetur, quiescit flamma. quiescit autem id quod movetur, ergo
flamma quiescit. sed quo modo dicunt geometrae absurdas has esse hypo-
theses: oportere enim firmum esse fundamentum, ut fateamur simul etiam
quod est consequens: ita nos quoque omnia quae ab eis sumuntur hypothe-
tica, non admitteremus absque demonstratione. 13. alioqui si est firmum ac
fide dignum quod ab eis ponitur per hypothesin, eo ipso quod ponitur,
etiam nec ea ponant ex quibus sunt aliquid demonstraturi, sed id ipsum
modo quod demonstratur, hoc est, non assumptiones demonstrationis, sed
tantum illationem. quod enim ad fidem faciendam eis valet in iis quae de-
tegunt, hypothesis, hoc valebit etiam in iis rebus quae deteguntur a de-
monstratione. sin autem non est fide digna, etiamsi saepe posita fuerit ex
hypothesi, conclusio demonstrationis absque demonstratione, erit etiam non

γ) τὸ τὰ τρία τέσσαρα εἶναι] eadem instantia infra 2 adversus Logi-
cos. Lucianus Hermotimo t. 1 p. 562: εἰ τις λέγοι τὰ δὲς πέντε ἐπὶ
εἶναι, καὶ σὺ πιστεύσεις αὐτῷ, μὴ ἀριθμίσας ἐπὶ αὐτοῦ, ἐπάξει δη-
λαδὴ, ὅτι καὶ τετρακτὶς πέντε τεσσαρεσκαίδεκα πάντως ἐστί, καὶ μέχρι
ἂν εἴτε ἐθελήσῃ, οἷα καὶ ἡ θανυσσὴ γεωμετρία ποιεῖ.

δ) εἶναι δοκεῖ δεῖν] ita ms Cizense pro εἶναι δεῖ quod in editis erat.

ε) χωρὶς ἀποδείξεως] ita legendum e mss pro ὑποδείξεως.

ς) ἐκκαλυπτόντων] ita rectius mss pro ἐγκαλυπτόντων, uti mox sequi-
tur τῶν ἐκκαλυπτομένων.

ἀπιστον γενήσεται καὶ τὸ εἰς κατασκευὴν τούτου λαμβανόμενον,
εἰ μὴ δι' ἀποδείξεως διδάσχοιτο. καὶ ΔΙ' ἀλλ' εἴπερ, φασί, τὸ 14
ἀκολουθοῦν ταῖς ὑποθέσεσιν ἀληθὲς εὐρίσκεται, πάντως καὶ τὰ
ὑποτιθέμενα, τουτέστιν οἷς ἐπηκολούθησεν, ἀληθῆ γενήσεται. ὁ
πάλιν ἐστὶν εὐθετός. πόθεν γάρ, ὅτι τὸ ἀκολουθοῦν τισιν ἐν
ἀποδείξει πάντως ἀληθὲς ἐστίν; ἢ γὰρ ἐξ αὐτοῦ μαθόντες ἐκεί-
νου τοῦτ' ἐροῦσιν, ἢ ἐξ ὧν οἷς ἐκολούθησε λημμάτων· ἀλλ' 15
ἐξ αὐτοῦ μὲν οὐκ ἂν εἴποιεν· ἀδελον γὰρ ἐστι. τὸ δὲ ἀδελον
ἐξ αὐτοῦ πιστόν^{α)} οὐκ ἐστίν. ἀποδεικνύναι γοῦν τοῦτο ἐπιβάλ-
λονται ὡς μὴ ἐν αὐτῷ τὴν πίστιν ἔχον. καὶ μὴν οἷδ' ἐκ τῶν
λημμάτων· περὶ γὰρ τούτων ἐστὶν ἡ πᾶσα διαμάχη, καὶ μη-
δέπω αὐτῶν πεπιστευμένων, οὐδὲ τὸ ἀποδεικνύμενον ἐξ αὐτῶν
βέβαιον εἶναι δύναται. ἔτι οὐδ' ἂν τὸ λῆγον ἢ ἀληθές^{β)}, εὐθέως 16
καὶ τὸ ἡγούμενον ἐστι τοιοῦτον· ὥσπερ γὰρ τῷ ἀληθεῖ πέφυκεν
ἀληθὲς ἐπακολουθεῖν καὶ ψευδεῖ ψεύδος, οὕτως ἡξίωται καὶ
ψευδεῖ ἀληθὲς συνεισάγεσθαι, καθάπερ ἐν τῷ πέτασθαι τὴν
γῆν ψευδεῖ ὄντι τὸ εἶναι τὴν γῆν ἀληθὲς ὑπάρχον εἶπετο. ὁθεν 17
οὐκ εἰ τὸ λῆγόν ἐστιν ἀληθές, πάντως καὶ τὸ ἡγούμενον ἀλη-
θές, ἀλλ' ἐνδέχεται τοῦ λήγοντος ἀληθοῦς ὄντος τὸ ἡγούμενον
ὑπάρχειν ψεύδος. καὶ δὴ ὅτι μὲν οὐκ εὖ ποιοῦσιν οἱ ἀπὸ τῶν
μαθημάτων ἐξ ὑποθέσεως λαμβάνοντες τὰς ἀρχὰς τῆς ἀποδεί-
ξεως καὶ ἐκάστου θεωρήματος, ἐπιφθεγγόμενοι τὸ 'δεδόσθω'^{γ)},
διὰ τούτων αὐτάρκως κατεσκευάσται.

Μετελθόντες δὲ ἐξῆς διδάσκωμεν ὅτι ψευδεῖς καὶ ἀπιθά- 18
νους αὐτῶν συμβέβηκεν εἶναι τὰς ἀρχὰς τῆς τέχνης. καὶ δὴ

fide dignum id quod sumitur ad eandem probandam, nisi doceatur per de-
monstrationem. 14. sane, inquit, at si verum invenitur quod est conse-
quens hypothesibus, omnino etiam ea quae per hypothesin sunt posita, hoc
est ea quibus sunt consequentia, erunt vera. quod rursus est stultum. unde
enim constat quod id quod est aliquibus consequens in demonstratione,
omnino verum est? dicent enim, aut quod ex illo ipso id didicerint, aut
ex iis quibus fuit consequens assumptionibus. 15. sed ex ipso quidem non
dixerint; est enim obscurum. quod autem obscurum est, ex se non est
credibile. demonstrare enim certe id aggrediuntur, ut quod ex se fidem
non faciat. sed nec ex assumptionibus: de iis enim tota est decertatio;
ipsisque nondum creditis, neque quod ex ipsis demonstratur, potest esse
firmum ac stabile. 16. praeterea neque si consequens sit verum, statim est
etiam verum antecedens. quo modo enim natura est comparatum ut vero
consequens sit verum et falso falsum, ita etiam censetur cum falso quoque
simul induci verum, ut ex hoc quod terra volet, quod quidem est falsum,
sequitur quod sit terra, quod est verum. 17. quare non si consequens est
verum, semper est etiam verum antecedens: sed contingit interdum vero
consequente, falsum esse antecedens. atque quod non recte quidem faciant
mathematici principia demonstrationis sumentes ex hypothesi et in uno-
quoque theoremate dicentes, detur, per haec est satis probatum.

18. Pergentes porro deinceps doceamus, quod falsa et non probabilia
contingit esse eorum artis principia. cum autem de his multa dici possint,

α) ἐξ αὐτοῦ πιστόν] ita mss pro ἐξ αὐτοῦ τοῦ.

β) ἂν τὸ λῆγον ἢ ἀληθές] ex falso quandoque sequi verum disputat
etiam 2 adversus Logicos et 2 Pyrrh. etc.

γ) δεδόσθω] ms Ciz. ἐπιδεδόσθω.

P 313

πολλῶν εἰς τοῦτο δυναμένων λέγεσθαι, ὡς ἐναρχόμενοι τῆς ὑφηγήσεως²⁾ εἶπομεν, τοῦτοις προσαχθήσεται τὰ τῆς ἀπορίας, ὧν ἀναιρουμένων³⁾ καὶ τὰ λοιπὰ συναναίρεθήσεται. ἐπεὶ οὖν τῶν ἀρχῶν διαβληθεισῶν οὐδὲ αἱ κατὰ μέρος ἀποδείξεις αὐτοῖς δύνανται προκόπτειν, λέγωμεν τὰ ἀρμόζοντα πρὸς τὰς ἀρχάς. 19 εὐθέως τοίνυν ὡς πρῶτόν τι καὶ στοιχειωδέστατον⁴⁾ διδάσκουσιν ἡμᾶς, ὅτι σῶμα μὲν ἐστὶ τὸ τὰς τρεῖς ἔχον διαστάσεις, μήκος πλάτος βάθος· ὧν πρώτη μὲν διάστασις ἐστὶν ἡ κατὰ μήκος, ἄνωθεν κάτω, δευτέρα δὲ ἡ κατὰ πλάτος, ἀπὸ δεξιῶν ἐπ' ἀρι-
P 314 στερά, τρίτη δὲ ἡ κατὰ βάθος, ἀπὸ τῶν πρόσω εἰς τοῦπίσω. ὥστε τῶν τριῶν τούτων ἕξ γίνεσθαι διαστάσεις, δύο καὶ ἑκάστην, τῆς μὲν πρώτης τὴν ἄνω καὶ κάτω⁵⁾, τῆς δὲ δευτέρας τὴν ἐν ἀριστερᾷ καὶ ἐν δεξιᾷ, τῆς δὲ τρίτης τὴν πρόσω καὶ ὀπίσω. στιγμῆς μὲν γὰρ ὁυείσης γραμμὴν γίνεσθαι φασί, γραμ-
 20 μῆς δ' ἐπιφανείαν, ἐπιφανείας δὲ στερεὸν σῶμα. παρ' ὃ καὶ ὑπογράφοντες λέγουσι, στιγμὴν μὲν εἶναι σημεῖον ἀμερὲς καὶ ἀδιάστατον ἢ πέρους γραμμῆς, γραμμὴν δὲ μῆκος ἀπλάτης ἢ πέρους ἐπιφανείας, ἐπιφανείαν δὲ πέρους σώματος ἢ πλάτος ἀβα-
 21 θές. τάξει οὖν ἀναλαμβάνοντες περὶ στιγμῆς λέγωμεν πρῶτον, εἴτα περὶ γραμμῆς, τὸ δὲ μετὰ τοῦτο περὶ ἐπιφανείας καὶ σώματος.

ut diximus in initio huius expositionis, illa in dubium vocabimus, quibus eversis et reliqua simul evertentur. quoniam ergo si confutata fuerint eorum principia, nec singulares eis procedere possunt demonstrationes, dicamus quae dicere convenit adversus principia. 19 statim ergo nos docent tamquam primum et ex primis suis elementis, quod corpus sit id quod habet tria intervalla seu dimensiones, nempe longitudinem latitudinem et profunditatem: quorum prima quidem dimensio est per longitudinem, superne deorsum, secunda autem per latitudinem, a dexteris ad sinistra, tertia autem per profunditatem, nempe ante et retro. adeo ut ex his tribus sex fiant dimensiones, duae in unaquaque, primae quidem sursum et deorsum, secundae autem dextra et sinistra, tertiae autem ante et retro. nam si punctus quidem fluxerit, dicunt fieri lineam, si linea autem, superficiem, sin autem superficies, corpus solidum. 20. describunt itaque et dicunt, punctum esse signum carens partibus et quod nullum suscipit intervallum seu dimensionem aut esse extremum lineae, lineam autem longitudinem carentem latitudine aut extremum superficiei, superficiem autem extremum corporis aut latitudinem carentem profunditate. 21. haec ergo ordine sumentes dicamus primum de puncto, deinde de linea, postea de superficie et corpore. nam si haec ever-

2) ἐναρχόμενοι τῆς ὑφηγήσεως] sect. 1 huius libri dixerat Sextus πλῆθος ἀποριῶν, plurimas dubitationes, scitis geometrarum posse opponi. sic Protagoram ἐλέγχοντα τοὺς γεωμέτρους memorat Aristoteles Metaphys. 2 2. nostra memoria adversus geometras ingeniose nonnulla disputavit illustris Huetius demonstrationis Evangelicae definitione 7.

a) ὧν ἀναιρουμένων] ita in oppugnandis disciplinis se facturum promiserat lib. 1 sect. 40.

b) πρῶτόν τι καὶ στοιχειωδέστατον] prima geometriae elementa Stoicis probata apud Laërtium 7 135. initia mathematicorum vocat Cicero Lucullo c. 36, quibus non concessis digitum progredi non possunt.

P 314 c) ἄνω καὶ κάτω] ita mss non ἄνωθεν, ut in editis. confer 1 adversus Phys. sect. 367.

τούτων γὰρ ἀναιρουμένων, οὐδ' ἡ γεωμετρία⁶⁾ γενήσεται τέχνη, μὴ ἔχουσα τὰ ἐφ' οἷς ἡ σύστασις αὐτῆς δοκεῖ προκόπτειν.

Ἡ τοίνυν στιγμή, ἣν φασί σημεῖον ἀδιάστατον⁷⁾ ὑπάρ-
 22 χειν, ἥτοι σῶμα νοεῖται⁸⁾ ἢ ἀσώματον. καὶ σῶμα μὲν οὐκ ἂν εἴη κατ' αὐτούς· τὰ γὰρ μὴ ἔχοντα διάστασιν, οὐκ εἶναι σώματα. λείπεται οὖν ἀσώματον αὐτὴν ὑπάρχειν, ὃ πάλιν ἐστὶν ἀπίθανον· τὸ μὲν γὰρ ἀσώματον οὐδενὸς νοεῖται γεννητικόν, ὥσανεὶ ἀθιγὲς καθ'ἑαυτῷ. ἡ δὲ στιγμή νοεῖται τῆς γραμμῆς γεννητική· οὐ τοίνυν ἐστὶ σημεῖον ἀδιάστατον ἢ στιγμή. καὶ μὴν 23 εἴπερ ὅψις τῶν ἀδήλων ἐστὶ τὰ φαινόμενα, ἐπεὶ οὐ δυνατόν ἐν τοῖς φαινόμενοις λαβεῖν τινος σημεῖον καὶ πέρους ἀδιάστατον, δῆλον ὡς οὐδ' ἐν τοῖς νοητοῖς ληφθήσεται τι τοιοῦτον. ἐν δὲ γε τοῖς αἰσθητοῖς οὐδὲν ἐστὶν ἀδιάστατον λαβεῖν, ὡς παραστήσω· ὥστ' οὐδ' ἐν τοῖς νοητοῖς. πᾶν τοίνυν τὸ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς 24 ὑποπίπτον τινος πέρους καὶ σημεῖον, σὺν τούτῳ καταλαμβάνεται τινος ἄκρον, σὺν τῷ καὶ μέρος ἐκείνου, οὐπὲρ ἐστὶν ἄκρον, ὑποπίπτειν. ἐὰν γοῦν ἀφέλωμεν αὐτό, μειωθήσεται τὸ ἀφ' οὗ ἡ ἀφαίρεσις. τὸ δὲ μέρος τινὸς ὑπάρχον ἐνθὺς καὶ συμπληρωτικὸν αὐτοῦ καθέστηκεν, ὃ δὲ ἐστὶ τινος συμπληρωτικόν,

tantar, ne ars quidem erit geometria, ut quae ea non habeat in quibus videtur maxime versari eius constitutio.

22. Punctus ergo, quem dicunt esse minimum quod nullum habet intervallum nullamve dimensionem, aut intelligitur corpus aut incorporeum. et corpus quidem non est ex eorum sententia; quae enim non habent dimensionem, non sunt corpora. restat ergo ut sit incorporeum, quod rursus est absurdum; incorporeum enim intelligitur nullius gignendi vim habere, ut quod minime tangi possit, intelligitur autem ab illis punctus gignere lineam; non est ergo punctus minimum quod nullum habet intervallum ac dimensionem. 23. praeterea si quae non sunt manifesta, cernuntur per ea quae sensibus apparent, quoniam in iis quae apparent sensibus sumi non potest alicuius rei minimum et extremum, quod spatio careat ac dimensione, perspicuum est quod nec in iis quidem quae cadunt sub intelligentiam, sumetur quidem eiusmodi, in sensibus autem nihil potest sumi quod non intervallum habeat ac dimensionem, ut ostendam, quamobrem nec in iis quae cadunt sub intelligentiam. 24. cuicumque enim in sensibus accidit ut sit alicuius extremum et minimum, cum eo quod comprehenditur alicuius extremum, simul etiam accidit ut sit pars illius cuius est extremum, si ergo ipsum auferamus, minuetur id a quo fit ablatio, quod autem est pars alicuius, ipsum etiam

6) οὐδ' ἡ γεωμετρία] ita mss pro οὐ δὲ.

7) στιγμή, σημεῖον ἀδιάστατον] apud Laërtium σημεῖον ἐλάχιστον. apud Euclidem initio elementorum σημεῖον οὐ μέρος οὐθέν. infra 1 contra Physicos σημεῖον ἀμερὲς καὶ ἀδιάστατον. Cicero in Lucullo c. 36 punctum, quod magnitudinem nullam habet. Aristoteles de lineis insecabilibus γραμμὴ ἀτομος καὶ ἀδιαίρετος, ἀμερὲς. Chalcidius pag. 105 quod nullas partes habet propterea sub nullos sensus venit, est tamen et animo cernitur, geometrae notam appellant. infra sect. 111, 112. Ammonius in Categorias p. 80.

8) ἥτοι σῶμα νοεῖται] eodem argumento pugnat noster lib. 1 adversus Physicos sect. 377 et infra sect. 113 huius libri. sed hanc et alias quae adversus σημῆτος existentiam afferri solent obiectiones acute dissolvit Henricus Monantholius in libro de puncto, primo geometriae principio, quem edidit Lugduni a. 1600 4.

P 315 πάντως αὖξαι τὸ μήκος ἐκείνου, καὶ ὃ ἐστὶ μεγέθους ἀξητικόν, 25 τοῦτο ἔξ ἀνάγκης ἔχει μέγεθος. πᾶν ἄρα τὸ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς σημείον τινος καὶ ἄκρον μέγεθος ἔχον οὐκ ἔστιν ἀδιάστατον. ὁθεν εἰ καὶ τὸ νοητὸν μεταβατικῶς ἀπὸ τοῦ αἰσθητοῦ νοοῦμεν, σὺν τούτῳ καθεστῶς σημείον^{γ)} καὶ πέρας γραμμῆς αὐτὸ νοήσομεν σὺν τῷ καὶ πληρωτικὸν αὐτῆς ὑπάρχειν. ὥστε καὶ αὐτὸ 26 διάστασιν ἔξει πάντως, ὅγε διαστάσεως ἐστὶ περιποιητικόν. ἄλλως τε τὴν ἀπὸ τοῦ κέντρου ἐκβληθεῖσαν εὐθείαν φασὶ περιγυρομένην^{δ)} τῷ πέρατι ἐαυτῆς κυκλογραφεῖν τὴν ἐπίπεδον. ἐπεὶ οὖν τὸ ἄκρον ταύτης τῆς εὐθείας ἐστὶ σημεῖον, καὶ τοῦτο περιγυρόμενον καταμετρεῖ τὴν περιφέρειαν, ἐστὶ τοῦτο συμπληρωτικὸν τῆς περιφέρειας, ἢ δὲ γε περιφέρεια διάστασιν εἶχε· τοίνυν καὶ τὸ συμπληρωτικὸν αὐτῆς σημεῖον ἔξει τινὰ διάστασιν, 27 ἢ γε μὴν σφαῖρα^{ε)} καθ' ἓν σημεῖον ἀξιοῦται τῆς ἐπιπέδου ἄπτεσθαι ἐκκυλιόμενη τε^{ς)} γραμμὴν ποιεῖν, δῆλον ὡς τῶν ἐπι-καταπιπτόντων σημείων τὴν ὅλην συντιθέντων γραμμὴν. τοίνυν εἰ τοῦ μεγέθους τῆς γραμμῆς συμπληρωτικὸν ἐστὶ τὸ σημεῖον, ἔξει καὶ αὐτὸ μέγεθος. συγκεχώρηται δὲ τοῦ μεγέθους τῆς γραμμῆς συμπληρωτικὸν αὐτὸ τυγχάνειν· καὶ αὐτὸ ἄρα μέγε- 28 θος ἔξει, καὶ οὐκ ἀδιάστατον γενήσεται. ἀλλ' εἰώθασι πρὸς τὰς τοιαύτας ἐπιχειρήσεις ὑπαντῶντες οἱ περὶ τὸν Ἐρατοσθένη^{ι)} λέγειν, ὅτι τὸ σημεῖον οὔτε ἐπιλαμβάνει τινὰ τόπον οὔτε κατα-

complet, quod autem aliquid complet, omnino auget illius longitudinem, et quod auget magnitudinem, hoc necessario habet magnitudinem. 25. quicquid ergo in sensibus est alienius minimum et extremum, habens magnitudinem, non caret dimensione. unde etiam si id quod cadit sub intelligentiam trans-eundo ex sensili intelligimus, cum eo intelligemus etiam punctum esse mi-nimum et extremum lineae, et simul eam implere, quoniam punctus quo-que habebit dimensionem, siquidem eam acquirit ac tribuit. 26. et alioqui lineam rectam aiunt quae educitur a centro, si circa extremum suum cir-cumagatur, circulare describere superficiem. quoniam ergo huius rectae extremum est punctus, qui circumactus metitur superficiem, hic complebit superficiem, quae habet dimensionem. ergo qui eam complet punctus, habebit etiam quandam dimensionem. 27. ac sphaera quidem certe si in uno puncto censetur tangere superficiem et provoluta facere lineam, perspicuum est quod hoc facit incidentibus identidem punctis totam componentibus lineam, si ergo punctus complet lineae magnitudinem, habebit ipse quoque magni-tudinem, concessum est autem magnitudinem ab ipso compleri lineae; habebit ergo ipse quoque magnitudinem et non erit expers dimensionis. 28. sed eiusmodi argumentis occurrere solet Eratosthenes et dicere, quod punctus neque ullum occupat locum neque metitur spatium lineae, sed fluens facit

P 315 γ) καθεστῶς σημείον] recte etiam in neutro dicitur καθεστῶς non καθεστῶς pro καθεστηκός. sic sect. 22 ἀδιγῆς καθεστῶς.

δ) περιγυρομένην] ita legendum e mss et interprete pro περιγυρομέ-νην. confer infra sect. 67 seq. et lib. 1 adversus Physicos.

ε) ἢ γε μὴν σφαῖρα] ita mss pro εἴ γε.

ς) ἐκκυλιόμενη τε] sphaera nimirum si in superficie provolvatur, li-neam in illa describit. malè in editis erat ἐκκυλιόμενην.

ι) οἱ περὶ τὸν Ἐρατοσθένη] inter scripta Eratosthenis fuere plura geo-metrici argumenti, ut περὶ μεσοτήτων, περὶ κωνικῶν τομῶν, καταμε-τρήσεως etc. de quibus dixi libro 3 Bibliothecae Graecae cap. 19. verbis οἱ περὶ τὸν Ἐρατοσθένη notissimo graecismo Eratosthenes significatur, ut non necesse sit cum Herveto Eratostheneos ingerere.

μετρεῖ τὸ διάστημα τῆς γραμμῆς, ὅθεν δὲ ποιεῖ τὴν γραμμὴν· ὅπερ ἐστὶν ἀδιανόητον. εἶν γὰρ νοεῖται τὸ ἀπὸ τινος τόπου εἰς τινὰ τόπον^{μ)} ἐπεκτείνεσθαι, ὥσπερ τὸ ὕδωρ· εἰ δὲ τοιοῦ-τόν τι φαντασιούμεθα τὸ σημεῖον, ἀκολουθήσει οὐχ οἷον ἀμε-ρὲς αὐτὸ τυγχάνειν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἐναντίων πολυμερές. τοσαῦτα μὲν περὶ στιγμῆς.

Ἴδωμεν δὲ παρακειμένως καὶ τὰ περὶ γραμμῆς ὀφειλόντα 29 λέγεσθαι· αὕτη γὰρ μετὰ τὴν στιγμὴν ἐτέτακτο. τοίνυν καὶ δοθῇ^{ν)} στιγμή τις ὑπάρχειν, οὐκ ἔσται ἡ γραμμὴ· εἰ γὰρ αὕτη ἔνσις ἐστὶ σημεῖον καὶ μήκος ἀπλατές^{ο)}, ἥτοι ἐν ἐστὶ σημεῖον^{π)} εἰς μήκος ἐκτεταμένον ἢ πολλὰ διάστατα στίχῳ κείμενα. οὔτε 30 δὲ ἐν ἐστὶν εἰς μήκος ἐκτεταμένον, ὡς παραστήσομεν, οὔτε πολλὰ P 316 σημεία στίχῳ κείμενα, καθὼς καὶ τοῦτο ὑπομνήσομεν· οὐκ ἄρα ἐστὶ γραμμὴ. εἰ γὰρ ἐν ἐστὶ τὸ σημεῖον, ἥτοι αὐτὸ τὸ σημεῖον ἓνα μόνον ἐπέχει τόπον ἢ μετατίθεται τόπον ἐκ τόπου ἢ ἐπεκτείνεται ἀπὸ τινος τόπου εἰς τινὰ τόπον. ἀλλ' εἰ μὲν ἐν 31 ἐμπεριέχεται τόπῳ, οὐκ ἔσται γραμμὴ, ἀλλὰ στιγμή· ὅθεν γὰρ ἐνοεῖτο γραμμὴ. εἰ δὲ τόπον ἐκ τόπου μετέρχεται, ἥτοι, ὡς προεῖπον, ὃν μὲν ἀπολείπον, ὃν δὲ ἐπιλαμβάνον μετέρχεται, ἢ οὐ μὲν ἐχόμενον τόπον^{q)}, εἰς ὃν δὲ ἐκτεινόμενον. ἀλλ' εἰ ὃν μὲν ἀπολείπον, ὃν δὲ ἐπιλαμβάνον, πάλιν οὐκ ἔσται γραμμὴ,

lineam; quod quidem est eiusmodi ut ne possit quidem cogitari, fluere enim dicitur ab aliquo loco in aliquem locum extendi, sicut aquam; si autem tale esse punctum imaginemur, sequetur ipsum non esse eiusmodi ut careat par-tibus, sed contra multas habere partes, hactenus de puncto.

29. Videamus autem deinceps et quae debent dici de linea; ipsa enim locata fuerat post punctum, etiamsi ergo datum fuerit existere aliquod pun-ctum, non ideo existet linea: nam si ea est fluxus puncti et longitudo ex-pers latitudinis, aut est unum punctum extensum in longitudinem aut multa suscipientia spatium ac dimensionem posita per seriem, 30. sed nec est unum extensum in longitudinem, ut ostendemus, neque multa puncta posita per seriem, ut hoc quoque commonstrabimus; non est ergo linea, nam si est unum punctum, aut illud ipsum punctum modo tenet unum locum aut multos locum e loco aut extenditur ab aliquo loco in aliquem locum, 31. sed si uno quidem continetur loco, non erit linea, sed punctus; fluens enim pun-ctus intelligebatur linea, si autem transit a loco in locum aut, ut prius dixi, alium quidem relinquens, alium vero occupans transit, aut alii quidem loco inhaerens, ad alium vero se extendens, sed si alium quidem locum relin-quens, alium vero occupans, rursus non erit linea, sed punctus, 32. qua

μ) εἰς τινὰ τόπον] in mss εἰς τινὰ, quod vix erat operae notare.

ν) τοίνυν καὶ δοθῇ] ita mss Ciz., licet in editis post τοίνυν insertum erat ὅτι.

ο) μήκος ἀπλατές] ex Euclidis elementis eandem lineae definitionem repetunt Macrobius lib. 1 in somnium Scipionis cap. 5. Marcianus Ca-pella, Boëthius Cassiodorus Isidorus Hisp. etc. Chalcidius p. 105 linea sine latitudine prolixitas, quae in notas suas desinit. infra sect. 109. caeterum Alexander Aphrodisseus in 4 Topicorum negat lineae genus esse μήκος p. 166, et in lib. 6 p. 232 reprehendit alteram hanc lineae definitionem: γραμμὴ ἐστὶν ἥς τὰ μέσα ἐπιπροσθεῖ τοῖς πέρασιν. mox pro στίχῳ bis in mss στίχῳ. sic infra sect. 36 στοιχηδὸν κείμενα.

π) ἥτοι ἐν ἐστὶ σημεῖον] idem argumentum lib. 1 contra Physicos.

q) οὐ μὲν ἐχόμενον τόπον] ita e mss legendum, non τόπον.

P 316

32 ἄλλα στιγμῇ. ὃ γὰρ λόγῳ τόπον πρῶτον ἐπισχηκὸς στιγμῇ τις, ἄλλ' οὐ γραμμῇ ἐνοεῖτο; τῷ αὐτῷ καὶ τὸν δεύτερον ἐπιλαμβάνον τόπον νοηθήσεται στιγμῇ. εἰ δὲ οὐ μὲν ἐχόμενον τόπον, εἰς δὲ ἐκτεινόμενον, ἥτοι μεριστῷ τόπῳ ἀντιπαρεκτείνεται ἢ ἀμερίστῳ· καὶ εἰ μὲν ἀμερίστῳ τόπῳ ἀντιπαρεκτείνεται, πάλιν οὐκ ἔσται γραμμῇ, ἀλλὰ στιγμῇ καὶ σημείον. τὸ γὰρ ἀμερῇ τόπον ἐπισχηκὸς ἀμερές ἐστίν, ὃ δὲ ἐστὶν ἀμερές, στιγμῇ καὶ οὐ γραμμῇ καθέστηκεν. εἰ δὲ μεριστῷ, πάντως ἐπὶ τὸ μεριστὸν μέρη ἔχει, εἴ γε ἅπαντι παρεκτείνεται τῷ τόπῳ· τὸ δὲ μέρη ἔχον, οἷς ἀντιπαρεκτείνεται τοῖς τοῦ τόπου μέρεσι, σῶμά ἐστιν, ἔσται τὸ σημεῖον καὶ μεριστὸν καὶ σῶμα· ὅπερ ἐστὶν ἄτοπον^{γ)}. 34 ὥστε οὐχ ἔν ἐστι σημεῖον ἢ γραμμῇ, καὶ μὴν οὐδὲ τὰ πολλὰ σημεία στιχηδὸν κείμενα· ταῦτα γὰρ τὰ σημεία ἥτοι ψαύοντα ἀλλήλων νοεῖται ἢ οὐ ψαύοντα· καὶ εἰ μὲν οὐ ψαύοντα ἀλλήλων, μεσολαβούμενα τόποις τισὶ διορισθήσεται, καὶ τόποις διο- 35 ριζόμενα οὐκέτι ποιήσει μίαν γραμμῇν. εἰ δὲ ψαύοντα ἀλλήλων νοεῖτο, ἥτοι ὅλα ὅλων^{δ)} ἄψεται ἢ μέρεσι μερῶν. καὶ εἰ μὲν μέρεσι μερῶν ἄψεται, οὐκ ἔσται αὐτῶν τί^{ε)} ἀδιάστατα καὶ ἀμερῇ· τὸ γὰρ μέσον δυοῖν^{ς)} σημείων, λόγου χάριν, νοούμενον σημείον ἄλλῳ μὲν μέρει ἄψεται τοῦ ἔμπροσθεν σημείου, ἄλλῳ δὲ τοῦ ὀπίσθεν, οὐ τῷ αὐτῷ δὲ τῆς ἐπιπέδου, διαφέροντι δὲ τοῦ ἄλλου τόπου. ὥστε μήκέτ' αὐτὸ ταῖς ἀληθείαις ἀμερές

enim ratione locum primum tenens intelligebatur esse punctus, sed non linea, eadem ratione secundum quoque locum occupans intelligetur punctus, si autem alii quidem loco inhaerens, ad alium vero se extendens, aut ad locum dividuum simul extenditur aut ad individuum; 33. et si ad locum quidem individuum simul extenditur, rursus non erit linea, sed punctus et minimum; quod enim tenet locum carentem partibus, non habet partes, quod autem non habet partes, est punctus et non linea. si autem ad dividuum, omnino quoniam dividuum, habet partes, si quidem ad universum extenditur locum; quod autem habet partes, quibus ad partes loci simul extenditur, est corpus, erit itaque punctum et dividuum et corpus; quod quidem est absurdum. 34. quare non est unum punctum linea, sed nec multa puncta locata per seriem linea erunt; haec enim puncta aut intelliguntur se invicem tangere vel non tangere: atque si se inter se non tangunt, in medio intercepta, locis quibusdam distinguuntur, et si locis quidem distinguantur, non utique facient lineam. 35. sin autem intelligantur se inter se tangere, aut tota tanguntur a totis aut partes a partibus, et si partibus quidem tanguntur partes, non erunt aliquae ex iis non suscipientes dimensionem et carentes partibus; nam quod in medio duorum punctorum, exempli gratia, intelligitur punctum, alia quidem parte tanget prius punctum, alia autem posterius, non eadem autem superficiem, diversa autem alium locum, quo fit ut non sit amplius id re vera carent partibus, sed multas habens partes. 36. sin au-

γ) ὅπερ ἐστὶν ἄτοπον] ita ms Ciz. licet in editis ἐστὶν exciderat.

δ) ἥτοι ὅλα ὅλων] eadem cavillatio lib. 3 Pyrrhon. sect. 45.

ε) αὐτῶν τί] punctorum definitio, quod sint ἀδιάστατα καὶ ἀμερῇ, erit falsa, si puncta habeant partes quibus mutuo se tangant. definitio exponit rei τὸ τί ἦν εἶναι, hinc αὐτῶν τί hoc loco idem est ac quid ea sint.

ς) δυοῖν] ms Vratislav. δυεῖν, quod est Atticum. similiter infra sect. 61 seq. et 66. ita semper etiam ms Savil. in iisdem codicibus pro στιχηδόν subinde στιχηδόν.

τογχανεῖν, ἀλλὰ πολυμερές. εἰ δὲ ὅλα ὅλων ἄψεται^{ζ)} σημεία, 36 δῆλον ὡς ἐν σημείοις σημεία περισχεθήσεται καὶ τὸν αὐτὸν ἐφέ- P 317 ξει τόπον· ταύτη δὲ οὐκ ἔσται στιχηδὸν κείμενα, ἵνα γένηται γραμμῇ, ἀλλ' εἰ τὸν αὐτὸν ἐπέσχηκε τόπον, μία καταστήσεται στιγμῇ. εἴπερ οὖν, ἵν' ἐπινοηθῇ γραμμῇ, δεῖ προσεπινοεῖσθαι^{η)} τὸ σημεῖον ἐξ οὗ λαμβάνει τὴν νόησιν, ἐπιδέδεικται δὲ μήτε σημεῖον οὐσα μήτε ἐκ σημείων σύνθετος, οὐδὲν ἔσται γραμμῇ. καὶ μὴν πάρεστιν ἀποστάντας τῆς τοῦ σημείου νοήσεως προηγου- 37 μένως ἀναιρεῖν τὴν γραμμῇν καὶ τὸ ἀνεπινόητον αὐτῆς διδάσκειν· γραμμῇ γὰρ ἐστίν, ὡς αὐτῶν πάρεστιν ἀκούειν τῶν γεωμετρῶν, μήκος ἀπλατές^{θ)}. σκεψάμενοι δὲ ἡμεῖς ἀκριβῶς οὔτε ἐν τοῖς νοητοῖς^{α)} οὔτε ἐν τοῖς αἰσθητοῖς εὐρήσομεν δυνά- 38 μενόν τι ληφθῆναι μήκος ἀπλατές. καὶ ἐν μὲν τοῖς αἰσθητοῖς, 39 ἐπείπερ ὁ ἄν λάβωμεν αἰσθητὸν μήκος, τοῦτο πάντη τε καὶ πάντως σὺν ποσῷ πλάτει ληφόμεθα· ἐν δὲ τοῖς νοητοῖς, καθ' 39 ὅσον ἕτερον μὲν ἑτέρου στενώτερον, δυνάμεθα νοῆσαι μήκος· ὅταν δὲ τὸ αὐτὸ μήκος κατ' ἰσότητα φυλάττοντες σχίζωμεν ταῖς ἐπινοίαις τὸ πλάτος καὶ ἄχρι τινὸς τὸ αὐτὸ ποιῶμεν, ἔλαττον

tem tota puncta tangantur a totis, perspicuum est quod puncta continebuntur in punctis et eundem tenebunt locum; et ea ratione non erunt amplius locata per seriem ut fiant linea, sed si eundem tenent locum, constituetur unus punctus, si ergo ut cogitetur linea, oportet cogitari punctum ex quo sumit ut intelligatur, ostensum est autem eam neque esse punctum neque compositam ex punctis, nihil erit linea. 37. porro autem licet etiam relicta puncti notione directe evertere lineam et docere eam minime posse cogitari; est enim linea, ut licet ex ipsis audire geometris, longitudo carens latitudine. si nos autem diligenter et accurate consideraverimus, neque in iis quae cadunt sub intelligentiam neque in sensibilibus invenimus ullam sumi posse latitudinis expertem longitudinem. 38. et in sensibilibus quidem, quandoquidem quaecumque sumpserimus sensibilem longitudinem, eam ubique et semper sumemus cum quanta latitudine: 39. in iis autem quae cadunt sub intelligentiam, aliam quidem alia angustiozem possumus mente concipere longitudinem; et quando ex aequo eandem servantes longitudinem cogitatione demimus de latitudine idque aliquantisper facere pergitur, latitudinem mi-

ζ) ὅλων ἄψεται] ita mss etiam hoc loco, ut supra, non ut in editis ἄψαιτο.

η) προσεπινοεῖσθαι] ms Ciz. προσνοεῖσθαι. fortasse Sextus scripserat P 317 προσεπινοεῖσθαι.

θ) μήκος ἀπλατές] Gellius lib. 1 cap. 20 linea a nostris dicitur quam γραμμῇν Graeci vocant. eam M. Varro ita definit: linea est, inquit, longitudo quaedam sine latitudine et altitudine. Euclides autem brevius, praetermissa altitudine, γραμμῇ, inquit, est μήκος ἀπλατές, quod exprimere uno Latino verbo non queas, nisi audeas dicere illatabile. Cicero in Lucullo c. 36 vocat lineamentum sine ulla latitudine. Aristoteles 7 3 Topic. καθάπερ οἱ τὴν γραμμῇν ὁρίζοντες, μήκος ἀπλατές εἶναι. Ammonius in Categorias p. 79 b: εἰ τὸ σῶμα ἔχει τρεῖς διαστάσεις, τὸ τοῦτου ἄρα πέρας οὐκ ἔχει τρεῖς· δεῖ γὰρ ἔξωθεν ὅλον αὐτὸ περιέχειν, τοῦ βάθους οὐχ ἀπτόμενον. εἰ δὲ τοῦτο, μήκος ἔξει μόνον καὶ πλάτος τὸ τοῦ σώματος πέρας, ὅπερ ἐστὶν ἡ ἐπιφάνεια. ἐπειδὴ δὲ οὔτε αὕτη ἀπειρος, ἀνάγκη καὶ ταύτης πέρας, ὅπερ ἐστὶν ἡ γραμμῇ, μὴ διαστάσει αὐτῆς λείπεσθαι καὶ μήκος ἔχειν μόνον etc.

α) οὔτε ἐν τοῖς νοητοῖς] idem argumentum infra lib. 1 adversus Physicos.

μὲν τὸ πλάτος καὶ ἑλάττω γινόμενον νοήσομεν. ἐπειδὴν δὲ ἅπασι
φθάσωμεν στερεῇσαι τοῦ πλάτους τὸ μήκος, οὐκέτι οὐδὲ μήκος
φαντασιούμεθα, ἀλλ' ἀναιρεῖται καὶ ἡ τοῦ μήκους ἐπίνοια.
40 καθόλου δὲ πᾶν τὸ νοούμενον^{b)} κατὰ δύο τοὺς πρώτους ἐπι-
νοεῖται τρόπους· ἢ γὰρ κατὰ περιπτώσιν ἐναργῇ ἢ κατὰ τὴν
ἀπὸ τῶν ἐναργῶν μετάβασιν, καὶ ταύτην τρισσὴν^{c)}· ἢ γὰρ
ὁμοιωτικῶς ἢ ἐπισυνθετικῶς ἢ ἀναλογιστικῶς. ἀλλὰ κατὰ μὲν
περιπτωτικὴν ἐνάργειαν νοεῖται τὸ λευκὸν καὶ τὸ μέλαν, καὶ γλυκὺ
καὶ πικρὸν· κατὰ δὲ τὴν ἀπὸ τῶν ἐναργῶν μετάβασιν ὁμοιωτι-
κῶς μὲν νοεῖται, καθάπερ ἀπὸ τῆς Σωκράτους εἰκότος Σωκρά-
41 τος αὐτός· ἐπισυνθετικῶς δὲ, καθάπερ ἀπὸ ἵππου καὶ ἀνθρώ-
που Ἴπποκένταυρος· ἵππεια γὰρ καὶ βρότεια μίξαντες μέλη
ἐφαντασιώθημεν τὸν μήτε ἀνθρώπου μήτε ἵππου, ἀλλ' ἐξ ἀμ-
42 φοτέρων σύνθετον Ἴπποκένταυρον· ἀναλογιστικῶς δὲ τι νοεῖται
P 318 πάλιν κατὰ δύο τρόπους, ὅτε μὲν αὐξητικῶς, ὅτε δὲ μειωτικῶς,
οἷον ἀπὸ τῶν κοινῶν ἀνθρώπων, οἷοι νῦν βροτοὶ εἰσι, παραυ-
ξητικῶς μὲν ἐνόησαμεν Κύκλωπα, ὃς οὐκ ἔωκει
ἀνδρὶ γε σιτοφάγῳ^{d)}, ἀλλὰ ῥίον ὑλήεντι.
μειωτικῶς δὲ τὸν Πυγμαῖον ἀνθρώπου, ὃς οὐκ ὑπέπεσεν ἡμῶν
43 περιπτωτικῶς. τοσοῦτων δὴ νοήσεων ὄντων τρόπων, εἴπερ νοεῖ-
ται τὸ ἀπλατὲς μήκος, ἐξ ἀνάγκης ὀφείλει ἢτοι κατὰ περιπτω-
τικὴν ἐνάργειαν νοεῖσθαι ἢ κατὰ τὴν ἀπὸ τῶν ἐναργῶν μετά-
βασιν. ἀλλὰ κατὰ περιπτωτικὴν μὲν ἐνάργειαν οὐκ ἂν νοεῖτο·

norem semper ac minorem cogitabimus. postquam autem semel eo pervene-
rimus, ut latitudine penitus privemus longitudinem, nec longitudinem qui-
dem amplius imaginatione apprehendimus, sed tollitur etiam cogitatio longi-
tudinis. 40. et ut omnia semel dicam et universo, quidquid intelligentia
apprehenditur, id duobus hisce primis modis mente apprehenditur: aut enim
per evidentem in sensus incursionem aut per transitum ab evidentibus, eum-
que triplicem; aut enim assimilando aut componendo aut colligendo seu per
analogiam, et per incurrentem quidem in sensus evidentiam intelligitur album
et nigrum, et dulce et amarum; per transitum autem ab evidentibus assimi-
lando quidem intelligitur, ut ab imagine Socratis Socrates ipse; 41. compo-
nendo autem, ut ex equo et homine componitur Hippocentaurus; equina
enim et humana membra componendo imaginamur eum, qui neque est homo
neque equus, sed Hippocentaurus ex utrisque compositus; 42. per analo-
giam denique intelligitur aliquid rursus duobus modis, aliquando quidem
augendo, aliquando vero diminuendo, ut ex communibus hominibus, quales
nunc sunt homines, augendo quidem intelligimus Cyclopem, qui non erat
similis

vescenti frumento homini, et monti nemoroso.

diminuendo autem Pygmaeum hominem, qui incurrendo in nostrum aspectum
non incidit. 43. cum sint autem tot modi intelligendi, si intelligitur longi-
tudo carens latitudine, necessario debet intelligi vel per incurrentem in sen-
sus evidentiam vel per transitum ab evidentibus, sed per incurrentem qui-
dem in sensus evidentiam minime potest intelligi; in nullam enim sensibus

b) πᾶν τὸ νοούμενον] etiam hoc repetit laudato loco.

c) καὶ ταύτην τρισσὴν] haec ex Stoicorum mente apud Laërtium 7 53.

P 318 d) ἀνδρὶ γε σιτοφάγῳ] versus Homeri Odys. i. 191, quo frequenter
noster uti amat ut 2 adversus Logicos et 1 contra Physicos et contra
Ethicos. pro ἐνόησαμεν ms Ciz. paullo ante ἐννοήσαμεν.

οὐδενὶ γὰρ περιεπέσομεν μήκει χωρὶς πλάτους.λείπεται οὖν κατὰ 44
τὴν ἀπὸ τῶν ἐναργῶν μετάβασιν λέγειν αὐτὸ νενοῆσθαι^{e)}, ὃ
πάλιν τῶν ἀδυνατωτάτων. εἰ γὰρ οὕτως ἐνοήθη, ἢτοι πάντως
κατὰ ὁμοίωσιν ἢ κατὰ ἐπισύνθεσιν ἐνοεῖτο ἢ κατὰ ἀναλογίαν.
κατ' οὐδένα δὲ τούτων τῶν τρόπων εἰς ἐννοιαν ἐλθεῖν πέφυκεν,
ὥς παραστήσομεν· οὐκ ἄρα νοεῖται τι μήκος ἀπλατὲς. αὐτίκα 45
γὰρ κατὰ μὲν τὴν ὁμοιότητα τῶν ἀμυχάνων ἐστὶ νοεῖν τι μήκος
ἀπλατὲς· οὐδὲν γὰρ ἔχομεν ἐν τοῖς φαινομένοις μήκος χωρὶς
πλάτους νοούμενον, ἵνα νοήσωμεν ὁμοίον τι τούτῳ μήκος ἀπλα-
τὲς. τὸ γὰρ τινι ὁμοίον γινωσκομένῳ πάντως ἐστὶν ὁμοίον· τῷ 46
δὲ μὴ γινωσκομένῳ οὐδὲ ὁμοίον εὑρεῖν δυνατόν. ἐπεὶ οὖν οὐκ
ἔχομεν ἐναργῶς ὑποπίπτον ἡμῶν μήκος χωρὶς πλάτους, οὐδὲ
ὁμοίον τι αὐτῷ δυνησόμεθα νοεῖν. καὶ μὴν οὐδὲ κατ' ἐπισύν- 47
θεσιν οἷον τέ ἐστι προβαίνειν τοῖς γεωμέτραις αὐτοῦ τὴν ἐπίνοιαν·
εἰπάτωσαν γὰρ ἡμῶν, τίνα τῶν ἐκ περιπτώσεως ἐναργῶς γινω-
σκομένων μετὰ τίνων συνθέντες νοήσομεν τὸ ἀπλατὲς μήκος,
ὥς πρότερον ἐπ' ἀνθρώπου καὶ ἵππου ποιοῦντες ἐφαντασιού-
μεθα Ἴπποκένταυρον^{f)}. λείπεται οὖν ἐπὶ τὸν κατὰ ἀναλογιστικὴν 48
αὐξήσιν^{g)} ἢ μείωσιν τὸν τῆς νοήσεως αὐτοῖς τρόπον συμφε-
-

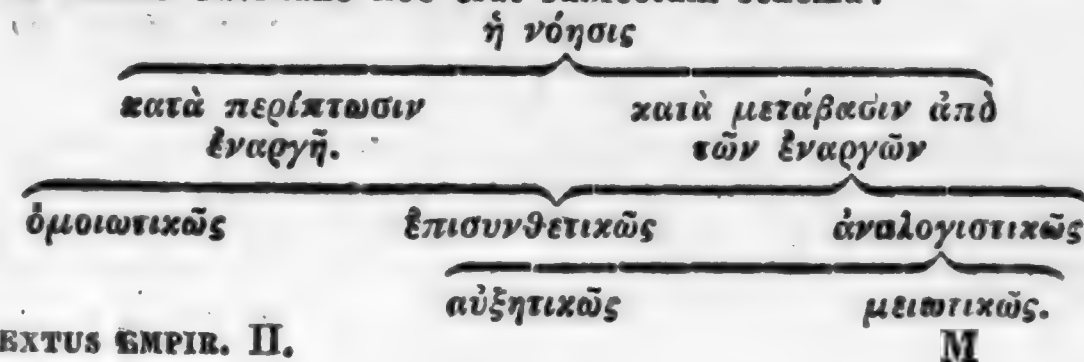
incurrimus longitudinem absque latitudine. 44. restat ergo ut dicamus id in-
telligi per transitum ab evidentibus, quod rursum minime omnium potest fieri.
nam si sic esset intellecta, omnino intelligeretur assimilando aut componendo
aut colligendo seu per analogiam, nullo autem ex his modis cadere potest
sub intelligentiam, ut ostendemus; non ergo intelligitur aliqua longitudo ex-
pers latitudinis. 45. iam enim nulla ratione fieri potest, ut per similitudi-
nem intelligatur aliqua longitudo expers latitudinis; in iis enim quae cernun-
tur, nullam habemus longitudinem quae sit sine latitudine, ut intelligamus
aliquam huic similem quae latitudine careat, longitudinem. 46. nam quod
est alicui simile, est omnino cognitae rei simile; incognitae autem ut simile
inveniat, minime potest fieri. quoniam ergo non habemus in sensus nostros
incurrentem evidentem longitudinem absque latitudine, nec poterimus quidem
mente concipere aliquam ei similem. 47. sed neque per compositionem geo-
metris procedere potest eius intelligentia; dicant enim nobis, quatenam ex
iis quae ex incursione in sensus evidenter cognoscuntur, cum quibus com-
ponentes intelligemus latitudinis expertem longitudinem, sicut prius facientes
in homine et equo imaginabamur Hippocentaurum. 48. restat ergo eis ut
confugiant ad modum intelligendi qui existit ex augmento vel diminutione

e) νενοῆσθαι] Vratislav. ms νενοεῖσθαι.

f) Ἴπποκένταυρον] supra sect. 41. narrat Palaephatus cap. 1 fabulam
de Hippocentauris inde cepisse originem, quod Thessali iuvenes a tau-
ris interfectis Centauri dicti in bello adversus Lapithas post populatio-
nes factas in equis aufugerant, οὕτω δ' ἀπερχομένων αὐτῶν ἵππων
οὐραὶ καὶ ἀνθρώπων κεφαλαὶ μόνον ἐφαίνοντο.

g) ἀναλογιστικὴν αὐξήσιν] ita mss pro ἀναλογικὴν, quod in editis
erat. vide contra Grammat. sect. 214.

In codice Saviliano hoc erat subiectum schema:

49 γειν· ὁ πάλιν τῶν ἀπόρων θεωρεῖται. τὰ γὰρ κατὰ ἀναλογίαν νοούμενα^{h)} ἔχει τι κοινὸν πρὸς τὰ ἀφ' ὧν νοεῖται, οἷον ἀπὸ τοῦ κοινοῦ μεγέθους τῶν ἀνθρώπων παραυξητικῶς ἐνοήσαμενⁱ⁾ τὸν Κύκλωπα, καὶ μειωτικῶς τὸν Πυγμαῖον· ὥστε εἶναι τι κοινὸν τοῖς κατὰ ἀναλογίαν νοουμένοις πρὸς ἐκείνα τὰ ἀφ' ὧν νοεῖται. οὐδὲν δ' ἔχομεν κοινὸν τοῦ τε ἀπλατοῦς καὶ τοῦ σὺν πλάτει^{k)} νοουμένου μήκος, ἵνα ἀπ' ἐκείνου ὀρμηθέντες νοήσωμεν τὸ ἀπλατὲς μήκος. μὴ ἔχοντες δέ^{l)} τι κοινὸν αὐτῶν οὐδὲ κατὰ ἀναλογίαν ποιήσασθαι τὴν τοῦ ἀπλατοῦς μήκους νόησιν ἰσχύσομεν. ὁθεν εἰ ἕκαστον τῶν νοουμένων κατὰ τοὺς ἐκκειμένους νοεῖται τρόπους — δεδιδάχται δὲ κατὰ μηδὲν αὐτῶν νοούμενον τὸ ἀπλατὲς μήκος —, ἀνεπινοήτῳ ἐστὶ τὸ ἀπλατὲς μήκος. 51 ὁμῶς δ' οὖν καὶ πρὸς τοὺς οὕτως ἐναργεῖς ἐλέγχους περῶνται κατὰ τὸ δυνατόν ἀνδριζόμενοι λέγειν οἱ γεωμέτραι, ὅτι κατ' ἐπίτασιν^{m)} νοεῖται τὸ ἀπλατὲς μήκος. λαβόντες γοῦν ὅποιονδήποτε μήκος σὺν ποσῷ πλάτει φασίν, ὅτι μειοῦμεν κατ' ἐπίτασιν τοῦτ' ἐπὶ τὸ πλάτος αἰεὶ καὶ μᾶλλον τὴν στενότητα ἐπιτείνοντες, εἰθ' οὕτως τὸ κατ' ἐπίτασιν νοούμενον ἀπλατὲς εἶναι μήκος λέγομεν· εἰ γὰρ κατ' ὀλίγον ἐλαττοῦται στενοῦμενον τὸ πλάτος, κατ' ἐπίτασιν ἐλεύσεται ποτε καὶ εἰς ἀπλατὲς μήκος, καταληξάσης εἰς τοῦτο τῆς νοήσεως. ἀλλὰ μὴν ἐδεξάμενⁿ⁾), ἔρει τις, ὅτι ἡ παν-

per analogiam, quod rursus cernitur eiusmodi, ut nulla detur via evadendi. 49. quae enim sunt per analogiam, habent aliquid commune cum iis ex quibus intelliguntur, ut ex communi hominum magnitudine augendo intelleximus Cyclopem et minuendo Pygmaeum. quo fit ut sit aliquid commune iis quae intelliguntur ex analogia, cum illis ex quibus intelliguntur, nihil autem habemus commune longitudinis quae caret latitudine et eius quae intelligitur cum latitudine, ut ab illa colligentes intelligamus latitudinis expertem longitudinem. 50. cum earum autem nihil habeamus commune, nec per analogiam poterimus intelligere latitudinis expertem longitudinem, quare si unumquodque eorum quae intelliguntur, intelligitur iis modis quos exposuimus — ostensum est autem per nullum eorum intelligi latitudinis expertem longitudinem — intelligentia apprehendi non potest longitudo quae caret latitudine. 51. quamvis autem haec argumenta sint adeo evidenter, conantur tamen geometrae pro viribus strenue decertantes adversus ea dicere, nempe quod per intensionem intelligatur longitudo expertis latitudinis. 52. accepta itaque qualicumque longitudine cum quanta latitudine dicunt se per intensionem hanc semper minuere latitudinem, magis etiam intendendo angustias, et deinde quod sic intelligitur per intensionem dicere esse latitudinis expertem longitudinem; si enim paulatim minuitur quae in angustum cogitur latitudo per intensionem, veniet aliquando etiam ad latitudinis expertem longitudinem, in eam desinente intelligentia. 53. atqui ostendimus, dicet quis-

[eadem leguntur in codice Regimontano teste Struvio in v. ἐπισυνθετικός Addend. ad Schneideri lexic., et pro adverbis ὁμοιωτικῶς κτλ. ὁμοιωτική, ἐπισυνθετική, ἀναλογιστική, αὐξητική, μειωτική.]

h) κατὰ ἀναλογίαν νοούμενα] ita legendum e ms Vratislav. pro νοούμενα.

P 319 i) ἐνοήσαμεν] idem ms ἐννοήσαμεν.

k) σὺν πλάτει] ms Vratislav. et Ciz. συμπλάτει unico vocabulo.

l) μὴ ἔχοντες δέ] ms Ciz. μηδὲ ἔχοντες.

m) κατ' ἐπίτασιν] eadem obiectio cum eadem responsione recurrit lib. 1 adversus Physicos.

n) ἐδεξάμεν] supra sect. 39 huius libri.

τελὲς στέρησις τοῦ πλάτους ἀναρρεσίς ἐστι καὶ τοῦ μήκους· εἴτα τὸ κατ' ἐπίτασιν τινος νοούμενον οὐχ ἕτερόν ἐστι τοῦ προεπινοηθέντος, ἀλλ' αὐτὸ ἐκείνο ἐπιτεταμένον. ἐπεὶ οὖν ἀπὸ τοῦ ποσόν^{o)} ἔχοντος πλάτος κατ' ἐπίτασιν στενότητος νοῆσαι τι θέλομεν, τὸ μὲν πάντη πάντως ἀπλατὲς μήκος οὐκ ἐπινοήσομεν· ἑτερογενὲς γὰρ ἐστὶ· στενὸν δὲ τι ληψόμεθα πλάτος, ὥστε τὴν κατάληξιν τῆς νοήσεως ἐν ἐλαχιστοτάτῳ γενέσθαι πλάτει, πλὴν ὁμῶς πλάτει· τὸ δὲ μετὰ τοῦτο γενέσθαι τὴν ἐπιβολὴν τῆς διανοίας εἰς ἑτερογενές, καὶ ὃ μήτε μήκός ἐστι μήτε πλάτος. εἴπερ τε δυνατόν ἐστι μήκός τι νοήσαντας σὺν ποσῷ πλάτει στέρησει τοῦ πλάτους λαβεῖν μήκος ἀπλατὲς, ἐνδέχεται ποτε κατὰ τὸν ὁμοιον τρόπον καὶ σάρκα σὺν τρωτῷ ἰδιώματι νοήσαντας στέρησει τοῦ τρωτοῦ ἰδιώματος νοῆσαι ἄτρωτον τε καὶ ἀπαθῆ σάρκα. δυνατόν δὲ ἐστὶ καὶ σῶμα νοήσαντας μετὰ ἀντιτύπου ἰδιώματος^{p)}), στέρησει τῆς ἀντιτυπίας λαβεῖν τι μὴ ἀντιτυποῦν σῶμα· ὅπερ τελέως ἐστὶν ἀδύνατον καὶ παρὰ τὴν κοινὴν τῶν ἀνθρώπων ἔννοιαν. τὸ γὰρ ἄτρωτον νοούμενον ἡμῖν, οὐκέτι ἐστὶ σὰρξ, ἐπεὶ σὺν τῷ τρωτῷ^{q)} ἰδιώματι ἡ σὰρξ ἐνοεῖτο ὡς σὰρξ· καὶ τὸ μὴ ἀντιτυποῦν σῶμα οὐκέτι νοεῖται σῶμα· σὺν γὰρ τῷ ἀντιτύπῳ ἰδιώματι ἐνοεῖτο σῶμα, καθὼς ἐστὶ σῶμα. ὁθεν καὶ τὸ νοούμενον μήκος χωρὶς πλάτους οὐκ ἂν εἴη μήκος· σὺν γὰρ τῷ ποσόν ἔχειν πλάτος τὸ μήκος ὡς μήκος

piam, quod perfecta et absoluta privatio latitudinis est etiam peremptio longitudinis; deinde quod intelligitur ex alicuius rei intensione, non est aliud quam ipsum quod prius est mente perceptum, imo vero est illud ipsum intensum. 54. quoniam ergo ex eo quod aliquantam habet latitudinem, per angustiae intensionem aliquid volumus intelligere, quae omni quidem ratione et omnino caret latitudine, longitudinem minime apprehendemus intelligentia; est enim alterius generis; aliquam autem angustam sumemus latitudinem, adeo ut desinat intelligentia in minimam latitudinem, sed tamen latitudinem; postea vero mentis cogitatio transeat ad id quod est alterius generis, et quod neque est longitudo nec latitudo. 55. ac si fieri potest, ut ex eo quod aliquam intellexerimus longitudinem cum quanta latitudine, privatione latitudinis comprehendamus longitudinem latitudinis expertem, continget aliquando similiter, ut cum intellexerimus carnem cum ea proprietate quod sit vulnerabilis, privatione huius proprietatis, nempe vulnerabilis, intelligamus invulnerabilem carnem et impatibilem. 56. fieri etiam poterit, ut cum intellexerimus corpus cum proprietate resistendi, privatione resistentiae comprehendamus aliquod corpus quod non resistat; quod plane fieri non potest et est praeter communem hominum notionem. quod enim intelligitur a nobis invulnerabile, non est caro, et quod non resistit corpus, non utique intelligitur corpus; corpus enim, quatenus corpus, intelligitur cum proprietate resistendi, quare et longitudo quae intelligitur sine latitudine, nequaquam est longitudo; intelligitur enim longitudo cum eo quod habet quantam latitudi-

o) ἀπὸ τοῦ ποσόν] in ms Ciz. τὸ ποσόν. sed et infra sect. 56 ποσόν sine articulo σὺν γὰρ τῷ ποσόν ἔχειν πλάτος.

p) μετὰ ἀντιτύπου ἰδιώματος] inter corporis proprietates primas a philosophis computata ἀντιτυπία sive soliditas ac vis resistendi, ut dictum ad 3 Pyrrhon. sect. 40. Euclid. lib. 11 Element. στερεόν ἐστὶ τὸ μήκος καὶ πλάτος καὶ βάθος ἔχον. Chalcidius p. 105 quod ex tribus constat, id est, longitudine latitudine profunditate, solidum corpus cognominant.

q) σὺν τῷ τρωτῷ] ita ms Vratislav. pro ἐν τῷ τρωτῷ.

57 νοεῖται. ἀλλ' ὁ γε Ἀριστοτέλης, καίπερ ποικίλως^{γ)} κατασκευασθείσης τῆς τοῦ πράγματος ἀνεπινοήσεως καὶ οὐκ ἐν ὀλίγῳ κειμένων ταράχῳ τῶν γεωμετρῶν, φησὶ μὴ ἀδιανόητον εἶναι τι ἐπὶ τούτων λεγόμενον μήκος ἀπλατές, ἀλλὰ δύνασθαι χωρὶς πάσης περισκελείας^{δ)} εἰς ἔννοιαν ἡμῶν ἐλθεῖν. ἴσῃσι δὲ τὸν λόγον ἐπὶ τινος ἐναργεστεροῦ ἐποδείγματος καὶ σαφοῦς· τὸ γοῦν τοῦ τοίχου μήκος, φησὶ, λαμβάνομεν μὴ συνεπιβάλλοντες αὐτοῦ τῷ πλάτει. διόπερ ἐνέσται καὶ τὸ παρὰ τοῖς γεωμέτραις λεγόμενον μήκος χωρὶς πλάτους τινὸς ἐπινοεῖν, ἐπεὶ περ ὅψις τῶν ἀδήλων^{ε)} ἐστὶ τὰ φαινόμενα, πλανώμενος ἢ τάχα κατασοφίζομενος ἡμῶς· ὅταν γὰρ τὸ τοίχου μέρος χωρὶς πλάτους νοώμεν, οὐ χωρὶς παντὸς πλάτους αὐτὸ νοοῦμεν, ἀλλὰ χωρὶς τοῦ περὶ τῷ τοίχῳ καθεστῶτος πλάτους. ὅθεν καὶ ἐνδέχεται συμπλέξαντας τὸ τοῦ τοίχου μήκος τινὶ πλάτει καὶ διωδηποτοῦν^{ς)} νόησιν αὐτοῦ ποιεῖσθαι· ὥστε μήκος λαμβάνεσθαι τὰ νῦν οὐ χωρὶς παντὸς πλάτους, καθάπερ ἀξιοῦσιν οἱ ἀπὸ τῶν μαθημάτων, ἀλλὰ χωρὶς τοῦδε τινὸς πλάτους. προϋπέκειτο δὲ τῷ Ἀριστοτέλει παραστήσαι, οὐχ ὅτι τινὸς πλάτους ἀμοιρεῖ τὸ κατὰ τοὺς γεωμέτραις λεγόμενον μήκος, ἀλλ' ὅτι παντὸς ἐστέρηται πλάτους· ὅπερ οὐκ ἀπέδειξε. ταῦτα μὲν οὖν περὶ τούτων.

60 Ἐπειδὴ δὲ οἱ γεωμέτραι καὶ πέρους ἐπιφανείας εἶναι λέγουσι τὴν γραμμὴν, ὃ ἐστὶ μήκος ἀπλατές, φέρε κοινότερον περὶ γραμ-

nem. 57. caeterum Aristoteles quamvis variis modis probasset rem non posse intelligentia percipi, nec mediocriter essent perturbati geometrae, dicit tamen latitudinis expertem quae ab eis dicitur longitudinem non esse eiusmodi, ut non possit cogitatione percipi, sed eam in nostram venire posse notionem absque ulla difficultate aut absurditate. constituit autem rationem in quodam aperto et evidenti exemplo: 58. parietis, inquit, percipimus longitudinem, non simul attendentes eius latitudinem. quare licebit etiam quae apud geometras dicitur longitudinem cogitare absque latitudine, quandoquidem ex his, quae sensibus apparent, licet ea quae non sunt evidenter perspicere. verum errat aut fortasse sophistice nos decipit. quando enim parietis longitudinem intelligimus absque latitudine, non absque omni latitudine eam intelligimus, sed absque latitudine quae consistit in pariete. 59. unde etiam contingit ut muri longitudine connexa alicui latitudini quantulaecumque eam possimus intelligentia consequi; ita ut in praesentia accipiat longitudo non sine omni latitudine, ut censent mathematici, sed sine aliqua latitudine. propositum autem erat Aristoteli ostendere, non quod quae a geometris dicitur longitudo est expertis alicuius latitudinis, sed quod privata sit omni latitudine: quod quidem non demonstravit, atque de his quidem hactenus.

60. Quoniam autem geometrae etiam superficiei extremum dicunt esse lineam, quae est longitudo expertis latitudinis, age communiores adducamus

γ) καίπερ ποικίλως] ita idem ms pro καὶ ποικίλως.

δ) χωρὶς πάσης περισκελείας] nota περισκελείαν poni pro eversione veluti crurum ac supplantatione, hoc est absurditate. Aristotelis locus est ex libro aliquo eius deperdito, forte μαθηματικῶν sive περὶ τῆς ἐν τοῖς μαθήμασι φύσεως. licet abstractionem sive ἀφαίρεσιν mathematicorum probat variis etiam locis librorum quae exstant, ut lib. 1 de anima c. 1. oppugnetur haec Aristotelis sententia a nostro etiam lib. 1 contra Phys. sect. 412 sq.

ε) ὅψις τῶν ἀδήλων] supra sect. 28.

ς) διωδηποτοῦν] ms Vratislav. et Ciz. distinctis vocabulis διωδηποτεῖν οὐν.

μῶν ἅμα καὶ ἐπιφανειῶν διαφορῶμεν· οὕτω γὰρ εὐδιάβλητος καὶ ὁ ἐπὶ τὸ σῶμα γενήσεται λόγος. εἰ γὰρ ἡ γραμμὴ πέρους⁶¹ ἐστὶν ἐπιφανείας, μήκος ἀπλατές καθεστῶσα, δῆλον ὡς ὅταν P 321 ἐπιφάνεια ἐπιφανεία^{α)} παρατεθῇ, ἤτοι παράλληλοι γενήσονται δύο γραμμαὶ ἢ μία ἀμφοτέραι. καὶ εἰ μὲν μία αἱ δύο γραμμαὶ γίνονται, ἐπεὶ ἡ γραμμὴ πέρους ἐστὶν ἐπιφανείας, ἡ δὲ ἐπιφάνεια πέρους σώματος, τῶνδε δυοῖν γραμμῶν μιᾶς ἅμα γινομένων γενήσονται καὶ αἱ δύο ἐπιφάνειαι μία ἐπιφάνεια, τῶν δὲ δυοῖν ἐπιφανειῶν μιᾶς ἐπιφανείας γενηθεῖσιν, ἐξ ἀνάγκης ἐστὶ καὶ τὰ δύο σώματα ἐν σῶμα· τῶν δὲ δυοῖν σωμάτων ἐνὸς γενομένων, ἡ παράθεσις οὐκ ἐστὶ παράθεσις^{β)}, ἀλλ' ἐνωσις· ὅπερ ἐστὶν ἀδύνατον. ἐπὶ τινων μὲν γὰρ σωμάτων δύναται ἡ παρά-⁶²θεσις ἐνωσις γίνεσθαι, καθάπερ ὕδατος καὶ τῶν εοικότων τούτῳ, ἐπὶ τινων δὲ οὐδαμῶς· καὶ γὰρ λίθος λίθῳ παρατιθέμενός καὶ σιδήρος σιδήρῳ καὶ ἀδάμας ἀδάμαντι κατὰ γραμμὴν οὐχ ἐνοῦνται. ὥστε οὐκ ἂν γένοιτο αἱ δύο γραμμαὶ μία γραμμὴ· καὶ γὰρ ἄλλως εἰ ἐνωσις ἐστὶ τῶν δύο γραμμῶν μιᾶς γενομένων καὶ σύμφυσις τῶν σωμάτων, ἐχρὴν τὸν χωρισμὸν γίνεσθαι μὴ κατὰ τὰ αὐτὰ αὐτῶν πέρατα, ἀλλὰ κατὰ ἄλλα καὶ ἄλλα μέρη ἀποσπωμένων, ὥστε καὶ φθορὰν συμβαίνειν. οὐχὶ δὲ γὰρ τοῦτο γινόμενον θεωρεῖται, ἀλλὰ τὰ πέρατα τῶν σωμάτων καὶ πρὸ τῆς παραθέσεως καὶ μετὰ τὸν χωρισμὸν τοιαῦτά ἐστιν, ὅποια καὶ ἐν τῇ παραθέσει ὄντα πρότερον ἐφαίνοντο· οὐ τοίνυν αἱ δύο γραμμαὶ μία γίνονται· οὐ μὴν ἀλλ' εἴπερ αἱ δύο γραμμαὶ⁶³ μία γίνονται, δεήσει τὰ παρατιθέμενα ἀλλήλοις σώματα ἐν ἄκρῳ ἐλάσσω εἶναι· γέγονασι γὰρ αἱ δύο μιᾶ, ἥτις ἐν ἔχειν ὀφείλει πέρους τε καὶ ἄκρον. οὐχὶ δὲ γὰρ τὰ παρατιθέμενα ἀλλήλοις σώματα ἐν ἄκρῳ γίνεται ἐλάσσονα. ὥστε αἱ δύο γραμμαὶ οὐκ ἂν

dubitationes de lineis simul et superficiebus; ita enim facile erit etiam reprehendere quod dicitur de corpore. 61. si enim linea est extremum superficiei, quae est latitudinis expertis longitudo: perspicuum est quod quando addita fuerit superficiei superficies, aut erunt duae lineae parallelae, aut una umbrae, et si quidem una sint duae lineae, quoniam linea est extremum superficiei, superficies autem est extremum corporis: si duae lineae simul fiant una, erunt etiam duae superficies una: si duae autem superficies sint una, necessario erunt etiam duo corpora unum: si duo corpora fuerint unum, additio non erit additio, sed unio: quod quidem non potest fieri: 62. nam in aliquibus quidem corporibus potest additio esse unio sicut in aqua et similibus, in aliquibus autem minime; nam si lapis addatur lapidi et ferrum ferro et adamas adamantini, per lineam non uniuntur, quamobrem minime fient duae lineae una linea; nam alioqui si unio esset duarum linearum in unam mutatio et corporum coitio ac coalescentia, oporteret separationem fieri non divulsione ipsorum extremorum sed aliarum aliarumque partium, ita ut etiam contingeret interitus, hoc autem nequaquam videmus fieri; sed extrema corporum et ante additionem et post separationem talia sunt qualia prius cernebantur in additione; non fiunt ergo duae lineae una. 63. verum enim vero si duae lineae fiant una, oportebit quae inter se adduntur corpora uno extremo esse minora; duae enim factae sunt una, quae debet habere unum finem et extremum, quae autem inter se adduntur corpora, non fiunt uno

α) ὅταν ἐπιφάνεια ἐπιφανεία] simile argumentum supra sect. 29 seq. P 321

β) οὐκ ἐστὶ παράθεσις] contra 3 Pyrrhon. sect. 42.

64 γένοιντο μία γραμμῇ. εἰ δὲ παράλληλοι γίνονται δύο γραμμαὶ κατὰ παράθεσιν δυοῖν σωμάτων, τὸ ἐκ τῶν δυοῖν γραμμῶν μείζον ἔσται τῆς μιᾶς γραμμῆς. εἰ δὲ τὸ ἐκ τῶν δυοῖν γινόμενον γραμμῶν μείζον ἔστι τῆς μιᾶς γραμμῆς, ἔχει ἂν ἐκατέρω αὐτῶν πλάτος, ὃ μεθ' ἑτέρας μείζονα ποιεῖ τὴν διάστασιν. καὶ οὕτως οὐκ ἔστιν ἀπλατὲς μήκος ἢ γραμμῇ. δυοῖν οὖν θάτερον, ἢ ἀναιρεῖν δεῖ τὴν ἐνάργειαν ἢ μενούσης ταύτης ἀθετεῖν τὴν τῶν γεωμέτρων ἐπίνοιαν, καθ' ἣν οἰόνται τὴν γραμμὴν μήκος ἀπλατὲς ὑπάρχειν.

65 Καὶ δὴ ταῦτα μὲν προηγουμένως ῥητέον ἔστιν ἡμῖν πρὸς τὰς τῆς γεωμετρίας ἀρχάς. μεταβάντες δὲ διδάσκωμεν, ὅτι καὶ κατὰ τὰς ἐκείνων αὐτῶν ὑποθέσεις οὐχ οἷον τε προβαίνειν τὴν ζήτησιν. ἀρέσκει τοίνυν αὐτοῖς τὴν εὐθείαν γραμμὴν, ὡς καὶ ἀνώτερον²⁾ ἐλέγομεν, στρεφομένην πᾶσιν αὐτῆς τοῖς μέρεσι³⁾ κύκλους γράφειν⁴⁾. ὥπερ θεωρήματι ὄντι συνεκτικωτάτῳ μαχόμενον ἔστι τὸ τὴν γραμμὴν μήκος ἀπλατὲς ὑπάρχειν. ζητῶμεν δὲ τὸν τρόπον τοῦτον· εἰ γὰρ κατ' αὐτοὺς πᾶν μέρος τῆς γραμμῆς⁵⁾ ἔχει σημεῖον, τὸ δὲ σημεῖον στρεφόμενον κύκλον γράφει, δεήσει κατ' αὐτούς, ὅταν ἡ εὐθεῖα γραμμὴ στρεφομένη καὶ πᾶσι τοῖς⁶⁾ ἐαυτῆς⁷⁾ μέρεσι κυκλογραφοῦσα τὸ διάστημα καταμετρήῃ τὸ ἀπὸ τοῦ κέντρου⁸⁾ μέχρι τῆς ἐξωτάτης περιφερείας ἐπιπέδου, τότε ἦτοι συνεχεῖς ἀλλήλοις ὑπάρχειν τοὺς καταγεγραμμένους⁹⁾ κύκλους ἢ διεστῶτας ἀπ' ἀλλήλων. ἀλλ' εἰ μὲν διεστῶσιν ἀπ'

extremo minora. quamobrem duae lineae non sunt una linea. 64. sin autem fiant duae lineae parallelae per additionem duorum corporum, id quod constat ex duabus lineis erit maius una linea. si vero quod duabus constat lineis, maius est una linea, habebit et unaquaque earum latitudinem, quae cum altera facit maius spatium ac maiorem dimensionem. et ita linea non est longitudo expers latitudinis. duorum ergo alterum, aut tollenda est evidentia aut si ea maneat, est abolendum quod excogitatum fuit a geometris, quo existimant lineam esse longitudinem expertem latitudinis.

65. Atque haec quidem directe dicenda habemus adversus principia geometriae. transeamus autem ac doceamus, quod nec ex illorum ipsorum hypothesebus fieri potest ut procedat quaestio. eis placet rectam lineam, si, ut superius diximus, circumducatur omnibus suis partibus, describere circulos. cui quidem generali theoremati repugnat quod linea sit longitudo carens latitudine. 66. quaeramus enim hoc modo: si, ut est eorum sententia, quaelibet pars lineae habet punctum, punctum autem dum circumducitur, describit circulum, oportebit ex eorum sententia, quando recta linea circumducta et omnibus suis partibus circulum describens dimetitur intervallum a centro usque ad extremam planam superficiem, tunc aut continuos inter se habere circulos qui describuntur aut inter se intervallis disiunctos. 67. sed

2) ὡς καὶ ἀνώτερον] sect. 26 huius libri.

P 322 a) κύκλους γράφειν] ita mss pro κύκλοις. sed supra loco iam laudato unica voce κυκλογραφεῖν. tamen etiam lib. 1 adversus Physicos, ubi idem argumentum Sextus noster tractat, legas κύκλους γράφειν, et recte quidem; mox enim plurium circulorum mentio, qui nimirum a singulis lineae circumagitatae punctis describuntur. ex iisdem mss mox pro ὥσπερ scripsi ὥπερ θεωρήματι.

b) τῆς γραμμῆς] ita mss pro γραμμικῆς.

c) τοῖς ἐαυτῆς] ita legendum o mss pro ἐαυτοῖς.

d) τὸ ἀπὸ τοῦ κέντρου] ita recte mss pro τῷ.

ἀλλήλων, ἀκολουθήσει μέρος τι εἶναι τῆς ἐπιπέδου τὸ μὴ κυκλογραφούμενον καὶ τῆς εὐθείας μέρος τὸ κατὰ τοῦτον μὲν φερόμενον τοῦ διαστήματος, μὴ κυκλογραφοῦν δέ· ὅπερ ἔστιν ἀτοπον. ἢ γὰρ οὐκ ἔχει κατὰ τοῦτο τὸ μέρος σημεῖον ἢ εὐθεῖα γραμμῇ ἢ ἔχουσα οὐ καταγράφει κύκλον. ὦν ἐκάτερον παρὰ τὸν γεωμετρικόν ἔστι λόγον· καὶ γὰρ πᾶν μέρος τῆς γραμμῆς σημεῖον ἔχειν φασί, καὶ πᾶν σημεῖον στρεφόμενον κυκλογραφεῖν. εἰ δὲ συνεχεῖς ἀλλήλοις ὑπάρχειν οἰόνται τοὺς κύκλους, ἦτοι⁶⁸ οὕτως εἰσὶ συνεχεῖς ὡς τὸν αὐτὸν ἐπέχειν τόπον ἢ ὥστε ἄλλον παρ' ἄλλον τετάχθαι μηδενὸς σημείου μεταξὺ πίπτοντος· πᾶν γὰρ σημεῖον τὸ μεταξὺ κατ' ἐπίνοιαν πίπτον ὀφείλει τὸν αὐτὸν κύκλον γράφειν. καὶ εἰ μὲν τὸν αὐτὸν ἐπέχουσι τόπον πάντες, εἰς γενήσεται κύκλος, καὶ διὰ τοῦτο τῷ ἐλαχίστῳ κύκλῳ καὶ πρὸς τῷ κέντρῳ καθεστῶτι ὁ μείζων καὶ ἐξωτάτῳ καὶ πάντων περιληπτικὸς καθεστῶς κύκλος ἴσος γενήσεται. εἰ γὰρ ὁ μὲν⁶⁹ ἐξωτάτῳ κύκλος καὶ πρὸς αὐτῇ τῇ περιφερείᾳ μείζον ἐπέχει διάστημα, καὶ ὁ ἐσωτάτῳ πρὸς τῷ κέντρῳ κύκλος μικρόν ἐπέχει διάστημα, πάντες δὲ οἱ κύκλοι τὸν αὐτὸν ἐπέχουσι τόπον, ὁ τὸ μείζον ἐπέχων διάστημα ἴσος γενήσεται τῷ ἐλάχιστον ἐπέχοντι διάστημα· ὅπερ ἔστιν ἀπεμφαίνον. οὐ τοίνυν οὕτως εἰσὶ συνεχεῖς οἱ κύκλοι, ὡς τὸν αὐτὸν τόπον ἐπέχειν. εἰ δὲ παράλληλοι⁷⁰ τυγχάνουσιν, ὥστε μεταξὺ τι μὴ πίπτειν ἀμερές σημεῖον, συμπληρώσουσι τὸ ἀπὸ τοῦ κέντρου μέχρι τῆς περιφερείας πλάτος. εἰ δὲ γε συμπληρώσουσιν, ἐπέχουσι τι πλάτος· ἦσαν δὲ γε οὗτοι γραμμαὶ. αἱ ἄρα γραμμαὶ ἔχουσι τι πλάτος καὶ οὐκ ἀπλατῆς καθεστήκασιν. ἀπὸ δὲ τῆς αὐτῆς δυνάμεως ὁρμώμενοι ὁμοιό-⁷¹τροπον τῇ προαποδοθείᾳ συνθήσομεν ἐπιχείρησιν· ἐπεὶ γὰρ φασὶ τὴν κυκλογραφοῦσαν εὐθεῖαν γραμμὴν δι' ἐαυτῆς τὸν κύ- P 323

si sunt quidem inter se disiuncti intervallis, sequetur esse partem aliquam superficiei quae non describitur in circulum et partem rectae quae in hoc quidem fertur spatio, non describit autem circulum; quod quidem est absurdum: aut enim non habet in hac parte punctum recta linea, aut si habet, non describit circulum. quorum utrumque geometricis rationibus adversatur; dicunt enim omnem partem lineae habere punctum, et omne punctum si circumducatur, describere circulum. 68. sin autem existimant circulos esse inter se continuos, aut ita sunt continui, ut eundem locum teneant, aut ut alius iuxta alium sit collocatus nec ulli puncto interiecto locus sit; omne enim punctum quod interiectum concipitur, debet eundem circulum describere, et si quidem eundem tenent omnes locum, fiet unus circulus, et propterea maior et qui est extra omnes et omnes comprehendit circulus, erit aequalis minimo circulo et qui est in centro. 69. si vero qui omnium extremus et est in ipsa circumferentia, maius tenet spatium, et circulus qui est intimus in ipso centro, minus tenet spatii, omnes autem circuli eundem tenent locum, qui tenet maius spatium, erit aequalis ei qui tenet minimum: quod quidem est absurdum, non sunt ergo circuli sic continui, ut eundem teneant locum. 70. si autem sunt paralleli, ut inter eos non cadat aliquod punctum carens partibus, complebunt latitudinem a centro usque ad circumferentiam, quodsi complebant, tenent aliquam latitudinem: hi circuli autem erant lineae. habent ergo lineae aliquam latitudinem et non sunt expertes latitudinis. 71. ex hac ipsa consequentia procedentes priori simile componemus argumentum; nam quoniam dicunt rectam lineam circulum describentem per se ipsam describere circulum, adversus illos argumentando dicemus, si ea est rectae

κλον καταγράφειν, συνερωτώντες αὐτοὺς^{ε)} φήσομεν, εἰ ἡ κυκλογραφοῦσα εὐθεῖα γραμμὴ δι' ἐαυτῆς τὸν κύκλον καταγράφειν πέφυκεν, οὐκ ἔστι μήκος ἀπλατὲς ἢ γραμμὴ. ἀλλὰ μὴν ἡ κυκλογραφοῦσα εὐθεῖα γραμμὴ δι' ἐαυτῆς τὸν κύκλον καταγράφει, ὡς ἐκεῖνοί φασιν· οὐκ ἄρα μήκος ἔστιν ἀπλατὲς ἢ γραμμὴ, ὡς⁷² ἡμεῖς τοῦτο ἀκόλουθον ὄν ἐκείνοις¹⁾ διδάξομεν. ὅταν γὰρ ἡ ἀπὸ τοῦ κέντρου ἀγομένη εὐθεῖα στρέφεται καὶ δι' ἐαυτῆς καταγράφῃ κύκλον, τότε ἦτοι κατὰ πάντων τῶν μερῶν τοῦ ἐντὸς τῆς περιφερείας πλάτους φέρεται ἡ εὐθεῖα γραμμὴ ἢ οὐ κατὰ πάντων, ἀλλὰ κατὰ τινων. καὶ εἰ μὲν κατὰ τινων φέρεται, οὐδὲ καταγράφει κύκλον, καθ' ὃν μὲν μερῶν φερομένη, καθ' ὃν δὲ οὐ. εἰ δὲ κατὰ πάντων φέρεται, ὅλον τὸ τῆς περιφερείας κατα-⁷³ μετρήσει πλάτος· πλάτος δὲ καταμετροῦσα ἔξει πλάτος· τὸ γὰρ τοῦ πλάτους καταμετρητικὸν ὀφείλει πλάτος ἔχειν, ὃ καταμετρεῖ. ἡ ἄρα εὐθεῖα γραμμὴ κυκλογραφοῦσα ὅλον καταμετρεῖ⁷⁴ τὸ πλάτος καὶ οὐκ ἔστι μήκος ἀπλατὲς ἢ γραμμὴ. τὸ δ' αὐτὸ σαφέστερον δειχθήσεται, καὶ ὅταν λέγωσιν οἱ γεωμέτραι τὴν πλάγιον τοῦ τετραγώνου πλευρὰν καταγομένην τὸ παραλληλόγραμμον ἐπίπεδον²⁾ καταμετρεῖν· εἴπερ γὰρ μήκος ἀπλατὲς ἔστιν ἡ πλαγία πλευρὰ τοῦ τετραγώνου καταγομένη, οὐ καταμετρήσει τὸ παραλληλόγραμμον ἐπίπεδον τοῦ τετραγώνου δι' ἐαυτῆς. τὸ γὰρ καταμετρητικὸν πλάτους ὀφείλει πλάτος ἔχειν. εἰ δὲ καταμετρεῖ, πάντως πλάτος ἔχει. ὥστε πάλιν ἡ τοῦτο τὸ θεώρημα ψεῦδος εἶναι τοῖς γεωμέτραις ἢ μηδὲν ὑπάρχειν τὸ

lineae circulum describentis natura, ut per se circulum describat, non es linea longitudo expers latitudinis, atqui recta linea, ut ipsi dicunt, describens circulum per se circulum describit; non est ergo linea longitudo expers latitudinis, hoc siquidem exinde consequi iam docebimus. 72. quando enim quae a centro ducitur recta linea circumducitur et per se ipsam describit circulum, tunc aut per omnes partes latitudinis, quae est intra circumferentiam, fertur recta linea, aut non per omnes, sed per aliquas, et si per aliquas tantummodo fertur, ne describit quidem circulum, ut quae per aliquas quidem partes feratur, per aliquas vero non, sin autem fertur per omnes, dimetiatur totam circumferentiae latitudinem. 73. latitudinem autem dimetiens habebit latitudinem; nam quod est dimetiens latitudinis, latitudinem habere debet qua metitur, recta ergo linea circulum describens totam metitur latitudinem et non est linea longitudo expers latitudinis. 74. hoc autem ostendetur adhuc manifestius, cum dicant geometrae obliquum latus quadrati ductum metiri parallelogrammum planum; nam si obliquum latus quadrati ductum est longitudo carens latitudine, non metietur per se parallelogrammum planum quadrati, nam quod est dimetiens latitudinis, debet ipsum esse praeditum latitudine, si autem metitur, habet omnino latitudinem, quo fit rursus ut hoc theorema falsum debeat haberi a geometris aut concedi nullam intel-

P 323 ε) συνερωτώντες — καταγράφειν πέφυκεν] haec non legit in suo codice interpres Gentianus Hervetus, et video deesse in ms Cizensi librarii haud dubie oscitatione.

φ) ἀκόλουθον ὄν ἐκείνοις] ita recte mss Savil. Ciz. et Vratislav., non ἐκείνους.

g) τὸ παραλληλόγραμμον ἐπίπεδον] ita recte legitur lib. 1 adversus Physicos, non ut praesenti loco erat, καὶ ἐπίπεδον. si mox sequitur: οὐ καταμετρήσει τὸ παραλληλόγραμμον ἐπίπεδον. de parallelogrammo Euclides lib. 1 proposit. 34 seq. lib. 6 proposit. 23 etc.

νοούμενον μήκος ἀπλατὲς. τὸν τε κύλινδρον φασὶ κατ' εὐθεῖαν⁷⁵ γραμμὴν³⁾ ἄπτεσθαι τῆς ἐπιπέδου καὶ ἐκκυλιόμενον τῇ ἀνὰ μέρος ἄλλων καὶ ἄλλων εὐθειῶν θέσει καταμετρεῖν τὴν ἐπίπεδον. ἀλλ' εἰ καὶ κατ' εὐθεῖαν⁴⁾ ἄπτεται τῆς ἐπιπέδου ὁ κύλινδρος καὶ κυλιόμενος τῇ ἀνὰ μέρος ἄλλων καὶ ἄλλων εὐθειῶν θέσει καταμετρεῖ τὴν ἐπίπεδον, πάντως καὶ ἡ ἐπίπεδος συνέστηκεν ἐξ εὐθειῶν, καὶ ἡ ἐπιφάνεια τοῦ κυλίνδρου πάλιν ἐξ εὐθειῶν πληρώται. ὅθεν ἐπεὶ ἔχει καὶ ἡ ἐπίπεδος πλάτος καὶ ἡ ἐπιφάνεια τοῦ κυλίνδρου ὁμοίως καὶ οὐκ ἔστιν ἀπλατὴς, τὸ δὲ πλάτους ποιητικὸν ὀφείλει καὶ αὐτὸ πλάτος ἔχειν· ὁῦλον οὖν ὡς P 324⁵⁾ ὅτι καὶ αἱ εὐθεῖαι γραμμαὶ συμπληρωτικαὶ οὖσαι τοῦ πλάτους ἐξ ἀνάγκης πλάτος ἔχουσιν· ὥστε μηδὲν εἶναι μήκος ἀπλατὲς, διὰ δὲ τοῦτο μηδὲ γραμμὴν. εἰ δὲ καὶ δοῖται τὴν γραμμὴν⁷⁶ μήκος εἶναι ἀπλατὲς, τὰ ἀκόλουθα τούτοις ἐστὶ τούτων ἀπορώτερα. ὥσπερ γὰρ τὸ σημεῖον ὄν⁶⁾ ποιεῖ γραμμὴν, οὕτως καὶ ἡ γραμμὴ ὄν⁷⁾ ποιεῖ ἐπιφάνειαν κατ' αὐτούς, ἥτις ἐστὶ, φασί, πέρους σώματος δύο ἔχον διαστάσεις, μήκος καὶ πλάτος. εἴπερ οὖν ἡ ἐπιφάνεια πέρους ἐστὶ σώματος, τὸ δὲ σῶμα πάν-⁷⁸ τως πεπερασμένον ἐστὶ· καὶ εἰ τοῦτο, ὅτε παρατίθεται δύο σώματα⁸⁾ ἀλλήλοις, τότε ἦτοι τὰ πέρους τῶν περάτων ἢ τὰ πεπερατωμένα τῶν πεπερατωμένων ἄψεται, οἷον ἐπὶ τοῦ ἀμφορέως, εἰ νοήσαιμεν πέρους μὲν τὸ ἔξωθεν ὄστρακον⁹⁾, πεπερα-

figi posse longitudinem latitudinis expertem. 75. dicunt etiam cylindrum per rectam lineam tangere planitiem et provolutum metiri sive describere sensim per partes planitiem aliarum et aliarum rectarum positione, quodsi et per rectam lineam cylinder tangit planitiem et provolutus positione aliarum aliarumque rectarum paulatim ac per partes planitiem metitur, omnino etiam ex lineis rectis constat planities, et cylindri superficies rursus completa est ex lineis rectis. 76. unde quoniam habet etiam planities latitudinem et similiter superficies cylindri et non caret latitudine, quod est autem efficiens latitudinis, debet ipsum quoque esse praeditum latitudine; est ergo perspicuum quod etiam lineae rectae, quae complent latitudinem, necessario habent latitudinem, quo fit ut nulla sit longitudo expers latitudinis, et ideo nec linea. 77. quodsi etiam dederimus lineam esse longitudinem expertem latitudinis, quae his sunt consequentia, adhuc in maiori haerent dubitatione. nam quo modo signum fluens facit lineam, ita etiam fluens linea facit superficiem, ut ipsi volunt, quae quidem est, ut ipsi dicunt, extremum corporis duo habens intervalla ac dimensiones, nempe longitudinem et latitudinem. 78. si superficies ergo est extremum corporis, corpus extremitatem omnino habet; et si hoc ita est, quando duo inter se iunguntur corpora, tunc aut extrema tangent extrema aut quae extremis circumscribuntur tangent ea quae intra extrema sunt, ut in amphora si extremum quidem intellexerimus testam quae est

h) κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν] ut supra sect. 27 dixit globum puncto tangere superficiem et provolutum facere lineam, sic iam ex alio geometrarum scito cylindrum notat superficiem tangere linea recta et provolutum superficiem describere.

i) ἀλλ' εἰ καὶ κατ' εὐθεῖαν — καταμετρεῖ τὴν ἐπίπεδον] haec verba in ms Cizensi desiderantur, nec in versione Herveti illorum vestigium extat, sola librarii, quae saepius se in hoc opere prodidit, oscitantia.

k) τὸ σημεῖον ὄν] supra sect. 29.

l) ὅτε παρατίθεται δύο σώματα] confer 3 Pyrrhon, sect. 43 et lib. 1 contra Physicos, ubi etiam eadem ab amphora et vino similitudo.

m) ὄστρακον] testaceis vasis sive figulinis vinum servasse veteres no-

P 324

τοτωμένον δὲ τὸν ἐκ αὐτῶ οἶνον. δυοῖν οὖν ἀμφορέων παραβλη-
θέντων ἀλλήλοις ἦτοι τὸ ὄστρακον τοῦ ὄστράκου ἄψεται ἢ ὁ
οἶνος τοῦ οἶνου ἢ καὶ τὸ ὄστρακον τοῦ ὄστράκου καὶ ὁ οἶνος
τοῦ οἶνου. καὶ εἰ μὲν τὰ πέρατα τῶν περάτων ἄπτεται, τὰ
πεπερατωμένα ἀλλήλων οὐχ ἄψεται, τουτέστι τὰ σώματα· ὅπερ
ἦν ἀπιμφοῦν. εἰ δὲ τὰ πεπερατωμένα μὲν ἀλλήλων⁷⁹⁾ ἄψεται,
τουτέστι τὰ σώματα, τὰ πέρατα δὲ ἀλλήλων οὐχ ἄψεται, ἐκτὸς
80 ἔσται τὰ σώματα τῶν οἰκείων περάτων. εἰ δὲ καὶ τὰ πέρατα
τῶν περάτων ἄπτεται καὶ τὰ πεπερατωμένα τῶν πεπερατωμένων,
ἐπισυνδήσομεν τὰς ἀπορίας· ἢ μὲν γὰρ τὰ πέρατα ἀλλήλων
ἄπτεται, τὰ πεπερατωμένα οὐχ ἄψεται ἀλλήλων· ἢ δὲ τὰ πε-
περατωμένα, ἐκτὸς ἔσται τὰ σώματα τῶν οἰκείων περάτων, ἐπεὶ
81 μέρος μὲν ἐστὶν ἡ ἐπιφάνεια, πεπερασμένον δὲ τὸ σῶμα. τὰ τε
πέρατα σώματά ἐστιν ἢ ἀσώματα· καὶ εἰ μὲν σώματά ἐστι,
ψεύδος ἔσται τοῖς γεωμέτραις τὸ ἀβαθὴ εἶναι τὴν ἐπιφάνειαν.
εἰ γὰρ σῶμά ἐστιν, ἐξ ἀνάγκης ἔξει καὶ βάθος· πᾶν γὰρ σῶμα⁸²⁾
ὀφείλει βάθος ἔχειν· εἴτα οὐδὲ ἄψεται τινος, ἀλλὰ πᾶν ἔσται
ἀπειρομέγεθες. εἰ γὰρ σῶμά ἐστιν, ἐπεὶ πᾶν σῶμα πέρους ἔχει,
P 825 κάκεινο τὸ πέρους σῶμα ὃν ἔξει πέρους, κάκεινο ὁμοίως, καὶ τοῦτ'
82 εἰς ἄπειρον. εἰ δὲ ἀσώματόν ἐστι τὸ πέρους, ἐπεὶ τὸ ἀσώματον

extrinsecus, extremo circumscriptum autem quod est in ea vinum. 79. si
duae ergo amphorae fuerint coniunctae altera alteri, aut testa testam aut vi-
num tanget vinum, aut utrumque simul et testa testam et vinum tanget vi-
num. atque si extrema quidem tangunt extrema, ea quae intra extrema sunt,
inter se non tangent, hoc est corpora: quod quidem est absurdum, si autem
extremis circumscripta se magis inter se tangent, hoc est corpora, extrema
autem se inter se non tangent, erunt corpora extra suas extremitates. 80. si
autem et extrema tangant extrema et extremis circumscripta pariter tangantur
ab iis quae intra extrema sunt, dubitationibus addemus dubitationes; nam
quatenus quidem extrema tangunt invicem, extremis circumscripta se inter se
non tangent, quatenus autem tangent se mutuo ea quae intra extrema sunt,
erunt corpora extra suas extremitates, quandoquidem extremum quidem est
superficies, corpus autem quod extremo circumscribitur. 81. rursus autem
extrema sunt aut corporea aut incorporea; et si sint quidem corpora, falsum
erit geometrae quod aiunt, superficiem carere profunditate. nam si est cor-
pus, necessario habebit profunditatem; debet enim profunditatem habere omne
corpus, deinde nec tanget quicquam, sed in universum erit magnitudo infi-
nita, nam si est corpus, quoniam omne corpus habet extremitatem, illa quo-
que extremitas, siquidem sit corpus, extremitatem habebit et haec similiter;
idque in infinitum. 82. sin autem extremum est incorporeum, quoniam in-

tum vel ex illo Phaedri 3 1:

anus iacere vidit epotam amphoram
adhuc Falerna faece et testa nobili
odorem quae iucundum late spargeret.

vide Andrean Baccium lib. 1 de naturali vinorum historia cap. 31, cui
mos ille ad conservanda illa valde probatur, et Montfauconi Palaeogr.
pag. 168.

79) μὲν ἀλλήλων] ms Ciz. μάλλον.

82) πᾶν γὰρ σῶμα] siquidem corpus vocatur a geometris, quod habet
latitudinem longitudinem et profunditatem; superficies autem quae ha-
bet latitudinem et longitudinem ἀβαθὴ, sive sine profunditate.

οὐδενὸς δύναται θιγεῖν⁷⁹⁾ οὐδὲ θιχθῆναι, τὰ πέρατα οὐχ ἄψεται
ἀλλήλων· τούτων δὲ μὴ ἀπτομένων οὐδὲ τὰ πεπερατωμένα
ἄψεται ἀλλήλων. κἂν δώμεν οὖν εἶναι μήκος ἀπλάτεις τὴν γραμ-
μὴν, ὁ περὶ τῆς ἐπιφανείας λόγος ἀπορός ἐστίν⁸⁰⁾. οἷς, κἂν
ἡμεῖς μὴ λέγωμεν, ἀπόροις οὖσι συναναιρεῖται καὶ τὸ στερεὸν
σῶμα, ἐκ τούτων σύνθετον καθεστώς.

Σκοπῶμεν δὲ καὶ οὕτως· εἰ γὰρ σῶμά ἐστιν, ὥς φασιν οἱ γεω- 83
μέτραι, τὸ τὰς τρεῖς ἔχον διαστάσεις, μήκος πλάτος βάθος, ἦτοι χω-
ριστόν ἐστι τούτων⁸¹⁾ τὸ σῶμα, ὥστε ἄλλο μὲν εἶναι τὸ σῶμα, ἄλλο
δὲ τὸ μήκος τοῦ σώματος, πλάτος δὲ τε καὶ βάθος, ἢ ὁ ἀθροισμὸς
τούτων ἐστὶ τὸ σῶμα. ἀλλὰ χωρῖσθαι μὲν τούτων τὸ σῶμα οὐ πι-
θανόν ἐστιν· ὅπου γὰρ μήτε μήκος ἔτι μήτε πλάτος μήτε βά-
θος, ἐκεῖ οὐχ οἶόν τε νοῆσαι σῶμα· εἰ δὲ ὁ ἀθροισμὸς τούτων 84
ποιεῖται σῶμα καὶ ἄλλο παρὰ ταῦτα οὐδὲν ὑπάρχει, ἐξ ἀνάγκης,
ἐπεὶ ἕκαστον τούτων ἀσώματόν ἐστι, καὶ ἡ κοινὴ τῶν ἀσωμά-
των σύνοδος γενήσεται ἀσώματος. ὥσπερ γὰρ ἡ σύνθεσις⁸²⁾ τῶν
στιγμῶν καὶ ἡ σύνοδος τῶν γραμμῶν, ἀσωμάτων φύσει καθ-
εστηκνίων, οὐ ποιεῖ στερεὸν καὶ ἀντίτυπον σῶμα, οὕτω καὶ ἡ
τοῦ πλάτους⁸³⁾ καὶ ἡ τοῦ μήκους ἔτι δὲ καὶ ἡ τοῦ βάθους
συνέλευσις ἀσώματος οὕσα οὐκ ἂν ποιήσαι στερεὸν καὶ ἀντί-
τυπον σῶμα. εἰ δὲ μήτε χωρὶς τούτων ἐστὶ τὸ σῶμα μήτε ταῦτ'
ἐστίν, ἀνεπινόητον ὅσον ἐπὶ τοῖς γεωμέτραις γίνεται τὸ σῶμα.
πρὸς τούτοις εἴπερ μήκους καὶ πλάτους καὶ βάθους σύνοδος 85

corporeum nihil potest tangere nec tangi, extrema non tangent se mutuo;
his autem se non tangentibus, nec circumscriptorum ab extremis corporum
tangetur alterum ab altero, etsi ergo dederimus lineam esse longitudinem
expertem latitudinis, tamen id quod de superficie dicitur, defendi non potest,
cum quibus, siquidem defendi nequeunt, etsi nos non dicamus, simul tolli-
tur etiam corpus solidum, quod est ex eis compositum.

83. Consideremus autem sic quoque: si enim corpus est, ut dicunt geo-
metrae, quod tria habet intervalla seu dimensiones, nempe longitudinem pro-
funditatem et latitudinem, aut est corpus ab his separabile, adeo ut aliud
quidem corpus sit, aliud vero longitudo corporis latitudoque ac profunditas,
aut horum congeries est corpus, sed ab eis quidem separari corpus non est
probabile: ubi enim neque est longitudo neque latitudo neque profunditas,
fieri non potest ut illic corpus intelligatur. 84. sin autem horum congeries
intelligitur corpus, et praeter haec nihil est aliud; necessario quoniam unum-
quodque eorum est incorporeum, communis quoque rerum incorporearum
coalitio erit incorporea, quo modo enim compositio punctorum et linearum
coitio, quae sunt natura incorporeae, non facit corpus solidum et resistens,
sic et latitudinis longitudinis atque insuper profunditatis consociatio, cum sint
et ipsa corporis expertia, corpus solidum et resistens efficere nequit. si ergo
neque sine his est corpus neque ex his ipsis constat, ex geometrarum ratio-
nibus corpus intelligi non potest. 85. ad haec accedit, quod si longitudinis

p) οὐδενὸς δύναται θιγεῖν] tangere enim et tangi nisi corpus nulla^{P 825}
potest res, Lucret. adde lib. 1 contra Phys. sect. 255.

q) λόγος ἀπορός ἐστίν] ita legendum e mss non ἀπειρός.

r) ἦτοι χωριστόν ἐστι τούτων] eadem cavillatio infra lib. 1 adversus
Physicos.

s) ὥσπερ γὰρ ἡ σύνθεσις] ita ms Ciz. pro ὥσπερ γὰρ καὶ.

t) οὕτω καὶ ἡ τοῦ πλάτους — καὶ ἀντίτυπον σῶμα] haec non legit in
codice suo interpres neque exstant in ms Ciz.

ποιεῖ σῶμα, ἥτοι πρὶν τῆς συνόδου ἕκαστον τούτων νοεῖται περιέχον ἐν ἑαυτῷ τὴν σωματότητα καὶ τοὺς ὥσπερ σωματικούς λόγους, ἢ μετὰ τὴν τούτων συνέλευσιν ἐπισυνέστη τὸ σῶμα^{u)}. καὶ εἰ μὲν ἕκαστον τούτων πρὶν τῆς συνόδου νοεῖται περιεκτικὸν τῆς σωματότητας, ἔσται τούτων ἕκαστον σῶμα, καὶ οὐ μετὰ τὴν σύνοδον αὐτῶν ἐκεῖνο γενήσεται. εἴτ' ἐπεὶ τὸ σῶμα οὐ μὴ-
P 826 κος μόνον ἐστὶν οὐδὲ πλάτος κατ' ἰδίαν οὐδὲ βάθος κατὰ πε-
 ριγραφὴν, ἀλλ' ὁμοσε τὰ τρία καὶ μήκος καὶ πλάτος καὶ βά-
 θος, τούτων τε ἕκαστον περιεῖχε τὴν σωματότητα, ἕκαστον αὐ-
 τῶν ἔξει τὰ τρία· καὶ τὸ μήκος οὐ μόνον ἐστὶ μήκος ἀλλὰ
 καὶ πλάτος καὶ βάθος, καὶ τὸ πλάτος οὐ μόνον ἐστὶ πλάτος
 ἀλλὰ καὶ μήκος καὶ βάθος, καὶ τὸ βάθος ὁμοίως ἐστὶ καὶ
 μήκος καὶ πλάτος· ὅπερ τελείως ἐστὶν ἀλογώτατον. εἰ δὲ συνελ-
 θόντων^{z)} τούτων τότε νοεῖται ἡ σύστασις τοῦ σώματος, ἥτοι
 συνελθόντων αὐτῶν μένει ἡ ἀρχὴθεν φύσις τοῦ μήκους ὡς μή-
 κους, τοῦ δὲ πλάτους ὡς πλάτους, τοῦ δὲ βάθους ὡς βάθους,
 ἢ μεταβέβληκεν εἰς τὴν σωματότητα. καὶ εἰ μὲν μένει ἡ ἀρ-
 χὴθεν αὐτῶν φύσις, ἐπεὶ ἀσώματός ἐστιν, οὐδὲ διάφορον ποιήσει
 σῶμα, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν σύνοδον ἀσώματα μένει τὴν φύσιν
 ἢ ἄντ' ἀσώματα. εἰ δὲ συνελθόντα μεταβάλλει εἰς τὴν σωματό-
 τητα, ἐπεὶ τὸ ἐπιδεχόμενον μεταβολὴν εὐθέως ἐστὶ σῶμα, ἕκα-
 στον τούτων καὶ πρὶν τῆς εἰς ταὐτόν^{y)} συνόδου ἔσται σῶμα,
 αὐτῷ τε καὶ τὸ ἀσώματον γενήσεται σῶμα. ὥσπερ τε τὸ σῶμα
 μεταβάλλον ἄλλην μὲν ἄντ' ἄλλης ἔχει ποιότητα, μένει δὲ οὐδὲν

et latitudinis et profunditatis coitio facit corpus, aut ante coitionem unum-
 quodque eorum intelligitur in se corporalitatem, ut ita dicam, continere et
 veluti corporeas rationes, aut post eorum congressionem demum constitit cor-
 pus; et si quidem unumquodque eorum ante coitionem intelligitur continere
 corporalitatem, unumquodque eorum erit corpus, neque fiet demum illud
 post eorum coitionem. 86. deinde quoniam corpus non est solum longitudo
 neque latitudo seorsum neque tantummodo profunditas, sed simul tria et lon-
 gitudinis et latitudinis et profunditatis; unumquodque autem eorum continebat cor-
 poralitatem, habebit unumquodque eorum tria corpora; et longitudo non so-
 lum erit longitudo, sed etiam latitudo et profunditas, et latitudo non solum
 erit latitudo, sed etiam longitudo et profunditas, et profunditas similiter erit
 etiam longitudo et latitudo: quod prorsus quidem est a ratione alienissimum.
 87. sin autem post coitionem demum illorum intelligitur corpus consistere,
 aut postquam ea coierint, manet quae erat ab initio natura longitudinis ut
 longitudinis latitudinisque ut latitudinis et profunditatis ut profunditatis, aut
 mutata est in corporalitatem. 88. et si manet quidem quae ab initio erat
 eorum natura, quoniam est incorporea, nec corpus efficere poterunt, quia
 differentis naturae est, sed manebunt incorporea etiam post coitionem, ut quae
 natura sint incorporea. 89. sin autem cum coierint mutantur in corporalita-
 tem, et quod suscipit mutationem statim est corpus, unumquodque eorum
 erit corpus etiam priusquam fiat illa in unum coitio, et ita id quod est in-
 corporeum, erit corpus, et quomodo corpus quod mutatur, aliam quidem
 habet pro alia qualitatem, manet autem nihilominus corpus, ut album ut fiat

u) ἐπισυνέστη τὸ σῶμα] ita legendum e mss et interprete pro ἐπ-
 σύνεστι. cavillatio eadem recurrit libro 1 adversus Physicos.
P 826 z) εἰ δὲ συνελθόντων] etiam haec cavillatio laudato adversus Physi-
 cos loco repetitur.

y) πρὶν τῆς εἰς ταὐτό] ms Vratialav. εἰς ταὐτόν.

ἥσσον σῶμα, ὅλον τὸ λευκὸν ἵνα μέλαν γένηται καὶ τὸ γλυκὺ
 ἵνα πικρὸν καὶ ὁ οἶνος ἵνα ὄξος καὶ ὁ μόλιβδος ἵνα ψιμνύθῃ
 καὶ ὁ χαλκὸς ἵνα ἰός, ἄλλην μὲν ἀπ' *) ἄλλης ἀναδέχεται ποιότητα,
 οὐκ ἐκβαίνει δὲ τοῦ σώματα εἶναι. ἀλλὰ καὶ τὸ μέλαν^{z)} ὅτε
 ἐκ λευκοῦ γέγονε μέλαν, καὶ τὸ πικρὸν ὅτε ἐκ τοῦ γλυκέος γέ-
 γονε πικρὸν, καὶ τὸ ὄξος ὅτε ἐκ τοῦ οἴνου γέγονεν ὄξος, μένει
 σώματα· οὕτω καὶ ταῦτα εἴπερ μεταβάλλει εἰς σώματα, ἀλλὰ
 μὲν ἄντ' ἄλλων ἔσται σώματα, σώματα δὲ οὐδὲν ἦττον· οὐ γὰρ
 ἐκβήσεται τὴν ἰδίαν φύσιν. εἰ οὖν οὔτε πρὶν τῆς συνελεύσεως
 τούτων ἔστι νοῆσαι τὸ σῶμα οὔτε μετὰ τὴν συνέλευσιν αὐτῶν,
 παρὰ δὲ ταῦτα οὐκ ἐστὶν^{a)} ἄλλως ἐπινοῆσαι, οὐδὲν ἐστὶ σῶμα.
 πρὸς δὲ τοῖτοις εἰ μηδὲν ἐστὶ μήκος^{b)} μηδὲ πλάτος μηδὲ βάθος,⁹¹
 οὐδὲ τὸ κατὰ μετουσίαν τούτων νοούμενον ἐστὶ σῶμα. οὐχὶ δὲ
 γε μήκος ἐστὶν οὐδὲ πλάτος οὐδὲ βάθος, ὡς διὰ τῶν ἐμπρο-
 σθεν^{c)} παρεμυθησάμεθα· οὐδὲ τὸ κατὰ μετουσίαν ἄρα τούτων
 νοούμενον ἐστὶ σῶμα.

Τὰς μὲν οὖν γεωμετρικὰς ἀρχὰς οὕτω συμβέβηκεν ἀνυπο-
 στάτους εἶναι· τούτων δὲ ἀναιρουμένων οὐδὲ ἄλλο τι γεωμετρο-
 κὸν θεωρήμα συστήναι δύναται. ὅποιον γὰρ ἂν ᾖ τοῦτο, γραμ-
 μικῶς ὀφείλει ἀποδείκνυσθαι^{d)}. ἐδείξαμεν δὲ ἡμεῖς^{e)}, ὅτι οὐδὲν **P 327**

nigrum et dulce ut amarum et vinum ut acetum et plumbum ut cerussa et
 aes ut aerugo, aliam quidem ex alia suscipiunt qualitatem, non desinunt
 autem esse corpora. 90. sed et nigrum cum ex albo nigrum fit et amarum
 quando ex dulci evadit amarum et acetum quando ex vino acetum redditur,
 corpora tamen manent; ita haec quoque siquidem mutantur in corpora, erunt
 quidem alia pro aliis corpora, corpora autem nihilo minus; neque enim ex-
 cedent a propria natura, si ergo neque ante eorum coitionem licet corpus
 intelligere neque post eorum coitionem, praeter haec autem non licet aliter
 mente illud percipere, nihil est corpus. 91. ad haec accedit, quod si nec
 longitudo corpus est nec latitudo nec profunditas, nec corpus erit quod in-
 telligitur ex eorum participatione, non est autem corpus longitudo nec lati-
 tudo nec profunditas, ut per ea quae prius dicta sunt, ostendimus: nec ergo
 erit corpus quod intelligitur ex eorum participatione.

92. Atque sic quidem usu venit, ut geometrica non possint consistere
 principia: ea autem si tollantur, nec potest ullum aliud geometricum theo-
 rema constare, cuiusmodicumque enim illud sit, oportet id demonstrari per

*) ἀπ' ἄντ'?

z) ἀλλὰ καὶ τὸ μέλαν — μένει σώματα] haec non exstant in ms Ciz.
 neque lecta ab interprete Herveto.

a) οὐκ ἐστὶν] ms Ciz. οὐκ ἐνεστὶν.

b) εἰ μηδὲν ἐστὶ μήκος] scil. σῶμα; hoc enim subintelligendum, ut
 mox sequitur οὐδὲ ἐστὶ σῶμα. si singula aliena sunt a corporis natura,
 nec coniuncta corpus facient, possis etiam cum Herveto intelligere sic:
 si plane non datur longitudo latitudo et profunditas, ut mox: ὅτι οὐ-
 δὲν ἐστὶν ἡ γενικὴ γραμμὴ, et sect. 107 τοῦ γὰρ σημείου καὶ τῆς γραμ-
 μῆς etc. ἀνηρημένων. sed magis probatur mihi prior interpretatio, quam
 in versione expressi.

c) διὰ τῶν ἐμπροσθεν] supra sect. 86.

d) γραμμικῶς ἀποδείκνυσθαι] demonstrationes suas geometrae vocant **P 327**
 γραμμικὰς ἀνάγκας, unde Hieronymus in c. 65 Esaiæ dixit γραμμικαῖς
 ἀνάγκαις, id est secti in latera pulveris atque descripti lineis robotare.
 etiam Quintilianus lib. 1 c. 10 et lib. 5 c. 10 dixit γραμμικὰς ἀποδείξεις.

e) ἐδείξαμεν δὲ ἡμεῖς] supra sect. 37 seq.

ἔστιν ἡ γενική γραμμὴ, ἧ ἀκολουθεῖ μηδὲ τῶν ἐπ' εἶδους τινα
ὑπάρχειν, ἐάν τε εὐθείαν τις ταύτην ὑποτίθῃται ἐάν τε κεκλι-
93 σμένην ἐάν τε ἄλλως πως ἔχουσιν. ὁθεν ἥρκει μὲν ἴσως ἐν τοῦ-
τοις περατοῦν τὴν πρὸς τοὺς γεωμέτρους ἀντίρρησην. ὁμως δὲ
ἐπαγωνιζόμενοι πειρασόμεθα διδάσκειν, ὅτι καὶ τῶν ἀρχῶν ἀπο-
στῶμεν τῶν τῆς γεωμετρίας, οὐ δύνανται θεωρημα συστήσαι¹⁾
94 οἱ γεωμέτραι οὐδ' ἀποδείξαι. καίτοι πρὶν τούτων καὶ πρὸς τὰς
ὑποβεβηκυίας²⁾ αὐτῶν ἀρχὰς οὐκ ὀλίγα δυνατόν ἐστι λέγειν,
οἷον ὅταν φῶσιν εὐθείαν εἶναι γραμμὴν³⁾ τὴν ἐξ ἴσου τοῖς
ἐαυτῆς μέρεσι κειμένην. ἵνα γὰρ τὰ ἄλλα παρῶμεν, ἐκεῖνο μὲν
συμφανές ἐστιν, ὅτι τῆς γενικῆς γραμμῆς μὴ οὐσης οὐδὲ εὐθεία
γραμμὴ γένοιτ' ἂν. ὥς γὰρ ζῶον μὴ ὄντος οὐδὲ ἀνθρώπος ἐστὶ
καὶ ἀνθρώπου μὴ ὄντος οὐδὲ Σωκράτης ἐστίν, οὕτω τῆς γενι-
κῆς ἀναιρουμένης γραμμῆς συνανήρηται καὶ ἡ ἐπίπεδος εὐθεία
95 γραμμὴ. εἴτα καὶ τὸ ἴσον λέγεται διχῶς, κατὰ ἓνα μὲν τρόπον
τὸ ἰσομέγεδες, καὶ μήτε ὑπερέχον ἐκείνου τοῦ ᾧ λέγεται ἴσον
μήτε ὑπερέχον, καθ' ὃ καὶ τὸ πηχυαῖον ξύλον ἴσον εἶναι λέ-
γομεν τῷ πηχυαίῳ, καθ' ἕτερον δὲ τὸ ἔχον ἐξ ἴσου τὰ μέρη
κειμένα, τουτέστι τὸ ὁμαλόν. οὕτω γοῦν τὸ ἴσον ἔδαφος κα-
96 λούμεν ἀντὶ τοῦ ὁμαλόν. διχῶς οὖν τοῦ ἴσου προσαγορευόμενον,
ὅταν οἱ γεωμέτραι τὴν εὐθείαν γραμμὴν ὑπογράφοντες φῶσιν,
εὐθεῖά ἐστι γραμμὴ ἡ ἐξ ἴσου τοῖς ἐαυτῆς μέρεσι κειμένη, ἥτοι
ἐὸ κατὰ τὸ πρῶτον σημαινόμενον λαμβάνουσιν ἴσον ἢ τὸ κατὰ
τὸ δεύτερον. ἀλλ' εἰ μὲν τὸ κατὰ τὸ πρῶτον, τελῶς εἰσὶν
ἀνόητοι· οὐδένα γὰρ ἔχει νοῦν τὸ εὐθεῖαν εἶναι γραμμὴν τὴν

lineas, nos autem ostendimus nihil esse lineam in genere, cui est conse-
quens ut neque ulla sit in specie, seu quis per hypothesein eam ponat rectam
seu obliquam seu quocumque se habentem modo. 93. quare sufficeret qui-
pem, si hic finem imponeremus disputationi contra geometras, ulterius decer-
tantes tamen tentabimus docere, quod etiamsi missa fecerimus principia geo-
metriae, non possunt tamen geometrae ullum theorema suum constituere nec
demonstrare. 94. quamquam antequam ad haec descendimus, non pauca dici
possunt etiam adversus specialiora eorum principia, ut cum dicunt rectam
esse lineam quae sita est aequaliter suis partibus, nam ut alia praetermitta-
mus, illud quidem evidens, quod si non sit linea in genere, nec recta possit
esse linea; quomodo enim si non sit animal, nec est homo, et si non sit
homo, nec est Socrates; ita etiam si tollatur linea in genere, simul etiam
sublata est recta linea plana. 95. deinde aequale dicitur duobus modis, uno
quidem modo id quod est aequalis magnitudinis et neque id exsuperat cui
dicitur aequale neque ab eo exsuperatur, quo modo lignum cubitale dicimus
esse aequale ligno cubitali; altero autem id quod habet partes aequaliter si-
tas, hoc est planum et aequabile. ita ergo dicimus solum aequale pro eo
quod est planum et aequabile. 96. cum ergo aequale dicatur duobus modis,
quando geometrae rectam lineam describentes dicunt, recta linea est quae sita
est aequaliter suis partibus, aut in primo significato accipiunt aequale aut in
secundo, sed si in primo quidem significato, plane desipiunt; nullam enim

f) συστήσαι] mss Vratislav. et Ciz. συστήναι. theoremata geometrarum
oppugnare incipit infra sect. 108.

g) ὑποβεβηκυίας] ita ex iisdem mss rescripti pro ἀποβεβηκυίας.

h) εὐθεῖαν γραμμὴν] nota definitio lineae rectae Euclidea: εὐθεῖα
γραμμὴ ἐστὶν ἥτις ἐξ ἴσου τοῖς ὑφ' ἐαυτῆς σημείοις κεῖται. Boethius:
recta linea est quae aequaliter in suis protenditur punctis.

ἰσομεγέθη τοῖς ἐαυτῆς μέρεσι καὶ μήτε ὑπερέχουσιν ταῦτα μήτε
ὑπερεχομένην ὑπὸ τούτων. εἰ δὲ τὸ κατὰ τὸ δεύτερον, δι' αὐ- 97
τοῦ τοῦ ζητουμένου διδάξουσιν, εἴ γε ὅτι μὲν ἐστὶν εὐθεῖα παρ-
ιστάσιν¹⁾ ἐκ τοῦ ὁμαλῶς τε καὶ ἐπ' εὐθείας ἔχειν κείμενα τὰ
μέρη, τὸ δὲ ἐπ' εὐθείας τι κεῖσθαι οὐκ ἔστι μαθεῖν μὴ ἐπιβάλ-
λοντας²⁾ τῇ εὐθείᾳ. πολλῶν δὲ ἀτοπώτατοι τυγχάνουσι κακῶς 98
ὀριζόμενοι, εὐθεῖά ἐστιν³⁾ ἥτις ἐξ ἴσου τοῖς ἐαυτῆς πέρασι στρέ- P 328
φεται, ἢ οὕτως, ἥτις περὶ τὰ ἐαυτῆς πέρατα στρεφομένη πᾶσι
τοῖς ἐαυτῆς μέρεσιν ἄπτεται τοῦ ἐπιπέδου. πρῶτον μὲν γὰρ καὶ
αὗται αἱ ἀποδόσεις ὑποπίπτουσι ταῖς πρότερον εἰρημέναις ἡμῶν
ἀπορίαις, εἴτα, καθὼς καὶ οἱ Ἐπικούρειοι⁴⁾ φασιν, ἡ τοῦ κενοῦ
εὐθεῖα εὐθεῖα μὲν ἐστὶν, οὐ στρέφεται δὲ διὰ τὸ καὶ αὐτὸ τὸ
κενὸν μήτε ὅλον μήτε κατὰ μέρος κίνησιν ἐπιδέχεσθαι. ἡ μὲν 99
γὰρ ἐπὶ τέλει ἀπόδοσις καὶ εἰς τὸν δι' ἀλλήλων ἐπιπίπτει τρό-
πον, ὅς ἐστι μοχθηρότατος· τὸ τε γὰρ ἐπίπεδον διὰ τῆς εὐ-
θείας διδάσκουσι τὴν τ' εὐθεῖαν διὰ τοῦ ἐπιπέδου· εὐθεῖαν γὰρ
εἶναι φασιν, ἥτις εἰς πάντα τὰ μέρη τοῦ ἐπιπέδου ἄπτεται, ἐπὶ-
πέδον δὲ τυγχάνειν, δι' οὗ ἡ καταγομένη εὐθεῖα πᾶσι τοῖς μέρεσι
ἄπτεται. ὥσθ' ἵνα μὲν τὴν εὐθεῖαν μάθωμεν, πρῶτον τὸ ἐπὶ-
πέδον μαθεῖν δεῖ. ἵνα δὲ τοῦτο, ἀναγκαῖον προεγνωκέναι τὴν
εὐθεῖαν. ὅπερ ἀτοπον. καθόλου τε ὁ διὰ τοῦ ἐπιπέδου τὴν εὐ-

habet sensum, esse rectam lineam quae sit aequalis magnitudinis suis parti-
bus et neque eas superet neque ab eis superetur. 97. sin autem in secundo,
per id ipsum quod quaeritur, docebunt, siquidem quod recta linea sit osten-
dunt ex eo, quod aequabiliter et in recta linea sitas habeat partes. in recta
autem linea aliquid esse situm, discernere non possumus, priusquam ad re-
ctam lineam animus adiecerimus. 98. longe autem sunt ineptissimi illo quo-
quo modo definientes, nempe recta est quae ex aequo inter sua vertitur ex-
trema, aut sic "recta est quae ex aequo inter sua extrema vertens omnibus
suis partibus tangit planum, nam primum quidem eae definitiones cadunt in
easdem quas prius diximus dubitationes, deinde, sicut etiam dicunt Epicurei,
vacui recta est quidem recta linea, non vertitur autem, propterea quod ipsum
quoque vacuum neque totum neque per partem suscipiat motum. 99. quae
autem postremo loco allata est definitio, incidit in modum mutuo docendi
alterum per alterum, qui est vitiosissimus; nam et planum docent per re-
ctam et rectam per planum. rectam enim lineam dicunt quae planum tan-
git in omnibus, planum autem esse, per quod quae ducitur recta tangit
omnes partes. quare ut discamus rectam, oportet prius discere planum; ut
hoc autem discamus, necesse est prius nosse rectam. quod quidem est ab-

i) παριστάσιν] ita recte mss pro παριστάσιν.

k) μὴ ἐπιβάλλοντας] mss Ciz. ἐπιβαλόντας.

l) εὐθεῖά ἐστιν] Proclus secundo libro ad primum Euclidis p. 30 inter
alias lineae rectae definitiones etiam has affert, quae cum praesentibus
apud Sextum congruunt: εὐθεῖά ἐστιν, ἥς οὐκ ἐστὶ μέρος ἐν τῷ ὑποκεί-
μενῳ ἐπιπέδῳ, μέρος δὲ ἐν τῷ μετεωροτέρῳ. vel ἥς τῶν περάτων με-
νόντων καὶ αὐτὴ μένουσα, vel ἥς πάντα τὰ μέρη πᾶσιν ὁμοίως ἐφαρ-
μόζει, vel ἡ μετὰ τῆς ὁμοειδοῦς σχῆμα μὴ ἀποτελοῦσα. eodem loco le-
gitur et haec rectae lineae definitio Archimeden ex lib. 1 de sphaera et
cylindro, ἐλαχίστη τῶν τὰ αὐτὰ πέρατα ἔχουσῶν, atque haec Platonis
in Timaeo: ἥς τὰ μέσα τοῖς ἀκροῖς ἐπιπροσθεῖ.

m) οἱ Ἐπικούρειοι] Epicuri schola geometriam contempsit atque irrisit, P 328
ut quae a falsis initiis profecta vera esse non posset et, si esset vera,
nihil afferret quo iucundius id est melius viveretur. vide Gassendum
lib. 8 de vita et moribus Epicuri c. 6.

θεῖαν διδάσκων οὐδὲν ἄλλα ποιεῖ ἢ δι' εὐθείας τὴν εὐθείαν
 100 παρίστησιν. ἐπεὶ περ τὸ ἐπὶ πᾶσι πολλὰ εἰσιν εὐθεῖαι κατ' αὐ-
 100 τοὺς. οἷος δέ ἐστιν ὁ περὶ τῆς εὐθείας λόγος, τοιοῦτος γένοιτ'
 ἂν καὶ ὁ περὶ τῆς γωνίας. πάλιν γὰρ ὅταν ὑπογράφοντες λέγω-
 σιν, ὅτι γωνία ἐστὶ ^{η)} δυοῖν εὐθειῶν μὴ κατάλληλα ^{ο)} κειμένων τὸ
 ὑπὸ τὴν κλίσειν ἐλάχιστον, ἥτοι ἐλάχιστον λέγουσι τὸ ἀμερές
 101 σῶμα ἢ τὸ κατ' αὐτοὺς σημεῖον καὶ στιγμὴν. ἀλλὰ τὸ μὲν ἀμε-
 ρές σῶμα οὐκ ἂν εἴποιεν ^{η)}, ἐπεὶ περ τοῦτο μὲν οὐδ' εἰς δύο μέρη
 δύναται διαιρεῖσθαι, ἢ δὲ γωνία κατ' αὐτοὺς ἐπ' ἀπειρον τέμνε-
 102 ται ^{ο)}. καὶ ἄλλως τῆς γωνίας ἦν μὲν μεζονά φασιν εἶναι, ἦν
 δὲ μικροτέρα. τοῦ δὲ ἐλάχιστου σώματος οὐδὲν ἐστὶ βραχύτε-
 102 ρον, ἐπεὶ ἐκεῖνο, ἀλλ' οὐ τοῦτο γενήσεται ἐλάχιστον. λείπεται
 ἄρα τὸ κατ' αὐτοὺς σημεῖον εἶναι λέγειν, ὃ καὶ αὐτὸ τῶν ἀπό-
 ρων. εἰ γὰρ πάντῃ πανταχῶς ἀδιάστατόν ἐστι τὸ σημεῖον, οὐ
 διαιρεθήσεται ἡ γωνία. καὶ μὴν οὐδὲ μεζων τις ἔσται ἡ ἐλάσ-
 103 σων γωνία. ἐν γὰρ τοῖς μηδεμίαν ἔχουσι διάστασιν, οὐκ ἂν εἴη
 103 τις κατὰ μέγεθος διαφορά. ἄλλως τε εἰ μεταξὺ τῶν εὐθειῶν ^{η)}

surdum. et ut semel dicam, qui per planum docet rectam, nihil aliud quam
 per rectam ostendit rectam; nam ex eorum sententia planum multae sunt
 rectae lineae. 100. quale autem est quod de recta dicitur, tale est etiam
 quod dicitur de angulo. rursus enim quando praecipunt et describunt: an-
 gulus est (tangendum se) duarum linearum rectarum non parallelarum id
 quod est minimum sub inclinatione, aut minimum dicunt corpus carens par-
 tibus, aut quod ipsi vocant signum et punctum. 101. sed corpus quidem
 carens partibus non dicunt, quoniam id nemo potest in duas partes divi-
 dere; angulus autem, ut ipsi volunt, secatur in infinitum. et alioqui ex
 angulis aliam quidem dicunt esse maiorem, aliam vero minorem. minimo
 autem corpore nihil est minus, quandoquidem illud, non hoc erit minimum.
 102. restat ergo ut dicant minimum esse quod illi vocant punctum, quod
 ipsum quoque cadit in dubitationem; si enim punctum est eiusmodi ut nun-
 quam nec ulla ratione ullum suscipiat intervallum ac dimensionem, non di-
 videtur angulus: sed nec erit ullus maior aut minor angulus; iis enim quae
 nullum habent spatium ac dimensionem, non potest esse ulla in magnitudine
 differentia. 103. et alioqui si inter rectas cadit signum, disiungit rectas;

η) γωνία ἐστὶ] anguli definitiones variae apud Proclum in primum
 Euclidis p. 35. Eudemus Peripateticus libro περὶ γωνίας dixit esse κλί-
 σιν τῶν γραμμῶν. Carpus Antiochenus et Plutarchus (suffragatorem ad-
 ducens Apollonium Rhodium) διάστημα πρῶτον ὑπὸ τὴν κλίσειν τῶν
 περιεχουσῶν γραμμῶν ἢ ἐπιφανειῶν, vel πρῶτον διάστημα ὑπὸ τὸ ση-
 μεῖον. confer Wilhelmum Langium de veritatibus geometricis p. 113 sq.,
 qui tamen fallitur quod ex Procli verbis perperam intellectis fingit
 Plutarchum mathematicum Apollonio antiquiorem. Boëthius ex Euclide:
 planus angulus est duarum linearum in plano invicem tangentium, et non
 in directo iacentium ad alterutram conclusio. δύο γραμμῶν ἀπτομένων
 καὶ μὴ ἐπ' εὐθείας κειμένων πρὸς ἀλλήλας κλίσεις.

ο) κατάλληλα] in unico vocabulo mss pro κατ' ἄλληλα. sic infra sect.
 105 παρόσον pro παρ' ὅσον.

ρ) εἴποιεν] ms Vratislav. εἴπαιεν.

σ) ἐπ' ἀπειρον τέμνεται] Proclus loco laudato: συνεχούς ὄντος τοῦ
 ὑπὸ τὸ σημεῖον διαστήματος ἀδύνατον τὸ πρῶτον λαβεῖν. ἐπ' ἀπειρον
 γὰρ πᾶν διάστημα διαιρετέον. etiam noster infra sect. 104 memorat
 ἀρεσκομένην geometris εἰς ἀπειρον τῶν ὄντων τομήν.

τ) μεταξὺ τῶν εὐθειῶν] duas rectas lineas se tangentes constituentes.
 P 329 que angulum distinguit punctum anguli adeoque inter illas intercedit,

πίπτει τὸ σημεῖον, διορθῶν τὰς εὐθείας. διορθῶν δὲ οὐκ ἔσται P 329
 ἀδιάστατον νῆ Δία. ἀλλ' εἰώθασι τινες ἐξ αὐτῶν γωνίαν λέγειν 104
 τὸ ὑπὸ τὴν κλίσειν πρῶτον διάστημα ^{η)}, πρὸς οὗς

ἀπλοῦς ὁ μῦθος ^{η)} τῆς ἀληθείας ἔφν.

ἥτοι γὰρ ἀμερές ἐστὶ τὸ διάστημα τοῦτο ἢ μεριστόν. ἀλλ' εἰ
 μὲν ἀμερές, αἱ προειρημέναι τῶν ἀποριῶν ἀκολουθήσουσιν αὐ-
 τοῖς. εἰ δὲ μεριστόν, οὐδὲν ἔσται πρῶτον. τοῦ γὰρ ὑποστα-
 θέντος πρῶτον ἕτερον εὐρεθήσεται πρότερον διὰ τὴν ἀρεσκομέ-
 νην αὐτοῖς εἰς ἀπειρον τῶν ὄντων ^{η)} τομήν. ἐγὼ λέγειν, ὅτι καὶ 105
 ἄλλη τινὲς τεχνολογία μάχεται ἢ τοιαύτη τῶν γωνιῶν νόησις.
 διαιρούμενοι γὰρ φασὶ τῆς γωνίας τὴν μὲν τινα εἶναι ὀρθήν,
 τὴν δὲ ἀμβλείαν, τὴν δὲ ὀξεῖαν, καὶ τῆς μὲν ἀμβλείας ἄλλην
 καὶ ἄλλην μᾶλλον ἀμβλυτέραν εἶναι. ὥσαύτως δὲ καὶ τῆς ὀξείας.
 εἰ δὲ γωνίαν φασὶν τὸ ἐλάχιστον ὑπὸ τὴν κλίσειν διάστημα, οὐ 106
 σωθήσονται αἱ τοιαῦται τῶν γωνιῶν διαφοραί, παρ' ὅσον ὑπερ-
 έχουσι τε ἀλλήλας καὶ ὑπερέχονται ἐπ' ἀλλήλων. ἢ εἴπερ σώ-
 ζονται ^{η)}, ἀναιρεῖται ἡ γωνία μὴ ἔχουσα ἐστηκὸς μέτρον, ὃ
 διαγνωσθήσεται. περὶ μὲν οὖν εὐθείας γραμμῆς καὶ γωνίας
 τοιαῦτα ὀητέον πρὸς αὐτοὺς.

Ὅριζόμενοι δὲ καὶ τὸν κύκλον φασί. κύκλος ἐστὶ σχῆμα ^{η)} 107

quod autem disiungit, non erit utique huiusmodi ut nullum habeat spatium
 ac dimensionem. 104. sed solent quidam ex geometris dicere angulum esse
 primum intervallum sub inclinatione, adversus quos

simplex et hand fucata veri oratio est.

aut enim intervallum est expers partium aut in partes dividuum; sed si est
 quidem expers partium, eos prius dictae sequentur dubitationes; sin autem
 est dividuum in partes, nihil erit primum. primo enim quod positum fuerit,
 nvenietur aliud prius propter sectionem rerum, quam ipsi statuunt, in in-
 finitum. 105. mitto dicere quod cum alio quoque artis illorum scito pugnat
 notio angulorum eiusmodi: nam cum dividunt angulos, aiunt illorum alium
 esse rectum, alium obtusum, alium acutum, et obtuso alium esse magis
 obtusum; similiter et acuto alium magis acutum. 106. si autem dicimus
 angulum esse minimum spatium sub inclinatione, non conservabuntur eius-
 modi angulorum differentiae, quatenus alter alterum superat et alter ab al-
 tero superatur. aut si conservantur, tollitur angulus, ut qui stabilem non
 habeat mensuram qua dignoscatur. atque de recta quidem linea et angulo
 adversus eos haec disputanda veniunt.

107. Circulum quoque definiētes dicunt 'circulus est figura plana quae

quod non posset fieri, si punctum plane sit ἀδιάστατον, οὐ διαιρεθήσε-
 ται ἡ γωνία, ut paullo ante dixit noster.

η) πρῶτον διάστημα] ita Apollonius Rhodius, Carpus Antiochenus et
 Plutarchus in loco Procli iam adducto.

ι) ἀπλοῦς ὁ μῦθος] ex Euripidis Phoenissis v. 472.

κ) τῶν ὄντων] scil. διαστημάτων, ut in loco Procli quem paullo ante
 laudavi: ἐπ' ἀπειρον γὰρ πᾶν διάστημα διαιρετέον.

λ) εἴπερ σώζονται] ita legendum pro εἴπερ οὐ σώζονται. si anguli sunt
 varii generis atque inter se differunt, quomodo constabit definitio an-
 guli, quod sit primum minimumque διάστημα.

μ) κύκλος ἐστὶ σχῆμα] Boëthius ex Euclidis lib. 1: circulus est figura
 plana circumducta et sub una linea contenta quae circumferentia vocatur,
 ad quam a puncto quod intra figuram positum est, omnes quae incidunt
 rectae lineae sibi invicem sunt aequales; hoc vero punctum centrum cir-
 culi nominatur. Ammonius in Porphyrium de quinque vocibus p. 11 b:

ἐλπίετον ὑπὸ μιᾶς γραμμῆς περιεχόμενον, πρὸς ἣν αἱ ἀπὸ τοῦ κέντρου προσπίπτουσιν εὐθεῖαι ἴσαι εἰσὶν ἀλλήλαις· ματαιάζοντες. τοῦ γὰρ σημείου καὶ τῆς γραμμῆς καὶ τῆς εὐθείας καὶ ἔτι τοῦ ἐπιπέδου καὶ γωνίας ἀνηρημένων οὐδὲ κύκλος ἐπινοηθῆναι δύναται. ἀλλ' ἵνα μὴ δοκῶμεν σοφιστικοὶ τινες εἶναι καὶ τὴν σύμπασαν τῆς ἀντιρρήσεως κατασκευὴν ἐν μόναις καταναλίσκειν ταῖς τῆς γεωμετρίας ἀρχαῖς, φέρε μετελθόντες, ὡς πρότερον ὑπεσχόμεθα^{z)}, καὶ τὰ μετὰ τὰς ἀρχὰς αὐτῶν θεωρήματα ἐπισκεψώμεθα. ὅταν οὖν λέγωσι τὴν δοθεῖσαν εὐθεῖαν διχα τεμεῖν^{a)}, ἥτοι τὴν ἐπὶ τοῦ ἄβρακος δεδομένην^{b)} λέγουσι διχοτομεῖν ἢ τὴν ἀπὸ ταύτης κατὰ μετάβασιν^{c)} νοουμένην. οὔτε δὲ τὴν ἐπὶ τοῦ ἄβρακος δοθεῖσαν διχοτομεῖν ἔροῦσιν· αὕτη μὲν γὰρ μήκος καὶ πλάτος αἰσθητὸν ἔχειν φαίνεται· ἢ δὲ κατ' αὐτοὺς εὐθεῖα γραμμὴ μήκος ἐστὶν ἀπλῆτος. ὥστε μὴ οὔσα κατ' αὐτοὺς ἡ γραμμὴ ἢ ἐπὶ τοῦ ἄβρακος οὐδὲ διχα τμηθήσεται ὡς γραμμὴ. καὶ μὴν οὐδὲ ἡ ἀπὸ ταύτης κατὰ μετάβασιν νοουμένη· ὑποκείσθω γὰρ λόγον χάριν ἕξ ἐννέα στιγμῶν συνεστῶσα, ἀφ' ἑκατέρου μὲν τῶν ἄκρων τεσσάρων καὶ τεσσάρων ἀριθμονμένων, μιᾶς δὲ τὰς δύο τετράδας μεσολαβούσης στιγμῆς. οὐκοῦν εἰ διχα τέμνεται ἡ ὅλη γραμμὴ, ἥτοι μετὰ τὴν ταύτης τῆς πέμπτης στιγμῆς καὶ τῆς ἑτέρας τετράδος ἐνεχθήσεται τὸ τέμνον, ἢ κατ' αὐτῆς τῆς πέμπτης, ὥστε καὶ αὐτὴν διχάζειν. τὸ μὲν οὖν μετὰ τῆς πέμπτης στιγμῆς καὶ τῆς ἑτέρας τετράδος φέρεσθαι τὸ τέμνον τῶν ἀλόγων· γ-

constat una linea, in quam rectae quae a centro ducuntur incidentes, sunt inter se aequales; insipienter haec dicentes. puncto enim et linea et recta et plano et angulo sublatis ne potest quidem cogitari circulus. 108. sed ne videamur sophistice agere et universam contradictionis probationem consumere in solis geometriae principiis, age transeamus, ut prius sumus polliciti, et consideremus eorum theorematum, quae principiis subiciunt. 109. quando ergo iubent datam rectam in duas aequales partes scindere, aut iubent in duas aequales partes scindere eam quae datur in abaco, aut eam quae ab hac per transcensionem intelligitur, non autem dicent in duas aequales partes scindere eam quae data est in abaco; nam ipsa quidem cernitur habere longitudinem et latitudinem sensibilem. quae autem ex eorum sententia est recta linea, est longitudo experta latitudinis. quare cum non sit, ut ipsi volunt, linea in abaco, nec in duas partes secabitur ut linea. 110. sed nec ea quae ab hac transcendendo intelligitur: ponatur enim verbi causa constans ex novem punctis, ab utroque quidem extremorum quattuor numeratis, uno autem puncto duos quaterniones intercipientem in medio. ergo si in duas aequales partes tota scinditur linea, aut inter hocce quintum punctum et alterum quaternionem feretur id quod scindit, aut in ipso quinto, ita ut eum dividat in duas partes. 111. atque ferri quidem inter quintum punctum et alterum quaternionem id quod secatur, est a ratione

κύκλος ἐστὶ σχῆμα ἐπιπέδον ὑπὸ μιᾶς γραμμῆς περιεχόμενον, πρὸς ἣν ἀφ' ἑνὸς σημείου τῶν ἐντὸς τοῦ σχήματος κειμένων πᾶσαι αἱ προσπίπτουσιν εὐθεῖαι πρὸς τὴν τοῦ κύκλου περιφέρειαν ἴσαι ἀλλήλαις εἰσὶν.

z) ὡς πρότερον ὑπεσχόμεθα] supra sect. 93.

a) τὴν δοθεῖσαν εὐθεῖαν διχα τεμεῖν] est propositio decima libri primi Euclidis, quam similibus argumentis oppugnat noster etiam lib. 1 adversus Physicos sect. 282 seq.

b) δεδομένην] in mss διδομένην.

c) κατὰ μετάβασιν] transitionem innuit mentis a sensibili linea ad intelligibilem cogitatione veluti transcendentis.

νήσεται γὰρ ἄνισα τὰ τμήματα, καὶ τὸ μὲν ἐκ τεσσάρων στιγμῶν συγκείμενον, τὸ δὲ ἐκ πέντε. τὸ δὲ αὐτὴν διχάζειν τὴν στιγμὴν πολλῷ τοῦ προτέρου ἀλογώτερον· οὐκέτι γὰρ ἀδιάστατον ἀπολείψουσι τὸ σημεῖον^{d)}, ὃ γε διχάζεται πρὸς τοῦ τέμνοντος. ὃ δὲ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπειδὴν φῶσι τὸν κύκλον εἰς ἴσα^{e)} τέμνειν^{f)}. εἰ γὰρ ὁ κύκλος εἰς ἴσα τέμνεται, πάντως ἐπεὶ μεσαύτατον ἔχει τὸ κέντρον, ὃ καὶ αὐτὸ ἐστὶ σημεῖον, ἥτοι τῷδε τῷ τμήματι ἢ τῷδε τινι προσμερισθήσεται ἢ καὶ αὐτὸ διχα τμηθήσεται. ἀλλὰ τὸ μὲν τῷδε ἢ τῷδε προσμερισθῆναι ἄνισον τὴν διχοτόμησιν ποιεῖ· τὸ δὲ καὶ αὐτὸ διχοτομεῖσθαι μαχόμενόν ἐστι τῷ ἀδιάστατον καὶ ἀμερὲς ὑπάρχειν τὸ σημεῖον. τὸ τε τί^{g)} μόνον τὴν γραμμὴν ἥτοι σώμα^{h)} ἐστὶν ἢ ἀσώματον. οὔτε δὲ σῶμα δύναται τυγχάνειν· ἀμερὲς γὰρ τιⁱ⁾ καὶ ἀσώματον καὶ μὴ ὑποπίπτον αὐτῷ οὐκ ἂν τέμοι· οὔτε ἀσώματον. τουτὶ γὰρ πάλιν, εἰ μὲν στιγμή ἐστὶ, τῷ ἀμερὲς εἶναι καὶ κατὰ ἀμεροῦς πίπτειν, οὐκ ἂν τέμοι· εἰ δὲ γραμμὴ, πάλιν ἐπεὶ τῷ φέρατι ἐαυτῆς^{j)} ὀφείλει τέμνειν, τὸ δὲ πέρας αὐτῆς ἐστὶν ἀμερὲς, οὐ τέμνει. ἄλλως τε τὸ τέμνον πέρας ἥτοι μέσον τῶν δυοῖν στιγμῶν^{k)} πίπτον διχοτομεῖ τὴν γραμμὴν ἢ κατὰ μέσον φερόμενον τοῦ σημείου. ἀλλὰ τὸ μὲν κατὰ μέσου φέρεσθαι τοῦ σημείου τῶν ἀδυνάτων· δείξει γὰρ, ὡς πρότερον ἐλέγομεν, τὸ καθόλου φέ- P 331 ρεσθαι μεριστόν, ἐὰν [ἡ] μηκέτι ἀδιάστατον τυγχάνῃ. μετὰ δὲ 115

alienum; erunt enim sectae partes inaequales, altera quidem composita ex quattuor punctis, altera vero ex quinque. ipsum autem punctum secare in duas aequales partes est priori a ratione longe alienius; nam non amplius relinquent punctum nullam habere dimensionem nullumque intervallum, si illud potest a scidente in duas partes secari. 112. similiter etiam quando iubent circulum in partes aequales dividere: nam si circulus dividitur in partes aequales, omnino quoniam medium habet centrum, quod ipsum quoque est punctum, aut huic parti aut illi attribuetur aut ipsummet quoque dividetur in duas partes aequales. sed huic quidem aut illi parti attribui facit inaequalem in duas partes sectionem. ipsummet vero scindi in duas aequales partes pugnat cum eo quod punctum nullam habeat dimensionem et sit individuum. 113. et id quod secatur lineam, aut est corpus aut incorporeum. non potest autem esse corpus; individuum enim aliquid et incorporeum et in quod non cadit corporis natura, non potest a corpore secari: neque incorporeum; nam hoc rursus, si quidem est punctus, eo, quod nullas habeat partes, et in id cadat quod caret partibus, minime secuerit: si autem linea; rursus quoniam fine suo debet secare, finis autem eius caret partibus, non secatur. 114. et alioqui finis qui secatur, aut medius cadens inter duos punctos secatur lineam in duas partes aut latus in medium puncti. sed ut feratur quidem per medium puncti, minime potest fieri; oporteret enim, ut prius dicebamus, omnino ferri dividuum, qua ratione non erit amplius eiusmodi, ut non suscipiat dimensionem. 115. ferri autem inter duos pun-

d) ἀδιάστατον τὸ σημεῖον] supra sect. 20.

e) τὸν κύκλον εἰς ἴσα τέμνειν] ut apud Euclidem lib. 3 Proposit. 32. confer librum adversus Physicos sect. 284 sq.

f) ἥτοι σώμα] similis cavillatio supra sect. 22.

g) ἀμερὲς γὰρ τι] corpus si est, non potest dividere rem indivisibilem et incorpoream, hoc est punctum, in quod adeo nequit incurrere.

h) πέρατι ἐαυτῆς] ms Ciz. αὐτῆς. deinde pro δυοῖν ms Vratislav. iterum iterumque, ut supra semper, δεῖν.

τῶν δυοῖν στιγμῶν φέρεσθαι πολλῷ ἀλογώτερον· πρῶτον μὲν γὰρ οὐδὲν δύναται μεταξὺ συνεχείας μέσον πείσειν πέρας. εἴτα κἂν δοθῇ τὸ τοιοῦτον ὡς δυνατόν, ὀφείλει μετακινεῖν τὰ ὧν μεταξὺ τάσσεται, εἴπερ ἐστὶ συνεχῆ. ταῦτα δ' ἐστὶν ἀκίνητα.

116 τοίνυν ἄπορος καὶ ὁ περὶ τοῦ τέμνοντός ἐστι λόγος¹⁾. οὐ μὴν ἀλλὰ κἂν δώμεν αὐτοῖς τὰς ἀφαιρέσεις ποιῆσθαι ἐπὶ τῶν αἰσθητῶν τούτων γραμμῶν, οὐ δυνήσονται οὐδ' οὕτως εὐδοῆσαι· ὃ γὰρ ἀφ' ὅλης τῆς γραμμῆς ἢ ἀφαιρέσεις γενήσεται ἢ ἀπὸ μέρους, καὶ τὸ ἀφαιρούμενον ἢ ἴσον ἀπὸ ἴσου²⁾ ἢ ἄνισον ἀπὸ ἀνίσου ἢ ἐναλλάξ³⁾ γενήσεται. οὐδὲν δὲ τούτων ἐστὶν εὐπορον, ὥς ἐν τῷ πρὸς τοὺς Γραμματικούς⁴⁾ καὶ ἐν τῷ πρὸς τοὺς Φυσικούς⁵⁾ ὑπομνήματι παρεστήσαμεν. οὐκ ἄρα δυνατόν ἐστι τοῖς γεωμέτραις ἀφαιρεῖν τι καὶ τέμνειν ἀπὸ γραμμῆς.

ctos est a ratione longe alienius: nam primum quidem nullum extremum potest cadere medium inter continuitatem. deinde etiam si hoc datum fuerit quod possit fieri, oportet ipsum ea transmovere inter quae collocatur, si quidem sunt continua: ea autem sunt immobilia. est ergo id quoque dubium quod dicitur de ratione secundae lineae vel circuli. 116. verum enimvero etiamsi hoc eis dederimus, tamen ut ab his sensilibus lineis faciant ablationes, nec hoc quidem eis feliciter succedet: aut enim a tota linea fiet ablatio, aut a parte; et quod aufertur, aut aequale ab aequali aut inaequale ab inaequali aut vicissim auferetur. nihil autem horum est explicatum et carens dubitatione, ut ostendimus in commentario adversus Grammaticos et in commentario adversus Physicos. non potest ergo fieri ut geometrae aliquid auferant et scindant a linea.

P 831 i) ὁ περὶ τοῦ τέμνοντος λόγος] theorema geometrarum de ratione secandi lineam vel circulum in duas aequales partes.

k) ἢ ἴσον ἀπὸ ἴσου] ms Ciz. ἀπὸ τοῦ ἴσου, et mox ἀπὸ τοῦ ἀνίσου.

δ) ἢ ἐναλλάξ] mutata vice, inaequale ab aequali vel ab inaequali aequale.

m) πρὸς τοὺς Γραμματικούς] supra lib. 1 sect. 162 sq.

n) πρὸς τοὺς Φυσικούς] lib. 1 adversus Physicos.

Βιβλίον τέταρτον.

Σέξτου ἐμπειρικοῦ πρὸς ἀριθμητικούς.

Ἐπειδὴ τοῦ ποσοῦ τὸ μὲν ἐστὶν ἐν τοῖς συνεχεῖσι¹⁾ σώμα-1
σιν, ὃ δὲ μέγεθος καλεῖται, περὶ ὃ ἐστὶ μάλιστα ἡ γεωμετρία, τὸ δὲ ἐν διεστῶσιν, ὅπερ ἀριθμὸς κατέστηκε, περὶ ὃν ἡ ἀριθμητικὴ καταγίνεται, σκοποῦμεν ἀπὸ τῶν γεωμετρικῶν τε ἀρχῶν²⁾ καὶ θεωρημάτων μετελθόντες καὶ τὰ περὶ ἀριθμοῦ· τοῦτον γὰρ ἀναιρεθέντος οὐδ' ἡ περὶ αὐτὸν συνισταμένη γενήσεται τέχνη. καθόλου μὲν οὖν οἱ ἀπὸ τῶν μαθημάτων Πυθαγορικοὶ³⁾ 2
μεγάλην ἀπονέμουσι δύναμιν τοῖς ἀριθμοῖς, ὡς τῆς τῶν ὅλων

Libet IV.

Sexti Empirici adversus Arithmeticos.

1. Quoniam quanti aliud quidem est in corporibus continuis, quod vocatur magnitudo, in qua maxime versatur geometria, aliud autem in discretis ac discretis, quod est numerus, in quo versatur arithmetica, trans-euntes a geometricis principiis et theorematis consideremus numerum: eo enim sublato ne ars quidem erit quae in eo consistit. 2. atque universe quidem ac in genere mathematici Pythagorei magnam vim tribuunt numeris,

a) ἐν τοῖς συνεχεῖσι] Aristoteles lib. de praedicamentis c. 4 cum quantorum duo fecisset genera, τὸ διωρισμένον et τὸ συνεχές, rationem reddidit quare numerus διωρισμένον sive discreti ποσοῦ veniat nomine: τῶν μὲν γὰρ τοῦ ἀριθμοῦ μορίων οὐδεὶς ἐστὶ κοινὸς ὅρος πρὸς ὃν συνάπτει τὰ μόρια αὐτοῦ. Archytas vero Pythagoreus apud Simplicium in Categorias p. 32 b tria quantorum genera facit, unum quod gravitate, alterum quod magnitudine, tertium quod numero mensuratur: τὰς ποσότη-
τος διαφορὰς τρεῖς, τὸ μὲν γὰρ αὐτῆς ἐντὶ ἐν ἑοπέῳ ὡς τὸ τάλαντον, τὸ δὲ ἐν μεγέθει ὡς τὸ δόληχον, τὸ δὲ ἐν πλάθει ὡς τὰ δέκα. caeterum Sextus de geometria prius dixit quam de arithmetica, licet διωρισμέ-
νον ποσὸν προηγείται τοῦ συνεχούς καὶ πρεσβύτερα ἐστὶν ἀριθμητικῇ γεωμετρίας, de quo plura Simplicius loco laudato. Theophranes Cera-meus homilia 2 p. 19 πᾶς, inquit, ἀριθμὸς ἢ διωρισμένος ἐστὶν ἢ συν-
εχής, ponens ἀριθμὸν ἀντὶ τοῦ ποσοῦ.

b) ἀπὸ τῶν γεωμετρικῶν ἀρχῶν] mss γεωμετρικῶν τε ἀρχῶν [quod recepit].

c) οἱ ἀπὸ τῶν μαθημάτων Πυθαγορικοὶ] ut Philolaus Archytas Aristaeus alique; solenne enim illi scholae ut magistri sui Pythagorae exemplo mathematicas disciplinas summo studio excolerent. solenne etiam iisdem δι' ἀριθμῶν ὡς εἰκόνων τὰ θεῖα μηνύειν et naturae mysteria explicare, ut post Porphyrium in vita Pythag. sect. 49 sq. Iamblichum ad Nicomachi arithmet. et in Theologumenis arithmeticae, Theonem Smyrnaeum p. 26 sq. Mathematic. aliosque complures notat Laërtius 8 25 sq. Proclus lib. 1 Theologiae Platonicae c. 4 et lib. 1 in Timaeum p. 6 etc.

φύσεως κατ' αὐτοὺς διοικουμένης. ὅθεν καὶ δὲ ποτε ἐπεφώ-
νον τὸ^{δ)}

— — — ἀριθμῷ δέ τε πάντ' ἐπέοικεν,
P 332 ὁμνῶντες^{ε)} οὐ μόνον τὸν ἀριθμὸν ἀλλὰ καὶ τὸν ὑποδείξαντα
αὐτοῖς τοῦτον Πυθαγόραν ὡς θεὸν διὰ τὴν ἐν ἀριθμητικῇ δύ-
ναμιν^{ζ)}, λέγοντες
οὐ μὰ^{η)} τὸν ἀμετέρα ψυχῇ^{θ)} παραδόντα τετρακτύν,
πηγὴν ἀενάου φύσεως ῥίζωματ' ἔχουσαν.

utpote quod universarum rerum natura ex eis administratur. unde etiam
semper acclamabant illud:

assimilata autem numeris sunt omnia,
iurantes non solum numerum, sed etiam eum qui eis ipsum ostenderat Py-
thagoram tamquam deum, propter vim quae est in arithmetica, dicentes
non per eum a quo animae datus ille quaternio nostrae,
naturae aeternae a quo fons radixque profecta est.

δ) ἐπεφώνουν τὸ] ita ms pro ἐπεφώνουν τῷ ἀριθμῷ. Simplicius in 17
Physicor. p. 253 b: ἀριθμὸν δὲ τὴν οὐσίαν εἶπεν ἢ τοῖς Πυθαγορείοις
ἀκολουθῶν, ἀρχὴς τῶν ὄντων λέγουσι τοὺς ἀριθμοὺς· κέκλυθι κύδιμ'
ἀριθμὲ, πάτερ μακάρων, πάτερ ἀνδρῶν, καὶ ἀριθμῷ δέ τε
πάντ' ἐπέοικεν. noster infra lib. 1 adversus Logicos sect. 94 et 109:
τοῖνον ὕγιες τὸ ἀριθμῷ δέ τε πάντ' ἐπέοικε, τοῦτέστι κολίνοισι
λόγῳ καὶ ὁμοιογενεῖ τοῖς τὰ πάντα συνεστακόσιν ἀριθμοῖς. ταῦτα μὲν
οἱ Πυθαγόριοι. puto versiculum hunc depromptum ex ἱερῷ λόγῳ, qui
olim exstabat sub Pythagorae nomine in quo Deus etiam celebratur
ἀριθμὸς ἀριθμῶν, ut notavit Hierocles p. 166.

P 332 ε) ὁμνῶντες] notissima iurandi formula ex aureis carminibus, quorum
auctorem Empedoclem Pythagoricum esse testatur Iamblichus in theo-
logumenis Arithmeticae p. 20: τὰ Πυθαγόρου οἱ ἄνδρες θαυμάζοντες
καὶ ἀνευφημοῦντες ἐπὶ τῇ εὐρέσει, κατὰ πῶν καὶ Ἐμπεδοκλῆς. οὐ μὰ
τὸν ἀμετέρα etc. per magistrum suum autem iurare Pythagoricis solenne
eo religiosum. Hierocles p. 166: καὶ ὁ ὄρκος αὐτὸς γίνεται δόγμα, ὅτι
τὸν διδάσκαλον τῆς ἀληθείας οὕτω δέοι τιμᾶν, ὡς καὶ ὁμνῶναι αὐτόν,
εἰ πῶν δέοι, πρὸς βεβαίωσιν τῶν δογμάτων, καὶ μὴ μόνον τὸ αὐτὸς
ἔφα περὶ αὐτοῦ λέγειν ἀλλὰ καὶ ταῦτα οὕτως ἔχειν, νῆ τὸν αὐτόν.
de iureiurando μὰ τὴν τετραδα sive μὰ τὴν τετρακτύν vide Meursii De-
narium Pythagoricum c. 6 tomo 5 Gronov.

ζ) τὴν ἐν ἀριθμητικῇ δυνάμει] ms Vratislav. ἀριθμητικὴν. Pythago-
ras rationes numerorum subtilissime scrutatus ad naturam rerum rettulit,
atque licet ipse nihil scripserit, auditoribus suis multa de illis commen-
tandi praeiuit materiem, unde a Pythagora ipso arithmetica conscri-
ptam esse tradidere Io. Malalas atque Georgius Cedrenus. Isidorus 3 2
Originum: numeri disciplinam apud Graecos primum Pythagoram autumant
conscripsisse.

η) οὐ μὰ] in Hieroclis codicibus et Iamblichi de vita Pythag. Me-
thodiique καὶ μὰ.

θ) ἀμετέρα ψυχῇ] infra lib. 1 adversus Logicos sect. 94 ἀμετέρα κε-
φαλῇ. apud Porphyrium et Iamblichum de vita Pythag. c. 29 ἀμετέρα
γενεῇ. sic et Theologumena Arithmeticae p. 20 et Cyrillus in Iulian.
sed Iulianus ipse orat. 6 p. 6 p. 196 οὐ μὰ τὸν ἐν στέροισιν ἑμοῖς πα-
ραδόντα τετρακτύν. Iamblichus de vita Pythag. c. 28 καὶ μὰ τὸν ἀμε-
τέρας σοφίας εὐρόντα τετρακτύν. Methodius convivio decem virginum
p. 101 καὶ μὰ τὸν ἀμετέρας ζωῆς δειξάντα κέλευθον. caeterum in Hie-
roclis codicibus et Theonis Smyrnaei pag. 147 Macroβii atque in aliis
pluribus (perinde ut apud Sextum hoc loco) est ἀμετέρα ψυχῇ, quae
genuina esse videtur lectio. Macrobius lib. 1 in somnium Scipionis c. 6:
quaternarium quidem Pythagorei quem τετρακτύν vocant, adeo quasi ad
perfectionem animae pertinentem inter arcana venerantur, ut ex eo et in-

τετρακτὺς δὲ προσηγορεύετο παρ' αὐτοῖς ὁ ἐκ τῶν πρώτων ἀρι-3
θμῶν συγκείμενος τέσσαρα ἀριθμὸς^{ι)}. ἐν γὰρ καὶ δύο καὶ τρία
καὶ τέσσαρα δέκα γίνονται, ὅς ἐστι τελειότατος ἀριθμὸς^{κ)}, ἐπει-
περ ἐπ' αὐτὸν φθάσαντες πάλιν ἀναλύομεν ἐπὶ τὴν μονάδα καὶ
ἐξ ὑπαρχῆς ποιοῦμεθα τὰς ἀριθμήσεις· πηγὴν· τ' ἀενάου
φύσεως ῥίζωματ' ἔχουσαν εἰρήκασιν αὐτὸν διὰ τὸ κατ'
αὐτοὺς ἐν αὐτῷ τὸν λόγον τῆς ἀπάντων κεῖσθαι συστάσεως^{λ)},
οἷον εὐθέως τοῦ τε σώματος καὶ τῆς ψυχῆς^{μ)}. ἐπαρκέσει γὰρ
τούτων ὑποδειγματικῶς μεμνησθαι^{ν)}. ἡ μὲν οὖν μονὰς^{ο)} ἀρχή⁴
τις ὑπόκειται τῆς τῶν ἄλλων ἀριθμῶν ἀπεργαστικῆς συστάσεως,
ἡ δὲ δυὰς μήκους ἐστὶν ἀπεργαστικῆ· καθάπερ γὰρ ἐπὶ τῶν
γεωμετρικῶν ἀρχῶν ὑπεδείξαμεν^{π)}· πρῶτον τίς ἐστὶν ἡ στιγμή,
εἰτα μετ' αὐτὴν ἡ γραμμὴ μήκος ἀπλατὲς τυγχάνουσα, τὸν αὐ-
τὸν τρόπον καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος ἡ μὲν μονὰς τὸν τῆς στιγμῆς

3. quaternio autem ab eis appellabatur numerus compositus ex quattuor
primis numeris: unum enim et duo et tria et quattuor fiunt decem, qui est
numerus perfectissimus, quoniam cum ad eum pervenerimus, revertimur ad
unitatem et denuo numeramus; dicuntque eum habere fontem et radi-
cem naturae aeternae propterea quod ex eorum sententia in eo sita
sit ratio universorum constitutionis, ut corporis et animae. sufficet enim
eorum meminisse exempli causa. 4. atque ponitur quidem unitas quoddam
principium efficiens constitutionis aliorum numerorum, binarius autem est
efficiens longitudinis. quomodo autem in principiis geometricis ostendimus
primum quis sit punctus, deinde post eum linea quae est longitudo expers
latitudinis; eodem modo etiam in praesentia unitas quidem habet rationem

iurandi religionem fecerint. per, qui nostrae animae numerum dedit
esse quaternum.

ι) τέσσαρα ἀριθμὸς] ms Vratislav. τέταρτος.

κ) δέκα γίνονται, ὅς ἐστι τελειότατος ἀριθμὸς] confer Meursium in De-
nario Pythagorico cap. 6 et 12.

λ) τὸν λόγον τῆς ἀπάντων κεῖσθαι συστάσεως] haec prolixè illustran-
tur in Theologumenis Arithmeticae p. 18 sq. in Theonis Smyrnaei Ma-
thematicis de Musica c. 38 et ab Hierocle p. 168. noster infra lib. 1
adversus Logicos sect. 95: πηγὴ ἀενάου φύσεως λέγεται ὁ τετρακτὺς,
παρ' ὅσον κατ' αὐτοὺς ὁ σύμπας κόσμος κατὰ ἁρμονίαν διοικεῖται. Pro-
clus 4 in Timaeum p. 269: πρόεισι γὰρ ὁ θεὸς ἀριθμὸς, ὡς φησὶν ὁ
Πυθαγόρειος εἰς αὐτὸν ὕμνος,

μονάδος ἐκ κευθμῶνος ἀκηράτου ἔστ' ἂν ἴκηται
τετραδ' ἐπὶ ζαθέην, ἡ δὲ τέκε μητέρα πάντων
πανδοχέα, πρέσβειαν ὅρον περὶ πᾶσι τιθεῖσαν
ἄτροπον, ἀκάματον, δεκάδα κλέουσι μὲν ἀγνήν.

μ) τοῦ τε σώματος καὶ τῆς ψυχῆς] quaternarium pro corporis et animae
imagine habebant Pythagorei, quod tres essent animae partes, rationa-
lis irascibilis et concupiscibilis, quartum denique corpus, animi hospiti-
um. Theo Smyrnaeus p. 153: ἐνάτη τετρακτὺς, ἐξ ἧς συνέστηκε τὸ
ζῶον, ψυχῆς μὲν γὰρ μέρη, λογικὸν θυμικὸν ἐπιθυμητικόν, καὶ τέταρ-
τον σῶμα, ἐν ᾧ ἐστὶν ἡ ψυχὴ. sed et alia ratione peculiariter per te-
tractyn illis denotabatur corpus, utpote in quo haec quattuor, punctum
longitudo latitudo et profunditas; et peculiariter anima, quoniam in
numeris e quibus quaternarius constat, perfecta est harmonia, ex triplici
resultans consonantia, animi symbolum. hanc deinceps noster diserte
exponit et lib. 1 adversus Logicos sect. 99 sq.

ν) μεμνησθαι] ms Vratislav. μεμνείσθαι.

ο) ἡ μὲν οὖν μονὰς] cum his et quae sequuntur conferendas liber 3
Pyrrhon. sect. 154 et lib. 1 adversus Logicos sect. 95 sq.

π) ὑπεδείξαμεν] libro superiore adversus Geometras sect. 19 sq.

ἐπέχει λόγον, ἡ δὲ δυὰς τὸν τῆς γραμμῆς καὶ τοῦ μήκους· πο-
 θέν γὰρ πού ἐχώρησεν ἡ διάνοια ταύτην ἐννοουμένη· τοῦτο δ'
 5 ἦν μήκος. ἡ δὲ τριάς ἐπὶ τοῦ πλάτους καὶ τῆς ἐπιφανείας
 P 333 ἐτέτακτο· ποθὲν γὰρ πού ἐφέρετο ὁ νοῦς. καὶ προστιθεμένης
 τῇ κατὰ μήκος διαστάσει τῆς κατὰ πλάτος διαστάσεως ἐπιφά-
 νεια νοεῖται. ἀλλὰ καὶ ἐπιθεωρήσῃ τις τῇ τριάδι τὴν τετάρτην^{γ)}
 μονάδα, τουτέστι τέταρτον σημεῖον, γίνεται πυραμὶς^{δ)}, στερεὸν
 σῶμα καὶ σχῆμα^{ε)}. καὶ γὰρ μήκος ἔχει καὶ πλάτος καὶ βάθος.
 ὥστε ἐν τῷ τετάρτῳ ἀριθμῷ τὸν τοῦ σώματος περιέχεσθαι λό-
 6 γον, καὶ μὴν καὶ τὸν τῆς ψυχῆς. ὡς γὰρ τὸν ὅλον κόσμον κατὰ
 ἀρμονίαν λέγουσι διοικεῖσθαι, οὕτω καὶ τὸ ζῶον ψυχοῦσθαι.
 δοκεῖ δὲ ἡ τέλειος ἀρμονία ἐν τρισὶ συμφωνίαις^{ζ)} λαμβάνειν τὴν
 ὑπόστασιν, τῇ τε διὰ τεττάρων καὶ τῇ διὰ πέντε καὶ τῇ διὰ πα-
 7 ὥν. ἡ μὲν οὖν διὰ τεττάρων ἐν ἐπιτρίτῳ κεῖται λόγῳ, ἡ δὲ
 διὰ πέντε ἐν ἡμιολίῳ, ἡ δὲ διὰ παῶν ἐν διπλασίονι. ἐπίτритος
 δὲ λέγεται ἀριθμὸς ὁ ἐξ ὅλου τινὸς ἀριθμοῦ συνεστηκὸς καὶ ἐκ
 τοῦ τρίτου^{η)} μέρους ἐκείνου, ὡς ἔχει ὁ ὀκτὼ πρὸς τὸν ἕξ· καὶ γὰρ
 αὐτὸν τὸν ἕξ περιέσχηκε καὶ τὸ τρίτον αὐτοῦ, τουτέστι τὴν
 δυάδα. ἡμιόλιος δὲ καλεῖται, ὅταν περιέχῃ ἀριθμὸς ἀριθμὸν
 καὶ τὸ ἡμισυ ἐκείνου, ὡς ἔχει ὁ ἐννέα πρὸς τὸν ἕξ· συνεστήκε

puncti, binarius autem rationem lineae et longitudinis; hinc enim eam mente
 versans processit cogitatio: id autem erat longitudo. 5. ternarius autem in
 latitudine et superficie; hinc enim mens utique ferebatur. et dimensionem per
 longitudinem addita dimensionem per latitudinem intelligitur superficies. sed
 et si ternario additam quartam contempleris unitatem, hoc est quartum
 punctum, fit pyramis, corpus solidum et figura; habet enim longitudinem
 latitudinem et profunditatem. quo fiet ut in quarto numero contineatur ra-
 tio corporis, quin etiam ratio animae. 6. quomodo enim dicunt universum
 mundum administrari per harmoniam, ita etiam animari animal. videtur au-
 tem harmonia in tribus consonantiis accipere substantiam, nempe in conso-
 nantia diatessaron, in consonantia diapente et in consonantia diapasone. at-
 que consonantia quidem diatessaron posita est in ratione sesquialtera, con-
 sonantia autem diapente in sesquialtera, consonantia autem diapasone in du-
 7. sesquialtera autem dicitur numerus, qui constat ex toto aliquo nu-
 mero et ex tertia illius parte, sicut octo se habent ad sex: nam et ipsum
 totum, nempe sex, comprehendit et tertiam eius partem, nempe duo. ses-
 quialter autem appellatur, quando numerus continet numerum et illius di-

P 333 γ) τῇ τριάδι τὴν τετάρτην] in mss τετάρτην sine articulo.

δ) πυραμὶς] addo, si placet, lib. 2 adversus Physicos. Theologumena
 Arithmeticae p. 18: ἀλλὰ καὶ τὴν σωματικὴν καὶ τὴν ἐπὶ τρία διαστά-
 σιν μέγρις αὐτῆς πέρας ἵσχειν· τὸ γὰρ ἐλάχιστον καὶ πρωτοφανέστατον
 ἄμα πυραμὶς ἐν τετράδι ὁρᾶται εἴτε γωνίων εἴτε ἐπιπέδων, ὥσπερ καὶ
 τὸ ἕξ ὕλης καὶ εἶδους αἰσθητόν, ὃ ἐστὶν ἀποτέλεσμα τριχῇ διαστατὸν ἐν
 τέσσαρσι ὅροις.

ε) στερεὸν σῶμα καὶ σχῆμα] Hierocles p. 168 editionis praeclarae Pe-
 tri Needhami: στερεὰ πρώτη ἐμφασίς ἐν τῇ τετράδι εὐρίσκεται· τὸ γὰρ
 σημεῖον ἀνάλογόν ἐστι μονάδι, ἡ δὲ γραμμὴ δυάδι, ἀπὸ τινος γὰρ ἐπέ-
 τι. καὶ τριάδι προσήκει ἡ ἐπιφάνεια· στοιχειωδέστατον γὰρ τῶν εὐθυ-
 γράμμων τὸ τρίγωνον. τὸ στερεὸν δὲ ὀκτεῖον τῇ τετράδι· ἡ γὰρ πρώτη
 πυραμὶς ἐν τῇ τετράδι θεωρεῖται, τριγώνου μὲν βάσεως ὑποτεθείσης, τοῦ
 τρία, κορυφῆς δὲ αὐτῆς ἐπιτεθείσης τοῦ ἐνός.

ζ) ἐν τρισὶ συμφωνίαις] confer quae dicta ad lib. 3 Pyrrhon. sect. 155
 et lib. 1 adversus Logicos sect. 95 sq.

η) καὶ ἐκ τρίτου] mss cum articulo ἐκ τοῦ τρίτου.

γὰρ ἐκ τοῦ ἕξ^{α)} καὶ ἐκ τοῦ ἡμίσεος αὐτοῦ, τουτέστι τῶν τριῶν.
 διπλασίον· δὲ προσαγορεύεται ὁ δυὸς ἀριθμοῖς ἴσος, ὡς ὁ τέσ-
 8 σαρὰ πρὸς τὸν δύο· δις γὰρ τὸν αὐτὸν περιέσχηκεν. ἀλλὰ γὰρ οὗ-
 τούτων οὕτως ἐχόντων καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν ὑπόθεσιν τεσσά-
 ρων ὄντων ἀριθμῶν, τοῦ τε ἐνός καὶ δύο καὶ τρία καὶ τέσσαρα,
 ἐν οἷς ἐλέγομεν καὶ τὴν τῆς ψυχῆς ἰδέαν περιέχεσθαι κατὰ τὸν
 ἐναρμόνιον λόγον, ὁ μὲν δ τοῦ β καὶ ὁ β τῆς μονάδος ἐστὶ
 διπλασίον, ἐν ᾧ ἔκειτο ἡ διὰ παῶν συμφωνία, ὁ τε τρία τοῦ
 δύο ἡμιόλιος· καὶ γὰρ αὐτὸν τὸν δύο περιέσχηκε καὶ τὸ ἡμισυ
 τούτου, ὅθεν καὶ τὴν διὰ πέντε συμφωνίαν ὑποβάλλειν. ὁ δὲ δ
 τοῦ γ ἐπίτритος. ὑπέκειτο δὲ καὶ ἐν τούτῳ ἡ διὰ τεσσάρων συμ-
 9 φωνία. ὥστε εἰκότως τὸν τέσσαρα ἀριθμὸν παρὰ τοῖς Πυθα-
 γορικοῖς εἰρησθαι πηγὴν ἀενάου φύσεως ῥιζώματ' ἔχου-
 σαν. ἀλλ' ὅτι μὲν πολλὴν δύναμιν ἀπένεμον τοῖς ἀριθμοῖς, ἐκ 10
 τούτων συμφανὲς ὑποδειγματικώτερον εἰρημένων· πολλὸς γὰρ ὁ P 334
 περὶ ἀριθμῶν παρ' αὐτοῖς ἐστὶ λόγος, ὃν ἐάσαντες τὰ νῦν μη-
 κύνειν ἀπώμεθα τῆς ἀντιρρήσεως, τὴν ἀρχὴν τῶν λόγων ἀπὸ
 μονάδος ποιησάμενοι, ἥτις ἀρχὴ παντὸς ἀριθμοῦ καθέστηκε καὶ
 ἥς ἀναιρομένης οὐδ' ἐστὶν ἀριθμὸς^{β)}. τὴν τοῦ ἐνός τοίνυν 11
 νόησιν διατυπῶν ἡμῖν πυθαγορικώτερον ὁ Πλάτων^{γ)} φησὶν 'ἐν
 ἐστὶν^{δ)} οὐ μὴδὲν χωρὶς λέγεται ἐν', ἢ οὐ μετοχῇ ἕκαστον ἐν τε

midnum, ut novem se habent ad sex; constat enim ex sex et ex eius di-
 midio, nempe ex tribus. duplus autem appellatur qui est aequalis duobus
 numeris, ut quattuor se habent ad duo; nam his eum continent. 8. caete-
 rum cum haec ita habeant et ex accepta ab initio hypothesis sint quattuor
 numeri, unum et duo et tria et quattuor, in quibus dicebamus etiam con-
 tineri ideam animae per rationem harmonicam; quattuor quidem sunt duplum
 duorum et duo sunt duplum unitatis, in quo sita est consonantia diatessaron,
 et tria est sesquialtera duorum; ipsum enim, nempe duo, continet et eius
 dimidium. unde etiam subiicit consonantiam diapente. 9. quattuor autem
 est trium sesquialtera: in eo autem posita quoque fuerat diatessaron con-
 sonantia. quo fit ut merito dictus sit apud Pythagoreos quaternio habere
 'fontem et radicem naturae aeternae'. 10. sed quod magnam quidem vim
 tribuerint numeris, ex his est perspicuum quae dicta sunt ad rem exemplo
 melius declarandam: multus enim apud eos sermo de numeris; de quo mit-
 tentes in praesentia dicere prolixius aggrediamur contradictionem, princi-
 pio dicendi ducto ab unitate, quae est principium totius numeri, et quo
 sublatum ne est quidem numerus. 11. unius ergo intelligentiam nobis Py-
 thagorico more describens Plato dicit 'unum est, sine quo nihil dicitur
 unum', sive cuius per participationem unumquodque unum dicitur et multa;

α) ἐκ τοῦ ἕξ] ms Ciz. ἐκ τῶν ἕξ; male, quia sequitur καὶ ἐκ τοῦ
 ἡμίσεος αὐτοῦ, sive ut legit ms Vratislav. καὶ τοῦ ἡμίσεος αὐτοῦ.

β) οὐδ' ἐστὶν ἀριθμὸς] ms Ciz. οὐδὲν ἐστὶν. sic infra sect. 34 μὴδὲν P 334
 εἶναι ἀριθμόν.

γ) πυθαγορικώτερον ὁ Πλάτων] Laërtius 3 8 de Platone: μίξιν τε
 ἐποίησεν τῶν τε Πρακτικῶν λόγων καὶ Πυθαγορικῶν καὶ Σωκρατι-
 κῶν· τὰ μὲν γὰρ αἰσθητὰ καὶ Ἡράκλειτον, τὰ δὲ νοητὰ κατὰ Πυθα-
 γόραν, τὰ δὲ πολιτικὰ κατὰ Σωκράτην ἐφιλοσόφει. ad νοητὰ autem
 pertinent numeri, in quibus Platonem studiosissimum Pythagorae notavit
 etiam Boëthius lib. 2 c. 41 Arithmeticae. Aristoteles lib. 1 Metaphys.
 c. 6: οἱ μὲν Πυθαγόρειοι μίμησιν τὰ ὄντα φασὶν εἶναι τῶν ἀριθμῶν,
 Πλάτων δὲ μέθεξιν τούτομα μεταβαλὼν.

δ) ἐν ἐστὶν] quae sequuntur ex Platonis Parmenide petita sunt. con-

καὶ πολλὰ λέγεται· τὸ γὰρ φυτὸν, εἰ τύχοι, καὶ τὸ ζῶον καὶ ἡ λίθος προσαγορεύεται μὲν ἓν, οὐκ ἔστι δὲ κατὰ τὸν ἴδιον λόγον ἓν, ἀλλ' ἐν μετοχῇ ἓνός νοεῖται, τούτου μηδενὸς τούτων 12 καθεστῶτος. οὔτε γὰρ φυτὸν οὔτε ζῶον οὔτε λίθος οὔτε ἄλλο τι τῶν ἀριθμητῶν τὸ ὄντως ἓν ἐστίν· εἰ γὰρ φυτὸν ἐστίν ἢ ζῶον τὸ ἓν, πάντως ὃ μὴ φυτὸν ἐστίν μηδὲ ζῶον, οὐ ῥηθήσεται ἓν. λέγεται δὲ καὶ φυτὸν ἓν καὶ ζῶον καὶ ἄλλα μυρία· οὐδ' 13 δὲν ἄρα τῶν ἀριθμητῶν ἐστίν ἓν. τὸ δὲ οὐ ἕκαστον ἓν μὲν καθ' ἑαυτὸ ἕκαστον, πολλὰ δὲ ἀθροισμῶ μετέχον, ἓν τε καὶ πολλὰ γίνεταί τῶν καθ' ἕκαστον· ὅπερ πάλιν πληθὺς οὐδὲν ἐστὶ τῶν πολλῶν, οἷον φυτῶν ζῴων λίθων· κατὰ μετοχὴν μὲν γὰρ ἐκείνου ταῦτα λέγεται πολλὰ, αὐτὸ δὲ ὅκ ἐστίν ἓν τούτοις. πλην 14 τοιαύτη μὲν ἢ τοῦ ἓνός ἰδέα νοεῖται τοῖς περὶ τὸν Πλάτωνα· ἐπισυνάπτοντες δὲ ἡμεῖς λέγωμεν, ἥτοι ἑτέρα τῶν κατὰ μέρος ἀριθμῶν ἐστίν ἢ τοῦ ἓνός ἰδέα ἢ σὺν ἐκείνοις τοῖς μετέχουσιν αὐτῆς νοεῖται. ἀλλὰ καθ' ἑαυτὴν μὲν^{b)} παρὰ τὰ κατὰ μέρος ἀριθμητὰ οὐδὲν νοεῖται ἓν ὑποκείμενον. λείπεται ἄρα ἓν ἐκείνοις 15 τοῖς μετέχουσιν αὐτοῦ νοεῖσθαι, ὃ πάλιν τῶν ἀπόρων. τὸ γὰρ ἀριθμητὸν ἕξλον εἰ μετοχῇ μονάδος ἐστίν ἓν, ὃ μὴ ἐστὶ ἕξλον, οὐ λεχθήσεται ἓν. λέγεται δὲ γε, ὡς ἀνώτερον^{c)} ὑποδέδεικται· οὐκ ἄρα ἐστίν ἢ μονάς, ἥς μετοχῇ ἕκαστον τῶν κατὰ μέρος 16 ἀριθμητῶν μονάς προσαγορεύεται. εἴτα τὸ πολλοῖς μετεχόμενον πολλὰ ἐστὶ^{d)} καὶ οὐκ ἓν. τὰ δὲ ἀριθμητὰ πολλὰ τέ ἐστὶ καὶ ἀπειρα· οὐκ ἄρα μετοχῇ τῆς μονάδος ἕκαστον τῶν ἀριθμητῶν

planta enim exempli causa et animal et lapis unum quidem appellatur, non est autem ex propria ratione unum, sed intelligitur unum in unius participatione, cum nullum eorum hoc sit. 12. nam neque planta neque animal neque lapis neque ullum aliud ex numerabilibus est id quod re vera est unum; nam si planta aut animal est illud unum, omnino quod non est planta neque animal, non diceretur unum. dicitur autem et planta et animal unum et alia innumerabilia: nullum ergo ex numerabilibus est unum. 13. id autem cuius unumquodque per se quidem est unum, multa autem congerie participat, unum fit et multa ex singularibus; quod quidem rursus nulla est multorum multitudo, utpote plantarum animalium lapidum: nam per illius quidem participationem ea dicuntur multa, ipsum autem non est in eis. 14. atque talis quidem unius idea intelligitur a Platonicis; nos autem adiungentes dicamus, aut diversa a singularibus numeris est unius idea aut intelligitur cum illis qui sunt eius participes. sed per se quidem praeter ea quae sunt singulati numerabilia, nihil unum exstare intelligitur. restat ergo ut intelligatur in illis, quae eum participant; quod rursus est dubium ac perplexum. 15. lignum enim quod cadit sub numerum, si unitatis participatione est unum, quicquid non est lignum, non diceretur unum. dicitur autem, ut superius ostendimus: non est ergo unitas, cuius participatione unumquodque eorum quae sunt singulati numerabilia, appellatur unitas. 16. deinde quod a multis participatur, est multa et non unum. quae autem sunt numerabilia, multa sunt et infinita. non ergo unitatis participatione ex

fer 3 Pyrrhon. sect. 156 sq. Hervetus verba οὐ μὴδὲν χωρὶς λέγεται ἓν veriterat: cuius nihil seorsum dicitur unum, minus bene.

b) ἀλλὰ καθ' ἑαυτὴν μὲν] ms Vratislav. καθ' αὐτήν.

c) ὡς ἀνώτερον] supra sect. 12.

d) πολλὰ ἐστὶ] ms Vratislav. πολλά τὰ ἐστὶ.

ἓν ἐστίν. ὥσπερ οὖν ὁ γενικὸς ἄνθρωπος^{e)}, ὃν τινες νοοῦσι ζῶον 17 θνητὸν λογικόν^{f)}, οὔτε Σωκράτης ἐστίν οὔτε Πλάτων, ἐπειδὴ P 335 οὐδείς ἕτερος λεχθήσεται ἄνθρωπος· οὔτε καθ' ἑαυτὸν^{g)} ὑφ' ἑστηκεν οὔτε μετὰ Πλάτωνος καὶ Σωκράτους, ἐπεὶ θεωρεῖτο ἄν ὡς ἄνθρωπος· οὕτω καὶ τὸ ἓν μῆτε σὺν τοῖς κατὰ μέρος ἀριθμητοῖς μῆτε καθ' ἑαυτὸ ὑφ' ἑστηκὸς νοούμενον εὐθέως ἐστίν ἀνεπινόητον. τὰ δὲ αὐτὰ λεκτέον καὶ ἐπὶ τοῦ δύο ἢ καὶ τρία, 18 καὶ καθόλου ἐπὶ παντός ἀριθμοῦ, ἵνα μὴ μηχανώμεν. ἐνεστὶ δὲ καὶ οὕτως συνερωτᾶν, ἢ τοῦ ἓνός ἰδέα, ἥς μετοχῇ τι ἓν λέγεται, ἥτοι μία ἐστὶν ἰδέα^{h)} ἢ τοῦ ἓνός πλείους ἰδέαι τυγχάνουσιν. ἀλλ' εἰ μὲν μία ἐστίν, οὐ πολλοῖς μετέχεται· τοῦ γὰρ ἄλφα εὐσήμου χάριν διδασκαλίας τὴν ὅλην τοῦ ἓνός ἰδέαν ἔχοντος τὸ β μὴ μετέχον ταύτης οὐκέτ' ἐστὶν ἓν. καὶ μὴν οὐδὲ πολυμερὲς καθ' 19 ἑστηκεν, ἵνα πολλὰ ἢ τὰ μετέχοντα ταύτης· πρῶτον μὲν γὰρ ἐστὶν ἕκαστον οὐ τῆς τοῦ ἓνός ἰδέας μετέχον, μέρους δὲ αὐτῆς. εἴτα καὶ ἡ μονὰς ἀδιαίρετος καὶ ἀμερὲς ἐνοεῖτο κατ' αὐτούς. εἰ δὲ πλείους εἰσὶν ἰδέαι τοῦ ἓνός, ἕκαστον τῶν καθ' ἓν τας 20 σομέων ἀριθμητῶν ἥτοι τοῦ ἓνός ἢ τοῦ δύο καθ' ἓν ἐκάτερον μετέχει τινὸς κοινῆς ἰδέας, ἢ οὐ μετέχει. καὶ εἰ μὲν οὐ μετέχει, δεήσει καὶ ἅπαντα δίχα τοῦ μετέχειν ἰδέας κατὰ τὸ ἓν τετάχθαι, ὅπερ οὐ θέλουσιν. εἰ δὲ μετέχει, ἢ ἐξ ἀρχῆς συνεισαχθήσεται ἀπορίαⁱ⁾. πῶς γὰρ μῖς τὰ δύο μεθέξει; ταῦτα μὲν οὖν περὶ

numerabilibus unumquodque est unum. 17. quomodo ergo homo in genere, quem nonnulli intelligunt animal particeps rationis, nec est Socrates nec Plato, quandoquidem nullus alius diceretur homo; neque per se consistit neque cum Platone et Socrate, quandoquidem conspiceretur ut homo: ita etiam unum, cum neque cum singularibus numerabilibus neque per se intelligatur consistere, statim est eiusmodi, ut non possit cadere sub intelligentiam. 18. eadem autem sunt dicenda in duobus et etiam tribus, et ut semel dicam, in omni numero, ne simus prolixiores. simul autem licet ab eis quoque sic sciscitari: unius idea, cuius participatione aliquid dicitur unum, aut est una idea aut unius plures sunt ideae. sed si est quidem una, non participatur a multis; nam si A, ut clariore exemplo rem doceamus, habet totam unius ideam, B, quod non est eius particeps, non erit utique unum. 19. porro autem neque multas habet partes, ut multa eam participant: nam primum quidem esset unumquodque non illius unius particeps ideae, sed eius partis; deinde unitas ex eorum sententia intelligebatur carens partibus et individua. sin autem unius sunt plures ideae, unumquodque ex numerabilibus quae collocantur in uno, aut unius aut duorum in utroque uno est communis ideae particeps aut non est. 20. et si quidem non est particeps, oportebit omnia in uno esse collocata absque eo quod ideam participant, quod quidem nolant. sin autem est particeps, quae erat ab initio colligetur dubitatio. quomodo enim duo unam participabunt? atque

e) ὁ γενικὸς ἄνθρωπος] homo universe atque in genere acceptus, sic ἡ γενικὴ γραμμὴ supra lib. adversus geometras sect. 92.

f) ζῶον θνητὸν λογικόν] lib. 1 Pyrrhon. sect. 26.

g) οὔτε καθ' ἑαυτὸν] si singuli homines tollantur, ille γενικὸς ἄνθρωπος numquam erit, neque universale per se, extra individua, poterit subsistere, neque adeo cum individuis Socrate v. g. et Platone intelligi; ita enim cum Socrate v. g. alium semper oporteret hominem se sensibus offerre, quod nequitiam fieri videmus.

h) ἥτοι μία ἐστὶν ἰδέα] confer simile argumentum lib. 3 Pyrrhon. sect. 158 sq.

i) ἡ ἐξ ἀρχῆς ἀπορία] quod nempe unius idea integra non nisi uni rei

21 μονάδος, ἥς ἀνηρημένης πᾶς ἀνήρηται ὁ ἀριθμὸς^{λ)}. ὁμοίως δ' οὖν ἐπισυνάπτωμεν καὶ τὰ περὶ τῆς δυνάδος· ἀπορος γὰρ πως καὶ αὐτὴ συνίσταται κατὰ τὴν τῶν μονάδων σύνοδον, ὥσπερ καὶ Πλάτων διὰ τοῦ περὶ ψυχῆς^{ι)} πρότερον ἠπόρηκε. παρατεθείσης γὰρ μονάδος ἑτέρα μονάδι ἦτοι προσγίνεται τι^{μ)} κατὰ τὴν παράθεσιν ἢ ἀπογίνεται ἢ οὔτε προσγίνεται τι οὔτε ἀπογίνεται. ἀλλ' εἰ μὲν οὔτε προσγίνεται τι οὔτε ἀπογίνεται, οὐκ ἔσται κατὰ παράθεσιν τῆς ἑτέρας μονάδος τῇ ἑτέρᾳ ἡ δυνάς. εἰ δὲ ἀπογίνεται τι κατὰ τὴν παράθεσιν, ἐλάττωσις ἔσται τοῦ ἐνὸς καὶ ἐνὸς καὶ δυνάς οὐ γενήσεται. εἰ δὲ προσγίνεται τι, τὰ δύο οὐ γενήσεται δύο, ἀλλὰ τέσσαρα· δυνάς γὰρ ἡ ἐπιγιννομένη^{ν)} καὶ μονάς καὶ ἑτέρα μονάς τὸν τῶν τεσσάρων ἀριθμὸν συνίστησιν. οὐδὲν ἄρα ἔσται^{ο)} δυνάς. ἡ δὲ αὐτὴ γένοιτ' ἂν ἀπορία καὶ ἐπὶ παντὸς ἀριθμοῦ, ὥστε μηδὲν εἶναι κατὰ τοῦτο ἀριθμὸν. οὐ μὲν ἀλλ' ἐπεὶ κατὰ πρόσθεσιν μονάδος καὶ κατὰ ἀφαίρεσιν ὁ ἀριθμὸς νοεῖται, ὅλον ὡς ἐὰν τούτων ἑκάτερον παραστήσωμεν ἀδύνατον, οἰχθήσεται καὶ ἡ τῶν ἀριθμῶν ὑπόστασις. λέγωμεν δὲ πρῶ-

haec quidem de unitate, qua sublata universus sublatu est numerus. 21. adiungamus tamen etiam de binario; nam ipse quoque fit dubius ac perplexus ex coitione unitatum, quomodo etiam prius dubitavit Plato in libro de anima. nam unitate addita alteri unitati aut accedit aliquid per additionem unitatis alteri aut decedit aut nec accedit nec decedit quicquam. 22. quodsi nec accedit quicquam nec decedit, non fit binarius ex additione unius ad alteram unitatis. si autem decedit aliquid per additionem, fiet diminutio unius et unius et non erit binarius. sin autem accedit aliquid, duo non fient duo, sed quattuor: nam binarius qui accedit et unitas et altera unitas, constituent numerum quaternarium. nihil est ergo binarius. eadem erit dubitatio etiam in omni numero; quo fit ut hac ratione nihil sit numerus. 23. verum enim vero quoniam ex additione et ablatione unitatis intelligitur numerus, est perspicuum quod si ostenderimus utrumque eorum minime posse fieri, peribit etiam substantia numerorum. primum autem iam dica-

inesse possit, supra sect. 18, et quod a multis participatur, non est unum sed multa, sect. 16.

λ) πᾶς ἀνήρηται ὁ ἀριθμὸς] ita ms Ciz.: articulus exsulat.

ι) Πλάτων διὰ τοῦ περὶ ψυχῆς] notus Platonis locus in Phaedone, cuius verba adscribam: οὐκ ἀποδέχομαι ἑμαυτοῦ, ὡς ἐπειδὴν ἐνὶ τις προσέθῃ ἐν, ἢ τὸ ἐν ᾧ προσετέθη δύο γέγονεν, ἢ τὸ προστεθέν καὶ ᾧ προσετέθη διὰ τὴν πρόσθεσιν τοῦ ἑτέρου τῷ ἑτέρῳ δύο γέγονε. θανμάζω γὰρ εἰ ὅτε μὲν ἑκάτερον αὐτῶν χωρὶς ἀλλήλων ἦν, ἐν ᾧ ἑκάτερον ἦν καὶ οὐκ ἦσιν τότε δύο. ἐπεὶ δ' ἐπληρώσαν ἀλλήλους, αὐτὴ ἄρα αὐτοῖς αἰτία γέγονε δύο γενέσθαι ἢ σύνοδος τοῦ πλησίου ἀλλήλων τεθῆναι. οὐδὲ γε, ὡς ἐὰν τις ἐν διασχίσει, δύναται εἶ τι πελθεσθαι, ὡς αὐτὴ αὐ αἰτία γέγονεν ἢ σχίσιν τοῦ δύο γεγονέναι. ἐναντία γὰρ γίνε-ται ἢ τότε αἰτία τοῦ δύο γίνεσθαι· τότε μὲν γὰρ οὐ ἐσυνήγετο πλησίον ἀλλήλων καὶ προσετέθητο ἑτέρον ἑτέρῳ, νῦν δ' ὅτι ἀπάγεται καὶ χωρίζεται ἑτέρον ἀφ' ἑτέρου. confer infra lib. 2 contra Log. sect. 91 sq. et lib. 2 contra Physicos sect. 302 sq.

μ) ἦτοι προσγίνεται] ms Vratislav. προσγίνεται, sed passim haec promiscue scribuntur.

P 336 ν) δυνάς γὰρ ἡ ἐπιγιννομένη] binarius ex duabus unitatibus resultans iisque additus conficiet quattuor. eadem cavillatione noster utitur lib. 3 Pyrrhon. sect. 165. vide et lib. 1 adversus Physicos sect. 221 sq.

ο) οὐδὲν ἄρα ἔσται] ms Ciz. ἐστὶ.

τον εὐθὺς περὶ ἀφαιρέσεως ὑποδειγματικῇ χρώμενοι τῇ διδασκαλῇ. ἡ τοίνυν ἀπὸ τῆς ὑποκειμένης δεκάδος ἀφαιρουμένη μονάς²¹ ἦτοι ἀπὸ ὅλης τῆς δεκάδος^{ρ)} ἢ ἀπὸ τῆς περιλειπομένης ἐννεάδος ἀφαιρεῖται· οὔτε δὲ ἀφ' ὅλης, ὡς παραστήσωμεν, οὔτε ἀπὸ τῆς ἐννεάδος, ὡς διδάξομεν· οὐκ ἄρα ἀφαιρεῖται τι ἀπὸ τῆς ὑποκειμένης δεκάδος. εἰ γὰρ ἀφ' ὅλης ταύτης ἀφαιρεῖται ἡ μονάς, ἦτοι ἡ δεκάς ἐστὶν ἑτέρα τῶν κατὰ μέρος μονάδων ἢ ὁ ἀθροισμὸς τούτων δεκάς προσαγορεύεται. ἀλλ' ἑτέρα μὲν τῶν κατὰ²⁵ μέρος μονάδων οὐκ ἔστιν ἡ δεκάς· καὶ γὰρ ἀναιρεθείσων ἐκείνων οὐδ' ἔστι δεκάς, καὶ τῆς δεκάδος ἀναιρεθείσης ὁμοίως αἱ μονάδες οὐκέτι ὑπάρχουσιν. εἰ δὲ ἡ αὐτὴ ταῖς μονάσιν ἐστὶν ἡ δεκάς, τουτέστιν, εἰ αἱ κατὰ μέρος μονάδες εἰσὶ δεκάς^{σ)}, ὅλον ὡς εἶπερ ἀπὸ τῆς δεκάδος ἡ τῆς μονάδος ἀφαιρέσεις γίνεται, ἀφ' ἑκάστης μονάδος ἀφαιρεθήσεται· αἱ γὰρ κατὰ μέρος μονάδες ἦσαν ἡ δεκάς, καὶ οὕτως οὐκέτι ἔσται μονάδος ἄρσις ἀλλὰ δεκάδος· ὥστε οὐκ ἀπὸ ὅλης τῆς δεκάδος αἴρεται ἡ μονάς. καὶ²⁸ μὲν οὐδ' ἀπὸ τῆς ὑπολειπομένης ἐννεάδος ἡ ἄρσις αὐτῆς γίνεται. πῶς γὰρ ἔτι μετὰ τὴν ἄρσιν αὐτῆς σφός ἐστὶν ἡ ὑποκειμένη ἐννεάς; ἀλλ' εἰ μήτε ἀφ' ὅλης τῆς δεκάδος αἴρεται ἡ μονάς μήτε ἀπὸ τῆς ὑπολειπομένης ἐννεάδος, οὐδεὶς ἀριθμὸς κατὰ ἀφαιρέσιν συνίσταται. ἄλλως τε εἰ ἀπὸ τῆς ἐννεάδος^{τ)} αἴρεται²⁷ ἡ μονάς, ἦτοι ἀπὸ ὅλης αἴρεται ἢ ἀπὸ τῆς τελευταίας αὐτῆς μονάδος. καὶ εἰ μὲν ἀπὸ ὅλης τῆς ἐννεάδος ὑφαιρεῖται ἡ μονάς, ἔσται ἄρσις τῆς ἐννεάδος· τὸ γὰρ ὑφαιρούμενον ἀφ' ἑκάστης μονάδος τῶν κατὰ μέρος μονάδων ἐννεά οὐσῶν τὸν τῆς ἐννεάδος ἀριθμὸν^{υ)} συντίθῃσιν. εἰ δὲ ἀπὸ τῆς τελευταίας μονάδος γίνε-

mus de ablatione, utentes doctrina quae rem ostendat exemplis. 24. quae ergo a subiecto denario aufertur unitas, aut aufertur a toto denario aut ab eo qui restat novenario. non autem a toto denario, ut ostendemus, neque a novenario, ut docebimus: non igitur quicquam a subiecto denario fertur. si enim ab hoc toto aufertur unitas, aut denarius est alius a singularibus unitatibus aut earum congeries appellatur denarius. 25. sed alius quidem a singularibus unitatibus non est denarius: etenim illis sublati ne est quidem denarius, et sublato denario similiter non amplius sunt unitates. si autem denarius idem est qui unitates, hoc est, si singulares unitates sunt denarius, est perspicuum, quod si a denario fit ablatio unitatis, auferetur ab unaquaque unitate: singulares enim unitates erant denarius, et sic non erit utique ablatio unitatis sed denarii. quamobrem non tollitur unitas a toto denario. 26. sed neque fit ablatio a novenario qui restat. quomodo enim post eius ablationem adhuc est saluus subiectus novenarius? sed si neque a toto denario tollitur unitas neque a novenario qui restat, nullus consistit numerus per ablationem. 27. alioqui si tollitur a novenario unitas, aut tollitur a toto aut ab ultima eius unitate. et si tollitur quidem unitas a toto novenario, erit ablatio novenarii: nam quod aufertur ab unaquaque unitate singularium unitatum quae sunt novem, componit numerum novenarium. 28. sin autem ab ultima unitate fit ablatio, primum quidem osten-

ρ) ἦτοι ἀπὸ ὅλης τῆς δεκάδος] eadem cavillatio lib. 3 Pyrrhon. sect. 88 sq.

σ) εἰσὶ δεκάς] ita legendum, ut infra: αἱ γὰρ κατὰ μέρος μονάδες ἦσαν ἡ δεκάς non δεκάδες.

τ) εἰ ἀπὸ τῆς ἐννεάδος] confer lib. 3 Pyrrhon. sect. 92.

υ) τὸν τῆς ἐννεάδος ἀριθμὸν] ita legendum ex mss pro τῶν τῆς etc.

- ται τὰ τῆς ἀφαιρέσεως, πρῶτον μὲν καὶ ἡ τελευταία μονὰς ἀμεί-
 ρῆς οὕσα δειχθήσεται μεριστὴ τυγχάνειν, ὅπερ ἄτοπον· εἴτα εἰ
 ἀπὸ τῆς τελευταίας μονάδος αἴρεται ἡ μονὰς, οὐ δυνήσεται εἶ-
 29 ὁλόκληρος μένειν ἡ ἐννεάς. καὶ ἄλλως εἴπερ ἀπὸ τῆς δεκάδος
 γίνεται ἡ τῆς μονάδος ἄρσις, ἥτοι ἀπὸ οὐσης γίνεται τῆς δε-
 30 κάδος ἄρσις ἢ ἀπὸ μὴ οὐσης· οὔτε δὲ ἀπὸ τῆς οὐσης γένοιτ'
 ἂν — ἐφ' ὅσον γὰρ μένει χρόνον δεκάς, οὐδὲν ἀπ' αὐτῆς ἀφαι-
 ρεθῆναι δύναται, ὥς δεκάδος, ἐπεὶ οὐκέτι ἔσται δεκάς — οὐδὲ
 31 ἀπὸ μὴ οὐσης· ἀπὸ γὰρ τοῦ μὴ ὄντος οὐδὲ ἀρθῆναι τι πέφυκε.
 καὶ παρὰ τὸ εἶναι ἢ μὴ εἶναι οὐδὲν ἐστὶ νοῆσαι. οὐκ ἄρα αἴ-
 ρεται τι ἀπὸ τῆς δεκάδος. ἀλλ' ὅτι μὲν ἀμύχανόν ἐστι καθ'
 32 ὑφαίρεσιν ἀριθμὸν τινα νοεῖν, ἐκ τούτων δέδεικται. ὅτι δὲ οὐδὲ
 κατὰ πρόσθεσιν, ῥῆδιον δεῖξαι τῶν ἀναλόγων ἐχομένους ἀπο-
 ριῶν· πάλιν γὰρ μονάδος προστιθεμένης δεκάδι, ἥτοι τῇ ὅλῃ
 δεκάδι¹⁾ ῥητέον γίνεσθαι τὴν πρόσθεσιν ἢ τῇ τελευταίῳ μέρει
 τῆς δεκάδος. ἀλλ' εἰ μὲν ὅλη τῇ δεκάδι προστίθεται ἡ μονὰς,
 ἐπεὶ ἡ ὅλη δεκάς σὺν πάσαις ταῖς κατὰ μέρος μονάσι νοεῖται,
 δεῖξαι τὴν τῆς μονάδος πρόσθεσιν γινομένην πάσαις ταῖς κατὰ
 33 μέρος μονάσι δεκάδος εἶναι πρόσθεσιν, ὅπερ ἄτοπον. ἀκολου-
 θήσει γὰρ τῇ τῆς μονάδος προσθέσει τὴν δεκάδα εἰκοσάδα γί-
 νεσθαι, ὃ τῶν ἀμύχανων ὑπῆρχεν. οὐ τοίνυν ὅλη τῇ δεκάδι
 τὴν μονάδα προστίθεται ῥητέον. καὶ μὴν οὐδὲ τῇ τελευταίῳ
 μέρει τῆς δεκάδος· ἐπεὶ οὐκ αὐξηθήσεται ἡ δεκάς διὰ τὸ μὴ
 τὴν τοῦ ἐνὸς μέρους αὐξήσιν εὐθὺς καὶ τῆς ὅλης δεκάδος αὐ-
 33 ξῆσιν εἶναι. καὶ καθόλου τε ἐπὶ πᾶσιν ἢ μενούσῃ τῇ δεκάδι²⁾

detur ultimam unitatem quae caret partibus, esse dividuam: quod quidem est absurdum. deinde si ab ultima unitate tollitur unitas, non poterit novenarius adhuc manere integer. 29. et alioqui si a denario fit ablatio unitatis, aut a denario qui est fit ablatio aut a denario qui non est. non potest autem fieri ab eo qui est — quanto enim tempore manet denarius, nihil potest ab eo auferri tamquam denario, quandoquidem non erit amplius denarius — nec ab eo qui non est. 30. non est enim natura comparatum, ut ab eo quod non est, auferatur aliquid. praeter id autem quod est esse aut non esse nihil potest cogitari: non ergo tollitur aliquid a denario. sed quod nulla quidem ratione fieri possit, ut per ablationem aliquem numerum intelligas, ex his est ostensum. 31. quod autem nec per additionem, facile est ostendere consimilibus haerendo dubitationibus: rursus enim si unitati addatur unitas, aut toti denario dicendum est fieri additionem aut ultimae parti denarii. sed si toti quidem denario additur unitas, quoniam totus denarius intelligitur cum omnibus singularibus unitatibus, oportebit unitatis quae fit additionem esse additionem omnibus singularibus denarii unitatibus; quod quidem est absurdum. 32. sequetur enim, ut per unitatis additionem denarius fiat vicenarius: quod quidem nulla potest ratione fieri. non est ergo dicendum toti denario addi unitatem: sed neque ultimae parti denarii; quandoquidem non augetur denarius, propterea quod unius partis incrementum non statim sit etiam incrementum totius denarii. 33. ut semel autem

1) ἀπὸ τῆς δεκάδος γίνεται ἡ] ita mss, licet articulus uterque in editis exciderat.

P 337 u) ἥτοι τῇ ὅλῃ δεκάδι] similem cavillationem hoc loco de additione adhibet, quam supra sect. 27 urgebat de subtractione. hinc ex mss et interprete paullo ante ἀναλόγων ἀποριῶν scripsi pro ἀλόγων.

x) ἡ μενούσῃ τῇ δεκάδι] similis cavillatio adversus subtractionem sect. 29.

προστίθεται ἡ μονὰς ἢ μὴ μενούσῃ. οὔτε δὲ μενούσῃ προστε-
 θεῖη ποτ' ἂν, ἐπεὶ οὐκέτι μένει δεκάς, οὔτε μὴ μενούσῃ· τὴν
 γὰρ ἀρχὴν μὴ μενούσῃ οὐδὲ πρόσθεσις δύναται γενέσθαι. ἐλλ' 34
 εἴπερ ὁ ἀριθμὸς κατὰ πρόσθεσιν, ὥς ἔφην, καὶ κατὰ ὑφαίρεσιν
 ὑφιστάμενος νοεῖται, ἐδείξαμεν δὲ ἡμεῖς ὅτι οὐδέτερόν ἐστι τοί-
 των, ῥητέον μηδὲν εἶναι ἀριθμόν. ὅθεν τοσαῦτα καὶ πρὸς τοὺς
 γεωμέτρας καὶ ἀριθμητικοὺς ἀπορητικῶς διεξελθόντες ἀπ' ἄλ-
 λης ἀρχῆς καὶ τὴν πρὸς τοὺς μαθηματικοὺς^{γ)} ἀντίρρησιν
 ποιησώμεθα.

dicam, aut manenti denario additur unitas aut non manenti. neque autem manenti addi potuerit, quandoquidem non amplius manet denarius; neque non manenti: omnino enim non manenti nec potest quidem fieri additio 34. sed si numerus, ut dixi, intelligitur consistere per additionem et abla-
 tionem, ostendimus autem neutrum esse eorum; dicendum est nihil esse numerum. cum haec itaque dubitando disseruerimus adversus geometras et arithmeticos, alio sumpto initio dicamus etiam adversus mathematicos.

γ) πρὸς τοὺς μαθηματικούς] hoc loco mathematicorum appellatione speciatim pro astrologis Sextus utitur, ut dixi in limine notarum ad librum adversus Grammaticos. quoniam autem hoc iterum loco τοὺς γεωμέτρας καὶ ἀριθμητικούς Sextus coniungit, quemadmodum etiam in extremo libri adversus Rhetores; hinc perspicuum esse existimo eum non duobus libris ἀντιρρήσεις suas adversus utrosque divisisse sed uno ocomplexum fuisse.

Βιβλίον πέμπτον.

Σέξτον εμπειρικοῦ πρὸς ἀστρολόγους.

1. Περὶ ἀστρολογίας ἢ μαθηματικῆς πρόκειται ζητῆσαι, οὔτε τῆς τελείου ἐξ ἀριθμητικῆς καὶ γεωμετρίας συνεστάσης — ἀντιερίκαμεν γὰρ πρὸς τοὺς ἀπὸ τούτων τῶν μαθημάτων — οὔτε P 338 τῆς παρὰ τοῖς περὶ Εὐδόξον καὶ Ἱππαρχον^{α)} καὶ τοὺς ὁμοίους προρητικῆς δυνάμεως^{β)}, ἣν δὴ καὶ ἀστρονομίαν τινὲς^{γ)} καλοῦσι· τήρησις γὰρ ἐστὶν ἐπὶ φαινομένοις, ὡς γεωργία καὶ κυβερνητική· ἀφ' ἧς ἐστὶν ἀνχμούς τε καὶ ἐπεμβρίας, λοιμούς τε

Liber V.

Sexti Empirici adversus Astrologos.

1. De astrologia aut mathematica propositum est quaerere, non ea quae plane constat ex arithmetica et geometria — iam enim diximus contra eos qui has profitentur disciplinas — neque de vi et facultate praedicendi, quae est apud Eudoxum et Hipparchum et similes, quam quidam vocant astronomiam. 2. est enim observatio in iis quae apparent, ut agricultura et ars gubernandi, ex qua licet praedicere siccitates et imbres pestemque et ter-

- P 338 α) παρὰ τοῖς περὶ Εὐδόξον καὶ Ἱππαρχον] ita mss, licet περὶ abest in editis, de Eudoxo et Hipparcho eiusque astronomicis scriptis dixi lib. 3 bibliothecae Graecae c. 5.

β) προρητικῆς δυνάμεως] intelligit astronomorum διοσημεῖα tempestatumque prognostica ex ortu siderum atque obitu, qualia praeter Eudoxum et Hipparchum scripsit Aratus et ante hos omnes Hesiodus attigit eiusque postea exemplo Virgilius 1 Georgic. 351 sq., qui Aratum etiam saepe expressit ad verbum, ut pulchre demonstratum a Fulvio Ursino in Virgilio cum Graecis scriptoribus collato p. 106 sq. mox ἐπὶ φαινομένοις scripsi quod in editis erat uno vocabulo ἐπιφαινομένοις.

γ) ἣν δὴ καὶ ἀστρονομίαν τινὲς] ita recte ms Ciz., licet καὶ in editis exsulat, nam et hanc disciplinam cui nihil est cum thematibus genethliacis erigendis negotii, sed quae tantum situs motusque astrorum contemplatur et anni tempestates ex illis praedicat, non modo astronomiam sed et astrologiam ab antiquis scriptoribus dictam esse iam Platonis et Aristotelis testimoniis firmavit Vossius de scientiis Math. p. 137. et sane vi vocabuli idem est ἀστρολόγος et ἀστρονόμος, perinde ut ὥρολόγος et ὥρονόμος. plerique tamen ut hoc loco Sextus, astrologos ab astronomis distinguunt, ita ut astrologia sit γενεθλιακή, at astronomia τήρησις ἢ ἐπὶ φαινομένοις. alii vero hoc discrimen neglexerunt. Thales primus ἀστρολογῆσαι dicitur apud Graecos (Laërt. 1 23), qui nullam partem γενεθλιακῆς attigit. Eudemi περὶ τῶν ἀστρολογουμένων ἱστορία fuit de inventis astronomiae. Pherecydes ἀστρολόγος (Laërtio 1 119) dictus est, qui tantum ἀστρονόμος fuit. Phoci Samii liber inscriptus erat ἀστρολογία ναυτική, quem Thaleti quidem adscripserunt, in quo nihil erat genethliologicum, ut neque in Hesiodi, de quo Tzetzes Chiliad. 12 v. 174 καὶ ἐν τῇ βίβλῳ ἡμερῶν ἀστρολογεῖ δὲ ποῖα; vicissim Manilius, ut notatum Salmasio p. 655 ad Solin., astronomicon libros inscripsit, qui mere γενεθλιακοὶ sunt.

καὶ σεισμοὺς καὶ ἄλλας τοιούτωδεις τοῦ περιέχοντος μεταβολὰς προθεσπίζειν. ἀλλὰ πρὸς γενεαλογίαν^{δ)}, ἣν σεμνοτέροις κοσμοῦντες ὀνόμασιν οἱ Χαλδαῖοι μαθηματικούς^{ε)} καὶ ἀστρολόγους σφῶς αὐτοὺς ἀναγορεύουσιν, ποικίλως μὲν ἐπηρεάζοντες τῷ βίῳ^ς ἢ, μεγάλην δ' ἡμῖν ἐπιτειχίζοντες δεισιδαιμονίαν, μηδὲν δὲ ἐπιτρέποντες κατὰ τὸν ὁρθὸν λόγον ἐνεργεῖν. καὶ τοῦτ' εἰσόμεθα μί-3 κρόν ἄνωθεν^ς), προλαβόντες περὶ τῶν συντεινόντων πρὸς τὴν ἐπισκεπτικὴν αὐτῶν μέθοδον. ἔσται δὲ ἐπιδρομικώτερον καὶ ὁλοσχερέστερον τὸ τῆς ὑψηλῆς τοῖς γὰρ προηγουμένως μετιοῦσι τὸ μάθημα τοῦτο τὰ τῆς ἀκριβείας συγκεχωρήσθω. ἡμῖν δὲ αὐταρκές ἐστὶ τούτων ἐπιμνησθῆναι, ὧν χωρὶς οὐ δυνατόν ἐπιβάλλειν ταῖς πρὸς τοὺς Χαλδαίους ἀντιρρήσεσιν. ἐπὶ προὔπο- κειμένῳ τοίνυν τῷ συμπαθεῖν^ς) τὰ ἐπὶ γαῖαν τοῖς οὐρανίοις καὶ κατὰ τὰς ἐκείνων ἀπορροίας ἐκάστοτε ταῦτα νεοχμοῦσθαι.

τοῖος γὰρ νόος^ς) ἐστὶν ἐπιχθονίων ἀνθρώπων, οἷον ἐπ' ἡμᾶρ ἄγῃσι πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε.

rae motum et alias eiusmodi ambientis aëris mutationes, sed adversus genethliacam, quam Chaldaei magnificis ornantes nominibus se ipsos mathematicos appellant et astrologos, vitae humanae multis modis non parvam afferentes iniuriam et in nobis magnam struentes superstitionem neque quidquam permittentes agere ex recta ratione. 3. hoc autem sciemus, cum paulo altius prius dixerimus de iis quae tendunt ad methodum, in qua consistit eorum consideratio. fiet autem cursim rudiusque et crassius eorum explicatio: iis enim quibus est princeps institutum hanc persequi disciplinam, concessum sit ea tractare diligenter et accurate. nobis autem satis sit eorum meminisse, sine quibus non possumus aggredi dicere adversus Chaldaeos. 4. in primis ergo ab eis ponitur, quod terrena consensionem habeant cum caelestibus et ex illorum influxibus ea semper innoventur, terrenorum hominum mens et sententia talis, esse diem vult qualem hominum pater atque deorum.

δ) γενεαλογίαν] γενεθλιαλογίαν, quae e geniturae articulo imminencia homini fata praesagit.

ε) μαθηματικούς] vide si placet quae de hac appellatione dicta sunt initio notarum ad librum adversus Grammaticos, de Chaldaeorum nomine quo frequentissime noster hoc libro utitur, erudite Nicolaus Fulcherus lib. 1 Miscellaneorum Theolog. capite 16.

ς) ἐπηρεάζοντες τῷ βίῳ] ἐπηρεάζειν est insultare velut per ludibrium, et cum dandi casu construitur ab Atticis scriptoribus ut Demosthene contra Aeschinem p. 323: τοῖς μὲν ἐχθροῖς ὑπηρεῖτων, ἐμοὶ δ' ἐπηρεάζων εὐρέθη. Synesius Dione p. 37: εἰ μόνον πρῶτος ἐστὶ καὶ ἔλεως φιλοσοφία καὶ μηδαμῶς μηδὲν ἐπηρεάζειν αὐτῇ. scriptoribus sacris ἐπηρεάζειν est calumniari, qui illud construunt cum accusativo, Matth. 5 44 et 1 Petr. 3 16. sic et Dio lib. 52: ἐπηρεάζουσιν αὐτοὺς ὡς νεωτερίζοντας. vide Casaubonum ad Matthaei 5 et Abrahamum Scultetum Exerc. Evangel. 2 27. apud Herodianum 2 16, ubi de delatoribus a Pertinace expulsis: μηδένα ἐπηρεάζεσθαι μήτε ματαλοῖς ἐγκλήμασι περιπέπτειν προνοοῦμενος. Hesychius ἐπηρεάζων λοῖδορος et συκοφάνται ἐπηρεάζοντες. Vetus gloss. Calumnia, ἐπηρεία.

ς) μικρόν ἄνωθεν] sic Iamblichus de Pythagora: μικρόν γὰρ ἄνωθεν προλαβόντες περὶ τοῦ γένους αὐτοῦ καὶ πατρὸς. Cicero 1 de Legibus: alie vero et ut oportet a capite frater repetis quod quaerimus. mox pro ἐπισκεπτικὴν male quidam codices σκεπτικὴν.

η) ἐπὶ προὔποκειμένῳ τοίνυν τῷ συμπαθεῖν] ita recte mss pro τὸ συμπαθεῖν.

ι) τοῖος γὰρ νόος] versus Homeri Odys. σ 135, de quibus vide, si

5οι περιγρότερον ἀναβλέψαντες εἰς τὸ περιέχον Χαλδαῖοι δρα-
στικῶν μὲν αἰτιῶν^{κ)} λόγον ἐπέχειν φασὶν εἰς τὸ ἑκαστον τῶν
P 339 κατὰ τὸν βίον συμβαινόντων ἐκβαίνειν τοὺς ἐπὶ ἀστέρας, συνερ-
γεῖν δὲ τὰ τοῦ ζωδιακοῦ μέρη. τὸν μὲν οὖν ζωδιακὸν κύκλον,
ὡς περ κατηχήμεθα^{λ)}, διαιροῦσιν εἰς δεκαδύο ζώδια· ἑκαστον δὲ
ζώδιον εἰς μοῖρας τριάκοντα — ἔστω γὰρ τοῦτο ἐπὶ τοῦ παρόν-
τος σύμφωνον αὐτοῖς —, ἑκάστην δὲ μοῖραν εἰς ἐξήκοντα λεπτά·
δοῦντο γὰρ καλοῦσι τὰ ἐλάχιστα καὶ ἀμερῆ. τῶν δὲ ζωδίων τὰ
μὲν τινὰ ἀρσενικά^{μ)} καλοῦσι, τὰ δὲ θηλυκά· καὶ τὰ μὲν δι-
σώμα^{ν)}, τὰ δὲ οὐ· καὶ τινὰ μὲν τροπικά^{ο)}, τινὰ δὲ στερεά^{ρ)}.

5. qui id quod nos ambit curiosius suspexerunt Chaldaei, dicunt quidem
septem stellas tenere rationem causarum agentium in unumquodque eorum
quae in vita accidunt, adjuvare autem partes zodiaci, atque zodiacum qui-
dem circulum, ut edocti sumus, dividunt in duodecim animalia; unumquod-
que autem animal in partes triginta — de hoc enim in praesentia cum eis
conveniat —; unamquamque autem partem in sexaginta minuta: ita enim
vocant quae sunt minima et individua. 6. animalium alia appellant mascu-
lina alia feminina, et alia quidem bicorporea, alia vero non; alia tropica,

placet, dicta ad 3 Pyrrhon. 244. Graevium lectionum Hesiodear. c. 16
et Hoeschelium ad Hermetis iatromathematica p. 57.

κ) αἰτιῶν] ms Ciz. αἰτίων.

P 339 λ) ὡς περ κατηχήμεθα] malui vertere, ut edocti sumus, quam cum Her-
veto accepimus auditione, secutus S. Chrysostomum qui Actor. 21 κα-
τήχησαν interpretatur ἐδιδάχθησαν. etiam κατηχήσεως vocabulo usus
est noster lib. adversus Grammaticos sect. 310.

μ) τὰ μὲν τινὰ ἀρσενικά] ms Vratislav. semper ἀρσενικά. caeterum ut
Proclus ex Ptolemaeo lib. 1 tetrabibli cap. 15 docet, masculina signa
zodiaci sunt aries gemini leo libra sagittarius et aquarius, feminina vero
taurus cancer virgo scorpius capricornus pisces. idem traditur a Manilio
lib. 2 vers. 150 sq. et Iulio Firmico lib. 1 (al. 2.) Mathes. cap. 1 aliis-
que. neque alia huius appellationis ratio esse videtur, quam quod nu-
meros pares dixerunt mares, impares feminas, ut infra a nostro est an-
notatum. taurum femininis adscribi signis ridet noster sect. 96.

ν) τὰ μὲν δίσωμα] hina et geminata vocat Manilius 2 158. sunt autem
haec quattuor, gemini pisces virgo et sagittarius. infra sect. 10: Antio-
chus in tetrabiblum Ptolemaei p. 29: δίσωμα οὐχ ὅτι ἐκ δύο σώματων
συνέστηκεν, (quam ego tamen veram puto causam esse denominationis)
ἀλλ' ὅτι μεταξὺ δύο ὥρων συνέστηκεν. τοιαῦτα δὲ ἐστὶ τὰ πάντα τῶν
τελευταίων ὥρων. Proclus p. 46: διότι μεταξὺ ἐστὶ τῶν στερεῶν καὶ τῶν
τροπικῶν, καὶ κοινῶν τῶν δύο καταστημάτων τῆς ἰδιοτροπίας καὶ κατὰ
τὰς ἀρχὰς αὐτῶν καὶ κατὰ τὰ τέλη.

ο) τροπικά] in quibus cum est constitutus sol, τροπὰς facit aequino-
ctiorum solstitiorumve, haec quattuor: aries libra cancer et capricornus.
infra sect. 11.

ρ) στερεά] haec quattuor: taurus scorpius leo et aquarius, infra sect.
12. videntur autem dici στερεά sive fixa (ita enim malo cum Allatio
quam cum Herveto solida reddere [id quod reprehendit Dorvill. ad Cha-
rit. p. 293 Lips.]) quod tropicis signis succedentia statam ac firmam
nobis reddant illam quae a tropicis antecedentibus inchoata est anni
tempestatem, vernam videlicet vel aestatis autumnive vel hiemis. Pro-
clus lib. 1 cap. 14 e Ptolemaeo: στερεὰ μὲν ἐστὶν ἃ τοῖς τροπικοῖς ἀκο-
λουθεῖ καὶ τοῖς ἡμερινοῖς, διότι διὰ τὸν ὃ ἥλιος ἐν τούτοις γένηται ἰσχυ-
ρότερον καθάπτεται ἡμῶν καὶ ἡ ψυχρότης καὶ ἡ θερμότης καὶ ἡ ὑγρότης
καὶ ἡ ξηρότης τῶν καιρῶν, ὃ ἐλαβον τὴν ἀρχὴν ἥδη τοῦ ἡλλου ἐν τοῖς
τροπικοῖς καὶ ἡμερινοῖς γενομένου. confer Scaligerum ad Manilium
p. 115 ed. Argent.

ἀρσενικά μὲν οὖν καὶ θηλυκά, ἅπερ συνεργὸν ἔχει φύσιν πρὸς τ
ἀρσενογονίαν ἢ θηλυγονίαν· κριὸς γὰρ ἀρσενικόν ἐστὶ ζώδιον,
ταῦρος δὲ φασὶ θηλυκόν, δίδυμοι ἀρσενικόν, καὶ ἐναλλάξ τὰ
λοιπὰ κατὰ τὴν ὁμοίαν ἀναλογίαν τὰ μὲν ἀρσενικά, τὰ δὲ θη-
λυκά. ἀφ' ὧν, οἶμαι, καὶ οἱ Πυθαγορικοὶ^{η)} κινηθέντες τὴν μὲν 8
μονάδα ἄρρεν^{ν)} προσαγορεύουσι, τὴν δὲ δυνάδα θῆλυ, τὴν δὲ
τριάδα πάλιν ἄρρεν, καὶ ἀναλόγως πάλιν τοὺς λοιποὺς τῶν τε
ἀρτίων καὶ περιττῶν ἀριθμῶν. ἐνιοὶ δὲ καὶ ἑκαστον ζώδιον⁹⁾
εἰς δωδεκατημόρια διελόντες τῇ αὐτῇ σχεδὸν ἐφόδῳ χρῶνται,
οἷον ἐπὶ κριῶν τὸ μὲν πρῶτον δωδεκατημόριον αὐτοῦ κριόν τε
καλοῦσι καὶ ἄρρεν, τὸ δὲ δεύτερον ταῦρον τε καὶ θῆλυ, τὸ δὲ
τρίτον διδύμους τε καὶ ἄρρεν. καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων μοιρῶν¹⁾ ὁ
αὐτὸς λόγος. δίσωμα δὲ λέγουσιν εἶναι ζώδια, διδύμους τε καὶ 10
τὸν διαμετροῦντα τούτους τοξότην, παρθένον τε καὶ ἰχθύος·
οὐ δίσωμα δὲ τὰ λοιπὰ. καὶ τροπικά μὲν, ἐν οἷς γινόμενος ὁ 11
ἥλιος μεταλλάσσει καὶ ποιεῖ τοῦ περιέχοντος τροπὰς, οἷον ἐστὶ P 340
ζώδιον ὃ τε κριὸς καὶ τὸ τούτου διάμετρον, καθάπερ ζυγός,
αἰγόκερως τε καὶ καρκίνος· ἐν κριῶ μὲν γὰρ ἔαρινή γίνεται

alia fixa. 7. atque masculina quidem vocant et feminina, quae adinvantem
habent naturam ad generandos masculos et feminas: aries enim est signum
masculinum, taurus autem femininum, gemini masculinum, et vicissim re-
liqua ex simili analogia, alia quidem masculina, alia vero feminina. 8. a
quibus moti, ut arbitror, Pythagorei unitatem quidem appellant masculum,
binarium vero feminam, ternarium autem rursus masculum, et simili rursus
proportione ac analogia caeteros pares et impares numeros. 9. nonnulli
autem unumquodque etiam animal dividentes in duodecim partes eadem fere
utuntur via ac ratione, ut in ariete primam quidem duodecimam eius partem
appellant et arietem et masculum, secundam autem taurum et feminam, ter-
tiam autem geminos et masculum. in aliis quoque partibus eadem est ratio.
10. bicorporea autem dicunt esse animalia geminos et qui eis ex diametro
stat oppositus, sagittarium virginemque et pisces; non bicorporea autem re-
liqua. 11. et tropica quidem, in quibus cum sol fuerit, mutat cursum et
facit ambientis conversiones, cuiusmodi sunt signa aries et quod ei oppo-
situm ex diametro est, nempe libra, tum capricornus et cancer: nam in

η) ἀφ' ὧν καὶ οἱ Πυθαγορικοὶ] verius mihi videtur astrologos hoc
mutuatos a Pythagoricis, quibus inter principia rerum erant teste Ari-
stotele lib. 1 Metaph. cap. 5: ἐν, πλήθος et ἄρρεν, θῆλυ. nimirum ex
illorum sententia ἐν ἀριθμοῦ πατήρ et δυνὰς ἀριθμοῦ μήτηρ. Anonymus
ad Ptolemaei tetrabiblum de signis zodiaci masculis et feminis disserens
p. 29: ὅσα μὲν γὰρ φασὶν ὑπὸ περιττοῦ ἀριθμοῦ πέφυκε, εἰ μετρεῖται,
μετρεῖσθαι, ἐκεῖνα ἀρσενικά ἐστὶν, ὅσα δὲ ὑπὸ ἀρτίου θηλυκά· καὶ γὰρ
εἰσάθασιν οἱ Πυθαγόρειοι λόγον τινὰ λέγειν τοιοῦτον, ὅτι ὁ ἀρτίος ἀρι-
θμὸς τὸ τιμητικὸν ἔχει καὶ παθητικόν, ὁ δὲ περιττός τὸ ἀτιμητικὸν καὶ
ἀπαθὲς καὶ δραστήριον. διὸ ὁ μὲν θῆλυς ὀνομάζεται, ὁ δὲ ἄρρεν.

ν) τὴν μὲν μονάδα ἄρρεν] aliis unitas ut de utroque participans, pari
numero et impari, et omnis numeri principium, dicta est ἀρρενόθηλυς.
vide Meursium in Denario Pythagorico cap. 3. Theo Smyrnaeus p. 30:
Ἀριστοτέλης ἐν τῷ Πυθαγορικῷ τὸ ἐν φησὶν ἀμφοτέρων μετέχειν φύ-
σεως· ἀρτίῳ μὲν γὰρ προστεθὲν περιττον ποιεῖ, περιττῷ δὲ ἀρτίον, διὸ
καὶ ἀρτιοπέριττον καλεῖσθαι τὸ ἐν. συμφέρεται τούτοις καὶ Ἀρχύτας.

ο) ἐνιοὶ δὲ καὶ ἑκαστον ζώδιον] Arabes, inquit Scaliger p. 112 ad
Manilium, etiam sexum in μονομορφαῖς signorum notant, puto ex Ae-
gyptiorum Myriogenesi.

1) μοιρῶν] ita recte mss pro mendo manifesto μερῶν.

τροπή, ἐν ἀγοκέρῳ δὲ χειμερινῇ, ἐν καρκίνῳ δὲ θερινῇ καὶ ἐν ζυγῷ φθινοπωρινῇ. στερεὰ δὲ ὑπειλήφασιν ταύρων τε καὶ τὸ δια-
12 μετροῦν, τουτέστι σκορπίον λέοντα καὶ ὑδροχόον^{u)}). οὐ μὴν
ἀλλὰ καὶ πάντων τούτων τὰ ἐπὶ ἐκάστης γενέσεως κυριεύοντα^{z)}
ζώδια πρὸς τὴν τῶν ἀποτελεσμάτων ἔκβασιν καὶ ἀφ' ὧν μάλιστα τὰς προαγορεύσεις^{x)} ποιοῦνται, τέσσαρά φασιν εἶναι τὸν
ἀριθμόν, ἅπερ κοινῷ μὲν ὀνόματι κέντρα καλοῦσιν, ἰδιαίτερον
δὲ τὸν μὲν ὠροσκόπον, τὸ δὲ μεσουράνημα, τὸ δὲ δύνον, τὸ δὲ
ὑπόγειον^{y)} καὶ ἀντιμεσουράνημα, ὃ καὶ αὐτὸ μεσουράνημα

ariete quidem verna fit conversio, in capricorno hiemalis, in cancro aestiva et in libra autumnalis. fixa autem existimant taurum et quod ei est ex diametro oppositum, nempe scorpium, deinde leonem et aquarium. 12. verum-
enimvero horum quoque omnium, ea quae in unaquaque genitura ad productionem apotelesmatum sive effectuum eventurorum dominatum obtinent signa et ex quibus maxime faciunt praedictiones, dicunt esse numero quatuor, quae communi quidem nomine appellant cardines, proprio autem aliud quidem horoscopum, aliud autem medium caeli, aliud occidens, aliud subterraneum et medio caeli oppositum, quod ipsum quoque est caeli medium.

u) ὑδροχόον] ita mss pro ὑδροχόον.

x) κυριεύοντα] ita mss pro manifesto mendo κυριεύον τά. commune scitum astrologorum Chaldaeorum Aegyptiorum Graecorum Latinorum Arabum, de quattuor cardinibus geniturarum sive κέντροις tamquam principalibus ac κυριεύουσι ζωδίοις. vide Salmasium de annis climactericis p. 440 sq. Manilium 2 807 sq.

z) προαγορεύσεις] legebatur προσαγορεύσεις.]

y) τὸ δὲ ὑπόγειον] ms Vratislav. τὸ δὲ ὑπὸ γῆν, ut infra semel iterumque, quae porro apud Sextum hic sequuntur et prolixè illustrantur a Paulo Alexandrino, disserente περὶ τῆς τῶν δώδεκα τόπων πινακικῆς ἐκθέσεως, perspicua erunt ex hoc schemate:

	ἐπαναφορά. 12. ἀργὸν ζώδιον.	1. ὠροσκόπος.	ἀπόκλιμα. 2. κακοῦ δαί- μονος.	
ἀπόκλιμα. 11. θεῖ.				ἐπαναφορά. 3. ἀγαθοῦ δαί- μονος.
10. ἀντιμεσουρά- νημα sive ὑπό- γειον.				4. μεσουράνημα.
ἐπαναφορά. 9. ἀγαθὴ τύχη.				5. ἀπόκλιμα. κατὰ μέγε- θος ἀποκλί- σας θεός.
	ἡλίου καὶ καὶ καίου 8. ἀντιμεσουρά- νημα.	2. ὠροσκόπος.	6. ἀπόκλιμα. κατὰ μέγε- θος ἀποκλί- σας θεός.	

ἐστίν. ὠροσκόπος μὲν οὖν ἐστίν ὅπερ ἔτυχεν ἀνίσχεν καθ' ὃν 13
χρόνον ἡ γένεσις συνετελείτο, μεσουράνημα δὲ τὸ ἀπ' ἐκείνου
τέταρτον ζώδιον σὺν αὐτῷ ἐκείνῳ, δύνον δὲ τὸ διαμετροῦν τῷ
ὠροσκόπῳ, ὑπὸ γῆν δὲ καὶ ἀντιμεσουράνημα τὸ διαμετροῦν τῷ
μεσουράνηματι, οἷον — ἔσται γὰρ σαφὲς ἐπὶ παραδείγματι —
καρκίνον ὠροσκοποῦντος μεσουρανῆν μὲν κοῖος, δύνει δὲ αἰγό-
14 κερως, ὑπὸ γῆν δὲ ἐστὶ ζυγός. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐκάστου τοῦ-
των τῶν κέντρων τὸ μὲν προάγον ζώδιον ἀπόκλιμα καλοῦσι, τὸ
δὲ ἐπόμενον ἐπαναφοράν. ἥδη δὲ τὸ μὲν^{z)} προαναφερόμενον τοῦ 15
ὠροσκοποῦντος ζωδίου, ἐν τῷ φανερῷ ὄν, κακοῦ δαίμονος φα-
σιν εἶναι· τὸ δὲ μετὰ τοῦτο, ἐπόμενον δὲ τῷ μεσουρανῶντι,
ἀγαθοῦ δαίμονος· τὸ δὲ προάγον τοῦ μεσουρανῶντος, κατὰ
μερίδα, καὶ μονομοιρίαν καὶ θεόν. τὸ δὲ ἐρχόμενον ἐπὶ τὴν
δύσιν, ἀργὸν ζώδιον καὶ ἀρχὴν θανάτου· τὸ δὲ μετὰ τὴν δύσιν 16
ἐν τῷ ἀφανῇ ποιήν καὶ κακὴν τύχην, ὅπερ καὶ διάμετρον ἐστὶ P 341
τῷ κακῷ δαίμονι· τὸ δὲ ἐρχόμενον ὑπὸ γῆν ἀγαθὴν τύχην, δια-
μετροῦν τῷ ἀγαθῷ δαίμονι· τὸ δὲ ἀποχωροῦν ἀπὸ τοῦ ἀντι- 17
μεσουρανῆματος ὡς ἐπ' ἀνατολὴν θεῖον, διαμετροῦν τῷ θεῷ·
τὸ δὲ ἐπιφερόμενον τῷ ὠροσκόπῳ ἀργόν, ὃ πάλιν διαμετροῖ τῷ
ἀργῷ. ἢ ἵνα συντομώτερον φῶμεν, τοῦ ὠροσκοποῦντος ζωδίου 18
τὸ μὲν ἀπόκλιμα καλεῖται κακὸς δαίμων, ἢ δ' ἐπαναφορά^{a)}
ἀργόν. ὡσαύτως τοῦ μεσουρανῆματος τὸ μὲν ἀπόκλιμα θεός,
ἢ δ' ἐπαναφορά ἀγαθοῦ δαίμονος. κατὰ τὰ αὐτὰ δὲ καὶ τοῦ 19
ἀντιμεσουρανῆματος τὸ μὲν ἀπόκλιμα θεῖον, ἢ δὲ ἐπαναφορά
ἀγαθὴ τύχη. ὁμοίως τοῦ δύνοντος τὸ μὲν ἀπόκλιμα κακὴ τύχη,
ἢ δὲ ἐπαναφορά ἀργόν. ταῦτα δ' οἴονται οὐ παρέργως ἐξετά- 20

13. atque horoscopus quidem est id quod contingit oriri eo tempore quo perfecta est nativitas; medium autem caeli quartum quod ab illo est signum cum illo ipso; subterraneum autem et situm ex adverso medii caeli, quod medio caeli est adversum ex diametro, ut — exemplo enim fiet clarum — si cancer sit horoscopus, in medio quidem caelo est aries, occidit autem capricornus, sub terra autem est libra. 14. verum enim unoquoque horum cardinum signum praecedens vocant declinationem, quod autem sequitur, successionem. 15. iam vero id quidem quod antecedit signum quod est in horoscopo, conspicuum existens, appellant mali daemonis; quod est autem postea, sequitur autem id quod est in medio caeli, boni esse daemonis; quod autem praecedit id quod est in medio caeli, inferiorem partem, vocant et unicam sortem et deum, quod autem antecedit occasum, otiosum signum et principium mortis. 16. quod autem est post occasum nec est conspicuum, poenam et malam fortunam, quod quidem ex diametro est oppositum malo daemoni: quod autem antecedit signum subterraneum bonam fortunam, quae per diametrum sita est ex adverso boni daemonis. 17. quod autem succedit signo, quod est ex adverso medii caeli versus orientem, deam, ex diametro deo adversum; quod autem horoscopum sequitur, otiosum; quod rursus otioso oppositum est ex diametro. 18. aut ut dicamus compendiosius, signi quod est in horoscopo, declinatio quidem vocatur malus daemon, successio autem otiosum. eodem modo eius quod est in medio caeli, declinatio quidem deus, successio autem bonus daemon. 19. similiter eius quoque quod est situm ex adverso medii caeli, declinatio vocatur dea, successio autem bona fortuna. similiter occidentis declinatio quidem mala fortuna, successio autem otiosum. 20. existimant autem haec se non prae-

z) ἥδη δὲ τὸ μὲν] ita ms Ciz., licet in editis deerat μὲν.

a) ἢ δ' ἐπαναφορά] ita mss pro ὃ, quod in editis vitiōse erat.

ζεν· οὐ γὰρ τὴν αὐτὴν δύναμιν ἔχειν ἡγοῦνται τοὺς ἀστέρας πρὸς τὸ κακοποιεῖν ἢ μὴ, ἐπὶ τε τῶν κέντρων θεωρουμένους καὶ ἐπὶ ταῖς ἀναφοραῖς^{β)} καὶ τοῖς ἀποκλίμασι, ἀλλ' ὅπου μὲν 21 ἐνεργεστέραν, ὅπου δὲ ἀπρακτοτέραν. ἦσαν δὲ τινες Χαλδαίων οἱ καὶ ἕκαστον μέρος τοῦ ἀνθρωπείου σώματος^{γ)} ἐκάστω τῶν ζωδίων ἀνατιθέμεντες ὡς συμπαθεῖν· κριὸν μὲν γὰρ κεφαλὴν ὀνομάζουσι^{δ)}, ταῦρον δὲ τράχηλον, διδύμους δὲ ὤμους, κα-

ter rem inquirere; censent enim stellas non eandem vim habere ad male vel secus faciendum, si considerentur in cardinibus et in successionibus et in declinationibus, sed alicubi quidem efficaciorum, alicubi vero minus efficacem. 21. fuerunt etiam quidam Chaldaei, qui unamquamque partem humani corporis attribuerunt alicui signo, ut quae cum illo haberet consensum et cum eo afficeretur; nam arietem quidem caput nominant, taurum autem

β) ἐπὶ ταῖς ἀναφοραῖς] Salmasius legit ἐπαναφοραῖς, sed non est necesse; nam memini etiam anaphoras signorum dici a Firmico, et ἀναφορὰ saepius recurrit infra sect. 52, 53, 73 etc.

γ) ἕκαστον μέρος τοῦ ἀνθρωπείου σώμ.] Manilius lib. 2 vers. 456:

— aries caput est ante omnia princeps
sortitus censusque sui pulcherrima colla
taurus et in geminis aequali brachia sorte
scribuntur connexa humeris pectusque locatum
sub cancro est, laterum regnum scapulaeque leonis;
virginis in propriam descendunt ilia sortem,
libra regit clunes et scorpius inguine gaudet,
centauro femora accedunt, capricornus utrisque
imperat in genibus, crurum fundentis aquarii
arbitrium est, piscesque pedum sibi iura reposcunt.

de his μελοθεσίαις idem Manilius 4 702 sq. Porphyrius in Ptolemaei tetrabibulum p. 198, Firmicus lib. 2 (al. 1) Mathes. c. 27, Hephaestion Thebanus (qui inde arietem κεφαλὴν τοῦ κόσμου, taurum τράχηλον, geminos ὤμους τοῦ κόσμου, et caetera signa similiter appellata testatur), Paulus Alexandrinus etc. S. Augustinus de haeresibus c. 70, ubi de Priscillianistis: adstruunt etiam fatalibus stellis homines colligatos, ipsumque corpus nostrum secundum duodecim signa caeli esse compositum, sicut hi qui mathematici vulgo appellantur, constituentes in capite arietem etc. Leo M. epist. 93 (15 in edit. Quesnelli) c. 12 de iisdem Priscillianistis: qualitates interiorum praesulum (animae) in patriarcharum nominibus statuunt, quibus e diverso signa sidera, quorum virtuti membra corporis subiiciantur, opponunt. adde cap. 14 et Orosium ad Augustinum de erroribus Priscillianistarum (t. 5 Augustin. edit. Amst. p. 642) Synodum Bracharensem c. 9, 10. e recentioribus Frid. Lindebrogium ad codicem Legum antiquarum p. 1361. Ioannem Molanum 2 26 historiae sacrarum imaginum. Scaligerum ad Manilium p. 140. Robertum Flud a Fluctibus t. 2 p. 113. Athanas. Kircherum t. 2. Oedipi parte 2 p. 188, 358, 369. videtur tamen falli vir doctus M. Zuërius Boxhornius, qui in historia universali p. 305 imagines illas quae in vulgatis etiam calendariis nostris obviae sunt singulaque corporis humani membra singulis tribuunt signis caelestibus, a Priscillianistis acceptas esse. neque enim dubium est Priscillianistas haec commenta mutuatos ab astrologis, in quorum scriptis, diu ante quam haeresis Priscilli oriretur, illa exstabant, similiter ab astrologis habent chemici, quod aurum soli σύστοιχον volunt mederi cordi, lunam sive argentum cerebro, ferrum sive Martem bili etc.

δ) κριὸν μὲν γὰρ κεφαλὴν ὀνομάζουσι] Hephaestio Thebanus: τὸ κατὰ τὸν κριὸν δωδεκατημόριον κεφαλὴν τοῦ κόσμου προσαγορεύουσιν — ταῦρον τράχηλον τοῦ κόσμου προσηγόρευσαν — διδύμους ὤμους τοῦ κόσμου ἔφασαν εἶναι — καρκίνος εἰς στήθος καὶ πλευρὰς παραλαμβάνεται, atque ita de caeteris.

κρίον δὲ στέρον, λέοντα δὲ πλευρὰς, παρθένον δὲ γλουτοῦς, ζυγὸν δὲ λαγόνας, σκορπίον αἰδοῖον καὶ μήτραν, τοξότην μηρούς, 22 αἰγόκερων γόνατα, ὑδροχόον^{ε)} κνήμας, ἰχθύας δὲ πόδας, καὶ ταῦτα πάλιν οὐκ ἀσκόπως, ἀλλ' ἐπεὶ περ ἐὰν ἐν τινι τούτων τῶν P 342 ζωδίων γένηται τῶν κατὰ τὴν γένεσιν κακοποιῶν ἀστέρων τις, πῆρυσιν τοῦ ὁμωνυμοῦντος ἀπεργάζεται μέρος. ταῦτα μὲν οὖν περὶ τῆς φύσεως τῶν ἐν τῷ ζωδιακῷ κύκλῳ κεφαλαιωδέστερον ὑποδεικνύθω. οὐκ ἂν τοπον δὲ ἐξῆς διελθεῖν καὶ περὶ τῆς διαιρέ- 23 σεως αὐτῶν· ἐπιστάσεως γὰρ οὐσης^{ς)} ὡς τῶν ζωδίων μὴ κατ' ἰδίαν περιγραφὴν θεωρουμένων, ἀλλὰ ἐπὶ ἀστέρων διεσπαρμένων παρατηρήσει, ἐπὶ ἧλθεν αὐτοῖς εἰς δώδεκα μόλους τὸν ὅλον καταδιελεῖν κύκλον. ὑποδεικνύντες γὰρ τὴν ἔφοδόν φασιν ἔνα 24 τινὰ τῶν ἐν τῷ ζωδιακῷ κύκλῳ λαμπρὸν ἀστέρα παρατηρήσαν- τες ἀνατέλλοντα οἱ πάλαι, εἴτα ἀμφοτέρω τετραμήνῳ πληρώσαν- τες ὕδατος^{ς)}, εἴασαν ῥεῖν εἰς τι ἕτερον ὑποκείμενον ἀγγεῖον μέχρι τοῦ τὸν αὐτὸν ἀνασχεῖν ἀστέρα. στοχασάμενοι τε ἀπὸ

collum, geminos vero humeros, cancrum pectus, leonem latera, virginem coxendices, 22. libram ilia, scorpium pudendum et matricem, sagittarium femora, capricornum genua, aquarium tibias, pisces autem pedes. idque rursus non inconsiderate, sed quoniam si fuerit aliqua stella in aliquo horum signorum nativitatibus tempore maleficorum, efficit mutilationem eius partis quae est eiusdem nominis. atque haec quidem summam ostensa sint de natura eorum quae sunt in zodiaco circulo. 23. non absurdum autem fuerit etiam deinceps de eorum dicere divisione; nam cum contemplatio astrologica fieret non signis secundum propriam ipsorum descriptionem consideratis, sed ex septem dispersarum stellarum observatione, venit eis in mentem in duodecim partes totum dividere circulum. 24. ostendunt quoque viam ac rationem et narrant quod cum veteres observassent unam quandam lucidam stellam ex iis quae sunt in circulo zodiaco et deinde perforatam amphoram aqua implessent, siverunt fluere in alterum vas subiectum, donec

ε) ὑδροχόον] ita ms Ciz. iterum recte pro ὑδροχόον, ut sect. 12 et 93.

ς) ἐπιστάσεως γὰρ οὐσης] nescio an in suo codice plura legerit Her- P 342 vetus, qui vertit: nam cum non esset certa animadvertendi et inspiciendi ratio, quod non contemplarentur signa ex propria circumscriptione.

ς) ἀμφοτέρω τετραμήνῳ πληρώσαντες ὕδατος] rem ex Herone mechanico perspicue tradit Proclus in ὑποτυπώσει τῶν ἀστρονομικῶν ὑποθέσεων Basil. 1540 4 p. 42: πρῶτον ὅπως συμβαίνει κατ' ὁμαλὴν ῥύσιν ὕδατος ἐκλαβεῖν χρόνον, λέγωμεν ὅσα καὶ Ἡρων ὁ μηχανικὸς ἐν τοῖς περὶ ὑδροσκοπιῶν ἐδίδαξε. κατασκευάζεται γὰρ ἀγγεῖον τι ἔχον ὀπήν, ὡς ἂν κλίμυδρα, δι' ἧς ὁμαλῶς ὡς ἔθος δύναται τὸ ὕδωρ ἐκρεῖν, ὅπερ προκατασκευάζεται τὴν ἀρχὴν τῆς ἐκρύσεως ἔχον, ὅτε πρῶτον ἐκ τοῦ ὀρλόντος τὴν πρῶτην ἀκτῖνα προβάλλει καὶ τὸ ῥεῦσαν ὕδωρ ἐν ᾧ χρόνῳ ὁ δίσκος ὑπὲρ τὸν ὀρλόντα γίνεται, φυλάττεται χωρὶς. εἰτ' ἐφεξῆς τὸ ἐν ὀλῳ τῷ νυχθημέρῳ μέχρι τῆς ἑτέρας ἀνατολῆς ὁμαλῶς καὶ ἀνεκλείπτως καὶ ἀπαύστως ῥεῖν ἐν ἑτέρῳ ἀγγεῖῳ καὶ τὸ ῥεῦσαν παραμετρεῖται, ποσαπλάσιόν ἐστι τοῦ κατὰ τὴν ἀνατολὴν ληφθέντος ὕδατος. καὶ τοῦτο, φησὶν, ἔσται ἀνάλογον τῷ χρόνῳ, καὶ ὡς τὸ ὕδωρ πρὸς τὸ ὕδωρ, οὕτως ο χρόνος πρὸς τὸν χρόνον. hanc rationem ὑδραγωγίων ad astrorum periodos metiendas vide quibus argumentis non satis accuratam esse disputet noster infra sect. 74 sq. mentio eiusdem ὑδρολογίων usus apud Plutarchum de defectu orac. p. 410 E. Cleomedem lib. 2 p. 75. Macrobius lib. 1 in somnium Scip. c. 21. Marcianum Capellam 8 p. 290 et Theonem in 5 magnae Syntaxeos Ptolemaei p. 261, ubi τοὺς ἀρχαιοτέρους τῶν μαθηματικῶν illis usos fuisse testatur.

τοῦ αὐτοῦ σημείου ἐπὶ τὸ αὐτὸ σημεῖον γεγονέναι τῇ τοῦ κί-
 25 κλου περιστροφῇ· πάλιν ἐλάμβανον τὸ δωδέκατον τοῦ ὀνέντος
 καὶ ἐσκέπτοντο, ἐν ποσῷ τούτῳ ἔρρευσεν χρόνῳ· ἐν τοσούτῳ γὰρ
 ἔλεγον καὶ τὸ δωδέκατον μέρος ἀνελήλυθέναι τοῦ κύκλου, καὶ
 τοῦτον ἔχειν τὸν λόγον τὸ ἀνεχθῆναι μέρος τοῦ κύκλου πρὸς τὸν
 ὅλον κύκλον, ὃ ἔχει τὸ ὄνεν τοῦ ὕδατος μέρος πρὸς τὸ ὅλον
 26 ὕδωρ· ἐκ ταύτης τῆς ἀναφορᾶς, φημι δὲ τοῦ δωδεκατημορίου,
 τὸ τελευταῖον μέρος ἐσημειοῦντο ἀπὸ ἀστέρων τινὸς ἐπιφανοῦς
 κατ' αὐτὸ θεωρουμένου ἢ ἀπὸ τινος τῶν συνανατελλόντων βο-
 ρειοτέρων ἢ νοτιωτέρων. τὸ δὲ αὐτὸ ἐποιοῦν καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων
 δωδεκατημορίων. ἀλλ' ἢ μὲν ἔφοδος, καθ' ἣν εἰς τοσαύτας
 27 μοίρας τὸν ζωδιακὸν καταδιαίρουσι κύκλον, ἐστὶ τοιαύτη. ἀνά-
 λογος δ' εἴκειν εἶναι καὶ καθ' ἣν τὸν ἐφ' ἐκάστης γενέσεως
 ὠροσκόπον ἀρχικῶς παρατετηρηκέναι λέγουσι· νύκτωρ μὲν γὰρ
 ὁ Χαλδαῖος, φησὶν, ἐφ' ὑψηλῆς τινος ἀκρωρείας ἐκαθέζετο
 ἀστεροσκοπῶν, ἕτερος δὲ παρήδρευε τῇ ὠδινούσῃ μέχρις ἀπο-
 28 τέξετο *). ἀποτεκούσης δὲ εὐθὺς δίσκῳ διεσήμεναι ὃ τῷ ἐπὶ τῆς
 ἀκρωρείας. ὃ δὲ ἀκούσας καὶ αὐτὸς παρεσημειοῦτο τὸ ἀνίσχον
 P 343 ζῳδίων ὡς ὠροσκοποῦν. μεθ' ἡμέραν δὲ τοῖς ὠροσκοποῖς
 προσεῖχε ὃ καὶ ταῖς τοῦ ἡλίου κινήσεσιν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν περὶ
 29 ζῳδίων. τῶν δὲ ἀστέρων ἐνίους μὲν ἀγαθοποιούς ὃ) εἶναι λέγου-
 σιν, ἐνίους δὲ κακοποιούς, τινὰς δὲ καὶ κοινούς, οἷον ἀγαθο-

eadem stella oriretur, coniectantes ab eodem signo ad idem signum fuisse
 circuli circumvolutionem. 25. rursus sumpserunt duodecimam partem eius
 quod fluxit et considerant quanto tempore hoc fluxerit; dicebant enim
 tanto rediisse duodecimam partem circuli, et eandem habere rationem re-
 versam partem ad totum circulum, quantum habet pars aquae quae fluxit,
 ad totam aquam. 26. ex hac, inquam, relatione duodecimae partis signabant
 ultimum finem ab aliqua insigni stella, quae eo tempore spectabatur, aut
 ab aliqua ex iis quae simul oriebantur magis boreales aut magis australes.
 hoc ipsum autem faciebant etiam in aliis duodecim partibus. sed via qui-
 dem ac ratio, per quam in tot partes zodiacum dividant circulum, est hu-
 iusmodi. 27. cui videtur convenire illa, per quam unusquisque nascentiae
 horoscopus ainit ab initio observasse: noctu enim, inquit, sedebat Chal-
 daeus in alto aliquo promontorio stellas spectans, alius autem assidebat
 parturienti donec peperisset. 28. cum primum autem peperisset, id per di-
 scum significabat Chaldaeo, qui erat in promontorio. is igitur cum audiis-
 set, observabat ipse quoque signum quod oriebatur tamquam horoscopus.
 interdiu autem attendebat horoscopia et motus solis, sed haec quidem de
 signis. 29. ex stellis autem alias quidem dicunt esse beneficas, alias vero
 maleficas, alias denique communes, utpote beneficas quidem stellas Iovis et

[*) ἀποτέξετο Lobeckius ad Phrynich. p. 743. legebatur ἀποτέξαιτο.]

h) δίσκῳ διεσήμεναι] Hervetus interpres legit διδασκάλῳ pro δίσκῳ.
 sed δίσκῳ rectum est, ut ex mss consensu et iis quae infra sect. 68 sq.
 constat. docet nimirum Sextus eum qui puerperae adstitit, punctum
 temporis partus per sonitum disci pulsati significasse ei qui in promon-
 torio sive loco quocumque sublimi stellas speculabundus sedebat.

P 343 i) ὠροσκόποις προσεῖχε] ita lego pro ὠροσκόποις cum Salmasio p. 651
 ad Solinum edit. Paris. sunt autem ὠροσκόπια hoc loco instrumenta
 quibus horae mensurabantur. nam pro methodo et ratione horoscopi no-
 tandi idem vocabulum ponitur infra sect. 52, 68, 73.

k) ἐνίους μὲν ἀγαθοποιούς] conferendus Proclus lib. 1 cap. 5 para-
 phraseos tetrabibli Ptolemaei. et decantatissima haec in astrologorum
 libris fabella.

ποιούς μὲν τὸν τοῦ Διὸς καὶ τὸν τῆς Ἀφροδίτης ὃ), κακοποιούς
 δὲ τὸν τοῦ Ἄρειος καὶ Κρόνου, ἐπικοινον δὲ τὸν τοῦ Ἑρμοῦ,
 ἐπεὶ περ μετὰ μὲν ἀγαθοποιῶν ἀγαθοποιός, μετὰ δὲ κακοποιῶν
 κακοποιός. ἄλλοι δὲ τοὺς αὐτοὺς ἀστέρας κατ' ἄλλην καὶ ἄλλην 30
 σχέσιν ὅτε μὲν ἀγαθοποιούς, ὅτε δὲ κακοποιούς ὑπάρχειν νομί-
 ζουσιν· ἢ γὰρ παρὰ τὸ ζῳδίων ἢ παρὰ τοὺς τῶν ἄλλων ἀστέ-
 ρων συσχηματισμούς οὐτε ὁ κακοποιός ἀστὴρ πάντως κακοποιός
 ἐστὶν οὐτε ἀγαθοποιός πάντως ἀγαθοποιός ἐστὶ. πλὴν τῶν ἐπὶ 31
 ἡγεῖσθαι μὲν τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην οἴονται, ἐλάττωνα δὲ
 τοῦτων δύναμιν ἔχειν πρὸς τὰς τῶν ἀποτελεσμάτων ἐκβάσεις
 τοὺς λοιποὺς πέντε. παρ' ἣν αἰτίαν οἱ Αἰγύπτιοι ὃ) βασιλεῖ μὲν
 καὶ δεξιῷ ὀφθαλμῷ ἀπεικάουσι τὸν ἥλιον, βασιλεῖα ὃ) δὲ καὶ
 ἀριστερῷ ὀφθαλμῷ τὴν σελήνην, ῥαβδοφόροις δὲ τοὺς πέντε
 ἀστέρας, τῷ δὲ λοιπῷ λαῷ τοὺς ἄλλους ἀπλανεῖς. καὶ τῶν πέντε 32
 ἡλίῳ μὲν συμφωνεῖν καὶ συνεπικουρεῖν φασὶ Κρόνον τε καὶ Ἄρα
 καὶ Ἑρμῆν ὃ), οὓς καὶ ἡμερινοὺς καλεῖσθαι διὰ τὸ τὸν ἥλιον,
 ὃ συνεργοῦσι, τῶν μεθ' ἡμέραν γεννωμένων ἐπικρατεῖν· τοὺς 33
 δὲ αὐτοὺς ἀστέρας μεῖζονα μᾶλλον ἔχειν δύναμιν ἢ παρὰ τὸ ἐν
 ἰδίοις οἴκοις ὑπάρχειν ἢ ὑψώμασιν ἢ ὄροις ἢ παρὰ τὸ δορυ-
 φορεῖσθαι τινὰς ὑπὸ τινων ἢ παρὰ τὸ ἐπιβλέπειν ἀλλήλους καὶ
 συσχηματίζεσθαι ἀλλήλοις ἢ παρὰ τὸ ἐπὶ κέντροις εἶναι. οἶκος 34
 δὲ ἐστὶ ὃ) κατ' αὐτοὺς ἥλιον μὲν λέων, σελήνης δὲ καρκίνος,
 Κρόνου δὲ αἰγόκερως καὶ ὑδροχόος ὃ), Διὸς τοξότης καὶ ἰχθύς,

Veneris, maleficas Martis et Saturni, communemque Mercurii, quoniam
 cum beneficiis quidem sit benefica, cum maleficis autem malefica. 30. alij
 easdem stellas, prout est alia et alia habitudo, aliquando quidem beneficas,
 aliquando vero maleficas esse existimant: nam extra signum suum aut prae-
 ter aliarum stellarum ad eas aspectus neque malefica est omnino malefica
 neque benefica omnino benefica. 31. caeterum septem quidem stellarum
 praecipuas esse putant solem et lunam, minorem autem his vim habere ad
 eventuros effectus quinque reliquas. quam ob causam Aegyptii regi quidem
 et dextro oculo solem assimilant, reginae autem et sinistro oculo lunam,
 lictoribus ac satellitibus quinque stellas, reliquo autem populo alias inerran-
 tes. 32. et ex quinque cum sole quidem convenire et ei opem ferre dicunt
 Saturnum et Iovem et Mercurium, quos etiam vocant diurnos propterea
 quod sol, cui dant auxilium, iis dominetur quae gignuntur interdiu: 33. eas-
 dem autem stellas maiorem vim habere, aut quod sint in propriis domibus
 aut in altum elationibus aut terminis, aut quod aliquae ab aliquibus sti-
 pentur tamquam satellitibus, aut quod se inter se aspiciant et inter se cer-
 tas suscipiant figuras, aut quod sint in cardinibus. 34. ut ipsi autem cen-
 sent, solis quidem domus est leo, lunae autem cancer, Saturni capricor-
 nus et aquarius, Iovis sagittarius et pisces, Martis aries et scorpius, Ve-

l) καὶ τὸν τῆς Ἀφροδίτης] ms Ciz. omittit τόν.

m) οἱ Αἰγύπτιοι] ex simili disciplina Iacobus patriarcha reprehendit
 somnium Iosephi, filii sui, cum somniasset ille a sole lunaque et unde-
 cim stellis se adorari. vide Genes. 37 9 sq.

n) βασιλεῖα] non est opus βασιλεύσῃ reponere, nam βασιλεῖαν reginam
 dixere veteres, ut HStephano et aliis iam notatum. caeterum hoc, quod
 praesenti loco tradit Sextus, addi meretur Horapollinis et aliorum vi-
 rorum doctorum observatis de hieroglyphicis Aegyptiorum.

o) Κρόνον τε καὶ Ἄρα καὶ Ἑρμῆν] confer Proclum lib. 1 cap. 7 ex
 tetrabiblo Ptolemaei.

p) οἶκος δὲ ἐστὶ] idem Proclus lib. 1 cap. 20.

q) ὑδροχόος] ita mss pro ὑδροχόος, et mox ἰχθύς pro ἰχθύς.

Ἄρεως κριός καὶ σκόρπιος, Ἀφροδίτης ταῦρος καὶ ζυγός, Ἑρ-
 33 μού διδυμοὶ καὶ παρθένος. ὑψώματα γ) δὲ καλοῦσιν ἀστέρων
 καὶ ταπεινώματα ὡσαύτως τὰ ἐν οἷς χαίρουσιν ἢ ὀλίγην δύνα-
 μιν ἔχουσιν· χαίρουσι μὲν γὰρ ἐν τοῖς ὑψώμασι, ὀλίγην δὲ
 36 δύναμιν ἔχουσιν ἐν τοῖς ταπεινώμασι, ὅσον ἡλίον μὲν ὑψωμα
 κριός, καὶ πρὸς ἀκρίβειαν ἢ ἔννεα καὶ δεκάτη τοῦτου μοῖρα,
 P 344 ταπεινώμα δὲ τὸ διαμετροῦν ζώδιον· σελήνης δὲ πάλιν ὑψωμα
 μὲν ταῦρος, ταπεινώμα δὲ τὸ διαμετροῦν· Κρόνον ζυγός, Διὸς
 καρκίνος, Ἄρεως αἰγόκερως, Ἀφροδίτης ἰχθύες, Ἑρμοῦ παρθέ-
 νος, καὶ ταπεινώματα τούτων, ὡς ἔφην, τὰ διαμετροῦντα τῶν
 37 ὑψωμάτων. ὅρια γ) δὲ ἀστέρων προσαγορεύουσιν ἐν ἐκάστῳ ζώ-
 διῳ, ἐν οἷς ἕκαστος τῶν ἀστέρων ἀπὸ ποστῆς μοίρας ἐπὶ ποστὴν
 μοῖραν πλεῖστον δύναται. περὶ ὧν οὐχ ἢ τυχοῦσα παρ' αὐτοῖς
 38 ἐστὶ καὶ κατὰ τοὺς πίνακας διαφωνία γ). δορυφορεῖσθαι γ) δὲ
 ἀστέρας λέγουσιν, ὅταν μέσοι ὦσιν ἄλλων ἀστέρων, ἐν συνεχείᾳ
 ζωδίων, ὅσον ἐὰν τοῦ αὐτοῦ ζωδίου ὅς μὲν τις ἀστὴρ τὰς πρῶ-
 τας ἐπέχη μοίρας, ὅς δὲ τὰς τελευταίας, ὅς δὲ τὰς ἐν μέσῳ,
 δορυφορεῖσθαι λέγεται ὁ ἐν μέσῳ ὑπὸ τῶν τὰς ἐπ' ἀκροῖς
 39 ἐπεχόντων μοίρας. ἐπιβλέπειν δὲ λέγονται ἀλλήλους καὶ συμφω-
 νεῖν γ) ἀλλήλοις, ὡς οἱ κατὰ τρίγωνον ἢ τετράγωνον φαινόμενοι.
 κατὰ τρίγωνον μὲν οὖν σχηματίζονται καὶ ἐπιθεωροῦσιν ἀλλή-

neris taurus et libra, Mercurii gemini et virgo. 35. stellarum autem vocant
 in altum elationes et similiter depressiones aut abiectioes ea quibus dele-
 ctantur aut in quibus vim habent exiguam: nam delectantur quidem in altum
 elationibus, exiguam autem vim habent in depressionibus seu abiectioibus,
 36. ut solis quidem in altum elatio est aries; exacte autem et perfecte
 decimus nonus eius gradus; depressio autem signum quod ei oppositum est
 ex diametro: lunae autem rursus in altum quidem elatio est taurus, de-
 pressio autem quod ex adverso eius situm est ex diametro: Saturni libra,
 Iovis cancer, Martis capricornus, Veneris pisces, Mercurii virgo, et eo-
 rum, ut dixi, depressiones, quae sita sunt ex adverso per diametrum eorum
 in altum elationum. 37. stellarum autem appellant terminos in unoquoque
 signo, in quibus unaquaeque stella a quota parte ad quotam usque partem
 potest plurimum. de quibus non est levis apud eos etiam in tabulis dissen-
 sio. 38. dicunt autem stipari stellas tamquam a satellitibus, quando sunt in
 medio aliarum stellarum in continuatione signorum, ut si eiusdem signi alia
 quidem stella teneat primas partes, alia autem ultimas, alia autem inter-
 medias, tamquam a satellitibus stipari dicitur quae est media ab iis quae
 tenent eas partes quae sunt in extremis. 39. se inter se autem dicuntur
 aspicere et inter se convenire, ut quae apparent in figura triangula aut
 quadrata. atque triangula quidem conformantur figura et se ea inter se

P 344 γ) ὑψώματα] Proclus lib. 1 cap. 22 paraphraseos tetrabibli Ptolemaei.
 γ) ὅρια] idem Proclus cap. 23 eiusdem libri.
 γ) κατὰ τοὺς πίνακας διαφωνία] confer tabulas quas exhibet Michael
 Fayus ante hos versus Manilii 2 746

cuius enim stellae fines (ὅρια) in sidere quoque
 inciderint, dabit effectus in viribus eius.

consuli etiam poterit Proclus libro laudato p. 64, 71, 73 ex quo diver-
 sas rationes ὁρίων ex mente Aegyptiorum, Chaldaeorum et Ptolemaei
 licebit cognoscere.

γ) δορυφορεῖσθαι] sic συνάπτεσθαι dicuntur stellis sequentibus quae
 eas antecedunt, apud Proclum lib. 1 cap. 27.

γ) ἐπιβλέπειν καὶ συμφωνεῖν] confer Censorium capite 8.

λους ἀστέρας οἱ ἐπὶ τριῶν ζωδίων ἔχοντες τὸ μεταξὺ διάστημα·
 κατὰ τετράγωνον δὲ οἱ δυοῖν γ). καὶ δοκεῖ κατὰ μὲν τρίγωνον 40
 ἀγαθοποιῶν κακοποιῶν συσχηματιζόμενος εὐεργετικὸς εἶναι καὶ
 πολλὸ μᾶλλον ἀγαθοποιός· ἀγαθοποιῶν δὲ ἡπιος αὐτὸ μόνον γ)
 καὶ κακοποιῶν κακοποιῶν. κατὰ δὲ τὸ τετράγωνον ἀνάπαλεν.
 ἐπίκεντροι δὲ λέγονται οἱ ἐπὶ τινος τῶν κέντρων θεωρούμενοι
 ἦτοι ὑπὸ τοῦ ὠροσκοποῦ ἢ τοῦ μεσουρανήματος ἢ δύσεως ἢ
 ἀντιμεσουρανήματος. ἀλλὰ γὰρ τούτων οὕτως ἡμῖν ὡς ἐν τύπῳ 41
 καὶ ὁλοσχερῶς ἐκκειμένων προληπτέον, ὡς ἀπ' αὐτῶν ὁρμηθέν-
 τες οἱ Χαλδαῖοι τὰς προαγορεύσεις ποιοῦνται τῶν ἀποτελεσμά-
 των· διαφορὰ δὲ ἐστὶν αὐτῶν, ἐπεὶ τὰ μὲν ἀπλούστερα καθι-
 στήκει, τὰ δὲ ἀκριβέστερα· καὶ ἀπλούστερα μὲν τὰ κατὰ ζώδιον
 ἢ ἀπλὴν ἀστέρος δύναμιν γινόμενα, ὅσον ὅτι ὁδε ὁ ἀστὴρ ἐν
 τῷδε τῷ ζωδίῳ γενόμενος τοιούτους ποιεῖ· ἀκριβέστερα δὲ τὰ 42
 κατὰ συνδρομήν, καὶ ὡς αὐτοὶ λέγουσι, τὰ κατὰ σύγκρασιν
 πλειόνων, ὅσον ἐὰν ὁδε μὲν ὠροσκοπῇ, ὁδε δὲ μεσουρανῇ, ὁδε
 δὲ ἀντιμεσουρανῇ γ), οἱ δὲ ἄλλοι οὕτως ἔχωσι, συμβήσεται τὰδε.

Ὁ μὲν οὖν χαρακτὴρ τῆς Χαλδαϊκῆς μεθόδου τοιοῦτος εἶσι 43
 κεν εἶναι. ῥάδιον δὲ ἐστὶ λοιπὸν ἐπὶ παραδοθέντι τούτῳ συμ- P 345
 περιφέρεσθαι ταῖς κομιζόμενας ἀντιρρήσεις. καὶ δὴ ἐνίοι μὲν
 ἀγροικότερον περὶ ὧν διδάσκων, ὡς οὐ πάντως συμπάσχει τοῖς

aspiciunt stellae, quae trium signorum spatium habent interiectum; quadrata
 autem quae duorum. 40. et videtur quidem in triangula beneficae malefica
 conformata benefica esse et longe magis salutaris; beneficae autem benefica
 hoc solum, et malefica maleficae. in cardinibus autem esse dicuntur quae
 cernuntur in aliquo cardinum, aut sub horoscopo aut sub medio caeli aut
 sub occasu aut eo quod situm est ex adverso medii caeli. 41. sed cum haec
 sic sint a nobis breviter et summam exposita, prius sumendum est, quod
 his moti Chaldaei proferunt praedictiones eorum quae sunt eventura, quae
 vocant apotelesmata. est autem eorum differentia: nam alia quidem sunt
 simpliciora, alia autem accuratiora; et simpliciora quidem quae fiunt ex
 signo aut ex simplici ac sola vi stellae, ut quod haec stella cum fuerit in
 hoc signo, tales efficit. 42. accuratiora autem, quae fiunt per concursum
 et ut ipsi dicunt, per multorum contemperatorem, ut si alia quidem sit in
 horoscopo, alia autem in medio caelo, alia autem sit in eo quod est ex
 adverso medii caeli, aliae autem sic vel sic se habeant, haec evenient.

43. Atque haec quidem videtur esse expressa forma methodi Chaldaei.
 hoc autem tradito facile est deinceps simul ad eas quoque accedere
 quae adversus ipsos adducuntur contradictiones. atque nonnulli quidem agre-
 stius conantur docere, quod non omnino terrena in patiando consentiant

Trigona sunt invicem Aries Leo Sagittarius.
 Taurus Virgo Capricornus.
 Gemini Libra Aquarius.
 Cancer Scorpius Pisces.

Tetragona invicem sunt Aries Cancer Libra Capricornus.
 Taurus Leo Scorpius Aquarius.
 Gemini Virgo Sagittarius Pisces.

γ) οἱ δυοῖν] ms Vratislav. ut saepe supra, δυεῖν.

γ) ἀγαθοποιῶν δὲ ἡπιος αὐτὸ μόνον] ita mss pro ἡπιος πρὸς αὐτό.
 est autem ἡπιος hoc loco idem quod ἀγαθοποιός.

γ) ἀντιμεσουρανῇ] ita rectius quam quod in mss quibusdam, μὴ μεσ-
 ουρανῇ.

44 οὐρανίους τὰ ἐπίγεια. οὐδὲ γὰρ^{b)} οὕτως ἡνωται τὸ περιέχον ὥς
τὸ ἀνθρώπινον σῶμα, ἵνα ὃν τρόπον τῇ κεφαλῇ τὰ ὑποκείμενα
μέρη συμπάσχει καὶ τοῖς ὑποκειμένοις ἡ κεφαλὴ, οὕτω καὶ τοῖς
ἐπουρανίοις τὰ ἐπίγεια, ἀλλὰ τίς ἐστι τούτων διαφορὰ καὶ ἀσυμ-
45 πάθεια, ὥς ἂν μὴ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἔχοντων ἔνωσιν. ἄλλοι
δὲ καὶ τὸν περὶ εἰμαρμένης κινουῦσι λόγον· εἰ γὰρ μὴ πάντα
γίνεται κατὰ εἰμαρμένην, οὐκ ἔστι Χαλδαϊκὴ ἡ τοῦτο ἀξιόουσα
κατὰ εἰμαρμένην εἶναι. οὐκ ὀλίγοι δὲ ἦσαν οἱ κακῆντο συνερω-
46 τῶντες· ἐπεὶ τῶν γινόμενων^{c)} τὰ μὲν κατὰ ἀνάγκην γίνεται,
τὰ δὲ κατὰ τύχην, τὰ δὲ παρ' ἡμᾶς, πάντως οἱ Χαλδαῖοι εἰ
δυνατὴς ἐφίενται προρρήσεως, ἥτοι ἐν τοῖς κατ' ἀνάγκην ποιή-
σονται τὰς προαγορεύσεις ἢ ἐν τοῖς κατὰ τύχην ἐκβαίνουσιν ἢ
47 ἐν τοῖς παρ' ἡμᾶς. καὶ εἰ μὲν ἐν τοῖς κατ' ἀνάγκην, ἀνωφε-
λεῖς εἰσιν^{d)} ἐν τῷ βίῳ· τὸ γὰρ κατὰ ἀνάγκην συμβαῖνον οὐκ
ἔστιν ἐκκλίνειν, ἀλλ' ἐάν τε θέλωμεν ἐάν τε μὴ θέλωμεν, ἐκβή-
ται δεῖ τὸ τοιοῦτο. τότε δ' ἂν χρειώδης ἐτύγχανεν ἡ προρρη-
σις, εἰ πρὸς τὴν ἐκκλίσιν αὐτοῦ τὴν ἀναφορὰν ἐλάμβανεν. εἰ

cum caelestibus. 44. non enim ambiens caelum ita est unitum, ut corpus humanum, ut quo modo cum capite partes subiectae in patiando consentiunt et simul efficiuntur et caput cum membris subiectis, ita etiam terrena cum caelestibus, sed est quaedam eorum differentia et in eo quod in simul patiando non consentiant, diversitas, ut non habeant unam et eandem unionem. 45. alii autem ea quoque movent quae dicuntur de fato: si enim omnia non fiunt fato, non est ars Chaldaica, quae fato hoc censet fieri, non fuerant autem pauci qui illud quoque simul rogabant: 46. quoniam ex iis quae fiunt, alia quidem fiunt necessario, alia vero forte fortuna, alia autem sunt in nostra potestate; omnino Chaldaei si praedictionem sibi constituunt quae possit esse, aut in iis quae sunt necessario facient praedictiones, aut in iis quae forte fortuna eveniunt, aut in iis quae sunt in nostra potestate. 47. et si in iis quidem quae fiunt necessario, vitae sunt inutiles: quod enim necessario accidit, non licet declinare, sed velimus nolimus, hoc eveniet. tunc autem utilis est praedictio, si eo referatur, ut

P 345 b) οὐδὲ γὰρ] ita mss: in editis γὰρ abest.

c) [ἐπεὶ τῶν γινόμενων] Anaxagoras et Stoici apud Plutarchum lib. 1 cap. 29 de placitis: ἂ μὲν ἐστι κατ' ἀνάγκην, ἂ δὲ κατ' εἰμαρμένην, ἂ δὲ κατὰ προαίρεσιν, ἂ δὲ κατὰ τύχην (male apud Stobaeum Eclog. Phys. c. 10 p. 15 excusum ψυχὴν), ἂ δὲ κατὰ τὸ αὐτόματον. at Sextus noster duo illa τὰ κατ' ἀνάγκην et τὰ κατ' εἰμαρμένην (quo nomine et providentiam numinis Plato complectebatur) sub uno et eodem capite coniungit, nec minus duo illa τὰ κατὰ τύχην et κατὰ τὸ αὐτόματον, unde tripartita prodit divisio quae in ms Vratislav. margine ita describitur:

τὰ γινόμενα

α	τ	ε
η	υ	φ
α	χ	η
γ	η	μ
κ		ι
η		ν

d) ἀνωφελεῖς εἰσιν] Ptolemaeus et ex eo Proclus lib. 1 cap. 3 tetrabibli nihilominus utiles esse disputat astrologicas divinationes, quod impediant ne inexpectata laetitia vel consternatione afficiamur; quasi vero non maiore ac longiore malorum metu implerent ac deinceps animos vel laetorum expectatione effertent suspendenderentque.

δ' ἐν τοῖς τυχεροῖς, ἀδύνατόν τι ἐπαγγέλλονται· ἄστατα γὰρ
τὰ τυχερῶς γινόμενα· τῶν δὲ ἀστάτων καὶ ἄλλοτε ἄλλως ἐκβα-
νόντων οὐκ ἔνεστιν^{e)} ἐστῶσαν ποιῆσθαι τὴν προαγορεύσιν. λέ-
48 πεται οὖν ἐν τοῖς παρ' ἡμᾶς γινόμενοις αὐτοὺς ποιῆσθαι τὰς
προρρήσεις· ὁ πάλιν ἀμήχανον. τὸ γὰρ ἐπ' ἐμοὶ κείμενον
ἐκβῆναι ἢ μὴ καὶ τὸ μὴ ἔχον ἀρχῇθεν προκαταβεβλημένην αἰ-
τίαν οὐκ ἂν δύναίτο τις προλέγειν. οὐκ ἄρα δυνατὴς ἐφίενται
προρρήσεως οἱ Χαλδαῖοι. οἱ μὲν οὖν πλείους διὰ τοιούτων τι-
49 νῶν ἀπροβολισμῶν πειρῶνται τὴν Χαλδαϊκὴν μέθοδον ἀναιρεῖν.
ἡμεῖς δὲ κατὰ τὸν ὁμοίον τῆς ἐπιχειρήσεως τρόπον τὰς ἀρχὰς
καὶ ὥσπερ στοιχεῖα ταύτης κινήσαντες ἔξομεν αὐταῖς^{f)} καὶ τὴν P 340
τῶν λοιπῶν θεωρημάτων σύστασιν ἡθετημένην. ἀρχὴ τοίνυν καὶ
ὥσπερ θεμέλιος τῆς Χαλδαϊκῆς ἐστι τὸ στήναι τὸν ὠροσκόπον·
ἀπὸ τούτου γὰρ τὰ λοιπὰ τῶν κέντρων λαμβάνεται, τὰ τε ἀπο-
κλίματα καὶ ἐπαναφορὰ, τὰ τε τρίγωνα καὶ τὰ τετράγωνα καὶ
οἱ κατ' αὐτὰ σχηματισμοὶ τῶν ἀστέρων. ἀπὸ δὲ πάντων τού-
51 τῶν αἰ προαγορεύσεις. ὁθεν ἀναιρεθέντος τοῦ ὠροσκόπου κατ'
ἀνάγκην οὐδὲ τὸ μεσουρανοῦν ἐστιν ἢ δύνον ἢ ἀντιμεσουρανοῦν
γνώριμον. τούτων δὲ ἀκαταληπτουμένων συναφανίζεται πᾶσα
ἡ Χαλδαϊκὴ μέθοδος. ὅτι δὲ ἀνεύρετον αὐτοῖς ἐστι τὸ ὠροσκο-
52 ποῦν ζώδιον, ποικίλως ἔνεστι διδάσκειν· ἵνα γὰρ τοῦτο κατα-
ληφθῇ, δεῖ πρῶτον μὲν τὴν γένεσιν^{g)} τοῦ πίπτοντος ὑπὸ τὴν
ἐπίσκεψιν^{h)} βεβαίως κατεληφθῆναι, δεύτερον δὲ τὸ διασημαῖνον
ταύτην ὠροσκόπιονⁱ⁾ ἀπλανὲς ὑπάρχειν, τρίτον δὲ τὴν ἀναφο-

id vitetur. si autem in rebus fortuitis, profitentur quae non possunt fieri; nam quae fortuito fiunt, sunt instabilia. instabilium autem et quae alias aliter accidunt, non potest esse stabilis et firma praedictio. 48. restat ergo ut eorum praedictiones sint in iis quae sunt in nostra potestate: quod quidem rursus fieri non potest. nam quod in mea situm est potestate ut eveniat aut non et quod non prius factam ab initio habet causam, non poterit quisquam praedicere. non ergo sibi proponunt Chaldaei praedictionem quae possit fieri. 49. nonnulli ergo per eiusmodi telorum eminus eiaculationes conantur tollere Chaldaicam methodum. nos autem cum simili modo argumentandi eius principia et veluti elementa labefactaverimus, caeterarum quoque ipsius contemplationum constitutionem fractam et ad nihilum redactam habebimus. 50. Chaldaicae ergo artis principium et veluti fundamentum est constituere horoscopum: ab eo enim reliqui cardines sumuntur, et declinationes et successiones, et triangula et quadrata, et stellarum ad ea conformationes. ex his autem omnibus fiunt praedictiones. 51. unde sublato horoscopo necessario ne notum quidem erit id quod est in medio caeli aut occidens aut quod situm est ex adverso eius quod est in medio caeli. si ea autem non possint comprehendi, simul etiam aboletur universa Chaldaica methodus. 52. quod autem horoscopi signum ab eis non possit inveniri, variis modis potest doceri: nam ut hoc comprehendatur, oportet primum de eius qui cadit sub considerationem, articulo geniturae certo constare; secundo horoscopium, quo ille significatur, esse eiusmodi ut non aberret;

e) οὐκ ἔστιν] ms Vratislav. οὐκ ἂν ἔστιν, pro quo Ciz. οὐκ ἐνισπν, melius. [quod recepinus]

f) αὐταῖς] ita mss pro αὐτῆς, et subintelligendum ἀρχαῖς.

g) τὴν γένεσιν] tempus accuratum nativitatis vel conceptionis eius, cuius thema genethliacum quaeritur. infra sect. 55 sq.

h) ὑπὸ τὴν ἐπίσκεψιν] ms Ciz. et hoc loco et deinceps infra, ubi saepius hoc vocabulum recurrit, non ἐπίσκεψιν habet sed simplex σκέψιν.

P 346

53 ^{αὐτῶν} τοῦ ζώδιου πρὸς ἀκρίβειαν συνῶφθαι. ἐπὶ μὲν γὰρ τῆς ἀποτέξεως ^{κ)} ἡ ἀναφορὰ τοῦ κατ' οὐρανὸν ἀνίσχοντος ζώδιου τετήρηται, καθάπερ διακόνῳ πρὸς τὴν τήρησιν τοῦ ὠροσκόπου χρησαμένων τῶν Χαλδαίων. ἐπὶ δὲ τῇ ἀναφορᾷ ὁ συσχηματισμός ^{μ)} τῶν ἄλλων ἀστέρων, ὅπερ διάθεμα ^{ν)} καλοῦσι. καὶ ἐπὶ τῷ διαθέματι αἱ προαγορεύσεις. οὔτε δὲ τὴν γένεσιν τῶν ἐπὶ τὴν ἐπίσκεψιν πιπτόντων λαμβάνειν δυνατόν ἐστιν, ὥς παραστήσομεν, οὔτε τὸ ὠροσκόπιον ἀπλανὲς καθέστηκεν, οὔτε τὸ ἀνίσχον ζώδιον πρὸς ἀκρίβειαν καταλαμβάνεται. τοίνυν ἀσύστα-
55 τός ἐστιν ἡ τῶν Χαλδαίων μέθοδος. λέγωμεν δὲ ^{ο)} περὶ τοῦ πρώτου πρώτον. τὴν δὲ γένεσιν τῶν ὑπὸ τὴν ἐπίσκεψιν πεσον-
μένων ἀρχαϊκώτερον ἦτοί ἀπὸ τῆς τοῦ σπέρματος καταβολῆς καὶ συλλήψεως λαμβάνουσιν ἢ ἀπὸ τῆς ἐκτέξεως. ἀλλ' ἀπὸ μὲν τῆς τοῦ σπέρματος καταβολῆς καὶ συλλήψεως οὐκ ἂν εἴποιεν· ἀκατάληπτος γὰρ ἐστὶν ὁ ἀκριβὴς ταύτης χρόνος, καὶ εἰκότως.
56 οὐ γὰρ ἔχομεν λέγειν, εἴτε ἅμα τῇ θέσει τοῦ σπέρματος γέγονεν

tertio autem exacte et perfecte esse perspectum signi ascensum. 53. in partu enim signi in caelo orientis observatur ascensus, cum eo utantur Chaldaei tamquam ministro ad observandum horoscopum. ad illum autem ascensum aliarum stellarum conformatio, quod quidem thema appellant. ex themate autem fiunt praedictiones. 54. non potest autem fieri ut sumatur articulus geniturae eorum qui cadunt sub considerationem, ut ostendemus; neque horoscopium est certum et non aberrans, neque signum exorians exacte comprehenditur: non potest ergo consistere methodus Chaldaeorum. 55. dicamus autem primum de primo. articulum geniturae ergo eorum qui cadunt sub considerationem, aut ab ipso initio sumunt aut a deiectione seminis et conceptione aut a partu. sed a seminis quidem deiectione et conceptione nequaquam dicent: exacte enim comprehendere non potest eius tempus, et merito. 56. neque enim possumus dicere, an simul cum deiectione seminis

ι) ὠροσκόπιον] ita vocat instrumentum atque methodum notandi horoscopi, descriptum sect. 27 sq., quam oppugnat infra sect. 68 sq.

κ) τὴν ἀναφορὰν] infra sect. 73 sq.

λ) τῆς ἀποτέξεως] mss Vratislav. Savil. et Ciz. ἀποτάξεως, quae si vera esset lectio, ἀποτάξις deberet notare positum caeli ab ἀποτάττω, colloco. sed vera lectio, quam interpretes etiam agnoscit, est ἀπότειξις. nec moror mss in hoc verbo auctoritatem. nam et infra sect. 55 pro ἐκτέξεως mss Vratislav. perperam habet ἐκτάξεως, et sect. 65 τάξεως pro τέξεως, atque mox ἀπόταξιν iterum pro ἀπότειξιν, et sect. 66 ἐπιτάξεως pro ἀποτέξεως, atque iterum ter sect. 67 et 69 ἀποτάξεως, et sect. 68, 69, 70 ἀπόταξιν.

μ) ὁ συσχηματισμός] ita ex iisdem mss et interprete rescripsi pro οὐ συσχηματισμός, quod manifestum mendum in editis erat.

ν) διάθεμα] infra sect. 71, 89, 90. confer si placet Salmasium libro de annis climactericis p. 87.

ο) λέγωμεν δὲ] ita malui pro λέγομεν. in ms Ciz. deprehendo δὲ pro δέ. ad ms Vratislav. marginem hoc loco adscripta erat notula duplicem sortus humani a conceptione vel partu designans hunc in modum:

γέννα	
α	τ
β	ε
γ	ε
δ	ι
ε	ς
ς	

ἡ σύλληψις, εἴτε καὶ μὴ· δύναται μὲν γὰρ καὶ ἅμα νοήματι ^{ρ)} τοῦτο συμβαίνειν, ὥσπερ καὶ τὸ προσαχθὲν τοῖς διαπύροις τῶν κλιβάνων στέαρ ^{σ)}. τοῦτο γὰρ εὐθὺς κολλᾶται. δύναται δὲ καὶ 57 μετὰ χρόνον· ἐπεὶ περ καὶ τὰ εἰς τὴν γῆν καταβαλλόμενα τῶν σπερμάτων οὐκ εὐθὺς ῥιζοβολοῦντα συμπλέκεται ταῖς ὑποκειμέναις βόλοις ^{τ)}. καὶ διαστήματος δὲ ὄντος ἀπὸ τοῦ στόματος τῆς μήτρας μέχρι τοῦ πυθμένος, ἔνθα καὶ τὰς συλλήψεις ^{υ)} λέγουσι γίνεσθαι ἱατρῶν παῖδες, πάντως ἐν χρόνῳ τινὶ τὸ διάστημα τοῦτο ποιεῖν πέφυκεν ἢ καταβαλλομένη τοῦ σπέρματος φύσις. οἱ δὲ ^{φ)} τοῦτο ἀγνοοῦντες, τὴν ποσότητα τοῦ χρόνου, κατὰ τὸ 58 ἀκριβὲς Χαλδαῖοι τὴν σύλληψιν οὐδέποτε καταλήφονται τοῦ σπέρματος, ὅτε μὲν εὐθυβολοῦμένου, καὶ αὐτοῖς προσπίπτοντος ὑφ' ἐν τοῖς εὐφυῶς ἔχουσι πρὸς σύλληψιν τῆς μήτρας τόποις, ὅτε δὲ πολυσπόρως ἐπιπίπτοντος, ἐπ' αὐτῆς δὲ τῆς ἐν τῇ μήτρᾳ δυνάμεως εἰς ἓνα τόπον συνάγεσθαι δυναμένου ^{ζ)}. τῶν ἀγνώ-
στων τὸ πότε γίγνεται τὸ πρῶτον καὶ πότε τὸ δεύτερον, ποσός τε ὁ εἰς ἐκείνην τὴν σύλληψιν ἀναλισκόμενος χρόνος καὶ ποσὸς ὁ εἰς ταύτην. ἀγνοουμένων δὲ τούτων οἴχεται καὶ ἡ πρὸς ἀκρι-
59 βειαν τῆς συλλήψεως κατάληψις. εἴπερ τε, ὥς τινες τῶν φυσι-

facta fuerit conceptio, an non: potest enim hoc evenire vel momento, sicut farina aqua subacta quae ardentibus clibanis est immissa; nam statim conglutinatur. 57. potest autem etiam post aliquod tempus: nam semina etiam quae iaciuntur in terram, non statim agentia radices coalescunt cum subiectis cespitibus, et cum sit intervallum ab ore matricis usque ad fundum, in quo dicunt medici fieri conceptus, seminis quae deicitur natura ut omnino in aliquo tempore hoc spatium conficiat oportet. 58. qui hoc autem ignorant Chaldaei, nempe quanto tempore hoc fiat, numquam perfecte comprehendunt conceptum: nam cum semen quidem aliquando recta iaciatur et in ipsos locos matricis coniunctum incurrat in his quae aptae sunt natura, aliquando autem sparsim incidat et in ipsa matrice possit in unum locum cogi; est ignotum quando fiat primum et quando secundum, et quantum temporis consumatur in illa conceptione et quantum in hac. 59. ea autem si ignorentur, porit etiam accurata et exacta comprehensio conceptionis, atque si, ut non-

ρ) ἅμα νοήματι] hoc infra dicit εὐθὺς, eique opponit μετὰ χρόνον. P 347 perperam Hervetus reddiderat: cum sola cogitatione.

σ) στέαρ] idem interpretes adipem verterat; sed illa clibano imposita diffuit citius quam concrescit. itaque στέαρ hoc loco est σταῖς, sive farina aqua subacta, quam clibano si iniicias vel furno, statim in placentam coalescere ac firmari videas.

τ) βόλοις] ita pro βόλοις legendum e mss, uti Salmasius quoque observavit.

υ) τὰς συλλήψεις] male συλλέψεις in editis. porro conceptionem in fundo uteri fieri, pluribus notat Galenus, quem vide libro 1 de semine capite 7.

ζ) οἱ δὲ] ms Vratislav. εἰ δέ, minus bene.

η) συνάγεσθαι δυναμένου] sic legendum e mss Ciz. Savil. et Vratislav., licet interpretes Hervetus et editi habent μὴ δυναμένου. caeterum lectioni mstorum quos dixi codicum sententia ipsa suffragatur. nisi enim uterus gauderet facultate in unum locum colligendi sparsum semen, conceptio tunc non contingeret. Sextus autem supponit contingere, et maius ad illam, quam ad alteram ubi nulla eiusmodi collectione opus, temporis spatium requiri.

κῶν²⁾ εἰρήκασιν, ἐψόμενον πρῶτον καὶ προμεταβάλλον ἐν μήτρῳ τὸ σπέρμα τότε προσέρχεται τοῖς ἀναστομωθεῖσιν αὐτῆς ἀγγείοις, αὐτόθεν οὐκ εἰδότες τὴν ποσότητα τοῦ τῆς μεταβολῆς 60 χρόνον οὐκ εἰσόνται οὐδὲ τὸν τῆς συλλήψεως καιρόν. καὶ μὴν ὥσπερ κατὰ λοιπὰ³⁾ μέρη τοῦ σώματος ἐν ταῖς τῶν μερῶν ἐνεργείαις διαφέρουσιν ἀλλήλων αἱ γυναῖκες, αὐτως εἰκὸς αὐτὰς καὶ κατὰ τὴν τῆς μήτρας ἐνεργεῖαν διαφέρειν, τὰς μὲν θῦττον συλλαμβανούσας, τὰς δὲ βράδιον. καὶ οὐ παράδοξον, ὅτε καὶ ἑαυταῖς συγκρινόμεναι νυνὶ μὲν εὐσύλληπτοι θεωροῦνται, νυνὶ 61 δὲ οὐδαμῶς. τοῦτον δὲ οὕτως ἔχοντος τῶν ἀδυνάτων ἐστὶ λέγειν πρὸς ἀκρίβειαν τὸ πότε συνέσχηται τὸ καταβληθὲν σπέρμα, ἵνα καὶ ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου συστήσωσιν οἱ Χαλδαῖοι τὸν 62 τῆς γενέσεως ὥροσκόπον. καὶ μὴν οὐδὲ ἔνεστι λέγειν ὥς διὰ σημείων τινῶν καταλαμβάνεσθαι πέφυκεν ὁ τῆς συλλήψεως χρό-
P 318 νος, καθάπερ ἐκ τοῦ καταξήρανθαι⁴⁾ μὲν μετὰ τὴν μῆτριν τοὺς γυναικείους κόλπους, μεμυκέναι δέ⁵⁾, εἰ οὕτω τύχοι, τὸ τῆς μήτρας στόμιον, ἐπεσχῆσθαι δὲ τὴν ἔμμηνον κάθαρσιν, κίσσαν⁶⁾ 63 δὲ ἐπιγίνεσθαι. πρῶτον μὲν γὰρ καὶ ταῦτα κοινοποιεῖται⁷⁾ τὰ

nulli dicunt physici, primo coctum et prius mutatum semen in matrice tunc accedit ad reserata eius vasa; hinc nescientes quanto tempore fiat mutatio, nec scient etiam tempus conceptionis. 60. praeterea sicut in reliquis partibus corporis in partium operationibus differunt inter se mulieres, ita etiam verisimile est eas differre in operatione matricis, utpote quod aliae quidem citius aliae vero tardius concipiant, neque vero est admirabile, si etiam sibi ipsis comparatae nunc quidem cernantur facilius nunc vero difficiliter concipere. 61. hoc autem cum ita habeat, plane fieri non potest ut accurate exacteque dicatur quando semen deiectum sit retentum, ut ex eo tempore articuli geniturae horoscopum constituent Chaldaei. 62. sed nec dici potest quod tempus conceptus comprehendere possit per aliqua signa, ut ex eo, quod post coitum exsiccati sint sinus muliebres, obstructum autem forte fuerit os matricis cessaritque menstrua purgatio, pica autem advenerit. 63. nam pri-

α) ὡς τῆς τῶν φυσικῶν] Pythagoras Democritus Epicurus etc. qui feminam etiam semen conferre ad foetum non dubitabant. vide Plutarchum 55 de placitis philosoph. quod ἐψόμενον mox dicit Sextus, id Hippocrates sub init. libri de natura pueri παχύνεσθαι θεωμαινόμενον.

γ) κατὰ λοιπὰ] ms Savi. Ciz. et Vratislav. καὶ τὰ.
P 318 2) καταξήρανθαι] ita ut post congressum nihil effluat. confer Aëtium tetrabibl. 4 lib. 4 cap. 8 et 25. Hippocratem lib. de genitura t. 1 p. 118.

α) μεμυκέναι] Hesychius: μεμύκωται πεπύκνωται, μεμυκῶτων πεπυνωμένων, συνεσφιγμένων. de arctissime clauso earum quae concipere, uteri orificio vide quae ex Hippocrate, Herophilo aliisque Galenus lib. 1 de naturalibus facultatibus cap. 3, ut alia illius et aliorum medicorum loca iam omittam.

δ) κίσσαν] κίσσα sive κίττα vitiosus et vehemens in gravidis rerum etiam saepe absurdarum appetitus, cuius mira exempla in Ioannis Langii lib. 2 Epist. Medicinal. 12. Gasparis a Reyes campo Elysio iucundarum quaestionum, quaest. 50 et Io. Iacobi Stolterfothi erudita diatriba inserta novis literariis maris Balthici a. 1701 p. 150 sq. causam disquirat etiam Alexander Aphrodiseus lib. 2 problem. 73.

ε) καὶ ταῦτα κοινοποιεῖται] Lud. Bonaciolus libro de foetus formatione cap. 4, quo longe plura conceptionis factae indicia persequitur, haud diffitetur complures ac prope omnes mulieri omnem citra graviditatem, menstruis recrementis suppressis evenire posse.

σημεῖα πρὸς τὰς μὴ συνειληφύλας· εἴτα καὶ εἰ μὴ κοινοποιεῖτο, γενόμενον ἤδη κατὰ πλάτος πλειόνων ἡμερῶν διελθουσῶν σύλληψιν δηλοῖ, καὶ οὐ πρὸς ἀκρίβειαν καὶ ὑπόγειον⁸⁾ καὶ ἐν ὠριαίοις κειμένην διαστήμασι. χρεῖαν δ' ἔχουσιν οἱ Χαλδαῖοι 64 πρὸς διάγνωσιν τῶν διαφερόντων βίων οὐ τοῦ ὁλοσχεροῦς καὶ ἐν πλάτει χρόνον τῆς συλλήψεως, τοῦ δὲ πρὸς ἀκρίβειαν. ἀλλὰ γὰρ ἐκ τούτων πρόδηλον, ὅτι οὐχ οἷόν τέ ἐστιν ἀπὸ συλλήψεως τὸν ὥροσκόπον ἐστῆναι. καὶ μὴν οὐδὲ ἀπὸ τέξεως· πρῶτον μὲν 65 γὰρ ἀπορὸν ἐστὶ τὸ πότε ρητέον ἀποτεῖν εἶναι, ἡρὰ γε, ὅποταν ἀρχηται προκίπτειν εἰς τὸν ψυχρὸν ἀέρα τὸ ἀποτικτόμενον ἢ ὅταν-ὀλίγον ἐξίσχη ἢ ὅταν εἰς τὴν γῆν κατενεχθῇ⁹⁾. εἴτα οὐδὲ 66 ἐφ' ἐκάστου τούτων δυνατόν ἐστι τὸν ἀκριβῆ τῆς ἀποτεξεως χρόνον¹⁰⁾ ὁρίξιν· καὶ γὰρ διὰ παρῶστημα ψυχῆς καὶ δι' ἐπιτηδειότητα σώματος καὶ πρὸς διάθεσιν τῶν τόπων καὶ δι' ἐμπειρίαν μαίας καὶ ἄλλας ἀπείρους προσάσεις οὐχ ὁ αὐτὸς ἐστὶ χρόνος, καθ' ὃν προκίπτει τὸ τικτόμενον, ῥαγέντων τῶν ἱμέρων ἢ ἐκτὸς ὀλίγον γίνεται ἢ-εἰς τὴν γῆν καταφέρεται, ἀλλ' ἄλλος ἐπ' ἄλλω. ὁ πάλιν μὴ δυνάμενοι ὠρισμένως καὶ ἀκριβῶς 67 σταθμήσασθαι οἱ Χαλδαῖοι ἐκπεσοῦνται τοῦ δεόντως τὴν τῆς ἀποτεξεως ὥραν ὁρίξιν. ὅτι μὲν οὖν τὸ ὅσον ἐπὶ τοῖς τῆς ἀποτέξεως χρόνοις ἐπαγγέλλονται μὲν τὸν ὥροσκόπον γινώσκειν Χαλδαῖοι, οὐκ ἴσασι δέ, ἐκ τούτων συμφανές. ὅτι δὲ οὐδὲ τὸ 68 ὥροσκόπιον¹¹⁾ ἀπλανές ἐστὶν αὐτοῖς, πάρεστι κατὰ τὸν ὁμοιον

num quidem haec quoque omnia signa communia sunt iis quae non conceperunt: deinde etiam si non essent communia, ea multorum demum dierum spatio interiecto conceptum significant, non autem praecise et proximum et horae intervallis definitum. 64. ad dignoscendum autem vitarum discrimen opus habent Chaldaei non tempore conceptus utcumque et in latitudine accepto sed accuratissimo. est autem ex his perspicuum, quod fieri non potest ut ex conceptu statuatur horoscopus. 65. sed nec ex partu: nam primum quidem dubium est quando dicendum sit esse partum absolutum, num quando foetus qui nascitur, incipit prodire in frigidum aërem, an quando parum exstat, an quando in terram est delatus. 66. deinde nec in unoquoque eorum exacte potest definiri tempus absoluti partus: nam et propter animi constantiam et propter aptitudinem corporis et locorum affectionem et propter obstetricis experientiam et innumerabiles alias causas non est idem tempus quo prodire incipit foetus qui nascitur, ruptis membranis aut foris parum existit aut in terram defertur, sed in aliis aliud. 67. quod rursus non valentes definite et accurate metiri ad amussim Chaldaei non assequuntur ut horam partus absoluti ut oportet definiant, atque quod in tempore quidem absoluti partus profiteantur Chaldaei se nosse horoscopum, nesciant autem, ex his est perspicuum. 68. quod autem neque horoscopium sit eis certum et minime aberrans, licet simili modo colligere: nam quando dicunt, quod qui partu-

δ) ὑπόγειον] ms Ciz. ὑπόγειον, male.

ε) εἰς τὴν γῆν κατενεχθῇ] mox infra sect. 66 ἢ ἐκτὸς-ὀλίγον γίνεται ἢ εἰς τὴν γῆν καταφέρεται. de more infantes recens natos in terram ponendi, unde a patre iterum tollebantur, videndus Thomas Bartholinus in antiquitatibus puerperii p. 69 sq.

ς) ἀποτέξεως χρόνον] ita recte ms Ciz. pro ἐπιτέξεως. est autem ἀπό-τεξις, quae vox et infra iterum iterumque recurrit, perfecta τέξις et consummata.

g) ὥροσκόπιον] methodum notandi horoscopi, supra sect. 52.

ἐπιλογίζεσθαι τρόπον· ὅταν γὰρ λέγωσιν, ὅτι ὁ παρεδρεύων τῇ ὠδινούσῃ τὴν ἀπότηξιν δίσκῳ σημαίνει^{h)} τῷ ἐπὶ τῆς ἀκρωρείας ἀστεροσκοποῦντι Χαλδαίῳ, καὶ κείνος εἰς οὐρανὸν ἀποβλέπων ἐπισημαιοῦται τὸ ἀνίσχον, τὸ μὲν πρῶτον ὑποδείξομεν αὐτοῖς, ὅτι

P 349 τῆς ἀποιέξεως ἀορίστου τυγχανοῦσης (καθὼς μικρῷ πρόσθενⁱ⁾ 69 παρεσιήσαμεν) οὐδὲ τῷ δίσκῳ διασημαίνειν ταύτην εὐκολόν. εἴτα ἔστι καὶ καταληπτικὴν τυγχάνειν τὴν ἀπότηξιν, ἀλλ' οὐ γὰρ πρὸς ἀκριβῆ χρόνον ταύτην παρεπισημαιοῦσθαι^{k)} δυνατόν ἐστι· τὸν γὰρ τοῦ δίσκου ψόφον ἐν πλείονι χρόνῳ καὶ ἐν συχνῷ πρὸς αἰσθησιν δυνάμενον μερίζεσθαι κινεῖσθαι συμβέβηκεν ἐπὶ τὴν ἀκρωρείαν. τεκμήριον δὲ τὸ ἐπὶ τῶν ἐν τῇ ὀρεινῇ δεινροτομούντων θεωρούμενον· μετὰ γὰρ ἱκανὴν ὥραν^{l)} τοῦ κατενεχθῆναι τὸν πέλεκυν ἔξακούεται ἡ τῆς πληγῆς φωνή, ὡς ἂν ἐν πλείονι χρόνῳ 70 φθάνουσα ἐπὶ τὸν ἀκούοντα. καὶ διὰ τοῦτο τείνουσιν οὐκ ἔστιν ἀκριβῶς τοῖς Χαλδαίοις τὸν χρόνον τοῦ ἀνίσχοντος ζωδίου καὶ κατ' ἀκριβείαν ὠροσκοποῦντος λαμβάνειν. καὶ μὴν οὐ μόνον φθάνει πλείον διελθεῖν χρόνος μετὰ τὴν ἀπότηξιν, ἐν ᾧ γίνεται ὁ ἥχος ἀπὸ τοῦ ταῖς τῆς τικτοῦσης ὠδίαι παρεδρεύοντος ὡς ἐπὶ τὸν ἀστεροσκοποῦντα, ἀλλὰ καὶ ἐν ᾧ οὗτος ἀναβλέπει καὶ περισκοπῶν ἐξετάζει τὸ ἐν τίνι τῶν ζωδίων ἐστὶν ἡ σελήνη καὶ τῶν λοιπῶν ἀστέρων ἕκαστος, φθάνει ἄλλοιον γενέσθαι τὸ περὶ τοὺς ἀστέρας διάστημα^{m)} τῆς τοῦ κόσμου κινήσεως ἀλέκτωⁿ⁾ τάχει περιφερομένης, πρὶν τηρητικῶς παραπλάσασθαι τῇ τοῦ γεννη-

rienti assidet, disco partum absolutum significat Chaldaeo aspicienti stellas in promontorio, et ille caelum aspiciens observat signum quod oritur; primum quidem eis ostendimus, quod cum de partus absoluti tempore non constet, sicut paulo ante monstravimus, nec facile sit eum disco significare. 69. deinde esto posse comprehendere partus absoluti tempus, non tamen tempus illud potest praecise significari. accidit enim ut disci sonitus, qui post longius demum intervallum ad sensum distribui potest, post multum tempus moveatur ad promontorium. cuius rei indicio est, id quod cernitur in iis qui ligna secant in montibus. nam satis longo intervallo postquam inflicta est securis, exauditur vox, ut quae post longius tempus veniat ad eum qui audit. 70. propterea non possunt Chaldaei praecise sumere tempus signi exorientis, quod est horoscopus, praeterea non solum post partum absolutum transit multum tempus, in quo emittitur sonus ab eo qui assidet parturienti, ad eum qui aspicit stellas: sed etiam interim dum sursum aspicit, et considerans examinat in quo signo sit luna et unaquaeque stella, evadit diversum, quod ad stellas attinet, thema motus mundi, qui inenarrabili circumagitur celeritate, priusquam horae eius qui natus est, observando affixerit et ac-

h) δίσκῳ σημαίνει] disci pulsatione, ut sonum edat quem Chaldaeus observator longe exaudire possit. vide quae supra ad sect. 28. ψόφον δίσκου mox memorat sect. 69 et ἥχον sect. 70.

P 349 i) μικρῷ πρόσθεν] sect. 65 sq.

k) παρεπισημαιοῦσθαι] ms Ciz. παρασημαιοῦσθαι.

l) μετὰ γὰρ ἱκανὴν ὥραν] hora est certum tempus, modo brevius ut hoc loco et supra sect. 63 ὥριατον διάστημα, modo longius, ut quando pro parte anni accipitur.

m) διάστημα] ita legendum e mss pro διάθημα, ut supra sect. 53.

n) ἀλέκτω] Hervetus legit ἀλήκτω, vertit enim: perpetua celeritate, minus bene. nam motus siderum non modo est διηνεκής, atque ut infra sect. 77 ait ἰσοταχῶς ἐλαυνόμενος, sed etiam incredibili celeritate quae verbis exprimi vix potest.

θέντος ὥρα τὰ κατ' οὐρανὸν βλέπομενα. ἄλλως τε ἡ τοιαύτη 71 παρατήρησις νύκτωρ ἴσως δύναται προκόπτειν τοῖς Χαλδαίοις, ὅτε τὰ τε^{o)} ἐν τῷ ζωδιακῷ βλέπεται κύκλῳ καὶ οἱ σχηματισμοὶ τῶν ἀστέρων εἰσὶν ἐμφανεῖς. ἐπεὶ οὖν τινες καὶ μεθ' ἡμέραν γεννῶνται, ὅτε οὐδὲν τῶν προειρημένων δυνατόν ἐστι παρασημαιοῦσθαι, μόνος δὲ εἰ καὶ ἄρα τὰς τοῦ ἡλίου κινήσεις^{p)}, ὅθεν ἐπὶ τινῶν μὲν δυνατόν εἶναι τὴν τῶν Χαλδαίων μέθοδον, ἐπὶ τινῶν^{q)} δὲ ἀδύνατον. ὅρα δὲ μήποτε καὶ νύκτωρ οὐκ ἰσχύ- 72 ουσιν ἀπλανεῖς διὰ παντὸς ποιεῖσθαι τὰς τῶν οὐρανίων παρατηρήσεις· πολλάκις γὰρ συννεφεῖς εἰσιν^{r)} αἱ νύκτες καὶ ἀχνύδεις. ἀγαπητὸν δὲ ἦν πάσης ἀναιρουμένης τοιαύτης προφάσεως τὸ βέβαιον εὑρεῖν ἐν τῷ μαθήματι, μήτοι^{s)} γε καὶ κωλύματός τινος ὄντος πρὸς τὴν ἀκριβῆ τῶν οὐρανίων κατάληψιν. ἀθετήσαντες δὲ^{t)} καὶ τὸ κατὰ τοὺς Χαλδαίους ὠροσκόπιον 73 συντόμως τε παραστήσαντες, ὅτι μετὰ τῶν τῆς γενέσεως χρό- **P 350** νων^{u)} ἀληπτόν ἐστιν αὐτοῖς, ἐπὶ τὸ λειπόμενον τῆς ὑποσχέσεως μέρος χωρῶμεν. ἐλείπετο δὲ καὶ περὶ τῆς ἀναφορᾶς τῆς ἐν τῷ ζωδιακῷ κύκλῳ διελθεῖν ἀποστάντας τῶν ἐμπροσθεν ἐκκειμένων ἡμῖν ἐλέγχων. φάμεν τοίνυν ὅτι δυσδιόριστοί εἰσιν ἀπ' ἀλλή- 74 λων, μᾶλλον δὲ ἀδυνάτως ἔχουσι κατὰ τὸ ἀκριβὲς ὁρισθῆναι αἱ τῶν ζωδίων μοῖραι. ἀλλ' εἰκὸς ἐστίν, ἥδη ἀνεσχηκὸς ζώδιον δοκεῖν μήπω ἀνατεταλέναι, καὶ ἀνάπαλιν μήπω ἀνατεταλκὸς 75 δοκεῖν ἥδη ἀνεσχηκέναι. οὐδὲ γὰρ ἡ προειρημένη τῶν ὕδριων^{x)}

commodaverit ea quae cernuntur in caelo. 71. et alioqui eiusmodi observatio noctu fortasse poterit procedere Chaldaeis, quando cernuntur quae sunt in circulo zodiaci, et sunt manifestae stellarum conformationes. cum autem nascantur etiam nonnulli interdiu, quando nihil potest adnotari eorum quae prius dicta sunt, sed solus solis motus, si is quoque potest, dicendum est in quibusdam quidem posse procedere methodum Chaldaeorum, in quibusdam vero minime. 72. vide autem num etiam noctu non possint certas et non errantes stellarum facere observationes: saepe enim nubilosae et caliginosae sunt noctes. bene autem cum eis ageretur, si ablato omni eiusmodi praetextu firmum aliquid et stabile invenirent in disciplina: tantum abest ut possint invenire, si sit aliquod impedimentum ad perfectam et absolutam caelestium comprehensionem. 73. cum autem Chaldaeorum everterimus horoscopia paucisque ostenderimus et tempus geniturae, et punctum horoscopi comprehendere ab astrologis non posse, pergamus ad reliquam promissi partem. restabat autem ut diceremus de ascensu in zodiaco, relictis argumentis a nobis prius expositis. 74. dicimus ergo quod non facile possint inter se definiri, imo nullo modo possint accurate definiri partes signorum: sed sit verisimile, iam exortum signum nondum videri esse ortum, et contra nondum exortum, videri esse ortum. 75. neque enim prius dicta hydriarum ratio potest aliquid Chal-

b) ὅτε τὰ τε] ita mss melius pro τὰδε.

p) μόνος δὲ εἰ καὶ ἄρα τὰς τοῦ ἡλίου κινήσεις] ope horologii solaris sciotherici: confer Salmasium ad Solinum p. 656 ed. Par. et 651.

q) ἐπὶ τινῶν] sic utroque loco mss pro ἐπὶ τίνων.

r) συννεφεῖς εἰσιν] in Ciz. abest εἰσίν.

s) μήτοι] ms Vratislav. μήτι, minus bene.

t) ἀθετήσαντες δὲ] ita mss pro δέ.

u) μετὰ τῶν χρόνων] ms Ciz. τὸν χρόνον, minus bene, licet ita et **P 350** ms Genev.

x) ἡ προειρημένη τῶν ὕδριων] supra sect. 24.

ἔφοδος δύναται τι τοῖς Χαλδαίοις παρεπικουρεῖν· ἐπεὶ περ καὶ παρὰ τὸ ῥέον ὕδωρ καὶ παρὰ τὴν τοῦ ἀέρος κρᾶσιν ἀνώμαλα τὰ τῆς ῥύσεως καὶ τῶν ἀντιπαρηκόντων τῇ ῥύσει χρόνων^{γ)}· τὴν μὲν γὰρ τοῦ ὕδατος φορὰν εἰκὸς ἐστὶν ἀνόμοιον γίνεσθαι κατ' ἀρχάς, ὅτε καθαρὸν ἐστὶ τὸ ῥέον, καὶ ἐξ ὑστέρου, ὅτε ἰλυῶδες καὶ δυσρευστότερον. τὴν δὲ τοῦ ἀέρος κρᾶσιν πιθανόν, ἀχλυνώδους μὲν καὶ παχυτέρου ὄντος, ἀντιπλήτειν τῇ ἐκρύσει^{δ)} τρόπον τινὰ ἐμφράττουσαν^{ε)} αὐτὴν, διαυγοῦς δὲ καὶ λεπτομεροῦς καθεστῶτος συνεργεῖν μᾶλλον. καὶ αὐτὸς δὲ ὁ ἀμφοτέρους οὐχ ὡσαύτως ῥηθήσεται πλήρης καθεστῶς, ὡσαύτως δὲ ἡμίκενος ἢ πρὸς τῷ κενοῦσθαι^{β)} τυγχάνων· ἀλλ' ὅτε μὲν ὀξύτερον, ὅτε δὲ βραδυτέρον, ὅτε δὲ μέσως, τῆς οὐρανίου φορᾶς ἰσοταχῶς διὰ παντὸς ἐλαυνομένης. τὸ δὲ πάντων κυριώτατον, ἕκαστον τῶν ζωδίων οὐ συνεχές ἐστι σῶμα οὐδ' ὥσπερ ἡρμοσσομένη τῷ πρὸ ἑαυτοῦ καὶ μετ' αὐτὸ συνῆπται μηδεμιᾶς μεταξὺ πιπτούσης διαστάσεως, ἀλλ' ἐκ διεσπαρμένων ἀστέρων συνέστηκε καὶ μεταξύτῃ τινος ἐχόντων καὶ διαλείμματα, τοῦτο μὲν κατὰ τὴν μεσότητά, τρῦτο δὲ πρὸς τοῖς πέρασιν. ὅθεν πάντως ἀριθμητοῖς μορίοις τῶν ἐν τῷ κύκλῳ ζωδίων περιγραφομένων^{ε)}, πλάτην ἀναγκαῖον ἐστὶ γίνεσθαι τοῖς ἀπὸ τῆς γῆς^{δ)} παρατηροῦσι,

daeis afferre adiumenti. nam et ex aqua fluente et ex aëris temperatione fluxus est inaequalis et tempus quod fluxui obsistit. aquae enim motionem vorisimile est esse dissimilem in principio, quando fluit pura, et postea quando est limosa et fluens difficilior. 76. aëris autem temperationem est probabile, si sit quidem caliginosus et paulo crassior, resistere effluxioni, eam quodammodo obstruentem; si sit autem clarus et subtilis, magis adiuvare. 77. porro autem ipsa quoque amphora non similiter fluit si sit plena, et si sit seminans, aut si sit in eo ut exinaniantur: sed aliquando quidem celerius, aliquando vero tardius, aliquando vero mediocriter, cum caelestis motus semper feratur pari celeritate. 78. quod est autem in omnibus praecipuum, unumquodque signum non est corpus continuum, neque veluti compactum praecedenti et post illud adnexum est, nullo interiecto spatio: sed constat ex stellis dispersis, et quae quaedam intermedia et discreta habent spatia, partim in medio, et partim in fine. 79. unde cum signa partibus zodiaci numeratis describantur, necesse omnino est ut offundatur error iis qui observant

γ) καὶ τῶν ἀντιπαρηκόντων τῇ ῥύσει χρόνων] ita legendum e ms Genev. pro ἀντιπαρηκόντων. intelligit autem Sextus per ἀντιπαρηκόντας τῇ ῥύσει χρόνους, ut ipse infra sect. 77 interpretatur, inaequali spatio temporis fluentem in hydragogio aquam, quam opponit ἰσοταχῇ et aequaliter celeri motui siderum.

δ) τῇ ἐκρύσει] ita legendum pro ἐκρύσει, quod erat in ms Ciz. et Vratislav., et ἐκρύσει quod habebant editi codices.

ε) ἐμφράττουσαν] ms Ciz. καταφράττουσαν.

β) πρὸς τῷ κενοῦσθαι] ita rectius mss quam πρὸς τό, quod erat in editis.

ε) περιγραφομένων] ita ms Vratislav., quod rectius est quam περιγραφόμενον, ut legebant editi, vel περιγραφόμενος, ut ms Ciz.

δ) πλάτην ἀναγκαῖον ἐστὶ γίνεσθαι τοῖς ἀπὸ τῆς γῆς] non alienum ab hoc loco quod Theodorus Tarsensis apud Photium cod. 223 adversus astrologorum simile quoddam commentum disputans, πῶς, inquit, τὴν ὅλην γῆν εἰς ἰσα μέρη τοῖς δώδεκα καταμερίζοντες ζωδίοις τὰ μὲν τμήματα τῆς γῆς καὶ τοὺς ἐν αὐτοῖς δῆλον οἰκοῦντας εἰς ἕκαστον ἀφωρισμένους ἀναφέρουσι τῶν ζωδίων; καὶ ὑποκίττει μὲν τὰ τῆς γῆς μέρη, ἐπι-

λανθάνοντος αὐτοὺς τοῦ προσπλήτοντος διαλείμματος, εἴτε τοῦ προηγουμένου ζωδίου πέρας ἐστὶν εἴτε τοῦ ἐπανιόντος ἀρχή. οἱ 80 δὲ λόφοι ἀφ' ὧν αἱ ἀστεροσκοπίαι γίνονται, οὐχ οἱ αὐτοὶ πάντοτε διαμένουσιν, ἀλλὰ κατὰ μοῖραν ἑτεροιοιούμενον καὶ μεταβάλλοντος τοῦ κόσμου^{ε)} ἤτοι κατακλυσμοῖς ἐξ ὕμβρων ἢ σεισμοῖς γῆς ἢ ἄλλοις τισὶ τοιοῦτοις παθήμασιν ἐνοχλοῦνται· ὥστε καὶ παρὰ τὴν τοῦτων ἑξαλλαγὴν μὴ τὰς αὐτὰς τῶν ἀστέρων γίνεσθαι παρατηρήσεις, ἀλλ' ἑτέραν μὲν τὴν ἀφ' ὕψους συμβαίνειν παρατήρησιν, διαφέρονσαν δὲ τοῖς ἀπὸ χθαρμικοῦ βλέπουσι, καὶ τὸ ἐκεῖνοις ὁφθέν μὴ πάντως καὶ τοῖς ἄλλοις τεθεωρηθῆσθαι. συμπαραλάβοι δ' ἂν τις ἐνταῦθα καὶ τὴν τῶν αἰσθησιῶν παραλλαγὴν· ἄλλοι γὰρ ἄλλων εἰσὶν ὀξυωπέστεροι, καὶ ὁ τρόπον τὸ μηδέπω βλέπομενον ἡμῖν διὰ ποσὴν ἀπόστασιν τοῦτο ὡς μέγιστον κατελήφασιν ἀετοὶ τε καὶ ἰέρακες δι' ὑπερβολὴν ὀξυωπίης, οὕτω τὸ ἀνίσχον ἤδη καὶ ὠροσκοποῦν ζῳδίων ἐκ μακροῦ διαστήματος τῷ μὴ ὀξυωποῦντι Χαλδαίῳ πιθανόν ἐστίν^{β)} ὡς μηδέπω ἀνατεταλκὸς δοξάζεσθαι καὶ κατὰ σύγκρισιν ἀμβλυωποῦντι. προσθετέον δὲ τοῦτοις ὡς ἐναργέστατον τῆς Χαλδαϊκῆς ἑλεγχον καὶ τὴν περὶ τῷ ὁρίζοντι τοῦ ἀέρος διαφορὰν· εἰκὸς γάρ, ὅτι παχυμεροῦς αὐτοῦ καθεστῶτος κατὰ ἀνάκλασιν τῆς ὀψείας^{γ)} τὸ ὑπὸ γῆν εἴτι καθεστῶς ζῳδίων δοκεῖν ἤδη ὑπὲρ

a terra, cum eos lateat occurrens interstitium, sitne finis praecedentis signi, sive initium ascendentis. 80. tumuli autem ex quibus stellae aspiciuntur, non semper manent iidem, sed cum re ita ferente alteretur et mutetur mundus, aut imbrum inundationibus aut terrae motibus aut aliis eiusmodi casibus vexantur; hinc sit ut propter eorum mutationem non sint eadem stellarum observationes, sed alia quidem sit ex loco excelso aspicientibus observatio, alia vero ex humili, et quod aliis est visum, non omnino conspectum sit aliis. 81. assumi etiam hic potest sensuum diversitas: alii enim vident aliis acutius, et quomodo quod a nobis nondum videtur propter intervallum, hoc tamquam maximum comprehendunt aquilae et accipitres, propterea quod sint acuti visus, ita etiam quod iam oritur signum et est in horoscopo potest quidem qui non acute videt Chaldaeus et est obtusi visus, si cum alio conferatur, ob longum intervallum opinari quod nondum sit exortum. 82. his autem addenda est tamquam evidentissimum ad artem Chaldaicam confutandam argumentum etiam in horizonte seu finitore aëris differentia: est enim verisimile, quod cum is sit crassus, per visus reflexionem signum quod est adhuc

κεῖσθαι δὲ τῶν ζωδίων ἕκαστον δίχην νεφέλης τῇ ἀφωρισμένῃ μοίρᾳ τῆς γῆς ἐποχοῦμενον· ἐν κινήσει γὰρ κατ' αὐτοὺς διηγεῖται τοῦ οὐρανοῦ πόλου φερούμενον καὶ συμπεριλαμβανόμενον αὐτῷ τῶν ἑβ' ζωδίων, ἀδύνατον etc. ἄλλως δὲ εἰ κατ' αὐτοὺς ἡ γῆ κέντρον καὶ σημείου λόγον ἐπέχει πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τῶν ζωδίων ἐν ὁποιοῦν τῷ τε πλάτει καὶ μήκει πολλαπλάσιον ἐστὶν αὐτῆς; vide ibi si placet plura.

ε) μεταβάλλοντος τοῦ κόσμου] ad scopum Sexti imprimis faciunt quae de montium incrementis et decrementis notant naturae consulti. vide Georgium Agricolum libro 3 de ortu et causis subterraneorum et Io. Baptistam Ricciolum libro 2 Almagesti c. 12. iidem montes collapsos vel dehiscetes terrae motu aut concussos subsedisse et pro illis emersisse lacus referunt. alia loca vicissim ex depressionibus sublata in altitudinem ut de Methona grammaticus anonymus apud Is. Vossium p. 146 ad Melam: ἀπὸ τοῦ σεισμοῦ λέγεται ἐκπεπηδηκέναι καὶ φάνηναι ἀνωτέρα τῆς θαλάσσης εἰς ὄρυγας λῆ.

β) πιθανόν ἐστίν] ms Ciz. δυνατόν.

γ) κατὰ ἀνάκλασιν τῆς ὀψείας] huc refer quod Tacitus in vita Agri-

γῆς τυγχάνειν, ὁποῖόν τι καὶ ἐπὶ τῆς ἐφ' ὕδατος ἀντανακλωμένης ἡλιακῆς ἀκτίνος γίνεται· μὴ βλέποντες γὰρ τὸν ἥλιον αὐτὸν
 83 πολλάκις ὡς ἥλιον δοξάζομεν. τὸ δὲ πάντων συνεκτικώτατον, εἰ μὲν πᾶσι τοῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην τὰ οὐράνια παρατηροῦσιν ἕκαστον τοῦ ζωδιακοῦ δωδεκατημέριον ἰσοχρόνως ἐφαίνεται καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν εὐθείαν ἐθεωρεῖτο, τάχ' ἴσως ἂν ἐδύναντο Χαλδαίων παῖδες παγίως λαβεῖν τὸ περὶ τὸν ὁρίζοντα ἀνίσχον ζώ-
 84 διον. νυνὶ δὲ ἐπεὶ οὐ παρὰ πᾶσιν ἰσοχρόνως ἀναφαίνεται ἀλλὰ τοῖς μὲν θῦατον, τοῖς δὲ βράδιον, καὶ τισὶ μὲν πλάγιον, τισὶ δὲ ὀρθόν, ἐπακολουθεῖ, τὸ μὴ πᾶσι τὸ αὐτὸ δοκεῖν ὠροσκοπεῖν ζώδιον⁴⁾, ἀλλὰ καὶ τὸ τούτοις ἤδη δοκοῦν ἀνατεταλκέναι, τοῦτ' ἄλλοις ἀκμήν ὑπόγειον ὑπάρχειν, καὶ τὸ ἐτέροις φαινόμενον ἐν ἀποκλίματι⁵⁾ τοῦ ὠροσκοποῦντος ζώδιον, τοῦτο
 85 ἐτέροις θεωρεῖσθαι ὠροσκοποῦν. καὶ ὅτι ταῦθ' οὕτως ἔχει, πρόδηλον ἐκ τοῦ καὶ τοὺς ἀπλανεῖς ἀστέρας, καθάπερ ἀρκτοῦρον καὶ κῦνα, μὴ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον τοῖς ἐν παντὶ κλίματι κατοικοῦσι φαίνεσθαι, ἀλλ' ἄλλοις κατ' ἄλλον. ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἐνδέχεται κατ' ἀκριβείαν τὸ ὠροσκοποῦν ζώδιον λαβεῖν, διὰ δὲ
 P 382 τοῦτο οὐδὲ τῶν ἄλλων τι κέντρων, ἀφ' ὧν αἱ προαγορεύσεις
 86 γίνονται τοῖς Χαλδαίοις, αὐτάρκως παρεστήσαμεν. ἐκ περιουσίας δὲ λεκτέον, ὅτι κἂν κατάληπτος ᾗ ὁ ἀκριβὲς τῆς τούτων ἐπαναφορᾶς χρόνος, ἐκεῖνο μὲν συμφανές, ὅτι οὐδεὶς τῶν παραγινόμενων πρὸς τοὺς Χαλδαίους ἰδιωτῶν τετηρηκὼς ἐφ' εὐ-
 τοῦ τὸν ἀκριβῆ χρόνον παραγίνεται· πολλῆς γὰρ ἦν τεχνικίας

sub terra, videatur iam esse super terram; quod quidem fit etiam in radio solis, qui reflectitur in aqua: non videntes enim solem ipsum saepe esse solem opinamur. 83. quod autem maximi momenti est, si quidem omnibus qui caelestia observant in orbe terrarum, unaquaeque pars duodecima zodiaci pari appareret tempore et eadem recta linea cerneretur, fortasse possent Chaldaei firmiter et stabiliter accipere signum quod oritur in horizonte. 84. nunc autem quoniam non pari tempore apparet apud omnes, sed aliis quidem citius aliis vero tardius, et aliquibus quidem obliquum aliis vero rectum, sequitur quod non videatur omnibus idem signum esse horoscopus, sed quod his iam videtur esse exortum, hoc aliis esse modo sub terra, et quod videtur aliis esse in declinatione signi quod est horoscopus, hoc aliis cerni esse horoscopum. 85. quod autem hoc ita habeat, ex hoc est perspicuum, quod sidera inerrantia ut arcturus et canis non eodem tempore appareant omnibus qui sunt in omni climate sed aliis alio, atque quod non contingat accurate et absolute sumere signum quod sit horoscopus, et propterea nec ullum ex aliis cardinibus ex quibus a Chaldaeis sunt praedictiones, satis ostendimus. 86. ex abundantia autem dicere licet, quod etiam si accurate et perfecte comprehendi posset tempus eorum ascensus, illud quidem est evidens, quod ex indoctis qui accedunt ad Chaldaeos, nullus accedat qui tempus geniturae suae accurate observatum habeat; res enim fuerat

colap c. 12. scripsit in Britannia adspici per noctem solis fulgorem nec occidere et exurgere sed transire. ac simile aliquid Tornoviae, occidentalis Bothniae oppido, sub latitudine grad. 65 43 observavit Ioannes Bilbergius in libello cui titulus: *refractio solis inoccidui* Upsal. 1696 4.

h) ὠροσκοπεῖν ζώδιον] ms Ciz. ὠροσκοποῦν. mox pro ἀλλὰ τὸ in editis erat ἀλλὰ καὶ τὸ, sed illud καὶ quod commode abesse potest, ms auctoritate expunxi.

i) ἐν ἀποκλίματι] in declinatione esse signi idem est ac post signum illud proxime subsequi. supra sect. 18.

τὸ πρᾶγμα, ὡς πρότερον^{k)} ἰδείκνυμεν, καὶ πλέον ἢ κατ' ἰδιώτην ὑπέφαινε^{l)}. ἐπεὶ οὖν ὁ Χαλδαῖος οὐκ ἐτήρησε τὸν ἀκριβῆ τῆς 87 γενέσεως χρόνον ἐπὶ τοῦδε τοῦ ἰδιώτου, ἀλλὰ παρ' αὐτοῦ τοῦτον ἀκούει, οὕτοσι δὲ ὁ ἰδιώτης τὰ μὲν δι' ἀπειρίαν, τὰ δὲ καὶ διὰ τὸ μὴ πάνυ τι^{m)} ἐσπουδακέναι περὶ τὸ πρᾶγμα πάλιν οὐκ οἶδε τὸν ἀκριβῆ χρόνον, καταλείπεται ἄρα πρόρρησιν μὲν μηδεντινοῦν βεβαίαν, πλάνην δὲ καὶ φευκισμὸνⁿ⁾ ἀπὸ Χαλδαϊκῆς τοῖς ἀνθρώποις περιγίνεσθαι. εἰ δὲ ἀναστρέψαντες λξ-88 γοιεν μὴ τὸν ἀκριβῆ χρόνον λαμβάνεσθαι ἀλλὰ τὸν ὀλοσχερῆ καὶ ἐν πλάτει, ἐπ' αὐτῶν σχεδὸν ἀπελεγχθῆσονται^{o)} τῶν ἀποτελεσμάτων· οἱ γὰρ ἐν τῷ αὐτῷ καθ' ὀλοσχερίαν^{p)} γεννηθέντες οὐ τὸν αὐτὸν ἔζησαν βίον, ἀλλ' οἱ μὲν λόγου χάριν ἐβασίλευσαν, οἱ δὲ ἐν πέδαις κατεγήρασαν. οἱ θεοὶ γοῦν Ἀλεξάνδρου⁸⁹ τῷ Μακεδόνι γέγονεν ἴσος πολλῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην συναποτεχθέντων αὐτῷ, οὐδὲ Πλάτωνι τῷ φιλοσόφῳ. ὥστε εἰ τὸν ἐν πλάτει τῆς γενέσεως χρόνον ὁ Χαλδαῖος ἐπισκέπτεται, οὐ δυνήσεται παγίως λέγειν ὅτι ὁ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον γεννηθὲς εὐτυχῆσει· πολλοὶ γὰρ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον τούτῳ γεννηθέντες ἐδυστύχησαν. καὶ ἀνάπαλιν ὁ τοιοῦσδε τις εὐπορήσει· οὐκ ὀλίγοι γὰρ τῶν τὸ αὐτὸ διάθεμα ἐσχηκότων ἀπορώτατοι κατεγήρασαν. καὶ μὴν οὐδὲ μετρίως ἐλέγχειν φαίνεται τοὺς Χαλδαίους 90

magni artificii, ut prius ostendimus, et maior quam ut eam imperitus caperet. 87. quoniam ergo Chaldaeus non accurate et perfecte observavit tempus nascentiae in hoc indocto, sed ab eo ipsum audit; hic autem indoctus partim nascentiae in hoc indocto, sed ab eo ipsum audit; hic autem indoctus partim quidem propter imperitiam partim autem propterea quod non multum studii in ea re posuerit, rursus accurate et perfecte tempus non novit: restat ut nulla quidem perfecta praedictio sed error et deceptio accedat hominibus ex arte Chaldaica. 88. quodsi contra dicant, non ab eis sumi tempus accurate et perfecte sed crasse et ut est in aliqua latitudine, ex ipsis propemodum refellentur rerum praedictarum effectis et eventis: qui enim in eodem late sumpto tempore nati sunt, non eandem egerunt vitam, sed alii quidem, verbi causa, regnarunt, alii vero consenserunt in vinculis. 89. nullus quidem certe Alexandro Macedoni fuit similis, cum tamen multi in orbe terrarum simul cum eo nati sint, neque Platoni philosopho, quamobrem si Chaldaeus considerat tempus geniturae, prout late sumitur, non poterit asseveranter dicere quod qui eo tempore est natus, erit felix: multi enim eodem tempore quo ipse nati fuerunt infelices. et rursus non dicet, qui eo tempore natus est, egebit: non pauci enim ex iis qui idem habuere caeli thema, consenserunt in maximis copiis. 90. praeterea videtur non mediocriter refellere Chaldaeos

k) ὡς πρότερον] supra sect. 27 sq.

l) ὑπέφαινε] ms Ciz. ἐπέφαινε. mox articulum ante Χαλδαῖος revocavi ex mss.

m) μὴ πάνυ τι] ms Vratislav. μὴ πάνυ τι [quod recepimus].

n) φευκισμὸν] deceptionem cum ludibrio et irrisione haec vox denotat, Hesych. φέναξ, χλευαστής, ἀπατεῶν, ψεύστης, πλάνος. et merito astrologorum fucum hoc nomine Sextus appellat, praesagiis suis homines deridentium. unde Alexandriae astrologi pendere iubebantur βλακηνόμιον, stultorum tributum, quod consulerentur a stulis. Suid. in βλάκα.

o) ἀπελεγχθῆσονται] ms Vratislav. ἐλεγχθῆσονται.

p) τῷ αὐτῷ καθ' ὀλοσχερίαν] ms Ciz. addit χρόνος, quod ex superioribus certe est subintelligendum.

καὶ ὁ ἀναστρέφων πρὸς τὴν εἰρημένην ἐπιχειρήσιν λόγος· εἰ γὰρ οἱ τὸ αὐτὸ διάθεμα τῆς γενέσεως ἔχοντες τοῖς αὐτοῖς ἀποτελέσμασιν ἐν τῷ βίῳ περιπίπτουσι, πάντως καὶ οἱ διαφορὸς ἔχοντες γενέσεις διαφοροὶ γίνονται, ὅπερ ἐστὶ ψεῦδος. ὁρῶμεν γὰρ πολλοὺς κατὰ τε ἡλικίαν⁹¹) διαφέροντας καὶ κατὰ μορφὰς σωμάτων καὶ κατὰ ἄλλας παμπληθεῖς ιδιότητας παθῶν τῷ ὁμοίῳ τέλει περιπεπωκότας, καὶ ἦτοι ἐν πολέμῳ ἀπολομένους ἢ ἐν συμπτώμασιν οἰκῶν ἀποληφθέντας ἢ ναυαγίοις καταποντισθέντας, οἷς εἴπερ ἔζων, πῶς ἂν ὁ Χαλδαῖος προειρήκει τὴν ἐσομένην τοῦ βίου καταστροφὴν, ἄξιον διαπορεῖν. εἰ γὰρ ὁ μὲν ἐν τῇ ἀκίδι τοῦ τοξότου⁹²) γεννηθεὶς κατὰ τὸν μαθηματικὸν σφραγίσεται λόγον, πῶς αἱ τοσαῦται μυριάδες⁹³) τῶν βαρβάρων ἀνταγωνιζόμεναι πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἐν Μαραθῶνι ὑφ' ἐν κατεσφάγησαν; οὐ γὰρ δὴ γε ἐπὶ πάντων ὁ αὐτὸς ἦν ὠροσκόπος. καὶ πάλιν ὁ ἐν τῇ κάλπιδι τοῦ ὑδροχόου⁹⁴) γεννηθεὶς ναυαγήσει, πῶς οἱ ἀπὸ Τροίας ἀνακομιζόμενοι⁹⁵) τῶν Ἑλλήνων περὶ τὰ πόλια τῆς Εὐβοίας συγκατεποντώθησαν; ἀμήχανον γὰρ πάντας μακρῶ διαφέροντας ἀλλήλων ἐν τῇ κάλπιδι⁹⁶) τοῦ ὑδροχόου γεγενῆσθαι. καὶ μὴν οὐδὲ ἐνεστι λέγειν, ὅτι δι' ἓνα πολλάκις, ὃ εἰμυρται κατὰ πέλαιος φθαρήναι, πάντες οἱ ἐν τῇ νηὶ συναπόλλυνται. διὰ τί γὰρ ἢ τούτου εἰμαρμένη τὰς πάντων νικᾷ⁹⁷),

et quae adversus dictum argumentum retorquetur oratio: si enim qui geniturae suae habent idem thema, in eadem effecta et eventa in vita incidunt, omnino etiam qui diversas habent genituras, diversi evadunt ac differentes; quod est falsum. 91. videmus enim multos qui et aetate differunt et corporis forma et permultis aliis proprietatibus affectionibus similem habuisse vitae finem, et vel in bello periisse vel oppressos esse ruina aedium vel naufragio submersos, quibus, si viverent, an fuisset praedicturus Chaldaeus futurum vitae exitum, fas est dubitare. 92. si enim qui natus est sub aculeo sagittae sagittarii ex ratione mathematica interficietur, quomodo tot barbarorum milia adversus Graecos decertantia Marathone simul interfecta sunt? non enim erat idem in omnibus horoscopus. et rursus si qui natus est sub situla aquarii, naufragium patietur, quomodo qui revertebantur a Troia, submersi sunt in freto Euboeae? 93. neque enim fieri potest ut omnes qui multum aetate inter se differebant, nati sint sub situla aquarii. neque vero licet dicere, quod saepe propter unum cui fuit in fati ut periret in mari, omnes qui erant in navi simul pereant, cur enim huius fatum vincit fata omnium

91) κατὰ τε ἡλικίαν] ita malui cum eodem ms. Ciz. quam ἡλικίας.
92) ἐν τῇ ἀκίδι τοῦ τοξότου] Firmicus libro ultimo: in undecima sagittarii parte quicumque horoscopus habuerit, bello percussus morietur.

93) τοσαῦται μυριάδες] sexcenta milia fuisse a Dario in campos Marathonicos adducta, e quibus ducenta millia praelio sive naufragio amissa refert Iustinus lib. 2 cap. 9.

94) ὁ ἐν τῇ κάλπιδι τοῦ ὑδροχόου] Firmicus: in undecima parte aquarii quicumque habuerint horoscopus, in aquosis locis vel in humidis morientur. et paucis interiectis: in pedo dextro aquarii quicumque horoscopus habuerit, in locis aquosis humidisque morietur.

95) οἱ ἀπὸ Τροίας ἀνακομιζόμενοι] vide Euripidem Helena v. 1136 sq. Quintum Smyrnaeum in extremo libri ultimi, Pseudo-Dictyn libri sexti initio et Tzetzem ad Lycophr. 384.

96) ἐν τῇ κάλπιδι] ita legendum ut supra, non κάλποδι.

97) ἢ τούτου εἰμαρμένη τὰς πάντων νικᾷ] non contemnendum argumentum adversus eos qui caeco fato geri ista opinabantur. at sub deo iusto ac sapiente rectore neutiquam repugnat vel ob unum plures in

ἀλλ' οὐχὶ διὰ τὸν ἓνα, ὃ εἰμαρται ἐπὶ γῆς θανεῖν, πάντες περισώζονται; ἄλλος δέ τις ἀπορρήσει καὶ περὶ τῶν ἀλόγων⁹⁸) ζῶων· 94 εἰ γὰρ παρὰ τοὺς συστηματισμοὺς τῶν ἀστέρων τὰ κατὰ τὸν βίον ἀποτελέσματα πέφυκεν ἐκβαίνειν, ἐχρῆν ἐν τῷ αὐτῷ τούτῳ τοῦ ζωδίου μορίῳ κἀνθῶνος ἄμμι καὶ ἀνθρώπου γεννηθέντων τὴν αὐτὴν ἐν ἀμφοτέροις ἀκολουθεῖν τῶν βίων ἔκβασιν, καὶ μὴ τὸν μὲν ἀνθρώπον πολλάκις ἐπιφανῶς πολιτευσάμενον περισπώδαστον εἶναι τοῖς δήμοις, τὸν δὲ κἀνθῶνα διὰ παντὸς ἀχθφορεῖν ἢ εἰς μύλωνας ἀπάγεσθαι. τοίνυν οὐκ ἔστι⁹⁹) πρὸς τὰς τῶν ἀστέρων κινήσεις διοικεῖσθαι τὸν βίον· ἢ εἴπερ ἐστὶν εὐλογον, ἡμῖν πάντως ἀκατάληπτον. ἀπὸ δὲ τῆς αὐτῆς ὁρμώμενοι δυνάμειως δυσωπήσομεν αὐτοὺς καὶ ἐν οἷς συνοικεῖσθαι θέλουσι τοῖς τῶν ζωδίων τύποις¹⁰⁰) τὰς τε μορφὰς καὶ τὰ ἦδη τῶν ἀνθρώπων, οἷον ὅταν λέγωσιν, ὁ ἐν λέοντι γεννηθεὶς¹⁰¹) ἀνδρείος ἔσται, ὁ δὲ ἐν παρθένῳ τετανόθριξ χαρῆς λευκόχρως ἄπαις¹⁰²) αἰδήμων. ταῦτα γὰρ καὶ τὰ τούτοις ὅμοια γέλωτος μᾶλλον ἢ 96 σπουδῆς ἐστὶν ἄξια· πρῶτον μὲν γὰρ, εἰ ὅτι ἄλκιμον καὶ ἀρ- P 3

et non propter unum cui erat in fati ut moreretur in terra, omnes conservantur? 94; dubitavit autem etiam quispiam alius de brutis animantibus: si enim vitae eventa et effecta eveniunt ex stellarum figurarum conformationibus, cum in eadem parte signi simul nati sint asinus et homo, oportet in utrisque eundem sequi vitae exitum, et non hominem, cum saepe praecelere gesserit rem publicam, honorari a populis eisque esse curae, asinum autem perpetuo ferre onera aut abduci ad molas. 95. non potest ergo esse ut vita administretur ex motu astrorum: aut si est consentaneum, id vero a nobis minime potest comprehendere. eadem autem vi incitati eos pudore afficiemus in eo quoque quod volunt figuris signorum quadam veluti necessitudine coniungere formas et mores hominum, ut quando dicunt, qui natus erit in leone, erit fortis, qui autem in virgine, erit passis capillis, vultu gratus, candidus, sine liberis, verecundus. 96. haec enim et similia sunt magis ridenda, quam

navi servari atque ei veluti Paulo apostolo illos condonari, Actor. 27-24, vel ob unum communi etiam caeteros periculo naufragii subiici, Ionae 1 12.

98) καὶ περὶ τῶν ἀλόγων] non defuerunt qui apotelesmatices scita et astrorum effectus contenderent etiam ad bruta pertinere. sic in Ernesti Herseleri novo tractatu quem vocat Astrophysico, excuso Coloniae 1706 4 vitulorum etiam themata genethliaca proponuntur et exhibentur.

99) τοίνυν οὐκ ἔστι] in ms. Vratislav. οὐκ ἔστι εὐλογον.

100) τοῖς τῶν ζωδίων τύποις] a Chaldaeis et Aegyptiis imagines illas acceperunt Graeci, a quibus alias et longe diversas Indis ac Persis comminisci placuit: quemadmodum pro imaginibus characteres literarum Hebraicarum in caelo deprehendere sibi visi sunt Iudaeorum magistri. confer Iac. Gaffarelli curiositates inauditas et Salmasii prolegomena ad diatribas de annis climactericis et antiqua Astrologia. sive igitur ob qualemcumque figurae convenientiam sive doctrinae tantum causa (ut noster ait infra sect. 97) sive quod huiusmodi vires et efficacias stellis illis tribuerent, imaginum figuram et nomina sideribus homines imposuere, nihil certe solidi argumenti exinde ad divinationum astrologicarum fidem deduci poterit.

101) ὁ ἐν λέοντι γεννηθεὶς] confer Manilium 4 175 sq. infra sect. 100.

102) ἄπαις] contra ex eiusdem Manilii sententia 6 202 foecundus erit, quod mirum in virgine, partus. caetera virginis apotelesmata refellit noster infra sect. 102.

γεννωπὸν ἐστὶν ὁ λέων, φασὶ τὸν ἐν αὐτῷ γεννώμενον^{γ)} ἀνδρείον τυγχάνειν, πῶς τὸν ταῦρον ἀναλογούντα τούτῳ θῆλυ νομίζουσι 97 ζῶον^{δ)}; εἴτα μετὰ τοῦτο οἶσθαι ζῴδιον κάλλιστον τὸν λέοντα τὸν ἐν οὐρανῷ ἀναλογίαν ἔχειν τῷ ἐπὶ γῆς; εἰκὸς γὰρ τοὺς παλαιούς τὰ τοιαῦτα τῶν ὀνομάτων τίθεσθαι κατὰ ψιλὴν τὴν τοῦ χαρακτήρος ἐμφέρεϊαν· τάχα δὲ οὐδὲ κατ' αὐτὴν, ἀλλ' εὐσήμιον 98 χάριν διδασκαλίας^{ε)}. τί γὰρ ὅμοιον ἔχουσιν ἄρκτω οἱ ἐπὶ ὀτέρους διμεστώτες ἀπ' ἀλλήλων, ἢ δράκοντος κεφαλῇ οἱ πέντε; φ' ὃν φησὶν ὁ Ἀρατος^{ς)}

ἀλλὰ δύο κροτάφους, δύο δ' ὄμματα, εἰς δ' ὑπένερθεν ἰσχυατὴν ἐπέχει γένος δεινοῦ πελώρου.
οὐ μὴν ἀλλὰ καί, ὥς ἀνώτερον^{ι)} ἐλέγομεν, τῶν ἐν τούτῳ τῷ ζῴδιῳ^{κ)} γεννωμένων οὐδ' αἱ μορφαὶ εἰσιν αἱ αὐταὶ οὔτε τὰ ἦθη εἰσὶν ὅμοια, ἐκτὸς εἰ μὴ τὰς μοίρας^{λ)}· εἰς ἃς ἕκαστον διαίρεται ζῴδιον καὶ τὰ λεπτὰ φήσουσι τῆς τοιαύτης διαφορᾶς εἶναι ποιητικά. ὁ πάλιν ἐστὶν ἀδύνατον. ἐδείξαμεν γὰρ^{μ)} τὴν ἐν τοῖς

digna in quae studium conferatur: nam primum quidem si propterea quod leo est fortis et torvo ac masculo aspectu, dicunt eum qui in ipso nascitur, esse fortem, quomodo taurum qui ei proportionem convenit, existimant animal femininum? 97. deinde vero ineptum est existimare, pulcherrimum quoniam animal est leo, eum qui in caelo est, habere aliquam convenientiam cum eo qui est in terra: est enim verisimile, veteres haec nomina imposuisse propter totam figurae similitudinem; fortasse autem nec propter eam sed causa doctrinae magis significandae. 98. quid enim habent ursae simile septem stellae quae sunt inter se disiunctae ac dissitae? aut cum capite draconis quinque stellae, de quibus dicit Aratus

tempora bina tenent, oculos duo, subtus at unum
immanis monstri maxillae extrema capessit.

99. verum enim vero, ut superius diximus, eorum qui nascuntur in eodem signo, neque eadem sunt formae neque mores similes, nisi forsitan dicant partes eas in quas dividitur unumquodque signum, et etiam minuta, eiusmodi differentiae esse efficientia, quod rursus non potest fieri, ostendimus enim

P 354 ε) τὸν ἐν αὐτῷ γεννώμενον] ita mss atque ita sensus postulat pro τῶν γεννωμένων.

δ) θῆλυ ζῶον] supra sect. 6.

ε) εὐσήμιον χάριν διδασκαλίας] in disciplina sphaerica et astronomica, ut sic liceret loca caeli distincte designare motusque planetarum definire, quod fieri non posset nisi stellae certis figuris comprehensae nominibusque insignitae essent, sic in luna etiam maculas certis nominibus donare recentes astronomi ad eclipsium magnitudines describendas.

ς) ὁ Ἀρατος] Aratus Phaenom. vers. 56, cuius versus ita est interpretatus Cicero:

huic non una modo caput ornans stella relucet,
verum tempora sunt duplici fulgore notata
e trucibusque oculis duo fervida lumina flagrant,
atque uno mentum radianti sidere lucet.

ι) ὥς ἀνώτερον] sect. 89 sq.

κ) ἐν τούτῳ τῷ] legendum putem ἐν ταύτῳ, idque in versione secutus sum.

λ) τὰς μοίρας] quodlibet signum in triginta μοίρας dividunt astrologi singulisque partibus certos tribuunt effectus, ut in libro ultimo Iulii Firmici videre licet, ubi μοιρογενέσεις ex rationibus sphaerae barbaricae per universa duodecim signa explicantur, singulas partes sive μοίρας iterum subdistinguunt in λεπτὰ sive minuta sexaginta.

μ) ἐδείξαμεν γὰρ] supra sect. 74 sq.

αὐτοῖς χρόνοις τῆς ἀποτέξεως^{ν)} καὶ ὠροσκοπήσεως ἀκρίβειαν ἀσύστατον. δυοῖν τε θάτερον· ἢ γὰρ ὅτι λέων λέγεται τὸ ζῴ-100 διον, καὶ ὁ γεννηθεὶς ἀνδρείος^{ο)} γίνεται, ἢ ὅτι τραπέντος τοῦ ἀέρος ὑπὸ τοῦ κατ' οὐρανὸν^{π)} λέοντος τοιαῦτα συμβαίνουσαι καὶ περὶ τὸν ἀποτικτόμενον ἄνθρωπον διαθέσεις. ἀλλὰ διὰ μὲν^{ρ)} τὸ λέοντα καλεῖσθαι τὸ ὠροσκοποῦν ζῴδιον, οὐ πιθανὸν ἀνδρείον γίνεσθαι· τούτῳ γὰρ τῷ λόγῳ ἐχορὴν καὶ τοὺς τῷ ἐπιγείῳ λέοντι συναποτεχθέντας ἢ συντραφέντας ἀνδρείους ὑπάρχειν παρ' ὅσον λέων λέγεται τὸ ὧ συνετράφησαν ζῴῳ. εἰ δὲ 101 διὰ τὴν τοῦ ἀέρος τροπὴν, τί τοῦτο πρὸς τὴν τοῦ βίου διαφορὰν; εἰς μὲν γὰρ τὸ ἰσχυρὸν τοῖς σώμασι γίνεσθαι τὸ γεννώμενον καὶ θηριῶδες τοῖς ἡθεσιν τάχα συμβάλλεται ἢ ποιά τοῦ ἀέρος κρᾶσις· εἰς δὲ τὸ δανέλοις κατάχρεων γενέσθαι τὸ γεννώμενον ἢ βασιλεύειν ἢ δεθῆναι^{ς)} ἢ σπανότεκνον ἢ σπανάδελφον P 355 ὑπάρχειν οὐδ' ὅτι οὖν φαίνεται συνεργεῖν ὁ ἀήρ. καὶ πάλιν εἰ δ' 102 παρθένου ὠροσκοπούσης τετανότριξ^{τ)} χαροπὸς λευκόχρως, δείξει μηδένα τῶν Αἰθίοπων παρθένον ἔχειν ὠροσκοποῦσαν, ἐπεὶ δῶσουσιν Αἰθίοπα λευκὸν εἶναι καὶ χαροπὸν καὶ τετανότριχα, ὁ πάντων ἐστὶν ἀτοπώτατον. καθόλου δὲ ἐπεὶ οὐδ' ἐνδείκνυσθαι 103 λέγουσιν αὐτοῖς τοὺς ἀστέρας τὰς τῶν ἀνθρωπίνων βίων διαφορὰς, ἀλλ' αὐτοὺς ταύτας συμπαρατετηρημέναι ταῖς τῶν ἀστέρων σχέσεσι, φημι ὅτι εἰ μελλήσει βέβαιος πρόρρησις γίνεσθαι, δεῖ τὴν αὐτὴν τῶν ἀστέρων σχέσιν μὴ ἅπαξ συμπαρατετηρηκέ-

temporis partus et horoscopi certam ac perfectam cognitionem non posse consistere. 100. duorum autem alterum, aut enim quia signum dicitur leo, is qui natus est fit fortis, aut quia mutato aëre a caelesti leone eiusmodi eveniunt affectiones homini qui nascitur, sed non est probabile fieri fortem propterea quod leo vocetur signum quod est in horoscopo: hac enim ratione oportet etiam eos qui nati sunt eodem tempore cum terrestri leone aut qui cum eo sunt educati, esse fortes propterea quod leo dicatur animal cum quo sunt nutriti. 101. sin autem propter aëris mutationem, quid hoc ad vitae differentiam? nam ad hoc quidem quod fiat corpore robustum aut moribus ferum, fortasse confert certa qualitate praedita aëris temperatio, ad hoc autem, quod id quod nascitur opprimatur aere alieno aut regnet aut sit in vinculis aut paucos habeat liberos aut paucos fratres, aër nihil videtur adjuvare. 102. et rursus si qui natus est cum virgo esset in horoscopo, est passis capillis, gratus aspectu et candidus; oportebit nullum Aethiopem habere in horoscopo virginem, alioqui dabunt Aethiopem esse album aspectu gratum et passis capillis, quod quidem est omnium absurdissimum. 103. ut semel autem dicam, cum nec stellae quidem ipsis dicant indicare humanae vitae differentias, sed has se observasse ex stellarum inter se habitudinibus, dico quod si firma ac stabilis futura sit praedictio, oporteat eandem stellarum inter se ha-

ν) ἀποτέξεως] ita legendum ex ms Ciz. et interprete, licet in editis sit ἀποδείξεως, et in ms Vratislav. ἀποτάξεως.

ο) ὁ γεννηθεὶς ἀνδρείος] supra sect. 95.

π) κατ' οὐρανὸν] Salmasius in codice suo legit κατ' ἀπόρροιαν, quod mihi praee edita lectione neutiquam probatur.

ρ) διὰ μὲν] ms Ciz. διὰ μὴν.

ς) δεθῆναι] non mutanda haec lectio, licet in ms Vratislav. et Ciz. P 355 sit δεηθῆναι.

τ) τετανότριξ] supra sect. 95.

και τῷ τινος ἐνός βίῳ, ἀλλὰ καὶ δεύτερον δεύτερου καὶ τρίτον τρίτου, ἵνα ἐκ τοῦ διομαλλῆσαι ἐπὶ πάντων τὰς τῶν ἀποτελεσμάτων ἐκβάσεις μάθωμεν, ὅτι τῶν ἀστέρων τοιοῦτον ἀναδεξαμένων τὸν σχηματισμὸν τόδε πάντως ἔσται τὸ ἀποβησόμενον. καὶ 104 ὃν τρόπον ἐν τῇ Ιατρικῇ ἐτηρήσαμεν, ὅτι ἡ τῆς καρδίας τρώσις αἰτιὸν ἔστι θανάτου, οὐ τὴν Δίωκος μόνον¹⁾ τελευτήν αὐτῇ συμπαρατηρήσαντες ἀλλὰ καὶ Θέωνος καὶ Σωκράτους καὶ ἄλλων πολλῶν, οὕτω καὶ ἐν μαθηματικῇ²⁾, εἰ πιστὸν ἔστιν ὅτι ὕδρὸς σχηματισμὸς τῶν ἀστέρων τοιοῦτον βίον μηνυτικὸς καθέστηκε, πάντως οὐχ ἁπλᾶς ἐφ' ἐνός ἀλλὰ πολλάκις ἐπὶ πολλῶν παρετηρήθη. 105 ἐπεὶ οὖν ὁ αὐτὸς τῶν ἀστέρων συσχηματισμὸς διὰ μακρῶν ὥς φασιν χρόνων θεωρεῖται, ἀποκαταστάσεως³⁾ γενομένης τοῦ μεγάλου ἐνιαυτοῦ δι' ἐννεακισχιλίων ἐννακοσίων⁴⁾ καὶ ἑβδομήκοντα καὶ ἑπτὰ ἔτων, οὐ φθάσει ἀνθρωπίνη τήρησις τοῖς τοσοῦτοις αἰῶσι συνδραμεῖν ἐπὶ μιᾷς γενέσεως· καὶ ταῦτα, οὐχ ἁπλᾶς ἀλλὰ πολλάκις ἦτοι τοῦ κόσμου φθορᾶς, εἰρήκασιν ὥς τινες⁵⁾, μεσολαβούσης αὐτὴν ἢ πάντως γε τῆς κατὰ μέρος με-

bitudinem non semel observasse in vita unius alicuius, sed in secundi iterum et in tertii tertio, ut ex eo quod in omnibus pares sint eventuum et effectuum exitus, discamus quod cum stellae sint hanc figurarum accepturae conformationem, hoc sit omnino eventurum. 104. et quomodo in arte mendi didicimus, quod vulneratio cordis sit causa mortis, non observata sola morte Dionis sed et Theonis et Socratis et multorum aliorum: ita etiam in mathematica, si sit credibile quod haec astrorum figurae conformatio talem vitam significet, omnino non semel in uno sed saepe in multis debet esse observata. 105. quoniam ergo eadem astrorum figurae conformatio post longa, ut aiunt, tempora cernitur, nempe post novies mille nongentos et septuaginta et septem annos magni anni facta revolutione, tam multis seculis percurrendis non sufficit hominum observatio vel ad unam genituram; idque cum non semel sed saepe mundi interitus, ut quidam dixerunt, eam intercipiat, aut

1) τὴν Δίωκος μόνον] ita ms pro μόνον. notum est Dionis, Theonis et Socratis nomina poni pro propriis nominibus quibuscumque: vide ad lib. 1 Pyrrhon. sect. 189 et Andréae Alciati parerga lib. 1 cap. 26.

2) ἐν μαθηματικῇ] hoc est in astrologia, quo sensu noster vocabulum μαθηματικῶν et μαθηματικῆς usurpavit sect. 1 et 2 huius libri.

3) ἀποκαταστάσεως] ita legendum uno vocabulo, non, ut editi habebant, duobus ἀπὸ καταστάσεως. anni magni ἀποκατάστασιν sive revolutionem definit annis 9977, numero climacterico constante ex novenariis et septenariis, multum autem diversa fuit veterum sententia de anni magni spatio quot ille annis vulgaribus absolveretur, ut lector studiosus cognoscere poterit e Petro Gassendo t. 1 operum p. 176 et Iacobi Thomasi diatriba de anno magno, quae quinta est ex illis viginti quas vir doctissimus de Stoica mundi exustione Lipsiae 1676 publicavit. addam locum Nicetae Choniatae lib. 1 de orthodoxa fide cap. 9: Saturnus maximam suam ἀποκατάστασιν 265 annis, Iuppiter 427, Mars 204, Sol 1461, Venus 1151, Mercurius 400, Luna 25 conficit. cosmica verò ἀποκατάστασις exactis 17503200 annis peragitur, tumque adeo synodus quaedam conventusque stellarum omnium ad tricesimam cancri mansionem sive Leonis primam celebratur, nec ita multo post generali diluvio mundus obruitur.

4) ἐννεακοσίων] ms Vratislav. ἐννακοσίων [quod recepinus].

5) εἰρήκασιν ὥς τινες] notum Stoicorum dogma de mundo per vices

ταβολῆς⁶⁾ ἐξαφανιζούσης τὸ συνεχές τῆς ἱστορικῆς παραδόσεως. τοσαῦτα μὲν οὖν ἔστι καὶ τὰ πραγματικῶς⁷⁾ δυνάμεινα 106 λέγεσθαι πρὸς τοὺς Χαλδαίους. μεθ' ἃ πάλιν ἀπ' ἄλλης ἀρχῆς σθέντομον οὕσαν καὶ τὴν πρὸς τοὺς Μουσικοὺς ζήτησιν ἀποδώσομεν.

terrae sigillatim et per partes mutatio penitus aboleat continuationem historicae traditionis. 106. haec ergo sunt quae valide dici possunt adversus Chaldaeos, post quae rursus alio sumpto principio trademus compendiosam adversus Musicos disquisitionem.

ἐκφυρώσεων et cataclysmorum saepius corrupto atque iterum identidem corrumpendo, de quo accurate laudatus Thomasius post Lipsium 2 21 sq. physiologiae Stoicae. vide etiam Thomam Burnetum lib. 4 theoriae sacrae telluris c. 5.

a) τῆς κατὰ μέρος μεταβολῆς] Hervetus interpres legit τῆς γῆς καὶ τῆς κατὰ μέρος μεταβ.

b) πραγματικῶς] vide, si placet, dicta ad lib. 1 Pyrrhon. sect. 62.

P 356

Βιβλίον ἕκτον.

Σέξτον ἐμπειρικὸν πρὸς Μουσικοὺς:

- 1 Ἡ μουσικὴ λέγεται τριχῶς· καθ' ἓνα μὲν τρόπον ἐπιστήμη τις^{α)} περὶ μελωδίας καὶ φθόγγους καὶ ῥυθμοποιίας, καὶ τὰ παραπλήσια καταγιγνομένη πράγματα, καθ' ὃ καὶ Ἀριστόξενον τὸν Σπινθάρου^{β)} λέγομεν εἶναι μουσικόν. καθ' ἕτερον δὲ ἡ περὶ ὁργανικὴν^{γ)} ἐμπειρίαν, ὡς ὅταν τοὺς μὲν αὐλοῖς καὶ ψαλτηρίοις^{δ)} χρωμένους μουσικοὺς ὀνομάζομεν, τὰς δὲ ψαλτρίας μουσικάς. ἀλλὰ κυρίως κατ' αὐτὰ τὰ σημαινόμενα καὶ παρὰ πολλοῖς λέγεται μουσική. καταχρηστικώτερον δὲ ἐνίοτε προσαγορεύειν εἰώθαμεν τῷ αὐτῷ ὀνόματι καὶ τὴν ἐν τινι πράγματι

Liber VI.

Sexti Empirici adversus Musicos.

1. Musica dicitur tribus modis: uno quidem scientia quae versatur in modulationibus sonisque et rhythmis rebusque similibus, quo quidem modo Aristoxenum Spinthari filium dicimus esse musicum, altero autem, quae versatur in musicorum instrumentorum peritia, ut quando tibiis vel psalteriis utentes vocamus musicos vel psalterias musicas, ac proprie quidem hae significationes etiam a vulgo musicae tribuuntur. 2. per abusum autem nonnumquam solemus appellare eodem nomine etiam rectam in re aliqua actionem:

- P 356 α) ἐπιστήμη τις] musicam theoreticam noster ita distinguit a practica, quemadmodum Themistius in 1 posterior. Analytic. p. 7 musicum τὸν τὸ μάθημα εἰδὸτα a musico τῷ ταῖς ἀκοαῖς γεγυμνασμένῳ. illam docet Sextus consistere in accurata scientia μελωδίας sive harmoniae, et sonorum, prout graves vel acuti, molles ac duri sunt, et ῥυθμοποιίας sive numeri in longorum breviumque tonorum vicissitudine, cuius quantum sit in musica momenti, omnes experimur, atque erudite monstratum Isaaco Vossio lib. de poematum cantu et viribus rythmi. apud Porphyrium in Harmonica Ptolemaei musica dividitur in ἀρμονικὴν ῥυθμικὴν μετρικὴν ὁργανικὴν ποιητικὴν et huius ὑποκριτικὴν. has omnes partes musicae illustraverat Aristoxenus, cuius libri universi de musica exceptis tribus harmonicorum elementorum periere.

β) Ἀριστόξενον τὸν Σπινθάρου] hic Spintharus Aristoxeni pater musicus et ipse fuit, ut docet Suidas in Ἀριστόξενος. de Aristoxeno eiusque scriptis dixi lib. 3 bibliothecae Graecae cap. 10.

γ) περὶ ὁργανικὴν] organum, ut notat S. Augustinus ad Psalmum 101, generale nomen est omnium vasorum musicorum; quidvis iam obtinuerit consuetudo, ut organa proprie dicantur ea, quae inflantur folilibus.

δ) ψαλτηρίοις] ψάλλειν proprie est tangere ac movere digitis, unde ψαλτήριον instrumentum quod pulsatur non plectro sed ψαλμῷ hoc est tactu digitorum ut πηκίς sive μάγadis. vide Athenaeum 14 p. 635 636 et Salomonem van Till libro de Hebraeorum musica cap. 5 §. 12. Rufinus Praef. in Psalmos: Psalmus est, cum cessante voce pulsus organi canentis auditur. idem ad Psalm. 2: psalmus proprie dicitur melos quod per motum et laborem manuum de psalterio procedit.

κατόρθωσιν^{ε)}. οὕτω γοῦν μεμυνσόμενον^{ς)} τι ἔργον φαμέν, κἂν ζωγραφίας μέρος ὑπάρχη, καὶ μεμυνσώσθαι τὸν ἐν τούτῳ κατορθώσαντα ζωγράφον. ἀλλὰ δὴ κατὰ τοσούτους τρόπους νοουμένης³ τῆς μουσικῆς πρόκειται νῦν ποιείσθαι τὴν ἀντίρρῃσιν οὐ μὰ Δία πρὸς ἄλλην τινὰ ἢ πρὸς τὴν κατὰ τὸ πρῶτον νοουμένην σημαινόμενον· αὕτη γὰρ καὶ ἐντελεστικότητα παρὰ τὰς ἄλλας μουσικὰς δοκεῖ καθεστηκέναι. τῆς δὲ ἀντίρρῃσεως καθάπερ καὶ ἐπὶ⁴ γραμματικῆς^{ς)} διττὸν ἐστὶ τὸ εἶδος^{ς)}. οἱ μὲν οὖν δογματικώτερον ἐπεχείρησαν διδάσκειν, ὅτι οὐκ ἀναγκαῖόν ἐστι μάθημα πρὸς εὐδαιμονίαν μουσικὴ ἀλλὰ βλαπτικὸν μᾶλλον, καὶ τοῦτο δείκνυσθαι ἔκ τε τοῦ διαβάλλεσθαι τὰ πρὸς τῶν μουσικῶν^{ς)} λεγόμενα καὶ ἔκ τοῦ τοὺς προηγουμένους λόγους ἀνασκευῆς ἀξιοῦσθαι. οἱ δὲ ἀπορητικώτερον πάσης ἀποστάντες τῆς τοιαύτης ἀντίρρῃσεως⁵ ἐν τῷ σαλεύειν τὰς ἀρχικάς ὑποθέσεις τῶν μουσικῶν ὥρῃσαν καὶ τὴν ὅλην ἀνηρῇσθαι μουσικὴν. ὅθεν καὶ ἡμεῖς⁶ ὑπὲρ τοῦ μὴ δοκεῖν τι τῆς διδασκαλίας χρεωκοπεῖν^{ς)} τὸν ἑκατέ- P 357

sic ergo dicimus opus aliquod musice concinnatum, etiamsi sit pars picturae, et a musis afflatum, qui recte se gessit pictorem. 3. cum autem tot modis intelligatur musica, nunc est nobis propositum contra eam dicere, non per Iovem adversus aliam, quam eam quae intelligitur in primo significato: ea enim prae aliis musices generibus videtur esse perfectissima. 4. contradicendi autem illi quemadmodum grammaticae quoque modus est duplex: nam alii quidem dogmatice conati sunt docere quod musica non est ad felicitatem disciplina necessaria, sed potius noxia, idque ostendere vel reprehendendo quae a musicis tradita sunt vel praecipuas eorum oppugnando rationes. 5 alii autem dubitando potius rem tractarunt relictaque omni eiusmodi contradictione in labefactandis musicorum hypothesebus existimarunt etiam totam labefactam esse musicam. 6. itaque et nos ne in ulla parte doctrinae examinanda

ε) τὴν ἐν τινι πράγματι κατορθώσιν] nomine a musis petito μουσικὸς dicti periti et eruditi, ut indocti et imperiti vicissim ἄμουσοι. sic μουσικώτατος Ptolemaeus Philadelphus apud Aelianum 4 15 Var. et μουσική pro liberali doctrina etc. παιδεία ἐγκυκλίῳ apud Aristophanem et alios, quorum loca notavit Iuretus ad Symmachi 3 74 Epist. et Woweranus cap. 24 Polymathiae. hinc προβλήματα μουσικά καὶ κριτικῶν φιλόλογα apud Plutarchum p. 1095 contra Colotem.

ς) μεμυνσόμενον] vide Cangium in Glossario, etymologicon Gerh. Io. Vossii in voce musivum opus et Ioannem Ciampinum in veteribus monumentis Romae 1690 fol. editis. μουσοστικίους εἰκόνας vocat continuator Theophanis in Constantino Porphyrogenito p. 281, εἰκόνας ἐκ ψηφιδῶν Leo Chalcedonensis in decreto quod edidit Montfauconus in Bibliotheca Coisliniana p. 107, quibus discolorae crusta marmorum gratissima picturarum varietate texuntur, ut verbis utar Cassiodori lib. 1 epist. 6.

ς) ἐπὶ γραμματικῆς] supra lib. 1 sect. 1.

ς) διττὸν ἐστὶ τὸ εἶδος] hanc emendationem debeo codici Vratislav.; nam in editis erat εἰπεῖν ἐστὶ τὸ εἶδος. duplex autem illud genus intellige Epicureorum et Scepticorum: Epicurei enim musicam ut noxiam reiciebant magistrum suum secuti, de quo infra sect. 27.; Pyrrhonii vero tantummodo sustinent assensum et an utilis sit musica dubitant.

ς) πρὸς τῶν μουσικῶν] ms Ciz. πρὸς τὸν μουσικόν, male, licet ita in suo etiam rapperit Hervetus.

ς) χρεωκοπεῖν] hoc verbum denotat de debito suo aliquid inextolutum P 357 relinquere, unde χρεωκοπεῖσθαι, reliquatores, aeris alieni expilatores, apud Plutarchum in Solone.

ρου δόγματος ἢ πράγματος¹⁾ χαρακτηρὰ κεφαλαιωδέστερον ἐφο-
δεύσομεν, μήτε ἐν τοῖς παρελκόνσιν ὑπερεκπίπτοντες εἰς μακρὰς
διεξόδους μήτε ἐν τοῖς ἀναγκαιοτέροις ὑστεροῦντες πρὸς τὴν τῶν
ἐπειγόντων ἔκθεσιν, ἀλλὰ μέσσην καὶ μεμετρημένην κατὰ τὸ
δυνατὸν ποιοῦμενοι τὴν διδασκαλίαν.

7 Τάξει δὲ ἀρχέτω πρῶτον τὰ ὑπὲρ μουσικῆς εἰωθότα παρὰ
τοῖς πολλοῖς²⁾ θρυλεῖσθαι. εἴπερ τοίνυν, φασί, φιλοσοφίαν ἀπο-
δεχόμεθα σωφρονίζουσαν τὸν ἀνθρώπινον βίον καὶ τὰ ψυχικὰ
πάθη καταστέλλουσαν, πολλῶ μᾶλλον³⁾ ἀποδεχόμεθα τὴν μου-
σικήν, ὅτι οὐ βιαστικώτερον ἐπιτάττουσα ἡμῖν ἀλλὰ μετὰ θελ-
γούσης τινὸς πειθοῦς τῶν αὐτῶν ἀποτελεσμάτων περιγίνεται
8 ὥνπερ καὶ φιλοσοφία. ὁ γοῦν Πυθαγόρας⁴⁾ μεράκια ὑπὸ μέθης
ἐκβεβακχυμένα ποτὲ θεασάμενος, ὡς μηδὲν⁵⁾ τῶν μεμνηνόντων

reliquatores videamur, utriusque dogmatis sive rei rationes compendio per-
sequemur, nec in rebus supervacaneis in longas excurrentes digressiones nec
in necessariis ea quae urgent et premunt omittentes exponere, sed mediam
et moderatam, quoad eius fieri poterit, adhibentes doctrinam.

7. Ordine ergo primum incipiant quae pro musica iactari solent in vul-
gus, si ergo, inquit, recipimus philosophiam quae humanam vitam castigat
et temperat animique motus et perturbationes coercet ac reprimat; multo magis
recipimus musicam, quae non per vim nobis imperat, sed cum deliniente
quodam virtute persuadendi eadem effecta assequitur quae philosophia. 8. Py-
thagoras quidem certe cum aliquando vidisset adolescentes ob ebrietatem ita

1) ἐκατέρω δόγματος ἢ πράγματος] de priorē sect. 7 ad 37, de poste-
riore sect. 38 ad 68.

2) εἰωθότα παρὰ τοῖς πολλοῖς] ms Vratislav. παρὰ τοῖς πολλοῖς εἰωθότα.

3) πολλῶ μᾶλλον] ita legendum e mss pro πολλῶν.

4) ὁ γοῦν Πυθαγόρας] Seneca lib. 3 de ira cap. 9: Pythagoras per-
turbationes animi lyra componebat. idem de Clinia Pythagorico Aelianus
14 23 Var. et Eustathius ad Iliad. 6 pag. 643. de Empedocle scholiastes
Hermogenis pag. 383, de Damone Atheniensis musico Galenus lib. 9 de
dogmatibus Hippocratis et Platonis c. 5 et lib. 9 Marcianus Capella. sed
locum scholiastae Hermogenis adscribam, in quo eadem quoque legun-
tur quae de Pythagora Sextus noster commemorat: φασί καὶ τοὺς Πυ-
θαγορείους, εἰ ποτε κινηθοῖεν αὐτῶν τὰ πάθη ἢ τινὰς ἐτέρους ὑπ' αὐτῶν
κατεχομένους θεάσαντο, διὰ τῶν ἐν αὐτοῖς τε καὶ κινηθῶν θυμῶν
μετάγειν ἐπὶ τὸ ἡμερώτερον τὴν ψυχὴν. καὶ Πυθαγόρας δὲ, ὡς Ἰάμ-
βλιχος φησιν ἐν τῷ περὶ Πυθαγορείου αἰρέσεως, μέσῃ νυκτὶ ἀστρονο-
μούμενος νεανίαν τινὰ (Tauromentitam fuisse Iamblichus testatur) σὺν
αὐλῇ κωμάζοντα μετὰ λαμπάδος κατὰ αὐλητρίδος τὸν τε οἶκον αὐτῆς
ἐμπρῆσαι σπεύδοντα διὰ ζήλοτυλίαν ἐπέσχε τῆς μανίας, παραχέλευσά-
μενος τὴν αὐλητρίδι μεταβάλλεσθαι τὸν θυμὸν ἐπὶ τι καταστηματατικόν
μέλος τὸ καλούμενον σπονδεῖον (ita et Sexti nostri codices, licet apud
Iamblichum, ex quo scholiastes Hermogenis ista hausit, legitur σπον-
δεῖαχόν vita Pythagorae sect. 112 ed. Kusteri). Ἐμπεδοκλῆς δὲ ὁ Ἀκρα-
γαντῖνος ὁ Πυθαγόρου μαθητῆς, ὁ Κωλυσανέμας ἐπέκλιν, σπασαμένου
τινὸς ἤδη κατὰ τοῦ πλησίου τὸ ξίφος, δὲ ἰδοὺ τὸν πατέρα τοῦ θυμου-
μένου ἀνηρηκέναι, ἀνακρουσάμενος τι καταστηματατικὸν τὴν κιθάρα μέλος,
ἦν ἔτυχε μετὰ χειρὸς ἔχων, διεκώλυσε τὸν φόνον γενέσθαι, χαλάσας
τοῦ νεανίσκου τὸν θυμὸν μαλθακώτερον θυμῷ. confer Porphyrum in
Pythagorae vita sect. 30, 32, 33. Quintilian. lib. 1 c. 10 et lib. 9 cap. 4.
Euthymius Zigabenus Praefat. in Psalmos: Πυθαγόρας μεράκιον ἐκτρο-
πῶς ἔρων μεταστρέψας τὸν αὐλὸν μετέστρεψε καὶ τοῦ ἔρωτος καὶ ἄλλον
μετὰ ἑτέρους ὁρμῶν ἐξέλευσε.

5) ὡς μηδὲν] ita ms Ciz. pro μηδέ, rectius.

διαφέρειν, παρήνευσεν τῷ συνεπικωμάζοντι τοῖς αὐλῇ τὸ
σπονδεῖον αὐτοῖς ἐπαυλῆσαι μέλος⁶⁾. τοῦ δὲ τὸ προσταχθὲν
ποιήσαντος, οὕτως αἰφνίδιον μεταβαλεῖν⁷⁾ σωφρονισθέντας, ὡς
εἰ καὶ τὴν ἀρχὴν⁸⁾ ἔνηπον. οἱ τε τῆς Ἑλλάδος ἡγούμενοι⁹⁾ καὶ
ἐπ' ἀνδρεία¹⁰⁾ διάβητοι Σπαρτιάται μουσικῆς αἰ ποτε στρατη-
γούσης¹¹⁾ αὐτῶν ἐπολέμουν. καὶ οἱ ταῖς Σόλωνος χρώμενοι¹²⁾ P 358
παραινέσει¹³⁾ πρὸς αὐλὸν καὶ λύραν παρετάσσοντο ἐν θυμῷ¹⁴⁾

debacchantes, ut ab iuvenis nihil differrent, suavit tibiini quem illi secum
habebant in comessatione, ut spondeum illis caneret melos. quod tum, ut
iusserat, fecisset, ita repente fuerunt conversi ad modestiam, ac si prorsus
sobrii fuissent. 9. et Graeciae quondam principes, quorumque virtus praedi-
catur ab omnibus, Spartani semper bellum gerebant musica eis ducente exer-
citiū, et qui Solonis utebantur admonitionibus, ad tibiam et lyram in-

6) ἐπαυλῆσαι μέλος] ita recte mss pro μέρος.

7) μεταβαλεῖν] ms Ciz. μεταβάλλειν.

8) τὴν ἀρχὴν] Hervetus ad initio, sed malui reddere prorsus ut 2 Pyr-
thon. sect. 50, ubi dicta, si placet, vide.

9) οἱ τε τῆς Ἑλλάδος ἡγούμενοι] Spartani in bellis Graeciae ducatum
quam diutissime obtinuerunt, solis qui classe magis valebant Atheniensibus
invidentibus, sed et hi bello Peloponnesiaco labefactati et denique
a Lysandro olymp. 94 1 victi terra marique Lacedaemoniis cessere Grae-
ciae ἡγεμονίαν, quam hi amiserunt iterum classe olymp. 96 2 superati a
Conone. vide Nic. Cragium lib. 4 de Rep. Lacon. c. 3.

10) ἐπ' ἀνδρεία] ms Vratislav. ἀνδρεία, atque mox infra εἰς ἀνδρείαν
pro ἀνδρείαν. vicissim idem codex πραγματίαν pro πραγματείαν.

11) μουσικῆς αἰ ποτε στρατηγούσης] Lucianus de saltatione t. 1 ed.
Amst. p. 790: Λακεδαιμόνιοι μὲν ἀριστοὶ Ἑλλήνων εἶναι δοκοῦντες παρὰ
Πολυδεύκους καὶ Κάσιονος καρνατίζεον μαθόντες, ὁρχήσεως δὲ τοῦτο
εἶδος, ἐν Καρύαις τῆς Λακωνικῆς διδασκόμενοι, ἅπαντα μετὰ Μουσῶν
ποιούσιν ἄχοι τοῦ πολεμίου πρὸς αὐλὸν καὶ θυμὸν καὶ εὐτακτον ἐμ-
βασιν τοῦ ποδός. καὶ τὸ πρῶτον σύνθημα Λακεδαιμονίους πρὸς τὴν μά-
χην ὁ αὐλὸς ἐνδίδωσιν. τοιγαροῦν καὶ ἐκράτουν ἀπάντων, μουσικῆς αὐ-
τοῖς καὶ εὐρυθυμίας ἡγουμένης. Polyaeus lib. 1 cap. 10: ἡ πείρα ἐδί-
δαξε τοὺς Λακωνάς τὸν αὐλὸν ἔχειν αἰ ποτε στρατηγὸν ἐν ταῖς μάχαις. vertit
Vulsteius: tibiam habere vim et irritamentum in pugnis, malim, tibia
semper duce uti. additur ibidem a Polyaeo Lacedaemonios victos in
pugna Leuctrica a Thebanis, quod ibi tibicines non praeerunt habuis-
sent: ἐν γὰρ δὴ Λεύκτροις αὐλῶν οὐκ ἡγουμένων οἱ Λακωνες παρτά-
ξαντο πρὸς Θεβαίους, οἷς πατριον ἀσχεῖν αὐλητικὴν. caeterum singulare
est quod notat Plutarchus libro de ira compescenda p. 458 Lacedae-
monios tibiis in bello usos non ut animos militum ad iram accenderent,
sed ut musices suavitatem lenirent, ἀφαιροῦσι γοῦν αὐλοῖς τὸν θυμὸν οἱ
Λακεδαιμόνιοι τῶν μαχομένων, καὶ Μουσῶν πρὸ πολέμου θύουσιν, ὥπως
ὁ λόγος ἐμμένῃ. omitto alia quae de hoc Lacedaemoniorum more e ve-
teribus Pausanias in Laconicis p. 251, e recentibus Nic. Cragius lib. 3
de Rep. Spartana tabula 11 instituto 10 tomo 5 Gronov. Ioannes Meur-
sius Miscell. Lacon. 22 et Caspar Bartholinus lib. 2 de tibiis Veterum c. 5.

12) οἱ ταῖς Σόλωνος χρώμενοι παραινέσει] Athenienses intellige; fal-
litur enim vir doctus qui iam laudato de tibiis veterum libro p. 173
Sexti verba haec de Lacedaemoniis est interpretatus iisque opponit te-
stimonium Maximi Tyrii diss. 21, qui Lycurgi instituto usos Lacedae-
monios scribit. sed Solon hoc a Lacedaemoniis mutuatus est, ut Lycur-
gus a Cretensibus. vide Dionem 1 de regno p. 31. Polybius 4 20: οὐδὲ
τοὺς παλαιούς Κορίνθων καὶ Λακεδαιμονίων αὐλὸν καὶ θυμὸν εἰς τὸν
πόλεμον ἀντὶ σάλπιγγος εἰκὴ νομιστέον εἰσαγαγεῖν.

13) ἐν θυμῷ] ms Ciz. εὐθυμῶν. porro ἐνὸς κινήσεως erat ad num-
erum eiusmodi, quem pes facit amphimacrus (-u-), appellatus etiam

10 ποιοῦντες τὴν ἐνόπλιον κίνησιν. καὶ μὴν ὥσπερ σωφρονίζει μὲν τοὺς ἄφρονες ἢ μουσική, εἰς ἀνδράν δὲ προτρέπει^{α)} τοὺς δολοτέρους, οὕτω καὶ παρηγορεῖ τοὺς ἐπ' ὀργῆς ἐκκαίμενους. ὁρῶμεν γοῦν ὡς καὶ ὁ παρὰ τῷ ποιητῇ μηριῶν Ἀχιλλεύς^{β)} καταλαμβάνεται ἐπὶ τῶν ἐξαποσταλέντων πρεσβευτῶν,

φρένα τερπόμενος φόρμιγγι λιγείῃ,
καλῇ, δαυδαλῇ, ἐπὶ δ' ἀργύρεον ζυγόν^{γ)} ἦεν.
τὴν ἄρετ' ἐξ ἐνάρων^{δ)}, πόλιν Ἡετιῶνος^{ε)} ὀλέσσας.
τῇ ὅγε θυμὸν ἔτερεν

struebant aciem et numerosum in armis motum faciebant. 10. porro autem ut ex insipientibus moderatos reddit musica et timidos hortatur ad virtutem, ita etiam eos sedat qui ira accensi sunt. videmus certe quod qui apud poetam erat ira percitus Achilles, deprehenditur a legatis qui ad eum missi fuerant, cupiens animum cithara oblectare canora, pulchra, daedalea, capulusque argenteus illi: quam de praeda habuit capta Eetionis ab urbe. hac mentem recreabat

Creticus, quia a Cretensibus, ut dixi, totus ille mos promanavit. vide scholiastem Aristophanis ad Nubes v. 651, Lucianum de saltatione t. 1 p. 788, Marcum Meibomium ad Aristidem Quintilianum p. 264, Meursium in Creta p. 183.

α) εἰς ἀνδράν δὲ προτρέπει] scholiastes Hermogenis p. 383: ὁ Τιμόθεος αὐλήμασιν ἐκίνει πρὸς θυμὸν καὶ ὅπλα τὸν Ἀλέξανδρον, καὶ Ἀλκιμαχίδης πρὸς τὸν ἱμναστικὸν τοῦ αὐτοῦ θυμὸν κατὰ πολέμων ἐχώρει. idem de Timotheo musico Euthymius Praef. in Psalmos p. 196: ὁ δὲ Τιμόθεος μετὰ τὴν τραπέζην καὶ ἡδονῆς τὸν νόμον ἔσας τὸν ὄρθιον τὸν θυμὸν ἤγειρε τοῦ Μακεδόνα καὶ ἀρπάσαντα τὴν σκευὴν ἀναπῆλθε τὸν πεπονημένον. musica apud Marcianum Capellam lib. 9 de nuptiis Mercurii ac Philologiae: quid quod bella et victoriae undique meis cantibus conquestae? nam Cretes ad citharam dimicabant, Lacedaemonii ad tibiae, nec ante aggrediebantur fata praeliorum, priusquam illis contingeret litare Musis. quid Amazones? nonne ad calamos arma tractabant? -- Lacedaemonios in Graecia, in Italia Sybaritas tibicines ad praelia praefere quis nescit? tubas non solum sonipedes ad bella sed agona acuerat certamine membrorum, nunc quoque compertum. Saxo Grammaticus Hist. Danicae lib. 12 pag. 226 de citharoedo in regis Erici praesentia specimen artis suae edente: igitur armis domo egestis claustrorumque custodia obstratis, fidibus operam dare exortus inusitatae severitatis musam edidit. cuius prima specie praesentes veluti maestitia ac stupore complevit. qui postmodum ad petulantioris mentis statum vegetioribus lyrae sonis adducti, iocundis corporum motibus gaudiendo, dolorem plausu permutare coeperunt. postremo ad rabiem et temeritatem usque modis acrioribus incitati capsum amentia spiritum clamoribus prodiderunt. ita animorum habitus modorum varietas inflectebat.

β) μηριῶν Ἀχιλλεύς] Aelianus 14 23 Hist. δοκεῖ δὲ μοι ὁ ἐν Ἰλιάδι Ἀχιλλεύς ὁ τῇ κιθάρῃ προέδων καὶ τὰ κλέα τῶν προτέρων διὰ τοῦ μέλους εἰς μνήμην ἑαυτοῦ ἄγων τὴν μὲν κατενύκτειν· μουσικὸς γὰρ ὢν τὴν κιθάραν πρώτην τῶν λαφύρων ἔλαβε. locus Homeri est Iliad. ε' 187, ad quem conferre iuvabit Caroli Drelincurtii Achillem Homericum, mirae opusculum industriae p. 85, 86, 87.

γ) ἀργύρεον ζυγόν] ita etiam Homeri codices quidam, licet alii et rectius cum Eustathio ἀργύρεος ζυγός, quod Scholiastes interpretatur τὸν πῆχυν τῆς κιθάρας, ὃ ἔγκεινται οἱ κόλλαβοι· οὕτω δὲ λέγονται οἱ πῆχαιοι, ὧν ἐκπίπτονται αἱ χορδαί.

δ) τὴν ἄρετ' ἐξ ἐνάρων] ita ms Vratislav. et Homeri codices pro τὴν ἔλετ' ἐξ etc. quod erat in editis. est autem ἔλετο interpretatio verbi

εἰς ἃν σαφῶς γινώσκων τὴν μουσικὴν πραγματεῖαν μάλιστα δυναμένην περιγίγνεσθαι τῆς περὶ αὐτὸν διαθέσεως. καὶ μὴν δι' ἔθους¹¹ ἦν καὶ τοῖς ἄλλοις ἥρωσιν εἴ ποτε ἀποδημιῶεν καὶ μακρὸν πλοῦν στέλλοιντο, ὡς πιστοτάτους φύλακας καὶ σωφρονιστῆρας τῶν γυναικῶν αὐτῶν ἀπολείπειν τοὺς μουσικοὺς. Κλυταίμνηστρα γέ τοι παρὴν αἰοιδός¹⁾, ἣ πολλὰ ἐπέτελλεν Ἀγαμέμνων περὶ τῆς κατὰ ταύτην σωφροσύνης. ἀλλ' ὁ Αἰγισθος πανούργος ὢν²⁾ 12 αὐτίκα τὸν αἰοιδὸν τοῦτον ἄγων εἰς νῆσον ἐρήμην,

κάλλιπεν οἰωνοῖσιν ἔλωρ καὶ κόρυι γενέσθαι.

εἰδ' οὕτως ἀφύλακτον λαβὼν τὴν Κλυταίμνηστραν διέφθειρε, P 359 προτρέψαμενος αὐτὴν ἐπιδέσθαι τῇ ἀρχῇ τοῦ Ἀγαμέμνονος. οἱ 13 τε μέγα δυνήθέντες ἐν φιλοσοφίᾳ, καθάπερ καὶ Πλάτων³⁾, τὸν σοφὸν ὁμοῖον φασὶν εἶναι τῷ μουσικῷ, τὴν ψυχὴν ἡρμωσμένην ἔχοντα. καθ' ὃ καὶ Σωκράτης⁴⁾ κατέβαλε βανυγῆρας ἤδη γεγονώς οὐκ ᾔδειτο πρὸς Ἀλκίωνα⁵⁾ τὸν καθαριστὴν φοιτῶν, καὶ πρὸς

ut qui probe sciret musicam maxime posse suam sedare affectionem. 11. ad haec accedit, quod cum alii quoque heroes peregre essent profecturi et longam suscepturi navigationem, in more erat eis positum, ut fidelissimos uxorum suarum custodes et moderatores relinquerent musicos. Clytaemnestrae quidem certe aderat cantor, cui de suae uxoris pudicitia multa mandaverat Agamemnon. 12. sed Aegisthus cum esset callidus, hunc cantorem in desertam insulam abductam

esse cibum praedamque avibus canibusque reliquit.

deinde cum Clytaemnestram sic accepisset incustoditam, ei stuprum attulit hortatusque est ut Agamemnonis invaderet imperium. 13. et qui plurimum valens in philosophia, sicut Plato, sapientem dicunt esse musico similem, ut qui habeat animum ad harmoniam bene compositum, qua ratione Socrates quoque etiam iam esset profunda senectute, non erubescere Lampo-

αἰστο. Eustathius: τὸ ἄρετο ἐξ ἐνάρων, ἐτυμολογικὸς τρόπος εἶναι· ἀπὸ γὰρ τοῦ αἰρω τὰ ἐνάρων γίνονται.

ε) πόλιν Ἡετιῶνος] Homeri codices πόλιν. intelliguntur autem Thebae Hypoplaciae in Cilicia. Eustathius ad Iliad. α' p. 89: πόλιν Ἡετιῶνος τὴν Θέβην λέγει τοῦ πατρὸς Ἀνδρομάχης, τῆς γυναικὸς Ἐκτορος, ὡς τοῦ Ἡετιῶνος εἰ καὶ μὴ οἰκιστοῦ, ἀλλ' ὅμως βασιλέως ἐν αὐτῇ ὄντος.

φ) Κλυταίμνηστρα γέ τοι παρὴν αἰοιδός] Homeri verba sunt Odys. γ' 267 παρ δ' αἰοιδῆς ἦν καὶ αἰοιδὸς ἀνὴρ, ἣ πόλλ' ἐπέτελλεν Ἀτρεΐδης, Τροίηνδε κίων, εἰρυσθαι ἄκοιτιν. ἀλλ' ὅτε δὴ μιν μοῖρα θεῶν ἐπέδωκε δαμῆναι, δὴ τότε τὸν μὲν αἰοιδὸν ἄγων εἰς νῆσον ἐρήμην etc.

γ) πανούργος ὢν] scholiastes Hermogenis p. 408: πανούργος κυρίως μὲν ὁ πᾶσιν ἔργοις ἐπιβάλλων, ὁ δραστήριος καὶ ἐνεργής. κατεχρήσαντο δὲ τῇ λέξει οἱ παλαιοὶ ἐπὶ τοῦ ἐν κακοῖς νοήμασι καὶ ἔργοις ἐπιβούλου. in malam partem accipitur etiam 2 Corinth. 12 16: ἀλλ' ὑπάρχων πανούργος, δόλῳ ὑμᾶς ἔλαβον. sed, inquietis fortasse, me ut existentem verum fraude vos circumvenisse. contra in bonam partem Proverbior. 1 4: ἵνα δὲ ἀκάχοις πανουργίαν.

δ) Πλάτων] locus est libro tertio de Rep. pag. 442. confer Theonem P 359 Smyrnaeum in expositione eorum quae in mathematicis ad Platonis lectionem utilia sunt p. 12 sq.

ε) Σωκράτης] vide Valerii Maximi, Quintiliani et Suidae testimonia notata viris doctis ad Laertium 2 32.

ζ) Ἀλκίωνα] Ἀλκίωνα legit Menagius ad Laertium p. 87. certe Lambri musici mentio apud Platonem Menexeno, Aristotelem 7 13 Politic., Nepotem in Epaminonda cap. 2, Athenaeum lib. 1 p. 44 et lib. 11 p. 506.

τὸν ἐπὶ τούτῳ διέδιδοντα λέγειν, ὅτι καλὸν ἐστὶν ὄψι-
 14 μαθῆναι, μᾶλλον ἢ ἀμαθῆ διαβάλλεσθαι. οὐ γὰρ μέντοι, φασίν,
 ἀπὸ τῆς νῦν ἐπιτολῆς καὶ κατεργασίας μουσικῆς τὴν παλαιὰν
 διασύρειν, οἷα καὶ Ἀθηναῖοι πολλὴν πρόνοιαν σωφροσύνης ποιού-
 15 μενοι καὶ τὴν σεμνότητά τῆς γὰρ μουσικῆς κατελιγότες ὡς
 ἀναγκαῖστατον αὐτὴν μάθημα τοῖς ἐκγόνοις παρεδίδοντες. καὶ
 τούτου μάρτυς ὁ τῆς ἀρχαίας κωμωδίας ποιητής) λέγων

λέξω τοίνυν βλον ὃν ἐξ ἀρχῆς ἐγὼ θνητοῖσι παρέιχον.
 πρότερον γὰρ εἶδε παιδὸς φωνὴν γούσαντος μηδὲν ἀκοῦσαι,

nem frequentare citharoedum, et dicere ei qui hoc ipsi exprobraverat, melius
 esse vidio dari quod sero didicisset, quam quod non didicisset. 14. non
 oportet autem, inquiunt, ob fractam et enervatam nostri temporis musicam
 veteri obrectare, cum ideo Athenienses, quibus magnae fuit curae tempe-
 rantia, musicae intelligentes gravitatem eam ut disciplinam maxime necessa-
 riam tradiderint posteris. 15. huius autem rei testis est poeta veteris comoe-
 diae dicens:

fari incipiam quale ego quondam dederim mortalibus aevum,
 omnino ibi nefas primum, aliquem puero auscultare loquenti

et fuit Lamprus Erythraeus Aristoxeni musici praeceptor, Suidae mo-
 moratus in Ἀριστοῦ. ne dicam de Lampro grammatico, quem laudat
 Aristoteles in Ethicis magnis lib. 2 cap. 7. at Socratis aetate fuit etiam
 Lampo sive Λάμπων vates et χορηγολόγος, de quo scholia ad Aristoteli-
 phanis Aves vers. 521. et 989; Plutarchus in Pericle p. 154. alioquin
 Connus Metrobii F. fiducie Socratem iam senem musicam artem edocuisse
 esse tradunt Plato in Menexeno et Euthydemo, ubi Connus χορηγὸν
 διδάσκαλον ideo dictum narrat, Cicero 9 22 Epist. ad Pactum etc. vide
 Allatium ad Socraticorum Epistolas p. 186.

ὅ) καλὸν ὄψιμαθῆναι dictum Solonis a Socrate repetitum. vide Sui-
 dam in Σωκράτης. Ammianus Marcellinus 28 4: multa, et varia pro am-
 plitudine gloriarum et generum lectitare deberent, audientes destinatum
 poenae Socratem coniectumque in carcerem perrogasse quendam acite lyrici
 carmen Stesichori modulantem, ut doceretur id agere dum liceret: inter-
 roganteque musico, quid ei poterit hoc prodesse morituro postridie? respon-
 disse, ut aliquid sciens amplius e vita discedam. Aelianus apud Stobaeum
 sermone περὶ φιλοπονίας: Σόλων Ἀθηναῖος ὁ Ἐξερισίδου παρὰ πότον
 τοῦ ἀδελφεοῦ αὐτοῦ μέλος τι Σαπφούς ἔσαντος ἦσθαι τῇ μέλει καὶ
 προσείαζε τῇ μερικῇ διδάξαι αὐτόν. ἐρωτήσαντος δὲ τίνος, διὰ πόταν
 αἰτίαν τοῦτο ἐσπούδακέν; ὁ δὲ ἔφη· ἵνα μάθῃν αὐτὸ ἀποθάνω. Valerius
 Maximus 8 7: Socratem etiam constat aetate provecum fidibus tractandis
 operam dare coepisse, satius iudicantem eius artis usum sero quam num-
 quam percipere.

m) σεμνότητά τῆς γὰρ μουσικῆς) ita ms Ciz. pro τῆς γὰρ.

n) ὁ τῆς ἀρχαίας κωμωδίας ποιητής) Aristophanis versus sunt in Nu-
 bibus 958 sq.

λέξω τοίνυν τὴν ἀρχαίαν παιδείαν ὡς διέκειτο,
 ὅτ' ἐγὼ τὰ δίκαια λέγων ἤνθουν καὶ σωφροσύνην νερόμιστο,
 πρῶτον μὲν εἶδε φωνὴν παιδὸς γούσαντος μηδὲν ἀκοῦσαι,
 εἴτα βαδίζειν ἐν ταῖσιν ὁδοῖς εὐτάκτως εἰς κιθαριστοῦ.

sunt versus anapaestici Aristophanii. caeterum primis verbis ut apud
 Sextum nostrum leguntur, λέξω τοίνυν βλον ὃν ἐξ ἀρχῆς ἐγὼ θνητοῖσι
 παρέιχον, observo usum Teleclidem comicum in Amphictyonibus, quae
 ita vertit Grotius excerptis e comicis p. 87:

fari incipiam, quale ego quondam
 dederim mortalibus aevum.

caeterorum versuum interpretationem a Nicodemo Frischlino mutuatus sum.

εἴτα βαδίζειν ἐν ταῖσιν ὁδοῖς) εὐτάκτως εἰς κιθαριστοῦ.

ὅθεν εἰ καὶ κεκλασμένοις τισὶ μέλεσι) γῶν καὶ γυναικώδεσι
 ὁυθμοῖς θηλύνει τὸν νοῦν ἡ μουσική, οὐδὲν τοῦτο πρὸς τὴν
 ἀρχαίαν καὶ ἑπαινετὴν μουσικὴν. εἴπερ τε ἡ ποιητικὴ βιωφελὴς) 16
 ἐστὶ, ταύτην δὲ φαίνεται κοσμεῖν ἡ μουσική, μελίζουσα καὶ
 ἐπωδὸν παρέχουσα, χρεϊώδης γενήσεται ἡ μουσική. ἀμέλει γέ
 τοι καὶ οἱ ποιηταὶ μελοποιοὶ) λέγονται, καὶ τὰ Ὀμήρου ἐπη) P 360
 τὸ πάλαι πρὸς λύραν ἤδετο. ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ παρὰ τοῖς 17
 τραγικοῖς μέλη τὰ στάσιμα) φρυσκόν τινα ἐπέχοντα λόγον, ὅποιά
 ἐστὶ τὰ οὕτω λεγόμενα,

γαῖα μεγίστη) καὶ Αἰὼς αἰθέρ,
 ὁ μὲν ἀνθρώπων καὶ θεῶν γενέτωρ,
 ἡ δ' ὑγροβόλους σταγόνας νοτίας
 παραδεξαμένη

deinde in via oportebat recto ipsos ire gradu ad citharoedum.
 quare si quibusdam fractis modis et effeminatis numeris nunc effeminat ani-
 mum musica, nihil hoc ad veterem et virilem musicam. 16. quomodo autem
 vitae utilis est poetica, hanc autem cernitur exornare musica, quae ad mo-
 dos eam deducit et ei praebeat ut possit cantari, fiet musica utilis. poetae
 certe et dicuntur μελοποιοί, id est modorum factores, et Homeri versus
 olim canebantur ad lyram. 17. similiter et qui apud Tragicos modi dicuntur
 stabiles, quandam naturalem tenentes rationem, cuiusmodi sunt qui sic dicuntur
 maxima tellus et Iovis aether,
 hic idem hominum divumque sator,
 pluvios latices illa receptans
 pariter generat genus humanum

ο) ἐν ταῖσιν ὁδοῖς] ita Aristophanis codices et mss Ciz. ac Vratislav.
 pro σὺν ὁδοῖς, et mox εἰς κιθαριστοῦ pro ἐπὶ κιθαριστοῦ. subintellige
 ὁδόν vel δῶμα.

p) κεκλασμένοις τισὶ μέλεσι] cum vetus lyra septem tantum chordis
 constaret, fracta est deinceps musicae illius gravitas in plurium tonorum
 varietatem, additis a Timotheo musico novis chordis, quam ob rem
 a Lacedaemoniis eiectus est memorabili προβουλευμάτι sive decreto, quod
 Graece servavit Boëthius, institutionis musicae libro et capite primo, et
 certatim emendarunt viri doctissimi, ut dicere me memini lib. 3 biblio-
 thecae Graecae p. 290.

q) ἡ ποιητικὴ βιωφελὴς] supra lib. adv. Grammaticos sect. 272 sq.
 mox pro μελίζουσα male excusum erat μελίζουσα, ut μέλος pro μέλος
 sect. 8 et 19.

r) οἱ ποιηταὶ μελοποιοὶ] lyrici imprimis, ut Pindarus Stesichorus Si-
 monides alique scriptores μελῶν ad lyram solitorum de cantari. chelyn
 lyram testudinem citharam φόρμιγγα pro eodem instrumento vel certe
 affiqi valde habenda constat. vide Scaligerum ad Manilii sphaeram bar- P 360
 baricam p. 379 sq.

s) τὰ Ὀμήρου ἐπη] primum fuisse Stesandrum Samium, qui Delphis
 ad citharam Homeri pugnas decantaverit, auspicatum ab Odyssea nar-
 rat Athenaeus 14 p. 638 a, b.

t) τὰ παρὰ τοῖς τραγικοῖς μέλη τὰ στάσιμα] haec sunt quae chorus
 stans et facie ad auditores conversa ad lyrae modos decantabat. scho-
 liastes Aristophanis ad Ranas v. 1314, ubi στάσιως μελῶν mentio: στά-
 σιμον μέλος δ' ἔδουσιν ἐστάμενοι οἱ χορευταί. eadem habet Suidas. porro
 apud Sextum μέλη τὰ στάσιμα sensu ita suadente scripsi pro μέλη καὶ
 στάσιμα.

u) γαῖα μεγίστη] Euripidis haec sunt e Chrysippo: vide Euripidem
 Barnesii t. 2 p. 504.

τίκται θνατοῖς, τίκται τε βορὰν
φύλά τε θηρῶν. ὁθεν οὐκ ἀδίκως
μήτηρ πάντων γενόμισται^{*)}).

18 καθόλου γὰρ οὐ μόνον χαιρόντων ἐστὶν ἀκουσμα, ἀλλ' ἐν ὕμνοις
καὶ ἐδωχίαις καὶ θεῶν ἑνσέαις ἢ μουσικῇ, διὰ δὲ τοῦτο καὶ
ἐπὶ τὸν τῶν ἀγαθῶν ζῆλον τὴν διάνοιαν προτρέπεται, ἀλλὰ καὶ
λυπουμένων παρηγόρημα. ὁθεν καὶ τοῖς πενθοῦσιν^{γ)} αὐλοὶ με-
λωδοῦσιν οἱ τὴν λύπην αὐτῶν ἐπικουφίζοντες.

19 Τοιαῦτα μὲν ὑπὲρ μουσικῆς. λέγεται δὲ πρὸς ταῦτα τὸ μὲν
πρῶτον ὅτι οὐκ ἐστὶν ἐκ προχείρου διδόμενον τὸ φύσει τῶν με-
λῶν^{z)} τὰ μὲν εἶναι διεγερτικὰ τῆς ψυχῆς, τὰ δὲ κατασταλτικὰ·
παρὰ γὰρ τὴν ἡμετέραν δόξαν τὸ τοιοῦτο γίνεται. ὥσπερ γὰρ
ὁ τῆς βροντῆς κτύπος, καθά φασιν Ἐπικουρεῖων παῖδες^{α)}, οὐ
θεοῦ τινος ἐπιράνειαν^{β)} σημαίνει, ἀλλὰ τοῖς ἰδιώταις καὶ δε-
σιδαίμοσι τοιοῦτος εἶναι δοξάζεται, ἐπεὶ καὶ ἄλλων σωματῶν
ἐπ' ἴσης ἀλλήλοις προσκρουσάντων ὁμοίως ἀποτελεῖται κτύπος,
ὥσπερ καὶ μύλωνος περιαγομένου ἢ χειρῶν συμπαταγουσῶν· τὸν
αὐτὸν τρόπον καὶ τῶν κατὰ μουσικὴν μελῶν οὐ φύσει τὰ μὲν

hominumque dapes brutumque pecus,
itaque haec merito cunctorum mater habetur.

18. in summa, non solum auditur musica a laetantibus et in hymnis et con-
viviis et deorum sacrificiis, et propterea exhortatur animum ad bonorum ac-
cumulationem, sed etiam est solatium eorum qui maerore conficiuntur, unde
etiam lugentibus modos canunt tibiae, quae eis luctum levant.

19. Atque haec quidem pro musica, adversus ea autem dicitur, primum
quidem quod non protinus eis conceditur, quod ex modis alii quidem na-
tura animum excitant, alii vero sedant, sed ex nostra hoc fit opinione:
quomodo etiam sonitus tonitruī, ut dicunt Epicurei, non significat aliquem
deum apparere, sed censetur id esse eiusmodi ab imperitiis et superstitionis.
20. Nam etiam cum alia corpora inter se fuerint collisa, similiter editur so-
nus, ut cum circumagitur mola aut cum comploduntur manus, ita etiam ex
modis musicis non alii quidem sunt natura tales, alii vero tales, sed a nobis

x) ὁθεν οὐκ ἀδίκως μήτηρ πάντων γενόμισται] haec quoque Euripidis,
non Sexti sunt verba, licet omīssa ab Hugone Grotio in excerptis o-
Tragicis p. 417 et ab Herveto accepta pro verbis Sexti. caeterum de
terra, cui, ut ait Plinius 2 63, eximia propter merita cognomen indimus
maternae venerationis, res testatissima notissimaque, ut de illa verbum
addere non sit necesse.

y) καὶ τοῖς πενθοῦσιν] mos hic plurium gentium, ut notarunt D. Mar-
tinus Geierus ὁ μαζαρίης libro de luctu Hebraeorum cap. 5 §. 16 17.
Io. Kirchmannus de Romanorum funeribus 3 4 sq. et Caspar Bartholinus
de tibiis veterum 2 15, ac non absurde Euripides in Medea v. 190 dixit
minus sapere qui rebus laetis atque inter risus et convivia magis accen-
dunt voluptatem per musicos concentus, nam tristibus potius debere
mederi musicam, τὰδε μὲν κέρδος ἀκτιῶσαι μολπαῖσι βορτοῦς.

z) τῶν μελῶν] ita recte mss pro μερῶν ut sect. 8 20 21 24 μέρος edi-
tum erat pro μέλος, et sect. 16 μερῖουσα pro μελλῖουσα.

a) Ἐπικουρεῖων παῖδες] Lucretius 6 95

tonitru quatiuntur caerulea caeli
propterea, quia concurrunt sublime volantes
aetheriae nubes, contra pugnantibus ventis.

b) θεοῦ τινος ἐπιράνειαν] deorum praesentiam tonitribus significari
vulgo creditum, quod etiam imitari mos in theatris, ut constat ex Phaedri 5 7
aulaeo misso devolutis tonitribus
dii sunt locuti more translatitio.

τοῦτο ἐστὶ, τὰ δὲ τοῖα, ἀλλ' ἔφ' ἡμῶν προσδοξάζεται. τὸ αὐτὸ
γούν μέλος^{ς)} τῶν μὲν Ἱππων διεγερτικόν ἐστι, τῶν δὲ ἀνθρώ-
πων ἐν διατρίβοις ἀκούοντων οὐδαμῶς. καὶ τῶν Ἱππων δὲ τάχα
οὐ διεγερτικόν ἐστὶν ἀλλὰ ταρακτικόν. εἴτα καὶ τοιαῦτα ἢ τὰ 21
τῆς μουσικῆς μέλη, οὐ διὰ τοῦτο καὶ ἡ μουσικὴ βιωφελὴς καθε-
στήκεν· οὐ γὰρ ὅτι δύναμιν ἔχει σωφρονιστικὴν, καταστέλλει
τὴν διάνοιαν, ἀλλὰ ἡ περισπαστικὴν· παρ' ὃ καὶ ἡσυχασθέν- P 361
των πως τῶν τοιούτων μελῶν, πάλιν ὁ νοῦς ὥς ἂν μὴ θερα-
πενθεῖς ὑπ' αὐτῶν ἐπὶ τὴν ἀρχῇθεν ἀνακάμπτει διάνοιαν. ὅνπερ 22
οὐκ τρόπον ὁ ὕπνος ἢ ὁ οἶνος οὐ λύει τὴν λύπην ἀλλ' ὑπερτί-
θεται, κάρον ἐμποιῶν καὶ ἔκλυσιν καὶ λήθην, οὕτω τὸ ποιὸν
μέλος οὐ καταστέλλει λυπουμένην ψυχὴν ἢ περὶ ὀργὴν σεσοβη-
μένην^{δ)} τὴν διάνοιαν, ἀλλ' εἴπερ, περισπᾷ. ὁ τε Πυθαγόρας^{ε)} 23
τὸ μὲν πρῶτον μάταιος ἦν τοὺς μεθύοντας ἀκαίρως σωφρονί-
ζειν βουλομένος, ἀλλὰ μὴ ἐκκλίνων. εἴτα καὶ τοῦτω τῷ τρόπῳ
ἐπανορθούμενος αὐτοὺς ὁμολογεῖ πλείον τι δύνασθαι τῶν φιλο-
σόφων πρὸς ἐπανόρθωσιν ἡθῶν τοὺς ἀνθρώπους. τό τε τοὺς Σπαρ- 24
τιάτας^{ς)} πρὸς ἀνδρῶν καὶ λύραν πολεμεῖν τοῦ μικροῦ πρότερον
ἐρημένου^{η)} τεκμήριόν ἐστιν, ἀλλ' οὐχὶ τοῦ βιωφελῆ τυγχάνειν
τὴν μουσικὴν. καθάπερ δὲ^{η)} οἱ ἀχθοφοροῦντες ἢ ἐρέσσοντες ἢ
ἄλλο τι τῶν ἐπιπόνων ὁρῶντες ἔργων κελεύουσιν^{ι)} εἰς τὸ ἀνθ-

existimantur. idem certe modus equos quidem excitat, homines vero qui
audiunt in theatris non. fortasse autem nec equos excitat sed perturbat.
21. deinde etiam si tales sint modi musici, non ideo musica est vitae utilis:
non enim quia vim habet moderandi, sedat animum, sed potius abstrahendi;
quandoquidem cum cessaverint hi modi, mens rursus tamquam ab eis non
curata ad eam quam prius habebat redit cogitationem. 22. quomodo ergo
somnus aut vinum non solvit dolorem sed differt, immittens veterum et dis-
solutionem ac oblivionem, ita modus musicus certa qualitate praeditus non
sedat affectum maerore animum aut cogitationem ira ardentem, sed abstra-
hit. 23. et Pythagoras primum quidem orat insipiens, qui intempestive vo-
lebat ebrios reducere ad temperantiam, non autem declinare. deinde etiam
hoc modo eos corrigens confitetur plus posse tibicines ad corrigendos mores
quam philosophos. 24. et quod Spartani bellum gerant ad tibia et lyram,
signum est eius quod prius dictum est, non autem quod vitae utilis sit mu-
sica: quomodo enim qui portant onera aut remigant aut faciunt aliquid aliud
opus laboriosum, utuntur clamoribus quos vocant celeusmata, ad abstrahen-

ς) τὸ αὐτὸ γούν μέλος] sic iterum scribendum e mss et mōx τὰ μου-
σικῆς μέλη pro μέρη.

δ) σεσοβημένην] ms Ciz. σεσοφισμένην, minus bene.

ε) ὁ τε Πυθαγόρας] supra sect. 8.

ς) τοὺς Σπαρτιάτας] de quibus sect. 9.

η) τοῦ μικροῦ πρότερον ἐρημένου] respicit id quod iam dixit sect. 21
musicae esse vim modo περισπαστικὴν, non διεγερτικὴν vel σωφρο-
νιστικὴν.

ι) καθάπερ δὲ] ita mss, licet δὲ in editis aberat.

ι) κελεύουσιν] dicitur de nautis celeusma sive clamorem edentibus, quo
remiges ad laborem incitabantur. Longus 3 Pastoral. p. 88: ποτὲ μὲν
εἰς τὴν θάλασσαν ἀπέβλεπε, τῶν ναυιῶν κελεύοντων. huic opponitur
κατακελεῖν apud Aristophanem in Avibus vers. 1273 et in Ranis vers.
209; hoc est clamare ut a labore desistant. κελεύοντες clamabant ὀπά-
σαι vel ὡ εἶα πᾶς, vel ὡ εἶα νῦν. nunc incumbite remis. κατακελεύον-
των vox erat ὡπά, ὡπ, ὡπ. vide Petri Molli notas ad Longum p. 82,

ελκεν τὸν τοῦν ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ ἔργον βασάνου, οὕτω καὶ ἀδ-
λοῖς ἢ σάλπιγγιν ἐν πολέμοις χρώμενοι οὐ διὰ τὸ ἔχειν τι τῆς
διανοίας ἐπεγερετικὸν τὸ μέλος^{λ)} καὶ ἀνδρικοῦ λήμματος αἴτιον
ἐπάρχειν τοῦτο ἐμχανήσαντο, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἀγωνίας καὶ τα-
ραχῆς ἀνδελκεν ἑαυτοὺς σπουδάζαντες, εἴ γε καὶ στρόμβοις
τινὲς τῶν βαρβάρων βουκινίζουσι^{μ)} καὶ τυμπάνοις κτυποῦντες^{ν)}
25 πολέμοισιν. ἀλλ' οὐδὲν τούτων ἐπ' ἀνδρίαν προτρέπεται. τὰ
δὲ αὐτὰ λεκτέον καὶ ἐπὶ τοῦ μηνιοντος Ἀχιλλέως^{ο)}. καίτοι ἐρω-
τικοῦ ὄντος καὶ ἀκρατοῦς, οὐ παράδοξον^{π)} τὴν μουσικὴν σπου-
26 δάζεσθαι. νῆ Δί' ἀλλὰ καὶ οἱ ἥρωες^{ρ)} τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας
ᾧδοις τισιν ὡς σῶφροσι φύλαξι παρακατελθόντο, καθάπερ ὁ
P 362 Ἀγαμέμνων τὴν Κλυταιμνήστραν. ταῦτα δὲ ἤδη μυθολογούντων

dum animū a vexatione operis, ita etiam tibiis aut tubis in bellis utentes
non quod modus habeat aliquid quod mentem excitet et virilis animi causa
sit, hoc excogitaverunt, sed studium suum in id contulerunt, ut se abstra-
herent ab afflictione et perturbatione, siquidem nonnulli quoque barbari tur-
binibus buccinantur et tympanis sonantes bellum gerunt, sed nihil horum eos
hortatur ad virtutem. 25. haec ipsa dicenda sunt de Achille ira percito:
quamquam cum esset amori deditus et incontinens, non est mirabile studio
ei fuisse musicam. 26. at heroēs suas commendarunt uxores cantoribus tam-
quam castis custodibus, quomodo Agamemnon Clytaemnestram. haec autem

Io. Schefferum de militia navali 3 cap. 1 et 4 cap. 7 et Sirmondum ad
Sidonium Apollinarem lib. 2 epist. 10, Rosweydam ad S. Paulini car-
men 30 p. 870 sq.

λ) ἐπεγερετικὸν τὸ μέλος] iterum male μέρος editum erat.

μ) στρόμβοις τινὲς τῶν βαρβάρων βουκινίζουσι] genus κόχλων sive con-
charum maiorum, quod a figura turbinata στρόμβους sive turbines ap-
pellant, aptum ad sonum edendum cum clangore terribilem, unde illis
tubarum loco usos populos quosdam in bello, non est mirum, perinde
ut alios cornibus. scholiastes Nicandri ad Alexipharmaca v. 393: τὸν
στρόμβον ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι ὄστρακον τῶν κογχυλίων, οἷς καὶ ἐχρῶντο
ἀντὶ σάλπιγγος. de Neptuni tubicines Nonnus 1 Dionys. p. 12: ἀντίτυπον
Κρονίωνι μέλος μυκήσατο κόχλω, et Virgilius 10 Aeneid. 209

huc venit immanis Triton et caerulea concha
exterrens freta

idem 6 172 de Misenio Aeoli filio:

sed tum forte cava dum personat aequora concha.

quod βουκινίζειν noster, hoc διὰ κόχλου τετραπημένης φρεσὶν dixit Pau-
sanias in Arcadicis p. 601. inde buccini et κήρυκος nomen etiam tur-
binatis conchis datum, quarum icones videre varias licet in Io. Tobiae
Maioris ostracologia et Martini Listeri praeclaro de conchyliis opere.
Theognis:

ἤδη γὰρ με πέληξε θαλάττιος οἶκαδε νεκρὸς
τεθνηκὼς ζῶν φθεγγόμενος στόματι.

ν) τυμπάνοις κτυποῦντες] ut hodie tympanorum in bello usus fre-
quens, ita et olim ex quo Corybantes illud βυρρότονον κύκλωμι rep-
perissent, ut est apud Euripidem in Bacchis v. 124. etiam inter instru-
menta luxuriae fuerunt tympana, ut notat Iustinus 30 1. vide Io. Cle-
ricum ad Genes. 31 27.

ο) ἐπὶ τοῦ μηνιοντος Ἀχιλλέως] supra sect. 10.

π) καίτοι ἐρωτικοῦ ὄντος καὶ ἀκρατοῦς, οὐ παράδοξον] ita legendum
e mss atque interprete pro καὶ ἐρωτικοῦ καὶ ἀκρατοῦς. καὶ τοι οὐ etc.
de Achillis effusis non modo in Briseidem sed et Diomedeam Polyxe-
nam Helenam Iphigeniam Penthesileam amoribus vide Caroli Drelincur-
tii Achillem Homericum p. 110 sq.

ρ) ἀλλὰ καὶ οἱ ἥρωες] supra sect. 11.

ἔστιν ἀνδρῶν, εἴτα καὶ παρὰ πόδας αὐτοὺς διελεγχόντων. πῶς
γάρ, εἴπερ μουσικὴ περὶ τῆς παθῶν ἐπανορθώσεως ἐπιστεύετο,
τὸν μὲν Ἀγαμέμνονα ἢ Κλυταιμνήστρα^{γ)} ἐπὶ τῆς ἰδίας ἑστίας
κατέκτανεν ὥσπερ βοῦν ἐπὶ φάτνῃ, εἰς δὲ τοὺς Ὀδυσσεὺς οἴκους
ἢ Πηνελόπη ὄχλον ἄσωτον ἐπιδέχεται μεираκίων^{δ)}, αἰεὶ δὲ τὰς
ἐπιθυμίας αὐτῶν ἐλπιδοκοποῦσα^{ε)} καὶ παραύξουσα μοχθηρότε-
ρον καὶ χαλεπώτερον τῆς ἐπὶ Πίον στρατείας τὸν ἐν Ἰθάκῃ
πόλεμον ἡγεῖρε τῷ γήμαντι; καὶ μὴν εἰ οὐτε^{ς)} οἱ περὶ τὸν Πλά-
27 τωνα^{ζ)} μουσικὴν ἀπεδέξαντο, ῥητέον οὐ πρὸς εὐδαιμονίαν αὐτὴν
συντείνειν. ἐπεὶ καὶ ἄλλοι μὴ λειπόμενοι τῆς τούτων ἀξιοπιστίας,
καθάπερ οἱ περὶ τὸν Ἐπίκουρον^{η)}, ἠρνήσαντο ταύτην τὴν ἀν-
τιποίησιν, λέγομεν τοῦναντίον αὐτὴν ἀσύμφορον^{θ)} εἶναι καὶ ἀρ-
γὴν φίλοινον, χρημάτων ἀτημελῆ^{ι)}. εὐήθεις δὲ εἰσι καὶ οἱ τὴν 28

sunt virorum fabulantium et qui se ipsos e vestigio refellunt, quomodo enim,
si credebatur musica conferre ad motus animi corrigendos, Agamemnonem
quidem occidit Clytaemnestra in suis aedibus tamquam bovem ad praesepe,
in domum autem Ulyssis Penelope lascivam et petulantium iuvenum admittit
turham, eorum autem desiderii spem semper et amputans et augens in Ithaca
deterius et gravius bellum excitavit marito, quam quod susceptum erat ad-
versus Πίον? 27. sed neque si Plato probavit musicam, dicendum est eam
facere ad beatitudinem: nam cum alii non minus fide digni, ut Epicurus,
negarint eam esse suscipiendam, dicemus contra eam minime esse utilem et
esse otiosam et vino deditam et pecuniae negligentem. 28. qui porro utilis

γ) Ἀγαμέμνονα ἢ Κλυταιμνήστρα] Agamemnon ipse apud inferos Ulyssi P 362
fatum suum narrans Odys. 1 408:

οὐτε μ' ἀνέροισι ἀνδρες ἐδηλήσαντ' ἐπὶ χέρσων,
ἀλλὰ μοι Αἰγισθος τεύξας θάνατόν τε μέρον τε
ἔκτα σὺν οὐλομένη ἀλόχῳ, οἰκόνδε καλέσας,
δειπνίσας, ὥς τίς τε κατέκτανε βοῦν ἐπὶ φάτνῃ.

proverbium βοῦν ἐπὶ φάτνῃ ex Homero repetunt Machon comicus apud
Athenaeum 8 pag. 349, Dio Chrysostomus 74 p. 641, Philostratus lib. 2
iconum cap. 10.

δ) ὄχλον ἄσωτον μεираκίων] Antinuum Eurymachum Amphinomum
ceteramque procorum multitudinem intelligit, de quibus multa per omnes
Odysseae libros poeta, caedem eorum denique commemorans libro an-
tepenultimo.

ε) τὰς ἐπιθυμίας αὐτῶν ἐλπιδοκοποῦσα] ita legendum e mss pro τῆς
ἐπιθυμίας.

ς) καὶ μὴν οὐδὲ εἰ?

ζ) οἱ περὶ τὸν Πλάτωνα] Plato de quo supra sect. 13.

η) οἱ περὶ τὸν Ἐπίκουρον] Epicurus de quo vide Plutarchum quod
non suaviter possit vivi secundum Epicurum p. 1095 ex libro Epicuri
περὶ μουσικῆς, quem memorat Laërtius 10 28. similiter hanc artem
tamquam inutilem improbavit Diogenes Cynicus teste Laërtio 6 73 mi-
ratus musicos cum lyrae chordas congruenter aptarent, in animi mori-
bus componendis negligentes se gerere, id. 6 27. his adde Ephori histo-
rici dictum reprehensum Polybio 4 20 p. 289: ἐπ' ἀπάτῃ καὶ γοητείᾳ
παρεισήχθαι τοῖς ἀνθρώποις τὴν μουσικὴν. de Aegyptiis Diodorus Si-
culus lib. 1 p. 73: τὴν μουσικὴν νομίζουσιν οὐ μόνον ἄχρηστον ὑπάρ-
χειν ἀλλὰ καὶ βλαβεράν ὥς ἂν ἐκδηλύνουσαν τὰς τῶν ἀνδρῶν ψυχὰς.
confer Platonem 2 de Legibus p. 577.

θ) ἀσύμφορον] mss Ciz. ἀσύμφορος, male, licet ita videtur etiam le-
gisse Hervetus, qui reddit minime convenientem.

ι) ἀτημελῆ] ita recte mss pro ἀτιμελῆ. Hesych. ἀτιμελῆς ἀτιμελῆς,
ἀτιμελῆς ἀτιμελῆς σπουδαῖον, ἀτιμελῆς ἀτιμελῆς. ἀτιμελῆς σπουδαῖον.

ὑπὸ ποιητικῆς χορίαν συμπλέκοντες αὐτῇ^{α)} πρὸς ἐυχρησίαν· ἐπειπερ δύναται μὲν τις, ὥς καὶ ἐν τῷ πρὸς τοὺς Γραμματικούς^{β)} ἐλέγομεν, ἀνωφελῇ διδάσκειν τὴν ποιητικὴν, οὐδὲν δὲ ἑλαττον κακείνο δεικνύναι, ὅτι ἡ μὲν μουσικὴ περὶ μέλος κατα-
 γινόμενη μόνον τέρειν πέφυκεν, ἡ δὲ ποιητικὴ καὶ περὶ διάνοιαν
 καταγινόμενη δύναται συνωφελεῖν τε καὶ σωφρονίζειν.

29 Ἀλλ' ὁ μὲν πρὸς τὰ ἐγκεχειρημένα λόγος ἐστὶ τοιοῦτος. προηγουμένως δὲ λέγεται καὶ κατὰ μουσικῆς, ὥς εἴπερ ἐστὶ χρωμῆς, καὶ κατὰ τοῦτο λέγεται χραιοῦν, παρ' ὅσον μῦσι-
 κευσάμενος πλεῖον παρὰ τοὺς ἰδιώτας τέρεται πρὸς μουσικῶν
 ἀκροαμάτων, ἢ παρ' ὅσον οὐκ ἐστὶν ἀγαθοὺς γενέσθαι μὴ προ-
 30 παιδευθέντας^{γ)} ὑπ' αὐτῶν, ἢ τῷ τὰ αὐτὰ στοιχεῖα τυγχάνειν

τῆς μουσικῆς καὶ τῶν κατὰ φιλοσοφίαν πραγμάτων εἰδήσεως, ὁποῖόν τι καὶ περὶ γραμματικῆς ἀνώτερον^{δ)} ἐλέγομεν, ἢ τῷ κατὰ
 P 363 ἁρμονίαν διοικεῖσθαι τὸν κόσμον^{ε)}, καθὼς φάσκουσι Πυθαγο-
 ρικῶν παῖδες, δέεσθαι τε ἡμᾶς τῶν μουσικῶν θεωρημάτων πρὸς
 τὴν τῶν ὄλων εἰδήσιν ἢ τῷ τὰ ποῖα μέλη^{ς)} ἡθοποιεῖν τὴν ψυ-
 31 χήν. οὕτε δὲ τῷ τοὺς μουσικοὺς πλεον τέρεσθαι παρὰ τοὺς
 ἰδιώτας ὑπὸ τῶν ἀκροαμάτων λέγοιτ' ἂν χραιοῦν ἢ μουσική.

tatem poëtices, ut musicam doceant utilem esse, cum hac connectunt, desi-
 piunt: nam potest quis, ut diximus in libro adversus Grammaticos, docere
 esse poëticam inutilem, et nihilo minus illud quoque ostendere, quod musica
 quae in solis versatur modulationibus, solum habeat ut delectet, poëtica au-
 tem quae versatur etiam in animi cogitatione et intelligentia, potest simul et
 prodesse modestumque reddere et temperantem.

29. Sed adversus ea quidem quae adducta sunt argumenta, haec dici
 possunt, in primis autem hoc dicitur adversus musicam, quod siquidem sit
 utilis, in hoc dicitur esse usui, quod qui est musicus, magis delectetur mu-
 sicis acroamatis quam imperiti, aut quod non liceat bono evadere qui ab eis
 prius non fuerit eruditus, 30. aut quod sint eadem elementa musicae et re-
 rum quae in philosophia tractantur cognitionis, quod etiam superius diceba-
 mus de grammatica, aut quod per harmoniam administratur mundus, ut di-
 cunt Pythagorei; opus autem habeamus musicis praeeptis ad universi cogni-
 tionem, aut quod certis modis musicis mores animi componantur. 31. sed
 nec utilis dici potest musica, quod acroamatis magis delectentur musici quam
 imperiti: nam primum quidem non est imperitis necessaria ex illis delectatio,

scilicet hinc ἀτημελής et quo vocabulo Alciphron lib. 3 epist. 55 p. 406
 utitur, ἀτημέλητος.

α) συμπλέκοντες αὐτῇ] ita rescripsi e mss pro αὐτοί.

β) ἐν τῷ πρὸς τοὺς Γραμματικούς] supra libro primo sect. 277 sq. 297 sq.

γ) μὴ προπαιδευθέντας] ita legendum e mss pro προπαιδευθέντας.

δ) ἀνώτερον] libro primo adversus Grammaticos sect. 299 300.

ε) κατὰ ἁρμονίαν διοικεῖσθαι τὸν κόσμον] vide quae dicta ad librum
 contra Arithmeticos sect. 3. Platonem 7 de Rep. p. 487. Ptolemaeum 3

P 363 Harmonicor. Plinium lib. 2 hist. c. 22. Achillem Tatium c. 17. Ma-
 crobium lib. 2 in somnium Scipionis cap. 1 et Boëthium lib. 1 de musica
 cap. 2 et 27. Chalcidius p. 156 187 sq. Henricique Lindenbrogii notas
 ad haec Censorini c. 13: Pythagoras prodidit hunc totum mundum musica
 factum ratione. Sidonius carmine 15 vers. 52:

et incho. Pythagoras solidum princeps quod musica mundum
 Temperet et certis concentum reddat ab astris etc.

de illo contentu Simplicius ad 2 Aristot. de caelo p. 113 sq.

ς) ἢ τῷ τὰ ποῖα μέλη] ita legendum e mss pro ἢ τὸ τῷ ποῖα μέλη.

πρῶτον μὲν γὰρ οὐκ ἀναγκαῖα ἰδιώταις ἡ τέρεσις, καθάπερ καὶ
 ἐπὶ λιμῷ ἢ δίψει ἢ κρύει γινόμεναι ὑπὸ [βρώματος ἢ] πόμα-
 32 τος¹⁾ ἢ ἀλίας. εἴτα καὶ τῶν ἀναγκαίων ὑπάρχωσι²⁾, δυνάμεθα
 χωρὶς μουσικῆς ἐμπειροῦς αὐτῶν ἀπολαύειν. νήπια γοῦν ἐμμε-
 λούς μινυρίματος κατακοδοντα κοιμίζεται, καὶ τὰ ἄλογα τῶν
 ζώων ὑπὸ αὐλοῦ καὶ σύριγγος κηλεῖται, οἳ τε δελφίνες³⁾, ὥς
 λόγος, αὐλῶν μελωδίαις τερόμενοι προσνήχονται τοῖς ἐρεσσο-
 μένοις σκάφεσιν, ὧν οὐδὲ ὁπότερον ἔοικε μουσικῆς ἔχειν ἐμπε-
 33 ρίαν ἢ ἔννοιαν. καὶ διὰ τοῦτο μὴ ποτε ὃν τρόπον χωρὶς ὄψαρ-
 τυτικῆς καὶ οἰνογενετικῆς ἡδέμεθα ἔψου ἢ οἴνου γευσάμενοι,
 ὥδε καὶ χωρὶς μουσικῆς ἡσθελήμεν ἂν τερπνοῦ μέλους ἀκούσαν-
 34 τες, τοῦ μὲν ὅτι τεχνικῶς γίνεται, μᾶλλον παρὰ τὸν ἰδιώτην⁴⁾
 ἀντιλαμβανόμενοι, τοῦ δὲ ἡστικοῦ πάθους μηδὲν πλείω κερδαί-
 νοντες; ὥστε οὐκ αἰρετὸν μουσικὴ παρ' ὅσον τοὺς εἰδήμονες
 αὐτῆς ἐπὶ πλεον τέρεσθαι συμβέβηκε, καὶ μὴν οὐδὲ τῷ προ-
 οδοποιεῖν τὴν ψυχὴν εἰς σοφίαν. ἀνάπαλιν γὰρ ἀντικρίπτει καὶ
 ἀντιβαίνει πρὸς τὸ τῆς ἀρετῆς ἐφέσθαι, ἐπαγωγὸς εἰς ἀκολα-
 35 σίαν καὶ λαγνείαν παρασκευάζουσα τοὺς νέους. ἐπειπερ ὁ μου-
 σικευσάμενος

μολπαῖσιν ἡσθεῖς⁵⁾ τοῦτ' αἰεθρεύεται,
 ἀργὸς μὲν οἴκοις καὶ πόλει γενήσεται
 φίλοις τ' οὐδεὶς ἄλλ' ἄφαντος οἴχεται,
 ὅταν γλυκείας ἡδονῆς ἡσῶν τις ἦ.

qualis est quae in fame aut siti aut frigore fit a cibo aut potu aut calore,
 32. deinde etiam si sint necessaria, possumus his frui absque musica expe-
 rientia: sopiuntur quidem certe infantes numerosum audientes susurrum, et
 bruta demulcentur a tibia et fistula, et delphini, ut fertur, tibiaram delectati
 modulatione adnatant ad eos qui remigant in scaphis; quorum nullum videtur
 habere experientiam aut notionem musicae. 33. et ideo num quomodo absque
 arte condiendi obsonia et arte degustandi vina delectamur obsonio gustato
 aut vino, ita etiam musica delectabimur audientes modum iucundum et de-
 lectabilem, et quod artificioso quidem fiat, magis quam imperitus apprehen-
 demus, sed eo nihilo maiorem lucrabimur voluptatem? 34. quamobrem non
 ideo est amplectenda musica, quod usu veniat ut qui eius sunt scientes, ma-
 gis delectentur, sed nec quod ea animae viam muniat ad sapientiam, contin-
 enim offendit et resistit ne virtus appetatur, ut quae iuvenes reddat propen-
 sos ac proclives ad libidinem et intemperantiam. 35. nam qui se dedit
 musicae,

venatque usque cantus, his qui ducitur,
 in aedibus fiet piger et in oppido,
 suis amicis ille nec umquam aderit,
 iucunda quem victum voluptas detinet.

f) ὑπὸ πόματος] Hervetus legit, ut ex eius interpretatione apparet,
 et videtur Sextus scripsisse: ὑπὸ βρώματος ἢ πόματος [quod recipimus].

g) ὑπάρχωσι] intellige τὰ ἀκροάματα τῆς μουσικῆς.

h) οἳ τε δελφίνες] hinc φλαυλοὶ dicti Euripidi Electra v. 435 et Ae-
 liano 12 45 Hist. Anim., ubi narrat decantatum illud de Arione.

i) μᾶλλον παρὰ τὸν ἰδιώτην] subintellige οἱ εἰδήμονες ἢ ἐμπειροὶ ὄν-
 34 τες τῆς μουσικῆς.

k) μολπαῖσιν ἡσθεῖς] ab his verbis incipiunt versus comici, quae male
 pro verbis Sexti habuit Hervetus. suspicor autem auctorem versuum esse
 Menandrum, cuius etiam notum illud apud Stobaeum Floril. tit. 63:

ποῖοις ὑπέκκαμ' ἐστ' ἔρωτος μουσική.

36 κατὰ ταῦτα¹⁾ δὲ οὐδὲ ἀπὸ τῶν αὐτῶν στοιχείων²⁾ δομᾶσθαι ταύτην τε καὶ φιλοσοφίαν εἰσακτέον τὸ κατ' αὐτὴν χορῳδες, ὡς αὐτόθεν ἐστὶ συμφανές. λείπεται ἄρα τῶ³⁾ κατ' ἁρμονίαν τὸν κόσμον διοικεῖσθαι ἢ τῶ ἡθοιοις μέλεσι κεχορηθαι χορῳδῇ πρὸς εὐδαιμονίαν λέγειν αὐτὴν τυγχάνειν. ὧν τὸ μὲν τελευταῖον 37 ἤδη διαβέβηται⁴⁾ ὡς οὐκ ὑπάρχον ἀληθές, τὸ δὲ κατὰ ἁρμονίαν διοικεῖσθαι τὸν κόσμον ποικίλως δεικνύται ψεύδος⁵⁾. εἴτα καὶ ἂν ἀληθές ὑπάρχη, οὐδὲν τοιοῦτον⁶⁾ δύναται πρὸς μακαριότητα καθάπερ οὐδέ ἢ ἐν τοῖς ὁργάνοις ἁρμονία. ἀλλὰ τὸ μὲν πρῶτον εἶδος⁷⁾ τῆς πρὸς τοὺς μουσικοὺς ἀντιρρήσεως τοιούτου⁸⁾ τρόπου ἐστὶ, τὸ δὲ δεύτερον καὶ τῶν τῆς μουσικῆς ἀρχῶν καθυπόμενον πραγματικωτέρας⁹⁾ μᾶλλον ἔχειται ζητήσεως. οἷον ἐπὶ ἢ μουσικῇ ἐπιστήμῃ τίς ἐστὶν ἑμμελῶν τε καὶ ἐκμελῶν, ἐν- 38 ρύθμων τε καὶ ἐκρύθμων, πάντως ἔαν δείξωμεν ὅτι οὔτε τὰ μέλη ὑπόστατά ἐστιν οὔτε οἱ ῥυθμοὶ¹⁰⁾ τῶν ὑπαρκτῶν πραγμά-

36. similiter autem neque quod ab iisdem proficiscatur elementis ipsa et philosophia, ea ratione est utilis, ut ex se est evidens, restat ergo ut ex eo quod per harmoniam mundus administretur aut eo quod utatur modis qui bonos mores procreant, ea dicatur esse utilis ad beatitudinem, quorum extremum quidem iam fuit reprobatum, ut quod non sit verum; 37. quod autem per harmoniam mundus administretur, multifariam falsum ostenditur, deinde etiamsi sit verum, hoc nihil potest ad beatitudinem, sicut nec quae est in instrumentis harmonia, sed eiusmodi quidem est prius genus dicendi adversus musicas; 38. alterum autem et quod tangit musicae principia, est inquisitionis paullo magis ad rem facientis; ut quoniam musica est scientia modulatorum et non modulatorum, numerosorumque et non numerosorum, qu-

1) κατὰ ταῦτα] ms Vratislav. κατ' αὐτά.

2) ἀπὸ τῶν αὐτῶν στοιχείων] supra sect. 30.

3) λείπεται ἄρα τῶ] minus bene τὸ in mss et Vratislav.

4) ἤδη διαβέβηται] supra sect. 28.

P 364 p) ποικίλως δεικνύται ψεύδος] non potest quidem negari rationem proportionemque atque adeo harmoniam in mundo sive in hoc, ut Augustini verbis utar, labentium rerum quasi mirabili cantico reperiri, cum omnia etiam minima pondere numero ac mensura certa deus condiderit, qui propterea etiam a S. Paulino in natali nono Felicio 'omnisonae modulator et arbiter unus harmoniae' appellatur, illas vero rationes proprio musicas quas in distantia magnitudine periodisque corporum caelestium sive deprehendere sibi visi sunt sive iuctantur Pythagorei, et illum siderum dum moventur suavissimum etiam auribus (quem comminiscabantur) concentum omnes ferme aliorum philosophorum scholae exhibebant, quamquam per haec quae de concentu Pythagoras docuit, nihil fortasse aliud quam rationes orbium planetarum et proportionem distantiae, magnitudinis ac motus periodici voluit indicare; in illis ipsa autem rationibus notandis multa acute et ingeniose assecutum fuisse vel Ioannis Kepleri opus de harmonia mundi lectorem edocere poterit.

q) οὐδὲν τοιοῦτον] mss τοιοῦτο.

r) τὸ μὲν πρῶτον εἶδος] ex duobus illis, de quibus sect. 4 et 5 huius libri.

s) πραγματικωτέρας] vide ad lib. 1 Pyrrhon. sect. 62. definitio musicae, quae mox dicitur esse ἐπιστήμη ἑμμελῶν τε καὶ ἐκμελῶν, repetitur infra sect. 58.

t) οὔτε οἱ ῥυθμοὶ] ita recte mss Vrat. et Ciz. pro ἀριθμοί, quod male secutus est interpretes Hervetus, confer infra sect. 59 sq. constat autem rhythmus, ut iam Platoni notatum secundo de Legibus, τῇ τῆς κινήσεως τάξει, sive ordine celeris aut tardioris motus, quemadmodum μέλους

τῶν τυγχάνουσιν, ἐσομένα παρεστηκότας¹⁾ καὶ τὴν μουσικὴν ἀνυπόστατον. λέγωμεν δὲ πρῶτον περὶ μελῶν καὶ τῆς τοῦτων ὑποστάσεως μικρὸν ἀνωθεν καταρξάμενοι.

Ὅρος φωνῆς²⁾.

φωνὴ τοῖνυν ἐστὶν, ὡς ἂν τῆ ἀναμφισβητήτως ἀποδοίῃ, τὸ ἴδιον 39 αἰσθητὸν ἀκοῆς³⁾ καθάπερ γὰρ μόνης ὁράσεως ἔργον ἐστὶ τὸ χρωμάτων ἀντικαθάρσθαι, καὶ μόνης ὁσφρήσεως τὸ εὐώδων καὶ δυσωδῶν ἀντιποιεῖσθαι, καὶ ἡδὴ γεύσεως τὸ γλυκέων ἢ πικρῶν αἰσθάνεσθαι⁴⁾, οὕτω γένοιτ' ἂν ἴδιον αἰσθητὸν ἀκοῆς ἢ φωνή. τῆς δὲ φωνῆς ἢ μὲν τίς ἐστὶν ὄξεϊα, ἢ δὲ βαρεῖα, μετα- 40 φορικώτερον ἀπὸ τῶν περὶ τὴν ἀφὴν αἰσθητῶν ἐκατέρου τῶν λαμβάνοντος τὴν προσηγορίαν. καθάπερ γὰρ τὸ κεντῶν καὶ τέμνον τὴν ἀφὴν ὅξω προσηγόρευσε ὁ βλος, καὶ τὸ θλάσιν ἐμποιοῦν καὶ πέλσον βαρύ, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τῆς φωνῆς τὴν μὲν νοῖνει τέμνονσαν τὴν ἀκοήν, ὄξεϊαν, τὴν δὲ ὥσπερ θλάσιν, βαρεῖαν. καὶ οὐ ἔξον, εἰ ὥσπερ φαιάν τινα καὶ μέλαιναν καὶ 41 λευκὴν φωνὴν⁵⁾ ἀπὸ τῶν πρὸς τὴν ὁρατὴν αἰσθητῶν κεκλήκαμεν, ὥδε καὶ ἀπὸ τῶν πρὸς τὴν ἀφὴν ἐχρησάμεθα τισὶ μεταφοραῖς. ὅταν μὲν οὖν ἐπ' ἴσης ἐκτρέφῃται ἢ φωνὴ καὶ ὑπὸ μίαν 42 νῆον ἢ ostenderimus quod neque modi consistunt neque rhythmī, ostenderimus etiam musicam non consistere, dicamus autem primum de modis et eorum substantia, paulo alius incipientes.

Definitio vocis.

39. vox ergo est, ut alicui citra controversiam liceat eam describere, proprium sensibile auditus; nam quō modo est proprium munus visus colores apprehendere, et solius odoratus vendicare sibi sensum eorum quae bene olent et male, et gustus dulcia percipere aut amara, ita etiam vox est proprium sensibile auditus. 40. Vocum autem alia quidem est acuta, alia vero gravis, utroque eorum metaphoricè suam accipientē appellationem ab iis quae sunt sensibilia tactus. quō modo enim id quod tactum pungit et secat, acutum vocat humanae vitae usus, et grave id quod contusionem affert et premit, eodem modo et vocum eam quidem quae veluti auditum secat, acutam, eam autem quae veluti contundit, gravem. 41. hec est alienum, si quo modo fuscā quandam atramque et candidam appellavimus vocem ab iis quae cadunt sub sensum visus, ita etiam utamur quibusdam metaphoris ex iis quae cadunt sub tactum, quando ergo vox quidem ex aequo enuntiatur et sub una

ἀρμονία gravis et acutae vocis temperatura, τῆς φωνῆς τοῦ ὀξέος ἤμα καὶ βαρέος συγκεραννυμένων.

1) παρεστηκότας] ms Ciz. παρεσταχότας.

2) Ὅρος φωνῆς] in ms Vratislav. haec verba desunt, quemadmodum et infra verba: ὅρος φθόγγου, neque ab ipso Sexto credibile hos titulos esse, quemadmodum nec titulos capitum qui in aliis nostri libris subinde leguntur. mirum autem videri possit a voce incipere Sextum et non a sono, qui voce latius patet. nam ut Porphyrius ad Ptolemaeum observat, μέλος non solum in voce consistit sed et in organis inanimis, quae cum ὥσπον edant, φωνὴ destituuntur, caeterum sciendum est a Sexto perinde ut ab Aristoxeno φωνὴν tam late sumi, ut non solum de voce humana sed de quocumque sonitu sive audibili aëris percussione intelligatur.

3) καὶ ἡδὴ γεύσεως usque ad αἰσθάνεσθαι] haec non leguntur in ms Ciz. et ab Herveto interprete fuere omisa.

4) φαιάν τινα καὶ μέλαιναν καὶ λευκὴν φωνὴν] sic vocem aeternam Persius dixit, atram Lucanus, Nonnus λευκάδα, candidam alii aureamque ut Virgilius ferream.

P 365 τάσιν, ὡς μηδένα περισπασμὸν γίνεσθαι τῆς αἰσθήσεως, ἥτοι ἐπὶ τὸ βαρύτερον ἢ τὸ ὀξύτερον, τότε ὁ τοιοῦτος ἦχος φθόγγος 42 καλεῖται, παρ' ὃ καὶ οἱ μουσικοὶ ὑπογράφοντες^{α)} φασί.

Ὅρος φθόγγου.

φθόγγος ἐστὶν ἐμμελοῦς φωνῆς πτώσις ἐπὶ μίαν τάσιν. τῶν δὲ φθόγγων οἱ μὲν εἰσιν ὁμόφωνοι, οἱ δὲ οὐχ ὁμόφωνοι· καὶ ὁμόφωνοι μὲν^{β)} οἱ μὴ διαφέροντες ἀλλήλων κατ' ὀξύτητα καὶ 43 βαρύτητα, οὐχ ὁμόφωνοι δὲ οἱ μὴ οὕτως ἔχοντες. τῶν δὲ ὁμοφώνων ὡς καὶ τῶν οὐχ ὁμοφώνων τινὲς μὲν ὀξεῖς, τινὲς δὲ βαρεῖς καλοῦνται. καὶ πάλιν τῶν οὐχ ὁμοφώνων οἱ μὲν διάφωνοι προσαγορεύονται, οἱ δὲ σύμφωνοι. καὶ διάφωνοι μὲν οἱ ἀνωμάλως καὶ διεσπασμένως τὴν ἀκοὴν κινούντες, σύμφωνοι δὲ 44 οἱ ὁμαλώτερον καὶ ἀμερίστως. σαφέστερον δὲ μᾶλλον ἐστὶ τὸ ἐκατέρου γένους ἰδίωμα τῇ ἀπὸ τῶν πρὸς γεῦσιν^{γ)} ποιότητων μεταβάσει χρησαμένων ἡμῶν. ὥστε τοίνυν τῶν γευστῶν τὰ μὲν τοιαύτην ἔχει κρᾶσιν, ὥστε μονοειδῶς καὶ λείως κινεῖν τὴν αἰσθήσιν, ὅποιον τὸ οἰνόμελι καὶ ὑδρόμελι, τὰ δὲ οὐχ ὡσαύτως οὐδὲ ἰμοίως, καθάπερ τὸ ὀξύμελι — ἐκάτερον γὰρ τούτων τῶν μεγμάτων τὴν ἰδίον ἐντυποῖ^{δ)} ποιότητα τῇ γεύσει — οὕτω τῶν φθόγγων διάφωνοι μὲν εἰσιν οἱ ἀνωμάλως τὴν ἀκοὴν καὶ διεσπα-

ritensione, ita ut sensus nulla fiat abstractio, aut ad gravius aut ad acutius, tunc eiusmodi resonantia dicitur sonus. 42. musici itaque eum describentes dicunt:

(definitio soni qui dicitur φθόγγος)

sonus est vocis modulatae casus sub unam intensionem. ex sonis autem alii quidem in voce conveniunt, alii vero minime: et in voce quidem conveniunt qui inter se non differunt in acuto et gravi, non conveniunt autem qui non ita se habent. 43. eorum autem qui in voce conveniunt ut et eorum qui non conveniunt, alii quidem vocantur acuti, alii vero graves, et rursus eorum qui in voce non conveniunt, alii quidem appellantur dissonantes, alii vero consonantes. et sunt quidem dissonantes qui inaequaliter ac distracte aures movent, consonantes autem qui aequaliter et individue. 44. fiet autem apertior utriusque generis proprietas, si utamur comparatione a qualitatibus ad gustum pertinentibus. quomodo ergo ex gustabilibus alia quidem talem habent temperationem, ut uniformiter et leniter moveant sensum, ut malum et hydromel, alia autem non eodem modo nec similiter, quomodo oxymel (utraque enim harum mixtionum gustui inprimis propriam qualitatem): ita ex sonis dissonantes quidem sunt qui inae-

P 365 α) οἱ μουσικοὶ ὑπογράφοντες] in Euclidis introductione harmonica et apud Bryennium p. 377 legitur φθόγγος ἐστὶ φωνῆς πτώσις ἐμμελὴς ἐπὶ μίαν τάσιν. Aristoxenus lib. 1 Harmonicor. p. 15: φωνῆς πτώσις ἐπὶ μίαν τάσιν ὁ φθόγγος· τότε γὰρ φαίνεται φθόγγος εἶναι τοιοῦτος, οἷος εἰς μέλος τᾶν τεσσάρων ἡρμοσμένον, διὰ τὴν ἢ φωνὴν ἢ ἀνὰ τὴν μίαν τάσιν. Marcianus Capella lib. 9: phthongus dicitur vocis modulatae particula una intentione producta. est autem intentio quam dicimus tasin, qua vox consistit ac perseverat. confer Ptolemaeum lib. 1 Harmonicor. c. 4, ubi etiam distinctio inter φθόγγους ἐμμελεῖς et ἐκμελεῖς, συμφώνους et διαφώνους. Censorinum c. 10, Chalcidium p. 121, Theonem Smyrnaeum p. 93 etc., infra sect. 58.

β) καὶ ὁμόφωνοι μὲν] ita mss, non οἱ ὁμόφωνοι.

γ) ἀπὸ τῶν πρὸς γεῦσιν] uti vocem dulcem et acerbam dicimus et Homerus de Nestore: οὐ μὲν ἀπὸ στόματος μέλιτος γλυκίων ῥέει αὐδῆ.

δ) ἐντυποῖ] ms Ciz. ἐμποιεῖ.

σμένως κινούντες, σύμφωνοι δὲ οἱ ὁμαλώτεροι. ἀλλὰ γὰρ ἡ μὲν διαφορὰ τῶν φθόγγων τοιαύτη τίς ἐστι παρὰ μουσικοῖς. περὶ 45 γράφεται δὲ τίνα πρὸς τούτην διαστήματα^{ε)}, καθ' ἃ καὶ ἡ φωνὴ κινεῖται, ἥτοι ἐπὶ τὸ ὀξύτερον ἀναβαίνουσα ἢ ἐπὶ τὸ βαρύτερον ἀνιεμένη. παρ' ἣν αἰτίαν κατὰ τὸ ἀνάλογον τῶν διαστημάτων τούτων τὰ μὲν σύμφωνα, τὰ δὲ διάφωνα προσηγορεύονται. καὶ σύμφωνα μὲν ὅποσα ἐπὶ συμφώνων φθόγγων 46 περιέχεται, διάφωνα δὲ ὅποσα ἐπὶ διαφώνων. τῶν δὲ συμφώνων διαστημάτων^{ς)} τὸ μὲν πρῶτον καὶ ἐλάχιστον διὰ τεσσάρων^{η)} οἱ μουσικοὶ προσαγορεύουσι, τὸ δὲ μετὰ τοῦτο μείζον διὰ πέντε^{θ)}, καὶ τοῦ διὰ πέντε μείζον τὸ διὰ πασῶν^{ι)}. πάλιν 47 τῶν διαφώνων διαστημάτων^{κ)} ἐλάχιστον μὲν ἐστὶ καὶ πρῶτον P 366 παρ' αὐτοῖς ἡ καλουμένη διέσις, δεύτερον δὲ τὸ ἡμιτόνιον, ὃ ἐστὶ διπλοῦν τῆς διέσεως, τρίτον ὁ τόνος, ὃς ἐστὶν διπλασίον^{λ)} τοῦ ἡμιτονίου. οὐ μὲν ἄλλ' ὃν τρόπον ἅπαν διάστημα κατὰ 48

qualiter distracteque movent auditum, consonantes autem qui aequabiliter, atque sonorum quidem differentia talis est apud musicos. 45. circumscribuntur autem quaedam et ab eis intervalla, in quibus vox movetur, aut ad acutius ascendens aut descendens ad gravius. quamobrem convenienter proportioni intervallorum alia quidem appellata sunt consonantia, alia vero dissonantia. 46. et consonantia quidem quae continentur a sonis consonantibus, dissonantia autem quae a dissonantibus. consonantium autem intervallorum primum quidem et minimum appellant musici diatessaron, quod autem est post hoc maius diapente, et quod intervallo diapente est maius diapasen. 47. et rursus dissonantium intervallorum minimum quidem est et primum apud ipsos quae vocatur diosis, secundum autem semitonium, quod est duplum diosis, tertium autem tonus, qui est duplus semitonii. 48. verumtamen vero uti quodvis musicum intervallum constat sonis, ita mos qui-

ε) διαστήματα] Marcianus Capella: diastema est vocis spatium quo acuta et gravior (vox) includitur. Boethius lib. 1 cap. 12 de musica: omnis vox aut συνεχής est, quae continua (ut cum familiariter loquimur legendove aliquid percurramus), aut διαστηματική, quae dicitur cum intervallo suspensa (ut in cantu) estque vox ipsa tardior et per modulandas varietates faciens intervallum non taciturnitatis sed suspensae ac tardae potius cantilenae. eadem Manuel Bryennius p. 375 sq. 381. ante hos Euclides: διάστημα τὸ περιεχόμενον ὑπὸ δύο φθόγγων ἀνομοίων ὀξύτης καὶ βαρύτητι.

ς) τῶν συμφώνων διαστημάτων] Ptolemaeus lib. 1 Harmonicor. c. 9 reprehendit Aristoxenos, quod συμφωνίας et διαφωνίας metiuntur diastematis, et non phthongis ipsis.

η) διὰ τεσσάρων] haec est quam quartam vulgo vocamus, ut C. F. consonantia vocum quattuor, intervallorum trium. Boeth. lib. 1 c. 17. infra lib. 1 adversus Logicos sect. 95 sq.

θ) διὰ πέντε] hanc vulgo appellamus quintam, ut C. G.

ι) διὰ πασῶν] haec est quae octava vulgo dicitur, C. C. adde Censor. P 366 rinum cap. 10.

κ) διαφώνων διαστημάτων] Aristoxenus tonum dividit in partes quatuor quartamque partem sive τεταρτημόριον τόνου, ut est apud Theonem Smyrnaeum p. 87, vocavit διέσιν. cum itaque διάφωνον διάστημα faciant toni duo vicini, quem secundam vulgo appellamus, non minus διαφωνοῦσι iuncta tono proximi toni διέσις vel iunctum vicinum semitonium.

λ) ὃς ἐστὶν διπλασίον] ita legendum e mss pro ὃ.

ἔστι ψυχὴ, οὐδὲ αἰσθήσεις· μέρη γὰρ ταύτης ὑπῆρχον. εἰ δὲ μὴ εἶσιν αἱ αἰσθήσεις, οὐδὲ τὰ αἰσθητά· πρὸς αἰσθήσεις γὰρ ἡ τούτων ἐκείνων νοεῖται. εἰ δὲ μὴ αἰσθητά, οὐδὲ φωνή· εἶδος γὰρ τι τῶν αἰσθητῶν ὑπῆρχεν. ἀλλὰ μὴν^{c)} οὐδὲν ἔστι ψυχὴ, καθὼς ἐν τοῖς περὶ αὐτῆς ὑπομνήμασιν^{d)} ἐδείκνυμεν. 56 οὐκ ἄρα ἔστι φωνή. καὶ μὴν εἰ μήτε βραχεῖα ἔστι φωνὴ μήτε μακρά, οὐκ ἔστι φωνή· οὔτε δὲ βραχεῖα ἔστιν οὔτε μακρά φωνή, ὥς ἐν τοῖς πρὸς τοὺς Γραμματικούς^{e)} ὑπεμνήσαμεν περὶ συλλαβῆς καὶ λέξεως ζητοῦντες πρὸς ταύτους· οὐκ ἄρα ἔστι 57 φωνή. πρὸς τούτοις ἡ φωνὴ οὔτε ἐν ἀποτελέσματι οὔτε ἐν ὑποστάσει^{f)} νοεῖται, ἀλλ' ἐν γενέσει καὶ χρονικῇ παρεκτάσει· τὸ δὲ ἐν γενέσει νοούμενον γίνεται, οὐδέπω δ' ἔστιν, ὥστε οὐδὲ οἰκία γινόμενη ἢ ναὺς καὶ ἄλλα παμπληθῆ εἶναι λέγεται. τοίνυν 58 οὐδὲν ἔστι φωνή. καὶ ἄλλοις δὲ συχνοῖς εἰς τοῦτο ἐνεσσι λόγοις χρῆσθαι, περὶ ὧν, ὥς ἔφην, ἐν τοῖς Πυρρωναίοις ὑπομνηματιζόμενοι^{g)} διεξήμεν. νυνὶ δὲ φωνῆς μὴ οὔσης οὐδὲ φθόγγος ἔστιν, ὅς ἐλέγετο^{h)} φωνῆς πῦσις ὑπὸ μίαν τάσιν. φθόγγον δὲ μὴ ὄντος οὐδὲ διάστημα μουσικὸν καθέστηκεν, οὐ συμφωνία, P 368 οὐ μελωδία, οὐ τὰ ἐκ τούτων γένηⁱ⁾), διὰ τοῦτο οὐδὲ μουσική.

si non est anima, nec sunt sensus; ii enim sunt eius partes. si autem non sunt sensus, nec sensilia; ad sensus enim relata intelligitur eorum substantia. si autem non sunt sensilia, neque vox; ea enim est species sensilium. atqui nihil est anima, ut ostendimus in vestris de anima commentariis: non est ergo vox. 56. praeterea si neque brevis vox est nec longa, non est vox. non est autem vox brevis nec longa, ut admonuimus in iis quae scripsimus adversus Grammaticos, cum de syllaba et dictione adversus eos disquireremus. non est ergo vox. 57. ad haec accedit, quod vox neque in effectu intelligitur neque in substantia, sed in generatione et temporali intensione. quod autem est in generatione, fit, nondum autem est, ut neo domus quae sit aut navis et alia quam plurima esse dicuntur. vox ergo nihil est. 58. multae aliae possunt ad haec adduci rationes, de quibus, ut dixi, tractavimus in Pyrrhoneis commentariis. nunc autem si non sit vox, nec erit sonus, qui dicebatur esse casus vocis sub unam intensiōem. si autem non est sonus, nec est intervallum musicum nec symphonia nec modulatio nec quae harum genera, et ideo nec musica: dicebatur enim scien-

c) πρὸς αἰσθήσεις] ita mss et interpres pro αἰσθήσει.

d) ἀλλὰ μὴν] ita mss pro μὲν.

e) ἐν τοῖς περὶ αὐτῆς ὑπομνήμασιν] videtur peculiare hoc loco suos de anima commentarios memorare, qui allegantur etiam lib. 2 adversus Physicos sect. 284, et nusquam exstant, licet argumentum de anima tractavit lib. 2 Pyrrhon. sect. 31 sq. et lib. 1 adversus Logicos.

f) ἐν τοῖς πρὸς τοὺς Γραμματικούς] libro contra Grammaticos sect. 124 sq.

g) οὔτε ἐν ὑποστάσει] eadem cavillatio recurrit lib. 2 adversus Logicos sect. 131.

h) ἐν τοῖς Πυρρωναίοις ὑπομνηματιζόμενοι] idem opus deperditum videtur notare, quod paullo ante vocavit ἀνεπιτὰ ὑπομνήματα, diversum a libris Πυρρωναίων ὑποτυπώσεων, in quibus frustra quaeras συχνούς illos λόγους adversus soni existentiam adductos in medium. aut certe intelligit laudatum libri secundi adversus Logicos locum, ubi plura de hoc argumento leguntur.

i) ὅς ἐλέγετο] supra sect. 42.

P 368 k) τὰ ἐκ τούτων γένη] tria quae commemoraverat sect. 50 harmonia chroma et diatonum, [ante δὲ fortasse inserenda καὶ.]

ἐπιστήμη γὰρ ἐλέγετο^{l)} ἐμμελῶν τε καὶ ἐκμελῶν. ὅθεν ἀπ' αὐ- 59 λῆς ἀρχῆς ὑποδεικτέον, ὅτι καὶ τούτων ἀποστῶμεν, διὰ τὴν ἐγχειρισθησομένην ἐπὶ τῆς ῥυθμοποιίας ἀπορίαν ἀνυπόστατος καθέστηκεν ἡ μουσική· εἰ γὰρ μηδὲν ἔστι ῥυθμός, οὐδὲ ἐπιστήμη τις ἔσται περὶ ῥυθμοῦ. ἀλλὰ μὴν οὐδὲν ἔστι ῥυθμός, ὥς παραστήσομεν^{m)}. οὐκ ἄρα ἔστι τις ἐπιστήμη περὶ ῥυθμοῦ. ὥς γὰρ πολλάκις εἰρήκαμενⁿ⁾. ῥυθμός σύστημα ἔστιν ἐκ πο- 60 δῶν· ὁ δὲ πούς τὸ συνεστὼς ἐξ ἄρσεως καὶ θέσεως^{o)}. ἡ δὲ ἄρσις καὶ ἡ θέσις ἐν ποσότητι χρόνου θεωρεῖται, ὥς τινὰς μὲν ἐπιτεῖν ἡ θέσις, τινὰς δὲ ἡ ἄρσις χρόνους. καθάπερ ἐκ μὲν στοιχείων συλλαβαί, ἐκ δὲ συλλαβῶν λέξεις συντίθενται, οὕτως ἐκ μὲν τῶν χρόνων οἱ πόδες, ἐκ δὲ τῶν ποδῶν οἱ ῥυθμοὶ^{p)} γίνονται ἐξ ἐκείνων τὴν σύστασιν λαμβάνοντες. εἰν οὖν δεῖξω- 61 μιν ὅτι οὐδὲν ἔστι χρόνος, ἔσομεν συναποδεδειγμένον, ὅτι οὐδὲ πόδες ὑπάρξουσιν. διὰ δὲ τοῦτο οὐδὲ οἱ ῥυθμοὶ ἐξ ἐκείνων τὴν σύστασιν λαμβάνοντες. ὥ ἀκολουθήσει τὸ μηδὲ ἐπιστήμην εἶναι

tia modulatorum et non modulatorum. 59. unde ab alio ostendendum est principio, quod etiamsi ab his discesserimus, propter tractandam in conficiendis rhythmis seu numeris dubitationem non potest consistere musica: si enim nihil est rhythmus seu numerus, neque rhythmica ulla erit scientia. atqui nihil est rhythmus, ut ostendimus: non est ergo aliqua rhythmica scientia. 60. nam ut saepe diximus, rhythmus est compositio quaedam ex pedibus, pes autem est id quod constat ex elevatione et positura; elevatio autem et positura consideratur in quantitate temporum, quorum aliqua quidem tempora continet positura, aliqua vero elevatio. quo modo enim ex elementis quidem syllabae, ex syllabis autem componuntur dictiones; ita ex temporibus pedes, ex pedibus fiunt rhythmici seu numeri, ut qui ex illis accipiant constitutionem. 61. si ergo ostenderimus quod nihil sit tempus, simul etiam habebimus demonstratum, quod nec erunt quidem pedes; propterea autem nec rhythmici, qui ex illis consistunt, cui erit consequens ne

l) ἐπιστήμη γὰρ ἐλέγετο] supra sect. 38.

m) παραστήσομεν] ita legendum pro παραστήσαμεν. neque enim hoc in superioribus iam fecit, sed in eo est ut deinceps confirmet argumentis, rhythmum nihil esse. atque ad praesentem locum remiserat Sextus lectores in libro adversus Grammaticos sect. 160.

n) ὥς γὰρ πολλάκις εἰρήκαμεν] saepius dixerit hoc noster, certe non scripsit in his libris. caeterum idem dixere etiam alii, ut Quintilianus 9 4: rhythmici, id est numeri, spatio temporum constant. rhythmici a metro differentiam pulchre explicat Longinus Hephæstionem interpretans, cuius locum ex versione perspicua Ioannis Boivini adscribam: metrum et rhythmus hoc differunt, quod metrum syllabis tamquam materia consistit et absque syllaba non possit fieri metrum, rhythmus vero et in syllabis et extra syllabas fiat, nempe in eo sono qui pulsatione efficitur. etenim cum ab aerariis fabris malleos deorsum incuti videmus, simul etiam rhythmum quendam audimus. item equorum incessus pro ritmo habitus est nec non micatio digitorum et apta membrorum conformatio (in saltatoribus) et chordarum motus et avium volitantium plausus. at sine dictione quae et talis sit et tanta, metrum consistere non potest. praeterea metrum a ritmo differt eo quod metrum tempora habeat fixa ac definita, longum scilicet et breve et horum medium quod commune appellant, quod ipsum quoque omnino et longum et breve est; rhythmus autem tempora ad libitum producat, sic ut breve tempus longum saepe efficiat.

o) ἐξ ἄρσεως καὶ θέσεως] nomina petita a saltantium motibus pedes attollentium et terram rursus pulsantium.

p) ἐκ δὲ τῶν ποδῶν οἱ ῥυθμοὶ] in mss deest articulus οἱ.

τινα περὶ ῥυθμούς. πῶς οὖν ὅτι οὐδὲν ἔστι χρόνος, ἤδη μὲν παρρησιάζομεν ἐν τοῖς Πυρρωνείοις^{γ)}, οὐδὲν δὲ ἦτιον καὶ τὰ 62 νῦν παραστήσομεν^{δ)} ἐπὶ ποσόν. εἰ γὰρ ἔστι τι χρόνος, ἦτοι πεπέρασται^{ε)} ἢ ἄπειρος ἔστιν· οὔτε δὲ πεπέρασται, ἐπεὶ ἐροῦμέν ποτε γεγονέναι χρόνον, ὅτε χρόνος οὐκ ἦν, καὶ ἔσεσθαι ποτε χρόνον, ὅτε χρόνος οὐκ ἔστι· οὔτε ἄπειρος καθέστηκεν· ἔστι γὰρ τι αὐτοῦ παρωχηκός καὶ ἐνεστώς καὶ μέλλον. ὢν ἑκάτερον εἰ μὲν οὐκ ἔστι, πεπέρασται ὁ χρόνος· εἰ δ' ἔστιν, ἔσται ἐν τῷ παρόντι καὶ ὁ παρωχηκός καὶ ὁ μέλλον, ὅπερ ἄτοπον. οὐκ 63 ἄρα ἔστι χρόνος. τό γε μὴν ἔξ ἀνυπόρκτων συνεστώς^{ς)} ἀνυπαρκτόν ἐστιν. ὁ δὲ χρόνος ἔκ τε τοῦ παρωχημένου καὶ μηκέτ' P 360 ὄντος καὶ ἐκ τοῦ μέλλοντος μηδέπω δὲ ὄντος συνεστώς ἀνυπαρκτός ἔσται. ἄλλως τε εἰ μὲν ἀμερής ἐστιν^{η)} ὁ χρόνος, πῶς τὸ μὲν τι^{θ)} αὐτοῦ παρωχημένον, τὸ δὲ ἐνεστώς, τὸ δὲ μέλλον λέγομεν; εἰ δὲ μεριστός ἐστιν, ἐπεὶ πᾶν τὸ μεριστόν ὑπὸ τινος αὐτοῦ μέρους καταμετρεῖται, ὥς πῆχυς^{ι)} μὲν ὑπὸ παλαιστοῦ, ὁ παλαιστής δὲ ὑπὸ δακτύλου δεήσει καὶ αὐτὸν ὑπὸ τινος τῶν 65 αὐτοῦ μερῶν καταμετρεῖσθαι. οὔτε δὲ τῷ ἐνεστώτι δυνατόν καταμετρεῖν τοὺς ἄλλους χρόνους, ἐπειπερ ὁ γινόμενος καὶ ὁ ἐνεστώς χρόνος ὁ αὐτὸς ἔσται κατ' αὐτοὺς παρωχημένους καὶ μέλλων· παρωχημένος μὲν ὅτι τὸν παρωχημένον καταμετρεῖ χρόνος, μέλλων δὲ ὅτι τὸν μέλλοντα· ὅπερ ἄτοπον. οὐ τοίνυν τινὶ τῶν

esse quidem rhythmorum scientiam. quomodo ergo nihil sit tempus, iam quidem ostendimus in Pyrrhoneis commentariis, nihilo secius autem nunc quoque ostendimus aliquantulum. 62. nam si tempus est aliquid, aut est finitum, aut infinitum. non est autem finitum, alioqui dicemus fuisse tempus quando non erat tempus, et futurum aliquando tempus, quando tempus non erit. neque est infinitum: est enim eius aliquid praeteritum et praesens et futurum. quorum utrumque si quidem non est, finitum est tempus. sin autem est, erit in praesenti et praeteritum et futurum, quod quidem est absurdum. non est ergo tempus. 63. quod porro constat ex iis quae non sunt, nequaquam existit. tempus itaque constans et ex eo quod praeteriit et non est amplius et ex futuro quod nondum est, nullum erit. 64. praeterea si tempus est individuum, quo modo aliud quidem eius dicimus praeteritum, aliud vero praesens, aliud futurum? sin autem est dividuum, quandoquidem quicquid est dividuum, aliqua pars ipsius id metitur, ut palmus quidem cubitum, digitus vero palmum, oportebit aliquam quoque eius partem ipsum metiri. 65. fieri autem non potest, ut praesenti alia metiamur tempora: nam quod sit et est praesens tempus, ex eorum sententia idem est praeteritum et futurum. praeteritum quidem, quoniam metitur tempus praeteritum; futurum autem,

γ) ἐν τοῖς Πυρρωνείοις] non addit ὑπομνήμασι, vix dubito tamen quin ὑποτυπώσεων libros intelligat qui exstant. certe enim in illis lib. 3 sect. 136 sq. multa disputat quibus probet nihil esse tempus. similiter et lib. 2 adversus Physicos sect. 169 sq.

δ) παραστήσομεν] ita mss pro παρστήσομεν.

ε) ἦτοι πεπέρασται] eadem cavillatio lib. 3 Pyrrhon. sect. 141 et infra 2 adversus Physicos.

ς) ἔξ ἀνυπόρκτων συνεστώς] Hervetus: ex iis quae esse non possunt. sed ἀνυπαρκτον idem ac μὴ ὄν, quod non est. lib. 2 adversus Physicos: τὸ εἰς τοὺς μὴ ὄντας χρόνους μεριζόμενον οὐκ ἂν εἴη χρόνος.

P 360 η) εἰ μὲν ἀμερής ἐστιν] lib. 3 Pyrrhon. sect. 143 sq. et lib. 2 adversus Physicos.

θ) τὸ μὲν τι] mss μὲν τοι pro μὲν τι.

ι) πῆχυς] cubitus sex palmis, palmus quattuor digitis constat.

λειπομένων δυοῖν τὸν ἐνεστώτα καταμετρητέον. δι' ἣν αἰτίαν οὐδὲ ταύτῃ λεγτέον εἶναι τινα χρόνον. πρὸς τοῖτοις ὁ χρόνος 66 τριμερής^{α)} ἔστι. καὶ τὸ μὲν ἔχει παρωχηκός, τὸ δὲ ἐνεστώς, τὸ δὲ μέλλον, ὢν τὸ μὲν παρωχημένον οὐκέτι ἔστί, τὸ δὲ μέλλον οὐπω ἔστί, τὸ δὲ ἐνεστώς ἦτοι ἀμερής ἔστιν ἢ μεριστόν· ἀλλ' ἀμερής μὲν οὐκ ἂν εἴη· ἐν ἀμερεῖ μὲν γὰρ οὐδὲν δύναται γίνεσθαι μεριστόν, ὥς φησι Τίμων^{β)}, οἷον τὸ γίνεσθαι, τὸ φθίβεσθαι. καὶ ἄλλως εἴπερ ἀμερής ἔστι τὸ ἐνεστώς τοῦ χρό- 67 νου, οὔτε ἀρχὴν ἔχει ἀφ' ἧς ἀρχεται, οὔτε πέρας ἐφ' ᾧ καταλήγει· διὰ δὲ τοῦτο οὐδὲ μέσον. καὶ οὕτως οὐκ ἔσται ὁ ἐνεστώς χρόνος. εἰ δὲ μεριστός ἐστιν, εἰ μὲν εἰς τοὺς μὴ ὄντας χρόνους μερίζεται, οὐκ ἔσται χρόνος· εἰ δ' εἰς τοὺς ὄντας χρόνους, οὐκ ἔσται ὅλος ὁ χρόνος, ἀλλὰ τῶν μερῶν αὐτοῦ τινὰ μὲν ἔσται, τινὰ δὲ οὐκ ἔσται. τοίνυν οὐδὲν ἔστι χρόνος· διὰ δὲ τοῦτο οὐδὲ πόδες οὐδὲ ῥυθμοὶ οὐδ' ἡ περὶ τοὺς ῥυθμοὺς ἐπιστήμη.

Τοσαῦτα πραγματικῶς^{γ)} καὶ πρὸς τὰς τῆς μουσικῆς εἰπόν- 68 τας ἀρχὰς ἐν τοσοῦτοις τὴν πρὸς τὰ μαθήματα διέξοδον ἀπαρτίζομεν^{δ)}).

quoniam futurum, quod est absurdum. nullo ergo ex duobus quae restant, praesens est metiendum. quam ob causam nec hac ratione dicendum est ullum esse tempus. 66. praeterea tempus est trium partium, quarum una quidem est praeterita, altera est praesens, tertia autem futura: ex his praeteritum quidem non est amplius, futurum autem nondum est, praesens autem aut est individuum aut dividuum. sed individuum quidem non est: nam in individuo quidem nihil potest fieri dividuum, ut dicit Timon, ut, fieri, interire. 67. et alioqui si est individuum praesens tempus, neque principium habet a quo incipit neque finem in quem desinit; propterea autem nec medium. et sic non erit praesens tempus. sin autem est dividuum, si quidem dividitur in tempora quae non sunt, non erit tempus; si vero in tempora quae sunt, non erit totum tempus, sed ex eius partibus aliquae quidem erunt, aliquae vero non erunt. nihil est ergo. propterea autem neque pedes neque rhythmus neque rhythmorum scientia.

68. Cum haec ex re ipsa petitis argumentis etiam adversus principia musicae disputaverimus, in his absolvimus tractationem adversus disciplinas.

α) ὁ χρόνος τριμερής] lib. 3 Pyrrhon. sect. 144 et 2 adversus Phys.

β) ὥς φησι Τίμων] Timonis Sceptici testimonium in hoc argumento citatur etiam lib. 2 adversus Physicos.

γ) πραγματικῶς] vide dicta ad lib. 1 Pyrrhon. sect. 62.

δ) τὴν πρὸς τὰ μαθήματα διέξοδον ἀπαρτίζομεν] ex his verbis patet opus Sexti adversus Mathematicos hisce sex libris absolvi, ac novum deinde sequi ἀντιρρήσεων sive ἀντιρρητικῶν λόγων πρὸς τοὺς φιλοσόφους λογικοὺς φυσικοὺς καὶ ἡθικοὺς.

P 370

Βιβλίον ἑβδόμον.

Σέξτον ἐμπειρικοῦ^{α)}

Περὶ φιλοσοφίας βιβλία δύο.

Πρὸς τοὺς λογικοὺς.

1. Ὁ μὲν καθόλου τῆς σκεπτικῆς δυνάμεως χαρακτήρ μετὰ τῆς προσηκούσης ἐξεργασίας ὑποδέδεικται^{β)}· τὰ μὲν προηγουμένως, τὰ δὲ καὶ κατὰ διορισμὸν τῶν παρακειμένων φιλοσόφων ἐκτυπώθεις. ἀπολείπεται δὲ ἐξῆς καὶ τὴν ἐπὶ τῶν κατὰ μέρος αὐτοῦ χρῆσιν διδάσκειν, εἰς τὸ μήτε ἰδίᾳ περὶ τῶν πραγμάτων σκεπτομένους μήτε τοῖς δογματικοῖς ἀνταίροντας ῥαδίως προπίπτειν.
2. ἀλλ' ἐπεὶ ποικίλον τι γόημα φιλοσοφία, θέσει πρὸς τὸ κατὰ τάξιν καὶ ὁδῶ ζητεῖν ἕκαστον ὀλίγα περὶ τῶν ταύτης μερῶν διαλαβεῖν· αὐτίκα γὰρ οἱ μὲν μονομερῆ^{γ)} δοκοῦσιν αὐτὴν ἵποτε-θεῖσθαι, οἱ δὲ διμερῆ^{δ)}, τινὲς δὲ τριμερῆ^{ε)}· καὶ τῶν ἑν μέρους ὑποστησάμενων οἱ μὲν τὸ φυσικόν, οἱ δὲ τὸ ἡθικόν, ἄλλοι δὲ τὸ λογικόν ὑπεστήσαντο^{ς)}. καὶ ὡσαύτως τῶν κατὰ δυνάδα διαι-

Liber VII.

Sexti Empirici de philosophia libri duo.

Adversus Logicos.

1. Scepticae quidem facultatis forma universe quaeque ei convenit tractandi ratio partim ex instituto partim convenienter distinctioni philosophorum, quorum sententias apposuimus, breviter a nobis explicata fuit, restat iam ut in particularibus quoque doceamus quis sit eius usus, ne vel privatim res considerando vel Dogmaticis resistendo facile prolabamur. 2. sed quoniam res est varia et multiplex philosophia; ad hoc ut certo ordine et via quae ramus unumquodque, oportebit pauca tractare de eius partibus. iam enim alii quidem videntur statuere eam unicam habere partem, alii vero duas partes, alii tres. et ex iis qui unam partem statuerunt, alii quidem statuerunt naturalem, moralem alii, alii rationalem. 3. et similiter ex iis qui eam dividunt per binarium, alii quidem eam diviserunt in natu-

P 370 α) Σέξτον Ἐμπειρικοῦ] in ms Vratislav. hic liber inscribitur: τῶν κατὰ Σέξτον πρὸς τοὺς Λογικοὺς τῶν δύο τῶν πρώτων, περὶ φιλοσοφίας καὶ χρησιμῶν. atque Sextum ipsum haec quae adversus Logicos scripsit in duos libros distinxisse, clare apparet ex libri huius prioris clausula.

β) ὑποδέδεικται] respicit ad libros Pyrrhonianarum ὑποτυπώσεων, ut satis innuit vocabulo, quo mox utitur ἐκτυπώθεις, in quorum primo rationes et ingenium philosophiae scepticae exposuit προηγουμένως, sive ex professo, in secundo ac tertio persecutus breviter est sceptica methode disciplinas singulas logicam physicam ethicam, κατὰ διορισμὸν τῶν παρακειμένων φιλοσόφων, secundum distinctionem philosophorum, Stoicorum praesertim, quorum ibi nomen adiunctum est. hoc enim est παρακειμένον, ut παρακειμένως infra sect. 77. vocabulo προηγουμένως sect. 34 opponitur τὸ κατ' ἐπακολούθημα.

γ) οἱ μὲν μονομερῆ] lib. 2 Pyrrhōn. sect. 12 sq. infra sect. 5—13.

δ) οἱ δὲ διμερῆ] infra sect. 14 15.

ε) τριμερῆ] sect. 16 sq.

ς) ὑπεστήσαντο] ita recte mss pro ὑποστήσαντο.

ρουντων οἱ μὲν εἰς τὸ φυσικόν καὶ τὸ λογικόν διέτλον, οἱ δὲ εἰς τὸ φυσικόν καὶ ἡθικόν, οἱ δὲ εἰς τὸ λογικόν καὶ ἡθικόν. οἱ μὲν γὰρ εἰς τρία διαιροῦντες συμφώνως εἰς τὸ φυσικόν καὶ λογικόν καὶ ἡθικόν διηγήσαντο. φυσικὸν μὲν οὖν μόνον ὑπεστήσαντο μέ-5 ρος Θάλης^{γ)} τε καὶ Ἀναξίμενης καὶ Ἀναξίμανδρος^{δ)}, Ἐμπεδοκλῆς τε καὶ Παρμενίδης καὶ Ἡράκλειτος· ὦν Θάλης μὲν καὶ Ἀναξίμενης καὶ Ἀναξίμανδρος κατὰ πάντας καὶ ἀναμφιλέκτως, ὁ δὲ Ἐμπεδοκλῆς καὶ Παρμενίδης ἔτι δὲ Ἡράκλειτος οὐ κατὰ πάντας. Ἐμπεδοκλῆς^{ε)} μὲν γὰρ ὁ Ἀριστοτέλης φησὶ πρῶτον^{ς)} ῥητορικὴν κεινηκέναι, ἥς ἀντίτρογον εἶναι τὴν διαλεκτικὴν^{δ)}, τουτέστιν ἰσοτρόγον, διὰ τὸ περὶ τὴν αὐτὴν ὕλην στρέφεσθαι, P 371 ὡς καὶ ἀντίθεον ἢ ποιητὴς^{ε)}· ἔφη τὸν Ὀδυσσεῖα, ὅπερ ἦν ἰσο-

rae contemplationem et logicam, alii autem physicam ethicamque, alii autem in logicam et eam quae in moribus versatur partem. 4. qui vero in tres partes dividunt, consentiunt in ea dividenda in naturae contemplationem et logicam et eam quae versatur in moribus. 5. atque naturalem quidem solam constituere partem Thales et Anaximenes et Anaximander et Empedocles et Parmenides et Heraclitus: Thales quidem et Anaximenes et Anaximander ex omnium sententia et citra ullam controversiam, Empedocles autem et Parmenides et praeterea Heraclitus non ex omnium sententia. 6. nam Empedoclem quidem dicit Aristoteles primum movisse dicendi artem, cuius dicit dialecticam esse ἀντίτρογον hoc est similem, propterea quod versetur in eadem materia, ut etiam poeta Ulysssem dixit

γ) Θάλης] ms Ciz. Θαλῆς, sed utrumque usitatum fuit apud veteres, ut testatur Alexander Aphrodisaeus in Elenchos sophisticos Aristotelis pag. 22 b. et in genitivo a Θάλης est Θάλητος vel Θάλεω, a Θαλῆς vero Θαλοῦ.

δ) Θάλης τε καὶ Ἀναξίμενης καὶ Ἀναξίμανδρος] his potest etiam accenseri Anaximandri discipulus Archelaus, nam ut Laërtius lib. 1 sect. 18 μέχρι μὲν Ἀρχελαῦ το φυσικὸν εἶδος ἦν. hinc illi passim dicti Physici. confer Eusebium 11 2 sq. Praeparationis. tamen Archelaum noster infra sect. 14 scribit ethicam cum physica coniunxisse.

ε) Ἐμπεδοκλῆς] Aristoteles in Sophista apud Laërtium 8 57. quod vero ait ῥητορικὴν κεινηκέναι, ex Aristotele expressit Quintilianus 3 1: primus post eos quos poetae tradiderunt movisse aliqua circa rhetoricen Empedocles dicitur.

δ) ἀντίτρογον εἶναι τὴν διαλεκτικὴν] itaque Sextus innuit Empedoclem ex Aristotelis sententia duas saltem coluisse partes philosophiae, physicam atque dialecticam. locus Aristotelis quem respicit, est principio libri 1 rhetor.: ἡ ῥητορικὴ ἐστὶν ἀντίτροπος τῇ διαλεκτικῇ. ubi ἀντίτροπον positum esse pro ἰσοτρόπῳ sive eo quod circa easdem res et περὶ τὰ πιθανὰ utraque versatur, notat etiam Alexander Aphrodisaeus in 1 Topic. p. 4. quamquam Cicero c. 32 de oratore (ut elegantissimo Victorio etiam pulchre animadversum) aliter videtur illud vocabulum accepisse, cum ait ex Aristotelis sententia rhetoricam artem quasi ex altera parte respondere id est opponi dialecticae, ut haec ratio loquendi contractior sit, illa latior dicendi, sed et Plato in Gorgia p. 309: P 371 τὴν δικαστικὴν dixit ἀντίτροπον hoc est ἰσοτρόπον esse τῇ ἱατρικῇ, quod ambae versantur in medendo, haec corporum malis, illa animi, in prolegomenis ad Aphthonium quae nuper vulgavit vir doctissimus Bernhardus de Montfaucon in bibl. Coisliniana p. 596 sexies hoc vocabulum sensu isto occurrit.

ε) ὡς καὶ ἀντίθεον ὁ ποιητὴς] Homerus Iliad. 2 140 atque alii in locis, eidem Amazones Iliad. γ 189 dicuntur ἀντιάνειραι, ubi schol. αἰῶσαι κατὰ δυνάμιν ἀνδράσι, sic ἀντίχειρ ἀντίπαις etc. ἀντίθεοι δολι-

θεον. Παρμενίδης^{m)} δὲ οὐκ ἂν δόξαι τῆς διαλεκτικῆς ἀπείρως ἔχειν· ἐπεὶ περὶ πάντων Ἀριστοτέλης τὸν γνώριμον αὐτοῦ Ζήνωνα διαλεκτικῆς ἀρχὴν ἐπέβληκεν. ἐζητεῖτο δὲ καὶ περὶ Ἡρακλείτου, εἰ μὴ μόνον φυσικός ἐστιν, ἀλλὰ καὶ ἡθικόςⁿ⁾ φιλόσοφος. πλὴν 8. οἱ μὲν τοῦ φυσικοῦ μέρους προστάντες εἰσὶν οἷδε. τοῦ δὲ ἡθικοῦ μόνον ἐπεμελεῖτο^{o)} Σωκράτης κατὰ γε τοὺς ἄλλους αὐτοῦ γνωρίμους^{p)}, εἴ γε καὶ ὁ Ξενοφῶν^{q)} ἐν τοῖς ἀπομνημονεύμασι ῥητῶς φησὶν ἀπαρνεῖσθαι αὐτὸν τὸ φυσικὸν ὡς ὑπὲρ ἡμῶν^{r)} καθεστῆκός, καὶ μόνον σχολάζειν τῷ ἡθικῷ ὡς πρὸς ἡμῶς ὄντι.

ἀντίθεον, quod quidem est similem deo. Parmenides autem videtur non fuisse imperitus dialecticae: 7. nam rursus Aristoteles existimavit Zenonem eius familiarem fuisse dialecticae auctorem. de Heraclito quoque quaesitum est, fueritne solum physicus, an etiam moralis philosophus. atque ii quidem sunt qui in physica parte philosophiae tenuere principatum. 8. eius autem quae versatur in moribus solius curam gessit Socrates, ut volunt quidam alii eius familiares, siquidem Xenophon in suis memorabilibus disertis verbis dicit eum abnegasse naturae contemplationem ut quae sit supra nos, soli autem morum vacasse inquisitioni ut quae ad nos pertineat.

χαίρωνες in versu Empedoclis apud Aristotelem 2 5 Metaphys., ubi male excusum ἂν τε θεός. omitto vocabula ἀντιστοιχείας ἀνδύπιας etc.

m) Παρμενίδης] dialecticae haud rudem fuisse Parmenidem satis constat e Platone, neque dubium est illam disserendi artem a praeceptore suo hausisse Zenonem Eleatem, quem in physicis quoque sectatorem Parmenidis fuisse notat Plutarchus in Pericle p. 154. Ioannes Sarisburiensis 2 2 Metalogici: licet Parmenides Aegyptius in rupe vitam egerit ut rationes logicas inveniret, tot et tantos studii habuit successores, ut ei inventionis suae totam fere praeipperint gloriam. Aristotelis autem locus quo Zenonem inventorem fuisse dialecticae scripsit, fuit in Sophista, ut constat e Laërtii 8 57, qui idem repetit lib. 1 sect. 18 et lib. 9 sect. 25.

n) ἀλλὰ καὶ ἡθικός] Heraclitus passim quidem physicus audit, sed in opere suo ita non praeteriit ea quae ad mores et temp. pertinent, ut quod alii περὶ φύσεως inscriptum legerunt. Diodotus inscripserit ἀκριβὲς οὐκίσμα πρὸς στάθμην βίου, alii γνώμην ἡθῶν, τρόπου κόσμον ἐνὸς τῶν ξυμπάντων, teste Laërtio 9 12 ac Suida in Ἀθλίου κολυμβητοῦ. idem Diodotus existimavit praecipuum Heracliti scopum fuisse de moribus ac de rep. disserere, eaque omnia quae de natura disseruit, tantum praemissa ἐν παραδείγματι εἶδει. id. 9 15.

o) τοῦ δὲ ἡθικοῦ μόνου ἐπεμελεῖτο] ita legendum vel ἡθικοῦ μόνου pro μόνου ἐπεμελεῖτο, quod in editis erat.

p) κατὰ γε τοὺς ἄλλους αὐτοῦ γνωρίμους] alios Socratis discipulos (ut Xenophontem Aeschinem Antisthenem) opponit Platoni, qui solus Socratem non tantum ethices, sed quoque dialecticae ac physicae disciplinae cultorem peritissimumque in suis inducit dialogis, unde Timonis censuram incurrit.

q) ὁ Ξενοφῶν] locus est libro primo ἀπομνημονευμάτων Socratis non longe a principio: οὐδὲ γὰρ περὶ τῆς τῶν πάντων φύσεως, ἥπερ τῶν ἄλλων οἱ πλείστοι, διελέγετο, σκοπῶν ὅπως ὁ καλούμενος ὑπὸ τῶν σοφιστῶν κόσμος ἔφην καὶ τίσιν ἀνάγκαις ἕκαστα γίνεται τῶν οὐρανῶν, ἀλλὰ καὶ τοὺς φροντίζοντας τὰ τοιαῦτα μωραίνοντις ἐπεδείκνυν. sed evolvendus ipse Xenophon, apud quem multa in eandem sententiam sequuntur iucunde ut solet et eleganter explicata.

r) ὡς ὑπὲρ ἡμῶν] notum dictum Socratis apud Laetantium 3 20 et Hieronymum adversus Rufin. quod supra nos, nihil ad nos. vicissim semper iubeat quaerere ὅτι τοι ἐν μέγροις κακόν τ' ἀγαθόν τε τίεται, de quo infra sect. 21 et adversus Ethicos.

τοιούτων δ' αὐτὸν οἶδε καὶ ὁ Τίμων ἐν οἷς φησιν,

ἐκ δ' ἄρα τῶν ἀπέκλινε λαοξόος^{s)} ἐννομολέσχης, τουτέστιν ἀπὸ τῶν φυσικῶν ἐπὶ τὴν ἡθικὴν θεωρίαν. διὸ καὶ ἐννομολέσχης προσέθηκεν, ἅτε τοῦ ἡθικοῦ μέρους ὄντος τοῦ περὶ νόμων διαλέγεσθαι. ὁ μὲν γὰρ Πλάτων παντὸς μέρους φιλοσοφίας αὐτῷ μεταδίδωσι· τοῦ μὲν λογικοῦ, παρ' ὅσον περὶ ὄρων καὶ διαιρέσεων καὶ ἐτυμολογίας^{t)} παρεισῆχται ζητῶν, ἀπὸ ἑστὶ λογικά· τοῦ δὲ ἡθικοῦ, ὅτι περὶ ἀρετῆς καὶ πολιτείας καὶ νόμων διασκέπτεται· τοῦ δὲ φυσικοῦ, ὅτι καὶ περὶ κόσμου^{u)} τι¹⁰ καὶ περὶ ζωογονίας καὶ ψυχῆς^{x)} πεφιλοσόφηκεν. ἐνθεν καὶ ὁ P 372 Τίμων αἰτιᾶται τὸν Πλάτωνα^{y)} ἐπὶ τῷ οὕτω καλλωπίζειν τὸν Σωκράτην πολλοῖς μαθήμασι· ἢ γὰρ φησὶ τὸν οὐκ ἐθέλοντα¹¹ μείναι ἡθολόγον. δοκοῦσι δὲ κατὰ τινος καὶ οἱ ἀπὸ τῆς Κυρήνης^{z)} μόνον ἀσπάζεσθαι τὸ ἡθικὸν μέρος, παραπέμπειν δὲ τὸ

hoc novit etiam Timon cum dicit

legifer ex illis verum lapicida recessit, nempe a physicis ad morum contemplationem. et ideo adiecit illud 'legifer', utpote quod sit eius partis quae pertinet ad mores, de legibus disserere. 9. at Plato quidem Socrati tribuit omnem partem philosophiae: logicae quidem, quoniam ab eo introductus est quaerens de definitionibus et divisionibus et etymologia, quae quidem sunt logicae; eius autem partis quae versatur in moribus, quoniam disceptat de virtute et reip. administratione et legibus; 10. naturae autem contemplationis, quoniam et de mundo et de ortu animalium et de anima est philosophatus. hinc Timon reprehendit Platonem, quod Socratem multis ita ornet disciplinis; illum, inquit, quem haud voluit praeclarus Plato manere morum effictorem. 11. videntur autem ex nonnullorum sententia Cyrenaei quoque solum amplecti eam partem phi-

s) λαοξόος] lapicidae filius Socrates et ipse artis illius haud imperitus; vide quae viri docti ad Laërtii 2 19, ubi idem versus ex Timonis Phliasii Sillis repetitus occurrit, quemadmodum et apud Clementem Alex. 1 Strom. p. 301. in Laërtio editum λαοξόος eadem sententia, sed vocabulum notius pro ignotiore permutantibus librariis. pro ἐννομολέσχης HStephanus testatur in alio codice se repperisse ἐννομολέσχης, sed illud prius rectum est, perstringitur enim Socrates de legibus multa apud Platonem garriens.

t) περὶ ὄρων καὶ διαιρέσεων καὶ ἐτυμολογίας] etymologias sive notationes nominum persequitur in Cratylo. definitiones et divisiones examinans inducitur in omnibus ferme Platonis dialogis. in historia philosophica quae Galeno adscribitur, legas Socratem ideo dialecticam morali disciplinae adiunxisse, quod videret opus esse arte suasoria et dialecticis rationibus ad honestam virtutem hominibus persuadendam.

u) περὶ κόσμου] in Timaeo.

x) περὶ ζωογονίας καὶ ψυχῆς] in Phaedone. ζωογονίας pro ζωογονίας P 372 recte mss.

y) ὁ Τίμων αἰτιᾶται τὸν Πλάτωνα] eiusdem Timonis feruntur in Platonem et alia ut illud: ὡς ἀνέπλασε Πλάτων πεπλασμένα θαύματα εἰδώς, apud Laërtium 3 26, Hesychium illustrem et Athenaeum 11 p. 505, qui et ipse multa in dialogis finxisse Platonem non modo de Socrate sed et Gorgia Phaedone Parmenide aliisque observat.

z) οἱ ἀπὸ τῆς Κυρήνης] Laërtius 2 92 ait Cyrenaeicos naturalium rerum inquisitionem omisisse διὰ τὴν ἐμφαινόμενὴν ἀκαταληψίαν. logicam autem propter εὐχρησίαν sive utilitatem esse amplexos. cui consentiunt quae ex Sotione noster infra sect. 15. eodem loco tamen adducit Laërtius Meleagri et Clitomachi testimonium, qui etiam dialecticam aspernatos Cyrenaeicos scripserunt: φασὶν αὐτοὺς ἀχρηστὰ ἡγιάσθαι τὸ τε

φυσικὸν καὶ τὸ λογικὸν ὡς μηδὲν πρὸς τὸ εὐδαιμόνως βιοῦν συνεργοῦντα. καὶ τοὶ περιτρέψαντες τοὺς τοῦτον νομοθετοῦντες ἐξ ὧν τὸ ἠθικὸν διακρίνεται εἰς τὸν περὶ τῶν αἰρετῶν καὶ φευκτῶν καὶ εἰς τὸν περὶ τῶν παθῶν καὶ εἰς τὸν περὶ τῶν πρῶξεων καὶ ἤδη τὸν περὶ τῶν αἰτίων, καὶ τελευταῖον εἰς τὸν περὶ τῶν πίστεων^{α)}. ἐν τοῦτοις γὰρ ὁ περὶ αἰτίων τόπος, φασὶν, ἐκ τοῦ φυσικοῦ μέρους ἐκτείνεσθαι, ὁ δὲ περὶ πίστεων τοῦ λογι-
12 κοῦ. καὶ Ἀρίστων δὲ ὁ Χίος^{β)} οὐ μόνον, ὡς φασί, παρηγεῖτο τὴν τε φυσικὴν καὶ λογικὴν θεωρίαν διὰ τὸ ἀνωφελὲς καὶ πρὸς κακοῦ τοῖς φιλοσοφοῦσιν^{γ)} ὑπάρχειν, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἠθικοῦ τόπου τινὰς συμπεριέγραψε καθάπερ τὸν τε παραινετικὸν καὶ τὸν ὑποθετικὸν τόπον. τοὺς γὰρ εἰς τίτθας ἄν καὶ παιδαγωγὸς^{δ)} πίπτειν. ἀρκεῖσθαι δὲ πρὸς τὸ μακαρίως βιοῦναι τὸν οἰκεῖον μὲν πρὸς ἀρετὴν λόγον, ἀπαλλοτριῶντα δὲ κακίας, κατατρέχοντα δὲ τῶν μεταξὺ τούτων^{ε)}, περὶ ἃ οἱ πολλοὶ πτο-
13 ηθέντες κακοδαιμονοῦσιν. ἐπὶ δὲ τὸ λογικὸν κατηνέχθησαν μέρος οἱ περὶ Πανθοίδην^{ς)} καὶ Ἀλεξίνον^{ζ)} καὶ Εὐβουλίδην καὶ Βρύ-

losophiae quae versatur in moribus, reiicere autem naturae contemplationem et logicam, ut quae ad bene beateque vivendum nihil adiumenti afferant. quamquam nonnulli eos repugnare sibi existimarunt ex eo quod ethicam dividunt in locum qui tractat de eligendis et fugiendis et in eum qui de animi perturbationibus et praeterea in eum qui de actionibus et etiam in eum qui tractat de causis et postremo in eum qui de argumentis: in his enim eum locum qui tractat de causis, dicunt esse ex parte physica; qui autem de argumentis, ex logica. 12. Aristo quoque Chius non solum, ut aiunt, naturalem et logicam respuit contemplationem, propterea quod inutilis et mala esset sapientiae studium sectantibus, sed etiam eius partis quae versatur in moribus rescidit quosdam loco, nempe suatorium et admonitorium; eos enim cadere in nutrices et paedagogos: satis autem esse ad bene beateque vivendum orationem quae virtuti coniungit, alienat a vitio, ea autem quae sunt intermedia contemnit, quorum permulti admiratione perculsi vitam agunt infelicem. 13. circa logicam haesere partem Panthoedes et Alexinus et Eubulides et Bryson et Dionysodorus et Euthydemus Thurii,

φυσικὸν μέρος καὶ τὸ διαλεκτικόν. δύνασθαι γὰρ καὶ εὐ λέγειν καὶ δεισιδαιμονίας ἐκτὸς εἶναι καὶ τὸν περὶ θανάτου φόβον ἐκφεύγειν τὸν περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν λόγον ἐκμεμαθηκότα.

α) περὶ τῶν πίστεων] quae fuerit de his Cyrenaicorum doctrina dicet Sextus sect. 191.

β) Ἀρίστων ὁ Χίος] Zenonis Citiei discipulus, sed qui a Stoicis placitis per multa capita discessit, de hoc Laërtius 7 160: τὸν τε φυσικὸν τόπον καὶ τὸν λογικὸν ἀνέρει, λέγων τὸν μὲν εἶναι ὑπὲρ ἡμᾶς, τὸν δ' οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς, μόνον δὲ τὸν ἠθικὸν εἶναι πρὸς ἡμᾶς, confer si placet quae ad illum locum Menagius.

γ) τοῖς φιλοσοφοῦσιν] ita legendum e ms Vratilav. pro φιλοσόφοις.

δ) εἰς τίτθας ἄν καὶ παιδαγωγούς] ἄν in editis exciderat, quod e ms revocavi.

ε) κατατρέχοντα δὲ τῶν μεταξὺ τούτων] male erat editum τὸν μεταξὺ.

ς) Πανθοίδην] hic est Panthoedes dialecticus olympiade 125 clarus, cuius auditorem fuisse Lyconem peripateticum narrat Laërtius 5 68.

ζ) Ἀλεξίνον] Patria Eliensem, dialecticum φιλονεικώτατον et ἐριστικόν, quare et Ἐλεξίνος vulgo appellatus, ut ex eodem Laërtio 2 109 Hesychius illustris. aequalem fuisse constat Zenonis Citiei et Menedemi Eretriensis, quos saepe argutiis suis fatigavit et exercuit.

σωνα^{η)} Διονυσόδωρον τε καὶ Εὐθύδημον Θούριοι^{ι)}, ὧν μέμνηται καὶ ὁ Πλάτων ἐν τῷ Εὐθύδημῳ. τῶν δὲ διμερῇ τὴν φιλο-
σοφίαν ὑποστησάμενων Ξενοφάνης μὲν ὁ Κολοφώνιος τὸ φυσικόν ἅμα καὶ λογικόν, ὡς φασὶ τινες^{κ)}, μετήρχετο, Ἀρχέλαος^{λ)} δὲ ὁ Ἀθηναῖος τὸ φυσικὸν καὶ ἠθικόν, μεθ' οὗ τινες καὶ τὸν Ἐπίκουρον τίττουσιν ὡς καὶ τὴν λογικὴν θεωρίαν ἐκβάλλοντα^{μ)}. ἄλλοι δὲ ἦσαν οἱ φασὶ μὴ κοινῶς αὐτὸν τὴν λογικὴν παρηγεῖ-
15 σθαι, μόνην δὲ τὴν τῶν Στωϊκῶν^{ν)}, ὥστε δύναμι τριμερῇ πάλιν ἀπολείπειν τὴν φιλοσοφίαν. ἀναφέρεται δὲ ὑπὸ τινων

quorum Plato quoque meminit in Euthydemo. 14. ex iis autem qui statuerunt philosophiam habere duas partes, Xenophanes quidem Colophonius persecutus est, ut dicunt nonnulli, naturalem simul partem et logicam, Archelaus autem Atheniensis et naturalem et eam quae versatur in moribus, cum quo ponunt etiam nonnulli Epicurum, ut qui logicam reiiceret contemplationem. 15. alii tamen fuerunt qui dicerent non eum communiter respicere logicam, sed solum logicam Stoicorum, adeo ut potestate reliquat tribus partibus constantem philosophiam. refertur autem a quibusdam,

η) Εὐβουλίδην καὶ Βούσωνα] ita legendum e ms pro Εὐβουλίδην καὶ Βούσωνα. Eubulides Milesius praeceptor Alexini et Euclidis dialectici discipulus clarus tempore Aristotelis, quem multis conviciis oneravit. vide Io. Ionsium p. 350 eruditi operis de philosophicae historiae scriptoribus, in quo et alios dialecticos recenset p. 120. idem de Brysone Clinomachi Thurii dialectici discipulo et Pyrrhonis praeceptore videndus p. 118, quem a Brysone sophista Aristoteli memorato esse diversum colligas, quod Brysonem illum Laërtius 9 61 Stilponis filium nominat, Aristoteles autem Brysonem suum Herodoti. Brysonis nomen restituendum Ioanni Sarisberienſi lib. 3 Metalogici p. 128.

ι) Διονυσόδωρον τε καὶ Εὐθύδημον Θούριοι] sic e ms et interprete legendum, non Θούριον. Dionysodorum Euthydemī fratrem memorat Plato principio statim dialogi quem Euthydemī illius dialectici nomine proscripsit. alius Euthydemus ex Phoenicia oriundus, qui docuit Tarsi et Apollonium Tyanensem in oratoria instituit teste Philostrato lib. 1 pag. 8 et Suida in Εὐθύδημος. alius Euthydemus peripateticus, cuius mentio apud Lucianum in Hermotimo t. 1 p. 512 (c. 11), alius Euthydemus Suniensis, Plutarchi συνίερέας, qui eum in convivalibus quaestionibus memorat p. 657 700, alius Euthydemus Atheniensis cuius ὁψαρτυτικά et περὶ λαχάνων ac περὶ τὰρίχων citantur ab Athenaeo, alius Euthydemus orator et demagogus opibus pollens Mylasia in Caria, ac-
P 373 tate Strabonis qui eius meminit 14 p. 659. omitto Euthydemus archontes Athenis olymp. 56 2, 82 4, 87 2, 88 3, ac fortasse 106 4 qui alius Eudemus.

κ) ὡς φασὶ τινες] nam aliis Xenophanes est tantummodo physicus. ab Aristotele autem apud Eusebium. 11 3 Praeparat. arguitur τοὺς ἐριστικὸς κινήσαι λόγους καὶ πολλὴν μὲν ἐμβαλεῖν ἡλιγγὸν τοῖς φιλοσόφοις, οὐ μὴν πορίσασθαι γὰρ τίνα βοήθειαν. nimirum scientiam certam fere sustulit, opinionem solum reliquit, ut dicetur infra sect. 49 et 110.

λ) Ἀρχέλαος] Laërtius 2 16 de Archelao: εἶπε δὲ καὶ οὗτος ἄψασθαι τῆς ἠθικῆς. καὶ γὰρ περὶ νόμων περιφύλαττε καὶ καλῶν καὶ δικαίων. παρ' οὗ λαβὼν Σωκράτης τῷ αὐξῆσαι εἰς τὸ εὖ εἶναι ὑπελήφθη.

μ) τὴν λογικὴν θεωρίαν ἐκβάλλοντα] vide Gassendum lib. 7 de vita ac moribus Epicuri c. 4, sed et c. 10, ubi ostendit Epicurum dialectices nomine in canonicas nomen commutato necessaria retinuisse, inutiles tantummodo tricas Stoicorum praesertim omisisse. ita Laërtius 10 31 cum dialecticam ab Epicuro ut supervacaneam repudiatam dixisset, canonicam deinceps illius exponit. et a logicis auspiciatos philosophiam Epicureos tradit noster infra sect. 22.

ν) μόνην δὲ τὴν τῶν Στωϊκῶν] S. Hieronymus adversus Rufinum lib. 1

δόξα, καθ' ὃ καὶ ὁ Σωτῖων^{ο)} μεμαρτύρηκεν, εἰς τοὺς ἀπὸ τῆς Κυρήνης^{π)} ὡς λέγοντας ἡθικὸν τι καὶ λογικὸν φιλοσοφίας εἶναι 16 μέρος. πλὴν οὗτοι μὲν ἑλλειπῶς ἀνεστράφηται^{ο)} δοκοῦσιν, ἐντε-
λέστερον δὲ παρὰ τούτους οἱ εἰπόντες τῆς φιλοσοφίας τὸ μὲν
τι εἶναι φυσικόν, τὸ δὲ ἡθικόν, τὸ δὲ λογικόν, ὧν δυνάμει μὲν
Πλάτων^{ο)} ἐστὶν ἀρχηγὸς περὶ πολλῶν μὲν φυσικῶν, περὶ πολ-
λῶν δὲ ἡθικῶν, οὐκ ὀλίγων δὲ λογικῶν διαλεχθεὶς, ῥητότατα
δὲ οἱ περὶ τὸν Ξενοκράτη^{ο)} καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ περιπάτου, ἐτι δὲ
17 οἱ ἀπὸ τῆς στοᾶς^{ο)} ἔχονται τῆσδε τῆς διαιρέσεως. ἐνθεν δὲ

ut testatus est Sotion, veluti opinio Cyrenaicorum, quod doceant philoso-
phiae esse partes ethicam et logicam. 16. caeterum istorum quidem esse
videtur manca et non sufficiens divisio; melius autem ac perfectius viden-
tur divisisse qui dicunt philosophiae partes esse physicam ethicam et lo-
gicam, quorum virtute quidem est Plato princeps, qui de multis naturali-
bus multisque ad mores pertinentibus et non paucis logicis disseruit; ex-
pressissimis autem verbis Xenocrates et Peripatetici. praeterea et Stoici
hanc sequuntur divisionem. 17. hinc parum probabiliter areae, quae fru-

p. 385: quoniam Stoici dialecticam sibi vendicant et tu huius scientiae
deliramenta contemnis, in hac parte Epicureus es. Stoicos in dialecticis
mirum quantum sibi tribuisse, μέγα φρονούντας ἐπὶ τῇ τῶν λογικῶν
ἐξεργασίᾳ, notat etiam Simplicius in Categorias p. 98.

ο) ὁ Σωτῖων] hoc scripserat Sotion in libris de successione philoso-
phorum, quod opus frequenter a Laërtio allegatur et cuius olim epi-
tomen concinnaverat Heraclides Lembus. fuit Sotion ille Alexandrinus
patria, Ptolemaei Epiphaniis aetate clarus, de quo Vossium et Ionsium,
ubi voles, consules.

π) τοὺς ἀπὸ τῆς Κυρήνης] de Cyrenaicorum philosophorum sententia
iam dictum supra sect. 11.

ο) ἀνεστράφηται] mss ἀναστράφηται.

ο) δυνάμει μὲν Πλάτων] ita in mss non ὁ Πλάτων, ut in editis. cae-
terum δυνάμει Sextus opponit ei quod mox dicit ῥητότατα; diserte enim
tripertitam illam distinctionem philosophiae non prodidit Plato, at omnes
tres partes illustrando idem fecit ac si diserte illam tradidisset, quam-
obrem Atticus apud Eusebium 11 2 Praeparat. ait Platonem primum tres
philosophiae partes velut dispersa ante Pelei membra in unum collegisse.
Aristocles apud eundem c. 3 διείλε δ' οὖν Πλάτων τὴν τε περὶ τῶν ὅλων
φιλοσοφίαν καὶ τὴν πολιτικὴν, ἐτι δὲ τὴν λογικὴν. eodem spectat, quod
in historia philosophica quae inter Galeni opera exstat, legas διὰ τὸν
Σωκράτη τριμερῇ γενέσθαι φιλοσοφίαν. Ioannes Sarisberiensis lib. 2
Metalogici c. 2: tradunt Appuleius Augustinus et Isidorus, quod Plato
philosophiam perfecisse laudatur, physicae quam Pythagoras et ethicae
quam Socrates plene docuerant adiiciens logicam — non tamen hanc in
artis redegit peritiam, praerat tamen usus et exercitatio.

ο) οἱ περὶ τὸν Ξενοκράτη] ita mss pro Ξενοκράτην, quod est Atticum.
porro Xenocrates Platonis discipulus ac successor non modo variis scri-
ptis omnes tres philosophiae partes illustravit, sed videtur etiam illam
tripertitam distinctionem singillatim explicasse libro de philosophia, quem
memorat Laërtius 4 13.

ο) οἱ ἀπὸ τῆς στοᾶς] articulum, qui in editis exciderat, e mss revo-
cavi. Chrysippus Stoicus apud Plutarchum de Stoicor. repugnantibus p.
1035: πρῶτον μὲν οὖν δοκεῖ μοι κατὰ τὰ ὁρθῶς ὑπὸ τῶν ἀρχαίων εἰ-
ρημένῃ, τὰ γὰρ τῶν τοῦ φιλοσόφου θεωρημάτων εἶναι, τὰ μὲν λο-
γικά, δεύτερα δὲ τὰ ἡθικά, τρίτα δὲ τὰ φυσικά, τῶν δὲ φυσικῶν ἑσχα-
τος εἶναι ὁ περὶ τῶν θεῶν λόγος, διὸ καὶ τελετὰς ἡγόρευσαν τὰς τούτων
παραδόσεις. confer dicta ad lib. 2 Pyrrhon. sect. 13. Laërtium 7 39.

ἀπιθάνως^{ο)} ὁμοιοῦσι τὴν φιλοσοφίαν παγκάρπῳ ἄλω^{ο)}, ἵνα
τῇ μὲν ὑψηλότητι τῶν φυτῶν εἰκάζεται τὸ φυσικόν, τῷ δὲ νο-
σίμῳ τῶν καρπῶν τὸ ἡθικόν, τῇ δὲ ὀχυρότητι τῶν τευχῶν^{ο)} P 374
τὸ λογικόν. οἱ δὲ ὡς φασιν αὐτὴν εἶναι παραπλήσιον· ἐφ' ᾧ 18
γὰρ τῇ μὲν λεκίδι^{ο)} — ἦν τινες νεοττὸν ὑπάρχειν λέγουσι —
τὰ ἡθικά, τῷ δὲ λευκῷ — ὃ δὲ τροφή ἐστι τῆς λεκίδος —
τὰ φυσικά, τῷ δὲ ἔξωθεν ὀστρακώδει τὰ λογικά. ὁ δὲ Ποσει- 19
δώνιος^{ο)}, ἐπεὶ τὰ μὲν μέρη τῆς φιλοσοφίας ἀχώριστά ἐστιν ἀλ-
λήλων, τὰ δὲ φυτὰ τῶν καρπῶν ἕτερα θεωρεῖται καὶ τὰ τελεῖ
τῶν φυτῶν κεχώρισται, ἡμῶν μᾶλλον εἰκάζειν ἡξίον τὴν φιλοσο-
φίαν, αἵματι μὲν καὶ σαρκὶ τὸ φυσικόν, ὀστέοις δὲ καὶ νευροῖς
τὸ λογικόν, ψυχῇ δὲ τὸ ἡθικόν. ἀλλὰ γὰρ τριμεροῦς οὐσης τῆς 20

ctum omne genus fert, assimilant philosophiam, ut arborum quidem pro-
ceritati comparetur pars naturalis, fructuum autem suavitati pars quae per-
tinet ad mores parietumque firmitati logica. 18. alii autem dicunt eam esse
ovo similem: nam vitello quidem, quem nonnulli dicunt esse pullum, si-
milem esse eam quae pertinet ad mores, albumini, quod est alimentum
vitelli, partem naturalem, externae autem testae logicam. 19. Posidonius
autem quoniam philosophiae partes sunt inter se inseparabiles, arbores au-
tem cernuntur aliae a fructibus et parietes sunt ab arboribus coniuncti, ma-
luit philosophiam assimilare animali, sanguini quidem et carnibus partem
naturalem, ossibus et nervis logicam, animae autem eam partem quae per-
tinet ad mores. 20. cum porro sint tres partes philosophiae, alii quidem

ο) ἀπιθάνως] miraberis Hervetum qui reddit admodum probabiliter,
cum contraria Sexti sit sententia, similitudines istas parum probabiles
sibi videri testantis, quas ex Stoicorum mente refert etiam Laërtius 7
40, ad quem locum Menagius in Sexti verbis ἐπιθάνως scribit pro ἀπι-
θάνως, non mutuatus ex ms aliquo codice, sed ex Herveti versione le-
ctionem illam suspicatus.

ο) παγκάρπῳ ἄλω] ita recte mss et Menagius pro vitioso ἄλω quod P 374
in editis legitur. pro ἄλω Laërtius et Philo de agricultura ἀγρὸν παμ-
φόρον nominant.

ο) τῇ ὀχυρότητι τῶν τευχῶν] facit huc Ciceronis locus lib. 1 de legibus
c. 24 a viris doctis ad Laërtium iam celebratus: atque haec omnia quasi
serpimento aliquo (φραγμὸν et περίβολον Philo atque Laërtius appellant)
vallabit disserendi ratione, veri et falsi iudicio et scientia. infra sect. 23
ὀχυρωτικὸν δὲ εἶναι τῆς διανοίας τὸν διαλεκτικὸν τόπον.

ο) τῇ μὲν λεκίδι] ms Ciz. λεκίδω, quomodo et in Alexandri Tral-
liani et Dioscoridis codicibus hanc vocem legi HStephanus annotavit.
est autem ἡ λεκίς, ut constanter apud Aristotelem et alios scribitur,
croceum sive τὸ χλωρόν vitelli in ovo, ex quo pullum nasci, quemad-
modum ex albo ali, pridem putarunt Anaxagoras Alcmaeon Crotoniates
aliique veteres et ipse Hippocrates libro de natura pueri t. 1 p. 161:
γίνεται δὲ ἐκ τοῦ χλωροῦ τοῦ ὡοῦ τὸ ὄρνειον, τροφήν δὲ καὶ αὐξήσιν
παρέχει τὸ λευκόν τὸ ἐν τῷ ὡῷ. contra Aristoteles 6 hist. animal. cap. 3:
ἡ μὲν ἀρχὴ τοῦ νεοττοῦ ἐκ τοῦ λευκοῦ, ἡ δὲ τροφή διὰ τοῦ ὀμφαλοῦ
ἐκ τοῦ ὡχροῦ. idem repetit aliis in locis, ut tertio de generatione animal.
c. 1 et 3; cui assentitur Clearchus apud Suidam in νεοττός et Plinius 10
53 hist. sed neutrum ovi liquorem esse pulli materiem pulchre obser-
varunt recentiorum ingenia Hieronymus Fabricius ab Aquapendente,
Guil. Harveus aliique, itaque constat iam maculam sive cicatriculam vi-
telli tunicae adnatam esse pulli in ovo principium qui vitello pariter et
albo (quod ὄρνιθος γάλα dixere veteres) alitur. confer Gerhardi Blasii
anatomien animalium et Marcellum Malpighium de ovo incubato.

ο) ὁ δὲ Ποσειδώνιος] a Posidonio itaque celebri Stoico accepit Laë-
rtius quod scripsit 7 40: εἰκάσους δὲ ἑφ' ἡν φιλοσοφίαν, ὀστέας μὲν

φιλοσοφίας οἱ μὲν πρῶτον μέρος τάττουσι τὸ φυσικόν^{b)}, ἐπεὶ καὶ χρόνῳ μὲν πρεσβυτάτη ἐστὶν ἡ περὶ τὴν φυσικὴν πραγματεία, ὥς καὶ μέχρι νῦν τοὺς πρῶτους φιλοσοφῆσαντας φυσικοὺς καλεῖσθαι· τάξει δέ, ὅτι πρῶτον ἀρμόττει^{c)} περὶ τῶν ὅλων διαλαβεῖν, καὶ τότε περὶ τῶν ἐπ' εἶδους καὶ τὰνθρώπου σκέπτεσθαι. οἱ δὲ ἀπὸ τῶν ἡθικῶν^{d)} κατήρξαντο ὡς ἀναγκασιτέρων καὶ πρὸς εὐδαιμονίαν ἐπιστάντων^{e)}. καθ' ὃ καὶ ὁ Σωκράτης παρήγγελλε^{f)} μηδὲν ἄλλο ζητεῖν εἰ μὴ

ὅτι τοι ἐν μεγάροισι^{g)} κακὸν τ' ἀγαθόν τε τέτυκται.

22 οἱ δὲ Ἐπικούρειοι ἀπὸ τῶν λογικῶν εἰσβάλλουσι· τὰ γὰρ κανονικά^{h)} πρῶτον ἐπιθεωροῦσι περὶ τε ἐναργῶν καὶ ἀδήλων καὶ τῶν τούτοις ἀκολουθῶν ποιοῦνται τὴν ἐφήγησιν. οἱ δὲ ἀπὸ τῆς στοᾶςⁱ⁾ καὶ αὐτοὶ ἄρχειν μὲν φασὶ τὰ λογικά, δευτερεύειν δὲ τὰ

23 ἡθικά, τελευταῖα δὲ τετάχθαι τὰ φυσικά. πρῶτον γὰρ δεῖν **P 875** κατησφαλίσθαι^{k)} τὸν νοῦν εἰς δυσέκκρουστον τῶν παρυδιδομέ-

statuunt primam partem eam quae contemplatur naturam: nam et tempore est antiquissimum quod in investiganda natura versatur studium, adeo ut hucusque qui primi sunt philosophati, vocentur physici; ordine autem, quoniam primum oportet tractare de universo et tunc specialia et hominem considerare. 21. alii autem coeperunt ab iis quae pertinent ad mores, ut quae sint magis necessaria et pertineant ad beatitudinem: quapropter praecipiebat quoque Socrates nihil aliud quaerere praeterquam

quod sit in aedibus, illud sitne bonumve malumve.

22. Epicurei autem initium sumunt a logicis: nam considerant primum regulas et de evidentibus atque obscuris, quaeque his sunt affinia, exponunt. Stoici autem dicunt ipsi quoque primum locum tenere logica, secundum ethica, postremum physica habere. 23. nam primum oportet mentem esse munitam ad ea quae traduntur ita custodienda ut difficiliter excuti possint;

καὶ νέουσι τὸ λογικὸν προσμοιοῦντες, τοῖς δὲ σαρκώδεσι τὸ ἡθικόν, τῇ δὲ ψυχῇ τὸ φυσικόν. differt tamen in hoc a Sexto quod ethicam, minus congruenter, ut mihi videtur, refert non ad animum sed ad carnosas partes, physicam vero ad animam.

b) πρῶτον μέρος τὸ φυσικόν] ita Panaetius ac Posidonius apud Laërtium 7 41.

c) ὅτι πρῶτον ἀρμόττει] ms Vratislav. ἀρμόττειν.

d) οἱ δὲ ἀπὸ τῶν ἡθικῶν] ita Diogenes Ptolemaënsis apud Laërtium loco laudato et Chrysippus apud Plutarchum de Stoicorum repugnantibus pag. 1035.

e) ἐπιστάντων] ita mss Ciz. et Genev. pro ἐπιστῶτων [vox corrupta].

f) παρήγγελλε] ms Ciz. παρήγγειλε.

g) ὅτι τοι ἐν μεγάροισι] notissimus versus Homeri ox Odys. J' 391, quem Socrati semper in ore fuisse testantur Laërtius 2 21 Gellius 14 6 et noster infra libro adversus Ethicos.

h) τὰ γὰρ κανονικά] vide Gassendum illustrantem Epicuri κανονικά, quae exstant apud Laërtium 10 31-34.

i) οἱ δὲ ἀπὸ τῆς στοᾶς] logicam praemisere Stoicorum multi Zenonem Citicium secuti, ethicam vero non secundo loco posuerunt, sed tertio, ut docet Laërtius 7 40, qui veluti singulare observat de Apollodoro Stoico: δεύτερα δὲ τὰ ἡθικά.

k) πρῶτον γὰρ δεῖν κατησφαλίσθαι] historia philosophica quae sub Galeni nomine ambulat, cap. 3: τὸ λογικὸν μέρος τῆς φιλοσοφίας ἀπὸ τῶν ὑστερον γενομένων προτέτακται, ἡγουμένων δὲ τὸς μέλλοντας ἀκριβῶς φιλοσοφεῖν μὴ πρότερον τοῖς ἄλλοις μέρεσιν ἐπιχειρεῖν, πρὶν ὅτι τούτων ἕκαστόν ἐστι, γινώσκειν.

νων φυλακὴν, ὀχυρωτικὸν^{l)} δὲ εἶναι τῆς διανοίας τὸν διαλεκτικὸν τόπον, δεύτερον δὲ υπογράφειν τὴν ἡθικὴν θεωρίαν πρὸς βελτίωσιν τῶν ἡθῶν· ἀκίνδυνος γὰρ ἡ παραδοχὴ ταύτης ἐπὶ προϋποκειμένη τῇ λογικῇ δυνάμει. τελευταίαν δὲ ἐπάγειν τὴν φυσικὴν θεωρίαν· θειότερα γὰρ ἐστὶ καὶ βαθυτέρας δέεται τῆς ἐπιστάσεως. ταῦτα μὲν καὶ οὗτοι. ἡμεῖς δὲ τὸ μὲν ἀκριβὲς ἐν 24 τῷ πράγματι τὰ νῦν οὐ σκεπτόμεθα, ἐκεῖνο δὲ φάμεν, ὥς εἴπω ἐν παντὶ μέρει φιλοσοφίας ζητητέον ἐστὶ τὰληθές, πρὸ παντός δεῖ τὰς ἀρχὰς καὶ τοὺς τρόπους τῆς τούτων διαγνώσεως ἔχειν πιστούς. ὁ δὲ γε λογικὸς τόπος τὴν περὶ τῶν κριτηρίων καὶ τῶν ἀποδείξεων θεωρίαν περιείχεν· ἀπὸ τούτου ἄρα ποιητέον ἐστὶν ἡμῖν τὴν ἀρχήν. καὶ ἵνα εὐφροδος γένηται πρὸς τοὺς δογματι- 25 κούς ἢ ζήτησις, — ἐπεὶ τὰ μὲν ἐναργῆ^{m)} διὰ κριτηρίον τινὸς αὐτόθεν γνωρίζεσθαι δοκεῖ, τὰ δὲ ἀδήλα διὰ σημείων καὶ ἀποδείξεων κατὰ τὴν ἀπὸ τῶν ἐναργῶν μετάβασιν ἐξιχνεύεσθαι — τάξει σκεπτόμεθα πρῶτον περὶ τοῦ εἰ ἐστὶ τι κριτήριονⁿ⁾ τῶν αὐτόθεν κατ' αἰσθήσιν ἢ διάνοιαν προπιπτόντων, τὸ δὲ μετὰ τοῦτο περὶ τοῦ εἰ ἐστὶ σημειωτικὸς ἢ ἀποδεικτικὸς^{o)} τῶν ἀδήλων τρόπος. οἴμαι γὰρ ὡς τούτων ἀναιρεθέντων οὐδεμία ἔτι κατα- 26 λειφθήσεται ζήτησις περὶ τοῦ δεῖν ἐλέχειν, ἅτε μήτε ἐν τοῖς προφανέσι μήτε ἐν τοῖς συνεσκιασμένοις εὐρισκομένου τινὸς ἀληθοῦς. ἀρχέτω οὖν ὁ περὶ τοῦ κριτηρίου λόγος, ἐπεὶ καὶ πάντων τῶν τῆς καταλήψεως τρόπων περιληπτικὸς εἶναι δοκεῖ.

Εἰ ἐστὶ κριτήριον ἀληθείας.

Ἡ περὶ τοῦ κριτηρίου ζήτησις οὐ μόνον διὰ τὸ φύσει φιλάληθες 27

locum autem dialecticum esse mentis firmamentum, deinde ethica suppeditare praecepta ad mores corrigendos; ea enim tuto admittuntur, cum prius subiecta animo fuerit vis logica; postremam denique adiungere naturae contemplationem: est enim diviniore et profundiori opus habet attentione. atque haec quidem isti. 24. nos autem in praesentia rem hanc quidem exacte et accurate minime consideramus; illud autem dicimus, quod si verum quaerendum est in omni parte philosophiae, oportet ante omnia habere principia et veri discernendi modos habere fide dignos. locus autem logicus continet praecepta de iis per quae possumus indicare et de demonstrationibus: ab eo ergo nobis sumendum est initium. 25. et ut facili via procedat quaestio adversus Dogmaticos, — quoniam evidentia quidem videntur ex se cognosci per aliquid quod indicat, obscura autem investigari per signa et demonstrationes transeundo ab evidentibus — ordine consideremus, primum an sit aliquid quod indicet de iis quae cadunt sub sensum aut cogitationem; postea autem, an sit modus aliquis qui significet et demonstret ea quae sunt obscura. 26. existimo enim quod si haec sint sublata, nulla amplius relinqueretur quaestio, oporteatne sustinere assensionem, cum neque in evidentibus neque in obscurarum rerum umbra inveniatur veri aliquid. incipiat ergo oratio de eo quod indicat, quoniam videtur continere in se omnes modos comprehensionis.

An sit aliquid quo indicetur veritas.

27. De inquisitione eius quod indicat apud omnes est magna decertatio, non

l) ὀχυρωτικόν] confer supra sect. 17.

m) τὰ μὲν ἐναργῆ] ita recte mss et interpretes pro ἐναργῶς.

n) εἰ ἐστὶ τι κριτήριον] hoc erit argumentum totius praesentis prioris adversus Logicos libri, de quo consulendus etiam Ioannes Picus Mirandulanus in examine vanitatis doctrinae gentium et Gassendus libro de logicae fine t. 1 operum.

o) εἰ ἐστὶ σημειωτικὸς ἢ ἀποδεικτικὸς] de his Sextus infra libro posteriore.

ζῶον^{ρ)} εἶναι τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ τὰς γενικωτάτας τῆς φιλοσοφίας αἰρέσεις περὶ τῶν κυριωτάτων βραβεύειν πᾶσιν ἔστι περιμάχητος^{γ)}. ἢ γὰρ τὸ μέγα καὶ σεμνὸν τῶν δογματικῶν αἵχημα ἀναιρεῖσθαι ἄρδην δεήσει μηδενὸς εὐρισκομένου κανῆρος τῆς κατ' ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων ὑπάρξεως, ἢ ἀνάπαλιν ὡς προπετεῖς ἐλέγχεσθαι τοὺς σκεπτικούς καὶ τῆς κοινῆς πίστεως κατατολήσαντας, ἐὰν φαίνεται τι τὸ δυνάμενον ἡμᾶς ἐπὶ τὴν τῆς ἀληθείας κατάληψιν ὁδηγεῖν· καὶ γὰρ σχέτλιον, εἰ τὰ μὲν
P 376 ἐκτὸς κριτήρια^{γ)} μετὰ πάσης σπουδῆς ἀναζητήσομεν, οἷον κανόνας καὶ διαβήτας, σταθμῖα τε καὶ τρυτάνους, τὸ δὲ ἐν ἡμῖν
 28 καὶ τούτων αὐτῶν δοκιμαστικὸν εἶναι δοκοῦν παρήσομεν. τάξει τοίνυν ὡς ἂν περὶ τῶν ὅλων οὔσης τῆς σκέψεως ἀναλαβόντες, ἐπεὶ δύο μέρη ἐμφέρεται τῇ προτάσει^{δ)} τὸ τε κριτήριον καὶ ἡ ἀλήθεια, ἐν μέρει τὸν περὶ ἐκατέρων τούτων λόγον ποιησόμεθα, καὶ ὅτε μὲν ἐξηγητικῶς ὑποδεικνύντες, ποσαχῶς λέγεται τὸ κριτήριον καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ τίνα ποτὲ κατὰ τοὺς δογματικούς εἶχε φύσιν, ὅτε δὲ καὶ ἀπορητικώτερον σκεπτόμενοι, εἰ δύναται τι τούτων ὑπάρχειν.

Περὶ κριτηρίου.

29 *Αὐτίκα τοίνυν^{δ)} τὸ κριτήριον — ἀρκτέον γὰρ ἀπὸ τούτου —*

solum propterea quod homo sit animal natura amans veritatis, sed etiam propterea quod nobilissimae quaeque philosophorum sectae de rebus maximi momenti inter se contendere soleant. aut enim magnificam Dogmaticorum gloriationem penitus tolli oportebit, si nulla invenitur regula qua sciatur aintae res vera, aut contra tamquam temerarios convinci Scepticos, ut qui ausi sint communi repugnare fidei, si appareat aliquid quod nos possit deducere ad comprehendendam veritatem: est enim miserum, si omni studio quaeramus ea quae extrinsecus iudicant, ut regulas et circinos, lanceasque et trutinas, quod autem est in nobis et quo illa ipsa probare debemus, praetermittamus. 28. ordine ergo, utpote quae de summa re sit consideratio, aggredientes, quoniam in propositionem ingreditur duae partes, nempe et id quod iudicat et veritas, de utroque singillatim verba faciemus partim exposituri ostensurique quot modis dicatur id quod iudicat et veritas et quamnam ex Dogmaticorum sententia habeat naturam, partim etiam dubitantius consideraturi, an possit esse horum aliquid.

De criterio.

29. Iam enim id quod iudicat — est enim ab eo incipiendum — di-

ρ) φιλάληθες ζῶον] hinc Plato ἡδίστον τῶν ἀκουσμάτων dixit veritatem et Eusebius apud Stobaeum Serm. 11: ἀληθειῆν νόος ἀσπάζεται καὶ αὐτὴ συνοικεῖ ἐὼν ἐν τοῖς ἐσωτοῦ ἀψευδέσιαιτος.

γ) περιμάχητος] ita recte mss pro περιμάχητον; respicitur enim ἡ περὶ τοῦ κριτηρίου ζήτησις.

δ) τὰ μὲν ἐκτὸς κριτήρια] ita legendum e mss pro κριτηρίου.

P 376 ε) τῇ προτάσει] quaestio, utrum detur criterium sive iudicium ac regula certa veri falsique, duo haec in se complectitur, criterium ipsum et veritatem, cuius criterium sive lapis esse Lydius debet. itaque de criterio primum disserit ἐξηγητικῶς sect. 29-37, deinde de veritate sect. 38-45, deinde ἀπορητικῶς disputat adversus existentiam criterii a sect. 46 ad finem usque huius libri, et adversus veritatem ipsam, sive nihil esse verum, initio libri posterioris.

δ) Αὐτίκα τοίνυν] ante haec verba in mss Ciz. et Vratislav. praemittitur titulus: περὶ κριτηρίου [praemisimus hunc titulum].

λέγεται πρῶτον μὲν διχῶς^{α)}, καθ' ἓνα μὲν τρόπον, ὃ προσέχοντες τὰ μὲν ποιοῦμεν^{β)}, τὰ δὲ οὐδαμῶς, καθ' ἕτερον δέ, ὃ προσέχοντες τὰ μὲν ὑπάρχειν φαμέν τὰ δὲ μὴ ὑπάρχειν, καὶ ταυτὶ μὲν ἀληθῆ καθεστάναι ταυτὶ δὲ ψευδῆ, ὡς τὸ μὲν πρότερον ἐν τοῖς περὶ τῆς σκεπτικῆς ἀγωγῆς^{γ)} ἐξεθέμεθα. κατὰ 30 ἀνάγκην γὰρ ἔδει τὸν ἀπορητικῶς φιλοσοφοῦντα, μὴ εἰς τὸ παντελὲς ἀνερέργητον ὄντα^{δ)} καὶ ἐν ταῖς κατὰ τὸν βίον πράξεσιν ἄπρακτον^{ε)}, ἔχειν τι κριτήριον αἰρέσεως ἡμᾶς καὶ φύγῃς, τουτέστι τὸ φαινόμενον, καθὼς καὶ ὁ Τίμων μεμαρτύρηκεν εἰπὼν ἀλλὰ τὸ φαινόμενον^{β)} παντὶ σθένει, οὐπερ ἂν ἔλθῃ τὸ δ' ἕτερον, λέγω δὲ περὶ τῆς ὑπάρξεως^{γ)} καὶ περὶ οὗ τὰ νῦν 31 σκεπτόμεθα, λέγεσθαι δοκεῖ τριχῶς, κοινῶς τε καὶ ἰδίως καὶ ἰδιαιτά· κοινῶς μὲν γὰρ πᾶν μέτρον καταλήψεως, καθ' ὃ σημαίνοντο καὶ τὰ φυσικὰ κριτήρια ταύτης ἡξίωται τῆς προσηγορίας, οἷον ὄρασις ἀκοή γεῦσις· ἰδίως δὲ πᾶν μέτρον 32 καταλήψεως τεχνικόν, καθ' ὃ πῆχυν μὲν καὶ ζυγὸν καὶ κανόνα καὶ διαβήτην εἴποι τις ἂν κριτήρια, παρ' ὅσον ἔστι τεχνικά, τὴν δὲ ὄρασιν καὶ τὴν ἀκοὴν καὶ καθόλου τὰ λοιπὰ κοινὰ τῶν αἰσθητηρίων φυσικῶν ἔχοντα τὴν κατασκευὴν οὐδαμῶς· ἰδιαι- 33

citur primum bifariam, uno quidem modo id quod attendentes alia quidem facimus, alia nentiquam, altero id quod ubi attendimus, alia dicimus esse, alia non esse, et haec esse vera, illa falsa. ex his prius genus posuimus in libris de ratione sceptica. 30. necessario enim oportebat eum qui dubitando philosophatur, cum non sit absolute remotus ab omni operatione et otiosus in vitae actionibus, habere aliquid quo indicet quid sit eligendum, quid fugiendum, nempe id quod apparet seu visum, sicut Timon quoque testatus est dicens

omni vi visum quocumque ast venerit ipsum.

31. alter modus, dico autem de criterio per quod iudicare debemus quid sit vel non sit et de quo nunc consideramus, videtur dici tribus modis, nempe communiter et proprie et maxime proprie: nam communiter quidem ita dicitur quaevis mensura comprehensionis, in quo significato ea etiam quae naturaliter iudicant, sortita sunt hanc appellationem, ut visus auditus gustus: 32. proprie autem quaevis artificiosa mensura comprehensionis, in quo cubitum quidem et stateram et regulam et circinum dixerimus esse quae iudicant, quatenus sunt artificiosa; visum autem et auditum et ut semel dicam, reliqua communia instrumentorum sentiendi minime: 33. magis

α) πρῶτον μὲν διχῶς] ita legendum vel πρῶτον δὴ pro πρώτως ἢ διχῶς, ut pulcre vidit G. Olearius in latina historiae philosophicae Stanleianae versione p. 357.

β) τὰ μὲν ποιοῦμεν] usque ad προσέχοντες] haec male absunt in ms Ciz., neque legit in suo codice Hervetus.

γ) ἐν τοῖς περὶ τῆς σκεπτικῆς ἀγωγῆς] in eodem ms Ciz. sine articulo περὶ σκεπτικῆς ἀγωγῆς. respicitur autem liber primus Pyrrhonianarum institutionum, in cuius sectione 21 hoc positum leges.

δ) μὴ εἰς τὸ παντελὲς ἀνερέργητον ὄντα] confer librum adversus Ethicos sect. 165.

ε) καὶ ἐν ταῖς κατὰ τὸν βίον πράξεσιν ἄπρακτον] hic facienda inter-punctio, non post πράξεσιν, ut in editis.

β) ἀλλὰ τὸ φαινόμενον] eundem versum ex Timonis Philiassii Ἰνδαλμοῦς affert Laërtius in Pyrrhone 9 105, ubi ita Latine eum redditum habes: quod vero apparet, tota vi, utcumque profectum.

γ) περὶ τῆς ὑπάρξεως] de quo paullo ante dixerat, ὃ προσέχοντες τὰ μὲν ὑπάρχειν φαμέν τὰ δὲ μὴ ὑπάρχειν. confer lib. 2 Pyrrhon. sect. 14 sq. SEXTUS EMPIR. II.

P 377 τερον δὲ πᾶν μέτρον καταλήψεως ἀδήλου πράγματος, καθ' ὃ
τὰ μὲν βιωτικά οὐκέτι λέγεται κριτήρια, μόνα δὲ τὰ λογικά,
καὶ ἅπερ οἱ δογματικοὶ τῶν φιλοσόφων παρεισάγουσιν πρὸς τὴν
34 τῆς ἀληθείας εὐρεσιν. πολλαχῶς δὲ λεγόμενον τοῦ κριτηρίου
πρόκειται πάλιν τὸ σκέπτεσθαι προηγουμένως μὲν περὶ τοῦ λο-
γικοῦ καὶ παρὰ τοῖς φιλοσόφοις θρυλουμένου, κατ' ἐπακολού-
35 θημα δὲ καὶ περὶ ἐκάστου τῶν κατὰ τὸν βίον. πάρεστι μέντοι
καὶ τὸ λογικὸν τοῦτο ὑποδιαίρεισθαι, λέγοντας τὸ μὲν τι εἶναι
κριτήριον ὡς ὑφ' οὗ, τὸ δὲ ὡς δι' οὗ, τὸ δὲ ὡς προσβολῇ
καὶ σχέσις), ὑφ' οὗ μὲν ὡς ἄνθρωπος, δι' οὗ δὲ ὡς αἰσθη-
36 σις, τὸ δὲ τρίτον ὡς ἡ προσβολὴ τῆς φαντασίας. ὃν γὰρ τρό-
πον ἐν τῇ τῶν βαρέων καὶ κούφων ἐξετύσει τρία ἐστὶ κριτήρια,
ὃ τε ζυγοστάτης καὶ ὁ ζυγὸς καὶ ἡ τοῦ ζυγοῦ θέσις, τούτων δὲ
ὁ μὲν ζυγοστάτης κριτήριον ἦν τὸ ὑφ' οὗ, ὁ δὲ ζυγὸς τὸ δι'
οὗ, ἡ δὲ θέσις τοῦ ζυγοῦ ὡς σχέσις· καὶ πάλιν ὃν τρόπον πρὸς
τὴν τῶν εὐθειῶν καὶ στρεβλῶν διάκρισιν τεχνίτου τε καὶ κανόνος
καὶ τῆς τούτου προσβολῆς ἐστὶ χρεια, κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ἐν
φιλοσοφίᾳ ὡς πρὸς τὴν τῶν ἀληθῶν τε καὶ ψευδῶν διάγνωσιν
37 δεόμεθα τῶν προειρημένων ἡμῖν τριῶν κριτηρίων. καὶ ἔοικε τῷ
μὲν ζυγοστάτῃ ἢ τέκτονι ὁ ἄνθρωπος ὑφ' οὗ γίνεται ἡ κρίσις,
τῷ δὲ ζυγῷ καὶ κανόνι ἢ αἰσθησις καὶ ἡ διάνοια, δι' ἧς γίνε-
ται τὰ τῆς κρίσεως, τῇ δὲ σχέσει τῶν προειρημένων ὀργάνων ἢ
προσβολῇ τῆς φαντασίας, καθ' ἣν ὁ ἄνθρωπος ἐπιβάλλεται κρί-
νειν. ἀλλὰ περὶ μὲν κριτηρίου ταῦτα ἀναγκαῖον ἦν ἐπὶ τοῦ παρόν-
τος προλαβεῖν.

proprie autem quamvis mensuram comprehensionis rei obscurae, in quo si-
gnificato ea quae ad vitam agendam pertinent non amplius dicuntur ea quae
inducant, sed sola logica et quae ad inveniendam veritatem adducunt phi-
losophi dogmatici. 34. cum autem multis modis dicatur id quod indicat,
rursus proponitur considerandum, in primis quidem de logico et quod vulgo
iactatur apud philosophos; ex consequentia autem etiam de unoquoque eo-
rum quae sunt in vita. 35. licet autem hoc quoque logicum subdividere di-
cendo ex iis quae indicant, aliud quidem esse ut a quo, aliud autem ut
per quod, tertium autem ut applicationem et habitudinem; a quo quidem
ut homo, per quod autem ut sensus, tertium autem ut phantasiae applica-
tio. 36. nam quo modo in examinandis gravibus et levibus tria sunt quae
inducant, libripens et libra et librae positura, eorum autem libripens qui-
dem est index a quo, libra autem index per quem, librae autem positura
tamquam habitudo; et rursus quo modo ad discernendum recta et obliqua
opus est artifice et regula et eius applicatione, eodem modo etiam in phi-
losophia opus habemus tribus prius dictis iudiciis ad dignoscenda vera et
falsa. 37. et libripendi quidem aut fabro similis est homo a quo fit iudi-
cium, librae autem et regulae sensus et cogitatio, per quam fit iudicium,
habitudini autem prius dictorum instrumentorum applicatio phantasiae per
quam homo accedit ad indicandum. atque de eo quidem quod indicat, ne-
cesse erat in praesenti haec praemittere.

d) πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας] ms Ciz. εἰς τὴν etc.

P 377 e) τὸ μὲν τι εἶναι κριτήριον] mss μέντοι pro μὲν τι, de triplici illo
genere criterii ὑφ' οὗ, δι' οὗ et καθ' ὃ, iam dictum lib. 2 Pyrrhon.
sect. 16 sq.

f) τὸ δὲ ὡς προσβολὴ καὶ σχέσις] ita mss pro σχέσις. hoc est crite-
rium καθ' ὃ, secundum quod. confer Gassendum t. 1 operum p. 69.

g) καὶ ἐν φιλοσοφίᾳ] ita mss; nam in editis ἐν exciderat.

Περὶ ἀληθείας.

Τὴν δὲ ἀλήθειαν^{h)} οἶονταί τινες, καὶ μάλισταⁱ⁾ οἱ ἀπο 39-
τῆς στοᾶς, διαφέρειν τῶν ἀληθῶν κατὰ τρεῖς τρόπους^{k)}, οὐσία τε
καὶ συστάσει καὶ δυνάμει· οὐσία μὲν παρ' ὅσον ἡ μὲν ἀλήθεια
σῶμά ἐστι, τὸ δὲ ἀληθές ἀσώματον ὑπῆρχε. καὶ εἰκότως, φασί.
τουτὶ μὲν γὰρ ἀξίωμα ἐστὶ, τὸ δὲ ἀξίωμα λεκτόν, τὸ δὲ λεκτὸν
ἀσώματον^{l)}. ἀνάπαλιν δὲ ἡ ἀλήθεια σῶμά ἐστιν, παρ' ὅσον
ἐπιστήμη πάντων ἀληθῶν ἀποφαντικὴ δοκεῖ τυγχάνειν. πᾶσα 39
δὲ ἐπιστήμη πως ἔχον ἐστὶν ἡγεμονικόν^{m)}, ὥστερ καὶ ἡ πως
ἔχουσα χεῖρ πυγμῇ νοεῖται. τὸ δὲ ἡγεμονικὸν σῶμαⁿ⁾ κατὰ τοῦ- P 378
τους ὑπῆρχε. τοίνυν καὶ ἡ ἀλήθεια κατὰ γένος ἐστὶ σωματικὴ·
συστάσει δὲ καθ' ὅσον τὸ μὲν ἀληθές ὡς μονοειδές τι^{o)} καὶ 40
ἀπλοῦν τὴν φύσιν νενόηται, οἷον ἐπὶ τοῦ παρόντος τό ἡμέρα
ἐστὶ καὶ τό ἐγὼ διαλέγομαι^{p)}. ἡ δὲ ἀλήθεια ὡς ἂν ἐπιστήμη
καθεστηκυῖα τούναντίον συστηματικὴ τε^{q)} καὶ πλειόνων ἄθροισμα
τυγχάνειν ὑπείληπται. ὧ οὖν λόγῳ ἕτερόν τι ἐστὶν ὁ δῆμος καὶ 41

De veritate.

38. Veritatem autem nonnulli opinantur, et maxime Stoici, a vero
differre tribus modis, nempe essentia constitutione et potestate. essen-
tia quidem, quatenus veritas est corpus, verum autem est incorpo-
reum. et merito, inquit. nam hoc quidem est axioma seu pronuntiatum,
axioma autem est quod ipsi vocant dictum, dictum autem aiunt esse incor-
poreum. contra veritas est corpus, quatenus scientia videtur esse verorum
quorumcumque enuntiativa. 39. omnis autem scientia est aliquo modo se
habens pars tenens animae principatum, quo modo etiam aliquo modo se
habens manus intelligitur pugnus. principatum autem tenens pars animae
est corpus ex istorum sententia. erit ergo veritas ex genere corporum
40. constitutione autem, quatenus verum quidem intelligitur ut uniforme
quidpiam et simplex natura, ut in praesentia illud dies est et ego dissero.
veritas autem quae est ut scientia, concipitur esse ex multis consistens et
quaedam ex pluribus congeries. 41. qua ergo ratione aliud est populus et

h) τὴν δὲ ἀλήθειαν] his verbis in ms Vratislav. praemittitur titulus
περὶ ἀληθείας [quem praemisimus].

i) καὶ μάλιστα] ita ms Ciz. pro καὶ μάλα.

k) κατὰ τρεῖς τρόπους] Stoici veritatem a vero differre docebant sub-
stantia tamquam rem corporalem ab incorporali, constitutione ut popu-
lum a cive, et potestate ut sapientem scientia certa praeditum ab eo
cui forte ac temere aliquando verum excidit. confer quae dicta lib. 2
Pyrrhon. sect. 81 sq.

l) τὸ δὲ λεκτὸν ἀσώματον] per λεκτόν intelligebant Stoici ideam pro-
nuntiato aliquo significatum, eamque habebant pro incorporali. vide ad
memoratum Pyrrhonianarum institutionum locum atque infra lib. 2 ad-
versus Logicos.

m) πως ἔχον ἐστὶν ἡγεμονικόν] Stoicorum haec fuit sententia, scien-
tias ac virtutes non modo esse in animo, sed ipsas esse animum certo
quodammodo se habentem, qui illum ab vitioso et ignorante hoc est
ab vitio et ignorantia distinguat.

n) ἡγεμονικὸν σῶμα] utpote spiraculum et aura tenuis ex Stoicorum P 378
mente. vide ad 2 Pyrrhon. sect. 70.

o) ὡς μονοειδές τι] ita mss: nam in editis τι aberat.

p) ἐγὼ διαλέγομαι] vide quae ad lib. contra Geometras sect. 9.

q) συστηματικὴ] Stoicis veritas est σύστημα τῆς τῶν ἀληθῶν γνώσεως
sive scientia ambitu suo complectens omne quicquid est verum. vide 2
Pyrrhon. sect. 81 et 84.

ἕτερον ὁ πολίτης, καὶ δῆμος μὲν τὸ ἐκ πολλῶν πολιτῶν ἄθροισμα, πολίτης δὲ ὁ εἷς, τῷ αὐτῷ λόγῳ διενήνοχεν ἀλήθεια τοῦ ἀληθοῦς· καὶ ὁμοίωται ἢ μὲν ἀλήθεια τῷ δήμῳ, τὸ δὲ ἀληθές τῷ πολίτῃ, διὰ τὸ τὴν μὲν εἶναι συστηματικὴν, τὸ δὲ ἄπλοον. 42 δυνάμει δὲ ταῦτα ἀλλήλων κεχώρισται, ἐπεὶ τὸ μὲν ἀληθές οὐ πάντως ἐπιστήμης εἶχeto· καὶ γὰρ ὁ φραῦλος καὶ ὁ νῆπιος καὶ ὁ μεμνηὼς λέγει μὲν ποτέ τι ἀληθές, οὐκ ἔχει δὲ ἐπιστήμην ἀληθοῦς. ἢ δὲ ἀλήθεια κατ' ἐπιστήμην θεωρεῖται, ὅθεν καὶ ὁ ἔχων ταύτην σοφός ἐστιν¹⁾· ἐπιστήμην γὰρ εἶχεν ἀληθῶν καὶ οὐποτε ψεύδεται, καὶν ψεύδος λέγει²⁾, διὰ τὸ μὴ ἀπὸ κακῆς ἀλλ' 43 ἀπὸ ἀστείας αὐτὸ διαθέσεως προφέρεσθαι. καθὰ γὰρ ὁ περὶ τῆς τοῦ κάμνοντος σωτηρίας ψεύδος τι λέγων ἰατρός³⁾ καὶ ἐπαγγελλόμενός τι δώσειν, μὴ δίδους δέ, ψεύδος μὲν τι λέγει, οὐ ψεύδεται δέ, — πρὸς γὰρ τὴν τοῦ ἐπιστατουμένου⁴⁾ σωτηρίαν

aliud civis; et populus quidem est multitudo collecta ex multis civibus, civis autem unus: eadem ratione veritas differt a vero. et assimilatur quidem veritas populo, verum autem civi, propterea quod veritas quidem est ex multis consistens, verum autem est simplex. 42. potestate autem sunt haec inter se separata, quoniam verum quidem non omnino adhaeret veritati. nam stultus et infans et insanus aliquando quidem dicit aliquid veri, non habet tamen veri scientiam. veritas autem consideratur ex scientia, quo fit ut qui eam habeat, sit sapiens. habet enim verorum scientiam et nunquam mentitur, etiamsi falsum dicat, eo quod non ex mala sed ex bona hoc proferat affectione. 43. quomodo enim medicus qui aliquid falsi dicit de aegroti salute et pollicetur se aliquid daturum, non dat tamen, aliquid quidem falsi dicit, non tamen mentitur — id ipsum enim refertur ad salutem

1) ὁ ἔχων ταύτην σοφός ἐστιν] veritati qui litat, est sapiens; et vicissim solus sapiens habet veritatem, hoc est scientiam veri, liber a falsa opinione perinde ut a fallendi studio. infra 2 adversus Log. sapientem ne in minimis quidem oportere falli, Stoicorum scitum apud Quintilian. lib. 1 c. 10.

2) οὐποτε ψεύδεται, καὶν ψεύδος λέγει] mentiri est falsa iactare ut alterius laedas ius, illique noceas, quod semper est a probo ac sapiente viro alienum. sed aliud est mendacium dicere, quod sapienti aliquando concessum est. Quintilian. 2 17.

3) ψεύδος τι λέγων ἰατρός] Themistius orat. 24 ad Nicomedienses p. 302: μιμητέον ἡμῖν τοὺς σοφωτέρους τῶν ἰατρῶν, οἱ τὰ πικρότερα τῶν φαρμάκων μέλιτι τὴν κύλικα περιχέσαντες πίνειν διδόνσι. Lucretius 1 935 ac veluti pueris absinthia tetra medentes

cum dare conantur, prius oras pocula circum contingunt mellis dulci flavoque liquore, ut puerorum aetas improvida ludificetur etc.

videnda inprimis quae adversus Augustinum c. 18 libri de mendacio non permittentem pro salute alicuius aegri mendacio uti, disputat Gabriel Naudaeus in pentade quaestionum iatrophilologicarum quaestione 4 ad Thadaenim Colicolum, Urbani 8 medicum a cubiculo, utrum medico liceat fallere aegrotum? atque ut Galeni verbo utar ex quarto in Sextum ἐπιδημιῶν Hippocratis t. 5 p. 494 προσεπιψεύδεσθαι τι. sane quidem hic si fallendo sanet et mendacio, ut est apud Cassianum 17 17 collat., velut helleboro utatur, ἐν φαρμάκῳ εἶδει ut est apud Platonem 3 de Rep. p. 433., merito id salubre mendacium appelles cum Livio 2 64 et Gellio 15 21, fidele mendacium cum Valerio Max. 4 7 6, vel beatum mendacium cum S. Ambrosio Epist. 40 t. 2 opp. p. 948 edit. Benedictin.

4) τοῦ ἐπιστατουμένου] aegroti, cui medicus ἐπιστάται sive praecest ut curam eius gerat.

αὐτῷ τὸ τοιοῦτο λαμβάνει τὴν ἀναφορὰν — καὶ ὡς οἱ ἄριστοι τῶν στρατηγῶν¹⁾ πρὸς εὐθυμίαν τῶν ὑποταττομένων αὐτοῖς στρατιωτῶν πολλάκις ἐπιστολὰς ἀπὸ συμμαχίδων πόλεων παρασκευασάμενοι²⁾ ψεύδος μὲν τι λέγουσιν, οὐ ψεύδονται δέ, διὰ τὸ μὴ ἀπὸ πονηρᾶς γνώμης τοῦτο ποιεῖν, καὶ ὃν τρόπον γραμματικὸς σολοικισμοῦ³⁾ τιθεῖς ὑπόδειγμα σολοικισμὸν προφέρεται, οὐ σολοικίζει δέ — οὐ γὰρ παρὰ ἀπειρίαν τοῦ ὁρθοῦ λόγου τοῦτο πάσχει —, ὥδε⁴⁾ καὶ ὁ σοφὸς τοντέστιν ὁ τὴν τοῦ ἀληθοῦς⁵⁾ ἐπιστήμην ἔχων ἐρεῖ μὲν ποτε ψεύδος, ψεύσεται δὲ οὐδέποτε διὰ τὸ μὴ ἔχειν τὴν γνώμην ψεύδει συγκατατιθεμένην. ὅτι γὰρ 45 φασιν, ἀπὸ τῆς διαθέσεως καὶ οὐκ ἀπὸ ψιλῆς τῆς προφορᾶς⁶⁾ κριτέον ἐστὶ τὸν ψευδόμενον, πάρεστι μαθεῖν ἐκ τῶν τεθησομένων ὑποδειγμάτων· τυμβωρύχος γὰρ λέγεται καὶ ὁ ἐπὶ τῷ σκυλεύειν τοὺς νεκροὺς τοῦτο πράττων καὶ ὁ τύμβους τοῖς νεκροῖς ὀρύττων, ἀλλ' ὁ μὲν πρῶτος κολάζεται ὡς ἀπὸ κακῆς διαθέσεως τοῦτο πράσσων, ὁ δὲ δεύτερος καὶ μισθὸν λαμβάνει τῆς ὑπηρεσίας διὰ τὴν ἀντικειμένην αἰτίαν. προφανὲς τοίνυν ἐστὶν ὅτι καὶ τὸ ψεῦδες λέγειν τοῦ ψεύδεσθαι κατὰ πολὺ διενήνοχεν, ἢ τὸ μὲν ἀπὸ ἀστείας γίνεται γνώμης, τὸ δὲ ψεύδεσθαι ἀπὸ πονηρᾶς.

Ταῦτα καὶ περὶ τῆς ἀληθείας κατὰ τινὰς προαποδιδόντες⁷⁾ 46 ἀκολουθῶς καὶ τὴν γενομένην τοῖς δογματικοῖς φιλοσόφοις διάστασιν περὶ τοῦ κριτηρίου σκοπῶμεν· ἀνάγκη γὰρ ἐστὶ ζητοῦντας περὶ τῆς τούτου ὑπάρξεως συνεπιθεωρεῖν καὶ ὁ τι ἐστίν.

eius cuius curam gerit —, et quomodo praestantissimi duces ad consolandos qui sub eis merent milites, saepe ex sociis civitatibus confectis literis falsum quidem dicunt; non autem mentiuntur — propterea quod hoc malo animo non faciant, 44. et quomodo grammaticus ponens exemplum soloeicisimi soloecismum profert, nec tamen soloecismum admittit — non enim hoc ei usu venit ob ignorationem rectae orationis —, ita etiam sapiens, hoc est qui veri habet scientiam, aliquando quidem dicet falsum, nunquam autem mentietur propterea quod non habeat mentem falso assentientem. 45. nam quod inquit, ab affectione et non a sola prolatione iudicandum sit mendacium, intelligi potest ex subiiciendis exemplis: dicitur enim effossor sepulchrorum et qui hoc facit ad spoliandos mortuos et qui mortuis fodit sepulchra; sed prior quidem punitur, ut qui hoc agat mala affectione; secundus autem etiam mercedem accipit suae operae ac ministerii propter causam quae alteri causae adversatur. est ergo manifestum, quod falsum quoque dicere ac mentiri multum inter se differunt, quandoquidem illud fit bono animo, mentiri autem malo.

46. His de veritate etiam ex aliquorum sententia prius explicatis iam deinceps dissidium quod est inter dogmaticos philosophos de eo quod iudicat, consideremus: necesse enim ut qui de eius inquirimus existentia, etiam quid sit, simul expendamus. 47. atque multae quidem et variae fe-

1) οἱ ἄριστοι τῶν στρατηγῶν] vide quae de Philippo Macedone Polyaeus 4 strategem. cap. 2 et de Eumene 4 8.

2) παρασκευασάμενοι] ms Vratislav. πλασάμενοι.

3) γραμματικὸς σολοικισμοῦ] Seneca epist. 96: grammaticus non erubescit, soloecismum si sciens facit, erubescit si nesciens.

4) ὥδε] ita legendum e mss pro ὧ δέ.

5) προφορᾶς] ita recte editi: nam vitiose in ms Ciz. προσφορᾶς. ψιλῇ P 379 προφορᾶ τοῦ ψεύδους non est in vitio, nisi animus nocendi accesserit.

6) προαποδιδόντες] ita mss pro προαποδόντες.

47 πολλαὶ μὲν οὖν καὶ ποικίλαι διαιρέσεις φέρονται κατὰ τὸν τρόπον. ἀλλὰ ἡμῖν ἀπόχρη πρὸς τὸ παρὸν λέγειν, ὅτι οἱ μὲν ἀνέλιπον τὸ κριτήριον, οἱ δὲ ἀπέλιπον. καὶ τῶν ἀπολειπόντων^{α)} τρεῖς αἱ ἀνωτάτω γεγόνασι στάσεις· οἱ μὲν γὰρ ἐν λόγῳ τοῦτο ἀπέλιπον, οἱ δὲ ἐν ταῖς ἀλόγοις ἐνεργείαις, οἱ δὲ ἐν ἀμφοτέροις. καὶ δὴ ἀνέλιπον μὲν αὐτὸ Ξενοφάνης τε^{β)} ὁ Κολοφώνιος καὶ Ξενιάδης^{γ)} ὁ Κορίνθιος καὶ Ἀνάχαρσις^{δ)} ὁ Σωθῆς καὶ Πρωταγόρας^{ε)} καὶ Διονυσόδωρος^{ς)}, πρὸς δὲ τούτοις Γοργίας^{ζ)} ὁ Λεοντίδος καὶ Μητροδόωρος ὁ Χίος^{η)} καὶ Ἀνάξαρχος ὁ Εὐδαιμονικός^{θ)} καὶ Μόνιμος ὁ κύων. ἐν τούτοις δὲ εἰσι καὶ οἱ ἀπὸ τῆς σκέψεως^{ι)}. ὡν Ξενοφάνης^{ο)} μὲν κατὰ τινὰς εἰπὼν πάντα ἀκατάληπτα ἐπὶ ταύτης ἐστὶ τῆς φορᾶς^{π)} ἐν οἷς γράφει

runtur circa modum divisiones. sed nobis in praesentia satis est dicere, quod alii quidem sustulerunt id quod iudicat, alii vero reliquerunt. et eorum qui reliquerunt, tres sunt supremae sectae: nam alii quidem id reliquerunt in ratione, alii vero in operibus expertibus rationis, alii autem in utrisque. 48. et sustulerunt quidem Xenophanes Colophonius et Xenias Corinthius et Anacharsis Scythia et Protagoras et Dionysodorus et praeter eos Gorgias Leontinus et Metrodorus Chius et Anaxarchus Eudaemonicus et Monimus canis. cum his faciunt etiam Sceptici. 49. ac Xenophanes quidem, qui dixit ex aliquorum sententia esse omnia incomprehensibilia, est in hac opinione cum scribit

- α) τῶν ἀπολειπόντων] ita mss pro ἀπολειπόντων.
 β) Ξενοφάνης] confer lib. 2 Pyrrhon. sect. 18.
 γ) Ξενιάδης] infra sect. 53.
 δ) Ἀνάχαρσις] sect. 55-59.
 ε) καὶ Πρωταγόρας] ita sine articulo mss, non ὁ Πρωταγόρας. de illo infra sect. 60-64.
 ς) Διονυσόδωρος] huic fratrem Euthydemum iungit sect. 64, ut supra quoque sect. 13.
 ζ) Γοργίας] sect. 65-86.
 η) Μητροδόωρος, καὶ Ἀνάξαρχος - καὶ Μόνιμος] sect. 88. Monimum canem vocat, hoc est Cynicum philosophum.
 θ) Ἀνάξαρχος ὁ Εὐδαιμονικός] εὐδαιμονική secta philosophorum, quae auctore Anaxarcho felicitatem sectatoribus suis pollicebatur. Galenus sive quisquis auctor historiae philosophicae cap. 3: ἐκ τέλους καὶ δόγματος (Laërtius in prooemio sect. 17 ἀπὸ διαθέσεως) ὥσπερ ἡ εὐδαιμονική, ὁ γὰρ Ἀνάξαρχος τέλος τῆς κατ' αὐτὸν ἀναγωγῆς εὐδαιμονίαν ἔλεγεν. ceterum vix quisquam in veterum scriptis εὐδαιμονικοῦ nomine laudatus occurrit praeter unum Anaxarchum, ut cum illo et coeperit illa secta et perierit. Anaxarchum quidem εὐδαιμονικόν appellat etiam praeter Laërtium 9 60 et Aelianum 9 37 Var. Athenaeus 6 p. 250 12 p. 548 atque ex Athenaeo Eustathius Iliad. γ' p. 1273.
 ι) οἱ ἀπὸ τῆς σκέψεως] hic ponenda σιγμή, ut ostendatur Scepticos etiam esse ex iis qui criterium veritatis evertant, non statuendo quidem nullum dari, quod dogmaticum esset, sed dubitando et profitendo sibi nullum criterium certum in quo acquiescant, apparere.
 ο) ὡν Ξενοφάνης] ὡν refer non ad Scepticos, sed ad omnes iam commemoratos, de quibus ordine dicere deinceps ingreditur, initio facto a Xenophane, quem primo loco nominaverat inter eos qui criterium veritatis omne sustulerunt.
 π) ταύτης ἐστὶ τῆς φορᾶς] ex illo genere, ex illo proventu ac veluti secta et στάσις (ut sect. 47 53 et 89 190 202 263 299 350 398 et lib. 2 sect. 13 14 62 214 354 et lib. 1 adv. Physicos sect. 211 213 et lib. 2 sect. 48 50 123 144 156 233 282 et contra Ethicos 168 appellat) et τάγματι (ut sect. 65) philosophorum. infra sect. 202 περὶ μὲν τῆς τού-

*) καὶ τὸ μὲν οὖν σαφές^{α)} οὗτις ἀνὴρ ἴδεν^{β)} οὐδέ τις ἔσται^{γ)} P 380
 εἰδὼς ἀμφὶ θεῶν^{δ)} τε καὶ ἄσσα λέγω περὶ πάντων.
 εἰ γὰρ καὶ τὰ μάλιστα τύχοι^{ε)} τετελεσμένον εἰπὼν,
 αὐτὸς ὁμῶς οὐκ οἶδε, δοκὸς δ' ἐπὶ πᾶσι τέτυκται^{ς)}.
 διὰ τούτων γὰρ σαφές μὲν ἔοικε λέγειν τάληθές καὶ τὸ γνῶρι-
 μον, καθὼ καὶ λέγεται

ἀπλοῦς ὁ μῦθος τῆς ἀληθείας ἔφην^{ζ)}.
 ἀνδρα δὲ τὸν ἀνθρώπον τῷ εἰδικῷ καταχρώμενος ἀντὶ τοῦ γένους· εἶδος γὰρ ἀνθρώπου καθέστηκεν ὁ ἀνὴρ. σύνηθες δ' ἔστι τούτῳ χρῆσθαι τῷ τρόπῳ τῆς φράσεως καὶ Ἰπποκράτει^{η)}, ὅταν λέγῃ, "γυνὴ ἀμφιδέξιος^{θ)} οὐ γίνεται", τουτέστι θήλεια ἐν τοῖς

nemo vir haec novit clare, nec noverit umquam
 de diis, omnibus aut de aliis quae dixero rebus;
 nam sint saepius ista licet quae proferat, ille
 certa tamen non scit, cunctis et opinio in his est.

50. in his enim clarum quidem videtur dicere verum et certum, sicut dicitur simplex et haud fucata veri oratio est.
 virum autem hominem, utens specie pro genere; est enim vir species hominis. soletque etiam Hippocrates uti hoc modo loquendi, ut cum dicit "mulier dextera non nascitur", hoc est, non concipitur proles se-

του φορᾶς. sic κακίας φορᾶν dixit Plutarchus contra Stoicos p. 1067 et κοινήν φορᾶν pro vulgo hominum Porphyrius 2 de abstinendo ab animalibus pag. 200. Eunapius autem illo vocabulo usus est pro aetate in prooemio, τρίτη ἀνδρῶν ἐγένετο φορᾶ. et in Alypii vita: ταύτης ὁ ταῦτα γράφων τῆς φορᾶς ἐτύχησεν. proprie autem illud vocabulum multitudine^{α)} atque ubertatem significat. Ioannes Philoponus in Meteora p. 98 b: τὸ πολλοὺς γεγενῆσθαι καρποὺς φορᾶν καρπῶν λέγομεν, καὶ ἐπὶ τῶν χειρῶν ὁμοίως. Μένανδρος· φορᾶ γὰρ νῦν τούτου γέγονε καλὴ.
 β) fr. 14 p. 51 Karsten.]

γ) καὶ τὸ μὲν οὖν σαφές] hos Xenophanis versus noster laudat etiam infra sect. 110 et lib. 2 contra Logicos sect. 326. probabiliter autem multa diei non negabat idem Xenophanes, cuius hic de illis versus exstat apud Plutarchum 9 14 Sympos.

ταῦτα δεδῶσθαι μὲν εἰκότα τοῖς ἐτύμοισι.
 δ) οὗτις ἀνὴρ ἴδεν] ita praeter Sexti codices tribus locis legit et Laërtius 9 72. sed Plutarchus: οὗτις ἀνὴρ γένετ' οὐδέ τις ἔσται εἰδὼς.

ε) ἀμφὶ θεῶν] ita legendum pro ἀμφιδέων constat ex Sexti interpretatione: ἀμφὶ θεῶν δὲ παραδειγματικῶς περὶ τινος τῶν ἀδῆλων, licet et ibi male habeant editi ἀμφιδέων. sed ἀμφὶ θεῶν scribendum esse pulchre vidit Hervetus interpres et Paulus Leopardus 12 24 Emendationum.

ς) τύχοι] in Origenis Philosophumani cap. 14 τύχη. etiamsi contingat eum saepissime vera effari.

η) δοκὸς δ' ἐπὶ πᾶσι τέτυκται] vide, si placet, dicta ad lib. 2 Pyrrhon. sect. 18.

θ) ἀπλοῦς ὁ μῦθος τῆς ἀληθείας ἔφην] notus versus Euripidis Phoeniss. 472.

ι) Ἰπποκράτει] Hippocrates Aphorism. 7 43. uti γυνή ipsi ponitur pro prole sexus feminini, ubi Xenophani ἀνὴρ tam late accipitur, ut iuvenem senemque complectatur.

κ) ἀμφιδέξιος] communiter hunc Hippocratis aphorismum ita interpretantur, quod ambidextra mulier nulla sit, quae sinistra manu sic ut dextera uti possit, quemadmodum de Asteropaeo narrat Homerus Iliad. φ' 168. ita Galenus Oribasius aliique. meminit tamen Galenus quoque expositionis alterius quae Sexto nostro placuit; addit enim t. 5 p. 322: ἐνιοι μέντοι φασὶν ἀμφιδέξιον εἰρησθαι τὴν ἐν τῷ δεξιῷ μέρει τῆς μήτρας γενομένην. sed iam dixerat Hippocrates 5 48 Aphorism.: ἑμβρυα-

δεξιόις μέρεσι τῆς μήτρας οὐ συνίσταται. ἀμφὶ θεῶν δὲ ὑπο-
δειγματικῶς περὶ τινος τῶν ἀδῆλων. δόκον δὲ τὴν δόκησιν καὶ
51 τὴν δόξαν. ὥστε τοιοῦτον εἶναι κατὰ ἐξάπλωσιν τὸ ὑπ' αὐτοῦ
λεγόμενον, τὸ μὲν οὖν ἀληθές καὶ γνώριμον οὐδεὶς ἄνθρωπος
οἶδε τό γε ἐν τοῖς ἀδῆλοις πράγμασι· κὰν γὰρ ἐκ τύχης ἐπι-
βάλλῃ τούτῳ, ὅμως οὐκ οἶδεν ὅτι ἐπιβέβληκεν αὐτῷ, ἀλλ' οἶται
52 καὶ δοκεῖ. ὥσπερ γὰρ εἰ ἐν ζοφερῷ^{a)} οἰκῆματι καὶ πολλὰ ἔχοντι
κιμήλια ὑποδοίμεθά τινος χρυσὸν ζητούντας, ὑποπείσεται, διότι
ἕκαστος μὲν τούτων λαβόμενός τινος τῶν ἐν τῷ οἰκῆματι χει-
μένων οἴσεται τοῦ χρυσοῦ δεδράχθαι, οὐδεὶς δὲ αὐτῶν ἔσται
πεπεισμένος, ὅτι τῷ χρυσῷ περιέπεσε, κὰν μάλιστα τύχη^{b)}
τούτῳ περιπεπωκώς· ὥδε καὶ εἰς τουτονὶ τὸν κόσμον ὥσπερ
τινὰ μέγαν οἶκον παρήλθε πλῆθος φιλοσόφων ἐπὶ τὴν τῆς ἀλη-
θείας ζήτησιν, ἥς τὸν λαβόμενον εἶκός ἐστιν ἀπιστεῖν ὅτι ἐν-
στόχησεν. οὗτος μὲν δὴ οὐ φησὶν εἶναι κριτήριον ἀληθείας διὰ
P 381 τὸ μηδὲν εἶναι καταληπτὸν ἐν τῇ φύσει τῶν ζητουμένων. Ξε-
53 νιάδης^{c)} δὲ ὁ Κορίνθιος — οὐ καὶ Δημόκριτος μέμνηται —
πάντ' εἰπὼν ψευδῇ καὶ πᾶσαν φαντασίαν καὶ δόξαν ψεύδεσθαι,
καὶ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος^{d)} πᾶν τὸ γινόμενον γίνεσθαι, καὶ εἰς τὸ

rus feminei in dexteris partibus matricis. de diis autem exempli loco dixit
ut de re aliqua obscura. 51. opinionem autem pro placito et opinione.
ut adeo quod a Xenophane dicitur, si explicetur, sit eiusmodi: verum qui-
dem et certum de rebus obscuris nullus homo novit; nam etsi forte fortuna
quispiam in hoc incidat, non scit tamen se id esse assecutum, sed putat
et opinatur. 52. quomodo accidet si in domo tenebricosa, in qua multa sunt
pretiosa, ponamus quaerentes aurum, propterea quod unusquisque eorum,
accepto aliquo ex iis quae sita sunt in aedibus, existimabit se aurum ap-
prehendisse, nemo autem eorum erit certus se incidisse in aurum, etiamsi
re vera inciderit; ita etiam in hunc mundum veluti in quandam magnam
domum accessit multitudo philosophorum ad quaerendam veritatem, quam
qui acceperit, est verisimile eum non credere quod recte coniecerit. hic
adeo Xenophanes negat esse aliquid quo indicetur veritas, propterea quod
in natura rerum de quibus disquiritur nihil possit comprehendere. 53. Xe-
niades autem Corinthius, cuius etiam meminit Democritus, cum omnia di-
xerit esse falsa et omnem phantasiam et omnem opinionem esse fallacem,
et ex non ente fieri quidquid nascitur et quidquid corrumpitur in non ens

τὰ μὲν ἄρσενα ἐν τοῖσι δεξιόισι, τὰ δὲ θήλεα ἐν τοῖσιν ἀριστεροῖσιν
μᾶλλον. idem sensisse Anaxagoram Empedoclem Parmenidem tradunt
Plutarchus 5 7 de placitis et Censorinus c. 6. de Empedocle tamen me-
rito dubites ex Aristotelis lib. 4 de generat. animal. c. 1. Lactantius de
opificio hominis c. 12: vena seminalis dexterior masculinum continet se-
men, sinisterior femininum.

a) ἐν ζοφερῷ] ita recte editi, licet mss Vratilav. et Ciz. legunt οἶ.

b) τύχη] mss Vratilav. τύχοι.

P 381 c) Ξενιάδης] huius antiquissimi philosophi meminit noster 2 Pyrrhon.
sect. 18 atque infra sect. 388, 399 et lib. 2 sect. 5. videtur autem nul-
lum eius iam amplius cum Sextus scriberet, existuisse monumentum, sed
quae de illo refert ex Democrito noster petiisse.

d) ἐκ τοῦ μὴ ὄντος] haec cave ne ita accipias, ac si Sextus scripsis-
set ex nihilo; sensus enim horum verborum idem est qui verborum Pla-
tonis in Timaeo p. 536: ἐξ οὗ οὕτως ἔχοντων τὸν θεὸν αὐτὰ ἐκνιστά-
ναι. ait itaque Sextus Xeniadem existimasse in natura rerum perpetuam
esse mutationem, ita ut aliquid incipiat esse res quae ante non fuerat,
verbi gratia ex ligno pomum, quod antea non fuerat pomum sed lignum;

μὴ ὄν πᾶν τὸ φθειρόμενον φθείρεσθαι, δυνάμει τῆς αὐτῆς^{e)}
ἔχεται τῷ Ξενοφάνει στάσεως. μὴ ὄντος γὰρ τινος ἀληθοῦς κατὰ 54
διαφορὰν τοῦ ψεύδους, ἀλλὰ πάντων ψευδῶν ὄντων καὶ διὰ
τοῦτο ἀκαταλήπτων, οὐδὲ διακριτικὸν τι τούτων ἔσται κριτήριον.
τὸ δ' ὅτι πάντα ἔστι ψευδῇ καὶ διὰ τοῦτο ἀκατάληπτα οὐδὲ
διακριτικὸν τούτων ἔσται κριτήριον, δέκνυται ἐκ τῆς τῶν αἰ-
σθήσεων διαβολῆς^{f)}. εἰ γὰρ τὸ ἐπαναβεβηκός^{g)} κριτήριον πάν-
των τῶν πραγμάτων ἔστι ψευδές, ἐξ ἀνάγκης καὶ πάντα ἔστι
ψευδῇ. τὸ δὲ γε ἐπαναβεβηκός κριτήριον πάντων τῶν πραγμά-
των εἶσιν αἰσθήσεις, καὶ δέκνυνται ψευδεῖς· πάντα ἄρα τὰ
πράγματά ἐστι ψευδῇ. καὶ Ἀνάχαρσις^{h)}, ὡς φασινⁱ⁾, ὁ Σκύθης 55
πάσης τέχνης τὴν κριτικὴν κατάληψιν ἀναιρεῖ σφόδρα τε ἐπι-
τιμᾷ τοῖς Ἕλλησι ταύτην ἀπολείπουσι^{k)}. τίς γὰρ ἔστι, φησὶν,

interire, potestate ab eadem stat sententia a qua Xenophanes. 54. nam ai
non est aliquid verum quod differat a falso, sed sunt omnia falsa et ideo
non possunt comprehendi; nec erit aliquid iudicans quod ea discernat. quod
autem omnia sint falsa et ideo non possint comprehendi nec aliquid iudi-
cans quod ea discernat, ostenditur ex accusatione sensuum. nam si illud
sumum quod res omnes indicat, est falsum, necessario erunt res omnes
falsae. sumum autem quod res omnes indicat, sunt sensus, et hi osten-
duntur fallaces. omnes ergo res sunt falsae. 55. Anacharsis quoque Scythae
ut aiunt, tollit comprehensionem quae de arte quacumque indicet, et valde
reprehendit Graecos, qui eam recipiunt. quis est enim, inquit, qui aliquid

atque iterum in rem quae iam non erat mutetur, verbi gratia pomum
quod iam non erat terra, vel sanguis in terram vel sanguinem. alii au-
tem philosophi hoc negabant et immutabilem professi rerum substantiam
nihil dicebant fieri ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, sed tantum mixtione vel seiunctione
contingere ut alia aliaque nobis viderentur. vide Aristotelis librum de
dogmatibus Zenonis Xenophanis et Gorgiae.

e) δυνάμει τῆς αὐτῆς] ratione criterii veritatis perinde est ac si cum
Xenophane sentiret, licet alioqui diversa longa est ab eo sententia; nam
Xenophanes perinde ut Empedocles Zeno Eleates et alii infiniti quicquam
ἐκ τοῦ μὴ ὄντος fieri infitabantur. de voce δυνάμει dixi ad lib. 1 Pyr-
rhone, sect. 11. vocabulum στάσεως eodem sensu recurrit infra sect. 89.
[pro ψεύδους in sqq. scribendum ψευδοῦς.]

f) τῆς τῶν αἰσθήσεων διαβολῆς] adversus sensuum iudicium passim
disputat noster lib. 1 Pyrrhon. sect. 44 sq. lib. 2 sect. 49 sq. atque hoc
praesente libro infra copiosissime. nota autem διαβολήν apud Graecos
et verbum διαβάλλεσθαι non semper poni pro calumnia, sed etiam fre-
quenter pro iusta criminatione; et falluntur viri docti qui apud Hero-
dianum pro διαβολῇ legunt διαβόην et pro διεβέβλητο, διεβεβόητο. sic
infra sect. 90: ὡς ἀσθενεῖς διαβάλλον τὰς αἰσθήσεις.

g) ἐπαναβεβηκός] vide de hac voce ad lib. 1 Pyrrhon. sect. 38.

h) Ἀνάχαρσις] hic est cuius dictum apud Laërtium fertur lib. 1 sect.
103: mirari se quomodo apud Graecos certarent artifices iudicarentque qui
artifices non essent. θαυμάζειν δὲ ἔφη, πῶς παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἀγωνί-
ζονται μὲν οἱ τεχνῖται, κρίνουσι δὲ οἱ μὴ τεχνῖται.

i) ὡς φασιν] haec verba innuunt Anacharsidis monumenta iam inter-
cidisse, cum Sextus ista in litteras mitteret, certe illum non ex Ana-
charsidis scriptis ipsum sed ex aliorum relatione haec accepisse.

k) ταύτην ἀπολείπουσι] ita scribendum suasit sensus pro ταύτης. op-
ponuntur autem invicem ἀπολείπειν et ἀναιρεῖν, ut supra sect. 47:
οἱ μὲν ἀνείλον τὸ κριτήριον, οἱ δὲ ἀπέλειπον. contra Matth. 24 40,
41 et Luc. 17 34 παραλαμβάνειν et ἀφίεναι. Cosmas Indicopleustes lib. 5
p. 259: παραλαμβάνεται ἐν τῇ οὐρανῷ, ἀφίεται ἐν τῇ γῇ. Caecilius apud
Gellium

ὁ κρίνων τι τεχνικῶς; ἀρά γε ὁ ἰδιώτης ἢ ὁ τεχνίτης¹⁾; ἀλλ' ἰδιώτην μὲν οὐκ ἂν εἴποιμεν· πεπρωται γὰρ πρὸς τὴν γνῶσιν τῶν τεχνικῶν ἰδιωμάτων· καὶ ὡς οὔτε τυφλὸς λαμβάνει τὰ τῆς ὁράσεως ἔργα οὔτε κωφὸς τὰ τῆς ἀκοῆς, οὕτως οὐδὲ ὁ ἀτεχνος ὁξυωπεῖ πρὸς τὴν κατάληψιν τοῦ τεχνικῶς ἀποτελεσθέντος. ἐπεὶ τοὶ ἐὰν καὶ τούτῳ μαρτυρῶμεν τὴν τινος πράγματος τεχνικὴν κρίσιν, οὐ διοίσει τῆς τέχνης ἢ ἀτεχνία· ὅπερ ἐστὶν ἀτο-
P 382 πον. ὥστε οὐχ ὁ ἰδιώτης ἐστὶ κριτὴς τεχνικῶν ἰδιωμάτων. λεί-
 56 πεται ἄρα λέγειν τὸν τεχνίτην, ὁ πάλιν ἐστὶν ἀπίθανον· ἥτοι γὰρ ὁ ὁμόζηλος τὸν ὁμόζηλον ἢ ὁ ἀνομόζηλος τὸν ἑτερόζηλον κρίνει²⁾. ἀλλ' ὁ ἑτερόζηλος οὐχ οἷός τέ ἐστι κρίνειν τὴν ἑτερό-
 57 ζήλον· τῆς γὰρ ἰδίας τέχνης ἐστὶν ἐπιγνώμων, πρὸς δὲ τὴν ἀλ-
 58 λοτρίαν ἰδιώτης καθέστηκε. καὶ μὴν οὐδὲ ὁ ὁμόζηλος τὸν ὁμό-
 59 ζήλον δύναται δοκιμάζειν· ἀπὸ γὰρ τοῦτο ἐζητοῦμεν, τίς ἐστὶν ὁ τούτους κρίνων ἐν μιᾷ δυνάμει τὸ ὅσον ἐπὶ τῇ αὐτῇ τέχνῃ καθεστῶτας. ἄλλως τε εἴπερ οὗτος ἐκείνον κρίνει, γενήσεται τὸ
 58 αὐτὸ κρίνον τε καὶ κρινόμενον, πιστόν τε καὶ ἄπιστον. ἢ μὲν γὰρ ὁμόζηλός ἐστιν ὁ ἕτερος τῶν κρινόμενων, κρινόμενος καὶ αὐτὸς ἄπιστος ἔσται, ἢ δὲ κρίνει, πιστὸς γενήσεται. οὐ δυνατόν δὲ τὸ αὐτὸ καὶ κρίνον καὶ κρινόμενον, καὶ πιστόν καὶ ἄπιστον ὑπάρχειν. οὐκ ἄρα ἐστὶ τις ὁ κρίνων τεχνικῶς· διὰ δὲ τοῦτο
 59 οὐδὲ κριτήριον. τῶν γὰρ κριτηρίων τὰ μὲν ἐστὶ τεχνικά, τὰ δὲ

iudicat secundum artem? imperitusne an artifex? sed imperitum quidem non dicent: imperitus enim destituitur cognitione proprietatum artificialium. et quomodo neque caecus videndi partes in se suscipit neque surdus audiendi, ita nec qui caret arte, acute videt ad comprehendendum id quod est effectum artificiosae: nam si ei quoque tribuamus artificiosae alicuius rei iudicium, ab arte non differet inertia: quod quidem est absurdum. quamobrem imperitus non est index proprietatum artificialium. 56. restat ergo ut dicant artificem, quod rursus minime est probabile: aut enim qui est eiusdem artis aemulator, alterum qui eandem artem aemulatur, indicat, aut qui non eandem aemulatur artem, alterum qui diversam. sed qui est diversae artis, fieri non potest ut de eo iudicet qui est diversae; suam enim novit artem, est autem imperitus alienae. 57. sed nec qui est aemulator eiusdem artis, potest examine probare eum qui eandem aemulatur: nam hoc ipsum quae-
 58 rebamus, quisnam sit qui eos iudicet, ut qui, quod ad artem attinet, eandem vim habeant et facultatem. et alioqui si iste illum iudicat, fiet idem et quod iudicat et quod indicatur, et fide dignum et non fide dignum. 59. nam quatenus quidem alter ex iis qui iudicantur, eandem artem aemulatur, cum ipse quoque indicetur, non erit fide dignus; quatenus autem iudicat, erit fide dignus. non potest autem fieri, ut idem sit id quod iudicat et id quod indicatur, et fide dignum et non fide dignum. non est ergo ullus qui artificiosae iudicet; et propterea non est aliquid quod iudicet. 59. eorum enim quae iudicant, alia quidem sunt artificiosa, alia vero sunt

nam ii sunt inimici pessimi fronte hilario,
 quos neque ut apprehendas neque ut mittas scias.

nolim certe cum Niceta Choniata τὸ παραλαμβάνειν in verbis Evangelistarum accipere pro συλλαμβάνειν καὶ ἀπάγειν πρὸς σωματικὴν κάκω-
 σιν lib. 11 Histor. p. 351.

1) ὁ ἰδιώτης ἢ ὁ τεχνίτης] similis cavillatio 3 Pyrrhon. sect. 259 et lib. adversus Ethicos sect. 335.

P 382 m) τὸν ἑτερόζηλον κρίνει] ita recte mss pro οὐ κρίνει.

ἰδιωτικά. οὔτε δὲ τὰ ἰδιωτικά κρίνει ὥσπερ οὐδὲ ὁ ἰδιώτης, οὔτε τὰ τεχνικά ὥσπερ οὐδὲ ὁ τεχνίτης διὰ τὰς ἔμπροσθεν εἰρημένους αἰτίας. τοίνυν οὐδὲν ἐστὶ κριτήριον. καὶ Πρωταγόραν δὲ τὸν 60 Ἀβδηρίτην³⁾ ἐγκατέλεξάν τινες τῷ χορῷ τῶν ἀναιρουμένων τὸ κριτήριον φιλοσόφων· ἐπεὶ φησι πάσας τὰς φαντασίας καὶ τὰς δόξας ἀληθεῖς ὑπάρχειν καὶ τῶν πρὸς τι εἶναι τὴν ἀλήθειαν διὰ τὸ πᾶν τὸ φανέν ἢ δόξαν τινὶ εὐθέως πρὸς ἐκείνον ὑπάρ-
 χειν⁴⁾. ἐναρχόμενος γοῦν, “τῶν καταβαλλόντων”, ἀνεφώνησε, “πάντων χρημάτων μέτρον ἐστὶν ἄνθρωπος”, τῶν μὲν ὄντων ὡς ἐστὶ, τῶν δὲ οὐκ ὄντων ὡς οὐκ ἐστὶ”. καὶ μαρτυρεῖν φαί-
 61 νεται τούτῳ ὁ ἀντικείμενος⁵⁾ λόγος· εἰ γὰρ φῆσει σοὶ τις μὴ πάντων τῶν πραγμάτων κριτήριον εἶναι τὸν ἄνθρωπον, βεβαι-
 ὴσει τὸ πάντων τῶν πραγμάτων κριτήριον εἶναι τὸν ἄνθρωπον. αὐτὸς γὰρ ὁ τοῦτο λέγων ἄνθρωπός ἐστι, καὶ τὸ ὡς πρὸς αὐ-
 τὸν τιθεῖς φαινόμενον ὁμολογεῖ καὶ αὐτὸ τοῦτο τῶν ὡς πρὸς αὐτὸν φαινόμενων ὑπάρχειν. ὅθεν καὶ ὁ μεμνῶς τῶν ἐν μανίᾳ **P 383**
 φαινόμενων πιστόν ἐστὶ κριτήριον, καὶ ὁ κοιμώμενος⁶⁾ τῶν ἐν ὕπνῳ⁷⁾, καὶ ὁ νήπιος τῶν ἐν νηπιότητι, καὶ ὁ γεγηρακὼς τῶν

rudia et imperita. sed nec quae sunt rudia et imperita indicant, ut nec qui est rudis et imperitus, nec artificiosa ut nec artifex, propter prius dictas causas. nihil est ergo quod indicet. 60. Protagoram quoque Abderitanum nonnulli rettulerunt in numerum philosophorum qui tollunt id quod iudicat: dicit enim omnes phantasias et opiniones esse veras et veritatem esse ex iis quae referuntur ad aliquid, propterea quod quidquid alicui apparuerit aut opinioni eius arriserit, statim sit relatum ad illum. in principio igitur operis sui pronuntiavit “offerentium sese mensura omnium rerum est homo eorum quidem quae sunt quod sint, eorum vero quae non sunt quod non sint”. 61. videturque ei adstipulari quae adversatur oratio: nam si quis dicat tibi hominem non esse id quod res omnes indicat, confirmabit ab homine omnia iudicari; ipse enim qui hoc dicit homo est, et prout sibi apparet ponens visum, fatetur hoc ipsum quoque ex illis quae sibi apparent visis esse. quamobrem et furiosus est fide dignus index eorum quae appa-
 62 rent in furore, et qui dormit eorum quae apparent in somnis, et infans eorum quae in infantia, et senex eorum quae occurrunt in senectute.

n) τὸν Ἀβδηρίτην] mss Vratislav. et Ciz. Ἀβδηρίτην, ex vitio pronun-
 tiationis, uti vicissim vulgo scribunt Ἀβίδ male pro Δανίδ; quod con-
 stanter probavere Graeci antiquiores.

o) πρὸς ἐκείνον ὑπάρχειν] si quid cuiquam videtur, illo tempore, ita affecto illi in relatione ad eum est tale, quale ei tunc videtur, si ni-
 grum, nigrum, si parvum, parvum atque ita in caeteris. non autem propterea nigrum statim parvumve videri debet vel eidem alio tempore aliterque affecto vel omnibus aut quibuslibet, nedum sua natura tale esse aut existimari, sed tale tantum est πρὸς ἐκείνον, respectu eius illo tempore, atque ita affecti, quando res illa talis ei visa fuit.

p) πάντων χρημάτων μέτρον ἐστὶν ἄνθρωπος] de hoc Protagorae pro-
 nuntiatio confer si placet dicta a me ad lib. 1 Pyrrhon. sect. 216. sumitur autem μέτρον eodem sensu quo apud Philonem lib. de congressu quae-
 rendae eruditionis gratia p. 438: ἐν ἡμῖν γὰρ αὐτοῖς τρία μέτρα εἶναι δοκεῖ, αἰσθητῶν λόγος νοῦς, αἰσθητῶν μὲν αἰσθησις, ὀνομάτων δὲ καὶ ῥημάτων καὶ τῶν λεγομένων λόγος, νοητῶν δὲ νοῦς. ubi τρία μέτρα Clemens Alex. 2 Strom. p. 382 τρία κριτήρια interpretatur.

q) τούτῳ ὁ ἀντικείμενος] ita recte mss pro τούτων ἀντικείμενος.

r) τῶν ἐν ὕπνῳ] mss ἐν ὕπνοις.

P 383

62 ἐν γῆρᾳ προσπιπτόντων. οὐκ ἔστι δὲ ὅτι οἰκεῖον ἀπὸ τῶν δια-
 φερουσῶν περιστάσεων ὅτι τὰς διαφορὰς περιστάσεις ἀθετεῖν,
 τουτέστιν ἀπὸ μὲν τῶν ἐν τῷ σωφρονεῖν ὑποπιπτόντων τὰ ἐν
 τῷ μεμνηνῆναι φαινόμενα, ἀπὸ δὲ τῶν ὑπαρ τὰ κατὰ τοὺς ὕπνους,
 ἀπὸ δὲ τῶν ἐν γῆρᾳ τὰ ἐν νηπιότητι. ὥς γὰρ αὐτὰ ἐκείνοις οὐ
 φαίνεται, οὕτω καὶ ἀνάπαλιν τὰ τούτοις φαινόμενα ἐκείνοις οὐ
 63 προσπίπτει. διόπερ εἰ ὅτι ὁ μεμνηνὸς ἢ ὁ κοιμώμενος ἐν ποιῶ
 διαθέσει θεωρεῖται, οὐκ ἔστι βέβαιος τῶν φαινομένων αὐτῷ κρι-
 τῆς· ἐπεὶ καὶ ὁ σωφρονῶν ὁ ἐρηγορῶς ὁ ἐν ποιῶ καθ-
 ἔστηκε διαθέσει, πάλιν οὐκ ἔστι πιστὸς πρὸς τὴν διάνωσιν
 τῶν ὑποπιπτόντων αὐτῷ. μηδενὸς οὖν χωρὶς περιστάσεως λαμ-
 βανομένου ἐκάστῳ πιστευτέον τῶν κατὰ τὴν οἰκίαν περιστάσεων
 64 λαμβανομένων. καὶ τούτῳ δὴ κινεῖν τινες ὑπενόησαν τὸ κριτή-
 ριον, ἐπεὶ περ τουτὶ μὲν τῶν καθ' αὐτὰ ὑποκειμένων δοκιμαστι-
 κὸν εἶναι βούλεται τοῦ τε ἀληθοῦς καὶ τοῦ ψεύδους διοριστικὸν
 ὑπάρχειν. ὁ δὲ προειρημένος ἀνὴρ οὔτε καθ' αὐτό τι ὑπάρχον
 οὔτε ψεύδος ἀπολλοίπει. τοιοῦτοι δὲ γεγονέναι λέγονται καὶ οἱ
 περὶ τὸν Εὐθύδημον καὶ Διονυσόδωρον ὅτι τῶν γὰρ πρὸς τι καὶ
 65 οὗτοι τό τε ὄν καὶ τὸ ἀληθές ἀπολλοίπασιν. Γοργίας ὅτι δὲ ὁ

62. nec convenit ex differentibus circumstantiis infirmare et abolere differentes
 circumstantias, nempe ex iis quae occurrunt dum est aliquis sanae mentis,
 ea quae videntur dum furit, vel ex iis quae obversantur vigilantibus, ea
 quae videntur in somnis, ex iisve quae in senectute, ea quae in infantia:
 nam quo modo eadem illis non videntur, ita etiam contra ea quae his vi-
 dentur, illis minime occurrunt. 63. quamobrem si quia furore percitus aut
 dormiens in certa cernit affectione, non est verus ac certus iudex eorum
 quae ipsi videntur; in quoque qui est sanae mentis et qui vigilat, quan-
 doquidem certa in affectione est, rursus non erit fide dignus ad ea discer-
 nenda quae illi occurrunt et obversantur. cum ergo nihil sumatur absque
 circumstantia, credendum est unicuique in illis quae sumuntur ex propria
 circumstantia. 64. et per hoc existimant quidam eum tollere veritatis cri-
 terium, quoniam hoc debet indicare de rebus ut per se sunt et verum fal-
 sumque distinguere. vir autem ille neque verum aliquid quod per se sit ne-
 que falsum relinquit. eiusmodi fuisse sententiae etiam dicuntur Euthydemus
 et Dionysodorus: nam ii quoque esse et verum reliquerunt tantummodo in
 iis quae referantur ad aliquid. 65. Gorgias autem Leontinus fuit ipse quo-

α) οὐκ ἔστι δὲ] ms Vratislav. οὐκ ἔστι τε.

β) διαφορουσῶν περιστάσεων] ita mss pro στάσεων, et infra sect. 63
 χωρὶς στάσεως male erat pro περιστάσεως.

γ) ἐπεὶ καὶ ὁ σωφρονῶν] ita recte mss pro καὶ εἰ ὁ σωφρονῶν.

δ) ὁ ἐρηγορῶς] ita mss pro ἐρηγορῶν.

ε) Εὐθύδημον καὶ Διονυσόδωρον] quorum in Euthydemo meminit
 Plato. supra sect. 13.

ς) Γοργίας] eius περὶ φύσεως memorat etiam Olympiodorus, ex cuius
 commentario inedito in Platonis Gorgiam haec affert Allatius dialogo de
 scriptis Socratis p. 116: ἀμέλει καὶ γράφει ὁ Γοργίας περὶ φύσεως σύγ-
 γραμμα οὐκ ἀκομῆρον τῇ πρὸ Ὀλυμπιάδι. sed diu ante Olympiodorum
 et Sextum nostrum librum illum evoluit et confutandum sibi sumpsit Ari-
 stoteles libro de dogmatibus Zenonis Xenophanis et Gorgiae, cuius po-
 stremi sententiam ita exponit: οὐκ εἶναι φησιν οὐδέν. εἰ δ' ἔστιν, ἄγνω-
 στον εἶναι. εἰ δὲ καὶ ἔστι, καὶ γνωστὸν, ἀλλ' οὐ δηλωτὸν ἄλλῃ. ex his
 tribus primam partem ex Gorgiae mente exponit noster sect. 66-76,
 alteram 77-82, tertiam denique 83-86. ad primam partem respiciens

Λεοντίνος ἐκ τοῦ αὐτοῦ· μὲν τάγματος ὑπῆρχε τοῖς ἀνηρηκόσι
 τὸ κριτήριον, οὐ κατὰ τὴν ὁμοίαν δὲ ἐπιβολὴν τοῖς περὶ τὸν
 Πρωταγόραν· ἐν γὰρ τῷ ἐπιγραφόμενῳ περὶ τοῦ μὴ ὄντος ἢ
 περὶ φύσεως τρία κατὰ τὸ ἐξῆς κεφάλαια κατασκευάζει, ἐν μὲν
 καὶ πρῶτον ὅτι οὐδέν ἔστι, δεύτερον ὅτι εἰ καὶ ἔστιν, ἀκατά-
 ληπτον ἀνθρώπῳ, τρίτον ὅτι εἰ καὶ καταληπτόν, ἀλλὰ τοῖ γε
 ἀνέξοιστον καὶ ἀνερμήνευτον τῷ πέλας. ὅτι μὲν οὖν οὐδέν ἔστιν, 66
 ἐπιλογίζεται τὸν τρόπον τοῦτον· εἰ γὰρ ἔστιν, ἦτοι τὸ ὄν ἔστιν
 ἢ τὸ μὴ ὄν ἢ καὶ τὸ ὄν ἔστι καὶ τὸ μὴ ὄν. οὔτε δὲ τὸ ὄν
 ἔστιν, ὥς παραστήσει, οὔτε τὸ μὴ ὄν, ὥς παραμυθήσεται^{α)},
 οὔτε τὸ ὄν καὶ μὴ ὄν, ὥς καὶ τοῦτο διδάξει· οὐκ ἄρα ἔστι τι. P 384
 καὶ δὴ τὸ μὲν μὴ ὄν οὐκ ἔστιν· εἰ γὰρ τὸ μὴ ὄν ἔστιν, ἔσται 67
 τε ἅμα καὶ οὐκ ἔσται. ἢ μὲν γὰρ οὐκ ὄν νοεῖται, οὐκ ἔσται·
 ἢ δὲ ἔστι μὴ ὄν, πάλιν ἔσται. παντελῶς δὲ ἄτοπον τὸ εἶναι τι
 ἅμα καὶ μὴ εἶναι. οὐκ ἄρα ἔστι τὸ μὴ ὄν. καὶ ἄλλως εἰ τὸ μὴ
 ὄν ἔστι, τὸ ὄν οὐκ ἔσται· ἐναντία γὰρ ἔστι ταῦτα ἀλλήλοις.
 καὶ εἰ τῷ μὴ ὄντι συμβέβηκε τὸ εἶναι, τῷ ὄντι συμβήσεται τὸ
 μὴ εἶναι. οὐχὶ δὲ γε τὸ ὄν οὐκ ἔστιν, οὐδὲ τὸ μὴ ὄν ἔσται. καὶ 68
 μὴν οὐδὲ τὸ ὄν ἔστιν· εἰ γὰρ τὸ ὄν ἔστιν, ἦτοι αἰδιὸν ἔστιν ἢ
 γενητόν^{β)}, ἢ αἰδιὸν ἅμα καὶ γενητόν. οὔτε δὲ αἰδιὸν ἔστιν οὔτε
 γενητόν οὔτε ἀμφοτέρω, ὥς δεῖξομεν· οὐκ ἄρα ἔστι τὸ ὄν. εἰ

que ex ordine eorum qui negarunt esse aliquid quod indicat, sed non ea
 ratione ac via qua Protagoras: nam in libro qui inscribitur de eo quod non
 est aut de natura tria ordine constituit capita, unum quidem et primum
 quod nihil sit, secundum autem quod etsi sit, ab homine non possit com-
 prehendi, tertium quod etsi possit comprehendi, enuntiari tamen et expli-
 cari non possit proximo. 66. atque quod nihil quidem sit, hoc modo ratio-
 cinatur: nam si est, aut est id quod est aut id quod non est aut et quod
 est et quod non est. sed neque est id quod est, ut ostendet, neque id
 quod non est, ut exponet; neque quod est et non est, ut hoc quoque do-
 cebit. non est ergo aliquid. 67. atque id quidem quod non est,
 non est: si enim est id quod non est, erit aliquid simul et non erit. nam
 quatenus quidem non esse intelligitur, non erit; quatenus autem esse non
 ens, rursus erit. est autem plane absurdum, quod aliquid simul sit et non
 sit. non est ergo id quod non est. et alioqui si est id quod non est, non
 erit id quod est; sunt enim haec inter se contraria. et si ei quod non est,
 ut sit accidit, ei quod est accidet ut non sit. minime autem non est id
 quod est, neque erit ut quod non est. 68. porro autem nec est id quod
 est: nam si est id quod est, aut est aeternum aut ortum, aut simul aeter-
 num et ortum. sed neque est aeternum nec ortum neque utrumque, ut osten-
 demus. non est ergo id quod est. nam si id quod est, est aeternum (hinc

Sextus lib. 2 Pyrrhon. sect. 59: ἑτέρα μὲν ἔστιν Γοργίου διάνοια, καθ'
 ἣν φησιν μηδὲν εἶναι.

α) ὥς παραμυθήσεται] Salmasius legebat παραθήσεται, sed nihil mu- P 384
 tandum, nam παραμυθήσεται bene positum pro suadebit et confirmabit,
 ut patet vel ex hoc loco Plutarchi περὶ ψυχογονίας, πιστούμενος τῷ
 εἰκότι καὶ παραμυθούμενος τὸ ἀληθές τοῦ λόγου καὶ παράδοξον.

β) ἦτοι αἰδιὸν ἔστιν ἢ γενητόν] Aristoteles de Gorgia: ὅτι μὲν οὐκ
 ἔστιν οὐδέν, συνθεῖς τὰ ἑτέροις εἰρημένα ὅσοι περὶ τῶν ὄντων λέγοντες
 τὰναντία, ὥς δοκοῦσιν, ἀποφαίνονται αὐτοῖς, οἱ μὲν ὅτι ἐν καὶ οὐ πολλά,
 οἱ δ' αὖ, ὅτι πολλά καὶ οὐκ ἐν. (confer infra sect. 73 sq.) καὶ οἱ μὲν
 ἀγέννητα, οἱ δὲ ὥς γενόμενα ἐπιδεικνύντες ταῦτα, συλλογίζεται κατ'
 ἀμφοτέρων.

γὰρ αἰδιόν ἐστι τὸ ὄν — ἀρχίον γὰρ ἐντεῦθεν — οὐκ ἔχει τινε
 69 ἀρχήν. τὸ γὰρ γινόμενον πᾶν ἔχει τὴν ἀρχήν. τὸ δὲ αἰδιόν
 ἀγέννητον καθ'ἑαυτὸς οὐκ εἶχεν ἀρχήν, μὴ ἔχον δὲ ἀρχήν ἀπειρόν
 ἐστιν, εἰ δὲ ἀπειρόν ἐστιν, οὐδαμοῦ ἐστιν. εἰ γὰρ πού ἐστιν,
 ἕτερον αὐτοῦ ἐστὶν ἐκείνο τὸ ὄν ἐν ᾧ ἐστι. καὶ οὕτως οὐκέτι
 ἀπειρόν ἐσται τὸ ὄν ἐμπεριεχόμενον τινι. μείζον γὰρ ἐστι τοῦ
 ἐμπεριεχομένου τὸ ἐμπεριέχον. τοῦ δὲ ἀπειρόν οὐδὲν ἐστι μεί-
 70 ζον. ὥστε οὐκ ἐστὶ πού τὸ ἀπειρόν. καὶ μὴν οὐδ' ἐν αὐτῷ^{c)}
 περιέχεται. ταῦτόν γὰρ ἐσται τὸ ἐν ᾧ καὶ τὸ ἐν αὐτῷ, καὶ δύο
 γενήσεται τὸ ὄν, τόπος τε καὶ σῶμα. τὸ μὲν γὰρ ἐν ᾧ τόπος
 ἐστί, τὸ δ' ἐν αὐτῷ σῶμα. τοῦτο δὲ γε ἄτοπον. τοίνυν οὐδὲ
 ἐν αὐτῷ ἐστὶ τὸ ὄν. ὥστε εἰ αἰδιόν ἐστι τὸ ὄν, ἀπειρόν ἐστιν.
 εἰ δὲ ἀπειρόν ἐστιν, οὐδαμοῦ ἐστιν. εἰ δὲ μηδαμοῦ ἐστιν, οὐκ
 ἐστι. τοίνυν εἰ αἰδιόν ἐστι τὸ ὄν, οὐδὲ τὴν ἀρχήν^{d)} ὄν ἐστι.
 71 καὶ μὴν οὐδὲ γενητὸν εἶναι δύναται τὸ ὄν. εἰ γὰρ γέγονεν, ἦτοι
 ἐξ ὄντος ἢ ἐκ μὴ ὄντος γέγονεν. ἀλλ' οὔτε ἐκ τοῦ ὄντος^{e)} γέ-
 γονεν. εἰ γὰρ ὄν ἐστιν, οὐ γέγονεν, ἀλλ' ἐστὶν ἤδη. οὔτε ἐκ
 τοῦ μὴ ὄντος. τὸ γὰρ μὴ ὄν οὐδὲ γεννησά^{f)} τι δύναται διὰ
 τὸ ἐξ ἀνάγκης ὀφείλειν ὑπάρξεως μετέχειν τὸ γεννητικόν τινος.
 72 οὐκ ἄρα οὐδὲ γενητὸν ἐστὶ τὸ ὄν. κατὰ τὰ αὐτὰ δὲ οὐδὲ τὸ
 συναμφοτέρον, αἰδιόν ἅμα καὶ γενητὸν. ταῦτα γὰρ ἀναιρετικά
 P 385 ἐστὶν ἀλλήλων. καὶ εἰ αἰδιόν ἐστι τὸ ὄν, οὐ γέγονε. καὶ εἰ γέ-

enim est incipiendum), non habet aliquod principium: quidquid enim oritur, habet aliquod principium. 69. aeternum autem cum sit eiusmodi ut non sit ortum, non habuit principium, non habens autem principium est infinitum; si est autem infinitum, nusquam est. nam si est alicubi, diversum erit ab eo illud quod est in quo est, et sic non erit utique infinitum id quod continetur in aliquo. infinito autem nihil est maius. quamobrem nusquam est infinitum. 70. sed neque id ipso continetur: idem enim erit id in quo est et quod in ipso est, et duo fient id quod est, nempe locus et corpus; nam id quidem in quo est, est locus, quod autem in ipso est, est corpus. hoc autem est absurdum. ergo nec in ipso est id quod est. quare si id quod est, est aeternum, est infinitum. si est autem infinitum, nusquam est; si autem nusquam est, non est. si ergo id quod est, est aeternum, neque omnino est. 71. sed nec ortum esse potest id quod est: si enim ortum est, aut ex eo quod est, ortum est, aut ex eo quod non est. sed neque ex eo quod est, ortum est: si enim est id quod est, non ortum est, sed iam est. neque ex eo quod non est: nam quod non est, nec potest quidem aliquid gignere, propterea quod id quod aliquid gignit, debet necessario existere. ergo nec ortum est id quod est. 72. itidem autem nec utrumque simul, aeternum simul et ortum; ea enim se alterum alterum perimunt. et si id quod

c) οὐδ' ἐν αὐτῷ] ita scribendum cum ms Ciz. pro οὐδὲν αὐτῷ.

d) τὴν ἀρχήν] omnino, ita recte Hervetus, vide dicta ad 2 Pyrrhon. sect. 50.

e) ἐκ τοῦ ὄντος] ita ut iam esset illud quod deinde factum est. propterea subiungit: εἰ γὰρ ὄν ἐστι, οὐ γέγονεν, ἀλλ' ἐστὶν ἤδη. mox autem τὸ μὴ ὄν per cavillationem accipit pro plane nihilo, non tantum pro eo quod non iam erat idem illud in quod deinde transiit.

f) οὐδὲ γεννησά] nec gignere aliquid, nec admittere ut gignatur, quatenus nihil est. ita enim nisi accipias vocabulum γεννησά et quod statim sequitur γεννητικόν, falsum est quod Gorgias colligit, qui enim sequeretur ex eo quod debet iam existere quod gignit, debero etiam existere priusquam nascatur id quod nascitur.

γονεν, οὐκ ἐστὶν αἰδιόν. τοίνυν εἰ μήτε αἰδιόν ἐστι τὸ ὄν μήτε
 γενητὸν μήτε τὸ συναμφοτέρον, οὐκ ἂν εἴη τὸ ὄν. καὶ ἄλλως 73
 εἰ ἐστὶν, ἦτοι ἐν ἐστὶν ἢ πολλά. οὔτε δὲ ἐν ἐστὶν^{g)} οὔτε πολλά,
 ὥς παρασταθήσεται. οὐκ ἄρα ἐστὶ τὸ ὄν. εἰ γὰρ ἐν ἐστὶν, ἦτοι
 ποσόν ἐστὶν ἢ συνεχές ἐστὶν ἢ μέγεθος ἐστὶν ἢ σῶμα ἐστὶν. ὅ
 τι δὲ ἂν εἴη τούτων, οὐκ ἐν ἐστὶν^{h)}, ἀλλὰ ποσόνⁱ⁾ μὲν καθ'ἑαυτὸς
 διαιρεθήσεται, συνεχές^{k)} δὲ ὄν τμηθήσεται. ὁμοίως δὲ μέγεθος
 νοούμενον^{l)} οὐκ ἐστὶ ἀδιαίρετον. σῶμα δὲ τυχάνον τριπλοῦν^{m)}
 ἐσται. καὶ γὰρ μήκος καὶ πλάτος καὶ βάθος ἔξει. ἄτοπον δὲ
 γε τὸ μηδὲν τούτων εἶναι λέγειν τὸ ὄν. οὐκ ἄρα ἐστὶν ἐν τὸ
 ὄν. καὶ μὴν οὐδὲ πολλά ἐστὶν. εἰ γὰρ μή ἐστιν ἐν, οὐδὲ πολλά 74
 ἐστι. σύνθεσις γὰρ τῶν καθ' ἐν ἐστὶ τὰ πολλά. διόπερ τοῦ
 ἐνὸς ἀναιρουμένου συναναιρεῖται καὶ τὰ πολλά. ἀλλὰ γὰρ ὅτι
 μὲν οὔτε τὸ ὄν ἐστὶν οὔτε τὸ μὴ ὄν ἐστὶν, ἐκ τούτων συμπα-
 νές. ὅτι δὲ οὐδὲ ἀμφοτέρω ἐστὶ τὸ τε ὄν καὶ τὸ μὴ ὄν, εὐεπι- 75
 λόγιστον. εἴπερ γὰρ τὸ μὴ ὄν ἐστὶ καὶ τὸ ὄν ἐστὶ, ταῦτόν ἐσται
 τῷ ὄντι τὸ μὴ ὄν ὅσον ἐπὶ τῷ εἶναι, καὶ διὰ τοῦτο οὐδέτερον
 αὐτῶν ἐστὶν. ὅτι γὰρ τὸ μὴ ὄν οὐκ ἐστὶν, ὁμολογόν. δέδεικται
 δὲ ταῦτό τούτῳⁿ⁾ καθ'ἑαυτὸς τὸ ὄν. καὶ αὐτὸ τοίνυν οὐκ ἐσται. 76
 οὐ μὴν ἄλλ' εἴπερ ταῦτόν ἐστι τῷ μὴ ὄντι τὸ ὄν, οὐ δύναται
 ἀμφοτέρα εἶναι. εἰ γὰρ ἀμφοτέρα, οὐ ταῦτόν, καὶ εἰ ταῦτόν,
 οὐκ ἀμφοτέρα. οἷς ἐπεται τὸ μηδὲν εἶναι. εἰ γὰρ μήτε τὸ ὄν

est, est aeternum, non est ortum; et si ortum est, non est aeternum. si ergo neque est aeternum id quod est, neque ortum nec utrumque, non est id quod est. 73. et alioqui si est, aut est unum aut plura, sed nec est unum neque plura, ut ostendetur, non est ergo id quod est: nam si unum est, aut est quantum aut continuum, aut est magnitudo aut corpus. quodcumque autem horum fuerit, non est unum, sed si sit quidem quantum, dividetur, si sit autem continuum, scindetur. similiter autem si intelligatur magnitudo, non erit individuum. si sit autem corpus, erit triplex; habebit enim longitudinem et latitudinem et profunditatem, absurdum est autem dicere id quod est nihil esse ex his. non est ergo unum id quod est. 74. sed nec est multa: si enim non est unum, nec est multa, multa enim sunt eorum quae sunt ex uno compositio. quamobrem si unum tollatur, tolluntur quoque multa. atque quod non sit quidem id quod est neque sit id quod non est, ex his est perspicuum. 75. quod autem nec sit utrumque et id quod est et id quod non est, facile potest ratione colligi. si enim est et id quod non est et id quod est, idem essentiae ratione erit esse et non esse, et propterea neutrum est eorum, quod enim non sit id quod non est, constat: ostensum est autem hoc ipsum esse id quod est, ergo ipsum quoque non erit. 76. veramenimvero si id quod est, idem est cum eo quod non est, non potest esse utrumque: si enim utrumque, non idem, et si idem, non utrumque, quibus est consequens ut nihil sit: si enim neque est id quod est neque id quod non

g) οὔτε δὲ ἐν ἐστὶν] ita recte mss pro ἐνεστὶν.

h) ὅ τι δὲ ἂν εἴη τούτων, οὐκ ἐν ἐστὶν] ita eadem mss pro ὅ τι δὲ ἂν εἴη, τούτων οὐκ ἐν ἐστὶν.

i) ποσόν] numerus sive quantitas discreta.

k) συνεχές] quantitas continua.

l) μέγεθος νοούμενον] magnitudo mente concepta spatii v. g. mente etiam dividi et partes eius concipi mente possunt.

m) σῶμα τριπλοῦν] supra lib. adversus Geometras sect. 19 etc.

n) ταῦτό τούτῳ] ita e mss leg. pro ταῦτό τοῦτο.

ἔστι μήτε τὸ μὴ ὄν μήτε ἀμφότερα, παρὰ δὲ ταῦτα οὐδὲν νοεῖται, οὐδὲν ἔστιν. ὅτι δὲ κἂν ἢ τι, τοῦτο ἄγνωστόν τε καὶ ἀπινόητόν ἐστιν ἀνθρώπῳ, παρακειμένως ὑποδεικτέον· εἰ γὰρ τὰ φρονούμενα^{ο)}, φησὶν ὁ Γοργίας, οὐκ ἔστιν ὄντα, τὸ ὄν οὐ φρονεῖται, καὶ κατὰ λόγον. ὥσπερ γὰρ εἰ τοῖς φρονουμένοις συμβεβήκει εἶναι λευκοῖς, κἂν συμβεβήκει τοῖς λευκοῖς φρονεῖσθαι· οὕτως εἰ τοῖς φρονουμένοις συμβεβήκει μὴ εἶναι οὐσι, κατ' ἀνάγκην συμβήσεται τοῖς οὐσι μὴ φρονεῖσθαι. διόπερ ὕγις καὶ σῶζον τὴν ἀκολουθίαν ἐστὶ τὸ, εἰ τὰ φρονούμενα οὐκ ἔστιν ὄντα, τὸ ὄν οὐ φρονεῖται. τὰ δὲ γε φρονούμενα — προληπτέον γάρ — οὐκ ἔστιν ὄντα^{ρ)}, ὡς παραστήσομεν· οὐκ ἄρα τὸ ὄν φρονεῖται. καὶ ὅτι τὰ φρονούμενα οὐκ ἔστιν ὄντα, συμφανές· εἰ γὰρ τὰ φρονούμενά ἐστιν ὄντα, πάντα τὰ φρονούμενά ἐστι, καὶ ὅπη ἂν τις αὐτὰ φρονήσῃ^{σ)}. ὅπερ ἐστὶν ἀπεμφαῖνον, εἰ δὲ ἐστὶ, φᾶνλον· οὐδὲ γὰρ ἂν φρονῇ τις ἀνθρώπον ἱπτάμενον ἢ ἄρματα ἐν πελάγει τρέχοντα, εὐθὺς ἀνθρώπος ἱπτάται ἢ ἄρματα ἐν πελάγει τρέχει. ὥστε οὐ τὰ φρονούμενά ἐστιν ὄντα. 80. πρὸς τούτοις εἰ τὰ φρονούμενά ἐστιν ὄντα, τὰ μὴ ὄντα οὐ φρονηθήσεται· τοῖς γὰρ ἐναντίοις τὰ ἐναντία συμβεβήκει. ἐναντίον δὲ ἐστὶ τῷ ὄντι τὸ μὴ ὄν. καὶ διὰ τοῦτο πάντως εἰ τῷ ὄντι συμβεβήκει τὸ φρονεῖσθαι, τῷ μὴ ὄντι συμβήσεται τὸ μὴ φρονεῖσθαι. ἄτοπον δὲ ἐστὶ τοῦτο. καὶ γὰρ Σκύλλα^{γ)} καὶ Χίμαιρα^{δ)} καὶ πολλὰ τῶν μὴ ὄντων φρονεῖται. οὐκ ἄρα τὸ ὄν φρονεῖται^{ε)}. ὥσπερ τε τὰ ὁρώμενα διὰ τοῦτο ὁρατὰ λέγεται, ὅτι ὁρᾶται, καὶ τὰ ἀκουστά διὰ τοῦτο ἀκουστά, ὅτι ἀκούεται, καὶ οὐ τὰ μὲν ὁρατὰ ἐκβάλλομεν, ὅτι οὐκ ἀκούεται^{ς)}, τὰ δὲ ἀκουστά παραπέμπομεν, ὅτι οὐχ ὁρᾶται — ἕκαστον γὰρ ὑπὸ τῆς ἰδίας αἰσθήσεως ἄλλ' οὐχ ὑπ' ἄλλης ὀφείλει κρίνεσθαι —, οὕτω καὶ τὰ φρονούμενα καὶ εἰ μὴ βλέποιο τῇ ᾧ μὴ ἀκούοιο τῇ ἀκοῇ, ἐστὶ, ὅτι πρὸς τοῦ οἰκείου λαμβάνεται κριτηρίον. εἰ οὖν φρονεῖ τις ἐν πελάγει ἄρματα τρέχειν, καὶ εἰ μὴ βλέπει ταῦτα, ὀφείλει πιστεῦναι ὅτι ἄρματα ἐστὶν ἐν πελάγει τρέχοντα. ἄτοπον δὲ τοῦτο. οὐκ ἄρα τὸ ὄν φρονεῖται καὶ καταλαμβάνεται· καὶ εἰ καταλαμβάνοιο δέ, ἀνέξοιστον ἔτέρω· εἰ γὰρ τὰ

est neque utrumque, praeter haec autem nihil intelligitur, nihil est. 77. quod autem, etiamsi sit aliquid, illud est homini ignotum et non comprehendendum cogitatione, deinceps est ostendendum: si enim quae cogitantur non sunt res ipsae, inquit Gorgias, id quod est non cogitatur, idque est rationi consentaneum, quo modo enim si iis quae cogitantur, accidit ut sint alba, acciderit etiam, alba cogitari; ita quoque si acciderit iis quae cogitantur, ut non sint res ipsae, necessario accideret ut quae sunt, non cogitentur. 78. est ergo hoc rectum et servans consequentiam: si quae cogitantur, non sunt res ipsae, id quod est, non cogitatur, quae autem cogitantur — prius enim sumendum hoc est — non sunt res ipsae, ut ostendimus; non ergo cogitatur id quod est, quod autem quae cogitantur non sint res ipsae, est perspicuum. 79. si enim quae cogitantur, sunt res ipsae, existunt ea omnia quae cogitantur et quacumque ratione ea quispiam cogitaverit, quod quidem est absurdum ineptumque. neque enim si cogitaverit quisquam hominem volantem aut currus currentes in mari, statim homo volat aut currus currunt in mari, quamobrem non ea quae cogitantur sunt res ipsae. 80. praeterea si quae cogitantur sunt res ipsae, quae non sunt, non cogitantur: contrariis enim accidunt contraria, ei autem quod est, contrarium est id quod non est, et ideo omnino si ei quod est, accidit ut cogitetur, ei quod non est accidit ut non cogitetur, est autem hoc absurdum: nam et

ο) εἰ γὰρ τὰ φρονούμενα] neque intellectus itaque neque sensus iudicium sequendum esse Gorgias docuit, confer 2 Pyrrhon, sect. 64.

ρ) προληπτέον γάρ, οὐκ ἔστιν ὄντα] ita legendum e mss, non ut in editis: (προληπτέον γὰρ οὐκ ἔστιν) οὐκ ὄντα.

P 386

γ) φρονήσῃ] ms Vratislav. φρονήσῃ.

γ) Σκύλλα] hanc Homerus Odys. μ' 89 describit ferale navigantibus monstrum pedibus anterioribus (hoc est ut Themistius exponit, manibus) duodecim, sex praelongis collis totidemque horrendis capitibus, in quorum unoquoque tres ordines dentium exstabant, hoc pictum a Nicomacho fuit Romae in templo pacis teste Plinio 35 10, et aere fustum existit Byzantii, ut constat ex epigrammate quod in illud legas lib. 4

μαίρα^{δ)} καὶ πολλὰ τῶν μὴ ὄντων φρονεῖται. οὐκ ἄρα τὸ ὄν φρονεῖται^{ε)}. ὥσπερ τε τὰ ὁρώμενα διὰ τοῦτο ὁρατὰ λέγεται, ὅτι ὁρᾶται, καὶ τὰ ἀκουστά διὰ τοῦτο ἀκουστά, ὅτι ἀκούεται, καὶ οὐ τὰ μὲν ὁρατὰ ἐκβάλλομεν, ὅτι οὐκ ἀκούεται^{ς)}, τὰ δὲ ἀκουστά παραπέμπομεν, ὅτι οὐχ ὁρᾶται — ἕκαστον γὰρ ὑπὸ τῆς ἰδίας αἰσθήσεως ἄλλ' οὐχ ὑπ' ἄλλης ὀφείλει κρίνεσθαι —, οὕτω καὶ τὰ φρονούμενα καὶ εἰ μὴ βλέποιο τῇ ᾧ μὴ ἀκούοιο τῇ ἀκοῇ, ἐστὶ, ὅτι πρὸς τοῦ οἰκείου λαμβάνεται κριτηρίον. εἰ οὖν φρονεῖ τις ἐν πελάγει ἄρματα τρέχειν, καὶ εἰ μὴ βλέπει ταῦτα, ὀφείλει πιστεῦναι ὅτι ἄρματα ἐστὶν ἐν πελάγει τρέχοντα. ἄτοπον δὲ τοῦτο. οὐκ ἄρα τὸ ὄν φρονεῖται καὶ καταλαμβάνεται· καὶ εἰ καταλαμβάνοιο δέ, ἀνέξοιστον ἔτέρω· εἰ γὰρ τὰ

Scylla et Chimaera et multa ex iis quae non sunt, cogitantur, non igitur cogitatur, quod est. 81. et quomodo quae spectantur, propterea dicuntur aspectabilia quoniam spectantur, et audibilia propterea sunt audibilia quod audiantur, neque aspectabilia ideo reiciimus quia non audiuntur, neque audibilia quoniam non videntur — unumquodque enim debet iudicari a proprio sensu, non autem ab alio —, ita etiam quae cogitantur, etiamsi non ceptantur oculis nec auribus audiantur, erunt, quoniam sumuntur ab eo quod illa proprie iudicat. 82. si ergo cogitat quispiam currus in mari currere, etiamsi eos non videat, debet credere quod sint currus currentes in mari, est autem hoc absurdum. non ergo cogitatur et comprehenditur id quod est. 83. quodsi etiam comprehendatur, alteri non potest proferri et enuntiari, si

Anthologiae p. 461. Themistius autem orat. 22 p. 279 testatur sculptores non secutos Homeri descriptionem, sed a capite ad ilia usque virginis speciem tribuisse, a femore autem quod reliquum est in canes fecisse desinere horrendos ac terribiles, quorum capita sursum erecta triplici dentium ordine hiarent. hinc sex capita canina Scyllae tribuit Nonnus historia 50 in Nazianzeni steliteut, et canibus succinctam passim scribunt poetae, respicit et Ovidius 2 Amor. nec quae virgineo portenta sub inguine latrant. Hildebertus Cenomanensis lib. 1 epist. 15: Scylla facie humana, sed caninis accincta capitibus describitur. Virgilius 3 Aeneid. 426 pro canibus lupos dixit et pistrice caudam addidit, sive ut Palaephatus c. 21 serpentis:

prima hominis facies et pulchro pectore virgo
pube tenus: postrema immani corpore pistrice,
delphinum caudas utero commissa luporum.

δ) Χίμαιρα] monstrum alterum ex hydra Lernaica natum, triforme, triceps, quod Scyllae iungit etiam Ovidius 4 Trist. 7 16

esse canes utero sub virginis, esse chimæram

a truce quae flammis separet angue leam.

eam ita depingit Hesiodus Theogon. 319:

ἢ δὲ Χίμαιραν ἔειπε πνέουσαν ἀμαιμάχeton πύρ,
δεινὴν τε μεγάλην τε ποδάρεά τε κρατερὴν τε.
τῆς δ' ἦν τρεῖς κεφαλαί, μία μὲν χαροποῖο λέοντος,
ἢ δὲ χιμαίρης ἢ δ' ὄφις κρατεροῖο δράκοντος,
πρόσθε λέων, ὅπισθεν δὲ δράκων, μέσση δὲ χίμαιρα,
δεινὸν ἀποπνέουσα πυρὸς μένος αἰδομένοιο.

ε) οὐκ ἄρα τὸ ὄν φρονεῖται] haec verba omisit interpret, neque exstant in ms Ciz. non sunt tamen omittenda, quia ex Scyllae et Chimærae exemplo Gorgias concludit non rem ideo existere, quia eam cogitamus, vel eius idea animo nostro observatur. infra: οὐκ ἄρα τὸ ὄν φρονεῖται καὶ καταλαμβάνεται. et lib. 1 adversus Physicos δύναται τι ἐπινοεῖσθαι μὲν, μὴ ὑπάρχειν δέ, καθάπερ Ἰαποκένταυρος καὶ Σκύλλα.
ς) καὶ οὐ τὰ μὲν usque ad εἰ οὐκ ἀκούεται] haec etiam absunt in ms Ciz., sed ab aliis codicibus et interprete recte agnoscuntur.

SEXTUS EMPIR. II.

T

ὄντα ὁρατά ἐστι καὶ ἀκουστά καὶ κοινῶς αἰσθητά, ὑπὲρ ἐκτὸς ὑπόκειται, τούτων δὲ τὰ μὲν ὁρατά ὁράσει καταληπτά ἐστι, τὰ
 P 387 δὲ ἀκουστά ἀκοῇ καὶ οὐκ ἐναλλάξ· πῶς οὖν δύναται ταῦτα
 84 ἐτέρῳ μηνύεσθαι; ὃ γὰρ μηνύομεν*) ἐστι λόγος. λόγος δὲ οὐκ
 ἐστι τὰ ὑποκείμενα καὶ [τὰ] ὄντα*). οὐκ ἄρα τὰ ὄντα μηνύομεν
 τοῖς πέλας ἀλλὰ λόγον, ὃς ἑτέρος ἐστι τῶν ὑποκειμένων. καθάπερ
 οὖν τὸ ὁρατὸν οὐκ ἂν γένοιτο ἀκουστὸν καὶ ἀνάπαλιν, οὕτως
 ἐπεὶ ὑπόκειται τὸ ὄν ἐκτὸς, οὐκ ἂν γένοιτο λόγος ὁ ἡμέτερος·
 85 μὴ ὦν δὲ λόγος οὐκ ἂν δηλωθεῖν ἐτέρῳ. ὃ γε μὴν λόγος, φη-
 σίν, ἀπὸ τῶν ἐξωθεν προσπιπτόντων ἡμῖν πραγμάτων συνίστα-
 ται, τουτέστι τῶν αἰσθητῶν· ἐκ γὰρ τῆς τοῦ χυλοῦ ἐγκυρήσεως
 ἐγγίνεται ἡμῖν ὁ κατὰ ταύτης τῆς ποιότητος ἐκφερόμενος λόγος,
 καὶ ἐκ τῆς τοῦ χρώματος ὑποπτώσεως ὁ κατὰ τοῦ χρώματος.
 εἰ δὲ τοῦτο, οὐκ ὁ λόγος τοῦ ἐκτὸς παραστατικός ἐστιν, ἀλλὰ
 86 τὸ ἐκτὸς τοῦ λόγου μηνυτικὸν γίνεται. καὶ μὴν οὐδὲ ἐνεστι λέ-
 γειν ὅτι ὄν τρόπον τὰ ὁρατά καὶ ἀκουστά ὑπόκειται, οὕτως καὶ
 ὁ λόγος, ὥστε δύνασθαι ἐξ ὑποκειμένου αὐτοῦ καὶ ὄντος τὰ
 ὑποκείμενα καὶ ὄντα μηνύεσθαι. εἰ γὰρ καὶ ὑπόκειται, φησίν,
 ὁ λόγος, ἀλλὰ διαφέρει τῶν λοιπῶν ὑποκειμένων, καὶ πλείστῳ
 διενήνοχε τὰ ὁρατά σώματα τῶν λόγων· δι' ἐτέρου γὰρ ὁργά-
 νου ληπτὸν ἐστι τὸ ὁρατὸν καὶ δι' ἄλλον ὁ λόγος. οὐκ ἄρα ἐν-
 δέκνυται τὰ πολλὰ τῶν ὑποκειμένων ὁ λόγος, ὥσπερ οὐδὲ ἐκεῖνα
 87 τὴν ἀλλήλων διαδηλοῦν) φύσιν. τοιούτων οὖν παρὰ τῷ Γοργίᾳ
 ἡπορημένων οἴχεται ὅσον ἐπ' αὐτοῖς*) τὸ τῆς ἀληθείας κριτή-
 ριον. τοῦ γὰρ μήτε ὄντος μήτε γνωρίζεσθαι δυναμένου μήτε

enim quae sunt, sunt aspectabilia et audibilia et communiter sensilia, quae subiecta sunt extrinsecus; et ex iis illa quidem quae sunt aspectabilia, aspectu possunt comprehendere, audibilia autem auditu et non contra: quomodo ergo possunt ea alteri significari? 84. qua enim significamus est oratio. oratio autem non est res subiecta nec ea quae sunt. non ergo ea quae sunt proximi significamus sed orationem, quae est diversum aliquid a rebus subiectis. quo modo ergo aspectabile non est audibile nec contra; ita quoniam id quod est, subiicitur extrinsecus, id non erit nostra oratio. 85 si non sit autem oratio, non poterit alteri significari, concipitur autem, inquit, oratio ex iis rebus quae nobis incurrunt extrinsecus, hoc est ex sensilibus. ex chyli enim humorisve incursione nobis suggeritur quae de ea qualitate profertur oratio, et ex coloris incursione quae de colore dicitur quodsi ita est, non exponit oratio id quod est extrinsecus, sed id quod est extrinsecus significat et indicat orationem. 86. sed nec dici potest, quod quomodo subiecta sunt aspectabilia et audibilia, ita etiam oratio, ut ex ipso subiecto et eo quod est, possint subiecta et quae sunt significari. nam etsi, inquit, subiecta est oratio, attamen differt a reliquis subiectis, et ab orationibus plurimum differunt corpora aspectabilia: nam per aliud instrumentum comprehenditur aspectabile et per aliud oratio, multa ergo ex subiectis non indicat oratio, quomodo nec illa inter se suam indicant naturam. 87. huiusmodi igitur dubiis motis a Gorgia si assentiamur, perit id quod indicat veritatem. nam cum hoc nec sit nec cognosci possit nec aliis exponi, nihil est quod indicet, non fuerunt

[*) μηνύομεν] ita scripsimus pro eo quod vulgo legebatur μηνύομενον.]
 P 387 x) τὰ ὑποκείμενα καὶ τὰ ὄντα] mss καὶ ὄντα sine artic.
 γ) διαδηλοῦ] ms Vratislav. δηλοῦ.
 z) ὅσον ἐπ' αὐτοῖς] ms Ciz. αὐτῆς, minus bene, subintelligendum enim τοῖς ἡπορημένοις.

ἄλλῳ παρασταθῆναι^{a)} πεφυκότος, οὐδὲν ἂν εἴη κριτήριον. οὐκ ὀλλοίσι δὲ ἦσαν, ὡς προείπον^{b)}, οἱ καὶ τοὺς περὶ Μητροδώρον^{c)} καὶ Ἀνάξαρχον^{d)}, ἔτι δὲ Μόνιμον φήσαντες ἀνηρηκέναι τὸ κριτήριον. ἀλλὰ Μητροδώρον μὲν, ὅτι εἶπεν, οὐδὲν ἴσμεν, οὐδ' 88 αὐτὸ τοῦτο ἴσμεν, ὅτι οὐδὲν ἴσμεν· Ἀνάξαρχον δὲ καὶ Μόνιμον^{e)}, ὅτι σκηνογραφία^{f)} ἀπέκασαν^{g)} τὰ ὄντα τοῖς τε κατὰ ὕπνου^{h)} ἢ μανίαν προσπίπτουσιν ταῦτα ὁμοιωσθαι ἐπέλαβον. P 388 ἀλλ' οὗτοι μέντοι αὐτοὶ μετεσχέκασιν στάσεωςⁱ⁾. 89

Πρῶτοι δ' ἔδοξαν οἱ ἀπὸ Θάλεω φυσικοὶ τὴν περὶ κριτη-

antem pauci, ut prius dixi, qui et Metrodorum et Anaxarchum et praeterea Monimum dixerint sustulisse id quod indicat. 88. et Metrodorum quidem, quoniam dixerit nos nihil scire et nec hoc ipsum quidem scire quod nihil sciamus; Anaxarchum autem et Monimum, quoniam res assimilarunt scenae imaginis et existimarunt eas esse similes iis quae incurrunt in somno aut furore. 89. caeterum isti quidem ab ea stant sententia (criterium veritatis non dari).

Primi autem considerationem de eo quod indicat introducere visi sunt

a) παρασταθῆναι] ms Ciz. παραθῆναι.

b) ὡς προείπον] supra sect. 48.

c) Μητροδώρον] notum Metrodori Chii, qui Democriti auditor fuit, dictum, positum ab eo initio libri quem scripserat de natura: nego scire nos, sciamusne aliquid an nihil sciamus: ne id ipsum quidem, nescimus aut scimus scire nos, nec omnino sitne aliquid an nihil sit. Cicero Lucullo c. 23. Laertius 9 58 de eodem Metrodoro: ἔλεγε μὴδὲ αὐτὸ τοῦτο εἰδέναι, ὅτι οὐδὲν οἶδε. sive ut Eusebius eius verba refert pag. 765 Praeparat., qui Pyrrhoni haec ansam dubitandi de omnibus dedisse affirmat: οὐδὲς ἡμῶν οὐδὲν οἶδεν, οὐδ' αὐτὸ τοῦτο, πότερον οἶδαμεν ἢ οὐκ οἶδαμεν.

d) Ἀνάξαρχον] de hoc Metrodori discipulo ac praeceptore Pyrrhonis Hesychius illustris: Ἀνάξαρχος ὁ Ἀβδηρῆσις ἔλεγε μὴδὲ αὐτὸ τοῦτο εἰδέναι, ὅτι οὐδὲν οἶδεν. sed videtur Anaxarcho tribuere quod Metrodoro Laertius 9 58.

e) Μόνιμον] Monimus Syracusanus, discipulus Diogenis Cynici, Anaxarcho in praesenti loco iungitur quod dixit ὅτι πᾶν ὑπόληψις, ut est apud Marcum Antoninum lib. 2 sect. 15, vel ut noster infra lib. 2 adversus Logicos sect. 5 τῶνον εἶναι τὰ πάντα, ad quem locum vide si placet quae a me dicuntur.

f) σκηνογραφία] in editis erat σκιογραφία, pro quo ms Ciz. σκηνογραφία, unde non dubito Sextum scripsisse σκηνογραφία, quod mihi longe magis placet quam σκιογραφία, licet id Gataker ad Antoninum et aliis viris doctis probari video. similiter apud Vitruvium lib. 1 c. 2 recte scenographiam pro sciagraphia legunt Politianus, Coelius Rhodiginus, Hermolaus Barbarus et ad Solinum p. 821 Salmasius. sumitur autem hoc loco σκηνογραφία a Sexto non sensu illo quo Vitruvius illam accipit, pro adumbratione aedificii faciem cum lateribus abscedentibus repraesentante quamque orthographiae solam rectam frontem domus delineanti opponit, sed pro scenae imagine et fabula, quo sensu apud Plutarchum est πάντα πράγματα τραγωδίας ὄντα καὶ σκηνογραφία. fortasse et apud Platonem in Phaedro pag. 380 μὴ σκιογραφία τις ἢ ἡ τοιαύτη ἀρετή, legendum σκηνογραφία.

g) ἀπέκασαν] ita mss pro ἀπέκασεν, ut non ad solum Monimum, sed simul ad Anaxarchum referatur.

h) ἀλλ' οὗτοι μέντοι αὐτοὶ μετεσχέκασιν στάσεως] clarius esset si legeretur οὗτοι μὲν τῆς αὐτῆς. sensus certe hic est verborum, etiam hos iam memoratos ex illa classe sive στάσει esse, qui criterium veritatis dari negaverunt. supra sect. 53 δυνάμει τῆς αὐτῆς ἔχεται τῷ Ξενοφάνει στάσεως.

ρίου σκέψιν¹⁾ εισηγήσασθαι· καταγνόντες γὰρ τῆς αἰσθήσεως ἐν πολλοῖς ὡς ἀπίστου τὸν λόγον κριτὴν τῆς ἐν τοῖς οὐαῖν ἀληθείας ἐπέστησαν, ἀφ' οὗ ὁρμώμενοι περὶ τε ἀρχῶν καὶ στοιχείων καὶ τῶν ἄλλων διετάσσοντο, ὧν ἡ κατάληψις διὰ τῆς⁹⁰ τούτων δυνάμεως περιγίνεται. ἐνθεν ὁ μὲν φυσικώτατος Ἀναξαγόρας²⁾ ὡς ἄσθενεῖς διαβάλλων τὰς αἰσθήσεις³⁾ ἰπὸ ἀφανροῦτος αὐτῶν φησί, οὐ δύνατοί ἐσμεν κρίνειν τὰληθές. τίθησι δὲ πίστιν αὐτῶν τῆς ἀπιστίας τὴν παρὰ μικρὸν τῶν χρωμάτων ἐξαλλαγὴν· εἰ γὰρ δύο λάβοιμεν χρώματα, μέλαν καὶ λευκόν, εἴτα ἐκ θατέρου εἰς θατέρον κατὰ σταγόνα παρεκχέοιμεν, οὐ δυνήσεται ἡ ὄψις διακρίνειν τὰς παρὰ μικρὸν μεταβολὰς καίπερ⁹¹ πρὸς τὴν φύσιν⁴⁾ ὑποκειμένας. τούτῳ δὲ τῷ λόγῳ δυνάμει⁵⁾ καὶ ὁ Ἀσκληπιάδης⁶⁾ εἰρίσκεται κατακεχρημένος ἐν τῷ πρώτῳ

qui a Thalete prodire Physici: nam sensuum iudicio reiecto, ut qui in multis non essent fide digni, veritatis in rebus iudicem constituere rationem, ex quo progressi statuerunt de principiis et elementis et aliis, quorum comprehensio ab horum virtute dependet. 90. hinc in physicis quidem diligentissimus Anaxagoras sensus tamquam imbecillos vituperans, "propter eorum," inquit, "debilitatem non possumus verum iudicare". quod autem ii sint infideles, fidem facit ex eo quod paulatim mutantur colores: nam si duos acceperimus colores, nigrum et album, deinde ex altero in alterum guttatim effuderimus, non poterit visus discernere quae paulatim fiunt mutationes, etiamsi sint re ipsa subiectae. 91. hac autem ratione videtur vi quoque ac potestate usus esse Asclepiades in primo de vini datione, ubi de fulvo et nigro disputat:

1) τὴν περὶ κριτηρίου σκέψιν] cave hoc loco σκέψιν de dubitatione sceptica accipias; est enim potius dogmatica tractatio qua confirmatur criterium veritatis utique dari, non autem illud positum esse in sensibus, sed in intellectu ac ratione, per τοὺς ἀπὸ Θάλεω φυσικούς Anaxagoram intellige, qui ex Thaletis schola prodiit, caeterosque de quibus mox usque ad sect. 141, ubi incipit persequi sententias τῶν μετὰ τοὺς φυσικούς αἰρέσεων.

2) ὁ μὲν φυσικώτατος Ἀναξαγόρας] huic encomio respondet elogium sepulcro Anaxagorae inscriptum apud Laërtium 2 15 et Aelianum 8 ult. Variar.

Ἐνθάδ' ὁ πλεῖστον ἀληθείας ἐπὶ τέμα περήσας
οὐρανίου κόσμου, κεῖται Ἀναξαγόρας.

etiam σύνεσιν eius μεγάλην εἰς φυσιολογίαν καὶ περιττὴν διαφανείσαν admirationi fuisse testatus Plutarchus in Pericle p. 154. ἐν τοῖς τὴν φυσικὴν φιλοσοφίαν φιλοσοφῆσασιν οὐκ ἀπεριμμένον vocat Alexander Aphrodiseus lib. de fato p. 11.

3) διαβάλλων τὰς αἰσθήσεις] huc spectat quod nivem atram esse disputabat Anaxagoras, de quo dictum ad 1 Pyrrhon. sect. 33. tamen confessus est τῆς τῶν ἀδύλων καταλήψεως κριτήριον εἶναι τὰ φαινόμενα, infra sect. 140. mox pro χρωμάτων, quod male erat excusum, scripsi χρωμάτων, ut sensus manifesto postulat.

4) πρὸς τὴν φύσιν] idem hoc est ad φύσιν, hoc est re vera, re ipsa; ita enim reddere malui quam cum Herveto ad naturam, quod obscurius et ambiguum mihi videbatur.

5) δυνάμει] vide ad 1 Pyrrhon. sect. 11.

6) ὁ Ἀσκληπιάδης] intellige Asclepiadem Prusiensem, novae sectae conditorem, de quo infra sect. 201 202 et 380, cuius libros de vini datione laudat Coelius Aurelianus lib. 2 acutorum c. 29, Titum eius sectatorem memorans. alia de hoc Asclepiade Reinesius Epistolis ad Hofmannum p. 394. pro ἵσταται est qui legendum putet διίσταται, dubitat, ambigit.

τῶν περὶ οἶνου δόσεως, ἐνθεν ἐπὶ ὥχρας καὶ μέλανος ἵσταται· μιν γὰρ τούτων, φησὶν, ἀδυνατεῖ διαγινώσκειν ἢ αἰσθῆσις, εἴτε ἐν ἐστὶ καὶ ἀπλοῦν¹⁾ χρῶμα τὸ ὑποκείμενον, εἴτε καὶ μή. ὥστε ὁ μὲν Ἀναξαγόρας κοινῶς τὸν λόγον ἔφη κριτήριον εἶναι. οἱ δὲ Πυθαγόρικοι τὸν λόγον μὲν φασιν, οὐ κοινῶς δέ, ⁹² τὸν δὲ ἀπὸ τῶν μαθημάτων²⁾ περιγινόμενον, καθάπερ ἔλεγε καὶ ὁ Φιλόλαος, θεωρητικόν τε ὄντα τῆς τῶν ὄλων φύσεως ἔχειν τινὰ συγγένειαν πρὸς ταύτην, ἐπεὶ περ ὑπὸ τοῦ ὁμοίου τὸ ὁμοιον³⁾ καταλαμβάνεσθαι πέφυκε.

γαλῆ μὲν γὰρ⁴⁾ γαῖαν ὁπάπαμεν, ὕδατι δ' ὕδωρ,
αἰθέρι δ' αἰθέρα δῖον, ἀτὰρ πυρὶ πῦρ αἰθέλον,
στοργὴν δὲ στοργῇ, νεῖκος δὲ γε νεῖκεϊ λυγρῷ.

καὶ ὡς τὸ μὲν φῶς, φησὶν ὁ Ποσειδώνιος⁵⁾ τὸν Πλάτωνος Τί-93

his enim mistis sensum dicit non posse discernere, siue subiectus unus color et simplex, an non. quare Anaxagoras quidem communiter dixit rationem esse id quod iudicat. 92. Pythagorici autem rationem quidem dicunt, sed non communiter, verum eam quae accedit a disciplinis, quomodo dicebat etiam Philolaus; et cum sit universorum naturae contemplatrix, habere quandam cum ea cognationem, cum sit natura comparatum ut simile comprehendatur a simili.

terram terreno atque unda conspeximus undam,
aethere divinum nos aethera, vidimus igne
claro ignem, lis lite; amor est conspectus amore.

93. et quomodo lux quidem, inquit Posidonius Platonis Timaeum explicans,

p) ἐν ἐστὶ καὶ ἀπλοῦν] ita recte mss pro ἐκστῇ.

q) τὸν δὲ ἀπὸ τῶν μαθημάτων] rationem sive intellectum hominis disciplinis, mathematicis praesertim, exultam rectissime de rebus iudicare posse docuit Philolaus, Pythagoricae scholae magna gloria, non modo ob generalem illam causam, quod, uti est in proverbio διπλοῦν ὁρῶσιν οἱ μαθόντες γράμματα, sed imprimis quod animum doceret esse inditum corpori numerum eandemque incorporalem convenientiam et harmoniam quali hoc universum consistere affirmabat. confer Claudianum Mamertum lib. 2 de statu animae cap. 7. Plato in Timaeo p. 533: ἡ δὲ ἁρμονία συγγενεῖς ἔχουσα φροῦς ταῖς ἐν ἡμῖν ταῖς ψυχῆς περιόδοις etc.

r) ὑπὸ τοῦ ὁμοίου τὸ ὁμοιον] similia a similibus cognosci, (hoc est νοητὰ ἀπὸ τοῦ νοῦ, διανοητὰ ἀπὸ τῆς ἐννοίας, sensilia a sensuum πίστει, umbras rerum et alia similia idola a coniectura et opinione) axioma commune ad omnem cognitivam potentiam appellat Iamblichus lib. 3 περὶ κοινῆς μαθηματικῆς ἐπιστήμης cap. 8. vide infra sect. 116 sq. sic et ἡ τῶν ὄλων φύσις numero constans et harmonia cognoscitur a mente, quae et ipsa ut ait Archytas Pythagoricus apud Claudianum loco laudato, ad exemplum unius composita est, quae sic illocaliter dominatur in corpore, sicut unus in numeris. confer ad librum adversus Grammaticos sect. 303 et Gassendum de philosophia Epicuri p. 518 et Ism. Bulialdum ad Ptolemaeum περὶ κριτηρίου καὶ ἡγεμονικοῦ.

s) γαλῆ μὲν γὰρ] his Empedoclis versibus laudatis Chalcidius p. 131 subiungit: haec quippe constitutebat elementa et initia universitatis, ex quibus animae quoque constabat constare substantiam, proptereaque penes eam omnium rerum esse plenam scientiam, simili suo similitudinem habentia comprehendentem. eadem Empedoclea laudant Aristoteles et alii ac noster infra sect. 120 et adv. Grammaticos sect. 303. eiusdem Empedoclis sunt apud Plutarchum et Macrobiū:

ὡς γλυκὺ μὲν γλυκὺ μάπτει, πικρὸν δ' ἐπὶ πικρὸν ὀρουσεν,
ὄξυ δ' ἐπ' ὄξυ ἐβη, θερμὸν δ' ἐποχεύετο θερμῷ.

t) ὁ Ποσειδώνιος] de hoc Posidonio Apameensi, Stoiico celebri eiusque P 389

μιαίων ἐξηγούμενος, ὑπὸ τῆς φωτοειδοῦς ὁψείας καταλαμβάνεται, ἢ δὲ φωνὴ ὑπὸ τῆς ἀεροειδοῦς ἀκοῆς, οὕτω καὶ ἡ τῶν ὄλων φρίσις ὑπὸ συγγενοῦς ὀφείλει καταλαμβάνεσθαι τοῦ λόγου. ἦν δὲ ἀρχὴ τῆς τῶν ὄλων ὑποστάσεως ἀριθμός. διὸ καὶ ὁ κριτὴς τῶν πάντων λόγος οὐκ ἀμέτοχος ὢν τῆς τούτου δυνάμειος καλοῖτο 94 ἂν ἀριθμός. καὶ τοῦτο ἐμφαίνοντες οἱ Πυθαγορικοὶ ποτὲ μὲν εἰώθασιν λέγειν τό

ἀριθμῷ δὲ τε πάντ' ἐπέοικεν^{u)},

ὅτε δὲ τὸν φυσικώτατον ὀμνύναι ὄρκον οὕτως,

οὐ μὰ τὸν ἀμετέρα^{x)} κεφαλῇ παραδόντα τετρακτὺν

πηγὴν ἀενάου φύσεως ῥιζώματ' ἔχουσαν.

τὸν μὲν παραδόντα λέγοντες Πυθαγόραν — τοῦτον γὰρ ἐθεοποίησαν^{y)} —, τετρακτὺν δὲ ἀριθμὸν τινα, ὃς ἐκ τεσσάρων τῶν πρώτων ἀριθμῶν^{z)} συγκείμενος τὸν τελειώτατον ἀπῆρτιζεν, ὥσπερ τὸν δέκα. ἔν γὰρ καὶ δύο καὶ τρία καὶ τέσσαρα δέκα γίνονται. 95 ἔστι τε οὗτος ἀριθμὸς πρώτη τετρακτὺς. πηγὴ δὲ ἀενάου φύσεως λέλεκται, παρ' ὅσον κατ' αὐτοὺς ὁ σύμπας κόσμος^{a)} κατὰ ἀρμονίαν διακίετται ἢ δὲ ἀρμονία σύστημα ἐστὶν τριῶν συμφωνιῶν^{b)}, τῆς τε διὰ τεσσάρων καὶ τῆς διὰ πέντε καὶ τῆς διὰ

comprehenditur a visu, qui habet speciem lucis, vox autem ab auditu, qui habet speciem aeris; ita etiam universorum natura debet comprehendi a ratione quae est ei coniuncta cognitione, est autem principium universorum substantiae numerus, quoniam ratio iudex universorum cum non sit experta eius virtutis, vocari posset numerus. 94. et hoc significantes Pythagorici aliquando quidem dicere consueverunt

numero cuncta assimilantur,

aliquando autem iurare sacramentum naturae quam maxime consentaneum hocce non per eum, capiti per quem quaternio nostro est traditus aeternae radix naturae et hians fons.

eum enim a quo traditus est, intelligebant Pythagoram, hunc quippe pro deo habebant, quaternionem autem numerum quendam, qui constans ex quatuor primis numeris perfectissimum efficit numerum, nimirum decem; unum enim et duo et tria et quattuor sunt decem, et est hic numerus primus quaternio. 95. dictus est autem fons aeternae naturae, quandoquidem ex eorum sententia universus mundus administratur per harmoniam. harmonia vero est systema constans ex tribus consonantiis, diatessaron et diapente et diapason,

scriptis dixi libro 3 bibliothecae Graecae cap. 15. commentarius ipsius in Timaeum Platonis iam videtur intercidisse, cum scriberet Proclus qui illo non utitur.

u) ἀριθμῷ δὲ τε πάντ' ἐπέοικεν] infra sect. 109 et libro adv. Arithmeticos sect. 2.

x) οὐ μὰ τὸν ἀμετέρα] vide si placet quae ad iam laudatum adv. Arithmeticos locum, ubi iidem versus Pythagorici allegantur et pro ἀμετέρα κεφαλῇ legitur ἀμετέρα ψυχῇ.

y) τοῦτον γὰρ ἐθεοποίησαν] Pythagoram divino affecerunt honore, ut per eum iurarent Pythagorei, licet non esset τῶν ἀθανάτων θεῶν οὐδὲ τῶν φύσει ἡρώων, ἀλλ' ἀνθρώπος ὁμοιώσει θεοῦ κοσμηθεὶς, ut ait Hierocles p. 170.

z) ἐκ τεσσάρων τῶν πρώτων ἀριθμῶν] ita recte mss pro ἀριθμῶν τινῶν τῶν πρώτων.

a) ὁ σύμπας κόσμος] lib. adv. Musicos sect. 30 et 37.

b) τριῶν συμφωνιῶν] lib. adv. Musicos sect. 46 et quae dixi ad 3 Pyrrhon. sect. 155 et lib. adv. Arithmeticos sect. 6 sq. λόγος ἐπίτρετος sive ratio sesquitertia est quae totum et tertiam eius partem continet ut

πασῶν. τούτων δὲ τῶν τριῶν συμφωνιῶν αἱ ἀναλογίαι ἐν τοῖς προειρημένοις τέταρσιν ἀριθμοῖς εὐρίσκονται, ἐν τε τῷ ἐνὶ κᾶν τῷ δύο κᾶν τῷ τρία κᾶν τῷ τέσσαρα. ἦν γὰρ ἡ μὲν διὰ τεσ- 96 σάρων συμφωνία ἐν ἐπιτρίτῳ λόγῳ κειμένη, ἡ δὲ διὰ πέντε ἐν ἡμιολίῳ, ἡ δὲ διὰ πᾶσων ἐν διπλασίονι. ὅθεν ὁ μὲν τέσσαρα ἀριθμὸς τοῦ τρία ἐπίτρετος ὢν, ἐπέπερ ἐξ αὐτοῦ καὶ τοῦ τρίτου μέρους αὐτοῦ συνίσταται, περιέσχηκε τὴν διὰ τεσσάρων συμ- P 390 φωνίαν. ὁ δὲ τρία τοῦ δύο ἡμιόλιος ὢν, ἡ ἐκείνῳ τε^{y)} 97 περιέσχηκε καὶ τὸ ἡμισυ αὐτοῦ, ἐμφαίνει τὴν διὰ πέντε συμφωνίαν. ὁ δὲ τέσσαρα τοῦ δύο καὶ ὁ δύο τῆς μονάδος διπλασίον καθεστὼς περιληπτικός ἐστι τῆς διὰ πᾶσων. ἐπεὶ οὖν ἡ τετρα- 98 κτὺς ἀναλογίαν τῶν λεχθειῶν συμφωνιῶν ὑποβάλλει, αἱ δὲ συμφωνίαι τῆς τελείου ἀρμονίας εἰσὶ συμπληρωτικάι, κατὰ δὲ τὴν τελείαν ἀρμονίαν πάντα διοικεῖται, ταῦδε χάριν πηγὴν ἀενάου φύσεως ῥιζώματ' ἔχουσαν εἰρήκυσιν αὐτήν. καὶ ἄλλως, 99 ἐπεὶ κατὰ τοὺς λόγους τῶν τεσσάρων τούτων ἀριθμῶν τό τε σῶμα καὶ τὸ ἀσώματον νοεῖται, ἐξ ὧν τὰ πάντα. στιγμῆς γὰρ ὁρμήσης γραμμὴν φαντασιούμεθα, ἥτις ἐστὶ μῆκος ἀπλῆτες· γραμμῆς δὲ ὁρμήσης^{a)} πλάτος ἐποιήσαμεν, ὅπερ ἐστὶν ἐπιφάνεια^{b)} τις ἀβαθής. ἐπιφανείας δὲ ὁρμήσης στερεὸν ἐγένετο σῶμα. ἀλλ' ἦν γε ἐπὶ μὲν τῆς στιγμῆς ἡ μονὰς ἀδιαιρέτος οὕσα καθὼς 100 καὶ ἡ στιγμή, ἐπὶ δὲ τῆς γραμμῆς ὁ δύο ἀριθμὸς, [ἀπὸ σημείου ἐπὶ σημείον· ἐπὶ δὲ τῆς ἐπιφανείας ὁ τρία^{c)}]. πόθεν γὰρ

harum trium consonantiarum proportionem inveniuntur in prius dictis quatuor numeris, nempe in uno et duobus et in tribus et quatuor: 96. nam consonantia quidem diatessaron sita est in ratione sesquitertia, consonantia autem diapente in sesquialtero, consonantia diapason in duplo, unde quatuor quidem numerus qui est trium sesquitercius, quoniam constat ex eo et tertia eius parte, continet consonantiam diatessaron; 97. tria autem cum sit numerus duorum sesquitercius, quandoquidem continet ipsum et eius dimidium, indicat consonantiam diapente; quatuor itidem qui est duplus duorum, ut duo numerus duplex est unitatis, comprehendit consonantiam diapason. 98. quoniam ergo quaternio subministrat proportionem dictarum consonantiarum, consonantiae porro istae complent perfectam harmoniam, perfecta autem harmonia administrantur omnia, ea de causa eum dixerunt esse fontem et radicem aeternae naturae. 99. et praeterea etiam quoniam ex rationibus horum quatuor numerorum intelligitur et corpus et incorporeum, ex quibus sunt omnia: nam fluente sive producto puncto lineam nobis imaginamur, quae est longitudo carens latitudine; fluente linea facimus latitudinem, quae est quaedam superficies carens profunditate; fluente superficie fit corpus solidum, 100. sed in puncto quidem est unitas, ut quae sit individua sicut punctus; in linea autem binarius, unde adest linea, nempe a puncto ad punctum; [ternarius est in superficie, a puncto ad punctum] et rursus ab hoc ad aliud

4 ad 3, ἡμιόλιος sive sesquialtera, quae continet totum et dimidiam eius partem ut 3 ad 2, et denique λόγος διπλασίον sive ratio dupla, quae totum continet bis, ut 2 ad 1 vel 4 ad 2.

c) ἡ ἐκείνῳ] ita mss pro ei.

d) γραμμῆς ὁρμήσης] linea fluente non in longum sed in latum, hoc est pluribus adiunctis lineis fit superficies, sic superficies plures veluti compaginatae reddunt corpus.

e) ἀπὸ σημείου ἐπὶ σημείον· ἐπὶ δὲ τῆς ἐπιφανείας ὁ τρία] haec verba uncinis inclusa addidi, quia sensus illa necessario requirebat, licet illa nec in editis nec in mss repperisse me profiteor.

πάρεισιν ἡ γραμμὴ, τούτεστιν ἀπὸ σημείου ἐπὶ σημείον, καὶ
 πάλιν ἀπὸ τούτου ἐπὶ ἄλλο σημείον· ἐπὶ δὲ τοῦ στερεοῦ σώ-
 ματος ὁ τέσσαρα. ἐὰν γὰρ τρισὶ σημείοις τέταρτον ἐπαιωρήσω-
 μεν σημείον, πυραμὶς γίνεται, ὅπερ δὴ πρῶτόν ἐστι στερεοῦ
 σώματος σχῆμα. κατὰ λόγον οὖν ἡ τετρακτὺς πηγὴ τῆς τῶν
 101 ὄλων φύσεως ἐστὶ, καὶ ἄλλως· πᾶν τὸ καταλαμβανόμενον ἀν-
 θρώπῳ, φασὶν, ἥτοι σῶμά ἐστιν ἡ ἀσώματος¹⁾· ἐὰν τε δὲ σῶμά
 ἐστὶν ἐὰν τε καὶ ἀσώματος, οὐ χωρὶς τῆς τῶν ἀριθμῶν ἐννοίας
 καταλαμβάνεται. τὸ μὲν σῶμα, ἐπεὶ τριχῇ διαστατὸν²⁾ καθ-
 102 ἐστὼς, τὸν τρίτον ἀριθμὸν ὑπαγορεύει. ἐπεὶ δὲ τῶν σωμάτων
 τὰ μὲν ἐστὶν³⁾ ἐκ συναπτομένων ὡς πλοῖα καὶ ἀλύσεις καὶ πυρ-
 γίσκοι⁴⁾, τὰ δὲ ἐξ ἠνωμένων, ὅπερ ὑπὸ μιᾶς ἔξεως⁵⁾ συνέχεται
 ὡς φυτὰ καὶ ζῶα, τὰ δὲ ἐκ διεστώτων, ὡς χοροὶ καὶ στρατιαὶ
 P 391 καὶ ποιμαίναι. ἀλλ' ἐὰν τε ἐκ συναπτομένων ἐὰν τε ἐξ ἠνωμένων
 ἐὰν τε ἐκ διεστώτων, ἀριθμοὺς ἔχει, παρ' ὅσον ἐκ πλείονων
 103 συνέστηκεν. ἔτι τῶν σωμάτων τὰ μὲν ἐν ἀπλαῖς κεῖται ποιότησι,
 τὰ δὲ ἐν ἀθρόαις, καθάπερ τὸ μῆλον· καὶ γὰρ ποικίλον⁶⁾ ἔχει

punctum; in solido autem corpore quaternarius; nam si super tribus punctis
 quantum in altum extulerimus, fit pyramis, quae quidem est primum corpus
 solidae figurae. rationi ergo convenienter quaternio dicitur fons naturae uni-
 versorum. 101. et praeterea quidquid, inquit, ab homine comprehenditur,
 aut est corpus aut incorporeum; sive autem sit corpus sive incorporeum, non
 comprehenditur absque numerorum notione. corpus quidem quoniam trium
 intervallorum habet dimensiones, ternarium enuntiat numerum. 102. quo-
 niam autem corporum alia quidem sunt ex iis quae compinguntur, ut naves
 et catenae et turrulae; alia ex unitis, quae uno habitu continentur, ut
 plantae et animalia; alia autem ex distantibus ac discretis, ut chori et exer-
 citus et greges, sed sive constant ex iis quae compinguntur sive ex unitis
 sive ex discretis, habent numeros, quoniam constant ex pluribus. 103. praeterea
 ex corporibus alia quidem in simplicibus sita sunt qualitativis, alia au-

f) σῶμά ἐστιν ἡ ἀσώματος] lib. adv. Arithmeticos sect. 5.

g) τριχῇ διαστατὸν] longum latum et profundum, ut dixit saepissime.

h) τῶν σωμάτων τὰ μὲν] hanc distinctionem fusius explicat noster
 infra I adv. Physicos sect. 78 sq. eam hoc loco in ms codicis ora sic
 expresserat librarius:

σῶμα

ἐκ συναπτομένων ἐξ ἠνωμένων ἐκ διεστώτων

γ) πυργίσκοι] putem intelligi scrinia excitata in modum turrulae,
 qualibus hodie uti et parietes exornare solemus. sic ab Artemidoro iun-
 guntur lib. I cap. 76 κτίσται καὶ πυργίσκοι καὶ θησαυροφυλάκια.

δ) ὑπὸ μιᾶς ἔξεως] ms ἀπὸ pro ὑπὸ. vocabulo ἔξεως utitur quod non
 modo animalibus et plantis, sed lignis etiam et lapidibus convenit, uti
 plantis et arboribus φύσις (unde φυτὰ), animalibus ψυχῇ, homini νοῦς
 Sextus lib. I contra Physicos sect. 81. Achilles Tatius Isagoge in Ara-
 tum c. 14: σώματα (ἠνωμένα) λέγεται ὅσα ἐπὶ μιᾶς ἔξεως ἠνωμένα κρα-
 τίσται, οἷον λίθος ξύλον. ἐστὶ δὲ ἔξις πνεῦμα σώματος συνεκτικόν.
 συννημένα δὲ ὅσα οὐχ ὑπὸ μιᾶς ἔξεως δέδεται, ὡς πλοῖον καὶ οἰκία·
 τὸ μὲν γὰρ ἐκ πολλῶν σανίδων, ἡ δὲ ἐκ πολλῶν λίθων σύγκεται· διε-
 στώτα δὲ ὡς χορός. Origenes de oratione p. 19: λίθος γὰρ καὶ ξύλα καὶ
 τὰ ἐκκοπέντα τοῦ μεταλλοῦ ἡ τὸ φύειν ἀπολωλεκότα ὑπὸ τῆς μόνης
 συνεχόμενα, τὸ κινεῖν ἔξωθεν ἔχει. idem p. 50 Philocaliae: ἔξωθεν μὲν
 οὖν μόνον κινεῖται τὰ φορητά, οἷον ξύλα καὶ λίθοι καὶ πᾶσα ἡ ὑπὸ
 ἔξεως μόνης συνεχόμενη ἔλη.

P 391 δ) καὶ γὰρ ποικίλον] ms Vratislav. ποιότητι, fortasse legendum ποιότητος.

χρῶμα πρὸς ὄρασιν καὶ χυλὸν πρὸς γεῦσιν καὶ ὁσμὴν πρὸς
 ὁσφρησιν καὶ λεύκτητα πρὸς ἀφῆν· ἡ δὲ τῆς τῶν ἀριθμῶν ἐστὶ
 φύσις. ὁ δ' αὐτός τε καὶ ἐπὶ τῶν ἀσωμάτων ἐστὶ λόγος, εἴ γε 104
 καὶ χρόνος ἀσώματος τῷ ἀριθμῷ λαμβάνεται, ὡς ἐστὶ συμφανὲς
 ἀπὸ ἐνιαυτῶν τε καὶ μηνῶν καὶ ἡμερῶν καὶ ὥρων. ὡσαύτως δὲ
 καὶ ἡ στιγμή καὶ γραμμὴ καὶ ἐπιφάνεια καὶ τάλλα περὶ ὧν καὶ
 μικρῷ πρόσθεν^{m)} διελέχθημεν συνάγοντες καὶ τὰς τούτων νοήσεις
 εἰς ἀριθμούς. συνάδειν δὲ τοῖς εἰρημένοις φασὶ καὶ τὰ κατὰ τὸν 105
 βίον, ἔτι δὲ καὶ τὰ κατὰ τὰς τέχνας πράγματα· ὁ τε γὰρ βίος
 ἕκαστον κρίνει κριτηρίοις, ὅπερ ἐστὶν ἀριθμοῦ μέτρα. ἐὰν γοῦν
 ἀνέλωμεν τὸν ἀριθμὸν, ἀναιρεθήσεται πῆχυς ἐκ δυοῖν ἡμιπη-
 χείωνⁿ⁾ καὶ παλαιστῶν ἔξ καὶ δακτύλων εἴκοσι τεσσάρων συγκαι-
 106 μένος. ἀναιρεθήσεται δὲ μέδιμνος καὶ τάλαντον^{o)} καὶ τὰ λοιπὰ
 τῶν κριτηρίων· ταῦτα γὰρ πάντα ἐκ πλείονων συνεστώτα εἶδὲς
 ἀριθμοῦ ἐστὶν εἶδη. ὅθεν καὶ τὰ λοιπὰ τούτων συνέχεται, δάνεια
 μαρτυρία ψῆφοι συγγραφαὶ χρόνοι περίοδοι, καὶ καθόλου τῶν
 ἀμνηστῶν ἐστὶν εὑρεῖν τι κατὰ τὸν βίον ἀμοιροῦν τούτου. πᾶσά
 γε μὴν τέχνη οὐ χωρὶς ἀναλογίας συνέστη· ἀναλογία δ' ἐν
 ἀριθμῷ κεῖται. πᾶσα ἄρα τέχνη δι' ἀριθμοῦ συνέστη. Ῥόδιοι 107
 γοῦν, ὡς φασιν, ἐπίθοντο Χάρητος τοῦ ἀρχιτέκτονος^{p)}, πόσον

tem in multis simul congestis, ut pomum: nam et varium habet colorem ad
 visum et succum ad gustum et odorem ad odoratum et levitatem ad tactum;
 quae quidem ad naturam numerorum pertinent. 104. eadem est ratio etiam
 in incorporeis, siquidem et tempus incorporeum numero comprehenditur, ut
 est evidens ex annis et mensibus et diebus et horis. similiter autem et pun-
 ctus et linea et superficies et alia, de quibus paulo ante disserimus atque
 eorum etiam notiones ad numeros collegimus. 105. iis autem quae dicta sunt,
 aiunt congruere ea etiam quae sunt in vita, et praeterea ea etiam quae sunt
 ex artibus: nam et communis vita iudicat unumquodque certis criteriis, quae
 quidem numeri mensuras esse, si ergo numerum sustulerimus, tollitur cubi-
 tus constans ex duobus semicubitis et sex palmis et viginti quattuor digitis.
 106. tollitur etiam modius et talentum et caetera (mensurarum) criteria; haec
 enim omnia, ut quae constant ex pluribus, sunt statim species numeri. his
 etiam caetera accedunt, fœnus testimonia sententiae syngraphae tempora pe-
 riodi, et in summa non potest inveniri quicquam in vita quod eius sit ex-
 pers, nulla certe ars constat absque proportionem; proportio autem sita est in
 numero. omnis ergo ars consistit per numerum. 107. Rhodii certe, ut aiunt,
 rogant Charetem architectum, quantum impendendum esset pecuniae ad

m) μικρῷ πρόσθεν] ms Vratislav. μικρῷ πρότερον. sect. 99.

n) δυοῖν ἡμιπηχείων] ms Vratislav. semper δυεῖν. ἡμιπήχιον vocat
 noster, quod alii spithamam vel zaretam. vide Ed. Bernhardum de men-
 suris ac ponderibus antiquorum p. 209.

o) καὶ τάλαντον] Hervetus: et trutina, quasi in codice suo καὶ τρυ-
 τάνη repperisset.

p) Χάρητος τοῦ ἀρχιτέκτονος] de hoc Charete Lindio, quem a Ly-
 sippo statuas facere didicisse scribit auctor librorum ad Herennium 4
 6, adeundus Franciscus Iunius in catalogo artificum, libris de pictura
 veterum subiecto p. 50. mirum autem videri potest quod Sextus hoc locum
 refert Charetem ob minus pretium per imprudentiam pro tanto opere
 postulatam illo vix inchoato mortem sibi conscivisse: hoc enim alii scri-
 ptores tacent et colossus Rhodium admirandae magnitudinis (70 cubi-
 torum) a Charete perfectum celebrant, ut Strabo 14 p. 652, Plinius 34
 7, Eustathius ad Dionysii περιήγησιν vers. 506, cui colossus Χάρητος

δαπανηθήσεται χοῦμα πρὸς κατασκευὴν τοῦ κολοσσοῦ· ὁρίσαν-
τος δὲ αὐτοῦ τι⁹⁾, πάλιν ἐπηρώτων, πόσον δέ, εἰ θέλοιεν δι-
πλασίονα κατὰ μέγεθος αὐτὸν κατασκευάσαι· τοῦ δὲ τὸ διπλά-
σιον αἰτήσαντος οἱ μὲν ἔδοσαν, ὃ δ' εἰς τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ προ-
108 κεντήματα¹⁾ δαπανήσας τὸ δοθὲν αὐτὸν ἀνείλεν. Θανόντος δὲ
αὐτοῦ συνείδον οἱ τεχνῖται, ὥς οὐ διπλάσιον ἔχρην ἀλλ' ὀκτα-
P 392 πλάσιον²⁾ αἰτῆσαι· οὐ γὰρ μῆκος μόνον ἀλλὰ καὶ πᾶσαν διά-
στασιν ὥφειλε μεγεθοποιεῖν τοῦ δημιουργήματος. ὥστε ἀναλογία
τίς ἐστιν ἐν πλαστικῇ, ὁμοίως δὲ καὶ ἐν ζωγραφίᾳ, δι' ἣν
109 ὁμοιότητα κατ' ἀπαράλλαξιν κατορθοῦται. κοινῶς τε λόγῳ πᾶσα
τέχνη ἐστὶ σύστημα ἐκ καταλήψεων³⁾, τὸ δὲ σύστημα ἀριθμός.
τοίνυν ὕγιες τό⁴⁾

ἀριθμῶ δέ τε πάντ' ἐπέοικε,

construendum colossus; cum is autem aliquid definiisset, rursus rogarunt,
quantum autem si vellent eum duplo maiorem construere; cum is autem du-
plum petisset, illi quidem dederunt, is autem cum in initia et primos ope-
ris sumptus impendisset quod datum fuerat, sibi mortem conscivit. 108. eo
autem mortuo intellexerunt artifices, quod non oportebat eum petere duplum,
sed octuplum; non solam enim longitudinem sed etiam omnem operis spatii
dimensionem debebat efficere maiorem. est ergo quaedam proportio in arte
statuaria, similiter ut etiam in pictura, quam similitudinem si observet recte
se gerit, ita ut imagines nulla parte incongruentes appareant. 109. et com-
muniter ut dicam, omnis ars constat et collecta est ex comprehensionibus;
quod autem constat et est collectum, est numerus, recte ergo habet illud
numerus cuncta assimilantur,

ἔργον dicitur. at Simplicius in epigrammate lib. 4 Antholog. et apud
Constantinum Porphyrogenitum c. 21 de administrando imperio, Theo-
phanem Cedrenum et alii, architectum colossi Lachetem Lindium appel-
lant, non Charetem, Festus Caletum. vide Alalium ad Philonem Byz.
de septem orbis spectaculis p. 66 et Io. Meursium lib. 1 Rhodi cap. 15,
qui a Charete inceptum, a Lachete perfectum fuisse existimat.

9) ὁρίσαντος δὲ αὐτοῦ τι,] ita distinguendum cum ms Ciz., non ut in
ediis ὁρίσαντος δὲ αὐτοῦ, τὴν πάλιν etc.

1) προκεντήματα] Hesychius: κεντήματα, ζημιώματα.

2) ὀκταπλάσιον] ita recte ms Vratislav. et Genev. pro ἑκατονταπλάσιον.
confer quae de duplicatione cubi geometrae praecipunt. bonus itaque
P 392 Chares tantum septuaginta quinque petierat talenta, cum trecenta oportu-
isset postulare. trecentis enim talentis constitisse colossi Rhodii molem
testatur Plinius 34 7. porro hinc colliges apud Rhodios quoque obtinuisse
legem, qualem constitutam olim fuisse Ephesi narrat Vitruvius libri 10
prooemio, et Romae etiam non modo publicis sed etiam privatis aedi-
ficiis constitutam optat: nobili Graecorum et ampla civitate Ephesi lex
vetusta dicitur a maioribus, dura conditione, sed iure esse non iniquo
constituta. nam architectus cum publicum opus curandum recipit, polli-
cetur quanto sumptu id futurum: tradita aestimatione magistratui bona
eius obligantur, donec opus sit perfectum. eo autem absoluto cum ad di-
ctum impensa respondet, decretis et honoribus ornatur. itam si non am-
plius quam quarta in opere consumitur, ad aestimationem est adiicienda
et de publico praestatur, neque ulla poena tenetur. cum vero amplius quam
quarta in opere consumitur, ex eius bonis ad perficiendum pecunia exigitur.

3) σύστημα ἐκ καταλήψεων] de hac artis definitione dictum ad lib. 3
Pyrrhon. sect. 241.

4) ὕγιες τό] ita legendam e mss pro τῷ. illud Pythagoricorum dictum
fuit supra sect. 94.

τουτέστι τῷ κρίνοντι λόγῳ καὶ ὁμοιογενεῖ τοῖς τὰ πάντα συν-
εστακόσιν²⁾ ἀριθμοῖς. ταῦτα μὲν οἱ Πυθαγορικοί. Ξενοφάνης 110
δὲ κατὰ τοὺς ὡς ἑτέρως³⁾ αὐτὸν ἐξηγουμένους ὅταν λέγῃ,

καὶ τὸ μὲν οὖν σαφές οὐ τις ἀνὴρ ἴδεν, οὐδέ τις ἔσται
εἰδὼς ἀμφὶ θεῶν τε καὶ ἀσσο λέγω περὶ πάντων·
εἰ γὰρ καὶ τὰ μάλιστα τύχοι τετελεσμένον εἰπὼν,
αὐτὸς ὁμῶς οὐκ οἶδε. δόκος δ' ἐπὶ πᾶσι τέτυκται.

φαίνεται μὴ πᾶσαν κατάληψιν ἀναιρεῖν, ἀλλὰ τὴν ἐπιστημονικὴν
τε καὶ ἀδιάπτωτον, ἀπολείπειν δὲ τὴν δοξαστικὴν· τοῦτο γὰρ
ἐμφαίνει τὸ “δόκος δ' ἐπὶ πᾶσι τέτυκται”. ὥστε κριτήριον
γίνεσθαι κατὰ τοῦτον²⁾ τὸν δοξαστικὸν λόγον, τουτέστι, τὸν τοῦ
εἰκότος ἀλλὰ μὴ τὸν τοῦ παγίου ἐχόμενον. ὃ δὲ γνώριμος αὐ- 111
τοῦ⁴⁾ Παρμενίδης τοῦ μὲν δοξαστοῦ λόγον κατέγνω, φημι δέ,
τοῦ ἀσθενεῖς ἔχοντος ὑπολήψεις· τὸν δ' ἐπιστημονικόν, τουτέστι
τὸν ἀδιάπτωτον, ἐπέθετο κριτήριον, ἀποστὰς καὶ τῆς τῶν αἰ-
σθήσεων πίστεως· ἐναρχόμενος γοῦν τοῦ περὶ φύσεως γράφει
τὸν τρόπον τοῦτον

ἔπποι ταί με⁵⁾ φέρουσιν ὅσον τ' ἐπὶ θυμῷ ἰκάνοι
πέμπον, ἐπεὶ μ' ἐς ὁδὸν βῆσαν⁶⁾ πολύφημον ἄγουσαι

hoc est, rationi indicanti et cognatae numeris quibus omnia constant. 110. haec
quidem Pythagorici. Xenophanes autem ex eorum sententia, qui ipsum aliter
exponunt, quando dicit

nemo vir haec novit clare nec noverit umquam
de diis omnibus aut de aliis quae dixero rebus;
nam sint saepius ista licet quae proferat, ille
certa tamen non scit, cunctis et opinio in his est.

videtur non omnem tollere comprehensionem, sed eam quae est ex scientia
labique nequit, relinquere ergo opinabilem: hoc enim indicat illud “cunctis
et opinio in his est”. ut adeo ex eius sententia id quod indicat, sit ratio
opinabilis, hoc est quae probabile amplectitur, non autem ea quae sequitur
id quod est firmum ac stabile. 111. Parmenides autem eius familiaris damna-
vit quidem rationem opinabilem, eam, inquam, quae comprehensionibus ni-
titur infirmis; eam autem quae est ex scientia, hoc est quae aberrare et falli
non potest, posuit esse id quod indicat, reiecta etiam fide sensuum, incipiens
certe librum de natura scribit hoc modo

me portant quoque equi, quantum tuleritque voluntas
mittunt, namque viam in celebrem vexere ferentes

2) συνεστακόσιν] ita mss pro συνεστηκόσιν.

3) ὡς ἑτέρως] qui cum Laërtio 9 20 Xenophanis verba aliter inter-
pretantur quam a Sotione apud Laërt. et supra sect. 49 factum est, ubi
idem huius philosophi versus afferuntur, ut ostendatur eum sensisse
omnia esse incomprehensibilia. [Est fragm. 14 p. 51 Karsten.]

2) κατὰ τοῦτον] scil. Xenophanem, licet in ms Vratislav. est κατὰ
τῷτο scil. ἔφημα.

4) ὃ δὲ γνώριμος αὐτοῦ] Parmenides Xenophanis discipulus; hoc enim
sonat passim Graecis γνώριμος ut Latinis familiaris. de eius opere περὶ
φύσεως, cuius exordium hoc loco Sextus adscribit atque deinde para-
phrasi brevi illustrat, dixi lib. 2 bibliothecae Graecae c. 23.

5) ἔπποι ταί με] ita mss et HStephanus in poësi philosophica pro τοῖς
με. ac rectum est ταί, quia sequitur ἄγουσαι. sic infra versu 25 ἔπποις
ταί σε φέρουσιν.

6) ἐς ὁδὸν βῆσαν] HStephanus γ' ἦσαν. ms Vratislav. et Savil. ἔησαν.

P 303

δαίμονος ἢ κατὰ πάντ' ἀτηφέρει^{α)} εἰδὸτα φῶτα,
τῇ φερόμεν^{β)}, τῇ γὰρ με πολύφραστοι φέρον ἵπποι
5 ἄρμα τιταίνουσαι^{γ)}, κοῦραι δ' ὁδὸν ἡγεμόνεον,
ἄξων δ' ἐν χροίῃσι^{δ)} σύριγγος αὐτεὶ
αἰθόμενος^{ε)}. δοιοῖς γὰρ ἐπείγετο^{ς)} δινωτοῖσι
κύκλοις^{ζ)} ἀμφοτέρωθεν, ὅτε σπερχόλατο πέμπειν
Ἡλιάδες κοῦραι^{η)} προλιποῦσαι δώματα νυκτός,
10 εἰς φάος ὠσάμεναι κρατερῶν^{θ)} ἀπὸ χειρὸς καλύπτρας.
ἐνθα πύλαι νυκτός τε καὶ ἡματός εἰσι κελεύθων.
καὶ σφας^{ι)} ὑπέρθυρον ἀμφὶς ἔχει καὶ λαίινος οὐδός·
αὐταὶ δ' αἰθέριαι^{κ)} πληνται μέγαλοισι θυρέτροις·
τῶν δὲ Δίκη πολύποινος^{λ)} ἔχει κληίδας ἀμοιβούς.

daemonis atque via quae fert per singula doctum,
insignes me ea equi, quorum est bona fama, tulerunt
8 quassantes currum, atque duces praeire puellae,
eius cum radiis immissus fistulae et axis
orbibus in geminis tornatis fixus utrimque est.
Heliades quando festinavere puellae
mittere linquentes tenebrosa palatia noctis,
10 ad lucem manibus validis et vela moventes,
noctis ubi portae prostant lucisque viarum,
quod foribus super ex lapide est, ipsum quoque limen.
Illae autem aetherae veniunt portisque propinquunt,
quarum ultrix meritis poenas reddensque vicissim

P 303

δ) ἢ κατὰ πάντ' ἀτηφέρει] ita mss Savil. et Vratislav. et HSteph. pro
ἢ κατὰ πάντα φέρει τῇ. ms Ciz. πάντα τῇ φέρει. possit autem videri
ἀτηφέρω, si sana sit lectio, verbum formatum ut ἀτημελέω. sed locum
corruptum esse HStephano assentior.

ε) τῇ φερόμεν] ita mss et HSteph. pro φέρομαι.

η) ἄρμα τιταίνουσαι] sic iterum recte mss et HSteph. pro ἄρματα
τίταίνουσαι.

ζ) ἐν χροίῃσι] ita legendum pro χροίῃσι cum HStephano. est autem
χρῶς fistula rotae cui axis immittitur. eadem etiam mox σύριγγ. et infra
versu 19 ἄξων ἐν σύριγγιν ἀμοιβὰδὸν εἰλίσσασαι. caeterum hoc loco post
χροίῃσι deest in omnibus codicibus verbum ut στρέφειν vel κλίνει, aut si-
mille aliquid, nisi cum Stephano pro αὐτὴν strepitum legas αὐτεῖ, [quod
recepimus], strepitum edebat: tunc enim non verbum desideraretur sed
nomen ut τροχοῦ vel μακρόν vel aliquid tale, quod sine ms integrioris
ope certo divinare non licet.

κ) αἰθόμενος] ita magno consensu codices mss et HStephanus pro
αἰσθόμενος.

θ) ἐπείγετο] ita pro ἐπείγετο legant non hoc modo loco codices mss
sed etiam infra, ubi hunc versum παραφράζει noster.

ι) δοιοῖς κύκλοις] auribus, ut Sextus infra interpretatur.

η) Ἡλιάδες κοῦραι] oculi.

θ) κρατερῶν] ita mss et HStephanus pro κρατερῆς, quod legit etiam
Hervetus, manibus validis interpretatus.

ι) καὶ σφας] ita mss pro σφας.

κ) αἰθέριαι] ita mss et HSteph. atque interpretes, non αἰθέρια.

λ) Δίκη πολύποινος] ita recte editi atque interpretes, licet mss Vra-
tislav. et Ciz. cum HStephano legant Δίκην. Sextus infra, ubi hunc
versum παραφράζει. ἐπὶ δὲ τὴν πολύποινον εἰσεῖν Δίκην καὶ ἔχουσαν
κληίδας ἀμοιβούς, τὴν διάνοιαν, ὡσαυτεῖς ἔχουσαν τὰς τῶν πραγμάτων
καταλήψεις.

15 τὴν δὲ παρφάμεναι κοῦραι^{α)} μαλακοῖσι λόγοις
πεῖσαν ἐπιφραδέως, ὥς σφιν βαλανωτὸν ὀχῆα
ἀπτερέως ὥσπερ πύλων ἄπο. ταὶ δὲ θυρέτρων
χάσμι^{β)} ἀχανές ποιήσαν^{γ)} ἀναπτύμεναι πολυχάλκους
ἄξωνας ἐν σύριγγιν ἀμοιβὰδὸν εἰλίσσασαι
20 γόμοις καὶ περόνησιν ἀρηρότας· ἢ ἢ^{δ)} δι' αὐτῶν
ἰθὺς ἔχον κοῦραι κατ' ἀμαξίτον^{ε)} ἄρμα καὶ ἵππους·
καὶ με θεὰ πρόφρων ὑπεδέξατο, χεῖρα δὲ χεῖρ
δεξιτερὴν ἔλεν· ὥδε δ' ἔπος φάτο καὶ με προσήδα.
ὦ κοῦρ^{ς)} ἀθανάτοισι συνάρορος ἡνιόχοισι
25 ἵπποις, ταὶ σε φέρουσιν, ἰκάνων^{ζ)} ἡμέτερον δῶ,
χαῖρ^{ς)}, ἐπεὶ οὐ τί σε^{η)} μοῖρα κακὴ προὔπεμπε νέεσθαι
τὴνδ' ὁδόν. ἢ γὰρ ἀπ' ἀνθρώπων ἐκτός πάτου ἐστίν^{ι)},
ἀλλὰ θέμις τε δίκη τε, χρεὼ δὲ σε πάντα πυθέσθαι^{κ)},
ἢ μὲν ἀληθείης εὐπειθέος ἀτρεμές^{λ)} ἔτορ,

P 304

15 Dice clavigera est, mulcentes pectora verbis,
a porta ut vectem auferret, fecere puellae.
protinus haec vero pudentes claustra peringens
expansis valvis fecerunt esset hiatus
aptatus clavis ab eis dum volvitur axis.

20 illis hinc facile directa est orbita currus.
mox promptum currumque et equos habuere puellae
atque alacris dea me excepit dextraqueprehendit,
his verbis utens mecum et sic ore locuta est:
qui comitaris equos, divinos nate regentes

25 currus, haec qui nunc te ad nostra palatia portans,
salve, non mala te duxit fortuna, venires
hoc ut iter: via non hominum umquam haec passibus ullis
trita est; sed quae opus est audacter cuncta rogare
fas et iura sinunt, veri certissima corda

α) κοῦραι] oculi, ut supra versu 9.

β) ταὶ δὲ θυρέτρων χάσμι^{α)} ἀχανές ποιήσαν] ita mss et HStephanus
pro ταῖς et ἐποίησαν.

γ) περόνησιν ἀρηρότας· ἢ ἢ] in editis erat: περόνησιν ἀρηρότας· τῇ
ἢ. sed περόνησιν habent omnes mss et ἀρηρότας sensus postulat, ut ad
ἄξωνας referatur. ita etiam diserte ms Ciz., licet ἀρηρότας invenio in ms
Vratislav. et apud HStephanum.

δ) καταμαξίτον] ita mss Vratislav. et Ciz. pro κατ' ἀμαξίτον quod
erat in editis vel κατ' ἀμαξίτον, ut HStephanus [quod recepit].

ε) ἵπποις, ταὶ σε φέρουσιν, ἰκάνων] ita legendum e mss pro ἰκάνων
quod nullo sensu in editis exstabat. possit et legi ἰκάνοντι. HStephanus
habet ἵπποι et Salmasius: ἵπποι τ' αἶ σε φέρουσαι. sed praestat mss
codicum lectio.

ς) οὐ τί σε] ita mss et HStephanus pro οὐτε σε.

η) ἢ γὰρ ἀπ' ἀνθρώπων ἐκτός πάτου ἐστίν] ita mss et HStephanus
pro ἢ. ex hoc Parmenidis versu fortasse Lucretius hausit illud eum:
avia Pieridum peragro loca nullius ante trita solo.

ι) πυθέσθαι] ita recte Laërtii codices 9 22 pro πυθέσθαι.

κ) εὐπειθέος ἀτρεμές] Proclus lib. 2 in Timaeum p. 105 hoc versus
Parmenidis laudans legit εὐφειγέος ἀτρεμές. sed εὐπειθέος habent omnes
Sexti codices non hoc tantum loco sed et infra, ubi Parmenides
παραφράζει. etiam Laërtius loco laudato, ubi quoque legitur ἀτρεμές,
non ἀτρεμές. ἀτρεμές habent Sexti codices editi et msti in hoc loco atque
ita infra in paraphrasi legit ms Ciz., ubi editi ἀτρεμές, quod praefertunt

P 304

- 30 ἡ δὲ βροτῶν δόξας, ταῖς οὐκ ἐν^{β)} πίστις ἀληθής.
ἀλλὰ σὺ τῆσδ' ἀφ' ὁδοῦ διζήσιος^{γ)} εἶργε νόημα.
μηδὲ σ' ἔθος^{δ)} πολύπειρον ὁδὸν κατὰ τήνδε βιάσθω
νωμῶν ἄσκοπον ὄμμα καὶ ἠχῆσαν ἀκουήν^{ε)}
καὶ γλῶσσαν· κρῖναι^{ς)} δὲ λόγῳ πολύπειρον ἔλεγχον
35 ἔξ ἐμέθεν φηθέντα· μόνος δέ γε^{ο)} θυμὸς ὁδοῖο
λείπεται.

- 112 ἐν τούτοις γὰρ ὁ Παρμενίδης ἵππους μὲν φησὶν αὐτὸν φέρειν
τὰς ἀλόγους τῆς ψυχῆς ὁρμάς τε καὶ ὁρέξεις, κατὰ δὲ τὴν πο-
λύφημον ὁδὸν τοῦ δαίμονος πορεύεσθαι, τὴν κατὰ τὸν φιλόσο-
φον λόγον^{η)} θεωρίαν· ὡς λόγος προπόμπου δαίμονος^{ι)} τρόπον
ἐπὶ τὴν ἀπάντων ὁδηγεῖ γινώσκιν, κούρας δ' αὐτοῦ προάγειν τὰς
αἰσθήσεις. ὧν τὰς μὲν ἀκοὴς αἰνίσσεται ἐν τῷ λέγειν “δοιοῖς
γὰρ ἐπείγετο δινωτοῖσι κύκλοις”, τουτέστι τοῖς τῶν ὠτων, τὴν
113 φωνὴν δὲ ὧν καταδέχονται. τὰς δὲ ὁράσεις Ἡλιάδας κούρας
κέκληκε, δῶματα μὲν νυκτὸς ἀπολιπούσας^{λ)}, ἐς φῶς ὠσαμένας,

- 30 quatenam sint, hominum et quatenam sit opinio, cui non
certa adhibenda fides, via num sit mente petenda,
haec tibi tu caveas: longa experientia rerum
ne te cogat in hanc ut tu tua lumina figas
aut aures patulas, a te ratione probetur,
35 quam tibi dictaro, longa experientia rerum
solam mentem errare via contingit

112. in his certe Parmenides equis quidem dicit se ferri, rationis experte
animi impetu et appetitionibus; ferri autem per celebrem et inclutam “viam
daemonis”, nempe per contemplationem rationis philosophicam: nam ratio
instar deducentis daemonis ducit ad universorum cognitionem; eius autem
filias praecire, nempe sensus, ex quibus aures quidem innuit, cum dicit, “or-
bibus ingeminis fuerat defixus utrinque tornatis”, nempe in orbibus aurium,
per quos vocem accipiunt. 113 oculos autem vocat “puellas Heliadas”, quae
relictis palatiis noctis contendunt ad lucem, propterea quod absque luce nul-

HStephanus et Salmasius. [ἀτρεκέες etiam Plutarchus Mor. p. 1114 C.
ἀτρεκέες Clemens Alex. Strom. 5 p. 682, Simplicius comm. in Aristotelis
2 de coelo p. 138. atque hoc restituimus.]

β) δόξας, ταῖς οὐκ ἐν] male ms Vratislav. δόξαι pro δόξας. nec mi-
nus vitiose Laërtii codices ἐν pro ἐν.

γ) διζήσιος] male editi διζήσιος. vocabulo διζήσιος utitur Parmenides
etiam in his apud Proclum versibus:

εἰ δ' ἄγε τῶν ἐρέω, κόμισαι δὲ σὺ μῦθον ἀκούσας
ἀλπερ ὁδοὶ μόναι διζήσιός εἰσι νοῆσαι.
ἡ μὲν ὅπως ἔστι τε καὶ οὐ χρεῶν ἔστι μὴ εἶναι
πειθοῦς ἔστι κέλευθος· ἀληθείη γὰρ ὁππῶδε.
ἡ δ' ὡς οὐκ ἔστι γε, καὶ ὡς χρεῶν ἔστι μὴ εἶναι,
τὴν δὴ τοι φράσω παναπειθέα ἔμμεν' ἀταρπὸν,
οὔτε γὰρ ἂν γνολὴς τό γε μὴ ὄν, οὐ γὰρ ἐρικυόν,
οὔτε φράσαις.

δ) μηδὲ σ' ἔθος] male Laërtii codices 9 22 μὴ σε θεός.

ε) ἀκουήν] ita metrum postulat pro ἀκοήν, et habent Laërtius atque HSteph.

ς) κρῖναι] editi κρῖνον. pro πολύπειρον mox apud Laërtium legitur
πολύδηρον vel ut in Wetsteniana editione πολύδηριν. sed πολύπειρον
utrumque πολύπειρον ὁδὸν et πολύπειρον ἔλεγχον etiam infra a Sexto
repetitur.

ζ) δέ γε] mss δέ τι.

η) τὸν φιλόσοφον λόγον] ita recte mss et HStephanus pro λόγον.

ι) προπόμπου δαίμονος] male editi προπόμπος.

λ) ἀπολιπούσας] ms Vratislav. et HSteph. ἀπολειπούσας.

διὰ τὸ μὴ χωρὶς φωτὸς γίνεσθαι τὴν χρῆσιν αὐτῶν^{η)}. ἐπὶ δὲ
τὴν πολύποινον ἔλθειν δίκην καὶ ἔχουσιν κληίδας ἀμοιβούς, τὴν
διάνοιαν ἀσφαλεῖς ἔχουσιν τὰς τῶν πραγμάτων καταλήψεις. ἥτις 114
αὐτὸν ὑποδεξαμένη ἐπαγγέλλεται δύο ταῦτα διδάξιν, ἡμὲν ἀλη-
θείης εὐπειθέος ἀτρεκέες ἦτορ, ὅπερ ἐστὶ τὸ τῆς ἐπιστήμης
ἀμετακίνητον βῆμα, ἕτερον δὲ βροτῶν δόξας, ταῖς οὐκ ἐν πίστις
ἀληθείης, τουτέστι, τὸ ἐν δόξῃ κείμενον πᾶν, ὅτι ἦν ἀβέβαιον.
καὶ ἐπὶ τέλει προσδιασαφεῖ τὸ μὴ δεῖν ταῖς αἰσθησεσι προσέχειν
ἀλλὰ τῷ λόγῳ. “μὴ γὰρ σε”, φησὶν, “ἔθος πολύπειρον ὁδὸν P 395
κατὰ τήνδε βιάσθω νωμῶν ἄσκοπον ὄμμα καὶ ἠχῆσαν ἀκουήν
καὶ γλῶσσαν, κρῖναι δὲ λόγῳ πολύπειρον ἔλεγχον ἔξ ἐμέθεν φη-
θέντα”. ἀλλ' οὗτος μὲν καὶ αὐτός, ὡς ἐκ τῶν εἰρημένων συμ-
φανές, τὸν ἐπιστημονικὸν λόγον κανόνα τῆς ἐν τοῖς οὐσιν ἀλη-
θείας ἀναγορεύσας ἀπέστη τῆς τῶν αἰσθήσεων ἐπιστάσεως^{μ)}.
Ἐμπεδοκλῆς δὲ ὁ Ἀκραγαντῖνος κατὰ μὲν τοὺς ἀπλούστερον 115
δοκοῦντας αὐτὸν ἐξηγεῖσθαι ἔξ κριτήρια τῆς ἀληθείας παραδι-
δωσι· δύο γὰρ δροστηρίους τῶν ὄλων ἀρχὰς ὑποθέμενος, φε-
λίαν καὶ νεῖκος, ἅμα τε τῶν τεσσάρων μνησθεῖς ὡς ὑλικῶν,
γῆς τε καὶ ὕδατος καὶ ἀέρος καὶ πυρός, πάσας ταύτας^{ν)} ἔφη
κριτήρια τυγχάνειν. παλαιὰ γὰρ τις, ὡς προεῖπον^{ο)}, ἄνωθεν 116
παρὰ τοῖς φυσικοῖς κυλίσσεται δόξα περὶ τοῦ τὰ ὁμοία τῶν ὁμοίων
εἶναι γνωριστικά. καὶ ταύτης ἔδοξε μὲν καὶ Δημόκριτος^{π)} κεκο-

lus sit eorum usus. ad “Dicen” autem sen iustitiam venisse ulticem et ha-
bentem claves convenientes, nempe mentem, quae habet firmas ac certas re-
rum comprehensiones. 114. quae cum eum excepisset, pollicetur se duo esse
doctrinam, nempe “quaenam sint veri certissima corda”, nempe scientiae
gressum immobilem, alterum autem, quatenam sit hominum opinio, “cui non
certa adhibenda fides”, hoc est, quidquid in opinione positum est, quod
est infirmum et instabile. in fine autem aperte declarat non esse attendendos
sensus sed rationem. “longa”, inquit, “experientia rerum ne te cogat in
hanc ut tu tua lumina figas aut aures aut linguam; a te ratione probetur,
quam tibi dictaro, longa experientia rerum”. sed hic quoque, ut ex iis quae
dicta sunt, est perspicuum, cum quae est ex scientia rationem pronuntiarit
esse regulam rerum veritatis, recessit a sensibus attendendis. 115. Empedo-
cles autem Agrigentinus, ut ii volunt qui existimant eum exponere simpli-
cius, tradit esse sex a quibus indicatur veritas: nam cum duo, quae vim
habeant agendi, universorum posuisset principia, nempe amicitiam et litem,
et simul meminisset quattuor tamquam materialium, nempe terrae et aquae
et aëris et ignis, ea coniuncta dixit esse criteria sive quae indicant. 116. nam
vetus quaedam, ut prius dixi, et alte a Physicis usque probata versatur opi-
nio, quod similia similibus cognoscantur. et eius quidem visus est etiam

η) τὴν χρῆσιν αὐτῶν] ita mss et HStephanus atque Hervetus interpre-
pro χρῆσιν.

μ) τῶν αἰσθήσεων ἐπιστάσεως] male editi τῶν αἰσθητῶν.

P 395

ν) πάσας ταύτας] scil. ἀρχὰς ut infra sect. 120, ubi haec Empedoclis
opinio ipsius verbis declaratur. in editis male erat πλάσας ταῦτα. sed
πάσας diserte ms Vratislav.

ο) ὡς προεῖπον] supra sect. 92. confer Erasmus adagio similia simili
gaudet.

π) Δημόκριτος] huius verba mox affert ex magno eius, ut suspicor,
petita διακύρμψ.

μικέναι τὰς παραμυθίας. Ἰδοὺς δὲ καὶ Πλάτων ὃ ἀπὸ τῆς ἐν τῷ
 117 Τιμαίῳ παρεψαυκέναι. ἀλλ' ὁ μὲν Δημόκριτος ἐπὶ τε τῶν ἐμ-
 ψύχων καὶ ἀψύχων ἴστησι τὸν λόγον. "καὶ γὰρ ζῷα", φησὶν,
 "ὁμογενέσι ζῷοις συναγελάζεται, ὥς περιστεραὶ περιστεραῖς καὶ
 γέρανοι γεράνοις ὃ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀλόγων. ὡσαύτως δὲ καὶ
 ἐπὶ τῶν ἀψύχων, καθάπερ ὄραν πάρεστιν ἐπὶ τε τῶν κοσκινενο-
 μένων σπερμάτων καὶ ἐπὶ τῶν παρὰ ταῖς κυματωγαῖς ὃ ψηφί-
 δων. ὅπου μὲν γὰρ κατὰ τὸν τοῦ κοσκίνου δῖνον διακριτικῶς
 φακοὶ μετὰ φακῶν τάσσονται καὶ κριθαὶ μετὰ κριθῶν καὶ πυροὶ
 118 μετὰ πυρῶν. ὅπου δὲ κατὰ τὴν τοῦ κύματος κίνησιν αἱ μὲν
 ἐπιμήκεις ψηφίδες εἰς τὸν αὐτὸν τόπον ταῖς ἐπιμήκεισιν ὠθοῦν-
 ται, αἱ δὲ περιφερεῖς ταῖς περιφερείσιν, ὥς ἂν συναγωγόν τι
 ἐχούσης τῶν πραγμάτων τῆς ἐν τούτοις ὁμοιότητος". ἀλλ' ὁ
 119 μὲν Δημόκριτος οὕτως. Πλάτων ὃ δὲ ἐν τῷ Τιμαίῳ πρὸς
 παράστασιν τοῦ ἀσώματος εἶναι τὴν ψυχὴν τῷ αὐτῷ γένει τῆς
 ἀποδιζέως κέχρηται. "εἰ γὰρ ἡ μὲν ὄρασις", φησὶ, "φωτὸς
 ἀντιλαμβανομένη εὐθύς ἐστὶ φωτεινῆς, ἡ δὲ αἴρα πε-
 πληγμένην κλίνουσα, ὅπερ ἐστὶ τὴν φωνήν, εὐθύς ἀεροειδῆς
 θεωρεῖται, ἡ δὲ ὁσφρησις ἀτμοὺς γνωρίζουσα πάντως ἐστὶν
 ἀτμοειδῆς, καὶ ἡ γεῦσις χυλοειδῆς. κατ' ἀνάγκην καὶ ἡ ψυχὴ
 τὰς ἀσωμάτων ἰδέας λαμβάνουσα καθάπερ τὰς ἐν τοῖς ἀριθμοῖς
 P 396 καὶ τὰς ἐν τοῖς πέρασι τῶν σωμάτων γίνεται τις ἀσώματος".
 120 τοιαύτης δ' οὐσης παρὰ τοῖς προγενεστέροις δόξης, ἔοικε καὶ ὁ
 Ἐμπεδοκλῆς ταύτη συμπεριφέρεισθαι ὃ), ἔξ τε οὕτων τῶν τὰ

Democritus aliquas probabiles afferre rationes, visus est et Plato eam ted-
 glisse in Timaeo. 117. sed Democritus quidem in animatis et inanimis ea
 quae dicit constituit. "animantia enim", inquit, "simul congregantur cum
 eiusdem generis animantibus, ut columbae cum columbis et grues cum gru-
 bus et ita in aliis brutis. similiter autem et in inanimis, ut licet videre in
 seminibus quae cribrantur et in lapillis qui educuntur a fluctibus; cum ex
 cribri quidem circumactione separatim lens cum lente collocetur, hordeum
 cum hordeo et frumentum cum frumento, 118. ex undarum autem motione
 oblongi quidem calculi pellantur ad eundem locum ad quem oblongi, teretes
 autem ad quem teretes, utpote rerum in his similitudine habente vim quan-
 dam congregandi". sed sic quidem Democritus. 119. Plato autem in Timaeo
 ad probandum animam esse incorpoream usus est eodem genere demonstra-
 tionis: "nam si visio", inquit, "apprehendens lacem statim est luminosa,
 auditus autem aërem percussus iudicans, nempe vocem, protinus cernitur ad
 aëris accedens speciem, odoratus autem cognoscens vapores est omnino va-
 poris aliquam habens formam, et gustus qui humores, humoris habens spe-
 ciem; et anima ideas suscipiens incorporeas, ut quae sunt in numeris et in
 finibus corporum, est incorporea". 120. cumque ait eiusmodi opinio apud
 eos qui nos multis seculis praecesserunt, visus est in ea quoque versari

q) Πλάτων] infra sect. 119 et quae sect. 93.

γ) γέρανοι γεράνοις] Nazianzenus epist. 46 ad African. τίσιν ἱπποὶ
 μάλιστα χαίρουσιν; δῆλον ὡς ἱπποῖς. αἰετοὶ δὲ τίσιν; οὐκ ἄλλοις ἢ αἰετοῖς.
 κολοῖδον δὲ ποτὶ κολοῖδον ἱκάνειν καὶ τῆς παροιμίας ἀκούεις.

δ) κυματωγαῖς] in ms Gix. est κυματαγωγαῖς pro κυματωγαῖς.

ε) Πλάτων] confer Platonem Timaeo p. 632 sq. et Bhaedone p. 385
 ed. Lugd. 1590.

P 396 u) συμπεριφέρεισθαι] ita recte in suo codice Salmasius consentientibus
 mas pro συμπεριφέρεισθαι. Empedoclis versus iam fuere supra sect. 92.

πάντα συνιστακινῶν ἀρχῶν, λέγειν ἰσάριθμα ταύταις ὑπάρχειν
 τὰ κριτήρια δι' ὧν γέγραφε

γαῖη μὲν γὰρ γαῖαν ὀπώπαμεν, ὕδατι δ' ὕδωρ, 121
 αἰθέρι δ' αἰθέρα δῖον, ἀτὰρ πυρὶ πῦρ αἰδηλον,
 στοργὴν δὲ στοργῇ, νεῖκος δὲ τε νεῖκεϊ λυγρῷ.

ἐμφαίνων ὥς γῆν μὲν καταλαμβάνόμεθα μετουσίᾳ γῆς, ὕδωρ
 δὲ κατὰ μετοχὴν ὕδατος, αἶρα δὲ μετουσίᾳ τοῦ αἵρος, καὶ ἐπὶ
 πυρὸς τὸ ἀνάλογον. ἄλλοι δὲ ἦσαν οἱ λέγοντες κατὰ τὸν Ἐμ- 122
 πεδοκλέα ὃ κριτήριον εἶναι τῆς ἀληθείας οὐ τὰς αἰσθήσεις ἀλλὰ
 τὸν ὁρθὸν λόγον. τοῦ δὲ ὁρθοῦ λόγου τὸν μὲν τινα θεῖον ὑπάρ-
 χειν, τὸν δὲ ἀνθρώπινον, ὦν τὸν μὲν θεῖον ἀνέξοιστον εἶναι,
 τὸν δὲ ἀνθρώπινον ἐξοιστόν. λέγει δὲ περὶ μὲν τοῦ μὴ ἐν ταῖς 123
 αἰσθήσεσι τὴν κρίσιν τάληθοῦς ὑπάρχειν οὕτως,

στεινωποὶ μὲν γὰρ παλάμαι κατὰ γυῖα κέχυνται,
 πολλὰ δὲ δειλεμπῆα ὃ), τὰ τ' ἀμβλύνουσι μερίμνας.
 παῦρον δὲ ζῶῃσι βίου μέρος ἀθροίσαντος ὃ)
 ὠκύμοροι καπνοῖο δίκην ἀρθέντες ἀπέπταν.
 αὐτὸ μόνον πεισθέντες ὅτι προσέκυρσεν ὃ) ἔκαστος

Empedocles, et cum sex sint secundum ipsum principia quae omnia consti-
 tuunt, dicere esse totidem numero criteria, cum scripsit,

121. terram terreno atque unda conspeximus undam,
 aethere divinum nos aethera, vidimus igne
 claro ignem, lis lite, amor est conspectus amore.

ostendens quod terram quidem comprehendimus terrae participatione, aquam
 autem participatione aquae, aërem participatione aëris et in igne similiter.
 122. alii autem fuere qui dicerent ex sententia Empedoclis non a sensibus
 sed a recta ratione iudicari veritatem: rectam autem rationem partim esse
 divinam, partim humanam; ex quibus divinam quidem non posse proferri,
 humanam autem posse. 123. quod autem in sensibus non sit veri iudicium,
 sic ait,

effusa angusta est nimium nam palma per artus,
 multa et lemae quae curam caligine caecant,
 et cum sit vivis vitae pars parva coacta,
 morte citae ablatiis fumi instar vita recedit.
 id modo persuasus quisque est quod se obtulit illi,

x) κατὰ τὸν Ἐμπεδοκλέα] sensibus aliquando non multum tribuisse
 Empedoclem, notat etiam Cicero Lucullo cap. 5: et tamen isti Physici
 raro admodum, cum haerent aliquo loco, exclamant quasi mente incitati,
 Empedoclea quidem, ut interdum mihi furere videatur, abstrusa esse omnia,
 nihil nos sentire, nihil cernere, nihil omnino quale sit posse reperire.
 Claudianus de consulatu Mallii Theodori v. 71:

alter in Aetneae casurus sponte favillas
 dispergit revocatque deum rursusque receptis
 neclit amicitias quicquid discordia solvit.
 corporis hic damnat sensus verumque videri
 pernegat - - -

γ) πολλὰ δὲ δειλεμπῆα] mss δειλεμπῆα, HSteph. δειν' ἔπειτα, pro quo,
 Iosephus Scaliger legebat: δῆνε' ἔπειτα.

δ) ζῶῃσι βίου μέρος ἀθροίσαντος] ita mss pro ζῶοις et ἀθροίσαντες.
 Tho. Gatakerus ad M. Antonini 10 31 παῦρον δ' ἐν ζῶοις βίου. Sea-
 liger malebat: ζῶῃς ἀβίου μέρος ἀθροίσαντες. [Wytttenbachius ad Plut.
 Mor. p. 360 C scripsit: παῦρον δὲ ζῶουσι βίου μέρος ἀθροίσαντες]

α) αὐτὸ μόνον πεισθέντες ὅτι προσέκυρσεν] male in editis προσέκυρ-
 σεν. vicissim male apud Laërtium, ubi hic Empedoclis versus legitur 9
 SEXTUS EMPED. II. U

παντός' ἐλυνόμενοι. τὸ δὲ ὅλον εἴχεται εὐραῖν
οὕτως, οὐτ' ἐπιδερκτά⁶⁾ τὰδ' ἀνδράσιν οὐτ' ἱπακουσιὰ
οὐτὲ νόῳ περιληπτά.

121 περὶ δὲ τοῦ μὴ εἶναι εἰς τὸ παντελὲς ἄληπτον τὴν ἀλήθειαν,
ἀλλ' ἐφ' ὅσον ἰκνεῖται⁷⁾ ὁ ἀνθρώπινος λόγος, ληπτὴν ὑπάρχειν,
διασφαεῖ τοῖς προκειμένοις ἐπιφέρων⁸⁾.

σὺ οὖν ἐπεὶ ὧδ' ἐλιάσθης,

πέυσαι, οὐ πλεῖον γε βροτεῇ μῆτις ὄρωρε.

καὶ διὰ τῶν ἐξῆς ἐπιπλήξας τοῖς πλεον ἐπαγγελλομένοις γινώσκειν
P 897 παρίστησιν, ὅτι τὸ δι' ἐκάστης αἰσθήσεως λαμβανόμενον πιστόν
ἐστὶ, τοῦ λόγου τούτων ἐπιστατούντος, καίπερ πρότερον κατα-

125 δραμὸν τῆς ἀπ' αὐτῶν πίστεως. φησὶ γὰρ
ἀλλὰ θεοὶ τῶν μὲν μανίην⁹⁾ ἀποτρέψατε γλώσσης,
ἐκ δ' ὁσίων στομάτων καθαρὴν ὀχετεύσατε πηγὴν.
καὶ σε πολυμνήστη λευκώλενε παρθένε μοῦσα,
ἄντομαι ὧν θέμις ἐστὶν ἐφημερίοισιν¹⁾ ἀκούειν,

undique raptato, totum at se iactat habere

inventum, audire aut potuit quod cernere nemo
aut animo comprehendere.

124. quod autem non possit perfecte comprehendere veritas, nisi quantum con-
sequitur humana ratio, declarat subiungens ad ea quae sequuntur

sic quoniam sed aberras,

scitare, haud ultra nam hominis sollertia tendit.

et cum per ea quae deinceps sequuntur, increpasset eos qui se plus nosse
proflentur, statuit quod quidquid per unumquemque sensum accipitur, est
fide dignum, si eis praesit ratio, licet prius fidei sensuum detraxisset.

125, dicit enim,

verum dii illorum furias avertite linguae

atque ore ex sancto purum deducite fontem.

o musa et celebris, cui brachia candida, virgo,

quae fas est homini exaudire, ego te rogo supplex,

73 πεισθὲν τῷ pro πεισθέντες ὅτι, ut viri docti iam notarunt. verum
proximum ὠκύμοροι etc. habet Plutarchus libro de Iside et Osiride p. 360.

6) οὐτ' ἐπιδερκτά] ita legendum vidit Iosephus Scaliger. in editis Sexti
codicibus: ἐφ' ὃ δῶς. in ms Vratislav. ἐφ' ὃ δῶς. ms Ciz. ἐφ' ὃ
δῶς. HSteph. ἐφ' ὃ δῶς. ὁσίων. quod est in ms Vratislav. et apud
HSteph. pro quo Scaliger: ὁσίων. ita recte editi pro δῶς, quod est in ms Vratislav. et apud
HSteph. pro quo Scaliger: ὁσίων.
9) μανίην] ita recte HSteph. pro παλάμη. ponitur autem Empedocli
παλάμη pro mensura qua rerum veritatem utcumque veluti spithama
homo metiri conatur, sensibus attendens. de cuius mensurae brevitate
atque insufficientia supra dixerat: στενωποὶ μὲν γὰρ παλάμαι κατὰ
γυῖα κέχυνται.
1) ἡ ἀκοήν] ita versus postulant et legunt mss pro ἀκούην, quod ex
superiore versu male in editis repetitum.
m) γλώσσης] ita mss et HSteph. pro γλώττης, quod est Atticum.
n) γυῖων πίστιν] hoc inprimis versu utitur Radulphus Cudworthus in
systemate intelligibili Universi p. 23 ad confutandum Aristotelem, qui
sensibus solis ab Empedocle tributam iudicandi facultatem scripsit.
o) Ἡράκλειτος] huius dictum supplendum apud Io. Stobaeum serm. 4
(32) de imprudentia p. 100: κακαὶ γίνονται (μάρτυρες) ὀφθαλμοὶ καὶ
οἰα ἀφρόνων ἀνθρώπων, ψυχὰς βαρβάρους ἔχόντων. caeterum oculos
auribus ἀκριβεστέρας μάρτυρας esse pronuntiat Heraclitus apud Polybium
lib. 12 t. 2 p. 980.
p) ἔπειρ ἴσον ἦν] proxima quidem haec est verborum Heracliti sen-

P 897 c) μανίην] ita mss et mox ἀποτρέψατε ac καθαρὴν ὀχετεύσατε pro
ἀπετρέψατε et μανίαν et καθαρὰν ὀχεύσατε. notum est Empedoclem,
Siculum licet, ionica usum in versibus suis dialecto, non dorica, nam
quod non loquerentur dorice Siculi, sed quod ionismum elegantiorē
haberent suaviorēque.

f) ἐφημερίοισιν] ita legit HStephanus pro ἐφ' ἡμερίοισιν. ms Ciz.
ἐφημερίοισιν.

5 πέμπε παρ' εὐσεβίης ἐλάου^{g)} εὐήνιον^{h)} ἄγμα,
μηδέ σέ γ' εὐδόξιο βήσεται ἀνθεα τιμῆς
πρὸς θνατῶν ἀνελέσθαι ἐφ' ὃ δῶςⁱ⁾ ὁσίη^{k)} πλεον εἰπεῖν.
θάρσει, καὶ τότε δὴ σοφίης ἐπ' ἀκροισι θοάξῃ^{l)}.
ἀλλὰ γὰρ ἄθρει πᾶς παλάμη^{m)} πῇ δῆλον ἔκαστον,
10 μήτε τίν' ὄψιν ἔχων πίστιν πλεον ἢ κατ' ἀκούην,
ἢ ἀκοήνⁿ⁾ ἐρίδουπον ὑπὲρ τρανώματα γλώσσης^{o)},
μήτε τι τῶν ἄλλων ὁπόση πόρος ἐστὶ νοῆσαι.
γυῖων πίστιν^{p)} ἔρυκε νόει θ' ἢ δῆλον ἔκαστόν.

τοιαῦτα μὲν καὶ ὁ Ἐμπεδοκλῆς. ὁ δὲ Ἡράκλειτος^{o)}, ἐπεὶ πάλιν 126
ἐδόκει δυσὶν ὀργανῶσθαι ὁ ἀνθρώπος πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας
γνώσιν, αἰσθήσει τε καὶ λόγῳ, τούτων τὴν αἰσθησιν παραπλη-
σίως τοῖς προειρημένοις φυσικοῖς ἀπιστον εἶναι νενόμικε· τὸν δὲ
λόγον ὑποτίθεται κριτήριον. ἀλλὰ τὴν μὲν αἰσθησιν ἐλέγχει λέ-
γων κατὰ λέξιν "κακοὶ μάρτυρες ἀνθρώποισιν ὀφθαλμοὶ καὶ
ὦτα βαρβάρους ψυχὰς ἔχόντων". ὅπερ ἴσον ἦν^{p)}, τῶν βαρβά-

5 a pietate velis facilem ut tu mittere currum,
gloria nec cogat flores te carpere honoris
a mortalibus, ut movearis dicere plura;
confide et sophiae tunc ad suprema feraris.
attento studio totus circumspecte clarum

10 quodlibet, haud visus maiorque fides habeatur,
quam auditus, non eius quam quod lingua revelat,
nulliusve ex aliis, quorum est perceptio mentis.
a membrisque fidem arce, sed haec quae clara teneto.

126. haec quidem Empedocles. Heraclitus autem, quoniam rursus videbatur
esse duobus instrumentis munitus homo ad cognoscendam veritatem, nampe
sensu et ratione, ex iis sensum, sicut ii quos prius diximus physici, exi-
stimavit non esse fide dignum; rationem autem ponit eam esse quae iudicat,
sed sensum quidem refellit dicens ad verbum "mali sunt testes hominibus
oculi et aures barbaras habentium animas". quod periinde est ac si dicas,

g) ἐλάου^{g)} εὐήνιον] ita mss et HSteph. in poësi philosophica p. 21.

h) ἐφ' ὃ δῶς^{h)} ὁσίη] ita legendum vidit Iosephus Scaliger. in editis Sexti
codicibus: ἐφ' ὃ δῶς. in ms Vratislav. ἐφ' ὃ δῶς. ms Ciz. ἐφ' ὃ
δῶς. HSteph. ἐφ' ὃ δῶς. ὁσίη. quod est in ms Vratislav. et apud
HSteph. pro quo Scaliger: ὁσίη.

i) θοάξῃ] ita recte editi pro θοάξει, quod est in ms Vratislav. et apud
HSteph. pro quo Scaliger: θοάξει.

k) παλάμη] ita recte HSteph. pro παλάμη. ponitur autem Empedocli
παλάμη pro mensura qua rerum veritatem utcumque veluti spithama
homo metiri conatur, sensibus attendens. de cuius mensurae brevitate
atque insufficientia supra dixerat: στενωποὶ μὲν γὰρ παλάμαι κατὰ
γυῖα κέχυνται.

l) ἡ ἀκοήν] ita versus postulant et legunt mss pro ἀκούην, quod ex
superiore versu male in editis repetitum.

m) γλώσσης] ita mss et HSteph. pro γλώττης, quod est Atticum.

n) γυῖων πίστιν] hoc inprimis versu utitur Radulphus Cudworthus in
systemate intelligibili Universi p. 23 ad confutandum Aristotelem, qui
sensibus solis ab Empedocle tributam iudicandi facultatem scripsit.

o) Ἡράκλειτος] huius dictum supplendum apud Io. Stobaeum serm. 4
(32) de imprudentia p. 100: κακαὶ γίνονται (μάρτυρες) ὀφθαλμοὶ καὶ
οἰα ἀφρόνων ἀνθρώπων, ψυχὰς βαρβάρους ἔχόντων. caeterum oculos
auribus ἀκριβεστέρας μάρτυρας esse pronuntiat Heraclitus apud Polybium
lib. 12 t. 2 p. 980.

p) ἔπειρ ἴσον ἦν] proxima quidem haec est verborum Heracliti sen-

127 ρων ἐστὶ ψυχῶν ταῖς ἀλόγοις αἰσθήσεσι πιστεύειν. τὸν δὲ λόγον
κριτὴν τῆς ἀληθείας ἀποφαίνεται, οὐ τὸν ὁποιονδήποτε⁹⁾, ἀλλὰ
τὸν κοινὸν καὶ θεῖον¹⁾. τίς δ' ἐστὶν οὗτος, συντόμως ὑπο-
P 398 δεικτέον· ἀρέσκει γὰρ τῷ φυσικῷ τὸ περιέχον ἡμᾶς λογικόν τε
128 ὄν καὶ φρενῆρες. ἐμφαίνει δὲ τὸ τοιοῦτο πολλὸ πρόσθεν Ὅμη-
ρος²⁾ εἰπὼν

τοῖος γὰρ νόος ἐστὶν ἐπιχθονίων ἀνθρώπων,
οἷον ἐπ' ἡμᾶρ ἄγῃσι πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε.
καὶ Ἀρχίλοχος³⁾ δὲ φησι τοὺς ἀνθρώπους τοιαῦτα φρονεῖν "ὅπολιν
Ζεὺς ἐφ' ἡμέρην ἄγει". εἴρηται δὲ καὶ τῷ Εὐριπίδῃ⁴⁾ τὸ αὐτὸ
ὅστις ποτ' εἰ σὺ δυστόπιastos εἰσιδεῖν
Ζεὺς, εἴτ' ἀνάγκη φύσιος εἶτε νοῦς βροτῶν,
ἐπευξάμην σε.

129 τοῦτον δὲ τὸν θεῖον λόγον καθ' Ἡράκλειτον δι' ἀναπνοῆς σπά-
σαντες νοεροὶ γινόμεθα, καὶ ἐν μὲν ὕπνοις ληθαῖοι, κατὰ δὲ

est barbararum animarum credere sensibus rationis expertibus. 127. rationem
autem veritatis iudicem pronuntiat, non quamcumque sed communem et di-
vinam, quatenam autem ea sit, breviter est ostendendum. placet enim phy-
sico, id quod nos ambit esse et rationis particeps et prudentia praeditum.
128. hoc longe ante indicavit Homerus dicens

terrenorum hominum est mens et prudentia talis,
ad qualem ipse diem deducit Iuppiter illos.

Archilochus quoque dicit homines talia mente versare, ad qualem diem de-
ducit eos Iuppiter, dictum est id ipsum quoque ab Euripide

haud facile quis tu sis potest conciliari,
o Iuppiter, naturae necessitas,
mens hominum, te ego tamen rogaverim.

129. hanc ergo divinam rationem cum, ut vult Heraclitus, attraxerimus per
inspirationem, efficimur intelligentes, et in somnis quidem obliviosi, in vi-

tentia, malos esse testes sensus, in iis qui sagaci animi iudicio desti-
tuuntur, quo ipsum sensuum testimonium revocare ad examen atque
ponderare possint.

9) οὐ τὸν ὁποιονδήποτε] Heraclitus apud Plutarchum de auditione
p. 41: βλὰς ἄνθρωπος ἐπὶ παντὶ λόγῳ ἐπιτοῆσαι φιλεῖ. Proclus com-
mentario ms in Alcibiadem Platonis: ὁρθῶς οὐ καὶ ὁ γεννητὸς Ἡρά-
κλειτος ἀποσχοριάζει τὸ πλῆθος ὡς ἄνουν καὶ ἀλόγιστον. τίς γὰρ αὐτῶν,
φησὶ, νόος ἢ φρήν - - ὅτι οἱ πολλοὶ κακοί, ὀλίγοι δὲ ἀγαθοί. ταῦτα
μὲν Ἡράκλειτος, διὸ καὶ ἀλλογραφὸς ὀχλολόδορον αὐτὸν ἀπεκάλεσεν.

1) τὸν κοινὸν καὶ θεῖον] Heracliti sententia, deum esse subtilissimum
ignem pollentem potentia ac sapientia omniaque permeantem, τὸ λεπτό-
τατον καὶ τάχιστον διὰ παντὸς διεξὶδν δι' οὗ πάντα τὰ γινόμενα γίνε-
ται. vide Rad. Cudworthum in systemate intelligibili Universi p. 505.
huius itaque communis et divinae rationis adspiratione sapere homines
alioqui per naturam ratione destitutos, infra sect. 349 et lib. 2 adversus
Logicos. Philostratus epist. 18: Ἡράκλειτος ὁ φυσικὸς ἄλογον εἶναι κατὰ
φύσιν ἔφησε τὸν ἄνθρωπον. Tertullianus de anima c. 15: ut neque ex-
trinsecus agitari putes principale istud secundum Heraclitum.

P 398 2) Ὅμηρος] Odys. σ' 135. confer ad hunc poëtae locum dicta 3 Pyr-
hon. sect. 244 et lib. adv. Astrologos sect. 4.

3) Ἀρχίλοχος] versus eius sunt:

τοῖος ἀνθρώποισι θυμός, Γλαῦκε Δελτινέω πάϊ,
γίνεται θνητοῖς, ὅπολιν Ζεὺς ἐφ' ἡμέρην ἄγει.

4) τῷ Εὐριπίδῃ] vide quae ad librum contra Grammaticos sect. 187,
ubi iidem versus Euripidis afferuntur, quos emendatius descriptos ac
digestos habes.

ἐγερσιν πάλιν ἔμφρονες· ἐν γὰρ τοῖς ὕπνοις μυσάντων τῶν αἰ-
σθητικῶν πόρων χωρίζεται τῆς πρὸς τὸ περιέχον συμφύτας ὁ ἐν
ἡμῖν νοῦς, μόνης τῆς κατὰ ἀναπνοὴν προσφύσεως σωζομένης
οἷονεῖ τινος ῥίζης, χωρισθεὶς τε ἀποβάλλει ἣν πρότερον εἶχε μνη-
μονικὴν δύναμιν. ἐν δὲ ἐγρηγοροῦσι πάλιν διὰ τῶν αἰσθητικῶν 130
πόρων ὥσπερ διὰ τινων θυρίδων προκύψας καὶ τῷ περιέχοντι
συμβάλλον λογικὴν ἐνδύεται δύναμιν. ὅνπερ οὖν τρόπον οἱ ἄν-
θρωποι πλησιάζαντες τῷ πυρὶ κατ' ἀλλοίωσιν διάπυροι γίνονται,
χωρισθέντες δὲ σβέννυνται, οὕτω καὶ ἡ ἐπιξενωθεῖσα τοῖς ἡμε-
τέροις σώμασιν ἀπὸ τοῦ περιέχοντος μοῖρα κατὰ μὲν τὸν χω-
ρισμὸν σχεδὸν ἄλογος γίνεται, κατὰ δὲ τὴν διὰ τῶν πλείστων
πόρων σύμφυσιν ὁμοιοειδὴς τῷ ὄλῳ⁵⁾ καθίσταται. τοῦτον δὲ 131
τὸν κοινὸν λόγον καὶ θεῖον καὶ οὗ κατὰ μετοχὴν γινόμεθα λο-
γικοί, κριτήριον ἀληθείας φησὶν ὁ Ἡράκλειτος, ὅθεν τὸ μὲν
κοινῇ πᾶσι φαινόμενον τοῦτ' εἶναι πιστόν· τῷ κοινῷ γὰρ καὶ
θεῷ λόγῳ λαμβάνεται· τὸ δὲ τινι μόνῳ προσπίπτον ἄπιστον
ὑπάρχειν διὰ τὴν ἐναντίαν αἰτίαν. ἐναρχόμενος οὖν τῶν περὶ 132
φύσεως ὁ προειρημένος ἀνὴρ καὶ τρόπον τινὰ δεικνὺς τὸ περι-
έχον φησὶ, "λόγον τοῦδε ἐόντος ἀξύνετοι γίνονται ἄνθρωποι"⁶⁾
καὶ πρόσθεν ἢ ἀκοῦσαι καὶ ἀκούσαντες τὸ πρῶτον· γινόμενων
γὰρ κατὰ τὸν λόγον τύνδε, ἄπειροι εἰκόασι πειρώμενοι ἐπέων
καὶ ἔργων τοιούτων, ὁκοίων ἐγὼ διηγέσμαι, κατὰ φύσιν διαί- P 399

gilando autem rursus prudentia praediti: nam cum in somnis obstructi sint
sensuum meatus, separatur mens quae est in nobis, a coniunctione quae illi
intercedit cum eo quod ambit, sola servata quae adhaerescit adnata respira-
tione veluti quadam radice, et separata amittit quam prius habebat vim re-
cordandi. 130. in vigilando autem rursus cum per sensuum meatus veluti
per quasdam fenestras prospexit et cum eo quod ambit se coniunxit, in-
duit vim rationis. quo modo enim carbonem si igni appropinquarint, sunt
ignei per alterationem, separati autem exstinguuntur; ita etiam pars illa, quae
ab eo quod ambit, in nostris corporibus hospitatur, per separationem quidem
fit propemodum expertis rationis; per coniunctionem autem cum plurimis me-
atibus fit eiusdem generis et formae cuius est totum seu universitas. 131. hanc
autem communem rationem et divinam et cuius participatione efficimur lo-
gicae particeps, dicit Heraclitus esse id quod iudicat, quo fieri ut id qui-
dem quod omnibus placet, sit fide dignum: comprehenditur enim communi
et divina ratione: quod autem uni soli occurrit, minime sit fide dignum
propter causam contrariam. 132. sub initium itaque libri de natura vir ille
memoratus digitum quodammodo intendit in id quod nos ambit atque: "cum
sit autem haec ratio, non intelligentes sunt homines et priusquam audierint
et cum primum audierint: nam cum haec fiant secundum rationem hancce,
videntur imperiti quando offeruntur illis dicta et facta, qualia ego recensco,

5) τῷ ὄλῳ] hunc κοινὸν καὶ θεῖον λόγον paullo ante dixerat et mox
eodem nomine appellat: κοινόν quatenus communis est omnibus homi-
nibus, in quo omnes sani consentiunt; θεῖον vero, originis et fontis,
unde venit, ratione. confer etiam lib. 1 adversus Physicos sect. 88.

6) λόγον τοῦδε ἐόντος ἀξύνετοι γίνονται ἄνθρωποι] ita mss et editi,
non τοῦ δέοντος, ut HStephanus in poësi philosophica p. 130 et Cle-
mens Alex. verba haec Heracliti laudans 5 Strom. p. 602 atque Eusebii
codices in Praeparat. Evangel. 13 p. 680. de Heracliti libro περὶ φύ-
σεως dixi lib. 2 bibl. Graecae c. 23.

ρίων ἰκαστον καὶ φράζων ὅπως ἔχει. τοὺς δὲ ἄλλους ἀνθρώπους
 λανθάνει ὁκόσα ἐγερθέντες ποιοῦσιν, ὁκώσπερ ὁκόσα εὐδοντες
 133 ἰπλανθάνονται. διὰ τούτων γὰρ ῥητῶς παραστήσας ὅτι κατὰ
 μιτοχὴν τοῦ θείου λόγου πάντα πράττομεν τε καὶ νοοῦμεν, ὀλίγα
 προδιελθὼν ἐπιφέρει "διὸ δεῖ ἔπεισθαι τῷ κοινῷ". ξυνὸς γὰρ ὁ
 κοινός"). "τοῦ λόγου δὲ ἔντος ξυνού ζώουσιν οἱ πολλοὶ ὥς
 ἰδίαν ἔχοντες φρόνησιν. ἢ δ' ἔστιν οὐκ ἄλλο τι ἄλλ' ἐξηγήσεις
 τοῦ τρόπου τῆς τοῦ παντός διοικήσεως. διὸ καὶ δ' ὅτι ἂν αὐτοῦ
 τῆς μνήμης κοινωνήσωμεν"), ἀληθεύμεν, ἃ δὲ ἂν ἰδιάσωμεν,
 134 ψευδόμεθα. νῦν γὰρ ῥητότατα καὶ ἐν τούτοις τὸν κοινὸν λόγον
 κριτήριον ἀποφαίνεται, καὶ τὰ μὲν κοινῇ φησι φαινόμενα πιστὰ
 ὥς ἂν τῷ κοινῷ κρινόμενα λόγῳ, τὰ δὲ κατ' ἰδίαν ἐκάστῳ
 135 ψευδῆ. τοιοῦσδε μὲν καὶ ὁ Ἡράκλειτος. Δημόκριτος δὲ") ὅτι
 μὲν ἀναιρεῖ τὰ φαινόμενα ταῖς αἰσθήσεσι, καὶ τούτων λέγει μη-
 δὲν φαίνεσθαι κατὰ ἀληθειαν ἀλλὰ μόνον κατὰ δόξαν· ἀληθές
 δὲ ἐν τοῖς οὖσιν ὑπάρχειν τὸ ἀτόμους εἶναι καὶ κενόν· "νόμῳ
 γὰρ" φησί "γλυκὺ καὶ νόμῳ πικρόν, νόμῳ θερμόν, νόμῳ ψυ-
 χρόν, νόμῳ χροῖή"), ἐτεῇ") δὲ ἄτομα καὶ κενόν. ἅπερ νομί-
 ζεται") μὲν εἶναι καὶ δοξάζεται τὰ αἰσθητά, οὐκ ἔστι δὲ κατὰ
 136 ἀλήθειαν ταῦτα· ἀλλὰ τὰ ἄτομα μόνον καὶ τὸ κενόν. ἐν δὲ

secundum naturam dividens unumquodque et dicens quomodo se habeat, alios
 quippe homines latent quae faciunt expectati, quomodo obliviscuntur quae
 faciunt dormientes. 133. cum enim per haec disertis verbis ostendisset, quod
 per divinae rationis participationem agimus et intelligimus, et pauca prius
 discessisset, subiungit "quamobrem oportet communem (rationem) sequi":
 vocabulum enim ξυνός (quo Heraclitus utitur) communem significat. "cum
 autem sit communis ratio, vivunt multi tamquam propriam haberent pruden-
 tiam. illa autem nihil est aliud quam expositio modi qui per universitatem
 obtinet, quamobrem in eo in quo memoria participes eius fuerimus, verum
 dicimus; in quibus autem proprie sentimus, falsum". 134. nunc enim in his
 verbis pronuntiat disertissimis, communem rationem esse id quod iudicat, et
 quae communiter quidem apparent, dicit esse fide digna ut quae communi
 iudicentur ratione, quae autem unaquaque seorsum, falsa, atque haec erat
 quidem sententia Heracliti. 135. Democritus autem ea quidem tollit, quae
 apparent sensibus, et ex iis dicit nihil vere apparere sed solum ex opinione;
 verum autem esse in iis quae sunt atomos et inane. "lege enim est", in-
 quit, "dulce et lege amarum, lege calidum et lege frigidum, lege color,
 vere autem atoma et inane, quae itaque esse existimantur et reputantur sen-
 sibus, ea non sunt re vera, sola autem sunt atoma et inane. 136. in con-

P 300 a) διὸ δεῖ ἔπεισθαι τῷ κοινῷ· ξυνὸς γὰρ ὁ κοινός] pro his verbis HStephanus in suo codice non plura legit quam haec: διὸ δεῖ ἔπεισθαι τῷ κοινῷ. sed ut plenior, ita Heracliti etiam scopo congruentior haec quam ex mss et impressis dedi lectio.

a) κοινωνήσωμεν] ita mss et HSteph. pro κοινωνήσωμεν.

b) Δημόκριτος δὲ] confer quae dicta sunt ad lib. 1 Pyrrhon. sect. 213, 214.

c) χροῖή] ita recte mss pro χροῖη.

d) ἐτεῇ] ita legendum pro αἰτίῃ, ut in laudato Pyrrhoniarum hypotheson loco. vidit hoc etiam HStephanus in poësi philosophica p. 156 et 159.

e) ἅπερ νομίζεται] ita recte mss Ciz. pro ὅπερ. bene autem utitur vocabulo νομίζεται, quod iam dixerat νόμῳ ἐστὶ opinione, non ἐτεῇ veritate.

τοῖς κρατυντηρίοις') καίπερ ὑπεσχημένος ταῖς αἰσθήσεσι τὸ κρά-
 τος τῆς πίστεως ἀναθεῖναι οὐδὲν ἥττον εὐρίσκειται τούτων κατα-
 δικάζων· φησὶ γάρ, "ἡμεῖς δὲ τῷ μὲν ἔντι οὐδὲν ἀτρεκέως
 συνίμεν"), μεταπίπτον δὲ κατὰ τε σώματος διαθήκην καὶ τῶν
 ἐπιεικόντων καὶ τῶν ἀντιστηριζόντων". καὶ πάλιν φησὶ, ἐτεῇ
 μὲν νῦν") ὅτι οἷον ἕκαστόν ἐστιν ἢ οὐκ ἔστιν, οὐ συνίμεν,
 παλλαχῇ δεδήλωται". ἐν δὲ τῷ περὶ ἰδεῶν") γινώσκων τε γρη', 137
 φησὶν, ἀνθρώπων τῷδε τῷ κανόνι ὅτι ἐτεῆς ἀπήλλαχται"). καὶ
 πάλιν, "δηλοῖ μὲν δὴ καὶ οὗτος ὁ λόγος, ὅτι ἐτεῇ οὐδὲν ἴσμεν P 400
 περὶ οὐδενός, ἀλλ' ἐπιρρυσμὴ ἐκάστοισιν ἢ δόξισι"). καὶ ἔτι
 "καίτοι δηλὸν ἔσται ὅτι ἐτεῇ") οἷον ἕκαστον γινώσκων ἐν
 ἀπόρῳ ἐστὶ". καὶ δὴ ἐν μὲν τούτοις πᾶσαν σχεδὸν κινεῖ κατὰ-
 ληψιν καὶ μόνον ἐξαιρέτως καθάπτεται τῶν αἰσθήσεων· ἐν δὲ 138
 τοῖς κανόσι") δύο φησὶν εἶναι γνώσεις, τὴν μὲν διὰ τῶν αἰ-

firmationis itidem quamvis sit pollicitus se sensibus vim fidemque attributurum,
 nihilominus invenitur eos condemnare. "nos autem", inquit, "re ipsa qui-
 dem nihil veri intelligimus, sed quod nobis se obicit ex affectione corporis
 et eorum quae ingrediuntur et ex adverso obsistunt". et rursus "quod vere
 quidem nos quale sit vel non sit unumquodque, nequiquam intelligimus, mul-
 tis modis est declaratum". 137. in libro autem de ideis dicit oportere ho-
 minem hac regula scire quod a vero longe absit, et rursus, "ostendit quidem
 haec quoque ratio, quod de nihilo quidquam vere scimus, sed est singulis
 opinio prout res quemque affecerit". et rursus "quamquam erit evidens,
 quod vere scire quale sit unumquodque, sit in dubio". atque in his quidem
 omnem fere reiecit comprehensionem, licet modo praecipue insectatur sensus.
 138. in regulis autem duas dicit esse cognitiones, alteram quidem per sensus,

f) ἐν δὲ τοῖς κρατυντηρίοις] inter Democriti scripta a Laërtio 9 47
 memorantur κρατυντήρια, quae debebant esse ἐπικριτικά sive confirma-
 toria ac diiudicatoria eorum quae in aliis scriptis suis docuerat. videtur
 autem in his κρατυντηρίοις praecipuum robur et κράτος τῆς πίστεως pe-
 tiisse ab experimentis sensuum usu compertis. meminit huius operis
 etiam Suidas in κρατυντήρια. ἔγραψεν Δημόκριτος ὁ Ἀβδηρίτης βιβλίον,
 ὅπερ ἐστὶν ἐπικριτικὸν πάντων τῶν γραφέντων αὐτῷ βιβλίων.

g) τῷ μὲν ἔντι οὐδὲν ἀτρεκέως συνίμεν] eiusdem Democriti effatum
 apud Laërtium ἐτεῇ δὲ οὐδὲν ἴσμεν, ἐν βυθῷ γὰρ ἡ ἀλήθεια.

h) ἐτεῇ μὲν νῦν] ita legendum pro αἰτίῃ μὲν νῦν, ut supra. HStephanus τοῖν ex corrupto codice.

i) ἐν δὲ τῷ περὶ ἰδεῶν] huius libri Democritici non meminit Laërtius
 neque alius e veteribus quod sciam. nisi huc referendum illud περὶ εἰ-
 δώλου sive εἰδάλων ἢ περὶ προνομίας apud Laërt. 9 47, quo opere for-
 mas rerum quas videmus ac imagines earumque circuitus in deorum nu-
 mero rettulit, ut ex Cicerone Plutarcho et Augustino notavi lib. 2 bibl.
 Graecae cap. 23.

k) ὅτι ἐτεῆς ἀπήλλαχται] ita lege pro αἰτίῃς. et mox ἐτεῇ οὐδὲν ἴσμεν
 pro αἰτίῃ.

l) ἐπιρρυσμὴ ἐκάστοισιν ἢ δόξισι] Salmasius in suo codice adscripserat P 400
 ἢ δόξισι. Menagius p. 415 ad Laërtium legit τῆς δόξης. sed nihil mutan-
 dum, sensus enim est, quod cuique talis sit ἢ δόξισι sive opinio, qualis
 ἢ ἐπιρρυσμὴ sive res quae sensibus eius se offert. Hesychius: ἐπιρρυσμὸν,
 ἐπιρροῦν. idem: ὁρμῶσθαι συγκελευσθαι.

m) ἐτεῇ] sic iterum legendum pro αἰτίῃ, dum librarii vocabulum igno-
 rans notiore libenter, ut solent, permutaverunt.

n) ἐν δὲ τοῖς κανόσι] ut Epicurus paucis canonibus sive regulis com-
 plexus est logicam disciplinam et Antiochus Academicus composuit li-
 bros κανονικῶν, quos laudat noster infra hoc libro sect. 201, ita ante

σθήσεων, τὴν δὲ διὰ τῆς διανοίας· ὣν τὴν μὲν διὰ τῆς διανοίας γνησίην κατάγει^{ο)} προσμαρτυρῶν αὐτῇ τὸ πιστὸν εἰς ἀληθείας κρίσιν, τὴν δὲ διὰ τῶν αἰσθήσεων σκοτίην ὀνομάζει ἀφαιρού-
 139 μενος αὐτῆς τὸ πρὸς διάγνωσιν τοῦ ἀληθοῦς ἀπλανές. λέγει δὲ κατὰ λέξιν· “γνώμης δὲ δύο εἰσὶν ἰδέαι, ἡ μὲν γνησίη, ἡ δὲ σκοτίη· καὶ σκοτίης μὲν τάδε σύμπαντα, ὅψις ἀκοή ὁδμὴ γεῦσις ψαῦσις. ἡ δὲ γνησίη, ἀποκεκρυμμένη δὲ ταύτης”. εἴτα προ-
 κρίνων τῆς σκοτίης τὴν γνησίην ἐπιφέρει λέγων “ὅταν ἡ σκοτίη μηκέτι δύναται μήτε ὁρῆν ἐπ’ ἑλαττον μήτε ἀκούειν μήτε ὁδμᾶσθαι μήτε γεύεσθαι μήτε ἐν τῇ ψαύσει αἰσθάνεσθαι, ἀλλ’ ἐπὶ λεπτότερον”. οὐκοῦν καὶ κατὰ τοῦτον ὁ λόγος ἐστὶ κριτήριον,
 140 ὃν γνησίην γνώμην καλεῖ. Διότιμος δὲ τρία κατ’ αὐτὸν^{π)} ἔλεγεν εἶναι κριτήρια· τῆς μὲν τῶν ἀδήλων καταλήψεως τὰ φαινόμενα, ὡς φησιν Ἀναξαγόρας^{η)}, ὃν ἐπὶ τούτῳ Δημόκριτος ἐπαινεῖ· ζητήσεως δὲ τὴν ἐννοιαν· “περὶ παντὸς γὰρ, ὦ παῖ, μία ἀρχὴ τὸ εἰδέναι περὶ οὗτου ἐστὶν ἡ ζήτησις”. αἰρέσεως δὲ καὶ φυγῆς τὰ πάθη· τὸ μὲν γὰρ ὧ προσοικειούμεθα, τοῦτο αἰρετόν ἐστι, τὸ δὲ ὧ προσαλλοτριούμεθα, τοῦτο φευκτόν ἐστιν. ἡ μὲν οὖν τῶν παλαιῶν περὶ τοῦ κριτηρίου τῆς ἀληθείας ἱστορία τοιαύτη
 141 τις ἦν. ἀπτόμεθα δὲ ἐξῆς καὶ τῶν μετὰ τοὺς φυσικοὺς^{ρ)} αἰρέσεων.

alteram vero per cogitationem; ex quibus cognitioni quidem per cogitationem tribuit iudicium veritatis et genuinam ac fide dignam esse testatur, cognitionem autem per sensus nominat tenebrosam eripitque ei hoc quod in vero discernendo errare nequeat. 139. dicit autem ad verbum “cognitionis duae sunt species, altera genuina, altera tenebrosa, et tenebrosae quidem sunt haec omnia, visus auditus olfactus gustus tactus; genuina autem quae est ab ea secreta”. deinde tenebrosae genuinam praeferens subiungit dicens “quando tenebrosa non potest amplius nec minimum videre nec audire nec odorari nec gustare neque tactu sentire, sed ad subtilius (confugiendum)”. est igitur ex Democriti quoque sententia ratio id quod iudicat, quam appellat genuinam cognitionem. 140. Diotimus autem dicebat ex eius sententia esse criteria veritatis tria: ad eorum quidem quae non sunt evidētia, comprehensionem, ea quae apparent, ut dixit Anaxagoras, quem propterea laudat Democritus: quaestionis autem notionem: “de quolibet enim, o fili, unum est principium, scire id de quo est quaestio”. eligendi autem et fugiendi criteria affectiones: id enim quod est nobis congruens, est eligendum; id autem a quo abhorremus, est fugiendum, atque talis quidem est historia veterum de eo quo iudicatur veritas. 141. deinceps autem eas quoque attingamus haeresees, quae post Physicos exstiterunt.

hos Democritus scripsisse possit existimari κανόνας logici argumenti, qui videntur laudari infra lib. 2 adversus Logicos sect. 328 et memorari apud Laërtium 9 47. sed ibi inter libros physicos occurrit titulus περὶ λογικῶν κανόνων α', β', γ'. atque pro hac lectione editionis Basileensis alii codices habent περὶ λοιμῶν, uti apud Gellium 4 13.

ο) γνησίην κατάγει] ita legendum ex Democriti verbis pro γνώσιν.

π) Διότιμος δὲ τρία κατ’ αὐτὸν] ita leg. pro κατὰ ταῦτον. videtur haec petiisse Sextus ex Diotimi libris variarum lectionum sive παντοδαπῶν ἀναγνωσμάτων, quorum quintum et sexagesimum laudat Stephanus Byz. in Πασσαργάδαι, de aliis Diotimis sive Theotimis dixi lib. 3 bibl. Graecae cap. 15.

η) Ἀναξαγόρας] huius alioqui sententia τὸν λόγον κριτήριον εἶναι supra sect. 90 et 91. Anaxagoram a Democrito auditum iuniorē quam ille annis quadraginta, legas apud Laërtium 9 34.

ρ) τῶν μετὰ τοὺς φυσικοὺς] de Physicis antiquis hactenus dixit a

Πλάτων τοίνυν ἐν τῷ Τιμαίῳ^{ς)} διελόμενος τὰ πράγματα P 401 εἰς τε τὰ νοητὰ καὶ αἰσθητὰ καὶ εἰπὼν περιληπτὰ μὲν λόγῳ εἶναι τὰ νοητὰ, δοξαστὰ δὲ τυγχάνειν τὰ αἰσθητὰ, προδήλως κριτήριον ὥρισε τῆς τῶν πραγμάτων γνώσεως τὸν λόγον, συμ-
 περιλαβὼν αὐτῷ καὶ τὴν διὰ τῆς αἰσθήσεως ἐνάργειαν. λέγει δὲ¹⁴² οὕτως “τί τὸ ὃν αἰεί, γένεσιν δὲ οὐκ ἔχον, καὶ τί τὸ γινόμενον μὲν, ὃν δὲ οὐδέποτε; τὸ μὲν δὴ νοήσει μετὰ λόγον περιληπτόν, τὸ δὲ δόξῃ μετὰ αἰσθήσεως”. περιληπτὸν δὲ καλεῖσθαι φασί¹⁴³ λόγον παρ’ αὐτῷ οἱ Πλατωνικοὶ τὸν κοινὸν τῆς ἐναργείας καὶ τῆς ἀληθείας· δεῖ γὰρ τὸν λόγον ἐν τῷ κρίνειν τὴν ἀλήθειαν ἀπὸ τῆς ἐναργείας ὁρμᾶσθαι· εἴπερ δι’ ἐναργῶν ἡ κρίσις γίνε-
 ται τῶν ἀληθῶν, ἀλλ’ ἦτε^{*)} ἐνάργεια οὐκ ἐστὶν ἀντάρκης πρὸς γνώσιν ἀληθοῦς· οὐ γὰρ εἴ τι κατ’ ἐνάργειαν φαίνεται, τοῦτο καὶ κατ’ ἀλήθειαν ὑπάρχει, ἀλλὰ δεῖ παρῆναι τὸ κρίνον τί τε φαίνεται μόνον καὶ τί σὺν τῷ φαίνεσθαι ἐτι καὶ κατὰ ἀλήθειαν ὑπόκειται, τουτέστι τὸν λόγον. ἀμφοτέρω τοίνυν συνελθεῖν δεήσει,¹⁴⁴ τὴν τε ἐνάργειαν^{ς)}, ὡς ἂν ἀφετήριον^{ς)} οὖσαν τῷ λόγῳ πρὸς

Plato ergo in Timaeo cum res divisisset in eas quae cadunt sub intelligentiam et in eas quae sunt sensiles, dicens ratione quidem posse comprehendere ea quae cadunt sub intelligentiam, opinabilia autem esse sensilia, aperte definiit rationem esse id quo rerum indicatur cognitio, simul etiam comprehendens eam quae per sensum existit evidētia. 142. sic autem dicit “quid est quod semper est et ortum non habet, et quid est quod semper quidem fit et oriuntur, numquam autem est? illud quidem intelligentia cum ratione est comprehensibile, hoc autem opinione cum sensu”. 143. comprehensibilem autem dicunt apud eum vocari rationem Platonicam quae est communis ad evidētia et veritatem: oportet enim rationem iudicanda veritate proficisci ab evidētia, etsi autem per evidētia verorum fit iudicium, non sufficit tamen evidētia ad verum cognoscendum: non enim si quid evidenter apparet, hoc etiam vere est, sed oportet adesse id quod iudicat, quidnam solum modo appareat et quidnam cum eo quod apparet, revera etiam subiiciatur, nempe rationem. 144. oportet ergo utraque convenire nempe et evidētia, ut ex qua tamquam e carceribus emittatur ratio ad iudicandam veritatem,

sectione 89; sicut deinceps Platonis et Academicae scholae sententias persequetur usque ad sect. 190, inde Cyrenaicae, cui Antiochum suffragari cum Asclepiade medico disputat ad sect. 203, porro Epicureae ad 216 et Peripateticae ad 226 atque Stoicorum denique ad 260.

ς) Πλάτων ἐν τῷ Τιμαίῳ] locus est p. 526 edit. Lugd. [28 A HSt.], quem sic est interpretatus Cicero de universitate: quid est quod semper sit neque ul- lum habet ortum? et quod gignatur nec umquam sit? quorum alterum in- telligentia et ratione comprehenditur, quod unum atque idem semper est; alterum quod affert opinionem per sensus, rationis expertis quod totum opinabile est, id gignitur et interit nec umquam esse vere potest. confer Proclum lib. 2 in Timaeum p. 74 sq.

[*) ἦ γε scribendum]

ς) τὴν τε ἐνάργειαν] ita recte ms Vratilav. pro τὴν δέ.

ς) ὡς ἂν ἀφετήριον] ἀφετήριον non modo notabat reseratas carceres sive ἐνπάρκεις in circo, unde equi pro palma decursuri mittebantur, sed etiam lineam in stadio, unde certaturi in sacris agonibus remoto repagulo stadiodromi procurrebant. vide Salmasium ad Solinum p. 913 sq. eleganter itaque Sextus evidētia rerum sensibus apparentium ait esse veluti carceres et lineam intellectui, unde iudicium eius veluti in stadio aut circo rationis decurrat ad metam veritatis attingendam.

τὴν κρίσιν τῆς ἀληθείας, καὶ αὐτὸν τὸν λόγον πρὸς διακρίσιν τῆς ἐναργείας. εἰς μέντοι τὸ ἐπιβάλλειν τῇ ἐναργείᾳ καὶ τὸ ἐν ταύτῃ ἀληθὲς διακρίνειν πάλιν συνεργοῦ δεῖται^{*)} ὁ λόγος τῆς αἰσθησεως· διὰ ταύτης γὰρ τὴν φαντασίαν παραδεχόμενος ποιεῖται τὴν νόησιν καὶ τὴν ἐπιστήμην τάληθους, ὥστε περιληπτικὸν αὐτὸν ὑπάρχειν τῆς τε ἐναργείας καὶ τῆς ἀληθείας, ὅπερ 143 ἴσον ἐστὶ τῷ καταληπτικῷ^{*)}. ὧδε μὲν καὶ Πλάτων. Σπενσίππος δέ^{*)}, ἐπεὶ τῶν πραγμάτων τὰ μὲν αἰσθητὰ τὰ δὲ νοητὰ, τῶν μὲν νοητῶν κριτήριον ἐλέξεν εἶναι τὸν ἐπιστημονικὸν λόγον, τῶν δὲ αἰσθητῶν τὴν ἐπιστημονικὴν αἴσθησιν· ἐπιστημονικὴν δὲ αἴσθησιν ὑπέληψε^{*)} καθεστάναι τὴν μεταλαμβάνουσαν τῆς 145 κατὰ τὸν λόγον ἀληθείας. ὥστε γὰρ οἱ τοῦ αὐλητοῦ ἢ ψάλτου^{*)} δάκτυλοι τεχνικὴν μὲν εἶχον ἐνέργειαν, οὐκ ἐν αὐτοῖς δὲ προηγουμένως τελειουμένην ἀλλὰ τῆς πρὸς τὸν λογισμὸν συνασκήσεως ἀπαρτιζομένην· καὶ ὡς ἡ τοῦ μουσικοῦ αἴσθησις ἐνάργειαν^{*)} μὲν εἶχεν ἀντιληπτικὴν τοῦ τε ἡρμοσμένου καὶ τοῦ 146 ἀναρμόστου, ταύτην δὲ οὐκ αὐτοφυῆ, ἀλλ' ἐκ λογισμοῦ περιγεγονυῖαν· οὕτω καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ αἴσθησις φυσικῶς παρὰ τοῦ λόγου τῆς ἐπιστημονικῆς μεταλαμβάνει^{*)} τριβῆς πρὸς ἀπλανῆ 147 τῶν ὑποκειμένων διάγνωσιν. Ξενοκράτης δὲ τρεῖς φησὶν οὐσίας εἶναι, τὴν μὲν αἰσθητήν, τὴν δὲ νοητήν, τὴν δὲ σύνθετον καὶ δοξαστήν· ὧν αἰσθητὴν μὲν εἶναι τὴν ἐντὸς οὐρανοῦ, νοητὴν δὲ πάντων τῶν ἐκτὸς οὐρανοῦ, δοξαστήν δὲ καὶ σύνθετον τὴν

et ipsam rationem ad discernendam evidentiam, ad consequendam autem evidentiam et discernendum quod in ea est verum, ratio rursus sensu indiget adiutore: nam per eum accepta phantasia intelligit et scit verum, itaque ratio potest apprehendere evidentiam et veritatem, quod quidem perinde est ac rem posse comprehendere, sic quidem Plato, 145. Spensippus autem, quoniam ex rebus aliae sunt sensiles aliae quae cadunt sub intelligentiam, earum quidem quae cadunt sub intelligentiam dixit esse iudicem rationem quae est ex scientia, sensilium autem sensum qui est ex scientia, sensum porro qui est ex scientia, existimavit esse eum qui est particeps veritatis ex ratione. 146. quo modo enim tibicinis aut psaltae digiti artificiosam quidem habent operationem, sed quae non in ipsis primo perficiatur, sed absolvatur ex exercitatione profecta ex ratiocinatione; et quo modo sensus musici habet quidem evidentiam apprehendentem id quod est consonans et dissonans, eam autem non ex se natam sed quae accessit ex ratione: ita etiam sensus qui est ex scientia, naturaliter est particeps usus qui est ex scientia ad discernenda citra errorem ea quae sunt subiecta. 147. Xenocrates autem dicit tria esse rerum genera, aliud sensibile, aliud quod cadit sub intelligentiam, aliud vero compositum et opinabile; ex quibus sensibile quidem esse quod sit infra caelum, sub intelligentiam autem cadens omnium quae sunt ultra caelum, opinabile

x) συνεργοῦ δεῖται] ita recte ms Ciz. pro συνέργου quod est in editis. vitiose etiam ms Vratislav. συνεργούται.

γ) τῷ καταληπτικῷ] ita recte editi, licet ms Ciz. καταληπτόν et Vratislav. καταληπτικόν.

z) Σπενσίππος] Platonis sententiae Sextus Spensippi opinione subiecit, qui Platoni successit, ut Spensippo Xenocrates, de quo mox.

a) ὑπέληψε] ms Vratislav. ὑπέληψε.

b) οἱ τοῦ αὐλητοῦ ἢ ψάλτου] ita mss pro ἡ τοῦ αὐλητοῦ ἢ τοῦ ψάλτου.

c) ἐνάργειαν] malim et hñc ἐνέργειαν ut paullo ante.

P 402 d) μεταλαμβάνει] ms Ciz. μεταλαμβάνη.

αὐτοῦ τοῦ οὐρανοῦ· ὁρατὴ μὲν γὰρ ἐστὶ τῇ αἰσθήσει, νοητὴ δὲ δι' ἀστρολογίας. τούτων μέντοι τούτων ἐχόντων τὸν τρόπον 148 τῆς μὲν ἐκτὸς οὐρανοῦ καὶ νοητῆς οὐσίας κριτήριον ἀπεφαίνεται τὴν ἐπιστήμην, τῆς δὲ ἐντὸς οὐρανοῦ καὶ αἰσθητῆς αἴσθησιν, τῆς δὲ μικτῆς τὴν δόξαν, καὶ τούτων κοινῶς τὸ μὲν διὰ τοῦ ἐπιστημονικοῦ λόγου κριτήριον βέβαιόν τε ὑπάρχειν καὶ ἀληθές, τὸ δὲ διὰ τῆς αἰσθησεως ἀληθές μὲν, οὐχ οὕτω δὲ ὡς τὸ διὰ τοῦ ἐπιστημονικοῦ λόγου, τὸ δὲ σύνθετον κοινὸν ἀληθοῦς τε καὶ 149 ψευδοῦς ὑπάρχειν. τῆς γὰρ δόξης τὴν μὲν τινα ἀληθῆ εἶναι, τὴν δὲ ψευδῆ· ὅθεν καὶ τρεῖς Μοίρας^{*)} παραδεδοσθαι, Ἄτροπον μὲν τὴν τῶν νοητῶν, ἀμετάθετον οὖσαν, Κλωθὰ δὲ τὴν τῶν αἰσθητῶν^{*)}, Λάχεσιν δὲ τὴν τῶν δοξαστῶν. οἱ δὲ περὶ τὸν 150 Ἀρκεσίλαον^{*)} προηγουμένως μὲν οὐδὲν ὥρισαν κριτήριον. οἱ δὲ καὶ ὠρικέναι δοκοῦντες τοῦτο κατὰ ἀντιπαρεξάγωγὴν^{*)} τὴν ὡς πρὸς τοὺς Στωϊκοὺς^{*)} ἀπέδοσαν· τρία γὰρ εἶναι φασὶν ἔκείνοι 151 τὰ συζυγοῦντα ἀλλήλοις, ἐπιστήμην καὶ δόξαν καὶ τὴν ἐν μεθ' ὁρίῳ τούτων τεταγμένην κατάληψιν· ὧν ἐπιστήμην μὲν εἶναι τὴν ἀσφαλῆ καὶ βεβαίαν καὶ ἀμετάθετον ὑπὸ λόγου κατάληψιν,

autem et compositum ipsius caeli, nam sensui quidem est aspectabilis, sub intelligentiam autem cadit per astrologiam. 148. cum haec autem ita se habeant, essentiae quidem quae est ultra caelum et quae cadit sub intelligentiam, iudicem pronuntiavit scientiam; eius autem quae est infra caelum et sensilis sensum; mixtae autem opinionem: et ex his communiter id quidem quod indicat per rationem ex scientia, esse firmum stabile ac verum, quod autem per sensum, verum quidem sed non ita ut quod per rationem ex scientia; compositum autem esse commune veri et falsi. 149. nam ex opinionibus aliam quidem esse veram, aliam vero falsam. unde etiam traditas esse tres Parcas, Atropon quidem esse eorum quae cadunt sub intelligentiam, ut quae non possit transmutari, Clotho autem sensilium, Lachesin autem opinabilium. 150. Arcesilaus autem ex proposito quidem nullum criterium constituit, qui autem existimant eum constituisse, tradiderunt eum id fecisse, ut haberet quod ad hominem obiceret Stoicis: 151. illi enim dicunt esse tria inter se coniugata, scientiam opinionem et quae est in eorum confinio collocata, comprehensionem; ex quibus scientiam quidem esse firmam ac stabilem et immutabilem a ratione comprehensionem, opinionem autem imbecillam et fal-

e) ὅθεν καὶ τρεῖς Μοίρας] in fabula de tribus Parcis explicanda mirum quam sibi indulerit veterum ingenium. Platoni Atropos est sphaera ἀπλανῆς fixarum, Clotho planetarum perplexus motus, Lachesis denique natura quam res sublunares sortitae sunt. vide Chalcidium p. 237. Aristoteli Atropos praeteritum tempus significat, futurum Lachesis, Clotho praesens lib. de Mundo c. 7. aliis Parcarum ternio denotat tempus quo homo nascitur vitaeque ac mortis, aliis triplicem Lunae faciem, medii corniculi, plenilunii et summi corniculi. Voss. 2 44. de idololatria. Petrus Taffinus de anno saeculari c. 10 t. 8 thesauri Graev. p. 59.

f) τὴν τῶν αἰσθητῶν] ita mss, licet τὴν in editis deest.

g) οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀρκεσίλαον] vide dicta ad lib. 1 Pyrrh. sect. 232.

h) κατὰ ἀντιπαρεξάγωγὴν] ms Vratislav. ἀντιπαράγωγὴν. sed verbum quoque ἀντιπαρεξάγωγὴν habes infra sect. 166. idem ms pro ἀπέδοσαν mox habet ἀπέδοσαν.

i) πρὸς τοὺς Στωϊκοὺς] cum his enim praecipua ac frequens Academicorum contentio, uti Carneades unicus fuit adversarius Chrysippi et Arcesilas Citiei Zenonis. de Stoicorum autem quam mox Sextus tangit, sententia confer Laërtium 7 47 et nostrum infra sect. 227 sq.

δόξαν δὲ τὴν ἀσθενῆ καὶ ψευδῇ^{κ)} συγκατάθεσιν, κατάληψιν δὲ τὴν μεταξὺ τούτων, ἥτις ἐστὶ καταληπτικῆς φαντασίας συγκα-
 152 τάθεσις. καταληπτικὴ δὲ φαντασία κατὰ τούτους ἐτύγχανεν ἢ ἀληθῆς καὶ τοιαύτη οἷα οὐκ ἂν γένοιτο ψευδῆς. ὦν τὴν ἐπιστή-
 μην ἐν μόνοις ἐφίστασθαι λέγουσι τοῖς σοφοῖς, τὴν δὲ δόξαν ἐν μόνοις τοῖς φαύλοις, τὴν δὲ κατάληψιν κοινὴν ἀμφοτέρων εἶναι,
 153 καὶ ταύτην κριτήριον ἀληθείας καθεστάναι. ταῦτα δὲ^{λ)} λέγον-
 P 403 των τῶν ἀπὸ τῆς στοᾶς ὁ Ἀρχεσίλαος ἀντικαθίστατο δεικνὺς ὅτι οὐδὲν ἐστὶ μεταξὺ ἐπιστήμης καὶ δόξης κριτήριον ἢ κατάληψις· αὕτη γὰρ ἦν φασὶ κατάληψιν καὶ καταληπτικὴν φαντασίαν συγκατάθεσις ἥτοι ἐν σοφῷ ἢ ἐν φαύλῳ γίνεται. ἀλλ' ἐάν τε ἐν σοφῷ γένηται, ἐπιστήμη ἐστίν, ἐάν τε ἐν φαύλῳ, δόξα. καὶ
 154 οὐδὲν ἄλλο παρὰ ταῦτα ἢ μόνον ὄνομα μετείληπται. εἴπερ τε ἢ κατάληψις καταληπτικῆς φαντασίας συγκατάθεσις ἐστίν, ἀνυπαρκτός ἐστι, πρῶτον μὲν ὅτι ἡ συγκατάθεσις οὐ πρὸς φαντασίαν γίνεται, ἀλλὰ πρὸς λόγον· τῶν γὰρ ἀξιομάτων εἰσὶν αἱ συγκατάθεσις· δεύτερον ὅτι οὐδεμία τοιαύτη ἀληθῆς φαντασία ἐυρίσκειται οἷα οὐκ ἂν γένοιτο ψευδῆς, ὥς διὰ πολλῶν καὶ ποι-
 155 κίων παρίσταται. μὴ οὖσης δὲ καταληπτικῆς φαντασίας οὐδὲ κατάληψις γενήσεται· ἦν γὰρ καταληπτικὴ φαντασία συγκατά-
 θεσις^{μ)}. μὴ οὖσης δὲ καταλήψεως πάντα ἐστὶ ἀκατάληπτα. πάντων δὲ ὄντων ἀκατάληπτων ἀκολουθήσει καὶ κατὰ τοὺς
 156 Στωϊκοὺς ἐπέχειν τὸν σοφόν. σκοποῦμεν δὲ οὕτως· εἰ πάντων ὄντων ἀκατάληπτων διὰ τὴν ἀνυπαρξίαν τοῦ Στωϊκοῦ κριτηρίου

sam assensionem, comprehensionem denique quae inter utrumque intercedit et qua phantasiae rem comprehendenti assentimur. 152. comprehendens autem phantasia ex eorum sententia est vera et eiusmodi ut non possit esse falsa. ex quibus scientiam quidem dicunt consistere in solis sapientibus, opinionem autem in solis stultis, comprehensionem vero esse communem utrorumque, et eam esse quo iudicatur veritas. 153. cum haec autem dicant Stoici, se opposuit Arcesilaus ostendens comprehensionem non esse id quod iudicat inter scientiam et opinionem: ea enim assensio, quam dicunt comprehensionem et comprehendentem phantasiā, aut est in sapiente aut in stulto, sed si sit in sapiente, est scientia, et si in stulto, opinio, et praeter haec nihil aliud percipitur quam merum nomen. 154. si autem comprehensio debet esse qua phantasiae rem comprehendenti assentimur, nusquam illa existit; primum quidem quia phantasiae non assentimur, sed rationi: pronuntiat enim homines assentiuntur; secundum autem quoniam nulla invenitur eiusmodi vera phantasia, ut non possit esse falsa, ut per multa et varia ostenditur. 155. si non sit autem comprehendens phantasia, nec erit comprehensio: est enim quae comprehendenti phantasiae assentitur, si non sit autem comprehensio, omnia erunt eiusmodi ut minime comprehendantur, quodsi sint omnia eiusmodi ut minime possint comprehendere, sequetur etiam ut ex sententia Stoicorum assensionem sustineat sapiens, sic enim consideremus: 156. si sint omnia eiusmodi ut non possint comprehendere, propterea quod nusquam existit id quod

κ) ψευδῇ] ita recte mss pro ψεύδη.

P 403 λ) ταῦτα δὲ] ms Vratislav. ταύτη.

μ) καταληπτικὴ φαντασία συγκατάθεσις] ita legendum pro καταληπτικὴ φαντασία, συγκατάθεσις. nam ex sententia Stoicorum καταλαμβάνειν nihil aliud est quam comprehendenti rem phantasiae assentiri. constructio verborum eadem quae infra; ἢ δὲ τῷ ἀκατάληπτῳ συγκατάθεσις δόξα ἐστίν. confer Salmasium ad Simplicium p. 35 sq.

εἰ συγκαταθήσεται ὁ σοφός, δοξάσει ὁ σοφός· μηδενὸς γὰρ ὄν-
 τος καταληπτοῦ, εἰ συγκατατίθεται τινι, τῷ ἀκατάληπτῳ συγ-
 καταθήσεται. ἢ δὲ τῷ ἀκατάληπτῳ συγκατάθεσις δόξα ἐστίν.
 ὥστε εἰ τῶν συγκατατιθεμένων ἐστίν ὁ σοφός, τῶν δοξαστῶν 157
 ἐστὶ ὁ σοφός. οὐχὶ δὲ γε τῶν δοξαστῶν ἐστίν ὁ σοφός —
 τοῦτο γὰρ ἀφροσύνης ἦν κατ' αὐτοὺς καὶ τῶν ἁμαρτημάτων
 αἴτιον — οὐκ ἄρα τῶν συγκατατιθεμένων ἐστίν ὁ σοφός. εἰ
 δὲ τοῦτο, περὶ πάντων αὐτὸν δέησει ἀσυγκαταθεῖν· τὸ δὲ
 ἀσυγκαταθεῖν οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν ἢ τὸ ἐπέχειν. ἐφέξει ἄρα
 περὶ πάντων ὁ σοφός. ἀλλ' ἐπεὶ μετὰ τοῦτο ἔδει καὶ περὶ τῆς 158
 τοῦ βίου διεξαγωγῆς ζητεῖν, ἥτις οὐ χωρὶς κριτηρίου πέφυκεν
 ἀποδίδοσθαι, ἀφ' οὗ καὶ ἡ εὐδαιμονία, τουτέστι τὸ τοῦ βίου
 τέλος, ἡρτημένην ἔχει τὴν πίστιν, φησὶν ὁ Ἀρχεσίλαος, ὅτι
 οὐ^{mm)} περὶ πάντων ἐπέχων κανονικῶς τὰς αἰρέσεις καὶ φυχὰς καὶ
 κοινῶς τὰς πράξεις τῷ εὐλόγῳⁿ⁾, κατὰ τοῦτό τε προερχόμενος
 τὸ κριτήριον κατορθώσει· τὴν μὲν γὰρ εὐδαιμονίαν περιγίγνεσθαι
 διὰ τῆς φρονήσεως, τὴν δὲ φρόνησιν κινεῖσθαι ἐν τοῖς κατορ- P 404
 θώμασι· τὸ δὲ κατορθώμα εἶναι, ὅπερ πρᾶχθὲν εὐλογον ἔχει
 τὴν ἀπολογίαν. ὁ προσέχων οὖν τῷ εὐλόγῳ κατορθώσει καὶ εὐ-
 δαιμονήσει. ταῦτα καὶ ὁ Ἀρχεσίλαος. ὁ δὲ Καρνεάδης^{o)} οὐ μόνον 159
 τοῖς Στωϊκοῖς ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς πρὸ αὐτοῦ ἀντιδιετᾶσ-
 σετο^{p)} περὶ τοῦ κριτηρίου. καὶ δὴ πρῶτος μὲν αὐτῷ καὶ κοι-

Stoici dicunt veri esse criterium, si assentietur sapiens, opinabitur sapiens: nam cum nihil sit quod possit comprehendere, si alicui assentitur, assentietur ei quod non potest comprehendere. opinio est ei quod non potest comprehendere assensio. 157. quare si sapiens est ex iis qui assentiuntur, erit sapiens ex iis qui opinantur. ex iis vero qui opinantur non est sapiens — hoc enim esset, ut est eorum sententia, insipientiae et peccatorum causa —; non est ergo sapiens ex iis qui assentiuntur. quodsi ita est, de omnibus oportebit eum minime assentiri: non assentiri autem nihil est aliud quam sustinere assensionem. de omnibus ergo assensionem sustinebit sapiens. 158. sed quoniam post hoc oportebat etiam quaerere de vitae traductione, quae absque criterio veri falsique tradi non potest, a quo etiam felicitas, hoc est, ad quem vita tendit finis, pendentem habet probationem; dicit Arcesilaus, quod qui de omnibus sustinet assensionem, eligenda et fugienda et communiter quae sunt agenda diriget per id quod est probabile, et id sequens tamquam iudicem recte se geret: conciliari enim felicitatem per prudentiam, versari autem prudentiam in recte factis; recte autem factum esse, quod cur factum sit, probabilis potest reddi causa. qui ergo attendit id quod est probabile, recte se geret et erit beatus. haec Arcesilaus. 159. Carneades autem non solum Stoicis sed etiam omnibus qui eum praecesserunt, de veri falsique regula contrariam sententiam opposuit. et prima

[mm) οὐ] immo: ὁ.]

n) κανονικῶς τῷ εὐλόγῳ] hac in parte non longe abfuit Arcesilaus a Stoicorum sententia, nam et illi τὸ καθήκον apud Laërtium 7 107 Sto-
 baeum ac Suidam definiunt τὸ ἀκόλουθον ἐν ζωῇ, ὃ πρᾶχθὲν εὐλογον ἀπολογίαν ἔχει. verbum κανονίζεσθαι habet etiam infra sect. 175.

o) ὁ Καρνεάδης] Numenius apud Eusebium 14 8 de Carneade: παρα- P 404
 λαβὼν ἀληθεῖ μὲν ὁμοιον ψεύδος, καταληπτικὴ δὲ φαντασία καταληπτόν
 ὁμοιον, καὶ ἀγαθὸν εἰς τὰς ἰσας οὐκ εἴασεν οὔτε τὸ ἀληθὲς εἶναι οὔτε
 τὸ ψεύδος, ἢ οὐ μᾶλλον τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου, ἢ μᾶλλον ἀπὸ τοῦ πιθανοῦ.

p) ἀντιδιετᾶσσετο] subintellige λόγον sive δόγμα. διατᾶσσεσθαι habes
 infra sect. 166.

νός γ) πρὸς πάντας ἐστὶ λόγος, καθ' ὃν περίσταται ὅτι οὐδὲν ἐστὶν ἀπλῶς ἀληθείας κριτήριον, οὐ λόγος, οὐκ αἰσθησις, οὐ φαντασία, οὐκ ἄλλο τι τῶν ὄντων· πάντα γὰρ ταῦτα συλλήβδην 160 διαψεύδεται ἡμᾶς. δεύτερον δέ, καθ' ὃ δείκνυσιν, ὅτι καὶ εἴ ἐστι τὸ κριτήριον τοῦτο, οὐ χωρὶς τοῦ ἀπὸ τῆς ἐναργείας πά- θους ὑφίσταται. ἐπεὶ γὰρ αἰσθητικῇ δυνάμει διαφέρει τὸ ζῶον τῶν ἀψύχων, πάντως διὰ ταύτης ἑαυτοῦ τε καὶ τῶν ἐκτὸς ἀν- τιληπτικὸν γ) γενήσεται. ἡ δέ γε αἰσθησις ἀκίνητος μένουσα καὶ ἀπαθής καὶ ἀτρεπτος οὔτε αἰσθησίς ἐστιν οὔτε ἀντιληπτικὴ τι- 161 νος. τραπέισα δὲ καὶ πῶς γ) παθοῦσα κατὰ τὴν τῶν ἐναργῶν ὑπόπτωσιν τότε ἐνδεικνύει τὰ πράγματα. ἐν ἄρα τῷ ἀπὸ τῆς ἐναργείας πάθει τῆς ψυχῆς ζητητέον ἐστὶ τὸ κριτήριον. τοῦτο δὲ τὸ πάθος αὐτοῦ ἐνδεικτικὸν ὀφείλει τυγχάνειν καὶ τοῦ ἐμ- ποιήσαντος αὐτὸ φαινομένου, ὅπερ πάθος ἐστὶν οὐχ ἕτερον τῆς 162 φαντασίας. ὅθεν καὶ φαντασίαν ρητέον εἶναι πάθος τι περὶ τὸ ζῶον ἑαυτοῦ τε καὶ τοῦ ἑτέρου παραστατικόν, οἷον προσβλέψαν- τές τινι, φησὶν ὁ Ἀντίοχος γ), διατιθέμεθα πῶς τὴν ὄψιν, καὶ οὐχ οὕτως αὐτὴν διακειμένην ἴσχοιεν ὥς πρὶν τοῦ βλέπειν δια- κειμένην εἶχομεν. κατὰ μέντοι τὴν τοιαύτην ἀλλοίωσιν δυοῖν γ) ἀντιλαμβανόμεθα, ἐνὸς μὲν αὐτῆς τῆς ἀλλοιώσεως τουτέστι τῆς φαντασίας, δευτέρου δὲ τοῦ τὴν ἀλλοίωσιν ἐμποιήσαντος τουτέστι τοῦ ὁρατοῦ. καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων αἰσθήσεων τὸ παραπλήσιον. 163 ὥσπερ οὖν τὸ φῶς ἑαυτὸ τε δείκνυσιν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ,

quidem ac communis est ei adversus omnes oratio, per quam ostendit absolute nihil esse a quo indicetur veritas, non rationem, non sensum, non phantasiā, nec ullam rem aliam quamcumque: haec enim omnia, inquit, pariter nos fallunt. 160. secunda autem, qua ostendit, quod etiam si sit aliquid eiusmodi criterium, non possit id consistere absque affectione (animae) quae nascitur ab (obiecti) evidentia. quoniam enim vi sentiendi differt animal ab inanimatis, omnino et se et externa per eum apprehendet. sensus autem qui manet immobilis et impatibilis et immutabilis, nec est sensus nec aliquid apprehendit. 161. mutatus autem et quodammodo affectus ab incursione evidentium tunc demum res indicat. in affectione ergo animae quae oritur ex obiecti evidentia, quaerendum est veri criterium. haec autem affectio debet indicare et se ipsam et obiectum apparens quod fecit ut ipsa affectio non est alia quam phantasia. 162. quamobrem dicendam est etiam phantasiā esse quandam in animali affectionem, quae et se et aliud ostendat, ut cum aliquid aspeximus, ait Antiochus, visu quodam modo afficimur, nec eum sic habemus affectum, ut habebamus priusquam aspiceremus. per eam autem alterationem duo apprehendimus, unum ipsam alterationem, hoc est phantasiā, secundum autem id quod indidit alterationem nempe aspectabile. et similiter in aliis sensibus. 163. quo modo ergo lux et se ipsam indicat et omnia quae sunt in ipsa;

γ) πρῶτος μὲν αὐτῷ καὶ κοινός] ita recte mss pro πρῶτον. neque obstat quod infra sequitur δεύτερον; neque enim id amplius ad λόγον pertinet, sed ad aliud quod subintelligitur, ut χρῆμα, δόγμα vel simile aliquid.

γ) ἀντιληπτικόν] male ms Ciz. ἀντιληπτική.

γ) καὶ πῶς] ita leg. pro καὶ πῶς. sic infra διατιθέμεθα πῶς.

γ) ὁ Ἀντίοχος] Academicus et ipse, de quo dictum lib. 1 Pyrrhon. sect. 235.

γ) δυοῖν] ms Vratislav. semper δυοῖν.

οὕτω καὶ ἡ φαντασία ἀρχηγός γ) οὕσα τῆς περὶ τὸ ζῶον εἰδή- σεως φωτὸς δίκην ἑαυτὴν τε ἐμφανίζειν ὀφείλει καὶ τοῦ ποιήσαν- τος αὐτὴν ἐναργοῦς ἐνδεικτικὴ καθεστάναι. ἀλλ' ἐπεὶ οὐ τὸ καθ' ἀλήθειαν αἰεὶ ποτε ἐνδείκνυται, πολλάκις δὲ διαψεύδεται καὶ δια- φωνεῖ τοῖς ἀναπέμψασιν αὐτὴν πράγμασιν, ὥς οἱ μοχθηροὶ τῶν 405 ἀγγέλων, κατὰ ἀνάγκην ἠκολούθησε τὸ μὴ πᾶσαν φαντασίαν δύνασθαι κριτήριον ἀπολείπειν ἀληθείας, ἀλλὰ μόνην εἰ καὶ ἄρα τὴν ἀληθῆ. πάλιν οὖν ἐπεὶ οὐδεμία ἐστὶν ἀληθὴς τοιαύτη, 164 οἷα οὐκ ἂν γένοιτο ψευδής, ἀλλὰ πάση τῇ δοκούσῃ ἀληθεῖ καθ- εστάναι εὐρίσκεται τις ἀπαράλλακτος ψευδής, γενήσεται τὸ κρι- τήριον ἐν κοινῇ φαντασίᾳ τοῦ τε ἀληθοῦς καὶ ψευδοῦς γ). ἡ δὲ κοινὴ τούτων φαντασία οὐκ ἐστὶ καταληπτικὴ, μὴ οὕσα δὲ κα- ταληπτικὴ οὐδὲ κριτήριον ἐστὶ. μηδεμίαν δὲ οὕσης φαντασίας 165 κριτικῆς οὐδὲ λόγος ἂν εἴη κριτήριον· ἀπὸ φαντασίας γὰρ οὗτος ἀνάγεται, καὶ ἐκτόως. πρῶτον μὲν γὰρ δεῖ φανῆναι αὐτῷ τὸ κρινόμενον· φανῆναι δὲ οὐδὲν δύναται χωρὶς τῆς ἀλόγου αἰσθή- σεως. οὔτε οὖν ἡ ἀλογος αἰσθησις οὔτε ὁ λόγος ἦν κριτήριον. ταῦτα μὲν γὰρ ἀντιπαρεξάγων τοῖς ἄλλοις φιλοσόφοις ὁ Καρ- 166 νεάδης εἰς τὴν ἀνυπαρξίαν τοῦ κριτηρίου διεξήρχετο. ἀπαιτού- μενος δὲ καὶ αὐτός τι κριτήριον πρὸς τε τὴν τοῦ βίου διεξαγω- γὴν καὶ πρὸς τὴν τῆς εὐδαιμονίας περὶκτησιν δυνάμει ἀπαναγκά- ζεται καὶ καθ' αὐτὸν περὶ τούτου διατάττεσθαι, προσλαμβάνων τὴν τε πιθανὴν φαντασίαν γ) καὶ τὴν πιθανὴν ἅμα καὶ ἀπερί- σπαστον καὶ διεξωδενμένην. τίς δὲ ἐστὶν ἡ τούτων διαφορὰ, 167

ita etiam phantasia cum sit dux princeps cognitionis quae est in animali, debet instar lucis et se ipsam ostendere et indicare evidens illud quod eam effecit. sed quoniam non ita ut vere est, rem semper indicat, saepe autem fallit et instar infidelium nuntiorum discrepat a rebus quae eam immiserunt; necessario sequitur, quod non quaelibet phantasia potest facere ut admit- tatur iudicium veritatis, sed sola illa, si quae vera est. 164. rursus quo- niam nulla est adeo vera ut non possit esse falsa, et cuilibet quae videtur esse vera invenitur aliqua falsa similis, itaque criterium erit in phantasia communi veri et falsi. communis autem horum phantasia non distincte com- prehendit; si autem non distincte comprehendit, nec erit criterium. 165. si nulla autem phantasia vim habet indicandi, nec ratio erit id quod indicat: ea enim deducitur a veritate, et merito. nam primum quidem ei debet ap- parere id quod indicatur; nihil autem potest apparere absque sensu experie rationis. neque ergo sensus expertis rationis neque ratio est id quod indicat. 166. atque haec quidem aliis resistens philosophis disserebat Carneades, ut ostenderet nullam esse regulam veri falsique. rogatus autem ipse quoque de criterio aliquo ad vitam tradendam et ad acquirendam beatitudinem, cogitur et ipse aliquid decernere quod eo valeat; assumit enim probabilem phantasiā, et illam quae probabilis simul est et dubio nullo distrahitur quaeque evidens est atque explicata. 167. quae sit autem harum differen-

γ) ἡ φαντασία ἀρχηγός] hinc Arrianus lib. 1 Epictetearum cap. 20 rationem vocat σύνστημα φαντασιῶν, ac Vitruvius libro et capite primo collectionem ex sensibus perceptis. confer Barthium ad Claudianum p. 108.

γ) κοινῇ φαντασίᾳ τοῦ τε ἀληθοῦς καὶ ψευδοῦς] infra tamen sect. 175 405 negat ob rariorem falsi παρέμπτωσην phantasiae ut plurimum verae fidem esse detrahendam.

γ) τὴν τε πιθανὴν φαντασίαν] de tribus hisce gradibus phantasiae probabilis ex Carneadis mente confer, si placet, dicta ab lib. 1 Pyr- rhon. sect. 227 sq.

συντόμως υποδεικνέον. ἡ τοίνυν φαντασία τινὸς φαντασία ἐστίν, οἷον τοῦ τε ἀφ' οὗ γίνεται καὶ τοῦ ἐν ᾧ γίνεται· καὶ ἀφ' οὗ μὲν γίνεται ὡς τοῦ ἐκτὸς ὑποκειμένου αἰσθητοῦ, τοῦ ἐν ᾧ δὲ^{a)} 168 γίνεται, καθάπερ ἀνθρώπου. τοιαύτη δὲ οὕσα δύο ἂν ἔχοι σχέσεις^{b)}, μίαν μὲν ὡς πρὸς τὸ φανταστόν, δευτέραν δὲ ὡς πρὸς τὸν φαντασιούμενον. κατὰ μὲν οὖν τὴν πρὸς τὸ φανταστόν σχέσιν ἡ ἀληθὴς γίνεται^{c)} ἢ ψευδής, καὶ ἀληθὴς μὲν, ὅταν σύμφωνος ἢ τῷ φανταστῷ, ψευδὴς δὲ ὅταν διάφωνος. κατὰ δὲ τὴν 169 πρὸς τὸν φαντασιούμενον σχέσιν ἡ μὲν ἐστὶ φαινόμενη ἀληθὴς, ἡ δὲ οὐ φαινόμενη ἀληθὴς· ὣν ἡ μὲν φαινόμενη ἀληθὴς ἐμφασίς καλεῖται^{d)} παρὰ τοῖς Ἀκαδημαϊκοῖς καὶ πιθανότης καὶ πιθανὴ φαντασία, ἡ δ' οὐ φαινόμενη ἀληθὴς ἀπέμφασίς τε προσαγορεύεται καὶ ἀπειθὴς καὶ ἀπίθανος φαντασία. οὔτε γὰρ τὸ αὐτόθεν φαινόμενον ψευδὲς οὔτε τὸ ἀληθὲς μὲν, μὴ φαινόμενον δὲ ἡμῖν^{e)}, πείθειν ἡμᾶς πέφυκε. τούτων δὲ τῶν φαντα-
P 406 σιῶν ἡ μὲν φανερώς ψευδὴς καὶ μὴ φαινόμενη ἀληθὴς παραγράψιμος ἐστὶ καὶ οὐ κριτήριον, ἐάν τε ἀπὸ ὑπάρχοντος μὲν, διαφώνως δὲ τῷ ὑπάρχοντι καὶ μὴ κατ' αὐτὸ τὸ ὑπάρχον, ὅποια ἦν ἢ ἀπὸ Ἡλέκτρας προσπεσοῦσα τῷ Ὀρέστη μίαν τῶν Ἑρινύων αὐτὴν δοξάζοντι καὶ κεκραγῶτι

μέθες^{f)}), μί' οὕσα τῶν ἐμῶν Ἑρινύων.

171 τῆς δὲ φαινόμενης ἀληθοῦς ἡ μὲν τίς ἐστὶν ἀμυδρά, ὡς ἡ ἐπὶ

tia, breviter est ostendendum. phantasia ergo est alienius imaginatio, nempe et eius ex quo fit et eius in quo fit. ex quo, ut externi subiecti sensilis; in quo, ut hominis. 168. cum autem sit eiusmodi, duplici respectu potest considerari, uno quidem ad id quod phantasia apprehenditur, altero autem ad eum qui utitur phantasia. et respectu quidem ad id quod phantasia apprehenditur, est vel vera vel falsa: vera quando consonat cum eo quod apprehenditur, falsa quando dissonat. 169. respectu autem ad phantasia apprehenditur, falsa quando dissonat. 169. respectu autem ad eum qui utitur phantasia, alia est quae apparet vera esse, alia quae non apparet: ex quibus quae apparet vera esse, appellatur emphasis apud Academicos et probabilitas et probabilis phantasia; quae autem non apparet esse vera, appellatur apemphasis et improabilitas et non probabilis phantasia. neque enim quod ex se apparet falsum neque quod est quidem verum, aptum natum est ad nobis persuadendum. 170. ex his non autem apparet, aptum natum est ad nobis persuadendum. 170. ex his itaque phantasiis ea quidem quae est aperte falsa et quae non apparet vera esse, relictulae sunt nec criteria esse possunt, siquidem et haec a re quidem existente profecta ab ea tamen discrepat et ei non congruit, cuiusmodi erat quam Electrae aspectus offerebat Oresti, unam illam opinanti esse Furiarum clamantique

me mitte, quae meis ex una ex Furiis.

171. eius autem quae apparet esse vera, alia quidem est minus evidens,

a) τοῦ ἐν ᾧ δὲ] ita mss recte pro ᾧδε.

b) ἔχοι σχέσεις] ita mss pro ἔχει.

c) ἡ ἀληθὴς γίνεται] male editi ἡ ἀληθὴς.

d) ἐμφασίς καλεῖται] a Stoicis etiam, vide Laërtium 7 51.

e) μὴ φαινόμενον δὲ ἡμῖν] recte ita editi, licet in ms Vratislav. μὴ desideratur. malui autem τὸ φαινόμενον subinde per id quod apparet pressius ad evidentiam sensibus se offerentem.

P 406 f) μέθες] versus 264 ex Oreste Euripidis, quem repetit etiam noster infra sect. 249. adde lib. 2 contra Log. sect. 67.

τῶν παρὰ μικρότητα τοῦ θεωρουμένου ἢ παρὰ ἱκανὸν διάστημα ἢ καὶ παρὰ ἀσθένειαν τῆς ὕψεως συγκεχυμένως καὶ οὐκ ἐκτύπως τι λαμβανούσης. ἡ δὲ τις^{g)} ἦν σὺν τῷ φαίνεσθαι ἀληθὴς ἐστὶ καὶ σφοδρὸν ἔχουσα τὸ φαίνεσθαι αὐτὴν ἀληθῆ. ὣν πάλιν 172 ἡ μὲν ἀμυδρά καὶ ἐκλυτος φαντασία οὐκ ἂν εἴη κριτήριον· τῷ γὰρ^{h)} μήτε αὐτὴν μήτε τὸ ποιῆσαν αὐτὴν τρανώς ἐνδείκνυσθαι οὐ πέφυκεν ἡμᾶς πείθειν οὐδ' εἰς συγκατάθεσιν ἐπισπᾶσθαι. ἡ δὲ φαινόμενη ἀληθὴς καὶ ἱκανῶς ἐμφαινόμενη κριτήριον ἐστὶ 173 τῆς ἀληθείας κατὰ τοὺς περὶ τὸν Καρνεάδην. κριτήριον δὲ οὕσα πλάτος εἶχεν ἱκανόνⁱ⁾. καὶ ἐπιτεινομένης αὐτῆς ἄλλη ἄλλης ἐν εἴδει πιθανωτέρᾳ τε καὶ πληκτικωτέρᾳ ἴσχει φαντασίαν. τὸ δὲ 174 πιθανόν ὡς πρὸς τὸ παρὸν λέγεται τριχῶς, καθ' ἓνα μὲν τρόπον τὸ ἀληθές τε ὃν καὶ φαινόμενον ἀληθές, καθ' ἕτερον δὲ τὸ ψευδὲς μὲν καθεστώς, φαινόμενον δὲ ἀληθές, κατὰ δὲ τρίτον τὸ ἀληθές κοινὸν ἀμφοτέρων. ὅθεν τὸ κριτήριον ἐστὶ μὲν ἡ φαινόμενη ἀληθὴς φαντασία, ἣν καὶ πιθανὴν προσηγόρευον οἱ ἀπὸ τῆς ἀκαδημίας. ἐμπίπτει δὲ ἔσθ' ὅτε καὶ ψευδὴς, ὥστε 175 ἀνάγκην ἔχειν καὶ τῇ κοινῇ ποτε τοῦ ἀληθοῦς καὶ ψευδοῦς^{k)} φαντασία χρῆσθαι· οὐ μέντοι διὰ τὴν σπάνιον ταύτης παρέμπτωσιν, λέγω δὲ^{l)} τῆς μιμουμένης ἀληθές, ἀπιστητέον ἐστὶ τῇ ὡς τὸ πολὺ^{m)} ἀληθευούσῃ· τῷ γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὰς τε κρίσεις καὶ τὰς πράξεις κανονίζεσθαι συμβέβηκε. τὸ μὲν οὖν

ut vel propter parvitatem rei quae cernitur, aut quod non sit satis spatii, aut propter imbecillitatem visus, qui confuse rem percipit et non expresse. alia autem est quae cum eo quod apparet vera, hoc quoque habet, ut valde evidenter appareat esse vera. 172. ex quibus rursus quae est minus evidens remissaque phantasia, non potest esse criterium veri falsique: quod enim neque ipsum neque quod eam effecit, aperto potest indicare, non potest nobis persuadere neque ad assensum nos attrahere. 173. quae autem apparet vera esse et satis evidenter apparet, ea est criterium veritatis ex Carneadis sententia. haec porro quae criterium est, satis late patet; nam prout speciatim alia alii applicatur, probabiliorum etiam vehementiusque moventem habet phantasia. 174. probabile porro in praesentia dicitur tripliciter, uno quidem modo id quod est verum et videtur esse verum, altero autem id quod falsum cum sit, verum esse videtur, tertio autem verum commune utriusque. unde criterium erit phantasia quae vera esse videtur quamque probabilem appellabant Academici. 175. nonnumquam autem se offert etiam falsa, ut necesse sit aliquando uti communi phantasia falsi et veri. sed propterea quod haec quae veri speciem imitatur, rarius occurrit, fides non est deneganda ei quae ut plurimum est vera. nam secundum id quod ut plurimum sit, iudicia et actiones dirigi solent. atque primum quidem et

g) ἡ δὲ τις] ita recte mss pro εἰ.

h) τῷ γὰρ] ita malim cum ms Vratislav. pro τό.

i) πλάτος εἶχεν ἱκανόν] latitudinem vocat sive πλάτος amplam et varios sub se gradus variaque genera comprehendentem significationem. sic infra sect. 181 ubi de ἀπερισπάστῃ φαντασίᾳ· ἥτις καὶ αὐτὴ πλάτος ἔχειν εἰσχε διὰ τὸ ἄλλην ἄλλης μᾶλλον ἀπερίσπαστον εὐρίσκεισθαι.

k) κοινῇ τοῦ ἀληθοῦς καὶ ψευδοῦς] supra sect. 165.

l) λέγω δὲ] ms Ciz. δῆ.

m) τῇ ὡς τὸ πολὺ] sufficit hoc ex Carneadis sententia ad τὸ πιθανόν sive probabile, non ad certum, quod comprehendere posse ille prorsus negabat.

πρῶτον καὶ κοινὸν κριτήριον κατὰ τοὺς περὶ τὸν Καρνεάδην ἐστὶ
 176 τοιοῦτον. ἐπεὶ δὲ οὐδέποτε φαντασία μονοειδὴς ὑφίσταται, ἀλλ'
 αὐτίκως τρόπον ἄλλῃ ἐξ ἄλλης ἡρτῆται, δευτέρου προσγενήσεται
 κριτήριον, ἢ πιθανὴ ἅμα καὶ ἀπερίσπαστος^{η)} φαντασία, οἷον ὁ ἀν-
 θρώπου σπῶν φαντασίαν ἐξ ἀνάγκης καὶ τῶν περὶ αὐτὸν λαμβάνει^{ο)}
 177 φαντασίαν καὶ τῶν ἐκτός· τῶν μὲν περὶ αὐτόν, χρόας μεγέθους σχή-
 P 407 ματος κινήσεως λαλιᾶς ἐσθῆτος ὑποδείσεως· τῶν δὲ ἐκτός, ὡς ἀέρος
 φωτὸς ἡμέρας οὐρανοῦ γῆς φίλων τῶν ἄλλων ἀπάντων. ὅταν οὖν
 μηδεμίαν τούτων τῶν φαντασιῶν περιέλκῃ ἡμᾶς τῷ φαίνεσθαι ψευ-
 δῆς, ἀλλὰ πᾶσαι συμφῶνως φαίνονται ἀληθεῖς, μᾶλλον πι-
 178 στεύομεν. ὅτι γὰρ οὗτός ἐστι Σωκράτης, πιστεύομεν ἐκ τοῦ
 πάντα^{η)} αὐτῷ προσεῖναι τὰ εἰωθότα, χρῶμα μέγεθος σχῆμα
 διάληψιν τριβῶνα, τὸ ἐνθάδε εἶναι ὅπου οὐδεὶς ἐστὶν αὐτῷ
 179 ἀπαράλλακτος. καὶ ὃν τρόπον τινὲς τῶν λατρῶν τὸν κατ' ἀλή-
 θειαν πυρέσσοντα οὐκ ἐξ ἐνὸς λαμβάνουσι συμπτώματος, καθά-
 περ σφυγμοῦ σφοδρότητος ἢ δαυλοῦς θερμοσίας, ἀλλὰ ἐκ
 συνδρομῆς, οἷον θερμοσίας ἅμα καὶ σφυγμοῦ, καὶ ἐλαχίστους
 ἀφῆς καὶ ἐρυθρίματος καὶ δέηρος καὶ τῶν ἀναλόγων· οὕτω καὶ
 ὁ Ἀκαδημαῖκός τῇ συνδρομῇ τῶν φαντασιῶν ποιεῖται τὴν κρίσιν
 τῆς ἀληθείας, μηδεμίαν τε τῶν ἐν τῇ συνδρομῇ φαντασιῶν
 περισπώσης αὐτόν ὡς ψευδοῦς λέγει ἀληθεῖς εἶναι τὸ προσή-
 180 πτον^{η)}. καὶ ὅτι ἡ ἀπερίσπαστος ἐστὶ συνδρομὴ τοῦ πιστεῖν ἔμ-
 ποιεῖν, φανερόν ἀπὸ Μενελάου^{η)}. καταλιπὼν γὰρ ἐν τῇ νηὶ τὸ

commune criterium ex Carneadis sententia est huiusmodi. 176. quoniam
 autem nunquam sola unius generis consistit phantasia, sed catenae iustar
 altera pendet ex altera, secundum accedit criterium, si probabilis simul
 sit phantasia et nullo dubio in diversa trahatur. sic qui hominem phantasia
 concipit, necessario etiam phantasiam concipit eorum quae ipsummet spe-
 ctant et extrinsecus ei adsunt. 177. eorum quidem quae ipsummet spectant,
 ut coloris magnitudinis figurae motus sermonis vestitus calceaturae; eorum
 autem quae adsunt ei extrinsecus, ut aëris lucis diei caeli terrae amico-
 rum et aliorum omnium. quando ergo nulla ex his phantasiis in diversum
 nos traxerit, ut appareat falsa, sed omnes eodem concentu verae apparent,
 magis credimus. 178. nam quod iste sit Socrates, credimus ex eo quod
 omnia ei adsint quae consueverunt, color magnitudo figura gestus pallium,
 quod hic sit ubi nemo est qui eum eo confundi possit. 179. et quomodo
 nonnulli medici eum qui vere febricitat, dignoscunt non ex uno sympto-
 mate, ut ex vehementia pulsus aut ex abundantia caloris, sed ex concursu
 plurimum, ut caloris simul et pulsus, atque ex ulceroso tactu et ex rubore
 et siti ac consimilibus; ita etiam Academicus ex phantasiarum sive visorum
 concursu facit indicium veritatis, et cum per nullam ex concursu phanta-
 siarum distrahitur, ut falsum putet se imaginari, dicit verum esse quod se
 phantasiae obiulit. 180. quod autem fidem faciat concursus eiusmodi sine
 distractione consentiens, patet exemplo Menelai: in navi enim relicto He-

η) ἀπερίσπαστος] confer lib. 1 Pyrrhon. sect. 228.

ο) λαμβάνει] mss Vratislav. et Ciz. λαμβάνει [quod recepimus].

P 407 η) ἐκ τοῦ πάντα] ita mss pro manifesto mendo transpositionis quod
 erat in editis τοῦ ἐκ.

η) τὸ προσήπτον] ita leg. pro προσήπτον.

η) ἀπὸ Μενελάου] Helenam veram non fuisse in urbe Troia sed in
 Pharo Aegypti insula, a multis traditum. Eustathius in Iliad. δ' p. 173:
 περὶ Φάρον ἱστορία γέρεται κατὰ τοὺς παλαιούς παρὰ Ἀντικλείδη, ὡς
 Ἑλένη πόδι Μενελάου λάθρα ἐξελθοῦσα τῆς πόλεως, ὅτε κατέσχευεν αὐ-

εἰδωλον τῆς Ἑλένης, ὅπερ ἀπὸ Τροίας ἐπήγετο ὡς Ἑλένην, καὶ
 ἐπιβὰς τῆς Φάρον νήσου^{η)} ὄρᾳ τὴν ἀληθῆ Ἑλένην, σπῶν τε
 ἀπ' αὐτῆς ἀληθῆ φαντασίαν ὅμως οὐ πιστεύει τῇ τοιαύτῃ φαν-
 τασίᾳ διὰ τὸ ὑπ' ἄλλης περισπᾶσθαι, καθ' ἣν ἤδει ἀπολελοι-
 πὼς ἐν τῇ νηὶ τὴν Ἑλένην. τοιαύτη γοῦν ἐστὶ καὶ ἡ ἀπερίσπα-
 181 στος φαντασία, ἣτις καὶ αὐτὴ πλάτος ἔχει^{η)} εἰκοιε διὰ τὸ ἄλλην
 ἄλλης μᾶλλον ἀπερίσπαστον εὐρίσκεισθαι. τῆς δὲ ἀπερίσπαστου
 φαντασίας πιστοτέρα μᾶλλον ἐστὶ καὶ τελειοτάτη ἢ ποιοῦσα τὴν
 κρίσιν, ἢ σὺν τῷ ἀπερίσπαστος εἶναι ἔτι καὶ διεξωδευμένη^{η)}
 καθέστηκε. τίς δὲ ἐστὶ καὶ ὁ ταύτης χαρακτήρ, παρακειμένως¹⁸²
 ὑποδεικτέον· ἐπὶ μὲν γὰρ τῆς ἀπερίσπαστου^{η)} ψιλὸν ζητεῖται
 τὸ μηδεμίαν τῶν ἐν τῇ συνδρομῇ φαντασιῶν ὡς ψευδῆ ἡμᾶς P 408
 περισπᾶν, πᾶσας δὲ εἶναι ἀληθεῖς τε καὶ φαινομένας καὶ μὴ
 ἀπιδάνας. ἐπὶ δὲ τῆς κατὰ τὴν περιωδευμένην συνδρομὴν ἐκά-
 στην τῶν ἐν τῇ συνδρομῇ ἐπιστατικῶς δοκιμάζομεν^{η)} ὁποῖόν τι

Ienae simulacro, quod Troia abduxerat tamquam Helenam, cum in Pha-
 rum insulam ascendisset, videt veram Helenam, veramque ex illa phan-
 tasiā concipiens non tamen credit ei phantasiae propterea quod distrahe-
 retur ab alia, qua sciebat se in navi Helenam reliquisse. 181. talis est
 ergo non distracta in diversum phantasia, quae videtur et ipsa quoque
 latius patere propterea quo inveniatur alia magis (ut ita dicam) indistincta
 quam alia. indistinctarum autem phantasiarum ea est fide dignior et per-
 fectior ad faciendum indicium, quae praeterea quod in diversum non di-
 strahitur, est quoque per singulas partes examinata. 182. quoniam autem
 sit eius forma, proxime est ostendendum: nam in indistincta quidem tantum
 quaeritur, ut nulla ex iis quae sunt in concursu, phantasiis tamquam falsa
 nos distrahat, omnes autem sintque et videantur esse verae et non impro-
 bables. in hac vero examinati concursus attente consideramus etiam unam-
 quamque concurrentium phantasiarum, ita fere ut in comitiis fieri consuevit,

τὴν ὁ Πρωτεύς, καὶ Καρικὸν εὐροῦσα πλοῖον ἔπεισε τὸν ναύκληρον
 Φάρον ἀποκαταστήσαι αὐτὴν εἰς Λακεδαίμονα. χειμῶνος δὲ ἐπιγεγονότος
 ἔλθειν αὐτόν εἰς Αἴγυπτον, ἐνθα τὸν Φάρον ὑπὸ ὄψεως θανεῖν. τὴν
 δὲ θάψασαν αὐτόν οὕτω τὴν νῆσον ἀπ' ἐκείνου ὀνομάσαι. idem Eusta-
 thius ad Iliad. γ' p. 301: διαφωνία πολλὴ τοῖς παλαιοῖς ἐπὶ τοῖς κατὰ
 τὴν Ἑλένην. Ὅμηρος μὲν καὶ οἱ συμφωνοῦντες αὐτῷ ἱστοροῦσι περὶ αὐ-
 τῆς ὅσα οἶδμεν. ἕτεροι δὲ οὐ τὴν Ἑλένην αὐτὴν, εἰδωλον δὲ αὐτῆς εἰς
 Τροίαν ἀχθῆναι φάμενοι ὡς ἐν σκιμαχίᾳ τὰ Τρωϊκὰ φαντάζονται. τοῦ-
 των εἰς ὧν καὶ Ἡρόδοτος (lib. 2 cap. 112-119) καὶ Εὐριπίδης, ὡς τὸ
 κατ' αὐτόν δρᾶμα ἢ Ἑλένη δηλοῖ. confer Philostratum 4 16 de vita
 Apollonii p. 154 et in Heroicis p. 693 ed. Olear. et nostrum infra sect.
 254 sq. argumentum Helenae Euripidis: τοῦτο τὸ δρᾶμα κατασκευάζει
 τὴν Ἑλένην ἐν Τροίᾳ μὲν οὐκ οὔσαν αὐτὴν, ἀλλὰ ἐν Αἴγυπτῳ ὑπὸ
 Πρωτέως βασιλέως φυλαχθεῖσαν, τὴν δὲ νεφέλην Ἑλένην εἰκασθεῖσαν ὑπὸ
 Πάριδος ἀρπασθῆναι.

η) ἐπιβὰς τῆς Φάρον νήσου] vide Herodotum lib. 2 c. 119.

η) πλάτος ἔχει] eadem phrasi usus Sextus supra sect. 173.

η) διεξωδευμένη] etiam περιωδευμένην vocat lib. 1 Pyrrhon. sect. 228
 phantasiā omnes persequentem circumstantias. sic infra: κατὰ τὴν πε-
 ριωδευμένην συνδρομὴν.

η) ἀπερίσπαστος] ita legendum pro ἀπεριστάτου. atque ita quoque
 legisse constat Hermetum. pro ea Stoici iuniores dixere φαντασίαν τὴν
 μηδὲν ἔχουσαν ἐνστήμα infra sect. 253.

η) δοκιμάζομεν] ita mss, non ἰδοκιμάζομεν.

γίνεται καὶ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις^{α)}, ὅταν ὁ δῆμος ἕκαστον τῶν μελλόντων ἄρχειν ἢ δικάζειν ἐξετάζη εἰ ἄξιός ἐστι τοῦ πιστευ-
 183 θῆναι τὴν ἀρχὴν^{β)} ἢ τὴν κρίσιν. οἷον ὄντων κατὰ τὸν τῆς κρίσεως τόπον^{γ)} τοῦ τε κρίνοντος καὶ τοῦ κρινόμενου καὶ τοῦ δι' οὗ ἢ κρίσις, ἀποστήματος τε καὶ διαστήματος, τόπου χρόνου τρόπου διαθέσεως ἐνεργείας, ἕκαστον τῶν τοιούτων ὁποῖόν ἐστι φιλοκρινούμεν, τὸ μὲν κρίνον μὴ ἢ ὅψις ἡμβλῦται· τοιαύτη γὰρ οὕσα ἄθετός ἐστι πρὸς τὴν κρίσιν· τὸ δὲ κρινόμενον μὴ μικρὸν ἄγαν καθέστηκε· τὸ δὲ δὲ οὗ ἢ κρίσις, μὴ ὁ ἄγρ ζοφερὸς ὑπάρχει^{δ)}· τὸ δὲ ἀπόστημα, μὴ μέγα λίαν ὑπόκειται· τὸ δὲ διάστημα, μὴ συγκέχεται· τὸν δὲ τόπον, μὴ ἀχανὲς ἐστι· τὸν δὲ χρόνον, μὴ ταχύς ἐστι· τὴν δὲ διάθεσιν, μὴ μανιώδης
 184 θεωρεῖται· τὴν δὲ ἐνεργίαν, μὴ ἀπρόσδεκτός ἐστι. ταῦτα γὰρ πάντα καθ' ἑν γίνεται κριτήριον, ἢ τε πιθανὴ φαντασία καὶ ἢ πιθανὴ ἄμα καὶ ἀπερίστατος, πρὸς δὲ τούτοις ἢ πιθανὴ ἄμα καὶ ἀπερίστατος καὶ διεξωδευμένη· παρ' ἣν αἰτίαν ὃν τρόπον ἐν τῷ βίῳ, ὅταν μὲν περὶ μικροῦ πράγματος ζητῶμεν, ἕνα μάρτυρα ἀνακρίνομεν, ὅταν δὲ περὶ μείζονος, πλείονας, ὅταν δ' ἔτι^{ε)} μᾶλλον περὶ ἀναγκαιοτέρου, καὶ ἕκαστον τῶν μαρτυρούντων ἐξετάζομεν ἐκ τῆς τῶν ἄλλων ἀνθομολογήσεως· οὕτω, φασὶν οἱ περὶ τὸν Καρνεάδην, ἐν μὲν τοῖς τυχοῦσι πράγμασι τῇ πιθανῇ μίονη φαντασίᾳ κριτηρίῳ χρῶμεθα, ἐν δὲ τοῖς διαφέρουσι τῇ ἀπερισπᾶστῳ, ἐν δὲ τοῖς πρὸς εὐδαιμονίαν συντείνουσι τῇ περι-

quando populus examinat unumquemque eorum qui vel sunt gesturi magistratum vel indicaturi, sitne dignus cui mandetur magistratus aut munus indicandi. 183. sic enim examini subiicitur id quod indicat et id de quo indicatur et id, per quod sit iudicium, distantiaque et intervallum, figura tempus modus affectio operatio, unumquodque eorum quale sit curiose discernimus: id quidem quod indicat, num visus sit hebetatus; nam si sit eiusmodi, est ineptus ad indicandum; id autem de quo indicatur, sitne nimis parvum; porro id per quod sit iudicium, num aer sit obscurus; distantia, num subiciatur nimis magna; intervallum, num sit propinquum nimis atque adeo confusum; locus, num sit hians et vastus; tempus, num iusto sit brevius; affectio, num qui videt, sit furiosus; actio ipsa, num res eam fieri admittat. 184. nam si haec in uno sint omnia, criterium habemus phantasiam probabilem, et probabilem simul atque indistractam, et probabilem indistractam ac per partes examinatam. quamobrem quomodo in vita, quando de parva quidem re quaerimus, unum testem examinamus; quando de re maioris momenti, plures, quando autem de re magis necessaria, examinamus unumquemque eorum qui testificantur collata aliorum confessione; ita, inquit Carneades, in rebus levibus et non magni ponderis sola probabili phantasia utimur ad indicandum, at in rebus quae sunt alicuius momenti, indistracta, in iis autem quae pertinent ad bene beateque

α) ἐν ταῖς ἐκκλησίαις] de hac δοκιμασίᾳ iudicum magistratuum et oratorum apud Athenienses videndus Io. Meursius in Themide Attica lib. 2 capite 16.

β) τοῦ πιστευθῆναι τὴν ἀρχὴν] sic D. Paulus apostolus Rom. 3 2 ὅτι ἐπιστεύθησαν τὰ λόγια τοῦ θεοῦ. Iulianus epistola ad Athenienses p. 277 πεπίστευτο δὲ τῶν βιβλίων μου τὴν φυλακὴν.

γ) κατὰ τὸν τῆς κρίσεως τόπον] in loco debito. sic infra sect. 189: πρὸς διεξόδον τῶν κατὰ τὸν τόπον αὐτῆς (φαντασίας) θεωρουμένων.

δ) ὑπάρχει] ita mss pro ὑπάρχει.

ε) ὅταν δ' ἔτι] ita mss pro δὲ τι.

ωδευμένη. οὐ μὴν ἀλλ' ὥσπερ ἐπὶ τῶν διαφερόντων πραγμάτων 185 τὴν διάφορόν φασι παραλαμβάνειν φαντασίαν, οὕτω καὶ κατὰ τὰς διαφορὰς περιστάσεις μὴ τῇ αὐτῇ κατακολουθεῖν· τῇ μὲν γὰρ αὐτὸ μόνον πιθανῇ^{ε)} προσέχειν λέγουσιν ἐφ' ὧν οὐ δίδωσιν ἡμῖν καιρὸν ἢ περίστασις πρὸς ἀκριβῆ τοῦ πράγματος ἀναθεώρησιν· οἷον, διώκεται τις ὑπὸ πολεμίων καὶ ἐλθὼν εἰς τὰ-
 186 φρον τινὰ φαντασίαν σπᾷ ὡς κἀνταῦθα πολεμίων αὐτὸν λοχόντων, εἰδ' ὑπὸ ταύτης τῆς φαντασίας ὡς πιθανῆς συναρπασθεὶς ἐκκλίνεται καὶ φεύγει τὴν τάφρον ἐπόμενος τῇ περὶ τὴν φαντα-
 P 409 σίαν πιθανότητι, πρὶν ἀκριβῶς ἐπιστῆσαι πρότερον εἰ τῷ ὄντι λόχος ἐστὶ πολεμίων κατὰ τὸν τόπον ἢ οὐδαμῶς. τῇ δὲ πιθανῇ 187 καὶ περιωδευμένη ἔπονται ἐφ' ὧν χρόνος δίδεται εἰς τὸ μετὰ ἐπιστάσεως καὶ διεξόδου χρῆσθαι τῇ κρίσει τοῦ προσπίπτοντος πράγματος, οἷον ἐν ἀλαμπεῖ οἰκίᾳ εἰλημα σχοινίου θεασάμενός τις παραντίκα μὲν ὄφιν ὑπολαβὼν^{ζ)} τυγχάνειν ὑπερήλατο, τὸ δὲ μετὰ τοῦτο ὑποστρέψας ἐξετάζει τάληθές, καὶ εὐρὼν ἀκίνητον ἤδη μὲν εἰς τὸ μὴ εἶναι ὄφιν ῥοπήν ἴσχει κατὰ τὴν διάνοιαν. ὁμῶς δὲ λογιζόμενος, ὅτι καὶ ὄφεις ποτὲ ἀκίνητοῦσι 188 χειμερινῷ κρύει παγέντες, βακτηρίᾳ καθικνεῖται τοῦ σπειράματος, καὶ τότε οὕτως ἐκπεριδεύσας τὴν προσπίπτουσαν φαντασίαν συγκατατίθεται τῷ ψεύδος εἶναι τὸ ὄφιν ὑπάρχειν τὸ φαντασθὲν αὐτῷ σῶμα. καὶ πάλιν, ὡς προεῖπον^{η)}, ὁρῶντές τι περιφανῶς συγκατατίθεμεθα ὅτι τοῦτο ἀληθές ἐστι, προδιεξοδεύσαντες, ὅτι ἄρτίους μὲν ἔχομεν τὰς αἰσθήσεις, ἔπαρ δὲ καὶ οὐ κατ' ἔπινους βλέπομεν. συμπάρεστι δὲ καὶ δι' αὐτῆς ἀγρ καὶ ἀπόστημα σύμμετρον καὶ ἀκίνησίᾳ τοῦ προσπίπτοντος. ὥστε 189

vivendum, examinata per partes. 185. verumenimvero quomodo in rebus diversi generis dicunt se diversam assumere phantasiam, ita etiam in diversis circumstantiis nequaquam sequi eandem: nam probabilem dicunt solummodo phantasiam se attendere in iis, in quibus non dat nobis circumstantia satis temporis ad rem accurate considerandam: 186. ut exempli causa, hostes persequuntur quempiam et ille delatus ad quoddam antrum, visione apprehendit quod illic sint hostes in insidiis, deinde ab illa permotus visione ut quae sit probabilis, declinat et fugit antrum visi sequens probabilitatem, priusquam accurate et diligenter attenderet reverane essent in eo loco hostium insidiae, an non. 187. probabilem autem et per partes examinatam phantasiam sequuntur in iis in quibus datur tempus attente singula persequendo ac tractando res quae nobis se offerunt examinandi, ut cum quispiam in domo obscura aspexisset fanem circumvolutum, statim quidem suspicatus esse serpentem transiliit postea autem conversus verum examinat, cumque invenit immobilem, iam quidem eo propendet cogitatio, quod non sit serpens. 188. tamen perpendens quod aliquando serpentes quoque sunt immobiles hiberno gelu concreti, spiram illam seu involucrum percutit baculo, et cum ita particulatim examinavit visum quod ei se obtulit, assentitur esse falsum quod sit serpens corpus illud quod visione apprehenderat. et rursus, ut prius dixi, evidenter aliquid videntes assentimur quod hoc sit verum, cum prius cogitando percurrerimus quod sensus habemus integros, vigilantes autem et non in somnis videmus. simul etiam adest aer perspicuus et proportionem conveniens intervallum, neque id quod videmus

ε) τῇ μὲν γὰρ αὐτὸ μόνον πιθανῇ] ita mss pro εἰ μὲν γὰρ.

ζ) ὄφιν ὑπολαβὼν] idem exemplum habes I Pyrrhon. sect. 227.

η) ὡς προεῖπον] supra sect. 183.

διὰ ταῦτα πιστὴν εἶναι τὴν φαντασίαν, χρόνον ἡμῶν ἐσχηκότων αὐτίρρητον πρὸς διέξοδον τῶν κατὰ τὸν τόπον αὐτῆς^{λ)} θεωρουμένων. ὁ δ' αὐτὸς λόγος ἐστὶ καὶ περὶ τῆς ἀπερισπάστου· προσίενται γὰρ αὐτὴν, ὅταν μηδὲν ἢ τὸ ἀντιπεριέλκειν δυνάμενον, 190 ὡς ἐπὶ Μενελάου προείρηται^{μ)}. ἀλλὰ καὶ τῆς Ἀκαδημαϊκῆς ἱστορίας ἀνωθεν ἀπὸ Πλάτωνος^{ν)} ἀποδοθείσης οὐκ ἔστιν ἀλλοτριόν που καὶ τὴν τῶν Κυρηναϊκῶν στάσιν^{ο)} ἐπελθεῖν· δοκεῖ γὰρ καὶ τῶν ἀνδρῶν τούτων ἢ αἵρεσις ἀπὸ τῆς Σωκράτους^{π)} ἀνεσχηκεῖναι διατριβῆς, ἀφ' ἧς περὶ ἀνέσχε^{ρ)} καὶ ἡ περὶ τὸν Πλάτωνα 191 διαδοχῇ. φασὶν οὖν οἱ Κυρηναῖοι κριτήρια εἶναι τὰ πάθη^{σ)} καὶ μόνα καταλαμβάνεσθαι^{τ)} καὶ ἀδιάψευστα τυγχάνειν^{θ)}, τῶν

P 410 δὲ πεποιηκότων τὰ πάθη μηδὲν εἶναι καταληπτὸν μηδὲ ἀδιάψευστον· ὅτι μὲν γὰρ λευκαίνόμεθα, φασί, καὶ γλυκαζόμεθα, δυνατόν λέγειν ἀδιψεύστως καὶ ἀληθῶς^{ζ)} καὶ βεβαίως ἀνεξελέχτως^{ς)}· ὅτι δὲ τὸ ἐμποιητικὸν τοῦ πάθους λευκόν ἐστίν ἢ movetur. 189. quo fit ut per haec sit fide digna phantasia, cum habuerimus satis temporis ad persequendum cogitatione ea quae in loco suo cernuntur. eadem est etiam ratio de indistracta phantasia: eam enim admittunt, cum nihil est quod possit retrahere, ut prius dictum est de Menelao. 190. sed cum explicuerimus hactenus historiam dogmatum sectae Academicæ a stirpe usque et primo eius auctore Platone, non erit utique alienum persequi etiam sectam Cyrenaicorum; videtur enim eorum quoque haeresis orta esse ex scholis Socraticis, a quibus profecta est successio Platonis. 191. dicunt ergo Cyrenaici criteria sive iudices veri falsique esse affectiones solasque comprehendi et non esse fallaces, eorum autem quae movent et efficiunt affectiones, nihil esse quod possit comprehendi neque quod possit non fallere: nam quod, inquit, specie alboris et dulcedinis afficimur, dicere possumus asseveranter neque falso id affirmasse convincemur; quod autem id quod efficit in nobis hanc affectionem, sit album aut dulce,

λ) κατὰ τὸν τόπον αὐτῆς] ita loco iam laudato: ὄντων κατὰ τὸν τῆς κρίσεως τόπον τοῦ τε κρίνοντος καὶ τοῦ κρινόμενου.

μ) ἐπὶ Μενελάου προείρηται] supra sect. 180.

ν) ἀπὸ Πλάτωνος] a sect. 141 usque ad praesentem locum.

ο) τὴν τῶν Κυρηναϊκῶν στάσιν] vocabulo στάσεως hoc sensu utitur noster sect. 53 89 et passim aliis in locis.

π) ἀπὸ τῆς Σωκράτους] Aristippus enim auctor sectae Cyrenaicae idem Socratis discipulus fuit, illis magis voluptuariis eius disputationibus dilectatus, ut notat Cicero 3 17 de Oratore.

ρ) ἀφ' ἧς περὶ ἀνέσχε] ita mss pro ἀνέσχε, ut statim praecedat ἀνεσχηκεῖν.

σ) κριτήρια εἶναι τὰ πάθη] Cicero Lucullo c. 7: quid de tactu - doloris aut voluptatis, in quo Cyrenaici solo putant veri esse iudicium, quia sentiatur. confer ad hunc locum Petri Fabri notas p. 27.

τ) καὶ μόνα καταλαμβάνεσθαι] vide quae dicta ad lib. 1 Pyrrhon. sect. 215.

θ) ἀδιάψευστα τυγχάνειν] sensuum passiones non falli, sed iudicium de rebus sensu perceptis, docuerunt cum Cyrenaicis etiam per alia multa capita conspirantes Epicurei, ut constat vel ex Lucretio 4 480 sqq. ex iis quae noster infra sect. 203 sq. quod itaque apud Laërtium 2 95 legas de Cyrenaicis, ἀνέχουσι δὲ καὶ τὰς πλυσθήσεις οὐκ ἀπερνούσας τὴν ἐπίγνωσιν, non de sensibus ipsis accipiendum est quatenus percipiunt ac patiuntur, sed de opinione ac iudicio ex eorum perceptione ferendo, quod erroribus esse obnoxium statuerunt.

P 410 ρ) καὶ ἀληθῶς] haec verba in ms Ciz. desiderantur.

ς) ἀνεξελέχτως] ita leg. pro ἀνεξέλεγχτως ex ms Genev., quod habet ἀνεξέλεγχτως, atque ex interprete Herveto.

γλυκύ ἐστιν, οὐχ οἷόν τ' ἀποφαίνεσθαι. εἰκὸς γὰρ ἐστὶ καὶ ὑπὸ 192 μὴ λευκοῦ τινα^{ι)} λευκαντικῶς διατεθῆναι, καὶ ὑπὸ μὴ γλυκεῖος γλυκανθῆναι· καθὰ γὰρ ὁ μὲν σκοτωθεὶς καὶ ἰκτεριῶν^{υ)} ὠχραντικῶς ἀπὸ πάντων κινεῖται, ὁ δὲ ὀφθαλμῶν ἐρυθαίνεται, ὁ δὲ παραπίσας τὸν ὀφθαλμὸν ὡς ὑπὸ δυοῖν κινεῖται, ὁ τε δὲ μεμηνῶς δισσὰς ὀρεῖ^{ξ)} τὰς Θήβας καὶ δισσὸν φαντάζεται τὸν ἥλιον. ἐπὶ πάντων δὲ τούτων τὸ μὲν ὅτι τόδε τι πάσχουσιν, 193 αἶον ὠχραίνονται ἢ ἐρυθαίνονται ἢ δυνάζονται^{υ)}, ἀληθές, τὸ δὲ ὅτι ὠχρόν ἐστὶ τὸ κινεῖν αὐτοὺς ἢ ἐνερευθές ἢ διπλοῦν, ψεῦδος εἶναι νενόμισται· οὕτω καὶ ἡμῶς εὐλογώτατόν ἐστι πλέον τῶν οἰκείων παθῶν μηδὲν λαμβάνειν δύνασθαι. ὅθεν ἦτοι τὰ πάθη 194 φαινόμενα^{ς)} θετέον ἢ τὰ ποιητικὰ τῶν παθῶν. καὶ εἰ μὲν τὰ πάθη φασὶν εἶναι φαινόμενα, πάντα τὰ φαινόμενα λεκτέον ἀληθῆ καὶ καταληπτά. εἰ δὲ τὰ ποιητικὰ τῶν παθῶν προσαγορεύομεν φαινόμενα, πάντα ἐστὶ τὰ φαινόμενα ψευδῆ καὶ πάντα ἀκατάληπτα· τὸ γὰρ περὶ ἡμῶς συμβαῖνον πάθος ἑαυτοῦ πλέον οὐδὲν ἡμῖν ἐνδείκνυται. ἐνθεν καὶ εἰ χρὴ τάληθῆ λέγειν, μόνον τὸ πάθος^{ς)} ἡμῖν ἐστὶ φαινόμενον· τὸ δ' ἐκτὸς καὶ τοῦ πάθους ποιητικὸν τάχα μὲν ἐστὶν ὄν, οὐ φαινόμενον δὲ ἡμῖν. καὶ ταύτῃ 195 περὶ μὲν τὰ πάθη τὰ γε οἰκεία^{β)} πάντες ἐσμέν ἀπλανεῖς, περὶ

non possumus certo affirmare. 192. nam credibile est quod etiam a non albo afficiamur alboris specie et dulcedinis a non dulci: quandoquidem is cui caligant oculi et qui morbo laborat regio, ita movetur ab omnibus quae videt ac si lurida cerneret, qui autem ophthalmia laborat, ac si videret rubra, quique compressit oculum duplicia omnia videtur sibi videre, et qui est furore correptus geminas videt Thebas et visione solem apprehendit geminum. 193. in his autem omnibus, quod sic quidem afficiantur, nempe lurida ipsis appareant aut rubra aut duplicia, verum est; quod autem ipsum sit luridum quod eos movet, aut rubrum aut duplex, falsum esse existimatur: ita nos quoque consentaneum est nihil amplius percipere posse quam nostras ipsorum affectiones. unde aut ponendum est affectiones aut ea quae sunt efficientia affectionum nobis apparere. 194. atque si dicamus apparere nobis affectiones, fatendum est omnia quae apparent nobis esse vera et eiusmodi ut possint comprehendi: si autem ea quae affectiones in nobis movent, appellamus apparentium nomine, omnia apparentia sunt fallacia nec comprehendi possunt. quae enim nobis accidit affectio, se ipsam nobis ostendit et nihil amplius. unde si oportet verum dicere, sola affectio est quae nobis apparet, quod est autem extrinsecus movetque ac efficit nostram affectionem, fortasse quidem res est, nobis autem non apparet. 195. et ea ratione in propriis quidem affectionibus nos omnes minime erramus, in sub-

ι) καὶ ὑπὸ μὴ λευκοῦ τινα] ita mss pro τινός.

υ) ὁ μὲν σκοτωθεὶς καὶ ἰκτεριῶν] plura huiusmodi 1 Pyrrhon. sect. 101 126 etc. Varro Eumenidibus apud Nonium in arquatus: ut arquatis et veteriosis quae lutea non sunt et quae sunt lutea videntur, sic insani sani et furiosi videntur esse insani.

ξ) δισσὰς ὀρεῖ] apud Euripidem in Bacchis v. 916 Pentheus καὶ μὴν ὀρεῖν μοι δύο μὲν ἡλλους δοκῶ, δισσὰς δὲ Θήβας.

υ) δυνάζονται] ms Vratislav. διάζονται, male.

ς) τὰ πάθη φαινόμενα] subintellige ἡμῖν, ut infra: τὸ δ' ἐκτὸς καὶ τοῦ πάθους ποιητικὸν τάχα μὲν ἐστὶν ὄν, οὐ φαινόμενον δὲ ἡμῖν. et μόνον τὸ πάθος ἡμῖν ἐστὶν φαινόμενον.

α) μόνον τὸ πάθος] ita leg. pro παθόν.

β) περὶ μὲν τὰ πάθη τὰ γε οἰκεία] ita supplendus hic locus e mss: nam in editis verba τὰ πάθη deerant.

δὲ τὸ ἐκτὸς ὑποκείμενον πάντες πλανώμεθα· κακείνα μὲν ἐστὶ καταληπτά, τοῦτο δὲ ἀκατάληπτον, τῆς ψυχῆς πάννυ ἀσθενοῦς καθεστῶσης πρὸς διάγνωσιν αὐτοῦ παρὰ τοὺς τόπους^{c)}, παρὰ τὰ διαστήματα, παρὰ τὰς κινήσεις, παρὰ τὰς μεταβολάς, παρὰ ἄλλας παμπληθεῖς αἰτίας. ἐνθεν οὐδὲ κριτήριόν φασιν εἶναι κοι-
 196 νὸν ἀνθρώπων, ὀνόματα δὲ κοινὰ τίθεσθαι τοῖς κρίμασι. λευκὸν
 P 411 μὲν γὰρ τι καὶ γλυκὺ καλοῦσι κοινῶς πάντες, κοινὸν δὲ τι λευ-
 κὸν ἢ γλυκὺ οὐκ ἔχουσιν· ἕκαστος γὰρ τοῦ ἰδίου πάθους ἀν-
 τιλαμβάνεται. τὸ δὲ εἰ τοῦτο τὸ πάθος ἀπὸ λευκοῦ ἐγγίνεται
 αὐτῷ καὶ τῷ πέλας, οὐτ' αὐτὸς δύναται λέγειν, μὴ ἀναδεχόμε-
 νος τὸ τοῦ πέλας πάθος, οὔτε ὁ πέλας, μὴ ἀναδεχόμενος τὸ
 197 ἑκείνου. μηδενὸς δὲ κοινοῦ πάθους περὶ ἡμῶς γινόμενον προ-
 πετές ἐστὶ τὸ λέγειν, ὅτι τὸ ἐμοὶ τοῖον φαινόμενον τοῖον καὶ τῷ
 παρεστῶτι φαίνεται· τάχα γὰρ ἐγὼ μὲν οὕτω συγκέκριμαι ὥς
 λευκαίνεσθαι ὑπὸ τοῦ ἔξωθεν προσπίπτοντος, ἕτερος δὲ οὕτω
 κατεσκευασμένην ἔχει τὴν αἰσθήσιν, ὥστε ἑτέρως διατεθῆναι. οὐ
 198 πάντως οὖν κοινόν ἐστι τὸ φαινόμενον ἡμῖν. καὶ ὅτι τῷ ὄντι
 παρὰ τὰς διαφορὰς τῆς αἰσθήσεως κατασκευὰς οὐχ ὡσαύτως
 κινούμεθα, πρόδηλον ἐπὶ τε τῶν ἰκτεριῶντων καὶ ὀφθαλμιῶντων
 καὶ τῶν κατὰ φύσιν διακειμένων. ὥς γὰρ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ οἱ μὲν
 ὠχραντικῶς, οἱ δὲ φοινικτικῶς, οἱ δὲ λευκαντικῶς πάσχουσιν,
 οὕτως εἰκὸς ἐστὶ καὶ τοὺς κατὰ φύσιν διακειμένους^{d)} παρὰ τὴν
 διάφορον τῶν αἰσθήσεων κατασκευὴν μὴ ὡσαύτως ἀπὸ τῶν αὐ-
 τῶν κινεῖσθαι, ἀλλ' ἑτέρως μὲν τὸν λευκόν^{e)}, ἑτέρως δὲ τὸν

iecto autem externo erramus omnes: et illae quidem possunt comprehendi, hoc autem non potest, cum ad id discernendum anima sit prorsus imbecilla propter loca, propter intervalla, propter motus, propter mutationes, propter alias plurimas causas. unde nec criterium dari omnibus hominibus commune affirmant Cyrenaeici, poni autem nomina communia iudiciis. 196. nam album quidem et dulce vocant omnes communiter, commune autem aliquid album aut dulce non habent: unusquisque enim apprehendit propriam affectionem. an autem eodem modo ipse et proximus ex albo afficiatur, neque ipse potest dicere, ut qui proximi non percipiat affectionem, neque proximus ut qui affectionem illius non percipit. 197. cum autem nulla sit in nobis communis affectio, temerarium est dicere id quod mihi videtur, tale etiam videri vicino: nam fortasse quidem ego ita sum compositus, ut album mihi videatur hoc quod extrinsecus mihi se offert, alter autem sic constitutum habet sensum, ut aliter afficiatur. non est ergo omnino commune id quod nobis apparet. 198. quod autem re vera propter diversas sensus constitutiones non similiter et eodem modo afficimur movemurque, perspicuum est in iis qui regio morbo vel ophthalmia laborant et in iis qui affecti sunt secundum naturam: quo modo enim ex eadem re alii quidem ita afficiuntur ac si luridum alii rubrum alii rubrum alii ac si album intuerentur, ita etiam credibile est eos qui secundum naturam sunt affecti, propter diversam sensuum constitutionem ab iisdem rebus non moveri similiter, sed aliter qui-

c) παρὰ τοὺς τόπους] ita recte editi. confer supra sect. 183. male ms Ciz. πόδας.

d) καὶ τοὺς κατὰ φύσιν διακειμένους] adde si placet 1 Pyrrhon. sect. 102 et 124 etc.

e) ἑτέρως μὲν τὸν λευκόν] pro his verbis Hervetus in versione sua nescio ex suo ingenio an ex codice ms habet: sed aliter quidem album, aliter vero nigrum. cum autem non putem nostrum loqui de hominibus qui alii candida cute, alii ut Aethiopes nigra sunt, sed de oculis, nec

χαροπὸν, μὴ ὡσαύτως δὲ τὸν μελανόφθαλμον. ὥστε κοινὰ μὲν ἡμῶς ὀνόματα τίθεναι τοῖς πράγμασι, πάθη δὲ γε ἔχειν ἴδια. ἀνάλογα δὲ εἶναι δοκεῖ τοῖς περὶ κριτηρίων λεγομένοις κατὰ τοῦ-
 199 τους τοὺς ἄνδρας καὶ τὰ περὶ τελῶν^{f)} λεγόμενα· διήκει γὰρ τὰ
 πάθη καὶ ἐπὶ τὰ τέλη. τῶν γὰρ παθῶν τὰ μὲν ἐστὶν ἡδέα, τὰ
 δὲ ἀλγεινά, τὰ δὲ μεταξὺ. καὶ τὰ μὲν ἀλγεινὰ κακὰ φασιν εἶ-
 ναι, ὧν τέλος ἀλγηδὼν, τὰ δὲ ἡδέα ἀγαθὰ, ὧν τέλος ἐστὶν
 ἀδιάφρεστον ἡδονή, τὰ δὲ μεταξὺ οὔτε ἀγαθὰ οὔτε κακὰ, ὧν
 τέλος τὸ οὔτε ἀγαθὸν οὔτε κακόν, ὅπερ πάθος ἐστὶ μεταξὺ
 ἡδονῆς καὶ ἀλγηδόνος. πάντων οὖν τῶν ὄντων τὰ πάθη κριτή-
 200 ριά ἐστὶ καὶ τέλη. ζῶμέν τε, φασίν, ἐπόμενοι τούτοις, ἐναργεῖα
 τε καὶ εὐδοκίᾳ προσέχοντες, ἐναργεῖα μὲν κατὰ τὰ ἄλλα πάθη,
 εὐδοκίᾳ δὲ κατὰ τὴν ἡδονήν. τοιαῦτα μὲν καὶ οἱ Κυρηναῖκοι,
 συστέλλοντες μᾶλλον τὸ κριτήριον παρὰ τοὺς περὶ τὸν Πλά-
 201 τωνα· ἐκεῖνοι μὲν γὰρ σύνθετον αὐτὸ ἐποιοῦν ἐκ τε ἐναργείας
 καὶ τοῦ λόγου^{g)}, οὗτοι δὲ ἐν μόναις αὐτὸ ταῖς ἐναργείαις καὶ
 τοῖς πάθεσιν ὁρῶσιν. οὐκ ἀποθεν δὲ τῆς τούτων δόξης ἐοί-
 201 κασιν εἶναι καὶ οἱ ἀποφαινόμενοι κριτήριον ὑπάρχειν τῆς ἀλη-
 θείας τὰς αἰσθήσεις· ὅτι γὰρ ἐγένοντό τινες τὸ τοιοῦτο ἀξιοῦν-
 τες, προὔπτον πεποίηκεν Ἀντίοχος^{h)}· ὁ ἀπὸ τῆς ἀκαδημίας ἐν

dem eum qui glaucis, aliter qui caeruleis, aliter denique eum qui nigris est oculis. quo sit, ut rebus quidem communia nomina imponamus, proprias autem habeamus affectiones. 199. iis porro quae de criteriis veritatis ex horum virorum sententia dicuntur, videntur congruere etiam quae iidem disputant de finibus: nam etiam ad fines pervadunt affectiones. ex affectionibus enim aliae quidem sunt iucundae, aliae vero molestae, aliae vero intermediae. et molestas quidem dicunt esse malas, quarum finis est dolor, iucundas autem bonas, quarum finis, qui falli non potest, est voluptas; quae autem sunt intermediae nec sunt bonae nec malae, quarum finis nec bonus est nec malus, affectio inter voluptatem et dolorem media. 200. affectiones ergo sunt omnium iudices et fines, has, inquiunt, in vita sequimur, attendentes evidentiam et iucunditatem: evidentiam quidem in aliis affectionibus, iucunditatem autem in voluptate. haec quidem Cyrenaeici, a quibus criterium veritatis arctius circumscribitur quam a Platoniciis: nam illi quidem ipsum faciebant compositum ex evidentia et ratione, isti autem id sola evidentia et affectionibus definiunt. 201. non procul autem ab eorum sententia videntur esse qui pronuntiant veritatem iudicari a sensibus: nam quod fuerint qui hoc censerent, planum facit Antiochus Academicus in se-

meminerim me umquam vidisse oculos albos, puto pro λευκόν a Sexto scriptum (quod etiam in versione secutus sum) γλαυκόν, ut γλαυκῶπι intelligatur, quemadmodum per χαροπὸν intelligit χαροπόφθαλμον. est autem χαροπός color medius inter flavum caesiumque.

f) καὶ τὰ περὶ τελῶν] notum est ab Cyrenaeicis passiones non modo pro criterio veritatis habitas fuisse, sed etiam in illis omnem rationem boni malique, fugiendorum et appetendorum fuisse repositam, quatenus dolorem ex rebus et voluptatem percipimus, cum dolor semper sit dolor, hoc est molestiam afferat, et voluptas non possit seiuncta esse ab iucunditate. confer quae viri docti ad Laërtium 2 86 sq.

g) ἐκ τε ἐναργείας καὶ τοῦ λόγου] supra sect. 141 sq.

h) Ἀντίοχος] de hoc dictum ad 1 Pyrrhon. sect. 235. caeterum ex verbis Antiochi non satis apparet ipsum sententiam Asclepiadis, quam refert, etiam consensu suo approbasse. libri κανονικῶν Antiochi, quos Sextus laudat, logicam disciplinam spectarunt haud dubie ut Canonica

δευτέρῳ τῶν κανονικῶν ῥητῶς γράφας ταῦτα "ἄλλος δέ τις ἐν τῇ λατρικῇ μὲν οὐδενὸς δεύτερος, ἀπτόμενος δὲ καὶ φιλοσοφίας, ἐπείθετο τὰς μὲν αἰσθήσεις ὅντως καὶ ἀληθῶς ἀντιλήψεις εἶναι, 202 λόγῳ δὲ μηδὲν ὅλως ἡμᾶς καταλαμβάνειν". ἔοικε γὰρ διὰ τούτων ὁ Ἀντίοχος τὴν προειρημένην τιθέναι στάσιν καὶ Ἀσκληπιάδην τὸν λατρὸν¹⁾ αἰνίττεσθαι ἀναιροῦντα μὲν τὸ ἡγεμονικόν, κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον αὐτῷ γεγόμενον. ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς τούτου φορᾶς²⁾ ποικιλωτέρου καὶ κατ' ἰδίαν ἐν τοῖς λατρικοῖς ὑπομνή- 203 μασι³⁾ διεξήλθομεν, ὥστε μὴ ἔχειν ἀνάγκην παλινφθεῖν⁴⁾. Ἐπίκουρος⁵⁾ δὲ δυοῖν ὄντων τῶν συζυγούντων ἀλλήλοις πραγμάτων, φαντασίας καὶ τῆς δόξης, τούτων τὴν φαντασίαν, ἣν καὶ ἐνάργειαν καλεῖ, διὰ παντὸς ἀληθῆ φησιν ὑπάρχειν· ὥς γὰρ τὰ πρῶτα πάθη, τουτέστι ἡδονὴ καὶ πόνος, ἀπὸ ποιητικῶν τινων, καὶ κατὰ ταῦτα ποιητικὰ συνίσταται, οἷον ἡ μὲν ἡδονὴ ἀπὸ τῶν ἡδέων, ἡ δὲ ἀλγηδὼν ἀπὸ τῶν ἀλγεινῶν, καὶ οὔτε τὸ τῆς ἡδονῆς ποιητικὸν ἐνδέχεται ποτε μὴ εἶναι ἡδὺ οὔτε τὸ τῆς ἀλγηδόνος παρεκτικὸν μὴ ὑπάρχειν ἀλγεινόν, ἀλλ' ἀνάγκη καὶ τὸ

cundo Canonico diserte scribens in haec verba "quidam alius, in medicina nulli secundus, et qui attigerat etiam philosophiam, persuasum habebat, sensus quidem re ipsa et vere esse rerum apprehensiones, ratione autem nihil nos omnino comprehendere". 202. videtur enim per haec Antiochus dictam iam a me sectam ponere et Asclepiadem innuere medicum, qui animae tollebat partem quae principatum obtinet fuitque eisdem cum Antiocho temporibus. sed de illo quidem genere varie et ex instituto tractavimus in medicis commentariis, ut eandem recinere cantilenam non sit necesse. 203. Epicurus autem, cum sint duae res inter se coniungatae, nempe phantasia et opinio, ex iis phantasiam quam etiam appellat evidentiam, perpetuo dicit esse veram. quomodo enim primae affectiones, nempe voluptas dolorque, constant ex efficientibus et ideo sunt efficientes, ut voluptas ex iucundis et ex molestis dolor, neque id quod efficit voluptatem, umquam contingit non esse iucundum, neque id quod praebet dolorem, umquam non molestum accidit; sed necesse est et quod delectat, esse iucun-

Epicuri. alioqui titulus ille communis aliis disciplinis, uti canonica astrologorum memorat Plinius 2 17 hist. natural.

1) Ἀσκληπιάδην τὸν λατρὸν] confer sect. 91 et 380 huius libri.

2) περὶ μὲν τῆς τούτου φορᾶς] de vocabulis φορᾶς et στάσεως, quibus promiscue noster utitur, dicere me memini ad sect. 49.

3) ἐν τοῖς λατρικοῖς ὑπομνήμασι] hi commentarii alibi etiam ab auctore laudati iamdiu est quod interciderunt.

4) παλινφθεῖν] verbum istud proprie significat eandem cantilenam iterum canere, qui sensus hoc loco exstat, rariorque est quam alter retractandi ac recantandi sive (ut Appuleius) recinendi prius dicta illisque contraria ponendi, ductus a poeta Stesichoro, qui cum Helenae vituperationem scripsisset, παλινφθέειν deinde eandem laudavit. Hesychius παλινφθέειν interpretatur ὥδην τῇ προτέρᾳ ἐναντίαν. sed recte Varinus addit: ἢ τὴν προτέραν ὥδην.

5) Ἐπίκουρος] Plutarchus 4 de placitis philosophor. c. 9: Ἐπίκουρος πᾶσαν αἰσθησιν καὶ πᾶσαν φαντασίαν ἀληθῆ, τῶν δὲ δοξῶν τὰς μὲν ἀληθεῖς, τὰς δὲ ψευδεῖς. plura viri docti ad Lucretium 4 480 sq. Laetium 10 31 sq. et prae omnibus Gassendus in philosophia Gargettii huius philosophi. conferendus et noster infra sect. 368 et lib. 2 adversus Logicos sect. 9.

ἡδονὴν ἡδὺ, καὶ τὸ ἀλγεινὸν ἀλγοῦν ὃν τὴν φύσιν^{ο)} ὑποκείσθαι· οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν φαντασιῶν παθῶν περὶ ἡμᾶς οἰσῶν τὸ ποιητικὸν ἐκάστου αὐτῶν πάντῃ τε καὶ πάντως φανταστὸν ἐστίν. ὃ οὐκ ἐνδέχεται ὃν φανταστὸν μὴ ὑπάρχειν κατὰ ἀλήθειαν τοιοῦτον οἷον φαίνεται ποιητικὸν φαντασίας καθεστάναι. καὶ ἐπὶ τῶν 204 κατὰ μέρος τὸ παραπλήσιον χρὴ λογίζεσθαι· τὸ γὰρ ὁρατὸν οὐ μόνον φαίνεται ὁρατὸν, ἀλλὰ καὶ ἐστὶ τοιοῦτον ὅποιον φαίνεται. καὶ τὸ ἀκουστὸν οὐ μόνον φαίνεται ἀκουστὸν, ἀλλὰ καὶ ταῖς ἀληθείαις τοιοῦτον ὑπῆρχε, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως. γίνον- P 413 ται οὖν πᾶσαι αἱ φαντασίαι ἀληθεῖς καὶ κατὰ λόγον. εἰ γὰρ 205 ἀληθῆς φαίνεται φαντασία, φασὶν οἱ Ἐπικούρειοι, ὅταν ἀπὸ τοῦ ὑπάρχοντός γε^{π)} καὶ κατ' αὐτὸ τὸ ὑπάρχον γίνηται, πᾶσα δὲ φαντασία ἀπὸ ὑπάρχοντος τοῦ φανταστοῦ καὶ κατ' αὐτὸ τὸ φανταστὸν συνίσταται, πᾶσα κατὰ ἀνάγκην φαντασία ἐστὶν ἀληθῆς. ἐξαπατᾷ δὲ ἐνλοῦς ἡ διαφορὰ τῶν ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ αἰ- 206 σθητοῦ, οἷον ὁρατοῦ, δοκουσῶν προσπίπτειν φαντασιῶν, καθ' ἣν ἡ ἀλλοιόχουσα ἢ ἀλλοιόσχημον ἢ ἄλλως πως ἐξηλλαγμένον φαίνεται τὸ ὑποκείμενον· ὑπενόησαν γὰρ ὅτι τῶν οὕτω διαφε- ρουσῶν καὶ μαχομένων φαντασιῶν δεῖ τὴν μὲν τινα ἀληθῆ εἶναι, τὴν δ' ἐκ τῶν ἐναντίων ψευδῆ τυγχάνειν, ὅπερ ἐστὶν εὐηθεῖς καὶ ἀνδρῶν μὴ συνορώντων τὴν ἐν τοῖς οὔσι φύσιν. οὐ γὰρ 207 ὅλον ὁράται τὸ στερεμνίον, ἵνα ἐπὶ τῶν ὁρατῶν ποιῶμεθα τὸν λόγον, ἀλλὰ τὸ χρώμα τοῦ στερεμνίου. τοῦ δὲ χρώματος τὸ μὲν ἐστὶν ἐπ' αὐτοῦ τοῦ στερεμνίου, καθάπερ ἐπὶ τῶν σύγγενος καὶ ἐκ τοῦ μετρίου διαστήματος βλεπομένων· τὸ δ' ἐκτὸς τοῦ

dum, et quod dolore afficit, molestum esse: ita etiam in phantasia de affectionibus quae sunt in nobis, id quod est uniuscuiusque affectionis efficiens, est omni ratione et omnino eiusmodi ut cadat sub phantasiam. quod quidem cum cadat sub phantasiam, non potest re vera non esse tale cuiusmodi videtur, nempe efficiens phantasiae. 204. atque ita cogitandum est de singulis: nam quod est aspectabile, non solum videtur aspectabile, sed est etiam tale quale videtur; et audibile non solum videtur audibile, sed est etiam re vera tale, et in aliis similiter. est ergo omnis phantasia vera nec ratione destituitur haec sententia. 205. si enim ea videtur phantasia, aiunt Epicurei, quae generatur ab re quae existit et convenienter ipsi rei quae existit, omnis autem phantasia generatur ab re existente et cadente sub phantasiam convenienterque illi ipsi rei sub phantasiam cadenti; necessario vera est omnis phantasia. 206. nonnullos autem decipit diversitas visorum sive phantasiarum quae videntur offerri ab eodem sensili, verbi gratia ab aspectabili, ita ut videatur subiectum alterius coloris aut alterius figurae aut aliquo alio modo mutatum: existimant enim, ex his visis quae sic differunt et inter se pugnant, aliquod quidem esse verum, quodcumque autem ex contrariis, falsum. quod quidem stulte ita dicitur ab hominibus rerum naturam non considerantibus. 207. non enim totum perspicitur solidum, ut exempli causa verba faciamus de aspectabilibus, sed color solidi. color autem alius est in ipso solido atque adeo in iis quae ex propinquo cer- nuntur et ex mediocri intervallo; alius extra solidum et in locis ulterio-

ο) τὸ ἀλγεινὸν ἀλγοῦν ὃν τὴν φύσιν] ita legendum e ms Vratislav. pro ἀλγεινὸν bis repetito, quod in editis erat.

π) ἀπὸ τοῦ ὑπάρχοντος] ita ms Ciz. et mox γίνηται, cum in editis P 413 desideretur articulus legaturque γίνηται.

στερεμνίου^{η)} κὰν τοῖς ἐφεξῆς τόποις ὑποκείμενον, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἐκ μακροῦ διαστήματος θεωρουμένων, τοῦτο δὲ ἐν τῷ μεταξὺ ἐξαλλαττόμενον καὶ ἴδιον ἀναδεχόμενον σχῆμα τοιαύτην ἀναδίδωσι φαντασίαν, ὅποιον καὶ αὐτὸ κατ' ἀλήθειαν ὑπόκει-
 208 ται. ὅνπερ οὖν τρόπον οὔτε ἡ ἐν τῷ κρουμένῳ χαλκῷ φωνὴ ἑξακούεται οὔτε ἡ ἐν τῷ στόματι τοῦ κεκραγόντος, ἀλλ' ἡ προσπίπτουσα τῇ ἡμετέρῃ αἰσθήσει· καὶ ὥς οὐδεὶς φησι τὸν ἐξ ἀποστήματος μικρᾶς ἀκούοντα φωνῆς ψευδῶς ἀκούειν, ἐπεὶ περ συνέγγυς ἐλθὼν ὡς μέλλωνος ταύτης ἀντιλαμβάνεται· οὕτως οὐκ ἂν εἴποιμι ψεύδεσθαι τὴν ὄψιν, ὅτι ἐκ μακροῦ μὲν διαστήματος μικρὸν ὁρᾷ τὸν πύργον καὶ στρογγύλον^{ι)}, ἐκ δὲ τοῦ συνέγγυς
 209 μέλλονα καὶ τετραγώνον, ἀλλὰ μᾶλλον ἀληθεύειν, ὅτι καὶ ὅτε φαίνεται μικρὸν αὐτῇ τὸ αἰσθητὸν καὶ τοιοντόσχημον, ὅντως ἐστὶ μικρὸν καὶ τοιοντόσχημον, τῇ διὰ τοῦ ἀέρος φορᾷ ἀπο- θραυομένων τῶν κατὰ τὰ εἰδῶλα περάτων· καὶ ὅτε μέγα^{κ)} πάλιν καὶ ἀλλοιόσχημον, πάλιν ὁμοίως μέγα καὶ ἀλλοιόσχημον, ἤδη μέντοι οὐ τὸ αὐτὸ ἀμφότερα καθεστώς. τοῦτο γὰρ τῆς διαστρόφου λοιπὸν ἐστὶ δόξης οἰεσθαι^{λ)}, ὅτι τὸ αὐτὸ ἦν τό τε
 210 ἐκ τοῦ συνέγγυς καὶ τὸ πόρρωθεν θεωρούμενον φανταστόν. αἰσθήσεως δὲ ἴδιον ὑπῆρχε τοῦ παρόντος μόνον καὶ κινουόντος
 P 414 αὐτὴν ἀντιλαμβάνεσθαι, οἷον χρώματος, οὐχὶ δὲ τὸ διακρίνειν, ὅτι ἄλλο μὲν ἐστὶ τὸ ἐνθάδε, ἄλλο δὲ τὸ ἐνθάδε ὑποκείμενον. διόπερ αἱ μὲν φαντασίαι διὰ ταῦτα πᾶσαι εἰσιν ἀληθεῖς. ἀλλ' αἱ δόξαι εἰχόν τινα διαφορὰν^{μ)}· τούτων γὰρ αἱ μὲν ἦσαν ἀλη-

ribus se offerens, sicut in iis quae ex longo cernuntur intervallo; hic nempe intercedente distantia mutatus et propriam suscipiens figuram tale reddit visum, quale ipsum quoque re vera oculis subiicitur. 208. quomodo ergo neque vox exauditur quae est in aere quod pulsatur, neque quae in ore eius qui est vociferatus, sed quae in nostrum sensum incurrit; et quomodo nemo dicit eum qui parvam ex intervallo audit vocem, falso audire, quoniam cum prope venerit, eam percipit tamquam maiorem; ita nec visum falli dixerim, quod ex longo intervallo parvam videat turrim et rotundam, ex propinquo autem maiorem et quadratam, 209. sed potius esse verum, quoniam et quando parvum videtur sensile et huiusmodi figurae, revera parvum et huiusmodi figurae est, aëris protensione ereptis visui ac veluti detritis simulacrorum extremis, et rursus quando magnum et alterius figurae videtur, similiter magnum et alterius figurae esse, cum iam utrumque non sit idem. illud vero perversae est opinio, existimare quod idem sit quod ex propinquo et quod procul cernitur. 210. proprium autem sensus est, id solum apprehendere quod est praesens et quod ipsum movet, verbi causa colorem, non autem discernere quod aliud est quod hic, aliud vero quod hic oculis subiicitur. quamobrem phantasiae quidem propterea sunt omnes verae, sed opiniones habent aliquam differentiam: ex iis enim aliae quidem

η) τὸ δ' ἐκτὸς τοῦ στερεμνίου] consulendus Laërtius 10 49.

ι) μικρὸν ὁρᾷ τὸν πύργον καὶ στρογγύλον] lib. 1 Pyrrhon. sect. 118.

κ) καὶ ὅτε μέγα] ita legendum e mss pro καὶ ὅτι, ut paullo ante: καὶ ὅτε φαίνεται μικρὸν.

λ) τοῦτο γὰρ τῆς διαστρόφου λοιπὸν ἐστὶ δόξης οἰεσθαι] in editis perperam δόξης. Lucretius 4 814

deinde adopinamur de signis maxima parvis, ac nos in fraudem induimus, frustramur et ipsi.

P 414 μ) ἀλλ' αἱ δόξαι εἰχόν τινα διαφορὰν] ita supplendus hic locus ex

θεῖς, αἱ δὲ ψευδεῖς, ἐπεὶ περ κρίσεις καθεστᾶσιν ἡμῶν ἐπὶ ταῖς φαντασίαις. κρίνομεν δὲ τὰ μὲν ὀρθῶς, τὰ δὲ μοχθηρῶς, ἥτοι παρὰ τὸ προστιθέναι τι καὶ προσνέμειν ταῖς φαντασίαις ἢ παρὰ τὸ ἀφαιρεῖν τι τούτων καὶ κοινῶς καταψεύδεσθαι τῆς ἀλόγουν αἰσθήσεως. οὐκοῦν τῶν δοξῶν κατὰ τὸν Ἐπίκουρον αἱ μὲν ἀλη-
 211 θεῖς εἰσιν^{ν)}, αἱ δὲ ψευδεῖς· ἀληθεῖς μὲν αἱ τε ἐπιμαρτυρούμεναι^{ν)} καὶ οὐκ ἀντιμαρτυρούμεναι πρὸς τῆς ἐναργείας^{ξ)}, ψευδεῖς δὲ αἱ τε ἀντιμαρτυρούμεναι καὶ οὐκ ἐπιμαρτυρούμεναι πρὸς τῆς ἐναργείας. ἐστὶ δὲ ἐπιμαρτυρήσεις μὲν κατάληψις δι' ἐναρ-
 212 γείας τοῦ τὸ δοξαζόμενον^{α)} τοιοῦτον εἶναι, ὅποιον ποτε ἐδοξάζετο, οἷον Πλάτωνος μακρόθεν προσιόντος εἰκάζω μὲν καὶ δοξάζω παρὰ τὸ διάστημα, ὅτι ὁ Πλάτων ἐστὶ^{β)}· προσπελάσαντος δὲ αὐτοῦ προσεμαρτυρήθη ὅτι Πλάτων ἐστὶ συναιρεθέντος τοῦ διαστήματος. καὶ ἐπιμαρτυρήθη^{γ)} δι' αὐτῆς τῆς ἐναργείας. οὐκ ἀντιμαρτυρήσεις δὲ ἐστὶν ἀκολουθία τοῦ ὑποσταθέντος καὶ
 213 δοξασθέντος ἀδήλου τῷ φαινόμενῳ, οἷον ὁ Ἐπίκουρος λέγων εἶναι κενόν, ὅπερ ἐστὶν ἀδύλον, πιστοῦται^{δ)} δι' ἐναργεῶς πράγματος τοῦτο τῆς κινήσεως· μὴ ὄντος γὰρ κενοῦ οὐδὲ κινήσεως ὠφείλειν εἶναι, τόπον μὴ ἔχοντος τοῦ κινουμένου σώματος εἰς ὃν περιστήσεται διὰ τὸ πάντα πλήρη εἶναι καὶ ναστά. ὥστε τῷ
 214 δοξασθέντι ἀδήλῳ μὴ ἀντιμαρτυρεῖν τὸ φαινόμενον κινήσεως οὕσης. ἡ μέντοι ἀντιμαρτυρήσεις μαχόμενόν τι ἐστὶ τῇ οὐκ ἀντιμαρτυρήσει· ἦν γὰρ ἀνασκευή^{ε)} τοῦ φαινομένου τῷ ὑποστα-

sunt verae, aliae vero falsae, quandoquidem illae nostra sunt de phantasiis iudicia. iudicamus autem alia quidem recte, alia vero prave, aut quod phantasias aliquid addamus et attribuamus, aut quod iis aliquid adimamus et communiter sensum rationis expertem oneremus mendacio. 211. ex Epicuri ergo sententia opinionum aliae quidem sunt verae, aliae vero falsae: verae quidem, quibus evidētia suffragatur et non refragatur, falsae vero, quibus refragatur et non suffragatur evidētia. 212. est autem suffragatio sive attestatio comprehensio evidētis, quod id quod opinamur, tale sit quale opinamur: ut Platone procul accedente coniicio quidem et opinor interposito intervallo quod sit Plato; cum autem ipse appropinquarit, sit attestatio quod sit Plato, sublato iam intervallo, suffragante ipsa evidētia. 213. non-refragatio autem est consequentia rei inevidētis, quam ex evidēti supponimus et opinamur, ut Epicurus cum dicit esse inane, quod quidem est inevidētis, hoc probat per rem evidētem, nempe per motum: nam si non sit inane, nec debet esse motus, quoniam corpus movendum destituitur loco in quem se recipiat, quandoquidem plena omnia pressaque sunt. 214. quo fit ut inevidēti illi quod opinione conceptum est, non refragetur evidētis, datur enim motus, est autem refragatio oppositum quid nonrefragationi, siquidem est coēversio rei evidētis una cum inevidēte quae supponitur,

interprete, ut vidit etiam praeclarus vir Petrus Gassendus: nam in editis male verba αἱ δόξαι desiderabantur.

ξ) δοξῶν αἱ μὲν ἀληθεῖς] confer nostrum infra lib. 2 contra Logicos sect. 9. Laërtium 10 34.

ν) αἱ τε ἐπιμαρτυρούμεναι] idem Laërtius 10 50 sq.

ξ) πρὸς τῆς ἐναργείας] ms Ciz. πρὸς τὰς, minus bene.

α) τοῦ τὸ δοξαζόμενον] idem ms Ciz. perperam τοῦτο.

β) ὅτι Πλάτων ἐστὶ] cum articulo ms Ciz. ὁ Πλάτων [quem inseruimus].

γ) ἐπιμαρτυρήθη] ita mss pro ἐπιμαρτυρήθη.

δ) λέγων εἶναι κενόν -- πιστοῦται] confer Laërtium 10 40. nostrum infra lib. 2 contra Logicos sect. 227.

ε) ἦν γὰρ ἀνασκευή] Gassendus ad Canonicam Epicuri illustrans hunc

θάνει ἀδήλων, ὅσον ὁ Στωϊκὸς¹⁾ λέγει, μὴ εἶναι κενόν, ἀδήλόν τι ἀξιῶν. τούτῳ δὲ οὕτως ὑποσταθέντι ὀφείλει τὸ φαινόμενον συνανασχευάζεσθαι, φημὶ δ' ἡ κίνησις· μὴ ὄντος γὰρ κενοῦ κατὰ ἀνάγκην οὐδὲ κίνησις²⁾ γίνεται κατὰ τὸν ἤδη προοδηλω-
 215 μένον ἡμῖν τρόπον. ὡσαύτως δὲ καὶ³⁾ ἡ οὐκ ἐπιμαρτύρησις ἀντίξους ἐστὶ τῇ ἐπιμαρτυρήσει· ἦν γὰρ ὑπόπτωσις δι' ἐναρ-
 γείας τοῦ τὸ δοξαζόμενον μὴ εἶναι τοιοῦτον ὁποῖον περὶ ἰδοξά-
 P 415 ζετο, ὅσον πόρρωθεν τινος προϊόντος εἰκάζομεν παρὰ τὸ διά-
 στήμα Πλάτωνα εἶναι, ἀλλὰ συναίρεθέντος τοῦ διαστήματος ἔγνωμεν δι' ἐναργείας ὅτι οὐκ ἐστὶ Πλάτων. καὶ γέγονε τὸ τοι-
 οῦτον οὐκ ἐπιμαρτύρησις· οὐ γὰρ ἐπιμαρτυρήθη⁴⁾ τῷ φαινο-
 216 μένῳ τὸ δοξαζόμενον. ὅθεν ἡ μὲν ἐπιμαρτύρησις καὶ οὐκ ἀντι-
 μαρτύρησις τοῦ ἀληθὲς εἶναι τί ἐστὶ κριτήριον, ἡ δὲ οὐκ ἐπι-
 μαρτύρησις καὶ ἀντιμαρτύρησις τοῦ ψεύδους εἶναι. πάντων δὲ
 κρητῖς καὶ θεμελίον⁵⁾ ἡ ἐνάργεια. τοιοῦτο μὲν καὶ κατὰ τὸν
 217 Ἐπίκουρόν ἐστι κριτήριον. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀριστοτέλη⁶⁾ καὶ
 Θεόφραστον καὶ κοινῶς οἱ περιπατητικοί, διττῆς οὗσης κατὰ τὸ
 ἀνωτάτω τῆς τῶν πραγμάτων φύσεως, ἐπεὶ τὰ μὲν, καθῶς

ut Stoicus dicit non esse inane, statuitque adeo aliquid inevidens. cum hoc ita supposito necesse est coëverti rem evidentem, nempe motum. nam si non sit inane, necessario ne erit quidem motus, ut iam est declaratum. 215. similiter nonsuffragatio suffragationi opposita est; est enim subversio opinionis per evidentiam facta, qua constat rem quam opinati sumus non esse talem qualem opinione nobis finximus, ut quopiam procul accedente ex intervalli ratione coniciamus eum esse Platonem, sed sublato intervallo cognoscimus per evidentiam quod non sit Plato. haec est non suffragatio: opinioni enim res evidens non suffragatur. 216. quamobrem suffragatio quidem et nonrefragatio criterium est quo verum esse quid exploratur. at non-suffragatio et refragatio est criterium falsitatis. omnium autem basis et fundamentum est evidentia. ex Epicuri ergo sententia criterium veri falsique est eiusmodi. 217. Aristoteles autem et Theophrastus et communiter Peripatetici, cum sit duplex in universum rerum natura, quoniam alia quidem, sicut prius dixi, sunt sensilia, alia autem quae mente percipiuntur, ipsi

Sexti locum legit συνανασχευή, ut mox sequitur ὀφείλει τὸ φαινόμενον συνανασχευάζεσθαι. ac fateor magis perspicuum illud esse, itaque et in versione sum secutus, licet refragantibus codicibus in textu Graeco ponere nolui.

f) ὁ Στωϊκός] sententia Stoicorum, nihil in mundo esse vacuum, extra autem mundum περιεχυμένον εἶναι τὸ κενόν ἄπειρον. vide quae viri docti ad Laërt. 7 140.

g) φημὶ δ' ἡ κίνησις. μὴ ὄντος γὰρ κενοῦ κατὰ ἀνάγκην οὐδὲ κίνησις] ita hic locus legitur et interpungitur in mss. nam in editis erat, φημὶ δὲ. et κενοῦ κατὰ ἀνάγκην, οὐδὲ κίνησις.

h) ὡσαύτως δὲ καὶ] illud καὶ e ms Ciz. revocavi.

P 415 i) ἐπιμαρτυρήθη] ita mss pro ἐπιμαρτυρήθη.

k) καὶ θεμελίον] ms Ciz. θεμελίος. notum est dici utrumque, prout vocabulum substantivum intelligitur λόγος vel οἰκονόμημα.

l) οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀριστοτέλη] ms Vratislav. Ἀριστοτέλην, quod est magis Atticum. caeterum hanc Peripateticae scholae sententiam de duplici veritatis criterio tangit Hesychius illustris, ubi ex Laërtii 5 29 ita de Aristotele: κριτήριον δὲ τῆς ἀληθείας τῶν μὲν κατὰ φαντασίαν ἐνεργημάτων τὴν αἰσθησιν ἀπεφύνατο, τῶν δὲ ἡθικῶν, τὰ περὶ πόλιν καὶ περὶ οἶκον καὶ περὶ νόμους, τὸν νοῦν.

προεῖπον, αἰσθητά ἐστι, τὰ δὲ νοητά, διττὸν καὶ αὐτοὶ τὸ κρι-
 τήριον ἀπολείπουσιν, αἰσθησιν μὲν τῶν αἰσθητῶν, νόησιν δὲ
 τῶν νοητῶν, κοινὸν δὲ ἀμφοτέρων, ὡς ἔλεγεν ὁ Θεόφραστος, 218
 τὸ ἐναργές^{m)}. τάξει μὲν οὖν πρῶτόν ἐστι τὸ ἄλογον καὶ ἀναπρό-
 δεικτον κριτήριον αἰσθησις, δυνάμει δὲ ὁ νοῦς, εἰ καὶ τῇ τάξει
 δευτερεύειν δοκεῖ παρὰ τὴν αἰσθησινⁿ⁾. ἀπὸ μὲν γὰρ τῶν αἰ- 219
 σθητῶν κινεῖται ἡ αἰσθησις, ἀπὸ δὲ τῆς κατὰ ἐνάργειαν περὶ
 τὴν αἰσθησιν^{o)} κινήσεως ἐπὶγίνεται τι κατὰ ψυχὴν κίνημα τοῖς
 κριτέτοσι καὶ βελτίοσι καὶ ἐξ αὐτῶν δυναμένοις κινεῖσθαι ζώοις,
 ὅπερ μνήμη τε καὶ φαντασία καλεῖται παρ' αὐτοῖς, μνήμη μὲν
 τοῦ περὶ τὴν αἰσθησιν πάθους, φαντασία δὲ τοῦ ἐμπούσαντος
 τῇ αἰσθήσει τὸ πάθος αἰσθητοῦ. διόπερ ἔχει τὸ τοιοῦτον ἀνα- 220
 λογεῖν κίνημά φησι· καὶ ὃν τρόπον ἐκεῖνο, φημὶ δὲ τὸ ἔχνος^{p)},
 ὑπὸ τινός τε γίνεται καὶ ἀπὸ τινος^{q)}, ὑπὸ τινος μὲν οἷον τῆς
 τοῦ ποδὸς ἐπερείσεως, ἀπὸ τινος δὲ, ὡς περ τοῦ Δίωνος^{r)}. οὕτω
 καὶ τὸ προειρημένον τῆς ψυχῆς κίνημα ὅφ' οὐ μὲν γίνεται ὡς περ
 τοῦ περὶ τὴν αἰσθησιν πάθους, ἀφ' οὗ δὲ καθάπερ τοῦ αἰσθη-

quoque duplex admittunt criterium, nempe sensum quidem sensilium, intel-
 ligentiam autem eorum quae mente percipiuntur, 218. amborum autem, ut
 docebat Theophrastus, commune evidentiam. atque ordine quidem primum
 idque rationis expertum et non demonstrabile criterium est sensus, potestate
 autem primum est mens, licet secundum ordine locum videtur tenere a
 sensu. 219. nam a sensilibus quidem movetur sensus, ab evidenti autem
 motu sensus movetur anima in melioribus et praestantioribus et quae ex se
 moveri possunt animalibus, quae quidem in ipsis appellatur memoria et
 phantasia, memoria quidem affectionis quae est in sensu, phantasia autem
 rei sensilis quae affectionem sensui ingenerat. 220. quamobrem dicunt eius-
 modi motionem similem esse vestigio, et quomodo illud, vestigium inquam,
 fit per aliquid et ab aliquo, per aliquid quidem, ut per pedis impressio-
 nem, ab aliquo autem, ut a Dione; ita etiam praedicta animae motio fit
 quidem per aliquid, nempe per affectionem in sensu; ab aliquo autem,

m) κοινὸν δὲ ἀμφοτέρων τὸ ἐναργές] ita melius editi quam κοινῶν, ut
 est in ms Ciz. recte autem Theophrastus evidentiam criterio utrique,
 sensibus et menti commune criterium fecit, cum non minus detur evi-
 dentia mentis aperta iudicio quam sensibus evidenter apparsens. sensus
 autem praecedere iudicabat Aristoteles negans quicquam ab intelligentia
 comprehendere quod non a sensuum aliquo perceptum esset, quod pro-
 batur etiam Claudio Ptolemaeo in lib. de iudicandi facultate. attamen
 sensus esse tantum instrumenti loco, artificem autem mentem, scholae
 peripateticae sententia est infra sect. 226, ex qua Aristocles apud Eu-
 sebiū 14 21 Praeparat. evangel. p. 769 sensus in veritatis indagatione
 confert retibus et instrumentis venatoriis, rationem canibus, τοῖς κυοῖς
 στιβεύουσι καὶ μεταδέουσιν.

n) παρὰ τὴν αἰσθησιν] ita recte editi, neque assentior Salmasio qui
 in codice suo adnotaverat legendum esse παρὰ πρῶτην.

o) περὶ τὴν αἰσθησιν] ms Vratislav. παρὰ, quod ex superiore loco
 perperam repetitum.

p) ἔχνος] Stoici appellabant τύπωσιν ἐν ψυχῇ. infra sect. 228 et 372.

q) ὑπὸ τινος καὶ ἀπὸ τινος] distinctio qualis est quando criterium ve-
 ritatis aliud esse noster dicit ὅφ' οὐ, aliud ἄφ' οὐ. hoc posterius cau-
 sam efficientem principalem denotat, illud alterum proximam, qua velut
 instrumento causa ista principalis utitur.

r) τοῦ Δίωνος] usitatum Graecis scriptoribus hoc nomine pro quolibet
 alio uti, ut dictum lib. 1 Pyrrhon. sect. 189. sic infra hoc libro sect. 246.

221 τοῦ, πρὸς ὃ καὶ ὁμοιότητά τινα σώζει. τοῦτο δὲ πάλιν τὸ κίνημα, P 416 ὅπερ μνήμη τε καὶ φαντασία καλεῖται, εἶχεν ἐν ἑαυτῷ τρίτον ἐπιγινόμενον ἄλλο κίνημα τὸ τῆς λογικῆς φαντασίας, κατὰ κρί- σιν λοιπὸν καὶ προαίρεσιν τὴν ἡμετέραν συμβαῖνον· ὅπερ κίνημα διάνοιά τε καὶ νοῦς^{γ)} προσαγορεύεται, οἷον ὅταν τις προσπε- σόντος κατ' ἐνάργειαν Δίονος πύθη πως τὴν αἰσθησιν καὶ τραπῇ, ὑπὸ δὲ τοῦ περὶ τὴν αἰσθησιν πάθους ἐννέμεται τις αὐτοῦ τῇ ψυχῇ φαντασία, ἣν καὶ μνήμην πρότερον ἐλέγομεν 222 καὶ ἔχει παραπλήσιον ὑπόχρειν, ἀπὸ δὲ ταύτης τῆς φαντασίας ἐκουσίως ἀναζωγραφῇ αὐτῷ καὶ ἀναπλάσσει φάντασμα καθάπερ τὸν γενικὸν ἄνθρωπον· τὸ γὰρ δὴ τοιοῦτο κίνημα τῆς ψυχῆς κατὰ διαφόρους ἐπιβολὰς οἱ περιπατητικοὶ τῶν φιλοσόφων διά- νοῦν τε καὶ νοῦν ὀνομάζουσι, κατὰ μὲν τὸ δύνασθαι διάνοιαν, 223 κατὰ δὲ ἐνέργειαν νοῦν^{δ)}. ὅταν μὲν γὰρ δύνῃται τοῦτον ποιῆ- σθαι τὸν ἀναπλασμὸν ψυχῇ, τουτέστιν, πεφύκοι^{ε)}, διάνοια κα- λεῖται· ὅταν δὲ ἐνεργητικῶς^{ς)} ἤδη ποιῇ, νοῦς ὀνομάζεται. ἀπὸ μέντοι τοῦ νοῦ καὶ τῆς διανοήσεως συνίσταται ἡ τε ἐννοια καὶ ἐπιστήμη καὶ τέχνη. διανοήσεις μὲν γὰρ γίνεται ὅτε μὲν τῶν 224 κατὰ μέρος εἰδῶν, ὅτε δὲ τῶν τε εἰδῶν καὶ τῶν γενῶν. ἀλλ' ὁ μὲν ἀθροισμὸς τῶν τοιούτων τοῦ νοῦ φαντασμάτων καὶ ἡ συγκε- φαλαίωσις τῶν ἐπὶ μέρος εἰς τὸ καθόλου ἐννοια καλεῖται. ἐν δὲ τῷ ἀθροισμῷ τούτῳ καὶ τῇ συγκεφαλαίωσει τελευταῖον ὑφίστα- ται ἡ τε ἐπιστήμη καὶ τέχνη· ἐπιστήμη μὲν τὸ ἀκριβὲς καὶ

nempe a sensili, cuius etiam conservat quandam similitudinem. 221. haec autem rursus motio, quae vocatur memoria et phantasia, habet in se ter- tiam aliam accedentem motionem phantasiae ratione praeditae, quae denique fit ex iudicio et nostra electione. quae quidem motio appellatur mentis cogitatio, ut quando quispiam, evidenter conspiciendum praebente se Dione, sensu quodammodo fuit effectus et commotus, ab affectione hac quae est in sensu, eius animae aliqua ingeneratur phantasia, quam paullo ante memo- riam et vestigio similem esse diximus, 222. ex hac autem phantasia sibi voluntarie depingit et effingit phantasma seu visum, ut hominem in genere: hanc enim animae motionem ex diversis applicationibus Peripatetici philo- sophi nominant cogitationem et mentem seu intelligentiam, ex opinione qui- dem cogitationem, ex evidentia autem mentem seu intelligentiam. 223. nam quando potest quidem anima efficere effictionem huiusmodi, hoc est, quando in ea nascitur, appellatur cogitatio; quando autem actu iam operatur, ap- pellatur intelligentia. ex intelligentia autem et cogitatione consistit notio et scientia et ars. est enim cogitatio aliquando quidem formarum singula- rium, aliquando autem formarum in genere. 224. sed eiusmodi phantasma- tum sive visorum intelligentiae congeries et singulare in summam reda- ctio ad id quod est universe et in genere, appellatur notio. in hac autem congerie et ad summam redactione postremum consistit scientia et ars. scientia quidem, quae habet quod sit accurata et perfecta et quod labi non

P 416 γ) διάνοιά τε καὶ νοῦς] in ms Ciz. desunt verba καὶ νοῦς, male ut patet ex sect. 222 sq., ubi διάνοια et νοῦς iterum iterumque coniunguntur.

δ) κατὰ μὲν τὸ δύνασθαι διάνοιαν, κατὰ δὲ ἐνέργειαν νοῦν] ita lego cum Salmasio pro οἰεσθαι et ἐνάργειαν.

ε) πεφύκοι] ms Ciz. ὅταν πεφύκοι, minus bene, nam id ὅταν ex su- periore commate repetendum est.

ς) ἐνεργητικῶς] ita recte Salmasius pro ἐνεργικῶς, quod Hervetus: expectata iam agit.

ἀδιάπτωτον ἔχουσα, τέχνη δὲ ἡ μὴ πάντως τοιαύτη. ὥστε δὲ 225 ἡ τῶν ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν φύσις ἐστὶν ὕστερογενής, οὕτω καὶ ἡ καλουμένη δόξα· ὅταν γὰρ εἴξῃ ἡ ψυχὴ τῇ ἀπὸ τῆς αἰ- σθήσεως ἐγγενομένη φαντασίᾳ καὶ τῷ φανέντι πρόσθῃται καὶ συγκατάθῃται, λέγεται δόξα. φαίνεται οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων 226 πρῶτα κριτήρια τῆς τῶν πραγμάτων γνώσεως ἢ τε αἰσθήσεως καὶ ὁ νοῦς, ἡ μὲν ὁργάνου τρόπον ἔχουσα, ὁ δὲ τεχνίτου. ὥστε γὰρ ἡμεῖς οὐ δυνάμεθα χωρὶς ζυγοῦ τὴν τῶν βαρέων καὶ κοῦ- φων ἐξέτασιν ποιῆσθαι οὔτε ἄτερ κανόνος τὴν τῶν εὐθέων καὶ στρεβλῶν διαφορὰν λαβεῖν, οὕτως οὐδὲ ὁ νοῦς^{γ)} χωρὶς αἰσθή- σεως δοκιμάσαι πέφυκε τὰ πράγματα. τοιοῦτοι μὲν ὡς ἐν κε- φαλαίοις εἰσι καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ περιπάτου.

Ἀπολειπομένης δ' ἐτι τῆς στωικῆς δόξης, παρακειμένως καὶ 227 περὶ ταύτης λέγωμεν. κριτήριον τοίνυν φασὶν ἀληθείας εἶναι οἱ ἄνδρες οὗτοι τὴν καταληπτικὴν φαντασίαν^{ς)}. ταύτην δ' εἰσό- P 417 μεθα πρότερον γνόντες^{α)} τί ποτέ ἐστι κατ' αὐτοὺς ἡ φαντασία καὶ τίνες ἐπ' εἶδους ταύτης διαφοραί. φαντασία οὖν ἐστὶ κατ' 228 αὐτοὺς τύπωσις ἐν ψυχῇ^{β)}, περὶ ἧς εὐθὺς καὶ διέστησαν· Κλεάν- θης μὲν γὰρ ἤκουσε^{γ)} τὴν τύπωσιν κατὰ εἰσοχὴν τε καὶ ἐξοχὴν ὥστε καὶ διὰ τῶν δακτυλίων γινομένην τοῦ κηροῦ τύπωσιν. Χρύσιππος δὲ ἄτοπον ἡγεῖτο τὸ τοιοῦτον. πρῶτον μὲν γὰρ φησι, 229

possit, ars autem, quae non est omnino eiusmodi. 225. quomodo autem natura scientiarum et artium nascitur posterior, ita etiam quae vocatur opi- nio: quando enim cesserit anima phantasiae ex sensu ingeneratae et viso accesserit et assensa fuerit, dicitur opinio. 226. apparet igitur ex iam dic- tis, quod prima criteria cognitionis rerum sunt sensus et mens, ille qui- dem locum tenens instrumenti, haec vero artificis. quomodo enim nos non possumus absque trutina examinare gravia et levia neque absque regula percipere differentiam rectarum et obliquorum, ita nec mens potest res probare absque sensu. atque talis quidem est, ut summam dicam, Peri- pateticorum sententia.

227. Cum autem restet opinio Stoicorum, etiam de ea deinceps dica- mus. dicunt ergo Stoici id quod indicat veritatem esse comprehendentem phantasia. eam autem sciemus, cum prius noverimus quidnam sit phan- tasia ex eorum sententia et quatenam sint eius speciales differentiae. 228. phan- tasia ergo, ut ipsi volunt, est impressio in anima, de qua statim dissident: nam Cleanthes quidem per impressionem intellexit depressionem et eminen- tiam, qualis est quae per annulos cerae fit impressio. Chrysippus autem existimabat hoc esse absurdum. 229. nam primum, inquit, cum cogitatio

γ) οὕτως οὐδὲ ὁ νοῦς] illud οὕτως, quod in editis deest, ex mss revocavi.

ς) τὴν καταληπτικὴν φαντασίαν] de hac Stoicorum sententia viri docti P 417 ad Laërtium 7 46. eam oppugnat noster sect. 371 sq. et lib. 2 adv. Log. sect. 396 sq. aliae Stoicorum opiniones de criterio veritatis referuntur ab eodem Laërtio 7 54.

α) γνόντες] ita mss pro γνόντες.

β) τύπωσις ἐν ψυχῇ] ita Zeno apud Laërtium 7 45. confer dicta ad 2 Pyrrhon. sect. 70.

γ) ἤκουσε] in definitione illa Zenonis vocabulum τύπωσιν ita audiit, hoc est ὑπενόει, acceperit sive intellexit. eodem sensu ἀκουστέον infra sect. 236 et συνακούειν subintelligere sect. 239 et συνακούειν 241. haec porro Cleanthis sententia ex Chrysippi libro duodecimo de anima reii- citur etiam apud Laërtium 7 50.

τῆς διανοίας, δείξει, ὅφ' ἐν ποτε τριγώνον τι καὶ τετράγωνον φαντασιονμένης, τὸ αὐτὸ σῶμα κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον διαφέροντα ἔχειν περὶ αὐτὸ σχήματα, ἅμα τε τριγώνον καὶ τετράγωνον γίνεσθαι ἢ καὶ περιφερεῖς· ὅπερ ἐστὶν ἀτοπον. εἴτα πολλῶν ἅμα φαντασιῶν ὑφισταμένων ἐν ἡμῶν παμπληθεῖς καὶ τοὺς σχηματισμοὺς ἔξαι τὴν ψυχὴν· ὃ τοῦ προτέρου χειρόν ἐστιν.

230 αὐτὸς οὖν τὴν τύπωσιν εἰρησθαι ὑπὸ τοῦ Ζήνωνος ὑπενόει ἀντὶ τῆς ἑτεροιώσεως, ὥστε εἶναι τοιοῦτον τὸν λόγον· φαντασία ἐστὶν ἑτεροίωσις ψυχῆς, μηκέτι ἀτόπον ὄντος, τὸ αὐτὸ σῶμα ὅφ' ἐν κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, πολλῶν περὶ ἡμᾶς συνισταμένων φαντασιῶν, παμπληθεῖς ἀναδέχεσθαι ἑτεροιώσεις. ὥσπερ γὰρ ὁ ἀῆρ,

231 ὅταν ἅμα πολλοὶ φωνῶσιν, ἀμυθῆτους ὑπὸ ἓν καὶ διαφερούσας ἀναδεχόμενος πληγὰς εὐθὺς πολλὰς ἴσχει καὶ τὰς ἑτεροιώσεις· οὕτω καὶ τὸ ἡγεμονικὸν ποικίλως φαντασιούμενον ἀνάλογόν τι

232 τούτῳ πείσεται^d). ἄλλοι δὲ οὐδὲ τὸν κατὰ διόρθωσιν ἐκείνου ἔξενεχθέντα ὅρον ὁρθῶς ἔχειν φασίν. εἰ μὲν γὰρ ἐστὶ τις φαντασία, αὕτη τύπωσις καὶ ἑτεροίωσις τῆς ψυχῆς καθέστηκεν· εἰ δὲ τίς ἐστι τύπωσις τῆς ψυχῆς, ἐκείνη οὐ πάντως ἐστὶ φαντασία. καὶ γὰρ προσπταίσματος γενομένου περὶ τὸν δάκτυλον ἢ κνημοῦ περὶ τὴν χεῖρα συμβάντος τύπωσις μὲν καὶ ἑτεροίωσις τῆς ψυχῆς ἀποτελεῖται, οὐχὶ δὲ καὶ φαντασία, ἐπεὶ οὐδὲ περὶ τῷ τυχόντι μέρει τῆς ψυχῆς γίνεσθαι ταύτην συμβέβηκεν, ἀλλὰ

233 περὶ τῇ διανοίᾳ μόνον καὶ τῷ ἡγεμονικῷ. πρὸς οὗς ἀπαντιῶντες οἱ ἀπὸ τῆς στοᾶς συνεμφανίσθαι φασὶ τῇ τυπώσει τῆς ψυχῆς τὸ ὡς ἂν ἐν ψυχῇ, ὥστε εἶναι τὸ πλήρες τοιοῦτον· φαντασία ἐστὶ τύπωσις ἐν ψυχῇ, ὡς ἂν ἐν ψυχῇ. καθὰ γὰρ ἡ ἐφηλότης^e)

aliquando simul apprehendat triangulum et quadratum, oportebit idem corpus eodem tempore diversas in se habere figuras; quod quidem est absurdum. deinde cum simul in nobis multae consistent phantasiae, animam quoque habituram esse compluresfigurationes, quod quidem est priori deterius. 230. ipse ergo existimabat a Zenone dictam esse impressionem pro alteratione. quo fit ut quod dicit, sit eiusmodi: phantasia est animae alteratio, adeo ut non sit amplius absurdum, idem corpus simul et eodem tempore, multis in nobis consistentibus visis phantasiae, complures suscipere alterationes. 231. quomodo enim aer multis simul vocem edentibus simul innumerabiles et differentes suscipiens percussiones statim multas quoque habet alterationes; ita etiam ea pars quae principatum tenet animae, variis visis phantasiae acceptis, patietur aliquid quod cum eo proportionem habet et convenientiam. 232. alii autem dicunt, neque hanc definitionem priori corrigendae a Chrysippo allatam recte se habere: nam phantasia quidem est impressio et alteratio animae; animae autem impressio non est semper phantasia. nam si fuerit aliqua in digito offensio aut obvenerit in manu pruritus, efficitur quidem impressio et alteratio animae, non autem movetur phantasia, utpote quam non in qualibet parte animae sed solum in cogitatione et in parte animae principali esse contingit. 233. his occurrentes Stoici dicunt simul cum verbis "impressio animae" subintelligi quatenus anima est, adeo ut plena definitio sit: phantasia est impressio in anima, ut anima. quomodo enim ἐφηλότης dicitur albugo in oculo, et simul signi-

d) πείσεται] ita recte mss pro ποιήσεται.

e) ἐφηλότης] vitium dictum ἀπὸ τοῦ ἡλίου, quod clavum albicantem vel potius ἀπὸ τοῦ ἡλίου, quod velut solis imaginem in medio oculi

λέγεται λευκότης ἐν ὀφθαλμῷ, συνεμφαινόντων ἡμῶν τὸ ὡς ἐν P 418 ὀφθαλμῷ, τουτέστι τὸ κατὰ ποῖον μέρος τοῦ ὀφθαλμοῦ τὴν λευκότητα εἶναι, ἵνα μὴ πάντες οἱ ἄνθρωποι ἐφηλότητα ἔχωμεν, ὡς ἂν πάντες ἐκ φύσεως ἔχοντες λευκότητα ἐν ὀφθαλμῷ· οὕτως ὅταν λέγωμεν τὴν φαντασίαν τύπωσιν ἐν ψυχῇ, συνεμφαίνομεν καὶ τὸ περὶ ποῖον μέρος γίνεσθαι τῆς ψυχῆς τὴν τύπωσιν, τουτέστι τὸ ἡγεμονικόν. ὥστε ἔξαπλούμενον γίνεσθαι τὸν ὅρον τοιοῦτον· φαντασία ἐστὶν ἑτεροίωσις ἐν ἡγεμονικῷ. ἄλλοι δὲ ἀπὸ τῆς αὐ- 234 τῆς ὁρμώμενοι δυνάμειως γλαφυρώτερον ἀπελογήσαντο. φασὶ γὰρ ψυχὴν λέγεσθαι διχῶς^f), τὸ τε συνέχον τὴν ὅλην σύγκρισιν καὶ κατ' ἰδίαν τὸ ἡγεμονικόν. ὅταν γὰρ εἰπώμεν συνεστάναι τὸν ἄνθρωπον ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος, ἢ τὸν θάνατον εἶναι χωρισμὸν ψυχῆς ἀπὸ σώματος, ἰδίως καλοῦμεν τὸ ἡγεμονικόν. ὥσαύ- 235 τως δὲ καὶ ὅταν διαιρούμενοι φάσκωμεν ἀγαθῶν τὰ μὲν εἶναι περὶ ψυχὴν, τὰ δὲ περὶ σῶμα, τὰ δὲ ἐκτός, οὐ τὴν ὅλην ψυχὴν ἐμφαίνομεν ἀλλὰ τὸ ἡγεμονικὸν ταύτης μόριον· περὶ τούτῳ γὰρ τὰ πάθη καὶ τὰ ἀγαθὰ συνίσταται. διόπερ καὶ ὅταν λέγῃ ὁ 236 Ζήνων φαντασίαν εἶναι τύπωσιν ἐν ψυχῇ, ἀκουστέον ψυχὴν οὐ τὴν ὅλην, ἀλλὰ τὸ μόριον αὐτῆς, ἵνα ἢ τὸ λεγόμενον οὕτως ἔχον· φαντασία ἐστὶν ἑτεροίωσις περὶ τὸ ἡγεμονικόν. ἀλλὰ κἂν 237 οὕτως ἔχῃ, φασὶ τινες, πάλιν ἡμάρτηται· καὶ γὰρ ἡ ὁρμὴ καὶ ἡ συγκατάθεσις καὶ ἡ κατάληψις ἑτεροιώσεις μὲν εἰσι τοῦ ἡγεμονικοῦ, διαφέρονσι δὲ τῆς φαντασίας. ἡ μὲν γὰρ πείσις τις ἢ ἡμετέρα καὶ διάθεσις, αὕται δὲ πολὺ μᾶλλον ἢ ὁρμαί, ἐνέργειαι 238 τινες^g) ἡμῶν ὑπάρχον. μοχθηρὸς ἄρα ἐστὶν ὁρος πολλοῖς

ficatur, quatenus est oculus, hoc est in certa parte oculi esse albuginem, ne omnes homines habere dicamur ἐφηλότητα in oculo, quoniam omnes a natura habemus album in oculo: ita quando dicimus phantasiam in anima impressionem, simul ostendimus in certa parte animae fieri impressionem, nempe in ea parte quae tenet principatum. quo fit ut si explicetur, fiat haec definitio: phantasia est alteratio in parte principali animae. 234. alii autem eadem ratione usi responderunt elegantius: dicunt enim duobus modis dici animam, uno quo totum compositum complectitur et altero quo seorsum denotat eam partem quae tenet principatum. quando enim dicimus constitui hominem ex anima et corpore, aut mortem esse separationem animae a corpore, proprie appellamus eam partem quae tenet principatum. 235. similiter etiam quando dividentes dicimus, ex bonis alia esse in anima, alia in corpore, alia denique extrinsecus; non totam significamus animam, sed illam eius partem quae tenet principatum; in ea enim consistunt animi motus et bona. 236. quamobrem Zeno quoque cum dicit phantasiam esse in anima impressionem, intelligendus est de anima non tota, sed de eius parte, adeo ut quod dicitur, ita habeat: phantasia est alteratio in parte animae principali. 237. sed etiamsi ita efferatur definitio, tamen, inquit nonnulli, rursus in illa est peccatum: nam et appetitio et assensio et comprehensio sunt alterationes in parte animae principali, differunt autem a phantasia. nam illa quidem est quaedam nostra passio et affectio; hae autem sunt multo magis operationes quaedam in nobis quam appetitiones. est ergo vitiosa definitio multis et diversis rebus con-

habeant, qui vitio illo laborant. aliud est ἐφηλός cutis asperitas in facie, de qua Anutius Foësius in oeconomia Hippocratis p. 154.

f) ψυχὴν λέγεσθαι διχῶς] confer Lipsium Physiologiae Stoicorum 3 16. P 418

g) ἐνέργειαι τινες] male in editis τινός.

- 238 καὶ διαφόροις πράγμασιν ἐφαρμοζόμενος. καὶ ὅν τρόπον ὁ τὸν ἄνθρωπον ὠρισάμενος καὶ εἰπὼν, ὅτι ἄνθρωπός ἐστι ζῶον λογικόν^{h)}, οὐχ ὕγιως τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀνθρώπου ἐπέγραψε διὰ τὸ καὶ τὸν θεὸν ζῶον εἶναι λογικόν· οὕτω καὶ ὁ τὴν φαντασίαν ἀποφηνάμενος ἑτεροιώσιν ἡγεμονικοῦ διέπεισεν. οὐ μᾶλλον γὰρ ταύτης ἢ ἐκάστης τῶν κατηγορημένων κινήσεων ἐστὶν ἀπόδοσις.
- 239 τοιαύτης δ' οὕσης καὶ τῆσδε τῆς ἐνστάσεως πάλιν ἐπὶ τὰς συνεμφάσεις οἱ Στωϊκοὶ ἀνατρέχουσι λέγοντες, τῷ ὅρῳ δεῖν τῆς φαντασίας συνακοῦειν τὸ κατὰ πείσινⁱ⁾. ὥς γὰρ ὁ λέγων τὸν ἔρωτα
- P 419 ἐπιβολὴν εἶναι φιλοποίας συνεμφαίνει τὸ, νέων ὠραίων, καὶ εἰ μὴ κατὰ τὸ ὅριον τοῦτο ἐκφέρει — οὐδεὶς γὰρ γερόντων καὶ ἀκμῆς ὦραν μὴ ἔχοντων ἐρεῖ — οὕτως ὅταν λέγωμεν, φασί, τὴν φαντασίαν ἑτεροιώσιν ἡγεμονικοῦ, συνεμφαίνομεν τὸ κατὰ πείσιν, ἀλλὰ μὴ τὸ κατὰ ἐνέργειαν^{k)} γίνεσθαι τὴν ἑτεροιώσιν.
- 240 δοκοῦσι δὲ μηδ' οὕτως ἐκπεφυγῆναι τὸ ἐγκλημα· ὅτε γὰρ τρέφεται τὸ ἡγεμονικὸν καὶ νῆ Δία γε αὖξεται, ἑτεροιοῦται μὲν κατὰ πείσιν, οὐκ ἔστι δὲ ἡ τοιαύτη ἑτεροιώσις αὐτοῦ, καίπερ κατὰ πείσιν οὕσα καὶ διάθεσις, φαντασία, ἐκτὸς εἰ μὴ τι πάλιν λέγοιεν ἰδίωμα πείσεως εἶναι τὴν φαντασίαν, ὅπερ διενήνοχε τῶν
- 241 τοιούτων διαθέσεων. ἢ ἐκεῖνό γε· ἐπεὶ ἡ φαντασία γίνεται ἥτοι τῶν ἐκτὸς ἢ τῶν ἐν ἡμῖν παθῶν, ὃ ὃν κυριώτερον διάκενος ἔλκυσμός^{l)} παρ' αὐτοῖς καλεῖται, πάντως ἐν τῷ λόγῳ τῆς φαν-

gruens. 238. et quo modo qui hominem definiit et dixit, homo est animal ratione praeditum, non recte descripsit notionem hominis, propterea quod deus quoque sit animal praeditum ratione; ita etiam qui pronuntiavit phantasiam esse alterationem in parte animae principali, lapsus est. non enim magis huius quam uniuscuiusque ex enumeratis motibus est definitio. 239. cum autem hoc etiam argumento urgeri se vident, rursus ad subintelligenda confugiunt Stoici dicuntque oportere in phantasiae definitione simul subaudire illud 'ex passione'. quomodo enim qui dicit amorem esse applicationem animi ad conciliandam amicitiam, simul etiam ostendit illud, de aetate florentibus iuvenibus se loqui, etiamsi disertis verbis id non efferat — nullus enim amat ex senibus et qui non sunt in flore aetatis —; ita quando dicimus, inquit, phantasiam esse alterationem in parte animae principali, simul innuimus ex passione, non autem ex operatione fieri alterationem. 240. videntur autem ne sic quidem effugisse reprehensionem: quando enim nutritur atque adeo augetur pars animae principalis, alteratur quidem per passionem, non est autem eiusmodi eius alteratio, etiamsi per passionem fit, phantasia, nisi rursus forsitan dixerint phantasiam esse aliquod proprium genus passionis, quod differt ab illiusmodi passionibus. 241. aut illud, quod siquidem visum phantasiae producitur vel a rebus externis vel ab affectionibus quae sunt in nobis, quod proprie apud eos appellatur 'inanis attra-

h) ἄνθρωπος ζῶον λογικόν] oppugnat noster Stoicam hanc hominis definitionem infra sect. 272 et lib. 2 Pyrrhon. sect. 26 sq.

i) τὸ κατὰ πείσιν] Hervetus legerat in vitioso codice κατὰ πᾶσιν, vertit enim in omnibus. sed rectum est κατὰ πείσιν, cui τὸ κατ' ἐνέργειαν opponitur, ut supra sect. 237. est autem πείσις passio atque ut Sextus ipse exponit, διάθεσις sive affectio.

k) [legebatur ἐνέργειαν.]

P 419 l) διάκενος ἔλκυσμός] inanem attractum verti cum Budaeo. notarunt autem hanc Stoicorum dictionem e Chrysippo Plutarchus 4 20 de placitis philos. et ex eo Nemesius de natura hominis c. 6, ubi distinguunt haec quattuor, φαντασίαν, φανταστόν, φανταστικόν et φάντασμα, cum-

τασίας συνεμφαίνεσθαι τὸ τὴν πείσιν γίνεσθαι ἥτοι κατὰ τὴν ἐκτὸς προσβολὴν ἢ κατὰ τὰ ἐν ἡμῖν πάθη· ἀπερ οὐκέτι^{m)} ἐστὶν ἐπὶ τῆς κατὰ τὰς αὐξήσεις ἢ θρέψεις ἑτεροιώσεωςⁿ⁾ συνεμφαίνου. ἀλλ' ἡ μὲν φαντασία κατὰ τοὺς ἀπὸ τῆς στοῦς οὕτω δυναπόδοτός ἐστι. τῶν δὲ φαντασιῶν πολλαὶ μὲν καὶ ἄλλαι εἰσὶ 242 διαφοραί, ἀπαρκέσουσι δὲ αἱ λεχθησόμεναι· τούτων γὰρ αἱ μὲν εἰσι πιθαναί, αἱ δὲ ἀπίθανοι, αἱ δὲ πιθαναὶ ἅμα καὶ ἀπίθανοι, αἱ δὲ οὔτε πιθαναὶ οὔτεⁿ⁾ ἀπίθανοι. πιθαναὶ μὲν οὖν εἰσιν αἱ λεῖτον κίνημα περὶ ψυχὴν ἐργαζόμεναι, ὥσπερ νῦν τὸ ἡμέραν εἶναι καὶ τὸ ἐμὲ διαλέγεσθαι^{o)}, καὶ πᾶν ὃ τῆς ὁμοίας ἔχεται περιφανείας. ἀπίθανοι δὲ αἱ μὴ τοιαῦται, ἀλλ' ἀποστρέφουσαι 243 ἡμᾶς τῆς συγκαταθέσεως, οἷον, εἰ ἡμέρα ἐστίν, οὐκ ἔστιν ἡλιός ὑπὲρ γῆς· εἰ σκότος ἐστίν, ἡμέρα ἐστὶ. πιθαναὶ δὲ καὶ ἀπίθανοι καθεστῶσιν αἱ κατὰ τὴν πρὸς τι σχέσιν ὅτε μὲν τοῖαι γινόμεναι, ὅτε δὲ τοῖαι γινόμεναι, οἷον αἱ τῶν ἀπόρων λόγων. οὔτε δὲ πιθαναὶ οὔτε ἀπίθανοι, καθάπερ αἱ τῶν τοιούτων πραγμάτων, ἄρτιοι εἰσιν οἱ ἀστέρες^{p)}, περισσοὶ εἰσιν οἱ ἀστέρες. τῶν 244 δὲ πιθανῶν ἢ ἀπίθάνων φαντασιῶν αἱ μὲν εἰσιν ἀληθεῖς, αἱ δὲ P 420 ψευδεῖς, αἱ δὲ ἀληθεῖς καὶ ψευδεῖς, αἱ δὲ οὔτε ἀληθεῖς οὔτε

ctus', utique vocabulo phantasiae simul significari passionem quae generetur vel rerum externarum occursu vel ex iis quae sunt in nobis affectionibus; quae quidem non simul possunt subintelligi in alteratione, quae fit per incrementa vel nutritiones. atque est quidem adeo phantasia ex Stoicorum rationibus adeo difficilis ad definiendum. 242. phantasiarum porro sunt etiam multae aliae differentiae; sufficient autem nobis quae iam memorabantur. earum enim aliae quidem sunt probabiles, aliae non probabiles, aliae probabiles et improbabiles simul, aliae neque probabiles neque improbabiles, et probabiles quidem sunt quae lenem et aequabilem motum faciunt in anima, ut nunc esse diem et me disserere et quidquid est similis evidetiae. 243. improbabiles autem sunt, quae non sunt huiusmodi, sed nos avertunt ab assensione, ut, si est dies, sol non est super terram; si sunt tenebrae, est dies. probabiles simul et improbabiles, quae ex habitudine et relatione ad rem aliquam iam sunt tales, iam alio modo se habent, ut in dubiis orationibus. nec probabiles autem nec improbabiles quales sunt de huiusmodi rebus, stellae sunt pares, stellae sunt impares. 244. probabilium autem aut improbabiliū phantasiarum aliae sunt verae, aliae falsae, aliae verae et falsae,

que dixissent φαντασίαν esse perceptionem in mente ac φανταστόν rem illam quae a mente percipitur, addunt φανταστικόν esse διάκενον ἔλκυσμόν, vanam sine ullo φανταστικῷ imaginationem, φάντασμα autem spectrum illud ἐφ' ὃ ἐλκόμεθα κατὰ τὸν φανταστικὸν διάκενον ἔλκυσμόν. utitur hac voce noster etiam infra sect. 245 et διακένοους φαντασίας appellat lib. 2 adv. Log. sect. 67.

m) ἐπὶ τῆς — ἑτεροιώσεως] ita mss pro τὰς — ἑτεροιώσεις.

n) αἱ δὲ οὔτε πιθαναὶ οὔτε] ita mss pro οὐδέ, οὐδέ. alias φαντασιῶν sive visorum distinctiones ex Stoicorum mente habes apud Laërtium 7 51.

o) ἐμὲ διαλέγεσθαι] confer dicta in lib. adv. Geometras sect. 9.

p) ἄρτιοι εἰσιν οἱ ἀστέρες] saepius hoc exemplo utitur noster ad rem obscuram et incertam designandam, cum stellarum micantium numerum inire nemo possit. infra sect. 393 et lib. 2 sect. 25 147 318 et 1 Pyrrhon. sect. 97 et 2 Pyrrh. sect. 90. Cicero Lucullo: illos qui omnia sic incerta dicunt, ut stellarum numerus par an impar sit nesciatur, quasi desperatos aliquos relinquamus.

- ψευδεῖς. ἀληθεῖς μὲν οὖν εἰσιν, ὧν ἐστὶν ἀληθὴ κατηγορία ποιήσασθαι, ὥς τοῦ ἡμέρα ἐστὶν ἐπὶ τοῦ παρόντος ἢ τοῦ φῶς ἐστὶ. ψευδεῖς δὲ ὧν ἐστὶ ψευδὴ κατηγορίαν ποιήσασθαι, ὥς τοῦ κεκλᾶσθαι τὴν κατὰ βυθοῦ κώπην ἢ μείουρον εἶναι τὴν στοάν.
- 245 ἀληθεῖς δὲ καὶ ψευδεῖς, ὅποια προϋπιπτεν Ὀρέστη κατὰ μανίαν^{γ)} ἀπὸ τῆς Ἥλέκτρας. καθ' ὃ μὲν γὰρ ὥς ἀπὸ ὑπάρχοντός τινος προϋπιπτεν, ἦν ἀληθής· ὑπῆρχε γὰρ Ἥλέκτρα. καθ' ὃ δ' ὥς ἀπὸ Ἑρινύος, ψευδής· οὐκ ἦν γὰρ Ἑρινύς. καὶ πάλιν, εἴ τις ἀπὸ Δίωνος^{δ)} ζῶντος κατὰ τοὺς ὕπνους ὥς ἀπὸ παρεστῶτος
- 246 ὄνειροπολεῖται ψευδὴ καὶ διάκεινον ἔλκυσμόν. οὔτε δὲ ἀληθεῖς οὔτε ψευδεῖς εἰσιν αἱ γενικαί· ὧν γὰρ τὰ εἶδη τοῖα ἢ τοῖα, τούτων τὰ γένη οὔτε τοῖα οὔτε τοῖα, οἷον τῶν ἀνθρώπων οἱ μὲν εἰσιν Ἕλληνες^{ε)}, οἱ δὲ βάρβαροι· ἀλλ' ὁ γενικὸς ἄνθρωπος οὔτε Ἕλλην ἐστὶν — ἐπεὶ πάντες ἂν οἱ ἐπ' εἶδους ἦσαν Ἕλλη-
- 247 νες — οὔτε βάρβαρος διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. τῶν δὲ ἀληθῶν αἱ μὲν εἰσι καταληπτικαί, αἱ δὲ οὐ. οὐ καταληπτικαί μὲν αἱ προσπίπτουσαι τισι κατὰ πάθος· μυρτοὶ γὰρ φρενιζόντες καὶ μελαγχολῶντες ἀληθῇ μὲν ἔλκουσι φαντασίαν, οὐ καταληπτικὴν δέ, ἀλλ' ἔξωθεν καὶ ἐκ τύχης οὕτω συμπεσοῦσαν. ὅθεν οὐδὲ διαβεβαιοῦνται περὶ αὐτῆς πολλάκις οὐδὲ συγκατατίθενται αὐτῇ.
- 248 καταληπτικὴ δὲ ἐστὶν ἡ ἀπὸ ὑπάρχοντος καὶ κατ' αὐτὸ τὸ ὑπάρχον ἐναπομειμαγμένη καὶ ἐναπεσφραγισμένη^{ς)}, ὅποια οὐκ ἂν γένοιτο ἀπὸ μὴ ὑπάρχοντος. ἄκρως γὰρ ποιοῦμενοι ἀντιληπτικὴν

aliae neque verae neque falsae. atque verae quidem sunt quae vere praedicari possunt, ut dies est in praesentia, et lux est. falsae autem quae falso praedicantur, ut fractum esse remum in aquae profundo aut mutilam ac mancam esse porticum. 245. verae autem et falsae, cuiusmodi Oresti furenti sese offerebat Electra: nam quatenus quidem videbat aliquid, erat vera, videbat enim Electram; quatenus autem tamquam Furiam, erat falsa: non erat enim a Furia. et rursus si quis a Dione vivente in somnis convenitur tamquam a praesente, somniat falsam et inanem visi attractum. 246. neque verae neque falsae sunt phantasiae generales: quarum enim species sunt tales aut tales, earum genera non sunt talia aut talia, ut, ex hominibus alii quidem sunt Graeci, alii vero barbari; sed homo in genere nec est Graecus — nam omnes in specie homines essent Graeci — neque barbarus propter eandem causam. 247. ex veris autem aliae quidem sunt comprehendentes, aliae vero non: non comprehendentes quidem quae incurrunt ex morbo aut animi perturbatione; nam innumerabiles phrenesi et atra bile perciti veram quidem trahunt phantasia, sed non comprehendentem, imo quae ita extrinsecus occurrunt et fortuito, quamobrem neque de ea saepe asseverant neque ei assentiuntur. 248. comprehendens autem est, quae est impressa et obsignata ab re quae existit et congruenter rei quae existit, cuiusmodi non fuerit ab eo quod non existit, facientes enim hanc phantasia esse subiectorum summopere ap-

P 420 γ) Ὀρέστη κατὰ μανίαν] ex Euripide, infra sect. 249.

δ) ἀπὸ Δίωνος] nomen Dionis pro quovis alio ponit, ut sect. 220 huius libri et passim alibi.

ε) οἱ μὲν εἰσιν Ἕλληνες] ita mss; nam male in editis οἱ εἰ μὲν εἰσιν, distinctio hominum in Graecos et barbaros usitata etiam apostolo Rom. 1 14, ad quem locum vide si placet Grotium. sic Plato in Epinomide: ὅπερ ἅπαντες Ἕλληνες τε καὶ βάρβαροι γινώσκουσιν.

ς) ἐναπομειμαγμένη καὶ ἐναπεσφραγισμένη] ita legendum e mss et interprete pro ἐν ἀπομειμαγμένη et ἀπεσφραγισμένη. utrumque verbum

εἶναι τῶν ὑποκειμένων τήνδε τὴν φαντασίαν καὶ πάντα τεχνικῶς τὰ περὶ αὐτοὺς ἰδιώματα ἀναμειμαγμένην, ἕκαστον τούτων φασὶν ἔχειν συμβεβηκός. ὁ πρῶτον μὲν τὸ ἀπὸ ὑπάρχοντος γίνεσθαι^{α)} 249 πολλαὶ γὰρ τῶν φαντασιῶν προσπίπτουσιν ἀπὸ μὴ ὑπάρχοντος^{β)} ὥσπερ ἐπὶ τῶν μεμνηνόντων, αἵτινες οὐκ ἂν εἶεν καταληπτικαί. δεύτερον δὲ τὸ καὶ ἀπὸ ὑπάρχοντος εἶναι καὶ κατ' αὐτὸ τὸ ὑπάρχον· ἐνταῦθα γὰρ πάλιν ἀπὸ ὑπάρχοντος μὲν εἰσιν, οὐκ αὐτὸ δὲ τὸ ὑπάρχον ἰνδύλλονται, ὥς ἐπὶ τοῦ μεμνηνόντος Ὀρέστου μικρῷ πρότερον^{γ)} ἐδείκνυμεν· εἴλεκε μὲν γὰρ φαντασίαν ἀπὸ ὑπάρχοντος τῆς Ἥλέκτρας, οὐκ αὐτὸ δὲ τὸ ὑπάρχον. μίαν γὰρ τῶν 421 Ἑρινύων ἐπελάμβανεν αὐτὴν εἶναι, καθὼ καὶ προσιοῦσαν καὶ τημελεῖν αὐτὸν σπονδάζουσιν ἀπωθεῖται λέγων,

μέθες^{δ)}, μί' οὔσα τῶν ἐμῶν Ἑρινύων.

καὶ ὁ Ἡρακλῆς^{ε)} ἀπὸ ὑπάρχοντος μὲν ἐκινεῖτο τῶν Θεβῶν, οὐ κατ' αὐτὸ δὲ τὸ ὑπάρχον. καὶ γὰρ κατ' αὐτὸ τὸ ὑπάρχον δεῖ 250 γίνεσθαι τὴν καταληπτικὴν φαντασίαν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐναπομειμαγμένην καὶ ἐναπεσφραγισμένην^{ς)} τυγχάνειν, ἵνα πάντα τεχνικῶς τὰ ἰδιώματα τῶν φαντασιῶν ἀναμάττηται. ὥς γὰρ οἱ 251 γλυφεῖς πᾶσι τοῖς μέρεσι συμβάλλουσι τῶν τελουμένων, καὶ ὃν τρόπον αἱ διὰ τῶν δακτυλίων σφραγίδες αἰ πάντας ἐπ' ἀκριβὲς τοὺς χαρακτῆρας ἐναπομάττονται τῷ κηρῷ, οὕτω καὶ οἱ κατάληπται ποιοῦμενοι τῶν ὑποκειμένων πᾶσιν ὀφείλουσι τοῖς

prehendentem, et quae omnes quas ipsi artificiose describunt impressas habeat proprietates, dicunt eam habere unamquamque ex iis sibi accedentem. 249. primum quidem quod oriatur ex re quae existit: nam multae phantasiae incurrunt ex eo quod non existit, ut in furiosis, quae quidem minime sunt comprehendentes, secundum autem quod et sit ex re quae existit et convenienter rei quae existit: nonnullae enim rursus quidem sunt ex re quae existit, sed eius qualis existit non repraesentant similitudinem, ut in furiente Oreste paulo ante ostendimus. nam visum quidem trahebat ab re existente, nempe ab Electra, sed non id ipsum quod existebat. existimabat enim eam esse unam ex Furiis. quamobrem eam accedentem et eius volentem curam gerere repellit dicens

relinque me, ex meis es una Furiis.

et Hercules movetur quidem ab re existente, nempe a Thebis, sed non congruenter illi ipsi quod existebat. 250. comprehendentem enim phantasia oportet rei prout ipsa existit, esse congruentem, quin etiam esse impressam et obsignatam, ut artificiose imprimat omnes phantasiarum proprietates. 251. quo modo enim sculptores attingunt omnes partes eorum quae perficiunt, et quo modo quae per annulos fiunt signacula cerae accurate ac perfecte omnes imprimunt characteres; ita etiam qui subiectorum faciunt comprehen-

exstat infra sect 250 255 402 410 426 et 2 Pyrrhon, sect. 4 et apud Laërtium 7 46 de eadem τυπώσει phantasiae in mente loquentem, ad quem viri docti iam notarunt a Cicerone dici id visum impressum efficiturque. locus est in Lucullo c. 6.

α) ἀπὸ μὴ ὑπάρχοντος] haec φαντασιῶν genera sunt, quae speciali vocabulo φαντάσματα appellabant Stoici apud Plutarchum 4 20 de placitis philos. et Nemesium c. 6 de natura hominis.

β) μικρῷ πρότερον] sect. 245.

γ) μέθες] versus 264 ex Euripidis Oreste, qui fuit supra sect. 170. P 421

δ) ὁ Ἡρακλῆς] quia Hercules furentis magis meminisset, videtur hunc posuisse pro Pentheo. vid. supra sect. 192.

ε) ἐναπεσφραγισμένη] ita mss pro ἐναποσφραγισμένην, ut sect. 248.

- 252 ἰδιώμασιν αὐτῶν ἐπιβάλλειν. τὸ δὲ “οἷα οὐκ ἂν γένοιτο ἀπὸ μὴ ὑπάρχοντος^{b)}” προσέθισαν, ἐπεὶ οὐχ ὥσπερ οἱ ἀπὸ τῆς στοᾶς ἀδύνατον ὑπειλήφασιν κατὰ πάντα ἀπαράλλακτόν τινα εὐρεθῆσθαι, οὕτω καὶ οἱ ἀπὸ τῆς ἀκαδημίας· ἐκεῖνοι μὲν γὰρ φασιν, ὅτι ὁ ἔχων τὴν καταληπτικὴν φαντασίαν τεχνικῶς προσβάλλει τῇ ὑπόψει τῶν πραγμάτων διαφορᾶ. ἐπεὶ περ καὶ εἶχέ τι τοιοῦτον ἰδίωμα ἢ τοιαύτη φαντασία παρὰ τὰς ἄλλας φαντασίας, καθάπερ οἱ κερᾶσται^{c)} παρὰ τοὺς ἄλλους ὄφεις. οἱ δὲ ἀπὸ τῆς ἀκαδημίας τοῦναντίον φασὶ δύνασθαι τῇ καταληπτικῇ φαντασίᾳ ἀπαράλλακτον εὐρεθῆσθαι ψεῦδος. ἀλλὰ γὰρ οἱ μὲν ἀρχαιότεροι τῶν Στωϊκῶν^{d)} κριτήριόν φασιν εἶναι τῆς ἀληθείας τὴν καταληπτικὴν ταύτην φαντασίαν· οἱ δὲ νεώτεροι^{e)} προσετίθισαν, καὶ τὸ μηδὲν^{f)} ἔχουσαν ἔνστημα. ἔσθ’ ὅτε γὰρ καταληπτικὴ^{g)} μὲν προσπίπτει φαντασία, ἄπιστος δὲ διὰ τὴν ἔξωθεν περίστυσιν, ὅλον ὅτε Ἀδμήτω^{h)} ὁ Ἡρακλῆςⁱ⁾ τὴν Ἀλκῆστιν γῆθεν ἀναγαγὼν παρέστησε, τότε ὁ Ἀδμήτος ἔσπασε μὲν καταληπτικὴν φαντασίαν ἀπὸ τῆς Ἀλκῆστιδος, ἠπίσται δ’ αὐτῇ, καὶ ὅτε ἀπὸ Τροίας ὁ Μενέλαος^{j)} ἀναχομισθεὶς ἑώρα τὴν ἀληθῆ Ἑλένην παρὰ τῷ Πρωτεΐ^{k)}, καὶ

sionem, debent assequi omnes eorum proprietates. 252. illud autem “qualis non fuerit ab eo quod non existit” addiderunt, quoniam non sic Stoici ut Academici existimant fieri posse ut inveniatur phantasia ab re non existente, quae ab altera quae a re existente est nullo modo differat, nam illi quidem dicunt, quod qui habet comprehendentem phantasiam, artificiose valet assequi rerum differentiam; quoniam eiusmodi phantasia habet aliquam eiusmodi proprietatem praeter caeteras phantasias, quo modo cerastae praeter alios serpentes. Academici autem dicunt contra posse inveniri falsum quod a comprehendente phantasia nihil differat. 253. caeterum veteres quidem Stoici id quo iudicatur veritas, dicunt esse hanc comprehendentem phantasiam; recentiores autem addiderunt: “et quae nihil habet quod obsistat”. 254. nonnumquam enim incurrit quidem comprehendens phantasia, sed non fide digna propter advenientem extrinsecus circumstantiam, ut quando Hercules Alcestem e terra eductam adduxit ad Admetum, tunc Admetus traxit quidem ex Alcestide comprehendentem phantasiam, sed ei non fidebat. 255. et quando Menelaus Troia revectus apud Proteum vidit veram Helenam, in navi relicto

b) οἷα οὐκ ἂν γένοιτο ἀπὸ μὴ ὑπάρχοντος] Cicero in Lucullo cap. 6 visum καταληπτικόν ex Zenonis sententia definit visum impressum effectumque ex eo, unde est, quale esse non posset ex eo, unde non esset. ibidem testatur Philonem Academicum contra negasse ullum dari visum tale, quale vel falsum esse non possit. idem de Carneade sect. 402.

c) οἱ κερᾶσται] genus serpentum, binis cornibus facile ab aliis serpentibus distinguendum, ita Stoici existimabant visa vera a falsis non minus per certas et eminentes notas posse distingui, quod Academici iudicio omni cogniti et incogniti sublato penitus infitiabantur.

d) οἱ μὲν ἀρχαιότεροι τῶν Στωϊκῶν] Zeno Cleanthes Chrysippus.

e) οἱ δὲ νεώτεροι] huic iuniorum Stoicorum cautioni affinis Academicorum doctrina de visis probabilibus διεξωδευμένοις et ἀπερισπάστοις, de quibus supra sect. 178 sq. vide et quae dicuntur sect. 425 sq.

f) καταληπτικὴ] mss καταπληκτικὴ. sic infra sect. 257 ἐναργῆς οὐσα καὶ πληκτικὴ et 259 ἐκπληκτικὴ.

g) Ἀδμήτω ὁ Ἡρακλῆς] confer 1 Pyrrhon. sect. 229.

h) ἀπὸ Τροίας ὁ Μενέλαος] supra sect. 180.

i) παρὰ τῷ Πρωτεΐ] Proteum illum Aegypti regem vocat Herodotus 2 118.

καταλιπὼν ἐπὶ τῆς νεῶς τὸ ἐκείνης εἶδωλον, περὶ οὗ^κ) δεκαετῆς P 422
 συνέστη πόλεμος, ἀπὸ ὑπάρχοντος μὲν καὶ κατ' αὐτὸ τὸ ὑπάρ-
 χον καὶ ἐναπομεμαγμένην καὶ ἐναπεσφραγισμένην ἐλάμβανεν φαν-
 τασίαν, οὐκ εἶχε δὲ αὐτήν. ὥσθ' ἡ μὲν καταληπτικὴ φαντασία
 κριτήριόν ἐστι μηδὲν ἔχουσα ἔνστημα. αὗται δὲ καταληπτικαὶ 256
 μὲν ἦσαν, εἶχον δὲ ἐνστάσεις· ὁ τε γὰρ Ἀδμητος ἐλογίζετο, ὅτι
 τέθνηκεν ἡ Ἀλκηστis καὶ ὅτι ὁ ἀποθανὼν οὐκέτι ἀνίσταται, ἀλλὰ
 δαιμόνιά τινά ποτε ἐπιφοιτᾷ. ὁ τε Μενέλαος συνεώρα ὅτι ἀπο-
 λέλοιπεν ἐν τῇ νηϊ φυλαττομένην τὴν Ἑλένην. καὶ οὐκ ἀπίθα-
 νον μὲν ἐστὶν Ἑλένην μὴ εἶναι τὴν ἐπὶ τῆς Φάρον εὐρεθεῖσαν,
 φάντασμα δέ τι καὶ δαιμόνιον. ἐνθεν δὲ^λ) οὐχ ἀπλῶς κριτήριον 257
 γίνεται τῆς ἀληθείας ἡ καταληπτικὴ φαντασία, ἀλλ' ὅταν^μ)
 μηδὲν ἔνστημα ἔχῃ· αὕτη γὰρ ἐναργῆς οὖσα καὶ πληκτικὴ^ν)
 μονονουχὶ τῶν τριχῶν^ο) φασὶ λαμβάνεται κατασπῶσα ἡμᾶς εἰς
 συγκατάθεσιν καὶ ἄλλου μηδενὸς δεομένη εἰς τὸ τοιαύτη προσ-
 πίπτειν^ρ) ἢ εἰς τὸ τὴν πρὸς τὰς ἄλλας διαφορὰν ὑποβάλλειν.
 διὸ δὴ καὶ πᾶς ἄνθρωπος ὅταν τι σπουδάζῃ μετὰ ἀκριβείας 258
 καταλαμβάνεσθαι, τὴν τοιαύτην φαντασίαν ἐξ ἑαυτοῦ μετα-

illius simulacro, pro quo conflatum fuit bellum decem annorum, ex eo qui-
 dem quod existerat et congruenter ei quod existerat et impressam et obsi-
 gnatam accipiebat phantasiam, sed pro vera non habebat, quamobrem crite-
 rium veritatis est comprehendens phantasia nihil habens obstaculi. 256. ho-
 rum autem phantasiae comprehendentes quidem erant, sed erant eis obsta-
 culo: animo enim agitabat Admetus, quod mortua esset Alcestis et quod
 qui est mortuus non amplius resurgat, sed aliquando aliqua sese offerunt
 daemonia, et Menelaus quidem conspiciebat quod in nave reliquisset Helenam
 quae custodiebatur, neque est improbable, non fuisse Helenam quae inventa
 est in Pharo, sed visum aliquod seu spectrum ac daemonium. 257. hinc com-
 prehendens phantasia non absolute est criterium veritatis, sed tunc cum nul-
 lum habet obstaculum: ipsa enim si sit evidens et pellens, tantum non cri-
 nibus quod aiunt capit nos trahitque ad assensionem, et nulla alia re indiget
 ad hoc ut ei accedamus, quam ut modo quantum ab aliis differat phantasiis
 consideremus. 258. quamobrem omnis homo quando studet aliquid accurate
 et perfecte comprehendere, huiusmodi phantasiam ex se cernitur quaerere

κ) εἶδωλον περὶ οὗ] Plato 9 de rep. τὸ τῆς Ἑλένης εἶδωλον ὑπὸ τῶν P 422
 ἐν Τροίᾳ Σησίχορος φησὶ γενέσθαι περιμάχητον ἀγνοία τοῦ ἀληθοῦς.
 hinc Simon Magus apud Pseudo-Clementem in recognitionibus 2 12 de
 sua Helena: Lunam vero quae secum est, esse de superioribus caelis
 deductam, eandemque cunctorum genitricem adserit esse sapientiam, pro
 qua, inquit, Graeci et barbari confligentes imaginem quidem eius aliqua
 ex parte videre potuerunt, ipsam vero, ut est, penitus ignorarunt.

λ) ἐνθεν δὲ] ita mss pro ἐνθάδε.

μ) ἀλλ' ὅταν] ms Vratislav. ὅτε.

ν) ἐναργῆς οὖσα καὶ πληκτικὴ] sic supra sect. 254 in mss καταπληκτικὴ,
 ubi editi legunt καταληπτικὴ, quomodo etiam hoc loco scribendum vi-
 deri possit. sed πληκτικὴ habent etiam mss et legit interpretes Hervetus.
 nec incommodus erit sensus, si πληκτικὴν ut infra sect. 403 exponas
 phantasiam quae evidentia sua ferit ac percellit animum atque in assen-
 sum vi quadam rapit atque impellit. sic infra sect. 259 τρανὴν καὶ
 ἐκπληκτικὴν σπάσῃ τοῦ κρινομένου φαντασίαν. ita πληκτικοὶ λόγοι di-
 cuntur qui vehementer movent, ut apud Olympiodorum in c. 3 Eccle-
 siastae p. 620.

ο) μονονουχὶ τῶν τριχῶν] Hervetus perperam legit τριῶν.

ρ) προσπίπτειν] ita leg. pro προπίπτειν.

διώκειν φαίνεται, ὅσον ἐπὶ τῶν ὁρατῶν, ὅταν ἀμυδρὰν λαμβάνη*) τοῦ ὑποκειμένου φαντασίαν· ἐντείνει γὰρ τὴν ὄψιν καὶ σύνεγγυς ἔρχεται τοῦ ὁρωμένου, ὥς τέλεον μὴ πλανᾶσθαι. παρα-
 259 τρίζει γὰρ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ καθόλου πάντα ποιεῖ μέχρις ἂν τρανὴν καὶ πληκτικὴν^{γ)} σπάσῃ τοῦ κρινομένου φαντασίαν, ὥς ἐν ταύτῃ κειμένην θεωρῶν τὴν τῆς καταλήψεως πίστιν. καὶ γὰρ ἄλλως τοῦναντίον ἀδύνατόν ἐστι λέγειν κατ' ἀνάγκην τὸν ἀφιστάμενον τοῦ ἀξιούν ὅτι φαντασία κριτήριόν ἐστι, καθ' ἑτέρας φαντασίας ὑπόστασιν τοῦτο πάσχοντα βεβαιούν, τὸ φαντασίαν εἶναι κριτήριον, τῆς γνώσεως οἰονεὶ φέγγος ἡμῖν πρὸς ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας τὴν αἰσθητικὴν δύναμιν ἀναδοῦσης καὶ τὴν δι'
 260 αὐτῆς γινομένην φαντασίαν. ἄτοπον οὖν ἐστι τοσαύτην δύναμιν ἀθετεῖν καὶ τὸ ὥσπερ φῶς αὐτῶν ἀφαιρεῖσθαι. ὃν γὰρ τρόπον ὁ χρώματα μὲν ἀπολείπων καὶ τὰς ἐν τούτοις διαφοράς, τὴν
 P 423 δὲ ὁρασιν ἀναιρῶν ὥς ἀνύπαρκτον ἢ ἀπιστον, καὶ φωνὰς μὲν εἶναι λέγων, ἀκοὴν δὲ μὴ ὑπάρχειν ἀξιῶν, σφόδρα ἐστὶν ἄτοπος· δι' ὧν γὰρ ἐνοήσαμεν χρώματα καὶ φωνάς, ἐκείνων ἀπόντων οὐδὲ χρῆσθαι δυνατοὶ χρώμασιν ἢ φωναῖς· οὕτω καὶ τὰ πράγματα μὲν ὁμολογῶν, τὴν δὲ φαντασίαν τῆς αἰσθήσεως, δι' ἧς τῶν πραγμάτων ἀντιλαμβάνεται, διαβάλλον τελέως ἐστὶν ἐμβρόντητος καὶ τοῖς ἀνύχοις ἴσον αὐτὸν ποιῶν. τοιοῦτο μὲν καὶ τῶν Στωϊκῶν ἐστὶ δόγμα.

261 Πάσης δὲ σχεδὸν τῆς περὶ κριτηρίου διαφωνίας ὑπ' ὄψιν κειμένης, καιρὸς ἂν εἴη τῆς ἀντιρρήσεως^{γ)} ἐφαπτεσθαι καὶ ἐπὶ

ac persequi, ut in aspectabilibus, quando rei subiectae obscuram et exilem accipit phantasia: visum enim intendit et accedit prope id quod cernitur, ut omnino non aberret. terit oculos et ut semel dicam, facit omnia, donec certam et pellentem eius quod cernitur traxerit visionem, ut qui in ea positam istelligat fidem comprehensionis. 259. alioqui etiam contrarium esse non potest, et fas est ut dicamus necessario eum qui nolit concedere quod phantasia sit criterium veritatis, ex alterius phantasiae praesentia ita affectum confirmare quod phantasia criterium sit, natura ad agnoscendam veritatem nobis emittente tamquam lucem vim sentiendi et quae per ipsam fit, phantasia. 260. est ergo absurdum tamquam vim abolere et id quod est ipsum veluti lumen, auferre, quo modo enim qui colores quidem relinquit et eorum differentias, tollit autem visum, ut qui non sit vel non sit fide dignus, et voces quidem esse dicit, non censet autem esse auditum, vehementer est stolidus: nam si illa absint per quae colores et voces intelleximus, nec poterimus quidem uti coloribus aut vocibus; ita qui res confitetur, phantasiae autem sensus, per quam res apprehendit, detrahit, est plane stupidus et attonitus seque reddit parem inanimis. tale est dogma Stoicorum.

261. Cum universum ita fere dissidium de criterio veritatis oculis subiecerimus, tempus est ut contra disputare et criterium oppugnare aggredia-

[*) legebatur λαμβάνει.]

γ) πληκτικὴν] ita ms Vratislav. ut sect. 257: vulg. ἐκπληκτικὴν.

P 423 γ) τῆς ἀντιρρήσεως] hoc opere Sextus argumenta uberiora et explanatiora Dogmaticis opponit, quam in libris Hypotyposeon, in quibus et ipsis (libro secundo praesertim ac tertio) ἀντιρρήσεις sive ἀντιρρητικὸι λόγοι continentur. vide lib. 1 Pyrrhon. sect. 21 lib. 2 sect. 1 17 47 et contra Grammaticos sect. 35 39 211. contra Astrolog. sect. 43. contra Musicos sect. 3 lib. 2 contra Logicos sect. 336 et contra Ethicos sect. 21.

τὸ κριτήριον ἐπανάγειν. καθὼς οὖν προεῖπον^{ε)}, οἱ μὲν ἐν τῇ λόγῳ, οἱ δὲ ἐν ταῖς ἀλόγοις αἰσθήσεσιν, οἱ δὲ ἐν ἀμφοτέροις τούτοις ἀπέλιπον^{ς)}. καὶ οἱ μὲν τὸ ὑφ' οὗ, ὥς τὸν ἄνθρωπον, οἱ δὲ τὸ δι' οὗ, ὥς τὴν αἰσθησιν καὶ διάνοιαν, οἱ δὲ τὸ ὡς προσβολὴν, καθάπερ τὴν φαντασίαν. πειρασόμεθα κατὰ τὸ 262 δυνατόν ἐκάστη τῶν τοιούτων στάσεων^{υ)} τὰς ἀπορίας ἐφαρμόττειν, ἵνα μὴ κατ' ἄνδρα πάντας τοὺς κατηγορημένους φιλοσόφους ἐπιόντες ταυτολογεῖν ἀναγκάζωμεθα.

Περὶ ἀνθρώπου.

Τάξει τοίνυν πρῶτον σκοπῶμεν τὸ ὑφ' οὗ, τουτέστιν τὸν 263 ἄνθρωπον. οἴμαι γὰρ ὥς τούτου προαπορηθέντος οὐδὲν ἔτι δεήσει περιττότερον περὶ τῶν ἄλλων κριτηρίων λέγειν· ταῦτα γὰρ ἢ μέρη ἐστὶν ἀνθρώπου ἢ ἐνεργήματα ἢ πάθη. εἴπερ οὖν καταληπτόν ἐστι τουτὶ τὸ κριτήριον, πολὺ πρότερον ὀφείλει ἐπινοεῖσθαι παρ' ὅσον πάσης καταλήψεως ἐπίνοια προηγείται. μέχρι δὲ τοῦ δεῦρο ἀνεπινόητον εἶναι συμβέβηκε τὸν ἄνθρωπον, ὥς παραστήσομεν· οὐ γὰρ καταληπτός πάντως ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος, 264 ὃ ἔπεται^{ς)} τὴν τῆς ἀληθείας γνῶσιν ἀνεύρετον ὑπάρχειν, τοῦ γνωρίζοντος αὐτὴν ἀκαταλήπτου καθεστῶτος. εὐθέως γὰρ τῶν περὶ τῆς ἐπινοίας ζητησάντων Σωκράτης μὲν ἠπόρησε^{υ)} μείνας ἐν τῇ σκέψει καὶ εἰπὼν, αὐτὸν ἀγνοεῖν τί τ' ἐστὶ καὶ πῶς ἔχει πρὸς τὸ σύμπαν. “ἐγὼ γὰρ οὐκ οἶδα”^{ς)}, φησὶν, “εἴτε ἄνθρω-

mur, ut ergo dixi antea, alii quidem id reliquerunt in ratione, alii in sensibus rationis expertibus, alii in utrisque, alii id a quo, ut hominem, alii vero per quod, ut sensum et cogitationem, alii id quod est tamquam applicatio, sicut phantasia. 262. tentabimus ergo, quoad eius fieri poterit, unicuique harum opinionum adiungere dubitationes, ne si viritum omnes quos enumeravimus philosophos, persequamur, cogamur saepius eadem dicere.

De homine.

263. Ordine ergo primum ponamus criterium a quo, nempe hominem, existimo enim quod si de eo prius fuerit dubitatum, nihil amplius de aliis dicere criteriis erit necesse; ea enim sunt vel partes hominis vel operationes vel affectiones, si ergo comprehendere potest hocce criterium, longe prius debet haberi eius notio, quandoquidem omnem comprehensionem praecedit notio. hucusque autem usu venit ut hominis non possit haberi notio, ut ostendimus: 264. non est enim omnino homo eiusmodi ut possit comprehendere; cui est consequens, veritatis cognitionem non posse inveniri, cum id quod eam cognoscit, sit eiusmodi ut non possit comprehendere. iam enim ex iis qui quae-averunt de notione hominis, Socrates dubius ambigensque dixit se ignorare quidnam ipse sit et quemadmodum se habeat ad universitatem, “ego enim”,

ε) καθὼς προεῖπον] sect. 47 sq. huius libri.

ς) ἀπέλιπον] ms Vratislav. ἀπέλειπον.

υ) τοιούτων στάσεων] sectas atque opiniones diversas philosophorum στάσεις appellat noster in hoc libro pluribus locis, ut notare me memini ad sect. 49.

ς) ὃ ἔπεται] ms Ciz. ὡς ἔπεται.

γ) Σωκράτης μὲν ἠπόρησε] vide dicta ad lib. 2 Pyrrhon. sect. 22.

ς) ἐγὼ γὰρ οὐκ οἶδα] ita legendum monuit vir doctissimus Caspar Barthius notis ad Claudianum p. 103. atque diserte est in mss, ut nescio quomodo in editis negatio οὐκ sit omissa. sunt autem verba Socratis apud Platonem in Phaedro p. 230 A.

πὸς εἶμι εἴτε καὶ ἄλλο τι θηρίον. Τυφῶνος πολυπλοκώτερον".
 265 Δημόκριτος δὲ ὁ τῇ Διὸς φωνῇ^{a)} πυρρικαζόμενος καὶ λέγων
 P 424 τὰδε περὶ τῶν ὅσων ἐπεχείρησε μὲν τὴν ἐπίνοιαν ἐκθέσθαι,
 πλεῖον δὲ ἰδιωτικῆς ἀποφάσεως^{b)} οὐδὲν ἰσχυρεν εἰπὼν, "ἄν-
 266 θρωπὸς ἐστὶν ὃ πάντες ἴδμεν"^{c)}. πρῶτον μὲν γὰρ καὶ κύνα πάν-
 τες ἴσμεν, ἀλλ' οὐκ ἐστὶν ὃ κύων ἄνθρωπος· καὶ ἵππον πάντες
 ἴσμεν καὶ φυτόν, ἀλλ' οὐδὲν τούτων ἦν ἄνθρωπος. εἴτα καὶ τὸ
 ζητούμενον συνήρασαν· οὐδεὶς γὰρ ἐκ προχείρου δώσει γινώ-
 σκεσθαι τὸν ἄνθρωπον ὁποῖός ἐστιν, εἴ γε ὁ Πυθίος ὡς μέγι-
 στον ζήτημα^{d)} προὔθηκεν αὐτῷ τὸ "Γνώθι σεαυτὸν". εἰ δὲ
 καὶ δῶν, οὐ πᾶσιν ἀλλὰ τοῖς ἀκριβεστάτοις τῶν φιλοσόφων
 267 ἐπιτρέψει μόνον τοῦτον ἐπίστασθαι. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἐπίκουρον^{e)}
 καὶ δεικτικῶς ᾤθησαν δύνασθαι τὴν ἐπίνοιαν τοῦ ἄνθρώπου
 παρίστασθαι λέγοντες "ἄνθρωπός ἐστι τοιοντοῦ μόρφωμα μετ'
 ἐμφυχίας". οὐκ ἔγνωσαν δ' ὅτι εἰ τὸ δεικνύμενόν ἐστιν ἄνθρω-
 πος, τὸ μὴ δεικνύμενον οὐκ ἐστὶν ἄνθρωπος. καὶ πάλιν, ἡ τοι-
 αύτη δειξις ἦτοι ἐπ' ἀνδρὸς ἐκφέρεται ἢ γυναικὸς ἢ πρεσβύτου
 ἢ μειρακίου, σιμοῦ, γρυποῦ, τετανόταρχος, οὐλοκόμου, τῶν
 268 ἄλλων διαφορῶν. καὶ εἰ μὲν ἐπ' ἀνδρὸς ἐκφέροιο, ἡ γυνή οὐκ
 ἐστὶ ἄνθρωπος· εἰ δ' ἐπὶ γυναικὸς, περιγραφήσεται τὸ ἄρρεν,

inquit, "nescio an sim homo, an aliqua alia fera Typhone magis multiplex ac varia". 265. Democritus autem, qui Iovis voci assimilatur et illa de uni-
 versis disserit, conatus quidem est exponere notionem, sed de ea nihil am-
 plius potuit pronuntiare quam rudis et imperitus dicens, "homo est quod
 omnes scimus". 266, nam primum quidem canem quoque omnes scimus, sed
 canis non est homo, et equum omnes scimus et plantam, sed nihil ex iis est
 homo, deinde arripuit id de quo quaerebatur: nemo enim extemplo concedet
 cognosci qualis sit homo, si quidem Pythius ei tamquam maximam proposuit
 quaestionem "nosce te ipsum". quodsi etiam concesserit, non omnibus sed
 iis solum qui habent perfectam philosophiae cognitionem, concedet quid homo
 sit scire. 267. Epicurei autem existimantur se posse vel indicando statuere
 hominis notionem dicentes "homo est id quod est tali forma praeditum
 animatumque". non noverant autem quod si id quod ostenditur, est homo, id
 quod non ostenditur, non est homo. et rursus huiusmodi ostensio aut fit in
 viro aut muliere aut sene aut adolescente, in simo aut in eo qui est naso
 equilino aut in eo qui est extensis capillis aut in eo qui crispis, et aliis dif-
 ferentiis. 268, atque si in viro quidem indicando proferatur, mulier non erit

a) Δημόκριτος δὲ ὁ τῇ Διὸς φωνῇ] Henricus Valesius ad Ammianum
 lib. 22 c. 16 p. 346 Democritum Iovi assimilatum putat ob certitudinem
 dictorum, quod magis mihi probatur quam illorum sententia qui ob
 suavitatem malunt vel perspicuitatem. nam Platonem quidem per subli-
 mia gradientem sermonum amplitudine Iovis aemulum vocat loco lau-
 dato Ammianus.

P 424 b) ἰδιωτικῆς ἀποφάσεως] ita diserte mss pro ἀποστάσεως, pro quo
 Salmasius legebat ἐπιστάσεως, libenter praelaturus codicum scriptorum
 lectionem, si in illos incidisset.

c) ὃ πάντες ἴδμεν] ms Ciz. ἴσμεν, ut haec definitio hominis Demo-
 critica legitur etiam 2 Pyrrhon. sect. 23, ad quem locum putidam de
 cane quam addit cavillationem Sexti explosam lector inveniet.

d) ὡς μέγιστον ζήτημα] vide Erasmus adagio nosce te ipsum, Men-
 agii notas ad Laërtii lib. 1 sect. 40 et Vossium libro aureolo de sui
 cognitione.

e) οἱ δὲ περὶ τὸν Ἐπίκουρον] vide ad 2 Pyrrhon. sect. 25.

καὶ εἰ ἐπὶ νέον, αἱ λοιπαὶ τῶν ἡλικιῶν ἐκπεσοῦνται τῆς ἀνθρω-
 πότητος. ἦσαν δὲ τινες τῶν φιλοσόφων οἱ τὸν γενικὸν ἄνθρωπον 269
 διὰ λόγου διδάσκοντες κἀντεῦθεν οἰόμενοι τὴν ἐπίνοιαν δύνασθαι
 τῶν ἐπὶ μέρους ἀνθρώπων ἀνακύνειν. τούτων δὲ οἱ μὲν οὕτως^{f)}
 ἀπέδοσαν, "ἄνθρωπός ἐστι ζῶον λογικόν, θνητόν, νοῦ καὶ ἐπι-
 στήμης δεκτικόν". οἱ καὶ αὐτοὶ οὐκ αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον^{g)},
 ἀλλὰ τὰ συμβεβηκότα τῷ ἀνθρώπῳ παρέδοσαν. διαφέρει δὲ τὸ 270
 τινὲ συμβεβηκὸς ἐκείνου τοῦ ὅς συμβέβηκεν· ἐπεὶ τοι εἰ μὴ δια-
 φέρι, οὐκ ἂν ἦν συμβεβηκός, ἀλλ' αὐτὸ ἐκεῖνο. ἀμείλει γοῦν
 τῶν συμβεβηκότων τὰ μὲν ἀχώριστά ἐστι τῶν οἷς συμβέβηκεν,
 ἃς μήκος καὶ πλάτος καὶ βάθος σώμασι· δίχα γὰρ τῆς τούτων
 παρουσίας ἀμήχανόν ἐστιν ἐπινοῆσαι σῶμα. τὰ δὲ χωρῶνται 271
 τοῦ ὅς συμβέβηκεν, καὶ ἀπαλλασσομένων μένει ἐκεῖνα, οἷον τρέ-
 χειν διαλέγεσθαι ὑπνοῦν, ἐργηγορέναι τῷ ἀνθρώπῳ· πάντα γὰρ
 ταῦτα συμβέβηκε μὲν ἡμῖν^{h)}, οὐ διὰ παντὸς δέ· καὶ γὰρ μὴ
 τρέχοντες μένομεν οἱ αὐτοὶ καὶ ἥσυχάζοντες. καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων
 ὡσαύτως. διττῆς οὖν οὔσης τῶν συμβεβηκότων διαφορᾶς οὐδε- P 425
 τέρανⁱ⁾ εὐρήσομεν τὴν αὐτὴν τῷ ὑποκειμένῳ πράγματι ἀλλ' αἰ
 διαφέρουσιν. μάταιοι τοίνυν εἰσὶ καὶ οἱ τὸν ἄνθρωπον ζῶον λέ- 272
 γοντες λογικόν, θνητόν καὶ τὰ ἑξῆς· οὐ γὰρ τὸν ἄνθρωπον
 ἀπέδοσαν, ἀλλὰ τὰ συμβεβηκότα τούτῳ κατηρίθμησαν. ὦν τὸ
 μὲν ζῶον τῶν διὰ παντὸς αὐτῷ συμβεβηκότων ἐστὶν· ἀδύνατον
 γὰρ μὴ ζῶον ὄντα ἄνθρωπον εἶναι· τὸ δὲ θνητόν οὐδὲ συμβε-
 βηκός ἐστιν, ἀλλ' ἐπιγινόμενόν τι^{k)} τῷ ἀνθρώπῳ. ὅτε γὰρ ἴσμεν

homo; sin autem in muliere, excludetur masculus, et in adolescente reliquae
 aetates excident ab humana conditione. 269. fuerunt itidem aliqui philosophi,
 qui tradiderunt definitionem hominis in genere; et hinc existimabant existere
 posse notionem hominum singularium, ex illis alii sic definierunt: "homo
 est animal particeps rationis, mortis obnoxium, capax intelligentiae et scien-
 tiaae". qui ipsi quoque definierunt non hominem, sed quae homini accidunt.
 270. differt autem id quod alicui accidit, ab illo cui accidit: nam si non
 differret, non esset accidens, sed esset illud ipsum, ex iis quidem certe quae
 accidunt, alia quidem sunt inseparabilia ab iis quibus accidunt, ut longitudo
 latitudo et profunditas a corporibus: nam si ea non adsint, ne potest quidem
 cogitari corpus. 271. alia autem separantur ab eo cui accidunt; et iis rece-
 dentibus illa manent, ut currere disserere dormire vigilare, quae accidunt
 homini: haec enim omnia nobis accidunt, sed non semper, nam et non cur-
 rentes et quiescentes manemus iidem, et in aliis similiter. cum ergo eorum
 quae accidunt duplex sit differentia, in neutris inveniemus eandem cum re
 subiecta, sed semper differentem. 272. desipiunt ergo qui hominem dicunt
 esse animal rationis particeps, mortis obnoxium et quae sequuntur: non enim
 hominem definiunt, sed ea quae illi accidunt, enumerant, ex quibus animal
 quidem est ex iis, quae illi perpetuo accidunt: fieri enim non potest ut sit
 homo si non sit animal, mortis obnoxium autem ne accidit quidem, sed su-

f) οἱ μὲν οὕτως] Stoici et Peripatetici quidam, ut dixi ad 2 Pyr-
 rhon. sect. 26.

g) οὐ τὸν ἄνθρωπον] ms Vratislav. αὐτόν, unde lege οὐκ αὐτὸν τὸν
 ἄνθρωπον [quod recepimus].

h) συμβέβηκε μὲν ἡμῖν] ita mss; nam in editis μὲν exciderat.

i) οὐδετέραν] ms Ciz. οὐδετέροις.

k) ἐπιγινόμενόν τι] ita mss, licet τι in editis abest.

- 273 ἄνθρωποι, ζῶμεν καὶ οὐ τεθνήκαμεν. τὸ δὲ λογίζεσθαι καὶ ἐπιστήμην ἔχειν συμβέβηκε μὲν, οὐ διὰ παντὸς δέ· καὶ γὰρ μὴ λογιζόμενοι τινες ἄνθρωποι εἰσιν, ὥσπερ οἱ νηδύμῳ κατασχεθέντες ὕπνῳ¹⁾ καὶ ἐπιστήμην μὴ ἔχοντες οὐκ ἐκπεπτώκασι τῆς ἀνθρωπότητος ὥσπερ οἱ μεμνηότες. ἕτερον οὖν ζητούντων ἡμῶν 274 ἕτερον παρεστήκασιν²⁾. ἔτι τὸ μὲν ζῶον οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος, ἐπεὶ πᾶν ζῶον ἔσται ἄνθρωπος. τὸ δὲ λογικὸν εἰ μὲν ἀντὶ τοῦ λογίζεσθαι τάττοιο, καὶ οἱ θεοὶ λογιζόμενοι³⁾ ἄνθρωποι γένησονται, τάχα δὲ καὶ τινὰ τῶν ἄλλων ζῶων. εἰ δὲ ἀντὶ τοῦ σημαντικῶς προσφέρεσθαι φωνάς, τοὺς κόρακας καὶ ψιττάκους καὶ 275 τὰ τοιαῦτα ἀνθρώπους εἶναι λέξομεν, ὅπερ ἄτοπον. καὶ μὴν εἰ τὸ θνητὸν φαίη τις ἄνθρωπον εἶναι, διακολουθήσει τὸ καὶ τὰ ἄλογα τῶν ζῶων θνητὰ ὄντα ἀνθρώπους ὑπάρχειν. τὸ δὲ ὁμοιον καὶ περὶ τοῦ λογίζεσθαι τε καὶ ἐπιστήμης δεκτικὸν εἶναι χρὴ φρονεῖν· πρῶτον μὲν γὰρ καὶ εἰς θεοὺς πίπτει τὰ τοιαῦτα, διότερον δὲ εἴπερ ἐπιδεκτικὸν ἔστι τούτων ὁ ἄνθρωπος, οὐκ ἔστι ταῦτα ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐκεῖνος τούτων ἐπιδεκτικός, οὗ τὴν 276 φύσιν οὐ παρέστησαν. καίτοι τινὲς τῶν συνετῶν εἶναι δοκούντων κατὰ τὴν δογματικὴν αἵρεσιν πρὸς τοῦτο ὑπαντιῶντές φασιν, ὅτι ἕκαστον μὲν τῶν κατηγορημένων οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος, πάντα δὲ εἰς τὸ αὐτὸ συναχθέντα ποιεῖ τοῦτον, οἷόν τι καὶ ἐπὶ μερῶν 277 καὶ ὅλον θεωροῦμεν γνόμενον. ὥς γὰρ χεῖρ κατ' ἰδίαν οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος οὐδὲ κεφαλὴ οὐδὲ πούς οὐδὲ ἄλλο τι τῶν τοιούτων, ἀλλὰ τὸ ἐξ αὐτῶν σύνθετον ὅλον νοεῖται· οὕτω καὶ ὁ ἄνθρω-

pervenit homini: quando enim sumus homines, vivimus et non sumus mortui. 273. ratiocinari porro et scientia esse praeditum, accidunt quidem, sed non semper: nam et non ratiocinantes quidam sunt homines, ut qui dulci tenentur somno et qui scientia non sunt praediti humanam naturam minime amiserunt, ut furiosi, nobis ergo aliud quaerentibus aliud tradiderunt. 274. praeterea animal quidem non est homo; alioqui omne animal esset homo, rationis autem esse particeps si ponatur pro eo quod est ratiocinari, dii quoque quia ratiocinantur, erunt homines. forte autem alia quoque animantia, si autem λογικόν accipiat pro eo quod voces profert significantes, corvos et psittacos et quae sunt huiusmodi, dicemus esse homines; quod quidem est absurdum. 275. praeterea si morti obnoxium dixeris esse hominem, sequetur quod etiam bruta animantia quae sunt mortalia, erunt homines. idem est censendum et de eo quod valeat ratiocinari et sit capax scientiae: nam primum quidem ea etiam in deos cadunt, praeterea si homo est eorum capax, ea non sunt homo, sed ille est eorum capax, cuius ea naturam non ostendunt. 276. quamquam nonnulli eorum qui ex haeresi dogmatica videntur esse sagaciores, ad hoc occurrunt dicuntque quod unumquodque quidem ex iis quae sunt enumerata, non est homo, omnia autem simul collecta eum faciunt, ut videmus fieri in partibus et in toto. 277. quo modo enim manus separatim non est homo neque caput neque pes neque ullum aliud ex iis, sed quod est ex iis compositum est totum; ita etiam homo neque est animal so-

1) νηδύμῳ ὕπνῳ] Homericum somni elogium Iliad. π' 454. dormientes autem non λογίζεσθαι, (licet quidam aliter sentiant, qui tamen cogitare se alto certe somno sopiti non sentiunt) notavit etiam nuper vir acutissimus Ioannes Lockius lib. 2 de intellectu humano c. 29, atque inde cogitationem non essentiam sed actionem esse animae adversus Cartesii scholam recte conclusit.

2) παρεστήκασιν] mss Vratislav. et Ciz. παρεστάκασιν.

3) καὶ οἱ θεοὶ λογιζόμενοι] supra sect. 238.

πος οὔτε ζῶον ἔστι ψιλῶς οὔτε λογικὸν κατ' ἰδίαν οὔτε θνητὸν κατὰ περιγραφὴν⁴⁾ ἀλλὰ τὸ ἐξ ἀπάντων ἄθροισμα, τουτέστι ζῶον ἅμα καὶ θνητὸν καὶ λογικόν. πρόχειρος δ' ἔστι καὶ πρὸς 278 τοῦτο ὑπάντησις· πρῶτον μὲν γὰρ πῶς, εἰ κατ' ἰδίαν ἕκαστον P 426 οὐκ ἔστι ταῦτα ἄνθρωπος, δύναται εἰς ταῦτο συναχθέντα ἄνθρωπον ποιεῖν, μήτε πλεονάσαντα παρ' ὃ ἔστι μήτε ἐλλείποντα παρ' ὃ ὑπόκειται μήτε ἄλλως πῶς τραπέντα; εἴτ' οὐδὲ τὴν ἀρχὴν⁵⁾ δύναται εἰς ταῦτο πάντα συνδραμεῖν, ἵνα καὶ τὸ ἐξ ἀπάντων ἄνθρωπος γένηται. τὸ γοῦν θνητὸν⁶⁾ εὐθέως, ὅτ' ἔσμεν 279 ἄνθρωποι, οὐ συμβέβηκεν ἡμῖν, ἀλλὰ κατὰ συμνημόνευσιν λαμβάνεται· θεωροῦντες γὰρ Δίωνα⁷⁾ καὶ Θέωνα καὶ Σωκράτην⁸⁾ καὶ κοινῶς τοὺς κατὰ μέρος ἡμῖν ὁμοίους τετελευτηκέναι, λογίζομεθα ὅτι καὶ ἡμεῖς ἔσμεν θνητοί, καὶ μηδέπω τοῦ θανεῖν παρόντος ἡμῖν· ζῶμεν γὰρ δήπουθεν. καὶ μὴν τὸ λογίζεσθαι 280 ὅτε μὲν πάρεστιν ἡμῖν ὅτε δὲ οὐ πάρεστι· καὶ τὸ ἐπιστήμην ἔχειν πάλιν οὐ τῶν διὰ παντός⁹⁾ συμβεβηκότων τῷ ἀνθρώπῳ καθέστηκεν, ὥς ἤδη παρεστήσαμεν¹⁰⁾. λεκτέον οὖν μηδὲ τὴν κοινὴν τούτων σύνοδον ἄνθρωπον εἶναι. Πλάτων δὲ¹¹⁾ χεῖρον 281 παρὰ τοὺς ἄλλους ὁρίζεται τὸν ἄνθρωπον λέγων "ἄνθρωπός ἐστι ζῶον ἄπτερον δίπουν πλατυώνυχον ἐπιστήμης πολιτικῆς δεκτικόν". ὁθεν καὶ προῦπτά ἐστι τὰ ὀφειλόντα πρὸς αὐτὸν λέ-

Immodo neque separatim rationis particeps neque mortale tantummodo, sed id quod est accumulatum ex illis omnibus, nempe animal simul et mortale et rationis particeps. 278. facile autem est etiam ad ea occurrere: nam primum quidem si separatim unumquodque ex iis non est homo, quomodo possunt ea simul collecta hominem efficere, si neque plura sunt quam sunt neque pauciora quam subiiciebantur neque ullo alio modo mutata? deinde neque omnino possunt omnia simul concurrere, ut quod constat ex omnibus, fiat homo. 279. nam morti obnoxium quidem certe quando sumus homines, nobis non accidit, sed id sumitur revocando simul in memoriam: cernentes enim Dionem et Theonem et Socratem et communiter eos qui nobis erant similes, sigillatim e vivis excessisse, ratiocinamur quod nos quoque sumus mortales, etiamsi nondum nobis adsit mori: nam utique vivimus. 280. praeterea ratiocinari aliquando quidem nobis adest, aliquando vero non; et rursus scientia esse praeditum, non est ex iis quae semper accidunt homini, ut iam ostendimus. dicendum est ergo neque communem eorum coetum esse hominem. 281. Plato autem peius quam alii definiit hominem dicens: "homo est animal implume bipes, latis unguibus, capax civilis scientiae", unde etiam ocu-

ο) κατὰ περιγραφὴν] i. e. tantummodo, caeteris exclusis. sic infra sect. 296 ψιλόν, κατ' ἰδίαν, χωρὶς.

ρ) τὴν ἀρχὴν] omnino, vide dicta ad 2 Pyrrhon. sect. 50.

P 426

γ) τὸ θνητὸν] supra sect. 272.

δ) Δίωνα καὶ Θέωνα καὶ Σωκράτην] haec apud Graecos scriptores pro quibusvis nominibus poni, ut apud Latinos Caium, Titium, Semprium, notavi ad 1 Pyrrhon. sect. 189.

ε) Σωκράτην] ms Vratislav. Σωκράτη, ut infra sect. 391.

ς) διὰ παντός] in mss promiscue invenio διὰ παντός et διαπαντός, καθέκαστον et καθ' ἕκαστον, οὐδὲ μίαν et οὐδεμίαν, κατ' ἰδίαν et κατ' ἰδίαν, διόλου et δι' ὅλου, παρόσον et παρ' ὅσον, κατανάγκην et κατ' ἀνάγκην, οὐκέτι et οὐκ ἔτι aliaque similia.

η) ἤδη παρεστήσαμεν] supra sect. 273.

θ) Πλάτων δὲ] confer quae ad 2 Pyrrhon. sect. 28.

γισθαι· πάλιν γὰρ οὐ τὸν ἄνθρωπον ἐκτείνεται, ἀλλὰ τὰ συμ-
 282 βεβηκότα καὶ ἀποσυμβεβηκότα τούτῳ κατηρίθμηνται. τὸ μὲν γὰρ
 ἄπτερον ἀποσυμβέβηκεν αὐτῷ, τὸ δὲ ζῶον καὶ τὸ δίπουν καὶ
 τὸ πλατυώνυχον συμβέβηκε, τὸ δὲ ἐπιστήμης πολιτικῆς δεκτικὸν
 ποτὲ μὲν συμβέβηκε ποτὲ δὲ ἀποσυμβέβηκεν. ὥστε ἡμῶν ἑτερόν
 τι μαθεῖν ζητούντων αὐτὸς ἑτερόν τι παρέστησεν. ἀλλὰ γὰρ
 οὕτως ἀποδεδείχθω τὸ μὴ δύνασθαι τὸν ἄνθρωπον ἐκ προχείρου
 283 νοεῖν. παρακειμένως δὲ λεκτέον, ὅτι καὶ ἡ κατάληψις^{γ)} αὐτοῦ
 τῶν ἀπόρων ἐστὶ, καὶ μάλιστα ὅτι ἀπὸ μέρους ἤδη τούτῳ συμ-
 βεβίβασται· τὸ γὰρ μὴ ἐπινοούμενον οὐδὲ καταληφθῆναι πέφυ-
 κεν. ἀνεπινόητος δὲ γε ὁ ἄνθρωπος δέδεικται τὸ ὅσον^{δ)} ἐπὶ ταῖς
 284 τῶν Δογματικῶν ἐννοιαις, τοίνυν καὶ ἀκατάληπτος. ὁμοίως δ'
 οὐδὲν καὶ κατ' ἑτερον τρόπον ἐνέσται τὸ τοιοῦτο κατασκευάζειν.
 εἴπερ κατάληπτόν ἐστιν ὁ ἄνθρωπος, ἦτοι ὅλος δι' ὅλου ἑαυτὸν
 ζητεῖ^{ε)} τε καὶ καταλαμβάνει, ἢ ὅλος ἐστὶ τὸ ζητούμενον καὶ ὑπὸ
 P 427 τὴν κατάληψιν πίπτει, ὥστε εἰ καὶ τὴν ὑπόδοιτό τις ἑαυτὴν
 ὁρῶσαν· ἢ γὰρ ὅλη ἐστὶ ὁρῶσα ἢ ὁρῶμένη, ἢ μέρει μὲν ἑαυ-
 285 τὴν ὁρῶσα, μέρει δὲ ὑφ' ἑαυτῆς ὁρῶμένη. ἀλλ' εἰ μὲν ὅλος δι'
 ὅλου ὁ ἄνθρωπος ἑαυτὸν ζητοῖ, καὶ σὺν τούτῳ νοεῖτο σὺν τῷ
 ὅλῳ δι' ὅλου^{ς)} ἑαυτὸν νοεῖν, οὐδὲν ἔτι ἐστὶ τὸ καταλαμβα-
 νόμενον· ὅπερ ἄτοπον. εἰ δὲ ὅλος εἴη τὸ ζητούμενον καὶ σὺν
 τούτῳ νοεῖτο ὅλος σὺν τῷ ζητεῖσθαι, πάλιν οὐδὲν ἀπολειφθή-
 286 σεται τὸ ζητοῦν καὶ τὸ τὴν κατάληψιν ποιησόμενον. καὶ μὴν

his se offerunt quae debent adversum illum dici: rursus enim non exposuit
 hominem, sed ea quae illi accidunt et non accidunt, enumeravit. 282. nam
 implume est aliquid quod ipsi non accidunt, animal vero et bipes et latis esse
 ungulibus accidunt, civilis denique scientiae esse capax aliquando quidem ac-
 cidit, aliquando vero non accidunt. quamobrem aliud nobis quaerentibus discere
 aliud ipse ostendit. atque sic quidem ostensum sit non esse in promptu ho-
 minis notionem consequi. 283. deinceps autem dicendum est, quod ex du-
 bus quoque est hominis comprehensio, et maxime quoniam id iam ex parte
 evictum est, id enim cuius notionem non assequimur, nec potest comprehendere.
 hominis autem, quod ad Dogmaticorum conceptiones attinet, non posse ha-
 beri notionem, ostensum est; homo ergo non potest comprehendere. 284. si-
 militer autem alio quoque modo licet hoc probare. si homo est eiusmodi ut
 possit comprehendere, aut totus per totum se ipsum quaerit et comprehendit,
 aut est totus id quod quaeritur et quod cadit sub comprehensionem, quo
 modo si quis posuerit visum se ipsum videre: aut enim erit totus videns
 aut totus qui videtur, aut parte quidem se ipsum videns, parte a se ipso
 visus. 285. sed si totus per totum homo se ipsum quaerat et cum hoc con-
 cipiatur quod cum toto per totum intelligit se ipsum, nihil restabit quod
 comprehenditur; quod quidem est absurdum. si autem totus sit quod quaeri-
 tur, et cum hoc concipiatur totus id quod quaeritur, nihil rursus relinquetur
 quod quaerat et quod sit factum comprehensionem. 286. praeterea autem

γ) καὶ ἡ κατάληψις] passim distinguit noster ἀνεπινόητον et ἀκατά-
 ληπτον, ut dixi ad 2 Pyrrhon. sect. 22. nimirum illud est cuius nulla
 est notio, hoc autem quod ratione et sensibus non potest comprehendere
 tale esse et exstare in rerum natura, quale per notionem intellectui offertur.

[^{ς)} immo: ὅσον τὸ]

ς) ὅλος δι' ὅλου ἑαυτὸν ζητεῖ] se quaerit, scilicet percipere ac com-
 prehendere ut idem sit τὸ ζητοῦν et τὸ ζητούμενον, quod noster putat
 repugnare infra sect. 312: εἰ μὲν γὰρ ὅλος (ζητοῦν) οὐδὲν ἐστὶ τὸ
 ζητούμενον, εἰ δὲ μέρει τινί, κεῖνο πάλιν πῶς ἑαυτὸ γινώσκειται.

P 427 α) σὺν τῷ ὅλῳ δι' ὅλου] ita recte mss pro σὺν τῷ ὅλῳ.

οὐδὲ δυνατόν ἐστι παρὰ μέρος^{δ)} ὅτι μὲν ὅλος ὑποκεῖσθαι^{ε)} τὸ
 ζητοῦν, ὅτι δὲ ὅλος τὸ ζητούμενον· ὅτι γὰρ ὅλος ὑποκεῖται ζη-
 τῶν καὶ σὺν τούτῳ νοεῖται ὅλος σὺν τῷ ζητεῖν, ὅλως οὐδὲν
 ἀπολειφθήσεται ὁ ζητήσι. καὶ ἀνάπαλιν ὅτι ὅλος δι' ὅλου ἐστὶ
 τὸ ζητούμενον, οὐκ ἐστὶ τὸ ζητοῦν. λείπεται ἄρα μὴ ὅλον ἑαυ- 287
 τὸν ἑαυτῷ ἐπιβάλλειν, ἀλλὰ μέρει τινὶ τὴν ἑαυτοῦ κατάληψιν
 ποιῆσθαι· ὁ πάλιν ἐστὶ τῶν ἀπόρων. ὁ γὰρ ἄνθρωπος οὐδὲν
 ἐστὶ παρὰ τὸν ὄγκον^{ς)} καὶ τὰς αἰσθήσεις καὶ τὴν διάνοιαν. ὅθεν 288
 εἰ μέλλει τινὶ μέρει ἑαυτὸν καταλαμβάνεσθαι, ἦτοι τῷ σώματι
 τὰς αἰσθήσεις, καὶ τὴν διάνοιαν γινώσκει, ἢ ἐναλλάξ ταῖς αἰσθή-
 σεσι καὶ τῇ διανοίᾳ τὸ σῶμα καταλήφεται. τῷ μὲν οὖν σώματι
 οὐχ ὅλον τέ ἐστι τὰς αἰσθήσεις καὶ τὴν διάνοιαν γινώσκειν· ἄλο-
 γον γὰρ ἐστὶ τοῦτο καὶ κωφὸν καὶ ἀφνὲς πρὸς τὰς τοιοῦτοτρό-
 πους ζητήσεις. ἄλλως τε εἰ τὸ σῶμα τῶν αἰσθήσεων καὶ τῆς 289
 διανοίας ἀντιληπτικόν ἐστιν, ὀφείλει τὸ ταύτας καταλαμβάνο-
 μενον^{ς)} ὁμοιοῦσθαι ταύταις, τουτέστιν ὁμοίως διατρίβεσθαι καὶ
 αἰσθησίς τε καὶ διάνοια γίνεσθαι· ὁράσεως γὰρ ἀντιλαμβανό-
 μενον, καθ' ὃ ὁρᾷ, ὁρασίς ἐστὶ, καὶ γεύσεως γινόμενης κατὰ-
 ληπτόν ὑπάρχον γεύσις γενήσεται, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τὸ ἀνά-
 λογον. καθὰ γὰρ τὸ θερμοῦ ἀντιλαμβανόμενον ὡς θερμοῦ θερ- 290
 μαινόμενον ἀντιλαμβάνεται, θερμαίνόμενον δὲ εὐθύς ἐστὶ θερ-
 μόν, καὶ ὡς τὸ ψυχροῦ γινώσκον ποιούμενον ὡς ψυχροῦ ψυχό-
 μενον εὐθέως ἐστὶ ψυχρόν· οὕτω καὶ ὁ σάρκινος ὄγκος εἰ ἀντι-
 λαμβάνεται τῶν αἰσθήσεων, ὡς αἰσθήσεων αἰσθάνεται, αἰσθα-
 νόμενος δὲ πάντως αἰσθησίς γενήσεται. καὶ ταύτῃ οὐκέτι ὑπο- 291

nec fieri potest ut per vices aliquando quidem ponatur totus id esse quod
 quaerit, aliquando autem totus quod quaeritur: quando enim totus ponitur
 quaerens et cum eo totus intelligitur cum eo quod quaerit, nihil omnino re-
 linquetur quod quaerat. et contra quando totus per totum est id quod quaer-
 ritur, non est id quod quaerit. 287. restat ergo ut non totum se ipsum ad
 se ipsum applicet, sed aliqua parte se ipsum comprehendat, quod rursus est
 ex his quae sunt dubia et in quibus non est evadendi locus: homo enim nihil
 est praeter molem corpoream et sensus et cogitationem. 288. unde si est ali-
 qua parte se ipsum comprehensurus, aut corpore cognoscet sensus et cogita-
 tionem aut vicissim sensibus et cogitatione comprehendet corpus, atque fieri
 quidem non potest ut corpore cognoscamus sensus et cogitationem: est enim
 expertus rationis et surdum et non aptum natura ad huiusmodi inquirenda.
 289. alioqui si corpus vim habet apprehendendi sensus et cogitationem, ea
 apprehendens debet eis assimilari, hoc est, similiter affici et fieri sensus et
 cogitatio: visum enim apprehendens, quatenus videt, erit visus, atque si vim
 habeat comprehendendi gustus, fiet gustus, et in aliis similiter. 290. quo
 modo enim quod calidum apprehendit ut calidum, calefactum apprehendit,
 calefactum autem statim est calidum, et quo modo quod frigidum ut frigidum
 afficitur cognitione, frigefactum statim fit frigidum; ita quoque si moles car-
 nis apprehendit sensum, cum sentit tamquam sensum, sentiens autem omnino
 fiet sensus. 291. et ea ratione non amplius ponetur id quod quaerit, sed erit

δ) παρὰ μέρος] scilicet χρόνου, itaque reddidi per vices, non cum
 Herveto in parte.

ς) ὅλος ὑποκεῖσθαι] ita recte mss pro ὅλον, subintelligitur enim ὁ
 ἄνθρωπος, atque sic mox etiam legendum: ὅτι δὲ ὅλος τὸ ζητούμενον.

ς) τὸν ὄγκον] mox hoc ipse interpretatur de corpore et sect. 290 τὸν
 σάρκινον ὄγκον appellat.

ς) τὸ ταύτας καταλαμβάνόμενον] ita mss Vratislav. pro καταλαμβάνον.
 SEXTUS EMPIR. II. Z

κρίνεται τὸ ζητοῦν, ἀλλ' ἔσται τὸ ζητούμενον, σὺν τῷ καὶ τε-
 λείως καταγέλαστον εἶναι τὸ μὴ διαφέρειν τὸν ὄγκον τῶν αἰσθήσεων
 P 428 καὶ τῆς διανοίας, πάντων σχεδὸν τῶν δογματικῶς φιλοσοφησάν-
 292 των τὴν ἐν τούτοις διαφορὰν εἰσηγησαμένων. ὁ δ' αὐτὸς καὶ
 ἐπὶ τῆς διανοίας ἐστὶ λόγος· εἰ γὰρ ἀντιλαμβάνεται ταύτης ὁ
 ὄγκος ὡς διανοίας, τουτέστι νοούσης, ἔσται διάνοια ὁ ὄγκος·
 διάνοια δὲ ὧν οὐκ ἔσται τὸ ζητοῦν ἀλλὰ τὸ ζητούμενον, οὐ τοί-
 293 νυν τὸ σῶμα καταληπτικόν ἐστι τοῦ ἀνθρώπου, καὶ μὴν οὐδὲ
 αἱ αἰσθήσεις· αὗται γὰρ πάσχουσι μόνον¹⁾ καὶ κηροῦ τρόπον
 τυποῦνται, ἄλλο δὲ ἴσασιν οὐδὲ ἔν. ἐπείτοι ἐὰν ζητήσιν τινος
 αὐταῖς νείμωμεν, οὐκέτι ἄλλοι γενήσονται, ἀλλὰ λογικαὶ καὶ
 διανοίας ἔχουσαι φύσιν· ὅπερ οὐχ οὕτως εἶχεν. εἰ γὰρ τὸ λευ-
 καίνεσθαι καὶ μελαίνεσθαι καὶ γλυκάζεσθαι καὶ πικράζεσθαι καὶ
 εὐωδίζεσθαι κοινῶς²⁾ πάσχειν ἰδίον ἐστὶν αὐτῶν, τὸ ζητεῖν ἐνερ-
 294 γητικῶς οὐκ ἔσται ἰδίον αὐτῶν. εἴτα πῶς οἷόν τέ ἐστι διὰ τού-
 των καταληφθῆναι τὸν ὄγκον οὐκ ἔχουσιν τὴν φύσιν; οἷον
 εὐθέως ἡ ὄρασις, σχήματος μὲν καὶ μεγέθους καὶ χροῆς³⁾ ἐστὶν
 ἀντιληπτική, οὔτε δὲ σχῆμα⁴⁾ οὔτε μέγεθος οὔτε χροῖα ἐστὶν
 ὁ ὄγκος· ἀλλ' εἰ καὶ ὁρᾷ τὸ ὅτι ταῦτα συμβέβηκε, καὶ διὰ τοῦτο
 τὸν μὲν ὄγκον οὐ δύναται λαβεῖν ἡ ὄρασις, μόνον δὲ ὁρᾷ τὰ
 συμβεβηκότα τῷ ὄγκῳ, οἷον τὸ σχῆμα, τὸ μέγεθος, τὴν χροῖαν.
 295 καὶ φήσει τις· ἀλλὰ τὸ ἐκ τούτων συνηρατισμένον ὄγκος ἐστίν·
 ὅπερ ἦν ληρώδες. πρῶτον μὲν γὰρ ἐδείξαμεν⁵⁾, ὅτι οὐδὲ ἡ κοινὴ
 σύνοδος τῶν τινι συμβεβηκότων ἐκείνῳ ἐστὶ τὸ ὅτι συμβέβηκεν.

quod quaeritur, et simul etiam plane erit ridiculum, quod moles carnis non
 differat a sensibus et cogitatione, cum omnes fere qui constitutis dogmatibus
 sunt philosophati, in eis statuerint esse differentiam. 292. eadem est ratio
 etiam in cogitatione: nam si eam apprehendit carnis moles tamquam cogita-
 tio, hoc est cogitantem, carnis moles erit cogitatio. cum autem sit co-
 gitatio, non erit id quod quaerit, sed id quod quaeritur, non habet ergo
 corpus vim comprehendendi hominis. 293. sed neque sensus: ipsi enim so-
 lum patiuntur et instar ceræ figuram suscipiunt, nihil autem aliud sciunt,
 nam si eis tribuerimus alicuius rei inquisitionem, non erunt utique expertes
 rationis sed participes, ut qui naturam habeant cogitationis; quod quidem
 non ita habet, si enim albore et nigrore afficit dulcique percipi et amaro et
 suavi odore moveri ac communiter poti est eorum proprium, quaerere et
 agere non erit eorum proprium. 294. deinde quomodo fieri potest ut per eos
 comprehendatur moles carnis, cum non habeant naturam ad hoc aptam? ut
 iam visus quidem habet vim apprehendendi figuram et magnitudinem et co-
 lorem, at moles carnis nec figura est nec magnitudo neque color, sed etiam
 videt id cui haec accidunt, non propterea potest corporis molem visus com-
 prehendere, sed solum videt ea quae illi accidunt, nempe figuram magnitu-
 dinem colorem, 295. certe ita est, dicet aliquis; sed id quod ex his constat
 colligiturque, est corpus ipsum. at hoc quidem dicere est plane delirantis.
 nam primum quidem ostendimus, quod communis coitio eorum quae alicui
 accidunt, non est illud cui accidunt, 296. deinde etiam hoc ita haberet,

P 428 f) πάσχουσι μόνον] infra sect. 344 sq.

g) κοινῶς] scribe καὶ κοινῶς.]

h) χροῖας] ms Cix. χροῖας.

i) οὔτε δὲ σχῆμα] ms Vratislav. hoc loco inserit vocabulum ἐστίν,
 non ante ὁ ὄγκος.

j) ἐδείξαμεν] supra sect. 278.

εἴτα κἂν τοῦτο οὕτως ἔχη, πάλιν τῶν ἀμηχάνων ἐστὶν ὑπὸ τῆς 296
 ὕψεως ληφθῆναι τὸ σῶμα· εἰ γὰρ μήτε μήκος ψιλόν ἐστὶ τὸ
 σῶμα μήτε σχῆμα κατ' ἰδίαν μήτε χροῖα χωρὶς¹⁾, τὸ δὲ ἐκ
 τούτων σύνθετον, δείξει τὴν ὄρασιν τοῦ σώματος ἀντιλαμβα-
 νομένην συντιθέναι ταῦτα καθ' ἑκαστον παρ' ἑαυτῇ, καὶ οὕτω
 τὸν κοινὸν πάντων ἀθροισμὸν σῶμα λέγειν. ἀλλὰ τὸ συντιθέναι 297
 τι μετὰ τινος καὶ τὸ τοιόνδε μέγεθος μετὰ τοῦ τοιοῦδε σχήμα-
 τος λαμβάνειν λογικῆς ἐστὶ δυνάμεως, ἄλογος δὲ γέ ἐστιν ἡ ὄρα-
 σις· τοίνυν οὐ ταύτης ἔργον καθέστηκε τὸ ἀντιλαμβάνεσθαι
 τοῦ σώματος. καίτοι οὐ μόνον τὴν κοινὴν σύνοδον ὡς σῶμα 298
 νοεῖν ἐστὶν ἀφύης, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν ἐκάστου τῶν τούτω συμ-
 βεβηκότων κατάληψιν πεπηρώται, οἷον εὐθέως μήκους· καθ'
 ὑπερθεσιν γὰρ μερῶν τοῦτο λαμβάνεσθαι πέφυκεν, ἀπὸ τινος
 ἀρχομένων ἡμῶν καὶ διὰ τινος καὶ ἐπὶ τι καταληγόντων, ὅπερ P 429
 ποιεῖν ἄλογος φύσις οὐ δύναται. εἴτα καὶ βάθους· περὶ αὐτὴν 299
 γὰρ πλάζεται τὴν ἐπιφάνειαν ἡ ὄρασις, εἰς βάθος δ' οὐκ ἐνδύ-
 νει. λανθάνει γοῦν αὐτὴν καὶ τὰ περιέχοντα τῶν χαλκῶν. εἰρητο
 δὲ ὅτε καὶ πρὸς χρωμάτων γνῶσιν ἦν ἀνεπιτήδειος, ὅτε τὴν
 Κυρηναϊκὴν στάσιν²⁾ ἀνηροῦμεν. διόπερ εἰ μηδὲ τῶν συμβεβη- 300
 κότων τῷ σώματι ἡ ὄρασις ἐστὶν ἀντιληπτική, πολλὸν πλέον οὐδ'
 αὐτοῦ τοῦ σώματος ἐστὶ θεωρητική. καὶ μὴν οὐδὲ ἀκοῆς ἐστὶν
 ἔργον τὸ τοιοῦτον ἢ ὁσφρήσεως ἢ γεύσεως ἢ ἀφῆς· ἐκάστη γὰρ
 τούτων τὸ πρὸς ἑαυτὴν μόνον αἰσθητὸν ἐπίσταται· τὸ δὲ οὐκ
 ἂν εἴη ὁ ὄγκος· ἡ γὰρ ἀκοὴ φωνῆς μόνον ἐστὶν ἀντιληπτική,
 φωνὴ δὲ οὐκ ἐστὶν ὁ ὄγκος. καὶ ἡ ὁσφρήσις εὐώδους μόνον ἢ
 δυσώδους ἐστὶ κριτήριον· ἀλλ' οὐδεὶς οὕτως ἐστὶν ἄφρων, ὡς
 τὴν ὑπόστασιν τοῦ περὶ ἡμᾶς σώματος ἐν τοῖς εὐώδεσιν ἢ δυσ-

cursorum plane fieri non potest, ut corpus comprehendatur a visu: si enim cor-
 pus nec est sola longitudo neque seorsum figura neque color separatim, sed
 quod est ex his compositum, oportebit visum apprehendentem corpus ea
 apud se singulatim componere, et ita communem omnium congeriem corpus
 vocare. 297. sed aliquid cum aliquo componere et cum tali figura talem ac-
 cipere magnitudinem est ratiocinantis facultatis, visus autem est expertus ra-
 tionis; non est ergo eius munus corpus apprehendere. 298. quamquam non
 solum non est aptus ad communem illam congeriem intelligendam ut corpus,
 sed etiam ineptus est ad comprehendendum unumquodque eorum quae cor-
 pori accidunt, ut iam longitudinem: haec enim per appositionem partium de-
 bet comprehendi ita ut ab aliquo incipiamus et per aliquid progressi in aliquo
 desinamus; quod quidem non potest facere natura expertus rationis. 299. deinde
 nec profunditatem potest percipere: versatur enim visus circa ipsam super-
 ficie, profundum autem non ingreditur, unde aenea auro obducta dignoscere
 non potest, dictum est autem etiam quod non est aptus ad cognoscendos co-
 lores, quando sectam evertebamus Cyrenaicam. 300. quamobrem si nec ea
 quae corpori accidunt visus apprehendit, multo magis nec percipere ipsum
 corpus poterit, sed neque hoc est munus auditus aut odoratus aut gustus aut
 tactus: unusquisque enim horum sensuum id solum apprehendit quod est sibi
 sensibile, hoc autem non est moles corporis, auditus enim apprehendit solum
 vocem, vox autem non est moles corporis, et odoratus iudicat solum bene
 aut male olens, sed nemo est adeo insipiens, ut nostri corporis substantiam

k) ψιλόν, κατ' ἰδίαν, χωρὶς] sic supra sect. 277 ψιλῶς, κατ' ἰδίαν et
 κατὰ περιγραφὴν.

l) τὴν Κυρηναϊκὴν στάσιν] sect. 190 sq. huius libri.

ᾧδεσιν ἀπολείπειν. τὰ δ' αὐτὰ λεκτέον καὶ περὶ τῶν ἄλλων αἰσθήσεων, ἵνα μὴ μακρολογῶμεν. ὥστε αὐταὶ μὲν τὸν ὄγκον 301 οὐκ ἀντιλαμβάνονται, καὶ μὴν οὐδὲ ἑαυτάς. τίς γὰρ ὁράσει τὴν ὄρασιν^{μ)} εἶδεν, ἢ τίς ἀκοῇ τῆς ἀκοῆς ἀκήκοε, τίς δὲ γεύσει ποτὲ τῆς γεύσεως ἐγεύσατο, ἢ ὁσφρήσεως ὁσφρήσατο ἢ ἀφῆς ἔθιγεν ἀφῆ; ταῦτα γὰρ διανοητὰ ἦν. τοίνυν εἰ μὴδ' ἑαυτῶν^{ν)} ἀντιληπτικὰς λεκτέον εἶναι τὰς αἰσθήσεις, οὕτως δὲ οὐδὲ ἀλλήλων· ὁρασις γὰρ ἀκούουσαν ἀκοήν^{ο)} οὐ δύναται ὁρᾶν, καὶ ἀνάπαλιν ἀκοή ὁρώσης ὁράσεως οὐ πέφυκεν ἀκοῦειν, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁ αὐτὸς τῆς ἐγχειρήσεως τρόπος. ἐπεὶ τοὶ καὶ λέγωμεν ὁράσει ληπτὴν εἶναι τὴν ἀκοήν ὡς ἀκοήν, τουτέστιν ὡς ἀκούουσαν, δώσομεν τὸ ὁμοιοπαθεῖν τὴν ὄρασιν ἐκείνην^{π)}, ὥστε μηκέτι 302 αὐτὴν ὄρασιν εἶναι ἀλλ' ἀκοήν. πῶς γὰρ δύναται κρῖναι ἀκούουσαν ἀκοήν, αὐτὴ μὴ ἔχουσα φύσιν ἀκουστικὴν; καὶ ἀναστρόφως, ἵνα καὶ ἡ ἀκοή ὡς ὁρώσης ἀντιλάβηται τῆς ὕψεως, δεῖ πολλὸν πρότερον αὐτὴν ὄρασιν^{ρ)} γενέσθαι. τοῦτο δὲ οὐδεμίαν ὑπερβολὴν ἔοικεν ἀτοπίας ἀπολείπειν. λεκτέον ἄρα μὴδὲ τὰς αἰσθήσεις 303 ἢ τοῦ σώματος ἀντιλαμβάνεσθαι ἢ αὐτῶν ἢ ἀλλήλων. ναί, φασὶν οἱ Δογματικοί, ἀλλ' ἡ διάνοια καὶ τὸν ὄγκον καὶ τὰς αἰσθήσεις καὶ ἑαυτὴν γινώσκει· ὅπερ καὶ αὐτὸ τῶν ἀπόρων ἐστίν. ὅταν γὰρ ἀξιώσωσι τὴν διάνοιαν ἀντιληπτικὴν γίνεσθαι τοῦ τε ὅλου σώματος καὶ τῶν ἐν αὐτῷ, πεισόμεθα πότερον ὅφ' ἐν ὅλῳ ἐπιπεσοῦσα τῷ ὄγκῳ τὴν κατάληψιν ποιεῖται ἢ τοῖς μέρεσιν αὐτοῦ, καὶ ταῦτα συντιθέσα τὸ ὅλον καταλαμβάνεται. καὶ τῷ

304
P 430

ponat in bonis vel foetidis odoribus. idem dicendum est etiam de aliis sensibus, ne nimis proluxa nostra sit oratio. quamobrem ipsi quidem molem corporis non apprehendunt, 301. sed nec se ipsos. quis enim visu vidit visum, aut quis auditu audivit auditum, quis autem gustu gustavit gustum, aut odoratu odoratus est odoratum, aut tactu tetigit tactum? haec enim cadunt sub cogitationem, nec ergo dicendum est, sensus se ipsos apprehendere, similiter nec se inter se: visus enim audientem auditum non potest videre, et contra auditus videntem non potest audire visum, et in aliis eodem modo argumentari licet. nam si dicamus posse visu comprehendere auditum, hoc est ut audientem, dabimus visum similiter atque ille affici, adeo ut non sit amplius visus sed auditus. 302. quo modo enim potest ipse auditum audientem iudicare, cum audiendi non habeat naturam? et contra ut auditus visum tamquam videntem apprehendat, oportet eum longe prius fieri visum. hoc autem nihil potest esse absurdius. dicendum est ergo sensus nec corpus comprehendere nec se ipsos nec mutuo se inter se. 303. verum est, inquirunt Dogmatici, sed cogitatio et corporis molem et sensus et se ipsam cognoscit; quod quidem est ipsum quoque ex iis, in quibus non licet exitum invenire. quando enim censebunt a cogitatione percipi totum corpus et quae sunt in ipso, rogabimus utrum simul totam cogitando corporis molem faciat comprehensionem, an partes cogitando illius easque componendo totum com-

μ) ὁράσει τὴν ὄρασιν] supra sect. 284.

ν) τοίνυν εἰ μὴδ' ἑαυτῶν] ita legendum ex mss pro τοίνυν μὴ δὲ ἑαυτῶν.

ο) ἀκούουσαν ἀκοήν] ita mss, non ἀκούουσα ut male editi. confer infra sect. 305.

π) τὴν ὄρασιν ἐκείνην] sic iterum recte mss pro ἐκείνην.

ρ) αὐτὴν ὄρασιν] ita mss pro ὄρασιν αὐτὴν.

μὲν ὅλῳ οὐκ ἂν θελήσαιεν, ὥς ἔσται συμφανὲς ἐκ τῶν ἐπιφερομένων. τὰ δὲ μέρη εἰ λέγοιεν αὐτὴν συντιθέσθαι κἀντεῦθεν τὸ ὅλον γινώσκειν, μέλῳ συνειληφθήσονται ἀπορία· τῶν γὰρ τοῦ ὅλου^{ρ)} μερῶν τινὰ ἔστιν ἄλογα, τὰ δὲ ἄλογα ἀλόγως ἡμᾶς κινεῖ. τοίνυν ἡ διάνοια πρὸς τούτων ἀλόγως κινουμένη ἄλογος γενήσεται· ἄλογος δὲ οὕσα οὐκ ἔσται διάνοια. ὥστε οὐ καταλήψεται τὸν ὄγκον ἢ διάνοια. καὶ μὴν οὐδὲ τὰς αἰσθήσεις 305 δύναται κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον διαγινώσκειν· ὥς γὰρ τὸ σῶμα οὐ δύναται περιλαβεῖν τῷ αὐτῷ^{ς)} μὲν λογικῆς μετέχει δυνάμεως, ἐκείνο δὲ ἄλογον εἶναι, οὕτω πάλιν ἀδυνατήσει τὰς αἰσθήσεις καταλαμβάνεσθαι, ἐπεὶ περ ἄλογοί εἰσιν, καὶ διὰ τοῦτο ἀλόγως τὸ καταλαμβανόμενον αὐτὰς ἐκίνουν. εἴτα τὰς αἰσθήσεις λαμβάνουσα πάντως αὐτὴ αἰσθήσεις ἔσται· ἵνα γὰρ τὰς αἰσθήσεις λάβῃ τουτέστιν αἰσθανομένας, καὶ αὐτὴ γενήσεται ὁμοιοειδὴς ἐκείναις^{τ)}. τὴν γὰρ ὄρασιν ὁρώσαν καταλαμβανομένη πολλὸν πρότερον ὄρασις γενήσεται, καὶ τὴν ἀκοήν ἀκούουσαν κρίνουσα οὐχ ἑτέρα γενήσεται τῆς ἀκοῆς. ὁ δὲ αὐτὸς καὶ ἐπὶ ὁσφρήσεως καὶ γεύσεως καὶ ἀφῆς ἔστι λόγος. ἀλλὰ εἴπερ ἡ γνωρίζουσα τὰς 306 αἰσθήσεις διάνοια ἐνδοσκοπεῖται εἰς τὴν ἐκείνων μεταβεβηκυῖα φύσιν, οὐδὲν ἔσται ἔτι ὑποκείμενον τὸ ζητοῦν τὰς αἰσθήσεις· ὁ γὰρ ὑπεθέμεθα ζητεῖν, τοῦτο ἀναπέφηνε τὸ αὐτὸ ταῖς ζητούμεναις, διὰ δὲ τοῦτο καὶ χοῦρον τοῦ καταληψομένου. ναί φασιν^{υ)}, ἀλλὰ ταυτὸν ἔστι διάνοια καὶ αἰσθήσεις, οὐ κατὰ ταῦτο δέ, ἀλλὰ κατ' ἄλλο μὲν διάνοια, κατ' ἄλλο δὲ αἰσθήσεις. καὶ ὅν τρόπον τὸ αὐτὸ ποτήριον κοῖλον τε καὶ περίκλυτον λέγεται, οὐ κατὰ ταῦτο δέ, ἀλλὰ κατ' ἄλλο μὲν κοῖλον, οἷον τὸ ἐντὸς

prehendat. 304. et totam quidem nolent dicere, ut erit perspicuum ex iis quae hinc inferri queunt. partes autem si dicant componi a cogitatione et hinc totum cognosci, implicabuntur maiori difficultate: nam ex partibus totius aliquae sunt rationis expertes, quae sunt autem expertes rationis, movent nos citra rationem. cogitatio ergo citra rationem ab iis mota erit expertis rationis. si sit autem expertis rationis non erit cogitatio. molem ergo corporis non comprehendet cogitatio. 305. praeterea eodem modo nec sensus possunt a cogitatione dignosci: quomodo enim non potest corpus comprehendere, eo quod ipsa quidem sit particeps rationis, illud autem careat ratione, ita rursus non poterunt sensus ab ea comprehendi, quandoquidem sunt expertes rationis, et ideo sine ratione movebant id quod ipsos comprehendit. deinde si sensus a cogitatione comprehendantur, erit ipsa quoque omnino sensus: nam ut sensus apprehendat tamquam sensus, hoc est sentientes, ipsa quoque debet fieri eiusdem cum illis generis. videntem enim visum comprehendens longe prius necesse est ut fuerit visus, et auditum audientem iudicans non debet diversa esse ab auditu. eadem est ratio etiam in odoratu gustu et tactu. 306. at vero si quae sensus cognoscit cogitatio invenitur transiisse in sensuum naturam, nullum erit amplius subiectum quod inquirat sensus: id enim quod posuimus inquirere, apparet idem esse cum his qui inquiruntur, et ideo indigeret adhuc alio quod ipsum esset comprehensurum. 307. at vero, dicunt illi, idem est cogitatio quod sensus, sed non eadem ratione: nam alia quidem ratione cogitatio, alia vero sensus, et quomodo idem poculum et con-

ρ) τῶν γὰρ τοῦ ὅλου] ita leg. pro τοῦ λόγου.

ς) αὐτῷ] mss Vratislav. et Ciz. αὐτῇ.

τ) ὁμοιοειδὴς ἐκείναις] confer sect. 291 et 301 355.

υ) ναί φασιν] ita legendum pro καὶ φασίν.

P 430

μέρος, κατὰ ἄλλο δὲ περίκλυτον, καθάπερ τὸ ἐκτὸς καὶ ὡς ἡ αὐτὴ ὁδὸς ἀνάγκης τε καὶ κατάντης νοεῖται, ἀνίτη; μὲν τοῖς ἀνιοῦσι δι' αὐτῆς, κατάντης δὲ τοῖς κατιοῦσιν· οὕτως ἡ αὐτὴ δύναμις κατ' ἄλλο μὲν ἐστὶ νοῦς, κατ' ἄλλο δὲ αἰσθησις, καὶ οὐκ εἴρεται ἡ αὐτὴ οὐσα τῆς προειρημένης τῶν αἰσθήσεων καταλήψεως. πάννυ δ' εἰσὶν εὐθδεῖς καὶ κενῶς μόνον πρὸς τὰς ἐκκειμένους ἀπορίας ἀντηχοῦσι^{α)}. φαιμέν γὰρ εἰ καὶ συγχωρηθῶσιν αἱ διάφοροι αὐταὶ δυνάμεις περὶ τὴν αὐτὴν οὐσίαν ὑπο-
P 431 κείσθαι, πάλιν μένει τὸ μικρὸν πρόσθεν ὑπὸ ἡμῶν κινήθην ὑπο-
309 ρον· ζητῶ γὰρ τοῦτο τὸ κατ' ἄλλο μὲν νοῦς εἶναι λεγόμενον, κατ' ἄλλο δὲ αἰσθησις, πῶς δύναται τῷ καθ' ὃ νοῦς ἐστὶν ἀντιλαμβάνεσθαι τοῦ καθ' ὃ αἰσθησις ἐστὶ; λογικὸν γὰρ ὅτι καὶ ἀλόγου ποιοῦμενον κατάληψιν, ἀλόγως κινήσεται· ἀλόγως δὲ κινούμενον ἀλόγον ἐστὶ. τοιοῦτον δὲ ὅν^{β)} οὐκ ἐστὶ καταλαμβάνον, ἀλλὰ καταλαμβάνομενον. ὅπερ πάλιν ἦν ἄτοπον.
310 - Διὰ τούτων μὲν δὴ παρεστῆσθω ὅτι ὁ ἄνθρωπος, οὔτε διὰ τοῦ σώματος τὰς αἰσθήσεις δύναται λαβεῖν οὔτε ἀνάπαλιν διὰ τούτων τὸ σῶμα, μηδὲ αὐτὰς ἢ ἀλλήλας. ἐξῆς δὲ ὑποδεικτέον, ὅτι οὐδ' ἐαυτῆς^{γ)} ἐπιγνώμων ἐστὶν ἡ διάνοια, καθάπερ ἀξιό-
311 σιν οἱ Δογματικοὶ τῶν φιλοσόφων· εἴπερ γὰρ ὁ νοῦς ἐαυτὸν καταλαμβάνεται, ἥτοι ὅλος ἐαυτὸν καταλήψεται ἢ ὅλος μὲν οὐδαμῶς, μέρει δὲ τιμὴ ἐαυτοῦ πρὸς τοῦτο χρώμενος. καὶ ὅλος μὲν ἐαυτὸν καταλαμβάνεσθαι οὐκ ἂν δυνήσκει· εἰ γὰρ ὅλος

cavum dicitur et convexum, sed alia quidem ratione concavum, nempe intrinsecus, alia vero convexum, nempe extrinsecus; et ut eadem via acclivis dicitur et declivis, acclivis quidem iis qui per ipsam ascendunt, declivis vero iis qui descendunt: ita vis eadem seu facultas alia quidem ratione est intelligentia, alia vero sensus, nec cum sit eadem, arcetur a prius dicta sensuum comprehensione. 308. sunt autem admodum stulti ac simplices et inanem edunt sonitum adversus expositas dubitationes: dicimus enim, quod etsi concessae fuerint hae diversae vires seu facultates subiaci in eadem essentia, rursus manet eadem dubitatio quae a nobis paulo ante fuit mota: 309. quaero enim id quod alia ratione dicitur esse intelligentia, alia vero sensus, quomodo potest quatenus est intelligentia, comprehendere id quatenus est sensus? nam cum sit rationis particeps et eius quod est rationis expert, faciat comprehensionem, movebitur citra rationem; si moveatur autem citra rationem, est expert rationis, cum sit autem eiusmodi, non erit comprehendens, sed comprehendetur, quod quidem rursus est absurdum.

310. Atque ita quidem sit ostensum, quod homo neque per corpus potest sensus apprehendere neque contra per eos corpus neque per se ipsos neque unum per alterum, deinceps autem est ostendendum, quod nec se ipsam quidem cognoscit cogitatio, ut censent dogmatici philosophi: nam si mens seu intelligentia se ipsam comprehendet, aut tota se totam comprehendet aut non omnino tota quidem, sed ita ut aliqua sui parte ad hoc utatur. 311. et tota quidem se ipsam non poterit comprehendere; nam si tota se ipsam compre-

α) κενῶς ἀντηχοῦσι] ne nihil contra dixisse videantur, sonum edunt, sed sine mente et nihil significantem, ut χαλκὸς ἤχων 1 Cor. 13 1 et πᾶσι φλύαρος καὶ λόλος ut vulgus dicitur ab Ioanne Comneno Imperatore apud Nicetam Choniatem p. 32.

P 431 γ) τοιοῦτον δὲ ὅν] ms Vratislav. τοιοῦτο.

ζ) οὐδ' ἐαυτῆς] ms Ciz. οὐδὲ αὐτῆς.

ἐαυτὸν καταλαμβάνεται, ὅλος ἐστὶ κατάληψις καὶ καταλαμβάνων. ὅλον δ' ὄντος τοῦ καταλαμβάνοντος, οὐδὲν ἐτι ἐστὶ τὸ καταλαμβάνομενον. τῶν δὲ ἀλογωτάτων ἐστὶ τὸ εἶναι μὲν τὸν καταλαμβάνοντα, μὴ εἶναι δὲ τὸ ὅδ' ἐστὶν ἡ κατάληψις. καὶ 312 μὴν οὐδὲ μέρει τινὶ δύναται πρὸς τοῦτο χρῆσθαι ὁ νοῦς· αὐτὸ γὰρ τὸ μέρος ὅπως ἐαυτὸ καταλαμβάνει; εἰ μὲν γὰρ ὅλον, οὐδὲν ἐστὶ τὸ ζητούμενον· εἰ δὲ μέρει τινί, ἐκεῖνο πάλιν πῶς ἐαυτὸ γινώσεται^{α)}, καὶ οὕτως εἰς ἀπείρον. ὥστε ἀναρχον εἶναι τὴν κατάληψιν, ἥτοι μηδενὸς εὐρισχομένου πρώτου τοῦ τὴν κατάληψιν ποιησομένου ἢ μηδενὸς ὄντος τοῦ καταληψομένου. ἐπεὶ περὶ 313 εἰ ἐαυτὸν καταλαμβάνει ὁ νοῦς, καὶ τὸν τόπον ἐν ᾧ ἐστὶ, συγκαταλήψεται· πᾶν γὰρ τὸ καταλαμβάνον σὺν τινὶ τόπῳ καταλαμβάνεται. εἰ δὲ καὶ τὸν τόπον ὁ νοῦς τὸν ἐν ᾧ ἐστὶ συγκαταλαμβάνει ἐαυτῷ, ἐχρῆν μὴ διαφωνεῖσθαι^{β)} τοῦτον παρὰ τοῖς φιλοσόφοις, τῶν μὲν κεφαλὴν^{γ)} λεγόντων εἶναι, τῶν δὲ θώρακα^{δ)}, καὶ ἐπ' εἶδους τῶν μὲν ἐγκέφαλον^{ε)}, τῶν δὲ μήνιγγα^{ς)}· τινῶν P 432

hendit, tota erit comprehensio et comprehendens, si totum autem sit quod comprehendit, nihil erit amplius quod comprehendatur, est autem a ratione longe alienissimum, esse quidem eam quae comprehendat, non esse autem id cuius sit comprehensio. 312. sed neque parte aliqua ad hoc uti mens potest, ipsa enim pars quomodo se ipsam comprehendit? nam si tota quidem, nihil supererit quod quaeretur sive comprehendatur; sin autem parte aliqua, illam rursus quodammodo se ipsam oportebit cognoscere, et ita in infinitum, quo fit ut principio careat comprehensio, cum aut nihil inveniatur quod sit primum facturum comprehensionem, aut nihil sit quod sit comprehendendum. 313. deinde si se ipsam comprehendit mens, simul etiam locum in quo est, comprehendit, quidquid enim rem comprehendit, cum aliquo loco comprehendit, quodsi etiam locum in quo est, simul comprehendit mens, oporteret de eo inter se minime dissidere philosophos, cum alii quidem dicant esse caput, alii vero pectus, et speciatim magis alii quidem cerebrum, alii vero menin-

α) πῶς ἐαυτὸ γινώσεται] ita ms pro περὶ ἐαυτό.

β) ἐχρῆν μὴ διαφωνεῖσθαι] dissidium philosophorum de loco speciali ac sede animae propria in homine tangit noster lib. 1 Pyrrhon. sect. 118.

γ) κεφαλὴν] sedem animae rationalis in capite tamquam arce atque capitolio posuit cum Hippone apud Censorinum c. 6 et tota Pythagorae schola in Timaeo suo Plato, quemadmodum facultatis animae irascibilis in pectore et facultatis concupiscibilis in infimo ventre. confer si placet quae notata a me ad Chalcidium p. 324 sq.

δ) θώρακα] notum est Epicuri scholam una cum Parmenide Empedocle φρένας collocasse in pectore sive tota lorica pectoris. vide quae viri docti ad Lucretii 3 140 sq. et Gassendum de philosophia Epicuri t. 1 p. 275.

ε) τῶν μὲν ἐγκέφαλον] cogitatorium animae in cerebro collocant Hippocrates Aristoteles aliique innumeri. in vertice cerebri Xenocrates, Herophilus in cerebri fundo sive χοιλίᾳ. Cartesius parentum nostrorum memoria in glandula pineali, in qua tamen fibras cerebri omnes desinere ac colligari negant anatomicorum filii.

ς) τῶν δὲ μήνιγγα] haec sententia defensorem habuit Erasistratum P 432 teste Plutarcho 4 16 de placitis philos. et Eusebio 15 61 praeparationis Ev., Plutarchi verba repete. Tertullianus c. 15 libri de anima, ubi cor sedem esse animae disputat: ut neque extrinsecus agitari putes principale istud secundum Heraclitum (confer Sextum supra hoc libro sect. 127.) neque per totum corpus ventilari secundum Moschionem, neque in capite concludi secundum Hippocratem, sed neque circa cerebri funda-

δὲ καρδίαν^ο), ἄλλων δὲ ἥπατος πύλας^η) ἢ τι τοιοῦτο μέρος τοῦ σώματος^ι). διαφωνοῦσι δὲ γε περὶ τούτου οἱ δογματικοὶ 314 τῶν φιλοσόφων. οὐκ ἄρα καταλαμβάνει ἑαυτὸν ὁ νοῦς. καὶ δὴ οὕτω κοινότερον ἐπὶ παντός ἀνθρώπου διηπορήσθω ἢ περὶ τοῦ κριτηρίου ζήτησις. ἐπειδὴ δὲ φιλαύτως οἱ δογματικοὶ ἄλλοις μὲν οὐ παραχωροῦσι τὴν τῆς ἀληθείας κρίσιν, μόνους δὲ ἑαυτοὺς^η) ταύτην εὐρηκέναι λέγουσι, φέρε, ἐπ' αὐτῶν στήσαντες τὸν λόγον διδάσκωμεν, ὅτι οὐδὲ οὕτως εὐρεθῆναι τι δυνατόν ἐστιν ἀλη-

gem sive membranam cerebri, alii cor, alii portas iecoris aut aliam eiusmodi partem corporis. de his autem dissident dogmatici philosophi. non ergo se ipsam mens comprehendit. 314. atque sic quidem communiter quod ad hominem in universum attinet vocata in dubium sit criterii veritatis inquisitio, quoniam autem Dogmaticis est tantus sui amor, ut aliis quidem non concedant iudicium veritatis, sed se solos illud dicant invenisse, age adversus ipsos dirigamus orationem et doceamus quod ne sic quidem possit criterium

mentum ut Herophilus, nec in membranulis (cerebri scilicet meninge) ut Strato et Erasistratus, nec in superciliarum medinallio (ἐν μεσοφρύῳ apud Plutarch.) ut Strato physicus, nec in tota lorica pectoris ut Epicurus.

g) τινῶν δὲ καρδίας] corde nos sapere et τὴν ἐστίαν τοῦ νοῦ esse cor, non modo communis fuit sententia Stoicorum, de quibus Lipsius 3 18 physiologiae Stoicae et Gatakerus ad M. Antonini 4 3, sed et praeter Romanos scriptores Hebraeorum Christianorumque veterum. hoc est quod, ut ait loco laudato Tertullianus, et Aegyptii renuntiaverunt, et qui divinarum commemoratores videbantur, ut et ille versus Orphici vel Empedoclis (laudatus etiam Ciceroni Porphyrio Chalcidion)

αἷμα γὰρ ἀνθρώποις περικάρδιόν ἐστι νόημα,
namque homini sanguis circum cordialis est sensus.

etiam Protagoras, etiam Apollodorus et Chrysippus haec sapiunt, (Aristoteles quoque, confer Conimbricenses ad lib. 3 de anima p. 375.) ut vel ab istis retusus Asclepiades capras suas quaerat sine corde balantes et muscas suas abigat sine capite volitantes; et omnes iam sciant se potius sine corde et cerebro vivere, qui dispositionem animae humanae de conditione bestiarum praeiudicant, ex ludorum philosophia Achmet c. 76 Onirocrit. τὰ στήθη τοῦ ἀνθρώπου ἢ δύναμις ἐστὶ τῆς φρονήσεως αὐτοῦ. singulare est quod Philo Iudaeus in extremo libri de sacrificio Caini et Abelis notat deum in sacrificiis noluisse offerri sibi cor vel cerebrum, quoniam sedes haec duo animi adeoque vitiorum pariter ac virtutum, cum sola pura deo debeant consecrari. οὐδαμοῦ δὲ ἐγκέφαλον ἢ καρδίαν, ἅπερ εἰκὸς ἦν πρὸ τῶν ἄλλων καταγνίξεσθαι, εἶγε καὶ κατὰ τὸν νομα-θέτην ἐν τῷ ἐτέρῳ τούτων τὸ ἡγεμονικὸν ἀνωμολόγηται. ἀλλὰ μήποτε ὁσὺς πάνυ καὶ περισκέπτως ἀκριβῶς εἰς τὸν πιστὸν τοῦ θεοῦ βωμὸν οὐκ ἀνήνεγκεν; ὅτι τὸ ἡγεμονικὸν κατὰ ἀμερὲς χρόνον διάστημα πρὸς ἑκάτερον τὸ τε εὖ καὶ χεῖρον τροπὰς λαμβάνον ἀλλὰ τινος ἀεὶ τόπου δέχεται, τοτὲ μὲν καθαροῦ καὶ δοκίμου, τοτὲ δὲ παρακεκομμένου καὶ κερδῆλου νομίσματος.

h) ἥπατος πύλας] quod nimirum iecur putaretur principium ac sedes prima facultatis nutritoriae et concupiscibilis primum sanguinis gignendi organum et venarum a vena cava exordium, ut cerebrum nervorum, cor ex sinistro ventriculo arteriarum, quemadmodum passim traditur a Galeno ut 16 1 de usu partium p. 537 sq. et 549 et lib. 6 de dogmatibus Hippocratis et Platonis p. 299 sq. t. 1 ed. Graecae Basil.

i) ἢ τι τοιοῦτο μέρος τοῦ σώματος] ut Helmontius stomachum, alii diaphragma, alii membranam circa cor, ut narrat Plutarchus 4 15 de placitis, ubi et alias sententias de sede animae cognoscere iuvabit.

k) ἑαυτοῦ] ms Oz. αὐτοῦ.

θείας κριτήριον. ἕκαστος τοίνυν τῶν ἀξιούντων τάληθές εὐρη- 315 κέναι, ἥτοι φάσει μόνον^ι) τοῦτο ἀποφαίνεται ἢ ἀπόδειξιν παρα- λαμβάνει. ἀλλὰ φάσει μὲν οὐκ ἐρεῖ^ι τῶν γὰρ ἀντικαθεζομένων αὐτῷ τις τὴν τούναντίον ἀξιοῦσαν προοίσειται^ι) φάσιν, καὶ οὕ- τως οὐ μᾶλλον ἐκείνος ἢ οὗτος ἔσται πιστός. ψιλῇ γὰρ φάσει ἴσον φέρεται ψιλῇ φάσει. εἰ δὲ μετ' ἀποδείξεως κριτήριον αὐτὸν^ι) 316 ἀποφαίνεται, πάντως ὕγιός. ἀλλ' ἵνα μάθωμεν ὅτι ὕγις ἢ ἀπόδειξις ἐστίν, ἢ προσχρώμενος κριτήριον ἑαυτὸν ἀποφαίνεται, ὀφείλομεν ἔχειν κριτήριον, καὶ τοῦτο προωμολογημένον. οὐκ ἔχομεν δὲ γε σύμφωνον κριτήριον, ζητεῖται δὲ οὐκ ἄρα δυνατόν ἐστίν εὐρεῖν κριτήριον. πάλιν ἐπεὶ οἱ σφᾶς αὐτοὺς κριτήρια λέ- 317 γοντες τῆς ἀληθείας ἀπὸ διαφωνῶν αἰρέσεων ἀνάγονται καὶ παρ' αὐτὸ τοῦτο διαφωνοῦσιν ἀλλήλοις, δεῖ παρῆναι τι ἡμῖν κριτή- P 433 ριον, ᾧ προσχρώμενοι κρινόμεν τὴν διαφωνίαν εἰς τὸ τίσι μὲν συγκατατίθεσθαι, τίσι δὲ μηδαμῶς. τοῦτο οὖν τὸ κριτήριον 318 ἥτοι πᾶσι διάφωνόν ἐστὶ τοῖς διαφωνοῦσιν ἢ ἐνὶ μόνον σύμ- φωνον. ἀλλ' εἰ μὲν πᾶσι διάφωνον, μοῖρα καὶ αὐτὸ γενήσεται τῆς διαφωνίας. μοῖρα δ' ὃν ταύτης οὐκ ἂν εἴη κριτήριον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ παραπλησίως τῇ ὅλῃ διαφωνίᾳ κρίσεως δεόμενον. τὸ γὰρ αὐτὸ δοκιμάζειν ἅμα καὶ δοκιμάζεσθαι τῶν ἀμυγνάνων. εἰ 319 δὲ μὴ πᾶσι διαπεφώνηκεν, ἀλλ' ἐνὶ συμφωνεῖ, ἐκ τῆς διαφω- νίας ὃν^ο) χρεῖαν ἔχει τοῦ δοκιμάσαντος^ο), καὶ διὰ τοῦτο σύμ-

aliquid veri falsique inveniri. 315. unusquisque ergo eorum qui censent se verum invenisse, aut affirmatione solum hoc pronuntiat, aut assumit demonstrationem, sed affirmatione quidem sola non dicet: aliquis enim ex iis qui ipsis adversantur, proferet affirmationem quae censeat contrarium, et sic non erit ille magis fide dignus quam iste. nuda enim affirmationi parem vim habet nuda affirmatio. 316. sin autem cum demonstratione se quis pro eo qui de veritate iudicare possit, venditat, sanam certe et firmam asseret demonstrationem, sed ut sciamus demonstrationem sanam et firmam esse, qua utens se veri falsique iudicem pronuntiat, debemus habere prius aliquod criterium, et eiusmodi quidem de quo iam omnes conveniant: non habemus autem eiusmodi certum et de quo inter omnes conveniat criterium, sed id adhuc quaeritur, inveniri igitur veri falsique regula non potest. 317. rursus quoniam qui se ipsos dicunt esse a quibus iudicetur veritas, proficiuntur a diversis haeresibus et ideo inter se dissentiunt, oportet nobis praesto esse aliquod criterium, quo utentes iudicemus de illorum dissensione ad hoc, ut aliquibus quidem assentiamur, aliquibus vero minime. 318. hocce autem criterium vel dissentiet ab omnibus illis inter se dissidentibus vel uni tantum eorum assentietur; atque si quidem dissentiet ab omnibus, erit et ipsum quoque pars dissensionis, pars autem dissentiens non potest esse criterium, sed ipsa quoque iudicanda erit non secus atque tota dissensio: neque enim fieri potest ut idem probet quod indiget probatione. 319. sin autem non ab omnibus dis- sentiat, sed uni eorum assentiat, consentiet uni ex dissidentibus cui pro-

l) ἥτοι φάσει μόνον] hoc dilemmate saepius noster utitur, ut dixi lib. 1 Pyrrhon. c. 115.

m) τὴν τούναντίον ἀξιοῦσαν προοίσειται] ita ms pro τούναντίον ἀξιοῦσαν προοίσειται.

n) κριτήριον αὐτὸν] ita malim pro αὐτόν, uti mox sequitur: ἢ προσχρώμενος κριτήριον ἑαυτὸν ἀποφαίνεται. et paucis interiectis: σφᾶς αὐτοὺς κριτήρια λέγοντες τῆς ἀληθείας.

o) ἐκ τῆς διαφωνίας ὃν] ita legendum e ms pro οὐ.

p) τοῦ δοκιμάσαντος] ita ms Vratislav. pro δοκιμάσαντος.

φωνον αὐτῷ κριτήριον μὴ ἕτερον ὃν παρ' ἐκεῖνο δεῖσεται κρί-
 320 σεως, δειόμενον δὲ κρίσεως οὐκ ἔστι κριτήριον. τὸ δὲ πάντων
 κυριώτατον, εἴπερ τινὰ τῶν Δογματικῶν λέγομεν εἶναι κριτὴν
 τῆς ἀληθείας καὶ παρ' αὐτῷ μόνῳ ταύτην ὑπάρχειν, ἥτοι τῇ
 ἡλικίᾳ αὐτοῦ ἐνατενίζοντες τοῦτο ἐροῦμεν, ἢ τῇ ἡλικίᾳ μὲν
 οὐδαμῶς, τῷ πόνῳ δέ, ἢ οὐδὲ τούτῳ, ἀλλὰ τῇ συνέσει καὶ τῇ
 διανοίᾳ, ἢ συνέσει μὲν οὐδαμῶς, μαρτυρίᾳ δὲ τῇ τῶν πολλῶν.
 οὔτε δὲ ἡλικίᾳ οὔτε φιλοπονίᾳ οὔτ' ἄλλῳ τινὶ τῶν εἰρημένων
 προσέχων οἰκείον ἐστὶν ἐν τῇ περὶ τοῦ ἀληθοῦς ζητήσει, ὡς
 παραστήσομεν· οὐκ ἄρα τινὰ τῶν φιλοσόφων ῥητέον κριτήριον
 321 εἶναι τῆς ἀληθείας. καὶ δὴ τῇ ἡλικίᾳ μὲν οὐ προσεκτέον, ἐπι-
 περ οἱ πλείους τῶν Δογματικῶν ὁμηλικεὶς σχεδὸν ἦσαν, ὅτε αὐ-
 τοὺς ἔλεγον κριτήρια τῆς ἀληθείας· πάντες γὰρ πρεσβύται γενό-
 μενοι, ὅσον Πλάτων εἰ τύχοι καὶ Δημόκριτος καὶ Ἐπίκουρος καὶ
 Ζήνων, ἑαυτοῖς τὴν εὐρεσιν τῆς ἀληθείας προσεμαρτύρησαν.
 322 εἰτ' οὐκ ἀπέοικεν, ὡς ἐν τῷ βίῳ καὶ τῇ κοινῇ συνηθείᾳ θεωροῦ-
 μεν, ὅτι συνετώτεροι πολλάκις τῶν πρεσβυτέρων εἰσὶ νέοι, τὸν
 αὐτὸν τρόπον καὶ φιλοσοφίᾳ εὐπερηβολωτέρους γειγνέναι παρὰ
 323 τοὺς πρεσβύτας τοὺς νέους. ἐνιοὶ μὲν γάρ, ὧν ἐστὶ καὶ Ἀσκλη-
 πιάδης ὁ ἱατρός, διαρρήδην ἔλεξαν πολλῶν λείπεσθαι ὃ τῆς περὶ
 τοὺς νέους συνέσεως καὶ ἀγχινοίας τοὺς πρεσβύτας, παρὰ δὲ
 τὴν τῶν πολλῶν καὶ εἰκαιότερων ψευδοδοξίαν ἐναντίως ἔχειν

batione est opus, et propterea quandoquidem consentiens cum ipso criterium
 diversum ab eo non est, diiudicatione et ipsum indigebit; quod autem dii-
 udicatione adhuc indiget, non erit criterium. 320. quod porro est argumentum
 omnium praecipuum, si quem ex Dogmaticis dicimus esse indicem veritatis
 eamque apud illum solum reperiri, aut hoc dicemus respicientes ad eius ae-
 tatem, aut minime quidem ad aetatem, sed ad laborem, aut ne ad eum qui-
 dem, sed ad intelligentiam et ingenii acumen: aut nequaquam quidem ad in-
 telligentiam [ingenii acumen], sed ad multorum testimonium, sed nec aetas
 neque labor ac diligentia nec aliquid ex iis quae dicta sunt, attendendum
 est in veri inquisitione, ut ostendamus: non ergo dicendum est, nullum phi-
 losophum esse criterium sive regulam, ad quam veritas exigi possit. 321. atque
 aetas quidem non est attendenda, quandoquidem plures ex Dogmaticis fuerunt
 fere aetate aequales, quando se ipsos venditarunt esse criteria veritatis:
 omnes enim aetate proveci, ut exempli gratia Plato et Democritus et Epi-
 curus et Zeno, sibi attribuerunt inventionem veritatis. 322. deinde minime
 ab usu est alienum, sicut cernimus evenire in communi vitae consuetudine,
 quod adolescentes sint saepe senibus intelligentiores, eodem modo ad con-
 sequendam quoque philosophiam aptiores aliquos fuisse iuvenes quam senes.
 323. nam nonnulli quidem, ex quorum numero est Asclepiades medicus,
 disertis verbis dixerunt longe abesse senes ab iuvenum intelligentia et inge-
 nii solertia, vulgi autem et minus prudentum falsa opinio res contra se

q) πολλῶν λείπεσθαι] cum Asclepiade consentit Herodes in Mimambiis
 apud Stobaeum c. 117 Florileg.

- - τὰ λευκά τῶν τριχῶν ἀπαμβλύνει
 τὸν νοῦν - -

Euripides Aeolo:

φρῦ φρῦ, παλαιὸς αἰνός ὡς καλῶς ἔχει,
 γέροντες οὐδὲν ἔσμεν ἄλλο πλὴν ὄχλος
 καὶ σχῆμ', ὀνέρων δ' ἐρπομεν μὴμήματα,
 νοῦς δ' οὐκ ἔτ' ἐστίν· οἴομεθα δ' εὖ φρονεῖν.

ὑπελήφθη τὸ πρᾶγμα· διὰ γὰρ τὸ πολυπειραν τῶν πρεσβυτέρων
 ἔδοξαν οἱ νεώτεροι λείπεσθαι κατὰ σύνεσιν, τοῦ πράγματος ἐναν- P 434
 τίως ἔχοντος. πολυπειρότεροι μὲν γάρ, ὡς ἔφην, εἰσὶν οἱ γε-
 γηρακότες, οὐ συνετώτεροι ὃ δὲ παρὰ τοὺς νέους. οὐκοῦν διὰ
 μὲν ἡλικίαν οὐ λεκτέον κριτήριον εἶναι τινὰ τῶν Δογματικῶν.
 καὶ μὴν οὐδὲ διὰ φιλοπονίαν· πάντες γὰρ ἐπ' ἴσης εἰσὶ φιλό- 324
 πονοι, καὶ οὐδεὶς ἐστὶν ὅς εἰς τὸν τῆς ἀληθείας ἀγῶνα κατελ-
 θὼν καὶ ταύτην εὐρηκέναι φήσας ῥαθύμως ἀνέστραπται. πάν-
 των δὲ κατὰ τοῦτο ἰσότητα μαρτυρουμένων τῷ ἐνὶ μόνον προσ-
 κλιθῆναι τῶν ἀδίκων ἐστίν. ὡσαύτως δὲ οὐκ ἂν τις ἄλλον 325
 ἄλλου κρίνῃ*) ἕνεκα συνέσεως· πρῶτον μὲν γὰρ συνετοὶ πάντες
 ὑπῆρχον· καὶ οὐχ οἱ μὲν νωθεῖς, οἱ δὲ οὐ τοιοῦτοι. εἴτα πολ-
 λάκις οἱ συνετοὶ δοκοῦντες ὑπάρχειν οὐ τῆς ἀληθείας, τοῦ δὲ
 ψευδοῦς εἰσι συνήγοροι. τῶν γοῦν ῥητόρων τοὺς μὲν τῷ ψευδεῖς
 εἶναι ὡς συλλαμβανομένους καὶ εἰς ἴσην αὐτοῖς πίστιν ἀνάγοντας
 τῷ ἀληθεῖ, δυνατοὺς τε καὶ νοεροὺς εἶναι φάμεν, τοὺς δὲ μὴ
 τοιοῦτους ἀνάπαλιν βραδεῖς τε καὶ ἀσυνέτους. τάχα τοίνυν καὶ 326
 φιλοσοφίᾳ οἱ μὲν περινοῦσται τοῦν ζητησάντων τὴν ἀλήθειαν
 τῷ εὐφρεῖς εἶναι πιθανοὶ καθεστάναι δοκοῦσι, καὶ τῷ ψεῦδει
 συνηγορῶσιν· οἱ δὲ ἀφρεῖς ἀπίθανοι, καὶ τῷ ἀληθεῖ συμμα-
 χῶσιν. οὔτε οὖν διὰ ἡλικίαν οὔτε διὰ φιλοπονίαν οὔτε διὰ σύν-
 εσιν οἰκείον ἐστὶ τινὰ τινος προκρίνειν καὶ τόνδε μὲν λέγειν εἰ-
 ρηκέναι τῷ ἀληθεῖ, τόνδε δὲ μηδαμῶς. καταλείπεται τοίνυν τῷ 327
 πλήθει τῶν συμφωνούντων προσέχειν· τάχα γὰρ τις τοῦτον ἄρι-

habere est existimata, nam propter diuturnam senum experientiam visi sunt
 iuvenes longe abesse ab eorum intelligentia, cum res contra se habeat, nam
 longe quidem maiorem, ut dixi, experientiam habent senes, non tamen iu-
 venibus sunt intelligentiores, non ergo propter aetatem dicendum est nullum
 ex Dogmaticis esse regulam veri falsique. 324. sed neque propter laborem
 et diligentiam: omnes enim sunt ex aequo laboriosi ac diligentes, nec est
 ullus, qui cum ad certamen descenderit veritatis et se eam dixerit invenisse,
 ignave in eo versatus fuerit, cum ergo omnium hac in re testata sit aequa-
 litas, est iniquum declinare ad unum solum. 325. similiter nec propter in-
 telligentiam est alter alteri ut futurus eius index praeferendus: nam primum
 quidem fuerunt omnes intelligentes, et non alii quidem hebetes, alii vero
 ingeniosi, deinde saepe qui videntur esse intelligentes, defendunt non veri-
 tatem sed falsum, ex oratoribus quidem certe eos qui falsi sunt patroni et
 efficiunt ut non minus eis fides habeatur quam verò, dicimus esse et vi di-
 cendi praeditos et ingeniosos, contra autem qui non sunt tales, tardos indo-
 ctos et non intelligentes. 326. fortasse ergo in philosophia quoque ex iis
 qui quaesiverunt veritatem, ii qui sunt quidem maxime intelligentes, eo quod
 valeant ingenio, videntur esse apti ad persuadendum fidemque faciendam,
 etiamsi falsum defendant, qui autem minus valent ingenio, non sunt apti ad
 fidem faciendam, etiamsi sint veri propugnatores, neque ergo propter aetatem
 neque propter laborem ac diligentiam neque propter intelligentiam par est
 alterum alteri praeponere et dicere, illum quidem dixisse verum, hunc vero
 minime. 327. restat ergo ut attendamus multitudinem eorum qui sunt in

r) οὐ συνετώτεροι] non tanta est ingenii acies, cum vigore spirituum P 434
 paulatim deficiens, unde ipsa etiam iudicii vis sensim minuitur, donec
 tandem παῖδες πάλιν et his pueri senes.

[*) scribendum κρίναι.]

στον κριτήν είναι της ἀληθείας φήσιν τὸν ὃ συμφώνως οἱ πλείους μαρτυροῦσιν: ὅπερ ἐστὶ ληρώδες καὶ τῶν προδιαβεβλημένων ἡμῖν κριτηρίων χεῖρον. ἵνα γὰρ τὰλλα παρῶμεν, ἴσοι εἰσὶ τοῖς περὶ τινῶν συμφωνοῦσιν οἱ τοῖς αὐτοῖς ἀντιφωνοῦντες, οἷον τοῖς Ἀριστοτελικοῖς οἱ Ἐπικούρειοι καὶ τοῖς Ἐπικουρείοις οἱ ἀπὸ τῆς στοῆς, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως. εἰ οὖν ἀριστός ἐστιν ὁ συνειρακῶς τὰληθές, ἐπεὶ ταῦτό *) ἀξιοῦσι πάντες οἱ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ *) ὀρμώμενοι, τί μᾶλλον τόνδε ἢ τόνδε ἀριστον εἶναι φήσομεν καὶ κριτήριον ἀληθείας; οἷον Ἐπικουρον διὰ τὸ πολλοὺς εἶναι τοὺς περὶ αὐτοῦ συμφωνοῦντας ὅτι εὖρε τὰληθές. τί μᾶλλον Ἐπικουρον ἢ Ἀριστοτέλην *); ἢ ὅτι οὐκ ἐλάσσους εἰσὶν οἱ καὶ τούτῳ συνασπίζονται; οὐ μὴν ἄλλ' ὡς πάλιν ἐν τοῖς κατὰ τὸν βίον πράγμασιν οὐκ ἀδύνατόν ἐστιν ἓνα συνετὸν ἀμείνονα εἶναι πολλῶν ἀσυνέτων, οὕτω καὶ ἐν φιλοσοφίᾳ οὐκ ἀπέοικεν ἓνα φρόνιμον εἶναι καὶ διὰ τοῦτο πιστόν, πολλοὺς δὲ χηνώδεις *) καὶ διὰ τοῦτο ἀπίστους, κἂν συμφώνως τινὶ προσμαρτυρῶσι. 329 σπάνιος μὲν γὰρ ἐστὶν ὁ συνετός, πολὺς δὲ ὁ εἰκαῖος *). εἴτα κἂν τῇ συμφωνίᾳ καὶ τῇ τῶν πλειόνων μαρτυρίᾳ προσέχωμεν, πάλιν εἰς τοῦναντίον τῇ προθέσει περιεγόμεθα. κατὰ ἀνάγκην γὰρ τῶν περὶ τινος συμφωνούντων πλείους εἰσὶν οἱ περὶ αὐτοῦ διαφωνοῦντες. ὁ δὲ λέγω, σαφέστερον γενήσεται, οἰκείου τεθέντος ἡμῖν παραδείγματος. ἔστω γάρ, ὑποθέσεως χάριν, τῶν καθ' ἐκάστην αἵρεσιν φιλοσοφούντων πλείους εἶναι τοῖς κατὰ τὴν Στωικὴν αἵρεσιν φιλοσοφοῦντας, λεγέτωσάν τε οὗτοι συμφώνως,

eodem sententia: fortasse enim dixerit quicquam eum esse optimum indicem veritatis, cui plures communi sententia ferunt testimonium. quod quidem est delirum et iis deterius quae iam reprehendimus ostendimusque criteria neutiquam esse. nam ut alia praetermittamus, pares sunt iis qui de re aliqua in eadem sunt sententia, ii qui contra sentiunt, ut Aristotelicis Epicurei et Epicureis Stoici et in aliis similiter. 328. si ergo est optimus ac praestantissimus is qui verum perspexit, quoniam idem censent omnes ab eodem profecti, cur magis hunc quam illum dicemus esse optimum ac praestantissimum et qui de veritate indicet? ut Epicurum propterea quod multi uno consensu de eo dicant quod verum invenerit, cur magis Epicurum quam Aristotelem? an quoniam non sunt pauciores qui hunc teneant? 329. verum enimvero sicut rursus in usu vitae fieri potest ut unus intelligens praestet multis insipientibus, ita etiam in philosophia non est alienum ut unus sit prudens et ideo fide dignus, multi autem nugatores et ideo minime fide digni, etiam si communi consensu alicui ferant testimonium: nam rarus quidem est intelligens, multi autem sunt imprudentes et temerarii. 330. deinde etiam si attendamus consensum et plurimum testimonium, rursus redacimur ad id quod est proposito contrarium: necessario enim iis qui de re aliqua consentiunt, plures sunt qui de ea dissentiunt. quod autem dico, fiet manifestius, si nobis proprium positum fuerit exemplum. 331. esto ergo, ita enim ponamus, iis qui in unaquaque philosophantur haeresi, esse plures qui in philosophia Stoicam sectantur haeresim; dicant ergo ii uno consensu,

α) ἐπεὶ ταῦτό] ms Vratislav. ἐπειδὴ αὐτό.

β) οἱ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ] idem ms οἱ ἀπ' αὐτοῦ.

γ) Ἀριστοτέλην] ms Vratislav. Ἀριστοτέλη.

δ) χηνώδεις] nomen ab anseribus ductum, notae simplicitatis ave, unde etiam proverbium Germanis, dumm wie eine Gans.

ε) ὁ εἰκαῖος] qui agit εἰκῇ et temere.

Ζήνωνα μόνον εὐρηκέναι τὰληθές, ἕτερον δὲ μηδένα. οὐκοῦν ἀντιφθέγγονται αὐτοῖς οἱ ἀπὸ Ἐπικούρου, ψεύδεσθαι δὲ αὐτοὺς ἐροῦσιν οἱ ἀπὸ τοῦ περιπάτου, ἀντεροῦσι δὲ καὶ οἱ ἀπὸ τῆς ἀκαδημίας, καὶ καθόλου πάντες οἱ ἀπὸ τῶν ἄλλων αἵρέσεων *). ὥστε πάλιν τούτους τοὺς συμφώνως Ζήνωνα προκεκρικότας, 332 συγκρινομένους τοῖς συμφώνως λέγουσι μὴ εἶναι Ζήωνα κριτήριον, κατὰ πολὺ ἐλάσσους εὐρίσκεισθαι. καὶ παρ' αὐτὸ τοῦτο εἰ τοῖς συμφώνως περὶ τινος ἀποφαινομένοις χρή γνωματοῦν *), δταν ὥσι πολλοί, οὐδένα ῥητέον τὰληθές εὐρηκέναι. παντὶ γὰρ τῷ ὑπὸ τινῶν ἐπαινουμένῳ πολὺς ἐστὶν ὁ ἐκ τῶν ἄλλων αἵρέσεων ἀντιφθεγγόμενος. τὸ δὲ πάντων συνεκτικώτατον *), οἱ περὶ τινος 333 ὡς εἰρηκότος τὰληθές συμφωνοῦντες ἦτοι διάφορον ἔχουσι διάθεσιν *), καθ' ἣν συμφωνοῦσιν, ἢ διάφορον μὲν οὐδαμῶς, μίαν δὲ καὶ τὴν αὐτήν. ἀλλὰ διάφορον μὲν οὐδαμῶς ἂν ἔχοιεν, ἐπεὶ πάντως αὐτοὺς δεήσει διαφωνεῖν. μίαν δὲ ἔχοντες εἰς ἰσότητα περιέστανται τῷ τοῦναντίον ἀποφαινομένῳ. ὡς γὰρ ἐκεῖνος μίαν 334 ἔχει διάθεσιν καθ' ἣν ἀντιπέπτωκεν αὐτοῖς, οὕτω καὶ οὗτοι τὴν ἴσην ἔχουσιν ἐκείνῳ, παρέλκοντος λοιπὸν τοῦ πλήθους αὐτῶν πρὸς πίστιν. καὶ γὰρ εἰ καθ' ὑπόθεσιν εἰς ἣν ἔξ αὐτῶν ὁ τοῦτο λέγων, ἴσον ἂν ἐδύνατο τοῖς πᾶσιν. ἀλλ' εἴπερ ὁ τὴν ἀλήθειαν 335 εὐρηκῶς ἐν φιλοσοφίᾳ ἢ διὰ ἡλικίαν ἢ διὰ φιλοπονίαν ἢ διὰ P 436 σύνεσιν ἢ τῷ πολλοὺς ἔχειν τοὺς μαρτυροῦντας εὐστοχηκέναι λέγεται, παρεστήσαμεν δὲ ἡμεῖς, ὅτι δι' οὐδὲν τούτων ῥητέον

solum Zenonem invenisse verum, alium autem nullum. adversus eos ergo loquentur Epicurei, falsum dicere affirmabunt Peripatetici, contradicent Academici, et, ut semel dicam, omnes qui sunt ex aliis sectis. 332. quo fit rursus, ut ii qui communi consensu praetulerunt Zenonem, cum iis collati qui communi consensu dicant non esse Zenonem qui veri falsique regula habendus sit, inveniantur longe pauciores. nam hoc ipso si oportet ferre sententiam pro iis qui communi consensu de re aliqua pronuntiant, quando fuerint multi, nullum dicendum est invenisse verum: nam cuilibet qui laudatur ab aliquo, multi sunt ex aliis sectis qui repugnant. 333. quod autem latissime patet argumentum, qui de aliquo ut qui vera dixerit, consentiunt, hi aut differentem habent affectionem in qua consentiunt, aut nequaquam differentem, sed unam et eandem. sed differentem quidem minime habere possunt, alioqui oportebit eos omnino dissentire; si autem unam habent, pari erunt loco quo is qui contrarium pronuntiat. 334. quomodo enim ille unam habet affectionem per quam eis resistit, ita isti quoque habent ei parem, adeo ut ad fidem faciendam sit de caetero supervacanea et redundans multitudo: nam si, ut ita ponamus, esset unus ex ipsis qui hoc dicerat, tantundem posset atque omnes. 335. sed si qui veritatem invenit in philosophia, aut propter aetatem aut propter laborem et diligentiam aut propter intelligentiam aut quod multos habeat testificantes, dici debet hoc fuisse assecutus, nos autem ostendimus, quod propter nullum horum affir-

α) οἱ ἀπὸ τῶν ἄλλων αἵρέσεων] ita legendum cum Herveto interprete, licet ἄλλων in editis exciderat.

β) γνωματοῦν] in ms Vratislav. est πιστεύειν, vocabulum notius pro ignotiore. caeterum argumento eodem utitur noster 2 Pyrrhon. sect. 43.

γ) συνεκτικώτατον] quod plurimorum veluti argumentorum in se comprehendit vim et pondus. eodem sensu περιεκτικώτατον dixit Plutarchus in limine libri secundi de placitis philosophorum. saepius vocabulo illo noster utitur, ut sect. ult. libri contra Ethicos.

δ) ἦτοι διάφορον ἔχουσι διάθεσιν] confer 2 Pyrrhon. sect. 44.

κριτήριο αὐτὸν ὑπάρχειν ἀληθείας, φαίνεται ὡς ἀνεύρετόν ἐστι
 336 τὸ ἐν φιλοσοφίᾳ κριτήριον. ἐπεὶ ὁ λέγων αὐτὸν *) ἀληθείας εἶναι
 κριτήριον, τὸ φαινόμενον αὐτῷ λέγει, καὶ οὐδὲν πλεόν. τοίνυν
 ἐπεὶ καὶ ἕκαστος τῶν ἄλλων φιλοσόφων τὸ φαινόμενον αὐτῷ
 λέγει καὶ ἐναντίον τῷ προενεχθέντι *), δῆλον ὡς ἴσον πᾶσιν ὄντος
 τοῦ τοιούτου οὐ δυνησόμεθα ὠρισμένως τινὰ κριτήριον εἶναι λέ-
 γειν· εἰ γὰρ οὗτος πιστός, ὅτι φαίνεται αὐτῷ τὸ εἶναι αὐτὸν
 κριτήριον, πιστὸς ἔσται καὶ ὁ δεύτερος, ἐπεὶ καὶ αὐτῷ φαίνεται
 κριτήριον εἶναι αὐτόν, καὶ οὕτως ὁ τρίτος καὶ οἱ λοιποί. ὃ
 συνεσάγεται, τὸ μηδένα ὠρισμένως κριτήριον ἀληθείας ὑπάρ-
 337 χειν. πρὸς τοῦτοις ἡ φάσις τις ἑαυτὸν *) κριτήριον εἶναι λέγει
 ἡ κριτηρίῳ προσχωρούμενος. ἀλλὰ φάσι μὲν, φάσι ἐπισχεθήσε-
 ται, κριτηρίῳ δὲ προσχωρούμενος περιτραπήσεται· ἥτοι γὰρ διά-
 φωνόν ἐστιν αὐτῷ τὸ κριτήριον τοῦτο *) ἢ σύμφωνον. καὶ εἰ
 μὲν διάφωνον, ἄπιστον, ἐπεὶ περ διαπεφώνηκε τῷ οἰομένῳ αὐ-
 338 τὸν κριτήριον ὑπάρχειν· εἰ δὲ σύμφωνον, χρεῖαν ἔξει *) τοῦ κρι-
 νοντος. ὥσπερ γὰρ οὗτος ὁ κριτήριον αὐτὸν *) ἀποφαινόμενος
 ἄπιστος ἦν, οὕτω καὶ τὸ σύμφωνον αὐτῷ κριτήριον — ἐπεὶ
 τρόπῳ τινὶ τὴν αὐτὴν ἔσχηκεν ἐκείνῳ *) δύναμιν — δεῖσεται
 ἑτέρον τινὸς κριτηρίου. καὶ εἰ τοῦτο, οὐ λεκτέον ἕκαστον τῶν
 φιλοσόφων εἶναι κριτήριον· πᾶν γὰρ τὸ κρίσεως δεόμενον ἔξ
 339 αὐτοῦ ἐστὶν ἄπιστον. πάλιν ὁ λέγων ἑαυτὸν κριτήριον ἥτοι φάσι

mari possit quemquam esse regulam veri falsique, dicendum est quod cri-
 terium veritatis in philosophia inveniri nequit. 336. is vero qui se iactat
 esse per quem iudicari veritas debeat, dicit quod sibi videtur, nec quicquam
 amplius. quoniam igitur aliorum philosophorum quilibet et ipse dicit quod
 sibi videtur et contrarium iis quae alter prior protulit, dicendum est quod
 cum hac in parte aequales omnes sint, non poterimus definite dicere quem-
 quam ex illis esse veri iudicem regulamve: nam si iste est fide dignus,
 quod ipse videatur sibi esse veritatis criterium, fide dignus erit etiam se-
 cundus, quoniam ipse quoque esse hoc videtur sibi, et sic tertius et cae-
 teri. cum quo simul infertur, neminem definite criterium veri falsique esse.
 337. praeterea aut nuda affirmatione dicit quispiam se esse veritatis crite-
 rium aut alio ad id criterio sive veri regula usus. sed nuda et simplex
 affirmatio alia simplici affirmatione cohibebitur, at si criterio ad hoc uta-
 tur, evertet se ipse. aut enim ab ipso dissentit istud criterium aut cum eo
 consentit. et si quidem dissentit, non erit fide dignum, quoniam dissentit
 ab eo qui se ipsum existimat esse criterium ac regulam veritatis; 338. sin
 autem consentit, indigebit alio iudice. quomodo enim is qui pronuntiat se
 ipsum esse veri criterium, non erat fide dignus, ita etiam criterium cum
 istoc conspirans — habet enim quodammodo vim eandem — alio criterio
 indigebit. quod si ita est, nullus philosophorum criterium sive regula veri
 dici potest: quidquid enim indiget adhuc criterio, ex se non erit fide di-
 guum. 339. rursus qui dicit se esse regulam veri falsique, aut simplici af-

P 436 d) ὁ λέγων αὐτόν] ita leg. pro αὐτόν, ut supra sect. 316.

[*) legebatur προσενεχθέντι.]

e) ἡ φάσις τις ἑαυτὸν] argumentum quale iam fuit sect. 315 recurret-
 que sect. 339.

f) τὸ κριτήριον τοῦτο] ita mss pro τοῦτο τὸ κριτήριον.

g) χρεῖαν ἔξει] ita ms Vratislav. pro ἔχει.

h) ὁ κριτήριον αὐτόν] ita leg. pro αὐτόν, ut sect. 316 et 336.

i) ἐκείνῳ] ms Vratislav. ἐκεῖνο, minus bene.

τοῦτο ἀξιοὶ ἢ ἀποδείξει· καὶ φάσι μὲν οὐ δύναται δι' αὐς προεῖ-
 πον αἰτίας· εἰ δὲ ἀποδείξει, πάντως ἐπεὶ ὑπὲρ τὸ δέον ἐστὶν
 ὑγιᾶς ἢ τοιαύτη ἀπόδειξις, ἥτοι φάσι λέγεται ἢ ἀποδείξει, καὶ
 ταῦτ' εἰς ἄπειρον. τοίνυν καὶ διὰ τοῦτο λεκτέον ἀνεύρετον εἶναι
 τὸ τῆς ἀληθείας κριτήριον. ἐρωτᾶται δὲ καὶ οὕτως· οἱ κρίνουν 340
 τὰληθῆς ἐπαγγελλόμενοι κριτήριον ἔχειν ὀφείλουσι τοῦ ἀληθοῦς.
 τοῦτο οὖν τὸ κριτήριον ἥτοι ἀνεπικριτόν ἐστιν ἢ ἐπικέκριται. καὶ P 437
 εἰ μὲν ἀνεπικριτόν ἐστι, πόθεν ὅτι πιστόν; οὐδὲν γὰρ τῶν ἀμ-
 φισβητούντων χωρὶς κρίσεως ἐστὶ πιστόν. εἰ δὲ ἐπικέκριται,
 πάλιν τὸ κρίναν αὐτὸ *) ἥτοι ἀνεπικριτόν ἐστιν ἢ ἐπικέκριται.
 καὶ εἰ μὲν ἀνεπικριτόν, ἄπιστον· εἰ δὲ ἐπικέκριται, πάλιν τὸ
 ἐπικρίναν αὐτὸ *) ἥτοι ἐπικέκριται ἢ οὐκ ἐπικέκριται· καὶ οὕτως
 εἰς ἄπειρον. πάλιν τὸ κριτήριον ἀμφισβητούμενον καθεστὼς δεῖ- 341
 ταί τινος ἀποδείξεως. ἀλλ' ἐπεὶ τῶν ἀποδείξεων αἱ μὲν εἰσιν
 ἀληθεῖς αἱ δὲ ψευδεῖς, ὀφείλει καὶ ἡ εἰς πίστιν τοῦ κριτηρίου
 παραλαμβανομένη ἀπόδειξις διὰ τινος κριτηρίου βεβαιουῖσθαι.
 ὥστε εἰς τὸν δι' ἀλλήλων ἐμπίπτειν τρόπον, τοῦ μὲν κριτηρίου
 τὴν διὰ τῆς ἀποδείξεως πίστιν περιμένοντος· τῆς δὲ ἀποδείξεως
 τὴν ἀπὸ τοῦ κριτηρίου βεβύλωσιν ἀναμενούσης. μηδετέρου δὲ 342
 αὐτῶν διὰ θατέρου πεπιστώσθαι δυναμένου, καὶ ἄλλως γίνεται
 τὸ αὐτὸ πιστόν τε καὶ ἄπιστον. πιστόν μὲν τὸ κριτήριον, ὅτι
 κρίνει τὴν ἀπόδειξιν, καὶ ἡ ἀπόδειξις, ὅτι ἀποδείκνυσιν τὸ κρι-
 τήριον. ἄπιστον δὲ τὸ μὲν κριτήριον, ὅτι ἀποδείκνυσιν πρὸς τῆς
 ἀποδείξεως **), ἡ δὲ ἀπόδειξις ὅτι κρίνεται πρὸς τοῦ κριτηρίου.

firmatione hoc pronuntiat aut demonstratione; et nuda quidem affirmatio
 non potest propter eas quas dixi causas; si autem demonstratione, omnino
 quod recta ut par est et sana sit haec demonstratio, aut simplici affirma-
 tione dicitur aut iterum demonstratione, atque ita in infinitum. propterea
 et hanc ob causam dicendum est fieri non posse ut inveniat regula sive
 criterium veritatis. 340. sic quoque rogatur: qui verum iudicare se profi-
 tentur, debent regulam habere sive criterium a quo indicetur veritas. hoc
 ergo criterium aut est sine iudicio assumptum aut comprobatum iudicio. atque
 si assumptum est sine iudicio, unde habebit quod sit fide dignum? nihil
 enim ex iis de quibus dubitatur, est fide dignum nisi iudicio comprobetur.
 sin autem est iudicio comprobatum, rursus id quod de ipso indicavit, aut
 comprobatum iudicio est aut absque iudicio. ac si assumptum est sine iudi-
 cio, fide caret; si iudicio comprobatum est, iterum quod indicavit de eo
 vel iudicio comprobatum fuit vel non fuit, atque ita in infinitum. 341. rur-
 sus criterium, si de eo dubitetur, indiget aliqua demonstratione. sed quo-
 niam ex demonstrationibus aliae quidem sunt verae, aliae vero falsae, debet
 etiam quae assumitur ad probandam criterium demonstratio confirmari per
 aliquod criterium. quo fit ut incuratur vitium argumenti, quod probat al-
 terum per alterum, siquidem criterium exspectat ut probetur per demon-
 strationem, demonstratio autem ut confirmetur a criterio. 342. neutrum
 autem eorum potest probari per alterum, alioqui idem erit fide dignum et
 non fide dignum. fide quidem dignum criterium, quoniam iudicat de demon-
 stratione, et demonstratio, quoniam demonstrat criterium. non fide autem
 dignum criterium quidem, quoniam demonstratur a demonstratione; demon-
 stratio autem, quoniam a criterio indicatur.

k) τὸ κρίναν αὐτὸ] ms Vratislav. ἐπικρίναν.

l) ἥτοι ἀνεπικριτόν] usque ad verba πάλιν τὸ ἐπικρίναν αὐτὸ — male
 ommissa sunt in ms Ciz. atque in Herveti versione.

m) πρὸς τῆς ἀποδείξεως] ita legendum e mss non πρό, atque ita mox
 πρὸς τοῦ κριτηρίου.

P 437

343 Ἄλλ' ἢ μὲν τοῦ πρώτου κριτηρίου ἀγνοσία, τουτέστι τοῦ ὑφ' οὗ^{α)}, διὰ τοσούτων παρὰ τοῖς Σκεπτικοῖς ἀπορεῖται. εὐ-
 απόδοτος δέ ἐστι καὶ ὁ περὶ τοῦ δευτέρου λόγος, φημί δὲ τοῦ
 δι' οὗ. εἰ γὰρ εὐρίσκει τάληθές ὁ ἄνθρωπος, ἦτοι ταῖς αἰσθή-
 σεσι μόνον προσχωρῶμενος τοῦτο εὐρίσκει ἢ τῇ διανοίᾳ ἢ τῷ
 συναμφοτέρῳ, ταῖς τε αἰσθήσεσι καὶ τῇ διανοίᾳ. οὔτε δὲ μόνον
 ταῖς αἰσθήσεσι προσχωρῶμενος δύναται τάληθές εὐρεῖν οὔτε καθ'^{β)}
 αὐτήν^{γ)} τῇ διανοίᾳ οὔτε κοινῶς ταῖς τε αἰσθήσεσι καὶ τῇ δια-
 νοίᾳ, ὥς παραστήσομεν· οὐκ ἄρα εὐρίσκειν τάληθές ὁ ἄνθρω-
 πος πέφυκεν. αἰσθήσεσι μὲν οὖν μόναις λαβεῖν τάληθές οὐ
 δύναται, καθὼς ἐμπροσθεν^{δ)} ἐπεδείξαμεν, καὶ νῦν δὲ ἐπ' ὀλί-
 γον παραμυθησόμεθα· φύσει γὰρ εἰσιν ἄλογοι, καὶ πλεον τοῦ
 τυποῦσθαι^{ε)} πρὸς τῶν φανταστῶν μὴ δυνάμεναι παντελῶς
 ἄθετοι καθεστῆσι πρὸς εὐρεῖν τάληθους. οὐ γὰρ μόνον λευκαν-
 τικῶς ἢ γλυκαντικῶς δεῖ κινεῖσθαι τὸ ληψόμενον τάληθές ἐν τοῖς
 ὑποκειμένοις, ἀλλὰ καὶ εἰς φαντασίαν ἀχθῆναι τοῦ τοιούτου
 P 438 πράγματος, τοῦτο λευκόν ἐστι καὶ τοῦτο γλυκὺ ἐστι, καὶ ἐπὶ
 345 τῶν ἄλλων τὸ παραπλήσιον. τῷ δὲ τοιούτῳ πράγματι οὐκέτι
 τῆς αἰσθήσεως ἔργον ἐστὶν ἐπιβάλλειν· χρῶμα γὰρ μόνον καὶ
 χυμὸν καὶ φωνήν^{ς)} λαμβάνειν πέφυκε. τὸ δὲ τοῦτο λευκόν ἐστὶν
 ἢ τοῦτο γλυκὺ ἐστὶν, οὔτε χρῶμα οὔτε χυμὸς τυγχάνον, ἀνύ-
 ποπτόν ἐστιν αἰσθήσει. ψεύδονται γε^{ζ)} ἐν πολλοῖς αἰ. αἰσθήσεις
 καὶ διαφωνοῦσιν ἀλλήλαις, καθάπερ ἐδείξαμεν τοὺς παρὰ τῷ

343. Atque ignoratio quidem criterii primi generis, nempe illius a quo
 veritas iudicanda sit, per haec apud Scepticos vocatur in dubium. potest
 autem facile quoque explicari de secundo genere disputatio, illius inquam
 criterii per quod. si enim homo invenit verum, aut hoc invenit solum utens
 sensibus aut cogitatione aut utroque simul, nempe et sensibus et cogita-
 tione. sed neque utens solis sensibus potest verum invenire neque cogita-
 tione per se neque communiter sensibus et cogitatione, ut ostendimus: non
 igitur potest homo sua natura verum invenire. 344. atque solis quidem sen-
 sibus non potest verum apprehendere, sicut prius ostendimus, et nunc etiam
 paucis declaraturi sumus: sunt enim natura expertes rationis, et cum nihil
 aliud possint quam impressiones recipere ab iis quas cadunt sub phantasiam
 omnino minime apppositi ad verum inveniendum. non solum enim albo aut
 dulci affici oportet id quod comprehensurum est veritatem in subiectis, sed
 etiam duci ad eius rei phantasiam ac conceptionem, nempe hoc est album
 et hoc est dulce, et in aliis similiter. 345. non est autem mutus sensus
 ad eam rem applicari: colorem enim solum et saporem et vocem potest sua
 natura apprehendere. hoc autem esse album aut hoc esse dulce, cum neque
 sit color neque sapor, sensu non potest apprehendi. tum falluntur quoque
 in multis sensus et inter se dissident, ut ostendimus cum decem modis,

α) τοῦ ὑφ' οὗ] ita recte mss pro τὸ ὑφ' οὗ.

β) καθ' αὐτήν] ita mss pro κατ' αὐτήν.

γ) καθὼς ἐμπροσθεν] supra sect. 293 sq.

δ) πλεον τοῦ τυποῦσθαι] ait sensationes ut ab iudicio intellectus di-
 stinctas esse meras passionis, quae a rebus extrinsecus veluti ceras im-
 primuntur. αὐται γὰρ πάσχουσι μόνον καὶ χηροῦ τρόπον τυποῦνται, quae
 verba Sexti sunt iam laudato loco.

P 438 ς) χρῶμα μόνον καὶ χυμὸν καὶ φωνήν] infra sect. 347.

[*] immo: τε.]

ζ) τοῖς παρὰ Ἀντισθένην δέκα τρόπους] lib. 1 Pyrrhon. sect. 36 sq.

Ἀντισθένην δέκα τρόπους^{α)} ἐπιόντες. τὸ δὲ διάφωνον καὶ ἴστα- 346
 σιασμένον οὐκ ἐστὶ κριτήριον ἀλλὰ τοῦ κλίνοντος αὐτὸ δεόμε-
 νον. τοίνυν οὐ δύναται καθ' αὐτὰς αἰ. αἰσθήσεις κλίνειν τάλη-
 θές, συνέσεως τε δεῖ καὶ μνήμης πρὸς ἀντίληψιν τῶν ὑποκει-
 μένων, ὅλον ἄνθρώπου φυτοῦ τῶν ζοικόντων. χρώματος γὰρ
 μετὰ μεγέθους καὶ σχήματος καὶ ἄλλων τινῶν ιδιωμάτων σύν-
 θεσις ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος. συνθεῖναι δὲ τι μνημονικῶς οὐ δύναται 347
 ἢ αἰσθήσεσι διὰ τὸ μήτε χρῶμα μήτε χυμὸν μήτε φωνήν^{β)} εἶναι
 τὴν ἐπίθεσιν, ὣν μόνον ἀντιληπτική ἐστὶν ἡ αἰσθήσεσι. καὶ μὴν 348
 οὐδὲ ἡ διάνοια· εἴπερ γὰρ ἐπιγνώμων ἐστὶ τάληθους ἡ διάνοια,
 πρότερον ὥφειλεν ἑαυτήν^{γ)} ἐπιγινώσκειν. καὶ ὥς ἀρχιτέκτων
 κλίνει τὸ τε εὐθὺ καὶ στρεβλὸν καὶ χωρὶς τοῦ ἐπιβάλλειν τῇ
 κατασκευῇ τῶν κριτηρίων, ὅλον τῇ τοῦ κανόνος καὶ τῇ τοῦ
 διαβήτου, οὕτως ἐχρῶν καὶ τὴν διάνοιαν, εἴπερ διακριτική ἐστὶν^{δ)}
 τοῦ ἀληθοῦς καὶ τοῦ ψεύδους, πολλῷ πρότερον τῇ ἑαυτῆς φύσει
 συνεπιβάλλειν δι' ἣν, οὐσία τῇ ἐξ ἧς ἐστὶ, τόπω τῷ ἐν ᾧ πέ-
 φυκε^{ε)}, τοῖς ἄλλοις ἁπασιν. οὐ πάνυ δέ γε τὰ τοιαῦτα συνοραῖν 349
 δύναται, εἰ γε οἱ μὲν μηδὲν φασιν εἶναι αὐτὴν παρὰ τὸ πως
 ἔχον σῶμα, καθάπερ ὁ Δικαίρχος^{ς)}, οἱ δὲ εἶναι μὲν ἔλεξαν^{ζ)},
 οὐκ ἐν τῷ αὐτῷ δὲ τόπῳ περιέχεσθαι, ἀλλὰ οἱ μὲν ἐκτὸς τοῦ
 σώματος, ὥς Ἀντισθένης, κατὰ Ἡράκλειτον^{β)}, οἱ δὲ ἐν ὅλῳ

qui sunt apud Aenesidemum, persequeremur. 346. quod autem dissentiit se-
 cum et dissidet, non potest esse veri regula, sed ipsummet indiget alio a
 quo indicetur. non possunt ergo sensus verum per se indicare, et opus est
 intelligentia et memoria ad comprehendenda subiecta, nempe hominem plan-
 tam et similia. coloris enim cum magnitudine et figura et aliquibus aliis
 proprietatibus compositio est homo. 347. componere autem aliquid memo-
 riter non potest sensus, propterea quod additio neque color sit neque sapor
 neque vox, quae quidem sola possunt a sensu apprehendi. 348. sed neque
 cogitatio: nam si verum dignoscit cogitatio, debet prius se ipsam cognos-
 cere. et ut architectus dignoscit rectum et obliquum, etiam absque adhi-
 bito criteriorum apparatu, nempe regulae et circini, ita etiam cogitatio-
 nem, siquidem est praedita vi diiudicandi veri et falsi, oportebat prius
 utique suam nosse naturam, habitum praeterea et locum in quo est, et alia
 omnia. 349. minime autem potest haec perspicere, siquidem nonnulli putant
 eam nihil esse aliud quam aliquomodo affectum corpus, sicut Dicaearchus:
 alii autem dicebant quidem esse, sed non in eodem loco contineri, sed
 alii quidem extra corpus, ut Aenesidemus, ex sententia Heracliti, alii in

α) χρῶμα χυμὸν φωνήν] supra sect. 345.

β) ὥφειλεν ἑαυτήν] a se non comprehendi διάνοιαν sive mentem di-
 sputat sect. 310 sq.

γ) διακριτική ἐστὶν] ms Ciz. διακριτικόν ἐστὶν.

δ) τῇ ἑαυτῆς φύσει συνεπιβάλλειν δι' ἣν, οὐσία τῇ ἐξ ἧς ἐστὶ, τόπῳ
 τῷ ἐν ᾧ πέφυκε] ita legendum existimo hunc locum. in mss reperio δι'
 ὃν οὐσία vel ut in ms Vratislav. διονοῦσα. rectius in editis δι' ἣν, sed
 ibidem male ἐξ ἧς pro ἐξ ἧς.

ε) ὁ Δικαίρχος] vide dicta ad lib. 2 Pyrrhon. sect. 31 et quae notavi
 lib. 3 biblioth. Graecae cap. 11, ubi inter Dicaearchi scripta refero du-
 plices eius libros περὶ ψυχῆς tres Corinthiacos totidemque Lesbiacos.

ς) ἔλεξαν] ms Ciz. ἔλεγον. mox pro τόπῳ male ms Vratislav. τοῦτ'
 respicitur enim ad διαφωνῶν philosophorum de loco et sede speciali
 animae in homine, de qua dictum sect. 313 sq.

β) ὥς Ἀντισθένης κατὰ Ἡράκλειτον] de Heracliti sententia dictum
 SEXTUS EMPIR. II. A a

τῷ σώματι^{c)}, καθάπερ τινὲς κατὰ Δημόκριτον, οἱ δὲ ἐν μέρει
 350 τοῦ σώματος^{d)}, ὧν πάλιν πολυσχιδεῖς εἰσιν αἱ γνῶμαι. καὶ οἱ
 μὲν διαφέρουσιν αὐτὴν τῶν αἰσθήσεων, ὡς οἱ πλείους· οἱ δὲ αὐτὴν
 P 439 εἶναι τὰς αἰσθήσεις καθάπερ διὰ τινῶν ὁπῶν^{e)} τῶν αἰσθη-
 τῶν προκύπτουσιν, ἥς στάσις^{f)} ἤρξε Στράτων τε ὁ φυσικός^{g)}
 351 καὶ Ἀλησιδῆμος. οὐκ ἄρα κριτήριον ἐστὶν ἡ διάνοια. πλείους
 γὰρ εἰσιν αἱ διάνοιαι, πλείους δὲ οὖσαι διάφωνοι καθ' ἑαυτάς, δια-
 φωνοῦσαι δὲ χρεῖαν ἔχουσι τοῦ ἐπικρίνοντος^{h)} αὐτάς. τοῦτ' οὖν
 ἦτοι διάνοια πάλιν ἐστὶν ἡ ἑτερόν τι παρ' αὐτὴν. καὶ διάνοια
 μὲν οὐκ ἂν εἴη· μέρος γὰρ τῆς διαφωνίας γενόμενον κρίσεως
 δεῖσται, καὶ οὐκέτι κριτήριον γενήσεται. ἑτερον δὲ παρ' αὐτὴν
 352 ἐπάρχον, τὸ μὴ εἶναι διάνοιαν κριτήριον παρίστησιν. ἐξέσται
 δὲ καὶ τοῖς ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν εἰρημένοις ἐπιλογισμοῖς τὰ νῦν
 χρῆσθαι· ἡμῖν γὰρ οὐκ ἀνάγκη ταυτολογεῖν. πρὸς τούτοις ἐπεὶ
 οὐ μόνον ἐστὶν ἐν ἡμῖν διανοητικὸν κατὰ τοὺς πλείστους τῶν

toto corpore, ut ex Democriti sententia nonnulli, alii autem in parte cor-
 poris. quorum rursus sunt multiplices variaeque sententiae. 350. et alii
 quidem eam differre a sensibus, ut plures, alii autem eam esse sensus et
 per sensuum instrumenta tamquam per quaedam foramina prospicere et se
 exserere. cuius sectae auctor fuit Strato physicus et Aenesidemus. non est
 ergo cogitatio veri falsique regula. 351. et plures sunt cogitationes; cum
 sint autem plures, discrepant; cum autem discrepant, indigent criterio quod
 eas diiudicet. hoc ergo aut rursus est cogitatio aut aliquid praeter eam. et
 cogitatio quidem nequiquam fuerit: nam cum haec sit pars dissensionis ac
 discrepantiae, ipsa diiudicatione indigebit, nec iam erit criterium siue veri
 regula. si autem sit aliud praeter cogitationem, id ostendet cogitationem
 veri regulam non esse. 352. licebit in hac re etiam argumentis Dogmati-
 corum, quibus ipsi invicem pugnant, uti, sed nobis eadem recurre non
 est necesse. porro quoniam non solum est in nobis vis cogitandi, ut volunt

sect. 127 huius libri. solet autem in aliis etiam Heraclitum sequi Aene-
 sidemus, ut apparebit infra lib. 2 adversus Log. sect. 8 et lib. 1 contra
 Physicos sect. 363. atque Aenesidemi dictum scepticam disciplinam esse
 εἶδον ἐπὶ τὴν Ἡρακλείτειον φιλοσοφίαν, exstat lib. 1 Pyrrhon. sect. 210.
 denique ut hoc etiam lexiculum notem, promiscue invenio κατὰ Ἡρά-
 κλειτον, καθ' Ἡρακλείτειον et κατ' Ἡράκλειτον, itaque in verbis quae
 proxime praecedunt, ἀλλὰ οἱ μὲν ἐκτός, quod habebant editi, nolui
 mutare, licet in ms Vratislav. ἀλλ' οἱ etc. ut infra sect. 370 editi ἀλλ'
 ἴνα, ms Vratislav. ἀλλὰ.

c) ἐν ὅλῳ τῷ σώματι] Moschioni hanc sententiam tribuit Tertullianus
 c. 15 libri de anima, sed Democritum Platoni iungit Plutarchus 4 5 de
 placitis, atque ἐν ὅλῳ τῇ κεφαλῇ sedem ἡγεμονικοῦ statuuisse testatur.

d) οἱ δὲ ἐν μέρει τοῦ σώματος] vide dicta ad sect. 313.
 P 439 e) διὰ τινῶν ὁπῶν] ita legendum esse pro τόπων, clarum est ex sect.
 364, ubi ad hunc ipsum locum noster respicit: καὶ ὑποθώμεθα δὲ τὴν
 διάνοιαν διὰ τῶν αἰσθητικῶν ὁπῶν, ὡς περ τινῶν ὁπῶν προκύπτουσιν.
 haec est sententia quam oppugnat Lucretius 3 360 docentium

oculos nullam rem cernere posse,
 sed per eos animum ut foribus spectare reclusis.

f) ἥς στάσις] de hac voce dictum ad sect. 49 huius libri.

g) Στράτων ὁ φυσικός] Plutarchus lib. 4 c. 5 de placitis philos. et
 Tertullianus c. 15 libri de anima testantur Stratonem collocasse animum
 ἐν μεσοφρύῳ, in superciliorum medietate. atque idem Tertullianus Stra-
 tonem opponit iis, qui cum Dicaearcho et medicis Andrea atque Ascle-
 piade ita abstulerunt principale, dum in animo ipso voluerunt esse sensus.

h) τοῦ ἐπικρίνοντος] ms Vratislav. ἐπικρίναντος.

φιλοσόφων, ἀλλὰ σὺν τούτῳ καὶ αἰσθητικόν, ὅπερ πρόκειται
 τοῦ διανοητικοῦ, ἐξ ἀνάγκης τοῦτο αὐτὸ προκείμενον οὐκ ἔσται
 τὴν διάνοιαν τῶν ἐκτὸς ἀντιλαμβάνεσθαι. ὡς περ γὰρ τὸ μεταξὺ 353
 τῆς ὄψεως καὶ τοῦ ὁρατοῦ πεπτωκὸς σῶμα οὐκ ἔσται τὴν ὄψιν
 ἀντιλαμβάνεσθαι τοῦ ὁρατοῦ, οὕτως εἰ μεταξὺ τῆς διανοίας
 καὶ τοῦ ἐκτὸς ὁρατοῦ κεῖται ἡ ὁρασις, ἄλογος οὖσα, οὐκ ἔσται
 τὴν διάνοιαν ἡ ὁρασις τοῦ ἐκτὸς ὁρατοῦ ἀντιλαμβάνεσθαι· καὶ
 εἰ μεταξὺ τῆς διανοίας καὶ τοῦ ἐκτὸς ἀκουστοῦ ἐπιγνώμονα
 γίνεσθαι, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων αἰσθήσεων τὸ παραπλήσιον. ἔνδον
 οὖν ἀποκεκλεισμένη ἡ διάνοια καὶ ταῖς αἰσθήσεσιν ἐπισκοτουμένη
 οὐδενὸς ἔσται τῶν ἐκτὸς ἀντιληπτική. οὐδὲ ταύτην τοίνυν ῥητέον
 καθ' αὐτὴν εἶναι κριτήριον· λείπεται ἄρα λέγειν ἀμφοτέρω, 354
 τουτέστι τὴν διάνοιαν ὡς ὑπουργῶ^{k)} χρωμένην τῇ αἰσθητικῇ
 λαμβάνειν τὰ ἐκτός· ὃ πάλιν ἐστὶν ἀδύνατον. ἡ γὰρ αἰσθησις
 οὐ τὰ ἐκτὸς περιέσται^{l)} τῇ διανοίᾳ, τὸ δὲ ἴδιον ἀγγέλλει πάθος,
 οἷον ἡ ἀπὸ πυρὸς θαλπομένη οὐ τὸ ἐκτός καὶ καίον πῦρ
 ἀναδίδωσι τῇ διανοίᾳ, τὴν δὲ ἀπ' αὐτοῦ θάλλειν, τουτέστι τὸ
 ἴδιον αὐτῆς πάθος. καίτοι οὐδὲ τοῦτο· εἰ γὰρ λήφεται ἡ νόησις 355
 τὸ τῆς αἰσθήσεως πάθος, αἰσθησις ἔσται. τὸ γὰρ ὁρατικόν P 440
 πάθος ἀναδεκτικὸν ὁρατικῶς κινεῖται· τὸ δὲ ὁρατικῶς κινού-
 μενον ὁρασις ἐστὶ^{m)}. καὶ τὸ ἀκουστικὸν πάθος ἀναδεκτικὸν
 ἀκουστικῶς κινεῖται· ὃ δὲ ἀκουστικῶς κινεῖται, ἀκοή ἐστὶ. καὶ

plurimi philosophi, sed praeter illam etiam vis sentiendi, quae sita est
 ante vim cogitandi, necessario illa ipsa antea posita non sinet cogitatio-
 nem externa apprehendere. 353. quomodo enim corpus quod incidit inter
 visum nostrum et aspectabile, nequaquam sinit aspectabile a visu appre-
 hendi; ita si inter cogitationem et externum aspectabile situs est visus,
 cum sit expers rationis, non sinet visus ille a cogitatione apprehendi ex-
 ternum aspectabile; et si inter cogitationem et externum audibile situs est
 auditus, non sinet cogitationem auditus externi audibilis iudicem esse, atque
 in aliis sensibus similiter. intus ergo inclusa cogitatio et obscurata sensibus
 nihil apprehendet externum. nec ergo dicendum est, eam per se esse cri-
 terium veritatis. 354. restat ergo ut dicamus utrumque, nempe cogitationem
 sensu tamquam ministro utentem externa apprehendere: quod rursus non
 potest fieri. sensus enim non sistit res externas cogitationi, sed suam signi-
 ficat affectionem, ut tactus igne totus non reddit cogitationi externum ignem
 ardentem, sed quem ille efficit calorem, hoc est propriam suam affectio-
 nem. 355. imo ne hanc quidem: nam si mentis agitatio apprehendat affectio-
 nem sensus, erit sensus. nam quod est capax videndi affectionis, movetur
 ad videndum; quod autem movetur ad videndum, est visus; et quod est
 capax audiendi affectionis, movetur ad audiendum; quod autem movetur ad

i) καὶ εἰ μεταξὺ] sic recte ms pro καὶ δεῖ. mox autem verba quaedam
 excidisse certum est, in hanc ut videtur sententiam supplenda: καὶ εἰ
 μεταξὺ τῆς διανοίας καὶ τοῦ ἐκτὸς ἀκουστοῦ κεῖται ἡ ἀκοή, οὐκ ἔσται
 τὴν διάνοιαν ἡ ἀκοή τοῦ ἐκτὸς ἀκουστοῦ ἐπιγνώμονα γίνεσθαι, quam in
 versione expressi. verba his repetita τοῦ ἐκτὸς ἀκουστοῦ facile efficere
 potuerunt, ut librarius semel tantum ea exscriberet et simul caetera
 illis in eodem versu adhaerentia omitteret. pro γίνεσθαι ms Vratislav.
 subinde habet γίνεσθαι, uti sect. 358 et 369 γιγνώσκουσα γιγνώσκου-
 μενον et γιγνώσκεισθαι.

k) ὡς ὑπουργῶ] ita recte mss pro ὑπουργῶ.

l) οὐ τὰ ἐκτός περιέσται] supra sect. 293 sq. sunt autem diversae res
 ipsae externae ab illa passione, qua nos per sensus afficimur. sect. 357.

m) ὁρατικῶς κινούμενον ὁρασις ἐστὶ] sect. 305.

- 356 ἐπὶ τῶν ἄλλων αἰσθήσεων τὸ παραπλήσιον. διόπερ καὶ ἡ διά-
νοια εἰ τὸ ἐκάστης αἰσθήσεως ἀναλαμβάνει πάθος, αἰσθητικῶς
κινεῖται· αἰσθητικῶς δὲ κινουμένη αἰσθήσις ἐστίν· αἰσθησις δὲ
οὐσα ἄλογός ἐστιν, ἄλογος δὲ γενομένη ἐκπεσεῖται τοῦ ἐν νόησις
εὑραχθῆναι, μὴ οὐσα δὲ νόησις οὐ λήφεται τὸ τῆς αἰσθήσεως
357 πάθος ὡς νόησις. καὶ λήβῃ δὲ τὸ τῶν αἰσθήσεων πάθος, οὐκ
εἴσεται τὰ ἐκτός· ἀνόμοια γὰρ ἐστὶ τὰ ἐκτός τοῖς περὶ ἡμᾶς
πάθεσι, καὶ μακρῶ διαφέρει ἡ φαντασία τοῦ φανταστοῦ. οἷον
ἡ ἀπὸ πυρὸς φαντασία τοῦ πυρὸς· τὸ μὲν γὰρ καίει, ἡ δ' οὐκ
ἐστὶ καυστική. ἄλλως τε καὶ ὁμοία δῶμεν εἶναι τοῖς περὶ ἡμᾶς
πάθεσι τὰ ἐκτός, οὐ πάντως τὰ περὶ ἡμᾶς πάθη λαμβάνουσα
ἡ διάνοια καταλήφεται τὰ ἐκτός· τὰ γὰρ ὁμοία τισιν ἑτέρά ἐστιν
358 ἐκείνων τῶν οἷς ὁμοία ἐστὶ. διόπερ εἰ τὰ ὁμοία τοῖς ἐκτός ἡ
διάνοια γνωρίζει, οὐ τὰ ἐκτός γνωρίζει ἀλλὰ τὰ ὁμοία ἐκείνοις.
καὶ ὃν τρόπον ὁ τὸν Σωκράτην ἀγνοῶν, τὴν δὲ Σωκράτους
εἰκόνα βλέπων, οὐκ οἶδεν εἰ ὁμοίός ἐστι τῇ φαινομένη εἰκόνι ὁ
Σωκράτης· οὕτως ἡ διάνοια τοῖς πάθεσιν ἐπιβάλλουσα τὰ ἐκτός
μὴ θεασαμένη οὔτε ὁποῖά ἐστι ταῦτα, εἴσεται, οὐδ' ὅτι ὁμοία
ἐστὶ τοῖς πάθεσιν. μὴ γινώσκουσα δὲ τὰ φαινόμενα οὐδὲ τὰ
κατὰ τὴν ἀπὸ τούτων μετάβασιν ἀξιούμενα γνωρίζεσθαι ἄδηλα
359 συνήσει. οὕτως δὲ οὐδὲν κριτήριον ἐστὶ τῆς ἀληθείας. ἀλλ'
ἐνιοὶ τῶν Δογματικῶν τὴν ἀνώτερον εἰρημένην^{η)} ὑπότευξιν καὶ
ἐπὶ τοῦ παρόντος θρυλοῦσι, λέγοντες, μὴ κεχωρίσθαι ταῦτα τὰ
διαφέροντα τῆς ψυχῆς μέρη, τουτέστι τὸ λογικὸν καὶ ἄλογον,

audiendum, est auditus. et in aliis sensibus similiter. 356. quamobrem co-
gitatio quoque si uniuscuiusque sensus suscipit affectionem, movetur ad sen-
tiendum; si autem ad sentiendum movetur, est sensus, si sit autem sensus,
est expers rationis; si sit autem expers rationis, desinet esse cogitatio;
si non sit autem cogitatio, non apprehendet affectionem sensus ut cogitatio.
357. quodsi etiam susceperit affectionem sensuum, non cognoscet externa:
externa enim sunt dissimilia iis quae sunt in nobis affectionibus, et multum
differt phantasia ab re quae cadit sub phantasiam: verbi gratia quae de
igne existit phantasia differt ab igne; nam ignis quidem urit, phantasia
autem non habet vim urendi. et alioqui etiam si dederimus externa esse
similia iis quae sunt in nobis affectionibus, at cogitatio affectiones quae
sunt in nobis suscipiens non omnino comprehendet externa: nam quae sunt
aliquibus similia, sunt alia ab illis quibus sunt similia. 358. quamobrem
si quae sunt externis similia cognoscit cogitatio, non cognoscit externa, sed
quae sunt illis similia. et quomodo qui ignorat Socratem, Socratis autem
aspicit imaginem, nescit an Socrates sit similis ei quae cernitur imagini;
ita cogitatio ad affectiones se applicans, cum externa non viderit, nec ea
quidem qualia sunt cognoscet, nec quod ea sint similia affectionibus. at si
non cognoscit ea quae apparent sensibus, nec obscura incertaque cognoscet
quae cognosci debent facta ab illis transitione. ita nullum erit veritatis
criterium. 359. sed nonnulli ex Dogmaticis eam quae superius dicta est
suppositionem adhuc in praesenti argumento iactant, dicentes, non esse se-
paratas differentes has partes animae, nempe rationis participem et ex-

η) τὴν ἀνώτερον εἰρημένην] sect. 307. μοx διαφέροντα τὰ τῆς ψυχῆς
μέρη in ms Vratislav. pro τὰ διαφέροντα.

ο) οὕτως καὶ ἡ ψυχὴ ὅλη δι' ὅλου δύο ἔχει] ms Vratislav. οὕτως, atque
ita fere semper etiam consonante insequente. tum uno vocabulo διόλου
pro δι' ὅλου. et ms Ciz. ἔχουσα pro ἔχει.

ἀλλ' ὥς τὸ μέλι ὅλον δι' ὅλου ὑγρὸν ἅμα καὶ γλυκὺ ἐστίν, οὕτω
καὶ ἡ ψυχὴ ὅλη δι' ὅλου δύο ἔχει^{ο)} τὰς ἀντιπαρικούσας ἀλλή-
λαις δυνάμεις, ὧν ἡ μὲν ἐστὶ λογικὴ, ἡ δὲ ἄλογος· καὶ κινεῖ- 360
σθαι τὴν μὲν λογικὴν ὑπὸ τῶν νοητῶν, τὴν δὲ ἄλογον ἀντιλη-
πτικὴν γίνεσθαι τῶν αἰσθητῶν. ὁθεν καὶ μάταιον εἶναι τὸ λέ-
γειν, τὴν διάνοιαν ἢ κοινῶς τὴν ψυχὴν μὴ δύνασθαι τῆς ἑτέρας P 441
τούτων τῶν πραγμάτων διαφορᾶς ἀντιλαμβάνεσθαι. διάφορον
γὰρ ἔχουσα τὴν κατασκευὴν εὐθὺς καὶ ἀμφοτέρων ἐστὶ ἀντιλη-
πτικὴ. πάντῃ δὲ εἰσὶν ἐνθήσεις· αὐταὶ γὰρ αἱ δυνάμεις καὶ εἰ τὰ 361
μάλιστα δοκοῦσι περὶ τὴν αὐτὴν οὐσίαν συνίστασθαι^{ρ)} καὶ
ἀντιπαρῆκεν ἀλλήλαις καὶ δι' ὅλης^{q)} πεφοιτηκέναι τῆς ψυχῆς,
οὐδὲν ἥσσον ἑτερογενῶς διαφέρουσιν ἀλλήλων, καὶ ἄλλο μὲν τί
ἐστὶν ἡδε, ἄλλο δὲ ἡδε. καὶ τοῦτο πάρεστι μαθεῖν ἀπὸ τῶν
προδηλοτέρων εἶναι δοκούντων. συχνὰ γὰρ ἦν, ἅπερ περὶ μὲν 362
τὴν αὐτὴν ἕλην θεωρεῖται, οὐ τὴν αὐτὴν δὲ εἶχε φύσιν· βάρος
γούν καὶ χρώμα περὶ μὲν τὸ αὐτὸ σῶμα ἀμφοτέρω ἐστὶ, διενή-
κοχε δὲ ἀλλήλων. καὶ πάλιν σχῆμα καὶ μέγεθος τῆς μὲν αὐτῆς
οὐσίας ἐστὶ^{γ)} συμβεβηκότα, κεχωρισμένην δὲ εἶχε τὴν φύσιν,
ἄλλον μὲν τοῦ μεγέθους, ἄλλον δὲ τοῦ σχήματος νοουμένον.
οὕτω τοίνυν καὶ ἡ προειρημένη λογικὴ δύναμις καὶ ἀναμῖς ὑπο-
κείται τῷ ἀλόγῳ, δυνάμει πάλιν αὐτῆς διοίσει. ὃ λοιπὸν συν- 363
εἰσέρχεται τὸ μὴ δύνασθαι τὴν ἑτέραν ὡσαύτως τῇ ἑτέρᾳ κινεῖ-
σθαι καὶ ὁμοιοπαθεῖν διὰ τὰς προκατηριθμημένας αἰτίας, ἐπεὶ
δεήσει μίαν ἀμφοτέρας γίνεσθαι, τὴν μὲν λογικὴν ἄλογον, ἐὰν
ἀλόγως πάσχη, τὴν δὲ ἄλογον λογικὴν, ἐὰν λογικῶς κινήθῃ.
καὶ ὑποθώμεθα δὲ τὴν διάνοιαν διὰ τῶν αἰσθητικῶν πόρων 364

partem rationis; sed ut mel totum per totum simul est humidum et dulce,
ita etiam animam totam per se totam sibi inter se adversantes habere fa-
cultates, quarum alia est particeps rationis, alia rationis expers: 360. et
moveri quidem rationis participem ab iis quae cadunt sub intelligentiam,
rationis autem expertem apprehendere sensilia. stultum itaque esse dicere,
cogitationem aut communiter animam non posse apprehendere alteram harum
rerum differentiam. nam cum differentem habeat constitutionem, statim etiam
utrumque apprehendet. 361. sunt autem admodum insipientes qui ita dispu-
tant: eae enim facultates etsi maxime videantur in eadem consistere essen-
tia et sibi invicem adversari et per totam pervadere animam, nihilo secius
inter se differunt tamquam genere diversa, ita ut haec quidem sit aliud,
aliud item illa. idque licet discere ex iis quae evidentissima esse videntur.
362. multa enim sunt, quae in eadem cernuntur materia, non habent autem
eandem naturam: nam gravitas quidem et color ambo sunt in eodem cor-
pore, inter se autem differunt. et rursus figura et magnitudo accidunt qui-
dem eidem essentiae, habent autem separatam naturam, cum aliud quidem
intelligatur magnitudo, aliud vero figura. ita etiam prius dicta rationis fa-
cultas etiam si sit permista cum ea quae est expers rationis, potestate tamen
rursus ab ea differet. 363. cui deinceps simul erit consequens, non posse
alteram similiter moveri atque alteram et similiter affici, propter eas cau-
sas quae sunt prius enumeratae. alioqui oportebit ambas esse unam, ratio-
nabilem quidem esse expertem rationis, cum afficiatur citra rationem, ra-
tionis autem expertem esse rationabilem, cum rationabiliter moveatur.
364. quodsi etiam posuerimus cogitationem per sensuum meatus tamquam

ρ) συνίστασθαι] ms Ciz. συνιστάται.

q) καὶ δι' ὅλης] deest καὶ in mss Vratislav. et Ciz.

γ) οὐσίας ἐστὶ] ms Ciz. εἰσὶ.

ὥσπερ τινῶν ὁπῶν^{γ)} προκύπτουσιν καὶ χωρὶς τῶν προκειμένων αὐτῇ αἰσθήσεων τοῖς ἐκτὸς πράγμασι προσβάλλουσιν, ἄπορος οὐδὲν ἦσσαν καὶ κατὰ τοῦτο^{δ)} ἡ ὑπόθεσις εὐρεθήσεται· δεῖ γὰρ τὴν οὕτω τῶν ὑποκειμένων ἀντιλαμβανομένην διάνοιαν ὡς ἐναργῶν τῶν ὑποκειμένων^{ε)} ἀντιλαμβάνεσθαι· οὐδὲν δὲ ἐστὶν ἐναργές, ὡς παραστήσομεν. οὐκ ἄρα δυνατόν ἐστι τὸ ἐν τοῖς ὑποκειμένοις ἀληθές λαβεῖν· ἐναργές γὰρ ἀξιοῦται τυγχάνειν ὑπὸ τῶν ἐναντίων τὸ ἐξ ἑαυτοῦ λαμβανόμενον καὶ μηδενὸς ἑτέρου³⁶⁵ χρῆζον εἰς παράστασιν. οὐδὲν δὲ ἐξ ἑαυτοῦ πέφυκε λαμβάνεσθαι, ἀλλὰ πάντα ἐκ πάθους, ὅπερ ἕτερον ἦν τοῦ ποιούντος αὐτὸ φανταστοῦ. γλυκανθεὶς γὰρ μέλιτος προσαχθέντος στοχάζομαι ὅτι γλυκὺ ἐστὶ τὸ ἐκτὸς ὑποκείμενον μέλι, καὶ ἀλεανθεὶς πυρὸς προσαχθέντος σημειοῦμαι ἐκ τῆς περὶ ἐμὲ διαθέσεως, ὅτι τὸ ἐκτὸς ὑποκείμενον πῦρ ἀλεινόν ἐστι. καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων αἰσθη-³⁶⁶ τῶν ὁ αὐτὸς λόγος. ἐπεὶ οὖν τὸ ἐξ ἑτέρου ληπτὸν συμφώνως^{P 442} κατὰ πάντα^{ς)} ἀδηλόν ἐστι, πάντα δὲ ἐκ παθῶν ἡμετέρων ἕτερα ὄντα τούτων λαμβάνεται, πάντα ἐστὶ τὰ ἐκτὸς ἀδηλα καὶ διὰ τοῦτο ἡμῖν ἄγνωστα· δεῖ γὰρ εἰς τὴν τῶν ἀφανῶν γνῶσιν ἐναργές^{ς)} τι παρῆναι, καὶ τούτου μὴ παρόντος οἴχεται καὶ ἡ ἐκεί-³⁶⁷ νων κατάληψις. οὐδὲ γὰρ ἐνεστι λέγειν ὡς ἐκεῖνα μὲν ἐστὶν ὅσον ἐπὶ τούτῳ ἀδηλα, καταλαμβάνεται^{ν)} δὲ ὑφ' ἡμῶν διὰ τὸ βέβαιον εἶναι τὴν ἐκ τῶν παθῶν σημείωσιν· οὐ γὰρ εἰ γλυκαντικῶς διατίθεμαι τοῦ μέλιτος τῇ γεύσει προσαχθέντος, γλυκὺ πάν-

per aliqua foramina prospicere et absque sensibus qui ante eam siti sunt, ad res externas se applicare, dubia nihilominus invenietur etiam hac ratione et exitu carens positio: necesse enim erit ut cogitatio quae res subiectas ita apprehendit, tamquam evidentes apprehendat. nihil autem est evidens, ut ostendemus. non potest ergo fieri ut apprehendatur verum quod est in subiectis; censetur enim ab adversariis id esse evidens, quod ex se percipitur et nullo alio eget ad probationem. 365. nihil autem sic est natura comparatum ut ex se percipi possit, sed percipiuntur omnia ex affectione, quae quidem diversa est a re quae cadit sub phantasiam affectionemque illam efficit: dulcedinem enim sentiens melle adhibito conitio dulce esse mel quod extrinsecus subiicitur, et igne admoto calefactus capio signum ex ea quae in me existit affectione, quod ignis extra positus est calidus. et in aliis sensibus eadem est ratio. 366. quoniam ergo quicquid ex alio percipiendum est, consensu omnium est obscurum, omnia autem percipiuntur ex nostris affectionibus, a quibus diversa sunt; itaque omnia quae sunt extrinsecus, sunt obscura et ideo nobis ignota. ad cognoscenda autem obscura et non evidentia oportet praesto esse aliquid evidens. quodsi id non adsit, perit etiam illorum comprehensio. 367. neque enim licet dicere, quod illa quidem quod ad hoc attinet sunt obscura, a nobis autem comprehenduntur propterea quod sit firma ac stabilis quae ex affectionibus fit observatio: non enim si dulcedine afficior melle gustui adhibito, omnino

γ) ὥσπερ τινῶν ὁπῶν] supra sect. 350.

δ) καὶ κατὰ τοῦτο] ms Ciz. μετά, male.

ε) ἀντιλαμβανομένην διάνοιαν ὡς ἐναργῶν τῶν ὑποκειμένων] haec verba non legit Hervetus interpres, et desunt in ms Ciz. nempe bis recurrens vocabulum ὑποκειμένων fecit, ut librarius oscitans haec omitteret.

P 442 ς) κατὰ πάντα] ita rectius ms Ciz. pro πάντας.

[*) legebatur ἐναργές.]

γ) καταλαμβάνεται] ms Vratislav. καταλαμβάνεσθαι, minus bene et mox διατίθεμαι pro διατίθεμαι.

τως ἔστι τὸ μέλι· οὐδέ^{α)} εἰ πικραντικῶς^{α)} ἀψινθίου, πικρὸν ἔστι τὸ ἀψινθιον, ὥς ἂν ἐξ ἀνάγκης τῶν περὶ ἡμῶς συμβαινόντων παθῶν καὶ τοῖς ποιοῦσιν αὐτὰ αἰτίοις ὁφειλόντων συμβεβηκέναι. καθὰ γὰρ ἡ προσπεισοῦσα τῇ σαρκὶ μάλιστα ἀλγύνει μὲν³⁶⁸ τὴν σάρκα, οὐχὶ δὲ καὶ ἀλγηδὼν ἔστι, καὶ ὥς τὸ σιτίον ἢ τὸ ποτόν ἡδαι μὲν τὸν φαγόντα ἢ πτόντα, οὐκ ἔστι δὲ ἡδονή· οὕτω καὶ τὸ πῦρ θερμαίνει μὲν δύναται, οὐχὶ δὲ γε καὶ ἐξ ἀνάγκης θερμὸν^{β)} εἶναι, καὶ τὸ μέλι γλυκάζει μὲν, οὐχὶ δὲ καὶ γλυκὺ τυγχάνει^{γ)}. καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων αἰσθητῶν ὁ αὐτὸς λόγος. ἀλλ' ὥσπερ ἵνα γινώμεν τάληθές, δεῖ τι εἶναι ἐναργές, δέδεικται δὲ πάντα ἄδηλα, ἐμολογητέον ἄγνωστον εἶναι τάληθές. πῶς δὲ³⁶⁹ οὐχὶ καὶ ἡ περὶ τῶν ἀνωτάτω πραγμάτων διάστασις παρὰ τοῖς φιλοσόφοις ἀφαιρεῖται τὴν τῆς ἀληθείας γινώσιν; εἰ γὰρ τῶν φυσικῶν οἱ μὲν πάντα ἀνηρόηκασιν τὰ φαινόμενα, ὥς οἱ περὶ Δημόκριτον^{δ)}, οἱ δὲ πάντα ἔθεσαν, ὥς οἱ περὶ τὸν Ἐπίκουρον^{ε)}

est mel dulce; neque si amarorem sentio gustato absinthio, amarum est absinthium, tamquam hae affectiones quae nobis accidunt, etiam necessario debeant accidere causis quae eas efficiunt. 368. quo modo enim flagrum quod in carnem incurrit, dolore quidem carnem afficit, non est tamen dolor, et quo modo cibus aut potus voluptate afficit eum qui comedit aut bibit, non est autem voluptas; ita etiam ignis potest quidem calefacere, non autem necessario esse calidus, et mel dulcedine quidem afficere, non autem esse dulce. et in aliis quoque sensibus eadem est ratio. sed quo modo ut cognoscamus verum, oportet aliquid esse evidens; ostensum est autem omnia esse incerta et obscura, constatendum est ignotum esse verum. 369. quomodo autem non etiam de rebus summis dissensio apud philosophos auferit notitiam veritatis? si enim ex Physicis alii quidem negarunt quicquam esse eorum quae apparent, ut Democritus; alii autem omnia admisserunt, ut

α) οὐδέ] ms Vratislav. ἂν δέ, perperam.

α) εἰ πικραντικῶς] ita legendum e ms Ciz. et interprete pro ἐπικραντικῶς.

β) οὐχὶ δὲ γε ἐξ ἀνάγκης θερμὸν] quamquam Clemens Alex. 5 Strom. p. 647 ait quasdam quaestiones solo sensu indigere, ut si quis roget num ignis sit calidus, tamen etiam nostra aetate viri docti reperti sunt qui calorem ab igne removerent, meminique a doctore olim meo Io. Gottlieb Hardtio τῷ μαχαρίτῃ Lipsiae a. 1686 publice defensitatem dissertationem de igne non calido, quem titulum cum non ferrent qui censuram tum exercitiorum illorum gerebant, inscriptio haec imposita est: *dubium physicum quoad ignis receptum calorem extricatum*. tota autem res eo abit, ut calorem esse passionem sensu perceptam disputet, quo cum ignis destituatur, calore etiam destitui concluditur. eiusdem aetate altera exercitatio a. 1689 edita quam proscripsit: *dubium physicum quoad sonum in campana vulgo creditum extricatum*. in hac sonum ait non esse in campana sed in audiente. caeterum ignem quemlibet calidum esse usque adeo multi insitiantur, ut etiam solem caloris omnis fontem negent ipsum forvere non magis quam vitrum ustorium. atque in aquis vinisque adustis ignem inesse novimus, calcrem nullum sentimus, nisi biberimus vel accenderimus. nocte lucentia et phosphori ignem habent, calorem non habent. omitto gangraenam et sphacelum quae frigidi ignis nomine nota sunt nostris Germanis.

γ) γλυκάζειν μὲν, οὐχὶ δὲ καὶ γλυκὺ τυγχάνει] ita ms pro γλυκάζει et τυγχάνει.

δ) οἱ περὶ Δημόκριτον] vide quae ad sect. 135 et lib. 1 Pyrrhon. sect. 213.

ε) οἱ περὶ τὸν Ἐπίκουρον] notum Epicuri dogma, sensus numquam

καὶ Πρωταγόραν¹⁾, οἱ δὲ τινὰ μὲν ἀνείλον, τινὰ δὲ ἔθισαν, ὥς
οἱ ἀπὸ τῆς στοᾶς καὶ τοῦ περιπάτου, πάντῃ τε καὶ πάντως
εἶν τε καὶ διάνοιαν εἶν τε τὴν αἴσθησιν εἶν τε τὸ συναμφό-
τερον ὑπόθηται τις κριτήριον, δεῖ πρῶτον εἰς τὴν τούτων κρίσιν
P 443 ἥτοι φαινόμενόν τι παραληφθῆναι ἢ ἄδηλον· ἀλλὰ φαινόμενον
μὲν οὐχ οἷόν τε· ἐκ γὰρ τῆς ἀμφισβητουμένης ὕλης ὑπάρχον
ἀμφισβητήσιμον ἔσται καὶ διὰ τοῦτο οὐ κριτήριον. εἰ δὲ ἄδη-
λον, ἀνέστραπται τὰ πράγματα, εἰ ἐκ τοῦ μὴ γινωσκομένου
370 βεβαιοῦται τὸ δοκοῦν γινώσκεισθαι· ὅπερ ἄτοπον. πλήν συγκε-
χωρήσθω γε ἡ τὰνθρώπου καὶ τῶν αἰσθήσεων καὶ τῆς διανοίας
ὑπόστασις εἰς τὸ προβαίνειν τὴν τῶν Δογματικῶν ἀξίωσιν. ἀλλ'
ἵνα καὶ διὰ τούτων τι γνωσθῇ, δεῖ τὸ τρίτον ὁμολογήσαι κρι-
τήριον, τουτέστι φαντασίαν· οὔτε γὰρ ἡ αἴσθησις οὔτε ὁ νοῦς
διὰ τοῦ φανταστικῶς ἑτεροιοῦσθαι²⁾ δύναται τισιν ἐπιβάλλειν.
371 καὶ τοῦτο δὲ τὸ κριτήριον πολλῆς ἀπορίας ἐστὶ πληρεῖς, ὥς
πᾶρεστι³⁾ σκοπεῖν τάξει τὴν ἀρχὴν τῶν λόγων ἄνωθεν ποιησα-
μένοις· ἐπεὶ γὰρ τῶν τῇ φαντασίᾳ τὰ πράγματα κανονιζόντων
οἱ μὲν τῇ καταληπτικῇ προσεῖχον⁴⁾, οἱ δὲ τῇ πιθανῇ⁵⁾, τὸ κοι-

Epicurus et Protagoras; alii nonnulla quidem sustulerunt, nonnulla vero admisere, ut Stoici et Peripatetici; omnino autem et usquequaque seu cogitationem seu sensum seu utrumque horum simul quispiam criterium veritatis velit supponere, oportet primum ad ea diiudicanda aut assumi aliquid quod apparet aut quod est obscurum. sed id quidem quod apparet, minime potest fieri: nam cum sit ex classe rerum controversarum, erit controversiae obnoxium et ideo non erit criterium veritatis. quodsi sit obscurum, rerum natura pervertetur, siquidem ex eo quod non cognoscitur, confirmari debeat id quod videtur cognosci. quod quidem est absurdum. 370. sed concedamus Dogmaticis substantiam hominis et sensuum et cogitationis obtinere quod volunt. ut vero etiam per haec cognoscatur aliquid, oportet fateri tertium criterium nempe phantasiam: neque enim sensus neque intelligentia potest ad res se applicare nisi quatenus per phantasiam alterantur. 371. hoc autem criterium pluribus dubiis obnoxium est, ut licet considerare iis qui ordine ab initio altius rationes repetere voluerint: quoniam enim ex iis qui in rebus diiudicandis phantasia utuntur tamquam regula, alii quidem

falli nec phantasiam per sensus perceptam. supra sect. 203 sq. et lib. 2 adv. Logicos sect. 9.

f) Πρωταγόραν] vide huius libri sect. 60 sq. et 388 et lib. 1 Pyrrhon. sect. 216.

P 443 g) διὰ τοῦ φανταστικῶς ἑτεροιοῦσθαι] putabam legendum *διὰ τοῦ* pro *διὰ τοῦ*. nam nec sensus aliquid posse apprehendere aut concipere nisi per phantasiam disputavit supra sect. 344, nec mentem externo sensu impeditam sect. 353 et sect. 385: *χωρὶς μὲν φαντασίας ἀμήχανον· οὐδὲν γὰρ ἡ διάνοια μὴ φαντασιουμένην πέφυκε λαμβάνειν*. nolui tamen adversus consensum codicum quicquam mutare, quia ferri etiam potest recepta lectio, ut sit sententia, nec sensus posse ad res ipsas per se cognoscendum ferri, ob rationem alibi traditam, quoniam nihil aliud quam passiones sunt; nec mentem, quia non serena manet sed prout phantasia res concipit sic ab eadem offerri illas sibi adeoque alterari se patitur. confer supra sect. 218 sq. [praeplacet prior ratio, ut scribatur *διὰ τοῦ* pro *διὰ*.]

h) ὥς πᾶρεστι] ms Genev. ὥσπερ ἔστι.

i) οἱ μὲν τῇ καταληπτικῇ προσεῖχον] ut Stoici, supra sect. 227 sq. [legebatur *προσεῖχον*.]

k) οἱ δὲ τῇ πιθανῇ] Academici sect. 174 sq. infra sect. 401. 436.

τὸν ἀμφοτέρων γένος ἡμεῖς ἐκβαλόντες¹⁾ τουτέστιν αὐτὴν τὴν
φαντασίαν ἀναιρῶμεν. ταύτης γὰρ ἀναιρεθείσης αἴρονται καὶ 372
αἱ ἐπ' εἶδους διαφοραὶ τῶν φαντασιῶν. καὶ ὥς μὴ ὄντος ζώου
οὐδὲ ἀνθρωπὸς ἐστίν, οὕτω μὴ οὔσης φαντασίας οὐδὲ κατα-
ληπτικὴ ἢ πιθάνη τις ὑφέστηκε φαντασία. εἰ γὰρ τύπως ἐστίν
ἐν ψυχῇ²⁾ ἡ φαντασία, ἥτοι κατ' ἐξοχὴν καὶ εἰσοχὴν τύπως
ἐστίν, ὥς οἱ περὶ τὸν Κλεάνθην νομίζουσιν, ἢ κατὰ ψιλὴν
ἐτεροίωσιν γίνεται, καθάπερ οἱ περὶ τὸν Χρύσιππον ἐδόξασαν.
καὶ εἰ μὲν κατ' ἐξοχὴν καὶ εἰσοχὴν ὑφίσταται, ταῦτα ἀκολου- 373
θήσει τὰ ἄτοπα, ἅπερ φασὶν οἱ περὶ τὸν Χρύσιππον· εἰ γὰρ
κηροῦ τρόπον τυποῦται ἡ ψυχὴ φανταστικῶς πάσχουσα, αἰετὸ
ἔσχατον κίνημα ἐπισκοπήσει τῇ προτέρᾳ φαντασίᾳ, ὥσπερ καὶ
ὁ τῆς δευτέρας σφραγίδος τύπος ἐξαλειπτικός ἐστὶ τοῦ προτέρου.
ἀλλ' εἰ τοῦτο, ἀναιρεῖται μὲν μνήμη, θησαυρισμὸς οὔσα φαν-
τασιῶν. ἀναιρεῖται δὲ πᾶσα τέχνη· σύστημα γὰρ ἦν καὶ ἄθροι-
σμα καταλήψεων³⁾. πλείονας δὲ φαντασίας καὶ διαφορὰς οὐ
δυνατὸν ὑποστῆναι περὶ τὸ ἡγεμονικόν, ἄλλοτε ἄλλως νοουμένων
τῶν περὶ αὐτὸ τύπων. οὐ τοίνυν ἡ κυρίως νοουμένη τύπως P 444
ἐστὶ φαντασία. ἀλλ' ὥσπερ ἡ ὄψις ἐστὶ τῶν ἀδῆλων τὰ φαι- 374
νόμενα⁴⁾, θεωροῦμεν δὲ τὰ πολὺ παχυμερέστερα τοῦ πνεύματος
τῶν φαινομένων σώματα μὴδ' ὄντινοῦν περὶ αὐτοῖς τύπον δυνά-
μενα τηρεῖν, εὐλογόν ἐστὶ, μὴδὲ τὸ πνεῦμα ἓνα μόνον τινὰ

attenderunt comprehendentem, alii vero probabilem, nos commune utrius-
que, nempe phantasiam ipsam, tollamus de medio. 372. ea enim sublata
tolluntur etiam phantasiarum quae sunt in specie differentiae. et quo modo
si non sit animal, nec est homo; ita si non sit phantasia, nec comprehen-
dens nec probabilis consistit phantasia. si enim impressio in anima est phan-
tasia; aut est per eminentiam vel internam depressionem, ut existimat
Cleanthes, aut per nudam alterationem, ut opinatus est Chrysippus. 373. et
si consistit quidem per eminentiam et internam depressionem, ea sequentur
absurda quae dicit Chrysippus: si enim instar cerae imprimitur anima, quando
per phantasiam patietur, semper ultima motio obscurabit priorem phanta-
siam, quo modo etiam typus posterioris signaculi delet priorem. sed si ita
est, tollitur memoria, in qua tamquam in thesauro visa phantasiae recon-
duntur. tollitur omnis ars, est enim compages et collectio comprehensio-
num. plures autem et diversae phantasiae seu visiones fieri non potest ut
consistant in principe animae facultate, si aliter et aliter in ea impressi in-
telligentur typi. non est ergo phantasia proprie intellecta impressio. 374. sed
quo modo ex iis quae apparent, obscura datur cognoscere, inter illa an-
tem quae apparent corpora videmus longe crassiora spiraculo nullum typum
impressum posse in se conservare, consentaneum est nec ipsum quidem spi-

1) ἡμεῖς ἐκβαλόντες] ita legendum e ms Ciz. pro ἐκλαβόντες.

2) τύπως ἐστὶν ἐν ψυχῇ] haec definitio phantasiae secundum Zeno-
nem Citieum, ut dictum ad sect. 228, ubi etiam diversae Cleanthis ac
Chrysippi sententiae de illa τυπώσει memorantur. quod vero non con-
cipienda sit per impressionem eiusmodi qualis in cera fit, docet Alexan-
der Aphrodisiensis libro de anima, obiciens phantasias odorum colorum
aliarumque rerum longe alterius generis quam ut ab illis typi inprimi
possint.

3) σύστημα καταλήψεων] de Stoica hac artis definitione dictum lib. 3
Pyrrhon. sect. 241.

4) ἡ ὄψις ἐστὶ τῶν ἀδῆλων τὰ φαινόμενα] ita legendum e ms Vratislav. P 444
pro εἰ ὄψις.

αὐτὸ φαντασίας τύπον φυλάττειν. καὶ μὴν τὸ ὕδωρ παχυμε-
 ρέστερόν ἐστι πνεύματος, ἀλλ' οὐδέποτε δακτύλον ἐπηρεισθέντος
 375 αὐτῷ πέφηνε τὸν ἀπὸ τῆς ἐπηρείσεως τύπον φυλάττειν. καίτοι
 τί λέγω τὸ ὕδωρ, ὅτε καὶ ὁ μαλακώτατος κηρός, στερεὸς ἤδη
 κατὰ σύγκρισιν ὑπάρχων^{p)}, τυποῦται μὲν ὑπὸ τινος ἅμα νοήματι
 διὰ τὴν ὑγρότητα, οὐ συνέχει δὲ τὸν τύπον; εἰ οὖν τὸ αὐτὸ
 κατὰ σύμβλησιν πεπηγὸς παρὰ τὸ ὕδωρ σῶμα καθεστὼς σφόδρα
 ἀδυνάτως ἔχει τύπους^{q)} τινὰς περὶ αὐτὸ φυλάττειν, φανερόν
 δὴ ποῦθεν ὅτι οὐδὲ τὸ πνεῦμα φύσιν ἔχει πρὸς τοῦτο ἐπιτήδειον,
 λεπτομερέστερον καὶ εὐρον παρὰ τὰ τοιαῦτα τῶν σωμάτων
 376 ὑπάρχον. γὰρ· ἀλλ' οὐ κυρίως^{r)} τύπωσις ἐστὶν ἡ φαντασία,
 ψιλῇ δὲ ἑτεροίωσις τῆς διανοίας· ὁ πάλιν τοῦ προτέρου χεῖρον
 ἦν. τῶν γὰρ ἑτεροιώσεων ἡ μὲν τις ἐστὶ κατὰ πάθος, ἡ δὲ ὡς
 ἀλλαγὴ τοῦ ὑποκειμένου· καὶ κατὰ πάθος μὲν οἷον εἰ ὁ αὐτὸς
 κατ' οὐσίαν καὶ μορφήν ὑποκείμενος ἀνδριάς παρὰ μέρος ὅτε
 μὲν θερμαίνοιτο τοῦ ἡλίου προσλάμψαντος, ὅτε δὲ ψύχοιτο νυ-
 κτὸς δρόσου καταπιπτούσης· ὡς ἀλλαγὴ δὲ τοῦ ὑποκειμένου,
 καθάπερ εἰ χωνευθεὶς οὗτος ὁ ἀνδριάς σφαῖρα χάλκειος γένοιτο.
 377 εἰ οὖν ἑτεροίωσις τῆς ψυχῆς ἐστὶν ἡ φαντασία, ἥτοι κατὰ πά-
 θος ψιλῶς ἐστὶν ἑτεροίωσις ἡ κατὰ ἀλλαγὴν τοῦ ὑποκειμένου.
 καὶ εἰ μὲν κατὰ πάθος, ἐπεὶ κατὰ τὰς διαφόρους φαντασίας
 πάθος διάφορόν ἐστι, τὸ νέον πάθος ἀλλάσσει τὸ ἀρχαιότερον·
 καὶ οὕτως οὐκ ἔσται κατοχὴ τινος πράγματος περὶ τὴν διάνοιαν.
 ὅπερ ἄτοπον. εἰ δὲ ἀλλαγὴ τοῦ ὑποκειμένου, ἅμα τῷ φαντασίαν
 τινὸς λαβεῖν ἡ ψυχὴ ἑτεροιομένη ἐκβήσεται τοῦ ψυχῇ τυγχά-

raculum (animum) posse custodire unam solam phantasiae impressionem:
 nam aqua est crassior spiraculo; sed si in eam firmiter immissus fuerit di-
 gitus, numquam visa est custodire eam quae ex firma illa immisione fit,
 impressionem. 375. quamquam quid dico aquam, cum etiam mollissima cera
 quae iam solida ex concretionem fieri incipit, ab aliquo impressam celeriter
 suscipit propter humorem, sed non continet figuram? si ergo ipsum corpus,
 quod si comparatur cum aqua, compactum est, vix ac ne vix quidem potest
 figuras quasdam conservare, patet quod nec spiraculum aptam ad hoc habet
 naturam, cum sit subtilius et magis fluidum quam haec corpora. 376. at,
 inquit, phantasia non est proprie impressio, sed sola mentis alteratio;
 quod rursus est longe peius priore. nam alterationum alia est ex affectione,
 alia ut subiecti mutatio: et ex affectione quidem, ut si haec quae oculis
 subicitur eadem et essentia et forma statua per vices aliquando quidem
 caleseat sole illucente, aliquando autem frigescat noctu rore decidente;
 ut mutatio autem subiecti, ut si haec fusa statua fiat globus aeneus. 377. si
 ergo phantasia est alteratio animae, aut ex sola affectione est alteratio,
 aut ex mutatione subiecti, et si ex affectione est quidem, quoniam pro vi-
 sorum phantasiae diversitate diversa est affectio, nova affectio mutat vete-
 rem, et ita non retinebitur res ulla in cogitatione; quod quidem est ab-
 surdum. sin autem subiecti mutatio contingat, simul atque anima alicuius

p) κηρός, στερεός ἤδη κατὰ σύγκρισιν ὑπάρχων,] in editis male inter-
 prenetio erat post στερεός, quod e ms Ciz. correxi.

q) ἔχει τύπους] ita recte ms pro τόπους.

r) ἀλλ' οὐ κυρίως] hactenus Cleanthis oppugnavit, iam Chrysippi dein-
 ceptis exponit oppugnatque sententiam, qui phantasia docerat esse ἑτε-
 ροίωσιν mentis sive alterationem ex re percepta in animo obortam,
 sect. 230 et 373.

νειν καὶ φθαρήσεται. καθάπερ καὶ ὁ εἰς σφαῖραν χωνευθεὶς ἀν-
 δριάς ἐξέβαινε τότε τοῦ ἀνδριάς ὑπάρχειν. οὐκ ἄρα οὐδὲ ἑτε-
 ροίωσις ψυχῆς ἐστὶν ἡ φαντασία. σὺν τῷ καὶ τὴν περὶ μετα-378
 βολῆς^{s)} ἀπορῶν αὐτοὺς θλίβειν· εἰ γὰρ μεταβάλλει τι καὶ ἑτε-
 ροιοῦται, ἥτοι τὸ μένον μεταβάλλει^{t)} τε καὶ ἑτεροιοῦται, ἡ τὸ P 445
 μὴ μένον. οὔτε δὲ τὸ μένον ἑτεροιοῦται καὶ μεταβάλλει — μένει
 γὰρ ἐν τῷ εἶναι οἷον ἦν — οὔτε τὸ μὴ μένον· ἐφθαρται γὰρ
 καὶ μεταβέβληται, ἀλλ' οὐ μεταβάλλει· οἷον εἰ μεταβάλλει τὸ
 λευκόν, ἥτοι μένον λευκόν μεταβάλλει ἡ μὴ μένον. οὔτε δὲ μένον 379
 λευκόν μεταβάλλει, μένει γὰρ λευκόν· καὶ ἐφ' ὅσον ἐστὶ λευκόν,
 οὐ μεταβάλλει. οὔτε μὴ μένον· ἐφθαρται γὰρ καὶ μεταβέβλη-
 ται, ἀλλ' οὐ μεταβάλλει. οὐκ ἄρα μεταβάλλει τὸ λευκόν. διὸ
 καὶ ἡ φαντασία εἰ μεταβολὴ τις ἐστὶ καὶ ἑτεροίωσις τῆς ψυχῆς,
 ἀνυπόστατός ἐστι. διδομένης τε^{u)} τῆς ἑτεροιώσεως οὐκ εὐθὺς 380
 καὶ ἡ τῆς φαντασίας ὑπόστασις συγχωρηθήσεται· ἐλέγετο γὰρ
 τύπωσις εἶναι ἡγεμονικοῦ^{x)}. τοῦτο δὲ εἰ ἐστὶ τὸ ἡγεμονικόν καὶ
 ἐν τίνι τόπῳ ἐστίν, οὐχ ὡμολόγηται, ἄλλων μὲν οὐδὲ ὅλως ὑπάρ-
 χειν τι^{y)} λεγόντων ἡγεμονικόν, ὡς τῶν περὶ τὸν Ἀσκληπιάδην,

rei visum acceperit, alterata desinet esse anima et interibit. quo modo fusa
 statua et ad globum redacta tunc desinit esse statua. phantasia ergo non
 est animae alteratio. 378. ad quod accedit etiam, quod Dogmaticos pre-
 mit de mutatione dubitatio: nam si mutatur aliquid et alteratur, aut id
 quod manet, mutatur et alteratur, aut id quod non manet. sed nec id quod
 manet, alteratur et mutatur — manet enim in ea in qua erat essentia —
 neque id quod non manet: interit enim et est mutatum, non autem muta-
 tur; ut si mutatur album, aut manens album mutatur aut non manens.
 379. sed neque manens album mutatur; manet enim album, et quatenus est
 album, non mutatur. neque non manens; interit enim et est mutatum, non
 autem mutatur. non ergo mutatur album. quamobrem phantasia quoque si
 est aliqua mutatio et alteratio animae, non potest consistere. 380. et si
 datur dari alterationem, non statim etiam concedetur phantasiam consistere:
 dicebatur enim esse impressio in principe animae facultate. nondum autem
 constat an sit princeps facultas animae et in quo loco sita sit, cum alii
 quidem dicant non dari omnino principem animae facultatem, ut Asclepia-

s) σὺν τῷ καὶ τὴν περὶ μεταβολῆς] in editis hoc loco novam caput prae-
 misso incipit titulo, περὶ μεταβολῆς, de mutatione. sed mss codices nul-
 lam hoc loco distinctionem, nullum titulum agnoscunt. neque res ipsa
 vel admittit vel postulat, obiter enim brevem de mutatione objectionem
 inficit Sextus, saltem ut Chrysippi sententiam de phantasia confutet do-
 ceatque eam inepte pro mutatione ab eo haberi. simile aliquid admis-
 sum infra lib. 2 adversus Logicos sect. 223. connexionis formula σὺν
 τῷ recurrit infra sect. 385 σὺν τῷ καὶ τοῦτο ἀπορῶν εἶναι.

t) ἥτοι τὸ μένον μεταβάλλει] cavillatione eadem utitur 3 Pyrrhon.
 sect. 104 et pluribus aliis locis, praeiveratque illi Diodorus Cronus noto
 illo, quo motum dari negabat, sophismate.

u) διδομένης τε] ita ms Ciz. pro διδομένης δέ.

x) τύπωσις ἡγεμονικοῦ] sive ἐν τῇ ψυχῇ, ut supra sect. 372.

y) οὐδὲ ὅλως ὑπάρχειν τι] vide sect. 202 et 349. idem de Asclepiades
 testatur Coelius Aurelianus lib. 1 acutarum passion. c. 14: Asclepiades
 regnum animae aliqua parte constitutum negat. etenim nihil aliud esse dicit
 animam, quam sensuum omnium coetum: intellectum autem occultarum
 vel latentium rerum per solubilem fieri motum sensuum, qui ab acciden-
 tibus sensilibus atque antecedenti perspectione perficitur. memoriam vero
 alterno eorum exercitio dicit.

τινῶν δὲ εἶναι μὲν νομιζόντων, οὐ συμφωνούντων δὲ περὶ τοῦ περιέχοντος αὐτὸ τόπου^{z)}. διόπερ ἐφ' ὅσον ἀνεπίκριτός ἐστιν ἡ τοιαύτη διαφωνία, μένειν ἐν ἐποχῇ δεῖ, ὥς ἀσυγχώρητον τὸ τὴν φαντασίαν ἡγεμονικοῦ τύπωσιν εἶναι. 381. δεδοσθω δὲ καὶ τό, τύπωσιν ὑπάρχειν τοῦ ἡγεμονικοῦ ταύτην· ἀλλ' ἐπεὶ οὐκ ἄλλως ἀναγγέλλεται ἡ τοιαύτη τύπωσις τῷ ἡγεμονικῷ εἰ μὴ διὰ τῆς αἰσθήσεως, οἷον ὁράσεως ἀκοῆς ἢ ἄλλης τινὸς τοιαύτης δυνάμεως, ζητῶ πότερον οἷα ἐστὶν ἡ περὶ τὴν αἰσθήσιν ἑτεροίωσις, τοιαύτη γίνεσθαι καὶ ἡ περὶ τῷ ἡγεμονικῷ ἢ διάφορος. καὶ εἰ μὲν ἡ αὐτή, ἐπεὶ ἐκάστη τῶν αἰσθήσεων ἄλογός ἐστι, καὶ τὸ 382. ἑτεροιοῦμενον ἄλογον ἐστὶ καὶ οὐ διαφέρειν τῆς αἰσθήσεως. εἰ δὲ διάφορος, οὐ τοιοῦτον λήψεται τὸ φανταστὸν ὅποῖον ὑπόκειται, ἀλλ' ἕτερον μὲν ἐστὶ τὸ ὑποκείμενον, διαφέρουσα δὲ ἡ περὶ τῷ ἡγεμονικῷ^{a)} συνισταμένη φαντασία. ὁ πάλιν ἐστὶν ἄτοπον. οὐδὲ ταύτην τοίνυν τύπωσιν εἶναι ῥητέον ἡγεμονικοῦ καὶ 383. ἑτεροίωσιν, τὴν φαντασίαν. πρὸς τούτοις ἡ φαντασία ἀποτελέσμα ἐστὶ τοῦ φανταστοῦ, καὶ τὸ φανταστὸν αἰτίον ἐστὶ τῆς φαντασίας καὶ τυπωτικὸν καθειστέχει τῆς αἰσθητικῆς δυνάμεως, διενήνοχέ τε τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ποιοῦντος αὐτὸ αἰτίον. ὅθεν ἐπεὶ ταῖς φαντασίαις ἐπιβάλλει ὁ νοῦς, λήψεται τὰ ἀποτελέσματα 384. τῶν φαντασιῶν, ἀλλ' οὐ τὰ ἐκτὸς φανταστά. καὶ εἰ λέγοι^{b)} τις P 446. ἐκ τῶν περὶ αὐτὰ πείσεων καὶ παθῶν τοῖς ἐκτὸς ἐπιβάλλειν αὐτόν, τὰς ἀνώτερον εἰρημένους^{c)} μετολοσομεν ἀπορίας· ἥτοι γὰρ τὰ αὐτὰ ἐστὶ ταῖς ἡμετέραις φαντασίαις τὰ ἐκτὸς, ἢ τὰ αὐτὰ

des, alii autem esse quidem putent, non consentiant autem de loco quo ea contineatur. quamobrem quoniam non potest diiudicari haec dissensio, sustinenda est assensio; quo fit ut non sit concedendum phantasiam esse impressionem in principe animae facultate. 381. concedatur autem et hoc, eam esse impressionem in principe animae facultate: sed quoniam eiusmodi impressio non aliter communicatur principi animae facultati nisi per sensum, ut visum auditum aut aliquam aliam eiusmodi facultatem, quaero, cuiusmodi est in sensu alteratio, an etiam fiat eiusmodi in principe animi facultate, an diversa? si eadem, quoniam unusquisque sensus est expertus rationis, id quoque quod alteratur, carebit ratione et non differet a sensu. 382. sin autem diversa, non tale assumetur in phantasia, quale sensibus subiaceret, sed aliud quidem erit subiectum, alia quae in principe animae facultate existit phantasia. quod rursus est absurdum. non ergo dicendum est phantasiam esse huiusmodi impressionem et alterationem principis animae facultatis. 383. ad haec accedit, quod si phantasia est effectus eius quod cadit sub phantasiam, id quoque quod cadit sub phantasiam est causa phantasiae et habet vim imprimendi sentientem facultatem et differt effectus a causa quae ipsum efficit. unde quoniam mens ad visa phantasiae applicatur, illorum accipiet effectus, non autem res quae extrinsecus cadunt sub phantasiam. 384. quodsi quispiam dicat eam se applicare ad ea quae sunt extrinsecus prout illa movent vel afficiunt, persequemur easdem quas prius dubitationes: aut enim ea quae sunt extra, eadem sunt quae nostra visa ac

z) περὶ τόπου] dissidia philosophorum de sede propria animi persecutus est noster hoc libro sect. 313 sq. 349.

a) ἡ περὶ τὸ ἡγεμονικόν] mss Vratislav. et Ciz. περὶ τῷ ἡγεμονικῷ [quod recipimus], ut paullo ante sect. 381.

b) λέγοι] ms Ciz. λέγει.

P 446 c) τὰς ἀνώτερον εἰρημένους] sect. 381.

μὲν οὐκ ἂν εἴη, ὁμοία δέ. πῶς γὰρ δύναται τὸ αὐτὸ αἰτίον τε καὶ ἀποτέλεσμα ἑαυτοῦ νοεῖσθαι; εἰ δ' ὁμοία, ἐπεὶ τὸ τινὲ ὁμοιον 385. ἕτερόν ἐστιν ἐκείνου τοῦ ὃ ὁμοίον ἐστίν, ἢ διάνοια τὰ ὁμοία τοῖς φανταστοῖς^{d)}, ἀλλ' οὐ τὰ φανταστά εἴσεται, σὺν τῷ καὶ τοῦτο ἄπορον εἶναι. πῶς γὰρ εἴσεται ἡ διάνοια, ὅτι ὁμοία ἐστὶ ταῖς φαντασίαις τὰ φανταστά; ἥτοι γὰρ χωρὶς φαντασίας τοῦτο αὐτὸ γινώσεται ἢ φαντασία τινί. καὶ χωρὶς μὲν φαντασίας ἀμήχανον· οὐδὲν γὰρ ἡ διάνοια μὴ φαντασιουμένου πέφυκε λαμβάνειν. εἰ δὲ φαντασία, πάντως αὕτη ἢ φαντασία ἵνα γνωσθῇ, 386. εἰ ὁμοία ἐστὶ τῷ ποιοῦντι αὐτὴν φανταστῷ, ὀφείλει ἑαυτὴν λαβεῖν καὶ τὸ ὑποκείμενον φανταστὸν. ἀλλὰ τὸ μὲν ὑποκείμενον φανταστὸν τάχα δυνήσεται λαβεῖν φαντασία οὕσα ἐκείνου· ἑαυτὴν δὲ πῶς λήψεται; ἵνα γὰρ τοῦτο γένηται, δεήσει ταῦτο καὶ φαντασίαν καὶ φανταστὸν γίνεσθαι. καὶ ἐπεὶ ἐστὶν ἕτερον μὲν 387. τὸ φανταστὸν — αἰτίον γὰρ ἐστὶν — ἕτερον δὲ ἐστὶν ἡ φαντασία — ἀποτέλεσμα γὰρ ἦν —, ἐστὶ τὸ αὐτὸ ἕτερον ἑαυτοῦ, αἰτίον τε ἅμα καὶ ἀποτέλεσμα, ὡν ἐκάτερόν ἐστιν ἄλογον. ἡπο- 388. ρημένων δὲ τούτων μεταβάντες καὶ ἐπὶ συγχωρήσει τοῦ εἶναι τὴν φαντασίαν τοιαύτην ὅποιαν ποτὲ θέλουσιν ὑπάρχειν οἱ Δογματικοί, ἑτέρως ἀπορώμεν. εἰ γὰρ κριτήριον ἀποληπτέον τὴν φαντασίαν, ἥτοι πᾶσαν ἀληθῆ φαντασίαν λεκτέον εἶναι, καθὼς ἐλεγεν ὁ Πρωταγόρας^{e)}, ἢ πᾶσαν ψευδῆ, ὡς ἔφασκε Ξενιάδης^{f)}

phantasiae, aut non sunt eadem, sed similia. quo modo vero potest mentis concipi idem esse causam et sui effectum? 385. sin autem similia sunt, quoniam quod alicui est simile, est diversum ab illo cui est simile, sciet mens ea quae sunt similia iis, sed non ipsa illa quae veniunt sub phantasiam; ad quod accedit quod hoc quoque sit dubium. quomodo enim sciet cogitatio, quod quae cadunt sub phantasiam, sunt similia phantasiae? nam aut hoc ipsum cognoscet absque phantasia aut per aliquam phantasiam. et ut sine phantasia quidem cognoscat, fieri non potest: nihil enim sua natura potest percipere cogitatio, cuius non apprehendat visum seu phantasiam. 386. sin autem hoc sit per phantasiam, omnino haec phantasia ut cognoscatur, an sit similis ei quod cadit sub phantasiam illamque efficit, debet et se ipsam percipere et subiectum quod cadit sub phantasiam. sed subiectum quidem quod cadit sub phantasiam, fortasse poterit phantasia percipere, cum sit illius ipsius rei imaginatio; se ipsam autem quo modo percipiet? hoc enim ut fiat, necesse erit idem esse phantasiam et rem quae sub phantasiam cadit. 387. at quoniam aliud quidem est quod cadit sub phantasiam — est enim causa — et phantasia aliud — est enim effectus — erit idem a se ipso diversum causa simul et effectus, quorum utrumque est alienum a ratione. 388. ab his dubitationibus progressi et concedentes Dogmaticis phantasiam esse eiusmodi qualem eam volunt, alia etiam dubia movebimus. si enim phantasia amplectenda sit pro regula veri falsique, aut omnem veram dicendum est esse phantasiam, ut dicebat Protagoras, aut omnem fal-

d) τοῖς φανταστοῖς] ms Ciz. φανταστικοῖς, male.

e) ὁ Πρωταγόρας] supra sect. 60 sq. et 368. Aristoteles 35 Metaphys. Πρωταγόρου λόγος, τὰ δοκοῦντα πάντα ἐστὶν ἀληθῆ. Cicero Lucullo c. 46: aliud iudicium Protagorae est, qui putet id cuique verum esse, quod cuique videatur: aliud Cyrenaicorum, qui praeter permotiones intimas nihil putant esse iudicii; aliud Epicuri, qui omne iudicium in sensibus et in rerum notitiis et in voluptate constituit.

f) Ξενιάδης] confer sect. 48 et 53, ubi Democritum eius meminisse noster refert, et 399 ubi Xeniae sententia proponitur πᾶσας τὰς φαν-

ὁ Κορίνθιος, ἢ τινὰ μὲν ἀληθῆ, τινὰ δὲ ψευδῆ, ὡς οἱ ἀπὸ τῆς
 389 στοᾶς^{g)} καὶ τῆς ἀκυδημίας, ἔτι δὲ τοῦ περιπάτου. οὔτε δὲ
 πᾶσαν ἀληθῆ λεκτέον εἶναι οὔτε ψευδῆ οὔτε τινὰ μὲν ἀληθῆ,
 τινὰ δὲ ψευδῆ, ὡς παραστήσομεν· οὐκ ἄρα κριτήριον εἶναι ῥη-
 τέον τὴν φαντασίαν. πᾶσαν μὲν οὖν φαντασίαν οὐκ εἴποι τις^{h)}
 P 447 ἀληθῆ διὰ τὴν περιτροπὴν, καθὼς ὁ τε Δημόκριτοςⁱ⁾ καὶ ὁ
 390 Πλάτων^{j)} ἀντιλέγοντες τῷ Πρωταγόρῳ ἐδίδασκον. εἰ γὰρ πᾶσα
 φαντασία ἐστὶν ἀληθής, καὶ τὸ μὴ πᾶσαν^{k)} φαντασίαν εἶναι
 ἀληθῆ, κατὰ φαντασίαν ὑφιστάμενον, ἔσται ἀληθές, καὶ οὕτω
 τὸ πᾶσαν φαντασίαν εἶναι ἀληθῆ γενήσεται ψεῦδος. καὶ χωρὶς
 δὲ τῆς τοιαύτης περιτροπῆς παρὰ τὰ φαινόμενά ἐστι καὶ τὴν
 ἐνάργειαν τὸ λέγειν πᾶσαν φαντασίαν εἶναι ἀληθῆ, πολλῶν πάννυ
 391 ψευδῶν οὐσῶν. οὐχ ὡσαύτως γὰρ κινούμεθα πρὸς τὸ ἡμέρα
 ἐστὶν ἐπὶ τοῦ παρόντος καὶ πρὸς τὸ νύξ ἐστι, τὸ τε ζῆν Σω-
 κράτη καὶ τεθνάναι, οὐδὲ τὴν ἴσην ποτὲ ταῦτα προσβάλλει ἐνάρ-
 γειαν· ἀλλὰ τὸ μὲν ἡμέραν νῦν εἶναι καὶ τὸ Σωκράτη^{l)} τεθνά-
 ναι πιστὸν ἔοικεν ὑπάρχειν, τὸ δὲ νύκτα εἶναι καὶ τὸ ζῆν Σω-
 κράτη οὐχ ὁμοίως ἐστὶ πιστὸν ἀλλὰ τῶν ἀνυπάρχων φαίνεται.
 392 καὶ ὁ αὐτὸς λόγος ἐπὶ τῆς^{m)} ἐν τισὶ πράγμασιν ἀκολουθίας τε
 καὶ μάχης ἀληθείς τε καὶ ψευδῆς ἐστὶ· τῷ μὲν γὰρ ἡμέραν εἶναι

sam, ut contendebat Xenitades Corinthius, aut aliquam quidem veram, ali-
 quam vero falsam, ut Stoici et Academici et praeterea Peripatetici. 389. sed
 nec omnem dicendum esse veram, neque falsam omnem: neque aliquam
 quidem veram, aliquam vero falsam, ut ostendemus: non ergo dicendum
 est phantasiam esse criterium veri. atque omnem quidem phantasiam non
 dixeris veram esse, propter retorsionem sive inversionem, ut Democritus
 et Plato Protagorae repugnantes docuerunt. 390. si enim omnis phantasia
 est vera, etiam non omnem phantasiam esse veram, ut quod ex phantasia
 constat, erit verum. et ita omnem esse veram phantasiam, falsum erit. quia
 etiam praeter huiusmodi inversionem etiam iis quae sepius nostris appa-
 rent et rerum evidentiae adversantur dicere omnem phantasiam esse veram,
 cum multae sint admodum falsae. 391. non enim similiter movemur ad hoc
 'dies est in praesentia' et ad illud 'nox est', et ad hoc quod Socrates
 vivit et quod sit mortuus, neque ea parem afferant evidentiam: sed quod
 dies quidem nunc sit et quod Socrates sit mortuus, videtur esse credibile;
 quod autem sit nox et vivat Socrates, non est aequè credibile, sed viden-
 tur esse ex iis quae non sunt. 392. eadem quoque oratio, quae ex qui-
 busdam rebus consequitur vel cum illis pugnat, est et vera et falsa: ei

ταύτας εἶναι ψευδεῖς καὶ μηδὲν ὅλως ἐν τοῖς οὖσιν ὑπάρχειν ἀληθείς.
 meminuit et 2 Pyrrhon. sect. 19 et 2 contra Log. sect. 5.

g) οἱ ἀπὸ τῆς στοᾶς etc.] infra sect. 401 sq.

gg) [εἴποι τις ἄν?]

P 447 h) ὁ τε Δημόκριτος] Protagoras Democritum civem suum audiverat
 teste Laërtio 9 50; itaque cum postea docuisset quae a vero abhorre-
 re Democrito videbantur, primus ipse fuit qui suo huic quondam discipulo
 contradixit, ne ex sua nempe schola videretur illa hausisse. dogma Pro-
 tagorae, πάντα εἶναι ἀληθῆ, memorat etiam Laërtius 9 51. Democritus
 autem eum fortassis oppugnavit in libro περὶ ἰδεῶν, quem Sextus laudat
 supra sect. 137.

i) ὁ Πλάτων] locus est in Theaeteto. eodem argumento utitur noster 2
 Pyrrhon. sect. 76 et 86. adde lib. 2 adv. Log. sect. 55.

k) καὶ τὸ μὴ πᾶσαν] confer infra sect. 397 sq. et lib. 2 Pyrrhon. sect. 67.

l) Σωκράτη] ms Ciz. Σωκράτην, ut supra sect. 279 etc.

m) ἐπὶ τῆς] ita recte editi, licet in mss Ciz. et Vrat. slav. τοῖς.

τὴ φῶς εἶναι, καὶ τῷ περιπατεῖν σε τὸ κινεῖσθαι σε ἐμφανῶς
 ἀκολουθεῖ· τῷ δὲ ἡμέραν εἶναι τὸ νύκτα εἶναι, καὶ τῷ περι-
 πατεῖν σε τὸ μὴ κινεῖσθαι σε προδήλως ἐμάχεται. καὶ ἡ τοῦ ἐτέ-
 ρου θέσις ἄρτις ἦν τοῦ λοιποῦ, εἰ συνακολουθεῖ τί τιⁿ⁾ καὶ
 μάχεται πάντως ἕτερον ἕτέρῳ. εἰ δὲ ἐστὶν τί τιⁿ⁾ μαχόμενον,
 οὐ πᾶσα φαντασία ἐστὶν ἀληθής· τὸ γὰρ τιⁿ⁾ μαχόμενον, ὡς
 ἀληθές ψευδεῖ ἢ ὡς ψεῦδος ἀληθεῖ μάχεται. εἴπερ τε πάσας
 393 συμβέβηκε τὰς φαντασίας εἶναι ἀληθεῖς, οὐδὲν ἐστὶν ἡμῖν ἄδη-
 λον· ἀληθοῦς γὰρ τινος ὄντος καὶ ψευδοῦς, εἴτ' ἄγνωστον
 τί τούτων ἐστὶν ἀληθές καὶ τί ψευδές, τὸ ἀδηλούμενον ἡμῖν
 συνίσταται. καὶ ὁ λέγων, ἀδελόν ἐστί μοι τὸ ἀρτίους ἢ περισ-
 σοῦς^{o)} εἶναι τοὺς ἀστέρας, δυνάμει λέγει μὴ ἐπίστασθαι ποτε-
 ρον ἀληθές ἐστι καὶ πότερον ψεῦδος τὸ ἀρτίους εἶναι τοὺς ἀστέ-
 ρας ἢ περισσοῦς. ὥστε εἰ πάντα ἐστὶν ἀληθῆ καὶ πᾶσαι φαν-
 τασίαι εἰσὶν ἀληθεῖς, οὐδὲν ἐστὶν ἡμῖν ἄδηλον· εἰ δὲ μηδὲν ἐστὶν
 ἡμῖν ἄδηλον, πάντ' ἐστὶν πρόδηλα· εἰ δὲ πάντ' ἐστὶν πρόδηλα,
 οὐδὲν ἐστὶ τὸ ζητεῖν καὶ ἀπορεῖν περὶ τινος. ζητεῖ γὰρ τις καὶ
 ἀπορεῖ περὶ τοῦ ἀδηλουμένου αὐτῷ πράγματος ἀλλ' οὐχὶ περὶ
 τοῦ φανεροῦ. ἄτοπον δὲ γέ^{p)} ἐστὶ τὸ ζήτησιν καὶ ἀπορίαν ἀναι-
 ρεῖν· οὐκ ἄρα πᾶσα φαντασία ἐστὶν ἀληθής οὐδὲ πάντα ἐστὶν P 448
 ἀληθῆ. καὶ μὴν εἰ πᾶσα φαντασία ἐστὶν ἀληθής καὶ πάντα
 394 ἐστὶν ἀληθῆ, οὔτε ἀλήθεισός τις ἐστὶν^{q)} οὔτε ἀπλανησία, οὐ
 διδασκαλία, οὐ πλάνησις, οὐ τέχνη, οὐκ ἀπόδειξις, οὐκ ἀρετή,
 οὐκ ἄλλο τι τῶν τοιούτων. σκοπῶμεν δὲ τὸ λεγόμενον. εἰ γὰρ
 πᾶσα φαντασία ἐστὶν ἀληθής, οὐδὲν ἐστὶ ψεῦδος· μηδενὸς δὲ

enim quod dies est, est aperte consequens quod sit lux, et ex eo quod tu
 ambulas, sequitur quod tu movearis, cum eo autem quod est dies, eviden-
 ter pugnat quod sit nox, et cum eo quod tu ambulas, pugnat quod tu non
 movearis, et positio unius est sublatio alterius, si aliquid consequitur et
 pugnat omnino alterum cum altero. si est autem aliquid pugnaus cum altero,
 non omnis phantasia est vera: quod enim pugnat cum aliquo, pugnat tam-
 quam verum cum falso aut tamquam falsum cum vero. 393. et si omnia
 visa contingit esse vera, nihil est nobis obscurum: nam si aliquid sit verum
 et falsum, ac deinde ignoretur quid horum sit verum et quid falsum, con-
 stat aliquid obscurum nobis esse. et qui dicit, est mihi obscurum, sicutne
 stellae pares an impares, perinde est ac si dicat se nescire utrum sit verum
 et utrum falsum stellas esse pares aut impares. quamobrem si omnia sunt
 vera et omnes phantasiae sunt verae, nihil est nobis obscurum; si autem
 nihil est nobis obscurum, omnia erunt evidentia; si sunt autem omnia evi-
 dentia, nihil erit de quo quaeramus vel dubitemus. quaeritur enim et du-
 bitatur de re obscura, non autem de evidenti. est autem absurdum tollere
 inquisitionem et dubitationem: non est ergo vera omnis phantasia, nec sunt
 omnia vera. 394. praeterea si omnis phantasia est vera et omnia sunt vera,
 neque verum licet dicere neque non errare neque ulla est doctrina nec er-
 ror nec ars nec demonstratio nec virtus neque aliquid aliud huiusmodi.
 consideremus enim quod dixi. si omnis phantasia est vera, nihil est falsum:

n) εἰ συνακολουθεῖ τί τι] in mss Vrat. et Ciz. male abest τί vocula.

o) ἀρτίους ἢ περισσοῦς] eodem exemplo utitur noster sect. 243 et plu-
 ribus aliis in locis.

p) ἄτοπον δὲ γέ] ita ms Ciz. pro δέ.

q) ἀλήθεισός τις ἐστὶν] ita idem ms pro τί ἐστὶν.

ὄντος ψεύδους οὔτε τὸ ψεύδεσθαι ἔσται οὔτε τὸ πλανᾶσθαι οὔτε τὸ ἄτεχνον εἶναι οὔτε τὸ φαῦλον ὑπάρχειν. ἕκαστον γὰρ τούτων τοῦ ψεύδους ἔχεται καὶ περὶ τοῦτο τὴν ὑπόστασιν λαμβάνει. 395 μηδενὸς δὲ ψευδομένου οὐδ' ἀληθεύων τις ἔσται, καὶ μηδενὸς πλανωμένου οὐδ' ἀπλανῆς καταστήσεται τις. ὡσαύτως δὲ μὴ ὄντος ἀτεχνούς συναραιρεῖται καὶ ὁ τεχνίτης, καὶ μὴ ὑπάρχοντος φαῦλον ὁ σοφός. ταῦτα γὰρ κατὰ σύμβλησιν νοεῖται. καὶ ὃν τρόπον μὴ ὄντος δεξιῶ τινος οὐδὲ ἀριστερόν ἐστι, μὴδὲ ὄντος τοῦ κάτω οὐδὲ τὸ ἄνω ἐστίν. οὕτω μὴ ὄντος τοῦ ἑτέρου τῶν ἀντικειμένων οὐδὲ τὸ λοιπὸν ὑποστήσεται. οἰχίσεται δὲ καὶ ἡ 396 ἀπόδειξις καὶ τὸ σημεῖον. ἡ μὲν γὰρ τοῦ ἀληθές εἶναι ἀλλὰ μὴ ψεύδός ἐστιν ἀπόδειξις. μηδενὸς γὰρ ὄντος ψεύδους οὐ χρεῖα τοῦ διδάσκοντος ὅτι οὐκ ἔστι ψεύδος. τὸ δὲ σημεῖον καὶ τὸ τεχνίριον ἐπηγγέλλετο ἐκκαλυπτικὸν εἶναι τοῦ ἀδηλουμένου. πάντων δὲ ἀληθῶν ὄντων καὶ δι' αὐτῶν προφανῶν¹⁾ οὐ χρῆζομεν τοῦ μηνύοντος τὸ μὴ γινωσκόμενον, εἴτε ἀληθές ἐστιν εἴτε καὶ 397 ψεύδος. καίτοι τί περὶ τούτων διεξιμεν, ὅτε οὔτε ζῶον οὔτε κοινῶς κόσμος ὑποκείται, συγχωρηθέντος τοῦ πάσας τὰς φαντασίας ἀληθεῖς ὑπάρχειν; εἰ γὰρ πάντα ἐστὶν ἀληθῆ, πάντα ἡμῖν γενήσεται πρόδηλα. καὶ εἰ τοῦτο ἔσται ὕγιες τε καὶ ἀληθές, καὶ τὸ πάντα ἡμῖν εἶναι ἀδηλα, ἐν ἐκ τῶν πάντων καθιεστώς. ἀληθοῦς δὲ ὄντος τοῦ πάντα ἀδηλα τυγχάνειν οὔτε ζῶον οὔτε φυτόν οὔτε κόσμον προσδεξόμεθα φαίνεσθαι ἡμῖν. ὅπερ ἐστὶν αὐτόν 398 πον. λεκτέον ἄρα διὰ ταῦτα πάντα, μὴ πάσας τὰς φαντασίας εἶναι ἀληθεῖς καὶ πιστάς, καὶ μὴν οὐδὲ πάσας ψευδεῖς διὰ τὰς ἀναλόγους αἰτίας. ἰσοδυναμεῖ γὰρ τῷ πάσας εἶναι ἀληθεῖς καὶ τὸ πάσας εἶναι ψευδεῖς. διὸ καὶ πάντα σχεδὸν τὰ προειρημένα

si autem nihil est falsum, neque falsum dicere erit neque errare nec esse expertem artis neque malum; numquodque enim horum adhaeret falso. et ex eo accipit substantiam. 395. si autem nemo sit qui falsum dicat, nec erit aliquis qui verum dicat; et si nemo sit qui erret, nec erit aliquis non errans. similiter et si non sit expertis artis, simul etiam tollitur artifex, et sapiens, si nemo sit stultus: ea enim intelliguntur ex comparatione. et quomodo si non sit aliquod dextrum, nec est sinistrum, et si non sit quod est infra, non est quod est supra: ita si non sit alterum ex iis quae adversantur, nec consistit reliquum. peribit autem etiam demonstratio et signum. 396. nam haec quidem est demonstratio quod sit verum, non autem falsum: nam si nihil sit falsum, non opus erit eo quod sit docturum quod non sit falsum. signum autem et indicium proficitur se vim habere aperiendi eius quod est obscurum; si sunt autem omnia vera et per se aperta, non opus habemus eo quod indicet id quod non cognoscitur, sitne verum an falsum. 397. quamquam quid ea persequimur, cum neque animal neque mundus communiter ponetur, si concessum fuerit omnia phantasiae visa esse vera? nam si omnia sunt vera, omnia erunt nobis evidentia. et si hoc ita sit, erit etiam hoc rectum et verum, omnia nobis esse obscura, cum id sit unum ex omnibus. si autem verum sit omnia esse obscura, neque animal neque plantam neque mundum admitteremus nobis videri; quod quidem est absurdum. 398. propter haec ergo omnia dicendum est, non omnia visa esse vera et credibilia, sed nec omnia falsa propter causas consimiles: nam omnia esse falsa habet eandem vim quam omnia esse vera. quomobrem poterunt etiam omnia quae a nobis prius dicta sunt, adversus hanc transferri opinio-

¹⁾ δι' αὐτῶν προφανῶν] ita mss pro δι' αὐτῶν.

ἡμῖν ἔσται καὶ ἐπὶ τὴν τοιαύτην μεταφέρειν στάσιν. εἰ γὰρ πᾶ- 399
σαι αἱ φαντασίαι εἰσι ψευδεῖς καὶ οὐδὲν ἐστὶν ἀληθές, ἀληθές
ἐστὶ τὸ οὐδὲν ἐστὶν ἀληθές. εἰ ἄρα μηδὲν ἐστὶν ἀληθές, ἐστὶν
ἀληθές, καὶ οὕτως εἰς τὸναντίον τῇ προθέσει περιήχθησαν οἱ
περὶ τὸν Ξενιάδην¹⁾ λέγοντες, πάσας τὰς φαντασίας εἶναι ψευ-
δεῖς καὶ μηδὲν ὅλως ἐν τοῖς οὖσιν ὑπάρχειν ἀληθές. καθόλου P 440
γὰρ ἀμήχανόν ἐστι τὸν ἐπὶ μέρους τι λέγοντα ψεύδος μὴ οὐχὶ
καὶ ἀληθές ὁρῶν, ὅσον ὅτε λέγομεν ψεύδος εἶναι τὸ πρῶτον,
τοῦ μὲν πρῶτου τὸ ψεύδος αὐτὸ ὑπάρχειν κατηγοροῦμεν, τὸ δὲ
ψεύδος ἐστὶ τὸ πρῶτον τίθεμεν. ὥστε δυνάμει τοιοῦτόν τι ἀπο-
φαίνεσθαι, ἀληθές ἐστὶ τὸ ψεύδος εἶναι τὸ πρῶτον. ἅμα οὖν
τῷ ψεύδος τι λέγειν καὶ τὸ εἶναι ἀληθές ἐξ ἀνάγκης ὁρῶμεν.
ἐνεστί δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἐνταυθοῖ διδάσκειν, ὅτι 400
ἐναργεῖς σχεδὸν εἰσι τῶν φαντασιῶν αἱ διαφοραί, καθ' ὥς αἱ
μὲν ἐπισπῶνται ἡμῶν τὴν συγκατάθεσιν, αἱ δ' ἀποκρούονται,
καὶ οὔτε ἅπασαι ἐπισπῶνται κοινῶς οὔτε ἅπασαι συλλήβδην ἀπο-
κρούονται. ἐπεὶ τοι μηδεμιᾶς οὔσης τῆς διαφορᾶς, ἀλλὰ πασῶν
ἐπ' ἴσης ἀπίστων οὐσῶν ἢ πιστῶν, οὔτε τέχνη ποτ' ἂν οὔτε
ἀτεχνία καθιεστήκει, οὐκ ἐπαινος, οὐκ ἐπιτίμησις, οὐκ ἀπάτη.
ἐνοεῖτο γὰρ ἡ μὲν τέχνη καὶ ἀποδοχή²⁾ καὶ τὸ ἀνεξαπύτητον
κατὰ τὰς ἀληθεῖς φαντασίας, ἡ δὲ ἀπάτη καὶ ἐπιτίμησις κατὰ
τὰς ψευδεῖς. οὔτε οὖν πάσας ἀληθεῖς εἶναι ῥητέον καὶ πιστάς

nem. 399. nam si omnia phantasiae visa sunt falsa et nullum est verum, verum erit et hoc: nihil est verum. itaque si nihil est verum verum est, et sic reducetur ad contrarium sui propositi Xeniaades dicens omnia visa esse falsa et nihil omnino esse veri in rebus: quo modo enim fieri non potest, ut qui in specie aliquid falsum esse pronuntiat, non etiam definiat verum, ut quando dicimus primum esse falsum, de primo quidem dicimus vere ita esse quod falsum sit, falsumque esse primum ponimus. quod idem est ac si dicamus, verum est quod primum sit falsum. igitur simulatque dicimus aliquid falsum, necessario definimus etiam esse verum. 400. licet autem hic recte quoque docere, quod phantasiarum evidentes fere sunt differentiae, siquidem aliae nostram attrahunt assensionem, aliae repellunt, et nec omnia communiter attrahunt nec omnia simul repellunt: nam si nulla esset differentia, sed omnia ex aequo essent incredibilia aut credibilia, neque esset ars neque inertia, non laus, non reprehensio, non deceptio. nam ars quidem intelligitur et approbatio et immunitas a deceptione in veris phantasiae visis, deceptio autem et reprehensio in falsis. neque ergo dicendum est omnes phantasias sint verae et credibiles, neque omnes falsae

¹⁾ οἱ περὶ τὸν Ξενιάδην] supra sect. 388.

²⁾ ἀποδοχή] hac voce pro laude utitur atque vituperationi eam oppo- P 440
nit etiam Erotianus praef. lexici Hippocratici: οὐκ ἀποδοχῆς ἀλλὰ μέμ-
ψως ἀξιοῦσι. Laërtius de Theophrasto 5 37: τοσοῦτον δ' ἀποδοχῆς
ἡξιοῦτο παρ' Ἀθηναίους, ὥστε Ἀγνωνίδης τολμήσας ἀσεβείας αὐτὸν γρά-
ψασθαι, μικροῦ καὶ προσώφλεν. Apollonius Tyanensis epistola 2: ἡ
ἀρετὴ φύσει, μαθήσει, χρήσει, δι' ἣν ἕκαστον ἂν εἴη τῶν προειρημέ-
νων ἀποδοχῆς ἄξιον. idem epist. 12: πόλις ἥτις ἂν οὕτω πρὸς τε θεοὺς
ἔχει καὶ ἀνθρώπων τοὺς ἀξιόους ἀποδοχῆς. apud S. Paulum vero aposto-
lum 1 Tim. 1 15 et 4 9 perinde ut apud Polybium ἀποδοχῆς vel παρα-
δοχῆς ἄξιος pluribus locis coniungitur cum πιστῷ atque fide dignum
significat, parique persuasione accipiendum ac quae a magistris suis
ἀποδέχονται discipuli. sic παραδοχῆς ἡξιοῦμεν infra sect. 443.

401 οὐτε πάσας ψευδεῖς καὶ ἀπίστους. λείπεται ἄρα τὰς μὲν πιστὰς
τὰς δὲ ἀπίστους ἀξιοῦν, ὅπερ οἱ ἀπὸ τῆς στοᾶς καὶ οἱ ἀπὸ τῆς
ἀκαδημαίας ἔλεγον, οἱ μὲν ἀπὸ τῆς στοᾶς τὰς καταληπτικὰς^{u)}
φαντασίας ἀποδεχόμενοι, οἱ δὲ ἀπὸ τῆς ἀκαδημαίας τὰς πιθαν-
τὰς^{x)} εἶναι δοκούσας. τοῦτο δὲ καὶ αὐτοῖς σκεψαμένοις ἡμῖν
402 ἀκριβῶς εὐχῇ μᾶλλον ἔοικεν ἢ ἀληθείᾳ^{y)}. ἦν γὰρ καταληπτικὴ
φαντασία, ἵνα τις ἀπὸ ταύτης ἄρχηται, ἢ ἀπὸ ὑπάρχοντος καὶ
κατ' αὐτὸ τὸ^{z)} ὑπάρχον ἐναπομεινυμένη καὶ ἐναπεσφραγισμένη^{a)},
ὅποια οὐκ ἂν γένοιτο ἀπὸ μὴ ὑπάρχοντος. τούτων δὲ τὰ μὲν
ἄλλα λέγουσιν οἱ περὶ τὸν Καρνεάδην συγχωρήσειν τοῖς ἀπὸ τῆς
στοᾶς, τὸ δὲ ὅτι οὐκ ἂν γένοιτο ἀπὸ μὴ ὑπάρχοντος^{b)} ἀσυγ-
χώρητον εἶναι. γίνονται γὰρ καὶ^{c)} ἀπὸ μὴ ὑπαρχόντων φαν-
403 τασίας ὡς ἀπὸ ὑπαρχόντων. καὶ τεκμήριον τῆς ἀπαρραξίας
τὸ ἐπ' ἴσης ταύτας ἐναργεῖς καὶ πληκτικὰς^{d)} εὐρίσκεισθαι. τὸ δὲ
ἐπ' ἴσης ἢ πληκτικὰς καὶ ἐναργεῖς εἶναι τὸ τὰς ἀκολούθους πρά-
ξεις ἐπιτείνεσθαι. ὥσπερ γὰρ ἐν τοῖς ὑπαρ ὁ μὲν διψῶν ἀνύ-
P 450 μενος ποτὶν ἡδεῖται, ὁ δὲ θηρόν ἢ ἄλλο τι τῶν δειμαλέων
φεύγων βοᾷ καὶ κέκραγεν· οὕτω καὶ κατὰ τοὺς ὕπνους ἢ μὲν
404 διάχνουσιν ἐστὶ τοῖς διψῶσι καὶ ἀπὸ κρήνης πίνειν δοκοῦσιν. ἀνά-
λογον δὲ φόβος τοῖς δειματουμένοις,

ταφῶν γὰρ^{e)} ἀνόρουσεν Ἀχιλλεύς
χερσὶ τε συμπλατύνειν ἔπος τ' ὀλοφυνδὸν ἔειπε.

et incredibiles. 401. restat ergo ut aliae quidem censeantur esse credibiles, aliae vero incredibiles, quod quidem docuerunt Stoici et Academici; Stoici quidem admittebant comprehendentes phantasias, Academici autem eas quae videntur probabiles. hoc autem nobis accurate et exacte considerantibus magis optandum videtur esse quam verum. 402. est enim comprehendens phantasia, ut ab ea incipiamus, quae ab re quae existit et congruenter rei quae existit, est insculpta animo et impressa, cuiusmodi non potest esse ab eo quod non existit. ex his alia quidem se Stoicis esse concessurum dicit Carneades, illud autem 'cuiusmodi esse non potest ab eo quod non existit' minime posse concedi: existunt enim visa phantasiae etiam ab iis quae non existunt, tamquam ab iis quae existunt. 403. quod nullum sit autem discrimen, signum est, quod eae ex aequo inveniantur evidentes ac commoventes, quod sint autem ex aequo commoventes et evidentes, signum est, quod adiunctas habeant consequentes actiones. quomodo enim in iis qui vigilant, is qui sitit, potum hauriens voluptate afficitur; qui autem feram aut aliquid aliud horribile fugit, clamat et vociferatur; ita etiam in somnis delectantur sitientes, quando e fonte sibi videntur bibere. 404. similiter quoque adest timor iis qui terrentur,

namque exsiliit stupefactus Achilles
complositque manus verbum et miserabile dixit.

u) τὰς καταληπτικὰς] supra sect. 227 sq.

x) τὰς πιθανὰς] sect. 174 sq.

y) ἢ ἀληθείᾳ] ms Ciz. ἀληθῆ, minus bene.

z) κατ' αὐτὸ τὸ] ms Vratislav. κατὰ ταὐτὸ τό.

a) ἐναπομεινυμένη καὶ ἐναπεσφραγισμένη] confer quae ad sect. 248.

b) ὅτι οὐκ ἂν γένοιτο ἀπὸ μὴ ὑπάρχοντος] hoc enim volebant Stoici, ut dictum sect. 252. 426. contra Carneades putabat nullam phantasiam esse ita veram, ut falsa esse non possit. sect. 164.

c) γίνονται γὰρ καὶ] ita mss, licet καὶ in editis excidit.

d) πληκτικὰς] vide quae ad sect. 257 huius libri.

P 450 e) ταφῶν γὰρ] Homeri versus Iliad. ψ' 101.

καὶ ὃν τρόπον ἐν καταστάσει τοῖς τρανότατα φαινόμενοις πι-
στεύομεν καὶ συγκατατιθέμεθα, οἷον Δίῳ μὲν ὡς Δίῳ, Θέῳ μὲν^{f)}
δὲ ὡς Θέῳ προσφερόμενοι, οὕτω καὶ ἐν μανίᾳ τὸ παραπλή-
σιον πάσχουσί τινες. ὁ γοῦν Ἡρακλῆς μανεῖς καὶ λαβὼν φαν- 405
τασίαν ἀπὸ τῶν ἰδίων παίδων ὡς Εὐρυσθέως^{g)} τὴν ἀκόλουθον
πρᾶξιν ταύτῃ τῇ φαντασίᾳ συνῆψεν. ἀκόλουθον δὲ ἦν τὸ τοὺς
τοῦ ἐχθροῦ παῖδας ἀνελεῖν, ὅπερ καὶ ἐποίησεν. εἰ οὖν κατα-
ληπτικαὶ τινὲς εἰσι φαντασίαι, παρ' ὅσον ἐπάγονται ἡμῖς εἰς
κατάθεσιν καὶ εἰς τὸ τὴν ἀκόλουθον αὐταῖς πρᾶξιν συνάπτειν,
ἐπεὶ καὶ ψευδεῖς τοιαῦται πεφῆνασι, λεκτέον ἀπαρράλλακτους
εἶναι ταῖς καταληπτικαῖς φαντασίαις τὰς ἀκαταλήπτους. καὶ μὴν 406
ὃν τρόπον ἀπὸ τῶν τόξων ἐλάμβανε φαντασίαν ὁ ἥρως, οὕτω
καὶ ἀπὸ τῶν ἰδίων παίδων ὅτι Εὐρυσθέως εἰσὶ παῖδες· μία γὰρ
καὶ ἡ αὐτὴ προϋπέκειτο καὶ ὡσαύτως ἔχοντι φαντασία. ἀλλ'
ἦν ἡ μὲν ἀπὸ τῶν τόξων ἀληθής, ἡ δὲ ἀπὸ τῶν παίδων ψευ-
δής. ἐπ' ἴσης οὖν κλινουσῶν ἀμφοτέρων ὁμολογητέον^{h)} ἀπαρ- 407
άλλακτον εἶναι τὴν ἑτέραν τῇ ἑτέρᾳ. καὶ εἰ ἡ ἀπὸ τῶν τόξωνⁱ⁾
λέγεται καταληπτικὴ, ὅτι ἀκόλουθος αὐτῇ πρᾶξις ἐπετελέσθη τοῖς
τόξοις αὐτοῦ ὡς τόξοις χρησαμένον, λεγέσθω καὶ ἡ ἀπὸ τῶν
παίδων μὴ διαφέρειν ταύτης, παρ' ὅσον καὶ ταύτῃ τὸ ἀκόλου-
θον ἐπετελέσθη ἔργον, τουτέστι τὸ τοὺς τοῦ ἐχθροῦ παῖδας δεῖν

et quo modo cum sumus sanae mentis iis quae clare apparent credimus et assentimur, ut cum Dione quidem tamquam cum Dione congregimur et cum Theone tamquam cum Theone, ita etiam nonnullis usu venit in furore. 405. Hercules quidem certe furore percitus cum suorum filiorum, tamquam filiorum Eurysthei, visum phantasia apprehendisset, huic viso consequentem coniunxit actionem; consequens autem erat ut inimici filios interimeret, quod etiam fecit, si ergo phantasiae quaedam dicuntur comprehendentes, quatenus nos adducunt ad assensum et ad eis consequentem coniungendum actionem; quoniam falsae quoque apparent eiusmodi, dicemus phantasias non comprehendentes a comprehendentibus non differre. 406. nam et heros (Hercules) ut phantasiae visum apprehendit ex arcu, ita etiam ex suis filiis quod essent filii Eurysthei: unum enim et idem visum et similiter affecto obiciebatur, sed quod ex arcu quidem apprehendebatur, erat verum, quod autem ex filiis, falsum. 407. cum ergo utraque ex aequo (animum eius) inclinent, fatendum est alterum ab altero non dissidere. et si phantasia quae ex arcu apprehenditur, dicitur comprehendens, quoniam eius arcui adiuncta est actio consequens, ut qui arcu sit usus; dicatur etiam quae ex filiis comprehensa est phantasia, ab ea non differre, quoniam ei quoque adiunctum est opus con-

f) Δίῳ, Θέῳ] notum Graecos his uti nominibus loco aliorum quorumvis, ut Latinos nominibus Caii, Titii etc.

g) ὡς Εὐρυσθέως] Euripides Hercule furente v. 969

φάρετραν δ' εὐτρεπῆ σκευάζεται,
καὶ τόξ' αὐτοῦ παῖσι τοὺς Εὐρυσθέως
δοκῶν φρονεῖν.

confer nostrum lib. 2 contra Logicos sect. 67. apud Senecam non Eurysthei sed Lyci filios occidere se Hercules opinatur v. 987

sed ecco proles regis inimici latet,
Lyci nefandum semen. invisio patri
haec dextra iam vos reddet

h) ὁμολογητέον] ms Vratislav. et Genes. ὁμολογέτωσαν.

i) καὶ εἰ ἡ ἀπὸ τῶν τόξων] ita idem ms, licet articulus ἡ in editis excidit.

408 ἀναισθεῖν. ἀλλὰ γὰρ αὕτη μὲν ἡ ἀπαρραλλεία τῶν τε καταληπτικῶν καὶ τῶν ἀκαταληπτῶν φαντασιῶν κατὰ τὸ ἐναργὲς καὶ ἔντονον ἰδίωμα παρίσταται· οὐδὲν δὲ ἥττον δείκνυται τοῖς ἀπὸ τῆς ἀκαδημίας καὶ ἡ κατὰ χαρακτῆρα καὶ ἡ κατὰ τύπον^{κ)}.
 409 καλοῦσι δὲ ἐπὶ τὰ φαινόμενα τοὺς Στωϊκοὺς^{λ)}. ἐπεὶ γὰρ τῶν
 P 451 ὁμοίων μὲν κατὰ μορφήν, διαφερόντων δὲ κατὰ τὸ ὑποκείμενον, ἀμύχανόν ἐστι διορίξιν τὴν καταληπτικὴν φαντασίαν ἀπὸ τῆς ψευδοῦς καὶ ἀκαταλήπτου, οἷον δυοῖν ὧν ἕκαστος ἀλλήλοις ὁμοίων, ἐναλλάξ τῷ Στωϊκῷ δίδωμι πρὸς διάκρισιν, εἰ ἐπιβαλὼν ὁ σοφὸς ἰσχύσει λέγειν ἀδιαπτῶτως, πότερον ἔν ἐστι^{μ)} τὸ δεικνύμενον ὧν ἡ ἄλλο καὶ ἄλλο; ὁ δ' αὐτὸς λόγος ἐστὶ καὶ ἐπὶ διδύμων· λήψεται γὰρ ψευδῇ φαντασίαν ὁ σπουδαῖος καὶ ὡς ἀπὸ ὑπάρχοντος καὶ κατ' αὐτὸ τὸ ὑπάρχον, ἐναπομεμαγμένην καὶ ἐναπεσφραγισμένην^{ν)} ἔχων τὴν φαντασίαν, ἐὰν ἀπὸ Καστορος ὡς ἀπὸ Πολυδεύκους φαντασιωθῇ. ἐντεῦθεν γοῦν καὶ ὁ ἔγκεικαλυμμένος^{ο)} συνέστη λόγος· ἐὰν γὰρ προκύναντος δράκοντος

sequens, nempe oportere inimici filios interimere. 408. atque quod phantasiae visorum comprehendendum et non comprehendendum nullum sit discrimen, sic ex evidenti et intensa ostenditur proprietate: atque nihilominus etiam ostenditur ab Academicis ex forma et figura, vocant autem Stoicos ad res sensibus apparentes. 409. quoniam enim eorum quidem quae sunt in forma similia, in subiecto autem differunt, fieri non potest ut comprehendens distinguatur phantasia a falsa et non comprehendente; ut si duo sint ova summe inter se similia, do ea Stoico alternatim discernenda, poteritne sapiens si ea inspexerit, dicere citra errorem, utrum sit unum ovum quod ostenditur, an aliud et aliud? 410. eadem ratio est etiam in geminis: falsam enim phantasiā apprehendet vir sapiens et tamquam ab eo quod existit et convenienter ei quod existit insculptam et impressam habebit phantasiā, quando Castorem pro Polluce fuerit imaginatus. hinc etiam est quae tecta appellatur oratio: si enim cum prospexerit draco, nos volumus subiecto insistere, in

κ) καὶ ἡ κατὰ χαρακτῆρα καὶ ἡ κατὰ τύπον] subintelligi debet ἀπαρραλλεία, sive defectus discriminis inter veram falsamque phantasiā ἐναπομεμαγμένην et ἐναπεσφραγισμένην. Stoici enim docebant phantasiā comprehendentem non modo esse debere ἔντονον et ἐναργῆ, quod non sufficere ad distinguendum evidenter verum a falso hactenus ex mente Carneadis noster disputavit, sed etiam debere esse ἐναπομεμαγμένην characterē et ἐναπεσφραγισμένην, typo veluti menti impresso, quod et ipsum non satis esse ad distinguendas res vere distinctas inter se, sed communem similemque inter se formam habentes atque adeo characterem typumque similem menti infigentes, deinceps contendit.

P 451 λ) καλοῦσι δὲ ἐπὶ τὰ φαινόμενα τοὺς Στωϊκοὺς] hoc est, iubent Academici Stoicos, ut criterium ipsorum evertant, non obscura considerare, sed res manifestas et sensibus etiam obvias atque apparentes aspicere. in ms Ciz. est τὰ ἐπιφαινόμενα, quomodo legit etiam Hervetus, ac veluti deinde esset κατὰ τοὺς Στωϊκοὺς, vertit: vocant autem ut Stoici τὰ ἐπιφαινόμενα id est quae in superficie apparent, sed haec a Sexti mente alieniora sunt.

μ) πότερον ἔν ἐστι] ita legendum cum ms Ciz. et Herveto pro ἐν ἐστι.

ν) ἐναπομεμαγμένην καὶ ἐναπεσφραγισμένην] vide dicta ad sect. 248.

ο) ὁ ἔγκεικαλυμμένος] ita recte mss pro ἔκκεκαλυμμένος. est autem λόγος ἔκκεκαλυμμένος captio quaedam dialectica apud Stoicos, et commemoratur apud Lucianum in Vitarum auctione [22] a Chrysippo venali aliaque, et a Clem. Al. 5 Strom. p. 228 ed. Vict., ubi itidem male ἔκκεκαλυμμένος.

θέλωμεν τῷ ὑποκειμένῳ ἐπιστῆναι, εἰς πολλὴν ἀπορίαν ἐμπεσοῦμεθα καὶ οὐχ ἔξομεν λέγειν, πότερον ὁ αὐτὸς ἐστὶ δράκων τῷ πρότερον προκύναντι ἢ ἕτερος, πολλῶν ἐνεσπειραμένων τῷ αὐτῷ φωλεῷ δρακόντων. οὐ τοίνυν ἔχει τι ἰδίωμα ἡ καταληπτικὴ⁴¹¹ φαντασία, ἧ διαφέρει τῶν ψευδῶν τε καὶ ἀκαταλήπτων φαντασιῶν. πρὸς τούτοις εἴ τι ἄλλο καταληπτικόν τινός ἐστι, καὶ ὕρασις. οὐχὶ δέ γε αὕτη καταληπτικὴ τινός ἐστιν, ὡς παραστήσομεν· οὐκ ἄρα ἐστὶ τι καταληπτικόν τινος. ἡ γὰρ ὕρασις λαμ-⁴¹²βάνει μὲν δοκεῖ χρώματα καὶ μεγέθη καὶ σχήματα καὶ κινήσεις, τούτων δὲ οὐδὲν λαμβάνει, καθάπερ εὐθὺς ἀπὸ τῶν χρωμάτων ἀρξάμενός ἡμῖν φανέται. εἶπερ οὖν^{π)} ἡ ὕρασις καταλαμβάνεται τι χρῶμα, φασὶν οἱ ἔξ ἀκαδημίας, καὶ τὸ τοῦ ἀνθρώπου καταλήψεται· οὐ καταλαμβάνεται δὲ τοῦτο, οὐδ' ἄλλο τοίνυν καταλήψεται χρῶμα. καὶ ὅτι οὐ καταλαμβάνεται, πρόδηλον· μετα-⁴¹³βάλλει γὰρ κατὰ ὥρας, ἐνεργείας, φύσεις, ἡλικίας, περιστάσεις, νόσους, ὑγείαν, ὕπνον, ἐγρήγορσιν, ὥστε τὸ μὲν οὕτως αὐτὸ ποικίλλεσθαι, γινώσκειν ἡμᾶς, τὸ δὲ τί ἐστὶ τὸ^{ρ)} κατ' ἀλήθειαν, ἀγνοεῖν. ταύτη τε^{ς)} εἰ τοῦτο μὴ ἐστὶ καταληπτόν, οὐδ' ἄλλο τι γενήσεται γνώριμον. καὶ μὴν καὶ ἐπὶ σχήματος τὸ αὐτὸ γένος⁴¹⁴ τῆς ἀπορίας εἰρήσομεν· τὸ γὰρ αὐτὸ λεῖον καὶ τραχὺ^{δ)} ὑποπίπτει ὡς ἐπὶ τῶν γραφῶν, στρογγύλον τε καὶ τετράγωνον^{ε)} ὡς ἐπὶ πύργων, εὐθύ τε καὶ κεκλασμένον ὡς ἐπὶ τῆς ἐξάλου τε καὶ^{P 452} ἐνάλου^{υ)} κώπης, καὶ ἐπὶ κινήσεως^{ς)} κινούμενον καὶ ἡρεμοῦν

magnam incidemus dubitationem, nec poterimus dicere utrum sit idem draco qui prius prospexit an alius, cum in eodem antro multi convoluti sint dracones. 411. non habet ergo comprehendens phantasia ullam proprietatem, qua differat a falsis visis et non comprehendentibus. praeterea si quid aliud est quod quicquam comprehendit, comprehendit etiam visus, is vero nihil quicquam comprehendit, ut ostendemus; non est ergo aliquid quod quicquam comprehendat. 412. nam visus videtur quidem apprehendere colores et magnitudines et figuras et motus; nihil autem eorum apprehendit, ut statim nobis apparebit si inceperimus a coloribus. si ergo visus ullum comprehendit colorem, aiunt Academici, etiam colorem hominis comprehendet: eum autem non comprehendit, nec ullum ergo alium comprehendet colorem. 413. quod autem non comprehendat, est perspicuum: mutatur enim temporibus operationibus naturis aetate circumstantiis morbis sanitate somno vigilia; adeo ut quod sic varietur quidem sciamus, quidnam autem sit re vera, ignoremus. 414. porro in figura quoque idem genus dubitationis inveniēmus: idem enim laeve et asperum apparet ut in picturis, rotundum et quadratum ut in turribus, rectumque et fractum ut in remo qui extra aquas et in aquis cernitur,

ρ) εἶπερ οὖν] ms Vratislav. εἶπερ εἰ οὖν.

ρ) τὸ δὲ τί ἐστὶ τὸ] in editis erat καὶ τό, sed illud καὶ in mss recte abest, in Vratislav. male erat τίς ἐστι, respicitur enim χρῶμα.

ς) ταύτη τε] scil. ὁράσει. ita mss pro ταύτη δέ, quod habent editi.

δ) λεῖον καὶ τραχὺ] vide ad 1 Pyrrhon. sect. 92 et 120.

ε) στρογγύλον τε καὶ τετράγωνον] supra sect. 268 et lib. 1 Pyrrhon. sect. 118. Chalcidius p. 331 turris quadrata rotunditatem simulat cylindri, P 452 atque etiam ex obliquo visa porticus in exile deficit oculorum depravatione.

υ) ἐξάλου τε καὶ ἐνάλου] male in ms Ciz. ἔξ ἄλλου, vide lib. 1 Pyrrhon. sect. 119.

ς) καὶ ἐπὶ κινήσεως] lib. 1 Pyrrhon. sect. 107.

ὡς ἐπὶ τῶν ἐν νηὶ καθιζομένων ἢ ἐπὶ τοῖς αἰγιαλοῖς ἐστῶτων.
 415 ἄλλ' ἐπεὶ περ προσαρμόζεται τῇ καταληπτικῇ φαντασίᾳ ἡ ἀκατά-
 ληπτος φαντασία, οὐκ ἂν εἴη κριτήριον ἀληθείας ἢ καταληπτικῇ
 φαντασίᾳ. ὥσπερ γὰρ τὸ προσαρμολύμενον στρεβλῶ οὐκ ἂν
 εἴη κριτήριον εὐθείας, οὕτως εἰ προσαρμόσσεται ψευδέσι καὶ
 ἀκατάληπτοις φαντασίαις ἡ καταληπτικῇ φαντασίᾳ, οὐκ ἂν εἴη
 κριτήριον. προσαρμόσσεται δὲ ἀκατάληπτοις καὶ ψευδέσι πράγμα-
 σιν ἡ καταληπτικῇ φαντασίᾳ, καθὼς παραστήσωμεν. οὐ τοίνυν
 κριτήριον ἐστὶ τῶν τε ἀληθῶν καὶ τῶν ψευδῶν ἡ καταληπτικῇ
 416 φαντασία. ἐπὶ γὰρ τοῦ σωρείτου γ) τῆς ἐσχάτης καταληπτικῆς
 φαντασίας τῇ πρώτῃ ἀκατάληπτῃ παρακειμένης καὶ δυσδιορίστου
 σχεδὸν ὑπαρχούσης φασὶν οἱ περὶ τὸν Χρύσιππον, ὅτι ἐφ' ὧν
 μὲν φαντασιῶν ὀλίγη τις οὕτως ἐστὶ διαφορὰ, στήσεται ὁ σοφὸς
 καὶ ἡσυχάσει²⁾, ἐφ' ὧν δὲ πλείω προσπίπτει, ἐπὶ τούτων συγκα-
 417 ταθῆσεται τῇ ἑτέρᾳ ὡς ἀληθεῖ. εἰ δὲ οὖν παραστήσωμεν ἡμεῖς
 πολλὰ ψευδῆ καὶ ἀκατάληπτα τῇ καταληπτικῇ φαντασίᾳ παρα-

et in motu id quod movetur et quod quiescit, ut in iis qui sedent in navi
 aut stant in litore. 415. sed quoniam comprehendenti phantasiae similis est
 phantasia non comprehendens, comprehendens phantasia non est criterium
 veritatis: quomodo enim quod curvo simile est, non erit recti criterium; ita
 si falsis phantasiis et non comprehendentibus similis est comprehendens phan-
 tasia, non erit criterium, congruit autem incomprehensis et falsis rebus com-
 prehendens phantasia, ut ostendemus. comprehendens igitur phantasia non
 est regula veri falsique. 416. in sorite enim, si ultimae comprehendenti
 phantasiae prima non comprehendens adiungatur, quae fere vix potest ab ea
 distingui, dicit Chrysippus, quod in quibus phantasiis est adeo parva diffe-
 rentia, se sustinebit sapiens et quiescet, in quibus autem plura occurrunt, in
 his alteri assentietur ut vero. 417. si ergo nos ostenderimus multa falsa et
 non comprehensa esse sita iuxta phantasiam comprehendentem, perspicuum

γ) ἐπὶ γὰρ τοῦ σωρείτου] hoc loco tangit noster subtiles acervi sive
 soritae Chrysippi argutias, addendo vel demendo paulatim devenientis
 et incautum sophistae adversarium vel discipulum deducentis ad absurd-
 um. in huiusmodi sorite prima propositio concessa Stoicis habebatur pro
 φαντασία καταληπτικῇ, sive quam comprehendere qui illam audit le-
 gitur, et cui facile assentirentur. caeterae omnes quae ex hac proposi-
 tione deducuntur a proxima ad extremam usque, sunt φαντασίαι ἀκα-
 τάληπτοι, nondum comprehensae, sed per huius argumenti vim demum
 persuadendae insinuandaeque animo, ut comprehendere possint, sic in hoc
 exemplo quod dat Sextus, propositio concessa soritae atque adeo φαν-
 τασία καταληπτικῇ, quam fatetur aliquis se comprehendere, est: quin-
 quaginta sunt pauca. ex hac concessa propositione colligitur, si quin-
 quaginta sunt pauca, etiam quinquaginta et unum sunt pauca, atque ita
 sensim proceditur, usque ad decem milia, quae omnes sunt φαντασίαι
 ἀκατάληπτοι sive nondum comprehensae, sed per hunc soritem demum
 colligendae. ait itaque Sextus, si sapiens assentietur proximae et nullo
 intervallo distinctae a comprehensa phantasia infimaeque propositione
 propositioni, quinquaginta et unum sunt pauca, eodem iure assentiri
 quoque posse eum huic: decem milia sunt pauca, nam non modo omnes
 sunt φαντασίαι ἀκατάληπτοι, sed etiam a prima ad ultimam omnes in-
 vicem perinde ἀμέσως connexae inter se sunt seque insequuntur, ut haec
 ἀκατάληπτος quinquaginta et unum sunt pauca, proximo et ἀδιαφόρως
 connexa est illi φαντασίᾳ καταληπτικῇ, quinquaginta sunt pauca.

2) στήσεται ὁ σοφὸς καὶ ἡσυχάσει] ms Ciz. συστήσεται. male. confer
 dicta ad lib. 2 Pyrrhon. sect. 253.

καίμενα, δῆλον ὡς ἐσόμεθα κατισκευακότες τὸ μὴ δεῖν συγκατα-
 τίθεσθαι τῇ καταληπτικῇ φαντασίᾳ, ἵνα μὴ ταύτῃ συναινέσαντες
 προσπέσωμεν διὰ τὴν γεινῶσιν καὶ εἰς τὴν τῶν ἀκατάληπτων
 καὶ ψευδῶν συγκατάθεσιν, καὶ ὅτι μάλιστα πολλὴ περὶ τὰς φαν-
 τασίας περισπίπτειν δοκεῖ διαφορὰ. τὸ δὲ λεγόμενον σαφές ἐσται
 418 ἐπὶ παραδείγματος. ὑποκείσθω γὰρ καταληπτικῇ μὲν φαντασίᾳ
 ἡ 'τὰ πεντήκοντα ὀλίγα ἐστίν', ἣτις καὶ κατὰ πολὺ φαίνεται
 κεχωρισμένη τῆς 'τὰ μυρία ὀλίγα ἐστίν' ἑτέρας. οὐκοῦν ἐπὶ πλεί-
 στον ἀπέχει τῆς 'τὰ πεντήκοντα ὀλίγα ἐστίν' καταληπτικῆς ἢ 'τὰ
 μυρία ὀλίγα ἐστίν' ἀκατάληπτος. οὐκ ἐφέξει ὁ σπουδαῖος^{a)} με-
 γάλῃς προσπιπτούσης διαφορᾷ, ἀλλὰ συγκαταθήσεται μὲν τῇ
 'τὰ πεντήκοντα ὀλίγα ἐστίν' καταληπτικῇ φαντασίᾳ, οὐ συγκατα- P 453
 419 θῆσεται δὲ τῇ 'τὰ μυρία ὀλίγα ἐστίν' ἀκατάληπτῃ. ἀλλ' εἰ τῇ
 'τὰ μυρία ὀλίγα ἐστίν' οὐ συγκαταθήσεται ὁ σοφός, παρ' ὅσον
 πολλῶν κεχώρισται τῆς 'τὰ πεντήκοντα ὀλίγα ἐστίν', φανερόν
 δῆλον εἶναι ὅτι συγκαταθήσεται τῇ 'τὰ πεντήκοντα καὶ ἓν^{b)} ὀλίγα
 ἐστίν'. οὐδὲν γὰρ ἐστὶ μετὰ τὴν ταύτην καὶ τῆς 'τὰ πεντήκοντα
 ὀλίγα ἐστίν'. ἦν δέ γε ἡ 'τὰ πεντήκοντα ὀλίγα ἐστίν' φανερὸν
 καταληπτικῆς ἐσχάτως ὑποκειμένης 'τὰ πεντήκοντα ὀλίγα ἐστίν'
 πρώτῃ ἀκατάληπτος. συγκαταθήσεται ἄρα ὁ σπουδαῖος ἀκατά-
 ληπτῃ φαντασίᾳ τῇ 'τὰ πεντήκοντα καὶ ἓν ὀλίγα ἐστίν'. καὶ
 εἰ ταύτῃ συγκαταθήσεται, μηδεμίαν ἐχούσῃ διαφορὰν^{c)} πρὸς
 τὴν 'τὰ πεντήκοντα ὀλίγα ἐστίν', συγκαταθήσεται καὶ τῇ 'τὰ
 μυρία ὀλίγα ἐστίν' ἀκατάληπτῃ. πᾶσα γὰρ ἀκατάληπτος φαν- 420

est nos esse probaturos, comprehendenti phantasiae non esse assentiendum,
 ne si ei consenserimus, incidamus propter propinquitatem in assensionem
 eorum quae sunt falsa et incomprehensa, et quod in phantasiis videatur ma-
 xima occurrere differentia. 418. quod autem dicimus, exemplo erit clarius:
 ponatur enim comprehendens quidem phantasia 'quinquaginta sunt pauca',
 quae videtur etiam multum separata ab hac altera 'decem milia sunt pauca',
 quoniam ergo multum distat a non comprehendente 'decem milia sunt pauca',
 haec comprehendens 'quinquaginta sunt pauca'; non ambiget quidem sapiens
 tam magna intercedente differentia, sed illi quidem 'quinquaginta pauca
 sunt' assentietur, quae est phantasia comprehendens, non assentietur vero
 alteri 'decem milia pauca sunt' utpote non comprehendenti. 419. at si huic
 'decem milia pauca sunt' non assentietur, quia plurimum distat ab illa 'quin-
 quaginta sunt pauca'; manifestum tamen quod huic 'quinquaginta et unum
 pauca sunt' assentietur: nihil enim inter hanc et istam 'quinquaginta pauca
 sunt' intervalli intercedit. erat autem (in sorite) suppositae infimo loco velut
 comprehendenti phantasiae huic 'quinquaginta pauca sunt' proxima prima
 non comprehendens haec 'quinquaginta et unum pauca sunt'. assentietur ita-
 que sapiens non comprehendenti phantasiae 'quinquaginta et unum sunt pauca',
 atque si huic assentietur, quae nullo distat intervallo ab illa 'quinquaginta
 sunt pauca', assentietur et illi non comprehendenti 'decem milia sunt pauca'.

a) οὐκ ἐφέξει ὁ σπουδαῖος] idem est hoc loco ἐπέχειν quod supra
 ἵστασθαι et ἡσυχάζειν, ambigere an assentiendum sit necne, et sustinere
 se ac quiescere, quod in cavillationibus eiusmodi gradatim interrogatis
 faciendum suavit Chrysippus, non vero tunc ubi magna differentia sta-
 tim ostendit vel negandum vel tribuendum assensum.

b) τὰ πεντήκοντα καὶ ἓν] ita legendum omnino pro τὰ πεντήκοντα, P 453
 non hoc tantum, sed aliis deinceps tribus in locis.

c) μηδεμίαν ἐχούσῃ διαφορὰν] non quod eadem cum illa sit, sed quod

τασία ἀκατάληπτο φαντασία ἐστὶν ἴση. ἐπεὶ οὖν ἡ μὲν 'τὰ μυρία ὀλίγα ἐστὶν' ἀκατάληπτος ἴση ἐστὶ τῇ 'τὰ πενήκοντα ὀλίγα ἐστὶν', οὐδενὶ δὲ διέφερε καὶ ἐκεχώριστο τῆς 'τὰ πενήκοντα ὀλίγα ἐστὶ' καταληπτικῆς, ἴση γενήσεται τῇ 'τὰ μυρία ὀλίγα ἐστὶν' ἀκατάληπτο φαντασία ἢ 'τὰ πενήκοντα ὀλίγα ἐστὶ' καταληπτικῇ. καὶ οὕτω συνέξοχεται τῇ ψευδεὶ καὶ ἀκατάληπτο φαντασίᾳ διὰ τὴν ἀπαρραλλασίαν ἢ καταληπτικῇ· οὐδὲ γὰρ ἐνεσι λέγειν, μὴ πᾶσαν ἀκατάληπτον φαντασίαν ἴσην πάσῃ ἀκατάληπτο τυγχάνειν φαντασίᾳ, ἀλλὰ τὴν μὲν μᾶλλον εἶναι ἀκατάληπτον, 422 τὴν δὲ ἴσσον. ἐπεὶ πρῶτον μὲν μαχέσονται ἑαυτοῖς καὶ τῇ φύσει τῶν πραγμάτων οἱ Στωικοί. ὥσπερ γὰρ ἄνθρωπος ἄνθρωπον, καθ' ὃ ἄνθρωπός ἐστιν, οὐ διαφέρει οὐδὲ λίθος λίθον, οὕτως οὔτε ἀκατάληπτος φαντασία ἀκατάληπτον φαντασίᾳ διενήνοχεν, ἢ ἀκατάληπτός ἐστιν, οὐδὲ ψευδὴς ψευδοῦς⁴⁾, ἢ ψευδὴς ἐστὶ. κἀντεῦθεν ὁρμώμενοι οἱ περὶ τὸν Ζήνωνα⁵⁾ ἐδίδασκον, ὅτι ἴσα ἐστὶ τὰ ἀμαρτήματα⁶⁾. εἴτα ἴστω τὴν μὲν μᾶλλον εἶναι ἀκατάληπτον, τὴν δὲ ἴσσον, τί τοῦτο αὐτοῖς βοηθεῖν δύναται; ἀκολουθήσει γὰρ τῇ μὲν μᾶλλον ἀκατάληπτο μὴ συγκρατατίθεσθαι τὸν σοφόν, τῇ δὲ ἴσσον⁷⁾ συγκρατατίθεσθαι· ὅπερ 423 ἐστὶν ἄτοπον. ἀπλανὲς γὰρ εἶχε κριτήριον κατ' αὐτοῦς ὁ σοφός,

P 454

420. quaelibet enim phantasia non comprehendens phantasiae non comprehendenti par est. quoniam ergo illa quidem non comprehendens phantasia 'decem milia sunt pauca' est par huic 'quingenta et unum sunt pauca'; nullo autem intervallo distat haec aut seiuncta est a comprehendente phantasia 'quingenta pauca sunt'; non comprehendenti phantasiae 'decem milia pauca sunt' etiam par erit comprehendens 'quingenta sunt pauca'. 421. atque ita simul reicietur una cum falsa et non comprehendente phantasia, quia ab illa distingui non potest ea quae comprehendit: neque enim licet dicere, non quamlibet non comprehendentem phantasiam esse parem cuilibet phantasiae non comprehendenti, sed aliam quidem magis esse non comprehendentem, aliam vero minus. 422. nam primum quidem secum et cum natura rerum pugnabunt Stoici: quo modo enim homo, quatenus homo, non differt ab homine neque lapis a lapide; ita nec phantasia non comprehendens differt a phantasia non comprehendente, quatenus non comprehendens est, neque falsa a falsa, quatenus est falsa. hinc motus Zeno docebat peccata esse aequalia. 423. deinde esto aliam quidem magis esse non comprehendentem, aliam vero minus, quid hoc illos potest iuvare? sequetur enim ut ei quae est magis incomprehendens, non assentiatur sapiens, ei autem quae par, assentiatur; quod quidem est absurdum. ex eorum enim sententia iudicium

proxima nullumque inter ambas intercedat intervallum, quod paullo ante dixit, οὐδὲν ἐστὶ μεταξὺ ταύτης καὶ τῆς. sic interpretandum quod mox sequitur: οὐδενὶ διέφερε.

4) οὐδὲ ψευδὴς ψευδοῦς] Origenes 2 contra Celsum p. 61: ὥς οὐκ ἐστὶ ψεύσμα ψεύματος μᾶλλον ψεύσμα, οὕτως οὐδὲ μείζονως. ὥς οὐδὲ ἀληθὲς ἀληθοῦς μᾶλλον ἀληθὲς ἢ μείζονως ἀληθὲς.

5) οἱ περὶ τὸν Ζήνωνα] articulum οἱ ex ms Ciz. revocavi.

6) ἴσα τὰ ἀμαρτήματα] hanc Stoicorum doctrinam exponit Cicero paradoxo 3 refellitque quarto de Finibus, quemadmodum et Horatius lib. 1 sat. 3. confer Lipsium 3 21 manuductionis et quae viri docti ad Laërtii 7 120.

7) τῇ δὲ ἴσσον] sic legendum e ms Ciz. pro ἴσον.

καὶ κατὰ πάντα ἐθεοποιεῖτο⁸⁾ διὰ τὸ μὴ δοξάζειν⁹⁾, τουτέστιν ψευδεῖ συγκρατατίθεσθαι, ἐν ᾧ ἔκειτο ἡ ἄκρα κακοδαιμονία καὶ ἡ τῶν φάσεων διάπτωσις. ἵνα γε μὴν αἰσθητικὴ γένηται φαν- 424 τασία κατ' αὐτοῦς, οἷον ὁρατικὴ, δεῖ πέντε συνδραμεῖν, τὸ τε αἰσθητήριον¹⁰⁾ καὶ τὸ αἰσθητὸν καὶ τὸν τόπον καὶ τὸ πῶς καὶ τὴν διάνοιαν· ὥς ἐὰν τῶν ἄλλων παρόντων ἐν μόνον ἀπῇ, καθάπερ διάνοια παρὰ φύσιν ἔχουσα, οὐ σωθήσεται, φασίν, ἢ ἀντὶληψις. ἐνθεν καὶ τὴν καταληπτικὴν φαντασίαν ἐλεγόν τινες μὴ κοινῶς κριτήριον, ἀλλ' ὅταν μηδὲν ἔχῃ κατὰ τὸν τρόπον ἐνστήμα¹¹⁾. τοῦτο μέντοι¹²⁾ τῶν ἀδυνάτων ἐστὶ. καὶ γὰρ παρὰ 425 τὰς διαφορὰς τῶν πόρων καὶ παρὰ τὰς τοῦ ἐκτὸς περιστάσεις καὶ παρ' ἄλλους πλείονας τρόπους οὐδὲ τὰ αὐτὰ οὐδὲ ὡσαύτως ἰνδάλλεται ἡμῖν τὰ πράγματα, καθάπερ ἀνώτερον¹³⁾ ἐπελογισάμεθα. ὥστε εἰ μὲν φαίνεται πρὸς τῇδε τῇ αἰσθήσει καὶ τῇδε τῇ περιστάσει δύνασθαι λέγειν, τὸ δ' εἰ ταῖς ἀληθείαις τοιοῦτόν ἐστιν, οἷον καὶ φαίνεται, ἢ ἄλλοιόν μὲν ἐστὶν, ἄλλοιόν δὲ φαίνεται, μὴ ἔχειν ἡμᾶς διαυθεντεῖν, διὰ δὲ τοῦτο μηδεμίαν εἶναι φαν- 426 τασίαν χωρὶς ἐνστήματος. πῶς δ' οὐχὶ καὶ εἰς τὸν διαλλήλων¹⁴⁾ ἐμπίπτουσι τρόπον; ζητούντων γὰρ ἡμῶν, τίς ἐστὶν ἡ καταληπτικὴ φαντασία, ὁρίζομενοί φασιν, ἢ ἀπὸ ὑπάρχοντος κατ' αὐτὸ τὸ ὑπάρχον ἐναπομειμαγμένη καὶ ἐναπεσφραγισμένη, ὅποια οὐκ ἂν γένοιτο ἀπὸ μὴ ὑπάρχοντος. εἴτα πάλιν ἐπεὶ πᾶν τὸ ὁρικῶς

minime aberrans habet sapiens, et est in omnibus divinus propterea quod non opinetur, hoc est falso assentiatur, in quo sita est summa infelicitas et lapsus stultorum. 424. ut ex eorum quidem sententia sit phantasia vi sentiendi, videndi v. g., praedita, oportet quinque concurrere, instrumentum et sensile et locum et quo modo et cogitationem: nam si cum caetera adsint, unum solum desit, ut cogitatio quae se habet praeter naturam, non erit, inquit, salva apprehensio. hinc etiam comprehendentem phantasiam aliqui non communiter dixerunt esse veri criterium sed solum quando nihil quicquam habet quod ei obstat. hoc autem est ex iis quae non possunt fieri. 425. nam propter sensoriorum diversitatem et propter externas circumstantias et propter alios plures modos neque eadem neque similiter et eodem modo res sese nobis repraesentant, ut superius collegimus. quamobrem videtur quidem hoc posse dici, quod appareat huic sensui et in hac circumstantia, illud vero an re vera tale sit quale videtur, aut diversum quidem sit, diversum vero videatur, non posse nos certo affirmare, et propterea nullam esse phantasiam cui non aliquid obstat. 426. quomodo autem non incidunt etiam in eum vitiose docendi modum qui dicitur alter per alterum? nobis enim quaerentibus quae sit comprehendens phantasia, dicunt, quae est insculpta et impressa ex re quae existit convenienter rei quae existit, cuiusmodi non fit a non exi-

h) ἐθεοποιεῖτο] vide Lipsium 3 manuduct. diss. 14.

i) διὰ τὸ μὴ δοξάζειν] idem 3 diss. 8 et Sextus 2 Pyrrhon. sect. 83 et infra sect. 432 huius libri.

k) τὸ τε αἰσθητήριον] in ms Ciz. deest particula τε.

l) ὅταν μηδὲν ἔχῃ κατὰ τὸν τρόπον ἐνστήμα] ita legendum esse ex sect. 254—257 patet, qui locus omnino cum hoc conferendus. in editis male legitur ὅταν μόνον ἔχῃ. mox διαφορὰς τῶν πόρων verti sensoriorum differentias, hoc est oculorum, aurium diversas constitutiones. Her-vetus meatum.

m) τοῦτο μέντοι] ms Ciz. τοῦτο μέντοι [quod recepinus].

n) ἀνώτερον] sect. 414.

o) τὸν διαλλήλων] sic supra sect. 341, quod alibi dicit διαλλήλων.

P 454

διδασκόμενον ἐκ γινωσκομένων διδάσκεται, προσανακρινόντων ἡμῶν, τί ποτ' ἔστι καὶ τὸ ὑπάρχον, ἀναστρέψαντές φασιν, ὅτι ὑπάρχον ἐστὶν ὃ κινεῖ καταληπτικὴν φαντασίαν. ὥστε ἵνα μὲν μάθωμεν τὴν καταληπτικὴν φαντασίαν, προσειληφέναι ὀφείλομεν τὸ ὑπάρχον, ἵνα δὲ τοῦτο, ἐπὶ τὴν καταληπτικὴν βαδίζειν φαντασίαν, καὶ οὕτω μηδέτερον γίνεσθαι σαφές περιμένον τὴν
 427 ἐκ τοῦ ἑτέρου πίστιν. ὥσπερ τε ἐπὶ τῶν φαντασιῶν τὰ μὲν φαίνεται καὶ ὑπάρχει, τὰ δὲ φαίνεται μὲν, οὐχὶ δὲ γε καὶ ὑπάρχει, χρῆζομέν τινος κριτηρίου τοῦ παραστήσοντος, τίνα ἐστὶ τὰ φαινόμενα ἅμα καὶ ὑπάρχοντα· οὕτως ἐπὶ καὶ τῶν φαντασιῶν
 P 455 αἱ μὲν εἰσι καταληπτικαί, αἱ δὲ οὐ, δεόμεθα κριτηρίου τοῦ διατάζοντος, τίνες εἰσὶ τοιαῦται καὶ τίνες ἀκατάληπτοί τε καὶ ψευ-
 428 δεῖς. τοῦτο οὖν τὸ κριτήριο ἥτοι καταληπτικὴ γενήσεται φαντασία ἢ οὐ καταληπτικὴ· καὶ εἰ μὲν οὐ καταληπτικὴ, ἀκολουθήσει καὶ πάντων ἀπαξυπλῶς μὴ καταληπτικὴν φαντασίαν κριτήριο εἶναι, ἥς ἔργον ἐστὶ τὸ καὶ τὴν καταληπτικὴν ἐξετάζειν, ὅπερ οὐ θελήσουσιν· εἰ δὲ καταληπτικὴ, πρῶτον μὲν εὐθὺς· αὐτὴν γὰρ ταύτην ἐζητοῦμεν κρίνειν, πότε ἐστὶ καταληπτικὴ.
 429 δεῦτερον δὲ^{ρ)} εἰ πρὸς τὸ διαγινῶναι τὰς καταληπτικὰς καὶ ἀκαταλήπτους φαντασίας κριτήριο παραλαμβάνομεν τὴν καταληπτικὴν φαντασίαν, δεήσει καὶ τὸ ὅτι ἡ κρίνουσα αὐτὰς τῷ ὄντι καταληπτικὴ ἐστὶ φαντασία, δοκιμάζεσθαι διὰ καταληπτικῆς φαντασίας, καὶ κείνην πάλιν δι' ἄλλης, καὶ τοῦτο μέχρις ἀπείρου.
 430 ἀλλ' ἴσως τις ἐρεῖ τὴν καταληπτικὴν φαντασίαν καὶ τοῦ φανταστοῦ, ὅτι κατὰ ἀλήθειαν ὑπόκειται, καὶ ἐαυτῆς^{ρ)} ὅτι κατα-

stante. deinde quoniam rursus quidquid docetur ex definitione, docetur ex cognitōis, quaerentibus porro nobis quanam sit res existens? dicunt vicissim, ea est quae movet comprehendentem phantasiam, quamobrem ut discamus quidem comprehendentem phantasiam, debemus rem quae existit, assumere, ut hanc autem discamus, ad comprehendentem regredi phantasiam; et sic neutrum est manifestum expectans ut alterum fidem accipiat ex altero. 427. utque, quoniam eorum quae cadunt sub phantasiam, alia quidem apparent et existunt, alia autem apparent quidem, non existunt autem, opus habemus aliquo vim habente iudicandi, quod sit ostensurum quanam sint quae simul appareant existantque; ita quoniam ex phantasiis aliae quidem sunt comprehendentes, aliae vero non, opus habemus aliquo veritatis criterio, quod sit docturum quanam comprehendentes sunt et quanam sunt non comprehendentes, et falsae. 428. eiusmodi ergo criterium aut fiet comprehendens phantasia aut non comprehendens: et si quidem non comprehendens, sequetur non comprehendentem phantasiam vim habere omnia, ut semel dicam, diiudicandi, cuius est munus examinare etiam comprehendentem, quod nolent, sin autem comprehendens, primum quidem id fuerit stultum; nam hanc ipsam volebamus examinare utrum sit comprehendens. 429. secundo autem si ad dignoscendas comprehendentes et non comprehendentes phantasias pro regula et criterio assumimus comprehendentem phantasiam, oportebit etiam quod eas quae iudicat sit revera comprehendens phantasia, examinari per comprehendentem phantasiam, et illam rursus per aliam, et hoc usque in infinitum. 430. sed fortasse dicet quispiam comprehendentem phantasiam esse criterium et eius quod cadit sub phantasiam, quod revera subiiciatur, et sui ipsius,

P 455 ρ) δεύτερον δὲ] ita ms Ciz., licet δὲ in editis abest.

ρ) καὶ ἐαυτῆς] sic scripsi ex ms Ciz. pro κενῆς.

ληπτικὴ ἐστὶ, κριτήριο ὑπάρχειν. ὅπερ οὐ διήνεγκε τοῦ φάναι κατὰ ἀναστροφὴν καὶ τὸ φανταστὸν ἐαυτοῦ τε καὶ τῆς φαντασίας εἶναι δοκίμιον· ὥς γὰρ τῶν φαινομένων ἐν διαφωνίᾳ καθιστώτων ζητεῖται, τίνι κρινοῦμεν τὸ ὑπάρχον καὶ τὸ μὴ ὑπάρχον, οὕτω τῶν φαντασιῶν ἀσυμφώνων οὕσων σκεπτόμεθα τὸ τίνι κρινοῦμεν τὴν τε καταληπτικὴν καὶ τὴν μὴ τοιαύτην. διόπερ
 431 ὁμοίων ὄντων τῶν πραγμάτων, εἰ ἐαυτῆς κριτήριο εἶναι δύναται ἡ φαντασία, καίπερ ἀσύμφωνος οὕσα, ἔσται καὶ τὸ φανταστὸν^{ρ)} ἔξ αὐτοῦ πιστόν, καὶ ὅτι μάλιστα διαφωνῆται^{ρ)}· ὅπερ ἄτοπον. 432 ἢ εἴπερ τοῦτο, παρ' ὅσον ἐστὶ διάφωνον, δεῖται τοῦ κρίνοντος αὐτό, δεήσει καὶ ἡ φαντασία τοῦ δοκιμάσοντος αὐτὴν καὶ παραστήσοντος, εἰ τῷ ὄντι καταληπτικὴ ἐστὶν. ἄλλως τε εἰ πᾶσα φαῦλου κατ' αὐτοὺς ὑπόληψις^{ρ)} ἀγνοία ἐστὶ καὶ μόνος ὁ σοφὸς ἀληθεύει καὶ ἐπιστήμην ἔχει τάληθοὺς βεβαίαν, ἀκολουθεῖ μέχρι δεῦρο ἀνευρέτου καθεστῶτος τοῦ σοφοῦ^{ρ)} κατ' ἀνάγκην καὶ τἀληθὲς ἀνευρέτον εἶναι, διὰ δὲ τοῦτο καὶ πάντα ἀκατάληπτα τυγχάνειν, ἐπείπερ φαῦλοι πάντες ὄντες οὐκ ἔχομεν βεβαίαν τῶν ὄντων κατάληψιν. τούτου δὲ οὕτως ἔχοντος ἀπολείπεται τὰ ὑπὸ
 433 τῶν Στωϊκῶν πρὸς τοὺς ἀπὸ τῆς σκέψεως λεγόμενα, παρὰ μέρος P 456 καὶ ὑπὸ τῶν Σκεπτικῶν πρὸς ἐκείνους λέγεσθαι· ἐπεὶ γὰρ τοῖς φαῦλοις κατ' αὐτοὺς ἐγκαταριθμοῦται Ζήτων τε καὶ Κλεάνθους καὶ Χρύσιππος καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀπὸ τῆς αἰρέσεως, πᾶς δὲ

quod sit comprehendens. quod perinde est ac si invertas et dicas id quod cadit sub phantasiam, esse quod et ipsum se ipsum probat et phantasiam: quomodo enim cum quae apparent sunt in controversia, quaeritur quanam re iudicemus id quod existit et quod non existit; ita phantasiis non convenientibus consideramus quanam re iudicabimus comprehendentem phantasiam et eam quae non est eiusmodi. 431. quamobrem cum sint res similes, si se ipsam iudicandi vim habere potest phantasia, quamvis sit discrepans ac dissentiens, etiam id quod cadit sub phantasiam erit per se credibile, etiamsi maxime controversum sit: quod quidem est absurdum. 432. aut si hoc, quatenus controversum est, indiget eo quod sit ipsum iudicaturum, opus habebit etiam phantasia eo quod sit ipsam probaturum et ostensurum, an sit re vera comprehendens. alioqui si, ut est eorum sententia, quaelibet stulti existimatio est ignoratio, et solus sapiens verum dicit et habet firmam ac stabilem veri scientiam, sequitur ut cum hucusque inveniri non potuerit sapiens, necessario verum quoque non possit inveniri et propterea sint omnia incomprehensibilia, quandoquidem stulti omnes non habemus firmam ac stabilem rerum comprehensionem. 433. hoc autem cum ita se habeat, restat ut quae dicuntur a Stoicis adversus Scepticos, vicissim etiam a Scepticis adversus illos dicantur: nam quoniam ex illorum sententia in stultorum numerum referuntur etiam Zeno et Cleanthes et Chrysippus et caeteri ex secta Stoicorum;

ρ) ἀσύμφωνος οὕσα, ἔσται καὶ τὸ φανταστὸν] ita recte distinguit ms Ciz.

ρ) διαφωνῆται] idem ms διαφωνεῖ.

ρ) πᾶσα φαῦλου ὑπόληψις] Stoicorum hoc scitum, solis sapientibus veritatem patere et scientiam, caeteros omnes quos φαῦλων vel stultorum nomine contemnunt, in vera quidem posse fortassis incidere, sed tantum incerta opinione, confer lib. 2 Pyrrhon. sect. 83.

ρ) ἀνευρέτου τοῦ σοφοῦ] Stoicis ipsis latentibus, ut Seneca non uno in loco. confer Ciceronem 3 Offic. 4 et nostrum libro adversus Rhetoras sect. 45 et 1 adv. Physicos sect. 133. idem Cicero Stoicos perstringens in Laelio c. 5: eam sapientiam interpretantur, quam adhuc mortalis nemo est consecutus.

φαῦλος ἀγνοίᾳ κρατεῖται, πάντως ἡγνόει Ζήνων, πότερον ἐν κόσμῳ περιέχεται ἢ αὐτὸς τὸν κόσμον περιέσχηκε, καὶ πότερον ἀνὴρ ἐστὶν ἢ γυνή. καὶ οὐκ ἡπίστατο Κλεάνθης εἶτε ἀνθρωπὸς 434 ἐστὶν εἶτε τι θηρίον^{α)} Τυφῶνος πολυπλοκώτερον. καὶ μὴν ἡ ἐγίνωσκε τὸ δόγμα τοῦτο Χρύσιππος Στωϊκὸν ὄν, φημί δὴ τὸ 'πάντα ἀγνοεῖ ὁ φαῦλος', ἢ οὐδὲ αὐτὸ τοῦτο ἡπίστατο. καὶ εἰ μὲν ἡπίστατο, ψεύδος τὸ πάντα ἀγνοεῖν τὸν φαῦλον· αὐτὸ γὰρ τοῦτο φαῦλος ὢν ἐγίνωσκε ὁ Χρύσιππος, τὸ πάντα ἀγνοεῖν τὸν φαῦλον. εἰ δὲ οὐδ' αὐτὸ τοῦτο ᾔδει τὸ ὅτι πάντα ἀγνοεῖ, πῶς περὶ πολλῶν δογματίζει τιθεὶς τὸ ἔνα εἶναι κόσμον καὶ προνοῖα τοῦτον διοικεῖσθαι καὶ διόλον τρεπτήν εἶναι τὴν οὐσίαν καὶ ἄλλα 435 παμπληθῆ; πάρεστι δέ, εἴ τιτι φίλον ἐστί, καὶ τὰς ἄλλας ἀπορίας τὸν ἀντερωτῶντα, ὡς ἔθος ἔχουσιν, αὐτοῖς τοῖς Σκεπτικοῖς προσάγειν. δεδηλωμένον μέντοι τοῦ κατὰ τὴν ἐπιχείρησιν χαρακτηριστοῦ οὐκ ἀνάγκη μακρογορεῖν. πρὸς δὲ τοὺς πιθανὰς^{β)} ἀποδεχομένους φαντασίας σύντομος ὁ λόγος· ταυτὶ γὰρ τὰ κριτήρια, δυοῖν θάτερον, ἢ ὡς πρὸς τὴν τοῦ βίου διεξαγωγὴν^{γ)} χρήσιμα αὐτοῖς ὑπείληπται ἢ ὡς πρὸς τὴν εὐρεσιν^{δ)} τῆς ἐν τοῖς 436 οὐσι ἀληθείας. καὶ εἰ μὲν τὸ πρῶτον λέγοιεν, ἀποποι γενήσονται· οὐδεμία γὰρ τούτων τῶν φαντασιῶν δύναται κατ' ἰδίαν χραιοῦν πρὸς τὰς τοῦ βίου διεξαγωγὰς, ἀλλὰ χρεῖα ἐστὶν ἐκάστη καὶ τῆς τηρήσεως, καθ' ἣν ἦδε μὲν^{ε)} διὰ τόδε ἐστὶ πιθανή, 437 ἦδε δὲ διὰ τόδε διεξωδευμένη καὶ ἀπερίσπαστος^{ς)}. εὐθέως δὲ πρὸς τὴν τῶν ἀληθειῶν εὐρεσιν διαπεσοῦνται· οὔτε γὰρ ἡ πιθανή

quilibet autem stultus tenetur ab ignorantia, omnino ignorabat Zeno an in mundo contineretur an ipse mundum contineret, neque utrum esset vir an femina, neque sciebat Cleanthes essetne homo an fera aliqua Typhone magis varia ac magis multiplex. 434. praeterea aut noverat Chrysippus hoc dogma, quod est Stoicum, illud inquam 'stultus ignorat omnia', aut ne hoc quidem sciebat, ac siquidem sciebat illud, falsum est a stulto omnia ignorari: ipsum enim hoc, cum stultus esset, cognoscebat Chrysippus, stultum omnia ignorare. si autem ne hoc quidem ipsum sciebat quod omnia ignorat, quomodo de multis dogma constituit, ponens unum esse mundum et eum administrari providentia et per totum mutabilem esse eius essentiam et alia plurima? 435. licet autem si velit quispiam, contra interrogando, ut mos est, ipsis quoque Scepticis alias afferre dubitationes, sed ostensa forma argumentandi non est necesse prolixa uti oratione, adversus eos autem qui probabiles admittunt phantasias, brevi oratione uti licet: huiusmodi enim criteria veritatis duorum alterum, aut ad vitam traducendam existimata sunt ab eis conducibilia aut ad inveniendam in rebus veritatem. 436. et si prius illud quidem dicant, absurdum erit quod ab eis dicetur: nulla enim ex huiusmodi phantasiis potest seorsum conferre ad vitam traducendam, sed unicuique opus est etiam observatione, per quam alia quidem phantasia propter hoc est probabilis, alia vero propter illud examinata per partes et non distracta. 437. statim autem labentur in veri inventionem: neque enim quae probabilis

P 456 α) εἶτε τι θηρίον] ex dicto Socratis, quod fuit supra sect. 264.
 γ) πρὸς δὲ τοὺς πιθανὰς] Academicos Carneadem aliosque, sect. 174 sq. 371. 401.
 δ) πρὸς τὴν τοῦ βίου διεξαγωγὴν] vide supra sect. 184.
 ε) ἢ ὡς πρὸς τὴν εὐρεσιν] ὡς in ms Ciz. desideratur.
 β) καθ' ἣν ἦδε μὲν] ita legendum pro ἢ δὲ μὲν.
 ς) διεξωδευμένη καὶ ἀπερίσπαστος] vide sect. 186 sq. et 1 Pyrrhon. sect. 227 sq.

μόνον κριτήριο τῶν ἀληθειῶν· δεῖ γὰρ ἵνα τοῦτο εὐρεθῇ, πολὺ πρότερον αὐτὴν περιωδευμένην^{δ)} διὰ τὸ πάντως ἡμᾶς ἐν τῷ διοδεύειν ἕκαστον τῶν κατὰ τρόπον αὐτῆς θεωρουμένων μὴ εἰς ὑπόνοιαν ἀνάγεσθαι, μήποτε παραλείπεται τῶν ὀφειλόντων κατὰ τὸν τόπον ἐξετάζεσθαι, ἅτε περισπασμοῦ^{ε)} περὶ τὴν διάνοιαν συμβαίνοντος εἴρηται ἢ τῆς ἀληθείας γνώσις. τὸ δὲ 438 ὅλον μήποτε τοῖς αὐτῶν ἐλέγχοις κρατοῦνται· ὡς γὰρ διαβάλλ- P 457 λοντες τὴν καταληπτικὴν φαντασίαν^{ς)} ἐφασκον μὴ εἶναι κριτήριο τὴν αὐτὴν τῆς ἀληθείας τῷ καὶ ἄλλας ἀπαρallάκτους παρακεῖσθαι αὐτῇ ψευδεῖς, οὕτως οὐκ ἀπέοικε καὶ τοῖς διεξωδευμένοις πράγμασιν ἡμῖν ἐν τῷ διαθεωρεῖν τὴν πιθανὴν φαντασίαν ἄλλα τινὰ ψευδῆ παρακεῖσθαι, ὥστε λόγον ἔνεκεν δοκεῖν μὲν ἡμᾶς ἔχειν ἀρίστην^{ζ)} τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα, μὴ οὕτως δὲ ἔχειν, ἢ ὡς ἐκ συμμέτρου μὲν διαστήματος δοκεῖν βλέπεσθαι τὸ φανταστὸν, ἄλλως δὲ ἔχειν. πλὴν τὸ γε κεφάλαιον, εἰ μήτε πᾶ- 439 σαι αἱ φαντασίαι εἰσὶ πισταὶ^{κ)} μήτε πᾶσαι ἄπιστοι^{λ)} μήτε τινὲς μὲν^{κ)} πισταὶ τινὲς δὲ ἄπιστοι, οὐκ ἂν εἴη κριτήριο τῆς ἀληθείας ἡ φαντασία. ὥ ἀκόλουθον τὸ μηδὲν εἶναι κριτήριο διὰ τὸ μήτε τὸ ὑφ' οὐ^{ι)} μήτε τὸ δι' οὐ^{μ)} μήτε τὸ καθ' οὐ^{ν)} βεβαίαν ἔχειν τὴν γνώσιν. ἀλλ' εὐθέως ἀνθυποφέροντες οἱ Λο- 440 γματικοὶ^{ο)} ζητεῖν, πῶς ποτε καὶ ὁ Σκεπτικὸς τὸ μηδὲν εἶναι

solum est phantasia, veri falsique regula est. oportet quippe ut hoc inveniat, multo prius ipsam esse per partes examinatum, ne omnino nos dum persequimur unumquodque eorum, quae in eius modo considerantur, veniamus in suspicionem, numquid sit aliquid praetermissum eorum quae debent rite examinari, siquidem veritatis cognitionem dicunt contingere mentis (ad illi assentiendum) tractione. 438. in summa autem numquid suis propriis vincuntur argumentis: quomodo enim dicebant comprehendentem reprehendentes phantasiam eam non esse criterium veritatis propterea quod iuxta eam exant aliae falsae, quae minime ab ea differunt; ita est satis verisimile, dum probabilem contemplamur phantasiam, etiam post singula per partes examinata aliam similem falsam adesse, ut exempli causa, videri quidem nobis esse integros animo nos et corpore, non autem ita habere; aut ex congruenti spatio videri aspicere quod cadit sub phantasiam, rem autem aliter se habere. 439. ut summam autem dicam, si neque omnes phantasiae sunt credibiles neque omnes incredibiles, neque aliquae quidem credibiles aliquae vero incredibiles, non est phantasia criterium sive regula indicandae veritatis. cui est consequens, ut nullum sit propterea quod neque id a quo neque id per quod neque id secundum quod firma ac stabili percipitur cognitione. 440. sed solent contra haec obiectantes Dogmatici quaerere, quomodo pronuntiat Sec-

δ) περιωδευμένην] eadem quam modo διεξωδευμένην dixerat.

ε) ἅτε περισπασμοῦ] per phantasiam ἀπερίσπαστον. vide sect. 176 sq. huius libri et lib. 2 sect. 48.

ς) τὴν καταληπτικὴν φαντασίαν] Stoicorum, supra sect. 402 sq.

P 457

ζ) ἀρίστην] ms Ciz. ἀρίτοις, male.

η) μήτε πᾶσαι αἱ φαντασίαι εἰσὶ πισταὶ] hoc probavit sect. 389—397.

ι) μήτε πᾶσαι ἄπιστοι] sect. 398—400.

κ) μήτε τινὲς μὲν] sect. 401—439.

λ) μήτε τὸ ὑφ' οὐ] sect. 263—342.

μ) μήτε τὸ δι' οὐ] sect. 343—369.

ν) μήτε τὸ καθ' οὐ] sect. 370—439.

ο) ἀνθυποφέροντες οἱ Λογματικοὶ] confer Laërtium 9 102.

- κριτήριο ἀποφαίνεται. ἤτοι γὰρ ἀκρίτως τοῦτο λέγει ἢ μετὰ κριτηρίου· καὶ εἰ μὲν ἀκρίτως, ἀπίστος γενήσεται, εἰ δὲ μετὰ κριτηρίου, περιτραπήσεται. καὶ λέγων μηδὲν εἶναι κριτήριο ὁμο-
λογήσει εἰς τὴν τούτου παράστασιν κριτήριο παραλαμβάνειν.
441 πάλιν τε ἡμῶν συνερωτώντων, εἰ ἔστι κριτήριο, ἤτοι κέκριται ἢ ἀκριτόν ἐστι, καὶ δυοῖν θάτερον συναγόντων^{π)}, ἤτοι τὴν εἰς ἀπειρον ἔκπτωσιν ἢ τὸ ἀτόπως αὐτοὺς τὸ κριτήριο εἶναι λέγε-
σθαι, ἀντιπαρεξάγοντές φασι μὴ ἄτοπον ὑπάρχειν τὸ ἐξ αὐτοῦ
442 τι κριτήριο ἀπολείπειν· τὸ γὰρ αὐτοῦ εὐθὺ καὶ ἄλλων ἐστὶ δοκιμαστικόν. καὶ ὁ λόγος τῆς τε τῶν ἄλλων ἰσότητος καὶ τῆς ἰδίας σταθμητικῆς ὑπῆρχε. καὶ τὸ φῶς οὐ μόνον τῶν ἄλλων ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ ἐκκαλυπτικὸν φαίνεται. διόπερ καὶ τὸ κριτή-
443 ριον δύναται καὶ ἄλλων καὶ αὐτοῦ κριτήριο καθεστάναι. ῥητέον δὲ πρὸς μὲν τὸ πρῶτον, ὅτι σκεπτικόν ἐστὶ ἔθος τὸ τοῖς πεπι-
στευμένοις μὴ συνηγορεῖν, ἀρκεῖσθαι δ' ἐπ' αὐτῶν ὡς αὐτάρκει κατασκευῇ τῇ κοινῇ προλήψει· τοῖς δὲ ἀπίστοις εἶναι δοκοῦσι συναγορεύειν καὶ εἰς ἰσοσθένειαν αὐτῶν ἕκαστον ἀνάγειν τῇ περὶ τὰ παραδοχῆς ἡξιωμένα^{q)} πίστει. τοίνυν καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος
P 458 οὐκ ἀναιροῦντες τὸ κριτήριο^{ν)} τοῖς κατὰ τούτου χειρίζομεν λό-
γους, ἀλλὰ βουλόμενοι δεῖξαι ὅτι οὐ πάντως πιστόν ἐστι τὸ εἶναι κριτήριο, διδομένων εἰς τοὐναντίον καὶ τῶν ἴσων ἀφορμῶν.
444 εἰτα καὶ τῷ ὄντι συναναιρεῖν δοκῶμεν τὸ κριτήριο, δυνάμεθα εἰς τοῦτο οὐχ ὡς κριτηρίῳ χρῆσθαι τῇ προχείρῳ φαντασίᾳ, καθ' ἣν τοὺς προσπίπτοντας ἡμῖν πιθανοὺς λόγους τιθέντες εἰς τὸ

pticus nullum esse veri falsique criterium? aut enim hoc dicit absque iudicio aut criterio veritatis adhibito id pronuntiat, et si quidem absque iudicio, non erit fide dignus; sin autem criterio veritatis adhibito, in eum retorquetur, et dicens nullum esse veri criterium fatebitur se ad hoc probandum criterio uti. 441. et rursus nobis rogantibus, utrum detur criterium veritatis, aut indicatum est aut non est indicatum, et duorum alterum colligentibus, aut prolapsionem in infinitum aut absurde eos dicere criterium veritatis dari; illi obiectioni respondentes dicunt, non esse absurdum concedere aliquid quod sui ipsius criterium sit. 442. rectum enim et se probat et alia, et ratio seu proportio et aliorum aequalitatem ponderat et suam, et lux non solum alia sed se quoque cernitur aperire, quamobrem potest quoque criterium veritatis et se et alia indicare. 443. atque ad primum quidem dicendum est, quod mos est Scepticorum, ea quae communiter creduntur non defendere contentio-
tisque esse communi praesumptione tamquam sufficienti probatione; ea autem quae incredibilia videntur defendere et ad fidem faciendam eorum quae digna sunt ut admittantur pares vires unumquemque adducere. ita ergo etiam in praesentia non ut tollamus veritatis criterium, contra ipsum tractamus haec quae dicimus, sed volumus ostendere quod non sit omnino firmum quod cri-
terium veritatis sit, cum etiam dentur argumenta in contrarium. 444. deinde etiamsi re vera videremur tollere veri regulam falsique, possumus ad hocce non tamquam criterio veritatis phantasia obvia uti, per quam probabiles, quae nobis occurrunt, rationes dum afferimus ad colligendum hoc quod nullum sit

p) συναγόντων] ita ms Ciz. pro συναγαγόντων.

q) παραδοχῆς ἡξιωμένα] sic ἀποδοχῆς ἄξιον dixit Apostolus 1 Tim. 1 15. 4 9.

P 458 r) οὐκ ἀναιροῦντες τὸ κριτήριο] idem prae se fert ac profitetur Sextus 2 Pyrrho. sect. 79. confer infra lib. 2 adv. Logicos sect. 157.

μηδὲν εἶναι κριτήριο ἐκτιθέμεθα μὲν, οὐ μετὰ συγκαταθέσεως δὲ τοῦτο ποιοῦμεν διὰ τὸ καὶ τοὺς ἀντικειμένους λόγους ἐπ' ἴσης εἶναι πιθανούς. νῆ Δία, ἀλλὰ δύναται τι καὶ αὐτοῦ εἶναι 445 κριτήριο, ὡς ἐπὶ τε κανόνος καὶ ζυγοῦ ἐγίνετο, ὅπερ ἐστὶ μει-
ρακιῶδες· τούτων μὲν γὰρ ἕκαστου ἐστὶ τι ὑπερναβεβηκὸς κρι-
τήριον^{ς)}, ὡς αἰσθησις καὶ νοῦς, διὸ καὶ ἐπὶ τὴν κατασκευὴν αὐτῶν ἐρχόμεθα. τοῦ δὲ νῦν ὑπὸ τὴν ζήτησιν πεπτωκότος κρι-
τήριον οὐδὲν θέλουσιν ὑπεράνω τυγχάνειν. τοίνυν ἀπίστόν ἐστι περὶ αὐτοῦ τι λέγον^{ς)} καὶ μὴ ἔχον τὸ προσμαρτυροῦν τὴν ἀλήθειαν.

Τοσαῦτα μὲν περὶ κριτηρίου. μέτρον δὲ ἔχοντος αὐταρχεῖς 446 τοῦ ὑπομνήματος ἀπὸ ἄλλης ἀρχῆς^{ς)} πειρασόμεθα καὶ περὶ αὐτοῦ κατὰ ἀποτομὴν τοῦ ἀληθοῦς διαπορεῖν.

veritatis criterium, exponimus quidem, sed hoc non facimus cum assensione, propterea quod quae eis opponuntur rationes, aequae sint probabiles. 445. at potest sane, inquirunt, aliquid esse criterium sui ipsius, ut videmus in regula et trutina; quod quidem est puerile: horum enim singulis est aliquid crite-
rium superius, ut sensus et intelligentia, et ideo ad ea probanda accedimus. eius autem de quo nunc quaeritur, nullum volunt superius criterium exstare, non est ergo credibile nec fide dignum, cum de se ipso affirmat aliquid nec habet quod attestetur verum illud esse.

446. Atque hactenus quidem de criterio veri falsique. cum autem com-
mentarius in satis magnam creverit longitudinem, tentabimus alio sumpto principio de ipso quoque vero separata disputatione addubitare.

ς) ὑπερναβεβηκὸς κριτήριο] sensus cum mente ait esse criterium quo ipsam regulam et trutinam, an rectae sint, diiudicamus, itaque has non habere nos pro summo criterio, sed alii superiori et ὑπερναβεβηκότε subicere. philosophos autem dogmaticos contendere pro criterio aliquo veritatis summo et quod nulli alii superiori diiudicandum submittere velint.

ς) περὶ αὐτοῦ τι λέγον] in ms Ciz. deest τί. [legebatur αὐτοῦ]

ς) ἀπὸ ἄλλης ἀρχῆς] hinc, quemadmodum etiam ex verbis in limine proximi libri, διὰ τοῦ προανυσθέντος ἡμῶν ὑπομνήματος, patet tractationem adversus Logicos a Sexto ipso in duo ὑπομνήματα sive libros duos divisam esse. in ms Ciz. in calce adscriptum erat: Σέξτου Ἐμ-
πειρικοῦ περὶ κριτηρίου.

Σέξτου ἐμπειρικοῦ

Περὶ φιλοσοφίας τὸ δεύτερον^{a)}.

α' περὶ ἀληθοῦς. — β' περὶ σημείου. — γ' περὶ ἀδήλων. — δ' περὶ ἀποδείξεως. — ε' ἐκ τίνος ὕλης ἢ ἀπόδειξις. — ς' εἰ ἔστιν ἀπόδειξις^{b)}.

1 Ὅσα μὲν ἀπορηματικῶς^{c)} εἴωθε λέγεσθαι παρὰ τοῖς Σκεπτικοῖς εἰς ἀναίρεσιν τοῦ κριτηρίου τῆς ἀληθείας, διὰ τοῦ προανυσθέντος^{d)} ἡμῖν ὑπομνήματος ἐπεληλύθμεν. συναποδόντες δὲ
P 459 αὐτοῖς καὶ τὴν ἀνωθεν ἀπὸ τῶν φυσικῶν^{e)} μέχρι τῶν νεωτέρων καταγομένην ἱστορίαν τοῦ πᾶσιν ὑπεσχόμεθα καὶ περὶ αὐτοῦ κατ' ἰδίαν ἔρεῖν τοῦ ἀληθοῦς. ὁθεν νῦν τὴν ὑπόσχεσιν πληροῦν-
τες ἐν πρώτοις σκεπτώμεθα,

Εἰ ἔστι τι ἀληθές.

2 Ὅτι μὲν μηδενὸς ὄντος σαφοῦς κριτηρίου κατ' ἀνάγκην συναδλεῖται καὶ τὸ ἀληθές, πᾶσιν ἤδη φανερόν ἐστιν. ὁμοίως δὲ

Sexti Empirici

De philosophia liber secundus.

1 De vero sect. 2. — 2 de signo sect. 141. — 3 de non evidentibus sect. 145. — 4 de demonstratione sect. 300. — 5 ex qua materia sit demonstratio sect. 315. — 6 an sit demonstratio sect. 337.

1. Quae dubitando quidem disputari solent apud Scepticos ad tollendum criterium veritatis, persecuti sumus in superiore commentario. cum simul autem tradiderimus repetitam altius a Physicis historiam usque ad recentiores, postremo polliciti sumus viros nos esse de ipso vero, implentes itaque nunc promissum in primis consideremus,

I. An sit aliquid verum.

2. Atque si nullum quidem sit evidens criterium veri falsique, simul etiam necessario obscurum esse verum iam est omnibus perspicuum, similiter

a) περὶ φιλοσοφίας τὸ δεύτερον] in mss Vratislav. et Ciz. titulus est τῶν κατὰ Σέξτον σκεπτικῶν τὸ δεύτερον. atque aliquot locis ὑπομνήματα sua σκεπτικά laudat noster, ubi hos libros videtur innuere, ut lib. contra Rhetoras sect. 107.

b) εἰ ἔστιν ἀπόδειξις] ms Ciz. τί ἔστιν, male.

c) ἀπορηματικῶς] ms Ciz. ἀπορητικῶς.

d) προανυσθέντος] ita recte idem ms pro προανυσθέντος. quemadmodum apud Plutarchum lib. de sanitate tuenda pro ἀνοιστόν legendum esse ἀνυστόν H. Stephanus pridem annotavit.

e) ἀνωθεν ἀπὸ τῶν φυσικῶν] Physicos vocat antiquissimos Graecorum
P 459 philosophos a Thalete ad Socratem, quorum sententias de criterio veritatis in superiore libro exponit a sect. 89 ad 140. postea ceteros etiam persequens ad Stoicos usque, quos νεωτέρων nomine appellare hoc loco videtur.

καὶ ἐξ ἐπιμέτρου^{f)} παρέσται διδάσκειν ὅτι καὶ μηδὲν ἀντικρὺς πρὸς τὸ κριτήριον λέγωμεν, ἢ περὶ αὐτοῦ τοῦ ἀληθοῦς^{g)} διάστασις ἱκανή ἐστιν εἰς ἐποχὴν ἡμᾶς καταστήσασθαι. καὶ ὃν τρό-
3 πον μηδενὸς ὄντος ἐν τῇ φύσει τῶν πραγμάτων εὐθέως καὶ στρεβλοῦ οὐδὲ κανὼν ἐστὶ δοκιμαστικὸς τούτων, καὶ μηδενὸς ὄντος βαρέος καὶ κούφου σώματος συναναιρεῖται ἢ τοῦ ζυγοῦ κατασκευῇ^{h)}. οὕτω μηδενὸς ὄντος ἀληθοῦς οἴχεται καὶ τὸ τῆς ἀληθείας κριτήριον. τὸ δ' ὅτι οὐδὲν ἐστὶν ἀληθές ἢ ψεῦδος, ὅσον ἐπὶ τοῖς τῶν Δογματικῶν λόγοις μάθωμεν ἂν τὴν γε-
4 γονυῖαν αὐτοῖςⁱ⁾ περὶ τούτου διάστασιν προτάξαντες. τῶν γὰρ σχεψαμένων ἀληθοῦς οἱ μὲν οὐδὲν εἶναι φασιν ἀληθές, οἱ δὲ εἶναι· καὶ τῶν εἶναι φαιμένων οἱ μὲν μόνον ἔλεξαν ἀληθῆ εἶναι τὰ νοητά, οἱ δὲ μόνον τὰ αἰσθητά, οἱ δὲ κοινῶς τὰ αἰσθητά τε καὶ νοητά. Ξενιάδης^{k)} μὲν οὖν ὁ Κορίνθιος, ὡς ἀνώτερον ὑπεδείκνυμεν, 5
μηδὲν εἶναι φησιν ἀληθές. τάχα δὲ καὶ Μόνιμος^{l)} ὁ κύων τυ-
6 φον^{m)} εἰπὼν τὰ πάντα, ὅπερ οἴησιν ἐστὶ τῶν οὐκ ὄντων ὡς ὄντων. οἱ δὲ περὶ τὸν Πλάτωνα καὶ Δημόκριτον μόνον τὰ νοητά 6

autem hoc quoque docere licebit ex abundanti, quod etsi nihil contra criterii veritatis existentiam diserte dicamus, ipsa de vero dubitatio sufficiat ad sustinendam nostram assensionem. 3. et quomodo si in natura rerum nihil sit rectum et obliquum, tum neque datur regula quae ea probet et examinet; et si nullum sit corpus grave et leve, simul etiam tollitur probatio trutinæ: ita si nihil sit verum, perit etiam criterium quod iudicet veritatem, quod autem nihil sit verum aut falsum, ex iis quae dicuntur a Dogmaticis, didicerimus, si praemiserimus eam quae apud eos de ea re est dissensionem. 4. ex iis enim qui verum considerarunt, alii quidem dicunt nihil esse verum, alii autem esse; et ex iis qui dixerunt esse, alii quidem dixerunt sola esse vera ea quae cadunt sub intelligentiam, alii autem sola sensilia, alii autem utraque communiter sensilia et quae cadunt sub intelligentiam. 5. atque Xenias quidem Corinthius, ut superius ostendimus, dicit nihil esse verum. fortasse autem etiam Monimus Cynicus, qui dixit omnia esse τυφον sive opinionem inflatam de iis quae non sunt, ac si sint, 6. Plato autem et Democritus ea sola existimarunt esse vera, quae cadunt sub intel-

f) ἐξ ἐπιμέτρου] ms Vratislav. unico vocabulo ἐξεπιμέτρου; ut paullo ante κατιδίαν.

g) τοῦ ἀληθοῦς] ms Ciz. τῆς ἀληθείας.

h) ἢ τοῦ ζυγοῦ κατασκευῇ] articulum ἢ ex ms Vratislav. revocavi.

i) γεγονυῖαν αὐτοῖς] ita rectius mss pro αὐτῆς. mox pro verbo προτάξαντες Hervetus in versione sua habet si prius examinaverimus, ac si προετάξαντες legisset.

k) Ξενιάδης] videsis quae ad superiorem librum sect. 53 et 388.

l) Μόνιμος] de hoc quoque dictum ibid. ad sect. 88.

m) τυφόν] Menander de Monimo apud Laërtium 6 83

τὸ γὰρ ὑποληφθὲν τυφόν εἶναι πᾶν ἐφη,

minus bene vir summus Hugo Grotius excerpt. e Comicis p. 127 τυφλόν legit pro τυφόν. peius etiam Hervetus, qui in versione sua pro τυφόν habet τυφόν. est autem τυφός proprie tumor carnis non bono habitu sed inflammatione elatae, unde per metaphoram haec vox ad vanam opinionem transfertur. Hesychius: τυφός ἀλαζονία, ἐπαρσις, κενοδοξία. vetus glossarium ms quod est penes me et fuit olim B. Hinckelmanni: τυφεται καπνίζεται. τυφώεις ἐπαρθεῖς, τυφός ἀλαζονία, κενοδοξία, ὑπερηφανία. confer Menagium ad Laërtii laudatum locum et Tho. Galtakerum ad haec M. Antonini 2 15: οὐ πᾶν ὑπόληψις· δῆλα μὲν γὰρ τὰ πρὸς τοῦ κυνικοῦ Μονίμου λεγόμενα.

ὑπενόησαν ἀληθῆ εἶναι. ἀλλ' ὁ μὲν Δημόκριτος) διὰ τὸ μηδὲν ὑποκεῖσθαι φύσει αἰσθητόν, τῶν τὰ πάντα συγκρινουσῶν ἀτό-
μων πάσης αἰσθητῆς ποιότητος ἔρημον ἔχουσῶν φύσιν. ὁ δὲ
Πλάτων) διὰ τὸ γίνεσθαι μὲν αἰεὶ τὰ αἰσθητά, μηδέποτε δὲ
P 460 εἶναι, ποταμοῦ δίκην ῥεούσης) τῆς οὐσίας, ὥστε ταῦτ' οὐκ ἔστιν
τοὺς ἐλαχίστους χρόνους ὑπομένειν μηδὲ ἐπιδέχεσθαι, καθάπερ
ἔλεγε καὶ ὁ Ἀσκληπιάδης, δύο ἐπιδείξεις) διὰ τὴν ὁξύτητα τῆς
8 ῥοῆς. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀντισθένη) καὶ Ἡράκλειτον καὶ τὸν
Ἐπίκουρον ἐπὶ τὰ αἰσθητά κοινῶς κατενεχθέντες ἐν εἰδὲ διέστη-
σαν· οἱ μὲν γὰρ περὶ τὸν Ἀντισθένη λέγουσι τινα τῶν φαι-
νομένων διαφορὰν, καὶ φασὶ τούτων τὰ μὲν κοινῶς φαίνεσθαι,
τὰ δὲ ἰδίως τινί, ὧν ἀληθῆ μὲν εἶναι τὰ κοινῶς πᾶσι φαινό-
μενα, ψευδῆ δὲ τὰ μὴ τοιαῦτα. ὁθεν καὶ ἀληθὲς φερωνύμως
9 εἰρησθαι τὸ μὴ λῆθον τὴν κοινὴν γνώμην. ὁ δὲ Ἐπίκουρος)
τὰ μὲν αἰσθητά πάντα ἔλεγεν ἀληθῆ καὶ ὄντα· οὐκ διήνεγκε γὰρ

ligentiam, sed Democritus quidem propterea quod nihil occurrat nobis revera
sensibus subiectum, cum quae omnia congregant et cogunt atomi, habeant
naturam vacuum omni sensili qualitate. 7. Plato autem propterea quod sem-
per quidem gignantur sensilia, numquam autem sint, instar fluvij fluente es-
sentia, adeo ut res eadem ne duo quidem minima momenta sustineat neque
his indicari admittat, ut dicebat etiam Asclepiades, propter velocitatem flu-
xus. 8. Aenesidemus autem et Heraclitus et Epicurus communiter de sensi-
libus cum sentiant, in specie dissident: Aenesidemus enim dicit esse aliquam
eorum quae apparent differentiam, et dicit ex iis quae apparent alia quidem
apparere communiter, alia vero privatim alicui, ex quibus vera quidem esse
quae communiter apparent omnibus, falsa autem quae non sunt huiusmodi.
unde etiam verum dictum esse Graece ἀληθές quasi μὴ λῆθον, hoc est non
latens communem sententiam. 9. Epicurus autem omnia sensilia dicebat vera
et esse: non referre enim dicane aliquid esse verum an esse. hinc etiam

n) ὁ μὲν Δημόκριτος] vide superiore libro sect. 135 sq. et adv. Mu-
sicos sect. 53 et 1. Pyrrhon. sect. 213 sq. infra hoc libro sect. 56 355.

o) ὁ δὲ Πλάτων] in Theaeteto Timaeo Cratylo. adde quae viri docti
ad Laërtium 3 9. 10 et nostrum libro superiore sect. 141 sq.

P 460 p) ποταμοῦ δίκην ῥεούσης] ex noto Heracliti dicto: πάντα ῥεῖ ποταμοῦ δί-
κην. vide Suidam in Θεσίς, Gatakerum ad M. Antonini 4 43 et 6 15 ac
Barthium p. 111 ad haec Claudiani semperque fluentis materiae causas.
Eusebius orat. de laudibus Constantini p. 613: τὰ θνητὰ καὶ ἐπὶ κληρὰ καὶ
ποταμοῦ δίκην ῥέοντα καὶ ἀπολλόμενα. Heraclitus iunior in allegoriis
Homericis p. 465: μητέρα δὲ χρόνου ἐνεμεν εἶναι Πέαν, ἐπειδὴ φύσει
τινὶ καὶ ἀενάῳ κινήσει τὸ πᾶν οἰκονομεῖται. Aristoteles 2 4: συνέβη δ'
ἡ περὶ τῶν εἰδῶν δόξα τοῖς εἰποῦσι, διὰ τὸ πείσθηναι περὶ τῆς ἀλη-
θείας τοῖς Ἡρακλειτέοις λόγοις, ὡς πάντων τῶν αἰσθητῶν αἰεὶ ῥεόντων,
ὥστ' ἔπειρ' ἐπιστήμη τινὸς ἔσται καὶ φρόνησις, ἑτέρας δὲ τινος φύσεως
εἶναι παρὰ τὰς αἰσθητάς, μενούσας· οὐ γὰρ εἶναι τῶν ῥεόντων ἐπιστήμην.
q) δύο ἐπιδείξεις] celeritas fluxus non permittit rem eandem prorsus
licet continenter bis inspicere atque ut iam dixit, per δύο τοὺς ἐλαχί-
στους χρόνους, iterum ac repetita vice ostendere, cui plane geminum
illud Heracliti apud Platonem in Cratylo: δις εἰς τὸν αὐτὸν ποταμὸν
ὄντα ἂν ἐμβαλεῖς.

r) οἱ περὶ τὸν Ἀντισθένη] Aenesidemus libenter sequitur Heracliti
sententias, ut dictum ad lib. 1 adversus Log. sect. 349. de Heracliti
opinionem vide ad 1 Pyrrhon. sect. 210 sq.

s) ὁ δὲ Ἐπίκουρος] confer infra sect. 63 sq. et 185. 355. lib. 1 adver-
sus Log. sect. 203 sq. et 368. atque Gassendum pag. 71 sq. ad librum
10 Laërtii.

ἀληθὲς εἶναι τι λέγειν ἢ ὑπάρχον). ἔνθεν καὶ ὑπογράφων τὰ-
ληθὲς καὶ ψεῦδος, “ἔστι” φησὶν “ἀληθὲς τὸ οὕτως ἔχον ὡς
λέγεται”. ἔχειν. καὶ ψεῦδος ἔστι, φησὶ, “τὸ οὕτως ἔχον
ὡς λέγεται ἔχειν”. τὴν τε αἰσθησὶν ἀντιληπτικὴν οὐσαν τῶν
ὑποπιπτόντων αὐτῇ καὶ μήτε ἀφαιροῦσάν τι μήτε προστιθεῖσαν
μήτε μετατιθεῖσαν τῷ ἄλογον εἶναι διὰ παντός τε ἀληθεύειν
καὶ οὕτω τὸ ὄν λαμβάνειν ὡς εἶχε φύσεως αὐτὸ ἐκείνο· πάντων
δὲ τῶν αἰσθητῶν ἀληθῶν ὄντων τὰ δοξαστὰ διαφέρειν, καὶ τὰ
μὲν αὐτῶν εἶναι ἀληθῆ, τὰ δὲ ψευδῆ, καθὼς πρότερον ἐδείξα-
μεν). οἱ δὲ ἀπὸ τῆς στοᾶς) λέγουσι μὲν τῶν τε αἰσθητῶν 10
τινα καὶ τῶν νοητῶν ἀληθῆ, οὐκ ἔξ' εὐθείας δὲ τὰ αἰσθητά,
ἀλλὰ κατὰ ἀναφορὰν τὴν ὡς ἐπὶ τὰ παρακείμενα τούτοις νοητά·
ἀληθὲς γὰρ ἔστι κατ' αὐτοὺς τὸ ὑπάρχον καὶ ἀντικείμενόν τι),
καὶ ψεῦδος τὸ μὴ ὑπάρχον καὶ μὴ ἀντικείμενόν τι, ὅπερ ἀσώ-
ματον ἄξιωμα καθεστὼς νοητὸν εἶναι. ἀλλ' ἡ μὲν πρώτη περὶ
ἀληθοῦς διαφορὰ τοιαύτη τις ἐπῆρχεν. ἦν δὲ καὶ ἄλλη τις 11
παρὰ τούτοις διάστασις), καθ' ἣν οἱ μὲν περὶ τὰ σημαινόμενα P 461
τὰ ἀληθὲς τε καὶ ψεῦδος ὑπεστήσαντο, οἱ δὲ περὶ τῇ φωνῇ, οἱ
δὲ περὶ τῇ κινήσει τῆς διανοίας. καὶ δὴ τῆς μὲν πρώτης δόξης

describens verum et falsum, “est”, inquit, “verum quod ita se habet, ut
se habere dicitur”. “et falsum est”, inquit, “quod non ita se habet ut
dicitur se habere”. et sensum apprehendentem ea quae sub ipsum cadunt et
qui neque aufert aliquid neque addit neque transfert et transponit, propterea
quod sit expers rationis, perpetuo esse verum et ita rem apprehendere, ut
se habet eius natura; ab omnibus autem sensilibus quae sunt vera, differre
opinabilia, et ex iis alia quidem esse vera, alia vero falsa, sicut prius
ostendimus. 10. Stoici autem dicunt quidem ex sensilibus et ex iis quae ca-
dunt sub intelligentiam, aliqua esse vera, non directo autem sensilia, sed
per relationem ad intelligibilia ipsis respondentia: verum enim est ex eorum
sententia id quod est et alicui rei opponitur, falsum autem quod non est et
non opponitur rei alicui, quod quidem cum sit pronuntiatum incorporeum, ca-
dere sub intelligentiam, atque de vero quidem prima est huiusmodi dissensio.
11. fuit autem etiam quoddam aliud apud eos dissidium, per quod alii qui-
dem constituerunt verum et falsum in iis quae significantur, alii autem in
voce, alii autem in motu cogitationis, atque primae quidem sententiae aucto-

1) οὐ διήνεγκε ἀληθὲς ἢ ὑπάρχον] ex Epicuri sententia illud est ve-
rum, quod existit quodque existere sensus percipit, qui cum-patiatur
tantummodo et nihil addat dematve vel mutet ex iis quae percipit, non
posset illa percipere nisi essent, hoc est, nisi essent vera.

u) τὸ οὕτως ἔχον ὡς λέγεται] ut sensus nonnisi ab existentibus hoc
est a veris movetur, ita λέγειν (sive illud de sermone interno hoc est
opinionem, sive de iudicio quod sermone aut scripto exprimitur intelli-
gas) errori est obnoxium atque vel verum vel falsum esse potest. illud
itaque demum δοξαστόν verum est, quod ita et tale existit, quale iu-
dicatur et dicitur.

x) καθὼς πρότερον ἐδείξαμεν] libro superiore sect. 210 sq.

y) οἱ δὲ ἀπὸ τῆς στοᾶς] infra sect. 67 355 213 et 185, ubi Stoicis
iunguntur etiam Peripatetici.

z) τὸ ὑπάρχον καὶ ἀντικείμενόν τι] ex Stoicorum sententia verum
est quod existit et alicui contradictorie opponitur non existenti; contra
falsum quod non existit licet alicui opponatur, confer infra sect. 88 sq.
et 85 et contra Ethicos sect. 220.

a) ἄλλη διάστασις] infra sect. 69 sq.

προεστήκασιν οἱ ἀπὸ τῆς στοῦς, τρία φάμενοι συζυγεῖν ἀλλήλοις, 12 τὸ τε σημαίνον καὶ τὸ σημαῖνον καὶ τὸ τυγχάνον. ὧν σημαῖνον μὲν εἶναι τὴν φωνήν, ὅσον τὴν Δίον, σημαίνον δὲ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα τὸ ὑπ' αὐτῆς δηλούμενον, καὶ οὗ ἡμεῖς μὲν ἀντιλαμβανόμεθα τῇ ἡμετέρᾳ παρρησιασμένῳ διανοίᾳ, οἱ δὲ βάρβαροι οὐκ ἐπαύουσι^{b)} καίπερ τῆς φωνῆς ἀκούοντες. τυγχάνον δὲ τὸ ἐκτὸς ὑποκείμενον, ὥσπερ αὐτὸς ὁ Δίων. τοῦτων δὲ δύο μὲν εἶναι σώματα, καθάπερ τὴν φωνήν καὶ τὸ τυγχάνον, ἐν δὲ ἀσώματον, ὥσπερ τὸ σημαίνον πρᾶγμα καὶ λεκτόν^{c)}, ὅπερ ἀληθές τε γίνεται ἢ ψεῦδος. καὶ τοῦτο οὐ κοινῶς πᾶν, ἀλλὰ τὸ μὲν ἑλλιπές^{d)}, τὸ δὲ αὐτοτελές, καὶ τοῦ αὐτοτελοῦς τὸ καλούμενον ἀξίωμα, ὅπερ καὶ ὑπογράφοντές φασιν ('ἀξίωμα^{e)}') 13 ἔστιν, ὃ ἔστιν ἀληθές ἢ ψεῦδος. οἱ περὶ τὸν Ἐπίκουρον^{f)} καὶ Στράτωναν φυσικὸν δύο μόνον ἀπολείποντες, σημαῖνον τε καὶ τυγχάνον, φαίνονται τῆς δευτέρας ἔχασθαι στάσεως καὶ περὶ τῇ φωνῇ τὸ ἀληθές καὶ ψεῦδος ἀπολείπειν. ἢ μὲν γὰρ ὑστάτη δόξα — λέγω δὴ τὴν ἐν τῷ κινήματι τῆς διανοίας τάληθές ὑποτιθεμένην — σχολικῶς ἔοικε πλάττειν^{g)}.

res fuerunt Stoici, qui dicebant tria esse inter se coniugata, id quod significatur et id quod significat et rem. 12. ex quibus id quod significat quidem, esse vocem, ut Dion; quod significatur autem, esse notionem ipsam rei quae ab voce declaratur et quam nos cogitationi nostrae oblatam apprehendimus, barbari autem non intelligunt, etiamsi vocem audiant, rem denique esse subiectum extra subsistens, ut est ipse Dion. ex his duo quidem esse corporea, nempe rem et vocem, unum vero incorporeum, dictum et vocis significationem, eamque vel veram esse vel falsam. neque hoc de omnibus dictis posse affirmari communiter, sed alia dicta imperfecta esse, alia perfecta, quae vocant pronuntiata atque ita describunt "pronuntiatum est quod est verum aut falsum". 13. Epicurus autem et Strato Physicus duo solum relinquentes, nempe vocem quae significat et rem, videntur secundam sequi sectam et in voce verum et falsum relinquere, nam postrema quidem opinio — dico autem eam quae verum ponit in motu cogitationis — videtur more scholae conficta esse.

P 461 b) οἱ δὲ βάρβαροι οὐκ ἐπαύουσι] hoc σημαίνον apostolus 1 Cor. 14 11 vocat τὴν δύναμιν τῆς φωνῆς. ait enim: ἐὰν μὴ εἰδῶ τὴν δύναμιν τῆς φωνῆς, ἔσομαι τῷ λαλοῦντι βάρβαρος, καὶ ὁ λαλῶν ἐν ἐμοὶ βάρβαρος. Ambrosius de fide resurrectionis: unde oportet vocis tubae nos scire virtutem, ne videamur barbari, cum tubas huiusmodi aut audimus aut loquimur.

c) ἐν δὲ ἀσώματον, — — λεκτόν] vide dicta ad 2 Pyrrhon. sect. 81 et 104 et infra hoc libro sect. 69 75 79 130 336 et lib. 1 adversus Log. sect. 38 lib. 1 adversus Physicos sect. 211 lib. 2 sect. 218 et 237.

d) τὸ μὲν ἑλλιπές] confer Laërtium 7 63 et 64. infra hoc libro sect. 70.

e) ἀξίωμα] infra sect. 73. 74.

f) οἱ περὶ τὸν Ἐπίκουρον] Epicurus nullum admittebat λεκτόν, ut notatum 2 Pyrrhon. sect. 107. cumque in rebus ipsis existentibus nullum falsitati locum esse profiteretur, ut paullo ante ad sect. 9 huius libri observatum, nihil erat reliqui quam ut diceret ἐν τῷ σημαίνοντι sive τῇ φωνῇ esse verum falsumque, atque adeo etiam, ut sect. 336 noster infra docet, demonstrationem. idem sensit Epicuri aequalis sed ex peripatetica schola Strato Lampsacenus, ob singulare rerum naturalium studium Physici cognomento passim celebratus, etiam a nostro ut libro superiore sect. 350. atque eandem Aristotelis et aliorum Peripateticorum fuisse sententiam pluribus docet Ammonius in librum περὶ ἐρμηνείας p. 7 sq. hanc sententiam oppugnat noster infra sect. 130 sq.

g) σχολικῶς ἔοικε πλάττειν] his verbis ait Sextus neminem repertum

Διόπερ καὶ τῆς κατὰ τοῦτον τὸν τόπον^{h)} ἱστορίας ὡς ἐν 14 κεφαλαίοις ἀποδοθείσης χωρῶμεν ἐπὶ τὰς κατὰ μέρος ἀπορίας, ὧν αἱ μὲν κοινότερονⁱ⁾ χειρισθήσονται πρὸς πάσας τὰς ἐκκειμένους στάσεις, ἰδιαίτερον δὲ πρὸς ἐκάστην. τάξει δὲ λέγωμεν πρῶτον περὶ τῶν κοινῶν. ὁ τοίνυν λέγων εἶναι τάληθές, ἥτοι ἀπο- 15 φαίνεται μόνον^{k)} τὸ εἶναι τι ἀληθές ἢ ἀποδείκνυσιν. καὶ εἰ μὲν ψιλῶς ἀποφαίνεται, ψιλῇ γράσει τούναντίον ἀκούσεται, ὅτι οὐδὲν ἔστιν ἀληθές· εἰ δὲ ἀποδείκνυσιν εἶναι τι ἀληθές, ἥτοι ἀλη- P 462 θεῖ ἀποδείξει τοῦτο ἀποδείκνυσιν ἢ οὐκ ἀληθεῖ· ἀλλ' οὐκ ἀληθεῖ μὲν οὐκ ἂν εἴποιεν· ἄπιστον γάρ ἐστι τὸ τοιοῦτον· εἰ δὲ ἀληθεῖ, πόθεν ὅτι ἀληθές ἐστι τὸ ἀποδεικνύον τὸ εἶναι τι ἀληθές; εἰ μὲν αὐτόθεν, ἔσται καὶ αὐτόθεν αὐτὸ λέγειν μὴ εἶναι ἀληθές. εἰ δὲ ἐξ ἀποδείξεως, ζητηθήσεται πάλιν, πῶς ὅτι καὶ 16 τοῦτο ἀληθές ἐστι; καὶ οὕτως εἰς ἄπειρον^{l)}. ἐπεὶ οὖν ἵνα μάθωμεν ὅτι ἐστι τι ἀληθές, δεῖ ἄπειρα προληφθῆναι, ἀδύνατον δὲ ἐστὶν ἄπειρα ληφθῆναι, ἀδύνατον γίγνεται τὸ βεβαίως γινώ- ναι ὅτι ἐστὶ τι ἀληθές. καὶ μὴν εἰ ἐστὶ τι ἀληθές, ἥτοι φαι- 17 νόμενόν ἐστιν^{m)} ἢ ἄδηλον, ἢ κατὰ μὲν τι φαινόμενον κατὰ δὲ τι ἄδηλον. οὔτε δὲ φαινόμενόν ἐστιν, ὡς παραστήσομεν, οὔτε ἄδηλον, ὡς δεῖξομεν, οὔτε κατὰ μὲν τι φαινόμενον, κατὰ δὲ τι ἄδηλον, ὡς παραμυθησόμεθα. οὐκ ἄρα ἐστὶν ἀληθές. εἰ γὰρ 18

14. Quamobrem huius quoque loci historia summatim tradita procedamus ad singulares dubitationes, ex quibus aliae quidem communiter tractabuntur adversus universas sententias iam expositas, privatim deinde aliae adversus unamquamque. ordine autem dicamus primum de communibus. 15. qui ergo verum dari dicit, aut nude tantum hoc affirmat aut demonstrat argumentis, si nude affirmat tantum, audiet contra itidem nude affirmari, quod nihil sit verum; si autem demonstrat aliquid esse verum, aut hoc demonstrat vera demonstratione aut non vera, sed non vera quidem non dixerint; nulla enim fide haec digna esset, si autem vera, undenam constat verum esse id quod demonstrat aliquid esse verum? si dixerint hoc habere ex se ipso, licebit etiam ex se ipso illud dicere non esse verum. 16. si autem ex demonstratione, quaeretur rursus, quomodo sciatur quod et illa sit vera? et sic in infinitum. quoniam ergo ut discamus quod aliquid sit verum, oportet prius sumi infinita, infinita autem sumi impossibile est, fieri non potest ut firmiter et certo cognoscatur quod aliquid sit verum. 17. praeterea si est aliquid verum, aut est apparens aut obscurum, aut partem quidem apparens, partem vero obscurum, sed neque est apparens, ut probabimus, nec obscurum, ut ostendemus, nec partem quidem apparens, partem vero obscurum, ut dicemus.

quidem a se sententiae huius tertiae patronum, sed illem modo in scholis philosophorum memoratam et confictam videri ut exstaret plenior enumeratio variarum quae de hoc argumento cogitari possent opinionum, perinde ut apud Augustinum 19 1 de civ. dei, M. Varro in libro de philosophia dogmatum varietatem de summo bono diligenter et subtiliter scrutatus advertit, ducentes octoginta octo sectas, non quae iam essent, sed quae esse possent. tamen hanc quoque sententiam velut patronis non destitutam oppugnat Sextus infra sect. 137 sq.

h) τοῦτον τὸν τόπον] ita legendum e mss et Herveto pro τὸν τόπον.

i) αἱ μὲν κοινότερον] has generales obiectiones persequitur usque ad sect. 65, a qua deinde descendit ad specialiores.

k) ἥτοι ἀποφαίνεται μόνον] eadem cavillatio 2 Pyrrhon. sect. 85.

l) καὶ οὕτως εἰς ἄπειρον] ms Ciz. καὶ τοῦτο οὕτως.

m) ἥτοι φαινόμενον] confer 2 Pyrrhon. sect. 88.

φαινόμενον ἔστιν, ἥτοι πᾶν φαινόμενον ἀληθές ἐστιν ἢ τι φαινόμενον^{η)} ἀληθές ἐστιν. ἀλλὰ πᾶν μὲν φαινόμενον οὐκ ἔστιν ἀληθές· οὐδὲ γὰρ τὸ καθ' ὑπνοὺς ἢ τὸ κατὰ μαγίαν προσπίπτειν ἔστιν ἀληθές· ἐπεὶ δείξει τῶν φαινομένων πολλὴν ἐχόντων μάχην ὁμολογεῖν τὰ μαχόμενα συνπαρῆχειν καὶ ἐπ' ἴσης ἀληθῆ καθεστάναι· ὅπερ ἐστὶν ἄτοπον. τοίνυν οὐ πᾶν φαινόμενον ἔστιν
 19 ἀληθές. εἰ δέ τι μὲν ἀληθές φαινόμενον ἐστὶ, τί δὲ ψεῦδος, ὀφείλομεν ἔχειν κριτήριον εἰς διάγνωσιν τοῦ τί ἐστὶν ἀληθές φαινόμενον καὶ τί ψεῦδος. τοῦτ' οὖν τὸ κριτήριον ἥτοι πᾶσι φαινόμενον ἔστιν ἢ ἄδηλον. καὶ εἰ μὲν φαινόμενον ἔστιν, ἐπεὶ οὐ πᾶν φαινόμενον ἀληθές ἐστὶ, δείξει καὶ τοῦτο φαινόμενον καθεστῶς ἐξ ἄλλου φαινομένου δοκιμάζεσθαι, κακῆϊνο ἐκ δια-
 20 φέροντος, καὶ οὕτω εἰς ἀπειρον ἐκπίπτειν. εἰ δὲ ἄδηλον, οὐκ ἔσται μόνον τὰ φαινόμενα ἀληθῆ, ἀλλὰ καὶ τὰ ἄδηλα· εἰ γὰρ τὸ εἰς τὴν τοῦ φαινομένου πίστιν παραλαμβάνομεν ἄδηλον λαμβάνομεν, τί ἄδηλον ὀφείλει ἀληθές εἶναι. οὐ γὰρ δὴ γε ψευ-
 21 δὲ κρίνεται τὰληθές. εἰ δὲ ἐστὶ τι ἄδηλον ἀληθές, οὐ μόνον τὸ φαινόμενον ἔστιν ἀληθές, ὥς ἀρχῇθεν ὑπέκετο. εἴτα πόθεν ὅτι καὶ τὸ ἄδηλον τοῦτο ἀληθές ἐστίν; εἰ μὲν γὰρ αὐτόθεν, ἔσται καὶ πάντα τὰ ἄδηλα τῶν πραγμάτων αὐτόθεν ἀληθῆ. εἰ δ' ὥς ἀποδειχθέντα, πάντως ἢ ἐξ ἄδηλου ἢ ἐκ φαινομένου ἀποδειχθέντος ἔσται ἀληθές. καὶ εἰ μὲν ἐξ ἄδηλου, ἐκείνο πάλιν ἐξ ἄλλου τινὸς δείξει κεκρίσθαι, καὶ τὸ τρίτον ἐκ τετάρτου, καὶ οὕτως
 22 εἰς ἀπειρον. εἰ δὲ ἐκ φαινομένου, εἰς τὸν δι' ἀλλήλων^{ο)} ἐκπι-
 P 463 σούμεθα τρόπον, τὸ μὲν φαινόμενον ἐξ ἄδηλου πιστούμενοι, τὸ

non datur ergo verum. 18. si est enim apparens, aut omne quidquid apparet est verum, aut aliquid apparens est verum, sed non omne quidquid apparet est verum: neque enim quod in somnis neque quod in furore incurrit, verum est; alioqui oportebit, cum appareant vehementer inter se contraria, fieri simul existere quae repugnant et ex aequo esse vera. quod quidem est absurdum. non ergo quidquid apparet est verum. 19. sin autem sit aliquid quidem verum apparens, aliquid autem falsum, debemus habere criterium ad discernendum, quidnam sit verum apparens, quid contra falsum, hoc ergo ipsum criterium aut apparebit omnibus aut obscurum erit, et si quidem apparebit, quoniam non omne quidquid apparet est verum, oportebit hoc quoque quod apparet, ex alio quod apparet probari, et illud iterum ex alio quod apparet probari, et illud iterum ex alio differenti, et sic prolabit in infinitum. 20. sin autem est obscurum, non erunt ea sola quae apparent, vera, sed etiam quae sunt obscura: si enim ad eius quod apparet fidem, obscurum summus, aliquid obscurum debet esse verum, neque enim falso indicatur verum. 21. si quid autem obscurum est verum, non solum id quod apparet est verum, ut initio supposebatur. deinde undenam existit quod hoc quoque obscurum est verum? nam si quidem ex se ipso, erunt etiam res omnes obscurae ex se ipsis verae. sin autem tamquam demonstrato, omnino aut ex obscuro aut ex apparente demonstrato erit verum. et si quidem ex obscuro, illud rursus oportebit indicari ex aliquo alio, et tertium ex quarto, et sic in infinitum. 22. sin autem ex apparente, incidemus in eum modum quo inter se mutuo probatur alterum ex altero, ut qui id quidem quod apparet probe-

η) ἢ τι φαινόμενον] ita omnino legendum e mss pro ἥτοι.

P 463 ο) εἰς τὸν δι' ἀλλήλων] ita mss pro διαλλήλων, quod tamen recurrit etiam infra sect. 29 ac saepius alibi.

δὲ ἄδηλον ἀναστρόφως πάλιν ἐκ τοῦ φαινομένου βεβαιούντες. ἀλλ' εἰ μὴ πᾶν φαινόμενον ἔστιν ἀληθές μήτε τι φαινόμενον, 23 οὐδὲν φαινόμενον ἔστιν ἀληθές. καὶ μὴν οὐδὲ ἄδηλον. πάλιν 24 γὰρ εἰ ἄδηλόν ἐστι τὰληθές, ἥτοι πᾶν ἄδηλόν ἐστιν ἀληθές ἢ οὐ πᾶν. οὐτε δὲ πᾶν ἄδηλόν ἐστιν ἀληθές οὔτε τι ἄδηλον, ὥς παραστήσομεν. οὐκ ἄρα οὐδὲ ἄδηλόν ἐστὶ τι ἀληθές· εἰ γὰρ πᾶν ἄδηλόν ἐστιν ἀληθές, πρῶτον μὲν ἐχοῖν μὴ στασιάζειν τοὺς
 Δογματικούς, οἷον τοὺς μὲν ἐν εἶναι λέγοντας στοιχεῖον^{π)}, τοὺς δὲ δύο^{q)}, καὶ τοὺς μὲν ἀριθμητά, τοὺς δὲ ἀπειρα^{ρ)}. οὐδὲ τὰς ἀλλήλων ψευδοποιεῖν δόξας. παντός τε ἀδήλου ἀληθοῦς ὄντος 25 ἔσται τὰ μαχόμενα ἀληθῆ, καθάπερ τὸ ἀρτίους εἶναι τοὺς ἀστέρας καὶ τὸ περισσοῦς· ἐπ' ἴσης γὰρ ἐστὶν ἄδηλα. καὶ πάντα τὰ ἄδηλα ἔσται ἀληθῆ. οὐ γὰρ δὲ γε τὰ μαχόμενα δύναται εἶναι ἀληθῆ· οὐκ ἄρα πάντα τὰ ἄδηλα ἐστὶν ἀληθῆ. καὶ μὴν οὐδὲ 26 τινὰ τῶν ἀδήλων ἐστὶν ἀληθῆ. τὸ γὰρ τουτὶ μὲν τὸ ἄδηλον ἀληθές εἶναι, τουτὶ δὲ ψεῦδος, ἥτοι αὐτόθεν λέγεται καὶ χωρὶς κριτηρίου ἢ σὺν κριτηρίῳ. καὶ εἰ μὲν ἐξ ἐτοίμου^{ς)} λέγεται, οὐδὲν ἔξομεν λέγειν πρὸς τὸν τούναντίον^{ι)} ἀληθές ἀποφαινόμενον. εἰ δὲ σὺν κριτηρίῳ, πάντως τοῦτο τὸ κριτήριον ἢ φαινόμενον 27 ἐστὶν ἢ ἄδηλον· καὶ εἰ μὲν φαινόμενον ἐστὶ, ψεῦδος ἔσται τὸ ἀρχῇθεν ὑποκαίμενον τὸ μόνον ἀληθές εἶναι τὸ ἄδηλον. εἴτα καὶ 28 τὸ ὃ κρίνομεν τὸ φαινόμενον, πόθεν ὅτι ἀληθές ἐστίν; εἰ μὲν

mus ex eo quod est obscurum; id autem quod est obscurum, reciproce confirmemus ex eo quod apparet. 23. sed si neque omne quidquid apparet, est verum, neque aliquid quod apparet, nihil quod apparet est verum. sed neque id quod est obscurum, verum est. 24. rursus enim si obscurum est verum; aut quidquid est obscurum est verum, aut non quidquid est eiusmodi, sed neque omne neque aliquod obscurum verum est, ut ostendemus. nec ergo id quod est obscurum, est verum: si enim omne obscurum verum esset, primum oporteret non dissidere inter se Dogmaticos, neque alios esse qui unum dicunt esse elementum, alios vero duo, et alios numerabilia, alios vero infinita et innumerabilia, neque inter se suas mutuo falsi accusare sententias. 25. et si omne obscurum est verum, vera erunt quae inter se pugnant, utpote stellas esse pares et impares: ex aequo enim haec sunt obscura, atqui utpote stellas esse pares et impares: ex aequo enim haec sunt obscura, atqui omnia obscura debent vera esse. quae autem inter se pugnant, non possunt omnia obscura debent vera esse. quae autem inter se pugnant, non possunt esse vera; non ergo omnia quae obscura sunt, sunt vera. 26. iam vero neque aliqua ex obscuris vera sunt: nam hoc quidem obscurum esse verum, hoc quod aliqua ex obscuris vera sunt: nam hoc quidem obscurum esse verum, hoc autem falsum, aut ex se ipso temere affirmatur et sine criterio aut affirmatur adhibito criterio veritatis. quod si modo affirmatur temere, nihil poterit dicere adversus eum qui contrarium verum esse pronuntiat. 27. sin autem adhibito criterio, id omnino aut erit apparens aut obscurum; et si quidem est apparens, falsum erit id quod prius positum est, solum esse verum id quod est obscurum. 28. deinde hoc ipsum quo iudicamus id quod apparet,

π) ἐν στοιχείῳ] ut Thales qui aquam, Heraclitus et Hippastus ignem, Anaximenes et Archelaus aërem.

q) τοὺς δὲ δύο] ut Xenophanes terram et aquam, Oenopides ignem et aërem etc. confer quae ad 3 Pyrrhon. sect. 30.

ρ) τοὺς δὲ ἀπειρα] ut qui atomos et homoeomerias. vide ibid. ad sect. 32.

ς) ἐξ ἐτοίμου] id est sine consideratione et sine probatione prout in buccam vel mentem venit aut loquenti in promptu est velut αὐτόθεν ac per se fide dignum. idem bis recurrit infra sect. 78.

ι) πρὸς τὸν τούναντίον] in editis τὸν exciderat, quod e mss revocavi.

αὐτόθεν, καὶ τὸ ὅτι οὐκ ἔστιν ἀληθὲς αὐτόθεν λεγόμενον ἔσται πιστόν. εἰ δὲ ἐκ φαινομένου, καὶ καίτιν τὸ φαινόμενον ἐξ ἄλλου
 29 ληφθήσεται φαινόμενον, καὶ μέχρις ἀπειρου. εἰ δὲ ἐξ ἀδήλου, ὁ διαλλήλων συστήσεται τρόπος, μήτε τὸ φαινόμενον δυναμέ-
 30 χωρὶς τοῦ φαινομένου. τοίνυν οὐδὲ τὸ ἀδὴλον δύναται εἶναι μλη-
 θές. λείπεται ἄρα λέγειν τὸ κατὰ μὲν τι φαινόμενον, κατὰ δὲ τι ἀδὴλον ἀληθές. εἰ γὰρ τὸ φαινόμενον, καθ' ὃ φαινόμενόν
 P 464 ἔστιν ἀληθές, ὑποτιθέμεθα αὐτὸ ἀληθές, ἢ καθ' ὃ οὐ πᾶν. καὶ εἰ τὸ ἀδὴλον, καθ' ὃ ἀδὴλόν ἐστιν, ὑπόκειται ἀληθές, ἢτοι καθ' ὃ πᾶν ἀδὴλον ἀληθές ἐστιν, ὑπόκειται ἀληθές, ἢ καθ' ὃ
 31 οὐ πᾶν, καὶ λοιπὸν τὰς αὐτὰς ἀπορίας ἀποσυνθήσομεν"). ὅθεν εἰ μήτε τὸ φαινόμενόν ἐστιν ἀληθές μήτε τὸ ἀδὴλον μήτε τὸ κατὰ μὲν τι φαινόμενον, κατὰ δὲ τι ἀδὴλον, ἄλλο δὲ παρὰ
 32 ταῦτα οὐδὲν ἐστιν, ἐξ ἀνάγκης οὐδὲν ἐστιν ἀληθές. τινὲς δὲ καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ γενικωτάτου τοῦ ὄντος ἐπάγουσιν ἀπορίαν· τουτὶ γὰρ πάντων μὲν ἐστιν ἐπαναβεβηκός") γένος, αὐτὸ δὲ οὐδενὶ ἐτέρῳ ὑπέσταλκεν. ἢτοι οὐδ' ἀληθές ἐστι τοῦτο ἢ ψεῦδος, ἢ ἀλη-
 33 θές ἅμα καὶ ψεῦδος, ἢ οὔτε ἀληθές οὔτε ψεῦδος. καὶ εἰ μὲν ἀληθές ἐστι, πάντα γενήσεται ἀληθῆ, παρ' ὅσον ἐστὶν αὐτοῦ εἶδη. καὶ ὃν τρόπον, ἐπεὶ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἀνθρωπός ἐστι, καὶ οἱ ἐπ' εἶδους εἰσὶν ἄνθρωποι· καὶ ἐπεὶ λογικός, πάν-
 34 τες οἱ ἐπὶ μέρους εἰσὶ λογικοί· καὶ ἐπεὶ θνητός, ὡσαύτως θνητοί· οὕτως εἰ τὸ τῶν πάντων γένος ἐστὶν ἀληθές, ἀνάγκη καὶ
 πάντα τὰ ὄντα εἶναι ἀληθῆ. πάντων δὲ ὄντων ἀληθῶν οὐδὲν unde habet quod sit verum? si quidem ex se ipso, tum pariter si ex se ipso negetur verum esse, oportebit credere. sin autem ex eo quod apparet, illud quoque quod apparet, ex alio apparente sumetur, et sic usque in infinitum. 29. sin autem ex obscuro, incurremus (vitiosum) modum, quo alterum mutuo probatur ex altero, cum neque id quod apparet possimus habere fide dignum sine obscuro neque sine apparente firmiter admittere obscurum. 30. igitur nec id quod est obscurum potest esse verum, restat ergo ut id dicamus esse verum, quod partem apparet, partem autem est obscurum. si vero id quod apparet, quatenus apparet, ponimus esse verum; aut quatenus omne apparens verum est, verum illud esse ponimus, aut quatenus non omne. atque si obscurum, quatenus obscurum est, ponitur esse verum; aut quatenus omne obscurum verum est, verum esse ponitur, aut quatenus non omne obscurum est verum, atque ita deinceps incidemus in eandem (cum superiori- bus) dubitationes. 31. unde si neque id quod apparet est verum neque id quod est obscurum neque id quod partem quidem apparet, partem autem obscurum est, praeter haec autem nihil est aliud, necessario nihil est verum. 32. nonnulli autem inferunt etiam dubitationem ex eo quod est in genere supremum, nempe ex ente, hoc est id quod est: hoc enim est quidem genus quod omnia transcendit, ipsum autem nulli alteri submittitur. aut ergo hoc est verum aut falsum, aut verum simul et falsum, aut neque verum neque falsum. 33. et si est quidem verum, erunt omnia vera, quatenus sunt eius species. et quomodo quandoquidem genus hominum est homo, etiam in specie quotquot sunt, sunt homines; et quoniam est rationis particeps, etiam singuli homines sunt participes rationis; et quoniam mortalis, similiter mortales: ita si omnium genus est verum, necesse etiam quaecumque sunt, esse

[11] vox sine dubio corrupta.]

P 464 u) ἐπαναβεβηκός] vide quae ad 1 Pyrrhon. sect. 174.

ἔσται ψεῦδος. ψεῦδος δὲ μὴ ὄντος οὐδὲ ἀληθές τι γενήσεται, ὡς πρότερον^{α)} ὑπεμνήσαμεν δεικνύντες ἐκάτερον τούτων κατὰ τὴν ὡς πρὸς θύτερον σύμβλησιν νοούμενον. καὶ ἄλλως πάντων ὄντων ἀληθῶν, θήσομεν τὰ μαχόμενα ἀληθῆ^{γ)}. τοῦτο δὲ ἐστὶν αἰτοπον. οὐ τοίνυν ἀληθές ἐστι τὸ γενικωτάτον. καὶ μὴν οὐδὲ³⁵ ψεῦδος διὰ τὰς ὁμοίας ἀπορίας· εἰ γὰρ ψεῦδος ἐστι, πάντα ἔσται τὰ μετέχοντα αὐτοῦ ψευδῆ· πάντα δὲ αὐτοῦ μετέχει τί τε σώματα καὶ τὰ ἀσώματα· πάντα ἄρα γενήσεται ψευδῆ. τῷ δὲ πάντα εἶναι ψευδῆ αἱ ἀνάλογοι ἀπορίαι^{δ)} ἀκολουθήσουσιν. λείπεται οὖν ἀληθές ἅμα καὶ ψεῦδος λέγειν αὐτὸ εἶναι, ἢ οὔτε³⁶ ἀληθές οὔτε ψεῦδος. ὃ χεῖρόν ἐστι τῶν πρότερον ὑποδειγμέ-
 37 νων, διὰ τὸ ἀκολουθεῖν τούτῳ τὸ πάντα τὰ ἐπὶ μέρους ἀληθῆ ἅμα καὶ ψευδῆ, ἢ οὔτε ἀληθῆ οὔτε ψευδῆ γίνεσθαι· ὅπερ ἐστὶν αἰτοπον. οὐ τοίνυν ἐστὶ τι ἀληθές. καὶ μὴν τὸ ἀληθές ἢτοι τῶν³⁷ αἰτοπον. οὐ τοίνυν ἐστὶ τι ἀληθές. καὶ μὴν τὸ ἀληθές ἢτοι τῶν³⁷ κατὰ διαφορὰν^{ε)} καὶ φύσει ἐστὶν ἢ τῶν πρὸς τι. οὐδὲν δὲ τού-
 38 των ἐστὶν, ὡς παραστήσομεν· οὐκ ἄρα ἐστὶν ἀληθές. κατὰ δια-
 39 φορὰν μὲν οὖν καὶ φύσει οὐκ ἔστι τἀληθές, παρ' ὅσον τὸ κατὰ διαφορὰν καὶ φύσει ὑποκείμενον ὡσαύτως τοῖς ὁμοίως διακει-
 μένους κινεῖ, οἷον τὸ θερμὸν οὐ πρὸς ἄλλον μὲν ἐστὶ θερμόν, P 465
 πρὸς ἄλλον δὲ ψυχρόν, ἀλλὰ πρὸς πάντας τοὺς ὡσαύτως δια-
 40 κείμενους θερμόν. τὸ δὲ ἀληθές οὐχ ὁμοίως πάντας κινεῖ, ἀλλὰ³⁸ ταῦτ' ὡς μὲν πρὸς τόνδε ἀληθές εἶναι φαίνεται, ὡς δὲ πρὸς ἕτερον, ψεῦδος. οὐκ ἄρα τῶν κατὰ διαφορὰν καὶ φύσει ὑποκει-
 μένων ἐστὶ τὸ ἀληθές. εἰ δὲ τῶν πρὸς τι ἐστὶν, ἐπεὶ τὰ πρὸς

vera. 34. si autem sunt omnia vera, nihil erit falsum. sin autem non sit falsum, nec erit verum, ut prius admonuimus ostendentes utrumque eorum intelligi ex comparatione cum altero. et alioqui si sint omnia vera, ponemus omnia quae inter se pugnant esse vera. hoc autem est absurdum. non est ergo verum id quod est in supremo genere. 35. sed neque falsum propter similes dubitationes: nam si est falsum, erunt omnia falsa quae de ente participant, participant autem de eo omnia et corpora et incorporea; erunt ergo omnia falsa, si igitur omnia falsa esse dicamus, similes dubitationes consequentur. 36. restat ergo, ut dicamus summum genus esse simul verum et falsum, vel neque verum neque falsum. quod quidem est peius iis quae prius sunt disputata, propterea quod ei sit consequens, omnia singularia esse vera simul et falsa, aut neque vera neque falsa. quod quidem est absurdum, non est ergo aliquid verum. 37. praeterea verum aut est ex iis quae referuntur ad aliquid, neutrum autem ex his est, ut ostendemus: non est ergo verum. differentiam quidem et naturam propriam non habebit verum, quandoquidem quae habent differentiam et natura sua subsistunt similiter et eodem modo movent eos qui similiter ad illa accedunt, ut calidum non si ad alium quidem referatur, est calidum, ad alium autem frigidum, sed ad omnes qui similiter ad illud accedunt, est calidum. 38. verum autem non similiter et eodem modo movet omnes, sed idem, ut ad hunc quidem, videtur verum esse, ut ad alterum autem, falsum. non est ergo verum ex iis quae habent differentiam et natura sua subsistunt. si autem est ex iis quae referuntur ad aliquid, quoniam

α) ὡς πρότερον] libro superiore sect. 395.

γ) τὰ μαχόμενα ἀληθῆ] idem argumentum sect. 18 et 24 huius libri.

δ) αἱ ἀνάλογοι ἀπορίαι] ita lege pro ἀνάλογον.

ε) τῶν κατὰ διαφορὰν] confer 1 Pyrrhon. sect. 173 et infra in hoc libro sect. 161 sq. et 2 contra Phys. sect. 263 sq. Laërtium 9 96.

τι νοεῖται μόνον, οὐχὶ δὲ καὶ ὑπάρχει, πάντως καὶ τὰληθές
 39 ἐπινοητὸν ἔσται μόνον, οὐχ ὑπάρξει δέ^{β)}). καὶ ἄλλως, εἰ τῶν
 πρὸς τί ἔστι τὸ ἀληθές, ἔσται τὸ αὐτὸ ἀληθές ἅμα καὶ ψεῦδος·
 ὡς γὰρ τὸ αὐτὸ δεξιὸν τε καὶ ἀριστερόν ἐστι, πρὸς τῷδε μὲν
 δεξιόν, πρὸς τῷδε δὲ ἀριστερόν· καὶ ὃν τρόπον τὸ αὐτὸ ἄνω
 καὶ κάτω λέγεται, ἄνω μὲν ὡς πρὸς τὸ ὑποκείμενον, κάτω δέ,
 ὡς πρὸς τὸ ὑπερκείμενον· οὕτω ταῦτ' ἀληθές ἅμα καὶ ψεῦδος
 ἐροῦμεν. καὶ εἰ τοῦτο, οὐ μᾶλλον^{γ)}) ἀληθές γενήσεται ἢ ψευ-
 40 δος, οὐ μὴν ἀληθές. δυνάμει δὲ καὶ ὁ Αἰνησιδήμος^{δ)}) τὰς
 ὁμοιοτρόπους κατὰ τὸν τόπον ἀπορίας τίθησιν· εἰ γὰρ ἔστι τι
 ἀληθές, ἥτοι αἰσθητὸν ἐστὶν ἢ νοητὸν ἐστὶν, ἢ καὶ νοητὸν ἐστὶ
 καὶ αἰσθητὸν ἐστὶν, ἢ οὔτε αἰσθητὸν ἐστὶν οὔτε νοητὸν ἐστὶν,
 οὔτε τὸ συναμφότερον, ὡς παρασταθήσεται· οὐκ ἄρα ἔστι τι
 41 ἀληθές. ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἔστιν αἰσθητὸν, οὕτως ἐπιλογουμένα·
 τῶν αἰσθητῶν τὰ μὲν ἐστὶ γένη, τὰ δὲ εἶδη· καὶ γένη μὲν αἰ
 ἐνδιήκουσαι ἐν τοῖς κατὰ μέρος κοινότητις, ὡς ἄνθρωπος ὁ διὰ
 τῶν κατὰ μέρος ἀνθρώπων πεφοιτηκώς, καὶ ἵππος ὁ διὰ τῶν
 κατὰ μέρος ἵππων· εἶδη δὲ αἰ καθ' ἕκαστον ιδιότητις, ὡς Αἰώ-
 42 νος Θεῶνος τῶν ἄλλων. εἴπερ οὖν αἰσθητὸν ἐστὶ τὸ ἀληθές,
 καὶ^{ε)}) τοῦτο πάντως κοινὸν πλειόνων ἢ ἐν ιδιότητι κείμενον^{ε)})

ea quae referuntur ad aliquid, solum intelligentia percipiuntur, non autem
 sunt, omnino verum solummodo versabitur in intelligentia, non autem erit.
 39. et alioqui si verum est ex iis quae referuntur ad aliquid, erit idem
 simul verum et falsum: nam sicut idem est dexterum et sinistrum, ad hoc
 quidem dexterum, ad alterum vero sinistrum; et quomodo idem dicitur sur-
 sum et deorsum, sursum quidem, si referatur ad id quod est infra, deor-
 sum autem, si ad id quod est supra: ita dicemus idem simul esse verum
 et falsum. et si ita sit, non magis erit verum quam falsum, non igitur ve-
 rum est. 40. vi autem ac potestate Aenesidemus quoque similes ponit du-
 bitationes: nam si est aliquid verum, aut est sensibile aut cadit sub intelli-
 gentiam, aut et cadit sub intelligentiam et est sensibile, aut neque est sen-
 sibile neque cadit sub intelligentiam, neque utrumque simul, ut ostendamus:
 non est ergo aliquid verum. 41. atque quod non sit quidem sensibile, sic
 colligemus: ex sensibilibus alia quidem sunt genera, alia vero species; et
 genera quidem sunt communes naturae quae inhaerent singularibus, ut ho-
 minis quae inest singulis hominibus, et equi quae singulis inest equis: spe-
 cies autem sunt proprietates singulorum, ut Dionis Theonis aliorum. 42. si
 ergo verum est sensibile, omnino id aut multorum commune aut in singu-

P 465 b) οὐχ ὑπάρξει δέ. καὶ ἄλλως,] ita interpungendus hic locus e mss et interprete.

c) οὐ μᾶλλον] vox sceptica, de qua 1 Pyrrhon. sect. 188 sq. 213.

d) δυνάμει ὁ Αἰνησιδήμος] verbo δυνάμει innuitur Aenesidemus has
 dubitationes non diserte exposuisse, sed tamen posuisse ea ex quibus
 ante illarum peti posset, confer ad 1 Pyrrhon. sect. 11.

[d d) καὶ] immo: ἢ.]

e) κοινὸν πλειόνων ἢ ἐν ιδιότητι κείμενον] ita legendum ex interprete
 pro: κοινόν, πλειόνων ιδιότητι κείμενον. neutrum autem horum compre-
 hendi sensibus, ita arguebat Aenesidemus, quoniam κοινόν illud sola
 mentis cogitatione percipitur, sensibus ad universalia nullo modo per-
 tingentibus: hoc vero proprium singulis plane nusquam attingunt sensus,
 cum ea quae videmus pluribus sint communia, nota autem quod τὰς
 καθ' ἕκαστον ιδιότητας et quae individuis propria sunt, εἶδη sive spe-
 cies Sextus appellat, perinde ut infra sect. 338 sq.

ἔσται αἰσθητὸν τὸ ἀληθές· οἷτε δὲ κοινόν ἐστὶν οὔτε ἐν ιδιότητι
 κείμενον· οὐκ ἄρα αἰσθητὸν ἐστὶ τὸ ἀληθές. ἔτι ὃν τρόπον τὸ 43
 μὲν ὁρατὸν ὁράσει ληπτὸν ἐστὶ, τὸ δὲ ἀκουστὸν ἀκοῇ γινώριμόν
 ἐστὶ, τὸ δὲ ὁσφρητὸν ὁσφρήσει, οὕτω καὶ τὸ αἰσθητὸν κοινῶς
 αἰσθήσει γινώριζεται. οὐ γινώριζεται δὲ κοινῶς αἰσθήσει· ἢ γὰρ
 αἰσθησις ἄλογός¹⁾) ἐστὶ, καὶ τὸ ἀληθές οὐκ ἄλόγως γινώριζεται.
 οὐκ ἄρα αἰσθητὸν τὸ ἀληθές. καὶ μὴν οὐδὲ νοητὸν ἐστὶν· ἐπεὶ 44
 οὐδὲν ἔσται τῶν αἰσθητῶν ἀληθές· ὁ πάλιν ἄτοπον. ἥτοι γὰρ P 466
 πᾶσι κοινῶς ἔσται νοητὸν ἢ τισιν ιδίως. οὔτε δὲ πᾶσι κοινῶς
 οἷόν τε εἶναι νοητὸν τὸ ἀληθές οὔτε τισιν ιδίως. τό τε γὰρ κοι- 45
 νῶς πᾶσι νοεῖσθαι ἀδύνατον, τό τε ιδίως τινὶ ἢ τισιν ἄπιστον
 καὶ μάχιμον. οὐδὲ νοητὸν ἄρα ἐστὶ τὸ ἀληθές. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ
 αἰσθητὸν ἅμα καὶ νοητὸν· ἥτοι γὰρ πᾶν αἰσθητὸν καὶ πᾶν
 νοητὸν ἀληθές ἐστὶν, ἢ τι αἰσθητὸν καὶ τι νοητὸν. ἀλλὰ τὸ 46
 μὲν φάσκειν πᾶν αἰσθητὸν καὶ πᾶν νοητὸν ἀληθές εἶναι, τῶν
 ἀμνηστῶν· μάχεται γὰρ τὰ αἰσθητὰ τοῖς αἰσθητοῖς, καὶ τὰ
 νοητὰ τοῖς νοητοῖς, καὶ ἐναλλάξ τὰ αἰσθητὰ τοῖς νοητοῖς καὶ
 τὰ νοητὰ τοῖς αἰσθητοῖς²⁾). καὶ δεήσει πάντων ἀληθῶν ὄντων
 τὸ αὐτὸ εἶναι καὶ μὴ εἶναι, ἀληθές τε ὑπάρχειν καὶ ψεῦδος, τὶ
 δὲ αἰσθητὸν ἀληθές καὶ τὶ νοητὸν ἀληθές ἀξιοῦν πάλιν τῶν
 ἀπόρων· ζητεῖται γὰρ τοῦτο. καὶ ἄλλως ἀκόλουθόν ἐστιν ἢ πάντα 47
 λέγειν ἀληθῆ ἢ πάντα λέγειν ψευδῆ τὰ αἰσθητὰ· ἐπ' ἴσης γὰρ
 ἐστὶν αἰσθητὰ, καὶ οὐ τὸ μὲν μᾶλλον, τὸ δὲ ἥττον. καὶ τὰ

lorum proprietate positum erit: sed nec est commune nec situm in proprie-
 tate; non est ergo verum sensibile. 43. praeterea quomodo aspectabile qui-
 dem visu potest comprehendi, audibile autem cognoscitur auditu, odorabile
 odoratu, ita etiam sensibile sensu communiter cognoscitur. non cognoscitur
 autem verum communiter sensu: est enim sensus expertus rationis, et verum
 absque ratione minime cognoscitur. non est ergo verum sensibile. 44. sed
 neque cadit sub intelligentiam: alioqui nihil erit verum ex sensibilibus. quod
 rursus est absurdum. aut enim ab omnibus communiter percipi poterit in-
 telligentia aut privatim ab aliquibus. sed nec fieri potest ut verum ab omni-
 bus communiter percipiatur intelligentia, neque privatim ab aliquibus. 45. nam
 ab omnibus communiter intelligi nullo modo potest, et ut privatim intelli-
 gatur ab aliquo aut aliquibus, fide caret et controversiae obnoxium est.
 nec ergo sub intelligentiam cadit verum. sed nec simul sub sensus et sub
 intelligentiam cadit: aut enim quidquid est sensibile et quidquid cadit sub
 intelligentiam, est verum, aut aliquid sensibile aut aliquid quod cadit sub
 intelligentiam, sed dicere quidem quidquid est sensibile et quidquid ca-
 dit sub intelligentiam, esse verum, est ex iis quae nullo modo possunt fieri:
 nam et sensilia pugnant cum sensibilibus, et cum intelligibilibus intelligibilia,
 et vicissim sensilia cum intelligibilibus et intelligibilia cum sensibilibus. et
 oportebit, si omnia sint vera, idem esse et non esse, et esse verum idem
 et esse falsum, et censere aliquid sensibile esse verum, et aliquid intelli-
 gibile verum esse et rursus ex iis in quibus non facilis datur exitus. nam
 hoc quaeritur. 47. et alioqui est consequens aut omnia vera aut omnia falsa
 dicere sensilia: sunt enim ex aequo sensilia, et non alterum quidem ma-

f) αἰσθησις ἄλογος] superiore libro sect. 293 sq.

g) τὰ αἰσθητὰ τοῖς νοητοῖς καὶ τὰ νοητὰ τοῖς αἰσθητοῖς] ita legendum P 466
 e mss Ciz. pro τὰ αἰσθητὰ τοῖς αἰσθητοῖς καὶ τὰ νοητὰ τοῖς νοητοῖς. at-
 que haec est significatio vocabuli ἐναλλάξ, ut 1 Pyrrhon. sect. 9 et infra
 hoc libro sect. 171.

νοητὰ πάλιν ἐπ' ἴσης ἐστὶ νοητὰ, καὶ οὐ τὸ μὲν μᾶλλον, τὸ δὲ ἔλαττον. οὐ πάντα δὲ τὰ αἰσθητὰ λέγεται ἀληθῆ, οὐδὲ πάντα
 48 ψευδῆ· οὐκ ἄρα ἔστι τι ἀληθές. ναί, ἀλλ' οὐ καθ' ὃ φαίνεται
 ἢ ἀλήθεια, κατ' ἄλλην δὲ αἰτίαν λαμβάνεται. τίς οὖν ἐστὶν
 αὕτη ἢ αἰτία, θέτωσαν εἰς τὸ μέσον οἱ Δογματικοί, ἵνα ἢ εἰς
 49 συγκατάθεσιν ἡμᾶς ἐπισπάσῃται ἢ εἰς φυχὴν ἀποτρέψῃται. εἴτα
 ταύτην αὐτὴν τὴν αἰτίαν πῶς λαμβάνουσιν, ὥς φαινομένην αὐ-
 τοῖς ἢ ὥς μὴ φαινομένην; εἰ μὲν ὥς φαινομένην, ψεύδονται λέ-
 γοντες τὴν ἀλήθειαν μὴ ὑπάρχειν καθ' ὃ φαίνεται· εἰ δ' ὥς
 μὴ φαινομένην, πῶς τὸ μὴ φαινόμενον αὐτοῖς^{h)} εἶναι φασιν ἔξ
 50 αὐτοῦ ἢ δι' ἄλλον; καὶ ἔξ αὐτοῦ μὲν, ἀδύνατον· οὐδὲν γὰρ
 μὴ φαινόμενον ἔξ αὐτοῦ ληπτὸν ἐστίν. εἰ δὲ δι' ἄλλον, ἐκείνο
 πάλιν πότερον φαινόμενόν ἐστιν ἢ μὴ φαινόμενον; καὶ οὕτως εἰς
 ἄπειρον οἰχομένης τῆς ζητήσεως ἀνεύρετον γίνεται τὸ ἀληθές.
 51 τί οὖν τὸ πεῖθον ἡμᾶς; τὸ πιθανόνⁱ⁾ ῥητέον ἀληθές, ὅποιαν
 P 467 ποτὲ ἂν ἔχοι οὐσίαν^{k)}, εἴτε αἰσθητὴν εἴτε νοητὴν εἴτε τὸ
 52 συναμφοτέρον, αἰσθητὴν ἅμα καὶ νοητὴν. ἀλλὰ καὶ τοῦτο τῶν
 ἀπόρων· εἰ γὰρ τὸ πιθανόν ἀληθές ἐστίν, ἐπεὶ οὐ τὸ αὐτὸ πάν-
 τας πείθει^{l)}, οὐδὲ διὰ παντὸς τοὺς αὐτοὺς, δώσομεν τὸ αὐτὸ
 καὶ ὑπάρχειν καὶ μὴ ὑπάρχειν, καὶ τὸ αὐτὸ ἀληθές ἅμα εἶναι
 καὶ ψεύδος. ἢ μὲν γὰρ πείθει τινάς, ἀληθές ἐστὶ καὶ ὑπάρχον·
 ἢ δὲ ἐτέρους οὐ πείθει, ψεύδος καὶ ἀνύπαρκτον. ἀδύνατον δὲ
 γε τὸ αὐτὸ καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι, ἀληθές τε ὑπάρχειν καὶ ψευ-
 53 δος. τοίνυν οὐδὲ τὸ πιθανόν ἐστὶν ἀληθές, ἐκτὸς εἰ μή τι τὸ

gis, alterum vero minus. et intelligibilia similiter ex aequo sunt intelli-
 genda, non vero unum magis et alterum minus. non omnia autem sensilia
 dici possunt vera, neque omnia falsa. non est ergo aliquid verum. 48. est
 sano, inquit, sed non quatenus apparet, sed ex alia causa veritas per-
 cipitur. quatenam ergo sit haec causa, in medium proferant Dogmatici, ut
 aut non attrahat ad assensionem, aut ut fugiamus efficiat. 49. deinde hanc
 ipsam causam quomodo accipiunt, aut ut eis apparentem aut ut non appa-
 rentem? si quidem ut apparentem, falsum dicunt, dicentes veritatem non
 esse quatenus apparet; sin autem ut non apparentem, quomodo dicunt esse
 id quod non eis apparet ex se an per aliud? 50. et ut ex se quidem, fieri
 non potest: nihil enim quod non apparet, ex se sumi potest. sin autem per
 aliud, illud rursum utrum apparet aut non apparet? et sic quaestione ab-
 eunte in infinitum, verum non potest inveniri. 51. quid est ergo quod no-
 bis persuadet? probabile dicendum est verum, cuiusmodicumque sit eius
 essentia, seu sensibilis seu intelligibilis sive utrumque simul, nempe et sen-
 sibilis simul et intelligibilis. 52. sed est hoc quoque ex dubiis: si enim pro-
 babile est verum, quoniam eadem res non usquequaque persuadet, neque
 perpetuo omnibus, dabimus idem esse et non esse, et idem verum esse si-
 mul et falsum. nam quatenus quidem persuadet aliquibus, est verum et
 existit; quatenus autem aliis non persuadet, est falsum et minime existit.
 fieri autem non potest ut idem sit et non sit, et verum sit et falsum. 53. igitur
 neque probabile est verum, nisi dicamus esse verum id quod multis

h) πῶς τὸ μὴ φαινόμενον αὐτοῖς] ita legendum omnino e mss et in-
 terprete, licet in editis μὴ desideretur.

i) τὸ πιθανόν] quod probabatur ex academica schola quibusdam. vide
 libro superiore sect. 174 sq. 401. 436.

P 467 k) ἔχοι οὐσίαν] ms Vratislav. ἔχη.

l) πάντας] ita recte mss pro πάντως.

πολλοὺς πεῖθον τοῦτ' ἔροῦμεν ἀληθές. τὸ γοῦν μέλι^{m)} πολλοὺς
 μὲν πεῖθον ὑγιαίνοντας ὥς γλυκύ, καὶ ἓνα μὴ πεῖθον ἰκτερικόν,
 ἀληθῶς λέγομεν γλυκύ· ὅπερ ἦν ληρώδες. ὅταν γὰρ περὶ ἀλη-
 θείας σκεπτόμεθα, τότε οὐκ εἰς τὸ πλῆθος τῶν συμφωνούντων
 δεῖ ἀποβλέπειν ἀλλ' εἰς τὰς διαθέσεις. μιᾷ δὲ διαθέσειⁿ⁾ κέχρη-
 ται ὁ νοσῶν^{o)} καὶ μιᾷ κατασκευῇ πάντες οἱ ὑγιαίνοντες. οὐ μᾶλ- 54
 λον^{p)} οὖν τῇδε τῇ αἰσθήσει ἢ τῇδε πιστευτέον ἐστίν. ἐπεὶ ἀνα-
 στρόφως ὑποτεθέντος τοῦ πολλοῦς^{q)} πικρᾶζεσθαι ὑπὸ τοῦ μέ-
 λιτος οἷον πυρέσσοντας, ἓνα δὲ γλυκάζεσθαι τὸν ὑγιαίνοντα,
 πάντως ἀκολουθήσει πικρὸν λέγειν τὸ μέλι· ὅπερ ἄτοπον. τοί-
 νυν ὥς ἐνθάδε παρέντες τὴν κατὰ τὸ πλῆθος μαρτυρίαν οἷδὲν
 ἥσσαν γλυκύ φασιν τὸ μέλι, οὕτω καὶ ὅταν πολλοὶ γλυκάζων-
 ται, εἰς δὲ πικρᾶζεται, παρέντες τὸ διὰ πλῆθος τῶν οὕτω πα-
 σχόντων γλυκύ καλεῖν τὸ μέλι, ἄλλως τὰληθές ἐξετάζωμεν.

Αἱ μὲν καθόλου ἀπορίαι περὶ τοῦ ἀληθοῦς τοιαῦταί τινές 55
 εἰσιν, ἀκολούθως δὲ ἐλθωμεν^{r)} καὶ ἐπὶ τὰς κατὰ μέρος. καὶ
 δὴ τοῖς μὲν πάντα^{s)} λέγοντας ψευδῆ ἐδείξαμεν πρόσθεν^{t)} περι-
 τρεπομένους· εἰ γὰρ πάντα ἐστὶ ψευδῆ, ψεύδος ἔσται καὶ τὸ
 'πάντ' ἐστὶ ψευδῆ', ἐκ πάντων ὑπάρχον. ψευδοὺς δὲ ὄντος τοῦ
 'πάντ' ἐστὶ ψευδῆ' τὸ ἀντικείμενον αὐτῷ ἀληθές ἔσται τὸ 'οὐ
 πάντ' ἐστὶ ψευδῆ'. εἰ ἄρα πάντ' ἐστὶ ψευδῆ, οὐ πάντ' ἐστὶ
 ψευδῆ. οἱ δὲ περὶ τὸν Δημόκριτον καὶ Πλάτωνα^{u)} ἀθετοῦντες 56
 μὲν τὰς αἰσθήσεις, ἀναιροῦντες δὲ τὰ αἰσθητὰ, μόνοις δ' ἐπό-

persuadet. mel certe quod multis sanis persuadet quod sit dulce et uni non
 persuadet qui morbo laborat regio, vere dicimus dulce. at hoc quoque est
 nugatorium. quando enim de veritate disceptamus, tunc non est respicien-
 dum ad multitudinem eorum qui consentiunt, sed ad affectiones. una autem
 affectione utitur aegrotus et una constitutione omnes qui sunt sani. 54. non
 est ergo magis huic sensui quam illi credendum. nam si contra ponatur,
 multos febricitantes amore affici a melle, unum autem sanum dulcedine
 affici, omnino sequetur ut mel dicamus amarum; quod quidem est absur-
 dum. sicut ergo hic praetermisso iudicio multitudinis nihilominus mel dulce
 dicimus; ita etiam quando multi afficiuntur dulcedine, unus amorem, mit-
 tentes propter eorum qui sic afficiuntur multitudinem, mel appellare dulce,
 quid sit verum, alio modo examinare oportebit.

55. Atque universe quidem de vero tot sunt dubitationes, consequen-
 ter autem veniamus etiam ad singulares. atque eis quidem omnia qui dicunt
 falsa, ostendimus id in eos retorqueri: nam si omnia sunt falsa, erit etiam
 falsum illud 'omnia sunt falsa', cum sit ex omnibus. cum sit autem falsum
 'omnia sunt falsa', id quod ei adversatur erit verum 'non omnia sunt falsa'.
 si igitur omnia sunt falsa, non omnia sunt falsa. 56. Democritus autem et
 Plato abolentes quidem sensus tollentesque sensilia et ea sola sequentes

m) τὸ γοῦν μέλι] confer 1 Pyrrhon. sect. 101.

n) μιᾷ δὲ διαθέσει] lib. 1 contra Log. sect. 333 et 2 Pyrrhon. sect. 44.

o) ὁ νοσῶν] ita rectius mss pro νοσοῦν.

p) οὐ μᾶλλον] vox sceptica, ut supra sect. 39.

q) τοῦ πολλοῦς] ita mss pro τοὺς πολλοὺς. sed male ibidem ὑποτι-
 θέντος pro ὑποτεθέντος.

r) δὲ ἐλθωμεν] ms Vratislav. διελθωμεν.

s) τοὺς μὲν πάντα] ita legendum haud dubie e mss, non πάντας.

t) ἐδείξαμεν πρόσθεν] libro superiore sect. 390. 398.

u) οἱ περὶ τὸν Δημόκριτον καὶ Πλάτωνα] supra sect. 6 sq. huius libri.

μενοι τοῖς νοητοῖς συγχέουσι τὰ πράγματα, καὶ οὐ μόνον τὴν
τῶν ὄντων ἀλήθειαν σαλεύουσιν ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπίνοιαν αὐτῶν.
P 468 πᾶσα γὰρ νόσις ἀπὸ αἰσθήσεως γίνεται^{α)} ἢ οὐ χωρὶς αἰσθή-
σεως, καὶ ἢ ἀπὸ περιπτώσεως ἢ οὐκ ἄνευ περιπτώσεως. ὅθεν
οὐδὲ τὰς λεγομένας ψευδεῖς φαντασίας, οἷον τὰς καθ' ὕπνους
ἢ τὰς κατὰ μανίαν, εὐρήσομεν ἀπηρημένους τῶν διὰ τῆς αἰ-
σθήσεως κατὰ περίπτωσιν ἡμῖν ἐγνωσμένων. καὶ γὰρ ὁ κατὰ
μανίαν Ἐρινύας αὐτῷ ἀναπλάσσει τὰς αἱματώδεις^{β)} καὶ δρα-
κοντώδεις κόρας ἐκ τῶν πεφνηνότεων αὐτῷ σύνθετον μορφήν νοεῖ.
ὡσαύτως δὲ ὁ πτηνὸν ἄνθρωπον καθ' ὕπνους ὀνειροπολούμενος,
οὐ δίχα τοῦ πτηνὸν τι ἐωρακέναι καὶ ἄνθρωπον ὀνειροπολεῖται.
58 καὶ καθόλου οὐδὲν ἐστὶν εὐρεῖν κατ' ἐπίνοιαν, ὃ μὴ ἔχει τι αὐτῷ
κατὰ περίπτωσιν ἐγνωσμένον. τοῦτο γὰρ ἢ κατὰ ὁμοιότητα τῶν
ἐν περιπτώσει πεφνηνότεων ληφθήσεται ἢ κατὰ παραύξησιν ἢ κατὰ
59 μείωσιν ἢ κατ' ἐπισύνθεσιν. κατ' ὁμοιότητα μὲν οὖν, οἷον ὅταν
ἀπὸ τῆς θεωρηθείσης Σωκράτους εἰκόνης τὸν μὴ ἐωραμένον Σω-
κράτην^{γ)} ἐπινοῶμεν. κατὰ παραύξησιν δέ, ὅταν ἀπὸ τοῦ κοι-
νοῦ ἄνθρωπου κινούμενοι νοῶμεν, οἷον ὅς οὐκ ἐφίκει
ἄνδρὶ γε σιτοφάγῳ^{δ)}, ἀλλὰ ῥῶν ὑλήεντι^{ε)}
ὑψηλῶν ὀρέων.

quae percipiuntur intelligentia res confundunt, nec solum eorum quae sunt
labefactant veritatem, sed etiam sua cogitata: omnis enim intelligentia ori-
tur a sensu aut non sine sensu, et aut ex incursione aut non sine incur-
sione. 57. unde etiam falsa quae dicuntur visa phantasiae, ut quae sunt in
somnia et in furore, inveniemus pendere ex iis quae per sensum nobis co-
gnita sunt ex incursione: etenim qui in furore sanguinolentas sibi effingit
Furias et puellas serpentinas, ex iis quae ipsi apparuerunt, compositam
formam mente agitat; ita etiam qui in somnis hominem somniat volucrum,
non absque eo quod aliquid viderit volucrum, hominem quoque somniat vo-
lucrum. 58. et ut in summa dicam, nihil poterit cogitando inveniri, quod
non habeat aliquid sibi cognitum ex incursione. id enim aut sumetur ex si-
militudine eorum quae apparuerunt in incursione aut ex incremento aut ex
decremento aut ex compositione. 59. atque ex similitudine quidem, ut quando
visio simulacro Socratis cogitamus non visum Socratem: ex incremento vero,
ut quando ex communi homine hominem mente agitamus, qui non erat si-
milis viro,

cui cibus est panis, verum, in quo est plurima silva,
excelso monti

P 468 α) πᾶσα νόσις ἀπὸ αἰσθήσεως] confer Menagium ad Laërtii 7 52.
infra sect. 356. Theophrasti dictum apud Clementem Alex. 2 Strom.
p. 362 ἡ αἰσθησις ἀρχὴ πίστεως. Aristotelis: nihil est in intellectu, quod
non fuerit in sensu.

β) τὰς αἱματώδεις] versus 256 ex Oreste Euripidis, ubi αἱματωπούς
legitur, quemadmodum et apud Longinum haec Euripidis laudantem
c. 15. scholiastes tragici: αἱματωπούς τὰς Ἐρινύς λέγει ὡς τοὺς μαινο-
μένους ὑγαιμον ποιούσας βλέπειν καὶ ταραχῶδες. δρακοντώδεις δὲ ὡς
ἐχούσας δράκοντος ἥτοι ὀφρως ὀδόντας.

γ) Σωκράτην] ms Vratislav. Σωκράτη, ut aliis etiam in locis.

δ) ἄνδρὶ γε σιτοφάγῳ] versus Homeri Odys. ε. 191, quo etiam alibi
noster utitur ut adv. Geometras sect. 42 et 1 adv. Physicos sect. 45 et
adv. Ethicos sect. 251.

ε) ἀλλὰ ῥῶν ὑλήεντι] in Callistrati imaginibus c. 12 p. 904 male pro
ῥῶν legitur θηρῶν, ubi praestantissimum interpretatam fugit hic Homeri
locus; mox male editi ὑψηλῶν νορέων.

κατὰ μείωσιν δέ, ἐπειδὴν συνελόντες πάλιν τὸ μέγεθος τοῦ κοι-60
νοῦ ἄνθρωπου νόσιν λαμβάνωμεν Πυγμαίου^{ζ)}. κατ' ἐπισύν-
θεσιν δέ, ὅταν ἀπὸ ἄνθρωπου καὶ ἵππου τὸν μηδέποτε ὑπο-
πεπτωκότα ἡμῖν Ἱπποκένταυρον νοῶμεν. πάσης οὖν ἐπινοίας
προηγέσθαι δεῖ τὴν διὰ τῆς αἰσθήσεως^{η)} περίπτωσιν. καὶ διὰ
τοῦτο ἀναιρουμένων τῶν αἰσθητῶν ἐξ ἀνάγκης συναναιρεῖται πᾶσα
νόσις. ὃ τε λέγων πάντ' εἶναι τὰ φαινόμενα ψευδῆ καὶ ἔτεῃ^{θ)} 61
μόνα ὑπάρχειν τὰ νοητά, τοῦτ' ἐστὶ κατ' ἀλήθειαν, ἥτοι φάσει
μόνον χρώμενος τοῦτ' ἐρεῖ ἢ καὶ ἀποδεικνύς. ἀλλὰ φάσει μὲν
λέγων φάσει ἐπισχεθήσεται, ἀποδείξιν δὲ παραλαμβάνειν πειρώ-
μενος περιτραπήσεται. ἢ γὰρ φαινομένῳ τινὶ διδάξει^{ι)} τὸ ἔτεῃ 62
μόνα εἶναι τὰ νοητά ἢ ἀδήλῳ. οὔτε δὲ φαινομένῳ τοῦτο διδά-
ξει, οὐ γὰρ ὑπάρχει, οὔτε ἀδήλῳ. ἐκ φαινομένου^{κ)} γὰρ ὀφεί-
λει προπεπιστευθῆναι^{λ)} τὸ ἀδύνατον. οὐ τοίνυν ὑγιής ἐστὶν ἡ σύ- P 469
στασις^{μ)} τῶν περὶ Δημόκριτον τε καὶ Πλάτωνα. ὁ δὲ Ἐπίκου- 63
ρος^{ν)} ἔλεγε μὲν πάντα τὰ αἰσθητὰ εἶναι ἀληθῆ καὶ πᾶσαν φαν-
τασίαν ἀπὸ ὑπάρχοντος εἶναι καὶ τοιαύτην, ὁποῖόν ἐστι τὸ κινεῖν
τὴν αἰσθησιν. πλανᾶσθαι δὲ τοὺς τινὰς μὲν τῶν φαντασιῶν
λέγοντας ἀληθεῖς, τινὰς δὲ ψευδεῖς, παρὰ τὸ μὴ δύνασθαι χω-
ρίζειν δόξαν ἀπὸ ἐναργείας. ἐπὶ γοῦν τοῦ Ὀρέστου^{ξ)} ὅτε ἐδόκει

60. ex decremento autem, quando rursus communis hominis in brevius con-
tracta magnitudine Pygmaeum apprehenderimus cogitatione: ex compositione
autem, quando ex homine et equo cogitamus Hippocentaurum, qui nondum
nobis se obtulit, ante omnem ergo cogitationem prius fuisse oportet eam
quae est ex sensu incursione: et ideo si tollantur sensilia, necessario
simul tollitur omnis intelligentia. 61. et qui dicit omnia quae sensibus ap-
parent esse falsa, et ea esse sola quae cadunt sub intelligentiam, hoc est
vere existere, aut hoc dicit sola utens affirmatione aut etiam demonstrans.
sed qui sola quidem dicit affirmatione, affirmatione reprimetur; qui vero
demonstrationem assumere tentat errabit. 62. aut enim aliquo quod apparet
illud docebit, nempe ea sola esse quae cadunt sub intelligentiam, aut eo
quod est obscurum. sed neque eo quod apparet hoc docebit, non existit
enim vere (ex eius sententia), neque eo quod est obscurum. ex eo enim
quod apparet debet prius fides fieri eius quod est obscurum. non est ergo
sana opinio in qua consentiunt Democritus et Plato. 63. Epicurus autem
dicebat quidem omnia sensilia esse vera et omnem phantasiā proficisci a
re vere existente et talem quale est id quod movet sensum; errare autem
eos qui dicunt aliqua quidem ex visis phantasiae esse vera, aliqua vero
falsa, propterea quod non possint separare opinionem ab evidentia. in Oreste

ζ) νόσιν λαμβάνωμεν Πυγμαίου] ita mss; nam male editi πυγμαῖον
et νόσιν.

η) διὰ τῆς αἰσθήσεως] ms Ciz. ἀπὸ τῆς αἰσθήσεως.

θ) ἔτεῃ] ita legendum hic et inferius pro ἐτι ἢ. nam ad Democritum
respicens illius voce utitur, quam et in superioribus aliquoties re-
stituimus.

ι) ἐκ φαινομένου] male in editis οὐκ φαινομένου.

κ) προπεπιστευθῆναι] ita recte ms Ciz. pro προπεπιστευθῆναι.

λ) ἡ σύστασις] ms Ciz. στάσις, quae vox nostro frequens ad sectam
vel opinionem aliquam designandam, ut notavi ad librum superiorem
sect. 49. sed rectum est σύστασις, ut consensus Democriti ac Platonis
designetur, qui iunguntur etiam supra sect. 6 sq. et 56. vicissim διά-
στασις opinionum dissensus sect. 118. 177 et alibi.

μ) ὁ Ἐπίκουρος] supra sect. 9.

ξ) ἐπὶ γοῦν τοῦ Ὀρέστου] apud Euripidem Oreste vers. 255

ἀλλέπειν τὰς Ἑρινύας, ἡ μὲν αἰσθησις ὑπ' εἰδώλων κινουμένη ἀληθὴς ἦν· ὑπέκειτο γὰρ τὰ εἰδῶλα· ὁ δὲ νοῦς οἰόμενος ὅτι
 64 στερμένοι εἰσιν Ἑρινύες, ἐψευδοδόξει. καὶ ἄλλως, φησὶν, οἱ προειρημένοι τῶν φαντασιῶν διαφορὰν εἰσάγοντες οὐκ ἰσχύουσι πιστώσασθαι τὸ τινὰς μὲν αὐτῶν ἀληθεῖς ὑπάρχειν, τινὰς δὲ ψευδεῖς· οὔτε γὰρ φαινόμενα διδάξουσι τὸ τοιοῦτον — ζητεῖται γὰρ τὰ φαινόμενα — οὔτε ἀδήλω. διὰ φαινόμενον γὰρ ὀφείλει
 65 τὸ ἀδῆλον ἀποδείκνυσθαι. τοιαῦτα δὲ λέγων ὁ Ἐπίκουρος ἄκων εἰς τὴν ὁμοίαν ἐκπέπτωκεν ἀπορίαν· εἰ γὰρ ὁμολογεῖ τῶν φαντασιῶν τὰς μὲν ἀπὸ στερεμνίων γίνεσθαι¹⁾ σωματίων, τὰς δὲ ἀπὸ εἰδώλων, καὶ δίδωσι τὸ μὲν τι εἶναι ἐναργεῖαν, τὸ δὲ δόξαν, ζητῶ, πῶς κρίνει τὰς ἀπὸ στερεμνίου σώματος φαντασίας καὶ τὰς ἀπὸ εἰδώλου προσπιπτούσας; οὔτε γὰρ ἐναργεία, ζητεῖται γὰρ, οὔτε δόξη, δι' ἐναργείας γὰρ ὀφείλει πεπιστευ-
 66 σθῆναι. ἄλλως δὲ καὶ ἀτόπος ἐστὶν ἐκ τῶν μᾶλλον ζητουμένων τὴν ἥττον ζητούμενα δεικνύειν πειρώμενος· ἡμῶν γὰρ σκεπτομένων περὶ τῆς τῶν φαινόμενων πίστεως αὐτὸς τὴν περὶ τῶν
 67 εἰδώλων²⁾ τερατολογουμένην καὶ μυθώδη δόξαν ἐπισύγει. καὶ

quidem certe cum sibi videretur videre Furias, sensus quidem a simulacris motus verus erat: obiecta enim existebant simulacra: mens autem existimans veras esse et solidas Furias, opinabatur falsum. 64. et alioqui, in-
 quiebat, ii quos prius diximus, introducentes visorum phantasie differ-
 entiam non poterunt probare aliqua quidem ex iis esse vera, aliqua vero falsa. neque enim eo quod apparet id docebat — quaeruntur enim ea quae apparent — neque eo quod est obscurum: nam per id quod apparet, debent demonstrari ea quae sunt obscura. 65. haec autem dicens Epicurus in-
 vitus in similem incidit dubitationem: nam si fatetur ex visis phantasie alia qui-
 dem oriri ex solidis corporibus, alia autem ex simulacris, et concedit illud quidem esse evidentiam, hoc vero opinionem, quaero, quemadmodum in-
 dicet visa phantasie quae oriuntur ex solidis corporibus, et quae incurrunt ex simulacro? non quippe evidentia hoc faciet, quaeritur enim, neque opi-
 nione, debet enim eorum fieri fides per evidentiam. 66. et alioqui absurde et inepte facit, qui ex iis quae magis sunt in quaestione, conatur osten-
 dere ea quae minus in quaestione sunt: nobis enim considerantibus de fide eorum quae apparent, ipse prodigiosam et fabulosam de simulacris intro-

ὦ μήτερο, ἐκετεύω σε, μὴ πείσειέ μοι
 τὰς αἰματωποὺς καὶ δρακοντιώδεις κόρας·
 αὐταὶ γὰρ αὐταὶ πλησίον θρώσκουσί μου.

1) γίνεσθαι] ms Vratislav. γενέσθαι.

m) τὴν περὶ τῶν εἰδώλων] notum Epicuri dogma de idolis sive ima-
 ginibus ac simulacris speciebusque quas fluere et emitti a corporibus vo-
 luti tenues docuit membranulas, de quo multa Gassendus ad haec Laërtii
 10 46: καὶ μὴν καὶ τύποι ὁμοιοσχήμονες τοῖς στερεμνίοις εἰσὶ, λεπτότη-
 σιν ἀπέχοντες μακρὰν τῶν φαινόμενων. Lucretius 4 34

ea quae rerum simulacra vocamus,
 quae quasi membranae summo de corpore rerum
 dereptae volitant ultro citroque per auras,
 atque eadem nobis vigilantibus obvia mentes
 terrificant, atque in somnis, cum saepe figuras
 contuimur miras etc.

confer infra sect. 350 et Chalcidium p. 329. de Democrito Themistius in
 paraphrasi Aristotelis de divinatione per somnum pag. 105: εἰδῶλα γὰρ
 ἐκείνους καὶ ἀπορροίας αἰσθάνται, ὧν τὰ μὲν φησὶν ἀγαθοποιᾶ, τὰ δὲ κα-
 κοποιᾶ. ὑπερμεγέθη δὲ εἶναι καὶ δύσφραστα. ἐμπελάειν δὲ ἀνθρώποις

μὴν οὐδὲ τοῖς Στωϊκοῖς³⁾ εὐδοεῖ ὁ λόγος· θέλουσι μὲν γὰρ τῶν
 τε αἰσθητῶν καὶ νοητῶν εἶναι διαφορὰν, καθ' ἣν τὰ μὲν ἐστὶν
 ἀληθῆ, τὰ δὲ ψευδῆ. οὐκ ἰσχύουσι δὲ τὸ τοιοῦτον συνάγειν·
 διακένους γὰρ εἶναι τινὰς φαντασίας⁴⁾ ὁμολογήκασιν, ὅποια
 προϋπίπτον τῷ Ὁρέστη ἀπὸ τῶν Ἑρινύων⁵⁾, καὶ ἄλλας παρατυ-
 πωτικὰς τὰς ἀπὸ ὑποκειμένων μὲν, οὐ κατ' αὐτὰ δὲ τὰ ὑπο-
 κείμενα, ὅποια ἦν ἡ κατὰ μανίαν τῷ Ἡρακλεῖ⁶⁾ ἀπὸ τῶν ἰδίων
 παίδων Εὐρυσθέως ὑποπεσοῦσα· ἀπὸ ὑποκειμένων γὰρ ἐγίνετο
 τῶν παίδων, οὐ κατ' αὐτὰ δὲ τὰ ὑποκείμενα. οὐ γὰρ ὡς ἰδίους
 ἔβλεπε παῖδας, ἀλλὰ φησιν

εἰς μὲν νεοσσός⁷⁾ ὅδε θανὼν Εὐρυσθέως
 ἔχθραν πατρῴαν ἐκτίνων πέπτωκέ μοι.

τούτου δὲ οὕτως ἔχοντος ἀδιάκριτοι γίνονται φαντασίαι, καὶ οὐκ
 ἔχουσι λέγειν οἱ ἀπὸ τῆς στοῆς, τίνες τε ταῖς ἀληθείαις κατα-
 ληπτικαί εἰσι καὶ ἀπὸ ὑποκειμένων καὶ κατ' αὐτὰ τὰ ὑποκείμενα
 γίνονται, καὶ τίνες οὐκ εἰσὶ τοιαῦται, καθάπερ διὰ πλειόνων
 ἐμπροσθεν⁸⁾ ἔδειξαμεν. οἷος δὲ ἐστὶν ὁ περὶ ταύτης τῆς στά-
 69 σεως λόγος; τοιοῦτος γένοιτ' ἂν ἡμῖν καὶ ὁ περὶ τῆς λειπομέ-
 νης, καθ' ἣν οἱ μὲν ἐν τῷ σημαινόμενῳ⁹⁾, τουτέστιν ἀσωμάτῳ
 λεκτῷ, τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος ὑποτίθενται, οἱ δ' ἐν τῇ φωνῇ,
 οἱ δὲ ἐν τῷ κινήματι τῆς διανοίας. αὐτίκα γὰρ, ἵνα ἀπὸ τῆς 70

ducit opinionem. 67. sed neque Stoicis recte succedunt quae ab eis dicun-
 tur: nam volunt quidem sensilium et eorum quae cadunt sub intelli-
 gentiam esse differentiam, ex qua alia quidem sunt vera, alia vero falsa.
 non possunt autem hoc colligere: nam confessi sunt quaedam phantasie
 visa esse inania, cuiusmodi Ὁρέστη incurrerunt ex Furiis, et alia quae per-
 peram imprimunt, ut quae existant quidem ex subiectis, eis autem non con-
 gruunt, cuiusmodi erant quae in furore Herculi a suis filiis tamquam a filiis
 Eurysthei occurrerunt: erant enim ex praesentibus filiis, sed non congruebant
 ipsis subiectis. non enim eos tamquam suos aspiciebat liberos, sed dicit

occisus natus pullus hic Eurysthei
 iacet paternas inimicitias luens.

68. haec cum ita sint, visa phantasie non possunt discerni, neque possunt
 dicere Stoici, quatenam sint re vera comprehendenda et orta ex subiectis
 et ipsis subiectis congruentia, et quae non sunt eiusmodi, sicut pluribus
 autem ostendimus. 69. quod autem de hac opinione, idem etiam de illa di-
 cere possumus quae adhuc attingenda restat, in qua alii quidem ponunt
 verum et falsum in eo quod significatur, nempe in incorporeo dicto, alii in
 voce, alii in motu cogitationis. 70. iam enim, ut a prima incipiamus, ceu-

καὶ προσημαίνειν τὰ μέλλοντα, θεωρούμενα ἐστὶν οἷς καὶ φωνὰς ἀφιέντα
 μόνον αἰσθητὰς ἐν ὕλῃ τοῖς ἐπαύουσιν. ὁ δὲν καὶ εὐλόγων τυχεῖν ἐπευχεται.

n) τοῖς Στωϊκοῖς] supra sect. 10.

o) διακένους φαντασίας] libro superiore sect. 241, ubi διάκενος voca-
 tur ἐλκυσμός, quo phantasie eiusmodi per vanam speciem commoven-
 tur. adde infra hoc libro sect. 354.

p) τῷ Ὁρέστη ἀπὸ τῶν Ἑρινύων] ibid. sect. 170. 249 et paullo ante P 470
 hoc ipso libro sect. 63.

q) τῷ Ἡρακλεῖ] libro superiore sect. 405 sq.

r) εἰς μὲν νεοσσός] versus 982, 983 ex Euripidis Hercule furens. paullo
 ante leg. ὡς παίδων ut interpretes.

s) διὰ πλειόνων ἐμπροσθεν] libro superiore sect. 402 sq.

t) οἱ μὲν ἐν τῷ σημαινόμενῳ] supra hoc ipso loco sect. 11 sq.

πρώτης ἀφ' ἧς τινες, ἡξίουσι οἱ Στωϊκοὶ κοινῶς ἐν λεκτῷ τὸ ἀληθές^{α)} εἶναι καὶ τὸ ψεῦδος· λεκτὸν δὲ ὑπάρχειν φασὶ τὸ κατὰ λογικὴν φαντασίαν ὑφιστάμενον^{β)}. λογικὴν δὲ εἶναι φαντασίαν, καὶ ἣν τὸ φαντασθέν ἐστὶ λόγῳ παραστήσαι. τῶν δὲ λεκτῶν τὰ μὲν ἑλλειπῇ^{γ)} καλοῦσι, τὰ δὲ αὐτοτελῇ. ὧν τὰ μὲν ἑλλειπῇ παρτίσθω νῦν. τῶν δὲ αὐτοτελῶν πλείους^{δ)} εἶναι φασι. καὶ

sebant communiter Stoici verum esse et falsum in dicto; dictum autem esse, quod in rationis particeps consistit phantasia; rationis autem participem dicunt esse phantasia, cum id quod per eam est apprehensum, ratione licet ostendere. dictorum porro alia vocant deficientia, alia integra sive perfecta: ex his deficientia quidem in praesenti a nobis praetermittuntur; integra autem sive perfecta dicunt esse plura. 71. alia enim vocant imperativa, quae

α) ἐν λεκτῷ τὸ ἀληθές] ibid. sect. 12.

β) τὸ κατὰ λογικὴν φαντασίαν ὑφιστάμενον] eadem λεκτοῦ definitio Stoica exstat apud Suidam in κατηγορήματα ex Laërtii 7 63. senserunt autem Stoici, praeter rem ipsam significatam sive ὑπάρχον et vocabulum significans sive νόημα vocabuli esse tertium in mente hominis, quod ipsi dixere λεκτόν, ideam sive conceptionem ἀσώματον, in qua verum et falsum inesse statuerunt. Ammonius in librum Aristotelis περὶ ἑρμηνείας p. 7: ἐπεὶ οὐ πᾶσα λέξις ὄνομα ἢ ἥμα, ἢ γὰρ ἄσματος οἷον βέλτερι καὶ σκινδαρός, οὐδέτερον τούτων. καὶ διαφέρουσι τὰ ὀνόματα καὶ τὰ ἥματα τῶν ἀσμάτων φωνῶν, καὶ τὸ σημαντικὸν τούτων εἶναι. πρότερον ἡμῶς ὁ Ἀριστοτέλης διδάσκει, τίνα ἐστὶ τὰ προηγουμένως καὶ προσεχῶς ὑπ' αὐτῶν σημαινόμενα, καὶ ὅτι τὰ νοήματα, διὰ δὲ τούτων μέσον τὰ πράγματα, καὶ οὐδὲν ἕτερον δεῖν παρὰ ταῦτα ἐπινοεῖν μέσον τοῦ τε νοήματος καὶ τοῦ πράγματος, ὅπερ οἱ ἀπὸ τῆς στοᾶς ὑποτιθέμενοι λεκτόν ἡξίουσι ὀνομάζειν.

γ) λεκτῶν τὰ μὲν ἑλλειπῇ] supra sect. 12. Laërtius 7 63: τῶν δὲ λεκτῶν τὰ μὲν λέγουσιν εἶναι αὐτοτελῇ οἱ Στωϊκοί, τὰ δ' ἑλλειπῇ. ἑλλειπῇ μὲν οὖν ἐστὶ τὰ ἀναπλήσιμον ἔχοντα τὴν ἐκφορὰν, οἷον 'γράφει'. ἐπισητοῦμεν γὰρ, τίς; αὐτοτελῇ δ' ἐστὶ τὰ ἀπληρισμένην ἔχοντα τὴν ἐκφορὰν, οἷον 'γράφει Σωκράτης'. ἐν μὲν οὖν τοῖς ἑλλειπέσι λεκτοῖς τέτακται τὰ κατηγορήματα, ἐν δὲ τοῖς αὐτοτελέσι τὰ ἀξιώματα καὶ οἱ συλλογισμοὶ καὶ τὰ ἐρωτήματα καὶ τὰ πύσματα. Philo Iudaeus de agricultura p. 161 τῶν ἀσμάτων λεκτῶν (ita leg., non cum doctissimo Turnebo κατηγορημάτων quae sunt λεκτὰ ἀτελῇ) τὰ μὲν τέλεια, τὰ δὲ ἀτελῇ. καὶ τῶν τελείων τὰ μὲν ἐρωτήματα, τὰ δὲ πύσματα, ἀρατικά τε αὐτὰ καὶ ὀρατικά, καὶ ὅσαι ἄλλαι τῶν κατ' εἶδος ἐν τοῖς περὶ τούτων στοιχειώσεσιν ἀναγράφονται διαφοραί.

δ) τῶν δὲ αὐτοτελῶν πλείους] hanc in rem insignis locus est Suidae in ἀξιώματι ex Laërtii 7 65 sq. et Ammonii p. 1 in librum περὶ ἑρμηνείας, cuius postremi verba, ut minus obviū adscribam, licet partem eius iam ad Laërtium produxere Aldobrandinus et Menagius: μόνον ἀποφαντικὸν εἶδος τοῦ λόγου δεκτικὸν ἐστὶν ἀληθείας τε καὶ ψεύδους, καὶ ὑπὸ τοῦτο τελοῦσιν αἱ ἀποδείξεις, ὑπὲρ ὧν ἡ λογικὴ πᾶσα πραγματεία τῷ φιλοσόφῳ συντίεσθαι. καλοῦσι δὲ οἱ Στωϊκοὶ τὸν μὲν ἀποφαντικὸν λόγον ἀξίωμα, τὸν δὲ εὐχτικὸν ἀρατικόν, τὸν δὲ κλητικὸν προσαγορευτικόν, προστιθέντες τούτοις ἕτερα πέντε λόγων εἶδη, σαφῶς ὑπὸ τινος τῶν ἀπληρισμένων ἀναφερόμενα· λέγουσι γὰρ τὸ μὲν τι εἶναι ὁμοτικόν, οἷον ἴστω νῦν τόδε γαῖα, τὸ δὲ ἐκθετικόν, οἷον ἴστω εὐθεία γραμμὴ ἦδε, τὸ δὲ ὑποθετικόν, οἷον ὑποκείσθω τὴν γῆν κέντρον εἶναι τῆς τοῦ ἡλίου σφαίρας, τὸ δὲ ὁμοιον ἀξιώματι, οἷον ὡς ὠραῖται ἢ τυχὴ ἐν τοῖς βίοις. ἄπερ ἑπανία δεκτικὰ ὄντα ψεύδους τε καὶ ἀληθείας ὑπάγοντο ἂν τῷ ἀποφαντικῷ, τοῦ μὲν ὁμοτικοῦ τῇ μαρτυρίᾳ τοῦ θεοῦ πλεονάαν τῷ ἀποφαντικῷ, τοῦ δὲ ὁμοίου τῷ ἀξιώματι τῇ τοῦ ὡς ἐπιτακτικοῦ ἐπιρρημάτων προσθήκῃ. πέμπτον δὲ τι πρὸς τούτοις εἶναι φασὶ τὸ ἐπαπορητικόν, οἷον Δαῖος (Danna, non Δαός, ut legunt viri docti) πάρεστι,

γὰρ προστακτικὰ καλοῦσι τινὰ, ὑπὲρ προστάσσοντες^{α)} λέγομεν οἷον

δεῦρ' ἴθι νύμφα φίλη^{β)},

καὶ ἀποφαντικά^{γ)}, ἄπερ ἀποφαινόμενοι φάμεν οἷον, ὁ Δίων^{δ)} περιπατεῖ, καὶ πύσματα^{ε)}, ἄπερ λέγοντες πυνθανόμεθα οἷον, ποῦ οἰκεῖ Δίων; ὀνομάζεται δὲ τινὰ παρ' αὐτοῖς καὶ ἀρατικά, 72 ἄπερ λέγοντες ἀρώμεθα,

ὦδέ σφ' ἐγκέφαλος^{ς)} χαμάδις ῥέει ὡς ὅδε οἶνος.

καὶ εὐχτικά, ἄπερ λέγοντες εὐχόμεθα ὁποῖόν ἐστι^{η)},

Ζεῦ πάτερ^{θ)}, ἴδῃθεν μεδέων, κύνιστε, μέγιστε,

δὸς νίκην Αἴαντι καὶ ἀγλαὸν εὖχος ἀρέσθαι.

προσαγορεύουσι δὲ τινὰ τῶν αὐτοτελῶν καὶ ἀξιώματα, ἄπερ λέ- 73 γοντες ἦτοι ἀληθεύομεν ἢ ψευδόμεθα. ἐστὶ δὲ τινὰ καὶ πλείονα ἢ ἀξιώματα^{ι)}, οἷον τὸ μὲν τοιοῦτο

imperantes dicimus, ut

huc age nympha veni.

alia enuntiativa, quae dicimus enuntiantes, ut 'Dion ambulat'; alia interrogationes, quas dicentes interrogamus, ut 'ubi habitat Dion?' 72. nominantur etiam apud eos quaedam execrativa quibus imprecamur, ut

sicut humi vinum hoc, cerebrum sic defluat illi.

alia item optativa, quae dicimus optantes ut

Iuppiter inclyte qui regnas o maxime in Ida,

da, Ajax victoris claro ut potiatur honore.

73. appellant etiam quaedam ex integris illis sive perfectis pronuntiatia, quae dicentes vel verum proferimus vel falsum. sunt etiam quaedam quae sunt plus quam pronuntiatia, ut hoc

τί ποτ' ἀγγέλων ἄρα; ὅπερ ἐναργῶς ταῦτόν ἐν τυγχάνει τῷ ἐρωτηματικῷ, πλην ὅτι προστίθῃσι τὴν πρότασιν τῆς ἐρωτήσεως.

α) προστάσσοντες] sic legendum, non προτάσσοντες.

β) δεῦρ' ἴθι νύμφα φίλη] ex Iliad. γ' 130.

γ) ἀποφαντικά] ita mss. pro ἀποφαντικά.

δ) ὁ Δίων] mss. Vratislav. et Ciz. οὐ Δίων.

ε) καὶ πύσματα] notandum distincta esse ex veterum rationibus ἐρωτήματα et πύσματα. nam ἐρώτησις διαλεκτικὴ ἐστὶν cui annuendo vel abnuendo, sive simpliciter etiam vel non respondendo licet satisfacere, ut num domi est Dio? πύσμα vero ad quam non possumus affirmando respondere vel negando, sed rem de qua alter percontatur exponendo, ut quod Sextus hoc loco exempli loco affert, ubi habitat Dio? Io. Philoponus in priora Analytica p. 7: διαφέρει ἡ διαλεκτικὴ ἐρώτησις τῆς πυσματικῆς, ὅτι πρὸς μὲν τὴν διαλεκτικὴν ἐρώτησιν ἀρκεῖ ἢ τὸ ναί ἢ τὸ οὐ ἀποκρίνασθαι, οἷον πότερον ἢ ψυχὴ ἀθάνατος; πρὸς τοῦτο ἱκανὸν ἢ τὸ ναί ἢ τὸ οὐ. πρὸς δὲ τὰς πυσματικὰς πλείονος δεῖ λόγον, οἷον; (Odys. α' 170) τίς πόθεν εἰς ἀνδρῶν, πόθι τοι πόλις ἦδὲ τοκῆς; αὕτη πυσματικὴ ἡ ἐρώτησις, πρὸς ἣν πλείονων δεῖ λόγων τῷ ἀποκρινομένῳ, ἐπάγει γούν (Odys. ι' 39) Ἰλιόθεν με φέρων ἄνεμος Κικόνεσσι πέλασεν. confer Aldobrandinum ad Laërtii. 7 66.

ς) ὦδέ σφ' ἐγκέφαλος] ex Iliad. γ' 300. ms Vratislav. ὦδέ σφ.

η) ὁποῖόν ἐστι] haec verba in ms Ciz. desiderantur.

θ) Ζεῦ πάτερ] ex Iliad. η' 202.

ι) πλείονα ἢ ἀξιώματα] Ammonius in loco ante producto ὁμοια ἀξιώμασι appellat, ubi affert exempli loco: ὡς ὠραῖται ἢ τυχὴ ἐν τοῖς βίοις, quam horaria est in vita hominum fortuna. ὁμοια ἀξιώμασι vocat etiam Laërtius 7 67.

Πριαμίδῃσιν^{κ)} ἐμφερές ὁ βουκόλος
 ἀξίωμα ἔστιν· ἢ γὰρ ἀληθεύομεν λέγοντες αὐτὸ ἢ ψευδόμεθα.
 τὸ δὲ οὕτως ἔχον, ὡς Πριαμίδαισιν ἐμφερές ὁ βουκόλος, πλεόν
 74 τι ἀξιώματός ἐστι καὶ οὐκ ἀξίωμα. πλὴν ἱκανῆς οὐσης ἐν τοῖς
 λεκτοῖς διαφορᾷς, ἵνα τι, φασίν, ἀληθές ἢ ἢ ψεῦδος, δεῖ αὐτὸ
 πρὸ παντὸς λεκτὸν εἶναι, εἴτα καὶ αὐτοτελές καὶ οὐ κοινῶς
 ὁποιοῦν ποτε οὖν, ἀλλ' ἀξίωμα· μόνον γὰρ τοῦτο, καθὼς προεῖ-
 75 πον, λέγοντες ἦτοι ἀληθεύομεν ἢ ψευδόμεθα. οὐκοῦν φασιν οἱ
 ἀπὸ τῆς σκέψεως, τὸ εἶναι τι λεκτὸν ἀσώματον^{λ)}, ὃ κεχώρισται
 τῆς τε σημαίνουσας φωνῆς, οἷον τῆς Δίων καὶ τῆς τοῦ τυγχά-
 νοντος, καθάπερ αὐτοῦ τοῦ Δίωνος, πόθεν ἔχομεν παραστή-
 σαι; ἢ γὰρ αὐτόθεν ἐροῦσι τοῦθ' ὑπάρχειν οἱ Στωϊκοὶ ἢ δι'
 76 ἀποδείξεως τὴν ὑπαρξίν αὐτοῦ πιστώσονται. καὶ εἰ μὲν αὐτόθεν
 λέγοιεν τὸ ἀσώματον τοῦτο λεκτὸν ὑπάρχειν, καὶ ἡμῖν ἐξέσται
 P 472 λέγειν αὐτόθεν ὅτι οὐκ ἔστιν· ὥς γὰρ ἐκεῖνοι χωρὶς ἀποδείξεώς
 εἰσι πιστοί^{μ)}, οὕτω καὶ οἱ ἀπορητικοὶ τοῦναντίον διὰ ψιλῆς
 προφερόμενοι γάσεως γενήσονται πιστοί. ἢ εἴπερ ἀπιστοῦνται,
 77 καὶ οἱ ἀπὸ τῆς στοᾶς ὁμοίως ἀπιστοὶ γενήσονται. εἰ δὲ δι' ἀπο-
 δείξεως τὸ τοιοῦτον πιστώσονται, χεῖρον αὐτοῖς ἄπορον ἐπακο-
 λουθήσει· ἢ γὰρ ἀπόδειξις λόγος ἐστίν, ὃ δὲ λόγος ἐκ λεκτῶν^{ν)}
 συνίστηκε. τοῖς λεκτοῖς οὖν παραστήσουσι τὸ εἶναι τι λεκτὸν

Priamidis bubulcus est assimilis,

pronuntiatum est: aut enim verum aut falsum dicimus cum illud affirmamus.
 quando vero additur 'quam Priamidis bubulcus est assimilis, plus est quam
 pronuntiatum et non tantummodo pronuntiatum. 74. cum itaque tanta sit
 inter ea, quae dicta illi appellant, varietas ac differentia, ut sit aliquid,
 inquit, verum aut falsum, oportet ante omnia esse dictum; deinde inte-
 grum sive perfectum et non communiter quaecumque, sed pronuntiatum:
 nam hoc solum, sicut prius dixi, proferentes aut verum dicimus aut falsum.
 75. contra itaque Sceptici, unde, inquit, possumus ostendere quod sit
 aliquod eiusmodi dictum incorporeum diversum a voce significante, ut a voce
 Dion et a re, hoc est ab ipso Dione. aut enim per se dicent hoc ita esse
 Stoici aut per demonstrationem id esse probabunt. 76. et si quidem per se
 dicant esse incorporeum hoc quod dictum ipsi appellant, nobis quoque li-
 cebit ex eo ipso dicere, quod non sit: quo modo enim illi sunt fide digni
 absque demonstratione, ita etiam qui contra dubitant, erunt fide digni, si
 nudam proferant affirmationem. aut si eis non creditur, similiter nec fide
 digni erunt Stoici. 77. si autem hoc probabunt per demonstrationem, eos
 sequetur peius dubium: demonstratio enim est oratio, oratio autem constat
 ex iis quae dicta illi appellant. dictis igitur ostendent Stoici dari aliquod

κ) Πριαμίδῃσιν] eundem versum bis affert noster, primum omisso ὡς, qua ratione est ἀξίωμα sive enuntiatio integra, quae vera vel falsa esse potest (supra sect. 12): deinde praemisso ὡς, qua ratione est plus quam ἀξίωμα, sive ut Laërtius, ὁμοίον ἀξιώματι, ubi idem versus exempli loco affertur, quem Oenones esse ad Paridem Menagius annotavit. in ms Cizensi totus hic Sexti locus legitur sic: ἀξιώματα ἅπερ λέγοντες ἦτοι ἀληθεύομεν ἢ ψευδόμεθα, οἷον τὸ μὲν τοιοῦτο 'Πριαμίδῃσιν ἐμφερές ὁ βουκόλος' ἀξίωμα ἔστιν· ἢ γὰρ ἀληθεύομεν λέγοντες αὐτὸ ἢ ψευδόμεθα. ἔστι δὲ ἵνα καὶ πλείονα ἢ ἀξιώματα, οἷον τὸ οὕτως ἔχον, ὡς Πριαμίδῃσιν etc.

λ) λεκτὸν ἀσώματον] supra sect. 12.

P 472 μ) εἰσι πιστοί] ms Ciz. ἀπιστον. male.

ν) λόγος ἐκ λεκτῶν] confer 2 Pyrrhon. sect. 107.

οἱ Στωϊκοί, ὅπερ ἀπεμφαῖνον· ἐπείπερ ὁ μὴ δίδους εἶναι τι
 λεκτὸν, οὐδὲ πολλὰ δώσει λεκτὰ εἶναι. ζητούμενων τε καὶ τ8
 τῶν ἐν τῇ ἀποδείξει λεκτῶν εἰ ἔστιν, εἰ μὲν ἐξ ἐτοίμου λαμβάνωσι
 τὸ εἶναι ταῦτα, ἐξ ἐτοίμου καὶ οἱ ἀπορητικοὶ τὸ μὴ
 εἶναι λήψονται, τῆς αὐτῆς ἐπ' ἀμφοτέρων ὑποπιπτούσης πίστεως
 ἢ ἀπιστίας. εἰ μὲν δὲ ἐξ ἀποδείξεως, εἰς ἄπειρον ἐκπεσοῦνται· ἀπο-
 δείξιν γὰρ ἀπαιτηθήσονται τῶν ἐν τῇ δευτέρᾳ ἀποδείξει ἐμ-
 περιχομένων λεκτῶν, καὶ τρίτην κομίσαντες τῶν ἐν τῇ τρίτῃ,
 καὶ τετάρτην, τῶν ἐν τῇ τετάρτῃ. ὥστε ἀναρχὸν αὐτοῖς εἶναι
 τὴν ἀπόδειξιν τοῦ εἶναι λεκτὸν. καὶ ἄλλα δὲ πλείω ἔστιν εἰς τὸν τ9
 τόπον λέγειν, περὶ ὧν ἐνκαιρότερον ἐν τοῖς περὶ ἀποδείξεως^{ο)}
 διεξελευσόμεθα. τὰ νῦν δὲ ἐκεῖνο^{π)} ῥητέον, ὅτι αὐτοτελές ἀξίωμα
 σύνθετον^{q)} εἶναι θέλουσιν, οἷον, τὸ ἡμέρα ἐστὶ σύγκειται ἐκ τε
 τοῦ ἡμέρα καὶ τοῦ ἐστίν. ἀσώματον δὲ οὐδέν^{ρ)} οὔτε συντεθῆ-
 ναι οὔτε μερισθῆναι δύναται· ἴδια γὰρ σωμάτων ἐστὶ ταῦτα.
 τοίνυν οὐδέν ἐστιν αὐτοτελές πρᾶγμα οὐδὲ ἀξίωμα. πᾶν τε⁸⁰⁾
 λεκτὸν λέγεσθαι δεῖ. ὅθεν καὶ ταύτης ἔτι τῆς προσηγορίας.
 οὐδέν δὲ λεκτὸν λέγεται ὡς παριστᾶσιν οἱ ἀπορητικοί. οὐκ ἄρα
 ἐστὶ τι λεκτὸν. ὃ ἔπεται, μηδὲ ἀξίωμα εἶναι μηδὲν ἀληθές ἢ
 ψεῦδος. λέγειν γὰρ ἐστὶ, καθὼς αὐτοὶ φασιν οἱ ἀπὸ τῆς στοᾶς,
 τὸ τὴν τοῦ νοουμένου πρᾶγματος σημαντικὴν προφέρεισθαι φω-
 νήν, οἷον τοῦδε τοῦ στίχου

dictum, quod quidem minime est consentaneum; quandoquidem qui non dat
 esse aliquod dictum, nec multa dabit dicta esse. 78. et quando quaeritur
 num dicta sint in demonstratione, si temere sumant ea esse, temere Scep-
 tici quoque sumant ea non esse, cum in utrumque hoc ipsum pariter ca-
 dat, ei ut sit vel credendum vel non credendum. sin autem ex demonstra-
 tione, prolabantur in infinitum: ab eis enim postulabitur demonstratio dicto-
 rum, quae continentur in secunda demonstratione, et cum tertiam attulerint
 eorum quae sunt in tertia, et cum quartam, eorum quae sunt in quarta.
 quo fit ut careat principio demonstratio, quod sit id quod vocant dictum.
 79. possunt alia quoque plura obijci in hunc locum, quae persequemur op-
 portunitus, quando tractabimus de demonstratione. nunc autem illud est di-
 cendum, quod pronuntiatum integrum sive perfectum volunt esse composi-
 tum, ut illud dies est componitur ex dies et est. nihil autem incorporeum
 potest componi nec dividi: haec enim sunt propria corporum. ergo nec pro-
 nuntiatum ullum est res integra. 80. et omne quod dictum appellant Stoici,
 debet dici: nam ex eo hanc nactum est appellationem. nullum autem dictum
 dicitur, ut probant Sceptici. non est ergo aliquod dictum. cui est conse-
 quens, ut nullum sit pronuntiatum verum aut falsum. dicere enim, ut ipsi
 aiunt Stoici, est proferre vocem significativam rei quae intelligitur, ut
 huius versus

ο) ἐν τοῖς περὶ ἀποδείξεως] infra sect. 340 sq.

π) τὰ νῦν δὲ ἐκεῖνο] ms Vratilav. τὸ τὰ νῦν. rectum est τὰ νῦν et
 τὸ νῦν, non τὸ τὰ νῦν.

q) ἀξίωμα σύνθετον] enuntiatio composita ex pluribus vocibus, saltim
 duobus, nomine et verbo. singula enim verba, ut scribit, legit, sunt qui-
 dem λεκτὰ secundum Stoicos, non autem λεκτὰ αὐτοτελῆ, itaque nec
 axiomata. at ἀξίωμα est: Socrates scribit.

ρ) ἀσώματον δὲ οὐδέν] nam ex Stoicorum sententia λεκτὰ non sunt
 corpora sed vero ἀσώματα, ut iam saepius dictum. vide ad sect. 12
 huius libri.

80) πᾶν τε] ita ms pro πᾶν δέ.

μήνιν αἶδε!) θεὰ Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος.

81 ἀλλὰ τούτου γε τὴν σημαντικὴν φωνὴν ἀμύχανόν ἐστι προσέ-
 ρεσθαι, διὰ τὸ οὐ τὰ μέρη μὴ συνυπάρχειν⁴⁾, μηδὲ αὐτὸ ἐκεῖνο
 ὑπάρχειν· τούτου δὲ τοῦ πράγματος τὰ μέρη μὴ συνυπάρχειν,
 ὥστε μὴδ' αὐτὸ ὑπαρχόν⁵⁾ εἶναι. τὸ δ' ὅτι ἀσυνυπαρχιά ἐστιν

P 473 αὐτοῦ τὰ μέρη, αὐτόθεν δίκνυνται· ὅτι γὰρ τὸ πρῶτον ἡμι-
στίχιον προσφερόμεθα, οὐπω ἔστι τὸ δεύτερον· καὶ ὅτι τὸ δεύ-
τερον προσφερόμεθα, οὐκ ἔστι τὸ πρῶτον. ὥστε τὸν μὲν ὅλον

62 στίχον οὐ προσφερόμεθα, καὶ μὴν¹⁾ οὐδὲ τὸ ἡμιστίχιον. ὅταν γὰρ πάλιν τὸ πρῶτον τοῦ ἡμιστίχιου μέρος λέγωμεν, τότε οὐπω τὸ δεύτερον αὐτοῦ μέρος προσφερόμεθα, καὶ ὅτε τὸ δεύτερον προσφερόμεθα, οὐκέτι λέγομεν τὸ πρῶτον. ὥστε οὐδὲ τὸ ἡμιστίχιον²⁾ ὑπάρχει. κὰν δὲ σκοπῶμεν, οὐδεμία λέξις, οἷον ἡ μῆνις· ὅτε γὰρ τὴν μη συλλαβὴν λέγομεν, οὐδέπω τὴν νιν προσφερό-

83 μεθα, καὶ ὅτε τὴν νιν προφερόμεθα, οὐκέτι τὴν μη. εἰ οὖν
ἀδύνατόν ἐστιν ὑπάρχειν τι, οὐ τὰ μέρη ἀσυνύπαρκτά ἐστι, δέ-
δεικται δὲ καὶ ἐπὶ μιᾷ λέξεως ἀσυνύπαρκτα τὰ μέρη, ῥητέον
μηδεμίαν ὑπάρχειν λέξιν, διὰ τοῦτο δὲ οὐδὲ ἀξίωμα, ὃ φασὶ
σύνθετον εἶναι, οἷον τὸ τοιοῦτο 'Σωκράτης ἔστιν'. ὅτε γὰρ λέ-
γεται Σωκράτης, οὐπω ἐστὶ τὸ ἔστι, καὶ ὅτε τὰ ἔστι λέγεται,
ὁ Σωκράτης οὐ λέγεται. οὐδέποτε ἄρα ὅλον ὑπάρχει τὸ ἀξίωμα,
ἀλλὰ μέρη τοῦ ὅλου"), τὰ δὲ μέρη τούτου οὐκ ἔστιν ἀξιώματα.

84 οὐκ ἄρα ἐστὶ τι ἀξίωμα. καίτοι τί περὶ ὅλου τοῦ ἀξιώματος
διέξμεν, τοῦ Σωκράτους ἔστιν, ὅτε καὶ αὐτὸ κατ' ἰδίαν τὰ πτω-

iram Peliadae dic o dea carmine Achillis.

81. sed huius quidem significativa vox non potest proferri propterea quod cuius non existunt simul partes, neque illud ipsum existit: huius autem rei partes non coexistunt; itaque neque ipsa existere potest, quod vero non simul possint existere eius partes, ex eo ipso ostenditur: quando enim primum proferimus hemistichium, nondum est secundum; et quando proferimus secundum, non est primum, quo fit ut totum quidem verbum non proferamus, sed nec hemistichium. 82. quando enim rursus dicimus primam partem hemistichii, tunc nondum proferimus secundam eius partem; et quando secundam proferimus, non amplius primam dicimus, quoniam nec existit hemistichium; et si consideremus, ne ulla dictio quidem, ut ita quando enim dicimus syllabam i, nondum proferimus ram, et quando proferimus ram, non est amplius i. 83. si ergo fieri non potest ut existat aliquid, cuius partes simul existere non possunt; ostensum est autem vel in una dictione partes non posse simul existere, dicendum est nullam existere dictionem, propterea nec ullum pronuntiatum, quod dicunt esse compositum, ut illud, 'est Socrates': quando enim dicitur Socrates, nondum est illud est, et quando dicitur illud est, Socrates non dicitur, numquam ergo est totum pronuntiatum, sed partes totius; eius autem partes non sunt pronuntiate, non est ergo ullum pronuntiatum. 84. quamquam quid de toto loquimur pronuntiato, nempe 'Socrates est', cum nec ipsum quidem unicum nomen

1) *μηνιν ἀειδε*] hoc Iliadis initium exempli loco affert etiam lib. adv. Grammaticos sect. 133 sq. ubi similes cavillationes, et 163 sq.

и) συνυπάρχει] ita mss pro συνυπάρχεν.

x) ὑπαρχιόν] ita ms Vratislav. pro ὑπαρχιτικόν.

P 473 γ) μὴν] ita idem codex pro μέν.

2) ὥστε οὐδὲ τὸ ἡμιαίτιον] ita pro ὥστε τὸ legendum satis per se manifestum, etiamsi mss codices non monerent.

a) ἀλλὰ μέρη τοῦ ὅλου] sic omnino videtur legendum pro οὐδὲ μέρη.

τικὸν τὸ Σωκρατικὸν οὐ δύναται ἐν ὑπάρξει νοεῖσθαι διὰ τὴν αὐ-
τὴν αἰτίαν; φημί δὲ διὰ τὸ μὴ συνπαρῆεν τὰ νοσητικὰ αὐ-
τοῦ μύρια. δεδομένου τε τοῦ ἀξιώμα εἶναι τι ἀληθές καὶ τι ⁸⁵
ψεῦδος, οὐ συγχωρήσουσιν οἱ ἀπὸ τῆς σκέψεως διὰ τὸ μὴ
εὐαπόδοτον αὐτὸ καθεστάναι τοῖς πρὸς οὓς ἐστὶν ὁ λόγος. φασὶ
γὰρ ἀληθές μὲν εἶναι ἀξίωμα, ὃ ὑπάρχει τε καὶ ἀντίκειται τινι^{β)},
ψεῦδος δέ, ὃ οὐχ ὑπάρχει μὲν, ἀντίκειται δέ τινι. ἐρωτῶμενοι
δὲ τί ἐστὶ τὸ ὑπάρχον^{γ)}, λέγουσι τὸ καταληπτικὴν κινεῖν φαν-
τασίαν. εἰτα περὶ τῆς καταληπτικῆς φαντασίας ἐξεταζόμενοι πά-⁸⁶
λιν ἐπὶ τὸ ὑπάρχον, ἐπ' ἴσης ὃν ἀγνωστον, ἀνατρέχουσι λέγον-
τες 'καταληπτικὴ ἐστὶ φαντασία ἢ ἀπὸ ὑπάρχοντος κατ' αὐτὸ
τὸ ὑπάρχον. ὅπερ ἦν ἴσον τῷ δι' ἀγνωστὸν διδάσκειν καὶ εἰς
τὸν δι' ἀλλήλων^{δ)} ἐμπίπτειν τρόπον. ἵνα γὰρ τὸ ὑπάρχον μά-
θωμεν, ἐπὶ τὴν καταληπτικὴν ἡμᾶς φαντασίαν ἀποστέλλουσι λέ-
γοντες ὑπάρχον εἶναι τὸ κινεῖν καταληπτικὴν φαντασίαν. ἵνα
δὲ τὴν καταληπτικὴν γινώμεν φαντασίαν, ἐπὶ τὸ ὑπάρχον ἀναπο-
στέλλουσι. μήτε οὖν ἐκείνο μήτε ταύτην γινώσκοντες οὐδὲ τὸ
ἀπ' ^{α)} αὐτῶν διδασκόμενον ἀληθές καὶ ψεῦδος ἀξίωμα συνή- **P 474**
σομεν. καὶ ταύτης δὲ τῆς ἀπορίας ἀρίστηται τις, μελίων ἄλλη ⁸⁷
παρ' αὐτὴν ἀνακρύψει τοῖς τὴν Στωικὴν τεχνολογίαν ἀποδεχο-
μένοις. ὥσπερ γὰρ εἰ βουλοίμεθα μαθεῖν τί ἐστὶν ἄνθρωπος,
πρότερον ὀφείλομεν ἐγνωκέναι τί τὸ ζῶον καὶ τί τὸ λογικὸν καὶ
τί τὸ θνητόν — ἐκ τούτων γὰρ συνέστηκεν ἢ τοῦ ἀνθρώπου
νόησις — καὶ ὃν τρόπον εἰ προαιρούμεθα γινώσκειν τί ἐστὶ κύνων,
προκατεληφέναι δεήσει πάλιν τὸ ζῶον καὶ τὸ ὑλατικόν — ἐκ

Socrates possit intelligi existere propter eandem causam, propterea quod non sint simul partes ipsum constituentes? 85. et si detur hoc, at pronuntiatum esse aliquod verum et aliquod falsum, non concedent Sceptici propterea quod ab illis adversus quos disputant non facile expediri possit. dicunt enim verum quidem esse pronuntiatum, quod existit et oppositum est alicui, falsum autem, quod non existit et est oppositum alicui. rogati autem quid sit id quod existit, dicunt esse id quod movet comprehendentem phantasia. 86. deinde de comprehendente examinati phantasia, rursum recurrunt ad id quod existit, quod est aequè ignotum, dicentes 'comprehendens phantasia est quae est ex re quae existit congruenter rei quae existit'. quod quidem perinde est ac si doceas id quod ignoratur per id quod ignoratur, et incidas in modum docendi alterum muno per alterum. nam ut discamus id quod existit, amandant nos ad comprehendentem phantasia dicentes id quod existit esse hoc quod movet comprehendentem phantasia. ut autem comprehendentem cognoscamus phantasia, nos remittunt ad id quod existit. neque ergo illud neque hanc cum cognoscamus, nec quod ab eis docetur verum aut falsum intelligemus pronuntiatum. 87. quodsi quis etiam omitat hanc dubitationem, alia maior praeter ipsam emergit iis qui Stoica artis praecepta admittunt: quo modo enim si velimus discere quid sit homo, prius nosse debemus quid sit animal, et quid sit rationis particeps et quid mortale — ex his enim constat notio hominis — et quo modo si velimus nosse quid sit canis, oportebit prius percipere quid sit animal,

b) ἀντίκειται τινι] supra sect. 10 et mox 88 sq.

δ) ἀντίκειται τινι] supra sect. 10 et mox (δ) ἐφ.
ε) τί ἐστι τὸ ὑπάρχον] eadem obiectio lib. 3 Pyrrhon, sect. 242.

d) τὸν δι' ἀλλήλων] ita ms Vratislav. pro διαλλήλων, quod et ipsum passim alibi in Sexti codd. occurrit.

[Id) immo: vπ']

83 τούτων γὰρ ἐνοεῖτο ὁ κύων — οὕτως εἰ ἀληθές ἐστι κατὰ τοὺς
 Στωϊκοὺς ὃ ὑπάρχει τε καὶ ἀντίκειται τινι, καὶ ψεύδος ὃ μὴ
 ὑπάρχει μὲν, ἀντίκειται δὲ τινι, κατὰ ἀνάγκην ὀφείλομεν γινώ-
 σκειν εἰς τὴν τούτων νόησιν, τί ἐστὶ τὸ ἀντικείμενον. οὐ πάν-
 δὲ γε δύναται παράσῃσαι τὸ ἀντικείμενον ἡμῖν οἱ Στωϊκοί.
 89 τοίνυν οὐδὲ τὸ ἀληθές ἢ ψεύδος ἐστὶ γινώριμα. φασὶ γάρ,
 ἀντικείμενά ἐστιν, ὡς τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου^{α)} ἀποφάσει πλεονά-
 ζει, οἷον ἡμέρα ἐστίν, οὐχ ἡμέρα ἐστίν. τοῦ γὰρ ἡμέρα ἐστίν
 ἀξιώματος τὸ οὐχ ἡμέρα ἐστίν ἀποφάσει πλεονάζει τῇ οὐχί, καὶ
 διὰ τοῦτο ἀντικείμενόν ἐστιν ἐκείνῳ. ἀλλ' εἰ τοῦτ' ἐστὶ τὸ
 ἀντικείμενον, ἐστὶ καὶ τὰ τοιαῦτά ἀντικείμενα, τὸ τε ἡμέρα
 ἐστὶ καὶ οὐχί φῶς ἐστὶ. τοῦ γὰρ ἡμέρα ἐστίν ἀξιώματος ἀπο-
 φάσει πλεονάζει τὸ οὐχί φῶς ἐστίν. οὐχί δὲ γε καὶ αὐτοὺς
 ταῦτα ἀντικείμενά ἐστιν^{β)}, οὐκ ἄρα ἀντικείμενά ἐστι τὸ ἕτερον
 90 τοῦ ἑτέρου ἀποφάσει πλεονάζειν. καὶ φασιν. ἀλλὰ σὺν τούτῳ
 ἀντικείμενά ἐστι τῷ τὴν ἀπόφασιν^{γ)} προτετάχθαι τοῦ ἑτέρου.
 τότε γὰρ καὶ κυριεύει^{δ)} τοῦ ὅλου ἀξιώματος. ἐπὶ δὲ τοῦ ἡμέρα
 ἐστὶ καὶ οὐχί φῶς ἐστὶ, μέρος οὐσα τοῦ παντός^{ε)} οὐ κυριεύει
 πρὸς τὸ ἀποφατικὸν ποιῆσαι τὸ πᾶν. ἐχρὴν οὖν, ἐροῦμεν, προσκεί-
 σθαι τῇ ἐννοίᾳ τῶν ἀντικείμενων, ὅτι τότε ἀντικείμενά ἐστιν,

et quid sit latrans — ex his enim intelligitur canis —: 83. ita si ex sen-
 tentia Stoicorum verum est quod existit et alicui est oppositum, et falsum
 quod non existit et alicui oppositum est: necessario debemus nosse ad ho-
 rum intelligentiam, quid sit oppositum. nequaquam autem Stoici possunt
 oppositum quid sit, nobis ostendere: nec ergo verum nec falsum erunt co-
 gnita. 89. dicunt enim, opposita sunt, quorum alterum amplius quam alte-
 rum habet negationem, ut dies est, non est dies. nam pronuntiatum, dies
 non est, negationem amplius habet quam pronuntiatum dies est, negationem
 inquam non, et ideo hoc illi est oppositum. sed si hoc oppositum est, haec
 quoque erunt opposita, dies est et non est lux: hoc enim non est lux, ne-
 gationem amplius habet quam pronuntiatum dies est. ex eorum autem sen-
 tentia haec minime sunt opposita. non sunt ergo opposita quorum alterum
 negationem amplius habet quam alterum. 90. sane, inquit, sed tunc op-
 posita sunt, quando negatio alteri praepositur: tunc enim dominatur toti
 pronuntiato. in illo autem dies est et non est lux, cum sit pars totius, non
 dominatur toti pronuntiato ad efficiendum totum enuntiativum. oportet ergo,
 dicemus, addi notioni oppositorum, quod tunc sunt opposita, quando non

P 474 ε) ὡς τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου] articulum τὸ qui in editis aberat, e mss
 revoceavi.

f) οὐχί δὲ γε ἀντικείμενά ἐστιν] docet statim infra Sextus, partes
 has tantum esse propositionum compositarum quae opponi sibi debebant,
 non integras propositiones. unde negabant Stoici esse opposita si unus
 diceret, si dies est, lux est, alter vero, non est lux.

g) τῇ τὴν ἀπόφασιν] ita mss Ciz., licet in edito erat οὖν τῇ.

h) τότε γὰρ καὶ κυριεύει] ex eodem mss addidi καὶ, quod in editis
 abest. dominari autem dicitur toti enuntiationi particula negativa, quando
 toti praefixa totam mutat facitque ex affirmativa contradictoriam ne-
 gativam.

i) μέρος οὐσα τοῦ παντός] integra propositio: si dies est, lux est. de-
 bebat itaque opponi haec: non si dies est lux est. mox ἀποφατικὸν scripsi
 pro ἀποφαντικόν. est enim ἀποφατικόν ab ἀπόφῃ negō, cum ἀπο-
 φαντικόν dicatur ab ἀποφάνῃ enuntio.

ὅταν μὴ ψιλῶς τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου ἀποφάσει πλεονάζει, ἀλλ'
 ὅταν ἢ ἀπόφασιν προτάτῃται τοῦ ἀξιώματος. ἄλλος δὲ τις καὶ 91
 τὸν Πλάτωνος^{α)} παραλήψεται λόγον, ὃ κέχρηται ἐν τῷ περὶ
 ψυχῆς, καὶ διδάξει ὡς οὐχ οἷον τέ ἐστι μετουσίᾳ τῆς ἀποφά-
 σεως πλεονάζειν τὸ ἀξιῶμα παρὰ τὸ μὴ ἔχον τὴν ἀπόφασιν.
 ὡς γὰρ οὐδὲν μετουσίᾳ θερμοῦ γίνεται ψυχρόν, οὕτως οὐδὲν
 μετουσίᾳ μικροῦ γίνεται μέγα^{β)}, ἀλλὰ μικρόν. καὶ ὡς μετοχῇ P 475
 τοῦ μεγέθους γίνεται τι μέγα, οὕτω καὶ μετοχῇ τοῦ μικροῦ ἐστὶ
 τι μικρόν. διὸ καὶ τὴν ἐννεάδα κατὰ τὴν τῆς μονάδος πρόσλη-
 ψιν μὴ γίνεσθαι μέγιστα. τὸ γὰρ ἐν ἡττόν ἐστι τῶν ἐννεά.
 τοῦτο οὖν προσλαβοῦσα ἡ ἐννεάς οὐ γενήσεται πλείων τῶν ἐν-92
 νέα, ἐλάττων δὲ μᾶλλον. εἰ γὰρ προσλήψῃ ταύτης οὐ γενήσεται
 ἡ ἐννεάς τῆς ἐννεάδος μείζων, ἀλλὰ ἐλάσσων μᾶλλον, ἐπεὶ οὖν
 καὶ ἡ οὐχί ἀπόφασιν^{γ)} μικρότερόν τί ἐστι τοῦ ἀξιώματος, οὐ
 ποιήσει τὸ ἀξιῶμα μείζον, διὰ τὸ ὡς μεγέθους τινὸς μετουσίᾳ
 γίνεται τι μείζον, οὕτω καὶ ἐλάττωνος μετουσίᾳ ἐλάττων ἀποτε-
 λείται. ὁ μὲν οὖν Πλάτωνος λόγος οὕτως εἰς τὸν τόπον ὑπό-
 τινων μεταχθήσεται.

Ἐπισυνάπτοντες δὲ ἡμεῖς τοῖς προκειμένοις κακείνο λέγω-93
 μεν, ὡς εἶπερ τὸ ἀληθές ἀξιῶμά ἐστι, πάντως ἢ ἀπλοῦν ἐστὶν
 ἀξιῶμα ἢ οὐχ ἀπλοῦν, ἢ καὶ ἀπλοῦν καὶ οὐχ ἀπλοῦν. τῶν γὰρ
 ἀξιωμάτων πρώτην σχεδὸν καὶ κυριωτάτην ἐκφέρουσι διαφορὰν
 οἱ Διαλεκτικοί, καθ' ἣν τὰ μὲν ἐστὶν αὐτῶν ἀπλᾶ, τὰ δ' οὐχ
 ἀπλᾶ. καὶ ἀπλᾶ μὲν ὅσα μήτ' ἐξ ἐνὸς ἀξιώματος δις λαμβαν-
 ομένου^{δ)} συνέστηκε μήτ' ἐξ ἀξιωμάτων διαφερόντων διὰ τινος

nude alterum amplius habet quam alterum negationem, sed quando negatio
 praepositur pronuntiato. 91. assumet autem etiam alius quispiam eam ra-
 tionem, qua usus est Plato in libro de anima, et docebit quod fieri non
 potest ut participatione negationis plus habeat pronuntiatum, quam id quod
 non habet negationem: nam sicut participatione calidi nihil fit frigidum, sic
 participatione parvi non fit magnum, sed parvum. et sicut participatione
 maioris fit aliquid magnum, ita etiam parvi participatione erit aliquid par-
 vum. et ideo novenarium ex adsumptione unitatis non fieri maiorem: unum
 enim minus est novem. 92. eo ergo assumpto novenarius non fiet numero
 amplior quam novem, sed potius minor. si itaque adsumptione unitatis non
 fit novenarius maior novenario, sed potius minor, similiter quoniam nega-
 tio non est quid minus pronuntiato, non faciet maius pronuntiatum, propte-
 rea quod ut alicuius magnitudinis participatione fit aliquid maius, ita etiam
 minoris participatione fit aliquid minus. atque Platonis quidem ratio sic ab
 aliquibus traducetur ad praesentem locum.

93. Nos autem iis quae prius dicta sunt, adiungemus illud quoque di-
 camusque, si verum est pronuntiatum, id est omnino aut simplex pronun-
 tiatum aut non simplex, aut etiam simplex et non simplex: pronuntiato-
 rum enim primam et maxime propriam differentiam efferunt Dialectici, per
 quam alia quidem ex iis sunt simplicia, alia autem non simplicia. et sim-
 plicia quidem quae neque constant ex uno pronuntiato his sumpto neque

k) Πλάτωνος] Platonis locus est in Phaedone p. 393 ed. Lugd. 1590.
 ad eundem respexit noster libro adversus Arithmeticos sect. 21, ubi
 verba ipsa Platonis adscripsi. conferendus etiam infra sect. 105, ubi si-
 milem in modum argumentatur.

l) γίνεται μέγα] ita mss pro γίνεσθαι.

m) ἐπεὶ οὖν καὶ ἡ οὐχί ἀπόφασιν] mss Ciz. οὐχ, ἢ ἀπόφασιν.

n) ἐξ ἐνὸς ἀξιώματος δις λαμβανομένου] ut: si dies est, dies est, infra

P 475

- ἢ τινῶν συνδέσμων, οἷον 'ἡμέρα ἐστίν' ἢ 'νύξ ἐστίν' (1), 'Σω-
 94 κράτης διαλέγεται', πᾶν δ' τῆς ὁμοίας ἐστὶν ιδέας. ὥσπερ γὰρ
 τὸν στήμονα ἀπλοῦν λέγομεν καίπερ ἐκ τριχῶν συνεστῶτα, ἐπεὶ
 οὐκ ἐκ στήμονων, οἵτινες εἰσιν ὁμογενεῖς, πέπλεκται· οὕτως ἀπλᾶ
 λέγεται ἀξιώματα, ἐπεὶ οὐκ ἐξ ἀξιωμάτων συνεστήκεν (2), ἀλλ'
 ἐξ ἄλλων τινῶν, οἷον τὸ ἡμέρα ἐστίν ἀπλοῦν ἐστὶ, παρ' ὅσον
 οὔτε ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἐστὶ λήμματος δις λαμβανομένου οὐδὲ ἐκ
 διαφερόντων συνεστήκεν, ἐξ ἄλλων δὲ τινῶν συγκέκριται, οἷον
 τοῦ ἡμέρα καὶ τοῦ ἐστί. καὶ μὴν οὐδὲ σύνδεσμός ἐστιν ἐν αὐτῷ.
 95 οὐκ ἀπλᾶ δὲ ἐτύγχανε τὰ οἷον διπλᾶ (3) καὶ ὅσα δ' ἐξ (4) ἀξιώμα-
 τος δις λαμβανομένου ἢ ἐξ ἀξιωμάτων διαφερόντων συνεστήκε
 διὰ συνδέσμων τε ἢ συνδέσμων, οἷον εἰ ἡμέρα ἐστίν, ἡμέρα ἐστίν (5).
 εἰ νύξ ἐστὶ, σκότος ἐστὶ. καὶ 'εἰ ἡμέρα ἐστὶ, καὶ φῶς ἐστίν'.
 96 'ἦτοι ἡμέρα ἐστὶν ἢ νύξ ἐστὶ'. τῶν δὲ ἀπλῶν τινὰ μὲν ὠρισμένα
 ἐστίν, τινὰ δὲ ἀόριστα, τινὰ δὲ μέσα· ὠρισμένα μὲν τὰ κατὰ
 P 476 δεῖξιν ἐκφερόμενα, οἷον 'οὗτος περιπατεῖ, οὗτος κάθηται'. δει-
 κνυμι γὰρ τίνα τῶν ἐπὶ μέρους ἀνθρώπων. ἀόριστα δὲ ἐστὶ κατ'
 αὐτοὺς ἐν οἷς ἀόριστόν τι κυριεύει μόριον, οἷον 'τίς κάθηται'.
 97 μέσα δὲ τὰ οὕτως ἔχοντα, 'ἄνθρωπος κάθηται' ἢ 'Σωκράτης
 περιπατεῖ'. τὸ μὲν οὖν 'τίς περιπατεῖ' ἀόριστόν ἐστιν, ἐπεὶ οὐκ

ex differentibus pronuntiatis per aliquam aut aliquas coniunctiones, ut 'dies est' aut 'nox est', 'Socrates disputat' et quidquid est similis generis. 94. quomodo enim stamen simplex dicimus, etiam si constet ex pilis, quoniam non est contextum ex staminibus, quae sunt eiusdem generis; ita simplicia dicuntur pronuntiata, quoniam non constant ex pronuntiatis, sed ex aliquibus aliis, ut 'dies est' est simplex, quoniam nec est ex eadem his sumpta propositione neque constat ex diversis, conflata est autem ex aliquibus aliis, utpote 'dies' et 'est', sed neque in eo est coniunctio. 95. non sunt autem simplicia pronuntiata, quae sunt veluti duplicia et quae constant ex pronuntiato bis sumpto aut ex differentibus pronuntiatis per coniunctionem aut coniunctiones, ut 'si dies est, dies est'. 'si nox est, sunt tenebrae'. et 'si dies est, et lux est': 'aut est dies, aut nox est'. 96. ex simplicibus autem aliqua sunt definita, aliqua indefinita, aliqua media: definita quidem quae indicando efferruntur, ut 'iste ambulat, iste sedet': ostendo enim aliquem ex singularibus hominibus. indefinita sunt ex eorum sententia, in quibus dominatur aliquid indefinitum et non terminatum, ut 'sedet quispiam'. 97. media autem sunt quae sic se habent, 'homo sedet' aut 'Socrates ambulat'. atque illud quidem 'ambulat quispiam' est inde-

sect. 95 et lib. 2 Pyrrhon. sect. 112, ubi hoc ἀξίωμα διαφορούμενον dicitur, quemadmodum et infra sect. 108 109.

ο) ἡμέρα ἐστίν ἢ νύξ ἐστίν] haec ita distinguenda, neque enim unam enuntiationem constituunt, quoniam ita prodiret ἀξίωμα οὐκ ἀπλοῦν, sed duo sunt exempla diversa enuntiationis simplicis, unum dies est, alterum nox est.

ρ) συνεστήκεν] ms Ciz. συνεστήκεν.

q) δὲ ἐτύγχανε τὰ οἷον διπλᾶ καὶ] haec verba in ms Vratislav. desiderantur.

r) ὅσα δ' ἐξ] ita mss recte pro ὅσα δέ.

ς) εἰ ἡμέρα ἐστίν, ἡμέρα ἐστίν] ita leg. ex ms Vratislav. alioqui desideraretur exemplum ἀξιωματος δις λαμβανομένου, quod iterum existat infra sect. 110. deinde ex interprete Herveto scripsi: εἰ ἡμέρα ἐστὶ, καὶ φῶς ἐστίν, ut esset exemplum διὰ συνδέσμων duplex quemadmodum διὰ συνδέσμων. confer infra sect. 109 sq.

ἀφώρικέ τινα (1) τῶν ἐπὶ μέρους περιπατούντων· κοινῶς γὰρ ἐφ'
 ἐκάστον αὐτῶν ἐκφέρεσθαι δύναται. τὸ δὲ 'οὗτος κάθηται' ὠρι-
 σμένον ἐστίν, ἐπεὶ περ ἀφώρικε τὸ δεικνύμενον πρόσωπον. τὸ δὲ
 'Σωκράτης κάθηται' μέσον ὑπῆρχεν (2), ἐπεὶ περ οὔτε ἀόριστόν
 ἐστίν — ἀφώρικε γὰρ τὸ εἶδος — οὔτε ὠρισμένον· οὐ γὰρ μετὰ
 δεῖξεως ἐκφέρεται, ἀλλ' εἴκει μέσον ἀμφοτέρων ὑπάρχειν τοῦ τε
 ἀόριστου καὶ τοῦ ὠρισμένου. γίνεσθαι δὲ φασὶ τὸ ἀόριστον ἀλη- 98
 θές, τὸ 'τίς περιπατεῖ' ἢ 'τίς κάθηται', ὅταν τὸ ὠρισμένον
 ἀληθές εὐρίσκηται (3), τὸ 'οὗτος κάθηται' ἢ 'οὗτος περιπατεῖ'.
 μηδενὸς γὰρ τῶν ἐπὶ μέρους καθημένου οὐ δύναται ἀληθές εἶναι
 τὸ 'τίς κάθηται' ἀόριστον.

Τοιαῦτα μὲν ὥς ἐν κεφαλαίοις τὰ ἐπὶ τῶν ἀπλῶν ἀξιωμά- 99
 των λεγόμενα τοῖς Διαλεκτικοῖς ὑπῆρχεν. οἱ δὲ ἀπορητικοὶ ζη-
 τοῦσι πρῶτον εἰ δύναται τὸ ὠρισμένον ἀληθές εἶναι· τούτου γὰρ
 ἀναιρεθέντος οὐδὲ τὸ ἀόριστον δύναται ὑπάρχειν ἀληθές. ἀναι-
 ρουμένου δὲ καὶ τοῦ ἀόριστου οὐδὲ τὸ μέσον τούτων ὑποστή-
 σεται. ταῦτα δ' ἦν ὥσπερ στοιχεῖα τῶν ἀπλῶν ἀξιωμάτων·
 τοίνυν ἀθροισμένων αὐτῶν οὐκ ὀλίσσεται καὶ τὰ ἀπλᾶ ἀξιώματα,
 καὶ οὐκ ἐνέσται λέγειν τὰ ἀληθές ἐν τοῖς ἀπλοῖς ὑπάρχειν ἀξιώμασι.
 καὶ δὴ τὸ ὠρισμένον τοῦτο ἀξίωμα τὸ 'οὗτος κάθηται' ἢ 'οὗ- 100
 τος περιπατεῖ', τότε φασὶν ἀληθές ὑπάρχειν, ὅταν τῷ ὑπὸ τὴν
 δεῖξιν πίπτοντι συμβεβήκοι τὸ κατηγορήμα, οἷον τὸ καθῆσθαι

finitum, non enim definit ac terminat aliquem ex singularibus hominibus qui ambulant: communiter enim potest de quolibet ipsorum efferri. 'iste' autem 'sedet' est definitum ac terminatum, quoniam definit certam personam quae indicatur. hoc autem 'Socrates sedet' est medium, quoniam nec est indefinitum — definit enim ac terminat speciem — nec finitum ac terminatum: non effertur enim cum ostensione, sed videtur esse medium inter utrumque, nempe inter indefinitum et finitum. 98. dicunt autem indefinitum esse verum, nempe illud 'ambulat aliquis' aut 'aliquis sedet', quando definitum ac terminatum invenitur verum, nempe 'iste sedet' aut 'iste ambulat': nam si nullus sedeat ex singularibus, non potest indefinitum illud esse verum 'sedet aliquis'.

99. Atque haec quidem sunt quae in summa dicuntur a Dialecticis de simplicibus pronuntiatis. Sceptici autem quaerunt primum an possit definitum esse verum: nam si hoc fuerit sublatum, nec indefinitum potest esse verum. si tollatur porro etiam indefinitum, nec id quidem consistit quod est inter ea intermedium. sunt autem haec veluti elementa simplicium pronuntiatorum, quibus sublatis interibunt etiam simplicia pronuntiata, nec licebit dicere esse verum in simplicibus. 100. iam vero definitum hoc pronuntiatum, nempe 'iste sedet' aut 'iste ambulat', tunc dicunt esse verum, quando id quod est praedicatum, accidit subiecto cadenti sub ostensionem,

1) ἀφώρικέ τινα] ita scripsi pro τινάς.

2) Σωκράτης κάθηται μέσον ὑπῆρχεν] Socratis nomen pro quolibet homine ponitur et plures etiam fuere Socrates, igitur non plane definitum est individuum, quando dico Socrates sedet, ac si dicam hic sedet, demonstrato eo quem intelligo.

3) εὐρίσκηται] ms Ciz. εὐρίσκειται, et passim obvium in mss post ὅταν et similia non semper poni coniunctivum, sed non raro etiam indicativum. ut in ms Vratislav. infra sect. 128 καὶν ἔχει et 196 εἰν προσδεχόμεθα. sic augmenta saepe negligunt, ut infra sect. 101 ὑπόπτετε habet idem codex Ciz. pro ὑπέπτετε.

ἢ τὸ περιπατεῖν. ἀλλ' ἐν τῇ λέγειν 'οὗτος περιπατεῖ', δεικνυμένου τινὸς τῶν ἐπὶ μέρους ἀνθρώπων, ἥτοι Σωκράτης ἐστὶ (λόγον χάριν) ὁ ὑπὸ τὴν δεῖξιν πίπτων ἢ μέρος τι τοῦ Σωκράτους. οὔτε δὲ Σωκράτης ἐστὶν ὁ ὑπὸ τὴν δεῖξιν πίπτων οὔτε μέρος τι Σωκράτους, ὥς παραστήσομεν· οὐκ ἄρα δύναται ἀλη-
 101 θές εἶναι τὸ ὁρισμένον ἀξίωμα. καὶ Σωκράτης μὲν οὐχ ὑποπίπτει τῇ δεῖξει^{γ)} παρ' ὅσον αὐτοῦ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος συνειστώτος οὐθ' ἢ ψυχῇ δεικνύται οὔτε τὸ σῶμα οὔτε τὸ ὅλον ὑπὸ
 P 477 τὴν δεῖξιν πίπτοντα. καὶ μὴν οὐδὲ μῦθόν τι Σωκράτους ὑπέπιπτε τῇ δεῖξει. εἰ γὰρ τῷ ὑπὸ τὴν δεῖξιν πίπτοντι συμβεβηκέναι φασὶ τὸ κατηγορήμα τὸ περιπατεῖν ἢ τὸ καθῆσθαι, οὐδέποτε δὲ τῷ δεικνυμένῳ μῶρῳ ὄντι ἐλαχίστῳ συμβέβηκε τὸ κατηγορήμα, ὅλον τὸ περιπατεῖν ἢ τὸ καθῆσθαι, καὶ ἀνάγκη οὐδὲ τὸ μῦθον
 102 ἐστὶν πίπτον ὑπὸ τὴν δεῖξιν. ἀλλ' εἰ μήτε τοῦτο μήτε Σωκράτης, παρὰ δὲ ταῦτα οὐδὲν ἐστίν, οἴχεται τὸ κατὰ δεῖξιν ἐκφερόμενον ὁρισμένον ἀξίωμα σὺν τῷ καὶ ἀόριστον αὐτὸ γίνεσθαι σχεδόν· εἰ γὰρ ἐνδέχεται τοῦτ' εἶναι τὸ δεικνυμένον τοῦ Σωκράτους μέρος, ἐνδέχεται δὲ μηδὲ τοῦτο ἀλλ' ἕτερον, ἐξ ἀνάγκης ἀόριστον γίνεται τὸ ὅλον. μὴ ὄντος οὖν τοῦ ὁρισμένου ἀξιωμα-
 103 τος οὐδὲ τὸ ἀόριστον ἐστίν. διὰ δὲ τοῦτο οὐδὲ τὸ μέσον ὑποστήσεται. πρὸς τοῦτοις ὅταν λέγωσι τὸ μὲν 'ἡμέρα ἐστίν' ἀξίωμα ἐπὶ τοῦ παρόντος εἶναι ἀληθές, ἐπὶ δὲ τοῦ 'νῦν ἐστὶ' ψεῦδος, καὶ τὸ μὲν 'οὐχὶ ἡμέρα ἐστὶ' ψεῦδος· τὸ δὲ 'οὐχὶ νῦν ἐστίν' ἀληθές· ἐπιστήσῃ πῶς μία οὐσα καὶ ἡ αὐτὴ ἀπόφανσις τοῖς μὲν ἀληθέσι προσελθοῦσα^{z)} ψευδῇ ταῦτα ποιεῖ, τοῖς δὲ ψευ-

ut sedere et ambulare. sed et cum dicitur 'iste ambulat', ostenso aliquo ex singularibus hominibus: aut est Socrates (exempli causa), qui cadit sub indicationem, aut aliqua pars Socratis. sed neque est Socrates qui cadit sub indicationem, neque aliqua pars Socratis, ut ostendimus: non potest ergo esse verum definitum illud pronuntiatum. 101. et sub indicationem quidem non cadit Socrates, quoniam cum is constet ex anima et corpore, neque anima indicatur nec corpus, neque totum cadit sub indicationem. sed nec sub indicationem cadit pars aliqua Socratis. si enim ei quod cadit sub indicationem, dicunt accidere praedicatum ambulare aut sedere, numquam autem parti quae ostenditur, cum sit minima, accidit praedicatum, utpote ambulare aut sedere, necessario nec pars cadet sub indicationem. 102. sed si neque hoc neque Socrates, praeter haec autem nihil est, perit definitum pronuntiatum quod effertur per ostensionem, et simul etiam fit propemodum indefinitum: si enim contingit id quod ostenditur esse partem Socratis, contingitque non hoc esse sed aliud, necessario totum fit indefinitum. si non sit ergo definitum pronuntiatum, neque erit indefinitum. propterea autem nec consistet medium. 103. praeterea quando dixerint hoc 'dies est' pronuntiatum in praesentia esse verum, illud autem, 'nox est' falsum, et illud quidem, 'non est dies' falsum, hoc vero 'non est nox' verum: adverte quemadmodum una cum sit et eadem enuntiatio, si ad vera quidem accesserit, ea falsa efficit, sin autem ad falsa, vera. est enim hoc simile

γ) τῇ δεῖξει] ita lego cum Herveto pro δόξῃ.
 P 477 z) τοῖς ἀληθέσι προσελθοῦσα] propositio 'dies est', si verum sit iam esse noctem, falsum enuntiat; at si pronatur falsum, diem nempe iam esse quando est nox, vera illico efficitur. ita quod est facit non esse, ac vicissim esse quod non est. pro ἀπόφανσις hoc loco atque inde saepius male excusum erat ἀπόφανσις.

δέσιν ἀληθῆ. ὁμοιον γὰρ ἐστὶ τοῦτο τῷ κατὰ τὸ Αἰσώπειον αἶνιγμα Σειληνῷ^{a)}, ὃς ὁρῶν τὸν αὐτὸν ἀνθρώπον χειμῶνος ὥρας καὶ ὑπὲρ τοῦ μὴ ψύχεσθαι τὰς χεῖρας ἐμφυσῶντα καὶ ὑπὲρ τοῦ μὴ καλεσθαι, ἐμφυσῶντα τῷ στόματι, ἔφη μὴ ἂν ὑπομῆναι τοιοῦτῳ θηρίῳ συζῆν, ἐξ οὗ τὰ ἐναντιώτατα προέρχεται. ὥδε 104 γὰρ καὶ αὐτὴ ἡ ἀπόφανσις τὰ μὲν ὑπάρχοντα ἀνύπαρκτα ποιοῦσα, τὰ δὲ ἀνύπαρκτα ὑπαρκτὰ τεραστίον φρίσεως μετέλκεν· ἢ γὰρ ὑπάρχειν αὐτὴν θέλουσιν^{b)} ἢ μὴ ὑπάρχειν, ἢ ὑπάρχειν ἅμα καὶ μὴ ὑπάρχειν. καὶ εἰ μὲν ὑπάρχειν, πῶς ὑπάρχοντι προσελθοῦσα ἀνύπαρκτον τὸ ὅλον ποιεῖ, καὶ οὐ μᾶλλον ὑπάρχον; ὑπάρχον γὰρ ὑπάρχοντι προσγενόμενον βεβαίῳ μᾶλλον τὴν ὑπαρξίν. εἰ δὲ ἀνύπαρκτον, τί νι λόγῳ^{c)} τῷ μὴ ὑπάρχοντι προσελ-
 105 θοῦσα ὑπαρκτὸν αὐτὸ ποιεῖ, καὶ οἱ μᾶλλον ἀνύπαρκτον; ἀνύπαρκτῳ γὰρ ἀνύπαρκτον προστεθὲν οὐχ ὑπαρξίν ἀλλὰ ἀνυπαρξίαν ἀπεργάζεται. ἢ πῶς ἀνύπαρκτος οὐσα μετατίθῃσι τὸ ὑπαρκτὸν εἰς ἀνυπαρξίαν, ἀλλ' οὐ κατὰ μὲν τι ὑπαρκτὸν, κατὰ δὲ
 P 478 οὐ μέλαν ἢ λευκὸν ποιεῖ, ὥς γὰρ λευκὸν καὶ μέλαν συντεθέντα οὐ μέλαν ἢ λευκὸν ποιεῖ, ἀλλὰ κατὰ μὲν τι λευκόν, κατὰ δὲ
 106 τι μέλαν· οὕτω καὶ ἀνύπαρκτον ὑπαρκτῷ συνελθὼν τὸ ὅλον ποιήσῃ κατὰ μὲν τι ὑπαρκτὸν, κατὰ δὲ τι ἀνύπαρκτον. ἄλλως
 τε τὸ ἀνύπαρκτὸν τι ποιοῦν ποιεῖ τι, τὸ δὲ ποιοῦν ἐστὶ καὶ ὑπάρχει. ἢ ἄρα ἀπόφανσις μὴ ὑπάρχουσα οὐδὲ ποιήσῃ τι ὑπαρκτὸν.λείπεται ἄρα λέγειν μήτε ὑπάρχειν αὐτὴν μήτε μὴ ὑπάρχειν. ἀλλ'

Sileno, de quo loquitur aenigma Aesopicum, qui cum videret eundem hominem hiemis tempore et flare ne algerent manus, et eodem ore flare ne ureretur, dixit se non sustinere ut cum ea bestia vivat, a qua procedunt quae sunt maxime contraria. 104. sic enim eadem quoque enuntiatio eae quae sunt, faciens non esse, et quae non sunt, esse, est prodigiosa naturae particeps: aut enim esse eam volunt aut non esse, aut esse et non esse simul. atque siquidem esse, quomodo ad id quod est cum accesserit, totum non esse efficit et non potius esse? nam si id quod est, ad id quod est accesserit, magis confirmat existentiam. 105. sin autem non est, quam ratione si ad id quod non est accesserit, ipsum esse efficit, non autem potius non esse? nam si ei quod non est, id quod non est fuerit additum, non efficit existentiam, sed non existentiam. aut quo modo si sit eiusmodi ut non sit, transfert id quod est ad hoc ut non sit, non autem partem quidem esse facit, partem autem non esse? quo modo enim album et nigrum simul posita non faciunt album aut nigrum, sed partem quidem album, partem vero nigrum; ita etiam quod non est si cum eo quod est convenerit, efficit ut totum partem quidem sit, partem vero non sit. 106. et alioqui id quod aliquid non esse efficit, aliquid efficit, id autem quod efficit, est. enuntiatio ergo quae non est, nec efficit esse aliquid. restat ergo ut dicatur, eam nec esse neque non esse. sed si est eiusmodi,

a) τῷ κατὰ τὸ Αἰσώπειον αἶνιγμα Σειληνῷ] ms Ciz. Σειληνῷ [quod recepimus], quomodo scribitur etiam apud Artemidorum p. 97. Iulianum orat. 6 p. 187 aliosque. caeterum nomen Σειληνῷ descendit a voce ἄλλος quod calvum denotat ut notatum Ez. Spanhemio ad Caesares Iuliani pag. 341. pro Sileno Satyrum appellat Planudes in fabula Aesopis 127 et Avienus fabula 29. confer Erasmus adagio, ex eodem ore calidum et frigidum efflare. Plautus Rudente 5 2 39: os calet tibi, nunc id frigidum defactas?

b) θέλουσιν] ms Vratislav. θελήσουσιν.

c) τί νι λόγῳ] similis cavillatio supra sect. 91.

- εἰ τοιαύτη ἐστὶ, πῶς πάλιν μήτε ὑπάρχουσα μήτε μὴ ὑπάρχουσα, τῷ μὲν ὑπάρχοντι προσελθούσα, ἀνυπαρξίαν ποιεῖ, τῷ δὲ μὴ ὑπάρχοντι ὑπαρξιν; ὥς γὰρ τὸ μήτε θερμὸν μήτε ψυχρὸν τῷ θερμῷ προσελθὼν οὐ δύναται ποιῆσαι ψυχρὸν, οὐδὲ τῷ ψυχρῷ θερμὸν· οὕτως ἀνάλογόν ἐστι τὸ μὴ ὑπάρχον μήτε μὴ ὑπάρχον τῷ μὲν ὑπάρχοντι προσελθὼν ἀνυπαρξίαν ποιεῖν, τῷ δὲ ἀνυπαρξίᾳ ὑπαρξιν. τὰ δὲ αὐτὰ ἐνέσται ἀπορεῖν καὶ ἐὰν κατὰ τι μὲν ὑπάρχειν λέγωσι τὴν ἀπόφασιν, κατὰ δὲ τι ἀνύπαρκτον εἶναι.
108. Νῦν δὲ ἐπὶ ποσὸν ψηλαφηθείσης τῆς ἐπὶ τῶν ἀπλῶν ἀξιωμα-
των παρὰ τοῖς Διαλεκτικοῖς νομοθεσίας μετώμεν καὶ ἐπὶ τὴν
τῶν οὐχ ἀπλῶν. καὶ δὴ οὐχ ἀπλᾶ μὲν ἐστὶν ἀξιώματα τὰ ἀνώτε-
ρον προειρημένα⁴⁾, ἅπερ ἐξ ἀξιώματος διαφορουμένου⁵⁾ ἢ
ἀξιωμάτων διαφερόντων συνέστηκε, καὶ ἐν οἷς σύνδεσμος ἢ σύν-
δεσμοι ἐπικρατοῦσι. λαμβανέσθω δὲ ἐκ τούτων ἐπὶ τοῦ παρόν-
τος τὸ καλούμενον συνημμένον. τοῦτο τοίνυν συνέστηκεν ἐξ
ἀξιώματος διαφορουμένου ἢ ἐξ ἀξιωμάτων διαφερόντων διὰ τοῦ
εἰ ἢ ἔπειρ σύνδεσμον, οἷον ἐκ διαφορουμένου μὲν ἀξιώματος καὶ
τοῦ εἰ σύνδεσμον συνέστηκε τὸ τοιοῦτον συνημμένον 'εἰ ἡμέρα
ἐστίν, ἡμέρα ἐστίν'. ἐκ διαφερόντων δὲ ἀξιωμάτων καὶ διὰ τοῦ
ἔπειρ σύνδεσμον τὸ οὕτως ἔχον 'ἔπειρ ἡμέρα ἐστὶ, φῶς ἐστὶ'.
τῶν δὲ ἐν τῷ συνημμένῳ ἀξιωμάτων τὸ μετὰ τὸν εἰ ἢ τὸν ἔπειρ
σύνδεσμον⁶⁾ τεταγμένον ἡγούμενον τε καὶ πρῶτον καλεῖται, τὸ

quo modo rursus cum neque sit neque non sit, si ad id quidem quod est, accesserit, efficit non existentiam, sin autem ad id quod non est, existen-
tiam? 107. sicut enim quod nec calidum est nec frigidum, hand potest, si
ad calidum accedat, efficere frigidum, neque si frigidum additum fuerit, ca-
lidum facere; sic consentaneum est id quod neque existit neque non exi-
stit non posse vel cum existente coniunctum non existentiam vel cum non
existente efficere existentiam. eodem modo etiam poterit dubitari, si dicant
partim esse enuntiationem, partim non esse.

108. Nunc autem aliquantulum tractata lege simplicium pronuntiatorum,
quae est apud Dialecticos, transeamus etiam ad legem non simplicium. et
non simplicia quidem sunt pronuntiata, de quibus prius diximus, quae con-
stant ex eodem bis repetito pronuntiato aut ex differentibus pronuntiatis,
et in quibus coniunctio aut coniunctiones dominatum obtinent. 109. ex iis
autem sumatur in praesentia quod vocatur connexum. hoc ergo constat qui-
dem vel ex eodem bis repetito pronuntiato aut ex differentibus pronuntia-
tis per coniunctionem si aut si quidem ut ex eodem bis repetito pronun-
tiato et coniunctione si constat hoc connexum 'si dies est, dies est'.
110. ex differentibus autem pronuntiatis et per coniunctionem si quidem
quod sic habet, 'si quidem dies est, lux est'. ex iis autem pronuntiatis
quae sunt in connexo id quod est collocatum post coniunctionem si aut con-

d) τὰ ἀνώτερον προειρημένα] sect. 93 et 95.

e) ἐξ ἀξιώματος διαφορουμένου] ita legendum pro διαφορῶν ex lib. 2
Pyrrhon. sect. 112 et ex Herveto interprete qui reddit diversificatum.
vocant autem Stoici ἀξίωμα διαφορουμένου, eandem enuntiationem bis
repetitam sive ut supra dixit δις λαμβανόμενῃ, ita ut posterior non
differat a priore, sed ita ac si differret ponitur; quare etiam dicitur
διαφορουμένη, ut: si dies est, dies est. tale exemplum infra sect. 281
si est signum, est signum. huic opponitur enuntiatio composita ἐξ ἀξιω-
μάτων διαφερόντων, ex diversis enuntiationibus, ut si dies est, lucet.

f) τὸ μετὰ τὸν εἰ ἢ τὸν ἔπειρ σύνδεσμον] ita recte mss et interpre-
Hervetus pro μετὰ τοῦ εἰ ἢ τοῦ ἔπειρ σύνδεσμον.

δὲ λοιπὸν λῆγόν τε καὶ δεύτερον, καὶ ἂν ἀναστροφῶς ἐκφέρηται
τὸ ὅλον συνημμένον, οἷον οὕτως 'φῶς ἐστίν, ἔπειρ ἡμέρα ἐστίν'.
καὶ γὰρ ἐν τούτῳ λῆγον μὲν καλεῖται τὸ φῶς ἐστὶ καίπερ πρῶ-
τον ἐξενεχθέν. ἡγούμενον δὲ τὸ 'ἡμέρα ἐστὶ' καίπερ δεύτερον
λεγόμενον διὰ τὸ μετὰ τὸν εἰπερ σύνδεσμον τετάχθαι. ἢ μὲν 111
οὐκ σύστασις τοῦ συνημμένου, ὥς ἐν συντόμῳ εἰπεῖν, ἐστὶ τοι- P 479
αὕτη. ἐπαγγέλλεσθαι δὲ δοκεῖ τὸ τοιοῦτον ἀξίωμα ἀκολουθεῖν
τῷ ἐν αὐτῷ πρῶτῳ τὸ ἐν αὐτῷ δεύτερον, καὶ ὄντος τοῦ ἡγου-
μένου ἔσεσθαι τὸ λῆγον. ὅθεν σωζομένης μὲν τῆς τοιαύτης ἐπαγ-
γελίας καὶ ἀκολουθοῦντος τῷ ἡγουμένῳ τοῦ λήγοντος ἀληθὲς
γίνεται καὶ τὸ συνημμένον, μὴ σωζομένης δὲ ψεύδος.

Διόπερ ἀπὸ τούτου εὐθὺς ἀρξάμενοι σκοπῶμεν, εἰ δύναται 112
ἀληθὲς τι συνημμένον καὶ σωζόν τὴν εἰρημένην ἐπαγγελίαν εὐρε-
θῆναι. κοινῶς μὲν γὰρ φασιν ἅπαντες οἱ Διαλεκτικοὶ ὅτις εἶναι
συνημμένον, ὅταν ἀκολουθῇ τῷ ἐν αὐτῷ ἡγουμένῳ τὸ ἐν αὐτῷ
λήγον. περὶ δὲ τοῦ πότε ἀκολουθεῖ καὶ πῶς στασιάζουσι πρὸς
ἀλλήλους καὶ μαχόμενα τῆς ἀκολουθίας ἐκτιθενται κριτήρια.
οἷον ὁ μὲν Φίλων⁷⁾ ἔλεγεν ἀληθὲς γίνεσθαι τὸ συνημμένον, ὅταν 113
μὴ ἀρῇται ἀπ' ἀληθοῦς καὶ λήγῃ ἐπὶ ψεύδος. ὥστε τριχῶς
μὲν γίνεσθαι κατ' αὐτὸν ἀληθὲς συνημμένον, καθ' ἓνα δὲ τρό-
πον ψεύδος· καὶ γὰρ ὅταν ἀπ' ἀληθοῦς ἀρχόμενον ἐπ' ἀληθὲς
λήγῃ, ἀληθὲς ἐστίν, ὥς τὸ 'εἰ ἡμέρα ἐστὶ, φῶς ἐστὶ', καὶ ὅταν
ἀπὸ ψευδοῦς ἀρχόμενον ἐπὶ ψεύδος λήγῃ, πάλιν ἀληθὲς, οἷον
τὸ 'εἰ πέταται ἡ γῆ, πτέρυγας ἔχει ἡ γῆ'. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ 114
ἀρχόμενον ἀπὸ ψεύδους, ἐπ' ἀληθὲς δὲ λῆγον, ἐστὶν ἀληθὲς,
ὥς τὸ 'εἰ πέταται ἡ γῆ, ἐστὶν ἡ γῆ'. μόνως δὲ γίνεται ψεύδος,

iunctionem si quidem vocatur antecedens et primum, reliquum autem de-
sinens seu consequens et secundum, etiamsi converso ordine efferatur to-
tum pronuntiatum, utpote sic 'lux est, si quidem dies est'; etenim in eo
desinens seu consequens quidem appellatur illud 'lux est', etiamsi primo
pronuntietur: antecedens autem hoc 'dies est', etiamsi secundo loco dica-
tur, propterea quod sit collocatum post coniunctionem si quidem.
111. atque connexi quidem, ut paucis dicam, est huiusmodi constitutio:
videtur autem profiteri eiusmodi pronuntiatum, id quod est in ipso secun-
dum ac consequens sequi id quod est in ipso primum seu antecedens, ita
ut si sit antecedens, futurum sit etiam consequens. unde si ea quidem ser-
vetur professio et consequens sequatur ex antecedente, fit verum etiam con-
nexum, sin autem non servetur, falsum.

112. Quamobrem ab eo statim incipiamus consideremusque, an possit
aliquod verum connexum et servans dictam professionem inveniri. nam com-
muniter quidem dicunt omnes Dialectici rectum esse connexum, quando id
quod in eo est consequens, sequitur ex eo quod est in illo antecedens.
quando autem et quemadmodum sequatur, inter se dissident et inter se
pugnantia criteria statuunt, quibus aiunt indicari consequentiam. 113. ut
Philo docuit verum esse connexum, quando non incipit a vero et desinit
in falsum. quo fit ut ex eius sententia tribus quidem modis sit verum con-
nexum, uno autem modo falsum: etenim quando a vero incipiens desinit
in verum, verum est, ut illud 'si dies est, lux est', et quando a falso
incipiens in falsum desinit, rursus verum, ut illud 'si terra volat, alas habet
terra'. 114. similiter et quod incipit a falso, desinit autem in verum, est
verum, ut illud 'si terra volat, est terra'. solummodo autem est falsum,

g) ὁ μὲν Φίλων] Philo Stoicus. vide dicta ad 2 Pyrrhon. sect. 110. P 479

δταν ἀρχόμενον^{h)} ἀπὸ ἀληθοῦς λήγει ἐπὶ ψεύδος, ὁποῖόν ἐστι τό 'εἰ ἡμέρα ἐστὶ, νύξ ἐστίν'. ἡμέρας γὰρ οὐσης, τὸ μὲν 'ἡμέρα ἐστίν' ἀληθές ἐστιν, ὅπερ ἦν ἡγούμενον· τὸ δὲ 'νύξ ἐστίν' ψεύ-
 115 δός ἐστιν, ὅπερ ἦν λήγον. Διόδωροςⁱ⁾ δὲ ἀληθές εἶναι φησι συνημμένον, ὅπερ μήτε ἐνδέχεται μήτε ἐνδέχεται, ἀρχόμενον ἀπ' ἀληθοῦς, λήγειν ἐπὶ ψεύδος, ὅπερ μάχεται τῇ Φίλωνος θέσει· τὸ γὰρ τοιοῦτον συνημμένον 'εἰ ἡμέρα ἐστίν, ἐγὼ διαλέγομαι', ἡμέρας οὐσης ἐπὶ τοῦ παρόντος κάμου διαλεγόμενον, κατὰ μὲν τὸν Φίλωνα ἀληθές ἐστιν, ἐπειπερ ἀπ' ἀληθοῦς ἀρχόμενον τοῦ 'ἡμέρα ἐστίν' εἰς ἀληθές λήγει τό 'ἐγὼ διαλέγομαι', κατὰ δὲ τὸν Διόδωρον ψεύδος· ἐνδέχεται γὰρ ἀπ' ἀληθοῦς ποτε ἀρξάμενον τοῦ 'ἡμέρα ἐστίν' ἐπὶ ψεύδος λήγειν τό 'ἐγὼ διαλέγομαι', ἡσυ-
 116 χάσαντος ἑμοῦ. καὶ ἐνδέχεται ἀπ' ἀληθοῦς ἀρχόμενον ἐπὶ ψεύ-
 P 480 δός λήγειν τό 'ἐγὼ διαλέγομαι'. ποῖν γὰρ ἀρξώμαι^{k)} διαλέγεσθαι, ἀπ' ἀληθοῦς μὲν ἤρχετο τοῦ 'ἡμέρα ἐστίν', ἐπὶ ψεύδος δὲ ἔληγε τό 'ἐγὼ διαλέγομαι'. πάλιν τὸ οὕτως ἔχον 'εἰ νύξ ἐστίν, ἐγὼ διαλέγομαι', ἡμέρας οὐσης καὶ σιωπῶντος ἑμοῦ, κατὰ μὲν Φί-
 λωνα ὡσαύτως ἀληθές· ἀπὸ γὰρ ψεύδους ἀρχόμενον ἐπὶ ψεύδος λήγει· κατὰ δὲ τὸν Διόδωρον ψεύδος. ἐνδέχεται γὰρ αὐτὰ ἀρ-
 117 ξάμενον ἀπ' ἀληθοῦς λῆξαι εἰς ψεύδος, νυκτὸς ἐπελθούσης^{l)} καὶ πάλιν ἑμοῦ μὴ διαλεγόμενον, ἀλλὰ ἡσυχάζοντος. ἀλλὰ δὴ καὶ τό 'εἰ νύξ ἐστίν, ἡμέρα ἐστίν', ἡμέρας οὐσης κατὰ μὲν Φί-
 λωνα διὰ τοῦτ' ἀληθές, ὅτι ἀπὸ ψεύδους ἀρχόμενον τοῦ 'νύξ ἐστίν' εἰς ἀληθές λήγει τό 'ἡμέρα ἐστίν'. κατὰ δὲ Διόδωρον διὰ

quando incipiens a vero desinit in falsum, cuiusmodi est illud 'si dies est, nox est': nam si dies sit, illud quidem 'dies est' verum est, quod quidem est antecedens, hoc autem 'nox est' est falsum, quod quidem erat conse-
 quens. 115. Diodorus autem dicit verum esse connexum, quod neque con-
 tingit unquam neque contingit, cum a vero incipiat, ut desinat in falsum, quod quidem pugnat cum positione Philonis: nam huiusmodi connexum 'si
 dies est, ego dissero', si dies sit in praesentia et ego dissero, ex Philo-
 nis quidem sententia est verum, quandoquidem incipiens a vero illo 'dies
 est' in verum desinit illud 'ego dissero', ex Diodori autem sententia falsum:
 contingit enim aliquando ut incipiens a vero nempe 'dies est' desinat in
 falsum, nempe hoc 'ego dissero', cum ego sileam. tunc enim contingit a
 vero incipiens desinere in falsum, nempe 'ego dissero'. 116. nam prin-
 quam coepero disserere, incepit quidem a vero nempe 'dies est', in falsum
 autem desinit nempe 'ego dissero'. rursus quod ita se habet 'si nox est,
 ego dissero', si sit quidem dies, et ego sileam, ex sententia quidem Phi-
 lonis similiter est verum: a falso enim incipit et desinit in falsum. ex Dio-
 dori autem sententia falsum est: contingit enim ipsum cum a vero incede-
 rit, desinere in falsum, cum nox accesserit et rursus ego non disseram, sed
 sileam. 117. sed illud quoque 'si nox est, dies est', quando est dies, ex
 sententia quidem Philonis propterea est verum, quod a falso incipiens nempe
 'nox est' in verum desinit nempe 'dies est'. ex Diodori autem sententia

h) ἀρχόμενον] ita recte mss pro ἀρχόμενοι. confer infra sect. 247 et 378.

i) Διόδωρος] Diodorus Cronus dialecticus inter Stoicos acutissimus, de quo ad laudatum libri 2 Pyrrhon. locum.

k) ποῖν γὰρ ἀρξώμαι] ms Vratislav. ἀρχομαι.

l) ἐπελθούσης] ms Ciz. ἀπελθούσης, male. nocte enim superveniente demum vera sit enuntiatio, νύξ ἐστίν.

τοῦτο ψεύδος, ὅτι ἐνδέχεται νυκτὸς ἐπιπορεύσεως ἀπ' ἀληθοῦς ἀρχόμενον αὐτὸ τοῦ 'νύξ ἐστίν' ἐπὶ ψεύδος λήγειν τό 'ἡμέρα ἐστίν'.

Τοιαύτης οὖν οὐσης ὡς ἐν παραδείγματος μέρει τῆς ἐν τοῖς 118 κριτηρίοις τοῦ συνημμένου ἀξιώματος ὑπεναντιώσεως, μήποτε ἄπορος γίνεται ἡ τοῦ ἔγιοῦς συνημμένου διάγνωσις; ἵνα γὰρ μάθωμεν τοῦτο, πρὸ παντὸς δεῖ ἐπικριθῆναι τὴν περὶ τῆς ὑγιότη-
 119 τος αὐτοῦ τῶν Διαλεκτικῶν διάστασιν. ἐφ' ὅσον δὲ ἀνεπίκριτόν ἐστι, μένειν ἀνάγκη καὶ αὐτὸ ἐν ἐποχῇ, καὶ εἰκότως· ἦτοι γὰρ
 πᾶσι τοῖς κριτηρίοις τῶν Διαλεκτικῶν προσέξομεν, ἢ τινι τού-
 των. ἀλλὰ πᾶσι μὲν οὐχ οἷόν τέ ἐστι προσέχειν, μάχεται γὰρ, ὡς ἐπὶ τῶν προειρημένων δυοῖν^{m)} ὑπέδειξα· τὰ δὲ μαχόμενα οὐ
 δύνανται ἐπ' ἴσης εἶναι πιστά. εἰ δὲ τινι τούτων, ἦτοι αὐτόθεν καὶ ἀκρίτως προσέξομεν τινι ἢ μετὰ λόγου τοῦ δεικνύντος ὅτι
 120 ἔγίης ἐστι τὸ τοιοῦτον κριτήριον. καὶ εἰ μὲν ἀκρίτως καὶ αὐτό-
 θεν συγκαταθησόμεθα τινι κριτηρίῳ, τί μᾶλλον τῷδε ἢ τῷδεⁿ⁾ συγκαταθησόμεθα; ὅπερ ἴσον ἦν τῷ μηδενὶ συγκατατίθεσθαι διὰ
 τὴν μάχην. εἰ δὲ μετὰ λόγου τοῦ δεικνύντος ὅτι ἔγίης ἐστι τὸ
 παραλαμβάνομενον ἐφ' ἡμῶν τοῦ συνημμένου κριτήριον, ἦτοι
 οὗτος ὁ λόγος^{o)} ἀσύνακτος ἐστὶ καὶ ἀπέραντος ἢ συνακτικός καὶ
 περαίνων. ἀλλ' ἀσύνακτος μὲν καθεστὼς καὶ ἀπέραντος, ἀπιστός 121
 ἐστὶ καὶ μοχθηρὸς ἐν τῷ προκρίνειν τι τοῦ συνημμένου κριτή-
 ριον· εἰ δὲ συνακτικός ὑπάρχει, πάντως διὰ τοῦτο συνακτικός
 τυγχάνει, ὅτι ἀκολουθεῖ αὐτοῦ τοῖς λήμμασιν ἢ ἐπιφορά, ὥστε
 122 δι' ἀκολουθίας τινὸς αὐτὸν δοκιμάζεσθαι. τὴν δὲ ἀκολουθίαν
 εἰς ἀρχῆς ζητουμένην ἐπὶ τοῦ συνημμένου λόγου ἔδει δοκιμάζε-

propterea est falsum, quod contingit, cum nox advenerit, ipsum a vero in-
 cipiens nempe 'nox est' desinere in falsum nempe 'dies est'.

118. Cum ergo sit huiusmodi, ut exempli causa diximus, repugnantia
 in criteriis connexi pronuntiati, an non dubia est et inexplicabilis recti con-
 nexi discretio? nam ut hoc discamus, oportet ante omnia prius diiudicari
 Dialecticorum dissidium de eius rectitudine, quatenus autem non potest diu-
 dicari, necesse est de eo quoque suam sustinere assensionem, et merito:
 119. aut enim attendemus omnia quibus iudicant Dialectici, aut aliquod eo-
 rum. sed fieri quidem non potest, ut omnia attendamus, pugnant enim, ut
 ostendi in duobus iam memoratis: quae autem pugnant, non possunt ex ae-
 quo esse credibilia. sin autem aliqua eorum, aut ex se et sine iudicio at-
 tendemus aliquod aut cum ratione, quae ostendit quod rectum sit hoc ve-
 rumque criterium, 120. et si quidem sine iudicio et ex se aliquod criterium
 probabimus, cur magis huic quam illi assentiamur? quod perinde est ac nulli
 assentire propterea quod inter se pugnent. sin autem cum ratione, quae osten-
 dit quod rectum sit id quod a nobis assumitur criterium connexi, aut huius-
 modi ratio est, ut nec colligat nec concludat aut eiusmodi ut colligat ac con-
 cludat. 121. sed si non colligit nec concludit, est prava et nulla fide digna
 in diiudicando connexi criterio; sin autem est eiusmodi ut colligat, propte-
 rea omnino colligit et concludit, quod ex eius propositionibus sequitur illa-
 tio, ut adeo probetur per aliquam consequentiam. 122. quae autem ab initio
 in quaestione est, consequentiam oportuit examinari ex ratione connexi, hoc

m) προειρημένων δυοῖν] ms Vratislav. δυοῖν. duos autem Philonem ac Diodorum intelligit, de quorum dissidio circa rationes boni connexi dixi a sect. 113 sq.

n) τῷδε ἢ τῷδε] ita legendum, non τῷ δέ.

o) οὗτος ὁ λόγος] ms Vratislav. οὗ ὁ λόγος, minus recte.

- σθαι. τοίνυν ἴσον ἦν τὸ τοιοῦτον τῷ εἰς τὸν δι' ἀλλήλων τρέ-
 P 481 πον ἐμπέτειν· ἵνα γὰρ τὸ συνημμένον ἐξ ἀκολουθίας ὀφείλον
 δοκιμάζεσθαι μάθωμεν, ἐπὶ λόγον τινὰ δεῖ δραμεῖν, καὶ ἵνα οὐ-
 τος ὁ λόγος ὑγιής ᾖ, τὴν ἀκολουθίαν δεῖ προπεπιστεῦσθαι^{ρ)},
 123 ἀφ' ἧς ὅτι ἐστὶν ὑγιής κρίνεται. μὴ ἔχοντες οὖν τὸ ὑγιές συνημ-
 μένον ὅσον ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ ἀπορίᾳ, οὐδὲ συνακτικὸν ἔχομεν λό-
 γον· τοῦτον δὲ μὴ ἔχοντες οὐδὲ ἀποδείξωσι. λόγος γὰρ
 ἐστὶ συνακτικὸς ἢ ἀποδείξωσι. ἀποδείξωσι δὲ μὴ παρούσης ἀναι-
 124 ρεῖται ἡ δογματικὴ φαντασία^{ρ)}. ἐνέσται δὲ ἀπὸ τούτων καὶ ἐπὶ
 τὰ συμπεπλεγμένα καὶ ἐπὶ τὰ διεξυγμένα κοινῶς ἐπὶ τε τὰ λοιπὰ
 εἶδη τῶν οὐχ ἀπλῶν ἀξιωματίων διαβαίνειν· τὸ γὰρ συμπε-
 πλεγμένον ἐξ ἀπλῶν ὀφείλει ἢ οὐκ ἐξ ἀπλῶν ἢ ἐκ μικτῶν συν-
 εστάναι. πάντα δὲ ταῦτα ἠπόρηται, τῶν ἀπλῶν προηπορημένων.
 125 οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὅταν λέγωσιν ὑγιές εἶναι συμπεπλεγμένον τὸ
 πάντ' ἔχον ἐν αὐτῷ ἀληθῆ, ὅλον τὸ 'ἡμέρα ἐστὶ καὶ φῶς ἐστὶ',
 ψεῦδος δὲ τὸ ἔχον ψεῦδος, πάλιν νομοθετοῦσιν αὐτοὶ αὐτοῖς^{ρ)}.
 ἀκόλουθον γὰρ ἦν, εἰ ἀληθές ἐστι τὸ ἐκ πάντων ἀληθῶν^{ρ)} σύν-
 θετον, εὐθὺς ἀληθές εἶναι, καὶ τὸ ἐκ πάντων ψευδῶν συγκεί-
 μενον, ψεῦδος, τὸ δὲ ἐκ ψευδῶν ἅμα καὶ ἀληθῶν, μὴ μᾶλλον
 126 ἀληθές εἶναι ἢ ψεῦδος. εἰ μὲν γὰρ ἔξεστιν αὐτοῖς ἃ θέλουσι
 νομοθετεῖν καὶ ὡς προαιροῦνται περὶ τῶν πραγμάτων διατάττε-
 σθαι, ἐπιτρεπτόν μὲν τὸ ἐν ἔχον ψεῦδος συμπεπλεγμένον λέγε-

autem perinde est ac si incidas in vitiosum modum probandi mutuo alterum per alterum: nam ut discamus connexum quod examinari debet ex conse-
 quentia, veniendum est ad aliquam rationem, et ut haec sit recta ratio,
 oportet prius probari consequentiam, a qua indicatur quod sit recta. 123. si
 ergo rectum non habemus connexum quod ad hanc attinet dubitationem, ne
 rationem quidem habebimus quae colligat; si eam autem non habemus, ne
 habebimus quidem demonstrationem, demonstratio enim est ratio colligens. si
 nulla sit autem demonstratio, evertitur iactatio Dogmaticorum. 124. ex his
 licebit etiam transire et ad complexa et ad disiuncta communiter et ad reli-
 quas species pronuntiatorum non simplicium: complexum enim debet constare
 aut ex simplicibus aut ex non simplicibus pronuntiatis aut ex mixtis. omnia
 autem haec dubia sunt, cum iam ante ostensum fuerit simplicia esse dubi-
 tationibus obnoxia. 125. verumtamen et quando dicunt rectum esse com-
 plexum in quo vera sunt omnia, ut 'dies est et lux est'; falsum autem in
 quo est falsum, rursus ipsi sibi leges statuunt: consequens enim esset, si
 verum est quod ex meris veris compositum, protinus esse verum, etiam quod
 ex meris falsis est compositum, esse falsum; quod autem ex falsis simul et
 veris, non magis esse verum quam falsum. 126. nam si eis licet quas volunt
 leges ferre et ex suo arbitrio de rebus statuere, permittendum quidem est

P 481 ρ) προπεπιστεῦσθαι] eadem voce utitur supra sect. 62.

ρ) ἡ δογματικὴ φαντασία] hoc τὸ μέγα καὶ αἰνὸν δογματικῶν αἰ-
 χημα dixerat libro superiore sect. 27. de illa autem acceptione vocabuli
 φαντασίας pro ambitione arrogantique opinione et ὑπολήψει (Germanis
 Einbildung) videndi Suidas in φαντασία, Salmasius ad Lampridii Alex.
 Severum c. 33. Io. Caspar Suicerus in thesaur., Menagius ad Laërtii 4
 53. Gatakerus ad M. Antonini lib. 1 cap. 7 et Grotius ac Pricaeus ad
 Actor. 25 23.

ρ) νομοθετοῦσιν αὐτοὶ αὐτοῖς] Horat. Sat. 1 3 67 quam temere in poemata
 legem sancimus iniquam.

ρ) ἐκ πάντων ἀληθῶν] ita recte ms Vratislav. pro ἀληθές.

σθαι παρ' αὐτοῖς ψεῦδος· ἔξεσται δὲ καὶ ἄλλοις ἀντιδιατάττε-
 σθαι καὶ λέγειν τὸ ἐκ πλειόνων ἀληθῶν ἐνὸς δὲ ψεύδους συμ-
 πεπλεγμένον ἀληθές ὑπάρχειν. εἰ δὲ τῇ φύσει τῶν πραγμάτων 127
 προσεκτέον ἐστίν, ἀκόλουθον δῆπουθεν τὸ τι μὲν ψεῦδος ἔχον,
 τι δὲ ἀληθές συμπεπλεγμένον μὴ μᾶλλον ἀληθές ἢ ψεῦδος εἶναι
 λέγειν. ὥσπερ γὰρ τὸ ἐκ λευκοῦ καὶ ἐκ μέλανος μεμιγμένον οὐ
 μᾶλλον λευκὸν ἐστὶν ἢ μέλαν· τὸ μὲν γὰρ λευκὸν λευκὸν ἦν
 καὶ τὸ μέλαν μέλαν ὑπῆρχεν· οὕτω τὸ μὲν ἀληθές μόνον ἀλη-
 θές εἶναι καὶ^{ρ)} συμβέβηκε, τὸ δὲ ψεῦδος μόνον ψεῦδος ὑπάρ-
 χει. τὸ δὲ σύνθετον ἐξ ἀμφοτέρων οὐ μᾶλλον ἀληθές ἢ ψεῦδος
 προσαγορευτέον. ἀλλ' ὥσπερ ἐν τῷ βίῳ, φασί, τὸ κατὰ μὲν τὰ 128
 πλείστα μέρη ὑγιές ἰμάτιον, κατὰ ὀλίγον δὲ διερωγός, οὐκ ἀπὸ
 τῶν πλείστων καὶ ὑγιῶν μερῶν ὑγιές εἶναι λέγομεν, ἀλλ' ἀπὸ
 τοῦ ὀλίγου καὶ διερωγότος διερωγός· οὕτω καὶ τὸ συμπεπλεγμέ-
 νον, κἂν ἐν μόνον ἔχῃ ψεῦδος, πλείονα δὲ ἀληθῆ, λεχθήσεται P 482
 τὸ ὅλον ἀπὸ τοῦ ἐνὸς ψεύδους. ὅπερ ἐστὶν εὐηθές· τῷ μὲν γὰρ 129
 βίῳ συγχωρητέον καταχρηστικοῖς ὀνόμασι χρῆσθαι, μὴ πάντως
 τὸ πρὸς τὴν φύσιν ἀληθές ζητοῦντι, ἀλλὰ τὸ πρὸς τὴν δόξαν.
 φρεῖρα γοῦν ὀρύσσειν· φρεῖρα καὶ χλαμύδα ὑφαίνειν καὶ οἰκίαν
 οἰκοδομεῖν οὐ κυρίως· εἰ γὰρ φρεῖρα ἐστίν, οὐκ ὀρύσσεται, ἀλλ'
 ὀρύσσεται. καὶ εἰ χλαμύς^{ρ)} ἐστίν, οὐκ ὑφαίνεται, ἀλλ' ὑφαν-
 ται. ὥστε ἐν μὲν τῷ βίῳ καὶ τῇ κοινῇ συνηθείᾳ τόπον εἶχεν ἡ
 κατάχρησις· ὅταν δὲ τὰ πρὸς τὴν φύσιν ζητῶμεν πρόγματα,
 τότε ἔχεσθαι δεῖ τῆς ἀκριβείας. ἀλλ' ὅτι μὲν ἄπορός ἐστιν ὁ 130
 λόγος καὶ πολλὴν ἔχων τὴν ταραχὴν^{ρ)} τοῖς ἐν ἀσωμάτῳ τινὶ

ut complexum quod unum habet falsum, apud eos dicatur falsum: licebit au-
 tem etiam aliis contra statuere et dicere, complexum quod constat ex pluri-
 bus veris et uno falso esse verum. 127. si est autem attendenda rerum na-
 tura, consequens est ut quod aliquid quidem habet falsi, aliquid vero veri,
 dicatur non magis esse verum quam falsum, quomodo enim quod mixtum est
 ex albo et nigro non magis est album quam nigrum: nam album quidem erat
 album et nigrum erat nigrum: ita accidit ut verum quidem sit solum verum,
 falsum vero solum falsum, quod autem est ex ambobus compositum, non
 magis est appellandum verum quam falsum. 128. sed, inquiunt, quemadmo-
 dum in communi vita vestimentum quod maxima ex parte est integrum, pa-
 rum autem est fractum ac lacerum, non ex plurimis quidem integris parti-
 bus integrum esse dicimus, sed ex modico quod lacerum est, lacerum ap-
 pellamus; ita etiam complexum, etiamsi unum solum habeat falsum, plura
 autem vera, ex uno falso dicetur totum falsum. 129. at hoc quidem est
 stultum: nam vitae quidem humanae concedendum uti nominibus per abusio-
 nem, quando non quaeritur omnino verum quod pertinet ad naturam, sed
 quod ad opinionem. puteum quidem certe dicimus fodere et chlamydem texere
 et domum aedificare non proprie: nam si est puteus, non effoditur, sed est
 effossus, et si est chlamys, non textitur, sed est texta. quamobrem in vita
 quidem et communi consuetudine locum habet abusio; quando autem quae-
 rimus quae sit vera rei cuiusque natura, tunc exacte et accurate loqui oportet.
 130. atque quod dubia quidem ista sit et exitum non inveniat oratio, et
 magnam habeat difficultatem adversus eos, qui verum et falsum admittunt in

[ρ) dele καὶ particulam.]

ρ) χλαμύς] ms Vratislav. χλαμύς ut χλαμύς.

ρ) ἔχων τὴν ταραχὴν] articulum τὴν, qui in editis aberat, ex eodem
 ms revocavi.

P 482

λεκτῶ^{α)} τὸ ἀληθές καὶ ψεῦδος ἀπολείπουσιν, ἐκ τούτων αὐτάρ-
 πως ὑποδέδεικται^{β)}. ὅτι δὲ καὶ τοῖς ἐν φωνῇ^{γ)} ταῦθ' ὑποστη-
 131 σαμένοις οὐκ ἔστιν εὐπορος, ῥάδιον μαθεῖν. πᾶσα γὰρ φωνή,
 εἴ ἔστιν, ἥτοι γινόμενη ἔστιν^{δ)} ἢ σιωπωμένη. οὔτε δὲ ἡ γινο-
 μένη ἔστι τῷ μὴ ὑφιστάναι, οὔτε ἡ σιωπωμένη τῷ μήπω γίνε-
 σθαι· οὐκ ἄρα ἔστιν ἡ φωνή. ἡ μὲν οὖν γινόμενη οὐκ ἔστιν,
 καθάπερ ἐκ τῶν ὁμοίων δείκνυται· οὔτε γὰρ οἰκία γινόμενη οἰκία
 ἔστιν, οὐδ' αὖτις, οὐκ ἄλλο τι τῶν τοιούτων. ὥστε οὐδὲ φωνή.
 ὅτι δ' οὐδ' ἡ σιωπωμένη ὑφίσταται, ὁμολογόν. εἴπερ οὖν ἡ
 γίνεται φωνή ἢ σιωπᾷται, κατ' οὐδέτερον δὲ τούτων τῶν χρόνων
 132 ἔστιν, οὐκ ἂν εἴη φωνή. καὶ ἄλλως εἰ ἐν φωνῇ ἔστι τὸ ἀληθές,
 ἥτοι ἐν ἐλαχίστῃ^{ε)} ἔστι φωνή ἢ ἐν μακρῇ. οὔτε δὲ ἐν ἐλαχίστῃ·
 ἀμερὲς γὰρ ἔστι τὸ ἐλάχιστον, καὶ τὸ ἀληθές οὐκ ἀμερὲς· οὔτε
 ἐν μακρῇ· ἀνυπόστατος γὰρ ἔστιν αὕτη διὰ τὸ ὅτι μὲν πρῶτον^{ς)}
 αὐτῆς προφέρεται μέρος, μήπω εἶναι τὸ δεύτερον, ὅτε δὲ τὸ
 δεύτερον, μηκέτι εἶναι τὸ πρῶτον. οὐ τοίνυν ἐν φωνῇ ἔστι τὸ
 133 ἀληθές. πρὸς τούτοις εἰ ἐν φωνῇ ἔστιν, ἥτοι ἐν σημαίνουσῃ ἢ
 μὴ ἐν σημαίνουσῃ. ἀλλ' ἐν μὲν τῇ μὴ σημαίνουσῃ τι, οἷον τῇ
 P 483 βλίτῳ καὶ τῇ σκινδαψός^{ζ)}, οὐκ ἂν εἴη τί. πῶς γὰρ τοῦ μὴ

dicto incorporeo, ex his satis est ostensum, quod autem nec ii, qui in voce
 verum falsumque constituunt, facile id expedire possunt, proclive est discere.
 131. omnis enim vox, si est, aut est quando fit aut cum siletur, sed neque
 quando fit, est, eo quod necdum consistit; neque cum siletur, eo quod non-
 dum fiat: non est ergo vox. atque cum fit quidem, non est, ut ostenditur
 ex similibus: neque enim domus quando fit, est domus, non navis, neque
 quicquam aliud eiusmodi, quamobrem nec vox, quod autem neque existat
 cum siletur, constat, si ergo aut fit vox aut siletur, neutro autem tempore
 est, utique non est vox. 132. et alioqui si verum est in voce, aut est in
 voce minima aut in longa, sed nec est in minima: nam minimum est indi-
 viduum, verum autem non est individuum, neque in longa: ea enim nulla
 existit, propterea quod quando prima eius pars profertur, nondum sit se-
 cunda, quando autem secunda, non amplius sit prima, non est ergo ve-
 rum in voce. 133. ad haec accedit, quodsi sit in voce, aut est in ea quae
 significat aut in ea quae non significat, sed in ea quidem quae non signifi-
 cat, ut in blityri et scindapsus, non est aliquid veri, quomodo enim fieri

α) ἐν ἀσωμάτῳ τινὲ λεκτῷ] supra ad sect. 12.

β) ὑποδέδεικται] ms Ciz. ἀποδέδεικται.

γ) τοῖς ἐν φωνῇ] quae sententia Epicuri et Stratonis supra sect. 13.

δ) ἥτοι γινόμενη ἔστιν] eadem cavillatio in lib. contra Musicos sect. 57.

ε) ἥτοι ἐν ἐλαχίστῃ] confer praeter laudatum adv. Musicos locum lib.
 adv. Grammaticos sect. 124 sq.

ς) ὅτε μὲν πρῶτον] similis cavillatio supra sect. 81 sq.

ζ) βλίτῳ σκινδαψός] vocabula nihil significantia quae iunguntur etiam
 apud Artemidorum 4 3. est autem βλίτῳ sonus quem chorda pulsa edit,
 χορδῆς μίμημα, Hesychio. φωνή μόνον, οὐδὲν σημαίνουσα inquit Cle-
 mens Alex. 8. Strom. p. 769 Galenus t. 3 ed. Basil. p. 35: καὶ πον καὶ
 βλίτῳ μόνον ἐρῶ σφυγμὸν καὶ σκινδαψόμενον, εἰ χρὴ λέγειν ὀνό-
 ματα μόνον. ἀλλὰ καὶ τὸ βλίτῳ φασὶ καὶ τὸ σκινδαψός ἄσημα παντε-
 λῶς ἔστι. — ἀλλὰ καὶ τὸ βλίτῳ προῦμά τι δηλοῖ, καὶ τὸ σκινδαψός
 οὐκ οἰκίτου μόνον ἀλλὰ καὶ ὀργάνου τινός ἐστιν ὄνομα. confer Casau-
 honum et Menagium ad Laërt. 7 57. Ammonius in lib. περὶ ἐρμηνείας
 p. 11 διακρίνει τὸ ὄνομα τῶν ἀσήμων φωνῶν, οἷον βλίτῳ, κνάξ, ita
 enim malo quam ut editum est, κνάξ. nam ita p. 23 τὸ κνάξ φωνή
 ἄσημος, atque strepitum fracti asseris solemus exprimere per enax etiam

σημαινομένου πράγματος οἷον τέ ἐστιν ὡς ἀληθοῦς ἀντιλαμβά-
 νεσθαι; λείπεται ἄρα λέγειν ἐν τῇ σημαίνουσῃ· ὃ δὲ πάλιν ἔστιν 134
 ἀδύνατον. οὐδεμία γὰρ φωνή ὡς φωνή σημαντική ἔστιν· ἐπεὶ
 ἐχρὴν πάντας^{α)} τοὺς ἀντιλαμβανομένους φωνῆς Ἑλλήνας καὶ
 βαρβάρους ἀντιλαμβάνεσθαι καὶ τοῦ σημανομένου ὑπ' αὐτῆς.
 ὥστε οὐδὲ κατὰ τοῦτο ἐν φωνῇ θετέον τᾷληθές. τῶν δὲ φωνῶν 135
 αἱ μὲν εἰσιν ἀπλαῖ, αἱ δὲ σύνθετοι· ἀπλαῖ μὲν^{β)}, οἷον ἡ Δίῳν,
 σύνθετοι δέ, ὥσπερ ἡ Δίῳν περιπατεῖ. εἰ οὖν ἐν φωνῇ ἔστι τὸ
 ληθές, ἥτοι ἐν ἀπλῇ ἔστιν ἢ ἐν συνθέτῳ· ἀλλ' ἐν μὲν ἀπλῇ
 καὶ ἀσυνθέτῳ^{γ)} οὐκ ἔστιν. ἀξίωμα γὰρ εἶναι δεῖ τᾷληθές, καὶ
 οὐδὲν ἀξίωμα ἀσυνθέτον. ἐν συνθέτῳ δὲ οὐκ ἂν εἴη διὰ τὸ 136
 μηδεμίαν σύνθετον ὑφιστάναι^{δ)} λέξιν, οἷον τὴν Δίῳν ἔστιν·
 ὅτε γὰρ λέγομεν τὴν Δίῳν, οὐπω λέγομεν τὴν ἔστι, καὶ ὅτε ταύ-

potest ut rem quae nihil significat tamquam veram apprehendamus? 134. ro-
 stat ergo ut dicamus verum esse in voce aliquid significante; quod rursus
 non potest fieri. nulla enim vox, ut vox, est significativa: oportebat enim
 omnes qui vocem apprehendunt tam Graecos quam barbaros id etiam appre-
 hendere quod ab ea significatur, quamobrem ne ea quidem ratione verum
 ponendum est in voce. 135. ex vocibus autem aliae sunt simplices, aliae
 compositae; simplices quidem, ut Dion, compositae autem, ut Dion ambu-
 lat. si ergo verum est in voce, aut est in simplici aut in composita; sed
 non est in simplici et incomposita. verum enim quod est, pronuntiatum oportet
 esse, nullum autem pronuntiatum est incompositum. 136. in voce com-
 posita autem esse verum non potest, propterea quoniam nulla dictio compo-
 sita existit, ut Dion est: quando enim dicimus Dion, nondum dicimus est,

Germani. καὶς vero ranarum est et βοεκεκεκέξ, ut porcorum καὶ καὶ apud
 eundem Ammonium p. 11. σκινδαψός καὶ τραγέλαφος γλῶσσα μόνον
 συντίθησι, inquit Naz, sed τραγέλαφος quemadmodum chimaeras et si-
 milia non sola componit lingua, significant enim aliquid, licet ἐν μόνῃ
 τῇ ἐπινοῇ κεῖμενον νόημα, ut verbis eiusdem Ammonii utar p. 12. σκιν-
 δαψόν instrumentum musicum quidam interpretantur, ut Aelianus 12
 44 animal. et ex Ioba Hesychius in βλίτῳ, Athenaeus 4 p. 183 ex
 Theopompo Colophonio et Matrone. Suidas in σκινδαψός et Stephanus
 Byz. in Γαληνός. Varinus Phavorinus: σκινδαψοί, ὄργανα καὶ ὄργανα P 483
 κινδαιστήρια καὶ Ἰνδοί. postrema verba corrupta sunt vel certe aliquid
 deest, supplendum fortasse ex hoc loco scholiorum Apollonii ad librum 2
 Νῦσα ἔρος ἔστιν ἐν Ἰνδικῇ καὶ κισσῷ προσόμοιον φυτόν φτενύεται ἐκεῖ,
 ὃ προσαγορεύεται σκινδαψός. caeterum Io. Damascenus in Dialectica t. 1
 opp. p. 12 σκινδαψός γράφεται, οὔτε σημαίνει τι οὔτε γὰρ γέγονε σκιν-
 δαψός οὔτε ἔστι. hinc Timon Sillographus apud Laërtium 7 15 de ho-
 mine stolido: νοῦν εἶχεν ἐλάσσονα σκινδαψοῖο. Homero servum fuisse
 Scindapsum nomine ex Ptolemaeo Hephaestione apud Photium rotat Me-
 nagius ad iam laudatum Laërtii locum, sed lepida est Rotmari halluci-
 natio, a quo Scindapsus inter scriptores a scholiaste Apollonii Rhodii
 laudatos refertur in locis communibus ad Apollonium p. 68.

ε) ἐχρὴν πάντας] si natura (non impositione) significantiae essent vo-
 ces, ab omnibus pariter intelligerentur. confer 2 Pyrrhon. sect. 214. pro
 ἀντιλαμβανομένους in ms Ciz. ἀντιλαμβανόμενης, male.

ς) ἀπλαῖ μὲν] secundum Aristotelem voces significantes sunt tantum-
 modo nomen et verbum, caeterae consignificantes. Diodorus vero Cronus
 ut doceret quaelibet vocabula significativa esse, unum e servis suis vo-
 cavit ατQUI, alterum ετSI, ut narrat Ammonius ad librum περὶ ἐρμηνείας
 p. 16, quasi tunc non desuissent esse coniunctiones, quae iam eo ipso
 induerunt nomen proprium naturam.

γ) ἀπλῇ καὶ ἀσυνθέτῳ] ita recte mss pro συνθέτῳ.

δ) μηδεμίαν σύνθετον ὑφιστάναι] cavillatio quae fuit sect. 81 sq. et 132.

την προφερόμεθα, οὐκέτ' ἐκείνην λέγομεν. ὥστ' οὐδ' ἐν φωνῇ
 137 τάληθές. καὶ μὴν οὐδ' ἐν τῷ κινήματι τῆς διανοίας, ὡς ὑπενό-
 ησάν τινες¹⁾. εἰ γὰρ ἐν τῷ κινήματι τῆς διανοίας ἐστὶ τάληθές,
 οὐδὲν ἔσται τῶν ἐκτὸς ἀληθές. τὸ γὰρ κίνημα τῆς διανοίας ἐστὶν
 ἐν ἡμῖν καὶ οὐκ ἐκτὸς. ἄτοπον δέ γε τὸ λέγειν μηδὲν εἶναι τῶν
 ἐκτὸς ἀληθές. ἄτοπον ἄρα καὶ τὸ ἐν τῷ κινήματι τῆς διανοίας
 138 ἀπολείπειν τάληθές. τῶν τε κινήματων τῆς διανοίας ἰδίων ὄντων
 ἐκάστου οὐδὲν ἔσται κοινὸν ἀληθές. μηδενὸς δὲ ὄντος κοινού
 τινος ἀληθοῦς πάντ' ἔσται ἀσαφὴ καὶ διάφωνα. ὁ γὰρ ἔχει
 οὗτος ἀληθές, τοῦτέστι τὸ κίνημα τῆς διανοίας, τοῦθ' ἕτερος
 οὐκ ἔχει, καὶ ἀναστροφῶς, ὁ ἐκεῖνος ἔχει, τοῦθ' οὗτος οὐ κατεί-
 139 ληφεν. ἄτοπον δὲ τὸ μηδὲν εἶναι λέγειν συμφώνως ἀληθές. τοί-
 νυν καὶ τὸ ἀξιῶν ἐν τῷ κινήματι τῆς διανοίας ὑποκείσθαι
 τάληθές ἄτοπὸν ἐστὶ καὶ οὐχ ὕγιες, ἀκόλουθόν τε ἐστὶ τοῖς ἐν
 τῷ κινήματι²⁾ τῆς διανοίας ἀπολείπουσι τάληθές πάνθ' ὁμολο-
 γεῖν ἀληθῆ εἶναι, ὅσον τὸ κίνημα τῆς Ἐπικούρου διανοίας καὶ
 Ζήνωνος καὶ Δημοκρίτου καὶ τῶν ἄλλων. πᾶσι γὰρ αὐτοῖς συμ-
 βέβηκεν ἐπ' ἴσης κινήμασιν εἶναι τῆς διανοίας. ἀδύνατον³⁾ δέ
 γέ ἐστι τὰ πάντα εἶναι ἀληθῆ, ὥς καὶ τὰ πάντα ψευδῆ. τοίνυν
 140 οὐδὲ τὸ κίνημα τῆς διανοίας ἀληθές ἐστίν. ἀλλὰ γὰρ διὰ τοσού-
 των περὶ τε κριτηρίου καὶ περὶ ἀληθοῦς ἀπορήσαντες τὸ μετὰ
 τοῦτο σκεπτόμεθα καὶ περὶ τῶν συντιθεμένων ἐφ' ὁδῶν ἀπὸ τοῦ
 κριτηρίου πρὸς κατάληψιν τοῦ μὴ αὐτόθεν ὑποπίπτοντος ἀλη-
 θοῦς, τοῦτέστι τοῦ τε σημείου καὶ τῆς ἀποδείξεως.

Καὶ τάξει γε πρῶτον περὶ σημείου λέγομεν· μετουσίμ γὰρ
 τούτου ἡ ἀπόδειξις ἐκκαλυπτική γίνεται τοῦ συμπεράσματος.

et quando hanc proferimus, non amplius illam dicimus, quamobrem nec in
 voce est verum, 137. sed nec in motu cogitationis, ut putarunt nonnulli:
 nam si in motu cogitationis est verum, nihil erit verum ex iis quae sunt ex-
 trinsecus. motus enim cogitationis est in nobis et non extra. absurdum est
 autem dicere nihil esse verum ex iis quae sunt extrinsecus; absurdum est
 ergo verum relinquere in motu cogitationis. 138. et cum motus cogitationis
 sint uniuscuiusque proprii, nullum erit verum commune. si nullum autem
 sit verum commune, erunt omnia incerta et obscura et discrepantia, quod
 enim iste habet verum, nempe motum cogitationis, hoc alius non habet: et
 contra, quod ille habet, hoc iste non comprehendit. absurdum est autem di-
 cere nihil esse verum de quo omnes consentiant. 139. censere ergo in motu
 cogitationis positum esse verum, est absurdum et non recte habet, et est
 consequens iis qui verum relinquunt in motu cogitationis, ut fateantur omnia
 esse vera, utpote motum cogitationis Epicuri et Zenonis et Democriti et alio-
 rum: ex aequo enim iis omnibus accidit, ut sint motus cogitationis, fieri au-
 tem non potest ut sint omnia vera, ut nec omnia falsa, ergo nec motus co-
 gitationis est verum, 140. caeterum cum per haec moverimus dubitationes de
 criterio veri et de vero, deinceps consideremus de viis ac rationibus a cri-
 terio veri compositis ad verum quod non ex se ipso se offert comprehenden-
 dum, nempe de signo et demonstratione.

Et ordine quidem primum dicamus de signo: nam per eius adminiculum
 demonstratio detegit conclusionem.

1) ὡς ὑπενόησάν τινες] nemo tamen Sexto innotuit, qui illam senten-
 tiam defensitasset; vide supra ad sect. 13.

2) ἀκόλουθόν τε ἐστὶ τοῖς ἐν τῷ κινήματι] ita legendum supplendum-
 que postulat sensus pro ἀνακόλουθόν τε ἐστὶ τῷ κινήματι.

3) ἀδύνατον] ita mss recte pro ἀδυνάτον.

Εἴ ἔστι τι σημεῖον.

Ἐπεὶ τῶν πραγμάτων διττὴ τίς ἐστι κατὰ τὸ ἀνωτάτω^{m)} 141
 διαφορά, καθ' ἣν τὰ μὲν ἐστὶ πρόδηλαⁿ⁾, τὰ δὲ ἄδηλα· καὶ
 πρόδηλα μὲν τὰ αὐτόθεν ὑποπίπτοντα ταῖς τε αἰσθήσεσι καὶ τῇ
 διανοίᾳ, ἄδηλα δὲ τὰ μὴ ἐξ αὐτῶν^{o)} ληπτά. μεθοδικώτερον δὲ
 εἰς μὲν τὴν τῶν ἐναργῶν ἀπορίαν ὁ περὶ κριτηρίου λόγος ἡμῖν
 ἀποδέδοται. τούτου γὰρ ἀβεβαίου^{p)} δειχθέντος ἀδύνατον γίνεται 142
 καὶ τὸ περὶ τῶν φαινομένων δυσχυρίζεσθαι, ὅτι τοιαῦτά ἐστι
 πρὸς τὴν φύσιν ὅποια φαίνεται. λειπομένης δὲ ἐτι τῆς τῶν ἀδή-
 λων διαφορᾶς καλῶς ἔχειν^{q)} ἡγοῦμεθα καὶ πρὸς τὴν ταύτης
 ἀθέτησιν συντόμῳ τινὶ χρήσασθαι ἐφ' ὁδῷ, τῇ τὸ τε σημεῖον καὶ
 τὴν ἀπόδειξιν ἀναιρούσῃ. τούτων γὰρ πάλιν ἀναιρουμένων ἀβε-
 βαιος γίνεται καὶ ἡ δι' αὐτῶν τοῦ ἀληθοῦς κατάληψις. βραχέα
 δ' ἴσως οἰκεῖον ἐστὶ πρὸ τῶν κατὰ μέρος^{r)} διελθεῖν περὶ τῆς
 τοῦ σημείου φύσεως.

Λέγεται τοίνυν τὸ σημεῖον διχῶς^{s)}, κοινῶς τε καὶ ἰδίως. 143

II. An sit aliquod signum.

141. Quoniam duplex est rerum in summo differentia, per quam aliae
 sunt manifestae, aliae non manifestae; et manifestae quidem, quae ex se
 ipsis incurrunt in sensus et in cogitationem, non manifestae autem, quae ex
 se non possunt apprehendi, itaque methodi et ordinis observantes ut dubita-
 tiones de evidentibus movere possemus, de criterio veri disputavimus. 142. nam
 si hoc instabile ac infirmum fuit ostensum, fieri non potest, ut de iis quae
 apparent, certo affirmetur, illa esse eiusmodi natura cuiusmodi apparent. cum
 autem rerum non manifestarum adhuc restet differentia, bonum ducimus ad
 eam quoque infirmam ac abolendam via quadam compendiarie nobis esse
 utendum, quae et signum perimat et demonstrationem. nam si haec rursus
 tollantur, infirma et minime stabilis est quae per ipsa fit veri comprehensio.
 paucis autem fortasse convenit antequam ad singularia descendimus, disserere
 de natura signi.

143. Dicitur ergo signum bifariam, communiter et proprie: communiter

m) κατὰ τὸ ἀνωτάτω] sic saepe noster, ut notavi ad indicem capitum
 lib. 1 Pyrrhon. Philo de agricultura pag. 161 ἐνίοι τὸν λόγον εἰς τὰ
 ἀνωτάτω ἔργα, ὄνομα, ῥῆμα, σύνδεσμον τέμνουσιν.

n) τὰ μὲν ἐστὶ πρόδηλα] confer lib. 1 Pyrrhon. sect. 138 et lib. 2
 sect. 97 sq. atque infra hoc libro sect. 315 sq.

o) μὴ ἐξ αὐτῶν] ms Ciz. αὐτῶν, et passim haec promiscue poni ob-
 servabis.

p) τούτου γὰρ ἀβεβαίου] ita legendum pro βεβαίου, sensus et ratio
 requirit.

q) καλῶς ἔχειν] ita mss pro ἔχει. pro καλῶς etiam minus recte editi
 καθῶς.

r) πρὸ τῶν κατὰ μέρος] male ms Ciz. πρὸς τῶν.

s) τὸ σημεῖον διχῶς] confer Laërtium 9 96, ubi signum dividitur in
 ἀσθητόν et νοητόν. et nostrum infra sect. 151 sq. ac 2 Pyrrhon. sect.
 100. in historia quoque philosophica, quae inter Galeni opera legitur,
 c. 4 σημεῖον aliud dicitur ἐνδεικτικόν, ut fumus respectu ignis, aliud
 ὑπομνηστικόν, ut lac respectu mulieris quae peperit. sunt etiam ὑπομνη-
 στικοῦ exempla signa pugnae quae ex Euripidis Phoenissis v. 1386 refert
 Ammonius p. 8 in librum περὶ ἐρμηνείας.

ἐπεὶ δ' ἀφεῖδη πυρρός ὡς Τυρσηνικῆς

σάλπιγγος ἤχος, σῆμα φοινίκου μάχης.

at signum ἐνδεικτικόν in demonstratione est, ex quo propositio demon-
 stranda colligitur, ἀξίωμα ἐν ὕμνῳ συνημμένῳ ἡγούμενον, καὶ ἐκκαλυ-

κοινῶς μὲν τὸ δοκοῦν τι δηλοῦν, καθὼς καὶ τὸ πρὸς ἀνανέωσιν¹⁾ τοῦ συμπαρατηρηθέντος αὐτοῦ πράγματος χρησιμεῖον εἰώθαμεν καλεῖν σημεῖον· ἰδίως δὲ τὸ ἐνδεικτικὸν τοῦ ἀδηλουμένου πράγμα-
 144 τος, περὶ οὗ καὶ πρόκειται ζητεῖν ἐπὶ τοῦ παρόντος. εἰ δὲ τὸ
 P 485 τρανότερον²⁾ ἐπιβάλλει αὐτοῦ τῇ φύσει, πάλιν προληπτικόν, ὅπως
 ἀνώτερον³⁾ ἐλέγομεν, ὅτι τῶν πραγμάτων⁴⁾ πρόδηλα μὲν ἐστὶ
 τὰ ἐξ αὐτῶν εἰς γνῶσιν ἡμῖν ἐρχόμενα, οἷον ἦν ἐπὶ τοῦ παρόν-
 τος τὸ ἡμέραν εἶναι καὶ τὸ ἐμὲ διαλέγεσθαι⁵⁾, ἀδηλα δὲ τὰ μὴ
 οὕτως ἔχοντα.

Πόσαι διαφοραὶ ἀδήλων.

- 145 Τῶν δὲ ἀδήλων τὰ μὲν τινα ἦν καθάπαξ ἀδηλα, τὰ δὲ
 φύσει ἀδηλα, τὰ δὲ πρὸς καιρὸν ἀδηλα. ὧν πρὸς καιρὸν μὲν
 ἀδηλα καλεῖται, ἅπερ τὴν φύσιν μὲν ἔχοντα ἐναργῆ παρὰ τινος
 ἔξωθεν⁶⁾ περιστάσεις κατὰ καιροὺς ἡμῖν ἀδηλεῖται, οἷον νῦν ἡ
 τῶν Ἀθηναίων πόλις⁷⁾ ἡμῖν· φύσει μὲν γὰρ ἐναργὴς ἐστὶ καὶ
 146 πρόδηλος, παρὰ δὲ τὸ μεταξὺ διάστημα ἀδηλεῖται. φύσει δὲ ἦν
 ἀδηλα τὰ δι' αἰῶνος ἀποκεκρυμμένα⁸⁾ καὶ μὴ δυνάμενα ὑπὸ

quidem, quicquid videtur aliquid significare, quo pacto etiam solemus signum vocare id quo utimur ad recolendam memoria rem quae cum ipso consuevit observari; proprie autem id quod rem obscuram indicat, de quo propositum est quaerere in praesentia. 144. si hoc autem ad eius naturam apertius et evidentius intelligendam pertinet, rursus praemittendum est, quod superius dicebamus, ex rebus eas quidem esse manifestas, quae ex se ipsis ad nostram veniunt cognitionem, ut est, in praesentia diem esse et me disserere; obscuras autem, quae non sic habent.

III. Quot sint non manifestarum rerum differentiae.

145. Ex rebus obscuris aliquae simpliciter obscurae sunt, aliae natura, aliae ad tempus. ex his ad tempus obscurae appellantur, quae sua quidem natura sunt evidentes, sed propter aliquas externas circumstantias aliquo tempore obscurae nobis sunt, ut nobis nunc est civitas Atheniensium: nam natura quidem evidens ac manifesta est, sed propter intervallum quod intercedit obscura iam est nobis. 146. natura autem obscurae res sunt, quae perpetuo sunt occultae. neque possunt sub nostram cadere evidentiam, ut sunt pori seu

πικρὸν τοῦ λήγοντος, ita leg. apud Galenum, pro συνημμένον καὶ ἡγού-
 μένον ἐγκαλυπτικόν t. 2 ed. Paris. p. 25.

1) πρὸς ἀνανέωσιν] infra sect. 152. 153 ἀνανεούμεθα recolimus, me-
 moria ἀνανεοῦται. sect. 288.

P 485 2) τρανότερον] ita rectius ms Vratislav. pro τρανότερον, primam enim
 syllabam in τρανός producunt poëtae.

3) ἀνώτερον] sect. 141.

4) ὅτι τῶν πραγμάτων] illud ὅτι abest a ms Ciz. et Vratislav.

5) ἐμὲ διαλέγεσθαι] vide lib. adv. Geometras sect. 9.

6) παρὰ τινος ἔξωθεν] in editis post παρὰ τινος legebatur μὲν, quod
 in ms Ciz. recte omittitur.

7) ἡ τῶν Ἀθηναίων πόλις ἡμῖν] idem legitur 2 Pyrrhon. sect. 98, ubi
 dicta, si placet, vide.

8) δι' αἰῶνος ἀποκεκρυμμένα] sic infra sect. 177 et 186 δι' αἰῶνος
 ἐστασιάζειν συμβέβηκεν. intelligitur autem per αἰῶνα tota praesens vita
 mortalium, ut Io. Damascenus lib. 2 de orthodoxa fide c. 1 αἰὼν λέγε-
 ται ὁλος ὁ παρὼν βίος. Olympiodorus in c. 1 Ecclesiastae p. 609 αἰὼν
 ποτὲ μὲν σημαίνει τὴν χρονικὴν παρέκτασιν τοῦδε τοῦ παντός τὴν ἀπὸ
 τῆς κτίσεως τοῦ κόσμου ἄχρι συντελείας.

τὴν ἡμετέραν πεσεῖν ἐνάργειαν, καθάπερ οἱ νοητοὶ πόροι⁹⁾, καὶ
 τὸ ἀξιούμενον ἐκτός εἶναι τοῦ κόσμου τισὶ φυσικῶς ἄπειρον κε-
 νόν¹⁰⁾. καθάπαξ δὲ ἀδηλα τυγχάνειν λέγεται τὰ μηδέποτε ὑπ'¹⁴⁷
 ἀνθρωπίνην κατάληψιν πεφυκότα πίπτειν, οἷον ἐστὶ τὸ ἀρίστους
 εἶναι τοὺς ἀστέρας¹¹⁾ ἢ περισσοὺς, καὶ τὸ τοσάδε ὑπάρχειν ἐν
 Αἰβύῃ ψάμμους¹²⁾. τεσσάρων οὖν οὐσῶν ἐν τοῖς πράγμασι δια-
 148 φορῶν, μιᾶς μὲν τῶν ἐναργῶν, δευτέρας δὲ τῆς τῶν καθάπαξ
 ἀδήλων, τρίτης δὲ τῆς τῶν φύσει ἀδήλων, τετάρτης τῆς τῶν
 πρὸς καιρὸν, οὗ πᾶσαν φαιμεν διαφορὰν σημείου δεῖσθαι, ἀλλὰ
 τινα. εὐθέως γὰρ οὕτε τὰ καθάπαξ ἀδηλα ἐπιδέχεται τι σημεῖον¹⁴⁹
 οὔτε τὰ ἐναργῆ¹³⁾, ἀλλὰ τὰ μὲν ἐναργῆ, ὅτι ἐξ αὐτῶν προσπί-
 πτει καὶ οὐδενὸς ἑτέρου δεῖται πρὸς μὲνυσιν· τὰ δὲ καθάπαξ
 ἀδηλα, ὅτι κοινῶς πᾶσαν ἐκπεφυκότα κατάληψιν οὐδὲ τὴν διὰ
 σημείου ἐπιδέχεται. τὰ δὲ φύσει ἀδηλα καὶ τὰ πρὸς καιρὸν χρεῖαν P 486
 ἔχει τῆς ἐκ τοῦ σημείου παρατηρήσεως· τὰ μὲν πρὸς καιρὸν¹⁵⁰
 ἀδηλα, ὅτι κατὰ τινος περιστάσεις αἱρεται ἐκ τῆς πρὸς ἡμᾶς
 ἐναργείας, τὰ δὲ φύσει ἀδηλα, ὅτι διὰ παντός ἐστιν ἀφανῆ.

Αἰτιῆς οὖν οὗσης διαφορᾶς τῶν σημείου δεομένων πραγμάτων-¹⁵¹

meatus corporis quos percipit intelligentia, et quod nonnulli censent esse na-
 turaliter extra mundum, iuane infinitum. 147. simpliciter denique obscurae
 res dicuntur, quae sunt huiusmodi ut sua natura sub humanam numquam ca-
 dant comprehensionem, ut stellas esse pares aut impares et tam multas esse
 numero arenas in Libya. 148. cum sint ergo quattuor in rebus differentiae,
 una quidem evidentiū, secunda autem earum quae sunt simpliciter obscu-
 rae, tertia earum quae natura obscurae sunt, quarta tandem earum quae sunt
 ad tempus: non omnem differentiam dicimus opus habere signo, sed aliquam.
 149. iam enim neque quae sunt obscurae simpliciter, ullum admittunt signum,
 neque quae sunt evidentes, sed evidentes quidem, quoniam ex se incurrunt,
 nullo alio opus habent ad indicandum; quae sunt autem simpliciter obscurae,
 quoniam cum communiter omnem effugiant comprehensionem, nec eam ad-
 mittunt quae fit per signum. 150. quae sunt autem obscurae natura et quae
 ad tempus sunt obscurae indigent ea quae est ex signo observatione, hae ad
 tempus obscurae quidem, quoniam per aliquas circumstantias nostrae subdu-
 cuntur evidentiā; quae autem sunt obscurae natura, quoniam illae sensibus
 nostris numquam apparent.

151. Cum ergo sit duplex differentia rerum quae signo indigent, duplex

9) οἱ νοητοὶ πόροι] 2 Pyrrhon. sect. 98 et 140.

10) ἄπειρον κενόν] dari hoc visum est Pythagoreis Stoicisque. vide
 Plutarchum lib. 1 de placitis physic. c. 18 et lib. 2 c. 9, ex quo illud
 repetit Eusebius 15 40 et Galenus hist. philos. c. 22 et 46. de Stoicis
 praeter Laërtium 7 140 laudatosque a viris doctis Plutarchum lib. de
 communibus notitiis et Philoponum in 4 Physic. Stobaeus c. 22 Eclog.
 Phys. p. 38 Ζήνων καὶ οἱ ἀπ' αὐτοῦ ἐντός μὲν τοῦ κόσμου μηδὲν εἶναι
 κενόν, ἔξω δ' αὐτοῦ ἄπειρον. hinc apud Galenum lib. 4 in sextum Epi-
 demiorum t. 5 ed. Basil. p. 497 pro στοιχικῶν legendum Στωϊκῶν. Ἀρι-
 στοτέλους καὶ Στωϊκῶν οὐδαμῶδε κενόν οὐδὲν ἐν τῷ κόσμῳ πεπισμένων
 ὑπάρχειν.

11) ἀρίστους εἶναι τοὺς ἀστέρας] vide ad lib. superiorem sect. 243.

12) ἐν Αἰβύῃ ψάμμους] Libyam Cyrenaicam intellige, quae ab arena-
 rum multitudinis etiam dicta Ammoniaca est, et Ammiano 22 ult. ari-
 dior. notum illud Catulli: quam magnus numerus Libyssae arenae.

13) οὔτε τὰ ἐναργῆ] haec supplenda et sensu iubente et suadente in-
 terprete Herveto.

των διττὸν ἀνεφάνη καὶ τὸ σημεῖον¹⁾, τὸ μὲν τι ὑπομνηστικόν, ὅπερ μάλιστα ἐπὶ τῶν πρὸς καιρὸν ἀδήλων²⁾ φαίνεται χρησιμεῖον, τὸ δὲ ἐνδεικτικόν, ὅπερ ἐπὶ τῶν φύσει ἀδήλων ἀξιοῦται
152 παραλαμβάνεσθαι. καὶ δὴ τὸ μὲν ὑπομνηστικὸν συμπαρατηρηθὲν τῷ σημειωτῷ³⁾ δι' ἐναργείας ἅμα τῷ ὑποπείσειν ἐκείνου ἀδηλουμένου ἄγει ἡμᾶς εἰς ὑπόμνησιν τοῦ συμπαρατηρηθέντος αὐτῷ, νῦν δὲ ἐναργῶς μὴ προπίπτοντος⁴⁾, ὥς ἐπὶ τοῦ καπνοῦ καὶ τοῦ πυρός. ταῦτα γὰρ πολλάκις ἀλλήλοις συνεξεγμένα παρατηρήσαντες ἅμα τῷ τὸ ἕτερον ἰδεῖν, τουτέστι τὸν καπνόν, ἀνανεούμεθα
153 τὸ λοιπόν, τουτέστι τὸ μὴ βλεπόμενον πῦρ. ὁ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τῆς τῷ ἔλκει ἐπιγινόμενης οὐλῆς, καὶ ἐπὶ τῆς τοῦ θανάτου προηγουμένης καρδίας τρώσεως. οὐλὴν τε γὰρ ἰδόντες προηγησάμενον ἔλκος⁵⁾ ἀνανεούμεθα, καρδίας δὲ τρώσιν θεισάμενοι μέλλοντα θάνατον προγινώσκουμεν. ἀλλὰ τὸ μὲν ὑπομνηστικὸν
154 σημεῖον τοιαύτην εἶχε τὴν ιδιότητα. τὸ δὲ ἐνδεικτικὸν διέφερε τούτου. οὐκέτι γὰρ καὶ αὐτὸ συμπαρατήρησιν τῷ σημειωτῷ ἐπιδέχεται. ἀρχῇθεν γὰρ ἀνύποπτόν ἐστι τὸ φύσει ἀδήλον πρᾶγμα, καὶ διὰ τοῦτο οὐ δύναται τινι τῶν φαινομένων συμπαρατηρηθῆναι, ἀλλ' ἀντικρὺς ἐκ τῆς ἰδίας φύσεως καὶ κατασκευῆς μονονουχὶ φωνῇ ἀφ' ἑνὸς λέγεται σημαίνειν τὸ οὗ ἐστίν ἐνδεικτι-

quoque sese offert signum, alterum quidem commonitorium, quod videtur maxime esse usui in rebus quae sunt ad tempus obscurae; alterum autem indicatorium, quod censetur assumendum in iis rebus quae sunt obscurae natura. 152. et commonitorium quidem simul observatum cum re signata evidenter percepta sensibus, simulatque post illam rem obscuratam iterum se obtulerit, simul deducit nos ad recordationem illius rei, quae simul cum eo fuit observata, nunc autem evidenter sese non offert, ut sit in fumo et igne. haec enim saepe inter se invicem coniuncta observantes simulatque alterum viderimus, nempe fumum, alterum recolimus memoria, nempe ignem qui non cernitur. 153. eadem est ratio et in cicatrice quae ulceri succedit, et in vulneratione cordis quae mortem praecedit: nam cum cicatricem videmus, ulcus quod praecessit memoria recolimus, et conspecta cordis vulneratione mortem futuram praenoscimus, ac signum quidem commonitorium talem habet proprietatem. 154. indicatorium autem ab eo differt: neque enim utique id admittit observationem simul cum re signata, nam initio rem naturae obscuram ne suspicionem quidem licet assequi, et propterea nec signum huiusmodi observari simul cum aliquo ex iis quae apparent potest, sed perspicue ex propria natura et constitutione tantum non voce emissa significare dicitur rem

P 486 α) διττὸν τὸ σημεῖον] repetenda hic quae dixi ad sect. 141. licet et in praesenti addere quod in scholiis ad Hermogenem p. 366 notatur de differentia inter τεκμήριον et σημεῖον. τεκμήριον nimirum esse, quod nunquam non praecedit aut praesto est et ex quo semper fas est signatum colligere, ut ex fumo ignem; σημεῖον autem quod plerumque valet ad rem significandam, ut noto spirante secuta erit navigatio: vel rarius etiam, ut si murorum est perforator, in thesaurum incidet.

β) ἐπὶ τῶν πρὸς καιρὸν ἀδήλων] adde infra sect. 156 et lib. 2 Pyrrhon. sect. 99.

γ) τῷ σημειωτῷ] ita recte mss pro τῷ σημειῶ τῷ, quod vitium semel iterumque deinceps recurrit, et emendatum est etiam 2 Pyrrhon. sect. 101 aliisque in locis.

[δ] immo: προσπίπτοντος]

ε) προηγησάμενον ἔλκος] ms Ciz. προησάμενον, male.

κόν. οἷον ἡ ψυχὴ τῶν φύσει ἀδήλων ἐστὶ πραγμάτων· οὐδέποτε **155** γὰρ ὑπὸ τὴν ἡμετέραν πέφυκε πίπτειν ἐνάργειαν. τοιαύτη δὲ οὐσα ἐκ τῶν περὶ τὸ σῶμα κινήσεων ἐνδεικτικῶς μηνύεται· λογιζόμεθα γὰρ ὅτι δυνάμεις τις ἐνδεδυκνῦα τῷ σώματι τοιαύτας αὐτῷ κινήσεις ἐνδίδωσιν. ἀλλὰ γὰρ δυοῖν ὄντων⁶⁾ σημείων τοῦ τε ὑπο- **156** μνηστικοῦ καὶ ἐπὶ τῶν πρὸς καιρὸν ἀδήλων τὰ πολλὰ χρησιμεύειν δοκοῦντος, καὶ τοῦ ἐνδεικτικοῦ, ὅπερ ἐπὶ τῶν φύσει ἀδήλων ἐγκρίνεται, μελλήσομεν πᾶσαν ποιεῖσθαι ζήτησιν καὶ ἀπο- **P 487** ρίαν οὐ περὶ τοῦ ὑπομνηστικοῦ, τοῦτο γὰρ παρὰ πᾶσι κοινῶς τοῖς ἐκ τοῦ βίου πεπίστευται χρησιμεύειν, ἀλλὰ περὶ τοῦ ἐνδεικτικοῦ· τοῦτο γὰρ ὑπὸ τῶν δογματικῶν φιλοσόφων καὶ τῶν λογικῶν λατρῶν⁷⁾, ὥς δυνάμενον τὴν ἀναγκαιοτάτην αὐτοῖς παρέχειν χρείαν, πέπλασται. ὅθεν οὐδὲ μαχόμεθα ταῖς κοιναῖς τῶν **157** ἀνθρώπων προλήψεσιν οὐδὲ συγχέομεν τὸν βίον λέγοντες μηθὲν εἶναι σημεῖον, καθάπερ τινὲς ἡμᾶς συκοφαντοῦσιν· εἰ μὲν γὰρ πᾶν ἀνθρώπινον σημεῖον, τάχ' ἴσως ἂν καὶ τῷ βίῳ καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐμαχόμεθα. νυνὶ δὲ οὕτω καὶ αὐτοὶ ἐγνώμεν ἐκ μὲν καπνοῦ⁸⁾ πῦρ, ἐκ δὲ οὐλῆς προηγησάμενον ἔλκος, ἐκ δὲ προηγουμένης καρδίας τρώσεως θάνατον, ἐκ δὲ προκειμένης ταινίας⁹⁾ ἄλκιμα λαμβάνοντες. νῦν οὖν ἐπεὶ τὸ μὲν ὑπομνηστικὸν σημεῖον **158** τίθεμεν, ὃ χρῆται ὁ βίος, τοῦτο δὲ¹⁰⁾ ὑπὸ τῶν Δογματικῶν

eius est indicatorium. 155. sic anima est ex iis rebus quae sunt natura obscurae; animae enim natura numquam cadit sub nostram evidentiam. cum autem sit eiusmodi, indicative significatur ex motibus corporis: colligimus enim quod vis quaedam induta corpore ei tales indit motus. 156. verum enimvero cum duo sint signorum genera, nempe commonitorium, quod in rebus quae sunt ad tempus obscurae, videtur valde utile, et indicatorium, quod refertur ad res naturae obscuras; omnis nostra futura est quaestio et dubitatio non de commonitorio, nemo enim est qui non credat in communi vita hoc ex usu esse, sed de indicatorio: hoc enim confictum est a dogmaticis philosophis et a rationalibus medicis, ut quod possit ipsis praebere usum maxime necessarium. 157. unde nec pugnamus cum communibus et anticipatis hominum notionibus nec vitam confundimus dicentes nullum esse signum, ut quidam nos calumniantur: nam si tolleremus omne signum, ita pugnaremus fortasse cum vita et cum omnibus hominibus. nunc autem ipsi quoque novimus ex fumo praecessisse ignem, ex cicatrice ulcus, ex praecedente cordis vulneratione mortem insecuturam, et ex proposita taenia conicimus unctionem. 158. nunc ergo quoniam signum quidem commonitorium ponimus, quo vita humana uti-

π) δυοῖν ὄντων] ms Vratislav. δυεῖν. de duobus hisce signorum generibus idem modo dixerat sect. 151.

ο) τῶν λογικῶν λατρῶν] sectam medicorum rationalium empiricae adversam tangit, quorum magna pars in σημειωτικῇ et abditarum caussarum ex signis externis colligendarum notitia versatur, de quibus Celsus libro secundo, ut Hippocratis προγνωστικά et προορητικῶν libros omit- **P 487** tam, Galenique περὶ τοῦ προγινώσκειν, περὶ προγνώσεως, περὶ προγνώσεως διὰ σφυγμῶν etc. ab Empiricis autem signa illa sperni innuit infra sect. 191.

ρ) ἐκ μὲν καπνοῦ] exempla signi ὑπομνηστικοῦ, quae ipse noster produxerat sect. 152 sq.

σ) ἐκ ταινίας ἄλκιμα] pugiles athletae, quos ad certamen ungi mos, taenia redimebantur, ut constat vel ex Thucydide 4 121 ubi de Braida: ἰδίᾳ δὲ ἐταιρίζον τε καὶ προσήρχοντο ὥσπερ ἀθλητῇ.

τ) τοῦτο δὲ] ἐνδεικτικόν.

ψευδῶς δοξασθὲν ἀναιροῦμεν, μήποτε πρὸς τῷ μὴ μάχεσθαι τῷ βίῳ ἔτι καὶ συναγορεύομεν αὐτῷ; ἐπεὶπερ τοὺς κατεξαναστάντας^{*)} τῆς κοινῆς προλήψεως Δογματικούς καὶ τὰ φύσει ἄδηλα γινώσκειν λέγοντας σημειωτικῶς^{ι)}, ἐκ φιλοσοφίας ἐλέγχουμεν.

159 Ταῦτα μὲν οὖν ὥς ἐν κεφαλαίοις περὶ τοῦ ὑπὸ τὴν ζήτησιν πίπτοντος σημείου λελέχθω. χρὴ δὲ ἐπὶ τοῦ παρόντος διὰ μνήμης ἔχειν τὸ σκεπτικὸν ἔθος^{υ)}. τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ μὴ μετὰ πείσματος καὶ συγκαταθέσεως ἐκτίθεσθαι τοὺς κατὰ τῆς ὑπάρξεως τοῦ σημείου λόγους. ἴσον γὰρ ἦν τὸ τοιοῦτο ποιεῖν τῷ ἀξιοῦν εἶναι τι σημεῖον παραπλησίως τοῖς δογματίζουσιν, ἄλλως τε εἰς ἰσοσθένειαν^{χ)} τὴν ζήτησιν ἄγειν καὶ δεικνύναι ὅτι ἐπ' ἴσης ἐστὶ πιστὸν τῷ εἶναι τι σημεῖον τὸ μὴ εἶναι, ἢ ἀνάπαλιν ἐπ' ἴσης ἄπιστον τῷ μηδὲν ὑπάρχειν τὸ ὑπάρχειν τι σημεῖον. ἐν-
160 τεῦθεν γὰρ ἡ ἀρεσφία^{ψ)} καὶ ἡ ἐποχὴ γίνεταί τῇ διανοίᾳ. ἀμέλει γοῦν διὰ τοῦτο καὶ ὁ δοκῶν ἡμῖν ἀντιλέγειν φάσκουσι μηδὲν
P 488 εἶναι ἐνδεικτικὸν σημεῖον, βοηθός ἐστιν, καὶ τὸ ὀφείλον κατασκευάζεσθαι μέρος σκεπτικῶς τοῦτ' αὐτὸς προλαβὼν κατασκευάζει. εἰ γὰρ οἱ μὲν κατὰ τοῦ σημείου κομιζόμενοι παρὰ τοῖς

tur, hoc autem tollimus quod a Dogmaticis falsa inductum est opinione, an non praeterea quod cum vita non pugnamus, eam etiam defendimus? quoniam Dogmaticos, qui adversus communem et anticipatam hominum insurrexerunt notionem et dicunt se per signa scire res quae sunt natura obscurae, ex philosophia refellimus.

159. Atque haec quidem in summa dicta sint de signo quod cadit sub quaestionem, oportet autem in praesentia memoria tenere morem Scepticorum. is autem est, non cum persuasione et assensione exponere rationes contra signi existentiam: hoc enim facere perinde esset ac cum Dogmaticis censere esse aliquod signum, sed deducere quaestionem utrinque ad par robur et ostendere quod est aequè credibile esse et non esse aliquod signum, aut contra aequè incredibile aliquod esse signum atque non esse: hinc enim in mente nascitur suspensio inclinationis et assensionis. 160. propter hoc is ipse etiam indicatorium, et partem sceptice confirmandam ipse assumit et confirmat, si enim quae ab iis qui dubitant adversus signum afferuntur rationes, sunt ad-

*) τοὺς κατεξαναστάντας] voce κατεξαναστῶσι pro in contrarium exurgere utitur etiam noster libro adversus Ethicos sect. 212, et κατεξαναστατικός pro eo quod primum est ad consurgendum sect. 104 et 106 eiusdem libri. sic κατεξανάστασιν dixit Longinus pro contra insurgendi animo c. 7 p. 44 ed. Tollianae et Iamblichus in vita Pythagorae c. 31. Nazianzenus orat. 20 p. 352 οὐδὲν ἀναδὲς οὐδὲ τοῦ καιροῦ κατεξαναστῆς, ὥσπερ ἄλλος τις. Proclus in Politiam Platonis p. 408 κατεξανιστάμενος δὲ τοῦ ἀρχοντος διέφθειρε τὴν σχετικὴν ἀρχήν. idem p. 410 ὅπως κρατῶσι πάντων τῶν κατεξανίστασθαι τῆς πολιτείας ἐπιχειρούντων. et paullo ante eadem pagina: ὁρεῖς δὲ κράτος ἔχειν ἐθέλουσα κατὰ τοῦ χείρονος ὁρέξεως καὶ κατεξανισταμένης αὐτῆς οὐκ ἀνεχομένη τῶν ὑπὲρ αὐτὴν ὁρέξεων. simile vocabulum συνεξακολουθήσαντες infra sect. 333.

ι) γινώσκειν λέγοντας σημειωτικῶς,] hic interpungendum, non post λέγοντας.

υ) τὸ σκεπτικὸν ἔθος] idem inculcat lib. 2 Pyrrhon. sect. 79 et 103 atque infra hoc libro sect. 476 sq.

χ) εἰς ἰσοσθένειαν] adde laudati lib. 2 Pyrrhon. sect. 130. 133.

ψ) ἡ ἀρεσφία] de hac voce Sceptica dictum ad lib. 1 Pyrrhon. sect. 190. inferius pro ἐφετόν lego ἐφεκτέον [quod restituimus], ut vanti.

ἀπορητικοῖς λόγοι σφόδρ' εἰσὶ σθεναροὶ καὶ σχεδὸν ἀναντίρρητοι, τούτων δὲ οὐ λείπονται καὶ οἱ παρὰ τοῖς Δογματικοῖς τὴν ὑπαρξίν αὐτοῦ κατασκευάζοντες, αὐτόθεν ἐφεκτέον ἐστὶ περὶ τῆς ὑπάρξεως καὶ μὴ ἀδίκως τῷ ἑτέρῳ μέρει προσθετέον. πλὴν καὶ 161 τοῦ σκεπτικοῦ ἔθους παρασταθέντος χωρῶμεν λοιπὸν καὶ ἐπὶ τὴν τοῦ προκειμένου κατασκευήν. τῶν οὖν ὄντων, φασὶν οἱ ἀπὸ τῆς σκέψεως, τὰ μὲν ἐστὶ κατὰ διαφοράν²⁾, τὰ δὲ πρὸς τί πως ἔχοντα· καὶ κατὰ διαφορὰν μὲν ὅποσα κατ' ἰδίαν ὑπόστασιν καὶ ἀπολύτως νοεῖται, οἷον λευκὸν μέλαν γλυκὺ πικρὸν πᾶν τὸ τούτοις παραπλήσιον· ψιλοῖς γὰρ αὐτοῖς καὶ κατὰ περιγραφὴν ἐπιβάλλομεν καὶ δίχα τοῦ ἑτερόν τι συνεπινοεῖν. πρὸς τι δὲ ἐστὶ^{α)} 162 τὰ κατὰ τὴν ὥς πρὸς ἕτερον σχέσιν νοούμενα, καὶ οὐκέτι ἀπολελυμένως λαμβανόμενα, τουτέστι κατ' ἰδίαν, οἷον τὸ λευκότερον καὶ μελάντερον καὶ γλυκύτερον καὶ πικρότερον καὶ πᾶν εἴ τι τῆς αὐτῆς ἐστὶν ιδέας. οὐ γὰρ ὅν τρόπον τὸ λευκὸν ἢ τὸ μέλαν ἢ τὸ πικρὸν κατ' ἰδίαν ἐνοεῖτο περιγραφὴν, οὕτω καὶ τὸ λευκότερον ἢ μελάντερόν ἐστιν, ἀλλ' ἵνα τοῦτο νοήσωμεν, συνεπιβάλλειν δεῖ καὶ ἐκείνῳ τῷ οὐ λευκότερόν ἐστιν ἢ τῷ οὐ μελάντερόν ἐστιν^{β)}. καὶ ἐπὶ τοῦ γλυκύτερου καὶ πικροτέρου ὁ αὐτὸς λόγος.

Ἐπεὶ οὖν δύο εἰσὶ τῶν πραγμάτων διαφοραί, μία μὲν ἡ τῶν 163 κατὰ διαφοράν, δευτέρα δὲ ἡ τῶν πρὸς τί πως ἔχόντων, δεήσει καὶ τὸ σημεῖον τό γε ἐνδεικτικὸν ἦτοι τῶν κατὰ διαφοράν ἢ τῶν πρὸς τι ὑπάρχειν· τρίτη γὰρ μετὰ τούτων ιδέα τῶν πραγμάτων οὐκ ἐστίν. ἀλλὰ τῶν κατὰ διαφοράν μὲν οὐκ ἂν εἴη, ὥς

modum validae et propemodum eiusmodi ut adversus eas contradici non possit, similibus autem minime carent qui apud Dogmaticos signi probant existentiam, ex eo ipso suspendendus est de eius existentia assensus et non ad alteram partem temere ac praeter iustam causam est accedendum. 161. sed cum ita ostensus sit mos Scepticus, deinceps age ad confirmandum propositum accedamus. rerum igitur, aiunt Sceptici, aliae absolutae ac differentes sunt, aliae quodammodo referuntur ad aliquid; et differentes quidem sunt quae ex propria intelliguntur substantia et absolute, ut album nigrum dulce amarum et quidquid est his simile: ea enim nuda et circumscripta intelligimus et absque eo ut aliquid aliud simul cogitemus. 162. ad aliquid autem referuntur quae intelliguntur ex habitudine et relatione ad aliud, et non sumuntur absolute, hoc est seorsum ac separatim, ut albius et nigrius et dulcius et amarum et quaecumque sunt eius generis alia, non enim quomodo album aut nigrum aut amarum ex propria intelligebatur circumscriptione, ita etiam albius aut nigrius; sed ut hoc intelligamus, simul quoque attendere oportet et illud, quo est albius aut illud, quo est nigrius, et in dulciori et amariori eadem est ratio.

163. Quoniam ergo duo diversa sunt rerum genera, unum quidem earum quae absolute et differenter ab aliis intelliguntur, alterum autem earum quae aliquo modo referuntur ad aliquid, oportebit signum quoque indicatorium aut ex rebus esse absolutis aut ex iis quae referuntur ad aliquid: nam inter haec quidem tertia nulla intercedit rerum species, sed minime est ex

2) τὰ μὲν ἐστὶ κατὰ διαφοράν] supra sect. 37 huius libri. haec ἀπό-
λυτα appellat sect. 273 et alibi, ut Latini absoluta, ἀπολελυμένως λαμβανόμενα.

α) πρὸς τι δὲ ἐστὶ] ita mss pro πρὸς τι δ' ἐνεστι.

β) δεῖ καὶ ἐκείνῳ τῷ οὐ λευκότερόν ἐστιν ἢ τῷ οὐ μελ. ms Ciz. ἐκείνο τὸ οὐ λευκ. ἢ τὸ οὐ μελάντερόν ἐστιν. recte οὐ pro οὐ quod in editis erat. infra sect. 165 μὴ συνεπιπτόντος τοῦ οὐ λευκότερόν ἐστιν.

αὐτόθεν συγκεχώρηται καὶ πρὸς τῶν ἑτεροδόξων. τοίνυν τῶν
 164 πρὸς τι γενήσεται. ὥσπερ γὰρ τὸ σημειωτὸν κατὰ τὴν ὥς πρὸς
 τὸ σημεῖον σχέσιν νοοῦμενον τῶν πρὸς τί ἐστιν· τινὸς γὰρ ἐστὶ
 σημεῖον, καθάπερ τοῦ σημειωτοῦ. εἰ γοῦν τὸ ἕτερον αὐτῶν
 καθ' ὑπόθεσιν ἀνέλωμεν, καὶ τὸ λειπόμενον συναναιρεθήσεται,
 οἷόν τι καὶ ἐπὶ τοῦ δεξιῦ καὶ ἀριστεροῦ φαίνεται γιγνόμενον.
 μηδενὸς γὰρ ὄντος δεξιῦ οὐδὲ ἀριστερόν τι ἔσται διὰ τὸ τῶν
 πρὸς τι εἶναι τούτων ἑκάτερον. καὶ μηδενὸς ὄντος ἀριστεροῦ
 συμπεριγράφεται καὶ ἡ τοῦ δεξιῦ ἐπίνοια. ἀλλὰ δὴ τὰ πρὸς τι
 165 συγκαταλαμβάνεται ἀλλήλοις· οὔτε γὰρ λευκότερόν τι, ὥς ἔφη,
 P 480 δυνατόν ἐστι γνωρίζειν μὴ συνυποπίπτοντος τοῦ οὐ λευκότερόν
 ἐστίν, οὐδὲ μελάντερόν ἐστι. τοίνυν ἐπεὶ καὶ τὸ σημεῖον τῶν
 πρὸς τί ἐστιν, ὥς παρεμυθησάμεθα^{c)}, συγκαταληφθήσεται τῷ
 σημείῳ τὸ οὐ ἐστὶ σημεῖον· τὸ συγκαταλαμβανόμενον δὲ αὐτῷ
 οὐκ ἔσται σημεῖον αὐτοῦ. τὸ γὰρ ὑπονοεῖν ὅτι δύναται τὸ τι
 συγκαταλαμβανόμενον σημεῖον ἐκείνου γίνεσθαι, τελέως ἀπερω-
 γός· ἀμφοτέρων γὰρ ὑπὸ μίαν προθεσμίαν λαμβανομένων οὔτε
 τότε τοῦδε ἐκκαλυπτικόν ἐστίν οὔτε τότε τοῦδε μηνυτικόν, ἑκάτε-
 ρον δὲ δι' αὐτοῦ προπίπτον ἀποδεῖ τῆς τοιαύτης δυνάμεως.
 166 συνθεῖη τις ἀνάπαλιν λόγον τοιοῦτον· τὸ σημεῖον εἴπερ κατα-
 ληπτόν ἐστιν, ἤτοι προκαταλαμβάνεται τοῦ σημειωτοῦ ἢ συγκα-
 ταλαμβάνεται αὐτῷ ἢ ἐπικαταλαμβάνεται αὐτῷ, οὔτε δὲ προ-
 καταλαμβάνεται οὔτε συγκαταλαμβάνεται οὔτε ἐπικαταλαμβάνε-
 ται, ὥς παρυστήσομεν· οὐκ ἄρα καταληπτόν ἐστι τὸ σημεῖον.
 167 καὶ δὴ τὸ μὲν λέγειν^{d)} ὅτι ἐπικαταλαμβάνεται τῷ σημειωτῷ τὸ
 σημεῖον, αὐτόθεν φαίνεται ἄτοπον. πῶς γὰρ ἔτι δύναται ἐκκα-
 λυπτικὸν εἶναι τὸ σημεῖον, ὅτε οὐ ἐκκαλυπτικόν ἐστι, τὸ ση-
 rebus absolutis, ut sponte conceditur etiam ab iis qui sunt diversae sententiae.
 164. erit ergo signum indicatorium ex rebus quae referuntur ad aliquid, quo-
 modo enim signatum quod ex relatione ad signum intelligitur, similiter est
 ex iis quae referuntur ad aliquid, siquidem est alicuius signum, nempe signati.
 si ergo alterum eorum sustulerimus ex hypothesi, simul etiam tolletur reli-
 quum, ut etiam in dextero et sinistro cernitur fieri: nam si nullum sit dex-
 terum, nec erit quidem aliquid sinistrum propterea quod utrumque eorum est
 ex iis quae referuntur ad aliquid, et si nullum sit sinistrum, simul etiam tol-
 litur dexteri cogitatio. sed quae referuntur ad aliquid, invicem ac simul etiam
 inter se comprehenduntur: 165. neque enim, ut dixi, alius aliquid potest
 cognosci, nisi simul subiiciatur id quo est alius; similiter nec nigrum, quo-
 niam ergo signum quoque est ex iis quae referuntur ad aliquid, ut diximus,
 simul cum signo comprehenditur id cuius est signum; quod autem cum eo
 comprehenditur, non eius erit signum. existimare enim quod id quod cum
 aliquo simul comprehenditur, est illius signum, est plane absonum: nam cum
 ambo simul ante percipiuntur, neque aperitur hoc ab illo neque illud ab hoc
 significatur, sed utrumque per se incurrens vi indicandi non indiget. 166. rur-
 sus argumentetur aliquis hunc in modum: signum si potest comprehendere, aut
 comprehenditur ante signatum aut cum eo simul comprehenditur aut post
 ipsum, neque autem prius comprehenditur neque simul neque postea, ut
 ostendimus, non potest ergo signum comprehendere. 167. atque dicere quidem
 quod post signatum comprehenditur signum, ex se percipitur esse absurdum.
 quomodo enim adhuc potest a signo res manifestari, si id quod ab eo spe-

P 480 c) ὥς παρεμυθησάμεθα] confer 2 Pyrrhon. sect. 118 sq.
 d) τὸ μὲν λέγειν] ita recte mss pro τῷ.

μειωτὸν προκαταλαμβάνεται αὐτοῦ; ἄλλως τε καὶ μαχόμενόν τι
 προσδέχονται οἱ Δογματικοὶ τῷ συνήθως ὑπ' αὐτῶν δογματι-
 ζομένῳ, εἰς τοῦτο λέγουσι· φασὶ γὰρ τὸ σημειωτὸν ἄδηλον εἶναι
 καὶ μὴ ἐξ αὐτοῦ καταληπτόν. εἰ δέ γε μετὰ τὴν τούτου κατά-
 ληψιν^{e)} ἐπικαταλαμβάνεται τὸ σημεῖον, οὐκ ἔσται τοῦτ' ἄδηλον,
 ὅτε πρὸ τῆς τοῦ μηνύοντος αὐτοῦ παρουσίας πεφώραται. ὥστε
 οὐκ ἐπικαταλαμβάνεται τῷ σημειωτῷ τὸ σημεῖον. καὶ μὴν οὐδὲ 168
 συγκαταλαμβάνεται διὰ τὴν μικρῷ πρόσθεν^{f)} εἰρημένην αἰτίαν·
 τὰ γὰρ συγκαταλαμβανόμενα ἀλλήλοις οὐ δέεται τῆς ἐξ ἀλλήλων
 μηνύσεως, ἀλλ' ὅφ' ἐν ἐξ αὐτῶν προσπίπτει· καὶ διὰ τοῦτο
 οὔτε τὸ σημεῖον λέγοιτ' ἂν εἶναι σημεῖον οὔτε τὸ σημειωτὸν ἔτι
 ὑπάρχειν σημειωτὸν. καταλείπεται οὖν λέγειν ὅτι προκαταλαμ- 169
 βάνεται τὸ σημεῖον τοῦ σημειωτοῦ· ὃ πάλιν εἰς τοὺς αὐτοὺς
 ἐλέγχους κυλιέται. πρότερον γὰρ ὀφείλουσιν οἱ Δογματικοὶ δεῖ-
 ξαι, ὅτι οὐ τῶν πρὸς τί ἐστὶ τὸ σημεῖον, ἢ ὅτι οὐ συγκατα-
 λαμβάνεται ἀλλήλοις τὰ πρὸς τι, εἴτα τότε καὶ παρ' ἡμῶν λαμ-
 βάνειν τὸ δύνασθαι τοῦ σημειωτοῦ προκαταλαμβάνεσθαι τὸ ση-
 μεῖον. ἀμετακινήτων δὲ ὄντων τῶν πρώτων οὐκ οἷόν τέ ἐστι 170
 τὴν προκατάληψιν τῷ σημείῳ μαρτυρεῖν ἐκ τοῦ γένους ὄντι τῶν P 490
 πρὸς τι καὶ ὀφείλοντι συγκαταλαμβάνεσθαι τῷ οὐ ἐστὶ σημεῖον.
 ἀλλ' εἴπερ ἵνα καταληφθῇ τὸ σημεῖον, δεῖ ἢ προκαταλαμβά-
 νεσθαι αὐτὸ τοῦ σημειωτοῦ ἢ συγκαταλαμβάνεσθαι τούτῳ ἢ
 ἐπικαταλαμβάνεσθαι, δέδεικται δὲ μηδὲν τούτων δυνατόν, ῥητέον
 οὖν ἀκατάληπτον εἶναι τὸ σημεῖον. ἔτι ἐκ τῆς αὐτῆς δυνάμεως 171
 ἄλλον λόγον συνερωτώσι τινες τοὺς Δογματικούς οὕτως ἔχοντα·

ritur signatum, ante ipsum comprehendatur? et alioqui Dogmatici assument
 aliquid familiari scito suo repugnans, si hoc dixerint: docent enim signatum
 obscurum esse et ex se non posse comprehendere, sed si post eius comprehen-
 sionem comprehenditur signum, non erit ipsum obscurum, quandoquidem hoc
 fuerit deprehensum antequam adesset quod ipsum significat et declarat, quam-
 obrem signum non comprehenditur post signatum. 168. sed neque simul com-
 prehenditur propter prius dictam paulo ante causam: nam quae inter se pari-
 ter comprehenduntur, non opus habent ut se invicem significant ac declarent,
 sed ex se ipsis simul percipiuntur; et ideo neque signum iam dicetur esse
 signum neque signatum esse amplius signatum. 169. restat ergo ut dicatur,
 quod signum comprehenditur ante signatum, quod rursus ad eandem obiectionem
 quibus revincatur, devolvitur, debent enim prius ostendere Dogmatici,
 quod signum non sit ex iis quae referuntur ad aliquid, aut quod simul mutuo
 non comprehendantur quae referuntur ad aliquid, deinde a nobis quoque su-
 mme, quod signum comprehenditur priusquam signatum. 170. cum autem
 prima argumenta immota adhuc sibi constant, fieri non potest ut praecedens
 comprehensio signo ferat testimonium, quoniam signum est ex genere eorum
 quae referuntur ad aliquid, adeoque debet simul comprehendere cum eo cuius
 est signum, quandoquidem igitur ut signum comprehendatur, oportet vel ipsum
 prius comprehendere quam signatum vel cum eo simul comprehendere aut post
 ipsum, ostensum est autem nihil ex his posse fieri; dicendum est ergo signum
 esse incomprehensibile. 171. praeterea eiusdem roboris aliam rationem inter-
 rogant quidam Dogmaticos, quae sic habet: si est aliquod signum rei indi-

e) μετὰ τὴν τούτου κατάληψιν] sic legendum e mss et interprete Her-
 veto, non κατά.

f) τὴν μικρῷ πρόσθεν] sect. 165

εἴπερ ἐστὶ τι ἐνδεικτικὸν τινος σημείου, ἥτοι φαινόμενον φαινο-
 μένον^{γ)} σημείον ἐστὶν ἢ ἀφανὲς ἀφανοῦς ἢ φαινόμενον ἀφανοῦς
 ἢ ἀφανὲς φαινόμενον· οὔτε δὲ φαινόμενον φαινόμενον σημείον
 ἐστὶν οὔτε ἀφανοῦς ἀφανὲς οὔτε φαινόμενον ἀφανοῦς, οὔτε δὲ
 ἐναλλάξ^{δ)}· οὐκ ἄρα ἐστὶ τι σημείον. καὶ ὁ μὲν λόγος τοιοῦτος.
 172 πρόδηλος δὲ καὶ ἡ τούτου κατασκευὴ ἐστὶ, καὶ προδηλοτέρα μάλ-
 λον γενήσεται, ὑποδείξαντων ἡμῶν τὴν κομιζομένην πρὸς αὐτὸν^{ε)}
 ὑπὸ τῶν Δογματικῶν ἐνστασιν· φασὶ γὰρ μόνον τὰς δύο συγ-
 χωρεῖσθαι συζυγίας, περὶ δὲ τῶν λειπομένων δυοῖν^{ς)} διόσασθαι
 173 πρὸς ἡμᾶς. τὸ μὲν γὰρ φαινόμενον φαινόμενον καὶ ἀφανοῦς
 φαινόμενον γίγνεσθαι σημείον ἀληθές ἐστὶ, τὸ δὲ μὴ φαινόμε-
 νον φαινόμενον ἢ μὴ φαινόμενον ἀφανοῦς ὑπάρχειν δηλωτικὸν
 ψεῦδος εἶναι. αὐτίκα γὰρ φαινόμενον μὲν φαινόμενον σημείον
 ἐστὶν, ἢ σκιὰ τοῦ σώματος. αὐτὴ τε γὰρ σημείον οὐσα φαινό-
 μένον ἐστὶ, τὸ τε σῶμα σημειωτὸν καθεστὼς ἐναργὲς ὑπάρχει.
 φαινόμενον δὲ ἀφανοῦς δηλωτικὸν καθιστῇ, καθάπερ τὸ ἔρευ-
 θος τῆς αἰδοῦς· τὸ μὲν γὰρ ἐναργὲς καὶ αὐτὸ φωρατὸν ἦν, ἢ
 174 δὲ αἰδῶς ἀφαντος. τελῶς δὲ εἰσιν εὐήθεις οἱ ταῦτα λέγοντες·
 ὁμολογηθέντος γὰρ τοῦ πρὸς τι εἶναι τὸ σημείον, καὶ τοῦ κατ'
 ἀνάγκην συγκαταλαμβάνεσθαι^{ι)} ἀλλήλοις τὰ πρὸς τι, οὐ δύναται
 τῶν ἐπ' ἴσης· συνυποπιπτόντων ἀλλήλοις τὸ μὲν σημείον εἶναι,
 τὸ δὲ σημειωτὸν, ἀλλὰ πάντῃ τε καὶ πάντως διὰ τὴν ἐναργῆ
 ἀμφοτέρων συνυπόπτιωσιν, μήτε σημείον τι ἐξ αὐτῶν ὑπάρχειν

catorium, aut apparens est signum apparentis aut non apparens non appa-
 rentis aut apparens non apparentis aut non apparens apparentis: neque autem
 apparens est signum apparentis neque non apparens non apparentis neque
 apparens non apparentis neque contra; non est ergo aliquod signum, et ratio
 quidem est eiusmodi. 172. est autem eius quoque evidens probatio, quae
 fiet evidentior, si ostenderimus objectionem quae a Dogmaticis adversus haec
 affertur: dicunt enim se duas solum ex istis concedere coniugationes, de dua-
 bus autem reliquis a nobis dissidere. 173. nam apparens quidem esse signum
 apparentis et non apparentis apparens esse signum, verum est, inquit: non
 apparens autem apparentis aut non apparens non apparentis esse significans,
 falsum, iam enim apparens quidem apparentis signum est, nempe umbra cor-
 poris, nam et ipsa cum sit signum, est apparens, et corpus quod est signa-
 tum, et ipsum evidens existit. apparens autem ostendit ac declarat non ap-
 parens, ut rubor pudorem: nam rubor quidem cum sit evidens per se po-
 terat deprehendi, pudor autem non apparebat. 174. sunt autem plane stulti
 et simplices ii qui haec dicunt: nam cum constet signum esse ex iis quae
 referuntur ad aliquid et necessario invicem pariter ac simul comprehendi ea
 quae referuntur ad aliquid, non potest ex iis quae simul ambo percipiuntur
 aliud quidem esse signum, aliud vero signatum, sed omnino et usquequaque
 propterea quod utraque simul evidenter incurrunt ac percipiuntur, neque
 signum esse alterutrum ex iis neque signatum, cum illud quidem non habeat

P 490 γ) ἥτοι φαινόμενον φαινόμενον] confer Laërtium 9 96 97 et Sextum
 nostrum lib. 2 Pyrrhon. sect. 124 sq.

δ) οὔτε δὲ ἐναλλάξ] hoc est οὔτε ἀφανὲς φαινόμενον.

ε) πρὸς αὐτὸν] scil. λόγον. ita legendum e mas, non αὐτῶν.

ς) δυοῖν] ms Vratislav. semper δυεῖν.

ι) κατ' ἀνάγκην συγκαταλαμβάνεσθαι] cavillatio qua pugnat et supra
 sect. 165. 169 etc. atque ubi contra demonstrationes Dogmaticorum dis-
 serit sect. 394.

μήτε σημειωτὸν, τοῦ μὲν μὴ ἔχοντος ὃ ἐκκαλύψει, τοῦ δὲ μὴ
 χρῆζοντος τοῦ ἐκκαλύποντος. τὰ δὲ αὐτὰ λεκτέον καὶ περὶ τῆς 175
 λειπομένης συζυγίας, καθ' ἣν ἡξίουν τὸ φαινόμενον τοῦ ἀφα-
 νοῦς εἶναι σημείον. δεῖ γὰρ εἰ τοῦτο οὕτως ἔχει, προκαταλαμ-
 βάνεσθαι τὸ σημείον τοῦ σημειωτοῦ καὶ ἐπικαταλαμβάνεσθαι τὸ
 σημειωτὸν τῷ σημείῳ· ὅπερ ἦν ἀδύνατον διὰ τὸ ἐκ τοῦ γένους P 491
 εἶναι τῶν πρὸς τι καὶ ὀφείλειν ἀλλήλοις συγκαταλαμβάνεσθαι.

Τῶν γε μὴν καταλαμβανομένων ἀνθρώπων πραγμάτων τὰ 176
 μὲν δι' αἰσθήσεως καταλαμβάνεσθαι δοκεῖ, τὰ δὲ διανοίᾳ· καὶ
 δι' αἰσθήσεως μὲν ὡς λευκὸν μέλαν γλυκὺ πικρὸν, διανοίᾳ δὲ
 καλὸν αἰσχρὸν νόμιμον παράνομον εὐσεβὲς ἀσεβές. καὶ τὸ ση-
 μείον οὐδ' εἴπερ καταληπτὸν ἐστὶν, ἥτοι τῶν αἰσθητῶν ἐστὶ
 πραγμάτων ἢ τῶν νοητῶν· ὡς ἂν μὴ^{μ)} ἐκ τοῦ ἑτέρου γένους
 τούτων ὑπάρχη, οὐδ' ὅλως ἔσται τὴν ἀρχὴν^{ν)} ὑπάρχον. ἀμέλει 177
 γέ τοι τοῦτ'· εὐθὺς τεκμήριον ἐστὶ τοῦ ἀληπτον αὐτὸ τυγχάνειν,
 φημί δὲ τοῦ μέχρι δεῦρο διέλχεσθαι τὴν φύσιν αὐτοῦ, τῶν μὲν
 αἰσθητῶν ὑπολαμβανόντων τοῦτο εἶναι, τῶν δὲ νοητῶν· Ἐπί-
 κουρος^{ο)} μὲν γὰρ καὶ οἱ προεστῶτες αὐτοῦ τῆς αἰρέσεως ἐλέξαν
 αἰσθητῶν εἶναι τὸ σημείον, οἱ δὲ ἀπὸ τῆς στοᾶς^{π)} νοητῶν. μένει
 δ' ἡ τοιαύτη διάστασις ἀνεπίκριτος σχεδὸν δι' αἰῶνος^{ρ)}. καὶ

quod aperiat ac detegat, hoc autem non egeat eo a quo aperiatur. 175. ea-
 dem dicere fas est etiam de reliqua coniugatione, per quam censebant appa-
 rens esse signum non apparentis: oportet enim si hoc ita habeat, prius com-
 prehendi signum quam signatum et signatum comprehendi post signum; quod
 quidem non potest fieri, propterea quod sint ex genere eorum quae referun-
 tur ad aliquid, et ambo debeant simul et pariter comprehendi.

176. Ex iis quidem certe rebus quae comprehenduntur ab homine, aliae
 quidem videntur per sensum comprehendi, aliae autem mentis cogitatione; et
 per sensum quidem ut album nigrum dulce amarum, mentis autem cogitatione
 honestum turpe legitimum illegitimum pium implum. igitur signum quoque
 si est ex iis quae possunt comprehendi, aut est ex rebus sensibilibus aut ex
 iis quae percipiuntur intelligentia: nam si non sit ex altero horum generum,
 prorsus omnino quidem non erit. 177. hoc certe protinus est indicium quod
 non possit comprehendi, nempe quod hucusque diversa sentiant de eius na-
 tura, aliis quidem existimantibus signum esse aliquid sensibile, aliis vero ipsum
 cadere sub intelligentiam: nam Epicurus quidem et sectae eius principes di-
 xerunt signum esse sensibile aliquid, Stoici autem id cadere sub intelligentiam,
 et manebit fortasse haec in perpetuum indecisa dissensio, quamdiu vero in-

μ) ὡς ἂν μὴ] ms Vrat. ὡς ἂν μὴ et mox οὐδὲ ὅλως, quae sunt levicula. P 491

ν) οὐδ' ὅλως τὴν ἀρχὴν] omnino prorsus non. vide quae de sensu hoc
 verbi ἀρχὴν dicta ad 2 Pyrrhon. sect. 50. sic Xiphilinus p. 68 πλείστοι
 δ' ὅσοι οὐδ' ἀκούουσι τὴν ἀρχὴν δι γέγονεν. p. 104 Οὐλοῦν δὲ Ρούφω
 οὔτε ἐνεκάλεσέ τι ἀρχὴν. p. 178 ταῦταις γὰρ μόναις οὐδὲ ἐπεφοίτησε τὴν
 ἀρχὴν. p. 303 ἐξ ἴσου τῷ μὴ εὐρεθέντι ἀρχὴν. atque ita passim Graeci
 scriptores.

ο) Ἐπίκουρος] hic pro primo veritatis criterio et ἐπιβάθοις τῆς ἐπι-
 στήμης venditans sensus et sensuum evidentiam pro fundamento ponens
 omnis ratiocinii, etiam signum ex quo res obscura cognoscitur, sensibile
 statuere debuit, qua de re videndus Gassendus ad lib. 10 Laërtii p. 77.
 videnda etiam quae huic sententiae prolixè opponit noster infra sect.
 183 sqq.

π) οἱ ἀπὸ τῆς στοᾶς] putarunt enim signi vim esse in λεκτέῳ. vide
 sect. 10 et quae adversus sententiam illam disputat noster sect. 244 sq.

ρ) δι' αἰῶνος] supra sect. 146. sic δι' αἰῶνος ἐστασιάζεσθαι sect. 186.

SEXTUS EMPIR. II.

Ff

μενούσης αὐτῆς ἀνεπικρίτου πᾶσα ἀνάγκη καὶ τὸ σημεῖον ἐν
 178 ἐποχῇ φυλάσσεσθαι ὀφείλον ἢ αἰσθητὸν ἢ νοητὸν ὑπάρχειν. καὶ
 τὸ πάντων δεινότατον, ὅτι μεταπέπτωκεν ἡ ὑπόσχεσις αὐτοῦ,
 εἴγε ἐπισχνεῖται μὲν ἐκκαλυπτικὸν ἔσεσθαι τινος ἑτέρου, ἀνάπα-
 λιν δὲ αὐτὸ νῦν εὐρηταί· χρῆζον ἑτέρου τοῦ ἐκκαλύπτοντος· εἰ
 γὰρ πᾶν τὸ διάφωνόν ἄδηλόν ἐστι, τὸ δὲ ἄδηλον ἐκ σημείου
 ληπτόν, πάντως καὶ τὸ σημεῖον διαφωνοῦμενον δεῖσεται τινος
 179 σημείου πρὸς παράστασιν ὡς ἄδηλον. καὶ μὴν οὐδὲ δύνανται
 λέγειν ὅτι τὸ διαφωνοῦμενον αὐτὸ ἐνεστὶν ἀποδείξει καταστήσου-
 σθαι καὶ πιστὸν ἔχειν· πρῶτον μὲν γὰρ ὅταν ἀποδείξωσι, τότε
 ὡς πιστὸν αὐτὸ λαμβανέτωσαν. ἐφ' ὅσον^{γ)} δὲ ψιλή μόνον αὐ-
 τοῖς ἐστὶν ὑπόσχεσις, ἀλλ' οὐκ ἀπόδειξις, ἔστηκε καὶ τὰ τῆς
 180 ἐποχῆς^{δ)}. εἴτα καὶ ἡ ἀπόδειξις^{ε)} τῶν ἀμφισβητούμενων ἐστὶ.
 διαφωνοῦμένη δὲ καὶ αὐτὴ χρεῖαν ἔχει τοῦ τὴν πίστιν περιθῆ-
 492 στοντος. διὰ δὲ ζητούμενον^{ς)} τὸ ζητούμενον δεικνύει θελεῖν τε-
 λέως ἐστὶν ἄτοπον. ἄλλως τε καὶ τῷ γένει σημείων ἐστὶν ἡ ἀπό-
 181 δεξις· ἐκκαλυπτικὴ γὰρ ἦν τοῦ συμπερούσματος. ἵνα οὖν τὸ
 σημεῖον βεβαιωθῇ, δεῖ πιστὴν εἶναι τὴν ἀπόδειξιν· ἵνα δὲ ἡ
 ἀπόδειξις πιστὴ γένηται, δεῖ προβεβαιωθῆναι τὸ σημεῖον. ὥστε
 ἑκάτερον τὴν ἐκ θατέρου^{ς)} πίστιν περιμένον ἐπ' ἴσης τῷ λοιπῷ
 182 ἐστὶν ἄπιστον. πρὸς τούτοις τὸ ἐν ἀποδείξεως μέρει λαμβανό-
 μενον εἰς τὴν τοῦ σημείου βεβαίωσιν ἤτοι αἰσθητὸν ἐστὶν ἢ
 νοητὸν. καὶ εἰ μὲν αἰσθητὸν, πάλιν ἡ ἀρχῇθεν μένει ζήτησις,

decisa manet, utique necesse est ut de signi ipsius existentia assensionem
 suspendamus, cum illud debeat esse vel sensile vel cadens sub intelligen-
 tiam. 178. et quod est omnium gravissimum, in contrarium vertit eius pro-
 missio, siquidem pollicebatur futurum ut aliquod aliud aperiret ac detegeret,
 contra autem ipsum nunc invenitur indigere alio quod ipsum aperiat ac de-
 tegat: si enim unumquodque de quo est controversia obscurum est, obscu-
 rum autem omnino ex signo comprehendendi debet; signum quoque utpote de
 quo est controversia, indigebit tamquam res obscura aliquo signo quo mani-
 festetur. 179. sed nec possunt dicere, quod id de quo dissentitur, confirmari
 ad fidem faciendam et probari possit demonstratione: nam primum quidem
 quando prius demonstraverint, tunc demum id sumant tamquam probatum ac
 fide dignum, quamdiu autem apud illos est sola ac nuda promissio, non au-
 tem demonstratio, stat sustinendam esse assensionem. 180. deinde demonstra-
 tio quoque est ex iis de quibus dubitatur, quandoquidem enim de ea quoque
 dissentitur, opus et ipsi erit aliquid quod sit ei fidem facturum. per id autem
 quod adhuc in quaestione est aliud quod quaeritur velle ostendere, est plane
 absurdum, et alioqui demonstratio quoque e genere est signorum: est enim
 aperiens ac detegens conclusionem. 181. ut ergo signum confirmetur, oportet
 constare, fide dignam esse demonstrationem; ut autem digna fide fiat demon-
 stratio, oportet signum prius confirmari, quo fit ut dum utramque ab altero
 fidem mutuo exspectat, de caetero utrumque pariter careat fide. 182. ad haec
 accedit, quod id quod sumitur in partem demonstrationis ad signum confir-
 mandum, aut est sensile aut cadit sub intelligentiam, et si sit quidem sensile,

γ) ἐφ' ὅσον] ms Vratislav. ἐφ' ὅσον.

δ) καὶ τὰ τῆς] male Ciz. κατὰ τῆς.

ε) ἡ ἀπόδειξις] hanc oppugnabit infra sect. 336 sq.

ς) διὰ δὲ ζητούμενον] ita sine articulo mss Ciz. et Vrat. non τοῦ
 ζητούμενον.

P 492 x) τὴν ἐκ θατέρου] ita ms Vrat. pro ἑκατέρου.

τῷ τὰ αἰσθητὰ κοινῶς^{γ)} διαπεφωνῆσθαι· εἰ δὲ νοητὸν, ὁμοίως
 ἄπιστον καθέστηκεν. οὐ χωρὶς γὰρ τῶν αἰσθητῶν δύναται τοῦτο
 ληπτὸν ὑπάρχειν. πλὴν συγκεκρισθῶ τε καὶ ἐκ περιουσίας δε- 183
 δόσθω τὸ ἤτοι αἰσθητὸν ἢ νοητὸν εἶναι τὸ σημεῖον. ἀλλὰ καὶ
 οὕτως ἀδύνατον τὴν ὑπόστασιν αὐτοῦ πιστὴν ὑπάρχειν^{ς)}. λεκτέον
 δὲ ἐν μέρει περὶ ἑκατέρου, καὶ εὐθέως γε περὶ τοῦ μὴ αἰσθητὸν
 αὐτὸ τυγχάνειν. ἵνα τοίνυν τοῦθ' ὁμολογῶν ἢ, δεῖ προσυμπε-
 φωνῆσθαι τὴν τῶν αἰσθητῶν ὑπαρξιν καὶ ὁμολογῶν εἶναι παρὰ
 πᾶσι τοῖς φυσικοῖς, καὶ ὡς ἀπὸ ὁμολόγου ταύτης ἡ περὶ τοῦ
 σημείου ἀνάγκηται σκέψις. οὐ συμπεφωνῆται δέ, ἀλλ' 184

ἐστ' ἂν ὕδωρ^{α)} τε ῥέη καὶ δένδρεα μακρὰ τεθήλη,
 οὐποτε πεπαύσονται περὶ αὐτῆς αἱ φυσικοὶ πρὸς ἀλλήλους πο-
 λεμοῦντες· ἐπεὶπερ ὁ μὲν Δημόκριτος^{β)} μηδὲν ὑποκεῖσθαι φησὶν
 τῶν αἰσθητῶν, ἀλλὰ κενοπαθείας τινὰς αἰσθήσεων εἶναι τὰς
 ἀντιλήψεις αὐτῶν, καὶ οὔτε γλυκὺ τι περὶ τοῖς ἐκτὸς ὑπάρχειν,
 οὐ πικρὸν ἢ θερμὸν ἢ ψυχρὸν ἢ λευκὸν ἢ μέλαν, οὐκ ἄλλο τι
 τῶν πᾶσι φαινομένων· παθῶν γὰρ ἡμετέρων ἦν ὀνόματα ταῦτα.
 ὁ δὲ Ἐπίκουρος^{γ)} πάντα ἔλεγε τὰ αἰσθητὰ τοιαῦτα ὑποκεῖσθαι 185
 ὅποια φαίνεται καὶ κατ' αἰσθήσιν προσπίπτειν, μηδέποτε ψευ-
 δομένης τῆς αἰσθήσεως, ἄλλων ψεύδεσθαι ταύτην δοκούντων.
 οἱ δὲ ἀπὸ τῆς στοᾶς^{δ)} καὶ τοῦ περιπάτου μέσσην ὁδὸν τέμνοντες
 ἕνα μὲν ὑποκεῖσθαι τῶν αἰσθητῶν ἔλεξαν ὡς ἀληθῆ, ἕνα δὲ

rursus manet quae fuit ab initio quaestio, eo quod de sensilibus communiter
 dissentiantur; sin autem cadit sub intelligentiam, similiter fide caret, non enim
 sine sensilibus potest hoc apprehendi. 183. caeterum concedatur et ex abun-
 dantia detur, signum esse sive sensile sive cadere sub intelligentiam, sed sic
 quoque fieri non potest ut fide digna sit eius existentia, dicendum est autem
 de alterutro amborum particulatim, et protinus quidem de eo quod id non sit
 sensile, ut ergo de hoc constet, oportet prius consentire de existentia sen-
 silium et de ea convenire omnes physicos, ut ex hac consensione ad quae-
 sitionem de signo descendatur. 184. inter eos autem non convenit,

sed dum lympha fluet procera arborque virescet,

non cessabunt Physici de ea re inter se depugnare: nam Democritus quidem
 dicit, nullam rem sensilem vere offerri nobis, sed sensilium apprehensiones
 esse nudas et inanes quasdam affectiones nostrorum sensuum, et neque in
 rebus externis esse aliquid dulce nec amarum aut calidum aut frigidum nec
 album nigrumve nec quicquam aliud ex iis quae apparent omnibus: haec enim
 esse nomina nostrarum affectionum. 185. Epicurus autem dicebat omnia sen-
 silia vere nobis offerri ac subiici talia, qualia in sensum videntur incurrere,
 sensu numquam fallente, cum alii eum falli existiment. Stoici autem et Peri-
 patetici media via ingredientes dixerunt nonnulla quidem vere nobis subiici

γ) τὰ αἰσθητὰ κοινῶς] respicit ad ea quae adversus sensuum appre-
 hensionem disputavit libro superiore sect. 293 sq.

ς) πιστὴν ὑπάρχειν] ita recte mss pro πίστιν.

α) ἐστ' ἂν ὕδωρ] versiculus saepius nostro usurpatus, ut dixi ad 2 Pyr-
 rhon. sect. 37.

β) Δημόκριτος] confer dicta ad 1 Pyrrhon. sect. 213. 214 et lib. 1
 adversus Log. sect. 135 sq.

γ) ὁ δὲ Ἐπίκουρος] supra sect. 9 huius libri.

δ) οἱ δὲ ἀπὸ τῆς στοᾶς] ibid. sect. 10. nam de Peripateticis res nota ex
 ipso Aristotele et aliis illius scholae, qui aetatem tulere, scriptoribus
 compluribus.

186 μὴ ὑπάρχειν, ψευδομένης περὶ αὐτῶν τῆς αἰσθήσεως. ἀλλὰ τό γε κεφάλαιον, εἴπερ αἰσθητὸν εἶναι θέλομεν τὸ σημεῖον, πρὸ πάντος ὁμολογηθῆναι δεῖ καὶ βεβαίως παραστῆναι τὴν τῶν αἰσθητῶν ὑπόστασιν^{ε)}, ἵνα καὶ τοῦτο δοθῇ παγίως καταληπτὸν εἶναι· ἢ εἴπερ ἐκείνην δι' αἰῶνος ἰστασιάζουσαι συμβέβηκεν, ὁμο-
 187 λογεῖν δεήσει καὶ τοῦτο τῆς αὐτῆς ἀσυμφωνίας^{ς)} ἔχουσιν. ὥσπερ γὰρ τὸ λευκὸν χρῶμα^{ς)} οὐ δύναται ἀπτότως καταληφθῆναι μὴ ὁμολογηθείσης τῆς τῶν αἰσθητῶν ὑποστάσεως, διὰ τὸ καὶ αὐτὸ τῶν αἰσθητῶν ὑπάρχειν· οὕτως οὐδὲ τὸ σημεῖον, εἴπερ κατὰ γένος αἰσθητὸν, λεχθήσεται πάγιον καθεστάναι, μενούσης τῆς περὶ τῶν αἰσθητῶν μάχης. ἔστω δὲ καὶ συμπεφωνησθαι τὰ αἰσθητὰ καὶ μὴδ' ἡντινοῦν γεγονέναι περὶ αὐτῶν διάστασιν, ζητῶ πῶς δύνανται οἱ ἑτερόδοξοι ἡμᾶς διδάσκειν, ὅτι τῷ ὄντι αἰσθητὸν ἐστὶ τὸ σημεῖον; πᾶν γὰρ αἰσθητὸν πᾶσι τοῖς ὡσαύτως^{ς)} ἔχουσιν ὑποπίπτειν πέφυκε καὶ ἐπ' ἴσης λαμβάνεσθαι, ὅλον τοῦ λευκοῦ χρώματος οὐκ ἄλλως μὲν οἱ Ἕλληνες ἀντιλαμβάνονται, ἄλλως δὲ οἱ βάρβαροι^{ς)}, καὶ διαφερόντως μὲν οἱ τεχνῖται, ἔξηλα-
 λαγμένως δὲ οἱ ἰδιῶται, ἀλλ' ὡσαύτως πάντες οἱ γε ἀπαρεμ-

sensilia utpote vera, nonnulla autem non talia existere, cum de his fallat sensus, 186, sed ut summam dicam, si signum volumus esse sensile, oportet ante omnia in confesso esse firmiterque ac stabiliter ostendi sensilium existentiam, ut hoc quoque detur esse firmiter ac stabiliter comprehensibile; aut si acciderit de eo perpetuum esse dissidium, fateri oportebit hoc quoque non minus controversiosum fore. 187. quemadmodum enim colorem album comprehendit posse non constat certo, nisi in confesso sit existentia sensilium, quoniam color albus et ipse sensilibus accensetur; sic nec signum, siquidem ex genere sensilium est, dicetur firmiter probatum esse, quamdiu de sensilibus adhuc pugnari contingit, fac autem convenient de sensilibus Dogmatici neque ulla amplius sit de illis dissensio; quaero, quomodo possunt nos docere qui sunt diversae a nobis sententiae, quod signum sit revera sensile? quodvis enim sensile sua natura offert se omnibus qui similiter se habent, et ex aequo percipitur, ut album colorem non aliter quidem apprehendunt Graeci, aliter vero barbari, nec differenter artifices diverseque rudes et imperiti, sed

P 403 ε) ὑπόστασιν] accipit hoc vocabulum pro ὑπάρξει sive existentia, ut paulo ante sect. 183. sic ἐν ὑποστάσει εἶναι, existere, dixit Alexander Aphrodisiens lib. 1 quaestionum et solut. 3 καὶ γὰρ ἐνός ὄντος ἐν ὑποστάσει ἀνθρώπου μόνου ὁ αὐτός τοῦ ἀνθρώπου λόγος.

ς) τῆς αὐτῆς ἀσυμφωνίας] ita recte ms Vrat. pro συμφωνίας. eandem philosophorum discordiam perstringit 2 Pyrrhon. sect. 49.

ς) ὥσπερ γὰρ τὸ λευκὸν χρῶμα usque ad verba περὶ τῶν αἰσθητῶν μάχης] haec ab Herveto omissa sunt, qui ea non videtur in codice suo repperisse.

η) πᾶσι τοῖς ὡσαύτως] similis argumentatio 2 Pyrrhon. sect. 214.

ι) οἱ Ἕλληνες - - οἱ βάρβαροι] quicquid est hominum distinguere solenne est Platoni et aliis praeis scriptoribus in Graecos barbarosque, quam distinctionem sequitur etiam noster alibi ut 2 Pyrrhon. sect. 214 et 1 adversus Phys. sect. 44 et contra Ethicos sect. 10. 15 atque Apostolus Rom. 1 14, ubi vide si placet Grotium et Salmasii ossilegium linguae Hellenisticae p. 354. sic Latini scriptores, ut Prudentius 2 contra Symmachum 816 sed tantum distant Romana et barbara. Chalcidius p. 225 testis est huius beneficii cuncta Graecia, omne Latium omnisque barbara.

ποδίστους^{ς)} ἔχοντες τὰς αἰσθήσεις. τοῦ τε πικροῦ πάλιν ἢ γλυ-
 κέος οὐκ ἄλλως μὲν ὅδε γεύεται, καθ' ἕτερον^{ς)} δὲ τρόπον ὅδε, ἀλλὰ κατὰ τὸ ὅμοιον ἕκαστος τῶν ὁμοίως διακειμένων. τὸ δὲ γε σημεῖον ὡς σημεῖον οὐχ ὡσαύτως πάντας τοὺς ὁμοίως δια-
 κειμένους φαίνεται κινεῖν, ἀλλ' οἷς μὲν οὐδ' ὅλως ἐστὶ σημεῖον τινος, καίπερ δι' ἐναργείας αὐτοῖς προσπίπτον, τισὶ δὲ σημεῖον μὲν ἐστίν, οὐ τοῦ αὐτοῦ δὲ πράγματος, ἀλλὰ διαφέροντος· τὰ γὰρ αὐτὰ φαινόμενα (λόγου χάριν) ἐν ἱατρικῇ, ἄλλον μὲν ἐστὶ σημεῖα τῶδε, καθάπερ Ἐρασιστράτῳ, ἄλλον δὲ τῶδε, καθάπερ Ἡροφίλῳ, ἄλλον δὲ τῶδε, καθάπερ Ἀσκληπιάδῃ^{ς)}. οὐ τοίνυν λεκτέον αἰσθητὸν εἶναι τὸ σημεῖον· εἰ γὰρ τὸ μὲν αἰσθητὸν πάντας ὁμοίως κινεῖ, τὸ δὲ σημεῖον οὐ πάντας ὁμοίως κινεῖ, οὐκ ἂν εἴη αἰσθητὸν τὸ σημεῖον. πάλιν εἴπερ αἰσθητὸν ἐστὶ τὸ
 189 σημεῖον, ἐχρήν, ὥσπερ τὸ πῦρ αἰσθητὸν ὄν πάντας τοὺς καί-
 εσθαι δυναμένους καθεῖ, καὶ ἡ χιών αἰσθητὴ καθεστήκεια πάν-
 τας τοὺς ψύχεσθαι δυναμένους ψύχει, ὥδε καὶ αὐτὸ εἴπερ ἐκ τῶν αἰσθητῶν ἐστὶ, πάντας ὥφειλεν ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἄγειν ση-
 190 μειωτόν. οὐκ ἄγει δὲ γε· οὐκ ἄρα αἰσθητὸν ἐστὶ. πρὸς τούτοις
 εἴπερ αἰσθητὸν ἐστὶ τὸ σημεῖον, ἦτοι καταληπτὰ ἐστὶν ἡμῖν τὰ ἄδηλα ἢ ἀκατάληπτα. εἰ μὲν οὖν ἀκατάληπτα ἡμῖν ἐστίν, οἴ-
 χεται τὸ σημεῖον· δυοῖν γὰρ ὄντων πραγμάτων, τῶν μὲν ἐναρ-
 γῶν, τῶν δὲ ἀδῆλων, εἰ μήτε τὸ ἐναργὲς ἔχει σημεῖον διὰ τὸ αὐτοφώρατον εἶναι, μήτε τὰ ἄδηλα διὰ τὸ ἀκατάληπτα τυγχά-

similiter omnes, quorum sensibus nihil obsistit. 188. sic amarum rursus aut dulce non aliter quidem hic gustat, alio autem modo iste, sed similiter gustat unusquisque ex his qui sunt affecti similiter. signum autem ut signum non cernitur similiter movere eos qui sunt similiter affecti, sed aliis quidem minime est signum rei alicuius, etiamsi hoc evidenter iis sese offerat; aliquibus autem signum quidem est, sed non eiusdem rei, verum diversae: eadem enim si appareant (exempli gratia) in arte medendi, huic quidem sunt alterius rei signa, ut Erasistrato, alterius vero isti, ut Herophilo, alterius autem illi, ut Asclepiadi. non est ergo dicendum signum esse sensile: si enim sensile movet omnes similiter, signum autem non movet omnes similiter; signum minime est sensile. 189. rursus si signum est sensile, oportebat, sicut ignis cum sit sensilis, urit omnes qui possunt uri, et nix cum sit sensilis, frigefacit omnes qui possunt frigeri; ita etiam ipsum, si quidem est ex sensilibus, debebat omnes deducere ad idem signatum. non deducit autem; non est ergo sensile. 190. ad haec accedit, quod, si signum est sensile, aut a nobis comprehendere obscura possunt aut non comprehendere. si non possunt comprehendere, perit signum: nam cum sint duo rerum genera, aliud evidentium, aliud obscurarum, si neque evidentes signum habent, per se enim deprehenduntur, neque obscurae, propterea quod non possint comprehendere, nullum

λ) ἀπαρεμποδίστους] ita leg. pro ἀπαρπ. ut Ciz. vel ἀπαρμποδ. ut editi et hoc loco et infra sect. 218. 240.

δ) καθ' ἕτερον] ms Vrat. una voce κατέτερον, uti mox οὐδόλως pro οὐδ' ὅλως.

ς) Ἐρασιστράτῳ, - - Ἡροφίλῳ, - - Ἀσκληπιάδῃ] tres hi celebres medici, Dogmatici omnes sed diversa in plerisque sentientes ac diversarum auctores sectarum, de quibus accurate dictum libro 6 bibliothecae Graecae. porro exemplum diversae de eodem signo sententiae trium horum medicorum affertur infra sect. 220. pro καθάπερ Ἡροφίλῳ in ms Vrat. hic legitur ὅλον Ἡροφίλου, nulla momenti ullius differentia.

- 191 νειν, οὐδέν ἐστι σημεῖον. εἰ δὲ καταληπτὰ, πάλιν ἐχρῆν, ἐπεὶ αἰσθητὸν ἐστὶ τὸ σημεῖον, τὸ δὲ αἰσθητὸν ἐπ' ἴσης πάντας κινεῖ, πᾶσι τὰ ἄδηλα καταλαμβάνεσθαι. ἀλλ' οἱ μὲν φασιν αὐτὰ μὴ καταλαμβάνεσθαι, ὥσπερ οἱ ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας ἰατροὶ^{π)} καὶ οἱ ἀπὸ τῆς σκέψεως φιλόσοφοι. οἱ δὲ^{ο)} καταλαμβάνεσθαι μὲν, οὐχ ὁμοίως δέ. οὐκ ἄρα αἰσθητὸν ἐστὶ τὸ σημεῖον. ναί, φασίν. ἀλλ' ὥς τὸ πῦρ αἰσθητὸν καθ' ἑαυτὸν παρὰ τὰς διαφορὰς τῶν ὑποκειμένων ὑλῶν διαφερούσας ὑποφαίνει δυνάμεις, καὶ πρὸς μὲν κηρῷ τήκει^{ρ)}, πρὸς δὲ πηλῷ πήσσει, πρὸς δὲ ξύλῳ καίει· τὸν αὐτὸν τρόπον εἰκὸς ἐστὶ καὶ τὸ σημεῖον αἰσθητὸν ὑπάρχον παρὰ τὰς διαφορὰς τῶν ἀντιλαμβανομένων αὐτοῦ διαφόρων εἶναι πραγμάτων^{στικῶν^{ν)}} σημεῖων θεωρεῖται οὕτω γινόμενον· ὁ γὰρ ἀνατεινόμενος πυρρός^{ς)} τισὶ πολεμίων ἔφοδον σημαίνει, τισὶ δὲ φίλων ἀφίξιν δηλοῖ· καὶ ὁ τοῦ κώδωνος ψόφος^{ς)} οἷς μὲν ὕψου πρῶ-

est signum. 191. sin autem possunt comprehendi obscura, rursus oportebat, quoniam signum est sensile, sensile autem ex aequo omnes movet, obscura comprehendi ab omnibus, sed alii quidem dicunt a se illa non comprehendi, ut medici Empirici et Sceptici philosophi; alii autem comprehendi quidem, sed non similiter. non est ergo signum sensile. 192. imo est, inquit, sed sicut ignis, licet sit sensibilis, pro materiae subiectae diversitate diversas ostendit facultates, et ceram quidem liquefacit, lutum autem cogit et facit concrecere, lignum autem urit; eodem modo est consentaneum quod signum quoque, sensile existens, pro diversitate eorum quae illud apprehendunt, res diversas indicat. 193. nec est hoc adeo mirandum, cum in signis commonitorii hoc quoque cernatur fieri: fax enim quae sustollitur, significat aliquibus incursionem hostium, aliquibus vero indicat adventum amicorum; et campanulae sonus apud alios quidem significat venditionem piscium, apud alios

P 494 π) οἱ ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας ἰατροὶ] medici Empirici, inter quos et ipse nomen professus est suum Sextus noster, aspernati signa rationalium medicorum; de quibus supra sect. 156.

ο) οἱ δὲ] medici rationales ac methodici et philosophi Dogmatici.

ρ) πρὸς μὲν κηρῷ τήκει] Virgilius eclog. 8 80

limus ut hic durescit et haec ut cera liquecit uno eodemque igni.

confer lib. 1 adversus Physicos sect. 247.

ρ) καὶ οὐ παράδοξον, ὅτε] ita antè καὶ interpungunt et pro οὐ legunt ὅτε codices mss. sic infra sect. 212 ὅτε καὶ τὸ τοῦτου ἔγγιον ἀπελπίσειεν ἂν τις νοῦν ἔχων.

ρ) τῶν ὑπομνηστικῶν] hoc alterum genus signorum est de quo sect. 151 sq. a Sexto non oppugnatum, qui adversus signa ἰνδεικτικῶν existentiam modo disputare se profitetur sect. 158.

ς) ὁ ἀνατεινόμενος πυρρός] de usu multiplici πυρρῶν sive facium accensarum e specula belli tempore, quae pro modo diverso non modo adventum hostium vel amicorum, sed et alia varia quae quidem vellent accurate significabant, videndus Polybius 10 39 sqq., quem locum respicit Suidas scribens de Aenea Tactico: Αἰνείας οὗτος ἔγραψε περὶ πυρρῶν, ὡς ἔφησι Πολύβιος. et de Cleoxeno ac Democrito: Κλεόξενος καὶ Δημόκλειος ἔγραψαν περὶ πυρρῶν, ὡν τὴν πραγματείαν ἐπεξεργάσατο Πολύβιος ὁ Μεγαλοπολίτης, ὡς λέγει ἐν τοῖς ἱστορουμένοις. singularem Isaaci Casauboni epistolam de hoc argumento vulgavit separatim Ioachimus Morsius Rostoch. 1617. 4., quae est in editione epistolarum Casauboni Almeloveeniana 1065.

ς) ὁ τοῦ κώδωνος ψόφος] Strabo 16 p. 658 ὡς δ' ὁ κώδων κατὰ τὴν ὀψοπωλίαν ἐψόφησε. Plutarchus 4 4 Sympos. ὀψοφάγους describit τοὺς

σεῶς ἐστίν, οἷς δὲ τοῦ δεῖν φαίνειν τὰς ὁδοὺς^{ς)}. καὶ τὸ ἰνδεικτικὸν ἄρα σημεῖον δυνήσεται φύσιν αἰσθητὴν ἔχον· ἄλλων καὶ ἄλλων εἶναι μηνυτικόν. ἀξιώσειε δ' ἂν τις καὶ ἐνταῦθα τοὺς 194 μὲν τῇ ἀπὸ τοῦ πυρὸς μεταβάσει^{ς)} χρωμένους, τοῦτο δὲ δεικνύναι γινόμενον ἐπὶ τοῦ σημείου, ὅπερ καὶ ἐπὶ τοῦ πυρὸς γίνεσθαι συμβέβηκε. τοῦτ' ἐμὲν γὰρ ὁμολόγους ἔχει τὰς προειρημένας δυνάμεις, καὶ οὐδεὶς ἐστίν ὃς διαφέρεται περὶ αὐτοῦ, τὸν μὲν κηρὸν τήκεσθαι, τὸν δὲ πηλὸν πήσσεσθαι, τὸ δὲ ξύλον καίεσθαι. ἐπὶ 195 δὲ τοῦ ἰνδεικτικοῦ σημείου ἐὰν τὸ ἀνάλογον προσδεχόμεθα γίνεσθαι, εἰς τὴν μεγίστην ἀπέμφασιν περιστησόμεθα, λέγοντες ἕκαστον τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἰνδεικνυμένων ὑπάρχειν, ὥστε, εἰ οὕτω τύχοι, καὶ πλῆθος νόσων ποιεῖν^{ς)} καὶ δριμύτητα καὶ σωματικὴν

vero vias esse rigandas, ergo signum quoque indicatorium etiam si sensilem habeat naturam, alia et alia poterit significare et indicare. 194. rogaverit autem hic quoque quispiam eos qui utuntur illa quae fit ab igne comparatione, ut ostendant hoc fieri in signo, quod in igne fieri contingit, constat enim eum habere dietas illas facultates, nec est ullus qui non fateatur ceram ab igne liquefieri, lutum cogi et concrecere, lignum vero uri. 195. in signo autem indicatorio si admittamus fieri simile aliquid, ad maximam deducemur absurditatem, professi unumquodque ex iis quae ab eo indicantur vere etiam existere, quo fiet, ut, exempli gratia (ignis) multitudinem morborum faciat et vehementiam et corporis constitutionem ab acri exercitatione; quod quidem

περὶ τὴν ἰχθυοπωλίαν ἀναδιδόντας ἑκάστοτε καὶ τοῦ κώδωνος ὀξέως ἀκούοντας. videndus Hieronymus Magius libro de tintinnabulis et Franciscus Sweertius notis ad Magium. apud Romanos non nolae sive campanulae sonitu sed clamore vociferantium dabatur signum piscium vendendorum, ut in hac etiam civitate Hamburgi hodie fit. vide Grangaeum ad haec Iuvenalis 4 32

iam princeps equitum, magna qui voce solebat vendere municipes pacta mercede siluros.

ς) φαίνειν τὰς ὁδοὺς] pulveris restinguendi ac compescendi causa. Suetonius Caligula c. 43 ut octophoro veheretur atque a propinquarum urbium plebe verri sibi vias et conspergi propter pulverem exigeret. Phaedrus 2 5

· alveolo coepit ligneo conspergere

humum aestuantem, come officium iactitans.

ς) τῇ ἀπὸ τοῦ πυρὸς μεταβάσει] in ms Ciz. male deest μεταβάσει. intelligit autem Sextus per μεταβάσειν comparationem sive similitudinem ab igne petitam, vocabulo trito Empiricis medicis de quorum μεταβάσει τοῦ ὁμοίου vide quae ex Gorraeo notat Henricus Stephanus in vocabulo πείρα.

ς) πλῆθος νόσων ποιεῖν] Hervetus multitudinem unum faciant, quasi P 495 legisset ἐνοποιεῖν, male. melius alii codices et editi νοσοποιεῖν, pro quo lego νόσων ποιεῖν. ut πλῆθος νόσων intelligat varios morbos quos calor significat, febres, inflammationes etc. possit etiam legi πλῆθος νόσον ποιεῖ, ut plethora intelligatur, de qua Galenus libro περὶ πλῆθους. sed praefero illud alterum. et per δριμύτητα intelligo morborum vehementiam ac παροξυσμόν, qui et ipse intensiore calore solet indicari. denique κατασκευὴ σωματικὴ est διάθεσις ab acri ac vehementi exercitatione, ut apud Galenum sub init. libri tertii ὑγιεινῶν. solet enim corpus etiam motu certaminum et exercitationum agitatione gravi admodum calescere. docet itaque Sextus si valeat illa ab igne repetita similitudo, necesse esse ut quemadmodum idem ignis eodem tempore et lutum indurat et liquefacit ceram lignumque comburit, sic et quoniam a calore significantur morbi varii eorumque παροξυσμοί et vehementiores corporis exer-

196 κατασκευήν· ὅπερ ἄτοπον. τὰς γὰρ οὕτω μαχομένους καὶ ἀνα-
σκευαστικὰς ἀλλήλων αἰτίας οὐχ οἷον τε συνυπάρχειν. ἢ τοῦτο
οὐν ὁμολογεῖσθαι, καίπερ ὃν ἀδύνατον, οἱ δογματικῶς φιλο-
σοφοῦντες, ἢ ὅτι τὸ σημεῖον αἰσθητὸν ὃν οὐδενὸς τὸ ὅσον ἐφ'
197 ἐαυτῷ ἐνδεικτικόν ἐστιν. ἡμεῖς δὲ διαφόρους ἔχοντες διαθέσεις
οὐχ ὡσαύτως ἐπ' αὐτῷ κινούμεθα. ὅπερ οὐκ ἂν ὑπομείναιεν
ὁμολογεῖν, πρὸς τῷ²⁾ καὶ τὰς τοιαύτας τοῦ πυρὸς δυνάμεις μὴ
198 εἶναι συμφώνους, ἀλλ' ἠπορήσθαι. εἰ γὰρ καυστικὴν ἔχει φύσιν
τὸ πῦρ, ὥφειλε πάντα καίειν, καὶ μὴ τινα μὲν καίειν, τινα δὲ
μηδαμῶς. καὶ εἰ τηκτικὴν εἶχε δύναμιν, πᾶν ὥφειλε διαλύειν, καὶ
199 μὴ τινα μὲν, τινα δ' οὐ. νῦν δὲ ταῦτα ἔοικε ποιεῖν οὐ παρὰ
τὴν ἰδίαν φύσιν, ἀλλὰ παρὰ τὰς προσομιλούσας αὐτῷ τῶν
καιομένων ὕλας, οἷον τὸ ξύλον καίει³⁾, οὐχ ὅτι αὐτὸ καυστικόν
ἐστιν, ἀλλ' ὅτι τὸ ξύλον ἐπιτηδείως ἔχει συνεργοῦ λαβόμενον
ἐκείνου καίηται. καὶ τῆκε τὸν κηρὸν οὐχ ὅτι τηκτικὴν ἔχει δύνα-
μιν, ἀλλ' ὅτι ὁ κηρὸς ἐπιτηδείωτα ἐκέκτητο πρὸς τὸ συνεργοῦ
λαβόμενον⁴⁾ ἐκείνου τήκεσθαι. ἀκριβέστερον δὲ περὶ τούτων δι-
δάσκωμεν⁵⁾, ὅταν περὶ τῆς τῶν τοιούτων ὑπάρξεως σκεψώμεθα.
200 Τὰ νῦν δὲ καὶ πρὸς τοὺς μετιόντας ἀπὸ τοῦ ὑπομνηστικοῦ
σημεῖου καὶ τὸν πυρὸς παραλαμβάνοντες, ἔτι δὲ τὸν τοῦ κώ-
δωνος ψόφον⁶⁾, λεκτέον ἐστὶν ἡμῖν, ὅτι οὐ παράδοξον, εἰ τὰ
τοιαῦτα τῶν σημείων πλειόνων ἐστὶ δηλωτικά. θεμένων γὰρ νό-
μους, ὡς φασιν, ὠρισταί⁷⁾ καὶ ἐφ' ἡμῖν κεῖται, ἐάν τε ἐνὸς

est absurdum. 196. fieri enim non potest, ut quae sic pugnant causae et se
inter se perimunt, simul sint, aut ergo hoc fateantur qui dogmatico philoso-
phantur more, licet rem quae fieri non potest, aut signum, si sit sensile,
concedant per se nihil indicare. 197. nos autem (inquiunt) cum diverse simus
affecti, non similiter eo movemur. at hoc quidem fateri in animum minime
induxerint, cum praeterea nec de ipsis illis ignis viribus constet, sed res sit
in dubio. 198. si enim ignis habet urendi naturam, debebat omnia urere, et
non aliqua quidem urere, aliqua vero minime, et si vim habet liquefaciendi,
debebat omnia dissolvere, et non aliqua liquefacere, aliqua vero minime.
199. nunc autem videtur hoc facere non ex sua natura, sed propter mate-
riam appropinquantem ad illum rerum quae uruntur, ut ligni, hoc enim uri-
tur, non quod ignis vim habeat urendi, sed quoniam lignum aptum est quod
illo cooperante uratur, et liquefacit ceram ignis, non quod vim habeat lique-
faciendi, sed quod cera apta sit ut liquecat eius ope. de his autem doce-
bimus accuratius, quando de huiusmodi rerum existentia disputaturi sumus.

200. Nunc autem adversus eos qui a signo commonitorio argumentantur
et assumunt faciem et sonum nolae, dicere fas nobis est, non esse mitem-
dum, si eiusmodi signa plura indicent et significant, nam eorum qui leges
ferunt est, ut aiunt, haec definire et in nostra potestate est situm, velimusne

citationes; ut haec quoque universa existant ubicumque signum, calor
in corpore humano observatur.

2) πρὸς τῷ] ms Ciz. πρὸς τό, minus bene.

3) τὸ ξύλον καίει,] ita recte mss. in editis erat vitiose τὸ ξύλον, καὶ
αὐτὸ οὐχ etc.

4) λαβόμενον] ms Vratislav. λαμβανόμενον.

5) περὶ τούτων διδάσκωμεν] infra sect. 203 sq.

6) τὸν πυρὸς, ἐπὶ δὲ τὸν τοῦ κώδωνος ψόφον] sect. 193.

7) ὠρισταί] malim ὀρίσαι, atque id in versione secutus sum, aut le-
gendum erat θεμένων γὰρ ἡμῶν ὠρισταί, ut infra sect. 202 ὡς ἂν ἡμεῖς
θεματίσωμεν. et mox pro ἐνὸς potius ἓν.

θελωμένων αὐτὰ μνησθῆναι ἐάν τε καὶ πλειόνων ὑπάρχειν δηλωτικά.
τὸ δὲ ἐνδεικτικὸν σημεῖον ἐκ φύσεως ὑπαγορευτικὸν εἶναι δοκοῦν 201
τοῦ σημειωτοῦ κατ' ἀνάγκην ἐνὸς δεῖ πράγματος ἐνδεικτικὸν P 496
εἶναι καὶ τούτου πάντως μονοειδοῦς· ἐπεὶ τοὶ ἐάν κοινὸν πολλῶν¹⁾
ὑπάρχει, οὐκ ἔστι σημεῖον. ἀμήχανον γὰρ ἐν βεβαίως διὰ τινος
λαμβάνεσθαι, πολλῶν ὄντων τῶν ἀδηλουμένων, οἷον τὸ ἐκ πλου-
σίου πένητα γενέσθαι κοινόν ἐστι, καὶ τοῦ ἡσωτεῦσθαι²⁾ καὶ
τοῦ κατὰ θάλασσαν ἐπτακεῖναι καὶ τοῦ φίλοις μεταδεδωκέναι.
πολλῶν δὲ κοινὸν ὑπάρχον³⁾ οὐκέτι τινὸς αὐτῶν ἐξαιρέτως μνη-
στικὸν εἶναι δύναται. εἰ γὰρ τούτου, τί μᾶλλον τούτου ἢ ἐκεί-
νου⁴⁾; καὶ εἰ ἐκείνου, τί μᾶλλον ἐκείνου ἢ τούτου; καὶ μὴν οὐδὲ 202
πάντων· ἀσυνύπαρκτα γὰρ ἐστὶ τὰ πάντα. διαφέρει τοίνυν τοῦ
ὑπομνηστικοῦ σημείου τὸ ἐνδεικτικόν, καὶ οὐ μεταβατέον ἐστὶν
ἀπ' ἐκείνου ἐπὶ τούτο, παρ' ὅσον τὸ μὲν ἐνὸς μόνου⁵⁾ δεῖ
μνηστικὸν ὑπάρχειν, τὸ δὲ πλειόνων δύναται εἶναι παραστατικόν
καὶ ὡς ἂν ἡμεῖς θεματίσωμεν, σημαίνειν. ἔτι πᾶν αἰσθητὸν ὡς 203
αἰσθητὸν ἀδιδάκτον ἐστὶν· οὔτε γὰρ τὸ λευκὸν χροῶμα διδάσκε-
ται τις ὁρᾶν οὔτε τοῦ γλυκέος μανθάνει γένεσθαι⁶⁾, οὐ θερμοῦ
ἀντιλαμβάνεσθαι, οὐκ ἄλλον τινὸς τοιούτου, ἀλλ' ἐκ φύσεως
καὶ ἀδιδάκτως πάντων αὐτῶν πάρεστιν ἡμῖν ἡ γνῶσις. τὸ δὲ
σημεῖον ὡς σημεῖον μετὰ πολλῶν ὡς φασι μόχθων διδάσκεται,

ea unum significare an plura. 201. signum vero indicatorium rem signatam
e sua natura videtur indicare, itaque necessario oportet ipsum esse unius rei
indicatorium eiusque omnino uniformis: nam si sit commune multorum, non
erit signum, fieri enim non potest, ut unum certo illius ope percipiatur, si
plura obscura sint; ut ex divite fieri pauperem commune est, et eius qui
luxuriose vivendo sua prodegerit et qui passus sit naufragium, et qui amicis
sua erogarit, cum etiam sit multorum commune, non potest praecipue aliquod
unum indicare, nam si hoc, cur magis hoc quam illud? et si illud, cur ma-
gis illud quam hoc? 202. sed nec omnia indicare potest: non possunt enim
simul esse omnia, alia igitur ratio est signi indicatorii quam commonitorii,
neque est ab illo ad hoc transeundum, quandoquidem oportet illud quidem
unum solum indicare, hoc autem potest plura ostendere et prout nos insti-
tuimus, significare. 203. porro quidquid est sensile, quatenus sensile est,
doctrina non indiget: neque enim album colorem docetur quisquam videre
neque dulce discit gustare neque calidum tactu percipere, neque aliquid aliud
eiusmodi, sed a natura et sine doctrina horum omnium adest nobis cognitio.
signum autem, ut signum, cum multis, ut aiunt, docetur laboribus, ut in

f) κοινὸν πολλῶν] ita e mss. emendavi pro κοινῶν.

g) ἡσωτεῦσθαι] apud S. Lucam 15 13 hoc dicitur ζῆν ἀσώτως. apud
Martialem 4 9 ἀσώτως ἔχειν. est autem ἀσώτος Aristoteli 4 1 Nicomach.
ὁ δὲ αὐτὸν ἀπολλύμενος, qui nihil ex rebus suis servat sive σώζει, sed
luxu contra pudorem et supra modum omnia profundit, ut Nonii Mar-
celli verbis utar, uti nepotatium describit. est autem in glossis Philoxeni
nepotatus ἀσώτια, hanc Isidorus Pelusiota 4 210 Epist. opponit φειδω-
λῆς sive parsimoniae, Alcinous c. 29 avaritiae. idem p. 522 ἐλευθεριό-
τητα mediam ponit inter μικρολογίαν sordesque avari hominis et ἀσω-
τίαν hoc est profusionem, quam τῇ ἀκρασίᾳ iungit Cebes in tabula.

h) κοινὸν ὑπάρχον] sic iterum legendum, non κοινῶν, ut paullo ante
κοινὸν πολλῶν ὑπάρχει.

i) τί μᾶλλον τούτου ἢ ἐκείνου] ms Vratislav. τί μᾶλλον ἢ τούτου, ἐκείνου.

k) παρ' ὅσον τὸ μὲν ἐνὸς μόνου] idem ms παρὸσον τὸ μὲν ἐνὸς μόνου.

l) μανθάνει γένεσθαι] ita recte editi. idem hic est μανθάνει cum eo
quod praecessit διδάσκεται τις. mss Vratislav. et Ciz. vitiose μανθάνειν.

οἷον τὸ κατὰ κυβερνητικὴν, ὅτι ἀνέμων ἐστὶ δηλωτικὸν καὶ χει-
 204 μίωνων ἢ εὐδίας. ὡσαύτως δὲ καὶ παρὰ τοῖς τὰ οὐράνια πραγμα-
 τευσμένοις, καθάπερ Ἀράτω καὶ Ἀλεξάνδρῳ τῷ Αἰτωλῷ^{μ)}.
 καὶ αὐτὰ δὲ καὶ τοῖς ἐμπειρικῶς ἰατρούουσιν^{ν)}, οἷον τὸ ἐρευ-
 205 θος καὶ ἡ κυριότης τῶν αἰτίων^{ο)} καὶ τὸ δίψος καὶ τὰ ἄλλα,
 ὧν ὁ μὴ διδαχθεὶς οὐκ ἀντιλαμβάνεται ὡς σημείων. οὐκ ἄρα
 αἰσθητὸν ἐστὶ τὸ σημεῖον· εἰ γὰρ τὸ μὲν αἰσθητὸν ἀδίδακτον^{π)},
 τὸ δὲ σημεῖον ὡς σημεῖον ἐστὶ διδακτὸν, οὐκ ἂν εἴη τὸ σημεῖον
 206 αἰσθητὸν. τὸ τε αἰσθητὸν, ἢ αἰσθητὸν ἐστὶ, κατὰ διαφορὰν^{q)}
 P 497 νοεῖται, οἷον τὸ λευκόν, τὸ μέλαν, γλυκύ, πικρόν, πᾶν τὸ τοι-
 ουτώδες. τὸ δὲ σημεῖον, ἢ σημεῖον ἐστὶ, τῶν πρὸς τι καθέστηκε·
 κατὰ γὰρ τὴν ὡς πρὸς τὸ σημειωτὸν σχέσιν ἐθεωρεῖτο. οὐκ ἄρα
 207 τῶν αἰσθητῶν ἐστὶ τὸ σημεῖον. καὶ μὴν πᾶν αἰσθητὸν, ὡς ἡ
 κλησις παρίστησιν, αἰσθῆσει ληπτὸν ἐστὶ, τὸ δὲ σημεῖον, ὡς
 σημεῖον, οὐκ αἰσθῆσει λαμβάνεται, ἀλλὰ διανοίᾳ. λέγομεν γοῦν

arte gubernandi, quod ventos significet et tempestatem aut serenitatem.
 204. similiter apud eos qui versantur in tractandis rebus coelestibus, ut
 apud Aratum et Alexandrum Aetolum. eodem modo etiam apud medicos
 non empiricos, ut rubor et tumor in causis et sitis et alia, quae qui non
 didicerit, ea non apprehendit ut signa. 205. signum ergo non est sensile:
 nam si sensile quidem, non indiget doctrina; signum autem ut signum doctrina
 indiget; signum non est sensile. 206. sensile quoque, quatenus est sensile,
 intelligitur absolute, ut album, nigrum, dulce, amarum et quidquid est
 eiusmodi. signum autem, quatenus signum, est ex iis quae referuntur ad
 aliquid: consideratur enim ex habitudine ac relatione, quae est tamquam
 ad signatum. non est ergo signum ex sensilibus. 207. praeterea quidquid
 est sensile, ut ipsum ostendit vocabulum, apprehenditur sensu; signum au-
 tem, ut signum, non sensu apprehenditur, sed mente ac cogitatione. dici-

m) Ἀράτω καὶ Ἀλεξάνδρῳ τῷ Αἰτωλῷ] Arati Aioσῆμεῖα sive progno-
 stica exstant, sed Alexandri Aetoli, qui eadem aetate teste Suida in
 Ἀράτω vixit, poema huius argumenti intercidit, e quo versus quosdam
 de planetis servavit Theo Smyrnaeus parte inedita de Astrologia et la-
 tine expressit Chalcidius p. 155, male illos referens ad Alexandrum Po-
 lyhistorum. Graecos edidit Thomas Galeus notis ad Parthenium p. 149 sq.
 vide si placet quae ad laudatum Chalcidii locum a me sunt annotata.

n) τοῖς ἐμπειρικῶς ἰατρούουσιν] ita recte ms Vratislav. pro ἐμπειρι-
 κοῖς. cum autem supra sect. 191 dixerit noster τοὺς ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας
 ἰατροὺς negasse quod comprehendere signa possint, suspicor legendum hoc
 loco esse τοῖς μὴ ἐμπειρικῶς ἰατρούουσιν, idque in versione sum secutus.

o) ἡ κυριότης τῶν αἰτίων] ita mss Vratislav. et Ciz. pro ἄρθων ut ha-
 bent editi sive ἄρθων, ut legit Hervétus qui vertit articulorum curvi-
 tas. sed αἰτίων legendum patet ex sect. 219 ἐπὶ τῶν πυρεσσόντων ἐρευ-
 θος καὶ ἡ τῶν αἰτίων προπάλεια καὶ ὁ ἐνικμος χρώς. idem itaque de-
 signant verba κυριότης et προπάλεια, hoc est tumor ac praecedens lucta
 humorum, ex qua tumor ille oritur in causis, hoc est in διαθέσει prae-
 ternaturalibus morbum antecedentibus. has enim αἰτίας vel αἰτία medici
 appellant, ut ex Galeno iam notavit HStephanus in vocabulorum Me-
 dicorum expositione p. 417 in voce νόσος. sic causam pro διαθέσει mor-
 bum antecedente ponit Coelius Aurelianus lib. 5 c. 10 tardarum pas-
 sionum p. 583.

p) ἀδίδακτον] a natura ipsa tributum doctrina non indiget διδασκα-
 λίας οὐκ ἔχει χρεῖαν sect. 243. nulla etiam doctrina percipiendum neque
 addiscendum si natura negaverit, supra sect. 202.

P 497 q) κατὰ διαφορὰν] in memoriam revocanda distinctio rerum in abso-
 lutas sive τὰς κατὰ διαφορὰν et relativas τὰς πρὸς τι. supra sect. 163.

ἀληθές εἶναι σημεῖον καὶ ψεῦδος, τὸ δὲ ἀληθές καὶ ψεῦδος οὐκ
 ἐστὶν αἰσθητὸν. ἀξίωμα γὰρ ἐκάτερον. τὸ δὲ ἀξίωμα οὐ τῶν
 αἰσθητῶν^{γ)}, ἀλλὰ τῶν νοητῶν ὑπῆρχε^{δ)}. λεκτέον ἄρα μὴ εἶναι
 τῶν αἰσθητῶν τὸ σημεῖον. ἐπιχειρητέον δὲ καὶ οὕτως· εἴπερ 208
 αἰσθητὸν ἐστὶ τὸ ἐνδεικτικὸν σημεῖον, πολὺ πρότερον ὀφείλει^{ε)}
 τὸ αἰσθητὸν τινος ἐνδεικτικὸν ὑπάρχειν· ὅπερ οὐχ οὕτως εἶχεν.
 εἰ γὰρ ἐνδείκνυται τι τὸ αἰσθητὸν, ἦτοι τὸ ὁμογενές τοῦ ὁμο-
 γενοῦς ἐστὶ ἐνδεικτικὸν ἢ τὸ ἀνομογενές τοῦ ἀνομογενοῦς· οὔτε
 δὲ τὸ ὁμογενές τοῦ ὁμογενοῦς οὔτε τὸ ἀνομογενές τοῦ ἀνομογε-
 νοῦς· οὐκ ἄρα ἐνδεικτικὸν τινός ἐστὶ τὸ αἰσθητὸν. οἷον ἔστω 209
 μηδέποτε ἡμᾶς καθ' ὑπόθεσιν λευκῷ περιπεπτωκέναι χρώματι
 μηδὲ μέλανι, πρῶτως δὲ ὁρᾶν τὸ λευκόν. ἀλλ' οὐκ ἂν ἰσχύσαι-
 μεν ἀπὸ τῆς τούτου καταλήψεως τὸ μέλαν καταλαμβάνεσθαι
 χρώμα. ἐννοίαν μὲν γὰρ ἔχειν τοῦ ἕτερον εἶναι χρώμα τὸ μέλαν 210
 καὶ μὴ τοιοῦτο οἷον ἐστὶ τὸ λευκόν, τάχα δυνατόν ἐστι. κατὰ-
 ληψιν δὲ ποιῆσθαι τοῦ μέλανος χρώματος ἐκ τῆς τοῦ λευκοῦ
 παρουσίας, τῶν ἀμυχάνων. καὶ ἐπὶ τῆς φωνῆς ὁ αὐτός ἐστι
 λόγος καὶ κοινῶς ἐπὶ τῶν ἄλλων αἰσθητῶν. οὐκοῦν τὸ ὁμογενές
 αἰσθητὸν οὐκ ἂν εἴη τοῦ ὁμογενοῦς ἐνδεικτικόν, τουτέστι τὸ
 ὁρατὸν τοῦ ὁρατοῦ ἢ τὸ ἀκουστὸν τοῦ ἀκουστοῦ ἢ τὸ γευστὸν
 τοῦ γευστοῦ. καὶ μὴν οὐδὲ τὸ ἀνομογενές τοῦ ἀνομογενοῦς, οἷον 211
 τὸ ὁρατὸν τοῦ ἀκουστοῦ ἢ τὸ ἀκουστὸν τοῦ γευστοῦ ἢ ὁσφραν-
 τοῦ· οὐ γὰρ ἐὰν ὁσφραίνηται^{ς)} τις εὐώδους τινός, εἰς κατάλη-
 ψιν ἔρχεται τοῦ λευκοῦ χρώματος· οὐδὲ φωνῆς ἀντιλαμβανό-
 μενος γλυκαίνεται τὴν γεῦσιν. καίτοι μακρόν ἐστι ζητεῖν, εἰ 212

mus quidem certe verum esse signum et falsum, verum autem et falsum
 non est sensile; utrumque enim est pronuntiatum. pronuntiatum autem non
 est ex sensilibus, sed ex iis quae cadunt sub intelligentiam. dicendum est
 ergo signum non esse ex sensilibus. 208. sic quoque licet argumentari: si
 signum indicatorium est res sensilis, longe magis debet res sensilis esse
 signum indicatorium alicuius rei. hoc autem non ita habet. si enim sen-
 sile aliquam rem indicat, aut id quod eiusdem generis est, indicabit
 rem eiusdem generis, aut id quod est diversi generis, rem diversi ge-
 neris. atqui neutrum fit. non ergo sensile rem quamquam indicat. 209. ita
 posuimus, numquam nos incidisse in colorem album nec in nigrum, pri-
 mum autem videre album: sed non poterimus ex huius comprehensione
 colorem nigrum comprehendere. 210. habere enim notionem, nigrum
 esse alterum colorem et non talem qualis est albus, fortasse est ex
 iis quae possunt fieri. nigrum autem colorem comprehendere ex prae-
 sentia albi, est plane eiusmodi ut nulla ratione possit fieri. in voce quoque
 est eadem ratio et communiter in aliis sensilibus. sensile ergo eiusdem ge-
 neris ab eo quod est eiusdem generis non potest indicari, ut aspectabile
 ab aspectabili, audibile ab audibili aut gustabile a gustabili. 211. sed nec
 quod est diversi generis indicari potest ab eo quod est diversi generis, ut
 aspectabile ab audibili aut audibile a gustabili aut odorabili: non enim si
 quispiam olfaciat aliquid suave olens, venit ad comprehensionem albi colo-
 ris; neque qui vocem apprehendit, gustu sentit dulcedinem. 212. quamquam

γ) ἀξίωμα οὐ τῶν αἰσθητῶν] Stoicorum hoc scitum, quibus sect. 262
 huius libri omne λεκτόν est incorporeum, ἀξίωμα autem sive pronuntia-
 tum definiunt quod sit λεκτόν perfectum. supra sect. 12.

δ) ὑπῆρχε] ms Ciz. ὑπάρχει.

ε) ὀφείλει] ms Vratislav. ὀφείλη.

ς) ὁσφραίνηται] ms Vratisl. ὁσφρήσθαι.

δύναται τὸ ὁμογενὲς τοῦ ὁμογενοῦς καὶ τὸ ἀνομογενὲς τοῦ ἀνομογενοῦς εἶναι σημεῖον, ὅτε καὶ τὸ τούτου ἔγγιον ἀπελπίσειεν ἂν
 P 498 τις νοῦν ἔχων, φημί δέ, τὸ μηδὲ ἑαυτοῦ δύνασθαι ἐνδεικτικὸν
 213 εἶναι τὸ αἰσθητὸν. τῶν γὰρ περὶ τούτου σκεψαμένων, ὡς πολ-
 λάκις ἐδείξαμεν^{x)}, οἱ μὲν φασιν αὐτὸ^{y)} μὴ τοιοῦτο λαμβάνεσθαι
 ὑπὸ τῆς αἰσθήσεως οἷόν ἐστι φύσει. οὔτε γὰρ λευκὸν οὔτε μέλαν
 οὔτε θερμὸν οὔ^{z)} ψυχρὸν οὔ γλυκὺ οὔ πικρὸν οὐκ ἄλλην τοιαύ-
 την ἔχον ποιότητα ἑαυτὸ καθιστάναι^{a)}, κenoπαθοῦσης^{b)} δὲ καὶ
 ψευδομένης ἡμῶν τῆς αἰσθήσεως τοιοῦτο δοκεῖν^{c)} ὑποκεῖσθαι.
 οἱ δὲ τινὰ μὲν^{d)} τῶν αἰσθητῶν ἔδοξαν κατ' ἀλήθειαν ὑποκεῖ-
 σθαι, τινὰ δὲ μηδαμῶς· ἄλλοι δὲ πᾶσι^{e)} τὴν ὑπαρξιν ἐπ' ἴσης
 214 προσεμαρτύρησαν. τοσαύτης οὖν καὶ ἀδιακρίτου στάσεως^{f)} οὐ-
 σης περὶ τῆς τῶν αἰσθητῶν ὑποστάσεως πῶς οἷόν τε λέγειν αὐ-
 τοῦ παραστατικὸν εἶναι τὸ αἰσθητὸν; ὅτε οὐδέπω γινώσκειται τίς
 ἐστὶν ἡ ἀληθὴς τῶν οὕτως διαφωνούντων^{g)} στάσις. ἀλλ' ἐκεῖνό
 γε κρατεῖν χρή, ὥσπερ οὔτε τὸ ὁμογενὲς αἰσθητὸν τοῦ ὁμογε-
 νοῦς αἰσθητοῦ οὔτε τὸ ἀνομογενὲς τοῦ ἀνομογενοῦς, οὔτ' αὐτὸ

longum est quaerere, an quod est eiusdem generis possit esse signum eius quod est eiusdem generis et quod est diversi, eius quod est diversi, cum etiam de eo quod est propius, quispiam desperaverit qui sapuerit, nempe de eo quod sensibile ne se ipsum quidem possit indicare. 213. ex iis enim qui de eo disputarunt, ut saepe ostendimus, alii quidem dicunt ipsum non apprehendi a sensu quale est natura: neque enim existere album nec nigrum nec calidum nec frigidum nec dulce nec amarum nec huiusmodi alia prae-ditum qualitate, sed cum nudus et inanis sit affectus et fallacia nostri sen-sus, videri subiectum esse huiusmodi. alii autem existimarunt quaedam qui-dem ex sensibilibus vere esse et nobis offerri, aliqua autem minime; alii autem ex aequo omnibus tribuerunt existentiam. 214. cum sit ergo tanta et iudicio necdum decisa dissensio de existentia sensilium, dici non potest sen-sibile se ipsum ostendere, cum nondum cognoscatur quatenam sit vera senten-tia eorum qui sic dissident, sed illud potius utique tenendum est, quod neque sensibile eiusdem generis indicatur a sensibili eiusdem generis neque quod est diversi generis, ab eo quod est diversi generis, neque ipsum a

P 498 x) ὡς πολλάκις ἐδείξαμεν] ut 1 Pyrrhon. sect. 49. 213. 214 lib. 1 adv. Log. sect. 135. 293 et hoc lib. 2 sect. 184 etc.

y) αὐτό] ms Ciz. αὐτὸ τό, cum articulo supervacaneo. respicit autem hoc loco Sextus ad Democritum, qui res quales revera essent a sensu apprehendi negavit, supra sect. 184.

z) οὐ] ita mss pro οὔτε.

a) ἑαυτὸ καθιστάναι] ms Vratislav. αὐτό, et passim ista promiscue poni video.

b) κenoπαθοῦσης] lib. 1 Pyrrhon. sect. 49 τινὲς μὲν κenoπαθεῖν τὰς αἰσθήσεις φασίν, οὐδὲν γὰρ ὑποκεῖσθαι ὡς ἀντιλαμβάνεσθαι δοκοῦσιν, vocant autem κenoπαθεῖν inani affici specie et phasmate atque umbra rei, non re ipsa.

c) τοιοῦτο δοκεῖν] sic legendum e mss pro δοκεῖ.

d) οἱ δὲ τινὰ μὲν] haec sententia Aristotelis et Stoicorum, supra sect. 10 et 185.

e) ἄλλοι δὲ πᾶσι] ita Epicurus, sect. 9 et 185.

f) ἀδιακρίτου στάσεως] hoc loco στάσιν ponit pro διαστάσει, ut alibi pro περιστάσει. vide ad sect. 62 lib. 1 contra Log. proprie autem in una ἀδιακρίτῳ διαστάσει plures στάσεις sive pugnantes sententiae occurrant, in quibus mox ait incertum esse Sextus, τίς ἐστὶν ἡ ἀληθὴς τῶν οὕτως διαφωνούντων στάσις.

g) τῶν οὕτως διαφωνούντων] ms Ciz. ὄντος pro οὕτως; vitiose.

ἑαυτοῦ ἐνδεικτικὸν ἐστίν. ἀδύνατον ἄρα λέγειν αἰσθητὸν εἶναι 215
 τὸ σημεῖον. ὃ δὲ Αἰνησιδῆμος ἐν τῷ τετάρτῳ τῶν Πυρρωνείων
 λόγων^{h)} εἰς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν καὶ ἀπὸ τῆς αὐτῆς σχεδὸν δυνά-
 μως λόγον ἐρωτᾷ τοιοῦτον· εἰ τὰ φαινόμενα πᾶσι τοῖς ὁμοίως
 διακειμένοις παραπλησίως φαίνεται καὶ τὰ σημεῖα ἐστὶ φαινόμενα,
 τὰ σημεῖα πᾶσι τοῖς ὁμοίως διακειμένοις παραπλησίως φαίνεται.
 οὐχὶ δέ γεⁱ⁾ τὰ σημεῖα πᾶσι τοῖς ὁμοίως διακειμένοις παραπλη-
 σίως φαίνεται· τὰ δὲ φαινόμενα πᾶσι τοῖς ὁμοίως διακειμένοις
 παραπλησίως φαίνεται. οὐκ ἄρα φαινόμενά ἐστι τὰ σημεῖα. καὶ 216
 δὴ τοίνυν φαινόμενα μὲν ἔοικε καλεῖν ὃ Αἰνησιδῆμος τὰ αἰσθητά.
 λόγον δὲ ἐρωτᾷ καθ' ὃν δεύτερος ἀναπόδεικτος^{k)} ἐπιβάλλει τρίτῳ,
 οὐ τὸ σχῆμά ἐστι τοιοῦτο· εἰ τὸ πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον, τὸ
 τρίτον· οὐχὶ δὲ τὸ τρίτον, ἀλλὰ καὶ τὸ πρῶτον· οὐκ ἄρα τὸ
 δεύτερον. καὶ ὅτι τῷ ὄντι οὕτως ἔχει, μικρὸν ὕστερον^{l)} διδά- P 499
 ξομεν. νῦν δ' ὡς ὅγῃ ἐστὶν αὐτοῦ τὰ λήμματα καὶ ἐπεται τοῦ- 217
 τοῖς ἡ ἐπιφορά, ἀπλούστερον ἀποδείξομεν. αὐτίκα τοίνυν τὸ
 συνημμένον ἀληθές ἐστίν· ἐπεται γὰρ τῷ κατ' αὐτὸ συμπε-
 πλεγμένῳ τὸ λῆγον, τουτέστι τῷ^{m)} τὰ φαινόμενα πᾶσι τοῖς ὁμοίως

se ipso indicatur. 215. nullo modo igitur affirmare licet signum esse e rebus sensibilibus. Aenesidemus autem in quarto libro Pyrrhoneorum de eodem ar-gumento ex eadem fere vi ac virtute sic interrogat: si quae apparent, omnibus similiter affectis similiter apparent signaque sunt ex illis quae ap-parent, signa quoque omnibus similiter affectis apparere est necesse. at signa non similiter apparent omnibus similiter affectis, quae apparent autem omni-bus similiter affectis similiter apparent. non itaque signa sunt ex illis quae apparent. 216. atque nunc per apparentia Aenesidemus res sensibus obvias intelligere videtur, utitur autem argumenti genere quo secundus modus in-demonstrabilis coniunctus est cum tertio; forma eius haec est: si primum et secundum est, est quoque tertium; atqui non est tertium, sed primum duntaxat: non est itaque secundum. quodque revera sic se habeat, paullo infra docebimus. 217. nunc quod assumpta argumenti recte posita sint illa-tioque ex illis optime sequatur, simpliciore quadam ratione ostendemus. ac connexum statim verissimum est: sequitur enim consequens ex antece-dente, nam si apparentia omnibus similiter affectis apparent similiter et signa

h) ὃ Αἰνησιδῆμος ἐν τῷ τετάρτῳ τῶν Πυρρωνείων λόγων] diversum hoc fuisse videtur L. Tuberoni inscriptum opus ab ὑποτυπώσει Aenesidemi εἰς τὰ Πυρρωνεία, quam Aristocles apud Eusebium 14 18 Praeparat. evangel. et Laërtius 9 78 allegant. constitit autem libris octo, ut prae-ter Photium codice 212 testatur idem Laërtius 9 116, qui librum primum laudat sect. 106 eiusdem libri.

i) οὐχὶ δέ γε] ita ms Ciz. pro οὐχὶ δέ. hoc loco magnus erat in Her-veti versione hiatus, quem e Grascis supplavi.

k) καθ' ὃν δεύτερος ἀναπόδεικτος ἐπιβάλλει τρίτῳ] de quinque modis argumentorum quae ἀναπόδεικτα sive demonstratione non indigentia ap-pellabant Stoici, dictum 2 Pyrrhon. sect. 157 sq. ex his secundus est, qui ex connexo et contrario consequentis contrarium antecedentis colligit, ut 'si dies est, lucet; non lucet autem, non igitur est dies'. tertius, qui ex negativa copulativa et positione unius eorum quae in copulativa sunt, contrarium reliqui colligit, ut 'non simul dies est et nox est; dies autem est, non igitur nox est?' haec duo colligendi genera ab Aenesi-demo in allata argumentatione quodammodo coniunguntur. verbo ἐπι-βάλλειν hac notatione iterum utitur sect. 240. pro τοίνυν leg. τὸ νῦν, ut verti.

l) μικρὸν ὕστερον] infra sect. 234 sq.

m) τουτέστι τῷ] ita recte ms Vratislav. pro τό.

διακειμένοις παραπλησίως φαίνεσθαι. καὶ τὰ σημεῖα ἐστὶ φαινόμενα, τὸ τὰ σημεῖα") πᾶσι τοῖς ὁμοίως διακειμένοις παραπλησίως φαίνε-
 218 σθαι. εἰ γὰρ τοῦ λευκοῦ χρώματος πάντες οἱ ἀπαρεμποδιστοὺς") ἔχον-
 τες τὰς ὕψεις ὁμοίως ἀντιλαμβάνονται ἀλλ' οὐ διαφόρως, καὶ εἰ τοῦ
 γλυκὸς πάντες οἱ κατὰ φύσιν τὴν γεῦσιν ἔχοντες γλυκαντικῶς ἀντι-
 λαμβάνονται, κατ' ἀνάγκην ὀφείλουσι καὶ τοῦ σημείου, εἴπερ ἐστὶ τῶν
 αἰσθητῶν καθάπερ τὸ λευκὸν ἢ γλυκὺ, πάντες οἱ κατὰ τὴν ὁμοίαν
 ὄντες διάθεσιν ὁμοίως ἀντιλαμβάνεσθαι. ὥστε τὸ μὲν συνήμει-
 219 νον ὕγιές ἐστιν. ἀληθές δέ γε καὶ τὸ δεύτερον λῆμμα, τὸ οὐχὶ
 δέ γε τὰ σημεῖα πᾶσι τοῖς ὁμοίως διακειμένοις παραπλησίως φαί-
 νεται. τὸ γοῦν ἐπὶ τῶν πυρεσσόντων ἔρρεθος καὶ ἡ τῶν αἰτίων
 προπύλαια") καὶ ὁ ἔνικμος χρῶς καὶ ἡ πλείων θερμοσσία καὶ ἡ
 σφοδρότης τῶν σφιγμῶν καὶ τὰ λοιπὰ σημεῖα τοῖς ὁμοίως κατὰ
 220 τὰς αἰσθήσεις καὶ τὴν ἄλλην σύγκρισιν διακειμένοις οὐ τοῦ
 αὐτοῦ προσπίπτει σημεῖα οὐδ' ὡσαύτως πᾶσι φαίνεται. ἀλλ'
 Ἡροφίλῳ μὲν") λόγον χάριν ὡς ἀντικρὺς χρηστοῦ αἵματος ση-
 μεῖα, Ἐρασιστράτῳ δέ ὡς μεταπτώσεως τῆς ἐκ φλεβῶν εἰς ἀρ-
 τηρίας, Ἀσκληπιάδῃ δέ ὡς ἐνστάσεως νοητῶν ὄγκων") ἐν νοητοῖς
 221 ἀραιώμασι. τοίνυν καὶ τὸ δεύτερον λῆμμα ὕγιές ἐστιν. ἀλλὰ δὴ
 καὶ τὸ τρίτον, τὸ τὰ φαινόμενα πᾶσι τοῖς ὁμοίως διακειμένοις
 παραπλησίως φαίνεσθαι. τὸ γὰρ λευκόν, εἰ τύχοι, χρῶμα τῷ
 μὲν ἰκτεριῶντι καὶ τῷ ὑφαίμονι") ἔχοντι τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ
 τῷ κατὰ φύσιν διακειμένῳ οὐχ ὡσαύτως προσπίπτει, ἀνομοίως
 γὰρ δέχκεντο. παρ' ἣν αἰτίαν τῷ μὲν φαίνεται ὠχρόν, τῷ δέ
 ἐνερθενθές, τῷ δέ λευκόν. τοῖς μέντοι κατὰ τὴν αὐτὴν διάθεσιν

sunt ex apparentibus, signa etiam omnibus similiter affectis similiter appa-
 rent. 218. si enim omnes qui videndi facultate integra nec impedita utun-
 tur, album colorem non diverso modo sed similiter percipiunt, si omnibus
 naturali gustatus sensu gaudentibus dulcia dulce sapient, necessario etiam
 signa, siquidem sunt ex rebus sensilibus ut album et dulce, debent ab
 omnibus similiter affectis similiter percipi. connexum igitur recte se habet.
 219. sed verum quoque est assumptum alterum, quod nempe signa nentiquam
 omnibus similiter affectis similiter appareant. rubor certe qui apparet in
 febricitantibus et causarum praecedens luctatio et entis humida et calor maior
 et pulsus vehementior et caetera signa iis qui similiter sunt affecti et sen-
 sibus et alia constitutione, non eiusdem rei se praebent signa neque simi-
 liter apparent omnibus; 220. sed Herophilo quidem, exempli causa, tam-
 quam signa aperte boni sanguinis, Erasistrato autem tamquam transitionis a
 venis in arterias, Asclepiadae autem tamquam signa vehementioris inten-
 sionis corpusculorum intelligibilium in raritatibus intelligibilibus. est ergo
 recta etiam secunda propositio. 221. sed et tertia, quod quae apparent si-
 militer apparent omnibus similiter affectis: color enim, exempli causa, albus
 ei quidem qui morbo laborat regio et ei qui sanguine suffusus habet oculos
 et ei qui secundum naturam est affectus, non similiter se offert, non sunt
 enim similiter affecti. quamobrem illi quidem apparet fulvus, huic ruber,
 huic albus. iis vero omnibus qui sunt in eadem affectione, nempe sanis,

n) τὸ τὰ σημεῖα] sic ex eodem ms legendum pro καὶ τὰ σημεῖα.

o) ἀπαρεμποδιστοὺς] ita scripsi pro ἀπαρεμποδιστοὺς, ut sect. 188 et 140.

p) ἡ τῶν αἰτίων προπύλαια] confer dicta ad sect. 204.

q) Ἡροφίλῳ μὲν] supra sect. 188.

r) νοητῶν ὄγκων] ms Vratislav. νοητῶν τῶν. ferri posset τῶν νοητῶν.
 de hac Asclepiadis sententia dictum ad 3 Pyrrhon. sect. 32.

s) τῷ μὲν ἰκτεριῶντι καὶ τῷ ὑφαίμονι] confer ad 1 Pyrrhon. sect. 41.

οἷσι, τουτίστι τοῖς ἐγγαίνουσι, λευκὸν μόνον φαίνεται. τοίνυν 222
 ἀληθὲς οὐδὲ τοῖς λήμμασι συνεισαχθήσεται καὶ ἡ ἐπιφορά. οὐκ
 ἄρα φαινόμενόν ἐστι τὸ σημεῖον. αὐτόθεν μὲν οὖν ἐφοδεύσα-
 σιν") ἡμῖν ἀληθὲς ὁ λόγος ὑποδέδεικται. ὅτι δὲ καὶ ἀναπόδεικτός
 ἐστὶ καὶ συλλογιστικός"), ἀναλύσασιν αὐτὸν φανήσεται. εὐθέως 223
 γὰρ, ἵνα μικρὸν ἄνωθεν") προλάβωμεν, ἀναπόδεικτοι λέγονται P 500
 διχῶς, οἳ τε μὴ ἀποδεδειγμένοι καὶ οἳ μὴ χρεῖαν ἔχοντες ἀπο-
 δείξεως, τῷ αὐτόθεν εἶναι περιφανές ἐπ' αὐτῶν τὸ ὅτι συνάγου-
 σιν. ἐπεδείξαμεν δὲ πολλάκις"), ὡς κατὰ τὸ δεύτερον σημαινό-
 μενον ταύτης ἡξίωται τῆς προσηγορίας οἱ κατ' ἀρχὴν τῆς
 πρώτης περὶ συλλογισμῶν εἰσαγωγῆς") παρὰ τῷ Χρυσίπῳ τε-

albus solum apparet. 222. si ergo verae sunt hae propositiones, simul etiam
 inferetur illatio. non est ergo signum ex apparentibus. atque nobis quidem
 hac via et ratione procedentibus ex se vera ostensa est haec argumentatio.
 223. quod autem sit etiam indemonstrabilis sive ex illis quae nulla indigent
 demonstratione et firmiter colligat, perspicuum erit si eam resolverimus.
 iam enim, ut paulo altius rem sumamus, indemonstrabiles dicuntur argu-
 mentationes duobus modis, nempe vel quae non possunt demonstrari vel quae
 non opus habent demonstratione, quod ex se in eis sit perspicuum quod
 colligant. saepe autem ostendimus, quod in secundo significato ita sunt ap-
 pellatae, quae locatae sunt a Chrysippo in principio primae institutionis de

1) ἐφοδεύσασιν] ita Ciz. ms pro ἐφοδεύσασιν. est autem ἐφοδος ratio-
 cinatio sive collectio nitens aliqua hypothese, qua veluti via ad rem de-
 ducimur, sect. 482. 140 et 435, ubi etiam μεθόδου vocabulum simili
 sensu occurrit: hinc ἐφοδεύειν ratione et collectione tali uti sect. 285 et
 ἐφοδευτικῶς, per ratiocinationem eiusmodi sive collectionem lib. 2 Pyr-
 rhon. sect. 141 et infra sect. 307 praesentis libri, ubi ei ἐκκαλυπτικῶς
 opponitur.

u) ἀναπόδεικτός ἐστι καὶ συλλογιστικός] Stoici ἀναπόδεικτον argumen-
 tum vocant, quod cum ipsum non indigeat demonstratione, ad alia de-
 monstranda sufficiat lib. 1 Pyrrhon. sect. 156; συλλογιστικόν vero, quod P 500
 firma gaudet vi concludentis nec laborat aliquo ex illis vitiis per quae
 λόγος fit ἀσύνακτος sive ἀσυλλόγιστος, quaeque enumerantur in eodem
 1 Pyrrhon. libro sect. 146 sq. utrumque igitur de hoc Aenesidemī argu-
 mento affirmat Sextus. neque probo Hervetum qui vertit, si syllogistice
 eam resolverimus, quasi συλλογιστικῶς legisset pro συλλογιστικός.

x) μικρὸν ἄνωθεν] eodem loquendi genere utitur noster lib. adversus
 Musicos sect. 38 et 2 adversus Phys. sect. 220 atque adversus Ethicos
 sect. 7, 112. Iamblichus de Pythag. μικρὸν γε ἄνωθεν προλαβόντες περὶ
 τοῦ γένους αὐτοῦ καὶ πατρίδος. Simplicius p. 9 in Epictetum: ἄνωθεν
 ποθεν ἀρχόμενοι λέγωμεν. sic passim Graeci scriptores et S. Lucas in
 limine sancti evangelii sui, παρηκολουθηκῶτα ἄνωθεν πᾶσιν ἀκριβῶς,
 quod Demosthenes orat. de Corona dixit: παρηκολουθηκῶτα τοῖς πράγμα-
 σιν ἐξ ἀρχῆς. Cicero 1 de Leg. alte vero et ut oportet a capite frater re-
 petis quod quaerimus. Sextus 1 adversus Logicos sect. 371 ὡς πάρεστι
 σκοπεῖν τάξει τὴν ἀρχὴν τῶν λόγων ἄνωθεν ποιησαμένους. quod ἄνωθεν
 Graeci, Sallustius dixit supra de bello Iugurthino c. 5 sed prius quam
 huiusmodi rei initium expedio, pauca supra repetam.

y) ἐπεδείξαμεν δὲ πολλάκις] non quidem in his libris, sed 2 Pyrrhon.
 sect. 156, ac fortasse in aliis scriptis quae intercidere.

z) τῆς πρώτης περὶ συλλογισμῶν εἰσαγωγῆς] Laertius 7 195 inter Chry-
 sippi scripta memorat primo librum περὶ τῶν πρώτων καὶ ἀναπόδεικτων,
 deinde περὶ συλλογισμῶν εἰσαγωγικῶν, quorum uterque fuit adversus
 Zenonem, a quo in plerisque dissensisse Chrysippum constat ex eodem
 Laertio 7 179. confer nostrum infra sect. 428.

224 ταχμένοι. νυνὶ δὲ ἐφ' ὁμολόγησιν τοῦτω γνωστέον ὅτι πρῶτος μὲν ἐστὶν ἀναπόδεικτος ὁ ἐκ συνημμένου καὶ τοῦ ἡγουμένου τὸ λήγον ἐν ἐκείνῳ τῷ συνημμένῳ ἔχων^{a)} συμπέρασμα, τουτέστιν ὅταν λόγος δύο ἔχη λήμματα, ὧν τὸ μὲν ἕτερον ἐστὶ συνημμένον, τὸ δὲ ἕτερον ἡγούμενον ἐν τῷ συνημμένῳ· ἔχει δὲ καὶ ἐπιφορὰν τὸ λήγον ἐν τῷ αὐτῷ συνημμένῳ. τότε ὁ τοιοῦτος λόγος πρῶτος ἀναπόδεικτος καλεῖται, οἷον ὁ οὕτως ἔχων 'εἰ ἡμέρα ἐστὶ, φῶς ἐστίν· ἀλλὰ μὴν ἡμέρα ἐστίν, φῶς ἄρα ἐστίν'. οὗτος γὰρ τὸ μὲν ἕτερον τῶν λημμάτων ἔχει συνημμένον τὸ 'εἰ ἡμέρα ἐστὶ, φῶς ἐστίν'· τὸ δὲ λοιπὸν, τὸ ἡγούμενον ἐν τῷ συνημμένῳ 'ἀλλὰ μὴν ἡμέρα ἐστὶ', τὸ 'φῶς ἄρα ἐστίν' τρίτον, τὴν ἐπιφορὰν τὸ λήγον τοῦ συνημμένου. δεύτερος δ' ἐστὶν ἀναπόδεικτος, ὁ ἐκ συνημμένου καὶ τοῦ ἀντικειμένου τῷ λήγοντι ἐν ἐκείνῳ τῷ συνημμένῳ τὸ ἀντικείμενον τῷ ἡγουμένῳ ἔχων συμπέρασμα, τουτέστιν, ὅταν λόγος πάλιν ἐκ δυοῖν συνεσιῶς λημμάτων, ὧν τὸ μὲν ἕτερον ἐστὶ συνημμένον, τὸ δὲ ἕτερον ἀντικείμενον τῷ λήγοντι ἐν τῷ συνημμένῳ, ἔχη δὲ καὶ ἐπιφορὰν τὸ ἀντικείμενον τῷ ἡγουμένῳ, τότε ὁ τοιοῦτος γίνεται δεύτερος ἀναπόδεικτος, ὥς τὸ 'εἰ ἡμέρα ἐστὶ, φῶς ἐστίν· οὐχὶ δὲ γε φῶς ἐστίν, οὐκ ἄρα ἐστὶν ἡμέρα'. τότε γὰρ, 'εἰ ἐστὶν ἡμέρα, φῶς ἐστίν', τὸ ἕτερον λήμμα τοῦ λόγου συνημμένον ἐστὶ, τὸ τε 'οὐχὶ δὲ γε φῶς ἐστίν' λοιπὸν λήμμα τοῦ λόγου καθεστὼς ἀντικείμενον ἐστὶ τῷ λήγοντι

P 501

sylogismis. 224. nunc autem cum de hoc constet, sciendum est, quod primus quidem modus indemonstrabilis est, qui ex connexo et antecedente consequens in illo connexo habet conclusionem. hoc est, quando oratio duas habet propositiones, quarum altera quidem est connexum, altera vero antecedens in connexo: habet deinde et illationem consequens in eodem connexo. tunc eiusmodi argumentatio appellatur primi modi indemonstrabilis, ut quae sic habet 'si dies est, lux est; atqui dies est, lux ergo est'. haec enim alteram quidem ex propositionibus habet connexum, nempe illud 'si dies est, lux est'; alteram autem, antecedens in connexo, 'atqui dies est', tertiam 'lux ergo est', illationem consequens connexi. 225. secundus modus indemonstrabilis est, qui ex connexo et eo quod adversatur consequenti in illo connexo id quod adversatur antecedenti habet conclusionem, hoc est, quando argumentum rursus constat ex duabus propositionibus, quarum altera quidem est connexum, altera autem id quod adversatur consequenti in connexo, habetque illationem id quod adversatur antecedenti, tunc eiusmodi argumentatio est secundi modi indemonstrabilis, ut illud 'si dies est, lux est: non est autem lux, non est ergo dies': tunc enim 'si dies est, lux est', altera propositio argumenti est connexum; altera argumenti propositio 'atqui non est lux' adversatur consequenti in connexo. hinc illatio 'non est ergo

a) ἔχων] ita recte mss pro ἔχον, refertur enim ad λόγος. similiter mox ex iisdem mss sect. 225 ἔχων συμπέρασμα pro ἔχον reposui. eadem rationes et exempla eadem trium argumentandi generum indemonstrabilium exstant 2 Pyrrhon. sect. 157, ubi quartum etiam et quintum additur, quae hoc loco adiungere Sextus omisit, quoniam illis non indiguit ad argumentum Aenesidemi explicandum, quod ex secundo et tertio genere compositum esse docet. quinti exemplum exstat apud Cleomedem lib. 1 c. 8, ubi terram rotundam esse disputat, quoniam nec lata sit neque cava neque quadrata neque pyramidi similis. fallitur autem vir doctus Rob. Balforeus, qui in notis ad illum locum putat quintum ἀναπόδεικτον a Cleomede appellari ideo, quia quinque res enumerantur, nam quintum respectu aliorum quattuor argumentorum similis generis dici a Sexto nostro perspicuum est.

ἐν τῷ συνημμένῳ. ἢ τε ἐπιφορὰ ἢ οὐκ ἄρα ἡμέρα ἐστὶ τὸ ἀντικείμενον ἢ τοῦ ἡγουμένου. τρίτος δὲ ἐστὶ λόγος ἀναπόδεικτος ὁ ἐξ ἀποφατικοῦ συμπλοκῆς καὶ ἐνὸς τῶν ἐν τῇ συμπλοκῇ, τὸ ἀντικείμενον τοῦ λοιποῦ τῶν ἐν τῇ συμπλοκῇ ἔχων συμπέρασμα, οἷον 'οὐχὶ καὶ ἡμέρα ἐστὶ καὶ νύξ ἐστίν, ἡμέρα δὲ ἐστίν, οὐκ ἄρα ἐστὶ νύξ'. τὸ μὲν γὰρ 'οὐχὶ καὶ ἡμέρα ἐστὶ καὶ νύξ ἐστίν' ἀποφατικὸν ἢν συμπεπλεγμένον^{b)} τοῦ καὶ ἡμέρα ἐστὶ καὶ νύξ ἐστίν. τὸ δὲ 'ἡμέρα ἐστὶ' τὸ ἕτερον ἐτύγχανε τῶν ἐν τῇ συμπλοκῇ. τὸ δὲ 'οὐκ ἄρα ἐστὶ νύξ' τὸ ἀντικείμενον ἢν τῷ λοιπῷ τῶν ἐν τῇ συμπλοκῇ. οἱ μὲν οὖν λόγοι τοιοῦτοί τινες εἰσι. 226. τρόποι δὲ αὐτῶν καὶ ὡς περὶ σχήματα ἐν αἷς ἡρώτηται, αἱ οὕτως ἔχοντες τοῦ μὲν πρώτου ἀναποδείκτου 'εἰ τὸ πρῶτον, τὸ δεύτερον'· τὸ δὲ γε πρῶτον^{c)}, τὸ ἄρα δεύτερον'. τοῦ δὲ δευτέρου 'εἰ τὸ πρῶτον, τὸ δεύτερον'· οὐχὶ δὲ γε τὸ δεύτερον, οὐκ ἄρα τὸ πρῶτον'. τοῦ δὲ τρίτου 'οὐχὶ καὶ τὸ πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον'· τὸ δὲ γε πρῶτον, οὐκ ἄρα τὸ δεύτερον'. ἐτι χοῖ^{d)} γινώσκουσιν ὅτι τῶν ἀναποδείκτων οἱ μὲν εἰσιν ἄπλοῖ, αἱ δὲ οὐκ ἄπλοῖ: ὧν ἄπλοῖ μὲν εἰσιν οἱ αὐτότεροι σαφῆς ἔχοντες τὸ ὅτι συνάγουσι, τουτέστι τὸ, ὅτι συνεσάγεται αὐτῶν τοῖς λήμμασιν ἢ ἐπιφορὰ, ὅποιοι εἰσιν^{e)} οἱ ἐκκείμενοι. εἰ γὰρ ἐπὶ τοῦ πρώτου ἐνδὺς δαμνεν ἀληθὲς εἶναι τὸ 'εἰ ἡμέρα ἐστὶ, φῶς ἐστίν', λέγω δὲ τὸ ἀκολουθεῖν τῷ ἡμέραν εἶναι τὸ φῶς εἶναι. ἐποθώμεθα δὲ ἀληθὲς

dies' est oppositum antecedenti. 226. tertius modus argumenti indemonstrabilis est, qui constat ex negante copulativa et positione unius ex iis quae in copulativa sunt habetque conclusionem quae negat reliquam partem copulativae propositionis, ut 'non et dies est et nox est; atqui dies est, nox igitur non est', in hoc argumento 'non et dies est et nox est' negatio est copulativa huius 'et dies est et nox est'. illud autem 'dies est' est positio alterius earum quae sunt in copulativa; illud denique 'non est ergo nox' negat reliquam partem copulativae propositionis. 227. atque tales quidem sunt argumentationes indemonstrabiles. modi autem et veluti figurae quibus illae proferantur, sunt huiusmodi: primae quidem indemonstrabilis, 'si primum, est etiam secundum; primum est autem, ergo et secundum'. secundae 'si primum, est etiam secundum; non est autem secundum, non est ergo primum'. tertiae denique 'non est et primum et secundum; est autem primum, non est ergo secundum'. 228. praeterea sciendum est, quod ex indemonstrabilibus argumentationibus aliae quidem sunt simplices, aliae vero non simplices. ex his simplices sunt quae in se ipsis manifesto habent quod colligunt, hoc est, ubi simul cum eorum propositionibus colligitur illatio, cuiusmodi sunt quae sunt expositae. in prima enim statim si dedimus esse verum, 'si dies est, lux est', hoc est ex eo quod dies est,

b) ἀποφατικὸν συμπεπλεγμένον] ms Ciz. συμπεπλεγμένον. idem paullo P 501 ante dixerat ἀποφατικὴν συμπλοκὴν, quod legitur etiam 2 Pyrrhon. sect. 158.

c) τὸ δὲ γε πρῶτον] ita ms Vratislav. pro τὸ δὲ.

d) ἐτι χοῖ] ante haec verba in editis exstabat in media pagina titulus novi veluti capitis τῶν ἀναποδείκτων διαίρεσις, indemonstrabilium distinctio. sed matii codices et divisionem eiusmodi et titulum ignorant, ac merito. neque enim ex instituto hoc sibi tractandum Sextus praesenti loco suscepit, sed tantum obiter atque ἐξ ἐπιδρομῆς. itaque notam quam memoriae causa inter legendum quidam fortasse codicis sui margini alliebat, editores pro titulo capitis perperam habuerunt. confer quae ad librum superiorem sect. 378.

e) ὅποιοι εἰσιν] ita recte mss pro ὅποιον.

SEXTUS EMPIR. II.

Gg

τὸ πρῶτον τὸ 'ἡμέραν εἶναι', ὅπερ ἦν ἡγούμενον ἐν τῷ συνημ-
 μένω, ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθήσει καὶ τὸ 'φῶς εἶναι'. ὅπερ ἦν συμ-
 229 πέρασμα τοῦ λόγου. οὐχ ἅπλοϊ δέ εἰσιν οἱ ἐκ τῶν ἁπλῶν πε-
 πλεγμένοι καὶ ἐτι χρεῖαν ἔχοντες τῆς εἰς ἐκείνους ἀναλύσεως, ἵνα
 γνωσθῶσιν ὅτι καὶ αὐτοὶ συνάγουσι. τούτων δὲ τῶν οὐχ ἁπλῶν
 οἱ μὲν ἐξ ὁμογενῶν εἰσι συνεστῶτες, οἱ δὲ ἐξ ἀνομογενῶν· καὶ
 ἐξ ὁμογενῶν μὲν, ὥσπερ οἱ ἐκ δυοῖν πρῶτων ἀναποδείκτων πε-
 230 πλεγμένοι ἢ ἐκ δυοῖν δευτέρων· ἐξ ἀνομογενῶν δέ, ὥσπερ οἱ ἐκ
 πρῶτον ἀναποδείκτων¹⁾ συνεστῶτες ἢ ἐκ δευτέρου καὶ τρίτου,
 P 502 καὶ κοινῶς οἱ τούτοις παραπλήσιοι. ἐξ ὁμογενῶν μὲν οὖν συν-
 ἔστηκεν οἷον ὁ τοιοῦτος 'εἰ ἡμέρα ἐστὶ, φῶς ἐστίν· ἀλλὰ μὴν
 ἡμέρα ἐστίν, φῶς ἄρα ἐστὶ'. πέπλεκται γὰρ ἐκ πρῶτων δυοῖν
 231 ἀναποδείκτων, ὥς ἀναλύσαντες αὐτὸν εἰσόμεθα. γνωστόν γὰρ
 ὅτι θεώρημα διαλεκτικόν ἐστίν εἰς τὰς τῶν συλλογισμῶν ἀναλύ-
 σεις παραδιδόμενον τοιοῦτον· ὅταν τὰ τινὸς συμπεράσματος
 συνακτικὰ λήμματα ἔχωμεν, δυνάμει καὶ ἐκείνῳ ἐν τούτοις ἔχομεν
 232 τὸ συμπέρασμα, καὶ κατ' ἐκφορὰν μὴ λέγεται. ἐπεὶ οὖν δύο
 ἔχομεν λήμματα τὸ τε συνημμένον τὸ 'εἰ ἡμέρα ἐστίν, φῶς
 ἐστίν'²⁾, ὅπερ ἀρκεῖται μὲν ἀπὸ ἁπλοῦ ἀξιωματός τοῦ 'ἡμέρα
 ἐστὶ', λήγει δὲ εἰς οὐχ ἁπλοῦν συνημμένον τὸ 'εἰ ἡμέρα ἐστὶ,
 φῶς ἐστὶ', καὶ ἐτι τὸ ἡγούμενον ἐν αὐτῷ τὸ 'ἡμέρα ἐστίν'³⁾.
 ἐκ τούτων συναχθήσεται ἡμῖν πρῶτον ἀναποδείκτω τὸ λῆγον ἐν
 233 ἐκείνῳ τῷ συνημμένῳ τὸ 'εἰ ἄρα ἡμέρα ἐστὶ, φῶς ἐστὶ'. τοῦτο

sequi esse lucem, ponamusque prius esse verum, nempe 'diem esse', quod
 est antecedens in connexo, necessario sequetur etiam 'esse lucem'. quod
 est conclusio argumenti. 229. non simplices autem argumentationes inde-
 monstrabiles sunt quae sunt contextae ex simplicibus et adhuc opus habent
 ut in illas resolvantur, quo constet eas firmiter colligere. ex his non sim-
 plicibus aliae constant ex argumentis eiusdem generis, aliae ex diversis.
 ex argumentis eiusdem generis, ut quae sunt contextae ex duobus primi
 modi vel ex duobus secundi modi indemonstrabilibus. 230. diversi autem ge-
 neris sunt quae constant ex argumentis primi modi indemonstrabilis et ter-
 tii vel secundi et tertii, et communiter quae sunt hisce similes. atque ex
 eiusdem quidem generis argumentis indemonstrabilibus componitur hic, verbi
 gratia, syllogismus 'si dies est, lux est; atqui dies est, lux ergo est'.
 contextus enim est ex duobus primi modi indemonstrabilibus, ut sciemus si
 ipsum resolverimus. 231. sciendum est enim, quod praeceptum dialecticum
 de syllogismorum resolutionibus traditur huiusmodi: cum habuerimus pro-
 positiones ex quibus colligitur aliqua conclusio, vi ac potestate in his ha-
 bemus illam conclusionem, etiamsi diserte non enuntietur. 232. quoniam
 ergo duas habemus propositiones, nempe et connexum illud 'si dies est,
 lux est', quod incipit a simplici pronuntiato 'dies est' desinitque in non
 simplex, connexum nempe, 'si dies est, lux est', et praeterea habemus
 antecedens quod est in connexo nempe 'dies est'; ex his nobis colligitur
 primo modo indemonstrabilis argumenti consequens in illo connexo, nempe

f) οἱ ἐκ πρῶτου ἀναποδείκτου] subintellige καὶ τρίτου, uti statim se-
 P 502 quitur: ἐκ δευτέρου καὶ τρίτου. exemplum huius compositi ex primo et
 tertio genere indemonstrabilis argumenti fuerit hoc: si dies est; lux et
 non nox est. exemplum alterius ex secundo et tertio est Aenesidemi ar-
 gumentum, de quo sect. 234 sq.

g) εἰ ἡμέρα ἐστίν, φῶς ἐστίν] in editis verba: φῶς ἐστίν, male de-
 siderantur.

h) τὸ ἡμέρα ἐστίν] ita legendum e mss, non τῷ.

οὐν δυνάμει μὲν ἔχομεν ἐν τῷ λόγῳ συναγόμενον· κατὰ δὲ τὴν
 ἐκφορὰν παραλελειμμένον τάξαντες μετὰ τῆς τοῦ ἐκκειμένου λό-
 γου προλήψεως τῆς 'ἡμέρα ἐστίν', ἔσομεν συναγόμενον τὸ 'φῶς
 ἐστὶ' πρῶτον ἀναποδείκτω. ὅπερ ἦν ἐπιφορὰ τοῦ ἐκκειμένου λό-
 γου. ὥστε δύο γίνεσθαι πρῶτους ἀναποδείκτους, ἕνα μὲν τοι-
 οῦτον εἰ ἡμέρα ἐστὶ, φῶς ἐστίν, ἕτερον δὲ τὸν τοιοῦτον, 'εἰ
 ἡμέρα ἐστὶ, φῶς ἐστίν· ἀλλὰ μὴν ἡμέρα ἐστὶ, φῶς ἄρα ἐστὶ'.
 τοιούτῳ μὲν οὖν ἐστίν ὁ χαρακτήρ τῶν ἐξ ὁμογενῶν τὴν πλοκὴν 234
 ἔχόντων λόγων. ἐξ ἀνομογενῶν δὲ λοιπὸν ἐστὶ, καθάπερ ὁ παρὰ
 τῷ Αἰναιοδμήμῳ⁴⁾ περὶ τοῦ σημείου ἐρωτηθεὶς, ἔχων δὲ οὕτως·
 'εἰ τὰ φαινόμενα ἅπασιν τοῖς ὁμοίως διακειμένοις παραπλησίως
 φαίνεται, καὶ τὰ σημεία ἐστὶ φαινόμενα, τὰ σημεία πᾶσι τοῖς
 ὁμοίως διακειμένοις παραπλησίως φαίνεται· τὰ δὲ φαινόμενα
 πᾶσι τοῖς ὁμοίως διακειμένοις παραπλησίως φαίνεται, τὰ δὲ γε
 σημεία οὐ πᾶσι τοῖς ὁμοίως διακειμένοις παραπλησίως φαίνεται·
 οὐκ ἄρα φαινόμενά ἐστὶ τὰ σημεία'. συνέστηκε γὰρ ὁ τοιοῦτος 235
 λόγος ἐκ δευτέρου τε ἀναποδείκτου καὶ τρίτου, καθὼς πάρεστι⁵⁾
 μαθεῖν ἐκ τῆς ἀναλύσεως, ἥτις σαφεστέρα μᾶλλον γενήσεται ἐπὶ
 τοῦ τρόπου ποιησαμένων ἡμῶν τὴν διδασκαλίαν ἔχοντος οὕτως
 'εἰ τὸ πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον, τὸ τρίτον· οὐχὶ δὲ γε τὸ τρί-
 τον, ἀλλὰ καὶ τὸ πρῶτον, οὐκ ἄρα τὸ δεύτερον'. ἐπεὶ γὰρ ἔχο- 236
 μεν συνημμένον, ἐν ᾧ ἡγεῖται συμπεπλεγμένον τὸ πρῶτον καὶ P 503
 τὸ δεύτερον, λήγει δὲ τὸ τρίτον, ἔχομεν δὲ καὶ τὸ ἀντικείμενον
 τοῦ λήγοντος τὸ οὐ τὸ τρίτον, συναχθήσεται ἡμῖν καὶ τὸ ἀντι-
 κείμενον τοῦ ἡγούμενου τὸ οὐκ ἄρα τὸ πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον,

'si dies est, lux est'. 233. hoc ergo vi quidem ac potestate habemus col-
 lectum in isto argumento. si vero illud quod diserte non expressum est
 collocaverimus cum anticipatione iam expositae argumentationis, nempe 'dies
 est', habebimus collectum illud 'lux est' primo modo indemonstrabili. quae
 erat iam expositi argumenti illatio. quo fit ut duae sint argumentationes
 primi modi indemonstrabiles, una quidem huiusmodi 'si dies est, lux est',
 altera autem huiusmodi 'si dies est, lux est; atqui dies est, lux ergo
 est'. 234. atque huiusmodi quidem sunt syllogismi qui contextuntur ex ar-
 gumentis indemonstrabilibus quae sunt eiusdem generis. restat autem qui
 constat ex indemonstrabilibus diversi generis argumentis, cuiusmodi est qui
 apud Aenesidemum de signo fuit propositus, est autem huiusmodi 'si quae
 apparent, omnibus similiter affectis similiter apparent, et signa sunt appa-
 rentia, signa similiter apparent omnibus similiter affectis; quae autem ap-
 parent, omnibus similiter affectis similiter apparent, signa autem non ap-
 parent omnibus similiter affectis; signa ergo non sunt apparentia'. 235. con-
 stat enim eiusmodi argumentatio et ex secunda indemonstrabili et tertia,
 sicut licet discere ex resolutione, quae quidem fiet dilucidior, si nos do-
 ctrinam exposuerimus de modo argumenti, qui sic habet 'si primum et se-
 cundum, est etiam tertium: non est autem tertium, sed nec primum; non
 est ergo secundum'. 236. quoniam enim habemus connexum in quo ante-
 cedit complexum, 'si primum et secundum est' consequiturque 'est etiam
 tertium', habemus porro et quod adversatur consequenti, nempe 'non est
 tertium'; colligitur nobis et quod adversatur antecedenti, nempe 'non ergo

i) παρὰ τῷ Αἰναιοδμήμῳ] iam accedit ad Aenesidemi argumentum sect.
 215 propositum, cuius causa totam hanc disputationem de argumentis
 indemonstrabilibus est ingressus.

k) καθὼς πάρεστι] ms Ciz. καθὼς περ ἐστὶ.

δευτέρῳ ἀναποδείκτω. ἀλλὰ δὴ τοῦτο αὐτὸ κατὰ μὲν τὴν δύναμιν ἔγκειται τῷ λόγῳ, ἐπεὶ ἔχομεν τὰ συνεκτικὰ¹⁾ αὐτοῦ λήμματα, κατὰ δὲ τὴν προφορὰν παρεῖται. ἄνωγ' ἄρα τὰς μετὰ τοῦ λειπομένου λήμματος τοῦ πρώτου ἔξομεν συναγόμενον τὸ συμπέρασμα τὸ οὐκ ἄρα τὸ δεύτερον, τρίτῳ ἀναποδείκτω. ὥστε δύο εἶναι ἀναποδείκτους, ἓνα μὲν τοιοῦτον 'εἰ τὸ πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον, τὸ τρίτον· οὐχὶ δέ γε τὸ τρίτον, οὐκ ἄρα τὸ πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον· ὅς ἐστι δεύτερος ἀναπόδεικτος²⁾. ἕτερον δὲ τρίτον³⁾ τὸν οὕτως ἔχοντα 'οὐχὶ τὸ πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον'. 237 ἀλλὰ μὴν τὸ πρῶτον, οὐκ ἄρα τὸ δεύτερον'. ἐπὶ μὲν οὖν τοῦ τρόπου ἢ ἀνάλυσίς ἐστι τοιαύτη. ἀναλογεῖ δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ λόγου· παραλείπεται γὰρ τὸ τρίτον τὸ 'οὐχὶ τὰ φαινόμενα πᾶσι τοῖς ὁμοίως διακειμένοις παραπλησίως φαίνεται· καὶ τὰ σημεῖα ἐστὶ φαινόμενα'. ὁ μετὰ τοῦ 'τὰ φαινόμενα ἅπασιν τοῖς ὁμοίως διακειμένοις παραπλησίως φαίνεσθαι' συνάγει τὸ τοῦ ἐκκειμένου τρίτῳ ἀναποδείκτω, ὥστε δεύτερον μὲν γίνεσθαι ἀναπόδεικτον τοιοῦτον 'εἰ τὰ φαινόμενα πᾶσι τοῖς ὁμοίως διακειμένοις παραπλησίως φαίνεται, καὶ τὰ σημεῖα ἐστὶ φαινόμενα, τὰ σημεῖα πᾶσι τοῖς ὁμοίως διακειμένοις παραπλησίως φαίνεται· οὐχὶ δέ γε τὰ σημεῖα πᾶσι τοῖς ὁμοίως διακειμένοις παραπλησίως φαίνεται'. 238 τὰ σημεῖα ἄρα οὐκ ἐστὶ φαινόμενα'. τρίτον δὲ τὸν τοιοῦτον⁴⁾ οὐχὶ καὶ τὰ φαινόμενα πᾶσι τοῖς ὁμοίως διακειμένοις παραπλησίως φαίνεται, καὶ τὰ σημεῖα ἐστὶ φαινόμενα· ἀλλὰ μὴν τὰ φαινόμενα πᾶσι τοῖς ὁμοίως διακειμένοις παραπλησίως

primum et secundum', secunda indemonstrabili. hoc vero ipsam vi quidem ac potestate in argumento statum est, habemus enim quae illud continent propositiones, diserte autem non exprimitur. quae si locaverimus cum ea quae ommissa est propositione, nempe prima, habebimus conclusionem quae colligitur, nempe 'non ergo secundum', tertia indemonstrabili. quo fit ut duae sint indemonstrabiles, una quidem huiusmodi 'si primum et secundum, est quoque tertium. non est autem tertium, non est ergo primum et secundum'. quae est secunda indemonstrabilis. altera autem quae tertia indemonstrabilis est, sic habet 'non et primum et secundum, atqui est primum, non est ergo secundum. 237. atque quod ad modum quidem et signam argumentatio Aenesidemii ita resolvitur. congruit autem ratio ipsa quoque: praetermittitur enim tertium, nempe illud 'non et quae apparent omnibus similiter affectis similiter apparent; et signa sunt apparentia'. quod cum propositione 'quae apparent, omnibus similiter affectis similiter apparent' colligit positam conclusionem tertio modo indemonstrabili, ut alterum argumentum indemonstrabile sit hoc 'si apparentia apparent similiter omnibus similiter affectis, et signa sunt ex apparentibus, signa etiam omnibus similiter affectis similiter apparent: non autem similiter apparent signa omnibus similiter affectis; non ergo signa sunt ex apparentibus'. 238. tertium autem huiusmodi 'non et quae apparent, omnibus similiter affectis similiter apparent, et signa sunt apparentia; atqui quae apparent, omnibus similiter af-

P 503 1) συνεκτικὰ] ita mss Ciz. et Hervetus. quod magis probatur mihi quam συνακτικὰ, quod habet mss Vratislav. propius etiam accedit vitiosum quod est in editis συνεκτικὰ.

m) δεύτερος ἀναπόδεικτος] expositus supra sect. 225 et 227.

n) τρίτον] tertii generis indemonstrabilium ratio fuit sect. 226. 227.

o) τὸν τοιοῦτον] ita recte mss pro τῶν τοιοῦτων. refertur enim ad illud quod antecessit: ὥστε δεύτερον μὲν γίνεσθαι (λόγον) ἀναπόδεικτον τοιοῦτον.

φαίνεται· οὐκ ἄρα τὰ σημεῖα ἐστὶ φαινόμενα'. κατὰ δὲ τὴν αὐ- 239 τὴν δύναμιν τῆς συναγωγῆς καὶ τοιοῦτός τις προτεθήσεται λόγος 'εἰ τὰ φαινόμενα πᾶσιν ἐπ' ἴσης φαίνεται, καὶ τὰ φαινόμενα τῶν ἀδύλων ἐστὶ σημεῖα, τὰ ἀδύλα πᾶσιν ἐπ' ἴσης φαίνεται. οὐχὶ δέ γε τὰ ἀδύλα πᾶσιν ἐπ' ἴσης φαίνεται, ἀλλὰ καὶ τὰ φαινόμενα πᾶσιν ἐπ' ἴσης φαίνεται· οὐκ ἄρα τὰ φαινόμενα τῶν ἀδύλων ἐστὶ σημεῖα'. τούτου δὴ τοῦ λόγου ἢ μὲν 240 ἀνάλυσίς ἐστιν ὁμοία, καθ' ἣν δεύτερος ἀναπόδεικτος ἐπιβάλλει τρίτῳ¹⁾. ἢ δὲ παραμυθία τῶν λημμάτων προὔπτος. ὅτι γὰρ τὰ φαινόμενα ἐπ' ἴσης φαίνεται τοῖς ἀπαρεμποδίστους ἔχουσι τὰς αἰσθησεις, συμφανές. οὐ γὰρ ἄλλοις ἄλλως τὸ λευκὸν φαίνεται οὐδὲ ἄλλοις ἄλλως τὸ μέλαν οὐδὲ διαφερόντως τὸ γλυκύ, ἀλλ' ὁμοίως πάντας κινεῖ. εἰ δὴ ταῦτα ἐπ' ἴσης φαίνεται²⁾ καὶ ἐν- 241 δεικτικὴν ἔχει δύναμιν τῶν ἀδύλων, ἀνάγκη καὶ τὰ ἀδύλα ἐπ' ἴσης πᾶσι προπίπτειν, ὥς ἂν καὶ τῶν αἰτίων αὐτῶν ὄντων καὶ τῆς ὕλης ὁμοίως³⁾ ὑποκειμένης. οὐχὶ δέ γε τοῦτο· οὐ γὰρ πάντες ὥσαύτως τὰ ἀδύλα γινώσκουσι, καίπερ κατ' ἴσον τοῖς αἰσθητοῖς ἐγκυροῦντες. ἀλλ' οἱ μὲν οὐδ' εἰς ἔννοιαν αὐτῶν ἔρχονται, οἱ δὲ ἔρχονται μὲν, εἰς ποικιλίαν δὲ καὶ πολυτρόπους καὶ μαχομένας ὑποσύρονται ἀποφάσεις. ἀκόλουθον ἄρα μὴ αἰσθητὰ λέγειν τὰ σημεῖα, ἵνα μὴ τοῦθ' ἡμῖν τὸ ἄτοπον ἐπῆται. ἐνέσται δὲ καὶ βραχέως τὰ προειρημένα περιλαβόντας τοιοῦτον⁴⁾ 242 τινος προτείνειν λόγους· 'εἰ τὰ φαινόμενα πᾶσι φαίνεται, τὰ δὲ σημεῖα οὐ πᾶσι φαίνεται, οὐκ ἐστὶ τὰ φαινόμενα σημεῖα. ἀλλὰ μὴν τὸ πρῶτον, τὸ ἄρα δεύτερον'. καὶ πάλιν 'εἰ τὰ φαινόμενα, 213

fectis similiter apparent: non sunt ergo signa apparentia'. 239. eadem autem virtute colligendi eiusmodi quoque proponitur argumentum 'si quae apparent, ex aequo apparent omnibus, et quae apparent, sunt signa obscurorum, obscura ex aequo apparent omnibus. non autem quae obscura sunt, ex aequo apparent omnibus, sed et quae apparent ex aequo apparent omnibus: non ergo quae apparent, sunt signa obscurorum'. 240. huius argumenti similis est resolutio, per quam secunda indemonstrabilis cum tertia coniungitur. sunt autem evidentes propositiones: nam quod quae apparent, ex aequo apparent iis quorum sensibus nihil obstat, est perspicuum. non enim aliis aliter apparet album neque aliis aliter nigrum neque differenter dulce, sed similiter omnes movet. 241. si haec autem ex aequo apparent omnibus et vim habent obscura indicandi, necesse est obscura etiam omnibus se offerre, utpote quod et eadem sint causae et sit similiter subiecta materia. hoc autem non ita est: non enim omnes similiter ea quae obscura sunt, cognoscunt, etiamsi ex aequo eis se offerant sensilia. sed aliis ne veniunt quidem in cogitationem, alii animo quidem illa agitant, sed attrahuntur in varia et multiplicia et inter se pugnancia pronuntiata. consequens est ergo dicere, signa non esse sensilia, ne nos sequatur hoc absurdum. 242. licebit autem iis quae dicta sunt breviter comprehensis tales proponere argumentationes: 'si quae apparent, omnibus apparent, signa autem non omnibus apparent; non sunt ea quae apparent, signa. atqui primum, ergo et secundum'. 243. et rursus 'si quae apparent, quatenus sunt apparentia, non

p) δεύτερος ἐπιβάλλει τρίτῳ] idem loquendi genus supra sect. 216.

q) ἐπ' ἴσης φαίνεται] ita mss et Hervetus pro ἐπίσης, φασί, φαίνε- P 504 ται. mox ex iisdem mss ἐνδεικτικὴν scripsi pro ἐνδεικτικόν.

r) ὁμοίως] ita Hervetus et Genet. pro ὁμοίως.

s) διδασκαλίας οὐκ ἔχει-χορίαν] supra sect. 203.

καθ' ὅσον ἐστὶ φαινόμενα, διδασκαλίας οὐκ ἔχει χρείαν¹⁾, τὰ δὲ σημεία, παρ' ὅσον ἐστὶ σημεία, διδασκαλίας ἔχει χρείαν, τὰ σημεία οὐκ ἐστὶ φαινόμενα. ἀλλὰ μὴν τὸ πρῶτον, τὸ ἄρα δεύτερον. πρὸς μὲν οὖν τοὺς ἀξιούοντας αἰσθητὸν εἶναι τὸ σημεῖον 244 τοσαῦτα ἠπορήσθω. σκοπῶμεν δὲ καὶ τὴν ἀντικείμενην τούτοις στάσει, φημί δὲ τῶν νοητῶν αὐτῶ²⁾ προσειληφόντων καθεστάναι. βραχέα δὲ ἴσως δεήσει καὶ περὶ τοῦ ἀρέσκοντος αὐτοῖς προλαβεῖν, καθ' ὃ ἀξίωμα θέλουσιν εἶναι τὸ σημεῖον καὶ διὰ τοῦτο 245 νοητὸν ὑπογράφοντες. τοίνυν φασὶ σημεῖον εἶναι ἀξίωμα³⁾ ἐν ὕμει⁴⁾ συνημμένῳ καθηγούμενον, ἐκκαλυπτικὸν τοῦ λήγοντος. κρίσεις δὲ τοῦ ὕμει⁵⁾ συνημμένον πολλὰς μὲν καὶ ἄλλας εἶναι φασί, μίαν δ' ἔξ ἀπαθῶν ὑπάρχειν, καὶ ταύτην οὐχ ὁμολογόν, τὴν ἀποδοθησομένην. πᾶν γὰρ συνημμένον ἢ ἀπὸ ἀληθοῦς ἀρχόμενον εἰς ἀληθές λήγει ἢ ἀπὸ ψεύδους⁶⁾ ἀρχόμενον ἐπὶ ψεύδος λήγει ἢ ἀπ' ἀληθοῦς ἐπὶ ψεύδος ἢ ἀπὸ ψεύδους ἐπ' ἀληθές. 246 ἀπὸ μὲν οὖν ἀληθοῦς ἀρχόμενον ἐπ' ἀληθές λήγει τὸ 'εἰ εἰσὶ θεοί, προνοία θεῶν διοικεῖται ὁ κόσμος'. ἀπὸ ψεύδους δὲ ἐπὶ ψεύδος τὸ 'εἰ πέταται ἡ γῆ, πτέρυνγας ἔχει ἡ γῆ'. ἀπὸ ψεύδους δὲ ἐπ' ἀληθές τὸ 'εἰ πέταται ἡ γῆ, ἔστιν ἡ γῆ'. ἀπὸ δὲ ἀληθοῦς ἐπὶ ψεύδος τὸ 'εἰ κινεῖται οὗτος, περιπατεῖ οὗτος', μὴ 247 περιπατοῦντος μὲν αὐτοῦ, κινουμένου δὲ. τισσάρων οὖν οὐσῶν P 505 τοῦ συνημμένου συζυγιῶν, ὅταν ἀπ' ἀληθοῦς τε ἀρχεται καὶ εἰς ἀληθές λήγῃ, ἢ ὅταν ἀπὸ ψεύδους ἐπὶ ψεύδος, ἢ ὅταν ἀπὸ ψεύδους ἐπ' ἀληθές, ἢ ἀναστρόφως ἀπ' ἀληθοῦς ἐπὶ ψεύδος, κατὰ μὲν τοὺς πρῶτους τρεῖς τρόπους φασὶν ἀληθές τοῦτο γίνε-

opus habent ut doceantur; signa autem, quatenus sunt signa, opus habent ut doceantur, signa non sunt apparentia. atqui primum, ergo et secundum. atque adversus eos quidem qui censent signum esse sensibile, hae sint motae dubitationes. 244. consideremus autem et sectam illorum qui eis adversantur, eorum, inquam, qui susceperunt probare quod signum cadat sub intelligentiam. fortasse autem oportebit etiam pauca praemittere de ipsorum placito, quo signum volunt esse pronuntiatum et ideo describunt id cadere sub intelligentiam. 245. dicunt ergo signum esse pronuntiatum in connexo recte se habente antecedens, quo consequens aperitur. rationes autem connexi sani diiudicandi multas quidem etiam alias esse dicunt, unam autem esse ex omnibus, quae tamen ipsa non est adeo explorata, et iam a me tradetur. omne enim connexum aut a vero incipiens desinit in verum aut a falso incipiens desinit in falsum aut a vero in falsum aut a falso in verum. 246. atque a vero quidem incipiens desinit in verum illud 'si sunt dii, deorum providentia mundus administratur'; a falso autem in falsum ut illud 'si terra volat, habet alas'; a falso autem in verum ut 'si terra volat, est terra'; a vero autem in falsum ut 'si iste movetur, ambulat'; quando is quidem non ambulat, attamen movetur. 247. cum sint ergo quattuor connexi coningationes, nempe cum et a vero incipit et in verum desinit, aut cum a falso in falsum, aut cum a falso desinit in verum, aut contra a vero in falsum, in primis quidem tribus modis dicunt connexum esse verum. nam

1) φημί δὲ τῶν νοητῶν αὐτῶ male editi νοητῶν, quod ex mss emendavi. pro δὲ in ms Ciz. erat δη. porro qui νοητῶν voluerunt esse signum, fuere Stoici, sect. 177.

2) σημεῖον εἶναι ἀξίωμα confer lib. 2 Pyrrhon. sect. 104 sq. et 101.

3) ἢ ἀπὸ ψεύδους] ita ms Ciz. semel iterumque pro ψαυδούς.

σθαι⁷⁾ ἐάν τε γὰρ ἀπ' ἀληθοῦς ἀρχόμενον⁸⁾ ἐπ' ἀληθές λήγῃ, ἐστὶν ἀληθές. ἐάν τε ἀπὸ ψεύδους ἐπὶ ψεύδος, πάλιν ἀληθές. ὡσαύτως δὲ καὶ ἀπὸ ψεύδους ἐπ' ἀληθές. καθ' ἕνα δὲ μόνον γίνεσθαι ψεύδος, ὅταν ἀπ' ἀληθοῦς ἀρχόμενον⁹⁾ λήγῃ ἐπὶ ψεύδος. τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων ἀναζητητέον φασὶ τὸ σημεῖον, 248 οὐκ ἐν τῷ μοχθηρῷ τούτῳ συνημμένῳ ἄλλ' ἐν τῷ ὕμει¹⁰⁾ εἴρηται γὰρ ἀξίωμα τὸ ἐν ὕμει¹¹⁾ συνημμένῳ καθηγούμενον. ἀλλ' ἐπεὶ οὐκ ἐν ἡν ὕμει¹²⁾ συνημμένον, τρία δὲ, καθάπερ τὸ ἀπ' ἀληθοῦς ἀρχόμενον καὶ ἐπ' ἀληθές λήγον, καὶ τὸ ἀπὸ ψεύδους ἐπὶ ψεύδος, καὶ τὸ ἀπὸ ψεύδους ἐπ' ἀληθές, σκεπτέον πότερόν ποτε ἐν πᾶσι ζητητέον τοῖς ὕμει¹³⁾ συνημμένοις τὸ σημεῖον, ἢ ἐν 249 τισιν ἢ ἐν τινι. οὐκοῦν εἰ τὸ σημεῖον ἀληθές εἶναι δεῖ καὶ ἀληθοῦς παραστατικόν, οὔτε ἐν τῷ ἀπὸ ψεύδους ἀρχομένῳ καὶ ἐπὶ ψεύδος λήγοντι οὔτε ἐν τῷ ἀπὸ ψεύδους ἐπ' ἀληθές ὑποκείσεται. λείπεται οὖν ἐκείνῳ μόνον αὐτὸ τυγχάνειν, τῷ ἀπὸ τοῦ ἀληθοῦς τε ἀρχομένῳ καὶ ἐπ' ἀληθές λήγοντι, ὡς ἂν καὶ αὐτοῦ ὑπάρχοντος καὶ τοῦ σημειωτοῦ συνυπάρχειν ὀφείλοντος αὐτῷ. 250 τοίνυν ὅταν λέγεται τὸ σημεῖον ἀξίωμα εἶναι ἐν ὕμει¹⁴⁾ συνημμένῳ καθηγούμενον, δεήσει ἐν μόνῳ ἀκούειν αὐτὸ καθηγούμενον συνημμένῳ τῷ ἀπ' ἀληθοῦς τε ἀρχομένῳ καὶ ἐπ' ἀληθές λήγοντι. καὶ μὴν οὐκ εἴ τι ἡγέται ἀξίωμα ἐν ὕμει¹⁵⁾ συνημμένῳ ἀπ' ἀληθοῦς τε ἀρχόμενον καὶ ἐπ' ἀληθές λήγον, τοῦτο ἐστὶ σημεῖον. 251 αὐτίκα γέ τοι¹⁶⁾ τὸ τοιοῦτο συνημμένον 'εἰ ἡμέρα ἐστὶ, φῶς ἐστὶν' ἀπ' ἀληθοῦς μὲν ἀρχεται τοῦ 'ἡμέρα ἐστὶ' καὶ ἐπ' ἀληθές λήγει τὸ 'φῶς ἐστὶν'. οὐκ εἶχε δὲ τι ἐν αὐτῷ ἡγούμενον ἀξίωμα σημεῖον τοῦ λήγοντος. οἷδ' γὰρ ἐκκαλυπτικόν ἐστὶ τοῦ

et si a vero incipiens desinat in verum, est verum; et si a falso in falsum, rursus verum; similiter quoque si a falso in verum. uno autem solo modo esse falsum, nempe quando a vero incipiens desinit in falsum. 248. cum haec autem ita habeant, signum dicunt esse quaerendum, non in hoc pravo connexo sed in recte se habente: dictum est enim, signum esse pronuntiatum, quod est antecedens in connexo recte se habente. sed quoniam non unum tantum erat connexum sanum, sed tria, nempe quod incipit a vero et desinit in verum, et quod a falso in falsum, et quod a falso in verum, quaerendum est utramnam signum quaerendum sit in omnibus connexis recte se habentibus, an in aliquibus an in uno aliquo. 249. ergo si signum oportet esse verum et verum ostendere, neque in connexo quod incipit a falso et desinit in falsum neque in eo quod a falso in verum, sese offeret. restat ergo ut id sit in illo solo, quod et incipit a vero et desinit in verum, utpote quod et ipsum existat et cuius signatum simul existere debeat. 250. quando ergo dicitur signum esse pronuntiatum antecedens in connexo recte se habente, oportebit intelligere antecedens in eo solo connexo, quod et a vero incipit et desinit in verum. atqui ne quidem si quod antecedit pronuntiatum in recto connexo et a vero incipiens in verum desinit, hoc est signum. 251. iam enim a vero quidem certe incipit connexum istud 'si dies est, lux est', a vero, inquam, nempe 'dies est' et in verum desinit nempe 'lux est'. non habet autem in se antecedens pronuntiatum quod sit signum consequentis: neque enim illud 'dies est' aperit et revelat esse

7) ἀπ' ἀληθοῦς ἀρχόμενον] ita legendum e mss pro ἀρχομένου. P 506

8) ὅταν ἀπ' ἀληθοῦς ἀρχόμενον] male editi ἐπ' ἀληθοῦς. confer supra sect. 114 et lib. 2 Pyrrhon. sect. 105.

9) τοῖς ὕμει¹⁰⁾] articulum revocavi e ms Ciz., qui in editis aberat.

11) αὐτίκα γέ τοι] ita ms Ciz. pro αὐτίκα γε.

‘φῶς ἐστὶν’ τὸ ‘ἡμέρα ἐστίν’, ἀλλ’ ὡς αὐτὸ δι’ αὐτοῦ προῶπι-
πτεν, οὕτω καὶ τὸ φῶς ἐκ τῆς ἰδίας λαμβάνεται περιφανείας.
252 δεῖ ἄρα τὸ σημεῖον οὐ μόνον ἐν ὑγιεῖ εἶναι συνημμένῳ ἡγούμε-
νον, τούτεστι τῷ ἀπ’ ἀληθοῦς ἀρχομένῳ καὶ ἐπ’ ἀληθείας λή-
γοντι, ἀλλὰ καὶ ἐκκαλυπτικῇ ἔχειν φύσιν τοῦ λήγοντος, οἷόν ἐστι
τὶ ἐν τοῖς τοιοῦτοις συνημμένοις ‘εἰ γάλα ἔχει ἐν μαστοῖς ἤδε,
κεκῆκεν ἤδε’, καὶ ‘εἰ βρογχίον’ ἐπυκεν οὗτος, ἔλκος ἔχει ἐν
253 πνεύμονι οὗτος’. τούτῳ γὰρ τὸ συνημμένον ὑγιές ἐστίν, ἀρχό-
μενον μὲν’ ἀπ’ ἀληθοῦς τοῦ ‘βρογχίον ἐπυκεν οὗτος’, λήγον
δὲ ἐπ’ ἀληθείας ‘ἔλκος ἔχει οὗτος ἐν πνεύμονι’ μετὰ τοῦ ἐκκαλυ-
πτικὸν εἶναι τὸ πρῶτον τοῦ δευτέρου· ἐκείνῳ γὰρ προσβάλλον-
254 τες κατάληψιν τούτου ποιούμεθα. εἴτε φασί, τὸ σημεῖον παρὸν
παρόντος εἶναι δεῖ σημεῖον· ἐνιοὶ γὰρ ἐξυπατάμενοι καὶ παρὸν
παρωχημένον θέλουσιν εἶναι σημεῖον, ὡς ἐπὶ τοῦ ‘εἰ οὐλὴν ἔχει
οὗτος, ἔλκος ἐσχηκεν οὗτος’· εἰ μὲν γὰρ οὐλὴν ἔχει, παρὸν ἐστὶ,
φαίνεται γὰρ· τὰ δὲ ἔλκος ἐσχηκεῖναι παρωχημένον’ οὐκέτι γὰρ
ἐστὶν ἔλκος, καὶ παρὸν μέλλοντος, ὡς τὸ περιεχόμενον τῷ τοι-
ούτῳ συνημμένῳ ‘εἰ καρδίαν τέτρωται’ οὗτος, ἀποθανεῖται
οὗτος’· τὸ γὰρ τραῦμα τῆς καρδίας εἶναι φασιν ἤδη, τὸν δὲ
255 θάνατον μέλλειν. ἀγνοοῦσι δὲ οἱ τὰ τοιαῦτα λέγοντες, ὅτι ἄλλ’
ἐστὶ τὰ παρωχημένα καὶ τὰ μέλλοντα· τὸ μὲν τοι σημεῖον καὶ

lucem, sed ut ipsum per se iam antea se offert, ita etiam lux percipitur
ex sua claritate et evidentia. 252. oportet ergo signum non solum esse an-
tecedens in connexo recte se habente, sed etiam habere naturam quae ape-
riat consequens, cuiusmodi est in his connexis ‘si ista habet lac in uberi-
bus, concepit’, et ‘si iste expuit crassum et viscidum ex pulmone humo-
rem, ulcus habet in pulmone’. 253. hoc enim sanum est connexum, ut quod
incipiat a vero nempe ‘iste expuit crassum et viscidum humorem e pul-
mone’, desinatque in verum nempe ‘iste habet ulcus in pulmone’, ac prae-
terea a priore aperiatur posterius: ad illud enim attendentes hoc compre-
hendimus. 254. praeterea, inquit, oportet signum praesens esse signum prae-
teriti, ut in hoc ‘si iste habet cicatricem, iste habuit ulcus’. nam si habet
cicatricem, est praesens, apparet enim; ulcus autem habuisse, praeteritum:
non est enim amplius ulcus, et praesens futuri, ut id quod continetur hoc
connexo ‘si iste fuit corde sauciatus, morietur iste’: nam cordis quidem
vulnus iam esse dicunt, mortem autem futuram. 255. ignorant autem qui
haec dicunt, quod haec non sunt praeterita futuraque: signum enim et signa-

c) βρογχίον] notavit Galenus quarto de locis affectis t. 3 p. 293 βρογ-
χία ab anatomicis appellari τοὺς χόνδρους τῆς τραχείας ἀρτηρίας, σιγμοει-
δεῖς ὑπάρχοντες τῷ σχήματι, cartilaginosas particulas sigmiformes ad-
haerentes, asperae arteriae per totum pulmonem dispersae, κατασχιζόμε-
νης γὰρ εἰς ὅλον τὸν πνεύμονα ὥσπερ τῆς λεῖας ἀρτηρίας, οὕτω καὶ τῆς
τραχείας, ἣ τῶν βρογχίων οὐσία καὶ ὅλον ἐστὶ τὸν πνεύμονα. Coelius
Aurelianus de morbis auctis lib. 2 c. 28 eas pulmonis partes pati, quae
arteriae sunt adhaerentes, quas appellant bronchia. pro βρογχίον ut ubi-
que apud Hippocratem Galenum et alios scriptum invenio, in Sexti co-
dicibus erat βρογχίον, dicitur autem βρογχίον a βρογχος, quo vocabulo
asperam arteriam significant, licet alibi etiam fames speciatim ac gut-
tur, ut notatum Foësius in Anatomia Hippocratis.

d) ἀρχόμενον μὲν] ita ins Ciz.: nam in editis μὲν abest.

e) παρωχημένον] ita rectius mss pro παρωχημένον.

f) καρδίαν τέτρωται] sic legendum e mss pro καρδία, ex hisdem mss
repositi: τὸ μὲν γὰρ τραῦμα, licet μὲν iterum in editis exularet.

σημειωτὸν καὶ τούτοις παρὸν παρόντος ἐστίν· ἐν τε γὰρ τῷ
προτέρῳ τῷ ‘εἰ οὐλὴν ἔχει οὗτος, ἔλκος ἐσχηκεν οὗτος’, τὸ μὲν
ἔλκος γεγονός ἤδη καὶ παρωχησεν· τὸ δὲ ἔλκος ἐσχηκεῖναι τούτον
ἀξίωμα καθιστηκός’ ἐνέστηκε περὶ γεγονότος τινὸς λεγόμενον.
ἐν τε τῷ ‘εἰ καρδίαν τέτρωται οὗτος, ἀποθανεῖται οὗτος’, ὁ μὲν
θάνατος μέλλει. τὸ δὲ ἀποθανεῖσθαι τούτον ἀξίωμα ἐνέστηκε
περὶ μέλλοντος λεγόμενον. παρ’ ὃ καὶ νῦν ἐστὶν ἀληθές. ὥστε 256
καὶ ἀξίωμα ἐστὶ τὸ σημεῖον καὶ ἐν ὑγιεῖ συνημμένῳ καθηγεῖται
τῷ ἀρχομένῳ ἀπὸ ἀληθοῦς καὶ λήγοντι ἐπὶ ἀληθείας, ἐκκαλυπτι-
κὸν τε ἐστὶ τοῦ λήγοντος, καὶ διὰ παντὸς παρὸν παρόντος ἐστὶ
σημεῖον.

Τούτων δ’ ὑποδεδειγμένων κατὰ τὰς αὐτῶν ἐκείνων τεχνολογίας, 257
πρῶτον μὲν ἀξιὸν ἐστὶ τὸ τοσοῦτον εἰπεῖν πρὸς αὐτοὺς·
εἰ καὶ οὐς μὲν αἰσθητὸν’ ἐστὶ τὸ σημεῖον, καὶ οὐς δὲ νοητὸν’),
καὶ ἡ περὶ τούτου διαφωνία μέχρι τοῦ νῦν ἀνεπίκριτος ἐστίν,
ἄδηλον εἶναι ρητέον ἀκριβῆς τὸ σημεῖον. ἄδηλον δὲ ὃν χρῆζει τῶν
ἐκκαλυπτόντων, ἀλλ’ οὐκ αὐτὸ ἐτέρων δεῖ ὑπάρχειν ἐκκαλυπτικόν.
καὶ μὴν εἰ τὸ σημεῖον κατ’ αὐτοὺς ἐν λεκτῷ’ τὴν ὑπόστασιν 258
ἔχει, τὰ δὲ λεκτὰ εἰ ἐστὶ ζητεῖται, ἄτοπον πρὶν ὁμολογηθῆναι
τὸ γένος, ὡς βέβαιον λαμβάνειν τὸ εἶδος. ὁρῶμεν δὲ ὡς εἰσὶ 259
τινες οἱ ἀνρηρηκότες τὴν ὑπαρξίν τῶν λεκτῶν, καὶ οὐχ οἱ ἐτερό-
δοχοὶ μόνον’), οἷον οἱ Ἐπικουρείοι, ἀλλὰ καὶ οἱ Στωϊκοί, ὡς οἱ

tum etiam in his est praesens praesentis: nam et in illo priori ‘si iste ha-
bet cicatricem, habuit ulcus’, ulcus quidem iam fuit et praeterit. quod au-
tem iste habuerit ulcus, est praesens pronuntiatum, quod dicitur de aliquo
quod fuit, et in illo ‘si iste vulneratus est corde, morietur’, futura quidem
est mors. quod iste autem sit moriturus, est praesens pronuntiatum quod
dicitur de futuro. unde etiam nunc est verum. 256. quamobrem et signum
est pronuntiatum et est antecedens in connexo recte se habente incipiente-
que a vero et desinente in verum, aperit autem et revelat id quod est con-
sequens, et semper praesens est praesentis signum.

257. Cum haec ita exposuerimus congruenter iis quae ab illis traduntur
artis dialecticae praeceptis, primum quidem hoc solum ad eos dicere fas
est: si, ut alii quidem volunt, signum est sensibile, ut alii autem volunt,
cadit. non intelligentiam, et quae de ea re est controversia hucusque non
potuit diiudicari, dicendum est signum plane esse obscurum. cum autem
obscurum sit, indiget iis quae id sunt apertura ac detectura, neque oportet
ipsum esse quae alia aperiat ac detegat. 258. praeterea si ex eorum sen-
tentia signum subsistit in eo quod vocant dictum, quaeritur autem an sint
dicta eiusmodi, absurdum est priusquam constet de genere, tamquam firmam
ac stabilem accipere speciem. videmus autem, quod sunt quidam qui ne-
garunt existere eiusmodi dicta, nec solum si qui sunt diversae sectae, ut

g) καθιστηκός] male editi καθιστηκός.

h) καὶ οὐς μὲν αἰσθητὸν] secundum Epicureos sect. 177 sq.

i) καὶ οὐς δὲ νοητὸν] secundum Stoicos, quorum sententiam hactenus
oppugnavit a sect. 244.

k) ἐν λεκτῷ] signum enim Stoici aiunt esse ἀξίωμα, supra sect. 245.
ἀξίωμα autem definiunt λεκτὸν perfectum, sect. 12.

l) οὐχ οἱ ἐτερόδοχοι μόνον] non tantum alieni a Stoicorum secta Epi-
curus et Strato negarunt dari λεκτὸν, hoc est incorporare ideam a ver-
bis significantibus et re ipsa significata diversam, in qua veritas vel fal-
sitas pronuntiatum consisteret, ut dictum supra sect. 13. ἐτεροδόχων pro
hominibus alterius sectae fuit etiam sect. 163. 365. vocatam μόνον his
repetitam semel expunxi.

περὶ τὸν Βασιλείδην^{m)}), οἷς ἔδοξε μηδὲν εἶναι ἀσώματονⁿ⁾). τοί-
 259 νυν ἐν ἐποχῇ φυλακτέον ἐστὶ τὸ σημεῖον. ἀλλ' ἀποδείξαντες,
 φασί, πρότερον τὴν τῶν λεκτῶν ὑπαρξίν ἔξομεν βεβαίαν καὶ τὴν
 τοῦ σημείου φύσιν. οὐκοῦν ὅταν ἀποδείξητε, ἔρεϊ τις, τότε καὶ
 τὸ πιστὴν εἶναι τὴν τοῦ σημείου ὑπαρξίν λαμβάνετε. ἄχρι δὲ
 ἐπὶ ψιλῆς μένετε τῆς ὑποσχέσεως, ἀνάγκη καὶ ἡμᾶς ἐν ἐποχῇ
 260 μένειν. εἴτα καὶ πῶς οἷόν τέ ἐστιν ἀποδεικνύναι τὴν τῶν λεκτῶν
 ὑπαρξίν; ἢ γὰρ διὰ σημείου δεήσει τοῦτο ποιεῖν ἢ δι' ἀποδεί-
 ξεως. ἀλλ' οὔτε διὰ σημείου τινὸς οὔτε δι' ἀποδείξεως δυνατόν
 τοῦτο ποιεῖν. ταῦτα γὰρ καὶ αὐτὰ λεκτὰ ὄντα παραπλησίως τοῖς
 261 ἄλλοις λεκτοῖς ἐξήτῃται. καὶ τοσοῦτον ἀπέχει τοῦ δύνασθαι βε-
 βαίως τι παριστᾶν, ὥς καὶ ἀνάπαλιν αὐτὰ χρῆζειν τοῦ παραστή-

Epicurei, sed etiam Stoici, ut Basilides, qui in hac fuit opinione ut exi-
 stimaret nihil esse incorporeum. de signo ergo sustinenda est assensio.
 259. sed si prius, inquit, demonstraverimus dicta existere, habebimus
 firmam ac stabilem signi naturam. quando ergo id demonstraveritis, inquiet
 quispiam, tunc quoque sumite esse credibilem signi existentiam. quamdiu
 autem manetis in nuda promissione, necesse est quoque nos manere in su-
 stinenda assensione. 260. deinde quomodo fieri potest ut dictorum demon-
 strationem. sed neque per signum aliquod neque per demonstrationem
 fieri hoc poterit: nam cum haec itidem sint e dictorum numero, similiter
 una cum aliis dictis controversa sunt. 261. et tantum abest ut possint aliquid
 firmiter ac stabiliter ostendere, ut contra ipsa quoque indigeant eo quod

m) οἱ περὶ τὸν Βασιλείδην] puto Basilidem Scythopolitanum philoso-
 phum intelligi, quem cum Apollonio Stoico Verissimi Caesaris prae-
 ceptorem fuisse scribit S. Hieronymus in Chronico, et Syncellus p. 351
 M. Antonini, quod perinde est: Marcus Antoninus enim idem dictus
 Verissimus, ut constat ex Iulio Capitolino in eius vita c. 1 et 4. fuere
 caeteroqui plures Basilides, veterum scriptis celebrati, ut 1) Basilides
 Alexandrinus (saeculo 2 post natum Christum) haeresiarcha, Isidori pa-
 ter, auctor Basilidianorum, de cuius scriptis dixi lib. 5 bibl. Graecae
 c. 1 p. 200. 2) Basilides Alexandrinus, pater philosophi Sallustii, cla-
 rus sexto post natum Christum saeculo, Suid. in Σαλλουστ. 3) Basilides
 Asturicensis in Hispania Tarraconensi, episcopus, sed quod libellaticus
 esset depositus, de quo S. Cyprianus Epist. 68 et Sam Basnage ad A.
 C. 254 n. 3 sq. 4) Basilides sacerdos dei Carmeli, memoratus Tacito 2
 28 Hist. 5) Basilides Epicureus, Laërt. 10 25. 6) Basilides Grammati-
 cus, cuius opus περὶ Ὀμηρικῆς λέξεως in compendium misit Cratinus,
 laudatum Etymologico Magno in ἀρχήλος. 7) Basilides libertus, de quo
 Suetonius in Vespasiano c. 7. 8) Basilides martyres, de quibus Euse-
 bius 6 5 Hist. et Martyrologia 10 et 12 Iunii. 9) Basilides Milesius so-
 phista, cui libros quosdam σοφιστικῶν suarum παρασκευῶν dicaverat
 Phrynichus teste Photio cod. 108. 10) Basilides Paphlago, de quo S.
 Basilus epist. 72 73. 11) Basilides patricius ex praefecto praetorio Orien-
 tis, quem Iustinianus imp. una cum aliis viris clarissimis delegit ad no-
 vum codicem ex Gregoriano Hermogeniano ac Theodosiano faciendum.
 vide Baronium ad A. C. 519 n. 23. 12) Basilides Pentapolitanus epi-
 scopus, ad quem scripsit Dionysius Alexandrinus apud Eusebium 7 26
 Hist. 13) Basilides Tyrius geometra, cuius meminit Euclides praefat.
 libri 14. his denique accedit Βάσιλις, qui Indiam et Aethiopiam descri-
 psit, laudatus Agatharchidi apud Photium cod. 250 Plinio 6 29 Athe-
 naeo 9 p. 390 etc.

n) μηδὲν εἶναι ἀσώματον] dum itaque nihil dari incorporeum statuit
 Basilides, negavit etiam λεκτόν, quod esse ἀσώματον Stoici docebant,
 ut saepius iam innuit, atque iterum dicet Sextus sect. 262 sq. 404.

σοντας. λελήθασι δὲ αὐτοὺς οἱ ἀπὸ τῆς στοᾶς εἰς τὸν διαλλήλων
 ἐμπίπτοντες τρόπον. ἵνα γὰρ τὰ λεκτὰ ὁμολογηθῇ, ἀπόδειξιν
 εἶναι δεῖ καὶ σημεῖον. ἵνα δὲ ἡ ἀπόδειξις καὶ τὸ σημεῖον προ-
 ὑφιασθήκοι, προπεπιστεῦσθαι ἀνάγκη τὴν τῶν λεκτῶν φύσιν. εἰς
 ἄλληλα οὖν συννεύοντα καὶ τὴν ἐξ ἄλλήλων περιμένοντα πίστιν
 ἐπ' ἴσης ἐστὶν ἄπιστα. ἀλλ' ἔστω γε καὶ ἐκ περιουσίας συγκε-
 262 χωρήσθω ἕνεκα τοῦ προβαίνειν τὴν ζήτησιν. ἐν ὑπάρξει τυγχά-
 νειν τὰ λεκτὰ, καίπερ ἀννηύτου καθιεστῶσης τῆς περὶ αὐτῶν
 μάχης. οὐκοῦν εἰ ταῦτά ἐστιν, ἦτοι σώματα ἢ ἀσώματα λέξον-
 σιν εἶναι. καὶ σώματα μὲν οὐκ ἂν φαῖεν. εἰ δὲ ἀσώματα, ἦτοι
 ποιεῖ τι κατ' αὐτοὺς ἢ οὐδὲν ποιεῖ. καὶ ποιεῖν μὲν οὐκ ἂν
 ἀξιώσειαν. τὸ γὰρ ἀσώματον κατ' αὐτοὺς οὔτε ποιεῖν τι πέφυκεν
 263 οὔτε πάσχειν. μηδὲν δὲ ποιῶντα, οὐδὲ οὗ ἐστι σημεῖα, ἐνδεί-
 ξεται τι καὶ δηλώσει. τὸ γὰρ ἐνδείκνυσθαι τι καὶ δηλοῦν ἐστι
 ποιεῖν τι. ἄτοπον δὲ γε, τὸ σημεῖον μήτε ἐνδείκνυσθαι τι μήτε
 264 δηλοῦν. οὐκ ἄρα νοητόν ἐστιν οὐδὲ ἀξίωμα τὸ σημεῖον. ἄλλως
 τε καθὼς ἐν πολλοῖς πολλάκις ὑπεδείξαμεν^{o)}), ἃ μὲν σημαίνει,
 ἃ δὲ σημαίνεται. σημαίνουσι μὲν αἱ φωναί, σημαίνεται δὲ τὰ
 λεκτὰ, ἐν οἷς ἐστι καὶ τὰ ἀξιώματα. πάντων δὲ τῶν ἀξιωμάτων
 σημαίνοντων, ἄλλων σημαίνοντων, οὐκ ἂν εἴη τὸ σημεῖον
 ἀξίωμα. πάλιν παρακεχωρήσθω τὰ λεκτὰ φύσιν ἔχειν ἀσώματον.
 265 ἀλλ' ἐπεὶ τὸ σημεῖον ἐν ὑγιῇ συνημμένον^{p)}) καθηγεῖσθαι φασί,
 δεήσει προεπικερίσθαι τὸ ὑγιὲς συνημμένον καὶ προεξητάσθαι.
 εἴτε τὸ κατὰ Φίλωνά^{q)}) ἐστὶ τὸ τοιοῦτον εἴτε κατὰ Διόδωρον^{r)})
 ἢ τὴν συνάρτησιν ἢ ἄλλως πως κρινόμενον. πολλῶν γὰρ καὶ

sit illa stabiliturum. et imprudentes inciderunt Stoici in vitiosum modum
 probandi mutuo alterum per alterum. nam ut dicta existere in confesso sit,
 et demonstrationem et signum esse oportet; ut autem demonstratio et signum
 antea constiat, necesse est ut prius fidem inveniat eorum quae dicta ap-
 pellant natura. cum ergo in se invicem annuant et expectent mutua inter
 se probationem, ex aequo sunt incredibilia. 262. sed age concedatur ex
 abundantia, ut procedat quaestio, existere illa quae dicta appellant, licet
 quae de iis est controversia, minime possit decidi. si ergo dicta sunt, aut
 corpora ea esse dicent aut incorporea. et corpora quidem non dixerint; sin
 autem incorporea, aut ex eorum sententia aliquid agunt aut nihil agunt. et
 agere quidem non censuerint. 263. incorporeum enim, ut ipsi volunt, ne-
 que ut aliquid agat neque ut aliquid patiat, habet a natura insitum. si
 autem nihil agant, nec cuius sunt signa aliquid indicant et significaverint:
 aliquid enim indicare et significare est aliquid agere. 264. absurdum est
 autem, signum nec indicare aliquid nec significare. signum ergo non cadit
 sub intelligentiam nec est pronuntiatum, maxime cum, ut alibi saepe et
 multis ostendimus, alia significant, alia significantur. significant quidem vo-
 ces, significantur autem quae vocant dicta, in quibus sunt etiam pronun-
 tiata. cum autem omnia significantur pronuntiatia, non autem significant,
 signum minime est pronuntiatum. 265. rursus concedantur quae vocant dicta
 naturam habere incorpoream. sed quoniam dicunt signum antecedere in con-
 nexo recte se habente, oportebit ecquod tale sanum connexum sit, prius
 esse diiudicatum et examinatum, utrum id sit, ut vult Philo, sive ut vult
 Diodorus, aut num ex colligatione, aut aliquo alio modo indicare debeat.

o) ὑπεδείξαμεν] supra sect. 12 huius libri.

p) ἐν ὑγιῇ συνημμένον] ex Stoica signi definitione sect. 245.

q) τὸ κατὰ Φίλωνα] supra sect. 113.

r) κατὰ Διόδωρον] sect. 115.

περὶ τούτων διαστάσεων οὐσῶν οὐκ ἔνεστι λαβεῖν βεβαίως τὸ
 266 σημεῖον, ἀνεπίκριτον τυγχανούσης τῆς διαφανείας. ἔτι πρὸς τοῖς
 εἰρημένοις καὶ δῶμεν σύμφωνον εἶναι τὸ ὑγιὲς κοιτήριον καὶ
 ὁποῖόν ποτ' ἂν ἐκείνοι θέλωσι, τοῦτο ἀμάχως ὑπάρχειν, οὐδὲν
 ἦτον τὸ περιεκτικὸν τοῦ σημείου ἀνεπίκριτον ὁμολογεῖν ἔστιν
 ἀνάγκη· τὸ γὰρ σημειωτὸν ἦτοι πρόδηλον θέλουσιν εἶναι ἢ ἀδη-
 267 λον. καὶ εἰ μὲν πρόδηλον), οὐκ ἔσται σημειωτὸν, οὐδὲ σημειω-
 θήσεται ὑπὸ τινος, ἀλλ' αὐτὸ δι' αὐτοῦ προσπιεῖται· εἰ δὲ
 ἀδηλον, πάντως ἄγνωστον ἔσται τοῦτο εἴτε ἀληθές ἔστιν εἴτε
 ψευδές. ἐπεὶ γινωσκόμενον, ὃ τι ποτὲ τούτων ἐστὶ, γενήσεται
 268 πρόδηλον. τὸ οὖν περιεκτικὸν τοῦ τε σημείου καὶ τοῦ σημειωτοῦ,
 συνημμένον λῆγον, ἐπεὶ ἀδηλον, ἐξ ἀνάγκης ἔστιν ἀνεπίκριτον.
 ὅτι μὲν γὰρ ἀπ' ἀληθοῦς ἄρχεται, γνώριμόν ἐστι, λήγει δὲ ἢ
 ἄγνωστον. δεῖ δὲ πρὸ παντὸς ἡμῶς εἰς τὴν ἐπίκρισιν αὐτοῦ
 γινώσκειν τὸ εἰς τί λήγει, ἵνα, ἐὰν μὲν εἰς ἀληθές λήγῃ, θώ-
 μεθα τοῦτ' ἀληθές διὰ τὸ ἀπ' ἀληθοῦς τε ἄρχεσθαι καὶ εἰς
 ἀληθές λήγειν· ἐὰν δὲ εἰς ψεῦδος, ἀνάπαλιν λέγωμεν ψεῦδος
 διὰ τὸ ἀπ' ἀληθοῦς ἄρχεσθαι καὶ ἐπὶ ψεῦδος λήγειν). οὐ τοί-
 νυν ἀξίωμα ῥητέον εἶναι τὸ σημεῖον οὐδὲ ἐν ὑγιεῖ συνημμένῳ
 καθηγούμενον.

269 Προσθετέον δὲ τούτοις, ὅτι καὶ ταῖς ἐναργείαις μάχονται
 P 509 οἱ ταύτης προεσιτώτες τῆς δόξης· εἰ γὰρ ἀξίωμα ἔστι τὸ σημεῖον
 καὶ ἐν ὑγιεῖ συνημμένῳ καθηγείται, ἔχον τὸν μὲν ἀρχὴν ἔχον-
 τας ἔννοιαν ἀξιώματος μὴδὲ τὰς διαλεκτικὰς τέχνας) ἐπεληλυ-

nam cum de his sint multae dissensiones, non licet sumere signum firmiter
 ac stabiliter, si decidi ac terminari non possit illa controversia. 266. ad
 ea quae diximus, accedit quod etiam si dederimus eos inter se consentire
 de genuino sani connexi criterio et citra controversiam id esse quod illi
 velint, nihilo secius necesse est ut id quod continet signum, fateantur non
 posse diiudicari: signatum enim aut manifestum esse volunt aut obscurum.
 267. et si quidem est manifestum, non erit signatum, neque ab aliquo signi-
 ficabitur, sed ipsum per se incurrit; si autem obscurum, erit omnino hoc
 ignotum autne verum an falsum. nam si cognoscatur quidnam sit horum, erit
 manifestum. 268. quo igitur connexo continetur signum et signatum, eius
 consequens, quoniam non est manifestum, necessario non poterit diiudicari.
 nam quod a vero quidem incipit, est notum, desinit autem in ignoto. oportet
 vero nos ante omnia ad connexum diiudicandum nosse in quid desinat,
 ut si in verum quidem desinat, hoc ponamus esse verum, propterea quod
 incipiat a vero et in verum desinat; si autem in falsum, e contrario di-
 camus falsum, quod a vero incipiat et in falsum desinat. non est ergo di-
 cendum signum esse pronuntiatum, neque in connexo recte se habente
 antecedens.

269. His addendum est, quod etiam pugnant cum evidentia qui sunt
 auctores huius sententiae: si enim signum est pronuntiatum et in connexo
 recte se habente antecedit, oporteret eos qui nullam habent omnino notio-
 nem pronuntiatum neque praecepta didicerunt artis dialecticae, esse remotos

δ) εἰ μὲν πρόδηλον] confer sect. 174 sq.

ε) καὶ ἐπὶ ψεῦδος λήγει] huiusmodi vero connexum solum ἀσυλλό-
 γιστον maximeque falsum esse pronuntiabant Stoici, quod a vero inci-
 pit ac desinit in falso. sect. 114 et aliis in locis.

P 500

υ) τὰς διαλεκτικὰς τέχνας] sect. 257 (ut 435. 442.) dixit τὰς αὐτῶν
 (διαλεκτικῶν) τεχνολογίας, praecepta artis dialecticae. mox διαλεκτικὰ
 θεωρήματα sect. 270. pro καθηγείσθαι ἔχον, τοῦ δὲ μὴ τὴν ἀρχὴν

δότας ἐκτὸς εἶναι πάσης σημειώσεως. οὐχὶ δὲ γε τοῦτο. καὶ γὰρ 270
 ἀγράμματα πολλάκις κυβερνῆται καὶ ἄπειροι πολλάκις τῶν δια-
 λεκτικῶν θεωρημάτων γεωργοὶ ἄκρως σημειοῦνται, οἱ μὲν τὰ
 κατὰ θάλασσαν, ἀνέμους τε καὶ νηνεμίαις, χειμῶνάς τε καὶ γαλή-
 νας, οἱ δὲ κατὰ γεωργίαν ὥσπερ εὐκαρπίαν καὶ ἀκαρπίαν, ἀνέμους
 τε καὶ ἐπομβρίας. καίτοι τί περὶ ἀνθρώπων λέγομεν, ὅτε καὶ
 τοῖς ἀλόγοις ζώοις τινὲς αὐτῶν μεταδεδώκασι τῆς τοῦ σημείου
 νοήσεως; καὶ γὰρ ὁ κύων δεῖ ἐκ τοῦ ἵχνους στιβεύει), τὸ 271
 ῥῶν σημειοῦται· ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο ἀξιώματος ἔλκει φαντασίαν
 τὸ 'εἴπερ ἵχνος ἐστὶ τοῦτο, ῥῶν ἐστὶν ἐνθάδε'. καὶ ὁ ἵππος
 κατὰ τὴν τοῦ μύωπος προσβολὴν ἢ τὴν τῆς μαστίγος ἐπαπά-
 τασιν ἐξάλλεται μὲν καὶ ὀρούει) πρὸς δρόμον, οὐκ ἐπικρίνει
 δὲ τὸ τοιοῦτον συνημμένον διαλεκτικῶς 'εἰ μάλιστα ἐπανατίεταται,
 δραμητέον ἐστὶ μοι'. οὐκ ἄρα ἀξίωμα ἔστι τὸ σημεῖον ἐν ὑγιεῖ
 συνημμένῳ καθηγούμενον.

Ταῦτα μὲν ἰδιαιτέρον πρὸς τοὺς νοητὸν ἀξιοῦντας εἶναι τὸ 272
 σημεῖον εἰρήσθω. κοινότερον δὲ ἐνέσται πρὸς αὐτοὺς λέγειν καὶ
 τὰ πρὸς τοὺς αἰσθητὸν αὐτὸ φάσκοντας εἶναι εἰρημένα). εἴπερ
 γὰρ ἀξίωμα ἔστι τὸ σημεῖον ἐν ὑγιεῖ συνημμένῳ καθηγούμενον,
 καὶ ἐν παντὶ συνημμένῳ ἀκολουθεῖ τὸ λῆγον τῷ ἡγούμενῳ, αἰ-
 τε ἀκολουθίαι παρόντων εἰσὶ πραγμάτων· ἐξ ἀνάγκης τὸ σημεῖον
 καὶ τὸ σημειωτὸν ὑφ' ἑνα καιρὸν παρόντα συνπαράξει ἀλλήλοις,
 καὶ οὐδέτερον οὐδέτερου γενήσεται μηνυτικόν, ἀλλ' ἀμφοτέρω ἐξ
 αὐτῶν γνώριμα καταστήσεται. ἔτι τὸ σημεῖον ἐκκαλυπτικόν ἐστὶ 273

ab omni signatione. 270. non ita est autem. nam saepe gubernatores illi-
 terati et saepe dialecticorum praeceptorum imperiti agricolae praeclare si-
 gnant et observant; illi quidem in mari ventos et serenitates, tempestates-
 que et tranquillitates, hi autem in agricultura fertilitatem et sterilitatem,
 siccitatemque et imbres: quamquam quid loquimur de hominibus, cum qui-
 dam ex ipsis etiam bruta impertiant signi intelligentia? 271. nam canis
 quando in vestigio figit pedem, signat feram; sed non ideo pronuntiatum at-
 trahit phantasiam hoc modo 'si hoc est vestigium, fera est hic'. et equus
 cum admoventur calcar aut intentatur scutica, exsilit quidem et ad cursum
 incitatur, non diiudicat autem dialectice huiusmodi connexum 'si intentatum
 est flagellum, est mihi currendum'. non ergo signum est pronuntiatum an-
 tecedens in connexo recte se habente.

272. Haec quidem privatim dicta sint adversus eos qui censent signum
 cadere sub intelligentiam. communiter autem licebit etiam adversus eos di-
 cere ea quae dicta sunt adversus eos qui dicunt ipsum esse sensile: si enim
 signum est pronuntiatum in recte se habente connexo antecedens, et in
 omni connexo consequens sequitur ex antecedente, et consequentiae sunt
 rerum praesentium; necessario et signum et signatum in uno tempore prae-
 sentia simul existent, et neutrum a neutro indicabitur aut significabitur, sed
 ambo nota erunt ex se ipsis. 273. praeterea signum est indicatorium con-

legendum καθηγείται, ἔχον τὸν μὲν ἀρχὴν, ut interpres [quod
 recepimus].

κ) ἐκ τοῦ ἵχνους στιβεύει] ms Ciz. πιστεύει, male. στιβεύειν est ἰχνεύ-
 ει, ut Pesyaschius etiam annotavit. caeterum haec de canis sagacitate
 ex Chrysippi observatione Sextus, unde quod modo dixerat τινὲς αὐτῶν,
 de Stoicis ac speciatim Chrysippo accipe.

γ) ὀρούει] ms Ciz. ὠρούει male.

δ) εἰρημένα] supra sect. 174.

τοῦ λήγοντος σημειωτοῦ, τὸ δὲ σημειωτὸν ἐκκαλύπτεται πρὸς τοῦ σημείου. ταῦτα δὲ οὐ τῶν ἀπολύτων^{a)} ἐστὶν ἀλλὰ τῶν πρὸς τι· πρὸς γὰρ τῷ ἐκκαλύπτοντι νοεῖται τὸ ἐκκαλυπτόμενον, καὶ πρὸς τῷ ἐκκαλυπτομένῳ νοεῖται τὸ ἐκκαλύπτον. εἰ δὲ ἀμφότερα πρὸς τι ὄντα κατὰ τὸν αὐτὸν πάρεστι χρόνον, ἀμφότερα συν-υφέστηκεν ἀλλήλοις· εἰ δὲ συνυφέστηκεν, ἐκότερον ἐξ αὐτοῦ
 274 καταληπτόν ἐστι καὶ οὐδέτερον ἐκ θατέρου. λεκτέον δὲ κακεῖνο, ὅτι ὁποῖόν ποτ' ἂν ᾖ τὸ σημεῖον, ἥτοι αὐτὸ φύσιν ἔχει πρὸς τὸ
P 510 ἐνδείκνυσθαι καὶ μνησθῆναι τὸ ἄδηλον, ἢ ἡμεῖς ἐσμέν μνημονικοὶ τῶν συναναγνωθέντων αὐτῷ. οὐχὶ δὲ ἐκεῖνο φέειν ἔχει ἐνδει-
 κτικὴν τῶν ἀδῆλων· ἐπεὶ ὥφειλε πᾶσιν ἐπ' ἴσης ἐνδείκνυσθαι τὰ ἀδηλα. ἡμεῖς ἄρα ὥς ἂν ἔχωμεν μνήμης, οὕτω περὶ τῆς τῶν
 275 πραγμάτων ὑποστάσεως φερόμεθα. ἀλλ' εἴπερ οὔτε αἰσθητὸν ἐστὶ τὸ σημεῖον, ὥς ἐδείξαμεν^{b)}, οὔτε νοητὸν, ὥς κατεστήσα-
 μεθα, παρὰ δὲ ταῦτα οὐδὲν ἐστὶ τρίτον, λεκτέον τι μὴ εἶναι σημεῖον. οἱ δὲ Δογματικοὶ πρὸς ἕκαστον μὲν τῶν οὕτως ἐπιτε-
 χαρημένων πεφίμωται. τούναντίον δὲ κατασκευάζοντες φασιν ὅτι ἄνθρωπος^{c)} οὐχὶ τῷ προφορικῷ λόγῳ διαφέρει τῶν ἀλόγων ζώων — καὶ γὰρ κόρακες καὶ ψιττακοὶ καὶ κίτται ἐνάρθρους
 276 προσφέρονται φωνάς — ἀλλὰ τῷ ἐνδιαθέτῳ. οὐδὲ τῇ ἀπλῇ μό-
 νον φαντασίᾳ — ἐφαντασιοῦτο γὰρ κακεῖνα — ἀλλὰ τῇ μετα-
 βατικῇ καὶ συνθετικῇ. διόπερ ἀκολουθίας ἐννοίαν ἔχων εὐθὺς καὶ
 σημείου νόησιν λαμβάνει διὰ τὴν ἀκολουθίαν. καὶ γὰρ αὐτὸ τὸ
 σημεῖον ἐστὶ τοιοῦτον 'εἰ τότε, τότε'. ἐπεταὶ ἄρα τῇ φύσει καὶ

sequentis signati, et signatum a signo indicatur. talia autem non sunt ex absolutis, sed ex iis quae referuntur ad aliquid: ex eo enim quod detegit, intelligitur quod detegitur, et ex eo quod detegitur intelligitur id quod detegit. si autem ambo eum referantur ad aliquid, adsunt eodem tempore, ambo simul consistunt inter se; si autem simul consistunt, utrumque est ex se ipso comprehensibile et neutrum ex altero. 274. illud quoque dicendum est, quod cuiusmodicumque sit signum, aut id habet naturam ad indicandum et significandum id quod est obscurum, aut nos modo recordamur eorum quae simul cum illo sunt aperta ac denudata. sed naturam quidem obscurorum indicatricem non habet; deberet enim omnibus pariter manifestare obscura. nos igitur prout tenemus memoria, ita ad rerum substantiam cognoscendam ferimur. 275. sed si neque est sensibile signum, ut ostendimus, neque cadit sub intelligentiam, ut probavimus, praeter haec autem nihil est tertium, dicendum est nullum dari signum. Dogmaticis autem adversus unumquodque horum argumentorum est os obstructum. probare tamen instituentes contrarium dicunt quod homo non differt a brutis oratione quae proferitur — nam et corvi et psittaci et picae voces proferunt artificiose — sed quae intrinsecus sita est ratione. 276. neque simplici solum phantasia — nam illa quoque imaginantur et visa concipiunt — sed discurrente et com-
 ponente. quamobrem notionem habens consequentiae protinus habet etiam intelligentiam signi propter consequentiam. etenim ipsum signum est huiusmodi 'si hoc est, illud est'. hominis igitur naturam et constitutionem se-

a) οὐ τῶν ἀπολύτων] signum est ex relatis sive τοῖς πρὸς τι, non ex rebus absolutis, quae a nostro modo κατὰ διαφορὰν ut sect. 37 et 163, modo ἀπόλυτα, modo κατὰ περιγραφὴν καὶ ἀπολύτως νοούμενα ut sect. 387 et 394. appellantur.

P 510 b) ὥς ἐδείξαμεν] signum e sensibus non esse disputavit a sect. 183, neque ex insensibilibus a sect. 244 huius libri.

c) ὅτι ἄνθρωπος] haec oppugnantur a nostro infra sect. 270 sq.

κατασκευῇ τὰνθρώπου· τὸ καὶ σημεῖον ὑπάρχειν. ἀνωμολόγηται 277
 δὲ ἡ ἀπόδειξις τῷ γένει σημείου^{d)} εἶναι· δηλωτικὴ γὰρ ἐστὶ τοῦ
 συμπεράσματος, καὶ ἐστὶ ἡ διὰ τῶν λημμάτων αὐτῆς συμπλοκὴ
 σημείου τοῦ ὑπάρχειν τὸ συμπέρασμα, οἷον ἐπὶ τῆς τοιαύτης,
 'εἰ ἐστὶ κίνησις, ἐστὶ κενόν'. ἐστὶ δὲ κίνησις, ἐστὶν ἄρα κενόν'.
 τὸ τοιοῦτον συμπεπλεγμένον 'εἰ ἐστὶ κίνησις, ἐστὶ κενόν' διὰ
 τῶν λημμάτων συμπεπλεγμένον, εὐθὺς καὶ σημεῖον ἐστὶ τοῦ
 συμπεράσματος τοῦ 'ἐστὶ κενόν'. ἥτοι οὖν ἀποδεικτικοὶ εἰσι λό-
 γοι, φασίν, οἱ κατὰ τοῦ σημείου κομισθέντες ὑπὸ τῶν ἀπορη-
 τικῶν ἢ οὐκ ἀποδεικτικοί. καὶ εἰ μὲν οὐκ εἰσιν ἀποδεικτικοί,
 ἄπιστοι καθεστῶσιν, ὅπου γε καὶ ἀποδεικτικοὶ τυγχάνοντες μόλις
 ἂν ἐπιστεύθηνσαν· εἰ δὲ ἀποδεικτικοί, δῆλον ὅτι ἐστὶ τι σημεῖον.
 ἡ γὰρ ἀπόδειξις σημείου ἦν κατὰ τὸ γένος. εἴπερ δὲ οὐδὲν οὐ-
 279 δυνός ἐστὶ σημεῖον, ἥτοι σημαίνουσί τι^{e)}· αἱ κατὰ τοῦ σημείου
 ἐκφερόμεναι φωναὶ ἢ οὐδὲν σημαίνουσι. καὶ εἰ μὲν οὐδὲν, οὐδὲ
 τὴν τοῦ σημείου ὑπαρξίν ἂν^{f)} ἔχουσι. πῶς γὰρ οἷον τε τὰς
 μηδὲν σημαίνουσας πιστεύεσθαι περὶ τοῦ μηδὲν εἶναι σημείου;
 εἰ δὲ σημαίνουσι, μάταιοι καθεστῶσιν οἱ ἀπὸ τῆς σκέψεως, λόγῳ
 μὲν ἐκβάλλοντες τὸ σημεῖον, ἔργῳ δὲ τοῦτο παραλαμβάνοντες.
P 511
 καὶ μὴν εἰ μηδὲν ἐστὶ θεώρημα τέχνης ἴδιον, οὐ διοίσει τῆς
 280 ἀτεχνίας ἢ τέχνης. εἰ δὲ ἐστὶ θεώρημα τέχνης ἴδιον, ἥτοι φαι-
 νόμενον ἐστὶν ἢ ἄδηλον. ἀλλὰ φαινόμενον μὲν οὐκ ἂν εἴη· τὰ
 γὰρ φαινόμενα πᾶσιν ὁμοίως καὶ ἀδιδάκτως φαίνεται. εἰ δὲ ἄδη-

quatur signum existere. 277. constat autem demonstrationem esse e genere signorum: ostendit enim et significat conclusionem, et complexio quae fit per eius propositiones est signum quod existat conclusio, ut in hac complexione 'si est motus, est inane; est autem motus, est ergo inane'. hoc complexum 'si est motus, est inane', complexum per propositiones, statim est etiam signum conclusionis nempe 'est inane'. 278. aut ergo, inquit, sunt argumenta demonstrativa quae asseruntur a Scepticis dubitatoribus, aut non demonstrativa. et si non sunt demonstrativa, fide carent, cum etiam si essent demonstrativa vix factura fuissent fidem; sin autem demonstrativa, est perspicuum quod est aliquod signum. demonstratio enim est ex signorum genere. 279. sin autem nullum nullius rei est signum, aut aliquid significant quae adversus signum proferuntur voces aut nihil significant, et si nihil quidem, ne signi quidem tangunt existentiam. quomodo enim fieri potest, ut quae nihil significant, fidem faciant quod nullum existat signum? sin autem significant, Sceptici sunt insipientes, qui verbo quidem signum reiciunt, re ipsa autem id assunt. 280. praeterea si nullum est artis proprium praeceptum, ars nihil differet ab inertia; sin autem est aliquod artis proprium praeceptum, aut id est apparens aut obscurum. sed appa-rens quidem non est: nam quae apparent, omnibus similiter et absque do-

d) ἡ ἀπόδειξις τῷ γένει σημείου] ex signis quibus veritas dignoscitur, vel nobilissimum est et a Dogmaticis celebratur demonstratio. vide ad 2 Pyrrhon. sect. 122 et hoc ipso libro sect. 180 et 299.

e) εἰ ἐστὶ κίνησις, ἐστὶ κενόν] Epicuri hoc argumentum, lib. 1 contra Log. sect. 213, infra sect. 314. 329. non sine causa explosum a veteribus ac recentioribus philosophis, cum pisces etiam in aquis, aves in aëre moveri videamus, possitque motus esse cedentibus mutuo et alium locum invicem occupantibus corporibus.

f) ἥτοι σημαίνουσί τι] idem argumentum 2 Pyrrhon. sect. 130. [ff) ἂν] delendum.]

λον τυγχάνει, διὰ σημείου θεωρηθήσεται. εἰ δέ ἔστι τι διὰ ση-
 281 μείον θεωρούμενον, ἔστι τι καὶ σημεῖον. τινὲς δὲ καὶ αὐτῶ
 συνερωτώσιν, εἰ ἔστι τι σημεῖον^{γ)}, ἔστι σημεῖον· εἰ μὴ ἔστι
 σημεῖον, ἔστι σημεῖον. ἦτοι δ' οὐδὲν ἔστι σημεῖον ἢ ἔστιν· ἔστιν
 ἄρα^{δ)}. ὁ μὲν λόγος τοιοῦτος. τοῦτον δὲ τὸ μὲν πρῶτον λήμμα
 ἕξις εἶναι φασιν· ἢ γὰρ διαφορούμενον^{ε)}. καὶ τῷ εἶναι ση-
 μείον ἀκολουθεῖ τὸ εἶναι σημεῖον, παρ' ὅσον εἰ ἔστι τὸ πρῶτον,
 ἔστι καὶ τὸ δεύτερον μηδὲν διαφέρον τοῦ πρώτου τὸ δεύτερον.
 καὶ τὸ 'εἰ μὴ ἔστι σημεῖον, ἔστι σημεῖον' καὶ αὐτὸ ἢ ὀυκίς.
 τῷ γὰρ λέγοντι μὴ εἶναι σημεῖον ἀκολουθεῖ λέγειν εἶναι τι ση-
 μείον. εἰ γὰρ μὴδὲν ἔστι σημεῖον, αὐτοῦ τοῦ μὴδὲν εἶναι σημεῖον
 ἔσται τι σημεῖον· καὶ εὐκότως. ὁ γὰρ λέγων μὴ εἶναι τι σημεῖον,
 ἦτοι φάσει μόνον^{ς)} τοῦτ' ἀξιοῖ ἢ ἀποδείξει. καὶ φάσει μὲν ἀξιῶν
 282 φάσιν ἔξει τὴν ἀντιτιθεμένην, ἀποδεικνύς δὲ ὡς ἀληθές τὸ αὐτὸ
 αὐτοῦ λεγόμενον, διὰ τοῦ δεικνύντος λόγου τοῦ μὴ εἶναι τι ση-
 μείον σημειώσεται τὸ μὴδὲν εἶναι σημεῖον. τοῦτο δὲ ποιῶν ὁμο-
 λογήσει τὰ εἶναι τι σημεῖον. ἀληθὴ οὖν τὰ πρῶτα δύο λήμματα
 φασιν· ἀληθές δὲ καὶ τὸ τρίτον. διεzeugμένον γὰρ ἔστιν ἔξ
 1169 ἀντικειμένων τοῦ τε εἶναι σημεῖον καὶ τοῦ μὴ εἶναι. ἐπεὶ εἰ σύμ-
 παν διεzeugμένον τότε ἔστιν ἀληθές, ὅταν τὸ ἐν ἔχῃ ἀληθές.
 θεωρεῖται δὲ καὶ τῶν ἀντικειμένων τὸ ἕτερον ἀληθές· ῥητέον
 τὰ τοιοῦτον συνεστὼς εὐδὺς ὑπάρχειν ἀληθές. ὥστε καὶ ἐπὶ ὁμο-
 λογουμένοις τοῖς λήμμασι συνεσάγεσθαι καὶ τὴν ἐπιφορὰν τὴν

ctria apparent. sin autem est obscurum, per signum tradetur. si autem est
 aliquid quod traditur per signum, erit etiam aliquod signum. 281. nonnulli
 sic quoque simul interrogant: 'si est aliquod signum, est signum; atque si
 non est signum, est signum. sed aut nullum est signum aut est: est ergo'.
 argumentum quidem est huiusmodi. eius autem primam propositionem dicunt
 recte se habere; est enim reduplicata; et ex eo quod est signum sequitur
 esse signum, quandoquidem si est primum, erit etiam secundum nihil dif-
 ferens a primo. illud quoque 'si non est signum, est signum' itidem recte
 se habet. ei enim qui dicit non esse signum, concedendum erit sequi quod
 sit aliquod signum. si enim nullum est signum, eius quod nullum sit signum,
 erit aliquod signum: et merito. nam qui dicit non esse aliquod signum, aut
 hoc censet dictione solum et affirmatione simplici aut demonstratione. et qui
 dictione quidem censet et affirmatione simplici, dictionem et affirmationem
 simplicem habebit adversantem. 282. si demonstrat autem verum esse quod
 ab eo dicitur, per argumentum quo ostendit nullum esse signum, significa-
 bit nullum esse signum. hoc autem faciens confitebitur esse aliquod signum.
 sunt ergo, inquit, verae duae propositiones; vera est ergo etiam tertia:
 est enim disiuncta ex oppositis inter se, nempe esse signum et non esse.
 nam si omne disiunctum tunc est verum, quando unum habet verum, cer-
 nitur autem et alterum ex oppositis esse verum; dicendum est id quod est
 eiusmodi, protinus esse verum. quo fit, ut ex illis de quibus ut certis con-
 stat propositionibus, simul colligatur per illationem 'est ergo aliquod signum'.

P 511 γ) εἰ ἔστι τι σημεῖον] argumenti genus quod Stoici appellabant διὰ
 δύο τροπικῶν, de quo dixi ad 2 Pyrrhon. sect. 3. atque hoc ipsum
 exstat 2 Pyrrhon. sect. 131 et simile sect. 186 eiusdem libri, confer quae
 noster respondet infra, sect. 292 sq.

δ) διαφορούμενον] hoc est propositio eadem bis sumpta; vide supra
 sect. 109 et mox 294. 467.

ς) ἦτοι φάσει μόνον] argumentum Scepticis solenne in Scepticos re-
 tortum, sed ut Sextus quidem innuit, exiguo cum victoriae fructu, quia

'ἔστιν ἄρα σημεῖον'. ἔστι δέ, φασί, καὶ οὕτως ἐφοδεύειν· δύο 283
 γὰρ ἔστιν ἐν τῷ λόγῳ συνημμένα καὶ ἐν διεzeugμένον· τούτων
 δὲ τὰ μὲν συνημμένα ὑπισχνεῖται τοῖς ἐν αὐτοῖς ἡγουμένοις
 ἀκολουθεῖν τὰ ἐν αὐτοῖς λήγοντα, τὸ δὲ διεzeugμένον ἐν ἔχει
 τῶν ἐν αὐτῷ ἀληθές. ὡς ἐὰν ἀμφότερα ἢ ἀληθὴ ἢ ἀμφότερα
 ψευδῆ, ψεύδος ἔσται τὸ ὅλον. τοιαύτης δ' οὐσης τῆς ἐν τοῖς 284
 λήμμασι δυνάμειος, ὑποθέμενοι τὸ ἕτερον τῶν ἐν τῷ διεzeugμένῳ P 512
 ἀληθές ἴδωμεν πῶς συνάγεται τὰ τῆς ἐπιφορᾶς. καὶ δὴ πρῶτον
 ὑποκείσθω ἀληθές τὸ 'ἔστι τι σημεῖον'. οὐκοῦν ἐπεὶ τοῦθ' ἡγού-
 μενόν ἔστιν ἐν τῷ πρώτῳ συνημμένῳ, ἔξει τὸ ἀκόλουθον αὐτῷ
 τὸ λήγον ἐν ἐκείνῳ τῷ συνημμένῳ. ἔλγῃ^{κ)} δὲ τὸ εἶναι σημεῖον,
 ὅπερ ταῦτόν ἔστι τῇ ἐπιφορᾷ. συναχθήσεται ἄρα ἡ ἐπιφορὰ
 ὑποτεθέντος ἀληθοῦς εἶναι ἐν τῷ διεzeugμένῳ τοῦ 'εἶναι τι ση-
 μείον'. καὶ μὴν ἀνάπαλιν ὑποκείσθω τὸ ἕτερον ἀληθές τὸ 'μὴ
 εἶναι σημεῖον'. τοίνυν ἐπεὶ τοῦτο ἡγούμενόν ἔστιν ἐν τῷ δευ-
 τέρῳ συνημμένῳ, ἔξει ἀκολουθοῦν αὐτῷ τὸ λήγον ἐν τῷ δευτέρῳ
 συνημμένῳ· ἡκολούθει δὲ γε αὐτῷ τὸ 'εἶναι τι σημεῖον', ὃ καὶ
 ἐπιφορὰ ἔστι. καὶ κατὰ τοῦτο ἄρα συνάγεται ἡ ἐπιφορὰ.

Ταῦτα μὲν οἱ Δογματικοί. τάξει δὲ ῥητέον πρὸς τὸ πρῶ- 285
 τον εὐδὺς, καθ' ὃ ἀπὸ τῆς τοῦ ἀνθρώπου^{λ)} κατασκευῆς συνήγον
 τὸ εἶναι τι σημεῖον, ὅτι ἐκ τοῦ μᾶλλον ζητουμένου τὸ ἥττον
 ζητούμενον ἐθέλουσι διδάσκειν. τὸ μὲν γὰρ εἶναι σημεῖον, καὶ εἰ
 πρὸς τινων ἀντίρρηται καθάπερ τῶν Σκεπτικῶν, ἀλλὰ τοί γε
 παρὰ πᾶσι τοῖς Δογματικῶς σύμφωνόν ἔστι. τὸ δὲ προνοητικῶς 286
 κατεσκευάσθαι^{μ)} τὸν ἄνθρωπον παρ' οὐκ ὀλίγοις αὐτῶν διαπε-

283. hac quoque, inquit, ratione ac methodo licet id persequi: in argu-
 mento duo sunt connexa et unum disiunctum; in his connexa pollicentur ex
 antecedentibus sequi consequentia; disiunctum autem habet unum ex iis, quae
 sunt in ipso, verum. nam si ambo sunt vera aut ambo falsa, totum erit fal-
 sum. 284. cum autem sit eiusmodi virtus iis propositionibus, si per positio-
 nem demus alterum esse verum ex iis quae sunt in disiuncto, videamus quo-
 modo colligatur illatio. et primo ponatur illud verum, 'est aliquod signum'.
 ergo quoniam hoc est antecedens in primo connexo, habebit consequens id
 quod posterius est in illo connexo. dicebat autem 'esse signum', quod idem
 est cum conclusione. colligetur igitur conclusio, si ponamus verum esse in
 disiuncto 'quod sit aliquod signum'. iam ex adverso ponatur alterum esse
 verum 'quod nullum sit signum'. ergo quoniam hoc est antecedens in se-
 cundo connexo, habebit ei consequens id quod est posterius in secundo con-
 nexo. erat autem ei consequens 'esse aliquod signum', quod itidem concla-
 sio est. igitur etiam ex hoc conclusio colligitur.

285. Haec quidem Dogmatici, ordine autem statim ad primum dicendum
 est, quandoquidem ex constitutione hominis colligebant esse aliquod signum,
 quod ex eo quod magis controversius est, volunt docere id quod minus
 est in controversia, nam esse quidem signum, etsi nonnulli contradicunt, nempe
 Sceptici, attamen de eo conveniunt Dogmatici. 286. at prudentia et iudicio
 ornatum esse hominem, apud non paucos ex iis non est levis controversia.

illi non tamquam pro dogmate pugnant nullum dari veritatis signum,
 sed utrinque valida invicem argumenta opponi posse professi assensum
 suspendunt. vide supra sect. 160 et mox 298 ac 360.

κ) ἔλγῃ] ita recte mss pro ἔλεγε.

λ) ἀπὸ τῆς τοῦ ἀνθρώπου] supra sect. 275 sq.

μ) κατεσκευάσθαι] ms Vratislav. κατασκευάζεσθαι. vocabulum προνοητι-
 SEXTUS EMPIR. II.

φώνηται. σφόδρα δ' ἦν βίαιον τὸ ἐκ τῶν μᾶλλον ἀσυγχωρήτων θέλειν τὰ μὴ οὕτως ἔχοντα διδάσκειν. καὶ μὴν ῥητῶς ὁ Ἡράκλειτος^{η)} φησι τὸ μὴ εἶναι λογικὸν τὸν ἄνθρωπον, μόνον δ' ὑπάρχειν φρενῆρες τὸ περιέχον. ὁ δὲ Ἐμπεδοκλῆς^{ο)} ἔτι παραδοξότερον πάντα ἡξίου λογικὰ τυγχάνειν, καὶ οὐ ζῶα μόνον ἀλλὰ καὶ φυτὰ ῥητῶς γράφων

πάντα γὰρ ἴσθι φρόνησιν ἔχειν καὶ νώματος αἶσαν.

287 μετὰ τοῦ καὶ πιθανὸν εἶναι λόγον εἰς τὸ μὴ ἄφρονα τυγχάνειν^{η)} τὰ ἄλογα τῶν ζώων· εἰ γὰρ πάρεστιν αὐτοῖς ὁ προφορικὸς λόγος^{η)}, ἀνάγκη καὶ τὸν ἐνδιάθετον αὐτοῖς παρῆναι· δίχα γὰρ

288 τούτου ἀνυπόστατός ἐστιν ὁ προφορικὸς. κἂν δῶμεν δὲ διαφέρειν τῶν ἄλλων ζώων τὸν ἄνθρωπον λόγῳ τε καὶ μεταβατικῇ

P 513 φαντασίᾳ καὶ ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ^{η)}, ἀλλ' οὗτοι γε καὶ ἐν τοῖς ἀδήλοις καὶ ἀνεπικρίτως διαπεφωνημένοις συγχωρήσομεν αὐτὸν εἶναι τοιοῦτον, ἐν δὲ τοῖς φαινομένοις τηρητικῇ τινα ἔχειν ἀκολουθίαν, καθ' ἣν μνημονεύων τίνα μετὰ τίνων τεθεώρηται, καὶ

est autem valde violentum ex iis quae sunt magis inconcessa velle docere ea quae non ita se habent. atqui disertis verbis dicit Heraclitus hominem non esse participem rationis, solum autem esse mente praeditum id quod nos ambit. Empedocles autem adhuc magis admirabiliter et praeter opinionem censebat omnia esse ratione praedita, nec solum animantia, sed etiam plantas, disertis verbis scribens,

omnia namque scias mentem et prudentiam habere.

287. ad quod accedit, quod probabiliter dicitur, bruta animantia non esse expertia prudentiae: nam si est eis quae profertur oratio, necesse est eis etiam esse internam rationem; nam sine ea non potest consistere quae profertur oratio. 288. quodsi etiam dederimus hominem differre ab aliis animantibus et ratione et phantasia discurrente et consequentias ducendi facultate, non tamen etiam in obscuris et in quibus indecisa viget dissensio, concedemus ipsum esse huiusmodi, sed in his quae apparent quandam observandi et consequentias ducendi habere facultatem, per quam recordans quae

κῶς Hervetus vertit *dei providentia constitutum esse hominem*, sed ex sect. 276 et iis quae mox subiungit Sextus, apparet ita esse accipiendum ut in versione expressi.

η) ὁ Ἡράκλειτος] supra lib. 1 advers. Log. sect. 127 et 349.

ο) ὁ Ἐμπεδοκλῆς] apud Stobaeum p. 93 Eclog. Physic. Parmenidi Empedocli ac Democrito haec tribuitur sententia idem esse νοῦν et ψυχὴν, καθ' οὓς οὐδὲν ἐν τῇ ζώων ἄλογον χωρίως. Aristoteles de plantis libro et capite primo: ὁ Ἐμπεδοκλῆς γένος ἐν τούτοις κεκραμένον εἶναι ἐδόξασεν — καὶ νοῦν καὶ γνῶσιν ἔχειν εἶπε τὰ φυτὰ, ubi consentientes Empedocli laudat Anaxagoram ac Democritum. hinc animas non modo hominum sed animantium quoque et plantarum in homines migrare docuit Empedocles et se ipsum olim fuisse plantam piscem avem in verbis quos laudant Laërtius 8 77 Clemens Alex. multique alii, et respicit etiam Tertullianus c. 32 de anima:

ἦτοι μὲν γὰρ ἐγὼ γενόμεν κοῦρός τε κόρη τε
θάμνος τ' οἰωνός τε καὶ ἐξ ἀλός ἐμπορός ἔχθρς.

Latine apud Chalcedium p. 286

namque ego iamdudum vixi puer et solida arbor
et tali sexu, inde animal, tum lactea virgo.

ρ) μὴ ἄφρονα τυγχάνειν] in hanc sententiam multa disputat noster lib. 1 Pyrrhon. sect. 62 sq.

σ) ὁ προφορικὸς λόγος] supra sect. 275.

P 513 τ) ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ] facultatem colligendi aliquid et consecutiones perspicendi hoc vocabulo indicavit noster etiam sect. 276.

τίνα πρὸ τίνων, καὶ τίνα μετὰ τίνα, ἐκ τῆς τῶν προτέρων ὑποπτώσεως ἀνανεοῦται τὰ λοιπά. ἀλλὰ συνομολογηθέντος, φασίν, 289 ὅτι ἡ ἀπόδειξις κατὰ γένος ἐστὶ σημεῖον, εἰ μὲν οὐκ εἰσὶν ἀποδείξεις, οἱ κατὰ τοῦ σημείου κομισθέντες λόγοι ἀπιστοὶ καθεστῶσιν· εἰ δὲ ἀποδείξεις εἰσὶν, ἐστὶ τι σημεῖον. ἡμεῖς δὲ προειρηκότες ὅτι οὐ τῷ ὑπομνηστικῷ^{η)} ἐνιστάμεθα σημείῳ ἀλλὰ τῷ ἐνδεικτικῷ, δυνάμεθα τοὺς κατὰ τοῦ σημείου κομισθέντας λόγους παραχωρεῖν τι σημαίνειν, ἥδη δὲ οὐκ ἐνδεικτικῶς, ἀλλὰ ὑπομνηστικῶς. ἡμεῖς γὰρ ἐπ' αὐτοῖς κινούμεθα καὶ ἀναλαμβάνομεν τῇ μνήμῃ τὰ δυνάμενα λέγεσθαι πρὸς τὸ ἐνδεικτικὸν σημεῖον. τὰ δ' αὐτὰ καὶ περὶ τῆς ἀκολουθοῦ ῥητέον ὑπομνήσεως, 290 καθ' ἣν ἐπυνθάνοντο^{η)}, πότερον σημαίνουσι τι αἱ κατὰ τοῦ σημείου προφερόμεναι φωναὶ ἢ οὐδὲν σημαίνουσιν. εἰ μὲν γὰρ πᾶν σημεῖον ἀνηροῦμεν, ἔδει κατ' ἀνάγκην ἢ μηδὲν σημαίνειν τὰς κατὰ τοῦ σημείου προφερόμενας φωνὰς καθ' ἡμῶς, ἢ σημαίνουσιν αὐτῶν δίδοσθαι τὸ εἶναι τι σημεῖον. νῦν δὲ τῇ διαίρεσει χρώμενοι τὴν μὲν ἀναιροῦμεν σημεῖον, τὴν δὲ τίθεμεν. οὐδ' ἐν τῷ σημαίνειν τι^{η)} τὰς κατὰ τοῦ ἐνδεικτικοῦ σημείου προφερόμενας φωνὰς παρακχωρήται τὸ ὑπάρχειν ἐνδεικτικὸν τι σημεῖον. ἐπελέγετο^{η)} ὥς εἴπερ ἴδιον τέχνης ἐστὶ θεώρημα, δείξει 291 τοῦτο μὴ πρόδηλον ὑπάρχειν ἀλλὰ ἄδηλον καὶ διὰ σημεῖον ληπτὸν, ἀγνοοῦντες ὅτι τῆς μὲν τῶν ἄλλων θεωρητικῆς τέχνης οὐδὲν ἐστὶ θεώρημα, καθάπερ ὕστερον διδάξομεν^{η)}, τῆς δὲ ἐν

cum quibus vel ante aut post quae conspexerit, ex priorum incursione caetera in memoriam revocat. 289. at cum pro certo, inquit, constet quod demonstratio ex genere signorum sit, et si non sunt demonstrationes, quae allatae sunt adversus signum argumenta non sunt fide digna; sin autem sunt demonstrationes, est aliquod signum. nos autem qui prius diximus quod non insistimus signo commonitorio oppugnando sed signo indicatorio, possumus concedere quod quae adversus signum allatae sunt rationes, aliquid significant, sed non indicando, verum in memoriam revocando, nos enim eis movemur et in memoriam revocamus ea quae dici possunt adversus signum indicatorium. 290. eadem etiam dici possunt de proximo argumento, quo rogabant, utrum aliquid significant voces quae proferuntur contra signum an nihil significant, nam si omne signum tolleremus, oporteret necessario secundum nostram sententiam aut nihil significare voces quae proferuntur adversus signum, aut si eae significant, concedi esse aliquod signum, nunc autem utentes divisione aliquod quidem signum tollimus, aliquod vero ponimus. nec ideo quod significant aliquid voces quae proferuntur adversus signum indicatorium, conceditur esse aliquod signum indicatorium. 291. colligebatur porro, quod si detur proprium aliquod artis praeceptum, oporteret hoc non esse manifestum, sed obscurum, et per signum apprehendi; sed ignorant, quod contemplativae quidem aliorum artis nullum praeceptum detur, ut postea doce-

η) οὐ τῷ ὑπομνηστικῷ] ita legendum e mss pro ἐν τῷ. atque signum ὑπομνηστικὸν a Scepticis non valde oppugnari professus fuerat Sextus sect. 156 sq.

η) ἐπυνθάνοντο] supra sect. 279.

η) οὐδ' ἐν τῷ σημαίνειν τι] in editis male erat οὐδ' εἰ τι, quod mss suffragantibus emendavi.

η) σημεῖον. ἐπελέγετο] ita interpungendus hic locus; novum enim producit Dogmaticorum argumentum ex sect. 280.

η) ὕστερον διδάξομεν] libro contra Ethicos sect. 219 sq.

Hh 2

τοῖς φαινομένοις στρεφομένης ἔστιν ἰδίον τι θεώρημα· διὰ γὰρ τῶν πολλάκις τετηρημένων ἢ ἱστορημένων ποιῆται τὰς τῶν θεωρημάτων συστάσεις²⁾. τὰ δὲ πολλάκις τηρηθέντα καὶ ἱστορηθέντα ἴδια καθίσταται τῶν πλειστάκις τηρησάντων, ἀλλ' οὐ
 292 κοινὰ πάντων. ὁ μὲν γὰρ ἐπὶ τέλει συνερωτηθεὶς αὐτοῖς λόγος³⁾ ἐν τρόπῳ τοιούτῳ 'εἰ τὸ πρῶτον, τὸ πρῶτον· εἰ οὐ τὸ πρῶτον, τὸ πρῶτον· ἦτοι τὸ πρῶτον ἢ οὐ τὸ πρῶτον· τὸ πρῶτον ἄρα' τάχα μὲν καὶ κατὰ παρολκὴν τὴν ἐν τοῖς λήμμασι μοχθη-
 293 ρὸς ἔστιν, ἀναμφιλέκτως δὲ καὶ αὐτοὺς φαίνεται θλίβειν. ῥητέον δὲ τάξει περὶ τοῦ πρῶτου, τουτέστι τῆς παρολκῆς· εἰ γὰρ ἀληθὲς ἔστι, τὸ ἐν τῷ λόγῳ διεzeugμένον ἐν ἔχειν ἀληθὲς ὀφείλει, καθὼς καὶ αὐτοὶ πρότερον ἐλέγομεν⁴⁾, ἐν δὲ ἔχον ἀληθὲς τὸ
 294 ἕτερον τῶν συνημμένων ὡς παρέλκον διελέγει. ἔάν τε γὰρ ἀληθὲς ὑπόκειται τῶν ἐν αὐτῷ τὸ 'ἔστι τι σημείον', ἀναγκαῖον γίνε-
 ται πρὸς τὴν τούτου συνάγωγὴν τὸ διαφορούμενον⁵⁾ συνημμένον τὸ 'εἰ ἔστι τι σημείον, ἔστι σημείον'. παρέλκον δὲ τὸ λοιπὸν τὸ 'εἰ μὴ ἔστι τι σημείον, ἔστι τι σημείον'. ἔάν τε τὸ μὴ εἶναι τι σημείον ὑπόκειται τῶν ἐν αὐτῷ ἀληθὲς· τὸ μὲν διαφορούμε-
 295 νον παρέλκει πρὸς τὴν τούτου κατασκευὴν, τὸ δὲ 'εἰ μὴ ἔστι τι σημείον, ἔστι σημείον' ἀναγκαῖον γίγνεται. μοχθηρὸς οὖν κατὰ παρολκὴν ὁ λόγος⁶⁾. ἀλλ' ἵνα μὴ νῦν εἰς τὰ κατὰ λεπτόν συμ-
 βαίνωμεν τοῖς ἐναντίοις, πάρεστιν ἕτερον συνερωτῶν λόγον ἔχοντα

bimus, eius autem quae versatur in iis quae apparent, datur proprium quoddam praeceptum: nam per ea quae saepe sunt observata aut cognita facit ut praecepta consistant, quae autem saepe sunt observata cognitaque sunt propria eorum qui saepe illa observarunt, non autem communia omnium. 292, nam quae ab eis ultimo loco rogata est oratio hoc modo 'si est primum, est primum'; et 'si non est primum, est primum: atqui aut est primum aut non est primum; ergo est primum' fortasse quidem est vitiosa propter redundantiam quae est in propositionibus, citra controversiam autem ipsos quoque videtur premere. 293, dicendum est autem ordine de primo, hoc est de redundantia et supervacaneo: nam si verum est, id quod est disiunctum in argumento, debere habere unum verum, ut ipsi quoque prius dicebamus, unum autem habens verum alterum ex connexis arguit tamquam supervacaneum. 294, namque si ex iis quae sunt in ipso ponitur verum illud 'est aliquod signum', ad id colligendum est necessarium reduplicatum connexum nempe 'si est aliquod signum, est signum'. redundat autem et est supervacaneum reliquum nempe 'si non est aliquod signum, est aliquod signum'. et si non esse aliquod signum ex iis quae sunt in ipso ponitur verum; connexum alterum reduplicatum redundat et est supervacaneum ad id comprobandum, illud autem 'si non est aliquod signum, est signum' est necessarium, est ergo vitiosum argumentum propter redundantiam. 295, sed ne in praesenti minutatim congregiamur cum adversariis, licet aliam simul rogare orationem quae

2) θεωρημάτων συστάσεις] possis etiam interpretari compages quasdam ac veluti systemata artis praeceptorum.

3) συνερωτηθεὶς αὐτοῖς λόγος] iam respondere aggreditur ad argumentum διὰ δύο τροπικῶν, quod fuit sect. 281.

P 514 b) πρότερον ἐλέγομεν] sect. 283.

c) τὸ διαφορούμενον] bis repetitam eandem propositionem in eodem connexo, ita ac si alia atque alia esset, semel nempe pro antecedente et semel pro consequente. supra sect. 109 et 181.

d) μοχθηρὸς κατὰ παρολκὴν] de hoc vitio, ob quod argumentum ἀσύνακτον fieri docebant Stoici, vide 2 Pyrrhon. sect. 147.

τούτων τὸν τρόπον· εἴπερ περιτρέπεται ὁ λόγος μὴ εἶναι σημείον εἰς τὸ λέγειν εἶναι τι σημείον, περιτρέπεται καὶ ὁ λόγος εἶναι τι σημείον εἰς τὸ λέγειν μὴ εἶναι τι σημείον. ὁ δὲ λόγος μὴ εἶναι τι σημείον σκεπτικῶς περιτρέπεται κατ' αὐτοὺς εἰς τὸ λέγειν εἶναι τι σημείον· καὶ ὁ λόγος ἄρα δογματικῶς εἶναι τι σημείον περιτραπήσεται εἰς τὸ λέγειν μὴ εἶναι τι σημείον, ὡς παραστή-
 296 σομεν. αὐτίκα γὰρ εἰς τὸν λέγοντα εἶναι τι σημείον σημείον δεῖ⁷⁾ τὴν ἀπόφασιν πιστώσασθαι. ἀσυγχωρήτου δὲ ὄντος τοῦ εἶναι τι σημείον, πῶς ἂν οὗτος χρήσεται τῷ σημείῳ πρὸς πίστιν τοῦ εἶναι τι σημείον; μὴ δυνάμενος δὲ ἀποδείξαι σημείον τὸ εἶναι τι σημείον, περιτρέπεται εἰς τὸ ὁμολογεῖν⁸⁾ μὴδὲν εἶναι σημείον. ἔστι δὲ καὶ ἐκ περιτροπῆς τούτ' αὐτὸ μόνον ὁμολογεῖσθαι ση-
 297 μείον τὸ τοῦ μὴ εἶναι σημείον μηνυτικόν, τί τοῦτ' ὄφελος αὐτοῖς μὴδὲν ἔχουσι τῶν ἰδίων εἰπεῖν δογμάτων σημείον; ὥστε⁹⁾ τοῦτο μὲν ἀνόνητον αὐτοῖς, φημί δὲ¹⁾ τὸ κοινῶς ὁμολογεῖσθαι εἶναι τι σημείον. ἐκείνο δ' ἴσως ἀναγκαῖον, τὸ ὑποτάξει τῷ 'ἔστι τι σημείον' ἀόριστόν τι. τοῦτο δὲ ἔστι σημείον ὠρισμένως ἐκφε-
 298 ρόμενον, ὅπερ οὐκ ἔνεστιν αὐτοῖς²⁾ ποιεῖν· πᾶν γὰρ σημείον ἐπ'^{P 515} ἴσης τῷ σημειωτῷ δοξαστόν ἔστι καὶ ἀνεπικρίτως διαφωνούμε-
 νον. ὥς οὖν τὸ 'τίς διὰ πέτρας πλεῖ' ψεῦδός ἐστιν, ἐπεὶ οὐκ ἐν-
 δέχεται αὐτῷ ὠρισμένον ὑποτάττειν ἀληθὲς τὸ 'οὗτος διὰ πέτρας πλεῖ'. οὕτως ἐπὶ τῷ 'ἔστι τι σημείον' ἀόριστῳ οὐδὲν ἔχομεν ὠρισμένον ἀληθὲς ὑποτάττειν· τοῦτο δὲ ἔστι σημείον. ψεῦδος ἄρα γίνεται τὸ 'ἔστι τι σημείον'· καὶ τὸ ἀντικείμενον αὐτῷ ἀλη-
 298 θὲς τὸ 'οὐδὲν ἔστι σημείον'. πλὴν ἔστω γε καὶ τούτους τοὺς³⁾

hoc modo se habet: si is qui dicit non esse signum, pervertitur ad hoc ut dicat esse aliquod signum, is etiam qui dicit esse aliquod signum, pervertetur ad hoc ut dicat non esse aliquod signum. qui autem sceptice dicit non esse aliquod signum, convertitur ex eorum sententia ad hoc ut dicat esse aliquod signum; ergo et qui dogmatice dicit esse aliquod signum, convertetur ad hoc ut dicat non esse aliquod signum, ut ostendimus. 296, iam enim illi qui dicit esse aliquod signum, per signum probanda est enuntiatio. cum autem non sit concessum dari aliquod signum, quomodo iste signo utetur ad fidem faciendam quod sit aliquod signum? cum autem non valeat signo demonstrare dari aliquod signum, circumvertetur ad confitendum, nullum dari signum, etsi autem ex conversione velimus hoc solum confiteri, signum indicare ac significare non esse signum, quid hoc eis proderit, cum nullum possint dicere signum suorum dogmatum? 297, quamobrem est hoc quidem eis inutile, hoc, inquam, communiter confiteri esse aliquod signum. illud autem fortasse est necessarium, ei quod dicunt esse aliquod signum subicere aliquod indefinitum, hoc autem de quo quaerimus debet esse signum definite enuntiatum, quod quidem non licet eis facere: nam omne signum est aequo opinabile atque signatum, et de quo non minor est controversia nullo decisa iudicio. quomodo ergo est falsum 'aliquis navigat per rupem', quoniam verum definitum ac terminatum non licet ei subicere 'hic per rupem navigat'; ita quoniam huic 'est aliquod signum', quod quidem est indefinitum, nullum definitum verum possumus subicere; hoc autem debet esse signum, est ergo falsum illud 'est aliquod signum', et quod ei adversatur est verum nempe 'nullum est signum'. 298, demus autem firmas esse ac validas eorum

7) περιτρέπεται εἰς τὸ ὁμολογεῖν] ms Ciz. περιτραπήσεται.

8) φημί δὲ] ms Ciz. δη.

9) οὐκ ἔνεστιν αὐτοῖς] ms Vratisl. οὐκ ἔστιν.

ὑπ' αὐτῶν κομισθέντας λόγους εἶναι σθεναροῦς, μεμενηκέναι^{h)} δὲ καὶ τοὺς τῶν Σκεπτικῶν ἀναντιρρήτους· τί ἀπολείπεται τῆς κατ' ἐκάτερον μέρος προσπιπτούσης ἰσοσθενείαςⁱ⁾, εἰ μὴ τὸ ἐπέχειν καὶ ἀοριστεῖν περὶ τοῦ ζητουμένου πράγματος, οὔτε τὸ εἶναι τι σημεῖον λέγοντας οὔτε τὸ μὴ εἶναι, τὸ τε οὐ μᾶλλον εἶναι ἢ 299 μὴ εἶναι μετὰ ἀσφαλείας προφερομένους; ἀλλ' ἐπεὶ καὶ ἡ ἀπόδειξις δοκεῖ κατὰ γένος εἶναι σημεῖον^{k)} καὶ διὰ τῶν ὁμολογούμενων λημμάτων ἐκκαλύπτειν τὸ ἀδηλούμενον συμπέρασμα, μὴ τι οὐκ εἶναι ἐστὶ τῇ περὶ σημείου σκέψει καὶ τὴν περὶ αὐτῆς ζήτησιν συνάπτειν;

Περὶ ἀποδείξεως.

300 Τίνος μὲν ἔνεκεν περὶ ἀποδείξεως ἐπὶ τοῦ παρόντος ζητούμεν, πρότερον ὑποδέδεικται, ὅτε περὶ τε τοῦ κριτηρίου^{l)} καὶ τοῦ σημείου^{m)} ἐσκεπτόμεθα. πρὸς δὲ τὸ μὴ ἀμεθόδως γίνεσθαι τὴν ὑφήγησιν, ἀλλ' ἀσφαλέστερον καὶ τὴν ἐποχὴν καὶ τὴν πρὸς τοὺς Δογματικούς ἀντίρρῃσιν προβαίνειν, ὑποδεικτέον τὴν ἐπίνοιαν 301 αὐτῆς. ἡ τοίνυν ἀπόδειξιςⁿ⁾ κατὰ μὲν τὸ γένος ἐστὶ λόγος. οὐ γὰρ δὴ γε αἰσθητὸν ἦν πρᾶγμα ἀλλὰ διανοίας τις κίνησις καὶ συγκατάθεσις, ἅπερ ἦν λογικά. λόγος δὲ ἐστίν, ὡς ἀπλούστερον 302 εἰπεῖν, τὸ συνεστηκὸς ἐκ λημμάτων καὶ ἐπιφορᾶς. λήμματα δὲ καλοῦμεν οὐ θέματα τινα, ἃ συναρπάζομεν, ἀλλ' ἅπερ ὁ προσ-

rationes, modo maneat etiam Scepticorum rationes inconcussae. quid restat, cum ex utraque parte robur argumentorum par se offerat, nisi sustinere assensionem et nihil definire de re quae quaeritur, neque dicere esse aliquod signum neque non esse, et non magis quod sit quam quod non sit, tamquam certum affirmare? 299. sed quoniam videtur quoque demonstratio esse ex genere signorum et per propositiones quae in confesso sunt, aperire ac detegere conclusionem quae fuerat obscura; an non convenit considerationi de signo, disquisitionem de demonstratione adiungere?

IV. De demonstratione.

300. Quanam de causa de demonstratione in praesentia quaerimus, prius ostensum est, quando considerabamus de criterio veri falsique et de signo. ut autem certa via ac ratione fiat expositio tutoque possimus et sustinere assensionem et contradicendo procedere adversus Dogmaticos, ostendenda est eius notio. 301. est ergo demonstratio genus quoddam argumentationis. non est vero res sensibilis, sed quidam motus et assensio cogitationis, quae quidem pertinent ad argumentationem. argumentatio autem est, ut simpliciter dicam, quae constat ex sumptionibus et illatione. 302. sumptiones autem vocamus non qualescumque propositiones quas temere arripimus, sed quas is

P 515 h) μεμενηκέναι] ms Ciz. μεμνηκέναι.

i) ἰσοσθενείας] nota vocem Scepticam 1 Pyrrhon. sect. 8, uti mox illud οὐ μᾶλλον εἶναι ἢ μὴ εἶναι, de quo 1 Pyrrhon. sect. 188. 213, nec non illa ἐπέχειν, ἀοριστεῖν etc.

k) κατὰ γένος εἶναι σημεῖον] supra sect. 277 huius libri et pluribus aliis locis.

l) περὶ τοῦ κριτηρίου] libro superiore sect. 27.

m) τοῦ σημείου] sect. 142 huius libri. nimirum ideo non diffitetur demonstrationem a se oppuguari, ut ἀβέβαιος omnino fiat τοῦ ἀληθοῦς κατάληψις.

n) ἡ τοίνυν ἀπόδειξις] confer 2 Pyrrhon. sect. 135 sq. atque infra sect. 310. 314.

διαλεγόμενος τῷ ἐμφανῇ εἶναι δίδωσι καὶ παραχωρεῖ. ἐπιφορὰ δὲ ἐτύγγανε τὸ ἐκ τούτων τῶν λημμάτων κατασκευαζόμενον, οἷον λόγος μὲν ἐστὶ τὸ ὅλον τοῦτο σύστημα 'εἰ ἡμέρα ἐστὶ, φῶς ἐστὶ· ἀλλὰ μὴν ἡμέρα ἐστὶ, φῶς ἄρα ἐστὶ'. λήμματα δὲ αὐτοῦ καθέστηκεν τὸ τε 'εἰ ἡμέρα ἐστὶ, φῶς ἐστὶ' καὶ τὸ 'ἀλλὰ μὴν ἡμέρα ἐστὶν'. ἐπιφορὰ δὲ τὸ 'φῶς ἄρα ἐστὶ'. τῶν δὲ λόγων οἱ 303 μὲν εἰσι συνακτικοί^{o)}, οἱ δὲ οὐ. καὶ συνακτικοὶ μὲν, ἐφ' ὧν P 516 συγχωρηθέντων ὑπάρχειν τῶν λημμάτων παρὰ τὴν τούτων συγχώρησιν ἀκολουθεῖν φαίνεται καὶ ἡ ἐπιφορὰ, ὡς εἶχεν ἐπὶ τοῦ μικρῷ πρόσθεν ἐκτεθέντος. ἐπεὶ γὰρ συνέστηκεν ἐκ συνημμένου τοῦ 'εἰ ἡμέρα ἐστὶ, φῶς ἐστὶν', ὅπερ ὑπισχνεῖτο ὄντος τοῦ ἐν αὐτῷ πρώτου ἀληθοῦς ἔσεσθαι καὶ τὸ δεύτερον τῶν ἐν αὐτῷ 304 ἀληθές· καὶ ἔτι ἐκ τοῦ 'ἡμέρα ἐστὶν', ὅπερ ἦν ἡγούμενον ἐν τῷ συνημμένῳ, φημὶ ὅτι δοθέντος ἀληθοῦς εἶναι τοῦ συνημμένου, ὥστε ἀκολουθεῖν τῷ ἐν αὐτῷ ἡγουμένῳ τὸ ἐν αὐτῷ λήγον· δοθέντος δὲ ὑπάρχειν καὶ τοῦ πρώτου τῶν ἐν αὐτῷ τοῦ 'ἡμέρα ἐστὶ', κατ' ἀνάγκην συνεισαχθήσεται διὰ τὴν τούτων ὑπαρξιν καὶ τὸ δεύτερον τῶν ἐν αὐτῷ, τουτέστι τὸ 'φῶς ἐστὶν'. ὅπερ ἦν ἐπιφορὰ. καὶ δὴ οἱ μὲν συνακτικοὶ λόγοι τοιοῦτοί τινες εἰσι κατὰ τὸν χαρακτήρα. ἀσύνακτοι δὲ ὑπάρχουσιν οἱ μὴ οὕτως 305 ἔχονσι. τῶν δὲ συνακτικῶν οἱ μὲν πρόδηλόν τι συνάγουσιν, οἱ δὲ ἀδηλον· καὶ πρόδηλον μὲν, καθάπερ ὁ ἐκκείμενος καὶ οὕτως ἔχων 'εἰ ἡμέρα ἐστὶ, φῶς ἐστὶν· ἀλλὰ μὴν ἡμέρα ἐστὶ, φῶς ἄρα ἐστὶ'. τὸ γὰρ φῶς ἐστὶν ἐπ' ἴσης φαινόμενον τῷ εἰ ἡμέρα ἐστὶ. καὶ πάλιν ὁ τοιοῦτος 'εἰ περιπατεῖ Δίων, κινεῖται Δίων· περιπατεῖ δὲ Δίων, κινεῖται ἄρα Δίων'. τὸ γὰρ 'κινεῖται Δίων', ὅπερ ἐστὶ συμπέρασμα, τῶν αὐτοφωράτων ὑπῆρχεν. ἀδηλον δὲ 306

qui nobiscum disserit, eo quod sint evidentes, dat et concedit. illatio autem est quod probatur ex his sumptionibus; sic argumentatio est exempli gratia totum hoc 'si dies est, lux est; atqui dies est, lux ergo est'. eius sumptiones sunt et 'si dies est, lux est' et 'atqui dies est'; illatio autem 'lux ergo est'. 303. ex argumentationibus autem aliae sunt firmiter colligentes, aliae non, et firmiter colligentes quidem sunt, in quibus cum concessae fuerint sumptiones, ex illarum concessione videtur etiam sequi illatio, ut se habuit in illa quae modo iam fuit exposita, nam quoniam constitit ex connexo 'si dies est, lux est', quod pollicebatur, si esset verum prius quod est in eo, futurum esse etiam verum quod est in eo posterius; 304. et praeterea ex eo 'dies est', quod quidem erat antecedens in connexo, dico quod si datum fuerit verum esse connexum, ut ex eo quod est in ipso antecedens, sequatur id quod est in eo consequens; et datum sit etiam esse id quod est prius ex iis quae sunt in ipso 'dies est', colligetur necessario propter eorum existentiam etiam posterius eorum quae sunt in ipso, hoc est 'lux est'. quod quidem est illatio. et colligentes quidem orationes in forma sunt huiusmodi. 305. non firmiter colligentes argumentationes sunt quae non sunt huiusmodi, ex firmiter colligentibus autem aliae colligunt aliquid manifestum, aliae obscurum; et manifestum quidem, ut quae iam exposita fuit argumentatio quae sic habet 'si dies est, lux est; atqui dies est, lux ergo est'. lucem enim esse aequae apparet atque esse diem, et rursus haec 'si Dion ambulat, movetur; ambulat autem Dion, movetur ergo Dion'. nam illud 'movetur Dion', quod est conclusio, est ex iis quae per se possunt deprehendi. 306. obscu-

o) οἱ μὲν εἰσι συνακτικοί] idem tradit eodem secundo Pyrrhon. hypot. P 516 libro sect. 137.

συνάγει οἷον ὁ τοιοῦτος 'εἰ ἰδρωῖτες^{p)}) ῥέουσι διὰ τῆς ἐπιφανείας, εἰσὶ νοητοὶ τῇ σαρκὸς πόροι· ἀλλὰ μὴν τὸ πρῶτον, τὸ ἄρα δεύτερον'. τοῦ γὰρ νοητοῦς τῆς σαρκὸς πόρους τῶν ἀδῆλων ὑπῆρχε. καὶ πάλιν 'οὐ ἐκκριθέντος ἐκ τοῦ σώματος τελευτῶσιν οἱ ἄνθρωποι, ψυχὴ ἔστιν ἐκεῖνο. αἵματος δὲ ἐκκριθέντος ἐκ τοῦ σώματος τελευτῶσιν ἄνθρωποι· ψυχὴ ἄρα ἐστὶ τὸ αἷμα^{q)}'. τὸ γὰρ ἐν αἵματι κεῖσθαι τὴν ὑπόστασιν τῆς ψυχῆς οὐκ ἐναργές. 307 τούτων δὲ τῶν ἀδελόν τι συναγόντων οἱ μὲν ἐφοδευτικῶς^{r)}) μόνον ἐπάγουσιν ἡμᾶς ἀπὸ τῶν λημμάτων ὡς ἐπὶ τὸ συμπέρασμα· 308 οἱ δὲ ἐφοδευτικῶς ἅμα καὶ ἐκκαλυπτικῶς. ὧν ἐφοδευτικῶς μὲν μόνον ἐπάγουσιν οἱ ἐκ πίστεως καὶ μνήμης ἡρτῆσθαι δοκοῦντες, οἷός ἐστιν ὁ τοιοῦτος· εἰ τίς σοι θεῶν εἶπεν ὅτι πλουτήσῃ οὗτος, πλουτήσῃ οὗτος· εἰ δὲ ὁ θεός^{s)}) (δείκνυμι δὲ γε τὸν Δία καθ' ὑπόθεσιν) εἶπέ σοι ὅτι πλουτήσῃ οὗτος· πλουτήσῃ ἄρα οὗτος· ἐνθάδε γὰρ παραδεχόμεθα τὸ συμπέρασμα τὸ πλουτήσῃ τούτον, οὐκ ἐκ τῆς τοῦ προταθέντος λόγου δυνάμειος κατασκευασθέν, ἀλλὰ τῷ πιστεύειν 309 τῇ τοῦ θεοῦ ἀποφάνσει. ἐφοδευτικῶς δὲ ἅμα καὶ ἐκκαλυπτικῶς ἐπῆγεν ἡμᾶς ἀπὸ τῶν λημμάτων ἐπὶ τὸ συμπέρασμα, καθάπερ ὁ ἐπὶ τῶν ὄντων πόρων συνερωτηθείς· τὸ γὰρ 'εἰ ῥέουσι διὰ τῆς ἐπιφανείας ἰδρωῖτες, εἰσὶ νοητοὶ τῆς σαρκὸς πόροι· καὶ τὸ ῥεῖν διὰ τῆς ἐπιφανείας ἰδρωῖτας ἐκ τῆς αὐτῶν φύσεως κατασκευάσαι ἐδίδασκεν ἡμᾶς τὸ ὅτι εἰσὶ νοητοὶ τῆς σαρκὸς πόροι.

rum autem colligit verbi gratia haec 'si sudores fluunt per superficiem, sunt carnis pori seu meatus qui percipiuntur intelligentia: atqui primum, ergo etiam secundum', esse enim carnis meatus qui percipiuntur intelligentia, est ex iis quae non sunt manifesta, et rursus 'quo ex corpore excreto, e vivis excedunt homines, illud est anima, sanguine autem excreto, e vivis excedunt homines: anima ergo est sanguis'. in sanguine enim sitam esse animae substantiam, non est evidens. 307. ex iis autem quae aliquid obscuri colligunt, aliae argumentationes via nos veluti deducunt ex sumptionibus ad conclusionem; aliae simul via nos deducunt et simul rem aperiunt ac detegunt. 308. ex quibus via solum inducunt quae videntur pendere ex fide et memoria, cuiusmodi est haec 'si ex diis aliquis tibi dixit, quod iste erit dives, erit iste dives: atqui deus (ponamus ostendi a me Iovem) dixit tibi, iste erit dives; iste ergo erit dives'. hic enim assumimus conclusionem, nempe istum futurum divitem, non probatam ex vi propositae sumptionis, sed eo quod credamus Iovis evuntiationi. 309. simul via nos deducunt a sumptionibus ad conclusionem remque simul aperiunt argumentationes, qualis erat illa quam proposui de meatibus qui percipiuntur intelligentia, 'si sudores fluunt per superficiem, sunt carnis meatus qui percipiuntur intelligentia'. nam quoniam sudores fluunt per superficiem, hoc ex ipsorum natura docuit nos probare

p) εἰ ἰδρωῖτες] ibid. sect. 140.

q) ψυχὴ τὸ αἷμα] vide Grotium ad Genes. 9 4 et Levitic. 17 11 et Tiraquellum ad legem 15 connubialem n. 16. Pythagoras apud Laërtium 8 30 τρέφεσθαι τὴν ψυχὴν ἀπὸ τοῦ αἵματος. Empedocles apud Plutarchum 4 5 de placitis ἐν τῇ τοῦ αἵματος συστάσει τὴν ψυχὴν. Critias apud Aristotelem 1 de anima, Hermiam, Nemesium: ψυχὴν αἷμα etc. miseram autem argumentum quo sanguis esse anima hoc loco apud Sextum suadet, nam similiter colligas aërem et cor et cerebrum et ossa esse animam. [pro ἄνθρωποι leg. εἰ ἄνθρωποι.]

r) ἐφοδευτικῶς] de verbo ἐφοδεύειν dictum supra ad sect. 222 huius libri. confer et 2 Pyrrhon. sect. 141. 142.

s) εἰ δὲ ὁ θεός] puto legendum ὁ δὲ θεός, idque in versione sum secutus. similiter infra sect. 313.

κατὰ τινὰ τοιαύτην ἔφοδον, διότι νάστοῦ καὶ ἀποροποιήτου σώ-
ματος ἀδύνατόν ἐστιν ὑγρὸν ῥεῖν· ῥεῖ δὲ γὰρ διὰ τοῦ σώματος
ἰδρώς· τοίνυν οὐκ ἂν εἴη νάστον τὸ σῶμα, ἀλλὰ πεποροποιημέ-
τον· τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων ἡ ἀπόδειξις πρὸ παντὸς ὀφείλει 310
λόγος εἶναι, δεύτερον συνακτικός, τρίτον καὶ ἀληθής, τέταρτον
καὶ ἄδηλον ἔχων συμπέρασμα, πέμπτον καὶ ἐκκαλυπτόμενον τοῦτο
ἐκ τῆς δυνάμεως τῶν λημμάτων. ὁ γοῦν τοιοῦτος λόγος ἡμέρας 311
οὕσης· 'εἰ νύξ ἐστὶ, σκότος ἐστίν')· ἀλλὰ μὴν νύξ ἐστὶ, σκότος
ἔστι', συνακτικός μὲν καθειστήκει· δοθέντων γὰρ αὐτοῦ
τῶν λημμάτων ὑπάρχειν συνάγεται καὶ ἡ ἐπιφορά· οὐκ ἀληθής
δὲ γὰρ ἦν· εἶχε γὰρ ἐν αὐτῷ λῆμμα ψεύδος") τὸ 'νύξ ἐστὶ'.
διόπερ οὐδὲ ἀποδεικτικός ἐστὶ. πάλιν ὁ τοιοῦτος, 'εἰ ἡμέρα ἐστὶ'), 312
φῶς ἐστὶν· ἡμέρα δὲ ἐστὶ, φῶς ἄρα ἐστὶ', πρὸς τῷ συνακτι-
κῷ*) ἐτι καὶ ἀληθής ἐστὶν, ἐπεὶ περ δοθέντων αὐτοῦ τῶν λημ-
μάτων δίδεται καὶ ἡ ἐπιφορά, καὶ δι' ἀληθῶν ἀληθές τι δείκνυσι.
τοιοῦτος δὲ ὢν πάλιν οὐκ ἐστὶν ἀπόδειξις, τῷ πρόδηλον ἔχειν
τὸ συμπέρασμα τὸ 'φῶς ἐστὶν', ἀλλὰ μὴ ἄδηλον. κατὰ ταῦτα 313
δὲ καὶ ὁ οὕτως ἔχων, 'εἰ τίς σοι θεῶν') εἶπεν ὅτι πλουτήσῃ οὗ-
τος, πλουτήσῃ οὗτος· εἰ δὲ ὁ θεός") εἶπέ σοι ὅτι πλουτήσῃ
οὗτος, πλουτήσῃ ἄρα οὗτος', ἄδηλον μὲν ἔχει συμπέρασμα τὸ
πλουτήσῃ τούτον· οὐκ ἐστὶ δ' ἀποδεικτικόν, διὰ τὸ μὴ ἐκ τῆς

quod sunt carnis meatus qui percipiuntur intelligentia hac ratione, propterea
quod ex corpore cui non sunt meatus, fieri non potest ut fluat humor; fuit
autem sudor per corpus. non est ergo solidum ac concretum corpus, sed
habens poros ac meatus. 310. cum haec autem ita se habeant, demonstratio
omnis debet esse argumentatio, secundo firmiter colligens, tertio vera,
quarto conclusionem habens antea non manifestam, quinto ex vi sumptionum
manifestatam. 311. haec ergo argumentatio, cum sit dies, 'si nox est, sunt
tenebrae; atqui nox est, sunt ergo tenebrae', est quidem firmiter colligens:
quia enim eius sumptionibus firmiter colligitur etiam illatio; sed non erat
in se enim habebat falsam propositionem nempe 'nox est'. quamobrem
non est demonstrativa. 312. rursus vero haec die iam existente, 'si dies
est, lux est; dies est autem, ergo lux est', praeter id quod est firmiter
colligens, est etiam vera, quandoquidem datis eius sumptionibus datur etiam
illatio, et per vera veri aliquid ostendit. cum autem sit eiusmodi, rursus
non est demonstratio, propterea quod iam antea manifestam habet conclu-
sionem, nempe 'lux est', non autem de re non manifesta. 313. iis con-
sequenter ea quoque quae sic habet, 'si quis deus tibi dixerit quod iste erit
dives, erit isto dives; iste autem deus tibi dixit quod iste erit dives, iste
erit dives', manifestam quidem habet conclusionem, futuram enim di-

ὅτι νύξ ἐστὶ, σκότος ἐστίν] ita recte ms Ciz! pro ἡ νύξ addit 2 Pyr. P 517
sect. 139. καὶ οὕτως τὸν λόγον οὕτως οὐκ ἔστιν ὁ λόγος

(*) ψεύδος] immo ψευδές.] ὁ λόγος οὗτος οὐκ ἔστιν ἀληθής, ἀλλὰ ψεύδους.
(*) εἰ ἡμέρα ἐστὶ] subintelligenda iterum verba, ἡμέρας οὕσης, ut ita
repetuntur infra sect. 411, vel supponendum haec dicta vel scripta
a Sexto cum dies esset, ut infra testatur sect. 316 οἷόν ἐστι νῦν
ἡμέρα ἐστίν. nam si noctu aliquis ita argumentaretur, si dies est, lu-
x, falsum esset antecedens: atqui dies est.

(*) πρὸς τῷ συνακτικῷ] ms Vratislav. πρὸς τὸ, male.

(*) εἰ τίς σοι θεῶν] supra sect. 308 et 2. Pyrrhon. sect. 141.

(*) εἰ δὲ ὁ θεός] legendum ὁ δὲ aut potius ὅδε ὁ aut ὅδε δὲ ὁ pro si
etiam sect. 308, i. e. οὕτως δὲ ut 2. Pyrrhon.

τῶν λημμάτων δυνάμειος ἐκκαλύπτεσθαι, ἀλλ' ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ
 314 πίστεως παραδοχῆς τυγχάνειν. συνδραμόντων οὖν πάντων τού-
 των, τοῦ τε συνακτικὸν εἶναι τὸν λόγον καὶ ἀληθῆ καὶ ἀδήλου
 παραστατικόν, ὑφίσταται ἡ ἀπόδειξις. ἐνθεν καὶ οὕτως αὐτὴν
 P 518 ὑπογράφουσιν. 'ἀπόδειξις ἐστὶ λόγος δι' ὁμολογουμένων λημ-
 μάτων κατὰ συναγωγὴν ἐπιφορὰν ἐκκαλύπτων ἀδήλων, οἷον ὁ
 τοιοῦτος 'εἰ ἔστι κίνησις'), ἐστὶ κενόν· ἀλλὰ μὴν ἐστὶ κίνησις,
 ἔστιν ἄρα κενόν. τὸ γὰρ εἶναι κενὸν ἀδήλον τ' ἐστὶ καὶ δι'
 ἀληθῶν δοκεῖ τοῦ τε 'εἰ ἔστι κίνησις, ἔστι κενόν' καὶ τοῦ 'ἔστι
 315 δὲ κίνησις' κατὰ συναγωγὴν ἐκκαλύπτεσθαι. ἂ μὲν οὖν οἰκείον
 ἦν προλαβεῖν περὶ τῆς τοῦ ζητουμένου πράγματος ἐπινοίας ἐστὶ
 τοιαῦτα. τάξει δὲ ὑποδεικτέον καὶ τὸ ἐκ τίνος ὕλης ἐστίν.

Ἐκ τίνος ὕλης ἐστὶν ἡ ἀπόδειξις.

316 Τῶν πραγμάτων, ὡς πολλάκις προείπομεν, τὰ μὲν πεπί-
 στενται ἐναργῆ εἶναι^{a)}, τὰ δὲ ἀδήλα· καὶ ἐναργῆ μὲν τὰ ἐκ
 φαντασίας ἀβουλήτως καὶ ἐκ πάθους λαμβανόμενα, οἷον ἐστὶ
 νῦν τὸ ἡμέρα ἐστίν, ὅτι τοῦθ' ἀνθρωπὸς ἐστίν, καὶ ἕκαστον
 317 τῶν τοιούτων· ἀδήλα δὲ τὰ μὴ οὕτως ἔχοντα. καὶ τῶν ἀδήλων,
 ὡς τινες διαιρούμενοί φασιν, τὰ μὲν ἐστὶ φύσει ἀδήλα, τὰ δ'
 ὁμωνύμως τῷ γένει λεγόμενα ἀδήλα^{b)}. καὶ φύσει μὲν ἐστὶν ἀδή-
 λα^{c)}, ἂ μὴτε πρότερον καταληφθέντα μὴτε νῦν καταλαμβανό-
 μενα μὴτε αὐθις καταληφθῆσόμενα, αἰώνιον δὲ ἔχοντα τὴν
 ἀγνώσκειν, οἷον ἐστὶ τὸ ἀρτίους εἶναι τοὺς ἀστέρας^{d)} ἢ περι-
 στήναι· non est autem demonstrativa, propterea quod non aperiatur ex vi
 sumptionum, sed sit ex eo quod dei fides admittatur. 314. cum ergo haec
 omnia concurrerint, nempe quod sit et argumentatio firmiter colligens et vera
 et ostendat id quod non est apertum ac manifestum, consistit demonstratio.
 hinc eam sic describunt: 'demonstratio est argumentatio quae per sumptiones
 concessas firma collectione aperit obscuram illationem', ut haec 'si est mo-
 tus, est inane: atqui est motus, est ergo inane'. nam an sit inane et ob-
 scurum est et per veras sumptiones, nempe 'si est motus, est inane', et
 'est autem motus', firma collectione videtur aperiiri. 315. atque quae con-
 venit quidem praemittere de rei quae quaeritur notione haec sunt, ordine
 autem est indicandum etiam ex qua sit materia.

V. Ex qua materia sit demonstratio.

316. Ex rebus, ut saepe diximus, aliae creduntur esse evidentes, aliae
 obscurae: et evidentes quidem, quae ex phantasiae visione percipiuntur ci-
 tra voluntatem et ex affectione, ut nunc est illud, dies est, quod hoc est
 homo, et unumquodque eorum quae sunt huiusmodi; obscurae autem quae
 non sic se habent. 317. et ex rebus obscuris, ut quidam dividunt, aliae sunt
 natura obscurae, aliae per homonymiam seu aequivoce dicuntur esse ex ob-
 scurorum genere: et natura quidem obscurae sunt, quae neque prius sunt
 comprehensae neque nunc comprehenduntur neque postea comprehenduntur,
 sed aeternam habent ignorance, ut est stellas esse pares aut impares.

P 518 a) εἰ ἔστι κίνησις] supra sect. 277. atque Epicuri hoc esse argumen-
 tum dicet sect. 329 et libro superiore sect. 213.

b) τὰ μὲν ἐναργῆ εἶναι] supra sect. 141.

c) ὁμωνύμως τῷ γένει λεγόμενα ἀδήλα] ms Ciz. ὁμωνύμως λεγόμενα
 τῷ γένει ἀδήλα.

d) φύσει ἀδήλα] supra sect. 186. pro ἂ potius τὰ.

e) ἀρτίους τοὺς ἀστέρας] vide quae ad librum superiorem sect. 243.

σοὺς. διὸ καὶ φύσει ἀδήλα λέγεται, οὐχ ὅτι αὐτὰ φύσιν ἔχει 318
 ἀδήλον ὡς πρὸς ἑαυτά· ἐπεὶ μαχόμενόν τι ἐροῦμεν, τουτέστιν
 ἄμα καὶ ἀγνοεῖν αὐτὰ φάσκοντες καὶ τίνα ἔχει φύσιν ὁμολογοῦν-
 τες^{f)}. ἀλλ' ὅτι τῇ ἡμῶν φύσει ἀδηλεῖται. ὁμωνύμως δὲ τῷ 319
 γένει ἀδήλα προσαγορεύεται, ἅπερ κατὰ μὲν τὴν οἰκείαν φύσιν
 ἀποκέρνυται, διὰ δὲ σημείων ἢ ἀποδείξεων ἀξιοῦται γνωρίζε-
 σθαι, οἷον τὸ ἄτομα εἶναι στοιχεῖα^{g)} ἐν ἀπείρῳ φερόμενα κενῷ.
 πλὴν τοιαύτης οὔσης ἐν τοῖς πράγμασι διαφορᾶς φαμὲν τὴν ἀπό- 320
 δεῖξιν οὔτε πρόδηλον εἶναι — οὐ γὰρ ἐξ αὐτῆς καὶ κατηναγκασμέ-
 νου πάθους^{h)} ἐγνωρίζετο — οὔτε φύσει ἀδήλον· οὐ γὰρ ἀπὴλ-
 πισται ἡ κατάληψις αὐτῆς, ἀλλὰ τῆς λειπομένης τῶν ἀδήλων
 εἶναι διαφορᾶς, ἅπερ διδουκίαν μὲν καὶ συνεσκιασμένην ἡμῖν
 ἔχει τὴν φύσιν, τῷ δ' ἐκ φιλοσοφίας λόγῳ δοκεῖ καταλαμβά-
 νεσθαι. τοῦτο δὲ οὐ βεβαίως λέγομεν· ἐπεὶ γελοῖον παραχωρή- 321
 σαντας τὴν ὑπαρξίνⁱ⁾ ἔτι ἐπιζητεῖν περὶ αὐτῆς, ἀλλ' ὅτι κατ' P 519
 ἐπινοίαν τοιαύτη τυγχάνει. οὕτω γὰρ ἐκ τῆς τοιαύτης ἐπινοίας
 καὶ προλήψεως ἀνακύψει ὁ περὶ τῆς ὑπάρξεως λόγος^{k)}. ὅτι τοί- 322
 νυν τῶν ἀδήλων κατὰ τὴν ἐπινοίαν ἐστὶν ἡ ἀπόδειξις καὶ οὐ

318. et ideo etiam natura obscurae dicuntur, non quod ipsae habeant natu-
 ram obscuram quod ad se attinet; alioqui dicemus aliquid quod repugnet, ut
 qui simul et eas dicamus ignorare et profiteamur qualem habeant naturam;
 sed quod nostrae quidem naturae sunt obscurae. 319. per homonymiam au-
 tem seu aequivoce ex obscurorum esse genere dicuntur res, quae sua quidem
 natura sunt occultae, per signa autem aut demonstrationes censentur cogno-
 sci, ut atoma esse elementa quae feruntur in infinito inani. 320. caeterum
 cum in rebus haec sit differentia, dicimus demonstrationem neque esse ma-
 nifestam — non enim cognoscitur ex se ipsa et ex coacta affectione — neque
 natura obscuram: non enim desperatur de eius comprehensione, sed de ea
 quae restat obscurorum differentia, quae demersam et umbra obsitam respectu
 nostri habent naturam, videntur autem comprehendi ratione ex philosophia.
 321. hoc autem non firmiter statuentes dicimus: esset enim ridiculum, cum
 cesserimus existentiam, de ea adhuc quaerere: sed quod notione mentis ita
 concipi solet, est eiusmodi, sic enim ex notione et mentis anticipata con-
 ceptione exurgit de illius existentia disputatio. 322. quod ergo ex rebus
 notione obscuris sit demonstratio et per ipsam non possit quicquam cognosci,

f) καὶ τίνα ἔχει φύσιν ὁμολογοῦντες] ita legendum e mss pro καὶ τίνα
 ἔχειν φύσιν. sensus enim est, si dicamus rem aliquam in se ac natura
 sua obscuram esse, dicere nos pugnantia professosque nescire quali res
 natura sit, mox affirmare talem esse quae sit in se ac per naturam suam
 obscura, cum modo respectu nostri obscuram esse intelligamus.

g) ἄτομα εἶναι στοιχεῖα] notum Epicuri dogma, cuius scitis libenter
 Sextus pro exemplis utitur.

h) κατηναγκασμένου πάθους] res evidentes faciunt ut inviti etiam illis
 afficiamur et ἀβουλήτως. supra sect. 316.

i) παραχωρήσαντας τὴν ὑπαρξίν] ait se illud tantum ex notione po-
 nere Dogmaticorum, non affirmare tamquam certum et cui ipse assen-
 tiatur, quod demonstrationes de rebus sint eiusmodi. alioqui enim se
 iam concessurum dari vere atque existere demonstrationes, cum tamen
 in eo sit occupatus, ut ostendat nullas dari (confer infra sect. 337 sq.)
 ac ne concipi quidem illas posse aut comprehendi tales quales a Dogma-
 ticis iactantur ac describuntur.

k) ἀνακύψει ὁ περὶ τῆς ὑπάρξεως λόγος] ex notione ipsa demonstra-
 tionis qualem Dogmatici describunt, licebit existentiam eius oppugnare.

δύναται δι' αὐτῆς γνωρίζεσθαι, ἐπιλογιστέον οὕτως. τὸ μὲν πρό-
δηλον καὶ ἐναργὲς πάντῃ πρόδηλόν ἐστι καὶ ἐναργὲς συμπεφά-
νηται τε παρὰ πᾶσι καὶ οὐδεμίαν διολκὴν ἐπιδέχεται. τὸ δὲ ἄδη-
λον διαπεφώνηται τε καὶ εἰς διολκὴν πίπτειν πέφυκε· καὶ εἰκό-
τως. πᾶς γὰρ λόγος κρίνεται ὅτι ἀληθὴς ἐστὶν ἢ ψευδὴς κατὰ
323 τὴν ἐπὶ τὸ πρᾶγμα τὸ περὶ οὗ κεκόμισται, ἀναφορὰν. εἰ μὲν
γὰρ εὐρίσκηται σύμφωνος τῷ πράγματι τῷ περὶ οὗ κεκόμισται,
ἀληθὴς εἶναι δοκεῖ. εἰ δὲ διάφωνος, ψευδὴς, οἷον ἀποφαίνε-
ται τις ὅτι ἡμέρα ἐστίν· οὐκοῦν ἀναπέμψαντες τὸ λεγόμενον
ἐπὶ τὸ πρᾶγμα καὶ γνόντες τὴν τούτου ὑπαρξίν συνεπιμαρτυροῦ-
324 σαν τῷ λόγῳ φανέν ἀληθὲς εἶναι τὸ λεγόμενον. διόπερ' ὅταν μὲν
ἐναργὲς ἢ καὶ πρόδηλον τὸ πρᾶγμα τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος κομι-
ζεται, ῥᾶδιον ἀναπέμψαντας¹⁾ ἐπ' αὐτὸ τὸ λεγόμενον τόθ' οὐ-
τως ἢ ἀληθὴ λέγειν εἶναι τὸν λόγον ἐπιμαρτυρούμενον τῷ
πράγματι ἢ ψευδῇ ἀντιμαρτυρούμενον. ὅταν δὲ ἄδηλον καθεστή-
325 χοι²⁾ τὸ πρᾶγμα καὶ ἀποκεκρυμμένον ἡμῖν, τότε μηκέτι δυνα-
μένης ἐπὶ τοῦτο βεβαίως γίνεσθαι τῆς τοῦ λόγου ἀναπομπῆς
λείπεται τὸ καταπιθανεύεσθαι καὶ ἐκ τῶν εἰκότων ἐπισπᾶσθαι
τὴν διάνοιαν εἰς συγκατάθεσιν. ἄλλον δὲ ἄλλως εἰκάζοντος καὶ
διαπιθανεομένου φνέται ἢ διαφωνία, μήτε τοῦ ἀποτυχόντος
εἰδότος ὅτι ἀπέτυχεν, μήτε τοῦ ἐπιτυχόντος εἰδότος ὅτι ἐπέτυχεν.
326 ταῦτά γέ τοι καὶ σφοδρὰ χαριέντως ἀπεικάζουσιν οἱ Σκεπτικοὶ
τοὺς περὶ ἀδήλων ζητοῦντας τοῖς ἐν σκότῳ ἐπὶ τινὰ σκοπὸν το-
ξεύουσιν. ὥσπερ γὰρ τούτων εἶκός ἐστι τινὰ μὲν τυχεῖν τοῦ σκο-
ποῦ, τινὰ δ' ἀποτυχεῖν, τὸ δὲ τίς ἐπέτυχεν ἢ ἀπέτυχεν, ἄγνω-
στον· οὕτως ἐν βαθεῖ σχεδὸν σκότῳ³⁾ τῆς ἀληθείας ἀποκεκρυμ-

sic licet colligere. id quidem quod est evidens et manifestum, est cuilibet
manifestum et evidens et de eo apud omnes convenit neque ullam admittit
distraktionem ac dissensionem. de eo autem quod est obscurum, non con-
venit cadique id sua natura in dissensionem et distraktionem; et merito.
323. omnis enim oratio indicatur esse vera aut falsa ex relatione ad rem de
qua profertur. nam si invenitur consonans rei de qua enuntiata est, videtur
esse vera; si autem discrepans, falsa, ut quando pronuntiat quispiam quod
sit dies, statim pronuntiato ad rem comparato cognitoque illius existentiam
orationi ferre testimonium, dicimus id quod enuntiatum fuit esse verum.
324. quamobrem quando res fuerit evidens ac manifesta de qua affertur ora-
tio, facile est ea ad rem comparata tunc sic vel orationem dicere esse ve-
ram, si rei ferat testimonium, aut falsam, si contra ferat, quando autem
res fuerit obscura et nobis occulta, tunc cum non possit ad eam firmiter ac
stabiliter comparari oratio, restat ut probabiliter dicamus et ex verisimilibus
ad assensionem mens attrahatur. alio autem aliter coniciendo et probabiliter
loquente et verisimiliter, oritur dissensio, cum neque is qui aberravit, sciat
se aberrasse, neque qui est assecutus, sciat se esse assecutum. 325. ea de
causa Sceptici admodum eleganter assimilant eos qui obscura inquirunt, his
qui in tenebris ad aliquem scopum tela iaciunt: quomodo enim est verisimile
aliquem quidem ex his scopum attingere, aliquem vero aberrare, ignorari
autem quis attigerit vel quis a scopis aberrarit; ita cum in profundis tenebris

1) ῥᾶδιον ἀναπέμψαντας] ita scribendum pro ἀναπέμψαντες.

2) καθεστήχοι] al. καθεστήκει.

3) ἐν βαθεῖ σχεδὸν σκότῳ] ita ms Vratislav. pro ἐν βαθεῖ σκότῳ σχε-
δόν. non ineleganter νυκτομαχίας vocat talia de obscuris rebus litigia
Socrates lib. I hist. ecclesiast. c. 23 et lib. 7 c. 32.

μένης ἀφίενται μὲν ἐπὶ ταύτην πολλοὶ λόγοι, τὸ δὲ τίς ἐξ αὐτῶν
σύμφωνός ἐστιν αὐτῇ καὶ τίς διάφωνος, οὐχ οἷον τε γινώσκειν,
ἀρθέντος ἐκ τῆς ἐναργείας τοῦ ζητουμένου. καὶ τοῦτο πρῶτον 326
εἶπε Ξενοφάνης⁴⁾.

καὶ⁵⁾ τὸ μὲν οὖν σαφὲς οὕτις ἀνὴρ ἴδεν οὐδέ τις ἔσται P 520
εἰδὼς ἀμφὶ θεῶν⁶⁾ τε καὶ ἄσσα λέγω περὶ πάντων.
εἰ γὰρ καὶ τὰ μάλιστα τύχοι τετελεσμένον εἰπών,
αὐτὸς ὅμως οὐκ οἶδε, δοκὸς⁷⁾ δ' ἐπὶ πᾶσι τέτυκται.

ὥστε εἰ μὲν τὸ πρόδηλον διὰ τὴν προειρημένην αἰτίαν ἐστὶ σύμ- 327
φωνον, τὸ δὲ ἄδηλον διαπεφώνηται, δείξει καὶ τὴν ἀπόδειξιν
διαφωνουμένην ἀδήλον εἶναι. ὅτι δὲ τῷ ὄντι διαπεφώνηται, οὐ
πολλῶν ἡμῖν λόγων δεῖ, βραχείας δὲ τινος καὶ προχείρου ὑπο-
μνήσεως, εἴ γε οἱ μὲν δογματικοὶ τῶν φιλοσόφων καὶ οἱ λογικοὶ
τῶν ἱατρῶν τιθέασιν αὐτήν, οἱ δὲ ἐμπειρικοὶ⁸⁾ ἀναιροῦσι, τάχα
δὲ καὶ Δημόκριτος⁹⁾. ἰσχυρῶς γὰρ αὐτῇ διὰ τῶν κανόνων ἀντ-
είρηκεν. οἱ δὲ Σκεπτικοὶ ἐν ἐποχῇ ταύτην ἐφύλαξαν, τῇ μὴ 328
μᾶλλον¹⁰⁾ ἀποφάνσει χρώμενοι. τῶν τε τιθέντων αὐτὴν πάλιν
ἱκανή τίς ἐστὶ διαφωνία, καθὼς προβαίνοντος τοῦ λόγου διδά-
329 ξομεν¹¹⁾. τοίνυν ἀδήλόν τί ἐστιν ἢ ἀπόδειξις. καὶ μὴν εἰ πᾶσα
ἀπόδειξις δόγμα ἐν τοῖς λήμμασιν¹²⁾ αὐτῆς περιέχουσα εὐθύς

fere abscondita sit veritas, ad eam quidem eruendam multae emittuntur ora-
tiones: sed quanam ex ipsis ei consonet et quanam discrepet, sciri non
potest, cum ab evidentia remotum sit quod quaeritur. 326. hoc primum dixit
Xenophanes

nemo vir haec novit clare neque noverit umquam
de diis et cunctis aliis quae dixerō rebus.
nam sint saepius ista licet quae tradidit ille,
certa tamen non scit cunctis et opinio in his est.

327. quamobrem si de eo quidem quod est evidens et manifestum, omnes
conveniunt propter prius dictam causam, discrepant autem de obscuro; oportet
etiam demonstrationem de qua dissentitur, obscuram esse, quod autem
revera dissentiat, non multis opus nobis est verbis, sed brevi aliqua et
quae est in promptu commemoratione, si quidem dogmatici philosophi et ra-
tionales medici eam ponunt, tollunt autem empirici, fortasse etiam Democri-
tus: nam in Canonibus ei vehementer repugnavit. 328. Sceptici autem ita
servarunt ut sustinerent de ea assensionem, utentes enuntiatione, non magis
esse quam non esse, iique qui ipsam ponunt, rursus inter se valde discre-
pant, sicut procedente docebimus oratione. est ergo demonstratio aliquid ob-
scurum et non evidens. 329. praeterea si omnis demonstratio continet dogma
in suis assumptionibus, protinus est dogma; de omni autem dogmate dissen-

4) Ξενοφάνης] huius philosophi eosdem versiculos his attulit noster
libro superiore sect. 49 et 110, ubi dicta, si placet, vide.

5) fr. 14 p. 51 Karsten.]

6) ἀμφὶ θεῶν] ita leg. pro ἀμφιθέων.

7) δοκός] confer 2 Pyrrhon. sect. 18.

8) οἱ δὲ ἐμπειρικοὶ] supra sect. 191.

9) Δημόκριτος] confer quae de Democriti canonibus dixi ad librum
superiorem sect. 138.

10) τῇ μὴ μᾶλλον] vox Sceptica non magis est, quam non est, de qua
ad 1 Pyrrhon. sect. 188. 213.

11) διδάξομεν] infra sect. 336 sq.

12) εἰ πᾶσα ἀπόδειξις δόγμα ἐν τοῖς λήμμασιν] confer 2 Pyrrhon.
sect. 181.

ἔστι δόγμα· πᾶν δὲ δόγμα διαπεφώνηται· κατ' ἀνάγκην πᾶσα ἀπόδειξις διαπεφώνηται καὶ τῶν ζητουμένων ἔστι πραγμάτων, οἷον Ἐπίκουρος δοκεῖ ἰσχυροτάτην τεθεικέναι ἀπόδειξιν εἰς τὸ εἶναι κενὸν τοιαύτην· 'εἰ ἔστι κίνησις'), ἔστι κενόν· ἀλλὰ μὴν
 330 ἔστι κίνησις, ἔστιν ἄρα κενόν'. ταύτης δὲ τῆς ἀποδείξεως τὰ λήμματα εἰ μὲν συνεχωρεῖτο πρὸς πάντων, ἔξ ἀνάγκης ἂν καὶ τὴν ἐπιφορὰν εἶχεν ἀκολουθοῦσαν αὐτοῖς καὶ ὑπὸ πάντων παρα-
 331 χωρουμένην. νῦν δ' ἐνέστησάν τινες τούτῳ, φημι δὲ τῷ μὴ συνάγεσθαι τοῖς λήμμασι τὴν ἐπιφορὰν, οὐ διὰ τὸ μὴ ἀκολουθεῖν αὐτὴν ἐκείνοις, ἀλλὰ διὰ τὸ ἐκεῖνα εἶναι ψευδῆ καὶ ἀνομό-
 332 λογα. ἵνα γὰρ μὴ πολλὰς ἐπιτρέχωμεν συνημμένον κρίσεις, λέγωμεν δ' αὐτόθεν ὕγιες εἶναι συνημμένον τὸ μὴ ἀρχόμενον ἀπ' ἀληθοῦς^{γ)} καὶ λῆγον ἐπὶ ψεύδος τὸδ' 'εἰ ἔστι κίνησις, ἔστι κενόν', κατὰ μὲν Ἐπίκουρον ἀρχόμενον ἀπ' ἀληθοῦς τοῦ, εἰ ἔστι κίνησις, καὶ λῆγον ἐπ' ἀληθές, ἔσται ἀληθές· κατὰ δὲ τοὺς Περιπατητικοὺς^{δ)} ἀρχόμενον ἀπ' ἀληθοῦς τοῦ εἰ ἔστι κίνησις
 333 καὶ λῆγον ἐπὶ ψεύδος τὸ ἔστι κενόν ἔσται ψεύδος. κατὰ δὲ Διό-
 P 521 δωρον^{ε)} ἀρχόμενον ἀπὸ ψεύδους τοῦ ἔστι κίνησις καὶ λῆγον ἐπὶ ψεύδος τὸ ἔστι κενόν, αὐτὸ μὲν ἔσται ἀληθές, τὴν δὲ πρόσλη-
 334 ψιν τὴν ἔστι δὲ γε κίνησις ὡς ψευδῆ διελέγχει. κατὰ μέντοι τοὺς Σκεπτικοὺς λῆγον ἐπ' ἀδελον ἔσται ἀδελον· τὸ γὰρ ἔστι κενόν κατ' αὐτοὺς τῶν ἀγνώστων ἐτύγχανε. φανερόν οὖν ἐκ τούτων, ὅτι διαπεφώνηται τὰ λήμματα τῆς ἀποδείξεως. διάφωνα δὲ καὶ τὰ ἀδελὰ ἔστιν· ὥστε καὶ ἡ ἔξ αὐτῶν ἀπόδειξις πάντως ἀδελος.

titur: necessario dissentitur de omni demonstratione et est illa ex rebus quae in quaestione sunt, ut Epicurus videtur validissimam posuisse demonstrationem huiusmodi, ad probandum quod sit inane 'si est motus, est inane; atqui est motus, est ergo inane'. 330. huius autem demonstrationis sumptiones si concederentur ab omnibus, necessario etiam illationem haberent consequentem et quae concederetur ab omnibus, 331. nunc autem adversus eas obiecerunt aliqui, nempe quod ex sumptionibus non colligatur illatio, non quod ea ex illis non sequatur, sed quod illae sint falsae et de illis non constet. 332. nam ut de connexo multa non persequamur iudicia, sed statim dicamus rectum esse connexum, quod non incipit a vero et desinit in falsum illud 'si motus est, est inane', ex Epicuri quidem sententia incipiens a vero, nempe, si est motus, et desinens in verum, erit verum, ex Peripateticorum autem sententia incipiens a vero nempe si est motus et desinens in falsum nempe est inane erit falsum. 333. ex Diodori autem sententia incipiens a falso nempe est motus et desinens in falsum nempe est inane erit ipsum connexum quidem verum, assumptionem autem nempe est autem motus arguit tamquam falsam. 334. ex Scepticorum autem sententia desinens in obscurum erit obscurum: nam illud est inane ex eorum sententia est ex illis quae non possunt cognosci. ex his ergo est perspicuum, quod dissentitur de sumptionibus demonstrationis, de quibus autem dissentitur, ea obscura sunt; quamobrem quae ex his quoque fit demonstratio, est omnino obscura. 335. praeterea demon-

γ) εἰ ἔστι κίνησις] supra sect. 213. 314 huius libri.

δ) ἀρχόμενον ἀπ' ἀληθοῦς] ita recte mss pro ἐπ' ἀληθοῦς. hoc unum autem pro falso connexo habebant Stoici, quod a vero incipiens desineret in falso. sect. 114 et 268. 416. 450.

ε) κατὰ δὲ τοὺς Περιπατητικοὺς] a Peripateticis epim notum est negari, quod vacuum detur.

δ) κατὰ δὲ Διόδωρον] Diodorus Cronus negabat moveri quicquam, ut notatum ad 2 Pyrrhon. sect. 245.

καὶ μὴν τῶν πρὸς τι ἔστιν ἡ ἀπόδειξις· οὐ γὰρ καθ' ἑαυτὴν 335 φαίνεται, πρὸς δὲ τῶν ἀποδεικνυμένων θεωρεῖται. τὰ δὲ πρὸς τι εἰ ἔστιν^{α)}, ἐζητῆται. καὶ πολὺς ἦν ὁ λέγων μὴ εἶναι αὐτά· τὸ δὲ διολκὴν ἔχον ἔστιν ἀδελον· καὶ ταύτῃ τοίνυν ἀδελός ἔστιν ἡ ἀπόδειξις^{β)}. πρὸς τούτοις ἦτοι ἐκ φωνῆς^{γ)} συνέστηκεν ἡ ἀπό- 336 δεξις, ὡς τοῖς Ἐπικουρείοις εἴρηται, ἢ ἔξ ἀσωμάτων λεκτῶν, ὡς τοῖς ἀπὸ τῆς στοᾶς. ἔξ ὁποτέρων δ' ἂν συνεστήκοι^{δ)}, πολλὴν ἐπιδέχεται ζήτησιν· τὰ τε γὰρ λεκτὰ εἰ ὑφέστηκε, ζητεῖται^{ε)} καὶ πολὺς ὁ περὶ τούτου λόγος, αἱ τε φωναὶ εἰ σημαίνουσιν τι^{ς)}, διηπόρηται. εἰ δὲ ἔξ ὁποτέρας ἂν ὕλης ὑπάρχη ἡ ἀπόδειξις, ζητεῖται, τὸ δὲ ζητούμενόν ἔστιν ἀδελον· πάντως ἡ ἀπόδειξις ἔστιν ἀδελος.

Τοῦτο μὲν οὖν ὥσπερ τι στοιχεῖον τῆς μελλούσης ἀντιρρήσεως ὑποκείσθω. μετελθόντες δὲ ἐξῆς σκοπῶμεν καὶ περὶ τοῦ εἰ ἔστιν ἀπόδειξις.

Εἰ ἔστιν ἀπόδειξις.

Παρεστακότες καὶ τὸ ἐκ τίνος ὕλης ἔστιν ἡ ἀπόδειξις, ἀκο- 337 λούθως πιρασόμεθα καὶ τοὺς σαλεύοντας αὐτὴν λόγους προχειρίσασθαι, σκεπτόμενοι πότερον ἀκολουθεῖ τῇ ἐπινοίᾳ καὶ προλήψει ταύτης ἡ ὑπαρξίς ἢ οὐδαμῶς. καίτοι τινὲς εἰώθασιν ἡμῖν,

stratio est ex iis quae referuntur ad aliquid: non enim per se apparet, sed consideratur relata ad ea quae demonstrantur, quae autem referuntur ad aliquid, quaesitum est an sint, fueruntque multi qui dixerunt ea non esse. quod autem habet sententiarum distractionem, est obscurum: ergo hac quostratio aut constat ex voce, ut docuerunt Epicurei, aut ex dictis incorporeis, quae Stoicorum est sententia. ex utrislibet autem constet, magnae est quae- sitioni obnoxia: nam et dicta incorporea an consistant, quaeritur et multum de ea re agitur, et an voces significant aliquid, dubitatur. si autem quaeritur ex utra materia sit demonstratio, et quod quaeritur est obscurum; erit omnino obscura demonstratio.

Atque hoc quidem ponatur veluti elementum futurae contradictionis. transeamus autem deinceps et consideremus an sit demonstratio.

VI. An sit demonstratio.

337. Cum ostenderimus ex qua materia sit demonstratio, consequenter tentemus etiam tractare rationes quae eam labefactant, considerantes utrum eius notionem et anticipatam mentis conceptionem consequatur eam existere, an non, quamquam nonnulli, et maxime qui sunt ex secta Epicuri, solent

α) τὰ δὲ πρὸς τι εἰ ἔστιν, ἐζητῆται] infra sect. 453 sq.

β) ἀδελός ἔστιν ἡ ἀπόδειξις. πρὸς τούτοις] ita ex mss legendus et distinguendus hic locus. in editis deerat articulus ἢ et interpunctio ante πρὸς.

γ) ἦτοι ἐκ φωνῆς] confer sect. 12 et 13 huius libri, ubi docet Sextus Epicurum cum Stratone physico docuisse verum falsumque (adeoque etiam demonstrationem) consistere in vocibus, quibus res vera et falsa significatae. infra sect. 404.

δ) συνεστήκοι] al. συνεστήκει, ut supra sect. 324. 410 καθεστήκει.

ε) τὰ λεκτὰ εἰ ὑφέστηκε, ζητεῖται] Epicurus et Strato negabant dari λεκτὰ sive incorporeas ideas eiusmodi a rebus significatis vocibusque significantibus differentes. supra sect. 13 et 2. Pyrrhon. sect. 107.

ς) φωναὶ εἰ σημαίνουσιν τι] voces non significare φύσει sed θέσει, a multis affirmatum, nec immerito; vide ad 2 Pyrrhon. sect. 214.

καὶ μάλιστα οἱ ἀπὸ τῆς Ἐπικούρου αἰρέσεως, ἀγροικότερον ἐνότασθαι λέγοντες· ἤτοι νοεῖτε τί ἐστὶν ἡ ἀπόδειξις ἢ οὐ νοεῖτε· καὶ εἰ μὲν νοεῖτε καὶ ἔχετε ἐννοίαν αὐτῆς, ἔστιν ἀπόδειξις (*). εἰ 331 *) δὲ οὐ νοεῖτε, πῶς ζητεῖτε τὸ μὴδ' ἀρχὴν νοούμενον ὑμῖν; ταῦτα P 522 γὰρ λέγοντες ὑφ' ἐαυτῶν (**) σχεδὸν περιτρέπονται· ἐπεὶ περ τὸ μὲν παντὸς τοῦ ζητουμένου πρόληψιν καὶ ἐννοίαν δεῖν προηγεῖσθαι ὁμολογόν ἐστι. πῶς γὰρ τις καὶ ζητῆσαι δύναται μηδεμίαν ἐννοίαν ἔχων τοῦ ζητουμένου πράγματος; οὔτε γὰρ ἐπιτυχὼν εἰ- 332 σεται ὅτι ἐπέτυχεν, οὔτε ἀστοχῆσας ὅτι ἡστόχησεν. ὥστε τοῦτο μὲν δίδομεν, καὶ τοσοῦτόν γε ἀπέχομεν τοῦ λέγειν ἐννοίαν μὴ ἔχειν παντὸς τοῦ ζητουμένου πράγματος, ὥς καὶ ἀνάπαλιν πολ- 333 λὰς γ' ἐννοίας (*) αὐτοῦ καὶ προλήψεις ἔχειν ἀξιοῦν, καὶ χάριν τοῦ μὴ δύνασθαι ταύτας διακρίνειν καὶ τὴν ἐξ αὐτῶν κυριωτά- 333 τὴν ἀνευρεῖν εἰς ἐποχὴν καὶ ἀρρεσίαν (**) περιστασθαι. εἰ μὲν γὰρ μίαν εἰχομεν τοῦ ζητουμένου πράγματος πρόληψιν, καὶ ταύτῃ συνεξακολουθήσαντες (**) τοιοῦτ' ἐπιστεύομεν ὑπάρχειν ὁποῖον κατὰ μίαν προϋπῖπτεν ἐννοίαν. νῦν δ' ἐπεὶ πολλὰς ἔχομεν τοῦ ἐνὸς ἐννοίας καὶ πολυτρόπους καὶ μαχομένας καὶ ἐπ' ἴσης πιστάς (**) διὰ τε τὴν ἐν αὐτοῖς πιθανότητα καὶ διὰ τὴν τῶν προϋσταμένων ἀν- δρῶν ἀξιοπιστίαν, μήτε πάσαις πιστεῦσαι δυνάμενοι διὰ τὴν μάχην μήτε πάσαις ἀπιστῆσαι τῷ μηδεμίαν ἄλλην ἔχειν αὐτῶν

rusticius oblicere et dicere: aut intelligitis quid sit demonstratio aut non intelligitis; et si quidem intelligitis et eius habetis notionem, est demonstratio; sin autem non intelligitis, quomodo quaeritis quod nec a vobis quidem omnino intelligitur? 331. haec vero dicentes a se ipsis propemodum evertantur: constat enim notionem et anticipatam mentis conceptionem praecedere omnem quaestionem, quomodo enim posset quaerere is qui rei quae quaeritur nullam habet notionem? nam nec si fuerit assecutus, sciet se esse assecutum, neque si aberraverit, se aberrasse. 332. quamobrem hoc quidem damus, et tantum abest ut dicamus nos rei quae quaeritur nullam habere notionem, ut etiam censeamus nos habere multas eius notiones et anticipatas mentis concep- tiones, et propterea quod non possimus eas discernere et invenire quanam sit earum princeps, redigi ad sustinendam assensionem et ad hoc ut non magis ad hanc quam ad illam partem propendamus. 333. nam si rei quae quaeritur, unam solam haberemus anticipatam notionem, eam sequentes talem esse rem crederemus, qualis in una incurreret notione, nunc autem quoniam unius multas habemus notiones multiplicesque ac varias et inter se pugnantes et ex aequo credibiles propter quae in ipsis inest probabilitatem et propterea quod sint viri fide digni qui eas defendunt, et neque omnibus possumus credere propterea quod inter se pugnent, neque omnibus non credere, quod his nul-

i) εἰ μὲν νοεῖτε, ἔστιν ἀπόδειξις] simile fere Cartesii argumentum, quo ex idea dei deum conatur ostendere.

(*) hos numeros retineri necesse erat; 331 usque ad 337 falso bis leguntur.]

P 522 k) ὑφ' ἐαυτῶν] ms Ciz. ὑφ' αὐτῶν.

l) πολλὰς γ' ἐννοίας] multas et diversas notiones demonstrationis ait se habere, prout nempe ex diversa philosophorum sententia varie explicatur.

m) ἀρρεσίαν] vox sceptica, de qua dictum ad 1 Pyrrhon. sect. 190.

n) συνεξακολουθήσαντες] vocabulum quale καταξαναστάντας supra sect. 158. in ms Ciz. quidem hoc loco est συνεξακολουθήσαντες.

o) καὶ μαχομένας καὶ ἐπ' ἴσης πιστάς] ita legendum e mss pro μα- χομένας καὶ ἐπίσης καὶ πιστάς.

πιστοτέραν, μήτε τινὶ μὲν πιστεῦσαι, τινὶ δὲ ἀπιστεῖν διὰ τὴν ἰσότητά, κατ' ἀνάγκην ἤλθομεν εἰς τὸ ἐπέχειν. ἀλλὰ γὰρ προ- 334 λήψεις ἔχομεν τῶν πραγμάτων κατὰ τὸν ὑποδεδειγμένον τρόπον. καὶ διὰ τοῦτο εἰ μὲν ἡ πρόληψις κατάληψις ὑπῆρχεν (p), ἴσως ἂν ἐν τῷ δίδοντι τὸ πρόληψιν ἔχειν τοῦ πράγματος καὶ τὴν κατά- ληψιν τοῦτου συνωμολογοῦμεν. νῦν δ' ἐπεὶ ἡ πρόληψις καὶ ἡ ἐννοία τοῦ πράγματος οὐκ ὑπαρξίς ἐστιν, ἐπινοεῖν μὲν αὐτὸ φα- μέν, καταλαμβάνεσθαι δὲ μηδαμῶς διὰ τὰς προεκκειμένας αἰτίας. ἐπεὶ τοι εἰ αἱ προλήψεις εἰσὶ κατάληψεις, παρὰ μέρος καὶ ἡμεῖς 335 πευσόμεθα αὐτῶν, πότερον ἔχει πρόληψιν καὶ ἐπίνοιαν Ἐπίκου- ρος τῶν τεττάρων στοιχείων ἢ οὐκ ἔχει. καὶ εἰ μὲν οὐκ ἔχει, πῶς ἀντιλήψεται τοῦ ζητουμένου πράγματος, καὶ τοῦτο ζητήσει οὐ μὴδὲ ἐπίνοιαν ἔχει; εἰ δὲ ἔχει, πῶς οὐ κατέληψε τὸ τέσσαρα P 523 εἶναι στοιχεῖον (q); ἀλλ' οἶμαι ὅτι ἀπολογούμενοι φέσουσιν, ὥς 336 ἐπινοεῖ μὲν Ἐπίκουρος τὰ τέσσαρα στοιχεῖα, οὐ κατέληψε δὲ πάντως. ψιλὸν γὰρ κίνημά ἐστι τῆς διανοίας ἡ ἐπίνοια, ἧς ἐχό- μενος ἀντιλέγει τῷ εἶναι (r) τέσσαρα στοιχεῖα. τοίνυν καὶ ἡμεῖς ἔχομεν ἐπίνοιαν τῆς ἀποδείξεως, καὶ ἀπὸ ταύτης ἐξετάσομεν, εἴτε ἐστὶν εἴτε καὶ μὴ. ταύτην δὲ ἔχοντες οὐχὶ καὶ τὴν κατάλη- 336

lam aliam habeamus magis fide dignam, neque alicui quidem credere alicui vero non propter aequalitatem; necessario eo venimus, ut sustineremus assen- sionem. 334. igitur rerum quidem anticipatas notiones utique habemus eo modo quo ostendimus, et propterea si anticipata notio esset quoque statim existentiae comprehensio, fortasse in eo qui se habere diceret anticipatam rei notionem, fateremur etiam eius comprehensionem, nunc autem quoniam notio et anticipata conceptio non est rei existentia, nos quidem dicimus nos eius rei habere notionem, quod autem existat, minime comprehendere propter causas quas prius diximus. 335. nam si anticipatae notiones sunt comprehen- siones, nos quoque vicissim eos rogabimus, utrum Epicurus habeat antici- patam notionem et conceptionem quattuor elementorum, an non, et si qui- dem non habet, quo modo comprehendet rem de qua quaeritur, et eam in quaestionem vocabit, cuius ne habet quidem notionem? sin autem habet, quo modo non comprehendit esse quattuor elementa? 336. sed ut arbitror, dicent respondebuntque, quod Epicurus quidem mente agitatur quattuor ele- menta, sed non omnino ea comprehendit existere: illa enim mentis agitatio est nuda et simplex motio cogitationis, cui inhaerens contradicit quattuor ele- menta esse affirmanti, igitur nos quoque mente agitamus demonstrationem, et ex ea mentis agitatione examinamus, sitne an non, etsi autem eam habea- mus mentis agitationem, non etiam fatebimur nos quod existat demonstratio,

p) εἰ μὲν ἡ πρόληψις κατάληψις] bene distinguit πρόληψιν sive anti- cipatam ex descriptione rei alicuius ἐννοίαν ac notionem, a κατάληψει sive comprehensione assentiente quod res ita se revera habeat qualis no- tio eius animo offertur, et ab ὑπάρξει sive ipsa rei illius existentia, sic verbi causa notionem habeo de dubitatione sceptica, neque autem ipse comprehendo aut assentior dubitandum esse de omnibus, neque res ipsae omnes existunt dubiae et tales ut de illis dubitandum esse videatur. confer quae noster infra sect. 381 sq., ubi etiam τὴν ἐπίνοιαν sive con- ceptionem demonstrationis oppugnat.

q) πῶς οὐ κατέληψε τὸ τέσσαρα εἶναι στοιχ.] notum est ab Epicuro P 523 non quattuor admissa perinde ut a Pythagoricis et aliis quibusdam phi- losophis rerum elementa naturalia, sed unum sive infinitas potius ato- mos minimaque corpuscula.

r) ἀντιλέγει τῷ εἶναι] ita legendum e mss pro τὸ εἶναι.

337 ψιν ὁμολογήσομεν. ἀλλὰ πρὸς μὲν τούτους^{*)} καὶ αὐθίς ποτε
 λεχθήσεται· ἐπεὶ δὲ ἐμμεθόδους προσήκει ποιῆσθαι τὰς ἀντι-
 ρήσεις, ζητητέον τίνι μάλιστα δεῖ ἀποδείξει ἐνίστασθαι. καὶ δὴ
 εἰ μὲν ταῖς ἐπὶ μέρους καὶ καθ' ἑκάστην τέχνην ἀποδείξεσιν
 ἐνίστασθαι θέλωμεν, ἀμέθοδον ποιησόμεθα τὴν ἐνστάσιν, ἀπέ-
 338 ρων οὖσων τῶν τοιούτων ἀποδείξεων. εἰ μὲν τὴν γενικὴν ἀπο-
 δείξιν ἀνέλωμεν, ἥτις δοκεῖ πασῶν τῶν ἐπ' εἶδους εἶναι περικτικῇ,
 δῆλον ὅτι ἐν ταύτῃ πάσας ἔχομεν ἀνηρημένας. ὥσπερ γὰρ ζῶον
 μὴ ὄντος οὐδὲ ἀνθρώπου ἐστὶ, καὶ ἀνθρώπου μὴ ὑπάρχοντος
 οὐδὲ Σωκράτους ὑφέστηκε, συναναιρουμένων τοῖς γένεσι τῶν εἶ-
 δων· οὕτως μὴ οὐσης γενικῆς ἀποδείξεως οἴχεται καὶ ἅπαντα ἢ
 339 ἐπ' εἶδους ἀποδείξεις· τῷ μὲν γὰρ εἶδει οὐ πάντως συναναιρεῖται
 τὸ γένος, καθάπερ τῷ Σωκράτει ὁ ἀνθρώπος· τῷ γένει δ',
 ὥσπερ εἶπον, συμπεριγράφεται^{†)} τὸ εἶδος. ἀναγκαῖον οὖν ἐστὶ
 καὶ τοῖς τὴν ἀπόδειξιν σαλεύουσι μὴ ἄλλην τινὰ κινεῖν ὅτι μὴ
 340 τὴν γενικὴν, ἥ καὶ τὰς λοιπὰς ἀκολουθεῖν συμβέβηκεν. ἐπεὶ τοί-
 νυν ἀδελόν ἐστιν ἡ ἀπόδειξις, ὥς ἐπελογισάμεθα^{‡)}, ὀφείλει ἀπο-
 δεδειχθαι. πᾶν γὰρ ἀδελόν ἀναποδείκτως λαμβανόμενον ἐστὶν
 ἄπιστον· ἥτοι οὖν ὑπὸ γενικῆς ἀποδείξεως καταστήσεται τὸ εἶναι
 341 τὴν ἀπόδειξιν ἢ ὑπὸ εἰδικῆς. ἀλλ' ὑπὸ μὲν εἰδικῆς οὐδαμῶς· οὐπω
 γὰρ οὐδεμία καθίσταται εἰδικὴ ἀπόδειξις διὰ τὸ μήπω ὁμολο-
 γῆσθαι τὴν γενικὴν. ὥς γὰρ μηδέπω σαφούς ὄντος τοῦ ὅτι ἐστὶ
 ζῶον, οὐδὲ ὅτι ἵππος ἐστὶ γινώσιμον καθέστηκεν· οὕτω μηδέπω

comprehendere. 337. sed eis quidem rursus deinde respondebitur: quoniam
 autem congruenti methodo facienda est contradictio, inquirendum imprimis
 adversus quamnam demonstrationem maxime velimus insistere. nam si veli-
 mus insistere adversus singulares et in singulis artibus demonstrationes, per-
 versa methodo decertabimus, cum sint infinitae et innumerabiles eiusmodi
 demonstrationes. 338. sed si sustulerimus demonstrationem universe, quae
 videtur comprehendere sub se omnes speciales demonstrationes, est perspi-
 cuum quod in ea cunctas habebimus sublatas. quo modo enim si non sit ani-
 mal, nec est homo; et si non sit homo, nec Socrates, cum tollantur species
 simul cum generibus: ita si non sit in genere demonstratio, perit etiam uni-
 versa in specie demonstratio. 339. nam cum specie quidem non omnino simul
 tollitur genus, ut cum Socrate homo; cum genere autem, ut dixi, circum-
 scribitur species, necesse est ergo iis qui labefactare instituunt demonstratio-
 nem, non aliam movere quam eam quae est in genere, quam reliquas quo-
 que sequi necesse est. 340. quoniam ergo res est obscura demonstratio, ut
 rationibus collegimus, ea debet demonstrari. quicquid enim obscurum est,
 si sumatur citra demonstrationem, non est credibile. aut ergo per demon-
 strationem in genere confirmabitur aliquid esse demonstrationem aut per demon-
 strationem specialem. 341. sed per specialem quidem nequaquam: nondum
 enim ulla specialis stabilita est demonstratio propterea quod nondum constat
 de demonstratione in genere. quomodo enim, si nondum sit evidens quod
 sit animal neque quod sit equus est cognitum; ita si nondum constat esse

*) πρὸς μὲν τούτους] ita recte mss pro τούτοις, quod esset ad haec,
 ut infra sect. 374; sed illud significat adversus hos, nempe Epicureos,
 licet non memini in his libris argumentum istud iterum a nostro resumī
 atque adversus Epicuri scholam urgeri.

†) συμπεριγράφεται] verbum nostro solenne, ut dixi ad 1 Pyrrhon.
 sect. 14. supra sect. 164. argumento eodem utitur etiam lib. adv. Rhetor.
 sect. 110 sq.

‡) ὥς ἐπελογισάμεθα] supra sect. 322 sq.

συνομολογηθέντος τοῦ ὅτι ἐστὶ γενικὴ ἀπόδειξις, οὐκ ἂν εἴη τις
 τῶν ἐπὶ μέρους ἀποδείξεων πιστὴ, μετὰ τοῦ καὶ εἰς τὸν διαλ- 342
 λήλων τρόπον ἡμᾶς ἐμπέπτειν. ἵνα μὲν γὰρ ἡ γενικὴ ἀπόδειξις P 524
 βεβαιωθῇ, τὴν εἰδικὴν ἡμᾶς ἔχειν δεῖ πιστὴν· ἵνα δὲ ἡ εἰδικὴ
 ὁμολογηθῇ, τὴν γενικὴν ἔχειν βεβαίαν, ὥστε μήτε ἐκείνην πρὸ
 ταύτης ἔχειν δύνασθαι μήτε ταύτην πρὸ ἐκείνης. οὐκοῦν ὑπὸ
 μὲν εἰδικῆς ἀποδείξεως ἀμήχανον τὴν γενικὴν ἀποδειχθῆναι· καὶ 343
 μὴν οὐδ' ὑπὸ γενικῆς· αὕτη γὰρ ἐστὶν ἡ ζητούμενη. ἀδελός δὲ
 οὖσα καὶ ζητούμενη οὐκ ἂν εἴη κατασκευαστικὴ ἐαυτῆς^{x)}, ἥγε
 καὶ τῶν ἐκκαλυπτόντων αὐτὴν ἔχρηξεν· ἐκτὸς εἰ μὴ ἐξ ὑποθέ-
 σεως ληφθεῖσα λέγεται τινος εἶναι κατασκευαστικῇ. εἰ δὲ ἅπας
 ἐξ ὑποθέσεως^{y)} λαμβάνεται τινὰ καὶ ἐστὶ πιστὰ, τίς ἔτι χρεία
 ἀποδεικνύναι αὐτά, αὐτόθεν δυναμένων ἡμῶν λαμβάνειν ταῦτα
 καὶ ἀναποδείκτως διὰ τε τὴν ὑπόθεσιν ἔχειν πιστά; πρὸς τοῦ- 344
 τοις εἰ ἡ γενικὴ ἀπόδειξις παραστατικὴ ἐστὶ τῆς γενικῆς ἀποδεί-
 ξεως, ἐστὶ ἡ αὕτη περιφανὴς ἅμα καὶ ἀδελός, καὶ ἡ μὲν ἀπο-
 δεικνύει, περιφανὴς, ἡ δὲ ἀποδείκνυται, ἀδελός, ἐστὶ δ' ὁμοίως
 πιστὴ τε καὶ ἄπιστος· πιστὴ μὲν, ὅτι ἐκκαλυπτικὴ τινός ἐστιν·
 ἄπιστος δέ, ὅτι ἐκκαλύπτεται. πᾶν δὲ ἄτοπον, ταῦτό λέγειν
 πρόδηλον ἅμα καὶ ἀδελόν, πιστόν τε καὶ ἄπιστον. τοίνυν καὶ
 τὸ ἀξιούν τὴν γενικὴν ἀπόδειξιν ἐαυτῆς εἶναι παραστατικὴν ἐστὶν
 ἄτοπον. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ κατ' ἄλλον τρόπον οὐχ οἷον ἀπόδει- 345
 ξιν, ἀλλ' οὐδ' ἑτερόν τι^{z)} τῶν ὄντων διὰ γενικῆς ἀποδείξεως
 δυνατόν ἐστὶ παρασταθῆναι· ἥτοι γὰρ τάδε τινὰ ἔχει λήμματα^{a)}

demonstrationem in genere, ex singularibus demonstrationibus nulla erit cre-
 dibilis. 342. et simul etiam incidimus in vitiosum modum probandi mutuo
 alterum per alterum, nam ut firma quidem sit et stabilis in genere demon-
 stratio, oportet nos habere specialem dignam fide; ut autem constet de spe-
 ciali, firmam oportet habere ac stabilem demonstrationem in genere. quo sit
 ut neque illam ante hanc habere possimus neque hanc ante illam, ergo non
 potest fieri ut a demonstratione in specie demonstretur demonstratio in genere.
 343. sed nec a demonstratione in genere; ea est enim de qua quaeritur, cum
 ipsa autem sit obscura et quaestioni obnoxia, ipsa se ipsam minime poterit
 stabilire, sed indiget aliis quae ipsam aperiant ac detegant; nisi ex hypothesi
 dicatur sumpta aliquid confirmare, si autem ex hypothesi semel sumere licet
 aliquas et sumi ideo fide digna, quid adhuc opus est ea demonstrare, cum ex
 se ipsis ea possimus sumere citra demonstrationem atque propter suppositio-
 nem ea habere credibilia? 344. ad haec accedit, quod si demonstratio in
 genere demonstrationem in genere ostendat, erit eadem simul et perspicua
 et obscura; et quatenus quidem demonstrat, perspicua, quatenus vero de-
 monstratur, obscura, eritque similiter digna et indigna fide: digna quidem,
 quatenus aliquid aperit ac detegit; indigna autem, quoniam aperitur ac de-
 tegitur, est autem perquam absurdum, idem dicere simul manifestum et ob-
 scurum, dignumque et indignum fide, ergo et censere, demonstrationem in
 genere se ipsam ostendere, est absurdum. 345. verum enim vero alio quoque
 modo fieri non potest, ut demonstratio aut aliqua res alia ostendatur per de-
 monstrationem in genere, aut enim has quaspiam summptiones habet demon-

x) κατασκευαστικὴ ἐαυτῆς] ita recte mss pro ἐαυτοῦς.

y) εἰ δὲ ἅπας ἐξ ὑποθέσεως] confer librum adv. Geom. sect. 7 sq. et
 lib. 1 Pyrrhon. sect. 173 et quae infra sect. 369 sq.

z) ἀλλ' οὐδ' ἑτερόν τι] ita ms Vratislav. pro οὐδέτερον.

a) τάδε τινὰ λήμματα] eadem cavillatio 2 Pyrrhon. sect. 172.

καὶ τήνδε τινὰ ἐπιφορὰν ἢ γενικὴ ἀπόδειξις. τὰδε γὰρ τινὰ ἔχουσα
 λήμματα καὶ τήνδε τινὰ ἐπιφορὰν μία γέγονε τῶν ἐπ' εἶδους.
 εἰ δ' οὐκ ἔχει λήμματα καὶ ἐπιφορὰν, ἐπεὶ οὐ χωρὶς λημμάτων
 καὶ ἐπιφορᾶς συνάγει ἢ ἀπόδειξις, οὐδὲν συνάξει ἢ γενικὴ ἀπό-
 346 δειξις· μηδὲν δὲ συνάγουσα οὐδὲ τὸ ἐαυτὴν εἶναι συνάξει. εἰ
 οὖν τὸ μὲν ὅτι δεῖ ἀποδειχθῆναι τὴν ἀπόδειξιν, ὡμολόγηται,
 αὕτη δὲ οὐτε ἐκ γενικῆς οὐτε ἐξ εἰδικῆς ἀποδείξεως δύναται
 ἀποδειχθῆναι, δῆλον ὡς ἄλλου μηδενὸς εὐρισκόμενου παρὰ
 ταύτης ἐν ἐποχῇ φυλάττειν ὀφειλομένον τὴν περὶ τῆς ἀπο-
 347 δείξεως ζήτησιν. καὶ μὴν εἴπερ ἡ πρώτη ἀπόδειξις ἀποδει-
 κνυται, ἥτοι ὑπὸ ζητουμένης ἀποδείξεως ἀποδεικνυται ἢ ὑπὸ
 P 525 ἀζητήτου. οὐτε δὲ ὑπὸ ἀζητήτου· πᾶσα γὰρ ἀπόδειξις, τῆς
 πρώτης ὑπ' ἀμφισβήτησιν πεπτωκίας, ζητεῖται· οὐτε δὲ ὑπὸ
 ζητουμένης· πάλιν γὰρ ἐκείνη εἰ ζητεῖται, ὑπ' ἄλλης ἀποδείξεως
 ὀφείλει κατασταθῆναι, καὶ ἡ τρίτη ὑπὸ τετάρτης καὶ ἡ τετάρτη
 ὑπὸ πέμπτης, καὶ τοῦτ' εἰς ἄπειρον. τοίνυν οὐκ ἔστι βεβαίως
 348 ἔχειν τὴν ἀπόδειξιν. Δημήτριος δὲ ὁ Λάκων^{b)} τῶν κατὰ τὴν
 Ἐπικούρειον αἵρεσιν ἐπιφανῶν εἰσπολύτων ἔλεγεν εἶναι^{c)} τὴν
 τοιαύτην ἔνστασιν. μίαν γὰρ φησι τῶν ἐπ' εἶδους ἀποδείξεων
 τινὰ συνάγουσαν, ὅτι αὐτομά ἐστι στοιχεῖα ἢ ὅτι κενόν ἐστι,
 καταστησάμενοι καὶ βεβαίαν δείξαντες, αὐτόθεν ἔξομεν ἐν ταύτῃ
 καὶ τὴν γενικὴν ἀπόδειξιν πιστὴν· ὅπου γὰρ ἐστι τὸ τινος γένους
 εἶδος^{d)}, ἐκεῖ πάντως εὐρίσκεται καὶ γένος, οὗ ἐστι τὸ εἶδος,
 349 καθάπερ ἀνώτερον^{e)} ὑπεμνήσαμεν. τοῦτο δὲ δοκεῖ μὲν εἶναι πι-

stratio generalis et hanc quampiam illationem, has autem quaspiam habens
 sumptiones et hanc quampiam illationem evasit una ex specialibus demonstra-
 tionibus. si autem non habet sumptiones et illationem, quoniam non sine
 sumptionibus et illatione colligit demonstratio, nihil colliget demonstratio ge-
 neralis; si nihil autem colligit, nec quod ipsa quidem sit, colliget. 346. si
 ergo constet quod oportet demonstrari demonstrationem, ipsa autem nec ex
 demonstratione in genere nec ex demonstratione in specie potest demonstrari,
 perspicuum est quod cum praeter eas nihil aliud inveniatur, in quaestione de
 demonstratione debemus nos tenere in sustinenda assensione. 347. praeterea
 si prima demonstratur demonstratio, aut demonstratur a demonstratione quae
 in quaestione est, aut ab ea quae non in quaestione est, non autem ab ea
 quae non in quaestione est: omnis enim demonstratio quaestioni est obnoxia,
 cum prima (generalis) ceciderit sub dubitationem, neque ab ea quae est in
 quaestione: rursus enim illa si controversa est, debet confirmari ab alia de-
 monstratione, et tertia a quarta et quarta a quinta, idque in infinitum, non
 potest ergo haberi firma ac stabilis demonstratio. 348. Demetrius autem La-
 con inter Epicuri sectatores insignis dicebat facile solvi posse huiusmodi ob-
 iectionem, nam si stabiliverimus unam aliquam ex specialibus demonstratio-
 nibus, colligentem quod atoma sunt elementa aut quod datur inane, eamque
 ostenderimus firmam esse ac stabilem, eo ipso in ea habebimus fide dignam
 etiam demonstrationem in genere: ubi enim est species alicuius generis, ibi
 est etiam genus, ut superius admonuimus. 349. hoc autem videtur quidem

P 525 b) Δημήτριος ὁ Λάκων] de hoc dixi ad 3 Pyrrhon. sect. 137.

c) ἔλεγεν εἶναι] verbum εἶναι revocavi e ms Vratislav.

d) τὸ τινος γένους εἶδος] ut supra sect. 41 huius libri, ita hoc etiam
 loco εἶδος accipit noster pro singulari.

e) ἀνώτερον] sect. 338.]

θανόν, ἔστι δ' ἀδύνατον. πρῶτον μὲν γὰρ οὐδεὶς ἐάσει τὸν Λά-
 κωνα τὴν εἰδικὴν ἀπόδειξιν καταστήσασθαι τῆς γενικῆς μὴ προ-
 ὑφαιστώσης. καὶ ὡς αὐτὸς ἀξιοῖ, ὁ ἔχων τὴν εἰδικὴν ἀπόδειξιν^{f)}
 εὐθέως ἔχει καὶ τὴν γενικὴν· οὕτω καὶ οἱ Σκεπτικοὶ ἀξιώσουσι
 προαποδειχθῆναι τὸ γένος αὐτῆς, ἵνα πιστευθῇ τὸ εἶδος. οὐ μὴν 350
 ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι ἐπιτρέψωσιν αὐτῷ τὸ τοιοῦτο, λέγω δὲ εἰδικὴν
 τινὰ καταστήσασθαι ἀπόδειξιν εἰς βεβαίωσιν τῆς γενικῆς, οἱ μὲν
 ἀπὸ τῶν ὁμογενῶν αἰρέσεων^{g)} οὐχ ἡσυχάσουσιν, ἀλλ' ὅποιαν
 ἂν προχειρίσωνται ὡς πιστὴν ἀπόδειξιν, ταύτην ἀνατρέψουσι,
 πολὺ τε πληθὸς ἔξει τῶν οὐκ ἐόντων ταύτην τισθῆναι, οἷον εἰ
 τὴν περὶ ατόμων λαμβάνοι, ἀμύθητοι ἀντιφθέγγονται αὐτῷ· εἰ
 τὴν περὶ κενοῦ, παμπληθεῖς ἐνστήσονται· εἰ τὴν περὶ εἰδώλων^{h)},
 ὡσαύτως. καὶ τὰ μάλιστα οὖν συντρέχωσινⁱ⁾ αὐτοῦ τῇ προ- 351
 αἰρέσει οἱ ἀπὸ τῆς σκέψεως, οὐ δυνήσεται μίαν τῶν ἐπὶ μέρους
 ἀποδείξεων πιστώσασθαι διὰ τὴν τῶν Δογματικῶν μάχην. ἄλ-
 λως τε τίνα ποτὲ καὶ λέγει βεβαίαν ἔξιν^{k)} εἰδικὴν ἀπόδειξιν;
 ἥτοι γὰρ τὴν αὐτόθεν ἐξ ἀπασῶν ἀρεσκομένην αὐτῷ, ἢ τὴν
 ὁποιανδήποτε ἢ τὴν ἀποδεικνυμένην. ἀλλὰ τὸ μὲν τὴν ἐξ
 ἀπασῶν ἀρεσκομένην αὐτῷ λαμβάνειν ἀβασίαν καὶ ἀποκληρώσει P 526
 μᾶλλον τοικός^{l)} ἐστίν· εἰ δὲ τὴν ὁποιοῦν, πᾶσας θήσει τὰς 352

esse probabile, sed fieri nullo modo potest, nam primum nemo sinet Laco-
 nem stabilire demonstrationem aliquam specialem, si non prius consistat de-
 monstratio in genere, et ut ipse censet, quod qui habet demonstrationem in
 specie, statim habet etiam eam quae est in genere; ita etiam aequum cen-
 sebunt Sceptici ut genus eius prius demonstraretur, ut fidem species inveniat.
 350. veramenimvero etiam si illi hoc ei permiserint, nempe ut demonstra-
 tionem stabiliat specialem ad confirmandam demonstrationem in genere, ii
 tamen qui sunt ex sectis rivalibus, non silebunt, sed quamcumque ut fide
 dignam proposuerint demonstrationem, eam illi evertent, et magna erit mul-
 tudo eorum qui non sinent eam poni, ut si sumat demonstrationem de ato-
 mis, innumerabiles resistent et contradicent; si sumat de inani, complures
 contra obicient; si de imaginibus ac spectris, similiter. 351. etsi ergo eius
 sententiam maxime approbarent Sceptici, non poterit fidem facere uni ex
 specialibus demonstrationibus, propterea quod pugnent inter se Dogmatici.
 alioqui quamnam firmam ac stabilem dicit se habituram demonstrationem spe-
 cialem? aut enim eam habebit quae per se ex omnibus ei placet aut qualom-
 cumque aut eam quae demonstratur, sed eam quidem sumere quae ei placet
 ex omnibus, est arrogantis et ad sortis temeritatem propius videtur accedere;
 352. sin autem qualemcumque, omnes ponet demonstrationes, iam Epicureo-

f) ὁ ἔχων τὴν εἰδικὴν ἀπόδειξιν] his in verbis deficit praeclearus co-
 dex Vratislaviensis.

g) οἱ μὲν ἀπὸ τῶν ὁμογενῶν αἰρέσεων] Hervetus: ii qui sunt ex sectis
 quae non sunt eiusdem generis, ac si legisset τῶν οὐχ ὁμογενῶν, sed
 ὁμογενεῖς αἰρέσεις sunt sectae quas Iudas dixit libro superiore sect. 327,
 pares et eiusdem dignitatis pariterque audiendae, quae de iisdem rebus
 diversas alunt sententias, philosophae omnes sequi professae, atque adeo
 illo quidem respectu rivalles.

h) τὴν περὶ εἰδώλων] Epicuri sententia fuit a rebus defluere tenuia
 simulacra oculis nostris se offerentia, ut dictum ad sect. 65 hui. libri.

i) συντρέχωσιν] ita ms Ciz. pro συντρέχουσιν.

k) ἔξιν] ita leg. pro ἔξιν, ut recte etiam in versione sua Hervetus.

l) ἀποκληρώσει τοικός] hoc ἀποκληρωτικόν dixit 3 Pyrrhon. sect. 79 P 526
 et 261, ubi dicta, si placet, vide.

ἀποδείξεις, τοῦτο μὲν τὰς τῶν Ἐπικουρείων, τοῦτο δὲ τὰς τῶν
 Στωϊκῶν, καὶ ἤδη Περιπατητικῶν· ὅπερ ἄτοπον. εἰ δὲ τὴν ἀπο-
 δεικνυμένην, οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις· εἰ γὰρ ἀποδείκνυται, ζητεῖται,
 καὶ ζητούμενη οὐκ ἂν εἴη πιστή, ἀλλὰ τῶν βεβαιωσόντων θεο-
 μένη. οὐκ ἄρα δυνατόν ἐστι μίαν τῶν ἐπὶ μέρους ἀποδείξεων
 353 ἔχειν πιστήν. καὶ μὴν τὰ λήμματα ἧς λέγει ἀποδείξεως ὁ Λά-
 κων^{μ)}, ἥτοι ἀμφισβητεῖται καὶ ἀπιστά ἐστιν, ἢ ἀναμφισβήτητά
 ἐστι καὶ πιστά. ἀλλ' εἰ μὲν ἀμφισβητεῖται καὶ ἀπιστά ἐστι,
 πάντως καὶ ἡ ἐξ αὐτῶν ἀπόδειξις ἀπιστος γενήσεται πρὸς τὴν
 τινος κατασκευήν. τὸ δὲ πιστὰ αὐτὰ εἶναι καὶ ἀναμφισβήτητα
 354 εὐχὴ μᾶλλον ἐστὶν ἢ ἀλήθεια. εἰ γὰρ πάντα τὰ ὄντα ἥτοι αἰ-
 σθητά ἐστὶν ἢ νοητά, ὀφείλει καὶ τὰ λήμματα τῆς ἀποδείξεως
 αὐτῆς ἥτοι αἰσθητά εἶναι ἢ νοητά. ἐάν τε δὲ αἰσθητά, ἐάν τε
 νοητά^{ν)} ἢ, ἐζητεῖται. τὰ μὲν γὰρ αἰσθητά ἢ ὑπόκειται τοιαῦτα
 ὁποῖα φαίνεται ἢ κενοπαθήματά^{ο)} ἐστὶ καὶ ἀναπλάσματα τῆς
 διανοίας· ἢ τινὰ μὲν αὐτῶν σὺν τῷ φαίνεσθαι καὶ ἐστὶ, τινὰ
 δὲ φαίνεται μόνον, οὐκέτι δὲ γε καὶ ὑπόκειται. καὶ πάρεστιν
 355 ἐπισήμους ἰδεῖν ἄνδρας τοὺς ἐκάστης στάσεως προσιτώτας· εἴγε
 Δημόκριτος^{ρ)} μὲν πᾶσαν αἰσθητὴν ὑπαρξιν κεκίνηκεν, Ἐπίκου-
 ρος δὲ^{ρ)} πᾶν αἰσθητὸν ἔλεξε βέβαιον εἶναι, ὁ δὲ Στωϊκὸς Ζή-
 νων διαίρεσι ἐχρήσατο^{ρ)}. ὥστε ἂν ἡ αἰσθητὰ τὰ λήμματα,

rum, iam Stoicorum, iam Peripateticorum, quod quidem est absurdum, sin
 autem eam quae demonstratur, non est demonstratio: in quaestione enim est
 an demonstretur, et si in quaestione est, non erit fide digna, sed indigebit
 iis, quae eam confirmant, non ergo fieri potest, ut una ex demonstrationibus
 partialibus fide digna sit. 353. praeterea sumptiones eius, quam Lacon
 dicit demonstrationis, aut sunt dubiae et non fide dignae, aut indubitabiles
 et fide dignae. sed si sunt quidem dubiae et non fide dignae, omnino erit
 etiam quae sit ex ipsis demonstratio fide indigna ad aliquid probandum, ut
 sint autem fide dignae et indubitabiles, magis est in votis quam in rei ve-
 ritate. 354. si enim quaecumque sunt aut sunt sensilia aut cadunt sub in-
 telligentiam, debent etiam sumptiones demonstrationis aut esse sensiles aut
 cadere sub intelligentiam. quaesitum est autem sintne sensiles, an cadant
 sub intelligentiam. nam sensilia quidem aut subiecta sunt talia qualia ap-
 parent aut inanes sunt affectiones et figmenta cogitationis; aut aliqua qui-
 dem ex eis cum eo quod apparent sunt etiam, aliqua autem solum appa-
 rent, non autem etiam sunt res subiectae. licetque videre viros inuigiles
 uniuscuiusque haeresis defensores; 355. siquidem Democritus omnem sen-
 siliam amovit existentiam, Epicurus autem quidquid est sensile, firmum
 esse dixit ac validum, Stoicus autem Zeno divisione usus est. quo fit ut,

μ) ὁ Λάκων] Demetrius Laco Epicureus, quem a sect. 348 noster
 sumpsit sibi oppugnandum.

ν) αἰσθητά, ἐάν τε νοητά] rebus sensilibus adscribere Epicurei, in-
 telligibilibus Stoici. supra sect. 12 sq. mox ἡ ὑπόκειται scripsi pro εἰ
 ὑπόκειται.

ο) κενοπαθήματα] Stoicorum hoc vocabulum, qui ut sensus docebant
 interdum affici vana rerum specie sive κενοπαθεῖν, supra sect. 213; sic
 etiam moveri animum διακένω ἐλκυσμῷ sive διακένω φαντασίᾳ sect. 67
 et libro superiore sect. 241.

ρ) Δημόκριτος] supra sect. 6.

ρ) Ἐπίκουρος δὲ] ibid. sect. 8 sq.

ρ) διαίρεσι ἐχρήσατο] Zeno Stoicorum princeps eiusque exemplo Stoici
 non omnia sensilia reiciebant neque omnia dicebant vera esse, sed quae-
 dam vera, quaedam falsa. ibid. sect. 10.

διάφωνά ἐστιν· ὡσαύτως δὲ καὶ νοητὰ τυγχάνη. καὶ γὰρ περὶ
 τούτων τοῦτο μὲν ἐν τῷ βίῳ τοῦτο δὲ ἐν φιλοσοφίᾳ πλείστην
 πάρεστιν ἰδεῖν μάχην, ἄλλοις ἄλλων ἀρεσκομένων. εἴτα πρὸς 356
 τοῖς λεχθεῖσιν, εἰ πᾶν νοητὸν τὴν ἀρχὴν ἔχει καὶ πηγὴν τῆς
 βεβαιώσεως ἐξ αἰσθήσεως^{ς)}, τὰ δὲ δι' αἰσθήσεως γνωριζόμενα,
 ὡς ἐπελογισάμεθα, διάφωνά ἐστιν, ἀνάγκη καὶ τὰ νοητὰ τοιαῦτα
 τυγχάνειν. ὥστε καὶ τὰ λήμματα τῆς ἀποδείξεως ἐξ ὁποτέρας
 ἂν ἡ μοίρας, ἀπιστά ἐστὶ καὶ ἀβέβαια· διὰ δὲ τοῦτο καὶ ἡ
 ἀπόδειξις οὐ πιστή. καὶ ἵνα καθολικώτερον εἰπώμεν, τὰ λήμ- 357
 ματα φαινόμενά ἐστι, τὰ δὲ φαινόμενα ἐζητεῖται, εἰ ὑπόκειται^{ς)}. P 527
 τὰ δὲ ζητούμενα οὐκ αὐτόθεν ἐστὶ λήμματα, ἀλλὰ ὀφείλει διὰ
 τινος βεβαιωθῆναι. τὸ οὖν φαινόμενον ὁποῖον φαίνεται καὶ ὑπό-
 κεῖται, διὰ τίνος ἔχομεν παραστήσαι; ἢ γὰρ δι' ἀδήλου^{ν)} 358
 πράγματος πάντως ἢ διὰ φαινομένου. ἀλλὰ τὸ μὲν δι' ἀδήλου
 ἄτοπον· τοσοῦτον γὰρ ἀπέχει τὸ ἀδῆλον τοῦ δύνασθαι τι ἐκ-
 καλύπτειν, ὥς καὶ ἀνάπαλιν αὐτὸ δεῖσθαι τοῦ παραστήσαντος^{ς)}.
 διὰ φαινομένου δὲ πολλῶν ἄτοπώτερον· αὐτὸ γὰρ τοῦτο ἐστὶ τὸ 359
 ζητούμενον. καὶ οὐδὲν τῶν ζητούμενων ἑαυτοῦ βεβαιωτικόν.
 ἀμήχανον ἄρα τὰ φαινόμενα καταστήσασθαι, ἵνα καὶ τὴν ἀπό-
 δεῖξιν οὕτως ἔχωμεν πιστήν. ἀλλὰ τὰ φαινόμενα, φασὶν οἱ 360
 Δογματικοί, πάντως δεῖ τιθέναι πρῶτον, ὅτι οὐδὲν ἔχομεν πι-

etsi sint propositiones sensiles, de iis dissentiant; similiter etiam, etsi
 cadant sub intelligentiam. nam de iis quoque partim in vita humana partim
 in philosophia licet maximam videre concertationem, cum alia aliis pla-
 ceant. 356. ad ea quae dicta sunt, accedit, quod si quidquid cadit sub
 intelligentiam, firmitatis ac stabilitatis initium et fontem habet ex sensu, de
 iis autem quae sensu cognoscuntur, dissentitur, ut declaravimus; necesse
 est ut etiam sint huiusmodi quae cadunt sub intelligentiam. quo fit ut sum-
 ptiones demonstrationis, ex utrovis sint ordine, sint incredibiles et infirmas
 ac instabiles; propterea autem nec fide digna est demonstratio. 357. et ut
 magis universe dicamus, sumptiones sunt ex rebus apparentibus, quae au-
 tem apparent, quaeritur sintne res subiectae. quae autem in quaestione
 sunt, non sunt ex se admittendae sumptiones, sed debent confirmari per
 aliquid. quod ergo apparet, quod quale apparet, talis modi sit res sub-
 iecta, per quodnam possumus ostendere? 358. aut enim omnino per rem
 obscuram aut per rem quae apparet. sed per rem quidem obscuram, est
 absurdum: tantum enim abest, ut id quod obscurum est, possit aliquid
 aperire ac revelare, ut contra ipsum indigeat eo quod sit illud ostensurum.
 359. per id quod apparet autem, longe est absurdius: est enim hoc ipsum
 de quo quaeritur. nec est quidquam ex iis quae in quaestione sunt quod se
 ipsum probet ac confirmet. nulla ergo ratione fieri potest, ut quae appa-
 rent efficiant ut demonstrationem sic habeamus fide dignam. 360. sed oportet,
 inquit Dogmatici, ea quae apparent omnino prius ponere, quoniam

ς) ἐξ αἰσθήσεως] quod nempe plurimis philosophis persuasum fuit nihil
 apprehendi ab intellectu, quod non prius sensibus fuerit subiectum,
 supra sect. 58.

ς) ἐζητεῖται εἰ ὑπόκειται] supra sect. 354 sq.

ν) δι' ἀδήλου] ita scriptum a Sexto innuit ms Ciz., in quo vitiose P 527
 διὰ δηλοῦ. sed quemadmodum hic editi διὰ ἀδήλου, sic infra sect. 373
 μετὰ ἀκριβείας ms Ciz.

ς) τοῦ παραστήσαντος] ita legitur non παραστήσαντος. sic infra sect.
 366 recte: ἐπιζητεῖ τὸ παραστήσον αὐτῆς τὴν πίστιν et sect. 379 κοιτη-
 ρίου τοῦ παραστήσαντος, et καταστήσαντος sect. 393.

στότερον αὐτῶν· εἴθ' ὅτι ὁ κινῶν αὐτὰ λόγος αὐτὸς ὑφ' ἑαυτοῦ περιτρέπεται. ἤτοι γὰρ φάσει μόνον^{γ)} χρώμενος ταῦτα ἀναιρεῖ ἢ φαινόμενοις ἢ μὴ φαινόμενοις. ἀλλὰ φάσει μὲν χρώμενος
 361 ἀπιστός ἐστι· ῥάδιον γὰρ τὴν ἀντικειμένην ἐκδέσθαι φάσιν. εἰ δὲ μὴ φαινόμενοις, πάλιν ἀπιστος, θέλων διὰ μὴ φαινόμενων τὰ φαινόμενα περιτρέπειν. εἰ δὲ φαινόμενοις κινεῖ τὰ φαινόμενα, πάντως πιστοῖς, καὶ οὕτως αὐτόθεν ἔσται τὰ φαινόμενα πιστά.
 362 ὥστε ὁ λόγος καὶ κατ' αὐτῶν χρηταί. ἡμεῖς δὲ ὅτι τὰ φαινόμενα, εἴτε αἰσθητὰ εἴη εἴτε νοητά, πλείστης γέμει μάχης τῆς τε παρὰ φιλοσόφοις καὶ τῆς παρὰ τῷ βίῳ, πρότερον^{z)} ἐπελογοῦσάμεθα. τὸ δὲ νῦν ἔχον πρὸς τὴν ἐκκειμένην διαστολὴν ἐκείνο ῥητέον, ὅτι οὔτε φάσει χρώμενοι κινούμεν τὰ φαινόμενα, οὔτε μὴ φαινόμενοις, συγκρίνοντες δὲ αὐτὰ αὐτοῖς. εἰ μὲν γὰρ σύμφωνα εὐρίσκεται τὰ αἰσθητὰ τοῖς αἰσθητοῖς καὶ τὰ νοητὰ τοῖς νοητοῖς καὶ ἐναλλάξ^{α)}, ἴσως ἂν παρεχωροῦμεν αὐτὰ τοιαῦτα τυγχάνειν
 363 ὅποια φαίνεται. νῦν δὲ ἐν τῇ συγκρίσει ἀνεπίκριτον εὐρίσκοντες μάχην, καθ' ἣν τὰ ἕτερα ὑπὸ τῶν ἑτέρων ἐκβάλλεται· τῷ μῆτε πάντα θεῖναι δύνασθαι διὰ τὴν τοιαύτην μάχην, μῆτε τινὰ διὰ τὴν τῶν ἀντικειμένων ἰσοσθένειαν, μῆτε πάντ' ἐκβάλλειν διὰ τὸ
 P 528 μῆδὲν ἔχειν τοῦ φαίνεσθαι πιστότερον, ἐπὶ τὸ ἐπέχειν κατηντή-
 364 σαμεν. ἀλλ' ὁ λόγος ἐκ τῶν φαινόμενων τὴν πίστιν λαμβάνων ἐν τῷ ταῦτα κινεῖν καὶ ἑαυτὸν συνεκβάλλει· ὅπερ ἦν συναρπαζόντων τὸ ζητούμενον ἀνδρῶν. οὐ γὰρ ὁ λόγος ἐκ τῶν φαι-

nihil habemus quod sit his magis fide dignum; deinde, inquit, quae ea convellere vult oratio, ipsa a se ipsa evertitur. aut enim affirmatione solum utens ea evertit aut apparentibus aut non apparentibus. sed si affirmatione solum utatur, est fide indigna; facile enim licet contrariam affirmationem in medium adducere. 361. si autem non apparentibus, est rursus indigna fide, ut quae velit per ea quae non apparent ea quae apparent evertere. si autem iis quae apparent convellere apparentia instituit, omnino fide dignis hoc faciet, et ita ex se erunt fide digna quae apparent. quamobrem etiam contra ipsos valet haec ratio. 362. nos autem, quod quae apparent, sintue sensilia an cadant sub intelligentiam, magna lite et decertatione plena sint et apud philosophos et in vita humana, prius exposuimus. in praesentia autem adversus eam quae adducta est disiunctionem illud dicendum est, quod neque affirmatione sola utentes convellere aggredimur ea quae apparent, neque non apparentibus, sed apparentia cum apparentibus comparantes. nam si invenirentur sensilia consentire cum sensilibus et quae cadunt sub intelligentiam, cum iis quae sub eam cadunt et contra; fortasse concederemus ea esse talia qualia apparent. 363. nunc autem in comparatione invenientes pugnam quae non potest diiudicari, per quam alia ab aliis expelluntur, propterea quod neque omnia possimus admittere propter huiusmodi pugnam ac contentionem: neque aliqua propter pares contrariorum vires, neque omnia relicere propterea quod nihil habeant fide dignius quam quod appareant, devenimus ad sustinendam asseusionem. 364. sed oratio, inquit, quae ut fidem faciat sumit ex apparentibus, dum ea instituit convellere, se quoque simul evertit. at enim haec obiectio est eorum

γ) ἤτοι γὰρ φάσει μόνον] similis argumenti in Scepticos retorsio sect. 282.

z) πρότερον] sect. 354 sq.

α) καὶ ἐναλλάξ] et permutatis vicibus αἰσθητὰ consentiant νοητοῖς atque similiter αἰσθητοῖς νοητά. sic saepe noster vocabulo ἐναλλάξ utitur, ut notavi ad 1 Pyrrhon. sect. 9.

νομένων βεβαιούται, ἀλλὰ τὰ φαινόμενα ἐκ τοῦ λόγου κρατύνεται. καὶ εἰκότως. εἰ γὰρ διαφωνία ἐστὶ, τινῶν μὲν λεγόντων 365 αὐτὰ ὑποκείσθαι, τινῶν δὲ μηδαμῶς, ἐκ τοῦ λόγου ὀφείλει κατασταθῆναι. τούτου τε μάρτυρες εἰσιν οὐκ ἄλλοι τινὲς ἢ οἱ ἑτερόδοξοι, λόγῳ τ' ἀποδείξαι θέλοντες ὅτι ἀληθὴ ἐστὶ τὰ φαινόμενα, καὶ ἄλλως τῷ ὅτι τοῖς φαινόμενοις δεῖ πιστεύειν. οὐ 366 γὰρ τὰ φαινόμενα^{δ)} τοῦ λόγου ἀλλ' ὁ λόγος τῶν φαινόμενων βεβαιότερός^{ε)} ἐστὶν ὁ γε καὶ ἑαυτὸν κακεῖνα πιστούμενος. εἰ δὴ τὰ λήμματα τῆς ἀποδείξεως ἐστὶν ἀδηλα, ἀδηλος δὲ καὶ ἡ ἐπιφορά, τὸ δὲ ἐξ ἀδηλῶν συνεστὼς πάλιν ἀδηλον, ἢ ἀπόδειξις ἐστὶν ἀδηλος καὶ ἐπιζητεῖ τὸ παραστήσον αὐτῆς τὴν πίστιν, ὅπερ οὐκ ἐστὶν ἀποδείξεως. ἀλλ' οὐ δεῖ, φασί, πάντων ἀπόδειξιν 367 αἰτεῖν, τινὰ δὲ καὶ ἐξ ὑποθέσεως λαμβάνειν· ἐπεὶ οὐ δυνήσεται προβαίνειν ἡμῖν ὁ λόγος, ἂν μὴ δοθῇ τι πιστὸν ἐξ αὐτοῦ τυγχάνειν. ἀλλὰ πρῶτον καὶ ἡμεῖς ἐροῦμεν, ὅτι οὐκ ἐστὶν ἀναγκαῖον τὰς ἐκείνων δογματολογίας προβαίνειν^{ς)}, πλασματώδεις ὑπαρχούσας. εἴτα καὶ ποῖ προβήσονται; τῶν γὰρ φαινόμενων αὐτὸ 368 μόνον παριστάντων ὅτι φαίνεται, τὸ δ' ὅτι καὶ ὑπόκειται^{ι)},

qui arripiunt id de quo quaeritur. non enim ex iis quae apparent confirmatur oratio, sed oratione ea quae apparent confirmantur ac corroborantur. et merito. 365. si enim de iis dissentitur, aliquibus quidem dicentibus ea esse etiam res subiectas, aliquibus autem minime esse, id decidi debet oratione. huius autem rei non alios esse cupio testes quam illos ipsos qui sunt diversae sententiae, hi enim volunt oratione demonstrare quod vera sunt quae apparent, et alioqui oportere credere iis quae apparent. 366. non itaque ea quae apparent, oratione, sed iis quae apparent est firmior ac validior oratio, ut quae et sui et illorum fidem faciat. si autem demonstrationis sumptiones sunt obscurae, obscura etiam est illatio, quod autem constat ex obscuris rursus est et ipsum obscurum: demonstratio igitur est obscura et quaerit quod sit facturum ipsius fidem, quod quidem non est demonstrationis. 367. at non est, inquit, omnium postulanda demonstratio, sed sunt etiam quaedam sumenda ex hypothesi: neque enim poterit nobis procedere ratio, nisi datum fuerit aliquid ex se ipso esse fide dignum. sed primum nos dicemus, non esse necesse ut illorum procedant dogmatum rationes, cum sint figmentis non dissimiles. 368. deinde quo modo procedent? cum enim quae apparent hoc solum ostendant quod appareant, nequaquam

δ) οὐ γὰρ τὰ φαινόμενα] ita mss Ciz. et Savil. pro οὐ τὰ φαινόμενα P 528 γὰρ. paulo ante pro τὸ ὅτι potius τῷ ὅτι. pro λόγῳ δ' autem λόγῳ τ' [quae recepimus].

ς) ὁ λόγος τῶν φαινόμενων βεβαιότερος] verba propemodum similia in S. Petri apostoli epistola posteriore 1 19 ἔχομεν βεβαιότερον τὸν προφητικὸν λόγον.

ι) δογματολογίας προβαίνειν] scita Dogmaticorum atque κυρίας δόξας concedi et sine contradictione admitti. solennis disputantium vox est, quando propositionem in argumento adversarii concedunt, ut dicant *transcat maior*, hoc est προβαίνετω. ita sect. 377 προῦβαινεν ὁ λόγος. pro voce προβαίνειν sect. 369 utitur verbo προκόπτειν et sect. 436 περιβαίνειν.

ε) ὅτι καὶ ὑπόκειται] constat quidem quod sensibus ita videatur, at non aequae hinc constat num etiam subiectum sensibus oblatum vere sic atque in natura sua se habeat. in hanc sententiam multa disseruntur 1 Pyrrhon. sect. 93 sq. 112 sq. etc. recte autem τὸ δ' ὅτι ut mss, male inferius τὸ δ' ὅτι ubi ms Ciz. itidem τὸ δ' ὅτι.

μηκέτι προσισχυόντων διδάσκειν, τιθέσθω καὶ τὰ λήμματα τῆς ἀποδείξεως ὅτι φαίνεται καὶ ἡ ἐπιφορὰ ὁμοίως· ὥδε γὰρ συναχθήσεται τὸ ζητούμενον, καὶ οὐ παραχθήσεται ἡ ἀλήθεια, μενόντων ἡμῶν ἐπὶ ψιλλῆς φάσεως καὶ τοῦ οἰκείου πάθους. τὸ δ' ὅτι οὐ μόνον φαίνεται ἀλλὰ καὶ ὑπόκειται θέλειν περισπᾶν, ἀνδρῶν ἐστὶ μὴ τῷ ἀναγκαίῳ πρὸς τὴν χρεῖαν ἀρκουμένων ἀλλὰ 369 καὶ τὸ δυνατόν συναρπάζειν ἐσπουδακότων. καθόλου τε ἐπεὶ οὐχ ἡ ἀπόδειξις μόνον ἐξ ὑποθέσεως προκόπτειν ἀξιούται τοῖς Δογματικοῖς ἀλλὰ καὶ ὅλη σχεδὸν φιλοσοφία, πειρασόμεθα κατὰ τὸ P 529 δυνατόν ὀλίγα διεξελθεῖν πρὸς τοὺς ἐξ ὑποθέσεως τινα λαμβάνοντας¹⁾). ταῦτα γὰρ ἂ φασιν ἐξ ὑποθέσεως λαμβάνειν, εἰ μὲν πιστὰ ἐστὶ διὰ τὸ ἐξ ὑποθέσεως εἰληφθαι, πιστὰ φανήσεται καὶ τὰναντία τούτοις ἐξ ὑποθέσεως ληφθέντα· καὶ ταύτῃ θήσομεν τὰ μαχόμενα. εἰ δὲ ἐπὶ τούτων, φημὶ δὲ τῶν ἐναντίων, πρὸς πίστιν ἢ ὑπόθεσιν ἀσθενῆς, καὶ ἐπ' ἐκείνων γενήσεται· ὥστε 371 οὐδέτερον πάλιν ὑποθησόμεθα. τοῦτό τε ὃ ὑποτίθεται τις, ἢτοι ἀληθές ἐστὶ καὶ τοιοῦτον ὅλον αὐτὸ ὑποτίθεται ἢ ψεῦδος· καὶ εἰ μὲν ἀληθές, ἐαυτὸν ἀδικεῖ ὃ ὑποτιθέμενος τοῦτο, εἴγε δυνάμενος αὐτὸ μὴ αἰτεῖσθαι, ἀλλ' αὐτόθεν λαμβάνειν ὡς ἀληθές, εἰς πρᾶγμα συμφεύγει²⁾ ὑποψίας πλήρεις, εἰς τὴν ὑπόθεσιν αἰτούμενος τὸ αὐτόθεν ἀληθές. εἰ δὲ ψεῦδός ἐστιν, οὐκέτι αὐτὸν ἀλλὰ τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων ἀδικεῖ ὃ τῇ ὑποθέσει χρώμενος, τὸ μὴ ὂν ἀξίων αὐτῷ³⁾ αὐτόθεν συγχωρηθῆναι ὡς ὂν καὶ

autem possint ostendere quod sint etiam res subiectae, ponantur et sumptiones demonstrationis quod apparet et similiter illatio: sic enim colligetur quod in quaestione est, non autem adducetur veritas, manentibus nobis in nuda affirmatione et propria affectione. quod autem non solum appareat, sed sit etiam res subiecta, velle inde attrahere, est eorum qui non sunt contenti necessario uti, sed etiam student arripere quod potest fieri. 369. in summa autem quoniam non solum demonstrationem censent ex hypothesi procedere Dogmatici, sed etiam totam propemodum philosophiam, tentabimus pauca persequi pro viribus adversus eos qui sumunt aliquid ex hypothesi. 370. ea enim quae dicunt se sumere ex hypothesi, si fide digna sunt propterea quod ea sumpserint ex hypothesi, fide digna quoque apparebunt quae sunt his contraria, sumpta ex hypothesi; et ea ratione ponemus quae inter se pugnant. si autem in his, in contrariis, inquam, ad fidem faciendam imbecilla est hypothesis, erit etiam in illis: quamobrem neutra ponemus per hypothesim. 371. hoc autem quod ponit quispiam per hypothesim, aut est verum et tale quale ipsum ponit aut falsum, si verum est, sibi ipsi facit iniuriam qui hoc ponit per hypothesim; siquidem cum possit ipsum non petere, sed ex se sumere tamquam verum, confugit ad rem plenam suspicionem, ut qui petat ad hypothesim rem quae ex se ipsa est vera. si est falsa, non sibi sed rerum naturae facit iniuriam, qui utitur hypothesi, ut qui velit sibi id quod non est ex eo ipso concedi tamquam quod sit et co-

P 529 f) πρὸς τοὺς ἐξ ὑποθέσεως τινα λαμβάνοντας] ita scripsi ex ms Ciz. pro εἰ, quoniam sequitur ταῦτα. conferendaque sunt quae de eodem argumento noster 1 Pyrrhon. sect. 173 et adv. Geometras sect. 7 sq. et hoc ipso libro supra sect. 343.

g) εἰς πρᾶγμα συμφεύγει] ms Ciz. ὡς πρᾶγμα. Hesych. ὡς ἡμᾶς πρὸς ἡμᾶς. sic in proverbio: τὸν ὁμοιον ὁ θεὸς ἀγεί ὡς τὸν ὁμοιον. tamen puto hoc loco illud ὡς a librario ex antecedenti ὡς ἀληθές repetitum.

h) αὐτῷ] ita ms Ciz. pro αὐτῷ, atque iam alibi notavi promiscue haec poni in veteribus libris αὐτῷ, αὐτῷ, ἐαυτῷ.

τὸ ψεῦδος βιαζόμενος λαμβάνειν¹⁾ ὡς ἀληθές. καὶ μὴν εἴπερ 372 πᾶν τὸ ἀκολουθοῦν τοῖς ἐξ ὑποθέσεως ληφθεῖσιν ἀξιοῖ τις βέβαιον εἶναι, ὅλην συγγέει τὴν φιλόσοφον ζήτησιν· εὐθέως γὰρ ὑποθησόμεθα τὰ τρία τέσσαρα εἶναι, καὶ συνάξομεν ὡς ἀκολουθοῦν τὸ τὰ ἐξ ὀκτώ ὑπάρχειν. ἔσται δὲ τοῦτο ἀληθές τῷ τὰ ἐξ δις τρία ὑπάρχειν²⁾). εἰ δὲ λέγοιεν πρὸς ἡμᾶς ὅτι ἀταπὸν 373 ἐστὶ τὸ τοιοῦτο· δεῖ γὰρ βέβαιον εἶναι τὸ ὑποτεθέν, ἵνα συνομολογηθῇ καὶ τὸ ἀκολουθοῦν τούτῳ· καὶ τὸ παρ' ἡμῶν ἀκούσονται τὸ μηδὲν αὐτόθεν ἀξιούντων λαμβάνειν, πᾶν δὲ τὸ τιθέμενον μετ' ἀκριβείας τίθεσθαι. πρὸς τούτοις εἰ τὸ ὑποτιθέ- 374 μενον, ἢ ὑποτίθεται, βεβαίον ἐστὶ καὶ ἀσφαλές, μὴ ταῦτα ὑποτιθέσθωσαν οἱ δογματικῶς φιλοσοφοῦντες τὰ ἐξ ὧν συνάγουσι τὸ ἀδύνατον, ἀλλ' αὐτὸ τὸ ἀδύνατον, τοντέστι μὴ τὰ λήμματα τῆς ἀποδείξεως ἀλλὰ τὴν ἐπιφορὰν. ἀλλὰ καὶ μυριάκις τοῦθ' ὑποθῶνται, οὐκ ἐστὶ πιστὸν διὰ τὴν ἀδελότητα καὶ τὴν περὶ αὐτοῦ ζήτησιν. φανερόν δὴ πονοῦν, ὅτι οὐδὲ ἐὰν τὰ λήμματα τῆς ἀποδείξεως διχα ἀποδείξεως αἰτήσωνται, ἀνύουσι τι πρὸς πίστιν, διὰ τὸ καὶ ταῦτα τῶν ἀμφισβητησίμων ὑπάρχειν. νῆ Δία, ἀλλ' 375 εἰώθασιν ὑποτυγχάνοντες λέγειν, ὅτι πίστις ἐστὶ τοῦ ἐρρωσθαι P 530 τὴν ὑπόθεσιν, τὸ ἀληθές εὐρίσκεισθαι ἐκεῖνο τὸ τοῖς ἐξ ὑποθέσεως³⁾ ληφθεῖσιν ἐπιφερόμενον. εἰ γὰρ τὸ τούτοις ἀκολουθοῦν ἐστὶν ὑγιές, κακείνα οἷς ἀκολουθεῖ ἀληθῆ καὶ ἀναμφίλεκτα καθέστηκε. καὶ πόθεν ἔχομεν, ἔρεῖ τις, δεῖξαι ὅτι τὸ ἀκολουθοῦν 376 τῷ ἐξ ὑποθέσεως ληφθέντι ἀληθές ἐστιν; ἀρά γε ἐξ αὐτοῦ ἢ

gat falsum sumere tamquam verum. 372. quin etiam si quisquam velit firmum esse et stabile quidquid est consequens iis quae sumpta sunt ex hypothesi, confundit universam philosophicam inquisitionem: statim enim ponemus tria esse quattuor, et colligemus tamquam consequens sex esse octo. erit enim hoc verum, siquidem sex his tria sunt. 373. quodsi nobis dicant hoc esse absurdum, oportere enim firmum esse ac stabile quod positum est per hypothesim, ut constiteamur id quod est ei consequens: a nobis quoque audient, non oportere quidquam velle ex se ipso sumere, quidquid autem ponitur, accurate et exacte ponere. 374. praeterea si quod ponitur per hypothesim, quatenus ponitur, est firmum ac stabile, ne ea ponant qui philosophantur dogmaticae, ex quibus colligunt id quod est obscurum, sed hoc ipsum obscurum potius, hoc est, non sumptiones demonstrationis, sed illationem. verum etiamsi hoc millies posuerint per hypothesim, non est fide dignum, propterea quod res sit obscura et quod de eo sit quaestio. unde perspicuum est utique, quod nec si petierint sumptiones demonstrationis absque demonstratione, ad fidem faciendam nihil efficiant, propterea quod ea quoque sint ex dubitabilibus. 375. atqui solent respondere et dicere, sane vero, at hoc fidem facit quod firma ac valida sit hypothesis, quoniam verum invenitur illud quod inferitur ex iis quae sumpta sunt ex hypothesi. nam si recte se habet id quod est his consequens, illa quoque sunt vera et minime dubia ex quibus consequitur. 376. sed unde, dicet quispiam, poterimus ostendere quod verum sit id quod est consequens ei quod sumptum

1) βιαζόμενος λαμβάνειν] sic Exod. 19 24 μὴ βιάζεσθωσαν ἀναβῆναι. Luc. 16 16 πᾶς εἰς αὐτὴν βιάζεται, scil. εἰσελθεῖν. Clemens Alex. libro Quis dives salvetur c. 21 αὕτη μόνον βία καλή, θεὸν βιάσασθαι καὶ παρὰ θεοῦ ζωὴν ἀρπάσαι, ubi iungenda sunt βιάσασθαι ἀρπάσαι.

h) τῷ τὰ ἐξ δις τρία ὑπάρχειν] sic lege pro ὀκτώ ὑπάρχειν quod ex superiore librarius repetierat, et confer librum adv. Geometras sect. 11.

i) τὸ τοῖς ἐξ ὑποθέσεως] ita recte ms Ciz. pro το τῆς.

ἐκ τῶν λημμάτων οἷς ἀκολουθεῖ; ἀλλ' ἐξ αὐτοῦ μὲν οὐκ ἂν εἴη· ἀδύνατον γὰρ ἔστιν. ἐκ δὲ τῶν λημμάτων, οὐδ' οὕτως· περὶ γὰρ τοῦτου ἔστιν ἡ μάχη καὶ δεῖ αὐτὸ πρότερον κατασταθῆναι.
 377 οὐ μὴν ἀλλὰ ἔστι γε καὶ τὸ ἀκολουθοῦν τοῖς ἐξ ὑποθέσεως ληφθεῖσιν ἀληθές· οὐ μὴν παρὰ τοῦτο καὶ τὰ ἐξ ὑποθέσεως ληφθέντα γενήσεται ἀληθῆ. εἰ μὲν γὰρ μόνον κατ' αὐτοὺς τῷ ἀληθεῖ εἴπετο ἀληθές, προὔβαινε ὁ λόγος, καὶ τοῦ ἀκολουθοῦντος τῷ ἐξ ὑποθέσεως ληφθέντι ὄντος ἀληθοῦς γίνεσθαι τὸ
 378 ἐξ ὑποθέσεως ληφθέν ἀληθές. νῦν δὲ ἐπεὶ καὶ ψεύδει ψεύδος^{μ)}, φασὶν, ἀκολουθεῖ καὶ ψεύδει ἀληθές^{ν)}, οὐ κατ' ἀνάγκην, εἰ τὸ λήγον ἔστιν ἀληθές, καὶ τὸ ἡγούμενον ἔστι ἀληθές, ἀλλ' ἐνδέχεται, τοῦ λήγοντος ἀληθοῦς ὄντος, τὸ ἡγούμενον ὑπάρχειν ψεύδος. ὁδοῦ μὲν οὖν πάρεργον, ὡς φασί, καὶ παρενθήκης τοσαῦτα εἰρησθῶ περὶ τοῦ μὴ δεῖν ἐξ ὑποθέσεως κατάρχεσθαι
 379 τὴν ἀπόδειξιν. ἀκολουθῶς δ' ὑποδεικτέον, ὅτι καὶ εἰς τὸν δι' ἀλλήλων τρόπον^{ο)} ἐμπέπτωκεν· ὃ ἔστιν ἀπορώτερον. ὅτι μὲν γὰρ τῶν ἀδύλων ἔστιν ἡ ἀπόδειξις, προκατεστησάμεθα. πᾶν δὲ ἀδύλον ἐπικρίσεως δεῖται, τὸ δὲ ἐπικρίσεως δέουσαν κριτηρίου χρήσει τοῦ παρυστήσαντος, εἴτε ὕγιές ἐστιν εἴτε μὴ τοιοῦτον. ὥσπερ γὰρ τὸ μετρηθῆναι ὀφείλον οὐ χωρὶς μέτρου μετρεῖσθαι πέφυκε, καὶ πᾶν τὸ κανονιζόμενον οὐ χωρὶς κανόνος κανονίζεται· οὕτω καὶ τὸ κρινόμενον οὐ χωρὶς κριτηρίου δοκιμάζεται.
 380 ἐπεὶ οὖν καὶ τὸ εἰ ἔστι κριτήριον^{ρ)} ἐζητήται, τῶν μὲν μηδὲν εἶναι φασί, τῶν δὲ εἶναι, τῶν δὲ ἐν ἐποχῇ τοῦτο φυλαξάν-

est ex hypothesi? numquid ex se ipso an ex sumptionibus e quibus sequitur? sed ex se quidem minime possumus; est enim obscurum, sed nec ex sumptionibus; de eo enim depugnatur et oportet ipsum prius constitui. 377. verum age, esto quod verum sit consequens iis quae sumpta sunt ex hypothesi: non tamen idcirco etiam ea quae sumpta sunt ex hypothesi erunt vera. nam siquidem ex eorum sententia ex vero solum sequeretur verum, procederet oratio, atque si sit verum id quod est consequens ei quod sumptum est ex hypothesi, verum quoque esset quod sumptum ex hypothesi. 378. nunc autem quoniam dicunt etiam ex falso sequi falsum et ex falso verum, non necessario si consequens est verum, erit etiam verum antecedens, sed contingit aliquando cum sit verum consequens, esse falsum antecedens. atque obiter quidem, ut aiunt, et digressionis loco hactenus dictum sit, quod non debeat demonstratio incipere ab hypothesi. 379. consequenter autem ostendendum est, quod etiam incidit in vitiosum modum probandi mutuo alterum per alterum; quod quidem est gravius dubium. nam quod demonstratio quidem sit ex iis quae sunt obscura, prius constituimus. quidquid autem est obscurum indiget diiudicatione, quod autem indiget diiudicatione, eget eo quod sit iudicatum, idne sit probum an non. quomodo enim quod est metiendum, id absque mensura secundum naturam metiri non licet, et quidquid est ad regulam dirigendum, absque regula non dirigitur; ita etiam quod indicatur, non indicatur absque eo quod vim habet indicandi. 380. quoniam ergo quaesitum est an sit aliquid veri falsique criterium, cum alii quidem dixerint nullum esse, alii vero esse aliquod, alii

μ) καὶ ψεύδει ψεύδος, φασί, ἀκολουθεῖ] ut: si terra volat, alas habet terra. supra sect. 113.

ν) καὶ ψεύδει ἀληθές] ut: si terra volat, existit terra. ibid. sect. 114.

ο) εἰς τὸν δι' ἀλλήλων τρόπον] 2 Pyrrhon. sect. 183.

ρ) εἰ ἔστι κριτήριον] hac de re uberrime libro superiore sect. 47 sq.

τῶν, πάλιν δεῖσει τὸ ὅτι ἔστι κριτήριον ἀποδειχθῆναι διὰ τινος ἀποδείξεως. ἀλλὰ δὴ ἴν' ἔχωμεν ἀπόδειξιν πιστήν, ἀναστρέφειν ἐπὶ τὸ κριτήριον δεῖσει, καὶ οὕτω μήτε ταύτην πρὸ ἐκείνου ἔχοντες πιστὴν μήτε ἐκεῖνο πρὸ ταύτης βέβαιον ὁμολογεῖν τὴν περὶ ἀμφοτέρων ἐποχὴν. ἐνέσται οὖν σὺν τοῖς εἰρημένοις καὶ τῆς ἐπι-
 381 νοίας κινεῖν τὴν ἀπόδειξιν. καίτοι εἰ ἐπενοεῖτο^{q)}, οὐ πάντως ἂν P 531 ὑπῆρχε· πολλὰ γὰρ ἔστιν ἅπερ ἐπινοεῖται μὲν, ὡς ἔφη^{ρ)}, οὐ μετέχει δὲ τινος ὑπάρξεως. νῦν δὲ ὅταν καὶ ἡ ἐπίνοια εὐρίσκηται ἀδύνατος ἡ τῆς ἀποδείξεως, ἀναμφιλέτως καὶ ἡ τῆς ὑπάρξεως ἐλπίς ἀποκόπτεται. δυοῖν οὖν οὕσων ἀποδείξεων, τῆς τε γενικῆς
 382 καὶ τῆς εἰδικῆς^{ς)}, τὴν μὲν γενικὴν αὐτόθεν εὐρήσομεν ἀνεπι- νόητον^{ς)}. οὐδεὶς γὰρ ἡμῶν οἶδε γενικὴν ἀπόδειξιν, οὐδὲ διὰ ταύτης πώποτε τι δεδύνηται πειρασθῆσαι. καὶ ἄλλως ἄξιον
 383 πυνθίσθαι, πότερον λήμματα ἔχει καὶ ἐπιφορὰν ἢ τοιαύτη ἀπό- δειξις ἢ οὐκ ἔχει. καὶ εἰ μὲν οὐκ ἔχει, πῶς ἔτι δύναται νοηθῆ- ναι ἀπόδειξις, εἴγε ἡ πύσης ἀποδείξεως νόησις οὐ χωρὶς τῶν αὐτῆς λημμάτων καὶ τῆς ἐπιφορᾶς συνίσταται; εἰ δὲ ἔχει ἐκά- τερα, τουτέστι τὰ λήμματα καὶ τὴν ἐπιφορὰν, εἰδικὴ τίς ἐστιν ἀπόδειξις. εἰ γὰρ πᾶν τὸ ἀποδεικνύμενον καὶ πᾶν τὸ ἀποδεικνύον
 384 τῶν ἐπὶ μέρους ἐστίν, ἀνάγκη καὶ τὴν ἀπόδειξιν μίαν εἶναι τῶν εἰδικῶν. ἣν δὲ γε ἡμῖν ὁ λόγος οὐ περὶ τῆς εἰδικῆς ἀλλὰ τῆς γενικῆς· οὐκ ἄρα ἐπινοεῖται ἡ γενικὴ ἀπόδειξις· καὶ μὴν οὐδέ γε ἡ εἰδική. ἐλέγετο γὰρ τοῖς Δογματικοῖς ἡ ἀπόδειξις λόγος εἰ-
 385

vero se continuerint in sustinenda assensione; rursus oportebit ostendere per aliquam demonstrationem quod sit aliquod criterium veri falsique. sed ut habeamus fide dignam demonstrationem, oportebit ad criterium reverti, et ita cum nec eam ante illud habeamus fide dignam neque illud ante eam firmum ac stabile, fateri esse sustinendam de utrisque assensionem. 381. libet autem praeter ea, quae dicta sunt, etiam ex ipsa illius notione convellere demonstrationem. quamquam etsi mente concipi posset eius notio, non propterea statim existeret: multa enim sunt quae mente quidem concipiuntur, ut dixi, non tamen habent ullam partem existentiae. nunc autem cum etiam conceptio demonstrationis invenitur non posse esse in mente, citra controversiam spes quoque existentiae eius abscinditur. 382. cum sint ergo duae demonstrationes, nempe in genere et in specie, eam quidem quae est in genere, eo ipso inveniemus mente concipi non posse; nemo enim nostrum novit demonstrationem in genere, neque per eam nunquam potuit aliquid ostendere. 383. et alioqui operae pretium est interrogare, habeatne ea demonstratio sumptiones et illationes an non. et si quidem non habet, quomodo potest adhuc mente concipi demonstratio, siquidem nullius demonstrationis notio constat absque suis sumptionibus et illatione? sin autem habet utraque, nempe sumptiones et illationem, est quaedam specialis demonstra- tio. 384. nam si quidquid demonstratur et quidquid demonstrat, est ex iis quae sunt singularia, necesse est etiam demonstrationem esse unam ex specialibus. sermo autem erat nobis non de speciali, sed de demonstratione in genere: non ergo mente concipi potest demonstratio in genere; sed nec specialis. 385. dicebatur enim a Dogmaticis demonstratio esse argumentatio

q) εἰ ἐπενοεῖτο] de distinctione inter ἐννοιαν sive πρόληψιν, et κατάλη- P 531 ψιν atque ὑπάρξιν dictum supra sect. 332 sq.

ρ) ὡς ἔφη] sect. 334.

ς) τῆς τε γενικῆς καὶ τῆς εἰδικῆς] sect. 337 sq.

ς) γενικὴν ἀνεπινόητον] confer 2 Pyrrhon. sect. 172.

ναί^{γ)} κατὰ συναγωγὴν διὰ τινων φαινόμενων ἐκκαλύπτων τι ἄδηλον. ἤτοι ὅν τὸ πᾶν σύστημα, τουτέστι τὸ ἐκ τῶν λημμάτων καὶ τῆς ἐπιφορᾶς νοούμενον, ἀπόδειξις ἦν, ἢ τὰ μὲν λήμματα μόνον ἐστὶν ἀπόδειξις, ἢ δὲ ἐπιφορὰ τὸ ἀποδεικνύμενον. ὁποῖον δ' ἂν εἰπωσι τούτων, σαλεύεται ἡ τῆς ἀποδείξεως ἐπίνοια. εἰ μὲν γὰρ τὸ σύνθετον ἐκ τῶν λημμάτων^{γ)} καὶ τῆς ἐπιφορᾶς ἐστὶν ἀπόδειξις, ἀνάγκη ἄδηλον τι περιέχουσαν τὴν ἀπόδειξιν εὐθὺς ἄδηλον εἶναι, τοιαύτην δὲ καθίστηκυῖαν δεῖσθαι τινος ἀποδείξεως, ὅπερ ἄτοπον. τοίνυν οὐκ ἂν εἴη τὸ ἐκ τῶν λημμάτων καὶ τῆς ἐπιφορᾶς συνεστὼς ἀπόδειξις, εἴγε ὅτε ἄδηλον οὐτε ἀποδείξεως δεομένην νοούμεν τὴν ἀπόδειξιν. ἔτι ἡ ἀπόδειξις τῶν πρὸς τι^{δ)} ἐστίν· οὐ γὰρ εἰς ἑαυτὴν νενόηται οὐδὲ κατὰ περιγραφὴν νενόηται^{ε)}, ἀλλ' ἔχει τι οὗ ἐστὶν ἀπόδειξις. εἰ οὖν ἡ ἐπιφορὰ ἐμπεριέληται αὐτῇ, πᾶν δὲ τὸ πρὸς τι ἐκτός ἐστιν ἐκείνου τοῦ πρὸς ᾧ λέγεται πρὸς τι, πρὸς οὐδὲν ἐστὶν ἡ ἀπόδειξις νοούμενη, ἐπεὶ περ ἡ ἐπιφορὰ ἐμπεριέχεται αὐτῇ. ἀλλὰ καὶ ἑτέραν^{α)} ὑποστησάμεθα ἐπιφορὰν ἐκτός, πρὸς ἣν ἡ ἀπόδειξις νοηθήσεται, δύο γενήσονται ἐπιφοραὶ κατὰ τὸν τόπον^{β)}, μία μὲν ἡ ἐν τῇ ἀποδείξει περιεχομένη, δευτέρα δὲ ἡ ἐκτός, πρὸς ἣν νοεῖται ἡ ἀπόδειξις· ἄτοπον δὲ γέ μιν ἀποδείξεως δύο λέγειν ἐπιφορὰς. οὐκ ἄρα τὸ ἐκ λημμάτων καὶ

quae firmiter colligendo per quaedam quae apparent aperit obscurum. aut ergo universum compositum, hoc est quod intelligitur ex sumptionibus et illatione, est demonstratio, aut sumptiones solum sunt demonstratio, illatio autem id quod demonstratur. utrumvis autem horum dixerint, labefactatur notio demonstrationis. 386. nam siquidem id, quod est compositum ex sumptionibus et illatione, est demonstratio, necesse est ut demonstratio quae continet aliquid obscurum, sit protinus et ipsa obscura; si sit autem eiusmodi, necesse est ut egeat aliqua demonstratione, quod quidem est absurdum. quod ergo constat ex propositionibus et illatione nequaquam fuerit demonstratio, siquidem intelligimus demonstrationem neque obscuram neque egentem demonstratione. 387. praeterea demonstratio est ex iis quae referuntur ad aliquid: neque enim ad se ipsam inclinatur neque in se circumscribi intelligitur, sed habet aliquid cuius est demonstratio. si ergo illatio fuerit in eo comprehensa, quidquid autem refertur ad aliquid est extra illud ad quod dicitur relatum; ad nihil refertur mente sic concepta demonstratio, siquidem in ea iam comprehendebatur illatio. 388. sed etsi aliam extrinsecus constituerimus illationem, ad quam relata intelligitur demonstratio, duae erunt rei demonstrandae loco illationes, una quidem quae continetur in demonstratione, secunda autem quae extra, ad quam relata intelligitur ac mente concipitur demonstratio. absurdum est autem unius demonstrationis dicere duas esse illationes. non est

α) ἡ ἀπόδειξις λόγος εἶναι] fuit haec definitio demonstrationis supra sect. 301 sq. et 2 Pyrrhon. sect. 135 etc.

β) τὸ σύνθετον ἐκ λημμάτων] lib. 2 Pyrrhon. sect. 173 sq.

γ) ἡ ἀπόδειξις τῶν πρὸς τι] ib. 173.

δ) οὐδὲ κατὰ περιγραφὴν νενόηται] demonstratio non concipitur tamquam res absoluta, quae in se circumscribitur, neque ad aliam rem respiciat. sic infra sect. 394 οὐ τῶν κατὰ περιγραφὴν καὶ ἀπολύτως νοουμένων ἐστὶν ἡ ἀπόδειξις, ἀλλὰ τῶν πρὸς τι.

ε) καὶ ἑτέραν] ita recte editi pro ἑτέροις, quod legit Hervetus atque est in ms Ciz.

β) κατὰ τὸν τόπον] al. τρόπον hoc praeto, vel λόγον in argumento eodem.

ἐπιφορᾶς συνεστὼς ἐστὶν ἀπόδειξις.λείπεται τοίνυν τὸ ἐκ τῶν λημμάτων λέγειν μόνον ἀπόδειξιν εἶναι· ὅπερ ἦν εὐηθές. τοῦτο γὰρ οὐδὲ λόγος ἐστὶ τὴν ἀρχὴν, ἀλλὰ πρᾶγμα ἑλλιπές καὶ ἀδιανόητον, εἴγε οὐδεὶς φησι τῶν νοῦν ἔχοντων τὸ τοιοῦτον κατ' ἰδίαν· εἰ ἐστὶ κίνησις, ἐστὶ κενόν· ἀλλὰ μὴν ἐστὶ κίνησις, ἢ λόγον^{α)} εἶναι ἢ διάνοιάν τινα σώζειν. εἰ οὖν μήτε τὸ ἐκ τῶν λημμάτων καὶ τὸ ἐκ τῆς ἐπιφορᾶς σύνθετον νοεῖται ἀπόδειξις, μήτε τὸ ἐκ τῶν λημμάτων μόνον, ἀνεπινόητός ἐστιν ἡ ἀπόδειξις. ἔτι ἡ ἀποδεικνύουσα ἀπόδειξις ἤτοι πρόδηλος οὕσα προδή- 389 λον^{α)} ἐστὶν ἀπόδειξις ἢ ἄδηλος ἀδήλου ἢ ἄδηλος προδήλου ἢ προδήλος ἀδήλου· οὐδὲν δὲ τούτων, ὡς παραστήσομεν· οὐκ ἄρα ἐστὶ τι ἀπόδειξις. καὶ δὴ πρόδηλος μὲν προδήλου οὐ δύναται 390 τυγχάνειν ἀπόδειξις, ἐπεὶ τὸ πρόδηλον οὐ χρήζει ἀποδείξεως, ἀλλ' ἐξ αὐτοῦ γνώριμον καθίστηκεν· ἄδηλος δὲ ἀδήλου πάλιν οὐκ ἂν εἴη ἀπόδειξις, παρ' ὅσον αὐτῇ χρειαζέται τοῦ πυριστάντος ἄδηλος οὕσα, καὶ οὐχ ἑτέρου τινος γενήσεται παραστατική. ὡσαύτως δὲ οὐδὲ ἄδηλος προδήλου· ἀμφότερα γὰρ συνδραμεί- 393 ται ἀπορα. τό τε γὰρ ἀποδεικνύμενον οὐ δεήσεται τινος ἀποδείξεως προδήλου ὄν, ἢ τε ἀπόδειξις χρειαζέται τοῦ καταστήσαντος αὐτὴν ἄδηλος οὕσα. ὥστε οὐδὲ ἄδηλος προδήλου γένοιτ' ἂν ποτε ἀπόδειξις. λείπεται λέγειν ὅτι πρόδηλος ἀδήλου· ὁ καὶ αὐτὸ 394 τῶν ἀπόρων ἐτύγχανεν. εἰ γὰρ οὐ τῶν κατὰ περιγραφὴν^{β)} καὶ ἀπολύτως νοουμένων^{γ)} ἐστὶν ἡ ἀπόδειξις, ἀλλὰ τῶν πρὸς τι, τὰ

ergo demonstratio id quod constat ex propositionibus et illatione. 389. restat ergo ut id solum quod constat ex sumptionibus, dicatur esse demonstratio. quod quidem est stultum. hoc enim neque est omnino argumentatio, sed res manca ac deficiens et quae intelligi non potest, siquidem nullus qui sapit dicit hoc 'si est motus, est inane; atqui est motus', se inactum ita habere consecutionem aut aliquam servare sententiam. 390. si ergo neque quod est compositum ex sumptionibus et ex illatione, mente concipi potest demonstratio, neque id quod constat solum ex sumptionibus, intelligi ac mente concipi non potest demonstratio. 391. praeterea demonstratio aut manifesta est rei manifestae demonstratio aut obscurae obscura aut obscura manifestae aut manifesta obscurae. nihil est autem horum, ut ostendimus; non est ergo aliquid demonstrationis. 392. nam manifesta quidem manifestae rei demonstratio esse non potest, quandoquidem manifestum non indiget demonstratione, sed ex se manifestum sit; obscura autem rei obscurae rursus non fuerit demonstratio, quandoquidem ipsa indigebit aliquo quod eam ostendat, cumque sit obscura ipsa, non aliud quidquam ostendet. 393. similiter neque obscura rei manifestae; utraque enim concurrent dubia, nam et quod demonstratur, non indigebit aliqua demonstratione, cum sit manifestum, et demonstratio indigebit eo quod sit eam ostensurum, cum sit obscura. quomobrem neque obscura rei manifestae umquam fuerit demonstratio. 394. restat ergo ut dicatur manifesta rei obscurae; quod ipsum quoque est ex dubiis, si enim non ex rebus quae circumscriptae et absolute intelliguntur est demonstratio, sed ex iis quae referuntur ad aliquid; quae an-

α) ἢ λόγον] ita legendum utique pro ἢ λῆγον ex 2 Pyrrhon. sect. 176. in ms Ciz. ἄλητον, nullo sensu.

β) ἤτοι πρόδηλος προδήλου] confer 2 Pyrrhon. sect. 177 sq.

γ) οὐ τῶν κατὰ περιγραφὴν] supra sect. 387.

δ) ἀπολύτως νοουμένων] ἀπόλυτα dixit sect. 273.

δὲ πρὸς τι, ὡς ἐδείξαμεν^{g)} ἐν τῇ περὶ σημείου ζητήσει, συγκαταλαμβάνεται ἀλλήλοις, τὰ δὲ συγκαταλαμβανόμενα οὐκ ἐξ ἀλλήλων ἐκκαλύπτεται, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν ἐστὶ πρόδηλα· οὐκ ἐστὶν ἡ ἀπόδειξις πρόδηλος ἀδήλου ἀπόδειξις διὰ τὸ κακίνο συγκατα-
 395 λαμβανόμενον αὐτῇ δι' αὐτοῦ προπίπτειν. εἰ οὖν μήτε ὡς φαινόμενον φαινομένου ἐστὶν ἀπόδειξις μήτε ὡς ἀδήλον ἀδήλου μήτε ὡς ἀδήλον φαινομένου μήτε ὡς φαινόμενον ἀδήλου, πᾶρά δὲ ταῦτα οὐδέν ἐστι, λεκτέον μηδὲν εἶναι ἀπόδειξιν.

396 Ἀκολουθῶν δὲ τοῖς εἰρημένοις, ἐπεὶ καὶ οἱ Στωϊκοὶ μάλιστα δοκοῦσιν^{h)} ἐξηκριβώκεναι τοὺς ἀποδεικτικούς τρόπους, φέρε καὶ πρὸς τούτουςⁱ⁾ ὀλίγα διεξέλθωμεν παριστάντες, ὅτι τὸ ὅσον ἐπὶ ταῖς ὑποθέσεσιν αὐτῶν τάχα μὲν^{k)} πάντα ἐστὶν ἀκατάληπτα, 397 ἰδιαιτέρον δὲ ἡ ἀπόδειξις. ἐστὶ μὲν οὖν ἡ ἀπόδειξις, ὡς ἐστὶ παρ' αὐτῶν ἀκούειν, καταληπτικῆς φαντασίας συγκατάθεσις^{l)}, ἣτις διπλοῦν ἔοικεν εἶναι πρᾶγμα, καὶ τὸ μὲν τι ἔχειν ἀκούσιον, τὸ δὲ ἐκούσιον καὶ ἐπὶ τῇ ἡμετέρᾳ κρίσει κείμενον. τὸ μὲν γὰρ φαντασιωθῆναι ἀβούλητον ἦν καὶ οὐκ ἐπὶ τῷ πάσχοντι ἔκειτο, ἀλλ' ἐπὶ τῷ φαντασιῶντι τὸ οὕτως διατεθῆναι, οἷον λευκαντικῶς λευκοῦ ὑποπεσόντος χρώματος, ἢ γλυκαντικῶς γλυκὸς τῇ γεύσει προσυχθέντος. τὸ δὲ συγκαταθέσθαι τούτῳ τῷ κινήματι

tem referuntur ad aliquid, ut ostendimus cum disquireremus de signo, simul inter se comprehenduntur, quae autem simul comprehenduntur, non a se invicem aperiantur ac revelantur, sed sunt ex se ipsis manifesta; non erit demonstratio manifesta rei obscurae demonstratio propterea quod id quoque quod simul cum illa comprehenditur per se incurrat. 395. si ergo neque ut res apparens rei apparentis est demonstratio neque ut obscura obscurae neque ut res obscura rei manifestae neque ut res apparens rei obscurae, praeter haec autem nihil est; dicendum est nihil esse demonstrationem.

396. Consequenter autem iis quae hactenus dicta sunt, quoniam Stoici maxime videntur callere modos demonstrativos, age adversus eos quoque paucis disseramus ostendamusque quod, si spectentur eorum hypotheses, fortasse quidem omnia sunt incomprehensibilia, proprie autem maximeque demonstratio. 397. atque est quidem demonstratio, ut ex eis licet audire, comprehendentis phantasiae consensio, quae quidem videtur res esse duplex, et habere aliquid quidem involuntarium, aliquid vero voluntarium et situm in nostro iudicio. nam phantasiae quidem visis moveri non est voluntarium nec situm est in eo qui afficitur, sed in eo quod eum ut sic afficiatur movet, verbi gratia album ut videat, si color albus ei se obtulerit, aut sentiat dulcedinem, si gustui dulce fuerit admotum. assentiri autem huic mo-

g) ὡς ἐδείξαμεν] sect. 174 sq.

P 533 h) οἱ Στωϊκοὶ μάλιστα δοκοῦσι] ms Ciz. μάλιστα κε, rectum esset μάλιστα γε. de Stoicis notum ac saepe etiam a Sexto notatum, quod in dialecticis argutiis primas sibi libenter tribuerunt, Chrysippo praesertim in hoc elaborante, ut subtilitate omnibus anteiret, quod vel ex solo eius librorum dialecticorum titulo apud Laërtium 7 189-198 constat.

i) πρὸς τούτους] ita leg. pro τοῦτοις.

k) τάχα μὲν] vocabulum Scepticis solenne, ut ἴσως ἔξεστι ἐνδέχεται etc. 1 Pyrrhon. sect. 194 τάχ' ἴσως. infra sect. 459.

l) καταληπτικῆς φαντασίας συγκατάθεσις] sensus est, illam rem pro demonstrata haberi, cui phantasia quae rem comprehendit assentiri cogitur. hanc enim pro criterio sive regula veri falsique habuere Stoici, ut dictum ad librum superiorem sect. 227.

ἔκειτο ἐπὶ τῷ παραδεχομένῳ τὴν φαντασίαν^{m)}. ὥστε ἡ κατάλη- 398 ψις προηγουμένην ἔχει τὴν καταληπτικὴν φαντασίαν, ἥς ἐστὶ συγκατάθεσις. ἡ δὲ καταληπτικὴ φαντασία προάγουσαν εἶχε τὴν φαντασίαν, ἥς ἐστὶν εἶδος· φαντασίας γὰρ μὴ οὔσης οὐδὲ καταληπτικῆς ἐστὶ φαντασία, παρ' ὅσον τοῦ γένους μὴ ὄντος οὐδὲ τὸ εἶδος ἐστὶ· καὶ καταληπτικῆς μὴ οὔσης φαντασίας οὐδὲ συγκατάθεσις ἐστὶν αὐτῆς. τῆς δὲ καταληπτικῆς φαντασίας τῆς συγκαταθέσεως αἰρομένης αἰρεται καὶ ἡ κατάληψις. ἐνθεν ἂν 399 ἐπιδικῇ διὰ τῆς ἀποδείξεως, ὅτι οὐ δύναται φαντασία γενέσθαι κατὰ τοὺς Στωϊκοὺςⁿ⁾, δῆλον ἔσται, ὡς οὐδὲ καταληπτικὴ φαντασία τις ὑποστήσεται τῆς ἀποδείξεως. ταύτης δὲ μὴ οὔσης οὐδ' ἡ συγκατάθεσις αὐτῆς, ὅπερ ἦν ἡ κατάληψις. ὅτι δὲ οὐκ ἐστὶν 400 ἀποδείξεως φαντασία κατὰ τοὺς Στωϊκοὺς, δέκνυνται πρῶτον μὲν P 534 ἐκ τοῦ κοινότερον παρ' αὐτοῖς διαπεφωνῆσθαι τὸ τί ποτ' ἐστὶν ἡ φαντασία. μέχρι γὰρ τοῦ τύπωσιν αὐτὴν λέγειν ἐν ἡγεμονικῷ^{o)} συμφωνήσαντες, περὶ αὐτῆς διαφέρονται τῆς τυπώσεως, Κλεάνθους μὲν κυρίως ἀκούοντος τὴν μετὰ εἰσοχῆς καὶ ἐξοχῆς νοουμένην, Χρυσίππου δὲ καταχρηστικώτερον ἀντὶ τῆς ἀλλοιώσεως. εἰ δὴ καὶ κατ' ἐκείνους αὐτοὺς ἡ τύπωσις μέχρι τοῦ νῦν οὐχ 401 ὁμολογεῖται, ἀνάγκη καὶ τὴν φαντασίαν ἄχρι δεῦρο διαφωνομένην ἐν ἐποχῇ φυλάσσεσθαι καὶ τὴν ἐξηρημένην αὐτῆς ἀπό-

tionem situm est in eo qui admittit phantasia. 398. quamobrem comprehensio habet praecedentem comprehendentem phantasia, cuius est assensio. comprehendens autem phantasia praecedentem habet phantasia, cuius est species: si enim non sit phantasia, nec est phantasia comprehendens, quoniam si non sit genus, nec est species; et si non sit comprehendens phantasia, nec est eius assensio. si autem comprehendens phantasiae tollitur assensio, tollitur etiam comprehensio. 399. hinc si ostensum fuerit per demonstrationem, quod non possit esse phantasia ex sententia Stoicorum, erit perspicuum quod nec consistet aliqua quae demonstrationem comprehendet phantasia, quodsi ea non sit, neque eius erit assensio, quod quidem erat comprehensio. 400. quod autem non sit phantasia demonstrationis ex sententia Stoicorum, ostenditur primum quidem ex eo quod communiter apud eos dissentitur quidnam sit phantasia. nam cum hactenus consenserint quod dicant eam esse impressionem in mente sive parte animae quae tenet principatum, de ipsa dissident impressione, Cleanthe quidem proprie accipiente de ea quae intelligitur cum depressione et eminentia, Chrysippo autem per abusionem pro alteratione. 401. si autem ex illorum ipsorum sententia hucusque apud eos non constat de impressione, necesse est etiam de phantasia, de qua hucusque dissentitur, sustinere assensionem et de de-

m) ἐπὶ τῷ παραδεχομένῳ τὴν φαντασίαν] recte ita editi, nec probandum quod in variis lectionibus a Genevensi typographo ex ms codice annotatum est παραδεχομένη: id enim esset τὸ φαντασιῶν sive φαντασιῶν, cum sermo sit de φαντασιουμένῳ.

n) κατὰ τοὺς Στωϊκοὺς] non quod Stoici negaverint phantasia dari, sed quod Sextus ex repugnantibus ipsorum dogmatibus atque ut sect. 406 vocat τεχνολογίαις hoc conatur evincere, intelligi illam concipique adeoque existere phantasia non posse.

o) τύπωσιν - ἐν ἡγεμονικῷ] est haec definitio phantasiae a Zenone P 534 Citio prodita, quam retinuerunt quidem Stoici, sed diversimode eam explicarunt, ut notavi ad librum superiorem sect. 228 et 372, ubi Cleanthis ac Chrysippi etiam mentio, et ad 2 Pyrrhon. sect. 70, ubi de εἰσοχῇ et ἐξοχῇ.

402 δειξιν. εἴτα δεδόσθω καὶ εἶναι τὴν φαντασίαν ὁποῖαν ποτὲ θέλου-
σιν, εἴτε κυρίως τύπωσιν τὴν μετὰ τῆς εἰσοχῆς καὶ ἐξοχῆς εἴτε
ετεροίωσιν· ἀλλὰ τὸ πῶς αὕτη γίνεται τῆς ἀποδείξεως τῶν ἀπο-
ρωτάτων. δῆλον γὰρ ὅτι τὸ μὲν φανταστὸν ὀφείλει ποιεῖν, το-
δὲ φαντασιούμενον ἡγεμονικὸν πάσχειν· ἐκεῖνο μὲν ἵνα τυπώσῃ,
τοῦτο δ' ἵνα τυπωθῇ. ἄλλως γὰρ οὐκ εἰκὸς συμβαίνειν φαντα-
403 σίαν. τὸ μὲν οὖν ἡγεμονικὸν τάχα συγχωρήσει τις δύνασθαι
πάσχειν, καίπερ ἀσυγχώρητον ὄν. τὴν δὲ ἀπόδειξιν πῶς εἰκὸς
ἔστι ποιεῖν; ἦτοι γὰρ σῶμα κατ' αὐτοῦς ἔστιν ἢ ἀσώματον.
404 σῶμα μὲν οὖν οὐκ ἔστιν· ἐξ ἀσωμάτων γὰρ λεκτῶν^{ρ)} συνέστη-
κεν· εἰ δὲ ἀσώματον, ἐπεὶ τὰ ἀσώματα κατ' αὐτοῦς οὔτε ποι-
εῖν τι πέφυκεν οὔτε πάσχειν· καὶ ἡ ἀπόδειξις ἀσώματος οὔσα
οὐδὲν δυνήσεται ποιεῖν, μηδὲν δὲ ποιούσα οὐδὲ τυπώσει τὸ ἡγε-
405 μονικόν, μὴ τυποῦσα δὲ αὐτὸ οὐδὲ φαντασίαν αὐτῆς ποιήσει περὶ
αὐτό· εἰ δὲ τοῦτο, οὐδὲ καταληπτικὴν φαντασίαν. μὴ οὔσης δὲ
αὐτῆς περὶ τῷ ἡγεμονικῷ καταληπτικῆς φαντασίας οὐδὲ κατάλη-
406 ψις αὐτῆς γενήσεται. κατὰ τὰς τῶν Στωϊκῶν ἄρα τεχνολογίας
ἀκατάληπτός ἐστιν ἡ ἀπόδειξις. καὶ μὴν οὐδὲ ἐνεστί λέγειν ὅτι
τὰ ἀσώματα οὐ ποιεῖ τι οὐδὲ φαντασιοῖ ἡμῶς· ἀλλ' ἡμεῖς ἔσμεν
οἱ ἐπ' ἐκείνοις φαντασιούμενοι. εἰ γὰρ ὁμολογεῖται ὅτι πᾶν ἀπο-
τέλεσμα οὐ χωρὶς γε τοῦ δρῶντος καὶ τοῦ πάσχοντος συνίστα-
ται, ὀφείλει καὶ ἡ φαντασία τῆς ἀποδείξεως ἀποτέλεσμα καθεστῆ-
407 ναι μὴ χωρὶς τοῦ δρῶντος τε καὶ πάσχοντος νοεῖσθαι. τὸ μὲν
P 535 οὖν πάσχον ὅτι ἡγεμονικόν ἐστι, δεδώκασιν οἱ ἀπὸ τῆς στοᾶς
φιλόσοφοι. τὸ δὲ τυποῦν καὶ ποιοῦν τί ἂν εἴη κατ' αὐτοῦς, ἄξιον

monstratione quae ab ea dependet. 402. deinde datur etiam qualem voluit
esse phantasia, sive proprie impressionem cum depressione et eminentia
sive alterationem; sed quemadmodum fiat ipsa impressio demonstrationis,
est maxime dubium. est enim perspicuum quod id quidem quod phantasiae
visa movet, debet agere, mens autem sive pars animae quae tenet princi-
patum, pati; illud quidem ut imprimat, hoc autem ut imprimatur. alioqui
enim non est consentaneum evenire phantasia. 403. atque mentem quidem
sive partem animae quae tenet principatum, fortasse concedet quispiam posse
pati, etiamsi non sit concedendum. demonstrationem autem quomodo con-
sentaneum est agere? aut enim ex eorum sententia est corpus aut incor-
poreum. 404. atque corpus quidem non est: constat enim ex iis quae ipsi
vocant dicta, quae sunt incorporea. sin autem incorporeum, quandoquidem
incorporea ex eorum sententia neque a natura habent insitum ut aliquid
agant neque ut patiantur; et demonstratio cum sit incorporea, nihil poterit
agere, et si nihil agat, in mentem sive partem quae tenet principatum ani-
mae nihil imprimet. 405. si in eam autem nihil imprimet, neque in ipsa
efficiet phantasia demonstrationis; quod si ita sit, neque comprehenden-
tem eius phantasia. quodsi non sit comprehendens phantasia in mente sive
parte animae quae tenet principatum, neque eius erit comprehensio. 406. ex
Stoicorum ergo quae traduntur artis praeceptis demonstratio est eiusmodi ut
non possit comprehendi. sed neque dici potest quod incorporea non agunt
aliquid neque nos phantasiae visis movent; nos enim sumus qui ab illis vi-
sis movemur. si enim constat quod nullus effectus consistit absque eo quod
agit et patitur, debet etiam phantasia quae est effectus demonstrationis, non
intelligi sine eo quod agit et patitur. 407. atque quod mens quidem sive
pars animae quae tenet principatum, sit patiens, concesserunt Stoici phi-
losophi. quidnam sit autem quod imprimi agitque ex eorum sententia,

p) ἐξ ἀσωμάτων γὰρ λεκτῶν] supra sect. 336. 262.

μαθεῖν. ἦτοι γὰρ ἀπόδειξις ἔστιν ἡ τυποῦσα τὸ ἡγεμονικόν καὶ
κινούσα τὴν αὐτῆς^{ρ)} φαντασίαν, ἢ τὸ ἡγεμονικὸν αὐτὸ τυποῖ
καὶ φαντασιοῖ. ἀλλ' ἡ μὲν ἀπόδειξις οὐκ ἂν εἴη τοῦ ἡγεμονικοῦ
τυπωτική· ἀσώματος γὰρ ἔστι. τὸ δὲ ἀσώματον^{ρ)} κατ' αὐτοῦς
οὔτε ποιεῖ τι οὔτε πάσχει. εἰ δὲ τὸ ἡγεμονικὸν αὐτὸ τυποῖ,⁴⁰⁸
ἦτοι οἷός ἐστιν ὁ τύπος τοιοῦτο καὶ τὸ τυποῦν, ἢ ἄλλοιον μὲν
τι ὁ τύπος, ἀνόμοιον δὲ τι τούτου τὸ τυποῦν. καὶ εἰ μὲν ἀνό-
μοιον, ἄλλοιων ὑποκειμένων ἄλλων γενήσονται αἱ φαντασίαι,
ὅπερ πάλιν εἰς τὴν περὶ ἀπάντων ἀκαταληψίαν συγκλείει τοὺς
Στωϊκοὺς. εἰ δὲ ὁμοίός ἐστιν ὁ τύπος τῷ τυποῦντι, ἐπεὶ τὸ
ἡγεμονικὸν αὐτὸ τυποῖ, λήψεται φαντασίαν οὐ τῆς ἀποδείξεως
ἀλλὰ αὐτοῦ· ὁ πάλιν ἔστιν ἄτοπον. οἱ δὲ καὶ δι' ὑποδειγμά-⁴⁰⁹
των πειρῶνται τὸ ἀξιούμενον πυραμυθεῖσθαι. ὥσπερ γὰρ, φα-
σίν, ὁ παιδοτρίβης^{ρ)} καὶ ὁ ὀπλομάχος ἔσθ' ὅτε μὲν λαβόμενος
τῶν χειρῶν τοῦ παιδὸς ῥυθμίζει καὶ διδάσκει τινὰς κινεῖσθαι
κινήσεις, ἔσθ' ὅτε δὲ ἄνωθεν ἑστὼς καὶ πῶς κινούμενος ἐν
ῥυθμῷ παρέχει αὐτὸν^{ρ)} ἐκείνῳ πρὸς μίμησιν· οὕτω καὶ τῶν

discere est operae pretium. aut enim est demonstratio, quae typum im-
mit in mentem sive partem tenentem principatum animae et movet sui phan-
tasia, aut mens ipsa imprimit se et visis phantasia movet. sed demonstra-
tio quidem minime impresserit in mentem sive partem animae quae tenet
principatum; est enim incorporea. incorporeum autem ex eorum sententia
neque agit-quidquam neque patitur. 408. sin autem mens ipsa se imprimit,
aut qualis est typus tale est etiam quod imprimit, aut diversum est typus
imprimentisque dissimile. et si dissimile quidem est, diversorum subiecto-
rum diversae etiam erunt phantasiae, quod rursus ad hoc concludit Stoicos,
si nullarum rerum ulla sit comprehensio. si autem typus est similis ei a
quo imprimitur, quoniam mens sive pars animae quae tenet principatum se
ipsam imprimit; accipiet phantasia non demonstrationis, sed sui; quod
rursus est absurdum. 409. alij autem conantur rem reddere faciliorem. quo-
modo, inquit, puerorum exercendorum magister et qui docet eos arma
tractare, aliquando quidem prehensis manibus pueri componit et docet eum
movere aliquos motus, aliquando autem stans eminens et certo modo se mo-
vens in numerum se praebet illi imitandum; ita etiam eorum quae cadunt
sub phantasia, nonnulla quidem veluti contrectantia et tangentia mentem

ρ) αὐτῆς] ita ms Ciz. phantasia sui, hoc est de se, pro αὐτῆς. φαν- P 535
τασίαν τῆς ἀποδείξεως infra sect. 408.

ρ) τὸ δὲ ἀσώματον] supra sect. 263 et 404. quando autem negarunt
Stoici id quod non sit corpus vel agere posse vel pati, convenit illis
cum Epicureis, ex quorum sententia tangereque et tangi nisi corpus nulla
potest res, itaque et deum et mentem pro corporibus Stoici habuere,
perinde ut ex Christianis veteribus quidam, veriti scilicet, ne nihil es-
sent si corpus non essent.

ρ) ὁ παιδοτρίβης] gymnastes qui in gymnasiis corpora exercere edo-
cebat, de quo Hieron. Mercurialis lib. I artis gymnast. c. 12. erant au-
tem exercitiorum genera varia, ut in luctu disco cursu saltu pila, de
quibus praeter Mercurialem Petrus Faber atque libro de quattuor arti-
bus popularibus praeclarus Vossius. qui in athletica et gladiatoria sive
armis tractandis instituebat, peculiariter a nostro vocatur ὁ ὀπλομάχος,
licet notum est a paedotriba quoque athletas edoctos fuisse.

ρ) ἐν ῥυθμῷ παρέχει αὐτόν] uti iam dixerat quod ῥυθμίζει alios, ita
iam ait paedotribam ῥυθμίζειν se ipsum et ad certum ῥυθμόν compo-
nere. dicitur autem ῥυθμός Graecis quidquid sub certam mensuram ca-
dit sive oculis subiiciatur sive auribus. unde ῥυθμῷ locus non modo in

φαντασιῶν ἓνα μὲν οἶονεῖ ψάοντα καὶ θιγγάνοντα τοῦ ἡγεμονικοῦ ποιεῖται τὴν ἐν τούτῳ τέπωσιν, ὁποῖόν ἐστι τὸ λευκὸν καὶ μέλαν καὶ κοινῶς τὸ σῶμα· ἓνα δὲ τοιαύτην ἔχει φύσιν, τοῦ ἡγεμονικοῦ ἐπ' αὐτοῖς φαντασιουμένον καὶ οὐχ ὑπ' αὐτῶν, ὁποῖόν ἐστι τὰ ἀσώματα λευκά. οἱ δὲ τοῦτο λέγοντες πιθανῶ μὲν χρῶνται παραδείγματι, οὐ συνάγουσι δὲ τὸ προκείμενον. ὁ μὲν γὰρ παιδοτρίβης καὶ ὁ ὀπλομάχος εἰσὶ σῶμα, καὶ κατὰ τοῦτο ἐδύναντο φαντασίαν ἐμποιεῖν τῷ παιδί· ἡ δὲ ἀπόδειξις ἀσώματος^{α)} καθ' εἰστέχει καὶ κατὰ τοῦτο ἐζητεῖτο, εἰ δύναται φανταστικῶς τυποῦν

P 536 τὸ ἡγεμονικόν. ὥστε μὴ ἀποδεδεῖχθαι αὐτοῖς τὸ ἀρχῆθεν ζητούμενον. ὁθεν τούτων ἀποδεδειγμένων^{β)} σκοπῶμεν μετελθόντες, εἰ καὶ κατὰ τὴν διαλεκτικὴν θεωρίαν δύναται ἡ τῆς ἀποδείξεως^{γ)} αὐτοῖς ὑπόσχεσις σώζεσθαι. οἶονται τοίνυν τρεῖς τινὰς ἀλλήλοις συζυγεῖν λόγους^{δ)}, τὸν τε συνακτικὸν καὶ τὸν ἀληθῆ καὶ τὸν ἀποδεικτικόν. ὦν τὸν μὲν ἀποδεικτικὸν πάντως ἀληθῆ τε καὶ συνακτικόν, τὸν δὲ ἀληθῆ πάντως συνακτικὸν μὲν ὑπάρχειν, οὐκ ἔξ ἀνάγκης δὲ καὶ ἀποδεικτικόν· τὸν δὲ συνακτικὸν οὔτε πάντως ἀληθῆ οὔτε πάντως ἀποδεικτικόν. καὶ ὁ μὲν τοιοῦτος ἡμέρας οὔσης^{ε)} 'εἰ νύξ ἐστι, σκότος ἐστίν· ἀλλὰ μὴν νύξ ἐστι, σκότος ἄρα ἐστίν' συνάγει μὲν διὰ τὸ ἐν ὑγιεῖ ἡρωτῆσθαι σχήματι^{ς)}. οὐκ ἐστὶ δὲ ἀληθές τὸ δεύτερον λῆμμα ἔχων ψεύδος τὴν πρόσ-

414 ληψιν, τὸ 'ἀλλὰ μὴν νύξ ἐστίν'. ὁ δὲ οὕτως ἔχων ἡμέρας οὔσης

sive partem quae tenet animae principatum, in ea efficiunt impressionem, cuiusmodi est album et nigrum et communiter corpus; nonnulla autem habent eiusmodi naturam, ut mens de eis phantasiam concipiat, non ab illis accipiat impressam, cuiusmodi sunt quae vocant dicta, utpote incorporea. 410. qui autem hoc dicunt, probabili quidem utuntur exemplo, sed non firmiter probant propositum. nam qui pueros exercet et qui ad arma erudit, sunt corpus, et ea ratione possunt puero ingenerare phantasiam; demonstratio autem est incorporea, et ideo quaerebatur an posset menti sive parti quae tenet animae principatum imprimere phantasiam. quo fit ut non sit ab eis demonstratum quod quaerebatur ab initio. 411. his itaque expositis transeamus et consideremus, an etiam ex praeceptionibus dialecticis possit eis conservari demonstrationis professio. existimant ergo tres argumentationes debere inter se esse coniugatas, nempe et colligentem firmiter et veram et demonstrativam. 412. ex quibus demonstrativam quidem esse omnino veram et firmiter colligentem, veram autem semper quidem esse firmiter colligentem, non necessario autem etiam demonstrativam; firmiter colligentem autem neque semper veram neque semper demonstrativam. 413. et huiusmodi quidem argumentum, cum sit dies, 'si nox est, sunt tenebrae; atqui nox est, sunt ergo tenebrae', colligit quidem firmiter, propterea quod sit rogatum in proba et recta figura; non est autem verum, ut quod secundam falsam habeat propositionem, nempe adsumptionem 'atqui est nox'. 414. quod autem sic habet, cum sit dies, 'si dies est, lux est; atqui dies

versibus est et sonis sed in motu corporis etiam et in collocatione membrorum, in saltatione praecipue, tum in lucta etc.

α) ἡ ἀπόδειξις ἀσώματος] supra sect. 404. 407.

P 536 β) ἀποδεδειγμένων] puto Sextum scripsisse ἰποδεδειγμένων. neque enim ἀποδείξασθαι se profitetur Sextus eo praecipue loco ubi ἀπόδειξιν oppugnat.

γ) ἡ τῆς] ita ms Ciz. pro ἡτις.

δ) τρεῖς - - συζυγεῖν λόγους] confer lib. 2 Pyrrhon. sect. 137 ad 143.

ε) ἡμέρας οὔσης] idem exemplum supra sect. 311 huius libri.

'εἰ ἡμέρα ἐστὶ, φῶς ἐστίν· ἀλλὰ μὴν ἡμέρα ἐστὶ, φῶς ἄρα ἐστὶ' συνακτικὸς ἄμα ἦν καὶ ἀληθὴς τῷ καὶ ἐν ὑγιεῖ ἡρωτῆσθαι σχήματι καὶ δι' ἀληθῶν ἀληθὲς συνάγειν. κρίνεσθαι δὲ φασὶ 415 τὸν συνακτικὸν λόγον, ὅτι συνακτικὸς ἐστίν, ὅταν τῇ διὰ τῶν λημμάτων αὐτοῦ συμπλοκῇ ἐπηται τὸ συμπέρασμα, οἷον τὸν τοιοῦτον λόγον ἡμέρας οὔσης 'εἰ νύξ ἐστι, σκότος ἐστίν· ἀλλὰ, μὴν νύξ ἐστι, σκότος ἄρα ἐστὶ' καίπερ μὴ ὄντα ἀληθῆ διὰ τὸ ἐπὶ ψεύδος ἄγειν, συνακτικὸν εἶναι φασιν. συμπλέξαντες γὰρ 416 οὕτω τὰ λήμματα, 'νύξ ἐστι, καὶ εἰ νύξ ἐστι, σκότος ἐστὶ', ποιοῦμεν συνημμένον συλλογισμόν^{ς)}, ἀρχόμενον μὲν ἀπὸ τῆς τοιαύτης συμπλοκῆς, λήγοντα δὲ εἰς τὸ συμπέρασμα τοιοῦτον 'νύξ ἐστι, καὶ εἰ νύξ ἐστι, σκότος ἐστὶ'. τοῦτο γὰρ τὸ συνημμένον ἀληθὲς ἐστὶ διὰ τὸ μηδέποτε ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ ἀληθοῦς λῆγειν ἐπὶ ψεύδος^{ς)}. ἡμέρας μὲν γὰρ οὔσης ἄρχεται ἀπὸ ψεύδους τοῦ 'νύξ ἐστι, καὶ εἰ νύξ ἐστι, σκότος ἐστὶ', καὶ λήξει ἐπὶ ψεύδος 'σκότος ἐστὶ'. καὶ οὕτως ἐστὶ ἀληθές· νυκτὸς δὲ ἄρχεται μὲν ἀπ' ἀληθοῦς καὶ λήξει ἐπ' ἀληθές, καὶ ἐστὶ παρ' αὐτὸ τοῦτο ἀληθές. οὐκοῦν ὁ μὲν συνακτικὸς τότε ἐστὶν ὑγιής, 417 ὅταν συμπλέξαντων ἡμῶν τὰ λήμματα καὶ συνημμένον ποιησάντων τὸ ἀρχόμενον μὲν ἀπὸ τῆς διὰ τῶν λημμάτων συμπλοκῆς, λῆγον δ' εἰς τὸ συμπέρασμα, εὐρίσκηται τοῦτο αὐτὸ συνημμένον ἀληθές. ὁ δ' ἀληθὴς λόγος κρίνεται ὅτι ἐστὶν ἀληθὴς οὐκ 418

est, lux ergo est', simul est et firmiter colligens et verum, quod et in proba ac recta rogatum sit figura et per vera verum colligat. 415. dicunt autem firmiter colligens indicari argumentum, quod colligat firmiter tunc, quando ex eius sumptionum connexionem sequitur conclusio, ut hanc argumentationem, cum sit dies, 'si nox est, sunt tenebrae; atqui nox est, sunt ergo tenebrae', etiamsi non sit vera quoniam ducit ad falsum, dicimus esse firmiter colligentem. 416. cum enim sumptiones sic complexi erimus, 'nox est, et si nox est, sunt tenebrae', facimus connexum syllogismum, incipientem ab huiusmodi complexione et desinentem in huiusmodi conclusionem 'nox est, et si nox est, sunt tenebrae'. hoc enim connexum est verum, propterea quod neutiquam incipiens a vero desinat in falsum. nam si sit dies, incipit a falso 'nox est, et si nox est, sunt tenebrae', ac desinet in falsum 'sunt tenebrae'; et ita erit verum. si nox autem sit, incipiet quidem a vero et desinet in verum, et ex eo ipso etiam erit verum. 417. ergo firmiter colligens argumentum tunc erit verum, quando cum iunxerimus sumptiones et connexum fecerimus, quod incipit a complexione per sumptiones, desinitque in conclusionem, invenitur hoc ipsum connexum verum. 418. verum autem argumentum indicatur esse verum, non ex eo solum quod

δ) ἐν ὑγιεῖ - - σχήματι] confer sect. 304 et 432 sq.

ς) συνημμένον συλλογισμόν] ms Ciz. λογισμόν; Hervetus: connexam ratiocinationem. ac distinguenda sunt συνημμένον λῆμμα et συνημμένος συλλογισμός. illud est quod propositionis maioris locum in syllogismo conditionato occupat, hic est syllogismus ipse totus, connexo illo et propositionibus inde suspensis constans. itaque ait Sextus syllogismum συνημμένον incipere a συμπλοκῇ hoc est a συνημμένῳ λήμματι, v. g. si nox est, sunt tenebrae. infra sect. 426 ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς τῶν λημμάτων αὐτοῦ συμπλοκῆς, λῆγον δὲ εἰς τὴν ἐπιφορὰν. quod vero iterum adiungit, si nox est, sunt tenebrae, id facit vel maioris perspicuitatis causa, vel quoniam infra demonstrare vult argumentum hoc laborare vitio παραλῆξης sive superfluitatis, sect. 438 sq.

δ) λῆγειν ἐπὶ ψεύδος] hoc enim unum genus connexi pro vitioso Stoici habuisse iam saepius noster innuit, sect. 114. 268. 331. 419 etc.

ἐκ τοῦ μόνον τὸ συνημμένον τὸ ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς διὰ τῶν
λημμάτων συμπλοκῆς καὶ λῆγον εἰς τὸ συμπέρασμα εἶναι ἀλη-
θές, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ διὰ τῶν λημμάτων τὸ συμπεπλεγμένον
ἐπύρχειν ὑγιές, ὥς ἂν τὸ ἕτερον τούτων εὐρίσκηται ψεύδος, καὶ
τὸν λόγον ἐξ ἀνάγκης γίνεσθαι ψευδῆ, ὥς τὸν τοιοῦτον νυκτὸς
οὔσης, 'εἰ ἡμέρα ἐστίν, φῶς ἐστίν· ἀλλὰ μὴν ἡμέρα ἐστὶ, φῶς
ἄρα ἐστὶ', διὰ τὸ λῆμμα ἔχειν ψεύδος τὸ 'ἡμέρα ἐστὶ' ψεύδος
419 ἐστίν. ἀλλὰ τὸ μὲν συμπεπλεγμένον διὰ τῶν λημμάτων ἐν ἐχόν-
των συμπεπλεγμένον ψεύδος τὸ 'ἡμέρα ἐστὶ' ψεύδος ἐστὶ· τὸ
δὲ συνημμένον τὸ ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς διὰ τῶν λημμάτων συμ-
πλοκῆς καὶ λῆγον εἰς τὸ συμπέρασμα ἀληθές ἐστὶ. οὐδέποτε
γὰρ ἀρχόμενον ἀπὸ ἀληθοῦς λήγει ἐπὶ ψεύδος, ἀλλὰ νυκτὸς μὲν
ἀπὸ ψεύδους ἀρχεται τῆς συμπλοκῆς, ἡμέρας δὲ ὥσπερ ἀπ' ἀλη-
420 θοῦς ἀρχεται, οὕτω καὶ εἰς ἀληθές λήγει. καὶ πάλιν ὁ τοιοῦτος
'εἰ ἡμέρα ἐστὶ, φῶς ἐστὶ, φῶς δὲ γέ ἐστιν, ἡμέρα ἄρα ἐστὶ'
ψευδής ἐστὶ'), δυνάμενος ἡμᾶς δι' ἀληθῶν λημμάτων ἄγειν
421 ἐπὶ ψεύδος· ἀλλὰ δὴ ἂν ἐξετάζωμεν, δύναται τὸ μὲν διὰ τῶν
λημμάτων συμπεπλεγμένον ἀληθές εἶναι ἡμέρας οὔσης, οἷον τὸ
τοιοῦτο, 'φῶς ἐστὶ' καὶ 'εἰ ἡμέρα ἐστὶ, φῶς ἐστὶ'· τὸ δὲ συνημ-
μένον τὸ ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς διὰ τῶν λημμάτων συμπλοκῆς καὶ
λῆγον ἐπὶ τὸ συμπέρασμα, ψευδές'), οἷον τὸ τοιοῦτον 'εἰ φῶς
ἐστὶ' καὶ 'εἰ ἡμέρα ἐστὶ, φῶς ἐστὶ'. δύναται γὰρ τὸ συνημ-
μένον τοῦτο, νυκτὸς οὔσης, ἀπὸ ἀληθοῦς ἀρχεσθαι τῆς συμ-
πλοκῆς, λήγειν ἐπὶ ψεύδος τὸ 'ἡμέρα ἐστὶ' καὶ διὰ τοῦτο εἶναι

connexum quod incipit a complexione per sumptiones ac desinit in conclu-
sionem, sit verum, sed etiam ex eo quod complexum ex sumptionibus ve-
rum sit, adeo ut si altera ex his invenitur falsa, argumentatio quoque sit
necessario falsa, ut haec cum sit nox, 'si dies est, lux est; atqui dies est,
lux ergo est', propterea quod habeat falsam sumptionem illam 'dies est',
falsa est. 419. sed complexum quidem, quoniam in una sumptione falsum
admixtum habet 'dies est' est falsum; conexum autem quod incipit a nexu
per sumptiones, et desinit in conclusionem, verum erit. nequitiam enim
a vero incipiens desinit in falsum, sed noctu quidem incipit a falso in com-
plexione, interdum autem ut incipit a vero, ita etiam desinit in verum.
420. et rursus haec 'si dies est, lux est; lux autem est, est ergo dies'
est falsa, quae per veras propositiones nos potest ad falsum deducere.
421. sed si examinemus, potest huiusmodi complexum ratione sumptionum
suarum verum esse, si sit dies, ut hoc 'lux est' et 'si dies est, lux
est'; conexum tamen incipiens a complexione per illas sumptiones et de-
sinens in conclusionem, esse falsum, ut est hoc 'si lux est, dies est'
et 'si dies est, lux est'. potest enim hoc conexum, si sit nox, a vera
incipere complexione et in falsum desinere nempe 'dies est' et ideo esse

P 537 ε) ψευδής ἐστὶ] ms Ciz. ψεύδος ἐστὶ. est autem falsa haec argumen-
tatio, quia σχῆμα μοχθηρὸν et figura falsa est; ex consequente enim
colligit antecedens, cum ex antecedente consequens colligere debuisset.
neque adeo sequitur, quando lucet, statim esse diem, cum possit etiam
de nocte lucere a face vel lucerna vel incendio vel luna denique ac
stellis. confer infra sect. 433. Sextus autem ex Stoicorum τεχνολογία
hoc loco aliam reddit rationem, quod nempe posset fieri ut in hoc ar-
gumento conexum incipiat a vero et in falsam conclusionem desinat,
quod solum genus συνημμένου vitiosum esse iam dixit sect. 416.

f) λῆγον ἐπὶ τὸ συμπέρασμα, ψευδές] ita leg. pro ψεύδος.

ψεύδος. ὥστε γίνεται ἀληθές ὁ λόγος, οὔτε ὅταν τὸ συμπε-
πλεγμένον μόνον ἢ ἀληθές οὔτε ὅταν τὸ συνημμένον, ἀλλ' ὅταν
ἀμφότερα ἀληθῆ. ὁ δὲ ἀποδεικτικός ὁ τοῦ ἀληθοῦς διαφέρει, 422
ὅτι ὁ μὲν ἀληθὴς δύναται ἐναργῆ ἔχειν πάντα, φημὶ δὲ τὰ τε
λήμματα καὶ τὴν ἐπιφορὰν· ὁ δὲ ἀποδεικτικός πλέον τι ἔχειν
βούλεται, λέγω δὲ τὸ τὴν ἐπιφορὰν ἀδηλον οὔσαν συνεκαλύ-
πτεσθαι, ὑπὸ τῶν λημμάτων. ὅθεν ὁ μὲν τοιοῦτος 'εἰ ἡμέρα 423
ἐστὶ, φῶς ἐστίν· ἀλλὰ μὴν ἡμέρα ἐστὶ, φῶς ἄρα ἐστίν' ἐναργῆ
ἔχων τὰ λήμματα καὶ τὴν ἐπιφορὰν ἀληθὴς ἐστὶ, καὶ οὐκ ἀπο-
δεικτικός. ὁ δὲ τοιοῦτος 'εἰ γάλα ἔχει ἠ)' ἐν μαστοῖς ἦδε, κεκύηκεν
ἦδε· ἀλλὰ μὴν γάλα ἔχει ἐν μαστοῖς ἦδε, κεκύηκεν ἄρα ἦδε'
σὺν τῷ ἀληθὴς εἶναι ἔτι καὶ ἀποδεικτικός ἐστίν· ἀδηλον γὰρ
ἔχων τὸ συμπέρασμα τὸ 'κεκύηκεν ἄρα ἦδε', τοῦτο διὰ τῶν P 538
λημμάτων ἐκκαλύπτει. τριῶν οὖν τῶν λόγων, τοῦ τε συνακτικοῦ 424
καὶ τοῦ ἀληθοῦς καὶ τοῦ ἀποδεικτικοῦ, εἰ μὲν τις ἐστὶν ἀπο-
δεικτικός, οὗτος πολὺν πρότερόν ἐστίν ἀληθὴς καὶ συνακτικός·
εἰ δὲ τις ἀληθὴς, οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἀποδεικτικός, πάντως δὲ
συνακτικός· εἰ δὲ τις συνακτικός, οὐ πάντως ἀληθὴς, ὥς οὐδὲ
πάντως ἀποδεικτικός. κοινῶς οὖν ὁφείλοντος πᾶσιν αὐτοῖς συμ- 425
βεβηκέναι τοῦ συνακτικοῦ ιδιώματος, ἐὰν παραστήσωμεν ὅτι
ἀνεύρετός ἐστι τοῖς ἀπὸ τῆς στοᾶς ἠ)' ὁ συνακτικός λόγος, ἐσό-
μεθα παρεστακότις, ὅτι οὐδὲ ἀληθὴς οὐδὲ ἀποδεικτικός δύναται
εὐρεθῆναι. ὅτι δὲ οὐκ ἐστὶ συνακτικός λόγος τις, ῥᾶδιον γινῶναι. 426
εἰ γὰρ συνακτικὸν εἶναι λέγουσι λόγον, ὅταν ἀληθὴς ἢ συνημ-
μένον, τὸ ἀρχόμενον μὲν ἀπὸ τῆς τῶν λημμάτων αὐτοῦ συμ-
πλοκῆς, λῆγον δὲ εἰς τὴν ἐπιφορὰν, δεήσει προεπικεκρίσθαι τὸ

falsum. quamobrem vera est argumentatio, neque quando complexum solum
fuerit verum neque quando conexum, sed quando ambo vera. 422. de-
monstrativa autem differt a vera, quoniam vera quidem potest omnia habere
evidentia, sumptiones, inquam, et illationem; demonstrativa autem vult
aliquid habere amplius, nempe ut a sumptionibus simul aperiatur ac reve-
letur illatio quae est obscura. 423. unde haec quidem 'si dies est, lux
est; atqui dies est, lux ergo est' evidentes habens sumptiones et illatio-
nem, vera quidem est, sed non demonstrativa. ista autem 'si haec habet
lac in uberibus, haec concepit; atqui lac habet in uberibus, concepit ergo
haec' cum hoc quod est vera, est etiam demonstrativa. cum enim obscu-
ram habeat conclusionem nempe 'haec concepit', eam aperit per sumptiones.
424. cum sint ergo tria argumentationum genera, nempe et colligens firmi-
ter et vera et demonstrativa, si sit aliqua quidem demonstrativa, ea longe
est prius vera et firmiter colligens; si qua autem sit vera, non est neces-
sario demonstrativa, sed omnino firmiter colligens; si qua est autem colli-
gens, non est semper vera, ut neque semper demonstrativa. 425. cum ergo
eis omnibus communiter debeat accidere proprietas firmiter colligendi, si
ostenderimus quod a Stoicis inveniri non potest argumentatio firmiter col-
ligens, ostendemus quod inveniri non potest neque vera neque demonstra-
tiva. 426. quod autem non sit ulla firmiter colligens argumentatio, est fa-
cile cognoscere: si enim firmiter colligentem dicunt esse argumentationem,
quando verum fuerit conexum, quod incipit a complexione eius sumptio-
num desinitque in illationem, oportebit prius diiudicatum esse verum con-

g) ὁ δὲ ἀποδεικτικός] confer 2 Pyrrhon. sect. 140 sq. et sect. 312 et
452 huius libri.

h) εἰ γάλα ἔχει] eodem exemplo utitur sect. 252.

i) τοῖς ἀπὸ τῆς στοᾶς] ita recte ms Ciz. pro τῆς.

ἀληθές συνημμένον, καὶ τότε βεβαίως λαμβάνεσθαι τὸν ἐκ τοῦ-
 427 του ἡρωτῆσθαι δοκοῦντα συνακτικὸν λόγον. ἀνεπίκριτον δὲ γέ ἐστι
 μέχρι τοῦ νῦν τὸ ὑγιές συνημμένον· τοίνυν οὐδὲ ὁ συνακτικὸς
 λόγος δύναται γνώριμος ὑπάρχειν. ὥσπερ γὰρ μέτρου μὴ ἐστῶ-
 τος ἀλλ' ἄλλοτ' ἄλλως μεταβαλλομένου, οὐδὲ τὸ μετρούμενον
 ἐστήκεν· οὕτως ἐπεὶ οἰωνεῖ μέτρον ἐστὶ τοῦ συνάγειν τὸν λόγον
 τὸ ὑγιές συνημμένον, ἀκολουθήσει, τούτου ἀνεπίκριτον καθεστῶ-
 428 τος μηδὲ ἐκείνον εἶναι σαφῆ. ὅτι δ' ἀνεπίκριτόν ἐστι τὸ ὑγιές
 συνημμένον, αἱ εἰσαγωγαὶ τῶν Στωϊκῶν^{κ)} διδάσκουσιν, ἐν αἷς
 πολλὰς καὶ διαφύωνους^{λ)} καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἀνεπίκριτους ἐκτίθεν-
 ται τούτου κρίσεις. ὅθεν τοῦ συνακτικοῦ τοιοῦτον τυγχάνοντος,
 πάντως καὶ ὁ ἀληθής, διὰ δὲ τοῦτο καὶ ὁ ἀποδεικτικὸς ὀφείλει
 ἐν ἐποχῇ φυλάττεσθαι. καὶν ἀποστάντες δὲ ταύτης τῆς ἐνστά-
 σεως ἐπὶ τὴν τῶν περαινόντων καὶ ἀπεράντων χωρῶμεν τεχνο-
 λογίαν, ἀδύνατος εὐρεθήσεται ἡ τοῦ ἀποδεικτικοῦ λόγου σύστασις.
 429 Περὶ μὲν οὖν τῶν περαινόντων πολλῆς καὶ ἀκριβοῦς οὔσης
 ζητήσεως, οὐκ ἀνάγκη νῦν διεξελθεῖν· περὶ δὲ τῶν ἀπεράντων
 λόγων ἐπὶ ποσὸν ὑποδεικτέον. τοίνυν φασὶ τετραχῶς γίνεσθαι^{μ)}).

nexum, et tunc firmiter ac stabiliter sumi argumentationem firmiter colli-
 gentem quae ex eo videtur dependere. 427. non fuit autem hactenus di-
 iudicatum probum et rectum connexum; neque ergo potest esse nota colli-
 gens firmiter argumentatio. quomodo enim si non stet mensura, sed alias
 aliter mutetur, nec stabit quod cadit sub mensuram; ita quoniam est veluti
 mensura argumenti firmiter colligentis probum ac rectum connexum, seque-
 tur ut si hoc non possit diiudicari, ne illa quidem sit dilucida. 428. quod
 autem non possit diiudicari probum et rectum connexum, Stoicorum docent
 institutiones, in quibus multa et dissidentia et hac usque non diiudicata
 de eo exponunt iudicia. unde cum ita comparata sit argumenti firmiter colli-
 gentis ratio, utique veri non aliter se habebit, et ideo etiam de demon-
 strativo debet sustineri assensio. quod si hac relicta obiectione pergamus ad
 eorum praeceptiones de argumentis firmiter concludentibus et non conclu-
 dentibus, invenietur fieri non posse ut de demonstrativo argumento constet.

429. Atque quam magna sit contentiosaque quaestio de iis quae firmiter
 concludunt, non est necesse nunc disserere; de argumentis autem non fir-
 miter concludentibus aliquantum est ostendendum. dicunt ergo quattuor mo-

κ) αἱ εἰσαγωγαὶ τῶν Στωϊκῶν] non dubium mihi est ad Chrysippum
 a Sexto respici, inter illius enim scripta Laërtius † 195 memorat περὶ
 συλλογισμῶν, εἰσαγωγῶν (al. εἰσαγωγικῶν) πρὸς Ζήνωνα α', τῶν πρὸς
 εἰσαγωγὴν τρόπων πρὸς Ζήνωνα γ', λόγοι συλλογιστικοὶ κατὰ ἀνάλυσιν
 ἐν τοῖς ἀναποδείκτοις α'. confer nostrum sect. 223, ubi laudatur Chry-
 sippus ἐν πρώτῃ περὶ συλλογισμῶν εἰσαγωγῇ. atque infra sect. 443, ubi
 nomine tenus Chrysippum appellat negatque eius dictis veluti oraculis
 sive πυθορηστοῖς παραγγέλμασι fidem protinus habendam esse.

λ) διαφύωνους] ita ms Ciz. et Genev. pro διαφόρους. sed in eodem Ciz.
 semel iterumque συνεκτικῶ pro συνακτικῶ.

μ) τετραχῶς γίνεσθαι] de iisdem quattuor vitis argumentorum con-
 fer quae dicta ad lib. 2 Pyrrhon. sect. 146 sq., ubi videbis etiam
 ἀσύνκτον λόγον a Sexto appellari quem hoc loco ἀπέραντον vocat, atque
 περαινόντι sive περαντικῶ hoc est συνακτικῶ et firmiter concludenti op-
 ponit. dicuntur autem argumenta περαινόντα quae finem quem sibi pro-
 posuerunt, rem accurate et valide evincendo συμπέρασμα assequuntur,
 quemadmodum vicissim ἀπέραντα quae nec coelum nec terram tanguant,
 ut ab Apostolo 1 Timoth. 1 3 reprehensae γενεαλογίαι ἀπέραντοι, hoc
 est dubiae et incertae quas qui mirantur prae se ferunt Cabalistarum

τὸν ἀπέραντον λόγον, ἥτοι κατὰ διάρτησιν ἢ κατὰ παρολκὴν ἢ P 539
 κατὰ τὸ ἐν μοχθηρῷ ἡρωτῆσθαι σχήματι ἢ κατὰ ἑλλειψιν. ἀλλὰ 430
 κατὰ διάρτησιν μὲν, ὅταν μηδεμίαν ἔχη κοινωνίαν καὶ συνάρτη-
 σιν τὰ λήμματα πρὸς ἄλληλά τε καὶ πρὸς τὴν ἐπιφοράν, οἷον
 ἐπὶ τοῦ τοιοῦτου λόγου 'εἰ ἡμέρα ἐστὶ, φῶς ἐστίν'. ἀλλὰ μὲν
 πυροὶ ἐν ἀγορᾷ πωλοῦνται, φῶς ἄρα ἐστίν'. ὁρῶμεν γὰρ ὡς
 ἐπὶ τούτου οὔτε τὸ 'εἰ ἡμέρα ἐστίν' ἔχει τινὰ σύμπτωσιν καὶ
 συμπλοκὴν πρὸς τὸ 'πυροὶ ἐν ἀγορᾷ πωλοῦνται', οὔτε ἐκάτερον
 αὐτῶν πρὸς τὸ 'φῶς ἄρα ἐστίν', ἀλλ' ἕκαστον ἀπὸ τῶν ἄλλων
 διάρτηται. κατὰ δὲ παρολκὴν ἀπέραντος γίνεται ὁ λόγος, ὅταν 431
 ἐξωθέν τι καὶ περισσῶς παραλαμβάνηται τοῖς λήμμασι, καθάπερ
 ἐπὶ τοῦ οὕτως ἔχοντος 'εἰ ἡμέρα ἐστὶ, φῶς ἐστίν'. ἀλλὰ μὲν
 ἡμέρα ἐστίν, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀρετὴ ὠφελεῖ, φῶς ἄρα ἐστίν'. τὸ γὰρ
 τὴν ἀρετὴν ὠφελεῖν περισσῶς συμπαρείληπται τοῖς ἄλλοις λήμ-
 μασι, εἴγε δυνατόν ἐστιν ἐξαιρεθέντος αὐτοῦ διὰ τῶν περιλει-
 πομένων, τοῦ τε 'εἰ ἡμέρα ἐστὶ, φῶς ἐστίν' καὶ τοῦ 'ἀλλὰ μὲν
 ἡμέρα ἐστίν' ἄγεσθαι τὴν ἐπιφοράν τὸ 'φῶς ἄρα ἐστίν'. διὰ δὲ 432
 τὸ ἐν μοχθηρῷ ἡρωτῆσθαι σχήματι ἀπέραντος γίνεται λόγος,
 ὅταν ἐν τινὶ τῶν παρὰ τὰ ὑγιᾶ σχήματα θεωρουμένων ἐρωτηθῇ
 σχήματι, οἷον ὄντος ὑγιούς σχήματος τοῦ τοιοῦτου 'εἰ τὸ πρῶ-
 τον, τὸ δεύτερον· τὸ δὲ γε πρῶτον, τὸ ἄρα δεύτερον· ὄντος δὲ 433
 καὶ τοῦ, εἰ τὸ πρῶτον, τὸ δεύτερον· οὐχὶ δὲ γε τὸ πρῶτον,
 οὐκ ἄρα τὸ δεύτερον'. φαιμέν τὸν^{ν)} ἐν τοιοῦτῳ σχήματι ἐρωτη-
 θέντα 'εἰ τὸ πρῶτον, τὸ δεύτερον· οὐχὶ δὲ γε τὸ πρῶτον, οὐκ
 ἄρα τὸ δεύτερον' ἀπέραντον εἶναι, οὐχ ὅτι ἀδύνατόν ἐστιν ἐν

dis argumentum haud firmiter concludere vel propter non connexionem vel
 per redundantiam, aut propterea quod in mala rogata sit figura aut per de-
 fectum. 430. et propter non connexionem quidem, quando propositiones
 nullum habent nexum inter se nec cum illatione, ut in hoc argumento 'si
 dies est, lux est; atqui frumentum venditur in foro, lux ergo est'. vide-
 mus enim quod in hoc neque illud 'si dies est' ullam habet conspirationem
 aut connexionem cum hoc 'frumentum venditur in foro', nec ntrumque
 eorum cum illo 'lux ergo est', sed unumquodque dependet ab aliis. 431. per
 redundantiam autem non concludens fit argumentum, quando extrinsecus et
 supervacaneae assumitur aliquid ad propositiones, quomodo in eo quod sic
 habet, 'si dies est, lux est; atqui dies est, sed et virtus prodest, lux
 ergo est'. virtutem enim prodesse, supervacaneae assumptum est cum cae-
 teris propositionibus, siquidem eo ablato potest per ea quae restant, nempe
 'si dies est, lux est' et 'atqui dies est', fieri illatio 'lux ergo est'.
 432. per hoc autem quod in mala rogatum sit figura, non concludens fit
 argumentum, quando fuerit rogatum in aliqua earum quae non computantur
 inter probas ac rectas figuras, ut cum haec sit proba et recta figura 'si pri-
 mum, est etiam secundum; est autem primum, est ergo secundum'; 433. sit
 autem et haec 'si est primum, est secundum; non est autem primum, non
 ergo est secundum': dicimus argumentum in tali figura rogatum 'si est pri-
 mum, est secundum; non est autem primum, non ergo secundum' non esse

vestigii ad ἡδὲ ἵνα usque eniti. verbo περαινέιν utitur noster infra
 sect. 436. quod etiam possit dictum videri eo sensu quo προβαίνειν et
 προκόπτειν, de quibus ad sect. 367. λόγον ἀπέραντον sive haud valide
 concludentem habes etiam lib. 2 advers. Physicos sect. 96.

ν) τὸ εἰ ἡμέρα ἐστίν] ita ms Ciz. pro τὸ ἡμέρα ἐστίν.

ο) φαιμέν τὸν ἐν] haec verba usque ad οὐκ ἄρα τὸ δεύτερον non legit
 Hervetus, atque eadem desiderantur in ms Ciz.

τῷ τοιούτῳ σχήματι λόγον συνερωτᾶσθαι δι' ἀληθῶν ἀληθές
 συνάγοντα· δύναται γάρ, οἷον ὁ τοιοῦτος 'εἰ τὰ τρία τέσσαρά
 ἐστὶ, τὰ ἕξ ὀκτώ ἐστιν· οὐχὶ δέ γε τὰ τρία τέσσαρά ἐστιν, οὐκ
 ἄρα τὰ ἕξ ὀκτώ ἐστιν'. τῷ δὲ δύνασθαι τινας λόγους ἐν αὐτῷ
 τάττεσθαι μοχθηροῦς, καθάπερ καὶ τὸν τοιοῦτον 'εἰ ἡμέρα ἐστὶ,
 φῶς ἐστιν· ἀλλὰ μὴν οὐκ ἐστὶν ἡμέρα, οὐκ ἄρα ἐστὶ φῶς'·).
 434 κατ' ἔλλειψιν δὲ ἀπέραντος ἐγίνετο ὁ λόγος, ὅταν ἔλλειπῃ τι τῶν
 συνακτικῶν λημμάτων, οἷον 'ἦτοι κακόν ἐστιν ὁ πλοῦτος, ἢ
 ἀγαθόν ἐστιν ὁ πλοῦτος· οὐχὶ δέ γε κακόν ἐστιν ὁ πλοῦτος,
 ἀγαθόν ἄρα ἐστὶν ὁ πλοῦτος'. ἔλλειπει γὰρ ἐν τῷ διεξυγμένῳ
 τὸ ἀδιάφορον εἶναι τὸν πλοῦτον. ὥστε τὴν ὑγιῆ συνερωτήσιν
 τοιαύτην μᾶλλον ὑπάρχειν 'ἦτοι ἀγαθόν ἐστιν ὁ πλοῦτος ἢ κακόν
 ἐστὶν ἢ ἀδιάφορον· οὔτε ἀγαθόν ἐστὶν ὁ πλοῦτος οὔτε κακόν,
 ἀδιάφορον ἄρα ἐστὶ'.

P 540

435 Τοιαύτης δὴ παρὰ τοῖς Στωϊκοῖς κειμένης τεχνολογίας μή-
 ποτε τὸ ὅσον ἐπ' αὐτῇ οὐ δύναται ἀπέραντος ἐπικριθῆναι λόγος;
 καὶ γε εὐθέως·) ὁ κατὰ διάρτησιν καὶ οὕτως ἔχων 'εἰ ἡμέρα
 ἐστὶ, φῶς ἐστιν· ἀλλὰ μὴν ἐν ἀγορᾷ πυροὶ πωλοῦνται, φῶς
 ἄρα ἐστὶ'. τὸ γὰρ διηρηθῆναι τὰ λήμματα καὶ μήτε πρὸς ἄλ-
 ληλα μήτε πρὸς τὴν ἐπιφορὰν ἔχειν τινὰ κοινωνίαν, ἦτοι ψιλῇ
 λέγουσι φάσει ἢ διὰ τινος τεχνικῆς καὶ διδασκαλικῆς ἐφόδου τὸ
 436 τοιοῦτο παριστάντες. ἀλλ' εἰ μὲν ἀναποδείκτω χρώμενοι φάσει,
 ῥᾷδιον φάσιν αὐτοῖς ἀντιθεῖναι, πάντα τὸν λεγόμενον κατὰ διάρ-
 τησιν ἀπέραντον λόγον φάσκοντας περαινέιν· εἰ γὰρ ἐκ ψιλῆς
 φάσεως ἐκείνοι δύνανται πιστεύεσθαι, δυνήσονται καὶ οἱ τούναν-
 τλον λέγοντες εἶναι πιστοί· τὴν ἰσοσθενῇ γὰρ προφέρονται φάσιν.

concludens, non quod in hac figura non possit rogari oratio quae per vera
 verum colligat: potest enim, ut haec 'si tria sunt quattuor, sex sunt octo;
 non sunt autem tria quattuor, non sunt ergo sex octo': sed quod in eadem
 figura possint vitiosae formari collectiones, ut est haec 'si dies est, lux
 est; atqui non est dies, non est ergo lux'. 434. per defectum autem fit
 non concludens argumentum, quando deest aliqua ex colligentibus sumptio-
 nibus, ut 'aut divitiae sunt malum, aut divitiae sunt bonum; non sunt au-
 tem divitiae malum, sunt ergo bonum divitiae'. deest enim in disiuncto
 illud divitias esse indifferentes. itaque proba sanaque argumentatio ita po-
 tius effferri debebat 'aut divitiae sunt bonum aut malum aut indifferens; sed
 nec bonum nec malum sunt divitiae, sunt ergo indifferens'.

435. Ex huiusmodi praeceptis artis, qualia a Stoicis traduntur, neu-
 tiquam quantum in ipsis est iudicare possumus, equod sit quod haud firmi-
 ter concludit argumentum. nam in illo statim per non connexionem, quod
 ita se habet 'si dies est, lux est; atqui in foro venditur frumentum, ergo
 lux est', non connexas esse sumptiones et nec inter se nec cum illatione
 habere commune, aut simplici dicunt affirmatione aut artis aliqua ac doctri-
 nae ratione possunt ostendere. 436. at si indemonstrata hoc tantum affir-
 matione pronuntiant, facile est contrariam illis affirmationem opponere, di-
 cerequod quod argumentum omne quod propter non connexas sumptiones non
 concludens ab illis pronuntiatur, firmiter concludat: si enim ex nuda affir-
 matione sua fidem illi invenire possunt, poterunt et hi qui contrarium af-
 firmant; utrique enim affirmatione utuntur, cui par utrinque vis est. si autem

p) οὐκ ἄρα ἐστὶ φῶς] atqui potest esse lux etiam de nocte, ut lunae
 vel facis aut candelae.

P 540

q) καὶ γε εὐθέως] hoc loco aliquot periodis habebat Herveti versio, quam
 • Graeco supplavi.

εἰ δὲ μεθόδῳ τοῦτο διδάσκοντες, ἐπιζητήσωμεν τίς ποτέ ἐστιν
 ἡ τοιαύτη μέθοδος. καὶν λέγωσιν ὅτι τοῦ κατὰ διάρτησιν ἀπέρ- 437
 άντου λόγου τεκμήριόν ἐστι, τὸ μὴ πάντως ἀκολουθεῖν αὐτοῦ
 τῇ διὰ τῶν λημμάτων συμπλοκῇ τὸ συμπέρασμα, μηδὲ ὑγιές·)
 εἶναι συνημμένον τὸ ἀρχόμενον διὰ τῆς ἀπὸ τῶν λημμάτων
 συμπλοκῆς καὶ λῆγον εἰς τὸ συμπέρασμα, πάλιν εἰς τὴν ἀρχῇ-
 θεν φήσομεν αὐτοῦς ἀπορίαν ἐμπίπτειν. εἰ γὰρ ἵνα τὸν κατὰ
 διάρτησιν ἀπέραντον λόγον μάθωμεν, δεῖ ἔχειν ἐπικεκριμένον τὸ
 ὑγιές συνημμένον, τοῦτο δ' οὐκ ἔχομεν μέχρι τοῦ νῦν ἐπικεκρι-
 μένον, πάντως οὐδὲ τὸν κατὰ διάρτησιν ἀπέραντον λόγον δυνάμεθα
 γινώσκειν. ἀλλὰ καὶ δεύτερος ἦν τρόπος ἀπεράντων ὁ κατὰ 438
 παρολκῆν, ὅταν ἔξωθεν παραλαμβάνηται τι τοῖς λήμμασι παρέλ-
 κον, ὥς πρὸς τὴν τοῦ συμπεράσματος κατασκευήν. ὅσον δὲ ἐπὶ
 τοῦτο, δεήσει τὸν ἐν τῷ πρώτῳ καὶ δευτέρῳ τρόπῳ·) συνερωτώ-
 μενον λόγον κατὰ παρολκῆν εἶναι ἀπέραντον, ἐπεὶ παρέλκει ἐν
 αὐτῷ τροπικόν·). καὶ τοῦτ' εἰσόμεθα παρατεθέντων ἡμῖν τῶν
 λόγων. τὸ γὰρ δὴ τοιοῦτόν φασιν ἀπέραντον 'εἰ ἡμέρα ἐστὶ, 439
 φῶς ἐστιν· ἀλλὰ μὴν ἡμέρα ἐστίν, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀρετὴ ὠφελεί·
 φῶς ἄρα ἐστὶ'. παρέλκει γὰρ ἐπ' αὐτοῦ τὸ 'ἡ ἀρετὴ ὠφελεί' πρὸς
 τὴν κατασκευὴν τοῦ συμπεράσματος διὰ τὸ ἀρθέντος αὐτοῦ P 541
 δύνασθαι ἐκ τῶν περιλειπομένων ἡμῖν δυοῖν λημμάτων ἀνελλι-
 πῶς συνάγεσθαι τὴν ἐπιφορὰν. τοίνυν ἐπιτυγχάνοντες οἱ ἀπὸ 440
 τῆς σκέψεως ἐροῦσιν, ὥς εἴπερ ἀπέραντός ἐστιν ὁ λόγος κατὰ
 παρολκῆν, ἐφ' οὗ ἀρθέντος τινὸς λήμματος ἐκ τῶν περιλειπο-

methodo et via aliqua hoc se profitentur, inquiremus quae denique sit illa
 methodus. 437. si dixerint signum argumenti propter non connexionem haud
 concludentis esse, quod ex nexu sumptionum omnino non sequatur conclu-
 sio, neque sanum sit connexum quod a nexu sumptionum incipiens desinit
 in conclusionem, excipiemus eos sic iterum in priorem difficultatem incidere.
 si enim ut discamus quale sit argumentum propter non connexionem haud
 concludens, necesse est prius constare quodnam sit sanum connexum, illud
 autem necdum diiudicatum habemus, omnino nec argumentum propter non
 connexionem haud concludens dignoscere possumus. 438. sed secundus quo-
 que modus argumentorum firmiter non concludentium erat per redundan-
 tiam, quando extrinsecus ad propositiones assumitur aliquid supervacaneum,
 veluti ad confirmationem conclusionis, quod ad hoc autem attinet, oportebit
 argumentum quod rogatur in primo et secundo modo indemonstrabilem
 propter redundantiam non firmiter concludere, quandoquidem in eo redun-
 dat connexum; et hoc sciemus si exempla argumentorum adiunxerimus.
 439. hoc esse dicunt non firmiter concludens 'si dies est, lux est; atqui
 dies est, sed et virtus prodest; lux ergo est'. redundat enim in ea illud
 'virtus prodest' ad confirmandam conclusionem, propterea quod eo sublato
 ex reliquis duabus propositionibus citra defectum colligatur illatio. 440. oc-
 currentes itaque dicent Sceptici, quod si est male concludens propter re-
 dundantiam, in qua, sublata aliqua propositione, ex iis quae restant col-

r) μηδὲ ὑγιές] ms Ciz. μηδὲν ὑγιές.

s) ἐν τῷ πρώτῳ καὶ δευτέρῳ τρόπῳ] Stoici iactabant quinque genera
 argumentorum ἀναποδείκτων, sive quae propter evidentiam nulla indi-
 gerent demonstratione, vide 2 Pyrrhon. sect. 157 sq. et supra sect. 224 sq.
 huius libri. ex illis quinque primum et secundum genus contendit pec-
 care παρολκῆν sive superfluitate, quod facit etiam 2 Pyrrhon. sect. 159.

t) τροπικόν] Stoici connexum vel antecedens connexi vocabant τρο-
 πικόν, ut dixi ad 2 Pyrrhon. sect. 3.

μένων συνάγεται ἡ ἐπιφορά, ῥητέον ἀπέραντον εἶναι καὶ τὸν ἐν τῷ πρώτῳ τρόπῳ ἐρωτώμενον, ἔχοντα δὲ οὕτως 'εἰ ἡμέρα ἐστὶ, φῶς ἐστίν· ἀλλὰ μὴν ἡμέρα ἐστὶ, φῶς ἄρα ἐστὶ'· παρέλκει γὰρ ἐν αὐτῷ πρὸς τὴν τοῦ συμπεράσματος κατασκευὴν τὸ τροπικόν τὸ 'εἰ ἡμέρα ἐστὶ', καὶ δύναται ἐκ τοῦ 'ἡμέρα ἐστὶ' μόνον
 441 συνάγεσθαι τὸ 'φῶς ἄρα ἐστὶ'. τοῦτο δὲ πρόδηλον μὲν ἦν καὶ αὐτόθεν, ἐστὶ δὲ^{u)} καὶ αὐτὸ ἐκ τῆς ὡς πρὸς ἐκείνους ἀκολουθίας παρμυθεῖσθαι. ἤτοι γὰρ ἀκολουθεῖν φήσουσι τῷ ἡμέραν εἶναι τὸ φῶς εἶναι ἢ μὴ ἀκολουθεῖν· καὶ εἰ μὲν ἀκολουθεῖν, αὐτόθεν ὁμολογηθέντος ἀληθοῦς εἶναι τοῦ 'ἡμέρα ἐστὶ' συνάγεται καὶ τὸ 'φῶς ἐστὶ' κατ' ἀνάγκην ἐπόμενον αὐτῷ, ὅπερ ἦν
 442 συμπεράσμα. εἰ δὲ οὐκ ἀκολουθεῖ, οὐδὲ ἐπὶ τοῦ συνημμένου ἀκολουθήσει, καὶ διὰ τοῦτο ἔσται ψεῦδος τὸ συνημμένον^{x)}, μὴ ἀκολουθοῦντος ἐν αὐτῷ τοῦ λήγοντος τῷ ἡγουμένῳ. ὥστε δυοῖν θάτερον, ὅσον ἐπὶ τῇ προειρημένῃ τεχνολογίᾳ, ἢ ἀπέραντον εὐρίσκεσθαι τὸν ἐν τῷ πρώτῳ τρόπῳ ἡρωτημένον παρέλκοντος ἐν αὐτῷ τοῦ τροπικοῦ, ἢ ψευδῇ πάντως^{y)} διὰ τὸ ψεῦδος ἐν αὐτῷ
 443 εἶναι τὸ τροπικόν. τὸ μὲν γὰρ λέγειν, μὴ ἀρέσκειν τῷ Χρυσίπῳ μονολημμάτους εἶναι λόγους, ὃ τάχα τινὲς ἐροῦσι πρὸς τὴν τοιαύτην ἔνστασιν, τελέως ληρώδες· οὔτε γὰρ ταῖς Χρυσίππου φωναῖς ὡς πυθοχρήστοις παραγγέλμασιν^{z)} ἀνάγκη πείθεσθαι, οὔτε μαρτυρίᾳ προσέχειν ἀνδρῶν ἐστὶν εἰς οἰκείαν ἀπόρρησιν ἐκ μάρτυρος τοῦ τὸ ἐναντίον λέγοντος. Ἀντίπατρος^{a)} γὰρ τῶν ἐν τῇ στωικῇ αἰρέσει ἐπιφανειστῶν ἀνδρῶν ἔφη δύνασθαι
 444 καὶ μονολημμάτους λόγους συνίστασθαι. ἔτι κατὰ τρίτον τρό-

ligitur illatio, dicendum est esse etiam male concludentem eam quae interrogatur in primo modo (indemonstrabili), quae sic habet 'si dies est, lux est; atqui dies est, lux ergo est': in ea enim redundat ad confirmandam conclusionem illud connexum 'si dies est, lux ergo est' et potest ex solo illo 'dies est' colligi 'lux ergo est'. 441. hoc cum sit ex se manifestum, licet quoque evincere ex ea quae apud illos valet consequentia, aut enim ex eo quod dies est, dicent sequi esse lucem aut non sequi; si dicant sequi, cum per se constet verum esse illud 'dies est', colligitur etiam necessario exinde consequens 'lux est', quod est conclusio. 442. si autem non sequitur, nec sequetur in connexo, et propterea falsum erit connexum, si in eo desinens non sequatur ex antecedente, quo fit ut secundum prius dicta illorum artis praecepta duorum alterum sit, nempe ut vel inveniatur male concludens, quae fuit primo modo (indemonstrabili) interrogata, cum in ea redundet connexum, aut omnino falsa, propterea quod sit in ea connexum falsum. 443. nam dicere, quod non placeant Chrysippo argumenta huius sumptionis, ut forte excipient aliqui adversum hanc objectionem, est plane nugatorium: neque enim Chrysippi vocibus tamquam praeceptis Apollinis necesse est parere, neque attendendum est testimonium viri qui ipsi hoc prohibent ob testem qui affirmat contrarium. Antipater enim vir clarissimus in secta Stoica dicebat posse consistere argumenta ex una sumptione. 444. praeterea

P 541 u) ἐστὶ δὲ] deest δὲ in ms Ciz.

x) ψεῦδος τὸ συνημμένον] al. ψευδές.

y) ψευδῇ πάντως] sic legendum e ms pro ψεύδη, refertur enim ad λόγον. saepius hic ψεῦδος pro ψευδές, minus recte.

z) ὡς πυθοχρήστοις παραγγέλμασιν] confer Erasmus proverbio ex tripode.

a) Ἀντίπατρος] 2 Pyrrhon, sect. 167.

πὸν ἀπέραντος ἐλέγτο λόγος παρὰ τὸ ἐν μοχθηρῷ ἡρωτῆσθαι σχήματι. πάλιν οὖν ἢ φάσει μόνον ἀρκοῦμενοι λέξουσιν ἐν μοχθηρῷ τινι σχήματι λόγον συνηρωτῆσθαι ἢ ὑπόμνησιν εἰς τοῦτο παρὰλήψονται. καὶ εἰ μὲν φάσει ἀρκοῦνται, καὶ ἡμεῖς ἀντιθέσομεν φάσιν τὴν λέγουσαν, ὅτι οὐκ ἐν μοχθηρῷ ἡρώτηται σχήματι· εἰ δὲ λόγον παραλαμβάνουσι, πάντως ἀληθῆ. τὸ δ'⁴⁴⁵ ὅτι ἐστὶν ἀληθὲς οὗτος ὁ λόγος, φημί δὲ ὁ δεικνὺς τὸ ἐν μοχθηρῷ σχήματι ἡρωτῆσθαι τινὰ λόγον, πόθεν δείκνυται, ἢ δῆλον ὅτι ἐκ τοῦ ἐν ὑγιῇ ἡρωτῆσθαι σχήματι; οὐκοῦν ἵνα μὲν ὁ ἐν μοχθηρῷ P 542 ἡρωτηθεὶς σχήματι^{b)} λόγος γνωσθῇ ὅτι ἐν μοχθηρῷ ἡρωτῆται σχήματι, δεῖ λόγον ὑγιῇ παραληφθῆναι· ἵνα δὲ οὗτος^{c)} ὑγιῆς ἦ, ἔδει αὐτὸν ὑγιῇ ἡρωτῆσθαι σχήματι. καὶ διὰ τοῦτο μήτε τοῦ ὑγιῶς λόγου πρὶν τοῦ σχήματος πιστευθῆναι δυναμένου ὅτι ἐστὶν ὑγιῆς, μήτε τοῦ σχήματος ὅτι ἐστὶν ὑγιῆς σχῆμα πρὶν τοῦ ἐπικρίναντος αὐτὸ λόγου^{d)}, συνίσταται ὁ διαλλήλων τρόπος, ὃς ἐστὶν ἀπορώτατος. καὶ πρὸς τὴν λειπομένην δὲ διαφορὰν τῶν 446 ἀπεράντων λόγων, τουτέστι τὴν παρέλλειψιν, ἥδη μὲν σχεδὸν ἀντειρήκαμεν. εἰ γὰρ ἀνεύρετός ἐστιν ὁ ἀπηρτισμένος λόγος, ὡς ἀνώτερον^{e)} ὑπεδείξαμεν, ἀγνωστος ὀφείλει τυγχάνειν καὶ ὁ ἐλλειπής. ἀνεύρετος δὲ γέ ἐστιν ὁ ἀπηρτισμένος, ὡς παρυστήσαμεν· τοίνυν καὶ ὁ ἐλλειπής ἀγνωστος γενήσεται. εἰ δὲ κατὰ τοὺς 447 Στωϊκοὺς τεσσάρων ὄντων τρόπων^{f)} καθ' οὓς ἀπέραντος γίγνεται λόγος, ἐδείξαμεν καθ' ἕκαστον αὐτῶν μὴ γινωσκομένους τοὺς

tertio modo male concludens dicebatur argumentatio, propterea si rogata sit in mala figura, rursus ergo aut affirmatione solum contenti dicent in mala aliqua figura interrogatam esse argumentationem, aut argumentationem ad hoc probandum assument. si sunt contenti affirmatione, nos quoque opponemus affirmationem quae dicit, quod non rogata sit in mala figura; si autem assumunt argumentationem, omnino verum sunt assumpturi. 445. quod autem vera sit haec argumentatio, haec, inquam, quae ostendit quod in mala figura argumentum aliquod rogatum sit, unde ostenditur? an scilicet ex eo, quia sit rogata in recta figura? igitur ut argumentum in vitiosa figura rogatum dignoscatur quod in vitiosa figura rogatum sit, oportet assumi sanam et probam argumentationem; ut autem sana haec probaque sit, oportet eam recta rogari figura, et ideo cum nec proba et recta argumentatio credi possit esse proba et recta, antequam figura, neque figura quod sit proba et recta, antequam ea quae ipsam iudicat oratio, exoritur modus probandi mutuo alterum per alterum, qui est maxime dubius. 446. porro adversus postremam male concludentium argumentationum quae restat differentiam, nempe eam quae est ex defectu, iam fere contradiximus, si enim inveniri non potest perfecta argumentatio, ut superius ostendimus, debet etiam esse ignota quae est manca et deficiens, inveniri autem non potest perfecta, ut ostendimus: erit ergo etiam ignota quae est manca ac deficiens. 447. si autem cum ex Stoicorum sententia sint quattuor modi per quos fit male concludens argumentatio, ostendimus in unoquoque eorum non cognosci argumentationes male concludentes,

b) ὁ ἐν μοχθηρῷ ἡρωτηθεὶς σχήματι] vocabulum σχήματι a ms Ciz. P 542 revocavi, nam in editis exciderat.

c) ἵνα δὲ οὗτος] ms Ciz. ἵνα δὲ αὐτός.

d) πρὶν τοῦ ἐπικρίναντος αὐτὸ λόγου] ita recte idem codex pro αὐτοῦ.

e) ὡς ἀνώτερον] sect. 435 sq.

f) τεσσάρων ὄντων τρόπων] de quibus hactenus dictum a sect. 429.

ἀπεράντους λόγους, ἀκολουθήσει καὶ τὸν περαιόνοντα ἄγνωστον εἶναι· τοῦτου δὲ μὴ γινωσκομένου καὶ ὁ ἀποδεικτικὸς ἔστι λόγος
 449 τῶν ἀνευρέτων. πρὸς τοῦτοις ἐπεὶ παντὸς ἀληθοῦς λόγον δεῖ ἐπικεκρίσθαι τὰ λήμματα — τούτων γὰρ συγχωρουμένων δίδεται ἡ ἐπιφορὰ ἀκολουθῶς αὐτοῖς —, ἐπεὶ δὲ γε τῆς ἀποδείξεως ἀνεπικριτά ἐστὶ τὰ λήμματα, καθὼς παρεστήσαμεν^{γ)}, οὐκ ἄρα
 449 δυνήσεται ἀληθὲς λόγος εἶναι ἡ ἀπόδειξις. τὸ γὰρ συνημμένον, ὡς ἐμπροσθεν ἐδείκνυμεν, ὕγιες ἀξιούσι τυγχάνειν, ὅταν ἀπ' ἀληθοῦς ἀρχόμενον ἐπ' ἀληθές, ἢ ἀπὸ ψεύδους ἐπὶ ψεύδος^{δ)} λήγῃ, ἢ ἀπὸ ψεύδους ἐπ' ἀληθές, καὶ καθ' ἓνα τρόπον ψεύδους^{ε)}, ὅταν ἀπ' ἀληθοῦς ἀρχόμενον ἐπὶ ψεύδος λήγῃ. τούτων δ' οὕτως ἐχόντων εὐρεθήσεται ἐπὶ τῆς ἀποδείξεως ἀνεπικριτον.
 450 ὡς ἐπὶ πᾶν γὰρ ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς προσλήψεως λήγει εἰς τὴν ἐπιφορὰν, ὡς ἔχει ἐπὶ τῶν τοιούτων λόγων· εἰ ἔστι κίνησις, ἔστι κενόν· ἀλλὰ μὴν ἔστι κίνησις, ἔστιν ἄρα κενόν. ἐνταῦθα γὰρ τὸ συνημμένον ὁρᾶται τε ἀπὸ τῆς προσλήψεως τῆς 'ἔστι κίνησις' καὶ λήγει εἰς τὴν ἐπιφορὰν τὴν 'ἔστι κενόν'. ἥτοι οὖν πρό-
 451 δηλόν ἐστι πρᾶγμα ἢ ἐπιφορὰ καὶ γινωσκόμενον ἡμῖν ἢ ἀδηλόν καὶ ἄγνωστον. καὶ εἰ μὲν πρόδηλον καὶ γνωστόν, οὐκέτι ἀπο-
 P 543 δεικτικὸς^{ς)} γίνεται ὁ λόγος, ἐκ πάντων πρόδηλος συνεσιῶς τοῦτο μὲν τῶν λημμάτων, τοῦτο δὲ τῆς ἐπιφορᾶς· εἰ δὲ ἀδηλόν, ἔξ
 452 ἀνάγκης ἀνεπικριτον γίνεται τὸ συνημμένον. τὸ μὲν γὰρ ἀπὸ τίνος ὁρᾶται, γνώριμόν ἐστιν ἡμῖν· πρόδηλον γάρ. τὸ δὲ εἰς τί λήγει, ἀγνοεῖται διὰ τὴν ἀδηλότητα^{ι)}. μὴ ἐπιστάμενοι δὲ

sequetur etiam esse ignotam eam quae concludit firmiter; si ea autem non cognoscatur, inveniri etiam non poterit argumentatio demonstrativa. 448. ad haec accedit, quod cum cuiusvis verae argumentationis iudicari oporteat sumptiones, (nam si eae concedantur, consequenter eis datur illatio) quoniam demonstrationis sumptiones diiudicari non possunt, sicut ostendimus, non ergo demonstratio poterit vera et proba esse argumentatio. 449. connexum enim, ut prius ostendebamus, censent esse probum et rectum, quando a vero incipiens desinit in verum, vel a falso in falsum, aut a falso in verum, et nunc modo dicunt falsum esse, quando incipiens a vero desinit in falsum. haec autem cum ita habeant, invenietur diiudicari non posse in demonstratione. 450. nam omnino incipiens ab assumptione desinit in illationem, ut se habet in huiusmodi argumentationibus 'si est motus, est inane; atqui est motus, est ergo inane'. hic enim connexum incipit ab assumptione 'est motus' et desinit in illationem 'est inane'. 451. aut ergo illatio res est aperta et quae cognoscitur ab omnibus aut obscura et ignota, si manifesta et cognita, non est utique argumentatio demonstrativa, quae ex omnibus manifesta est, tum sumptionibus tum illatione; si autem obscura fuerit, necessario connexum est huiusmodi ut non possit diiudicari. 452. nam a quo quidem incipiat, nobis est notum: est enim manifestum, in quidnam autem desinat, ignoratur propter obscuritatem, nescientes autem utrum consequens sit verum an fal-

g) καθὼς παρεστήσαμεν] ms Ciz. καθάπερ. respicit ad ea quae disputaverat sect. 267 sq. 331 sq.

h) ὅταν ἀπ' ἀληθοῦς ἀρχόμενον ἐπ' ἀληθές, ἢ ἀπὸ ψεύδους ἐπὶ ψεύδους] ita supplendus hic locus, qui male legebatur sic: ὅταν ἀπὸ ἀληθοῦς ἀρχόμενον ἐπὶ ψεύδους λήγῃ. confer sect. 247 hui. libri.

ι) καθ' ἓνα τρόπον ψεύδους] supra sect. 114. 268. 331. 416.

κ) οὐκέτι ἀποδεικτικὸς] supra sect. 423.

P 543 δ) ἀγνοεῖται διὰ τὴν ἀδηλότητα] confer sect. 330 sq.

πότερον ἀληθές ἢ ψεῦδός ἐστι τὸ τοιοῦτον, οὐδ' ἐπικρινησόμεθα τὸ συνημμένον. ἀνεπικρίτον δὲ ὄντος αὐτοῦ καὶ ὁ λόγος γίνεται μοχθηρός. ἔτι τῶν πρὸς τι ἐστὶν ἡ ἀπόδειξις. τὰ δὲ πρὸς τι 453 ἐπινοεῖται μόνον^{μ)}, οὐκέτι δὲ καὶ ὑπάρχει. τοίνυν καὶ ἡ ἀπόδειξις ἐν ἐπινοίᾳ μόνον ἐστὶ καὶ οὐκ ἐν ὑπάρξει. καὶ ὅτι τῷ ὄντι ἐπινοία μόνον σώζεται τὰ πρὸς τί πως ἔχοντα, ὑπαρξίς δὲ οὐκ ἔστιν αὐτοῖς, πάρεστι διδάσκειν ἐκ τῆς τῶν Δογματικῶν ἀνθρο-
 454 μολογήσεως. ὑπογράφοντες γὰρ τὸ πρὸς τι συμφώνως φασὶ 'πρὸς τί ἐστὶ τὸ πρὸς ἑτέρῳ νοούμενον'. εἰ δὲ γε ὑπάρξεως μετεῖχεν, οὐκ ἂν οὕτως αὐτὸ ἀπεδίδοσαν ἀλλ' ἐκείνως μᾶλλον 'πρὸς τί ἐστὶ τὸ πρὸς ἑτέρῳ ὑπάρχον'. οὐκ ἄρα ὑπόκειται τι ἐν τοῖς οἷσι τὸ πρὸς τι. καὶ ἄλλως πᾶν τὸ ὑπάρχον οὐ δύναται ἀλλαγῆναι
 455 τινα καὶ ἑτεροίωσιν ἀναδέξασθαι χωρὶς πάθους, οἷον τὸ λευκὸν χρώμα οὐ δύναται μέλαν γενέσθαι μὴ τραπὲν καὶ μεταβάλλον^{ν)}, καὶ τὸ μέλαν οὐ δύναται εἰς ἕτερον μεταβάλλειν χρώμα μένον μέλαν. καὶ ὡσαύτως τὸ γλυκὺ οὐκ ἂν γένοιτο πικρόν, ἀπαθές καὶ ἀνετεροίωτον ὑποκείμενον. ὥστε πᾶν τὸ ὑπάρχον οὐ χωρὶς
 456 πάθους τινὸς τὴν εἰς ἕτερον ἀναδέχεται μεταβολήν. τὸ δὲ πρὸς τι ἀλλάσσεται χωρὶς πάθους καὶ μηδεμιᾶς περὶ αὐτὸ γινομένης ἑτεροιώσεως, οἷον τὸ πηχναῖον ξύλον, πηχναίου μὲν αὐτῷ ἀντιπαρατεθέντος, λέγεται ἴσον ἐκείνῳ τυγχάνειν, διπλήχους δὲ, οὐκέτι ἴσον, ἀλλ' ἄνισον, μηδεμιᾶς περὶ αὐτὸ γινομένης τρο-
 πῆς καὶ ἀλλοιώσεως. καὶ εἰ νοήσαιμεν τινα ἔξ ἄλλους ὕδωρ προχέοντα, ὁ τοιοῦτος ὑποτεθέντος μὲν τινος ἑτέρου ἄλλους λεχθήσεται ἐγγέων, μὴ ὑποτεθέντος δὲ ἐκχέων, καίπερ μηδεμίαν αὐτὸς τροπὴν καὶ ἀλλοίωσιν ἀναδεξάμενος. ὥστε εἰ τῷ μὲν ὑπάρ- 457

sum, neque diiudicabimus connexum. si connexum autem non potest diiudicari, erit etiam vitiosa argumentatio. 453. praeterea demonstratio est ex iis quae referuntur ad aliquid. quae autem referuntur ad aliquid, mente tantum concipiuntur, non autem existunt. demonstratio ergo est tantum in mentis conceptione et non in rerum natura existit. quod autem re vera quae ita se habent ut aliquo modo referantur ad aliquid, conserventur sola mentis conceptione, non sit autem eis existentia, docere licet ex confessione Dogmaticorum. 454. describentes enim relatum uno consensu dicunt 'relatum est quod intelligitur ad alterum'. si autem particeps esset existentiae, non id sic definiissent, sed potius hoc modo 'relatum est quod alteri adexistit'. in iis ergo quae sunt ad aliquid, nihil vere existens subiicitur. 455. et aliqui quidquid existit, non potest aliquam suscipere mutationem et alterationem absque affectione, ut color albus non potest fieri niger, nisi sit conversus et mutatus, et niger non potest mutari in alium colorem, si niger maneat, et similiter dulce non potest fieri amarum, si sit impatibile et inalterabile. 456. quamobrem quidquid existit, non absque aliqua affectione suscipit mutationem in alterum. quod autem refertur ad aliquid, mutatur absque affectione et absque ulla quae in ipso fiat alteratione, ut lignum cubitale, si quidem ei ex adverso opponatur cubitale, dicitur illi esse aequale, si autem bicubitale, non amplius aequale, sed inaequale, cum in ipso nulla fiat mutatio et alteratio. et si cogitaverimus quempiam ex vase aquam profundentem, is supposito quidem vase aliquo dicitur infundens, non posito autem, effundens, etiamsi ipse nullam susceperit mutationem et alterationem. 457. quamobrem

μ) ἐπινοεῖται μόνον] sect. 335 et lib. 1 adv. Physicos sect. 208.

ν) καὶ μεταβάλλον] ms Ciz. μεταβαλόν et mox μεταβαλεῖν pro μεταβάλλειν.

χοντι συμβέβηκε τὸ μὴ χωρὶς πάθους ἀλλαγὴν ὑπομένειν· τῷ δὲ πρὸς τι τοιοῦτον οὐδὲν συμβέβηκε· ῥητέον μὴ ὑπάρχειν τὸ πρὸς τι. σὺν τούτοις τοῦ χωρὶς ἔστι τὸ πρὸς τι· τὸ γὰρ ἄνω 458 πρὸς τι. σὺν τούτοις τοῦ χωρὶς ἔστι τὸ πρὸς τι· τὸ γὰρ ἄνω 459 τοῦ κάτω^{ο)} χωρὶς ἔστιν. εἴπερ δ' ὑπάρχει τὸ πρὸς τι καὶ μὴ P 544 ψιλὴν ἔχει ἐπίνοιαν, ἔσται τὸ ἐν τάναντία. ἀτοπον δέ γέ ἐστι λέγειν τὸ ἐν τάναντία. οὐκ ἄρα ὑπάρχει τὸ πρὸς τι, ἀλλ' ἐπινοεῖται μόνον. πάλιν γὰρ τὸ πηχυαῖον σῶμα κατὰ μὲν τὴν τοῦ ἡμιπηχυαίου παράθεσιν λέγεται μείζον, κατὰ δὲ τὴν διπηχυαίου μικρότερον· τὸ δὲ αὐτὸ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ μείζον καὶ μικρότερον ὑπάρχειν, τουτέστι τάναντία, τῶν ἀδυνάτων. ἐπινοεῖσθαι μὲν γὰρ τάχ' ἴσως^{ρ)} δυνήσεται κατὰ τὴν ὡς πρὸς ἄλλο σύμβλησιν, εἶναι δὲ καὶ ὑπάρχειν οὐκ οἶόν τε. οὐκ ἄρα ὑπάρχει 460 τὰ πρὸς τι. οὐ μὴν ἀλλ' εἴπερ ἔστι τὰ πρὸς τι, ἔστι τι ταῦτ' ἐναντίον ἑαυτῷ. οὐχὶ δέ γε τοῦτο. τοίνυν οὐδὲ ταύτῃ ῥητέον ὑπάρχειν τὸ πρὸς τι. ἔτι εἰ ὑπάρχει τὸ πρὸς τι, ἔσται τι ἑαυτῷ ἐναντίον. οὐκ εὐλογον δέ γέ ἐστιν εἶναι τι αὐτὸ ἑαυτῷ ἐναντίον. 461 τοίνυν οὐδὲ τὸ πρὸς τι ὑπάρχειν εὐλογόν ἐστιν^{ρ)}. τὸ γὰρ ἄνω τῷ κάτω ἔστιν ἐναντίον. τὸ δὲ αὐτὸ ὡς μὲν πρὸς τὸ ὑποκείμενον ἄνω ἐστὶ, πρὸς δὲ τὸ ὑπερκείμενον κάτω. εἰ δ' ἔσται τρία, ἄνω καὶ κάτω καὶ μέσον, τοῦ ἄνω καὶ τοῦ κάτω τὸ μέσον ἔσται πρὸς μὲν τὸ ὑποκείμενον ἄνω, πρὸς δὲ τὸ ὑπερκείμενον κάτω, καὶ ἔσται τὸ αὐτὸ ἄνω καὶ κάτω· ὅπερ ἀδύνατον. οὐκ ἄρα ὑπάρχει τὸ πρὸς τι. εἰ δ' ἄρα τὸ πρὸς τι ὑπάρχει, τὸ αὐτὸ

si ei quidem quod existit, accidit ut non sine affectione sustineat motionem, ei autem quod refertur ad aliquid, nihil tale accidit; dicendum est non existere id quod refertur ad aliquid. 458. ad haec accedit, quod id quod refertur ad aliquid est seiunctum ab eo quod refertur: id enim quod est infra, est seiunctum ab eo quod est supra. 459. si existit autem id quod refertur ad aliquid, et non versatur in sola cogitatione, erunt unum contraria. absurdum autem est unum esse contraria. non existit ergo id quod refertur ad aliquid, sed solum mente concipitur. rursus enim corpus cubitale, appposito quidem semicubitali, dicitur maius; collato autem bicubitali minus, idem autem eodem tempore et esse maius et minus, hoc est contraria, est ex iis quae non possunt fieri. nam mente quidem concipi fortasse poterit per eam quae fit cum alio collationem, fieri autem non potest ut existat. non ergo existunt ea quae referuntur ad aliquid. 460. verum enimvero si sunt ea quae referuntur ad aliquid, erit idem sibi ipsi contrarium, sed hoc non est. igitur nec ea ratione dicendum est existere id quod refertur ad aliquid. nam sane si existit id quod refertur ad aliquid, erit aliquid sibi ipsi contrarium, non est autem consentaneum aliquid esse ipsum contrarium sibi ipsi. nec ergo est consentaneum ut existat id quod refertur ad aliquid. 461. supra enim et infra sunt sibi invicem contraria, idem autem respectu subiecti est supra, et respectu superius positi infra. si autem sint tria, supra et infra et medium, medium eius quod est supra et infra, si ad subiectum referatur, erit supra, ad id autem quod supra situm est, infra, et erit idem supra et infra; quod quidem non potest fieri. non existit ergo id quod refertur ad aliquid. si existit autem id quod refertur ad aliquid, idem erit supra et infra, quaecum-

ο) τὸ γὰρ ἄνω τοῦ κάτω] idem ms τοῦ γὰρ ἄνω τὸ κάτω χωρὶς ἔστιν. infra 460 τὸ γὰρ ἄνω τῷ κάτω ἔστιν ἐναντίον.

P 544 ρ) τάχ' ἴσως] vocabulum Scepticum, ut dixi ad sect. 396. tale sect. 470 si οὐκ ἐνδέχεται et 472 οὐ μᾶλλον, 476 τάχα etc.

ρ) εὐλογόν ἐστιν] ita ms Ciz. pro ἔστιν εὐλογον.

ἔσται ἄνω καὶ κάτω. διὰ δὲ τοῦ καὶ εἰ ἔστι, λέγεται τὸ αὐτὸ κατὰ τὴν ὡς πρὸς ἄλλο σχέσιν ἄνω καὶ κάτω. τὸ αὐτὸ ἄρα χωρὶς ἑαυτοῦ γενήσεται, ὃ πάντων ἀτοπώτατον. ἀλλ' εἴπερ τὰ 462 πρὸς τι ἀνύπαρκτά ἐστι, πάντως καὶ ἡ ἀπόδειξις τῶν πρὸς τι οὐσα, ἀνύπαρκτος γενήσεται· τὰ δέ γε πρὸς τι δέδεικται ἀνύπαρκτα· καὶ ἡ ἀπόδειξις τῶν ἀνυπάρχων γενήσεται. τὰ μὲν οὖν λεγόμενα εἰς τὸ μὴ εἶναι ἀπόδειξιν τοιαυτὰ τινα καθέστηκε.

Σκοπῶμεν δὲ καὶ τὸν ἀντικείμενον λόγον. οἶονται γὰρ οἱ 463 δογματικοὶ λόγοι^{ρ)} τῶν φιλοσόφων τὸν ἀξιούντα μὴ εἶναι ἀπόδειξιν, αὐτὸν ὅφ' αὐτοῦ^{ς)} περιτρέπεσθαι, καὶ δι' ὧν ἀναιρεῖται ταύτην, διὰ τούτων αὐτὴν ὁρᾶν. ὅθεν καὶ ἀντικαθιστάμενοι τοῖς Σκεπτικοῖς^{ς)} φασιν, ὃ λέγων μηδὲν εἶναι ἀπόδειξιν P 545 ἥτοι ψεύδει καὶ ἀναποδείκτω χρώμενος φάσει^{ς)} λέγει μηδὲν ὑπάρχειν ἀπόδειξιν ἢ λόγῳ τὸ τοιοῦτον ἀποδεικνύς. καὶ εἰ μὲν 464 ψιλῇ φάσει προσχρώμενος, οὐθὲν αὐτῷ πιστεύσει τῶν τὴν ἀπόδειξιν παραδεχομένων ψιλῇ φάσει χρωμένων, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀντικειμένης ἐπισχεθήσεται φάσεως, εἰπόντος τινὸς εἶναι ἀπόδειξιν· εἰ δὲ ἀποδεικνύς τὸ μὴ εἶναι ἀπόδειξιν — τοῦτο γὰρ φασιν —, αὐτόθεν ὁμολόγησε τὸ εἶναι ἀπόδειξιν. ὃ γὰρ δεικνύς λόγος τὸ μὴ εἶναι ἀπόδειξιν ἔστιν ἀπόδειξις τοῦ εἶναι ἀπόδειξιν. καὶ 465 καθόλου ὃ κατὰ τῆς ἀποδείξεως λόγος ἥτοι ἀπόδειξις ἔστιν ἢ οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις· καὶ εἰ μὲν οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις, ἀπιστός

que porro est, dicitur idem supra et infra propter eam quae est ad aliud habitudinem. idem ergo erit seorsum a se ipso, quod est omnium absurdissimum. 462. sed si non existunt ea quae referuntur ad aliquid, omnino etiam demonstratio, cum sit ex iis quae referuntur ad aliquid, minime existet. ostensum est autem ea non esse quae referuntur ad aliquid: erit ergo etiam demonstratio ex iis quae non existunt, atque haec sunt quidem quae dicuntur ad ostendendum quod non sit demonstratio.

463. Sed age consideremus etiam orationem quae his adversatur. existimant enim dogmatici philosophi, eum qui censet non esse demonstrationem, ipsum a se ipso everti, et per quae eam perimit, per ea ipsam stabilire, unde etiam dicunt resistentes Scepticis, qui dicit nihil esse demonstrationem, aut id dicit utens nuda et non demonstrata affirmatione aut id demonstrat argumento. 464. si nuda quidem utens affirmatione hoc facit, nemo eorum qui admittunt demonstrationem, credet ei qui utitur nuda affirmatione, sed cohibebitur per adversam affirmationem alicuius qui dicet esse demonstrationem: sin autem demonstrat non esse demonstrationem (hoc enim dicunt), eo ipso confitetur esse demonstrationem. argumentum enim demonstrans non esse demonstrationem, est demonstratio quod sit demonstratio. 465. et in summa quod contra demonstrationem profertur argumentum, aut est demonstratio aut non; si non est demonstratio, non est fide digna; si

ρ) οἱ δογματικοὶ λόγοι τῶν φιλοσόφων] ita legendum puto pro δογματικοὶ λόγοι quibus male congruit verbum quod apud Sextum praecedat, οἶονται. in ms Ciz. invenio φωνολόγοι, quod vocabulum videtur habere significationem hominum sonum sine mente edentium, et nescio an usquam alibi reperitur.

ς) ὅφ' αὐτοῦ] ms Ciz. ἑαυτοῦ.

τ) τοῖς Σκεπτικοῖς] male in Herveti versione excusum Sticis pro Scepticis.

ς) ἥτοι ψεύδει — φάσει] simile argumentum Scepticis obiectum fuit P 546 sect. 282 sq. pro ψεύδει lego ψιλῇ.

SEXTUS EMPIR. II.

L1

466 ἔστιν· εἰ δὲ ἔστιν ἀπόδειξις, ἀπόδειξις ἔστιν. ἔνιοι δὲ καὶ οὕτω
 συνερωτῶσιν· εἰ ἔστιν ἀπόδειξις, ἀπόδειξις ἔστιν· εἰ μὴ ἔστιν^{α)}
 ἀπόδειξις, ἀπόδειξις ἔστιν. ἦτοι δὲ ἔστιν ἢ οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις·
 ἀπόδειξις ἄρα ἔστι. καὶ δὴ ἡ μὲν τῶν λημμάτων τοῦ λόγου
 τούτου παραμυθία προὔπτει ἔστι· τό τε γὰρ πρῶτον συνημ-
 μένον τό 'εἰ ἔστιν ἀπόδειξις, ἔστιν ἀπόδειξις' διαφορούμενον^{β)}
 καθιστῶς ἀληθές ἔστιν· ἀκολουθεῖ γὰρ τῷ ἐν αὐτῷ πρώτῳ τό
 ἐν αὐτῷ δεύτερον, μὴ ἕτερον ὃν ἐκείνου. τό τε δεύτερον συνημ-
 μένον τό 'εἰ μὴ ἔστιν ἀπόδειξις, ἔστιν ἀπόδειξις' πάλιν ὁμολο-
 γητικῶς ἔστι· τῷ γὰρ μὴ εἶναι ἀπόδειξιν ἡγουμένῳ ὄντι ἔπεται τό εἶναι
 467 ἀπόδειξιν. αὐτὸς γὰρ ὁ δεικνὺς λόγος τό μὴ εἶναι ἀπόδειξιν,
 ἀποδεικτικὸς ὢν, βεβαίως τό εἶναι ἀπόδειξιν. τό τε διεξευγμένον
 τό ἦτοι δὲ ἔστιν ἀπόδειξις ἢ οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις, ἐξ ἀντικειμέ-
 νων διεξευγμένον, τοῦ τε εἶναι ἀπόδειξιν καὶ τοῦ μὴ εἶναι, ἐν
 ὁφείλει ἔχειν ἀληθές καὶ διὰ τοῦτο εἶναι ἀληθές. ὥστε ἀληθῶν
 468 ὄντων τῶν λημμάτων συνεισάγεται καὶ ἡ ἐπιφορά. πάρεστι δὲ
 καὶ ἑτέρως διδάσκειν ὅτι ἀκολουθεῖ αὐτοῖς. εἰ γὰρ τό διεξευγμέ-
 νον ἀληθές ἔστιν, ἐν ἔχον ἐν αὐτῷ ἀληθές, ὁποῖον ἂν ἐκ τού-
 των ἂν ὑποθιώμεθα ἀληθές, συνεισαχθήσεται καὶ ἡ ἐπιφορά.
 ὑποκείμενον δὲ πρῶτον τῶν ἐν αὐτῷ ἀληθές τό εἶναι ἀπόδειξιν.
 οὐκοῦν ἐπεὶ τοῦτο ἡγούμενον ἔστιν ἐν τῷ πρώτῳ συνημμένῳ,
 ἀκολουθήσει αὐτῷ τό λῆγον ἐν τῷ πρώτῳ συνημμένῳ. ἔληγε
 δὲ^{γ)} τό ἔστιν ἀπόδειξις, ὅπερ ἦν καὶ ἐπιφορά. δοθέντος ἄρα τοῦ
 εἶναι ἀπόδειξιν ἀληθοῦς ἐν τῷ διεξευγμένῳ ἀκολουθήσει ἡ τοῦ

est autem demonstratio, est demonstratio. 466. nonnulli sic quoque interro-
 gant: si est demonstratio, est demonstratio; si non est demonstratio, est de-
 monstratio. aut est autem aut non est demonstratio: est ergo demonstratio.
 et huius quidem orationis sumptionum in promptu est probatio: nam et pri-
 mum connexum nempe 'si est demonstratio, est demonstratio', cum sit re-
 duplicatum, est verum; ex eo enim quod est in ipso primum, sequitur id
 quod est in ipso secundum, cum non sit ab illo alterum. et secundum con-
 nexum nempe 'si non est demonstratio, est demonstratio' rursus est probum
 et rectum: ei enim quod est, non esse demonstrationem, quod est antecede-
 dens, consequens est esse demonstrationem. 467. ipsa enim oratio quae osten-
 dit non esse demonstrationem, cum sit demonstrativa, confirmat esse demon-
 strationem, et disiunctum nempe 'aut est demonstratio aut non est', constans
 ex duobus disiunctis, nempe et esse demonstrationem et non esse, unum de-
 bet habere verum et propterea esse verum, quoniam cum verae sint sumptio-
 nes, simul etiam infertur illatio. 468. licet autem aliter quoque docere quod
 ex eis consequatur, nam si disiunctum est verum, cum unum in se habeat
 verum, utrumvis ex iis verum posuerimus, simul etiam colligetur illatio. po-
 natur autem verum esse primum ex iis quae in ipso sunt, nempe, quod sit
 demonstratio: ergo quoniam hoc antecedens est in ipso connexo, ex eo con-
 sequetur id quod est consequens in primo connexo. consequens autem erat
 'est demonstratio', quod erat etiam illatio. dato ergo quod in disiuncto sit
 verum, esse demonstrationem, sequetur etiam illatio argumenti. 469. idem

α) εἰ ἔστιν ἀπόδειξις, ἀπόδειξις ἔστιν· εἰ μὴ ἔστιν] argumentum quod
 genus Stoici vocabant διὰ δύο τροπικῶν sive per duo connexa contraria,
 quodque legitur etiam 2 Pyrrh. sect. 186. simile fuit supra sect. 281.
 vide si placet quae dixi ad 2 Pyrrh. sect. 3.

β) διαφορούμενον] eandem propositionem bis sumptam, sect. 109.
 281. 294.

γ) ἔληγε δὲ] ita recte ms Ciz. pro ἔλεγε.

λόγου ἐπιφορά. ὁ δὲ αὐτὸς τῆς^{α)} παραμυθίας τρόπος καὶ ἐπὶ 469
 τοῦ λειπομένου ἀξιωματος τοῦ μὴ εἶναι ἀπόδειξιν· ἡγεῖτο γὰρ P 546
 καὶ τούτου ὃ ἐν τῷ δευτέρῳ συνημμένῳ^{β)} ἔχειν ἀκολουθοῦσαν
 τὴν τοῦ λόγου ἐπιφοράν. τοιαύτης δὲ οὐσης τῆς τῶν Δογμα- 470
 τικῶν ἐνστάσεως σύντομός ἐστι καὶ ἡ πρὸς ταύτην τῶν Σκεπτι-
 κῶν ἀπάντησις. λέξουσι γὰρ, εἰ μὲν οὐκ ἐνδέχεται ἀποκρίνασθαι
 πρὸς τὴν πεῦσιν καθ' ἣν ἐπεζήτητον, πότερον ἀπόδειξις ἔστιν
 ὁ κατὰ τῆς ἀποδείξεως λόγος ἢ οὐκ ἀπόδειξις, ὁφείλουσιν εὐγνω-
 μονεῖν, εἰ μὴ ἔχουσι πρὸς ἄπορον οὕτω πεῦσιν^{γ)} ἀποκρίνασθαι.
 εἰ δὲ εὐχερὲς ἔστιν αὐτοῖς ὃ προστάττουσι τοῖς Σκεπτικοῖς, ὥς 471
 εὐχερὲς ὃν ποιείτωσαν, ἀποκρινόμενοι πότερον ἀπόδειξιν εἶναι
 λέγουσι τὸν κατὰ τῆς ἀποδείξεως λόγον ἢ οὐκ ἀπόδειξιν· εἰ μὲν
 γὰρ οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις, οὐκ ἐνέσται ἐξ αὐτοῦ διδάσκειν, ὅτι
 οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις, οὐδὲ λέγειν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ λόγος ἀπό-
 δειξις, ὅτι οὐκ ἔσται ἡ ἀπόδειξις· ὁμολογήκασιν γὰρ αὐτοὶ τό
 μὴ εἶναι ἀπόδειξιν. εἰ δὲ ἀπόδειξις ἔστι, πάντως ἀληθῆ^{δ)} ἔχει τὰ 472
 λήμματα καὶ τὴν ἐπιφοράν· σὺν γὰρ τῇ τούτων ἀληθείᾳ νοεῖ-
 ται ἡ ἀπόδειξις· ἦν δὲ γε ἐπιφορά αὐτοῦ τό μὴ εἶναι ἀπόδειξιν·
 ἀληθές ἄρα ἔστι τό μὴ εἶναι ἀπόδειξιν, καὶ τὸ ἀντικείμενον τούτῳ
 ψεῦδος τό εἶναι ἀπόδειξιν. οὕτω γὰρ ἀποδεικτικὸν θέλοντες ἀπο-
 δεῖξαι τὸν κατὰ τῆς ἀποδείξεως λόγον οὐ μᾶλλον αὐτὴν τιθέα-
 σιν ἢ ἀναιροῦσιν. ὁμῶς δὲ καὶ τοὺς Σκεπτικοὺς ἂν δέξῃ ὑπὲρ 473
 αὐτῶν^{ε)} ἀποκρίνασθαι, ἀσφαλῶς ἀποκρινοῦνται· φήσουσι γὰρ
 τὸν κατὰ τῆς ἀποδείξεως λόγον πιθανὸν εἶναι μόνον^{ε)}, καὶ πρὸς

est argumentandi modus etiam in altero quod restat pronuntiato, nempe non
 esse demonstrationem: id enim antecedeat quod in secundo connexo habebat
 consequentem argumenti illationem. 470. cum autem Dogmaticorum sit eius-
 modi obiectio, breviter etiam adversus eam occurrunt Sceptici, dicent enim,
 si non contingit respondere ad interrogationem qua quaerebant, utrum argu-
 mentum adversus demonstrationem sit demonstratio an non demonstratio, de-
 bent neque boni consulere, si non possint respondere ad quaestionem tam
 dubiam. 471. sin autem est eis facile, faciant quod Scepticis imperant re-
 spondeantque utrum dicant argumentum adversus demonstrationem esse de-
 monstrationem, an non: nam si non est demonstratio, ex ea non licebit do-
 cere, quod non sit demonstratio, neque dicere, quod hoc argumentum sit
 demonstratio, quoniam non est demonstratio; confessi enim sunt eam non
 esse demonstrationem. 472. si autem est demonstratio, omnino veras habet
 sumptiones et illationem, nam cum earum omnium veritate intelligitur de-
 monstratio: erat autem eius illatio, non esse demonstrationem; verum est
 ergo non esse demonstrationem, et quod oppositum ei est, falsum, demon-
 strationem esse. sic enim demonstrativum ostendere volentes argumentum ad-
 versus demonstrationem, non magis eam statuunt quam tollunt. 473. et tamen
 si Scepticos quoque oporteat pro se respondere, ii tuto respondebunt: dicent
 enim argumentum adversus demonstrationem esse solum probabile, et in prae-

α) ὁ δὲ αὐτὸς τῆς] idem ms ὁ δὲ αὐτὸς τε.

β) ἐν τῷ δευτέρῳ συνημμένῳ] ita sensus requirit legendum pro
 συνημμένον.

γ) ἄπορον οὕτω πεῦσιν] argumentum ἀντιστρέφον, ut mox Sextus
 ostendit.

δ) ὑπὲρ αὐτῶν] ms Ciz. αὐτῶν. nempe ut iam memini alias me notare
 promiscue haec in libris ponuntur.

ε) πιθανὸν εἶναι μόνον] adde 2 Pyrrhon. sect. 187.

τὸ παρὸν πείθειν αὐτοὺς καὶ ἐπάγεισθαι συγκατάθεσιν, ἀγνοεῖν δὲ εἰ καὶ αὐθις ἔσται τοιοῦτος διὰ τὸ πολυτροπον τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας. οὕτω γὰρ γενομένης τῆς ἀποκρίσεως οὐδὲν ἔτι δυνήσεται λέγειν ὁ Δογματικός. ἢ γὰρ τοῦτο διδάξει, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀληθὴς ὁ κατὰ τῆς ἀποδείξεως κομισθεὶς λόγος, ἢ τοῦτο
 474 παραστήσει, ὅτι οὐ πείθει τὸν Σκεπτικόν. ἀλλὰ τὸ μὲν πρῶτον δεικνὺς οὐ τῷ Σκεπτικῷ μάχεται διὰ τὸ μηδὲ ἐκείνον διαβεβαι-
 οῦσθαι περὶ τούτου τοῦ λόγου ὡς ἀληθοῦς, μόνον δὲ λέγειν ὅτι
 475 πιθανόν ἐστι. τὸ δὲ δεύτερον ποιῶν προπετιῆς γενήσεται, ἀλλό-
 τριον πάθος θέλων λόγῳ καταπαλαῖσαι. καθὰ γὰρ τὸν χαίροντα οὐθὲς δύναται λόγῳ πείσαι ὅτι οὐ χαίρει, καὶ τὸν λυπούμενον
 P 547 ὅτι οὐ λυπείται· οὕτως οὐδὲ τὸν πειθόμενον ὅτι οὐ πείθεται.
 476 πρὸς τούτοις εἰ μὲν διίσχυρίζονται οἱ Σκεπτικοὶ μετὰ συγκατα-
 θέσεως^{f)} περὶ τοῦ μηδὲν εἶναι ἀπόδειξιν, τάχα ἂν διετρέποντο ὑπὸ τοῦ διδάσκοντος ὅτι ἐστὶν ἀπόδειξις. νῦν δὲ ἐπεὶ ψιλὴν θέ-
 σιν λόγων ποιοῦνται τῶν κατὰ τῆς ἀποδείξεως χωρὶς τοῦ συγκα-
 τατίθεσθαι τούτοις, τοσοῦτον ἀπέχουσι τοῦ βλάπτεσθαι πρὸς
 τῶν τούναντίον κατασκευαζόντων, ὡς ὠφελεῖσθαι μᾶλλον^{g)}.
 477 εἰ γὰρ οἱ μὲν κατὰ τῆς ἀποδείξεως κομισθέντες λόγοι μεμενή-
 κασιν ἀναντίρροτοι, οἱ δὲ εἰς τὸ εἶναι ἀπόδειξιν παραληφθέντες
 λόγοι πάλιν εἰσὶν ἰσχυροί, μήτε ἐκείνοις μήτε τούτοις προσθέ-
 478 μνοι τὴν ἐποχὴν ὁμολογώμεν. κἂν συγχωρηθῇ δὲ ἀποδεικτικὸς
 εἶναι ὁ κατὰ τῆς ἀποδείξεως λόγος, οὐ διὰ τοῦτο ὠφελοῦνται τι
 εἰς τὸ εἶναι ἀπόδειξιν οἱ Δογματικοί, καθὼς ἤδη ὑπεμνήσαμεν^{h)}:

sensu sibi persuadere et inducere assensionem, se autem ignorare an in po-
 steriorum rursus tale sit futurum, propterea quod sit varia et multiplex humana
 cogitatio. cum enim sic responderint, nihil amplius dicere poterit Dogma-
 ticus, aut enim hoc docebit, quod non sit verum argumentum adductum ad-
 versus demonstrationem, aut hoc ostendet, quod non sit tale quod persua-
 deat Sceptico. 474. sed primum quidem ostendens non pugnat cum Sceptico,
 propterea quod nec ille de eo argumento contendat tamquam vero, solum
 autem dicat quod id sit probabile. 475. faciens autem secundum erit teme-
 rarius, ut qui alienam affectionem expugnare velit argumento, quo modo
 enim ei qui laetatur, nemo oratione potest persuadere quod non laetetur, et
 ei qui tristitia afficitur, quod non sit tristis; ita neque ei qui persuadetur,
 quod non persuadeatur. 476. ad haec accedit, quod si cum assensione qui-
 dem affirmarent Sceptici quod nihil sit demonstratio, fortasse everterentur
 ab eo qui docet esse demonstrationem. nunc autem quoniam verba tantum
 nude ponunt adversus demonstrationem absque eo quod eis assentiantur, tan-
 tum abest ut eis obsint qui confirmant contrarium, ut magis prosint. 477. nam
 si quae adversus demonstrationem allata sunt argumenta, firma manent ac
 stabilia, et adversus quae non possit contradici, validae autem rursus sunt
 rationes quae adsumptae sunt pro demonstratione; neque illis neque his ac-
 cedentes profitemur nos sustinere assensionem. 478. quodsi concessum fuerit
 esse demonstrativum quod adversus demonstrationem affertur argumentum, non
 ideo id iuvabit Dogmaticos ad hoc quod sit demonstratio, ut iam admonui-

P 547 f) μετὰ συγκαταθέσεως] huic opponitur ἀδοξάστως, quomodo de omni-
 bus χωρὶς τοῦ συγκατατίθεσθαι disputare se Sceptici profitentur, nulli
 dogmati assentientes. confer 1 Pyrrh. 13. 22 etc.

g) ὡς ὠφελεῖσθαι μᾶλλον] ms Savil. ὡς ὠφελεῖ μᾶλλον. adde si pla-
 cet supra sect. 160 huius libri.

h) καθὼς ἤδη ὑπεμνήσαμεν] sect. 471. 472.

συνάγει γὰρ τὸ μὴ εἶναι ἀπόδειξιν, καὶ τούτου ἀληθοῦς ὄντος
 ψεῦδος γίνεται τὸ εἶναι ἀπόδειξιν. καί, φασίν· ἀλλὰ ὁ συνάγων 479
 τὸ μὴ εἶναι ἀπόδειξιν, ἀποδεικτικὸς ὢν, ἑαυτὸν ἐκβάλλει. πρὸς
 δ' ῥητέον ὅτι οὐ πάντως ἑαυτὸν ἐκβάλλει· πολλὰ γὰρ καθ'
 ὑπεξαίρεσινⁱ⁾ λέγεται. καὶ ὡς τὸν Δία φαρμὴν θεῶν τε καὶ ἄν-
 θρώπων εἶναι πατέρα, καθ' ὑπεξαίρεσιν αὐτοῦ τούτου· οὐ γὰρ
 δὴ γε καὶ αὐτὸς αὐτοῦ ἦν πατήρ· οὕτω καὶ ὅταν λέγωμεν μηδε-
 μίαν εἶναι ἀπόδειξιν, καθ' ὑπεξαίρεσιν λέγομεν τοῦ δεικνύντος
 λόγου, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις· μόνος γὰρ οὗτός ἐστιν ἀπό-
 480 δειξις. κἂν αὐτὸν δὲ ἐκβάλλῃ, οὐ διὰ τοῦτο κυροῦται τὸ εἶναι
 ἀπόδειξιν. πολλὰ γὰρ ἐστὶν, ἅπερ ὁ ἄλλα ποιῶν^{j)} τοῦτο καὶ ἑαυτὰ
 διατίθῃσιν, οἷον ὡς τὸ πῦρ δαπανῇσιν τὴν ὕλην καὶ ἑαυτὸ συμ-
 φθείρει. καὶ ὃν τρόπον τὰ καθαρτικά^{k)} ἐξελάσαντα τῶν σωμα-
 των τὰ ὑγρά καὶ αὐτὰ συνεκτίθῃσιν· οὕτω δύναται καὶ ὁ κατὰ
 τῆς ἀποδείξεως λόγος μετὰ τὸ πᾶσαν ἀπόδειξιν ἀνελεῖν, καὶ
 ἑαυτὸν συμπεριγράφειν^{l)}. καὶ πάλιν ὡς οὐκ ἀδύνατόν ἐστι τὸν
 διὰ τινος κλίμακος ἐφ' ὑψηλὸν ἀναβάντα τόπον, μετὰ τὴν ἀνά-
 βασιν ἀνατρέφει τῷ ποδὶ τὴν κλίμακα· οὕτως οὐκ ἀπέοικε, τὸν
 Σκεπτικὸν ὡς διὰ τινος ἐπιβάθρας τοῦ δεικνύντος λόγου τὸ μὴ
 εἶναι ἀπόδειξιν χωρήσαντα ἐπὶ τὴν τοῦ προκειμένου κατασκευήν,
 τότε καὶ αὐτὸν τοῦτον τὸν λόγον ἀνελεῖν.

Ἀλλὰ γὰρ τοσαῦτα καὶ περὶ τῶν κατὰ τὸν λογικὸν τόπον^{m)} P 548
 ἐφόδων ἀπορήσαντες τὸ μετὰ τοῦτο καὶ ἐπὶ τὴν πρὸς τοὺς Φυ-
 σικοὺς ζήτησιν χωρήσομεν.

mus: colligit enim firmiter non esse demonstrationem, idque cum sit verum,
 falsum est esse demonstrationem. 479. etiam, inquit, sed quae firmiter col-
 ligit, non esse demonstrationem, cum sit demonstrativa, se ipsam expellit.
 ad quod dicendum est, quod non omnino se ipsam expellit: multa enim di-
 cuntur per exceptionem. et quo modo dicimus Iovem esse patrem deorum et
 hominum, per huius ipsius exceptionem: neque enim ipse suus est pater;
 ita etiam cum dicimus nullam esse demonstrationem, dicimus cum exceptione
 argumenti ostendentis quod non sit demonstratio: haec enim sola est demon-
 stratio. 480. quodsi etiam se ipsam expellat, non ideo confirmatur esse de-
 monstrationem. multa enim sunt quae quod aliis faciunt, eo se ipsa quoque
 afficiunt, ut quo modo ignis cum consumpserit materiam, se quoque simul
 interimit, et quo modo purgantia medicamenta cum humores eiecerint ex cor-
 poribus, se ipsa quoque expellunt; ita etiam argumentum quod est adversus
 demonstrationem, postquam sustulerit demonstrationem, potest se quoque si-
 mul circumscribere. et rursus quo modo potest fieri ut qui per aliquas scalas
 in altum locum conscenderit, post ascensum pede scalas evertat; ita non in-
 consentaneum videtur, Scepticum, postquam veluti per aliquas scalas proces-
 sit per argumentationem quae ostendit non esse demonstrationem ad confir-
 mandum propositum, tunc eam ipsam quoque evertere.

Sed cum hucusque praeceptiones ad logicam partem pertinentes in dubium
 vocaverimus, deinceps etiam ad disquisitionem adversus Physicos progrediemur.

i) πολλὰ καθ' ὑπεξαίρεσιν] conferendus Grotius ad 1 Cor. 15. 27.

k) τὰ καθαρτικά] eadem similitudine saepius noster utitur, ut lib. 1
 Pyrrhon. sect. 206 et lib. 2 sect. 188.

l) συμπεριγράφειν] de hoc verbo dictum ad 1 Pyrrhon. sect. 14.

m) κατὰ τὸν λογικὸν τόπον] in ms Ciz. deest τόπον. male. nam ita P 548
 διαλεκτικὸν τόπον dixerat libro superiore sect. 23 et τόπον λογικόν
 sect. 24. ita τόπον φυσικόν lib. 1 contra Physicos sect. 4.

ἀξιοῦται τυγχάνειν ὁ ποιητὴς Ὅμηρος, καὶ μετὰ τοῦτόν γε Ἀναξαγόρας ὁ Κλαζομένιος καὶ Ἐμπεδοκλῆς ὁ Ἀκραγαντίνος καὶ ἄλλοι παμπληθεῖς. ὁ μὲν γὰρ ποιητὴς¹⁾ περὶ τούτων ἀποδοίς φησιν, ἐν οἷς περὶ Πρωτέως καὶ Εἰδοθέας ἀλληγορεῖ, τὸ μὲν πρῶτον καὶ ἀρχικώτατον αἷτιον Πρωτέα καλῶν, τὴν δὲ εἰς εἶδη τρεπομένην οὐσίαν, Εἰδοθέαν. ὁ δὲ Ἀναξαγόρας²⁾ φησὶν, ἦν πάντα ὁμοῦ χρήματα· νοῦς δὲ ἐλθὼν αὐτὰ διεκόσμησεν, τὸν μὲν νοῦν, ὃς ἐστὶ κατ' αὐτὸν θεός, δραστήριον ὑποτιθέμενος τ' ἀρχήν, τὴν δὲ τῶν ὁμοιομερῶν³⁾ πολυμυλίαν, ὕλην. ὁ δὲ Ἀριστοτέλης⁴⁾ καὶ Ἐμμοτίμωνά⁵⁾ φησι τὸν Κλαζομένιον καὶ Παρ-

detur princeps esse auctor Homerus et post eum Anaxagoras Clazomenius et Empedocles Agrigentinus et alii plurimi. 5. poeta enim de his tradit, ubi loquitur allegorice de Proteo et Eidothea, primamque et maxime principem causam vocat Proteum, quae autem in species vertitur essentiam, Eidotheam. 6. Anaxagoras autem dicit 'res omnes simul erant; mens autem veniens eas digessit ac ordinavit'. atque mentem quidem, quae ex eius sententia est deus, agens ponit principium, similiarium autem partium commistionem, materiale. 7. Aristoteles autem ait et Hermotimum Clazomenium et Parmenidem Elea-

1) ὁ μὲν γὰρ ποιητὴς] locus est Odyss. δ 363 sq.
Πρωτέος ὑφ' ἑμὶν θυγάτηρ, ἄλκιον γέροντος,
Εἰδοθέη κτε.

longa enim est fabula, quam exponens Heraclitus iunior in allegoriis Homericis p. 489 sq. docet eadem ὀλυμπίους τελετάς et τῶν ὄλων γένεσιν contineri.

2) ὁ δὲ Ἀναξαγόρας] huius verba relata a multis sunt, ut notarunt viri docti ad Laërtium lib. 2 cap. 6. consulendus et Plato in Phaedro, cuius locum repetit Eusebius 14 15 Praeparat. evang.

3) τῶν ὁμοιομερῶν] si sana est lectio ὁμοιομερῶν, subintellige σμικρῶν σωμάτων sive στοιχείων. sed puto Sextum scripsisse ὁμοιομερῶν, ita enim vocat noster 3 Pyrrhon. sect. 32. ita alii Graeci scriptores quando Anaxagorae sententiam exponunt. atque e Latinis Lucetius semel iterumque 1 830 nunc et Anaxagorae scrutemur homoeomeriam. et 834 principium rerum quam dicit homoeomeriam, hoc est materiam infinitam constantem particulis minutis similiaribus rerum quarumcumque:

ossa videlicet e paucillis atque minutis ossibus: sic et de paucillis atque minutis visceribus viscus gigni sanguinemque creari sanguinis inter se multis coeuntibus guttis, ex aurique putat micis consistere posse aurum, et de terris terram condescere parvis, ignibus ex ignem, humorem ex humoribus esse.

4) ὁ δὲ Ἀριστοτέλης] locus est lib. 1 metaphys. cap. 3.

5) Ἐμμοτίμωνά] apud Aristotelem Alexandrum Aphrodiseum aliosque Ἐμμοτίμος dicitur, non Ἐμμοτίμων. et fortasse Sextus scripserat Ἐμμοτίμον, non Ἐμμοτίμωνα, licet constet nomina quaedam dupliciter etiam apud veteres efferri. porro hic est Hermotimus, de cuius anima extra corpus evagari solita multi meminerunt, quos laudat Meursius ad Apollonii Dyscoli historiam commenticiam c. 3. a Clazomeniis, templo cultum tradidit praeter alios Valerius Maximus, in cuius codicibus quandoque male Hermippus (apud Plutarchum Hermodorus) pro Hermotimo legitur, ut monuit Paulus Leopardus 8 3 Emendationum. Anaxagora antiquiorem fuisse Aristoteles testatur atque ante ipsum dixisse mentem causam universi, et ab Hermotimo ansam idem docendi accepisse scribit Philoponus ad Aristotelis Metaphysica et Alexander Aphrodiseus apud Simplicium in 8 Physicor. p. 321. Elias Cretensis ad orat. 37 Nazianzeni: Aristoteles et Anaxagoras et Hermotimus ille Clazomenius mentionem

μενίδην τὸν Ἐλεάτην καὶ πολὺ πρότερον τὸν Ἡσίοδον ταῦτα φρονεῖν. κατασκευάζοντες γὰρ τὴν τῶν ὄλων γένεσιν, ἔρωτα συμπάρελαβον, τουτέστι τὴν κινητικὴν καὶ συναγωγὴν τῶν ὄντων αἰτίαν. ὁ μὲν Ἡσίοδος⁶⁾ λέγων

ἦτοι μὲν πρῶτιστα χάος γένει', αὐτὰρ ἔπειτα γαῖ' εὐρύστερνος⁷⁾, πάντων ἔδος ἀσφαλὲς αἰεὶ.
ἦδ' Ἔρος, ὃς κάλλιστος ἐν ἀθανάτοισι θεοῖσιν⁸⁾.

ὁ δὲ Παρμενίδης ῥητῶς ἀποφηνάμενος
πρῶτιστον μὲν⁹⁾ ἔρωτα θεῶν μητίσατο πάντων.

tem et diu ante Hesiodum ea sensisse, universorum enim ortum cum vellent constituere, amorem adsumserunt tamquam causam moventem et res componentem. 8. Hesiodus quidem dicens

primum informe chaos rerum fuit, inde secuta cunctorum tellus lata et firmissima sedes atque Amor, est longe pulcherrimus ille deorum.

9. Parmenides autem disertis verbis pronuntians

ante deos omnes primum produxit Amorem,

mentis fecisse videntur. alius multoque iunior Hermotimus, Menecratis F. Stoicus, cuius nomine Lucianus lepidum idum suum de sectis librum proscripsit, quem venusta veste Germanica nuper induit Ioannes Henricus Kromayerus Portensis.

6) ὁ μὲν Ἡσίοδος] locus decantatissimus ex theogon. v. 115, quem cum sibi a grammatico exponi Epicurus incassum rogasset, ab illo studio ad philosophiam se contulit, ut narrat noster infra lib. 2. pro ἦτοι μὲν Aristoteles tribus locis legit πάντων μὲν πρῶτιστα χάος, nec temere ita ab eo factum videtur Petro Petito lib. 1 Miscell. Observatt. c. 18. primos duos ita latine vertit Chalcidius p. 216 in Timaeum Platonis: prima haec est caligo, dehinc post terra creata est spirantum sedes firmissima pectore vasto.

hinc in Hesiodo sequuntur versus, quos Sextus noster Aristotelis exemplo omisit,

ἀθανάτων οἱ ἔχουσι κάρη νιφέντος Ὀλύμπου
τάραρά τ' ἠερόεντα μυχῶ χθονὸς εὐρυοδείης.

7) γαῖα εὐρύστερνος] non opus esse ut in γαῖα postrema litera contra P 550 mss. fidem abiiciatur, sed vel γαῖα per synizesin posse haberi pro una syllaba ut ῥαῖα v. 5 ἔργ. vel syllabam primam in εὐρύστερνος, (ut alias saepe Graecis poetis diphthongos) corripit, pulchre notatum Rev. Io. Christophoro Wolfio nostro in notis ad Origenis Philosophumena p. 178. eosdem Hesiodi versus allegat noster lib. 2 adv. Physicos sect. 11. [restituimus γαῖ' εὐρύστερνος]

8) ὃς κάλλιστος ἐν ἀθανάτοισι θεοῖσιν] sic etiam in Hesiodi codicibus et apud Origenem sive quisquis auctor Philosophumena, Stobaeum aliosque. at Aristoteles lib. 1 c. 4 Metaphys. ὃς πάντεσσι μεταρρέπει ἀθανάτοισιν, ex memoria, ut suspicor, non quod ita in Hesiodi codicibus legisset.

9) πρῶτιστον μὲν] hunc Parmenidis versum laudat etiam Aristoteles loco laudato atque in Eclogis Physicis tit. 12 Stobaeus atque ante hos Plato, qui tamen in Convivio negat ex iis quae ipsi tradant Hesiodus et Parmenides, Amorem videri prius quam ἀνάγκην obtinuisse. apud eundem Stobaeum tit. 13 p. 152 in editione Grotii tribuuntur Parmenidi etiam hi versus:

ἄλλοτε μὲν φιλότῃ συνερχόμενα τάδε πάντα,
ἄλλοτε δ' αὖ τε [δ' αὖ δέχ'] ἕκαστα φορούμενα νέεος ἔχθρῃ.

sed ex Plutarchi et aliorum testimonio constat esse Empedoclis, cui etiam in editione eclogarum Stobaei, quam curavit Guil. Canterus, recte adscribuntur.

10 δόξαι δ' αὖν, ὡς προείπον, καὶ ὁ Ἐμπεδοκλῆς τοιοῦτος εἶναι· σὺν γὰρ τοῖς τέσσαρσι στοιχείοις τὸ νείκος καὶ τὴν φιλίαν καταριθμεῖται, τὴν μὲν φιλίαν ὡς συναγωγὸν αἰτίαν^{u)}, τὸ δὲ νείκος ὡς διαλυτικὴν.

0287

πῦρ — γὰρ φησι — καὶ ὕδωρ^{x)} καὶ γαῖα καὶ ἥερος ἥπιον ὕψος

νείκος τ' οὐλόμενον^{y)} δίχα τῶν ἀτάλαντον ἀπάντη, καὶ φιλότης^{z)} μετὰ τοῖσιν ἴσον μήκος τε πλάτος τε.

11 οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ οἱ ἀπὸ τῆς στοᾶς^{a)} δύο λέγοντες ἀρχὰς θεὸν καὶ ἀποιοῦ ὕλην^{b)}, τὸν μὲν θεὸν ποιεῖν ὑπελήφασιν, τὴν δὲ ὕλην

12 πάσχειν τε καὶ τρέφεσθαι· ἐπεὶ οὖν τοιαύτη τις ἐστὶ παρὰ τοῖς ἀρίστοις τῶν Φυσικῶν διάταξις, φέρε περὶ τῶν ποιητικῶν ἀρχῶν διαπορῶμεν, πρῶτον σκεπτόμενοι ὅτε μὲν οἷον δογματικῶς περὶ θεοῦ, ὅτε δὲ ἀπορητικώτερον^{c)} περὶ τοῦ μηδὲν εἶναι τὸ

10. potest etiam videri, ut prius dixi, talis esse Empedocles: nam cum quatuor elementis annumerat contentionem et amicitiam, amicitiam quidem ut causam componentem, contentionem autem ut dissolventem, dicit enim

ignis aqua et tellus elementaque aeris alti

cumque his perniciose simul contentio, quae par usque, et amicitia ex aequo lata atque profunda.

11. quin etiam Stoici quoque qui duo dicunt esse principia, nempe deum et materiam expertem qualitatis, deum quidem existimarunt agere, materiam vero pati et mutari. 12. cum ergo apud praestantissimos Physicos sit hic ordo, age de agentibus principiis primum dubitemus, iam quidem velut dogmatice de deo considerantes, iam vero dubitative, quod nihil sit quod agat aut

u) συναγωγὸν αἰτίαν] supra sect. 8 τὴν κινήτικὴν καὶ συναγωγὸν αἰτίαν.

x) πῦρ καὶ ὕδωρ] hunc versum Empedoclis laudat Plutarchus libro de dignoscendo adulate et amico p. 63 lepide de homine inope aiens nihil ei suppetere praeter haec quattuor Empedoclis elementa. pro ἥπιον al. legit ἀπλετον ὕψος.

y) νείκος τ' οὐλόμενον] uti a φίλῃ sive συγκρίσει ac congregatione principiorum Empedocles suspendit generationem, ita νείκος sive hic ac contentio eadem principia διακρίνουσα sive disgregans separansque alterationis et corruptionis causa secundum illum est, ipsius autem φίλῃς et νείκος causam nullam exposuit, quo nomine notatur ab Aristotele Metaphys. 2 4.

z) καὶ φιλότης] Clemens Alex. 5 Strom. p. 552 ὁ δὲ Ἐμπεδοκλῆς ἐν ταῖς ἀρχαῖς καὶ φιλότῃ συγκатаριθμεῖται, συγκριτικὴν τινὰ ἀγάπην νοῶν, ἣν οὐ νόσος δέρεται, μηδ' ὀμμάσιν ἥσο τεθνηπώς.

in lib. 2 contra Phys. sect. 317, ubi eodem Empedoclis versus noster laudat, pro φιλότης legitur φίλη.

a) οἱ ἀπὸ τῆς στοᾶς] Plutarchus lib. 1 de placitis c. 3 Ζήνων Μυασέου Κιτιεύς ἀρχὰς μὲν τὸν θεὸν καὶ τὴν ὕλην, ὧν ὁ μὲν ἐστὶ τοῦ ποιεῖν αἴτιος, ἡ δὲ τοῦ πάσχειν. Seneca epist. 67 dicunt, ut scis, Stoici nostri duo esse in rerum natura, ex quibus omnia fiant, causam et materiam, materia iacet iners, res ad omnia parata, cessatura, si nemo moveat; causam autem, id est ratio, materiam format et quocumque vult versat, ex illa varia opera producit.

b) ἀποιοῦ ὕλην] confer Laërtium 7 134 et Lipsium lib. 2 physiologiae Stoicae diss. 2.

c) ἀπορητικώτερον] id est σκεπτικώτερον, more Sceptico, ut passim pro Scepticis ponit τοὺς ἀπορητικούς, quemadmodum lib. 2 adversus Logicos sect. 76. 78. 80. 99. 160. 178. disputationem de principiis ποιητικῶς sive δραστηρίοις deducit noster ad sectionem 358 usque huius libri.

ποιοῦν ἢ πάσχον. ἀλλ' ἐπεὶ κατὰ πᾶσαν ζήτησιν προτάσσεται ἡ τοῦ ζητουμένου πράγματος νόησις, ἴδωμεν πῶς εὐθὺς ἐννοίαν ἐλάβομεν θεοῦ.

Περὶ θεῶν.

P 551

Ὁ περὶ θεῶν λόγος πάνν ἀναγκαιότατος εἶναι δοκεῖ τοῖς 13 δογματικῶς φιλοσοφοῦσιν. ἐντεῦθεν τὴν φιλοσοφίαν^{d)} φασὶν ἐπιτήδευσιν εἶναι σοφίας, τὴν δὲ σοφίαν ἐπιστήμην θεῶν τε καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων. ὁθεν ἐὰν παραστήσωμεν ἡμεῖς ἡπορημένην τὴν περὶ τῶν θεῶν ζήτησιν, δυνάμει ἐσόμεθα κατεσκευασότες τὸ μήτε τὴν σοφίαν ἐπιστήμην εἶναι θεῶν καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων μήτε τὴν φιλοσοφίαν ἐπιτήδευσιν σοφίας. ἐνιοὶ τοῖς 14 νῦν ἔφασαν^{e)} τοὺς πρώτους τῶν ἀνθρώπων προστάτας καὶ τὸ συμφέρον τῷ βίῳ σκεψαμένους πάνν συνετοὺς ὄντας ἀναπλάσαι τὴν περὶ τε τῶν θεῶν ἐλπίδοιαν καὶ τὴν περὶ τῶν ἐν Αἰδοῦ μν-
παίσια. sed quoniam in omni quaestione prius ponitur rei de qua quaeritur notio atque intelligentia, videamus quemadmodum statim dei notionem ac-
cepimus.

II. De diis.

13. De diis oratio valde videtur necessaria iis qui dogmatico philosophantur. hinc dicunt philosophiam esse studium sapientiae, sapientiam autem esse scientiam rerum divinarum et humanarum, unde si ostenderimus illam de diis quaestionem versari in dubio, vi ac potestate confirmaverimus neque sapientiam esse scientiam rerum divinarum et humanarum neque philosophiam esse studium sapientiae. 14. nonnulli enim dicunt eos, qui primi praesuerunt hominibus et quid humanae vitae conferret considerarunt, cum essent intelligentes ac prudentes, finxisse eam quae de diis habetur suspicionem et fabu-

d) φιλοσοφίαν] in S. Ioannis Damasceni Dialectica t. 1 edit. Lequien. P 551 p. 9 et 71 plures definitiones philosophiae referuntur, in quibus et haec est, quod sit γνῶσις θεῶν τε καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων. illa ad auctorem refertur Pythagoram in scripto Lipsiae edito Graece ad calcem Archytas de decem praedicamentis. ibidem ex Georgio Pachymere traditur Pythagora auctore philosophiam esse φίλῃν, ὁρεῖν et μεταδιδῶν σοφίας, quod idem Sextus ἐπιτήδευσιν σοφίας appellat. Ammonius quoque in Praedicabilia Porphyrii plures philosophiae definitiones exponens hanc Platoni tribuit, φιλοσοφία ἐστὶ γνῶσις θεῶν καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων. Maximus Tyrius diss. 16 φιλοσοφίαν δὲ τί ἄλλο ὑποληψόμεθα ἢ ἐπιστήμην ἀκριβῆ θεῶν τε περὶ καὶ ἀνθρωπίνων, χορηγὸν ἀρετῆς καὶ λογισμῶν καλῶν καὶ ἀρεμίας βίου καὶ ἐπιτηδεύματων καλῶν; sic Alcinous c. 1 et Philo περὶ τῆς εἰς τὰ προπαιδεύματα συνόδου. etiam Stoicis haec probata definitio philosophiae et Ciceroni 4 Tuscul. c. 26. vide et nostrum infra sect. 125.

e) ἐνιοὶ τοῖσιν ἔφασαν] plura in hanc sententiam afferet noster infra sect. 49 sq. sed huic temerariae et omni non modo fundamento sed verisimilitudine etiam destitutae atheorum φάσει fas est non modo aliam contrariam φάσιν sed certissimas rationes opponere, quibus constat falsum esse quod de origine cultus religiosi inter homines ab illis iactatur. quis enim nisi penitus excors credat callidi hominis hoc esse commentum, in quod omnis aetas et totum conspirat genus humanum, cuique coelum et terra et optimi cuiusque ac perditissimi hominis conscientia suffragatur? itaque illi fuere πάνν scilicet συνετοί, qui τὸ συμφέρον τῷ βίῳ perspexerunt fraude unice indigere neque opem ei ferre nisi commento ac fraude potuerunt? et quae illa felicitas mentiendi, ut non modo vulgus sed sapientissimos quoque omnium temporum viros in assepsum traxerint?

15 θεωμένην δόξαν¹⁾). Θηριώδους γὰρ καὶ ἀτάκτου γεγονότος τοῦ
πάλαι βίου ἦν χρόνος, ὥς φησιν ὁ Ὀρφεύς²⁾),

ἥνικα φῶτες ἀπ' ἀλλήλων βίον εἶχον
σαρκοδακῇ, κρείττων δὲ τὸν ἥτιονα φῶτ' ἐδάϊζεν.

ἐπισχεῖν βουλόμενοι τοὺς ἀδικοῦντας πρῶτον μὲν νόμους ἔθεντο
16 πρὸς τὸ τοὺς φανερώς ἀδικοῦντας κολάζεσθαι. μετὰ δὲ τοῦτο
καὶ θεοὺς ἀνέπλασαν ἐπόπτας πάντων τῶν ἀνθρωπίνων ἀμαρ-
τημάτων τε καὶ κατορθωμάτων, ἵνα μὴδὲ κρύφα³⁾) τολμῶσι τινεὶς
ἀδικεῖν, πεπεισμένοι ὅτι οἱ θεοὶ

losam de inferis opinionem. 15. cum enim fuisset olim vita agrestis ac fera
et immoderata et nullo certo procedens ordine, fuit tempus, ut dicit Orpheus,

victum quando homines hominum de carne parabant,
atque potens ex debilibus convivium inibat;

iniuriam facientes cum vellent reprimere, primum quidem leges tulerunt, ut
ii punirentur qui manifeste iniuriam facerent. 16. postea autem deos quoque
finxerunt, qui inspicerent quaecumque ab hominibus scelerate aut ex virtute
geruntur, ut ne clanculum quidem auderent facere iniuriam, cum persuasum
haberent quod

f) τὴν περὶ τῶν ἐν Ἄιδου μυθευομένην δόξαν] Hervetus nescio an
quod aliter legerit, vertit: *fabulosam de diis opinionem pro de inferis*.
notandum quoque, μυθευομένην non hoc loco reddendum videri *fabu-*
losam, sed modo *sermone frequentatam*, quia iam praecessit ἀναπλάσαι,
atque μῦθος et μυθεύεσθαι apud Graecos perinde ut apud Latinos *fa-*
bula et *fabulari* est ex vocabulis mediae significationis. notandum et hoc,
veteratorie ab atheis Scepticisque invadi δόξαν περὶ τῶν ἐν Ἄιδου perinde
ut ὑπόνοιαν de diis, nequiquam videlicet simplicem atque unam, sed
compositam valde multiplicemque. itaque ab illis fabulis, quas varii com-
menti sunt de modis suppliciorum apud inferos, de quibus infra sect. 66 sq.
et de deorum natura actionibus atque multitudine, quas ipsa assentien-
tium pugna et fide ac ratione destituta paucitas refellit, iniquum est
argumentari ad negandam vel in dubium vocandam rem ipsam, longe
aliis nixam fundamentis et argumentis, quod nempe pulcherrima haec
mundi machina non careat auctore ac gubernatore deo, et quod apud
hunc deum, qui iusti et iniusti ideam animis nostris insemnavit atque
indidit, iustum itidem sit malitiam praefractam sceleratorum, qui in hac
vita poenam haud raro effugiunt, impunitam haud dimitti.

g) ὁ Ὀρφεύς] eosdem Orphei versus, ex eius ut suspicor Titanogra-
phia, rettulit noster supra libro adversus Rhetoras sect. 31, ubi dicta,
si placet vide. vide etiam versus eiusdem Orphei, vel sub illo nomine
certe iactatos apud Proclum libro 5 in Timaeum p. 294 sq., ubi Titanes
illos describit ἀμείλιχον ἥτορ ἔχοντας καὶ φύσιν ἐκνομήν, quos deinde
Iuppiter ὅςπερ βαδὺν γαίης εἰς Τάρταρον. nota autem quaecumque ab
Epicureis et atheis iactari solent de primorum hominum bestiali vita,
meram φάσιν esse, contraria φάσει facile repellendam, quae et melio-
ribus testibus et ratione meliori nititur. nam ne sacros scriptores citem,
quos nefas duco commissione impiorum illorum vilescere, plane re-
pugnant his quae de primorum hominum aureo saeculo felicitateque il-
lorum per longum tempus in deterius paulatim labente disputant phi-
losophi pariter ac poëtae. non negaverim, inquit Seneca epist. 90 de
prima illa progenie loquens, fuisse alti spiritus viros et ut ita dicam a
diis recentes.

h) ἵνα μὴδὲ κρύφα] sic atheus Critias infra sect. 54, cuius versuum
sententiam hoc loco Sextus paucis verbis complectitur atque exprimit.

ἥερα ἐσσάμενοι¹⁾) πάντα φοιτῶσιν ἐπ' αἶαν

ἀνθρώπων ὕβρεις τε καὶ εὐνομίας ἐφορῶντες.

Εὐήμερος δὲ²⁾) ὁ ἐπικληθεὶς ἄθεός φησιν, ὅτι ἦν ἄτακτος ἀν- 17
θρώπων βίος, οἱ περιγεγόμενοι τῶν ἄλλων ἰσχύει τε καὶ συνέσει,
ᾧστε πρὸς τὰ ὑπ' αὐτῶν κελεύόμενα πάντας βιοῦν, σπουδάζον-
τες μείζονος θανμασμοῦ καὶ σεμνότητος τυχεῖν ἀνέπλασαν περὶ
αὐτοὺς ὑπερβάλλουσάν τινα καὶ θείαν δύναμιν, ἐνθεν καὶ τοῖς
πολλοῖς ἐνομιόθησαν θεοί. Πρόδικος δὲ ὁ Κεῖος³⁾), ἥλιον, φησί, 18
καὶ σελήνην καὶ ποταμοὺς καὶ κρήνας καὶ καθόλου πάντα τὰ

dii totam terram pervadunt aëre amicti,
cernentes quidnam prave recte geratur.

17. Euemerus autem, qui ἄθεός fuit cognominatus, dicit, cum esset vita
hominum insolens et incompressa, qui caeteros superabant viribus et pruden-
tia, adeo ut ex eorum iussis omnes viverent, quo maiori admirationi ac ve-
nerationi essent, sibi ipsis affinxerunt quamdam excellentem et divinam po-
tentiam, unde etiam a multis dii sunt existimati. 18. Prodicus autem Ceus,
solem, inquit, et lunam et fluvios et fontes et in summa quaecumque prosunt

i) ἥερα ἐσσάμενοι] versus Hesiodi 124 ἔργ., quem laudant etiam Di- P 552
dymus atque Eustathius ad Iliad. α' v. 4. respicit Manilius 2 18 narrans
Hesiodum memorare immenso volitantia numina mundo. ἥερα ἐσσάμενοι
Τιτῆες interpretatur: ἀπορῶντες ἐνδεδυμένοι. recurrit idem versus apud
Hesiodum 253, sed neutro loco sequitur alter quem Sextus subiungit:
ἀνθρώπων ὕβρεις τε καὶ εὐνομίας ἐφορῶντες, at praecedat utrobique
alius eiusdem plane sententiae: αἱ ῥα φυλάσσουσιν τε δίκας καὶ ἀχέρ-
λια ἔργα.

k) Εὐήμερος δὲ] Euemerus sive Ceus sive Siculus sive denique Teger-
tes, Cassandro Macedoniae regi carus, scripserat ἱερὰς ἀναγραφὰς sive
sacrae historiae libros, quos superesse erat optandum; ex illis enim hi-
storia mythica Graecorum mirum quantum illustrari, idololatrias autem
ethnicae absurditas evinci posset, quem in finem non raro allegatur il-
lud opus a veteribus Christianis Clemente Alex. Theophilo Antiocheno,
Eusebio, Theodorito, Minucio Felice, Arnobio, Lactantio, Augustino.
Latinis versibus redditum fuit olim ab Ennio, sed exceptis paucis frag-
mentis et Euemerus ipse et Ennii metaphrasis iamdiu intercidit. reliquias
illas qualescumque diligenter collegit, qui de Euemero praeter Vossium
in hist. Graecis et Bentleium p. 340 ad Callimachum, inprimis est con-
sulendus, illustris genere sed doctrina et ingenio illustrior Hieronymus
Columna in fragmentis Ennii p. 312 sq. ed. praeclarae Hesselianae. ar-
gumentum operis demonstratur a Tullio lib. 1 de nat. deor. c. 42 quid?
qui aut fortes et claros aut potentes viros tradunt post mortem ad deos
pervenisse, eosque esse ipsos, quos nos colere, precari venerarique solea-
mus, nonne expertes sunt religionum omnium? quae ratio maxime tractata
ab Euemero est, quem noster et interpretatus et secutus est praeter cae-
teros Ennius. ab Euemero autem et mortis et sepulturae demonstrantur
deorum, ex his apud ethnicos habitum pro atheo Euemerum, nemo mi-
rabitur, sed et vere eum atheum fuisse persuadet Theophilus Antioche-
nus 3 p. 121 ἀθεώτατον ipsum appellans testatusque in eodem opere
denique docuisse καὶ τὸ ἐξόλου μὴ εἶναι θεούς, ἀλλὰ τὰ πάντα αὐτο-
ματισμῷ διοικεῖσθαι. si vero Euemerus fuit tam stupidus, ut quoniam
hominum quorundam vel ambitio affectavit vel adulatio aut stoliditas
detulit mortalibus divinos honores, propterea is negaverit dari omnino
aliū praeter hos longe diviniorem deum, auctorem mundi omnique
veneratione ac cultu dignissimum, nae is non minus insaniit ac qui ne-
garet verum dari regem, quoniam in scena commenticios vel in moro-
comiis imaginarios videt principes. meminit Euemeris noster iterum infra
sect. 51 et eius refellit sententiam sect. 34 sq.

l) Πρόδικος ὁ Κεῖος] ita recte ms Cis. pro Χῖος, atque ita etiam editi

ωφελούντα τὸν βίον ἡμῶν οἱ παλαιοὶ θεοὺς ἐνόμισαν διὰ τὴν ἀπ' αὐτῶν ὠφελίαν^{m)}), καθάπερ Αἰγύπτιοι τὸν Νεῖλονⁿ⁾), καὶ διὰ τοῦτο τὸν μὲν ἄρτον Διμήτριον^{o)} νομισθῆναι, τὸν δὲ οἶνον Διώνυσον^{p)}), τὸ δὲ ὕδωρ Ποσειδῶνα^{q)}), τὸ δὲ πῦρ Ἡφαιστον^{r)}), 19 καὶ ἤδη τῶν εὐχρηστούντων ἕκαστον. Δημόκριτος^{s)}) δὲ εἰδωλὰ

vitae nostrae, antiqui deos existimant propter utilitatem, quae ex eis accipiuntur, quo modo Aegyptii Nilum, et ideo panem quidem existimatum esse Cererem, vinum vero Bacchum, aquam Neptunum, ignem Vulcanum, atque adeo unumquodque eorum quae sunt usui. 19. Democritus autem ait quae-

infra sect. 51. nam Simonidis, Cui popularem fuisse diserte testatur Plato in Protagora. confer quae dixi lib. 2 bibliothecae Graecae cap. 23.

m) διὰ τὴν ἀπ' αὐτῶν ὠφελίαν] infra sect. 52. Cicero 1 de nat. deor. c. 42 quid Prodicus Cens? qui ea quae prodesse hominum vitae, deorum in numero habita esse dixit. Minucius Felix in Octavio c. 21 Prodicus assumptos in deos loquitur, qui errando, inventis novis frugibus utilitati hominum profuere. non sine ratione haec affirmasse Prodicum vel ex admirandae industriae opere Vossiano de idololatria constat; sed non minus evidens est absurde eum ex hoc mortalium errore collegisse, nullum esse omnium illorum commodorum largitorem auctoremque primum, qui et inveniendi vim hominum animis indidisset et res utiles inveniendas condidisset atque in vitae usus, quemadmodum et vitam ipsam esset largitus. caeterum fallitur S. Epiphanius, qui in expositione fidei t. 1 opp. pag. 1088 solem lunam et elementa pro diis a Prodicus habita scribit: Προδικός τις τέσσαρα στοιχεῖα θεοὺς καλεῖ, εἷτα ἥλιον καὶ σελήνην. ἔκ γὰρ τούτων πᾶσι τὸ ζωτικὸν ἔλεγεν ὑπάρχειν.

n) Αἰγύπτιοι τὸν Νεῖλον] vide Vossium lib. 2 de idololatria c. 74 sq. et Laurentium Pignorum in expositione mensae Isiacae p. 80. 81. imago qua θεοπλαστούντες Αἰγυπτῖοι Nilum coluere, ex nigro lapide fuit teste Pausania 8 24 12, quod in Aethiopia hic fluvius oritur.

o) τὸν μὲν ἄρτον Διμήτριον] facit hic proverbium apud Tarentum in Euaecho, sine Libero et Cerere friget Venus, adde Elmenhorstium ad Minucii Felicis c. 21.

p) τὸν δὲ οἶνον Διώνυσον] conferendus Tristanus t. 2 p. 627 et Priscus ad haec Apuleii 2 Milesiar. p. 27 Veneris hortator et armiger Liber, vinum istud etc. Vossius libro 4 institut. orator. p. 115, ubi de metonymia caussae efficientis.

q) τὸ δὲ ὕδωρ Ποσειδῶνα] Arnobius lib. 5 extremo: in illa estis reprehensionis parte, quod in usu sermonis vestri Martem pro pugna appellatis, pro aquis Neptunum, Liberum patrem pro vino, Cererem pro pane, Minervam pro stamine, pro obscenis libidinibus Venerem. Cicero lib. 1 de nat. deor. c. 15 Zeno disputat aethera eum quem homines Iovem appellarent, quique aer per maria manaret, eum esse Neptunum, terramque eam esse quae Ceres diceretur, similique ratione persequitur vocabula reliquorum deorum.

r) τὸ δὲ πῦρ Ἡφαιστον] Diodorus Siculus lib. 1 p. 11 de Aegyptiis: τὸ δὲ πῦρ μετεωρηνόμενον Ἡφαιστον ὀνομάσαι, νομισάντες μέγαν εἶναι θεὸν καὶ πολλὰ συμβάλλεσθαι πᾶσιν εἰς γένεσιν τε καὶ τελέαν αὐξήσιν. idem tamen p. 13 ait ex aliorum opinione Vulcanum non ipsum ignem sed inventorem ignis antiquissimum Aegypti regem haberi. Virgilius 1 Aeneid. 77 ac totis Vulcanum spargere tectis. confer Gerdam ad haec 2 Aeneid. 311 Vulcano superante domos et 5 62 furit immissis Vulcanus habenis.

s) Δημόκριτος] Cicero 1 de nat. deor. c. 12 quid Democritus? qui cum imagines (εἰδώματα, εἰδῶλα, ἰδέας, σχήματα) earumque circuitus (ἔκπνοαις) in deorum numero refert, tum illam naturam quae imagines fundat ac mittat, tum scientiam intelligentiamque nostram, nonne in maximo errore versatur? cumque idem omnino, quia nihil semper suo statu maneat, neget esse quiequam sempiternum, nonne deum ita tollit omnino,

τινὰ φησιν ἐμπελάζειν τοῖς ἀνθρώποις, καὶ τούτων τὰ μὲν εἶναι P 558 ἀγαθοποιὰ, τὰ δὲ κακοποιὰ. ἐνθεν καὶ εὐχεται εὐλόγων τυχεῖν εἰδῶλων. εἶναι δὲ ταῦτα μέγαν τε καὶ ὑπερμεγέθη, καὶ δύσφθαρτα μὲν, ὁκ ἀφθαρτα δέ, προσημαίνειν τε τὰ μέλλοντα τοῖς ἀνθρώποις, θεωρούμενα καὶ φωνὰς ἀφιέντα^{t)}). ὅθεν τούτων αὐτῶν φαντασίαν λαβόντες οἱ παλαιοὶ ὑπενόησαν εἶναι θεόν, μηδενὸς ἄλλον παρὰ ταῦτα ὄντος θεοῦ τοῦ ἀφθαρτον φῆσιν ἔχοντος. Ἀριστοτέλης^{u)}) δὲ ἀπὸ δυοῖν ἀρχῶν ἐννοίαν θεῶν ἔλεγε²⁰ γιγνόμεναι ἐν τοῖς ἀνθρώποις, ἀπὸ τε τῶν περὶ τὴν ψυχὴν συμβαινόντων καὶ ἀπὸ τῶν μετεώρων^{v)}). ἀλλ' ἀπὸ μὲν τῶν περὶ

dam simulacra appropinquare hominibus, et ex iis alia quidem esse benefica, alia vero malefica. hinc etiam optat ut bona sibi simulacra occurrant, ea autem esse magna et ingentia, et difficulter quidem interire, non esse tamen interitui non obnoxia, significare autem hominibus futura, esseque adspectabilia et vocem emittere, unde ea visione apprehendentes antiqui deos esse existimant, cum praeter haec non sit alius deus, qui habeat naturam in quam non cadat interitus. 20. Aristoteles autem dicebat ex duobus principiis ortam esse dei notionem inter homines, nempe et ex iis quae in anima ac-

ut nullam opinionem eius reliquam faciat? plura Petrus Lescoloperius ad hunc locum p. 48 et p. 73, ubi geminam Epicuri opinionem refert Cicero c. 18 19. Epicurus docet eam esse vim et naturam deorum, ut primum non sensu sed mente carnatur, nec ad numerum, ut quae ille propter firmitatem ἀστερῆναια appellat, sed imaginibus similitudine et transitione perceptis, cum infinita simillimarum imaginum species ex innumerabilibus individuis existat et a deo affluat. meminit iterum Cicero atque explodit lib. 1 c. 43 et lib. 2 c. 30, quemadmodum Sextus noster infra sect. 42 et S. Augustinus epistola 56 (118 ed. novae) ad Dioscorum. S. Irenaeus lib. 2 cap. 19 (14). Democritus primus ait multas et varias ab universitate figuras expressas descendisse in hunc mundum. vide et Radulphi Cudworthi systema intellectuale universi, Anglice editum Londini A. C. 1678 p. 701.

t) θεωρούμενα καὶ φωνὰς ἀφιέντα] Cicero de nat. deor. 2 2 saepe Faunorum voces exaudiat, saepe visae formae deorum quemvis non aut habet aut impium deos praesentes esse confiteri cogerunt.

u) Ἀριστοτέλης] haec non exstant in Aristotelis scriptis quae tulere aetatem, sed videntur repetita ex eius libris deperditis de philosophia, ex quorum tertio Tullius opiniones Aristotelis de deo mirum quantum inter se pugnantem refert lib. 1 de nat. deor. cap. 13.

v) ἀπὸ τῶν μετεώρων] haec ipse Sextus infra de sole et stellis interpretatur, atque eo sensu Aratum σοφὸν τὰ μετέωρα dixit Alciphron epistola 3, et physicos astrologos μετεωρολόγους Plutarchus in Nicia p. 538. cum Aristotelis sententia congruit quod est apud Lucretium 5 1182

praeterea coeli rationes ordine certo
et varia annorum cernebant tempora verti,
nec poterant quibus id fieret cognoscere causas;
ergo perflugium sibi habebant omnia divis
tradere et illorum nutu facere omnia flecti.

sed praecclare ipse Aristoteles apud Ciceronem 2 de nat. deor. cap. 37 si essent qui sub terra semper habitavissent bonis et illustribus domiciliis, quae essent ornata signis atque picturis instructaque rebus iis omnibus, quibus abundat ii qui beati putantur, nec tamen exissent unquam supra terram, acceperunt autem fama et auditione esse quoddam numen et vim deorum; deinde aliquo tempore patefactis terrae faucibus ex illis abditis sedibus evadere in haec loca, quae nos incolimus, atque exire potuissent: eum repente terram et maria coelumque vidissent, nubium magnitudinem ventorumque vim cognovissent adspexissentque solem, eiusque tum magni-

21 τῆν ψυχὴν^{γ)} συμβαινόντων διὰ τοὺς ἐν τοῖς ὕπνοις γινομένους
 21 ταύτης ἐνθουσιασμούς καὶ τὰς μαντείας· διὲν γὰρ, φησὶν, ἐν
 τῷ ὕπνῳ καθ' ἑαυτὴν γένηται ἡ ψυχὴ^{z)}, τότε τῇ ἰδίῳ ἀπο-
 λαβοῦσα φύσιν προμαντεύεται τε καὶ προαγορεύει τὰ μέλλοντα.
 τοιαύτη δὲ ἐστὶ καὶ ἐν τῷ κατὰ τὸν θάνατον χωρίζεσθαι τῶν
 σωμάτων^{α)}· ἀποδέχεται γοῦν καὶ τὸν ποιητὴν Ὅμηρον ὡς τοῦτο
 παραιτήρησαντα· πεποίηκε γὰρ τὸν μὲν Πάτροκλον^{β)} ἐν τῷ
 ἀναιρέσθαι προαγορεύοντα περὶ τῆς Ἑκτορος ἀναιρέσεως, τὸν
 δ' Ἑκτορα^{ε)} περὶ τῆς Ἀχιλλέως τελευτῆς. ἐκ τούτων οὖν^{δ)},
 φησὶν, ὑπενόησαν οἱ ἄνθρωποι εἶναι τι θεὸν τὸ καθ' ἑαυτὸν
 22 εἰκόσ τῇ ψυχῇ καὶ πάντων ἐπιστημονικώτατον. ἀλλὰ δὴ καὶ
 ἀπὸ τῶν μετεώρων· θεασάμενοι καὶ γὰρ μεθ' ἡμέραν μὲν ἥλιον
 P 554 περιπολοῦντα, νύκτωρ δὲ τὴν εὐτακτον τῶν ἄλλων ἀστέρων
 κίνησιν, ἐνόμισαν εἶναι τινα θεὸν τὸν τῆς τοιαύτης κινήσεως
 23 καὶ εὐταξίας^{ε)} αἴτιον. τοιοῦτος μὲν καὶ ὁ Ἀριστοτέλης. ἄλλοι
 δὲ εἰσιν οἱ φάσκοντες, ὅτι ὁ νοῦς ὁς οὗτος ὢν καὶ εὐκίνητος ἐν τῷ

cidunt et ex sublimibus, ex iis quidem quae in anima accidunt, propter di-
 vinos eius in somnis afflatus et divinationes. 21. quando enim, inquit, in
 somnis anima per se fuerit, tunc sua propria recepta natura et divinat et fu-
 tura praedicit. talis est autem etiam dum in morte separatur ab incorporeis:
 admittit enim Homerum quoque poetam, ut qui hoc observaverit, fecit enim
 Patroclum quidem, dum interimeretur, praedicentem caedem Hectoris, Hectorem
 autem Achillis, ex his ergo, inquit, suspicati sunt homines, deum esse
 aliquid quod ex se est simile animae et est omnium scientissimum. 22. sed
 et ex sublimibus: nam cum contemplati essent solem quidem interdum cir-
 cumeuntem, noctu autem ordinatum aliarum stellarum motum, existimarunt
 esse deum aliquem, auctorem huius motionis et ordinis. atque haec quidem
 Aristoteles. 23. alii autem sunt qui dicunt, quod mens cum sit velox et mox

tudinem pulchritudinemque, tum etiam efficientiam cognovissent, quod is
 diem efficeret, toto coelo luce diffusa: cum autem terras nox opacasset,
 tum coelum totum cernerent astra distinctum et ornatum lunaeque lumi-
 num varietatem tum crescentis tum senescentis, eorumque omnium ortus
 et occasus atque in omni aeternitate ratos immutabilesque cursus: quae
 cum viderent, profecto et esse deos et haec tanta opera deorum esse ar-
 bitrarentur.

γ) ἀπὸ μὲν τῶν περὶ τὴν ψυχὴν] consule Iulium Caesarem Scaligerum
 ad Hippocratem de insomniis, Petrum Petium libris de Sibylla et Me-
 ricum Casaubonum de enthusiasmo capite 2, qui est de enthusiasmo di-
 vinatorio.

z) καθ' ἑαυτὴν γένηται ἡ ψυχὴ] ms Ciz. et Savil. καθ' αὐτήν. Eu-
 stathius ad Iliad. π' p. 1119 Ἀχιλλέως δὲ φασὶ τὸν Μιλήσιον λέγειν ἐν
 τῷ περὶ οὐρανῶν, ὡς ὅτε ἀθροισθῇ ἡ ψυχὴ ἐξ ὅλου τοῦ σώματος πρὸς
 τὸ ἐκκριθῆναι, μαντικωτάτῃ γίνεσθαι. καὶ Πλάτων δὲ ἐν ἀπολογία Σω-
 κράτους φησὶν, ἐνταῦθα γέγονεν ἐν ᾧ μάλιστα ἄνθρωποι χρησμοφθοῦσιν,
 ὅτι ἂν μέλλωσιν ἀποθανεῖσθαι. [γένηται scripsimus pro eo quod vulgo
 legebatur γένηται.]

α) τῶν σωμάτων] ms Ciz. ἀσωμάτων, vitiose. mox in eodem codice:
 ἀποδέχεται γὰρ pro γοῦν.

β) τὸν μὲν Πάτροκλον] locus est Iliad. π' sub extrem.

ε) τὸν δ' Ἑκτορα] ms. Ciz. Ἑκτορά πώς. locus Homeri, ad quem re-
 spicit Sextus, exstat Iliad. χ' v. 358 sq. confer Barthium ad Statii septi-
 mum Thebaidos v. 701.

δ) ἐκ τούτων οὖν] vitiose editum erat οὐκ τούτων.

P 554 ε) εὐταξίας] ita legendum sensus ipse clamat pro ἀταξίας, licet non
 monerent mss.

μεταβάλλειν τῇ αὐτοῦ φύσει ἤλθε καὶ εἰς ἔμφασιν τοῦ παντός
 καὶ ὑπενόησέ τινα ὑπερβαλλόντως^{f)} δύναμιν νοητικὴν, καὶ ἀνα-
 λογοῦσαν μὲν αὐτῷ, θείαν δὲ τὴν φύσιν. εἰσὶ δὲ οἱ ἀπὸ τῶν²⁴
 γιγνομένων κατὰ τὸν κόσμον παραδόξων^{g)} ὑπονοήσαντες εἰς ἐν-
 νοίαν ἡμῶς ἐληλυθέναι θεῶν· ἀφ' ἧς φαίνεται εἶναι δόξης καὶ
 ὁ Δημόκριτος. ὁρῶντες γὰρ^{h)}, φησί, τὰ ἐν τοῖς μετεώροις
 παθήματα οἱ παλαιοὶ τῶν ἀνθρώπων, καθάπερ βροντὰς καὶ
 ἀστραπὰς κεραυνούς τε καὶ ἀστρῶν συνόδους ἡλίου τε καὶ σε-
 λήνης ἐκλείψεις ἰδεματοῦντο, θεοὺς οἰόμενοι τούτων αἰτίους
 εἶναιⁱ⁾. Ἐπίκουρος δὲ^{k)} ἐκ τῶν κατὰ τοὺς ὕπνους φαντασιῶν²⁵

bilis, dum mutatur sua natura, venit etiam ad considerationem universitatis
 et suspicata est esse aliquam eminentem intelligentem vim ac potestatem, et
 proportionem quidem ei respondentem, natura autem divinam. 24. sunt autem
 qui ex rebus admirabilibus quae in mundo fiunt, suspicati sunt nos venisse
 in notitiam deorum; in qua opinione videtur etiam esse Democritus, videntes
 enim, inquit, veteres quae in sublimi accidunt, utpote tonitrua et fulgura et
 fulmina et astrorum coitus solisque et lunae defectus, terrebantur, existi-
 mantes deos esse eorum auctores. 25. Epicurus autem putat ex iis quae

f) ὑπερβαλλόντως] haec est quam viam eminentiae in cognoscendo nu-
 mine doctores scholastici appellant quamque aiunt esse, ut ea quae in
 rebus creatis praeclara videmus, in auctore illarum deo cumulate ac
 perfecte, sive ut illi loquuntur, eminenter reperiri intelligamus. huic con-
 gruens est altera quam commendant causalitatis, ubi ab effectibus causa
 colligitur, quam in superioribus a Sexto productis verbis Aristotelem
 videmus instituisse. tertia remotionis sive negationis, Alcinoi cap. 10 ἡ
 κατ' ἀφαιρέσιν, qua imperfectiones a deo removemus. pro ὑπερβαλλόν-
 τως in ms Ciz. vitiose est ὑπερβαλλόντων, ut et interpretes legerat ver-
 tens eorum quae exsuperant. de illa via eminentiae confer infra sect. 45. 46.

g) ἀπὸ τῶν παραδόξων] huic sententiae consentaneum est quod ait
 Aristoteles lib. 1 c. 2 Metaphys. διὰ τὸ θαυμάζειν ἄνθρωποι καὶ νῦν
 καὶ τὸ πρῶτον ἤρξαντο φιλοσοφεῖν. Plutarchus 5 7 Sympos. ὅπου ὁ τῆς
 αἰτίας ἐπιλείπει λόγος, ἐκείθεν ἄρχεται τὸ ἀπορεῖν, τοιούτοις τὸ φιλο-
 σοφεῖν. falsum itaque est, quod ut est apud Statium 3 Thebaid. 661
 primus in orbe deos fecit timor. sed ex admirandis effectibus auctorem
 omni sublimiorem cogitatione homines non plane stupidi collegerunt
 agnoveruntque, agnitione omni dignum veneratione et cultu sunt professi.

h) ὁρῶντες γὰρ, φησί] sensum Democriti expressit Petronius Arbiter
 notis illis versibus:

ardua coelo
 fulmina cum caderent discussaque moenia flammis
 atque ictus flagraret Athos, mox Phoebus ad ortus
 illustrata deiecit humo lunaeque senectus
 et reparatus honos etc.

p. 677 ed. Burm. mox in ms Savil. est ἀστρῶν συνθέσεις, συνόδου ἡλίου
 τε καὶ σελήνης.

i) ἰδεματοῦντο, θεοὺς οἰόμενοι τούτων αἰτίους εἶναι] ita ms Ciz. pro-
 bante etiam Herveto pro ἰδεματοῦντο θεοῦς.

k) Ἐπίκουρος δὲ] Lucretius lib. 5 1168

quippe etiam iam tum divum mortalia saecula
 egregias animo facies vigilante videbant
 et magis in somnis mirando corporis auctu.
 his igitur sensum tribuebant, propterea quod
 membra movere videbantur vocesque superbas
 mittere pro facie praeclara et viribus amplis etc.

confer Gassendum de philosophia Epicuri morali ad librum 10 Laërtii
 t. 2 p. 42.

οἶεται τοὺς ἀνθρώπους ἔννοιαν ἔσπαρξαι θεοῦ· μεγάλων γὰρ εἰδώλων, φησί, καὶ ἀνθρωπομορφῶν¹⁾ κατὰ τοὺς ὕπνους προσπιπτόντων ὑπέλαβον καὶ ταῖς ἀληθείαις ὑπάρχειν τινὰς τοιοῦτους 26 θεοὺς ἀνθρωπομορφους. ἔννοιαι δὲ ἐπὶ τὴν ἀπαράβατον καὶ εὐτακτον²⁾ τῶν οὐρανίων κινήσιν παραγινόμενοι φασὶ τὴν ἀρχὴν ταῖς τῶν θεῶν ἐπινοίαις ἀπὸ ταύτης γεγονέναι πρῶτον. ὥσπερ γὰρ εἴ τις ἐπὶ τῆς Τρωϊκῆς καθιζόμενος Ἰδης³⁾ ἑώρα τὴν τῶν Ἑλλήνων στρατείαν μετὰ πολλοῦ κόσμου καὶ τάξεως τοῖς πεδίοις προσιοῦσαν,

P 555 ἵππῃς μὲν⁴⁾ πρῶτα σὺν ἵπποισιν καὶ ὄχρῳ, πεζοῖς δ' ἐξόπιθεν

πάντως ἂν ὁ τοιοῦτος εἰς ἔννοιαν ἦλθε τοῦ ὅτι ἔστι τις ὁ διατάσσων καὶ τὴν τοιαύτην τάξιν, ἐγκεινόμενος τοῖς ὑπ' αὐτὸν ἔγκοσμονμένοις στρατιώταις, ὅσον Νέστωρ ἢ ἄλλος τις τῶν ἡρώων, ὅς ῥ' οἶ

In seminis occurrunt visionibus, dei notionem attraxisse homines: magnis enim, inquit, et humana forma praeditis simulacris in somnis incurrentibus existimantur esse re vera quosdam huiusmodi deos hominis forma praeditos. 26. nonnulli autem considerantes certum constantemque et ordinatum motum coelestium dicunt omnino deorum notiones ex eo primum ortas esse hominibus. quo modo enim si quispiam sedens super Troianam Idam vidisset Graecorum exercitum decenter et ordinate in campis procedere,

primum equites et equos cum curribus atque deinde vim peditum

ei omnino venisset in mentem quod sit aliquis qui regit ac moderatur et militibus qui ab ipso reguntur, eum ordinem servare imperat, nempe Nestor aut aliquis alius ex heroibus, qui scit

1) καὶ ἀνθρωπομορφῶν] apud Plutarchum lib. 1 de placitis physicis philosophor. cap. 7 Epicuro tribuitur quod statuerit ἀνθρωπομορφῶν μὲν πάντας τοὺς θεοὺς, λόγῳ δὲ πάντας τοὺς θεωρητοὺς διὰ τὴν λεπτομέρειαν τῆς τῶν εἰδώλων φύσεως. et Laërtius 10 139 offert haec Epicuri verba e χυδαῖς illius δεξιάς· τοὺς θεοὺς λόγῳ θεωρητοὺς εἶναι, ὅς μὲν καὶ ἀριθμὸν ἐπεσιώσας, ὅς δὲ κατὰ ἰμοειδίαν ἐκ τῆς συνεχοῦς ἐπιρρύσεως τῶν οὐρανίων εἰδώλων ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἀποτελεσμένους ἀνθρωπομορφῶς. confer Ciceronem lib. 1 de nat. deor. cap. 18 et 27. noster infra sect 42 etiam Democrito hoc tribuit quod statuerit εἰδῶλα ὑπερφυῖ ἀνθρωπομορφῶς ἔχοντα μορφάς.

2) τὴν ἀπαράβατον καὶ εὐτακτον] argumentum hoc praeclarissimum neque ullo colore infutandum, quod ab mirifico hoc qui in rerum universitate observatur et constanti ordine et ad certos eosque maximos ac pulcherrimos directo fines ducitur ad auctorem eius deum demonstrandum. hoc tam evidens est, ut in eo haesisse Democritum non sit mirum, quoniam turbulenta concursio, ut ait Cicero lib. 1 de Fin. cap. 6, hunc mundi ornatum efficere non potuit, et quae contra obtenduntur ab Epicureis, ineptissima sint et absurdissima et pro ineptissimis atque absurdissimis iam olim exhibita ab eodem Tullio, observante Epicurum suscepisse res duas inenodabiles, unam ut sine causa fiat aliquid, alteram ut ex atomis aliae recta sive e regione moveantur, aliae declinent, lib. de fato c. 9.

3) Ἰδης] Ita mons Phrygiae altissimus, Homero ubi bellum Troianum exsequitur, passim memoratus.

P 555 4) ἵππῃς μὲν] ex Iliad. δ' 297 [pro πρῶτα σὺν ἵπποισιν legebatur πρῶτον σὺν ἵπποισι].

κοσμήσαι⁵⁾ ἵππους τε καὶ ἀνέρας ἀσπιδιώτας· καὶ ὃν τρόπον ὁ ἔμπειρος νεὸς ἅμα τῷ θεύσασθαι πόρρωθεν 27 τῶν οὐρῶν διοικημένην πνεύματι καὶ πᾶσι τοῖς ἰστίοις ἐντρεπιζομένην συνήσιν, ὅτι ἔστι τις ὁ κατευθύνων ταύτην καὶ εἰς τοὺς προκειμένους λιμένας καταντῶν· οὕτως οἱ πρῶτον εἰς οὐρανὸν ἀναβλέψαντες⁶⁾ καὶ θεασάμενοι ἥλιον μὲν τοὺς ἀπὸ ἀνατολῆς μέχρι δύσεως δρόμους στιβαμένους, ἀστέρων δὲ εἰτάκτους τινὰς χορείας, ἐπεζήτουν τὸν δημιουργὸν τῆς περικαλλοῦς ταύτης διακοσμήσεως, οὐκ ἐκ ταυτομάτου⁷⁾ στοχαζόμενοι συμβαίνειν αὐτὴν ἀλλ' ὑπὸ τινος κρείττονος καὶ ἀφθάρτου φύσεως, ἥτις ἦν θεός. τῶν δὲ νεωτέρων Στωϊκῶν⁸⁾ φασὶ τινες τοὺς πρῶτους καὶ 28

instruxisse equites peditesque scuta gerentes;

27. et quomodo qui est navis peritus, cum primum conspexerit navem quae profundo vento fertur ut velis omnibus bene est instructa, intelligit esse aliquem qui eam regit et ad portus deducit propositos; ita qui primum coelum suspexerunt et contemplati quidem sunt solem ab oriente usque ad occidentem cursum suum veluti in stadio conficientem; stellarum autem quasdam ordine procedentes choreas, inquirebant opificem pulcherrimae huius ordinationis, eam coniectantes casu non accidere, sed a quadam potente natura et in quam non cadit immeritus, quae quidem est deus, 28. ex recentioribus autem Stoi-

5) κοσμήσαι] Iliad. δ' 554 de Menestheo duce Atheniensium.

6) οἱ πρῶτον εἰς οὐρανὸν ἀναβλέψαντες] Plutarchus lib. 1 de placitis c. 6, cuius verba laudat etiam S. Cyrillus 2 contra Iulian. p. 51 ἔλαβον δὲ ἐκ τούτου ἔννοιαν θεοῦ· αἰετὶ γὰρ ἥλιος καὶ σελήνη καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ἡστρον τὴν ὑπὸ γέροντος φορὰν ἐνεχθέντα ὁμοίᾳ μὲν ἀνατέλλει τοῖς χρόνοις, ἴσα δὲ τοῖς μεγέθεσι καὶ κατὰ τόπους καὶ κατὰ χρόνους τοὺς αὐτοὺς. Cleanthes apud Ciceronem 3 7 de nat. deor. quattuor modis formatas in animis hominum putat deorum notiones, unus est ex praesensione rerum futurarum, alter ex perturbationibus tempestatum et reliquis motibus, tertius ex commoditate rerum quas percipimus et copia, quartus ex astrorum ordine coelique constantia, paullo ante reposui ἰστίοις ex me Gen. pro ἰστίοις.

7) οὐκ ἐκ ταυτομάτου] non ab re miratur idem Cicero 2 de nat. deor. c. 37 esse quemquam qui sibi persuadeat mundum ornatissimum et pulcherrimum fortuita concursione factum: hoc qui existimat fieri potuisse, non intelligo cur non idem putet, si innumerabiles unius et viginti formae litterarum vel aureae vel qualeslibet aliquo coniiciantur; posse ex his in terram excussis annales Ennii, ut deinceps legi possint, effici; quod nescio an ne in uno quidem versu possit tantum valere fortuna, idem cum videt astrolabium vel horologium aliquod aut sigillum affabre exsculptum intuetur vel pictam accurate spectat imaginem aut quando domum ingreditur, cui nihil deest ad ornatum atque ut in ea commode habitari possit, vel cum audit musicos concentus artificiosissimos, temere facta haec omnia et casu atque fortuito ad eam venisse artem ac pulchritudinem sibi persuadebit. at longe maiora cum sint in ordine atque ornatu universi, in coelo ac sideribus, in terra, maribus, in homine, in minutissima qualibet animante et herba, quis non prodigio simile existimet aut natum esse hominem qui dicat aut inventum qui credat nullo effecta esse consilio tanta tamque late sparsa miracula? confer Lactantium 3 17 et de ira dei cap. 10.

8) τῶν δὲ νεωτέρων Στωϊκῶν] ex his Seneca epist. 90: primi mortaliū quique ex his geniti naturam incorrupti sequebantur, eandem habebant et ducem et legem commissi melioris arbitrio — non negaverim fuisse alti spiritus viros et ut ita dicam, a diis recentes: neque enim dubium est, quin meliora mundus nondum effectus ediderit. sic vastioribus corporibus homines primos fuisse melioresque, multis persuasum ut na-

γηγενεῖς τῶν ἀνθρώπων κατὰ πολὺ τῶν νῦν συνέσει διαφέροντας
 γεγονέναι, ὥς πάρεστι μαθεῖν ἐκ τῆς ἡμῶν πρὸς τοὺς ἀρχαιοτέ-
 ρους ³¹⁾· καὶ ἤρωας ἐκείνους, ὥσπερ τι περιττὸν αἰσθητήριον ³²⁾
 σχόντας, τὴν ὀξύτητα τῆς διανοίας ἐπιβεβληκέναι τῇ θεῇ φύσει
 καὶ νοῆσαι τινὰς δυνάμεις θεῶν.

29 Τὰ μὲν οὖν λεγόμενα παρὰ τοῖς δογματικοῖς φιλοσόφοις
περὶ τῆς τῶν θεῶν ἐννοίας ἐστὶ τοιαῦτα. οὐκ οἴομεθα δὲ αὐτὰ
χρεῖαν ἔχειν ἀντιρρήσεως· τὸ γὰρ πολύτροπον τῆς ἀποφάσεως *)
P 556 τὴν ἀγνωσίαν τοῦ παντός ἀληθοῦς ἐπισφραγίζεται, πολλῶν μὲν
δυναμένων εἶναι τρόπων τῆς τοῦ θεοῦ νοήσεως, τοῦ δὲ ἐν αὐ-
τοῖς ἀληθοῦς **) μὴ καταλαμβανόμενον. ὅμως δὲ καὶ ἐπὶ τὰς
κατὰ μέρος ὑπομνήσεις χωρῶμεν, οὐδὲν εὐρεθήσεται τῶν εἰρη-
30 μένων βέβαιον. αὐτίκα γὰρ οἱ μὲν νομοθέτας τινὰς *) οἴομενοι
καὶ συνετοὺς ἀνθρώπους ἐμπεποιηκέναι τοῖς ἄλλοις τὴν περὶ
θεῶν δόξαν οὐ πᾶν τοι φαίνονται τῷ ζητουμένῳ προσβάλλειν.

cis dicunt nonnulli, primos et e terra ortos homines fuisse iis, qui nunc sunt, intelligentia longe praestantiores, ut licet discere ex nostra comparatione cum veteribus; et illos heroes, ut qui abundantiorum sensum habuerint, intendisse mentis aciem in divinam naturam et intellexisse quasdam dei virtutes.

29. Atque haec quidem sunt quae dicuntur a dogmaticis philosophis de deorum notione, non existimamus autem opus esse ut adversus ea dicamus: tam varia enim et multiplex affirmatio confirmat totum verum ab illis ignorari, cum possint quidem esse multi modi dei notionis, quinam autem ex eis verus sit, non comprehendatur, tamen si singulas etiam sententias consideremus, nihil ex iis quae dicta sunt, invenitur firmum ac stabile. 30. iam enim ii qui existimant aliquos legesatores et prudentes homines de diis opinionem aliis indidisse, non omnino videntur id quod quaeritur attingere: quae-

tant Lipsius Physiolog. Stoic. diss. 5 libri 3 et viri docti ad Gellium 3
10 et ad haec Iuvenalis 15 69

nam genus hoc vivo iam decrescebat Homero,
terra malos homines nunc educat atque pusillos.

[ss) hic deesse videtur συζησις vel simile quid.]

1) ὥσπερ τι περιττόν αἰσθητήριον] vocabulum περιττόν non videtur legisse Hervetus, certe in versione sua non expressit, ut qui aliquem sensum habuerint. nihil autem aliud est περιττόν τι αἰσθητήριον ἔχειν quam quod iam dixerat συνέσει διαφέρειν praeposteræ ætatis hominibus, οἱ οὖν ἄλλοι εἰσι, et præstare sensu.

u) τὸ πολυτροπον τῆς ἀποφάσεως] a varietate sententiarum non licet statim concludere, rem ipsam falsam esse vel obscuram incertamque. praeterea etiam ubi de modo vel ratione dissidetur, de re convenire potest. et de rebus quoque certissimis possunt plures dari opiniones, in quibus una sit evidentis veritatis, caeterae falsae, aliae ne verisimiles quidem.

P 556 x) τοῦ δὲ ἐν αὐτοῖς ἀληθοῦς] nullo argumento demonstravit Sextus, potuisse homines per unam tantum et non per plures variasque rationes adduci ad agnoscendum deum, apud alios his, alios iterum his antiqui-
pationem de deo naturalem et πρόληψιν sive anteceptam illam in animo
informationem confirmantibus. mox pro διαμφοδοχοῦντες leg. διαμφο-
δοῦντες, ut verti. [restituimus hoc]

γ) οὐ μὲν νομοθέτας τινὰς] supra sect. 14. et recte hoc Sextus reprehendit pulchreque observat. legumatores illos non potuisse ita communiter hoc persuadere omnibus gentibus quavis aetate, nisi natura ipsa et ratio illam notionem ex contemplatione universi amplexa eique suffragata fuisset atque etiamnum suffragaretur.

ζητεῖτο γὰρ ἀπὸ τίνος ἀρχῆς ὁρμηθέντες ἄνθρωποι ἦλθον ἐπὶ
τὸ Θεοῦ νομίζειν. οἱ δὲ διαμφοδοῦντές φασιν ὅτι νομοθέται 31
τινὲς ἐνεποίησαν τοῖς ἀνθρώποις τὴν περὶ Θεῶν δόξαν, μὴ εἰδόν-
τες ὅτι τὸ ἀρχῆθεν ἄτοπον αὐτοὺς περιμένει, ζητήσαντος ἄν-
τινος, πόθεν δὲ οἱ νομοθέται, μηδενὸς πρότερον παραδόντος
αὐτοῖς Θεοῦ, ἦλθον εἰς ἐπίνοιαν Θεῶν; εἴτα πάντες μὲν ἄν- 32
θρωποι τούτων ἔχουσιν ἔννοιαν, οὐχ ὡσαύτως δέ'). ἀλλὰ Πέρ-
σαι μὲν, εἰ οὕτω τύχοι, τὸ πῦρ Θεοφοροῦσιν"), Αἰγύπτιοι δὲ ἦν
τὸ ὕδωρ"), ἄλλοι δὲ ἄλλο τι"), τῶν τοιούτων. ἀπίθανον δὲ ἦν
πάντας ἀνθρώπους ὑπὸ τῶν νομοθετῶν εἰς τὸ αὐτὸ συναχθέν-
τας ἀκοῦσαι τι περὶ Θεῶν· ἀνεπίμικτα γὰρ ἦν τὰ τῶν ἀνθρώ-
πων φῦλα καὶ ἄγνωστά γε. κατὰ τὴν ναυτιλίαν δὲ τὴν Ἀργῶ")

rebat^{ur} enim a quonam principio incitati homines venissent ad existimandum esse deos. 31. illi autem a statu quaestionis aberrantes dicunt quosdam legi-
slatores de diis opinionem indidisse hominibus, neque sentiunt, quod hac
ratione absurdum petitionis principii vitium incurrant, cum sit quaesiturus
aliquis, undenam legistatores illi, cum nemo prius eis deos esse tradidisset,
in deorum venerint notionem? 32. deinde omnes quidem homines eorum ha-
bent notionem, sed non similiter et eodem modo; sed Persae quidem, exem-
pli causa, ignem pro deo habent, Aegyptii aquam, alii autem aliud eius-
modi. esset autem absurdum, omnes homines simul collectos a legislatoribus
de diis aliquid audivisse: neque enim simul mixtae erant hominum nationes,
sed invicem ignotae, in navis autem Argus navigatione primam quae naviga-

2) οὐχ ὡσαύτως δὲ] in notione quidem dei summi hactenus consen-
tiant omnes, sapientes certe, illum esse praestantem bonitate sapientia
beatitate potentia, mali omnis expertem, dependentem a nemine, sem-
piternum fontem omnis boni, auctorem rerum omnium ac causam. dis-
sident autem plerique vel quando de inferioribus loquuntur diis vel quando
naturam et essentiam dei conantur explicare. sic in notione animi no-
stri hactenus conveniunt omnes, eum esse ac per illum cogitare nos,
velle atque intelligere innumerasque edere actiones; licet in hoc dissi-
dent alii ab aliis, quod nos spiritum esse illum persuasi sumus, at ignem
Stoici, Epicurei atomos. et quod alii per mentem sentire quoque nos et
respirare et similia, alii non per mentem haec sed per spiritus animales,
quibus illa utatur administris, fieri opinantur.

quibus illa utatur administris, fieri opinantur.
 a) *Ἥρασαι τὸ πῦρ θεοφοροῦσιν*] *θεοφορεῖν* idem hoc loco est quod
 alii dicunt *θεοποιεῖν*, *θεολογεῖν*, *θεαῖν*, *ferre deum* sive *inter deos*
referre. de Persis autem notissimum quod ignem coluerint, nullum
 pulchrius solis nec sole numinis symbolum reperire se posse ratis, cuius
 vim, qua omnia vel fovet vitaque donat vel consumit, tum lucem puri-
 tatemque unice mirabantur. atque hodie Persas solem colere non ut
 deum sed ut thronum maiestatis dei, observatum Sansonio et Thomae
 Hyde p. 108 de veteri Persarum religione.

b) *Αλυμνιοι* δὲ τὸ ὕδωρ] confer quae de Canopi cultu et Nili apud Aegyptios Vossius libro 2 de origine et progressu idololatriae c. 74 sq., qui de Persis etiam ignem veneratis c. 64 eiusdem libri.

c) ἄλλοι δὲ ἄλλοι τι] mirificam gentium superstitionem res quascunque pro diis colentium integris doctissimisque operibus exposuere Lilius Gyraldus et Gerh. Vossius; Eduardus quoque Herbertus de Cherbury libro de religione gentilium, capite inprimis decimo.

d) τὴν Ἀργαὶ πρῶτόπλου] Valerius Flaccus initio libri primi Argonauticon:

prima deum magnis canimus freta pervia natis.

prima deum magnis canimus ireta pervia natis.
 Plinius 7 56 longa nave Iasonem primum navigasse, Philostephanus auctor
 est, scholiastes Apollonii ad lib. 1 vers. 4 εὐρυγον ἤλασαν Ἀργώ] ταύτην
 δέ φασι πρώτην ναὺν γενέσθαι μακρὰν.

38. σόμενοι τὴν τῶν ἡμισφαιρίων κατασκευὴν. οἱ μὲν δὲ οὕτως ὑποδραμόντες τὴν τῶν θεῶν τιμὴν ἐκράτησάν πως τῆς προθέσεως· οἱ δὲ αὐτόθεν αὐτοὺς ἀναγορεύσαντες θεοὺς κατέφρονή-
 39. θησαν μᾶλλον. καὶ μὴν οἱ λέγοντες, ὅτι πάντα^{η)} τὰ τὸν βίον ὠφελοῦντα ὑπενόησαν οἱ παλαιοὶ τῶν ἀνθρώπων θεοὺς ὑπάρχειν, ὥς ἥλιον καὶ σελήνην ποταμούς τε καὶ λίμνας καὶ τὰ ὅμοια, σὺν τῷ ἀπιδάνου προΐστασθαι δόξης ἔτι καὶ τὴν ἀνωτάτω εὐήθειαν καταψηφίζονται τῶν ἀρχαίων· οὐ γὰρ οὕτως εἰκὸς ἐκείνους ἀφρονεῖν εἶναι, ὥστε τὰ ὀφθαλμοφανῶς φθειρόμενα προλαβεῖν εἶναι θεοὺς ἢ τοῖς πρὸς αὐτῶν καταπινομένοις^{ο)} καὶ δια-
 40. λνομένοις θεῖαν προσμαρτυρεῖν δύναμιν. τινὰ μὲν γὰρ λόγον ἴσως ἔχειται^{ρ)}, κατὰπερ τὸ τὴν γῆν θεὸν νομίζειν, οὐ τὴν ἀνλακοτομουμένην ἢ ἀνασκαπτομένην οὐσίαν, ἀλλὰ τὴν διήκουσαν^{q)} ἐν αὐτῇ δύναμιν καὶ καρποφόρον φύσιν καὶ ὄντως δαιμονιωτάτην. τὸ δὲ λίμνας καὶ ποταμούς καὶ εἴ τινα ἄλλα
 P 559 συνωφελεῖν ἡμᾶς πέφυκεν, ἡγεῖσθαι θεοὺς, οὐδεμίαν ὑπερβολὴν
 41. ἐμβροντησίας ἀπολέλοιπεν. οὕτως γὰρ ἐχρῆν καὶ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ μάλιστα τοὺς φιλοσοφοῦντας ἡγεῖσθαι θεοὺς — συνωφελοῦσι γὰρ ἡμῶν τὸν βίον — τῶν τε ἀλόγων ζώων τὰ πολλά, συνεργοπονεῖ γὰρ ἡμῖν, τὰ τε κατ' οἴκῳ ζῶα, σκεύη τε καὶ πᾶν εἴ τι τούτων ἐστὶ ταπεινότερον. ἀλλὰ ταῦτά γε σφόδρα ἐστὶ γελοῖα.
 42. τοίνυν οὐδὲ τὴν ἐκκειμένην δόξαν ῥητέον ὑγιῇ τυγχάνειν. ὁ δὲ Δημόκριτος^{γ)} τὸ ἥττον ἄπορον διὰ τοῦ μέζονος ἀπόρου δι-

hemisphaeriorum. 38. illi igitur qui in honorem deorum sic irrepserunt, propositum quodammodo obtinuerunt; qui autem se ipsos deos pronuntiarunt, magis sunt habitus contemptui. 39. qui vero dicunt, quod veteres deos esse existimarunt omnia quae vitae prosunt, ut solem et lunam fluviosque et lacus et similia, praeterquam quod non probabilem tenent opinionem, summae etiam stultitiae arguunt veteres: non est enim credibile illos fuisse adeo insipientes, ut quae oculis cernuntur interire, deos esse notione anticiparent, aut iis quae ab ipsis devorabantur et dissolvebantur, vim divinam tribuerent. 40. nam aliquam quidem fortasse habet rationem, terram verbi gratia deam existimare, non eam essentiam quae in sulcos proscinditur aut foditur, sed vim quae ipsam regit et administrat naturamque frugiferam et revera divinissimam. lacus autem et fluvios, et si qua alia sua natura nobis prosint, deos existimare, nihil ad summum stuporem reliqui facit. 41. ita enim oportet etiam homines, et eos maxime qui philosophantur, arbitrari esse deos (nobis enim prosunt et ipsi) et multa animantia pleraque, nam nos adiuvant, et animalia domestica et vasa atque instrumenta et quicquid his etiam est humiliter et abiectius, sed haec quidem sunt valde ridicula. dicendum est ergo non esse bonam ac rectam quae fuit exposita sententiam. 42. Democritus autem non est fide dignus, qui minus dubium docet per id quod magis etiam dubium existit,

η) οἱ λέγοντες, ὅτι πάντα] iam progreditur ad consideranda ea quae ex Prodicti Cei sententia dixerat sect. 18.

ο) καταπινομένοις] ita ms Ciz. quod praetuli, cum in editis esset κατεσθιομένοις, quoniam modo mentionem fecerat Sextus ποταμῶν καὶ λιμνῶν, nullius autem edulii. [scribendum καταπινομένοις.]

ρ) λόγου ἴσως ἔχειται] ms Ciz. λόγον, vitiose. ἴσως vocabulum scepticum, frequenter nostro usurpatum. [pro τινὰ scribendum τινός]

q) διήκουσαν] ms Ciz. διοικοῦσαν, ut interpres. de rationibus cultae a veteribus religiose telluris adeundus Vossius lib. 2 de idololatria c. 54 sq.

P 559 γ) ὁ δὲ Δημόκριτος] supra sect. 19.

δάσκων ἄπιστός ἐστιν. εἰς μὲν γὰρ τὸ πῶς νόησιν θεῶν ἔσχον ἄνθρωποι, πολλὰς καὶ ποικίλας ἢ φύσιν δίδωσιν ἀφορμὰς· τὸ δὲ εἰδῶλα εἶναι ἐν τῷ περιέχοντι ὑπερφυῖ καὶ ἀνθρωποειδεῖς ἔχοντα μορφάς, καὶ καθόλου τοιαῦτα ὅποια βούλεται αὐτῷ ἀναπλάττειν Δημόκριτος, παντελῶς ἐστὶ δυσπαράδεκτον^{α)}. τὰ δὲ αὐτὰ καὶ πρὸς τὸν Ἐπίκουρον^{β)} ἐνεστὶ λέγειν, οἰόμενον⁴³ ὅτι κατὰ τὰς ἐνυπνιδίους^{γ)} φαντασίας^{δ)} τῶν ἀνθρωπομορφῶν εἰδῶλων ἐνοήθησαν θεοί. τί γὰρ μᾶλλον ἀπὸ τούτων νόησις ἐγίγνετο θεῶν ἢ ὑπερφυῶν ἀνθρώπων. καὶ καθόλου καὶ πρὸς⁴⁴ πᾶσας τὰς ἐκκειμένας δόξας ἐνέσται λέγειν, ὅτι οὐ κατὰ ψιλὸν μέγεθος ἀνθρωποειδοῦς ζῶου νόησιν θεοῦ λαμβάνουσιν ἄνθρωποι, ἀλλὰ σὺν τῷ μακάριον εἶναι καὶ ἀφθαρτον καὶ πλείστην δύναμιν ἐν τῷ κόσμῳ προφερόμενον. ἅπερ οὐ διδάσκουσιν, ἀπὸ τίνος ἀρχῆς ἢ πῶς ἐπενοήθη παρὰ τοῖς πρῶτον ἐννοίαν σπάσασσι θεοῦ, οἱ τὰς ἐνυπνιδίους αἰτιώμενοι φαντασίας καὶ τὴν τῶν οὐρανίων εὐταξίαν. οἱ δὲ καὶ πρὸς τοῦτό φασιν, ὅτι ἡ μὲν ἀρχὴ⁴⁵ τῆς νοήσεως τοῦ εἶναι θεὸν γέγονεν ἀπὸ τῶν κατὰ τοὺς ὕπνους^{ε)} ἰνδαλλομένων ἢ ἀπὸ τῶν κατὰ τὸν κόσμον θεωρουμένων, τὸ δὲ αἰδίδιον εἶναι τὸν θεὸν καὶ ἀφθαρτον καὶ τέλειον ἐν εὐδαιμονίᾳ παρήλθε κατὰ τὴν ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων^{ς)} μετάβασιν. ὥς γὰρ τὸν κοινὸν ἄνθρωπον αὐξήσαντες τῇ φαντασίᾳ νόησιν ἔχομεν Κύκλωπος, ὅς οὐκ ἐψέκει

nam ad hoc quidem ut deorum notionem aliquo modo haberent homines, natura dedit multas et varias occasiones et multa adminicula; quod autem in aëre, qui nos ambit, sint simulacra ingentia et humanis formis praedita et in summa talia qualia sibi vult effingere Democritus, est omnino eiusmodi ut admitti difficulter possit. 43. eadem dici possunt etiam adversus Epicurum, qui existimat quod ex visis simulacrorum quae formas habent humanas, quorum species apparet in somnis, dii in mentem venerunt. cur enim magis ex his quam ex gigantibus sive ingentibus hominibus in mentem venerunt dii? 44. et ut semel dicam, ad omnes quae sunt expositae opiniones licebit dicere, quod non ex nuda et sola magnitudine animalis humana forma praediti accipiunt homines dei notionem, sed ab eo quod sit beatus et ab interitu alienus et vim maximam habeat in mundo. quae quidem non docent a quoniam principio aut quomodo in mentem venerint iis, qui dei primum hausere notitiam, qui causantur visa quae occurrunt in somnis constantemque et pulchrum ordinem rerum coelestium. 45. alii vero ad hoc quoque dicunt, quod principium quidem notionis quod sit deus, ortum sit ex iis quae contemplamur in mundo; at enim notiones quod deus sit aeternus et interitui non obnoxius et perfectus in beatitudine, aiunt accessisse transcendendo ab hominibus. quomodo enim cum communem hominem phantasia auxerimus, habemus notionem Cyclopiis

α) δυσπαράδεκτον] ita recte ms Ciz. pro δυσπαράδεκτα, refertur enim ad id quod praecesserat, τὸ δὲ εἰδῶλα εἶναι.

β) πρὸς τὸν Ἐπίκουρον] sect. 25.

γ) fortasse ἐνυπνίους.]

δ) ἐνυπνιδίους φαντασίας] ms Ciz. ἐνυπνώδεις. infra sect. 44 οἱ τὰς ἐνυπνιδίους αἰτιώμενοι φαντασίας.

ε) ἀπὸ τῶν κατὰ τοὺς ὕπνους] iam tangit quae ex Aristotelis sententia attulerat sect. 21.

ς) κατὰ τὴν ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων] ms Ciz. κατὰ τὴν τῶν etc.

ἀνδρὶ γε σιτοφάγῳ^{α)}, ἀλλὰ ὅλω ὕληντι
 ὑψηλῶν δρόμων, ὃ τε φαίνεται ὅλον ἀπ' ἄλλων,
 οὕτως ἄνθρωπον εὐδαίμονα νοήσαντες καὶ μακάριον καὶ συμ-
 πεληρωμένον πᾶσι τοῖς ἀγαθοῖς, εἴτα ταῦτα ἐπιτείναντες^{β)} τὸν
 46 ἐν αὐτοῖς ἐκείνοις ἄκρον ἐνοήσαμεν θεόν. καὶ πάλιν πολυχρόνιον
 P 560 τινὰ φαντασιωθέντες ἄνθρωπον οἱ παλαιοὶ ἐπηύξησαν τὸν χρό-
 νον εἰς ἄπειρον προσσυνάψαντες τῷ ἐνεστώτι καὶ τὸν παρωχη-
 μένον καὶ τὸν μέλλοντα, εἴτα ἐντεῦθεν εἰς ἔννοιαν ἀίδιον παρὰ-
 47 γνόμενοι ἔφασαν καὶ ἀίδιον εἶναι τὸν θεόν. οἱ δὲ τοιαῦτα λέ-
 γοντες πιθανῆς μὲν προΐστανται δόξης, ἡρέμα δὲ εἰς τὸν διαλ-
 λήλων^{γ)} ἐμπίπτουσι τρόπον, ὃς ἐστὶ ἀπορώτατος. ἵνα γὰρ
 πρῶτον εὐδαίμονα νοήσωμεν ἄνθρωπον καὶ ἀπὸ τούτου κατὰ
 μετάβασιν τὸν θεόν, ὀφειλομένον νοῆσαι τί ποτέστιν εὐδαιμονία,
 ἥς κατὰ μετοχὴν νοεῖται ὁ εὐδαίμων. ἀλλ' ἦν γε εὐδαιμονία^{δ)}
 κατ' αὐτοὺς δαιμονία τις καὶ θεία φύσις, καὶ εὐδαίμων ἐκαλεῖτο
 ὁ εὖ τὸν δαίμονα διαχειμένον ἔχων. ὥστ' ἵνα μὲν λάβωμεν τὴν
 περὶ ἄνθρωπον εὐδαιμονίαν, πρότερον ἔχειν ὀφειλομένον νόησιν
 θεοῦ καὶ δαίμονος. ἵνα δὲ τὸν θεόν νοήσωμεν, πρότερον ἔχειν
 ὀφειλομένον ἔννοιαν εὐδαίμονος ἀνθρώπου. τοίνυν ἐκάτερον περι-
 μένον τὴν ἐκ θατέρου νόησιν ἀνεπινόητον γίνεται ἡμῖν.
 48 Καὶ δὲ ταῦτα μὲν εἰρήσθω πρὸς τοὺς ζητοῦντας, πῶς οἱ
 πρότερον νόησιν θεῶν ἔσχον ἄνθρωποι. ἀκολουθῶς δὲ ζητῶμεν
 καὶ περὶ τοῦ εἰ εἰσὶ θεοὶ^{ε)}).

non homini similis vescenti pane, sed altae
 rupi silvosaе quae cernitur usque remota,
 ita cum felicem et beatum hominem intellexerimus aut omnibus bonis re-
 pletum, deinde ea amplificaverimus, quod est in illis summum deus nobis
 vocat in mentem. 46. et rursus cum veteres longævum quempiam visione
 apprehendissent hominem, id auxerunt in tempus infinitum, et cum tempori
 praesenti praeteritum et futurum coniunxissent et inde in sempiterni proces-
 sissent notionem, dixerunt etiam deum esse sempiternum. 47. ii qui haec
 dicunt, probabilem quidem defendunt opinionem, sensim autem incidunt in
 modum probandi alterum per alterum, qui quidem est maxime dubius. nam
 ut primum felicem et beatum intelligamus hominem et ex eo deum per
 transcensionem, debemus intelligere quidnam sit felicitas, cuius participa-
 tione intelligitur beatus. sed felicitas quidem secundum ipsos est felix quae-
 dam ac beata et divina natura, et dicitur beatus Graece εὐδαίμων, qui dae-
 mono bono utitur. quamobrem ut hominis quidem recte percipiamus beati-
 tudinem, debemus prius habere dei et daemonis notionem; ut autem deum
 intelligamus, debemus prius habere notionem felicitis hominis ac beati. cum
 ergo utriusque notio ab altero dependeat eoque indigeat, neutrum mente a
 nobis potest comprehendi.

48. Atque haec quidem dicta sint ad eos qui quaerunt quemadmodum
 priores homines dei habuerunt notionem. consequenter iam quaeramus an
 sint dii.

α) ἀνδρὶ γε σιτοφάγῳ] versus ex Odys. i. 191, quibus et alibi noster
 utitur, ut dixi ad lib. 2 contra Log. sect. 259.

β) εἴτα ταῦτα ἐπιτείναντες] confer quae de hac via eminentiae supra
 sect. 23.

P 560 γ) εἰς τὸν διαλλήλων] ad hunc Sexti locum consulendus Radulphus
 Cudworthus in vero systemate intelligibili universi, Anglice edito, p. 696 sq.

δ) ἦν γε εὐδαιμονία] Suid. in εὐδαιμονία.

ε) εἰ εἰσὶ θεοὶ] hoc loco novum caput incipit ms Cit. et in media

Ἐπεὶ οὖν πᾶν τὸ ὑπονοούμενον καὶ ὑπάρξας μετεβλήθη, 49
 ἀλλὰ δύναται τε ἐπινοεῖσθαι μὲν, μὴ ὑπάρχειν δέ^{α)}, καθάπερ
 Ἴπποκένταυρος καὶ Σκύλλα, δεήσει μετὰ τὴν περὶ τῆς ἐπινοίας
 τῶν θεῶν^{β)} ζητησιν καὶ περὶ τῆς ὑπάρξεως τούτου σκέπτεσθαι.
 τάχα γὰρ ἀσφαλέστερος^{γ)} παρὰ τοὺς ὡς ἑτέρως φιλοσοφοῦντας
 εὐρεθήσεται ὁ Σκεπτικός, κατὰ μὲν τὰ πάτρια ἔθνη καὶ τοὺς
 νόμους λέγων εἶναι θεοὺς καὶ πᾶν τὸ εἰς τὴν τούτων θρησκείαν
 καὶ εὐσέβειαν συντείνον ποιῶν, τὸ δ' ὅσον ἐπὶ τῇ φιλοσοφίᾳ
 ζητήσῃ μηδὲν προπιτενόμενος. τῶν οὖν περὶ ὑπάρξεως θεοῦ 50
 σκεψαμένων οἱ μὲν εἶναι φασὶ θεοὺς, οἱ δὲ μὴ εἶναι, οἱ δὲ μὴ
 μᾶλλον εἶναι ἢ μὴ εἶναι. καὶ εἶναι μὲν οἱ πλείους τῶν Δογμα-
 τικῶν καὶ ἡ κοινὴ τοῦ βίου πρόληψις. μὴ εἶναι δὲ οἱ ἐπικλη- P 561
 θέντες ἄθεοι καθάπερ Εὐδήμερος^{δ)} 51

γέρων ἀλαζών, ἄδικα^{ε)} βιβλία ψύχων,

49. Quoniam non quidquid mente concipitur, idem etiam existit parti-
 cipisque essentiae, sed potest aliquid mente quidem cogitari, non tamen
 existere, ut Hippocentaurus et Scylla, oportebit post quaestionem de deo-
 rum in mente conceptione etiam considerare de dei existentia. fortasse
 enim stabilior ac constantior invenietur Scepticus quam ii qui aliter philo-
 sophantur, siquidem profitetur deos congruenter patriis moribus et legibus
 et facit quidquid pertinet ad eos pie colendos, quod autem ad philosophi-
 cam attinet quaestionem, nihil agit temere ac praecipitanter. 50. atque ex
 iis quidem qui de dei existentia disputarunt, alii dicunt esse deum, alii
 non esse, alii autem non magis esse quam non esse. et esse quidem plures
 ex Dogmaticis et communis vitae anticipata notio; 51. non esse autem qui
 appellati sunt athei ut Eudemus,

senex superbus impios vomens libros,

pagina hunc ponit titulum, εἰ εἰσὶ θεοὶ. sic etiam in ms Savil. mox pro
 τούτου leg. τούτων, aut ut interpretes θεοῦ.

α) ἐπινοεῖσθαι μὲν, μὴ ὑπάρχειν δέ] addo librum I adversus Logicos
 80. male tamen confundit Sextus simplicem ideam rei cuiusque fictae
 v. g. Hippocentauri, cum notione rei quam talem esse esseque necessa-
 rio omne statim assentit genus humanum et ratio simul ac percipit simul
 persuadetur de ipsius existentia et libenter eam amplectitur.

β) τάχα γὰρ ἀσφαλέστερος] iterum iterumque profitetur Sextus se non
 infirmari deos, ut lib. 3 Pyrrhon. sect. 2. neque negari potest praecleara
 eum argumenta afferre, quibus esse deum et rebus a se creatis providere
 ostendatur. unde ait se fortasse ἀσφαλέστερον et firmius quam cetera-
 rum sectarum philosophos de diis esse persuasum. tamen ineptum est
 quod addit citato Pyrrhonianarum hypotyposeon loco, deos se credere
 et colere ἀδοξάστως, quae enim sic esse potest ἀσφάλεια? ineptum
 quoque quod in re iam seria, modo ut contradicat aliis philosophis,
 malit illi suas ἀσφαλεία renuntiare et argumentis certissimis impias ob-
 ilicere cavillationes, quin imò deinde profiteri esse inter atriusque sen-
 tentiae argumenta ἰσοσθένειαν et non magis esse deos quam non esse
 exinde colligere. ineptum quoque et ab ἀσφαλεία philosophica repulsum
 prorsus ac remotum, quod ita profitetur esse deos eosque se colere, non
 quales ἀσφαλῶς persuasus est haud infirmandi rationibus, sed κατὰ τὰ
 πάτρια ἔθνη καὶ τοὺς νόμους, professurus ita Chimaeram quaecumque
 ἀσφαλῶς atque cultu prosecuturus, si moribus ita receptum et cautum
 legibus patriis esset.

γ) καθάπερ Εὐδήμερος] supra sect. 17.

δ) γέρων ἀλαζών, ἄδικα βιβλία ψύχων] versus est Callimachi ex cho-
 rambis, ut constat ex Plutarcho I de placitis philos. cap. 7. pro ψύχων
 studitissimus Bentleius apud Plutarchum legit ψήνται ράδων, ἐκάρων,

καὶ Διαγόρας ὁ Μήλιος ^{ι)} καὶ Πρόδικος ὁ Κείος ^{κ)} καὶ Θεόδωρος ^{λ)} καὶ ἄλλοι παμπληθεῖς ^{μ)}, ὧν Εὐήμερος μὲν ἔλεγε τοὺς νομιζομένους θεοὺς δυνατοὺς τινὰς ^{ν)} γεγονέναι ἀνθρώπους, καὶ ⁵² διὰ τοῦτο ὑπὸ τῶν ἄλλων θεοποιηθέντας δόξαι θεοὺς. Πρόδικος δὲ τὸ ὠφελοῦν τὸν βίον ^{ο)} ὑπεὐλκθαι θεόν, ὡς ἥλιον καὶ σελήνην καὶ ποταμοὺς καὶ λειμῶνας καὶ καρποὺς καὶ πᾶν τὸ τοιοντῶδες. ⁵³ Διαγόρας δὲ ὁ Μήλιος διθυραμβοποιός ^{π)}, ὡς φασι, τὸ πρῶτον

et Diagoras Melius et Prodicus Cens et Theodorus et permulti alii, ex quibus Euemerus quidem dicebat, eos qui existimantur esse dii, fuisse potentes quosdam homines et ideo ab aliis relatos in numerum deorum viros esse deos. 52. Prodicus autem id quod vitae prodest, deum esse existimatum, ut solem et lunam et fluvios et prata et fructus et quidquid est eiusmodi. 53. Diagoras autem Melius, qui fuit, ut dicunt, primum dithyram-

scribens, Petrus Petitus lib. 1 Miscell. Observatt. c. 2 *ψύττει, exarpuens, uomens* impios libros. sed cum Sexti et Plutarchi codices in vocabulo *ψύχων* consentiant, non audeo illud verbum eiicere, sed de frigido scriptore explico, licet Petitus in versione sum secutus.

ι) Διαγόρας ὁ Μήλιος] Melos insularum Graeciae rotundissima ex Cycladibus, in qua civitas cognominis, Diagorae patria, eo ipso cive usque adeo nota, ut *Μήλιον* pro atheo ponant quandoque scriptores et *Μηλίους* vocent, qui alibi terrarum nati *ἀθεότιμος* suspecti fuerunt. vicissim vel quia librariis notior Miletus vel ob scriptionis compendium *Μίλιος* pro *Μιλήσιος* quandoque repraesentantis, Diagoras perperam Milesius passim pro Melio appellatur, ut apud Plutarchum loco iam laudato, Theodoritum lib. 2 et 3 Therapeut. aliosque bene multos. de Diagora qui capta patria sua Athenas se contulit et a Democrito emptus est decem milibus drachmarum, non repetam quae dixi lib. 2 bibliothecae Graecae c. 23. meminit eius, quemadmodum et Theodori athei, noster etiam 3 Pyrrhon. sect. 318.

κ) Πρόδικος ὁ Κείος] supra sect. 18.

λ) καὶ Θεόδωρος] Cyrenaeus ille Anniceridis discipulus, de quo viri docti ad Minucii Felicis Octavium c. 8 et ad Laërtium 2 86 et 97, quo posteriore loco etiam libri eius, ex quo Epicurum ait profecisse, *περὶ θεῶν* mentio, cuius meminit noster infra sect. 55.

μ) καὶ ἄλλοι παμπληθεῖς] hyperbolice hoc dictum, nam velut monstra ex tota antiquitate pauci fuerunt et paucissimi commemorantur athei dogmatici, atque ex illis ipsis quibus hoc tribuitur, quod deum esse negaverint, sunt quibus hoc praeter rem impactum et ideo tantum impactum esse auctores fide digni testantur, quod errores ac superstitiones gentium fortasse paullo liberalius notassent, *καθεωραχότες ὁξύτερόν ποῦ τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων*, ut Clementis Alex. verbis utar p. 15 Protreptici. Lysippi Epirotae catalogus *ἀσεβῶν* si exstaret, memoratus scholiastae Apollonii Rhodii 4 1093, nescio an philosophorum atheorum prolixum valde elenchum haberemus. qui apud veteres atheismi iure an iniuria arguuntur, hi fere sunt: Archagoras, Anaximander, Apollophanes, Aristagoras Melius, Bion Borysthenites, Callimachus, Carneades, Cinesias, Clitomachus, Critias, Daphidas, Democritus, Diagoras Melius, Diacarchus Messenius, Diogenes Phryx, Epicurus, Euemerus, Gorgias, Hippas Eleus, Leucippus, Nicagoras Cyprius, Prodicus Cens, Protagoras, Sosias, Stilpo, Strato, Theodorus Cyrenaeus, Xenophanes etc.

ν) δυνατοὺς τινὰς] supra sect. 17 et 34 sq.

ο) ὠφελοῦν τὸν βίον] sect. 18 et 39.

π) διθυραμβοποιός] notum est dithyrambum fuisse proprii generis hymni in Bacchi laudes decantari soliti, lyrico carmine liberiore, inventione audaciuscula et dictione licentiore atque sublimi, ut post Caesarem Scalligerum lib. 1 Poëtices cap. 46. accurate docuere Erasmus Schmidius ad Pindari Olympionic. p. 307 sq. et in appendice ad Isthmionic. p. 247 sq.

γενόμενος ^{ρ)} ὡς εἴ τις καὶ ἄλλος δεισιδαίμων, ὅς γε καὶ τῆς ποιήσεως ἑαυτοῦ κατήρξατο τὸν τρόπον τοῦτον 'κατὰ δαίμονα καὶ τύχην' ^{σ)} πάντα τελεῖται. ἀδικηθεῖς δὲ ὑπὸ τινος ἐπιορκήσαντος ^{τ)} καὶ μηδὲν ἔνεκα τούτου παθόντος μεθρημόσατο εἰς τὸ P 562

bicos, ut si quis alius superstitiosus, qui etiam poësim suam inchoavit hoc modo: 'a daemone et fortuna sunt omnia'. iniuria autem affectus ab aliquo qui peieraverat et propterea nihil passus fuerat, eo deductus est ut diceret

et Vossius lib. 3 Institut. Poëticarum c. 16, qui etiam dithyrambicos poëtas et in his Diagoram quoque commemorat, quem Hesychius illustris et Suidas testantur operam dedisse τῇ λυρικῇ, atque ut apud eundem Suidam est, *ἁσμαίων ποιητὴν* fuisse, schol. Aristoph. ad Ranas v. 323 *μελῶν*, quod idem est; sunt enim dithyrambi *ἁσματα* sive *μέλη λυρικά*, et additur in iisdem ad Aristophanem scholiis ex alio ut videtur auctore: *διθυραμβοποιός ὁ Διαγόρας ποιητὴς συνεχῶς ἱαχχε, ἱαχχε ἄδων, ἢ κωμικός, διθυραμβικὰ τοιτέσι Διονυσιακὰ δράματα ποιῶν*.

ρ) ὡς φασι, τὸ πρῶτον γενόμενος] haec coniungenda sunt cum iis quae sequuntur, ὡς εἴ τις καὶ ἄλλος δεισιδαίμων. ac notandum Diagorae exemplo, superstitiosissimos quosque facillime in atheismum delabi. cum enim superstitione se obligaverunt temere nec consulta sana ratione aut solido aliquo fundamento nixi; haud mirum est, data eisdem quacumque occasione superstitioni iterum aequae temere nuncium mittere eamque deserere praeteritaque media genuina pietate currere ad extremum alterum et incidere in irreligiositatem atque ἀθεότητα.

σ) κατὰ δαίμονα καὶ τύχην] idem est ac si dixisset *τύχῃ δαιμονίῃ* vel *δέλῳ*, ut apud Livium lib. 1 c. 4 forte quadam divinitus, quod recte intellectum verissimum est, neque ut superstitionis nota erat Diagorae obficiendum. sed is alia superstitione multiplici tenebatur et plures deos credens et illos quos vulgus colebat et deos illos sibi imaginans tales, quales sua ipsi vindictae dictabat cupiditas suaeque vecordia.

τ) ἀδικηθεῖς ὑπὸ τινος ἐπιορκήσαντος] iniuriam Diagorae illatamarrant Hesychius et Suidas hanc, quod paeane quis ipsi surripuisset iuratusque negasset se hoc fecisse et tamen postea publice illum pro suo protulisset. Diagoras itaque irarum plenus exspectavit ut periurus iste statim manifesta poena a deo et gravissima illa afficeretur, quod cum non fieri sed periurum plagiarium laudibus etiam affici et praemiis videret, satis absurde hinc conclusit non esse deum impietatemque suam scriptis etiam professus fuit, quibus Tatianus titulum ait impositum τοῖς Φρυγίοις λόγους, Hesychius et Suidas τοὺς ἀποπυρρίζοντας velut de turri decidentes ac deturbatores dicat, qui putant a Diagora tantum contemptam matrem Phrygiam Cereremve turritam, cuius mysteria exhibavit et ab illis homines avocare conatus est omni studio, quamobrem etiam profugus Athenis et duorum talentorum praemio proposito ei qui vivum adduceret fuit proscriptus, hi non cogitant Diagorae argumentum nullum esse, nisi in deum universe valeat, atque solenne esse atheis, collectione eiusmodi uti ad omnem divinitatem negandam, quo sensu etiam acceptum est ex Diagorae mente a Sexto nostro et aliis plerisque omnibus Ethnicis et Christianis, qui illi locum inter atheos haud dubie concedunt, ut Vaninus quoque facit Exerc. 9 sq. Amphitheatr. argumentum eiusdem ponderis apud Nasonem lib. 3 Amor. eleg. 3

esse deos credamne? fidem iurata fefellit,

et manet in solito qui fuit ore decor.

Quintilianus praefat. libri 6 filium bonae spei in flore aetatis ereptum P 562 sibi lugens ait odio fore suam animi firmitatem omnibus bonis parentibus, si quis in ipso alius sit usus vocis, quam ut incuset deos, superstes omnium suorum, nullam terras despicere providentiam testetur. sexcenta eiusmodi in Ethnicorum libris occurrunt, quorum partem collegit Muretus volum. 2 Orat. 3. Gassendus t. 1 de philosophia Epicuri p. 382 sq. Andreas Colvius in quaestionibus Epistolicis Io. Beverovicij p. 169 etc.

54 λέγειν μὴ εἶναι θεόν. καὶ Κριτίας δὲ ὁ εἰς τῶν ἐν Ἀθήναις τυραννησάντων δοκεῖ ἐκ τοῦ τάγματος τῶν ἀδίων ὑπάρχων, φάμενος ὅτι οἱ παλαιοὶ νομοθέται ἐπέσκοπον τινα τῶν ἀνδρῶν πίνων κατορθωμάτων καὶ ἁμαρτημάτων ἔπλασαν τὸν θεόν¹⁾

non esse deum. 54. Critias quoque unus ex iis, qui tyrannidem Athenis exercuerunt, videtur esse ex ordine impiorum, dicens quod antiqui legeslatores finxerunt deum inspectorem rerum quas bene et male sunt ab ho-

sic amor modo, modo vindictae cupiditas, modo alius affectus excutit rationem hominibus, ut non modo Ionae prophetae instar de cucurbita sua putent se iure merito indignari, sed etiam sapere se existiment quando coelum vituperant et stultitia petunt coelum. unde vero constat ipsis deum omnino impunita dimittere, quorum poenas ipsi non subito vident? vel unde probabunt causas nullas esse posse deo, ob quas vel differat supplicia vel remittat?

1) Κριτίας] Critiam atheis accensent etiam Plutarchus lib. de superstitione p. 171, iungens cum Diagorae μῆτε τινὰ θεῶν μῆτε δαιμόνων νομίζαντι, et Theophilus Antiochenus lib. 3 ad Autolycum p. 121, tum noster 3 Pyrrhon. sect. 318. caeterum versus qui deinceps sequuntur non Critiae sed Euripidi tribuuntur apud Plutarchum lib. 1. de placitis philosophorum. cap. 7 [p. 880 E], et Euripidem nominant ad eosdem versus respicientes Galenus sive quisquis auctor in historia philosophica c. 27 et Eusebius 14 16 Praeparat. evangel. atque Euripidis Sisyphum, sub cuius persona haec impie dicta prolata esse a Plutarcho traduntur, memorat Aelianus 2 8 Variar. auctorque est actum hoc drama satyricum olympiade 91, a quo hoc habuit Scaliger in Graeca quam ipse concinnavit Olympiadum ἀναγνώγη. citat etiam Sisyphum Euripidis Hesychius in ἑλισσών et Etymologici Magni auctor in γὰρ. quod autem viro docto Petro Petito in Observationibus Miscellaneis libro et capite primo visum est mutilos esse hoc loco Sexti Empirici codices et verba Critiae quae citabat et nomen Euripidis quod adiunxerat versibusque subsequentibus praemisera, excidisse, illud mihi verisimile neutiquam videtur, non modo propter consensum codicum mss aliasque rationes, quae in Petri Baelli Dictionario historico critico, ubi de Critia disserit, possunt evolvi, sed imprimis ideo, quia constat Euripidis dramata quaedam ad Critiam tamquam auctorem fuisse relata, ut constat ex Athenaei 11 p. 496 ὁ τὸν Περικλοῦς γράψας, εἰς Κριτίας ἐστὶν ὁ τυραννὸς ἢ Εὐριπίδης. quod vero Plutarchus Euripidem arguit ex his versibus atheismi, merito reprehenditur ab Iosua Barnesio: certe iniquum est velle poetam pro atheo atque impio habere propter pauca quaedam sub impiorum persona in theatro proposita, Sisyphi alicuius vel Bellerophontis, et non velle eum excusare vel defendere propter innumera ubique dicta pie et praeclearissime. de Critia aliud est, homine tyranno et insolenti teterrimoque etiam in Socratem, cui plura debebat, et vita ipsa ac moribus impietatem praese ferente, quo propterea digniores hosce versus noster Sextus quam Euripide esse duxit.

2) ἔπλασαν τὸν θεόν] ait Sisyphus legumlatore primos, ut metum incuterent hominibus, deos confinxisse scelerum vindices. quo quaeso tantam rem nos docet argumento, vel ex quibus arcanis literis hoc nobis mysterium prodit? quando autem et quonam in concilio ad hoc convenire callidi commenti auctores ex omnibus terris ut hoc humano generi persuaderent? num hoc fingere satis est et rem incredibilem viris praestantissimis temere impingere? cur Sisypho hoc proidenti nemo credit nisi perditus? legumlatoribus illud, ut ais, fingentibus omnes gentes crediderunt, sapientissimus quisque assentit libenter et qui nolunt credere, repugnante hoc conscientia faciunt. atque si sapientissimi viri indicaverunt, ut est apud Senecam 2 42 natural. quaest., inevitabilem metum, ut supra nos aliquid timeremus? quinam demum sunt illi, qui metum illum pronuntiant falsum esse? aut ei quorundam vel calliditas vel

ὑπὲρ τοῦ μηδένα λάθρα τὸν πλησίον ἀδικεῖν εὐλαβοῦμενον τὴν ὑπὸ τῶν θεῶν τιμωρίαν²⁾. ἔχει δὲ παρ' αὐτῷ τὸ ῥητὸν οὕτως

ἦν χρόνος ὅτ' ἦν ὁ ἀτακτος ἀνθρώπων βίος
καὶ θηριώδης ἰσχύος θ' ὑπερείτης,
ὅτ' οὐδὲν ἄθλον οὔτε τοῖς ἰσθλοῖσιν ἦν
οὔτ' αὖ κόλασμα τοῖς κακοῖς ἐγίνετο.

5 κἀπειτὰ μοι δοκοῦσιν ἀνθρώποι νόμους
θέσθαι κολαστάς, ἵνα δίκη τυραννὸς ἢ
γένους βροτείου τὴν θ' ὕβριν δούλην ἔχη³⁾,
ἐξημιούτο δ' εἴ τις ἐξαμαρτάνοι.
ἐπειτ' ἐπειδὴ τὰμφανῇ μὲν οἱ νόμοι

10 ἀπῆγον⁴⁾ αὐτοὺς ἔργα μὴ πράσσειν βία,
λάθρα δ' ἐπρασσον⁵⁾, τηνικαῦτά μοι δοκεῖ
πυκνὸς τις⁶⁾ ἄλλος καὶ σοφὸς γνώμην ἀνὴρ

minibus, ut nemo proximum suum clanculum iniuria afficiat, cavens ne a deo puniatur. haec enim sunt expressa eius verba

fuit illud olim tempus, exlex cum fuit
ferinaque hominum vita, vim dominam ferens;
honor nec ullus tunc habebatur bonis,
supplicia nec tunc ulla terrebant malos.

5 post mihi videtur condita a mortalibus
censura legum, nempe regina ut foret
iustitia, famulam comprimens iniuriam;
exhinc secuta est poena delictum comes.
et posteaquam quae palam per vim meram

10 fieri vetabat valida legum auctoritas,
ea clam parabant, tunc videtur quis mihi
vir exstitisse doctus idem et callidus,

imperitia falso ad dei vindictam rettulit (ut sunt quae Seneca ibi remonet) naturalibus legibus a deo descripta opera, num inde deum ipsum confictum esse fingemus? a qua impietate etiam Seneca iam dicto loco abhorret.

2) ὑπὸ τῶν θεῶν τιμωρίαν] ita reposui ex ms Ciz. pro τῶν θεῶν.

3) ἦν χρόνος ὅτ' ἦν] in editis erant haec descripta sine versuum distinctione, quos digessi post HStephanum in poesi philosophica p. 76, Hugonem Grotium in excerptis e Tragicis p. 402, Laur. Normannum ad Aristidem p. 484, Petrum Petitem in Miscellaneis Obs. p. 3 et Iosuum Barnesium in praecleara sua Euripidis editione t. 2 p. 492 etc. metaphrasis latina quam adiunxi, Grotium auctorem habet. primi duo versus leguntur etiam apud Plutarchum lib. 1 de placitis p. 880. [vs 3 scripsimus ἄθλον pro ἀεθλον.]

4) τὴν θ' ὕβριν δούλην ἔχη] sic constanter Sexti codices, ita legit etiam HStephanus. sed Grotius supplendo versui sensuique verba duo addit caeteraque legit hunc in modum:

γένους βροτείου, τὴν θ' ὕβριν ἔχη δούλην.
5) ἀπῆγον] Plutarchus habet εἰργειν, unde Normannus legit ἀπειργον pro ἀπῆγον, quod Sexti codices omnes referunt.

6) λάθρα δ' ἐπρασσον] λάθρα pro λάθρη posteriore producta etiam alibi [quemadmodum semper apud Anticos] posuit Euripides ut in Ione τ. 340 et 357, quemadmodum Barnesius observavit.

7) πυκνὸς τις] deest vocabulum in Sexti codicibus, unde Grotius in-
geniose supplet ἄλλος, Normannus οὕτως, quod minus placet, sed Petrus Petitus:

πυκνὸς τις εἰδεῖν, καὶ σοφὸς γνώμην ἀνὴρ
γνώγει, δέος θνητοῖσιν ἐξουρῶν - -

- γεγονέναι^{d)}), ὅς θνητοῖσιν ἔξενρῶν ὅπως
εἴη τι δαίμα τοῖς κακοῖσι καὶ λάρθρα
15 πράσσωσιν ἢ λέγωσιν ἢ φρονῶσι τι^{e)}),
ἐντεῦθεν οὖν τὸ θεῖον εἰσηγήσατο^{f)}),
ὡς ἔστι δαίμων ἀφθίτῳ θάλλων βίῳ,
νόῳ τ' ἀκούων καὶ βλέπων φρονῶν τε καὶ
προσέχων τε ταῦτα^{g)} καὶ φύσιν θεῶν φορῶν,
20 (ὅφ' οὐ) πᾶν μὲν τὸ λεχθὲν ἐν βροτοῖς ἀκούεται,
ὅς δρώμενον δὲ πᾶν ἰδεῖν δυνήσεται^{h)}).
ἐὰν δὲⁱ⁾ σὺν σιγῇ τι βουλευῆς κακόν,
τοῦτ' οὐχὶ λήσει τοὺς θεούς· τὸ γὰρ φρονοῦν
ἐνεστι^{k)}). τοῦσδε τοὺς λόγους αὐτοῖς λέγων

incutere qui cum quaereret mortalibus
pravis pavorem, si quid auderent mali
15 agere, profari clam vel animo volvere,
induxit ideo numinis reverentiam:
florere vita nempe perpetua deum,
natura cui sit potior et cui mens vigil
quaecumque sunt curet atque intelligat,
20 hominum profata qui repente exaudiat
actusque cernat; nescius falli arbiter,
silentio agens si quid inceptes scelus,
at non latebit hoc deos; meus est quibus
omnium. tales saepe sermones serens

d) γεγονέναι, ὅς θνητοῖσιν] ita Grotius, quem Barnesius sequitur. Sexti
codices constanter γινῶναι δὲ ὅς, ut in suo etiam HStephanus repperit.
Petiti δέος non placet, quia mox sequitur δαίμα, quod idem significat.
Normannus legit: γινῶναι δέον θνητοῖσιν ἔξενρῶν. sensum his verbis
Plutarchus expressit: ἐπεὶ δὲ ὁ νόμος τὰ φανερά τῶν ἀδικημάτων εἰργαῖν
ἐδύνατο, κρύφα δὲ ἡδέσκουν πολλοί, τότε τις σοφὸς ἀνὴρ ἐπέστησεν, ὡς
δεῖ αἰεὶ ψευδεὶ λόγῳ τυφλωσάσθαι τὴν ἀλήθειαν καὶ πείσαι τοὺς ἀνθρώπους
ὡς ἔστι δαίμων ἀφθίτῳ θάλλων βίῳ

ὅς ταῦτ' ἀκούει καὶ βλέπει φρονεῖ τ' ἄγαν.

e) φρονῶσι τι] ita Grotius et Normannus. in Sexti codicibus tantum
φρονῶσιν legitur. Petrus Petitus φρονῶσιν αὐ.

f) τὸ θεῖον εἰσηγήσατο] Grotius: ἐξηγήσατο, quod miror Barnesio
probari potuisse prae altero quod et codices Sexti confirmant et melio-
rem fundit sensum.

g) προσέχων τε ταῦτα] Grotius τὰ πάντα, sed nihil opus mutare, nam
ταῦτα respicit ad illa quae dixerat Sisyphus λάρθρα πραττόμενα. προσ-
έχειν cum accusandi casu posuit etiam Aristides lib. 1 de dictione civili
p. 226 τοῦτο γὰρ πᾶν πρόσκει.

h) ὅφ' οὐ πᾶν μὲν τὸ λεχθὲν ἐν βροτοῖς ἀκούεται, ὅς δρώμενον δὲ
πᾶν ἰδεῖν δυνήσεται] verba ὅφ' οὐ sunt Sexti, qui versus quosdam vi-
detur hoc loco omisisse atque per illa hos quos subiungit, connectit.
pro ὅφ' οὐ, quod in suo codice repperit HStephanus, editi habent ὅφ'
οὐ. Salmasius plane omittendum ducens legit: ὅς πᾶν τὸ λεχθὲν ἐν βρο-
τοῖς ἀκούεται καὶ δρώμενον τε etc. pro ἀκούεται Normannus ἀκούσεται,
ut mox τὸ δρώμενον δὲ πᾶν ἰδεῖν δυνήσεται. Grotius:

ὅφ' οὐ τὸ λεχθὲν ἐν βροτοῖς ἀκούεται
πᾶν, δρώμενον δὲ πᾶν ἰδεῖν δυνήσεται.

i) ἐὰν δὲ] Grotius ἐὰν τε. mox pro σὺν σιγῇ in ms Savil. est σιγῇ, et
sane suspectum merito videtur illud σὺν, supplendo versui fortasse additum.

k) ἐνεστι] ita legit Grotius. cum deesset vocabulum supplendo versui,
addens αὐτοῖς

Normannus

[θεοῖς] ἐνεστι· τοῦσδε τοὺς λόγους λέγων.

- 25 διδασμάτων ἡδιστον εἰσηγήσατο,
ψευδεὶ καλύψας^{l)} τὴν ἀλήθειαν λόγῳ.
αἰεὶ δ' ἔφρασκε^{m)} τοὺς θεοὺς ἐνταῦθ', ἵνα
μάλιστα γ' ἐκπλήξειεν ἀνθρώπους ἄγων,
ὅθεν περ ἔγνω τοὺς φόβους εἶναι βροτοῖς
30 καὶ τὰς πονήσεις τῷ τάλαιπῶρῳⁿ⁾ βίῳ,
ἐκ τῆς ὑπερθε περιφορᾶς^{o)}, ἵν' ἀστραπὰς
κατείδεν οὐσας, δεινὰ δὲ κτυπήματα^{p)}
βροντῆς τό τ' ἀστερωπὸν^{q)} οὐρανοῦ δέμας
χρόνου καλὸν ποικίλμα τέκτονος σοφοῦ^{r)}),

25 gratissimae auctor exstitit sententiae,
verum sub umbra contegens mendacii.
magisque ut animos credulos percelleret,
habitare in illa sede memoravit deos,
hominibus unde norat enasci metum
30 aevi que miseri semper aerumnas novas,
motu ex superno, fulminum unde ignes ruunt
gravesque sonitus horridorum tonitruum,
conspectus astris fulget ubi coeli globus,
quod tempus arte effinxit egregius faber;

l) ψευδεὶ καλύψας] ex Plutarchi verbis supra adscriptis suspicetur ali-
quis legendum esse τυφλώσας pro καλύψας, quod est alterius verbi
ἐξηγητικόν.

m) αἰεὶ δ' ἔφρασκε] Grotius legit: εἶναι δ' ἔφρασκε. proximo versu
editi ἐξέπληξεν, pro quo ἐκπλήξειεν Grotius. idem λέγων pro ἄγων [quod
placet]. Normannus parenthesi includit verba ἵνα μάλιστα γ' ἐκπλήξειεν
ἀνθρώπους.

n) τῷ τάλαιπῶρῳ] vitiose in editis τάλαιπῶρῳ.

o) ἐκ τῆς ὑπερθε περιφορᾶς] confer quae dicta superius ad sect. 24.
ridicule autem Sisyphus, non tantum impie, ait callidum nescio quem
commentum esse. deos ex iis quae metuenda de coelo fieri videmus.
quomodo enim commentum illud totum pervasit genus humanum, qua
arte persuasum est omnium animis? et quamnam veriore illarum rerum
ipse assignare novit causam, si deus non sit, qui ista tanta fecerit atque
limites intra suos continere noverit et ad communem utilitatem quan-
tumvis saeva ac pugnancia valeat dirigere?

p) δεινὰ δὲ κτυπήματα] ita recte HSteph. et ms Ciz. pro δεινὰ δ'
ἐκτυπήματα ut habent editi, pro quo minus bene Grotius ἐκτυπώματα.
sed et Normannus ac Barnesius legunt δεινὰ τε κτυπήματα.

q) τό τ' ἀστερωπὸν] editi τό, τε ἀστ. apud Plutarchum male: τὸν
ἀστερωπὸν οὐρανοῦ σέλας χρόνον. sed σέλας non male. dixit et alibi
Euripides ἀστερωπὸν Διὸς αἰθέρα in Ione v. 1078.

r) χρόνου καλὸν ποικίλμα τέκτονος σοφοῦ] Plutarchus lib. 1 de pla-
citis philosoph. cap. 6 ὁ μὲν γὰρ λοξὸς κύκλος ἐν οὐρανῷ διαφόροις ἐλ-
δώλοις πεποικιλταί, μυρία δ' ἄλλα καθ' ὁμοίαν τοῦ κόσμου περικλά-
σεις πεποικίλκεν, ὅθεν καὶ Εὐριπίδης φησὶ· τό τ' ἀστερωπὸν οὐρανοῦ
σέλας χρόνον καλὸν ποικίλμα τέκτονος σοφοῦ. coelum sideribus pictum
elegantius vocatur χρόνου καλὸν ποικίλμα; per astrorum enim ortus et
occasus tempora distinguuntur, nec tantum hoc facit sol, diei opifex
lunaque solis aemula noctis deus, ut dicitur Apuleio lib. de deo Socra-
tis, sed caeterae quoque stellae dispositae, ut temporum limites essent
annonumque signa monente Chalcidio sive ὄργανα τοῦ χρόνου, ut ex
Proclo notavit Grotius ad Genes. 1 14, facta εἰς γένεσιν ἀριθμοῦ καὶ
χρόνου καὶ δειξὶν τῶν ὄντων, ut verbis utar Alcinoi c. 14. confer Chal-
cidium p. 198. Plutarchum quaest. 8 Platonica, Philonem περὶ ἀφθαρ-
σίας κόσμου p. 727 et 730, ubi διάστημα κοσμικῆς κινήσεως vocat tem-
Sextus Empir. II.

Nu

P 564

35 ὅθεν τε λαμπρὸς ἀστέρος στέλχει μύδρος^{γ)}
 ὁ θ' ὑγρὸς εἰς γῆν ὕμβρος ἐκπορεύεται
 τοιοῦτοδὲ περιέστησεν^{δ)} ἀνθρώποις φόβους,
 δι' οὓς καλῶς τε τῷ λόγῳ κατώκισε
 τὸν δαίμονα^{ε)} καὶ ἐν πρέποντι χωρίῳ^{ς)}

40 τὴν ἀνομίαν τε τοῖς νόμοις κατέσβεσε.
 καὶ ὀλίγα δὲ προσδιελθὼν ἐπιφέρει
 οὕτω δὲ πρῶτον οἶομαι πείσαι τινα
 θνητοὺς νομίζειν δαιμόνων εἶναι^{η)} γένος.

55 συμφέρεται δὲ τούτοις τοῖς ἀνδράσι καὶ Θεόδωρος ὁ ἄθεος^{ς)},
 καὶ κατὰ τινὰς Πρωταγόρας ὁ Ἀβδηρίτης, ὁ μὲν διὰ τοῦ περὶ
 θεῶν συντάγματος^{α)} τὰ παρὰ τοῖς Ἑλλήσι θεολογούμενα ποι-

35 unde et micantes saepius stellae cadunt
 pluviusque terrae fertur in gremium liquor.
 tantos hominibus ille terrores dedit,
 quos propter etiam talia ascripsit loca
 diis, quae decerent, parque rationi ut fuit,

40 frequensque positus legibus exstinxit scelus.
 et cum pauca adiecisset, subiunxit
 hoc aliquis astu, sic reor, mortalibus
 persuasit, esse ut crederent primum deos.

55. cum his hominibus congruit etiam Theodorus atheos et, ut nonnulli
 sentiunt, etiam Protagoras Abderitanus, cum ille quidem in opere quod in-
 scriptionis de diis, quae apud Graecos in deos sunt relata varie confutaverit,

pns. Zachariam Mytilenaeum p. 188. Philoponum lib. 1 in Hexaëmeron
 cap. 3 etc.

P 564

α) ἀστέρος στέλχει μύδρος] ita legendum cum ms Ciz. et HStephani
 codice, non ἀστέρες ut editi habent, quod reiecerunt etiam Grotius Nor-
 mannus et Barnesius, quo iudice hic locus si recte scribitur, aperte Eu-
 ripidem auctorem fatetur, qui praeceptoris sui Anaxagorae mentem pres-
 sis vestigiis sequitur; is enim Diogene Laërtio 2 8 teste solem dixit μύ-
 δρον, hoc est λίθον ἢ σίδηρον πεπυρακτωμένον, iuxta eiusdem Diogenis
 epigramma 2 15

ἡλίον πυρόμεντα μύδρον ποτ' ἔφρασεν ὑπάρχειν,
 καὶ διὰ τοῦτο θανεῖν μέλλεν Ἀναξαγόρας.

sin haec lectio ἀστέρος apud Sextum recte se habeat, ἀστήρ hoc loco em-
 phatice dicitur pro ἥλιος. alias ego facile legerem λαμπρὸς ἀστέρων στέλχει
 χορὸς, quae lectio Grotii versioni magis consona. haec Barnesius. haud
 dubie autem genuina lectio est ἀστέρος, quae codicum consensu con-
 firmatur et optimum fundit sensum. mox pro ἐκπορεύεται Grotius legit
 εἰσπορεύεται, quod minus placet.

δ) τοιοῦτοδὲ περιέστησεν] ita libenter lego cum Normanno et Grotio pro
 τοιοῦτους, quod habent codices, et περιέστησαν quod erat in editis. sed
 in ms Ciz. etiam recte legitur περιέστησεν. HStephanus τοιοῦτους δὲ
 περιέστησ' ἀνθρώποις φόβους.

ε) κατώκισε τὸν δαίμονα] ita ms Ciz. et HStephanus pro perfecto
 κατώκισε. pro τὸν δαίμονα Grotius et Normannus legunt τοὺς δαίμονας,
 Salmasius τὸ δαιμόνιον. sic metrum constat.

ς) καὶ ἐν πρέποντι χωρίῳ] ita editi, atque ita in suo codice legit in-
 terpres Hervetus. neque sensus admittit quod in ms Ciz. et HSteph. legas
 οὐκ ἐν πρέποντι χωρίῳ.

η) δαιμόνων εἶναι] ms Ciz. εἶναι δαιμόνων γένος.

θ) Θεόδωρος ὁ ἄθεος] vide supra ad sect. 51.

α) διὰ τοῦ περὶ θεῶν συντάγματος] Laërtius 2 97 ἦν δὲ ὁ Θεόδωρος
 παντάπασιν ἀναιρῶν τὰς περὶ θεῶν δόξας· καὶ αὐτοῦ περιετύχονεν βί-
 βλῳ ἐπιγραφόμενῳ περὶ θεῶν, οὐκ εὐκαταφρονήτῳ, ἐξ οὗ φασιν Ἐπί-

κίλως ἀνυσκευάσας, ὁ δὲ Πρωταγόρας ῥητῶς πον γράψας^{β)} 56
 'περὶ θεῶν, οὔτε εἰ εἶσιν, οὔθ' ὅποιοι τινὲς εἰσι^{γ)}, δύναιται
 λέγειν· πολλὰ γάρ ἐστι τὰ κωλύοντά με^{δ)}. παρ' ἣν αἰτίαν
 θάνατον αὐτοῦ καταψηφισαμένων τῶν Ἀθηναίων διαφυγὼν καὶ
 κατὰ θάλατταν πταίσας ἀπέθανε^{ε)}. μέμνηται δὲ ταύτης τῆς 57
 ἱστορίας καὶ Τίμων ὁ Φλιάσιος ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν σίλλων
 ταῦτα διεξερχόμενος,

ὥς καὶ μετέπειτα^{ς)} σοφιστῶν
 οὔτ' ἀλινυγλώσσω οὔτ' ἀσκόπων οὔτ' ἀκυλίστῳ

56. Protagoras autem disertis verbis scripserit 'de diis autem neque an
 sint, neque quales sint, possum dicere: multa enim sunt quae me prohi-
 bent'. quam ob causam cum eum capitis damnasent Athenienses, fugiens
 in mari periit naufragio. 57. meminit huius historiae Timon quoque Phlia-
 sius in secundo libro eorum quos inscripsit σίλλους, id est sales seu scom-
 mata, haec referens

sic et Protagorae, cui lingua diserta sophistae
 iucunda et prudens satis atque volubilis. huius

κουρον λαβόντα τὰ πλεῖστα εἰπεῖν. si liber ille Theodori (non contem-
 pendus Laërtii iudicio) exstaret, sciremus utrum in illo voluisset pror-
 sus deum omnem tollere, ut a Cicerone et aliis illi tribuitur, an tantum
 oppugnare τὰ παρὰ τοῖς Ἑλλήσι θεολογούμενα, ut Sextus hoc loco in-
 nuit. omnino tamen atheus fuit, si vera sunt quae de eo refert Epipha-
 nius in exposit. fidei t. 1 p. 1089.

β) ὁ δὲ Πρωταγόρας ῥητῶς πον γράψας] ita ms Ciz. et HStephanus
 et Paulus Leopardus 11 11 Emendatt. pro ῥητῶς ὑπογράφας, ut erat in
 editis, vel ῥητῶρ ὑπογράφας, ut legit Menagius pag. 420 ad Diogenem
 Laërtium. verba Protagorae petita sunt ex principio eius sive εἰσβολῇ
 libri περὶ θεῶν, ut testantur Cicero 1 de nat. deor. c. 23, Laërtius 9 54
 et 51, Eusebius 14 3 et 19 Praeparat. ex Aristocle. meminere dicti etiam
 multi alii, ut ad Laërtium Menagius et ad Minucium Felicem a viris
 doctis annotatum. at si verum est quod ait Philostratus lib. 1 de Sophi-
 stis p. 494, id scripsisse Protagoram magos eorumque disciplinam se-
 cutum, non atheus fuerit Protagoras, sed de diis coram vulgo disserere
 veritus. hinc consulte potius quam profane de divinitate disputasse ait
 Minutius Felix in Octavio c. 8.

γ) οὔθ' ὅποιοι τινὲς εἰσι] ita Protagorae verba legit etiam Theophilus
 Antiochenus lib. 2 p. 121 atque Eusebius laudatis locis, sed et Valerius
 Maximus lib. 1 cap. 1 primum ignorare se an dii essent, deinde si sint,
 quales sint. ita et Timon infra apud Sextum, Protagorae sententiam re-
 ferens, et Maximus Tyrius diss. 1 καὶ μὴ εἶναι φῆς, ὥς Διαγόρας, καὶ
 ἀγνοεῖν τί φῆς, ὥς Πρωταγόρας. at Philostratus et Laërtius: εἰθ' ὥς
 εἶσιν, εἰθ' ὥς οὐκ εἶσιν. similiter Suidas in Πρωταγ. et Cicero: de diis
 neque ut sint, neque ut non sint, habeo dicere.

δ) πολλὰ γάρ ἐστι τὰ κωλύοντά με] rationes quibus prohiberi se dixit
 Protagoras, ne de diis certius aliquid traderet, duae apud Laërtium 9 51
 eius verbis memorantur, ἥ τε ἀδηλότης καὶ βραχύς ὢν ὁ βίος τοῦ ἀν-
 θρώπου, rei obscuritas et brevis hominis vita.

ε) κατὰ θάλατταν πταίσας ἀπέθανε] Philostratus narrat Protagoram
 in insulas transmissum, cum Atheniensium triremes toto dispersas mari
 metueret, parva navigantem cymba periisse ac submersum esse, κατέδυ
 πλέων ἐν ἀκατῷ μικρῷ. etiam libros eius ab Atheniensibus in foro com-
 bustos memorant Cicero Laërtius et alii. Io. Sarisberiensis lib. 5 Policra-
 tici cap. 4 p. 222 sed forte quid de natura deorum sentiret, in auribus
 corrupti populi proloqui non audebat (Plutarchus), qui legeret combustos
 esse libros philosophi Protagorae (male Pythagorae in editis) et ipsum actum
 esse in exsilium ab Atheniensibus, eo quod dubitaverat an de diis vera
 essent quae vulgo dicebantur.

ς) ὥς καὶ μετέπειτα] versus Timonis in editis male digestos ita re- P 565
 Nn 2

P 565

Πρωταγόρη· ἔθελον δὲ τέφρην συγγράμματα θεῖναι^{γ)},
ὅτι θεοὺς κατέγραψ' οὐτ' εἰδέναι^{δ)} οὔτε δύνασθαι
ὁποῖοι τινὲς εἰσι καὶ οὔτινες ἀθρήσασθαι,
πᾶσαν ἔχων φυλακὴν ἐπιεικείης· τὰ μὲν οὖν οἱ
χραιομένης, ἀλλὰ φυχῆς ἐπεμαίετο, ὅφρα μὴ οὕτως
Σωκρατικὸν πίνων ψυχρὸν πότον Ἄϊδι δῶη^{ε)}.

58 καὶ Ἐπίκουρος^{δ)} δὲ κατ' ἐπίου, ὥς μὲν πρὸς τοὺς πολλοὺς
ἀπολείπει θεόν, ὥς δὲ πρὸς τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων οὐδα-
69 μῶς. οὐ μᾶλλον δὲ εἶναι ἢ μὴ εἶναι θεοὺς^{ε)} διὰ τὴν τῶν ἀντι-
κειμένων λόγων ἰσοσθένειαν· ἐλεῖσαν οἱ ἀπὸ τῆς σκέψεως. καὶ

in cinerem redigi statuerunt impia scripta,
quod scripsisset se nec nosse deos neque quales,
aut quinam ii essent umquam potuisse videre,
observans aequi. sed ei non profuit istud:
namque fuga sibi consuluit, ne frigida potans
pocula Socratica ad Ditis penetralia adiret.

58. Epicurus itidem, ut nonnullis videtur, ad vulgus quidem relinquit deum,
ad rerum naturam autem nequaquam. 59. non magis vero esse quam non
esse deos, per parem vim adversantium rationum dixerunt Sceptici. hoc

stituunt HStephanus in poësi philosophica colligens sillographi fragmenta
p. 63, Menagius ad Laërtium p. 420 [9 52] atque Salmasius. pro ὥς
in editis est ὥστε.

g) τέφρην συγγράμματα θεῖναι] ita lego: in editis συγγράμματα. HSte-
phanus σύν γραμματι.

h) κατέγραψ' οὐτ' εἰδέναι] ita HStephanus et Menagius: in editis
κατέγραψεν οὐτ' εἰδέναι.

i) Ἄϊδι δῶη] Menagius Ἄϊδα. quod vero Timon ait Protagoram Athe-
nis aufugisse, ne Socratis cicuta bibenda ipsi esset, dictum est κατὰ
πρόληψιν, aufugit enim Protagoras prior, quam in Socratem id Athe-
nienses admiscere.

k) καὶ Ἐπίκουρος] notat etiam Cicero Epicurum nonnullis videri ne in
offensionem Atheniensium caderet, verbis reliquiasse deos, re sustulisse lib. 1
de nat. deor. c. 30. qui praecipue hoc Epicuro impegerunt, Stoici fuisse
ex eodem Tullio noscuntur cap. ult. eiusdem libri: verius igitur nimi-
rum est illud, quod familiaris omnium nostrum Posidonius disseruit in
libro quinto de natura deorum, nullos esse deos Epicuro videri, quaeque
is de diis immortalibus dixerit, invidiae detestandae gratia dixisse id lib. 3
cap. 1. iniuriam tamen Epicuro hac criminatione fieri disputat Gassen-
dus de philosophia Epicuri t. 2 p. 37 sq. et lib. 3 de Epicuri vita et
moribus cap. 3.

l) οὐ μᾶλλον δὲ εἶναι ἢ μὴ εἶναι θεοὺς] est hic Scepticorum quidam
morbus vitiumque non infitiandum, quod dubitationes suas usque quaque
proferunt etiam ad res certas et exploratissimas, modo ut Dogmaticis
ubique contradicant atque adversentur. absurdum imprimis hoc, quod
ubicumque sunt affirmantes alii, alii negantes, licet longe maior sit ex
una parte vis argumentorum, tamen illico exclamant esse ex utraque
parte rationum ἰσοσθένειαν, qua in parte non meliores se praebent phi-
losophos, quam iudex ineptus esset ille, qui audita utraque parte litis
pronuntiaret non magis secundum hanc quam illam iudicari posse, licet
pro una testes et argumenta pugnarent evidentissima, pro altera calumnia
cavillationes merae et ludificationes afferentur. si quis haec ipsa quae
deinceps Sextus noster affert argumenta, quibus ostendat deum esse,
sane praeclara et qualiter vix apud ullum e veteribus philosophum
dogmaticum exposita leguntur, conferat cum contrariis objectionibus,
mirabitur iudicium eorum, quibus hae parvis ponderis videri, vel frontem,
a quibus tamquam ἰσοσθενεῖς iactari potuerint.

τοῦτο εἰσόμεθα· ἐκατέρωθεν τὰ ἐπιχειρούμενα συντόμως ἐπιδρα-
μόντες. οἱ τοίνυν θεοὺς ἀξιούντες εἶναι πειρῶνται τὸ προκείμε- 60
νον κατασκευάζειν ἐκ τεσσάρων τρόπων, ἐνὸς μὲν τῆς παρὰ
πᾶσιν ἀνθρώποις συμφωνίας^{μ)}, δευτέρου δὲ τῆς κοσμικῆς δια-
τάξεως^{ν)}, τρίτου δὲ τῶν ἀκολουθούντων ἀτόπων^{ο)} τοῖς ἀναι-
ροῦσι τὸ θεῖον, τετάρτου δὲ καὶ τελευταίου τῆς τῶν ἀντιπι-
πτόντων λόγων ὑπεξαίρεσεως^{π)}. ἀλλ' ἀπὸ μὲν τῆς κοινῆς ἐννοίας 61
λέγοντες, ὥς ἅπαντες ἀνθρώποι σχεδὸν Ἕλληνες τε καὶ βάρβα-
ροι^{ρ)} νομίζουσιν εἶναι τὸ θεῖον, καὶ διὰ τοῦτο συμφώνως μὲν
θύουσιν τε καὶ εὐχονται καὶ τεμένη θεῶν ἀνιστῶσιν, ἄλλοι δὲ
ἄλλως ταῦτα ποιοῦσιν, ὥς ἂν κατὰ μὲν τὸ κοινὸν πεπιστευκότες
τὸ εἶναι τι θεῖον, μὴ τὴν αὐτὴν δὲ ἔχοντες περὶ τῆς φύσεως P 566
αὐτοῦ πρόληψιν. εἰ δὲ γε ψευδὴς ὑπῆρχεν ἡ τοιαύτη πρόληψις,
οὐκ ἂν οὕτω πάντες συνεφώνουν. εἰσὶν ἄρα θεοί. καὶ γὰρ ἄλ- 62

autem sciemus, si quae ntrinque proponuntur argumenta, breviter perse-
quamur. 60. qui ergo deos esse censent, quattuor modis conantur probare
propositum, quorum unum quidem est consensus omnium hominum, secun-
dum ordo et conformatio mundi, tertium absurda quae consequuntur eos
qui deum tollunt, quartum denique et ultimum confutatio rationum quae
contra obiciuntur. 61. et ex communi quidem notione argumentantur, quod
omnes homines tam Graeci quam barbari deum esse existimant, et ideo
communi consensu sacrificant et vota concipiunt diisque templa excitant,
alii licet aliter haec faciunt, ut qui hoc quidem communiter habeant, per-
suasum aliquid esse deum, de eius autem natura non eandem anticipatam
habeant notionem. si autem falsa esset eiusmodi anticipata notio, non omnes
sic consentirent, sunt ergo dii. 62. nam alioqui falsae opiniones et res quae

m) τῆς παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις συμφωνίας] ita legendum pro τοῖς. hoc
argumentum persequitur noster a sect. 61-74.

n) τῆς κοσμικῆς διατάξεως] a sect. 75 ad 122.

o) τῶν ἀκολουθούντων ἀτόπων] a sect. 123 ad 126.

p) τῆς τῶν ἀντιπιπτόντων λόγων ὑπεξαίρεσεως] a sect. 127 ad 136.

q) Ἕλληνες τε καὶ βάρβαροι] vide dicta ad lib. 2 adversus Log. sect. 187.
Maximus Tyrius diss. 1 ἐν τοσούτῳ δὴ πολέμῳ καὶ στάσει καὶ διαφω-
νίᾳ etc. in hac tanta pugna contentione atque opinionum varietate, in eo
leges utique terrarum atque opiniones convenire videbis, οὐ θεὸς εἰς πάν-
των βασιλεὺς καὶ πατήρ, deum esse unum, regem omnium et patrem. huic
multos additos esse deos alios, qui supremi illius filii sunt et quasi in
imperio collegae. ταῦτα δὲ ὁ Ἕλλην λέγει καὶ ὁ βάρβαρος λέγει καὶ ὁ
ἡπειρώτης καὶ ὁ θαλάττιος καὶ ὁ σοφὸς καὶ ὁ ἄσοφος. in eo Graecus cum
barbaro, mediterraneus cum insulano, sapiens consentit et insipiens; ut
si usque ad extrema oceani littora processeris, hic quoque deos inventurus
sis. Plutarchus adversus Colotem Epicureum p. 1125 si terras obeas, in-
venire possis urbes muris, literis, regibus, domibus, opibus, numis ca-
rentes, gymnasiis et theatrorum nescias, ἀνέρου δὲ πόλεως καὶ ἀθέου,
μὴ χρωμένης εὐχαῖς μηδὲ ὄρκοις μηδὲ μαντείαις μηδὲ θυσίαις ἐπ' ἀγα-
θοῖς μηδὲ ἀποτροπαῖς κακῶν, οὐδεὶς ἐστὶν γεγονώς θεοῦ. ἀλλὰ πόλις
ἂν μοι δοκεῖ μᾶλλον ἐδάφους χωρὶς ἢ πολιτεία τῆς περὶ θεῶν δόξης
ἀναρεθείσης παντάπασιν σύστασιν λαβοῦσα τηρῆσαι. urbem vero templis
diisque carentem, quae precibus, iureiurando, oraculo non utatur, non
donorum causa sacrificet, non mala sacris avertere nitatur, nemo umquam
vidit, sed facilius urbem condi sine solo posse puto, quam opinione de
diis penitus sublata civitatem coire aut constare. adversus eos, qui gentes
atheas repperisse sibi visi sunt, nolo hic repetere quae scripsi in biblio-
graphia antiquaria capite 8.

λως αἱ ψευδεῖς δόξαι καὶ πρόσκαιροι φύσεις οὐκ ἐπὶ πλεῖον παρεκτείνουσιν, ἀλλὰ συντελεστώσιν ἐκείνοις, ὧν χάριν ἐφυλάττοντο, οἷον τιμῶσι βασιλεῖς¹⁾ ἄνθρωποι θυσίαις τε καὶ ἄλλαις θρησκείαις, αἷς ὡς θεοὺς προτρέπονται. ἀλλὰ ταῦτα μέχρις ἐκείνων αὐτῶν διατηροῦσι, τελευτησάντων δὲ ὡς ἀθεσμά τινα καὶ ἀσεβῆ καταλείπουσιν.

Ἡ δὲ γε τῶν θεῶν ἔννοια καὶ ἐξ αἰῶνος ἦν καὶ εἰς αἰῶνα²⁾ διαμένει, ἐξ αὐτῶν, ὡς εἰκός, τῶν γιγνομένων μαρτυρουμένη. 63 αὐτὴ μὴν ἀλλὰ καὶ εἰ τὴν ἰδιωτικὴν ὑπόνοιαν δεῖ παραλείπειν, τοῖς δὲ συνετοῖς καὶ μεγαλοφρεστέτοις τῶν ἀνδρῶν πεῖθισθαι, πάρεστι τὴν ποιητικὴν ὁρᾶν μηδὲν μέγα μηδὲ λαμπρὸν ἐκφέρουσιν, ἐν ᾧ μὴ θεὸς ἐστὶν ὁ τὴν ἐξουσίαν καὶ τὸ κράτος τῶν γιγνομένων πραγμάτων ἐνημιμένος, ὥσπερ καὶ τῷ ποιητῇ Ὀμήρῳ κατὰ τὸν 64 ἀναγραφέντα τῶν Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων πόλεμον. πάρεστι δὲ καὶ τὴν τῶν Φυσικῶν πληθύν ἰδεῖν σύμφωνον τῇ ποιητικῇ· καὶ γὰρ Πυθαγόρας καὶ Ἐμπεδοκλῆς καὶ οἱ ἀπὸ τῆς Ἰωνίας³⁾ Σαυκράτης τε καὶ Πλάτων καὶ Ἀριστοτέλης καὶ οἱ ἀπὸ τῆς στοᾶς, τάχα δὲ οἱ ἀπὸ τῶν κήπων⁴⁾, ὡς αἱ ῥηταὶ τοῦ Ἐπικούρου λέ- 65 ξεις⁵⁾ μαρτυροῦσι, θεὸν ἀπολείπουσιν. ὥσπερ οὖν εἰ περὶ τινος

ad tempus sunt, non ulterius extenduntur, sed simul expirant cum illis, quorum causa conservabantur, ut homines honore afficiunt reges sacrificiisque atque aliis ritibus et ceremoniis, quibus deos prosequuntur, sed haec quamdiu ipsi supersunt, observant; cum autem e vivis excesserint, relinquunt tamquam quaedam nefaria et impia.

Deorum autem notio et semper fuit ab hominum memoria et in aevum permanet, ut cui res ipsae, sicut consentaneum est, ferant testimonium. 63. porro etiam si vulgi et imperitorum non insistendum est opinioni, fides autem sit habenda viris doctis et accuratissimis, in promptu est videre poeticam nihil magni nec praeclari efferre, in quo non sit deus, a quo dependet rerum quae sunt vis et potestas, ut apud Homerum poëtam in bello quod scripsit Graecorum et Troianorum. 64. similiter videre licet etiam Physicorum multitudinem consonare cum poetica: Pythagoras enim et Empedocles et Ionici Socratesque et Plato et Aristoteles et Stoici et fortasse etiam ii qui sunt ex hortis, ut testantur expressa Epicuri verba, deum relinquunt. 65. quomodo ergo si quaeremus de rebus quae cadunt sub

P 566 γ) τιμῶσι βασιλεῖς] vel imperatorum Romanorum exemplo constare hoc Sexto poterat, e quibus successor non raro divinos decessoris honores omnibus permutavit vel pensare passus est contumeliis. confer supra sect. 35.

δ) ἐξ αἰῶνος ἦν καὶ εἰς αἰῶνα] frequens haec etiam in sacris literis locutio, de qua consule Suicerum et quae notavi supra ad l. 2 adv. Logicos sect. 146 et 177.

ε) οἱ ἀπὸ τῆς Ἰωνίας] sectae Ionicae, quae a Thalete originem duxit, addicti. nam Pythagoras et Empedocles, de quibus iam dixit, fuere ex secta Italica.

ς) οἱ ἀπὸ τῶν κήπων] ut Zenonis sectatores dicti οἱ ἀπὸ τῆς στοᾶς, Aristotelis οἱ ἐκ τοῦ περιπάτου vel ἐκ τοῦ λυκείου, Platonis οἱ ἀπὸ τῆς ἀκαδημίας, sic Epicurei οἱ ἀπὸ τῶν κήπων; notum enim, in horto scholas suas Epicurum habuisse. vide Gassendum lib. 1 de vita et moribus Epicuri cap. 6.

ζ) αἱ ῥηταὶ τοῦ Ἐπικούρου λέξεις] ipsi illi qui Epicurum arguebant re deos sustulisse, verbis reliquisse ac docuisse fatebantur, ut dictum supra ad sect. 58. verba Epicuri quibus deos fuit professus, ex eius συρίαις

τῶν ὑπὸ τὴν δρασιν πιπτόντων ἐζητοῦμεν, εὐλόγως ἂν τοῖς ὀξυωπεστάτοις ἐπιστεύομεν, καὶ εἰ περὶ τινος τῶν ἀκουστών, τοῖς ὀξυηκουστάτοις· οὕτω σχεπτόμενοι περὶ τινος τῶν λόγων θεωρουμένων οὐκ ἄλλοις τισὶ πιστεύειν ὀφείλομεν· ἢ τοῖς τὸν νοῦν καὶ τὸν λόγον ὀξυωποῦσιν, ὅποιοι τινες ἦσαν οἱ φιλόσοφοι. ἀλλ' εἰώθασιν ἀνθυποφέροντες πρὸς τοῦτο λέγειν οἱ ἐξ ἐναντίας, 66 ὅτι καὶ περὶ τῶν ἐν ἥδον μνθευομένων¹⁾ κοινὴν ἔννοιαν ἔχουσιν ἅπαντες ἄνθρωποι καὶ συμφώνους ἔχουσι τοὺς ποιητάς, καὶ μάλιστα γὰρ περὶ τούτων, ἢ ὅτι τῶν θεῶν· ἀλλ' οὐκ ἂν εἴποιμεν ταῖς ἀληθείαις ὑπάρχειν²⁾ τὰ καθ' ἥδον μνθευόμενα, μὴ συνέντες πρῶτον μὲν, ὅτι οὐ μόνον τὰ καθ' ἥδον πλαττόμενα ἀλλὰ 67 καὶ κοινῶς πάντα μῦθον μάχην περιεσχρήκεναι συμβέβηκε, καὶ P 567 ἀδύνατον εἶναι, οἷον ἦν

καὶ Τιτυὸν εἶδον³⁾ Γαίης ἐρικυδέος νῖον,
καίμενον ἐν δαπέδῳ· ὁ δ' ἐπ' ἐννέα⁴⁾ καίτε πέλεθρα·

aspectum, merito iis crederemus quibus visus est acutissimus, et quando de re quapiam audibili est quaestio, iis qui auditu prae caeteris pollent; ita cum volumus inquirere rem quam ratio contemplatur, non aliis debemus credere, quam iis quibus est acutum ingenium et perspicax ratio, cuiusmodi sunt philosophi. 66. at adversarii obiectare solent, quod etiam de iis quae esse apud inferos feruntur in fabulis, habent omnes homines communem notionem et pro se afferre possunt consensum poetarum; et de his magis etiam quam de diis: nec dixerimus ea vere esse apud inferos, qualia iis in fabulis feruntur, 67. velut non intelligamus, primum quidem quod non solum ea quae apud inferos finguntur fieri, sed etiam communiter omnis fabula continet in se repugnantiam, et ex iis est quae fieri nequeunt, quale illud

et Tityon vidi terrae omniparentis alumnum
porrectum per tota novem cui ingera corpus;

δόξαις leguntur apud Laërtium. 10. 139. et ex epistola ad Menoeceum sect. 123. vide et sect. 121.

γ) περὶ τῶν ἐν ἥδον μνθευομένων] confer quae supra sect. 121.

ζ) οὐκ ἂν εἴποιμεν ταῖς ἀληθείαις ὑπάρχειν] sane non dixerit sanus aliquis exstare illa, qualia de modis suppliciorum apud inferos fabulantur poëtae, de quibus libenter potius usurpaverit illud Lucretianum 3 1026

haec neque sunt usquam neque possunt esse profecto.

at neque κοινὴ ἔννοια sive communis consensus hominum talia agnoscit; hic enim ignorat prorsus Cerberum Acherontis tricipitem et Furias ac P 567 Tityi vultures, sitimque Tantali famemque Phinei et Thessali tristem rotam, atque caetera illa mirifica commenta poetarum. hoc autem ubique locorum omni aevio ratio ipsa ac natura persuasit sapientibus et insipientibus ac stupidis, haec omnium animis alte infixae πρόληψις haeret; nullis Epicureorum sannisi radicatus evellenda, deum cui omnia nostra patient et aperta sunt, esse iustum et poenas sceleribus esse propositas, quemadmodum probis praemia, quae cum in hac vita non semper exsolvantur, post eam expectanda sunt et expectanda esse communis hominum ἔννοια clamat, licet nec oculus vidit nec auris audivit nec in cuiusquam cor ascendit qualia illa sint, quae vel piis vel impiis dei vindex dextera paraverit et benigna manus constituerit.

α) καὶ Τιτυὸν εἶδον] versus Homeri Odyss. 2 576.

β) ὁ δ' ἐπ' ἐννέα] ita non modo Homeri codices sed etiam ms Ciz. nam in editis ἐπ' exciderat. Lucretius 3 996

nec Tityon volucres ineunt Acherunte iacentem,
nec quod sub magno scrutentur pectore, quicquam
perpetuam aetatem poterunt reperire profecto,

γῦπε δέ μιν ἐκάτερθε παρημένω ἦπαρ ἔχειρον,
 δέκτρον ἔσω δύνοντες· ὁ δ' οὐκ ἀπαμύνητο χερσὶ.
 Ἀητῷ γὰρ Διὸς ἦσχυνε^{ε)} κυδρὴν παράκοιτιν.
 68 εἰ μὲν γὰρ ἄψυχος ἦν ὁ Τίτυός, πῶς οὐδὲμίαν συναίσθηναι
 ἔχων ὑπὸ τιμωρίαν ἔπιπτεν; εἰ δὲ εἶχε ψυχὴν^{δ)}, πῶς τετελευτή-
 69 κει; καὶ πάλιν ὅταν λέγεται,
 καὶ μὴν Τάνταλον^{ε)} εἰσεῖδον κράτερ' ἄλγε'^{ι)} ἔχοντα,
 ἔσταότ' ἐν λίμνῃ· ἡ δὲ προσέκλυζε^{δ)} γενεῖω·
 στεῦτό τε διψῶν, πῖεῖν δ' οὐκ εἶχεν^{δ)} ἔλσθαι.
 ὁσάκι γὰρ κύψει πῖεῖν ὁ γέρων^{δ)} μενεαίνων,
 τοσσάχ' ὕδωρ ἀπολέσκει^{δ)} ἀναβροχέν^{δ)}· ἀμφὶ δὲ ποσσὶ
 γαῖα μέλαινα φάνεσκε, καταζήνασκε δὲ δαίμων.
 70 εἰ γὰρ μήποτε^{δ)} ὕγρου καὶ τροφῆς ἐγγύετο, πῶς διέμενεν, ἀλλ'
 οὐ σπάνι τῶν ἀναγκαίων διεφθείρετο; εἰ δὲ ἀθάνατος ἦν, πῶς

rostrum parte ab utraque immanis vultus adunco
 viscera rodebat. manibus nec in arcet eosdem:
 nam Latona ab eo stuprum passa est Iovis uxor.

68. nam si Tityus quidem erat inanimus, quomodo cum nullum haberet sensum, subibat supplicium? sin autem habebat animam, quomodo mortem obierat? 69. et rursus quando dicitur,

Tantalus est a me visus, qui saeva ferebat
 tormenta in fluvio stans, eius qui prope mentum
 tangebatur; sitiens miser hunc captabat, at ipsum
 prendere non poterat fugientem, nec bibere illi
 concessum est, lymphas cum se incurvaret ad haustum.
 nam cum captaret, mox retro absorpta recessit;
 pro pedibus nigra ac terra apparebat, arentem
 quam daemon faciebat.

70. si enim numquam gustabat humorem et alimentum, quomodo permanebat, non autem interibat egestate et penuria rerum necessariorum? sin au-

quamlibet immani projectu corporis exstet,
 qui non sola novem dispensis iugera membris
 obtineat, sed qui terrae totius orbem etc.

ε) Ἀητῷ γὰρ ἦσχυνε] ita ms Ciz. pro Ἀητῷ γὰρ Διὸς ἦλκχε, quod erat in editis, sive Ἀητῷ γὰρ ἦλκχε Διὸς, ut habent Homeri codices agnoscitque scholiastes qui interpretatur εἰλκεν, ὠδύνησεν. sed putō Sextum inter transcribendum Homeri verba ἦσχυνε pro ἦλκχε posuisse.

δ) εἰ δὲ εἶχε ψυχὴν] poëtas ponunt animas apud inferos tamquam indutas idolis sive subtilibus corporibus, sensu praeditis, crasso corpore per mortem deposito. quid quod Homerus Odyss. l. 601 fingit Herculis idolum ἐν ἔδω, ipsum vero hoc est eius animam versari apud deos, αὐτὸς δὲ μετ' ἀθανάτοισι θεοῖσι. responderi itaque poterit ad Sexti dilemma, non fuisse ἄψυχον Tityum apud inferos, sed potius ipsam Tityi ψυχὴν cum suo idolo; mortuum autem esse, quia corpus illud crassum deposuit.

ε) καὶ μὴν Τάνταλον] versus iterum Homeri ex Odyss. l. 581.

ι) κράτερ' ἄλγε'] codices Homeri χαλεπ' ἄλγε'.

δ) προσέκλυζε] Homeri codices προσέηλαζε. [pro στεῦτό τε ibidem στεῦτο δέ.]

δ) πῖεῖν δ' οὐκ εἶχεν] ita ms Ciz. pro πῖεῖν [?].

δ) κύψει πῖεῖν ὁ γέρων] Homeri codices: κύψει ὁ γέρων πῖεῖν μενεαίνων.

δ) ἀπολέσκει ἀναβροχέν] ita non modo Homeri codices sed et ms Ciz. in editis apud Sextum ἀπολέσκειται ἀμβροχέν.

δ) εἰ γὰρ μήποτε] ms Ciz. μήτε.

ταιούτος ἐστι; μάχεται γὰρ ἀθάνατος φύσις^{μ)} ἀληθῶς καὶ
 βασάνοις· ἐπεὶ περ πᾶν τὸ ἀλγοῦν θνητὸν ἐστίν. ἀλλὰ γὰρ ὁ⁷¹
 μὲν μῦθος οὕτως ἐν αὐτῷ τὸν ἐλεγχον περιεῖχεν. ἡ δὲ περὶ θεῶν P 568
 ὑπόληψις οὐ τοιαύτη τίς ἐστίν οὐδὲ μάχην ὑπέβαλλεν^{μ)}, ἀλλὰ
 συμφωνος τοῖς γιγνομένοις ἐφαίνετο. καὶ γὰρ οὐδὲ τὰς ψυχὰς
 ἐνεστὶν ὑπονοῆσαι κατὰ φερομένας^{ν)}. λεπτομερεῖς γὰρ οὖσαι καὶ
 οὐχ ἦττον πυρώδεις ἢ πνευματώδεις, εἰς τοὺς ἄνω μᾶλλον τό-
 πους κορυφοφοροῦσι. καὶ καθ' αὐτὰς δὲ διαμένονσι, καὶ οὐχ,⁷²
 ὡς ἔλεγεν ὁ Ἐπίκουρος^{ν)}, ἀπολυθεῖσαι τῶν σωμάτων καπνοῦ
 δίκην σκίδναι. οὐδὲ γὰρ πρότερον τὸ σῶμα διακριτικὸν^{ν)}
 ἦν αὐτῶν, ἀλλ' αὐταὶ τῷ σώματι συμμονῆς ἦσαν αἰτίαι, πολὺ
 δὲ πρότερον καὶ ἑαυταῖς. ἔσκηνοι γοῦν ἡλίον^{ν)} γενόμεναι τὸν⁷³

tem erat immortalis, quomodo est eiusmodi? pugnat enim natura immortalis cum doloribus et tormentis: nam quidquid dolet, est mortale. 71. sed fabula quidem sic in se continet sui confutationem. at non est huiusmodi de diis concepta opinio neque ullam in se habet repugnantiam, sed cernitur convenire cum rebus ipsis. animas vero ne suspicari quidem licet quod deorsum ferantur. nam cum sint subtiles et non minus igneae quam aëreae, sua levitate magis feruntur in loca superiora. 72. quin etiam per se permanent neque, ut dicebat Epicurus, solutae a corporibus disperguntur instar fumī. neque enim erat prius corpus quod eas servaret ac contineret, sed ipsae erant causae corpori conservationis, multo magis itaque sibi met ipsis. 73. cum itaque extra solis tabernaculum positae fuerint, habitant locum qui

μ) μάχεται γὰρ ἀθάνατος φύσις] negant hoc quidem poëtae, qui deos et ἀποθεωθέντας suos omnibus humanis affectibus subiiciunt atque in omni re fingunt hominibus similes, nisi quod immortales, quod vero Sextus ait πᾶν τὸ ἀλγοῦν θνητὸν, nullo idoneo poterit argumento demonstrare, neque ut Scepticus volet.

[μ μ) fort. ὑπέβαλλεν.]

ν) κατὰ φερομένας] poëtae non ponunt animas pondere suo deprimi, P 568
 quod non magis in superiora quam inferiora loca feruntur, sed a deductore animarum Mercurio perducuntur in locum suum. neque haec a me notantur, fabulas poëticas ut defendam, sed modo ut innuam volsellis ex Stoicorum officina, non gladiis Sextum hoc loco pugnare.

ο) ὁ Ἐπίκουρος] Lucretius 3 437

et nebula ac fumus quoniam discedit in auras,
 crede animam quoque diffundi

et 457

ergo dissolvi quoque convenit omnem animam
 naturam, seu fumus in altis aeris auras.

similiter 3 500. 538. 543. ait eam disiectari, dilaniatam foras dispergi, et dispergi per auras, ex Epicureorum mente auctor libri sapientiae 2 3 καὶ τὸ πνεῦμα διαχυθήσεται ὡς χαῦνος ἀήρ.

ρ) οὐδὲ γὰρ πρότερον τὸ σῶμα διακριτικόν] ms Ciz. διακριτικόν, male, verbum διακριτέσθαι recurrit infra sect. 81. 84. eodem argumento utitur Plato in Phaedone et Posidonius Stoicus Epicureos redarguens apud Achillem Tatium isagoge in Arati Phaenomena c. 13 Ποσειδώνιος δὲ ἀγνοεῖν τοὺς Ἐπικουρεῖους ἔφη, ὡς οὐτε σώματα τὰς ψυχὰς συνέχει, ἀλλ' αἱ ψυχὰς τὰ σώματα. ὥστε καὶ ἡ κόλλα καὶ ἑαυτὴν καὶ τὰ ἐκτὸς κρατεῖ.

σ) ἔσκηνοι γοῦν ἡλίον γενόμεναι τὸν ὑπὸ σελήνην] vita praesens in sacris literis quoque, ut non semel a Salomone rege vocatur vita hominum sub sole, sic hoc loco apud Sextum ἔσκηνοι ἡλίον vocantur animae quae coniunctae a corporibus per mortem sub sole versari desierunt. singillatim vero respicitur quod ex Platoniorum quorundam et Stoicorum scitis Iulius Firmicus lib. 1 Mathes. cap. 1 quia dubitat quod per has

ὑπὸ σελήνην οἰκοῦσι τόπον ἐνθάδε τε διὰ τὴν εἰλικρίνειαν τοῦ αἵρος πλείονα πρὸς διαμονὴν λαμβάνουσι χρόνον), τροφή τε χοῶνται οἰκεία τῇ ἀπὸ γῆς ἀναθυμιάσει, ὥς καὶ τὰ λοιπὰ ἄστρο), 74 τὸ διαλύσόν τε αὐτὰς ἐν ἐκείνοις τοῖς τόποις οὐκ ἔχουσιν. εἰ οὖν διαμένουσιν αἱ ψυχαί, δαίμοσιν αἱ αὐταὶ γίνονται· εἰ δὲ δαίμονές εἰσι), ὁρτήριον καὶ θεοὺς ὑπάρχειν, μηδὲν αὐτῶν τὴν ὑπαρξιν βλαπτούσης τῆς περὶ τῶν ἐν Αἰδοῦ) μυθεομένων προλή-

est sub luna et hinc propter puritatem aëris accipiunt maius tempus ad permanendum, et utuntur alimento convenienti, nempe exhalatione ex terra, ut caetera astra, nec habent in iis locis quod eas sit dissoluturum. 74. si ergo permanent animae, sunt eiusdem naturae cum daemonibus: si autem sunt daemones, dicendum est quoque existere deos, neque horum existentiae quicquam obesse anticipatam notionem de iis quae apud inferos fieri

stellas terrenis corporibus divinus ille animus necessitate cuiusdam legis infunditur, cui descendens per orbem solis tribuitur, per orbem enim lunae praeparatur ascensus, intelligebant autem faciem lunae aversam nobis et obversam coelo, quam *Πλούσιον πεδίον* appellabant, inque hac velut scapha animas suscipi post mortem atque in daemoneum sive genitorum naturam abire suspicabantur, antequam vero in lunam deferretur anima, cogitur per aliquod tempus vagari in regione quae terram lunamque interiacet. πᾶσαν ψυχὴν ἐμπαρμένην ἐστὶ τῷ μεταξὺ γῆς καὶ σελήνης χωρίῳ πλανήθηναι χρόνον οὐκ ἴσον, confer Plutarchum de facie in Orbe Lunae p. 943 et quae de Manichaeis animas in lunam assumi docentibus Eriphanius 66 9. 22. 26. Alexander Lycopolita p. 5 et Augustinus epist. 119 ad Januar. (novae edit. 55 c. 4.)

γ) χρόνον] deest hoc vocabulum in ms Ciz.

δ) τροφή τε χοῶνται - - ὥς καὶ τὰ λοιπὰ ἄστρο] astra pasci oceani humoribus et vaporibus atque ἀναθυμιάσει terrae, Stoicorum fuit opinio, ut Cleanthis apud Ciceronem 2 de nat. deor. c. 15, ad quem locum confer notas Petri Lescaloperii p. 280. Lipsium lib. 2 physiologiae Stoicorum diss. 14 et Menagium ad Laërtii 7 145. idem Cicero 2 46 sunt autem stellae natura flammæ, quo circa terrae, maris, aquarum vaporibus aluntur, ita qui a sole ex agris tepefactis et ex aquis excitantur. itaque et animas, quas et ipsas igneas esse adeoque alimento indigere existimant, simili genere pastus uti sub luna versantes vel in lunam delatas arbitrabantur. nam et daemones (in quorum naturam abire animas a corpore seiunctas opinati sunt) ali χρίσθαι et pasci ἀτμοῖς persuasum plerisque, unde sacrificiis eos duci ac delectari credebant ob ascendentem ex illis nidorem. Lucianus Prometheo t. 1 p. 163 ὁρῶ δὲ ὑμᾶς μάλιστα χαίροντας τῷ καπνῷ καὶ τὴν εὐωχίαν ταύτην ἡδίστην οἰομένους, ὅπου ταν εἰς τὸν οὐρανὸν ἡ χνῖσα γέννηται ἐλισσομένη περὶ καπνῷ. Porphyrius epistola ad Anebonem Aegyptium de daemonibus ait χαίρειν ἀτμοῖς καὶ θυγαῖς, quod Augustinus 10 11 de civ. dei reddit: gaudere nidoribus, confer Clementem Alex. p. 12 Protreptici, Arnobium lib. 7 p. 212, Steuchum Eugubinum lib. 9 de perenni philosophia c. 30, Rad. Cudworthum in systemate intellectuali universi p. 810. 811, Io. Douglæum in Analectis sacris ad Tobiae 6 7, ubi alia veterum loca adducunt idem affirmantia.

ε) δαίμοσιν αἱ αὐταὶ] animae a corporibus seiunctae in daemones sive angelos abeunt, Plutarchus lib. 1 de placitis philos. c. 8 Θαλῆς Πυθαγόρας Πλάτων οἱ Στωϊκοὶ δαίμονας ὑπάρχειν οὐσίας ψυχικάς, εἶναι δὲ καὶ ἥρωας τὰς κεχωρισμένας ψυχὰς τῶν σωμάτων, καὶ ἀγαθοὺς μὲν τὰς ἀγαθὰς, κακοὺς δὲ τὰς φαύλας. Laërtius 8 32 ex Pythagorae sententia: εἶναι τε πάντα τὸν αἶρα ψυχῶν ἐμπλεῶν καὶ τοὺς δαίμονας τε καὶ ἥρωας νομίζεσθαι. plura Chalcidius p. 229, Apuleius de deo Socratis etc.

ς) εἰ δὲ δαίμονες εἰσι] si dantur angeli, datur etiam horum auctor ac princeps deus, quem μέγιστον δαίμονα vocat Plato in Politico.

ζ) τῆς περὶ τῶν ἐν Αἰδοῦ] obiectatum fuerat sect. 66 ex communi

ψευδῶς. ὁ μὲν οὖν ἀπὸ τῆς κοινῆς καὶ συμφώνου οἰήσεως τοῦ P 569 θεοῦ λόγος ἐστὶ τοιοῦτος.

Σκοπῶμεν δὲ καὶ τὸν ἀπὸ τῆς τοῦ περιέχοντος διακοσμῆ- 75 σεως). ἡ τοίνυν τῶν ὄντων οὐσία), φασίν, ἀκίνητος οὐσα. ἔξ αὐτῆς καὶ ἀσχημάτιστος ὑπὸ τινος αἰτίας ὀφείλει κινεῖσθαι τε καὶ σχηματίζεσθαι. καὶ διὰ τοῦτο ὥς χαλκούργημα περικαλλές) θεασάμενοι ποθοῦμεν μαθεῖν τὸν τεχνίτην, ἅτε καθ' αὐτὴν τῆς ἔλξης ἀκινήτου καθεστῶσης οὕτω καὶ τὴν τῶν ὄλων ἔλξιν θεωροῦντες κινουμένην καὶ ἐν μορφῇ τε καὶ διακοσμῇσι τυγχάνουσιν εὐλόγως ἂν σκεπτοίμεθα τὸ κινεῖν αὐτὴν καὶ πολυειδῶς μορφοῦν αἰτίων. τοῦτο δὲ οὐκ ἄλλο τι πιθανόν ἐστὶν εἶναι, ἢ 76 δύναμιν τινὰ δι' αὐτῆς πεφοιτηκυῖαν, καθάπερ ἡμῖν ψυχῇ) πεφοιτηκῆν. αὕτη οὖν ἡ δύναμις ἥτοι αὐτοκίνητος ἐστὶν ἢ ὑπὸ

fabulose narratur. atque ea quidem quae ex communi et consentientia de deo opinique sumitur ratio, est huiusmodi.

75. Consideretur autem ea quoque quae sumitur ex ornatu ambientis nobis universi. eorum ergo quae sunt, essentia, inquit, cum ex se sit immobilis et nulla figura praedita, debet moveri et figurari ab aliqua causa. et ideo quomodo cum conspeximus aliquod pulchrum et affabre factum opus, desideramus eius scire artificem, utpote quod materia sit per se immobilis; ita et universorum contemplantur materiam moveri esseque et formatam et ornata, iure inquisiverimus causam, quae eam movet variisque et multiplicibus eam formis exornat. 76. probabile est autem non esse aliquid aliud quam vim quandam quae universum ita pervadit, quomodo nos permeat ac pervadit anima. haec ergo vis aut est per se mobilis aut ab alia vi move-

προλήπει hominum ac notione de deo non posse probari deum existere, quoniam similis πρόληψις esset etiam in hominum animis de suppliciis impiorum apud inferos, neque tamen credibiles sint poetarum de illis fabellae. respondere poterat Sextus, non esse neque usquam observari πρόληψιν eiusmodi de illis fabellis, sed de retributione ipsa, quae certo P 569 certius impios manet: at ille ex Stoicorum potius sententia respondet, fabellas illas a se ipsis everti, πρόληψιν vero de diis etiam ex ipsis illis quae circa animas post earum a corporibus discessum contingunt, stabiliri et confirmari.

γ) διακοσμῆσεως] hoc loco in ms Savil. titulus velut novi capitis περὶ τῆς διακοσμῆσεως. caeterum congruens hoc vocabulum de ordine praestantia et pulchritudine universi, uti Democritus elaboratum opus suum de universo dixit μέγαν διάκοσμον, magnum digestum. vide Menagium et Ioach. Kühnium ad Laërtii 9 46 et Salmasium ad Simplicium p. 168 sq. κόσμον διακοσμῆσεως vox recurrit infra sect. 118. universum hoc propter pulchritudinem κόσμου homine primus apud Graecos appellavit Pythagoras. vide ad Laërtii 8 48.

δ) ἡ τοίνυν τῶν ὄντων οὐσία] quae sequuntur argumenta, praeclara sunt atque auctorem mundi deum τὸν τοῦ κόσμου γενεσιάρχην demonstrant certissime.

α) χαλκούργημα περικαλλές] confer dicta ad sect. 26 sq. huius libri et Ciceronem lib. 1 de inventione c. 34, ubi ex constanti pulcherrimaque omnis mundi administratione demonstrat, eam non mediocri quodam consilio regi ac gubernari.

β) καθάπερ ἡμῖν ψυχῇ] ex his verbis apparet Sextum Stoicorum potissimum argumentis uti, quibus deum mundi auctorem probabant. Stoici enim deum docuerunt mundi esse animam, per universum diffusam διὰ πάντων διήκουσαν, de qua ipsorum sententia erudite Lipsius lib. 1 Physiologiae Stoicae diss. 7 et 8 atque Iacobus Thomaeus ὁ μακρότης lib. de Stoica mundi exustione p. 178 sq.

ἄλλης κινεῖται δυνάμει. καὶ εἰ μὲν ὅφ' ἑτέρας κινεῖται, τὴν ἑτέραν ἀδύνατον εἶναι κινεῖσθαι μὴ ὅφ' ἄλλης κινουμένην, ὅπερ ἀτοπὸν. ἔστι τις ἄρα καθ' ἑαυτὴν αὐτοκίνητος δύναμις, ἥτις ἐν εἰς θεία καὶ αἰδῖος. ἡ γὰρ ἐξ αἰῶνος κινήσεται ἢ ἀπὸ τινος χρόνου. ἀλλ' ἀπὸ τινος χρόνου μὲν οὐ κινήσεται· οὐ γὰρ ἔσται τις αἰτία τοῦ ἀπὸ τινος αὐτὴν χρόνον κινεῖσθαι. αἰδῖος τοίνυν ἔστιν ἡ κινουσα τὴν ὕλην δύναμις καὶ τεταγμένως αὐτὴν εἰς 77 γενέσεις καὶ μεταβολάς^{γ)} ἄγουσα. ὥστε θεὸς ἂν εἴη αὕτη. καὶ εἰ τὸ γεννητικὸν λογικὸν καὶ φρονίμον πάντως καὶ αὐτὸ λογικόν^{δ)} ἔστι καὶ φρόνιμον. ἡ δὲ γε προειρημένη δύναμις ἀνθρώπους πέφυκε κατασκευάζειν· λογικὴ τοίνυν καὶ φρονίμη γενήσεται, ὅπερ ἦν θείας φύσεως. εἰσὶν ἄρα θεοὶ. τῶν τε σωματικῶν τὰ μὲν ἔστιν ἡνωμένα^{ε)}, τὰ δὲ ἐκ συναπτομένων, τὰ δὲ ἐκ 78 διεστώτων. ἡνωμένα μὲν οὖν ἔστι τὰ ὑπὸ μιᾶς ἕξεως^{ς)} κρατούμενα, καθάπερ φυτὰ καὶ ζῶα· ἐκ συναπτομένων δὲ τὰ ἐκ τῶν παρακειμένων καὶ πρὸς ἓν τι κεφάλαιον νεύοντων συνεστώτα, ὡς ἁλύσεις καὶ πυργίσκοι^{η)} καὶ νῆες· ἐκ διεστώτων δὲ τὰ ἐκ 79 διεξωγμένων καὶ ἐκ κειχωρισμένων καὶ καθ' αὐτὰ ὑποκειμένων συγκείμενα, ὡς στρατιαὶ καὶ ποιῖναι καὶ χοροί. ἐπεὶ οὖν καὶ ὁ

tur, et si ab alia quidem movetur, fieri non potest ut moveatur, nisi haec iterum moveatur ab alia (atque ita in infinitum), quod quidem est absurdum. est ergo vis aliqua per se mobilis, quae est divina et aeterna. aut enim movebitur ab aeterno aut ab aliquo tempore: sed ab aliquo tempore non movebitur: nulla enim erit causa cur ea moveatur (demum) ab aliquo tempore. est ergo vis aeterna quae movet materiam, et quae ordinate eam deducit ad ortus et mutationes. ea itaque est deus. 77. praeterea quod gignit id quod est rationis particeps et prudens, omnino rationis particeps fuerit et ipsum prudensque. vis autem de qua prius diximus, ita est comparata; ut possit homines producere: erit ergo rationis et prudentiae particeps, quod quidem est divinae naturae. sunt ergo dii. 78. et ex corporibus alia quidem sunt unita, alia ex iis quae compinguntur, alia autem constantia ex distantibus ac disiunctis. et unita quidem sunt, quae ab uno continentur habitu, ut sunt plantae et animalia; compacta autem, quae constant ex coagmentatis et ad unum spectantibus caput, ut catenae et turriculae et naves; ex distantibus autem constantia, quae componuntur ex disiunctis et separatis et seorsim per se subsistentibus, ut exercitus et greges et chori. 79. quoniam igitur mundus est corpus, aut est corpus unitum

ε) εἰς γενέσεις καὶ μεταβολάς] generationes et mutationes non singularem modo rerum sed etiam universi mundi, per vices igne vel aqua corrumperendi atque iterum restaurandi. vide Lipsii physiolog. Stoic. 3 21 sq. et Iac. Thomasiu libro iam laudato.

δ) πάντως καὶ αὐτὸ λογικόν] consulendus Maimonides in More Nevuchim 3 19, ubi ab obiectionibus atheorum vindicat dictum Davidis Ps. 94 6 an qui plantavit aurem non audiet, an qui finxit oculum non videbit?

ε) τὰ μὲν ἔστιν ἡνωμένα] de hac distinctione ad lib. 1 contra Logicos sect. 102. Chalcidius p. 309 321.

P 570 ς) ὑπὸ μιᾶς ἕξεως] quid ἕξις et quomodo a φύσει et ψυχῇ distinguatur, habes infra sect. 81. hic autem perinde ut laudato libri 1 adv. Logicos loco generalius illa voce Sextus utitur, ita ut etiam plantis eam tribuat, quibus praeter ἕξις etiam φύσις competit, immo et animalibus, in quibus praeter ἕξις ac φύσιν est etiam ψυχῇ.

η) πυργίσκοι] scripia in modum turriculae composita et excitata, ut ex Artemidoro notavi ad iam citatum libri 1 adv. Logicos locum.

κόσμος σῶμά ἐστιν, ἦτοι ἡνωμένον ἔστι σῶμα ἢ ἐκ συναπτομένων ἢ ἐκ διεστώτων· οὔτε δὲ ἐκ συναπτομένων οὔτε ἐκ διεστώτων, ὥς δεικνύμεν ἐκ τῶν περὶ αὐτὸν συμπαθειῶν. κατὰ γὰρ τὰς τῆς σελήνης^{η)} αὐξήσεις καὶ φθίσεις πολλὰ τῶν τε ἐπιγείων ζώων καὶ θαλασσίων φθίνει τε καὶ αὖξεται, ἀμπώτεϊς τε^{ι)} καὶ πλημμυρίδες περὶ τινα μέρη^{κ)} τῆς θαλάσσης γίνονται. ὡσαύτως δὲ καὶ κατὰ τινὰς τῶν ἀστέρων^{λ)} ἐπιτολάς καὶ δύσεις μεταβολαὶ τοῦ περιέχοντος καὶ παμπούκλιοι περὶ τὸν ἀέρα τροπαὶ συμβαίνουσιν, ὅτε μὲν ἐπὶ τὸ κρεῖττον, ὅτε δὲ λοιμικῶς. ἔξ ὧν συμφανές, ὅτι ἡνωμένον τι σῶμα καθέστηκεν ὁ κόσμος. ἐπὶ μὲν 80 γὰρ τῶν ἐκ συναπτομένων ἢ διεστώτων οὐ συμπάσχει τὰ μέρη ἀλλήλοις, εἴγε ἐν στρατιᾷ πάντων, εἰ τύχοι, διαφθαρέντων τῶν στρατιωτῶν οὐδὲν κατὰ διάδοσιν πάσχειν φαίνεται ὁ περισωθείς· ἐπὶ δὲ τῶν ἡνωμένων συμπάθειά τις ἔστιν^{μ)}, εἴγε δακτύ-

aut compactum aut compositum ex distantibus. sed neque compactus est neque ex distantibus constat, ut ostendere possumus ex iis quae in ipso per consensum accidunt. nam in lunae incremento et decremento multae animantes terrestres et marinae decrescunt et augentur aquarumque refluxus et aestus fiunt in aliquibus partibus maris. similiter autem et in aliquo ortu et occasu stellarum accidunt mutationes ambientis aeris et variae conversiones, aliquando quidem in melius, aliquando vero pestilentissimae. ex quibus est perspicuum, quod mundus est aliquod unitum corpus. 80. in compactis enim aut iis quae ex distantibus constant, partes minime inter se afficiuntur per consensum, siquidem cum in exercitu omnes forte perierint milites, nihil inde sentire per contagionem mali apparet eum qui salvus evasit. in iis autem quae sunt unita, est quaedam affectio per consensum,

η) κατὰ γὰρ τὰς τῆς σελήνης] plurima in hanc sententiam testimonia veterum colligit Allatius in Eustathii Antiocheni Hexaëmeron p. 84 sq. caeterum non lunae hoc tribuendum esse quod ostrea et testacea impleat et pinguiora reddat, sed aestui pleniori maris, disputat Is. Vossius de motu marium et ventorum c. 16 p. 71.

ι) ἀμπώτεϊς τε] alternos motus pelagi affluentis et refluxus a luna intendi priscorum et recentium plurimum ingeniorum consensu probatur. ut ex infinitis pauca quaedam subiungam, Posidonius Stoicus apud Strabonem lib. 3 μέγισται μὲν παλαιοί εἰσι etc. maximi aestus fiunt circa noviluniam, posteaque minuantur usque dum luna sit dimidiata, iterum hinc augentur usque ad plenilunium, ac tum imminuuntur rursum, donec decrescens dimidia parte luceat, postea ad coitum usque augentur, fiunt autem maiores aestus et duratione et celeritate. Caesar 4 29 de bello Gallico: luna plena maritimos aestus maximos in oceano efficere consuevit. Seneca de providentia c. 1 si quis observaverit nudari litora pelago in se recedente eademque intra exiguum agi, modo erumpere et magno cursu repetere sedem suam, cum illae interim portionibus crescunt et ad horam ac diem subeunt ampliores minoresque, prout illas lunare sidus elicit, ad cuius arbitrium oceanus exundat. Lucanus 10 104

luna suis vicibus Tethyn terrenaque miscet.

ο recentioribus conferre invabit Io. Baptistam Ricciolum Almagesti novi lib. 2 cap. 15 et lib. 9 sect. 4 c. 14 15 et geographiae reformatae lib. 10 c. 6 p. 443. historiam et memorias sive commentarios Academiae Regiae Parisiensis a. 1710 et Nicodemi Martinelli dissertationem insertam museo Minervae Venetae t. 3 p. 234 sq.

κ) περὶ τινα μέρη] ita ms Ciz. pro μέλη.

λ) κατὰ τινὰς τῶν ἀστέρων] multus imprimis hoc ut probet, est Ptolemaeus tetrabibli sui libro statim primo capite 2.

μ) ἐπὶ τῶν ἡνωμένων συμπάθειά τις ἔστιν] ad hunc locum conferendus Salmasius ad Simplicium p. 273 sq. Grotius ad 1 Corinth. 12 26.

λου τεμνομένου τὸ ὅλον συνδιατίθεται σῶμα. ἡνωμένον τοίνυν
 81 ἐστὶ σῶμα καὶ ὁ κόσμος. ἀλλ' ἐπεὶ τῶν ἡνωμένων σωμάτων τὰ
 μὲν ὑπὸ ψυχῆς ἔξεως^{η)} συνέχεται, τὰ δὲ ὑπὸ φύσεως, τὰ δὲ
 ὑπὸ ψυχῆς· καὶ ἔξεως μὲν ὡς λίθοι καὶ ξύλα, φύσεως δὲ καθάπερ
 P 571 τὰ φυτὰ, ψυχῆς δὲ τὰ ζῶα· πάντως δὴ καὶ ὁ κόσμος ὑπὸ τίνος
 82 τούτων διακρατεῖται. καὶ ὑπὸ μὲν ψυχῆς ἔξεως οὐκ ἂν συνέχοιτο·
 τὰ γὰρ ὑπὸ ἔξεως κρατούμενα οὐδεμίαν ἀξιόλογον μεταβολὴν τε
 καὶ τροπὴν ἀναδέχεται, καθάπερ ξύλα καὶ λίθοι, ἀλλὰ μόνον
 ἐξ αὐτῶν πάσχει τὴν κατὰ ἄνεσιν καὶ τὴν κατὰ συμπίεσιν διά-
 83 θεσιν. ὁ δὲ κόσμος ἀξιολόγους ἀναδέχεται μεταβολάς, ὅτε μὲν
 κρυμαλέου τοῦ περιέχοντος γιγνομένου, ὅτε δὲ ἀλεινοῦ^{ο)}, καὶ
 ὅτε μὲν ἀρχμῶδους, ὅτε δὲ νοτεροῦ, ὅτε δὲ ἄλλως πως κατὰ
 τὰς τῶν οὐρανίων κινήσεις ἐτεροιοιούμενον. οὐ τοίνυν ὑπὸ ψυχῆς
 84 ἔξεως ὁ κόσμος συνέχεται. εἰ δὲ μὴ ὑπὸ ταύτης, πάντως ὑπὸ
 φύσεως· καὶ γὰρ τὰ ὑπὸ ψυχῆς διακρατούμενα πολὺ πρότερον
 ὑπὸ φύσεως συνέχεται. ἀνάγκη ἄρα ὑπὸ τῆς ἀρίστης αὐτὸν φύ-
 σεως συνέχεσθαι, ἐπεὶ καὶ περιέχει τὰς πάντων φύσεις. ἡ δὲ γε
 85 τὰς πάντων περιέχουσα φύσις καὶ τὰς λογικὰς περιέσχηκεν. ἀλλὰ
 καὶ ἡ τὰς λογικὰς περιέχουσα φύσις πάντως ἐστὶ λογικὴ· οὐ

siquidem scisso digito totum corpus simul afficitur. unitum est ergo corpus
 etiam mundus. 81. sed quoniam ex unitis corporibus alia quidem continen-
 tur a solo habitu, alia autem a natura, alia vero ab anima; et ab habitu
 quidem ut lapides et ligna, a natura autem ut plantae, ab anima autem ut
 animantia: omnino mundus quoque ab aliquo ex iis continetur. 82. et a
 solo quidem habitu minime potest contineri: nam quae ab habitu continen-
 tur, nullam mutationem suscipiunt et conversionem quae sit alicuius mo-
 menti, ut ligna et lapides, sed solum eam patiuntur affectionem ex se,
 quae sit per relaxationem et compressionem. 83. mundus autem suscipit
 magnas et magni momenti mutationes, cum aër quidem qui nos ambit, sit
 aliquando frigidus, aliquando calidus et aliquando siccus, aliquando vero
 humidus, aliquando vero aliter alteratus a motu coelestium. non ergo a solo
 habitu continetur mundus. 84. si autem ab eo non continetur, omnino con-
 tinetur a natura: nam et quae continentur ab anima, a natura longe prius
 continebantur. necesse est ergo eum contineri ab optima natura, quando-
 quidem omnium continet naturas. quae autem continet naturas omnium, eas
 quoque continet quae sunt participes rationis. 85. sed et quae continet na-
 turas participes rationis, ea est omnino et ipsa rationis particeps: neque

η) τὰ μὲν ὑπὸ ψυχῆς ἔξεως] de hac distinctione Stoica inter ζῆιν, φύ-
 σιν, ψυχὴν, quibus vocibus diversos gradus rerum denotarunt, insignis
 locus exstat apud M. Antoninum lib. 6 §. 14 τὰ πλεῖστα ὧν ἡ πλεθὺς
 θαυμάζει, εἰς γενικώτατα ἀνάγεται, τὰ ὑπὸ ἔξεως ἢ φύσεως συνεχόμενα,
 λίθους, ξύλα, σκῆας, ἀμπέλους, εἰλαίους. τὰ δὲ ὑπὸ τῶν ὀλίγων μετριοτέ-
 ρων, εἰς τὰ ὑπὸ ψυχῆς, οἷον ποίμνας, ἀγέλας. τὰ δὲ ὑπὸ τῶν ἐπι-
 χαριστέρων, εἰς τὰ ὑπὸ λογικῆς ψυχῆς, οὐ μέντοι καθολικῆς, ἀλλὰ καθὸ
 τεχνικῆς ἢ ἄλλως πως ἐντροχῆς ἢ κατὰ ψυλόν, τὸ πλεθὺς ἀνδραπόδων
 κεκτῆσθαι. ὁ δὲ ψυχὴν λογικὴν καθολικὴν καὶ πολιτικὴν τιμῶν οὐδὲν ἐτι
 τῶν ἄλλων ἐπιστρέφεται. πρὸ ἀπάντων δὲ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν λογικῶς
 καὶ κοινωνικῶς ἔχουσαν καὶ κοινοῦμενον διασώζει καὶ τῷ ὁμογενεῖ εἰς
 τοῦτο συνεργεῖ. videnda quae ad hunc locum Thomas Gatakerus et quae
 Salmasius p. 301 sq. et 122 ad Simplicium, quaeque a me dicta ad lib. 1
 contra Logicos sect. 103. φύσεως iterum hoc sensu mentio sect. 119. 120.

P 571 ο) ἀλεινοῦ] ms Ciz. ἔλεινοῦ male, nam ἀλεινόν sive ἀλεηνόν quod
 Hesychius interpretatur καυματηρόν, κρυμαλέω opponitur. Etymolog.
 ἀλεινῶ, οἶονεἰς εἰς τὴν θερμοσίαν ἐκ τοῦ ψυχους ἀποφρεύω.

γὰρ οἷόν τε τὸ ὅλον τοῦ μέρους^{η)} χεῖρον εἶναι. ἀλλ' εἰ ἀρίστη
 ἐστὶ φύσις ἡ τὸν κόσμον διοικοῦσα, νοερά τε ἔσται καὶ σπου-
 δαία καὶ ἀθάνατος. τοιαύτη δὲ τυγχάνουσα θεός ἐστιν· εἰσὶν
 ἄρα θεοί. εἴπερ τε ἐν γῇ καὶ θαλάσῃ πολλῆς οὐσῆς παχυμε-
 86 ρείας ποικίλα συνίσταται ζῶα ψυχικῆς τε καὶ αἰσθητικῆς μετέχοντα
 δυνάμειος, πολλῶ πιθανώτερόν ἐστιν ἐν τῷ ἀέρι πολὺ τὸ καθα-
 ρὸν καὶ εἰλικρινές ἔχοντι παρὰ τὴν γῆν καὶ τὸ ὕδωρ ἐμψυγὰ τινα
 καὶ νοερά συνίστασθαι ζῶα. καὶ τούτῳ συμφωνεῖ τὸ τοὺς
 Διοσκουρούς ἀγαθούς τινες εἶναι δαίμονας, σωτῆρας εὐσέλμων
 νεῶν^{η)}, καὶ τὸ

τρὶς γὰρ μύριοι^{η)} εἰσιν ἐπὶ χθονὶ πουλυβοτείρῃ

ἀθάνατοι Ζηνός^{η)} φύλακες μερόπων ἀνθρώπων.

ἀλλ' εἰ ἐν τῷ ἀέρι^{η)} πιθανὸν ὑπάρχειν ζῶα, πάντως εὐλογον⁸⁷
 καὶ ἐν τῷ αἰθέρι^{η)} ζῶων εἶναι φύσιν. ὅθεν καὶ ἄνθρωποι P 572

enim fieri potest ut totum parte sit deterius. sed si est optima et prae-
 stantissima natura quae mundum administrat, ea est et intelligens et bona
 et immortalis. quae autem existit eiusmodi, est deus; sunt ergo dii.
 86. porro si in terra et mari, in quibus magna est crassitudo, multa con-
 sistent animantia, quae animalem et sentientem participant facultatem; est
 longe probabilius in aëre, qui habet longe plus puritatis et sinceritatis quam
 terra et aqua, esse animata et mente praedita animantia. cui rei congruit,
 quod Dioscuri sunt boni quidam daemones servatores navium, e^o quod
 scriptum est,

sunt decies ter mille super tellure feraci
 custodes hominum famuli Iovis immortales.

87. sed si est probabile animantes esse in aëre, est omnino consentaneum
 in aethere quoque esse naturam animantium. unde etiam homines intelli-

η) τὸ ὅλον τοῦ μέρους] male ms Ciz. τοῦ ὅλου τὸ μέρος.

η) σωτῆρας εὐσέλμων νεῶν] Homerus hymno 33 in Dioscuros
 σωτῆρας τέκε παῖδας ἐπιχθονίων ἀνθρώπων,
 ὠκυπόρων τε νεῶν

η) τρὶς γὰρ μύριοι] notissimi versus Hesiodi, ἔργων 25 laudati a mul-
 tis, ut Maximo Tyrio diss. 1 et 26. Clemente p. 26 Protreptici, Euse-
 bio lib. 5. cap. ult. Praeparat. etc. ad hos versus respicit Manilius quando
 ex Hesiodo memorat immenso volitantia numina mundo lib. 2 vers. 18.

η) ἀθάνατοι Ζηνός] Clemens: δαίμονες ἀθάνατοι.

η) εἰ ἐν τῷ ἀέρι] δαίμονες ἀέριον γένος Platoni, cui adde Engubinum
 Stenchum lib. 8 de perenni philosophia c. 27. Hugonem Grotium ad
 Ephes. 2 2 et Lucae 8 31. Io. Windetum de vita functorum statu p. 93 sq.

η) καὶ ἐν τῷ αἰθέρι] apud Olympiodorum commentario ms in Alcibia-
 dem Platonis, daemonum ἔχουσι μὲν alii sunt οὐράνιοι, alii αἰθέριοι sive
 πύριοι, alii ἀέριοι, alii ἐνυδροί, alii χθόνιοι, alii denique ὑποταρτάριοι.
 Psellus de operat. daemonum p. 57 πολλὰ τῶν δαιμόνων γένη, πολλὰ
 καὶ παντοδαπὰ τὰς ἰδέας καὶ τὰ σώματα, ὡς εἶναι πλήρη μὲν τὸν ἀέρα
 τὸν ὑπερθεὶν ἡμῶν καὶ τὸν περὶ ἡμᾶς, πλήρη δὲ γαῖαν καὶ θάλατταν
 καὶ τοὺς μυχαιάτους καὶ βυθίους τόπους. Palladius Lausiaca p. 41 ἐστὶ
 γὰρ καὶ τὰγμα δαιμόνων τὸ λεγόμενον πύρινον· διαφορὰ γὰρ εἰσὶν τῶν
 δαιμόνων ὥσπερ καὶ τῶν ἀνθρώπων, οὐκ οὐσίας ἀλλασσομένης, ἀλλὰ
 τῆς φύσεως ἀλλοιομένης. Varro apud S. Augustinum 7 6 de civ. dei ait
 mundum dividi in duas partes, coelum et terram, et coelum bifariam in
 aethera et aëra, terram vero in aquam et humum, e quibus summum esse
 aethera, secundum aëra, tertiam aquam, infimam terram, quas omnes
 partes quattuor animarum (Sextus ζῶων) esse plenas, in aethere et aëre
 immortalium, in aqua et terra mortalium, ab summo autem circuitu coeli
 ad circulum lunae aethereas esse animas, astra ac stellas, eos coelestes
 deos non modo intelligi esse, sed etiam videri; inter lunae vero gyrum

νοεῖν²⁾ μετέχουσι δυνάμειος, κακίειν αὐτὴν σπάσαντες. ὄντων δὲ αἰθερίων ζώων καὶ κατὰ πολλὸν τῶν ἐπιγείων ὑπερφέρειν³⁾ δοκούντων τῷ ἀφθάρτῳ εἶναι καὶ ἀγέννητα, δοθήσεται καὶ θεοὺς ἵπάρχειν τούτων μὴ διαφέροντας⁴⁾. ὁ δὲ Κλεάνθης⁵⁾ οὕτως συνηρώτα, εἰ φύσις φύσει ἔστι κρείττων, εἴη ἂν τις ἀρίστη φύσις· εἰ ψυχὴ ψυχῆς ἔστι κρείττων, εἴη ἂν τις ἀρίστη ψυχὴ· καὶ εἰ ζῶον τοίνυν κρείττον ἔστι ζῶον, εἴη ἂν τι κράτιστον ζῶον. οὐ γὰρ εἰς ἀπειρον ἐκπίπτειν πέφυκε τὰ τοιαῦτα, ὥσπερ οὐδὲ ἡ φύσις ἐδύνατο ἐπ' ἀπειρον αὐξεσθαι κατὰ τὸ κρείττον οὐδ' ἡ ψυχὴ οὐτε τὸ ζῶον. ἀλλὰ μὲν ζῶον ζῶον κρείττον ἔστιν, ὡς ἵππος χελώνης, εἰ τύχοι, καὶ ταῦρος ὄνου καὶ λέων ταύρου· πάντων δὲ σχεδὸν τῶν ἐπιγείων ζώων καὶ σωματικῇ καὶ ψυχικῇ διαθέσει προέχει τε καὶ κρατιστεῖν⁶⁾ ὁ ἄνθρωπος· τοίνυν κράτιστον ἂν εἴη ζῶον καὶ ἀριστον. καὶ οὐ πάντις ὁ ἄνθρωπος κράτιστον εἶναι δύναται ζῶον, οἷον εὐθείως, ὅτι διὰ κακίας πορεύεται τὸν πάντα χρόνον, εἰ δὲ μή γε, τὸν πλείστον· καὶ γὰρ εἴ ποτε περιγένοιτο ἀρετῆς, ὥσπερ καὶ πρὸς ταῖς τοῦ βίου δυσμαῖς⁷⁾

gendi facultatis participes sunt, ut qui illinc eam hauserint. cum sint autem aetherea animantia et videantur terrestribus longe antecellere, quod in ea non cadat nec interitus nec ortus, dabitur quoque esse deos qui ab his non differunt. 88. Cleanthes autem sic rogabat: si est natura natura melior ac praestantior, erit etiam aliqua optima ac praestantissima natura: si est anima anima melior et praestantior, erit etiam aliqua optima ac praestantissima anima: et si ergo est animal animali melius et praestantius, erit aliquod animal omnium optimum et praestantissimum. ea enim suapte natura non cadunt in infinitum, ut neque natura poterat in infinitum augeri in melius nec anima nec animal. 89. atqui animal est animali praestantius, ut equus testudine et taurus asino et leo tauro; omnibus autem terrestribus animantibus et corporis et animae affectione homo est melior ac praestantior: erit ergo animal aliquod optimum et praestantissimum. 90. non potest autem homo esse animal praestantissimum et optimum: obstat enim statim quod in vitiis versatur, si non omni, plurimo quidem certo tempore. nam si aliquando consequitur virtutem, sero et in vitae occasu eam consequitur; est-

P 572 et nimborum ac ventorum cacumina aëreas esse animas, sed eas animo non oculis videri et vocari heroas et lares et genios. haec Varro ex Platonis Epinomide p. 702.

α) ὅθεν καὶ ἄνθρωποι νοεῖν²⁾ confer quae ad lib. 1 adversus Log. sect. 129, ubi ex sententia Heracliti: θεῶν λόγον δι' ἀναπνοῆς σπᾶσαντες νοεῖν γινόμεθα.

γ) πολλὸν τῶν ἐπιγείων ὑπερφέρειν³⁾ in iam adducto Varronis loco: animarum (hoc est ζώων) plena omnia, in aethere et aëre immortalium, in aqua et terra mortalium.

ζ) τούτων μὴ διαφέροντας⁴⁾ falluntur qui legendum suadent: τούτων διαφέροντας, etiam his praestantiores deos. nam ζῶον ἀφθάρτον καὶ ἀγέννητον a deo non differt. sic infra ubi ex Cleanthe describit animal praestantius homine optimum ac perfectissimum, addit: τοῦτο δὲ οὐ διοίσει θεοῦ. et sect. 118 ἡ δὲ τοιαύτη φύσις ἡ αὐτὴ ἔστι θεῶν. et 122 ἥ τις οὐ διεγνώχε θεοῦ.

α) ὁ δὲ Κλεάνθης⁵⁾ puto haec Sextum petiisse ex Cleanthis libro περὶ θεῶν, quem memorat Laërtius 7 175. argumentum autem idem est quod S. Anselmus Cantuariensis exponit in Monologio c. 3 nec non in Prologo c. 3 et in libello pro insipiente et contra insipientem (Gaunilone Monachum) sic ergo vere est aliquid, quo maius cogitari non potest, ut nec cogitari possit non esse. et hoc es tu domine deus noster.

β) πρὸς ταῖς τοῦ βίου δυσμαῖς⁷⁾ senectutem eleganter vocat vitae vespe-

περιγίνεται· ἐπικηρόν τέ ἐστι καὶ ἀσθενὲς⁸⁾ καὶ μυρῶν δέομενον βοηθημάτων, καθάπερ τροφῆς καὶ σκεπασμάτων⁹⁾ καὶ τῆς ἄλλης τοῦ σώματος ἐπιμελείας, πικροῦ τινος τυράννου τρόπον ἐφειστώτος ἡμῖν καὶ τὸν πρὸς ἡμέραν δασμόν¹⁰⁾ ἀπαιτούντος, καὶ εἰ μὴ παρέχοιμεν, ὥστε λούειν αὐτὸ καὶ ἀλείφειν καὶ περιβάλλειν καὶ τρέφειν, ἴσους καὶ θάνατον ἀπειλούντος. ὥστε οὔτε τέλειον ζῶον ὁ ἄνθρωπος, ἀτελὲς δὲ καὶ πολλὸν κεχωρισμένον τοῦ τέλειου. τὸ δὲ τέλειον καὶ ἀριστον κρείττον μὲν ἂν ὑπάρχοι¹¹⁾ 91 τοῦ ἀνθρώπου καὶ πάσαις ταῖς ἀρεταῖς συμπεπληρωμένον καὶ παντὸς κακοῦ ἀνεπίδεκτον. τοῦτο δὲ οὐ διοίσει θεοῦ. ἔστιν ἄρα θεός. ἀλλ' ὁ μὲν Κλεάνθης ἔστι τοιοῦτος. ἠρώτησε δὲ καὶ Ξε- 92 νοφῶν ὁ Σωκρατικός¹²⁾ λόγον εἰς τὸ εἶναι θεούς, Σωκράτει περι-

que caducum animal et imbecillum et quam plurimis egens auxiliis et ad iuviculis, nempe alimento et vestimento et aliis quae sunt necessaria ad gerendam curam corporis, quod instar alicuius saevi tyranni nobis praestitit quotidianumque tributum exigit, et nisi id exhibuerimus, lavando ungendo amiciendo, morbos et mortem minuitur. quamobrem neque perfectum animal est homo; sed imperfectum et a perfecto multum remotum ac distans. 91. perfectum autem optimumque ac praestantissimum homine quidem melius ac praestantius fuerit et omnibus virtutibus absolutum et consummatum et in quod nullum malum possit cadere. hoc autem a deo nentiquam differet. est ergo deus. et sic quidem Cleanthes. 92. rogavit quoque Socraticus Xenophou orationem ad probandum esse deos, Socrati tribuens probationem

ram, ut Seneca lib. 3 natural. quaest. arcanā naturae senex scrutari orsus, nunc vero, inquit, ad rem setiam, gravem immensam postmeridianis horis accessimus. confer quae viri docti ad Matth. 20 6.

γ) ἐπικηρόν τέ ἐστι καὶ ἀσθενὲς⁸⁾ locus insignis de fragilitate vitae humanae ac miseria, de qua conferri possunt quae Prodicus Chius in Axiocho Platonis, Plinius praefat. libri 7 historiae naturalis et eiusdem libri 7 capite 7 et 50. Seneca epistola 99. his accedunt integra volumina quae de hoc argumento impleverunt Petrus Haedus Venet. 1658. 4. Bonhuslaus Hasensteinius (Henningi Succorii notis illustratus) Halberstad. 1623. 8. et Marcellinus Bompartius Paris. 1648. 4.

δ) τροφῆς καὶ σκεπασμάτων⁹⁾ διατροφῆς καὶ σκεπάσματα vocat D. Paulus apostolus 1 Timoth. 6 8 intelligens per σκεπάσματα tectum et velamen, (ut verbis utar Senecae c. 11 consolationis ad Helviam) sive dormum et vestes, ἱμάτια καὶ οἶκον Sirach. 29 25. nam ut Galenus lib. 1 de usu partium corporis humani, non longe ab initio: οὐ θώραξ μόνον ἀλλὰ καὶ οἶκτος καὶ τείχος καὶ πύργος ἀνθρώπου σκεπάσματα. necessaria haec vitae praesidia Seneca alio loco cibaria et vestiarium appellat, pastum et latibula Cicero lib. 1 Offic. atque alibi victum et cultum sexto paradoxo, licet iuriconsulti utraque sub uno victus nomine complectantur. vide Digesta lib. 50 tit. 16 de verborum significatione c. 43. Seneca epist. 90 tecta tegumenta et fomenta corporum et cibi — sufficit ad id natura quod poscit. Dio Chrysostomus diss. 17 p. 253 ἐσθῆτος γὰρ οἶμας καὶ σκέπης καὶ τροφῆς δέομεθα.

ε) τὸν πρὸς ἡμέραν δασμόν¹⁰⁾ quae quotidie suo iure tamquam debitum tributum flagitat, sive ut Lucretii verbo id dicam, latrat, et Hor. quae doleat natura negatis. Seneca epist. 119 nec illud praecipio, ut aliquid naturae neget: contumax est, non potest vinci, suum poscit. quod hoc loco δασμόν vocat Cleanthes, id S. Paulo apostolo dicitur τιμή, Coloss. 2 23 et 1 Corinth. 12 23.

ς) κρείττον μὲν ἂν ὑπάρχοι¹¹⁾ ita pro ὑπάρχει ms Ciz. et HStephanus, P 573 qui hunc locum inter Cleanthis fragmenta edidit in poësi philosophica p. 127.

ζ) Ξενοφῶν ὁ Σωκρατικός¹²⁾ locus Xenophontis exstat lib. 1 [4, 2 sqq.] de dictis et factis Socratis p. 422 ed. HStephani, ubi testatur Aristode-

Θεὸς τὴν ἀπόδειξιν πρὸς τὸν Ἀριστόδημον ζητοῦντι δι' ὧν κατὰ
λέξιν φησὶν 'εἰπέ μοι, ὦ Ἀριστόδημε, εἰσὶν οὐστὶνας ἐπὶ σοφία
τεθαύμακας; ἔγωγε, ἔφη. τίνες οὖν εἰσιν οὗτοι; ἐπὶ μὲν οὖν
ποιητικῇ ἔγωγε Ὀμηρον^{h)} τεθαύμακα, ἐπὶ δὲ ἀνδριαντοποιίᾳ
93 Πολύκλειτον, ζωγραφίας γε μὴν χάριν Ζεῦξιν. τούτους οὖν ἀπο-
δέχῃ οὐ διὰ τὸ τὰ ὑπ' αὐτῶν κατεσκευασμένα περισσῶς δεδη-
μιουργῆσθαι; ἔγωγε, ἔφη. εἰ οὖν ὁ Πολύκλειτος ἀνδρίας καὶ
ἐμψυχίαν προσλάβῃ, οὐ πολὺ μᾶλλον ἀποδέξῃ τὸν τεχνίτην;
καὶ μάλα. ἄρ' οὖν ἀνδριάντα μὲν ὁρῶν ἔφης ὑπὸ τίνος τεχνί-
του δεδημιουργῆσθαι, ἀνθρωπον δὲ ὁρῶν κατὰ τε ψυχὴν εὐ-
κινούμενον καὶ κατὰ τὸ σῶμα εὐ κεκοσμημένον οὐκ οἶεⁱ⁾ ὑπὸ
94 τίνος νοῦ περιττοῦ δεδημιουργῆσθαι; εἰτα δὲ ὁρῶν θέσιν τε καὶ
χρῆσιν μερῶν^{k)}, πρῶτον μὲν ὅτι διανέσθησε τὸν ἀνθρωπον,
ὁμοιωτὴ γε μὴν ἔδωκεν, ὥστε ὁρᾶν τὰ ὁρατά, ἀκοὴν δέ, ὥστε
ἀκούειν τὰ ἀκουστά. ὁσμῆς γε μὴν τί ἂν ἦν ὀφελος, εἰ μὴ ῥίνας
προσέδθηκε, χυμῶν τε μὴν ὁμοίως, εἰ μὴ γλῶσσαι ἢ τουτῶν ἐπι-
γνώμων ἐνεργάσθη^{l)}; καὶ ταύτη, φησὶν, εἰδώς, ὅτι γῆς τε

quaerenti ex Aristodemo his verbis 'dic mihi, Aristodeme, suntne quos
habuisti in admiratione propter sapientiam? certe, inquit. quinam sunt isti?
propter poeticam quidem Homerum habui in admiratione, propter artem
statuariam Polycletum, propter picturam vero Zeuxim. 93. an non autem
eos probas ac commendas propterea quod quae sunt ab eis constructa, excel-
lenter et affabre sint fabricata? maxime, inquit, si ergo Polycleti statua
fieret animata, an non longe amplius probares artificem? certe, videns ergo
statuam quidem diceret eam ab aliquo artifice fabrefactam; videns autem
hominem et anima recte moveri et corpore pulchre esse exornatum, an non
existimas esse fabrefactum ab aliqua excellenti intelligentia? 94. deinde
videns posituram et usum partium, primum quidem quoniam erectum fecit
hominem, dedit illi oculos, ut videret quae sunt spectabilia, auditumque,
ut audiret audibilia; odorum autem quisnam esset usus, nisi addidisset na-
res, et saporum similiter, nisi effecta esset lingua quae eos agnosceret ac
discerneret? idque cum scias', inquit, 'quod terrae in corpore exiguum

mum illum, ad quem Socrates ista est locutus, cognomento dictum με-
κρόν, fuisse οὐτε θύοντα τοῖς θεοῖς μηχανώμενον οὐτε μαντικῇ χρώμε-
νον, ἀλλὰ καὶ τῶν ποιούντων ταῦτα καταγελῶντα. fuit eadem Athenis
aetate Aristodemus actor tragicus, ad Philippum regem deinde maximis
de rebus legatus missus, ut ex Cicerone narrat Augustinus lib. 2 de
civitate dei c. 10.

h) ἐπὶ μὲν οὖν ποιητικῇ Ὀμηρον] apud Xenophontem est: ἐπὶ μὲν
τοίνυν ἐπὶ ποιήσει Ὀμηρον ἔγωγε μάλιστα τεθαύμακα, ἐπὶ δὲ διδυ-
ράμβῳ Μελανίπιδην, ἐπὶ δὲ τραγῳδίᾳ Σοφοκλέα. haec Sextus omisit,
non quod in codice suo non legerit, sed quod scōpo suo intentus verba
Xenophontis contraxerit, sic deinceps longe abit a verbis Xenophontis,
licet sententiam et argumenti vim servavit. de Polycleto sculptorum et
Zeuxide pictorum principe non opus est multa commemorare post ac-
curatam Francisci Iunii diligentiam in catalogo artificum qui eius libro
de pictura veterum subiungitur.

i) οὐκ οἶε] ms Ciz. οὐκ οἶαν, male.

k) θέσιν τε καὶ χρῆσιν μερῶν] spectat huc insignis illud Galeni opus
de usu partium humani corporis, quod qui legerit et in summam admi-
rationem laudesque opificis dei non fuerit excitatus, vel truncus vel
amens sit.

l) ἐνεργάσθη] ita ms Ciz. et Xenophontis codices pro ἐνεργάσθη, cum
hoc Xenophontis loco conferenda pulcherrima Ciceronis de humani cor-

μέρος μικρὸν ἔχεις ἐν τῷ σώματι, πολλῆς οὐσης, ὑγροῦ τε μὴν
βραχύ, πολλοῦ ὄντος, πυρὸς ἀέρος τε ὁμοίως. νοῦν δὲ ἄρα
μόνον οὐδαμοῦ ὄντα εὐτυχῶς πόθεν δοκεῖς συναρπάσαι; τοιοῦ- 95
τος μὲν οὖν ὁ τοῦ Ξενοφῶντος ἐστὶ λόγος, δύναμιν τε ἐπαγω-
γικὴν ἔχων καὶ τοιαύτην· γῆς πολλῆς οὐσης ἐν τῷ κόσμῳ μικρὸν
μέρος ἔχεις, καὶ ὑγροῦ πολλοῦ ὄντος μικρὸν μέρος ἔχεις; καὶ
νοῦ ἄρα πολλοῦ ὄντος ἐν τῷ κόσμῳ μικρὸν μέρος ἔχεις· νοερός
ἄρα ὁ κόσμος ἐστὶ, καὶ διὰ τοῦτο θεός. παραβάλλουσι δὲ τινες 96
τῷ λόγῳ τὰ λήμματα μεταποιοῦντες αὐτοῦ καὶ φασί· γῆς πολ- P 574
λῆς οὐσης ἐν τῷ κόσμῳ μικρὸν μέρος ἔχεις· ἀλλὰ καὶ ὑγροῦ
πολλοῦ ὄντος ἐν τῷ κόσμῳ μικρὸν μέρος ἔχεις, καὶ ἤδη ἀέρος
καὶ πυρός. καὶ πολλῆς ἄρα χολῆς οὐσης ἐν τῷ κόσμῳ μικρὸν
τι μέρος ἔχεις, καὶ φλέγματος καὶ αἵματος· ἀκολουθήσει καὶ
χολοποιὸν καὶ αἵματος γενητικὸν εἶναι τὸν κόσμον· ὅπερ ἐστὶν
ἄτοπον. οἱ δὲ ἀπολογούμενοί φασιν ἀνόμοιον εἶναι τὴν παρα- 97
βολὴν τῷ Ξενοφῶντος λόγῳ· ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἐπὶ τῶν ἀπλῶν
καὶ πρώτων σωμάτων ποιεῖται τὴν ζήτησιν, ὥσπερ γῆς καὶ ὕδα-
τος, ἀέρος τε καὶ πυρός· οἱ δὲ τῇ παραβολῇ χρώμενοι μετεπή-
δησαν ὥς ἐπὶ τὰ συγκεράματα^{m)}· χολὴ γὰρ καὶ αἷμα καὶ πᾶν
τὸ ἐν τοῖς σώμασιν ὑγρὸν οὐκ ἐστὶ πρῶτον καὶ ἀπλοῦν, ἀλλ'
ἐκ τῶν πρώτων καὶ στοιχειωδῶν σωμάτων συγχείμερον. ἐνεσσι 98
δὲ καὶ οὕτως τὸν αὐτὸν συνερωτᾶν λόγον· εἰ μὴ ἦν τι γεῶδες
ἐν τῷ κόσμῳ, οὐδὲ ἐν σοὶ τι ἂν ἦν γεῶδες, καὶ εἰ μὴ ἦν τι

habes partem, cum ea sit ampla ac lata, et parum humoris, cum is sit
plurimus, ignisque et aëris similiter; mentem autem, cum nusquam esset,
nudenam fortunate videris arripuisse? 95. atque talis quidem est oratio Xe-
nophontis, quae vim habet inductionis hoc modo, quod cum terrae pluri-
mum sit in mundo eiusque modicam habes partem, et humoris plurimum in
mundo sit, cuius modicam partem habes, etiam plurimum in mundo opor-
teat esse mentis, cuius partem possides, est ergo mundus mente praeditus
et intelligens, et ideo deus. 96. cavillantur autem quidam hoc argumentum
subsumendo conferendoque alias propositiones et dicendo: cum sit plurimum
terrae in mundo, eius parvam habes partem; sed et cum multus humor sit
in mundo, eius parvam habes partem, et etiam aëris et ignis, ergo et cum
multa sit bilis in mundo, eius modicam habes partem, et phlegmatis et
sanguinis, hinc sequetur, quod mundus bilem generet et sanguinem. quod
quidem est absurdum. 97. illi vero respondent et dicunt comparisonem
esse dissimilem ei quod dicit Xenophon: nam ille quidem quaestionem agi-
tat in simplicibus et primis corporibus, utpote terra et aqua aëreque et
igne; illi autem ntentes comparatione, transilierunt ad ea quae sunt com-
posita: bilis enim et sanguis et omnis humor qui est in corporibus, non est
primum et simplex, sed constans et compositum ex primis et elementaribus
corporibus. 98. licet autem sic quoque eandem rogare orationem: si non
esset in mundo aliquid terrestre, nec quicquam terrestre esset in te; et si

poris conformatione disputatio lib. 2 de natura deor. cap. 54 sq. et
Lactantii et Greg. Nysseni libro de dei opificio.

m) μετεπήδησαν ὥς ἐπὶ τὰ συγκεράματα] potest etiam ad illam obiectionem P 574
nem responderi, quod ostendi queunt elementa, ex quibus constat san-
guis et bilis, ex quibus autem composita sit mens et ratio, nusquam ap-
paret. praeterea nihil allatum est quo praecipua Socratis argumentatio
labefactetur. haec vero erat tam admirandae artis opus, quale est homo
vitā sensu et ratione praeditus, sine summa opificis arte ac ratione fieri
non potuisse.

ὑγρόν ἐν κόσμῳ, οὐδ' ἂν ἐν σοὶ ἦν τι ὑγρόν, καὶ ὁμοίως ἐπὶ
 αἵματος καὶ πυρός· τοίνυν καὶ εἰ μὴ ἦν τι^{mm)} ἐν κόσμῳ νοῦς,
 οὐδ' ἂν ἐν σοὶ τις ἦν νοῦς· ἔστι δέ γε ἐν σοὶ τις νοῦς, ἔστιν
 ἄρα καὶ ἐν κόσμῳ. καὶ διὰ τοῦτο νοερός ἐστιν ὁ κόσμος. νοερός
 99 δὲ ὢν καὶ θεὸς καθέστηκενⁿ⁾. τῆς δὲ αὐτῆς δυνάμειός ἐστι καὶ
 ὁ τοῦτον τὸν τρόπον ἔχων λόγος· ἄρα γε ἀγαλμα εὐ δεδημιουργ-
 γημένον θεασάμενος διαστάσεως ἂν εἰ τεχνίτης νοῦς τοῦτο ἐποί-
 ησεν, οὐτ' ἂν ἀπόσχοιο τοῦ ὑπονοεῖν τι τοιοῦτον, ὥς καὶ θαν-
 100 μάξειν τὴν περιττότητα τῆς δημιουργίας καὶ τὴν τέχνην; ἄρ'
 οὐκ ἐπὶ μὲν τούτων τὸν ἔξωθεν θεωρῶν τύπον^{o)} προσμαρτυρεῖς
 τῷ κατεσκευακότε καὶ φῆς εἶναι τινὰ τὸν δημιουργόν, τὸν δὲ ἐν
 σοὶ ὄρων νοῦν τοσαύτη ποικιλία διαφέροντα παντός ἀγάλματος
 καὶ πάσης γραφῆς γενητὸν ὄντα^{p)} νομίζεις ἀπὸ τύχης γεγονέναι,
 οὐκ δὲ ὑπὸ τινος δημιουργοῦ δύναιμι καὶ σύνεσιν ὑπερβάλλου-
 σαν ἔχοντος, ὅσπερ οὐκ ἂν ἄλλοθι πῃ^{q)} διατρέβοι ἢ ἐν τῷ
 101 κόσμῳ, διοικῶν αὐτὸν καὶ τὰ ἐν αὐτῷ γεννῶν τε καὶ αὔξων;
 οὗτος δὲ ἐστὶ θεός· εἰσὶν ἄρα θεοί. Ζήνων δὲ ὁ Κιττιεὺς^{r)}

in mundo non esset aliquid humidum, nec in te esset quicquam humidum, et
 similiter in aëre et igne: ergo et si non esset aliqua mens in mundo, neque
 ulla mens in te esset; est autem in te mens aliqua, ergo est etiam in mundo.
 et ideo mundus est mente et intelligentia praeditus. cum sit autem mente
 et intelligentia praeditus, est etiam deus. 99. eandem vim habet etiam hoc
 modo concepta oratio: num si videris effigiem pulchre et affabre factam,
 dubitaveris an mens hoc effecerit artifex, an te tenueris quominus tale quid
 suspiceris, adeo ut admireris operis et artis excellentiam? 100. num ergo
 externam talium videns figuram fers testimonium ei qui illa elaboravit et
 dicis esse aliquem opificem; in te autem videns mentem, quae tam variis
 modis cuiusvis antecellit imagini et picturae, cumque facta sit, casu eam exi-
 stimas esse factam, non autem ab aliquo opifice qui praestantem vim habet
 et sapientiam, qui non alibi versatur quam in mundo eum administrans, et
 quae in eo sunt gignens et augens? is autem est deus: sunt ergo dii.

[mm) ἦν τις?]

n) νοερός δὲ ὢν καὶ θεὸς καθέστηκεν] ex sententia Stoicorum, deus
 mundi opifex, divina ratio et νοῦς mundum permeans adeoque mundi
 anima. ne quis hoc loco de errore Spinozae mundum θεοποιούντος cogitet.
 Cicero 2 de natura deor. cap. 17 placet Stoicis esse deos, quia necesse sit
 praestantem esse aliquam naturam, qua nihil sit melius. mundo autem certe
 nihil est melius, nec dubium, quin quod animans sit habeatque sensum et
 rationem et mentem, id sit melius quam id quod his careat. ita efficitur,
 animantem, sensus, mentis, rationis mundum esse competentem, quā ratione
 deum esse mundum concluditur.

o) τὸν ἔξωθεν θεωρῶν τύπον] ita legendum e ms Ciz. pro τῶν ἔξωθεν.

p) γενητὸν ὄντα] ita recte editi, licet ms Ciz. habeat νοητὸν, quod
 etiam interpretes Hermetus erat secutus, quem codice usum saepius obser-
 vavi, Cizensi in plerisque simili et iisdem plerumque lacunis ut paullo
 ante sect. 95. iisdem vitiis lectionum laborante, est autem vis argumenti
 in vocabulo γενητὸν, quod nempe negari non possit mentem factam esse;
 neque enim semper exstitit et ratione uti potuit: non igitur potuit oriri
 temere ac sine causa, sed de sapiente inprimis opifice clarissime testatur.

q) ἄλλοθι πῃ] in ms Ciz. correctum ἄλλοθι ποί. sed utrumque dicitur.

P 575 r) Ζήνων δὲ ὁ Κιττιεὺς] hic inter alia scripta etiam ἀπομνημονεύματα
 teste Laërtio 7 4 composuit, titulum a Xenophonte mutuatus, in quo
 fortasse etiam hoc, quod refert praesenti loco Sextus, exstabat. argu-
 mentum Xenophontis sive Socratis, a quo ansam petiisse Zenonem no-

ἀπὸ Ξενοφώντος τὴν ἀφορμὴν λαβὼν οὕτως συνερωτᾷ· τὸ
 προῖμενον σπέρμα λογικοῦ^{s)} καὶ αὐτὸ λογικόν ἐστιν, ὁ δὲ κόσμος
 προῖεται σπέρμα λογικοῦ, λογικὸν ἄρα ἐστὶν ὁ κόσμος. ὃ συν-
 εισάγεται καὶ ἡ τούτου ὑπαρξίς. καὶ ἐστὶν ἡ τῆς συνερωτήσεως 102
 πιθανότης προῦπτος· πάσης γὰρ φύσεως καὶ ψυχῆς ἡ καταρχὴ
 τῆς κινήσεως γίνεσθαι δοκεῖ ἀπὸ ἡγεμονικοῦ, καὶ πᾶσαι αἱ ἐπὶ
 τὰ μέρη τοῦ ὅλου ἐξαποστελλόμεναι δυνάμεις ὥς ἀπὸ τινος πη-
 γῆς τοῦ ἡγεμονικοῦ ἐξαποστελλονται· ὥστε πᾶσαν δύναιμι τὴν
 περὶ τὸ μέρος οὖσαν καὶ περὶ τὸ ὅλον εἶναι διὰ τὸ ἀπὸ τοῦ ἐν
 αὐτῷ ἡγεμονικοῦ διαδίδεσθαι. ὅθεν οἶόν ἐστι τὸ μέρος τῇ δυνά-
 μει, τοιοῦτον πολὺ πρότερόν ἐστι τὸ ὅλον. καὶ διὰ τοῦτο εἰ 103
 προῖεται λογικοῦ ζῶου σπέρμα ὁ κόσμος, οὐκ ὥς τὸν ἄνθρωπον
 κατὰ ἀποβρασμόν^{t)}, ἀλλὰ καθὼ περιέχει σπέρματα λογικῶν
 ζῶων, περιέχει τὸ πᾶν. οὐκ ὥς ἂν εἴποιμεν τὴν ἀμπελον γι-
 γάρτων εἶναι περιεκτικὴν, τουτέστι κατὰ περιγραφὴν, ἀλλ' ὅτι
 λόγοι σπερματικοὶ λογικῶν ζῶων ἐν αὐτῷ περιέχονται. ὥστε εἶναι
 τοιοῦτο τὸ λεγόμενον· ὁ δὲ γε κόσμος περιέχει σπέρματος λόγους
 λογικῶν ζῶων· λογικὸς ἄρα ἐστὶν ὁ κόσμος. καὶ πάλιν ὁ Ζήνων 104
 φησὶν· εἰ τὸ λογικὸν τοῦ μὴ λογικοῦ κρείττον ἐστιν, οὐδὲν δέ
 γε κόσμου κρείττον ἐστὶ· λογικὸν ἄρα ὁ κόσμος. καὶ ὡσαύτως

101. Zeno autem Cittieus, a Xenophonte accepta occasione, sic interrogat:
 quod emittit semen eius quod est particeps rationis, est ipsum quoque ra-
 tionis particeps; mundus autem emittit semen eius quod est particeps ratio-
 nis: est ergo mundus rationis particeps. cum quo simul infertur eius quo-
 que existentia. 102. est autem interrogationis evidens probabilitas: cuius-
 vis enim naturae et animae principium motus videtur oriri ab ea facultate,
 quae tenet principatum in anima, et omnes quae ad totius partes emittuntur
 facultates, emittuntur ex praecipua facultate animae tamquam ab aliquo
 fonte. quo fit ut omnis vis et facultas quae est in parte, sit etiam in toto,
 propterea quod distribuatur a praecipua quae est in ipsa facultate. unde
 qualis est pars facultate, tale longe prius est totum. 103. et ideo si mun-
 dus emittit semen animalis ratione praediti, non sicut homo aestu quodam
 et fervore, sed quatenus continet semina animalium praedictorum ratione,
 continet universum; non ut dixerimus vineam continere acinos, hoc est per
 circumscriptionem, sed quia seminariae rationes animantium participum ra-
 tionis in eo continentur. quo fit ut sit tale id quod dicitur: mundus continet
 seminarias rationes animalium participum rationis; est ergo mundus parti-
 ceps rationis. 104. et rursus dixit Zeno: si quod est particeps rationis, est
 melius ac praestantius eo quod est illius expers; nihil autem mundo est

ster ait, expositum fuit paullo ante sect. 95. Zenonis locum interpreta-
 tus est Salmasius ad Simplicium p. 309.

s) σπέρμα λογικοῦ] inter semina rerum omnis generis sive λόγους σπερ-
 ματικούς, quibus refertus mundus, sunt etiam ex quibus homo genera-
 tur, animal mente ac ratione praeditum et coelesti animatum igne. haec
 sunt σπέρματα sive λόγοι σπερματικοὶ λογικοῦ. oportet igitur in mundo
 esse λόγον et auctorem illius λόγου neutiquam carere. de λόγοις σπερ-
 ματικοῖς sive seminali ratione rebus indita, per quam, ut loquitur Ori-
 genes apud Hieron. epist. ad Pammachium, futuras materias in medullae
 principis tenent, consulendus Mericus Casaubonus ad M. Antonini lib. 4
 sept. 10.

t) οὐκ ὥς τὸν ἄνθρωπον κατὰ ἀποβρασμόν] deberet esse οὐκ ὥς ὁ
 ἄνθρωπος sive subintelligendum λέγομεν, sicut mox infra: οὐκ ὥς ἂν
 εἴποιμεν, τὴν ἀμπελον. sensus enim est mundum non ita eieclare semen
 atque expurare ut homo facit aestu quodam venereo.

ἐπὶ τοῦ νοεροῦ καὶ ἔμψυχας μετέχοντος· τὸ γὰρ νοερὸν τοῦ νοεροῦ καὶ ἔμψυχον τοῦ μὴ ἔμψυχου κρείττον ἐστίν· οὐδὲν οὐ γὰρ κόσμου κρείττον· νοερὸς ἄρα καὶ ἔμψυχός ἐστιν ὁ κόσμος^{u)}).

105 κεῖται δὲ καὶ παρὰ τῷ Πλάτῳ^{x)} τῇ δυνάμει τοιοῦτος λόγος, P 576 κατὰ λέξιν αὐτοῦ γράφοντος· 'λέγωμεν δὴ, δι' ἣν αἰτίαν γένεσιν καὶ πᾶν^{xx)} τὸδε ὁ συνιστὰς συνέστησεν. ἀγαθὸς ἦν, ἀγαθῷ δὲ οὐδὲ εἰς περὶ οὐδενὸς ἐγγίνεται φθόνος· τούτου δὴ ἐκτὸς ὧν πάντα ὅσα μάλιστα^{y)} ἐβουλήθη γίγνεσθαι παραπλήσια ἑαυτῷ. ταύτην δὲ γένεσιν καὶ κόσμον μάλιστα ἂν τις ἀρχὴν κυριωτάτην παρὰ ἀνθρώπων φρονίμων ἀποδεχόμενος δοθότατα ἀποδέχοιτο 106 ἂν. 'εἰτ' ὀλίγα διελθὼν ἐπιφέρει λέγων· διὰ δὲ τὸν λογισμὸν τόνδε νοῦν μὲν ἐν ψυχῇ, ψυχὴν δὲ ἐν τῷ σώματι συνιστὰς τὸ πᾶν συνεκταίνεται^{z)}, ὃ τι κάλλιστον ἂν εἴη^{zz)} κατὰ φύσιν,

praestantius, est ergo mundus particeps rationis. ac similiter de mente praedito argumentatur et de animato. nam quod est mente praeditum est melius ac praestantius eo quod non est praeditum, et animatum est inanimo melius ac praestantius. nihil est autem mundo melius ac praestantius: mente ergo praeditus et animatus est mundus. 105. est autem apud Platonem quoque oratio, quae eodem valet, cum scribit in haec verba 'quaeramus igitur causam, quae eum impulerit qui haec machinatus sit, ut originem rerum et molitionem novam quaereret; bonitate videlicet praestabat. bonus autem invidet nemini. itaque omnia maxime sui similia generavit. haec nimirum gignendi mundi iustissima causa, quam viris sapientissimis probatam si quis receperit, rectissime profecto fecerit'. 106. deinde cum pauca subiunxisset, 'quocirca', inquit, intelligentiam 'in animo, animum inclusit in corpore, sic ratus est opus illud effectum esse pulcherrimum optimumque. quam ob

u) νοερὸς ἄρα καὶ ἔμψυχός ἐστιν ὁ κόσμος] hoc est, mentem habet mundus et animam quae eam moderatur deum, idem quod ait Manilius 2 61

infusumque deum coelo terrisque fretoque, ingentem aequali moderantem foedere molem totumque alterno consensu vivere mundum et rationis agi motu, cum spiritus unus per cunctas habitet parteis atque irriget orbem omnia pervolitans corpusque animale figuret.

x) παρὰ τῷ Πλάτῳ] locus est in Timaeo p. 477. [p. 29 E], quem illustrat Proclus lib. 2 in Timaeum pag. 110, laudant multi veteres ut Plutarchus de fato p. 650. Hierocles in aurea carmina p. 21. Eusebius 11 21 Praeparat. etc. verbis Graecis autem adscripsi Ciceronis, qui libro de universitate Timaeum Platonis interpretatus est, Latinam versionem, nisi quod postrema a Tullio omissa addidi et pro praeitate bonitatem, et pro probo malui bonum dicere deum, quod ipso dignius mihi vocabulum videbatur et pressius respondet Graeco ἀγαθός. Chalcidius reddit optimum. dicendum igitur, cur rerum conditor fabricatorque geniturae omne hoc instituendum putaverit. optimus erat: ab optimo porro longe relegata est invidia, itaque consequenter cuncta sui similia, prout cuiusque natura capax beatitudinis esse poterat, effici voluit. quam quidem voluntatem dei originem rerum certissimam si quis ponat, recte cum putare consentiam, ita Chalcidius.

[xx) τὸ πᾶν Plato.]

P 576 γ) πάντα ὅσα μάλιστα] Platonis codices εἰς μάλιστα.

z) συνεκταίνεται] Platonis codices συνέστησεν, quod est magis Atticum. sic paullo ante συνέστησεν pro συνέστησεν. sed Chalcidii etiam interpretationem horum philosophi verborum adscribam: hac igitur reputatione, intellectu in anima, porro anima in corpore locata, totum animantis mundi ambitum cum veneranda illustratione composuit. ex quo

ἄριστον τὸ ἔργον ἀπειργασμένος. οὕτως οὖν δὴ κατὰ λόγον τὸν εἰκότα δεῖ λέγειν τόνδε τὸν κόσμον ζῶν ἔμψυχον ἔνουν τε τῇ ἀληθείᾳ διὰ τὸ τῇ θεῷ γενέσθαι^{a)} προνοίᾳ. δυνάμει δὲ τὸν αὐτὸν τὸν τῷ Ζήνωνι^{b)} λόγον ἐξέθετο· καὶ γὰρ οὗτος τὸ πᾶν κάλλιστον εἶναι φησι, κατὰ φύσιν ἀπειργασμένον ἔργον καὶ κατὰ τὸν εἰκότα λόγον, ζῶν ἔμψυχον νοερὸν τε καὶ λογικόν. ἀλλ' ὃ γὰρ Ἀλεξί- 108 νος^{c)} τῷ Ζήνωνι παρέβαλε τρόπον τῷδε· τὸ ποιητικὸν τοῦ μὴ ποιητικοῦ καὶ τὸ γραμματικὸν τοῦ μὴ γραμματικοῦ κρείττον ἐστίν, καὶ τὸ κατὰ τὰς ἄλλας τέχνας θεωρούμενον κρείττον ἐστίν τοῦ μὴ τοιούτου. οὐδὲ ἐν δὲ κόσμου κρείττον ἐστίν· ποιητικὸν ἄρα καὶ γραμματικὸν ἐστίν ὁ κόσμος. πρὸς ἣν ἀπαντῶντες παραβο- 109 λήν οἱ Στωικοὶ φασιν, ὅτι Ζήνων τὸ καθάπαξ κρείττον εἰληφε, τούτεστι τὸ λογικὸν τοῦ μὴ λογικοῦ καὶ τὸ νοερὸν τοῦ μὴ νοε- 110 ροῦ καὶ τὸ ἔμψυχον τοῦ μὴ ἔμψυχου. ὃ δὲ Ἀλεξίνος οὐκέτι. οὐ γὰρ ἐν τῷ καθάπαξ τὸ ποιητικὸν τοῦ μὴ ποιητικοῦ καὶ τὸ γραμ- ματικὸν τοῦ μὴ γραμματικοῦ κρείττον. ὥστε μεγάλην ἐν τοῖς λόγοις θεωρεῖσθαι διαφορὰν. ἰδοὺ γὰρ Ἀρχίλοχος ποιητικὸς ὧν

causam non est cunctandum profiteri, si modo investigari aliquid coniectura potest, hunc mundum animal esse idque intelligens, quia est divina providentia constitutus'. 107. vi autem ac potestate eandem Plato quam Zeno protulit rationem: nam et ille concludit universum esse pulcherrima natura praeditum et probabili ac verisimili ratione esse animal animatum et intelligentia ac ratione instructum. 108. sed Alexinus quidem huiusmodi obiectabat argumentum: poeticon est melius ac praestantius non poetico et grammaticum non grammatico, et quae secundum alias artes elaborata sunt praestant iis quae non sunt huiusmodi. nihil autem mundo est melius ac praestantius; poeticon ergo aliquid et grammaticum est mundus. 109. cui argumento a similitudine petito occurrentes respondent Stoici, quod Zeno accepit id quod est simpliciter melius ac praestantius, nempe rationis particeps eo quod est expers rationis, et intelligentia praeditum eo quod non est praeditum, et animatum inanimo. 110. non ita autem Alexinus. non enim est poeticon simpliciter melius ac praestantius non poetico, et grammaticum non grammatico. quo fit ut in argumentis his magna cernatur differentia.

apparet, sensilem mundum animal intelligens esse divinae providentiae sanctione.

[xx) ὅπως ὃ τι κάλλιστον εἴη κατὰ φύσιν ἄριστόν τε ἔργον ἀπειργασμένος legitur apud Platonem.]

a) διὰ τὸ τῇ θεῷ γενέσθαι] ita recte apud Platonem γενέσθαι, factum sive constitutum esse pro eo quod in editis Sexti est γίγνεσθαι, i. e. fieri sive constitui. pro διὰ τὸ τῇ θεῷ προνοίᾳ, i. e. propterea quod dei providentia factus sit, apud Platonem διὰ τὴν τοῦ θεοῦ πρόνοιαν i. e. propter dei providentiam.

b) τὸν αὐτὸν τῷ Ζήνωνι] de quo paullo ante sect. 101 sq.

c) ὃ γὰρ Ἀλεξίνος] hic est Alexinus Eleus Eubulidis dialectici auditor, quem scripsisse adversus Zenonem et Zenoni maxime infestum fuisse testatur Laërtius 2 109. 110. ex nostro Sexto autem apparet falli Aldobrandipum, quando ad laudatum Laërtii locum annotat Zenonem Eleatem non Cittiæum intelligi. hic Alexinus, quod φιλονεικίατος et ἐριστικός esset, per ludibrium dictus etiam ἑλεξίνος, vixit iisdem quibus Zeno Cittiæus temporibus Antigoni Gonatae (Macedoniae regis ab Olymp. 125 ad 135). Zenonem vero Eleatem non oppugnavit, sed miratus est ac coluit popularem suum et sectae cui ipse nomen dedisset principem. cavillatio porro Alexini, quam Zenonis argumento opposuit, eiusdem plane generis cum illa quam Xenophonti obiectam Sextus offert refellitque supra sect. 96.

οὐκ ἔστι Σωκράτους τοῦ μὴ ποιητικοῦ κρείττων καὶ Ἀρίσταρχος γραμματικὸς ὧν οὐκ ἔστι Πλάτωνος τοῦ μὴ γραμματικοῦ κρείτ-
 111 των. πρὸς τοῦτοις καὶ ἀπὸ τῆς τοῦ κοσμοῦ κινήσεως^{d)} ἐπιχει-
 P 577 ροῦσι κατασκευάζειν τὴν τῶν θεῶν ὑπαρξίν οἱ τε ἀπὸ τῆς στοᾶς
 καὶ οἱ τοῦτοις συμπλέοντες. ὅτι γὰρ κινεῖται ὁ κόσμος, πᾶς ἂν
 τις ὁμολογήσειεν ὑπὸ πολλῶν εἰς τοῦτο ἐνγόμενος. ἦτοι οὖν
 112 ὑπὸ φύσει κινεῖται ἢ ὑπὸ προαιρέσεως ἢ ὑπὸ δίνης καὶ κατ'
 ἀνάγκην. ἀλλ' ὑπὸ μὲν δίνης καὶ κατ' ἀνάγκην, οὐκ εὐλογον.
 ἦτοι γὰρ ἄτακτός ἐστιν ἢ διατεταγμένη ἢ δίνη. καὶ εἰ μὲν
 ἄτακτος, οὐκ ἂν δυνήθει τεταγμένως περὶ κινεῖν. εἰ δὲ μετὰ τά-
 ξεώς τε κινεῖται καὶ συμφωνίας, θεία τις ἔσται καὶ δαιμόνιος.
 113 οὐ γὰρ ἂν ποτε τεταγμένως καὶ σωτηρίως τὸ ὅλον ἐκίνοι μὴ
 νοερά καὶ θεία καθεστῶσα. τοιαύτη δὲ οὕσα οὐκέτι ἂν εἴη δίνη.
 ἄτακτον γὰρ ἐστὶν αὕτη καὶ ὀλιγοχρόνιον. ὥστε κατ' ἀνάγκην
 μὲν καὶ ὑπὸ δίνης, ὡς ἔλεγον οἱ περὶ τὸν Δημόκριτον^{e)}, οὐκ ἂν

ecce enim Archilochus cum sit poeta, non est melior ac praestantior Socrate non poeta, et Aristarchus cum sit grammaticus, non est melior ac praestantior Platone non grammatico. 111. praeterea a mundi quoque motu conantur probare quod sint dii, et Stoici et qui cum iis consentiunt, quod enim moveatur mundus, confitebitur quilibet multis testimoniis ad hoc inductus. aut ergo movetur a natura aut suo arbitratu aut vertigine ac necessitate. 112. sed a vertigine quidem moveri et necessitate non est consentaneum: aut enim est inordinata vertigo aut ordinata. et si quidem inordinata sit, non poterit quicquam movere ordinate; si quid autem movetur cum ordine et consensu, erit divina inductaque divinitus: 113. numquam enim universum hoc moveret ordinate et salutariter, si non esset mente praedita et divina. si sit autem eiusmodi, non erit amplius vertigo: ea enim res est sine ordine et brevis temporis. quamobrem a necessitate et vertigine moveri

d) ἀπὸ τῆς τοῦ κόσμου κινήσεως] validissimum hoc argumentum ad deum primum motorem demonstrandum, quod a motu corporum coelestium pariter et aliorum petitur, quae tam ordinate tam constanter tam diversimode ac multipliciter ad pulcherrimos salutare et maximos fines et effectus edendos moveri non possent, si vel temere vel per ὑλικὴν ἀνάγκην moverentur et non essent instar artificiosissimi horologii ad illos motus finesque a deo omnis materiae regendae compote et sapiente opifice ac primo motore aptata. hinc etiam Plato in Epinomide p. 703 concludit τὴν ἐπὶ τὰγαθὸν πορὰν καὶ κίνησιν τῆς ἀρίστης ψυχῆς εἶναι. et ante Platonem Anaxagoras κινήσεως ἀρχὴν facit deum τὸν νοῦν ἀπαθῆ καὶ ἀμύγη, quod probat Aristoteles 8 Physicor. c. 5 sq. et 14 Metaphys. cap. 7. confer supra sect. 76. etiam recentiori aetate acutissima ingenia ut Cartesii Gassendi et nuper Newtoni nihil potuerunt comminisci quo vel sibi ipsis vel aliis non plane plumbeis rationes mechanicas motus, qui observatur in corporibus coelestibus, ne de aliis iam dicam, sine auctore illius deo vel redderent vel redditas approbarent.

e) οἱ περὶ τὸν Δημόκριτον] Democriti placitum apud Laërtium 9 45 πάντα κατ' ἀνάγκην γίνεσθαι, τῆς δίνης αἰτίας οὐσης τῆς γενέσεως πάντων, ἣν ἀνάγκην λέγει. quicquid aut sit aut fiat, naturalibus fieri aut factum esse ponderibus et motibus, ut est apud Ciceronem in Lucullo c. 38. tamen Augustino teste epist. 118 c. 28. (edit. vet. epistola 56) idem sensit inesse concursioni atomorum vim quandam animalem et spiritabilem. quod licet temere ac sine probatione affirmatum ab Democrito sit, tamen non sufficit ad explicandas motuum qui in universo fiunt rationes, illi enim fiunt non ad singularum atomorum vel pondus vel arbitrium, sed ut Sexti verbis utar τεταγμένως καὶ σωτηρίως, ad decus et utilitatem communem universi, quae ab singulis atomis nec intelligi nec intendi potuit.

κινεῖτο ὁ κόσμος. καὶ μὴν οὐδὲ φύσει ἀφαντάστῳ, παρ' ὅσον 114
 ἢ νοερά φύσις ἀμείνων ἐστὶ ταύτης. ὁρῶνται δὲ τοιαῦται φύσεις
 ἐν κόσμῳ περιεχόμεναι. ἀνάγκη ἄρα καὶ αὐτὸν νοεράν ἔχειν φύ-
 σιν, ὅφ' ἧς τεταγμένως κινεῖται, ἥτις εὐθέως ἐστὶ θεός. τὰ γε 115
 μὴν αὐτομάτως κινούμενα τῶν κατασκευασμάτων θαυμαστότερα
 ἐστὶ τῶν μὴ τοιούτων. τὴν γοῦν Ἀρχιμήδειον σφαῖραν^{f)} σφόδρα

non potest mundus, ut dicebat Democritus. 114. sed neque a natura, quae destituta sit imaginandi vi, quandoquidem intelligens menteque praedita est ea melior. cernuntur autem huiusmodi naturae contineri in mundo. necesse est ergo ipsum quoque naturam habere mente praeditam et intelligentem, a qua movetur ordinate, quae certe est deus. 115. ea quidem certe quae sua sponte moventur opera, sunt magis admirabilia quam ea quae non sunt huiusmodi: Archimedis quidem certe sphaeram contemplantes valde obstu-

f) τὴν Ἀρχιμήδειον σφαῖραν] simile Posidonii opus memorat Cicero 2 de nat. deor. c. 34 quodsi in Scythiam aut in Britanniam sphaeram aliquis tulerit hanc, quam nuper familiaris noster effecit Posidonius, cuius singulae conversiones idem efficiunt in sole et in luna et in quinque stellis errantibus, quod efficitur in coelo singulis diebus et noctibus; quis in illa barbarie dubitet, quin ea sphaera sit perfecta ratione? talis est Cassiodoro lib. 1 variar. epistola 45 parva machina gravis mundo, coelum gestabile, compendium rerum, speculum naturae, ad speciem aetheris incredibili mobilitate volutatum. talis coenatio illa rotunda Neronis, de qua Suetonius c. 31 quae perpetuo diebus ac noctibus vice mundi circumagabatur. at de sphaera Archimedis singillatim meminere tum idem Cicero lib. 2 de nat. deor. c. 35 hi autem dubitant de mundo, ex quo oriuntur et fiunt omnia, casu ipse sit effectus (ut Epicuro visum) aut necessitate aliqua (ut sensit Democritus) an ratione ac mente divina. et Archimedem arbitrantur plus valuisse in imitandis sphaerae conversionibus, quam naturam in efficiendis, praesertim cum multis partibus sint illa perfecta quam haec simulacra sollertius. et 1 Tusc. c. 25 nam cum Archimedes lunae solis quinque errantium motus in sphaeram illigavit, effecit idem quod ille qui in Timaeo mundum aedificavit Platonis deus, ut tarditate et celeritate dissimillimos motus una regeret conversio. quod si in hoc mundo sine deo non potest, ne in sphaera quidem eosdem motus Archimedes sine divino ingenio potuisset imitari. Ovidius 6 Fast. 277

arte Syracusia suspensus in aëre clauso
 stat polus, immensi parva figura globi.

aër clausus est vitrum quo automaton suum Archimedes concluderat, unde Claudiani epigramma in Archimedis sphaeram:

Iuppiter in parvo cum cerneret aethera vitro,
 risit et ad superos talia dicta dedit:
 hucine mortalis progressa potentia curae,
 iam meus in fragili luditur orbe labor.
 iura poli rerumque fidem legesque deorum
 ecce Syracusius transtulit arte senex.
 inclusus variis famulatur spiritus astris
 et vivum certis motibus urget opus.
 percurrit proprium mentitus signifer annum
 et simulata novo Cynthia mense redit.
 iamque suum volvens audax industria mundum
 gaudet et humana sidera mente regit.
 quid falso insontem tonitru Salmoena miror?
 aemula naturae parva reperta manus.

vitream etiam pellucidamque innuit Martianus Capella lib. 6 p. 191
 ipsa etiam laeva sphaera fulgebat honora
 assimilis mundo sideribusque fuit.
 nam globus et circi zonaeque ac fulgida signa

οὐκ ἔστι Σωκράτους τοῦ μὴ ποιητικοῦ κρείττων καὶ Ἀρίσταρχος
 γραμματικὸς ὧν οὐκ ἔστι Πλάτωνος τοῦ μὴ γραμματικοῦ κρεί-
 111 των. πρὸς τούτοις καὶ ἀπὸ τῆς τοῦ κόσμου κινήσεως^{d)} ἐπιχει-
 P 577 ροῦσι κατασκευάζειν τὴν τῶν θεῶν ὑπαρξιν οἱ τε ἀπὸ τῆς στοῦς
 καὶ οἱ τούτοις συμπλέοντες. ὅτι γὰρ κινεῖται ὁ κόσμος, πῶς ἂν
 τις ὁμολογήσειεν ὑπὸ πολλῶν εἰς τοῦτο ἐκγόμενος. ἦτοι οὖν
 112 ὑπὸ φύσεως κινεῖται ἢ ὑπὸ προαιρέσεως ἢ ὑπὸ δίνης καὶ κατ'
 ἀνάγκην· ἀλλ' ὑπὸ μὲν δίνης καὶ κατ' ἀνάγκην, οὐκ εὐλογον·
 ἦτοι γὰρ ἄτακτός ἐστιν ἢ διατεταγμένη ἢ δίνη· καὶ εἰ μὲν
 ἄτακτος, οὐκ ἂν δυνήθει τεταγμένως τι κινεῖν· εἰ δὲ μετὰ τά-
 ξεως τε κινεῖται καὶ συμφωνίας, θεία τις ἔσται καὶ δαιμόνιος·
 113 οὐ γὰρ ἂν ποτε τεταγμένως καὶ σωτηρίως τὸ ὅλον ἐκίνηι μὴ
 νοερά καὶ θεία καθεστῶσα. τοιαύτη δὲ οὕσα οὐκέτι ἂν εἴη δίνη·
 ἄτακτον γὰρ ἐστὶν αὕτη καὶ ὀλιγοχρόνιον. ὥστε κατ' ἀνάγκην
 μὲν καὶ ὑπὸ δίνης, ὡς ἔλεγον οἱ περὶ τὸν Δημόκριτον^{e)}, οὐκ ἂν

ecce enim Archilochus cum sit poeta, non est melior ac praestantior Socrate
 non poeta, et Aristarchus cum sit grammaticus, non est melior ac prae-
 stantior Platone non grammatico. 111. praeterea a mundi quoque motu conan-
 tar probare quod sint dii, et Stoici et qui cum iis consentiunt. quod enim
 moveatur mundus, constabitur quilibet multis testimoniis ad hoc inductus.
 aut ergo movetur a natura aut sue arbitratu aut vertigine ac necessitate.
 112. sed a vertigine quidem moveri et necessitate non est consentaneum:
 aut enim est inordinata vertigo aut ordinata. et si quidem inordinata sit,
 non poterit quicquam movere ordinate; si quid autem movetur cum ordine
 et consensu, erit divina inductaque divinitus: 113. numquam enim univer-
 sum hoc moveret ordinate et salutariter, si non esset mente praedita et
 divina. si sit autem eiusmodi, non erit amplius vertigo: ea enim res est
 sine ordine et brevis temporis. quamobrem a necessitate et vertigine moveri

d) ἀπὸ τῆς τοῦ κόσμου κινήσεως] validissimum hoc argumentum ad
 deum primum motorem demonstrandum, quod a motu corporum coele-
 stium pariter et aliorum petitur, quae tam ordinate tam constanter tam
 diversimode ac multipliciter ad pulcherrimos salutare et maximos fines
 et effectus edendos moveri non possent, si vel temere vel per ὑλικὴν
 P 577 ἀνάγκην moverentur et non essent instar artificiosissimi horologii ad illos
 motus finesque a deo omnis materiae regendae compote et sapiente opi-
 fice ac primo motore aptata. hinc etiam Plato in Epinomide p. 703 con-
 cludit τὴν ἐπὶ τὰγαθὸν φορὰν καὶ κίνησιν τῆς ἀρίστης ψυχῆς εἶναι. et
 ante Platonem Anaxagoras κινήσεως ἀρχὴν facit deum τὸν νοῦν ἀπαθῆ
 καὶ ἀμικτῆ, quod probat Aristoteles 8 Physicor. c. 5 sq. et 14 Metaphys.
 cap. 7. confer supra sect. 76. etiam recentiori aetate acutissima ingenia
 ut Cartesii Gassendi et nuper Newtoni nihil potuerunt comminisci quo
 vel sibi ipsis vel aliis non plane plumbeis rationes mechanicas motus,
 qui observatur in corporibus coelestibus, ne de aliis iam dicam, sine
 auctore illius deo vel redderent vel redditus approbarent.

e) οἱ περὶ τὸν Δημόκριτον] Democriti placitum apud Laërtium 9 45
 πάντα κατ' ἀνάγκην γίνεσθαι, τῆς δίνης αἰτίας οὐσης τῆς γενέσεως πάν-
 των, ἣν ἀνάγκην λέγει. quicquid aut sit aut fiat, naturalibus fieri aut
 factum esse ponderibus et motibus, ut est apud Ciceronem in Lucullo
 c. 38. tamen Augustino teste epist. 118 c. 28. (edit. vet. epistola 56)
 idem sensit inesse concursioni atomorum vim quandam animalem et spi-
 rabilem. quod licet temere ac sine probatione affirmatum ab Democrito
 sit, tamen non sufficit ad explicandas motuum qui in universo sunt ra-
 tiones, illi enim fiunt non ad singularum atomorum vel pondus vel ar-
 bitrium, sed ut Sexti verbis utar τεταγμένως καὶ σωτηρίως, ad decus
 et utilitatem communem universi, quae ab singulis atomis nec intelligi
 nec intendi potuit.

κινεῖτο ὁ κόσμος. καὶ μὴν οὐδὲ φύσει ἀφαντάσιω, παρ' ὅσον¹¹⁴
 ἢ νοερά φύσις ἀμείνων ἐστὶ ταύτης. ὁρῶνται δὲ τοιαῦται φύσεις
 ἐν κόσμῳ περιεχόμεναι· ἀνάγκη ἄρα καὶ αὐτὸν νοεράν ἔχειν φύ-
 σιν, ὅφ' ἧς τεταγμένως κινεῖται, ἥτις εὐθέως ἐστὶ θεός. τὰ γε¹¹⁵
 μὴν αὐτομάτως κινούμενα τῶν κατασκευασμάτων θαυμαστότερα
 ἐστὶ τῶν μὴ τοιούτων· τὴν γοῦν Ἀρχιμήδειον σφαῖραν^{f)} σφόδρα

non potest mundus, ut dicebat Democritus. 114. sed neque a natura, quae
 destituta sit imaginandi vi, quandoquidem intelligens menteque praedita est
 ea melior. cernuntur autem huiusmodi naturae contineri in mundo. necesse
 est ergo ipsum quoque naturam habere mente praeditam et intelligentem,
 a qua movetur ordinate, quae certe est deus. 115. ea quidem certe quae
 sua sponte moventur opera, sunt magis admirabilia quam ea quae non sunt
 huiusmodi: Archimedis quidem certe sphaeram contemplantes valde obstu-

f) τὴν Ἀρχιμήδειον σφαῖραν] simile Posidonii opus memorat Cicero 2
 de nat. deor. c. 34 quodsi in Scythiam aut in Britanniam sphaeram ali-
 quis tulerit hanc, quam nuper familiaris noster effecit Posidonius, cuius
 singulae conversiones idem efficiunt in sole et in luna et in quinque stel-
 lis errantibus, quod efficitur in coelo singulis diebus et noctibus; quis in
 illa barbarie dubitet, quin ea sphaera sit perfecta ratione? talis est Cas-
 siodoro lib. 1 variar. epistola 45 parva machina gravis mundo, coelum
 gestabile, compendium rerum, speculum naturae, ad speciem aetheris in-
 credibili mobilitate volutatum. talis coenatio illa rotunda Neronis, de qua
 Suetonius c. 31 quae perpetuo diebus ac noctibus vice mundi circumage-
 batur. at de sphaera Archimedis singillatim meminere tum idem Cicero
 lib. 2 de nat. deor. c. 35 hi autem dubitant de mundo, ex quo oriuntur
 et fiunt omnia, casusne ipse sit effectus (ut Epicuro visum) aut necessitate
 aliqua (ut sensit Democritus) an ratione ac mente divina. et Archimedes
 arbitrantur plus valuisse in imitandis sphaerae conversionibus, quam na-
 turam in efficiendis, praesertim cum multis partibus sint illa perfecta
 quam haec simulacra sollertius. et 1 Tuscul. c. 25 nam cum Archimedes
 lunae solis quinque errantium motus in sphaeram illigavit, effecit idem
 quod ille qui in Timaeo mundum aedificavit Platonis deus, ut tarditate
 et celeritate dissimillimos motus una regeret conversio. quod si in hoc
 mundo sine deo non potest, ne in sphaera quidem eosdem motus Archi-
 medes sine divino ingenio potuisset imitari. Ovidius 6 Fast. 277

arte Syracusia suspensus in aëre clauso
 stat polus, immensi parva figura globi.

aër clausus est vitrum quo automaton suum Archimedes concluderat,
 unde Claudiani epigramma in Archimedis sphaeram:

Iuppiter in parvo cum cerneret aethera vitro,
 risit et ad superos talia dicta dedit:
 hucine mortalis progressa potentia curae,
 iam meus in fragili luditur orbe labor.
 iura poli rerumque fidem legesque deorum
 ecce Syracusius transtulit arte senex.
 inclusus variis famulatur spiritus astris
 et vivum certis motibus urget opus.
 percurrit proprium mentitus signifer annum
 et simulata novo Cynthia mense redit.
 iamque suum volvens audax industria mundum
 gaudet et humana sidera mente regit.
 quid falso insonant tonitru Salmoëa miror?
 aemula naturae parva reperta manus.

vitream etiam pellucidamque innuit Martianus Capella lib. 6 p. 191
 ipsa etiam laeva sphaera fulgebat honora
 assimilis mundo sideribusque fuit.
 nam globus et circi zonaeque ac fulgida signa

P 578 θεωροῦντες εκπληττόμεθα, ἐν ᾗ ἡλιός τε καὶ σελήνη κινεῖται καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ἀστέρων, οὐ μὰ Δία ἐπὶ τοῖς ξύλοις οὐδ' ἐπὶ τῇ κινήσει τούτων τεθηπότες, ἀλλ' ἐπὶ τῷ τεχνίτῃ καὶ ταῖς κινούσαις αἰτίαις. ὅθεν ὅσω θαυμασιώτερα ἐστὶ τὰ αἰσθανόμενα τῶν αἰσθητῶν, τοσούτω θαυμασιώτερά εἰσιν αἱ ταῦτα κινεῖσαι αἰτίαι. 116. ἐπεὶ γὰρ ὁ ἵππος θαυμασιώτερος τοῦ φυτοῦ, καὶ ἡ κινητικὴ τοῦ ἵππου αἰτία θαυμασιώτερα τῆς τοῦ φυτοῦ αἰτίας, καὶ ἐπεὶ ὁ ἐλέφας θαυμασιώτερος ἵππου, καὶ ἡ κινητικὴ τοῦ ἐλεφάντος αἰτία τηλικούτων γε ὄγκων διαβαστάζουσα θαυμασιώτερα τῆς τοῦ ἵπ- 117. που, τούτων δέ γε πασῶν κατὰ τὸν ἀνώτατον λόγον⁹⁾ καὶ ἡ τοῦ ἡλίου καὶ σελήνης καὶ ἀστέρων, καὶ πρὸ τούτων ἡ τοῦ

pescimus, in qua movetur sol et luna et reliqua astra, non tamen ligna admiramur nec eorum motum, sed artificem et causas quae movent. unde quanto quae sentiunt sunt magis admirabilia iis quae non sentiunt, tanto sunt etiam magis admirabiliores causae quae ea movent. 116. quoniam enim equus est arbore ac planta magis admirabilis, et causa quae movet equum est magis admirabilis quam causa plantae, et quoniam elephans est equo magis admirabilis, causa quoque quae movet elephantum, tantam molem portans, est equi causa admirabilior. 117. his autem omnibus, summa ratione, solis quoque et lunae et stellarum et prae his mundi natura, quae

nexa recurrebant, arte locata pari.
tellus quae rapidum consistens suscipit orbem,
puncti instar medio haeserat una loco.

P 578

- hanc tener et vitreis circum volitantibus auris
aër complectens imbrificabat aquis:
quae tamen immenso quo cingitur illa profundo
interrivata marmore tellus erat.
texerat exterior qui fulget circulus orbis
aetheris astrifico lumina multa peplo. etc.
hanc mundo assimilem stupuit Trinacria tellus
Archimedeu astrificante manu.

at Lactantius lib. 2 cap. 5 qn Archimedes Siculus concavo aere similitudinem mundi figuramque potuit machinari, in quo ita solem et lunam composuit, ut inaequales motus et coelestibus similes conversionibus singulis quasi diebus efficerent, et non modo accessus solis et recessus, vel incrementa diminutionesque lunae, verum etiam stellarum vel inerrantium vel vagarum dispares cursus orbis ille dum vertitur, exhiberet? Sextus noster ξύλων meminit et ex ligno fabricatam admirandam illam machinam docet, cum quo non pugnat, quod vitro, ut testantur Claudianus et alii, inclusa fuerit. Lactantii autem concavum aes quomodo cum his conciliari possit, non plane perspicio. mentio sphaerae huius etiam apud Iulium Firmicum lib. 5 Mathes. p. 77 b. Saturnus in nono ab horoscopo constitutus loco sagittarii habeat signum; haec genitura divinum facit artis mechanicae repertorem. hic ille est noster, cuius ingenio fabricata sphaera lapsum coeli et omnium siderum cursus exemplo divinae imitationis ostendit. hic est Syracusanus Archimedes etc. etiam Plutarchus in Marcello p. 309 Archimedis refert σιρόθηρα καὶ σφαῖρας καὶ γωνίας αἰς ἐναρμόττει τὸ τοῦ ἡλίου μέγεθος πρὸς τὴν ὕψιν. de aliis aliorum similibus machinis et automatis dixi lib. 4 bibliothecae Graecae c. 14, quemadmodum de caeteris Archimedis inventis lib. 3 c. 22.

g) κατὰ τὸν ἀνώτατον λόγον] fortasse legendum ἀνωτάτω ut supra sect. 89 τὴν ἀνωτάτω εὐήθειαν. vide si placet quae notavi ad indicem capitum libri 1 Pyrrhonianarum. superius pro τῶν αἰσθητῶν interpretes legunt τῶν ἀναισθητῶν.

κόσμου φύσις, ἥτις καὶ τούτων ἐστὶν αἰτία. ἡ μὲν γὰρ τοῦ μέρους αἰτία οὐ διατείνει ἐπὶ τὸ ὅλον, οὐδ' ἔστι τούτου αἰτία. ἡ δὲ τοῦ ὁλοῦ διατέτακεν εἰς τὰ μέρη. διὸ καὶ θαυμασιώτερα ἐστὶ τῆς τοῦ μέρους αἰτίας. ὥστε ἐπεὶ ἡ τοῦ κόσμου φύσις ἐστὶν αἰτία τῆς τοῦ ὁλοῦ κόσμου διακοσμήσεως, εἴη ἂν αἰτία καὶ τῶν μερῶν. εἰ δὲ τοῦτο, κρατίστη ἐστίν. εἰ δὲ κρατίστη ἐστί, λογικὴ τέ ἐστι καὶ νοερά. προσέτι δὲ ἀίδιος ἂν εἴη. ἡ δὲ τοιαύτη φύσις ἡ αὐτὴ ἐστὶ θεῶν. ἔστι τοίνυν τι θεός. καὶ μὴν ἐν παντὶ πολυ- 119. μερεῖ σώματι^{h)} καὶ κατὰ φύσιν διοικουμένῳⁱ⁾ ἐστὶ τι τὸ κυριεῦον. καθ' ὃ καὶ ἐφ' ἡμῶν μὲν ἡ ἐν καρδίᾳ τοῦτο τυγχάνειν ἀξιούται ἢ ἐν ἐγκεφάλῳ^{k)} ἢ ἐν ἄλλῳ τινὶ μέρει τοῦ σώματος. ἐπὶ δὲ τῶν φυτῶν οὐ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἀλλ' ἐφ' ὧν μὲν κατὰ τὰς ῥίζας, ἐφ' ὧν δὲ κατὰ τὴν κόμην, ἐφ' ὧν δὲ κατὰ τὸ ἐγκάρδιον^{l)}. ὥστε ἐπεὶ καὶ ὁ κόσμος ὑπὸ φύσεως διοικεῖται πολυμε- 120. ρῆς καθεστώς, εἴη ἂν τι ἐν αὐτῷ τὸ κυριεῦον καὶ τὸ προκαταρ- P 579

etiam eorum causa est, admirabilior habetur. nam partis quidem causa non extenditur ad totum, nec est eius causa; causa autem totius extenditur ad partes. quamobrem est magis admirabilis quam causa partis. 118. quare cum mundi natura sit causa totius mundi ornatus et dispositionis, erit etiam causa partium. quod si ita est, ea est optima ac praestantissima. si est autem optima ac praestantissima, est ratione et mente praedita. praeterea est etiam aeterna. ea autem natura est eadem quae deus; est ergo deus. 119. ad haec accedit, quod in omni corpore, quod multivarias habet partes et regitur secundum naturam, est aliquid quod dominatur, qua ratione in nobis quidem in corde id esse censetur aut in cerebro aut in aliqua alia parte. in arboribus autem et plantis non eodem modo, sed apud nonnullas quidem in radicibus, in aliis autem in coma, apud alias in ligni corde seu medulla. 120. quamobrem cum mundus regatur a natura constetque ex multivariis partibus, est aliquid in eo quod dominatur et quod incipit motum. fieri autem

h) πολυμερεῖ σώματι] hoc est quod corpus organicum vulgo appellamus, quale est plantae vel animalis. nam aqua v. g. et lapis non sunt ita πολυμερῆ, sive non constant partibus tam variae ac diversae naturae, uti plantae radice cortice foliis, animalia ossibus carne sanguine multisque aliis. hinc vocabulum πολυμερεῖ hoc loco nolui cum Herxeto reddere quod multas partes habet, nam aquae quoque et lapidis multae possunt partes cogitari, suntque etiam, quando dividuntur, sed potius quod habet partes varias diversaeque naturae, quales in plantis atque animalibus sentimus. οὐχ ὁμοιομερές apud Theophrastum lib. 1 hist. plantar. cap. 2.

i) κατὰ φύσιν διοικουμένῳ] repetenda memoria est quae supra sect. 81 fuit distinctio inter res ὑπὸ ψυχῆς ἔξωθεν συνεχομένας et ὑπὸ φύσεως atque ὑπὸ ψυχῆς.

k) ἢ ἐν ἐγκεφάλῳ ἢ ἐν ἐγκάρδιῳ] de sede animae varias philosophorum sententias tangit noster lib. 1 adversus Logicos sect. 313.

l) τὸν ἐγκάρδιον] ita ms Ciz. pro τὸ ἐγκάρδιον, recte, nam subintelligitur μυελόν [retinimus τὸ ἐγκάρδιον]. Theophrastus lib. 1 hist. plantar. c. 1 μητρὰν arborum appellat. μητρὰ δὲ τὸ μεταξὺ τοῦ ξύλου τρίτον ἀπὸ τοῦ φλοιοῦ, οἷον ἐν τοῖς ὅσοις μυελός· καλοῦσι δὲ τινες τοῦτο καρδίαν, αἱ δὲ μυελόν. quod porro ait Sextus τὸ κυριεῦον sive vim vitalem plantae alias habere in radicibus, alias in foliis, alias in medulla; in radicibus eam habent pleraeque, in foliis semper vix, ficus Indica et setorum varium genus; in medulla ros marinus fruticesque varii et arbores pleraeque, quarum rami si terrae implantaveris vel alteri arbori inserueris, radices agent et coalescent germinabuntque.

- χόμενον τῶν κινήσεων. οὐδὲν δὲ δυνατόν εἶναι τοιοῦτον ἢ τὴν
 121 τῶν ὄντων φύσιν, ἥτις θεός ἐστιν· ἔστιν ἄρα θεός. ἀλλ' ἴσως
 τινὲς ἐροῦσιν, ὅτι τούτῳ τῷ λόγῳ ἡγεμονικωτάτην εἶναι συμβέ-
 βηκε καὶ κυριωτάτην ἐν τῷ κόσμῳ τὴν γῆν, καὶ ἡγεμονικώτερον
 καὶ κυριώτερον τὸν αἶρα· ἄνευ γὰρ τούτων οὐχ οἶόν τε ἔστι
 συστήναι κόσμον. ὥστε καὶ τὴν γῆν καὶ τὸν αἶρα φήσομεν εἶναι
 122 θεόν· ὅπερ ἐστὶν εὐήθες καὶ ὅμοιον τῷ λέγειν, κυριώτατον ἐν
 τῇ οἰκίᾳ καὶ ἡγεμονικωτάτον εἶναι τὸν τοῖχον· ἄνευ γὰρ τούτου
 μὴ δύνασθαι τὴν οἰκίαν συστήναι. καθάπερ γὰρ ἐνταῦθα ταῖς
 μὲν ἀληθείαις ἀδύνατόν ἐστιν ἄνευ τοίχου συστήναι τὴν οἰκίαν,
 οὐ μὴν ὑπερφέρει καὶ κρείττον ἐστὶ τοῦ οἰκοδεσπότου ὁ τοῖχος·
 οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ κόσμου ἀδύνατον μὲν χωρὶς γῆς καὶ αἶρος τὴν
 τοῦ παντὸς σύστασιν γενέσθαι, οὐ μὴν ταῦτα ὑπερφέρει τῆς
 διοικεύσεως τὸν κόσμον φύσεως, ἥτις οὐ διανήνοχε θεοῦ. ἔστιν
 ἄρα θεός. τὸ μὲν οὖν γένος τῶν τοιούτων λόγων ἐστὶ τοιοῦτον.
 123 Σκοπῶμεν δὲ ἐξῆς καὶ τὸν τρόπον τῶν ἀκολουθούντων ἀτό-
 πων τῶν ἀναιρούντων τὸ θεῖον. εἰ γὰρ μὴ εἰσι θεοί, οὐκ ἔστιν
 εὐσέβεια, μόνον τῶν αἰρετῶν^{μ)} ὑπάρχουσα. ἔστι γὰρ εὐσέβεια
 ἐπιστήμη θεῶν θεραπείας. τῶν δ' ἀνυπόρκτων οὐ δύναται τις
 εἶναι θεραπεία. ὅθεν οὐδὲ ἐπιστήμη τις περὶ ταύτην γενήσεται.
 καὶ ὥς οὐχ οἶόν τε περὶ τὴν τῶν ἱπποκενταύρων θεραπείαν ἐπι-

non potest ut sit aliquid eiusmodi, nisi rerum, quae sunt, natura, quae quidem est deus: est ergo deus. 121. sed dicent forte aliqui, quod hac ratione consequetur terram maxime principatum obtinere et dominari in mundo, et aërem magis obtinere principatum et dominari: nam absque his fieri non potest ut constet mundus. quamobrem et terram et aërem dicemus deum. 122. at enim stolidè hoc obicitur ac perinde est ac si dicas parietem maxime dominari et principatum obtinere in domo: absque eo enim fieri non posse ut consistat domus. quomodo enim hic re vera fieri non potest, ut absque pariete consistat domus, non tamen praestat et est melior domus domino paries; ita etiam in mundo fieri quidem non potest ut absque terra et aëre constet universitas, ea tamen non sunt praestantiora natura, quae mundum regit et administrat, quae non differt a deo. est ergo deus. atque tale quidem est genus rationum huiusmodi.

123. Deinceps autem consideremus etiam absurda quae sequuntur sententiam eorum, qui deos tollunt de medio. nam si non sunt dii, ne religio quidem est, qua nihil est expetibilius. est enim religio scientia cultus deorum. eorum autem quae non sunt, nullus potest esse cultus. unde eius nulla quoque erit scientia. et ut fieri non potest ut hippocentaurorum co-

μ) μόνον τῶν αἰρετῶν] Hervetus sive legendum existimavit sive legit in suo codice ἀρετῶν, vertit enim solum ex virtutibus. ac verum est, pietate sublata caeteram virtutem omnem subverti et vere nomen esse inane; at enim non videtur tunc scripturus fuisse Sextus μόνον, ut legit etiam Hervetus, sed μόνη τῶν ἀρετῶν ὑπάρχουσα. itaque praefero alteram lectionem, quae verissimam et ipsa testatissimamque rem nos docet, nimirum pietate ac cultu digno dei nihil esse homini magis expetendum, sive quod cum puriore gaudio et solidiore coniunctum voluptate sit, sive quod felicem magis hominem reddat. quid contra miserius ac magis detestandum Cyclopica impiorum vita ut sine deo viventium? non posse suaviter vivi secundum Epicurum integro libro demonstravit Plutarchus, et M. Antonini vox est lib. 2 c. 11 οὐκ ἔστι ζῆν ἐν τῷ κόσμῳ κενὸν θεῶν καὶ κενὸν προνοίας. atque lib. 6 cap. 10 τί καὶ ἐπιθυμῶ εἰκαλῶ συγκροματὶ καὶ φρυγμῶ τοιοῦτῳ ἐνδιατρεῖν;

στήμην εἶναι, ἀνυπόρκτων ὄντων, οὕτως οὐδὲ περὶ τὴν τῶν
 θεῶν θεραπείαν, εἴπερ εἰσὶν ἀνυπόρκτοι, ἔσται τις ἐπιστήμη.
 ὥστε εἰ μὴ εἰσι θεοί, ἀνυπόρκτός ἐστιν ἡ εὐσέβεια. ὑπάρχει δὲ 121
 εὐσέβεια· τοίνυν ῥητέον εἶναι θεούς. καὶ πάλιν, εἰ μὴ εἰσι θεοί,
 ἀνυπόρκτός ἐστιν ἡ ὁσιότης, δικαιοσύνη τις οὐσα πρὸς θεούς^{ν)}.
 ἔστι δὲ γε κατὰ τὰς κοινὰς ἐννοίας καὶ προλήψεις πάντων ἀν-
 θρώπων ὁσιότης, καθ' ὃ τι καὶ ὁσιόν ἐστι. καὶ θεῖον ἄρα ἔστιν.
 εἴγε μὴν μὴ εἰσι θεοί, ἀναιρεῖται σοφία, ἐπιστήμη οὐσα θεῶν 125
 τε καὶ ἀνθρώπων^{ο)} πραγμάτων. καὶ ὃν τρόπον οὐδεμία ἐστὶν P 580
 ἐπιστήμη ἀνθρωπείων τε καὶ ἱπποκενταύρων πραγμάτων διὰ
 τὸ ἀνθρώπους μὲν ὑπάρχειν, ἱπποκενταύρους δὲ μὴ ὑπάρχειν,
 οὕτως οὐδὲ ἐπιστήμη τις ἔσται θεῶν καὶ ἀνθρωπείων πραγμά-
 των, ἀνθρώπων ὑπαρχόντων, θεῶν δὲ μὴ ὑφαιστώτων. ἄτοπον
 δὲ λέγειν μὴ εἶναι σοφίαν· ἄτοπον ἄρα καὶ τὸ τοὺς θεούς ἀξιοῦν
 ἀνυπόρκτους. καὶ μὴν εἴπερ καὶ ἡ δικαιοσύνη^{ν)} κατὰ τὴν ἐπι- 126
 πλοκὴν τῶν ἀνθρώπων πρὸς τε ἀλλήλους καὶ πρὸς θεούς εἰσ-
 ῥηται, εἰ μὴ εἰσι θεοί, οὐδὲ δικαιοσύνη συστήσεται· ὅπερ ἄτο-
 πον. οἱ μὲν οὖν περὶ τὸν Πυθαγόραν καὶ τὸν Ἐμπεδοκλέα καὶ 127
 τῶν Ἰταλῶν πληθὺς φασὶ μὴ μόνον ἡμῖν πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς
 τοὺς θεούς εἶναι τινα κοινωνίαν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ ἄλογα^{ν)} τῶν
 ζώων· ἐν γὰρ ὑπάρχειν πνεῦμα^{ν)} τὸ διὰ παντὸς τοῦ κόσμου

lendorum nulla sit scientia, cum non sint hippocentauri; ita nec colendorum deorum ulla erit scientia, si non sint dii. quamobrem si non sint dii, non est religio. est autem religio: dicendum est ergo deos esse. 124. et rursus, si non sunt dii, non est sanctitas, ut quae sit iustitia adversus deos. est autem ex communi omnium hominum anticipata notione sanctitas, a qua est etiam aliquid sanctum: est ergo deus. 125. quodsi non sunt dii, tollitur sapientia, utpote quae est rerum divinarum et humanarum scientia. et quo modo nulla est scientia rerum humanarum et hippocentaurearum, propterea quod sunt quidem homines, non sunt autem hippocentauri; ita nulla erit scientia rerum divinarum et humanarum, si sint homines et nulli sint dii. absurdum est autem dicere non esse sapientiam; absurdum est ergo etiam censere deos non esse. 126. praeterea si iustitia est introducta ex hominum inter se et cum diis coniunctione, si non sunt dii, neque consistet iustitia: quod quidem est absurdum. 127. atque Pythagoras quidem et Empedocles et magnus numerus Italicorum philosophorum dicunt non solum esse nobis inter nos aliquam et cum diis coniunctionem, sed etiam cum brutis animantibus: esse enim unum spiritum, qui instar animae totum mundum pervadat

ν) ἡ ὁσιότης δικαιοσύνη τις οὐσα πρὸς θεούς] Plato Euthyphrone: τοῦτο ἔμοιγε δοκεῖ τὸ μέρος τοῦ δικαίου εἶναι, εὐσεβὲς τε καὶ ὁσιόν, τὸ περὶ τὴν τῶν θεῶν θεραπείαν. Cicero in Topicis: aequitas tripartita dicitur esse, una ad superiores deos, altera ad manes, tertia ad homines pertinere. prima pietas, secunda sanctitas, tertia iustitia aut aequitas nominatur. confer infra sect. 126.

ο) ἐπιστήμη θεῶν τε καὶ ἀνθρωπείων] vide quae supra ad sect. 13.

ρ) εἴπερ καὶ ἡ δικαιοσύνη] iam dictum ad sect. 124.

η) ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ ἄλογα] Plutarchus 2 de esu carnium p. 997 alii- que; est enim res pervulgata. Seneca epist. 108 Pythagoras omnium inter omnia cognationem esse dicebat, et aliorum commercium, in alias atque alias formas transcurrentium. ἑμοφυνὴ πρὸς ὑμᾶς ζῶα Iamblich. c. 24 de vita Pythag., ubi plura in eam sententiam p. 91 ed. Kuster.

ν) ἐν γὰρ ὑπάρχειν πνεῦμα] ms Ciz. ὑπάρχει, minus bene. Pythagoras apud Ovidium 15 Metamorphos. 165

128 διήκον ψυχῆς τρόπον, τὸ καὶ ἐνοῦν ἡμᾶς πρὸς ἐκεῖνα. διόπερ καὶ κτείνοντες αὐτὰ καὶ ταῖς σαρκὶν αὐτῶν τρεφόμενοι ἀδικήσομεν. τε καὶ ἀσεβήσομεν, ὥς συγγενεῖς ἀναιροῦντες. ἔνθεν καὶ παρήκον οὗτοι οἱ φιλόσοφοι ἀπέχεσθαι τῶν ἐμψύχων καὶ ἀσεβεῖν ἔφασκον¹⁾ τοὺς ἀνθρώπους

βωμὸν ἐρέοντα μυχῶν θερμοῖσι φόνοισι.

129 καὶ Ἐμπεδοκλῆς πού φησιν
οὐ παύσεσθε²⁾ φόνοιο δυσηλέος³⁾; οὐκ ἔσορᾷτε
ἀλλήλους δάπτοντες ἀκηδέησι νόοιο;

καὶ

μορφὴν δ' ἀλλάξαντα⁴⁾ πατὴρ φίλον νιδὸν αἰείρας

et nos illis uniat. 128. quamobrem et ea occidentes earumque carnibus nos alentes iniuriam faciemus et nos impie geremus, ut qui cognatos interimamus. hinc suadebant hi philosophi abstinere ab animatis et impios esse dicebant homines, qui

rubra deum calida faciunt altaria caede.

129. et alicubi dicit Empedocles

non desistetis crudeli a caede? furore

mentis vosne videtis viscera vestra vorare?

atque alibi

mutata forma mactat natum pater atque

illinc

huc venit, hinc illuc, et quoslibet occupat artus spiritus, eque feris humana in corpora transit inque feras noster, nec tempore deperit ullo.

ex eiusdem philosophi sententia Virgilius 4 Georg 4 220

esse apibus partem divinae mentis et haustus aetherios dixere, deum namque ire per omnes terrasque tractusque maris coelumque profundum, hinc pecudes, armenta, viros, genus omne ferarum quemque sibi tenues nascentem arcessere vitas, scilicet huc reddi deinde ac resoluta referri omnia nec morti esse locum, sed viva volare sideris in numerum atque alto succedere coelo.

1) καὶ ἀσεβεῖν ἔφασκον] hanc in sententiam multa Porphyrius libro secundo de abstinendo ab esu animantium, qui et hos Empedoclis versus c. 21 et 27 [p. 312 Sturz.] affert:

ταύρων δ' ἀρκήτοισι [ἀρκήτοισι] φόνοις οὐ δεύετο βωμός,
ἀλλὰ μύσος τοῦτ' ἔσκεν ἐν ἀνθρώποισι μέγιστον
θυμὸν ἀπορραίσαντας ἐέδμεναι ἡέα γυῖα.

Ovidius 15 Metamorphos. 127

nec satis est quod tale nefas committitur, ipsos inscribere deos sceleri numenque supernum caede laboriferi credunt gaudere invenci.

2) οὐ παύσεσθε] hos versus Empedoclis ita Latine vertit Chalcidius pag. 286

comprimate o gentes homicidia. nonne videtis mandere vos proprios artus ac viscera vestra?

3) δυσηλέος corrigit Theod. Bergkii in Commentat. de reliquiis comaed. Att. ant. p. 281; at nescimus qua de causa.]

4) μορφὴν δ' ἀλλάξαντα] hos Empedoclis versus laudant etiam Origenes 5 contra Celsum p. 264 et Plutarchus de superstitione pag. 171. Chalcidius ita interpretatur loco laudato:

mutatos sobolis mactat pater impius artus
diis epulum libans saeva prece territa mente
hostia, luctifica funestatur dapne mensa,

σφάζει ἐπενχόμενος, μέγα νήπιος· οἱ δ' ἐπορεύνται
λίσσόμενον θύοντες^{u)}, ὃ δ' ἀνήκουστος ὁμοκλέων.
σφάζας, ἐν μεγάροις κακὴν ἀλεγύνετο δαῖτα.
ὥς δ' αὐτως πατέρ' υἱὸς ἐλὼν^{x)} καὶ μητέρα παῖδες
θυμὸν ἀπορραίσαντες^{xx)} φίλας κατὰ σάρκας ἔδουσι.

ταῦτα δὴ^{y)} παρήκον οἱ περὶ τὸν Πυθαγόραν πταίνοντες· οὐ γὰρ 130
εἰ ἔστι τι διήκον^{z)} δι' ἡμῶν τε καὶ ἐκείνων πνεῦμα, εὐθὺς ἔστι P 581
τις ἡμῖν δικαιοσύνη πρὸς τὰ ἄλογα τῶν ζώων. ἰδοὺ γὰρ καὶ διὰ
τῶν λίθων καὶ διὰ τῶν φυτῶν πεφοίτηκε τι πνεῦμα, ὥστε ἡμᾶς
αὐτοῖς συνενοῦσθαι· ἀλλ' οὐδὲν ἔστιν ἡμῖν δίκαιον πρὸς τὰ
φυτὰ καὶ λίθους, οὐδὲ μὴν τέμνοντες καὶ πρὶλλον τὰ τοιαῦτα
τῶν σωμάτων ἀδικοῦμεν. τί οὖν φασιν οἱ Στωικοὶ δικαιοσύνην 131
τινὰ καὶ ἐπιπλοκὴν ἔχειν τοὺς ἀνθρώπους πρὸς ἀλλήλους καὶ
τοὺς θεοὺς; οὐ καθ' ὅσον ἔστι τὸ ἐληλακὸς διὰ πάντων πνεῦμα,
ἐπεὶ ἂν καὶ πρὸς τὰ ἄλογα τῶν ζώων ἐσώζετο τι δίκαιον ἡμῖν·
ἀλλ' ἐπεὶ λόγον ἔχομεν τὸν ἐπ' ἀλλήλους τε καὶ θεοὺς διατεί-
νοντα, οὐ τὰ ἄλογα τῶν ζώων μὴ μετέχοντα οὐκ ἂν ἔχοι τι πρὸς
ἡμᾶς δίκαιον. ὥστε εἰ ἡ δικαιοσύνη^{a)} κατὰ τινα κοινωνίαν ἀν-
θρώπων πρὸς ἀλλήλους καὶ ἀνθρώπων πρὸς θεοὺς νενοήται,
δείξει μὴ ὄντων θεῶν μηδὲ δικαιοσύνην ὑπαρκτὴν εἶναι. ὑπαρκτὴ

multa precatur stultus: et illi sacrificantes implorant numen, quod inexauditus et alter mactando inelamat miseras epulasque parando. sicque pater nati crudeli caede perempti et matrum nati carnes in viscera condunt.

130. haec quidem suadebant Pythagorei, sed errant: non enim si est spiritus per nos et illos pervadens, protinus est nobis aliqua iustitia cum brutis animantibus. ecce enim et per lapides et per plantas pervadit quidam spiritus, ut hoc pacto et illis nos uniamur; nullum tamen nobis ius commune intercedit cum plantis et lapidibus, sed nec iniuriam facimus eiusmodi corpora sciindentes et aerra dissecantes. 131. quid ergo dicunt Stoici, intercedere iustitiam aliquam et coniunctionem inter homines mutuo et cum diis? non quatenus est aliquis spiritus qui omnia permeat, quoniam ita stabiliretur nobis ius aliquod etiam cum brutis; sed quoniam habemus rationem quae inter nos et ad deos porrigitur, cuius cum bruta non sint participes, nullum ius possunt habere nobiscum. quamobrem si intelligitur iustitia ex quadam hominum inter se coniunctione et hominum cum diis, oportebit, si

natus item ut pecudes caedit matremque patremque nec sentit caros mandens sub dentibus artus.

[uu) ita emendavit Bergkii: legebatur οἱ δὲ πορεύνται λίσσόμενοι. [ο δ' ἀνήκουστος scripsit idem δὲ νήκουστος.]

x) πατέρ' υἱὸς ἐλὼν] respicit Plutarchus 2 de esu carnium pag. 997 μικρὸν ἀνάλωμα ἡγούμεθα ψυχὴν, οὕτω λέγω τάχα μητρὸς ἢ πατρὸς ἢ φίλου τινὸς ἢ παιδός, ὥς ἔλεγεν Ἐμπεδοκλῆς, ἀλλ' αἰσθησεὶς τε μετέχουσαν ὅψεως ἀκοῆς φαντασίας συνέσεως. Tertullianus Apologet. c. 48 persuasum quis habeat, ne forte bubulam de aliquo proavo suo obsonet. Ovidius 15 Metamorph. 174

parcite, vaticinor, cognatas caede nefanda exturbare animas

[xx) ἀπορραίσαντες Bergkii pro ἀπορραίσαντα.]

y) δὴ] ita malui ex ms Ciz. pro δέ.

z) εἰ ἔστι τι διήκον] idem ms εἰ ἔστι τό.

a) εἰ ἡ δικαιοσύνη] articulum ἡ, qui in editis aberat, e ms Ciz. revocavi.

132 δέ ἐστιν ἡ δικαιοσύνη· ῥητέον ἄρα καὶ θεοὺς ὑπάρχειν. πρὸς τούτοις εἰ μὴ εἰσι θεοί, οὐδὲ μαντική^{β)} ὑπάρχει, ἐπιστήμη οὐσα θεωρητικὴ καὶ ἐξηγητικὴ τῶν ὑπὸ θεῶν ἀνθρώποις διδομένων σημείων, οὐδὲ μὴν θεοληπτική^{γ)} καὶ ἀστρομαντική^{δ)}, οὐ λογική^{ε)}, οὐχ ἡ δὲ δυνάμει προόρησις^{ς)}. ἄτοπον δὲ γε τοσοῦτο

non sunt dii, ne esse quidem iustitiam. est autem iustitia: dicendum est ergo esse deos. 132. ad haec accedit, quod si non sunt dii, nec est divination, quae est scientia contemplans et interpretans signa quae a diis dantur hominibus, sed nec quae ex divino sit afflatu nec quae ex astris nec quae ex inspectione extorum nec quae ex somniis sit praedictio. absurdum

β) οὐδὲ μαντική] divinationem omnem sive praedictionem rerum, quae fortuitae putantur, unus qui deos esse diceret, Xenophanes funditus sustulit teste Cicero lib. 1 de divin. c. 3, quemadmodum et Epicurus, balbutiens de natura deorum, h. e. verbis relinquens deos, re tollens, ut dictum supra sect. 58. reliqui omnes praesensionem rerum futurarum, saltim somniorum ac vaticinationis reliquerunt, etiam Democritus ac Dicaearchus. atque ut ait idem Cicero, gens est nulla neque tam humana atque docta, neque tam immanis tamque barbara, quae non significari futura et quibusdam intelligi praedicique posse censent. porro ex eodem Tullio cap. 5 et 6 constat, solitos ista sic reciprocari Stoicos, ut si divinatio sit, dii sint, vicissimque si dii sint, sit divinatio.

γ) οὐδὲ μὴν θεοληπτική] postquam generali vocabulo μαντικῆς sive divinatoris scientiae usus Sextus fuerat, complectente omnia illa, quae a vatibus edi circa futura possunt, sive in signis ipsis atque oraculis observandis ac proferendis, sive in illorum genuino sensu explicando; iam praecipua eius divinationis genera commemorat, ac primo statim loco nominat θεοληπτικὴν, quod genus Plutarcho ἐνθουσιαστικὸν appellatur, Iosepho Christiano μαντεία ἡ κατ' ἐνθουσίασιν, estque quando pleni homines numine fundunt oracula ac Sibyllae instar vel Bacidis aut Pythiae futura vaticinantur.

δ) καὶ ἀστρομαντική] hoc primum est inter genera superstitiosa divinationum, quae singulari capite hypomnestici sui persequitur Iosephus adhuc ineditus, Christianus scriptor, ὅσαι εἰσι μαντεῖαι παρ' Ἑλλήσι· ἀστρονομικὴ γενεθλιακὴ ὀνειροσκοπικὴ ὀλυνιστικὴ συμβολικὴ αἰθρική, ἡ διὰ κλήρων, ἡ δι' ἀστραγάλων, ἡ διὰ ἐμπύρων, ἡ διὰ λεγμάτων, θυτική ζῶων, ὄσσοσκοπική, ἡ διὰ τεράτων, ἡ κατ' ἐνθουσίασιν, ἡ κατ' εἰσβολὴν πυρός ἐπιπνοίας, ἡ διὰ κληδόνων, ἡ διὰ φήμης, ἡ διὰ πανικῶν κινήματος, ἡ διὰ μορφοσκοπίας, ἡ διὰ χειροσκοπίας, ἡ διὰ πιττακίων ὑπὸ σφραγίδας πιπτόντων, ἡ διὰ κοσμήτου, ἡ διὰ λεκάνης μαγικῆς, ἡ ἐν φιάλῃ, ἡ διὰ κλήσεως αὐτοπικῆς, ἡ διὰ ψυχοπομπίας, ἡ διὰ τῶν ἐνγοφρομένων ἀγαμάτων. vide praeclarum virum Thomam Galeum in notis ad Iamblichum de mysteriis Aegyptior. p. 215 et Nonnum histor. 61 in Nazianz. et quae de hoc argumento collegi pridem in bibliographia antiquaria cap. 12.

ε) οὐ λογική] ita legunt omnes codices, etiam Hervetus qui vertit nec quae ex oratione, sensu obscuro. Cicero lib. 1 de nat. deor. c. 6 duo ait esse genera divinandi, alterum artis, alterum naturae. ad naturalem refert quae singillatim etiam hic a Sexto commemorantur, vaticinationes θεοληπτῶν et somniorum praedictiones. artis vero esse innuit quae tota est in interpretatione extorum oscinum fulgurum monstrorum. haec quia in colligendo ac ratiocinando versatur, videtur mihi a Sexto dicta esse λογική. aut λογικὴν vocat, quae per oracula fit ac λόγια. aut enim alitum volatu aut extis aut oraculis homines praemonentur, ut ait Chalcidius p. 275. si hoc alicui non probetur, proximum sit ut pro λογική legat θυτική sive haruspicina, quam cum astrologia divinatrice iungit noster lib. 1 adv. Grammaticos sect. 182, cum ὀλυνιστικῇ Origenes apud Eusebium 6 ult. Praeparat. p. 293. idque in versione sum secutus, vir doctissimus Ioannes Rendtorfius putabat Sextum scripsisse παλμική. est au-

πλήθος πραγμάτων ἀναιρεῖν πεπιστευμένων^{ο)} ἤδη παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις· εἰσὶν ἄρα θεοί. Ζήνων δὲ καὶ τοιοῦτον ἡρώτα λόγον¹³³ 'τοὺς θεοὺς εὐλόγως ἂν τις τιμῶη^{α)}'. εἰσὶν ἄρα θεοί'. ὧ P 582
λόγῳ τινὲς παραβάλλοντές φασι 'τοὺς σοφοὺς ἂν τις εὐλόγως τιμῶη, τοὺς δὲ μὴ ὄντας οὐκ ἂν τις εὐλόγως τιμῶη. εἰσὶν ἄρα σοφοί^{β)}', ὅπερ οὐκ ἤρεσκε τοῖς ἀπὸ τῆς στοᾶς, μέχρι τοῦ νῦν ἀνευρέτου ὄντος κατ' αὐτοὺς τοῦ σοφοῦ. ἀπαντῶν δὲ πρὸς τὴν 134 παραβολὴν Διογένης ὁ Βαβυλώνιος^{γ)} τὸ δευτέρον φησι λῆμμα τοῦ Ζήνωνος λόγου τοιοῦτον εἶναι τῇ δυνάμει 'τοὺς δὲ μὴ πεφυκότας εἶναι οὐκ ἂν τις εὐλόγως τιμῶη'. τοιούτου γὰρ λαμβανόμενου δῆλον ὡς πεφύκασιν εἶναι θεοί. εἰ δὲ τοῦτο, καὶ εἰσὶν 135 ἤδη. εἰ γὰρ ἅπασι ποτὲ ἦσαν, καὶ νῦν εἰσὶν. ὥσπερ εἰ ἄτομοι ἦσαν^{δ)}, καὶ νῦν εἰσὶν. ἄφθαρτα γὰρ καὶ ἀγέννητα τὰ τοιαῦτά ἐστι κατὰ τὴν ἔννοιαν τῶν σωματίων. διὸ καὶ κατὰ ἀκόλουθον ἐπιφορὰν συνάξει ὁ λόγος. οἱ δὲ γε σοφοὶ οὐκ ἐπὶ πεφύκασιν εἶναι, ἤδη καὶ εἰσὶν. ἄλλοι δὲ φασιν, τὸ πρῶτον λῆμμα τοῦ 136 Ζήνωνος τὸ 'τοὺς θεοὺς εὐλόγως ἂν τις τιμῶη' ἀμφίβολον

est autem rerum tantam tollere multitudinem, quae iam creduntur ab omnibus hominibus. sunt ergo dii. 133. Zeno autem hoc quoque utebatur argumento 'deos iure quispiam honoraverit; qui autem non sunt, eos iure nemo honoraverit. sunt ergo dii'. cui argumentationi quidam hanc similem opponunt 'sapientes iure quispiam honoraverit; qui autem non sunt, eos iure nemo honoraverit. sunt ergo sapientes', quod placitis Stoicorum repugnat, cum ex eorum sententia hactenus inveniri non potuerit sapiens. 134. adductae autem similitudini occurrens Diogenes Babylonius dicit secundam propositionem argumenti Zenonis talem esse potestate 'eos autem qui numquam fuere, non iure quispiam honoraverit'. nam si hoc sumatur, est perspicuum quod fuerunt dii. 135. si autem hoc est, etiam sunt. nam si semel aliquando fuerunt, nunc quoque sunt; ut si fuerunt atomi, nunc quoque sunt. in eas enim non cadit ortus et interitus convenienter notioni corporum. et ideo illationem firmiter colliget oratio. sapientes autem non, quoniam aliquando fuere, ideo iam sunt etiam. 136. alii respondent primam Zenonis propositionem, nempe 'deos iure quispiam honoraverit', esse am-

tam hoc genus divinationis quod e salissatione sive palpitatione cutis et membrorum captatur. sed licet perantiquum non ita generali usu receptum hoc fuit, ut haruspicina, et literae paulo longius recedunt pluresque sunt quam in vocabulo λογική.

φ) ἡ δὲ δυνάμει προόρησις] Plutarcho lib. 5 de placitis c. 1, ubi et ipse divinationum genera persequitur, τὸ ὀνειροπολικόν.

ο) πεπιστευμένων] ma Ciz. πεπιστευμένον.

α) εὐλόγως ἂν τις τιμῶη] ex iis quae infra sequuntur apparet, exci- P 582 disse alteram summptionem argumenti, nempe hanc: τοὺς δὲ μὴ ὄντας οὐκ ἂν τις εὐλόγως τιμῶη, quam Diogenes Babylonius mox monet ita intelligendam, τοὺς μὴ πεφυκότας εἶναι οὐκ ἂν τις εὐλόγως τιμῶη.

β) εἰσὶν ἄρα σοφοί] Stoici licet multa et praeclara de suo iactabant sapiente, iidem tamen fatebantur nusquam inter homines perfectum sapientem reperiri. vide quae dixi ad lib. 1 adv. Logicos sect. 432.

γ) Διογένης ὁ Βαβυλώνιος] ita scripsi pro ὦν Βαβυλώνιος. nam in ms Savil. est ὦν ὁ Βαβυλώνιος. notum hoc in Stoicorum schola nomen Cicero ac Laertio plus simplici vice laudatum, discipulus Chrysippi.

δ) εἰ ἄτομοι ἦσαν] apparet hinc Diogenem Zenonis argumentum tueri adversus objectionem cuiusdam Epicurei; Epicuro enim atomi aeternae.

εἶναι^{m)}. ἐν μὲν γὰρ σημαίνει, τοὺς θεοὺς εὐλόγως ἂν τις τιμῶ· ἕτερον δὲ τιμητικῶς ἔχει. λαμβάνεσθαι δὲ τὸ πρῶτον, ὅπερ ψεύ-
δος ἔστι ἐπὶ τῶν σοφῶνⁿ⁾.

- 137 Οἱ μὲν οὖν κομιζόμενοι λόγοι παρά τε τοῖς Στωϊκοῖς καὶ
παρά τοῖς ἀπὸ τῶν ἄλλων αἰρέσεων εἰς τὸ ὑπάρχειν θεοὺς τοι-
οῦτοί τινές εἰσι κατὰ τὸν χαρακτήρα. ὅτι δὲ οὐ λείπονται τού-
των ἕνεκα καὶ τῆς περὶ τὸ πείθειν ἰσοσθενείας^{o)} καὶ οἱ τὸ μὴ
138 εἶναι θεοὺς διδάσκοντες, παρακειμένως ὑποδεικτέον. εἴπερ τοίνυν
εἰσι θεοί, ζῷά ἐστι. καὶ ὃ λόγῳ οἱ ἀπὸ τῆς στοᾶς^{p)} ἐδιδάσκον
ὅτι ζῷον ἐστὶν ὁ κόσμος, τῷ αὐτῷ χρησάμενος ἂν τις κατα-
P 583 σκευάζει, ὅτι καὶ ὁ θεός ἐστι ζῷον. τὸ γὰρ ζῷον τοῦ μὴ ζῷου
κρείττον ἐστὶ. οὐδὲν δὲ κρείττον ἐστὶ θεοῦ· ζῷον ἄρα ἐστὶν ὁ
θεός^{q)}, συμπαρалаμβανομένης τούτῳ τῷ λόγῳ καὶ τῆς κοινῆς

higum: significare enim primo, deos iure quispiam culta affecerit; deinde
deos iure quis honorandos existimaverit. sumi autem priore significatione,
qua quidem de sapientibus falso affirmabitur.

137. Atque hae quidem sunt et huiusmodi et quae apud Stoicos et eos
qui sunt aliarum sectarum, adducuntur rationes ad probandum quod sint
dii. quod autem nec propterea desint paris momenti ad persuadendum ratio-
nes iis qui dicunt non esse deos, proxime est ostendendum. 138. si quidem
sunt dii, sunt animalia. et qua ratione docebant Stoici, quod mundus est
animal, eadem atens probabis quod deus est animal. animal enim est melius
ac praestantius non animali. nihil est autem deo melius ac praestantius.
deus ergo est animal, confirmante hanc rationem et communi hominum no-

m) ἀμφίβολον εἶναι usque ad ἂν τις τιμῶ] haec verba in ms Ciz. et
illo codice quo Hervetus usus est, male abfuerunt.

n) ὅπερ ψεύδος ἔστι ἐπὶ τῶν σοφῶν] falsum est ex Stoicorum sen-
tentia (qui sapientem inveniri negant) sapientem quemquam honore ab
quoquam affectum esse: si enim honore affectus ab aliquo esset, utique
necesse esset ut existeret. qui enim non existit, honore affici a nemine
potest. ceterum tota illa Zenonis argumentatio non tanti ponderis esse
videtur, ut si non longe firmiora certioraque exstarent, illo niti tuto ac
confidere remque tam magni momenti superstruere ei liceret.

o) καὶ τῆς περὶ τὸ πείθειν ἰσοσθενείας] etsi solenne est Scepticis, phi-
losophi tamen iudicio et acuminis indignum, de rebus quibuscumque
etiam certissimis in utramque partem non modo disputare, sed etiam
quod adhuc est absurdius, rationum ex utraque parte quarumcumque
par momentum et τὴν πρὸς τὸ πείθειν ἰσοσθενείαν agnoscere, cum ipsi
fateantur argumenta alia esse aliis leviora et κρυφώτεροις se quandoque
uti, lib. 3 Pyrrhon. sect. 280. 281. si itaque alia aliis leviora dantur,
unde et ad quam libellam exactum habent, quod aiunt illa quae invicem
sibi opponuntur, illico esse ἰσοσθενῆ et aequalis roboris? quod vero
ad praesentem de deo disputationem attinet, longe prae superioribus
longeque leviora etiam videbuntur quae Sextus deinceps proferet argu-
menta, si quis illa tantum consideret, quae veram de summo illo omnium
parente ac conditore universi deo et communem humano generi notio-
nem oppugnant, et quae tangunt varias et pugnant inter se gentium
de diis pluribus opiniones superstitionesque. quanto autem religiosior
Scepticis et Academicis Balbus apud Ciceronem 2 de nat. deor. cap. ult.
quo iudice mala et impia consuetudo est contra deos disputandi, sive ex
animo id fiat sive simulate.

- p) οἱ ἀπὸ τῆς στοᾶς] supra sect. 107. paulo ante legendum ζῷά εἰσι.
q) ζῷον ἄρα ἐστὶν ὁ θεός] sane consequitur deum vivere, quod com-
munis etiam notio hominum sine dubitatione amplectitur et admittit, sed
non inde sequitur tale esse animal deum quale ipsi sumus vel qualia

τῶν ἀνθρώπων ἔννοιας, εἴγε καὶ ὁ βίος καὶ οἱ ποιηταὶ καὶ ἡ
τῶν ἀρίστων φιλοσόφων πληθὺς μαρτυρεῖ τῷ ζῷον εἶναι τὸν
θεόν· ὥστε^{r)} σώζεσθαι τὰ τῆς ἀκολουθίας. εἰ γὰρ εἰσι θεοί, 139
ζῷά εἰσιν· εἰ δὲ ζῷά εἰσιν, αἰσθάνονται^{s)}. πᾶν γὰρ ζῷον αἰ-
σθήσεως μετοχῇ νοεῖται ζῷον. εἰ δὲ αἰσθάνονται, καὶ πικρά-
ζονται καὶ γλυκάζονται. οὐ γὰρ δι' ἄλλης μὲν τινος αἰσθήσεως
ἀντιλαμβάνονται τῶν αἰσθητῶν, οὐχὶ δὲ καὶ διὰ τῆς γεύσεως^{t)}.
ὁθεν καὶ τὸ περικόπτειν ταύτην ἢ τινα αἰσθησιν ἄλλην ὑπλῶς
τοῦ θεοῦ παντελῶς ἐστὶν ἀπίθανον. περιττοτέρας γὰρ αἰσθήσεως 140
ἔχων ὁ ἄνθρωπος ἀμείνων αὐτοῦ γενήσεται· δέον μᾶλλον, ὥς
ἔλεγεν ὁ Καρνεάδης, σὺν ταῖς πάσαις ὑπαρχούσαις πέντε ταύ-
ταις αἰσθήσεσι καὶ ἄλλας αὐτῷ περισσοτέρας^{u)} προσμαρτυρεῖν,
ἵν' ἔχη πλεόνων ἀντιλαμβάνεσθαι πραγμάτων, ἀλλὰ μὴ τῶν
πέντε ἀφαιρεῖν. ῥητέον οὖν γεῦσιν τινα ἔχειν τὸν θεόν καὶ διὰ
ταύτης ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν γευστῶν. ἀλλ' εἰ διὰ γεύσεως ἀντι- 141
λαμβάνεται, γλυκάζεται καὶ πικράζεται^{x)}. γλυκαζόμενος δὲ καὶ

tione, si quidem et vulgus et poëtae et magnus numerus praestantissimo-
rum philosophorum attestatur deum esse animal. quo ipso valent etiam
quae hinc porro consequuntur. 139. si enim sunt dii, sunt animalia; si
sunt autem animalia, sentiunt. omne enim animal ex participatione sensus
intelligitur animal. si autem sentiunt, amarore afficiuntur et dulcedine. non
enim per alium quidem aliquem sensum apprehendunt sensilia, et non etiam
per gustum. unde eum a deo prorsus amputare aut nullum, ut semel dicam,
sensum, est plane non probabile. 140. plures enim si haberet sensus homo,
meliore etiam condicione esset: itaque magis oportebat, ut dicebat Carneades,
una cum omnibus quos habet homo quinque sensibus, alios quoque
plures deo tribuere, ut possit res plures apprehendere, non autem quinque
illos auferre. dicendum est ergo deum habere aliquem gustum et per eum
apprehendere quae sunt gustabilia. 141. sed si per gustum apprehendit,
etiam amarore afficitur et dulcedine; dulcedine autem et amarore affectus

quotidie ante nos videmus, carne et ossibus praeditum, vel manibus et
pedibus, aut alis pinnisve instructum.

r) ὥστε] ita malui ex ms Ciz. pro ὥτε.

s) εἰ δὲ ζῷά εἰσιν, αἰσθάνονται] deum ut vivere, ita sensu longe per-
fectissimo pollere, nulla ratio est quae dubitare nos permittat. at sen-
sum illum ita esse in deo comparatum ut in nobis vel in mutis animan-
tibus aut iisdem obnoxium incommodis terminisque circumscriptum et
imperfectioribus in deo reperiri, quis ideo dixerit? multis est luminibus
opus ad usum non adeo magnam domum illustrandam, at sol unus tot
orbibus sufficit, quod oculis auribus et tactu multi simplices non asse-
quantur, unius sagacis hominis ratio intelligit.

t) οὐχὶ δὲ καὶ διὰ τῆς γεύσεως] ms Ciz. τὸ διὰ τῆς γεύσεως. male.

u) δέον καὶ ἄλλας αὐτῷ περισσοτέρας] recte hoc Carneades; sed de-
bebat addere, intelligentiae vim immensam in deo et omnisciam perfe-
ctamque beatitatem illi esse instar mille sensuum, ac si totus oculus,
totus auris, totus sensus esset. porro in verbis σὺν ταῖς πάσαις ὑπαρ-
χούσαις πέντε vocabulum παρχούσαις refertur ad homines non ad deum;
in ms Ciz. plane abest.

x) γλυκάζεται καὶ πικράζεται] ita legendum, licet γλυκάζεται in editis
excidit. quod vero ad rem ipsam attinet, non opus est dicere deum illo
quem nos gustamus dulcore vel amarore affici, non magis quam homi-
nem necesse est capi iis, quibus sues oblectantur. sufficit enim deum
αὐταρχέστατον illa in se constanti semper ac summa acquiescentia et
voluptate frui super omnem, quae cogitari potest, dulcedinem, nec in-

πικραζόμενος εὐαρεστήσει τισὶ καὶ δυσαρεστήσει^{γ)}. δυσαρεστῶν δέ τισι καὶ ὀχλήσεως^{δ)} ἔσται δεκτικός καὶ τῆς ἐπὶ τὸ χεῖρον μεταβολῆς. εἰ δὲ τοῦτο, φθαρτός ἐστιν. ὥστε εἴπερ εἰσὶ θεοί, 142 φθαρτοὶ εἰσιν· οὐκ ἄρα θεοὶ εἰσιν. εἴγε μὴν ἔστι θεός, ζῶν ἔστιν· εἰ ζῶν ἔστι, καὶ αἰσθάνεται. τὸ γὰρ ζῶν τοῦ μὴ ζῶν οὐκ ἄλλω τινὶ διαφέρει ἢ τῷ αἰσθάνεσθαι. εἰ δὲ αἰσθάνεται, καὶ 143 ἀκούει καὶ ὁρᾷ καὶ ὁσφραίνεται καὶ ἄπτεται. εἰ δὲ τοῦτο, ἔστι τινὰ τὰ καθ' ἑκάστην αἰσθησιν οἰκειοῦντα αὐτὸν καὶ ἄλλο- 144 τριοῦντα^{ε)}, ὅσον κατὰ μὲν θρασιν τὰ συμμετρῶς ἔχοντα καὶ οὐχ ἑτέρως, κατὰ δὲ ἀκοὴν ἐμμελεῖς φωναὶ καὶ οὐχ αἰ μὴ οὕτως ἔχουσαι. κατὰ τὰ αὐτὰ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων αἰσθήσεων. εἰ δὲ τοῦτο, ἔστι τινὰ τῷ θεῷ ὀχληρά· καὶ εἰ ἔστι τινὰ θεῷ ὀχληρά, γίνεται ἐν τῇ ἐπὶ τὸ χεῖρον μεταβολῇ θεός, ὥστε καὶ ἐν φθορᾷ. φθαρτός ἄρα ὁ θεός. τοῦτο δὲ παρὰ τὴν κοινὴν ἐννοιαν ὑπὴρ- 144 χεν αὐτοῦ. τοίνυν οὐκ ἔστι τὸ θεῖον. ἔστι δὲ καὶ ἐπὶ μιᾷ αἰσθή- σεως ἑξεργαστικώτερον^{ς)} τιθέναι τὸν λόγον, ὅσον τῆς ὁράσεως. εἰ γὰρ ἔστι τὸ θεῖον, ζῶν ἔστιν· εἰ ζῶν ἔστιν, ὁρᾷ ὅλος· οὗλος (γὰρ) ὁρᾷ^{ς)}, οὗλος δὲ νοεῖ, οὗλος δὲ τ' ἀκούει.

aliquibus delectabitur et offendetur. aliquibus autem offensus erit etiam capax molestiae et mutationis in deterius. quod si ita est, in eum quoque cadit interitus. quamobrem si sunt dii, in eos cadit interitus: non sunt ergo dii. 142. et si est quidem deus, est animal: si est animal, sentit etiam. animal enim a non animali non alia re differt, quam quod sentiat. si autem sentit; et audit et videt et odoratur et tangit. 143. quod si ita est, sunt quaedam in unoquoque sensu quae ipsum alliciunt et alienant, ut in visu quidem quae habent symmetriam ac proportionem, non quae his destituta sunt; in auditu voces modulatae ac harmonicae, non quae aliter se habent. similiter in aliis quoque sensibus. quod si ita est, sunt quaedam deo molesta. et si sunt aliqua deo molesta, obnoxius est deus mutationi ad deterius. quamobrem interitum etiam obnoxius erit. in deum ergo cadit interitus. hoc autem est praeter communem eius notionem. non est ergo deus. 144. licet autem de uno quoque sensu efficacius etiam struere argumentum, utpote de visu. nam si est deus, est animal: si est animal, totus videt: totus namque videt, totus mens totus et audit.

digere iis quae nos velut suavia, quia naturam nostram alunt, appetimus. mox pro εὐαρεστήσει τισὶ in ms Savil. est εὐαρεστήσει τ.

γ) καὶ δυσαρεστήσει] deo nihil amarum, deo nihil malum est, licet norit et intelligat omnia; sic nihil inquinat solem, quamvis foedissima quaeque illi aperta sunt ac patent. quam iniquum autem ab homine ad deum argumentari, cum inter homines etiam sint, qui malis et iniunctis longe minus, etiam cum sentiunt, afficiuntur.

δ) καὶ ὀχλήσεως] dicuntur deo displicere quae cum sanctissima eius natura pugnant, ut cum luce tenebrae. sed longe abest ut sol molestiam inde sentiat et a tenebris perturbetur: longe minus deum potest alterare qui peccando offendit et offendendo hoc est a deo recedendo poenam sibi contrahit gravem atque a luce in tenebras incidit.

P 584 α) οἰκειοῦντα αὐτὸν καὶ ἄλλοτριοῦντα] mire sibi placet Sextus in hoc argumento, ut iterum repetat quod aliis verbis modo dixit. unde vero est quod in sensu quovis nostro alia nos iucunde efficiant, alia vicissim addant molestiam? nonne ab indigentia et imbecillitate nostra? quam multa sunt pueris iucunda et molesta quae viros in neutram partem tangunt?

ς) ἑξεργαστικώτερον] ms Ciz. ἐπεξεργαστικώτερον.

ς) οὗλος ὁρᾷ] versus Xenophanis [fr. 2 p. 35 Karsten.], ut colligitur e

εἰ δὲ ὁρᾷ, καὶ λευκὰ ὁρᾷ καὶ μέλανα^{δ)}. ἀλλ' ἐπεὶ λευκὸν μὲν 145 ἔστι τὸ διακριτικὸν ὕψους, μέλαν δὲ τὸ συγχυτικὸν ὕψους, διακρίνεται τὴν ὄψιν καὶ συγχεῖται ὁ θεός. εἰ δὲ διακρίσεως καὶ συγχύσεως ἔστι δεκτικός, καὶ φθορᾷς ἔσται δεκτικός. τοίνυν εἰ ἔστι τὸ θεῖον, φθαρτὸν ἔστιν. οὐχὶ δὲ γε φθαρτὸν ἔστιν, οὐκ ἄρα ἔστιν. καὶ μὴν ἡ αἰσθησις ἑτεροιώσις τίς ἐστιν^{ε)}. ἀμήχα- 146 νον γὰρ τὸ δι' αἰσθήσεως τινος ἀντιλαμβανόμενον μὴ ἑτεροιοῦσθαι, ἀλλὰ οὕτω διακεῖσθαι, ὥς πρὸ τῆς ἀντιλήψεως δέκεται. εἰ οὖν αἰσθάνεται ὁ θεός, καὶ ἑτεροιοῦται· εἰ δὲ ἑτεροιοῦται, ἑτεροιώσεως δεκτικός ἔστι καὶ μεταβολῆς. δεκτικός δὲ ὢν μετα- 147βολῆς πάντως καὶ τῆς ἐπὶ τὸ χεῖρον μεταβολῆς ἔσται δεκτικός. εἰ δὲ τοῦτο, καὶ φθαρτός ἐστιν. ἄτοπον δὲ γε τὸ λέγειν τὸν θεὸν φθαρτὸν ὑπάρχειν· ἄτοπον ἄρα καὶ τὸ ἀξιοῦν εἶναι τοῦτον. πρὸς τούτοις εἰ ἔστι τι θεῖον, ἦτοι πεπερασμένον ἔστιν ἢ ἄπει- 148

145. si autem videt, et alba videt et nigra. sed quoniam album quidem est quod dispergit ac disgregat visum, nigrum autem quod congregat ac confundit, in deo visus disgregatur et confunditur. si autem est capax discretionis et confusionis, est etiam capax interitus. quod si est, in deum cadit interitus. in deum autem non cadit interitus. non est ergo deus. 146. quin etiam sensus est alterationis: fieri enim non potest ut quod per sensum aliquid apprehendit, non alteretur neque aliter afficiatur quam afficiebatur ante apprehensionem. si ergo deus sentit, et alteratur, si autem alteratur, est capax alterationis et mutationis. 147. si autem est capax mutationis, est etiam omnino capax mutationis in deterius. quod si ita est, in eum etiam cadit interitus. est autem absurdum dicere in deum cadere interitum; est ergo etiam absurdum censere eum esse. 148. ad haec accedit, quod si est deus, aut est finitus aut in-

Laërtio 9 19, ubi refert deum ex philosophi illius sententia ὅλον ὁρᾷν καὶ ὅλον ἀκούειν, μὴ μέντοι ἀναπνεῖν, totum videre, audire totum, non tamen indigere respiratione. Plinius 2 hist. nat. 7 totus est sensus, totus visus, totus auditus, totus animae, totus animi, totus sui. gemina apud multos etiam Christianos scriptores leges, ut Cyrillum Hierosol. catechesi sexta p. 82 οὐκ ἐν μέρει βλέπων, ἐν μέρει δὲ τοῦ βλέπειν ἀπεσπέρημένος, ἀλλ' ὅλος ὢν ὁφθαλμός καὶ ὅλος ἀκοὴ καὶ ὅλος νοῦς, οὐκ ὡς ἡμεῖς ἐν μέρει νοῶν καὶ ἐν μέρει μὴ γινώσκων. S. Irenaeus apud Eriphanium haeresi 33 ὅλος ἐννοία ὢν, ὅλος θέλημα, ὅλος νοῦς, ὅλος ὁφθαλμός, ὅλος ἀκοή, ὅλος πηγὴ πάντων ἀγαθῶν. omitto alia loca laudata Cotelerio t. 2. monument. p. 525. qui Iacobi Boehmii placita sequuntur, ut Ioannes nuper Pordadscius, deum concipiunt ut lumen vivum immensum, omnia in se continens fovensque, atque in centro ipsius, veluti oculum. Stoicis deus visus teste Chalcidio p. 361.

δ) λευκὰ ὁρᾷ καὶ μέλανα] ridiculum argumentum ab imbecillitate oculorum nostrorum petatum, quorum aciem albore dispergi, nigrore congregari saepius experimur. sed quis nescit inter oculos ipsos hominum, ne de aliis animantibus iam dicam, immane esse discrimen, et alios longe robustiores aliis, alios qui nec candore nec luce, alios qui ne tenebris quidem impediuntur ut non acutum videant. itaque nec deo quidem supererit alia ratio percipiendi colores, quam per humorem crystallinum vitreumque et tunicam reticam, ac de collyrio et ophthalmico erit illi circumspectendum?

ε) ἡ αἰσθησις ἑτεροιώσις τίς ἐστιν] ait sensum esse alterationem, itaque et deum si sentiat, alterationi obnoxium fore. sed ne in hominibus quidem omnis sensus alterationem affert, ut quod sentio me vivere. longe minus in deo alterationem inducet, qui quae sentit ab omni sensit sempiternitate.

ρον· καὶ ἀπειρόν μὲν οὐκ ἂν εἴη, ἐπεὶ καὶ ἀκίνητον ἂν εἴη καὶ
P 585 ἄψυχον¹⁾). εἰ γὰρ κινεῖται τὸ ἀπειρόν, τόπον ἐκ τόπου μετέ-
 ρχεται· τόπον δὲ ἐκ τόπου μετερχόμενον ἐν τόπῳ ἔστιν· ἐν τόπῳ
 δὲ ὃν πεπερασται. εἰ ἄρα ἔστι τι ἀπειρόν, ἀκίνητόν ἐστιν, ἢ
 149 εἴπερ κινεῖται, οὐκ ἔστιν ἀπειρόν. ὡσαύτως δὲ καὶ ἄψυχόν ἐστιν·
 εἰ γὰρ ὑπὸ ψυχῆς συνέχεται²⁾), πάντως ἀπὸ τῶν μέσων ἐπὶ τὰ
 πέρατα καὶ ἀπὸ τῶν περάτων ἐπὶ τὰ μέσα φερόμενον συνέχεται.
 ἐν δὲ ἀπείρῳ οὐδὲν ἐστὶ μέσον οὐδὲ πέρας· ὥστε οὐδὲ ἔμψυχόν
 ἐστὶ τὸ ἀπειρόν. καὶ διὰ τοῦτο εἰ ἀπειρόν ἐστὶ τὸ θεῖον, οὔτε
 κινεῖται οὔτε ἔμψυχόν ἐστι. κινεῖται δὲ τὸ θεῖον καὶ ἔμψυχας
 150 ἀξιοῦται μετέχειν· οὐκ ἄρα ἀπειρόν ἐστὶ τὸ θεῖον. καὶ μὴν οὐδὲ
 πεπερασμένον· ἐπεὶ γὰρ τὸ πεπερασμένον τοῦ ἀπείρου μέρος ἐστὶ,
 τὸ δὲ ὅλον τοῦ μέρους κρείττον ἐστὶ, δηλὸν ὡς τὸ ἀπειρόν τοῦ
 θείου κρείττον ἐστὶ καὶ κρατῆσει τῆς θείας φύσεως. ἄτοπον δὲ
 τὸ λέγειν θεοῦ τι κρείττον καὶ κρατεῖν τῆς τοῦ θεοῦ φύσεως.
 τοίνυν οὐδὲ πεπερασμένον ἐστὶ τὸ θεῖον. ἀλλ' εἰ μήτε ἀπειρόν
 ἐστὶ μήτε πεπερασμένον, παρὰ δὲ ταῦτα οὐδὲν ἐστὶ τρίτον νοεῖν,
 151 οὐδὲν ἐστὶ τὸ θεῖον. καὶ μὴν εἰ ἔστι τι τὸ θεῖον, ἥτοι σῶμά
 ἐστὶν ἢ ἀσώματον· οὔτε δὲ ἀσώματόν ἐστιν, ἐπεὶ ἄψυχον ἐστὶ³⁾)

finitus, et infinitus quidem esse non potest: esset enim et immobilis et ina-
 nimus, si enim movetur infinitum, transit a loco in alium. transiens autem
 a loco in locum est in loco. si sit autem in loco, est finitum. si est ergo
 aliquid infinitum, est immobile; aut si movetur, non est infinitum. 149. si-
 militer est et inanimatum: si enim continetur ab anima, omnino con-
 tinetur permeans a mediis ad fines et a finibus ad media. in infinito autem
 nullum est medium neque finis; quare nec infinitum est animatum. et ideo
 si deus est infinitus, neque movetur neque est animatus. deus autem mo-
 vetur et censetur esse particeps vitae et animationis: non est ergo deus in-
 finitus. 150. sed nec finitus: nam quoniam finitum est pars infiniti, totum
 autem est parte melius ac praestantius; perspicuum est quod infinitum ita
 futurum esset deo melius ac praestantius et prae divina natura praestaret.
 absurdum est autem dicere deo esse aliquid melius ac prae divina natura
 praestare. ergo nec finitus est deus. sed si nec est finitus nec infinitus, et
 praeter haec non potest tertium intelligi, nihil erit deus. 151. quin etiam
 si est deus, aut est corpus aut res incorporea. sed neque res est incorpo-

f) καὶ ἀκίνητον ἂν εἴη καὶ ἄψυχον] ait Sextus deum si sit infinitus
 ac immensus, oportere esse immobilem et vita destitutum. valeret ali-
 quid eius ratiocinatio si lapidem deum conciperemus aut truncum. sed
 cum sit infinitus spiritus omnia in se continens, potest utique movere
 quae vult adeoque et moveri sine loci mutatione, quemadmodum anima
 nostra quando cogitat: quamobrem haud dubie et vivit deus et vitae
 eius nihil eius immensitas obstat. quod vero cogitatio etiam animi nostri
 non fiat per motum localem sive loci mutationem in partibus corporis
 organici, vide, si placet; probantem Radulphum Cudworthum in syste-
 mate intelligibili universi p. 761.

P 585 g) εἰ γὰρ ὑπὸ ψυχῆς συνέχεται] ms Ciz. ἀπὸ ψυχῆς. dixerat supra
 sect. 81. ex Stoicorum mente omnia ἡνωμένα sive composita corpora
 συνέχεσθαι vel ὑπὸ ψυχῆς ἔσεως vel ὑπὸ φύσεως vel ὑπὸ ψυχῆς, itaque
 iam illis obicit, si deus vivat, eum fore corpus ὑπὸ ψυχῆς συνεχόμε-
 νον. nihil hoc quidem ad nos, qui deum non compositum neque corpus
 cum Stoicis sed spiritum purissimum, neque contineri ab anima sed to-
 tam mentem esse persuasi sumus. ad quod Stoicis tamen opponit Sextus
 deum, si anima contineretur; oportere contineri a centro ad extrema et
 ab extremis ad centrum, in infinito autem nihil esse medium, extre-

καὶ ἀναλόγητον καὶ οὐδὲν δυνάμενον ἐνεργεῖν τὸ ἀσώματον· οὔτε
 σῶμα, ἐπεὶ πᾶν σῶμα μετάβλητόν τε ἐστὶ καὶ φθαρτόν. ἄφθαρ-
 τον δὲ τὸ θεῖον· οὐ τοίνυν ὑπάρχει τὸ θεῖον. εἴγε μὴν ἐστὶ τὸ 152
 θεῖον, πάντως καὶ ζῶόν ἐστιν· εἰ δὲ ζῶόν ἐστι, πάντως καὶ
 πανάρετόν ἐστι καὶ εὐδαιμόν. εὐδαιμονία δὲ χωρὶς ἀρετῆς οὐ
 δύναται ὑποστῆναι. εἰ δὲ πανάρετός ἐστι, καὶ πάσας ἔχει τὰς
 ἀρετάς· ἀλλ' οὐ πάσας μὲν ἔχει τὰς ἀρετάς¹⁾, οὐχὶ δὲ γὰρ καὶ
 ἐγκράτειαν ἔχει καὶ καρτερίαν. οὐχὶ δὲ γὰρ ταύτας μὲν ἔχει τὰς
 ἀρετάς· οὐχὶ δὲ γὰρ ἐστὶ τινα δυσσάποχτα καὶ δυσεγκατέρητα
 τῷ θεῷ. ἐγκράτεια γὰρ ἐστὶ²⁾) διάθεσις ἀνυπέρβατος τῶν κατ' 153
 ὁρθὸν λόγον γιγνομένων ἢ ἀρετὴ ὑπεράνω ποιοῦσα ἡμᾶς τῶν **P 586**
 δοκούντων εἶναι δυσσάποχτων. ἐγκρατεύεται γὰρ, φασίν, οὐχ
 ὁ θανατώσεως γράος ἀπεχόμενος, ἀλλ' ὁ Λαΐδος καὶ Φρύνης³⁾)
 ἢ τινος τοιαύτης δυνάμενος ἀπολαῦσαι, εἴτα ἀπεχόμενος. κατ- 154

rea; nam res incorporea erit inanima et insensilis et quae nihil valet agere:
 neque corpus; nam omne corpus est mutabile et in quod cadit interitus. in
 deum autem non cadit interitus: non est ergo deus. 152. si est porro deus,
 omnino est etiam animal; si est autem animal, omnino est et omni virtute
 praeditum et felix ac beatum. beatitudo autem absque virtute non potest
 consistere. si est autem omni virtute praeditus, omnes etiam habet virtu-
 tes; sed non omnes quidem habet virtutes, continentiam autem et toleran-
 tiam non habet. nec vero has quidem habet virtutes; nullae autem sunt
 res a quibus se aegre abstinere et quas difficulter sustinere possit deus.
 153. est enim continentia virtus quae excedere nescit modum, sed omnia
 facit secundum rectam rationem, vel est virtus, quae nos reddit superiores
 iis, quae videntur esse huiusmodi ut difficulter ab iis possit abstineri. con-
 tinens est enim, inquit, non qui a moribunda vetula abstinet, sed qui,
 cum Laide et Phryne possit frui, se abstinet. 154. tolerantia autem est

mum nihil; respondebunt Stoici infinitum deum infinita etiam conti-
 neri anima.

h) ἐπεὶ ἄψυχον ἐστὶ] quid quaeso principium est petere, si hoc non
 est, tamquam rem demonstratam affirmare quod res incorporea et spi-
 ritus sentire et agere non possit vitaeque destitui omne quod non sit cor-
 pus, sit necesse. vicissim ii, qui deum esse corpus aiunt, negabunt iti-
 dem posse demonstrari, quod mox subiungit Sextus, corpus omne esse
 mutationi corruptionique obnoxium.

i) οὐ πάσας μὲν ἔχει τὰς ἀρετάς] deus πανάρετος est, quia habet omnes
 virtutes divinas, ut omnipotentiam bonitatem sanctitatem et sapientiam
 summam aliasque quas ne cogitando quidem potest assequi mens humana.
 quod autem non locum habent in deo virtutes quaedam hominum, ut
 fortitudo temperantia castitas patientia et similes, quae imbecillitatem
 aut inopiam praesupponunt, vel quae subiectionem, ut pietas et obedien-
 tia, non magis ad rem facit quam si quis hominem ideo negaret esse
 virtute satis insignem aut exornatum, quoniam non habet virtutem aranei
 apicis bovis vel bombycis pulicisve.

k) ἐγκράτεια γὰρ ἐστὶ] Stoicorum haec definitio continentiae apud Laer-
 tium 7 93 ἐγκράτεια διάθεσις ἀνυπέρβατος τῶν κατ' ὁρθὸν λόγον ἢ ἔξῃς
 ἀήτητος ἡδονῶν.

l) ὁ Λαΐδος καὶ Φρύνης] Laïs et Phryne duo celebria per Graeciam **P 586**
 scorta, non minus elegantia formae ac lenociniis quam prostratae pudici-
 tiaae causa passim memorata scriptoribus. de Phryne dictum supra
 ad lib. adversus Rhetoras sect. 4; de Laide utraque, duae enim fuere
 mater et filia, Menagius ad Laërtii Aristippum lib. 2 sect. 74.

τερία δὲ^{μ)} ἐστὶν ἐπιστήμη ὑπομενετέων καὶ οὐχ ὑπομενετέων, ἢ ἀρετῇ ὑπεράνω ποιοῦσα ἡμᾶς τῶν δοκούντων εἶναι δυσυπο-
 155 μνητέων^{ν)}. χρῆται γὰρ καρτερία ὁ τεμνόμενος καὶ ὁ καιόμενος, αἷμα δὲ διακατεργῶν, ἀλλ' οὐχ ὁ οἰνόμελι πίνων^{ο)}. ἔσται οὖν
 τινὰ τῷ θεῷ δυσυπομένητα καὶ δυσἀπόσχετα· εἰ γὰρ μὴ ἔσται,
 οὐχὶ ταύτας ἔξει τὰς ἀρετάς, τουτέστι τὴν ἐγκράτειαν καὶ καρ-
 156 τερίαν. εἰ δὲ ταύτας οὐκ ἔχει τὰς ἀρετάς — ἐπεὶ μεταξὺ ἀρετῆς
 καὶ κακίας οὐδέν ἐστι —, τὰς ἀντιθέτους ταῖςδε ταῖς ἀρεταῖς
 ἔξει κακίας^{π)}, ὥσπερ τὴν μαλακίαν καὶ τὴν ἀκρασίαν· καθάπερ
 γὰρ ὁ μὴ ἔχων τὴν ὑγίαν νόσον ἔχει, οὕτως ὁ μὴ ἔχων ἐγκρά-
 157 τειαν καὶ καρτερίαν ἐν ταῖς ἀντικειμέναις ἐστὶ κακίας· ὅπερ
 αἰτοπον ἐπὶ θεοῦ λέγεσθαι. εἰ δὲ ἐστὶ τινὰ δυσἀπόσχετα καὶ
 δυσυπομένητα τῷ θεῷ, ἔτι τινὰ καὶ τὰ ἐπὶ τὸ χεῖρον αὐτοῦ
 μεταβλητικὰ καὶ ὀχλήσεως ποιητικά. ἀλλ' εἰ τοῦτο, δεκτικὸς

scientia eorum, quae sunt sustinenda et non sustinenda; vel est virtus quae nos reddit superiores iis quae videntur esse toleratu difficilia. utitur enim tolerantia qui secatur et uritur idque fert forti et magno animo, non autem qui bibit mulsum. 155. erunt ergo quaedam quae a deo difficiliter poterunt tolerari et a quibus is difficiliter se abstinere: nam si non erunt, non habebit has virtutes, nempe continentiam et tolerantiam. 156. si autem has non habet virtutes — quoniam inter virtutem et vitium nihil est medium — habebit vitia quae adversantur his virtutibus, utpote molliem et intemperantiam. quomodo enim qui non habet sanitatem, habet morbum; ita qui non habet continentiam et tolerantiam, est in vitiis quae ipsis adversantur: quod quidem de deo dici est absurdum. 157. si sunt autem aliqua, a quibus difficiliter abstinere et quae non facilliter ferre potest deus, sunt etiam quaedam quae eum movent in deterius et quae ei molestiam afferunt. sed

μ) καρτερία δὲ] similes fortitudinis ac tolerantiae definitiones ex Stoicorum commentariis refert Cicero 4 Tusculan. cap. 24 fortitudo est animi affectio legi summae in perpetiendis rebus obtemperans, vel scientia perferendarum rerum, vel affectio animi in patiendo ac perferendo summae legi parens sine timore. apud Laërtium 7 93 ἡ καρτερία ἐπιστήμη ἢ ἔξις ὧν ἐμμενετέων καὶ μὴ καὶ οὐδενέων.

ν) δυσυπομένητων] ita legendum e ms Ciz. pro δυσἀπονήτων. recurrit idem vocabulum mox infra: ἔσται οὖν τινὰ τῷ θεῷ δυσυπομένητα καὶ δυσἀπόσχετα. atque iterum sect. 157.

ο) οὐχ ὁ οἰνόμελι πίνων] inter potationum delicias fuit imprimis mel, quod aquae admistum hydromeli vel μελίκρατον, marinae aquae lora, aceto et aquae oxymeli, succo ex acerbis uvis omphacomeli, potui ex pomis melomeli, vino veteri austero melitites, vino vel musto denique (quod suavissimi saporis) oenomeli sive mulsum appellabatur. vide Andream Baccium de naturali vinorum historia lib. 1 cap. 16. Plotinus Ennead. 4 lib. 3 p. 391 ὥσπερ ἐν οἶνῳ μέλιτος κράσις εἰ τι γλυκάζει, παρὰ τοῦ μέλιτος τοῦτο ἔσται.

π) τὰς ἀντιθέτους ἔξει κακίας] inepte ita colligas: si princeps non habet virtutem obsequentis subditi, ergo contrarii (perduellionis) vitii est reus. potius apertum est, eum in quem non cadit per naturam genus quoddam virtutis, in eum nec contrarium cadere posse vitium, ut sonus quia fragrantiae vel formae amoenitate afficere nares oculosque non potest, nec afficit foetore ac deformitate. sol quia iustus et fortis non est, haud ideo est iniustus trepidusve, et spiritus quoniam non est mollis et laevis tactu, ideo nec hispidus aut asper. atque ut ipso, quod Sextus offert, exemplo utar valetudinis, hanc nisi improprie et inepte coelo nemo tribuerit, at ineptius etiam et absurdius inde dixerit aliquis ideo coelum aegrotare. adeo placet tamen haec cavillatio Sexto, ut eam iterum repetat infra sect. 172.

ἐστὶν ὀχλήσεως ὁ θεὸς καὶ τῆς ἐπὶ τὸ χεῖρον μεταβολῆς, διὸ καὶ φθορᾶς. ὥστε εἴπερ ἐστὶν ὁ θεός, φθαρτός ἐστιν. οὐχὶ δὲ τὸ
 δεύτερον, οὐκ ἄρα τὸ πρῶτον. ἔτι δὲ σὺν τοῖς προκειμένοις εἰ 158
 πανάρετόν ἐστι τὸ θεῖον, καὶ ἀνδρείαν ἔχει· εἰ δὲ ἀνδρείαν ἔχει,
 ἐπιστήμην ἔχει δεινῶν καὶ οὐ δεινῶν^{ο)} καὶ τῶν μεταξύ. καὶ εἰ
 τοῦτο, ἐστὶ τι θεῷ δεινόν. οὐ γὰρ δὴ γε ὁ ἀνδρείος διὰ ταῦτά 159
 ἐστὶν ἀνδρείος, ὅτι ἐπιστήμην ἔχει τοῦ ποῦ ἐστὶ τὰ δεινὰ τῷ
 γέγονι ἀλλὰ τὰ αὐτῷ, ἅπερ οὐκ ἀπαράλλακτά ἐστι τοῖς τοῦ
 πλησίον δεινοῖς. ὥστε ἐπεὶ ἀνδρείος ἐστὶν ὁ θεός, ἐστὶ τι αὐτῷ P 587
 δεινόν. εἰ ἐστὶ τι θεῷ δεινόν, ἐστὶ τι τῷ θεῷ ὀχλήσεως ποιητι- 160
 κόν^{ν)}. εἰ δὲ τοῦτο, ἐπιδεκτικὸς ἐστὶν ὀχλήσεως· διὰ δὲ τοῦτο
 καὶ φθορᾶς. ὅθεν εἰ ἐστὶ τὸ θεῖον, καὶ φθαρτόν ἐστιν. οὐχὶ δὲ
 φθαρτόν ἐστιν, οὐκ ἄρα ἐστὶ. καὶ μὴν εἰ πανάρετόν ἐστι τὸ 161
 θεῖον, καὶ τὴν μεγαλοψυχίαν ἔχει· εἰ δὲ μεγαλοψυχίαν ἔχει,
 ἐπιστήμην ἔχει ποιοῦσαν ὑπεράλγειν^{ν)} τῶν συμβαινόντων. εἰ τοῦτο,
 ἐστὶ τινὰ τὰ συμβαινόντα αὐτῷ, ὧν ὑπεράνω γίνεται. εἰ δὲ
 τοῦτο, ἐστὶ τινὰ καὶ ὀχληρὰ τὰ συμβαινόντα αὐτῷ, καὶ οὕτω
 φθαρτός ἐστὶν. οὐχὶ δὲ γε τοῦτο· τοίνυν οὐδὲ τὸ ἔξ ἀρχῆς.
 πρὸς τοῦτοις εἴπερ πάσας ἔχει τὰς ἀρετάς ὁ θεός, καὶ φρόνη- 162
 σιν ἔχει· εἰ φρόνησιν, ἔχει καὶ ἐπιστήμην ἀγαθῶν^{ρ)} τε καὶ κα-

si ita est, deus est capax molestiae ac perturbationis et mutationis in deterius, et ideo etiam interitus. quamobrem si est deus, in eum cadit interitus. non autem verum est secundum: nec ergo primum. 158. ad iam dicta accedit, quod si deus est omni virtute praeditus, habet etiam fortitudinem: si eam autem habet, habet scientiam rerum formidolosarum et non formidolosarum mediarumque. quod si ita est, est aliquid deo formidolosum. 159. neque enim propterea quisquam est vir fortis, quod sciat quanam sunt vicino formidolosa, sed quae sibi; quae quidem non confundenda sunt cum iis quae proximo formidolosa esse queunt. quare cum sit deus fortis magnique et excelsi animi, est ei aliquid formidolosum. 160. si est deo aliquid formidolosum, est aliquid quod deo afferat molestiam. quod si hoc, est etiam quod afferat interitum. quo fit ut si est deus, in eum cadat interitus. in eum autem non cadit interitus; non est ergo. 161. praeterea si est deus omni virtute praeditus, habet excelsum quoque et magnum animum; si est autem magno et excelso animo, habet scientiam quae efficit, ut extollatur supra ea quae accidunt. quod si ita est, necesse est ipsi accidere nonnulla, quibus sit superior. hoc porro si est, sunt quaedam quae ei accidunt molesta, et ita in eum cadet interitus. non est autem hoc: ergo neque quod primo loco sumebatur. 162. praeterea si habet deus omnes virtutes, habet etiam prudentiam; si prudentiam, habet etiam scientiam bonorum et malo-

ο) ἐπιστήμην δεινῶν καὶ οὐ δεινῶν] respicit quod fortitudinem definiunt Stoici apud Ciceronem lib. 4 Tusculan. c. 24 scientiam rerum formidolosarum contrariarumque, repellendarum aut omnino negligendarum, conservantem earum rerum stabile iudicium. vel, conservationem stabilis iudicii in eis rebus quae formidolosae videntur subeundis et repellendis.

ρ) ὀχλήσεως ποιητικόν] respicit iterum, quod Stoici metum, eodem Cicerone teste, praemolestiam appellarunt, quod sit quasi dux consequentis molestiae.

ν) ἐπιστήμην ποιοῦσαν ὑπεράλγειν] magnanimitas secundum Stoicos ἐπιστήμη ἢ ἔξις ὑπεράνω ποιοῦσα τῶν συμβαινόντων κοινῇ φάσει τε καὶ σπουδαίῳ. vide Laërtium 7 93.

ε) ἐπιστήμην ἀγαθῶν] prudentiam apud eundem Laërtium 7 92 definiunt Stoici ἐπιστήμην κακῶν καὶ ἀγαθῶν καὶ οὐδενέων.

κῶν καὶ ἀδιαφόρων. εἰ δὲ ἐπιστήμην ἔχει τούτων, οἶδε ποῦ ἐστι
 163 τὰ ἀγαθὰ καὶ κακὰ καὶ ἀδιάφορα. ἐπεὶ οὖν καὶ ὁ πόνος τῶν
 ἀδιαφόρων ἐστίν^{u)}, οἶδε καὶ τὸν πόνον καὶ ποῖός τις ὑπάρχει
 τὴν φύσιν. εἰ δὲ τοῦτο, καὶ περιπέπτωκεν αὐτῷ· μὴ περιπεσὼν
 γὰρ οὐκ ἂν ἔσχε νόησιν αὐτοῦ^{x)}. ἀλλ' ὃν τρόπον ὁ μὴ περιπε-
 πτωκὼς λευκῷ χρώματι καὶ μέλανι διὰ τὸ ἐκ γενετῆς εἶναι πη-
 ρὸς^{y)} οὐ δύναται νόησιν ἔχειν χρώματος, οὕτως οὐδὲ θεὸς μὴ
 164 περιπεπτωκὼς πόνω δύναται νόησιν ἔχειν τούτου. ὁποῖε γὰρ
 ἡμεῖς οἱ περιπεσόντες πολλάκις τούτῳ^{z)} τὴν ιδιότητα τῆς περὶ
 τοὺς ποδαλγικοὺς ἀλγηδόνας οὐ δυνάμεθα τρανῶς γνωρίζειν οὐδὲ
 διηγουμένων ἡμῖν τινῶν συμβαλεῖν οὐδὲ παρ' αὐτῶν τῶν πε-
 πονθότων συμφώνως ἀκοῦσαι, διὰ τὸ ἄλλως ἄλλους ταύτην ἐρ-
 μηνεύειν, καὶ τοὺς μὲν στροφῇ τοὺς δὲ κλάσει τοὺς δὲ νύξει^{a)}
 λέγειν ὁμοιον αὐτοῖς παρακολουθεῖν· ἥπου γε θεὸς μὴδ' ὅλως

rum et eorum quae vocant indifferentia. si eorum autem habet scientiam, novit quatenam sunt bona et mala et indifferentia. 163. quoniam autem dolor est etiam ex rebus indifferentibus, novit etiam dolorem et cuiusmodi sit eius natura. quod si hoc, etiam in ipsum dolor cadit: nam si non caderet, non haberet eius notionem. sed quomodo qui in album et nigrum colorem non incidit, propterea quod sit caecus ab ortu, non potest coloris habere conceptionem; ita deus qui dolorem non fuit expertus, non potest eius habere in mente notionem. 164. quando enim nos qui in dolorem saepe incidimus, non possumus distincte cognoscere proprietatem doloris eorum qui laborant podagra, neque aliis eum nobis referentibus conicere, neque ab ipsis qui eum sunt perpassi, in eandem sententiam describi audimus, propterea quod alii aliter eum interpretantur, et hi quidem simile quid torsioni, alii fractioni, alii vero puncti sibi accidere referunt; deus quidem certe

u) ὁ πόμος τῶν ἀδιαφόρων ἐστίν] Cicero lib. 2 Tuscul. c. 13 sq. ex Stoicorum sententia multis disputat, ut probet, dolorem esse ex rebus mediis et indifferentibus.

x) μὴ περιπεσὼν γὰρ οὐκ ἂν ἔσχε νόησιν αὐτοῦ] cum homines multarum rerum νόησιν habeant, quas ipsi non sunt experti, morborum etiam medici ut Asclepiades, quem numquam aiunt ipsum aegrotasse; qua fronte audeat aliquis negare deo νόησιν sive intelligentiam doloris et mali, respectu earum rerum quas ipse condidit et a quibus dolorem et malum removel libenter, licet ipsi nihil malum sit et dolorem illi afferre nihil queat.

y) διὰ τὸ ἐκ γενετῆς εἶναι πηρὸς] a caeco nato ad deum colligere, et quod ille fortassis difficulter potest, huic penitus denegare, est argumentari baculo ad angulum et absurditati impietatem etiam adiungere.

z) οἱ περιπεσόντες πολλάκις τούτῳ] dolorem universe sive doloris genus quodcumque intelligit Sextus, non podagrae, ut argumenti haec sit sententia: nos dolores saepe sensimus, sed quia singillatim non sensimus dolores podagrae, quales illi sint, non possumus accurate nosse. multo minus doloris notionem habere poterit deus, qui nullum plane dolorem umquam sensit et expertus fuit. in promptu tamen est respondere, deum auctorem rerum omnium non venire in notionem illarum, nec ea quae illis accidunt discere isto modo quo nos, sed naturas et effectus rationesque universorum accuratissime perspectas habere divina luce suae intelligentiae, quam fallere nihil, fugere nihil potest.

a) στροφῇ - κλάσει - νύξει] Lucianus in Tragopodagra [v. 21 sq.] etiam addit ustionem

διάπυρον τρέχει κακὸν
 δίνανσι φλογμῶν σάρκα πυρπολούμενον
 ὁποῖα κρητὴρ μιστὸς Αἰνάλου πυρὸς κτέ.

πόνω περιπεπτωκὼς δύναται πόνον νόησιν ἔχειν; νῆ Δ', ἀλλὰ 165
 πόνω μὲν, φασίν, οὐ περιπέπτωκεν, ἡδονῇ δέ, κακ ταύτης ἐκεί- P 588
 ρον νενόηκεν· ὕπερ ἦν εὐηθεῖς. πρῶτον μὲν γὰρ ἐστὶν ἀμήχα-
 ρον, μὴ πειραθέντα πόνον^{b)} νόησιν ἡδονῆς λαβεῖν· κατὰ γὰρ
 τὴν παντὸς τοῦ ἀλγύνοντος ὑπεξαίρεσιν^{c)} συνίστασθαι πέφυκεν.
 εἴτα καὶ τούτου συγχωρηθέντος πάλιν ἀκολουθεῖ τὸ φθαρόν 166
 εἶναι τὸν θεόν· εἰ γὰρ τῆς τοιαύτης διαχύσεως^{d)} δεκτικὸς ἐστὶ,
 καὶ τῆς ἐπὶ τὸ χεῖρον μεταβολῆς ἐστὶ δεκτικὸς ὁ θεός, καὶ φθα-
 ρὸς ἐστὶν. οὐχὶ δέ γε τοῦτο· ὥστε οὐδὲ τὸ ἐξ ἀρχῆς. εἴπερ τε 167
 πανάρετόν ἐστι τὸ θεῖον καὶ τὴν φρόνησιν ἔχει, ἔχει καὶ τὴν
 εὐβουλίαν, παρ' ὅσον ἡ εὐβουλία φρόνησίς ἐστι πρὸς τὰ βου-
 λευτά^{e)}. εἰ δὲ τὴν εὐβουλίαν ἔχει, καὶ βουλεύεται. εἰ δὲ βου-

qui in nullum incidit dolorem, non potest doloris habere notionem. 165. ita sit sane, inquit, dolorem quidem non est expertus, at expertus est voluptatem, et ex ea doloris quoque notitiam hausit. sed hoc stultum est affirmare: nam primum quidem fieri non potest, ut si non sit expertus dolorem, voluptatis notionem acceperit. sua enim natura constat voluptas ex remotione omnium rerum quae dolore afficiunt. 166. deinde hoc quoque concessio rursus sequitur, ut in deum cadat interitus: nam si deus est capax huiusmodi diffusionis, erit etiam capax mutationis in deterius, et in eum cadet interitus. non est autem hoc; quare nec quod initio fuit positum. 167. et si deus est praeditus omni virtute et habet prudentiam, habet etiam consilii capiendi virtutem; quandoquidem virtus capiendi consilii est pru-

b) ἀμήχαρον μὴ πειραθέντα πόνον] non omnino necesse est caecitatis P 588
 surditatisque fecisse periculum, ut intelligas quid sit videre vel audire; neque aegrotasse est opus, ut noris quid sit sanitas, aut laborasse egestate, ut notionem habeas opum ac divitiarum. nec sceleratum quidem esse oportet, ut scias quid sit virtus et pietas.

c) κατὰ τὴν παντὸς τοῦ ἀλγύνοντος ὑπεξαίρεσιν] Epicuri haec sententia, voluptatem stabilem esse in ἀναιρέσει ἀλγηδόνων atque ἀνοχλησῆς sive indolentia. vide quae viri docti ad Laërtii Aristippum lib. 2 sect. 87. etiamsi vero hoc detur, voluptatem consistere in vacuitate a dolore, non inde sequitur doloris periculum fecisse oportere illum, qui voluptate gaudeat.

d) τῆς τοιαύτης διαχύσεως] ita legendum e me Ciz., non τῆς τοιαύτης. Stoici voluptatem dicebant esse διάχυσιν sive effusionem animi in laetitia praeter modum elatam ac gestientem, ut constat e Cicero 3 Tusculan. c. 11 lib. 4 c. 6 etc. sive ἀνάλυσιν ἀρετῆς, qua veluti liquescimus flui-musque mollitia. vide Laertium 7 114 et Lipsium manuduct. 3 5. huiusmodi voluptatem tamquam vitiosam rem ab animo sapientis hominis longe abesse disputabant Stoici, ut ex eodem Cicero 2 de Fin. cap. 4 aliisque locis apparet; certe a deo abesse longissime, nemo sanus negaverit, ut contra in ipso est gaudium αὐταρκέστατον, securum perpetuum et nulla temeratum nube serenum.

e) ἡ εὐβουλία φρόνησίς ἐστι πρὸς τὰ βουλευτά] in me Ciz. πρὸς τὰ βουλευτά, minus bene. etiamsi autem in deo est φρόνησις sive omni potius φρονήσει humana infinitis modis superior sapientia, hinc neutiquam sequitur in eodem esse εὐβουλίαν tam imperfectam, ut Sextus hoc loco ex Stoicorum scitis humanam sollertiam in consilio rebus dubiis inveniundo dubiam et incertam atque adeo deliberantem interpretatur. quin inter homines is merito habetur prudentissimus, cui diu consultare secum non est necesse, sed in promptu videre est, quid in re qualibet factu sit optimum. itaque nec deo omnipotenti ac sapientissimo alia εὐβουλία tribui sine summa absurditate potest, quam quae sine ulla tergiversatione aut in utramque partem sollicita comparatione et citra ullum erroris aut impedimenti (nedum, quod insulae a Sexto subiicitur, inte-

- 168 λεύεται, ὅτι τι ἄδηλον αὐτῷ· εἰ γὰρ μηδὲν ἐστὶν ἄδηλον αὐτῷ, οὐδὲ βουλευέται. εἰ δέ, τὴν εὐβουλίαν ἔχει τῷ τὴν βουλήν ἄδηλον τινὸς ἔχεισθαι, ζήτησιν οὖσαν περὶ τοῦ πῶς ἐν τοῖς παροῦσιν ὁρθῶς διεξάγομεν. ἀτοπον δέ γέ ἐστι τὸ μὴ βουλευέσθαι μηδὲ εὐβουλίαν ἔχειν τὸν θεόν· τοίνυν ἔχει ταύτην καὶ ἐστὶ τι ἄδηλον αὐτῷ. εἰ δέ ἐστι τι ἄδηλον θεῷ, οὐκ ἄλλο μὲν τί ἐστὶν ἄδηλον θεῷ, οὐχὶ δέ γε καὶ τὸ τοιοῦτον'), ὅσον εἰ ἐστὶ τινὰ αὐτοῦ ἐν τῇ ἀπειρίᾳ φθαρτικά. ἀλλ' εἰ τοῦτό ἐστιν ἄδηλον αὐτῷ, πάντως κατὰ τὴν προσδοκίαν τῶν φθαρτικῶν αὐτοῦ τούτων, ἐξ ὧν ἐν συνδροῇσιν τινὲ καὶ κινήματι γενήσεται, καὶ φοβοῖτο. εἰ δέ ἐν συγκινήματι τοιοῦτῳ γίνεται, καὶ τῆς ἐπὶ τὸ χεῖρον μεταβολῆς ἐστὶ δεικτικός· διὰ δέ τοῦτο καὶ φθαρτός. ὃ ἀκολουθεῖ τὸ μὴ ὅλως αὐτὸν ὑπάρχειν. καὶ ἄλλως εἰ μηδὲν ἄδηλόν ἐστι θεῷ, μὴ ὅλως αὐτόθεν ἐκ φύσεως πάντων καταληπτικός καθίστηται, οὐκ ἔχει τέχνην'). ἀλλ' ὃν τρόπον οὐκ ἂν εἴποιμεν περὶ τὸν βάρβαρον ἢ τὸν δελφῖνα, φύσει νηκτικούς ὄντας, τέχνην εἶναι νηκτικὴν· τὸν αὐτὸν τρόπον οὐδὲ περὶ τὸν θεὸν ἐκ φύσεως πάντα καταλαμβάνομεν εἴποιμεν ἂν εἶναι τέχνην τῷ ἄδηλον τινὸς καὶ 172 τοῦ αὐτόθεν μὴ καταλαμβάνομένου ἐφάπτεσθαι τὴν τέχνην. ἀλλ'

dentia in consultationibus. si autem habet virtutem capiendi consilii, consultat etiam. 168. si autem consultat, est ei aliquid obscurum: nam si nihil est ei obscurum, non consultat. si autem est, habet consilii capiendi virtutem, eo quod consilium versetur in aliquo obscuro, ut quod sit quaestio quemadmodum recte nos geramus in rebus praesentibus. est autem absurdum deum non consultare neque habere virtutem capiendi consilii; eam ergo habet et est ei aliquid obscurum. 169. si est autem deo aliquid obscurum, non est quicquam aliud magis deo obscurum quam hoc, num aliqua sint in infinitate illi allatura interitum? sed si hoc est ei obscurum, omnino ex expectatione eorum quae ei possunt asferre interitum, motibus ac perturbationibus afficietur. 170. si est autem in huiusmodi commotione, erit etiam capax mutationis in deterius; et ideo in eum cadet etiam interitus. cui est consequens ut non sit omnino. 171. et alioqui si deo nihil est obscurum, sed ex se ipso a natura omnia comprehendit, caret arte. sed quomodo in rana aut delphino, qui sunt natura natatiles, non dixerimus esse artem natandi; ita nec in deo, qui a natura omnia comprehendit, dixerimus esse artem, eo quod ars attingat aliquid antea obscurum et quod ex se non com-

ritus ac dissolutionis) metum statim pervidet et ab omni tempore providit quid factu praestet maximeque expedit ad scopum assequendum, quem pro sapientia sua sibi proposuit. ita in deum etiam cadit εὐβουλία, quam ex Stoicis Suidas definit ἐπιστήμην τοῦ σκοπεῖσθαι, ποῖα καὶ πῶς πράττοντες πράξομεν συμφερόντως. vide Laërtium 7 93.

f) οὐχὶ δέ γε καὶ τὸ τοιοῦτον] potius dixisset nihil ei esse certum et ignorare omnia, si ne suam quidem naturam intelligit, et qui fuit ab omni aeternitate, dubitare de durabilitate sua potest.

- P 589 g) οὐκ ἔχει τέχνην] simile cum superioribus argumentum nec maioris ponderis, et qualia certissimis pro dei existentia argumentis ut opponeret tamquam ἰσοσθενῇ, debuisset sanq̃ Sextus erubescere. omni arte humana infinitis modis promptior sollertior potentior atque adeo maior excellentiorque est latiusque patet divina sapientia, qua coelum terramque condidit ille omnis κάλλους γενεσιάρχης, Sup. 13 3. itaque credo lectorem indignaturum, quod humanorum τεχνημάτων defectus deo obiciantur; ac ne mihi etiam indignetur vereor, si in huiusmodi cavillationibus serio confutandis longiorem operam ponam.

εἰ μὴ ἐστὶ περὶ τὸν θεὸν τέχνη, οὐδὲ ἡ περὶ τὸν βίον τέχνη^{h)} ἐστὶ περὶ αὐτόν· εἰ δέ τοῦτο, οὐδὲ ἡ ἀρετήⁱ⁾. μὴ ἔχων δέ θεὸς ἀρετήν, ἀνύπαρκτός ἐστι. καὶ ἄλλως λογικὸς ὢν ὁ θεὸς εἰ μὴ ἔχει τὴν ἀρετήν, πάντως τὴν ἀντίθετον ἔχει κακίαν^{k)}. οὐχὶ δέ 173 γε τὴν ἀντίθετον ἔχει κακίαν· ἔχει ἄρα τέχνην ὁ θεός, καὶ ἐστὶ τι ἄδηλον τῷ θεῷ. ὃ ἐπεται τὸ φθαρτὸν αὐτὸν εἶναι, καθὼς πρότερον^{l)} ἐπελογισάμεθα. οὐδὲ γε φθαρτός ἐστιν, οὐκ ἄρα ἐστὶν. εἴπερ τε μὴ ἔχει φρόνησιν, ὥς ὑπεμνήσαμεν^{m)}, οὐδὲ σω- 174 φροσύνην ἔχει· ἐστὶ γὰρ ἡ σωφροσύνη ἕξις ἐν αἰρέσειⁿ⁾ καὶ φρυγᾷς σώζουσα τὰ τῆς φρονήσεως κρήματα. καὶ ἄλλως δέ εἰ 175 μηδὲν ἐστὶν ὃ τὰς τοῦ θεοῦ ὁρέξεις κινήσει μηδὲ ἐστὶ τι ὃ ἐπισπάσεται τὸν θεόν, πῶς ἐροῦμεν αὐτὸν εἶναι σώφρονα, τῆς σωφροσύνης κατὰ τοιοῦτόν τινα λόγον ἡμῖν νενοημένης; καθάπερ γὰρ οὐκ ἂν εἴποιμεν τὸν κίονα σωφρονεῖν^{o)}, κατὰ τὸν αὐτὸν

prehenditur. 172. sed si in deo non est ars, nec in eo erit ars vitae: quodsi hoc ita est, neque virtus. non habens autem virtutem deus, non est. et alioqui cum sit deus ratione praeditus, si non habet virtutem, omnino habet vitium quod ei adversatur. 173. non habet autem vitium quod ei adversatur; deus ergo habet artem et est aliquid deo obscurum. cui est consequens, ut in eum cadat interitus, ut prius collegimus. in deum autem non cadit interitus: non est ergo. 174. et si non habet, ut admonuimus, prudentiam, neque habet temperantiam: est enim temperantia habitus servans iudicia prudentiae in iis quae sunt eligenda et fugienda. 175. et alioqui si nihil erit quod dei moveat appetitionem nec sit aliquid quod denique alliciat, quomodo dicemus eum esse temperantem, cum hac ratione notionem temperantiae in mente concipiamus? quemadmodum enim columnam non dixerimus esse temperantem, eodem modo nec deum esse temperantem recte dicemus.

h) οὐδὲ ἡ περὶ τὸν βίον τέχνη] articulum ἡ qui in editis exciderat, revocavi ex ms Ciz. inepte autem obiicitur deo, quod non habeat eiusmodi artem vitae, qualem homines usu et attentione assequuntur, cum habeat omni vitae arte humana perfectiorem sanctitatem iustitiamque coniunctam cum summa potentia ac sapientia.

i) οὐδὲ ἡ ἀρετή] Stoici statuebant virtutem posse doceri, ut notavit Laërtius 7 91, quam eorum sententiam propugnavit quoque Plutarchus libell. ὅτι διδάσκειν ἡ ἀρετή. hinc colligit Sextus virtutem ex artium esse numero, quae non αὐτόθεν et a natura inest, sed studio doctrina atque exercitatione comparatur. inde porro concludit deum, in quo locum non habeat eiusmodi ars, etiam virtute carere: quae mihi eiusdem generis videtur argumentatio ac si quis videns fornacem calescere iniectis lignis et admoto igne neget solem calore pollere, quoniam nulla in eum ad alendum ignem ligna congerantur.

k) πάντως τὴν ἀντίθετον ἔχει κακίαν] ineptus paralogismus et impudens, iam supra sect. 156 confutatus.

l) καθὼς πρότερον] sect. 169.

m) ὥς ὑπεμνήσαμεν] sect. 162. 167 sq.

n) ἕξις ἐν αἰρέσει] respicit Stoicam temperantiae definitionem, quam ita effert Tullius libro 4 Tuscul. c. 9 temperantia sedat appetitiones et efficit ut haec rectae rationi pareant conservatque considerata iudicia mentis.

o) οὐκ ἂν εἴποιμεν τὸν κίονα σωφρονεῖν] columnam vel statuam inanem ideo nemo sanus dixerit temperantem vel a temperantia laudaverit, quia nihil agit illa prorsus adeoque nihil tribui ei potest quod ad virtutem pertineat. ex hominibus autem non ille maiorem meretur laudem temperantiae, qui ab appetitibus inordinatis vehementius caeteris perturbatur. nam in eo qui virtuti ac moderationi vel maxime studuit diligenter, longe minus acres solent esse impetus ac stimuli, quoniam omnem illorum vim continentiae assiduitate ac habitu labefactavit et

τρόπον οὐδὲ τὸν θεὸν δεόντως φήσομεν σώφρονα τυγχάνειν. περιαιρουμένων δὲ αὐτοῦ τούτων τῶν ἀρετῶν περιαιρεῖται καὶ ἡ δικαιοσύνη καὶ αἱ λοιπαί. ἀλλ' εἰ μηδεμίαν ἀρετὴν ἔχει ὁ θεός, 176 ἀνύπαρκτος ἐστὶ. τὸ δὲ ἡγούμενον, τὸ ἄρα λήγον. πάλιν εἰ ἐστὶ τὸ θεῖον, ἥτοι ἔχει ἀρετὴν ἢ οὐκ ἔχει· καὶ εἰ μὲν οὐκ ἔχει, φαῦ-
 λόν ἐστὶ τὸ θεῖον καὶ κακοδαιμονικόν. ὕπερ ἄτοπον. εἰ δὲ ἔχει,
 P 590 ἐστὶ τι τοῦ θεοῦ κρείττον. ὃν γὰρ τρόπον ἢ τοῦ ἵππου ἀρετὴ ὃν αὐτοῦ τοῦ ἵππου ἐστὶ κρείττων καὶ ἢ τοῦ ἀνθρώπου ἀρετὴ τοῦ ἔχοντός ἐστι κρείττων· τὸν αὐτὸν τρόπον ἢ τοῦ θεοῦ ἀρετὴ καὶ 177 αὐτοῦ τοῦ θεοῦ ἐστὶ κρείττων. εἰ δὲ ἐστὶ κρείττων τοῦ θεοῦ, δῆλον ὡς ἑλλιπῶς ἔχων φαύλως ἔξει καὶ φθαρτὸς γενήσεται. ἀλλ' εἰ μεταξὺ μὲν τῶν ἀντικειμένων οὐδέν ἐστιν, εἰς οὐδέτερον δὲ ὁρᾶται τῶν ἀντικειμένων ἐμπίπτων ὁ θεός, ῥητέον μὴ εἶναι θεόν.
 178 καὶ ἔτι εἰ ἐστὶν, ἥτοι φωνᾶν ἐστὶν ἢ ἄφωνον ὃν. τὸ μὲν οὖν λέγειν ἄφωνον τὸν θεὸν τελέως ἄτοπον καὶ ταῖς κοιναῖς ἐννοαῖς μαχόμενον. εἰ δὲ φωνᾶν ἐστὶ, φωνῇ χρῆται καὶ ἔχει φωνητικὰ
 si hae autem ab eo auferantur virtutes, tollitur etiam iustitia et caeterae. sed si deus nullam habet virtutem, nequaquam est. est autem antecedens: ergo est etiam consequens. 176. rursus si est deus, aut habet virtutem, aut non habet: et si quidem non habet, deus est malus et cacodaemon; quod quidem est absurdum. sin autem habet, erit deo aliquid melius ac praestantius. quomodo enim equi virtus est ipso equo melior ac praestantior et hominis virtus est melior ac praestantior eo qui ipsam habet, eodem modo dei virtus erit ipso quoque deo melior ac praestantior. 177. si est autem deo melior ac praestantior, est perspicuum quod cum adeo sit mancus ac defectus, male habebit et in eum cadet interitus. sed cum inter duo quidem haec inter se opposita nihil sit medium, neutrum autem horum quae sibi opponuntur, in deum cernitur cadere, dicendum est non esse deum. 178. et praeterea si est, aut est vocalis aut mutus, et deum quidem dicere esse mutum, est plane absurdum et repugnans communibus notionibus; sin opprimit. in deum vero non cadit quidem per naturae eius perfectionem temperantia in rebus eiusmodi, a quibus abstinentes nos sobrii casti continententes appellamur; at est in eo longe sublimior ac divina virtus sanctitas, nihil admittens nisi bonum rectum purumque ac dignum sua maiestate, et per hanc sanctitatem deus auctor est hominibus, ut ipsi ab impuritate et incontinentia sibi caveant, cuius officii et notionem et fundamentum obligationis animorum nostrorum tabulis inscriptum a quo demum nisi a deo accepimus?

P 590 p) ὃν γὰρ τρόπον ἢ τοῦ ἵππου ἀρετὴ] falsum est equi virtutem esse equo praestantior, licet virtus sit cuiusque rei τελείωσις ac perfectio (ut ex Stoicorum sententia Laërtius 7 90), atque licet equus virtute sua pollens praestantior sit equo, qui illa virtute destituitur. at nihil haec ad deum, cuius virtus ab ipso nequiquam differt neque ab eo seiungi potest, utpote quae ipsi iam existenti nequiquam accesserit aut in complementum veluti perfectionis superaddita fuerit.
 q) φωνᾶν ἐστὶν ἢ ἄφωνον] non magis necesse est ut dicamus deum esse mutum, quam ut affirmemus eum ita loqui ut nos per os linguamque et pulmonem atque asperam arteriam. deus potest voluntatem suam significare hoc est loqui, omnibus quibus vult rebus a se creatis suggerereque congruente quo ipsi placet modo quaecumque vult spiritibus et corporibus, animatis et inanimatis, ratione carentibus et mente ac rationis praeditis. neque ad haec magis pulmone vel arteria aspera indiget quam ad edendum tonitruum fragorem. quodsi voce humana placitum ipsi est uti ad homines et lingua quam ipsi intelligunt eos alloqui, facile hoc ipsi est linguarum omnium architecto et universi domino, vel aëre iusso sonum eiusmodi edere vel angelis administris.

ὄργανα, καθάπερ πνεύμονα καὶ τραχείαν ἀσθησίαν γλώσσαν τε καὶ στόμα. τοῦτο δὲ ἄτοπον καὶ ἔγγυς τῆς Ἐπικούρου μυθολογίας. γ). τοίνυν ῥητέον μὴ ὑπάρχειν τὸν θεόν, καὶ γὰρ δὴ εἰ 179 φωνῇ χρῆται, ὁμιλεῖ· εἰ δὲ ὁμιλεῖ, πάντως κατὰ τινὰ διάλεκτον ὁμιλεῖ. εἰ δὲ τοῦτο, τί μᾶλλον τῇ Ἑλληνίδι ἢ τῇ βαρβάρῳ ὁμιλεῖ; καὶ εἰ τῇ Ἑλληνίδι, τί μᾶλλον τῇ Ἰάδι ἢ τῇ Αἰολίδι ἢ τινὶ τῶν ἄλλων; καὶ μὴν οὐδὲ πάσαις· οὐδεμίᾳ τοίνυν. καὶ γὰρ εἰ τῇ Ἑλληνίδι χρῆται, πῶς τῇ βαρβάρῳ χρήσεται, εἰ μὴ ἐδίδαξέ τις αὐτόν; εἰ μὴ ἐρμηνεῖς ἔχει παραπλησίους τοῖς παρ' ἡμῖν δυναμένοις ἐρμηνεύειν; ῥητέον τοίνυν μὴ χρῆσθαι φωνῇ τὸ θεῖον, διὰ δὲ τοῦτο καὶ ἀνύπαρκτον εἶναι. πάλιν εἰ ἐστὶ θεῖον, ἥτοι σῶμά ἐστιν ἢ ἀσώματον. ἀλλὰ ἀσώ- 180 ματον μὲν οὐκ ἂν εἴη διὰ τὰς ἐμπροσθεν x) ἡμῖν εἰρημένους αἰτίας. εἰ δὲ σῶμά ἐστιν, ἥτοι σύγκριμά ἐστιν ἐκ τῶν ἀπλῶν στοιχείων ἢ ἀπλοῦν ἐστὶ καὶ στοιχειῶδες σῶμα. καὶ εἰ μὲν σύγκριμά ἐστι, φθαρτόν ἐστι· πᾶν γὰρ τὸ κατὰ σύνοδόν τινων ἀποτελεσθὲν ἀνάγκη διαλυόμενον φθείρεσθαι. εἰ δὲ ἀπλοῦν ἐστὶ σῶμα, 181 ἥτοι πῦρ ἐστὶν ἢ ἀήρ ἢ ὕδωρ ἢ γῆ. ὁποῖον δ' ἂν ἢ τούτων, ἄψυχόν ἐστι καὶ ἄλογον ὃν. ὕπερ ἄτοπον. εἰ οὖν μήτε σύγκριμά P 591

autem est vocalis, voce utitur et habet instrumenta vocalia, nempe pulmonem et asperam arteriam et os et linguam. hoc autem est absurdum et non procul recedens a fabulis Epicuri. dicendum est ergo non esse deum. 179. etenim si voce utitur, colloquitur; si autem colloquitur, omnino aliquo sermone colloquitur. quod si ita est, cur magis utitur Graeca quam barbara lingua? et si Graeca, cur magis Ionica quam Aeolica aut aliqua alia? atqui neque omnibus; nulla ergo. etenim si Graeca utatur, quomodo utetur barbara, nisi quispiam eam docuerit? nisi habeat interpretes similes iis, qui apud nos possunt interpretari. dicendum est ergo deum non uti voce, et ideo non esse. 180. rursus si est deus, aut est corpus aut res incorporea. sed non est incorporea propter causas quas prius diximus. sin autem est corpus, apt est concretum ac compositum ex simplicibus elementis aut est corpus simplex et elementare. et si est quidem concretum ac compositum, in ipsum cadit interitus: quidquid enim est confectum ex coitione aliorum, necesse est ut dissolutum intereat. 181. si vero est corpus simplex, aut est ignis aut aër aut aqua aut terra. quodcumque autem sit ex iis, est inanimum et expers rationis. quod quidem est absurdum. si ergo neque

r) τῆς Ἐπικούρου μυθολογίας] tangit Epicuri dogma deos ἀνθρωπομόρφους sive humana forma stuantis, ut dictum supra ad sect. 25.

g) τί μᾶλλον τῇ Ἑλληνίδι] quemadmodum homo qui plurimas vel omnes nosset linguas, tamen si vellet cum altero colloqui, illa lingua utetur maxime, quam hunc maxime callere novit; ita promptum est respondere, deum si humana voce monere aliquem fuerit dignatus, illa lingua eum allocuturum quam ille imprimis intellexerit.

z) τῇ Ἑλληνίδι ἢ τῇ βαρβάρῳ] ut populos omnes solenne est nostro in Graecos et barbaros distinguere, ita hoc loco linguas omnes dividit in Graecas barbarasque. vide 1 adv. Logicos sect. 246.

u) εἰ μὴ ἐδίδαξέ τις αὐτόν] ms. Ciz. αὐτήν. at putidum prorsus et remotum ab omni pudore, deum detrudere ad scamna alphabetariorum negareque ei, cui omnia cogitata nostra aperta sunt, notam esse posse linguam mortalium, nisi quis eum grammaticus hanc scilicet edocuerit.

x) διὰ τὰς ἐμπροσθεν] remittit lectorem ad sect. 151, ubi vide si placet quae ad Sexti obiectiones respondi.

y) ἄψυχόν ἐστι καὶ ἄλογον] negarunt hoc omnino illi qui deum purissimum esse ignem olim statuerunt, nec tamen dubitarunt eundem vitu-

ἔστιν ὁ θεὸς μήτε ἀπλοῦν σῶμα, παρὰ δὲ ταῦτα οὐδὲν ἔστι, ὁρτήριον μηδὲν εἶναι τὸν θεόν. τοιοῦτον μὲν δὴ καὶ τὸ τῶν λόγων 182 τοῦτων εἶδος ἔστιν. ἠρώτηται δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ Καρνεάδου^{α)} καὶ σωρικτικῶς τινες, οὓς ὁ γνώριμος αὐτοῦ Κλειτόμαχος^{α)} ὡς σπουδαιοτάτους καὶ ἀντικωτάτους ἀνέγραψεν, ἔχοντας τὸν τρόπον τοῦτον· εἰ Ζεὺς θεὸς ἔστι, καὶ ὁ Ποσειδῶν θεὸς ἔστι, τρεῖς γὰρ τ' ἐκ Κρόνου^{β)} ἡμεῖν ἀδελφοί, οὓς τέκε Πείη Ζεὺς καὶ ἐγώ^{γ)}, τρίτατος δ' Αἰδης, ἐνέροισιν ἀνύσσων. τριχθὰ δὲ πάντα δέδασται^{δ)}, ἕκαστος δ' ἔμμορε τιμῆς.

compositum corpus est deus neque simplex, praeter haec autem nihil est; dicendum est nihil esse deum. atque argumenta illa quidem sunt huiusmodi. 182. verum proposuit quoque soritico Carneades quasiam argumentationes, quas eius familiaris Clitomachus conscripsit ut exquisitissimas et efficacissimas, quae se habent hoc modo: si Iuppiter est deus, Neptunus quoque est deus,

tres sumus, enixa est Saturno quos Rhea fratres, Iuppiter atque ego, tum rex Pluto tertius Orci. cuncta tribus divisa nec expers ullus honore est.

et sapientia praeditum esse. ita Stoici (de quibus Lipsius lib. 1 physiol. diss. 6 sq.) et ante Stoicos Heraclitus atque Hippocrates, cuius haec sunt verba libro de carnibus: δοκέει δὲ μοι ὁ καλέομεν θεοὺν ἀθανάτον τε εἶναι, καὶ νοεῖν πάντα καὶ ὁρῆν καὶ ἀκούειν καὶ εἰδέναι πάντα τὰ ὄντα καὶ τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι. nec dubium est Assyrios Persas aliosque populos, qui ignem divinis honoribus affecerunt, ei vitam quoque ac mentis vim tribuisse. quodsi Anaximenis sententiam latius expositam habuerimus, appareret etiam ab ipso aërem, quem omnium esse ἀρχὴν docuit neque a deo satis distinxit, nequiquam vita et ratione destitutum creditum fuisse. idem dicendum de Afris, quos imaginata figuratione aërem veneratos scribit Firmicus, nec non de aliis gentibus, quae vel aetherem vel aquam vel tellurem colendam duxero, de quibus multa praeter Gyraldum Vossiumque lib. 7 de idololatria Eduardus Baro Herbert de Cherbury in libro de gentiliū religione.

ε) καὶ ὑπὸ τοῦ Καρνεάδου] ita legendum e ms Ciz. pro περὶ τοῦ Καρνεάδου. quoniam vero Carneades nihil ipse scripsit, sed eius disputationes in literas redegit discipulus ipsius Clitomachus, apparet ex Clitomachi libris haec etiam hausisse Ciceronem lib. 3 de nat. deor. cap. 17: si dii sunt, suntne etiam nymphae deae? si nymphae, Panisci etiam et Satyri? hi autem non sunt, ne nymphae quidem deae igitur. at earum templa sunt publice vota et dedicata. age porro, Iovem et Neptunum deum numeras. ergo etiam Orcus, frater eorum, deus, et illi qui fluere apud inferos dicuntur, Acheron Cocytus Pyriphlegethon, tum Charon, tum Cerberus dii putandi. at id quidem repudiandum. ne Orcus quidem igitur. quid dicitis ergo de fratribus? haec Carneades agebat, non ut deos tolleretur, quid enim philosopho minus conveniens, sed ut Stoicos nihil de diis explicare convinceret. plura eodem loco subiungit Cicero in eandem rationem a Carneade disputata, quae apud ipsum si placet vide usque ad caput 21.

α) ὁ γνώριμος αὐτοῦ Κλειτόμαχος] propter Carneadis disputationes adversus deos consignatas literis videtur Clitomachus ipse accenseri atheis a Theophilo Antiocheno lib. 3 ad Autolycum p. 121 ὁπόσα τε Κλειτόμαχος ὁ Ἀκαδημαῖκός περὶ ἀθεότητος εἰσηγήσατο. confer Thomam Reinseium 3 6 Var. Lect. p. 445.

β) τρεῖς γὰρ τ' ἐκ Κρόνου] ita legendum ex Iliad. 15 vers. 187 pro τρεῖς γὰρ τε Κρόνου. deinde οὓς τέκε Πείη pro Πεία. [ibid. εἰμὲν pro ἡμεῖν. τέκετο Πεία pro τέκε Π.]

γ) Ζεὺς καὶ ἐγώ] Neptunus haec apud Homerum loquitur.

δ) τριχθὰ δὲ πάντα δέδασται] ad hunc versum iuvabit conferre Gno-

ᾧστε εἰ ὁ Ζεὺς θεὸς ἔστι, καὶ ὁ Ποσειδῶν ἀδελφὸς ᾧς τούτου θεὸς γενήσεται. εἰ δὲ ὁ Ποσειδῶν θεὸς ἔστι, καὶ ὁ Ἀχελῷος^{α)} 183 ἔσται θεός· εἰ δὲ ὁ Ἀχελῷος, καὶ ὁ Νεῖλος· εἰ ὁ Νεῖλος, καὶ πᾶς ποταμός· εἰ πᾶς ποταμός, καὶ οἱ ῥύακες ἂν εἶεν θεοί· εἰ οἱ ῥύακες, καὶ αἱ χαράδραι. οὐχὶ δὲ οἱ ῥύακες, οὐδὲ ὁ Ζεὺς ἄρα θεός ἔστιν. εἰ δὲ γε ἦσαν θεοί, καὶ ὁ Ζεὺς ἂν θεὸς ἦν. οὐκ 184 ἄρα θεοί εἰσι. καὶ μὴν εἰ ὁ ἥλιος θεός ἔστι^{β)}, καὶ ἡμέρα ἂν εἴη θεός· οὐ γὰρ ἄλλο τι ἦν ἢ ἡμέρα ἢ ἥλιος ὑπὲρ γῆς. εἰ δὲ P 592 ἡμέρα ἔστι θεός, καὶ ὁ μὴν ἔστι θεός· σύστημα γὰρ ἔστιν ἐξ ἡμερῶν. εἰ δὲ ὁ μὴν θεός ἔστι, καὶ ὁ ἐνιαυτός ἂν εἴη θεός· σύστημα γὰρ ἔστιν ἐκ μηνῶν ὁ ἐνιαυτός. οὐχὶ δὲ γε τοῦτο· τολῶν οὐδὲ τὸ ἐξ ἀρχῆς. σὺν τῷ ἄτοπον εἶναι φασὶ τὴν μὲν ἡμέραν θεὸν εἶναι λέγειν, τὴν δὲ ἔω καὶ τὴν μεσημβρίαν καὶ τὴν

quamobrem si Iuppiter est deus, Neptunus quoque cum sit eius frater, erit deus. 183. si autem Neptunus est deus, Achelous quoque erit deus; si autem Achelous, etiam Nilus; si Nilus, et quilibet fluvius; si quilibet fluvius, rivi quoque erunt dii; si autem rivi, etiam torrentes. non sunt autem rivi; nec Iuppiter ergo est deus. si autem essent dii, Iuppiter quoque esset deus. non sunt ergo dii. 184. quia etiam si sol esset deus, dies quoque esset deus: dies enim non est aliud nisi sol super terram. si autem dies est deus, mensis quoque est deus: mensis enim constat ex diebus. si autem mensis est deus, annus quoque est deus: annus enim constat ex mensibus. sed hoc non est: neque ergo quod est ab initio positum. et simul etiam dicunt esse absurdum dicere quidem diem esse deum, auroram autem et meridiem et

mologiam Homericam Iacobi Duporti p. 86 et Heracliti veteris grammatici allegorias Homericas p. 465. constat autem a Callimacho Homerum derideri quod coelum mare et inferos inter tres fratres divisa sorte scriperit: neminem enim fore tam stultum, ut tam dissimilia sorte velit periclitari, hymn. in Iovem vers. 60

δηγαιὸι δ' οὐ πάμπαν ἀληθέες ἦσαν ἀοιδοί· φάντο πάλλον Κρονίδῃσι διὰ τρεῖς δώματα νεῖμαι. τίς δέ κ' ἐπ' Οὐλύμπῳ τε καὶ Αἰδὶ κλῆρον ἐρύσσει, ὅς μάλα μὴ νεότηλος; ἐπ' ἰσότη γὰρ εἴκει πῆλασθαι· τὰ δὲ τόσσον ὅσον διὰ πλείστον ἔχουσι.

ε) ὁ Ἀχελῷος] celeberrimus Aetoliae fluvius, ut Nilus Aegypti. vide Ezech. Spanhemium ad Callimachum p. 673 et Vossium de Idololatria 9 35. apud eundem Vossium lib. 2 c. 79 sq. multa obvia sunt de divino honore fluvii exhibito quemadmodum et apud Christophorum Arnoldum ad Valerii Catonis diras in Battarum fluvium. Cicero 3 20 de nat. deor. ex Carneade: si Ceres a gerendo (ita enim dicebas) terra ipsa dea est et ita habetur: quae est enim alia tellus? sin terra; mare etiam, quem Neptunum esse dicebas: ergo et flumina et fontes. itaque et fontis delubrum Maso ex Corsica dedicavit et in augurum precatione Tiberinum, Spinonem, Anemonem, Nodinum, alia propinquorum fluminum nomina videmus.

φ) εἰ ὁ ἥλιος θεός ἔστι] idem Cicero: si sol deus et luna dea est, ergo etiam Lucifer ceteraeque errantes numerum deorum obtinebunt; igitur etiam inerrantes. cur autem arcus (iridis) species non in deorum numero reponatur? est enim pulcher, et ob eam causam, quia speciem habeat admirabilem, Thaumante dicitur esse nata; cuius si divina natura est, quid facies nubibus? arcus enim ipse ex nubibus efficitur quodam modo coloratus, quarum una etiam Centauros peperisse dicitur. quod si nubes rettuleris in deos, referendae certe erunt tempestates, quae populi Romani ritibus consecratae sunt. ergo imbres nimbi procellae turbines dii putandi: nostri quidem duces mare ingredientiē immolare hostiam fluctibus consueverunt.

185 δειλὴν μηκέτι. εἴγε μὴν ἡ Ἀρτεμις θεὸς ἐστὶ, καὶ ἡ ἐνοδία^{ο)}
 τις ἂν εἴη θεός — ἐπ' ἴσης γὰρ ἐκείνη καὶ αὕτη δεδοξασται εἶναι
 θεὰ ἢ Ἐνοδία — καὶ ἡ προθυρία^{η)} καὶ ἐπιμύλιος καὶ ἐπιχλιβά-
 186 νιος^{ι)}. οὐδέ γε τοῦτο· οὐκ ἄρα τὸ ἐξ ἀρχῆς. εἴγε μὴν τὴν Ἀφρο-
 δίτην θεὰν λέγομεν εἶναι, ἐστὶ καὶ ὁ Ἔρως, υἱὸς ὧν Ἀφροδί-
 187 τής, θεός. ἀλλὰ εἰ ὁ Ἔρως θεός ἐστὶ, καὶ ὁ ἔλεος ἐστὶ θεός·
 ἀμφότερα γὰρ ἐστὶ ψυχικὰ πάθη· καὶ ὁμοίως ἀφωσίωται τῷ
 ἔρωτι καὶ ὁ ἔλεος· παρὰ Ἀθηναίοις γοῦν ἔλεον βωμοὶ τινές
 188 εἰσιν^{κ)}. εἰ δὲ ὁ ἔλεος θεός ἐστὶ, καὶ ὁ φόβος^{λ)}, ἀμορφότατος
 μὲν τὴν ὕψιν^{μ)}.

εἰμὶ γὰρ φόβος^{ν)}

πάντων ἐλάχιστον τοῦ καλοῦ μετέχων θεός.
 εἰ δὲ ὁ φόβος, καὶ τὰ λοιπὰ τῆς ψυχῆς πάθη. οὐχὶ δὲ γε ταῦτα,
 οὐδέ ἡ Ἀφροδίτη ἄρα θεός ἐστίν. εἰ δὲ γε ἦσαν θεοί, καὶ Ἀφρο-

vesperam non esse. 185. si autem Diana est dea, dea est etiam Enodia sive Vialis (similiter enim ut Diana pro dea habita quoque est Vialis) et Liminalis et Molaris et Furnaria. sed hoc non est: ergo nec prius illud. 186. si Venerem dicimus esse deam, erit etiam Amor seu Cupido, cum sit filius Veneris, deus. 187. sed si amor est deus, misericordia quoque erit dea: sunt enim ambo animi affectiones; et consecrata est misericordia similiter atque cupido. apud Athenienses quidem certe sunt quaedam arae misericordiae. 188. si autem misericordia est dea, timor quoque est deus, aspectu deformissimus.

quippe sum, inquit, timor

minime omnium ipse particeps pulchri deus.

sin autem metus, reliquae animi affectiones et perturbationes, non sunt autem haec: nec Venus ergo est dea. si autem essent dii, Venus quoque esset

g) καὶ ἡ ἐνοδία] Diana viarum dea. vide Festum in Iuvenalia et Hesygium in ἐνοδία, Gyraldum Symtagm. 12 p. 367. Diana ἐνοδία sive ἐνόδιος culta etiam a Colophonis, qui nigrum canis catulum ei immolabant, ut in Laconicis narrat Pausanias p. 243.

h) προθυρία] legendum videtur προθυρία. in Dianam προθυρία sive Limentinam Forculam exstat primus statim hymnus Orphei. dicitur vero προθυρία, quod putabatur praeesse ingressui nascentium in hanc vitam.

i) ἐπιμύλιος καὶ ἐπιχλιβάνιος] non invenio Dianam his nominibus celebratam cultamve a veteribus, verum Carneades illa studio ad similitudinem τῆς ἐνοδίας et προθυρίας confinxit.

k) παρὰ Ἀθηναίοις γοῦν ἔλεον βωμοί] unius tantum arae meminere Pausanias in Atticis p. 39. Lucianus in Demonacte t. 1 p. 870. Philostratus epist. 59 et 70 et in vita Iulii Pollucis pag. 593 et Herodis Attici p. 550. Libanius t. 1 p. 440. 460. Zenobius proverbio βάλλ' εἰς μαχαράν alique plurimi laudati ab Io. Meursio in Ceramico gemino c. 16 t. 4 thesauri Gronov. p. 995, ubi iam ab Heraclidis positam ex Apollodoro observat. est itaque synecdoche numeri, quam grammatici appellant, singularis pro plurativo.

l) καὶ ὁ φόβος] timori templum consecratum fuit Sparta, ut praeter Pausaniam testatur Plutarchus in Cleomene p. 808, ne afferam quae de palloris pavorisque ac paventiae aliorumque affectuum cultu erudite notavit Vossius 8 10 et 9 36 theologiae naturalis. δειμὸς καὶ φόβος Ἀρτεμὶς υἱὸς Artemidor. 2 44 p. 139.

m) ἀμορφότατος μὲν τὴν ὕψιν] sic legendum pro ἀμορφότατος γὰρ, sensus arguit: et non raro haec duo μέν et γὰρ, dum per compendium scribuntur vel a librariis vel a typothetis, inter se permutantur, ut satis superque notum.

n) εἰμὶ γὰρ φόβος] verba tragici a verbis Clitomachi distinguenda.

δίτη θεὸς ὑπῆρχεν. οὐκ ἄρα εἰσὶ θεοί^{ο)}. καὶ μὴν εἰ ἡ Δημήτηρ¹⁸⁹
 θεός ἐστὶ, καὶ ἡ γῆ θεός ἐστίν· ἡ γὰρ Δημήτηρ, φασὶν, οὐκ
 ἄλλο τί ἐστίν ἢ γῆ μήτηρ^{π)}. εἰ ἡ γῆ θεός ἐστὶ, καὶ τὰ ὄρη καὶ
 αἱ ἀκρωτηρία καὶ πᾶς λίθος ἐστὶ θεός. οὐχὶ δὲ γε τοῦτο· τοί-
 νυν οὐδέ τὸ ἐξ ἀρχῆς. καὶ ἄλλους δὴ τοιοῦτους σωρείτας ἔρω-
 190 τῶσιν οἱ περὶ τὸν Καρνεάδην εἰς τὸ μὴ εἶναι θεούς, ὧν τὸ γένος^{P 593}
 ἀπὸ τῶν προεκκειμένων αὐτάρκως γέγονε πρόδηλον. ἀλλὰ τὰ¹⁹¹
 μὲν ἀντεπιχειρούμενα παρὰ τοῖς δογματικοῖς φιλοσόφοις εἰς τὸ
 εἶναι θεοὺς καὶ εἰς τὸ μὴ εἶναι τοιαῦτά τινα καθέστηκεν. ἐφ'
 οἷς ἡ τῶν Σκεπτικῶν ἐποχὴ συνεισάγεται, καὶ μάλιστα προσγε-
 νομένης αὐτοῖς καὶ τῆς ἀπὸ τοῦ κοινοῦ βίου περὶ θεῶν ἀνωμα-
 λίας. ἄλλοι μὲν γὰρ^{q)} ἄλλας καὶ ἀσυμφώνους ἔχουσι περὶ τοῦ-
 192 τῶν ὑπολήψεις, ὥστε μήτε πᾶσας εἶναι πιστὰς διὰ τὴν μάχην
 μήτε τινὰς διὰ τὴν ἰσοσθένειαν, προσεπισφραγίζομένης τὸ τοι-
 οῦτο καὶ τῆς παρὰ τοῖς θεολόγοις^{ρ)} καὶ ποιηταῖς μυθοποιήσεως·

dea. 189. praeterea si Ceres est dea, terra quoque est dea: Ceres enim, inquiunt, est δημήτηρ quasi γῆ μήτηρ, hoc est terra mater. si terra autem est dea, etiam montes et promontoria et quivis lapis erit deus, non est autem hoc, ergo nec prius illud. 190. alios quoque huiusmodi soritas interrogat Carneades ad probandum non esse deos, quorum ratio ex iis quae sunt proposita, satis evadit perspicua. 191. atque haec quidem sunt quae dogmatici philosophi inter se argumentantur ad probandum deos esse et non esse. hinc fit ut Sceptici suam sustineant assensionem, maxime cum his accedat etiam quae observatur in communi vita de diis sentiendi dissimilitudo: 192. nam alii quidem alias et non consentientes habent de diis opiniones, quo fit ut neque omnes sint credibiles propterea quod inter se pugnent, neque aliquae propterea quod sint parvis roboris: quod ipsum etiam confirmant quae apud

o) οὐκ ἄρα εἰσὶ θεοί] integrum Clitomachi sive Carneadis argumentum hoc est: si dantur dii, Venus quoque dea est Graecorum consensu omnium. non autem Venus est dea, ut iam ponit se evicisse; non igitur dii sunt. geminum supra: εἰ δὲ γε ἦσαν θεοί, καὶ ὁ Ζεὺς ἂν θεός ἦν, οὐκ ἄρα θεοί εἰσιν, si essent dii, Iuppiter etiam foret deus. atqui eum non esse deum iam ostendi. non sunt dii igitur. est hoc argumenti genus quod ad hominem appellant, atque ad ruborem superstitioni ethicae imponendum facit egregie: veram autem dei summi notionem ita non evertit, ut ne oppugnet quidem tangat.

p) Δημήτηρ, φασὶν, οὐκ ἄλλο τί ἐστίν ἢ γῆ μήτηρ] in ms Ciz. ἡ γὰρ Δημήτηρ, φασὶν, ἡ γῆ μήτηρ. Etymologici Magni auctor: Δημήτηρ παρὰ τὸ γῆ καὶ τὸ μήτηρ, γῆ μήτηρ τις οὖσα, καὶ τροπὴ τοῦ γ εἰς δ. Dorum iusiurandum οὐ δᾶν pro οὐ μὰ τὴν γῆν. Artemidorus 2 44 τὴν Δημήτερα τῇ γῇ τὸν αὐτὸν ἔχειν λόγον φασὶν οἱ σοφοί. Orpheus apud Diodorum. sic lib. 1 p. 12

γῆ μήτηρ πάντων Δημήτηρ πλουτοδότρια.

Cicero 2 de nat. deor. c. 26 mater autem est a gerendis frugibus Ceres, tamquam Geres, casuque prima littera itidem immutata, ut a Graecis. nam ab illis quoque Δημήτηρ quasi γῆ μήτηρ nominata est. exempla plura litorum γ et δ inter se permutatarum dabunt Gerh. Io. Vossius et Stephanus Skinnerus in commentariis de literarum permutatione, et ante hos in Hellenismo suo Angelus Caninius.

q) ἄλλοι μὲν γὰρ] in editis aberat μὲν, quod revocavi e ms Ciz.

ρ) παρὰ τοῖς θεολόγοις] tales fuere Orpheus Homerus Musaeus Linus Hesiodus Pherecydes et alii hymnorum in deos et theogoniae scriptores antiquissimi. Cicero 3 de nat. deor. c. 20 principio Iovis tres numerant ii. qui theologi numerantur. Plutarchus de Iside et Osiride: Ἰλαίων καὶ Πυθαγόρας καὶ Ξενοκράτης ἐπόμενοι τοῖς πάλαι θεολόγοις. ex iunioribus

193 πάσης γὰρ ἀσεβείας ἐστὶ πλήρης. ἔνθεν καὶ ὁ Ξενοφάνης *) δι-
λέγων τοὺς περὶ Ὀμηρον καὶ Ἡσιόδον φησι

πάντα *) θεοὺς ἀνέθικαν Ὀμηρος θ' Ἡσιόδός τε,
ὅσσα παρ' ἀνθρώποισιν ὀνείδεα καὶ ψόγος ἐστὶ,
κλέπτειν μοιχεύειν τε καὶ ἀλλήλους ἀπατεῖν.

194 πλὴν ἐκ τούτων παραστήσαντες, ὅτι ἀκολουθεῖ τοῖς περὶ τῶν
δραστηρίων ἀρχῶν δογματικῶς εἰρημένους ἢ ἐποχῇ, μετὰ τούτ'
ἤδη καὶ σκεπτικώτερον διδάσκωμεν, ὅτι κοινῶς ἀπορόν ἐστι τὸ
περὶ τοῦ ποιοῦντος αἰτίου καὶ ὁ περὶ τῆς πασχούσης ὕλης λόγος.

Περὶ αἰτίου καὶ πάσχοντος.

195 Περὶ μὲν τῆς τοῦ αἰτίου κινήσεως ἐν ἄλλοις ἀκριβέστερον *)
διελέχθημεν. νῦν δὲ ἀρκούμενοι τῇ ὁλοσχερεῖ τούτου ἐπινοήσει
λέγομεν, ὅτι τῶν σκευάμενων περὶ αὐτοῦ οἱ μὲν ἔφασαν εἶναι
τί τινος αἰτίον· οἱ δὲ μὴ εἶναι, οἱ δὲ μὴ μᾶλλον εἶναι ἢ μὴ
εἶναι. καὶ εἶναι μὲν οἱ πλεῖστοι τῶν Δογματικῶν ἢ πάντες σχε-
δόν, μὴ εἶναι δὲ οἱ τὴν μεταβλητικὴν καὶ μεταβατικὴν κίνησιν

theologos et poetas occurrunt conflictae fabulae. sunt enim plenae omni imple-
tione. 193. hinc etiam Xenophanes refellens Homerum et Hesiodum

probrī, inquit, et dedecoris quidquid mortalibus usquam est,
id totum Hesiodus tribuebat diis et Homerus,
furta et adulteria atque inter se nectere fraudes.

194. sed cum hactenus ostenderimus, quod ex iis quae dogmatico traduntur
de agentibus principiis, sequitur quod sit sustinenda assensio, post haec iam
sceptico magis more docebimus, quod communiter dubium sit et perplexum
quod dicitur de causa efficiente et de materia quae patitur.

III. De causa efficiente et de eo quod patitur.

195. De motu quidem causae alibi accuratius disseruimus. nunc autem
contenti crassa eius intelligentia dicimus quod ex iis qui de ea considerant,
alii quidem dixerunt esse aliquam alicuius causam, alii autem non esse, alii
autem non magis esse quam non esse. et esse quidem, plurimi Dogmatici aut
omnes fere; non esse autem, sophistae, qui sustulerunt motum mutationis et

theologis fuere Seleucus Porphyrio laudatus et Porphyrius ipse, quem
Eusebius 5 14 Praeparat. p. 204 θαυμαστὸν θεολόγον et τῶν ἀπορητῶν
μύστην vocat, Proclus item et alii, ab antiquis illis paullo diversi, quod
theurgiae etiam arcanas operationes sibi notas esse iactabant. dicitur
etiam theologus veteribus qui inquirat τὰ μεταφυσικά. Alexander Aphro-
disius in Elenchos Sophisticos Aristotelis p. 31 ὁ μὲν θεολόγος περὶ τὰ
κοινὰ καὶ ἐκ τῶν καθ' αὐτὰ καὶ ἡ αὐτὰ τοῖς πράγμασιν ὄντων τὴν θεω-
ρίαν ποιεῖται· idem in lib. 2 Meteor. sub init. ἐπὶ δὲ περὶ τῆς ἐξ ἀρχῆς
γενέσεως λέγομεν. οἱ μὲν οὖν ἀρχαῖοι καὶ διατρέβοντες περὶ τὰς θεο-
λογίας ποιοῦσιν αὐτῆς (τῆς θαλάσσης) πηγῆς, ἵνα αὐτῆς (leg. αὐτῶν)
ὥσιν ἀρχαὶ καὶ ὄλῃαι γῆς καὶ θαλάττης. fait etiam deinde theologus digni-
tatis nomen veluti pontificis aut sacerdotis, ut Glycon theologus Per-
gamenorum dicitur in numo Decii apud Tristatum t. 2 p. 652. confer
p. 654 et Io. Valentem de numismatis populorum Romanae dicionis
Graece loquentium p. 315. 316.

*) ὁ Ξενοφάνης] conferendus liber adversus Grammaticos sect. 288 et
quae viri docti ad Laërtii 9 18, ubi eadem Hesiodo et Homero propter
ea quae de diis scripsere, facta a Xenophane exprobratio.

[*) fr. 7 p. 43 Karsten.]

*) ἐν ἄλλοις ἀκριβέστερον] respicit ad ea quae de motu disputat infra
lib. 2 adv. Physicos sect. 70 sq.

ἀνελόντες σοφισταί^{u)}. οὐ χοίρις γὰρ ταύτης ὑφίσταται τὸ ποι-
εῖν. μὴ μᾶλλον δὲ εἶναι ἢ μὴ εἶναι τὸ αἰτίον φασιν οἱ ἀπὸ τῆς P 594
σχέψεως. καὶ ὅτι οὐκ ἀσκόπως, ἐκ τῶν εἰς ἑκάτερον ἐπιχειρου-
μένων πάρεστι μαθεῖν. ἀρχὴ δὲ γινέσθω πρῶτον ἀπὸ τῶν ἀξιοῦν- 196
των εἶναι τί τινος αἰτίον. εἴπερ τοίνυν, φασίν, ἔστι σπέρμα,
ἔστι καὶ αἰτίον· ἐπεὶ περ τὸ σπέρμα αἰτίον ἐστὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ
φρυομένων τε καὶ γεννωμένων^{x)}. ἔστι δὲ γε σπέρμα, ὥς ἐκ τῶν
σπειρομένων καὶ ζωογονουμένων δέκνυνται· ἔστιν ἄρα αἰτίον. καὶ 197
πάλιν, εἰ ἔστι τι φύσις, ἔστι τι αἰτίον· τῶν γὰρ φρυομένων ἢ
ἐκπεφυκότων αἰτίον ἐστὶν ἡ φύσις^{y)}. ὑπάρχει δὲ αὕτη, ὥς ἀπὸ
τῶν ἀποτελεσμάτων συμφανές. καὶ γὰρ ἄτοπον, φασίν, εἰ ἀν-
δριαντοποιοῦ μὲν ἡμᾶς ἐργαστήριον παρελθόντας καὶ θεασαμέ-
νους τῶν ἀνδριάντων τοὺς μὲν τελείους καὶ ἀπηρτισμένους, τοὺς
δὲ ἡμιτελεῖς, ἄλλους δὲ ἀρχὴν ἔχοντας τυπώσεως, πιστεῦειν ὅτι
ἔστι τις τούτων τεχνίτης καὶ δημιουργός· εἰς δὲ τούτον τὸν
κόσμον εἰσελθόντας καὶ γῆν μὲν ἐν μέσῳ θεωροῦντας, ὕδωρ δὲ
μετὰ ταύτην^{z)}, καὶ τρίτην ἀνάτασιν ἄερος^{a)}, οὐρανὸν τε καὶ
ἀστέρας, λίμνας τε καὶ ποταμούς καὶ ζῶων παντοδαπῶν γένη

transitus, sine quo nulla potest esse efficiens causa. non magis autem esse
quam non esse dicunt Sceptici. quodque hoc non faciant temere nec incon-
siderate, licet discere ex argumentis in utramque partem disputatis. 196. du-
catur autem principium ab iis qui censent esse causam alicuius. si est, in-
quiunt, semen, est etiam causa; quandoquidem semen est causa eorum, quae
ex ipso nascuntur et gignuntur, est autem semen, ut ostenditur ex iis quae
aeruntur et ex animalibus quae generantur: est ergo causa. 197. et rursus,
si est natura, est aliqua causa: est enim eorum quae nascuntur et enata
sunt, causa natura: ea est autem, ut est perspicuum ex effectibus. esset
enim, inquit, absurdum, si cum ad statuarii quidem officinam accesserim-
us et ex statuīs alias viderimus perfectas et absolutas, alias semiperfectas,
alias quae incipient effingi, credere quod sit eorum aliquis artifex et opifex;
in hunc autem mundum ingressi et terram quidem cernentes in medio, post
eam autem aquam et tertio loco expansum aërem coelumque et stellas lacus-
que et fluvios et omne genus animalium, plantarumque et arborum varie-

u) κίνησιν ἀνελόντες σοφισταί] ut Parmenides, Melissus, Zeno Elea-
tes, Diodorus Cronus, de quibus infra lib. 2 adversus Physicos sect. 46.

x) φρυομένων τε καὶ γεννωμένων] ita malui ex ms Ciz. infra etiam P 594
ita repono sect. 200. proprie autem ex semine φύονται plantae, γεννώ-
νται animalia. hinc mox distinguit σπειρόμενα hoc est plantas a ζωογο-
νουμένους.

y) αἰτίον ἐστὶν ἡ φύσις] commune utrisque et plantis et animalibus
generationis et motus principium est φύσις sive natura, licet in anima-
tis praeterea accedit quoque anima, ut dictum supra sect. 81. et mox de
anima mentio quoque fiet sect. 198.

z) ὕδωρ δὲ μετὰ ταύτην] aqua ut levior terrae supernatare debebat,
sed propter necessarium illarum usum undas terris ita admixtae, ut non
minus γῆν τὸ ὕδωρ φέρη, quemadmodum ait Iarchas Indus apud Phi-
lostratum 3 11, quam terra aquas, atque ut S. Petrus apostolus 2 epist.
3 5 γῆ ἐξ ὕδατος καὶ δι' ὕδατος συνέστωσα, hoc est ut verba illa re-
ctissime interpretatur Andreas Dounaeus notis ad Chrysol. t. 1 p. 253
pars terrae latet in aqua, pars exstat et eminent.

a) ἀνάτασιν ἄερος] sic omnino legendum pro ἀνάστασιν, quemadmo-
dum diserte etiam exstat in ms Ciz. atque apparet legisse Hervetum qui
vertit: expansum aërem.

καὶ φυτῶν ποικιλίας, μὴ ὑπολαμβάνειν εἶναι τινα καὶ τῆς τού-
των δημιουργίας αἰτίον. τοίνυν εἴ ἔστι φύσις, ἔστι τι αἰτίον.
198 ἀλλὰ μὴν τὸ πρῶτον, ἄρα τὸ δεύτερον. καὶ ἄλλως, εἴ ἔστι τι
ψυχὴ, ἔστιν αἰτίον· αὕτη γὰρ καὶ τοῦ ζῆν καὶ τοῦ θνήσκειν
αἰτία γίνεται. τοῦ μὲν ζῆν παρούσα, τοῦ δὲ θνήσκειν χωρίζο-
μένη^{β)} τῶν σωμάτων. ἔστι δὲ γε ψυχὴ, φασίν, εἴγε καὶ ὁ λέ-
γων μὴ εἶναι ψυχὴν, αὐτῇ προσχρώμενος τοῦτο ἀποφαίνεται.
199 ἔστιν ἄρα αἰτίον. πρὸς τούτοις, εἴ ἔστι θεός, ἔστιν αἰτίον· οὗ-
τος γὰρ ἦν ὁ τὰ ὅλα διοικῶν^{γ)}. ἔστι δὲ γε κατὰ τὰς κοινὰς
ἐννοίας τῶν ἀνθρώπων θεός· ἔστιν ἄρα αἰτίον. καίτοι καὶ μὴ
θεὸς ὑπάρχει, ἔστιν αἰτίον· τὸ γὰρ μὴ εἶναι θεοὺς διὰ τινα αἰ-
τίαν γίνεται. καὶ τῷ οὖν ὑπάρχειν θεὸν καὶ τῷ μὴ ὑπάρχειν
200 ἐπ' ἴσης ἀκολουθεῖ τὸ εἶναι τι αἰτίον. πολλῶν γε μὴν γεννωμέ-
νων καὶ φθειρομένων, αὐξομένων τε καὶ μειομένων, κινουμένων
P 595 τε καὶ ἀκίνητιζόντων, ἐξ ἀνάγκης ὁμολογεῖν δεῖ τὸ εἶναι τινα
τούτων αἰτία, τὰ μὲν γενέσεως, τὰ δὲ φθορᾶς, καὶ τὰ μὲν αὐ-
201 ξήσεως, τὰ δὲ μειώσεως, καὶ ἤδη κινήσεως ἢ ἀκινήσεως. σὺν
τῷ καὶ μὴ ὑπάρχειν ταῦτα τὰ ἀποτελέσματα, φαίνεται δὲ μόνον,
πάλιν εἰσαγεσθαι τὴν ὑπαρξίν τῶν αἰτίων· τοῦ γὰρ φαίνεσθαι
μὲν ἡμῖν αὐτὰ ὡς ὑποκείμενα, μὴ ὑποκείσθαι δὲ, αἰτίων τι
202 καθέστηκε. καὶ μὴν εἴ μὴδὲν ἔστιν αἰτίον, πάντα ἐκ παντὸς
δεήσει γίνεσθαι καὶ ἐν παντὶ τόπῳ, ἔτι καὶ κατὰ πάντα καιρόν·
ὅπερ ἄτοπον. εὐθέως γὰρ εἴ μὴδὲν ἔστιν αἰτίον, οὐδὲν τὸ κω-
203 λύν ἐξ ἀνθρώπου ἵππου συνίστασθαι. αἰτίον ἄρα τι ἔσται. μη-

tates, non existimemus esse etiam aliquem eorum opificii auctorem et cau-
sam, si est ergo natura, est etiam aliqua causa, atqui est primum; ergo et
secundum. 198. et aliter: si anima est aliquid, datur causa. anima enim est
causa et vivendi et moriendi; vivendi quidem, si adsit, moriendi autem, si
separetur a corporibus. est autem, inquit, anima, siquidem etiam is, qui
dicit non esse animam, ea utens esse ostendit: est ergo causa. 199. ad haec
accedit quod si est deus, datur causa: is enim est qui moderatur universi-
tatem, est autem ex communibus hominum notionibus deus: datur ergo causa,
atque adeo etiam si non esset deus, daretur causa: aliquam enim causam
oportere esse, quare non sint dii, ergo et ex hoc quod sit deus et ex hoc
quod non sit, ex aequo sequitur dari causam aliquam. 200. porro cum multa
sint quae nascuntur et intereunt augenturque et minuuntur moventurque et
sunt immobilia, necessario fatendum est esse aliquas horum causas, alias
quidem ortus ac generationis, alias vero interitus, et alias quidem augmenti,
alias vero diminutionis, motus quoque et immobilitatis. 201. quodsi etiam
non sint hi effectus, solum autem appareant, rursus inferitur quod sint cau-
sae: nam quod ea quidem nobis appareant tamquam subiecta, non sint autem,
est causa aliqua. 202. praeterea si nulla sit causa, oportebit quaelibet nasci
ex quolibet et praeterea in quovis loco et quovis tempore. quod quidem est
absurdum, iam enim si nulla est causa, nihil est quod vetet quominus homo
constituatur ex equo. est ergo aliqua causa. 203. si nihil autem sit quod

β) χωρίζομένη] ms Cix. minus bene: χωρίζομένων τῶν σωμάτων.

γ) ὁ τὰ ὅλα διοικῶν] ita deum describunt Stoici, quorum argumenta
hoc loco Sextus exponit. nam secundum illos deus πνεῦμα διήκων δι'
ὅλου τοῦ κόσμου. vide quae viri docti ad Laërt. 7 147. Lipsium physio-
logiae Stoicas lib. 1 diss. 7 sq. secundum alios etiam philosophos deus
ὁ πάντα διοικῶν docetur infra sect. 212. mox male erat editum κατὰ
τὰς κοινὰς αἰτίας pro ἐννοίας.

δενός δὲ ὄντος τοῦ κωλύοντος συστήσεται ποτε ἐξ ἀνθρώπου
ἵππος, καὶ οὕτως, εἴ τύχοι, ἐξ ἵππου φυτὸν. κατὰ ταῦτα δὲ
οὐκ ἀδύνατον ἔσται χιόνα μὲν ἐν Αἰγύπτῳ πηγνυσθαι^{δ)}, ἀβρο-
χίαν δὲ ἐν Πόντῳ συμβαίνειν, καὶ τὰ μὲν τοῦ θέρους ἐν χει-
μῶνι γίνεσθαι, τὰ δὲ τοῦ χειμῶνος ἐν θέρει συνίστασθαι. ὁθεν
εἴπερ ὧς ἔπεται τι δυνατόν, καὶ αὐτὸ ἔσται δυνατόν, τῷ δὲ μὴ
εἶναι αἰτίον, ἔπεται πολλὰ τῶν ἀδυνάτων· ῥητέον καὶ τὸ μὴ
εἶναι αἰτίον τῶν ἀδυνάτων ὑπάρχειν. ὃ τε λέγων μὴ εἶναι αἰτίον, 204
ἦτοι χωρὶς αἰτίας τοῦτο λέγει ἢ μετὰ τινος αἰτίας. καὶ εἴ μὲν
χωρὶς τινος αἰτίας, ἀπιστός ἐστι μετὰ τοῦ ἀκολουθεῖν αὐτῷ τὸ
μὴ μᾶλλον τοῦτο ἀξιοῦν ἢ τὸ ἀντικείμενον τούτῳ, αἰτίας εὐ-
λόγου μὴ προὑποκειμένης. δι' ἣν φασιν ἀνύπαρκτον εἶναι τὸ
αἰτίον. εἴ δὲ μετὰ τινος αἰτίας, περιτρέπεται, καὶ τῷ λέγειν μὴ
εἶναι τι αἰτίον τίθησι τὸ εἶναι τι αἰτίον. ὁθεν καὶ ἀπὸ τῆς αὐ- 205
τῆς δυνάμεως^{ε)} ἐρωτᾶν ἔξεστι καὶ τὸν ἐπὶ τοῦ σημείου καὶ τῆς
ἀποδείξεως διὰ τὸν ἔμπροσθεν ἀποδοθέντα λόγον, ὃς ἔχει τὴν
σύνταξιν τοιαύτην 'εἴ ἔστι τι αἰτίον, ἔστιν αἰτίον· ἀλλὰ καὶ εἴ
μὴ ἔστι τι αἰτίον, ἔστιν αἰτίον. ἦτοι δὲ ἔστιν ἢ οὐκ ἔστιν· ἔστιν
ἄρα'. τῷ τε γὰρ εἶναι αἰτίον ἀκολουθεῖ τὸ εἶναι τι αἰτίον, μὴ
διαφέροντος παρὰ τὸ ἡγούμενον τοῦ λήγοντος· τῷ τε μὴδὲν 206
εἶναι αἰτίον ἀκολουθεῖ πάλιν τὸ εἶναι τι αἰτίον, ἐπεὶ περ ὁ λέγων
μὴδὲν εἶναι αἰτίον ὑπὸ τινος αἰτίας κινήθεις λέγει μὴδὲν εἶναι
αἰτίον. ὥστε καὶ τὸ διεξυγμένον πρὸς τοῖς δυοῖς συνημμένοις
ἀληθές γίνεσθαι ἐξ ἀντικειμένων διεξυγμένον, καὶ τὴν ἐπιφορὰν

vetet, fiet aliquando equus ex homine, et sic forte ex equo arbor, similiter
fieri poterit ut nix concreseat in Aegypto, siccitasque et sudum sit in Ponto,
et in hieme fiant quae sunt aestatis, aestate autem quae sunt hiemis. unde
si id cui est consequens aliquid posse fieri, erit ipsum quoque eiusmodi ut
fieri possit; ex eo autem quod non detur causa, sequuntur multa quae fieri
non possunt: dicendum est etiam hoc non posse fieri, ut nulla causa detur.
204. et qui dicit non esse causam, aut hoc dicit sine causa aut cum aliqua
causa. et si quidem sine aliqua causa, non erit fide dignus, et simul etiam
sequetur, ut non magis hoc censeat quam quod ei adversatur, cum non pro-
positam habeat iustam causam, propter quam dicunt non esse causam. si
autem cum aliqua causa, subvertitur et dicendo non esse causam aliquam
ponit esse aliquam causam. 205. unde etiam eadem virtute licebit interro-
gare argumentationem, qualis prius fuit data de signo et demonstratione,
estque hac forma 'si est aliqua causa, est causa; sed et si non est aliqua
causa, est causa. aut est ergo aut non est: est ergo' nam et ex eo quod
aliqua causa sit, sequitur esse aliquam causam, cum consequens non differat
ab antecedente; 206 et ex eo quod nulla sit causa, rursus sequitur esse ali-
quam causam, quandoquidem qui nullam esse causam dicit, ab aliqua causa
motus dicit nullam esse causam, quo fit ut disiunctum cum duobus connexis

δ) χιόνα μὲν ἐν Αἰγύπτῳ πηγνυσθαι] notum est in Aegypto superiore P 595
nec pluere nec nives cadere. confer dicta ad 2 Pyrrhon. sect. 18.

ε) ἀπὸ τῆς αὐτῆς δυνάμεως] quod sequitur, est usitatum Stoicis ar-
gumentum διὰ δύο τροπικῶν, quale attulit noster pro existentia signi
lib. 2 contra Logicos sect. 281 et pro existentia demonstrationis in eo-
dem libro sect. 466. simile etiam fuit in hoc ipso qui prae manibus est
libro, paullo ante sect. 199. vide quae de hoc genere argumentationis
dixi ad lib. 2 Pyrrhon. sect. 3.

τοῖς τοιούτοις λήμμασι συνεισάγεσθαι, καθὼς ἀνώτερον γ) παρ-
εμυθησάμεθα. καὶ δὴ ταῦτα μὲν, ὡς κεφαλαιωδέστερον εἰπεῖν,
εἰς τοῦτο τὸ μέρος εἴωθε λέγεσθαι παρὰ τοῖς Δογματικοῖς.

207 Σκοπῶμεν δὲ ἀκολούθως καὶ τοὺς τῶν ἀπορητικῶν γ) λό-
γους. φανήσονται γὰρ καὶ οὗτοι τοῖς ἐκκειμένοις ἰσοσθενεῖς καὶ
P 596 ἔνεκα πιθοῦς μὴ διαφέροντες αὐτῶν. τὸ αἷτιον τοίνυν, φασί,
τῶν πρὸς τί ἐστὶ γ). τινὸς γάρ ἐστιν αἷτιον, καὶ οἷον τὸ σμιλλον
τινὸς μὲν ἐστὶν αἷτιον, καθάπερ τῆς τομῆς, τινὶ δέ, καθάπερ
208 τῇ σαρκί. τὸ δὲ γε πρὸς τι ἐπινοεῖται μόνον, ἀλλ' οὐχ ὑπάρ-
χει, καθὼς ἐν τοῖς περὶ ἀποδείξεως γ) παρεστήσαμεν. καὶ τὸ αἷ-
209 τιον ἄρα ἐπινοηθήσεται μόνον, οὐχ ὑπάρξει δέ. εἴπερ τε αἷτιόν
ἐστὶν, ὀφείλει ἔχειν τὸ οὗ λέγεται αἷτιον, ἐπεὶ οὐκ ἐστὶ αἷτιον.
ἀλλ' ὅν τρόπον τὸ δεξιόν, μὴ παρόντος τοῦ πρὸς ὃ λέγεται δε-
ξιόν, οὐκ ἐστὶν. οὕτω καὶ τὸ αἷτιον, μὴ παρόντος τοῦ πρὸς ὃ
νοεῖται, οὐκ ἐστὶ αἷτιον. ἀλλὰ μὴν οὐκ ἔχει τὸ αἷτιον οὐδ' ἐστὶν
αἷτιον, διὰ τὸ μῆτε γένεσιν μῆτε φθορὰν μῆτε πείσιν γ) μῆτε
κοινῶς κίνησιν ὑπάρχειν, ὡς ἐπὶ τῶν οἰκείων γενόμενοι τόπων γ)
210 διδάξομεν. οὐκ ἄρα ἐστὶν αἷτιον. καὶ μὴν εἰ ἐστὶν αἷτιον, ἦτοι
σῶμα σώματος ἐστὶν αἷτιον ἢ ἀσώματον ἀσωμάτου ἢ σῶμα
ἀσωμάτου ἢ ἀσώματον σώματος. οὐτε δὲ σῶμα σώματος, ὡς
παρεστήσαμεν, οὐτε ἀσώματον ἀσωμάτου οὐτε σῶμα ἀσωμάτου

sit verum, siquidem disiunctum constat ex adversantibus et simul cum hu-
iusmodi propositionibus inferitur illatio, ut superius diximus, et haec quidem,
ut summam dicam, consueverunt in hanc partem tradi a Dogmaticis.

207. Consequenter autem consideremus ea quoque quae a Scepticis du-
bitatoribus dicuntur: videbuntur enim ea quoque esse paria momenti cum iis
quae exposuimus, et quod ad persuadendum attinet, ab eis non differre. causa
ergo, inquiunt, est ex iis quae referuntur ad aliquid: est enim alicuius causa,
et ut scalpellum est alicuius causa, nempe sectionis, alicui autem, nempe
carui. 208. quod autem refertur ad aliquid, mente tantum cogitatur, non
existit autem, ut ostendimus cum ageremus de demonstratione, ergo causa
quoque mente tantum cogitabitur, non autem existet. 209. et si est causa,
oportet ut id habeat cuius dicitur causa; alioqui non erit causa, sed quo modo
non est dexterum, nisi id sit ad quod dicitur dexterum; ita etiam causa non
erit causa, si non sit id ad quod mentis cogitatione refertur, atqui causa non
habet id cuius est causa, propterea quod neque sit ortus nec interitus neque
passio neque communiter motus, ut in suis locis docebimus, non est ergo
causa. 210. praeterea si est causa, aut corpus est causa corporis aut incor-
poreum incorporei aut corpus incorporei aut incorporeum corporis, sed nec
corpus est causa corporis, ut ostendimus, neque incorporeum incorporei ne-

f) ἀνώτερον] respicit ad iam memorata loca libri secundi adversus
Logicos.

P 596 g) τῶν ἀπορητικῶν] usitatum quibus Scepticos noster ab ἀπορίᾳ sive
dubitatione appellat nomen, ut dixi ad lib. 1 Pyrrhon. sect. 192.

h) τῶν πρὸς τί ἐστὶ] confer dicta ad 2 Pyrrhon. sect. 20 sq. et quae
viri docti ad Laërtium 9 97. infra sect. 229. 234. 239 sq.

i) ἐν τοῖς περὶ ἀποδείξεως] respicit ad lib. 2 adversus Logicos sect. 453.

k) μῆτε πείσιν] ita recte ms Ciz. et Genev. πῆσιν. recte etiam Hier-
vetius qui passionem vertit. caeterum cum hoc loco conferendus Laër-
tius 9 98.

l) ἐπὶ τῶν οἰκείων γενόμενοι τόπων] infra 2 Phys. sect. 310 sq. dispu-
tat nullum dari ortum vel interitum, quemadmodum pati nihil sive nul-
lum dari passionem 1 Phys. 267 sq. et motum nullum lib. 2 sect. 45 sq.

οὔτε ἐναλλάξ ἀσώματον σώματος. οὐκ ἄρα ἐστὶν αἷτιον. ἀμέλει 211
καὶ αἱ γιγνόμεναι τῶν Δογματικῶν στάσεις συμφωνοῦσι τῇ ἐκ-
κειμένη διαιρέσει, εἴγε Στωϊκοὶ μὲν γ) πᾶν αἷτιον σῶμα φασί
σώματι ἀσωμάτου τινὸς αἷτιον γίνεσθαι, οἷον σῶμα μὲν τὸ σμι-
λλον, σώματι δὲ τῇ σαρκί, ἀσωμάτου δὲ τοῦ τέμνεσθαι κατηγο-
ρήματος γ). καὶ πάλιν σῶμα μὲν τὸ πῦρ, σώματι δὲ τῷ ξύλῳ,
ἀσωμάτου δὲ τοῦ καίεσθαι κατηγορήματος. οἱ δὲ ἀσώματον ὑπο- 212
θέμενοι τὸν κόσμον γ), οἷον καὶ τὸν πάντα διοικοῦντα θεόν,
τοῦναντίον ἀσώματον σώματος λέγουσιν ὑπάρχειν τὸ αἷτιον. ὃ δ'
Ἐπίκουρος γ) καὶ σώματα σωμάτων καὶ ἀσώματα ἀσωμάτων φη-
σὶν αἷτια τυγχάνειν· καὶ σώματα μὲν σωμάτων ὡς τὰ στοιχεῖα γ)
τῶν συγκρομάτων, ἀσώματα δὲ ἀσωμάτων, ὡς τὰ τοῖς πρώτοις
σώμασι συμβεβηκότα ἀσώματα γ) τῶν τοῖς συγκρομασι συμβε- P 597
βηκότων ἀσωμάτων. ὥστε ἐὰν δεῖξωμεν, ὅτι οὔτε τὸ σῶμα τοῦ 213
σώματος οὔτε τὸ ἀσώματον τοῦ ἀσωμάτου οὔτε τὸ ἀσώματον
τοῦ σώματος οὐτ' ἐναλλάξ γ) δύναται τυγχάνειν αἷτιον, αὐτόθεν
ἐσόμεθα κατεσκευακότις καὶ τὸ μηδεμίαν τῶν ἐκκειμένων στά-
σεων κατωρθῶσθαι. σῶμα μὲν οὖν σώματος οὐκ ἂν εἴη ποτὲ 214
αἷτιον, ἐπεὶπερ ἀμφότερα τὴν αὐτὴν ἔχει φύσιν. καὶ εἰ τὸ ἕτερον
αἷτιον λέγεται παρ' ὅσον ἐστὶ σῶμα γ), πάντως καὶ τὸ λοιπὸν

que corpus incorporei neque contra incorporeum corporis, non est ergo causa.
211. quae sunt certe Dogmaticorum sectae, conveniunt expositae divisioni;
atque Stoici quidem omnem causam corpus aiunt corpori esse causam alicuius
incorporei, ut corpus quidem scalpellum, corpori autem carni, incorporei
autem praedicati, nempe eius quod est secari, et rursus corpus quidem ignem,
corpori autem ligno, incorporei autem praedicati, nempe eius quod est urere.
212. qui autem mundum posuerunt incorporeum, utpote et deum qui omnia
moderatur, contra dicunt incorporeum esse causam corporis. Epicurus autem
dicit et corpora esse causas corporum et incorporea incorporeorum: et cor-
pora quidem corporum, ut elementa eorum quae sunt concreta et composita;
incorporea autem incorporeorum, ut quae accidunt primis corporibus incor-
porea incorporeorum, quae accidunt concretis ac compositis. 213. quamobrem
si ostenderimus quod nec corpus potest esse causa corporis neque incorpo-
reum incorporei neque incorporeum corporis neque contra, ex hoc probabi-
mus quod ex dictis sectis nulla recte sentiat. 214. nam corpus quidem non
potest esse causa corporis, quoniam ambo eandem habent naturam, et si al-
terum dicitur causa quatenus est corpus, omnino reliquum quoque, quando-

m) εἴγε Στωϊκοὶ μὲν] ms Ciz. οἴγε, minus bene.

n) ἀσώματου-κατηγορήματος] Stoici λεκτόν habebant pro ἀσωμάτῳ,
vide ad lib. 2 adversus Logicos sect. 12.

o) οἱ δὲ ἀσώματον ὑποθέμενοι τὸν κόσμον] Platonici maxime.

p) ὃ δ' Ἐπίκουρος] confer Laërtium 10 69.

q) ὡς τὰ στοιχεῖα] atomos ex Epicuri mente.

r) τὰ τοῖς πρώτοις σώμασι συμβεβηκότα ἀσώματα] tale accidens est
motus atomorum, qui motus ipse corpus non est sed res incorporealis,
idemque causa variorum accidentium in compositis corporibus.

s) οὐτ' ἐναλλάξ] nec vicissim τὸ σῶμα ἀσωμάτου, ut sect. 210. 216. P 597
217. 224. 227.

t) παρ' ὅσον ἐστὶ σῶμα] manifesta haec videtur cavillatio et duarum
rerum diversissimarum inter se confusio. nam aliud est dicere corpus
aliquod causam esse corporis alicuius, gallinam v. g. pulli, terram gra-
minis; aliud est omne corpus causam esse, eo ipso quod corpus est, cor-
poris cuiuscumque. habet tamen aliquid solidi hoc argumentum, si ad

σῶμα καθ' ἑστὸς αἰτίον γενήσεται. κοινῶς δὲ ἀμφοτέρων αἰτίων ὄντων οὐδὲν ἐστὶ τὸ πάσχον. μηδενὸς δὲ πάσχοντος οὐδὲ τὸ ποιοῦν γενήσεται. εἰ ἄρα σῶμα σώματος ἐστὶν αἰτίον^{u)}, οὐδὲν 215 ἐστὶν αἰτίον. καὶ μὴν οὐδὲ ἀσώματος ἀσώματος λέγοιτ' ἂν εἶναι ποιητικὸν διὰ τὴν αἰτίαν· εἰ γὰρ ἀμφοτέρω τῆς αὐτῆς μετέσχε φύσεως^{x)}, τί μᾶλλον τὸδε τοῦδε ῥητέον αἰτίον ἢ τὸδε 216 τοῦδε; λείπεται οὖν ἢ σῶμα ἀσώματος λέγειν αἰτίον ἢ ἀνάπαλιν ἀσώματος σώματος. ὅπερ πάλιν τῶν ἀδυνάτων· τὸ τε γὰρ ποιοῦν θιγεῖν ὀφείλει τῆς πασχούσης ὕλης, ἵνα ποιήσῃ, ἢ τε 217 οὐτε θιγεῖν^{y)} οὐτε θιχθῆναι πέφυκε. τοίνυν οὐτε σῶμα ἀσώματος ἢ ἀσώματος σώματος ἐστὶν αἰτίον. ὧς ἔπεται τὸ μηδὲν ὑπάρχειν αἰτίον· εἰ γὰρ μήτε σῶμα σώματος ἐστὶν αἰτίον μήτε ἀσώματος ἀσώματος μήτε σῶμα ἀσώματος μήτε ἐναλλάξ, παρὰ 218 δὲ ταῦτα οὐδὲν ἐστὶ, κατὰ ἀνάγκην οὐδὲν ἐστὶν αἰτίον. ἀφελέστερον μὲν οὕτω τινὲς παραμυθοῦνται τὰ τοῦ ἐκκειμένου λόγον

quidē est corpus, erit causa, cum autem ambo sint communiter causae, nihil est quod patitur, si nihil autem patitur, neque erit quod efficit, si ergo corpus est causa corporis, nulla erit causa. 215. sed nec incorporeum dici potest efficiens incorporei propter eandem causam: nam si ambo eandem participant naturam, cur magis dicendum est hoc illius esse causam, quam huius illud? 216. restat ergo ut dicant aut corpus esse causam incorporei aut contra incorporeum corporis, quod rursus est ex iis quae non possunt fieri: nam et quod efficit, debet tangere patientem materiam ut efficiat, et materia patiens debet tangi ut patiatur incorporeum autem secundum suam naturam non potest tangere nec tangi. 217. ergo nec corpus incorporei aut incorporeum corporis erit causa, cui est consequens ut nulla sit causa: si enim neque corpus est causa corporis neque incorporeum incorporei neque corpus incorporei nec contra, praeter haec autem nihil sit; necessario ergo nulla est causa. 218. sic simpliciter nonnulli efferunt propositiones illius argumenti, Aenesidemus autem

corpoream naturam universe referatur; nam illius certe causa efficiens corpus esse, quae res est dimensa et iam sub illo continetur, non potest.

u) εἰ ἄρα σῶμα σώματος ἐστὶν αἰτίον] horum verborum sensus est: si nulla alia detur causa, quam quae corpus producat, causa nulla est.

x) ἀμφοτέρω τῆς αὐτῆς μετέσχε φύσεως] spiritus infinitus, qui est deus, non est eiusdem naturae cum spiritibus creatis, sed infinitis modis differt ac praestat, licet secum eis commune concessit hoc, quod postquam spiritus creati a deo sunt, sunt et ipsi et sunt ἀσώματοι. antequam vero crearentur, plane non erant, quomodo itaque eandem cum deo habebunt naturam? neutiquam igitur ex hoc argumento potest evinci, spiritus creari a deo non potuisse et deum spirituum causam esse non posse, perinde ut corporum quae utraque cogitando creat, ut nos cogitando rerum imagines producimus.

y) τὸ δὲ ἀσώματος οὐτε θιγεῖν] repetit hoc iterum sect. 223 et 281. 286 ex scito Epicureorum apud Lucretium 1 305

tangere enim et tangi nisi corpus nulla potest res, quod qui tam audacter affirmant, eos putares numquam quicquam per omnem vitam cogitasse. nam si cogitassent, cogitatione se tangi certe sensissent cogitationes, autem conceptionesque rerum etiam incorporearum in animo dicere esse corpora certe nominibus est ludere et vocibus. vanum itaque argumentum est, quo nullum incorporeum corporei causam esse posse Sextus instituitur, quoniam tangi mutuo non possint. simile est quod ait infra sect. 255. 257 τὸ ἀσώματος οὐτε ποιεῖν οὐτε πάσχειν πέφυκεν. sed quid mirum hoc negari spiritibus, cum ne corpora quidem tangi posse aut tangere disputet infra sect. 258 sq.

λήμματα· ὁ δὲ Αἰνησιδῆμος διαφορώτερον^{z)} ἐπ' αὐτῶν ἐχρήστο τὰς περὶ τῆς γενέσεως ἀπορίαις. τὸ γὰρ σῶμα τοῦ σώματος οὐκ 219 ἂν εἴη αἰτίον, ἐπεὶ περ ἡ ἀγέννητόν ἐστιν τὸ τοιοῦτον σῶμα καθ' ἑ- περ ἡ κατ' Ἐπίκουρον ἄτομος, ἢ γενητὸν ὡς ἔθος^{a)}, καὶ ἢ P 598 φανερόν ὡς σίδηρος καὶ πῦρ, ἢ ἀφανὲς ὡς ἄτομος. ὁ τι δ' ἂν ἢ τούτων, οὐδὲν δύναται ποιεῖν· ἦτοι γὰρ καθ' ἑαυτὸ μένον 220 ἕτερόν τι ποιεῖ ἢ ἑτέρω συνελθόν. ἀλλὰ μένον μὲν καθ' ἑαυτὸ^{b)} πλεῖον αὐτοῦ καὶ τῆς οἰκείας φύσεως^{c)} οὐκ ἂν δύναιτό τι ποι- εῖν· συνελθόν δὲ ἑτέρω τρίτον οὐκ ἂν δύναιτο ἀποτελεῖν, ὃ μὴ 221 πρότερον ἐν τῷ εἶναι ὑπῆρχεν. οὔτε γὰρ τὸ ἐν γενέσθαι δύο^{d)} δυνατόν ἐστὶν οὔτε τὰ δύο τρίτον ἀποτελεῖ. εἰ γὰρ τὸ ἐν δύο 221 γενέσθαι δυνατόν ἦν, καὶ ἐκάτερον τῶν γενομένων ἐν ὃν δύο ἀποτελέσει, καὶ τῶν τεσσάρων ἕκαστον ἐν ὃν δύο ποιήσει, καὶ ὁμοίως τῶν ὀκτὼ ἕκαστον, καὶ οὕτως εἰς ἄπειρον. παντελῶς δὲ γε ἄτοπόν ἐστι τὸ ἐξ ἐνὸς ἄπειρα λέγειν γίνεσθαι· ἄτοπον ἄρα

magis distincte in his proposuit dubitationes de ortu seu generatione. 219. corpus enim non potest esse causa corporis: nam eiusmodi corpus aut non cadit sub ortum ut atomus ex sententia Epicuri, aut sub ortum cadit ut planta, et aut manifestum est ut ferrum et ignis, aut non manifestum ut atomus, quodcumque autem sit ex his, nihil potest efficere: 220. aut enim per se solum aliquid aliud efficit, aut cum alio coniunctum, sed solum quidem si manserit, per se non poterit aliquid efficere plus quam ipsum et propriam suam naturam; at cum altero coniunctum non poterit tertium aliquid efficere quod non erat prius in essentia, neque enim fieri potest, ut unum sint duo, neque duo tertium efficiunt. 221. si enim fieri posset ut duo essent unum, etiam utrumque eorum, quae unum facta sunt, cum sit unum, duo efficiet, et unumquodque ex quatuor, cum sit unum, duo efficiet, et similiter unumquodque ex octo, et sic in infinitum, est autem plane absurdum dicere ex

z) Αἰνησιδῆμος διαφορώτερον] hic Aenesidemus Cnossius Cretensis inter Scepticos celeberrimus et Sexto saepe laudatus haec disputaverat in suis Πυρρωνείοις, disputaveratque διαφορώτερον, hoc est pluribus et in varias species adornatis argumentis, quae deinceps usque ad sect. 266 noster ex eo repetit.

a) ἢ γενητὸν ὡς ἔθος] vocabulum ἔθος corruptum esse non dubito, licet id habent omnes codices et legit quoque Hervetus, qui vertit aut P 598 sub ortum cadit ut mos est. sed vult Aenesidemus exemplum dare corporis γενητοῦ, quale est ἔρνος, ita enim suspicor legendum esse, licet aptiorem lectionem e msto aliquo vel feliciori coniectura afferenti libenter assurgam.

b) μένον μὲν καθ' ἑαυτὸ] ita recte editi, repetitur enim quod iam praecessit, licet in mss Ciz. et Savil. μόνον μὲν.

c) πλεῖον αὐτοῦ καὶ τῆς οἰκείας φύσεως] non poterit amplius aliquid efficere quam ipsum virtutis in se continent, at possunt ex illo produci longe plura quam actu in eo simul exstabant. sic verbi gratia ex uno grano, quod tempore Noachi plantatum est, hodie fortasse adhuc fruges propagantur et agri conseruntur. ridiculum autem est dicere in grano illo, cum primum terrae mandaretur, infinitam illam granorum multitudinem in omne adhuc tempus multiplicandam latuisse. ex uno grano hordei 249 spicas et in illis grana 18000 progerminasse refert Vallemontius. ex uno tabaci semine propullulasse plantam 360000 grana refundentem Roieus. haec grana singula iterum consita in omnem seculorum seriem quam infinitum dabunt numerum granorum vel spicarum plantarumve sed horreorum? haec omnia in uno primo illo granulo?

d) οὔτε γὰρ τὸ ἐν γενέσθαι δύο] similis cavillatio in libro adversus Arithmeticos sect. 21 sq.

222 καὶ ἐκ τοῦ ἐνὸς λέγειν τι πλεῖον γεννᾶσθαι. τὰ δ' αὐτὰ καὶ ἀξιώη τις ἐκ τῶν ἡσσόνων κατὰ σύνοδον πλείονα ἀποτελεῖσθαι. εἰ γὰρ τὸ ἐν τῷ ἐνὶ συνελθόν¹⁾ τρίτον ποιῇ, καὶ τὸ τρίτον προσ-
 223 γινόμενον τοῖς δυοῖν τέταρτον ἀποτελέσει, καὶ τὸ τέταρτον προσ-
 γινόμενον τοῖς τρισι πέμπτον ἀποτελέσει, καὶ οὕτω πάλιν εἰς
 αἰετον. οὐκοῦν σῶμα μὲν σώματος οὐκ ἔστιν αἴτιον. καὶ μὴν
 οὐδὲ ἀσώματος ἀσώματος διὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας²⁾. οὔτε γὰρ ἐξ
 ἐνὸς οὔτε ἐκ πλείονων ἢ ἐνὸς γένοιτ' ἂν τι πλείον. καὶ ἄλλως
 ἀναφῆς φύσις καθεστὼς³⁾ τὸ ἀσώματον, οὔτε ποιεῖν οὔτε πά-
 224 σchein δύναται. ὥστε οὐδὲ ἀσώματος ἀσώματος ποιητικόν ἐστιν,
 οὕτως δὲ οὐδὲ τὸ ἐναλλάξ, τοντέστι σῶμα ἀσώματος ἢ ἀσώ-
 ματον σώματος. τὸ τε γὰρ σῶμα οὐκ ἔχει ἐν αὐτῷ τὴν τοῦ
 ἀσώματος φύσιν⁴⁾, τὸ τε ἀσώματος οὐκ ἐμπεριείχε τὴν τοῦ
 σώματος φύσιν. διόπερ οὐδέτερον ἐξ οὐδέτερον συστήναι δυνατόν
 225 ἐστιν. ἀλλ' ὥς ἐκ πλατάνου οὐ γίνεται ἵππος διὰ τὸ μὴ εἶναι
 P 599 ἐν τῇ πλατάνῳ τὴν τοῦ ἵππου φύσιν, οὐδὲ ἐξ ἵππου συνίσταται
 ἄνθρωπος διὰ τὸ μὴ εἶναι ἐν ἵππῳ τὴν τοῦ ἀνθρώπου φύσιν.

uno fieri infinitum: absurdum est ergo et ex uno dicere aliquid gigni am-
 plius. 222. idem autem etiam si quispiam censeat ex paucioribus per con-
 iunctionem plura effici. si enim unum cum uno coniunctum efficit tertium,
 etiam tertium si duobus accesserit, efficiet quartum, et quartum si tribus ac-
 cesserit, efficiet quintum, et sic rursus in infinitum. ergo corpus quidem
 non est causa corporis. 223. sed nec incorporei incorporeum propter eandem
 causas: neque enim ex uno neque ex pluribus quam uno plura fuerint: et
 alioqui incorporeum cum sit quae tangi non potest natura, neque potest facere
 nec pati. 224. quamobrem nec incorporeum est efficiens incorporei, ita nec
 contra, nempe corpus incorporei aut incorporeum corporis: nam et corpus
 non habet in se naturam incorporei, et incorporeum non continet in se na-
 turam corporis. quamobrem fieri non potest, ut alterum consistere incipiat ex
 altero. 225. sed quomodo ex platano non fit equus, propterea quod in pla-
 tano non sit equi natura, nec ex equo incipit consistere homo, propterea quod
 non sit in equo natura hominis; ita nec ex corpore erit unquam incorporeum,

e) εἰ γὰρ τὸ ἐν τῷ ἐνὶ συνελθόν] ita legendum pro ἐν τῷ. cavillatio
 ducta ex eo, quod unum uni additum apud arithmeticos non tertium
 sed duo efficit.

f) διὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας] sumit hic ut sect. 215 velut iam demonstra-
 tum, spiritus et corporis eandem esse rationem, et quod valet de cor-
 pore, idem posse etiam affirmari de spiritu, cum tamen hoc perinde
 argumentari sit ac ab homine mortuo colligere ad spirantem ac vigentem
 prudentia et sensibus.

g) ἀναφῆς φύσις καθεστὼς] vide dicta ad sect. 216.

h) οὐκ ἔχει ἐν αὐτῷ τὴν τοῦ ἀσώματος φύσιν] ms Ciz. ἐν αὐτῷ, quod
 perinde est. supra autem sect. 214 et 215 negaverat corpus corporis caus-
 sam esse posse vel spiritum spiritus, quod eandem habeat ita naturam
 causam cum effectum: ἐπεὶ περ ἀμφοτέρων τὴν αὐτὴν ἔχει φύσιν. nunc di-
 sputat spiritum non posse esse causam corporis neque spiritus causam
 posse esse corpus, quoniam diversae naturae ambo sint. quasi iam de-
 monstrasset unum tantum esse genus productionis, quo ex natura sua
 simile quid sui res progenerat, et non dari etiam alios diversae naturae
 effectus ut sol producit multa longe a se et natura sua diversa. quanto
 magis temerarium est negare a deo potuisse creari corpora et spiritus,
 cum creatis utique tribuerit, quod ipse solus necessario et originario
 habet, ut sint, licet natura rerum creatarum infra perfectiones dei longe
 subsidat.

οὕτως οὐδὲ ἐκ σώματος ἔσται ποτ' ἂν τὸ ἀσώματον διὰ τὸ μὴ
 εἶναι ἐν τῷ σώματι τὴν τοῦ ἀσώματος φύσιν, οὐδὲ ἀνάπαλιν
 ἐκ τοῦ ἀσώματος τὸ σῶμα. καίτοι καὶ ἢ τὸ ἕτερον ἐν τῷ ἑτέρῳ, 226
 πάλιν οὐ γενήσεται τὸ ἕτερον ἐκ τοῦ ἑτέρου¹⁾. εἰ γὰρ ὅν ἐστιν
 ἑκάτερον, ἐκ τοῦ ἑτέρου οὐ γίνεται, ἀλλ' ἤδη ἔστιν ἐν τῷ εἶναι.
 ἤδη δὲ ὅν τῷ εἶναι οὐ γίνεται διὰ τὸ τὴν γένεσιν ὁδὸν ὑπάρχειν
 εἰς τὸ εἶναι. οὐδὲ σῶμα οὐν ἀσώματος ἢ ἀσώματος σώματος
 ἔστιν αἴτιον. ὃ ἀκολουθεῖ τὸ μηδὲν εἶναι αἴτιον. καὶ πάλιν, 227
 εἰ ἔστι τίς τινας αἴτιον, ἦτοι τὸ μένον²⁾ τοῦ μένοντος αἰτίον ἐστιν
 ἢ τὸ κινούμενον τοῦ κινουμένου ἢ τὸ κινούμενον τοῦ μένοντος
 ἢ τὸ μένον τοῦ κινουμένου. οὔτε δὲ τὸ μένον τῷ μένοντι γένοιτ'
 ἂν μονῆς αἴτιον οὔτε τὸ κινούμενον τῷ κινουμένῳ κινήσεως οὔτε
 τὸ μένον τῷ κινουμένῳ μονῆς οὔτε ἐναλλάξ, ὥς παραστήσομεν.
 οὐκ ἄρα ἔσται τι αἴτιον. τὸ μὲν οὐν μένον τῷ μένοντι μονῆς 228
 καὶ τὸ κινούμενον τῷ κινουμένῳ κινήσεως οὐκ ἂν αἴτιον ὑπάρ-
 χαι δι' ἀπαρραλλᾶξιν³⁾. ἀμφοτέρων γὰρ ἐπ' ἴσης μενόντων ἢ

propterea quod non sit in corpore natura incorporei, neque contra corpus ex
 incorporeo. 226. quamquam etiam si sit alterum in altero, rursus non fieri
 poterit alterum ex altero: si enim est utrumque id quod est, non fit ex al-
 tero, sed iam est in essentia. cum autem iam sit, eo quod sit non fit seu
 gignitur, propterea quod generatio sit via ad essentiam. neque ergo corpus
 est causa incorporei aut incorporeum corporis; cui est consequens nullam esse
 causam. 227. et rursus, si est aliquid causa alicuius, aut quiescens causa
 est quiescentis aut quod movetur eius quod movetur aut quod movetur eius
 quod quiescit aut quod quiescit eius quod movetur; sed neque quod quiescit
 quiescenti potest esse causa quietis, neque quod movetur causa motus ei
 quod movetur, neque quod quiescit ei quod movetur causa motus, neque
 contra, ut ostendimus: non est ergo aliqua causa. 228. atque quiescens qui-
 dem quiescenti non fuerit causa quietis, et quod movetur ei quod movetur
 causa motus, propterea quod nulla in his est differentia: nam cum ambo ex

i) καὶ ἢ τὸ ἕτερον - ἐκ τοῦ ἑτέρου] quod hoc loco ait Aenesidemus, P 599
 verum est, si res producenda sit in causa efficiente tamquam materia
 in materia. sed si potentia sola ac virtute valeat ille qui efficit eam pro-
 ducere, obiectio concidit.

k) ἦτοι τὸ μένον] in hoc disiunctorio syllogismo omnia membra, quae
 Aenesidemus negare ac remove laborat, vera esse confirmantur rerum
 usu et natura clarissime. nam et quiescens corpus quiescentis causa est
 ut lapis lapidis et manus apposita ori vasis prohibensque aquam effluere.
 et quod movetur corpus, ignis verbi gratia et sol, facit ut alia corpora
 moveantur. ridiculum autem sit serio affirmare, quod aquae in vase quies
 sit causa efficiens manus quiescentis, vel aquae ebullientes sint causa
 moti ignis qui illas fervere facit. sic et motus potest esse quietis causa,
 si ad defatigationem vel plane mortem continetur; a quiescente autem
 posse produci motum, vel mentis nostrae exemplo nobis constat, longe
 pulchrius autem apparet in primo omnium motore deo, quem ab externa
 re moveri nulla atque ipsum esse ἀκίνητον vide quomodo probet Aristo-
 teles lib. 8 Physic. cap. 5 sq.

l) δι' ἀπαρραλλᾶξιν] quemadmodum supra negavit corpus posse esse
 causam corporis propter communem et eandem utriusque naturam et mox
 contendit vicissim, spiritum non posse esse corporis causam, quod di-
 versa sit natura utriusque; sic et hoc loco iam quietem a quiete, motum
 a motu effici negat propter ἀπαρραλλᾶξιν, hoc est ut sect. 214 ait ἐπεὶ
 περ ἀμφοτέρων τὴν αὐτὴν ἔχει φύσιν, quod diversa ambo non sint sed
 unum utraque, quasi iam tum existeret quies altera vel motus alter,
 atque adeo illam eandem naturam et ἴσην ὑπαρξιν, ut infra sect. 233

ἀμφοτέρων κατ' ἴσον κινουμένων οὐ μᾶλλον τόδε τῷδε ξροῦμεν εἶναι αἴτιον μονῆς καὶ κινήσεως ἢ τόδε τῷδε. εἰ γὰρ τὸ ἕτερον, ὅτι κινεῖται, τῷ ἑτέρῳ τῆς κινήσεως αἴτιον ὑπάρχει, ἐπεὶ καὶ τὸ ἕτερον ὡσαύτως κινεῖται, λεχθήσεται τῷ λοιπῷ κινήσεως εἶναι παρεκτικόν, οἷον κινεῖται ὁ τροχός, κινεῖται δὲ καὶ ὁ τροχηλάτης. τί οὖν μᾶλλον διὰ τὸν τροχόν^{μ)} καὶ ὁ τροχηλάτης κινεῖται ἢ ἀνάπαλιν διὰ τὸν τροχηλάτην ὁ τροχός; εἰ γέ τοι τὸ ἕτερον μὴ κινεῖτο, οὐδὲ τὸ λειπούμενον κινήσεται. ὁθεν εἰ αἰτίον ἐστίν, οὐ παρόντος γίνεται τὸ ἀποτέλεσμα, ἐπεὶ ἀμφοτέρων παρόντων^{ν)}

P 600 γίνεται τὸ ἀποτέλεσμα, καὶ οὔτε τοῦ τροχοῦ ἀπόντος τελειοῦται οὔτε τοῦ τροχηλάτου· ῥητέον μὴ μᾶλλον τὸν τροχηλάτην αἴτιον εἶναι τῆς κινήσεως τῷ τροχῷ ἢ τὸν τροχὸν τῷ τροχηλάτῃ. καὶ πάλιν μένει ὁ στῦλος, μένει δὲ καὶ τὸ ἐπιστύλιον. ἀλλ' οὐ μᾶλλον διὰ^{ο)} τὸν στῦλον ῥητέον μένειν τὸ ἐπιστύλιον ἢ διὰ τὸ ἐπιστύλιον τὸν στῦλον· τοῦ ἑτέρου γοῦν ἀρθέντος καὶ τὸ ἕτερον καταφέρεται. ὥστε τὸ μὲν μένον τῷ μένοντι μονῆς, καὶ τὸ κινούμενον τῷ κινουμένῳ κινήσεως διὰ τοῦτο οὐκ ἂν εἴποιμεν αἴτιον.

aequo quiescant aut ambo ex aequo moveantur, non magis hoc dicemus illi esse causam quietis aut motus quam illud huic. si enim alterum quia movetur, est alteri causa motus; quandoquidem alterum quoque movetur similiter, dicitur alteri praebere motum, ut movetur rota, movetur autem et qui agit rotam, quid ergo magis propter rotam movetur is qui movet rotam, an contra propter eum qui rotam movet, rota? nam si quidem non moveatur alterum, nec reliquum movebitur. unde si est causa, quae si adsit, fit effectus, quoniam si ambo adsint, fit effectus, et neque si absit rota, perficitur, neque si is qui agit rotam; dicendum est, eum qui agit rotam non magis esse rotae causam motus quam rotam ei qui eam agit. 229. et rursus quiescit columna, quiescit etiam epistylum, sed non magis propter columnam dicendum est quiescere epistylum, quam columnam propter epistylum; sublato quippe altero alterum quoque fertur deorsum, quamobrem id quidem quod quiescit, quiescenti quietis, et id quod movetur, ei quod movetur, propterea minime

loquitur, iam haberet, antequam a priore quiete vel priore motu efficeretur. mox sect. 230 nos docebit quietem a motu et motum a quiete non posse tamquam a causa proficisci δι' ἐναντιότητα φύσεως, propter naturae quae in utrisque est diversitatem, perinde ac si semper eiusdem essent generis effectus causaeque, et non ex laetis tristitia, ex amaris dulcia promanarent.

μ) διὰ τὸν τροχόν] propter trochum movetur fortasse qui trochum movet, sed non per trochum sive a trocho sic, uti trochus movetur a τροχηλάτῃ. namque etiamsi non moveatur trochus, si nempe aërem feriat trochum verberaturus, nihilominus movebitur hic, at non a trocho. sed non desiderabit spero a me lector, ut in nugis huiusmodi serio confundendis operam ludam et patientia ipsius abutar.

ν) ἀμφοτέρων παρόντων] cavillatio perstringens definitionem αἰτίου P 600 a Stoicis traditam, gemina exstat lib. 3 Pyrrhon. sect. 22. perinde argumenteris, ad incendium quoniam requiritur ut praesens sit res quae uritur, itaque esse incertum utrum ignis a ligno an lignum ab igne comburatur. infra sect. 241 sq.

ο) οὐ μᾶλλον διὰ] fallacia iterum est in duplici significatione particulae διὰ, nam propter columnam fortasse est epistylum atque ut eam sustentet, quiescit. sed non hoc fit per columnam sive a columna. tamquam a causa efficiente, quoniam etiam sublata columna, ut non raro fit in vastationibus urbium, post deiectam columnam epistylum per longum tempus manet.

ὡσαύτως δὲ οὐδὲ τὸ μένον τῷ κινουμένῳ κινήσεως ἢ τὸ κινούμενον τῷ μένοντι μονῆς δι' ἐναντιότητα φύσεως. καθὰ γὰρ τὸ ψυχρὸν οὐκ ἔχον τὸν τοῦ θερμοῦ λόγον οὐδέποτε δύναται θερμαίνειν^{ρ)}, καὶ ὡς τὸ θερμὸν μὴ ἔχον τὸν τοῦ ψυχροῦ λόγον οὐδέποτε δύναται ψύχειν. οὕτως οὐδὲ τὸ κινούμενον μὴ ἔχον τὸν τοῦ μένοντος λόγον οὐδέποτε δύναται μονῆς εἶναι ποιητικόν, ἢ τὸ ἀνάπαλιν. ἀλλ' εἴπερ οὔτε τὸ μένον²³¹ τῷ μένοντι μονῆς ἐστίν αἴτιον οὔτε τὸ κινούμενον τῷ κινουμένῳ κινήσεως οὔτε τὸ μένον τῷ κινουμένῳ τοῦ κινεῖσθαι οὔτε τὸ κινούμενον τῷ μένοντι τοῦ μένειν, παρὰ δὲ ταῦτα οὐδὲν ἐστίν ἄλλο τι προσεπινοεῖν· λεκτέον μηδὲν ὑπάρχειν αἴτιον. πρὸς τοῦ²³² τοις, εἰ ἐστὶ τί τινος αἴτιον, ἦτοι τὸ ἅμα ὄν^{γ)} τοῦ ἅμα ὄντος ἐστὶν αἴτιον ἢ τὸ πρότερον τοῦ ὕστερον^{μ)} ἢ τὸ ὕστερον τοῦ πρότερον. οὔτε δὲ τὸ ἅμα ὄν τοῦ ἅμα ὄντος αἰτίον ἐστίν οὔτε τὸ πρότερον τοῦ ὕστερον οὔτε τὸ ὕστερον τοῦ πρότερον, ὡς παραστήσομεν. οὐκ ἄρα ἐστὶ τι αἴτιον. τὸ μὲν οὖν ἅμα ὄν τοῦ²³³ ἅμα ὄντος οὐ δύναται τυγχάνειν αἴτιον διὰ τὸ συνυπάρχειν ἀμφοτέρω, καὶ μὴ μᾶλλον τόδε τοῦδε γεννητικὸν ὑπάρχειν ἢ τόδε τοῦδε, ἐκατέρου τὴν ἴσην ὑπαρξιν ἔχοντος. οὐδὲ τὸ πρότερον²³⁴ δὲ ἐστὶ τοῦ ὕστερον γενομένου ποιητικόν· εἰ γὰρ ὅτε ἐστὶ τὸ αἴτιον, οὐπω ἐστὶ τὸ οὐ ἐστὶν αἴτιον, οὐδὲ ἐκεῖνο ἐστὶ αἰτίον ἐστὶ μὴ ἔχον τὸ οὐ αἰτίον ἐστίν, οὔτε τοῦτο ἐστὶ ἀποτέλεσμα μὴ συμπαρόντος αὐτῷ τοῦ οὐ ἀποτελέσμα^{ν)} ἐστὶ. τῶν γὰρ πρὸς τι ἐκάτερόν ἐστὶ τούτων, καὶ τὰ πρὸς τι^{ρ)} κατ' ἀνάγκην δεῖ συνυπάρ-

dixerimus esse causam motus. 230. similiter autem neque quod quiescit, ei quod movetur dixerimus esse causam motus, aut id quod movetur quiescenti causam quietis propter contrariam naturam. quomodo enim frigidum non habens rationem calidi numquam potest calefacere, et quomodo calidum non habens rationem frigidi numquam potest refrigerare; ita neque quod movetur non habens rationem quiescentis potest umquam esse efficiens quietis, aut contra. 231. sed si neque quod quiescit est quiescenti causa quietis, neque quod movetur est ei quod movetur causa motus, neque quod quiescit est ei quod movetur causa movendi, neque quod movetur ei quod quiescit causa quiescenti est, praeter haec autem non licet aliud quidpiam cogitare; dicendum est nullam esse causam. 232. ad haec accedit, quod si aliquid est causa alicuius, aut id quod simul est est causa eius quod est simul aut prius posterioris aut posterius prioris, sed neque quod simul est est causa eius quod simul est, neque prius posterioris neque posterius prioris, ut ostendemus. non est ergo aliquid causa. 233. atque quod simul quidem est, non potest esse causa eius quod est simul, propterea quod ambo sint simul et non magis hoc ab illo quam illud ab hoc generetur, cum utrumque parem habeat existentiam. 234. sed neque prius erit efficiens posterioris; si enim quando est causa, nondum est illud cuius est causa; neque illud est utique adhuc causa, cum non habeat id cuius est causa, neque hoc utique est adhuc effectus, si non simul cum eo adsit id cuius est effectus. utrumque enim eorum est ex iis quae referuntur ad aliquid, et quae referuntur ad aliquid, oportet necessario inter

ρ) οὐδέποτε δύναται θερμαίνειν] et tamen frigus urerē dicitur atque calci vivae infusa aqua frigida ingentem excitat fervorem: vicissim aestus febrilis facit ut corpora humana leto extenta vigeant.

γ) ἦτοι τὸ ἅμα ὄν] eadem cavillatio lib. 3 Pyrrhon. sect. 25.

[γγ) videtur hic et in seqq. ὕστερον et πρότερον scribendum esse.]

ρ) καὶ τὰ πρὸς τι] supra sect. 207.

235 γειν ἀλλήλοις, καὶ οὐ τὸ μὲν προηγέσθαι, τὸ δὲ ὑστερεῖν. λεί-
 P 601 πεται οὖν τὸ ὑστερον λέγειν τοῦ προτέρου αἰτίον γίνεσθαι· ὅπερ
 ἐστὶν ἀτοπώτατον καὶ ἀνδρῶν τὰ πράγματα ἀναστρεφόντων.
 δεήσει γὰρ τὸ ἀποτέλεσμα πρᾶσβύτερον λέγειν τοῦ ποιοῦντος αὐτό,
 διὰ δὲ τοῦτο μὴδ' ὁλῶς ἀποτέλεσμα τυγχάνειν ὥς ἂν μὴ ἔχον
 τὸ οὐ ἐστὶν ἀποτέλεσμα. ὅνπερ οὖν τρόπον ἡλίδιον ἐστὶ τὸ λέ-
 γειν υἱὸν μὲν πατὴρ εἶναι πρᾶσβύτερον, ἀμνητον δὲ σπόρου
 προήκειν τοῖς χρόνοις· οὕτως εὐηθεῖς τὸ ἀξιοῦν τι αἰτίον εἶναι
 236 τοῦ ἤδη ὄντος τὸ μήπω ὄν. ἀλλ' εἰ μήτε τὸ ἅμα ὄν τοῦ ἅμα
 ὄντος μήτε τὸ πρότερον τοῦ ὑστερον μήτε τὸ ὑστερον τοῦ προ-
 τέρου ἐστὶν αἰτίον, παρὰ δὲ ταῦτα οὐδὲν ἐστὶν, οὐκ ἂν εἴη τι
 237 αἰτίον. καὶ μὴν εἰ ἐστὶ τι αἰτίον^{α)}, ἥτοι αὐτοτελῶς^{β)} καὶ ἰδίᾳ
 μόνον προσχωμένον δυνάμει τινός ἐστιν αἰτίον, ἢ συνεργοῦ
 πρὸς τοῦτο δέχεται τῆς πασχούσης ὕλης, ὥστε τὸ ἀποτέλεσμα
 238 κατὰ κοινὴν ἀμφοτέρων νοεῖσθαι σύνοδον. καὶ εἰ μὲν αὐτοτελῶς
 καὶ ἰδίᾳ προσχωμένον δυνάμει ποιεῖν τι πέφυκεν, ὥφειλε διὰ
 παντός ἑαυτὸ ἔχον καὶ τὴν ἰδίαν δυνάμει πάντοτε ποιεῖν^{γ)} τὸ
 ἀποτέλεσμα, καὶ μὴ ἐφ' ὧν μὲν ποιεῖν, ἐφ' ὧν δὲ ἀπρακτεῖν.
 239 εἰ δέ, ὥς φασὶ τινες τῶν Δογματικῶν^{δ)}, οὐ τῶν ἀπολελυμένων
 καὶ ἀφαιρετηχότων ἐστὶν, ἀλλὰ τῶν πρὸς τι διὰ τὸ καὶ αὐτὸ πρὸς

se simul esse, et non alterum quidem esse prius, alterum vero posterius.
 235. restat ergo ut dicatur posterius esse causam prioris; quod quidem est
 absurdissimum et eorum qui res prorsus subvertunt, oportebit enim dicere
 effectum esse antiquiorem eo qui ipsum efficit, et ideo ne esse quidem omnino
 effectum, ut qui non habeat id cuius est effectus. quomodo enim stultum est
 dicere, filium quidem esse patre antiquiorem, messem autem esse priorem
 semente; ita etiam est stolidum censere aliquid quod nondum est, esse cau-
 sam eius quod iam est. 236. sed si neque quod simul est est causa eius quod
 est simul, neque prius posterioris neque posterius prioris, praeter haec autem
 nihil est; non erit aliquid causa. 237. praeterea si aliquid est causa, aut
 absolute ac perfecte ex se et propria solum utens virtute est alicuius causa,
 aut ad hoc opus habet patiente materia, adeo ut effectus intelligatur ex com-
 muni congressu utriusque. 238. et si per se quidem absolute et propria solum
 utens virtute secundum suam naturam aliquid facit, deberet perpetuo se ipsum
 habens et propriam virtutem semper effectum facere, et non in aliquibus qui-
 dem facere, in aliis vero esse otiosum. 239. si autem, ut dicunt nonnulli
 Dogmatici, non est ex iis quae sunt absoluta ac ab aliis seiuncta, sed ex iis
 quae referuntur ad aliquid oportetque ipsum considerari relatum ad id quod

P 601 α) εἰ ἐστὶ τι αἰτίον] ms Ciz. εἰ ἐστὶ τοι.

β) ἥτοι αὐτοτελῶς] hac ratione solus deus potest aliquid efficere per-
 fecte et proprie atque materiam sibi ipse parare et condere ἐξ οὐκ ὄν-
 των res quas vult, et quando vult, ut sint. caeteris causis, fabro verbi
 gratia vel architecto, ad domum v. g. struendam materia haud dubie
 est opus, nihil efficit tamen proprie materia sed patitur, itaque et ab
 efficiente recte eam distinguunt philosophi, licet ad effectum concurrat
 et pro sua natura illum vel admittit vel ei adversatur.

γ) πάντοτε ποιεῖν] usquequaque etiam in omnibus hoc praestitit deus;
 omnia enim quae voluit fecit facitque pro potentia sua.

δ) τινες τῶν Δογματικῶν] Plato et plerique alii philosophi Graeco-
 rum etiam deo opifici comitem semper adiungunt materiam, quam coae-
 ternam ipsi comminiscuntur, atque quatenus ex illa veluti ex nodoso
 aliquo ligno licuerit, optimum et pulcherrimum mundum fabricatum esse
 statuunt. confer Iacobum Thomasiū in praeclearis de Stoica mundi
 exustione commentationibus p. 29 sq.

τῷ πάσχοντι θεωρεῖσθαι καὶ τὸ πάσχον πρὸς αὐτῷ, χεῖρόν τι
 ἀνακύνει. εἰ γὰρ τὸ ἕτερον πρὸς τῷ ἑτέρῳ νοεῖται, οὐ τὸ μὲν 240
 ποιοῦν, τὸ δὲ πάσχον, ἐστὶ μία μὲν ἔννοια, δυοῖν δ' ὀνομάτων
 τεύχεται, τοῦ τε ποιοῦντος καὶ τοῦ πάσχοντος, καὶ διὰ τοῦτο
 οὐ μᾶλλον ἐν αὐτῷ ἢ ἐν τῷ λεγόμενῳ πάσχειν ἐγκρίσεται ἢ δρα-
 στήριος δυνάμεις. ὥς γὰρ αὐτὸ οὐδὲν δύναται ποιεῖν χωρὶς τοῦ
 λεγόμενου πάσχειν, οὕτως οὐδὲ τὸ λεγόμενον πάσχειν δύναται
 χωρὶς τῆς ἐκείνου παρουσίας πάσχειν. ὥστ' ἐπεται τὸ μὴ μάλ- 241
 λον ἐν αὐτῷ ἢ ἐν τῷ πάσχοντι ὑποκεῖσθαι τὴν δραστήριον τοῦ
 ἀποτελέσματος δυνάμει, οἷον — ἐστὶ γὰρ σαφές τὸ λεγόμενον
 ἐπὶ ὑποδείγματος — εἴπερ τὸ πῦρ καύσειός ἐστιν αἰτίον, ἥτοι
 αὐτοτελῶς καὶ τῇ ἰδίᾳ μόνον προσχωμένον δυνάμει καύσειός
 ἐστὶ ποιητικὸν ἢ συνεργοῦ δέχεται πρὸς τοῦτο τῆς καιομένης ὕλης.
 καὶ εἰ μὲν αὐτοτελῶς καὶ τῇ ἰδίᾳ φύσει ἀρχοῦμενον ποιεῖ τὴν 242
 καῦσιν, ἐχρῆν καὶ πάντοτε ἔχον αὐτὸ τὴν ἰδίαν φύσιν διὰ παν-
 τὸς καίειν, οὐχὶ δὲ πάντοτε καίει, ἀλλὰ τινὰ μὲν καίει, τινὰ δὲ P 602
 οὐ καίει· οὐκ ἄρα αὐτοτελῶς καὶ τῇ ἰδίᾳ φύσει προσχωμένον
 καίει. εἰ δὲ σὺν τῇ ἐπιτηδειότητι τῶν καιομένων ξύλων, πόθεν 243
 ἔχομεν λέγειν, ὅτι αὐτὸ ἐστὶ τῆς καύσεως αἰτίον, ἀλλ' οὐχ ἢ
 ἐπιτηδειότης τῶν ξύλων; ὃν γὰρ τρόπον μὴ ὄντος αὐτοῦ οὐ γίνε-
 ται καῦσις; οὕτω καὶ τῆς ἐπιτηδειότητος τῶν ξύλων ἀπούσης
 οὐ γίνεται καῦσις. ταύτῃ τε εἰ αὐτὸ ἐστὶν αἰτίον, ὅτι παρόντος
 αὐτοῦ γίνεται τὸ ἀποτέλεσμα, καὶ ἀπόντος οὐ γίνεται, ἐστὶ
 καὶ ἢ ἐπιτηδειότης δι' ἐκάτερον τούτων αἰτίον. ὥσπερ οὖν τῆς 244
 δι' συλλαβῆς ἐκ τε τοῦ δ καὶ ι συνεστῶσης ἀτοπός ἐστιν ὁ λέ-
 γων αἰτίον μὲν τοῦ ἀποτελεῖσθαι τὴν τοιαύτην συλλαβὴν τὸ δ,
 οὐκ αἰτίον δὲ τὸ ι, οὕτω συλλαβὴ μὲν τοιοῦτος τοῦ καίεσθαι,
 στοιχείῳ δὲ τοῦ πυρός καὶ τῶν ξύλων^{ε)}, ἀτοπώτατός ἐστιν ὁ τὸ
 patitur et quod patitur vicissim referri ad ipsum, emergit quid deterius.
 240. si enim intelligitur alterum relatum ad alterum, quorum hoc est effi-
 ciens, alterum patiens; erit quidem una notio, habebit autem duo nomina,
 nempe et efficiens et patiens, et propterea vis agendi et efficiendi non magis
 sita erit in ipso quam in eo quod dicitur pati. quomodo enim ipsum nihil
 potest efficere absque eo quod dicitur pati; ita nec quod dicitur pati, pati
 potest nisi efficiens adsit. 241. quamobrem sequitur ut non magis in ipso
 quam in patiente sita sit vis effectus efficiens, ut — erit enim apertum quod
 dicitur in exemplo — si ignis est causa ustionis, aut ex se absolute et pro-
 pria solum utens virtute erit efficiens ustionis, aut ad hoc opus habet adiu-
 trice materia quae uritur. 242. et si ex se quidem absolute et propria con-
 tentum natura efficit ustionem, oporteret ipsum semper quoque cum propriam
 habeat naturam, perpetuo urere, non autem semper urit, sed aliqua quidem
 urit, aliqua vero non urit; non ergo absolute ac perfecte ex se urit et pro-
 pria utens natura. 243. si autem urit cum quadam lignorum quae uruntur
 aptitudine, undenam possumus dicere, quod ipse est causa ustionis, non au-
 tem aptitudo lignorum? nam quo modo si ignis non adsit, non fit ustio;
 ita etiam si absit lignorum aptitudo, non fit ustio. et ea ratione si is est
 causa, quod cum is adsit, fit effectus, non fit autem si absit; erit etiam
 propter utrumque eorum causa aptitudo lignorum. 244. quomodo ergo syl-
 lae di, constantis ex d et i, ineptus quidem est qui dicit, d causam esse cur
 efficiatur haec syllaba, non esse autem causam i; ita cum uri sit simile syl-
 labae, elemento autem utrique ignis et ligna, absurdissime loquitur qui dicit

γ) στοιχείῳ δὲ τοῦ πυρός καὶ τῶν ξύλων] puto Sextum scripsisse, P 602
 στοιχείῳ δὲ δ τοῦ πυρός καὶ ι τῶν ξύλων.

SEXTUS EMPIR. II.

Rr

μὲν πῦρ αἴτιον λέγων τοῦ καλεσθαι, τὰ δὲ ξύλα μηδαμῶς· οὔτε γὰρ δίχα τοῦ πυρός οὔτε χωρὶς τῶν ξύλων γίνεται τὸ καλεσθαι, 245 καθάπερ οὐδὲ συλλαβὴ χωρὶς τοῦ δ ἢ τοῦ ι. ὁθεν πάλιν εἰ μήτε αὐτοτελῶς ποιητικόν τινός ἐστι τὸ αἴτιον μήτε σὺν ἐπιτηδειότητι 246 τοῦ πάσχοντος, οὐδενός ποιητικόν ἐστι τὸ αἴτιον. ἔτι εἰ ἐστὶ τὸ αἴτιον, ἦτοι μίαν ἔχει^{yy)} τὴν δραστήριον δύναμιν ἢ πολλὰς· οὔτε δὲ μίαν ἔχειν δύναται, ὥς παραστήσομεν, οὔτε πολλὰς, 247 ὥς διδάξομεν· οὐκ ἄρα τί ἐστιν αἴτιον. μίαν μὲν γὰρ οὐκ ἔχει δύναμιν· ἐπεὶ περ εἰ μίαν εἶχεν, ὥφειλε πάντα^{z)} ὁμοίως διατιθέναι καὶ μὴ διαφερόντως, οἷον ὁ ἥλιος καλεῖ μὲν τὰ περὶ τὴν Αἰθιοπίαν μέρη, θάλλει δὲ τὰ πρὸς ἡμᾶς, καταγύζει δὲ μόνον τοὺς Ὑπερβορέους⁴⁾, καὶ πῆτται μὲν τὸν πηλὸν^{b)}, τήκει δὲ τὸν κηρὸν, καὶ λευκαίνει μὲν τὰ ἐσθῆματα^{c)}, μελαίνει δὲ τὴν ἡμετέραν ἐπιφάνειαν, ἐρυθαίνει δὲ καρπούς τινας, καὶ ἡμῖν μὲν τοῦ ὁρᾶν αἴτιος γίνεται, τοῖς νυκτινόμοις δὲ τῶν ὀρνίθων οἷον γλαυξὶ καὶ νυκτερίσι τοῦ μὴ ὁρᾶν. ὥστε εἰ μίαν εἶχε δύναμιν, ὥφειλε ταυτὸν ἐπὶ πάντων ποιεῖν. οὐχὶ δὲ ταυτὸν ἐπὶ πάντων ποιεῖ. 248 οὐκ ἄρα μίαν ἔχει δύναμιν. καὶ μὴν οὐδὲ πολλὰς· ἐπεὶ ἐκρῆν πάσαις ἐπὶ πάντων ἐνεργεῖν, οἷον πάντα φλέγειν ἢ πάντα χεῖν ἢ πάντα πηγνύναι. εἰ δὲ μήτε μίαν ἔχει δύναμιν μήτε πολλὰς, 249 οὐκ ἂν εἴη τινός αἴτιον. ναί, ἀλλ' εἰώθασι πρὸς τοῦτο ὑποτιγχάνειν οἱ Δογματικοὶ λέγοντες, ὅτι παρὰ τὰ πάσχοντα καὶ τὰ διαστήματα πέφυκεν ἐξαλλάσσεσθαι τὰ γινόμενα ὑπὸ τοῦ

P 603 αὐτοῦ αἰτίου ἀποτελέσματα, καθάπερ τοῦ ἡλίου· σύγγενος μὲν

ignem quidem esse urendi causam, ligna autem minime: neque enim evenit ut sit ustio absque igne, neque absque lignis; quo modo nec syllaba absque d et i. 245. quo fit rursus sit si neque per se perfecte et absolute est causa alicuius rei efficiens neque cum eius quod patitur aptitudine, nullius rei efficiens est causa. 246. praeterea si est causa, aut unam habet vim agendi ac efficiendi aut multas: sed neque unam potest habere, ut ostendemus, neque multas, ut docebimus, non est ergo aliqua causa. 247. nam unam quidem vim non habet: nam si unam haberet, deberet omnia similiter afficere et non differenter, ut sol quidem urit regiones Aethiopiae, nostras fovet ac recreat, illuminat autem solum Hyperboreos, et lutum quidem facit concrescere, ceram autem liquefacit, et vestimenta quidem dealbat, nigrefacit autem nostram superficiem, quosdam autem fructus rubefacit, et nobis quidem est causa videndi, avibus autem noctivagis, ut noctuis et vespertilionibus, non videndi. quamobrem si unam vim haberet, deberet idem efficere in omnibus. non idem autem efficit in omnibus: non habet ergo unam vim. 248. sed neque multas: oporteret enim omnibus agere in omnia, utpote omnia comburere et omnia fundere et omnia cogere ac ut concrecant efficere. si autem neque unam habet vim neque multas, non erit alicuius causa. 249. sane quidem; sed solent Dogmatici his occurrere dicentes, quod effectus qui sunt ex eadem causa, diversi sunt convenienter iis quae patiuntur et intervallis, sicut quod fit a sole: nam quoniam est propior Aethiopibus, consentaneum est urere;

[yy) legebatur ἔχειν]

z) ὥφειλε πάντα] ita recte ms Ciz. pro πάντας.

a) καταγύζει δὲ μόνον τοὺς Ὑπερβορέους] ita legendum pro μόνους, ut infra sect. 249.

b) πῆτται μὲν τὸν πηλόν] confer lib. 2 adversus Log. sect. 195 atque infra sect. 250.

c) λευκαίνει μὲν τὰ ἐσθῆματα] ita legendum pro αἰσθήματα. notum vestes linteas ad solem expositas dealbari.

γὰρ ὦν τοῖς Αἰθίοσιν ἔοικε καλεῖν, μετρίως δὲ ἡμῶν ἀφεισθηκώς θάλλειν, πολὺ δὲ τῶν Ὑπερβορέων κεχωρισμένος^{d)} θάλλει μὲν οὐδαμῶς, καταγύζει δὲ μόνον. καὶ πῆτται μὲν τὸν πηλὸν τὸ 250 ἐδατώδες τοῦ γεώδους ἐξατμίζων, τήκει δὲ τὸν κηρὸν διὰ τὸ μὴ ἔχειν τὴν τοῦ πηλοῦ ιδιότητα. οἱ δὲ χρώμενοι τῇ τσιαντῇ ὑπο- 251 τεύξει σχεδὸν ἀμάχως ἡμῖν συγχωροῦσι τὸ μὴ ἕτερον εἶναι τοῦ πάσχοντος τὸ ποιοῦν. εἰ γὰρ οὐ διὰ τὸν ἥλιον γίνεται ἡ τήξις τοῦ κηροῦ, ἀλλὰ διὰ τὴν ιδιότητα τῆς περὶ τὸν κηρὸν φύσεως, φανερόν ὥς οὐδὲ τὸ ἕτερον αἴτιον ἐστὶ τῆς τήξεως τῷ κηρῷ, ἢ δὲ ἀμφοτέρων συνέλευσις τοῦ τε ἡλίου καὶ τοῦ κηροῦ. τῆς τε ἀμφοτέρων συνόδου ποιούσης τὸ ἀποτέλεσμα, τουτέστι τὴν τήξιν, οὐ μᾶλλον διὰ τὸν ἥλιον ὁ κηρὸς τήκεται ἢ διὰ τὸν κηρὸν ὁ ἥλιος τήκει. οὕτω τε ἀτοπον τὸ ἐκ συνόδου δύοιν γινόμενον ἀποτέλεσμα μὴ τοῖς δύοιν ἀνατιθέναι, τῷ δὲ ἑτέρῳ μόνῳ προσμαρτυρεῖν. καὶ μὴν εἰ ἐστὶ τί τινος αἴτιον, ἦτοι κεχώρισται τῆς 252 πάσχουσης ὕλης ἢ συνέστιν αὐτῇ. οὔτε δὲ κεχωρισμένον αὐτῆς δύναται τυγχάνειν αἴτιον τοῦ πάσχειν αὐτὴν οὔτε συνὸν αὐτῇ, καθὼς παραστήσωμεν· οὐκ ἄρα ἐστὶ τί τινος αἴτιον. καὶ δὲ 253 κεχωρισμένον μὲν αὐτῆς αὐτόθεν οὔτε αὐτὸ αἴτιον ἐστὶ μὴ παρούσης τῆς πρὸς ἣν λέγεται αἴτιον, οὔτε ἐκείνη πάσχει μὴ συμπαρόντος τοῦ ποιοῦντος. εἰ δὲ συνδυάζοι τὸ ἕτερον τῷ 254 ἑτέρῳ, ἦτοι αὐτὸ μόνον ποιεῖ τὸ λεγόμενον αἴτιον ὑπάρχειν, οὐχὶ δὲ πάσχει, ἢ ποιεῖ ἅμα καὶ πάσχει. καὶ εἰ μὲν ἅμα ποιεῖ καὶ πάσχει, ἐκάτερον ἐστὶ ποιοῦν τε καὶ πάσχον· ἢ μὲν γὰρ αὐτὸ ποιεῖ, ἐστὶ πάσχουσα ἢ ὕλη, ἢ δὲ ἡ ὕλη ποιεῖ,

mediocriter autem a nobis remotus fovere et calefacere; longe autem separatus ab Hyperboreis nequaquam fovet et calefacit, sed solum illuminat. 250. et lutum quidem cogit facitque concrescere aquam evaporans ex terreno, liquefacit autem ceram propterea quod non habet luti proprietatem. 251. at enim qui huiusmodi responsione nituntur, fere nobis concedunt citra contentione non esse aliud id quod efficit ab eo quod patitur: si enim non propter solem sit cerae liquefactio, sed propter proprietatem naturae cerae, est progressus, nempe solis et cerae. cumque amborum congressus faciat effectum, nempe liquefactionem, cera non magis liquescit propter solem, quam sol liquefacit propter ceram. et sic est absurdum, effectum qui fit ex congressu duorum, non attribuere duobus, sed alteri soli adscribere. 252. quin etiam si est aliquid alicuius causa, aut est separatum a materia patiente aut coniunctum cum ea; sed neque ab ea separatum potest esse causa ut ea patiatur neque coniunctum cum ea, ut ostendemus, non est ergo aliquid causa alicuius. 253. et ab ipsa quidem separatum ex se neque ipsum potest esse causa, si materia non adsit ad quam relata dicitur esse causa, neque illa patitur, si non simul adsit id quod efficit. 254. si autem alterum alteri coniungitur, aut id solum efficit quod dicitur esse causa, non autem patitur, aut simul efficit aut patitur. et si quidem simul efficit et patitur, utrumque erit efficiens et patiens: nam quatenus ipsum quidem efficit, erit materia patiens; quate-

d) πολὺ τῶν Ὑπερβορέων κεχωρισμένος] Hyperborei in extremo septentrione atque supra aquilonis flatum (ut Festi verbis utar) habitantes populi. Pomponius Mela 3 5 Scythicos populos referens, Hyperborei, in ipso siderum cardine iacent, ubi sol non quotidie ut nobis, sed primum verno aequinoctio exortus autumnali demum occidit; et ideo sex mensibus dies et totidem aliis nox usque continua est.

ἔσται ἐκεῖνο τὸ πάσχον. καὶ οὕτως οὐ μᾶλλον τὸ ποιοῦν γενή-
 σεται ποιοῦν ἢ πάσχον, καὶ τὸ πάσχον οὐ μᾶλλον ἔσται πάσχον
 255 ἢ ποιοῦν· ὅπερ ἄτοπον. εἰ δὲ ποιεῖ μὲν, οὐκ ἀντιπάσχει δέ, ἥτοι
 κατὰ ψιλὴν ψαῦσιν τουτέστι τὴν κατ' ἐπιφάνειαν ποιεῖ ἢ κατὰ
 διάδοσιν. καὶ ἔξωθεν μὲν προσπίπτον καὶ κατὰ ψιλὴν τὴν ἐπι-
 φάνειαν παραβαλλόμενον τῇ πασχούσῃ ὅλη οὐ δυνήσεται τι ποι-
 εῖν· ἢ γὰρ ἐπιφάνεια ἀσώματος^{ε)} ἔστι, τὸ δ' ἀσώματον οὔτε
 256 ποιεῖν οὔτε πάσχειν^{ι)} πέφυκεν. οὐκ ἄρα κατὰ ψιλὴν παραβαλ-
 P 604 λόμενον τὴν ἐπιφάνειαν τὸ αἴτιον τῇ ὅλῃ τι ποιεῖν δυνήσεται^{ο)}.
 καὶ μὴν οὐδὲ κατὰ διάδοσιν οἷον τέ ἐστιν αὐτὸ δρᾶν· ἥτοι γὰρ
 διὰ στερεῶν σωμάτων διζέται ἢ διὰ νοητῶν τινῶν καὶ ἀναισθή-
 των πόρων^{η)}. ἀλλὰ διὰ μὲν στερεῶν σωμάτων οὐκ ἂν φέροιτο·
 257 σῶμα γὰρ διὰ σώματος^{ι)} οὐ δύναται χωρεῖν. εἰ δὲ διὰ πόρων
 τινῶν, ὀφείλει ταῖς περιγραφούσαις τοὺς πόρους ἐπιφανείαις
 προσπίπτον ποιεῖν· ἀλλ' αἱ γε ἐπιφάνειαι^{η)} εἰσιν ἀσώματοι, καὶ
 τὸ ἀσώματον οὔτε ποιεῖν οὔτε πάσχειν εὐλογόν ἐστι. τοίνυν οὐδὲ
 κατὰ διάδοσιν ποιεῖ τὸ αἴτιον. ὧς ἔπεται τὸ μὴδ' ὅλως αἴτιον
 258 αὐτὸ τυγχάνειν. ἔνεστι δὲ καὶ ἀπὸ τῆς ἀφῆς κοινότερον τῷ τε

nam autem efficit materia, erit illud patiens, et sic non magis efficiens fiet
 efficiens quam patiens, et patiens non magis erit patiens quam efficiens. quod
 quidem est absurdum, 255. si autem efficit quidem, non autem vicissim pa-
 tiatur, aut id facit ex solo contactu, nempe in superficie, aut per permeatio-
 nem, et extrinsecus quidem accedens et in sola superficie applicatum patienti
 materiae non poterit aliquid efficere: etenim superficies est res incorporea;
 incorporeum autem sua natura neque facit neque patitur. 256, non igitur in
 sola superficie materiae applicata causa efficere aliquid poterit, sed neque
 hoc potest facere per permeationem: aut enim permeabit per corpora solida
 aut per quosdam meatus, qui percipiuntur intelligentia et sunt insensibiles, sed
 ferri quidem non potest per corpora solida: non potest enim corpus perva-
 dere per corpus. 257. sin autem per aliquos meatus, debet id efficere acce-
 dens ad superficies quae circumscribunt meatus; sed superficies quidem sunt
 incorporeae, et incorporeum quod est, id neque efficere neque pati est con-
 sentaneum, nec ergo causa efficit per permeationem. cui est consequens ut
 omnino causa ipsa nulla existat, 258, licet autem etiam ex tactu communius

ε) ἢ γὰρ ἐπιφάνεια ἀσώματος] repetit hoc sect. 257 et libro adversus
 Geometras sect. 82. superficies non est corpus, sed in corpore, nec con-
 cipi aut existere separatim a corpore potest. 3 Pyrrhon. sect. 40.

φ) τὸ δ' ἀσώματον οὔτε ποιεῖν οὔτε πάσχειν] rationem addit infra
 sect. 258 ἵνα γὰρ τι ποιῆσῃ ἢ πάθῃ, ὀφείλει θιγεῖν ἢ θιχθῆναι. tangere
 vero aliquid aut tangi ab eo, quod non est corpus, negaverat sect. 216,
 et mox ne ab corpore quidem hoc posse fieri disputat sect. 259 sq.

P 604 g) ποιεῖν δυνήσεται] ms Ciz. δύναται.

η) διὰ νοητῶν τινῶν καὶ ἀναισθήτων πόρων] corpora quaevis etiam
 firmissima poris sensui licet haud patentibus scateri veteres etiam phi-
 losophi pulchre viderunt, unde Plutarchus in quaestionibus Platoniciis
 p. 1005 docet, ferrum a magnete attrahi per ἀπορροὰς illius in orbem
 agitas et ferri poris sese insinuant. de poris in corpore humano me-
 minit noster 2 adversus Log. sect. 309.

ι) σῶμα γὰρ διὰ σώματος] commune hoc philosophorum scitum, ἀν-
 τιτυπῆσαν corporibus tribuentium, ut dictum 3 Pyrrhon. sect. 39.

ο) ἀλλ' αἱ γε ἐπιφάνειαι] ita ms Ciz. pro ἀλλὰ γε. repetit porro hoc
 loco et ad superficies pororum applicat, quod de corporum superficie
 modo dixerat sect. 255.

ποιοῦντι καὶ τῷ πάσχοντι ἐπαπορεῖν· ἵνα γὰρ τι ποιῆσῃ ἢ πάθῃ,
 ὀφείλει θιγεῖν ἢ θιχθῆναι. οὐδὲν δὲ οὔτε θιγεῖν οὔτε θιχθῆναι
 δύναται, καθὼς παραστήσομεν. οὐκ ἄρα ἔστιν ἢ τὸ ποιοῦν ἢ
 τὸ πάσχον. εἰ γὰρ ἄπτεται τί τινος καὶ θιγγάνει, ἥτοι ὅλον 259
 ὅλον ἄπτεται^{ι)} ἢ μέρος μέρος ἢ ὅλον μέρος ἢ μέρος ὅλον.
 οὔτε δὲ μέρος μέρος οὔτε ὅλον ὅλον οὔτε ὅλον μέρος οὔτε
 ἐναλλάξ^{η)} ἄπτεται, καθὼς διδάξομεν. οὐκ ἄρα τί τινος ἄπτε-
 ται. καὶ εἰ μηδὲν μηδενὸς ἄπτεται, οὔτε τὸ πάσχον ἔστιν οὔτε
 τὸ ποιοῦν. ὅλον μὲν οὖν ὅλον οὐκ ἄπτεται κατὰ λόγον· εἰ γὰρ 260
 ὅλον ὅλον ἄπτεται, οὐ θίξις ἔσται, ἀλλὰ ἔνωσις^{η)} ἀμφοτέρων,
 καὶ τὰ δύο σώματα ἐν ἔσται σῶμα διὰ τὸ καὶ ταῦτα τοῦ
 ὅλου καθεστάναι μέρος. καὶ μὴν οὐδὲ μέρος μέρος θιγγάνειν 261
 δυνατόν ἐστι· τὸ γὰρ μέρος κατὰ μὲν τὴν πρὸς τὸ ὅλον σχέσιν
 νοεῖται μέρος, κατὰ δὲ τὴν ἰδίαν περιγραφὴν ἔστιν ὅλον. πάλιν
 δὲ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν ἥτοι τὸ ὅλον μέρος τοῦ ὅλου μέρος
 ἄπτεται ἢ μέρος μέρος. καὶ εἰ μὲν ὅλον ὅλον, ἐνωθήσεται καὶ
 ἀμφοτέρα ἐν γενήσεται σῶμα· εἰ δὲ μέρος μέρος, ἐκεῖνο πάλιν
 τὸ μέρος κατ' ἰδίαν περιγραφὴν ὅλον νοούμενον ἥτοι ὅλον ὅλου
 τοῦ μέρος ἄπτεται ἢ μέρος τινὶ τινος μέρος, καὶ οὕτως εἰς
 ὅλον μέρος. εἰ γὰρ τὸ ὅλον τοῦ μέρος ἄπτεται, καὶ μὴν οὐδὲ
 ὅλον συννυποστελλόμενον τῷ μέρει μέρος, καὶ τὸ μέρος ἀντι- P 605
 παρεκτεινόμενον τῷ ὅλῳ ὅλον. τὸ γὰρ ἴσον τῷ μέρει τὴν τοῦ
 μέρος εἶχεν ἀναλογίαν, καὶ τὸ ἴσον τῷ ὅλῳ τὴν τοῦ ὅλου. τε-

dubitare de eo quod efficit et patitur: nam ut aliquid efficiat aut patiat, debet tangere aut tangi. nihil autem potest tangere nec tangi, ut ostendimus, non est ergo aut quod efficiat aut quod patiat. 259. si enim aliquid attre-
 ctat aliquid et tangit, aut totum tangit totum aut pars partem, aut totam par-
 tem aut pars totum, sed nec pars partem nec totum totum nec totum partem
 nec vicissim pars totum tangit, ut docebimus, aliquid ergo non tangit aliquid,
 et si nihil nihil tangit; neque est quod patitur neque quod efficit. 260. atque
 totum quidem totum non tangere est rationi consentaneum: si enim totum
 tangit totum, non erit contactus, sed unio amborum, et duo corpora erunt
 unum corpus, propterea quod etiam in partibus quae sunt in profundo, al-
 terum debeat alterum tangere, eo quod eae quoque sint partes totius. 261. sed
 neque fieri potest ut pars partem tangat: nam pars quidem pars esse intel-
 ligitur ex relatione ad totum; est tamen totum ex propria circumscriptione.
 rursus itaque propter eandem causam aut tota pars tanget totam partem aut
 pars partem, et si totam quidem tota tangat, unientur et ambae unum fient
 corpus; si autem parte partem, illa rursus pars quae propria circumscriptione
 intelligitur esse totum aliquod, aut tota totam tanget partem aut aliqua parte
 aliquam partem, et sic in infinitum, neque ergo pars tangit partem, sed neque
 totum partem. 262. nam si totum tangat partem, totum quoque, quod simul
 contrahetur cum parte, erit pars, et pars quae pariter coextenditur cum toto,
 erit totum, nam quod est aequale parti, habet partis proportionem; et quod

ι) ἥτοι ὅλον ὅλον ἄπτεται] eadem cavillatio 3 Pyrrhon. sect. 45 sq. et
 adversus Geometras sect. 31 sq. atque hoc ipso libro infra sect. 388.

η) οὔτε ἐναλλάξ] hoc est οὔτε μέρος τοῦ ὅλου, infra sect. 264.

η) οὐ θίξις ἔσται ἀλλὰ ἔνωσις] imo σύγχυσις, ut dixit lib. 3 Pyrrhon.
 sect. 42. similiter ἔνωσις θίξις opponitur infra sect. 265.

λέως δὲ ἀπερρωγός^{ο)} ἐστὶν ἢ τὸ ὅλον ποιεῖν μέρος ἢ τὸ μέρος ἴσον ἀξιοῦν εἶναι τῷ ὅλῳ. τοίνυν οὐδὲ τὸ ὅλον τοῦ μέρους ἀπτε-
 263 ται. καὶ ἄλλως· εἰ τὸ ὅλον τοῦ μέρους ἀπτεται, ἔσται ἑαυτοῦ
 μικρότερον καὶ πάλιν ἑαυτοῦ μείζον, ὅπερ ἐστὶ τοῦ προτέρου
 χεῖρον. τό τε γὰρ ὅλον εἰ τὸν αὐτὸν ἐπιλαμβάνει τόπον τῷ μέρει,
 ἴσον ἔσται τῷ μέρει, ἴσον δὲ τούτῳ γινόμενον μικρότερον ἑαυτοῦ
 ἔσται. καὶ ἀνάπαλιν τὸ μέρος εἰ ἀντιπαρεκτείνεται τῷ ὅλῳ, τὸν
 αὐτὸν ἐφάξει τούτῳ τόπον, τῷ δὲ ὅλῳ τὸν αὐτὸν ἐπεσχηκός τό-
 264 πον ἔσται μείζον ἑαυτοῦ. ὁ δὲ αὐτὸς καὶ ἐπὶ τῆς ἀναστροφῆς
 ἐστὶ λόγος· εἰ γὰρ μὴ δύναται τὸ ὅλον τοῦ μέρους ἀπτεσθαι
 διὰ τὰς μικρῶ πρόσθεν ἐπιλογισθείσας αἰτίας, οὐδὲ τὸ μέρος
 δυνήσεται τοῦ ὅλου ἀπτεσθαι. ὅθεν εἰ μήτε τὸ ὅλον τοῦ ὅλου
 ἀπτεται μήτε τὸ μέρος τοῦ μέρους μήτε τὸ ὅλον τοῦ μέρους
 μήτε ἐναλλάξ, οὐδὲν οὐδενὸς ἀπτεται. διὰ δὲ τοῦτο οὐδὲ αἰτιὸν
 265 τί τινος ὑπάρξει οὐδὲ πάσχον τι ὑπὸ τινος. πρὸς τούτοις τε εἰ
 ἀπτεταί τί τινος, ἦτοι μεσολαβούμενον ὑπὸ τινος, οἷον πόρου
 ἢ γραμμῆς, ἀπτεταί τινος ἢ ὑπὸ οὐδενὸς μεσολαβούμενον. καὶ
 εἰ μὲν ὑπὸ τινος μεσολαβοῖτο, οὐχ ἀπτεται οὐ λέγεται ἀπτεσθαι,
 ἀλλὰ τοῦ μεταξὺ ἀμφοτέρων· εἰ δὲ μηδενὸς ἀπαξυπλῶς μεταξὺ
 ἀμφοτέρων ὄντος τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου ἀπτεται, ἔνωσις ἔσται
 266 ἀμφοτέρων, ἀλλ' οὐ θίξις^{ρ)}. τοίνυν οὐδὲ ταύτη τί τινος ἀπτε-
 ται^{ρ)}. ὅθεν εἴπερ, ἵνα νοηθῇ τὸ ποιοῦν καὶ τὸ πάσχον, δεῖ
 προωμολογηθῆναι τὸ ὅτι τινὸς ἀπτεται, δέδεικται δὲ μηδὲν μη-
 δενὸς ἀπτόμενον· λεκτέον μὴδὲ τὸ ποιοῦν μὴδὲ τὸ πάσχον ὑπάρ-

est toti aequale, habet totius proportionem. est autem plane res absona et abrupta, aut totum facere partem aut censere partem esse toti aequalem, neque totum ergo tangit partem. 263. et aliter: si totum tangit partem, erit se ipso minus et rursus se ipso maius; quod quidem est priori deterius, totum enim si eundem locum occupat quem pars, erit aequale parti; si ei autem sit aequale, erit se ipso minus, et vicissim, pars si cum toto pariter coextenditur, eundem quem ipsum tenebit locum; si eundem autem locum tenuerit quem totum, erit se ipso maior. 264. eadem est ratio etiam, si rem invertamus: nam si totum non potest partem tangere propter causas iamiam consideratas, neque pars poterit totum tangere. unde si neque totum tangit totum, neque pars partem, neque totum partem, neque contra; nihil nihil tangit. propterea autem neque erit aliquid alicuius causa neque quicquam quod ab aliquo patitur. 265. ad haec accedit, quod si aliquid tangit aliquid, aut ab aliquo interceptum, utpote meatu vel linea, tanget aliquid, aut a nullo interceptum, et si intercipiatur quidem ab aliquo, non tanget id quod dicitur tangere, sed quod inter ea intercedit; si autem nulla omnino re inter ea intercedente alterum tangit alterum, erit utriusque unio, non contactus. 266. ergo nec hac ratione aliquid tangit aliquid. unde quandoquidem ut efficiens aliquid patiensve intelligatur, necesse est prius in confesso esse quod aliquid tangit, ostensum est autem, nihil nihil tangere; dicendum est ergo

P 605 ο) ἀπερρωγός] ms Ciz. ἀπορρωγός, minus bene. est autem ἀπερρωγός hoc loco abruptum ab omni ratione ac verisimilitudine, adeoque absurdum.

ρ) ἔνωσις - οὐ θίξις] supra sect. 260.

ρ) οὐδὲ ταύτη τί τινος ἀπτεται] ms Ciz. ταύτη τοί τινος. in eodem codice, quemadmodum et in illo quo usus fuit Hervetus, male ommissa sunt quae deinceps sequuntur verba, ὅθεν εἴπερ usque ad τινὸς ἀπτεται. fraudi fuit hisce verbis, quod et superius comma vocibus τινὸς ἀπτεται elauditur.

χειν. τὸ μὲν οὖν ποιοῦν αἴτιον οὕτω καὶ κατ' ἰδίαν καὶ κοινῇ
 μετὰ τοῦ πάσχοντος ἀπορεῖται. ἀπορος δὲ ἐστὶ κατ' ἰδίαν καὶ 267
 ὁ περὶ τοῦ πάσχοντος λόγος· εἰ γὰρ πάσχει τι, ἦτοι τὸ ὄν πά-
 σχει τι ἢ τὸ μὴ ὄν· οὐτε δὲ τὸ ὄν πάσχει τι, ὥς παραστήσο-
 μεν, οὐτε τὸ μὴ ὄν^{ρ)}, ὥς ὑπδμνήσομεν. οὐκ ἄρα πάσχει τι. τὸ 268
 μὲν οὖν ὄν οὐ πάσχει· ἐφ' ὅσον γὰρ ὄν ἐστὶ καὶ τὴν ἰδίαν φύ-
 σιν ἔχει, οὐ πάσχει· τὸ δὲ μὴ ὄν τῷ μὴδ' ὅλως ὑπάρχειν οὐκ
 ἂν πάθοι. παρὰ δὲ τὸ εἶναι καὶ μὴ εἶναι οὐδὲν ἐστίν. οὐκ ἄρα
 πάσχει τι. οἷον ὁ Σωκράτης ἦτοι ὢν θνήσκει ἢ μὴ ὢν· δύο 269
 γὰρ οὗτοι χρόνοι, εἰς μὲν ὁ καθ' ὃν ἐστὶ καὶ ζῇ, ἕτερος δὲ καθ' ὃν 606
 ὄν οὐκ ἐστίν, ἀλλὰ ἐφθάρται. διόπερ ἐξ ἀνάγκης ὀφείλει κατὰ
 τὸν ἕτερον τούτων θνήσκειν. ὅτε μὲν οὖν ἐστὶ καὶ ζῇ, οὐ θνή-
 σκει· ζῇ γὰρ δήπουθεν· θανὼν δὲ πάλιν οὐ θνήσκει, ἐπεὶ δις
 ἐστὶ θνήσκων, ὅπερ ἄτοπον. οὐ τοίνυν θνήσκει Σωκράτης. οἷος 270
 δὲ ἐστὶν ἐπὶ τούτου λόγος, τοιοῦτος καὶ ἐπὶ τοῦ πάσχοντος· οὐτε
 γὰρ τὸ ὄν δύναται πάσχειν ἐφ' ὅσον ὄν ἐστὶ καὶ κατὰ τὴν ἀρ-
 χῇθεν ὑπόστασιν νοεῖται· οὐτε τὸ μὴ ὄν, ἀρχὴν γὰρ οὐχ ὑφέστη-
 κεν. οὐκ ἄρα πάσχει τι. καὶ εἰ τρανότερον· εἴπερ γε τὸ ὄν, 271
 ὅτε ὄν ἐστὶ, πάσχει, ἔσται τάναντία ὑφ' ἑν ἐν τῷ αὐτῷ· οὐχὶ
 δὲ γε τάναντία ὑφ' ἑν περὶ τῷ αὐτῷ συνίσταται· οὐκ ἄρα πά-
 σχει τὸ ὄν ὅτε ὄν ἐστίν. οἷον ἔστω τὸ ὄν τῇ φύσει σκληρόν εἶναι
 καὶ πάσχειν μαλακυνόμενον, καθάπερ ἐπὶ τοῦ σιδήρου θεωροῦ-
 μεν· οὐκοῦν ὅτε μὲν σκληρόν ἐστὶ καὶ ὄν, οὐ δύναται μαλα-
 κύνεσθαι, ἐπεὶ εἰ μαλακύνεται ὅτε σκληρόν ἐστίν, ἔσται τάναντία 272

neque esso efficiens nec patiens. atque de causa quidem efficiente sic dubitatur et separatim et communiter cum patiente. 267. dubitatur autem separatim etiam de patiente: nam si patitur aliquid, aut id quod est patitur aliquid aut id quod non est: sed neque quod est, patitur aliquid, ut ostendimus, neque quod non est, ut admonebimus, non patitur ergo aliquid. 268. atque id quidem quod est, non patitur: nam quatenus quidem est id quod est et propriam habet naturam, non patitur; quod autem non est, eo quod non sit omnino, nequaquam patietur, praeter esso autem aut non esse nihil est, non ergo patitur. 269. ut exempli causa, Socrates aut quando est moritur, aut quando non est: duo enim modo sunt haec tempora, unum quidem quo est et vivit, alterum autem quo non est, sed perit, quamobrem ut in altero horum moriatur necesse est. atque quando est quidem et vivit, non moritur; vivit enim: mortuus autem rursus non moritur, alioqui bis erit moriens, quod quidem est absurdum, non moritur ergo Socrates. 270. cuiusmodi autem est hoc argumentum, tale est etiam de patiente: neque enim id quod est, pati potest quatenus est id quod est et intelligitur ex ea quae fuit ab initio substantia: neque quod non est, omnino enim non existit, non ergo patitur aliquid. 271. et adhuc clarius: si quidem id quod est, patitur quando est id quod est, erunt simul in eodem contraria, non simul autem consistunt in eodem contraria; non ergo patitur quod est, quando est quod est. ut exempli causa, esto id quod est, durum esse natura et pati mollescendo, ut cerimus in ferro: ergo quando est durum et est id quod est, non potest mollescere; 272. nam si mollescitur quando est durum, erunt simul in eodem con-

ρ) οὐτε τὸ ὄν οὐτε τὸ μὴ ὄν] eadem cavillatio lib. adversus Grammaticos sect. 312 et lib. 1 adversus Log. sect. 378. eiusdem generis est qua utitur infra sect. 299. adde lib. 2 contra Phys. sect. 326 sq. et 346, ubi idem de Socrate.

- περὶ τῷ αὐτῷ ὕφ' ἔν. καὶ ἥ μὲν καθίστηται ὄν, ἔσται σκλη-
ρόν· ἥ δὲ πάσχει¹⁾ ὄν ὑπάρχον, ἔσται μαλακόν. οὐ δύναται δὲ
τὸ αὐτὸ ὕφ' ἔν καὶ σκληρόν καὶ μαλακόν νοεῖσθαι· οὐ δύναται
273 ἄρα τὸ ὄν, ὅτε ὄν ἐστι, πάσχειν. ὁ δὲ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ λευ-
κοῦ καὶ μέλανος χρώματος· ἔστω γὰρ τὸ ὄν ἥ ὄν ἐστι, λευκὸν
εἶναι, καὶ πάσχειν αὐτὸ μέλαν γινόμενον. οὐκοῦν εἰ τὸ ὄν ἐστι
καὶ λευκόν, τότε ἀξιοῦται πάσχειν, ὅτε λευκόν ἐστι, μέλαν ἔσται
συμβεβηκότα ἔχον τὰ ἐναντία· ὅπερ ἄτοπον. οὐ τοίνυν τὸ ὄν
274 ἔφ' ὅσον ὄν ἐστι, πάσχειν πέφυκε. πρὸς τούτοις εἰ λέγοιμεν τὸ
ὄν ὅτε ὄν ἐστι, πάσχειν, ἔσται τι πρὶν γεγονέναι γεγονός· οὐκ
275 ἄρα τὸ ὄν ὅτε ὄν ἐστι, πάσχει. εἰ γὰρ σκληρόν ἐστι τὸ ὄν, ἔφ'
ὅσον ὄν ἐστι σκληρόν ἐστι καὶ οὐ μαλακόν· εἰ δὲ μαλακόν, πρὸ
τοῦ γεγονέναι μαλακόν ἔσται μαλακόν. ἥ μὲν γὰρ ὄν ἐστι, σκλη-
ρόν ἐστι καὶ οὐπω μαλακόν· ἥ δὲ ὅτε ὄν ἐστι, τότε ἀξιοῦται
πάσχειν, πρὶν γεγονέναι μαλακόν γενήσεται μαλακόν. ἄτοπον δὲ
γε τὸ τοιοῦτον. οὐκ ἄρα τὸ ὄν, ἔφ' ὅσον ὄν ἐστι, πάσχειν ῥη-
276 τέον. ὡσαύτως δὲ οὐδὲ τὸ μὴ ὄν, ὅτε μὴ ὄν ἐστι· τῷ γὰρ μὴ
ὄντι²⁾ οὐδὲν συμβέβηκεν. ὥ δὲ μὴδὲν συμβέβηκεν, οὐδὲ τὸ πά-
σχειν συμβέβηκε. τοίνυν οὐδὲ τὸ μὴ ὄν πάσχει τι. εἰ δὲ μήτε
τὸ ὄν μήτε τὸ μὴ ὄν πάσχει τι, καὶ παρὰ ταῦτα οὐδὲν ἐστίν·
277 οὐδὲν ἐστὶ τὸ πάσχον. καὶ μὴν εἰ ἔστι τι τὸ πάσχον, ἦτοι κατὰ
P 607 πρόσθεσιν πάσχει ἢ κατὰ ἀφαίρεσιν ἢ κατὰ ἐτεροίωσιν καὶ με-
ταβολήν. οὐτε δὲ πρόσθεσις τίς ἐστίν οὔτε ἀφαίρεσις οὔτε με-
ταβολή καὶ ἐτεροίωσις, ὥς ὑποδείξομεν· οὐκ ἄρα πάσχει τι³⁾.
278 καθὰ γὰρ ἐπὶ τῶν ὀνομάτων κατὰ τούτους τοὺς τρεῖς τρόπους

traria. et quatenus quidem consistit id quod est, erit durum; quatenus au-
tem patitur, cum sit id quod est, erit molle. non potest autem idem simul
et durum et molle intelligi: non potest ergo id quod est, pati, quando est
id quod est. 273. eadem ratio est in albo et nigro colore: esto enim id
quod est, quatenus est id quod est, etiam album esse, pati vero, quando
nigrum fit, ergo si id quod est, est etiam album, et tunc censetur pati
quando est album, nigrum erit contraria habens accidentia, quod est ab-
surdum. non ergo id quod est, quatenus est id quod est, pati potest,
274. ad haec accedit, quod si dicamus id quod est, pati quando est id
quod est, erit aliquid factum priusquam factum sit. non ergo quatenus est
id quod est, patitur. 275. si enim durum est id quod est, quatenus est
quod est, durum est et non molle; sin autem molle, antequam factum sit
molle, erit molle: nam quatenus quidem est quod est, durum est et non-
dum molle; quatenus autem quando est quod est, tunc censetur pati, fiet
molle priusquam sit molle. est autem hoc absurdum. non ergo quod est,
quatenus est quod est, pati dicendum est. 276. similiter nec quod non est,
quando non est: ei enim quod non est, nihil accidit. cui autem nihil ac-
cidit, neque accidit ut patiat. ergo neque quod non est, patitur aliquid.
si autem neque quod est neque quod non est, patitur aliquid, et praeter
haec nihil est; nihil est quod patitur. 277. quia etiam si est aliquid pa-
tiens, aut patitur per additionem aut per ablationem aut per alterationem
et mutationem. sed nec est additio aliqua neque ablatio neque mutatio et
alteratio, ut ostendimus: non ergo patitur aliquid. 278. quomodo enim in
nominibus his tribus modis sunt quaedam transmutationes, ut a nomine go-

1) ἥ δὲ πάσχει] ms Ciz. πάσχειν.

2) τῷ γὰρ μὴ ὄντι] ita recte ms Ciz. pro μὴ ὄν ὄντι.

P 607 3) οὐκ ἄρα πάσχει τι] infra sect. 329. 366.

γίνονται τινες μεταπτώσεις, καὶ τοῦ μὲν κωβιός⁴⁾ ὀνόματος
ἀφαιρεθείσης τῆς πρώτης συλλαβῆς γίνεται ἕτερον ὄνομα βίος,
καὶ τούτῳ προστεθείσης τῆς αὐτῆς συλλαβῆς συνίσταται τὸ πρό-
τερον ὄνομα, καὶ παρὰ ἐναλλαγὴν στοιχείων⁵⁾ ὥς τὸ ἄρχων
ὄνομα γίνεται Χάρων· οὕτω καὶ τὰ σώματα λεχθεῖν ἂν πάσχειν
τριχῶς, ἦτοι κατὰ ἀφαίρεσιν ἢ κατὰ πρόσθεσιν ἢ κατὰ ἐτε-
ροίωσιν. κατὰ ἀφαίρεσιν μὲν οἷον τὰ φθίνοντα, κατὰ πρόσθεσιν 279
δὲ οἷον τὰ αὐξόμενα, κατὰ τροπὴν δὲ ὥς τὰ ἐξ ὑγιείας εἰς νό-
σον μεταπίπτοντα. εἰδὼς οὖν δειχθῆ, ὅτι οὐδὲν οὐδενὸς ἀφαιρεῖ-
ται καὶ ὅτι οὐδὲν οὐδενὶ προστίθεται καὶ ὅτι οὐδὲν ἀπ' οὐδενὸς
μετατίθεται⁶⁾, αὐτόθεν ἔσται κατεσκευασμένον τὸ μὴδὲν εἶναι
τὸ πάσχον. λέγωμεν δὲ ἐν πρώτοις περὶ τοῦ κατὰ ἀφαίρεσιν 280
τρόπου· εἰ γὰρ ἀφαιρεῖται τι ἀπὸ τινος⁷⁾, ἦτοι σῶμα ἀπὸ σώ-
ματος ἀφαιρεῖται ἢ ἀσώματος ἀπὸ ἀσωμάτου ἢ σῶμα ἀπὸ ἀσω-
μάτου ἢ ἀσώματος ἀπὸ σώματος. οὔτε δὲ σῶμα ἀπὸ σώματος
ἀφαιρεῖται, ὥς δειξόμεν, οὔτε ἀσώματος ἀπὸ ἀσωμάτου, καθὼς
παραστήσομεν, οὔτε σῶμα ἀπὸ ἀσωμάτου ἢ ἀσώματος ἀπο
σώματος, ὥς καταστήσομεθα· οὐκ ἄρα ἀφαιρεῖται τί τινος.
ἀσώματος μὲν οὖν ἀπὸ ἀσωμάτου ἀφαιρεθῆναι τῶν ἀδυνάτων 281

hii piscis κωβιός ablata prima syllaba fit aliud nomen βίος, id est vita, et
si adiecta fuerit eadem syllaba, consistit prius nomen, et ex transmuta-
tione elementorum, ut nomen archon fit Charon; ita etiam corpora dicun-
tur pati tribus modis, nempe aut per ablationem aut per additionem aut per
alterationem. 279. per ablationem quidem, ut quae tabescunt; per additio-
nem autem, ut quae crescunt et augentur; per mutationem, ut quae a sa-
nitate ad morbos transeunt. si ergo ostensum fuerit, quod a nullo nihil
aufertur et nulli quidquam additur nihilque in nulla re mutatur sive trans-
ponitur, ex eo probatum erit, nihil esse quod patitur. 280. dicamus autem
in primis de modo per ablationem: si enim aliquid ab aliquo aufertur, aut
corpus aufertur a corpore aut incorporeum ab incorporeo aut corpus ab in-
corporeo aut incorporeum a corpore. sed nec corpus a corpore aufertur, ut
ostendimus, neque incorporeum ab incorporeo, ut declarabimus, neque cor-
pus ab incorporeo aut incorporeum a corpore, ut probabimus: non ergo
aufertur aliquid ab aliquo. 281. atque fieri quidem non potest, ut incor-

4) κωβιός] cobio vel gobio piscis nomen, Ovidio gobius.

5) παρὰ ἐναλλαγὴν στοιχείων] hoc est quod anagramma solemus ap-
pellare, quali literarum ἀναστροφῇ et lusu olim usus Lycophron, cui
Ἀρσινόη Ἰον Ἡράς et Πτολεμαῖος fuit ἀπὸ μέλιτος. aliud est παραγραμ-
ματισμός literae pro litera, de quo Suidas. illa autem vocum ἐναλλαγὴ
frequens etiam communi sermonis usurpatione, inprimis Orientalibus, ut
perinde dicant v. g. Agbar et Abgar, Parasgad et Pasargadae, Almug-
gim et Algummin, naak et anak, daab et adab, etc. ut notarunt Bo-
chartus 1 Hieroz. p. 716 et Huetius c. 6 de navigatione Ophiritica. sic
Graeci Ἀρχάγαθος et Ἀγάθαρχος, φέρβος et βέρβος ἐκπαγλος et ἐκπλα-
γος, cuius generis plura collegit Io. Frid. Gronovius lib. 1 Observatt.
pag. 25. [nostris temporibus hac de re explicavit Lobeckius.] sed quam
plurima in omni genere ex antiquitatis non minus quam recentium in-
geniorum usu ἀναστροφῆς huius exempla observata et iucunde digesta
sunt ab Christiano Serpilio, qui duobus ante obitum annis sub Z. Cel-
spirii nomine duos puper de anagrammatismo libros vulgavit Ratisbonae
a. 1713. 8.

6) καὶ ὅτι οὐδὲν ἀπ' οὐδενὸς μετατίθεται] haec verba in versione Her-
veti atque in ms Ciz. desiderantur. sed non debebant abesse. vide infra
sect. 328.

7) εἰ γὰρ ἀφαιρεῖται τι] conferendus lib. 3 Pyrrhon. sect. 85 sq.

ἵσταν· τὸ γὰρ ἀφαιρούμενον ἀπὸ τινος οὐκ ἔστιν ἀθιγές· τὸ δὲ
 ἀσώματον ἀθιγές^{b)} ὃν οὐ παρέχει αὐτὸ^{bb)} πρὸς ἀφαιρέσιν καὶ
 282 χωρισμόν. ἔνθεν καὶ ματαίωςιν^{c)} οἱ μαθηματικοί, ὅταν λέγωσι
 τὴν δοθεῖσαν εὐθείαν δίχα τεμεῖν^{d)}. ἢ γὰρ ἡμῖν ἐπὶ τοῦ ἄβα-
 κος δεικνυμένη εὐθεῖα αἰσθητὸν ἔχει μήκος καὶ πλάτος, ἢ δὲ
 ὑπ' αὐτῶν νοουμένη εὐθεῖα γραμμὴ μήκος ἔστιν ἀπλατές. καὶ
 P 608 ἢ ἐπὶ τοῦ ἄβακος δεικνυμένη οὐκ ἂν εἴη γραμμὴ^{e)}, καὶ οἱ ἐπι-
 βαλλόμενοι ταύτην τέμνουν, οὐ τὴν οὖσαν γραμμὴν ἀλλὰ τὴν μὴ
 283 οὖσαν τέμνουσιν^{f)}. ἢ καὶ ἄλλως, ἐπεὶ κατ' αὐτοὺς ἡ γραμμὴ
 ἐκ στιγμῶν συνεστῶσα νοεῖται, ἔστω τις εὐθεῖα γραμμὴ, ἣν λέ-
 γουσιν εἰς ἴσα τέμνουν, ἐκ περισσῶν συνεστῶσα στιγμῶν, οἷον
 ἑννέα. ἀλλὰ ταύτην γε τέμνοντες ἢ τὴν πέμπτην διελούσι στιγμὴν,
 φημί δὲ τὴν μεταξὺ τῶν τεσσάρων καὶ τῶν τεσσάρων νοουμέ-
 νην, ἢ τῶν τμημάτων τὸ μὲν τεττάρων ποιήσουσι στιγμῶν, τὸ
 δὲ πέντε. τὴν μὲν οὖν πέμπτην στιγμὴν οὐκ ἂν φαῖεν τέμνουν·
 ἀμερὴς γὰρ ἔστι κατ' αὐτοὺς^{g)}. καὶ τὸ ἀμερὲς ἀδύνατον νοεῖν
 εἰς μέρη διαιρούμενον.λείπεται ἄρα τῶν τῆς γραμμῆς τμημά-
 των τὸ μὲν τεσσάρων ποιεῖν στιγμῶν, τὸ δὲ πέντε, ὃ πάλιν

poreum auferatur ab incorporeo: nam quod ab aliquo auferitur, non est
 eiusmodi ut tangi non possit; incorporeum autem cum sit eiusmodi ut tangi
 non possit, non praebeat se opportunum ad ablationem et separationem.
 282. unde etiam nugantur mathematici, quando dicunt datam rectam secare
 bifariam: recta enim quae nobis ostenditur in abaco, sensilem habet longi-
 tudinem et latitudinem; recta autem quae ab eis intelligitur linea, est lon-
 gitude expers latitudinis. et quae in abaco ostenditur linea non potest esse
 linea, et qui eam secare aggrediuntur, non quae est, sed quae non est,
 secant lineam. 283. aut etiam aliter, quoniam, ut est eorum sententia,
 linea intelligitur constans ex punctis, sit aliqua recta linea, quam se dicunt
 secare in partes aequales, quae constet ex punctis imparibus, ntpote novem.
 sed eam quidem secantes aut quintum punctum dividunt, eum, inquam, qui
 intelligitur inter quattuor, aut ex segmentis alterum quidem facient quat-
 tuor punctorum, alterum vero quinque. atque quintum quidem punctum se
 non secare dixerint: ex eorum enim sententia caret partibus. quod caret
 autem partibus non potest in partes dividi. restat ergo ut ex segmentis li-
 neae faciant alterum quidem punctorum quattuor, alterum vero quinque,

b) τὸ δὲ ἀσώματον ἀθιγές] hoc est quod nec tangere nec tangi per
 naturam suam potest, supra sect. 216.

bb) legebatur αὐτό]

c) ἔνθεν καὶ ματαίωςιν] ms Ciz. ὅθεν καὶ ματαιάζουσιν.

d) τὴν δοθεῖσαν εὐθείαν δίχα τεμεῖν] idem Euclidis problema lib. 1
 proposit. 10 oppugnat noster libro adversus Geometras sect. 109 sq. iis-
 dem argumentis.

P 608 e) οὐκ ἂν εἴη γραμμὴ] non est linea, quia habet latitudinem adeoque
 definitio lineae in eam non quadrat.

f) τὴν μὴ οὖσαν τέμνουσιν] secant, hoc est, secare instituunt mathe-
 matici in duas aequales partes lineam, quam ipsi definiunt μήκος ἀπλα-
 τές, longitudinem destitutam latitudine. talis autem neque in abaco ne-
 que usquam alibi reperitur. hic verborum illorum sensus. de linea in
 abaco peculiariter instituet disputationem sect. 294 sq.

g) ἀμερὴς γὰρ ἔστι κατ' αὐτοὺς] nota puncti definitio apud Euclidem
 quod sit οὐ μέρος οὐθέν. sic infra sect. 285 πῶς γὰρ οἷον τε τὸ ἀμερὲς
 ἐπινοεῖν μεριζόμενον; adde 288. 289. 293. deinceps in ms Ciz. oscitantia
 librarii desiderantur verba καὶ τὸ ἀμερὲς usque ad λείπεται ἄρα.

ἔστιν ἄτοπον καὶ παρὰ τὴν πρόθεσιν αὐτῶν^{h)}. ἐπισηγοῦνται
 μὲν γὰρ ἐπιστημονικῶς τὴν δοθεῖσαν εὐθείαν γραμμὴν εἰς ἴσα
 διαιρεῖν τμήματα, διαιροῦσι δὲ αὐτὴν εἰς ἄνισα. ὁ δὲ αὐτὸς καὶ 284
 ἐπὶ τοῦ κύκλου λόγος νοείσθω. φασὶ γὰρ κύκλον εἶναι σχῆμαⁱ⁾
 ἐπίπεδον ὑπὸ μιᾶς γραμμῆς περιεχόμενον, ἐφ' οὗ πᾶσαι αἱ ἀπὸ
 τοῦ κέντρου πρὸς τὴν περιφέρειαν ἐκβαλλόμεναι εὐθεῖαι ἴσαι
 ἀλλήλαις εἰσίν. εἰτα ἐπὶ τούτοις πρόβλημά ἐστι τὸν κύκλον δίχα
 τεμεῖν^{j)}, ὅπερ ἔστιν ἀδύνατον. τὸ γὰρ κέντρον, ὅπερ παντὸς
 τοῦ κύκλου μεσατιατόν ἐστιν, ἦτοι δίχα τέμνεται κατὰ τὴν τοῦ
 κύκλου διχοτόμωσιν, ἢ τῷ ἑτέρῳ προσμερίζεται τμήματι. ἀλλὰ
 δίχα μὲν τμηθῆναι τῶν ἀδυνάτων. πῶς γὰρ οἷον τε τὸ ἀμερὲς 285
 ἐπινοεῖν μεριζόμενον; εἰ δὲ τῷ ἑτέρῳ προσμερίζεται τμήματι,
 ἄνισα γίνεται τὰ τμήματα καὶ ὁ κύκλος οὐ μέσος διαιρεῖται. τό 286
 τε τέμνον τὴν γραμμὴν ἢ τὸν κύκλον ἦτοι σώμα ἔστιν ἢ ἀσώ-
 ματον. ἀλλὰ σῶμα μὲν πῶς ἐπινοηθεῖν; ἀθιγές γὰρ καὶ ἀσώ-
 ματον^{k)} καὶ ἀνύποπτον ἡμῖν τὸ τεμνόμενον, τουτέστιν ἡ γραμμὴ
 καὶ ὁ κύκλος· τοιοῦτο δὲ ὦν οὐκ ἂν τμηθεῖν ὑπὸ σώματος· τὸ
 γὰρ ὑπὸ σώματος τεμνόμενον παθεῖν δεῖ καὶ θιχθῆναι, τὸ δὲ
 ἀσώματον οὔτε θιγεῖν οὔτε θιχθῆναι^{m)} πέφυκεν. ὥστε οὐκ ἔνεστι
 νοῆσαι ὑπὸ σώματος τεμνομένην τὴν γραμμὴν καὶ διαιρούμενον P 609
 τὸν κύκλον ἐπινοῆσαι. καὶ μὴν οὐδὲ ὑπὸⁿⁿ⁾ ἀσώματος τινός· 287
 εἰ γὰρ ἀσώματόν ἐστι τὸ διαιροῦν τὴν γραμμὴν ἢ τὸν κύκλον,

quod rursus est absurdum et praeter eorum propositum: nam pollicentur
 quidem se datam rectam lineam ex scientiae suae praeceptis in partes ae-
 quales dividere, dividant autem in inaequales. 284. eadem ratio intelligatur
 etiam in circulo: dicunt enim circulum esse figuram planam, quae contine-
 tur ab una linea, in quo omnes quae a centro ad circumferentiam educun-
 tur rectae, sunt inter se aequales. deinde super his proponitur problema
 de circulo bifariam dividendo, quod quidem non potest fieri: centrum enim
 quod est medium totius circuli, aut in duas partes dividitur per circuli in
 duas partes divisionem, aut alteri parti attribuitur. 285. sed fieri quidem
 non potest ut bifariam secetur. quomodo enim fieri potest, ut mente con-
 cipiat divisum in partes id quod caret partibus? sin autem attribuitur al-
 teri parti, partes erunt inaequales et circulus non dividetur medius. 286. et
 id quod secat lineam sive circulum, aut est corpus aut incorporeum. sed
 corpus quidem quomodo poterit intelligi? neque enim tangi potest et est
 incorporeum nec conspici potest id quod secatur, nempe linea et circulus.
 cum autem sit eiusmodi, non poterit secari a corpore: quod enim secatur a
 corpore, oportet pati et tangi; incorporeo autem neque ut tangat a natura
 insitum est neque ut tangatur. quamobrem mente non possumus concipere
 lineam quae secatur et circulum qui dividitur a corpore. 287. sed neque
 ab aliquo incorporeo: si est enim incorporeum quod dividit lineam seu cir-

h) παρὰ τὴν πρόθεσιν αὐτῶν] ita recte ms Ciz. pro πρόσθεν. atque
 ita etiam legit interpretes Hervetus.

i) κύκλον εἶναι σχῆμα] vide lib. adversus Geometras sect. 107. pro
 ἐφ' οὗ male erat in editis ἀφ' οὗ.

k) τὸν κύκλον δίχα τεμεῖν] conferendus iterum liber adversus Geome-
 tras sect. 112 sq., ubi eandem Euclidis propositionem 32 libri tertii iis-
 dem argumentis impugnat.

l) ἀθιγές καὶ ἀσώματον] circulus est linea in se per orbem rediens,
 linea vero longitudo destituta latitudine. itaque corpus non est, quod
 longitudine et latitudine et profunditate soliditateque constat.

m) οὔτε θιγεῖν οὔτε θιχθῆναι] supra sect. 216.

nn) legebatur ἀπό]

ἤτοι στιγμήν στιγμήν τέμνει ἢ γραμμὴν γραμμὴν, οὐτε δὲ στιγμήν
 288 τὴν στιγμήν οὐτε γραμμὴν τὴν γραμμὴν οὐα τέ ἐστι τέμνειν. ἀλλὰ
 στιγμή μὲν τὴν στιγμήν οὐκ ἂν τέμνοι, ἐπεὶ ἑκατέρα ἐστὶν ἁμε-
 ρῆς^{η)}. καὶ οὐτε ἡ τέμνουσα^{ο)} ἔχει οἷς τεμεῖ οὐτε ἡ τεμνομένη
 289 τὸ εἰς δ^{π)} τμηθήσεται. γραμμὴ δὲ τὴν γραμμὴν πάλιν οὐκ ἂν
 διαιροίη· ἐάν τε γὰρ πλαγίως ἐπιζευχθῇ ἐάν τε ὀρθίως ἢ τέ-
 μνουσα τῇ τεμνομένῃ, κατ' ἀνάγκην ὀφείλει στιγμή ἐαυτῆς ἐπι-
 ζεύγνυσθαι τῇ κατὰ τὴν διαιρουμένην γραμμὴν στιγμή. ἁμεροῦς
 οὖν οὐσης καὶ τῆς ἐπιζευγνυμένης, ἁμεροῦς δὲ καὶ τῆς ἐν τῇ
 τεμνομένῃ, οὐ γενήσεται τις διαίρεσις διὰ τὸ μήτε τὴν τέμνου-
 σαν εὐφρῶς ἔχειν πρὸς τὸ τέμνειν, οὐσαν ἁμερῇ, μήτε τὴν τε-
 290 μνομένην πρὸς τὸ τέμνεσθαι τῷ παντὸς ἐστερηθῆαι μέρους. καὶ
 μὴν οὐδ' ἐνεστι λέγειν ὅτι τὸ τέμνον τὴν γραμμὴν μεταξὺ δυοῖν
 στιγμῶν τῶν ἐν τῇ τεμνομένῃ γραμμῇ πίπτον τέμνει τὴν γραμ-
 μὴν· τοῦτο γὰρ τῶν προειρημένων ἐστὶν ἀτοπώτερον. πρῶτον
 μὲν γὰρ ἐν συνεχείᾳ γραμμῆς ἀδύνατόν ἐστι μέσον πεσεῖν πέρας^{ι)},
 291 ἀλλ' ἀνάγκη κατὰ στιγμήν φερόμενον νοεῖν τὸ τέμνον. εἴτα καὶ
 συγχωρηθῇ μεταξὺ δυοῖν στιγμῶν τῶν ἐν τῇ τεμνομένῃ γραμμῇ
 φερόμενον τὸ τέμνον τέμνειν τὴν γραμμὴν, χεῖρόν τι ἀναδύσε-
 ται τοῖς γεωμέτραις· αἱ γὰρ συνθετικά τῆς γραμμῆς στιγμαὶ
 ἤτοι οὕτως εἰσὶ συνεχεῖς ὥς μὴ παραδέχεσθαι μεταξὺ ἀλλήλων
 ἕξωθέν τινα στιγμήν ἢ οὐκ ἔσται ἡ ἐξ αὐτῶν συνεχὴς σύνθετος
 292 καὶ μία γραμμὴ. εἰ δ' οὕτως εἰσὶ συνεχεῖς, ὥς ἀνεπινόητον
 ἔχειν^{ν)} μεταξὺ ἀλλήλων τόπον στιγμῶν, ἵνα τὸ τέμνον διχάζῃ

culum, aut punctus secat punctum aut linea lineam, sed nec punctus pun-
 ctum nec linea secare lineam potest. 288. nam punctus quidem punctum non
 secnerit, quoniam uterque caret partibus; sed neque secans habet quibus
 secet, neque qui secatur ea in quae secabitur. 289. rursus nec linea lineam
 dividerit: nam sive oblique sive directe adinnecta fuerit ea quae secat ei quae
 secatur, necessario punctus eius debet applicari puncto, qui est in linea
 quae dividitur. cum partibus autem careat et qui applicatur et is qui in ea
 est quae secatur, non fiet aliqua divisio, propterea quod neque quae secat
 secundum naturam apta sit ad secandum, dum careat partibus, neque quae
 secatur ad hoc ut secetur, quod et ipsa sit parte omni destituta. 290. sed
 neque dici potest quod id quod secat lineam, cadens inter duos punctos ex
 his qui secantur in linea, secabit lineam: est enim hoc absurdius iis quae
 prius dicta sunt. nam primum quidem in lineae continuationem fieri non
 potest ut cadat medii extremum, sed necesse est intelligere per punctum
 ferri id quod secat. 291. deinde etiam si concessum fuerit, inter duos pun-
 ctos qui sunt in linea quae secatur, latum id quod secat secare lineam, de-
 terius quidpiam emerget geometris: puncti enim qui componunt lineam, aut
 sunt adeo continentes, ut non extrinsecus admittant inter se aliquem punctum,
 aut non erit ex ipsis continua, composita et una linea. 292. sin autem sunt
 adeo continentes, ut non liceat inter illos concipere locum punctorum, ut

P 609 η) ἁμερῆς] supra sect. 283.

ο) οὐτε ἡ τέμνουσα] sic legendum pro μνοῦσα, quod in editis erat,
 facile apparet, licet non moneret ms Ciz. et interpretes Hervetus.

π) τὸ εἰς δ] idem ms εἰς α. qua ratione legendum: τὰ εἰς α τμηθή-
 σεται, quod et praestat.

ι) μέσον πεσεῖν πέρας] Hervetus legit τέρας, vertit enim: fieri non
 potest ut cadat medium, esset enim monstrum. sed praestat illa lectio
 quam expressi.

ν) ὥς ἀνεπινόητον ἔχειν] ms Ciz. ἔχει.

τὴν γραμμὴν· δυοῖν θάτερον ἢ τὴν στιγμήν δεῖ τὴν καθ' ἧς
 φέρεται νοεῖν διχαζομένην, ἢ τούτου ἀδυνάτου καθ' ἐστῶτος τὰς
 υποκειμένας στιγμὰς τῆς γραμμῆς νοεῖν ὑπαναχωρούσας καὶ τόπον
 καὶ διάστασιν παρεχομένας, τοτὲ μὲν^{α)} ἐπὶ τὸδε τὸ μέρος συ-
 στελλομένων, τοτὲ δὲ ἐπὶ τὸδε· ὧν ἑκατέρον ἐστὶν ἀτοπον. οὐτε^{β)}
 γὰρ στιγμή, καθὼς προπαρεμυθησάμεθα^{γ)}, τέμνεσθαι δύναται
 τῷ ἁμερῆς ὑπάρχειν, οὐτε αἱ ἐν τῇ τεμνομένῃ γραμμῇ στιγμαὶ
 ὑπαναχωρεῖν πεφύκασιν· ἀκίνητοι γὰρ εἰσι^{δ)}. τοίνυν καὶ τὸ ἀσώ-
 ματον οὐτε ἀφαιρεῖται ὑπὸ^{ε)} τινος ἀσώματος οὐτε ἐπιδέχεται
 293 τὴν ἀφαίρεσιν. καὶ ἐπὶ τῶν αἰσθητῶν δὲ γραμμῶν καὶ κύκλων,
 294 τουτέστι τῶν ἐπὶ τοῦ ἄβακος^{ς)} βλέπομένων, θέλωσι στήσαντες
 τὸν λόγον οἱ γεωμέτραι διδάσκειν τί τινος ἀφαιρούμενον, οὐ
 δυνήσονται. οὐτε ἀφ' ὅλης τῆς γραμμῆς ἢ ἀφ' ὅλου τοῦ κύκλου
 δύναται τις ἀφαίρεσις γενομένη νοεῖσθαι, οὐτε ἀπὸ μέρους, ὥς
 μικρὸν ὑστερον^{ν)} προβάντος τοῦ λόγου διδάξομεν, ὅταν εἰς τὴν
 περὶ τῶν τεμνομένων σωμάτων ζήτησιν συγκαταβαίνωμεν. νῦν^{π)}
 295 δὲ συντόμως δείχνοντες ὅτι οὐδὲν ἀσώματος οὐδενὸς ἀσώματος
 ἀφαιρεῖσθαι δύναται, λείπεται λέγειν ἢ σῶμα ἀπὸ σώματος χω-
 ρίσεσθαι ἢ ἀσώματος ἀπὸ σώματος ἢ σῶμα ἀπὸ ἀσώματος·
 ἀλλὰ σῶμα^{ρ)} μὲν ἀπὸ ἀσώματος ἀφαιρεῖσθαι αὐτόθεν ἐστὶν
 ἀδιανόητον. ἀσώματος δὲ ἀπὸ σώματος χωρίσεσθαι τῶν ἀδυνά-
 296 των· θίγειν γὰρ δεῖ τοῦ ἀφαιρουμένου τὸ ἀφαιροῦν, ἀθιγὲς δὲ
 ἐστὶ τὸ ἀσώματος, καὶ ἀδύνατος δέδεικται ἡ θίξις^{α)}. ὥστε οὐδὲ

quod secat, in duas aequales partes secet lineam; duorum alterum, aut
 oportet punctum in quo fertur, intelligere secari in duas partes, aut si hoc
 fieri non possit, intelligere punctos lineae cedere et locum et distantiam
 praebere, ut quae aliquando quidem in hanc partem contrahantur, aliquando
 vero in illam. quorum utrumque est absurdum. 293. neque enim punctus,
 sicut prius exposuimus, potest secari, quod careat partibus, neque puncti
 qui sunt in linea quae secatur, sua natura possunt cedere: sunt enim im-
 mobiles. ergo nec incorporeum aufertur ab aliquo incorporeo neque admit-
 tit ablationem. 294. quodsi in lineis et circulis sensibilibus, hoc est qui cer-
 nuntur in abaco, statuentes orationem velint geometrae docere aliquid ab
 aliquo auferri, non potuerunt. neque a tota linea aut a toto circulo potest
 intelligi aliqua facta esse ablatio, neque a parte, ut paulo post progre-
 dientes docebimus, quando descendemus ad inquisitionem de corporibus quae
 secantur. 295. nunc autem cum breviter sit ostensam, quod nihil incorpo-
 reum potest ab aliquo auferri incorporeo, restat ut dicatur vel corpus se-
 parari a corpore vel incorporeum a corpore vel corpus ab incorporeo; sed
 corpus quidem auferri ab incorporeo est per se eiusmodi, ut mens id co-
 gitare non possit. 296. incorporeum autem separari a corpore est ex iis, quae
 non possunt fieri: oportet enim id quod aufert, tangere id quod aufertur;
 tangi autem non potest incorporeum, et ostensum est fieri non posse ab eo

α) τοτὲ μὲν] idem ms ποτέ. mox συστελλομένων potius [quo non opus].

β) καθὼς προπαρεμυθησάμεθα] sect. 283. 288. 289. 293.

γ) ἀκίνητοι γὰρ εἰσι] quia nullum inter puncta, ex quorum cohae-
 rente fluxu linea constat, spatium intercedere a geometris ponitur.

δ) λεgebatur ἀπό]

ε) τῶν ἐπὶ τοῦ ἄβακος] sect. 282.

ν) μικρὸν ὑστερον] sect. 297 sq. pro προβάντες potius προβάντος [quod
 dedimus].

ρ) ἀλλὰ ἀσώματος] legendum ἀλλὰ σῶμα ut verti [quod restituimus].
 inferius ad θίγειν γὰρ δεῖ vid. supra sect. 281 sq.

α) ἀδύνατος δέδεικται ἡ θίξις] respicit ad ea quae disputavit sect. 258 sq.

P 610

ἀσώματον σώματος χωρισθείη ποτ' ἂν. καὶ ἄλλως τὸ χωριζο-
 μένον τινος οἷον ἐξ ἑστί τοῦ ἀφ' οὗ χωρίζεται· τὸ δὲ ἀσώ-
 297 ματον τοῦ σώματος οὐκ ἂν εἴη μέρος. καὶ μὴν οὐδὲ σῶμα σώ-
 ματος δύναται ἀφαιρεῖσθαι· εἰ γὰρ σῶμα ἀπὸ σώματος ἀφαι-
 ρεῖται, ἦτοι τὸ ἴσον ἀπὸ ἴσου^{b)} ἀφαιρεῖται ἢ τὸ ἄνισον ἀπὸ τοῦ
 ἀνίσου. ἀλλ' οὐτε τὸ ἴσον ἀπὸ τοῦ ἴσου ἀφαιρεῖσθαι δύναται,
 ὡς διδάσκωμεν, οὐτε τὸ ἄνισον ἀπὸ τοῦ ἀνίσου, ὡς ὑπομνήσομεν.
 298 οὐκ ἄρα σῶμα ἀπὸ σώματος ἀφαιρεῖται. ἴσον μὲν οὖν ἀπὸ ἴσου
 οὐκ ἂν ἀφαιρεθείη, καθάπερ ἀπὸ πήχους πήχους· ἐπεὶ οὐκ ἔσται
 τὸ τοιοῦτον ἀφαίρεσις ἀλλὰ παντελὴς τοῦ ὑποκειμένου ἀναίρεσις.
 299 καὶ ἔτι ἦτοι ἀπὸ μένοντος^{c)} τοῦ πήχους ποιησόμεθα τὴν ἀφαι-
 ρεσιν ἢ ἀπὸ μὴ μένοντος· καὶ εἰ μὲν ἀπὸ μένοντος, διπλασιασο-
 μεν τὸν πήχυν, ἀλλ' οὐκ ἐλαττώσομεν. πῶς γὰρ ἔτι πήχους ὑπο-
 κείσεται ὁ πήχους πήχους ἐξ αὐτοῦ ἀφαιρεθέντος; εἰ δὲ ἀπὸ μὴ
 μένοντος, οὐδὲν ἀπρλείπομεν τὸ τὴν ἀφαίρεσιν ἐπιδεξόμενον.
 ἀπὸ γὰρ τῶν μὴ ὄντων ἀμήχανόν τι ἀφαιρεθῆναι. ὥστε ἴσον
 300 μὲν ἀπὸ τοῦ ἴσου οὐκ ἀφαιρεῖται. καὶ μὴν οὐδὲ τὸ ἄνισον ἀπὸ
 τοῦ ἀνίσου· εἰ γὰρ τοῦτο, ἦτοι τὸ μείζον ἀπὸ τοῦ ἥττονος ἀφαι-
 ρεῖται, ὥπερ ἀπὸ παλαιστοῦ πήχους, ἢ ἀπὸ μείζονος τὸ ἥττον,
 301 ὡς τὸ παλαιστιῶν ἀπὸ τοῦ πηχναίου. ἀλλὰ τὸ μὲν μείζον ἀπὸ
 τοῦ ἥττονος οὐκ ἂν ἀφαιρεθείη· δεῖ γὰρ τὸ ἀπὸ τινος ἀφαιρού-
 P 611 μένον περιέχεσθαι ἐν ἐκείνῳ τῷ ἐξ οὗ ἡ ἀφαίρεσις. ἐν δὲ τῷ
 ἥττονι οὐ περιέχεται τὸ μείζον. καὶ διὰ τοῦτο ὡς οὐκ ἔστιν ἀπὸ
 τῶν πέντε ἀφαιρεῖν τὰ ἐξ· οὐ γὰρ ἐμπεριέχεται τοῖς πέντε τὰ
 ἐξ· οὕτως οὐδὲ ἀπὸ τοῦ ἥττονος δυνατόν ἐστιν ἀφαιρεῖν τὸ μεί-
 302 ζον· οὐ γὰρ ἐμπεριέχεται τῷ ἥττονι τὸ μείζον. τοίνυν οὐκ ἀφαι-
 ρεῖται ἀπὸ τοῦ ἥττονος τὸ μείζον. καὶ μὴν οὐδὲ ἀπὸ τοῦ μεί-

contatus. quoniam nec incorporeum separari poterit a corpore. et alioquin
 quod separatur ab aliquo, est veluti pars eius a quo separatur; incorporeum
 autem non potest esse pars corporis. 297. porro autem neque corpus potest
 separari a corpore: si enim corpus auferatur a corpore, aut aequale aufer-
 tur ab aequali aut inaequale ab inaequali. sed neque aequale ab aequali
 potest auferri, ut docuimus, neque inaequale ab inaequali, ut admonuimus:
 corpus ergo non auferitur a corpore. 298. atque aequale quidem aufer-
 ri non potest ab aequali, ut cubitus a cubito: hoc enim non esset ablatio,
 sed perfecta et absoluta subiecti deletio. 299. et praeterea aut a ma-
 nente cubito faciemus ablationem aut a non manente; et si a manente quidem,
 duplicabimus cubitum, non autem diminuemus. quo modo enim cubitus adhuc
 statuatur cubitus, si ex eo ablatum sit cubitus? sin autem non a manente,
 nihil relinquimus quod admittat ablationem: ab iis enim quae non sunt,
 fieri non potest ut auferatur aliquid. quamobrem aequale quidem non aufer-
 tur ab aequali. 300. sed neque inaequale ab inaequali: nam si ita sit,
 aut maius auferatur a minori, ut a palmo cubitus, aut minus a maiori, ut
 quod est unius palmi a cubitali. 301. sed maius quidem non potest auferri
 a minori: oportet enim id quod auferatur ab aliquo, contineri in illo ex quo
 fit ablatio. in minori autem maius non continetur. et ideo quo modo non
 possunt sex auferri a quinque: neque enim in quinque sex continentur: ita
 nec a minore licet auferre maius, non enim in minore continetur. itaque
 non auferatur a minore maius. 302. at nec minus a maiore: quomodo enim

b) ἦτοι τὸ ἴσον ἀπὸ ἴσου] eodem argumento utitur 3 Pyrrhon. sect. 85
 et lib. adversus Geometras sect. 116.

c) ἦτοι ἀπὸ μένοντος] similis cavillatio supra sect. 269.

ζονος τὸ ἥττον. ὡς γὰρ ἐλέγομεν, δεῖ τὸ ἀπὸ τινος ἀφαιρού-
 μένον ἐμπεριέχεσθαι τῷ ἐξ οὗ ἡ ἀφαίρεσις. οὐχὶ δὲ γε τὸ ἐλατ-
 τον ἐμπεριέχεται τῷ πλείονι· ἀκολουθήσει γὰρ καὶ τὸ μείζον καὶ
 τὸ πλείον ἐμπεριέχεσθαι τῷ ἥττονι. ἀδύνατον δὲ τοῦτο ἐδείκνυτο,
 ὥστε οὐδὲ τὸ ἥττον ἐμπεριεσχεθήσεται τῷ μείζονι, οὕτως δ'
 οὐδ' ἀφαιρεθήσεται. καὶ ὅτι τῷ ὄντι σώζεται τὰ τῆς ἀκολου- 303
 θίας, σκοπῶμεν ἐπὶ τῶν τιθεμένων τοῖς ἀπορητικοῖς^{d)} ὑπο-
 δειγμάτων· εἰ γὰρ ἐν τοῖς ἐξ^{e)} ἐμπεριέχεται τὰ πέντε, ὡς ἐν
 πλείονι ἐλάττονα, ἀνάγκη καὶ τοῖς πέντε περιέχεσθαι τὰ τέσ-
 σαρα, ὡς ἐν πλείονι ἐλάττονα, καὶ τοῖς τέσσαρσι τὰ τρία καὶ
 τοῖς τρισὶ τὰ δύο καὶ τοῖς δυοὶ τὸ ἓν, καὶ διὰ τοῦτο ἐν τῷ ἐξ
 ἀριθμῷ περιέχεσθαι τὰ πέντε καὶ τὰ τέσσαρα καὶ τὰ τρία καὶ
 δύο καὶ ἓν, ἅπερ ἐστὶ πέντε καὶ δέκα. ἀλλ' εἰ ἐν τῷ ἐξ κατὰ 304
 τὸν ἴδιον αὐτοῦ λόγον ἐμπεριέχεται τὰ πέντε καὶ δέκα, κατ'
 ἀνάγκην τῷ πέντε περιεσχεθήσεται τέσσαρα καὶ τρία καὶ δύο καὶ
 ἓν, ἅπερ ἐστὶ δέκα. ὃν τρόπον ἐν τοῖς πέντε περιέσχηται τὰ δέκα,
 οὕτω καὶ τοῖς τέσσαρσι ἔσται τὰ τρία καὶ δύο καὶ ἓν, τουτέστι
 τὰ ἐξ· καὶ κατὰ τὸ ἀνάλογον ἐν τοῖς τρισὶ τὰ δύο καὶ τὸ ἓν,
 ἅπερ ἐστὶν ἄλλα τρία· καὶ τοῖς λειπομένοις δυοὶ τὸ ἓν. ταύτῃ 305
 συντιθεμένων τῶν ἐν τοῖς ἐξ ἀριθμῶν, φημὶ δὲ τοῦ πεντεκαί-
 δεκα καὶ τοῦ δέκα καὶ τοῦ ἐξ καὶ τοῦ τρία, ἔτι καὶ τοῦ ἑνός,
 ἔσται ὁ ἐξ ἀριθμὸς καὶ περιεσχηκῶς τὸν τριάκοντα πέντε ἀριθμόν.
 τούτου τ' ἔτι συγχωρηθέντος ἀπειράκις ἀπείρων^{f)} ἀριθμῶν πε- 306
 ριληπτικός ἐσται ὁ ἐξ· πάλιν γὰρ ὁ τριάκοντα πέντε τῶν ὑπο-
 βεβηκότων ἀριθμῶν ἔσται περιληπτικός, οἷον τοῦ τριάκοντα τέσ-

dicebamus, oportet id quod ab aliquo auferatur, contineri in eo, ex quo fit
 ablatio. non continetur autem minus in eo quod est plus: sequeretur enim
 ut et quod est maius et amplius, contineatur in minori. ostensum est autem
 hoc fieri non posse. quamobrem nec quod est minus, continebitur in maiori,
 sic autem neque auferetur. 303. quod autem revera valeat consequentia,
 videamus in exemplis quae ponuntur ab iis qui movent dubitationes: si enim
 quinque continentur in sex, ut in eo quod plus est pauciora; necesse est
 ut etiam in quinque contineatur quattuor, ut in eo quod plus est pauciora,
 et in quattuor tria et in tribus duo et in duobus unum; et ideo in sex nu-
 mero contineantur quinque et quattuor et tria et duo et unum, quae quidem
 sunt quindecim. 304. sed si in sex ex propria eius ratione continentur quin-
 decim, necessario a quinque continebuntur quattuor et tria et duo et unum,
 quae sunt decem. quo modo autem in quinque continentur decem, ita etiam
 in quattuor erunt tria et duo et unum, hoc est sex; et ex convenienti pro-
 portione in tribus erunt duo et unum, quae sunt alia tria; et in duobus
 quae restant, unum. 305. hac ratione si compouantur numeri qui sunt in
 sex, quindecim, inquam, et decem et sex et tria et praeterea unum, con-
 tinebit numerus sex numerum triginta quinque. 306. et hoc adhuc concessio
 numerus sex comprehendet numeros infinite infinitos: rursus enim numerus
 triginta quinque comprehendet numeros qui sunt sub eo, nempe triginta

d) τοῖς ἀπορητικοῖς] Scepticis; vide ad 1 Pyrrhon. sect. 192.

e) εἰ γὰρ ἐν τοῖς ἐξ] eadem cavillatio lib. 3 Pyrrhon. sect. 87 et si-
 milis lib. 2 sect. 217.

f) ἀπειράκις ἀπείρων] nam in triginta quinque continentur triginta
 quattuor atque ita deinceps usque ad unitatem, unde in collecta ex nu-
 meris illis rursus summa similiter procedendo iterum iterumque ad in-
 finitam multitudinem pervenire est necesse.

συνα, καὶ οὗτος τοῦ τριάκοντα τρία καὶ οὗτος τοῦ τριάκοντα
 307 δύο, καὶ οὕτω καθ' ὑπόθεσιν μέχρις ἀπείρου. ἀλλ' εἴπερ ἵνα τί
 τινος ἀφαιρεθῇ, δεῖ ἐμπεριέχεσθαι τὸ ἀφαιρούμενον τῷ ἔξ οὗ ἢ
 ἀφαίρεσις, δέδεικται δὲ οὔτε ἐν τῷ ἥττονι τὸ μείζον περιεχο-
 μένον οὔτε ἐν τῷ μείζονι τὸ ἔλαττον, καὶ μὴν οὐδὲ ἐν τῷ ἴσῳ
 τὸ ἴσον· δεῖ γὰρ τὸ περιέχον μείζον εἶναι τοῦ περιεχομένου· τὸ
 δὲ τινι ἴσον οὔτε ἔλασσόν ἐστιν ἑκείνου οὔτε μείζον τοῦ οὗ ἴσον
 308 ἐστὶ· ῥητέον μὴδὲν μὴδενὸς ἀφαιρεῖσθαι. καὶ μὴν εἰ ἀφαιρεῖται
 P 612 τί τινος⁹⁾, ἥτοι ὅλον ἀπὸ ὅλου ἀφαιρεῖται ἢ μέρος ἀπὸ μέρους
 ἢ μέρος ἀπὸ ὅλου ἢ ὅλον ἀπὸ μέρους. οὔτε δὲ ὅλον ἀπὸ ὅλου
 ἀφαιρεῖται οὔτε μέρος ἀπὸ μέρους οὔτε ὅλον ἀπὸ μέρους ἢ μέρος
 309 ἀπ' ὅλου, ὡς παραστήσομεν· οὐκ ἄρα ἀφαιρεῖται τί τινος· τὸ
 μὲν οὖν ὅλον ἀπὸ τοῦ ὅλου ἀφαιρεῖσθαι τελέως ἐστὶν ἀδύνατον·
 οὐδεὶς γὰρ ἀπὸ πῆχους ἀφαιρεῖ πῆχυν οὐδὲ ἀπὸ κοτύλης κοτύ-
 λην, ἐπεὶ τὸ τοιοῦτον οὐκ ἔσται τινὸς ἀφαίρεσις ἀλλὰ ὁλοσχερῆς
 310 τοῦ ὑποκειμένου ἀναίρεσις. ἀδιανόητον δὲ ἐστὶ καὶ τὸ ὅλον λέ-
 γειν ἀπὸ τοῦ μέρους ἀφαιρεῖσθαι· τὸ γὰρ μέρος ἥττον ἐστὶ τοῦ
 ὅλου καὶ τὸ ὅλον πλείον ἐστὶ τοῦ μέρους. ἀπὸ δὲ τοῦ ἥττονος
 λέγειν τὸ πλεον ἀφαιρεῖσθαι σφόδρα ἐστὶν ἀπίθανον· οὐδὲ γὰρ
 ὑπέκειτο ἐν τῷ μέρει τὸ ὅλον, ἵνα ἀπ' αὐτοῦ λάβῃ τὴν ἀφαι-
 311 ρεσιν, ἀλλ' ἐν τῷ ὅλῳ τὸ μέρος¹⁰⁾. λείπεται οὖν τὸ πιθανώτερον
 εἶναι δοκοῦν, ἢ τὸ μέρος ἀπὸ τοῦ ὅλου ἀφαιρεῖσθαι ἢ τὸ μέρος
 ἀπὸ τοῦ μέρους. ἀλλὰ καὶ τοῦτο τῶν ἀπόρων ἐνύγχανε. σκο-
 πῶμεν δὲ¹¹⁾ τὸ λεγόμενον ὡς ἔθος τοῖς ἀπὸ τῆς σκέψεως ἐπὶ
 312 ἀριθμοῦ. ὑποκείσθω γὰρ δεκάς καὶ ἀφαιρεῖσθω ἀπὸ ταύτης

quattuor, in vero triginta tria et is triginta duo, et ita decrescendo in in-
 finitum. 307. sed si, ut aliquid ab aliquo auferatur, oportet id quod aufer-
 tur contineri in eo a quo fit ablatio, ostensum est autem neque in minori
 maius contineri neque in maiori minus, sed nec aequale in aequali: oportet
 enim id quod continet esse maius eo quod continetur; id autem quod est
 alicui aequale, non est illo maius nec minus cui est aequale: dicendum est
 a nullo quidquam auferri. 308. quodsi quid ab aliquo auferatur, aut totum
 a toto aut pars auferatur a parte aut a toto pars aut a parte totum. sed nec
 totum a toto auferatur nec pars a parte nec a parte totum nec a toto pars,
 ut ostensuri sumus. non itaque quicquam ulla ab re auferatur. 309. ac totum
 quidem a toto auferri prorsus nequit: nemo enim a cubito cubitum vel ab
 hemina abstulerit heminam, non enim ablatio haec esset sed plane sublatio
 totius. 310. non minus ineptum est dicere totum auferri a parte, cum pars
 toto minus sit et totum plus parte; a minore autem id, quod maius est,
 dicere auferri nimis omni fidei repugnat: neque enim parti totum iuerat, ut
 ab eo auferri posset, sed in toto fuit pars. 311. relinquitur itaque quod
 videtur verisimilius, aut partem a toto aut partem a parte auferri. sed et
 hoc vehementer dubium existit: consideremus enim sceptico more rem in
 exemplo petito a numeris. 312. sit v. g. denarius et auferatur ab hoc una-

P 612 g) καὶ μὴν εἰ ἀφαιρεῖται τί τινος] eadem cavillatione utitur noster lib. 3
 Pyrrhon. sect. 89 sq. et contra Grammaticos sect. 162 sq. caeterum haec
 verba et quae sequuntur usque ad οὔτε ἀπὸ τῆς δεκάδος ἀφαιρεῖται,
 ὡς δεῖξομεν, non legit Hervetus, unde magna eius in versione lacuna,
 quam supplevi.

λ) ἀλλ' ἐν τῷ ὅλῳ τὸ μέρος] articulum τὸ restitui e ms Ciz.

δ) σκοπῶμεν δὲ] in eodem ms est: ὡς ἔθος δὲ τοῖς ἀπὸ σκέψεως,
 σκοπῶμεν τὸ λεγόμενον ἐπὶ ἀριθμοῦ.

μονάς. οὐκοῦν ἢ ἀφαιρουμένη μονάς ἥτοι ἀπὸ τῆς ὑποκειμένης
 δεκάδος ἀφαιρεῖται ἢ ἀπὸ τῆς μετὰ τὴν ἄρσιν ὑπολειπομένης
 ἐννεάδος. οὔτε ἀπὸ τῆς ἐννεάδος δὲ οὔτε ἀπὸ τῆς δεκάδος ἀφαι-
 ρεῖται, ὡς δεῖξομεν· οὐκ ἄρα ἀφαιρεῖται τῆς δεκάδος μονάς, ὥ
 ἐπεται τὸ μὴδὲν μὴδενὸς ἀφαιρεῖσθαι. εἰ γὰρ ἀπὸ τῆς δεκάδος 313
 ἀφαιρεῖται ἢ μονάς, ἥτοι ἑτερόν τί ἐστὶν ἢ δεκάς παρὰ τὰς
 κατὰ μέρος μονάδας ἢ ἀθροισμὸς τῶν κατὰ μέρος μονάδων ἐστὶν
 ἢ δεκάς. ἀλλ' ἑτέραν μὲν τῶν κατὰ μέρος μονάδων οὐκ εἰκὸς
 εἶναι τὴν δεκάδα· καὶ γὰρ ἀνααιρεθεισῶν αὐτῶν συναναιρεῖται,
 καὶ ὑποκειμένων πάρεστιν. εἰ δὲ ἐν αὐταῖς ἐστὶ ταῖς μονάσιν ἢ 314
 δεκάς, πάντως ἐὰν λέγωμεν ἀπὸ τῆς δεκάδος ἀφαιρεῖσθαι τὴν
 μονάδα, ἐπεὶ ἢ δεκάς οὐδὲν ἐστὶ παρὰ τὰς μονάδας, ὁμολογή-
 σομεν τὴν μονάδα ἀπ' ἐκάστης μονάδος ἀφαιρεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ
 ἀπ' ἐαυτῆς διὰ τὸ σὺν ταύτῃ νοεῖσθαι τὴν δεκάδα. ἀπὸ πάσης 315
 δὲ μονάδος ἀφαιρουμένη καὶ ἀπ' ἐαυτῆς τῆς μιᾶς μονάδος¹²⁾
 ἔσται ἢ τῆς μιᾶς μονάδος ἄρσις. ἄτοπον δὲ ἐστὶ τὴν τῆς μονά-
 dos ἄρσιν δεκάδος λέγειν ἄρσιν ὑπάρχειν. ἄτοπον ἄρα καὶ ἀπὸ
 δεκάδος ἀξιοῦν ἀφαιρεῖσθαι μονάδα. καὶ μὴν ἀπὸ τῆς λειπο-
 μένης ἐννεάδος οὐκ ἂν εἴποιμεν ταύτην ἀφαιρεῖσθαι. εἰ γὰρ ἀπὸ
 τῆς ἐννεάδος ἀφαιρεῖται ἢ μονάς, οὐκ ὀφείλει μετὰ τὴν ἄρσιν
 αὐτῆς ὁλόκληρος θεωρεῖσθαι ἢ ἐννεάς. τὸ γὰρ ἀπ' οὗ τι ἀφαι-
 ρεῖται, οὐ μένει ὁλόκληρον μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν· ἐπεὶ οὐκ
 ἔσται γεγονυῖα τις ἀπ' αὐτοῦ ἀφαίρεσις. καὶ ἄλλως, εἰ ἀπὸ τῆς 316
 περιλειπομένης ἐννεάδος ἀφαιρεῖται ἢ μονάς, ἥτοι ἀπὸ ὅλης τῆς P 613
 ἐννεάδος ἀφαιρεῖται ἢ ἀπὸ τῆς ἐσχάτης μονάδος. οὔτε δὲ ἀπὸ
 τῆς ὅλης ἐννεάδος ἀφαιρεῖται, ἐπεὶ ἔσται μὴ ἐτέρας οὔσης παρὰ
 τὰς κατὰ μέρος μονάδας τῆς ἐννεάδος ἢ μονάδος ἄρσις ἐννεάδος
 ἄρσις. ὅπερ ἦν ἄτοπον. οὔτε ἀπὸ τῆς ἐσχάτης μονάδος· ἐπεὶ 317

rius. sane unarius qui subtrahitur, aut a posito illo detrahitur denario aut
 a novenario, qui post ablatum unarium residuus manet, at nec a novenario
 nec a denario auferatur, ut ostendimus: a denario ergo non auferatur unitas,
 cui est consequens, ut a nullo quidquam auferatur. 313. si enim unitas au-
 fertur a denario, aut denarius est aliquid aliud a singularibus unitatibus
 aut congeries singularium unitatum est denarius, sed a singularibus unita-
 tibus alium non est consentaneum esse denarium: etenim si illae sublatae
 sint, is simul tollitur, et si sint, adest. 314. si autem in ipsis unitatibus
 est denarius, omnino si dicamus a denario auferri unitatem, quoniam de-
 narius nihil est praeter unitates, fatebimur unitatem auferri ab unaquaque
 unitate, sed et a se ipsa, propterea quod cum ea intelligatur denarius.
 315. si autem auferatur a quavis unitate, erit etiam unius unitatis a se ipsa
 una unitate ablatio. est autem absurdum dicere, unitatis ablationem esse
 ablationem denarii. absurdum est ergo etiam a denario velle auferre unita-
 tem. sed nec a novenario, qui restat, eam auferri dixeris: si enim unitas
 auferatur a novenario, non debebat post eius ablationem cerni integer nove-
 narius, id enim a quo aliquid auferatur, non manet integrum post ablationem,
 alioqui non esset facta ab eo ablatio. 316. et alioqui si a novenario qui
 restat, auferatur unitas, aut auferatur a toto novenario aut ab ultima unitate.
 sed neque auferatur a toto novenario: alioqui si non sit alius novenarius
 praeter singulares unitates novenarii, ablatio unitatis erit ablatio novenarii.
 quod quidem esset absurdum. 317. neque ab ultima unitate: nam primum

λ) ἀπ' ἐαυτῆς τῆς μιᾶς μονάδος] in ms Savil. deest μιᾶς.
 SEXTUS EMPIR. II.

σαρα, καὶ οὗτος τοῦ τριάκοντα τρία καὶ οὗτος τοῦ τριάκοντα
 307 δύο, καὶ οὕτω καθ' ὑπόθεσιν μέχρις ἀπείρου. ἀλλ' εἴπερ ἵνα τί
 τινος ἀφαιρεθῇ, δεῖ ἐμπεριέχεσθαι τὸ ἀφαιρούμενον τῷ ἔξ οὗ ἢ
 ἀφαίρεσις, δέδεικται δὲ οὔτε ἐν τῷ ἥττονι τὸ μείζον περιεχό-
 μενον οὔτε ἐν τῷ μείζονι τὸ ἔλαττον, καὶ μὴν οὐδὲ ἐν τῷ ἴσῳ
 τὸ ἴσον· δεῖ γὰρ τὸ περιέχον μείζον εἶναι τοῦ περιεχομένου· τὸ
 δὲ τινι ἴσον οὔτε ἔλασσόν ἐστιν ἐκείνου οὔτε μείζον τοῦ οὗ ἴσον
 308 ἐστί· ῥητέον μὴδὲν μὴδενὸς ἀφαιρεῖσθαι. καὶ μὴν εἰ ἀφαιρεῖται
 P 612 τί τινος⁹⁾, ἥτοι ὅλον ἀπὸ ὅλου ἀφαιρεῖται ἢ μέρος ἀπὸ μέρους
 ἢ μέρος ἀπὸ ὅλου ἢ ὅλον ἀπὸ μέρους. οὔτε δὲ ὅλον ἀπὸ ὅλου
 ἀφαιρεῖται οὔτε μέρος ἀπὸ μέρους οὔτε ὅλον ἀπὸ μέρους ἢ μέρος
 309 ἀπ' ὅλου, ὡς παραστήσομεν· οὐκ ἄρα ἀφαιρεῖται τί τινος· τὸ
 μὲν οἷον ὅλον ἀπὸ τοῦ ὅλου ἀφαιρεῖσθαι τελὲς ἐστὶν ἀδύνατον·
 οὐδεὶς γὰρ ἀπὸ πῆχους ἀφαιρεῖ πῆχυν οὐδὲ ἀπὸ κοτύλης κοτύ-
 λην, ἐπεὶ τὸ τοιοῦτον οὐκ ἔσται τινὸς ἀφαίρεσις ἀλλὰ ὁλοσχερῆς
 310 τοῦ ὑποκειμένου ἀναίρεσις. ἀδιανόητον δὲ ἐστὶ καὶ τὸ ὅλον λέ-
 γειν ἀπὸ τοῦ μέρους ἀφαιρεῖσθαι· τὸ γὰρ μέρος ἥττον ἐστὶ τοῦ
 ὅλου καὶ τὸ ὅλον πλεόν ἐστι τοῦ μέρους. ἀπὸ δὲ τοῦ ἥττονος
 λέγειν τὸ πλεόν ἀφαιρεῖσθαι σφόδρα ἐστὶν ἀπίθανον· οὐδὲ γὰρ
 ὑπέκειτο ἐν τῷ μέρει τὸ ὅλον, ἵνα ἀπ' αὐτοῦ λάβῃ τὴν ἀφαι-
 311 ρεσιν, ἀλλ' ἐν τῷ ὅλῳ τὸ μέρος^{h)}. λείπεται οὖν τὸ πιθανώτερον
 εἶναι δοκοῦν, ἢ τὸ μέρος ἀπὸ τοῦ ὅλου ἀφαιρεῖσθαι ἢ τὸ μέρος
 ἀπὸ τοῦ μέρους. ἀλλὰ καὶ τοῦτο τῶν ἀπόρων ἐτύγχανε. σκο-
 πῶμεν δὲⁱ⁾ τὸ λεγόμενον ὡς ἔθος τοῖς ἀπὸ τῆς σκέψεως ἐπὶ
 312 ἀριθμοῦ. ὑποκείσθω γὰρ δεκάς καὶ ἀφαιρείσθω ἀπὸ ταύτης

quattuor, is vero triginta tria et is triginta duo, et ita decrescendo in in-
 finitum. 307. sed si, ut aliquid ab aliquo auferatur, oportet id quod aufer-
 tur contineri in eo a quo sit ablatio, ostensum est autem neque in minori
 maius contineri neque in maiori minus, sed nec aequale in aequali: oportet
 enim id quod continet esse maius eo quod continetur; id autem quod est
 alicui aequale, non est illo maius nec minus cui est aequale: dicendum est
 a nullo quidquam auferri. 308. quodsi quid ab aliquo auferatur, aut totum
 a toto aut pars auferatur a parte aut a toto pars aut a parte totum. sed nec
 totum a toto auferatur nec pars a parte nec a parte totum nec a toto pars,
 ut ostensum est sumus. non itaque quicquam ulla ab re auferatur. 309. ac totum
 quidem a toto auferri prorsus nequit: nemo enim a cubito cubitum vel ab
 hemina abstulerit heminam, non enim ablatio haec esset sed plane sublatio
 totius. 310. non minus ineptum est dicere totum auferri a parte, cum pars
 toto minus sit et totum plus parte; a minore autem id, quod maius est,
 dicere auferri nimis omni fidei repugnat: neque enim parti totum inerat, ut
 ab eo auferri posset, sed in toto fuit pars. 311. relinquitur itaque quod
 videtur verisimilius, aut partem a toto aut partem a parte auferri. sed et
 hoc vehementer dubium existit: consideremus enim sceptico more rem in
 exemplo petito a numeris. 312. sit v. g. denarius et auferatur ab hoc una-

P 612 g) καὶ μὴν εἰ ἀφαιρεῖται τί τινος] eadem cavillatione utitur noster lib. 3
 Pyrrhon. sect. 89 sq. et contra Grammaticos sect. 162 sq. caeterum haec
 verba et quae sequuntur usque ad οὔτε ἀπὸ τῆς δεκάδος ἀφαιρεῖται,
 ὡς δεῖξομεν, non legit Hervetus, unde magna eius in versione lacuna,
 quam supplēvi.

h) ἀλλ' ἐν τῷ ὅλῳ τὸ μέρος] articulum τὸ restitui e ms Ciz.

i) σκοπῶμεν δὲ] in eodem ms est: ὡς ἔθος δὲ τοῖς ἀπὸ σκέψεως,
 σκοπῶμεν τὸ λεγόμενον ἐπὶ ἀριθμοῦ.

μονάς. οὐκοῦν ἢ ἀφαιρουμένη μονάς ἥτοι ἀπὸ τῆς ἐποκειμένης
 δεκάδος ἀφαιρεῖται ἢ ἀπὸ τῆς μετὰ τὴν ἄρσιν ὑπολειπομένης
 ἐννεάδος. οὔτε ἀπὸ τῆς ἐννεάδος δὲ οὔτε ἀπὸ τῆς δεκάδος ἀφαι-
 ρεῖται, ὡς δεῖξομεν· οὐκ ἄρα ἀφαιρεῖται τῆς δεκάδος μονάς, ὥ
 313 ἔπεται τὸ μὴδὲν μὴδενὸς ἀφαιρεῖσθαι. εἰ γὰρ ἀπὸ τῆς δεκάδος
 ἀφαιρεῖται ἢ μονάς, ἥτοι ἑτερόν τί ἐστὶν ἢ δεκάς παρὰ τὰς
 κατὰ μέρος μονάδας ἢ ἀθροισμὸς τῶν κατὰ μέρος μονάδων ἐστὶν
 ἢ δεκάς. ἀλλ' ἑτέραν μὲν τῶν κατὰ μέρος μονάδων οὐκ εἰκὸς
 εἶναι τὴν δεκάδα· καὶ γὰρ ἀναιρεθεισῶν αὐτῶν συναναίρεται,
 καὶ ὑποκειμένων πάρεστιν. εἰ δὲ ἐν αὐταῖς ἐστι ταῖς μονάσιν ἢ
 314 δεκάς, πάντως ἐὰν λέγωμεν ἀπὸ τῆς δεκάδος ἀφαιρεῖσθαι τὴν
 μονάδα, ἐπεὶ ἢ δεκάς οὐδὲν ἐστὶ παρὰ τὰς μονάδας, ὁμολογή-
 σομεν τὴν μονάδα ἀπ' ἐκάστης μονάδος ἀφαιρεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ
 ἀπ' ἐαυτῆς διὰ τὸ σὺν ταύτῃ νοεῖσθαι τὴν δεκάδα. ἀπὸ πάσης
 315 δὲ μονάδος ἀφαιρουμένη καὶ ἀπ' ἐαυτῆς τῆς μιᾶς μονάδος^{κ)}
 ἐστὶ ἢ τῆς μιᾶς μονάδος ἄρσις. ἄτοπον δὲ ἐστὶ τὴν τῆς μονά-
 δος ἄρσιν δεκάδος λέγειν ἄρσιν ὑπάρχειν. ἄτοπον ἄρα καὶ ἀπὸ
 δεκάδος ἀξιοῦν ἀφαιρεῖσθαι μονάδα. καὶ μὴν ἀπὸ τῆς λειπο-
 μένης ἐννεάδος οὐκ ἂν εἴπομεν ταύτην ἀφαιρεῖσθαι· εἰ γὰρ ἀπὸ
 τῆς ἐννεάδος ἀφαιρεῖται ἢ μονάς, οὐκ ὀφείλει μετὰ τὴν ἄρσιν
 αὐτῆς ὁλόκληρος θεωρεῖσθαι ἢ ἐννεάς. τὸ γὰρ ἀπ' οὗ τι ἀφαι-
 ρεῖται, οὐ μένει ὁλόκληρον μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν· ἐπεὶ οὐκ
 ἐστὶ γεγονυῖα τις ἀπ' αὐτοῦ ἀφαίρεσις. καὶ ἄλλως, εἰ ἀπὸ τῆς
 316 περιλειπομένης ἐννεάδος ἀφαιρεῖται ἢ μονάς, ἥτοι ἀπὸ ὅλης τῆς
 ἐννεάδος ἀφαιρεῖται ἢ ἀπὸ τῆς ἐσχάτης μονάδος. οὔτε δὲ ἀπὸ
 τῆς ὅλης ἐννεάδος ἀφαιρεῖται, ἐπεὶ ἐστὶ μὴ ἑτέρας οὔσης παρὰ
 τὰς κατὰ μέρος μονάδας τῆς ἐννεάδος ἢ μονάδος ἄρσις ἐννεάδος
 ἄρσις. ὅπερ ἦν ἄτοπον. οὔτε ἀπὸ τῆς ἐσχάτης μονάδος· ἐπεὶ 317

rius. sane unarius qui subtrahitur, aut a posito illo detrahitur denario aut
 a novenario, qui post ablatum unarium residuus manet. at nec a novenario
 nec a denario auferatur, ut ostendimus: a denario ergo non auferatur unitas,
 cui est consequens, ut a nullo quidquam auferatur. 313. si enim unitas auferatur
 a denario, aut denarius est aliquid aliud a singularibus unitatibus
 aut congeries singularium unitatum est denarius. sed a singularibus unita-
 tibus alium non est consentaneum esse denarium: etenim si illae sublatae
 sint, is simul tollitur, et si sint, adest. 314. si autem in ipsis unitatibus
 est denarius, omnino si dicamus a denario auferri unitatem, quoniam de-
 narius nihil est praeter unitates, fatebimur unitatem auferri ab unaquaque
 unitate, sed et a se ipsa, propterea quod cum ea intelligatur denarius.
 315. si autem auferatur a quavis unitate, erit etiam unius unitatis a se ipsa
 una unitate ablatio. est autem absurdum dicere, unitatis ablationem esse
 ablationem denarii. absurdum est ergo etiam a denario velle auferre unita-
 tem. sed nec a novenario, qui restat, eam auferri dixeris: si enim unitas
 auferatur a novenario, non debebat post eius ablationem cerni integer nove-
 narius. id enim a quo aliquid auferatur, non manet integrum post ablationem,
 alioqui non esset facta ab eo ablatio. 316. et alioqui si a novenario qui
 restat, auferatur unitas, aut auferatur a toto novenario aut ab ultima unitate.
 sed neque auferatur a toto novenario: alioqui si non sit alius novenarius
 praeter singulares unitates novenarii, ablatio unitatis erit ablatio novenarii.
 quod quidem esset absurdum. 317. neque ab ultima unitate: nam primum

κ) ἀπ' ἐαυτῆς τῆς μιᾶς μονάδος] in ms Savil. deest μιᾶς.
 SEXTUS EMPIR. II.

πρῶτον μὲν ἀμερῆς καὶ ἀδιαίρετός ἐστιν ἡ μονάς. ἔπειτα πῶς ὀλόκληρος¹⁾ ἀπολείπεται ἡ ἐννεάς, ἀλλ' οὐ παρὰ μονάδα; εἰ δὲ μήτε ἀπὸ τῆς δεκάδος αἴρεται μονάς μήτε ἀπὸ τῆς περιλειπομένης ἐννεάδος, παρὰ δὲ ταῦτα οὐδὲν ἐστὶ τρίτον ἐπινοεῖσθαι, 318 λεκτέον μὴ ἀφαιρεῖσθαι τῆς δεκάδος μονάδα. πρὸς τούτοις, εἰ ἀπὸ τῆς δεκάδος αἴρεται μονάς, ἦτοι ἀπὸ μενούσης ἐστὶ τῆς δεκάδος αἴρεται ἡ μονάς ἢ ἀπὸ μὴ μενούσης. οὔτε δὲ μὴ μενούσης αἴρεται ποτε μονάς οὔτε ἀπὸ μενούσης. παρὰ δὲ τὸ εἶναι καὶ μὴ εἶναι οὐδὲν ἐστίν. οὐκ ἄρα ἀφαιρεῖται ἀπὸ τῆς δεκάδος 319 μονάς. ἀπὸ μὲν οὖν μενούσης τῆς δεκάδος αὐτόθεν φαίνεται μὴ ἀφαιρεῖσθαι ἡ μονάς· ἐφ' ὅσον γὰρ μένει δεκάς, οὐδὲν ἀφαιρεῖται ἀπ' αὐτῆς. ἀπὸ δὲ μὴ μενούσης πάλιν ἀφαιρεῖσθαι ἀτοπον· ἀπὸ γὰρ τοῦ μὴ ὄντος οὐδὲ ἀφαιρεθῆναι τι δύναται. οὐκ 320 ἄρα ἀφαιρεῖται τίς τινας. ὁ δὲ αὐτὸς λόγος καὶ περὶ τῆς ἀπὸ τῶν μετρητῶν ἀφαιρέσεως, ὅσον τῆς ἀπὸ χοέως²⁾ ἀφαιρουμένης κοτύλης ἢ τοῦ ἀπὸ πήχεος ἀφαιρουμένου παλαιστοῦ³⁾. ἡ γὰρ ἀπὸ ὅλου τοῦ χοέως ῥητέον γίνεσθαι τὴν ἀφαίρεσιν ἢ ἀπὸ μερῶν, καὶ ἦτοι ἀπὸ μένοντος ἢ μὴ μένοντος. ἀπ' οὐδενὸς δὲ τούτων, ὡς παρεστήσαμεν· τοίνυν οὐδὲ ταύτη ἀφαιρεῖται τίς τινας. 321 Ἀλλ' ὅτι μὲν⁴⁾ οὐδὲν ἐστὶν ἀφαίρεσις, ἐκ τούτων συμφα-

quidem unitas caret partibus et est individua, deinde quomodo integer relinquitur novenarius, nec minutus est unitate? si autem neque a denario tollitur unitas neque a novenario qui restat, praeter haec autem nihil potest cogitari tertium; dicendum est unitatem non auferri a denario. 318. ad haec accedit quod si unitas auferatur a denario, aut a manente adhuc denario tollitur unitas aut a non manente. sed neque a non manente nunquam tollitur unitas aut a non manente. sed neque a non manente nunquam tollitur unitas neque a manente. praeterquam esse autem aut non esse nihil est. unitas neque a manente. praeterquam esse autem aut non esse nihil est. a denario ergo non auferatur unitas. 319. atque a manente quidem denario ex hoc ipso cernitur non auferri unitas: nam quatenus quidem manet denarius, ab eo nihil auferatur; a non manente autem rursus auferri est absurdum: ab eo enim quod non est, non potest auferri aliquid. non auferatur ergo aliquid ab aliquo. 320. eadem est ratio etiam de ablatione ab iis quae cadunt sub dimensionem, ut si a congio auferatur cotyla aut si a cubito auferatur palmus: aut enim a toto congio dicendum est fieri ablationem aut a parte, et aut a manente aut a non manente. a nullo autem eorum, ut ostendimus. ergo nec hac ratione auferatur aliquid ab aliquo.

321. Sed quod non sit quidem ablatio, ex his est perspicuum. quod

P 613 1) πῶς ὀλόκληρος] ms Ciz. πᾶς, quod Herveti etiam versione comprobatur, quae ita habet: deinde totus integer restat novenarius, non autem praeter unitatem. sed cum non πᾶς, verum πᾶσα requiratur ad ἐννεάς, nec sensus alius evadat, vulgatum retinui et in versione expressi. si quis enim novenarium, a quo unum demitur, uno minore fieri dicat, cavillantur Sceptici, iam non esse amplius novenarium sed octonarium. confer 3 Pyrrhon. sect. 92.

m) ἀπὸ χοέως] χοῦς congus Atticus, duodecim cotylas sive heminas capiens. vide Ed. Bernhardum de mensuris et ponderibus antiquorum. inde dictum festum Χόες apud Athenienses, quo congus vini singulis ebibendus convivis apponebatur, de quo Castellanus et Meursius libris de festis Graecorum. cotyla quantum volabus iunctis capere possumus.

n) ἀφαιρουμένου παλαιστοῦ] παλαιστής sive palmus sexta cubiti pars, infra sect. 321.

o) ἀλλ' ὅτι μὲν] ante haec verba in mss Savil. et Ciz. praefixus titulus: περὶ προσθέσεως. sed huiusmodi titulos librariis vel lectoribus, non

νές. ὅτι δὲ οὐδὲ προστίθεται τίς τι, παρακειμένως διδάσκωμεν. ὑποκειμένου τοίνυν πηχναίου σώματος καὶ προστιθεμένου τούτῳ παλαιστιαίου, ὥστε ἐπταπάλαιστον γίνεσθαι τὸ ἐκ τοῦ ὑποκειμένου καὶ τῆς προσθέσεως ἀποτελεσθέν, ζητῶ ἐν τίνι ποτὲ γέγονεν ἡ τοῦ παλαιστοῦ πρόσθεσις; ἦτοι γὰρ αὐτῷ προστίθεται^{p)} 322 ὁ παλαιστής ἢ τῷ προὑποκειμένῳ πήχει ἢ τῷ ἐξ ἀμφοτέρων ἀποτελεσθέντι ἐπταπάλαιστῳ μεγέθει. οὔτε δὲ αὐτῷ προστίθεται ὁ παλαιστής οὔτε τῷ προὑποκειμένῳ πήχει οὔτε τῷ ἐξ ἀμφοτέρων ἀποτελεσθέντι μεγέθει, φημί δὲ ἐκ τε τοῦ προὑποκειμένου 323 πήχεος καὶ τῆς προσθέσεως. οὐκ ἄρα προστίθεται τίς τι. ἐαυτῷ P 614 μὲν οὖν οὐκ ἂν προστεθείη ὁ παλαιστής· μὴ ὦν γὰρ ἕτερος ἐαυτοῦ καὶ μὴ διπλασιάζων ἐαυτὸν κατὰ τὴν πρόσθεσιν οὐκ ἂν ἐαυτῷ προστεθείη. εἰ δὲ τῷ ὑποκειμένῳ πήχει προστίθεται, πῶς παντὶ προστιθέμενος οὐ παρισίσχεται αὐτῷ καὶ δύο ποιεῖ πήχεις, ὥστε τὸ μὲν μείζον ἥττον γίνεσθαι, τὸ δὲ ἥττον μείζον; εἰ γὰρ ἐξισοῦται τῇ προσθέσει ὁ παλαιστής τῷ πήχει καὶ ὁ πήχυς τῷ παλαιστῇ, ὁ μὲν πήχυς ἥττον ἰσαζόμενος μείζων καθεστώς ἥτων γενήσεται, ὁ δὲ παλαιστής μικρὸς ὦν καὶ τῷ πήχει ἰσαζόμενος μείζων καταστήσεται. ἀλλ' εἰ μήθ' ἐαυτῷ προστίθεται 324 ὁ παλαιστής μήτε τῷ προὑποκειμένῳ πήχει, λείπεται λέγειν αὐτὸν τῷ ἐξ ἀμφοτέρων ἀποτελουμένῳ ἐπταπάλαιστῳ μεγέθει προστίθεται· ὁ πάλιν ἐστὶν ἀλογώτατον. τὸ γὰρ πρόσθεσιν ἐπιδοχόμενον προὑποκεῖσθαι δεῖ τῆς προσθέσεως, οὐχὶ δὲ τὸ γινόμενον ἐξ αὐτῶν προὑπόκειται αὐτῶν. οὐκ ἄρα τῷ γινόμενῳ ἐκ τε τῆς προσθέσεως καὶ ἐκ τοῦ προόντος προστίθεται τὸ προστιθέμενον. διαφέρει γὰρ μὴν ἡ πρόσθεσις τοῦ γινόμενου ἐξ αὐτῆς καὶ 325 διαφωνεῖ τοῖς χρόνοις ἐκείνῳ· ὅτε μὲν γὰρ γίνεται ἡ πρόσθεσις,

autem neque aliquid additur alicui, deinceps doceamus. ponatur ergo corpus cubitale et ei addatur corpus unius palmi, adeo ut id quod est effectum ex posito et ex additione, sit septem palmorum; quaero in quonam facta est palmi additio? 322. aut enim sibi additur palmus aut cubito, qui prius erat positus, aut magnitudini septem palmorum, quae effecta est ex utrisque. sed neque sibi additur palmus neque cubito prius posito neque magnitudini quae effecta est ex utrisque, ex prius posito, inquam, cubito et ex additione. non ergo additur aliquid alicui. 323. atque sibi quidem palmus non fuerit adiectus: nam cum non sit alter a se ipso et non conduplicet se ipsum per additionem, sibi non fuerit additus. si autem additur cubito prius posito, quo modo additus toti ei non adaequatur et duos efficit cubitos, adeo ut maius idem fiat minus et minus fiat maius? si enim additione palmus aequatur cubito et cubitus palmo; cubitus quidem minori exaequatur, cum sit maior, fiet minor; palmus autem cum sit parvus et exaequetur cubito, fiet maior. 324. sed si neque sibi additur palmus neque cubito prius posito, restat ut dicamus eum addi septem palmorum magnitudini, quae efficitur ex utrisque. quod rursus est a ratione maxime alienum: nam quod suscipit additionem, ante additionem poni debet, non vero quod fit ex ipsis, ante, additur id quod additur. 325. differt quidem certe additio ab eo, quod fit ex ea, et ab illo discrepat temporibus: nam quando fit quidem ad-

auctori nos debere iam saepius monere me memini. inferius pro τούτου reposui τούτῳ.

p) ἦτοι γὰρ αὐτῷ προστίθεται] similis cavillatio lib. 3 Pyrrhon. sect. 94 sq.

οὐπω τὸ γινόμενον ἔστιν ἐξ αὐτῶν, ὅτε δὲ ἔστι τὸ γεγονὸς ἐξ αὐτῶν, οὐκέτι ἔστιν πρόσθεσις. ὥστε οὐδὲ τῷ γινόμενῳ ἐκ τῆς προσθέσεως καὶ τοῦ προϋποκειμένου πῆχους προστίθεται ὁ παλαιστής, ἀλλ' ἐπεὶ τὸ προστιθέμενον πάλιν οὔτε αὐτὸ ἐαυτῷ προστίθεται οὔτε τῷ προϋποκειμένῳ οὔτε τῷ ἐξ ἀμφοτέρων, οὐδὲ τὴν ἀρχὴν προστίθεται τινι.

326. Ἐνιστι δὲ^{γ)} καὶ περὶ ἀριθμῶν τὴν αὐτὴν κινεῖν ἀπορίαν· ὑποκειμένης γὰρ τετραδὸς καὶ προστιθεμένης ταύτῃ μονάδος, σκεπτέον τίνι γίνεται ἡ πρόσθεσις. ἢ γὰρ ἐαυτῇ προστίθεται ἡ μονὰς ἢ τῇ τετραδί ἢ τῇ ἐξ ἀμφοτέρων ἀποτελουμένη πεντάδι. οὔτε δὲ ἐαυτῇ προστίθεται διὰ τὸ τὸ μὲν^{δ)} προστιθέμενον τινι ἕτερον εἶναι ἐκείνου τοῦ ᾧ προστίθεται, τὴν δὲ μονάδα μὴ ἕτεραν εἶναι ἐαυτῆς, καὶ διὰ τὸ μὴδὲ^{ε)} ἐαυτὴν διπλασιάζειν δυάδα

327 γινόμενην. οὔτε τῇ τετραδί διὰ τὸ μὴ ἰσάζεσθαι αὐτῇ μὴδὲ διπλασιάζειν αὐτήν· τὸ γὰρ ὅλη τετραδί προστιθέμενον, μὴ ἕτερον οὔση τῶν κατὰ μέρος τεσσάρων μονάδων, τετράς ἐστι. καὶ μὴν οὐδὲ τῇ ἐξ αὐτῆς καὶ τῆς τετραδὸς ἀποτελουμένη πεντάδι διὰ τὸ μὴ προϋποκείσθαι τῆς προσθέσεως τὴν πεντάδα καὶ αἰ ποτε ὀφείλειν τὸ προστιθέμενον προϋποκειμένῳ τινι προστίθεσθαι. οὐκ

328 ἄρα προστίθεται τί τινι. ἀλλ' εἰ μήτε ἀφαιρεῖται τί τις, ὥς ὑποδεδείχται, μήτε προστίθεται τί τινι, ὥς παρεμυθησάμεθα, φανερόν ὥς οὐδὲ μετατίθεται τι^{ς)} ἀπὸ τινος· ἦν γὰρ ἡ μετά-

329 θεσις τοῦ μὲν ἄρσις, τοῦ δὲ πρόσθεσις. μὴ ὄντων δὲ τούτων, οὐδὲ τὸ πάσχον^{ς)} ὀφείλει εἶναι, εἴπερ ἦν κατὰ τινὰ τούτων τῶν

ditio, nondum est quod fit ex eis; quando autem est quod factum est ex eis, non est amplius additio. quare nec ei quod fit ex additione et ex cubito prius posito, additur palmus; sed rursus quoniam quod additur, neque ipsum sibi additur nec ei quod est prius positum nec ei quod fit ex utrisque, non omnino alicui additur.

326. Licet autem de numeris quoque eandem movere dubitationem: nam si positus fuerit quaternarius, et ei adiecta sit unitas, considerandum est, cuinam fiat additio. aut enim sibi additur unitas aut quaternario aut quinario, qui ex utrisque efficitur. sed nec sibi additur, propterea quod id quod alicui additur, sit aliud ab illo cui additur, unitas autem non sit alia a se ipsa, et propterea quod nec se ipsam conduplicet, ut fiat binarius. 327. neque additur quaternario, propterea quod non ipsi exaequetur neque ipsum conduplicet: quod enim additur toti quaternario, qui non est aliud a singularibus quattuor unitatibus, est quaternarius. sed neque quinario qui fit ex unitate et quaternario, propterea quod non ponatur quiniarius ante additionem et semper debeat id quod additur, addi alicui quod est prius positum. non ergo aliquid alicui additur. 328. sed si neque aliquid ab aliquo aufertur, ut ostensum est, neque aliquid alicui additur, ut exposuimus; est perspicuum, quod neque aliquid ab aliquo transponitur: est enim transpositio alterius quidem ablatio, alterius vero additio. 329. si haec autem non sunt, neque debet esse patiens, siquidem aliquo ex his modis deberet

P 614 γ) ἔνιστι δὲ] ante haec verba in mss Savil. et Ciz. iterum titulus praefixus: περὶ ἀριθμοῦ καὶ προσθέσεως καὶ ἀφαιρέσεως.

γ) ἢ] ita recte mss pro ἡ.

δ) διὰ τὸ τὸ μὲν] alterum τὸ in ms Ciz. abest, minus bene.

ε) μὴδὲ] ita ex ms Savil. et Ciz. scripsi pro μή.

P 615 η) ὥς οὐδὲ μετατίθεται τι] confer lib. 3 Pyrrhon. sect. 97.

ς) οὐδὲ τὸ πάσχον] aliis argumentis nihil esse τὸ πάσχον disputat

τρόπων τὸ πάσχειν· ἄλλως γὰρ οὐκ ἂν τις ἐπινοήσκει δυνάμενον τι πάσχειν εἰ μὴ κατὰ τούτους τοὺς τρόπους. συνῆπται δὲ πῶς 330 τῇ περὶ τούτου ἀπορίᾳ καὶ ἡ περὶ τοῦ ὅλου, ἔτι δὲ τοῦ μέρους ζητήσις, ἐπεὶ καὶ ἡ ἀφαιρέσις μέρους τινὸς ἀπὸ ὅλου δοκεῖ ἀφαιρέσις εἶναι, καὶ ἡ πρόσθεσις ὅλου πάλιν ὑπάρχει πρόσθεσις^{ς)}. ὅθεν εἰ δειχθῇ, ὅτι ἀπορός ἐστιν ὁ περὶ τοῦ ὅλου καὶ τοῦ μέρους λόγος, ἐπιδειχθήσεται μᾶλλον τὰ περὶ τῆς προσθέσεως καὶ ἀφαιρέσεως, πάσχοντός τε καὶ δρῶντος προηπορημένα. τὰ δ' ὅτι οὐκ εὐχερές ἐστι λέγειν τί τε ὅλον ἐστὶ καὶ τί τὸ μέρος, ἀκολούθως διδάσκωμεν.

Περὶ ὅλου καὶ μέρους.

Ἡ περὶ τοῦ ὅλου σκέψις^{ς)} ἀναγκαῖα ἐστὶ, τοῖς μὲν Φυσι- 331 κοῖς, ἐπεὶ ἄτοπον καθέστηκε, τούτους περὶ τοῦ ὅλου καὶ τοῦ παντός ἐπαγγελλομένους τὸ ἀληθὲς εἶναι μὴ εἰδέναι τί ποτὲ ἐστὶ τὸ ὅλον καὶ τίνα τὰ μέρη, τοῖς δὲ Σκεπτικοῖς πρὸς ἐλεγχον τῆς τῶν Δογματικῶν προπετείας. καὶ δὴ οἱ μὲν ἀπὸ τῆς στοᾶς φι- 332 λόσοφοι διαφέρειν ὑπολαμβάνουσι τὸ ὅλον καὶ τὸ πᾶν^{ς)}· ὅλον μὲν γὰρ εἶναι λέγουσι τὸν κόσμον, πᾶν δὲ τὸ σὺν τῷ κόσμῳ ἔξωθεν κενόν, καὶ διὰ τοῦτο τὸ μὲν ὅλον πεπερασμένον εἶναι — πεπερασται γὰρ ὁ κόσμος —, τὸ δὲ πᾶν ἀπείρον· τοιοῦτον γὰρ τὸ ἐκτὸς τοῦ κόσμου κενόν. ὁ δὲ Ἐπίκουρος^{ς)} ἀδιαφόρως τὴν τε 333

pati: non enim aliter quam his modis aliquid posse pati quisquam cogitaverit. 330. de his autem rebus dubitationi coniuncta est quaestio de toto et parte; quoniam ablatio videtur esse ablatio alicuius partis a toto et rursus additio esse totius additio. quo fit ut si ostensum fuerit, esse dubiam de toto et parte orationem, magis dubium esse ostendatur quod prius in dubium vocavimus, de additione et ablatione patienteque et agente. quod autem non sit facile dicere quid sit totum et quid pars, consequenter doceamus.

IV. De toto et parte.

331. Necessaria est de toto consideratio, Physicis quidem, quoniam est absurdum, eos cum profiteantur verum dicere de toto et universo, nescire quidnam sit totum et quid partes; Scepticis vero ad refellendam Dogmaticorum temeritatem. 332. atque Stoici quidem philosophi existimant differre totum et universum: nam totum quidem dicunt esse mundum, universum autem quod est cum mundo extrinsecus inane, et propterea totum quidem esse finitum — est enim finitus mundus —, universum autem infinitum; tale est enim inane quod est extra mundum. 333. Epicurus autem citra

noster lib. 3 Pyrrhon. sect. 38 et hoc libro priore contra Physicos sect. 267 sq., sed idem argumentum tangit sect. 277.

γ) ὅλον πρόσθεσις] non tam ut totum aliquod addatur vel toti, sed ut fiat totum additis partibus. adde lib. 3 Pyrrhon. sect. 98.

ς) ἡ περὶ τοῦ ὅλου σκέψις] articulum ἡ ex ms Savil. revocavi.

α) διαφέρειν τὸ ὅλον καὶ τὸ πᾶν] eadem Stoica distinctio traditur apud Laërtium 7 143 atque ex eo apud Suidam in πᾶν, tum apud Plutarchum lib. 2 de placitis cap. 1 atque inde apud Cyrillum 2 contra Iulian. p. 46 et in historia philosophica quae Galeno tribuitur c. 38 et apud Stobaeum eclog. phys. c. 25 etc.

β) ὁ δὲ Ἐπίκουρος] de Epicuri sententia statuentis in immensitate quadam infinita latitudinum longitudinum altitudinum, interiecto inani, volitare infinitam vim innumerabilium atomorum, prae caeteris videndus

τῶν σωμάτων καὶ τὴν τοῦ κενοῦ φύσιν ὅλον τε καὶ πᾶν προσ-
 αγορεύειν εἰώθεν· ὅτε μὲν γὰρ φησιν, ὅτι ἡ τῶν ὄλων φύσις
 σώματά ἐστι καὶ κενόν, ὅτε δὲ ὅτι τὸ πᾶν κατὰ ἀμφοτέρω ἀπει-
 ρόν ἐστι κατὰ τε σώματα καὶ τὸ κενόν, τουτέστι κατὰ τε τὸ
 334 πληθὺς τῶν σωμάτων καὶ κατὰ τὸ μέγεθος τοῦ κενοῦ, ἀντι-
 παρηκουσῶν ἀλλήλαις τῶν κατ' ἐκάτερον ἀπειριῶν. οἱ δὲ φά-
 μενοι μὴδ' ὅλως εἶναι κενόν^{ε)}, ὥς οἱ ἐκ τοῦ περιπάτου, τὸ ὅλον
 καὶ τὸ πᾶν τῶν σωμάτων μόνον, οὐχὶ δὲ^{δ)} καὶ τοῦ κενοῦ ἐπι-
 335 κατηγοροῦσι. γέγονε δὲ τις διάστασις βραχεῖα καὶ περὶ τοῦ μέ-
 P 616 ρους· Ἐπίκουρος μὲν γὰρ ἕτερον^{ε)} ἤξιον τυγχάνειν τὸ μέρος τοῦ
 ὅλου καθάπερ τὴν ἄτομον τοῦ συγκροήματος, εἶγε ἐκείνη μὲν ἀποιός
 ἐστι^{ε)}, τὸ δὲ σύγκριμα πεποιώται, ἥτοι λευκὸν ἢ μέλαν ἢ κοι-
 νῶς κεχωρισμένον^{ε)}, καὶ ἥτοι θερμὸν ἢ ψυχρὸν ἢ ἄλλην τινὰ
 336 ἔχον ποιότητα. οἱ δὲ Στωϊκοὶ οὔτε ἕτερον τοῦ ὅλου τὸ μέρος
 οὔτε τὸ αὐτὸ φασιν ὑπάρχειν· ἡ γὰρ χεῖρ οὔτε ἡ αὐτὴ τῷ ἄν-
 θρώπῳ ἐστίν, οὐ γὰρ ἐστὶν ἄνθρωπος, οὔτε ἕτερα παρὰ τὸν
 337 ἄνθρωπον, σὺν αὐτῇ γὰρ ὁ ἄνθρωπος νοεῖται ἄνθρωπος. ὁ δὲ
 Αἰνησίδημος κατὰ Ἡράκλειτον^{ε)} καὶ ἕτερον φησι τὸ μέρος τοῦ

nullum discrimen corporum et inanis naturam solitus est appellare totum et
 universum: nam aliquando quidem dicit quod 'totius natura sunt corpora et
 inane', aliquando autem quod 'universum in ambobus est infinitum, nempe
 in corporibus et inani', hoc est et in multitudine corporum et in magnitu-
 dine inanis, in utroque ex adverso invicem se porrigentibus infinitatibus.
 334. alii autem ut Peripatetici, qui plane negant vacuum dari, totum et
 universum de corporibus, non de vacuo praedicant. 335. fuit etiam de parte
 brevis quaedam dissensio: nam Epicurus quidem censebat partem esse al-
 terius condicionis a toto, ut atomum ab eo quod est concretum et compo-
 situm; nam illa quidem est expers qualitatis, quod autem est concretum et
 compositum, est qualitate praeditum, utpote album vel nigrum vel com-
 muniter coloratum, et vel calidum vel frigidum vel aliquam aliam habens
 qualitatem. 336. Stoici autem dicunt neque partem esse a toto diversae
 condicionis neque idem esse: manus enim neque est eadem quae homo, non
 enim est homo, neque alia ac diversa ab homine, cum ea enim homo in-
 telligitur homo. 337. Aenesidemus autem ex sententia Heracliti dicit par-

Gassendus ad haec Epicuri apud Laërtium 8 39 ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ πᾶν
 ἐστὶ πῇ μὲν σῶμα, πῇ δὲ κενόν. et 41 ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ πᾶν ἀπειρὸν ἐστὶ.

ε) μὴδ' ὅλως εἶναι κενόν] vide Aristotelem lib. 4 Physic. cap. 10 sq.

δ) τὸ ὅλον καὶ τὸ πᾶν τῶν σωμάτων μόνον, οὐχὶ δὲ] ita legendum e-
 ms Ciz. non πάντων μονονοχί, ut in editis. est autem ἐπικατηγορεῖν
 P 616 hoc loco non accusare, ut Hervetus perperam accepit, sed praedicare.
 sic infra sect. 352 ἡμεῖς δὲ ἐσμεν οὐ ἐκείνου τὸ τε ὅλον καὶ τὸ μέρος
 ἐπικατηγοροῦντες. et sect. 349 καὶ κοινῶς τῶν ἄλλων ἀπάντων, ὧν ἐπι-
 κατηγορεῖται τὸ ὅλον.

ε) ἕτερον] alterius condicionis ac veluti naturae.

φ) ἐκείνη μὲν ἀποιός ἐστι] atomos ipsas qualitatis omnis expertes do-
 cebat Epicurus, nec solum spoliatas colore sed et calore et frigore omni-
 que affectione sensili praeter figuram gravitatem et magnitudinem; omnes
 autem qualitates caeteras ex θέσει ac συγκρίσει provenire atomorum.
 vide Lucretium lib. 2 vers. 730 sq. et Epicurum ipsum apud Laër-
 tium 10 54.

ε) κεχωρισμένον] ita legendum cum interprete pro κεχωρισμένον.

η) ὁ Αἰνησίδημος κατὰ Ἡράκλειτον] Aenesidemus Scepticus etiam in
 aliis Heraclitum libenter est secutus, ut dictum ad lib. 1 contra Logicos
 sect. 349 et 1 Pyrrhon. sect. 210. vide et 2 contra Phys. sect. 216.

ὅλου καὶ ταυτόν· ἡ γὰρ οὐσία καὶ ὅλη ἐστὶ καὶ μέρος, ὅλη μὲν
 κατὰ τὸν κόσμον, μέρος δὲ κατὰ τὴν τοῦδε τοῦ ζῴου φύσιν.
 τὸ δὲ μόριον καὶ αὐτὸ λέγεται διχῶς, καὶ ὅτε μὲν ὥς διαφέρων
 τοῦ ἰδίως νοουμένου μέρους, καθά φασιν αὐτὸ μέρος μέρους
 εἶναι, καθάπερ δάκτυλον μὲν τῆς χειρός, οὗς δὲ τῆς κεφαλῆς,
 ὅτε δ' ὥς μὴ διαφέρων ἀλλὰ μέρος ὃν τοῦ ὅλου, καθό τινές^{ε)}
 φασιν κοινῶς μόριον εἶναι τὸ συμπληρωτικὸν τοῦ ὅλου. προ- 338
 διηρθρωμένων δὲ τούτων καὶ τοῦ ὅλου κατὰ τὴν τῶν μερῶν
 συμπλήρωσιν νοουμένου χωρῶμεν λοιπὸν ἐπὶ τὴν σκέψιν. εἴπερ
 οὖν ἐστὶ τι ὅλον, ὅλον ἄνθρωπος ἵππος φυτὸν ναῦς — ταῦτα
 γὰρ ὄλων ὀνόματα —, ἥτοι ἕτερον ἐστὶ τῶν μερῶν αὐτοῦ καὶ
 κατ' ἰδίαν ὑπόστασιν καὶ οὐσίαν^{ε)} νοεῖται ἢ τὸ ἄθροισμα τῶν
 μερῶν λέγεται τυγχάνειν ὅλου. ἀλλ' ἕτερον τῶν μερῶν οὐκ ἂν 339
 εἴη τὸ ὅλον οὔτε κατὰ ἐνάργειαν οὔτε κατὰ νόησιν· καὶ κατ'
 ἐνάργειαν μὲν, ἐπεὶ εἴπερ ἕτερον ἦν κεχωρισμένων τῶν μερῶν τὸ
 ὅλον, ἐχρῆν ἀναιρούμενων τῶν μερῶν ὑπομένον θεωρεῖσθαι τὸ
 ὅλον. τοσοῦτον δὲ ἀπέχει τοῦ πάντων τῶν μερῶν ἀναιρούμενων,
 ὅλον τοῦ ἀνδριάντος, μένειν τὸ ὅλον, ὥς καὶ ἐν μόνον^{ε)} μέρος
 ἀναιρεθῇ, μηκέτι θεωρεῖσθαι τὸ ὅλον ὑποκείμενον ὥς ὅλον. κατὰ 340
 δὲ νόησιν, ὅτι ὅλον νοεῖται, οὐ οὐδὲν ἄπεισι μέρος. καὶ διὰ
 τοῦτο εἰ ἕτερον ἐστὶ τῶν μερῶν τὸ ὅλον, πάντ' ἐστὶ ἀπόντα
 τὰ μέρη τοῦ ὅλου, καὶ οὕτως οὐκέτι ἐστὶ τὸ ὅλον. ἄλλως τε P 617
 τὸ ὅλον τῶν πρὸς τί ἐστίν· ὥς γὰρ πρὸς τὰ μέρη νοεῖται ὅλον,
 καὶ ὃν τρόπον τὸ μέρος τινός ἐστι μέρος, οὕτω καὶ τὸ ὅλον ἐκ

tem et diversam esse a toto et idem: essentia enim et tota est et pars;
 tota quidem in mundo, pars autem in huius natura animalis. particula autem
 ipsa quoque dicitur duobus modis, et aliquando quidem ut differens a parte
 quae proprie intelligitur, quo sensu dicunt aliquam esse partis particulam,
 ut digitum manus, aurem capitis, aliquando autem ut non differens, sed ut
 quae sit pars totius; qua ratione dicunt a particula compleri totum. 338. his
 prius explicatis per totum intelligentes id quod a partibus completur, pro-
 cedamus deinceps ad scepticam considerationem. si ergo est aliquid totum,
 ut homo equus planta navis — haec enim sunt totorum nomina —, aut est
 diversum ab eius partibus et intelligitur ex propria subsistentia et essentia,
 aut congeries partium dicitur esse totum. 339. sed diversum a partibus mi-
 nime fuerit totum, neque si evidentiam neque si mentis notionem consula-
 mus; evidentiam quidem, quoniam si alterum ac diversum esset totum se-
 paratum a partibus, oporteret, si tollerentur partes, totum cerni remanere.
 tantum autem abest ut sublati omnibus partibus, verbi gratia statuae, to-
 tum maneat, ut etiam, si una sola pars fuerit sublata, non amplius cerna-
 tur totum subiectum tamquam totum. 340. quod ad mentis notionem autem,
 quoniam intelligitur totum, cuius nulla pars abest. et ideo si totum est di-
 versum a partibus, omnes partes aberunt a toto, et ita non amplius totum
 erit. praeterea totum est ex illis, quae referuntur ad aliquid: tamquam
 enim ad partes relatum intelligitur totum, et quemadmodum pars est pars
 alicuius, ita etiam totum est ex aliquibus partibus totum. et oportet ea

ε) καθό τινές] ita ms Ciz. pro καθότι. mox μόριον scripsi pro μέρος
 sensu ita flagitante.

ε) ὑπόστασιν καὶ οὐσίαν] per ὑπόστασιν, quando ab οὐσία illa di-
 stinguatur, ὑπαρξιν sive subsistentiam noster videtur intelligere, quod
 praesenti loco praetuli, licet substantiam Hervetus vertisset.

ε) ὥς καὶ ἐν μόνον] ms Ciz. ἂν ἐν μόνον. ms Savil. μένειν τὸ ὅλον
 οὐκ ἂν εἰ μόνον μέρος etc.

τῶν σωμάτων καὶ τὴν τοῦ κενοῦ φύσιν ὅλον τε καὶ πᾶν προσ-
 αγορεύειν εἰώθεν· ὅτε μὲν γὰρ φησιν, ὅτι ἡ τῶν ὄλων φύσις
 σώματά ἐστι καὶ κενόν, ὅτε δὲ ὅτι τὸ πᾶν κατὰ ἀμφοτέρω ἀπει-
 ρόν ἐστι κατὰ τε σώματα καὶ τὸ κενόν, τουτέστι κατὰ τε τὸ
 πλῆθος τῶν σωμάτων καὶ κατὰ τὸ μέγεθος τοῦ κενοῦ, ἀντι-
 334 παρηκουσῶν ἀλλήλαις τῶν κατ' ἐκάτερον ἀπειριῶν. οἱ δὲ φά-
 μενοι μὴδ' ὅλως εἶναι κενόν^{ε)}, ὥς οἱ ἐκ τοῦ περιπάτου, τὸ ὅλον
 καὶ τὸ πᾶν τῶν σωμάτων μόνον, οὐχὶ δὲ^{δ)} καὶ τοῦ κενοῦ ἐπι-
 335 κατηγοροῦσι. γέγονε δὲ τις διάστασις βραχεῖα καὶ περὶ τοῦ μέ-
 P 616 ρους· Ἐπίκουρος μὲν γὰρ ἕτερον^{ε)} ἤξιον τυγχάνειν τὸ μέρος τοῦ
 ὅλου καθάπερ τὴν ἄτομον τοῦ συγκρίματος, εἴγε ἐκείνη μὲν ἀποιός
 ἐστι^{ι)}, τὸ δὲ σύγκριμα πεποιῶται, ἥτοι λευκὸν ἢ μέλαν ἢ κοι-
 νῶς κεχωρισμένον^{γ)}, καὶ ἥτοι θερμὸν ἢ ψυχρὸν ἢ ἄλλην τινὰ
 336 ἔχον ποιότητα. οἱ δὲ Στωϊκοὶ οὔτε ἕτερον τοῦ ὅλου τὸ μέρος
 οὔτε τὸ αὐτὸ φασιν ὑπάρχειν· ἡ γὰρ χεῖρ οὔτε ἡ αὐτὴ τῷ ἄν-
 θρώπῳ ἐστίν, οὐ γὰρ ἐστὶν ἄνθρωπος, οὔτε ἕτερα παρὰ τὸν
 337 ἄνθρωπον, σὺν αὐτῇ γὰρ ὁ ἄνθρωπος νοεῖται ἄνθρωπος. ὁ δὲ
 Ἀντισθένης κατὰ Ἡράκλειτον^{η)} καὶ ἕτερόν φησι τὸ μέρος τοῦ

ullum discrimen corporum et inanis naturam solitus est appellare totum et
 universum: nam aliquando quidem dicit quod 'totius natura sunt corpora et
 inane', aliquando autem quod 'universum in ambobus est infinitum, nempe
 in corporibus et inani', hoc est et in multitudine corporum et in magnitu-
 dine inanis, in utroque ex adverso invicem se porrigentibus infinitatibus.
 334. alii autem ut Peripatetici, qui plane negant vacuum dari, totum et
 universum de corporibus, non de vacuo praedicant. 335. fuit etiam de parte
 brevis quaedam dissensio: nam Epicurus quidem censebat partem esse al-
 terius condicionis a toto, ut atomum ab eo quod est concretum et compo-
 situm; nam illa quidem est expers qualitatis, quod autem est concretum et
 compositum, est qualitate praeditum, utpote album vel nigrum vel com-
 muniter coloratum, et vel calidum vel frigidum vel aliquam aliam habens
 qualitatem. 336. Stoici autem dicunt neque partem esse a toto diversae
 condicionis neque idem esse: manus enim neque est eadem quae homo, non
 enim est homo, neque alia ac diversa ab homine, cum ea enim homo in-
 telligitur homo. 337. Aenesidemus autem ex sententia Heracliti dicit par-

Gassendus ad haec Epicuri apud Laërtium 8 29 ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ πᾶν
 ἐστὶ πῇ μὲν σῶμα, πῇ δὲ κενόν. et 41 ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ πᾶν ἀπειρόν ἐστι.

c) μὴδ' ὅλως εἶναι κενόν] vide Aristotelem lib. 4 Physic. cap. 10 sq.

d) τὸ ὅλον καὶ τὸ πᾶν τῶν σωμάτων μόνον, οὐχὶ δὲ] ita legendum e-
 ms Ciz. non πάντων μονονουχί, ut in editis. est autem ἐπικατηγορεῖν
 P 616 hoc loco non accusare, ut Hervetus perperam accepit, sed praedicare.
 sic infra sect. 352 ἡμεῖς δὲ ἐσμεν οὐ ἐκείνου τὸ τε ὅλον καὶ τὸ μέρος
 ἐπικατηγοροῦντες. et sect. 349 καὶ κοινῶς τῶν ἄλλων ἀπάντων, ὧν ἐπι-
 κατηγορεῖται τὸ ὅλον.

e) ἕτερον] alterius condicionis ac veluti naturae.

f) ἐκείνη μὲν ἀποιός ἐστι] atomos ipsas qualitatis omnis expertes do-
 cebat Epicurus, nec solum spoliatas colore sed et calore et frigore omni-
 que affectione sensili praeter figuram gravitatem et magnitudinem; omnes
 autem qualitates caeteras ex θέσει ac συγκρίσει provenire atomorum.
 vide Lucretium lib. 2 vers. 730 sq. et Epicurum ipsum apud Laër-
 tium 10 54.

g) κεχωρισμένον] ita legendum cum interprete pro κεχωρισμένον.

h) ὁ Ἀντισθένης κατὰ Ἡράκλειτον] Aenesidemus Scepticus etiam in
 aliis Heraclitum libenter est secutus, ut dictum ad lib. 1 contra Logicos
 sect. 349 et 1 Pyrrhon. sect. 210. vide et 2 contra Phys. sect. 216.

ὅλου καὶ ταυτόν· ἡ γὰρ οὐσία καὶ ὅλη ἐστὶ καὶ μέρος, ὅλη μὲν
 κατὰ τὸν κόσμον, μέρος δὲ κατὰ τὴν τοῦδε τοῦ ζῴου φύσιν.
 τὸ δὲ μόριον καὶ αὐτὸ λέγεται διχῶς, καὶ ὅτε μὲν ὥς διαφέρων
 τοῦ ὁλῶς νοουμένου μέρους, καθά φασιν αὐτὸ μέρος μέρους
 εἶναι, καθάπερ δάκτυλον μὲν τῆς χειρός, οὗς δὲ τῆς κεφαλῆς,
 ὅτε δ' ὥς μὴ διαφέρων ἀλλὰ μέρος ὃν τοῦ ὅλου, καθό τινές^{ι)}
 φασιν κοινῶς μόριον εἶναι τὸ συμπληρωτικὸν τοῦ ὅλου. προ- 338
 διηρθρωμένων δὲ τούτων καὶ τοῦ ὅλου κατὰ τὴν τῶν μερῶν
 συμπλήρωσιν νοουμένου χωρῶμεν λοιπὸν ἐπὶ τὴν σκέψιν. εἴπερ
 οὖν ἐστὶ τι ὅλον, ὅλον ἄνθρωπος ἵππος φυτὸν ναῦς — ταῦτα
 γὰρ ὄλων ὀνόματα —, ἥτοι ἕτερόν ἐστι τῶν μερῶν αὐτοῦ καὶ
 κατ' ἰδίαν ὑπόστασιν καὶ οὐσίαν^{κ)} νοεῖται ἡ τὸ ἄθροισμα τῶν
 μερῶν λέγεται τυγχάνειν ὅλου. ἀλλ' ἕτερον τῶν μερῶν οὐκ ἂν 339
 εἴη τὸ ὅλον οὔτε κατὰ ἐνέργειαν οὔτε κατὰ νόησιν· καὶ κατ'
 ἐνέργειαν μὲν, ἐπεὶ εἴπερ ἕτερον ἦν κεχωρισμένων τῶν μερῶν τὸ
 ὅλον, ἐχρῆν ἀναιρουμένων τῶν μερῶν ὑπομένον θεωρεῖσθαι τὸ
 ὅλον. τοσοῦτον δὲ ἀπέχει τοῦ πάντων τῶν μερῶν ἀναιρουμένων,
 ὅλον τοῦ ἀνδριάντος, μένειν τὸ ὅλον, ὥς καὶ ἐν μόνον^{λ)} μέρος
 ἀναιρεθῇ, μηκέτι θεωρεῖσθαι τὸ ὅλον ὑποκείμενον ὥς ὅλον. κατὰ 340
 δὲ νόησιν, ὅτι ὅλον νοεῖται, οὐ οὐδὲν ἄπεισι μέρος. καὶ διὰ
 τοῦτο εἰ ἕτερόν ἐστι τῶν μερῶν τὸ ὅλον, πάντ' ἐστὶ ἀπόντα
 τὰ μέρη τοῦ ὅλου, καὶ οὕτως οὐκέτι ἐστὶ τὸ ὅλον· ἄλλως τε P 617
 τὸ ὅλον τῶν πρὸς τί ἐστιν· ὥς γὰρ πρὸς τὰ μέρη νοεῖται ὅλον,
 καὶ ὃν τρόπον τὸ μέρος τινός ἐστι μέρος, οὕτω καὶ τὸ ὅλον ἐκ

tem et diversam esse a toto et idem: essentia enim et tota est et pars;
 tota quidem in mundo, pars autem in huius natura animalis. particula autem
 ipsa quoque dicitur duobus modis, et aliquando quidem ut differens a parte
 quae proprie intelligitur, quo sensu dicunt aliquam esse partis particulam,
 ut digitum manus, aurem capitis, aliquando autem ut non differens, sed ut
 quae sit pars totius; qua ratione dicunt a particula compleri totum. 338. his
 prius explicatis per totum intelligentes id quod a partibus completur, pro-
 cedamus deinceps ad scepticam considerationem. si ergo est aliquid totum,
 ut homo equus planta navis — haec enim sunt totorum nomina —, aut est
 diversum ab eius partibus et intelligitur ex propria subsistentia et essentia,
 aut congeries partium dicitur esse totum. 339. sed diversum a partibus mi-
 nime fuerit totum, neque si evidentiam neque si mentis notionem consula-
 mus; evidentiam quidem, quoniam si alterum ac diversum esset totum se-
 paratum a partibus, oporteret, si tollerentur partes, totum cerni remanere.
 tantum autem abest ut sublatis omnibus partibus, verbi gratia statuae, to-
 tum maneat, ut etiam, si una sola pars fuerit sublata, non amplius cerna-
 tur totum subiectum tamquam totum. 340. quod ad mentis notionem autem,
 quoniam intelligitur totum, cuius nulla pars abest. et ideo si totum est di-
 versum a partibus, omnes partes aberunt a toto, et ita non amplius totum
 erit. praeterea totum est ex illis, quae referuntur ad aliquid: tamquam
 enim ad partes relatum intelligitur totum, et quemadmodum pars est pars
 alicuius, ita etiam totum est ex aliquibus partibus totum. et oportet ea

i) καθό τινές] ita ms Ciz. pro καθότι. mox μόριον scripsi pro μέρος
 sensu ita flagitante.

κ) ὑπόστασιν καὶ οὐσίαν] per ὑπόστασιν, quando ab οὐσίᾳ illa di-
 stinguatur, ὑπαρξιν sive subsistentiam noster videtur intelligere, quod
 praesenti loco praetuli, licet substantiam Hervetus vertisset.

λ) ὥς καὶ ἐν μόνον] ms Ciz. ἂν ἐν μόνον. ms Savil. μένειν τὸ ὅλον
 οὐκ ἂν εἰ μόνον μέρος etc.

τινων μερών ἐστιν ὅλον.^{μ)} τὰ τε πρὸς τι συνυπαρχειν ἀλλή-
 λαις διὰ καὶ ἀχώριστα τυγχάνειν ἀλλήλων. οὐκ ἄρα ἑτερόν ἐστι
 341 τῶν μερῶν τὸ ὅλον οὐδὲ καχώριστα αὐτῶν. λείπεται ἄρα λέγειν
 τὰ μέρη εἶναι τὸ ὅλον. ἀλλ' εἰ τὰ μέρη ἐστὶν ὅλον, ἦτοι πάντα
 τὰ μέρη ἐστὶν ὅλον^{ν)} ἢ τινα τῶν μερῶν ἢ τι τούτων. καὶ τί μὲν
 τῶν μερῶν οὐκ ἂν εἴη ὅλον. οὐ γὰρ δὴ γε ἡ κεφαλὴ τῶν ἀνθρώ-
 που ὅλος ἐστὶν ἄνθρωπος οὐδὲ ὁ τράχηλος ἢ ἡ χεὶρ ἢ ἄλλα τι
 342 τῶν τοιούτων. καὶ μὴν οἷός τις τῶν μερῶν ἐστὶ τὸ ὅλον.
 πρῶτον μὲν γὰρ εἰ τινα τῶν μερῶν ὅλον ἐστὶ, τὰ λειπόμμενα οὐκ
 ἐστὶν τοῦ ὅλου μέρη. ὅπερ ἄτοπον. εἴτα καὶ περιτραπήσεται ἡ
 νόησις τοῦ ὅλου. εἰ γὰρ τινα τῶν μερῶν ὅλον ἐστὶ, ψευδὴς ἐστὶ
 τὸ ὅτι ὅλον ἐστὶν οὐ μὴδὲν ἄπεισι τῶν μερῶν. τινὰ γὰρ ἄπε-
 343 σιν. ὥστε οὔτε τὸ μέρος ὅλον ἐστὶν οὔτε τινὰ μέρος. εἰ δὲ πάντα
 τὰ μέρη τὸ ὅλον ἐστὶν καὶ οὐδὲν ἐστὶ τὸ ὅλον εἰ μὴ τὸ ἄθροισμα
 τῶν μερῶν, οὔτε ἐστὶ ὅλον οὔτε τὰ μέρη γενήσεται μέρη. ὥς
 γὰρ οὐδὲν ἐστὶ διάστημα παρὰ τὰ διαστηκότεα οὐδὲ δόκωσις^{ο)}
 παρὰ τὰς ποῖς διακειμένας δοκούς οὐδὲ πυγμή^{π)} παρὰ τὴν πρὸς
 λοχηματισμένην χεῖρα, οὕτως οὐδὲν ἐστὶ ὅλον παρὰ τὸ ἄθροισμα
 344 τῶν μερῶν οὔτε τὰ μέρη γενήσεται μέρη. καὶ πάλιν, ὡς τρόπον
 δεξιῶν μὴ ὄντος οὐδὲ ἀριστερόν ἐστι καὶ τοῦ ἄνω μὴ νοσημένου
 οὐδὲ τὸ κάτω νοεῖται, τὸν αὐτὸν τρόπον εἰ μὴ ἐστὶ τὸ ὅλον,
 345 οὔτε τὰ μέρη νοεῖται μέρη, οὐδὲ μέρη τινὰ ὑπάρξει. ἔστω δὲ
 καὶ πάντα τὰ μέρη ὅλον εἶναι. ἀλλὰ ζητητέον τε τίος ἐστὶ
 ταῦτα συμπληρωτικά, ὅλου ἀλλήλων ἢ αὐτῶν; οὔτε δὲ τοῦ

quae referuntur ad aliquid, inter se simul esse et a se inter se separari
 non posse. non est ergo totum diversum a partibus nec est ab eis separa-
 tum. 341. restat ergo ut dicamus totum esse partes. sed si partes sunt to-
 tum, aut omnes partes sunt totum aut aliquae ex partibus aut aliqua earum,
 et aliqua quidem ex partibus non fuerit totum: neque enim caput hominis
 est totus homo neque collum aut manus aut aliud aliquid huiusmodi. 342. sed
 nec aliquae ex partibus erunt totum: nam primum quidem si aliquae ex par-
 tibus sunt totum, quae restant non erunt partes totius. quod quidem est ab-
 surdum. deinde evertetur etiam totius notio: nam si aliquae partes sunt
 totum, falsum est, quod totum est cuius nulla pars abest; quaedam enim
 absunt. quare neque pars est totum neque aliquae partes. 343. si autem
 omnes partes sunt totum et nihil est totum nisi congeries partium; nec erit
 totum neque partes erunt partes. quo modo enim nihil est distantia praeter
 ea quae distant neque contignatio praeter tigna sic disposita neque pugnus
 praeter manum redactam in quamdam figuram; ita nihil erit totum praeter
 partium congeriem neque partes erunt partes. 344. et rursus, quo modo si
 non sit dexterum, nec est sinistrum; et si non intelligatur sursum, nec in-
 telligitur deorsum: eodem modo si non sit totum, neque partes intelliguntur
 partes nec erunt partes aliquae. 345. esto autem quod omnes partes sint
 totum. sed quaerendum est, quidnam eae complebunt, totumne an partes
 invicem an se ipsas? sed neque sunt partes totius neque partium invicem

P 617

- μ) ἐκ τινων μερῶν ἐστὶν ὅλον] ms Ciz. ὅλον, vitiosum.
 ν) ἦτοι πάντα τὰ μέρη ἐστὶν ὅλον] in ms Savil. deest ὅλον et salva
 sententia potest abesse.
 ο) οὐδὲν ἐστὶ διάστημα — οὐδὲ δόκωσις] confer 3 Pyrrhon. sect. 99.
 π) πυγμή] pugnus sive σύγκλεισις δακτύλων εἰς πύκνωσιν, unde πυγμά-
 χοι. vide Iunium ad epistolam S. Polycarpi. glossarium ms πυγμή καὶ
 πύξ σύγκλεισις δακτύλων, γρόνθος. apud Hesychium: πυγμή, γρόνθος
 πυγμή. pro vocabulo postremo lege πύξ.

ὅλου ἐστὶ μέρη οἷτε ἀλλήλων οὔτε αὐτῶν, ὥς παραστήσομεν.
 οὐκ ἄρα τίνος ἐστὶ μέρη. ὅλου μὲν οὖν οὐκ ἂν εἴη μέρη. τὸ
 γὰρ ὅλον οὐδὲν ἐστὶ παρὰ ταῦτα, ἀλλ' αὐτὰ ταῦτα λέγεται εἶ-
 ναι ὅλον. οἷός τις μὴν ἀλλήλων γενήσεται μέρη. τὰ γὰρ τίνος μέρη 346
 ἐμπεριέχεται τοῖς ὧν ἐστὶ μέρη, οἷον ἄνθρωπον μὲν ἡ χεὶρ, χειρὶ
 δὲ ὁ δάκτυλος. τὰ δὲ μέρη τοῦ ἀνθρώπου κατ' ἰδίαν ὑφέστηκε
 καὶ οὐκ ἐμπεριέχεται ἀλλήλοις. οὔτε γὰρ ἡ ἀριστερὰ χεὶρ τὴν
 δεξιάν συμπληροῖ οὔτε ἡ δεξιὰ τὴν ἀριστεράν, οὐχ ὁ ἀντίχειρ
 τὸν λιχανόν, οὐχ αἱ χεῖρες τὴν κεφαλὴν, ἀλλ' ἴδιον τόπον ἑκα-
 στον τούτων ἀπέληφεν. οὐδὲ ἀλλήλων οὖν μέρη ἐστὶ τὰ μέρη. 347
 καὶ μὴν οὐδὲ αὐτῶν. ἀμήχανον γὰρ αὐτοῦ τι μέρος ὑπάρχειν. P 618
 εἰ οὖν μήτε ἑτερόν ἐστὶ τῶν μερῶν τὸ ὅλον μήτε αὐτὰ τὰ μέρη
 ἐστὶν ὅλον, οὐδὲν ἐστὶ τὸ ὅλον. καὶ πάλιν, τὸ μέρος, οἷον ἡ 348
 κεφαλὴ, λέγεται τὸν ὅλον ἄνθρωπον συμπληροῦν^{η)} καὶ ἀνθρώ-
 που μέρος εἶναι. θεωρεῖται δὲ γε ὁ ἄνθρωπος σὺν τῇ κεφαλῇ
 ἄνθρωπος. καὶ αὐτὴν ἄρα συμπληροῖ ἡ κεφαλὴ καὶ αὐτῆς γίνε-
 ται μέρος. διὰ δὲ τοῦτο καὶ μείζων ἐστὶν αὐτῆς καὶ ἐλάσσων.
 ἢ μὲν γὰρ συμπληρωμένη νοεῖται ὑφ' αὐτῆς, μείζων ἐστὶν
 αὐτῆς. ἢ δὲ συμπληροῦσα, ἐλάττω. ἢ δὲ αὐτὴ ἀπορία καὶ ἐπὶ 349
 φυτοῦ καὶ ἐπὶ πῆχους καὶ κοινῶς τῶν ἄλλων ὑπάντων, ὧν ἐπι-
 κατηγορεῖται τὸ ὅλον. ἐπεὶ γὰρ ὁ παλαιστῆς μέρος πῆχους^{θ)}
 νοεῖται — σὺν γὰρ τῷ παλαιστῇ^{ι)} καὶ ὁ πῆχυς νοεῖται πῆχυς —
 καὶ αὐτοῦ συμπληρωτικός ἐστὶν ὁ παλαιστῆς καὶ μέρος αὐτοῦ.
 ὅπερ ἄτοπον καὶ σχεδὸν παρὰ τὰς κοινὰς ἐννοίας.

Ἀπτεται δὲ^{κ)} ἡ ἀπορία καὶ τῶν τοῦ λόγου μερῶν. ἐπὶ γὰρ 350
 τοῦ τοιούτου στίχου

neque sui, ut ostendimus. non sunt ergo partes alicuius. atque totius qui-
 dem partes non fuerint: totum enim nihil est praeter eas, sed eae ipsae
 dicuntur esse totum. 346. sed nec erunt partes partium invicem: alicuius
 enim partes continentur in iis, quorum sunt partes, ut in homine quidem
 manus, in manu autem digitus. partes autem hominis per se consistunt et
 in aliis partibus minime continentur: neque enim manus sinistra complet
 dexteram neque dextera sinistram, non pollex indicem, non manus caput,
 sed unumquodque eorum proprium locum accipit. 347. nec ergo partes par-
 tium invicem sunt partes; sed neque sui. neque enim fieri potest ut sit ali-
 quid sui pars. si ergo neque totum est alterum ac diversum a partibus ne-
 que ipsae partes sunt totum; nihil est totum. 348. et rursus pars, ut ca-
 put, dicitur complere totum hominem et esse pars hominis; consideratur
 autem homo homo cum capite. et se ipsum ergo complet caput et sui pars
 existit. propterea se ipso quoque est maior et minus: nam quatenus quidem
 intelligitur a se ipso completum, est se ipso maior; quatenus autem com-
 pletur, minus. 349. eadem autem dubitatio est et in planta et in cubito et
 communiter in aliis omnibus, de quibus praedicatur totum. nam quoniam
 palmus est pars cubiti — cum palmo enim cubitus quoque intelligitur cu-
 bitus — et se ipsum complet palmus et est pars sui; quod quidem est ab-
 surdum et propemodum praeter communes notiones.

350. Tangit autem haec dubitatio partes quoque orationis. nam in
 hoc versu

η) τὸν ὅλον ἄνθρωπον συμπληροῦν] ut enim sit homo integer, necesse P 618
 est ut capite non destituatur; neque hominem aliter concipimus quam
 capite praeditum.

θ) scribebatur πῆχους]

ι) σὺν γὰρ τῷ παλαιστῇ] palmus sexta pars cubiti, supra sect. 321.

κ) ἀπτεται δὲ] ante haec verba in mss Savil. et Ciz. praemittitur titu-

μῆνιν αἶδε θεὰ Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος,
 ζητῆτον τὸ μῆνιν¹⁾ καὶ τὸ αἶδε καὶ τὸ θεὰ καὶ τὸ Πηληϊάδεω
 καὶ πρὸς τούτοις τὸ Ἀχιλῆος, τίνος ἐστὶ μέρος. ἦτοι γὰρ ὅλος ὁ
 στίχος ἄλλο τί ἐστὶ τῶν μερῶν τούτων ἢ τὸ ἄθροισμα αὐτῶν
 ὁ στίχος ἐστὶ. καὶ ἐπακτέον τὰς κειμένας ἀπορίας· τὸ μῆνιν εἰ
 μὲν τοῦ ὅλου στίχου μέρος ἐστὶ, καὶ ἑαυτοῦ γενήσεται μέρος,
 351 σὺν αὐτῷ γὰρ ἐνοεῖτο καὶ ὅλος ὁ στίχος· εἰ δὲ τοῦ λοιποῦ τοῦ
 'αἶδε θεὰ Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος', πῶς οὐ μείζων ἀνακύνει ἀπο-
 ρία; τὸ γὰρ τίνος μέρος ἐμπεριέχεται τῷ οὐ ἐστὶ μέρος· τὸ δὲ
 'μῆνιν' οὐκ ἐμπεριέχεται τῷ 'αἶδε θεὰ Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος'. οὐκ
 352 ἄρα μέρος ἐστὶ τὸ 'μῆνιν' τοῦ ὅλου στίχου. τοιούτων δὲ ἡπο-
 ρημένων κατὰ τὸν τόπον εἰώθασιν οἱ Δογματικοί, μικρὰν ἀνα-
 πνοὴν πορίζοντες αὐτοῖς, λέγειν, ὅτι τὸ μὲν ἐκτὸς ὑποκείμενον
 καὶ αἰσθητὸν οὔτε ὅλον ἐστὶν οὔτε μέρος· ἡμεῖς δὲ ἐσμεν οἱ
 353 ἐκείνου τὸ τε ὅλον καὶ τὸ μέρος ἐπικατηγοροῦντες²⁾. ἦν γὰρ τὸ
 ὅλον τῶν πρὸς τι· ὡς γὰρ πρὸς τὰ μέρη ἐνοεῖτο τὸ ὅλον. καὶ
 πάλιν τὰ μέρη τῶν πρὸς τι· ὡς γὰρ πρὸς τὸ ὅλον νοεῖται μέρος.
 τὰ δὲ πρὸς τι ἐν συμνημονεύσει ἐστὶν ἡμετέρα· ἢ δὲ ἡμετέρα
 συμνημονεύσεις ἐστὶν ἐν ἡμῖν. τὸ οὖν ὅλον καὶ τὸ μέρος ἐστὶν
 P 619 ἐν ἡμῖν. τὸ δὲ ἐκτὸς ὑποκείμενον αἰσθητὸν οὔτε ὅλον ἐστὶν οὔτε
 μέρος, ἀλλὰ πρᾶγμα, οὐ ἡμεῖς κατηγοροῦμεν τὴν ἡμῶν αὐτῶν
 354 συμνημονεύσιν. ῥητέον δὲ πρὸς αὐτούς, πρῶτον μὲν ὅτι ἄτοπόν
 ἐστὶ τὸ λέγειν τὸν τράχηλον ἢ τὴν κεφαλὴν μὴ τοῦ ἐκτὸς ἀν-
 θρώπου συμπληρωτικὰ εἶναι μέρη, ἀλλὰ τῆς ἡμετέρας συμνη-

iram Pelidae dic o dea carmine Achillis
 quaerendum est et 'iram' et 'dic' et 'o dea' et 'Pelidae' et 'carmine'
 et praeterea 'Achillis' cuius sint partes: aut enim totus versus est aliquid
 aliud ab his partibus aut earum congeries est versus. et inducere licet po-
 sitas superius dubitationes: 'iram' quidem si sit pars totius versus, erit
 quoque pars sui; cum eo enim totus intelligebatur versus. 351. si autem
 sit pars reliqui versus, nempe 'Pelidae dic carmine Achillis', quomodo
 non exoriatur maior dubitatio? pars enim alicuius continetur in eo, cuius
 est pars; illud autem 'iram' non continetur in 'Pelidae dic o dea carmine
 Achillis'. illud ergo 'iram' non est pars totius versus. 352. his autem motis
 in praesenti loco dubitationibus solent Dogmatici, parumper respirationis ut
 sibi concilient, dicere, quod externum quidem subiectum sensibile neque est
 totum neque pars; nos autem sumus qui de illo totum praedicamus et par-
 tes. 353. est enim totum ex iis quae referuntur ad aliquid: totum enim in-
 telligitur tamquam relatum ad partes. et rursus partes sunt ex iis quae re-
 feruntur ad aliquid: intelliguntur enim partes ut quae referantur ad totum.
 quae autem referuntur ad aliquid, simul sunt in nostra recordatione; nostra
 autem recordatio est in nobis. in nobis igitur est et totum et partes. ex-
 ternum autem subiectum sensibile neque totum est neque pars, sed res est,
 de qua praedicamus nostram simultaneam recordationem. 354. eis autem di-
 cendum est, primum quidem quod sit absurdum dicere, collum aut caput
 non esse partes complentes externum hominem, sed nostram. qua simul

lus: περὶ τῶν τοῦ λόγου μερῶν. quae autem hoc loco Sextus ad primum
 versum Iliadis cavillatur, eadem iisdem fere verbis inculcaverat lib. ad-
 versus Grammaticos sect. 133.

1) ζητῆτον τὸ μῆνιν] in editis erat καὶ τὸ μῆνιν, quod in mss Savil.
 et Ciz. rectius abest.

2) ἐπικατηγοροῦντες] mss Savil. et Genev. ἐπικατηγοροῦμεν.

μονεύσεως. εἰ δὲ ἡ κεφαλὴ καὶ ὁ τράχηλος συμπληρωτικὰ ἐσσι
 τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὁ τράχηλος ἐστὶν ἐν ἡμῖν³⁾, δεῖσει τὸν ἀν-
 θρώπον εἶναι ἐν ἡμῖν. ὅπερ ἄτοπον. οὐ τοίνυν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ
 συμνημονεύσει τὸ τε ὅλον καὶ τὰ μέρη κεῖται. ναί, φήσει τις· 355
 ἀλλ' ὁ μὲν ὅλος ἀνθρώπος ἐστὶν ἐν ἡμῖν κατὰ συμνημονεύσιν,
 συμπληροῦται τε οὐκ ὑπὸ τοῦ ἐκτὸς τράχηλον καὶ τῆς ἐκτὸς κε-
 φαλῆς, ἀλλὰ πάλιν ἐκ τῶν κατὰ ταῦτα τὰ μέρη ἐννοεῖται· καὶ
 γὰρ αὐτὸς ὅλος ἀνθρώπος ἐννόημα ἐστὶν ἡμῶν. ὁ δὲ τοῦτο λέ- 356
 γων οὐκ ἐκφεύγει τὴν ἀπορίαν· πάλιν γὰρ οὗτος ὁ ἐν ἡμῖν ἀν-
 θρώπος εἴτε ἐννόημα ἐστὶν εἴτε καὶ ἡμετέρα συμνημονεύσεις,
 ἦτοι ἕτερος νοεῖται παρὰ τὰ μέρη ἢ τὰ μέρη νοεῖται ὁ ἀνθρώ-
 πος. οὐδέτερον δὲ τούτων δύναται ὑπάρχειν, ὡς παρυστήσαμεν.
 καὶ αὐτὴ οὖν ἡ νόησις ὑπὸ τὴν αὐτὴν πέπτωκεν ἀπορίαν. εἰ δὲ 357
 τοῦτο, ῥητέον μηδὲν εἶναι ὅλον. ὃ ἀκολουθεῖ τὸ μηδὲ μέρος
 ὑπάρχειν. τῶν γὰρ πρὸς τι ἐκότερόν ἐστι, καὶ τοῦ ἑτέρου τῶν
 πρὸς τι ἀναιρεθέντος συναναιρεῖται καὶ τὸ λοιπόν. ὥδε μὲν περὶ 358
 τούτων ἡπορήσω. συνεζητηκότες δὲ ἀντάρκως ἤδη τοῖς Δογμα-
 τικοῖς περὶ τῶν δραστηρίων τοῦ παντός ἀρχῶν τὸ μετὰ τοῦτο
 κοινότερον περὶ τε τούτων καὶ τῶν ὑλικῶν διαφορῶμεν.

Περὶ σώματος⁴⁾.

Περὶ τῶν ἀνωτάτω καὶ ἀρχικωτάτων στοιχείων δύο μὲν αἱ 359
 πρῶται γεγόνασι στάσεις, πλείους δὲ κατ' εἶδος. οἱ μὲν γὰρ σώ-
 ματα ἔλεξαν εἶναι τὰ τῶν ὄντων στοιχεῖα, οἱ δὲ ἀσάματα. καὶ 360

eorum meminimus, recordationem. si autem caput et collum complent ho-
 minem et collum est in nobis; oportebit et hominem esse in nobis. quod
 est absurdum. totum ergo et partes non sita sunt in simultanea nostra re-
 cordatione. 355. esto, dicet quispiam: sed totus quidem homo est in nobis,
 quatenus simul eius recordamur, completur autem non ab externo collo et
 externo capite, sed rursus ex notionibus quas habemus de his partibus:
 etenim ipse homo totus est nostra notio mentisve conceptio. 356. qui autem
 hoc dicit, non effugit dubitationem: rursus enim iste qui in nobis est homo,
 sive notio est mentisve conceptio sive etiam nostra recordatio simul cum
 partibus facta, aut diversus censetur a partibus aut homo intelligitur partes.
 neutrum autem horum esse potest, ut ostendimus. et ipsa ergo notio men-
 tisve conceptio sub eandem cadit dubitationem. 357. si autem ita est, di-
 cendum est nullum esse totum. cui est consequens, ne partem esse qui-
 dem. utrumque enim est ex iis quae referuntur ad aliquid; et altero sublato
 ex iis quae referuntur ad aliquid, simul etiam tollitur reliquum. 358. atque
 de iis quidem sic sit dubitatum. cum autem cum Dogmaticis satis iam quae-
 sierimus de agentibus seu efficientibus universitatis principiis, postea com-
 munius dubitemus de his et de materialibus.

V. De corpore.

359. De summis et quae vim principiorum maxime habent elementis duae
 quidem fuerunt praecipuae sectae, speciales autem plures. nam alii dixerunt
 corpora rerum esse elementa, alii incorporea. 360. et ex iis quidem qui

3) καὶ ὁ τράχηλος ἐστὶν ἐν ἡμῖν] hoc est in nostra συμνημονεύσει P 619
 tantum. ita recte editi, licet mss Savil. et Ciz. habent καὶ ὁ ἀνθρώπος.

4) περὶ σώματος] in mss Savil. et Ciz. titulus concipitur his verbis:
 εἰ ἐστὶ τι σῶμα τῶν σκεψαμένων, num detur corpus ex Scepticorum
 sententia.

τῶν σώματα παμένων. Φερεκύδης μὲν ὁ Σύριος γῆν ἔλεξε πάντων εἶναι ἀρχὴν καὶ στοιχεῖον, Θαλῆς ὁ Μιλήσιος ὕδωρ, Ἀναξίμανδρος δὲ ὁ ἀκουστής τούτου τὸ ἀπειρον, Ἀναξίμενης δὲ καὶ Ἰδαῖος ὁ Ἱμεραῖος^{α)} καὶ Διογένης ὁ Ἀπολλωνιάτης καὶ Ἀρχέλαος^{β)} ὁ Ἀθηναῖος, Σωκράτους δὲ καὶ μαθητῆς, καὶ κατ' ἐπίνοιον ὁ Ἡράκλειτος ἀέρα^{γ)}, Ἰππασος δὲ^{δ)} ὁ Μεταποντῖνος καὶ κατ' ἐπίνοιον ὁ Ἡράκλειτος πῦρ, Ξενοφάνης δὲ ὕδωρ καὶ γῆν^{ε)}.

dixerunt corpora, Pherecydes Syrius terram docuit esse omnium principium et elementum, Thales autem Milesius aquam, Anaximander eius auditor infinitum, Anaximenes et Idaeus Himeraeus et Diogenes Apolloniates et Archelaus Atheniensis praeceptor Socratis et ex quorundam sententia Heraclitus aërem, Hippasus autem Metapontinus et ut volunt nonnulli, Heraclitus ignem, 361. Xenophanes aquam et terram,

a) Θαλῆς] ms Ciz. Θαλῆς [quod restituimus], ut scribunt Attici, qui genitivum etiam flectunt non Θαλήτος ex communi dialecto sed Θαλοῦ, accusativum non Θαλήτα sed Θαλῆ, ut habet noster 2 contra Physicos sect. 313. vide scholiasten Comici ad Aves vers. 1010 et ad Nubes vers. 180. de Pherecydis Thaletis Anaximandri et Anaximenis sententia dictum ad 3 Pyrrhon. sect. 30. vide etiam Chalcidius p. 378 et Minucium Felicem c. 19.

b) Ἰδαῖος ὁ Ἱμεραῖος] huius Idaei Himeraei philosophi non recordor ab aliis mentionem factam, neque illius meminit ubi claros Himeraeos recenset Thomas Fazellus de rebus Siculis decad. 1 lib. 9 cap. 2. in ms Ciz. pro Ἰδαῖος legitur Ἰουδαῖος, quod corruptum esse arbitror. fuit et alius Ἰδαῖος Rhodius poeta epicus, qui singulis Homeri versibus alium versum subiiciendo poema eius nescio an auxerit an diluerit.

c) Διογένης καὶ Ἀρχέλαος] de Diogenes Apolloniates dixi ad laudatum libri 3 Pyrrhon. locum. de Archelao consentit Plutarchus lib. 1 de placitis cap. 3 et Stobaeus Eclog. Phys. p. 26, qui tradunt principium rerum ex ipsius sententia esse ἀέρα ἀπειρον καὶ τὴν περὶ αὐτὸν πυκνότητα καὶ μὲνυσιν. neque adversatur Laërtius 2 61, qui ait eum docuisse δύο αἰτέας εἶναι γενέσεως, θερμὴν καὶ ψυχρόν, subintellige ἀέρα. sic et Hermias in irrisione Gentilium §. 11 atque auctor Philosophumena quae sub Origenis ambulant nomine cap. 9, qui tamen addit perinde ut Simplicius in 1 Physicor. quod τὰς ἀρχὰς οὐκ αὐτὰς Ἀναξαγόρα, eadem quae Anaxagorae principia, statuerit. quod si verum est, Archelaus sibi concepit animo principium rerum omnium aërem infinitum sed constantem ac refertum particulis infinitis omnis generis omniumque rerum semina et minutas particulas in se complectentem, itaque cum Anaxagora admisit homoeomerias sive (quae Simplicii verba sunt) ἀπείρους τῷ πλήθει καὶ ἀνομοιογενεῖς τὰς ἀρχάς. Augustinus 8 2 de civitate dei: Anaxagorae successit auditor eius Archelaus, etiam ipse de particulis inter se dissimilibus, quibus singula quaeque fierent, ita omnia constare putavit, ut inesse etiam mentem diceret, quae corpora dissimilia, id est illas particulas coniungendo et dissipando ageret omnia. idem vero est homoeomerias ducas an particulas dissimiles atque ἀρχὰς ἀπείρους ἀνομοιογενεῖς, quia ex Anaxagorae mente homoeomeriae dicuntur quidem particulae similes respectu corporum quae ex illis consistunt, ut ossa ex minutis osseis particulis, carnes ex carneis; at eadem dissimiles sunt inter se, quae parte ab Anaxagora dissidebant Democritus, Epicurus alique philosophi, quibus placebant principia ὁμογενῆ et eiusdem naturae, ex quorum diversa κράσει ac μίξει omnia constare opinabantur. ac laudandi Archelaus et Anaxagoras, quod a principio rerum semina esse constituta rebus singulis docuerunt, quod magis congruit naturae phaenomenis et perfectae quae in rebus eiusdem generis reperitur similitudini, quam quicquid est ab aliis sive antiquis sive recentibus philosophis memoriae proditum. probatur etiam divino scriptori Moyse Genes. 2 11. 24.

c) Ἡράκλειτος ἀέρα] cum frequentissima exstant veterum testimonia,

πάντες γὰρ γαίης τε καὶ ὕδατος ἐκ γενόμεθα. Ἱππων δὲ ὁ Ῥηγῖνος πῦρ καὶ ὕδωρ^{α)}, Οἰνοπίδης δὲ ὁ Χίος πῦρ καὶ ἀέρα, Ὀνομάκριτος δὲ ἐν τοῖς Ὀρφικοῖς πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γῆν. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἐμπεδοκλέα καὶ οἱ ἀπὸ τῆς στοᾶς^{β)} γῆν 362 καὶ ὕδωρ καὶ ἀέρα καὶ πῦρ.

τέσσαρα γὰρ πάντων οἰζώματα πρῶτον ἄκουε, Ζεὺς^{γ)} ἀρχὴς^{δ)} Ἡσὴ τε φερέσβιος ἡδ' Αἰδωνεύς. Νῆστις θ' ἡ δακρυοῖς τέγγει κροῦνῳμα^{ε)} βρότειον.

namque ex terra et aqua producti nos sumus omnes; Hippon Rheginus ignem et aquam, Oenopides Chius ignem et aërem, Onomacritus in Orphicis ignem et aquam et terram, 362. Empedocles et Stoici terram et aquam et aërem et ignem,

rerum radices cunctarum quattuor audi.

Iuppiter aethereus, Iuno vitalis et Orcus

humanosque rigans Nestis lacrimando meatus.

quibus Heraclitus ignem omnium rerum statuisset principium affirmatur, non desunt tamen etiam qui innuunt eum pro omnium rerum primordio habuisse ignis ἀναθυμιάσιν minutissimis constantem ψυγματίους, quae aetheris vel aëris nomine aliis venit, et ex cuius compactione ac veluti stipatione maiore vel minore corpora omnis generis constant, atque in quam vicissim resoluta omnia ἐκθυμιάσεται, ut verbo utar Marci Antonini lib. 6 sect. 4. Aristoteles lib. 1 de anima c. 2 καὶ Ἡράκλειτος δὲ τὴν ἀρχὴν εἶναι φησὶ [τὴν] ψυχὴν, εἰπερ τὴν ἀναθυμιάσιν, ἐξ ἧς τὰλλα συνίστησι. καὶ γὰρ ἀσωματώτατον δὴ καὶ ὅσον αἰὲρ. apud Plutarchum lib. 1 de placitis c. 3 leges ex Heracliti mente τὸ πῦρ ἀναθυμιάμενον ἀέρα γενέσθαι, quod Phurnutus c. 17 ait σβεσθῆναι εἰς ἀέρα. itaque et ex Aenesidemo noster τὸ δὴ καὶ πρῶτον σῶμα testatur Heraclito fuisse τὸν ἀέρα lib. 2 adversus Physicos sect. 232. Io. Philoponus lib. 1 in Hexaëmeron c. 6 πῦρ στοιχειώδες ait esse ζωόγονον aliquid ac σωτήριον, συνεχὲς τῷ ἀέρι καὶ διαχρῖσιν αἰσθητὴν οὐκ ἔχον, διήκον μέχρι τῆς ἐντὸς ἐπιφανείας τοῦ οὐρανοῦ. unde apparet non adeo diversas sententias Heraclito tribuere qui ignem vel qui aërem dicunt ab ipso habitum esse κοσμογενήτορα. talem enim aërem sive aetherem statuit primordium universi, quem duceret esse ignis ἀναθυμιάσιν, quo de copiosius accuratiusque disseruit in peculiari de principio rerum naturalium ex mente Heracliti diatriba Lipsiae a. 1697 edita Godfr. Olearius.

d) Ἱππασος δὲ] dixi ad lib. 3 Pyrrhon. sect. 30. nunc tantum addo quod apud Tertullianum libro de anima c. 5 pro Hipparchus et Heraclitus legendum Hippasus et Heraclitus.

e) ὕδωρ καὶ γῆν] Homero hanc sententiam tribuit noster 2 contra Phys. sect. 314. de Xenophane quemadmodum et de Hipponē ac caeteris quos hic Sextus nominat, vide si placet ad iam laudatum libri tertii Pyrrhon. locum. [est fragm. 9 p. 46 Karst.]

f) πῦρ καὶ ὕδωρ] sic etiam magorum sapientes, teste Vitruvio, quorum sententiae non valde sunt adversati qui ignem et terram (activum alterum ac luminosum, alterum passivum caliginosumque) habuerunt pro rerum naturalium principiis, ut a Parmenide factum scribit Clemens Alex. in Protrept. p. 42.

g) οἱ ἀπὸ τῆς στοᾶς] de Oenopide Onomacrito Empedocle et Stoicis nihil attinet hoc loco repetere quae dixi ad 3 Pyrrhon. sect. 30.

h) Ζεὺς] in versibus hisce Empedoclis, quos plurimi scriptores laudant, non una est omnia sententia, quatenam per singulas hasce aenigmaticas voces elementa ab Empedocle intelligantur. nam Ζεὺς quidem omnia consensu ignis est, quemadmodum Νῆστις ab omnibus habetur pro aqua; at enim Ἡσὴ Stoicis apud Ciceronem 2 de nat. deor. c. 26, Plutarcho lib. 1 c. 3 de placitis et Macrobio lib. 1 Saturnal. c. 15 ac lib. 1 in somnium Scip. cap. 17 est aër; sed Athenagorae apologia pro

363 Δημόκριτος δὲ καὶ Ἐπίκουρος ἀτόμους, εἰ μὴ τι ἀρχαιοτέραν
P 621 ταύτην θετέον τὴν δόξαν, καὶ ὡς ἔλεγεν ὁ Στωϊκὸς Ποσειδώνιος¹⁾, ἀπὸ Μώχου τινὸς ἀνδρὸς Φοινικὸς καταγομένην. Ἀναξαγόρας²⁾ δὲ ὁ Κλαζομένιος ὁμοιομερίας, Διόδωρος δὲ ὁ ἐπικλη-

363. Democritus et Epicurus atomos, nisi haec opinio statuenda sit antiquior, et ut Stoicus dicebat Posidonius, deducta a Mocho quodam Phoenice; Anaxagoras autem Clazomenius similes partes, Diodorus cognomine

Christianis p. 22, Heraclito qui allegorias Homericas scripsit pag. 443, Achilli Tatius c. 4 in Arat. Laërtio 8 76 ac Stobaeo p. 25. Eclog. Phys. terra. vicissim Ἀιδωνεύς sive Pluto Stoicis, Phurnuto c. 28 et Plutarcho terra, sed Stobaeo Athenagorae Heraclito Laërtio et Achilli Tatius est aer, quorum posteriorum opinionem probat etiam Scipio Aquilianus libro de placitis philosophorum, qui ante Aristotelis tempora florere, p. 105., priorem Petrus Lescaloperius ad Ciceronem de nat. deor. p. 47.

1) Ζεὺς ἀρχῆς] ita Laërtius Heraclitus Athenagoras et alii, sed Plutarchus Ζεὺς αἰθέρος, quod interpretamentum esse non dubito.

2) Νῆσις θ' ἢ δακρύοις τέγγει κρούνῳμα] apud Laërtium est: Νῆσις θ' ἢ δακρύοις ἐπιπικροῖ ὄμμα βρότειον. cum Sexti lectione conspirant Athenagoras Plutarchus Heraclitus Stobaeus. Nestis dicitur a νάειν fluere, ut Vossio notatum lib. 2 de idololatria c. 77, quod magis mihi probatur quam Baptistae Pii notatio qui deducit a particula privante νή et verbo εἰμί, quod lubrica sit aqua et numquam consistat, annotat. posterior. c. 92 t. 1 lampadis artium Gruterianae p. 496.

P 621 1) καὶ ὡς ἔλεγεν ὁ Στωϊκὸς Ποσειδώνιος] Strabo lib. 16 p. 757 εἰ δὲ δὲ Ποσειδώνιος πιστεύσαι, καὶ τὸ περὶ τῶν ἀτόμων δόγμα παλαιὸν ἔστιν, ἀνδρὸς Σιδωνίου Μώχου, πρὸ τῶν Τρωϊκῶν χρόνων γεγονότος. scripserat haec Posidonius in physico opere, cuius librum decimum quintum laudat Laërtius 8 140. Mochum memorat etiam Iosephus lib. 1 Antiqu. c. 3, cuius verba repetunt Syncellus p. 43 et Cedrenus p. 11 Μώχος τε καὶ Ἐστιάτος καὶ πρὸς αὐτοῖς ὁ Αἰγύπτιος Ἰερώνυμος οἱ τὰ Φοινικῶν συνταξάμενοι συμφωνοῦσι τοῖς ὑπ' ἐμοῦ λεγομένοις. Tatianus orat. ad Graecos p. 171, cuius verba leguntur etiam apud Eusebium 10 Praeparat. c. 11 p. 493 γεγονάσιν παρ' αὐτοῖς (τοῖς Φοινίξιν) τρεῖς ἄνδρες, Θεόδοτος Ὑψικράτης Μώχος. τούτων τὰς βίβλους εἰς Ἑλληνίδα κατέταξεν Ἡρόκλητος Λαίτιος (cuius Φοινικῶν laudantur a Clemente Alex. 1 Strom. p. 321) ὁ καὶ τοὺς βίους τῶν φιλοσόφων ἐπ' ἀκριβὲς πραγματευσάμενος. Athenaeus lib. 3 p. 126 χειροδλάφος παρ' οὐδενὶ τῶν παλαιῶν, μὰ τὴν Δήμητρα, γέγραπται, πλὴν εἰ μὴ ἄρα παρὰ τοῖς τὰ Φοινικῶν γεγραφοῖσι, Σουινιάδωνι καὶ Μώχῳ τοῖς σοῖς (alloquitur Ulpianum Phoenicem) πολιταῖς. Iamblichus in vita Pythagorae c. 3 καὶ τοῦτον - ἐξέπλευσεν εἰς τὴν Σιδῶνα - ἐνταῦθα δὲ συμβαλὼν τοῖς τε Μώχῳ τοῦ φυσιολόγου προφήταις ἀπογόνοις καὶ τοῖς ἄλλοις καὶ Φοινικῶν ἱεροφάνταις. in horum omnium scriptorum emendationibus codicibus constanter Μώχου non Μόσχου vel Μώσχου nomen huius philosophi Sidonii antiquissimi legitur, quemadmodum Ὁχος est apud Laërtium in limine statim prooemii: Φοινικῶν τε γενέσθαι Ὁχόν, et apud Suidam: Ὁχος φιλοσοφῆσας παρὰ Φοινίξιν. nec dubito Μώσχου vel Μόσχου, ut editi antea Sexti codices praeferebant, nomen ingestum ab iis qui cum divino scriptore Moyse eundem facere voluerunt, a quo certe diversissimum fuisse non dubitavit qui ad eius provocat scripta ac videtur evoluisse Flavius Iosephus. recentiorum virorum doctorum disputationes de hoc Mocho si quis velit consulere, adeat Bochartum in Chanaan lib. 2 cap. 17, Vossium de Historicis Graecis lib. 3 p. 390, Reinesium addendis ad librum lingua Punicam, Seldenum lib. 1 de iure nat. et gentium ex disciplina Hebraeorum, cap. 2, Huetium in demonstratione evangelica p. 88 et qui speciatim ad Sexti nostri institutum de atomorum dogmatis antiquitate facit, Radulphum Cudworthum in systemate posthūm universi Anglice edito p. 12.

m) Ἀναξαγόρας] de dogmate Anaxagorae Diodori Asclepiadae, quem-

θεὸς Κρόνος ἐλάχιστα καὶ ἀμερῆ σώματα, Ἀσκληπιάδης δὲ ὁ Βιθυνὸς ἀνάρμους ὄγκους. τῶν δὲ ἀσώματα δογματιζόντων οἱ 364 μὲν περὶ Πυθαγόραν τοὺς ἀριθμοὺς ἐλέξαν πάντων ἀρχὴν, οἱ δὲ μαθηματικοὶ τὰ πέρατα τῶν σωμάτων, οἱ δὲ περὶ τὸν Πλάτωνα τὰς ἰδέας¹⁾. τοιαύτης δὲ οὐσης τῆς κατὰ γένος καὶ κατ' 365 εἶδος τῶν φυσικῶν διαστάσεως ἐνέσται πρὸς πάντας κοινῶς ἀντερεῖν, ἐν μέρει περὶ τε τῶν σωμάτων²⁾ καὶ τῶν ἀσωμάτων³⁾ διαπορήσαντας. ὧδε γὰρ ἕκαστος τῶν κατηριθμημένων σωματικῶς μὲν ἀπολείπων τὰς πάντων ἀρχὰς ταῖς κατὰ τοῦ σώματος κομιζομέναις ἀπορίαις ὑποπείσεται, ἀσωμάτων δὲ δογματίζων ταῖς κατὰ τῶν ἀσωμάτων. ἡγείσθω δὲ ὁ περὶ τοῦ σώματος λό- 366 γος, τὴν ἀρχὴν τῆς σκέψεως λαμβάνων ἀπὸ τῆς ἐννοίας. εὐθέως τοίνυν κατὰ μὲν τοὺς σῶμα νοοῦντας τὸ οἶόν τε παθεῖν ἢ διαθεῖναι⁴⁾, ὧν ἀρχηγὸς ἱστορεῖται ὁ Πυθαγόρας, ἥδη σχεδὸν ἀνγρῶκαμεν τὸ σῶμα, καὶ οὐ δεόμεθα πρὸς τοῦτο καινοτέρων λόγων. εἰ γὰρ σῶμά ἐστὶ τι οἶόν τε παθεῖν ἢ ποιῆσαι, ἐπεὶ οὐδὲν ποιοῦν ἢ πάσχον δέδεικται ἡμῖν⁵⁾, οὐδὲν ἂν εἴη τὸ ἐπινοούμενον σῶμα⁶⁾. κατὰ δὲ τὰς τῶν μαθηματικῶν ἐννοίας νῦν 367

P 622

Cronus, id est Saturnus, corpora minima et individua, Asclepiades Bithynius inconcinnas moleculas. 361. ex iis autem qui incorporea censent esse principia, Pythagoras quidem dixit numeros esse omnium principia, mathematici fines sive extrema corporum, Plato ideas. 365. cum sit autem eiusmodi Physicorum generalis specialisque dissensio, licebit adversus omnes communiter dicere, sigillatim dubia movendo de corporeis et de incorporeis. sic enim unusquisque ex iis quos enumeravimus, qui relinquit corporea omnium principia, cadet in dubitationes quae afferuntur contra corpus; qui autem incorporea statuit principia, incidet in dubitationes quae sunt adversus incorporea. 366. praecedat autem de corpore disputatio, principium sumens dubitationis a notione. iam enim secundum sententiam quidem eorum qui corpus intelligunt quod potest pati vel agere, quorum princeps fertur Pythagoras, corpus propemodum sustulimus, neque ad hoc opus habemus novis rationibus: si enim corpus est aliquid quod potest pati vel agere, quoniam nihil esse quod agat et patiat a nobis ostensum est, nullum fuerit corpus eiusmodi, quod mente concipitur. 367. ex mathematicorum autem

admodum Pythagorae quoque et mathematicorum, qui hoc loco et sect. 367 376 geometrae intelliguntur, dixi ad 3 Pyrrhon. sect. 30. tangit illa etiam noster 2 contra Physicos sect. 252. 254 et Chalcidius in Timaeum Platonis p. 291. etiam ex Stoicorum sententia ἀρχαὶ ἀσώματοι. vide Menagium ad Laërtii 7 134.

n) τὰς ἰδέας] vide Platonem in Parmenide, Alcinoium introductione in doctrinam Platonis c. 9 et Syrianum ad 12 et 13 Metaphysicor. Aristotelis, ubi ea repellere conatur quae Aristoteles adversus Platonis ideas disseruerat non modo in Metaphysicorum opere sed et libris duobus de ideis, qui pridem interciderunt. conferendus etiam Sextus lib. 2 contra Phys. sect. 258.

o) περὶ τε τῶν σωμάτων] haec de corpore disputatio incipit sect. 366 et continuatur ad extremum usque praesentis libri.

p) καὶ τῶν ἀσωμάτων] disputationem de incorporeis habes infra libro proximo.

q) οἶόν τε παθεῖν ἢ διαθεῖναι] confer 3 Pyrrhon. sect. 38, ubi corpus definitur ὁ οἶόν τε ποιῆν ἢ πάσχειν. est autem διαθεῖναι idem quod ποιῆν.

r) δέδεικται ἡμῖν] supra sect. 266 sq.

s) τὸ ἐπινοούμενον σῶμα] ms Ciz. τὸ ἐπινοούμεν σῶμα.

συντακτέον τὸ προκείμενον· φασὶ γὰρ σῶμα εἶναι τὸ τρεῖς ἔχον διαστάσεις¹⁾, μήκος βάθος πλάτος. ὧν μήκος μὲν ὑπάρχειν τὸ ἄνωθεν κάτω, πλάτος δὲ τὸ ἀπὸ ἀριστερῶν ἐπὶ τὰ δεξιὰ²⁾, τρίτην δὲ διάστασιν ὑπάρχειν, τούτῳ τὸ βάθος, τὸ ἐκ τῶν ἑμ- προσθεν εἰς τοῦπίσω. ἔθεν καὶ διαστάσεις εἶναι ἕξ, δύο καθ' ἑκάστην διάστασιν, ἄνω κάτω, δεξιὰ ἀριστερά, πρόσω ὀπίσω. 368 ταύτῃ μὲν τῇ ἐπινοίᾳ πολὺ τι πληθος ἀποριῶν ἐξακολουθεῖν φαίνεται· ἥτοι γὰρ χωριστόν ἐστι τούτων τῶν τριῶν διαστάσεων τὸ σῶμα κατὰ τὴν ἐπινοίαν, ὥστε ἄλλο μὲν εἶναι σῶμα, ἄλλο δὲ τὸ μήκος καὶ βάθος καὶ πλάτος τοῦ σώματος, ἢ ἄθροισμα 369 τούτων τῶν διαστάσεων ἐστι τὸ σῶμα. ἀλλὰ χωριζόμενον μὲν τούτων τῶν διαστάσεων τὸ σῶμα οὐκ ἔνεστιν ἐπινοεῖν· ὅπου γὰρ μήτε μήκος ἐστι μήτε πλάτος μήτε βάθος, ἐκεῖ οὐδὲ σῶμα νοεῖν οἶόν τε ἐστίν. εἰ δὲ ὁ ἄθροισμός τούτων σῶμα καθέστηκεν, ἐπεὶ ἕκαστον αὐτῶν ἀσώματόν ἐστι³⁾, τὸ δὲ ἕξ ἀσωμάτων συγκείμε- νον πάντως ἐστὶν ἀσώματον, δεήσει καὶ τὴν κοινήν αὐτῶν σύνοδον 370 μὴ σῶμα ἀλλ' ἀσώματον ὑπάρχειν. ὥς γὰρ ἡ συνέλευσις τῶν γραμμῶν ἀσωμάτων οὐσῶν καὶ ὁ ἄθροισμός τῶν στιγμῶν οὐδέ- ποτε πέφυκε στερεὸν ποιεῖν σῶμα καὶ ἀντίτυπον· οὕτω καὶ ἡ τοῦ μήκους καὶ τοῦ βάθους καὶ τοῦ πλάτους σύνοδος, ἀσωμά- των οὕσα σύνοδος, οὐκ ἀποτελεῖ σῶμα. εἰ δὲ μήτε τούτων χωρὶς 371 ἐστὶ τι σῶμα μήτε ταῦτά ἐστι σῶμα, οὐδὲν ἐστι σῶμα. καὶ ἄλλως. ἐπεὶ περ ἡ σύνοδος τοῦ μήκους καὶ πλάτους καὶ βάθους

notionibus componendum deinceps est hoc de quo sermo nobis est corpus: dicunt enim corpus esse quod tres habet distantias seu dimensiones, nempe longitudinem latitudinem et profunditatem. ex quibus longitudinem quidem esse quae est superne deorsum, latitudinem quae a sinistra vergit ad dexteram, tertiam autem dimensionem, nempe profunditatem, quae a parte anteriori vergit ad posteriorem. unde etiam sex esse aiunt distantias seu dimensiones, nempe supra infra, dextera sinistra, ante retro. 368. sed et hanc notionem cernitur sequi magna quaedam multitudo dubitationum: aut enim ex hac notionis corpus est separabile ab his tribus dimensionibus, adeo ut aliud quidem sit corpus, aliud vero longitudo et profunditas et latitudo corporis; aut harum dimensionum coacervatio est corpus. 369. sed si separetur quidem corpus ab his dimensionibus, non id licet mente concipere: ubi enim neque est longitudo neque latitudo neque profunditas, non potest corpus illic mente concipi. sin autem earum coacervatio est corpus, quoniam unaquaeque earum est incorporea, quod autem constat ex incorporeis, est omnino incorporeum; oportebit et communem eorum congressum non esse corpus sed incorporeum. 370. quo modo enim congressus linearum, quae sunt incorporeae, et punctorum congeries suapte natura numquam efficit corpus solidum et resistens; ita etiam congressus longitudinis latitudinis et profunditatis, quae sunt incorporeae, non efficit corpus. si ergo neque absque iis est aliquid corpus neque ea sunt corpus; nullum est corpus. 371. et aliter. quoniam congressus longitudinis latitudinis et profunditatis

P 622 1) τὸ τρεῖς ἔχον διαστάσεις] geometrarum hoc scitum de corpore adoptatum a Stoicis (vide Laërtium 7 135) oppugnat noster etiam lib. 1 contra Grammat. sect. 21 sq. et contra Geometras sect. 83 sq. nec minus 3 Pyrrhon. sect. 39 sq.

2) τὸ ἀπὸ ἀριστερῶν ἐπὶ τὰ δεξιὰ] ms Savil. et Ciz. τὸ ἀριστερόν ἐπὶ τὰ δεξιὰ.

3) ἕκαστον αὐτῶν ἀσώματόν ἐστι] supra sect. 364.

ποιεῖ σῶμα, ἥτοι πρὶν τῆς συνόδου τούτων ἕκαστον ἰδίᾳ περι- εἶχε τὴν σωματότητα⁴⁾ καὶ τοὺς ὥσπερ λόγους τοῦ σώματος⁵⁾, ἢ μετὰ τὴν συνέλευσιν αὐτῶν ἐπισυνέβη τὸ σῶμα. καὶ εἰ μὲν ἕκαστον⁶⁾ πρὶν τῆς συνόδου περιεῖχε τὴν σωματότητα, ἔσται ἕκαστον σῶμα. εἰτ' ἐπεὶ τὸ σῶμα οὐ μήκος μόνον ἐστὶν οὐδὲ 372 πλάτος οὐδὲ βάθος, ἀλλὰ καὶ μήκος καὶ βάθος καὶ πλάτος· ἕκαστον τούτων ἔχον τὴν σωματότητα τρία γενήσεται. καὶ οὕτω τὸ μήκος οὐ μόνον μήκος ἔσται ἀλλὰ καὶ πλάτος καὶ βάθος, καὶ τὸ πλάτος οὐχ ἀπλῶς πλάτος ἀλλὰ καὶ μήκος καὶ βάθος, ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ λειπομένη διάστασις⁷⁾. εἰ δὲ συνελθόντων⁸⁾ 373 τούτων τότε ἐπισυνέβη τὸ σῶμα, ἥτοι συνελθόντων αὐτῶν μένει P 623 ἢ ἀρχῇθεν φύσις ἢ μεταβάλλει εἰς τὴν σωματότητα· καὶ εἰ μὲν μένει ἢ ἀρχῇθεν φύσις, ἐπεὶ ἀσώματά ἐστι καὶ ἀσώματα μένει, οὐ ποιήσει διάφορον σῶμα. εἰ δὲ μεταβάλλει εἰς τὸ σῶμα, ἐπεὶ 374 τὸ ἐπιδεχόμενον μεταβολὴν ἐστὶ σῶμα, ἕκαστον τούτων καὶ πρὶν τῆς συνελεύσεως σῶμα ὃν πρὶν σώματος ἀποτελέσει τὸ σῶμα⁹⁾. ὥσπερ τε τὸ μεταβάλλον σῶμα ἄλλην μὲν ἀντ' ἄλλης παρα- δέχεται ποιότητα, μένει δὲ σῶμα, οἷον τὸ λευκὸν ἵνα γένηται μέλαν, καὶ τὸ γλυκὺ ἵνα γένηται πικρὸν, ἣν μὲν ἀποβάλλει ποιό- τητα, ἣν δὲ ἀναδέχεται, μὴ ἐκβαῖνον τοῦ σώματος εἶναι· οὕτω καὶ ταῦτα εἴπερ μεταβάλλει εἰς σῶμα, ἄλλην ἀντ' ἄλλης ἀναδέχεται¹⁰⁾

efficit corpus; aut ante congressum unaquaeque earum privatim continebat corporeitatem, ut ita dicam, et veluti rationes corporis, aut postquam eas convenerunt, accidit ut fieret corpus. et si unaquaeque earum priusquam convenirent, continebat corporeitatem, unaquaeque erit corpus. 372. deinde quoniam corpus non est sola longitudo neque latitudo neque profunditas, sed et longitudo et latitudo et profunditas; unaquaeque earum habens corporeitatem fiet tria. et ita longitudo non solum erit longitudo sed et latitudo et profunditas, et latitudo non tantum latitudo sed etiam longitudo et profunditas, similiter et tertia quae restat dimensio. 373. sin autem cum hae tres convenerint, tunc demum accidit ut fiat corpus; tunc cum eas convenerint, aut manet earum quae fuit a principio natura aut mutatur in corporeitatem; et si manet quidem natura quae fuit a principio, quoniam sunt incorporeae et manent incorporeae, non efficit corpus quod est diversum ac differens. 374. sin autem mutatur in corpus, quoniam hoc quod suscipit mutationem, est corpus, cum unaquaeque earum, etiam priusquam coalescerent, sit corpus, priusquam corpus fiat, efficit corpus. et quomodo quod mutatur corpus, pro alia quidem aliam accipit qualitatem, manet autem corpus, utpote album ut fiat nigrum, et dulce ut fiat amarum, aliam quidem amittit qualitatem, aliam vero accipit, nec desinit tamen corpus esse: ita hae etiam si mutantur in corpus, pro alia quidem aliam accipient qualita-

4) ἰδίᾳ περιεῖχε τὴν σωματότητα] eadem cavillatione utitur lib. adversus Geometras sect. 85 sq.

5) λόγους τοῦ σώματος] λόγους σπερματικούς, corporalitatis.

6) καὶ εἰ μὲν ἕκαστον] ita rectius ms Savil. et Ciz. pro ἕκαστος, quod in editis erat.

7) καὶ ἡ λειπομένη διάστασις] profunditas quoque non solum erit profunditas, sed quoniam et ipsa corporis habet naturam, longitudo simul erit atque latitudo.

8) εἰ δὲ συνελθόντων] confer librum adversus Geometras sect. 87 sq. P 623

9) ἀποτελέσει τὸ σῶμα] in ms Ciz. articulus minus bene omittitur.

10) ἀναδέχεται] mss Savil. et Ciz. δέχεται.

SEXTUS EMPIR. II.

Tt

- 375 ποιότητα· τοῦτο δὲ πάσχοντα ἔσται σώματα. εἰ οὖν οὔτε πρὸ
 τῆς συνελεύσεως^{f)} τούτων ἐστὶ τὸ νοούμενον σῶμα οὔτε μετὰ
 τὴν συνέλευσιν αὐτῶν, οὐκ ἔστιν ἐπινοῆσαι τὸ σῶμα. πρὸς τού-
 τοις εἰ μηδὲν ἐστὶ μῆκος^{g)} μηδὲ πλάτος μηδὲ βάθος, οὐδὲ τὸ
 κατὰ μετουσίαν τούτων νοούμενον σῶμα γενήσεται. οὐδὲν δὲ ἐστὶ
 μῆκος καὶ πλάτος καὶ βάθος, ὥς παραστήσομεν· οὐκ ἄρα ἔστι
 376 σῶμα. μῆκος μὲν γὰρ οὐκ ἔστιν, ἐπεὶ τὸ μέγιστον ἦν τοῦτο τοῦ
 σώματος διάστημα, ὅπερ λέγεται παρὰ τοῖς μαθηματικοῖς γραμμῇ.
 ἡ δὲ γραμμὴ^{h)} ἦν στιγμὴ ἑρρηκυῖα, καὶ ἡ στιγμὴⁱ⁾ σημεῖον
 ἀμερὲς καὶ ἀδιάστατον· οὐδὲ^{k)} γραμμὴ γενήσεται. μὴ οὔσης δὲ
 γραμμῆς οὐδὲ μῆκος ἔσται, μήκους δὲ μὴ ὄντος οὐδὲ σῶμα
 377 ὑποστήσεται· σὺν μήκει γὰρ σῶμα νοεῖται. ὅτι δὲ οὐδὲν ἐστὶ
 σημεῖον ἀμερὲς καὶ ἀδιάστατον, ἐντεῦθεν μάθωμεν· εἰ γὰρ ἐστὶ
 τοιοῦτόν τι, ἦτοι σῶμά ἐστιν ἢ ἀσώματον. καὶ σῶμα μὲν οὐκ
 ἔστιν, ἐπεὶ διάστατον ἂν ὑπῆρχε, τοῦ σώματος τὰς τρεῖς ἔχον-
 378 τος διαστάσεις. καὶ μὴν οὐδὲ ἀσώματον· εἰ γὰρ ἀσώματόν ἐστιν,
 οὐδὲν γενήσεται ἐξ αὐτοῦ. τὸ γὰρ γεννῶν κατὰ θίξιν γεννᾷ. θί-
 ξις δὲ οὐδεμία γενέσθαι δύναται ἐπὶ ἀσώματου φύσεως· τοίνυν
 379 οὐδὲ ἀσώματόν ἐστι τὸ σημεῖον. εἰ δὲ μήτε σῶμα μήτε ἀσώ-
 ματον, ἀνεπινόητόν ἐστι τὸ σημεῖον· εἰ δὲ οὐκ ἔστι σημεῖον,
 οὐδὲ γραμμὴ ἔσται· μὴ οὔσης δὲ τῆς γραμμῆς οὐδὲ μῆκος ἔσται.
 380 ὧς ἔπεται καὶ ἡ τοῦ σώματος ἀννπαρξία. ἔτι καὶ δοθῇ τὸ ση-
 P 624 μεῖον εἶναι, οὐκ ἔσται μῆκος· ἦν γὰρ τὸ μῆκος γραμμῇ, ἡ δὲ

tem: id autem patientes erunt corpora. 375. si ergo neque ante congressum illarum dimensionum neque post earum congressum corpus concipi mente potest, non licet mente corpus concipere. ad haec accedit, quod si nulla sit longitudo neque latitudo neque profunditas, nec erit quidem corpus quod intelligitur ex earum consortio ac participatione. nulla est autem longitudo latitudo et profunditas, ut ostendemus: non est ergo corpus. 376. nam longitudo quidem non est, quoniam maxima haec est corporis dimensio, quae dicitur apud mathematicos linea; linea autem est punctus fluens; punctus autem est signum carens partibus et nullam suscipiens dimensionem. quamobrem ne erit quidem linea; si non sit autem linea, nec erit longitudo; si non sit autem longitudo, neque consistet corpus. intelligitur enim corpus cum longitudo. 377. quod autem nullus sit punctus sive signum carens partibus et nullam suscipiens dimensionem, hinc discamus: si enim est quidpiam eiusmodi, aut est corpus aut incorporeum; et corpus quidem non est, quoniam susciperet dimensionem, cum corpus tres habeat dimensiones. sed nec est incorporeum: 378. nam si est incorporeum, nihil ex eo fiet ac gignetur. nam quod generat, per contactum generat; contactus autem nullus esse potest in natura incorporea: ergo nec incorporeus est punctus. 379. si autem neque est corpus nec incorporeum, punctus concipi mente non potest; si autem non est punctus, nec erit linea; si non sit linea, nec erit longitudo. cui erit consequens ut nullum sit corpus. 380. praeterea etiam si datum fuerit existere punctum, nulla erit longitudo: est enim linea longitudo; linea autem

f) οὔτε πρὸ τῆς συνελεύσεως] sic omnino legendum e me Ciz. atque interprete, non πρὸς τῆς, ut erat editum.

g) εἰ μηδὲν ἐστὶ] confer librum adversus Geometras sect. 91 sq.

h) ἡ δὲ γραμμὴ] sect. 29 eiusdem libri.

i) καὶ ἡ στιγμὴ] ibid. sect. 22.

k) οὐδὲ] fortasse τοίνυν οὐδέ, ut interpres, ut exciderit, ob simile antec. -τον.

γραμμὴ ὅσους σημείων. ἦτοι οὖν ἔν ἐστι σημεῖον ἐκτεταμένον ἢ
 γραμμὴ ἢ πολλὰ σημεία νοεῖται στοιχηδὸν κείμενα. ἀλλ' εἰ μὲν 381
 ἔν τεταμένον σημεῖον ἐστίν, οὐκ ἂν εἴη γραμμὴ· ἦτοι γὰρ τὸν
 αὐτὸν¹⁾ ἐπέχει τόπον τοῦτο τὸ σημεῖον ἢ τόπον ἐκ τόπου με-
 τὰτίθεται. καὶ εἰ μὲν τὸν αὐτὸν ἐπέχει τόπον τοῦτο τὸ σημεῖον,
 οὐκ ἔσται γραμμὴ ἀλλὰ στιγμὴ· ὅθεν γὰρ ἐνοεῖτο γραμμὴ. εἰ δὲ 382
 τόπον ἐκ τόπου μέτρισιν, ἦτοι ὃν μὲν ἀπολείπον τόπον²⁾; οὐ
 δὲ ἐπιλαβόμενον μέτρισιν, ἢ οὐ μὲν ἐχόμενον τόπον, εἰς ὃν δὲ
 ἐκτεινόμενον. οὔτε δὲ ὃν μὲν ἀπολείπον τόπον, οὐ δὲ ἐπιλαβό- 383
 μενον ποιήσει γραμμὴν· μενεῖ γὰρ ἢ ἀρχῇθεν στιγμὴ. καὶ ὧ
 λόγῳ τὸν πρῶτον ἐπεσχηκὸς τόπον ἐλέγετο στιγμὴ καὶ οὐ γραμμὴ,
 τῷ αὐτῷ καὶ τὸν δεύτερον ἐπειληφὸς καὶ τὸν τρίτον καὶ τοὺς
 ἑξῆς³⁾ οὐκ ἔσται γραμμὴ ἀλλὰ πάλιν στιγμὴ. εἰ δὲ οὐ μὲν ἐχό- 384
 μενον τόπον, εἰς ὃν δὲ ἐκτεινόμενον ποιεῖ τὴν γραμμὴν, ἦτοι
 μεριστῷ ἀντιπαρεκτείνεται τόπῳ ἢ ἀμερίστῳ. καὶ εἰ μὲν ἀμερί-
 στῳ, μένει στιγμὴ καὶ οὔτε γίνεται γραμμὴ· μεριστὸν γὰρ τί
 ἐστίν ἢ γραμμὴ. εἰ δὲ μεριστῷ ἀντιπαρεκτείνεται τόπῳ, ἐπεὶ 385
 τῷ μεριστῷ ἀντιπαρεκτεινόμενον τόπῳ μεριστόν ἐστι καὶ ἔχει
 μέρη, τὸ δὲ ἔχον μέρη σῶμά ἐστιν, ἔσται τὸ σημεῖον μεριστόν
 τε καὶ σῶμα. ὅπερ οὐ βούλονται. τοίνυν οὐχ ἔν ἐστι σημεῖον ἢ
 γραμμὴ. καὶ μὴν οὐδὲ πολλὰ στοιχηδὸν κείμενα⁴⁾. τὰυτα γὰρ 386
 τὰ σημεία ἦτοι ψαύει ἀλλήλων κατὰ τὴν ἐπίνοιαν ἢ οὐχ ἄπτεται
 ἀλλήλων, μεσολαβούμενα δὲ τόποις τισὶ διορίζεται. εἰ δὲ τόποις
 μεσολαβεῖται, οὐκέτι μίαν ποιεῖται γραμμὴν. εἰ δὲ ἄπτεται ἀλ-

fluxus puncti, aut ergo linea est punctus unus extensus, aut intelliguntur
 multi puncti per seriem dispositi. 381. sed si sit unus quidem extensus, non
 erit linea: aut enim eundem locum tenet hic punctus aut in locum de loco
 progreditur. et si eundem quidem locum tenet hic punctus, non erit linea
 sed punctus: fluens enim punctus intelligebatur linea. 382. si autem progre-
 ditur de loco ad locum; aut progreditur ita ut alium relinquat locum alium-
 que occupet, aut ut in alio quidem loco haereat, ad alium autem se exten-
 dat. 383. sed nec alium quidem locum relinquens, alium vero occupans ef-
 ficat lineam: manebit enim punctus qui fuit ab initio. et qua ratione primum
 locum tenens dicebatur punctus, non linea; ita etiam tenens secundum et
 tertium et eum qui deinceps sequitur locum, non erit linea, sed rursus pun-
 ctus. 384. si autem in alio quidem haerens loco, ad alium autem se exten-
 dens efficit lineam, aut dividuo coextenditur loco aut individuo. et si indi-
 viduo quidem, manet punctus, neque fit linea: est enim dividuum quidpiam
 linea. 385. si autem dividuo loco coextenditur; quoniam quod dividuo loco
 coextenditur, est dividuum et habet partes, quod vero dividuum est et par-
 tes habet, est corpus, itaque punctus erit aliquid dividuum et corpus. quod
 minime volunt. non est ergo linea unus punctus. 386. sed neque multi per
 seriem positi: illi enim puncti aut concipiuntur tangere se invicem aut non
 tangere, sed intercepta quibusdam disiungi locis. si autem intercipiuntur locis,
 non amplius unam efficiunt lineam. sin autem se inter se tangunt, aut toti

1) ἦτοι γὰρ τὸν αὐτὸν] eadem cavillatio lib. adversus Geometras sect. P 624
 30 sq.

2) ὃν μὲν ἀπολείπον τόπον] ita ms Ciz., licet in editis τόπον velut
 superfluum erat omissum. mox pro ἐπιλαβόμενον in eod. Ciz. est ἐπι-
 λαμβανόμενον, tum hoc loco tum iterum in minore huius argumenti pro-
 positione repetitum.

3) καὶ τοὺς ἑξῆς] ms Ciz. καὶ τὸν ἑξῆς.

4) οὐδὲ πολλὰ στοιχηδὸν κείμενα] confer librum adversus Geometras
 sect. 34 sq.

375 ποιότητα· τοῦτο δὲ πάσχοντα ἔσται σώματα. εἰ οὖν οὔτε πρὸ
τῆς συνελεύσεως¹⁾ τούτων ἐστὶ τὸ νοούμενον σῶμα οὔτε μετὰ
τὴν συνέλευσιν αὐτῶν, οὐκ ἔστιν ἐπινοῆσαι τὸ σῶμα. πρὸς τού-
τοις εἰ μηδὲν ἔστι μήκος²⁾ μηδὲ πλάτος μηδὲ βάθος, οὐδὲ τὸ
κατὰ μετουσίαν τούτων νοούμενον σῶμα γενήσεται. οὐδὲν δὲ ἔστι
μήκος καὶ πλάτος καὶ βάθος, ὥς παραστήσομεν· οὐκ ἄρα ἔστι
376 σῶμα. μήκος μὲν γὰρ οὐκ ἔστιν, ἐπεὶ τὸ μέγιστον ἦν τοῦτο τοῦ
σώματος διάστημα, ὅπερ λέγεται παρὰ τοῖς μαθηματικοῖς γραμμῇ.
ἡ δὲ γραμμὴ³⁾ ἦν στιγμὴ ῥοσσηκυῖα, καὶ ἡ στιγμὴ⁴⁾ σημεῖον
ἀμερές καὶ ἀδιάστατον· οὐδὲ⁵⁾ γραμμὴ γενήσεται. μὴ οὐσης δὲ
γραμμῆς οὐδὲ μήκος ἔσται, μήκους δὲ μὴ ὄντος οὐδὲ σῶμα
377 ὑποστήσεται· σὺν μήκει γὰρ σῶμα νοεῖται. ὅτι δὲ οὐδὲν ἔστι
σημεῖον ἀμερές καὶ ἀδιάστατον, ἐντεῦθεν μάθωμεν· εἰ γὰρ ἔστι
τοιοῦτόν τι, ἦτοι σῶμά ἐστιν ἢ ἀσώματον. καὶ σῶμα μὲν οὐκ
ἔστιν, ἐπεὶ διάστατον ἂν ὑπῆρχε, τοῦ σώματος τὰς τρεῖς ἔχον-
378 τος διαστάσεις. καὶ μὴν οὐδὲ ἀσώματον· εἰ γὰρ ἀσώματόν ἐστιν,
οὐδὲν γενήσεται ἐξ αὐτοῦ. τὸ γὰρ γενῶν κατὰ θίξιν γενῶν. θί-
ξις δὲ οὐδεμία γενέσθαι δύναται ἐπὶ ἀσώματου φύσεως· τοίνυν
379 οὐδὲ ἀσώματόν ἐστι τὸ σημεῖον. εἰ δὲ μήτε σῶμα μήτε ἀσώ-
ματον, ἀνεπινοήτόν ἐστι τὸ σημεῖον· εἰ δὲ οὐκ ἔστι σημεῖον,
οὐδὲ γραμμὴ ἔσται· μὴ οὐσης δὲ τῆς γραμμῆς οὐδὲ μήκος ἔσται.
380 ὧς ἐπεταὶ καὶ ἡ τοῦ σώματος ἀνυπαρξία. ἔτι κὰν δοθῇ τὸ ση-
P 624 μεῖον εἶναι, οὐκ ἔσται μήκος· ἦν γὰρ τὸ μήκος γραμμῇ, ἡ δὲ

tem: id autem patientes erunt corpora. 375. si ergo neque ante congressum
illarum dimensionum neque post earum congressum corpus concipi mente pot-
est, non licet mente corpus concipere. ad haec accedit, quod si nulla sit
longitudo neque latitudo neque profunditas, nec erit quidem corpus quod in-
telligitur ex earum consortio ac participatione. nulla est autem longitudo la-
titudo et profunditas, ut ostendimus: non est ergo corpus. 376. nam lon-
gitudinis quidem non est, quoniam maxima haec est corporis dimensio, quae
dicitur apud mathematicos linea; linea autem est punctus fluens; punctus au-
tem est signum carens partibus et nullam suscipiens dimensionem. quamobrem
ne erit quidem linea; si non sit autem linea, nec erit longitudo; si non sit
autem longitudo, neque consistet corpus. intelligitur enim corpus cum longi-
tudine. 377. quod autem nullus sit punctus sive signum carens partibus et
nullam suscipiens dimensionem, hinc discamus: si enim est quidpiam eius-
modi, aut est corpus aut incorporeum; et corpus quidem non est, quoniam
susciperet dimensionem, cum corpus tres habeat dimensiones. sed nec est
incorporeum: 378. nam si est incorporeum, nihil ex eo fiet ac gignetur. nam
quod generat, per contactum generat; contactus autem nullus esse potest in
natura incorporea: ergo nec incorporeus est punctus. 379. si autem neque
est corpus nec incorporeum, punctus concipi mente non potest; si autem non
est punctus, nec erit linea; si non sit linea, nec erit longitudo. cui erit
consequens ut nullum sit corpus. 380. praeterea etiam si datum fuerit exi-
stere punctum, nulla erit longitudo: est enim linea longitudo; linea autem

f) οὔτε πρὸ τῆς συνελεύσεως] sic omnino legendum e ms Ciz. atque
interprete, non πρὸς τῆς, ut erat editum.

g) εἰ μηδὲν ἔστι] confer librum adversus Geometras sect. 91 sq.

h) ἡ δὲ γραμμὴ] sect. 29 eiusdem libri.

i) καὶ ἡ στιγμὴ] ibid. sect. 22.

k) οὐδὲ] fortasse τοίνυν οὐδὲ, ut interpres, ut exciderit, ob simile
antec. - τον.

γραμμὴ ὅσους σημείον. ἦτοι οὖν ἐν ἔστι σημεῖον ἐκτεταμένον ἢ
γραμμὴ ἢ πολλὰ σημεία νοεῖται στοιχηδὸν κείμενα. ἀλλ' εἰ μὲν 381
ἐν τεταμένον σημεῖον ἔστιν, οὐκ ἂν εἴη γραμμὴ· ἦτοι γὰρ τὸν
αὐτὸν¹⁾ ἐπέχει τόπον τοῦτο τὸ σημεῖον ἢ τόπον ἐκ τόπου με-
τατίθεται. καὶ εἰ μὲν τὸν αὐτὸν ἐπέχει τόπον τοῦτο τὸ σημεῖον,
οὐκ ἔσται γραμμὴ ἀλλὰ στιγμὴ· ὅθεν γὰρ ἐνοεῖτο γραμμὴ. εἰ δὲ 382
τόπον ἐκ τόπου μέτεισιν, ἦτοι ὃν μὲν ἀπολείπον τόπον²⁾; οὐ
δὲ ἐπιλαβόμενον μέτεισιν, ἢ οὐ μὲν ἐχόμενον τόπον, εἰς ὃν δὲ
ἐκτεινόμενον. οὔτε δὲ ὃν μὲν ἀπολείπον τόπον, οὐ δὲ ἐπιλαβό- 383
μενον ποιήσει γραμμὴν· μενεῖ γὰρ ἡ ἀρχὴθεν στιγμὴ. καὶ ὧ
λόγῳ τὸν πρῶτον ἐπισχηκὸς τόπον ἐλέγετο στιγμὴ καὶ οὐ γραμμὴ,
τῷ αὐτῷ καὶ τὸν δεύτερον ἐπιληφὸς καὶ τὸν τρίτον καὶ τοὺς
ἐξῆς³⁾ οὐκ ἔσται γραμμὴ ἀλλὰ πάλιν στιγμὴ. εἰ δὲ οὐ μὲν ἐχό- 384
μενον τόπον, εἰς ὃν δὲ ἐκτεινόμενον ποιῇ τὴν γραμμὴν, ἦτοι
μεριστῷ ἀντιπαρεκτείνεται τόπῳ ἢ ἀμεριστῷ. καὶ εἰ μὲν ἀμερί-
στῳ, μένει στιγμὴ καὶ οὔτε γίνεται γραμμὴ· μεριστὸν γὰρ τί
ἔστιν ἢ γραμμὴ. εἰ δὲ μεριστῷ ἀντιπαρεκτείνεται τόπῳ, ἐπεὶ 385
τῷ μεριστῷ ἀντιπαρεκτεινόμενον τόπῳ μεριστόν ἐστι καὶ ἔχει
μέρη, τὸ δὲ ἔχον μέρη σῶμά ἐστιν, ἔσται τὸ σημεῖον μεριστόν
τε καὶ σῶμα. ὅπερ οὐ βούλονται. τοίνυν οὐκ ἐν ἔστι σημεῖον ἢ
γραμμὴ. καὶ μὴν οὐδὲ πολλὰ στοιχηδὸν κείμενα⁴⁾. τὰ αὐτὰ γὰρ 386
τὰ σημεία ἦτοι ψαύει ἀλλήλων κατὰ τὴν ἐπίνοιαν ἢ οὐκ ἄπτεται
ἀλλήλων, μεσολαβούμενα δὲ τόποις τισὶ διορίζεται. εἰ δὲ τόποις
μεσολαβεῖται, οὐκέτι μίαν ποιῖται γραμμὴν. εἰ δὲ ἄπτεται ἀλ-

fluxus puncti. aut ergo linea est punctus unus extensus, aut intelliguntur
multi puncti per seriem dispositi. 381. sed si sit unus quidem extensus, non
erit linea: aut enim eundem locum tenet hic punctus aut in locum de loco
progreditur, et si eundem quidem locum tenet hic punctus, non erit linea
sed punctus: fluens enim punctus intelligebatur linea. 382. si autem progre-
diatur de loco ad locum; aut progreditur ita ut alium relinquat locum alium-
que occupet, aut ut in alio quidem loco haereat, ad alium autem se exten-
dat. 383. sed nec alium quidem locum relinquens, alium vero occupans ef-
ficat lineam: manebit enim punctus qui fuit ab initio. et qua ratione primum
locum tenens dicebatur punctus, non linea; ita etiam tenens secundum et
tertium et eum qui deinceps sequitur locum, non erit linea, sed rursus pun-
ctus. 384. si autem in alio quidem haerens loco, ad alium autem se exten-
dens efficit lineam, aut dividuo coextenditur loco aut individuo. et si indi-
viduo quidem, manet punctus, neque fit linea: est enim dividuum quidpiam
linea. 385. si autem dividuo loco coextenditur; quoniam quod dividuo loco
coextenditur, est dividuum et habet partes, quod vero dividuum est et par-
tes habet, est corpus, itaque punctus erit aliquid dividuum et corpus. quod
minime volunt non est ergo linea unus punctus. 386. sed neque multi per
seriem positi; illi enim puncti aut concipiuntur tangere se invicem aut non
tangere, sed intercepta quibusdam disiungi locis, si autem intercipiuntur locis,
non amplius unam efficiunt lineam. sin autem se inter se tangunt, aut toti

1) ἦτοι γὰρ τὸν αὐτὸν] eadem cavillatio lib. adversus Geometras sect. P 624
30 sq.

2) ὃν μὲν ἀπολείπον τόπον] ita ms Ciz., licet in editis τόπον velut
superfluum erat omissum. mox pro ἐπιλαβόμενον in eod. Ciz. est ἐπι-
λαμβανόμενον, tum hoc loco tum iterum in minore huius argumenti pro-
positione repetitum.

3) καὶ τοὺς ἐξῆς] ms Ciz. καὶ τὸν ἐξῆς.

4) οὐδὲ πολλὰ στοιχηδὸν κείμενα] confer librum adversus Geometras
sect. 34 sq.

387 λήλων, ἥτοι ὅλα ὅλων ἀπτεται ἢ μέρεσι μερῶν. καὶ εἰ μὲν μέρεσι μερῶν, οὐκέτι ἔσται ἀμερῇ· τὸ γὰρ μέσον εἰ τύχοι σημείον δυοῖν ἄλλων σημείων πλείονα ἔξει μέρη, ἐν μὲν ᾧ ἀπτεται τοῦ ἑμ- προσθεν σημείου, ἕτερον δὲ ᾧ θιγγάνει τοῦ ὀπισθεν, τρίτον ᾧ τῆς ἐπιπέδου^{ρ)}, τέταρτον ᾧ τοῦ ὑπερκειμένου μέρους· ὥστε
 388 μηκέτι αὐτὸ ἀμερές ὑπάρχειν ἀλλὰ πολυμερές. εἰ δὲ ὅλα ὅλων
 P 625 ἀπτεται^{ρ)}, σημεία ἐν σημείοις περισχεθήσεται καὶ τὸν αὐτὸν ἐφάξει^{ρ)} τόπον. εἰ δὲ τὸν αὐτὸν ἐφάξει τόπον, οὐκέτι ἔσται στοι- χος αὐτῶν, ἵνα γένηται γραμμὴ, ἀλλὰ πάντα μία ἔσται στιγμή.
 389 εἴπερ οὖν ἵνα ἐπινοηθῇ τὸ σῶμα, δεῖ ἐπινοηθῆναι τὸ μήκος, ἵνα δὲ τὸ μήκος, τὴν γραμμὴν, καὶ ἵνα αὐτὴ, τὸ σημείον· ἐπεὶ δέδεικται ἡ γραμμὴ μήτε σημείον ὑπάρχουσα μήτε ἐκ σημείων σύνθετος, οὐδὲν ἔστι γραμμὴ. εἰ δὲ μή ἔστι γραμμὴ, οὐδὲ μή-
 390 κος· ᾧ ἀκολουθεῖ τὸ μηδὲ σῶμά τι ὑπάρχειν. καὶ ἄρτι μὲν ἐπε- δεξάμεν ἀνεπινόητον τὴν γραμμὴν ἐχόμενοι τοῦ σημείου. ἔνεστι δὲ καὶ προηγουμένως^{ρ)} αὐτὴν ἀναιρεῖν ἐχόμενους τῆς κατ' αὐτὴν ἐπινοίας, φασὶ γὰρ οἱ γεωμέτραι ὅτι γραμμὴ ἔστι μήκος ἀπλα-
 391 τές. ἡμεῖς δὲ σκεπτόμενοι οὔτε ἐν τοῖς αἰσθητοῖς οὔτε ἐν τοῖς νοητοῖς δυνάμεθα λαβεῖν μήκος ἀπλατές· ὁ τι γὰρ ἂν λάβωμεν μήκος αἰσθητόν, τοῦτο σὺν ποσῷ πλάτει λαμβάνομεν. ὥστ' ἐν
 392 μὲν τοῖς αἰσθητοῖς οὐκ ἔστι τι ἀπλατές σῶμα. καὶ μὴν οὐδ' ἐν

tangunt totos aut partibus partes. 387. et si partibus quidem partes, non erunt amplius carentes partibus: medius enim verbi gratia punctus a duobus aliis punctis interceptus habebit plures partes, unam quidem qua tangit prio- rem punctum, alteram autem, qua posteriorem, tertiam, qua superficiem, quartam, qua partem super imminuentem; quo fit ut non sit amplius carens partibus, sed multas habens partes. 388. si autem toti tangunt totos, puncti continebuntur in punctis et unum eundemque tenebunt locum. si autem eun- dem locum teneant, non erit utique eorum series, ut fiat linea, sed omnia erunt unus punctus. 389. si ergo ut mente concipiatur corpus, oportet mente concipi longitudinem; ut autem longitudo, lineam; ut ea autem, punctum: quoniam ostensum est lineam neque esse punctum neque compositam ex pun- ctis, nihil est linea, si autem non est linea, neque longitudo; cui est con- sequens ne corpus quidem esse. 390. et iam quidem ostendimus non posse mente concipi lineam, cum de puncto disputavimus. licet autem ipsam quo- que directe tollere, ipsius notioni inhaerentes: dicunt enim geometrae lineam esse longitudinem expertem latitudinis. 391. nos autem hoc sceptice consi- derantes neque in sensilibus neque in iis quae percipiuntur intelligentia, pos- sumus apprehendere longitudinem expertem latitudinis: quamcumque enim sen- silem acceperimus longitudinem, eam percipimus cum quantā latitudine. quam- obrem in sensilibus quidem non est aliquod corpus experte latitudinis. 392. sed

ρ) ᾧ τῆς ἐπιπέδου] superficiem chartae, verbi gratia, cui punctus in- scriptus sit. huic superficiei oppositum est τὸ ὑπερκειμένον μέρος, quod oculis charta, cui punctus inscriptus est, obiicitur.

q) εἰ δὲ ὅλα ὅλων ἀπτεται] similis cavillatio supra sect. 260.
 P 625 ρ) ἐφάξει] ms Ciz. ἐφάξει.

σ) προηγουμένως] directe, ex instituto, ut lib. contra Geometras sect. 37. 1 contra Log. sect. 150, cui opponitur παρακειμένως, obiter, per consequentiam, in eodem libro sect. 181. 227. Olympiodorus in 3 Ecclesiastae p. 623 εἴτε γὰρ τι προηγουμένως γέγονε ὑπὸ θεοῦ εἴτε κατὰ δεύτερον λόγον. infra sect. 418 sq. opponuntur προηγουμένως et ἀκο- λούθως. ita et lib. 2 sect. 66. 106. 326 et contra Ethicos sect. 90 προηγου- μένως, primario et sect. 189 προηγουμένως λόγῳ.

τοῖς νοητοῖς ἔνεστι^{ρ)} τοιοῦτο φαντάσιωθῆναι μήκος· ἕτερον μὲν γὰρ ἕτερον στενότερον μήκος δυνάμεθα νοεῖν. ὅταν δὲ τὸ αὐτὸ φυλάττοντες μήκος ἐκ τούτου κατ' ὀλίγον σχίζωμεν ταῖς ἐπι- νοίαις τὸ πλάτος καὶ τοῦτο ἄχρι τινὸς ποιῶμεν, ἑλαττον μὲν αἰεὶ καὶ μᾶλλον τὸ πλάτος γινόμενον νοοῦμεν· ὅταν δὲ φθάσω- μεν ἀπαξ στερεῖν τοῦ πλάτους τὸ μήκος, οὐκέτι οὐδὲ τὸ μή- κος νοοῦμεν, ἀλλὰ σὺν τῇ ἄρσει τοῦ πλάτους αἴρεται καὶ ἡ τοῦ μήκους ἐπίνοια.

Καθόλου τε^{ρ)} τὸ ἐπινοούμενον πᾶν ἥτοι κατ' ἐμπέλασιν^{ρ)} 393 τῶν ἐναργῶν νοεῖται ἢ κατὰ τὴν ἀπὸ τῶν ἐναργῶν μετάβασιν· καὶ τοῦτο ποικίλως, ὅτε μὲν κατὰ ὁμοιότητα, ὅτε δὲ κατὰ ἐπι- σύνθεσιν, ὅτε δὲ κατὰ ἀναλογίαν, καὶ ταύτην δὲ ἥτοι αὐξήτι- κὴν ἢ μειωτικὴν. κατ' ἐμπέλασιν μὲν οὖν τῶν ἐναργῶν νοεῖται 394 ὡς λευκὸν καὶ μέλαν, καὶ γλυκὺ καὶ πικρὸν. ταῦτα γὰρ καὶ εἰ^{ρ)} αἰσθητά ἔστιν, ἀλλ' οὐδὲν ἥττον νοεῖται. κατὰ δὲ τὴν ἀπὸ τῶν ἐναργῶν μετάβασιν ὁμοιωτικῶς μὲν νοεῖται, οἷον ἀπὸ μὲν τῆς Σωκράτους εἰκότος ὁ μὴ παρὼν Σωκράτης. συνθετικῶς δὲ οἷον 395 ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἵππου ὁ μήτε ἄνθρωπος ὢν μήτε ἵππος^{ρ)}, P 626 σύνθετος δὲ ἐξ ἀμφοτέρων Ἴπποκένταυρος. κατὰ δὲ ἀναλογίαν αὐξήτικὴν ἢ μειωτικὴν, οἷον ἀπὸ τοῦ ὄραν τὸν κοινὸν κατὰ μέ-

nec in iis quae percipiuntur intelligentia, datur phantasiae visione talem ap- prehendere longitudinem: nam aliam alia quidem angustiore mente concipere possumus longitudinem. quando autem eandem conservantes longitudinem ab ea mente paulatim absciderimus latitudinem et hoc aliquousque fecerimus, in- telligimus quidem latitudinem semper magis magisque minorem effici; sed cum eo pervenerimus, ut latitudine omnino privemus longitudinem, ne lon- gitudinem quidem amplius intelligimus, sed cum ablatione latitudinis tollitur etiam intelligentia longitudinis.

393. In summa autem quicquid mente concipitur, aut intelligitur re evidenter se nobis offerente aut per transitionem ab evidentibus; idque varie, aliquando quidem per similitudinem, aliquando per compositionem, aliquando vero per analogiam seu proportionem, eamque aut augmentem aut minuentem. 394. atque re evidenter se nobis offerente intelligitur album verbi gratia et nigrum, et dulce et amarum. ea enim etsi sunt sensilia, nihilominus perci- piuntur etiam intelligentia, per transitionem autem ab evidentibus assimilative quidem intelliguntur, ut ex imagine Socratis Socrates non praesens. 395. per compositionem vero, ut ex homine et equo is qui neque est homo nec equus, ex ambobus autem compositus hippocentaurus. per analogiam autem seu pro- portionem augmentem aut minuentem, ut ex eo quod videamus hominem ma-

ρ) ἔνεστι] ms Ciz. ἐν ἔστι minus bene.

ρ) καθόλου τε] ante haec verba in mss Savil. et Ciz. praemittitur ti- tulus: ποσυχῶς ἐπινοεῖται ἕκαστον.

ρ) ἥτοι κατ' ἐμπέλασιν] confer librum adversus Geometras sect. 40 sq. idem hoc loco est κατ' ἐμπέλασιν τῶν ἐναργῶν quod apud Laërtium 7 52 sq. κατὰ περιπτῶσιν, ubi eadem τῶν νοουμένων distinctio ex Stoi- corum mente exponitur. sic infra sect. 399 τίνα τῶν ἐκ περιπτῶσεως ἐναργῶν.

γ) ταῦτα γὰρ καὶ εἰ] ita ms Ciz.; nam in editis καὶ exciderat.

ρ) ὁ μήτε ἄνθρωπος ὢν μήτε ἵππος] quales Centauros finxere antiqui. P 626 huc referas et Minotaurum illum semibovemque virum semivirumque bo- vem, Ovidio 2 de arte v. 24.

γεθος ἄνθρωπον καὶ ὑποπίπτοντα αὐξήσαντες μὲν ταῖς φαντα-
σίαις ἐνόησαμεν τὸν Κύκλωπα, ὅς οὐκ ἔσκει

ἄνδρ' ἔσκει^{a)} σιτοφάγῳ, ἀλλὰ ῥίῳ ὕλῃεντι·

μειώσαντες δὲ ἐσπάσαμεν ἔννοιαν τοῦ πυγμαίου^{b)} ἄνθρωπον.
396 τοσούτων δὴ τρόπων νοήσεως ὄντων, εἰ ἐπινοεῖται τι μήκος
ἀπλατές ἢ γραμμῇ, κατὰ τινα τούτων τῶν τρόπων ὀφείλει νοεῖ-
σθαι. κατ' οὐδένα δὲ αὐτῶν δύναται νοηθῆναι, ὥς παραστή-
397 σομεν· ὥστε ἀνεπινόητόν ἐστι. κατὰ μὲν οὖν ἐμπέλασιν τῶν
ἐναργῶν οὐκ ἂν γένοιτο νόησις μήκους τινὸς ἀπλατοῦς· οὐδενὶ
γὰρ περιεπέσομεν μήκει χωρὶς πλάτους ἐν τοῖς φαινομένοις καὶ
398 ἐναργέσι πράγμασι. κατὰ δὲ τὴν ἀπὸ τῶν ἐναργῶν μετάβασιν
πάλιν τῶν ἀμυγνάνων ἐστὶ φαντασιωθῆναι μήκος ἀπλατές. οὔτε
κατὰ ὁμοιότητα· οὐδὲ γὰρ ἔχομεν ἐν τοῖς ἐναργέσι μήκος χωρὶς
πλάτους, ἵνα νοήσωμεν τι ὁμοιον τούτῳ ἀπλατές μήκος. τὸ γὰρ
τινι ὁμοιον γινωσκομένῳ καὶ ἐωραμένῳ ὀφείλει ὁμοιον ὑπάρχειν.
ἐπεὶ οὖν οὐδὲν ἔχομεν ἐναργὲς ὑποπίπτον μήκος χωρὶς πλάτους,
οὐδ' ὁμοιόν τι αὐτοῦ συνεῖναι δυνησόμεθα εἶναι μήκος ἀπλατές.
399 καὶ μὴν οὐδὲ κατ' ἐπισυνθesis ληπτὸν ἐστὶ τοῦτο· εἰπάτωσαν
γὰρ ἡμῖν, τίνα τῶν ἐκ περιπτώσεως ἐναργῶν καὶ γιγνομένων μετὰ
τίνων συντιθέντες ἐνόησαν^{c)} μήκος ἀπλατές; ὅπερ εἰπεῖν οὐ
400 δυνήσονται. καὶ μὲν οὐδὲ κατὰ ἀναλογίαν παρῆλθεν ἡ τοῦ ἀπλα-
τοῦς μήκους νόησις· τὰ γὰρ κατὰ ἀναλογίαν νοούμενα ἔχει τι
κοινὸν πρὸς τὰ ἀφ' ὧν νοεῖται, οἷον ἀπὸ τοῦ κοινοῦ μεγέθους
gnitudine communi et qualis offerre se nobis solet, cum augentes imagina-
tione cogitamus Cyclopem similem

non homini, verum monti quem silva tegebat;

minuentes autem contraximus pygmaei in mente notionem, 396. cum sint ita-
que tot modi intelligentiae mentisque conceptionis, si linea mente concipitur
ut aliqua longitudo expertis latitudinis, debet intelligi aliquo ex his modis.
nullo autem ex his modis potest intelligi, ut ostendimus; est ergo eiusmodi
ut mente non possit concipi ac intelligi. 397. atque per evidentiam quidem
rei se nobis offerentis non potest intelligi longitudo carens latitudine: in iis
enim quae apparent et in rebus evidentibus in nullam incidimus longitudinem
absque latitudine. 398. per transitionem autem ab evidentibus rursus fieri non
potest, ut phantasia apprehendamus longitudinem aliquam expertem latitudi-
nis. neque per similitudinem: neque enim habemus in evidentibus longitudi-
nem absque latitudine, ut mente concipiamus ei similem longitudinem ex-
pertem latitudinis. nam quod est alicui simile, debet esse simile ei quod
cognoscitur et est conspectum. quoniam ergo nullam evidentem habemus lon-
gitudinem nobis sese offerentem absque latitudine, nec eius aliquam similem
intelligere poterimus esse longitudinem expertem latitudinis. 399. sed nec ea
comprehendi potest per compositionem: dicant enim nobis, quanam eorum
quae sunt evidentia et in sensus incurrunt, cum quibusnam componentibus mente
conceperunt longitudinem expertem latitudinis? quod quidem non poterunt di-
cere. 400. sed neque per analogiam seu proportionem accedit notio longi-
tudinis quae caret latitudine: nam quae intelliguntur per analogiam, habent
aliquid commune cum iis ex quibus intelliguntur, ut ex communi hominis

a) ἀνδρ' ἔσκει] versus Homeri ex Odys. l. 191, quo saepius noster uti-
tur, ut dixi ad librum adversus Geometras sect. 42.

b) πυγμαίου] ita mss Savil. et Ciz. pro πυγμαίου, quod et infra
sect. 400.

c) ἐνόησαν] ms Ciz. ἐνόησαμεν.

τῶνθρώπου κατὰ παραύξησιν ἐνόησαμεν τὸν Κύκλωπα, καὶ ἀπὸ
τοῦ αὐτοῦ πάλιν^{a)} κατὰ μείωσιν τὸν πυγμαῖον. ὥστ' εἰ ἔστι^{ad)} 401
κοινὸν τοῖς κατὰ ἀναλογίαν νοουμένοις πρὸς τὰ ἀφ' ὧν νοεῖται,
οὐδὲν δὲ ἔχομεν κοινὸν τοῦ τε ἀπλατοῦς καὶ τοῦ σὺν πλάτει
μήκους, ἵνα ἀπ' ἐκείνου^{e)} ὁρμηθέντες νοήσωμεν τὸ ἀπλατές P 627
μήκος· οὐδὲ κατὰ ἀναλογίαν οὖν νοεῖται τὸ τοιοῦτον. ὅθεν εἰ 402
ἐκαστον τῶν νοουμένων κατὰ τινα τῶν ἐκκειμένων τρόπων ὀφεί-
λει νοεῖσθαι, ἐδείξαμεν δὲ ἡμεῖς κατὰ μηδένα τρόπον νοεῖσθαι
δυνάμενον τὸ ἀπλατές μήκος· λεκτέον ἀνεπινόητον εἶναι τὸ
ἀπλατές μήκος. ἀλλ' ἴσως τις ἐρεῖ^{f)}, ὅτι λαβόντες τι μήκος 403
σὺν ποσῷ πλάτει κατ' ἐπίτασιν^{g)} νοοῦμεν τὸ ἀπλατές μῆ-
κος· εἰ γὰρ ἐκ τούτου κατ' ὀλίγον ἐλασσοῦται τὸ πλάτος,
ἐλεύσεται ποτε καὶ εἰς τὸ ἀπλατές, ὥστε καταλήγειν τὴν μείωσιν
εἰς τὸ χωρὶς πλάτους μήκος. ἀλλὰ πρῶτον μὲν ἐδείξαμεν^{h)}, ὅτι 404
ἡ παντελὴς τοῦ πλάτους ἄρσις καὶ τοῦ μήκους ἐστὶν ἀναλρεσις.
ἐπειτα τὸ κατ' ἐπίτασιν νοούμενον οὐχ ἑτερόν ἐστιⁱ⁾ τοῦ προ-
νοηθέντος ἀλλ' αὐτὸ ἐκείνο ἐπιτεταμένον. ἐπεὶ οὖν ἀπὸ τοῦ 405
ποσὸν ἔχοντος πλάτος κατ' ἐπίτασιν στενότητος νοῆσαι τι θέ-
λομεν, πάντως τὸ μὲν ἀπλατές μήκος οὐκ ἐπινοήσομεν· ἑτερο-
γενὲς γὰρ ἐστὶν. εἰ δὲ καὶ μᾶλλον στενότερον ληψόμεθα πλάτος, 406

magnitudine per augmentum cogitamus Cyclopem, et ex eo rursus per dimi-
nutionem pygmaeum. 401. quamobrem si iis quae intelliguntur ex analogia,
est aliquid commune cum iis ex quibus intelliguntur, nihil autem habemus
commune longitudinis expertis latitudinis et eius quae est cum latitudine, ut
ab illo progressi intelligamus longitudinem latitudine destitutam; nec ex ana-
logia ergo intelligitur tale. 402. unde si unumquodque ex iis quae intelli-
guntur, debet intelligi per aliquem ex iis modis qui sunt expositi, nos autem
ostendimus nullo ex his modis posse intelligi longitudinem expertem latitudi-
nis; dicendum est mente percipi non posse longitudinem carentem latitudine.
403. sed fortasse dicet quispiam, quod cum acceperimus aliquam longitudi-
nem cum quanta latitudine, per intensionem intelligimus longitudinem exper-
tem latitudinis: si enim ex ea paulatim minuitur latitudo, veniet tandem etiam
ad expertem latitudinis, adeo ut desinat diminutio in longitudinem expertem
latitudinis. 404. sed primum quidem ostendimus, quod perfecta ablatio lati-
tudinis est etiam interemptio longitudinis, deinde id quod intelligitur ex in-
tensione, non est diversum ab eo quod prius fuit mente conceptum, sed illud
ipsum intensum. 405. quoniam ergo ex quanto habente latitudinem volumus
per intensionem intelligere aliquid angustissimum, non intelligentia percipie-
mus omnino longitudinem carentem latitudine: est enim diversi generis.
406. si enim vel maxime angustam accipiamus latitudinem, adeo ut compre-

d) καὶ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ πάλιν] ms Savil. ἀπ' αὐτοῦ. μοχ τὸν πυγμαῖον
scripsi pro πυγμαίου, ut supra sect. 395.

[ad) immo: ἔστι τι]

e) ἵνα ἀπ' ἐκείνου] haec verba usque ad τὸ ἀπλατές μήκος non legit
in suo codice Hervetus, quemadmodum desiderantur etiam in ms Ciz.
ex librarii haud dubie oscitantia, quoniam comma praecedens eodem
vocabulo μήκος clauditur.

f) ἀλλ' ἴσως τις ἐρεῖ] confer librum adversus Geometras sect. 51 sq. P 627

g) κατ' ἐπίτασιν] τὴν στενότητα ἐπιτείνοντες, ut ait laudato adversus
Geometras loco. ἐπίτασιν στενότητος infra sect. 405.

h) ἐδείξαμεν] supra sect. 392.

i) οὐχ ἑτερόν ἐστι] non alterius generis et naturae potest esse, quod
infra dicit ἑτερογενές.

ὥστε τὴν κατάληψιν τῆς νοήσεως ἐλαχιστοτάτῳ^{κ)} γίνεσθαι πλά-
 τει, μετὰ τοῦτο, δεῖ τὴν εἰς τὸ ἑτερογενὲς μετάβασιν συμβαίνειν,
 407 τουτέστι τοῦ συναναιρουμένου τῷ πλάτει μήκους. καθόλου τε εἰ
 κατὰ στέρησιν^{λ)} πλάτους νοῆσαι δυνάμεθα μήκος ἀπλατὲς· ἐπεὶ
 πάντα τὰ στέρητικὰ οὐκ ἔστιν ἐν ὑποκειμένῳ, οὐδὲ τὸ ἀπλατὲς
 μήκος· διὸ οὐδὲ γραμμί· ἵππος μὲν γὰρ τίς^{μ)} ἔστιν ἐν ὑπο-
 κειμένῳ, οὐχ ἵππος δὲ οὐκ ἔστι, καὶ ἄνθρωπος μὲν ἔστιν, οὐκ
 ἄνθρωπος δὲ οὐκ ἔστι. τοίνυν εἰ ἔχομεν τι πλάτος ἢ τι μήκος,
 408 ἐν ὑποκειμένῳ ἔσται· ἀπλατὲς δ' οὐχ ὑπάρξει. ὅνπερ οὖν τρό-
 πον οἱ λέγοντες ὅτι ἕτερον ἑτέρου μέγεθος ὑπεριθύντες νόησιν
 λαμβάνουσι τοῦ ἀπείρου μεγέθους, ὡς σώματος, πλανῶνται, καὶ
 μέγιστόν τι καθ' ὑπέρθεσιν πολλῶν μεγεθῶν λαμβάνουσιν, οὐκ
 ἀπείρον δὲ τοῦτο, ἀλλὰ πεπερασμένον· ὃ γὰρ ἔσχατον νενοήκασιν
 409 τῇ διανοίᾳ, περιληπτὸν ἔστιν. ὃ δὲ περιληπτὸν ἔστι διανοία,
 P 628 πεπερασταί, ἐπεὶ περ τοι τὸ λοιπὸν οὕτω περιληφθὲν τῇ διανοίᾳ
 ἐλέγχει τὸ περιληφθὲν ὡς μὴ ὂν ἀπείρον. οὕτω τοίνυν κἀνθάδε
 ἢ συναίρεσις τοῦ πλάτους, εἰς ἐλάχιστον πλάτος καταληγούσης
 410 τῆς διανοίας, πλάτος ἔστι καὶ οὐ μήκος ἀπλατὲς. ἄλλως τε εἰ
 δυνατόν ἔστι νοήσαντάς τι μήκος σὺν ποσῷ πλάτει στέρησαι αὐτὸ
 τοῦ πλάτους καὶ τὸ μήκος ἀπλατὲς ἐπινοεῖν, ἐνέσται καὶ σάρκα
 ἐπινοήσαντας σὺν τρωτῷ ἰδιώματι στέρησαι τοῦ τρωτοῦ ἰδιώμα-

hensio intelligentiae fiat minima latitudine, postea adhuc oportebit fieri tran-
 sitionem ad id quod est diversi generis, nempe longitudinem cum latitudine
 simul sublatam. 407. omnino autem si per privationem latitudinis possumus
 intelligere longitudinem expertem latitudinis; quoniam quaecumque sunt pri-
 vantia, non sunt in subiecto, itaque nec latitudo erit carens latitudine,
 quomobrem nec linea. nam equus quidem est aliquid in subiecto, non equus
 autem non est, et homo quidem est, non homo autem non est. si ergo ha-
 bemus aliquam latitudinem aut aliquam longitudinem, erit in subiecto; carens
 autem latitudine nusquam erit. 408. quomodo enim qui dicunt quod alteram
 alteri superaddentes magnitudinem accipiunt intelligentiam infinitae magnitu-
 dinis, tamquam corporis, errant, et superaddendo accipiunt maximam aliquam
 exaggeratam ex multis magnitudinibus, non infinitam vero illam sed finitam.
 quam enim extremam cogitarunt, est comprehensibilis. 409. quae est autem
 cogitatione comprehensibilis, est finita, quandoquidem reliqua quae sic est
 comprehensa cogitatione, arguit eam quae comprehensa est, non esse infini-
 tam. sic ergo hic quoque contractio latitudinis, in minimam latitudinem de-
 sinente cogitatione, est latitudo et non longitudo expertis latitudinis. 410. alio-
 qui si fieri potest, ut cum cogitaverimus aliquam longitudinem cum quota la-
 titudine, eam privemus latitudine et mente concipiamus longitudinem exper-
 tem latitudinis; poterimus etiam cum carnem cogitaverimus cum proprietate
 quod sit vulnerabilis, privatione huius proprietatis mente concipere carnem

κ) ἐλαχιστοτάτῳ] superlativus ex superlativo, ut ἔσχατῶτατος apud
 Xenophontem et similia quae notarunt Grotius ad Ephes. 3 8 (ubi apo-
 stolus ἐλαχιστίον se πάντων et minimo minorem appellat) et Erasmus
 Schmidius noster ad tertiae Ioannis epistolae v. 4 μειζοτέραν χάριν.
 Balthasarque Stolbergius in Exerc. Graecae linguae p. 88. 89. sic et La-
 tini scriptores minimissimum dixere, ut Arnobius lib. 5 p. 160. 166. et
 pessimissimum ut Seneca epist. 81 et postremissimum, ut praeter Apu-
 leium et Tertullianum C. Gracchus apud Gellium 15 12. vide Vossium
 de analogia lib. 2 cap. 26. ἐλαχιστοτάτον in veteri glossario redditur
 pauxillum.

λ) εἰ κατὰ στέρησιν] confer librum contra Geometras sect. 55.

μ) ἵππος μὲν γὰρ τίς] ita ms Ciz. et Hervetus pro ἵππος μὲν γὰρ τι.

τος νοῆσαι ἄτρωτον σάρκα. καὶ ἐνδέξεται μετὰ ἀντιτύπου ἰδιώ- 411
 ματος^{ν)} σῶμα νοήσαντας στέρησαι τοῦ ἀντιτύπου ἰδιώματος λα-
 βεῖν ἀναντίτυπον σῶμα· ὅπερ ἔστιν ἀδύνατον. τὸ γὰρ ἄτρωτον
 νοούμενον οὐκ ἔστι σὰρξ· σὺν τρωτῷ γὰρ ἰδιώματι ἐνοεῖτο σὰρξ.
 καὶ ἀναντίτυπον^{ο)} οὐκ ἔστι σῶμα· σὺν γὰρ τῷ ἀντιτύπῳ ἰδιώ-
 ματι ἐνοεῖτο τὸ σῶμα^{π)}. τοίνυν καὶ τὸ νοούμενον χωρὶς πλάτους
 μήκος οὐκ ἔστι μήκος· σὺν ποσῷ γὰρ πλάτει νοεῖται τὸ μήκος.
 ἀλλ' ὃ γε Ἀριστοτέλης^{ρ)} οὐκ ἀδιανόητον ἔλεγεν εἶναι τὸ παρὰ 412
 τοῖς γεωμέτραις^{σ)} ἀπλατὲς μήκος· τὸ γέ τοι τοῦ τοίχου μήκος
 λαμβάνομεν χωρὶς τοῦ ἐπιβάλλειν τῷ πλάτει τοῦ τοίχου· πλα-
 νώμενος. διὰ γὰρ τὸ τοῦ τοίχου μήκος λαμβάνομεν χωρὶς πλά-
 τούς, οὐ χωρὶς παντὸς πλάτους τοῦτο λαμβάνομεν, ἀλλὰ χωρὶς
 τοῦ περὶ τῷ τοίχῳ πλάτους. ἐνδέχεται γὰρ συγκатаπλέξαντας τὸ
 τοῦ τοίχου μήκος τι πλάτει καὶ οἰωδηποτεοῦν νόησιν αὐτοῦ
 ποιεῖσθαι, ὥστε μήκος λαμβάνεσθαι οὐ χωρὶς πλάτους ἀλλὰ χω-
 ρὶς τοῦδε τινος πλάτους. προὔπκειτο δὲ τῷ Ἀριστοτέλει παρα- 413
 στῆσαι οὐχ ὅτι τὸ τινος πλάτους ἀμοιρον μήκος ἐνδέχεται νοεῖν,
 ἀλλ' ὅτι τὸ παντὸς πλάτους· ὅπερ οὐ παρέστησε. πρὸς τούτοις 414
 εἴπερ οἱ γεωμέτραι οὐ μόνον ἀπλατὲς μήκος φασὶ τὴν γραμμὴν
 ἀλλὰ καὶ πέρας ἐπιφανείας^{τ)}, ὃ μήκος ἔστιν ἀπλατὲς, ἐνέσται
 κοινότερον περὶ τε γραμμῆς καὶ ἐπιφανείας διαπορεῖν· εἰ γὰρ ἡ

invulnerabilem. 411. similiter cum corpus mente conceperimus cum proprie-
 tate resistendi, poterimus privatione proprietatis resistendi etiam mente com-
 prehendere corpus non resistens, quod quidem non potest fieri: nam quod
 intelligitur invulnerabile, non est caro. intelligebatur enim caro cum ea pro-
 prietate, quod sit vulnerabilis, et quod non resistit, non est corpus: nam
 cum proprietate resistendi intelligebatur corpus, ergo et longitudo quae intel-
 ligitur absque latitudine, non est longitudo: nam cum quanta latitudine intel-
 ligitur longitudo. 412. sed Aristoteles quidem affirmavit posse cogitari lon-
 gitudinem quam geometrae aiunt carere latitudine, si parietis consideremus
 longitudinem, latitudine eius non simul cogitata, verum errat: nam quando
 parietis consideramus longitudinem absque latitudine, non absque omni la-
 titudine eam accipimus, sed absque latitudine quae est in pariete. possumus
 enim connexa parietis longitudine cum aliqua, cuiusmodicumque ea sit, la-
 titudine habere eius intelligentiam; adeo ut sumatur longitudo non absque
 latitudine, sed absque aliqua, hac scilicet latitudine. 413. propositum autem
 erat Aristoteli ostendere non quo alicuius latitudinis expertem liceat intel-
 ligere longitudinem, sed omnis latitudinis: quod quidem non ostendit, 414. ad
 haec accedit, quod cum geometrae non solum lineam dicant esse longitudi-
 nem expertem latitudinis, sed etiam extremum superficiei, quae et ipsa debet
 esse longitudo latitudinis expertis; licebit communius et de linea et de super-

ν) μετὰ ἀντιτύπου ἰδιώματος] confer dicta ad lib. contra Geometras P 628
 sect. 56.

ο) ἀναντίτυπον] in editis erat ἀναντιτυπητόν, male. intelligitur enim
 τὸ μὴ ἀντιτυποῦν, soliditate et resistendi vi communi omnibus corpori-
 bus destitutum, quod ἀναντίτυπον paullo ante dixerat.

π) ἐνοεῖτο τὸ σῶμα] articulum τὸ ε ms Ciz. revocavi.

ρ) ἀλλ' ὃ γε Ἀριστοτέλης] vide ad sect. 57 laudati adversus Geome-
 tras libri.

σ) τὸ παρὰ τοῖς γεωμέτραις] vitiose in editis: τὸ πλάτος παρὰ τ. γ.

τ) πέρας ἐπιφανείας] ut punctum πέρας lineae, superficies πέρας cor-
 poris. confer lib. adversus Geometras sect. 60 sq. Laërtium 7 135.

γραμμὴ πέρας ἐστὶν ἐπιφανείας, ὃ ἐστὶ μῆκος ἀπλατὲς καθεστη-
κυῖα, πάντως ἐπιφανείας ἐπιφανεία παρατεθείσης ἢ παράλληλοι
415 δύο γίνονται γραμμαὶ ἢ μία ἐξ ἀμφοτέρων. καὶ εἰ μὲν μία αἱ
P 629 παράλληλοι δύο γραμμαὶ γίνονται¹⁾. ἐπεὶ γραμμὴ πέρας ἐστὶν
ἐπιφανείας, ἢ δὲ ἐπιφάνεια πέρας σώματος, τῶν δυοῖν γραμμῶν
μίας γινομένης καὶ αἱ δύο ἐπιφάνειαι μία γενήσονται. οὕτως
δὲ καὶ τὰ δύο σώματα ἐν ἑστὶ σώμα, καὶ διὰ τοῦτο ἢ παρὰ-
θεσις οὐκέτι γενήσεται παρὰθεσις ἀλλὰ ἔνωσις· ὅπερ ἐστὶν ἀδύ-
νατον. ἐπὶ τινων γὰρ παρατιθέμενων ἀλλήλοις σωμάτων ἔνωσις
γίνεσθαι πέφυκεν, ὥς ἐπὶ τῶν ὕδρων, ἐπὶ τινων δὲ οὐκέτι· λί-
θος γὰρ λίθῳ καὶ ἀδάμῳ ἀδάμαντι κατὰ τὴν παρὰθεσιν οὐχ
416 ἐνοῦται. ὥστε δύο γραμμαὶ οὐκ ἂν γένοιτο μία. καὶ ἄλλως,
ἐὰν δώμεν μίαν γενέσθαι καὶ ἔνωσιν διὰ τοῦτο τῶν σωμάτων,
δεήσει τὸν χωρισμὸν αὐτῶν μὴ κατὰ τὰ αὐτὰ πέρατα γίνεσθαι,
ἀλλὰ κατὰ ἄλλα καὶ ἄλλα μέρη, βιαίως ἀποσπωμένων αὐτῶν.
οὐχὶ δὲ τοῦτο· τῶν γὰρ περάτων, καὶ πρὶν τῆς παρὰθέσεως καὶ
μετὰ τὸν χωρισμὸν αὐτῶν, ἢ αὐτὴ σώζεται φύσις. οὐκ ἄρα αἱ
δύο παράλληλοι γραμμαὶ μία γένοιτο²⁾. σὺν τούτοις εἴπερ αἱ
δύο γραμμαὶ μία γίνονται, τὰ παρατιθέμενα ἀλλήλοις σώματα
ἐνὶ ἅκρῳ ἐστὶ ἐλάσσονα· γεγόνاسι γὰρ³⁾ αἱ δύο γραμμαὶ μία,
καὶ ἢ μία κατ' ἀνάγκην ἐν ἔχειν ἅκρον⁴⁾ ὀφείλει. οὐχὶ δὲ γε τὰ
παρατιθέμενα ἀλλήλοις σώματα ἐνὶ ἅκρῳ γίνεται ἐλάσσονα. ὥστε
417 οὐκ ἂν εἴεν αἱ δύο γραμμαὶ μία. εἰ δὲ παράλληλοι δύο μένουσιν
αἱ γραμμαί, τὸ ἐκ τῶν δυοῖν μείζον ἐστὶ τῆς μίας. εἰ δὲ τὸ

ficie dubitare: nam si linea est extremum superficiei, quod est longitudo
carens latitudine, omnino superficiei addita superficiei aut duae fiunt lineae
parallelae seu aequi distantes aut una ex utrisque. 415. et si quidem una
ex duabus fiat parallelis: quoniam linea est extremum superficiei, superficies
autem est extremum corporis: cum duae lineae una factae sint, duae quoque
superficies erunt una. ita autem duo quoque corpora erunt unum, et pro-
pterea additio non erit utique additio, sed unio; quod quidem non potest
fieri, in aliquibus enim sibi inter se additis corporibus fit unio, ut in humi-
dis; in aliquibus autem non ita: lapis enim non unitur lapidi neque adamas
adamanti per additionem, quamobrem duae lineae non fuerint una, 416. alio-
qui etiam si dederimus unam fieri et per hoc corporum unionem; oportebit
in separatione non per eadem extrema, sed per alias et alias partes, violent-
ter illa invicem avelli, sed hoc non ita est: extremorum enim et ante ad-
ditionem et post eorum separationem eadem servatur natura, duae ergo paral-
lelae lineae non possunt esse una. praeterea si duae lineae fiunt una, cor-
pora quae inter se adduntur, erunt uno extremo minora: ex duabus enim
lineis una facta est, quae necessario unam tantum summitatem habet, atqui
iuncta invicem corpora non fiunt uno extremo minora. quamobrem duae lineae
non possunt esse una. 417. si autem parallelae duae maneant lineae, quod
ex duabus constat, erit maius una, si autem quod fit ex duabus, erit maius

P 629 1) καὶ εἰ μὲν μία αἱ παράλληλοι δύο γραμμαὶ γίνονται] post μία male
interpungebant editi, cum haec coniungenda sint, ut argumenti vim
consideranti apparebit.

2) μία γένοιτο] ms Ciz. γίνονται.

3) γεγόνاسι γὰρ] haec verba et quae sequuntur usque ad γίνεται ἐλάσ-
σονα desunt in ms utroque, Savil. et Ciz.

4) ἐν ἔχειν ἅκρον] ita legendum pro ἔχειν ἅκρος. vide librum adver-
sus Geometras sect. 65.

ἐκ τῶν δυοῖν γινόμενον μείζον ἐστὶ τῆς μίας γραμμῆς, ἔξει
ἐκατέρα αὐτῶν πλάτος, ὃ μετὰ τῆς ἑτέρας ταπτόμενον μείζον
ποιεῖ διάστημα. καὶ οὕτως οὐκ ἐστὶν ἀπλατὲς μῆκος ἢ γραμμὴ·
ἢ εἴπερ ἐστὶ, σαλεύεσθαι δεήσει τὴν ἐνάργειαν, ὥς παρεστήσα-
μεν. προηγουμένως μὲν οὖν ταῦτα ῥητέον πρὸς τὴν παρὰ τοῖς 418
μαθηματικοῖς περὶ σωμάτων τε καὶ περάτων διάταξιν.

Μεταβάντες δὲ ἀκολούθως σκοπῶμεν, εἰ κατὰ τὰς αὐτῶν 419
ἐκείνων¹⁾ ὑποθέσεις δύναται προκόπτειν ὁ λόγος. ἀρέσκει τοίνυν
τοῖς γεωμέτραις, τὴν εὐθείαν γραμμὴν στρεφομένην πᾶσιν αὐτῆς
τοῖς μέρεσι κύκλους γράφειν. τούτῳ δὲ εὐθὺς αὐτῶν τῷ θεω-
ρήματι μάχεται τὸ μῆκος ἀπλατὲς εἶναι τὴν γραμμὴν. ἐπεὶ γὰρ 420
πᾶν μέρος γραμμῆς, ὥς φασὶ²⁾, σημεῖον ἔχει, τὸ δὲ σημεῖον
στρεφόμενον κύκλον γράφει· ὅταν εὐθεῖα γραμμὴ στρεφομένη καὶ
πᾶσι τοῖς ἐαυτῆς μέρεσι κυκλογραφοῦσα καταμετρῇ τὸ διάστημα
τῆς ἐπιπέδου τῆς ἀπὸ τοῦ κέντρου μέχρι τῆς ἐξωτάτω περιφε-
ρείας, τότε ἦτοι συνεχεῖς εἰσιν οἱ παράλληλοι κύκλοι ἢ διεστᾶσιν P 609
ἀπ' ἀλλήλων. ὁπότερον δ' ἂν λέγωσι τούτων οἱ γεωμέτραι, εἰς 421
ἄλυσιν σχεδὸν ἀπορίαν ἐμπεσοῦνται· εἰ μὲν γὰρ διεστᾶσιν ἀπ'
ἀλλήλων, ἐστὶ τι μέρος τῆς ἐπιπέδου τὸ μὴ κυκλογραφοῦμενον,
καὶ τῆς γραμμῆς τὸ μὴ κυκλογραφοῦν, ὅπερ κατὰ τοῦτο τέτακται
τὸ διάστημα τῆς ἐπιπέδου. τοῦτο δὲ ἦν ἄτοπον. καὶ γὰρ ἔχει 422
σημεῖον ἢ γραμμὴ πάντως κατὰ τὸδε τὸ μέρος, καὶ τὸ σημείον
κατὰ τοῦτο στρεφόμενον κυκλογραφεῖ. τὸ γὰρ ἢ τὴν γραμμὴν
μὴ ἔχειν κατὰ τι μέρος αὐτῆς σημείον ἢ τὸ σημείον στρεφόμε-
νον μὴ γράφειν κύκλον, παρὰ τὸν γεωμετρικὸν ἐστὶ λόγον. εἰ δὲ 423
συνεχεῖς εἰσιν οἱ κύκλοι, ἦτοι οὕτω συνεχεῖς εἰσιν ὥς κατὰ τὸν
αὐτὸν τετάχθαι τόπον ἢ ὥστε ἄλλον παρ' ἄλλον νοεῖσθαι, μεταξὺ

una linea, habebit utraque earum latitudinem, quae locata cum altera facit
maius spatium, et ita non est linea longitudo carens latitudine; aut si est,
labefactari oportebit evidentiam, ut ostendimus. 418. atque directe quidem
haec possunt dici adversus ea quae statuunt mathematici de corporibus eorum-
que extremis.

419. Progrediamur autem et consequenter consideremus, an ex illorum
ipsorum positionibus procedere possit oratio, placet ergo geometris, rectam
lineam omnibus suis partibus circumductam describere circulos, statim autem
cum hoc eorum praecepto pugnat, quod linea sit longitudo expers latitudinis,
420. nam quandoquidem quaelibet pars lineae, ut dicunt, habet punctum,
punctus autem circumductus describit circulum; quando recta linea circum-
ducta et omnibus suis partibus circulum describens metitur spatium super-
ficiei, quae est a centro usque ad extremam circumferentiam, tunc aut sunt
continentes paralleli illi circuli aut inter se distant alteri ab alteris. 421. utrum-
vis autem eorum dicant geometrae, in dubitationem incident fere indissolu-
bilem: nam si inter se distant et sunt disiuncti, erit aliqua pars superficiei
quae non describitur in orbem, et lineae pars locata in hoc spatio superficiei,
quae circulum non describat: hoc autem est absurdum, 422. linea enim om-
nino habet punctum in illa parte et punctus circumductus describit circulum,
nam vel non habere lineam punctum in aliqua sui parte vel a circumducto
puncto non describi circulum, est praeter rationem geometricam. 423. si
autem continui sunt circuli, sunt vel ita continui, ut locentur in eodem loco
vel ut alius intelligatur iuxta alium, nec possit aliquis punctus intermedius

1) κατὰ τὰς αὐτῶν ἐκείνων] confer eundem librum sect. 67 sq.

2) γραμμῆς, ὥς φασὶ] ms Ciz. ὥς φασὶ, γραμμῆς.

μη δυναμένου τινος παρεμπεσεῖν σημείου· παρεμπίπτον γὰρ ὀφεί-
 λει κύκλον γράφειν. καὶ εἰ μὲν τὸν αὐτὸν ἐπέχουσι τόπον, εἰς
 γενήσονται πάντες, καὶ διὰ τοῦτο ὁ μέγιστος κύκλος οὐ διόσσει
 424 τοῦ ἐλαχίστου. εἰ γὰρ ὁ μὲν ἐνδοτάτω κύκλος καὶ πρὸς τῷ κέν-
 τρῳ ἔστιν ἐλάχιστος, ὁ δὲ ἑξωτάτω καὶ πρὸς τῇ ἐπιφανείᾳ μέ-
 γιστος καθέστηκε, πάντες δὲ τὸν αὐτὸν κατέχουσι τόπον, ἔσται
 ἴσος τῷ μεγίστῳ κύκλῳ ὁ ἐλάχιστος κύκλος. ὅπερ ἔστιν ἀπεμ-
 425 φαῖνον. οὐ τοίνυν οὕτως συνεχεῖς εἰσιν οἱ κύκλοι, ὥς τὸν αὐτὸν
 ἐπιληφέναι τόπον. εἰ δὲ παρῴκεινται ἀλλήλοις ὥς μὴ παρεμπί-
 πτειν μεταξὺ τι σημείου, συμπληροῦσι τὸ τῆς ἐπιπέδου πλάτος
 τὸ ἀπὸ τοῦ κέντρου μέχρι τῆς ἐσχάτης περιφερείας. ἐπεὶ οὖν τὸ
 συμπληρωτικὸν πλάτους ἔξ ἀνάγκης ἔχει πλάτος, οἱ κύκλοι συμ-
 πληροῦντες τὸ τῆς ἐπιπέδου πλάτος ἔξουσιν πλάτος. ἦσαν δὲ
 426 γραμμαὶ οἱ κύκλοι· τοίνυν αἱ γραμμαὶ οὐκ εἰσὶν ἀπλατεῖς. ἐνεσι-
 δὲ ἀπὸ τῆς αὐτῆς δυνάμεως ὁμοιοτροπον συνθεῖναι ἀπόδειξιν.
 φασὶ γὰρ οἱ γεωμέτραι τὴν κυκλογραφοῦσαν εὐθεῖαν^{δ)} δι' αὐτῆς
 στρεφομένην κυκλογραφεῖν. διόπερ συνερωτῶντες αὐτοὺς φήσο-
 μεν, εἰ ἡ κυκλογραφοῦσα εὐθεῖα δι' αὐτῆς^{ε)} τὸν κύκλον γράφει,
 οὐκ ἔστι μῆκος ἀπλατὲς ἡ γραμμὴ. ἡ δὲ κυκλογραφοῦσα εὐθεῖα
 427 κατ' αὐτοὺς δι' αὐτῆς τὸν κύκλον γράφει· οὐκ ἄρα μῆκος ἀπλα-
 τεῖς ἔστιν ἡ γραμμὴ. ὅταν γὰρ ἡ ἀπὸ τοῦ κέντρου εὐθεῖα ἀγο-
 μένη στρέφηται καὶ δι' αὐτῆς γράφῃ^{ζ)} τὸν κύκλον, ἦτοι κατὰ
 πάντων τῶν μερῶν τοῦ ἐντὸς τῆς περιφερείας πλάτους φέρεται
 ἡ εὐθεῖα γραμμὴ ἢ κατὰ τινῶν μὲν φέρεται, κατὰ τινῶν δὲ οὐ-
 δαμῶς. ἀλλ' εἰ κατὰ τινῶν μὲν φέρεται, κατὰ τινῶν δὲ μὴ,

incurrere: si enim incurreret, deberet et ipse circulum describere, et si eun-
 dem quidem tenent locum, omnes fient unus, et propterea maximus circulus
 non differet a minimo. 424. si enim intimus quidem circulus et qui est ad
 centrum est minimus, extremus autem et qui est ad superficiem est maxi-
 mus, omnes autem tenent eundem locum; erit minimus circulus aequalis ma-
 ximo, quod quidem evidenter adversatur. 425. si autem siti sunt inter se
 alter iuxta alterum, ita ut non intermedius possit incurrere aliquis punctus,
 superficiei complent latitudinem, quae est a centro ad ultimam circumferen-
 tiam, quoniam ergo quod complet latitudinem, latitudinem habet necessario,
 circuli qui complent latitudinem superficiei, habebunt latitudinem. circuli au-
 tem sunt lineae; non sunt ergo lineae expertes latitudinis. 426. licet autem
 vi eadem similem componere demonstrationem, dicunt enim geometrae lineam
 rectam, quae circulos describit, circulos per se circumductam describere,
 quomobrem dicemus eos interrogantes, si recta describens circulos per se
 circulos describit; non est linea longitudo expertis latitudinis. recta autem quae
 circulos describit, ut ipsi volunt, per se describit circulos; non est ergo linea
 longitudo expertis latitudinis. 427. quando enim recta a centro ducta circum-
 ducitur et per se describit circulos, aut per omnes partes internae latitudinis
 circumferentiae fertur recta linea aut per aliquas quidem fertur, per aliquas
 vero minime, sed si per aliquas quidem fertur, per aliquas vero minime,

P 630 δ) τὴν κυκλογραφοῦσαν εὐθεῖαν] conferendus liber adversus Geome-
 tras sect. 71 sq.

ε) δι' αὐτῆς] ita legendum pro εὐθεῖα αὐτῆς ex laudato adversus Geo-
 metras loco. sic infra sect. 424 δι' αὐτῆς τὸ παραλληλόγραμμον ἐπιπε-
 δον καταμετρεῖν.

ζ) γράφῃ] ms Ciz. γράφει.

πάντως οὐ γράφει κύκλον, καθ' ὧν μὲν φερομένη μερῶν τῆς
 ἐπιπέδου, καθ' ὧν δὲ μὴ φερομένη. εἰ δὲ κατὰ πάντων φέρε- P 631
 ται, ὅλον τὸ τῆς ἐντὸς περιφερείας πλάτος καταμετρήσει. πλά-
 τος δὲ καταμετροῦν ἔξει πλάτος· τὸ γὰρ πλάτους καταμετρη-
 τικὸν ἔχει πλάτος ὧ καταμετρεῖ. τοίνυν οὐδὲ διὰ τοῦτο ὀητέον 423
 μῆκος ἀπλατὲς εἶναι τὴν γραμμὴν. τὸ δὲ αὐτὸ σαφέστερον γίνεται,
 καὶ ὅταν λέγωσι οἱ γεωμέτραι τὴν γραμμὴν πλάγιον^{ε)} τοῦ τε-
 τραγώνου πλευρὰν καταγομένην^{ζ)}, δι' αὐτῆς τὸ παραλληλόγραμ-
 μον ἐπίπεδον καταμετρεῖν. εἰ γὰρ μῆκος ἀπλατὲς ἔστιν^{η)} ἡ γραμμὴ,
 πάντως καὶ ἡ πλευρὰ τοῦ τετραγώνου, ἀπλατὲς οὖσα γραμμὴ,
 οὐ καταμετρήσει τὸ παραλληλόγραμμον ἐπίπεδον πλάτος ἔχον·
 ἢ καταμετροῦσα τοῦτο ἔξει καὶ αὐτὴ πλάτος ὧ καταμετρεῖ. ὥστε
 ἢ τὸ θεώρημα αὐτοῖς γίνεται ψευδὲς ἢ ὅτι ἡ γραμμὴ μῆκος
 ἔστιν ἀπλατὲς. τὸν τε κύλινδρον^{θ)} κατ' εὐθεῖαν φασὶ γραμμὴν 429
 ἀπτεσθαι τῆς ἐπιπέδου, ἐκκυλιόμενον τε τῇ ἀνὰ μέρος ἄλλων
 καὶ ἄλλων εὐθειῶν θέσει καταμετρεῖν τὴν ἐπίπεδον. εἰ δὲ καὶ
 κατ' εὐθεῖαν ἀπτεται τῆς ἐπιπέδου ὁ κύλινδρος καὶ κυλιόμενος
 τῇ ἀνὰ μέρος ἄλλων καὶ ἄλλων εὐθειῶν θέσει καταμετρεῖ τὴν
 ἐπίπεδον· πάντως καὶ ἡ ἐπίπεδος ἔξ εὐθειῶν συνέστηκε γραμμῶν
 καὶ ἡ ἐπιφάνεια τοῦ κυλίνδρου πάλιν ἔξ εὐθειῶν ἔστιν. ἐπεὶ οὖν
 ἡ ἐπίπεδος πλάτος ἔχει, ἔχει δὲ καὶ ἡ τοῦ κυλίνδρου ἐπιφάνεια,
 τὸ δὲ πλάτους συμπληρωτικὸν^{ι)} οὐκ ἔστιν ἀπλατὲς· αἱ γραμμαὶ

omnino non describit circulos, ut quae feratur per aliquas quidem partes su-
 perficiei, per aliquas vero non feratur, sin autem fertur per omnes, dime-
 tietur totam latitudinem internae circumferentiae: dimetiens autem latitudinem
 habebit latitudinem; quod enim dimetitur latitudinem, habet latitudinem, qua
 illam dimetitur. 428. vel propterea ergo haud dicendum est, lineam esse lon-
 gitudinem expertem latitudinis, hoc autem fit etiam manifestius, quando di-
 cunt geometrae, lineam per transversum quadrati latus ductam per se dime-
 tiri planitiem parallelogrammam: nam si linea est longitudo carens latitudine,
 omnino latus quoque quadrati cum sit linea carens latitudine, non dimetietur
 planitiem parallelogrammam, quae habet latitudinem; aut id dimetiens habe-
 bit ipsa quoque latitudinem, quae illam dimetitur, quomobrem aut erit eis
 falsum praeceptum aut falsum erit, quod linea est longitudo carens latitudine.
 429. dicunt quoque cylindrum recta linea tangere superficiem, et provolutum
 per aliarum et aliarum rectorum singularum positum dimetiri superficiem, si vero
 et recta linea tangit superficiem cylinder et provolutus singularum aliarum
 aliarumque rectorum positum metitur superficiem; et superficies omnino con-
 stat ex rectis lineis et superficies cylindri rursus est ex rectis, quoniam ergo
 superficies habet latitudinem, habet quoque superficies cylindri, quod autem
 complet latitudinem, non est expertis latitudinis; lineae complentes latitudinem

ε) τὴν γραμμὴν πλάγιον] confer dicta ad sect. 74 libri adversus Geom. P 631

ζ) καταγομένην] hoc loco, non post δι' αὐτῆς comma ponendum, ut
 ex verborum sententia est perspicuum.

η) ἀπλατὲς ἔστιν] in ms Ciz. ἔστιν desideratur.

θ) τὸν τε κύλινδρον] etiam hoc repetit ex lib. contra Geometras sect.
 75 sq. postea in ms Ciz. et Savil. desunt multa a verbis εἰ δὲ καὶ κατ'
 εὐθεῖαν usque ad verba καταμετρεῖ τὴν ἐπίπεδον, nullam iterum ob ra-
 tionem aliam quam negligentiam librarii, quoniam praecedens periodus
 iisdem verbis, καταμετρεῖ τὴν ἐπίπεδον, clauditur.

ι) τὸ δὲ πλάτους συμπληρωτικὸν] ita legendum ex ms Ciz., non πλά-
 τος. sic πλάτους καταμετρητικὸν supra sect. 427 et συμπληρωτικὸν 425.

430 πλάτος συμπληροῦσαι οὐ γενήσονται ἀπλατεῖς. ἔτι καὶ δῶμεν τὴν γραμμὴν μήκος ἀπλατὲς ὑπάρχειν, οὐδὲν ἦτον ἀπορος εὐρεθήσεται τοῖς γεωμέτραις ὁ περὶ τοῦ σώματος λόγος. ὥσπερ γὰρ τὸ σημείον ὄνεν ποιεῖ γραμμὴν, οὕτω καὶ ἡ γραμμὴ ὄνείσα ποιεῖ ἐπιφάνειαν, ἥτις ἐστὶ πέρασ σώματος δύο ἔχον διαστάσεις 431 μήκος τε καὶ πλάτος. ἐπεὶ περ οὖν ἡ ἐπιφάνεια πέρασ ἐστὶ σώματος, πάντως τὸ σῶμα πεπερασμένον ἐστίν. εἰ δὲ τοῦτο, ὅτε παρατίθεται σῶμα σώματι, τότε ἦτοι τὰ πέρατα τῶν περάτων ἀπτεται ἢ τὰ πεπερατωμένα τῶν πεπερατωμένων, ἢ καὶ τὰ πεπερατωμένα τῶν πεπερατωμένων καὶ τὰ πέρατα τῶν περάτων^{κ)}, οἷον — ἐστὶ γὰρ σαφές τὸ λεγόμενον ἐπὶ ὑποδείγματος — εἰ νοήσοιμεν πέρασ μὲν τὸ ἔξωθεν τοῦ ἀμφορέως ὕστρακον, πεπερατωμένον δὲ τὸν ἐν τῷ ἀμφορεῖ οἶνον· δυοῖν ἀμφορέων^{λ)} πα-
P 611 ρατιθεμένων ἀλλήλοισι ἦτοι τὸ ὕστρακον τοῦ ὕστρακον ἀπτεται ἢ ὁ οἶνος τοῦ οἶνου ἢ καὶ τὸ ὕστρακον τοῦ ὕστρακον καὶ ὁ οἶνος 432 τοῦ οἶνου. καὶ εἰ μὲν τὰ πέρατα τῶν περάτων ἀπτεται, τὰ πεπερατωμένα οὐκ ἀπτεται ἀλλήλων, τουτέστι τὰ σώματα· ὅπερ ἦν ἄτοπον. εἰ δὲ τὰ πεπερατωμένα τῶν πεπερατωμένων ἀπτεται, τουτέστι σώματα σώματων, δείξει ταῦτα τῶν οἰκείων περάτων 433 ἐκτὸς γίνεσθαι· ὁ πάλιν ἄτοπον. εἰ δὲ καὶ τὰ πέρατα τῶν περάτων ἀπτεται καὶ τὰ πεπερατωμένα τῶν πεπερατωμένων, συνδραμοῦνται αἱ ἀπορίαι· ἢ μὲν γὰρ τὰ πέρατα ἀλλήλων ἀπτεται, τὰ πεπερατωμένα ἀλλήλων οὐκ ἀπτεται, ἢ δὲ ταῦτα ἀλλή-
 434 λων διγγάνει, ἐκτὸς ἐστὶ τῶν οἰκείων περάτων. καὶ μὴν εἴπερ πέρασ ἐστὶν ἡ ἐπιφάνεια, πεπερατωμένον δὲ τὸ σῶμα· ἦτοι σῶμά ἐστιν ἡ ἐπιφάνεια^{μ)} ἢ ἀσώματον. καὶ εἰ μὲν σῶμά ἐστι, ψευ-

non erunt expertes latitudinis. 430. praeterea etiamsi dederimus lineam esse longitudinem expertem latitudinis, nihilominus dubia et inexplicabilis invenietur geometris de corpore oratio. quomodo enim punctus fluens efficit lineam, ita etiam linea fluens efficit superficiem, quae est extremum corporis duo habens disiuncta intervalla seu dimensiones, nempe longitudinem et latitudinem. 431. quoniam ergo superficies est finis et extrema corporis, omnino corpus est finitum, si autem ita est, quando corpus iungitur corpori, tunc aut fines tanguntur a finibus aut finita a finitis, aut et finita a finitis et fines a finibus, ut — erit enim clarum exemplo quod dicitur — si intellexerimus finem quidem sive extremum testam quae est extra amphoram, finitum autem vinum quod est in amphora; duobus sibi inter se additis amphoris aut testa tanget testam aut vinum tanget vinum aut et testa testam et vinum tanget vinum. 432. atque si fines quidem tanguntur a finibus, finita se inter se non tangent, nempe corpora; quod quidem est absurdum, si autem finita tanguntur a finitis, nempe corpora a corporibus, oportebit ea esse extra suos fines; quod rursus est absurdum. 433. si autem et fines tanguntur a finibus et finita a finitis, concurrent dubitationes: nam quatenus quidem fines se inter se tangunt, finita se inter se non tangent; quatenus autem ipsa se inter se tangunt, erunt extra suos fines. 434. praeterea si superficies est extremum sive finis, corpus autem finitum; superficies aut est corpus aut res incorporea, et si

κ) ἢ καὶ τὰ πεπερατωμένα τῶν πεπερατωμένων καὶ τὰ πέρατα τῶν περάτων] ita hunc locum supplevi ex ms Ciz. et Herveto: nam in editis male absunt verba ἢ καὶ τὰ πεπερατωμένα τῶν πεπερατωμένων.

λ) δυοῖν ἀμφορέων] lib. contra Geometras sect. 78 sq.

P 549 μ) ἦτοι σῶμά ἐστιν ἡ ἐπιφάνεια] sect. 81 iam laudati libri.

δος τὸ ἀβαθὴ εἶναι τὴν ἐπιφάνειαν· πᾶν γὰρ σῶμα βάθους μετεῖχεν. εἴτα οὐδὲ ἀπτεται τινος τὸ πέρασ, ἀλλὰ πᾶν σῶμα γενήσεται ἀπειρομέγεθες. εἰ γὰρ σῶμά ἐστιν ἡ ἐπιφάνεια, ἐπεὶ 435 πᾶν σῶμα πέρασ ἔχει, κακεῖνο πέρασ πάλιν σῶμα ὃν ἔξει πέρασ, κακεῖνο τρίτον καὶ τὸ τρίτον τέταρτον καὶ οὕτως εἰς ἀπειρον. εἰ δὲ ἀσώματός ἐστιν ἡ ἐπιφάνεια, ἐπεὶ τὸ ἀσώματον οὐδενὸς δύναται θιγεῖν οὔτε ὑπὸ τινος θιχθῆναι, τὰ πέρατα οὐκ ἀπτεται ἀλλήλων. τούτων δὲ μὴ ἀπτομένων οὐδὲ τὰ πεπερατωμένα ἀπτεται. ὥστε καὶ τῆς γραμμῆς ἀποστῶμεν, ὃ γε περὶ τῆς ἐπιφα- 436 νείας λόγος ἀπορός^{ν)} ὢν εἰς ἐποχὴν ἡμᾶς καθίστησι. νῦν μὲν οὖν πεποιήμεθα τὰς ζητήσεις ἐχόμενοι τῶν ἐννοιῶν τῶν τοῦ σώματος καὶ τῶν περάτων, ἔτι δὲ καὶ τῶν γεωμετρικῶν θεωρημάτων. ἔνεστι δὲ κακεῖνον τὸν λόγον λαμβάνειν, σθεναρῶς 437 συνάγοντα τὸ προκείμενον. εἰ γὰρ ἐστὶ τι σῶμα, ἦτοι αἰσθητὸν ἐστὶν ἢ νοητόν. καὶ αἰσθητὸν μὲν οὐκ ἐστὶν· ἀθροῖα γὰρ ἦν ποιότης^{ο)} κατ' ἐπισύνθεσιν σχήματος καὶ μεγέθους καὶ ἀντινυπίας λαμβανομένη. ποιότης δὲ κατ' ἐπισύνθεσιν τινῶν λαμβανομένη οὐκ ἐστὶν^{π)} αἰσθητή. καὶ τὸ σῶμα ἄρα ὥς σῶμα νοούμενον οὐκ ἐστὶν αἰσθητόν. καὶ μὴν οὐδὲ νοητόν. ἵνα γὰρ γένηται 438 νόησις σώματος, ὀφείλει ἐν τῇ φύσει τῶν πραγμάτων ὑποκεῖσθαι τι αἰσθητόν, ἀφ' οὗ γενήσεται ἡ τοῦ σώματος νόησις. οὐδὲν δὲ ἐστὶν ἐν τῇ φύσει τῶν πραγμάτων παρὰ τὸ σῶμα καὶ ἀσώματον, ὢν τὸ μὲν ἀσώματον αὐτόθεν ἐστὶ νοητόν, τὸ δὲ σῶμα οὐκ αἰσθητόν, ὥς δέδεικται ἡμῖν. μὴ ὄντος οὖν ἐν τῇ φύσει τῶν 439 πραγμάτων αἰσθητοῦ τινος, ἀφ' οὗ νόησις ἐστὶ τοῦ σώματος, **P 633**

est quidem corpus, falsum est esse profundum expertem superficiem: omne enim corpus est particeps profundum, deinde nec aliquid tangit extremum sive finis, sed erit omne corpus infinitae magnitudinis. 435. si enim superficies est corpus, quoniam omne corpus habet finem sive extremum, et ille finis rursus cum sit corpus, habebit finem, et ille tertium et tertius quartum et sic in infinitum. si est autem superficies incorporea, quoniam incorporeum nihil potest tangere nec ab aliquo tangi, fines se inter se non tangent. eis autem non tangentibus neque finita tangent. 436. quamobrem etiam si recesserimus a linea, de superficie quoque disputatio cum exitum non reperiat, deducit nos ad sustinendam assensionem. atque nunc quidem quaesivimus haerentes notionibus corporis eiusque finium et praeterea praeceptis geometricis. 437. licet autem illam quoque sumere argumentationem, quae fortiter colligit propositum, si est enim aliquod corpus, aut est sensibile aut cadit sub intelligentiam, et sensibile quidem non est: est enim accumulata qualitas, quae sumitur ex compositione figurae et magnitudinis et resistentiae. qualitas autem quae sumitur ex aliquorum compositione, non est sensibilis, ergo et corpus quod intelligitur ut corpus, non est sensibile, sed neque cadit sub intelligentiam. 438. nam ut sit intelligentia corporis, oportet in rerum natura poni aliquid sensibile, a quo fiat intelligentia corporis, nihil est autem in rerum natura praeter corpus et incorporeum, ex quibus incorporeum quidem ex se ipso cadit sub intelligentiam, corpus autem non est sensibile, ut a nobis est ostensum. 439. cum ergo in rerum natura non sit quidquam sensibile, ex quo sit intelligentia corporis, nec sub intelligentiam quidem cadit corpus, si ergo neque

ν) ἀπορός] ita leg. pro ἀπειρος.

ο) ἀθροῖα γὰρ ἦν ποιότης] ex Epicuri sententia, vide librum contra Grammaticos sect. 21 et contra Ethicos sect. 226.

π) οὐκ ἐστὶν] ita ms Ciz. pro ἐστὶν.

οὐδὲ νοητὸν ἔσται σῶμα. εἰ δὲ μήτε αἰσθητὸν ἔστι μήτε νοητὸν, παρὰ δὲ ταῦτα οὐδὲν ἔστι, ῥητέον μηδὲν εἶναι τὸ σῶμα.
 440 Ἀλλ' ἐπεὶ ἐν τούτοις ὁ περὶ τῶν σωμάτων λόγος πέφηνεν ἄπορος, ὑπ' ἄλλης ἀρχῆς^{γ)} πειρασόμεθα διδάσκειν, ὅτι καὶ^{δ)} ὁ περὶ τῶν λειπομένων ἀσωμάτων ὁμοίως ἔστι τούτῳ.

Σέξτου ἐμπειρικοῦ

Ὑπομνημάτων τὸ ἔννατον^{α)}.

α' Περὶ τόπον. — β' περὶ κινήσεως. — γ' περὶ χρόνον. —
 δ' περὶ ἀριθμοῦ. — ε' περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς.

1 Τοῖς περὶ τοῦ σώματος καὶ τῶν περὶ αὐτῶν προσηπορημένοις ἡμῖν^{β)} πρὸς τε τοὺς φυσικοὺς καὶ τοὺς γεωμέτρους ἀκόλουθος εἶναι δοκεῖ καὶ ἡ περὶ τοῦ τόπου ζήτησις· ἄπυσι γὰρ συμφώνως

est sensile neque cadit sub intelligentiam, praeter haec autem nihil est: dicendum est nihil esse corpus.

440. Sed quoniam in his oratio de corporibus ostensa est dubia et cuius exitus non potest facile inveniri, tentabimus ab alio docere principio, quod de incorporeis quoque, quae restant, oratio est eis similis.

SEXTI EMPIRICI

Commentariorum liber nonus.

1 De loco sect. 1. — 2 de motu sect. 37. — 3 de tempore sect. 167. —
 4 de numero sect. 249. — 5 de ortu et interitu sect. 310.

1. His dubitationibus, quae a nobis motae sunt adversus physicos et geometras de corpore eiusque extremis, consequens esse videtur de loco inqui-

P 633 γ) ἂν' ἄλλης ἀρχῆς] alio libro. confer dicta ad lib. 1 contra Logicos sect. 416 et adversus Astrologos sect. 106. certe eadem ratio quae disputationem adversus Logicos suasit duobus libris distinguere, dicendum nempe copia, eadem quoque ἀντίρροπον adversus Physicos in duos libros dividere Sextum coëgit. hinc non ausim assentiri praeclaro viro lac. Thomasio τῷ μακαρίῳ qui p. 373 programmatum putat male ac praeter Sexti mentem commentarium adversus Physicos a librariis esse discerptum in libros duos.

γ) ἔτι καὶ] ita ms Ciz. nam in editis καὶ aberat. utraque autem opugnanda Sextus sibi sumsit sect. 365 et corporea et incorporea rerum principia.

α) ὑπομνημάτων τὸ ἔννατον] in ms Ciz. Σέξτου τῶν εἰς δέκα τὸ ἔννατον. sed cum disputatio adversus Logicos ab Sexto ipso, ut suo loco notavi, in duos divisa libros sit, perinde ut haec Physicis opposita; non decem libri sunt, verum undecim, et hic quem ordimur, non utique nonus numerandus, sed decimus. nisi dicamus, ut sane est consentaneum, disputationem adversus Geometras et Arithmeticos non duobus sed uno libro Sextum complexum fuisse. itaque et in Suidae quoque codicibus ἐπισχεπτικά (lege εἰσι σχεπτικά) βιβλία δέκα memorantur, atque iterum: σχεπτικά ἐν βιβλίοις 6.

β) προσηπορημένοις ἡμῖν] de corpore a sect. 366 et de corporis extremis superficibus a sect. 431 sq. superioris libri.

ἀξιοῦται τὸ σῶμα ἦτοι ἐν τόπῳ περιέχεσθαι ἢ κατὰ τόπον^{ε)} φέρεσθαι, διὸ προληπτέον, ὅτι κατὰ τὸν Ἐπικούρου τῆς ἀνα-2 φούς καλουμένης φύσεως^{δ)} τὸ μὲν τι ὀνομάζεται κενόν, τὸ δὲ τόπος, τὸ δὲ χώρα, μεταλαμβανομένων δὲ^{αδ)} κατὰ διαφορὰς ἐπιβολὰς τῶν ὀνομάτων· ἐπεὶ περὶ ἡ αὐτὴ φύσις ἔρημος μὲν καθεστηκυῖα παντὸς σώματος κενόν προσαγορεύεται, καταλαμβάνομένη δὲ ὑπὸ σώματος τόπος καλεῖται, χωροῦντων δὲ δι' αὐτῆς σωμάτων χώρα γίνεται^{ε)}. κοινῶς μὲντοι φύσις ἀναφῆς εἴρηται παρὰ τῷ Ἐπικούρῳ διὰ τὸ ἐστερηθῆαι τῆς κατὰ ἀντί-3 βασιν ἀφῆς^{ε)}. καὶ οἱ Στωϊκοὶ δὲ^{ε)} κενόν μὲν εἶναι φασὶ τὸ οἶόν³ τε ὑπὸ ὄντος κατέχεσθαι, μὴ κατεχόμενον δὲ, ἢ διάστημα ἔρη- P 634 μον σώματος ἢ διάστημα ἀκαθεκτούμενον ὑπὸ σώματος· τόπον δὲ τὸν ὑπὸ ὄντος κατεχόμενον καὶ ἐξισαζόμενον τῷ κατέχοντι αὐτόν, νῦν ὃν καλοῦντες τὸ σῶμα, καθὼς καὶ ἐκ τῆς μεταλή- ψεως τῶν ὀνομάτων^{η)} ἔστι συμφανές· χώραν δὲ φασὶν εἶναι διάστημα κατὰ μὲν τι κατεχόμενον ὑπὸ σώματος, κατὰ δὲ τι

sitio: apud omnes enim convenit, quod corpus vel comprehenditur in loco vel fertur per locum. 2. quamobrem prius sumendum est, quod ex sententia Epicuri non tactilis quae vocatur naturae alia appellatur inane, alia locus, alia regio, pro varia applicatione mutatis et varie sumptis nominibus; quandoquidem eadem natura ab omni quidem corpore deserta appellatur inane, si autem a corpore occupetur, locus, corporibus autem per eam transeuntibus loci regio. communiter quidem certe apud Epicurum dicta est natura non tactilis, propterea quod non resistat tangique nequeat. 3. Stoici autem dicunt inane quidem esse quod ab eo quod est, potest occupari, non autem occupatur, aut spatium a corpore vacuum aut spatium quod non occupatur a corpore; locum autem, qui occupatur ab eo quod est et aequatur ei quod ipsum occupat, id quod est nunc vocantes corpus, ut est perspicuum ex nominis utriusque permutatione; loci autem regionem dicunt esse spatium, quod in aliquo quidem occupatur, in aliquo autem non occupatur. 4. alii autem di-

ε) κατὰ τόπον] ita legendum e mss Savil. et Ciz., non κατὰ τόπους.
 δ) τῆς ἀναφούς καλουμένης φύσεως] intactum vel intactile appellat Lucretius, cuius et hoc est 1 455

tactus corporibus cunctis, intactus inani.
 Epicurus apud Laërtium 10 86 τὸ πᾶν σῶμα καὶ ἀναφῆς φύσις, universum est vel corpus vel intactile. confer Gassendum de physiologia Epicuri p. 94 sq. ed. Lugd. 1675. idem Lucretius 3 813 et 5 358

plagarum quia sunt expertia, sicut inane est, quod manet intactum neque ab ictu fungitur hilum.

[dd) γε?]

ε) χώρα γίνεται] regionem loci vocat idem poeta 6 833 cuius ubi e regione loci venere volantes.

φ) τῆς κατὰ ἀντίβασιν ἀφῆς] ita ms Ciz.; nam articulus τῆς in editis deerat, pro ἀντίβασιν male ἀντίφρασιν legit in suo codice Hervetus. est autem ἡ κατ' ἀντίβασιν ἀφῆ solida et ἀντιτυπούντος corporis, resistendi vim habentis, contactio, qualis in inani locum non habet.

γ) καὶ οἱ Στωϊκοὶ δὲ] confer dicta ad 3 Pyrrh. sect. 124 sq.

η) ἐκ τῆς μεταλήψεως τῶν ὀνομάτων] quod promiscue unum pro altero P 634 ponunt, idemque ut denotent, iam τὸ ὄν appellant iam σῶμα. Numenii Pythagorici disputationem Stoicis oppositam, qua probat εἶναι σῶμα οὐκ ἂν εἴη τὸ ὄν, servavit Eusebius ex primo eius libri περὶ τὰ γὰρ τοῦ lib 15 Praeparat. c. 17. Laërtii autem 7 150, qui affertur a Lipsio lib. 2 physiologiae Stoicae diss. 5, ut probet ex Stoicorum sententia omnia quod est esse corpus, huc non facit, quoniam ibi potius ex Antipatri Stoici sententia definit quod corpus sit οὐσία πεπερασμένη, substantia finita.

SEXTUS EMPIR. II.

Uu

4 ἀκαδεκτούμενον¹⁾. ἔνιοι δὲ χώραν ἐλέξαν ὑπάρχειν τὸν τοῦ μείζονος σώματος τόπον, ὥς ταύτῃ διαφέρειν τοῦ τόπου τὸν τόπον, τῷ ἐκείνῳ μὲν μὴ ἐμφαίνειν μέγεθος τοῦ ἐμπεριεχομένου σώματος· κἂν γὰρ ἐλάχιστον περιέχῃ σῶμα, οὐδὲν ἥττον τόπος προσαγορεύεται· τὴν δ' ἀξιόλογον ἐμφαίνειν μέγεθος τοῦ ἐν αὐτῇ σώματος. περὶ μὲν οὖν κενοῦ ποικίλως ἐν τοῖς περὶ στοιχείων²⁾ ἐζητήσαμεν, καὶ οὐκ ἀναγκαῖον τὰ νῦν τὸν αὐτὸν λόγον παλινοδεῖν· περὶ δὲ τοῦ τόπου καὶ τῆς συζυγοῦσης τούτῳ χώρας, ἥτις καὶ αὐτὴ κατὰ τὸ γένος ἐστὶ τόπος, ἐπὶ τοῦ παρόντος σκεψόμεθα. προδηλοτέροις γὰρ οὖσι τούτοις καὶ παρὰ πᾶσι σχεδὸν ὁμολογουμένοις συναπορηθήσεται καὶ ἡ περὶ τοῦ κενοῦ σκέψις, ὅσω καὶ περὶ ἀδηλοτέρου πράγματος προκόπτει.

Περὶ τόπου³⁾.

6 Τῆς τοῦ τόπου νοήσεως δεδηλωμένης καὶ τῶν συζυγούντων αὐτῷ πραγμάτων ὑποδεδειγμένων ἀπολείπεται, ὥς ἐστὶν ἔθος τοῖς ἀπὸ τῆς σκέψεως, τοὺς εἰς ἐκάτερον⁴⁾ κινῆσαι λόγους καὶ τὴν ἐπ' αὐτοῖς συναγομένην ἐποχὴν κρατίνεσθαι. εἴπερ οὖν ἐστὶν ἄνω καὶ κάτω καὶ εἰς τὰ δεξιὰ καὶ τὰ ἀριστερὰ καὶ πρόσω καὶ ὀπίσω, ἐστὶ τις τόπος· μέρη γὰρ εἰσὶ αἱ ἑξῆς αὐταὶ παρατάσεις

perunt regionem esse locum maioris corporis, ut hac quidem ratione locus differat a loco, quod ille quidem non ostendat magnitudinem corporis quod in ipso continetur: nam etiam si minimum corpus contineat, nihilominus appellatur locus: haec vero, nempe regio, ostendat insignem corporis, quod in illa est, magnitudinem. 5. atque de inani quidem varie quaesivimus, quando tractavimus de elementis, nec necesse est in praesentia eadem repetere; de loco autem et de coniuncta loci regione, quae ipsa quoque loci quoddam genus est, considerabimus in praesentia. simul enim cum his quae sunt evidentiora et de quibus fere in confesso est apud omnes, dubitabitur etiam de consideratione inanis, quatenus de re magis obscura procedit.

I. De loco.

6. Loci rerumque quae ei sunt coniugatae declarata notione restat, ut mos est Scepticis, movere rationes quae utrinque afferuntur, et quae propter eas inducitur corroborare assensionis cohibitionem. 7. quoniam ergo sunt supra et infra et ad dextram et sinistram et ante et pone, est aliquis locus:

1) ἀκαδεκτούμενον] ita ms Ciz. ut paullo ante pro οὐ καδεκτούμενον. Laërtius 7 40 de vacuo σώματι τὸ οἶόν τε κατέχευται ὑπὸ σώματι, οὐ κατεχόμενον.

2) ἐν τοῖς περὶ στοιχείων] tangit quidem Sextus dogmata philosophorum de vacuo libro superiore sect. 333 sq., sed illa uberius et ποικίλῃ de hoc argumento disputatio una cum peculiaribus commentariis περὶ στοιχείων intercidit, neque potest respicere pauca illa quae περὶ τῶν ἀνωτάτων καὶ ἀρχικωτάτων στοιχείων perstringit sect. 359 sq. superioris libri, ubi nihil etiam de vacuo.

3) περὶ τόπου] in ms Ciz. titulus hic abest. in ms Savil. ita concipitur εἰ ἐστὶ τόπος. certe satis constat, ut saepe iam monui, a Sexto ipso titulos huiusmodi nequiquam additos esse.

4) εἰς ἐκάτερον] in utramque partem. itaque argumenta, quae locum dari probant, affert a sect. 7 ad 12. deinde in illis evertendis est occupatus a sect. 13 ad 19. denique ipse novas collectiones profert, quibus evincat locum non dari a sect. 20 ad 36.

τοῦ τόπου, καὶ ἀδύνατόν ἐστὶ τινος τῶν μερῶν ὑπαρχόντων μὴ οὐχὶ κακείνο ὑπάρχειν, οὗ ἐστὶ τὰ μέρη. ἐστὶ δὲ γε ἐν τῇ φύσει τῶν πραγμάτων ἄνω καὶ κάτω⁵⁾ καὶ εἰς δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ καὶ πρόσω καὶ ὀπίσω· ἐστὶν ἄρα τόπος. οὐ μὴν ἀλλ' εἰ ὅπου ἦν 8 Σωκράτης, νῦν ἐστὶν ἄλλος, οἷον Πλάτων ἀποθανόντος Σωκράτους· ἐστὶν ἄρα τόπος. ὥς γὰρ τοῦ ἐν τῷ ἀμφορέϊ ὕγρου ἐκκενωθέντος καὶ ἄλλου ἐπεγχυθέντος λέγομεν ὑπάρχειν τὸν ἀμφορέα τόπον ὄντα καὶ τοῦ προτέρου καὶ τοῦ ὕστερου ἐπεμβλη- P 635 θέντος ὕγρου· οὕτως εἰ ὃν τόπον κατεῖχεν Σωκράτης ὅτ' ἔζη, τοῦτον ἕτερος νῦν κατέχει, ἐστὶ τις τόπος. καὶ ἄλλως· εἰ ἐστὶ 9 τι σῶμα, καὶ τόπος ἐστὶν· ἀλλὰ μὴν τὸ πρῶτον, τὸ ἄρα δεύτερον. πρὸς τούτοις εἰ ὅπου τὸ κοῦφον φύσει φέρεται, ἐκεῖ τὸ βαρὺ φύσει οὐ φέρεται, ἐστὶν ἴδιος τοῦ κοῦφου καὶ τοῦ βαρέος τόπος⁶⁾. ἀλλὰ μὴν τὸ πρῶτον, τὸ ἄρα δεύτερον. τό γέ τοι πῶρ φύσει κοῦφον καθεστὼς ἀνωφόρον ἐστὶ, καὶ τὸ ὕδωρ φύσει βαρὺ τυγχάνον κάτω βολθεῖ, καὶ οὐτε τὸ πῦρ κάτω φέρεται οὐτε τὸ ὕδωρ ἄνω ἥττι. ἐστὶν ἄρα ἴδιος καὶ τοῦ φύσει κοῦφου καὶ τοῦ φύσει βαρέος τόπος. ὥσπερ τε εἰ τὸ ἐξ οὗ τι γίγνεται, ἐστὶ, καὶ τὸ ἐφ' οὗ τι 10 γίγνεται, καὶ τὸ δι' ὃ· οὕτως ὑπάρχοι ἂν καὶ τὸ ἐν ᾧ τι γίγνεται. ἐστὶ δὲ τὸ ἐξ οὗ τι γίγνεται οἷον ἔλη, καὶ τὸ ἐφ' οὗ οἷον τὸ αἷτιον⁷⁾, καὶ τὸ δι' ὃ καθάπερ τὸ τέλος· ἐστὶν ἄρα καὶ τὸ ἐν ᾧ τι γίγνεται, τούτεστιν ὁ τόπος. οἱ τε παλαιοὶ καὶ τὰ ὅλα 11 διακοσμήσαντες ἀρχὴν τῶν πάντων ὑπέθεντο τόπον. κἀντεῦθεν ὁρμηθεὶς ὁ Ἡσίοδος⁸⁾ ἀνεφώνησεν

sunt enim loci partes sex istae extensiones, neque fieri potest ut, si sit aliqua ex partibus, non illud quoque sit, cuius sunt partes. sunt autem in rerum natura supra et infra et dextra et sinistra et ante et pone; est ergo locus. 8. verum enim vero si, ubi erat Socrates, nunc est alius, ut Platon mortuo Socrate; est ergo locus. quomodo enim humore exinanito, qui erat in amphora, et alio infuso, dicimus amphoram esse locum et prioris humoris et eius qui postea fuit immissus; ita si, quem locum tenebat Socrates cum viveret, eum nunc tenet alius, est aliquis locus. 9. et aliter: si est aliquod corpus, est et locus; atqui est primum, ergo et secundum. ad haec accedit quod si, quo leve fertur natura, illuc grave natura non fertur, est proprius locus eius quod est leve et eius quod est grave; atqui primum, ergo etiam secundum, ignis quidem certe cum sit natura levis, sursum fertur, et aqua cum sit gravis natura, deorsum tendit, et neque ignis deorsum fertur neque aqua sursum emicat et extollitur. est ergo proprius locus et eius quod est natura leve et eius quod est grave natura. 10. et quomodo si est id ex quo fit aliquid, et id a quo fit aliquid, et id propter quod; ita etiam fuerit id, in quo fit aliquid. est autem id ex quo fit aliquid ut materia, et id a quo ut causa, et id propter quod ut finis; est ergo etiam illud in quo fit aliquid, hoc est locus. 11. veteresque qui rerum universitatis ordinationem describere, posuerunt locum universorum principium, hinc motus exclamavit Hesiodus

5) ἄνω καὶ κάτω] ita ms Ciz., licet καὶ in editis exciderat.

6) ἴδιος τοῦ κοῦφου καὶ τοῦ βαρέος τόπος] vide Aristotelem de coelo P 635 4 3 sq.

7) οἷον τὸ αἷτιον] nota causam efficientem a Sexto causam dici καὶ ἔσοχῃν, ut infra sect. 17.

8) ὁ Ἡσίοδος] versus ex eius Theogonia 115, quos adduxerat etiam libro superiore sect. 8. vide etiam huius praesentis libri sect. 18. eosdem Hesiodi versus laudat, ubi de natura disserit, Aristoteles 4 1 Physic.

ἦτοι μὲν πρῶτιστα χάος γένετ', αὐτὰρ ἔπειτα
γαῖ' εὐρύστερνος, πάντων ἕδος ἀσφαλὲς αἰεὶ,

χάος λέγων τὸν χωρητικὸν τῶν ὅλων τόπον· μὴ ὑποκειμένου γὰρ
τούτου οὔτε γῆ οὔτε ὕδωρ οὔτε τὰ λοιπὰ τῶν στοιχείων, οὐχ
12 ὁ σύμπας κόσμος ἐδύνατο συστήναι. καὶ κατ' ἐπίνοιαν δὲ ἅπαντα
ἀνέλωμεν, ὁ τόπος οὐκ ἂν ἀναιρεθῇσεται, ἐν ᾧ ἦν τὰ πάντα,
ἀλλ' ὑπομένει, τὰς τρεῖς ἔχων διαστάσεις, μήκος βάθος πλάτος
χωρὶς ἀντιτυπίας· τοῦτο γὰρ ἴδιον ἦν σώματος^{γ)}. καὶ ἄλλα δὲ
εἰώδασι τοιαῦτα οἱ δογματικοὶ τῶν φιλοσόφων διεξέρχεσθαι πρὸς
13 τὸ καταστήσαι τὴν ὑπαρξίν τοῦ τόπου. πάντα δὲ μᾶλλον ἢ τοῦτο
δύνανται ποιεῖν· τὸ τε γὰρ ἀπὸ τῶν μερῶν τοῦ τόπου^{δ)} θέλειν
ἐπιλογίζεσθαι τὸ καὶ τὸν τόπον^{ε)} ὑπάρχειν, τελῶς ἐστὶ μειρα-
κιῶδες. ὁ γὰρ μὴ διδοὺς αὐτοῖς εἶναι τὸ ὅλον, οὗτος οὐδὲ τὰ
μέρη συγχωρήσει τοῦ ὅλου. καὶ ἄλλως ἐπεὶ τὰ τινὸς μέρη αὐτὸ
ἐκείνῳ ἐστὶν οὐ τὰ μέρη καθέστηκε^{ς)}, δυνάμει ὁ λέγων 'εἰ ἐστὶ
τὰ μέρη τοῦ τόπου, ἐστὶν ὁ τόπος' τοῦτό φησιν 'εἰ ἐστὶν ὁ
τόπος, ἐστὶν ὁ τόπος'. ὅπερ ἦν ἄτοπον. αὐτὸ γὰρ τὸ ζητούμε-
14 νον εἰς τὴν αὐτοῦ πίστιν ὡς ἀζήτητον παρείληπται. τὸ δ' αὐτὸ
P 636 ρητέον καὶ ὅταν ἐκ τοῦ ἐν ᾧ ἦν Σωκράτης^{z)}, νῦν εἶναι Πλάτωνα,
συνάγῃ τὴν ὑπαρξίν τοῦ τόπου· ἡμῶν γὰρ ζητούντων εἰ ἐστὶ
τι ὁ τόπος^{υ)} ἐν ᾧ ἐστὶ τὸ σῶμα, διαφέρον αὐτοῦ τοῦ ἐν αὐτῷ
λεγομένου περιέχεσθαι σώματος, ἐκεῖνοι ὡς ὁμολογοῦν ἡμῖν ἀντι-
φωνοῦσι τὸ ἐν τόπῳ γεγενῆσθαι Σωκράτην καὶ τὸ ἐν τούτῳ νῦν

exortum chaos est primum, dehinc pectore lata
tellus, cunctorum semper firmissima sedes,

ubi chaos appellat locum, qui omnia continet: nam nisi is fuerit subiectus,
neque terra neque aqua neque reliqua elementa nec universus mundus pote-
rit consistere. 12. quodsi etiam cogitatione omnia sustulerimus, locus minime
tolletur, in quo sunt omnia, sed manebit tres habens dimensiones et inter-
valla, longitudinem profunditatem latitudinem absque resistantia: hoc enim
est proprium corporis, aliaque huiusmodi solent recensere dogmatici philoso-
phi ad constituendam ac confirmandam loci existentiam. 13. omnia autem
magis quam hoc possunt facere: a partibus enim loci hoc velle colligere quod
sit locus, est plane puerile. qui enim non dat eis esse totum, is neque par-
tes concedet totius, et alioqui quoniam alicuius partes sunt illud ipsum cuius
sunt partes, qui dicit 'si sunt partes loci, est locus', potestate idem profert
ac si dicat 'si est locus, est locus'; hoc autem est absurdum, id enim quod
in quaestione est, ad probandum illud ipsum assumitur, perinde ac si de illo
non quaereretur. 14. idem dicendum est etiam, quando ex eo, quod in quo
erat Socrates, in eo nunc sit Plato, colligunt loci existentiam: nobis enim
quaerentibus an aliquid sit locus in quo est corpus, differens ab eo corpore
in quo dicitur comprehendi, illi, tamquam de eo nobis iam constaret, re-

γ) τοῦτο γὰρ ἴδιον σώματος] confer ad 3 Pyrrhon. sect. 39.

δ) ἀπὸ τῶν μερῶν τοῦ τόπου] ut sunt dextrum sinistrum superius in-
ferius etc. supra sect. 7.

ε) τὸ καὶ τὸν τόπον] articulum τὸν ex ms Ciz. revocavi.

ς) καθέστηκε] hoc loco interpungendum, et vocula δυνάμει referenda
non ad praecedentia verba sed ad id quod sequitur, τοῦτό φησιν.

P 636 z) ἐν ᾧ ἦν Σωκράτης] supra sect. 8.

υ) εἰ ἐστὶ τι ὁ τόπος] articulus ὁ iterum in editis exciderat, quem
servavit ms Ciz.

περιέχεσθαι Πλάτωνα. ὅτι μὲν γὰρ λέγομεν ἀφελῶς ἐν Ἀλεξαν- 15
δρεία^{z)} εἶναι τινα καὶ ἐν γυμνασίῳ καὶ ἐν τῇ σχολῇ, ὁμολογοῦν·
ἀλλ' ἐστὶν ἡμῖν ἡ σκέψις οὐ περὶ τοῦ κατὰ πλάτος ἀλλὰ περὶ
τοῦ κατὰ περιγραφὴν τόπου, πότερον ἐστὶν ἢ ἐπινοεῖται μόνον.
καὶ εἰ ἐστὶ, ποταπὸν τὴν φύσιν, ἀρὰ γε σωματικὸν ἢ ἀσώμα-
τον, καὶ ἐν τόπῳ περιεχόμενον ἢ οὐδαμῶς. ὧν οὐδὲν ἴσχυσαν
παραστήσαι οἱ ταῖς προειρημέναις ὑπομνήσεσι χρῶμενοι. κοῦφόν 16
τε φύσει οὐ δίδεται εἶναι τὸ σῶμα, ἵνα καὶ εἰς ἴδιον φέρεται
τόπον. ἀλλὰ καὶ τὸ δοκοῦν εἶναι τοιοῦτον, ὑπ' ἄλλης τινὸς αἰ-
τίας^{α)} καὶ κατηναγκασμένης εἰς τινὰς ἀνωθεῖται τόπους. εἴτα
καὶ δοθῇ φύσει τυγχάνειν κοῦφον καὶ φύσει βαρὺ, πάλιν οὐδὲν
ἥττον ἀπορήσεται τὸ εἰς τί φέρεται, ἀρὰ εἰς γε σῶμά τι ἢ κε-
νόν ἢ πέρας^{β)} ἢ ἄλλο τι διαφορῶσης μετεσχηκὸς φύσεως. ναί· 17
ἀλλ' εἰ ἐστὶ τὸ ἐξ οὗ^{γ)} καὶ τὸ ὑφ' οὗ καὶ τὸ δι' οὗ, εἴη ἂν καὶ
τὸ ἐν ᾧ. οὐ πάντως φήσομεν. εἰ γὰρ ἀπορεῖται τὸ ἐξ οὗ τι γί-
νεται, τουτέστι τὸ πάσχον, καὶ τὸ ὑφ' οὗ, καθάπερ τὸ αἷτιον,
καὶ καθόλου τὸ γίνεσθαι καὶ τὸ φθίρεσθαι ἢ κοινότερον κινεῖ-
σθαι, ἀνάγκη συνηπορῆσθαι καὶ τὸ ἐν ᾧ. τὸ δ' ὅτι ταῦτ' ἡπό-
ρηται, καὶ πρότερον ἐδείξαμεν^{δ)} περὶ τοῦ ποιούντος καὶ πάσχον-
spondent Socratem fuisse in loco et in eo nunc contineri Platonem, 15. nam
quod simpliciter quidem dicamus aliquem esse Alexandriae et in gymnasio
et in schola, inter nos convenit; at a nobis sceptice disputatur non de loco
latius accepto, sed de loco corpus circumscribente, sitne an solum cogitetur;
et si sit, cuiusmodi sit natura, resne corporea an incorporea, et in loco com-
prehensa, an non, quorum nihil potuerunt ostendere qui prius dictis utuntur
argumentis. 16. neque conceditur dari corpus natura leve, ut feratur in locum
proprium, sed et quod videtur esse eiusmodi, ab aliqua alia et coacta causa
ad quaedam loca protruditur, deinde etiam si concedatur esse aliquod natura
leve et natura grave, rursus nihilominus dubitabitur ad quidnam feratur, num
ad aliquod corpus, an ad inane, an ad extremitatem, an ad aliquid aliud par-
ticeps diversae naturae. 17. at certe, inquiunt, si est id ex quo et id a quo
et id propter quod, fuerit etiam id in quo. non omnino, dicemus, nam si
dubitatur de eo ex quo fit aliquid, hoc est de patiente, et de eo a quo,
nempe de causa, et in summa de eo num aliquid oriatur vel intereat, aut
communius dicamus, num aliquid moveatur, necesse est simul dubitari etiam
de eo in quo est, quod autem de his dubitetur, prius quoque ostendimus,

z) ἐν Ἀλεξανδρείᾳ] cave ex hoc loco colligas Sextum ista disputasse
Alexandriae, cuius urbis mores et dialectum a suis distinguit 3 Pyrrhon.
sect. 221 et contra Grammaticos sect. 213. sed videtur urbem illam hoc
loco et infra sect. 95 exempli loco afferre, non modo quod celeberrima
esset, sed et quod Aenesidemus, quem libenter sequitur, docuisset Ale-
xandriae, et quod praecipuae dogmaticorum, quos oppugnat, scholae
tum temporis Alexandriae florerent, sic infra sect. 89 exempli loco pro-
ducit aliquem versantem Rhodi, unde neutiquam firmiter colligas Rhodi-
eum haec vel scripsisse vel disseruisse.

α) ὑπ' ἄλλης τινὸς αἰτίας] sic gravitatem et levitatem recentior phi-
losophia non suspendit ab insita qualitate, sed ab impressa extrinsecus
vi. confer Gassendum in physiologia Epicuri, ubi de motu rerum con-
cretarum p. 244 sq. oppugnat autem hoc loco Sextus ea quae attule-
rat sect. 9.

β) ἢ πέρας] extremitatem sive superficiem extremam alicuius corporis.
infra sect. 24. 27 sq.

γ) εἰ ἐστὶ τὸ ἐξ οὗ] iam eludit argumentum quod fuit sect. 10.

δ) πρότερον ἐδείξαμεν] libro superiore sect. 207 sq., ubi disputat nul-
lam dari causam, et sect. 267 sq. nihil esse quod patiat.

τος διεξελθόντες, καὶ ὕστερον διδάσκοντες^{ε)} περὶ γενέσεως καὶ 18 φθορᾶς, καὶ πρὸ τούτων ἐτι περὶ κινήσεως σκεπτόμενοι. ὁ μὲν γὰρ εἰπὼν^{ς)}

ἦτοι μὲν πρώτιστα χάος γένετ', αὐτὰρ ἔπειτα
γαῖ' εὐρύτερον, πάντων ἔδος

ἐξ αὐτοῦ περιτρέπεται· ἐρομένου γὰρ τίνος αὐτόν, ἐκ τίνος γέ-
γονε τὸ χάος, οὐχ ἔξει λέγειν. καὶ τοῦτό φασιν ἐνιοὶ αἴτιον γε-
19 γονέναι Ἐπικούρου τῆς ἐπὶ τὸ φιλοσοφεῖν ὁρμῆς. κομιδῇ γὰρ μει-
P 637 ρακίσκος^{ς)} ὧν ἤρετο τὸν ἐπαναγινώσκοντα αὐτῷ γραμματιστὴν^{η)}
'ἦτοι μὲν πρώτιστα χάος γένετ', ἐκ τίνος τὸ χάος ἐγένετο, εἰ-
περ πρώτον ἐγένετο. τούτου δὲ ἐπιόντος μὴ αὐτοῦ ἔργον εἶναι
τὰ τοιαῦτα διδάσκειν ἀλλὰ τῶν καλουμένων φιλοσόφων· τοίνυν,
ἐφησεν^{ι)} ὁ Ἐπίκουρος, ἐπ' ἐκείνους μοι βαδιστέον ἐστίν, εἴπερ
αὐτοὶ τὴν τῶν ὄντων ἀλήθειαν ἴσασιν. ἀλλ' ὅτι μὲν οὐδὲν ἰκνού-
μενον λέγεται εἰς τὸ ὑπάρχειν τι τὸν τόπον, ἐκ τούτων ἤδη
20 γνῶριμον. ἐπισυναπτέον δὲ αὐτοῖς καὶ τὰ ἀπὸ τῆς σκέψεως. εἰ
γὰρ ἐστὶ τις ὑποδεκτικὸς τοῦ σώματος τόπος, ἦτοι σῶμά ἐστιν
οὗτος ἢ κενόν^{κ)}. καὶ σῶμα μὲν οὐκ ἐστίν ὁ ὑποδεκτικὸς τοῦ
σώματος τόπος· εἰ γὰρ πᾶν σῶμα ὀφείλει ἐν τόπῳ εἶναι, ὁ δὲ
τόπος ἐστὶ σῶμα, ἔσται ὁ τόπος ἐν τόπῳ, καὶ κείνος πάλιν ἐν
τρίτῳ καὶ ὁ τρίτος ἐν τῷ τετάρτῳ καὶ οὕτως ἐπ' ἀπειρον. οὐ

cum disceptaremus de efficiente et patiente, et postea docebimus, de ortu et
interitu et ante ea adhuc de motu consideraturi, 18. nam qui dixit

exortum chaos est primum, dein pectore lata
tellus, cunctorum sedes,

ex se ipso evertitur: nam si quispiam eum roget, ex quo ortum sit chaos,
non poterit dicere. idque nonnulli narrant fuisse causam Epicuro, cur se con-
tulerit ad philosophiam. 19. nam cum esset adhuc adolescens, rogavit gram-
maticum qui ei legebat 'exortum chaos est primum', ex quoniam ortum es-
set chaos, siquidem ortum esset primum. cum is autem dixisset, non esse
suum munus ea docere, sed eorum qui vocantur philosophi; ergo, intulit
Epicurus, ad illos est mihi accedendum, siquidem sciunt rerum veritatem,
sed quod nihil quidem dicatur quod pertineat ad probandum quod sit locus,
ex his iam est evidens. 20. eis autem sunt adiungenda et quae dicuntur a
Scepticis, nam si est aliquis locus qui suscipiat, is est aut corpus aut inane;
et corpus quidem non est locus, qui suscipit corpus: nam si omne corpus
debet esse in loco, locus autem est corpus; erit locus in loco, et ille rursus

ε) ὕστερον διδάσκοντες] infra sect. 310 sq. huius libri.

ς) ὁ μὲν γὰρ εἰπὼν] Hesiodus, quem sect. 11 in testimonium citaverat.

η) κομιδῇ μειρακίσκος] annum natus vix quartum et decimum aetatis,
quo se ἐγάψασθαι φιλοσοφίας testatur ipse Epicurus apud Laërtium 10 2.

P 637 θ) γραμματιστὴν] litteratorem, qui rem docebat grammaticam, caeteris
vero disciplinis non ita imbutus erat instar illius Romani apud Gel-
lium 20 9, a quo rogatus quid essent haec Enniana, ex iure manum con-
sertum, respondit: aut erras, adolescens, aut ludis: rem enim doceo gram-
maticam, non ius respondeo.

ι) ἐφησεν] ms Ciz. ἐφάτηκεν. rem eandem narrat Laërtius 10 3 ex
Apollodori Epicurei libro primo de Epicuri vita, ex quo illud etiam
hausisse Sextus noster videtur: Ἀπολλόδορος ὁ Ἐπικούρειος ἐν τῷ
πρώτῳ περὶ τοῦ Ἐπικούρου βίου φησὶν εἰσεῖν αὐτόν ἐπὶ φιλοσοφίαν
καταγνόντα τῶν σοφιστῶν καὶ γραμματιστῶν, ἐπειδὴ μὴ ἐδυνήθησαν
ἐξηγεῖσθαι αὐτῷ τὰ περὶ τοῦ παρ' Ἡσιόδου χάους.

κ) ἦτοι σῶμά ἐστιν οὗτος ἢ κενόν] confer 3 Pyrrhon. sect. 134 et infra
sect. 34 huius libri.

τοίνυν σῶμά ἐστιν ὁ ὑποδεκτικὸς τοῦ σώματος τόπος. εἰ δὲ κε- 21
νόν ἐστίν ὁ ὑποδεκτικὸς τοῦ σώματος τόπος, ἦτοι μένει τοῦτο
τὸ κενὸν ἐπιόντος αὐτῷ τοῦ σώματος ἢ μεθίσταται ἢ φθείρε-
ται. καὶ εἰ μὲν μένει ἐπιόντος αὐτῷ τοῦ σώματος^{λ)}, ἔσται κενὸν
ἅμα καὶ πλήρες· ἢ μὲν μένει, κενόν, ἢ δὲ ἐπιδέχεται τὸ σῶμα,
πλήρες. ἀδιανόητον δὲ γε τὸ αὐτὸ κενόν τε καὶ πλήρες λέγειν.
τοίνυν οὐ μένει τὸ κενὸν ἐπιόντος αὐτῷ τοῦ σώματος. εἰ δὲ 22
μεθίσταται τὸ κενόν, ἔσται σῶμα τὸ κενόν· τὸ γὰρ μεθιστά-
μενον τόπον ἐκ τόπου σῶμά ἐστιν. οὐχὶ δὲ γε σῶμά ἐστι τὸ
κενόν· ὥστε οὐδὲ μεθίσταται ἐπιόντος αὐτῷ τοῦ σώματος. καὶ
ἄλλως εἰ μεθίσταται τοῦ σώματος ἐπιόντος, οὐκέτι δέξεται τὸ
σῶμα· ὁ καὶ αὐτὸ τῶν ἀτόπων. λείπεται ἄρα λέγειν φθείρεσθαι 23
τὸ κενόν, ὁ πάλιν ἀδύνατον· εἰ γὰρ φθίρεται, ἐν μεταβολῇ καὶ
κινήσει γίνεται, καὶ εἰ φθίρεται, γενητόν ἐστι. τὸ δ' ἐν μετα-
βολῇ καὶ κινήσει γινόμενον γενητόν τε καὶ φθαρόν, σῶμα
καθέστηκεν· ὥστε οὐδὲ φθίρεται τὸ κενόν. καὶ οὕτως, εἰ μήτε
σῶμά ἐστιν ὁ τόπος, ὥς παρεστήσαμεν, μήτε κενόν, ὥς ὑπεμνή-
σαμεν, οὐκ ἂν εἴη τις τόπος. πρὸς τούτοις ἐτι εἰ ὁ τόπος πε- 24
ριεκτικὸς νοεῖται τοῦ σώματος^{μ)}, τὸ δὲ περιέχον ἐκτός ἐστι τοῦ
περιεχομένου· κατ' ἀνάγκην εἰ ἐστίν ὁ τόπος, ὀφείλει τι τούτων
τυγχάνειν, ὧν τὸ μὲν ἐστίν ὕλη, τὸ δὲ εἶδος, τὸ δὲ μεταξὺ διά-
στημα τῶν ἐσχάτων τοῦ σώματος περάτων, τὰ δὲ πέρατα ἐσχατα.
ὕλη μὲν οὐκ ἂν εἴη ὁ τόπος κατὰ πολλοὺς τρόπους, οἷον 25
ἐπεὶ αὕτη μὲν σεσωμάτῳται, ὁ δὲ τόπος οὐ σεσωμάτῳται. καὶ P 638
ἢ μὲν ὕλη μέτεισιν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, ὁ δὲ τόπος οὐ μετέρ-
χεται ἀπὸ τόπου ἐπὶ τόπον. καὶ ἐπὶ μὲν τῆς ὕλης λέγομεν ὅτι

in tertio et tertius in quarto et sic in infinitum, non est ergo corpus locus
qui suscipit corpus. 21. si autem est inane locus, qui suscipit corpus; aut
manet hoc inane, ipsum ingrediente corpore, aut abscedit aut corrumpitur,
ac siquidem manet corpore ipsum ingrediente, erit simul inane et plenum;
quatenus quidem manet, inane, quatenus autem suscipit corpus, plenum;
incogitabile autem est idem dicere inane et plenum, non manet ergo inane
corpore ipsum ingrediente. 22. si autem abscedit inane, inane erit corpus:
quod enim locum loco commutat, est corpus, inane autem non est corpus;
quamobrem non recedit, ipsum subeunte corpore, et alioqui si recedit adve-
niente corpore, nequaquam amplius suscipiet corpus, quod ipsum quoque est
absurdum. 23. restat ergo ut dicatur inane interire, quod rursus non potest
fieri: nam si interit, est in mutatione et motu; et si interit, in ipsum cadit
ortus et generatio, quod autem est in mutatione et motu et in quod cadit
ortus et interitus, est corpus; quamobrem nec interit inane, et sic, si neque
locus est corpus, ut ostendimus, neque inane, ut admonuimus; non fuerit
nullus locus. 24. ad haec accedit, quod si locus intelligitur comprehendere
corpus, id autem quod continet, est extra id quod continetur; necessario si
est locus, debet esse aliquid ex his, ut sit vel materia vel forma vel inter-
vallum intermedium inter extremos fines corporis: fines enim sunt extrema.
25. atque materia quidem non fuerit locus, quod constat multis modis, ut
quoniam ipsa est corpore praedita, locus vero non est corpore praeditus, et
materia transit a loco in locum, locus autem non transit a loco in locum.

λ) ἦτοι μεθίσταται ἢ φθίρεται. καὶ εἰ μὲν μένει ἐπιόντος αὐτῷ τοῦ σώ-
ματος] haec verba non legit Huetus et desiderantur in ms Ciz. libra-
rii incuria, quoniam superius comma eodem vocabulo σώματος clauditur.

μ) νοεῖται τοῦ σώματος] articulum revocavi e ms Savil.

πρότερον μὲν ἦν ἀήρ, νῦν δὲ πυκνωθεῖσα γέγονεν ὕδωρ, ἢ ἀνά-
 παλιν πρότερον μὲν ὕδωρ ἦν, νῦν δὲ λεπυνθεῖσα γέγονεν ἀήρ.
 ἐπὶ δὲ τοῦ τόπου οὐ λέγομεν τοῦτο, ἀλλ' ὅτι πάλαι μὲν ἦν ἐν
 αὐτῷ ἀήρ^{η)}, νῦν δὲ ἐστὶν ἐν αὐτῷ ὕδωρ. οὐ τοίνυν δύναται
 26 ὕλη ὁ τόπος νοεῖσθαι. καὶ μὴν οὐδὲ τὸ εἶδος· τὸ γὰρ εἶδος
 ἀχώριστόν ἐστι τῆς ὕλης, καθάπερ ἐπὶ τοῦ ἀνδριάντος ἀχώριστόν
 ἐστι τοῦ ἱποκειμένου χαλκοῦ. ὁ δὲ τόπος χωρίζεται τοῦ σώμα-
 τος· μεταβαίνει γὰρ ἐκεῖνο καὶ εἰς ἕτερον μεθίσταται τόπον, μὴ
 συμμεταβαίνοντος αὐτῷ τοῦ ἐν ᾧ περιέχεται τόπον. ὥστε εἰ τὸ
 μὲν εἶδος ἀχώριστόν ἐστι τῆς ὕλης, ὁ δὲ τόπος χωρίζεται ταύ-
 τῆς· οὐκ ἂν εἴη τὸ εἶδος ὁ τόπος. καὶ πάλιν τὸ μὲν εἶδος συμ-
 μεταβαίνει τῇ ὕλει, ὁ δὲ τόπος, ὡς προεῖπον, οὐ συμμεταβαίνει
 27 τῷ σώματι· τοίνυν οὐδὲ εἶδος ἐστὶν ὁ τόπος. ὡσαύτως δὲ οὐδὲ
 τὸ μεταξὺ τῶν περάτων διάστημα· τοῦτο γὰρ περιέχεται πρὸς
 τῶν περάτων. ὁ δὲ τόπος οὐ βούλεται περιέχεσθαι ὑπὸ τινος,
 ἀλλ' ἐτέρων εἶναι περιεκτικός. εἴτα πέρας ἐστὶ τοῦ σώματος ἢ
 ἐπιφάνεια. τὸ δὲ μετὰ τὴν ἐπιφάνειαν διάστημα οὐκ ἄλλο τί
 ἐστὶν ἢ τὸ πεπερατωμένον σῶμα. εἰ οὖν φαιμεν τὸ μεταξὺ τῶν
 πεπερατωμένων σωμάτων τόπον εἶναι, ἔσται σῶμα ὁ τόπος· ὅπερ
 28 ἐστὶν ἀπεμφαῖνον. λείπεται οὖν λέγειν, ὅτι τὰ ἔσχατα τοῦ σώ-
 ματος πέρατά ἐστι τόπος, ὃ καὶ αὐτὸ τῶν ἀδυνάτων, ἐπεὶ περ
 τὰ μὲν ἔσχατα τοῦ σώματος συνεχῆ ἐστι τῷ σώματι καὶ μέρη
 αὐτοῦ καὶ ἀχώριστα. ὁ δὲ τόπος οὔτε συνεχὴς ἐστὶ τῷ σώματι
 οὔτε μέρος αὐτοῦ οὔτε ἀχώριστος τοῦ σώματος. οὐκ ἄρα οὐδὲ
 29 τὰ ἔσχατα τῶν σωμάτων ἐστὶν ὁ τόπος. εἰ δὲ μήτε ὕλη ὁ τόπος
 ἐστὶ μήτε τὸ εἶδος μήτε τὸ μεταξὺ διάστημα τῶν περάτων μήτε

et de materia dicimus quod prius erat aër, nunc autem condensata facta
 est aqua, aut contra prius erat aqua, nunc autem attenuata facta est aër.
 de loco autem non hoc dicimus, sed quod pridem in eo fuit aër, nunc au-
 tem in ipso est aqua. non potest ergo locus intelligi materia. 26. sed neque
 forma: est enim forma inseparabilis a materia, ut in statua est insepara-
 bilis ab aere subiecto. locus autem separatur a corpore: illud enim transit
 et migrat in alterum locum, non simul cum eo transeunte loco in quo con-
 tinebatur. quamobrem si forma quidem separari non potest a materia, locus
 autem ab ea separatur; locus minime erit forma. et rursus forma quidem
 simul transit cum materia, locus autem, ut prius dixi, non simul transit
 cum corpore; ergo nec locus est forma. 27. similiter nec intervallum quod
 intercedit inter fines: id enim continetur a finibus. locus autem non vult
 contineri ab aliquo, sed alia continere. deinde superficies est finis sive
 extremum corporis. intervallum autem quod est post superficiem, non est
 aliud quam finitum corpus. si itaque locum esse dicimus intervallum quod
 intercedit inter corporum fines, erit locus corpus; quod quidem est absur-
 dum. 28. restat ergo ut dicatur, quod extremi fines corporis sunt locus.
 quod ipsum quoque non potest fieri, quoniam extrema corporis continenter
 adhaerentia ipsi sunt et eius partes et ab eo non possunt separari. locus
 autem neque continenter adhaeret corpori neque est pars eius neque inse-
 parabilis a corpore. neque ergo extrema corporum sunt locus. 29. si ergo
 locus neque est materia neque forma neque intervallum intercedens inter

P 609 η) πάλαι μὲν ἦν ἐν αὐτῷ ἀήρ] ms Ciz. ἐν αὐτῷ ἦν. respicit Sextus
 locum Aristotelis 4 Phys. 1 ὅτι μὲν οὖν ἐστὶν ὁ τόπος, δοκεῖ δηλον εἶναι
 ἐκ τῆς ἀντιμεταστάσεως. ὅπου γὰρ ἐστὶ νῦν ὕδωρ, ἐνταῦθα ἐξελθόντος
 ὡσπερ ἐξ ἀγγείου πάλιν ἀήρ ἐνεστὶν etc.

αὐτὰ τὰ ἔσχατα^{ο)} τοῦ σώματος, παρὰ δὲ ταῦτα οὐδὲν ἐστὶν ἄλλο
 ἐπινοεῖν· ῥητέον μὴδὲν ὑπάρχειν τόπον. ναί, φασὶν οἱ ἀπὸ τοῦ 30
 περιπάτου^{η)} φιλόσοφοι. ἀλλὰ τόπος ἐστὶ τὸ πέρας τοῦ περιέχον-
 τος σώματος· τῆς γὰρ γῆς ὕδατι περιεχομένης καὶ τοῦ ὕδατος
 ἀέρι περιεχομένου καὶ τοῦ ἀέρος πυρὶ καὶ τοῦ πυρὸς οὐρανῷ·
 ὃν τρόπον τὸ τοῦ ἀγγείου πέρας τόπος ἐστὶ τοῦ ἐν τῷ ἀγγεῖῳ
 σώματος· οὕτω καὶ τὸ τοῦ ὕδατος πέρας ἐστὶ τόπος τῆς γῆς
 καὶ τὸ τοῦ ἀέρος πέρας ἐστὶ τόπος τοῦ ὕδατος καὶ τὸ τοῦ πυρὸς
 πέρας ἐστὶ τοῦ ἀέρος καὶ τὸ τοῦ οὐρανοῦ πέρας τόπος ἐστὶ P 630
 τοῦ πυρὸς. αὐτὸς μέντοι ὁ οὐρανὸς κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη^{η)} 31
 οὐκέτ' ἐστὶν ἐν τόπῳ, ἀλλ' αὐτὸς ἐν ἑαυτῷ καὶ τῇ οἰκείᾳ ιδιό-
 τητι. ἐπεὶ γὰρ τόπος ἐστὶ τὸ ἔσχατον τοῦ περιέχοντος σώματος
 πέρας, ἐκτὸς δὲ τοῦ οὐρανοῦ κατὰ τοῦτον τὸν φιλόσοφον οὐδὲν
 ἐστὶν· ἵνα καὶ τὸ τοῦτου πέρας γένηται τόπος οὐρανοῦ, ἀνάγκη
 καὶ τὸν οὐρανὸν ὑπὸ μηδενὸς περιεχόμενον ἐν ἑαυτῷ εἶναι καὶ
 τοῖς οἰκείοις περιέχεσθαι πέρασιν, ἀλλὰ μὴ ἐν τόπῳ τυγχάνειν.
 ὅθεν οὐδέ που ὃν ἐστὶν ὁ οὐρανός. τὸ γὰρ που ὃν αὐτό τέ ἐστιν 32
 ἐκεῖνο καὶ ἕτερον τοῦ ὅπου ἐστὶν^{η)}. ὁ δὲ οὐρανὸς οὐδὲν ἔχει
 ἕτερον παρ' αὐτὸν ἔξωθεν. διόπερ αὐτὸς ἐν ἑαυτῷ ὢν οὐδὲ που
 γενήσεται. ὅσον δὲ ἐπὶ τοῖς οὕτω λεγομένοις ὑπὸ τῶν Περιπατητι- 33
 κῶν, κινδυνεύει^{η)} ὁ πρῶτος θεὸς τόπος εἶναι πάντων^{η)}· κατὰ

fines neque ipsi fines sive extrema corporis, praeter haec autem nihil aliud
 potest cogitari; dicendum est nihil esse locum. 30. imo vero, inquiunt Pe-
 ripatetici, locus est finis corporis continentis: nam cum terra contineatur
 ab aqua et aqua contineatur ab aëre et aër ab igne et ignis a coelo: quo
 modo finis vasis est locus corporis quod est in vase: ita etiam finis aquae
 est locus terrae, finis aëris est locus aquae et finis ignis erit finis aëris
 et finis coeli erit locus ignis. 31. ipsum vero coelum, ut sentit Aristote-
 les, non est utique in loco, sed ipsum in se ipso et sua proprietate. nam
 quoniam locus est extremus finis corporis continentis, extra coelum vero ex
 illius philosophi sententia nihil est cuius finis sit locus coeli; necesse igitur
 est coelum quoque, ut quod a nullo contineatur, esse in se ipso, et
 contineri a propriis finibus, non autem esse in loco. unde nec alicubi est
 coelum. 32. nam quod est alicubi, est et ipsum illud et diversum ab illo
 ubi est. coelum autem nihil habet alterum extrinsecus praeter se ipsum.
 quamobrem cum ipsum sit in se ipso, nusquam erit. 33. quod porro attinet
 ad ea quae disputantur a Peripateticis, primus deus venit in periculum ne

ο) μήτε αὐτὰ τὰ ἔσχατα] ita legendum ex ms Ciz. pro αὐτά. paullo ante
 pro ἀχώριστος τοῦ σώματος in ms Savil. ἀχώριστον.

η) οἱ ἀπὸ τοῦ περιπάτου] confer dicta ad 3 Pyrrhon. sect. 131.

η) κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη] hoc est Aristotelis scitum lib. 4 Physic. c. 7 P 630
 ᾧ μὲν οὖν σώματι ἐστὶ τι ἐκτὸς σώμα περιέχον αὐτό, τοῦτο ἐστὶν ἐν
 τόπῳ, ᾧ δὲ μὴ, οὐ. idem mox de coelo ita suam exponit sententiam:
 ὁ δ' οὐρανὸς οὐ που ὅλος, οὐδ' ἐν τινι τόπῳ ἐστὶν, εἰ γε μὴδὲν αὐτὸν
 περιέχει σῶμα - ἐν τῷ οὐρανῷ πάντα· ὁ γὰρ οὐρανὸς τὸ πᾶν ἴσως. ἐστὶ
 δὲ ὁ τόπος οὐχ ὁ οὐρανός, ἀλλὰ τοῦ οὐρανοῦ τι τὸ ἔσχατον καὶ ἀπτό-
 μενον τοῦ κινήτου σώματος πέρας ἡρεμοῦν.

η) καὶ ἕτερον τῷ ὅπου ἐστὶν] ms Ciz. ἕτερον τὸ ὅσον ὅπου ἐστὶν. re-
 quiratur ἕτερον τοῦ [quod restituiamus].

η) κινδυνεύει] frequenter hoc sensu verbum istud usurpatum leges apud
 Platonem.

η) τόπος εἶναι πάντων] ita ms Savil. pro πάντως. in Herveti versione
 et ms Ciz. verba illa τόπος εἶναι usque ad ὁ πρῶτος θεός male omisa
 sunt. deum Hebraei non dubitant, quia a nullo continetur, ipse vero

γὰρ Ἀριστοτέλην^{u)} ὁ πρῶτος θεὸς ἦν τὸ πέρασ τοῦ οὐρανοῦ. ἦτοι οὖν ὁ θεὸς ἕτερόν τι^{x)} ἐστὶ παρὰ τὸ οὐράνιον πέρασ ἢ αὐτὸ ἐκεῖνο ὁ θεὸς ἐστὶ. καὶ εἰ μὲν ἕτερόν ἐστι^{y)} παρὰ τὸ οὐράνιον πέρασ, ἔσται τι ἕτερον ἐκτὸς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὸ τούτου πέρασ τόπος γενήσεται οὐρανοῦ. καὶ ταύτῃ δώσουσιν οἱ περὶ τὸν Ἀριστοτέλην ἐν τόπῳ περιέχεσθαι τὸν οὐρανόν, ὅπερ οὐχ ὑπομένουσιν^{z)}, ἀνθεστῶτες ἐκατέρῳ τούτων, τῷ τε εἶναι τι ἐκτὸς οὐρανοῦ καὶ τῷ τὸν οὐρανὸν ἐν τόπῳ περιέχεσθαι^{a)}. εἰ δὲ ταυτὸν ἐστὶ τῷ οὐρανῷ πέρατι ὁ θεός· ἐπεὶ τὸ τοῦ οὐρανοῦ πέρασ τόπος ἐστὶ πάντων τῶν ἐντὸς οὐρανοῦ, ἔσται κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην³¹ ὁ θεὸς πάντων τόπος. ὃ καὶ αὐτὸ^{b)} τῶν ἀπεμφαινόντων. καθόλου τε εἶπερ τὸ τοῦ ἐμπεριέχοντος σώματος πέρασ τόπος ἐστὶ τοῦ ἐμπεριεχομένου, τοῦτο τὸ πέρασ ἦτοι σῶμά ἐστιν ἢ ἀσώματον. καὶ εἰ μὲν σῶμά ἐστιν· ἐπεὶ πᾶν σῶμα ὀφείλει ἐν τόπῳ εἶναι^{c)}, ἔσται ὁ τόπος ἐν τόπῳ καὶ οὐκέτι τόπος^{d)}. εἰ δὲ ἀσώματόν ἐστι

sit rerum universitatis locus: nam secundum Aristotelem primus dens est finis coeli. aut ergo dens erit aliquid aliud quam extremum coeli, aut illud ipsum dens erit. atque siquidem est aliquid ab extremo coeli diversum, erit aliquid aliud extra coelum et erit eius finis locus coeli. et ea ratione dabit Aristoteles coelum comprehendere in loco; quod quidem non patitur, cum adversus utrumque horum pugnet, nempe et quod sit aliquid extra coelum et quod coelum loco contineatur. si autem dens idem est quod finis coelestis; quoniam finis coeli est locus omnium quae sunt intra coelum, erit ex sententia Aristotelis dens omnium locus. quod et ipsum est absurdum. 34. et in summa si finis corporis, quod continet, est locus eius quod continetur, hic finis aut est corpus aut res incorporea. et si est quidem corpus; quoniam omne corpus debet esse in loco, erit locus in loco adeoque

immensa virtute sua continet omnia, appellare τοπος sive locum, ut saepe fit in libello rituum Paschaliū quem edidit Rittangelius. Philo Iudaeus libro de profugis pag. 360 explicans locum Exod. 21 13 τόπον καλεῖ νῦν οὐ χώραν ἐκπεπληρωμένην ὑπὸ σώματος, ἀλλὰ δι' ὑπονοιών αὐτὸν τὸν θεόν, ἐπεὶ δὲ περιέχων οὐ περιέχεται καὶ οὐ καταφυγὴ τῶν ὄλων ἐστὶ. sic et Christiani scriptores, e quibus Arnobius lib. 1 deum locum rerum vocat ac spatium, fundamentum cunctorum quae sunt. Theophilus 2 ad Autolycum pag. 81 θεὸς γὰρ οὐ χωρεῖται, ἀλλὰ αὐτὸς ἐστὶ τόπος τῶν ὄλων. in confessione Graecorum quam edidit Normannus p. 36 deus dicitur τόπος αὐτὸς ἑαυτοῦ. proprie tamen locum dici posse deum, recte negat h. Augustinus t. 6 ed. novae libro de diversis quaestionibus 83 quaestione 20 in deo sunt potius omnia quam ipse alicubi; nec tamen ita in illo, ut ipse sit locus. locus enim in spatio est quod longitudine et latitudine et altitudine corporis occupatur: nec deus tale aliquid est. et omnia igitur in ipso sunt et locus non est.

u) κατὰ γὰρ Ἀριστοτέλην] Aristoteles lib. 1 de coelo c. 3 τὸν ἀνωτάτω τόπον tribuit τῷ θεῷ, in quo consentientes se ait habere omnes Graecos barbarosque quotquot esse deos non dubitant. universitatis extrema linea deus Tertulliano adversus Praxeam.

x) ἕτερόν τι] in ms Ciz. deest τι.

y) εἰ μὲν ἕτερόν ἐστι] in editis erat ἕτερος.

z) οὐχ ὑπομένουσιν] ms Ciz. οὐχ ὑπομενοῦσιν.

a) ἐν τόπῳ περιέχεσθαι] ms Ciz. ἐκτὸς περιέχεσθαι, quomodo legit et Hervetus qui vertit: extra contineatur. sensu haud diverso.

b) ὃ καὶ αὐτό] Hervetus videtur legisse ὃ καὶ αὐτόθεν, vertit enim quod et per se est absurdum.

c) πᾶν σῶμα ὀφείλει ἐν τόπῳ εἶναι] confer supra sect. 20.

d) καὶ οὐκέτι τόπος] quin quod in loco est, corpus est, non locus.

τὸ τοῦ περιέχοντος σώματος πέρασ· ἐπεὶ παντὸς σώματος τὸ πέρασ ἐστὶν ἢ ἐπιφάνεια, ἔσται ἐκάστου σώματος τόπος ἐπιφάνεια, ὅπερ ἄτοπον. καθόλου τε πῶς οὐ καταγέλαστόν ἐστι λέγειν³⁵ τὸν οὐρανὸν αὐτὸν ἑαυτοῦ τόπον εἶναι; οὕτω γὰρ ἔσται τὸ αὐτὸ καὶ τὸ ἐν ᾧ ἐστὶ καὶ τὸ ἐν αὐτῷ, καὶ τὸ αὐτὸ ἐν τε καὶ δύο, σῶμά τε καὶ ἀσώματον. ἢ μὲν γὰρ τὸ αὐτὸ ἐστὶν, ἐν ἔσται· ἢ δὲ περιέχον καὶ ἐμπεριεχόμενον, δύο γενήσεται. καὶ ἢ μὲν περιεχόμενον, σῶμα· ἢ δὲ περιέχον, ἀσώματον· τόπος γὰρ ἦν. οὐ δύναται δὲ ἐπινοεῖσθαι τὸ αὐτὸ ἅμα καὶ ἐν καὶ δύο, καὶ³⁶ σῶμα καὶ ἀσώματον. τοίνυν οὐδὲ κατὰ τὴν τοιαύτην νόησιν εὐδρομεῖ ἢ τοῦ τόπου κατάληψις. ἀλλ' ἐπεὶ καὶ τοῦτον ἀνηγήκαμεν, ἰδωμεν ἐξῆς εἰ δύναται τι τῶν ὄντων κατὰ τόπον^{e)} κινεῖσθαι.

Περὶ κινήσεως^{f)}.

Ὁ μὲν Ἀριστοτέλης^{g)} ἐξ εἰδῆ τῆς κινήσεως ἔλεγεν ὑπάρ-³⁷χειν, ὧν τὸ μὲν τι εἶναι τοπικὴν μετάβασιν, τὸ δὲ μεταβολήν, τὸ δὲ γένεσιν, τὸ δὲ φθοράν, τὸ δὲ αὐξήσιν, τὸ δὲ μείωσιν. οἱ³⁸ δὲ πλείους, ἐν οἷς εἰσι καὶ οἱ περὶ τὸν Αἰναιδῆμον, διττὴν τινα κατὰ τὸ ἀνωτάτω^{h)} κίνησιν ἀπολείπουσι, μίαν μὲν τὴν μετα-

nec locus amplius. sin autem finis continentis corporis est incorporeus; quoniam cuiusvis corporis finis est superficies, uniuscuiusque corporis locus erit superficies: quod quidem est absurdum. 35. in summa autem, quomodo non sit ridiculum dicere coelum esse ipsum sui ipsius locum? ita enim erit idem et id in quo est et id quod in ipso est, et idem unum et duo, corpus et incorporeum. nam quatenus quidem idem est, unum erit; quatenus autem continens et quod continetur, erunt duo. et quatenus quidem continetur, corpus; quatenus autem continens, incorporeum: locus enim est. 36. non potest autem idem cogitari simul unum et duo, et corpus et incorporeum. nec secundum hanc ergo notionem recte procedit loci comprehensio. sed quoniam enim sustulimus, videamus deinceps an possit aliquid ex iis quae sunt, moveri per locum.

II. De motu.

37. Docuit quidem Aristoteles esse sex species motus, ex quibus unam quidem esse transitum per locum, aliam mutationem, aliam generationem, aliam interitum, aliam augmentum, aliam denique diminutionem. 38. plures autem, in quibus est etiam Aenesidemus, duo relinquunt summa motus ge-

verba haec Hervetus sive non legit sive neglexit, certe in versione sua non expressit.

e) κατὰ τόπον] ms Savil. et Ciz. κατὰ τόπον [quod recepinus].

f) περὶ κινήσεως] in ms Savil. et Ciz. titulus est: εἰ ἐστὶ κίνησις.

g) ὁ μὲν Ἀριστοτέλης] confer dicta ad 3 Pyrrhon. sect. 64. Ammonium et Simplicium ad Aristotelis Categorias, ubi de quantitate et de motu. Stobaeum Eclog. Phys. p. 40.

h) κατὰ τὸ ἀνωτάτω] ms Savil. articulum omittit et in ms Ciz. legitur κατὰ τῷ, utrumque minus bene. subintelligitur autem γένος vel simile aliquid, ut infra sect. 45 τοῖς στάσις κατὰ τὸ ἀνωτάτω περὶ κινήσεως. quando porro Sextus hoc loco ait Aenesidemum, qui fuit Scepticus; duo genera motus reliquisse, non sensus est eum probasse illa et vere dari docuisse, qui ut de Scepticis etiam norat Laërtius 9 90, omnem motum vocabat in dubium; sed tantum innuit plura illa apud Dogmaticos quosdam celebrata genera motus, ab Aenesidemo ex Platonis et aliorum Dogmaticorum sententia esse revocata ad duo, quo facilius sub duobus hisce summis generibus caeteras ἰδικὰς motiones oppugnaret.

P 640

39 βλητικήν, δευτέραν δὲ τὴν μεταβατικήν. ὧν μεταβλητικὴ μὲν ἐστὶ κίνησις, καθ' ἣν τὸ σῶμα ἐν τῇ αὐτῇ μένον οὐσία ἄλλοτ' ἄλλην ἀναδέχεται ποιότητα, καὶ ἣν μὲν ἀπολείπει, ἣν δὲ ἐπιλαμβάνει, ὁποῖόν τι γίνεται ἐπὶ τοῦ εἰς ὅξος μεταβάλλοντος οἴνου, καὶ ἐπὶ τῆς ἐξ ὀμφακος εἰς γλυκὺν χυμὸν μεταβαλλούσης σταφυλῆς ἢ τοῦ ἄλλοτ' ἄλλως ποικιλλομένου τὰς χροῖας χαμαι-
 40 λέοντος ἢ πολὺποδος¹⁾. ὅθεν καὶ τὴν γένεσιν καὶ τὴν φθορὰν καὶ τὴν αὐξήσιν, ἔτι δὲ μείωσιν ἰδικῶς ῥητέον εἶναι μεταβολάς, ὥς φασὶ καὶ τῇ μεταβλητικῇ κινήσει ὑποστέλλειν· εἰ μὴτε τὴν αὐξήσιν φήσει τις ἔχεισθαι τῆς μεταβατικῆς κινήσεως, προβα-
 41 λουσιν σωμάτων εἰς τε μήκος καὶ εὖρος. μεταβατικὴ δὲ ἐστὶ κίνησις, καθ' ἣν τόπον ἐκ τόπου μετέρχεται τὸ κινούμενον, ἥτοι ὅλον ἢ κατὰ μέρος. ὅλον μὲν, ὥς ἐπὶ τῶν τροχαζόντων καὶ περιπατούντων θεωροῦμεν, κατὰ μέρος δὲ, ὥς ἐπὶ τῆς ἐκτεινομέ-
 P 641 νης καὶ συστελλομένης χειρὸς, ἢ ἐπὶ τῶν τῆς περὶ κέντροις²⁾ δινουμένης σφαίρας μερῶν. ὅλης γὰρ αὐτῆς ἐν τῷ αὐτῷ μενούσης τόπῳ τὰ μέρη ἀμείβει τοὺς τόπους· τὰ γὰρ κάτω ὅν πρό-
 42 τερον ἄνω γίνεται, καὶ τὸ ἄνω κάτω, καὶ τὸ πρόσω ὀπίσω. καί-
 43 τοι τινὲς τῶν Φυσικῶν, ἐξ ὧν ἐστὶ καὶ ὁ Ἐπίκουρος³⁾, τὴν μεταβλητικὴν κίνησιν εἶδος ἔλεξαν εἶναι τῆς μεταβατικῆς· τὸ γὰρ μεταβάλλον κατὰ ποιότητα σύγκριμα πάντως κατὰ τὴν τῶν συγκα-
 43 ρηκόντων αὐτὸ λόγῳ θεωρητῶν σωμάτων τοπικὴν τε καὶ μετα-
 43 βατικὴν κίνησιν μεταβάλλει. οἷον, ἵνα τι ἐκ γλυκέος γένηται πι-
 κρὸν ἢ ἐκ λευκοῦ μέλαν, δεῖ τοὺς συνεστακότας αὐτὸ ὄγκους

nera, unum quidem mutationis, alterum vero transitus. 39. ex quibus motus mutationis est, per quem corpus in eadem manens essentia alias aliam suscipit qualitatem; et aliam quidem relinquit, aliam vero accipit, ut sit in vino mutato in acetum, et in uva quae ex acerbo mutatur in dulcem saporem, et in chamaeleonte qui in diversos mutatur colores, et in polypo. 40. unde et ortum et interitum et augmentum et praeterea diminutionem dicunt esse species mutationis, quas dicunt se motui mutationis subiacere; nisi quispiam dixerit augmentum pertinere ad motum transitus, ut qui procedat a corporibus in longitudinem et latitudinem. 41. motus autem transitus est, per quem id quod movetur transit de loco ad locum, aut totum aut in parte. totum quidem, ut cernimus in iis quae currunt et ambulant; in parte autem, ut in manu quae extenditur et contrahitur, aut in partibus sphaerae quae circa centrum circumagitur. ea enim tota manente in eodem loco partes mutant loca: nam quae erat prius infra, sit supra, et quae supra, infra, et quae ante, pone. 42. quamquam nonnulli ex Physicis, ex quibus est etiam Epicurus, motum mutationis dixerunt esse speciem motus transitus: compositum enim seu concretum quod mutatur in qualitate, mutatur omnino motu loci et transitus corporum rationi intelligibilem, e quibus compositum est. 43. ut, exempli causa, ut ex dulci fiat aliquid amarum, aut ex albo nigrum, oportet moleculas, quae corpus constituunt,

1) χαμαιλέοντος ἢ πολὺποδος] vide Erasmus proverbio: chamaeleonte mutabilior et polypi mentem obtine. ms Savil. τοῦ πολὺποδος cum articulo.

P 641 2) ἐπὶ τῶν τῆς περὶ κέντροις] ita ms Ciz.: nam in editis τῆς exciderat.

3) ὁ Ἐπίκουρος] hanc Epicuri sententiam, qua unum tantummodo universe motus genus de loco in locum admisit, atque alterationem etiam habuit pro specie φερῆς sive localis μεταβάσεως, pluribus illustrat Gassendus in Physiologia Gargettii illius philosophi p. 124 et 235 sq. ed. Lugd. 1675.

μετακοσμήθῃναι καὶ ἄλλην ἀντὶ ἄλλης τάξιν ἀναδέξασθαι. τοῦτο δ' οὐκ ἂν ἄλλως συμβαίη, ἐὰν μὴ μεταβατικῶς κινήθωσιν οἱ ὄγκοι. καὶ πάλιν, ἵνα τι ἐκ σκληροῦ μαλακὸν γένηται ἢ ἐκ μα-
 44 λακοῦ σκληρόν, δεῖ τὰ ἐξ ὧν ἐστὶ μόρια κατὰ τὸν τόπον κινήθῃ-
 44 ναι. διατάσει μὲν γὰρ αὐτῶν μαλακύνεται, συνελύσει δὲ καὶ
 44 πνικνώσει σκληρύνεται. παρ' ὃ ἡ μεταβλητικὴ κίνησις οὐχ ἑτέρα κατὰ γένος ἐστὶ τῆς μεταβατικῆς κινήσεως. διόπερ ἡμεῖς πρὸς ταύτην μάλιστα κομιοῦμεν⁴⁾ τὰς ἀπορίας· ἐπεὶπερ αἰρομένης αὐτῆς οἰχῆσεται καὶ ἡ μεταβλητικὴ κίνησις.

Πρὶν δὲ τῶν ἀποριῶν γνωστέον ὅτι τρεῖς γέγονασιν στάσεις⁵⁾ 45 κατὰ τὸ ἀνωτάτω περὶ κινήσεως· οἱ μὲν γὰρ φασὶν κίνησιν εἶ-
 45 ναι, οἱ δὲ μὴ εἶναι, οἱ δὲ οὐ μᾶλλον εἶναι ἢ μὴ εἶναι. καὶ εἶναι μὲν ὁ τε Βίαις, τοῖς φαινομένοις προσέχων, καὶ οἱ πλείους τῶν φυσικῶν, ὥσπερ οἱ περὶ Πυθαγόραν καὶ Ἐμπεδοκλέα καὶ Ἀνα-
 45 ξαγόραν Δημόκριτόν τε καὶ Ἐπίκουρον, οἷς καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ περιπάτου, ἔτι δὲ καὶ οἱ ἀπὸ τῆς στοῦς συναπεγράψαντο καὶ ἄλλοι παμπληθεῖς. μὴ εἶναι δὲ οἱ περὶ Παρμενίδην καὶ Μέλισ-
 46 σον⁶⁾, οὓς ὁ Ἀριστοτέλης στασιώτας τε τῆς φύσεως⁷⁾ καὶ ἀφυσί-
 46 σίκους κέκληκεν· στασιώτας μὲν ἀπὸ τῆς στάσεως, ἀφυσί-
 46 σίκους δὲ ὅτι ἀρχὴ κινήσεως ἐστὶν ἡ φύσις, ἣν ἀνείλον φάμενοι μηδὲν κινεῖσθαι. τὸ γὰρ κινούμενον ὀφείλει ἀνύειν τι διάστημα· πᾶν
 47 δὲ διάστημα διὰ τὸ τὴν εἰς ἄπειρον⁸⁾ ἐπιδέχεσθαι τομὴν ἀνήν-
 48 τόν ἐστιν. ὥσθ' οὐδὲ κινούμενόν τι ἔσται. συμφέρεται δὲ τοῦ-
 48

transponi et alium pro alio ordinem suscipere. hoc autem non aliter evenit, nisi moleculae illae per transitum moveantur. et rursus ut ex duro fiat molle aut ex molli durum, oportet eas ex quibus constant partes in loco moveri. 44. nam earum quidem extensione molliuntur, coitione autem et condensatione indurantur. quo fit ut motus mutationis non sit genere alius a motu transitus. quamobrem nos adversus eum nostras maxime dirigemus dubitationes: nam si is tollatur, peribit etiam motus mutationis.

45. Antequam autem in medium afferamus dubia, sciendum est tres ad summum fuisse sectas de motu: nam alii quidem dicunt esse motum, alii vero non esse, alii non magis esse quam non esse. et esse quidem et Bias, attendens ea quae sensibus apparent, et complures ex Physicis ut Pythagoras Empedocles et Anaxogoras Democritusque et Epicurus, quorum sententiae subscripserant Peripatetici et Stoici et alii permulti. 46. non esse autem Parmenides et Melissus, quos Aristoteles vocavit Statorios et non-Physicos; statorios quidem a statione, non-Physicos autem, id est, non naturales, quoniam natura est principium motus, quem sustulerunt dicentes nihil moveri. 47. nam quod movetur, debet aliquod spatium conficere; quodvis autem spatium non potest confici, propterea quod suscipiat sectionem in infinitum. quamobrem nihil erit quod moveatur. 48. cum iis viris

4) κομιοῦμεν] ms Ciz. κομιοῦμεν male.

5) τρεῖς γέγονασιν στάσεις] vide dicta ad 3 Pyrrhon. sect. 65, ubi etiam Biantis mentio, qui motum dari haud dubitavit.

6) Παρμενίδην καὶ Μέλισσον] etiam de his dictum ad laudatum Pyrrhon. locum.

7) στασιώτας τε τῆς φύσεως] habuit hoc Aristoteles a Platone, cuius haec sunt in Theaeteto p. 130 [p. 181 A] de Parmenide ac Melisso: ἐὰν δὲ οἱ τοῦ ὅλου στασιῶται ἀληθέστερα λέγειν δοκῶσι, φευξόμεθα παρ' αὐτοὺς ἀπ' αὐτῶν καὶ τὰ ἀκίνητα κινούντων. in Sexti verbis ms Ciz. omittit τῆς φύσεως. vocabulum ἀφυσίκων habes etiam infra, sect. 250.

8) διὰ τὸ τὴν εἰς ἄπειρον] confer lib. 3 Pyrrhon. sect. 79.

τοῖς τοῖς ἀνδράσι καὶ Διόδωρος ὁ Κρόνος'), εἰ μὴ τι ῥητέον
P 642 κατὰ τοῦτον') κινῆσθαι μὲν τι, κινεῖσθαι δὲ μὴδὲ ἐν'), ὡς
 προβαίνοντος τοῦ λόγου διδάσκωμεν'), ὅταν αὐτοῦ τὴν στάσιν²⁾
 ἀκριβέστερον ἐπισκεπτώμεθα. τὰ νῦν δὲ ἀπόκρη τοῦτο γινώσκω,
 ὅτι καὶ αὐτὸς ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐστὶ δόξης τοῖς τὴν κίνησιν ἀνῆρη-
 49 κόσι. μὴ μᾶλλον δὲ εἶναι κίνησιν ἢ μὴ εἶναι ἐλέξαν οἱ ἀπὸ τῆς
 σκέψεως. ὅσον μὲν γὰρ ἐπὶ τοῖς φαινομένοις εἶναι τι κίνησιν,
 50 ὅσον δὲ ἐπὶ τῷ φιλοσόφῳ λόγῳ μὴ ὑπάρχειν. τοιαύτη μὲν καὶ
 ἡ κατὰ τὸν τόπον στάσις³⁾, μεθ' ἣν εἰς τὸ μὴ εἶναι κίνησιν
 ἐπιχειροῦντες πρώτας κομιοῦμεν ἐνστάσεις ἐχόμενοι τῆς κατὰ τὴν
 κίνησιν ἐννοίας. ἐνιοὶ τῶν δὲ ὀριζόμενοι τὴν κίνησιν φασὶ 'κίνη-
 51 σὶς ἐστὶ μετάβασις ἀπὸ τόπου εἰς τόπον'²⁾. πρὸς οὗς λέγεται
 ὅτι τὴν μὲν εὐθικὴν κίνησιν ἀπέδοσαν, τούτεστι τὴν ἄνω ἢ κάτω,
 ἢ πρὸςω ἢ ὀπίσω, ἢ εἰς δεξιὰ ἢ εἰς ἀριστερά. τὴν δὲ κυκλο-
 φορητικὴν παρέλιπον, οἷον καθ' ἣν ὁ κεραμεικὸς τροχὸς στρέ-
 φεται καὶ ἡ σφαῖρα τοῖς κνώδασι περιδινεῖται, ὡσαύτως δὲ καὶ
 οἱ ἄξονες καὶ τὰ τύμπανα. ἕκαστον γὰρ τῶν οὕτω κινουμένων
 σωμάτων οὐ μετέρχεται ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, ἀλλ' ἐν τῷ αὐτῷ
 52 μένον τόπῳ κινεῖται. ὅθεν τινὲς τὴν τοιαύτην φεύγοντες ἐνστα-
 σιν⁴⁾, διορθοῦνται τὸν ἐκκείμενον ὅρον καὶ φασιν 'ὅτι κίνησις

consentit etiam Diodorus Cronus, nisi ex eius sententia dicendum sit, mo-
 tum quidem fuisse aliquid, moveri autem nihil, ut procedente docebimus
 oratione, quando eius sectam considerabimus accuratius. in praesentia autem
 sufficit hoc scire, quod ipse quoque est in sententia eorum qui motum su-
 stulerunt. 49. non magis autem esse motum, quam non esse dixerunt Sce-
 ptici: nam quod attinet quidem ad ea quae apparent, motum esse aliquid;
 quod autem ad philosophicam attinet rationem, non esse. 50. tam varia
 occurrit hoc in loco sententiarum diversitas, qua exposita ut non dari mo-
 tum conemur probare, primas afferemus obiectiones notioni motus inhaerendo.
 nonnulli ergo ita motum definiunt 'motus est transitus a loco ad locum'.
 51. adversus quos dicitur, quod definiunt quidem motum qui recta fertur,
 nempe eum qui fertur supra aut infra, aut ante aut pone, aut dextrorsum
 aut sinistrorsum, motum autem qui fertur in orbem, praetermiserunt, ut
 per quem signi rota vertitur et sphaera circa centrum agitur, similiter et
 axes et tympana. unumquodque enim eorum quae sic moventur corporum,
 non transit a loco in locum, sed movetur manens in eodem loco. 52. unde
 quidam fugientes hanc obiectionem corrigunt expositam definitionem et di-

r) Διόδωρος ὁ Κρόνος] dictum ad 2 Pyrrhon. sect. 245.

e) κατὰ τοῦτον] ita legendum e ms Ciz. pro καὶ τοῦτον.

P 642 2) κινῆσθαι μὲν τι, κινεῖσθαι δὲ μὴδὲ ἐν] Stobaeus Eclog. Phys.
 p. 40 Διόδωρος ὁ Κρόνος, κινῆσθαι μὲν τι, κινεῖσθαι δὲ μὴδὲν.

u) διδάσκωμεν] infra sect. 85 sq. et 120.

x) αὐτοῦ τὴν στάσιν] sententiam cui insistit, opinionem, sectam. vide
 ad lib. 1 contra Log. sect. 49.

y) ἡ κατὰ τὸν τόπον στάσις] perperam Herveus: talis quidem est et
 quae in loco est statio, nam vertendum; haec diversa philosophorum opi-
 nio, de praesenti loco, hoc est de praesenti argumento, ita ut στάσις
 idem sit quod διάστασις, vel τοιαύτη στάσις positum sit pro τοιαύται
 στάσεις.

z) μετάβασις ἀπὸ τόπου εἰς τόπον] haec definitio motus Epicuro pla-
 cuit. vide Gassendum in Physiologiam Epicuri p. 236 sq. de septem ge-
 neribus motus localis Chalcidius p. 213 et Proclus 4 in Timaeum p. 276 sq.

a) τινὲς τὴν τοιαύτην φεύγοντες ἐνστάσιν] ex his fuit Apollodorus

ἐστὶ μετάβασις ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, ἥτοι ὅλου τοῦ σώματος
 ἢ τῶν τοῦ ὅλου μερῶν. ὃ τε γὰρ ἐν τῷ περιπατεῖν κινούμενος
 κατὰ ὁλότητα ἀπὸ τόπου εἰς τόπον μετέρχεται, ἢ τε τοῖς κνώ-
 दाσι περιδινουμένη σφαῖρα ὅλη μὲν οὐ μεταβαίνει τόπον ἐκ τό-
 που, κατὰ μέρος δὲ ἀμείβει τοὺς τόπους, καὶ στρεφομένης αὐ-
 τῆς τὸ μὲν ἄνω μέρος ἐπιλαμβάνει τὸν κάτω τόπον, τὸ δὲ κάτω
 μετέρχεται εἰς τὸν ἄνω, καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν τὸ ἐναλλάξ. διόπερ
 τὴν κίνησιν ῥητέον φασὶ 'μετάβασις εἶναι ἀπὸ τινος τόπου εἰς
 τόπον, ἥτοι ὅλου τοῦ κινουμένου σώματος ἢ τῶν τοῦ ὅλου με-
 ρῶν'. θελήσαντες δὲ οὗτοι τὴν εἰρημένην φυγεῖν ἀπορίαν εἰς 53
 ἑτέραν ἐνέπεσαν. οὐ γὰρ πᾶν τὸ κινούμενον μεταβατικῶς μέτει-
 σιν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον ἥτοι κατὰ ὁλοσχέριαν ἢ κατὰ μέρος,
 ἀλλ' ἐστὶ τινὰ τῶν μεταβατικῶς κινουμένων σωμάτων, ἀπερ τισὶ
 μὲν μέρεσιν ἐν τῷ αὐτῷ μένοντα [τόπῳ⁵⁾] κινεῖται, τισὶ δὲ οὐκ
 ἐν τῷ αὐτῷ μένοντα ἀλλ' ἄλλον καὶ ἄλλον ἐπιλαμβάνοντα, ὁποῖόν
 τι ἐστὶν ἰδεῖν ἐπὶ τοῦ κυκλογραφοῦντος καρκίνου⁶⁾ καὶ τῆς ἀνοι-
 γομένης καὶ κλειομένης θύρας. ἐπὶ μὲν γὰρ τοῦ καρκίνου φαί- 54
 νεται ἡ τῷ κέντρῳ ἐνηρεισμένη κεραία κατὰ τὸν αὐτὸν στρεφο-
 μένην τόπον, καὶ ἡ ἔξωθεν περιαγομένη τε καὶ κυκλογραφοῦσα⁷⁾
P 643 ἀπ' ἄλλου ἐπ' ἄλλον μειοῦσα τόπον. ἐπὶ δὲ τῆς κλειομένης ἢ
 ἀνοιγομένης θύρας ὁ μὲν κατὰ τοῦ ὁλμίσκου βεβηκώς στροφεῖς

cunt 'motus est transitus a loco in locum, aut totius corporis aut partium
 totius'. nam et qui in ambulando movetur, per totum movetur a loco ad
 locum, et sphaera quae circa centrum agitur, tota quidem non transit a loco
 ad locum, sed per partes mutat loca, et dum illa vertitur, pars quidem
 superior apprehendit locum inferiorem, inferior autem transit ad superio-
 rem et vicissim in reliquis, et ideo dicunt dicendum esse 'motum esse tran-
 situm ab aliquo loco ad locum, aut toto corpore moto aut totius partibus'.
 53. ii autem volentes effugere dictam dubitationem inciderunt in aliam:
 non enim quidquid movetur, transeundo transit a loco ad locum aut per
 totum aut per partes, sed sunt quaedam corpora quae transeundo moventur,
 quae quidem aliquibus partibus moventur in eodem loco manentia, aliqui-
 bus autem non manentia in eodem loco sed alium et alium apprehendentia,
 ut licet videre in circino qui circulum describit, et in ostio quod aperitur
 et clauditur. 54. nam in circino quidem cernitur quae centro inhaeret cu-
 spis, verti in eodem loco, exterior autem circumagi et in orbem ferri ab
 alio ad alium locum transiens. in ostio autem quod clauditur et aperitur,
 cardo quidem qui per cavum fertur, vertitur in eodem loco, pars autem

Epicureus apud Stobaeum p. 42 Eclog. Phys. et Stoicus Chrysippus, qui
 eodem teste Stobaeo p. 41. motum esse dixit μεταβολὴν κατὰ τόπον ἢ
 ὅλῳ ἢ μέρει, ἢ μεταλλαγὴν ἐκ τόπου, ἢ καθ' ὅλον ἢ κατὰ μέρος. ante
 Chrysippum Plato quoque duo illa genera motus distinxit in Theaeteto,
 φεράν et περιφοράν.

b) ἐν τῷ αὐτῷ μένοντα τόπῳ] in ms Ciz. deest τόπῳ [uncis igitur in-
 clusimus].

c) κυκλογραφοῦντος καρκίνου] in aliis libris κίρκινος scribitur, ut in **P 643**
 Galeni libro de optimo docendi genere, qui Sexto in ed. Genevensi sub-
 iicitur, p. 500 et 501. sic et Latini circinum dicunt. nam ab hoc loco
 quidem prorsus alienum est, quod de cancro et antenna Herveus in-
 terpres cogitavit. κεραία est cuspis, apex, ut κεραία literae Matth. 5 18.
 scholiastes Nicandri ad Alexipharmaca p. 86. κεραία λέγεται τὸ ἄκρον
 καὶ ἔσχατον.

d) κυκλογραφοῦσα] ms Ciz. κυκλοφοροῦσα, minus bene.

τοῖς τοῖς ἀνδράσι καὶ Διόδωρος ὁ Κρόνος¹⁾), εἰ μὴ τι ῥητέον
P 642 κατὰ τοῦτον²⁾ κινῆσθαι μὲν τι, κινεῖσθαι δὲ μὴδὲ ἐν³⁾), ὡς
 προβαίνοντος τοῦ λόγου διδάξομεν⁴⁾), ὅταν αὐτοῦ τὴν στάσιν⁵⁾
 ἀκριβέστερον ἐπισκεπτώμεθα. τὰ νῦν δὲ ἀπόρηται τοῦτο γινώσκειν,
 ὅτι καὶ αὐτὸς ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐστὶ δόξης τοῖς τὴν κίνησιν ἀνῆρη-
 49 κόσι. μὴ μᾶλλον δὲ εἶναι κίνησιν ἢ μὴ εἶναι ἐλέξαν οἱ ἀπὸ τῆς
 σκέψεως⁶⁾. ὅσον μὲν γὰρ ἐπὶ τοῖς φαινόμενοις εἶναι τι κίνησιν,
 50 ὅσον δὲ ἐπὶ τῷ φιλοσόφῳ λόγῳ μὴ ὑπάρχειν. τοιαύτη μὲν καὶ
 ἡ κατὰ τὸν τόπον στάσις⁷⁾), μεθ' ἣν εἰς τὸ μὴ εἶναι κίνησιν
 ἐπιχειροῦντες πρώτας κομιοῦμεν ἐνστάσεις ἐχόμενοι τῆς κατὰ τὴν
 κίνησιν ἐννοίας. ἐνιοὶ τοίνυν ὀριζόμενοι τὴν κίνησιν φασὶ 'κίνη-
 51 σις ἐστὶ μετάβασις ἀπὸ τόπου εἰς τόπον'⁸⁾). πρὸς οὓς λέγεται
 ὅτι τὴν μὲν εὐθιγὴν κίνησιν ἀπέδοσαν, τουτέστι τὴν ἄνω ἢ κάτω,
 ἢ πρόσω ἢ ὀπίσω, ἢ εἰς δεξιὰ ἢ εἰς ἀριστερά· τὴν δὲ κυκλο-
 φορητικὴν παρέλιπον, οἷον καθ' ἣν ὁ κεραμεικὸς τροχὸς στρέ-
 φεται καὶ ἡ σφαῖρα τοῖς κνώδασι περιδινεῖται, ὡσαύτως δὲ καὶ
 οἱ ἄξονες καὶ τὰ τύμπανα. ἕκαστον γὰρ τῶν οὕτω κινουμένων
 σωμάτων οὐ μετέρχεται ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, ἀλλ' ἐν τῷ αὐτῷ
 52 μένον τόπῳ κινεῖται. ὅθεν τινὲς τὴν τοιαύτην φεύγοντες ἐνστα-
 σιν⁹⁾), διορθοῦνται τὸν ἐκκείμενον ὅρον καὶ φασιν 'ὅτι κίνησις

consentit etiam Diodorus Cronus, nisi ex eius sententia dicendum sit, mo-
 tum quidem fuisse aliquid, moveri autem nihil, ut procedente docebimus
 oratione, quando eius sectam considerabimus accuratius. in praesentia autem
 sufficit hoc scire, quod ipse quoque est in sententia eorum qui motum su-
 stulerunt. 49. non magis autem esse motum, quam non esse dixerunt Sce-
 ptici: nam quod attinet quidem ad ea quae apparent, motum esse aliquid;
 quod autem ad philosophicam attinet rationem, non esse. 50. tam varia
 occurrit hoc in loco sententiarum diversitas, qua exposita ut non dari mo-
 tum conemur probare, primas asseremus obiectiones notioni motus inhaerendo.
 nonnulli ergo ita motum definiunt 'motus est transitus a loco ad locum'.
 51. adversus quos dicitur, quod definierunt quidem motum qui recta fertur,
 nempe eum qui fertur supra aut infra, aut ante aut pone, aut dextrorsum
 aut sinistrorsum, motum autem qui fertur in orbem, praetermiserunt, ut
 per quem signi rota vertitur et sphaera circa centrum agitur, similiter et
 axes et tympana. unumquodque enim eorum quae sic moventur corporum,
 non transit a loco in locum, sed movetur manens in eodem loco. 52. unde
 quidam fugientes hanc obiectionem corrigunt expositam definitionem et di-

1) Διόδωρος ὁ Κρόνος] dictum ad 2 Pyrrhon. sect. 245.

2) κατὰ τοῦτον] ita legendum e ms Ciz. pro καὶ τοῦτον.

P 642 3) κινῆσθαι μὲν τι, κινεῖσθαι δὲ μὴδὲ ἐν] Stobaeus Eclog. Phys.
 p. 40 Διόδωρος ὁ Κρόνος, κινῆσθαι μὲν τι, κινεῖσθαι δὲ μὴδὲν.

4) διδάξομεν] infra sect. 85 sq. et 120.

5) αὐτοῦ τὴν στάσιν] sententiam cui insistit, opinionem, sectam. vide
 ad lib. 1 contra Log. sect. 49.

6) ἡ κατὰ τὸν τόπον στάσις] perperam Hervetus: talis quidem est et
 quae in loco est statio. nam vertendum; haec diversa philosophorum opi-
 nio, de praesenti loco, hoc est de praesenti argumento. ita ut στάσις
 idem sit quod διάστασις, vel τοιαύτη στάσις positum sit pro τοιαύται
 στάσεις.

7) μετάβασις ἀπὸ τόπου εἰς τόπον] haec definitio motus Epicuro pla-
 cuit. vide Gassendum in Physiologiam Epicuri p. 236 sq. de septem ge-
 neribus motus localis Chalcidius p. 213 et Proclus 4 in Timaeum p. 276 sq.

8) τινὲς τὴν τοιαύτην φεύγοντες ἐνστάσιν] ex his fuit Apollodorus

ἐστὶ μετάβασις ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, ἥτοι ὅλον τοῦ σώματος
 ἢ τῶν τοῦ ὅλου μερῶν. ὃ τε γὰρ ἐν τῷ περιπατεῖν κινούμενος
 κατὰ ὁλότητα ἀπὸ τόπου εἰς τόπον μετέρχεται, ἢ τε τοῖς κνώ-
 53 δασι περιδινουμένη σφαῖρα ὅλη μὲν οὐ μεταβαίνει τόπον ἐκ τό-
 πον, κατὰ μέρος δὲ ἀμείβει τοὺς τόπους, καὶ στρεφομένης αὐ-
 τῆς τὸ μὲν ἄνω μέρος ἐπιλαμβάνει τὸν κάτω τόπον, τὸ δὲ κάτω
 μετέρχεται εἰς τὸν ἄνω, καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν τὸ ἐναλλάξ. διόπερ
 τὴν κίνησιν ῥητέον φασὶ 'μετάβασις εἶναι ἀπὸ τινος τόπου εἰς
 τόπον, ἥτοι ὅλον τοῦ κινουμένου σώματος ἢ τῶν τοῦ ὅλου με-
 54 ρῶν'. θελήσαντες δὲ οὗτοι τὴν εἰρημένην φυγεῖν ἀπορίαν εἰς
 53 ἐτέραν ἐνέπεσαν· οὐ γὰρ πᾶν τὸ κινούμενον μεταβατικῶς μέτει-
 σιν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον ἥτοι κατὰ ὁλοσχερίαν ἢ κατὰ μέρος,
 ἀλλ' ἐστὶ τινὰ τῶν μεταβατικῶς κινουμένων σωμάτων, ἅπερ τισὶ
 μὲν μέρεσιν ἐν τῷ αὐτῷ μένοντα [τόπῳ¹⁾] κινεῖται, τισὶ δὲ οὐκ
 ἐν τῷ αὐτῷ μένοντα ἀλλ' ἄλλον καὶ ἄλλον ἐπιλαμβάνοντα, ὁποῖόν
 τι ἐστὶν ἰδεῖν ἐπὶ τοῦ κυκλογραφοῦντος καρκίνου²⁾ καὶ τῆς ἀνοι-
 54 γομένης καὶ κλειομένης θύρας. ἐπὶ μὲν γὰρ τοῦ καρκίνου φαί-
 νεται ἡ τῷ κέντρῳ ἐνηρησιμένη κεραία κατὰ τὸν αὐτὸν στρεφο- **P 643**
 μένην τόπον, καὶ ἡ ἔξωθεν περιαγομένη τε καὶ κυκλογραφοῦσα³⁾
 ἀπ' ἄλλου ἐπ' ἄλλον μετιοῦσα τόπον. ἐπὶ δὲ τῆς κλειομένης ἢ
 ἀνοιγομένης θύρας ὁ μὲν κατὰ τοῦ ὁλμίσκου βεβηκώς στροφεύς

cunt 'motus est transitus a loco in locum, aut totius corporis aut partium
 totius'. nam et qui in ambulando movetur, per totum movetur a loco ad
 locum, et sphaera quae circa centrum agitur, tota quidem non transit a loco
 ad locum, sed per partes mutat loca, et dum illa vertitur, pars quidem
 superior apprehendit locum inferiorem, inferior autem transit ad superio-
 rem et vicissim in reliquis. et ideo dicunt dicendum esse 'motum esse tran-
 situm ab aliquo loco ad locum, aut toto corpore moto aut totius partibus'.
 53. ii autem volentes effugere dictam dubitationem inciderunt in aliam:
 non enim quidquid movetur, transeundo transit a loco ad locum aut per
 totum aut per partes, sed sunt quaedam corpora quae transeundo moventur,
 quae quidem aliquibus partibus moventur in eodem loco manentia, aliqui-
 bus autem non manentia in eodem loco sed alium et alium apprehendentia,
 ut licet videre in circino qui circulum describit, et in ostio quod aperitur
 et clauditur. 54. nam in circino quidem cernitur quae centro inhaeret cu-
 spis, verti in eodem loco, exterior autem circumagi et in orbem ferri ab
 alio ad alium locum transiens. in ostio autem quod clauditur et aperitur,
 cardo quidem qui per cavum fertur, vertitur in eodem loco, pars autem

Epicureus apud Stobaeum p. 42 Eclog. Phys. et Stoicus Chrysippus, qui
 eodem teste Stobaeo p. 41. motum esse dixit μεταβολὴν κατὰ τόπον ἢ
 ὅλῳ ἢ μέρει, ἢ μεταλλαγὴν ἐκ τόπου, ἢ καθ' ὅλον ἢ κατὰ μέρος. ante
 Chrysippum Plato quoque duo illa genera motus distinxit in Theaeteto,
 φορὰν et περιφορὰν.

1) ἐν τῷ αὐτῷ μένοντα τόπῳ] in ms Ciz. deest τόπῳ [uncis igitur in-
 clusimus].

2) κυκλογραφοῦντος καρκίνου] in aliis libris κάρκινος scribitur, ut in **P 643**
 Galeni libro de optimo docendi genere, qui Sexto in ed. Genevensi sub-
 iicitur, p. 500 et 501. sic et Latini circinum dicunt. nam ab hoc loco
 quidem prorsus alienum est, quod de cancro et antenna Hervetus in-
 terpres cogitavit. κεραία est cuspis, apex, ut κεραία literae Matth. 5 18.
 scholiastes Nicandri ad Alexipharmaca p. 86. κεραία λέγεται τὸ ἄκρον
 καὶ ἔσχατον.

3) κυκλογραφοῦσα] ms Ciz. κυκλοφοροῦσα, minus bene.

τῷ αὐτῷ ἐνστρέφεται τόπῳ, τὸ δ' ἀντικείμενον αὐτῷ τῆς θύρας μέρος διαφέροντας ἐπέρχεται τόπους, καὶ ὃν μὲν ἀπολείπει, ὃν δὲ ἐπιλαμβάνει. αὐταὶ μὲν οὖν αἱ κινήσεις ἐκπέπτωκασι τῆς ἀποδόσεως. ἦν δέ τις καὶ ἄλλη παραδοξοτέρα κινήσις μεταβατική, καθ' ἣν τὸ κινούμενον οὔτε καθ' ὅλον οὔτε κατὰ μέρος νοεῖται ἐκβαῖνον τοῦ ἐν ᾧ ἐστὶ τόπον, ἥτις καὶ αὐτὴ ἐκπέπτωκε τοῦ ὄρου, καθὼς αὐτόθεν συμφανές. καὶ ἐστὶ τὸ ἰδίωμα ταύτης προδηλότερον ἐπὶ ὑποδείγματος ποιησαμένων ἡμῶν τὴν δόξαν.

55 εἰ γὰρ τις οὐριοδρομούσης νηὸς ἐποχόειτο ἐκ τῆς πρώτης εἰς πρῶμναν ὄρθιον δοκίδα μεταφέρων καὶ ἰσοταχῶς κινούμενος τῇ νηϊ^{ε)}, ὥστε καθ' ὃν χρόνον αὐτὴ εἰς τοῦμπροσθεν ἀνέι πηχναῖον διάστημα, κατὰ τὸν ἴσον καὶ τὸν ἐν αὐτῇ κινούμενον εἰς τοῦπίσω μεταβαίνειν πηχναῖον διάστημα· πάντως κατὰ ταύτην τὴν ὑπόθεσιν γενήσεται μὲν μεταβατικὴ κίνησις, οὔτε δὲ ὅλον τὸ κινούμενον κατὰ τὴν αὐτὴν ἐκβήσεται τοῦ ἐν ᾧ ἐστὶ τόπῳ οὔτε κατὰ μέρος. ὁ γὰρ ἐν τῇ νηϊ κινούμενος κατὰ τὴν αὐτὴν κάθειον τοῦ τε αἴρος καὶ τοῦ ὕδατος μένει, διὰ τὸ ὅποσον ἂν δοκῇ εἰς τοῦπίσω προκόπτειν, τοσοῦτον σύρεσθαι εἰς τὸ ἔμπροσθεν. δύνάται οὖν τι κινεῖσθαι μεταβατικῶς, ὃ οὔτε καθ' ὁλόκληρον οὔτε κατὰ μέρος ἐκβαίνει τὸν ἐν ᾧ ἐστὶ τόπον. ταῦτα μὲν

56 οὖν ἔοικεν εἶναι τοιαῦτα. πάρεστι δὲ καὶ ἑτέρως ἀπορεῖν τοὺς οὕτω τὴν ἐπίνοιαν τῆς μεταβατικῆς κινήσεως ἀποδιδόντας. εἰ γὰρ νοήσωμεν τι ἀμερές καὶ ἐλάχιστον σῶμα ἐν τῷ αὐτῷ στρεφόμενον τόπῳ, τουτέστι κυκλοφορητικῶς, ἐστὶ μὲν τις μεταβατικὴ κίνησις, οὔτε δὲ κατὰ ὁλότητα κινούμενον^{ε)} ἐκβήσεται τοῦ ἐν ᾧ ἐστὶ τόπον οὔτε κατὰ μέρος· καὶ κατὰ ὁλότητα μὲν, ἐπεὶ ὑπόκειται ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ κυκλοφορητικῶς στρεφόμενον,

ostii quae ei ex adverso sita est, subit loca differentia, et alium quidem locum relinquit, alium vero apprehendit. atque hi quidem motus exciderunt a definitione. 55. est autem alius quoque magis admirabilis transeundi modus, in quo quod movetur, neque in toto neque in parte intelligitur excedere ab eo in quo est loco, qui ipse quoque excidit a definitione, ut per se patet. erit autem eius proprietas evidentior, si exemplo ostenderimus nostram opinionem. 56. si ponatur quispiam, cum secundo cursu fertur navis, a prora ad puppim rectam transferre trabem et pari qua navis ferri celeritate, adeo ut quo tempore ipsa conficit anterius spatium unius cubiti, pari etiam is qui in ipsa movetur, retrorsum transeat spatium unius cubiti; omnino ex hac positione erit quidem transeundi motus, sed neque totum quod movetur, excedet ex eo in quo est loco, neque in parte. 57. nam qui movetur in nave, manet in eodem perpendiculo aeris et aquae, propterea quod quantum videtur retrorsum progredi, tantum trahatur anterius. potest ergo aliquid transeundo moveri, quod neque in toto neque in parte excidit ab eo loco in quo est. atque haec quidem videntur esse eiusmodi. 58. licet autem aliter quoque dubitare adversus eos qui sic definiunt motum transitus. nam si cogitemus aliquod corpusculum individuum et minimum verti in eodem loco, nempe in orbem, erit quidem aliquis transeundi motus, sed neque in toto excedet dum movetur ab eo in quo est loco, neque in parte: non in toto quidem, quoniam ponitur in eodem loco ferri in or-

ε) ἰσοταχῶς κινούμενος τῇ νηϊ] articulum τῇ revocavi e ms Ciz. has porro obiectiones adversus motum a Sexto propositas, qui confutatas voluerit videre, Gassendum in Physiologiam Epicuri p. 237 evolvet.

ς) κινούμενον] in ms Ciz. hoc vocabulum praesenti loco desideratur et exstat ante verba οὔτε κατὰ μέρος.

κατὰ μέρος δέ, ἐπεὶ ἀμερές ἐστίν. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ συν-59
θῶμεν τινα εὐθείαν γραμμὴν ἐξ ἀμερῶν σωμάτων στοιχηδὸν
τεταγμένων καὶ ταύτην νοήσωμεν στρεφομένην ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ,
ὥστε τοὺς ἄξονας. πάλιν γὰρ ἐστὶ μὲν μεταβατικὴ κίνησις,
οὔτε δὲ ἡ ὅλη εὐθεῖα ἐκβήσεται τοῦ ἐν ᾧ ἐστὶ τόπον, κυκλο-
φορητικὴν γὰρ μόνον ἐποιεῖτο τὴν κίνησιν· οὔτε κατὰ μέρος^{ε)}, P 611
τῶν γὰρ ἀμερῶν σωμάτων οὐκ ἐστὶ μέρος. ἀλλὰ ταύτας μὲν τὰς 60
ἐνστάσεις διακρούονται οἱ μὴ συναρεσκόμμενοι τῷ [μῇ]^{ε)} εἶναι
τινα ἀμερῆ, γήσουσι τε μέχρις ἐπίνοιας προκόπτειν τὴν τοιαύ-
την κίνησιν· δεῖ δὲ αὐτὴν ἐπὶ ὑποστατῶν ἐξετάζεσθαι σωμάτων.
ὥσθ' οὗτοι μὲν οὕτως ὑπαντήσονται. οἱ δ' ἀξιούντες ἀμερῆ 61
εἶναι σώματα καὶ τὴν κατάληξιν τῆς τῶν σωμάτων τομῆς εἰς
ἐλάχιστον γίνεσθαι^{ε)}, οὐδὲν λοχίσουσιν λέγειν πρὸς τὰς τοιου-
τοτρόπους ἀπορίας. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ εἰς μεταστώμεν τούτων,
εὐρεθήσεται ἰσοσθενές, ὃ τε κατασκευάζων τὸ μὴ εἶναι κίνησιν
λόγος καὶ ὁ δεικνὺς ταύτην ὑπάρχειν. τῷ μὲν γὰρ εἶναι κίνησιν 62
συναγορεύει ἡ ἐνάργεια^{ε)}. περὶ δὲ ταύτης ἐστὶ ζήτησις, παρ'
ὅσον οἱ μὲν^{ε)} αἰσθήσει λαμβάνεσθαι φασὶ τὴν κίνησιν, οἱ δὲ
αἰσθήσει μὲν οὐδαμῶς δι' αἰσθήσεως δὲ τῇ διανοίᾳ. καὶ οἱ μὲν 63
αἰσθητὸν εἶναι λέγοντες πρᾶγμα τὴν κίνησιν, πιστοῦνται τὸ τοι-
οῦτο ἐκ τοῦ μὴ τὸ αὐτὸ ἐγγίνεσθαι πάθος τῇ αἰσθήσει, οἷον τῇ
ὄψει, ἀπὸ τε τοῦ κινουμένου σώματος, ὅτε κινεῖται, καὶ ἀπὸ
τοῦ ἡρεμοῦντος, ὅτε ἡρεμεῖ, ἀλλὰ διάφορον μὲν ἀπὸ τοῦ ἀκινήτι-
ζοντος, ἄλλοιον δὲ ἀπὸ τοῦ κινουμένου· ὥστε κατὰ τοῦτο αἰ-
σθήσει ληπτὴν εἶναι τὴν κίνησιν. οἱ δὲ ἀξιούντες μὴ αἰσθήσει 64

hem; nec in parte, quoniam est individuum et caret partibus. 59. similiter et si composuerimus aliquam rectam lineam ex individuis corpusculis collocatis per seriem et eam cogitemus verti in eodem loco, sicut axis. rursus quidem erit motus transitus, sed neque tota recta excedet ex eo in quo est loco: movetur enim solum in orbem: neque per partes: individuum enim corpusculorum non sunt partes. 60. sed has quidem repellent obiectiones ii, quibus non placet esse aliqua individua, et dicent huiusmodi motum non procedere nisi tantum in cogitatione, oportere autem eum examinari qui datur in corporibus subsistentibus. 61. atque ii quidem sic occurrent. qui autem censent corpora esse individua et sectionem corporum desinere in minimum, nihil poterunt dicere adversus eas dubitationes. verum enimvero etiam si ab his recesserimus, invenietur parvis ponderis oratio quae probat non esse motum et quae eum esse ostendit. 62. nam quod sit quidem motus, suffragatur evidentia. sed de ea est quaestio, quod alii dicunt motum sensu percipi, alii autem nequaquam sensu, sed mente per sensum. 63. et ii quidem qui dicunt motum esse rem sensilem, hoc probant ex eo quod sensui non eadem sit affectio, utpote visui, ex corpore quod movetur quando movetur, et ex eo quod quiescit quando quiescit, sed diversa ab eo quod non movetur, et diversa ab eo quod movetur. quo fit ut hac ratione sensu comprehendi possit motus. 64. qui autem censent eum non

g) οὔτε κατὰ μέρος] ms Ciz. κατὰ μέρος. mox διακρούονται potius, P 611 et inferius δειν.

[gg) μὴ delendum.]

h) εἰς ἐλάχιστον γίνεσθαι] in ms Savil. deest γίνεσθαι.

i) συναγορεύει ἡ ἐνάργεια] confer 3 Pyrrhon. sect. 66. pro συναγορεύει in ms Ciz. est συναγορεύει.

k) παρ' ὅσον οἱ μὲν] in ms Savil. et Ciz. verba οἱ μὲν male absunt.

ταύτην λαμβάνεσθαι, ἀλλὰ δι' αἰσθήσεως μὲν, διανοία δέ, φα-
σιν ὅτι πᾶσα κίνησις κατὰ συμμνημόνευσιν γίνεται. ἀναφέροντες
γὰρ ὡς τότε τὸ σῶμα πάλαι μὲν ἐν τῷδε τῷ τόπῳ ἐτύγχανε,
νῦν δέ ἐστιν ἐν τῷδε, ἔννοιαν λαμβάνομεν τῆς κινήσεως καὶ τοῦ
κεκινήσθαι. αὐτὸ δὲ τό γε μνημονεύειν οὐκ ἀλόγου τινὸς αἰσθή-
σεως, λογικῆς δὲ δυνάμεως ἐστὶν ἔργον. οὐκ ἄρα τῇ αἰσθήσει,
65 διανοία δὲ λαμβάνεσθαι συμβέβηκε τὴν κίνησιν. ἄλλως τε πᾶσα
κίνησις κατὰ ἀπόληψιν καὶ ἐπίληψιν τόπου νοεῖται· ἡ δὲ αἰσθη-
σις οὔτε τόπον δύναται λαμβάνειν — οὐθεὶς γὰρ τόπος αἰσθη-
τός ἐστιν — οὔτε ἐπίληψιν καὶ ἀπόληψιν· μνημονικῶς γὰρ ταῦτα
θεωρεῖται. ἡ δὲ αἰσθησις ἄλογος οὐσά ἐστιν ἀμνήμων. οὐκ ἄρα
66 αἰσθητὸν τί ἐστιν ἡ κίνησις. πλὴν ἐάν τε αἰσθήσει προηγουμέ-
ως λαμβάνηται ἐάν τε διανοία, ἀδιάφορον· ἐκεῖνο γὰρ συμφα-
νές ἐστιν, ὅτι συνάδειν δοκεῖ τῷ εἶναι κίνησιν ἢ ἐνάργεια. παρ'
ἣν αἰτίαν καὶ οἱ δογματικοὶ φιλόσοφοι οὐκ ἄλλοθεν εἰώθασιν
67 δυσωπεῖν τοὺς ἀπορητικούς ἢ ἀπὸ ταύτης. πῶς γάρ, φασίν, εἴ-
περ μὴ ἐστὶ κίνησις, ἥλιος¹⁾ ἀπὸ ἀνατολῆς μέχρι δύσεως τοὺς
ἰδίους σταδιεὺς δρόμους; ἢ πῶς ὥρων γίνονται μεταβολαί, ἔα-
P 645 ρος καὶ θέρος καὶ μετοπώρου καὶ χειμῶνος; παρὰ γὰρ τὰς τοῦ
ἡλίου κινήσεις, συνεγγισμοὺς τε καὶ ἀποστάσεις, αὐταὶ συμβαί-
68 νουσι. πῶς δὲ καὶ νῆες ἀναχθεῖσαι ἐκ λιμένων εἰς ἑτέρους κατὰ-
γονται λιμένας; τίνα δὲ τρόπον ὁ ἀναιρῶν τὴν κίνησιν ἀπορη-
τικῶς, ἔωθεν προελθὼν τῆς οἰκίας καὶ τίνα τῶν κατὰ τὸν βίον
πραγματευσάμενος, πάλιν ὑποστρέφει; πάντα γὰρ ταῦτα ἀναν-
τίστοιχά ἐστι τῆς κινήσεως τεκμήρια. ὅθεν καὶ τῶν παλαιῶν τις
Κυνικῶν^{m)} τοὺς κατὰ τῆς κινήσεως ἐρωτῶμενος λόγους ἀπεκρί-

comprehendi sensu, sed per sensum quidem, verum cogitatione, dicunt
omnem motum comprehendere recordatione. nam in memoriam revocantes quod
hoc corpus antea fuit in hoc loco, nunc autem est in illo, motionis et quod
motum sit aliquid, accipimus notionem. ipsum autem meminisse non est
munus alicuius sensus expertis rationis, sed facultatis ratiocinantis. non ergo
sensu, sed cogitatione motum contingit comprehendere. 65. et alioqui omnis
motus intelligitur per loci derelictionem et apprehensionem; sensus autem ne-
que locum potest apprehendere — nullus enim locus est sensibilis, — neque ap-
prehensionem et derelictionem: ea enim consideratur a memoria. sensus au-
tem cum sit expertis rationis, nihil memorat. non est ergo motus aliquid sen-
sibile. 66. caeterum non refert sensum in primis apprehendatur an cogitatione:
illud enim est perspicuum, quod evidentia videtur, consentire quod sit mo-
tus. quam ob causam dogmatici philosophi non aliunde quam ex ea solent
confutare dubitantes. 67. quo modo enim, inquiunt, si non est motus, sol
ab ortu usque ad occasum suos conficit cursus? aut quo modo fiunt tem-
porum mutationes, veris et aestatis et autumnii et hiemis? ea enim eveniunt
ex motu solis eiusque accessu et recessu. 68. quo modo autem naves edu-
ctae ex portibus deducuntur ad alios portus? et quo modo Scepticus du-
bitator qui tollit motum, cum mane domo egressus quaedam sua negotia
confecerit, revertitur? haec enim omnia sunt signa et indicia motus, adver-
sus quae non potest contradici. unde etiam quidam e veteribus Cynicis,
cum adversus motum obiceretur illi argumentum, nihil quidem respondit,

1) ἥλιος] eadem de sole navi et homine domo sua exeunte atque in
eam itinere revertente argumenta 3 Pyrrhon. sect. 66.

P 645 m) τῶν παλαιῶν τις Κυνικῶν] Diogenes Cynicus, ut dixi ad lib. 2
Pyrrhon. sect. 244 et lib. 3 sect. 66. vide Laërtium 6 39.

νατο μὲν οὐδὲ ἐν, ἀναστὰς δὲ περιεπάτει, δι' αὐτῆς τῆς ἐναρ-
γείας τὴν διάνοιαν τοῦ σοφιστοῦ ὀνειδίζων. καὶ ἄλλα δὲ παρ- 69
πληθῇ τοιαῦτ' εἰώθασιν οἱ ἐξ ἐναντίας λέγειν ὑπὲρ τοῦ κίνησιν
εἶναι. οἷς καὶ ἡμεῖς ὡς ἀποχρώσῃ συνηγορίᾳ πρὸς κατασκευὴν
τοῦδε τοῦ μέρους ἀρκεσθέντες εἰς τοῦναντίον ἐπιχειρήσομεν. ἐάν
γὰρ ἴσον διαχθῇ κατὰ τε πίστιν καὶ ἀπιστίαν τῷ εἶναι κίνησιν
τὸ μὴ εἶναι κίνησιν, πάντως ἀκολουθήσει τὸ μηδετέρῳ μὲν
συναινέειν, ἐπέχειν δὲ περὶ ἀμφοτέρων. εἴπερ οὖν κινεῖται τι πρῶ- 70
τως, οἷον στοιχείον, ἥτοι ὑφ' αὐτοῦ κινεῖται ἢ ὑπ' ἄλλονⁿ⁾.
οὔτε δὲ ὑφ' αὐτοῦ^{o)}, ὡς δείξομεν, οὔθ' ὑπ' ἄλλον, καθὼς
παράμυθυσόμεθα^{p)}. οὐκ ἄρα κινεῖται. αὐτίκα γὰρ εἰ πᾶν τὸ
κινούμενον ὑπὸ ἑτέρου κινεῖται, ἥτοι συνακολουθοῦντος αὐτῷ
τοῦ κινουμένου κινεῖται ἢ μὴ συνακολουθοῦντος· οὔτε δὲ συνακο-
λουθοῦντος οὔτε ἀφισταμένου κινεῖται, ὡς δείξομεν· οὐκ ἄρα
τὸ κινούμενον ὑπ' ἄλλου κινεῖται. εἰ γὰρ τὸ κινούμενον συνακο- 71
λουθοῦντος αὐτῷ τοῦ κινουμένου κινεῖται, δείξει τῷ ὁποιοῦδη-
ποτοῦν κινουμένῳ ἐν^{q)} πάντα συνεξακολουθεῖν. εἰ γὰρ λόγου
 χάριν ἕκαστον τῶν εἰκοσι τεσσάρων στοιχείων ὑπὸ ἑτέρου κινεῖ-
ται, ἀναγκαῖον τῷ ἄλφα κινουμένῳ ὑπὸ τοῦ βῆτα συνακολου-
θεῖν τὰ λοιπά· ἐπεὶπερ ὡς ἐπεται τῷ ἄλφα τὸ βῆτα κινεῖται τὸ
ἄλφα, οὕτως καὶ τῷ βῆτα ἀκολουθήσει τὸ γάμμα κινητικὸν ὃν
αὐτοῦ, καὶ τῷ γάμμα τὸ δέλτα καὶ μέχρι τοῦ ω. τοίον καὶ 72
ἐπὶ τῶν κατὰ τὴν κόσμον πραγμάτων, εἰ ἕκαστον τῶν κινουμέ-
νων ἀκολουθοῦν ἔχειν ὀφείλει τὸ κινεῖν, ἐν κινουμένῳ πάντα
συνακολουθήσει. ἄτοπον δὲ γε ἐνὸς κινουμένου πάντα λέγειν κι-
νεῖσθαι· οὐκ ἄρα ἐπεται τῷ κινουμένῳ τὸ κινεῖν. εἰ δὲ χωρὶ- 73

sed surgens ambulavit, per ipsam evidentiam sophistae sensum exprobrans.
69. multaque eiusmodi alia solent adversarii dicere, ut ostendant esse mo-
tum. quibus nos quoque contenti tamquam sufficienti defectione ad hanc
partem confirmandam contra argumentabimur. si enim ad credendum et non
credendum par fuerit ostensum, non esse motum et esse motum, omnino
sequetur ut neutri quidem assentiamur, sustineamus autem nostram de utro-
que assensionem. 70. si ergo movetur aliquid primo, ut elementum, aut a
se movetur aut ab alio; sed nec a se ipso, ut ostendemus, neque ab alio,
ut explicabimus. non ergo movetur. iam enim si quidquid movetur, ab alio
movetur; aut ipsum consequente eo quod movet, movetur, aut non conse-
quente; sed nec eo consequente neque absistente movetur, ut ostendemus:
non ergo ab alio movetur id quod movetur. 71. si enim quod movetur,
movetur ipsum simul sequente eo quod movet, oportet omnia simul sequi
unumquodque quod movetur, cuiusmodicunque sit. si enim, exempli gra-
tia, unumquodque ex viginti quatuor elementis movetur ab alio, necesse
est ut α quod movetur a β simul sequantur reliqua; quandoquidem ut β a
quo movetur, sequitur α, ita etiam γ sequetur β, cum ipsum moveat, et
δ sequetur γ et usque ad ω. 72. igitur in mundi quoque rebus, si unum-
quodque eorum quae moventur, debet habere simul sequens id quod movet;
unum quod movetur, simul sequentur omnia. absurdum est autem dicere,
si unum moveatur, moveri omnia: non ergo illi quod movetur, consequens
est id quod movet. 73. si autem ab eo separatur, ut manus recedit a globo

n) ὑπ' ἄλλου] ms Ciz. ἀπ' ἄλλου.

o) ὑφ' αὐτοῦ] idem Ciz. ὑπ' αὐτοῦ.

p) παράμυθυσόμεθα] ms Ciz. παραμυθευσόμεθα.

q) τῷ ὁποιοῦδηποτοῦν κινουμένῳ ἐν,] hoc loco, non post κινουμένῳ,
Xx 2

ζεται αὐτοῦ, καθάπερ ἡ χεὶρ ἀφίσταται τῆς ἀποπαλλομένης^{γ)} σφαίρας, ἀνάγκη παθόν πως καὶ διατεθὲν ὑπὸ τοῦ κινούντος τὸ κινούμενον ποιῆσθαι τὴν ἀπ' αὐτοῦ φοράν. ἐπεὶ οὖν τὸ
P 646 πάσχον οὐκ ἄλλως πέφυκε πάσχειν, εἰ μὴ κατὰ πρόσθεσιν ἢ ἀφαιρέσιν ἢ μεταβολήν, δεήσει καὶ τὸ κινούμενον, τὶ τούτων παθόν, ὑπὸ τοῦ κινούντος κινεῖσθαι, ὥς ἂν μηδὲν αὐτῶν πάθῃ,
 74 χωρισθέντος τοῦ κινούντος στήσεται. ἰδεῖσθαι δέ γε ἄπορον^{δ)} τὸν περὶ τῆς ἀφαιρέσεως καὶ προσθέσεως καὶ μεταβολῆς λόγον. ὥστε οὐδὲ ἀφισταμένου τοῦ κινούντος κινήσεται τὸ κινούμενον.
 75 καὶ ἄλλως· εἰ παθὸν κατὰ ἀφαιρέσιν ἢ κατὰ πρόσθεσιν ἢ κατὰ μεταβολήν κινεῖται τὸ κινούμενον, αἱ ἄτομοι οὐ κινήσονται διὰ τὸ μήτε πρόσθεσιν^{ε)} μήτε ἀφαιρέσιν μήτε μεταβολήν ἐπιδέχεσθαι. τοίνυν οὐδὲ ὑπὸ ἑτέρου κινεῖται τὸ κινούμενον· εἰ γὰρ ἵνα ὑπὸ ἑτέρου κινήθῃ, δεῖ συνακολουθοῦντος αὐτῷ ἐκείνου κινεῖσθαι ἢ μὴ συνακολουθοῦντος, δέδεικται δὲ ἑκάτερον ἀδί-
 76 νατον· λεκτέον μὴ ὑπὸ ἑτέρου κινεῖσθαι. καὶ μὴν εἰ πᾶν τὸ κινούμενον ὑπ' ἄλλου τινὸς κινεῖται, ἦτοι τὸ κινεῖν αὐτὸ κινεῖται ἢ ἀκινήτῃ. καὶ ἀκινήτῃ μὲν ἀδύνατον· τὸ γὰρ κινεῖν ἐνεργεῖ τι, τὸ δὲ ἐνεργοῦν κινεῖται· τὸ ἄρα κινεῖν κινεῖται. εἰ δὲ κινεῖται, ἐπεὶ πᾶν τὸ κινούμενον ὑπ' ἄλλου τινὸς κινεῖται, δεήσει καὶ τὸ κινούμενον ὑπὸ τρίτου τινὸς κινεῖσθαι καὶ τὸ τρίτον ὑπὸ τοῦ τετάρτου καὶ τὸ τέταρτον ὑπὸ τοῦ πέμπτου, καὶ

qui evibratur, necesse est ut quod movetur, aliquo modo passum et affectum ab eo quod movet anum efficiat motum. quoniam ergo quod patitur, sua natura non aliter patitur nisi per additionem aut ablationem aut mutationem, oportebit etiam id quod movetur, aliquid ex his passum moveri ab eo quod movet, ntpote quod, si nihil horum sit passum, separato eo quod movet, sit staturum. 74. ostendimus autem de ablatione et additione et mutatione rem esse dubiam et inexplicabilem. quamobrem nec absistente eo quod movet, movebitur quod movetur. 75. et aliter: si per ablationem aut per additionem aut per mutationem passum movetur id quod movetur, atomi non movebuntur, propterea quod neque additionem neque ablationem neque mutationem suscipiant. ergo neque ab altero movetur quod movetur: si enim ut ab altero moveatur, oportet ipsum moveri illo ipsum simul sequente vel non sequente, ostensum est autem utrumque non posse fieri; dicendum est non moveri ab altero. 76. praeterea si quidquid movetur, ab aliquo alio movetur, aut quod movet ipsum, movetur, aut non movetur ac quiescit. et fieri quidem non potest ut non moveatur: nam quod movet, aliquid agit; quod autem agit, movetur: id ergo quod movet, movetur. si autem movetur, quoniam quidquid movetur, ab aliquo alio movetur; oportebit etiam quod movetur, moveri ab aliquo tertio et tertium a quarto et quartum a

rectius interpungit idem Ciz., ut infra ἐν κινουμένῳ πάντα συνακολουθήσει.

γ) ἀποπαλλομένης] ita scribendum unico vocabulo, non ut in editis erat, ἀπὸ παλλομένης. hinc adverbium ἀποπαλλικῶς infra sect. 223.

P 646 δ) ἰδεῖσθαι δέ γε ἄπορον] libro superiore sect. 279 sq.

ε) μήτε πρόσθεσιν] ex Democriti et Epicuri disciplina atomis quidem varie compositis ac coëvolutibus vel iterum se disiungentibus constant omnia, sed atomi ipsae ut deteri atque imminui non possunt, ita nec incrementum capere vel alterari, sed necessariam suam minimeque mutabilem perpetuo servant naturam.

οὕτως εἰς ἄπειρον^{υ)}. ὥστε ἀναρχὸν γίνεσθαι τὴν κίνησιν. τοῦτο δὲ ἦν ἄτοπον. οὐκ ἄρα τὸ κινούμενον ὑπ' ἄλλου κινεῖται. καὶ μὴν οὐδ' αὐτὸ ὑφ' ἑαυτοῦ κινήσεται. εἰ γὰρ αὐτοκίνητόν⁷⁷ ἔστιν, ἦτοι πάντῃ κινήσιν ἔχει τὴν φύσιν ἢ ἐπὶ τινι διάστασιν, οἷον ἐπὶ τῶν πρώτων καὶ στοιχειωδῶν σωμάτων⁷⁸), ἐπεὶ καὶ πρὸς τοὺς Φυσικοὺς⁷⁹) ἔστιν λόγος. ἀλλ' εἰ μὲν πάντῃ κινήσιν ἔχει τὴν φύσιν, οὐ κινήσεται· οὔτε γὰρ ἄνω ἐνεχθήσεται διὰ τὸ καὶ⁷⁸ εἰς τὸ κάτω κινήσιν ἔχει τὴν φύσιν, οὔτε κάτω διὰ τὸ καὶ εἰς τὸ ἄνω, οὔτε πρόσω διὰ τὸ καὶ εἰς τὸ ὀπίσω, οὔτ' ὀπίσω διὰ τὸ καὶ εἰς τοῦμπροσθεν. καὶ ἐπὶ τῶν λειπομένων δυοῖν διαστάσεων ὁ αὐτὸς λόγος. εἰ δὲ εἰς τινι διάστασιν κινήσιν ἔχει τὴν⁷⁹ φύσιν, εἰ μὲν εἰς τὴν ἄνω, ὥσπερ τὸ πῦρ καὶ ὁ ἀήρ, πάντ' ἄνω κινήσεται· εἰ δὲ εἰς τὴν κάτω μόνον, ὥς γῆ καὶ ὕδωρ, πάντα εἰς τὸ κάτω· εἰ δὲ τινι μὲν εἰς τὴν ἄνω διάστασιν κινήσιν ἔχει^{P 647} φύσιν, τινὰ δὲ εἰς τὴν κάτω, οὐ γενήσεται ἐκ κινουμένων σωμάτων σύγκριμα. εἰ μὲν γὰρ⁸⁰) ἀπὸ τοῦ μέσου νοοῖτο κινούμενα⁸⁰ τὰ στοιχειώδη σώματα ὥς ἐπὶ τὰ πέρατα, λυθήσεται τὸ πᾶν· ἑκάτερον γὰρ ἀπὸ θατέρου χωρισθὲν ὥς ἐπὶ τὴν ἴδιον δραμεῖται κίνησιν, τὸ μὲν ἀνωφερὲς ἐπὶ τὴν ἄνω, τὸ δὲ κατωφερὲς ὥς ἐπὶ τὴν κάτω. εἰ δ' ἀπὸ τῶν περάτων υποχέοιτο ὥς ἐπὶ τὸ μέσον⁸¹ συνωδοίμενα, πάντως ἢ κατὰ τὴν αὐτὴν κάθετον ἐνεχθήσεται ἢ οὐ κατὰ τὴν αὐτὴν. καὶ εἰ μὲν κατὰ τὴν αὐτὴν φέροιτο, ἐξ

quinto, et sic in infinitum. quo fit ut motus sit sine principio. quod quidem est absurdum. non ergo quod movetur, movetur ab alio. sed nec ipsum a se ipso movebitur. 77. si enim est per se mobile, aut omni ex parte mobilem habet naturam aut ad aliquod usque spatium, ut in primis et elementaribus corporibus, quoniam disceptamus adversus Physicos. sed si omni quidem ex parte mobilem habet naturam, non movebitur: 78. neque enim sursum feretur, propterea quod inferne etiam mobilem habet naturam; neque deorsum, propterea quod etiam superne; neque ante, propterea quod iidem retrorsum; neque pone, propterea quod etiam anterieus habeat mobilem naturam. in reliquis quoque duobus intervallis seu dimensionibus est eadem ratio. 79. si autem ad aliquod intervallum mobilem habet naturam, si quidem sursum, ut ignis et aer, omnia sursum movebuntur; sin autem deorsum solum, ut terra et aqua, omnia tendent deorsum; si vero aliqua quidem sursum mobilem habent naturam, aliqua autem deorsum, non fiet concretum ac compositum ex corporibus quae moventur. 80. si enim a medio intelligentur moveri corpora elementaria versus fines, solvetur universitas: utrumque enim ab altero separatim curret tamquam ad proprium motum, quod sursum quidem fertur, ad superiorem; quod autem deorsum fertur, ad inferiorem. 81. sin autem ponatur, ea impelli a finibus ad medium, omnino aut per idem ferentur perpendiculum aut non per idem. et si ferantur quidem per idem, necessario in se invicem incurrent; et sic, cum pares

υ) καὶ οὕτως εἰς ἄπειρον] ita legendum pro ἔστιν ἄπειρον. confer 3 Pyrrhon. sect. 67 68.

78) ἐπὶ τῶν πρώτων καὶ στοιχειωδῶν σωμάτων] talia sunt Empedoclis στοιχεῖα στοιχείων, Anaxagorae homoeomeriae, Xenocratis μεγέθη ἀδιαίρετα, Democriti et Leucippi atomi, Heracliti ψήγματα καὶ θραύσματα ἐλάχιστα.

79) πρὸς τοὺς Φυσικοὺς] Democritum aliosque philosophos iam nominatos, adversus quos solidis argumentis Sextus demonstrat, atomos non esse αὐτοκίνητους sive non gaudere natura se ipsas movendi.

80) εἰ τε γὰρ] ms Savil. εἰ δὲ γὰρ. potius εἰ μὲν γὰρ [quod recepinus]. **P 647**

ἀνάγκης καὶ ἀντιπείσεται ἄλλήλοις· καὶ οὕτως ἡ ἰσοκρατοῦντα
στήσεται μηδετέρου νικῶντος, μήτε τοῦ κάτω βιαζομένου μήτε
τοῦ ἄνω. ἄτοπον δὲ λέγειν στάσιν^{a)} γίνεσθαι ἐν τοῖς φύσει
82 κινουμένοις. ἡ τοῦναντίον, ἀνισοκρατοῦντα εἰς ἓνα μόνον ἐνεχθή-
σεται τόπον, ἥτοι τὸν ἄνω ἐπικρατησάντων τῶν ἀνωφερῶν, ἡ
εἰς τὸν κάτω ὑπερτερούντων τῶν κατωφερῶν. εἰ δὲ μὴ κατὰ
τὴν αὐτὴν κάθειον φέροιτο, οὐ συμβάλλει^{b)} ἄλλήλοις· μὴ συμ-
βάλλοντα δὲ οὐδὲ συγκρίματος ἔστι τινὸς ἀποτελεστικά. τοῦτο
83 δὲ ἄτοπον. τοίνυν οὐδὲ αὐτοκίνητόν ἐστι τὸ κινούμενον. πάλιν
εἰ αὐτοκίνητόν ἐστι τὸ κινούμενον· ἐπεὶ πᾶν τὸ κινούμενον ἥτοι
προωθούμενον^{c)} κινεῖ ἢ ἐπισπώμενον ἢ ἀνοχλοῦν^{d)} καὶ θλίβον,
δεήσει καὶ τὸ αὐτοκίνητον ἑαυτοῦ κινήτικόν ὃν ἥτοι προωστικῶς
84 κινεῖν ἢ ἐπισπαστικῶς ἢ ἀνοχλητικῶς καὶ θλιπτικῶς. εἴτε δὲ
προωστικῶς κινεῖ, ἔστι ἐξόπισθεν ἑαυτοῦ· τὸ γὰρ προωθῶν
ἐξόπισθεν ἐστι τοῦ προωθουμένου· εἴτε ἐπισπαστικῶς, ἔστι ἐμ-
προσθεν αὐτοῦ· εἴτε ἀνοχλητικῶς καὶ θλιπτικῶς, ὑποκάτω ἐστι
αὐτοῦ. ἀδύνατον δὲ γε νοεῖν τὸ αὐτὸ ἥτοι ὀπισθεν ἑαυτοῦ ἢ
ἐμπροσθεν ἢ ὑποκάτω. οὐκ ἄρα αὐτοκίνητόν ἐστι τὸ κινούμε-
νον. εἰ δὲ μήτε ὑπ' ἄλλον κινεῖται τὸ κινούμενον μήτε ὑφ' ἑαν-
τοῦ, παρὰ δὲ ταῦτα οὐδὲν ἐστι· ῥητέον μὴ κινεῖσθαι τὸ κινού-
85 μενον· κομίζεται δὲ καὶ ἄλλη τις ἐμβριδής ὑπόμνησις εἰς τὸ μὴ
εἶναι κίνησιν ὑπὸ Διοδώρου τοῦ Κρόνου^{e)}, δι' ἧς πυρίστησιν

habeant vires, stabunt nentro vincente, neque cogente eo quod tendit infra
neque eo quod supra. absurdum est autem dicere, esse statum ac quietem
in iis quae natura moventur. 82. aut contra, si pares non habeant vires,
ferentur in unum solum locum, aut in superiorem, vincentibus iis quae sur-
sum tendunt, aut in inferiorem, superantibus iis quae feruntur deorsum. si
autem non ferantur per idem perpendicularum, non coibunt; non coeuntia
autem nec ullum efficient concretum ac compositum. hoc autem est absur-
dum, ergo nec est per se mobile id quod movetur. 83. rursus si est per se
mobile id quod movetur; quoniam quidquid movet, aut protrudens movet aut
attrahens aut tamquam vecte pellens et premens, oportebit etiam quod est per
se mobile, cum sit a se mobile, aut protrudendo movere aut attrahendo aut
tamquam vecte pellendo et premendo. 84. sive autem moveat protrudendo, erit
post se: nam quod protrudit, est post id quod protruditur: sive attrahendo,
erit ante se: sive tamquam vecte pellendo et premendo, erit sub se. fieri
autem non potest ut idem intelligatur ipsum esse aut post se aut ante se
aut sub se. non est ergo per se mobile id quod movetur. si autem neque
ab alio movetur id quod movetur neque a se ipso, praeter haec autem ni-
hil est; dicendum est, non moveri id quod movetur. 85. affertur autem aliud
quoque magni ponderis argumentum ad ostendendum non esse motum, a
Diodoro Crono, per quod ostendit quod nihil quidem movetur, motum fuit

a) στάσιν] hoc loco et sect. 266 στάσις est *quies*, quemadmodum so-
lent opponi sibi ἵστασθαι et κινεῖσθαι. Hervetus *statum* verterat, quod
non improbo, sed propter ambiguitatem fugiendam alterum illi vocabu-
lum praetuli. ita στήσεται pro *quiescet* habes infra sect. 146. 159 etc.

b) οὐ συμβάλλει] ms Savil. ἀσυμβάλλοι, mallet οὐ συμβαλεῖ.

c) πᾶν τὸ κινούμενον ἥτοι προωθούμενον] idem argumentum 3 Pyrrhon.
sect. 69.

d) ἀνοχλοῦν] hinc mox bis repetitur adverbium ἀνοχλητικῶς, pro quo
in laudato Pyrrhonianarum loco est ἀνωθῶν et ἀνωστικῶς. inferius pro
ὑποκάτωθεν potius ὑποκάτω ἐστίν [quod recepinus].

e) Διοδώρου τοῦ Κρόνου] confer supra sect. 48 et quae ad 3 Pyrrhon.
sect. 71. in ms Ciz. articulus τοῦ a librario est omissus.

ὅτι κινεῖται μὲν οὐδὲ ἐν, κινῆται δέ. καὶ μὴ κινεῖσθαι μὲν^{f)},
τοῦτο ἀκόλουθόν ἐστι ταῖς κατ' αὐτὸν τῶν ἀμερῶν ὑποθέσεσι.
τὸ γὰρ ἀμερὲς σῶμα ὀφείλει ἐν ἀμερεῖ τόπῳ περιέχεσθαι, καὶ 86
διὰ τοῦτο μὴτε ἐν αὐτῷ κινεῖσθαι· ἐκπεπλήρωκε γὰρ αὐτόν. δεῖ P 648
δὲ τόπον ἔχειν μελίζονα τὸ κινούμενον^{g)}. οὔτε ἐν ᾧ μὴ ἐστίν·
οὐπω γὰρ ἐστίν ἐν ἐκείνῳ, ἵνα καὶ ἐν αὐτῷ κινήθῃ. ὥστε οὐδὲ
κινεῖται· κινῆται δὲ κατὰ λόγον. τὸ γὰρ πρότερον ἐν τῷδε τῷ
τόπῳ θεωρούμενον τοῦτο ἐν ἑτέρῳ νῦν θεωρεῖται τόπῳ· ὅπερ
οὐκ ἂν ἐγγόνοι μὴ κινήθentos αὐτοῦ. οὗτος μὲν οὖν ὁ ἀνὴρ
ἐπαρήγειν θελήσας τῷ οικείῳ δόγματι ἄτοπόν τι προσήκατο.
πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον^{h)} τὸ μηδενὸς κινουμένου λέγειν τι κινῆ-
σθαι; οἱ δὲ ἀπὸ τῆς σκέψεως ἐπ' ἴσης καὶ περὶ τοῦ κινεῖσθαι
καὶ περὶ τοῦ κινῆσθαι ἀποροῦντες οὐδὲν ἄτοπον προσδέξονται,
καθάπερ Διόδωρος προσήκατο. πλὴν οὗτος γε τὸν περιφορητικόν 87
συνερωτᾷ λόγονⁱ⁾ εἰς τὸ μὴ κινεῖσθαι τι, λέγων· εἰ κινεῖται τι,
ἥτοι ἐν ᾧ ἐστὶ τόπῳ κινεῖται ἢ ἐν ᾧ μὴ ἐστίν. οὔτε δὲ ἐν ᾧ ἐστίν,
μένει γὰρ ἐν αὐτῷ· οὔτε ἐν ᾧ μὴ ἐστίν· οὐ γὰρ ἐστίν ἐν αὐτῷ.
οὐκ ἄρα κινεῖται τι. καὶ ὁ μὲν λόγος τοιοῦτος. ἡ δὲ παραμυθία 88
τῶν λημμάτων^{k)} αὐτοῦ προφανής· δυοῖν γὰρ ὄντων τόπων, ἐνὸς

autem. et non moveri quidem, hoc consequens est positioni individuum
ex eius sententia. 86. corpus enim individuum debet contineri in loco in-
dividuo, et ideo neque in ipso moveri: enim enim implevit. oportet autem
id quod movetur, habere locum maiorem. neque in eo in quo non est:
nondum enim est in illo, ut etiam in ipso moveatur. quamobrem nec mo-
vetur; motum fuit autem, ut est consentaneum. nam quod prius in hoc loco
cernebatur, hoc nunc cernitur in alio loco: quod quidem non factum esset
eo non moto. atque is quidem volens opem ferre suo dogmati admisit ali-
quod absurdum. quomodo enim non est absurdum, dum nihil movetur, di-
cere aliquid fuisse motum? Sceptici autem ex aequo dubitantes, et an mo-
veatur aliquid et an motum fuerit, nihil admittent absurdi, ut admisit Dio-
dorus. 87. caeterum iste tritum illud interrogat argumentum ad hoc, ut probet
nihil moveri, dicens: si movetur aliquid, aut in loco in quo est, movetur,
aut in quo non est. sed non in eo in quo est: quiescit enim in ipso: neque in
eo in quo non est: non enim est in ipso; non ergo movetur aliquid. et
tale quidem est Diodori argumentum. 88. probatio autem eius propositio-
num est evidens: nam cum duo sint loci, quorum unus quidem est is in

f) καὶ μὴ κινεῖσθαι μὲν,] hoc loco recte interpungit codex ms, non
post τοῦτο, ut in editis.

g) τὸ κινούμενον] ita ms Savil. pro τὸ κινήσόμενον.

P 648

h) πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον] hoc evincit infra sect. 91 sq. et ad Diodori
probationes respondet sect. 97—102.

i) περιφορητικὸν συνερωτᾷ λόγον] Hervetus vertit: *aberrantem oratio-
nem*, sed si esset a περιφορά illo sensu quo circumductionem et deceptio-
nem illa vox significat, περιφορητικὸς λόγος sonaret potius *decipiens ar-
gumentum* et *fallax*, quam aberrans atque adeo deceptum. videtur autem
mihi potius dici ut περιφόρητος ea notione, qua circumferre vulgo ac
passim iactare περιφέρειν Graeci dicunt. ita περιφορητικὸς λόγος est
argumentum tritum multorum sermone vulgatumque, cuius meminit no-
ster etiam lib. 2 Pyrrhon. sect. 242. 245. et lib. 3 sect. 71 et contra
Grammaticos sect. 311. Zenoni Eleatae tribuit Laërtius 9 72. alia Dio-
dori argumenta non adeo ἐμβριδῆ, sed σοφιστικώτερα adversus motum
affert Sextus infra sect. 122 sq.

k) παραμυθία τῶν λημμάτων] praemissarum confirmatio et corro-
boratio.

μὲν τοῦ ἐν ᾧ τί ἐστι, δευτέρου δὲ τοῦ ἐν ᾧ μὴ ἐστι, καὶ τρίτου παρὰ τούτους μηδ' ἐπινοεῖσθαι δυναμένου· δεῖ τὸ κινούμενον, εἰ ὅντως κινεῖται, ἐν τῷ ἐτέρῳ τούτων κινεῖσθαι. ἐν γὰρ 89 τῷ ἀνεπινοήτῳ οὐκ ἂν κινεῖτο. ἐν ᾧ μὲν οὖν ἐστι τόπω, οὐ κινεῖται· ἐκπεπλήρωκε γὰρ αὐτόν¹⁾, καὶ ἐφ' ὅσον ἐστὶν ἐν αὐτῷ, μένει· μένον δὲ ἐν αὐτῷ, οὐ κινεῖται. ἐν ᾧ δὲ μὴ ἐστι, πᾶλιν ἀδύνατον αὐτὸ κινεῖσθαι· ὅπου γὰρ τι μὴ ἐστίν, ἐκεῖ οὔτε δρᾶσαι τι οὔτε παθεῖν δύναται, κατὰ ταῦτα δὲ οὐδὲ κινεῖσθαι. καὶ ὥς οὐκ ἂν τις λέγοι τὸν ἐν Ῥόδῳ ὄντα ἐν Ἀθήναις κινεῖσθαι, οὕτως οὐδὲ κοινῶς πᾶν σῶμα ἐρεῖ ἐν ἐκείνῳ κινεῖσθαι τῷ τόπῳ 90 ἐνθα μὴ ἐστίν. ὅθεν εἰ δύο εἰσὶ τόποι, ὃ τε ἐν ᾧ ἐστι καὶ ἐν ᾧ μὴ ἐστι, δέδεικται δ' ἐν μηδετέρῳ τούτων δυνάμενον κινεῖσθαι τὸ κινούμενον· οὐκ ἂν εἴη τὸ κινούμενον. τοιαύτη μὲν καὶ ἡ τοῦ λόγου παραμυθία. ποικίλως δὲ καὶ ὑπὸ πολλῶν ἀντιέρεται, 91 ὡν τὰς ἐνστάσεις παρακειμένως ἐκθησόμεθα. καὶ δὴ ἔνιοι μὲν P 649 ἀδύνατον εἶναι φασί, τῶν συντελεστικῶν ἀληθῶν ὄντων ψευδῆ τὰ παρατατικὰ τούτων, ἀλλ' ἀληθῆ καθεστάναι· καὶ ψευδῶν ὄντων ἀναλόγως ψευδῆ· οὐ γὰρ ἐστὶ τι πέρας, ἐστι κακέينو. καὶ τοῦ μὴ ὄντος οὐκ ἂν εἴη τι πέρας. εἰ δὲ πέρας ὑπῆρχε τοῦ παρατατικοῦ τὸ συντελεστικόν, ἀνάγκη ἄρα τοῦ συντελεστικοῦ ὄντος, ὃ δὴ πέρας ἐστίν, εἶναι καὶ τὸ παρατατικόν, οὐ τοῦτο πέρας 92 ἐστί. καὶ ὥς οὐδέν ἐστι τὸ γεγενῆσθαι συντελεστικόν μὴ ὄντος ἀληθοῦς τοῦ γενέσθαι παρατατικοῦ, καὶ ὃν τρόπον οὐδέν ἐστι τὸ ἐφθάρθαι συντελεστικόν μὴ προϋπάρχοντος τοῦ φθίρεσθαι παρατατικοῦ· ὥδε ἀδύνατόν ἐστι, μὴ ὄντος ἀληθοῦς τοῦ κινεῖσθαι παρατατικοῦ ἀληθές εἶναι τὸ κινεῖσθαι²⁾ συντελεστικόν.

quo est aliquid, secundus autem in quo non est, et praeterea tertius ne possit quidem cogitari; oportet id quod movetur, si re vera movetur, in altero horum moveri. in eo enim qui sub cogitationem non potest cadere, minime movebitur. 89. atque in eo quidem loco in quo est, non movetur: enim enim implevit, et quatenus est in ipso, quiescit; in eo autem quiescens non movetur. in quo autem non est, rursus fieri non potest ut ipsum moveatur: ubi enim non est, illic neque quidquam potest agere nec pati, et ideo nec moveri. et quo modo non dixeris eum qui est Rhodi, moveri Athenis; ita nec communiter dixeris quodvis corpus in illo loco moveri, in quo non est. 90. unde si duo sunt loci, nempe et is in quo est et is in quo non est, ostensum est autem in neutro eorum posse moveri quod movetur: non igitur est quod movetur. atque argumenti quidem illius talis est probatio. a multis autem fuit varie contradictum, quorum obiectiones deinceps exponemus. 91. et nonnulli quidem dicunt fieri non posse, ut si sint vera praeterita perfecta, sint falsa praeterita imperfecta, sed ea esse pariter vera; et si sint falsa, pari ratione falsa: nam cuius est aliquis finis, illud quoque est. et eius quod non est, non fuerit aliquis finis. si autem praesentis finis est praeteritum perfectum, necesse est si sit perfectum quod est finis, esse etiam praesens, cuius id est finis. 92. et ut nihil est factum fuisse quod est perfectum, si non sit verum fieri quod est praesens, et quo modo nihil est interitum, quod est perfectum, si non prius fuerit interire praesens; ita fieri non potest ut si non sit verum moveri praesens, verum

1) ἐκπεπλήρωκε γὰρ αὐτόν] sect. 85 et 143.

P 649 2) τὸ κινεῖσθαι] ms Ciz. perperam κινεῖσθαι. omitto quod vocabulum παρατατικοῦ varie corruptum reperio, παρατατικῶν, παρατατικοῦ, παραστατικοῦ etc. nota autem παρατατικῶν hoc loco et infra sect. 97 sq. accipi pro imperfecto non praeterito sed praesenti. oppugnat enim

ἄλλοι δὲ φασὶ δύνασθαι τι ἐν ᾧ περιέχεται τόπω κινεῖσθαι· αἱ 93 γὰρ περὶ τοῖς κνώδαξιν³⁾ εἰλονμένοι σφαῖραι καὶ οἱ περιδινόμενοι ἄξονες καὶ ἡδὴ τὰ τύμπανα καὶ οἱ κεραμευτικοὶ τροχοὶ καὶ ἄλλα παμπληθῆ τούτοις ἑοικότα σώματα κινεῖται μὲν, ἐν ᾧ δὲ ἐστι τόπω, κινεῖται. ὥστε ψεῖδος εἶναι ἐν τι τοῦ λόγου λῆμμα, τὸ μὴ κινεῖσθαι τι⁴⁾ ἐν ᾧ ἐστι τόπω. ἄλλοι δὲ παρὰ τὴν ἐν-94 νοιαν⁵⁾ τῆς κινήσεως ἡρωτῆσθαι φασὶ τὸν λόγον· τὸ γὰρ κινούμενον νοεῖται σὺν τόπῳ τῷ ἀφ' οὗ κινεῖται καὶ τῷ εἰς ὃν κινεῖται. διόπερ ὅταν λέγῃ ὁ Διόδωρος, εἰ κινεῖται τι, ἥτοι ἐν ᾧ ἐστι τόπω κινεῖται ἢ ἐν ᾧ μὴ ἐστι, μοχθηρόν τι καὶ παρὰ τὴν τῆς κινήσεως νόησιν λέγει, παρ' ὅσον τὸ κινούμενον οὔτε ἐν ᾧ ἐστι τόπω κινεῖται οὔτε ἐν ᾧ μὴ ἐστίν, ἀλλὰ κατ' ἀμφοτέρων, τοῦ τε ἀφ' οὗ κινεῖται καὶ τοῦ εἰς ὃν. ἦσαν δὲ οἱ καὶ ἀμφιβολίαν 95 διεστέλλοντο· τὸ γὰρ ἐν τόπῳ περιέχεσθαι δύο σημαίνειν⁶⁾ φασίν, ἐν μὲν ἐν τόπῳ τῷ κατὰ πλάτος, ὥς ὅταν λέγωμεν τινα ἐν Ἀλεξανδρείᾳ⁷⁾ εἶναι, ἕτερον δὲ ἐν τόπῳ⁸⁾ τῷ κατ' ἀκρίβειαν, καθ' ὃ καμίου λέγοιτ' ἂν εἶναι τόπος ὁ περιτετυπωκὺς τὴν ἐπιφάνειάν μου τοῦ σώματος ἀήρ, καὶ ἀμφοτέρους τοῦ ἐν αὐτῷ περιεχομένου προσαγορεύεται τόπος. διχῶς δὲ καλουμένου νῦν τόπον φασὶ δύνασθαι τὸ κινούμενον ἐν ᾧ ἐστι τόπω κινεῖσθαι τῷ κατὰ πλάτος ἔχοντι διάστημα, καθ' ὃ γενήσεται τὰ τῆς κινήσεως. τινὲς δὲ καὶ ἀπέραντον⁹⁾ εἶναι ᾧήθησαν τὸν τοῦ Διόδωρου λό-96

sit motum fuisse perfectum. 93. alii autem dicunt posse aliquid moveri in loco, in quo continetur: sphaerae enim quae moventur circa centrum et axes qui circumaguntur et tympana et rotae sigulorum et alia plurima corpora iis similia moventur quidem, in eo autem in quo sunt loco moventur. quo fit ut una pars orationis sit falsa, non moveri aliquid in eo in quo est loco. 94. alii autem dicunt argumentum fuisse interrogatum praeter notionem motus: nam quod movetur, intelligitur cum loco a quo movetur et loco ad quem movetur. quamobrem quando dicit Diodorus: si movetur aliquid, aut in eo in quo est loco movetur, aut in eo in quo non est; infirmum quid dicit et praeter intelligentiam motus, quandoquidem quod movetur, neque in eo in quo est loco movetur neque in eo in quo non est, sed in utrisque, nempe et in eo a quo movetur et eo ad quem. 95. fuerunt etiam qui distinguebant ambiguitatem: in loco enim comprehendi dicunt duo significare, unum quidem in loco largius accepto, ut quando dicimus aliquem esse Alexandriae, alterum autem in loco qui sumitur exacte et accurate, qua ratione dici potest meus locus aër qui circumscribit superficiem mei corporis, et amphora appellatur locus eius quod in ea continetur. cum autem duobus modis nunc dicatur locus, dicunt id quod movetur, moveri posse in eo in quo est loco largius accepto et habente spatium in quo fiet motus. 96. existimant autem aliqui esse non firmiter colligentem Diodori orationem, quoniam incipit quidem a

Diodorus Cronus, qui motum fuisse aliquid concedebat, moveri pernegabat.

n) αἱ γὰρ περὶ τοῖς κνώδαξιν] 3 Pyrrhon. sect. 72 et hoc praesente libro sect. 51 et 103.

o) λῆμμα, τὸ μὴ κινεῖσθαι τι] ita sensus postulat, licet μὴ in libris excidit. pro λῆμμα in ms Savil. minus bene est τμήμα.

p) παρὰ τὴν ἐννοίαν] infra sect. 105 sq.

q) δύο σημαίνειν] confer 3 Pyrrhon. sect. 75.

r) ἐν Ἀλεξανδρείᾳ] vide quae ad sect. 15 huius libri.

s) ἕτερον δὲ ἐν τόπῳ] ms Ciz. ἐν τῷ τόπῳ.

t) ἀπέραντον] ἀσύνακτον, μοχθηρόν argumentum quod non valide con-

P 650 γον, ἐπεὶ περ ἄρχεται μὲν ἀπὸ διεξενγμένον, ψευδοποιεῖ δὲ τοῦτο διὰ τῶν ἐξῆς, ἐκάτερον τῶν ἐν αὐτῷ δεικνὺς ψεῦδος, τό τε ἐν ᾧ μὴ ἐστὶ τι τόπω κινεῖσθαι καὶ τὸ ἐν ᾧ ἐστὶ. τοιαῦται μὲν αἱ 97 πρὸς τὸν λόγον ἐνστάσεις. δοκεῖ δὲ Διόδωρος πρὸς τὴν πρώτην^{u)} εὐθὺς ὑπηστηκέναι, διδάσκων ὅτι ἐνδέχεται τῶν συντελεστικῶν ἀληθῶν ὄντων τὰ τούτων παρατατικά ψευδῇ τυγχάνειν· ἔστω γὰρ τινα πρὸ ἐνιαυτοῦ γεγαμηκέναι καὶ ἕτερον μετ' ἐνιαυτόν. οὐκοῦν ἐπὶ τούτων τὸ μὲν 'οὔτοι ἔγῃμαν' ἀξίωμα συντελεστικὸν ὃν ἀληθές ἐστι, τὸ δ' 'οὔτοι γαμοῦσι' παρατατικὸν καθεστὼς ψεῦδος ἐστίν. ὅτε γὰρ οὗτος ἐγάμει, οὕτω οὗτος ἐγάμει, καὶ ὅτε οὗτος ἐγάμει, οὐκέτι οὗτος ἐγάμει. τότε δ' ἂν ἦν ἀληθές ἐπ' αὐτῶν τὸ ὅτι γαμοῦσιν, εἰ ὁμοίως ἐγάμον. δύναται οὖν τοῦ συντελεστικοῦ ἀληθοῦς ὄντος ψεῦδος εἶναι τὸ τούτου παρατα- 98 τικόν. τοιοῦτο δὲ ἐστὶ καὶ τὸ 'Ἑλένη τρεῖς ἔσχεν ἄνδρας'^{x)}· οὔτε γὰρ ὅτε Μενέλαον εἶχεν ἐν Σπάρτῃ ἄνδρα οὐδ' ὅτε Πάριον ἐν Ἰλίῳ οὐδ' ὅτε Θανόντος τούτου Διηφόβῳ ἐγαμήθη, ἀληθές ἐστὶ τὸ παρατατικὸν τὸ 'τρεῖς ἔχει ἄνδρας' ἀληθοῦς ὄντος τοῦ 99 συντελεστικοῦ τοῦ 'τρεῖς ἔσχεν ἄνδρας'. σοφίζεται δὲ ἐν τούτοις ὁ Διόδωρος καὶ παρ' ἀμφιβολίαν βούλεται ἡμᾶς πλανᾶν· τὸ γὰρ 'οὔτοι ἔγῃμαν' δύο σημαίνει, ἐν μὲν πληθυντικὸν καὶ ἴσον τῷ 'οὔτοι συνέγῃμαν', ὅπερ ἐστὶ ψεῦδος· ἕτερον δὲ τὸ κατὰ περί- ληψιν ἐνικοῦ πράγματος ἐγκεκλιμένου ἀπὸ τοῦ 'οὔτος ἔγῃμε' καὶ

disiuncto, id autem falsum reddit per ea quae deinceps sequuntur, ostendens utrumque eorum quae sunt in ipso, esse falsum, nempe et moveri aliquid in eo in quo non est loco et in eo in quo est. atque haec quidem obli- ciuntur adversus eius argumentum. 97. videtur autem Diodorus primae sta- tim obiectioni occurrisse, docens quod contingit, etiamsi perfecta sint vera, praesentia eorum esse falsa: esto enim quod uxorem duxerit aliquis ante annum et alter post annum; in iis hoc pronuntiatum 'isti uxorem duxerunt' ut perfectum est verum, hoc vero 'isti uxorem ducunt' ut praesens est fal- sum. cum enim iste uxorem ducebat, ille nondum ducebat; et quando ille uxorem ducebat, iste nondum ducebat. tunc autem in eis verum esset quod uxores ducant, si simul ducant. potest ergo cum perfectum sit verum, falsum esse eius praesens. 98. tale est illud quoque 'Helena tres habuit maritos': neque enim quando Sparta Menelaum habebat maritum neque quando Paridem in Illo neque quando eo mortuo nupsit Deiphobo, verum est praesens 'tres habebat ma- ritos', cum verum sit perfectum 'tres habuit maritos'. 99. sophistam autem in his agit Diodorus et vult nos fallere propter ambiguitatem: illud enim 'isti uxores duxerunt' duo significat, unum quidem plurale et quod tantum valet ac 'isti simul uxores duxerunt' quod quidem est falsum; alterum autem quod est ex comprehensione rei singularis deductae, ab eo quod est, 'iste uxorem

cludit. vide dicta ad lib. 2 contra Logicos sect. 429. qui vero id Dio- dori Croni argumento obiectarunt, persuasere sibi illud defectu peccare (ibid. sect. 434) atque in maiori propositione disiunctiva tantum posita esse membra illa quae deinde in subsumptione removerentur: quicquid movetur vel in loco in quo est vel in quo non est; omitti autem tertium, vel ab loco in quo est, ad eum in quo non est; vide tamen infra sect. 111.

P 650 u) πρὸς τὴν πρώτην] quae fuit sect. 91 sq.

x) 'Ἑλένη τρεῖς ἔσχεν ἄνδρας] de Helena eiusque tribus maritis Me- nelao Paride huiusque fratre Deiphobo, quibus omnibus pariter infidelis fuit, rapi etiam ante se passa a Theseo, adi, si placet quae congescit Petrus Baclius tomo secundo dictionarii.

ἑτέρου ἐνικοῦ τοῦ 'οὔτος ἔγῃμεν', ὧν πάλιν ἐνικῶν τὰ παρατα- τικά ἐστὶν ἀληθῆ, τὸ 'οὔτος γαμεῖ' καὶ τὸ 'οὔτος γαμεῖ'. ἐπ' ἀμφοτέρων γὰρ ἀληθῆ γέγονε ταῦτα. ἀμήχανον οὖν ἐστὶ, τῶν 100 παρατατικῶν ψευδῶν ὄντων ἀληθῆ εὐρίσκεισθαι τὰ τούτων συν- τελεστικά, ἀλλὰ ἀνάγκη συναναιρεῖσθαι ἢ συνυπάρχειν τὰ ἕτερα τοῖς ἑτέροις. νῆ Δ', ἀλλ' εἰς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν καὶ ἕτερον ὁ Διόδωρος κομίζεται παραμυθίαν^{v)}· σαφεστέρῳ χρώμενος ὑπο- δείγματι. βαλλέσθω γὰρ, φησί, σφαῖρα εἰς τὸν ὑπερχεόμενον 101 ὄροφον. οὐκοῦν ἐν τῷ μεταξὺ τῆς βολῆς χρόνῳ τὸ μὲν παρα- τατικὸν ἀξίωμα 'ἄπτεται ἢ σφαῖρα τῆς ὀροφῆς' ψεῦδος ἐστίν· ἔτι γὰρ ἐπιφέρεται· ὅταν δὲ ἀψηται τῆς ὀροφῆς, γίνεται ἀληθές τὸ συντελεστικὸν τὸ 'ἦψατο ἢ σφαῖρα τῆς ὀροφῆς'. ἐνδέχεται ἄρα ψευδοῦς ὄντος^{z)} τοῦ παρατατικοῦ ἀληθές ὑπάρχειν τὸ συν- τελεστικόν, καὶ διὰ τοῦτο μὴ κινεῖσθαι μὲν τι παρατατικῶς, κενεῖσθαι δὲ συντελεστικῶς. μήποτε δὲ κἀνταῦθα πλανᾶται; 102 τὸ γὰρ παρατατικὸν τὸ 'ἄπτεται ἢ σφαῖρα τῆς ὀροφῆς' γίνεται P 651 ἀληθές, οὐχ ὅτε φέρεται ἐν τῷ μεταξὺ ἀέρι ἢ σφαῖρα, ἀλλ' ὅτε ἄρχεται ἄπτεσθαι τῆς ὀροφῆς. ὅταν δὲ τερματίσασα^{a)} τὴν ψαῖσιν ὑπονοστήσῃ, τότε καὶ τὸ συντελεστικὸν γίνεται ἀληθές τὸ 'ἦψατο ἢ σφαῖρα τῆς ὀροφῆς'. ἄτοπος οὖν ἐστὶν ὁ Διόδω- ρος τοῦ μὲν κενεῖσθαι περιεχόμενος ὡς ἀληθοῦς, τοῦ δὲ κινεῖ- σθαι ἀφιστάμενος ὡς ψευδοῦς, δέον ἢ ἀμφοτέροις συγκατατί- θεσθαι ἢ ἀμφοτέρων ἀφίστασθαι. οἱ δὲ φάσκοντες δύνασθαι τι 103 κινεῖσθαι ἐν ᾧ ἐστὶ τόπος, καὶ τοῦτο μὲν τὰς σφαῖρας^{b)} τοῦτο δὲ τοὺς ἄξονας καὶ τὰ τύμπανα παρατιθέμενοι, οὐ λύουσι τὴν ἀπορίαν, ἀλλ' ὁμοίως ἐγκυλλίονται αὐτῇ· ἕκαστον γὰρ τῶν τοι- ούτων σωμάτων, καθὼς καὶ ἀνώτερον^{c)} ὑπεδείκνυμεν, καθ'

duxit' et alterius singularis nempe 'iste uxorem duxit', quorum rursus sin- gularium praesentia sunt vera nempe 'iste uxorem ducit' et 'iste uxorem du- cit': in utrisque enim ea fuerunt vera. 100. fieri ergo non potest, ut si sint falsa praesentia, inveniantur vera eorum perfecta, sed necesse ut simul tollantur vel simul sint vera utraque. at sane, inquiunt, adversus hanc positionem aliam quoque probationem affert Diodorus exemplo utens apertiori. 101. iaciatur enim, inquit, globus in superius tectum. igitur interim dum iacitur, pronuntia- tum in praesenti 'globus tangit tectum' est falsum, adhuc enim supra fertur; quando autem tectum tetigerit, verum est perfectum 'globus tetigit tectum'. contingit ergo, cum falsum sit praesens, verum esse perfectum, et ideo non moveri quidem aliquid in praesenti, motum autem fuisse in praeterito per- fecto. 102. num autem hic quoque fallitur? praesens enim illud 'globus tan- git tectum' est verum, non quando fertur globus in aëre intermedio, sed quando incipit tangere tectum. quando autem tactu terminato redierit, tunc etiam perfectum est verum nempe 'globus tetigit tectum'. ineptus est ergo Diodorus, qui motum fuisse amplectitur ut verum, sed moveri reiecit tam- quam falsum, cum oporteat aut utrique assentiri aut ab utroque recedere. 103. qui autem dicunt posse aliquid moveri in eo in quo est loco, et tum sphaeras tum axes et tympana adducunt, non solvunt dubitationem, sed in ea pariter involvuntur: unumquodque enim horum corporum, sicut supe-

γ) παραμυθίαν] probationem, ut supra sect. 88.

z) ψευδοῦς ὄντος] ms Ciz. ψεῦδος.

a) τερματίσασα] ita recte ms Ciz. pro τερματίσασα, quod in editis erat. P 651

b) τὰς σφαῖρας] supra sect. 93.

c) καθὼς καὶ ἀνώτερον] sect. 52 huius libri.

- ολότητα μὲν μένει ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ, κατὰ μέρη δὲ ἀλλάττει τοὺς τόπους, τοῦ μὲν ἄνω ἀντιλαμβάνοντος τὸν τοῦ κάτω τό-
 104 πον, τοῦ δὲ κάτω τὸν τοῦ ἄνω. εἰ δὲ τοῦτο, μένει τὰ τῆς ἀπο-
 ρίας· ἕκαστον γὰρ τῶν τοιούτων σωμάτων μέρος ἦτοι ἐν ᾧ ἐστὶ τόπος κινεῖται ἢ ἐν ᾧ μὴ ἐστίν. οὔτε δὲ ἐν ᾧ ἐστίν, ὥς πυρεστή-
 σαμεν, οὔτε ἐν ᾧ μὴ ἐστίν, ὥς ἐδείξαμεν. οὐκ ἄρα κινεῖται.
 105 ἀλλ' ἀνακολούθως ἑφασκόν τινες^{δ)} παρὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ κινου-
 μένου κεκομίσθαι τὸν λόγον. νοεῖται^{ε)} γὰρ τὸ κινούμενον ὥς
 δυοῖν ἐχόμενον τόπων, τοῦ τ' ἐξ οὗ κινεῖται, τοῦ τ' εἰς ὃν
 μετέρχεται. ῥάδιον δὲ ἐστὶ καὶ πρὸς τούτους ὑπαντιῶντας λέγειν,
 ὅτι καὶ τοιαύτην εἶναι συμβέβηκε τὴν τοῦ κινουμένου νόησιν,
 οὐδὲν πρὸς τὸ προκείμενον, διὰ τὸ μὴ περὶ τῆς νοήσεως τοῦ
 κινεῖσθαι νῦν εἶναι τὴν ζήτησιν τοῖς ἀπορητικοῖς προηγουμένως,
 ἀλλὰ περὶ τῆς ὑπάρξεως, ὑπὲρ ἧς οὐδὲν εἰρήκασιν οἱ τῇ τοιαύτῃ
 106 χρησάμενοι ἐνστάσει. οὐ μὲν ἀλλὰ καὶ τὸν λόγον ἀνατρέψω-
 μεν^{ς)}, οὐδὲν ἔξουσιν εἰπεῖν πρὸς ἡμᾶς. ὅταν γὰρ φάσκωσι τὸ
 κινούμενον δυοῖν ἔχεισθαι τόπων, τοῦ τε ἐν ᾧ ἐστὶ καὶ τοῦ εἰς
 ὃν φέρεται, πεισόμεθ' αὐτῶν, πότε μέτεισιν ἀπὸ τοῦ ἐν ᾧ ἐστὶ
 τόπου τὸ κινούμενον εἰς τὸν ἕτερον; ἀρὰ γε ὅτε ἐν τῷ πρώτῳ
 ἐστὶν ἢ ὅτε ἐν τῷ δευτέρῳ; ἀλλ' ὅτε μὲν ἐν τῷ πρώτῳ τόπῳ
 ἐστίν, οὐ μετέρχεται εἰς ἕτερον· ἔτι γὰρ ἐν τῷ πρώτῳ ἐστίν.
 107 ὅτε δὲ οὐκ ἐστίν ἐν τούτῳ, ἀλλ' ἐν τῷ δευτέρῳ, πάλιν οὐ μετέρ-
 χεται, ἀλλὰ μετελήλυθεν ἤδη· τῶν γὰρ ἀμειψάνων ἐστὶ καὶ τῶν
 ἀνεπινοήτων τὸ μετελθεῖν τι ἐξ ἐκείνου τοῦ τόπου τοῦ ἐν ᾧ μὴ
 ἐστίν. ὥστε καὶ τοιαύτην ἔχωμεν τοῦ κινουμένου νόησιν, μένει

rius ostendimus, per totum quidem manet in eodem loco, per partes autem mutat loca, superiore quidem apprehendente locum inferiorem, inferiore autem superiorem. 104. quod si ita est, manet dubitatio: pars enim uniuscuiusque horum corporum aut movetur in eo in quo est loco aut in eo in quo non est. sed neque in eo in quo est, ut ostendimus, neque in eo in quo non est, ut monstravimus. non ergo movetur. 105. non consequenter autem dicebant aliqui, allatum argumentum recedere a notione rei quae movetur, intelligi enim id quod movetur tamquam duobus haerens locis, nempe et illo ex quo movetur et isto ad quem transit, facile est autem eis occurrendo dicere, quod etiamsi contigit eius quod movetur talem esse notionem, nihil id ad propositum, quod nunc non agant praecipue dubitatores de notione motus, sed de existentia, de qua nihil dixerunt qui hac usi sunt obiectione. 106. verum enim vero si etiam everterimus illorum argumentum, nihil poterunt adversus nos dicere. nam cum obiecerint, id quod movetur, duobus haerere locis, nempe et illo in quo est et isto ad quem fertur, ex eis sciscitabimur, quando id quod movetur, transit ab eo in quo est loco ad alterum? num quando est in primo, an quando in secundo? sed quando est quidem in primo loco, non transit ad alterum: est enim adhuc in primo. 107. quando autem non est in eo, sed in secundo, rursus non transit, sed iam transiit: neque enim fieri, imo ne cogitari quidem potest, aliquid transire ex eo loco in quo non est. quamobrem etiamsi eius quod movetur, ta-

δ) ἑφασκόν τινες] sect. 94.

ε) νοεῖται] ita legendum (vel νοεῖσθαι) pro νοεῖ, ut est in editis, aut pro νόει quod habet ms Ciz.

ς) λόγον ἀνατρέψωμεν] etiamsi argumentum Diodori removeamus dicamusque esse alienum, atque ut adversarii volunt ἀνακόλουθον, utpote a notione motus aberrans.

οὐδὲν ἦττον ἢ ἀρχῇθεν ἀπορία. καὶ μὴν οἱ λέγοντες διχῶς κα-108
 λεῖσθαι^{γ)} τὸν τόπον, ἐν πλάτει τε καὶ κατὰ ἀκρίβειαν, διὰ δὲ P 652
 τοῦτο καὶ τὴν κίνησιν ἐν τῷ κατὰ πλάτος νοουμένῳ τόπῳ δύνα-
 σθαι συμβαίνειν, οὐ πρὸς νοῦν ὑπαντῶσι· προηγείται γὰρ τοῦ
 κατὰ πλάτος νοουμένου τόπου ὁ κατ' ἀκρίβειαν. καὶ ἀδύνατόν
 ἐστὶν ἐν τῷ κατὰ πλάτος τόπῳ κινηθῆναι τι, μὴ προκινήθην ἐν
 τῷ κατ' ἀκρίβειαν. ὥς γὰρ οὗτος περιεκτικός ἐστὶ τοῦ κινουμέ-109
 νου σώματος, οὕτως ὁ κατὰ πλάτος τόπος^{δ)} σὺν τῷ κινουμένῳ
 σώματι καὶ τὸν κατ' ἀκρίβειαν τόπον περιέσχηκε. καθάπερ οὖν
 οὐδεὶς δύναται ἐν σταδία κινεῖσθαι διαστήματι, μὴ προκινήθεις
 ἐν τῷ πηχυαίῳ διαστήματι· ὥδε τῶν ἀδυνάτων ἐστὶν ἐν τῷ κατὰ
 πλάτος τόπῳ κινεῖσθαι μὴ κινούμενον ἐν τῷ κατ' ἀκρίβειαν.
 ἠρώτηκε δὲ ὁ Διόδωρος τὸν ἐκκείμενον λόγον κατὰ τῆς κινήσεως, 110
 τοῦ κατ' ἀκρίβειαν ἐχόμενος τόπου. τοίνυν ἀναιρουμένης ἐπὶ
 τούτου τῆς κινήσεως οὐδεὶς ἀπολείπεται λόγος ἐπὶ τοῦ κατὰ
 πλάτος τόπου· τὸ μὲν γὰρ μοχθηρὸν εἶναι^{ε)} τὸν λόγον φάσκων
 διὰ τὸ ἀπὸ διεξυγμένου ἀρχεσθαι καὶ τοῦτο ψευδοποιεῖν τὸ
 διεξυγμένον, τελέως ἐστὶ ληρωδές. κατ' ἀκολουθίαν γὰρ γέγονε 111
 τὰ τῆς ἐρωτήσεως καὶ δύναμιν ἔχει τοιαύτην· εἰ κινεῖται τι,
 κατὰ τὸν ἕτερον τῶν προειρημένων τρόπων ὀφείλει κινεῖσθαι.
 οὐχὶ δὲ γε τὸ δεύτερον, οὐκ ἄρα τὸ πρῶτον· εἰ γὰρ ὄντος τοῦ
 πρῶτου ἐστὶ τὸ δεύτερον, τοῦ δευτέρου μὴ ὄντος οὐδὲ τὸ πρῶ-
 τον ἐστὶ. ὅπερ καὶ κατὰ τὰς αὐτῶν τῶν διαλεκτικῶν ὑποθέσεις
 ὑγιές ἐστὶ. ταῦτα μὲν οὖν πρὸς τὰ ἀντιλεγόμενα τῷ ὑπὸ Διο- 112
 δώρου κομισθέντι λόγῳ ἀναγκαῖον ἦν εἰπεῖν. κομίζει δὲ καὶ ἄλ-
 λους τινὰς λόγους οὐχ οὕτως ἐμβριθεῖς, ἀλλὰ σοφιστικωτέρους.
 ὧν τὴν ἐκθεσιν ποιησόμεθα εἰς τὸ δύνασθαι κατὰ τὰς ζητήσεις

lem habeamus notionem, manet nihilominus quae ab initio fuit dubitatio. 108. praeterea qui dicunt locum vocari duobus modis, nempe large et exacte, propterea autem et motum posse accidere in loco qui large intelligitur, non occurrunt ad propositum: locum enim qui large intelligitur, praecedit qui est exacte locus, neque fieri potest ut in loco qui large sumitur, moveatur aliquid non prius motum in eo qui est exacte locus. 109. quomodo enim ille continet corpus quod movetur, ita etiam qui large sumitur locus una cum corpore quod movetur continet etiam locum qui exacte dicitur. quomodo ergo nemo potest moveri in spatio stadii, qui non prius fuerit motus in spatio cubiti; ita fieri non potest, ut in loco large sumpto moveatur quod non movetur in eo qui est exacte locus. 110. rogavit autem Diodorus expositum adversus motionem argumentum, inhaerens loco exacte sumto, si in eo ergo auferatur motus, nulla relinquitur ratio pro loco qui large dicitur: dicere enim infirmum esse argumentum propterea quod incipiat a disiuncto et hoc disiunctum reddat falsum, est plane nugatorium. 111. proba consecutione enim gaudet argumentum et hanc vim habet: si quid movetur, debet moveri altero ex prius dictis modis, non est autem secundum, ergo nec primum: si enim cum sit primum, est secundum; si non est secundum, nec erit primum. quod quidem recte habet etiam ex hypothesebus ipsorum dialecticorum. 112. atque haec quidem necesse erat dicere ad ea, quae obijciuntur contra allatum a Diodoro argumentum, assert vero idem alias quoque rationes non tam graves, sed magis sophisticas, quas exponemus, ut possimus unamquamque earum in disquisitione declinare, iam

γ) διχῶς καλεῖσθαι] supra sect. 95.

δ) ὁ κατὰ πλάτος τόπος] in ms Ciz. τόπος deest.

ε) μοχθηρὸν εἶναι] supra sect. 96.

ἕκαστον αὐτῶν ἐκκλίνειν. εὐθέως γὰρ φησιν 'τὸ κινούμενον ἐν τόπῳ ἐστί, τὸ δὲ ἐν τόπῳ ὃν οὐ κινεῖται· τὸ ἄρα κινούμενον οὐ κινεῖται'. διττῆς δὲ οὕσης κινήσεως, μιᾶς μὲν τῆς κατ' ἐπικράτειαν, δευτέρας δὲ τῆς κατ' ἐλικρίνειαν^{κ)}, καὶ κατ' ἐπικράτειαν μὲν ὑπαρχούσης, ἐφ' ἧς τῶν πλειόνων κινουμένων μερῶν τοῦ σώματος ὀλίγα ἡρεμεῖ, κατ' ἐλικρίνειαν δέ, ἐφ' ἧς πάντα κινεῖται τὰ τοῦ σώματος μέρη· δοκεῖ τούτων τῶν δυοῖν κινήσεων^{λ)} ἢ κατ' ἐπικράτειαν προηγέσθαι τῆς κατ' ἐλικρίνειαν.

114 ἵνα γὰρ τι ἐλικρινῶς κινήθῃ, τουτέστιν ὅλον δι' ὅλον, πρότερον ὀφείλει νοεῖσθαι κατ' ἐπικράτειαν κινούμενον. ὃν τρόπον ἵνα τις κατ' ἐλικρίνειαν γένηται πολὺς, ὀφείλει κατ' ἐπικράτειαν προπεπολιῶσθαι, καὶ ἵνα τις κατ' ἐλικρίνειαν ληφθῇ σωρός, ὀφείλει κατ' ἐπικράτειαν γεγονέναι σωρός· κατὰ τὸν ὁμοιον τρόπον ἡγεῖσθαι δεῖ τῆς κατ' ἐλικρίνειαν κινήσεως τὴν κατ' ἐπικράτειαν· ἐπίτασις γὰρ τῆς κατ' ἐπικράτειαν ἐστὶν ἢ κατ' ἐλικρίνειαν.

115 οὐχὶ δὲ γε ἐστὶ τις κατ' ἐπικράτειαν κίνησις, ὥς παρυστήσομεν· τοίνυν οὐδ' ἢ κατ' ἐλικρίνειαν γένησεται. ὑποκείσθω γὰρ ἐκ τριῶν ἀμερῶν συνεστὼς σῶμα, δυοῖν μὲν κινουμένων, ἐνὸς δὲ ἀκίνητον· τοῦτο γὰρ ἢ κατ' ἐπικράτειαν ἀπαιτεῖ κίνησις.

116 οὐκοῦν εἰ προσδείξωμεν τέταρτον ἀμερῆς ἀκίνητον τοῦτω τῷ σώματι, πάλιν γένησεται κίνησις· εἴπερ γὰρ τὸ ἐκ τριῶν ἀμερῶν συγκείμενον σῶμα δυοῖν μὲν κινουμένων ἐνὸς δὲ ἀκίνητον κινεῖται, καὶ τετάρτου προστεθέντος ἀμεροῦς κινήσεται. ἰσχυρότερα γὰρ τὰ τρία μέρη μεθ' ὧν πρότερον ἐκινεῖτο, τοῦ προστεθέντος ἐνὸς ἀμεροῦς. ἀλλ' εἴπερ τὸ ἐκ τεσσάρων ἀμερῶν συγκείμενον σῶμα κινεῖται, κινήσεται καὶ τὸ ἐκ πέντε· ἰσχυρότερα

enim dicit 'quod movetur, est in loco; quod autem est in loco, non movetur: quod ergo movetur, non movetur'. 113. cum sit autem duplex motus, unus ex potiore parte, alter plenus, atque ex potiore parte sit, in quo cum plures moveantur partes corporis, paucae quiescunt; plenus autem, in quo moventur omnes partes corporis: videtur ex his duobus motibus is qui est ex potiori parte, illum qui plenus est, praecedere. 114. ut enim omnino moveatur aliquid, hoc est totum per totum, debet prius intelligi moveri ex parte potiore, quomodo ut quis fiat ad plenum canus, debet prius ex potiore parte fuisse canus, et ut capiatur totus aliquis cumulus, oportet prius maiorem partem fuisse cumuli; similiter est necesse, ut motus qui est ex potiori parte praecedat motum plenum: eius enim qui est ex potiori parte intensio est motus plenus. 115. non est autem ullus motus ex potiori parte, ut ostendimus; nec ergo erit motus plenus, ponatur enim corpus constans ex tribus insecabilibus partibus, ex quibus duae quidem moveantur, una autem non moveatur: hoc enim postulat motus ex potiori parte. 116. igitur si addiderimus quartam insecabilem partem, quae itidem non moveatur, huic corpori, rursus erit motus: nam si corpus, quod constat ex tribus insecabilibus partibus, duabus motis movetur, una non mota; quarta quoque addita parte individua, movebitur. sunt enim fortiores tres partes, cum quibus prius movebatur, quam una individua addita, sed si movetur corpus quod constat ex quattuor individuis partibus, movebitur etiam quod ex quinque: sunt enim quattuor par-

κ) τῆς κατ' ἐπικράτειαν -- τῆς κατ' ἐλικρίνειαν] obscure Hervetus ex dominatu et ex sinceritate. nam ἢ κατ' ἐπικράτειαν κίνησις est ubi τὰ ἐπικρατῆ μέρη, potiores partes moventur; ἢ κατ' ἐλικρίνειαν vero, ubi μέρη sunt ἐλικρινῆ, partes moventur merae atque universae, nullis admixtis quiescentibus.

λ) τῶν δυοῖν κινήσεων] ms Ciz. δυῶν.

γὰρ ἐστὶ τὰ τέσσαρα ἀμερῆ^{μ)}, μεθ' ὧν πρότερον ἐκινεῖτο, τοῦ προστεθέντος ἀμεροῦς. καὶ εἰ τὸ ἐκ τῶν πέντε συγκείμενον κινεῖται, πάντως καὶ ἐκ τοῦ προσελθόντος ἀμεροῦς κινήσεται, ἰσχυρότερων ὄντων τῶν πέντε παρὰ τὸ ἐν. καὶ οὕτω μέχρι μυρίων ἀμερῶν προέροχεται ὁ Διόδωρος, δεικνὺς ὅτι ἀνυπόστατός ἐστιν ἢ κατ' ἐπικράτειαν κίνησις. ἀτοπον γὰρ, φησὶν, τὸ λέγειν κατ' ἐπικράτειαν κινεῖσθαι σῶμα, ἐφ' οὗ ἐνακισχίλια ἐνακόσια ἐνεγκόντα ὁκτὼ ἀκίνητίζε ἀμερῆ, καὶ δύο μόνον κινεῖται. ὥστε οὐδὲν κατ' ἐπικράτειαν κινεῖται. εἰ δὲ τοῦτο, οὐδὲ κατ' ἐλικρίνειαν· ὃ ἐπεται τὸ μηδὲν κινεῖσθαι. ἀλλὰ γὰρ ἢ μὲν ἐπιχείρησις τοιαύτη πῶς ἐστὶ. φαίνεται δὲ καὶ σοφιστικὴ καὶ παρακείμενον ἔχουσα τὸν ἔλεγχον. ἅμα γὰρ τῇ τοῦ πρώτου ἀμεροῦς προσθέσει οἴχεται ἢ κατ' ἐπικράτειαν κίνησις, δυοῖν κινουμένων ἀμερῶν, δυοῖν δὲ ἀκίνητον· ὅθεν τὰς μὲν τοιαύτας ἐπιχειρήσεις παραιτητέον. ἐκείνοις δὲ μάλιστα χρηστέον τοῖς λόγοις· 119 εἰ κινεῖται τι, νῦν κινεῖται· εἰ νῦν κινεῖται, ἐν τῷ ἐνεστώτι χρόνῳ κινεῖται· εἰ δὲ ἐν τῷ ἐνεστώτι χρόνῳ κινεῖται, ἐν ἀμερεῖ χρόνῳ ἄρα κινεῖται. εἰ γὰρ μερίζεται ὁ ἐνεστὼς χρόνος, πάντως εἰς τὸν παρωχηκότα^{ν)} καὶ μέλλοντα μερισθήσεται· καὶ οὕτως οὐκέτι ἐστὶ ἐνεστώς. εἰ δ' ἐν ἀμερεῖ χρόνῳ τι κινεῖται, ἀμερίστους 120 τόπους διέρχεται· εἰ δὲ ἀμερίστους τόπους διέρχεται, οὐ κινεῖται. ὅτε γὰρ ἐστὶν ἐν τῷ πρώτῳ ἀμερεῖ τόπῳ, οὐ κινεῖται· ἐτι γὰρ ἐστὶν ἐν τῷ πρώτῳ ἀμερεῖ τόπῳ. ὅτε δὲ ἐστὶν ἐν τῷ δευτέρῳ ἀμερεῖ τόπῳ, πάλιν οὐ κινεῖται, ἀλλὰ κεκίνηται^{ο)}. οὐκ ἄρα κινεῖται τι. πρὸς τούτοις πᾶσα κίνησις τριῶν τινῶν^{π)} ἔξε-¹²¹

tes fortiores, cum quibus movebatur, quam insecabilis pars addita. 117. et si movetur id quod constat ex quinque, omnino movebitur et ex parte quae accessit, cum quinque sint fortiores quam una, et sic usque ad decies mille partes progreditur Diodorus, ostendens motum non posse consistere, qui est ex potiore parte. absurdum est enim, inquit, dicere moveri corpus ex potiori parte, in quo novies mille nongentae nonaginta octo partes non moventur, et duae solae moventur, nihil ergo movetur ex potiori parte. quod si ita est, neque plene, cui est consequens, nihil moveri. 118. cacterum argumentum quidem est eiusmodi, videtur autem esse sophisticum et prope sitam habere confutationem, nam simul cum primae partis insecabilis additione perit etiam motus ex potiori parte, cum duae moveantur partes individuae, duae autem non moveantur, sunt ergo recusandae huiusmodi argumentationes. 119. illis autem maxime utendum est argumentationibus: si quid movetur, nunc movetur; si nunc movetur, in praesenti tempore movetur; si in praesenti autem tempore movetur, ergo movetur in tempore individuo, nam si praesens dividitur, omnino dividitur in praeteritum et futurum; et ita non erit praesens. 120. si autem in individuo tempore movetur aliquid, loca pervadit individua; si autem loca pervadit individua, non movetur, quando enim est in primo loco individuo, non movetur: est enim adhuc in primo loco individuo, quando autem est in secundo loco individuo, rursus non movetur, sed motum est, non ergo movetur aliquid. 121. ad haec accedit, quod motus

μ) τὰ τέσσαρα ἀμερῆ] ita ms Ciz. pro μέρη.

ν) εἰς τὸν παρωχημένον] ms Savil. et Ciz. παρωχηκότα, sed et illud passim occurrit ut sect. 190, 191 et alibi. [restituimus παρωχηκότα]

ο) ἀλλὰ κεκίνηται] congruenter Diodori Croni sententiae, quae idocebat ὅτι κινεῖται μὲν οὐδὲ ἐν, κεκίνηται δέ, supra sect. 48 et 85, vide et 143.

π) τριῶν τινῶν] infra sect. 139, 142, 154 et 169.

P 653

P 654

ται, καθάπερ σωμάτων τε καὶ τόπων καὶ χρόνων· σωμάτων μὲν τῶν κινουμένων, τόπων δὲ τῶν ἐν οἷς ἡ κίνησις γίνεται, χρόνων δὲ τῶν καθ' οὓς ἡ κίνησις γίνεται. ἤτοι οὖν πάντων τούτων εἰς ἀπείρους τεκνομένων τόπους καὶ χρόνους καὶ εἰς ἀπείρα σώματα γίνεται ἡ κίνησις, ἢ πάντων εἰς ἀμερές καὶ ἐλάχιστον καταληγόντων, ἢ τινῶν μὲν εἰς ἀπείρον τεκνομένων, τινῶν δὲ εἰς ἀμερές καὶ ἐλάχιστον καταληγόντων. ἐάν τε δὲ πάντα εἰς ἀπείρα τέμνηται ἐάν τε πάντα εἰς ἀμερές καταλήγη, ἀπορος ὁ περὶ τῆς κινήσεως εὐρεθήσεται λόγος. τάξει δὲ ἀπὸ τῆς πρώτης στάσεως ποιούμεθα τὴν ἐπιχείρησιν, καθ' ἣν πάντα εἰς ἀπείρον τέμνεται. καὶ δὴ οἱ προεσιῶτες αὐτῆς⁹⁾ φασὶ τὸ κινούμενον σῶμα ὑφ' ἑνα καὶ τὸν αὐτὸν χρόνον ἄθρουν μεριστὸν ἀνύειν διάστημα, καὶ οὐ τὸ πρῶτον τοῦ διαστήματος πρῶτον ἐπιλαμβάνειν τῷ πρῶτῳ αὐτοῦ μέρει καὶ τὸ δεύτερον τῇ τάξει δεύτερον, ἀλλ' ὑφ' ἑν τὸ ὅλον μεριστὸν διάστημα καὶ ἄθρως διέρχεσθαι. ὅπερ 124 ἐστὶν ἄτοπον καὶ ποικίλως τοῖς φαινόμενοις μαχόμενον. εἰ γοῦν ἐπὶ τῶν αἰσθητῶν τούτων σωμάτων νοήσωμεν τινα κατὰ σταδίου τροχάζοντα διάστημα, πάντως ὑποπείσεται, ὅτι ὀφείλει ὁ τοιοῦτος τὸ πρῶτον ἡμιστάδιον ἀνύειν πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον τῇ τάξει δεύτερον· τὸ γὰρ ὑφ' ἑν ἀξιοῦν τὸ ὅλον ἀνύειν τοῦ σταδίου¹⁾ διάστημα, τελῶς ἄτοπον. καὶ εἰ τέμοιμεν τὸ ἕτερον ἡμιστάδιον εἰς δύο τεταρτημόρια, πάντως πρῶτον διελύσεται τὸ πρῶτον τεταρτημόριον, καὶ εἰ εἰς πλείονα τέμοιμεν, ὡσαύτως. καὶν κατὰ πεφωτισμένου²⁾ δὲ τροχάζῃ τοῦ σταδίου,

adhaeret tribus, nempe corporibus et locis et temporibus: corporibus quidem quae moventur, locis autem in quibus fit motus, temporibus autem per quae fit motus. 122. aut ergo his omnibus divisio in loca infinita et in tempora et in corpora infinita fit motus, aut omnibus desinentibus in individuum et minimum, aut aliquibus quidem divisio in infinitum, aliquibus autem desinentibus in individuum et minimum. sed sive omnia secantur in infinita sive omnia desinunt in individuum, inveniuntur dubia et exitu careps de motu oratio. 123. ordine autem argumentari incipiamus a prima opinione, ex qua omnia secantur in infinitum, et qui eam quidem tuentur, dicunt, corpus quod movetur, uno et eodem simul tempore conficere confertum spatium dividuum, et non quod est spatii primum, prius apprehendere prima eius parte, et secundum ordine posterius, sed unum totum dividuum spatium simul et confertim pervadere, quod quidem est absurdum et varie pugnans cum iis quae sensui apparent. 124. nam si in his sensibilibus corporibus cogitemus aliquem currere per spatium stadii, omnino subiicietur cogitationi nostrae debere hunc prius conficere primum semistadium et secundum ordine posterius: censere enim simul conficere totum stadii spatium, valde est absurdum. 125. et si secuerimus alterum semistadium in duas quartas partes, omnino pervadet primum primam quartam partem, et si in plura secuerimus, similiter. et si

9) οἱ προεσιῶτες αὐτῆς] Hervetus: qui eius sectae sunt principes, sed ut Latini dicunt stare pro sententia aliqua, ita etiam hoc loco προεσιῶτας στάσεως atque infra sect. 137 προεσιῶτας δόξης non aliter possum accipere, quam opinionis illius, de qua loquitur, propugnatores defensoresque, Stoicos nempe, ut docet noster infra sect. 142. nam altera opinio Epicuri est, ibid. tertia Stratonis sect. 155.

1) τὸ ὅλον ἀνύειν τοῦ σταδίου] ms Ciz. διανύειν τοῦ ἔλου. confer 3 Pyrrhon. sect. 76 sq.

2) πεφωτισμένου] infra sect. 166.

φαίνεται ὡς οὐχ ὑφ' ἑν σκιάσει τὸ στάδιον, ἀλλὰ τὸ μὲν τι πρῶτον μέρος, τὸ δὲ δεύτερον, τὸ δὲ τρίτον. καὶ εἰ παραθεοί δε¹²⁶ τῷ τοίχῳ, μεμιλτωμένη τῇ χειρὶ τούτου ἐφαπτόμενος, οὐχ ὑφ' ἑνα καὶ τὸν αὐτὸν χρόνον τὸν ὅλον τοῦ σταδίου τοῖχον μιλήσει, ἀλλὰ κατὰ τάξιν καὶ κατὰ τὸ πρότερον πρότερον. ὅπερ οὖν ὁ λόγος¹⁾ ἐπὶ τῶν αἰσθητῶν ἐδειξε πραγμάτων, τουτὶ καὶ ἐπὶ τῶν νοητῶν προσδεκτέον ἐστὶν ἡμῖν. καὶ ἄλλως δὲ ἐνεστὶ ταύ-¹²⁷την ἀνελεῖν τὴν δόξαν, πολλαῖς καὶ ποικίλαις εἰς τοῦτο χρωμένους ὑποθέσεσιν. ὑποκείσθω γὰρ πηχναῖον διάστημα καὶ διωρίσθω κατὰ τὴν μεσότητα εἰς δύο ἡμιπήχεα· διωρίσθω δὲ καὶ τὰ παλαιστικά διαστήματα αὐτοῦ, καὶ ἔστω τὰ διορίζοντα στερεά²⁾ πρὸς τὸ ἀντικόπτειν καὶ ἰστᾶν δύνασθαι τὸ κινούμενον· P 655 εἰ ἔφ' ἑνα³⁾ καὶ τὸν αὐτὸν χρόνον ἄθρουν ἀνύει μεριστὸν διάστημα καὶ οὐ κατὰ τὸ πρότερον ἢ κίνησις, καὶ τὸ κατὰ τοῦ προειρημένου διαστήματος κινούμενον σῶμα ὑφ' ἑνα χρόνον ὑφ' οὗ^{xx)} τὰ δύο ἡμιπηχναῖα διορίζοντος ἀντικοπήσεται σώματος καὶ ὑπὸ τοῦ τὰ παλαιστικά. ἀλλ' εἰ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ ὑπὸ¹²⁸ τούτων ἀντικοπήσεται, ἔσται τὸ αὐτὸ ἅμα καὶ κεκινημένον καὶ μὴ κεκινημένον· ἢ μὲν γὰρ ἀντέκοψεν αὐτῷ τὸ διοριστικὸν τῶν ἡμιπηχναίων διαστημάτων, κεκίνηται τὸ ἡμιπηχναῖον διάστημα, ἢ δὲ καὶ τὸ διοριστικὸν τοῦ παλαιστικού ἀντέκοψε, πάλιν οὐ κεκίνηται τὸ αὐτὸ διάστημα. ἄτοπον δὲ γε τὸ αὐτὸ λέγειν ἅμα κεκινήσθαι καὶ μὴ κεκινήσθαι. ἄτοπον ἄρα καὶ τὸ ἀξιοῦν τὸ κινούμενον ἄθρουν ὑφ' ἑν μεριστὸν ἀνύειν διάστημα καὶ μὴ κατὰ

per illuminatum currat stadium, est evidens quod non simul obumbrabit stadium, sed hanc primam eius partem, deinde secundam, hinc tertiam. 126. si autem praetercurrat parietem miniata manu illum tangens, non uno et eodem tempore minio colorabit totum parietem stadii, sed ordine, et prius id quod est prius, quod ergo in sensibilibus rebus ostendit ratio, hoc etiam nobis accipiendum est in iis quae cadunt sub intelligentiam. 127. porro autem licet quoque aliter hanc tollere opinionem, ad hoc multis et variis utendo hypothesis, ponatur enim spatium unius cubiti et distinguatur ac dividatur per medium in duos semicubitos; dividatur porro et distinguatur etiam in spatia unius palmi, sintque solida quae dividunt, eo ut interrompere et sistere id queant, quod movetur: si uno et eodem simul tempore confertum conficit spatium dividuum nec in priore parte prius contingit motus, et corpus quod movetur in prius dicto spatio uno tempore interruptetur a corpore a quo duo dividebantur semicubiti et a quo spatia unius palmi. 128. sed si eodem tempore ab his interruptetur, erit idem simul et motum et non motum: nam quatenus quidem ei obsistit id quod dividit spatia semicubitalia, motum est per spatium semicubitale; quatenus autem obstitit etiam id quod est unius palmi, rursus non fuit motum per idem spatium, absurdum est autem dicere idem simul motum et non motum esse. absurdum est ergo velle quoque ut quod movetur, simul et uno tempore spatium confertum conficiat

1) ὅπερ οὖν ὁ λόγος] ms Ciz. εἴπερ οὖν, minus bene, licet ita etiam ms Savil.

2) καὶ ἔστω τὰ διορίζοντα στερεά] ita sensus legi postulat, cum in editis esset τὸ διορίζον τὰ στερεά. est autem στερεόν, φύσιν ἔχον ἀντικοπήσθαι καὶ ἀποβάλλειν δυναμένην τὸ προσπίπτον. infra sect. 137.

3) τὸ κινούμενον, ἔφ' ἑνα] lego et distinguo τὸ κινούμενον. εἰ ἔφ' P 655 ἑνα idque in versione sequor [quod recepimus].

[xx) ὑφ' οὗ] immo ὑπὸ τοῦ
SEXTUS EMPIR. II.

- 129 τὸ πρότερον πρότερον κινεῖσθαι. πάλιν ὑποκείσθω πηχυαῖον διάστημα καὶ φερέσθω τινὰ σώματα ἀφ' ἑκατέρου τῶν ἄκρων ἰσοταχῶς, ὥς αἱ κατ' Ἐπίκουρον ἄτομοι γ). οὐκοῦν ἐπεὶ ὑπόκειται ταῦτα τὰ σώματα ἰσοταχῶς κινούμενα, πάντως κατὰ τὴν μεσότητα τοῦ πηχυαίου διαστήματος προσκρούσαντα ἀλλήλοις ἢ
- 130 στήσεται ἢ εἰς τοὺς ὄθεν ἦλθε τόπους ἀντικρουσθήσεται. καὶ εἰ μὲν ἴσταται, πρόδηλόν ἐστιν ὅτι ἑκάτερον αὐτῶν ἐν ἄλλῳ μὲν χρόνῳ κινεῖτο τὸ ἀπὸ τοῦ ἄκρου διάστημα ἄχρι τῆς μεσότητος, ἐν ἄλλῳ δὲ ἐμελλεν ἀνύειν τὸ ἀπὸ τῆς μεσότητος ὥς ἐπὶ τὸ ἕτερον ἄκρον. εἰ δὲ ἀνταναβάλλεται ὥς ἐπὶ τὰ τοῦ ὅλου διάστηματος ἄκρα γ), πάλιν προῦπτον, ὥς ἐν ἄλλῳ μὲν χρόνῳ διήλθεν ἀπὸ τῶν ἄλλων γ) διαστημάτων ὥς ἐπὶ τὸ μέσον, ἐν ἄλλῳ δὲ ἀντικρουσθέντα ὑπέστρεψεν ὥς ἐπὶ τὰ ἄκρα. καὶ οὕτως οὐδὲν
- 131 ἔστι τὸ κινούμενον ὅφ' ἐν ἄθρουν μεριστὸν διάστημα. ἔτι καὶ οὕτως ἐλεγκτικόν ἐστὶ τοὺς πάντα μὲν εἰς ἀπειρον τέμνεσθαι λέγοντας, κινεῖσθαι δὲ τὸ κινούμενον ὅφ' ἐν ἄθρουν μεριστὸν διάστημα προειληφότας. δυοῖν γὰρ ἰσοταχῶς κινουμένων σωμάτων ὅσον πηχυαῖον διάστημα, ἀκολουθήσει λέγειν ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ μὴ τὸ αὐτὸ διάστημα ἑκάτερον ἀνύειν, ἀλλὰ τὸ μὲν πλεῖον, τὸ
- 132 δὲ ἕλαττον. ὅπερ ἐστὶ παρὰ τὴν ἐνάργειαν. διωρίσθω γὰρ τὸ πηχυαῖον διάστημα τοῦ ἑτέρου σώματος κατὰ τὴν μεσότητα, καὶ τὸ διορίζον ἀντικοπτέτω παντὶ προσπίπτοντι. ἐπεὶ οὖν ἐν ἴσῳ

dividuum, et non prius moveatur in priori. 129. rursus ponatur spatium cubitale, et ferantur aliqua corpora ab utroque extremo pari celeritate, ut ex Epicuri sententia atomi. quoniam ergo ponuntur haec corpora moveri pari celeritate, omnino in medio spatii cubitalis se inter se offendentia aut sistuntur ac stabunt aut repellentur in eum locum unde venerunt. 130. et si stant quidem, est perspicuum, quod utrumque eorum alio quidem tempore movebatur id spatium quod est ab extremo usque ad medium, in alio autem erat confectum quod est a medio usque ad alterum extremum. si vero repelluntur usque ad extrema totius spatii; rursus est evidens quod in alio quidem tempore transiere ab extremis ad medium, in alio autem repulsa reversa sunt ad extrema, et sic nihil est quod simul et uno tempore moveatur per confectum spatium dividuum. 131. praeterea sic quoque sunt refellendi qui dicunt omnia quidem secari in infinitum, existimant autem id quod movetur, moveri simul et eodem tempore per unum confectum spatium. nam si duo corpora moveantur pari celeritate per cubitale spatium, consequens erit ut dicatur in eodem tempore utrumque non idem spatium conficere, sed alterum quidem amplius, alterum vero minus: quod est contra evidentiam. 132. dividatur enim spatium cubitale alterius corporis, et quod dividit, interrumpat quodlibet incurrens, quoniam ergo censent utrumque moveri pari tempore,

γ) ἰσοταχῶς, ὥς αἱ κατ' Ἐπίκουρον ἄτομοι] notum est Epicurum hanc dedisse provinciam atomis suis, ut aequali motu ac velocitate ferantur suo deorsum pondere ad lineam, ita tamen ut quo se possint contingere, declinent paululum, quod eius commentum explodit Cicero variis in locis. vide Gassendum ad Physiol. Epicuri p. 117. nostrum infra sect. 144 sq. inferius pro ἐκ τοῦ ὄθεν ἦλθε τόπου potius εἰς τοὺς ὄθεν ἦλθε τόπους [quod recepimus].

P 656 γ) ὥς ἐπὶ τὰ τοῦ ὅλου διαστήματος ἄκρα] ita emendo pro ὥς ἐπὶ τῷ τοῦ ὅλου διαστήματος ἄκρῳ, error ex similitudine literarum. inferius recte edd. ὥς ἐπὶ τὰ ἄκρα.

[α] immo: ἄκρων]

χρόνῳ ἀξιοῦσιν ἑκάτερον κινεῖσθαι, καὶ τὸ αὐτὸ δυοῖν τὸ τε πηχυαῖον διάστημα καὶ τὰ μέρη τούτου; καὶ οὐκ ἐν ἄλλῳ μὲν τὰ μέρη, ἐν ἄλλῳ δὲ τὸ ὅλον· πάντως ἐν ᾧ χρόνῳ κινεῖται τὸ ἕτερον τούτων τῶν σωμάτων τὸ ὅλον πηχυαῖον διάστημα, ἐν τῷ P 656 ἴσῳ καὶ τὸ λεπτόμενον σῶμα κινήσεται τὸ ἡμίπηχυ διάστημα καὶ ἀντικοπὲν στήσεται. ἀλλ' ὑπέκειτό γε ἰσοταχῶς ἑκάτερον αὐτῶν 133 κινούμενον. τὰ ἄρα ἰσοταχῶς κινούμενα ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἀνισον κινεῖται διάστημα, ὅπερ παρὰ τὴν ἐνάργειάν ἐστι. τοίνυν οὐ κινεῖται τὸ κινούμενον ὅφ' ἐν ἄθρουν μεριστὸν διάστημα, ἀλλὰ κατὰ τὸ πρότερον πρότερον ἢ κινήσεις ὀφείλει γίνεσθαι. ἔτι πρὸς τοῖς εἰρημένοις τὸ ἐν ἴσῳ χρόνῳ κινούμενον πλεόν διά- 134 στημα τοῦ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἕλαττον διάστημα κινουμένου ταχύτερόν ἐστιν, οἷον ἂν ἐν ὠριαίῳ διαστήματι καθ' ὑπόθεσιν τῶν κινουμένων τὸ μὲν εἴκοσι σταδίους ἀνύη, τὸ δὲ δέκα μόνον· λεχθήσεται συμφώνως κατὰ πάντα ταχύτερον μὲν εἶναι τὸ τοὺς εἴκοσι σταδίους ἀνύον, βραδύτερον δὲ τὸ τοὺς δέκα. ἀλλὰ τοῦτο 135 γε τὸ φαινόμενον καὶ ἐναργὲς εἶναι δοκοῦν ἀναιρεῖται ὅσον ἐπὶ τῇ ἐκκειμένῃ ὑποθέσει καὶ γίνεται ψεῦδος· ἔσται γὰρ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ κινούμενον καὶ ταχύτερον καὶ βραδύτερον· ὅπερ ἦν ἀπεμφαῖνον. εἰ γὰρ οὐκ ἐν ἄλλῳ μὲν χρόνῳ τὸ ὅλον κινεῖται πηχυαῖον διάστημα, ἐν ἄλλῳ δὲ τὰ τοῦ πηχυαίου διαστήματος μέρη, ἀλλ' ἐν ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ γ) τὸ τε ὅλον διάστημα διέρχεται καὶ τὰ τοῦ ὅλου μέρη· ἔσται τὸ αὐτὸ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ καὶ βραδύτερον καὶ ταχύτερον. ἢ μὲν γὰρ πηχυαῖον ἐν τούτῳ 136 διάστημα ἀνύει, ἔσται ταχύτερον· ἢ δ' ἐν τῷ αὐτῷ ἡμίπηχυαῖον, ἔσται βραδύτερον. τελέως δὲ ἐστὶν ἄτοπον, ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ

et idem esse duobus et cubitale spatium et eius partes, neque in alio moveri partes, in alio totum; omnino quo tempore movetur alterum horum corporum per totum cubitale spatium, pari etiam reliquum corpus movebitur semicubitale spatium et interruptum cessabit. 133 sed positum erat utrumque eorum moveri pari celeritate, quae ergo eodem tempore pari moventur celeritate, moventur spatium inaequale, quod quidem est contra evidentiam. non ergo simul et uno tempore movetur id quod movetur per confectum spatium dividuum; sed in priori prius debet fieri motus. 134. ad ea quae dicta sunt, accedit, quod id quod movetur pari tempore per maius spatium, est celerius eo quod eodem tempore movetur per minus spatium, ut si ponamus spatio unius horae alterum ex iis quae moventur, conficere viginti stadia, alterum decem solum; dicetur omni rationi convenienter celerius esse quod conficit viginti stadia tardiusque quod decem. 135. sed hoc quidem quod apparet sensibus et videtur esse evidens, tollitur secundum expositam hypothesin et fit falsum: erit enim eodem tempore motum et celerius et tardius, quod quidem est absurdum, si enim non in alio tempore per totum movetur spatium cubitale nec in alio per partes spatii cubitalis, sed in uno et eodem totum transit spatium et totius partes; erit idem in eodem tempore et tardius et celerius: 136. nam quatenus quidem in eo conficit cubitale spatium, erit celerius; quatenus autem in eodem semicubitale, erit tardius, est autem plane absurdum dicere eodem tempore esse aliquid et cele-

α) ἐν ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ] ms Ciz. τὸ αὐτό una eademque res, ut mox: ἔσται τὸ αὐτὸ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ καὶ βραδύτερον καὶ ταχύτερον. sed editam lectionem merito praeluli, quae recurrit etiam sect. 138. 149 atque aliis in locis.

λέγειν τι καὶ ταχύτερον εἶναι καὶ βραδύτερον. τοίνυν οὐ κατ'
 ἄθρον μεριστὸν διάστημα κινεῖται τὸ κινούμενον, ἀλλὰ κατὰ
 137 τὸ πρότερον πρότερον. ἱκανῶς δ' ἂν ἐλέγχοντο οἱ ταύτης
 προεσιῶτες τῆς δόξης καὶ διὰ τῆς λεχθησομένης ὑποθέσεως. ἔστω
 γὰρ τι δακτυλίου διάστημα, διηρησθῶ δὲ τοῦτο κατὰ τὴν με-
 σότητα εἰς δύο ἡμιδακτυλίας διαστήματα, καὶ ἔστω τὸ διορί-
 ζον φύσιν ἔχον ἀντικοπτικὴν καὶ ἀποβάλλειν δυναμένην τὸ προσ-
 πίπτον, κινεῖσθω τε σῶμά τι κατὰ τοῦ τοιούτου διαστήματος·
 φημί δὴ ὅτι κατὰ ταύτην τὴν ὑπόθεσιν, ἐπεὶ τὸ κινούμενον ἐν
 τῷ αὐτῷ χρόνῳ τὸ τε ὅλον ἀνύει διάστημα καὶ τὰ τοῦ ὅλου
 μέρη, δεήσει τὸ αὐτὸ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἔλθειν τε καὶ ἀπελ-
 138 θεῖν· ὃ ἔστι τῶν ἀδυνάτων. εἰ γὰρ ἐν ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ χρόνῳ
 ἀνύει τὸ τε ὅλον δακτυλίου διάστημα καὶ τὰ μέρη αὐτοῦ, δα-
 κτυλίου δ' ἔστι διάστημα τὸ τε ἀπὸ τοῦ ἄκρου μέχρι τῆς με-
 σότητος καὶ τὸ ἀπὸ ταύτης μέχρι τοῦ ἄκρου· ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ
 καὶ ἀπελεύσεται τὸ κινούμενον καὶ προσκρούσαν τῷ διορίζοντι
 P 657 κατελεύσεται. παρὰ τὴν ἐνάργειαν δὲ ἔστι τὸ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ
 ἔλθειν τε καὶ ἀπελθεῖν· παρὰ τὴν ἐνάργειαν ἄρα καὶ τὸ οὕτω
 γίνεσθαι τὴν κίνησιν, ὥσπερ καὶ τὸ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ λέγειν
 καὶ ἐκτείνεσθαι τὴν χεῖρα καὶ συστέλλεσθαι, καὶ οὐκ ἐν ἄλλῳ
 139 μὲν ἐκτείνεσθαι, ἐν ἄλλῳ δὲ συστέλλεσθαι. ὥστε τὸ μὲν κατ'
 ἄθρον διάστημα γίνεσθαι τὴν κίνησιν οὕτως ἔστιν ἄπορον τοῖς
 προειρημένοις ἀνδράσι^{b)}. πολλῷ δὲ τούτου ἀπορώτερον τὸ μὴ
 κατ' ἄθρον γίνεσθαι μεριστὸν διάστημα, ἀλλὰ κατὰ τὸ πρό-
 τερον πρότερον καὶ κατὰ τὸ δεύτερον^{c)} δεύτερον. εἰ γὰρ οὕτω
 γίνεται ἡ κίνησις, πάντων εἰς ἄπειρον τεμνομένων τῶν τε σω-
 μάτων καὶ τόπων καὶ χρόνων^{d)}, οὐκ ἔσται τις ἀρχὴ κινήσεως.

rius et tardius. non ergo simul movetur id quod movetur per confertum
 spatium dividuum; sed prius in priori. 137. satis autem convinci possunt
 auctores huius sententiae, etiam si tale aliquid ponamus. sit spatium unius
 digiti, dividaturque per medium in duo spatia duorum semidigitorum, et sit
 id quod dividit habens naturam resistentem et quae potest repellere id quod
 incurrit, moveatur aliquod corpus in eo spatio: dico quod ex illa hypothesisi,
 quoniam quod movetur in eodem tempore, et totum debet conficere spatium
 et partes totius, oportebit idem in eodem tempore et venire et recedere:
 quod quidem non potest fieri. 138. nam si in uno et eodem tempore con-
 ficit totum spatium digiti et eius partes, est autem spatium digiti et quod
 est ab extremo usque ad medium et quod a medio usque ad extremum; eo-
 dem tempore et accedet quod movetur et recedet offendens id quod dividit,
 est autem praeter evidentiam eodem tempore accedere aliquid et recedere;
 igitur quoque contra evidentiam est motum ita contingere; quemadmodum si
 quis dicat eodem tempore manum extendi et contrahi, et non alio quidem
 extendi, alio vero contrahi. 139. quamobrem simul quidem per confertum
 spatium fieri motum iuxta prius dictos viros tantis obnoxium est dubitationi-
 bus, sed longe subest maioribus non simul per confertum dividuum spatium
 fieri motum, sed prius in priori, secundum in secundo. nam si ita sit motus,
 cum omnia secantur in infinitum, et corpora et loca et tempora, non erit ali-

P 657 ^{b)} τοῖς προειρημένοις ἀνδράσι] Stoicis, quorum sententiam oppugna-
 vit a sect. 129.

^{c)} καὶ κατὰ τὸ δεύτερον] in ms Ciz. deest κατὰ τὸ.

^{d)} σωμαίων τόπων χρόνων] haec enim tria ad motum requiri notavit

ἵνα γὰρ τι κινήθῃ πηχναῖον διάστημα, ὀφείλει τὸ πρῶτον ἡμί- 140
 πηχυν διέρχεσθαι πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον τῇ τάξει δεύτερον. ἀλλ'
 ἵνα καὶ τὸ πρῶτον ἀνύσῃ ἡμίπηχυν διάστημα, ὀφείλει τὸ πρῶτον
 τεταρτημόριον τοῦ πηχναίου διαστήματος διελθεῖν, εἴτα τὸ
 [τε] δεύτερον· ἀλλὰ κἂν εἰς πέντε διαιρεθῇ κἂν εἰς ἕξ, τὸ
 πρῶτον ἑκτημόριον. παντὸς οὖν τοῦ πρῶτου μέρους ἄλλο πρῶ- 141
 τον ἔχοντος μέρος διὰ τὴν εἰς ἄπειρον τομήν, ἀνάγκη μηδέποτε
 ἀρχὴν γίνεσθαι κινήσεως διὰ τὸ ἀνέκλειπτα εἶναι τὰ μέρη τοῦ
 διαστήματος καὶ τὰ τοῦ σώματος, καὶ πᾶν τὸ ἐκ τούτων λαμ-
 βανόμενον ἔχειν ἄλλα μέρη.

Πρὸς μὲν οὖν τοὺς εἰς ἄπειρον τέμνεσθαι λέγοντας τὰ τε 142
 σώματα καὶ τοὺς τόπους καὶ τοὺς χρόνους, οὗτοι δὲ εἰσιν οἱ
 ἀπὸ τῆς στοᾶς, ταῦθ' ἡρμοζε λέγειν. οἱ δὲ πάντα εἰς ἀμερῇ
 καταλήγειν ὑπειληφότες, ὥς οἱ περὶ τὸν Ἐπίκουρον, νεανικωτέ-
 ραῖς μᾶλλον ἐνέχονται^{e)} ταῖς ἀπορίαις. καὶ πρῶτον ὅτι οὐκ ἔσται 143
 κίνησις, ὥς ὁ Διόδωρος ἐδίδασκε, τῶν ἀμερῶν ἐχόμενος τόπων
 καὶ σωμαίων· τὸ γὰρ ἐν τῷ πρώτῳ ἀμερεῖ τόπῳ περιεχόμενον
 ἀμερὲς σῶμα οὐ κινεῖται· περιείχετο γὰρ ἐν τῷ ἀμερεῖ τόπῳ καὶ
 ἐκπεληρώκει τοῦτον^{f)}. καὶ πάλιν τὸ ἐν τῷ δευτέρῳ ὑποκείμε-
 νον οὐ κινεῖται· κεκίνηται γὰρ ἤδη. εἰ δὲ μήτε ἐν τῷ πρώτῳ
 τὸ κινούμενον κινεῖται, ἔφ' ὅσον ἔστιν ἐν τῷ πρώτῳ, μήτ' ἐν
 τῷ δευτέρῳ, παρὰ δὲ ταῦτα τρίτος οὐκ ἐπινοεῖται τόπος· οὐ
 κινεῖται τὸ λεγόμενον κινεῖσθαι. πάρεστι δὲ καὶ χωρὶς τῆς τοι- 144
 αὐτῆς ἀπορίας ἕξ ὑποθέσεως διαβάλλειν τὴν στάσιν τῶν κατ'

quod principium motus. 140. nam ut moveatur aliquid spatium unius cubiti,
 debet prius transire primum semicubitem et deinde ordine secundum, sed ut
 et primum conficiat spatium semicubiti, oportet primum transire quartam
 partem spatii unius cubiti, deinde et secundam; sed et si in quinque divida-
 tur, et si in sex, primam (quinque et) sex partium. 141. cum ergo quaevis
 prima pars aliam primam habeat partem propter sectionem in infinitum;
 necesse est nunquam fieri principium motus, propterea quod deficere non
 possint partes spatii et corporis, et quidquid ex his sumitur, alias habeat
 partes.

142. Atque haec quidem convenit dicere adversus eos, qui dicunt et
 corpora et loca et tempora secari in infinitum; ii autem sunt Stoici, nam
 qui dicunt omnia desinere in individua, ut Epicurei, implicantur magis etiam
 urgentibus dubitationibus. 143. et primum quidem quod non erit motus, ut
 docebat Diodorus insequens loca et corpora individua: corpus enim indivi-
 duum quod continetur in primo loco individuo; non movetur, continebatur
 enim in loco individuo et eum impleverat. et rursus quod ponitur in secundo,
 non movetur: iam enim motum est, si autem neque in primo movetur id quod
 movetur, quatenus est in primo, neque in secundo, praeter haec autem tertius
 locus non cadit in cogitationem; non movetur id quod dicitur moveri. 144. licet
 etiam absque hac dubitatione ex hypothesisi opinionem Epicuri reprehendere.

sect. 121. 154. 169 etc. inferius ubi εἴτα τὸ τε δεύτερον, aut aliquid
 deest aut legendum εἴτα τότε τὸ δεύτερον, vel εἴτα τὸ δεύτερον.

^{e)} ἐνέχονται] ms Ciz. perperam ἀνέχονται. νεανικωτέρας ἀπορίας vo-
 cat quae magis urgent instantque, ut iuvenum solet esse vehementior
 impetus.

^{f)} ἐκπεληρώκει τοῦτον] confer sect. 85 et 89.

- Ἐπίκουρον. ἔστω γὰρ διάστημα ἐξ ἑννέα τε συγκείμενον ἀμερῶν
τόπων στοιχηδὸν τεταγμένων καὶ κινείσθω κατ' αὐτοῦ δὴ τοῦ
διαστήματος δύο ἀμερῇ σώματα ἀφ' ἑκατέρου τῶν ἄκρων· κινεί-
145 σθω δὲ ἰσοταχῶς^{γ)}. οὐκοῦν ἐπεὶ ἡ κίνησις ἐστὶν ἰσοταχής, δεήσει
P 658 ἑκάτερον τῶν τοιούτων σωμάτων ἀνὰ τέσσαρας ἀμερεῖς διέρχε-
σθαι τόπους· φθάσαντα δὲ ἐπὶ τὸν πέμπτον τόπον, ὅς ἐστι
μέσος τῶν τεσσάρων καὶ τῶν τεσσάρων, ἢ στήσεται ἢ τὸ ἔτε-
ρον^{δ)} αὐτῶν προκαταταχίσει, ὥστε τοῦτο μὲν πέντε διελθεῖν
ἀμερεῖς τόπους, τὸ δὲ λειπόμενον τέσσαρας μόνον· ἢ οὔτε στή-
σεται οὔτε τὸ ἕτερον προκαταταχίσει, συνδραμόντα δὲ ὑφ' ἐν
146 ἀμφοτέροισι ἐξ ἡμισείας διακαθίξει τὸν πέμπτον ἀμερῇ τόπον. τὸ
μὲν οὖν ἀμφοτέρα στήναι πάνυ ἐστὶν ἀπίθανον· τόπου γὰρ οὐχ
ὑποκειμένου^{ε)} καὶ μηδενὸς πρὸς τὴν κίνησιν ἀντίκóπτοντος οὐ
στήσεται. τὸ δὲ προκαταταχίειν τοῦ ἑτέρου τὸ ἕτερον παρὰ-τὴν
ὑπόθεσιν· ὑπέκειτο γὰρ ἰσοταχῶς ἑκάτερον αὐτῶν κινούμενον.
147 λείπεται ἄρα λέγειν, ὅτι εἰς τὸ αὐτὸ συνδραμόντα ἀμφοτέρα
ἐφίξει τὰς ἡμισείας τοῦ λειπομένου τόπου. εἰ δὲ ἐπέχει τοῦτο
μὲν τὴν καθ' αὐτὸ^{ς)} ἡμίσειαν, κακείνο δὲ τὴν καθ' αὐτό· οὐκ
ἐστὶ ἀμερῆς ὁ τόπος, ἀλλ' εἰς δύο ἡμισείας μεριστός. οὕτως
δὲ καὶ τὰ σώματα· μέρη γὰρ αὐτῶν τὸ τοῦ τόπου μέρος ἐπι-
148 λαμβάνοντα οὐκ ἐστὶ ἀμερῇ. εἰ δὲ καὶ οἱ τόποι μεριστοὶ καὶ
τὰ σώματα οὐκ ἀμερῇ, ἀνάγκη καὶ τὸν χρόνον μὴ εἶναι ἀμερῇ
καὶ ἐλάχιστον· οὐ γὰρ ἐν ἴσῳ χρόνῳ διέρχεται τὸν ἀμερῇ τόπον
τὸ ἀμερῆς σῶμα καὶ τὸ τοῦ ἀμεροῦς τόπου μέρος, ἀλλ' ἐν ἄλλῳ

sit enim spatium compositum ex novem locis individuis per seriem locatis et
moveantur in eodem spatio duo corpora individua ab utroque extremo; mo-
veantur autem pari celeritate. 145. quoniam ergo motus est paris celeritatis,
oportebit utrumque ex his corporibus transire quaterna loca individua: cum
autem pervenerint ad quintum locum, qui est inter quaternos utrinque me-
dius, aut stabunt aut ex iis alterum praeoccupabit, quo fiet ut alterum quin-
que loca transeat individua, reliquum autem solum quattuor; aut neque sta-
bunt neque alterum praeoccupabit, sed cum ambo simul concurrerint, ex di-
midio occupabunt quintum locum individuum. 146. atque utrumque quidem
stare est admodum improbabile: nam cum locus non supponatur et motui
nihil resistat, non stabunt, alterum autem prius occupasse quam alterum sup-
positioni adversum est: supponebatur enim utrumque moveri pari celeritate.
147. restat ergo ut dicatur, quod utraque simul concurrentia tenebunt dimi-
dias partes loci qui restat, si itaque hoc quidem tenet dimidiam quae est in
ipso partem, illud autem eam quae est in ipso; non erit locus individuum,
sed in duas partes dividuus. sicque etiam corpora: eorum enim partes si
loci partem apprehendunt, non erunt individuae, 148. si autem et loca sunt
dividua et corpora non individua, necesse est ut tempus etiam non sit indi-
viduum minimumve: non enim in pari tempore locum individuum transit
corpus individuum et partem loci individui, sed in alio quidem totum locum

g) ἰσοταχῶς] Epicuri hoc dogma, atomos aequali velocitate moveri,
ut dixi ad sect. 129.

P 658 h) ἢ στήσεται ἢ τὸ ἕτερον] alterum ἢ, quod in editis aberat, revocavi
ex ms Ciz., in quo mox pro προκαταταχίσει minus bene legitur προκα-
τασχίσει.

i) τόπου οὐχ ὑποκειμένου] cum nullus supponatur locus stabilis et
firmus motuique resistens, in quem atomi illae descendentes quiescant.
k) τὴν καθ' αὐτὸ ἡμίσειαν] ita legendum ex ms Ciz. pro κατὰ ταυτό.
nam respondet alterum, quod statim sequitur, κακείνο δὲ τὴν καθ' αὐτό.

μὲν τὸν ὅλον ἀμερῇ τόπον, ἐν ἐλαχίστῳ δὲ τὸ τοῦτου μέρος.
πάλιν ἔστω τι κανόνιον^{λ)} κέντροις κατὰ τὸ ἕτερον μέρος διει- 149
λημμένον, καὶ τοῦτο περιαγέσθω ἀπὸ τοῦ ἑτέρου τῶν ἄκρων
κατὰ τινος ἐπιπέδου ἐν ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ χρόνῳ· καὶ δὴ τοῦ
ἄκρου περιανομένου κύκλοι καταγραφῆσονται μεγέθει διαφέροντες
ἀλλήλων, καὶ ὁ μὲν ἐξωτάτω καὶ πάντων περιληπτικὸς μέγιστος,
ὁ δ' ἐνδοτάτω βραχύτατος, καὶ οἱ μεταξὺ τοιούτων ἀνάλογοι ἦτοι
μείζονες καὶ μείζονες ἀπὸ τοῦ κέντρου ἐπιόντων ἡμῶν ἢ ἐλάσσονες
καὶ ἐλάσσονες ἀπὸ τῆς ἐκτὸς περιφερείας ὑποβαινόντων. ἐπεὶ οὖν 150
εἰς ἐστὶν ὁ τῆς περιαγωγῆς χρόνος — ἔστω δὲ ἀμερῆς οὗτος —, P 659
ζητῶ πῶς ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ χρόνου καθιστώτος, καθ' ὃν γέ-
γονε τὰ τῆς καταγραφῆς, μίᾳς δὲ οὔσης καὶ τῆς κινήσεως, δια-
φέροντες γεγόνασιν ἀλλήλων οἱ κύκλοι, καὶ οἱ μὲν μεγάλοι, οἱ
δὲ μικροὶ ἔχοντες τὴν περίμετρον. οὐδὲ γὰρ ἔνεστι λέγειν, ὅτι 151
τῶν ἀμερῶν χρόνων διαφορὰ τίς ἐστι παρὰ τὸ μέγεθος, καὶ διὰ
τοῦτο τῶν κύκλων οἱ μὲν ἐν μείζονσι ἀμερέσι καταγραφέντες χρό-
νοῖς εἰσὶ μείζονες, οἱ δὲ ἐν ἐλάσσοσι μικρότεροι· εἰ γὰρ ἕτερος
ἕτερον μείζων ἐστὶν ἀμερῆς χρόνος, οὐκ ἐστὶν ἀμερῆς ὁ χρόνος
οὐδὲ ἐλάχιστος· καὶ τὸ κινούμενον οὐ πάντως ἐν ἀμερεῖ χρόνῳ
κινεῖται. πρὸς τοῦτοις οὐδὲ ἐκεῖνό ἐστι φάναι, ὅτι εἰς μὲν ἐστὶν 152
ἀμερῆς χρόνος, καθ' ὃν ἅπαντες καταγράφονται οἱ κύκλοι^{μ)},
τὰ δὲ μέρη τοῦ περιανομένου κανόνος οὐκ ἐστὶν ἰσοταχῇ, ἀλλὰ
τὰ μὲν ταχύτερον περιάγεται, τὰ δὲ βραδύτερον, καὶ ὑπὸ μὲν
τῶν ταχύτερον περιανομένων οἱ μείζονες συνίστανται κύκλοι, ὑπὸ
δὲ τῶν βραδύτερον οἱ μικρότεροι. εἰ δὲ τῷ ὄντι τὰ μὲν θᾶττον 153

individuum, in minimo autem eius partem. 149. rursus sit aliquod instrumen-
tum apiculis in altera parte distinctum, idque circumagatur ab altero ex
extremis in aliquo plano in uno et eodem tempore; dum extremum circum-
agitur, circuli describuntur inter se differentes magnitudine, et extremus qui-
dem omnes comprehendens maximus, intimus autem brevissimus, et qui inter
eos intercedunt, convenienti proportionem seu maiores et maiores a centro
nobis persequentibus, aut minores et minores regredientibus ab externa su-
perficie. 150. quoniam ergo unum tempus est circumactionis — sit autem
id individuum —, quaero quo modo, cum sit unum et idem tempus, in quo
facta est descriptio, sit autem unus quoque motus, facti sunt inter se diffe-
rentes circuli, et alii magni, alii parvum habentes ambitum. 151. neque enim
licet dicere, quod temporum individuorum sit aliqua differentia ratione mag-
nitudinis, et ideo ex circulis, qui describuntur in maioribus individuis tem-
poribus, sint maiores, quique in minoribus, sint minores: si enim alterum
altero maius est tempus individuum, non est tempus individuum neque
minimum; et quod movetur, non omnino movetur in tempore individuo.
152. ad haec accedit, quod nec illud licet dicere, quod unum quidem sit tempus
individuum, in quo omnes describuntur circuli, partes autem instrumenti,
quod circumagitur, non sint paris celeritatis, sed aliae citius circumagantur,
aliae tardius; et ab iis quidem quae circumagantur celerius, maiores consti-
tuantur circuli, ab iis vero quae tardius, minores. 153. si autem re vera

λ) ἔστω τι κανόνιον] instrumentum quod instar circini circumductum
ex communi centro plures diversos et longius semper ab illo distantes
circulos describit per κέντρα sive spicula, quibus alterum latus ab infe-
riore parte est distinctum.

μ) καταγράφονται οἱ κύκλοι] ms Savil. περιγράφονται. idem codex P 659
mox περισσομένου perperam pro περιανομένου.

κινεῖται μέρος, τὰ δὲ βράδιον, ἐχρῆν ἢ διασπᾶσθαι τὸ κανόνιον ἐν τῇ περιαγωγῇ ἢ κάμπτεσθαι [γε] πάντως^{η)}), τινῶν μὲν αὐτοῦ μερῶν προκαταταχόντων^{ο)}), τινῶν δὲ ὑστερούντων. οὔτε δὲ διασπᾶται οὔτε κάμπτεται. τοίνυν ἀπορός ἐστὶν ἡ κίνησις τοῖς πάντα λέγουσιν εἰς ἀμερῇ καταλήγειν. καθόλου τε εἰ πάντα ἀμερῇ ἐστίν, 154 ὃ τε χρόνος ἐν ᾧ γίνεται ἡ κίνησις, καὶ τὸ σῶμα ὅπερ κινεῖται, ὃ τε τόπος ἐν ᾧ τὰ τῆς κινήσεως συντελεῖται· πάντα κατ' ἀνάγκην τὰ κινούμενα ἰσοταχῶς κινῆσεται, ὥστε τὸν ἥλιον τῇ χελώνῃ γίνεσθαι ἰσοταχῇ· καὶ γὰρ αὐτὸς καὶ αὐτὴ ἐν ἀμερεῖ χρόνῳ ἀμερῆς ἀνύει διάστημα. ἄτοπον δὲ γε πάντα τὰ κινούμενα ἰσοταχῶς λέγειν κινεῖσθαι ἢ τὴν χελώνην τῷ ἥλῳ τυγχάνειν ἰσοταχῇ. ἄτοπον ἄρα τὸ πάντων εἰς ἀμερῆς καταληγόντων ἀξιοῦν γίνεσθαι 155 τὴν κίνησιν. λείπεται τοίνυν σκοπεῖν, εἰ δύναται κινεῖσθαι τι, τινῶν μὲν εἰς ἀπειρον τεμνομένων, τινῶν δὲ εἰς ἀμερῆς καταληγόντων. καὶ δὴ οὕτως ἠνέχθησαν οἱ περὶ τὸν Στράτωνα τὸν φυσικόν· τοὺς μὲν γὰρ χρόνους εἰς ἀμερῆς ὑπέλαβον καταλήγειν, τὰ δὲ σώματα καὶ τοὺς τόπους εἰς ἀπειρον τέμνεσθαι, κινεῖσθαι τε τὸ κινούμενον ἐν ἀμερεῖ χρόνῳ ὅλον ἄθρον μεριστὸν διά- 156 στημα, καὶ οὐ κατὰ τὸ πρότερον πρότερον. οὐκοῦν καὶ τὴν τούτων στάσιν δυνατόν ἐστι διδάσκειν πάντως προδηλοτέρων^{ρ)}) ἐχομένους ὑποδείγματων. ὑποκείσθω γὰρ τετραδακτυλίων διάστημα, καὶ ἀννέτω τοῦτο τὸ κινούμενον σῶμα ἐν δυοῖν ἀμερεῖ χρόνοις, ὥστε τὸ ἕτερον διδακτυλίων^{σ)}) ἐν ἀμερεῖ χρόνῳ διέρχεται καὶ τὸ λειπόμενον πάλιν ἐν ἐνί. τοιαύτης δὲ οὕσης ὑποθέσεως ἀφαιρέσθω τοῦ τοσούτου διαστήματος δακτυλίων διά-

aliae partes moventur celerius, aliae tardius; oporteret aut distrahi instrumentum in circumactione aut inflecti omnino, aliquibus eius partibus praeaccelerantibus, aliquibus tardantibus, sed neque distrahitur neque inflectitur, est ergo motus omnino dubius iis qui dicunt omnia desinere in individua. 154. et in summa si omnia sunt individua, et tempus in quo fit motus, et corpus quod movetur, et locus in quo efficitur motus; necessario omnia quae moventur, movebuntur pari celeritate, adeo ut sol celeritate sit par testudini: ipse enim et ipsa in tempore individuo conficit spatium individuum, est autem absurdum dicere omnia quae moventur, moveri pari celeritate aut testudinem celeritate esse parem soli. est ergo absurdum censere, fieri motum desinentibus in individuum. 155. restat ergo ut consideremus, an possit aliquid moveri, si aliqua secentur in infinitum, aliqua vero desinant in individuum, et sic quidem opinatus est Strato Physicus: nam existimabat tempora desinere in individuum, corpora autem et loca secari in infinitum, et moveri, quod movetur, in tempore individuo totum simul et confertum individuum spatium, et non prius in priori. 156. ergo eorum quoque opinionem possumus docere, si adhibeamus exempla clariora, ponatur enim spatium quattuor digitorum, et corpus quod movetur, id spatium conficiat in duobus temporibus individuis, ita ut alterum spatium duorum digitorum transeat in uno tempore individuo et quod restat rursus in uno. cum tale quid autem

η) ἢ κάμπτεσθαι γε πάντως] in ms Savil. et Ciz., particula γε omitteretur, etiam in Ciz. male καλύπτεσθαι est pro κάμπτεσθαι.

ο) προκαταταχόντων] idem Ciz. προκαταταχυνόντων.

P 660 ρ) πάντως προδηλοτέρων] ita scripsi pro πάντων προδηλοτέρων, posteriore emendationem confirmante etiam interprete et codice Savil.

σ) διδακτυλίων] sic omnino legendum ex interprete et ms Ciz. [et Regimont, vid. Struv. Add. ad Schneid. lex. in v.] pro τὸ δακτυλίων.

στημα, ὥστε τὸ περιλειπόμενον διάστημα τριδακτυλίων γίνεσθαι. ἀλλ' εἰ τὸ ὅλον τετραδακτυλίων διάστημα ἐν δυοῖν ἀμερεῖ 157 χρόνοις τὸ κινούμενον σῶμα διήρχετο, πάντως τὸ τριδακτυλίων ἀνύσει ἐν ἐνί ἀμερεῖ χρόνῳ καὶ ἡμίσει, ἐν ἐνί μὲν τὸ διδακτυλίων διάστημα, ἐν ἡμίσει δὲ τὸ λειπόμενον δακτυλίων. καὶ οὕτως εἰ ἐστὶ τοῦ ἀμεροῦς χρόνου ἡμίσει λειπόμενος ἀμερῆς χρόνος, οὐκ ἐστὶ τις ἀμερῆς χρόνος, ἀλλὰ καὶ οὗτος εἰς μέρος τέμνεται. ὃ δ' αὐτὸς λόγος, εἰ πέμπτου δάκτυλον προσθῶμεν 158 τῷ τετραδακτυλίων διαστήματι. πῶς γὰρ τοῦτο κινῆσεται τὸ κινούμενον; ἄρα γε ἐν ἀμερεῖ χρόνῳ; ἀλλ' ἐπεὶ καὶ τὸ διπλοῦν ἐν ἀμερεῖ χρόνῳ διήνυνεν, ἐστὶ τὸ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ κινούμενον ταχύ τε ἅμα καὶ βραδύ. ἢ μὲν διδακτυλίων^{τ)}) ἐν ἀμερεῖ χρόνῳ ἀνύει, ταχύ· ἢ δ' ἐν τῷ ἴσῳ δακτυλίων διέρχεται, βραδύ. εἰ δὲ ἐν ἐλάττονι ἀμεροῦς χρόνου ἀνύει τὸν πέμπτου δάκτυλον, μεριστός ἐστὶν ὁ ἀμερῆς χρόνος· ὅπερ οὐ θέλουσι. καὶ μὴν^{υ)}) 159 εἰ ἐν ἀμερεῖ χρόνῳ τὸ κινούμενον ἴφ' ἐν ἄθρον μεριστὸν ἀνύει διάστημα, στήσεται τι ἀναιτίως, ὥς παραστήσομεν. οὐχὶ δὲ γε ἴσταται τι ἀναιτίως· οὐκ ἄρα κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον γίνεται ἡ κίνησις. ἔστω γὰρ ὀρθιόν τι διάστημα, οἷον δεκάπηχυ, καὶ 160 βαρὺ τι σῶμα, οἷον μολιβθὴ σφαῖρα, ἐν ἐνί ἐλαχίστῳ χρόνῳ ἀννέτω ὅλον τοῦτο τὸ διάστημα ἀνωθεν κάτω· ἀλλὰ καὶ προστιθέσθω τούτῳ τῷ διαστήματι ἄλλο πηχυαῖον διάστημα, ὥστε ὅλον γίνεσθαι ἐνδεκάπηχυ^{φ)}), ἀφαιρέσθω^{ψ)}) τε πάλιν ἀπὸ τοῦ ἄκρου ἡ σφαῖρα. οὐκοῦν φθάσασα ἐπὶ τὸ μέρος μὲν τοῦ δεκαπήχεος, 161 ἀρχὴν δὲ τοῦ ἐνδεκάτου, ἢ στήσεται ἢ καὶ τοῦτον διελεύσεται,

supposuerimus, auferatur ab eo spatio spatium unius digiti, adeo ut quod restat spatium, sit trium digitorum. 157. sed si totum spatium quattuor digitorum in duobus temporibus individuis transeat corpus quod movetur, omnino spatium trium digitorum conficiet in uno individuo tempore et dimidio, in uno quidem spatium duorum digitorum, in dimidio autem id quod restat unius digiti, et ita si individui dimidio deficiat tempus individuum, non est aliquod tempus individuum, sed hoc quoque dissectum est in partes. 158. eadem est ratio, si quintum digitum addiderimus spatio quattuor digitorum, quomodo enim movebitur id quod movetur? num in tempore individuo? sed quoniam duplum quoque conficiebat in tempore individuo, erit quod movetur in eodem tempore velox simul et tardum. quatenus enim spatium duorum digitorum in tempore individuo conficit, velox erit; quatenus autem in aequali tempore transit spatium unius digiti, erit tardum. si autem in minore quam individuo tempore conficit quintum digitum, est dividuum tempus individuum: quod quidem nolunt. 159. quin etiam si in tempore individuo quod movetur, simul confertum dividuum conficit spatium, quiescet aliquid sine causa, ut ostendimus. non quiescit autem aliquid sine causa: non fit ergo motus hoc modo. 160. sit enim rectum aliquod spatium, utpote decem cubitorum, et aliquod grave corpus, utpote globus plumbeus, uno minimo tempore conficiat totum hoc spatium, superne deorsum; sed addatur etiam huic spatio aliud spatium unius cubiti, adeo ut totum sit undecim cubitorum, et ab extremo rursus emittatur globus. 161. cum ergo pervenerit ad partem eius quod est decem cubitorum, principium autem undecimi, aut quiescet aut hoc quoque permea-

τ) διδακτυλίων] sic iterum recte Ciz. pro vitioso δὴ δακτυλίων.

[ττ) legebatur καὶ μὲν]

φ) ἐνδεκάπηχυ] ita legendum pro ἐν δεκάπηχυ.

ψ) ἀφαιρέσθω] ita recte editi, licet in ms Ciz. ἀφικέσθω.

φμηὶ δὲ τὸν ἐνδεκάπηχυν. ἀλλὰ τὸ μὲν στήναι ἄτοπον· βαρὺ γὰρ οὕτως σῶμα καὶ δι' ἄλλος φερόμενον, καὶ μηδεὶς ἀντικό-
 162 ποντος, εἰ στήσεται, πάντως ἀναιτίως) στήσεται· ὅπερ ἦν
 ἄτοπον. εἰ δὲ κινήσεται, ἐπεὶ τὸ ὅλον δεκάπηχυν διάστημα ἐν ἐνὶ
 ἡμερῇ διέσχεται χρόνῳ· τὸ λοιπόμενον πενταπλάσιον διάστημα τῆς
 P 661 αὐτῆς οὐσης κινήσεως, ἐν δεκάτῳ μέρει τοῦ ἡμεροῦς χρόνου
 διελύσεται, ὥστε τὸν ἡμερῆ χρόνον πρὸς τῷ^{α)} μὴ εἶναι ἡμερῆ,
 163 ἔτι καὶ εἰς δέκα μέρη τετιμῆσθαι. καὶ μὴν εἰ τὸ κινούμενον ἐν
 ἐνὶ ἡμερῇ χρόνῳ ὅλον ἀνέει μεριστὸν διάστημα, ἔξ ἀνάγκης ἐν
 ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἐν πᾶσι γενήσεται τοῖς τοῦ διαστήματος
 μέρεσιν· εἰ δὲ ἐν ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἐν πᾶσι γενήσεται τοῖς
 τοῦ διαστήματος μέρεσιν, οὐκ ἔσται κεκινημένον τὸ διάστημα,
 164 ἀλλὰ ἐπεσχηκός· ὅπερ ἄτοπον. οὐ τοίνυν ἐν ἐνὶ καὶ ἡμερῇ χρόνῳ
 κινεῖται τὸ κινούμενον μεριστὸν διάστημα, ἐπεὶ ἔσται τὸ αὐτὸ
 ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ θερμόν τε καὶ ψυχρόν, πεφωτισμένον τε καὶ
 ἀφώτιστον. ὑποκείσθω γὰρ διπληχναῖον διάστημα, καὶ τούτου ὁ
 165 μὲν ἕτερος πῆχυς πεπυρῶσθω, ὁ δ' ἕτερος ἐψύχθω. εἰ δὴ^{β)} τὸ
 κινούμενον ἐν ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ ἡμερῇ χρόνῳ τὸ ὅλον τοῦτο ἐπι-
 λαμβάνει διάστημα, ὅτε μὲν κατὰ τοῦ πεπυρακτωμένου πῆχεος
 ἔστιν, ἔσται πεπυρακτωμένον, ὅτε δὲ κατὰ τοῦ ἐψυγμένου, ἐψυγμέ-
 νον. γίνεται δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἐν τε τῷ πεπυρακτωμένῳ καὶ
 τῷ ἐψυγμένῳ· τὸ αὐτὸ ἄρα κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἔσται ἅμα-
 166 θερμόν τε καὶ ψυχρόν· ὁ τῶν ἀδυνάτων ὑπῆρχεν. οὐ μὴν ἀλλὰ
 καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν ἔφοδον ἔσται διδάσκειν, ὅτι ὅφ' ἐν ταῦτο
 ἔσται καὶ πεφωτισμένον^{γ)} καὶ ἀφώτιστον· ὁ καὶ αὐτὸ παρὰ τὴν
 ἐνάργειαν. πρὸς τούτοις δεήσει ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ, ὁπηλίκον ἂν

bit. at stare absurdum: corpus enim adeo grave et quod fertur per aërem, etiamsi
 nihil resistat, si quiescet, omnino quiescet sine causa: quod quidem est absurdum.
 162. si autem movebitur, quoniam transit totum spatium decem cubitorum in uno
 tempore individuo; quod restat spatium unius cubiti cum sit idem motus, transibit
 in decima parte temporis individui; quo fit ut tempus individuum praeter id
 quod non est individuum, sectum sit etiam in decem partes. 163. praeterea si
 id quod movetur in uno tempore individuo, totum conficit spatium dividuum,
 necessario in uno et eodem tempore erit in omnibus spatii partibus; si
 autem in uno et eodem tempore erit in omnibus partibus spatii, non erit
 motus in spatio, sed quies: quod quidem est absurdum. 164. non ergo in
 uno et individuo tempore movetur quod movetur per spatium dividuum, quan-
 doquidem erit idem in eodem tempore calidum et frigidum, illuminatum et
 non illuminatum. ponatur enim spatium duorum cubitorum, et eius alter qui-
 dem cubitus sit igne calefactus, alter vero frigeat. 165. si igitur quod mo-
 vetur, in uno et eodem tempore individuo hoc totum conficit spatium; quando
 est in cubito calefacto erit calidum, et quando in frigido frigidum. est autem
 eodem tempore in calefacto et frigido; idem ergo eodem tempore erit calidum
 simul et frigidum: quod non potest fieri. 166. verum enim vero eadem quo-
 que ratione licebit docere, quod simul erit idem illuminatum et non illumi-
 natum: quod ipsum quoque est contra evidentiam. ad haec accedit, quod
 quantumcumque posueris spatium, oportebit etiam dicere per illud spatium

α) εἰ στήσεται, πάντως ἀναιτίως] ita recte Ciz.: nam in editis perpe-
 ram interpunctio erat post πάντως.

P 661

α) πρὸς τῷ] ita recte idem Ciz. et Savil. pro πρὸς τό.

β) εἰ δὴ] ms Ciz. εἰ δέ.

γ) πεφωτισμένον] supra sect. 125.

τις ὑποθῆται διάστημα, κεκινῆσθαι λέγειν τὸ κινούμενον. οἷον 167
 ἔστω τετραδακτυλιαῖον διάστημα καὶ διηρήσθω εἰς ὀκτώ μέρη,
 εὐσήμον τε χάριν διδασκαλίας τὸ μὲν πρῶτον αὐτοῦ μέρος κα-
 λείσθω ἄλφα, τὸ δὲ δεύτερον βῆτα^{α)}, τὸ δὲ τρίτον γάμμα καὶ
 κατὰ τὰ ἑξῆς ὁμοίως. εἰ δὴ τὸ κινούμενον ἐν ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ
 χρόνῳ μεριστὸν ἀνέει διάστημα, ἐν ᾧ χρόνῳ κινεῖται τὸ πρῶτον
 δεύτερον διάστημα, ἐν τῷ αὐτῷ δυνήσεται κινεῖσθαι τὸ δεύτε-
 ρον τρίτον διάστημα· ἀλλ' εἰ ἐν τῷ αὐτῷ, κινήσεται καὶ τὸ τρί-
 τον τέταρτον καὶ οὕτω μέχρις ἀπείρου. ὥστε ἐν ἐνὶ καὶ ἡμερῇ
 χρόνῳ^{β)} κινήσεται τὸ ὅλον τῆς γῆς διάστημα. εἰ οὖν μήτε εἰς 168
 ἄπειρον^{γ)} οὐσης τῆς τομῆς μήτε εἰς ἡμερῆς^{δ)} τῆς καταλήξεως
 μήτε τινῶν^{ε)} μὲν εἰς ἄπειρον τεμνομένων, τινῶν δὲ εἰς ἡμερῆς
 καταληγόντων, σώζεται ἡ κίνησις· ῥητέον μηδὲν εἶναι κίνησιν.
 οἷς ἔπεται ἡ ἐποχὴ διὰ τε τὴν τῆς ἐναργείας^{ζ)} καὶ διὰ τὴν τῶν
 ἀντικειμένων αὐτῇ λόγων^{η)} ἰσοσθένειαν.

Περὶ χρόνον^{θ)}.

P 662

Τῆς κινήσεως τριῶν, ὡς προείπον^{α)}, ἐχομένης, σώματος 169
 τε τοῦ κινουμένου καὶ τόπου τοῦ ἐν ᾧ κινεῖται, καὶ χρόνου καθ'
 ὃν ἡ κίνησις συντελεῖται, ἐπεὶ τό τε σῶμα καὶ τὸν τόπον^{β)}
 ἠπορήσαμεν, πειρασόμεθα καὶ περὶ χρόνον ζητεῖν. τάχα γὰρ

eodem tempore moveri id quod movetur. 167. ut sit spatium quattuor digi-
 torum et divisum sit in octo partes, et apertioris doctrinae gratia prima qui-
 dem eius pars vocetur A, secunda autem B, tertia vero C, et sic deinceps.
 si igitur id quod movetur, in uno et eodem tempore dividuum conficit spa-
 tium, in quo tempore ab A movetur B, eodem tempore poterit a B etiam
 moveri C; sed si eodem tempore, etiam a C movebitur D et sic usque ad
 infinitum, quomobrem in uno tempore individuo movebitur totum terrae spa-
 tium 168. si ergo neque si sit sectio in infinitum neque si desinatur in in-
 dividuum neque si aliqua quidem secantur in infinitum, aliqua vero desinant
 in individuum, salvus potest esse motus; dicendum est nihil esse motum
 quibus est consequens sustinendam esse assensionem propter evidentiae et
 rationum ei contrariarum paria momenta.

III. De tempore.

169. Cum motus, ut dixi, tribus adhaereat, nempe et corpori quod movetur
 et loco in quo movetur et tempori per quod conficitur motus; quoniam de corpore
 et loco dubitavimus, tentabimus etiam quaerere de tempore. fortasse enim de eo

α) τὸ δὲ δεύτερον βῆτα] ita ms Savil. pro τὸ δεύτερον αὐτοῦ. mox
 pro πρῶτον, δεύτερον, τρίτον, τέταρτον non dubito Sextum scripsisse
 litteras, quibus se usum iam significavit, A, B, Γ, Δ, idque in ver-
 sione expressi, ut supra sect. 71.

β) ἐν ἐνὶ καὶ ἡμερῇ χρόνῳ] ms Ciz. omittit καὶ.

γ) μήτε εἰς ἄπειρον] ut visum Stoicis, sect. 123 sq.

δ) μήτε εἰς ἡμερῆς] quae Epicuri sententia, sect. 142 sq.

ε) μήτε τινῶν] quae Stratonis physici opinio, sect. 155 sq.

ζ) τῆς ἐναργείας] evidentiae quae motum dari suadet, sect. 66 sq.

η) τῶν ἀντικειμένων λόγων] a sect. 70 ad 168.

θ) περὶ χρόνον] in ms Savil. et Ciz. titulus est: εἰ ἔστι χρόνος.

P 662

α) τριῶν, ὡς προείπον] supra sect. 121. 140. 142. 154. nec omittendum
 quod in ms Ciz. legitur: τριῶν οὐσιῶν.

β) τό τε σῶμα καὶ τὸν τόπον] de corpore disputatum superiore libro
 sect. 366 sq., de loco libro praesente a sect. 37.

καὶ περὶ τούτου ὁ λόγος ἄπορος φανέται τοῖς τε αἰώνιον ὑπο-
τιθεμένοις εἶναι τὸν κόσμον^{λ)} φυσικοῖς καὶ τοῖς ἀπὸ τινος χρόνου
170 λέγουσιν αὐτὸν συνεστᾶσθαι. καὶ δὴ τινὲς φασὶ χρόνον εἶναι
διάστημα^{μ)} τῆς τοῦ κόσμου κινήσεως, οἱ δὲ αὐτὴν τὴν τοιαύτην
τοῦ κόσμου κίνησιν. οὔτε δὲ κατὰ τοὺς πρώτους οὔτε κατὰ τοὺς
δευτέρους γίνεται τι χρόνος· εἴπερ γὰρ τὸ διάστημα τῆς κινή-
σεως καὶ ἡ κίνησις οὐδὲν ἔστι παρὰ τὸ κινούμενον, ὁ χρόνος τῆς
κοσμικῆς κινήσεως διάστημα καθεστῶς, ἢ ἰδιαιτέρον κοσμικὴ κίνη-
σις, οὐδὲν ἔστι παρὰ τὸν κινούμενον κόσμον^{ν)}, ἀλλὰ κόσμος
171 πῶς ἔχων γενήσεται ὁ χρόνος· ὅπερ ἔστιν ἄτοπον. καὶ ἄλλως,
τὴν μὲν κίνησιν τοῦ κόσμου ἐνδέχεται νοεῖν κατὰ τινα χρόνον

quoque dubia cernitur oratio et Physicis qui ponunt mundum esse aeternum et iis
qui ab aliquo tempore eum dicunt esse constitutum. 170. atque nonnulli quidem
docent tempus esse spatium motus mundi: alii vero ipsum mundi motum, sed
neque ex primorum neque ex secundorum sententia est aliquod tempus: si
enim spatium motus et ipse motus nihil est praeter id quod movetur; tem-
pus quod est spatium motus mundani, aut magis proprie mundanus motus,
nihil erit praeter mundum qui movetur, sed mundus aliquo modo se habens
fiet tempus, quod quidem est absurdum, 171. et aliter, mundi quidem mo-
tum contingit intelligere per aliquod tempus cessantem; quamobrem tempus

λ) αἰώνιον τὸν κόσμον] materiam mundi aeternam statuere tantum non
omnes gentium philosophi, persuasi ex nihilo nihil fieri, ut per nobi-
liores Graecorum sectas docuit Iac. Thomasius in Exercitationibus de
Stoica mundi exustione. mundum vero qualis hodie est, alii ab aeterno
existisse, alii ab aeterno formatum a deo, alii in tempore demum a
deo conditum, alii in tempore prodixisse quomodocumque ac temere coa-
luisse statuerunt. ab aeterno existisse quibus visus est, illis mundus fuit
vel deus ipse, ut Spinozae, atque olim Critolao apud Philonem p. 732
tradenti quod αἰεὶς αὐτῷ ὁ κόσμος τοῦ ὑπάρχοντος et Plinio lib. 2 c. 1,
quem si audimus, mundum numen esse credi par est aeternum immensum
neque genitum neque interitum umquam; vel aeterna dei et necessaria
emanatio, ut Aristoteli, ex cuius sententia mundus est sine genitura, sine
interitu, ut mentem eius exponit Chalcidius p. 319. Aristotelem secuti
Theophrastus Dicaearchus multique alii. vide Censorinum c. 4 et Eugu-
binum lib. 7 de perenni philosophia. ante Aristotelem idem defensitavit
praeter Xenophanem Parmenidem et Melissum (de quibus Stobaeum vide
p. 44 Eclog. Phys.) Ocellus Lucanus libro περὶ τοῦ παντός, qui etiamnum
exstat, et cuius ipsis verbis quandoque et argumentis Aristoteles utitur.
mundum ab aeterno formatum ex materia coaeterna a deo, Platonis opi-
nio fuit et Timaei multorumque Pythagoricorum et philosophorum vete-
ris academiae, Procli item et qui eum adversus Io. Philoponum cona-
tur defendere, Simplicii. atque inter ipsos Christianos Origenes non vi-
detur alienus ab hac sententia fuisse, Platonici usus argumentis, ut
constat e Photio cod. 232, in eo tamen ab Ethnicis illis diversus, quod
ex nihilo fecisse omnia deum et materiam ab aeterno sibi ipsum formasse
atque rebus omnibus incorporasse non dubitavit, quod iunioribus etiam
Platonici quibusdam et ex Pythagoricis Philolao persuasum fuisse no-
tavi lib. 2 bibl. Graecae c. 12 §. 7. in tempore autem factum a deo mun-
dum qui docuerunt, vel statuerunt illum conditum esse ἐξ οὐκ ὄντων
atque e nihilo, ut divinitus edoctus Moyses eumque secuti Iudaei ac
Christiani, vel ex materia deo coaeterna, ut Thales Anaxagoras et Stoici.
denique in tempore quidem sed sine dei providentia coaluisse, Anaxi-
mandri Democriti atque Epicuri delirium est.

μ) χρόνον εἶναι διάστημα] vide dicta ad 3 Pyrrhon. sect. 136. per
κόσμον coelum et coelestia corpora intellige. infra sect. 174.

ν) τὸν κινούμενον κόσμον] in editis male erat τὸ κινούμενον κόσμος.

μὴ οὖσαν· ὥστ' οὐκ ἂν εἴη τοῦ κόσμου κίνησις χρόνος. καὶ ἄλ- 172
λως, πᾶσα κίνησις ἐν χρόνῳ γίνεται· διὸ καὶ ἡ τοῦ κόσμου κί-
νησις ἐν χρόνῳ γενήσεται^{ο)}. ὁ δὲ χρόνος ἐν χρόνῳ οὐ γίνεται·
ἦτοι γὰρ ἐν αὐτῷ γενήσεται ἢ ἐν ἄλλῳ ἢ ἄλλοις. οὔτε δὲ ἐν αὐτῷ
γένεοιτ' ἂν· ἔσται γὰρ ὁ αὐτός καὶ εἷς καὶ δύο. οὔτε ἕτερος ἐν
ἐτέρῳ, διὰ τὸ μῆτε τινὰ τῶν ἐνεστώτων γίνεσθαι ἐν τῷ μὴ ἐνεστώτι
μῆτε τινὰ τῶν μὴ ἐνεστώτων ἐν τῷ ἐνεστώτι. τοίνυν οὐδὲ διὰ τοῦτο
ῥητέον κόσμον κίνησιν^{π)} εἶναι τὸν χρόνον. πάλιν ὥσπερ ἡ κίνησις 173
ἐν χρόνῳ γίνεται, οὕτω καὶ ἡ μονή. ἀλλ' ὃν τρόπον οὐδεὶς λέ-
γει τὴν μονὴν εἶναι χρόνον, οὕτως οὐδὲ τὴν τοῦ κόσμου κίνησιν
δεόντως χρόνον ἀποφαίνεται. ἡ τε τοῦ κόσμου κίνησις διὰ παντός
ἔστιν ἡ αὐτή· ὁ δὲ χρόνος οὐ διὰ παντός ἔστιν ὁ αὐτός, ἀλλ' ὅτε P 663
μὲν ὁ αὐτός λέγεται, ὅτε δὲ ἄνισος· καὶ ὅτε ἄνισος, ὅτε μὲν
πλείων, ὅτε δὲ ἐλάττω. ἕτερον ἄρα ἔστιν ἡ τοῦ κόσμου κίνησις,
καὶ ἕτερον ὁ χρόνος. οἱ γε μὴν τὴν τοῦ κόσμου κίνησιν ἀνελόν- 174
τες^{q)}, τὴν δὲ γῆν κινεῖσθαι δοξάσαντες, ὥς οἱ περὶ Ἀρίσταρχον^{ρ)}

non est mundi motus. 172. et aliter, omnis motus fit in tempore; quamobrem
mundi quoque motus erit in tempore. tempus autem non est in tempore:
aut enim erit in se ipso aut in alio, vel in aliis. neque vero erit in se ipso:
erit enim idem et unum et duo. neque aliud in alio, propterea quod neque
praesentium aliqua sunt in tempore non praesenti, neque non praesentium in
praesenti. ergo nec propterea dicendum est mundi motum esse tempus.
173. rursus quomodo motus fit in tempore, ita etiam quies, sed quo modo
nemo dicit quietem esse tempus, ita neque mundi motum rite quis tempus
pronuntiat, et mundi motus perpetuo est idem; tempus autem non est per-
petuo idem, sed aliquando idem dicitur, aliquando inaequale: et quando qui-
dem inaequale, aliquando plus, aliquando vero minus. aliud est ergo mundi
motus et aliud tempus. 174. iis quidem certe qui mundi motum sustulerunt,
terram autem moveri sunt opinati, ut Aristarchus mathematicus, nihil hoc

ο) ἐν χρόνῳ γενήσεται] ita recte mss Savil. et Ciz. pro οὐ γενήσεται.

π) κόσμον κίνησιν] manifesto mendo in editis erat κόσμον.

q) κόσμον κίνησιν ἀνελόντες] Stoici atque alii philosophi κόσμον non P 663
semper ponunt pro universo, sed interdum etiam speciatim κόσμος illis,
ut hoc loco et supra sect. 170 est ἡ τῶν ἀστέρων διακόσμησις terraeque
opponitur. vide Simplicium in limine commentarii ad Aristotelis 1 de
coelo, Philonem de mundi incorruptibilitate sub init. Achillem Tatium
ad Aratum c. 5. Menagium ad Laërtii 7 138 et Suidam in κόσμος. sic
mundum passim pro coelo ponunt etiam Latini scriptores Ennius Lucre-
tius Tibullus Manilius Seneca tragicus Plinius Arnobius Claudianus Ma-
crobius, vide Rob. Balforem ad Cleomedem p. 133 et 274.

ρ) οἱ περὶ Ἀρίσταρχον] hic est Aristarchus Samius, quem ἀστρονομι-
κώτατον vocat Mich. Psellus de omnifaria doctrina c. 93 et cuius obser-
vationem solstitii aestivi factam anno quinquagesimo periodi Calippicae
primae, hoc est olympiadis 125 anno 2 refert Hipparchus apud Ptole-
maeum lib. 3 magnae Syntax. cap. 1 p. 63. hunc Aristarchum ideo im-
pietatis accusatum a Cleanthe, quod terram τοῦ κόσμου τὴν ἑστῆσαν mo-
vere ausus esset, narrat Plutarchus lib. de facie in orbe lunae p. 923,
etsi male ibi Ἀρίσταρχος Κλεάνθῃ pro Ἀρίσταρχον Κλεάνθῃς legitur,
ut notavit Menagius ad Laërtii 8 85. nam hanc Aristarchi sententiam
fuisse praeter Sextum nostrum et Plutarchum in quaest. Platonici p. 1006
testatur etiam qui non diu post Aristarchum vixit, Archimedes in Psam-
mite sub init. ταῦτα γὰρ ἐν ταῖς γραφομέναις παρὰ τῶν ἀστρολόγων
διακρούσας Ἀρίσταρχος ὁ Σάμιος, ὑποθέσεων τινῶν ἐξέδωκεν γράψας,
ἐν αἷς ἐκ τῶν ὑποκειμένων συμβαίνει τὸν κόσμον πολλαπλήσιον εἶναι
τοῦ νῦν εἰρημένου. ὑποτίθεται γὰρ τὰ μὲν ἀπλανῆ τῶν ἀστέρων καὶ τὸν

τὸν μαθηματικόν, οὐ κωλύονται νοεῖν χρόνον. τοίνυν ἕτερον εἶ-
 ναι λεκτέον τὸν χρόνον καὶ οὐ ταυτὸν τῇ τοῦ κόσμου κινήσει.
 175 οἱ τε ἐν καταγείοις τισὶ καὶ ἀλαμπέσι σπηλαιοῖς βιοτεύοντες
 καὶ οἱ ἐκ γενετῆς πῆροί^{α)} τῆς μὲν τοῦ κόσμου κινήσεως ἔννοιαν
 οὐκ ἔχουσι, καθίσταντες δὲ καὶ ἀναστάντες καὶ περιπατήσαντες
 ἔννοιαν χρόνου λαμβάνουσι τοῦ ἐν ᾧ τὰ τρία ταῦτα ἐνήργησαν^{β)},
 καὶ πλείονος μὲν τοῦ ἐν ᾧ τὰ τρία, ἐλάσσονος δὲ τοῦ ἐν ᾧ τὰ
 δύο, ἐλάχιστον δὲ τοῦ ἐν ᾧ τὸ ἓν. εἰ δὲ δυνατόν νοῆσαι χρόνον,
 μὴ νοοῦντας τὴν οὐράνιον περιφορὰν, ἕτερόν ἐστιν αὕτη καὶ ἕτε-
 176 ρον ὁ χρόνος. Ἀριστοτέλης^{γ)} δὲ χρόνον ἔφρασκεν εἶναι ἀριθμὸν τοῦ
 ἐν κινήσει πρώτου καὶ ὑστέρου. εἰ δὲ τοῦτό ἐστιν ὁ χρόνος, συμ-
 μνημόνευσις τις^{δ)} τοῦ ἐν κινήσει πρώτου καὶ ὑστέρου· τὸ ἡρεμοῦν
 καὶ ἀκίνητον οὐκ ἔστι ἐν χρόνῳ. ἢ εἴπερ ἐστὶν ἐν χρόνῳ τὸ
 ἀκίνητον, ὁ δὲ χρόνος ἐστὶν ἀριθμὸς τοῦ ἐν κινήσει πρώτου καὶ
 ὑστέρου· ἔστι τὸ ἐν χρόνῳ ἡρεμοῦν καὶ κινούμενον· ὅπερ ἀδύνατον.
 177 διόπερ Στράτων^{ε)} ὁ φυσικός^{ς)} ἀποστὰς τῆσδε τῆς ἐννοίας ἔλεγεν
 χρόνον ὑπάρχειν μέτρον πάσης κινήσεως καὶ μονῆς· παρήκει
 γὰρ πᾶσι τοῖς κινουμένοις, ὅτε κινεῖται, καὶ πᾶσι τοῖς ἀκινήτοις^{ζ)},
 ὅτε ἀκίνητοι. καὶ διὰ τοῦτο πάντα τὰ γινόμενα ἐν χρόνῳ γί-
 178 νεται. μήποτε δὲ πάμπολλά ἐστὶ καὶ τὰ τούτῳ μαχόμενα. αὐταρ-
 κες δὲ νῦν ἐκείνο λέγειν, ὅτι τὸ μετροῦν τὴν κίνησιν ἢ τὴν μο-

obstat quo minus tempus mente concipiant. aliud ergo dicendum est esse tem-
 pus, et non idem quod motum mundi. 175. et qui in subterraneis et obscu-
 ris antris vitam agunt et qui ab ortu sunt caeci, motus quidem mundi non
 habent notionem; cum autem sedent et surgunt et ambulant, accipiunt no-
 tionem temporis in quo haec tria peregerunt, et maioris quidem in quo tria,
 minoris in quo duo, minimi in quo unum, si autem potest fieri ut tempus
 mente concipiamus, non cogitantes caelestem circumvolutionem, aliud est
 ista et aliud tempus. 176. Aristoteles vero dicebat tempus esse numerum
 eius quod est in motu prius et posterius. si hoc autem est tempus, nempe
 recordatio eius quod est in motu prius et posterius; id quod quiescit et non
 est in motu, non erit in tempore. aut si id quod non movetur, est in tem-
 pore, tempus autem est numerus eius quod est in motu prius et posterius;
 id quod est in tempore, et quiescet et movebitur. quod quidem non potest
 fieri. 177. quamobrem Strato physicus recedens ab hac notione dicebat tempus
 esse mensuram omnis motus et quietis: porrigitur enim ad omnia quae moven-
 tur, quando moventur, et ad omnia immota, quando non moventur. et propterea
 omnia quae fiunt, fiunt in tempore. 178. sed videndum annon sint plurima,
 quae ei repugnant. nunc tamen sufficit illud dicere, quod id quod metitur motum

ἄλιον μένειν ἀκίνητον, τὰν δὲ γὰρ περιφέρεισθαι περὶ τὸν ἄλιον κατὰ
 κύκλου περιφέρειαν, ὅς ἐστιν ἐν μέσῳ τῶ ὁρόμῳ κείμενος. de aliis phi-
 losophis antiquis, qui idem cum Aristarcho sensere, dixi lib. 1 biblio-
 thecae Graecae c. 20 §. 9 sq. quemadmodum de Aristarcho lib. 3 c. 5 §. 14.

α) οἱ ἐκ γενετῆς πῆροί] ita legendum pro πηροί: notat enim Hesychius
 πῆρον προπερισπωμένως significare τυφλόν, licet et apud eundem mox
 male editur πηρόν, τὸν παντάπασι μὴ ὁρῶντα pro πῆρον.

β) ἐνήργησαν] ms Ciz. ἐνήργισαν.

γ) Ἀριστοτέλης] vide ad 3 Pyrrhon. sect. 136 et infra sect. 229 huius libri.

δ) συμμνημόνευσις τις] in ms Ciz. τις desideratur.

ε) Στράτων ὁ φυσικός] 3 Pyrrhon. sect. 137 atque hoc libro infra
 sect. 228.

ζ) πᾶσι τοῖς ἀκινήτοις] puto Sextum scripsisse ἀκινήτοις, idque in ver-
 sione sum secutus. [recepimus hanc emendationem]

νὴν ἐν χρόνῳ γίνεται καὶ οὐκ ἔστι χρόνος. εἰ δὲ τοῦτο, οὐκ ἂν
 εἶη τὸ μετροῦν τὴν κίνησιν καὶ τὴν μονὴν χρόνος· ἐν χρόνῳ P 664
 γὰρ οὐ γίνεται χρόνος. ἄλλως τε εἰ διὰ τοῦτο μέτρον τῆς κινή- 179
 σεως καὶ τῆς μονῆς ἐστὶν ὁ χρόνος, ἐπεὶ ἀντιπαρήκει τῇ τε κινήσει
 ἐφ' ὅσον ἐστὶ κίνησις, καὶ τῇ μονῇ, ἐφ' ὅσον ἐστὶ μονή· ἐπεὶ πάλιν
 ἡ κίνησις καὶ ἡ μονὴ ἀντιπαρήκει τῷ χρόνῳ, οὐ μᾶλλον ἔσται
 χρόνος μέτρον τῆς κινήσεως καὶ τῆς μονῆς ἢ ἡ κίνησις^{α)} καὶ
 ἡ μονὴ μέτρον τοῦ χρόνου. καὶ τοῦτο τάχα βέλτιον ἢν εἰπεῖν· 180
 ὁ μὲν γὰρ χρόνος δυσθεώρητόν τι ἐστίν, ἡ δὲ κίνησις καὶ ἡ μονὴ
 εὐσύνωπτον. ληφθεὶς δ' ἂν οὐκ ἐκ τοῦ δυσθεωρήτου τὸ εὐθεώ-
 ρητον, ἀλλ' ἀνάπαλιν. δοκεῖ δὲ καὶ εἰς τοὺς περὶ Ἐπίκουρον 181
 καὶ Δημόκριτον^{β)} φυσικοὺς τοιαύτη τις ἀναφέρεσθαι τοῦ χρόνου
 νόησις· χρόνος ἐστὶν ἡμεροειδὲς καὶ νυκτοειδὲς φάντασμα· καθ'
 ἣν πάλιν ἀπορός ἐστὶν ἡ περὶ τοῦ χρόνου φύσις. εἰ γὰρ ἀνυ-
 πόστατος δείκνυται ἡ ἡμέρα καὶ ἡ νύξ, ἀκολουθεῖ καὶ τὸ ἡμε-
 ροειδὲς φάντασμα μὴ εἶναι χρόνον ἢ ἀνυπόστατον ὑπάρχειν. ἡμέρα 182
 γὰρ ἡ καὶ ἰδιαιτέρον νοουμένη καὶ δωδεκάωρος, τουτέστιν ἡ ἀπὸ
 ἀνατολῆς μέχρι δύσεως, σκευομένοις ἡμῖν ἀνυπόστατος φαίνεται.
 ὅτε γὰρ ἡ πρώτη ὑφέστηκεν ὥρα, οὐπω αἱ ἑνδεκα ὑφεστώσι· τῶν
 δὲ γε πλειόνων ὥρῶν μὴ οὐσῶν οὐκ ἂν εἶη ἡμέρα. καὶ πάλιν 183
 ὅτε ἡ δευτέρα ἐνέστηκεν ὥρα, ἡ μὲν πρώτη οὐκ ἔστιν· αἱ δὲ λει-
 πόμεναι δέκα οὐπω εἰσὶ. διὸ τῶν πλειόνων μὴ οὐσῶν ὥρῶν οὐδ'
 οὕτως ἔσται ἡ ἡμέρα. πάντοτε οὖν μιᾶς ὥρας ὑφεστώσης, τῆς
 δὲ ἡμέρας μιᾶς ὥρας μὴ οὐσης· οὐκ ἂν εἶη τις ἡμέρα. καὶ μὴν 184
 οὐδὲ ἡ μία ὥρα^{γ)} ὑφέστηκε· κατὰ πλάτος γὰρ νοεῖται· ἐκ πλειό-

aut quietem, est in tempore et non est tempus. quod si ita est, id quod me-
 titur motum et quietem non erit tempus: in tempore enim non est tempus.
 179. et alioqui si tempus propterea est mensura motus et quietis, quoniam
 aequae late porrigitur cum motu, quatenus est motus, et cum quiete, quatenus
 est quies; quoniam rursus motus et quies aequae late porriguntur cum tem-
 pore, non magis erit tempus mensura motus et quietis quam motus et quies
 mensura temporis. 180. et hoc fortasse rectius diceretur: tempus enim est
 quidpiam difficile perspectu, motus autem et quies facile potest percipi. ex
 eo autem quod est perspectu difficile, sumi minime potuerit id quod est per-
 ceptu facile, sed contra. 181. ad Epicurum quoque et Democritum physicos
 referri videtur temporis notio, quae est huiusmodi 'tempus est visum diei
 noctisque simile'. per quam rursus dubia est natura temporis. si enim dies
 et nox ostenditur non posse consistere, sequitur ut etiam diei simile visum
 non sit tempus aut non possit consistere. 182. dies enim et qui proprie in-
 telligitur et qui est duodecim horarum, nempe ab ortu solis usque ad occa-
 sum, nobis Sceptice considerantibus videtur non posse consistere. quando enim
 hora prima existit, nondum existunt caeterae undecim: pluribus autem horis
 non existentibus non erit dies. 183. et rursus quando adest hora secunda,
 non est amplius prima; decem autem quae restant, nondum sunt, quamobrem
 pluribus horis non existentibus neque sic erit dies, cum ergo semper sit una
 hora, una autem hora non sit dies; dies non erit. 184. quin etiam nec una
 quidem hora consistit: secundum latitudinem enim suam intelligitur: constat-

α) ἡ ἢ κίνησις] ita ms Ciz., licet articulus ἢ de editis abest.

P 664

β) εἰς τοὺς περὶ Ἐπίκουρον καὶ Δημόκριτον] infra sect. 219 et lib. 3
 Pyrrhon. sect. 137.

γ) ἡ μία ὥρα] articulus ἡ deest in ms Ciz.

νων τε καὶ αὐτὴ συνέστηκε μοιρῶν, ὧν αἱ μὲν οὐδέπω εἰσὶν αἱ δὲ οὐκέτι. ὥστε καὶ τὸ σύνθετον ἐξ αὐτῶν ἀνυπόστατον γίνεσθαι. εἰ δὲ μήτε ὥρα τίς ἐστι μήτε ἡμέρα μήτε κατὰ τὸ ἀνάλογον νύξ· οὐδὲ 185 χρόνος ἐστὶ ἡμεροειδὲς ἢ νυκτεροειδὲς φάντασμα. καὶ μὴν ἡμέρα λέγεται διχῶς· καθ' ἓνα μὲν τρόπον ἢ ἐκ τῶν δώδεκα ὥρῶν συνεσιῶσα, καθ' ἕτερον δὲ ὁ πεφωτισμένος ἐξ ἡλίου ἀήρ. ἥτοι οὖν τῆς ἐκ τῶν ὥρῶν συνεσιώσεως ἡμέρας φάντασμα εἶναι λέγουσιν οἱ περὶ τὸν Ἐπίκουρον τὸν χρόνον, ἢ τῆς^{δ)} ὡς πεφωτισμένου 186 ἀέρος ἐξ ἡλίου. ἀλλὰ τῆς μὲν ἐκ τῶν ὥρῶν συνεσιώσεως ἡμέρας οὐκ ἂν εἴποιεν φάντασμα εἶναι τὸν χρόνον· αἴτις γὰρ αὐτὴ ἢ ἡμέρα χρό- 187 νος ἐστὶ, φημὶ δὲ τὴν δωδεκάωρον. διόπερ εἰ τὸ φάντασμα ταύτης χρόνος [εἶναι] νοεῖται^{ε)}, ἐστὶ ὁ χρόνος τοῦ χρόνου φάντασμα. P 665 ὅπερ ἦν ἀπεμφαῖνον. τοίνυν οὐ λεκτέον τὸ τῆς δωδεκάωρου ἡμέρας φάντασμα χρόνον ὑπάρχειν. καὶ μὴν οὐδὲ τὸ τῆς^{ς)} ὡς πεφωτισμένου ἀέρος ἡμέρας φάντασμα· αὐτὴ γὰρ ἐν χρόνῳ γίνεται. καὶ διὰ τοῦτο εἰ χρόνος ἐστὶ τὸ ταύτης τῆς ἡμέρας ἡμέτερον φάντασμα, ἐν τῷ ἡμετέρῳ φαντάσματι γενήσεται ἢ τοιαύτη 188 ἡμέρα· ὁ πολλῶ τοῦ πρώτου χεῖρόν ἐστι. φθαρέντος τε τοῦ κόσμου^{ς)} κατὰ Ἐπίκουρον οὔτε ἡμέρα ἐστὶν οὔτε νύξ· διὰ δὲ τοῦτο

que ipsa et ex pluribus partibus, quarum aliae nondum sunt, aliae non sunt amplius, quo fit ut et quod est ex eis compositum non possit existere, si autem neque est ulla hora neque dies neque similiter nox: neque adeo tempus erit visum diei simile aut nocti, 185. praeterea dies dicitur duobus modis: uno quidem modo, qui constat ex duodecim horis, altero autem aër a sole illustratus, aut ergo diei qui constat ex horis, visum tempus dicunt esse Epicurei, aut tamquam aëris a sole illustrati, 186, sed diei quidem qui constat ex horis, visum non dixerint esse tempus: iste enim ipse dies est tempus, is, inquam, qui est duodecim horarum, 187, quamobrem si eius visum intelligitur tempus, erit tempus visum temporis: quod quidem est absurdum, non ergo dicendum est diei duodecim horarum visum esse tempus, sed neque tempus visum est diei prout ille est illuminatus aër: is enim fit in tempore, et propterea si tempus est huius diei visum nostrum, in nostro viso is erit fietque dies; quod quidem priori est longe peius, 188, et quando mundus interierit, ut est sententia Epicuri, neque dies erit neque

δ) ἢ τῆς] ms Ciz. ἢ τοῦ ὡς πεφωτισμένου ἀέρος. sed rectum est τῆς, refertur enim ad ἡμέρας.

ε) χρόνος εἶναι νοεῖται] in Ciz. deest εἶναι.

P 665 f) οὐδὲ τὸ τῆς] in Ciz. male abest τὸ.

g) φθαρέντος τοῦ κόσμου] Lactantius 7 1 unus Epicurus auctore Democrito veridicus in hac re fuit, qui ait mundum et ortum et aliquando esse perituum. et c. 3 Epicurus sua sponte natum (mundum) esse dixit, seminibus inter se passim coeuntibus, quibus iterum resolutis dissidium atque interitum secuturum. Minutius Felix c. 34 Epicureis de elementorum conflagratione et mundi ruina eadem ipsa sententia est. Philo de mundo incorruptibili p. 728 Δημόκριτος καὶ Ἐπίκουρος καὶ ὁ πολὺς ὁμιλος τῶν ἀπὸ τῆς στοιᾶς φιλοσόφων γενέσεις καὶ φθορὰς ἀπολείπουν τῶν κόσμων, πλὴν οὐχ ὁμοίως. addit deinde ex Democriti et Epicuri sententia: οἱ μὲν γὰρ πολλοὺς κόσμους ὑπογράφουσιν, ὧν τὴν μὲν γένεσιν ἀλληλο- τυπίαις καὶ ἐπιπλοκαῖς ἀτόμων ἀνατιθέσσι, τὴν δὲ φθορὰν ἀντικοπαῖς καὶ ἀποστάσεσι τῶν γεγονότων. multa inprimis Lucretius lib. 5 92 sq. ut probet Epicuri ex mente

exitium caeli terraeque futurum.

Stobaeus Eclog. Phys. p. 44 Ἐπίκουρος πλείστοις τρόποις τὸν κόσμον φθείρεσθαι· καὶ γὰρ ὡς ζῶν καὶ ὡς φυλὸν καὶ πολλαχῶς. vide e recen-

οὔτε ἡμερήσιον οὔτε νυκτερήσιον φάντασμα. ἀτοπον δ' ἦν φθα- ρέντος τοῦ κόσμου λέγειν, μὴ εἶναι χρόνον· καὶ γὰρ τὸ τε ἐφθάρθαι καὶ τὸ φθείρεσθαι χρόνων ἐστὶν ἐμφατικά. εἰ δὲ τοῦτο, ἕτερον μὲν ἐστὶν ὁ χρόνος, διάφορον δὲ τὸ ἡμερήσιον ἢ νυκτε- ρήσιον φάντασμα. ἐκ μὲν οὖν τῆς ἐπινοίας οὕτως ἢ τοῦ χρόνου ὑπαρξίς ἢ πορῆσθω. πάρεστι δὲ καὶ προηγουμένῳ λόγῳ^{η)} τὸ προ- 189 κείμενον κατασκευάζειν· εἴπερ γὰρ ἐστὶ χρόνος, ἥτοι πεπέρασται ἢ ἀπειρός ἐστὶν^{ι)}. οὔτε δὲ πεπέρασται, ὡς παρυστήσομεν, οὔτε ἀπειρός ἐστὶν, ὡς διδάξομεν· οὐκ ἄρα ἐστὶ τι χρόνος. εἰ γὰρ πεπέρασται ὁ χρόνος, ἦν ποτε χρόνος, ὅτε ὁ χρόνος οὐκ ἦν, καὶ ἐστὶ ποτὲ χρόνος, ὅτε οὐκ ἐστὶ χρόνος. ἀτοπον δὲ γε ἢ τὸ γεγονέναι ποτὲ χρόνον ὅτε ὁ χρόνος οὐκ ἦν, ἢ τὸ ἔσεσθαι ποτὲ χρόνον ὅτε χρόνος οὐκ ἐστὶ. καὶ γὰρ τὸ ποτὲ γεγονέναι καὶ τὸ ἔσεσθαι, καθὼς προεῖπον, διαφερόντων χρόνων ἐστὶν ἐμ- φατικά. οὐ τοίνυν πεπέρασται ὁ χρόνος. καὶ μὴν οὐδὲ ἀπειρός 190 ἐστὶν· ἐστὶ γὰρ τι αὐτοῦ τὸ μὲν τι παρωχημένον, τὸ δὲ μέλλον. ἥτοι οὖν ἑκάτερος τούτων τῶν χρόνων ἐστὶν ἢ οὐκ ἐστὶ. καὶ εἰ μὲν οὐκ ἐστὶν, αὐτόθεν πεπέρασται ὁ χρόνος· καὶ εἰ πεπέρασται, μένει τὸ ἀρχῆθεν ἄπορον, τὸ γεγονέναι ποτὲ χρόνον ὅτε χρόνος οὐκ ἦν, καὶ τὸ ἔσεσθαι ποτὲ χρόνον ὅτε χρόνος οὐκ ἐστὶ. εἰ δὲ 191 ἐστὶν ἑκάτερος, φημὶ δὲ ὁ τε παρωχημένος καὶ ὁ μέλλων χρό- νος, ἐν τῷ παρόντι ἐστὶν· ἐν τῷ παρόντι δὲ ὑπάρχων ἐν τῷ ἐνεστώτι γενήσεται χρόνῳ ὁ τε παρωχημένος καὶ ὁ μέλλων. ἀτο- πον δὲ τὸν παρωχημένον καὶ τὸν μέλλοντα λέγειν κατὰ τὸν ἐνε- στώτα χρόνον νοεῖσθαι. τοίνυν οὐδ' ἀπειρός ἐστὶν ὁ χρόνος. εἰ

nox; propterea autem neque diurnum neque nocturnum visum, esset autem absurdum, si mundus interiisset, dicere non esse tempus: etenim et interisse et interire tempora significant, quod si ita est, aliud quidem est tempus, di- versum autem visum diurnum et nocturnum, atque ex notione quidem sic sit dubitatum de existentia temporis, 189, licet autem propositum quoque di- recta confirmare ratione: nam si est tempus, aut est finitum aut infinitum, nec finitum vero est nec infinitum, ut docebimus; non est ergo aliquid tem- pus, si enim finitum est tempus, fuit aliquando tempus quando non erat, et erit aliquando tempus, quando non erit tempus, absurdum autem est vel fuisse aliquando tempus quando tempus non fuit, vel futurum aliquando esse tempus quando tempus non erit, illud enim, aliquando fuisse et futu- rum esse, ut prius dixi, significant tempora differentia, non est ergo finitum tempus, 190, sed nec est infinitum: est enim eius aliquid quidem praeteri- tum, aliud vero futurum, utrumque ergo horum temporum aut est aut non est, et si quidem non est, ex eo ipso finitum est tempus: et si fini- tum est, existit dubium quod fuit ab initio, fuisse aliquando tempus, quando tempus non erat, et futurum aliquando tempus quando tempus non erit, 191, si est porro utrumque, praeteritum, inquam, et futurum, erit in prae- senti; si sit autem in praesenti, erit in tempore praesenti praeteritum et futurum, absurdum vero est dicere, praeteritum et futurum intelligi in tem- pore praesenti, ergo nec infinitum est tempus, si autem nec finitum intelli-

tioribus praeter Gassendum in Physiologiam Epicuri, Iac. Thomasium de Stoica mundi exustione p. 9. inferius pro καὶ γὰρ ὁπότε καὶ τὸ ἐφθάρ- θαι leg. καὶ τὸ τε ἐφθάρθαι, ubi etiam male edd. ἐφθάρται. [scripsimus καὶ γὰρ τὸ τε ἐφθάρθαι]

η) προηγουμένῳ λόγῳ] directe. confer quae ad lib. priorem contra Phys. sect. 390.

ι) ἥτοι πεπέρασται ἢ ἀπειρός ἐστὶν] idem argumentum 3 Pyrrhon. sect. 141.

SEXTUS EMPIR. II.

Z z

δὲ μήτε πεπερασμένος νοεῖται μήτ' ἄπειρος, οὐδὲ ὅλως ἔσται^{κ)}.
 192 τὸ τε μὴν ἔξ ἀνυπάρχων συνεστὼς ἀνυπαρκτον ἔσται· ὁ δὲ γε
 P 666 χρόνος ἔξ ἀνυπάρχων ἀξιοῦται συνεστάναι, τοῦ παρωχημένου
 μηκέτ' ὄντος^{λ)} καὶ τοῦ μέλλοντος μήπω ὄντος· ἀνυπαρκτος ἄρα
 193 ἔστιν ὁ χρόνος. πρὸς τούτοις εἰ ἔστι τι χρόνος, ἦτοι ἀμερίστος^{μ)}
 ἔστιν ἢ μεριστός. οὔτε δὲ ἀμερίστος εἶναι δύναται, καθὼς ὑπο-
 μνήσομεν, οὔτε μεριστός, ὥς καταστησόμεθα· οὐκ ἄρα ἔστι τις
 χρόνος. ἀμερὴς μὲν οὖν οὐ δύναται τυγχάνειν ὁ χρόνος, ἐπεὶ
 διαιρεῖται εἰς τε τὸν παρωχημένον καὶ τὸν ἐνεστῶτα καὶ εἰς τὸν
 194 μέλλοντα. μεριστός δὲ οὐκ ἂν ὑπάρχοι διὰ τὸ πᾶν τὸ μεριστὸν
 ὑπὸ τινος αὐτοῦ μέρους καταμετρεῖσθαι, οἷον ὁ μὲν πῆχυς ὑπὸ
 παλαιστοῦ^{ν)} καταμετρεῖται, καὶ ἔστι τοῦ πῆχεος μέρος ὁ παλαι-
 στῆς· ὑπὸ δὲ τοῦ δακτύλου ὁ παλαιστῆς^{ο)}, καὶ ἔστι μέρος τοῦ
 παλαιστοῦ ὁ δάκτυλος. τοίνυν εἰ καὶ ὁ χρόνος μεριστός ἔστιν,
 195 ὀφείλει πρὸς τινος αὐτοῦ μέρους καταμετρεῖσθαι. οὔτε δὲ ὑπὸ
 τοῦ ἐνεστῶτος ἐνδέχεται τοὺς ἄλλους χρόνους καταμετρεῖσθαι·
 εἰ γὰρ ὁ ἐνεστὼς χρόνος καταμετρεῖ τὸν παρωχημένον, ἔσται ὁ
 ἐνεστὼς χρόνος κατὰ τὸν παρωχημένον· γινόμενος δὲ κατὰ τὸν
 παρωχημένον, οὐκέτι ἔσται ἐνεστὼς ἀλλὰ παρωχημένος. καὶ εἰ
 τὸν μέλλοντα καταμετρεῖ ὁ ἐνεστὼς, κατ' αὐτὸν γινόμενος μέλ-
 λων ἔσται ἀλλ' οὐχὶ ἐνεστὼς. ὅθεν οὐδὲ τοῖς ἄλλοις χρόνοις
 ἐνδέχεται καταμετρεῖν τὸν ἐνεστῶτα· ἐκάτερος γὰρ αὐτῶν κατὰ
 τοῦτον γινόμενος^{π)} ἐνεστὼς ἔσται, καὶ οὔτε παρωχημένος οὔτε
 196 μέλλων. ἀλλ' εἰ πάντως μεριστὸν ἢ ἀμερίστον δεῖ νοεῖν τὸν χρό-
 νον, ἰδεῖσθαι δὲ ἡμεῖς ὅτι οὔτε μεριστός ἔστιν οὔτε ἀμερίστος·

gitur nec infinitum, nullo modo erit. 192. quin etiam quod constat ex iis
 quae non existunt, nec ipsum existere poterit: censetur autem tempus con-
 stare ex iis quae non existunt, nempe et praeterito quod non est amplius
 et ex futuro quod nondum est; tempus ergo non existit. 193. ad haec ac-
 cedit, quod si tempus est aliquid, aut est individuum aut dividuum. sed
 nec esse potest individuum, ut admonebimus, neque dividuum, ut proba-
 bimus. non est ergo tempus aliquod. atque non potest quidem tempus esse
 individuum, quoniam dividitur in praeteritum praesens et futurum. 194. di-
 viduum autem esse non poterit, propterea quod quidquid dividitur, id ab
 aliqua sui parte mensuratur, ut cubitus a palmo mensuratur, et est palmus
 pars cubiti; a digito autem palmus, et palmi pars est digitus. ergo si tem-
 pus quoque est dividuum, debet ab aliqua sui parte mensurari. 195. sed
 neque contingit a praesenti alia mensurari tempora: si enim praesens tem-
 pus mensurat praeteritum, erit praesens tempus in praeterito; si sit autem
 in praeterito, non erit amplius praesens sed praeteritum. et si futurum men-
 suratur a praesenti, praesens utpote quod sit in eo, erit futurum, non autem
 praesens. unde nec aliis temporibus contingit ut illa tempus praesens me-
 tiantur: utrumque enim ipsorum, siquidem in eo sit, erit praesens, non au-
 tem praeteritum nec futurum. 196. sed si omnino vel dividuum vel indivi-
 duum tempus debet intelligi, nos autem ostendimus id nec esse dividuum

κ) οὐδὲ ὅλως ἔσται] ita ms Savil. pro οὐδὲ ὅλος ἔστι.

P 666 λ) τοῦ παρωχημένου μηκέτ' ὄντος] adde 3 Pyrrhon. sect. 144. 146 et
 contra Musicos sect. 63. Lipsium lib. 2 physiologiae Stoicor. diss. 24.

μ) ἦτοι ἀμερίστος] lib. 3 Pyrrhon. sect. 143 et contra Musicos sect. 64.

ν) πῆχυς ὑπὸ παλαιστοῦ] palmus sexta pars sive ἑκτημόριον cubiti.

ο) ὑπὸ τοῦ δακτύλου ὁ παλαιστῆς] quattuor digiti palmmi constituunt,
 διάστημα τετραδάκτυλον.

π) κατὰ τοῦτον γινόμενος] ms Savil. κατ' αὐτόν, ut paullo ante.

λεκτέον μηδὲν εἶναι τὸν χρόνον. σὺν τούτοις ὁ χρόνος τριμερὴς 197
 ἔστι^{q)}. τὸ μὲν γὰρ τι ἦν αὐτοῦ παρωχημένον, τὸ δ' ἐνεστὼς,
 τὸ δὲ μέλλον. τούτων δὲ τὸ μὲν παρωχημένον οὐκ ἔστι, τὸ δὲ
 μέλλον οὐπω ἔστί, λείπεται δὲ ἐν εἶναι μέρος ἐνεστηκός. ἦτοι
 οὖν ὁ ἐνεστηκὸς χρόνος ἀμερὴς ἔστιν ἢ μεριστός. οὔτε δὲ ἀμε-
 ρὴς^{ρ)} εἶναι δύναται· ἐν ἀμερεῖ γὰρ χρόνῳ οὐδὲν πέφυκε γίνεσθαι
 μεριστὸν, ὥς φησι Τίμων^{ς)}, οἷον τὸ γίνεσθαι καὶ τὸ φθείρε-
 σθαι καὶ πᾶν ὁ τούτοις ἔοικεν. εἰ δ' ἀμερὴς ἔστιν, οὔτε ἀρχὴν 198
 ἔξει, ἢ συνάπτει τῷ παρωχημένῳ, οὔτε πέρας, ὥ συνάπτει τῷ
 μέλλοντι· τὸ γὰρ ἀρχὴν ἔχον καὶ πέρας οὐκ ἀμερίστον ἔστιν. εἰ
 δὲ μήτε ἀρχὴν ἔχει μήτε πέρας, οὐδὲ μέσον ἔχει· κατὰ γὰρ τὴν
 ὥς ταῦτα συμβλησιν νοεῖται τὸ μέσον. μήτε δὲ ἀρχὴν ἔχον μήτε
 πέρας μήτε μέσον οὐδ' ὅλως ἔσται. εἰ δὲ μεριστός ἔστιν ὁ ἐνε- 199
 στὼς χρόνος, ἦτοι εἰς τοὺς ὄντας χρόνους μερίζεται ἢ εἰς τοὺς P 667
 μὴ ὄντας. καὶ εἰ μὲν εἰς τοὺς μὴ ὄντας χρόνους μερίζοιτο,
 οὐκέτ' ἔσται χρόνος· τὸ γὰρ εἰς τοὺς μὴ ὄντας χρόνους μερίζο-
 μενον οὐκ ἂν εἴη χρόνος. εἰ δὲ εἰς τοὺς ὄντας χρόνους μερίζεται,
 οὐκέτι ἔσται ὅλος ἐνεστὼς, ἀλλὰ τι μὲν αὐτοῦ παρωχημένον, τι
 δὲ μέλλον. διὰ δὲ τοῦτο οὐκέτι ἔσται ὅλος ἐνεστὼς καὶ ὑπάρ-
 χων, τοῦ μὲν μηκέτι ὄντος αὐτοῦ, τοῦ δὲ μήπω ὄντος. ἀλλ' 200
 εἰ τριῶν ὄντων, παρωχημένου καὶ μέλλοντος καὶ ἐνεστῶτος, δέ-
 δεικται τούτων μηδεὶς ὑπάρχων, οὐκ ἂν εἴη τις χρόνος. οἱ δὲ
 λέγοντες τὸν ἐνεστῶτα χρόνον πέρας μὲν εἶναι τοῦ παρωχημέ-
 νου^{λ)}, ἀρχὴν δὲ τοῦ μέλλοντος, ἐκ δυοῖν ἀνυπάρχων χρόνων

nec individuum; dicendum est nihil esse tempus. 197. praeterea tempus est tri-
 partitum: eius enim aliquid quidem est praeteritum, aliud praesens, aliud vero
 futurum. ex his autem praeteritum quidem non amplius est, futurum autem non-
 dum est; restat ergo ut sit una pars nempe praesens. aut ergo praesens tempus
 est individuum aut dividuum. non potest autem esse individuum: in tem-
 pore enim individuo naturaliter nihil esse potest dividuum, ut dicit Timon,
 utpote gigni et interire, et quidquid est eis simile. 198. si est autem indi-
 viduum, neque habebit principium quo coniungatur praeterito, neque finem
 quo coniungatur futuro: quod enim habet principium et finem, non est in-
 dividuum: si autem neque habet principium nec finem, nec habet medium:
 intelligitur enim medium ex ea quae cum ipsis fit collatione. si autem nec
 principium habet nec finem nec medium, nec erit quidem omnino. 199. ut
 enim si tempus praesens est dividuum, aut dividitur in tempora quae sunt
 aut quae non sunt. et si dividatur in tempora quae non sunt, non erit am-
 plius tempus: quod enim dividitur in tempora quae non sunt, non est tem-
 pus. si autem dividitur in tempora quae sunt, non erit amplius omnino
 praesens, sed eius quidem aliquid praeteritum, aliquid vero futurum. pro-
 pterea autem non erit amplius omnino praesens neque existens, cum alte-
 rum quidem non sit amplius, alterum vero nondum sit. 200. sed si, cum
 tria sint, praesens praeteritum et futurum, ostensum est eorum nullum esse,
 non fuerit aliquod tempus, qui autem dicunt praesens tempus esse finem
 praeteriti ac principium futuri, ex duobus non existentibus temporibus fa-

q) ὁ χρόνος τριμερὴς ἔστι] confer 3 Pyrrhon. sect. 144 et contra Mu-
 sicos sect. 66.

ρ) οὔτε δὲ ἀμερὴς] in mss Savil. et Ciz. δὲ abest.

ς) ὥς φησι Τίμων] ad idem Timonis sceptici testimonium provocat
 noster iam laudato adversus Musicos loco.

λ) πέρας τοῦ παρωχημένου] 3 Pyrrhon. sect. 146.

ἓνα ποιοῦντες οὐχ ἓνα μόνον ἀλλὰ καὶ πάντα χρόνον ἀνύπαρκτον
 201 ποιοῦσιν. ἄλλως τε εἰ πέρας ἔστι τοῦ παρωχημένου ὁ ἐνεστὼς
 χρόνος, τὸ δὲ πέρας τοῦ παρωχημένου συμπαρώχηκε τῷ οὐ ἔστι
 πέρας, οὐκέτι ἔσται ὁ ἐνεστὼς χρόνος, εἴπερ πέρας ἔστι τοῦ
 202 παρωχημένου. καὶ πάλιν εἰ ἀρχὴ τοῦ μέλλοντος ἔστιν ὁ ἐνεστὼς
 χρόνος, ἡ δὲ ἀρχὴ τοῦ μέλλοντος οὕτω ἔστιν, ὁ ἐνεστὼς χρόνος
 οὕτω ὑποστήσεται. καὶ οὕτω τὰ^{u)} ἐναντιώτατα τούτῳ συμ-
 βήσεται. καθὼ μὲν γὰρ ἐνεστὼς ἔστιν, ὑπάρξει· καθὼ δὲ συμ-
 παρώχηκε τῷ παρωχημένῳ, οὐκέτι ἔσται· καθὼ δὲ τῷ μέλλοντι
 συνέσται, οὕτω ἔσται. ἄτοπον δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον νοεῖν καὶ ὄντα
 καὶ μὴ ὄντα, καὶ μηκέτ' ὄντα καὶ μήπω ὄντα. τοίνυν οὐδὲ ταύτη
 203 ῥητέον εἶναι τινα χρόνον. ἐπακτέον δὲ καὶ οὕτως· εἰ ἔστι τι χρό-
 νος, ἦτοι ἀφθαρτός ἐστι καὶ ἀγέννητος, ἢ φθαρτός καὶ γενητός·
 οὔτε δὲ ἀφθαρτός ἐστι καὶ ἀγέννητος, ὥς διχθήσεται, οὔτε φθα-
 ρτός καὶ γενητός, ὥς καὶ τοῦτο παρασταθήσεται. οὐκ ἄρα ἔστι
 τι χρόνος. ἀφθαρτος μὲν οὖν καὶ ἀγέννητος οὐκ ἔστιν, εἴ γε τὸ
 204 μὲν τι αὐτοῦ παρώχηκε, τὸ δὲ ἐνέστηκε, τὸ δὲ μέλλει. καὶ γὰρ
 ἡμέρα ἢ μὲν χθὲς οὐκέτι ἔστιν, ἢ δὲ σήμερον ἔστιν, ἢ δὲ αὔ-
 ριον οὕτω γέγονεν. ὅθεν καὶ τοῦ χρόνου τὸ μὲν οὐκ ἔστι^{uu)},
 ὥσπερ τὸ παρωχημένον, τὸ δὲ ἔστιν, ὥς τὸ ἐνεστηκός, τὸ δὲ
 οὕτω ἔστι, καθάπερ τὸ μέλλον. διὰ δὲ τοῦτο οὔτε ἀγέννητος
 205 οὔτε ἀφθαρτος γενήσεται ὁ χρόνος. εἰ δὲ φθαρτός ἐστι καὶ γε-
 νητός, ἄπορον τὸ εἰς τί φθαρήσεται καὶ ἐκ τίνος ἔσται· οὔτε
 γὰρ ὁ μέλλων ἔστιν ἤδη οὔτε ὁ παρωχημένος ἔτι ἔστιν. ἐκ δὲ
 P 668 τῶν μὴ ὄντων πῶς δύναται τι φθιβεσθαι^{x)}; οὐδὲν οὖν ἔστι

cientes unum non unum solum sed etiam omne tempus faciunt eiusmodi, ut
 nequiquam existat. 201. et alioqui si praesens tempus est finis praeteriti,
 finis autem praeteriti simul praeteriit cum eo cuius est finis, non erit am-
 plius praesens tempus, si quidem est finis praeteriti. 202. et rursus si fu-
 turi principium est praesens tempus, futuri autem nondum est principium,
 nondum existet praesens tempus. et sic evenient ea quae sunt ipsi maxime
 contraria. nam quatenus quidem est praesens, existet; quatenus autem prae-
 teriit cum praeterito, non amplius erit; quatenus autem simul consistit cum
 futuro, nondum erit. absurdum est autem mente concipere idem tempus et
 esse et non esse, et non amplius esse et nondum esse. ergo nec hac ra-
 tione dicendum est esse aliquod tempus. 203. sic quoque est inferendum:
 si est aliquod tempus, aut in ipsum non cadit interitus et ortus, aut cadit;
 neque vero non cadit ortus aut interitus in ipsum ut ostendetur, neque cadit, ut
 probabitur. non est ergo aliquod tempus. atque tale quidem non est tempus, ut
 in illud interitus vel ortus non cadat, si quidem aliquid eius praeteriit, ali-
 quid est praesens, aliquid vero futurum. 204. etenim dies quidem hesternus
 non est amplius, hodiernus autem est, crastinus autem nondum est. unde
 temporis quoque aliud quidem non est, ut praeteritum; aliud autem est,
 ut praesens; aliud autem nondum est, sicut futurum. propterea nec tale
 est tempus ut in illud non cadat ortus vel interitus. 205. si autem in ip-
 sum cadit ortus et interitus, dubium est in quidnam interibit et ex quonam
 erit: neque enim futurum iam est, neque praeteritum est amplius. ex iis
 autem quae non sunt, quo modo potest aliquid fieri, [et in ea quae non
 sunt quomodo potest aliquid corrumpi?] nihil est ergo tempus. 206. sic

u) καὶ οὕτω τὰ] ms Ciz. καὶ οὕτω τὰ μὲν, male.

uu) ἔστιν?

x) πῶς δύναται τι φθιβεσθαι] videtur deesse alterum membrum ἢ

χρόνος. ἐπιχειρητέον δὲ καὶ οὕτως· εἰ ἔστι τι χρόνος, ἦτοι γε-206
 νητός ἐστιν ἢ ἀγέννητος, ἢ τις μὲν γενητός τις δὲ ἀγέννητος. οὔτε
 δὲ γενητός δύναται εἶναι ὁ χρόνος οὔτε ἀγέννητος, οὔτε τις μὲν
 γενητός τις δὲ ἀγέννητος· οὐκ ἄρα ἔστι τις χρόνος. εἰ μὲν γὰρ 207
 γενητός εἴη· ἐπεὶ πᾶν τὸ γεννώμενον ἐν χρόνῳ γίνεται^{y)}, καὶ ὁ
 χρόνος γεννώμενος ἐν χρόνῳ ἔσται γεννώμενος. ἦτοι οὖν ὁ αὐτός
 ἔσται ἐν αὐτῷ γεννώμενος ἢ ἕτερος ἐν ἑτέρῳ. καὶ εἰ μὲν ὁ αὐτός
 ἐν ἑαυτῷ γεννᾶται, ἔσται τι γεγονὸς πρὶν γεγονέναι· ὅπερ ἄτο-
 πον. ἐπεὶ γὰρ τὸ ἐν ᾧ τι γίνεται, ὀφείλει προϋπάρχειν τοῦ ἐν 208
 αὐτῷ γεννωμένου, δεήσει καὶ τὸν χρόνον ἐν ἑαυτῷ γεννώμενον
 ἑαυτοῦ προγεγενῆσθαι, οἷον ἐν ἐργαστηρίῳ δημιουργεῖται ἀν-
 δριάς, ἀλλὰ προϋπόκειται τοῦ ἀνδριάντος τὸ ἐργαστηριον· καὶ
 ἐν τόπῳ τινὶ συνίσταται ναῦς, ἀλλὰ καὶ προϋφίστηκε τῆς νεὸς
 ὁ τόπος. τοίνυν εἰ καὶ ὁ χρόνος ἐν ἑαυτῷ γίνεται, προϋπάρξει
 ἑαυτοῦ, καὶ οὕτως εἰ μὲν γίνεται, οὕτω ἔσται· ἐπεὶ πᾶν τὸ γινό-
 μενον, ὅτε γίνεται, οὕτω ἔστιν. εἰ δὲ ἐν ἑαυτῷ^{z)} γίνεται, ὀφείλει 209
 προϋπάρχειν. ἔσται οὖν ἅμα χρόνος καὶ οὐκ ἔσται· ἢ μὲν γίνεται οὐκ
 ἔσται, ἢ δὲ ἐν ἑαυτῷ γίνεται, ἔσται. ἄτοπον δὲ τὸ αὐτὸ κατὰ τὴν
 αὐτὴν ἐπιβολὴν εἶναι τε καὶ μὴ εἶναι· ἄτοπον ἄρα καὶ τὸ ἐν αὐτῷ
 λέγειν γίνεσθαι τὸν χρόνον. καὶ μὴν οὐδὲ ἕτερος ἐν ἑτέρῳ γίνε- 210
 ται χρόνος, οἷον ὁ μέλλων ἐν τῷ ἐνεστῶτι καὶ ὁ ἐνεστὼς ἐν τῷ
 παρωχημένῳ. εἰ γὰρ ἕτερος ἐν ἑτέρῳ γίνεται χρόνος, ἐξ ἀνάγκης
 ἕκαστος τῶν χρόνων ἀπολείπων τὴν ἰδίαν θέσιν τὴν ἑτέρου ἐπι-

quoque argumentari licet: si tempus est aliquid, aut in ipsum cadit ortus
 aut non cadit; aut in aliquod quidem cadit, in aliquod vero non cadit.
 sed neque in tempus potest cadere ortus neque non cadere, neque in aliquod
 quidem cadere, in aliquod vero non: non est ergo aliquod tempus. 207. nam
 si in ipsum quidem cadit ortus; quoniam quidquid oritur, in tempore ori-
 tur, tempus quoque quod oritur, oriatur in tempore. aut ergo idem oriatur
 in se ipso aut aliud in alio. et si idem quidem oriatur gignaturve in se
 ipso, erit aliquid ortum seu genitum priusquam ortum sit seu genitum:
 quod quidem est absurdum. 208. quoniam enim id in quo aliquid gignitur,
 debet esse ante id quod in eo gignitur, oportebit etiam tempus quod in se
 gignitur, ante se esse genitum, ut in officina fabricatur statua, sed ante
 statuam est officina; et in loco aliquo consistit navis, sed et ante navem
 constituit locus. ergo si tempus etiam in se ipso gignitur seu oritur, existet
 ante se ipsum, et ita si oritur quidem, nondum erit: quoniam quidquid fit
 seu oritur, quando fit seu oritur, nondum est. 209. si autem in se fit seu oritur,
 debet prius existere. erit ergo simul tempus et non erit: quatenus quidem fit seu
 oritur, non erit; quatenus autem in se ipso fit seu oritur, erit. est autem absur-
 dum idem eodem instanti et esse et non esse: absurdum est ergo et dicere in
 se ipso fieri seu oriri tempus. 210. sed neque aliud in alio fit seu oritur
 tempus, ut futurum in praesenti et praesens in praeterito. si enim aliud
 tempus gignitur seu oritur in alio, necessario unumquodque tempus relicta

γίνεσθαι ἢ εἰς οὐκ ὄν φθιβεσθαι. confer 3 Pyrrhon. sect. 148 et supra
 sect. 23. εἰ φθιβεσθαι γενητόν ἐστι. itaque id in versione etiam expressi.

y) ἐν χρόνῳ γίνεται] in editis manifestum erat mendum οὐ χρόνῳ. adde P 668
 sect. 149 iam laudati tertii Pyrrhon. libri. ms Savil. γινόμενον pro eo
 quod editi saepius hoc loco ingerunt, γεννώμενον. commodius esset
 γινόμενον. sed mox noster hoc ipso loco de tempore: εἰ μὲν αὐτός ἐν
 ἑαυτῷ γεννᾶται, atque deinde γεννώμενον iterum iterumque. inferius
 tamen rectius γίνεται, γινόμενον.

z) εἰ δὲ ἐν ἑαυτῷ] ms Ciz. ἐν αὐτῷ.

λήψεται τάξιν. οἷον ἐπεὶ ὁ μέλλων χρόνος γίνεται ἐν τῷ ἐνεστώτι χρόνῳ, ὁ μέλλων κατὰ τὸν ἐνεστώτα γινόμενος ἔσται ἐνεστῶς ἄλλ' οὐ μέλλων· καὶ εἰ ὁ ἐνεστῶς ἐν τῷ παρωχημένῳ γίνεται, πάντως κατὰ τὸν παρωχημένον γινόμενος οὐκ ἔσται ἐνεστῶς ἀλλὰ
 211 παρωχημένος. ὁ δὲ αὐτὸς λόγος, καὶ ἀναστρέψωμεν τὸν μὲν παρωχημένον ποιοῦντες ἐν τῷ ἐνεστώτι γινόμενον, τὸν δὲ ἐνεστώτα ἐν τῷ μέλλοντι· αἱ γὰρ αὐταὶ πάλιν ἀκολουθοῦσιν ἀπορίαι. εἰ οὖν οὔτε ἐν αὐτῷ γίνεται χρόνος οὐδ' ὥς ἕτερος ἐν ἑτέρῳ, οὐκ ἔστι γενητὸς ὁ χρόνος. εἰ δὲ μήτε ἀγέννητός ἐστι μήτε γενητός, παρὰ δὲ ταῦτα τρίτον ἐπινοεῖν ἀμήχανον· λεκτέον μὴ-
 212 δὲν ὑπάρχειν τὸν χρόνον. ὅτι γὰρ καὶ ἀγέννητος οὐ δύναται εἶ-
 P 669 ναι, σφόδρα εὐπαράμυθον. εἰ γὰρ ἀγέννητός ἐστι καὶ οὔτε γέγονεν οὔτε γενήσεται, εἰς ἔσται μόνος ὁ ἐνεστῶς χρόνος, καὶ οὔτε ὁ μέλλων ἔτι μέλλων, οὐδὲ τὰ ἐν αὐτῷ πράγματα· οὔτε ὁ παρωχηκῶς ἐστι παρωχηκῶς, οὐδὲ τὰ ἐν αὐτῷ πραττόμενα.
 213 οὐχὶ δὲ γε τοῦτο· τοίνυν οὐδὲ ἀγέννητός ἐστιν ὁ χρόνος. καὶ μὴν οὐδὲ τις μὲν γενητός, τις δὲ ἀγέννητος^{α)}· ἐπεὶ συντεθήσονται αἱ ἀπορίαι. ὁ τε γὰρ γενητός ἢ ἐν ἑαυτῷ γίνεσθαι ὀφείλει ἢ ἐν ἑτέρῳ· ἀλλ' ἐὰν μὲν ἐν ἑαυτῷ γένηται, προὑπάρξει ἑαυτοῦ^{β)}· ἐὰν δὲ ἐν ἑτέρῳ, οὐκέτι ἐκείνος ὁ χρόνος^{γ)} ἔσται, ἀλλὰ
 214 καθ' ὃν γίνεται ἀπολείπων τὴν ἰδίαν τάξιν. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τοῦ ἀγενήτου· εἰ γὰρ ἀγέννητός ἐστιν, οὔτε μέλλων ποτὲ ἔσται χρόνος οὔτε ὁ παρωχηκῶς ἀλλ' εἰς μόνος ὁ ἐνεστηκῶς. ἄτοπα δὲ ταῦτα. λείπεται ἄρα λέγειν, μήτε γενητοῦ ὄντος τοῦ

propria positione occupabit ordinem alterius, ut quoniam futurum tempus fit in tempore praesenti, futurum quod fit in tempore praesenti, erit praesens et non futurum; et si praesens fit in tempore praeterito, omnino cum fiat in praeterito, non erit praesens sed praeteritum. 211. eadem est ratio, si rem invertamus et praeteritum tempus faciamus fieri in praesenti, praesens autem in futuro: eadem enim rursus sequuntur dubitationes. si ergo neque in se ipso oritur aut fit tempus neque tamquam alterum in altero, in tempus non cadit ortus, si ergo neque tempus est eiusmodi ut in ipsum non cadat ortus neque eiusmodi ut cadat, praeter haec autem tertium excogitari non potest; dicendum est nihil esse tempus. 212. quod enim tale esse non possit ut in ipsum non cadat ortus, facile potest probari: si enim in ipsum non cadit ortus et neque factum est neque fiet, unum erit solum tempus praesens, et neque futurum amplius futurum, neque res quae sunt in ipso, neque praeteritum amplius praeteritum, neque res quae in eo sunt factae. hoc autem non ita est: non est ergo tempus tale in quod non cadit ortus. 213. sed neque in aliquod quidem cadit ortus, in aliquod autem non cadit: coniunguntur enim dubitationes. quando enim in ipsum cadit ortus, debet in se ipso fieri aut in alio: sed si fiat quidem in se ipso, erit se ipso prius; sin autem in alio, non erit amplius illud tempus, sed id in quo fit, relinquens proprium ordinem. 214. eadem est ratio de eo, in quod non cadit ortus: nam si est eiusmodi, ut in ipsum non cadat ortus, neque futurum umquam erit tempus neque praeteritum, sed solum praesens. sunt autem haec absurda. restat ergo ut

P 660 α) οὐδὲ ἀγέννητός] ita legendum pro γενητός. confer supra sect. 203. superius pro ἐστὶ leg. ut paulo ante ἔτι, aut ἔσται.

β) τις δὲ ἀγέννητος] sic iterum res ipsa clamat legendum esse, licet haud monerent mss. mox pro ὁ τε γὰρ γενητός ἢ Herveti versio exprimit ὅτε γὰρ γενητός ἦν.

γ) προὑπάρξει ἑαυτοῦ] supra sect. 208.

δ) οὐκέτι ἐκείνος ὁ χρόνος] sect. 210.

χρόνου μήτε ἀγενήτου μήτε τινὸς μὲν γενητοῦ τινὸς δὲ ἀγενή-
 του, μὴ εἶναι χρόνον. ἐνέσται δὲ τοῦτο ἀπορεῖν καὶ ἀπὸ τῆς 215
 οὐσίας, ὥς καὶ ἀπὸ τῆς ἐννοίας προηπόρηται. αὐτίκα γὰρ τῶν
 Δογματικῶν φιλοσόφων φασὶν οἱ μὲν σῶμα εἶναι τὸν χρόνον,
 οἱ δὲ ἀσώματον· καὶ τῶν ἀσώματων φαιμένων οἱ μὲν ὥς καθ'
 αὐτό τι νοοῦμενον πρᾶγμα, οἱ δ' ὥς συμβεβηκὸς ἑτέρῳ. σῶμα 216
 μὲν οὖν ἔλεξεν εἶναι τὸν χρόνον Αἰνησιδῆμος κατὰ τὸν Ἡρά-
 κλειτον^{ε)}. μὴ διαφέρειν γὰρ αὐτὸν τοῦ ὄντος καὶ τοῦ πρώτου
 σώματος^{ς)}. ὅθεν καὶ διὰ τῆς πρώτης εἰσαγωγῆς^{ς)} κατὰ ἑξ
 πραγμάτων^{ς)} τετάχθαι λέγων τὰς ἀπλᾶς λέξεις, αἵτινες μέρη
 τοῦ λόγου τυγχάνουσι, τὴν μὲν χρόνος προσηγορίαν, καὶ τὴν
 μονάδα ἐπὶ τῆς οὐσίας τετάχθαι φησὶν, ἥτις ἐστὶ σωματική. τὰ 217
 δὲ μεγέθη τῶν χρόνων καὶ τὰ κεφάλαια τῶν ἀριθμῶν ἐπὶ πο-
 λυπλασιασμοῦ^{ς)} μάλιστα ἐκφέρεσθαι· τὸ μὲν γὰρ νῦν, ὃ δὴ χρό-
 νου μήνυμά ἐστιν, ἔτι δὲ τὴν μονάδα οὐκ ἄλλο τι εἶναι ἢ τὴν
 οὐσίαν. τὴν δὲ ἡμέραν καὶ τὸν μῆνα καὶ τὸν ἐνιαυτὸν πολυπλα-
 σιασμὸν ὑπάρχειν τοῦ νῦν, φησὶ δὲ τοῦ χρόνου. τὰ δὲ δύο καὶ
 τρία καὶ δέκα καὶ ἑκατὸν πολυπλασιασμὸν εἶναι τῆς μονάδος.
 ὥσθ' οὔτοι μὲν σῶμα ποιοῦσι τὸν χρόνον. οἱ δὲ ἀπὸ τῆς στοᾶς^{ς)} 218
 φιλόσοφοι ἀσώματον αὐτὸν ᾗθησαν ὑπάρχειν· τῶν γὰρ τινῶν P 670

dicatur, cum in tempus neque cadat ortus neque non cadat, neque in ali-
 quod quidem cadat, in aliquod vero non cadat, non esse tempus. 215. de
 hoc quoque licebit dubitationes afferre petitas ab temporis essentia, ut etiam
 prius dubitatum fuit ex notione. iam enim ex dogmaticis philosophis alii
 tempus dicunt esse corpus, alii incorporeum; et ex iis quidem qui dicunt
 incorporeum, alii aiunt esse rem quae per se intelligentia percipitur, alii
 vero ut quae alteri accidit. 216. atque corpus quidem esse tempus dixit
 Aenesidemus ex sententia Heracliti: ipsum enim non differre ab eo quod
 est et a primo corpore. unde etiam in prima institutione notans receptas
 esse quae sex rebus respondeant simplices dictiones, quae quidem sunt
 partes orationis, vocabulum *tempus* et vocabulum *unitas* de substantia dicit
 collocata esse, quae est corporea. 217. temporum autem magnitudines et
 capita numerorum efferrī maxime in multiplicatione: nam *nunc* quidem quod
 est significatio temporis, et praeterea *unitatem* non esse aliquid aliud quam
 essentiam. diem autem et mensem et annum esse multiplicationem ipsius
nunc, temporis inquam. duo autem et tria et decem et centum esse multi-
 plicationem *unitatis*. isti itaque tempus faciunt corpus. 218. Stoici autem
 philosophi existimant ipsum esse incorporeum: ex aliquibus enim alia

ε) Αἰνησιδῆμος κατὰ τὸν Ἡράκλειτον] de Aenesidemo idem hoc refert
 noster 3 Pyrrhon. sect. 138. libenter autem Heracliti vestigiis insistere
 Aenesidemum, quantumvis Scepticum, iam saepius notavit, ut dixi ad 1
 contra Physicos sect. 337. Heracliti sententia oppugnatur infra sect. 230 sq.

ς) τοῦ ὄντος καὶ τοῦ πρώτου σώματος] hoc est τοῦ ἀέρος. vide si pla-
 cet quae ad sect. 232.

ς) διὰ τῆς πρώτης εἰσαγωγῆς] Aenesidemi εἰσαγωγή nescio an eadem
 cum eius στοιχειώσεσι, quas memorat Aristocles apud Eusebium 14 18
 Praeparat. evangel. p. 761.

ς) κατὰ ἑξ πραγμάτων] quatenam sint reliquae quattuor res, (duas
 enim hoc loco tantum ex sex illis refert, χρόνον et μονάδα) quibus sim-
 plices eiusmodi appellationes usus hominum imposuerit, non memini quis
 veterum scriptorum, qui exstant, nos doceat.

ς) ἐπὶ πολυπλασιασμοῦ] semel iterumque ms Ciz. πολλαπλασιασμοῦ.

ς) οἱ δὲ ἀπὸ τῆς στοᾶς] eorum sententia impugnat sect. 234 sq. P 670

φασι τὰ μὲν εἶναι σώματα, τὰ δὲ ἀσώματα. τῶν δὲ ἀσωμάτων τέσσαρα εἶδη καταριθμοῦνται, ὡς λεκτόν¹⁾ καὶ κενόν καὶ τόπον καὶ χρόνον. ἔξ οὗ δὴλον γίνεται ὅτι πρὸς τὸ ἀσώματον ὑπολαμβάνειν τὸν χρόνον ἔτι καὶ καθ' αὐτό²⁾ τι νοοῦμενον πρᾶγμα 219 δοξάζουσι τοῦτον. Ἐπίκουρος δέ³⁾, ὡς αὐτὸν Δημήτριος ὁ Λάκων ἐξηγεῖται, τὸν χρόνον σύμπτωμα συμπτωμάτων εἶναι λέγει, παρεπόμενον ἡμέραις τε καὶ νύξιν καὶ ὥραις καὶ πάθεσι καὶ ἀπαθείαις καὶ κινήσεσι καὶ μοναῖς· πάντα γὰρ ταῦτα συμπτώματά ἐστι τισὶ συμβεβηκότα, καὶ ὁ χρόνος πᾶσι τοῦτοις συμπαρεπόμενος εἰκότως ἂν λεχθεῖν σύμπτωμα συμπτωμάτων⁴⁾. καθόλου γάρ, ἵνα μικρὸν ἄνωθεν προλάβωμεν⁵⁾ εἰς τὴν τοῦ λεγομένου παρακολούθησιν, τῶν ὄντων τὰ μὲν τινα καθ' ἑαυτὰ ὑφέστηκε, τὰ δὲ περὶ τοῖς καθ' ἑαυτὰ ὑφεστῶσι θεωρεῖται. καὶ καθ' ἑαυτὰ μὲν ὑφέστηκε πρᾶγματα, ὅσον αἱ οὐσίαι, ὡς τὸ σῶμα καὶ κενόν· περὶ δὲ τοῖς καθ' ἑαυτὰ ὑφεστῶσι θεωρεῖται τὰ καλούμενα παρ' αὐτοῖς συμβεβηκότα. τούτων δὲ τῶν συμβεβηκότων τὰ μὲν ἐστὶν ἀχώριστα τῶν οἷς συμβέβηκε, τὰ δὲ χωρίζεσθαι τούτων πέφυκεν. ἀχώριστα μὲν οὖν ἐστὶ τῶν οἷς συμβέβηκεν, 222 ὥσπερ ἡ ἀντιτυπία⁶⁾ μὲν τοῦ σώματος, εἴξις δὲ τοῦ κενοῦ· οὔτε

quidem dicunt esse corpora, alia vero incorporea. ex incorporeis autem enumerant quattuor species, id quod vocant dictum et inane et locum et tempus. ex quo est perspicuum quod praeter id quod tempus existimant incorporeum, censent etiam id esse rem quae per se intelligentia concipitur. 219. Epicurus autem, ut Demetrius Lacon eius sententiam exponit, dicit tempus esse accidens accidentium, consequens dies et noctes et horas et affectiones et impatibiles et motus et quietem: omnia enim haec accidentia aliquibus accidunt, et tempus haec omnia consequens, merito dici poterit accidens accidentium. 220. in summa enim, ut paulo altius sumamus ad melius assequendum id quod dicere institimus, ex iis quae sunt alia quidem per se consistunt, alia autem in iis quae per se constant considerantur. et per se quidem consistunt essentiae, ut corpus et inane; in iis autem quae per se consistunt considerantur ea quae apud ipsos vocantur accidentia. 221. ex his accidentibus alia quidem sunt inseparabilia ab iis quibus accidunt, alia autem ab iis sua natura possunt separari. atque inseparabilia quidem sunt ab iis quibus accidunt, ut corporis resistentia vacuique cessio: 222. neque enim fieri potest ut corpus umquam intelligamus

1) λεκτόν] vide dicta ad lib. 2 contra Logicos sect. 12 et de caeteris secundum Stoicos incorporeis Laërtium 7 140. 141. est autem λεκτόν nōtio vocabulo uno vel pluribus expressa.

2) ἔτι καὶ καθ' αὐτό] voculam καὶ ex ms Ciz. addidi, in quo mox pro δοξάζουσι legitur νομίζουσι.

3) Ἐπίκουρος δέ] supra sect. 81 et 3 Pyrrhon. sect. 137, ubi idem ex Demetrio Lacone affertur. Epicurus apud Laërtium 9 72 τὸν γὰρ δὴ χρόνον οὐ ζητήσαν ὥσπερ καὶ τὰ λοιπὰ ὅσα ἐν ὑποκειμένῳ ζητοῦμεν ἀνάγοντες ἐπὶ τὰς βλεπομένας παρ' ἡμῖν αὐτοῖς προλήψεις, ἀλλ' αὐτὸ τὸ ἐνέργημα, καθ' ὃ τὸν πολὺν ἢ ὀλίγον χρόνον ἀναφωνοῦμεν συγγενικῶς τοῦτο περιφέροντες, ἀναλογιστέον. Lucretius 1 460

tempus item per se non est, sed rebus ab ipsis consequitur sensus etc.

confer Gassendum ad Physiologiam Epicuri p. 314 sq. et quae philosophi illius sententiae noster opponit sect. 238 sq.

4) σύμπτωμα συμπτωμάτων] in editis erat συμπτώματα.

5) μικρὸν ἄνωθεν προλάβωμεν] ita mss Savil. et Ciz. pro περιλάβωμεν. de formula μικρὸν ἄνωθεν dixi ad 2 contra Log. sect. 223.

6) ἡ ἀντιτυπία] vide ad 3 Pyrrhon. sect. 39. infra sect. 239 huius libri.

γὰρ σῶμα δυνατόν ἐστὶ ποτε νοῆσαι χωρὶς τῆς ἀντιτυπίας, οὔτε τὸ κενόν χωρὶς εἴξεως, ἀλλ' αἰδίον ἐκατέρου συμβεβηκός, τοῦ μὲν τὸ ἀντιτυπεῖν, τοῦ δὲ τὸ εἶκιν. οὐκ ἀχώριστα δὲ ἐστὶ τῶν οἷς συμβέβηκε καθάπερ ἡ κίνησις καὶ ἡ μονή. τὰ γὰρ συγκρι- 223 τικά τῶν σωμάτων οὔτε κινεῖται διὰ παντὸς ἀνηρεμῆτως οὔτ' ἀκινήτῃ διὰ παντός, ἀλλὰ ποτὲ μὲν συμβεβηκυῖαν ἔχει τὴν κίνησιν, ποτὲ δὲ τὴν μονήν· καίπερ τῆς ἀτόμου, ὅτε καθ' ἑαυτὴν ἐστὶν, ἀκινήτου⁷⁾ καθεστῶσης· ἡ γὰρ κενῶ πελάζειν ὀφείλει ἡ σῶματι. εἴτε δὲ κενῶ πελάζοι, διὰ τὴν εἴξιν φέρεται δι' αὐτοῦ, εἴτε σῶματι, διὰ τὴν ἀντιτυπίαν ἀποπαλτικῶς ποιήσει τὴν ἀπ' αὐτοῦ κίνησιν. συμπτώματα οὖν ταῦτ' ἐστὶν οἷς χρό- 224 νος παρέπεται, φημί δὲ τὴν τε ἡμέραν καὶ νύκτα καὶ ὥραν καὶ τὰ πάθη καὶ τὰς ἀπαθείας κινήσεις τε καὶ μονάς· ἡ τε γὰρ P 671 ἡμέρα καὶ νύξ τοῦ περιέχοντος ἀέρος εἰσὶ συμπτώματα, ὧν ἡ μὲν ἡμέρα κατὰ τὸν ἔξ ἡλίου φωτισμὸν συμβαίνει, ἡ δὲ νύξ κατὰ φωτισμοῦ στέρησιν τοῦ ἔξ ἡλίου ἐπιγίνεται· ἡ δὲ ὥρα ἥτοι τῆς ἡμέρας ἡ τῆς νυκτὸς μέρος καθεστηκυῖα πάλιν σύμπτωμα γίνεται τοῦ ἀέρος, ὥσπερ καὶ ἡ ἡμέρα καὶ ἡ νύξ. ἀντιπαρεκτι- 225 νεται δὲ πάση ἡμέρᾳ καὶ πάση νυκτὶ καὶ ὥρᾳ ὁ χρόνος. παρ' ἣν αἰτίαν μακρὰ τις ἢ βραχεῖα λέγεται ἡμέρα καὶ νύξ, φερόμενων ἡμῶν ἐπὶ τὸν ταύτη συμβεβηκότα χρόνον. τὰ τε πάθη καὶ αἱ ἀπάθειαι⁸⁾ ἥτοι ἀλγηδόνες ἢ ἡδοναὶ ἐτύγχανον, διὰ δὲ τοῦτο οὐκ οὐσίαι τινὲς καθεστήκεισαν, ἀλλὰ συμπτώματα τῶν πασχόντων, ἥτοι ἡστικῶς ἢ ἀλγεινῶς, καὶ συμπτώματα οὐκ ἄχρονα. πρὸς τούτοις καὶ ἡ κίνησις, ἔτι δὲ ἡ μονή, ὡς ἤδη 226 παρεστήσαμεν, τῶν σωμάτων ἐστὶ συμπτώματα καὶ οὐ χωρὶς χρόνου· τὴν γοῦν ὀξύτητα καὶ βραδύτητα τῆς κινήσεως, ἔτι δὲ τὴν πλείονα καὶ ἐλάττονα μονὴν χρόνον καταμετροῦμεν. ἀλλὰ 227

absque resistentia, neque inane absque cessione, sed sempiternum utriusque accidens, corporis quidem resistere, inanis autem cedere. non inseparabilia autem ab iis quibus accidunt sunt ut motus et quies. 223. quae enim concreta sunt corpora neque perpetuo moveri possunt citra quietem, neque semper esse sine motu, sed accidentem quidem aliquando habent motum, aliquando autem quietem, etiamsi atomus, si per se sit, sit semper in motu: aut enim debet appropinquare inani aut corpori. sive autem appropinquet inani, propter cessionem fertur per ipsum, sive corpori, propter resistentiam resiliendo motum ab ipso efficiet. 224. haec sunt ergo accidentia quae sequitur tempus, dies, inquam, et nox et hora et affectiones et impatibiles motusque et quies: dies enim et nox sunt accidentia ambientis aëris, ex quibus dies quidem accidit per illuminationem a sole, nox autem per privationem lucis quae a sole procedit; hora itidem cum sit pars diei aut noctis, rursus est accidens aëris, ut dies et nox. 225. cuilibet porro diei et cuilibet nocti et horae pariter coextenditur tempus. quam ob causam et dies et nox dicuntur longa vel brevis, dum ferimur ad tempus quod ei accidit. affectiones vero et impatibiles aut dolores sunt aut voluptates, et ideo non sunt aliquae essentiae, sed accidentia eorum qui afficiuntur, aut voluptatem sentiendo aut dolendo, et sunt accidentia non absque tempore. 226. praeterea motus quoque et etiam quies, ut iam ostendimus, sunt accidentia corporum et non sine tempore: motus certe velocitatem et tarditatem, et etiam diuturniorem et breviorē quietem tempore dimetitur.

7) ἀκινήτου] ita uno vocabulo scribit Ciz.

8) καὶ αἱ ἀπάθειαι] articulus αἱ in ms Savil. desideratur.

γὰρ ἐκ τούτων φανερόν, ὅτι ὁ Ἐπίκουρος ἀσώματον οἶται τὸν χρόνον ὑπάρχειν, οὐ παραπλησίως δὲ τοῖς Στωϊκοῖς· ἐκεῖνοι μὲν γὰρ, ὡς λέλεκται, ἀσώματόν τι καθ' αὐτὸ νοούμενον ὑπεστήσαντο τὸν χρόνον, Ἐπίκουρος δὲ συμβεβηκός τιςιν. ὧδε μὲν οὗτοι. Πλάτων δὲ¹⁾ ἔλεγεν — ὡς δὲ τινες Ἀριστοτέλης²⁾ — χρόνον εἶναι ἀριθμὸν τοῦ ἐν κινήσει προτέρου καὶ ὑστέρου. Στράτων δὲ³⁾ ὁ φυσικὸς — ὡς δ' ἄλλοι Ἀριστοτέλης — μέτρον κινήσεως καὶ μονῆς. ὁθεν τοιαύτης οὔσης καὶ περὶ τῆς κατὰ τὸν χρόνον οὐσίας διαστάσεως πάρεστι μὲν ἤδη συμβαλεῖν ἐκ τῶν προηπορημένων, ὅτι οὐδ' ἐκ ταύτης οἷον τέ ἐστι βεβαίως τι μαθεῖν. ὁμως δὲ καὶ τὰ νῦν λεκτέον πρὸς Πλάτωνα καὶ Ἀριστοτέλην καὶ Στράτωνα τὸν φυσικὸν τὰ ἐν ἀρχαῖς ἀντειρημένα, ὅτε ἐκ τῆς ἐννοίας τοῦ χρόνου συνήγομεν τὸ μηδὲν εἶναι τὸν χρόνον. πρὸς δὲ τοὺς σωματικὴν ἀξιοῦντας εἶναι τὴν οὐσίαν τοῦ χρόνου, φημὶ δὲ τοὺς Ἡρακλειτεῖους⁴⁾ κινεῖτο προχειρότατον, ὅτι εἰ χρόνος σῶμά ἐστι, πᾶν δὲ σῶμα ἢ μένον ἢ κινούμενον νοεῖται· τὸ δὲ μένον ἢ κινούμενον ἐν χρόνῳ μένον ἢ κινούμενον νοεῖται, οὐχὶ δὲ γε ἐν σῶματι τὸ σῶμα μένον ἢ κινούμενον νοεῖται· οὐκ ἄρα σῶμά ἐστιν ὁ χρόνος. τό τε ὃν κατὰ τοὺς Ἡρακλειτεῖους, ὃ δὴ σῶμά ἐστιν, ἐν χρόνῳ ἐστίν· οὐχὶ δὲ γε ὁ χρόνος ἐν χρόνῳ ἐστίν· οὐκ ἄρα τὸ ὃν καὶ τὸ σῶμα χρόνος ἐστί. **P 672** τό τε ζῶον ἐν χρόνῳ ζῇ, ὡς καὶ τὸ τεθνηκὸς ἐν χρόνῳ τέθνηκε· 232 διὸ οὐκ ἐστὶ ζῶον ἢ σῶμα ὁ χρόνος. καὶ μὴν οἱ λέγοντες⁵⁾ μὴ

227. verum enimvero ex his est perspicuum, quod Epicurus tempus opinatur esse incorporeum, sed non eo modo quo Stoici: nam illi quidem, ut dictum est, statuerunt tempus esse quidpiam incorporeum, quod per se intelligatur; Epicurus autem quod aliquibus accidat. atque isti quidem sic existimant. 228. at Plato docuit — ut nonnulli autem, Aristoteles — tempus esse numerum eius quod est in motu prius et posterius. Strato autem Physicus — ut alii, Aristoteles — esse mensuram motus et quietis. 229. quamobrem cum sit tanta de essentia temporis dissensio, iam quidem licet ex iis de quibus prius fuit dubitatum, conicere quod ne ex ea quidem quidquam potest firmiter ac stabiliter disci. et tamen nunc etiam adversus Platonem et Aristotelem et Stratonem Physicum ea sunt dicenda, quae dicta sunt in initio, quando ex notione temporis collegimus nihil esse tempus. 230. adversus eos autem qui censent corpoream esse temporis essentiam, Heracliti inquam assecclas, obicere licet id quod est in promptu, quod si tempus est corpus, omne autem corpus aut quiescere aut moveri intelligitur, quod autem quiescit aut movetur, in tempore quiescere aut moveri intelligitur; non autem in corpore corpus quiescere aut moveri intelligitur; tempus ergo non est corpus. 231. et id quod est ex Heracliti sententia, quod quidem est corpus, est in tempore; non est autem tempus in tempore: id ergo quod est et corpus non est tempus. et animal vivit in tempore, ut etiam mortuum mortuum est in tempore; quamobrem tempus non est animal aut corpus. 232. quin etiam iis qui dicunt non esse primum corpus,

1) Πλάτων δὲ] confer 3 Pyrrhon. sect. 136.

2) Ἀριστοτέλης] supra hoc libro sect. 176.

3) Στράτων δὲ] supra sect. 177 et lib. 3 Pyrrhon. sect. 137, ubi et Aristoteli hoc ab aliis tribui traditur.

4) τοὺς Ἡρακλειτεῖους] Aenesidemum cum Heraclito facientem supra sect. 216.

P 672 5) οἱ λέγοντες] ms Ciz. οἱ μὲν λέγοντες.

ὑπάρχειν τὸ πρῶτον σῶμα, κατὰ τὸν Ἡρακλειτον, οὐ κωλύον-
ται χρόνον νοεῖν. εἰ δὲ γε χρόνος ἦν τὸ πρῶτον κατὰ τὸν Ἡρα-
κλειτον σῶμα, καὶ ἐκωλύοντο τὸν χρόνον νοεῖν. οὐκ ἄρα τὸ ὃν
κατὰ τὸν Ἡρακλειτόν ἐστι χρόνος. τό τε ὃν^{a)} κατὰ τὸν Ἡρά-
κλειτον ἀήρ ἐστιν, ὡς φησιν ὁ Αἰνησιδῆμος. μακροῦ δὲ ἀέρος
δέφερεν ὁ χρόνος. καὶ ὡς λόγῳ οὐδεὶς τὸ πῦρ ἢ τὸ ἕδωρ ἢ τὴν
γῆν χρόνον λέγει εἶναι, τῷ αὐτῷ οὐδὲ τὸν ἀέρα φήσει. οὐ τοί-
νυν τὸ ὃν ἐστὶ χρόνος. ταῦτα μὲν οὖν ὡς ἐν συντόμοις πρὸς
ταύτην εἰρήσθω τὴν στάσιν. βραχὺς δ' ἐστὶ καὶ πρὸς τοὺς ἀπὸ 234
τῆς στοᾶς^{b)} λόγος, φάσκοντας τῶν τινῶν^{c)} τὰ μὲν εἶναι σῶ-
ματα, τὰ δὲ ἀσώματα, καὶ τῶν ἀσωμάτων εἶδος τι καθ' αὐτὸ
νοούμενον ολομένους τὸν χρόνον. τὸ γὰρ τι γενικώτατον^{d)}, τῷ
μήτε σῶμά τι δύνασθαι εἶναι μήτε ἀσώματον μήτε σῶμα ἅμα^{e)}
καὶ ἀσώματον, οὐκ ἂν εἴη. εἰ γὰρ σῶμά ἐστι, δεήσει πάντα αὐτοῦ 235
τὰ εἶδη σώματα τυγχάνειν καὶ μηδὲν ἀσώματον. καὶ ὃν τρόπον
πάντα τὰ τοῦ ζῶον εἶδη ζῶα ἐστὶ καὶ οὐδὲν ἄψυχον, καὶ τὰ
τοῦ φυτοῦ φυτὰ καὶ οὐδὲν ἔμψυχον· οὕτως ἀκολουθήσει καὶ τὰ
τοῦ τινὸς εἶδη, σώματος ὄντος, σώματα τυγχάνειν καὶ μηδὲν
αὐτῶν ἀσώματον. εἰ δὲ ἀσώματόν ἐστιν, ἔσται πάντα αὐτοῦ
τὰ εἶδη ἀσώματα καὶ οὐδὲν σῶμα. ὡσαύτως δὲ καὶ σῶμα ἅμα 236
καὶ ἀσώματον ὑπάρχει, πάντα τὰ ἐπὶ μέρους ἔσται σώματα ἅμα
καὶ ἀσώματα, καὶ οὐδὲν κατ' ἰδίαν ἢ σῶμα μόνον ἢ ἀσώμα-

quod Heraclito placet, nihil obstat quominus tempus intelligant. quodsi tem-
pus esset primum corpus, ut vult Heraclitus, impedirentur tempus intelli-
gere. non est ergo, ut vult Heraclitus, tempus id quod est. 233. et id
quod est ex Heracliti sententia est aër, ut dicit Aenesidemus. ab aëre au-
tem multum differt tempus. et qua ratione nemo ignem aut aquam aut ter-
ram dicit esse tempus, eadem nec dicit esse aërem. non est ergo id quod
est tempus. atque adversus hanc quidem opinionem breviter haec dicta sint.
234. brevis quoque est oratio adversus Stoicos, qui dicunt ex aliquibus
alia esse corpora, alia vero incorporea; et ex incorporeis esse aliquam spe-
ciem quae per se intelligitur, ut tempus. nam aliquid generale ac summum
esse nequit, propterea quod illud nec potest esse aliquod corpus nec in-
corporeum, neque corpus simul et incorporeum. 235. nam si est corpus,
oportebit omnes eius species esse corpus et nullam incorpoream. et quo-
modo omnes animalis species sunt animalia et nulla inanima, et omnes plan-
tae species sunt plantae, nulla autem animata; ita sequetur ut alicuius, quod
est corpus, species sint corpora et nulla earum incorporea. si vero est incorpo-
reum, erunt omnes illius species incorporeae et nulla earum corpus. 236. simi-
liter si sit simul corpus et incorporeum, omnia singularia erunt simul corpora et
incorporea, et nihil seorsum aut corpus solum aut incorporeum. quamob-

a) τό τε ὃν] principium primum rerum omnium et πρῶτον σῶμα su-
pra sect. 216. id quomodo ex Heracliti mente dici possit aër, dixi ad
lib. 1 contra Physicos sect. 216.

b) τοὺς ἀπὸ τῆς στοᾶς] supra sect. 218.

c) τῶν τινῶν] quaecumque aliquid sunt, aut corpora sunt aut incor-
poralia.

d) τὸ γὰρ τι γενικώτατον] negat Sextus dari eiusmodi aliquid generale,
quod simul corpus sit atque res incorporealis. non itaque in corpora et
res incorporeales posse dividi aliquid a Stoicis neque complecti sub am-
bitu suo corpora et incorporalia.

e) μήτε σῶμα ἅμα] deest ἅμα hoc loco in mss Savil. et Ciz., sed ite-
rum recurrit infra sect. 236.

τον. ὥστε εἰ μὴ σῶμά ἐστι τὸ τί μήτε ἀσώματον ἢ σῶμα ἅμα
καὶ ἀσώματον, οὐδὲν ἐστι τὸ τί. τούτου δ' ἀναιρουμένου συν-
237 αναιρεῖται καὶ τὰ ἐπ' εἶδους πάντα· ὅπερ ἐστὶν ἄτοπον. καὶ
μὴν καὶ ἕκαστον τῶν συναποδοθέντων τῷ χρόνῳ ἀσωμάτων¹⁾
ὑπόκειται τοῖς ἀπὸ τῆς σκέψεως, οἷον τὸ λεκτὸν καὶ τὸ κενόν
καὶ ὁ τόπος. ἕκαστον δὲ τούτων ὑπορημέτου καὶ ὁ χρόνος οὐ
238 συγχωρηθήσεται ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους εἶναι τούτοις. πρὸς δὲ τὸν
P 673 Ἐπίκουρον²⁾ σύμπτωμα συμπτωμάτων³⁾ ἀξιοῦντα τυγχάνειν τὸν
χρόνον πολλῶν καὶ ἄλλων λέγεσθαι δυναμένων, ἐκεῖνο πρὸς τὸ
παρὸν ἀπαρκέσει λέγειν, ὅτι αἱ μὲν πως ἔχουσαι οὐσίαι τάχα
θεωροῦνται καὶ εἰσι τῶν ὑποκειμένων πραγμάτων· τὰ δὲ λεγό-
μενα συμβεβηκέναι ταῖς οὐσίαις οὐχ ἕτερα ὄντα τῶν οὐσιῶν
239 ἀνυπόστατά ἐστιν. οὔτε γὰρ ἀντιτυπία τίς ἐστι παρὰ τὸ ἀντί-
τυπον σῶμα, οὔτε εἰς ὑπόκειται παρὰ τὸ εἶκον καὶ κενόν, οὐ
κίνησις παρὰ τὸ κινούμενον σῶμα, οὐ μονὴ παρὰ τὸ ἡρεμοῦν.
ἀλλ' ὥς οὐδὲν ἐστι στρατηγία παρὰ τὸν στρατηγούντα, οὐδὲ
γυμνασιαρχία παρὰ τὸν γυμνασιαρχούντα· οὕτως οὐδὲ ἕκαστον
240 τούτων τῶν συμβεβηκότων ἐστὶ παρὰ τὸ ὃ συμβέβηκεν. ὅθεν
καὶ ἐπειδὴν λέγῃ ὁ Ἐπίκουρος τὸ σῶμα⁴⁾ νοεῖν κατ' ἐπισύνθεσιν
μεγέθους καὶ σχήματος καὶ ἀντιτυπίας καὶ βάρους, ἐκ μὴ ὄντων

rem si illud aliquid non est corpus neque incorporeum neque corpus si-
mul et incorporeum, nihil est illud aliquid. si illud autem tollatur, simul
etiam tolluntur quaecunque sunt in specie: quod quidem est absurdum.
237. praeterea etiam de unoquoque incorporeorum, quae simul cum tem-
pore enumerata sunt, dubitatum est a Scepticis, utpote de eo quod vocant
dictum et de inani et de loco. si de unoquoque autem eorum sit dubita-
tum, nec tempus quidem esse concedetur ex eodem genere cuius ea sunt.
238. adversus Epicurum autem, qui censet tempus esse accedens acciden-
tium, cum multa etiam alia obici possint, illud in praesentia satis erit di-
cere, quod quae aliquo quidem modo se habent essentiae, fortasse con-
spiciuntur et sunt ex rebus quae solent sensibus subiici; quae autem di-
cuntur accidere essentiis, cum non sint alia ab essentiis, sunt eiusmodi
ut non possint consistere. 239. neque enim est ulla resistentia praeter
corpus quod resistit, neque subiicitur cessio praeter id quod cedit et
inane, non motus praeter corpus quod movetur, non quies praeter id
quod quiescit. sed quomodo ducere exercitum nihil est praeter eum
qui exercitum ducit, neque esse gymnasiarcham praeter eum qui est
gymnasiarcha; ita neque unumquodque eorum quae accidunt, sunt prae-
ter id cui accidunt. 240. unde etiam cum dicit Epicurus intelligen-
dum esse corpus ex compositione magnitudinis et figurae et resistentiae
et ponderis, urget ut ex iis quae non sunt corpora, intelligamus id quod

f) τῶν συναποδοθέντων τῷ χρόνῳ ἀσωμάτων] Stoici praeter tempus
rebus incorporalibus accensebant τὸ λεκτὸν sive significationem dicti,
quae mente apprehenditur, vacuum sive inane et locum. vide sect. 218
huius libri et lib. adv. Grammaticos sect. 28. adversus λεκτὸν disputavit
noster 2 Pyrrhon. sect. 107, adversus inane et locum supra sect. 20 sq. etc.

g) πρὸς δὲ τὸν Ἐπίκουρον] supra sect. 219. 227.

h) σύμπτωμα συμπτωμάτων] hoc παρασύμβαμα dicere possis cum Lu-
ciano t. 1 p. 382 [Vit. auct. 21].

P 673 i) ὁ Ἐπίκουρος τὸ σῶμα] Gassendus in Physiolog. Epicuri p. 95, ita
citatur philosophi illius verba: κατὰ ἀθροισμὸν σχήματος τε καὶ μεγέθους
καὶ ἀντιτυπίας καὶ βάρους τὸ σῶμα νοηθῆναι, respiciens non ad hunc
locum sed ad sect. 257 praesentis libri.

σωμάτων βιάζεται τὸ ὃν σῶμα νοεῖν. εἰ γὰρ μήτε μέγεθος τι
ὑπόκειται παρὰ τὸ μεμεγεθωμένον μήτε σχῆμα παρὰ τὸ ἐσχη-
ματισμένον μήτε ἀντιτυπία παρὰ τὸ ἀντιτυποῦν· πῶς ἐκ τῶν
μὴ ὑποκειμένων οἷον τε τὸ ὑποκείμενον νοεῖν σῶμα; ὥσθ' ἵνα 241
ἡ χρόνος, συμπτώματα εἶναι δεῖ· ἵνα δὲ τὰ συμπτώματα ὑπάρχῃ,
συμβεβηκός τι ὑποκείμενον, οὐδὲν δὲ ἐστὶ συμβεβηκός ὑποκει-
μενον· τοίνυν οὐδὲ χρόνος δύναται ὑπάρχειν. ἔω λέγειν ὅτι καὶ 242
τὰ οἷς λέγεται συμβεβηκέναι ὁ χρόνος, καὶ τὰ ὧν λέγεται σύμ-
πτωμα τυγχάνειν, ἀνευρετά ἐστιν, οἷον ἡ ἡμέρα ἢ νύξ ὥρα κί-
νησις μονὴ πάθος ἀπάθεια. ἡ γοῦν ἡμέρα δωδεκάωρος λεγομένη
εἶναι, καθὼς πρότερον ὑπεδείξαμεν¹⁾, οὐχ ὑφέστηκε κατὰ τὰς
δώδεκα ὥρας, ἀλλὰ κατὰ μίαν μόνην τὴν ἐνεστῶσαν, ἥτις οὐκ
ἐστὶν ἡμέρα. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τῆς νυκτός. ἡ τε ὥρα 243
ἐν πλάτει νοουμένη καὶ οἷον τριμερὴς πάλιν σκεψαμένοις ἡμῖν
ἀνυπόστατος φαίνεται. οὔτε γὰρ ὅτε τὸ πρῶτον αὐτῆς μέρος
ἐστίν, ὑφέστηκεν· οὐπω γὰρ τὰ λοιπὰ ἐστίν· οὔτε ὅτε τὸ δεύ-
τερον· τότε γὰρ τὸ μὲν πρῶτον οὐκέτι ἐστὶ, τὸ δὲ τρίτον οὐπω
ἐστὶ. τῶν δὲ πλειόνων αὐτῆς μερῶν κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον μὴ 244
ὑπαρχόντων οὐδ' αὐτὴ δύναται ὑπάρχειν. ἀλλ' ἔστω γε ἡμέραν
εἶναι καὶ νύκτα ὑπάρχειν καὶ ὥρας. οὐκοῦν ἐπὶ ταῦτά ἐστι χρό-
νος, ὁ δὲ Ἐπίκουρος συμπτώματά φησιν αὐτῶν εἶναι τὸν χρό-
νον· ἔσται κατὰ τὸν Ἐπίκουρον ὁ χρόνος αὐτὸς ἑαυτοῦ σύμπτωμα.
καὶ μὴν καὶ ὁ περὶ τῆς κινήσεως λόγος²⁾ ποικίλως ἄπορος δέ- 245
δεικται διὰ τὸ μήτε ἐν ᾧ τί ἐστὶ τόπω δύνασθαι κινεῖσθαι μήτε P 674
ἐν ᾧ μὴ ἐστὶ. συνανήρηται δὲ καὶ τὸ περὶ τῆς μονῆς· κινήσεως
γὰρ μὴ οὔσης οὐδὲ μονὴ γένοιτ' ἂν. κατὰ γὰρ ἀντιπαραβολὴν
τοῦ κινουμένου νοεῖται τὸ ἀκίνητον καὶ τοῦ ἀκίνητιζοντος τὸ

est esse corpus. nam si neque magnitudo aliqua subiicitur praeter id quod
est praeditum magnitudine neque figura praeter figuratum neque resistentia
praeter resistens; quomodo fieri potest ut ex non subiectis subiectum cor-
pus intelligamus? 241. quomobrem si ut sit tempus, oportet esse acciden-
tia, ut vero existant accidentia, oportet esse aliquod accedens subiectum,
nullum autem est accedens subiectum; igitur nec tempus potest exsistere.
242. mitto quod ea quibus dicitur tempus accidere, et ea quorum dicitur
esse accedens, sunt eiusmodi ut non possint inveniri, ut dies nox hora
motus quies affectio impatibilitas. dies quidem certe qui dicitur esse duo-
decim horarum, at prius ostendimus, non existit in duodecim horis, sed
in una sola praesenti, quae non est dies. 243. eadem autem ratio est etiam
in nocte. et hora rursus quae in latitudine sua intelligitur et est verbi gra-
tia trium partium, si consideremus, apparebit non posse consistere: neque
enim existit quando est prima eius pars, nondum enim sunt reliquae, neque
quando secunda: tunc enim prima non est amplius, tertia vero necdum est.
244. cum autem plures eius partes hoc modo non existant, nec ipsa existere
potest. sed esto, sit sane dies et nox horaeque existant. ergo quoniam haec
sunt tempus, Epicurus autem dicit tempus esse horum accidentia; ex sen-
tentia Epicuri erit ipsum tempus sui accedens. 245. quin etiam ostensum
est motus rationem esse varie dubiam, propterea quod nec moveri possit
in eo aliquid in quo est loco, nec in eo in quo non est. simul quoque
tollitur quies: nam si non sit motus, nec quies quidem erit. ex collatione
enim et oppositione eius quod movetur, intelligitur immotum, et eius quod

1) καθὼς πρότερον ὑπεδείξαμεν] supra sect. 182.

2) ὁ περὶ τῆς κινήσεως λόγος] sect. 87 sq.

κινούμενον. ὅθεν ὡς δεξιῶς μὴ ὄντος οὐδὲ ἀριστερόν ἐστιν, οὕτως τοῦ ἑτέρου τούτων μὴ ὑπάρχοντος οὐδὲ τὸ λοιπὸν δύναται νοεῖσθαι. καὶ ἄλλως· φασὶν οἱ ἀπορητικοί, τὸ μένον ὑπὸ τινος αἰτίας ἀναγκάζεται μένειν, τὸ δὲ ἀναγκαζόμενον πάσχει, τὸ δὲ πάσχον κινεῖται^{μ)}. τὸ ἄρα μένον κινεῖται. ἀλλ' εἴπερ τὰ συμπτώματά φησιν εἶναι τὸν χρόνον ὃ Ἐπίκουρος, δέδεικται δὲ ἡπορημένα· δεήσει ὁμολογεῖν καὶ τὸν συμβεβηκότα τούτοις χρόνον ἡπορηθῆναι. πρὸς τούτοις ἀσώματος τέ ἐστιν ἡ κίνησις καὶ τὸ πάθος καὶ ἕκαστον τῶν κατηγορουμένων^{ν)}, ἀσώματος δὲ καὶ ὁ χρόνος, ἐπεὶ οὐ πιθανὸν τοῖς ἀσώματοις ἀσώματα^{ο)} συμβεβηκέναι, λέγωμεν μὴδὲ τὸν χρόνον σύμπτωμα εἶναι τῶν ἐκκειμένων συμπτωμάτων. ἀλλὰ γὰρ καὶ ἀπὸ τῆς οὐσίας^{ρ)} τὸν χρόνον ἀπορήσαντες τὸ μετὰ τοῦτο ζητῶμεν καὶ περὶ ἀριθμοῦ.

Περὶ ἀριθμοῦ.

246 Ἐπεὶ ἔτι τῶν συζυγούντων τῷ χρόνῳ πραγμάτων ἐστὶ καὶ ὁ ἀριθμὸς διὰ τὸ μὴ χωρὶς ἐξαριθμησεως τὴν τοῦ χρόνου γίνεσθαι καταμέτρησιν, καθάπερ ὥρων καὶ ἡμερῶν καὶ μηνῶν, ἔτι δὲ ἐνιαυτῶν· καλῶς ἔχειν ἡγοῦμεθα μετὰ τὴν προανυσθεῖσαν ἡμῖν περὶ ἐκείνου ζήτησιν καὶ τὸν περὶ τούτου διαθέσθαι λόγον, καὶ μάλιστα^{ρ)} ὅτι οἱ ἐπιστημονέστατοι τῶν Φυσικῶν^{ο)} οὐ-

non movetur id quod movetur. unde quomodo si non sit dextrum, non erit sinistrum; ita si non sit horum alterum, nec reliquum quidem potest intelligi. 246. et aliter: dicunt Sceptici dubitatores, quod quiescit, ab aliqua causa cogitur quiescere, quod autem cogitur quiescere patitur, quod autem patitur movetur; quod ergo quiescit, movetur. sed si Epicurus dicit tempus esse accidentia, ostensum est autem de his dubitari; fatendum erit dubitari etiam de tempore quod eis accidit. 247. praeterea et motus est incorporeus et affectio et nunquamque eorum de quibus praedicatum est (quod sint accidentia quibus tempus accidit), et tempus etiam est incorporeum, quoniam non est probabile incorporeis accidere incorporea, dicamus nec tempus esse accidens accidentium illorum commemoratorum. caeterum cum ab essentia quoque tempus vocaverimus in dubium, deinceps itidem de numero disquiramus.

IV. De numero.

248. Quoniam porro ex rebus quae sunt coniugatae cum tempore, est etiam numerus, propterea quod non absque enumeratione fiat temporis dimensio, utpote horarum et dierum et mensium et praeterea annorum; recte habere existimamus, si post prius a nobis confectam de tempore quaestionem de numero quocunque dicamus, et maxime quoniam qui sunt ex Physicis

P 674 m) τὸ δὲ πάσχον κινεῖται] adde 3 Pyrrhon. sect. 116.

n) ἕκαστον τῶν κατηγορουμένων] de quibus praedicatum fuit, quod sint accidentia et quod tempus illis accidat. supra sect. 242.

ο) ἀσώματοις ἀσώματα] ita legit etiam Hervetus pro σώματα. sed οὐ πιθανόν pro οὐν πιθανόν scripsi sensu ita postulante.

p) ἀπὸ τῆς οὐσίας] dubitationes ab essentia temporis petitas proposuit a sect. 189, quemadmodum dubitationes a temporis notione sect. 169-188.

q) οἱ ἐπιστημονέστατοι τῶν Φυσικῶν] Pythagorici, ut mox ipse Sextus demonstrat. confer quae ad 3 Pyrrhon. sect. 152 et contra Arithmeticos sect. 2. vocat autem ἐπιστημονέστατους τῶν Φυσικῶν, quoniam scientias mathematicas omnium maxime colebant earumque studium Pythagorae magistri sui exemplo coniungebant cum seria contemplatione naturae.

τως μεγάλην δύναμιν τοῖς ἀριθμοῖς ἀπένειμαν, ὥστε ἀρχὰς καὶ στοιχεῖα τῶν ὅλων τούτους νομίζειν. οὗτοι δὲ εἰσιν οἱ περὶ τὸν Σάμιον Πυθαγόραν. εἰκέναι γὰρ λέγουσι τοὺς φιλοσοφοῦντας 249 γνησίως τοῖς περὶ λόγον πονουμένοις· ὡς γὰρ οὗτοι πρῶτον τὰς λέξεις ἐξετάζουσιν, ἐκ λέξεων γὰρ ὁ λόγος, καὶ ἐπεὶ ἐκ συλλαβῶν αἱ λέξεις, πρῶτον σκέπτονται τὰς συλλαβάς· ἐκ γὰρ συλλαβῶν τὰ στοιχεῖα τῆς ἐγγραμμάτου φωνῆς ἀναλυομένων, περὶ ἐκείνων πρῶτον διερευνῶσιν^{ρ)}. οὕτω δὲ φασιν οἱ περὶ Πυθα- 250 γόραν τοὺς ὄντως Φυσικοὺς τὰ περὶ τοῦ παντός ἐρευνῶντας ἐν P 675 πρῶτοις ἐξετάζειν, εἰς τίνα τὸ πᾶν λαμβάνει τὴν ἀνάλυσιν. τὸ μὲν οὖν φαινόμενην εἶναι λέγειν τὴν τῶν ὅλων ἀρχὴν ἀφύσικόν^{σ)} πῶς ἐστι· πᾶν γὰρ τὸ φαινόμενον ἐξ ἀφανῶν ὀφείλει συνίστασθαι. τὸ δ' ἐκ τινων συνεστὼς οὐκ ἐστὶν ἀρχὴ ἀλλὰ τὸ ἐκείνου αὐτοῦ συστατικόν. ὅθεν καὶ τὰ φαινόμενα οὐ ῥητέον ἀρχὰς εἶναι 251 τῶν ὅλων, ἀλλὰ τὰ συστατικὰ τῶν φαινόμενων, ἀπερ οὐκέτι ἦν φαινόμενα. τοίνυν ἀδήλους καὶ ἀφανεῖς ὑπέθεντο τὰς τῶν ὅλων ἀρχὰς^{τ)}. καὶ οὐ κοινῶς. οἱ γὰρ ἀτόμους εἰπόντες ἢ ὁμοιομε- 252 ρείας ἢ ὄγκους^{υ)} ἢ κοινῶς νοητὰ σώματα πάντων τῶν ὄντων ἀρχεῖν πῇ μὲν κατώρθωσαν^{ξ)}, πῇ δὲ διέπεσον. ἢ μὲν γὰρ ἀδήλους νομίζουσιν εἶναι τὰς ἀρχὰς, δεόντως ἀναστρέφονται· ἢ δὲ 253 σωματικὰς ὑποτίθενται ταύτας, διαπίπτουσιν. ὡς γὰρ τῶν αἰ- 253 σθητῶν σωμάτων προηγείται τὰ νοητὰ καὶ ἀδήλα σώματα, οὕτω καὶ τῶν νοητῶν σωμάτων ἀρχεῖν δεῖ τὰ ἀσώματα, καὶ κατὰ

scientiae laude clarissimi adeo magnam vim tribuerunt numeris, ut eos existiment principia et elementa universorum. ii autem sunt sectatores Pythagorae Samii. 249. dicunt enim eos qui vere et sincere philosophantur, esse similes iis qui laborant in contexenda oratione: quomodo enim hi primum dictiones examinant, ex dictionibus enim constat oratio, et quoniam ex syllabis dictiones; primum considerant syllabas, cumque syllabae resolvantur ex literis sive elementis vocis literatae, de illis primum scrutantur. 250. ita dicunt Pythagorei oportere veros Physicos de universitate scrutantes in primis examinare, in quaenam resolvatur universitas. atque quod apparet quidem dicere esse principium universorum, est quodammodo non physicum: quidquid enim apparet, constare debet ex iis quae non apparent. quod autem ex aliquibus constat, non est principium, sed id quod illud ipsum constituit. 251. unde etiam ea quae apparent, non sunt dicenda rerum universarum principia, sed ea quae sunt constituentia apparentium, ne utinam ipsa apparentia. obscura ergo et non apparentia posuerunt eorum quae sunt, principia; neque hoc communi omnes ratione. 252. qui enim dixerunt atomos vel similes partes aut moleculas aut communiter corpora quae cadunt sub intelligentiam esse rerum omnium principia, aliqua quidem ex parte se recte gesserunt, aliqua vero lapsi sunt. nam quatenus quidem obscura et non apparentia dixerunt esse principia, recte in eo versantur; quatenus autem ea ponunt corporea, labuntur. 253. quomodo enim a corporibus quae percipiuntur intelligentia et non sunt evidentia praeceduntur corpora sensilia; ita oportet ab incorporeis praecedi etiam corpora quae

ρ) διερευνῶσιν] ms Ciz. ἐρευνῶσιν.

σ) ἀφύσικον] sic ἀφυσίκους dixerat sect. 46. sic ἀφύσικον possis etiam P 675 dicere indignum philosopho physico.

τ) τὰς τῶν ὅλων ἀρχὰς] ms Savil. τῶν ὄντων eodem sensu.

υ) ἀτόμους ἢ ὁμοιομερείας ἢ ὄγκους] ut Democritus Anaxagoras Asclepiades. vide ad librum priorem contra Physicos sect. 363.

ξ) πῇ μὲν κατώρθωσαν] sic recte idem Savil. pro κατήρθωσαν.

λόγον. ὥς γὰρ τὰ τῆς λέξεως στοιχεῖα οὐκ εἰσὶ λέξεις, οὕτω καὶ τὰ τῶν σωμάτων στοιχεῖα οὐκ ἔστι σώματα. ἤτοι δὲ σώματα 254 ὀφείλει τυγχάνειν ἢ ἀσώματα· διὸ πάντως ἔστιν ἀσώματα. καὶ μὴν οὐδὲ ἐνεστὶ φάναι ὅτι αἰώνιους συμβέβηκεν εἶναι τὰς ἀτόμους, καὶ διὰ τοῦτο δύνασθαι σωματικὰς οὐσας τῶν ὅλων ἄρχειν. πρῶτον μὲν γὰρ καὶ οἱ τὰς ὁμοιομερείας καὶ οἱ τοὺς ὄγκους καὶ οἱ τὰ ἐλάχιστα καὶ ἀμερῇ λέγοντες εἶναι στοιχεῖα αἰώνιον ἀπολείπουνσι τούτων τὴν ὑπόστασιν, ὥστε μὴ μᾶλλον τὰς ἀτόμους^{γ)} ἢ ταῦτ' εἶναι στοιχεῖα. εἴτα καὶ δεδοσθω ταῖς ἀληθείαις αἰώνιους εἶναι τὰς ἀτόμους· ἀλλ' ὃν τρόπον οἱ ἀγένητον καὶ αἰώνιον ἀπολείποντες τὸν κόσμον οὐδὲν ἤττον πρὸς ἐπίνοιαν ζητοῦσι τὰς πρῶτον συστησάμενας αὐτὸν ἀρχάς· οὕτω καὶ ἡμεῖς, φασὶν οἱ Πυθαγόρικοι, τῶν φυσικῶν φιλοσόφων κατ' ἐπίνοιαν σκεπτόμεθα τὸ ἐκ τίνων τὰ αἰώνια ταῦτα καὶ λόγῳ θεωρητὰ 255 συνέστηκε σώματα. ἤτοι οὖν σώματά^{δ)} ἔστι τὰ συστατικά αὐτῶν ἢ ἀσώματα. καὶ σώματα μὲν οὐκ ἂν εἴπαμεν, ἐπεὶ δεήσει P 676 καὶ κείνων σώματα λέγειν εἶναι συστατικά, καὶ οὕτως εἰς ἀπειρον 257 προβαίνουσης τῆς ἐπινόας ἀναρχὸν γίνεσθαι τὸ πᾶν.λείπεται ἄρα λέγειν ἔξ ἀσωμάτων εἶναι τὴν σύστασιν τῶν νοητῶν σωμάτων· ὅπερ καὶ Ἐπίκουρος^{ε)} ὡμολόγησε φήσας κατὰ ἀθροισμὸν σχήματός τε καὶ μεγέθους καὶ ἀντιτυπίας καὶ βάρους τὸ σῶμα νεοῖσθαι. ἀλλ' ὅτι ἀσωμάτων εἶναι δεῖ τὰς ἀρχάς τῶν λόγῳ 258 θεωρητῶν σωμάτων, ἐκ τῶν εἰρημένων συμφανές. ἤδη δὲ οὐκ,

percipiuntur intelligentia: et merito. quomodo enim elementa dictionis non sunt dictiones, ita etiam elementa corporum non sunt corpora. aut vero oportet ea esse corpora aut incorporea: quoniam sunt omnino incorporea. 254. sed neque licet dicere quod aeternas accidit esse atomos, et ideo posse, cum sint corporeae, universorum esse principia. primum enim et qui similes partes et qui moleculas et qui minima et individua dicunt esse elementa, eorum aeternam relinquunt substantiam; quo fit ut non magis atomi quam ea sint elementa. 255. deinde etiam si datum fuerit re vera aeternas esse atomos; attamen quomodo qui mundum relinquunt ingenitum et aeternum, nihilo secius ad eum mente cogitandum quaerunt principia quae ipsum primum constituerunt, ita etiam nos quoque, inquirunt Pythagorici, naturalium philosophorum more cogitantes consideramus, ex quibusnam constant haec aeterna et ratione contemplanda corpora. 256. aut ergo sunt corpora quae ea constituent, aut incorporea. et corpora quidem non dixerimus, quoniam oportebit dicere etiam illa consistere e corporibus, et ita in infinitum procedente cogitatione esse universitatem principii expertem. 257. restat ergo ut dicatur ex incorporeis constitui corpora quae percipiuntur intelligentia, quod etiam confessus est Epicurus dicens per congeriem figurae et magnitudinis et resistentiae et gravitatis intelligentia percipi corpus. atque quod incorporea quidem oporteat esse principia corporum intelligibilia, ex his est perspicuum. 258. porro autem si aliqua incorporea consi-

γ) μὴ μᾶλλον τὰς ἀτόμους] notat hand sufficere, ut aliquid pro principio primo habeatur, statuere id ab aeterno substituisse, cum diversae diversorum philosophorum opiniones exstent de principiis, iisque omnibus aeternis; et quidam ipsum mundum sibi persuaserunt ortu et initio carere, ut dictum ad sect. 169 huius libri. itaque recurrendum esse cogitatione ad intimas, quibus ab aeterno talia esse potuerint quibusque constant, rationes, neque in corporali textura acquiescendum, sed ad intelligibilia et incorporea ascendendum.

δ) ἤτοι οὖν σώματα] supra sect. 253.

P 676 α) Ἐπίκουρος] hoc Epicuri dogma iam attulit noster sect. 240.

εἴ τινα προῦφύετο τῶν σωμάτων ἀσώματα, ταῦτ' ἔξ ἀνάγκης στοιχεῖά ἔστι τῶν ὄντων καὶ πρῶταί τινες ἀρχαί. ἰδοὺ γὰρ καὶ αἱ ἰδέαι ἀσώματοι^{β)} οὐσαι κατὰ τὸν Πλάτωνα προῦφεσάσι τῶν σωμάτων, καὶ ἕκαστον τῶν γινομένων πρὸς αὐτὰς γίνεται. ἀλλ' οὐκ εἰσὶ τῶν ὄντων ἀρχαί, ἐπεὶ ἐκάστη ἰδέα κατ' ἰδίαν μὲν λαμβανομένη ἐν εἶναι λέγεται· κατὰ σύλληψιν δὲ ἐτέρας ἢ ἄλλων δύο καὶ τρεῖς καὶ τέσσαρες. ὥστε εἶναι τι ἐπαναβεβηκός^{γ)} αὐτῶν τῆς ὑποστάσεως, τὸν ἀριθμὸν, οὗ κατὰ μετοχὴν τὸ ἐν ἢ τὰ δύο ἢ τὰ τρία ἢ τὰ τούτων ἐτι πλείονα ἐπικατηγορεῖται αὐτῶν. καὶ τὰ στερεὰ σχήματα προεπινεῖται τῶν σωμάτων ἀσώ- 259 ματον ἔχοντα τὴν φύσιν· ἀλλ' ἀνάπαλιν οὐκ ἄρχει τῶν πάντων. προάγει γὰρ καὶ τούτων κατὰ τὴν ἐπίνοιαν τὰ ἐπίπεδα σχήματα^{δ)}, διὰ τὸ ἔξ ἐκείνων τὰ στερεὰ συνίστασθαι. ἀλλὰ μὴν 260 οὐδὲ τὰ ἐπίπεδα σχήματα θεῖη τις ἂν τῶν ὄντων στοιχεῖα· ἕκαστον γὰρ αὐτῶν πάλιν ἐκ προαγόντων συντίθεται τῶν γραμμῶν. καὶ αἱ γραμμαὶ προεπινουμένους ἔχουσι τοὺς ἀριθμούς, παρ' ὅσον τὸ μὲν ἐκ τριῶν γραμμῶν τρίγωνον καλεῖται καὶ τὸ ἐκ τεσσάρων τετράγωνον. καὶ ἐπεὶ ἡ ἀπλὴ γραμμὴ οὐ χωρὶς ἀριθμοῦ νενόηται, ἀλλ' ἀπὸ σημείου ἐπὶ σημείον ἀγομένη ἔχεται τῶν δυοῖν, οἳ τε ἀριθμοὶ πάντες καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τὸ ἐν πεπτώκασι· καὶ γὰρ ἡ δυὰς μία τις ἔστι δυὰς καὶ ἡ τριάς ἐν τὴν ἔστι, τριάς, καὶ ἡ δεκάς ἐν ἀριθμοῦ κεφάλαιον. ἐνθεν κινηθεὶς ὁ Πυθαγόρας 261 ἀρχὴν ἔφησεν εἶναι τῶν ὄντων τὴν μονάδα, ἧς κατὰ μετοχὴν ἕκαστον τῶν ὄντων ἐν λέγεται, καὶ ταύτην κατ' αὐτότητα μὲν ἐαυτῆς νοουμένην μονάδα νοεῖσθαι. ἐπισυντεθεῖσαν δ' ἐαυτῇ καὶ ἑτερότητα ἀποτελεῖν τὴν καλουμένην ἀόριστον δυνάδα^{ε)}

stunt ante corpora, ea non ideo necessario sunt rerum elementa et prima principia. ecce enim ideae quoque cum sint incorporeae, ut vult Plato, consistunt ante corpora, et nunquamque eorum quae oriuntur ac fiunt, secundum eas oriuntur finitque. sed eae non sunt prima rerum principia, quandoquidem unaquaeque idea si seorsum sumatur, unum esse dicitur, per aliter autem aut aliarum comprehensionem duae aut tres aut quattuor. quo fit ut sit aliquid illarum substantiam transcendens, nempe numerus, cuius per participationem unum aut duo aut tria et his adhuc plura de eis praedicantur. 259. et solidae figurae ante corpus mente cogitantur, cum habeant naturam incorpoream; sed rursus illae quoque non sunt omnium rerum principia. nam ante eas quoque cogitatione praecedunt figurae planae, propterea quod ex illis consistant solidae. 260. sed nec figuras planas rerum praecedentibus. et lineae habent numeros qui mente prius cogitantur, quandoquidem ex tribus lineis appellatur triangulus, et quadratum ex quattuor. et quia simplex linea non sine numero mente concipitur, sed a puncto ducta ad punctum haeret duobus, numerique omnes cadunt sub unum. nam binarius unus est binarius et ternarius unum quid est, nempe ternarius, et denarius est unum caput et una summa numeri. 261. his motus Pythagoras dixit unitatem esse rerum principium, per cuius participationem unaquaeque res una dicitur, et eam, si ex sui quidem cogitetur, ut ita dicam, identitate, intelligi unitatem. sin autem idem sibi alter adiungatur, efficere interminatum quem vocant et indefinitum binarium, propterea quod numerabilium,

β) αἱ ἰδέαι ἀσώματοι] vide ad lib. 1 contra Physicos sect. 364.

γ) ἐπαναβεβηκός] vide ad 1 Pyrrhon. sect. 38. infra 270.

δ) τὰ ἐπίπεδα σχήματα] vide ad 1 contra Physicos sect. 364.

ε) ἀόριστον δυνάδα] vide ad 3 Pyrrhon. sect. 155. Proclum in Euclidem p. 27. infra hoc libro sect. 276.

SEXTUS EMPIR. II.

Aaa

διὰ τὸ μηδεμίαν τῶν ἀριθμητῶν καὶ ὠρισμένων δυνάδων εἶναι τὴν αὐτήν, πάσας δὲ κατὰ μετοχὴν αὐτῆς δυνάδας νενοῆσθαι, 262 καθὼς καὶ ἐπὶ τῆς μονάδος ἐλέγχουσι. δύο οὖν τῶν ὄντων ἀρ-
P 677 χαί, ἢ τε πρώτη μονάς, ἥς κατὰ μετοχὴν πᾶσαι αἱ ἀριθμηταὶ μονάδες νοοῦνται μονάδες, καὶ ἡ ἀόριστος δυνάς, ἥς κατὰ με-
 τοχὴν αἱ ὠρισμέναι δυνάδες εἰσὶ δυνάδες, καὶ ὅτι ταῖς ἀληθείαις αὐταὶ εἰσι τῶν ὄλων ἀρχαί, ποικίλως οἱ Πυθαγορικοὶ διδάσκουσι.
 263 τῶν γὰρ ὄντων'), φασί, τὰ μὲν κατὰ διαφορὰν νοεῖται, τὰ δὲ κατ' ἐναντίωσιν, τὰ δὲ πρὸς τι. κατὰ διαφορὰν μὲν οὖν εἶναι τὰ καθ' ἑαυτὰ καὶ κατ' ἰδίαν περιγραφὴν ὑποκείμενα, ὅσον ἄν-
 θρωπος ἵππος φυτὸν γῆ ὕδωρ ἄηρ πῦρ· τούτων γὰρ ἕκαστον ἀπολύτως θεωρεῖται καὶ οὐχ ὡς κατὰ τὴν πρὸς ἕτερον σχέσιν.
 264 κατ' ἐναντίωσιν δὲ ὑπάρχειν ὅσα ἐξ ἐναντιώσεως ἑτέρου πρὸς ἕτερον θεωρεῖται ὅσον ἀγαθὸν καὶ κακόν, δίκαιον ἀδίκον, συμ-
 φέρον ἀσύμφερον, ὅσιον ἀνόσιον, εὐσεβὲς ἀσεβές, κινούμενον
 265 ἡρεμοῦν, τὰ ἄλλα ὅσα τούτοις ἐμπερῇ. πρὸς τι δὲ τυγχάνειν τὰ κατὰ τὴν ὡς πρὸς ἕτερον σχέσιν νοούμενα, ὅσον δεξιὸν ἀρι-
 στερόν, ἄνω κάτω, διπλάσιον ἥμισυ· τὸ τε γὰρ δεξιὸν νοεῖται κατὰ τὴν ὡς πρὸς τὸ ἀριστερόν σχέσιν καὶ τὸ ἀριστερόν κατὰ τὴν ὡς πρὸς τὸ δεξιόν, τὸ τε κάτω κατὰ τὴν ὡς πρὸς τὸ ἄνω, καὶ τὸ ἄνω κατὰ τὴν ὡς πρὸς τὸ κάτω, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τὸ
 266 παραπλήσιον. διαφέρειν δὲ φασὶ τὰ κατὰ ἐναντίωσιν νοούμενα τῶν πρὸς τι· ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἐναντίων ἢ τοῦ ἑτέρου φθορὰ γένεσις ἐστὶ τοῦ ἑτέρου, ὅσον ἐπὶ ὑγίειας καὶ νόσου, κινήσεώς τε καὶ ἡρεμίας. νόσον τε γὰρ γένεσις ἄρσις ἐστὶν ὑγίειας, ὑγίειας τε γένεσις ἄρσις ἐστὶ νόσον καὶ κινήσεως μὲν ὑπόστασις φθορὰ

eorumque quae sunt terminata ac finita, nullus sit idem binarius, sed ex eius participatione intelliguntur binarii, ut etiam arguunt in unitate. 262. duo ergo sunt rerum principia unitas, ex cuius participatione omnes numerabiles intelliguntur unitates et interminatus binarius, ex cuius participatione sunt omnes terminati binarii. quod autem haec sint re vera principia universorum varie docent Pythagorei. 263. nam ex iis quae sunt, in-
 quunt, alia quidem intelliguntur ex differentia, alia ex oppositione, alia au-
 tem relata ad aliquid. atque ex differentia quidem esse quae absoluta ac per se sunt et sunt subiecta ex propria circumscriptione ut homo equus planta terra aqua aer ignis; unumquodque enim eorum consideratur absolute et non ex ea qua ad aliud refertur habitudine: 264. ex oppositione autem esse quae considerantur ex repugnantia alterius ad alterum ut bonum et malum, iustum iniustum, utile inutile, sanctum profanum, pium impium, motum quiescens et alia his similia. 265. ad aliquid autem referri, quae in-
 telliguntur ex ea quae est tamquam ad alterum relatione ut dexterum si-
 nistrum, sursum deorsum, duplum dimidium. nam et dexterum intelligitur ex ea quae est tamquam ad sinistrum habitudine ac relatione, et sinistrum ex ea quae est tamquam ad dexterum, et deorsum ex ea quae est tamquam ad sursum, et sursum ex ea quae est tamquam ad deorsum, et similiter in aliis. 266. dicunt autem ea quae intelliguntur ex oppositione et repug-
 nantia differre ab iis quae referuntur ad aliquid. nam in contrariis quidem ac repugnantibus interitus alterius, alterius est ortus, ut in sanitate et mor-
 bo, motu et quiete. morbi enim ortus est ablatio sanitatis et sanitatis or-
 tus est ablatio morbi, et si consistat motus, perit status, si oriatur status

P 677 f) τῶν γὰρ ὄντων] divisio trita in entia absoluta, opposita et relata, perspicue a Pythagoricis exposita. distinctio inter τὰ κατὰ διαφορὰν et τὰ πρὸς τι fuit 1 Pyrrhon. sect. 137 et 1 contra Log. sect. 37 et 161.

στάσεως'), γένεσις δὲ στάσεως ἄρσις κινήσεως. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ λύπης καὶ ἀλυπίας ἀγαθοῦ τε καὶ κακοῦ καὶ κοινῶς τῶν ἐναντίων φύσιν ἐχόντων. τὰ δὲ πρὸς τι συνύπαρξιν τε καὶ 267 συναναίρεσιν ἀλλήλων περιεῖχεν. οὐδὲ γὰρ δεξιὸν ἐστίν, ἐὰν μὴ καὶ ἀριστερόν ὑπάρχῃ, οὐδὲ διπλάσιον, ἐὰν μὴ καὶ τὸ ἥμισυ ὑπόκειται^{h)}, οὗ διπλάσιόν ἐστι. πρὸς τούτοις ἐπὶ μὲν τῶν ἐναν- 268 τίων ὡς ἐπίπαν οὐδὲν θεωρεῖται μέσον, καθάπερ εὐθείως ἐπὶ ὑγίειας καὶ νόσου ζωῆς τε καὶ θανάτου κινήσεώς τε καὶ μονῆς. μεταξὺ γὰρ τοῦ ὑγιαίνειν καὶ νοσεῖν οὐδὲν ἐστίν, καὶ μεταξὺ τοῦ ζῆν καὶ τεθνάναι καὶ ἔτι τοῦ κινεῖσθαι καὶ μένειν. ἐπὶ δὲ τῶν πρὸς τί πως ἐχόντων ἐστὶ μέσον· τοῦ γὰρ μείζονος εἰ τύχοι, καὶ τοῦ μικροτέρου τῶν πρὸς τί πωςⁱ⁾ καθεστῶτων μεταξὺ **P 678** γένοιτ' ἂν τὸ ἴσον· ὡσαύτως δὲ καὶ τοῦ πλείονος καὶ ἥττονος τὸ ἰκανόν, ὁξέος τε καὶ βαρέος τὸ σύμφωνον. ἀλλὰ γὰρ τῶν 269 τριῶν ὄντων γενῶν, τῶν τε καθ' ἑαυτὰ ὑφεστῶτων καὶ τῶν κατ' ἐναντιότητά καὶ ἔτι τῶν πρὸς τι νοουμένων ὀφείλει κατ' ἀνάγκην καὶ τούτων αὐτῶν ἐπάνω τι γένος τετάχθαι καὶ πρῶ-
 τον ὑπάρχειν, διὰ τὸ καὶ πᾶν γένος προϋπάρχειν τῶν ὑπ' αὐτὸ τεταγμένων εἰδῶν. ἀναιρουμένου γοῦν αὐτοῦ πάντα τὰ εἶδη συναναίρεται· τοῦ δὲ εἶδους ἀναιρεθέντος οὐκέτ' ἀνασκευάζε-
 ται τὸ γένος ἡρῆται γὰρ ἐξ ἐκείνου τοῦτο, καὶ οὐκ ἀνάπαλιν. καὶ δὴ τῶν μὲν καθ' αὐτὰ νοουμένων γένος ὑπεστήσαντο Πυ- 270²⁷⁰θαγορικῶν παῖδες ὡς ἐπαναβεβηκὸς τὸ ἐν. καθὰ γὰρ τοῦτο καθ' αὐτό ἐστίν, οὕτω καὶ ἕκαστον τῶν κατὰ διαφορὰν ἐν τέ ἐστὶ καὶ καθ' ἑαυτὸ θεωρεῖται. τῶν δὲ κατ' ἐναντίωσιν ἔλεξαν ἀρ- 271²⁷¹χειν γένους τάξιν ἐπέχον τὸ ἴσον καὶ τὸ ἄνισον· ἐν τούτοις γὰρ

et quies, tollitur motus. eadem est ratio in dolore quoque et indolentia, bonoque et malo, et communiter in iis quae habent naturam contrariam. 267. quae autem referuntur ad aliquid, hoc continent quod simul sunt et simul tolluntur. nihil enim est dexterum nisi sit etiam sinistrum, nihil au-
 tem duplum nisi prius ponatur dimidium, cuius est duplum. 268. praeterea in contrariis quidem ac repugnantibus nihil omnino cernitur medium, ut iam in morbo et sanitate, vita et morte, motu et quiete. nam inter sanum esse et aegrotare nihil intercedit et inter vivere et mori et inter moveri et quiescere. in iis autem quae quodammodo se habent relata ad aliquid, est medium. nam inter maius exempli causa et minus, quae quodammodo se habent relata ad aliquid, intercedit medium, nempe aequale: simili-
 ter etiam inter plus et minus est satis vel sufficiens, inter acutius autem et gravius est consonans. 269. caeterum cum sint tria genera nempe et quae per se sunt et quae ex oppositione et amplius ea quae referuntur ad aliquid, debet necessario etiam supra haec ipsa poni aliquod genus et esse primum, propterea quod omne genus sit ante species quae sunt sub ipso collo-
 catae. nam si ipsum quidem tollatur, simul tolluntur omnes species; sublata au-
 tem specie non utique amovetur genus; nam ea dependet ex illo et non contra. 270. atque eorum quidem quae per se intelliguntur, veluti transcendens ge-
 nus posuerunt unum Pythagorei. quomodo enim hoc per se est, ita etiam unumquodque eorum quae sunt ex differentia et unum est et per se con-
 sideratur. 271. eorum autem quae sunt ex oppositione dixerunt esse prin-
 cipium generis locum tenens, aequale et inaequale. in his enim consideratur

g) στάσεως] sic στάσιν pro quiete posuit sect. 81.

h) ὑπόκειται] ms Savil. προϋπόκειται.

i) τῶν πρὸς τί πως] ita recte ms Ciz. pro τῶν πρὸς τι πως.

ἡ πάντων τῶν ἐναντιουμένων θεωρεῖται φύσις; οἷον μονῆς μὲν ἐν ἰσότητι· οὐ γὰρ ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἥσσον· κινήσεως δὲ ἐν ἀνισότητι· ἐπιδέχεται γὰρ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἥσσον^{κ)}.
 272 ὥσαύτως δὲ τὸ μὲν κατὰ φύσιν ἐν ἰσότητι· ἀκρότης γὰρ ἦν ἀνεπίστατος^{λ)}. τὸ δὲ παρὰ φύσιν ἐν ἀνισότητι· ἐπεδέχεται γὰρ τὸ μᾶλλον καὶ ἥσσον. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ ὑγείας^{μ)} καὶ νό-
 273 σου εὐδυνήτος τε καὶ στρεβλότητος. τὰ μὲν τοι γε πρὸς τι ὑφέ-
 στηκε γένει τῇ τε ὑπεροχῇ καὶ τῇ ἁλλείψει. μέγα μὲν γὰρ καὶ
 μείζον πολὺ τε καὶ πλεῖον ὑψηλόν τε καὶ ὑψηλότερον καθ'
 ὑπεροχὴν νοεῖται· μικρόν δὲ καὶ μικρότερον ὀλίγον τε καὶ τα-
 274 πεινότερον κατ' ἁλλείψιν. ἀλλ' ἐπεὶ τὰ καθ' αὐτὰ καὶ τὰ κατ'
 ἐναντίωσιν καὶ τὰ πρὸς τι, γένη ὄντα, εὐρηται ἄλλοις γένεσιν
 ὑποτατιόμενα, καθάπερ τῷ τε ἐνὶ καὶ τῇ ἰσότητι καὶ ἀνισό-
 τητι, ὑπεροχῇ τε καὶ ἁλλείψει, σκοπῶμεν εἰ καὶ ταῦτα τὰ γένη
 275 δύναται ἐπ' ἄλλα λαμβάνειν τὴν ἀναπομπήν. οὐκοῦν ἡ μὲν ἰσό-
 της τῷ ἐνὶ ὑπάγεται· τὸ γὰρ ἐν πρώτως αὐτὸ ἐναντῶς ἐστὶν ἴσον.
 ἡ δὲ ἀνισότης ἐν ὑπεροχῇ τε καὶ ἁλλείψει βλέπεται· ἀνισα γὰρ
 ἐστὶν ὧν τὸ μὲν ὑπερέχει, τὸ δὲ ὑπερέχεται. ἀλλὰ καὶ ἡ ὑπεροχὴ
 καὶ ἡ ἁλλείψις κατὰ τὸν τῆς ἀορίστου δυνάδος λόγον τέταται·
 ἐπειδήπερ ἡ πρώτη ὑπεροχὴ καὶ ἡ ἁλλείψις ἐν δυσίν ἐστι, τῷ
 276 τε ὑπερέχοντι καὶ τῷ ὑπερεχομένῳ. ἀνέκνυσαν ἄρα ἀρχαὶ πάντων
 P 679 κατὰ τὸ ἀνωτάτω ἡ τε πρώτη μονὰς καὶ ἡ ἀόριστος δυνάς· ἐξ
 ὧν γίνεσθαι φασι τὸ τ' ἐν τοῖς ἀριθμοῖς ἐν καὶ τὴν ἐπὶ τούτοις
 πάλιν δυνάδα. ἀπὸ μὲν τῆς πρώτης μονάδος τὸ ἐν, ἀπὸ δὲ τῆς
 μονάδος καὶ τῆς ἀορίστου δυνάδος τὰ δύο· δις γὰρ τὸ ἐν δύο.

natura omnium quae repugnant et sunt contraria, ut quietis quidem in ae-
 qualitate; non enim suscipit maius et minus: motus autem in inaequalitate;
 suscipit enim maius et minus. 272. similiter id quod est secundum naturam
 in aequalitate; est enim intensionem non admittens extremitas. quod autem
 est praeter naturam, est in inaequalitate; suscipit enim maius et minus. ea-
 dem ratio est in sanitate et morbo et rectitudine et obliquitate. 273. quae
 autem referuntur ad aliquid pro genere habent exsuperantiam et defectum.
 nam magnum quidem et maius multumque et plus altumque et altius intelli-
 guntur per exsuperantiam, parvum autem et minus paucum et paucius hu-
 mileque et humiliter per defectum. 274. sed quoniam quae per se sunt et
 quae sunt per oppositionem et quae referuntur ad aliquid, cum sint genera,
 inveniuntur esse subiecta aliis generibus, utpote uni, nec non aequalitati
 et inaequalitati, exsuperantiaeque ac defectui, consideremus an haec quo-
 que genera possint reduci ad alia. 275. atque aequalitas quidem reducitur
 ad unum; nam unum quidem primo est sibi ipsi aequale: inaequalitas au-
 tem ceratur in exsuperantia et defectu; inaequalia enim sunt, quorum
 alterum quidem superat, alterum vero superatur. sed exsuperantia quoque
 et defectus locum invenit in ratione interminati binarii; quaudoque prima
 exsuperantia et defectus est in duobus, nempe in exsuperanti et in exsu-
 perato. 276. emergerunt ergo omnium in summo principia, nempe prima uni-
 tas et interminatus binarius, ex quibus fieri dicunt et unum quod est in
 numeris et rursus eum qui post haec est binarius. a prima quidem unitate
 unum, ab unitate autem et interminato binario duo; his enim unum duo.

P 678 - κ) τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἥσσον] posterius τὸ in editis exciderat, exstat in
 Ciz. et Savil.

λ) ἀνεπίστατος] in Ciz. perperam ἀνεπίστατος, unde Herveti instabilis
 extremitas.

μ) ὑγείας] Ciz. ὑγείας.

καὶ μήπω ἐποκειμένου ἐν τοῖς ἀριθμοῖς τοῦ δύο, οὐδὲ τὸ δις
 ἦν ἐν τούτοις, ἀλλ' ἐλήφθη ἐκ τῆς ἀορίστου δυνάδος· καὶ οὕτως
 ἐκ ταύτης τε καὶ τῆς μονάδος ἐγένετο ἡ ἐν τοῖς ἀριθμοῖς δυνάς.
 κατὰ ταῦτα δὲ καὶ οἱ λοιποὶ ἀριθμοὶ ἐκ τούτων ἀπετελέσθησαν, 277
 τοῦ μὲν ἐνὸς αἰεὶ περιπατοῦντος, τῆς δὲ ἀορίστου δυνάδος δύο
 γεννώσης καὶ εἰς ἀπειρον πλῆθος τοὺς ἀριθμοὺς ἐκτεινούσης.
 ὁθεν φασὶν ἐν ταῖς ἀρχαῖς ταύταις τὸν μὲν τοῦ δρῶντος αἰ-
 τίου^{ν)} λόγον ἐπέχεινⁿⁿ⁾ τὴν μονάδα, τὸν δὲ τῆς πασχούσης
 ὄλης τὴν δυνάδα. καὶ ὃν τρόπον τοὺς ἐξ αὐτῶν ὑποστάντας
 ἀριθμοὺς ἀπετέλεσαν, οὕτω καὶ τὸν κόσμον καὶ πάντα τὰ ἐν
 τῷ κόσμῳ συνεστήσαντο. εὐθέως γὰρ τὸ σημεῖον κατὰ τὸν τῆς 278
 μονάδος λόγον τετάχθαι· ὥς γὰρ ἡ μονὰς ἀδιαίρετόν τί ἐστιν,
 οὕτω καὶ τὸ σημεῖον, καὶ ὃν τρόπον ἡ μονὰς ἀρχὴ τίς ἐστιν ἐν
 ἀριθμοῖς, οὕτως καὶ τὸ σημεῖον ἀρχὴ τίς ἐστιν ἐν γραμμαῖς·
 ὥστε τὸ μὲν σημεῖον τὸν τῆς μονάδος εἶχε λόγον, ἡ δὲ γραμμὴ
 κατὰ τὴν τῆς δυνάδος ἰδέαν ἐθεωρεῖτο· κατὰ μετάβασιν γὰρ καὶ
 ἡ δυνάς καὶ ἡ γραμμὴ νοεῖται. καὶ ἄλλως· τὸ μεταξὺ δυοῖν σημείων 279
 νοούμενον ἀπλατὲς μῆκος ἐστὶ γραμμὴ· τοίνυν ἔσται κατὰ τὴν
 δυνάδα ἡ γραμμὴ, τὸ δὲ ἐπίπεδον κατὰ τὴν τριάδα^{ο)}, ὃ μὴ μύ-
 νον μῆκος αὐτὸ θεωρεῖται καθ' ὃ ἦν ἡ δυνάς, ἀλλὰ καὶ τρίτην
 προσέειλε διάστασιν, τὸ πλάτος. τιθεμένων δὲ τριῶν σημείων, 280
 δυοῖν μὲν ἐξ ἐναντίου διαστήματος, τρίτου δὲ κατὰ μέσον τῆς
 ἐκ τῶν δυοῖν ἀποτελεσθείσης γραμμῆς, πάλιν ἐξ ἄλλου διαστή-
 ματος ἐπίπεδον τελεῖται. τὸ δὲ στερεὸν σχῆμα καὶ τὸ σῶμα,
 et cum in numeris nondum positus esset binarius, ne his quidem erat in
 iis, sed sumptus fuit ex interminato binario: et ita ex eo et unitate natus
 est binarius qui est in numeris. 277. similiter autem reliqui quoque numeri
 ex his fuerunt effecti, uno quidem semper progrediente, interminato autem
 binario duo gignente et numeros in infinitam extendente multitudinem. di-
 cunt itaque in his principiis unitatem tenere rationem causae agentis, bina-
 rium autem materiae patientis. et quomodo eos qui ex iis constant effece-
 runt numeros, ita etiam mundum construxerunt et quaecunque sunt in mundo.
 278. iam enim punctum unitatis habere rationem. quomodo enim unitas
 in numeris est, ita punctus est aliquod principium in lineis. quo fit ut
 punctus habeat rationem unitatis, linea consideretur ex ratione binarii: per
 transitionem enim intelligitur et binarius et linea. 279. et alioqui, quae in-
 telligitur inter puncta duo longitudo expers latitudinis, est linea: erit ergo
 ex binario linea; superficies autem ex ternario, cuius non solum ipsa con-
 sideratur longitudo, quatenus erat binarius, sed etiam tertiam insuper ac-
 cepit distantiam, nempe latitudinem. 280. et tribus punctis positus, duobus
 quidem ex contrario intervallo, tertio autem in medio lineae quae perfecta
 est ex duobus, rursus ex alio intervallo efficitur superficies. solida autem fi-
 gura et corpus, utpote pyramidale, locatur ex quaternario. tribus enim punctis,

ν) τὸν μὲν τοῦ δρῶντος αἰτίου] itaque et Iamblichus in Theologume- P 679
 nis Arithmeticae p. 6 et 7 ex Pythagoricorum mente μονάδα confert
 cum deo, causa rerum omnium, patrisque et matris vicem omnibus re-
 bus praebente. ex eodem et Nicomacho multa alia afferri possunt, qui-
 bus ea quae de numeris hoc loco tradit Sextus et de dyade materiam
 patientem signante illustrantur. mox male edd. τὴν δὲ pro τὸν δὲ scil. λόγον.
 nn) pro ἐπέχειν legendum fortasse ὑπέχειν]
 ο) τὸ δ' ἐπίπεδον κατὰ τὴν τριάδα] Anatolius de ternario: εἰκὼν ἐστὶ
 ἐπίπεδου καὶ πρώτου ὑπόστασις ἐν τριγώνοις. est ternarius planae figu-
 rae primae symbolum, quae triangulo constat.

καθάπερ τὸ πυραμοειδές, κατὰ τὴν τετράδα τάττεται. τοῖς γὰρ
 τρισὶ σημείοις, ὡς προεῖπον, κειμένοις, ἐπιτεθέντος ἄλλου τινὸς
 ἄνωθεν σημείου^{p)}, πυραμοειδές ἀποτελεῖ σχῆμα στερεοῦ σώμα-
 τος. ἔχει γὰρ ἤδη τὰς τρεῖς διαστάσεις, μήκος πλάτος βάθος.
 281 τινές δ' ἀπὸ ἐνὸς σημείου τὸ σῶμά φασι συνίστασθαι· τουτὶ
 γὰρ τὸ σημεῖον ὅν ἐν γραμμῇ ἀποτελεῖν, τὴν δὲ γραμμὴν ὅν ἐν
 σάν ἐπίπλιδον ποιεῖν, τοῦτο δὲ εἰς βάθος κινηθέν τὸ σῶμα γεν-
 282 νᾶν τριχῇ διαστατόν. διαφέρει δὲ ἡ τοιαύτη τῶν Πυθαγορικῶν
 στάσις τῆς τῶν προτέρων. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἐκ δυοῖν ἀρχῶν, τῆς
 P 680 τε μονάδος καὶ τῆς ἀορίστου δυνάδος ἐποιοῦν τοὺς ἀριθμούς,
 εἰτ' ἐκ τῶν ἀριθμῶν τὰ σημεία καὶ τὰς γραμμάς, τὰ τε ἐπί-
 πεδα σχήματα καὶ τὰ στερεά, οὗτοι δὲ ἀπὸ ἐνὸς σημείου τὰ
 πάντα τεκταίνουσιν. ἔξ αὐτοῦ μὲν γραμμὴ γίνεται, ἀπὸ γραμ-
 283 μῆς δὲ ἐπιφάνεια, ἀπὸ δὲ ταύτης σῶμα. πλὴν οὕτω μὲν ἀπο-
 τελεῖται τὰ στερεὰ σώματα, ἡγουμένων τῶν ἀριθμῶν, ἀφ' ὧν
 λοιπὸν καὶ τὰ στερεὰ συνίσταται, γῆ τε καὶ ὕδωρ καὶ ἀήρ καὶ
 πῦρ, καὶ καθόλου ὁ κόσμος, ὃν φασιν καθ' ἁρμονίαν^{q)} διοι-
 κεῖσθαι, πάλιν ἐχόμενοι τῶν ἀριθμῶν, ἐν οἷς οἱ λόγοι εἰσὶ τῶν
 συστατικῶν τῆς τελείου ἁρμονίας συμφωνιῶν, τῆς τε διὰ τεσ-
 σάρων καὶ τῆς διὰ πέντε καὶ τῆς διὰ πασῶν. ὧν ἡ μὲν ἐν ἐπι-
 284 τρίτῳ ἔκειτο λόγῳ, ἡ δὲ ἐν ἡμιολίῳ, ἡ δὲ ἐν διπλασίονι. εἴρηται
 δὲ περὶ τούτων ἀκριβέστερον κἂν τῇ περὶ κριτηρίου σκέψει^{r)}
 κἂν τοῖς περὶ ψυχῆς^{s)}. νῦν δὲ ὑποδειχθέντος ὅτι μεγάλῃν δύνα-
 μιν ἀπονέμουσι τοῖς ἀριθμοῖς οἱ ἀπὸ τῆς Ἰταλίας Φυσικοὶ μετελ-

ut prius dixi, sitis, imposito aliquo superne, efficitur pyramidalis figura
 solidi corporis. iam enim habet tres dimensiones ac spatia. nempe longitu-
 dinem latitudinem profunditatem, 281. nonnulli autem dicunt ex uno puncto
 constare corpus; ab hoc enim puncto fluente effici lineam, ab linea autem
 fluente effici superficiem, eam autem motam ad profunditatem gignere corpus
 quod triplex habet spatium ac dimensionem. 282. differt autem haec secta
 Pythagoricorum ab opinione priorum. illi enim ex duobus principiis, nempe
 unitate et interminato binario efficiebant numeros, deinde ex numeris puncta
 et lineas figurasque planas et solidas, hi autem ex uno puncto fabricantur
 omnia, ex ipso enim (ut hi sentiunt) fit linea, ex linea superficies, ex ea
 autem corpus. 283. sic quidem sola efficiuntur corpora, praeexistentibus numeris,
 ex quibus de caetero quoque solida consistunt corpora, nempe terra aqua
 aër et ignis et ut semel dicam, mundus, quem dicunt administrari per con-
 centum et harmoniam, rursus inhaerentes numeris, in quibus sunt rationes
 quae perfectam constituunt harmoniam, nempe diatessaron diapente et diapa-
 son, quarum prima sita est in ratione sesquitercia, secunda in sesquialtera,
 tertia in dupla. 284. de his porro dictum est accuratius ubi disquisivimus
 de criterio veritatis, et in commentariis de anima. nunc autem cum osten-
 sum sit quod numeris magnam vim tribuunt Physici ex Italia profecti, loco

p) ἐπιτεθέντος ἄλλου τινὸς ἄνωθεν σημείου] ut pyramis prodeat. con-
 fer Hieroclem p. 410 editionis Needhamianae. pro ἀποτελεῖται interpretes le-
 git ἀποτελεῖται commodius.

P 680 q) καθ' ἁρμονίαν] vide dicta ad 3 Pyrrhon. sect. 155 et contra Arithmet.
 sect. 6 et 1 contra Log. sect. 96, ubi etiam de ratione diatessaron, dia-
 pente et diapacon.

r) κἂν τῇ περὶ κριτηρίου σκέψει] respicit laudatum libri prioris ad-
 versus Logicos locum.

s) κἂν τοῖς περὶ ψυχῆς] hi de anima commentarii, quos laudat etiam
 lib. adversus Musicos sect. 55, interciderunt.

θόντες, καὶ τὰς ἀκολουθοῦντας τῷ τόπῳ κομίζωμεν ἀπορίας. ὅταν 285
 οὖν λέγωσι τῶν ἀριθμητῶνⁱ⁾ οἷον τῶν αἰσθητῶν καὶ ὑποπιπτόν-
 των μηδὲν εἶναι ἐν, μετοχῇ δὲ τοῦ ἐνὸς^{u)} τοῦ ὡσανεὶ πρώτου
 καὶ στοιχείου ἐν τι καλεῖσθαι· εἰ οὖν τὸ δεικνύμενον καὶ τὸ μέ-
 νον^{x)} ζῶον ἐν εἶη, τὸ μὴ δεικνύμενον φυτὸν οὐκ ἔσται ἐν. οὐ
 γὰρ δεῖ πολλά εἶναι, μετοχῇ δὲ τοῦ ἐνὸς ἕκαστον νοεῖσθαι ἐν,
 οἷον ζῶον ξύλον φυτόν. εἰ γὰρ τὸ δεικνύμενον ζῶον ἐν ἔστι, τὸ 286
 μὴ ὄν ζῶον, οἷον τὸ φυτόν, οὐκ ἔσται ἐν. καὶ εἰ τὸ φυτόν ἐν
 ἔστι, τὸ μὴ ὄν φυτόν, οἷον τὸ ζῶον, οὐκ ἔσται ἐν. ἀλλὰ λέγε-
 ται γε τὸ μὴ ὄν ζῶον ἐν, καθάπερ τὸ φυτόν καὶ τὸ μὴ ὄν φυ-
 τὸν πάλιν ἐν, ὡς τὸ ζῶον· οὐκ ἄρα ἕκαστον τῶν ἀριθμητῶν
 ἐν ἔστι. τὸ δὲ οὐ ἕκαστον μετοχῇ νενόηται ἐν, ἐκεῖνο ἐν τέ ἐστι
 καὶ πολλά· ἐν μὲν καθ' ἑαυτό, πολλά δὲ κατὰ περίληψιν. ὅπερ 287
 πλῆθος πάλιν οὐκ ἔστιν ἐν τοῖς ἀριθμητοῖς δεικνύμενον. εἰ γὰρ
 τὸ τῶν ζῶων πλῆθος ἔστιν, τὸ τῶν φυτῶν οὐκ ἔσται πλῆθος·
 καὶ εἰ τὸ τούτων, ἀνάπαλιν οὐκ ἔσται τὸ τῶν ζῶων. λέγεται δὲ
 γε καὶ ἐπὶ φυτῶν καὶ ἐπὶ ζῶων καὶ ἐπ' ἄλλων ἱκανῶν πλῆθος.
 οὐκ ἄρα τὸ ἐν τοῖς ἀριθμητοῖς δεικνύμενον πλῆθος τῷ ὄντι πλῆ-
 θός ἐστιν, ἀλλὰ ἐκεῖνο τὸ οὐ μετοχῇ νενόηται τοῦτο πλῆθος.
 ὅταν δὴ τὰ τοιαῦτα λέγωσιν οἱ Πυθαγορικοὶ τῶν φιλοσόφων, 288
 ὁμοίον τι λέγουσι τῷ μηδένα τῶν ἐπὶ μέρους ἀνθρώπων ἀνθρω- P 681
 πον εἶναι, ἀλλὰ τὸν οὐ μετοχῇ ἕκαστος εἰς τε ἀνθρωπος νενόη-
 ται, καὶ πολλοὶ ἀνθρωποὶ καλοῦνται. νοεῖται γὰρ ὁ ἀνθρωπος
 ζῶον λογικὸν θνητόν· καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ Σωκράτης ἀνθρωπός

huic quoque consequentes afferamus dubitationes. 285. cum ergo numeri-
 bilium ut sensilium et offerentium sese nobis rerum nullam dicunt esse unum,
 vocari autem aliquid unum participatione unius, quod est primum et elemen-
 tum; si ergo quod ostenditur cerniturque animal, sit unum, quae non osten-
 ditur planta, non erit una. non enim oportet esse multa, sed unius partici-
 patione unumquodque intelligi unum, ut animal lignum plantam. 286. si enim
 quod ostenditur animal est unum, quod non est animal, ut planta, non erit
 unum; et si planta est una, quod non est planta, ut animal, non erit unum.
 sed dicitur quod non est animal, unum, ut planta, et quod non est planta
 rursus unum, ut animal: non est ergo numerabilium unumquodque unum, id au-
 tem cuius participatione unumquodque intelligitur unum, illud unum est et multa;
 unum quidem per se, multa autem per comprehensionem. 287. quae quidem
 multitudo rursus non ostenditur in numerabilibus, nam si est multitudo ani-
 malium, plantarum non erit multitudo, et contra si earum erit multitudo, non
 erit multitudo animalium, dicitur autem et de plantis et de animalibus et
 de plurimis aliis rebus multitudo, quae ergo in numerabilibus ostenditur mul-
 titudo, non est re vera multitudo, sed illa, cuius participatione multitudo
 haec intelligitur. 288. quando autem haec dicunt Pythagorici philosophi, per-
 inde est ac si dicant ex singularibus hominibus nullum esse hominem, sed
 illum cuius participatione unusquisque et unus homo intelligitur, et multi
 vocantur homines. intelligitur enim homo animal rationis particeps mortale;

i) τῶν ἀριθμητῶν] hoc loco sequebatur in editis μηδὲν εἶναι ἐν, quod
 perperam repetitum ex commate quod sequitur.

u) μετοχῇ δὲ τοῦ ἐνὸς] supra sect. 261. confer 3 Pyrrhon. sect. 156
 et contra Arithmeticos sect. 12.

x) καὶ τὸ μένον] puto legendum θεωρούμενον, idque in versione sum
 secutus.

289 ἔστιν οὐτε Πλάτων οὐκ *) ἄλλος τις τῶν ἐπὶ εἶδους. εἰ γὰρ Σω-
κράτης, καθ' ὃ Σωκράτης ἔστιν, ἄνθρωπος καθέστηκεν, ὁ Πλά-
των οὐκ ἔστι ἀνθρωπος, οὐτε **) Δίων ἢ Θέων· καὶ εἰ Πλά-
των ἔστιν ἀνθρωπος, ὁ Σωκράτης οὐκ ἔστι. λέγεται δέ γε καὶ
Σωκράτης ἀνθρωπος καὶ Πλάτων καὶ ἕκαστος τῶν ἄλλων· οὐκ
ἄρα τῶν ἐπὶ μέρους ἀνθρώπων ἕκαστος ἔστιν ἀνθρωπος, οὐδὲ
μετοχῇ ἕκαστος αὐτῶν νενοήται ἀνθρωπος, ὅς οὐκ ἔστιν εἰς ἕξ
290 αὐτῶν. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ φυτοῦ καὶ πάντων τῶν λοι-
πῶν· ἄτοπον δέ γε ἔστι μηδένα τῶν ἐπὶ μέρους ἀνθρώπων λέ-
γειν ἀνθρώπων εἶναι, μηδὲ τῶν φυτῶν φυτὸν· ἄτοπον ἄρα καὶ
τὸ ἕκαστον τῶν ἀριθμητῶν κατὰ τὸν ἴδιον λόγον μὴ λέγειν ἐν.
291 ἄλλως τε καὶ ἡ κομιζομένη κατὰ τοῦ γένους ἀπορία φθάνειν
ἔοικε καὶ ἐπὶ τὴν τοιαύτην τῶν Πυθαγορικῶν δόξαν. ὥς γὰρ ὁ
γενικός ἀνθρωπος *) οὐτε μετὰ τῶν ἐπὶ εἶδους ἀνθρώπων θεω-
ρεῖται, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς ἔστι εἰδικός *) οὐτε κατ' ἰδίαν ὑφέστη-
κεν, ἐπεὶ οὐ γενήσονται οἱ κατὰ μέρος ἀνθρώποι μετοχῇ αὐτοῦ
292 ἀνθρώποι, οὐτ' ἐν αὐτοῖς τούτοις περιέχεται· ἀδιανόητον γὰρ
τούτου μετοχῇ ἀπείρους εἶναι, καὶ τοῦτο μὲν τεθνηκόσι τοῦτο
δὲ ζῶσι περιέχεσθαι. ὥς οὖν οὗτος ὁ λόγος ἀπορος, οὕτω καὶ ὁ
περὶ τοῦ ἐνὸς τούτου μᾶλλον ἔστιν ἀπορώτερος, τῷ μῆτε σὶν
τοῖς κατὰ μέρος ἀριθμοῖς αὐτὸ θεωρεῖσθαι, μῆτε κατὰ παντὸς
αὐτὸ δύνασθαι τετάχθαι, μῆτε μετοχὴν αὐτοῦ τοῖς ἀπείροις
293 ὑπάρχειν. ἡ γὰρ μὴν τοῦ ἐνὸς ἰδέα, ἥς κατὰ μετοχὴν ἕκαστον
νοεῖται ἐν, ἥτοι μία ἔστιν ἰδέα τοῦ ἐνὸς α) ἢ πλείους ἰδέαι τοῦ

et propterea neque Socrates est homo neque Plato neque aliquis alius in
specie. 289. si enim Socrates, quatenus est Socrates, est homo, Plato non
erit homo neque Dion aut Theon; et si Plato est homo, non erit homo Socra-
tes, dicitur autem et Socrates homo et Plato et unusquisque ex aliis; non igitur
ex singularibus hominibus unusquisque est homo, neque huius participatione
unusquisque intelligitur homo, qui non est unus ex ipsis. 290. eadem est ra-
tio et in planta et in caeteris omnibus, absurdum est autem dicere nullum
ex singularibus hominibus esse hominem neque ex plantis plantam; absur-
dum est ergo et unumquodque ex numerabilibus propria ratione non dicere
esse unum. 291. et alioqui quae etiam adversus genus affertur dubitatio,
videtur pertingere etiam usque ad hanc opinionem Pythagoreorum, quomodo
enim homo in genere neque consideratur cum hominibus in specie, nam
ipse quoque ita futurus esset specialis, neque singillatim consistit, quoniam
ita singulares non fient homines eius participatione, neque in iis ipsis con-
tinetur. 292. cogitatione enim concipi non potest homines esse infinitos eius
participatione, et partim quidem mortuis partim vivis eundem contineri, quo-
modo ergo haec oratio est dubia, illa de uno dubia magis erit, eo quod nec
cum singularibus numeris ita consideretur, neque pro universali possit poni,
neque participatio eius inest infinitis. 293. unius quidem certe idea, cuius
per participationem unumquodque intelligitur esse unum, aut una est unius

[*) οὐκ] οὐτ' ?]

[**) οὐτε] οὐδέ ?]

P 681 γ) ὁ γενικός ἀνθρωπος] sect. 17 eiusdem adversus Arithmeticos libri.
ε) εἰδικός] ms Ciz. ἰδικός.

α) ἥτοι μία ἔστιν ἰδέα τοῦ ἐνὸς] confer sect. 18 libri contra Arithmet.
et 3 Pyrrhon. sect. 158 sq. post illa verba sequebatur in editis: ἥς κατὰ
μετοχὴν ἕκαστον νοεῖται ἐν, ἥτοι μία ἔστιν ἰδέα τοῦ ἐνὸς. quae male
e praecedentibus repetita rectius in ms Ciz. et Herveti codice exsulant,
itaque et a me sunt omissa.

ἐνός. καὶ εἰ μὲν μία, ἥτοι ὅλης μετέχει ἕκαστον τῶν ἀριθμητῶν
ἢ μέρους τινὸς αὐτῆς· καὶ εἰ μὲν ὅλης μετέσχηκεν, οὐκ ἔστι
μία. εἰ γὰρ ὅλην ἔχει τὴν τοῦ ἐνός ἰδέαν λόγου χάριν τὸ ἄλφα,
ἕξ ἀνάγκης τὸ βῆτα, μὴ ἔχον οὐ μετοσχῇ, οὐκ ἔστι ἐν· ὅπερ
ἄτοπον. εἰ δὲ πολυμερὴς ἔστιν ἡ τοῦ ἐνός ἰδέα, καὶ ἕκαστον 294
τῶν ἀριθμητῶν ἕκαστον μέρους αὐτῆς μετεῖληφε, πρῶτον μὲν
ἕκαστον τῶν ὄντων οὐ τῆς τοῦ ἐνός ἰδέας ἔστι μετεῖληφός,
ἀλλὰ μέρους αὐτῆς, καὶ διὰ τοῦτο οὐκέτι γενήσεται ἐν. ὥς γὰρ
τὸ μέρος ἀνθρώπου οὐκ ἔστιν ἀνθρωπος καὶ τὸ μέρος τῆς λέ- P 682
ξεως οὐκ ἔστι λέξις, οὕτω τὸ μέρος τῆς τοῦ ἐνός ἰδέας οὐκ ἔστι
ἡ τοῦ ἐνός ἰδέα, ἵνα καὶ τὸ μετεσχηκὸς αὐτῆς γένηται ἐν. εἴτα 295
ἡ τοῦ ἐνός ἰδέα οὐκέτι γίνεταί ἐνός ἰδέα, οὐδὲ μία, ἀλλὰ πλεί-
ους. τὸ γὰρ ἐν, ἢ ἐν ἔστιν, ἀδιαίρετον καθέστηκεν, καὶ ἡ μονάς,
ἢ μονάς ἔστιν, οὐ διχάζεται, ἢ εἴπερ εἰς πολλὰ διαιρεῖται β),
ἀθροισμὸς πλειόνων μονάδων γενήσεται καὶ οὐκ ἔστι μονάς. εἰ 296
δὲ πλείους εἶεν ἰδέαι τοῦ ἐνός, ὥς ἕκαστον τῶν ἀριθμητῶν ἰδέας
τινὸς μετέχειν ἰδέας καθ' ἣν ἐν νοεῖται, ἥτοι ἡ τοῦ Α ἰδέα καὶ
ἡ τοῦ Β μετέχουσιν ἐνός τινος ἰδέας, καθ' ἣν ἑκάτερον αὐτῶν
προσαγορεύεται ἐν, ἢ οὐ μετέχουσι. καὶ εἰ μὲν οὐ μετέχουσιν, 297
ὅν τρόπον αὐταὶ δύνανται τῆς τοῦ ἐνός ἐπικατηγορίας ἀξιοῦσθαι,
μὴ μετέχουσαι τινος ἐπαναβεβηκυίας τοῦ ἐνός ἰδέας, οὕτω δύνα-
ται καὶ πᾶν τὸ ὁπωσοῦν λεγόμενον ἐν μὴ κατὰ μετοχὴν τῆς τοῦ
ἐνός ἰδέας προσαγορεύεσθαι ἐν. εἰ δὲ μετέχουσιν, ἡ ἀρχὴθεν 298
μένει ἀπορία. πῶς γὰρ αἱ δύο ἰδέαι τῆς μιᾶς μετέχουσιν ἰδέας γ),
ὅλης ἑκατέρα ἢ μέρους αὐτῆς; ὁπότερον γὰρ ἂν γ) λέγοιεν, ἐπα-
χθήσονται αἱ μικροὶ πρόσθεν ἀποδοθεῖσαι πρὸς ἡμῶν ἀπορίαι.

idea, aut plures ideae unius. et si una quidem, aut totius est particeps
numquodque ex numerabilibus aut alicuius eius partis; et si totius quidem
est particeps, non est una. si enim totam unius ideam habet, exempli causa
Α, necessario Β non habens cuius sit particeps, non erit unum; quod est
absurdum. 294. si autem multarum partium est unius idea, et unumquodque ex
numerabilibus est particeps uniuscuiusque eius partis: primum quidem una-
quaeque res non erit particeps ideae unius, sed partis eius et ideo non erit
utique una. quomodo enim pars hominis non est homo et pars dictionis non
est dictio, ita pars ideae unius non erit unius idea, ut quod eius fuerit par-
ticeps sit unum. 295. deinde unius idea non erit amplius idea unius, neque
una, sed plures, unum enim quatenus est unum est individuum et unitas
quatenus est unitas non dividitur; aut si in plura dividitur, fiet congeries
multarum unitatum, et non est unitas. 296. si autem unius plures sunt ideae,
adeo ut unumquodque ex numerabilibus sit particeps alicuius propriae ideae,
ex qua unum intelligitur, aut idea Α et idea Β sunt participes alicuius unius
ideae, ex qua utrumvis eorum appellatur, aut non sunt participes. 297. et
si non sunt quidem participes, quemadmodum eae possunt censi dignae
appellatione unius, licet non sint participes transcendentis ideae unius, ita
etiam potest quidquid quomodocumque dicitur unum non appellari ex partici-
patione ideae unius. 298. si autem sunt participes, manet quae ab initio fuit
dubitatio. quomodo enim sunt duae ideae participes unius ideae, num utraque
totius an partis eius? utrumvis enim dixerint, redibunt quae a nobis paulo

β) διαιρεῖται] ms Ciz. διαίρεται.

γ) ἀπορία. πῶς γὰρ αἱ δύο ἰδέαι τῆς μιᾶς μετέχουσιν ἰδέας] ms Savil.
ἀπορία πῶς αἱ δύο ἰδέαι τῆς μετέχουσιν ἰδέας male.

[γγ) legebatur ἐν]

P 682

299 οὐν τοῦτοις ἐπεὶ πᾶν τὸ λαμβανόμενον ἀνθρώπων ἤτοι αἰσθήσει λαμβάνεται καὶ κατὰ ψιλὴν ἐγκύρησιν ἢ διανοίᾳ, πάντως καὶ ὁ ἀθροισμὸς εἴπερ ἀνθρώπων ληπτὸς ἐστίν; ἤτοι αἰσθήσει ἢ διανοίᾳ καταληφθήσεται. ἀλλὰ αἰσθήσει μὲν καὶ ἀπλῇ ἐμφάσει οὐκ ἂν ληφθῇ. πλανῶ γὰρ ἐνίοις ἢ τῶν ἀριθμητῶν ὑπόστασις· ἐπεὶ περ βλέποντες ταῦτα λευκὰ ἢ μέλανα^{d)} ἢ κοινῶς αἰσθητά, ὑπονοοῦσιν ὅτι καὶ ὁ ἀριθμὸς αἰσθητὸν τί ἐστι καὶ φαινόμενον πρᾶγμα, μὴ ἐχούσης οὕτω τῆς ἀληθείας. τὸ μὲν γὰρ λευκὸν καὶ μέλαν καί, εἰ οὕτω τύχοι, τὸ φυτόν καὶ ὁ λίθος καὶ τὸ ξύλον καὶ τῶν ἀριθμητῶν ἕκαστον φαίνεται καὶ αἰσθήσει ληπτὸν ἐστίν, ὁ δ' ἀριθμὸς ὡς ἀριθμὸς οὐκ ἐστίν ἡμῖν αἰσθητὸς οὐδὲ φαίνεται. σκοπῶμεν δὲ τὸν τρόπον τοῦτον· τὰ αἰσθητὰ ὡς αἰσθητὰ ἀδιδάκτως ἡμῖν λαμβάνεται· οὐθὲς γὰρ τὸ λευκὸν ἢ τὸ μέλαν ὁρᾶν διδάσκεται, οὐδὲ τραχέος ἢ λείου ἀντιλαμβάνεσθαι· ὁ δὲ ἀριθμὸς ὡς ἀριθμὸς οὐκ ἀδιδάκτως ἡμῖν λαμβάνεται· οὐ γὰρ τὰ δις δύο τέσσαρά ἐστιν καὶ τὰ τρις δύο ἕξ ἐστὶ καὶ τὰ δεκάκις δέκα ἑκατὸν ἐκ μαθήσεως ἔγνωμεν· οὐκ ἄρα αἰσθητὸν³⁰¹ τί ἐστίν ὁ ἀριθμὸς. εἰ δὲ μνήμη κατ' ἐπισυνθῇσιν τινῶν ἔγνω-
P 683 σται, ἀπορήσει τις τῶν αἰσθητῶν ἀποστάς, καθὼς καὶ ὁ Πλάτων^{e)} ἠπόρει ἐν τῷ περὶ ψυχῆς, πῶς τὰ δύο κατ' ἰδίαν μένοντα οὐ νοεῖται δύο, συνελθόντα δὲ εἰς ταῦτό, γίνεται δύο. εἰ γὰρ τοιαῦτά ἐστι μετὰ τὴν σύνοδον, ὅποια ἦν πρὸ τῆς συνόδου^{f)}, ἦν δ' ἑκάτερον αὐτῶν πρὸ τῆς συνόδου ἔν, ἔσται καὶ μετὰ τὴν σύνοδον ἑκάτερον ἔν. ἐπεὶ ἂν δῶμεν προσγίνεσθαι τι αὐτοῖς πε-

ante allatae sunt dubitationes. 299. accedit ad haec quod quoniam quicquid ab homine comprehenditur, aut sensu comprehenditur et solo occursu aut mente ac cogitatione, omnino congeries quoque, si potest ab homine comprehendi, aut sensu comprehenditur aut mente seu cogitatione. 300. sed sensu quidem et simplici praesentatione comprehendere non potuerit; nonnullos enim decipit substantia numerabilium, nam ea videntes alba aut nigra aut communiter sensilia, existimant numerum etiam esse rem aliquam sensilem et apparentem, cum rei non ita habeat veritas, nam album quidem et nigrum et exempli gratia planta lapis et lignum et unumquodque ex numerabilibus apparet et sensu potest comprehendere, numerus autem ut numerus non est nobis sensibilis nec apparet. 301. consideremus autem hoc modo: sensilia ut sensilia a nobis apprehenduntur etiam absque doctore; nemo enim docetur videre album aut nigrum neque asperum aut laeve apprehendere. numerus autem ut numerus non sine doctore a nobis apprehenditur; quod enim bis duo sint quattuor et ter duo sint sex et decies decem centum, discendo cognovimus. non est ergo numerus aliquid sensibile. 302. an autem cognitus sit memoria per additionem et compositionem aliquorum, dubitabit quispiam recedens a sensilibus, ut Plato quoque dubitavit in libro de anima, quemadmodum duo seorsum manentia duo non intelliguntur, si simul autem coierint, fiunt duo. 303. nam si post coitum sunt eiusmodi cuiusmodi erant ante coitum, erat autem utrumque eorum unum ante coitum, erit etiam post coitum utrumque unum, nam si de-

d) λευκὰ ἢ μέλανα] in editis sequebatur ἢ κοινὰ ἢ κοινῶς αἰσθητά, sed illud ἢ κοινὰ mss codices non agnoscunt, et nullum commodum fundunt sensum et ex proxime sequentibus temere videntur repetita esse.

P 683 e) καθὼς καὶ ὁ Πλάτων] in Phaedone p. 393 verbis quae adducit noster infra sect. 306 et ad quae alludit lib. contra Arithmeticos sect. 21 et lib. 2. contra Log. sect. 91.

f) πρὶν τῆς συνόδου] ms Ciz. πρὸ τῆς συνόδου. [quod repbsuimus]

ρισσότερον μετὰ τὴν σύνοδον παρ' ὃ ἦν, οἷον τὴν δυνάδα, ἔσται ἢ τῶν δυοῖν συνέλευσις τετράς. εἰ γὰρ τῷ συνελθόντι ἐνὶ καὶ³⁰¹ ἐνὶ πλείον τι προσγίνεται ἢ δυνάς^{g)}, ἐπεὶ ἐν ταύτῃ μονὰς καὶ μονὰς νοεῖται, κατὰ τὴν τοῦ ἐνὸς καὶ ἐνὸς συνέλευσιν τετράς γενήσεται, δυοῖν μὲν νοουμένων τῶν συνιόντων, διττῆς δὲ κατὰ τὴν φύσιν οὕσης τῆς προσγενομένης αὐτοῖς δυνάδος^{h)}. καὶ πάλιν, εἰ τοῖς κατὰ σύνοδον ποιοῦσι τὴν δεκάδα πλείον τι προσγίνεται ἢ δεκάς, ἐπεὶ ἐν τῇ δεκάδι νοεῖται τὰ ἐννέα καὶ τὰ ὀκτώ καὶ τὰ ἑπτὰ καὶ καθ' ὑπόβασιν οἱ λοιποὶ ἀριθμοί, ἀπειράκις ἀπείρων ἔσται πλήθος τὰ δέκα, ὡς ἀνώτερον δεδείχαμενⁱ⁾. ὁ δὲ Πλάτων³⁰⁵ καὶ ἄλλως ἐπιχειρεῖν βούλεται. εἴπερ γὰρ τὸ ἔν, φησὶν, ὅτε διαιρεῖται καὶ χωρίζεται, δύο νοεῖται, πάντως καὶ ἡ ἑκατέρου τῶν ἀνὰ ἔν εἰς ταῦτό σύνοδος οὐ νοηθήσεται δύο· ἐναντίον γὰρ ἐστὶ τῷ πρώτῳ αἰτίῳ τὸ δεύτερον αἶτιον. καὶ εἰ τὰ ἐκ τοῦ αὐτοῦ χωριζόμενα δύο ἐστί, τὰ εἰς ταῦτό συναγόμενα καὶ ἀλλήλοις παρατεθειμένα οὐκ ἂν εἴη δύο. ἔχει δὲ καὶ τὸ ῥητὸν παρ' αὐτῷ^{k)} τὸν τρόπον τοῦτον· “θαυμάζω γὰρ εἰ, ὅτε μὲν ἑκάτερον αὐτῶν³⁰⁶ ἦν χωρὶς ἀλλήλων^{kk)}, ἐν ἦν ἑκάτερον καὶ οὐκ ἦσθην τότε δύο· πλησιάσαντα δ' ἀλλήλοις, αὕτη ἄρα αὐτῶν αἰτία ἐγένετο δυοῖν γενέσθαι^{l)}, σύνοδος τοῦ πλησίον ἀλλήλων τεθῆναι. οὐδὲ γε ὡς

derimus eis aliquid amplius accedere praeter id quod erant, nempe binarium, erit congressus duorum quaternio. 304. si enim uni quod coit et uni amplius accedit binarius, quoniam in eo unitas et unitas intelligitur in congressu unius et unius, fiet quaternio, cum duo quidem intelligantur quae coeunt, duplex autem sit secundum naturam qui eis accessit binarius, et rursus, si iis qui per coitum efficiunt denarium, aliquid amplius accedit denarius, quandoquidem in denario intelliguntur novem et octo et septem et reliqui inferiores numeri, infinite infinitorum multitudo erunt decem, ut superius ostendimus. 305. Plato autem vult etiam aliter argumentari, si enim unum, inquit, quando dividitur et separatur, fit duo, omnino etiam utriusque singulatum in unum congressus non intelligitur duo: primae enim causae contraria est secunda causa, et, si quae ab eodem separantur, duo sunt, quae simul colliguntur et inter se sunt addita, non sunt duo, est autem apud eum hic verborum contextus: 306. “miror enim si, quando utrumque eorum erat inter se separatim, utrumque erat unum, et tunc non erant duo; sed cum inter se appropinquarent, haec ergo fuit causa ut duo fierent, coitus ut inter se proxime ponerentur, neque vero si quis unum disciderit, potest adhuc mihi per-

g) πλείον τι προσγίνεται ἢ δυνάς] in Ciz. τί deest.

h) τῆς προσγενομένης αὐτοῖς δυνάδος] ita idem codex pro προσγινόμενης αὐτῆς. respicit autem αὐτοῖς ad δύο quae praecesserant τὰ συνιόντα.

i) ὡς ἀνώτερον δεδείχαμεν] libro priore contra Physicos sect. 306.

k) τὸ ῥητὸν παρ' αὐτῷ] verba ex Platonis, ut dixi, Phaedone p. 393 [p. 97 A]. ad hunc locum respexit Theopemptus Comicus Platonem perstringens apud Laërtium 3 26:

— — — ἐν γὰρ ἐστὶν οὐδὲ ἔν,

τὰ δὲ δύο μάλισ' ἔν ἐστιν ὡς φησὶν Πλάτων.

kk) χωρὶς ἀλλήλων ἦν, ἐν ᾧ ἔκ. ἦν Plato, deinde idem ἐπεὶ δ' ἐπλησίασαν ἀλλήλοις.]

l) αὐτῶν αἰτία ἐγένετο δυοῖν γενέσθαι] in codicibus Platonis hodie legitur: αὐτοῖς αἰτία ἐγένετο δύο γενέσθαι, quod minus est Atticum. sed ex iisdem codicibus rescripsi et οὐδὲ γε ὡς pro οὔτε γενέσεως ὡς, et denique σχέσις pro σύγκρισις, quod manifesto mendo editio Sexti praeferebat. ibid. est ἡ ἐξουδότης attice pro σύνοδος. [deinde ὡς αὕτη αὐτῶν αἰτία Plato; idem postea γίνεσθαι pro γέγονεν, deinde ex eodem rescri-

ἐάν τις ἐν διασχίῃ, δύναμαι ἐτι πεισθῆναι διὰ ὡσαύτως αἰτία
 γέγονεν ἢ σχίσιν τοῦ δύο γεγονέναι· ἐναντία γὰρ γέγονεν ἢ τότε
 αἰτία τοῦ δύο γίνεσθαι· τότε μὲν διὰ συνήγεται πλησίον ἀλλή-
 λων καὶ προσετίθετο ἕτερον ἐτέρῳ, νῦν δ' ὅτι ἀπάγεται καὶ χω-
 307 ρίζεται ἕτερον ἀφ' ἐτέρου". ῥητῶς γὰρ διὰ τούτων φησὶν ὥς,
 εἴπερ ἡ ψιλὴ σύννοδος τοῦ ἐνὸς καὶ ἐνὸς καὶ ἡ αὐτῶν μόνον^{m)}
 παράθεσις αἰτιὸν ἐστὶ τοῦ δύο γενέσθαι τὰ πρότερον μὴ ὄντα
 δύο, πῶς ἐτι πεισθῆναι δύναμαι ὅτι τὸ ἐν, ὅτε χωρίζεται καὶ
 P 684 διασπᾶται, δύο γίνεται; ἐναντία γὰρ τῇ συνόδῳ ἡ σχίσιν ἐστὶ
 308 καὶ ὁ χωρισμός. τοιοῦτος μὲν καὶ ὁ Πλάτων. ἐνεστι δὲ καὶ ὡδε
 συνερωτᾶν· εἴ ἐστι τι ἀριθμός, ὅτε παρατίθεται τι ἐτέρῳ, οἷον
 τῇ μονάδι ἢ μονάς, τότε ἢ προσγίνεται τι ταῖς συνελθούσαις
 μονάσιν ἢ ἀπογίνεται τῶν συνελθουσῶν, ἢ οὔτε προσγίνεται τι
 αὐταῖς οὔτε ἀπογίνεται. ἀλλ' εἴ μήτε προσγίνεται τι αὐταῖς μήτε
 ἀπογίνεται αὐτῶν, οὐκ ἐστὶ δυνάς κατὰ τὴν παράθεσιν τῆς ἐτέ-
 309 ρας τῇ ἐτέρῳ, ὥς οὐδὲ πρὶνⁿ⁾ τῆς συνόδου ἐτύγχανεν. εἴ δὲ
 ἀπογίνεται τι κατὰ τὴν παράθεσιν αὐτῶν, ἐλάσσωνσιςⁿ⁾ ἐστὶ
 τῆς μιᾶς μονάδος καὶ οὐκέτι δυνάς γενήσεται. εἴ δὲ προσγίνεται
 τι αὐταῖς, οἷον ἡ δυνάς, τὰ ὀφείλοντα δύο εἶναι τέσσαρα γενή-
 σονται^{o)}. δυνάς γὰρ ἡ ἐπιγενομένη μονὰς ἦν καὶ μονάς. προσελ-
 θούσα οὖν μονάδι καὶ μονάδι ταῖς συνερχομέναις, τὸν τέσσαρα
 ποιήσει ἀριθμόν, ὅπερ ἐστὶν ἄτοπον. τοίνυν οὐκ ἐστὶ τι ἀριθμός.

Περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς.

310 Ἡ περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς ζήτησις συνίσταται τοῖς Σκε-

suaderi, quod similiter scissio causa fuerit ut duo fierent, contraria enim est
 quae tunc erat causa ut duo fierent: tunc quidem, quoniam prope inter se
 coniungebantur et alterum alteri addebatur, nunc autem quoniam alterum ab
 altero abducitur et separatur". 307. per haec aperte dicit, quod si solus
 coitus unius et unius et illorum solum additio est causa ut fiant duo, cum
 prius duo non essent, quomodo possum adhuc mihi persuadere, quod unum
 quando separatur et distrahitur, fit duo? coitui enim contraria est scissio et
 separatio. 308. atque sic quidem Plato, sic quoque licet interrogare: si nu-
 merus est aliquid, quando alteri additur aliquid, ut unitati unitas, tunc aut
 unitatibus quae coierunt accedit aliquid, aut ab iis quae coierunt abscedit ali-
 quid, aut ab eis neque abscedit aliquid nec eis accedit, sed si eis neque ac-
 cedit aliquid neque ab eis abscedit, non erit binarius per alterius alteri ad-
 ditionem, ut neque erat ante coitum. 309. sin autem abscedit aliquid per ea-
 rum additionem, erit diminutio unius unitatis et non erit amplius binarius,
 sin autem eis accedit aliquid, utpote binarius, quae debent duo esse, fient
 quattuor. binarius enim qui accessit erat unitas et unitas, cum ergo accesserit
 unitati et unitati quae coibant, efficiet numerum quattuor, quod quidem
 est absurdum, non est ergo aliquid numerus.

V. De ortu et interitu.

310. Circa ortum et interitum quaestio inter Scepticos ac Physicos in-

psimus ex Heindorfii coniectura ἢ τότε pro ἢ τότε, et γίνεσθαι pro γε-
 νέσθαι. deinde τότε μὲν γὰρ Plato.

m) καὶ ἡ αὐτῶν μόνον] ita leg. pro αὐτὸ μόνον.

[*) πρὸς?]

P 684 n) ἐλάσσωνσις] ita recte ms Ciz. pro ἐλασσώσις.

o) τέσσαρα γενήσονται] eodem argumento usus est sect. 303, 304.

πτικοῖς πρὸς τοὺς Φυσικοὺς σχεδὸν τι περὶ τῶν ὄλων. εἴ γε τῶν
 σκεψαμένων περὶ τῆς τοῦ παντὸς συστάσεως οἱ μὲν ἐξ ἐνὸς^{p)}
 ἐγέννησαν τὰ πάντα, οἱ δ' ἐκ πλειόνων. καὶ τῶν ἐξ ἐνὸς οἱ μὲν
 ἐξ ἀποίου, οἱ δὲ ἐκ ποιού. καὶ τῶν ἐκ ποιού, οἱ μὲν ἐξ ἀέρος,
 οἱ δ' ἐξ ὕδατος, οἱ δὲ ἐκ πυρός, ἄλλοι ἐκ γῆς· καὶ τῶν ἐκ 311
 πλειόνων οἱ μὲν ἀριθμητῶν, οἱ δὲ ἐξ ἀπειρῶν. καὶ τῶν ἐξ ἀριθμη-
 τῶν οἱ μὲν ἐκ δύο, οἱ δ' ἐκ τεσσάρων, οἱ δ' ἐκ πέντε, οἱ δ'
 ἐξ ἑξ· καὶ τῶν ἐξ ἀπειρῶν, οἱ μὲν ἐξ ὁμοίων τοῖς γεννωμένοις,
 οἱ δὲ ἐξ ἀνομοίων· καὶ τούτων οἱ μὲν ἐξ ἀπαθῶν, οἱ δ' ἐκ
 παθητῶν. ἐξ ἀποίου μὲν οὖν καὶ ἐνὸς σώματος τὴν τῶν ὄλων 312
 ὑπεστήσαντο γένεσιν οἱ Στωϊκοί. ἀρχὴ γὰρ τῶν ὄντων κατ' αὐ-
 τοὺς ἐστὶν ἡ ἀποιος ὕλη^{q)} καὶ δι' ὄλων τρεπτὴ. μεταβαλλούσης
 τε ταύτης γίνεται τὰ τέσσαρα στοιχεῖα, πῦρ καὶ ἀήρ, ὕδωρ καὶ
 γῆ. ἐξ ἐνὸς δὲ καὶ ποιού γεγενῆσθαι τὰ πάντα θέλουνσιν οἱ τε 313
 περὶ τὸν Ἰππασον καὶ Ἀναξίμανδρον καὶ Θαλῆ· ὃν Ἰππασος
 μὲν καὶ κατὰ τινὰς Ἡράκλειτος^{r)} ὁ Ἐφέσιος ἐκ πυρός ἀπέλιπον
 τὴν γένεσιν· Ἀναξίμανδρος δὲ ἐξ ἀέρος, Θαλῆς δὲ ἐξ ὕδατος, P 685
 Ξενοφάνης δὲ κατ' ἐπίνοιν ἐκ γῆς^{s)}

tercedens est propemodum de universo. siquidem ex iis qui considerant
 de constitutione universitatis, alii ex uno generantur omnia alii autem ex
 pluribus. et ex iis qui ex uno, alii quidem ex nulla qualitate praedito, alii
 vero ex aliqua praedito qualitate. 311. et ex iis qui ex aliqua qualitate prae-
 dito, alii ex aëre, alii ex aqua, alii ex igne, alii e terra, et qui ex pluribus,
 eorum ex numerabilibus alii, alii ex infinitis. et qui ex numerabilibus alii
 quidem ex duobus, alii ex quattuor, alii ex quinque, alii autem ex sex: et
 qui ex infinitis, alii quidem ex similibus eorum quae generantur, alii autem
 ex dissimilibus; et in his alii ex impatibilibus, alii ex patibilibus, 312. atque
 ex nulla quidem qualitate praedito et uno corpore universitatis ortum con-
 stituerunt Stoici. rerum enim ex eorum sententia principium est materia ex-
 pers qualitatis et omni ex parte mutabilis. eaque mutata fiunt quattuor ele-
 menta, ignis et aër et aqua et terra. 313. ex uno autem eoque qualitate
 praedito orta volunt esse omnia Hippasus et Anaximander et Thales; ex
 quibus Hippasus quidem, et ut nonnulli volunt, Heraclitus Ephesius, ex igne
 rerum ortum admiserunt, Anaximander ex aëre, Thales ex aqua, Xenophan-
 es vero, ut nonnulli volunt, ex terra:

p) οἱ μὲν ἐξ ἐνὸς] varias de rerum principiis sententias iam exsecutus
 est noster 3 Pyrrhoniæ. sect. 30 et 1 adversus Phys. sect. 379 sq., ubi
 dicta, si placet, vide. sed hoc loco illas paullo accuratius distinguit non-
 nulla addit alibi dictis, ut conferenti facile patebit. simili distinctione
 usus varias de ortu rerum sententias philosophorum persequitur Chal-
 cidius p. 371 sq.

q) ἡ ἀποιος ὕλη] materia prima ipsa ἄμορφος et informis, at omnes
 formas apta recipere, ex qua formantur primo στοιχεῖα, deinde alia cor-
 pora. vide Laërtium 7 134, 137, Plutarchum lib. 1 de placitis c. 3 et
 Stobaeum Eclog. Phys. p. 29, qui non Aristotelem modo sed Platonem
 quoque idem sensisse annotat. confer Lipsii Physiologiam Stoicam lib. 1
 diss. 4 et lib. 2 diss. 2.

r) Ἰππασος μὲν καὶ κατὰ τινὰς Ἡράκλειτος] alii enim primum prin-
 cipium ex Heracliti mente appellant non ignem sed aërem. vide quae
 ad 1 contra Phys. sect. 360. de Hippaso Anaximandro et Thalete dixi
 ad 3 Pyrrhon. sect. 30.

s) Ξενοφάνης ἐκ γῆς] in scholiis minoribus ad Iliad. η' 99 post allatum P 685
 versum Xenophanis quem laudat etiam noster infra sect. 314 πάντες γὰρ
 γαίης τε καὶ ὕδατος ἐκγεγόμεσθα, sequitur: ἐκ γῆς γὰρ πάντα γίνεται

*) ἐκ γαίης γὰρ πάντα καὶ εἰς γῆν πάντα τελευτᾷ.
 314 ἐκ πλειόνων δὲ καὶ ἀριθμητῶν δυοῖν μὲν, γῆς τε καὶ ὕδατος, ὁ
 ποιητὴς Ὅμηρος ὅτε μὲν λέγων
 Ὠκεανὸν τε¹⁾ θεῶν γένεσιν καὶ μητέρα Τηθύν.
 ὅτε δέ,
 ἀλλ' ὑμεῖς μὲν²⁾ πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε.
 συμφέρεσθαι δ' αὐτῷ δοκεῖ κατ' ἐνόους καὶ ὁ Κολοφώνιος Ξε-
 νοφάνης· φησὶ γὰρ
 πάντες γὰρ³⁾ γαίης τε καὶ ὕδατος ἐκγενόμεσθα.
 315 ἐκ γῆς δὲ καὶ αἰθέρος Εὐριπίδης⁴⁾, ὡς πάρεστιν ἐκδέξασθαι ἐκ

omnia de terra, atque in terram cuncta revertunt.
 314. ex pluribus autem et numerabilibus, ex duobus quidem, nempe terra et
 aqua, poeta Homerus aliquando quidem dicens:

Oceanumque deum patrem, Tethym quoque matrem,
 aliquando vero

vos vero cuncti fiatis terraque et unda,
 ei, ut nonnulli volunt, adstipulari quoque videtur Xenophanes Colophonius;
 dicit enim

ex terraque et aqua exorti nam nos sumus omnes,
 315. ex terra autem et aethere Euripides, ut licet accipere ex eo quod dicit

καὶ εἰς γῆν τελευτᾷ, sub quibus verbis facile suspiceris latere alterum
 hunc Xenophanis eiusdem versum: ἐκ γαίης γὰρ πάντα καὶ εἰς γῆν πάντα
 τελευτᾷ. vide Grotium ad illud dei ad Adamum Genes. 3 19 pulvis es et
 in pulverem reverteris. γῆ εἰ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ.

[¹⁾ fr. 8 p. 45 Karsten.]

²⁾ Ὠκεανὸν τε] versus Homeri toties laudatus Platoni Aristoteli aliis
 ex Iliad. § 201, ubi consulere iuvabit Eustathium. repetitur idem versus
 in eodem libro 302. Tethys quam Oceani uxorem finxere antiqui, qui-
 busdam mare est, ut Tzetzae Chiliad. 6 996. sed Sexto Eustathio cae-
 terisque rectius terra mater omnium. eiusdem Homeri est Iliad. § 246
 Ὠκεανοῦ, ὅσπερ γένεσις πάντεσσι τέτυκται, unde Virgilius Georgic. 4 382:
 oceanumque patrem rerum, ad quem locum vide, si placet, Cerdam.

³⁾ ἀλλ' ὑμεῖς μὲν] Iliad. η' 99.

⁴⁾ πάντες γὰρ] eundem Xenophanis versum laudat noster 1 contra
 Physicos sect. 361 et auctor scholiorum minorum ad Iliad. η' 99.

γ) Εὐριπίδης] de Euripidis sententia locuples testis Vitruvius praefat.
 libri 8: Euripides auditor Anaxagorae, quem philosophum Athenienses
 scenicum appellaverunt omnium rerum principium professus est aëra et
 terram, eamque ex coelestium imbrium conceptionibus inseminatam, foetus
 gentium et omnium animalium in mundo procreavisse; et quae ex ea es-
 sent prognata, cum dissolverentur temporum necessitate coacta, in eadem
 redire: quaeque de aëre nascerentur, item in coeli regiones reverti: neque
 interitiones recipere, sed dissolutione mutata in eandem recidere, in qua
 ante fuerant, proprietatem. notus et Euripidis ipsius locus in Supplicibus
 v. 532, qui Moschioni perperam tribuitur in excerptis Stobaei p. 504
 edit. Grotii:

ἕθεν δ' ἕκαστον εἰς τὸ σῶμ' ἀφίκετο,
 ἐνταῦθ' ἀπῆλθε, πνεῦμα μὲν πρὸς αἰθέρα,
 τὸ σῶμα δ' εἰς γῆν
 res unde quaeque sumserat primordium,
 eo recipitur: spiritus coelo redit,
 corpusque terrae

Grotius p. 261 excerpt. e Trag. confer alia eiusdem tragici quae laudat
 noster sect. 17 contra Musicos, at versum quem hoc loco affert Sextus,
 facile mihi persuadeo repetitum esse ex Euripidis hymnis, quorum Phi-
 lostratus mentionem facit lib. 2 de vitis Sophistar. in Hippodromo et ex

τοῦ λέγειν αὐτόν,
 αἰθέρα καὶ γαῖαν πάντων γενέτειραν αἰδῶ.
 ἐκ τεσσάρων δὲ ὁ Ἐμπεδοκλῆς,
 τέσσαρα γὰρ¹⁾ πάντων ῥιζώματα πρῶτον ἄκουε·
 Ζεὺς ἀργῆς Ἥρη τε φερέσβιος ἠδ' Αἰδωνεύς
 Νῆστις θ' ἡ δακρύοις τέγγει κρούνῳμα βρότειον.
 ἐκ πέντε δὲ Ὀκελλος ὁ Λευκανός²⁾ καὶ Ἀριστοτέλης· συμπαρε- 316
 λαβον γὰρ τοῖς τέσσαρσι στοιχείοις τὸ πέμπτον καὶ κυκλοφορη-
 τικὸν σῶμα³⁾, ἐξ οὗ λέγουσιν εἶναι τὰ οὐράνια. ἐκ δὲ τῶν ἐξ 317
 τῆν πάντων ὑπέθεντο γένεσιν οἱ περὶ τὸν Ἐμπεδοκλέα. ἐν οἷς
 μὲν γὰρ λέγει τέσσαρα⁴⁾ τῶν πάντων ῥιζώματα, ἐκ τεσσάρων
 ποιεῖ τὴν γένεσιν· ὅταν δὲ προσθῇ
 νεῖκος τ' οὐλόμενον⁵⁾ δίχα τῶν ἀτάλαντον ἀπάντη
 καὶ φιλή μετὰ τοῖσιν, ἴσον μῆκος τε πλάτος τε,
 ἐξ πυραδίδωσι τὰς τῶν ὄντων ἀρχάς, τέσσαρας μὲν τὰς ὑλικάς,
 γῆν ὕδωρ αἶρα πῦρ, δύο δὲ τὰς δραστηρίους, φιλήν καὶ νεῖκος.
 ἐξ ἀπείρων⁶⁾ δὲ ἐδόξασαν τὴν τῶν πραγμάτων γένεσιν· οἱ περὶ 318

aethera canto ipsum rerum terramque parentem,
 ex quattuor autem Empedocles

radices primum cunctorum quattuor audi:

Iuppiter aethereus, Iuno vitalis et Orcus

humanosque rigans Nestis lacrimando meatus.

316. ex quinque autem Ocellus Lucanus et Aristoteles. simul enim cum
 quattuor elementis assumpserunt quintum corpus quod movetur in orbem, ex
 quo dicunt esse coelestia. 317. ex sex autem ortum omnium posuit Empedo-
 cles. nam cum dicit omnium quattuor esse radices, ex quattuor ortum esse
 statuit; quando autem addit

cumque his perniciose simul contentio, quae par
 usque et amicitia ex aequo lata atque profunda,

sex tradit rerum principia: quattuor quidem materialia, terram aquam aërem
 ignem, duo autem agentia, amicitiam et litem. 318. ex infinitis autem rerum
 ortum esse sunt opinati Anaxagoras Clazomenius et Democritus et Epicurus

quibus duos versus hexametros in Apollinem profert Macrobius lib. 1
 Saturnal. cap. 17.

2) τέσσαρα γὰρ] eosdem Empedoclis versus habes libro priore contra
 Phys. sect. 362, ubi dicta, si lubet, vide.

3) Ὀκελλος ὁ Λευκανός] exstat adhuc Ocelli huius Lucani ex Pytha-
 gorae schola philosophi Platone et Archyta, qui cum eius nepotibus ver-
 satus est, longe antiquioris libellus περὶ τοῦ παντός, in quo p. 527 edit.
 Amstelod. in opusculis mythologicis physicis et ethicis clariss. Galei, prae-
 ter quattuor illa mutationi obnoxia et ἀεὶ μεταβάλλοντα γεννητὰ, aërem
 aquam terramque et ignem, memorat quintum quod θεῖον et αἰεὶ θεόν
 appellat, ex quo ait coelestia constare. de Ocello ipso dixi lib. 2 biblio-
 thecae Graecae cap. 13. Lucanus porro appellatur a Lucania, magnae
 Graeciae regione, cuius pars hodie est Basilicata in regno Neapolitano.
 fallitur enim Michael Murgesijs scriptor alioqui haud ineruditus, qui
 Ocellum facit Lucensem (Lucquois) ex Luca urbe.

4) κυκλοφορητικὸν σῶμα] dixi de hac Aristotelis opinione ad 3 Pyr-
 rhon. sect. 31.

5) τέσσαρα] supra sect. 315.

6) νεῖκος τ' οὐλόμενον] hos Empedoclis versus laudavit noster libro P 686
 priore adversus Phys. sect. 10, in quibus pro φιλήν legitur φιλότης, quo-
 modo ni fallor Empedocles scripserat.

7) ἐξ ἀπείρων] de Anaxagorae Democriti Epicuri Heraclidis et Ascle-
 piadis opinionibus dixi ad 3 Pyrrhon. sect. 32 et lib. 1 contra Phys.

Ἀναξαγόραν τὸν Κλαζομένιον καὶ Δημόκριτον καὶ Ἐπίκουρον καὶ ἄλλοι παμπληθεῖς. ἀλλ' ὁ μὲν Ἀναξαγόρας ἐξ ὁμοίων τοῖς γεννωμένοις, οἱ δὲ περὶ τὸν Δημόκριτον καὶ Ἐπίκουρον ἐξ ἀνομοίων τε καὶ ἀπαθῶν τουτέστι τῶν ἀτόμων. οἱ δὲ περὶ τὸν Ποντικὸν Ἡρακλείδην καὶ Ἀσκληπιάδην ἐξ ἀνομοίων μὲν, πα-
 319 θητῶν δέ, καθάπερ τῶν ἀνάμων ὄγκων. προειληφότες οὖν ὅτι πᾶσι τοῦτοις ἄπορος δείκνυται ὁ τῆς φυσιολογίας τρόπος ἀναίρεθίσης τῆς γενέσεως καὶ τῆς φθορᾶς προθυμότερον ἀπτόμεθα τῶν λόγων. καίτοι γε ἐὰν ἐξετάζωμεν, διὰ τῶν ἔμπροσθεν αὐτάρ-
 320 κως ἤδη συμβεβίβασται τὸ κεφάλαιον. τὸ γὰρ γινόμενον καὶ φθειρόμενον ἐν χρόνῳ γίνεται καὶ φθίρεται· χρόνος δὲ οὐκ ἔστιν, ὥς ἀνώτερον^{f)} παρεστήσαμεν. ὥστε οὐδὲ τὸ γινόμενον
 321 καὶ φθειρόμενον ἔσται. πᾶσά τε γενέσεις καὶ φθορὰ μεταβλητικαὶ τινές εἰσι κινήσεις· οὐδὲν δὲ ἔστι κίνησις^{g)}, ὥς προκατεστησά-
 322 μεθα· τοίνυν οὐδὲ γενέσεις καὶ φθορὰ γενήσεται. καὶ πᾶν τὸ γεννώμενον ἢ φθειρόμενον οὐ χωρὶς τοῦ δρῶντος καὶ πάσχοντος γεννᾶται ἢ φθίρεται, οὔτε δὲ δρᾷ τι οὔτε πάσχει^{h)}, ὥστ' οὐδὲ
 323 γεννᾶται τι οὐδὲ φθίρεταιⁱ⁾. καὶ μὴν εἰ γίνεται τι καὶ φθίρεται, ὀφείλει τί τι προστίθεσθαι καὶ τί τινος ἀφαιρῖσθαι ἢ τι ἐκ τινος μεταβάλλειν. γενέσεις γὰρ καὶ φθορὰ κατὰ τινα τῶν τριῶν τούτων^{k)} τρόπων ὀφείλει συνίστασθαι, οἷον ἐπὶ τῆς δεκάδος

et alii permulti. sed Anaxagoras quidem ex similibus iis quae generantur; Democritus autem et Epicurus ex dissimilibus et impatilibus, nempe ex atomis. Heraclides autem Ponticus et Asclepiades ex dissimilibus quidem, sed patibilibus, nempe ex inconcinnis corpusculis. 319. praesumentes itaque quod his omnibus dubia ostenditur et incerta ratio physiologiae, sublato ortu et interitu, promptius et alacrius de iis dicere aggrediamur, quae ab eis dicuntur. quamquam si recte examinemus, per ea quae prius dicta sunt satis iam hoc caput comprobatum fuit. 320. quod enim oritur et interit, in tempore oritur et interit; tempus autem non est, ut superius ostendimus: quamobrem nec erit quod oritur et interit. 321. omnis quoque ortus et interitus sunt quidam motus habentes vim mutandi; nihil est autem motus, ut prius probavimus. nec ergo fiet ortus nec interitus. 322. quidquid etiam gignitur et interit non generatur aut interit absque agente et patiente, nec agit autem aut patitur quicquam. quare neque gignitur aliquid nec interit. 323. praeterea si aliquid oritur et interit, alicui debet addi aliquid et aliquid ab aliquo auferri, aut aliquid ex aliquo mutari. ortus enim et interitus debet constare aliquo ex his tribus modis, ut in denario per ablationem uni-

sect. 360, 363. in praesenti liceat tantum annotare ex Democriti et qui hunc sequuntur sententia atomos esse figura et mole tantum differentes, qualitate autem prorsus similes sibi et indifferentes inter se, sive eiusdem generis, ut innuit etiam Chalcidius p. 301. at ex Anaxagorae opinione differunt inter se et sunt naturae diversissimae. vicissim ex sententia Democriti dissimiles plane sunt atomi rebus quae ex earum congressu vario variam demum sortiuntur naturam. verum ex Anaxagorae dogmate natura homoeomeriae sunt eiusdem cum rebus quae ex illis constant naturae, ut auri aureae, ossis osseae atque ita in caeteris.

f) ὥς ἀνώτερον] sect. 170 sq. huius libri.

g) οὐδὲν δὲ ἔστι κίνησις] supra sect. 46 sq. usque ad 168.

h) οὔτε δὲ δρᾷ τι οὔτε πάσχει] de hoc multis disputavit libro priore contra Phys. sect. 195 sq.

i) οὐδὲ φθίρεται] post haec verba in ms Savil. sequitur titulus velut novi capituli: ὅτι κατὰ τρεῖς τρόπους καὶ ἡ γενέσις καὶ ἡ φθορὰ γίνονται.

k) κατὰ τινα τῶν τριῶν τούτων] confer 3 Pyrrhoniar. sect. 109 et 1

κατ' ἀφαίρεσιν τῆς μονάδος γίνεται μὲν ἡ ἐννεάς, φθίρεται δὲ ἡ δεκάς· καὶ πάλιν ἐπὶ τῆς ἐννάδος κατὰ πρόσθεσιν μονάδος γίνεται μὲν ἡ δεκάς, φθίρεται δὲ ἡ ἐννεάς· καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ τροπὴν φθειρομένων ἢ γεννωμένων ὁ αὐτὸς λόγος· οὕτω γὰρ φθίρεται μὲν ὁ οἶνος, γίνεται δὲ ὄξος. εἰ δὴ τοίνυν
 324 πᾶν τὸ γεννώμενον^{l)} καὶ φθειρόμενον ἦτοι κατὰ πρόσθεσιν ἢ κατ' ἀφαίρεσιν ἢ κατὰ μεταβολὴν γίνεται καὶ φθίρεται, ἐπεὶ
 325 παρεστήσαμεν μῆτε πρόσθεσιν οὖσαν μῆτε ἀφαίρεσιν^{m)} μῆτε μεταβολὴνⁿ⁾, δυνάμει προκατεστησάμεθα τὸ μὴδὲ γενέσιν ἢ φθορὰν^{o)} ὑπάρχειν. πρὸς τοῦτοις τὸ γεννώμενον ἢ φθειρόμενον
 326 ψαῦειν ὀφείλει ἐκείνου τοῦ ἐξ οὗ φθίρεται καὶ τοῦ εἰς ὃ μεταβάλλει· οὐδὲν δὲ ψαῦσις ἔστιν, ὥς παρέρσεται^{p)}. τοίνυν οὐδὲ γενέσεις ἢ φθορὰ συνστήναι δύναται. πάρεστι δὲ καὶ προηγουμέ-
 327 νως ἀποροῦντας λέγειν, ὥς εἴπερ γίνεται, ἦτοι τὸ ὄν γίνεται ἢ τὸ μὴ ὄν. οὔτε δὲ τὸ μὴ ὄν γίνεται· τῷ γὰρ μὴ ὄντι οὐδὲν συμβέβηκεν· ὃ δὲ μὴδὲν συμβέβηκεν, οὐδὲ τὸ γίνεσθαι συμβέβηκεν. καὶ ἄλλως· τὸ γινόμενον πάσχει, τὸ δὲ μὴ ὄν οὐδὲν δύνα-
 328 ται πάσχειν, ὄντος γὰρ τὸ πάσχειν· οὐκ ἄρα τὸ μὴ ὄν γίνεται, καὶ μὴν οὐδὲ τὸ ὄν. ἔστι γὰρ ἤδη τὸ ὄν καὶ οὐκ ἔχει χρεῖαν γενέσεως· οὐκ ἄρα οὐδὲ τὸ ὄν γεννᾶται. ἀλλ' εἰ μῆτε τὸ ὄν μῆτε τὸ μὴ ὄν γίνεται, παρὰ ταῦτα δ' οὐδὲν^{q)} ἔστι τρίτον ἐπι-

tatis fit novenarius; interit autem denarius, et rursus in novenario per additionem unitatis fit denarius interitque novenarius; et in iis quae intereunt aut gignuntur per mutationem, eadem est ratio, sic enim interit quidem vinum, fit autem acetum. 324. si ergo quidquid oritur et interit aut per additionem aut per ablationem aut per mutationem oritur et interit, quoniam ostendimus neque esse additionem neque ablationem neque mutationem, vi ac potestate iam ante ostendimus neque esse ortum nec interitum. 325. ad haec accedit quod id quod generatur et interit, debet tangere illud ex quo interit et id in quod mutatur; nihil est autem tactus, ut ostensum est: neque ergo potest consistere ortus aut interitus. 326. licet autem etiam directe illud in dubium vocare ac dicere, quod si fit seu oritur aliquid, aut fit id quod est aut id quod non est. sed neque fit id quod non est; ei enim quod non est, nihil accidit; cui autem nihil accidit, neque ut fiat oriaturve accidit. 327. et alioqui quod oritur seu generatur, patitur; quod autem non est, nihil potest pati; eius enim quod est, est pati: non ergo fit aut oritur id quod non est. sed neque id quod est, iam enim est id quod est, neque opus habet ortu seu generatione; neque ergo id quod est, generatur seu oritur. sed si neque id quod est, neque id quod non est, gignitur seu oritur, praeter haec autem

contra Phys. sect. 277 sq. in versione Herveti perperam mentio de modis quattuor.

l) πᾶν τὸ γεννώμενον] malim γινόμενον, licet hoc iterum iterumque recurrit atque infra promiscue ponitur γεννᾶται ac γίνεται.

m) μῆτε πρόσθεσιν οὖσαν μῆτε ἀφαίρεσιν] multis in hanc rem disputat laudato prioris adversus Physicos loco et 3 Pyrrhon. sect. 85 et contra Grammaticos sect. 162 sq. P 687

n) μῆτε μεταβολὴν] vide lib. 1 contra Logicos sect. 378 sq. et 3 Pyrrhon. sect. 102.

o) ἢ φθορὰν] Ciz. μὴδὲ φθορὰν.

p) ὥς παρέρσεται] ita recte idem Ciz. pro παρέρσεται. respicit autem Sextus ad ea quae ut contactum nihil esse probaret disputaverat 3 Pyrrhon. sect. 45 sq. et lib. 1 adversus Physicos sect. 258 sq.

q) παρὰ ταῦτα δ' οὐδὲν] ms Ciz. παρὰ δὲ ταῦτα οὐδὲν.

SEXTUS EMPIR. II.

Bbb

328 νοεῖν, οὐδὲν γεννᾶται. ἄλλως τε ἐν τοῖς φαινομένοις θεωρεῖται
- τὰ μὲν ἐξ ἑνὸς γεννώμενα κατὰ μεταβολήν, τὰ δ' ἐκ πλειόνων
329 κατὰ σύνθεσιν. καὶ ἐξ ἑνὸς μὲν κατὰ μεταβολήν ὅποσα τῆς αὐ-
τῆς οὐσίας μενούσης ἑτέραν ἐξ ἑτέρας μεταλαμβάνει ποιότητα,
οἷον ὅταν τοῦ αὐτοῦ ὑγροῦ μένοντος ἐν τῷ αὐτῷ πλήθει τὸ μὲν
γλεῦκος ἀφανισθῇ, οἶνος δὲ γένηται, ἢ ὁ οἶνος μὲν ἀφανισθῇ,
ὄσος δὲ ὑποστῇ, ἢ τοῦ κηροῦ μένοντος ἢ μὲν σκληρότης ἀφα-
330 νίσσεται, ἢ δὲ μαλακότης γένηται, ἢ ἀνάπαλιν. ἐκ πλειόνων δὲ
κατ' ἐπισύνθεσιν. ὥς ἄλυσις μὲν κατ' ἐπισύνθεσιν κρίκων^{γ)},
οἰκία δὲ κατὰ σύνοδον λίθων, ἐσθῆς^{δ)} δὲ κατὰ κρόκης καὶ στη-
331 μόνων συμπλοκήν. εἰ δὲ κὰν τοῖς νοητοῖς γίνεταί τι, ἦτοι ἐξ
ὄντος γίνεταί τι ἢ ἐκ μὴ ὄντος. καὶ ἐκ μὲν τοῦ μὴ ὄντος^{ε)} οὐ-
δὲν δύναται γίνεσθαι. δεῖ γὰρ τὸ γεννητικόν τινος οὐσίαν ἔχειν,
καὶ ποῖαν ἀναδέχεσθαι κίνησιν. ὥστ' οὐκ ἂν εἴη τι ἐκ τοῦ μὴ
332 ὄντος γεννώμενον. καὶ μὴν οὐδ' ἐκ τοῦ ὄντος. εἰ γὰρ ἐκ τοῦ
P 688 ὄντος γίνεταί τι, ἦτοι ἐξ ἑνὸς γίνεταί τι ἢ ἐκ πλειόνων. καὶ ἐξ
ἑνὸς μὲν οὐκ ἂν εἴη γεννώμενον. εἰ γὰρ ἐξ ἑνὸς γίνεταί τι, ἦτοι
333 αὐξανόμενον ἢ μειουμένον ἢ ἐν τῷ αὐτῷ μένοντος γίνεταί τι. ἀλλ'

nihil tertium cogitare licet, nihil gignitur seu oritur. 328. et alioqui in iis quae cernuntur videre licet alia quae gignuntur ex uno per mutationem, alia ex pluribus per compositionem. 329. et ex uno quidem per mutationem, quae eadem manente essentia ex alia aliam sumunt qualitatem, ut quando eodem manente humore in eadem multitudine mustum evanuerit vinumque factum fuerit, aut vinum quidem evanuerit, acetum autem extiterit; aut quando cera manente evanescit durities oriturque mollities, aut contra. 330. ex pluribus autem per compositionem, ut catena per alligationem annulorum, domus per coagmentationem lapidum, vestis per connexionem subtegminis et staminis. 331. si autem aliquid oritur etiam in iis quae cadunt sub intelligentiam, aut ex eo quod est oritur aliquid aut ex eo quod non est, et ex eo quidem quod non est nihil potest fieri; oportet enim id gignit aliquid habere essentiam et aliqualem motum suscipere: quomobrem ex eo quod non est, non potest esse quod generatur. 332. sed neque ex eo quod est, nam si ex eo quod est gignitur aut fit aliquid, aut fit ex uno aut ex pluribus, et gigni quidem non potest ex uno, si enim fit seu generatur ex uno, fit aut dum augetur aut minuitur, aut dum manet in eodem. 333. sed fieri

γ) κατ' ἐπισύνθεσιν κρίκων] ita recte idem Ciz. pro ἐπισύνθεσιν. Helvelius etiam ἐπισύνθεσιν legit, vertit enim alligationem.

δ) ἐσθῆς] loquitur de veste ἀργαῇ, quae continuo textu sine commissura constat. eius generis fuit qua usus est optimus Salvator noster Io. 19 23. de illa vide si placet Ioannem Braunium lib. 1 de vestibus Hebraeorum cap. 16.

ε) ἐκ τοῦ μὴ ὄντος] Ocellus Lucanus p. 511 ἀμήχανον τὸ ὄν ἀποτελέσθαι ἐκ τῶν μὴ ὄντων, ἢ εἰς τὸ μὴ ὄν ἀναλυθῆναι. Xenophanes apud Plutarchum: οὐδ' ἂν τὸ μὴ ὄν ποιῆσαι τι, οὔτε ὑπὸ τοῦ μὴ ὄντος γένοιτ' ἂν τι. certe a nihilo fieri aliquid absurdum est, atque id solummodo probat Sexti argumentatio, quod γεννητικόν τινος oporteat habere οὐσίαν. hinc vero nondum demonstratur quod deus non possit vocare ea quae non sunt ut sint, ac quemadmodum nos cogitando creamus quotidie ideas imaginesque rerum, sic ipse res valeat volendo condere. neque alia κίνησις ad hoc requiritur, licet productio ipsa et creatio respectu rerum quae conditae sunt concipi non queat. vide etiam quae ad illud argumentum respondet Chalcidius p. 381 sq. ex Aristotelis lib. 1 Phys. c. 9.

αὐξάνεσθαι μὲν καὶ μειοῦσθαι οὐκ οἶόν τε ταυτό, καὶ οὐκ ἂν
δυνήθειν ἑαυτοῦ τι μείζον ἢ ἑαυτοῦ τι ἑλαττον ἀποτελεῖσθαι
ταυτόν. εἴαν τε γὰρ αὐτοῦ πλεῖον γένοιτο, ἐπεὶ οὐδὲν ἔχει πλεῖον
παρ' ἑαυτό, ἐξ οὐκ ὄντος ἔξει τὴν πρόσθεσιν. εἴαν τε ἑλαττον
ἑαυτοῦ, πάλιν, ἐπεὶ οὐδὲν ἔχει παρ' ἑαυτό ἀπολλύμενον αὐτοῦ,
εἰς τὸ μὴ ὄν ἀπολείται. οὐδὲν ἄρα δύναται ἐκ τοῦ αὐξανόμενου
ἢ μειουμένου γίνεσθαι. καὶ μὴν οὐδ' ἐκ τοῦ ἐν τῷ αὐτῷ μένον- 334
τος ἔσται τὸ γεννώμενον. εἰ γὰρ τοῦτο, ἦτοι ἀτρέπτου καὶ ἀμε-
ταβλήτου μένοντος αὐτοῦ γεννᾶται τι ἐξ αὐτοῦ, ἢ ἐκ τρεπομέ-
νου^{υ)} καὶ μεταβάλλοντος. ἀλλ' ἐξ ἀτρέπτου μὲν καὶ ἀειώσαυ-
τως μένοντος οὐκ ἂν γεννηθείη τι. ἑτεροίως γὰρ τίς ἐστιν ἢ
γένεσις. εἰ δὲ ἐκ τρεπομένου καὶ μεταβάλλοντος, ἦτοι εἰς ἑαυτό 335
μεταβάλλοντος γίνεταί τι τὸ γεννώμενον ἢ εἰς ἕτερον. καὶ εἰ μὲν
εἰς ἑαυτό μεταβάλοι^{κ)} τὸ γεννητικόν τινος, πάλιν μένει τὸ αὐτό,
καὶ μένον τὸ αὐτὸ οὐδενὸς ἔσται περισσοτέρου γεννητικόν. εἰ δὲ
εἰς ἕτερον τρέποιτο, ἐκβαίνει τῆς ἰδίας ὑποστάσεως, ὅτε τρέπεται
καὶ γεννᾶται. ἢ μένει μὲν ἐν τῇ οἰκίᾳ ὑποστάσει, εἰς ἄλλο δὲ
εἶδος ἀντ' ἄλλον εἶδους μεταλαμβάνον γεννᾶται, ὥς ὁ μετασχη-
ματιζόμενος κηρὸς καὶ ἄλλοτε ἄλλην μορφήν ἀναδεχόμενος. ἀλλ' 336
ἐκβαίνον μὲν τῆς ἰδίας ὑποστάσεως εἰς τὸ μὴ ὄν φθαρήσεται,
καὶ εἰς τὸ μὴ ὄν φθειρόμενον γεννήσει οὐδέν. εἰ δὲ μένον ἐν
τῇ ἰδίᾳ ὑποστάσει, καὶ ἄλλην ἀντ' ἄλλης ποιότητα ἀναδεχόμε-
νον γεννᾶται, κρατεῖται τῇ αὐτῇ ἀπορίᾳ. ἦτοι γὰρ μένοντος τοῦ 337
πρώτου εἶδους καὶ τῆς προτέρας ποιότητος περὶ αὐτό^{γ)}, γίνεταί

non potest ut idem augeatur et minuat; neque potuerit aliquid effici se ipso maius, aut aliquid idem effici se ipso minus, sive enim se ipso efficiatur amplius, quoniam nihil habet amplius praeter se, ex eo quod non est, habebit additionem; sive se ipso rursus fiat minus, quoniam nihil habet sui quod pereat praeter se, in id quod non est, peribit, nihil ergo potest fieri ex eo quod augetur aut diminuitur. 334. sed neque ex eo quod manet in eodem erit id quod gignitur, nam si ita sit aut eo manente immutato et haud. alterato, aliquid ex ipso generatur aut eo mutato, sed ex immutato quidem et quod semper similiter et eodem modo manet, non potest aliquid gigni; est enim generatio quaedam alteratio. 335. si autem ex mutato ac verso aut in se ipsum mutato fit quod generatur, aut in aliud, et si quidem mutato in se ipsum, quod aliquid gignit, rursus manet idem, et manens idem nihil generabit amplius: sin autem vertatur in aliud, aut a propria substantia excedit quod vertitur et gignitur, aut manet quidem in propria substantia, aliam autem formam pro alia suscipiens gignitur, ut cera quae transformatur et alias aliam formam suscipit. 336. sed si a propria quidem excedat substantia, in id quod non est, interibit et id in quod non est interiens nihil generabit, si autem manens in propria substantia et aliam pro alia qualitatem suscipiens generatur, eadem arguitur dubitatione. 337. aut enim manente prima forma et priore in ipso qualitate

υ) ἢ ἐκ τρεπομένου] ms Ciz. ἦτοι. caeterum cavillationibus similibus P 688 utitur noster 3 Pyrrhon. sect. 112 sq.

κ) εἰς ἑαυτό μεταβάλοι] idem Ciz. μεταβάλλοντος, atque ita etiam Savil. mox post τρέποιτο videtur excidisse ἦτοι propter similitudinem praecedentium syllabarum, quasi autem adesset ita verti. sic contra mox propter similitudinem post ὑποστάσει irrepperit εἰς quod non agnoscit interpretes.

γ) περὶ αὐτό] ms Ciz. περὶ αὐτῷ.

τὸ δεύτερον εἶδος καὶ ἡ δεύτερα ποιότης, ἢ μὴ μένοντος. οὔτε δὲ μένοντος τοῦ πρώτου εἶδους γίνεται τὸ δεύτερον, οὔτε μὴ μένοντος, ὡς ἔμπροσθεν παρεστήσαμεν²⁾, ὅτε περὶ τοῦ πάσχοντος ἐσκεπτόμεθα. τοίνυν οὐδ' ἐξ ἐνός γίνεται τὸ γεννώμενον.
 338 καὶ μὴν οὐδ' ἐκ πλειόνων. δυοῖν γὰρ συνελθόντων τρίτον οὐκ ἂν γένοιτο, μερόντων τῶν δυοῖν· καὶ πάλιν τριῶν ὄντων τέταρτον οὐκ ἂν γένοιτο, μερόντων τῶν τριῶν. εἴρηται δὲ περὶ τούτων ἀκριβέστερον, ὅτε περὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου ὑποστάσεως³⁾ ἐζητοῦμεν, παριστάντες ὅτι οὔτε σῶμά ἐστιν ὁ ἀνθρώπος οὔτε ψυχὴ οὔτε τὸ σύνθετον. διόπερ εἰ μήτε ἐξ ἐνός ἐστι τὸ γεννώμενον⁴⁾ μήτε ἐκ πλειόνων, παρὰ δὲ ταῦτα οὐδέν ἐστιν, ἐξ ἀνάγκης οὐδὲν τῶν ὄντων γεννᾶται. ταῦτα μὲν οἱ ἀπορητικοὶ περὶ γενέ-
 340 σεως διεξῆλθον. οἱ δὲ δογματικοὶ μὴ πρὸς νοῦν⁵⁾ ἀπαντῶντες πάλιν ἐπὶ τὰ ἐξ ἐναργείας ὑποδείγματα συμφεύγουσι. τὸ γὰρ ἕδωρ θερμὸν ὃν μὴ ὄν δὲ ψυχρὸν γίνεται ψυχρὸν, καὶ ὁ ὑπάρχων χαλκὸς μὴ ὢν⁶⁾ ἀνδριάς γίνεται ἀνδριάς, καὶ τὸ ὄν κατὰ δύναμιν μὲν ἐστὶ νεοσσός, κατ' ἐντελέχειαν⁷⁾ δὲ οὐκ ἐστίν· ἀλλὰ λέγεται κατὰ δύναμιν εἶναι νεοσσός εἰς τὸ κατ' ἐντελέχειαν ὑπάρχειν. καὶ τὸ ὄν τοίνυν δύναται γίνεσθαι καὶ τὸ μὴ ὄν. εἴτα καὶ ὁρῶμεν βρέφος μὲν γεννώμενον ἐξ ἀνθρώπου, χυλὸν δ' ἐκ πόας. ὥστε πάντα τὸν τῶν δογματικῶν λόγον παρὰ τὴν ἐναργεῖαν χω-
 341 ρεῖν. πλανῶνται δὲ οἱ ταῦτα λέγοντες καὶ οὐ πρὸς τὸ προκείμενον ὑπαντῶσι. τὸ γὰρ θερμὸν ἕδωρ καὶ οὐκ ὄν ψυχρὸν οὔτε θερμὸν γίνεται τῷ εἶναι οὔτε ψυχρὸν τῷ μὴ εἶναι· παρὰ δὲ τὸ

fit secunda forma et secunda qualitas, aut non manente, sed neque manente priore forma fit secunda, neque non manente, ut prius ostendimus, quando considerabamus de patiente. ergo nec ex uno fit quod oritur. 338, sed nec ex pluribus. nam si duo coierint, non orietur tertium duobus manentibus; et rursus si tria coierint, non orietur quartum, tribus manentibus. de his autem dictum est accuratius, quando quaerebamus de hominis substantia, ostendentes quod homo neque est corpus neque anima neque compositum. 339. quamobrem si neque ex uno est quod oritur seu generatur nec ex pluribus, praeter haec autem nihil est: necessario ex iis quae sunt nihil oritur seu gignitur. sic quidem de ortu disserunt dubitatores sive sceptici. 340. dogmatici autem non occurrentes mentis dubitationibus rursus confugiunt ad exempla quae petuntur ex evidentia. nam aqua quidem, cum sit calida nec frigida, fit frigida, et quod est aes, cum non sit statua, fit statua, et ovum quidem potestate est pullus, actu autem non est ac perfectione, sed dicitur potestate esse pullus, donec sit actu ac perfectione. ergo et quod est fieri gignique potest et id quod non est. deinde videmus ex homine gigni infantem, succum autem ex herba. quo fit ut omnis oratio dogmaticorum procedat ex evidentia. 341. errant autem qui haec dicunt et non occurrunt ad propositum, aqua enim calida et quae non est frigida, neque fit calida eo quod iam sit, neque frigida eo quod non sit, praeter esse autem et non esse

2) ὡς ἔμπροσθεν παρεστήσαμεν] lib. priore contra Phys. sect. 267 sq.

3) περὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου ὑποστάσεως] lib. 1 contra Log. sect. 288 sq.

P 689 b) πρὸς νοῦν] ad obiectiones mente comprehendendas. Hervetus verterat: ad sententiam, quod mihi minus probatur. Sextus enim νοῦν opponit ἐναργεῖα sensuum.

c) μὴ ὢν] ita legendum pro vitioso μὴ ὄν, respicit enim ad χαλκός.

d) κατ' ἐντελέχειαν] per ἐντελέχειαν, actum, ἐνέργειαν, formamque actualem intelligit, oppositam ei quod potentia tantummodo ac virtute est. confer si placet quos laudavi ad lib. contra Grammaticos sect. 315.

εἶναι⁸⁾ (καὶ μὴ εἶναι) οὐδέν ἐστιν· οὐκ ἄρα οὐδ' ἐπὶ τοῦ ἕδα-
 τός ἐστὶ τις γένεσις. καὶ πάλιν οὔτε ὁ χαλκὸς γίνεται τῷ εἶναι
 χαλκός οὐδὲ ὁ ἀνδριάς τῷ μὴ εἶναι. καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ δύναμιν³⁴²
 καὶ ἐντελέχειαν ὁ αὐτός ἐστι λόγος. ἄλλως τε ἤτοι πλέον τί ἐστιν
 ἐν τῷ κατ' ἐντελέχειαν παρὰ τὸ ἐν δυνάμει, ἢ οὐκ ἐστὶ. καὶ εἰ
 μὲν οὐδὲν πλείον ἐστιν, αὐτόθεν οὐδὲν γίνεται τῷ κατὰ δύνα-
 μιν εἶναι· εἰ δὲ ἐστὶ πλέον, ἐκ τοῦ μὴ ὄντος τοῦτο γίνεται,³⁴³
 ὅπερ ἄτοπον. καὶ ἀλλὰ καὶ βρέφος ἐκ τῆς ἐγκύμονος γεννᾶται
 καὶ χυλὸς ἐκ τῆς πόας συνίσταται. καὶ τοῦτο τί πρὸς τὸ ζητού-
 μενον; ἐροῦμεν. οὔτε γὰρ τὸ βρέφος γίνεται τιττόμενον, εἰς
 τοῦμφανὲς δὲ ἐκ τοῦ ἀφανοῦς ἄγεται, οὔτε ὁ χυλός· καὶ γὰρ
 ἐν τῇ πόᾳ προὔπηρχε — καὶ ἐκτός τῆς πόας γινόμενος τόπον
 μόνον ἠλλάξεν. ὥστε οὐκ τὸν ἐκ τοῦ ζόφου εἰς τὸ φῶς προελ-
 θόντα οὐ λέγομεν γίνεσθαι, τόπον δ' ἐκ τόπου μεταβεβηκέναι,
 κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον οὐδὲ τὸ βρέφος ἐροῦμεν γίνεσθαι, ἀλλ'³⁴⁴
 ἐξ ἐτέρου τινός τόπου εἰς ἕτερον μεταβαίνειν τόπον. οὐδὲν οὖν
 γεννᾶται. κατὰ ταῦτα δὲ οὐδὲ φθίρεται. εἰ γὰρ φθίρεται τι,
 ἤτοι τὸ ὄν φθίρεται ἢ τὸ μὴ ὄν. οὔτε δὲ τὸ μὴ ὄν φθίρεται·
 τὸ γὰρ φθειρόμενον εἰς τὸ μὴ εἶναι χωρεῖ, τὸ δὲ μὴ ὄν τι ἤδη
 ἐν τῷ μὴ εἶναι ὄν οὐ δεῖται τῆς εἰς τοῦτο μεταβάσεως. τοίνυν
 οὐ φθίρεται τὸ μὴ ὄν. καὶ μὴν οὐδὲ τὸ ὄν. ἤτοι γὰρ μένον³⁴⁵
 ἐν τῷ εἶναι φθίρεται ἢ μὴ μένον. καὶ εἰ μὲν μένον, ἐστὶ ἀμα P 690
 καὶ οὐκ ἐστὶ, ἐφθαρμένον καὶ μὴ ἐφθαρμένον· εἰ δὲ μὴ
 μένον ἀπόλλυται, καὶ οὐκέτι ἐστὶ τὸ ὄν⁹⁾, ἀλλὰ τὸ μὴ ὄν
 φθίρεται. ὥστε εἰ μήτε τὸ ὄν μήτε τὸ μὴ ὄν φθίρεται, παρὰ
 δὲ ταῦτα οὐδέν ἐστιν, οὐδὲ φθίρεται.

nihil est; ergo nec in aqua est aliqua generatio. et rursus neque aes fit, eo quod sit aes, neque statua, eo quod non sit. 342, in iis quoque, quae sunt potestate et actu seu perfectione, eadem est ratio. et alioqui aut est aliquid amplius in eo quod est actu ac perfectione, quam in eo quod est potestate, aut non est. et si quidem nihil est amplius, eo ipso neque fit seu oritur, eo quod sit tantum potestate; sin autem est amplius, hoc fit ex eo quod non est. quod quidem est absurdum. 343, at, inquiunt, infans generatur ex muliere gravida et ex herba consistit succus. et quid hoc, dicemus, ad id quod quaeritur? neque enim infans fit cum paritur, sed in apertum ex occulto ducitur: neque succus: erat enim prius in herba, et extra herbam egressus solum mutavit locum. quo modo ergo eum qui ex tenebris prodiit in lucem, non dicimus fieri, sed a loco in locum transivisse, eodem modo nec infantem fieri dicemus, sed ex alio in alium transire locum. nihil ergo fit seu gignitur. 344, eadem autem ratione nec interit, si enim aliquid interit, aut id quod est interit, aut id quod non est. sed neque quod non est, interit: nam quod interit, ad hoc ut non sit interit: quod autem non est, cum iam in eo sit quod non est, non opus habet ut ad hoc transeat, ergo non interit id quod non est. 345, sed neque id quod est: aut enim interit manens in eo quod sit aut non manens et si manens quidem, simul erit et non erit, interibitque et non interibit: si autem non manens perit, et non utique quod est, sed quod non est, interit. quamobrem si neque quod est neque quod non est, interit, praeter haec autem nihil est, nihil interit.

e) παρὰ δὲ τὸ εἶναι] non dubito in editis excidisse verba: καὶ μὴ εἶναι, itaque illa supplevi: sic infra sect. 345 μήτε τὸ ὄν μήτε τὸ μὴ ὄν, παρὰ δὲ ταῦτα οὐδέν ἐστι. mox πλέον τί ἐστι scripsi pro πλείων τίς ἐστι.

[9) καὶ et ἐστὶ delenda videntur.]

346 Τινες δὲ καὶ τῶν χρόνων ἐχόμενοι τῆς τε γενέσεως καὶ φθο-
 ρᾶς οὕτω συνερωτῶσιν· εἰ ἀπέθανε Σωκράτης¹⁾, ἦτοι ὅτε
 ἔζη ἀπέθανεν, ἢ ὅτε ἐτελεύτα· καὶ ζῶν μὲν οὐκ ἀπέθανεν, ἔζη
 γὰρ δῆπουθεν, καὶ ζῶν οὐκ ἐτεθνήκει· οὔτε δ' ὅτε ἀπέθανε·
 347 δις γὰρ ἔσται τεθνηκώς· οὐκ ἄρα ἀπέθανε Σωκράτης. ἀπὸ δὲ
 τῆς αὐτῆς δυνάμεως ἐπὶ διαφέροντος δὲ ἐποδείγματος λόγον
 συνηρώτηκε καὶ ὁ Κρόνος²⁾ τοιοῦτον· εἰ φθείρεται τὸ τειχίον,
 ἦτοι ὅτε ἄπτονται ἀλλήλων οἱ λίθοι καὶ εἰσιν ἡρμοσμένοι,
 φθείρεται τὸ τειχίον, ἢ ὅτε διεστᾶσιν. οὔτε δὲ ὅτε ἄπτονται
 ἀλλήλων καὶ εἰσιν ἡρμοσμένοι, φθείρεται τὸ τειχίον, οὔτε
 348 ὅτε διεστᾶσιν ἀπ' ἀλλήλων· οὐκ ἄρα φθείρεται τὸ τειχίον. καὶ
 ὁ μὲν λόγος τοιοῦτος, ἢ δὲ δύναμις αὐτοῦ προφανής. δύο
 γὰρ εἰσι χρόνοι κατ' ἐπίνοιαν, ἐν ᾧ ἄπτονται ἀλλήλων οἱ λίθοι
 καὶ εἰσιν ἡρμοσμένοι καὶ ἐν ᾧ διεστᾶσι. παρὰ δὲ τοιούτους οὐδ'
 ἐπινοηθῆναι τρίτος τις δύναται χρόνος. εἰ οὖν φθείρεται τὸ τει-
 349 χίον, ἐν τῷ ἑτέρῳ τούτων ὀφείλει φείρεσθαι. ἀλλ' ἐν μὲν
 ᾧ ἄπτονται ἀλλήλων οἱ λίθοι καὶ εἰσιν ἡρμοσμένοι, οὐ δύναται
 φείρεσθαι· ἔστι γὰρ ἐπὶ τειχίον, καὶ εἰ ἔστιν, οὐ φθείρεται·
 οὔτε δὲ³⁾ ἐν ᾧ διεστᾶσιν ἀπ' ἀλλήλων· οὐκέτι γὰρ ἔστι τειχίον.
 τὸ δὲ μὴ ὂν οὐ δύναται φείρεσθαι. εἰ οὖν μήτε ὅτε ἄπτονται
 ἀλλήλων οἱ λίθοι, φθείρεται τὸ τειχίον, μήτε ὅτε διεστᾶσιν
 350 ἀπ' ἀλλήλων, οὐ φθείρεται τὸ τειχίον. καὶ οὕτω δὲ δυνατόν
 συνερωτᾶν· εἰ γίνεται τι καὶ φθείρεται, ἦτοι ἐν ᾧ ἔστι χρόνος
 γίνεται καὶ φθείρεται ἢ ἐν ᾧ μὴ ἔστι. καὶ ἐν ᾧ μὲν ἔστιν οὔτε
 γίνεται οὔτε φθείρεται· ἐφ' ὅσον γὰρ ἔστι τοῦτο, οὔτε γίνεται

346. Quidam autem inhaerentes temporibus ortus et interitus sic interrogant:
 si mortuus est Socrates, aut mortuus est quando vivebat aut quando e vita exces-
 sit, et vivens quidem non est mortuus; utique enim vivebat et vivens non fuit
 mortuus; sed neque quando est mortuus; his enim esset mortuus; non igitur
 mortuus est Socrates. 347. eadem vi ac virtute sed in diverso exemplo Cro-
 nus hoc proposuit argumentum: si interit paries, aut quando se inter se tan-
 gunt lapides et sunt compacti interit, aut quando sunt separati ac disiuncti,
 sed neque quando se inter se tangunt et sunt compacti interit paries, neque
 quando sunt separati ac disiuncti; non igitur paries interit. 348. et argumen-
 tum quidem est huiusmodi, vis autem illius ac robor patet, duo enim sunt quae
 cogitationi observatur tempora, nempe et in quo se tangunt lapides et sunt com-
 pacti, et in quo sunt separati ac disiuncti, praeterea autem nullum tertium potest
 tempus cogitari, si ergo interit paries, in eorum altero debet interire, 349. sed
 in eo quidem in quo se inter se tangunt et sunt compacti lapides, non potest in-
 terire; est enim adhuc paries et si est, non interit, neque in eo in quo sunt
 seiuncti et separati; non est enim amplius paries: quod autem non est, non
 potest interire. si ergo neque quando se inter se tangunt lapides interit pa-
 ries, neque quando sunt separati ac seiuncti, non interit paries. 350. sic quo-
 que concipi potest interrogatio: si aliquid oritur et interit, aut in tempore
 in quo est oritur et interit, aut in tempore in quo non est, et in eo quidem
 in quo est nec oritur nec interit; nam quatenus id est, nec oritur nec in-

P 690 f) εἰ ἀπέθανε Σωκράτης] eadem cavillatio 3 Pyrrhoniæ. sect. 111 et
 1 contra Phys. sect. 269.

g) καὶ ὁ Κρόνος] Diodorus Cronus de quo Callimachi epigramma apud
 Laërtium 2 111:

αὐτὸς ὁ Μῶμος
 ἔγραψεν ἐν τοίχοις, ὁ Κρόνος ἔστι σοφός.
 λ) οὔτε δὲ] particula δὲ in editis exciderat, quae exstat in ms Ciz.

οὔτε φθείρεται. καὶ μὴν οὐδὲ ἐν ᾧ μὴ ἔστι, πάθοι ἂν τι τού-
 των. ἐν ᾧ γὰρ τι μὴ ἔστιν, οὔτε παθεῖν τι οὔτε ποιεῖν δύναται.
 εἰ δὲ τοῦτο, οὐδὲν οὔτε γίνεται οὔτε φθείρεται.

Ταῦτα μὲν οὖν πρὸς τοὺς φυσικοὺς τῶν φιλοσόφων εἰρή- 351
 σθω. καιρὸς δ' ἂν εἴη μετελθεῖν καὶ ἐπὶ τοὺς τὸ ἡθικὸν μέρος
 τῆς φιλοσοφίας ἀσπασμένους¹⁾).

Σέξτου ἐμπειρικοῦ

P 691

Υπομνημάτων τὸ δέκατον^{a)}).

α' Τίς ἐστὶν ἡ ὁλοσχερῆς τῶν κατὰ τὸν βίον πραγμάτων
 διαφορὰ. — β' τί ἐστὶ τὸ ἀγαθὸν καὶ κακὸν καὶ ἀδιάφορον. —
 γ' εἰ ἔστι φύσει ἀγαθὸν καὶ κακόν^{b)}. — δ' εἰ ὑποτεθέντων φύ-
 σει ἀγαθῶν καὶ κακῶν ἐνδέχεται εὐδαιμόνως βιοῦν. — ε' εἰ ὁ
 περὶ τῆς τῶν ἀγαθῶν καὶ κακῶν φύσεως ἐπέχων κατὰ πάντα
 ἐστὶν εὐδαίμων. — ς' εἰ ἔστι τις περὶ τὸν βίον τέχνη. — ζ' εἰ
 διδακτὴ^{c)} ἐστὶν ἡ περὶ τὸν βίον τέχνη.

Τὰς μὲν κομιζόμενας ὑπὸ τῶν Σκεπτικῶν ἀπορίας εἰς τε τὸ 1

terit, sed nec in eo in quo non est eorum quidpiam ei evenerit, in eo enim
 in quo non est aliquid, neque pati potest quidpiam neque agere, quod si
 ita est, nihil oritur nec interit.

351. Atque haec quidem dicta sunt adversus naturales philosophos. tem-
 pus est autem ad eos quoque transeundi, qui amplexi sunt eam partem phi-
 losophiae quae versatur in moribus.

SEXTI EMPIRICI

Commentariorum liber decimus.

1 Quatenam sit summa rerum vitae differentia, sect. 3—20. — 2 quid sit bo-
 num, malum et indifferens, sect. 21—41. — 3 an sit natura bonum et malum,
 sect. 42—109. — 4 an positis natura bonis et malis contingit beate et fe-
 liciter vivere, sect. 110—140. — 5 an is qui de natura bonorum et malo-
 rum sustinet assensionem, sit omnino beatus, sect. 141—167. — 6 an vitae
 agenda sit ars aliqua, sect. 168—215. — 7 an degendae vitae ars possit
 doceri, sect. 216—257.

1. Quae adversus logicam et naturalem philosophiae partem a Scepticis

i) ἀσπασμένους] ms Ciz. ἀσπασμένους, cui alia manus post primam syl-
 labam inseruit π, ac si vellet ἀσπασσμένους, quod rectum est, et ex-
 pressit Hervetus. causa errandi, ut saepe, in geminatione - ας ἀσ - πᾶ-
 σασθαι gustare a pedestri oratione alienius. [ἀσπασσμένους reposuimus]

a) τὸ δέκατον] ms Ciz. τῶν εἰς δέκα ὑπομνημάτων τὸ δέκατον. sed P 691
 revera liber hic est undecimus, nisi pro uno habeantur, ut videtur Sexto
 auctori placuisse, liber adversus Geometras et liber adversus Arithmeticos.
 praeterea peculiare opus est hoc ἀντιρρήσεων adversus philosophos, quod
 quinque libris Sextus absolvit, duobus adversus Logicos, adversus Physi-
 cos totidem, et quinto hoc sive ultimo adversus Ethicos. nam prioribus
 sex libris continetur ἡ πρὸς τὰ μαθήματα διέξοδος, ut ad sectionem
 ultimam libri adversus Musicos notare me memini.

b) εἰ ἔστι φύσει ἀγαθὸν καὶ κακόν] ms Ciz. τί ἐστι. minus bene.

c) εἰ διδακτὴ] idem Ciz. περπεραμ, διδακτικὴ.

λογικὸν καὶ φυσικὸν τῆς φιλοσοφίας μέρος πρότερον ἐπεληλύθα-
μεν· ὑπόλοιπον δὲ ἐστὶ καὶ τὰς εἰς τὸ ἠθικὸν φέρεσθαι δυνα-
μένας προσυποτάττειν. οὕτω γὰρ ἕκαστος ἡμῶν τὴν τελείαν καὶ
σκεπτικὴν ἀπολαβὴν διάθῃσιν κατὰ τὸν Τίμωνα^{α)} βιώσαι,

ῥῆστα μεθ' ἡσυχίης
αἰεὶ ἀφροντίστως καὶ ἀκινήτως κατὰ ταῦτα
μὴ προσέχων δειλοῖς ἡδυλόγον σοφίης.

2 ἄλλ' ἐπεὶ τὴν ἠθικὴν θεωρίαν συμφώνως σχεδὸν ἅπαντες ὑπει-
λήφασιν, περὶ τὴν τῶν ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν^{β)} διάκρισιν γίνε-
σθαι, καθ' ὃ καὶ ὁ πρῶτος αὐτὴν δόξας κεκινήκεναι^{γ)} Σωκρά-
της παρήγγειλεν, ὥς ἀναγκαϊότατον ζητεῖν,

ὅτι τοι ἐν μεγάροις κακὸν τ' ἀγαθὸν τε τέτυκται,
δεήσει καὶ ἡμᾶς ἐν ἀρχαῖς εὐθὺς περὶ τῆς ἐν τούτοις διαφορᾶς
σκοπεῖν.

afferuntur dubitationes, prius persecuti sumus, restat iam ut eas quoque sub-
iciamus quae afferri possunt adversus eam quae versatur in moribus, sic
enim unicuique nostrum cum perfectam ac scepticam animo susceperit affe-
ctionem, ut ait Timon,

facilis vita quiete fluet.
semper ita hic curis gravibus turbisque remotus,
terrores spernet suaviloquae sophiae.

2. sed quoniam ethicam disciplinam omnes fere uno consensu existimant ver-
sari in bonis et malis discernendis, quo respectu qui eam primus visus est
movisse Socrates praecepit, quaerere tamquam maxime necessarium

aedibus in nostris quae prava aut recta gerantur:
oportebit nos quoque statim in initio de hac considerate differentia.

d) κατὰ τὸν Τίμωνα] ms Ciz. Τίμονα, male. quae autem sequuntur
petita sunt ex Timonis Philiassii Ἰνδαλμοῖς, ut conicere licet ex Laërtii 9,
65. atque verba quidem Laërtio itidem laudata, ῥῆστα μεθ' ἡσυχίης,
claudunt pentametrum respiciuntque ad celebratam illam Scepticis atque
iactatam unice ἀταραξίαν, de qua dixi ad 1 Pyrrhon. sect. 25. deinde
sequitur versus hexameter, αἰεὶ (ita enim scribendum pro αἰεὶ) ἀφρον-
τίστως καὶ ἀκινήτως κατὰ ταῦτα, ut observavit quoque Henricus Stepha-
nus, qui Timonis fragmenta collegit in poësi philosophica p. 72, unde
ea repetiit Daniel Heinsius ad Horatii sui calcem.

e) περὶ τὴν τῶν ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν] bonum et malum dupliciter
discernere se profitetur ethice sive moralis disciplina, quod utrumque
uno versu complexus Horatius est lib. 1 Epist. 2 quid sit pulchrum quid
turpe, tum quid utile quid non. ad prius genus pertinent praecepta de
iusto, honesto et decoro, atque de virtutibus et vitiis: ad posterius, de
felicitate hominis et infelicitate, quod argumentum tractatur in Cicero-
nis libris de finibus bonorum ac malorum.

f) ὁ πρῶτος αὐτὴν δόξας κεκινήκεναι] idem de Socrate testantur scri-
ptores alii, ut ad Laërtium 2 21 viri docti iam annotarunt. conferendus
etiam noster libro 1 adversus Logicos sect. 21, ubi idem Homeri versus
ex Odys. 8 392 affertur, quem Socrati semper in ore fuisse narrat Xe-
nophon, et post eum tradunt alii complures, Philo, Plutarchus, Dio
Chrysost. Gellius etc. vide Iacobi Dupontii Gnomologiam Homericam
p. 169. eleganter autem Socrates a Sexto dicitur primus movisse Ethicam
disciplinam, hoc est velut iacentem antea protulisse ingenio suo et ho-
minum studiis etiam atque etiam commendasse.

Τίς ἐστὶν ἡ ὁλοσχερὴς τῶν κατὰ τὸν βίον πραγμάτων P 692
διαφορά.

Πάντες μὲν^{γ)} οἱ κατὰ τὸν τρόπον στοιχειοῦν δοκοῦντες τῶν 3
φιλοσόφων καὶ ἐπιφανέστατα παρὰ πάντας, οἱ τε ἀπὸ τῆς ἀρ-
χαίας ἀκαδημίας καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ περιπάτου, ἐτι δὲ τῆς στοᾶς,
εἰώθασιν διαιρούμενοι λέγειν, τῶν ὄντων τὰ μὲν εἶναι ἀγαθὰ τὰ
δὲ κακὰ τὰ δὲ μεταξὺ τούτων, ἅπερ καὶ ἀδιάφορα λέγουσιν.
ἰδιαιτέρον δὲ παρὰ τοὺς ἄλλους ὁ Ξενοκράτης^{δ)} καὶ ταῖς ἐνικαῖς 4
πτώσεισι χρώμενος ἔφασκε, “πᾶν τὸ ὄν ἢ ἀγαθὸν ἐστὶν ἢ κακόν
ἐστὶν, ἢ οὔτε ἀγαθὸν ἐστὶν οὔτε κακόν ἐστι”. καὶ τῶν λοιπῶν 5
φιλοσόφων χωρὶς ἀποδείξεως τὴν τοιαύτην διαίρεσιν προειμένων
αὐτὸς ἐδόκει καὶ ἀπόδειξιν συμπαραλαμβάνειν. “εἰ γὰρ ἐστὶ τι
κεχωρισμένον πραγμάτων ἀγαθῶν καὶ κακῶν καὶ τῶν μήτε ἀγα-
θῶν μήτε κακῶν, ἐκεῖνο ἦτοι ἀγαθὸν ἐστὶν ἢ οὐκ ἐστὶν ἀγα-
θόν. καὶ εἰ μὲν ἀγαθὸν ἐστὶν, ἐν τῶν τριῶν γενήσεται· εἰ δ'
οὐκ ἐστὶν ἀγαθόν, ἦτοι κακόν ἐστὶν ἢ οὔτε κακόν ἐστὶν οὔτε
ἀγαθόν ἐστὶν. εἰ δὲ κακόν ἐστὶν, ἐν τῶν τριῶν ὑπάρξει. εἰ δὲ
οὔτε ἀγαθόν ἐστὶν οὔτε κακόν ἐστι, πάλιν ἐν τῶν τριῶν κατα-
στήσεται. πᾶν ἄρα τὸ ὄν ἦτοι ἀγαθὸν ἐστὶν ἢ κακόν ἐστὶν, ἢ
οὔτε ἀγαθόν ἐστὶν οὔτε κακόν ἐστι”. δυνάμει δὲ καὶ οὗτος χω- 6
ρὶς ἀποδείξεως προσήκατο τὴν διαίρεσιν, ἐπεὶ περὶ ὁ εἰς κατασκευὴν
αὐτῆς παραληφθεὶς λόγος οὐχ ἕτερός ἐστιν αὐτῆς. ὁθεν εἰ ἐν
ἐαυτῇ περιέσχθηκε τὴν πίστιν ἢ ἀπόδειξιν, ἔσται καὶ ἡ διαίρεσις

I. Quenam sit summa rerum vitae differentia.

3. Omnes philosophi qui rite videntur instituere et praeter omnes prae-
clarissime, ex veteri academia et Peripatetici et praeterea Stoici, hac divi-
sione uti solent ut dicant: ex iis quae sunt alia esse bona alia mala alia
intermedia, quae etiam dicunt indifferentia. 4. aliis autem magis proprie Xe-
nocrates et singularis numeri utens casibus dicebat: “quidquid est, aut bonum est
aut malum, aut neque bonum est neque malum.” 5. et cum caeteri philosophi
absque demonstratione hanc proferrent divisionem, ipse visus simul quoque
assumere demonstrationem: “nam”, inquit, “si est aliquid diversum a rebus bo-
nis et malis et neque bonis neque malis, illud aut est bonum aut non est
bonum, et, si quidem est bonum, erit unum ex tribus: sin autem non est
bonum, aut est malum aut neque bonum neque malum: si autem est malum,
rursus erit unum ex tribus, quidquid ergo est, aut bonum est aut malum est
aut neque bonum est neque malum”. 6. vi autem ac potestate is quoque ad-
misit divisionem absque demonstratione. quae enim ad eam confirmandam
assumpta est ratio, non est alia quam ipsa, unde si in se fidem continuerit

g) πάντες μὲν] sic ante Academicos Peripateticos Stoicosque Pytha- P 692
gorici, ex quibus Archytas apud Stobaeum Serm. 1 τῷ δ' ἀνθρωπίνῳ
βίῳ καιροὶ τρεῖς, ὁ μὲν ἐν εὐτυχίᾳ ὁ δὲ ἐν ἀτυχίᾳ ὁ δὲ μεταξὺ τούτων.
de Academicis vide Laërtium 3 102; de Stoicis eundem 7 104 et de Pe-
ripateticorum sententia principem ipsorum Aristotelem lib. 1 Nicoma-
cheor. cap. 10 et alibi.

h) ὁ Ξενοκράτης] Xenocrates, veteris Academiae gloria, discipulus Pla-
tonis, videtur hoc tradidisse in libris περὶ εὐδαιμονίας, quos laudat
Laërtius 4 12. licet autem satis illam divisionem videtur probasse qui
provocando ad singula quae possunt afferri, docet nihil ex omnibus iis
esse, quae sub uno trium in divisione hac commemoratorum non con-
tineatur: tamen ἡ διὰ τῶν διαίρεσεων ὁδὸς proprie non demonstrat, quia
concessis nititur. vide Themistium ad 2 posteriorum Analytic. p. 10 B sq.

7 ἐξ ἑαυτῆς πιστὴ μὴ διαφέρουσα τῆς ἀποδείξεως. ἀλλ' ὁμῶς καί-
 περ συμφώνου δοκοῦντος ὑπάρχειν κατὰ πάντας τοῦ ὅτι τρισσὴ
 ἐστὶν ἡ τῶν ὄντων διαφορά, τινὲς οὐδὲν ἤττον εὐρεσιλογοῦσιν^{ι)},
 ὁμολογοῦντες μὲν τὴν ἐν τοῖς οὐσι διαφορὰν ὅτι τοιαύτη τίς ἐστι,
 σοφιστικῶς δὲ προσειλούμενοι^{κ)} τῇ ἐκτεθείσῃ διαίρεσει. καὶ τοῦτο
 8 εἰσόμεθα μικρὸν ἄνωθεν προλαβόντες. τὸν γὰρ ὅρον φασὶν οἱ
 τεχνολογοῦντες^{λ)} ψιλῇ τῇ συντάξει διαφέρειν τοῦ καθολικοῦ, δυνά-
 P 693 μει τὸν αὐτὸν ὄντα. καὶ εἰκότως. ὁ γὰρ εἰπὼν "ἄνθρωπός ἐστι
 ζῶον λογικὸν θνητόν", τῷ εἰπόντι, "εἴ τί ἐστιν ἄνθρωπος, ἐκεῖνο
 ζῶον ἐστὶ λογικὸν θνητόν", τῇ μὲν δυνάμει τὸ αὐτὸ λέγει, τῇ
 9 δὲ φωνῇ διάφορον. καὶ ὅτι τοῦτο, συμφανὲς ἐκ τοῦ μὴ μόνον
 τὸ καθολικὸν τῶν ἐπὶ μέρους εἶναι περιληπτικόν, ἀλλὰ καὶ τὸν
 ὅρον ἐπὶ πάντα τὰ εἶδη τοῦ ἀποδιδόμενου πράγματος διήκειν,
 οἷον τὸν μὲν τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ πάντας τοὺς κατ' εἶδος ἀνθρώ-
 πους, τὸν δὲ τοῦ ἵππου ἐπὶ πάντας τοὺς ἵππους. ἐνός τε ὑπο-
 ταχθέντος ψεύδους ἐκύτερον γίνεται μοχθηρόν, τό τε καθολι-
 10 κὸν καὶ ὁ ὅρος. ἀλλὰ γὰρ ὡς ταῦτα φωναῖς ἐξηλλαγμένα κατὰ

demonstratio, ex se quoque fidem faciet divisio, ut quae non differat a demonstratione. 7. sed tamen quamvis videatur inter omnes convenire quod sit triplex rerum differentia, nonnulli tamen inveniunt quod contra dicant confidentes quidem in rebus hanc esse differentiam expositam vero divisionem sophisticè aggressi. hoc porro sciemus si rem paulo altius repetierimus, 8. dicunt enim artium scriptores definitionem ab universali differre sola constructione verborum, cum vi ac virtute sit eadem, et merito. nam qui dixit, 'homo est animal rationis particeps mortale' vi quidem ac virtute idem dicit quod is qui dixit 'quidquid est homo, illud est animal rationis particeps mortale', voce autem differt. 9. quod autem hoc ita sit, ex hoc est perspicuum, quod non solum universale comprehendat singularia, sed definitio quoque pervadat ad omnes species rei quae definitur, ut definitio hominis ad omnes homines in specie, equi definitio ad omnes equos. et si quod subsumitur sit falsum, utrumque sit vitiosum, nempe universale et definitio, 10. cacterum ut haec

ι) εὐρεσιλογοῦσιν] invenisse se cogitant aliquid, quod cavillentur. ita hoc vocabulo utitur noster 1 Pyrrhon. sect. 63 εὐρεσιλογοῦντες δογματικοί, et lib. 2 sect. 84 εὐρεσιλογίαι. Plutarchus adversus Stoicos p. 1072 Ἀντίπατρον γὰρ ὑπὸ Καρνεάδου πιεζόμενον εἰς ταύτας καταλύσθαι εὐρεσιλογίας. licet vero Sexti et Plutarchi codices quidam habent εὐρεσιλογεῖν et εὐρεσιλογίας, id magis probo quam quod editio Sexti hoc loco ferebat εὐρεσιλογεῖν [ita et cod. Regiom. teste Struvio.]. non contemnendum autem utique est εὐρεσιλογεῖν εὐρεσιλογία et εὐρεσιλόγος, quod analogia et eiusdem Plutarchi Sextique codicibus aliis et Hesychii Suidae aliorumque scriptorum locis HStephano ad Laërtii 2 134 laudatis probatur. simile est εὐρεσιεπής quo usus Aristophanes et εὐρεσιεπία, quod Hesychius εὐρεσιλογίαν explicat. at εὐρεσιλογεῖν non minus dicitur ut εὐρεσιλογεῖν. et apud Laërtium 2 113 leges de Stilpōne dialectico: τοσοῦτον εὐρεσιλογίαν καὶ σοφιστείαν προῆγε τοὺς ἄλλους, ὥστε μικροῦ δεῖσθαι πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα ἀπορώσαν εἰς αὐτὸν μεγαλίσαι. apud eundem Laërtium in Arcesilao 4 37 ἦν δὲ καὶ εὐρεσιλογώτατος ἀπαντήσαι εὐστόχως.

κ) σοφιστικῶς προσειλούμενοι] sophisticè veluti advolvuntur, hoc est ad oppugnandum divisionem eiusque demonstrationem accedunt collectionibus sophisticis.

λ) οἱ τεχνολογοῦντες] artis logicae scriptores, speciatim Chrysippus quem nomine tenus infra sect. 11 noster appellat. de definitione vide si placet quae notata ad 3 Pyrrhōniar. sect. 207 sq. ac de divisione sect. 213.

δυνάμει ἐστὶ τὰ αὐτά, ὥς δὲ καὶ ἡ τελειὸς φασὶ διαίρεσις δυνάμει
 ἔχουσα καθολικὴν συντάξει τοῦ καθολικοῦ διενήνοχεν. ὁ γὰρ
 τρόπῳ τῷδε διαιρούμενος "τῶν ἀνθρώπων οἱ μὲν εἰσιν Ἕλληνες
 οἱ δὲ βάρβαροι" ἴσον τι λέγει τῷ "εἴ τινὲς εἰσιν ἄνθρωποι, ἐκεῖ-
 νοὶ ἢ Ἕλληνες εἰσιν ἢ βάρβαροι". εἰ γὰρ τις ἄνθρωπος εὐ-
 ρίσκηται μήτε Ἕλλην μήτε βάρβαρος, ἀνάγκη μοχθηρὰν μὲν
 εἶναι τὴν διαίρεσιν, ψεύδος δὲ γίνεσθαι τὸ καθολικόν. διόπερ
 11 καὶ τὸ οὕτω λεγόμενον "τῶν ὄντων τὰ μὲν ἐστὶν ἀγαθὰ τὰ δὲ
 κακὰ τὰ δὲ τούτων μετὰ" δυνάμει κατὰ τὸν Χρύσιππον τοι-
 οῦτόν ἐστιν καθολικόν "εἴ τινὰ ἐστὶν ὄντα, ἐκεῖνα ἢτοι ἀγαθὰ
 ἐστὶν ἢ κακὰ ἐστὶν ἢ ἀδιάφορα". τὸ μέντοι γε τοιοῦτον καθολι-
 κὸν ψεύδος ἐστὶν, ὑποτασσομένου τινὸς αὐτῷ ψεύδους. δυοῖν
 12 γὰρ φασιν ὑποκειμένων πραγμάτων, τοῦ μὲν ἀγαθοῦ τοῦ δὲ
 κακοῦ, ἢ τοῦ μὲν ἀγαθοῦ τοῦ δὲ ἀδιαφόρου, ἢ κακοῦ καὶ ἀδια-
 φόρου, τὸ μὲν "τοῦτ' ἐστὶ τῶν ὄντων ἀγαθόν" ἀληθές ἐστι,
 τὸ δὲ "ταῦτ' ἐστὶν ἀγαθὰ"^{μ)} ψεύδος· οὐ γὰρ ἐστὶν ἀγαθὰ,
 ἀλλὰ τὸ μὲν ἀγαθόν, τὸ δὲ κακόν. καὶ τὸ "ταῦτ' ἐστὶ κακὰ"¹³
 πάλιν ψεύδος· οὐ γὰρ ἐστὶ κακὰ, ἀλλὰ τὸ ἕτερον αὐτῶν. ὥσαύ-
 τως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀδιαφόρων· ψεύδος γὰρ τὸ "ταῦτ' ἐστὶν
 ἀδιάφορα" ὥπερ καὶ τὸ "ταῦτ' ἐστὶν ἀγαθὰ ἢ κακὰ". ἢ μὲν
 οὐκ ἐνστάσις τοιαύτη πως^{ν)} καθέστηκε. φαίνεται δὲ μὴ καθάπτε-
 14 σθαι τοῦ Ξενοκράτους διὰ τὸ μὴ ταῖς πληθυντικαῖς πτώσεσι
 κεχρησθαι, ὥστε ἐπὶ τῆς τῶν ἑτερογενῶν δειξέως ψευδοποιηθῆ-
 ναι τὴν διαίρεσιν. ἄλλοι δὲ κακείνως ἐνέστησαν. πᾶσα γὰρ φα-
 15 σιν ὕψης διαίρεσις γένους ἐστὶ τομὴ εἰς τὰ προσεχῆ εἶδη. καὶ

voce variantia vi ac virtute sunt eadem, similiter perfecta quoque, inquit, divisio vim habens universalem constructione verborum differt ab universali. qui enim hoc modo dividit 'ex hominibus alii sunt Graeci alii barbari' tantundem dicit atque hoc 'quicumque sunt homines, illi sunt aut Graeci aut barbari'. nam si inveniatur aliquis homo, qui neque sit Graecus nec barbarus, necesse est ut vitiosa sit divisio falsumque sit universale. 11. quamobrem id quoque quod sic dicitur 'ex iis quae sunt, alia sunt bona alia mala alia intermedia', perinde est ex Chrysippi sententia ac hoc universale 'quaecumque sunt, illa sunt aut bona aut mala aut indifferentia'. hoc autem universale est falsum, si aliquid falsum ei subiiciatur. 12. si duae enim, inquit, res subiiciantur, altera quidem bona altera vero mala, aut altera indifferens aut mala aut indifferens, illud quidem: 'ex iis quae sunt aliud quidem est bonum' verum est; hoc autem, 'haec sunt bona', est falsum, non enim sunt bona, sed alterum quidem bonum, alterum vero malum. 13. et illud 'haec sunt mala' rursus falsum: non enim sunt mala, sed alterum eorum, similiter quoque in indifferentibus. falsum est enim, 'haec sunt indifferentia' ut hoc quoque 'haec sunt bona' vel 'haec sunt mala'. atque huiusmodi quidem est haec obiectio. 14. videtur autem non tangere Xenocratem propterea quod non sit usus casibus pluralibus, quo fit ut in adducendis iis quae sunt diversi generis, falsa fiat divisio. 15. alii autem sic quoque faciunt obiectionem: omnis enim, inquit, recta divisio est generis sectio in propinquas species. et

μ) τὸ δὲ ταῦτ' ἐστὶν ἀγαθὰ] miserae huic cavillationi ne locus quidem P 693 est in divisione, qualem illam Xenocrates in singulari numero proposuit supra sect. 4. atque id mox etiam notat noster sect. 14.

ν) τοιαύτη πως] ita legendum pro τοιαύτῃ πως, ut supra aliquoties, infra sect. 19 recte et editi.

διὰ τοῦτο μοχθηρὰ καθέστηκεν ἡ τοιαύτη διαίρεσις "τῶν ἀνθρώπων οἱ μὲν εἰσιν Ἕλληνες οἱ δὲ Αἰγύπτιοι οἱ δὲ Πέρσαι οἱ δὲ Ἰνδοί". τῶν γὰρ ἑτέρων τῶν προσεχῶν εἰδῶν οὐ τὸ συζυγοῦν καὶ προσεχὲς εἶδος ἀντιδιέζευκται, ἀλλὰ τὰ τούτου εἶδη, δέον οὕτως εἰπεῖν· "τῶν ἀνθρώπων οἱ μὲν εἰσιν Ἕλληνες, οἱ δὲ βάρβαροι"· καὶ καθ' ὑποδιαίρεσιν λοιπὸν "τῶν βαρβάρων") οἱ μὲν εἰσιν Αἰγύπτιοι οἱ δὲ Πέρσαι οἱ δὲ Ἰνδοί". ὅπερ καὶ ἐπὶ τῆς τῶν ὄντων διαίρεσεως, ἐπεὶ ὅσα μὲν ἐστὶν ἀγαθὰ καὶ κακὰ διαφέροντά ἐστιν ἡμῖν, ὅσα δὲ μεταξὺ τῶν τε ἀγαθῶν καὶ κακῶν ταῦτ' ἐστὶν ἡμῖν ἀδιάφορα. ἐχρῆν οὖν) μὴ οὕτως ἔχειν τὴν διαίρεσιν, ὥς ἔχει, μᾶλλον δ' ἐκείνως· "τῶν ὄντων ἃ μὲν ἐστὶν) ἀδιάφορα ἃ δὲ διαφέροντα, τῶν δὲ διαφερόντων ἃ μὲν ἀγαθὰ ἃ δὲ κακὰ. ἐφίκει γὰρ ἡ μὲν τοιαύτη διαίρεσις τῇ λεγούσῃ "τῶν ἀνθρώπων οἱ μὲν εἰσιν Ἕλληνες οἱ δὲ βάρβαροι· τῶν δὲ βαρβάρων οἱ μὲν Αἰγύπτιοι οἱ δὲ Πέρσαι οἱ δὲ Ἰνδοί". ἡ δὲ ἐκκειμένη ὁμοίωτο τῇ τοιοντοτρόπῳ· "τῶν ἀνθρώπων οἱ μὲν εἰσιν Ἕλληνες οἱ δὲ Αἰγύπτιοι οἱ δὲ Πέρσαι οἱ δὲ Ἰνδοί". ἀλλὰ περὶ 18 μὲν τούτων τῶν ἐνστάσεων οὐκ ἀνάγκη νῦν μηκύνειν. ἐκεῖνο δ' ἴσως ἀρμόσει προδιαρθρῶσαι, ὅτι τὸ 'ἐστὶ' δύο σημαίνει· καὶ ἐν μὲν τὸ οἶον ὑπάρχει, καθ' ὃ φαιμεν ἐπὶ τοῦ παρόντος τὸ ὅτι ἡμέρα ἐστὶν ἀντὶ τοῦ ἡμέρα ὑπάρχει· ἕτερον δὲ τὸ οἶον φαίνεται), καθ' ὃ τινες τῶν μαθηματικῶν εἰσάγει λέγειν πολλάκις ὅτι τὸ μεταξὺ δυοῖν τινων ἀστέρων διάστημα πηχναῖον ἐστὶν, ἐν ἴσῳ λέγοντες τῷ φαίνεται, καὶ οὐ πάντως ὑπάρχει. τάχα γὰρ ὑπάρχει μὲν σταδίων ἑκατόν), φαίνεται δὲ πηχναῖον παρὰ τὸ

ideo vitiosa est haec divisio 'ex hominibus alii sunt Graeci alii Aegyptii alii Persae alii Indi'. aliarum enim propinquarum specierum non ea quae est coniungans et proxima species ex adverso opponitur, sed multae eius species, cum oporteret sic dicere: 'ex hominibus alii sunt Graeci alii barbari'. et deinde per subdivisionem 'ex barbaris alii sunt Aegyptii alii Persae alii Indi. 16. quod quidem observandum est etiam in eorum quae sunt divisione, nam quae sunt bona et mala, nobis sunt differentia; quae autem inter bona et mala sunt intermedia, sunt nobis indifferentia. oportebat ergo divisionem non se sic habere, ut habet, sed potius hoc modo: 'ex iis quae sunt, alia sunt indifferentia alia differentia; ex differentibus autem alia sunt bona alia mala'. 17. est enim haec divisio similis ei quae dicit 'ex hominibus alii sunt Graeci alii barbari; ex barbaris autem alii Aegyptii alii Persae alii Indi'. quae autem fuit exposita est similis huic, 'ex hominibus alii sunt Graeci alii Aegyptii alii Persae alii Indi'. sed de his quidem obiectionibus non est nunc necesse prolixa uti oratione. 18. Illud autem fortasse prius conveniet explicare et distinguere quod 'est' duo significat, unum quidem, ut idem sit quod existit, ut in praesentia dicimus, 'dies est', id est dies nunc existit: alterum autem 'est', id est apparet, ut nonnulli mathematici saepe solent dicere: quod inter aliqua duo astra 'intervallum est cubitale', quasi dicant apparet, non autem existit omnino. nam fortasse quidem est centum stadiorum, apparet autem unius cubiti propter altitudinem et propter visus

P 694 ο) τῶν βαρβάρων] quod in editis erat δὲ post τῶν, in ms Savil. et Ciz. recte abast.

p) ἐχρῆν οὖν] ms Ciz. οὐχοῦν.

q) ἃ μὲν ἐστὶν] ita recte idem Ciz. pro τὰ.

r) φαίνεται] confer 1 Pyrrhon. sect. 135 et 198. male in editis erat repetitum ἡμέρα φαίνεται.

s) σταδίων ἑκατόν] parum dixit, quia satis hoc ad propositum.

ὕψος καὶ παρὰ τὴν τῆς ὄψεως ἀπόστασιν. διττοῦ δὲ τυγχάνον- 19 τος τοῦ ἔστι μορίου, ὅταν λέγωμεν σκεπτικῶς "τῶν ὄντων τὰ μὲν ἐστὶν ἀγαθὰ τὰ δὲ κακὰ τὰ δὲ μεταξὺ τούτων", τὸ ἔστιν ἐντάττομεν οὐχ ὡς ὑπάρξεως, ἀλλ' ὡς τοῦ φαίνεσθαι δηλωτικόν. περὶ μὲν γὰρ τῆς πρὸς τὴν φύσιν ὑποστάσεως, τῶν τε ἀγαθῶν καὶ κακῶν καὶ οὐδετέρων, ἱκανοί πως εἰσιν ἡμῖν ἀγῶνες πρὸς τοὺς Δογματικούς. κατὰ δὲ τὸ φαινόμενον τούτων ἕκαστον ἔχο- 20 μεν ἔθος ἀγαθὸν καὶ κακὸν ἢ ἀδιάφορον προσαγορεύειν· καθάπερ καὶ ὁ Τίμων ἐν τοῖς ἰνδαλμοῖς) εἴκει δηλοῦν ὅταν φῇ

ἡ γὰρ ἐγὼν ἐρέω ὥς μοι καταφαίνεται εἶναι,

μῦθον ἀληθείης ὁρθὸν ἔχων κανόνα·

ὥς ἡ τοῦ θεοῦ τε φύσις καὶ τὰγαθοῦ αἰεὶ),

ἐξ ὧν ἰσότατος γίνεται ἀνδρὶ βίος.

κειμένης οὖν κατὰ τὸν ὑποδειγμένον τρόπον τῆς προειρημένης διαίρεσεως ἰδωμεν ἃ χρὴ φρονεῖν περὶ τῶν ἐν αὐτῇ τὴν ἀρχὴν τῶν λόγων ἀπὸ τῆς ἐννοίας ποιησάμενοι.

Τί ἐστὶ τὸ ἀγαθὸν καὶ κακὸν καὶ ἀδιάφορον.

P 695

Τῆς κατὰ τὸν τόπον χειριζομένης ἡμῖν πρὸς τοὺς Δογμα- 21 τικὸς ἀντιρρήσεως), τὸ κυριώτατον μέρος ἐχούσης ἐν τῇ διαγνώσει τῶν τε ἀγαθῶν καὶ κακῶν, πρὸ παντὸς ἀρμόσει τὴν ἐπινοίαν τούτων-στήσαι. κατὰ γὰρ τὸν σοφὸν Ἐπίκουρον οὔτε ζητεῖν ἐστὶν οὔτε ἀπορεῖν ἀνευ προλήψεως). οἱ μὲν οὖν Στωϊκοὶ 22

distantiam. 19. cum autem haec vocula 'est' sit duplex, quando sceptice dicimus 'ex iis quae sunt, alia sunt bona, alia mala, alia intermedia' illud 'sunt' ibi locamus non ut quod significet ea quae existunt, sed quae apparent, nam de bonorum et malorum et neutrorum secundum naturam substantia est nobis satis magnum certamen adversus Dogmaticos. 20. quod autem ad id attinet quod apparet horum unumquodque, solemus appellare bonum vel malum vel indifferentes: ut etiam videtur Timon declarare in imaginibus, cum ait:

dicam equidem sicut mihi res quaeque esse videtur,

nam sermo est veri regula recta meus.

divini natura bonique est semper et ex his

aequa homini ac constans vita fruenda datur.

posita ergo, eo quo ostendimus modo, prius dicta divisione, videamus quid sit sentiendum de iis quae sunt in ipsa, a notione ducentes initium.

II. Quid sit bonum malum et indifferentes.

21. Cum contradictio, quae a nobis hoc in loco tractatur adversus Dogmaticos, praecipuam habeat partem in discernendis bonis et malis, oportebit ante omnia eorum statuere notionem. ex sapientis enim Epicuri sententia neque quaerere licet neque dubitare absque anticipata notione. 22. atque Stoici

z) ὁ Τίμων ἐν τοῖς ἰνδαλμοῖς] sic legendum utique pro ἐν τοῖς δῆμοις, licet id praeter HStephanum in poësi philosophica p. 73 in suo codice etiam legit Hervetus, qui vertit: in populis. citantur autem Timonis Phliasii ἰνδαλμοί sive imagines a Laërtio duobus in locis, lib. 9, sect. 65 et 105. ἰνδαλλεσθαι sibi imaginari, infra sect. 123.

u) καὶ τὰγαθοῦ αἰεὶ] licet prima in ἀγαθός solet corripi, tamen propter crasin recte hoc loco producit.

x) ἀντιρρήσεως] vide dicta ad 1 contra Log. sect. 261.

y) ἀνευ προλήψεως] Epicuro προλήψις est notio sive conceptio rei orta

P 696

τῶν κοινῶν ὡς εἰπεῖν ἐννοιῶν ἐχόμενοι ὁρίζονται τὰγαθὸν τρόπον τῷδε· “ἀγαθὸν ἐστὶν”) ὠφέλεια ἢ οὐχ ἕτερον ὠφελείας”, ὠφέλειαν μὲν λέγοντες τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν σπουδαίαν προὔξιν, οὐχ ἕτερον δὲ ὠφελείας τὸν σπουδαῖον ἀνθρώπου καὶ τὸν φίλον. ἢ μὲν γὰρ ἀρετὴ πῶς ἔχον ἡγεμονικὸν καθιεστηκυῖα, καὶ ἡ σπουδαία προὔξις ἐνέργειά τις οὕσα κατ’ ἀρετὴν, ἀντικρὺς ἐστὶν ὠφέλεια. ὁ δὲ σπουδαῖος ἀνθρώπος καὶ ὁ φίλος πάλιν τῶν ἀγαθῶν ὄντες καὶ αὐτοὶ οὔτε ὠφέλεια λεχθεῖεν ἂν ὑπάρχειν οὐδ’ ἕτεροι ὠφελείας δι’ αἰτίαν τοιαύτην. τὰ γὰρ μέρη, φασὶ παῖδες Στωϊκῶν^{a)}, οὔτε τὰ αὐτὰ τοῖς ὅλοις ἐστὶν οὔτε ἑτεροῖα τῶν ὅλων· οἷον ἡ χεὶρ οὔτε ἡ αὐτὴ ἐστὶν ὅλῳ ἀνθρώπῳ, οὐ γὰρ ὅλος ἀνθρώπος ἐστὶν ἡ χεὶρ, οὔτε ἑτέρα τοῦ ὅλου· σὺν γὰρ τῇ ὅλῃ χειρὶ ὅλος ὁ ἀνθρώπος νοεῖται ἀνθρώπος. ἐπεὶ οὖν καὶ τοῦ σπουδαίου ἀνθρώπου καὶ τοῦ φίλου μέρος ἐστὶν ἀρετὴ, τὰ δὲ μέρη οὔτε ταῦτά τοῖς ὅλοις ἐστὶν οὔτε ἕτερα τῶν ὅλων, εἴρηται ὁ σπουδαῖος ἀνθρώπος καὶ ὁ φίλος οὐχ ἕτερος ὠφελείας. ὥστε πᾶν ἀγαθὸν τῷ ὅρῳ ἐμπεριελήφθαι, εἴαν τε ἐξ εὐθείας^{b)} ὠφέλεια τυγχάνῃ, εἴαν τε μὴ ἢ ἕτερον ὠφελείας. ἐνθεν καὶ κατὰ ἀκολουθίαν τριχῶς^{c)} εἰπόντες ἀγαθὸν προσαγορεύεσθαι ἕκαστον τῶν σημαυνομένων κατ’ ἰδίαν πάλιν ἐπιβολὴν ὑπογράφουσι. λέγεται γὰρ ἀγαθὸν, φασί, καθ’ ἓνα μὲν τρόπον τὸ ὕψ’ οὐ ἢ ἀφ’ οὗ ἐστὶν ὠφελείσθαι· ὁ δὲ ἄρχικώτατον ὑπῆρχε καὶ ἀρετὴ· ἀπὸ γὰρ ταύ-

quidem communibus, ut ita dicam, haerentes notionibus bonum hoc modo definiunt: ‘bonum est utilitas aut non alienum ab utilitate’, utilitatem quidem dicentes virtutem et quae est ex virtute actionem, ab utilitate autem non alienum virum bonum et amicum. 23. nam virtus quidem cum sit quodammodo affecta pars animae tenens principatum, et bona quaedam ex virtute operatio, aperte est utilitas, vir autem bonus et amicus, cum rursus sint ipsi quoque ex bonis, neque dici debent utilitas neque alieni ab utilitate propter hanc causam. 24. partes enim, aiunt Stoici, neque eadem sunt quae tota, neque alienae a totis: ut manus neque eadem est quae totus homo, non est enim manus totus homo, neque aliena a toto, nam cum tota manu totus intelligitur homo, quoniam ergo viri boni et amici pars est virtus, partes autem neque eadem sunt quae tota, neque alienae a totis, dictus fuit vir bonus et amicus non alienus ab utilitate, quo fit ut universum bonum definitione sit comprehensum, sive directe sit utilitas sive non sit alienum ab utilitate. 25. hinc etiam ex consequentia cum trifariam bonum dixerint appellari, unumquodque significatum rursus describunt propria mentis conceptione. dicitur enim bonum, inquit, uno quidem modo ‘id ex quo aut a quo licet invari’: quod quidem in primis et praecipue est virtus, ab ea enim, tam-

ex memoria eius quod saepius sensibus se nostris obtulit, confer Gassendum ad Logicam Epicuri pag. 79 sq. nostrum adversus Grammaticos sect. 57 et quae ibi dixi.

a) ἀγαθὸν ἐστὶν] vide quae ad 3 Pyrrhon. sect. 169 et infra sect. 184.

a) φασὶ παῖδες Στωϊκῶν] ms Ciz. τῶν Στωϊκῶν. porro tralatitium Stoicorum filios dici pro Stoicis, ut filios grammaticorum medicorum etc. pro medicis grammaticisque.

b) ἐξ εὐθείας] directe et proprie ac per se utile. mox εἴαν τε μὴ scripsi e Ciz. pro εἴαν τε μὴ.

c) τριχῶς] confer 3 Pyrrhon. sect. 171, Suidam in ἀγαθόν, Stobaeum Eclog. p. 166, cuius locus emendandus ex Laërtii 7 93, 94: quamquam et Laërtium non satis integrum ibi legi notavit Lipsius lib. 2 manu duct. diss. 22.

της ὥσπερ τινὸς πηγῆς πᾶσα πέφυκεν ἀνίσχειν ὠφέλεια. καθ’ 28 ἕτερον δὲ τὸ καθ’ ὃ συμβαίνει ὠφελείσθαι. οὕτως οὐ μόνον αἱ ἀρεταὶ λεχθήσονται ἀγαθὰ, ἀλλὰ καὶ αἱ κατ’ αὐτὰς πράξεις, εἴπερ καὶ κατὰ ταύτας συμβαίνει ὠφελείσθαι. κατὰ δὲ τὸν τρίτον 21 καὶ τελευταῖον τρόπον λέγεται ἀγαθὸν τὸ οἷον τε ὠφελεῖν, ἐμπεριλαμβανούσης τῆς ἀποδόσεως ταύτης τὰς τε ἀρετὰς καὶ τὰς ἐναρέτους πράξεις καὶ τοὺς φίλους καὶ τοὺς σπουδαίους ἀνθρώπους, θεοὺς τε καὶ σπουδαίους δαίμονας^{d)}. παρ’ ἣν αἰτίαν οὐκ 28 ἐν ἴσῳ λέγεται παρὰ τε τοῖς περὶ τὸν Πλάτωνα καὶ Ξενοκράτη P 690 πολλαχῶς ὀνομάζεσθαι τὰγαθὸν καὶ παρὰ τοῖς Στωϊκοῖς. ἐκείνοι μὲν γὰρ ὅταν φῶσιν ἑτέρως λέγεσθαι ἀγαθὸν τὴν ἰδέαν^{e)} καὶ ἑτέρως τὸ μετέχον τῆς ἰδέας, σημαίνοντα ἐκτίθενται καὶ κατὰ πολὺ ἀλλήλων διεστῶτα καὶ μηδεμίαν ἔχοντα κοινωνίαν· οἷον τι καὶ ἐπὶ τῆς ‘κύων’ φωνῆς^{f)} θεωροῦμεν. ὥς γὰρ ἐκ ταύτης 29 σημαίνεται μὲν πῶσις, ὕψ’ ἣν τὸ ὑλακτικὸν πέπτωκεν ζῶον, καὶ ἔτι ὕψ’ ἣν τὸ ἐνυγρον, καὶ πρὸς τούτοις ὕψ’ ἣν ὁ φιλόσοφος· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὕψ’ ἣν τὸ ἄστρον· οὐδὲν δὲ κοινὸν ἔχουσιν αἱ τοιαῦται πτώσεις οὐδ’ ἐμπεριέχεται τῇ δευτέρῃ ἢ πρώτῃ καὶ τῇ τρίτῃ ἢ δευτέρῃ· οὕτω καὶ τῷ φάναι ἀγαθὸν τὴν ἰδέαν καὶ τὸ μετέχον τῆς ἰδέας, ἕκαστοι μὲν ἐστὶ σημαυνομένων, κχωρισμένων δὲ καὶ οὐδεμίαν περίληψιν ἐμφαινόντων. ἀλλ’ οἱ 30

quam ab aliquo fonte, naturaliter universa oritur utilitas. 26. alio autem dicitur id ‘per quod accidit ut invenitur’. ita non solum virtutes dicuntur bona, sed etiam quae sunt ex eis actiones, si quidem per eas quoque accidit ut invenitur. 27. tertio autem et ultimo modo dicitur bonum ‘quod potest iuvare’, comprehendente hac definitione et virtutes et ex virtute actiones et amicos et bonos viros, deosque et bonos daemones. 28. quamobrem non pariter dicitur apud Platonem et Xenocratem multis modis nominari bonum, et apud Stoicos. illi enim quando dicunt aliter dici bonum ideam et aliter quod est ideae particeps, significata exponunt et multum inter se distantia et quae nihil habent inter se commune: cuiusmodi quidpiam consideramus etiam in voce ‘canis’. 29. quomodo enim ex ea significatur casus, sub quem cadit animal latrans, et praeterea sub quem animal aquatile, et praeterea sub quem philosophus, quin etiam sub quem astrum: nihil autem inter se commune habent eiusmodi casus, neque in secundo continetur primus nec in tertio secundus: ita etiam, si dicamus bonum ideam et id quod est ideae particeps, est quidem haec expositio significatorum, sed separatorum, et quae nullam mutua innuunt comprehensionem. 30. atque tales quidem, ut prius dixi,

d) καὶ σπουδαίους δαίμονας] ms Savil. καὶ τοὺς σπουδαίους δαίμονας. σπουδαῖοι δαίμονες hoc loco memorantur, quia dantur et his oppositi mali, qui non commodum et emolumentum sed damnum offerunt. at illi σπουδαῖοι, de quibus Hesiodus: ἐσθλοὶ ἐπιχθόνιοι φύλακες θνητῶν ἀνθρώπων.

e) ἀγαθὸν τὴν ἰδέαν] quod etiam solent vocare τὰγαθόν, ἰδέαν τοῦ ἀγαθοῦ, cuius naturae participatione sunt bona, pulchraque quaecumque sunt, confer Platonem sexto de rep. et Eusebium 11 21, 22 praeparat. Proclum 2 in Timaeum p. 109, 110. quae de quattuor ἀγαθῶν generibus ex Platonis mente Laërtius 3 101.

f) τῆς κύων φωνῆς] canis nomen non modo animal latrans domesticum, sed quoque canem marinum etque sidus caniculae et Cynicum philosophum denotat, quibus significationibus facile alias addere Sextus potuisset, ut in aleae ludo iactum infimum et damnosum, aliaque quae apud Hesychium et HStephanum in promptu est videre.

μὲν ἀρχαιότεροι, ὡς προείπον, τοιοῦτοί τινες ἦσαν. οἱ δ' ἀπὸ τῆς στοᾶς θέλουσιν ἐπὶ τῆς τοῦ ἀγαθοῦ προσηγορίας τὸ δεῦτερον σημαινόμενον ἐμπεριληπτικὸν εἶναι τοῦ πρώτου καὶ τὸ τρίτον περιληπτικὸν τῶν δυοῖν. ἦσαν δὲ οἱ φάσκοντες ἀγαθὸν ὑπάρχειν τὸ δι' αὐτὸ αἰρετόν^{γ)}. οἱ δ' οὕτως, ἀγαθὸν ἐστὶ τὸ συλλαμβανόμενον πρὸς εὐδαιμονίαν. τινὲς δὲ τὸ συμπληρωτικὸν εὐδαιμονίας. εὐδαιμονία δὲ ἐστίν, ὡς οἱ τε περὶ τὸν Ζήνωνα καὶ Κλεάνθην καὶ Χρύσιππον ἀπέδοσαν, εὐροία βίου^{δ)}. πλὴν τὸ
 31 μὲν γένος τῆς τοῦ ἀγαθοῦ ἀποδόσεώς ἐστὶ τοιοῦτον. εἰώθασιν δ' ἔνιοι, τριχῶς^{ε)} λεγόμενον τὰγαθὸν, πρὸς τὸν τοῦ πρώτου σημαινόμενον ὅρον εὐθὺς ἐπιζητεῖν, καθ' ὃ λέγει "τὸ ἀγαθὸν ἐστὶ τὸ ὅφ' οὗ ἢ ἀφ' οὗ ἐστὶν ὠφελεῖσθαι". ὡς εἰ ταῖς ἀληθείαις ἀγαθὸν ἐστὶ τὸ ἀφ' οὗ ἐστὶν ὠφελεῖσθαι, μόνην φητέον τὴν γενικὴν ἀρετὴν ἀγαθὸν ὑπάρχειν. ἀπὸ μόνης γὰρ ταύτης συμβαίνει τὸ ὠφελεῖσθαι. ἐκπίπτειν δὲ τοῦ ὅρου ἐκάστην τῶν εἰδικῶν, οἷον τὴν φρόνησιν καὶ τὴν σωφροσύνην καὶ τὰς λοιπὰς.
 32 ἀπ' οὐδεμιᾶς γὰρ αὐτῶν συμβαίνει τὸ αὐτὸ τοῦτο ὠφελεῖν. ἀλλ' ἀπὸ μὲν τῆς φρονήσεως τὸ φρονεῖν καὶ οὐ κοινότερον τὸ ὠφελεῖν. εἰ γὰρ αὐτὸ τοῦτο συμβαίνει, τὸ ὠφελεῖν οὐκ ἔσται ὠρι-
 P 697 σμένως φρόνησις, γενικὴ δ' ἀρετή. καὶ ἀπὸ τῆς σωφροσύνης τὸ κατ' αὐτὴν κατηγόρημα σωφρονεῖν, οὐ τὸ κοινὸν ὠφελεῖν. καὶ
 33 ἐπὶ τῶν λοιπῶν τε ἀνάλογον. οἱ δ' ἀντικαθιστάμενοι πρὸς τοῦτο τὸ ἔγκλημα τοῦτό φασιν. ὅταν λέγωμεν^{κ)} "ἀγαθὸν ἐστίν, ἀφ' οὗ συμβαίνει τὸ ὠφελεῖσθαι", ἐν ἴσῳ τούτῳ λέγομεν "ἀγαθὸν ἐστὶν ἀφ' οὗ συμβαίνει τι τῶν ἐν τῷ βίῳ ὠφελεῖσθαι". οὕτω

fuerunt antiquiores. Stoici autem volunt in boni appellatione a secundo significato primum comprehendere et a tertio duos priores. fuerunt autem qui dicerent bonum esse quod per se est eligendum. alii autem sic: bonum est quod confert ad beatitudinem, alii autem, quod complet felicitatem. beatitudo autem seu felicitas est, ut definierunt Zeno Cleanthes et Chrysippus bonus vitae fluxus, atque boni quidem descriptio generalis est huiusmodi. 31. solent autem nonnulli, cum bonum dicatur tribus modis, ad primi significati definitionem protinus inquirere, quatenus dicit 'bonum est ex quo aut a quo licet invari': quod si re vera bonum est a quo licet invari, solum in genere virtutem dicendum sit esse bonum, ab ea enim sola accedit invari: a definitione autem excidere unamquamque ex iis quae sunt in specie: utpote prudentiam et temperantiam et caeteras. 32. a nulla enim earum accedit hoc ipsum iuvare ac prodesse, sed a prudentia quidem sapere ac providere et non communiter prodesse: si enim hoc ipsum accedit, iuvare et prodesse non erit definite prudentia, sed virtus in genere. a temperantia autem, ut fert eius praedicatum, temperantem esse ac moderatum non commune prodesse: et in caeteris convenienter. 33. qui autem huic resistunt reprehensioni hoc dicunt: quando dicimus, 'bonum est a quo accedit invari', perinde est ac si dicamus, 'bonum est a quo accedit aliquid invari eorum quae sunt in vita'. sic enim etiam unaquaeque earum quae sunt in specie

g) ἀγαθὸν τὸ δι' αὐτὸ αἰρετόν] ita Aristoteles lib. 1 Nicomach. c. 7, lib. 10 c. 2 atque alibi. confer 3 Pyrrhon. sect. 172, ubi et caeteras duas habes definitiones boni, Pythagoricis probatas.

δ) εὐροία βίου] vide, si lubet, Menagium ad Laërtium 7 88. εὐροίαν καὶ εὐπραγίαν vocat Aristoteles lib. 1 Nicomach. c. 10. noster infra sect. 110 εὐρώως ἅμα καὶ εὐδαιμόνως βιοῦν.

ε) τριχῶς] supra sect. 25. mox leg. σημαινόμενον.

P 697 κ) ὅταν λέγωμεν] ms Ciz. ὅταν λεγώμεθα.

γὰρ καὶ ἐκάστη τῶν ἐπ' εἶδους ἀρετῶν ἀγαθὸν γενήσεται, κοινῶς μὲν τὸ ὠφελεῖν μὴ ἐπιφέρουσα, τὲ δὲ τῶν ἐν τῷ ὠφελεῖσθαι παρεχομένη. οἷον ἢ μὲν φρονεῖν καθάπερ ἢ φρόνησις, ἢ δὲ τὸ σωφρονεῖν^{ι)} ὡς ἢ σωφροσύνη. θελήσαντες δὲ οὗτοι ὡς 34 ἀπολογούμενοι τὸ πρότερον ἔγκλημα φυγεῖν, εἰς ἕτερον ἀπεκυλίσθησαν. εἰ γὰρ ἕτερόν ἐστι τὸ λεγόμενον τούτων ἀγαθὸν ἐστίν, ἀφ' οὗ συμβαίνει τι τῶν ἐν τῷ βίῳ ὠφελεῖσθαι, ἢ γενικὴ ἀρετὴ ἀγαθὸν οὕσα οὐχ ὑποπεσείται τῷ ὅρῳ. οὐ γὰρ ἀπ' αὐτῆς συμβαίνει τι τῶν ἐν τῷ βίῳ ὠφελεῖσθαι (ἐπεὶ μία τῶν ἐπ' εἶδους γενήσεται) ἀλλὰ ἀπλῶς τὸ ὠφελεῖσθαι. καὶ ἕτερα δὲ εἰώθε λέ- 35 γεσθαι πρὸς τοὺς τοιοῦτους ὅρους, δογματικῆς ἐχόμενα περιεργείας. ἡμῖν δὲ ἀπόχρη ἀποδείξαι, ὅτι ὁ λέγων ἀγαθὸν τὸ ὠφελοῦν ἢ τὸ δι' αὐτὸ αἰρετόν ἢ τὸ συνεργοῦν πρὸς εὐδαιμονίαν ἢ οὕτω πως ἀποδιδούς, οὐχ ὁ ἐστὶν ἀγαθὸν διδάσκει, ἀλλὰ τὸ συμβεβηκὸς αὐτῷ παρίστησιν. ὁ δὲ τὸ συμβεβηκὸς τὰγαθῷ παρίστας οὐκ αὐτὸ δείκνυσιν τὰγαθόν^{μ)}. εὐθέως γοῦν τὸ μὲν ὅτι ὠφελεῖ τὰγαθὸν καὶ τὸ ὅτι αἰρετόν ἐστι, παρ' ὃ ἀγαθὸν εἴρηται τὸ οἷον ἀγαστόν^{ν)}, ὅτι εὐδαιμονίας ἐστὶ ποιητικόν, πάντες συγχωροῦσιν. ἀλλ' ἐὰν προσεξετάζηται τί ποτέ ἐστι τοῦτο 36 τὸ ὠφελοῦν καὶ δι' αὐτὸ αἰρετόν καὶ εὐδαιμονίας ποιητικόν, οὐκέτι ὁμοφρονήσουσι, καίπερ συμφώνως πρότερον αὐτὸ λέγοντες τὸ ὠφελοῦν καὶ τὸ αἰρετόν, ἀλλ' εἰς ἄσπειστον ἐξενεχθήσονται

virtutum, bonum erit, communiter quidem iuvare et prodesse non afferens, praebens autem aliquid eorum quae versantur in iuvando: ut alia quidem providere, ut prudentia, alia autem esse temperantem ac moderatum, ut temperantia. 34. ii autem volentes responsione priorem effugere reprehensionem in aliam sunt devoluti. si enim ab his quae dicuntur bona, diversum est quo accedit ut aliquid iuvetur eorum quae sunt in vita, virtus in genere, cum sit bonum, non cadet in hanc definitionem. non enim ab ea accedit aliquid eorum quibus vita iuvetur (ita enim futura esset una ex virtutibus in specie), sed simpliciter invari. 35. alia quoque dici solent adversus has definitiones, affinia dogmaticae curiositati. nobis autem sufficit ostendere, quod qui bonum dicit id quod prodest aut quod est propter se eligendum aut quod confert ad felicitatem aut qui aliqua huiusmodi ratione definit, non docet id quod est bonum, sed ostendit id quod ei accedit. qui vero definit id quod bono accedit, non ipsum ostendit bonum. iam enim quod prosit quidem bonum et quod sit eligendum quatenus est bonum, dictum est, et quod cuiusmodicumque sit bonum, id sit efficiens beatitudinis, concedunt omnes. 36. sed si porro inquiratur quidnam sit hoc quod prodest et quod propter se est eligendum et efficiens beatitudinis, non amplius consentient, etiamsi prius communi consensu dicerent id esse quod prodest et quod propter se est eligendum: sed res redibit ad bellum irreconciliabile,

ι) τὸ σωφρονεῖν] ita legendum pro σωφρονεῖν satis pateret, licet non moneret ms Ciz.

μ) οὐκ αὐτὸ δείκνυσιν τὸ ἀγαθόν] confer 3 Pyrrhon. sect. 173.

ν) οἷον ἀγαστόν] ita legendum ex ms Ciz. pro ἀγαθόν. atque hanc notationem vocis ἀγαστοῦ ex Platonis Cratylo p. 412 C 422 A HSt. acceptam iterum repetit noster infra sect. 85. quamquam 3 Pyrrhon. sect. 175 legitur ἀγαθόν dictum οἷον ἀγαστόν, ubi itidem, si codices suffragarentur, libenter scriberem ἀγαστόν, atque ita Sextum scripsisse mihi persuadeo. Etymologicum Magnum: ἀγαθόν παρὰ τὸ ἄγαν θέειν ἐπ' αὐτό, ἢ ἐκ τοῦ ἀγάω τὸ θαυμάζω, ἀγαστόν, καὶ ἀποβολὴ τοῦ σ καὶ τροπή τοῦ τ εἰς θ ἀγαθόν, ὡς κρεμίστρα κρεμάθρα, ἢ ἐκ τοῦ ἀγαμαι.

SEXTUS EMPIR. II.

Ccc

πόλεμον^ο), τοῦ μὲν ἀρετὴν^π) λέγοντος τοῦ δὲ ἡδονήν^η) τοῦ δ'
 37 ἀλυσίαν^ν) τοῦ δ' ἄλλο τι τῶν διαφερόντων^ν). εἰ δέ γε ἐκ τῶν
 P 698 προειρημένων ὄρων ἐδείκνυτο ὅ ἐστι τὸ ἀγαθόν, οὐκ ἂν ἐπε-
 στασίαζον ὡς ἀγνοουμένης τῆς^ν) τὰγαθοῦ φύσεως. τοίνυν οὐχ
 ὅ ἐστι τὸ ἀγαθόν οἱ ἐκκείμενοι ὄροι διδάσκουσιν, ἀλλὰ τὸ συμ-
 βεβηκὸς τὰγαθῷ. διόπερ οὐδὲ κατὰ τοῦτο μόνον^ν) εἰσὶ μοχθη-
 ροί, ἀλλὰ καὶ καθ' ὅσον ἀδυνάτου τινὸς ἐφίενται πρῶγματος.
 38 ὁ γὰρ ἀγνοῶν τι τῶν ὄντων οὗτος οὐδὲ^ν) τὸ συμβεβηκὸς ἐκείνῳ
 γινώσκειν δύναται, οἷον ὁ πρὸς τὸν ἀγνοοῦντα τί ἐστίν ἵππος
 λέγων ἵππος ἐστὶ ζῷον χρεμετιστικόν^ν), οὐ διδάσκει ὅ ἐστιν

cum alius quidem dicat virtutem alius vero voluptatem alius doloris vacui-
 tatem alius aliud aliquid ex rebus praestantibus. 37. si autem ostenderetur
 ex prius dictis definitionibus, quid sit bonum, non dissiderent inter se, tam-
 quam boni ab illis ignoraretur natura. expositae ergo definitiones non do-
 cent quid sit bonum, sed quid bono accidat. quomobrem non in hoc solum
 vitiosae sunt, sed etiam in eo, quod rem suscipiunt quam non possunt ex-
 sequi. 38. qui enim ex iis quae sunt aliquid ignorat, nec scire potest quid
 illi accidat: ut qui ei qui nescit quid sit equus dicit 'equus est animal hin-
 niens', non docet quid sit equus: is enim qui ignorat equum, ignorat etiam

ο) εἰς ἄσπειστον ἐξενηχθήσονται πόλεμον] ita legit interpres Hervetus,
 qui reddit irreconciliabile bellum, pro ἄπιστον. atque ita etiam 3 Pyr-
 rhon. sect. 175 reposui. est autem ἀσπένδεσθαι, per libationes pacisci,
 ut et σπονδή, unde et ἄσπονδος, idem quod ἄσπειστος.

ρ) τοῦ μὲν ἀρετὴν] ut Stoici.

η) τοῦ δὲ ἡδονήν] ut ante Epicurum Eudoxus, (de quo Aristoteles 10
 2 Nicomach.), tum Aristippus cum suis Cyrenaiciis.

ν) τοῦ δ' ἀλυσίαν] ut Hieronymus Rhodius teste Cicerone lib. 1 de
 finibus cap. 3 et Lactantio 3 7.

α) τοῦ δ' ἄλλο τι τῶν διαφερόντων] ita pro τῶν διαφόρων legunt mss
 Savil. et Ciz. a priorum sententia diversus abiit Herillus Carthaginien-
 sis, cui summum bonum fuit scientia. ne iam aliorum opiniones refe-
 ram, qui plura coniunxerunt ad boni naturam effingendam. eas apud
 Ciceronem in libris de finibus, qui volet, facile evolvat.

P 698 δ) ὡς ἀγνοουμένης τῆς] ita legendum e mss Savil. et Ciz. pro ἀγνο-
 ούμενοι.

υ) οὐδὲ κατὰ τοῦτο μόνον] ita legendum e Ciz. pro καὶ τοῦτο.

ξ) οὗτος οὐδὲ] in ms Ciz. οὗτος abest, et salvo sensu potest abesse.

γ) ζῷον χρεμετιστικόν] notum est quod χρεμετίζειν equorum, ut μυ-
 κᾶσθαι boum, de cuiusmodi vocabulis voces animantium exprimentibus
 videndus Ammonius in differentiis vocum in φωνεῖν, Caesarius Quaest. 78
 p. 218, imprimis Iulius Pollux libro 5 cap. 13 atque e i centioribus Ioan-
 chimus Camerarius in commentariis utriusque linguae 198 sq. Samuel
 Bochartus in limine Hierozoici, Iulius Caesar Bulenger de venatione
 Circi cap. 20, tum Isaacus Casaubonus, qui de hoc argumento singula-
 rem diatribam scripsisse se testatur ad Antonium Geta a Spartiani, quas
 opes Graeciae cum paupertate sermonis Latini contulit se se ait vir πο-
 λυμαθέστατος. licet vero diatriba illa numquam lucem vidit, tamen ex-
 cerptorum silvam de vocibus animalium earumque vocabulis vulgavit
 Io. Christophorus Wolfius noster in Casaubonianis a. 1710 Hamburgi edi-
 tis p. 56 sq. Latina vocabula bene multa complexus est auctor elegiae
 de Philomela quae Ovidio tribuitur, cui iungendus Ioannes Textor in Of-
 ficina p. 280 sq. Andreas Schoettus lib. 2 cap. 51 observationum huma-
 narum et Gualterus Charleton de differentiis et nominibus animalium,
 illa parte qua pisces recenset p. 94 sq. vocabula Chaldaica exstant in
 Targum secundo Esther, ad capituli primi comma secundum.

ἵππος· τῷ γὰρ μὴ γινώσκοντι τὸν ἵππον καὶ τὸ χρεμετίζειν ἀγνοεῖ-
 ται, ὅπερ ἦν τοῦ ἵππου συμβεβηκός. καὶ ὁ πρὸς τὸν μὴ κατει-
 ληφότα τί ἐστι βοῦς προφερόμενος 'βοῦς ἐστὶ ζῷον μυκητικόν'
 οὐ παρίστησι τὸν βοῦν· τῷ γὰρ μὴ γινώσκοντι τοῦτον συνακα-
 ταληπτεῖται καὶ τὸ μυκᾶσθαι, συμβεβηκὸς ὑπάρχον τοῦ βοῦς.
 οὐκοῦν καὶ πρὸς τὸν ἀνεννόητον ὄντα ἀγαθοῦ μάτην καὶ ἀνωφε- 39
 λῶς λέγεται, ὅτι ἀγαθόν ἐστὶ τὸ αἰρετόν ἢ τὸ ὠφελοῦν, πρῶτον
 γὰρ δεῖ μαθεῖν τὴν αὐτοῦ τοῦ ἀγαθοῦ φύσιν, εἴτα τότε συνιέναι
 ὅτι ὠφελεῖ καὶ ὅτι αἰρετόν ἐστὶ καὶ εὐδαιμονίας ποιητικόν. ἐπ'
 ἀγνοουμένη δὲ ταύτῃ καὶ οἱ τοιοῦτοι τῶν ὄρων οὐ διδάσκουσι
 τὸ ζητούμενον. δείγματος μὲν οὖν χάριν ἀπαρκέσει ταῦτ' εἰρη- 40
 σθαι περὶ τῆς ἀγαθοῦ νοήσεως. ἐξ ὧν, ὡς οἶμαι, σαφῆ τυγ-
 χάνει καὶ τὰ περὶ τοῦ κακοῦ τεχνολογούμενα παρὰ τοῖς ἑτερο-
 δόξοις^ν). κακὸν γὰρ ἐστὶ τὸ ἐναντίον τῷ ἀγαθῷ, ὅπερ βλάβη
 ἐστὶν ἢ οὐχ ἕτερον βλάβης^α). καὶ βλάβη μὲν ὥσπερ κακία καὶ
 ἢ φαῦλη προᾶξις· οὐχ ἕτερον δὲ βλάβης, καθάπερ ὁ φαῦλος ἄν-
 θρωπος καὶ ὁ ἐχθρὸς. μεταξὺ δὲ τούτων, φημί δὲ τοῦ τε ἀγα- 41
 θοῦ καὶ κακοῦ, ὅπερ καὶ ἀδιάφορον ὠνομάζετο, ἐστὶ τὸ οὐδε-
 τέρως ἔχον. τίς δ' ἦν ἡ τῶν ὄρων τούτων δύναμις καὶ τίνα
 ῥητέον πρὸς τοὺς ὄρους, ἐκ τῶν περὶ τὰγαθοῦ λεγομένων πάρεστι
 μαθεῖν. νῦν δ' ἐπὶ προκατασταθεῖσι τούτοις μετελθόντες σκε-
 πώμεθα εἰ ὥσπερ ἐπινοεῖται τι ἀγαθόν καὶ κακόν, οὕτω καὶ
 πρὸς τὴν φύσιν ὑπαρκτόν ἐστιν.

Εἰ ἔστι φύσει ἀγαθόν καὶ κακόν.

P 699

Ὅτι μὲν οὖν οὐ κεκρατημένως ὑπέγραψαν οἱ Δογματικοὶ 42
 τὴν ἐπίνοιαν τοῦ τε ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ, πρότερον ἐπελογισάμεθα.

quid sit hinniens, quod quidem erat equi accidens. et ei qui non compre-
 hendit quid sit bos, is qui pronuntiat 'bos est animal mugiens' non ostendit
 quid bos sit: is enim qui enim non novit, simul etiam non comprehendit
 mugire, quod est accidens bovis. 39. igitur etiam ei qui bonum mente non
 concepit temere et inutiliter dicitur, quod bonum est quod est eligendum
 et quod prodest. primum enim est discenda ipsius boni natura deinde tunc
 scire oportet quod prosit et quod sit eligendum et efficiens felicitatis. pro-
 pter eam autem ignoratam tales definitiones non docent quod quaeritur.
 40. exempli autem causa haec dicta esse sufficere de boni intelligentia. ex
 quibus, ut opinor, sunt manifesta etiam quae de malo praeceptis artis tra-
 duntur ab iis qui sunt diversae sententiae. 'malum' enim 'est quod est
 bono contrarium: quod quidem est noxa, vel non alienum a noxa'. et noxa
 quidem, sicut vitium et mala actio: non alienum autem a noxa, sicut vir
 malus et inimicus. 41. inter haec porro, bonum inquam et malum, est
 etiam quod nominabatur 'indifferens quod neutro modo se habeat'. quatenam
 autem sit vis harum definitionum et quatenam sint dicenda adversus defini-
 tiones, licet discere ex iis quae dicta sunt de bono. nunc autem his prius
 constitutis transeamus ad considerandum, an, quomodo mente concipitur ali-
 quod bonum et malum, ita etiam re et natura existat.

III. An sit natura bonum et malum.

42. Atque quod non satis quidem firme ac valide descripserint dogma-
 tici boni et mali notionem, prius sumus ratiocinati. ut facilius autem quo-

ζ) παρὰ τοῖς ἑτεροδόξοις] ita Dogmaticos appellat Scepticus.

α) βλάβη, ἢ οὐχ ἕτερον βλάβης] ut bonum supra sect. 22 ὠφέλεια ἢ
 οὐχ ἕτερον ὠφελείας. confer 3 Pyrrhon. sect. 176.

Ccc 2

πρὸς δὲ τὸ εὐχερέστερον συμπεριφέρεσθαι^{b)} τοῖς περὶ τῆς ὑπάρ-
ξεως αὐτοῦ λόγοις, αὐταρκές ἐστιν εἰπεῖν, ὥς ἄρα πάντες ἄν-
θρωποι, καθάπερ ἔλεγε καὶ ὁ Αἰνησίδημος^{c)}, ἀγαθὸν ἡγοίμε-
νοι τὸ αἰροῦν αὐτούς^{d)}, ὁποῖον ἂν ποτ' ᾖ, μαχομένας ἔχουσι
43 τὰς ἐν εἰδει περὶ αὐτοῦ κρίσεις. καὶ ὃν τρόπον συμφωνοῦντες,
εἰ τύχοι, περὶ τοῦ εἶναι τινα σωματικὴν εὐμορφίαν, περὶ τῆς
εὐμόρφου καὶ καλῆς^{e)} γυναικὸς στασιάζουσι· τοῦ μὲν Αἰθίοπος
τὴν σιμοτάτην^{f)} καὶ μελαντάτην^{g)} προκρίνοντος, τοῦ δὲ Πέρσου
τὴν γρυποτάτην καὶ λευκοτάτην ἀποδεχομένου, ἄλλου δὲ τὴν μέ-
σσην κατὰ τε τὸν χαρακτήρα καὶ κατὰ τὴν χροῖαν πασῶν καλ-
44 λίονα λέγοντος· τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ κατὰ κοινὴν πρόληψιν
δοξάζοντες εἶναι τι ἀγαθὸν καὶ κακόν, οἳ τε ἰδιῶται καὶ οἱ φι-
λόσοφοι ἀγαθὸν μὲν τὸ αἰροῦν αὐτούς καὶ ὠφελοῦν· κακὸν δὲ
τὸ ἐναντίως ἔχον κατ' εἶδος πρὸς ἀλλήλους πολεμοῦσιν.

ἄλλος γάρ^{h)} τ' ἄλλοισιν ἀνὴρ ἐπιτέρπεται ἔργοις.
καὶ κατὰ Ἀρχίλοχονⁱ⁾

que simul expediamus tractationem de eius existentia, satis est dicere, quod
omnes homines, ut monuit etiam Aenesidemus, bonum existimantes id quod
eos capit, cuiusmodicumque sit inter se pugnantia de eo ferunt iudicia.
43. et quomodo exempli causa consentientes esse corpoream aliquam for-
mae pulchritudinem de formosa ac pulchra muliere dissident, praefereute
quidem Aethiope nasi similitudinem et nigrorem, Persa autem commendante nasi
aduncitatem et alborem, alio autem dicente omnibus esse pulchriorem quae
et in figura et in colore est mediocri: 44. eodem modo communi etiam et
anticipante notione opinantes esse aliquod bonum et malum et vulgus et
philosophi, bonum quidem quod eos capit et iuvat, malum autem quod se-
cus se habet, de specie inter se pugnant:

namque aliis alius delectatur mage factis,
et ut dicit Archilochus:

b) εὐχερέστερον συμπεριφέρεσθαι] facilius expedire.

c) ὁ Αἰνησίδημος] notaverat haec Aenesidemus in libris decem Πυρ-
ρωνείων τρόπων, in τρόπῳ qui apud Laërtium 9 83 est quintus, apud
nostrum 1 Pyrrhon. sect. 145 est decimus, occupatusque est in observanda
mira varietate quam afferunt educatio, vitae institutum, leges, consuetu-
dines, persuasiones dogmaticaeque opiniones.

d) τὸ αἰροῦν αὐτούς] ita legendum pro αἰροῦν satis patet per se, licet
non moneret ms Ciz. atque interpres Hervetus. idem sphalma emendavi
infra sect. 44.

e) καὶ καλῆς] Ciz. κακῆς, perperam.

f) τὴν σιμοτάτην] recte ita editi, licet in mss Savil. et Ciz. est τὴν
σιμοτήτα, quomodo legit etiam Hervetus. nasi similitas apud Persas Grae-
cos et plerasque gentes alias pro deformi et olim habita et hodie habetur:
sed apud Sinenses Tartarosque et Siamenses et Macasarenses Aethiopes-
que in honore est. ut longitudo aurium in regno Aracanensi, nigror den-
tium apud Siamenses et Marianarum insularum incolas, notus et Lucretii
locus 4 1148 multimodis igitur pravae turpesque videmus esse in deliciis
summoque in honore vigere etc.

g) καὶ μελαντάτην] in editis erat μελαντοτάτην, pro quo ms Savil.
μελανοτάτην.

h) ἄλλος γάρ] versus Homeri ex Odys. 5 228, quem laudat quoque
noster 1 Pyrrhon. sect. 86, ad quem locum dicta, si placet, vide.

i) κατὰ Ἀρχίλοχον] apud Clementem Alexandrinum 6 Strom. p. 619
una cum Homeri versu, quem Sextus iam adduxit, laudatur Archilochi
iste in haec verba [fr. 35 Schneidew.]:

ἄλλ' ἄλλος ἄλλῳ καρδίην λαλῶνται.

ἄλλος ἄλλῳ ἐπ' ἔργῳ καρδίην λαλῶνται.

εἴγε ὁ μὲν δόξαν ἀσπάζεται ὁ δὲ πλοῦτον ἄλλος εὐεξίαν^{k)}· τίς
δὲ ἡδονήν. καὶ ἐπὶ τῶν φιλοσόφων ὁ αὐτὸς λόγος. οἳ μὲν γὰρ 45
ἀπὸ τῆς ἀκαδημίας καὶ τοῦ περιπάτου^{l)} τρία γένη φασὶν εἶναι
τῶν ἀγαθῶν, καὶ ἃ μὲν περὶ ψυχὴν ὑπάρχειν ἃ δὲ περὶ σῶμα
ἃ δὲ ἐκτὸς ψυχῆς τε καὶ σώματος^{m)}. περὶ μὲν οὖν ψυχὴν τὰς
ἀρετάς, περὶ δὲ τὸ σῶμα ὑγίειαν καὶ εὐεξίαν καὶ εὐαισθησίαν
καὶ κάλλος καὶ πᾶν ὃ τῆς ὁμοίας ἐστὶν ἰδέας· ἐκτὸς δὲ ψυχῆς
καὶ σώματος πλοῦτον πατρίδα γονεῖς τέκνα φίλους τὰ παρα- P 700
πλήσια. οἳ δὲ ἀπὸ τῆς στοᾶςⁿ⁾ τρία μὲν γένη τῶν ἀγαθῶν καὶ 46
αὐτοὶ τυγχάνειν ἔλεξαν, οὐχ ὡσαύτως δέ. τούτων γὰρ τὰ μὲν
περὶ ψυχὴν τὰ δ' ἐκτὸς τὰ δὲ οὔτε περὶ ψυχὴν οὔτε ἐκτὸς, ἐξαι-
ροῦντες τὸ γένος τῶν περὶ τὸ σῶμα ἀγαθῶν, ὥς μὴ ἀγαθῶν.
καὶ δὴ περὶ μὲν ψυχὴν εἶναι φασὶ τὰς ἀρετάς καὶ σπουδαίας
πράξεις, ἐκτὸς δὲ εἶναι τὸν τε φίλον καὶ τὸν σπουδαῖον ἄνθρω-
πον καὶ τὰ σπουδαῖα τέκνα καὶ γονεῖς καὶ τὰ ὅμοια. οὔτε δὲ
περὶ ψυχὴν οὔτε ἐκτὸς αὐτὸν τὸν σπουδαῖον ἄνθρωπον ὥς πρὸς
ἑαυτὸν. οὔτε γὰρ ἐκτὸς ἑαυτοῦ δυνατόν εἶναι αὐτὸν οὔτε περὶ
ψυχὴν· ἐκ γὰρ ψυχῆς καὶ σώματος συνέστηκεν. εἰσὶ δὲ οἱ τοσοῦ- 47

cor alius alia re levat et fovet suum.

siquidem alius gloriam amplectitur alius divitias alius bonam corporis habi-
tudinem alius autem voluptatem. eadem est ratio etiam in philosophis.
45. nam Academici quidem et Peripatetici dicunt esse tria genera bonorum:
et alia quidem esse in anima alia in corpore alia extra animam et corpus.
atque in anima quidem esse virtutes in corpore autem sanitatem et bonam
habitudinem vigentesque et bene affectos sensus et quidquid est eiusmodi,
extra animam autem et corpus divitias patriam parentes liberos amicos et
similia. 46. Stoici autem dixerunt ipsi quoque esse tria genera bonorum,
sed non similiter. ex iis enim alia quidem esse in anima alia autem extra
alia autem neque in anima neque extra, eximentes genus bonorum corporis,
ut quae non sint bona, et in anima quidem dicunt esse virtutes et bonas
actiones, extra autem esse et amicum et virum bonum et bonos liberos et
parentes et similia. neque autem in anima neque extra esse ipsum bonum
virum, quod ad se attinet, neque enim fieri potest ut ipse sit extra se,
neque in anima; constat enim ex anima et corpore. 47. sunt autem qui

puto autem Sextum omissa prima vocula, ut sensus constaret integer,
verba ἐπ' ἔργῳ interposuisse de suo, neque voluisse ut versum Archilo-
chi lectores nisi duobus postremis verbis agnoscerent.

k) εὐεξίαν] mss et Hervetus εὐδοξίαν, quae vox recurrit infra sect. 45.
sed iam praecessit δόξαν.

l) οἳ μὲν γὰρ ἀπὸ τῆς ἀκαδημίας καὶ τοῦ περιπάτου] Academicos omit-
tit noster 3 Pyrrhon. sect. 180 neque apud illos haec divisio adeo fre-
quens et obvia quam apud Peripateticos Aristotelem suum secutos, qui
illam habet lib. 1 Nicomacheor. cap. 8 atque alibi. atque Aristotelem
hac in parte recessisse a praeceptore suo Platone notat Theodorus 11
Deραπευτ. p. 163. ante Aristotelem, eadem probata fuit Pythagoreis, ut
patet ex fragmento Archytas περὶ τῷ ἀγαθῷ ἀνδρὸς καὶ εὐδαίμονος
apud Stobaeum. sed et Academicis placuisse constat ex Tullio 1 Acade-
mic. cap. 5 et 6.

m) ἃ δὲ ἐκτὸς ψυχῆς τε καὶ σώματος] particula τε exciderat, quae
existat in mss Savil. et Ciz.

n) οἳ δὲ ἀπὸ τῆς στοᾶς] confer Laërtium 7 195, Stobaeum eclog. p. 166 P 700
seq. et Sextum nostrum 3 Pyrrhon. sect. 181. e recentioribus Lipsium
lib. 2 manu duct. diss. 21.

τον ἀπέχοντες τοῦ ἐξαιρεῖν τὸ γένος τῶν περὶ σῶματι ἀγαθῶν, ὥς καὶ ἐν αὐτοῖς τὸ ἀρχικώτατον ἀπολιπεῖν ἀγαθόν· ὅποιοι εἰσιν οἱ τὴν κατὰ σάρκα ἡδονὴν^{ο)} ἀσπαζόμενοι. καὶ ἵνα μὴ δοκῶμεν νῦν ἐπὶ πλείον ἐκτείνειν τὸν λόγον, παριστάντες ὅτι ἀσύμφωνός ἐστι καὶ μαχομένη ἡ περὶ ἀγαθοῦ τε καὶ κακοῦ τῶν ἀνθρώπων κρίσις, ἐπὶ ἐνὸς ὑποδειγματικῶς ποιησόμεθα τὴν ὑφήγησιν, καθάπερ τῆς ὑγείας· ἐπεὶ καὶ συνηθέστερός ἐστιν ἡμῖν ὁ περὶ αὐτῆς⁴⁸ λόγος. οὐκοῦν τὴν ὑγείαν οἱ μὲν νομίζουσιν ἀγαθὸν εἶναι οἱ δ' οὐκ ἀγαθόν. καὶ τῶν ἀγαθῶν ὑπολαμβάνοντων οἱ μὲν μέγιστον ἀγαθὸν ταύτην ἔλεξαν οἱ δ' οὐ μέγιστον· καὶ τῶν οὐκ ἀγαθὸν εἰπόντων οἱ μὲν ἀδιάφορον προηγούμενον^{π)}, οἱ δὲ ἀδιάφορον⁴⁹ μὲν, οὐ προηγούμενον δέ. ἀγαθὸν μὲν οὖν καὶ ταῦτο πρῶτον εἰρήκασιν τὴν ὑγείαν οὐκ ὀλίγοι τῶν τε ποιητῶν καὶ τῶν συγγραφέων καὶ καθόλου πάντες οἱ ἀπὸ τοῦ βίου^{ρ)}. Σιμωνίδης μὲν^{γ)}

tantum abest ut genus bonorum corporis eximant ut etiam in ipsis bonum reliquerint praecipuum: cuiusmodi sunt qui carnis amplectuntur voluptatem. ne autem videamur nimis fusa et proluxa uti oratione ostendentes non consentire atque adeo pugnare hominum de bono et malo iudicium, in uno tamquam exemplo, nempe in sanitate rem explicabimus, quoniam de ea solemus loqui frequentius. 48. sanitate ergo alii quidem bonum existimant alii autem non bonum. et ex iis qui eam bonum existimant, alii quidem eam maximum dixerunt bonum alii autem non maximum. ex iis vero qui non bonum dixerunt, alii quidem indifferens praecipuum ac productum, alii autem indifferens quidem sed non praecipuum ac productum. 49. atque primum quidem bonum dixero sanitate non pauci tam poetarum quam qui soluta scripserunt oratione, universe omnibus e communi vita assentientibus. nam Simonides quidem lyricus profitetur, ne pulcherrimae quidem sapien-

ο) τὴν κατὰ σάρκα ἡδονήν] Lactantius 3 7 Epicurus summum bonum in voluptate animi censet, Aristippus in voluptate corporis. nota porro voluptatem corporis a Sexto appellari τὴν κατὰ σάρκα ἡδονήν, quod frequens est sacris scriptoribus ut σάρκα ponant pro corpore. vide Ioannem Vorstium de Hebraismis novi testamenti cap. 4.

π) ἀδιάφορον προηγούμενον] Stoicorum haec vocabula, qui bona alia cum statuerent, ut virtutem, alia mala ut ἀφροσύνην et vitium, tertia dicebant esse neutra, nec bona illa nec mala. ex his vero alia προηγούμενα sive προηγμένα Cicero et Senecae epist. 74 producta, hoc est praeferenda aliis rebus multis et neutiquam contemnenda, ut ingenium et recte valere; alia ἀποπροηγμένα, his contraria, reiecta, ut morbum ac stuporem morbumque. alia denique neutra, ut digiti motum. vide Lipsium lib. 2 manu duct. diss. 23. Scioppii elementa philosophiae Stoicae p. 40 seq. et quae viri docti ad Laërtium 7 105, nostrum infra sect. 59 sq. et 3 Pyrrhon. sect. 191.

ρ) καὶ καθόλου πάντες οἱ ἀπὸ τοῦ βίου.] haec verba male abfuerunt in codice, quo Hervetus usus est. notum autem τοὺς ἀπὸ τοῦ βίου vocari homines in communi vita degentes et ex communibus notionibus sentientes, neque ullis occupatos philosophorum praeiudiciis. sic contra rhetoras sect. 18 ὁ σύμπας οἶδε βίος. M. Antoninus 7 27 τὸν χαμαὶ βίον appellat. dicunturque οἱ ἀπὸ τοῦ βίου, ut οἱ ἀπὸ τῶν δογματικῶν infra sect. 150 et 166 pro dogmaticis, et οἱ ἀπὸ τῶν κήπων pro Epicureis 1 contra Phys. sect. 64, οἱ ἀπὸ τοῦ περιπάτου pro Aristotelicis hoc ipso libro sect. 51 et alibi.

γ) Σιμωνίδης μὲν] addendum hoc fragmentis Simonidis quae HStephanus et Fulvius Ursinus collegerunt. sed exstat et aliud eiusdem Cei poetae scolion, quo valetudini inter bona humana primum locum tribuit, laudatum Platoni in Gorgia et lib. 1 et 2 de legibus, Clementi 4 Strom. p. 483. Athenaeo 15 p. 694 Theodorito 11 therapeut. p. 153, Stobaeo

γὰρ ὁ μελοποιὸς φησι μηδὲ καλῶς σοφίας εἶναι χάριν, εἰ μὴ τις ἔχοι σεμνὴν ὑγείαν. Λικύμνιος δὲ^{α)} προειπὼν ταῦτα

λαπαρόμματα μᾶτερ ὑψίστων θρόνων
σεμνῶν Ἀπόλλωνος βασιλῆα ποθεινὰ
πραῦγελως ὑγεία·

ποῖον ὑψηλὸν ἐπιφέρει;

τίς γὰρ πλούτον χάρις ἢ τοκίων,
ἢ τᾶς ἰσοδαίμονος ἀνθρώπου βασιληίδος ἀρχῆς,
σέθεν δὲ χωρὶς οὗτις εὐδαίμων ἔσθι.

Ἡρόφιλος^{β)} δὲ ἐν τῷ Διαιτητικῷ καὶ σοφίαν φησὶν ἀνεπίδεικτον⁵⁰ καὶ τέχνην ἀδελὸν καὶ ἰσχὺν ἀναγώνιστον^{γ)} καὶ πλούτον ἀχρεῖον καὶ λόγον ἀδύνατον ὑγείας ἀπούσης. ἀλλ' οὗτοι μὲν οὕτως. ἀγα-⁵¹θὸν δ' εἶπαν αὐτὴν ὑπάρχειν οὐ μὴν καὶ πρῶτον οἷ τε ἀπὸ

tiae esse gratiam, nisi quis praeclaram habeat sanitatem. Licymnius cum haec prius dixisset:

o nitidis es quae oculis mater Apollinis,
sublimium aedium regina optabilis,
et dulces ridens sanitas:

quam excelsum statim subiungit?

quaedam est opum, quaedam parentum est gratia,
et diis quod equiparatur humani imperii,
beatus absque te esse sed nemo potest.

50. Herophilus quoque dicit in Diætetico, non demonstrari posse sapien-
tiam artemque esse incertam et obscuram viresque non posse decertare opes-
que esse inutiles infirmamque et imbecillam eloquentiam, si absit sanitas.
atque ii quidem sic. 51. at eam esse bonum non tamen primum docuerunt

Florileg. serm. 101 de felicitate, et auctor scholior. Graecor. ad Lucian.
T. 1. p. 27. [fr. 42 Schneidew.]

ὕγιαλνεν μὲν ἄριστον ἀνδρὶ θνητῷ,
δεύτερον δέ, φῦαν καλὸν γενέσθαι,
τὸ τρίτον δέ, πλουτεῖν ἀδύλως,
καὶ τὸ τέταρτον, συνηθᾶν μετὰ τῶν φίλων.

α) Λικύμνιος] Licymnius Chius poeta dithyrambicus antiquissimus, Aristoteli in Rhetoric. 3 2 et 13, Parthenio Eroticorum scriptori c. 22 et Athenaeo 13 p. 564 laudatus. etiam apud Platonem in Phaedro p. 353 ὀνομάτων Λικυμνίων mentio πρὸς ποιήσιν εὐεπείας facientium, quod non ad Licymnionem nescio quem cum Ficino, sed ad hunc Licymnium duxerim pertinere. non Platone modo et Aristotele, sed Simonide etiam antiquiorem fuisse ex hoc Sexti aliquis colligat, sed vocabulum προειπὼν^{γ)} non ad Simonidem respicit sed ad ea quae deinde subiicit Sextus, ποῖον ὑψηλὸν ἐπιφέρει. similis in ὑγείαν hymnus sive paeon Ariphronis Sicyonii ab Athenaeo in extremo libri ultimi servatus, quem ἀπ' ἀρχαίων, ἐν εὐχῆς μέρσι decantari solitum testatur Maximus Tyrius diss. 41, ita incipit:

ὕγεια πρεσβύτα μακάρων
μετὰ σου ναίωμι
τὸ λειπόμενον βιοτᾶς.

notum et Theognidis illud probatum Aristoteli 1 Nicomach. c. 8 κάλ-
λιστον τὸ δικαιοτάτον, λῆστον δ' ὑγιαίνειν. leve est quod in versibus Li-
cymnii pro vitioso ποτεινὰ correxi ποθεινὰ e ms Savil.

β) Ἡρόφιλος] ms Ciz. Ἡρόφυλος, perperam. Herophilus medicus ce-
lebratissimus, clarus circa Olympiadem 104, aequalis Diodori Croni phi-
losophi, ut dixi ad 2 Pyrrhon. sect. 245. de diaetetico eius aliisque scri-
ptis lib. 6 bibliothecae Graecae.

γ) ἀναγώνιστον] ita legendum ex mss et Herveti versione pro ἀγώνιστον.

τῆς ἀκαδημίας καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ περιπάτου^{α)}). δεῖν γὰρ ὑπέλαβον
ἐκάστῳ τῶν ἀγαθῶν τὴν οἰκείαν τάξιν τε καὶ ἀξίαν ἀπονέμειν.
ἐνθὲν καὶ ὁ Κράντωρ^{β)} εἰς ἔμφασιν τοῦ λεγομένου βουλόμενος
52 ἡμᾶς ἄγειν πᾶν χαλεπὸν συνεχρήσατο παραδείγματι· εἰ γὰρ
νοήσαιμεν, φησί, κοινόν τι τῶν πάντῃ τῶν θεάτρων, εἰς τοῦτο
τε ἕκαστον τῶν ἀγαθῶν παρὶόν καὶ τῶν πρωτέων ἀντιποιούμε-
νον ἦκειν, εὐθὺς καὶ εἰς ἐννοίαν ἀναχθῆσόμεθα τῆς ἐν τοῖς ἀγα-
53 θοῖς διαφορᾶς. πρῶτον μὲν γὰρ ὁ πλοῦτος παραπληρῆσας ἐρεῖ·
ἐγὼ ὦ ἄνδρες^{γ)} πανέλληνες κόσμον παρέχω πᾶσιν ἀνθρώποις
καὶ τὰς ἐσθῆτας καὶ τὰς ὑποδέσεις καὶ τὴν ἄλλην ἀπόλαυσιν·
χρεῖώδης εἰμὶ νοσοῦσι καὶ ὑγιαίνουσι· καὶ ἐν μὲν εἰρήνῃ παρέχω
54 τὰ τερπνά, ἐν δὲ πολέμοις νεῦρα τῶν πράξεων^{δ)} γίνομαι. του-
τῶν γὰρ δὴ τῶν λόγων ἀκούσαντες οἱ πανέλληνες ὁμοθυμαδὸν
κελεύουσιν ἀποδοῦναι τὴν πρωτείαν τῷ πλούτῳ. ἀλλ' ἐὰν τούτου
ἤδη ἀνακηρυττομένου ἐπιστάσῃ ἡ ἡδονή
τῇ ἐν μὲν^{ε)} φιλότῃ, ἐν δ' ἡμέρῳ, ἐν δ' ὀδυσσείῳ,
πάρφασις, ἢ τ' ἐκλείψῃ νόον πύκα περ φρονεόντων,
λέγει δὲ εἰς μέσον καταστᾶσα ὅτι αὐτὴν δίκαιόν ἐστιν ἀναγο-
ρεῖν.

Academici et Peripatetici. dicebant enim unicuique bono tribuendum esse
suum ordinem ac dignitatem: hinc Crantor volens nos deducere ad maiorem
huius rei evidentiam admodum eleganti et lepido usus est exemplo: 52. si,
inquit, cogitemus animo commune aliquod et publicum omnium Graecorum
theatrum et ad id accedere unumquodque bonum primas partes sibi vindi-
cans; statim etiam deducemur ad notionem differentiae bonorum. 53. nam
primum quidem divitiae se ingerentes dicunt: ego, o praeclare Graecorum
coetus, ornatum praebeo cunctis hominibus et vestes et calceos et alia
quibus utantur, sum utilis et aegrotis et sanis: et in pace quidem suppe-
dito quae sunt iucunda ac delectabilia: in bello autem sum nervi et artus
rerum gerendarum. 54. haec verba cum audierit universus Graecorum coe-
tus, unanimes uno ore iubebunt ut primae dentur divitiis. sed dum id pu-
blico proclamatur praeconio, accedens voluptas,
cui coniunctus amor, desiderium atque venustus
qui possit quamvis prudentes fallere, sermo,
dicat, prodians in medium, aequum esse ut ipsa publico renuntiaretur prae-
conio.

α) οἱ ἀπὸ τοῦ περιπάτου] Aristoteles infra sect. 77.

β) ὁ Κράντωρ] puto haec Crantorem Solensem, Xenocratis Academici
qui Platoni successit auditorem, scripsisse in laudato illo libro περὶ πέν-
θους sive de luctu, de quo viri docti ad Laërtii 6. 26.

γ) ἐγὼ ὦ ἄνδρες] ita ms Ciz. (licet ὦ in editis abest) atque ita legit
etiam in suo codice HStephanus libro de Aristotelicae Ethices ab histo-
rica et poetica Ethice differentia p. 406, ubi hunc Crantor locum lau-
dat atque interpretatur. allocutio, ἄνδρες πανέλληνες, quae in concilio
totius Graeciae atque κοινῷ πανελλήνων θεάτρῳ, ut in Olympiis haberi
fingitur, similis est illi sacri scriptoris Actor. 2 14 ἄνδρες Ἰουδαῖοι. παν-
έλληνες autem dicuntur ut παναχαιοί Iliad. β' 404, ad quem locum Eu-
stathius notat similiter dici πανέλληνας, πανελλήνιον, πανιώνιον, πανιών-
ια, παναθήναια, πανβοιωτία.

δ) νεῦρα τῶν πράξεων] sic nervum rerum gerendarum solemus appel-
lare pecuniam et Epicharmus nervos et artus sapientiae, νεῦρα τῶν
φρονέων dixit non temere credere.

ε) τῇ ἐν μὲν] Homeri versus Iliad. ε' 216 ἐνδ' ἐν μὲν etc. paulo
ante pro κελεύουσιν leg. κελεύουσιν ut verti [recepimus].

ὁ γὰρ ὄλβος οὐ βέβαιος^{α)}, ἀλλ' ἐφήμερος
ἐξίπταται^{β)} οἴκων, μικρὸν ἀνθρώπου χρόνον·
διώκεται δὲ πρὸς τῶν ἀνθρώπων οὐ δι' εἰς αὐτόν, ἀλλὰ τὴν ἐξ P 702
αὐτοῦ περιγενομένην ἀπόλαυσιν καὶ ἡδονήν. πάντως οἱ πανέλ-55
ληνες οὐκ ἄλλως ἔχειν τὸ πρᾶγμα ἢ οὕτως ὑπολαβόντες κεκρά-
ζονται δεῖν τὴν ἡδονὴν στεφανοῦν. ἀλλὰ καὶ ταύτης τὸ βρα-56
βεῖον φέρεσθαι μελλούσης, ἐπὶ εἰσβάλλῃ ἢ ὑγείᾳ μετὰ τῶν
συνέδρων αὐτῇ θεῶν^{γ)}, καὶ διδάσκῃ ὥς οὔτε ἡδονῆς οὔτε πλού-
του ὀφελὸς τί ἐστιν ἀπούσης αὐτῆς·
τί γὰρ με πλοῦτος^{δ)} ὠφελεῖ νοσοῦντά γε;
μικρὸν ἂν θέλωμι, καὶ καθ' ἡμέραν ἔχων
ἄλυπον οἰκεῖν βίον, ἢ πλουτῶν νοσεῖν.
ἀκούσαντες πάλιν οἱ πανέλληνες καὶ μεταλαβόντες, ὥς οὐκ ἔνεστι 57
κλινοπετῇ καὶ νοσοῦσαν ὑποστῆναι: τὴν εὐδαιμονίαν, φήσουσι
νικᾶν τὴν ὑγείαν. ἀλλὰ καὶ τῆς ὑγείας ἡδὴ νικώσης, ἐπὶ εἰς-

fragiles caducae vix diem stabiles opes
florent brevi, mox rursus aedibus avolant:

55. eas autem persequuntur homines non propter se, sed propter eam quae ex
ipsis accedit voluptatem et delectationem. Graeci igitur omnes omnino non
aliter quam sic rem se habere existimantes clamabunt oportere coronare vo-
luptatem. 56. sed dum ea quoque iam est latura praemium victoriae, si in-
grediatur sanitas cum deabus quae illi assident doceatque neque voluptatis
neque divitiarum ullum esse usum si ipsa absit:

quid non valentem maximae invant opes?
tenui paratu vivere equidem mavelim,
quam possidere divitem aegrimoniam.

57. cum eam rursus audiverint Graeci et acceperint quod in lecto decum-
bens et aegrotans non possit consistere felicitas, dicunt vincere sanitatem.
sed vincente iam sanitate, si ingrediatur fortis et excelsi animi virtus, for-

α) ὁ ὄλβος οὐ βέβαιος] duo versus iambici e tragoedia, quos a Cran- P 702
toris verbis distinguere editores neglexerant.

β) μετὰ τῶν συνέδρων αὐτῇ θεῶν] Hygiae adsident Aesculapius Mi-
nerva Venus Panacea etc. vide Pausaniam.

γ) τί γὰρ με πλοῦτος] etiam hoc loco tres iambicos versus sequi,
nec ab interprete nec ab editoribus fuit annotatum. sunt autem depromti
ex Euripidis Telepho, ut constat ex Stobaei florileg. c. 97, quod inscri-
bitur σύγκρισις πέντας καὶ πλούτου p. 391 edit. Grotii, ubi duo poste-
riores versus afferuntur. primus addendus fragmentis quae ex Euripidis
Telepho collegit Iosua Barnesius in sua Euripidis editione t. 2 p. 496.
scripsi autem Grotii servata metaphrasi, τί γὰρ με πλοῦτος ὠφελεῖ νο-
σοῦντά γε, interpretem et sensum secutus, metrumque, et ms Savil.
etiam suffragante, nam in editis erat: τί γὰρ με πλοῦτος ὠφελεῖ; νόσον
μικρὸν θέλωμι. sed qui sapit, morbum nec parvum optet sibi nec
magnum. in Ciz. deest vocabulum ὠφελεῖ. qui sequuntur versus, ita
leguntur in codicibus Stobaei:

σμικρὸν θέλωμι ἂν καὶ καθ' ἡμέραν ἔχων
τροφὴν ἐνοικεῖν μᾶλλον ἢ πλουτῶν νοσεῖν.

in Sexti editis erat: νόσον μικρὸν θέλωμι, καὶ καθ' ἡμέραν ἄλυπον
ἔχων οἰκεῖν βίον, unde putavi rescribendum:

μικρὸν ἂν θέλωμι καὶ καθ' ἡμέραν ἔχων
ἄλυπον οἰκεῖν βίον ἢ πλουτῶν νοσεῖν.

non praetermittendum et illud, quod ἡ καθ' ἡμέραν τροφή dicitur ut ἡ
ἐφήμερος τροφή Iacobo Apostolo 2 15, βίος τοῦ ἡμέραν apud Laërtium
38. Heliodorus 6 17 τῆς το καθ' ἡμέραν ἀναγκαίας τροφῆς ὅσον εὐ-
πορήσομεν. hic est ἄριος ὁ ἐπιούσιος quem rogamus quotidie Matth. 6
11, hoc est καθημερινός ut Chrysostomus et alii veteres interpretantur.

ἐλθῇ ἡ ἀνδρία πολὺν στίφος ἀριστέων καὶ ἡρώων ἔχουσα περὶ
 58 αὐτὴν καταστῆσά τε λέγῃ· ἐμοῦ μὴ παρούσης, ὡς ἄνδρες Ἕλ-
 ληνες^{f)}), ἀλλοτριὰ γίνεται ἡ κτήσις τῶν παρ' ὑμῖν ἀγαθῶν, εὐ-
 ξαιντό^{g)}) τε οἱ πολέμιοι περιουσιάζειν ὑμᾶς πᾶσι τοῖς ἀγαθοῖς,
 ὥς μελλήσοντες ἡμῶν κρατεῖν. καὶ τούτων οὖν ἀκούσαντες οἱ
 Ἕλληνες τὰ μὲν πρωτεῖα τῇ ἀρετῇ ἀποδώσουσι, τὰ δὲ δευτερεῖα
 τῇ ὑγείᾳ, τὰ δὲ τρίτα τῇ ἡδονῇ, τελευταῖον δὲ τάξουσιν τὸν
 59 πλοῦτον. καὶ δὴ ὁ μὲν Κράντωρ τὴν ὑγείαν ἐν δευτέρᾳ μοίρᾳ
 ἐτίθειτο, στοιχῶν^{h)}) τοῖς προειρημένοις φιλοσόφοις. οὐκ ἀγαθὸν
 δ' οἱ ἀπὸ τῆς στοᾶς ἔλεξαν αὐτὴν, ἀλλ' ἀδιάφορον. τὸ ἀδιά-
 φορον δ' οἷον τε λέγεσθαι τριχῶς^{h)}). καθ' ἓνα μὲν τρόπον, πρὸς
 ὃ μῆτε ὁρμὴ μῆτε ἀφορμὴ γίνεται, οἷον ἐστὶ τὸ περιττοῦς ἢ
 60 ἀρτίους εἶναι τοὺς ἀστέρας ἢ τὰς ἐπὶ τῇ κεφαλῇ τρίχας· καθ'
 ἕτερον δὲ πρὸς ὃ ὁρμὴ μὲν καὶ ἀφορμὴ γίνεται, οὐ μᾶλλον δὲ
 πρὸς τόδε ἢ τόδε, οἷον ἐπὶ δυοῖν δραχμῶν ἀπαρallaκτικῶν τῷ
 τε χαρακτῆρι καὶ τῇ λαμπρότητι, ὅταν δέη τὸ ἕτερον αὐτῶν αἰ-
 ρεῖσθαι, ὁρμὴ μὲν γὰρ γίνεται πρὸς τὸ ἕτερον αὐτῶν αἰρεῖσθαι,
 61 οὐ μᾶλλον δὲ πρὸς τόδε ἢ τόδε. κατὰ δὲ τρίτον καὶ τελευταῖον
 τρόπον φασὶν ἀδιάφορον τὸ μῆτε πρὸς εὐδαιμονίαν μῆτε πρὸς
 P 703 κακοδαιμονίαν συλλαμβανόμενον. καθ' ὃ σημαινόμενον φασὶ τὴν
 τε ὑγείαν καὶ νόσον καὶ πάντα τὰ σωματικὰ καὶ τὰ πλείοστα τῶν
 ἐκτὸς ἀδιάφορα τυγχάνειν, διὰ τὸ μῆτε πρὸς εὐδαιμονίαν μῆτε
 πρὸς κακοδαιμονίαν συντείνειν. ὧ γὰρ ἐστὶν εὖ καὶ κακῶς χρῆ-
 σθαιⁱ⁾), τοῦτ' ἂν εἴη ἀδιάφορον. διὰ παντὸς δ' ἀρετῇ μὲν κα-
 λῶς, κακίᾳ δὲ κακῶς, ὑγείᾳ δὲ καὶ τοῖς περὶ σῶματι ποτὲ μὲν

tium virorum et heroum eam magna stipante caterva, et dicat: 58. si non adsim,
 bonorum quae sunt apud vos aliena erit possessio optarintque hostes vos
 abundare bonis omnibus, ut qui sint vos superaturi, ergo his quoque audi-
 tis, Graeci primas quidem partes dabunt virtuti, secundas sanitati, tertias
 voluptati, in ultimo autem loco collocabunt divitias. 59. atque Crantor qui-
 dem in secundo loco posuit sanitatem sequens philosophos quos prius di-
 ximus. non bonum autem eam dixerunt Stoici, sed indifferens. indifferens
 autem dici potest esse tribus modis. uno quidem modo quod nec appetimus
 nec aversamur, ut quod sint stellae pares aut impares aut capilli in capite.
 60. secundo autem modo, ad quod fertur quidem appetitio, vel quod aver-
 samur, sed non magis hoc quam illud: ut in duabus drachmis quae non
 differunt caractere ac splendore, cum oportuerit alteram earum eligere,
 feretur quidem ad alteram earum eligendam, non magis tamen ad hanc quam
 ad alteram tendet appetitio. 61. tertio et ultimo modo dicunt esse indiffe-
 rens quod neque confert ad felicitatem neque ad infelicitatem. in quo signi-
 ficato dicunt et sanitatem et morbum et omnia corporea et plurima externa
 esse indifferentia, propterea quod nec tendant ad felicitatem nec ad infeli-
 citatem. id enim est indifferens, quo licet bene uti et male. virtute autem
 semper bene et vitio male, sanitate autem et iis quae pertinent ad corpus,

f) ὡς ἄνδρες Ἕλληνες] ita iterum Ciz. ut supra sect. 53, licet ὡ in
 editis abest. paulo ante pro περὶ αὐτὴν ex ms Savil. scripsi περὶ ἑαυτὴν.

[ff) ἂν εὐξαιντό τε?]

g) στοιχῶν] vide quae ad lib. contra Grammaticos sect. 178.

h) τριχῶς] confer Suidam in ἀδιαφορία, Laërtium 7 104, Stobaeum
 Eclog. p. 172 seq. et nostrum 3 Pyrrhoniæ. sect. 177, Lipsium 2 23
 manu duct. et Scioppium element. philosophiae Stoicae p. 40 seq.

P 703 i) εὖ καὶ κακῶς χρῆσθαι] vide Laërtium 7 103.

εὖ, ποτὲ δὲ κακῶς ἐστὶ χρῆσθαι. διὰ ταῦτ' ἂν εἴη ἀδιάφορα. 62
 ἤδη δὲ τῶν ἀδιαφόρων, φασί, τὰ μὲν εἶναι προηγμένα^{k)}), τὰ
 δ' ἀποπροηγμένα, τὰ δὲ μῆτε προηγμένα μῆτε ἀποπροηγμένα.
 καὶ προηγμένα μὲν εἶναι τὰ ἱκανὴν ἀξίαν ἔχοντα, ἀποπροηγμένα
 δὲ τὰ ἱκανὴν ἀπαξίαν ἔχοντα· μῆτε δὲ προῆχθαι μῆτε ἀποπροῆ-
 χθαι, οἷον τὸ ἐκτεῖναι ἢ συγκάμψαι τὸν δάκτυλον καὶ πᾶν ὃ
 τούτῳ παραπλήσιόν ἐστι· τάττεσθαι δ' ἐν μὲν τοῖς προηγμένοις 63
 τὴν τε ὑγείαν καὶ τὴν ἰσχὺν καὶ τὸ κάλλος πλοῦτόν τε καὶ δό-
 ξαν καὶ τὰ τοιαῦτα. ἐν δὲ τοῖς ἀποπροηγμένοις νόσον καὶ πέναν^{l)}
 καὶ ἀλγηδόνα καὶ τὰ ἀνάλογα. ὥδε μὲν καὶ οἱ ἀπὸ τῆς στοᾶς. 64
 μὴ εἶναι δὲ προηγμένον ἀδιάφορον τὴν ὑγείαν καὶ πᾶν τὸ κατ'
 αὐτὴν παραπλήσιον ἔφησεν Ἀρίστων ὁ Χῖος^{m)}). ἴσον γὰρ ἐστὶ τὸ
 προηγμένον αὐτὴν λέγειν ἀδιάφορον, τῷ ἀγαθὸν ἀξιοῦν καὶ σχε-
 δὸν ὀνόματι μόνον διαφέρειν. καθόλου γὰρ τὰ μεταξὺ ἀρετῆς 65
 καὶ κακίας ἀδιάφορα μὴ ἔχειν μηδεμίαν παραλλαγὴν· μηδὲ τινὰ
 μὲν εἶναι φύσει προηγμένα τινὰ δὲ ἀποπροηγμένα, ἀλλὰ παρὰ
 τὰς διαφοροὺς τῶν καιρῶν περιστάσεις. μῆτε τὰ λεγόμενα
 προῆχθαι πάντως γίνεσθαι προηγμένα, μῆτε τὰ λεγόμενα ἀπο-
 προῆχθαι κατ' ἀνάγκην ὑπάρχειν ἀποπροηγμένα. ἐὰν γοῦν δέη 66
 τοὺς μὲν ὑγιαίνοντας ὑπηρετεῖν τῷ τυράννῳ καὶ διὰ τοῦτο ἀναι-
 ρεῖσθαι, τοὺς δὲ νοσοῦντας ἀπολυομένους τῆς ὑπηρεσίας συνα-
 πολύεσθαι καὶ τῆς ἀναιρέσεως, ἔλοιτ' ἂν μᾶλλον ὁ σοφὸς τὸ
 νοσεῖν κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν ἢ ὅτι τὸ ὑγιαίνειν. καὶ ταύτῃ
 αὐτὲ ἡ ὑγεία προηγμένον ἐστὶ πάντως, οὔτε ἡ νόσος ἀποπρο-
 γμένον. ὥσπερ οὖν ἐν ταῖς ὀνοματογραφίαις ἄλλοτ' ἄλλα προτάτ- 67

aliquando quidem bene, aliquando vero male uti licet. 62. et ideo haec
 posteriora sunt indifferentia. iam vero ex his indifferentibus alia quidem di-
 cunt esse praecipua ac producta, alia vero reiectanea, alia autem neque
 praecipua ac producta neque reiectanea. et praecipua quidem ac producta
 esse, quae satis habent dignitatis, reiectanea autem, quae satis habent in-
 dignitatis. non esse autem praecipua ac producta neque rursus esse reiectanea,
 ut extendere et inflectere digitum et quidquid est huic simile. 63. in praecipuo-
 rum autem ac productorum numerum referri quidem sanitatem viresque ac pul-
 chritudinem divitiasque et gloriam et his similia. in iis autem quae sunt reiecta-
 nea, morbum paupertatem et dolorem et quae his similia sunt. 64. sic quidem
 Stoici. non esse autem indifferentes praecipuum sanitatem et quidquid est ei
 proximum et affine, dixit Ariston Chius. perinde est enim eam dicere in-
 differens praecipuum productumque atque censere eam esse bonum et propo-
 modum differre tantum nomine. 65. in summa enim, indifferentia quae sunt
 inter virtutem et vitium nullam habere diversitatem. neque aliqua quidem
 esse natura praecipua ac producta, aliqua vero reiectanea, sed ex diversis
 temporum circumstantiis. neque quae dicuntur esse praecipua ac producta
 semper esse praecipua ac producta, neque quae dicuntur esse reiectanea
 necessario esse huiusmodi. 66. si enim oporteat eos qui sunt sani ministrare
 tyranno et ideo tolli de medio, eos vero qui aegrotant, liberatos a mini-
 stero simul etiam liberari ab occisione: elegerit sapiens potius aegrotare
 hoc tempore quam esse sanus. et hac ratione neque sanitas est omnino prae-
 cipuum ac productum neque morbus reiectaneum. 67. quomodo ergo in scri-
 bendis nominibus alias alia praeposui elementa, ea pro diversis compo-

k) τὰ μὲν εἶναι προηγμένα] supra sect. 48.

l) νόσον καὶ πέναν] in Ciz. deest καί.

m) Ἀρίστων ὁ Χῖος] hic licet Stoicus, in pluribus a Zenonis placitis
 abiit, ut propriae sectae auctor diceretur. vide Laërtium 7 161.

τομεν^{η)} στοιχεῖα, πρὸς τὰς διαφόρους περιστάσεις ἀρτιζόμενοι, καὶ τὸ μὲν δέλτα ὅτε τοῦ Δίωκος ὄνομα γράφομεν, τὸ δὲ ἰῶτα P 704 ὅτε τοῦ Ἰωνος^{η)}, τὸ δὲ ω ὅτε τοῦ Ὠρίωνος· οὐ γὰρ φύσει ἐτέρων παρὰ τὰ ἑτερα γράμματα προκρινόμενων, τῶν δὲ καιρῶν τοῦτο ποιεῖν ἀναγκαζόντων· οὕτω καὶ τοῖς μεταξὺ ἀρετῆς καὶ κακίας πράγμασιν οὐ φυσικῇ τις γίνεται ἐτέρων παρ' ἑτερα 68 πρόκρισις, κατὰ περιστάσιν δὲ μᾶλλον^{η)}. ἀλλὰ γὰρ ἐκ τούτων ἀσυμφώνον δειχθείσης καὶ ὑποδειγματικώτερον τῆς περὶ τῶν ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν ἐστὶ δὲ ἀδιαφόρων προλήψεως, δεήσει λοιπὸν καὶ τῶν παρὰ τοῖς σκεπτικοῖς εἰς τὸ προκείμενον λεγομένων 69 ἐφάπτεσθαι. εἰ τοίνυν ἔστι τι φύσει ἀγαθὸν καὶ ἔστι τι φύσει κακόν, τοῦτο ὀφείλει κοινὸν εἶναι πάντων^{η)} καὶ πᾶσιν ὑπάρχειν ἀγαθὸν ἢ κακόν. ὥσπερ γὰρ τὸ πῦρ φύσει ἀλειαντικὸν καθεστώς πάντας ἀλειάνει καὶ οὐχ οὐδὲ μὲν ἀλειάνει οὐδὲ δὲ ψύχει, καὶ ὃν τρόπον ἡ γῆ πᾶσιν ψύχουσα οὐχὶ τοὺς μὲν ψύχει τοὺς δὲ ἀλειάνει, πάντας δ' ὁμοίως ψύχει· οὕτω τὸ φύσει ἀγαθὸν πᾶσιν ὀφείλει τυγχάνειν ἀγαθόν, καὶ οὐχὶ τοῖς μὲν ἀγαθὸν τοῖς δ' οὐκ ἀγα- 70 θόν, παρ' ὃ καὶ ὁ Πλάτων^{η)} συνιστᾷς ὅτι φύσει ἀγαθὸν ἔστιν ὁ θεός, ἀπὸ τῶν ὁμοίων ἐπικειρήσκειν. ὥς γὰρ θερμοῦ φησὶν ἰδίον^{η)} ἔστι τὸ θερμαίνειν καὶ ψυχροῦ ἰδίον ἔστι τὸ ψύχειν,

nones circumstantiis, et d quidem praeponimus quando scribimus nomen Dionis, i autem, quando Ionis, o autem quando Orionis, non quod natura aliis alia praeferenda sint, sed quod tempora hoc nos cogant facere: ita etiam in rebus quae sunt inter virtutem et vitia non est aliqua naturalis aliarum prae aliis praelatio, sed potius quod ita circumstantiae ferant. 68. atque cum ex his quidem ostensa sit, veluti quodam subiecto exemplo, anticipata notio de bonis et malis et etiam de indifferentibus, deinceps oportebit ea attingere quae ad propositum dicuntur a scepticis. 69. si est ergo aliquod natura bonum et est aliquod natura malum, id debet esse commune omnium et omnibus esse bonum vel malum. quomodo enim ignis habens natura vim calefaciendi omnes calefacit, et non alios quidem calefacit alios vero frigefacit, et quomodo nix frigefaciens non alios frigefacit alios vero calefacit, sed omnes similiter frigefacit; ita quod natura est bonum debet omnibus esse bonum, et non aliis quidem bonum aliis vero non bonum. 70. quamobrem Plato quoque probans deum esse natura bonum argumentatus est a similibus. quomodo enim, inquit, calidi est proprium calefacere et frigidi proprium est frigefacere; ita etiam boni proprium est

η) προτάττομεν] ita recte ms Ciz. pro προστάττομεν. elegans autem hoc simile a literis petiit quae prout ratio sermonis postulat, eadem modo praeponuntur, modo iterum postponuntur: nam ita et rerum indifferentium in vita, pro ratione temporis aliarumque circumstantiarum, modo haec magis ex usu sunt, modo illae merito praeferuntur, mox iterum postponendae.

P 704 η) τὸ τοῦ Ἰωνος] in Herveti versione male Ionis excusum erat pro Ionis. p) κατὰ περιστάσιν δὲ μᾶλλον] ms Ciz. κατὰ περίπτωσιν, eodem sensu. q) κοινὸν εἶναι πάντων] confer Laërtium 9 101 et nostrum 3 Pyrrhon. sect. 179, infra sect. 91.

γ) παρ' ὃ καὶ ὁ Πλάτων] ad eundem Platonis 2 de rep. [p. 379 HSt.] locum respiciens Porphyrius 2 de abstinendo ab animantibus p. 201: οὕτε τὸ ἀγαθὸν βλέπει ποτὲ οὕτε τὸ κακὸν ὀφείλει. οὐ γὰρ θερμοῦτος, ὥς φησι Πλάτων, τὸ ψύχειν, ἀλλὰ τοῦ ἐναντίου.

δ) ὥς γὰρ θερμοῦ ἰδίον] Proclus lib. 2 in Timaeum p. 111 ὥς ὁ ἥλιος ἐν ὅσῳ ἔστι, πάντα καταλάμπει (ita leg. pro καταλιμπάνει) καὶ τὸ πῦρ θερμαίνει, οὕτω καὶ τὸ αἰεὶ ὃν ἀγαθὸν αἰεὶ βούλεται τὰ ἀγαθὰ. Salustius de diis c. 7 ὥσπερ ἥλιος μὲν καὶ πῦρ συνυφίσταται φῶς etc. Dio-

οὕτω καὶ ἀγαθοῦ ἰδίον ἔστι τὸ ἀγαθοποιεῖν. τὰγαθὸν δὲ γε ὁ θεός· ἰδίον ἄρα ἔστι θεοῦ τὸ ἀγαθοποιεῖν. ὥστε εἰ ἔστι τι φύ- 71 σει ἀγαθόν, τοῦτο πρὸς ἅπαντάς ἐστιν ἀγαθόν, καὶ εἰ ἔστι τι φύσει κακόν, τοῦτο πρὸς ἅπαντάς ἐστι κακόν· οὐδὲν δὲ κοινὸν πάντων ἔστιν ἀγαθὸν ἢ κακόν, ὥς παραστήσομεν· οὐκ ἄρα ἔστι τι φύσει ἀγαθὸν ἢ κακόν. ἦτοι γὰρ πᾶν τὸ ὑπὸ τινος δοξαζό- 72 μενον ἀγαθὸν ῥητέον ταῖς ἀληθείαις ἀγαθόν, ἢ οὐ πᾶν. καὶ πᾶν μὲν οὐ ῥητέον· εἰ γὰρ πᾶν τὸ ὑπὸ τινος δοξαζόμενον ἀγα- θὸν λέγομεν ἀγαθόν, ἐπεὶ ταῦτόν ὑπὸ ἐτέρου δοξάζεται κακόν καὶ ὑπὸ ἄλλου ἀγαθόν, καὶ ὑπὸ διαφέροντος δοξάζεται ἀδιάφο- ρον, δώσομεν τὸ αὐτὸ ἅμα καὶ κακόν καὶ ἀγαθόν καὶ ἀδιάφο- ρον ὑπάρχειν. οἷον τὴν ἡδονὴν ὁ μὲν Ἐπίκουρος ἀγαθὸν εἶναι⁷³ φησιν· ὁ δὲ εἰπὼν “μανεῖν μᾶλλον^{η)} ἢ ἡσθεῖν”, κακόν· οἱ δὲ ἀπὸ τῆς στοᾶς ἀδιάφορον καὶ οὐ προηγμένον. ἀλλὰ Κλεάνθης, μὴτε κατὰ φύσιν αὐτὴν εἶναι μὴτε ἀξίαν ἔχειν αὐτὴν ἐν τῷ βίῳ· καθάπερ δὲ τὸ κάλλυντρον κατὰ φύσιν μὴ εἶναι. ὁ δὲ P 705 Ἀρχέδημος^{η)} κατὰ φύσιν μὲν εἶναι, ὥς τὰς ἐν μασχάλῃ τριχάς, οὐχὶ δὲ καὶ ἀξίαν ἔχειν. Παναίτιος δὲ τινὰ μὲν κατὰ φύσιν ὑπάρχειν τινὰ δὲ παρὰ φύσιν. εἰ δὲ τοίνυν πᾶν τὸ τιτι φαίνό- 74 μενον ἀγαθὸν τοῦτο πάντως ἔστιν ἀγαθόν, ἐπεὶ ἡ ἡδονὴ τῷ

bene facere, bonum est autem deus: est ergo dei proprium benefacere. 71. quamobrem si est aliquid natura bonum, hoc adversus omnes bonum est. et si est aliquid natura malum, hoc adversus omnes est malum. nihil est autem omnium commune bonum aut malum, ut ostendemus: non est ergo aliquid natura bonum aut malum. 72. aut enim omne quod quispiam opinatur bonum, dicendum est vere esse bonum aut non omne. et omne quidem non est dicendum. si enim omne quod quisquam opinatur bonum dixerimus bonum, quoniam idem alius opinatur malum et alius bonum et alius esse opinatur indifferens: dabimus idem simul esse et malum et bonum et indifferens: 73. ut exempli causa, voluptatem Epicurus docet esse bonum, at qui dixit ‘insaniam potius quam voluptati indulgeam’, malum; Stoici autem indifferens, nec unum ex productis sive praecipuis. sed Cleanthes quidem nec eam esse natura, nec eam in vita habere dignitatem: quomodo nec fucatorium pigmentum esse secundum naturam. Archedemus autem dicit esse quidem secundum naturam, ut pilos sub ala, non habere autem dignitatem et existimationem. at Panaetius aliqua esse secundum naturam aliqua praeter naturam. 74. si ergo quidquid cūlibet videtur bonum, id omnino est bonum, quoniam voluptas Epicuro quidem videtur bonum,

nysius, quem Areopagitam appellant c. 4. de divinis nominibus: ὥσπερ ὁ καὶ ἡμᾶς ἥλιος οὐ λογίζομενος ἢ προαιρούμενος, ἀλλ' αὐτῷ τῷ εἶναι φωτίζει πάντα, οὕτω δὲ καὶ τὰγαθὸν ὑπὲρ ἥλιον, αὐτῇ τῇ ὑπάρξει πᾶσι τοῖς οὐσιν ἀναλόγως ἐφίησι τὰς τῆς ὅλης ἀγαθότητος ἀκτῖνας.

η) μανεῖν μᾶλλον] philosophi Cynici Antisthenis dictum, quod nescio quare tamquam versum sive partem carminis acceperint cum Herveto editores. idem dictum laudat noster 3 Pyrrhon. sect. 181, ubi vide si placet quae annotavi. simile est illud Friderici 3 imperatoris apud Aeneam Sylvium p. 476 opp.: malle se febris teneri quam saltationi operam dare.

η) Ἀρχέδημος] Stoicus et ipse celebris, ut Cleanthes et Panaetius. vide P 705 quae de illo lib. 3 Bibl. Graecae cap. 15. quoniam vero inter praecipua Stoicorum seita, naturae convenienter vivere, vide Lipsium lib. 2 manu- duct. diss. 14, hinc in examine bonorum et malorum hoc inprimis eorum intererat inquirere quid esset vel quatenus quodque esset convenientis naturae, idque quod ad voluptatem quidem attinet, uberius fecerat Chrysippus, Stoicus et ipse, libro περὶ ἡδονῆς, cuius meminit Laërtius 7 103.

μὲν Ἐπικούρω φαίνεται ἀγαθόν, τινὶ δὲ τῶν Κυνικῶν κακόν, τῷ δ' ἀπὸ τῆς στοῦς ἀδιάφορον, ἔσται ἡ ἡδονὴ ἀγαθὸν ἅμα καὶ κακὸν καὶ ἀδιάφορον. οὐχὶ δὲ γε δύναται τῇ φύσει τὸ αὐτὸ τὰ ἐναντία τυγχάνειν, ἀγαθὸν ἅμα καὶ κακὸν καὶ ἀδιάφορον. οὐκ ἄρα πᾶν τὸ τινι φαινόμενον ἀγαθὸν ἢ κακὸν τοῦτο ῥητέον 75 εἶναι ἀγαθὸν ἢ κακόν. εἰ δὲ τὸ τινι φαινόμενον ἀγαθὸν καὶ πάντῃ ἐστὶν ἀγαθόν, ὀφείλομεν καταληπτικοὶ εἶναι^{*)} καὶ διακρίνειν δύνασθαι τὴν ἐν τοῖς δοξαζόμενοις ἀγαθοῖς διαφορὰν· ὥστε λέγειν, τὸ μὲν τῷδε δοξαζόμενον^{β)} ἀγαθὸν ταῖς ἀληθείαις εἶναι ἀγαθόν, τὸ δὲ τῷδε δοξαζόμενον μὲν ἀγαθόν, οὐκ ἔστι δὲ 76 τῇ φύσει ἀγαθόν. ἤτοι οὖν δι' ἐναργείας ταύτην τὴν διαφορὰν λαμβάνεσθαι συμβέβηκεν, ἢ διὰ λόγον τινός. ἀλλὰ δι' ἐναργείας ἀμήχανον. πᾶν γὰρ τὸ δι' ἐναργείας προσπίπτει κοινῶς τε καὶ συμφώνως λαμβάνεσθαι πέφυκεν ὑπὸ τῶν ἀπαραποδίστους ἐχόντων τὰς ἀντιλήψεις, ὥς παρὸν ἰδεῖν ἐπὶ πάντων σχεδὸν τῶν φαινομένων. οὐχὶ δὲ γε συμφώνως τὸ αὐτὸ πᾶσιν ἀγαθὸν εἶναι λέγεται, ἀλλὰ τοῖς μὲν ἀρετὴ καὶ τὸ μετέχον ἀρετῆς τοῖς δὲ ἡδονὴ τοῖς δὲ ἀλυσία^{γ)}· τίσι δ' ἄλλο τι· οὐκ ἄρα ἐναργῶς 77 προσπίπτει πᾶσι τὸ ὅντως ἀγαθόν. εἰ δὲ λόγῳ λαμβάνεται, ἐπεὶ ἕκαστος πάντων τῶν κατὰ διαφόρους αἰρέσεις κοσμουμένων ἴδιον ἔχει λόγον, καὶ ἄλλον μὲν Ζήνων, δι' οὗ τὴν ἀρετὴν ἀγαθὸν εἶναι δεδόξακεν· ἄλλον δ' Ἐπίκουρος, δι' οὗ τὴν ἡδονήν· οὗ τὸν αὐτὸν δὲ Ἀριστοτέλης^{δ)}, δι' οὗ τὴν ὑγίαν· ἴδιον πάλιν ἕκαστος εἰσηγήσεται ἀγαθόν, ὅπερ οὐκ ἐν τῇ φύσει^{ε)} ἀγαθόν

alicui autem Cynico malum, Stoico indifferens, erit voluptas simul bonum et malum et indifferens. neutiquam vero idem natura simul esse potest contraria haec, bonum malum et indifferens: non ergo quidquid cuilibet videtur bonum aut malum, id dicendum est esse bonum aut malum. 75. si autem quod alicui videtur bonum est etiam omnino bonum, debemus esse praediti vi comprehendendi et posse discernere differentiam in iis quorum suscipitur opinio: ut dicamus id quod iste opinatur bonum, esse re vera bonum, quod autem ille opinatur bonum, non esse natura bonum. 76. aut ergo per evidentiam evenit hanc capi differentiam, aut per aliquam rationem. sed fieri quidem non potest ut capiatur per evidentiam. quidquid enim incurrit per evidentiam, communiter et uno eodemque consensu capitur ab iis qui minime impeditas habent apprehensiones, ut licet videre in omnibus fere quae apparent. non autem communi consensu idem dicitur esse bonum omnibus, sed aliis quidem virtus et quod est eius particeps, aliis vero voluptas aliis doloris vacuitas aliis aliquid aliud: non ergo evidenter incurrit in omnes quod vere est bonum. 77. si autem capitur ratione, quoniam unusquisque eorum omnium qui de diversis sectis gloriantur, propriam habet rationem, et aliam quidem Zeno, qua virtutem esse bonum est opinatus, aliam Epicurus, qua voluptatem, non eandem Aristoteles, qua sanitatem: rursus unusquisque proprium bonum adducet, quod non est natura bonum

*) ὀφείλομεν καταληπτικοὶ εἶναι] si non quod cuius, sed quod alicui videtur bonum, id omnino et vere bonum est, oportet imprimis facultate praeditum esse dignoscente quisnam ille aliquis sit, cuius iudicium inter tot alios sequi sine errore liceat.

γ) τὸ μὲν τῷδε δοξαζόμενον] alius codex δοξάζεται, cui bene respondet mox οὐκ ἔστι δέ, alias leg. οὐκ ἔτι.

δ) τοῖς δὲ ἀλυσία] supra sect. 36.

δ) Ἀριστοτέλης] hic bonum quidem, sed nec solum nec primum habet valetudinem corporis, ut de Peripateticis notavit noster sect. 51 huius libri.

οὐδὲ κοινὸν πάντων. τοίνυν οὐδὲν ἐστὶ φύσει ἀγαθόν. εἰ γὰρ τὸ 78 μὲν ἴδιον ἑκάστου οὐκ ἔστιν ἀγαθὸν πάντων οὐδὲ φύσει, παρὰ δὲ τὸ ἴδιον ἑκάστου ἀγαθὸν οὐδὲν ἐστὶ συμφώνως ἀγαθόν· οὐδὲν ἔστιν ἀγαθόν. καὶ μὴν εἰ ἔστι τι ἀγαθόν, τοῦτο κατὰ τὸν 79 ἴδιον λόγον αἰρετὸν ὀφείλει τυγχάνειν· ἐπεὶ πᾶς ἄνθρωπος αἰ- P 706 ρεῖται τοῦτον τυγχάνειν, ὥσπερ καὶ τὸ κακὸν φυγεῖν. οὐδὲν δὲ γε αἰρετὸν ἐστὶ κατὰ τὸν ἴδιον λόγον, ὥς αἰρετὸν, καθάπερ δεί- ξομεν· οὐκ ἄρα τί ἐστιν ἀγαθόν. εἰ γὰρ ἔστι τι κατὰ τὸν ἴδιον 80 λόγον αἰρετὸν, ἤτοι αὐτὸ τὸ αἰρεῖσθαι^{ε)} αἰρετὸν ἐστὶν ἢ ἕτερόν τι παρὰ τοῦτω^{ε)}· οἷον τὸ αἰρεῖσθαι τὸν πλοῦτον αἰρετὸν ἐστὶν, ἢ αὐτὸς ὁ πλοῦτος αἰρετός ἐστι. καὶ αὐτὸ μὲν τὸ αἰρεῖσθαι οὐκ 81 ἂν εἴη αἰρετόν· εἰ γὰρ αἰρετόν ἐστι κατὰ τὸν ἴδιον λόγον τὸ αἰρεῖσθαι, οὐκ ὀφείλομεν σπουδάζειν τυχεῖν οὐπερ αἰρούμεθα, ἵνα μὴ ἐκπέσωμεν τοῦ ἔτι αἰρεῖσθαι· ὥσπερ γὰρ τὸ πίνειν ἢ ἐσθίειν^{δ)}, ἵνα μὴ πιώντες ἢ φαγόντες ἐκπέσωμεν τοῦ ἔτι θάλειν τὸ πίνειν ἢ ἐσθίειν· οὕτως εἰ τὸ αἰρεῖσθαι πλοῦτον ἢ ὑγίαν αἰρετόν ἐστιν, οὐκ ἐχρὴν ἡμᾶς διώκειν τὸν πλοῦτον ἢ τὴν ὑγίαν, ἵνα μὴ τυχόντες αὐτῶν ἐκπέσωμεν τοῦ ἔτι αἰρεῖσθαι. διώκομεν 82 δὲ γε τὴν τεῦξιν αὐτῶν· οὐκ ἄρα αἰρετόν ἐστὶ τὸ αἰρεῖσθαι, φευκτόν δὲ μᾶλλον. καὶ ὃν τρόπον ὁ ἐρῶν σπεύδει τυχεῖν τῆς ἐρωμένης, ἵνα φύγῃ τὴν ἐν τῷ ἐρῶν ὄχλησιν, καὶ ὥς ὁ διψῶν ἐπείγεται πιεῖν, ἵνα φύγῃ τὴν ἐν τῷ διψῇ βύσανον^{ε)}, ὥδε καὶ ὁ ἐν τῷ αἰρεῖσθαι πλοῦτον ὀχλούμενος κατὰ τὸ αἰρεῖσθαι ἐπι-

neque commune omnium. 78. nullum ergo est natura bonum. si enim quod est unuscuiusque proprium, non est bonum omnium neque natura: praeter proprium autem unuscuiusque bonum, nullum est commune sensum bonum: nullum est bonum. 79. praeterea si est aliquod bonum, id propria ratione debet esse eligendum, quoniam quilibet homo eligit id assequi, sicut etiam malum fugere. nihil autem est eligendum propria ratione, ut eligendum, ut ostendemus. non est ergo aliquod bonum. 80. si enim est aliquod propria ratione eligendum, aut ipsum eligere est eligendum, aut aliquid praeter hoc, ut eligere divitias est eligendum, aut ipsae divitiae sunt eligendae. 81. et ipsum quidem eligere non est eligendum: si enim eligere est eligendum propria ratione, non debemus studium ponere ut assequamur quod eligimus, ne ab eo excidamus, ut eligamus amplius; bibere, verbi gratia, aut comesse, ne cum biberimus aut comederimus, excidamus ab eo ut amplius velimus bibere aut comesse; ita si eligere divitias aut sanitatem est eligendum, non oporteret nos persequi divitias aut sanitatem, ne ea assecuti ab eo excidamus ut eligamus amplius. 82. persequimur autem eorum consecutionem: non est ergo eligendum eligere, sed potius fugiendum. et quomodo is qui amat, studet ut potiatur ea quam amat, ut fugiat eam quae est in amando molestiam, et sitiens festinat bibere, ut fugiat tormentum sitis: ita qui in eligendis divitiis molestia in eligendo

δ) ὅπερ οὐκ ἐν τῇ φύσει] fortasse Sextus scripserat οὐκ ἔν.

ε) ἤτοι αὐτὸ τὸ αἰρεῖσθαι] confer 3 Pyrrhon. sect. 183.

[ε) παρὰ τοῦτω?]

δ) τοῦ ἔτι αἰρεῖσθαι· ὥσπερ γὰρ τὸ πίνειν ἢ ἐσθίειν,] haec ita coniungenda sunt atque interpretanda ut in versione expressi. nam in editis per intempestivam disunctionem, ac si a vocola ὥσπερ nova inciperet periodus, sensus auctoris obscuratus fuit atque perversus, ut in Herveti quoque interpretatione licet animadvertere.

ε) ἐν τῷ διψῇ βύσανον] nota βύσανον proprie dici de siti, ut Lucae 16 23.

83 γεται τυχεῖν πλούτου, ἵνα ἀπαλλαγῇ τοῦ εἶ τι αἰρεῖσθαι. εἰ δ' ἑτερόν τί ἐστι¹⁾ τὸ αἰρετόν παρ' αὐτὸ τὸ αἰρεῖσθαι, ἦτοι τῶν κεχωρισμένων ἐστὶν ἡμῶν ἢ τῶν περὶ ἡμᾶς. καὶ εἰ μὲν κεχωρισται ἡμῶν καὶ ἐκτός ἐστιν, ἦτοι συμβαίνει τι περὶ ἡμᾶς ἐξ αὐτοῦ ἢ οὐδὲν συμβαίνει. οἷον ἀπὸ τοῦ φίλου ἢ τοῦ σπουδαίου ἀνθρώπου ἢ τέκνου ἢ ἄλλον τινὸς τῶν ἐκτός εἶναι λεγομένων ἀγαθῶν. ἢ συμβαίνει τι περὶ ἡμᾶς ἐξ αὐτοῦ κίνημα καὶ ἀποδέκτον κατὰστημα καὶ ἀγαθὸν πάθος, ἢ οὐδὲν συμβαίνει τοιοῦτον. οὐδὲ ἔσμεν ἐν διαφόρῳ κινήματι, ὅτε αἰρετόν ἡγοῦμεθα 84 τὸν φίλον ἢ τὸ τέκνον. καὶ εἰ μὲν οὐδὲν ἀπαξ απλῶς γίνεται τι τοιοῦτον περὶ ἡμᾶς, οὐδ' ²⁾ ὅλως ἐστὶ τὸ ἐκτός αἰρετόν ἡμῶν. πῶς γὰρ πρὸς ὃ οὐ κινήτως διακείμεθα³⁾, τούτου οἷον τε αἰρε- 85 σιν ποιῆσθαι ἡμᾶς; καὶ γὰρ ἄλλως, εἴπερ τὸ μὲν χαρτὸν νε- νόηται ἐκ τοῦ χαίρειν ἡμᾶς ἀπ' αὐτοῦ, τὸ δὲ λυπηρόν ἐκ τοῦ λυπεῖσθαι, τὸ δὲ ἀγαθὸν ἐκ τοῦ ἁγασθαι⁴⁾, ἀκολουθήσει ἐξ 86 οὐ μῆτε χαρὰ τις ἡμῶν ἐγγίνεται μῆτε ἀγαστή διάθεσις μῆτε ἀσμένιστόν τι κίνημα, ἐκ τούτου μὴδὲ αἰρεσίν τινα ἐμφύεσθαι. 87 εἰ δὲ γίνεται τι περὶ ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ ἐκτός, οἷον τοῦ φίλου ἢ τοῦ τέκνου, προσηγές κατὰστημα καὶ ἀσμένιστον πάθος, ἐστὶ οὐ δι' αὐτὸν αἰρετόν ὁ φίλος ἢ τὸ τέκνον, διὰ δὲ τὸ προσηγές τοῦτο κατὰστημα καὶ ἀσμένιστον πάθος. ἀλλ' ἦν γε τὸ τοιοῦτο κατὰστημα οὐκ ἐκτός, ἀλλὰ περὶ ἡμᾶς. οὐδὲν ἄρα τῶν ἐκτός 88 δι' αὐτὸ αἰρετόν ἐστιν ἢ ἀγαθόν. καὶ μὴν οὐδὲ τῶν περὶ ἡμᾶς ἐστὶ τὸ αἰρετόν καὶ ἀγαθόν. ἦτοι γὰρ σωματικόν ἐστι⁵⁾ τοῦτο

afficitur, properat assequi divitias, ut liberetur ab eo ut amplius eligat. 83. si est autem aliquid aliud eligendum quam ipsum eligere, aut est ex iis quae sunt a nobis separata aut ex iis quae sunt in nobis. et si est quidem a nobis separatum et extra, aut aliquid in nos ab eo accidit, aut nihil accidit. verbi gratia ab amico aut a viro bono aut a filio aut ab aliquo alio ex iis quae extra dicuntur esse bona, aut accidit aliqua in nos ab eo motio aut aliquis gratus et acceptus status et bona affectio, aut nihil accidit eiusmodi: neque sumus in differenti motione quando amicum existimamus eligendum aut filium. 84. et si nihil quidem omnino in nos existit eiusmodi, neque erit omnino quod extra est nobis eligendum. quomodo enim eius ad quod nulla motione afficimur fieri potest ut faciamus electionem? 85. nam aliqui si delectabile quidem intelligitur ex eo quod nos ab ipso delectemur, molestum autem ex eo quod molestia afficiamur, bonumque, nempe ἀγαθὸν ἀπὸ τοῦ ἁγασθαι, id est ab eo quod laudamus et admiramur: sequitur ut a quo nobis non ingeneratur laetitia ac delectatio, nec qua ad laudandam ac admirandam rem ducimur affectio, neque iucunda et libens aliqua motio, ex eo neque ingeneratur electio. 86. si autem ab aliquo quod extra est, utpote amico aut filio, in nos sit iucunda aliqua constitutio aut lubenter suscepta affectio, erit non propter se eligendus amicus aut filius, sed propter constitutionem hanc iucundam lubenterque susceptam affectionem. sed erat quidem eiusmodi constitutio non extra, sed in nobis. nihil ergo ex iis quae sunt extra est propter se eligendum aut bonum. 87. sed neque ex iis quae sunt in nobis est eligendum aut bonum. aut enim hoc est corpo-

f) ἑτερόν τί ἐστι] ita ms Ciz. pro εἶ τι.

[f] legebatur οὐδ'.

g) πῶς γὰρ πρὸς ὃ οὐ κινήτως διακείμεθα] ita legere sensus postulat, licet in editis et mss deest negativa particula οὐ.

h) ἀγαθὸν ἐκ τοῦ ἁγασθαι] supra sect. 35 et 3 Pyrrhon. sect. 184.

i) ἦτοι γὰρ σωματικόν] sect. 185 eiusdem tertij Pyrrhon. libri.

P 707

μόνον, ἢ ψυχικόν. ἀλλὰ σωματικόν μὲν μόνον οὐκ ἂν εἴη. εἰ γὰρ σωματικόν μόνον ὑποκείτο, οὐκέτι δὲ καὶ ψυχικόν πάθος, ἐκφεύζεται τὴν γνώσιν ἡμῶν. ψυχῆς γὰρ ἐστὶ πᾶσα γνώσις. καὶ ἴσον ἐστὶ τοῖς ἐκτός ὑποκειμένοις καὶ μηδεμίαν ἔχουσι πρὸς ἡμᾶς συμπάθειαν. εἰ δὲ διατείνουσιν ἔχει τὴν εὐαρέστησιν εἰς 88 ψυχὴν, ἐστὶ κατ' αὐτὴν αἰρετόν καὶ ἀγαθόν, ἀλλ' οὐ καθ' ὃ ψιλῶς σωματικόν ἐστὶ κίνημα. πᾶν γὰρ αἰρετόν κατὰ αἰσθησιν ἢ νόησιν κρίνεται, οὐ κατ' ἄλογον σῶμα. ἀλλ' εἴ γε τὸ αἰρετόν λαμβάνουσα αἰσθησις ἢ διάνοια ψυχῆς ἐστὶ κατὰ τὸν ἴδιον λόγον¹⁾, οὐδὲν ἄρα τῶν περὶ σῶμα συμβαινόντων δι' αὐτὸ²⁾ αἰρετόν ἐστὶ καὶ ἀγαθόν. ἀλλ' εἰ ἄρα τῶν περὶ ψυχὴν, ὃ πάλιν 89 εἰς τὴν ἀρχῇθεν κυλίσταται ἀπορίαν³⁾. τῆς γὰρ ἐκάστου διανοίας ἀσυμφώνους ἐχούσης τὰς κρίσεις πρὸς τὴν τοῦ πέλας, ἀνάγκη ἕκαστον τὸ φαινόμενον αὐτῷ ἀγαθὸν ἡγεῖσθαι. οὐκ ἦν δὲ τὸ ἐκάστῳ φαινόμενον ἀγαθὸν φύσει ἀγαθόν. οὐδὲ ταύτῃ τοίνυν τί ἐστὶν ἀγαθόν. ὃ δ' αὐτὸς λόγος καὶ περὶ κακοῦ. δυνάμει γὰρ 90 ἀποδίδεται τῇ περὶ τοῦ ἀγαθοῦ ζητήσει. πρῶτον μὲν ὅτι ἐπεὶ τοῦ ἐτέρου ἀναιρουμένου συναναιρεῖται καὶ τὸ ἕτερον, ἐκάτερον γὰρ κατὰ τὴν ὥς πρὸς τὸ ἕτερον σχέσιν νενοήται. εἴτα ἐπεὶ καὶ προηγουμένως⁴⁾ ἐνεσσι τὸ τοιοῦτον πάλιν ἐπὶ ἐνὸς ὑποδείγματος καταστήσασθαι τὸν λόγον, καθάπερ τῆς ἀφροσύνης, ἣν μόνην φασὶν εἶναι κακὸν⁵⁾ οἱ ἀπὸ τῆς στοᾶς. εἰ γὰρ φύσει κακὸν ἐστὶν 91 ἢ ἀφροσύνη, δείξει, ὅν τρόπον τὸ θερμόν⁶⁾ γνωρίζεται ὅτι θερμόν ἐστι φύσει ἐκ τοῦ τοῦς προσπελάσαντας αὐτῷ θερμαίνε-

reum solum, aut animae, sed corporis quidem solum non fuerit. si enim ponatur solum corporis et non animae, effugiet nostram cognitionem, est enim omnis cognitio animae, et erit par externis subiectis et quae nullam habent cum nobis consensionem. 88. si autem habet aliquid iucundum et gratum quod pertingit usque ad animam, ex eo erit eligendum et bonum, non autem quatenus est solummodo motio corporea, quidquid est enim eligendum, indicatur sensu aut intelligentia, non autem corpore experite rationis. si ergo qui eligendum capit sensus aut animae cogitatio est secundum propriam rationem, nihil ergo ex iis quae accidunt in corpore est propter se eligendum aut bonum. 89. si autem sit ex iis quae sunt in anima, id rursus devolvitur ad eam quae ab initio fuit dubitationem. nam cum uniuscuiusque cogitatio habeat indicia quae minime conveniunt cum cogitatione proximi, necesse est ut unusquisque existimet id esse bonum quod sibi videtur. non est autem quod unicuique videtur bonum natura bonum. nec hac ergo ratione est aliquid bonum. 90. eadem est ratio etiam de malo. in boni enim inquisitione id vi ac potestate traditum est, primum quidem, quoniam altero sublato simul tollitur alterum: utrumque enim intelligitur ex habitudine et relatione ad alterum. deinde quoniam rursus licet etiam directe uno exemplo confirmare quod volumus, ut insipientiae, quam solam esse malum dicunt Stoici. 91. si enim natura malum est insipientia, oportebit, quomodo calidum cognoscitur esse calidum naturaliter, quod qui ad id ac-

1) κατὰ τὸν ἴδιον λόγον] supra sect. 79 seq.

2) δι' αὐτὸ] ita ms Ciz. pro δι' αὐτό. sed passim haec promiscue ponuntur.

3) τὴν ἀρχῇθεν ἀπορίαν] supra sect. 77 huius libri.

4) προηγουμένως] directe, primario, vide ad 1 contra Phys. sect. 390.

5) μόνην εἶναι κακὸν] vide Lipsium lib. 3 manulect. diss. 20.

6) ὅν τρόπον τὸ θερμόν] supra sect. 69.

σθαι, καὶ τὸ ψυχρὸν ἐκ τοῦ ψύχεσθαι^{η)}, οὕτω καὶ τὴν ἀφρο-
P 708 σύνην φύσει κακὸν ὑπάρχουσαν γνωρίζεσθαι ἐκ τοῦ κακοῦσθαι.
 ἦτοι οὖν οἱ λεγόμενοι ἀφρονες κακοῦνται ὑπὸ τῆς ἀφροσύνης^{ι)},
 92 ἢ οἱ φρόνιμοι. ἀλλ' οἱ μὲν φρόνιμοι οὐ κακοῦνται· ἐκτὸς γὰρ
 εἰσι τῆς ἀφροσύνης· ὑπὸ δὲ τοῦ μὴ παρόντος αὐτοῖς κακοῦ,
 ἀλλὰ κεχωρισμένου, οὐκ ἂν κακωθείεν. εἰ δὲ τοὺς ἀφρονες κακοῖ
 ἡ ἀφροσύνη, ἦτοι πρόδηλος αὐτοῖς οὖσα κακοῖ αὐτοῖς ἡ ἀδελος.
 93 καὶ ἀδελος μὲν οὐδαμῶς· εἰ γὰρ ἀδελός ἐστιν αὐτοῖς, οὐδὲ κα-
 κὸν οὐδὲ φευκτὸν ἐστὶν αὐτοῖς^{ι)}. ἀλλ' ὥς τὴν μὴ φαινομένην
 λύπην καὶ ἀνεπαίσθητον ἀλγηδόνα οὗτ' ἐκφεύγει τις οὔτε ταράσ-
 σεται^{ι)}, ὥδε καὶ τὴν ἀνυπόπτωτον^{υ)} ἀφροσύνην καὶ τὴν ἀδη-
 94 λουμένην οὐδεὶς ἄς κακὸν περιστήσεται. εἰ δὲ προδήλως αὐτοῖς
 γινώσκεται καὶ ἔστι φύσει κακόν, ὧφειλον οἱ ἀφρονες φεύγειν
 αὐτὴν ὥς φύσει κακόν. οὐχὶ δὲ γε οἱ ἀφρονες τὸ λεγόμενον ὑπὸ
 τῶν ἐκτὸς ἀφραίνειν ὥς πρόδηλον κακὸν φεύγουσιν, ἀλλ' ἕκαστος
 τὴν μὲν ἰδίαν κρίσιν ἀποδέχεται, τὴν δὲ τοῦ τὸ ἐναντίον δοξά-
 95 ζοντος κακίζειται. ὥστ' οὐδὲ πρόδηλός ἐστι τοῖς ἀφροσιν, ὥς
 φύσει κακὸν ἡ ἀφροσύνη. ὅθεν εἴπερ οὔτε οἱ φρόνιμοι κακοῦν-
 ται τι πρὸς τῆς ἀφροσύνης, οὔτε τοῖς ἀφροσι φευκτὸν ἐστὶν ἡ
 ἀφροσύνη, ῥητέον μὴ εἶναι φύσει κακὸν τὴν ἀφροσύνην. εἰ δὲ
 96 μὴ ταύτην, οὐδ' ἄλλο τι τῶν λεγομένων κακῶν. ἀλλ' εἰώθασί
 τινες τῶν ἀπὸ τῆς Ἐπικούρου αἰρέσεως^{ς)} πρὸς τὰς τοιαύτας

cesserint, calefiant, et frigidum ex eo quod frigescent; ita etiam insipientiam si sit natura malum, cognosci ex eo quod male afficiantur. aut ergo qui dicuntur insipientes male afficiuntur ab insipientia, aut sapientes. 92. sed sapientes quidem non male afficiuntur, sunt enim extra insipientiam: a malo autem quod eis non adest, sed est ab eis separatum, male affici non poterint. si autem insipientes male afficit insipientia, aut cum manifesta ip- sis est, male eos afficit aut latens et non evidens. 93. et latens quidem et non evidens minime eos male afficit: nam si eos lateat nec sit evidens, non est malum illis, nec fugiendum. sed quomodo molestiam quae non apparet et dolorem qui est insensibilis non fugit nec eo perturbatur quisquam, ita etiam insipientiam, quae non est suspecta et non apparet, nemo vitabit ut malum. 94. si autem manifeste et evidenter ab eis cognoscitur et est natura malum, debebant insipientes eam fugere tamquam natura malum. insipientes autem non fugiunt tamquam malum evidens id quod ab aliis dicitur desipere, sed unusquisque suum amplectitur iudicium, eius autem qui contra sentit, iudicium vituperat. 95. quamobrem nec insipientibus est evidens insipientia tamquam natura malum. quo fit, ut si neque sapientes male afficiuntur ab insipientia, neque ea insipientibus res est fugienda, dicendum sit insipientiam non esse natura malum. quod si non eam, neque aliquid aliud ex malis quae dicuntur. 96. solent autem ex secta Epicuri occurrentes ad

P 708 η) ἐκ τοῦ ψύχεσθαι] ita recte Ciz. pro ἐκ τοῦ τούτ.
 ι) ὑπὸ τῆς ἀφροσύνης] ms Savil. ἀπό.
 α) οὐδὲ κακὸν οὐδὲ φευκτὸν ἐστὶν αὐτοῖς] ita mss Savil. et Ciz. nam in editis verba οὐδὲ κακὸν deierant. spectat huc Wilhelmi Templei dictum quod meminī me legere in postumis eius opusculis: a fool, happier in thinking well of himself, than a wise man in others thinking well of him.
 ι) οὔτε ταράσσεται] ita leg. pro vitioso παράσσεται.
 υ) ἀνυπόπτωτον] Ciz. ἀνυπόπτων, ut interpretes.
 ς) τῶν ἀπὸ τῆς Ἐπικούρου αἰρέσεως] iam omittit de insipientia vitio- rum matre dicere quam solam pro malo Stoici habuerunt, convertitque se ad sententiam Epicuri, cui summum malum dolor, quod probare solo-

ἀπορίας ἀπαντῶντες λέγειν, ὅτι φυσικῶς καὶ ἀδιδάκτως τὸ ζῆον
 φεύγει μὲν τὴν ἀλγηδόνα, διώκει δὲ τὴν ἡδονήν. γεννηθὲν γοῦν
 καὶ μηδέπω τοῖς κατὰ δόξαν^{γ)} δουλεύον ἅμα τῷ ῥαπισθῆναι
 ἀσυνήθει ἄερος ψύξει ἐκλαυνέ τε καὶ ἐκώκυσεν^{δ)}. εἰ δὲ φυσι-
 κῶς ὁρμῇ μὲν πρὸς ἡδονήν, ἐκκλίνει δὲ τὸν πόνον, φύσει φευ-
 κτὸν τί ἐστὶν αὐτῷ ὁ πόνος καὶ αἰρετὸν ἡ ἡδονή. οὐ συνείδον⁹⁷
 δὲ οἱ ταῦτα λέγοντες τὸ μὲν πρῶτον, ὅτι καὶ τοῖς ἀτιμοτάτοις
 ζώοις μεταδιδόασιν τάχα τοῦ· πολλὴ γὰρ μετουσία κακείνοις ἐστὶν
 ἡδονῆς· εἰδ' ὅτι οὐδὲ τὸ καθάπαξ φευκτὸν ἐστὶν ὁ πόνος. καὶ
 γὰρ πόνῳ προῦνεται πως καὶ ὑγεία^{ε)}, ἔτι δὲ ῥῶσις καὶ θρέψις
 γίνεται^{ς)} σωματίων διὰ πόνων, τέχνας τε καὶ ἐπιστήμας τὰς
 ἀκριβεστάτας ἀναλαμβάνουσιν ἄνδρες οὐ χωρὶς πόνου. ὥστ'
 οὐ πάντως φύσει φευκτὸν ὁ πόνος. καὶ μὴν οὐδὲ τὸ δοκοῦν ἡδὺ⁹⁸
 φύσει πάντως αἰρετὸν. πολλάκις γοῦν τὰ κατὰ τὴν πρώτην ἐμ-
 πέλασιν ἡστικῶς ἡμᾶς διατιθέντα, ταῦτα ἐκ δευτέρου^{ς)}, καίπερ
 ὄντα τὰ αὐτά, ἀηδὴ νομίζεται· ὥς ἂν τοῦ ἡδέος οὐ φύσει ὄντος
 τοιούτου, ἀλλὰ παρὰ τὰς διαφορὰς περιστάσεις, ὅτε μὲν οὕτως
 ὅτε δ' ἐκείνως κινουντος ἡμᾶς. ναί. ἀλλὰ καὶ οἱ μόνον τὸ κα-⁹⁹

has dubitationes dicere, quod naturaliter et absque ullo magistro animal fugit dolorem persequiturque voluptatem, cum primum enim est natum et necdum servit opinionibus, pulsum insueto frigore aëris flet et lamentatur. si autem naturaliter quidem appetit voluptatem, declinat autem dolorem, est ei aliquid natura fugiendum nempe labor ac dolor, et eligendum voluptas. 97. non animadverterunt autem qui haec dicunt, quod etiam vilissimis et abiectissimis animalibus de bono impertiunt, illis enim voluptatis magna est participatio; deinde quod neque omnino fugiendus est labor. labore enim melius se habet sanitas, roboranturque et aluntur corpora laboribus. artes etiam accuratissimasque scientias non absque labore accipiunt homines, quamobrem labor non est omnino fugiendus natura. 98. sed neque quod natura videtur iucundum est omnino eligendum. saepe quidem certe accidit, ut quae nos primo occursu voluptate affecerant, ea secundo, etsi sint eadem, iniucunda existimantur: utpote quod iucundum non sit natura eiusmodi, sed pro diversis circumstantiis nos aliquando quidem sic aliquando autem aliter moveat. 99. sane

bat ex eo, quoniam a natura edoctae animantes illum universae fugiunt. vide Laërtium 10 137, Ciceronem lib. 1 de finibus cap. 9 et nostrum 3 Pyrrhon. sect. 194. ut contra sectantur voluptatem eadem animantes omni studio, Lucretius lib. 1 vers. 14:

inde ferae pecudes persultant pabula laeta
 et rapidos tranant amneis, ita capta lepore
 illecebrisque tuis omnis natura animantum
 te sequitur cupide quo quamque inducere pergis etc.

γ) μηδέπω τοῖς κατὰ δόξαν] articulum τοῖς e mss Savil. et Ciz. resti-
 tui, quod vero hoc loco Sextus ait de opinione, ad hominem speciatim
 pertinet, quem ait iam a teneris dolorem ut summum malum quantum
 possit a se repellere, idque facere, ut est apud Ciceronem loco iam lau-
 dato, nondum depravatum (opinionibus nimirum) ipsa natura incorrupte
 atque integre iudicante.

δ) ἐκώκυσεν] recte ita editi, nam ms Savil. perperam ἐκώλυεν.

ε) καὶ γὰρ πόνῳ προῦνεται πως καὶ ὑγεία] ita leg. pro προῦνεται πό-
 νος, quae verba in Ciz. plane desiderantur.

ς) καὶ θρέψις γίνεται] deest γίνεται in Savil. et Ciz. salvoque sensu **P 709**
 potest abesse.

ς) ταῦτα ἐκ δευτέρου] ita recte ms Ciz. pro οὐ ταῦτα. etiam illud οὐ
 in codice suo non legit Hervetus.

λόν⁴⁾ ἀγαθὸν δοξάζοντες δεικνυσθαι νομίζουσιν, ὅτι φύσει τοῦτο αἰρετόν ἐστι, καὶ ἀπὸ τῶν ἀλόγων ζώων. ὁρῶμεν γάρ, φασίν, ὡς τινὰ γενναῖα ζῶα, καθάπερ ταῦροι⁵⁾ καὶ ἀλεκτρούνες⁶⁾, ἀπερ μηδεμιᾶς αὐτοῖς ὑποκειμένης τέρωσις καὶ ἡδονῆς, διαγωνίζεται 100 μέχρι θανάτου⁷⁾. καὶ τῶν ἀνθρώπων δὲ οἱ ὑπὲρ πατρίδος ἢ γονέων ἢ τέκνων τῆς ἀναίρεσιν ἑαυτοῦς ἐπιδιδόντες οὐκ ἂν ποτε τοῦτ' ἐποίουν, μηδεμιᾶς αὐτοῖς ἐλπίζομένης μετὰ θάνατον⁸⁾ ἡδονῆς, εἰ μὴ φυσικῶς τὸ καλὸν καὶ ἀγαθὸν τούτους τε καὶ πᾶν 101 τὸ γενναῖον αἰεὶ ζῶον ἐπεσπᾶτο πρὸς τὴν αὐτοῦ αἵρεσιν. λέληθε δὲ καὶ τούτους ὅτι τελέως ἐστὶν εὔηδες τὸ νομίζειν τὰ προειρημένα τῶν ζώων ἐννοίᾳ τάγαθοῦ μέχρι τῆς ἐσιτάτης ἀναπνοῆς

quidem, sed et qui solum honestum bonum opinantur, existimant etiam a brutis ostendi quod id sit natura eligendum. videmus enim, inquit, quod quaedam generosa animantia, ut tauri et galli, cum nulla eis voluptas et delectatio sit proposita, decertant usque ad mortem. 100. ex hominibus quoque, qui pro patria aut parentibus aut liberis se ad mortem offerunt, hoc numquam facerent, cum post mortem nulla ab ipsis speretur voluptas, nisi naturaliter honestum et bonum eos et quodvis generosum animal semper attraheret ad se eligendum. 101. sed hos quoque latet quod plane est insipientia, existimare prius dicta animantia boni consideratione mota ad extremum usque spi-

d) οἱ μόνον τὸ καλόν] Stoici. vide Ciceronem paradoxo 1.

e) καθάπερ ταῦροι] caveae in circo, in qua tauri pugnare solebant, meminit Varro lib. 3 de re rustica cap. 5. Ovidius Metamorphos. 12, 102: haud secus exarsit quam circo taurus aperto.

Virgilius Aeneid. 12 716:

cum duo conversis inimica in praelia tauri frontibus incurrunt

quis pecori imperitet, quem tota armenta sequantur.

Plinius 8 45 tauris in aspectu generositas, torva fronte — vidimus ex imperio (ita Harduin. alii de imperio) dimicantes etc. vide et Aelianum 6 1 et quae de taurorum pugna apud Madritenses in foro maiore quotannis soleanniter a rege et omnis condicionis hominibus spectari solita leguntur in illustris Aunoiae descriptione itineris Hispanici part. 3 epist. 10. etiam Venetis boalia eiusmodi atque aliis quibusdam Italiae locis celebrari notavit Ulysses Aldrovandus de quadrupedibus bisulcis lib. 1 p. 136 edit. a. 1647. quemadmodum olim solenni ritu obtinuisse in Aegypto apud Memphitas scribit Strabo lib. 17.

f) ἀλεκτρούνες] exstat galli gallinacei encomium disertissima oratione descriptum a V. C. Petro Francio, quae est inter eius orationes quarta, ubi ἀλεκτρομαχίαν, qua Anglorum gens inclita etiamnum delectatur, gallique pro gloria decertantis virtutem elegantibus coloribus depingit. e veteribus videndus Aelianus lib. 2 Var. c. 28.

g) διαγωνίζεται μέχρι θανάτου] Plinius 10 21 Hist. de gallis: dimicatione paritur hoc quoque inter ipsos, velut ideo tela agnata cruribus suis intelligentes, nec finis saepe commorientibus. quod ad phrasin attinet qua iterum utitur sect. 102, simile illud Apostoli ad Hebr. 12 4 οὐπω μέχρ' αἵματος ἀντικατέστητε πρὸς τὴν ἀμαρτίαν ἀνταγωνιζόμενοι. Alci-phron epist. p. 402 καὶ δὴ μέχρι τινὸς ἀντίστην γενναίως. noster infra sect. 101 μέχρι τῆς ἐσιτάτης ἀναπνοῆς διαγωνίζεσθαι et sect. 107 μέχρι τελευτῆς ἀριστεύοντες.

h) ἐλπίζομένης μετὰ θάνατον] non pauca in hanc sententiam e veterum scriptis observarunt praeclari viri Godfridus Olearius, eheu nuper acerbo fato ereptus nobis, in exercitatione de morte non metuenda, et Tho. Bartholinus, fil. in libris tribus de causis contemptae a Danis adhuc gentilibus mortis. vide et nostrum infra sect. 107.

διαγωνίζεσθαι. αὐτῶν γὰρ πάρεστιν ἀκούειν λεγόντων, ὅτι ἡ φρονίμη διάθεσις μόνη βλέπει τὸ καλὸν τε καὶ ἀγαθόν, ἡ δὲ ἀφροσύνη τυφλώττει περὶ τὴν τούτου διάγνωσιν. ὁθεν καὶ ὁ ἀλεκτροῦν καὶ ὁ ταῦρος, μὴ μετέχοντα τῆς φρονίμης διαθέσεως, οὐκ ἂν βλέποι τὸ καλὸν τε καὶ ἀγαθόν. ἄλλως τε εἰ ἔστι τι 102 περὶ οὗ διαγωνίζεται ταῦτα τὰ ζῶα μέχρι θανάτου, τοῦτο οὐκ ἄλλο τί ἐστὶν ἢ τὸ νικᾶν καὶ τὸ ἡγεῖσθαι⁹⁾. ἔσθ' ὅτε δὲ τὸ νικᾶσθαι καὶ τὸ ὑποτάσσεσθαι κάλλιόν ἐστιν, ὅπου γε ἐκάτερόν ἐστιν ἀδιάφορον. οὐ τοίνυν φύσει ἀγαθόν ἐστὶν, ἀλλ' ἀδιάφο- P 710 ρον τὸ νικᾶν καὶ τὸ ἡγεῖσθαι. ὥστε εἰ φαίεν καὶ τὸν ἀλεκτροῦνα 103 ἢ ταῦρον ἢ ἄλλο τι τῶν ἀκρίμων ζώων τοῦ καλοῦ ἐφίεσθαι, πόθεν ἔτι καὶ ὁ ἄνθρωπος¹⁰⁾ τοῦ αὐτοῦ στοχάζεται; οὐ γὰρ ἐν τῷ ἐκείνῳ δεῖξαι τούτου προνοούμενα καὶ ὁ ἄνθρωπος τοιοῦτος ὢν δέδεικται. ἐπεὶ τοι εἰ ὅτι τινὰ τῶν ζώων ἀλκιμὰ ἐστὶ καὶ 104 καταφρονητικὰ μὲν τοῦ ἡδέος, κατεξαναστατικὰ¹¹⁾ δὲ τῶν ἀλγυρόνων, λέγεται καὶ ὁ ἄνθρωπος¹²⁾ προνοεῖσθαι τοῦ καλοῦ. ἐπεὶ τὰ πολλὰ λίγνα ἐστὶ καὶ γαστροδὸς ἡτίονα, τοῦμπαλιν ἐροῦ- 105 μεν καὶ τὸν ἄνθρωπον τοῦ ἡδέος μᾶλλον ἀντιποιεῖσθαι. εἰ δὲ 106 λέγοιεν εἶναι μὲν τινα ζῶα φιλήδονα, τὸν δ' ἄνθρωπον μὴ πάντως τοιοῦτον ὑπάρχειν, ἀναστρέψαντες καὶ ἡμεῖς ἐροῦμεν, οὐκ εἴ τινα τῶν ζώων κατὰ φυσικὸν λόγον μεταδιώκει τὸ καλόν, εὐ- 107 θέως καὶ ὁ ἄνθρωπος τοῦ αὐτοῦ στοχάζεται τέλους. ἄλλος δὲ 108 τις φήσει¹³⁾ περιμάχητον εἶναι τὸ νικᾶν καὶ τὸ ἡγεῖσθαι τοῖς ζώοις δι' αὐτό, ἀνθρώπων δ' οὐ δι' αὐτό, διὰ δὲ τὴν ἐπακολου-

ritum decertare. ipsos enim audire licet dicentes, quod sola sapiens affectio aspiciat bonum et honestum, insipientia autem caeca est ad id discernendum, quomobrem gallus et taurus qui sapientis nihil habent affectionis, honestum et bonum non intuentur. 102. et alioqui si est aliquid de quo usque ad mortem certant haec animantia, id non est aliud quam vincere et praeesse gregi. aliquando autem vinci et subiici est pulchrius ac honestius, cum sit utrumque eorum indifferens, non est ergo natura bonum, sed indifferens victoria et principatus. 103. de caetero si dicant gallum aut taurum aut aliquod aliud ex fortibus animalibus honestum expetere, unde probant quod homo quoque id sibi scopum proponit? non enim eo quod ostenderint illa huius curam gerere, ostensum est hominem quoque esse talem. 104 nam si, quoniam quaedam sunt animalia fortia et quae voluptatem quidem despiciunt, doloribus autem se offerunt et contra eos exsurgunt, dicitur etiam homo honesti curam gerere: quoniam multa vicissim sunt animalia gulae ventrique servientia, dicemus contra hominem magis amplecti voluptatem. 105. si autem dicant esse quidem aliqua animantia voluptati dedita, hominem autem non esse omnino huiusmodi: nos quoque retorquentes dicemus, non si aliqua animantia honestum persequuntur naturali ratione, protinus homo quoque eum sibi finem proponit. 106. dicet autem alius quispiam animantibus rem certamine dignam haberi victoriam et principatum propter se, homini autem non propter se,

i) ἡγεῖσθαι] Virg. quis pecori imperitet quam tota armenta sequantur.

k) πόθεν ἔτι καὶ ὁ ἄνθρωπος] sic emendatum ex Savil. pro πόθεν ἔτι. P 710

l) κατεξαναστατικὰ] vide quae dixi ad lib. 2 contra Logicos sect. 158, ubi occurrit verbum κατεξαναστάντες. simile verbum συνεξακολουθεῖν infra sect. 124.

m) λέγεται καὶ ὁ ἄνθρωπος] articulum o revocavi ex ms Ciz.

n) ἄλλος δὲ τις φήσει] ita puto scripsisse Sextum pro φήσει.

θοῦσαν αὐτῷ κατὰ ψυχὴν τέρεσιν καὶ γῆθος προσηνές τι τυγ-
χάνον κατάστημα. καὶ μᾶλλον γε τοῦτο ἐπ' ἀνθρώπων ἐστὶν
ὑπολαβεῖν, ἐφ' ὧν καὶ τιμὴ καὶ ἔπαινος καὶ δωρεαὶ καὶ δόξαι
ἱκανά ἐστιν ἡδεῖν καὶ διαχεῖν τὴν διάνοιαν, καὶ παρ' αὐτὸ τοῦτο
107 κατεξαναστατικὴν^{ο)} αὐτὴν τῶν ὀχληρῶν ὑπάρχειν. ὁθεν καὶ οἱ
μέχρι τελευτῆς ἀριστεύοντες καὶ ὑπὲρ πατρίδος εἰς ἀναίρεσιν
αὐτοὺς ἐπιδιδόντες διὰ ταύτην ἴσως τὴν αἰτίαν ἐπ' ἀνδρῶς ἀγω-
νίζονται καὶ θνήσκουσι. καὶ γὰρ εἰ τελευτῶσι καὶ τοῦ ζῆν μεθί-
στανται, ἀλλὰ τοῖ γε ὅτε ζῶσιν ἡδονταὶ καὶ γήθονται πρὸς τοῖς
108 ἐπαίνοισι. εἰκὸς δ' ἐστὶν ἐνίοις αὐτῶν καὶ προσδοξάζοντας ὅτι
μετὰ τελευτὴν ὁμοίως αὐτοῖς ἔπαινος περιμένει, προὔπτον αἰ-
ρεῖσθαι θάνατον. οὐκ ἀπίθανον δ' ἄλλους τοῦτο πάσχειν βλέ-
ποντας ὅτι δυσυπομένητα μᾶλλον αὐτοῖς ἐστὶ τὰ κατὰ τὴν ζωὴν
θεασαμένοις

υἱὰς τ' ὀλλυμένους^{ρ)} ἐλκυσθείσας τε θύγατρας
καὶ θαλάμους κεραϊζομένους^{σ)} καὶ νήπια τέκνα
βαλλόμενα ποτὶ γαίῃ ἐν αἰνῇ δηϊοτῆτι.

109 διὰ πολλοὺς οὖν τρόπους τὸν μὲν ἐξ εὐκλείας τινὲς αἰροῦνται
θάνατον, καὶ οὐ διὰ τὸ περισπούδαστον ἡγεῖσθαι τὸ παρὰ τισι
P 711 τῶν Δογματικῶν θρυλούμενον καλόν. ἀλλὰ τὰ μὲν περὶ τούτων
ἐπὶ τοσούτων ἡπορήσθω.

Εἰ ὑποτεθέντων φύσει ἀγαθῶν καὶ κακῶν ἐνδέχεται
εὐδαιμόνως βιοῦν.

110 Περὶ μὲν οὖν τοῦ μηδὲν εἶναι φύσει ἀγαθόν τε καὶ κακόν

sed propter consequentem in anima delectationem et laetitiam, quae est quae-
dam grata et expetenda constitutio. hocque esse magis existimandum in ho-
minibus, in quibus et honor et laus et dona et gloria animum magis possunt
delectare et gaudio perfundere, et ideo impellere ut adversus aspera et mo-
lesta alacriter exsurgant. 107. unde etiam qui se fortiter gerunt usque ad
mortem et se pro patria devovent et occidendos offerunt, propter hanc for-
tasse causam strenue decerant et moriuntur. nam etsi quando obeunt, vitam
amittunt, attamen quando vivunt, gaudent et laetantur dum celebrantur lau-
dibus. 108. est autem verisimile nonnullos quoque eorum opinantes quod
post mortem similes eos laudes exspectent, praevisam mortem eligere, est
etiam satis probabile, alios hoc pati, videntes quod in vita essent tole-
raturi perpessu longe difficiliora, si essent contemplaturi,

raptari miseras natas natosque perire
affligi thalamos, prosterni deiciique
in terram infantes, dum praelia tristia miscent.

109. propter multas igitur rationes quidam gloriosam mortem malunt oppe-
tere, et non quia honestum, quod adeo iactant Dogmatici, tantopere expetant
et tanto studio persequantur, sed de his quidem hactenus sit dubitatum.

IV. An positis natura bonis et malis contingat beate et
feliciter vivere.

110. Hactenus quod natura nihil sit bonum et malum, satis disputavimus;

ο) κατεξαναστατικὴν] ita recte editi, ut paullo ante sect. 204. nam in
Ciz. vitiose κατεξαναστατικὴν.

ρ) υἱὰς τ' ὀλλυμένους] ex Homeri Iliad. χ' 62. pro ἐλκυσθείσας Eu-
stathius legit ἐλκηθείσας. mox pro ποτὶ γαίῃ codices Homeri habent
προτὶ γαίῃ.

σ) θαλάμους κεραϊζομένους] vide quae notavi ad 2 Pyrrhon. sect. 241.

αὐτάρκως ἐσκεψάμεθα· νυνὶ δὲ ζητῶμεν καὶ εἰ συγχωρηθέντων
αὐτῶν δυνατόν ἐστιν εὐρώως^{τ)} ἕμα καὶ εὐδαιμόνως βιοῦν. οἱ
μὲν οὖν δογματικοὶ τῶν φιλοσόφων οὐδ' ἄλλως φασὶν ἢ οὕτως
ἔχειν. ὁ γὰρ τυγχὼν τοῦ ἀγαθοῦ κατ' αὐτοὺς καὶ ἐκκλίνων τὸ
κακόν, οὗτός ἐστιν εὐδαίμων· παρ' ὃ καὶ ἐπιστήμην τινὰ περὶ
τὸν βίον εἶναι λέγουσιν τὴν φρόνησιν, διακριτικὴν^{υ)} μὲν οὖσαν
τῶν τε ἀγαθῶν καὶ κακῶν, περιποιητικὴν δὲ τῆς εὐδαιμονίας.
οἱ δ' ἀπὸ τῆς σκέψεως μηδὲν εἰκῇ τιθέντες ἢ ἀναιροῦντες, 111
ἅπανθ' ὑπὸ^{ι)} τὴν σκέψιν εἰσάγοντες, διδάσκουσιν ὥς τοῖς μὲν
φύσει ἀγαθὸν καὶ κακὸν ὑποστησάμενοις ἀκολουθεῖ τὸ κακοδαι-
μόνως βιοῦν, τοῖς δ' ἀοριστοῦσι καὶ ἐπέχουσι ῥηίστη βιοτῇ^{υ)}
πέλει ἀνθρώποισι. καὶ τοῦτο μάθωμεν^{υ)} ἂν μικρὸν ἄνωθεν 112
προλαβόντες. πᾶσα τοίνυν κακοδαιμονία γίνεται διὰ τινὰ ταρα-
χὴν. ἀλλὰ καὶ πᾶσα ταραχὴ παρέπεται^{ς)} τοῖς ἀνθρώποις, ἥτοι
διὰ τὸ συντόνως τινὰ διώκειν ἢ καὶ διὰ τὸ συντόνως τινὰ φεύ-
γειν. διώκουσι δὲ γε συντόνως πάντες ἄνθρωποι τὸ δοξαζόμενον 113
αὐτοῖς ἀγαθόν καὶ φεύγουσι τὸ ὑποσταθὲν κακόν. πᾶσα ἄρα
κακοδαιμονία γίνεται παρὰ τὸ τὰγαθὰ μὲν διώκειν ὥς ἀγαθὰ,
τὰ δὲ κακὰ φεύγειν ὥς κακὰ. ἐπεὶ οὖν ὁ δογματικὸς πεπίστευκεν
ὅτι τόδε ἐστὶ φύσει ἀγαθόν καὶ τόδε^{ν)} ἐστὶ φύσει κακόν, αἰετὸ
μὲν διώκων τὸ δὲ φεύγων καὶ διὰ τοῦτο ταραττόμενος οὐδέ-
ποτε εὐδαιμονήσει. ἥτοι γὰρ πᾶν ὃ διώκει τις, τοῦτ' εὐθὺς καὶ 114

nunc quaeramus an etiam his concessis fieri possit ut bene ac beate vivamus.
ac dogmatici quidem philosophi ita rem se habere, non aliter, affirmant,
qui enim, ut ipsi volunt, bonum est assecutus et malum declinat, is est felix
ac beatus: quandoquidem vitae recte agenda scientiam dicunt esse pruden-
tiam, quae bona et mala discernit ac conciliat beatitudinem. 111. Sceptici
autem nihil temere ponentes aut tollentes et omnia considerantes docent, quod
iis quidem qui natura bonum aut malum dari statuunt, consequens est ut mi-
sere vivant et infelicitate, iis autem qui nihil definiunt et cohibent assensionem
“est felix longeque facillima vita”. 112. hoc autem didicerimus, si rem paulo
altius prius sumpserimus. omnis ergo existit infelicitas propter quandam pertur-
bationem. omnis autem hominibus obvenit perturbatio aut propterea quod quae-
dam intense et vehementer persequantur, aut propterea quod vehementer porro et
intense fugiant. 113. vehementer porro et intense persequuntur omnes homines
id quod ipsi opinantur bonum et fugiunt quod statuunt esse malum. omnis ergo
ex eo existit infelicitas, quod bona quidem persequantur ut bona, mala autem
fugiant ut mala, quoniam ergo credit dogmaticus quod hoc quidem est natura
bonum, illud vero malum, semper hoc quidem persequens illud vero fugiens,
et ideo perturbatus numquam erit beatus. 114. aut enim omne quicquid per-

τ) εὐρώως] omnibus bene et ex voto fluentibus. Stoici felicitatem aie-
bant esse εὐροίαν βίου supra sect. 31.

υ) τὴν φρόνησιν, διακριτικὴν] contra Stoicos potissimum disputat φρό-
νησιν eiusmodi iactantes, vide 3 Pyrrhon. sect. 240 et ad Laërtii 7 92.

ι) ἅπανθ' ὑπὸ] ita ms Savil. pro ἅπαν.

υ) ῥηίστη βιοτῇ] ex Homeri Odys. δ' 565. pulchre Sextus hoc loco
exponit qua ratione Sceptici finem esse σκέψεως existiment ἀταραξίαν
sive εἰρηναῖον βίον, ut infra sect. 130 loquitur et sect. 160 τελειοτάτην
εὐδαιμονίαν appellat. adde sect. 141 et quae dixi ad 1 Pyrrhon. sect. 25.

[uu) μάθωμεν?]

ς) παρέπεται] ms Savil. παρέχεται.

γ) καὶ τόδε] ms Ciz. omisso καὶ scribit τὰ δέ.

τῇ φύσει ἀγαθὸν ἐστὶ, καὶ πᾶν ὃ φεύγει τις ὡς φευκτὸν τοῦτο τῷ ὄντι τοιοῦτόν ἐστιν· ἢ τι τῶν διωκομένων ἐστὶν αἰρετὸν καὶ οὐ πᾶν καὶ τὸ τῶν φευγομένων φευκτόν, ἢ ἐν τῷ πρὸς τί πως ἔχειν ἐστὶ ταῦτα. καὶ ὡς μὲν πρὸς τόνδε²⁾ τόδ' ἐστὶν αἰρετὸν ἢ φευκτόν, ὡς δὲ πρὸς τὴν φύσιν τὴν τῶν πραγμάτων οὔτε αἰρετὸν ἐστὶν οὔτε φευκτόν, ἀλλὰ νυνὶ μὲν αἰρετὸν νυνὶ δὲ φευ-
 115 κτόν. εἰ μὲν οὖν πᾶν τὸ ὁπωσοῦν ὑπὸ τινος διωκόμενον ὑπό-
 P 712 θοιτό τις φύσει ἀγαθὸν καὶ τὸ φευγόμενον φύσει φευκτόν, ἀβίωτον ἔξει τὸν βίον³⁾, ἀναγκαζόμενος τὸ αὐτὸ διώκειν ἅμα καὶ φεύγειν· καὶ διώκειν μὲν, ἢ πρὸς τινων αἰρετὸν ὑπείληπται,
 116 φεύγειν δὲ, παρ' ὅσον ἑτέροις φευκτόν δεδοξασται. εἰ δὲ πᾶν μὲν τὸ διωκόμενον ἢ φευγόμενον μὴ λέγοι αἰρετὸν καὶ φευκτόν, τὶ δὲ αὐτῶν αἰρετὸν καὶ τὶ φευκτόν, βιώσεται μὲν, οὐ χωρὶς δὲ ταραχῆς βιώσεται. διὰ παντὸς γὰρ τὸ δοξασθὲν αὐτῷ φύσει τυγχάνειν ἀγαθὸν διώκων καὶ τὸ ἐποληθὲν κακὸν περιστάμε-
 117 νος, οὐδέποτε ἀπαλλαγῆσεται ταραχῆς. ἀλλὰ καὶ μήπω δραζά-
 μενος τὰγαθοῦ⁴⁾, διὰ τὴν τοῦ τυχεῖν ἐπιθυμίαν σφοδρῶς τα-
 ραχθῆσεται, καὶ τυχὼν διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς χαρῆς ἢ διὰ
 τὴν φρουρὰν τοῦ κτηθέντος⁵⁾ οὐδέποτε ἡρεμήσει. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ περὶ κακοῦ. οὔτε γὰρ ὁ ἐκτὸς ὢν αὐτοῦ ἀμέριμνός ἐστιν, ἱκανῶς ποινηλατούσης αὐτὸν τῆς τε κατὰ τὸ φεύγειν καὶ τῆς κατὰ τὸ προσφυλάττεσθαι ταραχῆς· οὔτε ὁ ἐν αὐτῷ καθεστώς

sequitur quispiam, id statim et natura est bonum et quidquid fugit quispiam tamquam fugiendum, id re vera est eiusmodi, aut aliquid eorum quae perse-
 quantur homines est eligendum et non omne et aliquid eorum quae fugiuntur est fugiendum, aut sunt ea condicione ut referantur ad aliquid: et ut ad huncce illud quidem relatum sit eligendum aut fugiendum, ut ad rerum au-
 tem naturam neque sit eligendum neque fugiendum, sed nunc quidem eligen-
 dum, nunc vero fugiendum. 115. atque si quidquid quispiam quomodocumque persequitur, posueris natura bonum et quod fugit, natura fugiendum, non vi-
 talem ages vitam, ut qui necesse habeas idem simul persequi et fugere: et persequi quidem, quatenus nonnulli id eligendum existimant, fugere autem, quatenus opinantur alii fugiendum. 116. si autem non quidquid persequuntur aut fugiunt nonnulli dixeris esse eligendum aut fugiendum, sed ex iis ali-
 quid esse eligendum et aliquid fugiendum, vives quidem, sed non vives abs-
 que perturbatione, perpetuo enim persequens id quod natura opinatus es bo-
 num et quod existimasti malum fugiens, numquam liber eris a perturbatione, sed et cum bonum nondum apprehenderis, propter assequendi desiderium valde perturbaberis; et assecutus propter nimiam laetitiam aut propter eius quod acquisivisti sollicitam custodiam numquam quiesces. 117. eadem est etiam de malo ratio, neque enim cum es a malo remotus, es expers curae, cum de te satis sumat supplicii quae est in fugiendo et in cavendo perturbatio, ne-

2) ὡς μὲν πρὸς τόνδε] ita mss Savil. et Ciz. pro ὡς μὲν πρὸς τόδε, quod possit referri ad τί, quod praecesserat.

P 712 a) ἀβίωτον ἔξει τὸν βίον] Plato Apologia: ἀνεξέταστος ὁ βίος οὐ βιω-
 τὸς ἀνθρώπων. Philemon.: ἡμεῖς δ' ἀβίωτον ζῶμεν ἄνθρωποι βίον. Cicero Laelio c. 6: cui potest esse vita vitalis, ut ait Ennius, qui non in amici mutua benevolentia conquiescat? Eusebius lib. 1. de vita Constantini c. 26 οὐδὲ βιωτὸν αὐτῷ τὴν ζωὴν εἶναι εἰπὼν, εἰ τὴν βασιλείαν πόλιν οὐτὼ κάμνουσαν παρίδοι.

b) δραζόμενος τὰγαθοῦ] sic Psalm. 2 12 in Graeco: δραζασθε παιδείας.

c) τοῦ κτηθέντος] mss Ciz. κτηθέντος, male.

παῦλαν ἔχει τῶν βασάνων, σκεπτόμενος πῶς ἂν φύγοι⁴⁾ αἰ-
 πὸν ὄλεθρον. εἰ δὲ μὴ μᾶλλον τις λέγει τι φύσει⁵⁾ αἰρετὸν 118
 ἢ φευκτόν, μηδὲ μᾶλλον φευκτόν ἢ αἰρετόν, ἐκάστου τῶν ὑπο-
 πιπτόντων πρὸς τί πως ἔχοντος καὶ κατὰ διαφέροντας καιροὺς
 καὶ περιστάσεις νυνὶ μὲν αἰρετοῦ καθεστῶτος, νυνὶ δὲ φευκτοῦ·
 βιώσεται μὲν εὐδαιμόνως καὶ ἀταράχως, μήτε ἐπ' ἀγαθῷ ὡς
 ἀγαθῷ ἐπαιρόμενος, μήτε ἐπὶ κακῷ ταπεινούμενος, τὸ μὲν κατ'
 ἀνάγκην συμβαῖνον γεννητικῶς⁶⁾ δεχόμενος, τοῦ δὲ κατὰ δόξαν
 ὀχληροῦ καθ' ἣν κακὸν τι παρῆναι ἢ ἀγαθὸν δοξάζεται, ἐλευ-
 θερούμενος. τοῦτο μὴν αὐτῷ παρέσται, ἐκ τοῦ μηδὲν φύσει
 ἀγαθὸν ἢ κακὸν δοξάζειν. οὐκ ἄρα ἐνεστὶν εὐδαιμόνως βιοῦν
 ἀγαθὰ τινα ἢ κακὰ ὑποστησόμενον. καὶ μὴν τὸ τινὸς κακοῦ 119
 ποιητικόν, τοῦτο πάντως ἐστὶ φευκτόν, ὡς καὶ κακόν. οἷον εἰ
 ἀλγηδὼν ἐστὶ κακόν, πάντως καὶ τὸ ποιητικόν τῆς ἀλγηδόνος,
 ἐπισυστήσεται τῇ ἀλγηδόνι φευκτόν ὅν· καὶ εἰ ὁ θάνατος τῶν
 κακῶν ἐστὶν, ἐστὶ καὶ τὸ θανατοῦν τῶν κακῶν ἅμα καὶ φευ-
 κτῶν. τοίνυν καὶ κοινῶς, εἰ τὸ κακὸν φευκτόν ἐστὶν, ἐξ ἀνάγκης
 καὶ τὸ ποιητικόν τοῦ κακοῦ φευκτόν ἐστὶ καὶ κακόν⁷⁾. τὰ δὲ 120
 λεγόμενά τισι φύσει ἀγαθὰ καὶ κακῶν ἐστὶ ποιητικά, ὡς διδά-
 119 ξομεν. δυνάμει ἄρα κακὰ ἐστὶ τὰ ὑπὸ τινων λεγόμενα ἀγαθὰ,
 καὶ διὰ τοῦτο κακοδαιμονίας τυγχάνει αἷτια. διὰ γὰρ δὴ τὰ
 τοιαῦτα ἀγαθὰ πάντα ἐστὶ τὰ κακὰ, φιλαργυρία τε καὶ φιλοδο-
 ξία⁸⁾ καὶ φιλονεικία καὶ φιληδονία, καὶ τὰλλα ὅποσα τούτοις

que cum in malo es, umquam immunis es a tormento inquirens et con-
 siderans "qui pestem effugas miserandam". 118. sin autem dixeris
 non esse aliquid magis natura eligendum quam fugiendum, neque ma-
 gis fugiendum quam eligendum, cum unumquodque eorum quae subiiciuntur
 ad aliquid quodam modo se habeat ac referatur et pro varietate temporum
 et circumstantiarum nunc quidem sit eligendum, nunc vero fugiendum: vi-
 ves quidem beate et absque ulla perturbatione, ut qui neque propter bonum
 tamquam bonum esseraris, neque propter malum deiciaris, et quicquid ne-
 cessitate evenit, magno et excelso animo accipias, liber ab ea quae est ex
 opinione molestia, per quam existimatur aliquid adesse boni aut mali. hoc
 tibi offerit ex eo quod nihil opineris natura bonum aut malum, non licet er-
 go beate vivere ei qui bona aut mala aliqua esse statuerit. 119. praeterea id quo-
 que quod est mali alicuius efficiens, omnino est etiam fugiendum ut malum; ut si do-
 lor est malum, omnino id quoque quod est efficiens doloris simul cum dolore sta-
 tuetur esse fugiendum; et si mors est ex malis, erit id quoque quod morte afficit
 ex malis et fugiendis, ergo et communiter si malum est fugiendum, necessario
 id quoque quod est mali efficiens, erit fugiendum malumque. 120. quae autem
 a nonnullis dicuntur bona natura, sunt etiam malorum efficientia, ut docebimus.
 sunt ergo vi ac potestate mala quae ab aliquibus dicuntur bona, et ideo sunt
 causae infelicitatis, nam propter huiusmodi bona sunt omnia mala, avaritia et
 ambitio et studium contentionis, et libido et quaecumque alia sunt his si-

d) πῶς ἂν φύγοι] ex Homeri Iliad. § 507.

e) εἰ δὲ μὴ μᾶλλον τις λέγει τι φύσει] ita recte mss Ciz. pro λέγει
 τῇ φύσει.

[ee) legebatur γεννητικῶς.]

f) φευκτόν ἐστὶ καὶ κακόν] mss Ciz. et Savil. ἐστὶ κακόν ut olim
 interpretes.

g) φιλοδοξία] Ciz. κακοδοξία, quomodo etiam legisse videtur Herve-
 tus qui vertit mala fama. sed praestat altera lectio, quoniam Sextus hoc
 loco perstringit vitia illa capitalia, quae tria pro trino numine colunt

P 713

121 ἐμφορῇ ἐστίν. ἕκαστος γὰρ τῶν ἀνθρώπων τὸ δοξασθὲν ἐπὶ αὐτοῦ ἀγαθὸν τε καὶ αἰρετὸν συντόνως διώκων, καὶ μετὰ σφοδροῦ πείσματος, ληληθότως εἰς τὴν ἀγχίδυρον κακίαν^{h)} ἐμπίπτει. οἷον — ἔσται γὰρ τὸ λεγόμενον σαφές τῶν οἰκείων ἡμῶν 122 τεθέντων ὑποδειγμάτων — ὁ μὲν τὸν πλοῦτον ἀγαθὸν εἶναι προειληφώς ὀφείλει πάντα ἐσπενσμένως ποιεῖν εἰς τὸ τυχεῖν τοῦ πλούτου καὶ ἐκάστοτε πρὸς ἑαυτὸν τὸ κωμικὸν ἀνυμελεῖται παρὰ γέλωτι,

κέρδαιν', ἑταῖρε, καὶ θέρους καὶ χειμόνοςⁱ⁾·
καὶ τὸ τραγικὸν^{k)} ἀποδέχεσθαι

milis. 121. unusquisque enim quod opinatus est bonum et eligendum acriter ac vehementi contentione persequens, latenter incidit in propinquum vitium: ut — erit enim quod dicitur dilucidum, si convenientia posita fuerint exempla — 122. qui bonum esse divitias anticipata notione accepit, debet omnia acri ac vehementi studio facere ut assequatur divitias et assidue illud comicum meditari praeceptum

lucrare aestate, amice, et hieme non minus.
et illud tragicum lubenter admittit

plérique, avaritiam, ambitionem ac voluptatem. nam ut Socrates apud Platonem in Phaedone p. 68 maior pars hominum sunt vel φιλοσώματοι vel φιλοχρήματοι vel φιλότιμοι. nec absurde Lucianus t. 1 p. 417 illos demum ait se habere pro genuinis philosophis qui proposito auro gloria voluptate non patiantur se a recte agendo abduci. etiam Clinias Pythagoricus apud Stobaeum Serm. 1 tria haec commemorat quibus ἀδικεῖν πέφυκεν ἀνθρώπους, φιληδονίαν πλεονεξίαν et φιλοδοξίαν, quam ait sese prodere ἐν τῇ ὑπερέχειν τῶν ἰσῶν τε καὶ τῶν ὁμοίων. et Cebes in tabula coniungit haec tria quae vocat ἀγνοίας καὶ πλάνου haustus ab ἀπάτῃ mortalibus propinatos ἀλαζονείαν καὶ ἐπιθυμίαν καὶ τὴν φιλαργυρίαν. atque aliquibus interiectis ait ab errore constrictos duci τοὺς μὲν ὑπ' ἀκρασίας τοὺς δὲ ὑπ' ἀλαζονείας τοὺς δὲ ὑπ' ἐπιθυμίας καὶ τὴν φιλαργυρίαν. confer Grotium ad 1 Ioann. 2 16. vocabula φιλοδοξία et φιλοδοξεῖν recurrunt infra sect. 123 et 125. vide et sect. 178 sq.

h) ἀγχίδυρον κακίαν] eleganter ait fores quibus ad vitia aditur vicinas esse et proximas aedibus virtutis et moderatae innocentiae atque licitae opum, gloriae et voluptatis sectationi, ita ut incauti homines facile ab hac ad illas deferantur usque adeo ut etiam vitiis nomen imponere virtutis non erubescant, prodentes sub hominibus honestis confessionem vitiorum, ut verbis utar Taciti lib. 2 c. 33 Annal.

ita saepe vicini solet boni imaginem praeferre res quamvis mala, virtutis umbra dum propinqua crimina nos tecta fallunt: saepe avarus Euclio frugalis audit, liberalem prodigus cum sit vocamus, simplicem qui non sapit, qui fallit omnes, callidum: nec perfido nomen negatur, nam superstitionibus vacuus putatur: putido scurrae damus titulum faceli. cuncta proximitas boni vitia recondit, sic et ambitio, sibi, feralis rebus usque publicis malum. Grot.

i) καὶ θέρους καὶ χειμόνος] ita scribendum in hoc versu Menandri, metro postulante, pro χειμῶνος, quam licentiam in aliis etiam sibi permittunt poetae.

k) τὸ τραγικὸν] Euripidis in Bellerophonte. vide quae dixi ad librum contra Grammaticos sect. 278.

ὦ χρυσὲ δεξίωμα κάλλιστον βροτοῖς.

τὸ δὲ γε πάντα ποιεῖν εἰς τὸ πλούτου τυχεῖν οὐκ ἄλλο τί ἐστίν ἢ φιλαργυρεῖν. ὁ ἄρα τὸν πλοῦτον μέγιστον ἀγαθὸν ἰνδαλλόμενος ἐν τῷ σπεύδειν ἐπὶ τοῦτον γίνεται φιλάργυρος. πάλιν ὁ τὴν 123 δόξαν αἰρετὴν ὑποθέμενος συντόνως ἐφίεται τῆς δόξης. τὸ δὲ συντόνως ἐφίεσθαι τῆς δόξης ἐστὶ φιλοδοξεῖν. τὸ ἄρα τὴν δόξαν αἰρετὸν καὶ φύσει ἀγαθὸν ὑποτίθεσθαι μεγάλου κακοῦ τινος γεννητικόν ἐστι, τῆς φιλοδοξίας. καὶ ἐπὶ τῆς ἡδονῆς δὲ ταῦτον 124 εὐρήσομεν· τοῖς γὰρ ὑπὸ τὴν τεύξιν αὐτῆς σπεύδουσιν ἀνάγκη τινὰ μοχθηρὰ συνεξακολουθεῖν, τὴν φιληδονίαν. ὥστε εἰ τὸ ποιητικὸν τῶν κακῶν κακόν ἐστι, δέδεικται δὲ τὰ δοξασθέντα τισὶ τῶν φιλοσόφων ἀγαθὰ πάντων τῶν κακῶν ποιητικά, ῥητέον τὰ τισὶ δοξασθέντα ἀγαθὰ τῇ δυνάμει τυγχάνειν κακά. καὶ μὴν 125 οὐδὲ ἐνεστι λέγειν τοῖς ἐξ ἐναντίας^{l)}, ὥς κατὰ μὲν τὴν διώξιν αὐτῶν καὶ τὴν ἐπ' αὐτὰ ὁρμὴν πάρεστί τι τοῖς ὁρμῶσι καὶ διώκουσι κακόν· οἷον τῷ μὲν τὸν πλοῦτον μετιόντι ἢ φιλαργυρία, τῷ δὲ τὴν δόξαν ἢ φιλοδοξία^{m)}, τῷ δ' ἄλλο τι, ἄλλοῖα τις ταραχή· κατὰ δὲ τὴν τεύξιν αὐτῶν ἀπαλλαγὴ γίνεται τῶν ταραχῶν καὶ ἀνάπαντα τῆς πρότερον ὀχλήσεως. ὁ γὰρ τυχὼν τοῦ 126 πλούτου οὐκέτι συντόνως ἐπιζητεῖ τὸν πλοῦτον, καὶ ὁ λαβόμενοςⁿ⁾ τῆς ἡδονῆς λύσει τὸ σύντονον τῆς περὶ αὐτὴν σπουδῆς. καθάπερ οὖν τὰ κρημνοβατοῦντα^{o)} τῶν ζώων ὑπὲρ τοῦ πιεῖν δι' ἀλγηδόνης ἵεται ἐπὶ τὴν ἡδονήν, καὶ ἅμα τῷ χορεσθῆναι παύεται τῶν πρὶν μόχθων, οὕτω καὶ ὁ ἀνθρώπος ἐν μὲν τῷ ἐπείγεσθαι πρὸς τὸ ἀγαθὸν ἐξ ἀνάγκης ὀχλεῖται, τυχὼν δὲ οὐ

pecunia ingens generis humani bonum.
omnia autem facere ut assequaris divitias, nihil est aliud quam esse avarum. qui ergo divitias maximum esse bonum prae se fert, eo quod magnopere studeat divitiis, fit avarus. 123. rursus qui gloriam posuit eligendam, acriter ac vehementer appetit gloriam. gloriam autem continenter appetere est esse ambitiosum. ponere ergo gloriam esse natura bonum et eligendum magnum aliquod malum procreat, nempe ambitionem et gloriae cupiditatem. 124. idem inveniemus etiam in voluptate. iis enim qui magno studio contendunt ad eam assequendam, necesse est ut quaedam flagitiosa consequantur, nempe libidines, quamobrem si id quod est malorum efficiens est malum, ostensum est autem ea quae quidam philosophi opinati sunt bona, esse omnium malorum efficiencia, dicendum est ea quae quidem opinati sunt bona, esse vi ac potestate mala. 125. sed nec possunt dicere adversarii quod in iis quidem persequendis et appetendis mali aliquid adhaeret appetentibus et persequentibus: ut ei qui divitias persequitur, avaritia, ei qui gloriam, ambitio, ei autem qui aliquid aliud, alia quaedam perturbatio: assecutis autem est liberatio a perturbationibus et quies a priori molestia. 126. qui enim divitias est assecutus, non amplius acri ac vehementi studio quaerit divitias, et qui voluptate est potius, solvit vehementiam sui in eam studii, quo modo certe animantia quae gradiuntur in loco praerupto et praecipiti, ut bibant, per dolorem tendunt ad voluptatem, et simul atque sunt exsatiata, quiescunt a prioribus laboribus: ita etiam homo dum ad bonum properat, necessario quidem molestia affici-

l) τοῖς ἐξ ἐναντίας] Dogmaticis, quos alibi ἐτεροδόξους appellat.

m) ἢ φιλοδοξία] articulus deest in Savil.

n) ὁ λαβόμενος] ita malui ex ms Ciz. et Savil. pro λαμβανόμενος.

o) κρημνοβατοῦντα] ita lege pro κρημνοβατοῦντα.

- 127 ἐπόθει καὶ τῆς ὀχλήσεως ἀπαλλάττεται. οὐ δὴ^{ρ)} δυνατόν εἶναι φάμεν ταῦτα λέγειν, οὐδ' ^{pp)} οὕτως ἔχειν τὸ πρᾶγμα. καὶ γὰρ τύχῳσι τῶν νομιζομένων αὐτοῖς ἀγαθῶν, συνέχονται καὶ ἐπιλυποῦνται μᾶλλον, ὅτι οὐ μόνοι ταῦτα ἔχουσι. σὺν τούτῳ γὰρ τὰγαθὰ τίμια καὶ περιμάχῃτα νομίζουσι, σὺν τῷ μόνοι ταῦτα κεκτῆσθαι. διὸ καὶ ζῆλος αὐτοῖς ἐμφύεται πρὸς τοὺς πέλας^{q)} καὶ βασκανία καὶ φθόνος. ὥστε καὶ τὴν διώξιν τῶν λεγομένων ὑπάρχειν ἀγαθῶν οὐκ ἀταλαίπωρον εἶναι καὶ τὴν περὶ αὐτῶν 128 πλειόνων κακῶν ὑπάρχειν ἐπισύστασιν. πάλιν τε καὶ περὶ αὐτῶν τῶν κακῶν ὁ αὐτός ἐστι λόγος· προειληφώς γὰρ τις εἶναι τινα φύσει κακά, καθάπερ ἀδοξίαν πενίαν ἡρώσιν^{r)} ἀλγηδόνα νόσον κοινῶς ἀφροσύνην^{s)}, οὐ μόνοις ὀχλεῖται τούτοις, ἀλλὰ καὶ παμπληθέσιν ἄλλοις τοῖς δι' αὐτὰ κακοῖς. παρόντων μὲν γὰρ αὐτῶν χεῖμάζεται^{t)} οὐχ ὅπως αὐτῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς περὶ αὐτῶν δόξης, καθ' ἣν πεπίστευκεν ὅτι κακὸν αὐτῷ πάρεστι· καὶ ὥς ὑπὸ μείζονος κακοῦ πορθεῖται τῆς τοιαύτης προλήψεως. μὴ παρόντων δὲ ὁμοίως οὐκ ἀναπαύεται, ἀλλ' ἦτοι προφυλαττόμενος τὸ μέλλον ἢ δεδιὼς σύνοικον ἔχει τὴν μέριμναν. λόγου δὲ 130 παραστήσαντος ὅτι οὐδὲν τούτων φύσει ἐστὶν ἀγαθὸν ἢ φύσει

tar, assecutus autem id quod desiderabat, liberatur a molestia. 127. nemo, inquam, hoc potest dicere, neque rem ita se habere. etsi enim ea sunt assecuti quae bona existimant, magis anguntur et maiori afficiuntur molestia, quod non soli ea habeant. bona enim ideo pretiosa esse et magna contentione expetenda existimant, si soli ea possideant. quamobrem ingeneratur eis in proximos aemulatio et invidia. quo fit, ut illorum quae dicunt esse bona et persecutio non sit absque miseria et afflictione et eorum possessio plura mala pariat. 128. de ipsis quoque malis rursus eadem est ratio. si quispiam enim anticipata notione praeceperit esse quaedam mala natura, ut ignominiam paupertatem caecitatem dolorem morbum et communiter insipientiam; non his solis cruciatur, sed etiam plurimis aliis propter ipsa malis. 129. nam si ipsa quidem adsint, non ab ipsis solis agitur ac vexatur, sed ab ipsa etiam quam de iis concepit opinione, qua credit adesse sibi malum, et tamquam maius malum eum depopulatur ea anticipatio. si non adsint autem, similiter non quiescit, sed vel futurum praecaveus vel extimescens secum habitantem habet sollicitudinem. 130. cum autem ratio ostenderit nihil horum esse natura bo-

p) οὐ δὴ] sic recte Ciz. pro οὐδέ.

[pp) legebatur οὐδ'.]

q) πρὸς τοὺς πέλας] supra sect. 89 τῆς ἐκάστου διανοίας πρὸς τὴν τοῦ πέλας. ita ὁ πλησίον pro quovis alio apud Theognidem vers. 221 et 611 οὐ χαλεπὸν ψέξαι τὸν πλησίον. omitto Sophoclis Aristotelis Polybii Pseudo-Phalaridis, M. Antonini et aliorum loca. est enim haec loquendi formula trita τοῖς ἔξω scriptoribus perinde ut sacris. vide Gatakerum c. 10 adversar. p. 523 seq. Io. Vorstium Hebraism. novi test. c. 3 et Georg. Raphaelii annotatt. e Polybio et Arriano ad Matthaei 543. sic et e Latinis Quintilianus declamat. 259 in illa omnium trepidatione in qua pro sua quisque salute sollicitus nihil de proximo cogitabat.

r) ἡρώσιν] caecitatem vel alterius membri corporis mutilationem. ambigue Hervetus, qui orbitatem vertit. nam licet etiam de eo possit intelligi, qui orbatum est oculis, tamen frequentius de iis accipi solet illud vocabulum, quibus liberi erepti sunt vel parentes aut coniux.

s) κοινῶς ἀφροσύνην] quam solam pro malo habebant Stoici. supra sect. 90.

t) χεῖμάζεται] tempestate veluti affectuum misere iactatur.

κακόν, λύσις ἔσται τῆς ταραχῆς καὶ εἰρηναῖος ἡμῶς ἐκδέξεται βλος. ἀλλὰ γὰρ ὅτι μὲν διὰ τὰ δοξαζόμενά τισιν ἀγαθὰ πληθος ἐπισυμβαίνει κακῶν καὶ διὰ τὰ κακὰ ἕτερα γίνεται κακά, P 715 ὥς χάριν αὐτῶν ἀνέφικτον γίνεσθαι τὴν εὐδαιμονίαν, ἐκ τῶν εἰρημένων συμφανές. ἀκολουθῶς δὲ ὑποδεικτέον, ὅτι οὐδὲ βοη- 131 θείας ἐνδέχεται τυχεῖν, διὰ τῆς δογματικῆς πορευομένους φιλοσοφίας. ὑποκειμένου γὰρ τινος φύσει ἀγαθοῦ ἢ φύσει κακοῦ, ὁ παραμυθούμενος τὸν ταρασσόμενον ἐπὶ τῷ συντόνως διώκειν τὰγαθὸν ὥς ἀγαθὸν ἢ σφοδρῶς φεύγειν τὸ κακὸν ὥς κακόν, καταστέλλει τὴν ἀρχήν^{u)}, τοῦτο λέγων, ὅτι καθῆκόν ἐστι μῆτε τὰγαθὸν διώκειν μῆτε τὸ κακὸν φεύγειν· ἢ τοῦτο παριστάς, ὅτι 132 τότε μὲν τὸ διωκόμενον ὑπ' αὐτοῦ ἐλαχίστην ἔχει ἀξίαν καὶ οὐκ ἔνεστιν οἰκεῖον αὐτῷ^{v)} διώκειν, τότε δὲ μείζονα καὶ ἀρμόζει αὐτὸ μετέρχεσθαι· οἷον ἐλάττωνα μὲν ἔχει ἀξίαν ὁ πλοῦτος, μείζονα δὲ ἡ ἀρετή· καὶ οὐκ ἐκεῖνο, ἀλλὰ ταύτην διωκτέον. ἢ ὅτι τοῦτο μὲν ὀλιγωφελές ὄν^{w)} πολλὰς ἔχει τὰς ὀχλήσεις, τοῦτο δὲ πολυωφελές καθεστὼς ὀλίγας ἔχει τὰς ὀχλήσεις. ἀλλὰ τὸ μὲν λέγειν 133 οὔτε τὰγαθὸν^{z)} οἰκεῖον ἐστὶ συντόνως διώκειν οὔτε τὸ κακὸν φεύγειν, παρὰ τὴν τῶν δογματικῶν ἀξιώσιν ἐστίν, αἰεὶ ποτε τὴν ἐκλογὴν καὶ ἀπεκλογὴν τούτων τὰς τε αἰρέσεις καὶ φυγὰς θρο- λούτων. τὸ δὲ φάναι τότε μὲν μὴ δεῖν διώκειν ὥς ταπεινόν, 134 ἐπὶ τότε δ' ἐπείγεσθαι ὥς λαμπρότερον, ἀνδρῶν ἦν οὐκ ἀπο-

num aut natura malum, solvetur perturbatio pacataque ac tranquilla vita nos excipiet. sed quod propter ea quae quidam opinantur bona, accedit multitudo malorum, et propter mala, alia mala existunt, adeo ut propter ea ad beatitudinem perveniri nequeat, est perspicuum ex iis quae dicta sunt. 131. consequenter autem est ostendendum, quod nec auxilium assequi contingit ei qui per dogmaticam ingreditur philosophiam. nam si ponatur aliquid natura bonum aut malum natura, tum exhortanti eum qui perturbatur ex eo quod bonum vehementer persequitur ut bonum, aut vehementer fugit malum ut malum, hic vel plane cohibendus est, dicendumque, quod neque bonum persequi convenit neque malum fugere: 132. aut ostendendum, quod id quod ipse persequitur, est minimae aestimationis, nec ei hoc persequi convenit: sed maiora sunt ei persequenda; ut minoris quidem aestimationis sunt divitiae, maioris autem virtus, nec illae, sed haec est persequenda; aut quod hoc quidem cum parum prosit, multas habet molestias, hoc vero cum multum prosit, paucas. 133. sed dicere quidem, quod nec bonum convenit vehementer persequi neque malum fugere, est diversum ab iis quae censent Dogmatici, qui semper in vulgus iactant ea esse eligenda ac reiicienda expetendaque et fugienda. 134. dicere autem hoc quidem non esse persequendum tamquam humile et abiectum, ad hoc autem esse contendendum tamquam praeclarum,

u) καταστέλλει τὴν ἀρχήν] hoc loco τὴν ἀρχήν ut saepe apud no- P 715 strum est prorsus, omnino, falliturque interpretes qui reddiderat: eum ab initio reprimat. vide quae ad 2 Pyrrhon. sect. 50. videtur autem ἢ excidisse ante καταστέλλει.

v) οὐκ ἔνεστιν οἰκεῖον αὐτῷ] ms Ciz. αὐτὸ οἰκεῖον. eadem porro sunt quibus hoc loco Sextus promiscue utitur καθῆκόν ἐστι, οἰκεῖον ἐστὶ, ἀρμόζει, δεῖ. officium est, congruens est, decet, oportet. pro οὐκ ἔνεστι leg. οὐκ ἔστιν [non opus].

w) ὀλιγωφελές] recte ita editi. nam vitium est quod in codice quodam legitur ὀλιγωφανές.

z) οὔτε τὰγαθόν] Ciz. ἀγαθὸν sine articulo, minus bene.

λυόντων τὴν ταραχὴν ἀλλὰ μεταγωγὴν ταύτης ποιουμένων. ὥς γὰρ τὸ πρῶτον διώκων τις ὀχλεῖτο, οὕτω καὶ τὸ δεύτερον διώ-
 135 κων τις ὀχληθήσεται. ὥστε νόσον ἀντὶ νόσου^{α)} ποιεῖν τὸν τοῦ φιλοσόφου λόγον. ἐπεὶ περὶ τὸν ἐπὶ πλοῦτον ἢ δόξαν ἢ ὑγίαν ὡς ἀγαθὸν ὁρμῶντα ἀποστρέφων εἰς τὸ μὴ ταῦτα διώκειν, ἀλλὰ τὸ καλόν, εἰ τύχοι, καὶ τὴν ἀρετὴν, οὐκ ἐλευθεροῖ τῆς διώξεως,
 136 ἀλλ' ἐφ' ἐτέραν μετατίθῃσι διώξιν. ὥς οὖν ὁ ἰατρός ἀναιρῶν μὲν πλενριτίν ποιῶν δὲ περιπνευμονίαν, ἢ ἀνασκευάζων μὲν φρενίτιν ἀντιστάγων δὲ λήθαργον, οὐκ ἀπαλλάττει τὸν κίνδυνον, ἀλλὰ ἐναλλάττει· οὕτω καὶ ὁ φιλόσοφος ἐτέραν ταραχὴν ἀνθ'
 137 ἐτέρας εἰσηγούμενος οὐ βοηθεῖ τῷ ταραττομένῳ. οὐ γὰρ ἐνεστὶ^{β)} λέγειν οὐ ἢ μὲν ἀντισταγμένη ταραχὴ μέτριός ἐστιν, ἢ δὲ ἀναιρουμένη σφοδρότερα. οἷαν γὰρ εἶχε δόξαν ὁ ταραττόμενος περὶ τοῦ πρῶτον διωκόμενου, τοιαύτην ἔχει καὶ περὶ τοῦ δευτέρου. ἰδοῦσα δὲ τὸ γε πρῶτον ὡς ἀγαθὸν καὶ διὰ τοῦτο ἔσπευδεν
 138 ἐπ' αὐτό. τοίνυν καὶ τὸ δεύτερον ἀγαθὸν εἶναι δοξάζων καὶ ἐπ' ἴσης ἐπ' αὐτὸ σπεύδων τὴν ἴσην ἔξει ταραχὴν· τάχα δὲ καὶ σφοδρότεραν, ὅσα μεταπέπεισται εἰς τὸ μείζονος ἀξίας εἶναι τὸ τῶν ἐπ' αὐτοῦ διωκόμενον. οὐκοῦν εἰ ἔτερον ἀνθ' ἐτέρου ὁ φιλόσοφος παρασκευάζει τὸν ὀχλούμενον διώκειν, οὐκ ἀπολύσει
 139 τῆς ὀχλήσεως. εἰ δ' ἀπλῶς διδάσκει, τουτὶ μὲν ὀλιγωφελές ἐστι, πλείονας δ' ἔχει τὰς ὀχλήσεις, σύγκρισιν ἔσται ποιῶν αἰρέσεως καὶ φυγῆς πρὸς ἐτέραν αἰρέσιν καὶ φυγὴν, καὶ οὐκ ἀναίρεισιν τῆς ταραχῆς· ὅπερ ἄτοπον. ὁ γὰρ ὀχλούμενος οὐ βούλεται μαθεῖν τί μᾶλλον ὀχλεῖ καὶ τί ἤττον, ἀλλὰ ἀπαλλαγῆναι τῆς ὀχλή-
 est eorum qui non solvunt perturbationem, sed eam alio transferunt. quo modo enim primum persequens quispiam molestia afficiebatur, ita etiam secundum persequens quispiam molestia afficietur. 135. quo fit ut morbum pro morbo afferat philosophi oratio. quandoquidem enim, qui divitias aut sanitatem ut bonum appetit, avertens, ne ea persequatur, sed honestum exempli causa aut virtutem, non liberat a persequendo, sed ad aliud persequendum traducit. 136. quo modo ergo medicus qui tollit quidem pleuritidem, efficit autem peripneumoniam seu spirandi difficultatem, aut qui removel phrenitidem, eius autem loco inducit lethargum, periculum non amovel, sed illud mutat: ita etiam philosophus pro alia aliam inducens perturbationem non fert opem ei qui perturbatur. 137. non enim licet dicere quod quae pro alia inducitur perturbatio, est moderata; quae autem tollitur, vehementior. qualem enim habuit opinionem is qui perturbabatur, de eo quod primo loco persequabatur, talem habet etiam de secundo. opinabatur autem de primo tamquam de bono et ideo ad id magno studio contendebat. 138. ergo et qui secundum bonum esse opinatur et ex aequo ad ipsum contendit, parem habebit perturbationem, et fortasse etiam vehementiorem, quod postea sit ei persuasum, pluris esse et maioris pretii quod ipse nunc persequitur. si ergo efficit philosophus, ut qui molestia afficitur, aliud pro alio persequatur, non eum liberabit molestia. 139. si autem absolute docet, hoc quidem parum prodest, plures autem habet molestias; faciet comparationem electionis et fugae cum alia electione et fuga, non autem tollet molestantiam. quod quidem est absurdum. nam qui molestia afficitur, non vult discere quid magis molestia afficiat et quid minus, sed desiderat liberari a

α) νόσον ἀντὶ νόσου] sic infra: ἐτέραν ταραχὴν ἀνθ' ἐτέρας, et ἔτερον ἀνθ' ἐτέρου. simile illud sacri scriptoris Ioannis 1 16 χάριν ἀντὶ χάριτος, quod Chrysostomus interpretatur ἀντὶ τῆς παλαίας τὴν καινὴν.
 β) οὐ γὰρ ἐνεστὶ] sic ms Ciz. et Savil. pro οὐδὲ γὰρ.

σεως πεπόθηκε. μόνως οὖν ἔσται φυγεῖν ταύτην, εἰ ὑποδείξαιμεν 140 τῷ ταραττομένῳ κατὰ τὴν τοῦ κακοῦ φυγὴν ἢ κατὰ τὴν τοῦ ἀγαθοῦ διώξιν, ὅτι οὔτε ἀγαθὸν τί ἐστὶ φύσει οὔτε κακόν, ἀλλὰ^{γ)} πρὸς ἀνθρώπων ταῦτα νόῳ κέκριται κατὰ τὸν Τίμωνα. τὸ δὲ γε διδάσκειν τὸ τοιοῦτον, ἴδιον τῆς σκέψεως. ταύτης ἄρα ἦν τὸ εὐδαίμονα^{δ)} βίον περιποιεῖν.

Εἰ δὲ περὶ τῆς τῶν ἀγαθῶν καὶ κακῶν φύσεως ἐπέχων κατὰ πάντ' ἐστὶν^{ε)} εὐδαίμων.

Εὐδαίμων ἐστὶν ὁ ἀταράχως διεξάγων καί, ὥς ἔλεγεν ὁ Τι- 141 μων, ἐν ἡσυχίᾳ καὶ γαληνότητι καθεστώς· πάντῃ γὰρ ἐπέχε γαλήνῃ.

καὶ

τὸν δ' ὥς οὖν ἐνόησ' ἐν νηνεμίῃσι γαλήνης. τῶν δὲ λεγομένων ὑπάρχειν ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν τὰ μὲν κατὰ δόξαν εἰσῆκται, τὰ δὲ κατ' ἀνάγκην. ἀλλὰ κατὰ μὲν λογικὴν 142 δόξαν εἰσῆκται, ὅσα κατὰ κρίσιν διώκουσιν ἄνθρωποι ἢ φεύγουσιν· οἷον ἐν μὲν τοῖς ἐκτὸς αἰρετὰ λέγεται καὶ ἀγαθὰ καὶ πλοῦτος καὶ δόξα καὶ εὐγένεια καὶ φιλία καὶ πᾶν τὸ εὐοικός, ἐν δὲ τοῖς περὶ σῶμα κάλλος ἰσχύς εὐεξία, ἐν δὲ τοῖς περὶ ψυχὴν ἀνδρεία δικαιοσύνη φρόνησις, κοινῶς ἀρετὴ. καὶ φρενκτὰ τὰ ἐναντία τούτοις. κατ' ἀνάγκην δὲ παρήλθεν ὅποσα κατὰ ἄλο- 143 γον αἰσθήσεως πάθος συνίσταται περὶ ἡμᾶς, καὶ ὅσα φυσικὴ τις P 717 ἀνάγκη παρέχει, ἐκῶν δ' οὐκ ἂν τις ἔλοιτο ἢ φύγοι, ὥς ἀλγη-

molestia. 140. tum demum ergo eam licebit effugere, si ostenderimus ei qui perturbatur in mali fuga aut boni persecutione, quod neque est aliquod bonum natura neque malum,

veram haec sunt hominum prodita iudicio, ut ait Timon. id autem docere est Scepticorum proprium considerationis. illius est igitur vitam beatam conciliare.

V. An is qui de natura bonorum et malorum sustinet assensionem, sit omnino beatus.

141. Felix quidem est ac beatus, qui vitam traducit absque perturbatione et ut dicebat Timon, qui est in quiete et tranquillitate, tranquilla illi undique cuncta.

et

hunc ego cum vidi placidum atque quiete serena. ex bonis autem et malis quae dicuntur, alia inducta sunt ex opinione, alia ex necessitate. 142. ex opinione quidem rationabili inducta sunt quae ex iudicio persequuntur vel fugiunt homines, ut in externis eligenda dicuntur et bona, divitiae et gloria et nobilitas et amicitia et quidquid est eis simile; in iis autem quae pertinent ad corpus, pulchritudo vires bona habitudo; in iis denique quae ad animum, fortitudo iustitia prudentia temperantia communiter virtus: et fugienda quae sunt his contraria. 143. ex necessitate autem accesserunt, quae constant ex affectione sensus experte rationis, et quae affert quaedam naturalis necessitas, sua sponte autem ea nemo elege-

γ) ἀλλὰ πρὸς ἀνθρώπων ταῦτα νόῳ κέκριται] non observatum edito- P 716 ribus neque Herveto interpreti, hunc esse pentametrum, repetitum ex Timonis Philiassii ἰνδαλμοῖς, e quibus etiam sunt quae mox infra ex Timone affert.

δ) τὸ εὐδαίμονα] ms Ciz. τὸν, minus bene.

ε) κατὰ πάντ' ἐστὶν εὐδαίμων] ita ms Savil. pro καὶ πάντα.

- 144 δὼν καὶ ἡδονή. διόπερ τοιαύτης οὔσης ἐν τοῖς πράγμασι διαφορᾶς, περὶ μὲν τοῦ μόνον ἀταράχως διεξάγειν¹⁾ ἐν τοῖς κατὰ δόξαν ἀγαθοῖς καὶ κακοῖς τὸν περὶ πάντων ἐπέχοντα ἤδη παρεστήσαμεν, καὶ πρότερον²⁾, ὅτε περὶ τοῦ σκεπτικοῦ τέλους διελεγομένα, καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος³⁾, ὅτε ἐδείκνυμεν ὅτι οὐκ ἔστιν εὐδαιμονεῖν φύσει ἀγαθόν τι καὶ κακόν⁴⁾ ὑποστησάμενον.
- 145 ὁ μὲν γὰρ τοῦτο ποιῶν ἀνηνύτοις συμπεριφέρετο⁵⁾ ταραχαῖς, τὰ μὲν φεύγων, τὰ δὲ διώκων, καὶ πολλὰ μὲν αὐτῷ ἐπισπώμενος κακὰ διὰ τὰγαθὰ, ἐν πολλαπλασίῳ δὲ τριβόμενος κα-
- 146 κοῖς διὰ τὴν περὶ τῶν κακῶν δόξαν. οἷον ὁ λέγων, εἰ τύχοι, ἀγαθὸν μὲν τὸν πλοῦτον, κακὸν δὲ τὴν πενίαν, μὴ ἔχων μὲν τὸν πλοῦτον⁶⁾ διχῶς ταράσσεται, καὶ ὅτι οὐκ ἔχει τὸ ἀγαθόν καὶ ὅτι πραγματεύεται τὴν περὶ τῆς αὐτοῦ κτησάμενος δ' αὐτὸν κατὰ τρεῖς τιμωρεῖται τρόπους, καὶ ὅτι πέραν τοῦ μετρίου γέγηθε καὶ ὅτι πραγματεύεται εἰς τὸ παραμένειν αὐτῷ τὸν πλοῦ-
- 147 τον, καὶ ὅτι ἀγωνιᾷ καὶ δέδιεν αὐτοῦ τὴν ἀποβολήν. ὁ δὲ μήτε ἐν τοῖς φύσει ἀγαθοῖς τάττων τὸν πλοῦτον μήτε ἐν τοῖς φύσει κακοῖς, τήνδε οὐ μᾶλλον ἢ τήνδε προφερόμενος φωνήν⁷⁾, οὔτε ἐπὶ τῇ ἀπουσίᾳ τούτου ταράσσεται οὔτε ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ γέγηθε, μένει δὲ καθ' ἑκάτερον ἀτάραχος. ὥστ' ἐν μὲν τοῖς κατὰ δόξαν νομιζομένοις ἀγαθοῖς τε καὶ κακοῖς καὶ ἐν ταῖς τούτων αἰρέσει
- 148 καὶ φυγαῖς τελῶς ἐστὶν εὐδαίμων, ἐν δὲ τοῖς κατ' αἰσθησιν καὶ

rit aut fugerit, ut dolor et voluptas. 141. quamobrem cum sit eiusmodi in rebus differentia, vitam absque perturbatione in bonis et malis quae sunt in opinione solum traduci ab eo qui de omnibus sustinet assensionem, iam prius quoque diximus, quando disserimus de fine Sceptici, et in praesentia, cum ostendimus quod fieri non potest ut sit beatus, qui constituit aliquid natura bonum et malum. 145. qui enim hoc facit, inutilibus circumagitur perturbationibus, alia fugiens alia persequens, et propter bona quidem multa mala ad se attrahens, in multis vicissim versans malis propter opinionem de malis. 146. ut qui dicit, exempli causa bonum esse divitias, malum paupertatem, nec habet divitias, perturbatur bifariam, nempe et quod non habet bonum et quod in eo acquirendo satagit. cum id autem adquisierit, tribus punitur modis, nempe et quod immoderata effertur laetitia, et quod magno studio hoc agit ut eius maneant divitiae, et quod angitur et timet ne eas amittat. 147. qui autem neque in iis quae sunt natura bona collocat divitias, neque in iis quae sunt mala natura, et non magis hanc quam illam probat vocem; neque contrahatur propterea quod absint, neque laetatur propterea quod adsint, sed manet in utroque absque perturbatione. quamobrem in iis quidem quae existimantur bona et mala ex opinione, atque in iis eligendis et fugiendis, est plene beatus. 148. in iis

P 717 f) ἀταράχως διεξάγειν] finis scepticae ἀταραξία, ut dixi ad 1 Pyrrhon. sect. 25.

g) καὶ πρότερον] in laudato primi Pyrrhon. loco.

h) καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος] in praesenti libro adversus Ethicos a sect. 111 seq.

i) ἀγαθόν τι καὶ κακόν] ita ms Ciz. nam καὶ in editis perperam exciderat.

k) συμπεριφέρετο] recte ita Ciz. pro συμπεριφέρετο.

l) μὴ ἔχων μὲν τὸν πλοῦτον] mss Savil. et Ciz. μὴ ἔχων δὲ male; nam mox respondet δὲ ad μὲν.

m) τήνδε οὐ μᾶλλον ἢ τήνδε προφερόμενος φωνήν] male editi προφερόμενος. mss Savil. et Ciz. τήνδε οὐ μᾶλλον προφερόμενος φωνήν. duae illae φωναὶ sunt τὰγαθὸν φύσει et φύσει κακόν.

ἀλόγοις κινήμασιν εἰκάζει. τὰ γὰρ μὴ παρὰ τὴν τοῦ λόγου διαστροφὴν συμβαίνοντα καὶ τὴν φανήν δόξαν, ἀλλὰ κατὰ ἀκούσιον τῆς αἰσθήσεως πάθος, ἀμήχανόν ἐστιν⁸⁾ ὑπὸ τοῦ κατὰ τὴν σκέψιν λόγου ἀπαλλάττεσθαι. τῷ γὰρ διὰ λιμὸν ἢ δίψος 149 ὄχλουμένῳ οὐ δυνατόν ἐμποιεῖν πείσμα διὰ τοῦ κατὰ τὴν σκέψιν λόγον, ὅτι οὐκ ὀχλεῖται· καὶ τῷ ἐν ταῖς τούτων παρηγορίαις διαχεομένῳ⁹⁾ οὐκ ἐνδέχεται πειθᾶ ἐμποιεῖν περὶ τοῦ ὅτι οὐ διαχεῖται. τί οὖν φασιν ὄφελος ὑμῖν οἱ Δογματικοὶ πρὸς εὐ- 150 δαιμονίαν ἐκ τῆς ἐποχῆς, εἰ ταράττεσθαι πάντως δεῖ καὶ τατατομένους κακοδαιμονεῖν; μέγα φήσομεν ὄφελος. καὶ γὰρ εἰ ταράττεται ὁ περὶ πάντων ἐπέχων κατὰ τὴν τοῦ ἀλγύνοντος P 718 παρουσίαν, ἀλλ' εὐφορώτερον παρὰ τοὺς ἀπὸ τῶν δογμάτων φέρει τὴν ὄχλησιν. πρῶτον μὲν ὅτι οὐκ ἔστιν ἴσον ἄπειρα τῷ 151 πλήθει τὰγαθὰ διώκειν καὶ περιεστώμενον τὰ κακὰ ὡς ὑπὸ Ἑρινύων ἐλαύνεσθαι τῶν κατὰ τὰς διώξεις καὶ φυγὰς ταραχῶν· ἢ τοῦτο μὲν μὴ πάσχειν, ἐν δὲ μόνον ἔξ ἀπάντων ἀποτεμνόμενον κακὸν τούτου τὴν ἐκκλίσιν καὶ φυλακὴν πραγματεύεσθαι. δεύ- 152 τερον δὲ καὶ τοῦτο, ὅπερ φεύγουσιν οἱ ἐφεκτικοὶ¹⁰⁾ ὡς κακόν, οὐκ ἄγαν ἐστὶ ταρακτικόν· ἢ γὰρ μικρὸς τις ὁ πόνος ἐστὶ, καθάπερ ὁ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐγγινόμενος ἡμῖν λιμὸς ἢ δίψος ἢ ψύχος ἢ θάλαππος ἢ τι τῶν παραπλησίων· ἢ τούναντίον σφο- 153 δρότατος¹¹⁾ καὶ ἀκρότατος, ὡς ἐπὶ τῶν ἀνηκέστοις¹²⁾ συνεχο-

autem quae sunt ex sensu et ratione carent motionibus utitur coniectura. quae enim non accidunt ex rationis perversitate et mala opinione, sed ex involuntaria sensus affectione, fieri non potest ut ab iis per rationem scepticam quis liberetur. 149. ei enim qui famis aut sitis sentit molestiam, fieri non potest ut persuadeatur per scepticam rationem, quod molestia minime afficiatur: nec illi, qui cum fami sitique satisfecerit, perfunditur voluptate, licebit persuadere eum haud perfundi. 150. quia ergo, inquit Dogmatici, ad felicitatem nobis usus est ex sustinenda assensione, si omnino oportet perturbari et perturbatos esse miseros et infelices? magnus usus, aiemus. nam etsi is qui de omnibus sustinet assensionem, perturbatur ex eo quod adsit id quod affert dolorem, tolerantius tamen fert molestiam quam Dogmatici. 151. primum quidem, quoniam multitudine infinita bona persequendo et mala vitando a perturbationibus quae existunt in persequendo et fugiendo, tamquam a Furiis agitari, non perinde est atque hoc non pati, sed unum solummodo malum praecisum ex omnibus, procurare ut id declinetur et caveatur. 152. deinde id quoque, quod tamquam malum fugiunt qui cohibent assensionem, non admodum perturbat: aut enim est aliquis parvus labor aut dolor, ut quae quotidie nobis adest fames aut sitis aut frigus aut aestus aut aliquid ex similibus; 153. aut contra est summus et vehementissimus,

n) ἀμήχανόν ἐστιν] in editis deest ἐστίν, quod e Savil. et Ciz. restitui. ad rem ipsam quod attinet, confer lib. 1 Pyrrhon. sect. 30 et lib. 3 sect. 237.

o) διαχεομένῳ] διαχεῖσθαι est perfundi sensu iucundo, unde diffundi ac diffuere voluptate homines dicuntur.

p) ἐφεκτικοὶ] perperam Ciz. ἐφεκτοί. notum est Scepticos ab ἐποχῇ P 718 venire nomine epheticorum, ut ab ἀπορίᾳ aporeticorum philosophorum. vide si placet ad 1 Pyrrhon. sect. 196, superius pro παρὰ τῶν leg. παρὰ τοὺς [quod recepimus].

q) σφοδρότατος] vitiose Ciz. σφοδρότης.

r) ὡς ἐπὶ τῶν ἀνηκέστοις] mss Savil. et Ciz. ἐπὶ τοῖς. male, nam τῶν refertur ad συνεχομένων.

SEXTUS EMPIR. II.

Eee

μένων βασάνοις, δι' ὧν πολλάκις οἱ ἰατροὶ ἀνωδύνους πορίζουσι
δυνάμεις¹⁾ πρὸς τὸ βραχεῖαν τινα λαβεῖν ἀναστροφὴν εἰς βοή-
θειαν· ἢ μέσος καὶ παρατείνων²⁾, καθάπερ ὁ ἐν τισι νόσοις.
154 τούτων δὲ ὁ μὲν καθ' ἑκάστην ἡμέραν συναντῶν³⁾, εὐπορίστους
ἔχων⁴⁾ τὰς παρηγορίας, τροφὴν καὶ πόμα καὶ σκέπην⁵⁾, πρὸς
ἐλάχιστον ταράττει· ὁ δὲ ἀκρότατος, καὶ εἰ τὰ μάλιστα ταρα-
κτικώτατος, ἀλλὰ τοί γε πρὸς ἀκαρὲς ἀστραπῆς τρόπον⁶⁾ δει-
155 ματώσας, ἢ ἀναιρεῖ ἢ ἀναιρεῖται⁷⁾· ὁ δὲ μέσος καὶ παρατείνων
οὔτε παρ' ὅλον ἐστὶ τὸν βίον οὔτε συνεχὴς τὴν φύσιν, ἀλλὰ πολ-
λὰς διαναπαύσεις ἔχων καὶ ῥαστώνας. διηκεῖς γὰρ ὧν οὐκ ἂν
παρέτεινε. μέτριος οὖν ἐστὶ. καὶ οὐχ οὕτω φοβερὰ ἢ περὶ τὸν
156 σκεπτικὸν συμβαίνουσα ταραχὴ. οὐ μὲν ἀλλὰ καὶ μεγίστη τις
ἦ, οὐχ ἡμᾶς αἰτιασθαι δεῖ τοὺς ἀκουσίως καὶ κατ' ἀνάγκην
πάσχοντας, ἀλλὰ τὴν φύσιν, ἢ νόμων οὐδὲν μέλει⁸⁾, καὶ τὸν
δοξαστικῶς καὶ κατὰ τρεῖς ἐπισπώμενον ἑαυτῷ τὸ κακόν. ὥσπερ

ut in iis qui summis vexantur tormentis, in quibus medici saepe praebent
medicamenta delinientia sive demulcentia, ut aliquam modicam accipiant
conversionem ad opitulationem; aut mediocria et tenax, ut qui est in ali-
quibus morbis. 154. ex his qui quotidie occurrit et paratu facilia habet
allevamenta ac remedia, nempe cibum et potum et tegmentum minimum
conturbat; qui autem est summus, etiamsi maxime perturbat, tamen cum
momento temporis instar fulguris terruerit aut tollit; aut tollitur. 155. me-
diocria autem et qui producit neque est per totam vitam neque est na-
tura continuus, sed multam habet quietem et intervalla. nam si esset con-
tinuus, non extenderetur. est itaque moderatus. neque est adeo terribilis
quae Sceptico accidit perturbatio. 156. verum enim vero etiamsi esset ma-
xima, non est culpa in nos conferenda, qui inviti et necessario patimur,
sed in naturam, quae nihil curat humana statuta, et in eum qui opinionione
et iudicio sibi malum attrahit. quo modo enim in febricitantem non est culpa

a) ἀνωδύνους δυνάμεις] indoloria vocat illa pharmaea Caelius Aure-
lianus libro 2 Chronicarum passionum cap. 4. δυνάμεις pro medicamento
apud Galenum et alios passim occurrit.

1) μέσος καὶ παρατείνων] male Ciz. παρὰ τινων, quomodo et Hervetus
in suo codice legit qui vertit ab aliquibus, sed infra idem eruditus inter-
pres recte. dolor mediocria qui producit. dicitur autem dolor παρατε-
νιν extendere, durationem nempe τὴν μορὴν infra sect. 155. διηκεῖς
γὰρ ὧν οὐκ ἂν παρέτεινε.

u) ὁ μὲν καθ' ἑκάστην ἡμέραν συναντῶν] ms Savil. omittit ἡμέραν,
et solet saepe apud scriptores sine sententiae detrimento omitti.

x) εὐπορίστους ἔχων] sic utique legendum ex ms Ciz. pro ἀπορίστους.
tritum medicorum usu vocabulum εὐπορίστων, quod de obviis et facile
parabilibus remediis adhibent.

y) τροφὴν καὶ πόμα καὶ σκέπην] vide ad lib. contra Grammat. sect. 271.

z) ἀστραπῆς τρόπον] proverbium sacris etiam tritum scriptoribus,
Matthaeo 24 27, Luc. 10 18, 17 24. sic Virgilius 11 Aeneid. 16: fulmi-
nis in morem.

a) ἢ ἀναιρεῖ ἢ ἀναιρεῖται] simile illud Senecae c. 6 de providentia:
contemnite dolorem, aut solvetur aut solvet. scitum hoc Epicuri pariter
et Stoicorum, quod dolor in longinquitate levis, in gravitate brevis solet
esse, de quo vide Gatakerum ad illud M. Antonini 7 33 περὶ πόνου
τὸ μὲν ἀφόρητον ἐξάγει, τὸ δὲ χρονίζον φορητόν. et Gassendum ad haec
Epicuri ex eius χυδαῖς δόξαις· οἱ μεγάλοι πόνου συντόμως ἐξάγουσιν,
οἱ δὲ χρόνιοι μέγεθος οὐκ ἔχουσιν.

b) ἢ νόμων οὐδὲν μέλει] natura non curat quid homines statuunt vel
opiniantur.

γὰρ τὸν πυρέττοντα οὐκ αἰτιατέον ὅτι πυρέττει — ἀκουσίως γὰρ
πυρέττει — τὸν δὲ μὴ ἀπεχόμενον^{c)} τῶν ἀσυμφόρων αἰτιατέον — ἐπ'
αὐτῷ γὰρ ἔκειτο τὸ ἀπέχεσθαι τῶν ἀσυμφόρων — οὕτω τὸν μὲν P 719
ταραττόμενον ἐπὶ παρούσι τοῖς ἀλγενοῖς, οὐκ αἰτιατέον. οὐ γὰρ 157
παρ' αὐτὸν γίνεται ἢ διὰ τὸν πόνον ταραχὴ, ἀλλ' ἐάν τε θέλῃ
ἐάν τε καὶ μὴ, γίνεσθαι κατ' ἀνάγκην ὀφείλει. τὸν δὲ παρὰ
τὰς ἰδίας ὑπολήψεις ἀναπλάττοντα αὐτῷ αἰρετῶν τε καὶ φευκτῶν
πραγμάτων πλήθος αἰτιατέον· ἑαυτῷ γὰρ ἐγείρει κακῶν πλημ-
μύραν^{d)}. καὶ τοῦτο πάρεστιν ἰδεῖν ἐπ' αὐτῶν τῶν λεγομένων
κακῶν. ὁ μὲν γὰρ μηδὲν προσδοξάζων περὶ τοῦ κακὸν εἶναι τὸν 158
πόνον ἔχειται τῷ κατηναγκασμένῳ^{e)} τοῦ πόνου κινήματι. ὁ δὲ
γε προσαναπλάσσωσιν ὅτι μόνον ἀνοίκειόν ἐστὶν ὁ πόνος^{f)}, ὅτι
μόνον κακόν, διπλασιάζει τῇ δόξῃ ταύτῃ τὸ κατὰ παρουσίαν
αὐτοῦ συμβαῖνον ὄχλημα. ἢ γὰρ οὐ θεωροῦμεν, ὥς καὶ ἐπὶ τῶν 159
τεμνομένων πολλάκις αὐτὸς μὲν ὁ πάσχων καὶ τεμνόμενος ἀν-
δρικῶς ὑπομένει τὴν ἐκ τῆς τομῆς βύσανον, μήτε “ὠχρήσας”^{g)}
χρῶα κάλλιον^{h)} μήτε “παρειῶν δάκρυ” ὁμορξάμενοςⁱ⁾, διὰ τὸ
μόνον τῷ κατὰ τὴν τομὴν ὑποπίπτειν κινήματι. ὁ δὲ παρυστῶς
αὐτῷ σῶμα τῷ βραχεῖαν ἰδεῖν αἵματος ῥύσιν ὠχρεῖα τρέμει
περιδροῖ ἐκλύεται^{j)}, τὸ τελευταῖον ἄφρονος καταπίπτει, οὐ διὰ
τὸν πόνον, — οὐδὲ γὰρ πάρεστιν αὐτῷ — διὰ δὲ τὴν περὶ τοῦ
κακὸν εἶναι τὸν πόνον δόξαν. οὕτω μείζων ἐστὶν ἐνίοτε ἢ διὰ 160

conferenda quod febricitet, invitus enim febricitat, sed culpa est conferenda
in eum qui non abstinere ab iis quae sunt inconducibilia; ita in eum qui-
dem qui perturbatur praesentibus quae dolorem afferunt, non est culpa con-
ferenda. 157. non enim propter ipsum fit illa ex dolore perturbatio: sed
velit nolit ea debet esse necessario; verum culpa est in eum conferenda,
qui propria opinione et existimatione fingit sibi multitudinem rerum eligen-
darum et fugiendarum; sibi enim excitat malorum inundationem. id quo li-
cet videre in ipsis illis quae dicunt mala. 158. qui enim nullam suscipit
opinionem quod dolor sit malum, is sustinet coactam ex dolore motionem.
qui autem praeterea fingit, quod homini solum res minime conveniens est
dolor et quod is est solum malum, is hac opinione conduplicat molestiam
quae illi accidit eius praesentia. 159. an non videmus quod etiam in iis qui
secantur saepenumero ipse quidem qui patitur et secatur magno et forti
animo fert tormentum sectionis, neque colore expallescens neque a genis
abstergens lacrimas, propterea quod in eum cadat solus motus sectionis.
qui autem adsistit, cum primum viderit modicam sanguinis fluxionem, pallet
contremiscit sudat labascit et tandem mutus concidit, non propter dolorem,
(nullus enim ei adest dolor) sed propter opinionem quam accepit quod do-
lor sit malum. 160. est itaque nonnumquam maior perturbatio propter ali-

c) τὸν δὲ μὴ ἀπεχόμενον] ita legendum e Ciz. pro τὸν μηδέ.

d) κακῶν πλημμύραν] vide Erasmus proverbio, mare malorum. est P 719
autem πλημμύρα aestus maris sive mare aestuans, quam πλημμυρίδα etiam
solent appellare.

e) ἔχειται τῷ κατηναγκασμένῳ] ms Ciz. ἔχειται αὐτοῦ κατηναγκασμένῳ.

f) ὅτι μόνον ἀνοίκειόν ἐστὶν ὁ πόνος] Epicuri hoc dogma solum ma-
lum et summum esse dolorem. supra sect. 96.

g) μήτε ὠχρήσας] ex Homero, cuius haec sunt Odyss. λ' 523:

οὐτ' ὠχρήσαντα χρῶα κάλλιον, οὔτε παρειῶν
δάκρυ ὁμορξάμενον

h) περιδροῖ ἐκλύεται] ita legendum pro περιδροῖ, ἐκκλύεται. prius
quidem ex auctoritate msti Ciz., posterius vero ex probabili coniectura
viri docti, qui varias quasdam lectiones editioni Genovensi praemisit.

τὴν περὶ τινος κακοῦ ὡς κακοῦ δόξαν ταραχὴ τῆς δι' αὐτὸ
τὸ λεγόμενον εἶναι κακὸν συμβαινούσης. οὐκοῦν ὁ περὶ πάντων
μὲν ἐπέχων τῶν κατὰ δόξαν τελειοτάτην καρποῦται τὴν εὐδαι-
161 μόνιαν. ἐν δὲ τοῖς ἀκουσίοις καὶ ἀλόγοις κινήμασι ταράττε-
ται μὲν,

οὐ γὰρ ἀπὸ δυνός ἐστι ὁ παλαιφάτου οὐδ' ἀπὸ πέτρης,
ἀλλ' ἀνδρῶν γένος ἦεν ὁ.

162 μετριοπαθῶς δὲ διατίθεται. ὅθεν καὶ καταφρονεῖν ἀναγκαῖον τῶν
εἰς ἀνεργησίαν ὁ αὐτὸν περικλείεσθαι νομιζόντων ἢ εἰς ἀπέμ-
163 φασιν^{μ)}. καὶ εἰς ἀνεργησίαν μὲν, ὅτι τοῦ βίου παντὸς ἐν αἰ-
P 720 ρέσει καὶ φρυγῆς ὄντος ὁ μήτε αἰρούμενός τι μήτε φεύγων
164 δυνάμει τὸν βίον ἀρνείται καὶ τινος φρυγῆς τρόπον ἐπέχων. εἰς
ἀπέμφασιν δέ, ὅτι ὑπὸ τυράνῳ ποτὲ γενόμενος καὶ τῶν ἀρρε-
των τι ποιεῖν ἀναγκαζόμενος ἢ οὐχ ὑπομένει τὸ προσταττόμε-
νον, ἀλλ' ἐκούσιον ἐλεῖται θάνατον, ἢ φεύγων τὰς βασάνους
ποιήσει τὸ κελευόμενον. οὕτω τε^{ν)} οὐκέτι "ἀφρυγῆς καὶ ἀναίρε-
τος ἔσται"^{ο)} κατὰ τὸν Τίμωνα, ἀλλὰ τὸ μὲν ἐλεῖται, τοῦ δ'
ἀποστήσεται. ὅπερ ἦν τῶν μετὰ πείσματος κατεληφόντων τὸ φευ-
165 κτόν τι εἶναι καὶ αἰρετόν. ταῦτα δὲ λέγοντες οὐ συνίσιν ὅτι

cuius mali tamquam mali opinionem, quam quae accidit propter ipsum quod
dicitur malum. qui itaque sustinet assensionem de omnibus quae sunt ex
opinione, perfectissima fruitur felicitate. 161. in involuntariis autem et quae
sunt rationis expertes motionibus perturbatur quidem,

nam non annosa quercu aut rupe editus ipse est,
sed genere ex hominum;

mediocriter tamen afficitur. 162. nude etiam necesse est flocci facere eos
qui existimant Scepticum ad vivendum in otio se includere et ab actione
omni removere et se ad quamdam redigere absurditatem et contradictionem.
163. removere se ab actione omni quidem, quod cum vita tota sit in eli-
gendo et fugiendo, qui neque quidquam eligit neque fugit, vi ac potestate
vitam abnegat et instar rei inanimae, ut plantae, se habet. 164. ad quam-
dam autem se redigere absurditatem et contradictionem, quod si quando ve-
nerit in potestatem tyranni et cogatur aliquid facere nefarium, aut quod iu-
betur facere non tolerabit, sed mortem eligit voluntariam, aut tormenta fugiens
faciet quod iubetur, et ita non erit eiusmodi "qui non fugiat non eligit hi-
lum", ut vult Timon, sed alterum eliget, vitabit alterum, quod quidem est
eorum qui comprehenderunt cum persuasionem aliquid esse fugiendum et eli-
gendum, 165. hoc autem dicentes non intelligunt quod non vivit Scepticus

ὁ γὰρ ἀπὸ δυνός ἐστι] versus Homeri Odyss. τ' 163. ad eundem
respicit Cicero in Lucullo c. 31 de suo Academico: movebitur, non
enim est e saxo sculptus aut e robore dolatus. habet corpus, habet ani-
mam, movetur mente, movetur sensibus, alios scriptores hunc Homeri ver-
sum laudantes dabit Iac. du Portus in Onomologia Homerica p. 262 seq.

λ) ἀλλ' ἀνδρῶν γένος ἦεν] haec verba Sextus addidit, occasione illo-
rum quae apud Homerum praecesserant: ἀλλὰ καὶ ὡς μοι εἶπε τῶν γένος.

δ) ἀνεργησίαν] ita Ciz. pro ἀνεργησίαν. atque mox etiam in editis
recte iterum ἀνεργησίαν scribitur.

μ) εἰς ἀπέμφασιν] ἀπέμφασιν est, qua quis secum ipse pugnat atque
in dictis factisque suis ἀπέμφασιν atque dissimilis esse deprehenditur.

P 720 ν) οὕτω τε] al. οὕτω δέ.

ο) ἀφρυγῆς καὶ ἀναίρετος ἔσται] verba Philasii Timonis atque hexa-
metri pars dimidia ex eius ni fallor Ἰνδαλμοῖς.

κατὰ μὲν τὸν φιλόσοφον λόγον οὐ βιοῖ ὁ Σκεπτικός^{ρ)}. ἀνεργ-
γητος γὰρ ἐστὶν ὅσον ἐπὶ τούτῳ. κατὰ δὲ τὴν ἀφιλόσοφον τή-
ρησιν δύναται τὰ μὲν αἰρεῖσθαι τὰ δὲ φεύγειν. ἀναγκαζόμενός 166
τε ὑπὸ τυράννου τι τῶν ἀπηγορευμένων πράττειν, τῇ κατὰ τοὺς
πατρίους νόμους καὶ τὰ ἔθνη προλήψει τυχόν τὸ μὲν ἐλεῖται,
τὸ δὲ φεύζεται. καὶ ῥᾶόν γε οἶσιν τὸ σκληρὸν παρὰ τὸν ἀπὸ
τῶν δογμάτων, ὅτι οὐδὲν ἔξωθεν τούτων προσδοξάζει, καθάπερ
ἐκείνος. εἰρηται δὲ περὶ τούτων ἀκριβέστερον ἐν τοῖς περὶ τοῦ 167
σκεπτικοῦ τέλους^{σ)} σχολασθεῖσι, καὶ οὐκ ἀναγκαῖον
αὐθις ἀριζήτως^{τ)} εἰρημένα μυθολογεῖν.

ὅθεν περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν ἀποδόντες, ἀφ' ὧν αἱ ἀπορίαι ἐπὶ
πάντα σχεδὸν τὸν ἡθικὸν διατείνουσι τόπον, φέρε τὸ μετὰ τοῦτο
σκοπῶμεν, εἴ ἐστι τις περὶ τὸν βίον τέχνη.

Εἰ ἐστὶ τις περὶ τὸν βίον τέχνη.

Ὅτι μὲν ἐστὶ δυνατόν κατὰ τρόπον βιοῦν αἰρουμένους τὴν 168
περὶ πάντων ἐποχὴν ἀποχρώντως ἡμῖν δέδεικται. οὐδὲν δὲ κω-
λύει ἐκ παραλλήλου δοκιμάζειν καὶ τὴν τῶν Δογματικῶν σιάν,
καίπερ ἀπὸ μέρας ἤδη δοκιμασθεῖσαν. ἐπαγγέλλονται γὰρ τέχνη
τινὰ περὶ τὸν βίον παραδώσειν. καὶ διὰ τοῦτο Ἐπίκουρος^{υ)} μὲν 169
ἔλεγε τὴν φιλοσοφίαν ἐνέργειαν εἶναι, λόγοις καὶ διαλογισμοῖς τὸν
εὐδαίμονα βίον περιποιῶσαν. οἱ δὲ Στωικοὶ^{φ)} καὶ ἄντικρύς φασι, 170

convenienter orationi philosophi; nam secundum hanc cessaret ab actione;
sed convenienter observationi, cui nihil est negotii cum philosophia, potest
alia quidem eligere, alia vero fugere. 166. si quid autem vestitum facere co-
gatur a tyranno, anticipata ex legibus patriis et moribus notione hoc quidem,
si res ita ferat, eligit, illud vero fugiet, quodque durum est et asperum fa-
cilis feret quam Dogmaticus, quod nihil eorum quae sunt extrinsecus opina-
tur, sicut ille. 167. de his autem dictum est accuratius ubi disputavimus de
fine Sceptici, nec necesse est

tradita perspicere dicendo retexere rursus.

cum itaque de bonis et malis tractaverimus, ex quibus dubitationes exten-
duntur ad universum fere locum moralem, age deinceps consideremus, an
vitae agenda sit ars aliqua.

VI. An vitae agenda sit ars aliqua.

168. Quod quibus placet sustinere suam de omnibus assensionem, recte
possint vivere, satis ostensum est a nobis. nihil autem vetat quominus altrin-
secus et ex adverso examinemus sectam quoque Dogmaticorum, etiamsi ex
parte iam sit examinata. profitentur enim se vitae agenda artem aliquam
esse tradituros. 169. et ideo Epicurus quidem dicebat philosophiam esse ope-
rationem, quae rationibus et disputationibus vitam parat beatam. 170. Stoici

ρ) κατὰ μὲν τὸν φιλόσοφον λόγον οὐ βιοῖ ὁ Σκεπτικός] ingenua confessio
et probe notanda, quam saepius noster insinuat ut 1 contra Logicos
sect 30 et lib. 1 Pyrrhon. sect. 13, 20, 23 seq. 226 etc.

σ) ἐν τοῖς περὶ τοῦ σκεπτικοῦ τέλους] liber 1 Pyrrhoniæ, sect. 29 seq.

τ) αὐθις ἀριζήτως] versus Homeri ex Odyss. μ' 483.

υ) Ἐπίκουρος] vide Gassendi syntagma philosophiae Epicuri sub init.
hinc est quod Epicurus a philosophia removit quicquid ad melius viven-
dum non faceret, ut dialecticas argutias supra 1 contra Logicos sect. 14.

φ) οἱ δὲ Στωικοὶ] Zeno apud Laërtium 7 92 seq. noster infra sect.

184, 246.

- τὴν φρόνησιν ἐπιστήμην οὖσαν ἀγαθῶν καὶ κακῶν καὶ οὐδετέ-
 P 721 ρων τέχνην ὑπάρχειν περὶ τὸν βίον, ἣν οἱ προσλαβόντες^{α)} μόνοι
 γίνονται καλοί, μόνοι πλούσιοι, σοφοὶ μόνοι^{β)}. ὁ γὰρ πολλοῦ
 ἀξία κεκτημένος πλούσιός ἐστιν. ἡ δὲ ἀρετὴ πολλοῦ ἐστὶν ἀξία,
 καὶ μόνος ταύτην ὁ σοφὸς κέκτηται· μόνος ἄρα ὁ σοφὸς ἐστὶ
 πλούσιος. καὶ ὁ ἀξίεραστός ἐστι καλός· μόνος δὲ ὁ σοφὸς ἀξίερα-
 171 στος· μόνος ἄρα ὁ σοφὸς ἐστὶ καλός. αἱ δὲ τοιαῦται ὑποσχέσεις
 θηρεύουσι μὲν τοὺς νέους ἐλπίζει ψυχραῖς^{γ)}, οὐκέτι δὲ εἰσὶν ἀλη-
 θεῖς. παρ' ὃ καὶ ὁ Τίμων^{δ)} ὅτε μὲν τοὺς ἐπαγγελλομένους τὴν
 παράδοσιν αὐτῶν ἐπισκώπτει λέγων·
 πολλῶν λακεδόνων λυμάντορες αἰπυδολῶται^{ε)}.
 172 ὅτε δὲ^{β)} τοὺς προσέχοντας αὐτοῖς μεταμελομένους ἐφ' οἷς μᾶτην
 ἐμόχθησαν, παρυσάγει διὰ τούτων
 φῆ δέ τις αἰάζων, οἷα βροτοὶ αἰάζουσιν·
 οἷμοι ἐγὼ τί πάθω, τί νῦ μοι σοφὸν ἐνθα γένηται.
 πτωχὸς μὲν φρένας εἰμὶ, νόον δὲ μοι οὐκ ἐνὶ κόκκος^{ς)}.

autem aperte dicunt, prudentiam, cum sit scientia bonorum et malorum et
 neutrorum, esse artem vitae agendae, quam qui amplectuntur, soli sunt pul-
 chri, soli divites, soli sapientes. qui enim ea possidet quae sunt magnae
 aestimationis et magni pretii, est dives, virtus autem est magni pretii et ma-
 gnae aestimationis, et solus sapiens eam possidet: solus ergo sapiens est di-
 ves, et qui est dignus amari, est pulcher: solus autem sapiens est dignus
 amari: solus ergo sapiens est pulcher. 171. eiusmodi autem pollicitationes
 spe frigida venantur adolescentes, nequaquam autem sunt verae, quare Timon
 aliquando quidem ridet eos qui profitentur se ea esse tradituros dicens:

multorum iuvenum exitium pestesque dolosae;
 172. aliquando autem eos qui ipsis dant operam, inducit paenitentes, quod in
 eis frustra laborem posuerint dicens:
 lamentansque aliquis dixit de more dolentum:
 hei mihi quid faciam hic, sit et haec sapientia quatenam?
 corde ego mendicus, mentis non est mihi granum.

α) ἣν οἱ προσλαβόντες] ms Ciz. προσλαβόντες. atque προσλαβόντες vide-
 tur etiam legisse Hermetus, qui vertit: qui praetulerint, licet excusum
 sit protulerint. rectius autem interpreteris: qui mente praeciperint atque
 occupaverint.

P 721 x) μόνοι γίνονται καλοί, μόνοι πλούσιοι, σοφοὶ μόνοι] de his Stoi-
 corum effatis abunde in paradoxis Cicero et Lipsius libro tertio manu-
 duct. atque Scioppius in elementis philosophiae moralis.

γ) θηρεύουσι τοὺς νέους ἐλπίζει ψυχραῖς] proprium hoc quidem so-
 phistarum. vide Ludovici Cresollii theatrum rhetorum lib. 1 cap. 15.
 sed alio cavillationum frigore Dogmaticorum scita etiam testatissima af-
 flant deceptici.

δ) παρ' ὃ καὶ ὁ Τίμων] ms Ciz. παρὸ unico vocabulo, ut solent haec
 non raro promiscue librarii scribere. Timonis versus non ex eius Ἰνδαλ-
 μοῖς, qui elegis scripti erant, sed ex sillis depromptos esse apparet.

ε) πολλῶν λακεδόνων λυμάντορες αἰπυδολῶται] sic scripsi metro po-
 stulante pro vitioso ἐπιδολωτάι. pro λακεδόνων in Herveti versione per-
 peram erat Laconum. λακεδόνες sunt soni et voces philosophorum dog-
 mata sua crepantium. vocabulum αἰπυδολῶτας Timon effinxit ex Hesiodo
 qui δόλον αἰπὺν dixit vera. 83 ἐργ.

αὐτὰρ ἐπεὶ δόλον αἰπὺν ἀμύχανον ἐξετέλεσεν.

β) ὅτε δέ] ita legendum ms Ciz. pro ὅτε.

ς) νόον δὲ μοι οὐκ ἐνὶ κόκκος] sic νοῦ σταλαγμόν dixit poeta et ὁ-
 νῖδα φρενῶν Nazianzenus, etiam fidei tantillum sacri scriptores vocant

ἢ με μᾶτην φεύξεσθαι^{α)} ὁδομαι αἰπὺν ὀλεθρον.
 τρεῖς μάκαρες μέντοι καὶ τετράκις, οἱ μὴ ἔχοντες
 μήτε κατατρώξαντες ἐνὶ σχολῇ ὅσος ἐπέπαντο.
 νῦν δὲ με λευγαλαῖς ἔρισιν εἴμαρτο δαμῆναι
 καὶ πενίῃ καὶ ὅς' ἄλλα βροτοὺς κηφῆνας ἐλαστρεῖ.
 διότι δὲ ταῦτ' οὕτως ἔχει μάθοιμεν ἂν ἐντεῦθεν ἐπιστήσαντες. 173
 ἡ γὰρ ἀξιουμένη περὶ τὸν βίον εἶναι τέχνη καὶ καθ' ἣν εὐδαι-
 μονεῖν ὑπειλήφασιν, οὐ μία τις ἐστὶν, ἀλλὰ πολλὰ καὶ διάφω-
 νοι^{β)}, ὅσον ἡ μὲν κατὰ τὸν Ἐπίκουρον, ἡ δὲ κατὰ τοὺς Στωϊ-
 κούς, τίς δὲ τῶν ἀπὸ τοῦ περιπάτου. ἦτοι οὖν πάσαις ὁμοίως
 ἀκολουθητέον ἢ μιᾷ μόνῃ ἢ οὐδεμιᾷ. καὶ πάσαις μὲν ἀκολου- 174
 θεῖν τῶν ἀμυχανῶν διὰ τὴν μάχην. ὁ γὰρ ἦδε προστάσσει ὥς
 αἰρετόν, τοῦτο ἦδε ἀπαγορεύει ὥς φευκτόν· οὐκ ἐνδέχεται δὲ τὸ
 αὐτὸ ἅμα καὶ διώκειν καὶ φεύγειν. εἰ δὲ μιᾷ κατακολουθητέον 175
 ἐστίν, ἦτοι τῇ ὁποῖα δήποτε οὖν, ὅπερ ἀδύνατον. ἀκολουθεῖ
 γὰρ ἴσον τὸ πάσαις θέλειν ἐπεσθαι. εἰ γὰρ τῇδε προσεκτέον, P 722
 τί μᾶλλον τῇδε ἢ τῇδε; καὶ ἀναστρόφως^{γ)}. λείπεται ἄρα τῇ
 προκριθείσῃ λέγειν δεῖν ἐπεσθαι. ἦτοι οὖν τῇ ὑπ' ἄλλης προ- 176
 κριθείσῃ κατακολουθήσομεν, ἢ τῇ ὑφ' ἑαυτῆς. καὶ εἰ μὲν τῇ
 ὑφ' ἑαυτῆς, ἄπιστος ἐστὶ, ἢ δεήσει πάσας ἡγεῖσθαι πιστάς^{δ)}.

frustra equidem fugere exitium me credo malignum,
 terque quaterque ii sunt dicendi iure beati,
 qui nec habent, nec rodunt quod maturuit ipsa
 in schola. at in fatis fuerat me lite domari
 pauperieque atque his agitant male quae mala fucos.

173. cur autem haec ita habeant, hinc didicerimus, si advertamus, quae enim
 vitae agendae ars esse censetur et per quam beatos esse existimant, non est
 una, sed multae et discrepantes, utpote alia ex Epicuro, alia ex Stoicis, alia
 ex Peripateticis. aut ergo omnes sunt similiter sequendae aut una sola aut
 nulla. 174. et ut omnes quidem sequamur, fieri non potest propter dissidium.
 quod enim haec praecipit tamquam eligendum, illa prohibet tamquam fugien-
 dum, non contingit autem idem simul persequi et fugere. 175. sin autem
 sequenda est una, aut sequenda est cuiusmodicumque ea sit, quod quidem fieri
 non potest, sequitur enim idem ac si omnes quis vellet sequi. si enim haec
 est attendenda, cur haec magis quam illa? et contra. restat ergo eam esse
 sequendam quae est indicata praestantior. 176. aut ergo eam sequemur quae
 ab alia indicata est praestantior, aut eam quae a se ipsa. et si quidem eam
 quae a se ipsa, ei fides non habebitur, aut oportebit existimare fidem esse

πιστὴν ὡς κόκκον σινάπεως Matth. 17 20. simile illud apud Ciceronem
 ne pilum quidem viri boni.

δ) ἢ με μᾶτην φεύξεσθαι] sic legendum e ms Ciz. atque Henrici Ste-
 phani poësi philosophica p. 60 pro μαθεῖν φεύξεσθαι.

ε) οὐ μία τις ἐστὶν, ἀλλὰ πολλὰ καὶ διάφωνοι] idem argumentum
 copiose exsequitur Lucianus lepido illo libello quem Hermotimum sive
 de sectis inscripsit.

ς) καὶ ἀναστρόφως] et vicissim, cur illa potius quam haec?

δ) ἄπιστος ἐστὶ, ἢ δεήσει πάσας ἡγεῖσθαι πιστάς] ita legendum pro
 καὶ δεήσει. atque solere haec inter se permutari notavit etiam Salma-
 sius de foenore trapazitico p. 129. contrarius librorum error est in
 Eusebii Historia Ecclesiastica lib. 2 cap. 18, ubi inter scripta Philonis
 Iudaei refertur: περὶ τοῦ, τίς ὁ τῶν θεῶν ἐστὶ κληρονόμος, ἢ περὶ
 τῆς εἰς τὰ ἴσα καὶ ἐναντία τομῆς, nam pro ἡ in ms bibl. Nordfolsciensis
 quae exstat Londini, rectius legitur καὶ.

εἰ γὰρ ἤδε καθ' ὅσον ὑφ' ἑαυτῆς κέκριται, ἐστὶ πιστή, καὶ αἱ
λοιπαὶ γενήσονται πισταί· ἐκάστη γὰρ αὐτῶν ὑφ' ἑαυτῆς κέκρι-
177ται. εἰ δὲ ὑπ' ἄλλης, δεήσει πάλιν καὶ οὕτω αὐτὴν ἀπιστεῖσθαι.
ὥς γὰρ αὐτὴ, παρ' ὅσον διαφωνεῖ ταῖς ἄλλαις, ἐδεῖτο κρίσεως,
οὕτω καὶ ἡ κρίνουσα αὐτήν, ἡ διαφωνεῖ ταῖς λοιπαῖς ἀγωγαῖς,
δεήσεται τῆς κρίνουσας· καὶ παρ' αὐτὸ τοῦτο οὐκ ἔστι πιστὸν
ἐκείνης κριτήριον. εἰ οὖν μήτε πύσαις ἐνδέχεται ταῖς περὶ τὸν
βίον τέχναις ἀκολουθεῖν μήτε μιᾷ, λείπεται μηδεμιᾷ ἔπασθαι.
178 καὶ ἄλλως, ὥς προείπον^{α)}, πολλῶν οὕσων περὶ τὸν βίον τεχνῶν,
κατ' ἀνάγκην δεῖ τὸν μιᾷ τούτων προσαναπαυσάμενον^{β)} κακο-
δαιμονεῖν, οὐ μόνον διὰ τὰς προσηρημένους αἰτίας^{γ)}, ἀλλὰ καὶ
ἐπὶ τὴν τοῦ λόγου προϊόντος λεχθησομένην. ἕκαστος γὰρ ἀνθρώ-
πων ἔχεται πάθει τινί· ἢ γὰρ φιλόπλουτος ἐστίν^{δ)} ἢ φιλήδονος
ἢ φιλόδοξος. τοιοῦτος δὲ ὢν ὑπ' οὐδεμιᾶς τῶν δογματικῶν ἀγω-
179 γῶν δύναται καταστέλλεσθαι. ἀλλ' ὁ μὲν φιλόπλουτος ἢ φιλό-
δοξος ἐκπυρσεύεται μᾶλλον τὴν ἐπιθυμίαν ὑπὸ τῆς περιπατητικῆς
φιλοσοφίας, καθ' ἣν ὁ πλούτος καὶ ἡ δόξα τῶν ἀγαθῶν ἐστίν^{ε)}.
ὁ δὲ φιλήδονος προσεκκαίεται ὑπὸ τῆς κατὰ Ἐπίκουρον ἀγωγῆς·
τέλος γὰρ εὐδαιμονίας ἢ ἡδονῇ ἀποδείκνυνται κατ' αὐτόν. ὁ δὲ
φιλόδοξος [πρῶτος] προσεκτραχηλίζεται^{ς)} εἰς αὐτὸ τὸ πάθος πρὸς
τῶν στωϊκῶν λόγων, καθ' οὓς ἡ ἀρετὴ μόνον ἐστὶν ἀγαθόν
habendam omnibus, nam si huic erit fides habenda, quia ipsa a se ipsa iudicata est praestantior, reliquis quoque habenda erit fides, nam unaquaeque earum a se ipsa iudicata est praestantior. 177. si autem ab alia, oportebit rursus ei quoque fidem non haberi, quemadmodum enim ipsa, quatenus dissidet ab aliis, opus habet examine et iudicio; ita etiam ipsam iudicans, quatenus discrepat ab aliis sectis, opus habet alia quae iudicet, et eo ipso non erit credibile illius iudicium. si ergo neque contingit sequi omnes vitae artes neque unam, restat ut nulla sit sequenda. 178. et alloqui, ut prius dixi, cum multae sint vitae agendaer artes, necesse est ut qui in una earum acquieverit, sit infelix non solum propter prius dictas causas, sed etiam propter eam quae procedente oratione iam dicitur. unusquisque enim homo ab aliqua tenetur affectione seu animi perturbatione: aut enim divitiarum aut voluptatum aut gloriae amore tenetur ac desiderio, talis autem qui existit a nulla Dogmaticorum secta potest reprimi. 179. sed qui tenetur divitiarum amore et gloriae, is magis incenditur cupiditate a philosophia peripatetica, secundum quam divitiae et gloria sunt in bonis, qui amat voluptates, etiam inflammatus ab Epicuri disciplina: finis enim infelicitatis ex eius sententia demonstratur voluptas, ambitiosus autem et gloriae cupidus a Stoicis praecipitur in ipsam affectionem, ex quorum sententia virtus est solum bonum et quod

α) ὥς προείπον] sect. 173. superius leg. ἡ κρίνουσα pro κρίν. [quod recepitimus.]

β) προσαναπαυσάμενον] ms Savil. προσαναπαυόμενον.

γ) διὰ τὰς προσηρημένους αἰτίας] supra sect. 110 seq.

δ) ἢ φιλόπλουτος] confer, si placet, dicta ad sect. 120.

ε) ὁ πλούτος καὶ ἡ δόξα τῶν ἀγαθῶν ἐστίν] Aristoteles inter bona externa numerat gloriam et divitias, perinde ut valetudinem supra sect. 51 77. neque tamen pro summo illa habuit bono, sed sine quibus felicitas manca atque imperfecta esset, δεήσει δὲ καὶ τῆς ἐκτὸς εὐημερίας, ἀνθρώπων ὅντι 10 Nicomach. cap. 8.

ς) πρῶτος προσεκτραχηλίζεται] non agnoscit Hervetus πρῶτος et videtur ex similitudine cum πρὸς ortum, de τραχηλίζειν notarunt viri docti ad Hebr. 4 13, Petrus Faber lib. 1 Agonisticon cap. 2, Gisbertus lib. 1 Var. Observatt. cap. 12, Valesius ad Sozomenum p. 135 et Perizonius ad Aelianum p. 763 inf. leg. προσησόμεθα pro προσησ. [quod recepitimus.]

καὶ τὸ ἀπ' ἀρετῆς γινόμενον. πᾶσα οὖν ἡ λεγομένη περὶ τὸν βίον 180
ἐπιστήμη τοῖς δογματικοῖς φιλοσόφοις ἐπιτείχιμα ἐστὶ τῶν
ἀνθρωπίνων κακῶν, ἀλλ' οὐ βοήθεια. κἂν μίαν δὲ δώμεν εἶναι
τέχνην περὶ τὸν βίον, καὶ ταύτην σύμφωνον, ὅλον τὴν στωϊκὴν,
οὐδ' οὕτως προσησόμεθα διὰ τὸ πολλὰς καὶ ποικίλας αὐτῇ συνεισ-
άγεσθαι κῆρας. εἰ γὰρ ἡ μὲν περὶ τὸν βίον τέχνη φρόνησις 181
οὐσά ἐστὶν ἀρετὴ^{ο)}, τὴν δὲ ἀρετὴν μόνος εἶχεν ὁ σοφός^{ς)} P 723
οἱ Στωϊκοὶ μὴ ὄντες σοφοὶ^{ρ)} οὐχ' ἔξουσιν φρόνησιν οὐδὲ τέχνην.
τινὰ περὶ τὸν βίον. μὴ ἔχοντες δὲ ταύτην οὐδὲ ἄλλους διδά-
ξουσιν. εἴπερ τε κατ' αὐτοὺς οὐδεμία δύναται συστήναι τέχνην,
οὐδ' ἡ περὶ τὸν βίον συστήσεται. ἀλλὰ μὴν τὸ πρῶτον τὸ
ἄρα δεύτερον. τέχνη γὰρ ἐστὶ σύστημα ἐκ καταλήψεων^{τ)} καὶ 182
κατάληψις ἐστὶ καταληπτικῆς φαντασίας συγκατάθεσις. οὐδεμία
δ' ἦν καταληπτικὴ φαντασία^{υ)} διὰ τὸ μήτε πᾶσαν ὑπάρχειν
φαντασίαν καταληπτικὴν· μάχονται γάρ· μήτε τινα διὰ τὴν ἀν-
τικρισίαν. μὴ οὕσης δὲ καταληπτικῆς φαντασίας οὐδὲ συγκα-
τάθεσις τις αὐτῆς γενήσεται· οὕτως δὲ οὐδὲ κατάληψις. μὴ
οὕσης δὲ καταλήψεως οὐδὲ σύστημα ἐκ καταλήψεων γενήσεται,
183 τοῦτέστι τέχνη. ὥς ἀκολουθεῖ τὸ μηδὲ περὶ τὸν βίον εἶναι τινα
τέχνην^{θ)}. πρὸς τούτοις ἡ καταληπτικὴ φαντασία κρίνεται κατὰ
τοὺς Στωϊκοὺς ὅτι καταληπτικὴ ἐστὶ τῇ ἀπὸ ὑπάρχοντος γενέ-

fit ex virtute. 180. quaecumque ergo a dogmaticis philosophis dicitur vitae agenda scientia, est humanorum malorum propugnaculum, non auxilium, quodsi etiam dederimus esse unam vitae agendaer artem et eam de qua omnes conveniant, verbi gratia Stoicam, ne sic quidem eam admitteremus, propterea quod multae et variae simul eam inferantur calamitates. 181. si enim vitae quidem agendaer ars, cum sit prudentia, est virtus, virtutem autem solus habet sapiens; Stoici cum non sint sapientes, non habebunt prudentiam neque vitae agendaer artem aliquam, cum non habeant autem, nec alios docebunt; et si ex eorum sententia nulla ars potest consistere, non consistet quidem ars vitae agendaer, atqui est primum: est ergo etiam vitandam. 182. est enim ars id quod est compositum ex comprehensionibus; et comprehensio est comprehendens phantasiae assensio, nulla est autem comprehensio phantasia, propterea quod nec omnis phantasia sit comprehendens (pugnant enim inter se) neque aliqua, propterea quod nulla sit facultas eius discernendi, si non sit autem comprehendens phantasia, nec est nulla eius assensio: itaque nec comprehensio, si non sit autem comprehensio, nec erit id quod est compositum ex comprehensionibus, nempe ars, cui est consequens, ne vitae quidem agendaer aliquam esse artem. 183. ad haec accedit, quod comprehendens phantasia ex Stoicorum sententia iudicatur esse comprehen-

ο) φρόνησις οὐσά ἐστὶν ἀρετὴ] vide si placet 3 Pyrrhonian. sect. 240 P 723 et ibi a me dicta.

ρ) τὴν ἀρετὴν μόνος εἶχεν ὁ σοφός] inter Stoicorum paradoxa solam sapientem virtute polleere, ex praescripto virtutis vivere, Lipsius NBW 3 induct. diss. 15.

τ) οἱ Στωϊκοὶ μὴ ὄντες σοφοὶ] Stoici libenter fatebantur illum sapien-tem suum vix in multis saeculis unum ac fortasse nullum usquam reperiiri, vide ad 1 contra Physicos sect. 133 et ad iam laudatum tertii Pyrrhonianum libri locum.

θ) τέχνη σύστημα καταλήψεων] 3 Pyrrhon. sect. 241.

υ) οὐδεμία δ' ἦν καταληπτικὴ φαντασία] lib. 1 adversus Log. sect. 389 seq.

φ) εἶναι τινα τέχνην] in Ciz. deest τινα.

σθαι^{α)}; καὶ κατ' αὐτὸ τὸ ὑπάρχον ἐναπομεμαγμένως καὶ ἐναπ-
εσφραγισμένως^{β)}. τὸ θ' ὑπάρχον δοκιμάζεται, ὅτι ὑπάρχον
ἐστίν, ἐκ τοῦ καταληπτικῆν κινεῖν φαντασίαν. εἰ δέ, ἵνα μὲν ἡ
καταληπτικὴ κρίνεται φαντασία, τὸ ὑπάρχον δεῖ ἐπεγνώσθαι,
ἵνα δὲ τοῦτο καταληφθῇ, τὴν καταληπτικὴν φαντασίαν βέβαιον
εἶναι· ἐκότερον δὲ διὰ τὸ ὑπάρχον ἐστὶν ἄπιστον· ἀγνωρίστου οὐσης
τῆς καταληπτικῆς φαντασίας ἀναιρεῖται καὶ ἡ τέχνη, σύστημα
184 οὐσα ἐκ καταλήψεων. εἴπερ τε ἡ περὶ τὸν βίον ἐπιστήμη τουτέ-
στιν ἡ φρόνησις, θεωρητικὴ τῶν τε ἀγαθῶν^{γ)} καὶ κακῶν καὶ
οὐδετέρων ἐστίν, ἥτοι ἑτέρα καθέστηκε τῶν ἀγαθῶν ὧν λέγεται
ἐπιστήμη τυγχάνειν, ἢ ἡ αὐτὴ ἐστὶ τὸ ἀγαθόν. καθὼ καὶ ὀρι-
ζόμενοι τινες ἐξ αὐτῶν φασιν "ἀγαθόν ἐστὶν ἀρετὴ"^{δ)} ἢ τὸ
185 μετέχον ἀρετῆς. καὶ εἰ μὲν ἑτέρα ἐστὶ παρὰ τὰ ἀγαθὰ, ὧν
λέγεται ἐπιστήμη, οὐδ' ὅλως ἐστὶ ἐπιστήμη· πᾶσα γὰρ ἐπιστήμη
ὑπαρκτῶν τινῶν ἐστὶ γνῶσις· τὰ δὲ ἀγαθὰ καὶ κακὰ πρότερον
ἐδείξαμεν^{ε)} ἀνύπαρκτα. ὥστ' οὐδ' ἐπιστήμη τις ἐστὶ ἀγαθῶν
186 καὶ κακῶν. εἰ δ' αὐτὴ ἐστὶν ἀγαθόν, καὶ ἀξιοῦνται τῶν ἀγα-
P 724 θῶν εἶναι ἐπιστήμη, ἐαυτῆς ἐστὶ ἐπιστήμη· ὃ πάλιν ἄτοπον.
τὰ γὰρ ὧν ἐστὶν ἐπιστήμη, ταῦτα προεπιννοεῖται τῆς ἐπιστήμης,
οἷον ἱατρικὴ λέγεται ἐπιστήμη ὑγιεινῶν καὶ νοσερῶν καὶ οὐδετέ-
ρων· ἀλλὰ προῦφέστηκε τῆς ἱατρικῆς καὶ προηγείται τὰ ὑγιεινὰ
καὶ νοσερά. πάλιν τε ἡ μουσικὴ ἐμμελῶν ἐστὶ καὶ ἐκμελῶν ἐν-
ρῶθμων τε καὶ ἐκρῶθμων ἐπιστήμη· ἀλλ' οὐ πρὶν τούτων ἐστὶν
117 ἡ μουσικὴ, καὶ αὐτοὶ δὲ τὴν διαλεκτικὴν^{β)} ἔφασαν ἐπιστήμην

dens, ex eo quod existit, et congruenter ei quod existit, per impressionem
et oblationem, et id quod existit, existere probatur ex eo quod com-
prehendentem moveat phantasia. si autem ut comprehendens iudicetur phan-
tasia; oportet id quod existit, esse cognitum, atque ut hoc vicissim compre-
hendatur, comprehendentem phantasia esse firmam ac stabilem: alterius
autem fides fieri minus, per alterum non potest. cum sit ignota compren-
dens phantasia, ars quaque tollitur, ut quae sit id quod est compositum ex
comprehensionibus. 184. et si agendas vitae scientia, nempe prudentia, con-
templatur bona et mala et neutra, aut est diversa a bonis quorum dicitur
scientia, aut ea ipsa est bonum, quapropter quidam ex eis definiētes dicunt
"bonum est virtus aut quod est eius particeps", 185. et si est diversa a bo-
nis quorum dicitur scientia, ne erit quidem omnino scientia. omnis enim
scientia est aliquorum quae sunt, bona autem et mala non esse prius osten-
dimus, quamobrem nec est quidem ulla scientia bonorum et malorum. 186. sin-
autem ipsa est bonum et censetur esse scientia bonorum, sui erit scientia.
quod rursus est absurdum: ea enim quorum est scientia, cogitantur ante
scientiam, ut ars medendi dicitur scientia salubrium et non salubrium et
neutrorum: sed ante artem medendi prius fuerunt et praecedunt salubria et
insalubria, rursus musica est scientia modulatorum et non modulatorum nu-
merosorumque et non numerosorum: sed ante ea non est musica. 187. ipsi
quoque dixerunt dialecticam esse scientiam verorum et falsorum et neutro-

α) τὸ ἀπὸ ὑπάρχοντος γενέσθαι] 3 Pyrrhon. sect. 241 et lib. 2 adver-
sus Log. sect. 86.

β) ἐναπομεμαγμένως καὶ ἐναπεσφραγισμένως] lib. 1 adversus Log.
sect. 248, 402 etc.

γ) θεωρητικὴ τῶν τε ἀγαθῶν] supra sect. 170.

δ) ἀγαθόν ἐστὶν ἀρετὴ] vide sect. 22 huius libri.

ε) πρότερον ἐδείξαμεν] sect. 42 sq.

P 724 β) καὶ αὐτοὶ τὴν διαλεκτικὴν] Stoici. vide Laërtium 7 42, Suidam in
διαλεκτικῇ et nostrum 2 Pyrrhon. sect. 94 et 247.

ἀληθῶν τε καὶ ψευδῶν καὶ οὐδετέρων. οὐκοῦν προῦφέστηκε τῆς
διαλεκτικῆς τὰληθῆ καὶ ψευδῆ καὶ οὐδέτερα. εἰ δὲ ἐαυτῆς ἐστὶν
ἐπιστήμη ἡ φρόνησις, ὀφείλει προῦφεστάναι ἐαυτῆς. οὐδὲν δὲ
δύναται ἐαυτοῦ προῦφεστηκέναι· οὐδὲ ταύτῃ τολῶν ῥητέον εἶναι
τινα περὶ τὸν βίον ἐπιστήμην. πᾶσά τε ὑπαρκτὴ^{α)} τέχνη καὶ 188
ἐπιστήμη ἐκ τῶν ἀποδιδόμενων ὑπὸ αὐτῆς τεχνικῶν τε καὶ ἐπι-
στημονικῶν ἔργων καταλαμβάνεται, οἷον ἱατρικὴ μὲν ἐκ τῶν
ἱατρικῶς γινόμενων, κιθαριστικὴ δὲ ἐκ τῶν κιθαριστικῶς, καὶ
ἤδη ζωγραφία καὶ ἀνδριαντοπλαστικὴ καὶ πᾶσαι αἱ ἐμφορεῖς.
ἢ δέ γε περὶ τὸν βίον ἀξιουμένη στρέφεσθαι τέχνη οὐδὲν ἔχει
συμβεβηκὸς ἐνέργημα, ὥς παραστήσομεν· οὐκ ἔρα ἐστὶ τις περὶ
τὸν βίον τέχνη. οἷον πολλῶν λεγομένων παρὰ τοῖς Στωικοῖς περὶ 189
τε τῆς τῶν παιδῶν ἀγωγῆς καὶ περὶ τῆς πρὸς τοὺς γονεῖς τιμῆς
καὶ ἐτι τῆς πρὸς τοὺς^{β)} κατοικομένους ὁσιότητος, ὀλίγα ἐξ ἐκά-
στου εἶδους ἐπιλεξάμενοι δείγματος χάριν προσισόμεθα εἰς τὴν
τῆς ἐπιχειρήσεως κατασκευὴν.

Καὶ μὴν περὶ μὲν παιδῶν ἀγωγῆς ἐν ταῖς διατριβαῖς ὁ αἰ- 190
ρεσιάρχης Ζήνων τοιαῦτά τινα διέξεισι "διαμηρῖζειν^{α)} δὲ μηδὲν
μᾶλλον μηδὲ ἥσσον, παιδικὰ ἢ μὴ παιδικὰ, μηδὲ θήλια ἢ ἄρ-
ρενα. οὐ γὰρ ἄλλα παιδικοῖς ἢ μὴ παιδικοῖς οὐδὲ θηλείαις ἢ
ἄρρεσιν, ἀλλὰ τὰ αὐτὰ πρέπει τε καὶ πρέποντά ἐστι". καὶ πάλ-
ιν "διαμεμήρικας τὸν ἐρώμενον; οὐκ ἔγωγε. πότερον^{β)} οὐκ
ἐπεθύμησας αὐτὸν διαμηρῖσαι; καὶ μάλα. ἀλλὰ ἐπεθύμησας
παρυσχεῖν σοι αὐτὸν ἢ ἐφοβήθης κελεῦσαι; μὴ Δ'. ἀλλ' ἐκ-
λευσας; καὶ μάλα. εἰθ' οὐχ ὑπηρέτησέ σοι^{γ)}; οὐ γάρ". περὶ 191

rum. ergo vera et falsa et neutra fuerunt ante dialecticam. si igitur pruden-
tia est sui ipsius scientia, ea debet esse ante se. nihil autem potest esse ante
se: nec hac ergo ratione dicendum est esse aliquam vitae degendae scientiam.
188. omnis quoque quae est ars et scientia comprehenditur ex iis quae sunt
artificiose et scienter, ut ars quidem medendi ex iis quae medice fiunt, ci-
tharistica autem ex iis quae citharistiche, pictura quoque itidem et statuarum
et omnes similes. ars autem quae censetur versari in vita nullum habet opus
quod ei congruat, ut ostendimus. non est ergo aliqua ars vitae agendas.
189. ut cum multa dicantur apud Stoicos de filiorum educatione et de honore
in parentes et praeterea de pietate ac religione in defunctos, paucis ex uno-
quoque genere electis ea exempli causa proferemus ad probandam argu-
mentationem.

190. Atque de liberorum quidem educatione in diatribis haec dicit Zeno
princeps sectae Stoicae: "dividere nihilo magis neque minus pusiones quam
non pusiones, neque feminas quam masculos, non enim alia pusiones aut
non pusiones neque feminas aut masculos, sed eadem decent et sunt decen-
tia". et rursus: "divisistine dilectum? nequaquam, utrum non desiderasti
eum dividere? maxime, sed desiderasti ipsum se tibi praebere, an timuisti
iubere? non per Iovem, sed iussisti? maxime, deinde non tibi morem ges-

α) ὑπαρκτὴ] ms Ciz. et alius codex ὑπαρκτικὴ.

β) καὶ ἐτι τῆς πρὸς τοὺς] isa mss Savil. et Ciz. licet in editis tῆς aberat.

γ) διαμηρῖζειν] vocabulum obscenum, vide ad 3 Pyrrhon. sect. 245,
ubi etiam de Zenonis Citieci διατριβαῖς. inferius male edd. διαμεμήρικας.

δ) πότερον] ms Ciz. et Savil. πρότερον.

ε) οὐχ ὑπηρέτησέ σοι;] Ciz. οὐχ ὑπηρέτησού σοι, quomodo legit
etiam Hervetus, vertit enim: non tibi inservient, minus bene.

δὲ τῆς εἰς τοὺς γονεῖς τιμῆς παράδοιτο ἂν τις τὰ τῆς μητρο-
μυξίας ὑπ' αὐτῶν θρυλούμενα. καὶ γε ὁ μὲν Ζήνων¹⁾ τὰ περὶ
τῆς Ἰοκάστης καὶ Οἰδίποδος θείας ἱστορούμενά φησιν "ὅτι
οὐκ ἦν δεινὸν τρῖναι τὴν μητέρα. καὶ εἰ μὲν ἀσθενοῦσαν τὸ
σῶμα ταῖς χερσὶ τρίψας ὠφέλει, οὐδὲν αἰσχρόν. εἰ δ' ἐτέρω
P 725 μέρει τρίψας, ἐφ' ᾧ εἶδεν ὠδονομένην, παύσας καὶ παῖδας
192 ἐκ τῆς μητρὸς γενναίους ποιήσας, τί ἦν αἰσχρόν; ὁ δὲ Χρύ-
σιππος ἐν τῇ πολιτείᾳ²⁾ κατὰ λέξιν φησὶν οὕτως· "δοκεῖ μοι
καὶ ταῦτα οὕτως ἐξαγαγεῖν³⁾, καθάπερ καὶ νῦν οὐ κακῶς παρὰ
πολλοῖς εἴθισται, ὥστε καὶ τὸν πατέρα⁴⁾ ἐκ τῆς θυγατρὸς καὶ
τὸν ὁμομήτριον ἐκ τῆς ὁμομητρίας". δῆγμα δὲ τῆς πρὸς τοὺς
κατοιχομένους αὐτῶν ὁσιότητος γένοιτ' ἂν καὶ τὰ περὶ τῆς ἀν-
θρωποφαγίας παραγγελλόμενα. οὐ γὰρ μόνον ἀξιοῦσι τοὺς τε-
τελευτηκότας ἐσθίειν, ἀλλὰ καὶ τὰς αὐτῶν σάρκας⁵⁾, εἴ ποτε
193 εὔχοι τι μέρος τοῦ σώματος ἀποκοπέν. λέγεται δ' ἐν τῇ περὶ
δικαιοσύνης ὑπὸ Χρυσίππου⁶⁾ ταυτί· καὶ ἂν τῶν μελῶν ἀποκοπή
194 τί μέρος πρὸς τὴν τροφήν χρήσιμον, μήτε κατορύττειν αὐτὸ
sit? nequaquam". 191. de honore autem in parentes adiecerit quispiam ea
quae ab eis vulgo iactantur de concubitu cum matre. et Zeno quidem cum
posuisset quae narrantur de Iocaste et Oedipo dicit: "non erat adeo horren-
dum fricare matrem, nam si corpore aegrotantem manibus fricans iuvisset,
minime foret turpe. si autem in alia parte fricuit in qua invenit eam dolore
affectam, et dolorem sedavit et ex matre egregios procreavit liberos, quid
fuit turpe"? 192. Chrysippus quoque in libro de republica haec dicit ad
tertium: "videntur mihi et haec sic transigenda, ut nunc quoque apud mul-
tos non male mos est, ut pater (sobolem suscipiat) ex filia, et frater germa-
nus ex sorore germana". eorum autem pietatis ac religionis in eos qui e
vivi excesserunt, indicium fuerint ea quae praecipiantur de comedendis ho-
minibus non solum enim censent edendos esse mortuos, sed suas ipsorum
quoque carnes, si forte pars aliqua corporis fuerit amputata. 193. dicuntur
autem haec a Chrysippo in libro de iustitia: "et si ex membris pars aliqua
fuerit amputata utilis ad alimentum, neque eam infodere neque temere pro-
194) καὶ γε ὁ μὲν Ζήνων] ita Ciz. pro καὶ γε μὲν ὁ Ζήνων, idem ex
Zenone refert master. 3 Pyrrhoniar. sect. 205 et 245. S. Chrysostomus ad-
versus Gentiles t. 1 p. 662 edit. Ducaeanae, ποῖον δὲ ὄφελος μὴν-
σθαι μητέρα καὶ αὐτὰς, ὅπερ ὁ τῆς αἰσχύνης προσετις φιλόσοφος ἐν-
μαρτυρεῖ.

P 725 1) ὁ δὲ Χρυσίππος ἐν τῇ πολιτείᾳ] eadem Chrysippi integrius legun-
tur 3 Pyrrhon. sect. 216.

2) ἐξαγαγεῖν] in laudato Pyrrhonianarum loco est διεξάγειν.

3) ὥστε καὶ τὸν πατέρα] in Ciz. legitur καὶ τὴν μητέρα, unde satis ap-
paret verba quaedam excidisse et locum hunc ex Pyrrhonianis restitu-
endum esse sic: ὥστε καὶ τὴν μητέρα ἐκ τοῦ υἱοῦ τεκνυποιεῖσθαι καὶ
τὸν πατέρα ἐκ τῆς θυγατρὸς.

4) ἀλλὰ καὶ τὰς αὐτῶν σάρκας] intellige αὐτῶν non iam τετελευτη-
χότων sed si quibus antequam obierint manum vel pedem abscindi con-
tingit. in ms Ciz. abest καὶ.

5) ἐν τῇ περὶ δικαιοσύνης ὑπὸ Χρυσίππου] eadem Chrysippi verba
exstant et 3 Pyrrhon. sect. 247, ex quo loco colligas libros de iustitia
fuisse adiunctos libris Chrysippi de rep. nam cum ibi Sextus nonnulla
ex Chrysippi Politia produxisset, subiungit: καὶ ἀνθρωποφαγεῖν ἐν τοῖς
αὐτοῖς συντάγμασιν ἡμῖν ἐπιστάνει, atque deinde profert haec quae e
libris de iustitia esse repetita hoc loco diserte testatur. caeterum apud
Laërtium quoque 7 121 inter Stoicorum placita refertur γένεσθαι τε
καὶ τὸν σοφὸν ἀνθρωπίνων σαρκῶν κατὰ περίστασιν. confer Petrum Pe-
titum libro tertio de natura et moribus Anthropophagorum cap. 6 seq.

μήτε ἄλλως ῥίπτειν, ἀναλίσκειν δὲ αὐτό, ὅπως τῶν ἡμετέρων
ἕτερον¹⁾ μέρος γένηται". ἐν δὲ τῇ περὶ τοῦ καθήκοντος²⁾ περὶ 191
τῆς τῶν γονέων ταφῆς διεξερχόμενος ῥητῶς φησιν· "ἀπογενο-
μένων δὲ τῶν γονέων ταφαῖς χρηστὴν ταῖς ἀπλουστάταις, ὥς
ἂν τοῦ σώματος καθάπερ ὄνυχος ἢ τριχῶν οὐδὲν ὄντος πρὸς
ἡμᾶς³⁾, οὐδ' ἐπιστροφῆς καὶ πολυωρίας προσδεομένων ἡμῶν
τοιαύτης τινός. διὸ καὶ χρησίμων μὲν ὄντων τῶν κρεῶν τροφή
χρησονται αὐτοῖς, καθάπερ καὶ τῶν ἰδίων μερῶν· οἷον ποδὸς
ἀποκοπέντος ἐπέβαλλε χρῆσθαι αὐτῷ καὶ τοῖς παραπλησίοις.
ἀχρεῶν δὲ ὄντων αὐτῶν ἢ κατορύξαντες⁴⁾ τὸ μνήμα ἐποιήσου-
σιν ἢ κατακαύσαντες τὴν τέφραν ἀφήσουσιν ἢ μακρότερον ῥί-
ψαντες οὐδεμίαν ἐπιστροφήν αὐτῶν ποιήσουσιν, καθάπερ ὄνυχος
ἢ τριχῶν". ὥδε μὲν οἱ ἀπὸ τῆς στοῦς. ἐπακτέον δ' αὐτοῖς τὸ 195
ἀκόλουθον τῆς ἐπιχειρήσεως· ἦτοι γὰρ οὕτω παραγγέλλουσι ταῦτα
ποιεῖν, ὥς μελλόντων αὐτοῖς χρῆσθαι τῶν νέων ἢ ὥς μὴ χρη-
σομένων. καὶ ὥς χρησομένων μὲν οὐδαμῶς· οἱ γὰρ νόμοι κω-
λύουσιν· εἰ μὴ τι παρὰ Λαιστρυγόσι καὶ Κύκλωσι⁵⁾ δέησει
βιοῦν, παρ' οἷς θεμιτόν ἐστιν

ἀνδρομέα⁶⁾ κρεῖ' εἶδεν καὶ ἐπ' ἄκρητον γάλα πίνειν.
εἰ δ' ὥς μὴ χρησομένων, παρέλκουσα γίνεται ἡ περὶ τὸν βίον 196
P 726

licere, sed eam consumere ut fiat alia pars ex nostris". 194. in opere au-
tem de decoro disserens de sepultura parentum disertis verbis dicit: "cum
parentes excesserint, simplicissima utendum est sepultura, utpote quod cor-
pus, sicut ungues et pili, nihil faciat ad nos neque nobis opus sit aliqua
huiusmodi cura et sollicitudine. et ideo si sint ad alimentum quidem utiles
eorum carnes, eis utentur tamquam propriis membris, ut pede amputato,
eo uti oportuit et iis similibus. si ipsae autem sint inutiles aut effosso moni-
mento eas inferent aut iis exustis cinerem dimittent, aut iis longius abiectis
nullam eorum curam gerent, sicut unguium et pilorum". sic quidem Stoici.
195. in eos autem est inferenda consequens argumentatio: aut enim haec
sic facere praecipunt, utpote quod sint iis usuri adolescentes, aut quod mi-
nime sint usuri, et ut quod sint quidem usuri, nulla ratione haec praeci-
piunt: leges enim prohibent, nisi vivendum illis sit apud Laestrygonas et Cy-
clopes, apud quos licet

carnibus humanis vesci et potare merum lac.

196. sin autem ut qui non sint usuri, est agenda vitae ars supervacanea,

1) τῶν ἡμετέρων ἕτερον] ita recte etiam in laudato Pyrrhonianarum
loco. nam in Ciz. oscitantia librarii ἕτερον desideratur.

2) περὶ τοῦ καθήκοντος] hic quoque locus ex Chrysippi de officio li-
bris exstat 3 Pyrrhon. sect. 248.

3) τοῦ σώματος-οὐδὲν ὄντος πρὸς ἡμᾶς] animus enim cuiusque, is
est quisque etiam ex Stoicorum mente, qui solutus legibus servitutis
corporis onerosisque eius vinculis solutus gaudet ad cognata sidera re-
currere. vide Lipsium lib. 3 Physiologiae Stoicae diss. 14.

4) ἢ κατορύξαντες] ita recte ms Ciz. pro οἱ κατορύξαντες.

5) παρὰ Λαιστρυγόσι καὶ Κύκλωσι] meminit Homerus Odys. i' et x'.
atque pluribus horum res persequitur Petrus Petitus lib. 1 de natura et
moribus Anthropophagorum cap. 7. seq.

6) ἀνδρομέα κρεῖ' εἶδεν καὶ ἐπ' ἄκρητον γάλα πίνειν] versus ex Ho-
meri Odys. i' 297. in editis erat ἐπ' ἄκρητον, quod videtur etiam legisse P 726
in codice suo Hervetus, qui reddit electum, sed ἐπ' ἄκρητον habent non
modo Homeri codices, sed etiam in ms Ciz. legitur diserte ἐπ' ἄκρητον.
Eustathius γάλα ἄκρητον interpretatur ἐν ᾧ ἐστὶν ἔτι τὸ τυρώδες καὶ
τὸ ἐλαϊώδες καὶ τὸ ὀρώδες. Lucretius 1 lacte mero.

204 παρ' ὅσον ἐστὶ κοινὰ· ἐνθεν καὶ τὸ ἀπὸ ἰατρικῆς κομισθὲν ὑπό-
δειγμα κατ' αὐτῶν μᾶλλον εὐρίσκεται. διὰ γὰρ φῶσι τὸ ὑγιά-
ζειν^{γ)} κοινὸν ἰατροῦ τε καὶ οὐκ ἰατροῦ καθεστῆχός, ἐξαίρετον
γίνεσθαι τοῦ τεχνίτου, ἐπειδὴν ἰατρικῶς ἀποτελεσθῇ, τότε ἦτοι
ἴσασί τι διαφόρως γινόμενον ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ^{δ)} παρὰ τὸν ἰδιώτην,
ὅσον τὸ συντόμως καὶ ἀπόνως καὶ μετὰ τάξεως καὶ ποιότητος^{ε)}.
ἢ οὐκ ἴσασιν, ἀλλὰ καὶ ταῦτα πάντα κοινὰ τῶν ἰδιωτῶν ὑπει-
205 λήφασιν. καὶ εἰ μὲν ἴσασιν, αὐτόθεν ἰδίον τι τοῦ ἰατροῦ φαινό-
μενον ἔργον ὁμολογήσασιν ὑπάρχειν καὶ ἀκόλουθον εἶναι αὐτοῖς
ἀπὸ τοῦτου μετελθοῦσι διδάσκειν, καὶ τοῦ σοφοῦ τι ἰδίον ἔργον,
ὃ διοίσει τοῦ μὴ σοφοῦ. εἰ δὲ οὐκ ἴσασιν, ἀλλὰ πᾶν τὸ ὑπὸ
τοῦ ἰατροῦ γινόμενον τοῦτ' ἐροῦσι καὶ ὑπὸ τοῦ ἰδιώτου γίνεσθαι,
ἀφελούνηται τοῦ ἰατροῦ τὸ ἰδίον ἔργον· καὶ ἀπαρραλλασίας οὔσης
κατὰ τὸ φαινόμενον ἐν τοῖς γινομένοις ἔργοις οὐ διαγνώσκονται
τὸν τε τεχνίτην καὶ τὸν ἄτεχνον, οὐδὲ τὸ ἀπὸ τεχνικῆς διαθέ-
σεως ἐνεργούμενον, οὐδὲ τὸ ἀπὸ ἀτέχνου, διὰ τὸ μηδὲ τὴν καθ'
ἑκάστον ἀφανῆ διάθεσιν ἐξ ἑαυτῆς δύνασθαι γνωρίζεσθαι οὖσαν
206 ἀφανῆ. τοίνυν οὐδὲν ὠφελεῖ αὐτοὺς τὸ ὁμολογεῖν μὲν κοινὰ εἶναι
τὰ ὑπὸ τε τοῦ σοφοῦ γινόμενα ἔργα καὶ τὰ μὴ ὑπὸ τοῦ σοφοῦ,
διαφέρειν δ' αὐτὰ τῷ νυνὶ μὲν ἀπὸ φρονήσεως γίνεσθαι διαθέ-
σεως, νυνὶ δὲ ἀπὸ ἀφρονος. ἄλλοι δὲ εἰσιν οἱ τῷ διομαλισμῷ^{ς)}
207 καὶ τάξει ταῦτα διορίζεσθαι νομιζόντες. καθὰ γὰρ ἐπὶ τῶν μέσων
P 728

communia. 204. hinc et quod ex arte medendi allatum est exemplum, in-
venitur contra eos magis facere. cum enim dixerint sanare, quod est com-
mune medici et non medici, eximi et esse proprium artificis, cum effectum
fuerit ratione medica, tunc aut sciunt aliquid diverse fieri a medico quam
ab homine rudi et ignaro, utpote brevi tempore et citra dolorem et certo or-
dine et qualitate; aut nesciunt, sed haec etiam omnia existimant communia
imperatorum. 205. et si sciunt quidem, ex hoc ipso fatentur esse aliquod
opus quod cernitur medici proprium, et consequens esse iis ex eo conari do-
cere quod sit proprium opus sapientis quo differat a non sapiente. si autem
nesciunt, sed quidquid fit a medico dicent etiam hoc fieri ab indocito et ig-
naro medicinae, auferunt proprium opus medici: et cum in eo quod apparet
nullum sit discrimen ac distinctio in operibus quae fiunt, non discernent in-
ter artificem et imperitum artis, neque inter id quod ab artificiosa efficitur
affectione et id quod ab inartificiosa, propterea quod neque quae in singulis
est obscura affectio ex se possit cognosci, cum sit obscura. 206. nihil ergo
eis prodest fateri communia esse opera quae fiunt a sapiente et quae a non
sapiente: ea autem differre, quod nunc quidem a prudenti fiant affectione,
nunc autem ab imprudenti. alii autem sunt qui existimant ea distingui ex
effectu semper simili et ordine. 207. quomodo enim in mediis artibus est

γ) τὸ ὑγιάζειν] supra sect. 201.

δ) ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ] Ciz. ἀπὸ ἰατροῦ.

ε) συντόμως καὶ ἀπόνως καὶ μετὰ τάξεως καὶ ποιότητος] Asclepiadis
vox apud Celsum exstat, medicum debere curare tuto, celeriter, iucunde.

ς) τῷ διομαλισμῷ] artis διομαλισμός sive similitudo est per quam ar-
tífex potest quoties vult eodem plane modo et eadem perfectione opus
artis suae edere, quod mox τεταγμένως et stata atque certa ratione ali-
quid perficere et in effectibus διομαλίζειν sive sibi semper similem esse
P 728 noster appellat. hic διομαλισμός non perspicitur in operibus illius qui
artem non didicit et cui aliud agenti effectus aliquis forte fortuna ali-
quando excidit.

τεχνῶν^{ς)} ἰδίον ἐστὶ τοῦ τεχνίτου τὸ τε τεταγμένως τι ποιεῖν
καὶ τὸ ἐν τοῖς ἀποτελέσμασι διομαλίζειν· ποιῆσαι γὰρ ἂν ποτε
καὶ ἰδιώτης^{α)} τὸ τεχνικὸν ἔργον, ἀλλὰ σπανίως, καὶ οὐ πάν-
τοτε^{β)}, οἷδὲ κατὰ τὸ αὐτὸ καὶ ὡσαύτως· ὥδε καὶ τοῦ μὲν φρο-
νίμου φασὶν ἔργον εἶναι τὸ ἐν τοῖς κατορθώμασι διομαλίζειν^{γ)},
τοῦ δὲ ἀφρονος τοῦναντίον. φαίνονται δὲ καὶ οὗτοι κατὰ τὴν 208
τῶν πραγμάτων φύσιν περὶ τῆς ἐν χειρὶ ζητήσεως διατυττόμε-
νοι· τὸ γὰρ εἶναι τινα βίου τάξιν κατὰ τεχνικὸν λόγον ὁρισμέ-
νως εἰρημένην εὐχῇ μᾶλλον ἔοικε^{δ)}. πᾶς γὰρ ἄνθρωπος πρὸς τὰς
τῶν ὑποπιπτόντων^{ε)} πραγμάτων διαφορὰς καὶ ποικιλίας ἀρτι-
ζόμενος οὐδέποτε δύναται τὴν αὐτὴν τάξιν φυλάττειν, καὶ μᾶ-
λιστα ὁ ἔμψρων, τὸ τε ἄσφατον τῆς τύχης^{ς)} καὶ τὸ ἀβέβαιον
τῶν πραγμάτων ἐννοούμενος. ἄλλως τε εἴπερ μίαν καὶ ὁρισμέ- 209
νην εἴχε βίου τάξιν ὁ φρόνιμος, καὶ ἐκ ταύτης ἐναργῶς κατεί-
ληπτο^{ζ)} τοῖς μὴ φρονίμοις· οὐχὶ δὲ γε καταλαμβάνεται τούτοις.
τοίνυν οὐδ' ἐκ τῆς τάξεως τῶν ἔργων ληπτὸς ἐστὶν ὁ φρόνιμος.
ὅθεν εἰ πᾶσα μὲν τέχνη ἐκ τῶν ἰδίων ἔργων φαίνεται, τῆς δὲ

proprium artificis ordinate aliquid facere et id quod est in effectis semper
simile: (fecerit enim etiam rudis et ignarus opus artificiosum, sed raro, nec
omni tempore nec eodem modo et similiter) ita etiam sapientis quidem
esse dicunt sibi semper similem esse in recte factis, insipientis autem contra.
208. videntur tamen hi quoque contra naturam rerum statuere de ea quae est
prae manibus quaestione: dari enim aliquem vitae ordinem ex artificiosa ra-
tione, definite ita dictam, voti magis esse videtur, nam quivis homo se com-
ponens ad rerum quae incidunt diversitates et varietates numquam potest eun-
dem servare ordinem, et maxime prudens, considerans fortunae instabilitatem
et rerum inconstantiam. 209. et alioqui si sapiens unum et definitum haberet
vitae ordinem, vel ex eo evidenter comprehenderetur a non sapientibus: his
autem non comprehenditur; nec ergo ex operum factorumve ordine compre-
hendi potest prudens ac sapiens, unde si omnis quidem ars ex propriis ap-

ς) ἐπὶ τῶν μέσων τεχνῶν] mediae sive in medio positae artes sunt
vulgares quae aliis ἀνελεύθεροι βάναντοι ἀγοραῖοι. vide si lubet Vossium
libro de quattuor artibus popularibus cap. 1.

α) καὶ ἰδιώτης] idiotam Graeci appellant hominem sibi veluti relictum
sibi quae viventem et dignitatis ac doctrinae expertem, unde modo viris
remp. gerentibus, et in dignitate constitutis tamquam privatus ὁ ἰδιώτης
opponitur, modo eruditus tamquam ineruditus; neque his tantum, ut
supra sect. 204. medicis, sed etiam artifici cuicumque tamquam rudis
illius artis, quo sensu ὁ ἰδιώτης accipitur praesenti loco atque infra
sect. 135.

β) καὶ οὐ πάνν τότε] leg. οὐ πάντοτε [quod recepimus].

γ) ἐν τοῖς κατορθώμασι διομαλίζειν] Stoicorum scitum, semper sibi
similem sapientem recte faciendo. πάντα εὖ ποιεῖν τὸν σοφόν. confer
Lipsium lib. 3 manuduct. diss. 15.

δ) εἴχῃ μᾶλλον ἔοικε] res optanda magis votis quam speranda. super-
ius pro οὗτοι κατὰ τὴν potius οὗτοι οὐ κατὰ τὴν.

ε) πρὸς τὰς τῶν ὑποπιπτόντων] in ms quem consuluit qui varias lect.
Genevensi editioni praemisit τῶν αὐτῶν.

ς) τὸ τε ἄσφατον τῆς τύχης] ita pro ψυχῆς legendum, ut in suo co-
dice Hervetus repperit et ἄλλως τε pro ἄλλ' ὥστε.

ζ) ἐκ ταύτης ἐναργῶς κατείληπτο] evidenter hoc intelligerent etiam
insipientes atque distincte comprehenderent vitam sapientis ita sibi con-
stare, vocabulo καταλαμβάνειν frequenter ita noster utitur, ut 2 contra
Log. sect. 320 et 334. sic apud Sirachidem 15 7 de legis cognitione:
οὐ μὴ καταλήφονται αὐτὴν ἄνθρωποι ἀσύνετοι.

φρονήσεως οὐδέν ἐστιν ἴδιον ἔργον, ἐξ οὗ φαίνεται, οὐκ ἂν εἴη
 210 τις τέχνη περὶ τὸν βίον ἢ φρόνησις. καὶ μὴν εἰ τέχνη τις ἐστὶ
 περὶ τὸν βίον ἢ φρόνησις, οὐκ ἄλλον ἂν τινὰ μᾶλλον^{ρ)} ὠφέλη-
 σεν ἢ τὸν κεκτημένον αὐτὴν σοφόν, ἐγκρατίαν αὐτῷ παρα-
 σχομένη ἐν ταῖς πρὸς τὸ ἀγαθὸν ὁρμαῖς καὶ ἐν ταῖς ἀπὸ τοῦ
 κακοῦ ἀφορμαῖς. οὐχὶ δὲ γε τὸν σοφὸν ὠφελεῖ ἡ φρόνησις, ὥς
 211 παρὰσπῆσομεν· οὐκ ἄρα τέχνη τις ἐστὶ περὶ τὸν βίον. ὁ γὰρ λε-
 γόμενος ἐγκρατής σοφός ἦτοι κατὰ τοῦτο λέγεται ἐγκρατής, καθ'
 ὅσον ἐν οὐδεμιᾷ γίνεται ὁρμῇ τῇ πρὸς κακὸν καὶ ἀφορμῇ τῇ
 ἀπὸ τοῦ ἀγαθοῦ^{ρ)}, ἢ καθ' ὅσον ἔχει μὲν φάυλας ὁρμαῖς, περι-
 κρατεῖ δὲ τούτων τῷ λόγῳ. καὶ κατὰ μὲν τὸ μὴ γίνεσθαι ἐν
 212 φάυλαις κρίσειςιν οὐκ ἂν λεγθεῖη ἐγκρατής εἶναι. οὐ γὰρ κρατή-
 σει οὐδ' οὐκ ἔχει. καὶ ὁ τρόπος οὐκ ἂν εἴποι τις τὸν εὐνοῦχον ἐγ-
 P 729 κρατῇ πρὸς ἀφροδισίων μῆξιν καὶ τὸν κακοστομαχοῦντα πρὸς
 ἐδεσμάτων ἀπόλαυσιν· οὐδ' ὅλως γὰρ ἐν αὐτοῖς ἐπιζητήσις τις
 γίνεται τούτων, ἵνα καὶ ἐγκρατῶς κατεξαναστῶσι^{ρ)} τῆς ἐπιζητή-
 σεως· τῷ αὐτῷ τρόπῳ οὐδὲ τὸν σοφὸν ἐγκρατῇ ῥητέον διὰ τὸ
 213 μὴ φύεσθαι ἐν αὐτῷ τὸ οὐ ἐστὶ ἐγκρατής. εἰ δὲ κατὰ τοῦτο
 ἀξιόσουσιν αὐτὸν ὑπάρχειν ἐγκρατῇ, καθ' ὅσον γίνεται μὲν ἐν
 φάυλαις κρίσειςι, περιγίνεται δ' αὐτῶν τῷ λόγῳ· πρῶτον μὲν
 δώσουσι τὸ ὅτι οὐδὲν ὠφέλησεν αὐτὸν ἢ φρόνησις ἀκμὴν ἐν τα-
 ραχαῖς ὄντα καὶ βοηθείας δεόμενον, εἴτα καὶ κακοδαιμονέστερον
 214 τῶν φάυλων εὐρίσκεσθαι. ἢ μὲν γὰρ ὁρμῇ ἐπὶ τι, πάντως τα-
 ράσσεται, ἢ δὲ περικρατεῖ τῷ λόγῳ, συνέχει ἐν ἑαυτῷ τὸ κακὸν
 καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον ταράττεται τοῦ φάυλου μηκέτι τοῦτο
 πάσχοντος. ἢ μὲν γὰρ ὁρμῇ, ταράττεται, ἢ δὲ τυγχάνει τῶν

paret operibus, prudentiae autem nullum est opus proprium ex quo appareat,
 non erit prudentia vitae agenda ars aliqua. 210. praeterea si prudentia est
 vitae agenda ars aliqua, nemini magis profuerit quam sapienti qui eam pos-
 sidet, ut quae ei praeberit continentiam in boni appetitionibus et in decli-
 nando malo, sapienti autem non prodest prudentia, ut ostendemus; non est
 ergo vitae agenda ars aliqua. 211. nam sapiens qui dicitur continens, aut
 ideo dicitur continens, quod in nulla sit mali appetitione et declinatione a
 bono, aut quod malas quidem habeat appetitiones, eas autem ratione superet,
 et eo quidem quod in malis non versetur iudiciis sive electionibus, non di-
 cetur esse continens: non enim eo quod non habet, erit superior. 212. et
 quomodo non dixeris eunuchum esse continentem ad rem veneream et eum
 qui malo est stomacho continentem ad fruendum cibus; in eis enim non est
 omnino horum desiderium, ut continentiae virtute adversus illud desiderium
 exsurgant. eodem modo nec sapiens dicendus est continens, propterea quod
 in eo non nascatur id a quo se contineat. 213. si autem censebunt eum ideo
 esse continentem, quod versetur quidem in malis electionibus, eas autem ra-
 tione superet; primum quidem dabunt nihil ei prodesse prudentiam, ut qui
 iam sit in perturbationibus et egeat auxilio, deinde etiam ut stultis invenia-
 tur infelicio. 214. nam quatenus quidem aliquid appetit, omnino perturbatur;
 quatenus autem superat ratione, malum in se continet et ideo magis turbatur,
 cum stulto hoc minime accadat, nam quatenus quidem appetit, conturbatur,

ρ) οὐκ ἄλλον ἂν τινὰ μᾶλλον] confer 3 Pyrrhon. sect. 273 seq.

ρ) ὁρμῇ τῇ πρὸς τὸ κακὸν καὶ ἀφορμῇ τῇ ἀπὸ τοῦ ἀγαθοῦ] sic legen-
 dum sensus postulat, non ut in editis erat ὁρμῇ πρὸς τὸ ἀγαθὸν et
 ἀπὸ τοῦ κακοῦ. nam infra hoc dicitur μὴ γίνεσθαι ἐν φάυλαις κρίσειςιν.

P 729 ρ) κατεξαναστῶσι] de hoc verbo dixi ad 2 contra Logicos sect. 158.

ἐπιθυμονμένων, ὑπεκλυομένην ἴσχει τὴν ταραχήν. οὐ τοίνυν ἐγ-215
 κρατής γίνεται ὅσον ἐπὶ τῇ φρονήσει ὁ σοφός· ἢ εἴπερ γίνεται,
 πάντων ἀνθρώπων κακοδαιμονέστερος^{ρ)} γίνεται. ἀλλ' εἰ ἐκάστη
 τέχνη τὸν κεκτημένον αὐτὴν ὠφελεῖ μᾶλλον· δέδεικται δὲ ἡ περὶ
 τὸν βίον ἀξιουμένη τυγχάνειν τέχνη μὴδὲ τὸν κεκτημένον ὠφε-
 λοῦσα· ῥητέον μὴ εἶναι τινὰ περὶ τὸν βίον τέχνην.

Εἰ διδασκὴ ἐστὶν ἡ περὶ τὸν βίον τέχνη.

Δυνάμει μὲν οὖν συναποδέδεικται τῷ μὴ εἶναι τινὰ περὶ 216
 τὸν βίον τέχνην τὸ μὴδὲ διδασκὴν αὐτὴν καθεστάναι. τῶν γὰρ
 μὴ ὄντων οὐ γίνεται μάθησις. ὁμῶς δ' ἐκ περὶ τοῦ συγχωρή-
 σαντες αὐτῆς τὴν ὑπαρξίν διδάσκωμεν ὥς ἐστὶν ἀδίδακτος. πολλὰς 217
 μὲν οὖν καὶ ποικίλος ἐστὶ παρὰ τοῖς φιλοσόφοις ὁ περὶ τῆς μα-
 θήσεως λόγος. ἀλλ' ἡμεῖς γε τὰ κυριώτατα ἐπιλεξάμενοι θήσο-
 μεν, ὧν τὰ μὲν κοινότερον ἐπιχειρεῖται παρὰ τοῖς Σκεπτικοῖς εἰς
 τὸ μὴδὲν εἶναι μάθησιν· τὰ δὲ καὶ ἰδιαιτέρον λέγεται περὶ αὐ-
 τῆς τῆς φρονήσεως. τάξει δὲ πρῶτας σκοπῶμεν τὰς κοινοτέρας
 ἐπιχειρήσεις. ἐπὶ πάσης τοίνυν μαθήσεως ὁμολογεῖσθαι δεῖ τό 218
 τε διδασκόμενον πρᾶγμα καὶ τὸν διδάσκοντα καὶ τὸν μανθάνοντα
 καὶ τὸν τρόπον τῆς μαθήσεως. οὐδὲν δὲ τούτων ἐστὶν ὁμόλο-
 γον, ὥς δεῖξομεν· οὐκ ἄρα ἐστὶ τις μάθησις. καὶ ἐπεὶ πρῶτον
 ἐμνήσθημεν τοῦ διδασκόμενου πράγματος, περὶ αὐτοῦ πρῶτον
 ἀπορητέον. εἰ γὰρ διδάσκεται τι πρᾶγμα, ἦτοι τὸ ὃν διδάσκει- 219
 ται^{ρ)} ἢ τὸ μὴ ὄν. οὔτε δὲ τὸ ὃν διδάσκεται, ὥς δεῖξομεν, οὔτε
 τὸ μὴ ὄν, ὥς παραμυθησόμεθα^{ρ)}· οὐκ ἄρα διδάσκεται τι πρᾶ- P 730

quatenus autem assequitur ea quae desiderabat, exsolutam habet perturbatio-
 nem. 215. non est ergo sapiens continens prudentia. donec, aut si est, est
 omnium hominum infelicissimus, sed si unaquaeque res magis prodest ei qui
 ipsam possidet, ostensum est autem eam, quae vitae agenda censetur esse
 ars, non potesse prodesse possessori; dicendum est nullam esse vitae agenda artem.

VII. An degendae vitae ars possit doceri.

216. Atque cum eo quidem quod non est vitae degendae ars aliqua, vi
 ac potestate simul ostensum est nec eam posse doceri, eorum enim quae non
 sunt, non est disciplina, et tamen etiamsi ex abundantia concesserimus eam
 esse, doceamus eam non posse doceri. 217. atque multa quidem et varia di-
 cunt philosophi de disciplina. nos autem praecipua selecta afferemus, ex
 quibus quaedam communius tractantur a Scepticis ad ostendendum nihil esse
 disciplinam: quaedam peculiariter dicuntur de ipsa prudentia. ordine autem
 primas communiores consideremus argumentationes. 218. in omni ergo dis-
 ciplina fatendum est esse et rem quae docetur et eum qui docet et eum qui
 discit et modum disciplinae. de his autem nihil constat nec in confesso est,
 ut ostendemus. non est ergo aliqua disciplina. et quoniam primum rei quae
 docetur meminimus, de ea primum est dubitandum. 219. si enim docetur res
 aliqua, aut docetur quod est, aut quod non est, sed neque quod est docetur, ut
 ostendemus, neque quod non est, ut exponemus. non ergo docetur res aliqua.

ρ) πάντων ἀνθρώπων κακοδαιμονέστερος] eadem civillatione colligat
 aliquis infeliciorem esse eum qui medicamentorum ope morbo levatur,
 quam qui vel ex morbi vi vel prae furore non sentit se aegrotare.

ρ) ἦτοι τὸ ὃν διδάσκεται] confer Laërtium 9 100 et quae noster libro
 contra Grammaticos sect. 10 et lib. 3 Pyrrhon. sect. 253 seq.

ρ) ὥς παραμυθησόμεθα] ms Ciz. ὥς παρὰσπῆσομεν, sensu eodem,

γμα. καὶ δὴ τὸ μὴ ὄν οὐ διδάσκεται· οὐδὲν γὰρ αὐτῷ συμβέ-
 220 βηκεν, ὥστ' οὐδὲ τὸ διδάσκεισθαι. καὶ ἄλλως, εἰ τὸ μὴ ὄν δι-
 δάσκεται, ἀληθὲς ἔσται τὸ μὴ ὄν· τῶν γὰρ ἀληθῶν ἔστιν ἡ
 μάθησις. εἰ δὲ ἀληθὲς ἔσται τὸ μὴ ὄν, εὐθὺς καὶ ὑπαρκτὸν
 γενήσεται. ἀληθὲς γοῦν φασιν οἱ Στωϊκοί^{α)}· ὃ ὑπάρχει τε καὶ
 ἀντίκειται τινι. ἄτοπον δέ γε τὸ μὴ ὄν ὑπάρχειν· οὐκ ἄρα τὸ
 μὴ ὄν διδάσκεται. τὸ γε μὴν διδασκόμενον κινεῖν φαντασίαν
 διδάσκεται, τὸ δὲ μὴ ὄν οὐ δύναται κινεῖν φαντασίαν. οὐκ ἄρα
 221 διδακτὸν ἔστι τὸ μὴ ὄν. πρὸς τούτοις εἰ τὸ μὴ ὄν διδάσκεται,
 οὐδὲν ἀληθὲς διδάσκεται· τῶν γὰρ ὄντων καὶ ὑπαρχόντων ἔστι
 τὰληθές. εἰ δὲ μηδὲν ἀληθὲς διδάσκεται, πᾶν τὸ διδασκόμενον
 ἔστι ψεῦδος. ἄτοπον δέ γε πᾶν τὸ διδασκόμενον εἶναι ψεῦδος.
 οὐ τοίνυν τὸ μὴ ὄν διδάσκεται. ἐπεὶ τοι εἴπερ τὸ μὴ ὄν διδά-
 σκεται, ἦτοι καθ' ὃ μὴ ὄν ἔστι, διδάσκεται, ἢ κατ' ἄλλο τι.
 καθ' ὃ μὲν οὖν μὴ ὄν ἔστιν, οὐ διδάσκεται· εἰ γὰρ τὸ μὴ ὄν,
 καθ' ὃ μὴ ὄν ἔστι, διδάσκεται, οὐδὲν ὄν διδαχθήσεται^{β)}. ὅπερ
 ἄτοπον. καὶ μὴν οὐδὲ κατ' ἄλλο τι. τὸ γὰρ ἄλλο τι ἔστι, τὸ
 δὲ μὴ ὄν οὐκ ἔστιν. ὥστ' οὐκ ἂν διδαχθῇ τὸ μὴ ὄν. λείπεται
 222 οὖν λέγειν, τὸ ὄν διδάσκεσθαι· ὃ καὶ αὐτὸ τῶν ἀδυνάτων δει-
 ξομεν. εἰ γὰρ τὸ ὄν διδάσκεται, ἦτοι καθ' ὃ ὄν ἔστιν, ἢ κατ'
 ἄλλο τι. καὶ εἰ μὲν καθ' ὃ ὄν ἔστι διδάσκεται, οὐδὲ ἔσται διδα-
 κτὸν. εἴγε τῶν ὄντων οὐδὲν ἔστι διδακτὸν, οὐδὲ γε ἔσται τὸ δι-
 δασκόμενον· δεῖ γὰρ ἀδίδακτὸν τι εἶναι^{γ)}, ἵνα ἐκ τούτου μά-

et id quidem quod non est, non docetur: nihil enim ei accidit, quamobrem
 nec doceri. 220. et alioqui, si id quod non est, docetur, verum erit quod
 non est: veris enim competit disciplina. si autem quod non est, verum
 est, statim etiam fiet ut sit. verum quidem certe dicunt Stoici id quod est
 et et quod ex adverso alicuius ponitur, absurdum est autem esse id quod
 non est. non ergo id quod non est docetur. id quidem certe quod docetur,
 docetur movens phantasiam. quod autem non est, non potest movere phan-
 tasiam. non potest ergo doceri quod non est. 221. praeterea si quod non
 est docetur, nihil veri docetur. nam his quae sunt atque existunt competit
 veritas. si autem nihil veri docetur, omne quod docetur est falsum. at ab-
 surdum est omne quod docetur, falsum esse; non ergo docetur quod non
 est. nam si id quod non est docetur, aut docetur quatenus non est, aut
 secundum aliquid aliud. atque quatenus quidem non est, non docetur: si
 enim quod non est, quatenus non est docetur, nihil docebitur. quod quidem
 est absurdum. sed neque secundum aliquid aliud. in quo enim est aliquid
 aliud, id existit. quod autem non est, non existit. quamobrem quod non
 est, minime potest doceri. 222. restat ergo ut dicatur id quod est, doceri.
 quod ipsum quoque ostendemus non posse fieri. si enim quod est, docetur,
 aut docetur quatenus est, aut secundum aliquid aliud. et si quidem docetur
 quatenus est quod est, ne poterit quidem doceri. si autem ex iis quae
 sunt nihil potest doceri, ne erit quidem quod doceatur. oportet enim ali-
 quid esse eiusmodi quod doctum iam non sit, ut ex eo fiat disciplina.

α) ἀληθὲς γοῦν φασιν οἱ Στωϊκοί] vide 2 contra Log. sect. 10 et con-
 tra Grammaticos sect. 12.

γ) οὐδὲν ὄν διδαχθήσεται] ita ms Ciz. et Herveti codex pro οὐδὲν οὖν.

ζ) δεῖ γὰρ ἀδίδακτὸν τι εἶναι] oportet aliquid esse iam ante doctrinam
 cognitum ac confessum, ex quo alia deinde doceantur. 3 Pyrrhon. sect.
 257 τὰς γὰρ διδασκαλίας ἐκ τινῶν ὁμολογουμένων καὶ ἀδιδάκτων γί-
 νεσθαι προσηκεῖ.

θησις γένηται. ὥστε καθ' ὃ μὲν ὄν ἔστιν, οὐκ ἂν διδαχθῇ τὸ 223
 ὄν. καὶ μὴν οὐδὲ κατ' ἄλλο τι συμβεβηκὸς αὐτῷ, ὅπερ μὴ ὄν
 ἔστιν. ἀλλὰ πᾶν τὸ συμβεβηκὸς αὐτῷ ὄν ἔστιν. ὥστ' εἰ τὸ ὄν
 καθ' ὃ ὄν ἔστιν, οὐ διδάσκεται, οὐδὲ κατ' ἄλλο τι διδαχθήσεται.
 ἔκκειν γὰρ ὅτι ποτέ ἔστιν ἄλλο συμβεβηκὸς αὐτῷ, ὄν ἔστιν. εἰ
 οὖν μήτε τὸ ὄν διδάσκεται μήτε τὸ μὴ ὄν, παρὰ δὲ ταῦτα οὐ-
 δέν ἔστιν, οὐδὲν τῶν ὄντων διδάσκεται. καὶ ἄλλως. ἐπεὶ τῶν 224
 τινῶν τὰ μὲν ἔστι σώματα τὰ δὲ ἀσώματα, εἰ διδάσκεται τι,
 ἦτοι τὸ σῶμα διδάσκεται ἢ τὸ ἀσώματον· οὔτε δὲ τὸ σῶμα δι-
 δάσκεται οὔτε τὸ ἀσώματον· οὐκ ἄρα διδάσκεται. τὸ μὲν οὖν
 σῶμα οὐ διδάσκεται, καὶ μάλιστα κατὰ τοὺς ἀπὸ τῆς στοῦς. P 731
 λεκτὰ γὰρ ἔστι τὰ διδασκόμενα^{α)}. σῶμα δ' οὐκ ἔστι τὰ λεκτὰ.
 καὶ ἄλλως· εἰ τὸ σῶμα μήτε αἰσθητὸν ἔστι μήτε νοητὸν ἔστιν, 225
 οὐ διδάσκεται τὸ σῶμα. δεῖ γὰρ τὸ διδασκόμενον ἢ αἰσθητὸν
 εἶναι ἢ νοητὸν. μηδέτερον δὲ ὄν οὐ διδάσκεται. τὸ δ' ὅτι οὔτε
 αἰσθητὸν ἔστιν οὔτε νοητὸν ἔστι τὸ σῶμα, παρεστήκαμεν ἐν
 τοῖς πρὸς τοὺς Φυσικοὺς^{β)}. ἂν τε γὰρ ἀθροισμός τις ἢ τὸ σῶμα, 226
 ὥς φησιν ὁ Ἐπίκουρος^{γ)}, μεγέθους καὶ σχήματος καὶ ἀντιτυ-
 πίας, ἐάν τε τὸ τὰς τρεῖς ἔχον διαστάσεις μετὰ ἀντιτυπίας· ἐπεὶ
 πᾶν τὸ κατὰ σύνοδον πλειόνων λαμβανόμενον οὐκ ἔστι τῆς ἀλό-
 γου αἰσθήσεως λαβεῖν, ἀλλὰ λογικῆς τινος δυνάμεως· οὐκ ἔσται^{δ)}
 τῶν αἰσθητῶν τὸ σῶμα. καὶ εἰ αἰσθητὸν δὲ ὑπάρχοι, πάλιν 227
 ἀδίδακτον γενήσεται. τῶν γὰρ αἰσθητῶν οὐδὲν διδάσκεται· οἷον

223. quamobrem quatenus quidem est, non poterit doceri quod est. sed
 neque quatenus est aliquid aliud eius accidens, quod non est. sed omne
 quod ei accidit, est. ut adeo si id, quod est, quatenus est, non docetur,
 neque secundum aliud quid possit doceri. illud enim, quodcumque est aliud
 ei accidens, utique est. si ergo neque quod est, docetur, neque quod non
 est, praeter haec autem nihil est: ex iis quae sunt, nihil docetur. 224 et
 alioquin, quoniam ex aliquibus alia quidem sunt corpora, alia vero incorporea:
 si docetur aliquid, aut docetur corpus aut incorporeum. sed neque corpus doce-
 tur neque incorporeum. nihil itaque docetur. ac corpus quidem non docetur, ma-
 xime ex sententia Stoicorum. nam quae docentur, sunt quae illi appellant dicta.
 illa autem negant esse corpora. 225. et alioqui, si corpus neque est sensile ne-
 que cadit sub intelligentiam, non docetur corpus. oportet enim quod docetur, esse
 tensile aut cadere sub intelligentiam. si neutrum autem sit, non docetur.
 quod autem corpus nec sit sensile nec cadat sub intelligentiam, ostendimus in
 iis quae scripsimus adversus Physicos. 226. nam sive corpus, ut dicit Epi-
 curus, est congeries magnitudinis et figurae et resistantiae, seu quod tres
 habet dimensiones ac intervalla cum resistantia, quoniam quidquid sumitur
 ex coitu multorum, id non est sensus carentis ratione accipere, sed ali-
 cuius facultatis participis rationis, non erit corpus ex sensilibus. 227. quod
 si sensile sit, rursus erit eiusmodi ut non possit doceri. ex sensilibus enim

α) λεκτὰ γὰρ ἔστι τὰ διδασκόμενα] saepius dixi per λεκτὸν a Stoicis P 731
 intelligi sententiam atque significationem verborum, quae mente per-
 cipitur, adeoque etiam disci ac doceri potest. illam vero negabant esse
 corpus, cum voces ipsas et res vocibus denotatas corporibus edscriberent.
 vide ad lib. 2 contra Log. sect. 12.

β) ἐν τοῖς πρὸς τοὺς Φυσικοὺς] lib. 1 contra Phys. sect. 137 seq. 361
 seq. in eandem sententiam disputat 2 Pyrrhoniar. sect. 47 seq.

γ) ὥς φησιν ὁ Ἐπίκουρος] vide ad librum contra Grammatico sect. 21.

δ) οὐκ ἔσται] ms. Ciz. οὐκ ἔστι.

οὐδείς λευκὸν ὄραν μανθάνει, οὐδὲ γλυκὺς γεύεσθαι, οὐχ ὑπο-
 τινος εὐωδίζεσθαι ψύχεισθαι ἀλειψέσθαι, ἀλλ' ἀδίδακτός ἐστιν
 ἢ πάντων τούτων ἀντίληψις. οὔτε τοίνυν αἰσθητὸν ἐστὶ τὸ σῶμα,
 228 οὔτ' εἰ αἰσθητὸν ὑπάρχει, κατὰ τοῦτ' ἐστὶ διδακτόν. καὶ μὴν
 οὐδ' ὥς νοητὸν δύναται διδάσκεσθαι. εἰ γὰρ μήτε τὸ μῆκος κατ'
 ἰδίαν ἐστὶ σῶμα μήτε τὸ πλάτος μήτε τὸ βάθος, τὸ δὲ ἐξ
 ἀπάντων τούτων σύνθετον, δεήσει πάντων ἀσωμάτων ὄντων καὶ
 τὸ ἐξ αὐτῶν ἄθροισμα ἐννοεῖν^{ε)} ἀσώματον καὶ οὐ σῶμα. διὰ
 229 δὲ τοῦτο καὶ ἀδίδακτον εἶναι τὸ σῶμα· τῶν τε σωμάτων¹⁾ τὰ
 μὲν εἶναι αἰσθητά, τὰ δὲ νοητά. διόπερ εἰ διδάσκεται τὸ σῶμα,
 ἦτοι τὸ αἰσθητὸν διδάσκεται ἢ τὸ νοητὸν. οὔτε δὲ τὸ αἰσθητὸν
 διδάσκεται, διὰ τὸ φαίνεσθαι²⁾, καὶ ἐξ αὐτοῦ πᾶσι³⁾ πρόδηλον
 ὑπάρχειν· οὔτε τὸ νοητὸν διὰ τὴν ἀδηλότητα καὶ τὴν ἀνεπίκρι-
 τον μέχρι τοῦ νῦν περὶ αὐτοῦ διαφωνίαν, τῶν μὲν ἄτομον⁴⁾
 αὐτὸ λεγόντων τῶν δὲ τμητὸν· καὶ τῶν μὲν ἀμερὲς καὶ ἐλάχι-
 στον, τῶν δὲ μεριστὸν καὶ εἰς ἀπειρον τέμνεσθαι δυνάμενον⁵⁾.
 230 οὐκ ἄρα διδακτόν ἐστι τὸ σῶμα· ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τὸ ἀσώματον.
 P 732 ἢ γὰρ ἰδέα τις⁶⁾ ἐστὶ Πλατωνικὴ ἢ τὸ παρὰ τοῖς Στωϊκοῖς
 λεκτόν ἢ κενὸν ἢ τόπος ἢ χρόνος ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων. ὃ
 τι δ' ἂν ᾖ τούτων, ἐτι ζητούμενην καὶ ἀνεπικρίτως διαφωνου-

nihil docetur, ut nemo discit videre album neque gustare dulce neque
 ab aliquo odorem fragrantem percipere, frigesieri calefieri, sed doceri non
 patitur eorum omnium apprehensio. neque ergo corpus est sensibile, neque
 si sit sensibile, ea ratione poterit doceri. 228. sed neque ut quod cadat sub
 intelligentiam, potest doceri. si enim neque longitudo separatim est corpus
 neque latitudo neque profunditas, sed ex his omnibus compositum; oportet
 bit, cum sint omnia incorporea, etiam quod est ex eis coactum ac con-
 gregatum, intelligere incorporeum et non corpus, et ideo etiam non posse
 doceri corpus. 229. porro ex corporibus alia sunt sensibilia, alia quae cadunt
 sub intelligentiam, quamobrem si docetur corpus, aut id quod est sensibile,
 docetur, aut id quod cadit sub intelligentiam. sed neque quod est sensibile
 docetur, propterea quod appareat et ex se sit omnibus evidens. neque quod
 cadit sub intelligentiam, propterea quod obscurum sit et hucusque inter-
 cedat quae diiudicari non potest de iis dissensio, cum alii dicant id esse
 individuum, alii dividuum, et alii carere partibus et esse minimum, alii
 secari posse in partes et dividi in infinitum. non potest ergo doceri cor-
 pus. 230. sed neque incorporeum: aut enim est aliqua idea Platonica, aut
 quod a Stoicis vocatur dictum aut vero inane aut locus aut tempus aut
 aliquid aliud ex iis quae sunt huiusmodi. quodcumque autem sit ex his,
 habet substantiam de qua adhuc quaeritur et de qua dissidetur absque di-

ε) ἐννοεῖν] Ciz. et Genev. νοεῖν.

1) τῶν τε σωμάτων] ita malim cum Ciz. quam τῶν δέ.

2) διὰ τὸ φαίνεσθαι] quia apertum est per se omnium sensibus, non
 indiget doctrina, sect. 227 et 233 atque 3 Pyrrhon. sect. 254.

3) καὶ ἐξ αὐτοῦ πᾶσι] in Ciz. deest πᾶσι, nec legit Hervetus.

4) τῶν μὲν ἄτομον] ut Leucippus Democritus et Epicuri schola.

5) εἰς ἀπειρον τέμνεσθαι δυνάμενον] ita Stoicis visum, nihil esse mi-
 nimum in natura quod dividi nequeat, sed materiae partes in infinitum
 secari ac dividi posse. vide Aldobrandinum ad Laërtii 7 150.

P 732 6) ἰδέα τις] res incorporeales similiter enumerat noster contra Gram-
 maticos sect. 23, ubi dicta, si placet, vide, de ideis, eas secundum Pla-
 tonem esse incorporeas, mentio etiam 2 contra Phys. sect. 238. de Stoi-
 corum λεκτῶ ad 2 contra Log. sect. 12.

μένην ἔχει τὴν ὑπόστασιν. τὸ δὲ τὰ ἐτι ἀμφισβητούμενα ὥς 231
 ἀναμφίλεκτα λέγειν διδάσκεσθαι τελέως ἐστὶν ἄτοπον. ἀλλ' εἰ
 τῶν ὄντων τὰ μὲν ἐστὶ σώματα, τὰ δὲ ἀσώματα, δέδεικται δὲ
 μὴδὲν τούτων διδασκόμενον, οὐθὲν ἐστὶ τὸ διδασκόμενον. καὶ
 ἄλλως. εἰ διδάσκειται τι ἦτοι ἀληθὲς ἐστὶν ἢ ψεῦδος⁷⁾. καὶ 232
 ψεῦδος μὲν οὐκ ἐστὶν, ὥς αὐτόθεν φαίνεται· ἀληθὲς δ' εἴπερ
 ἐστὶν, ἀπορὸν ἐστὶν, ὥς ἐν τοῖς περὶ κριτηρίου⁸⁾ ἐδείξαμεν· καὶ
 περὶ ἀπόρων οὐκ ἐστὶ μάθησις· οὐκ ἄρα ἐστὶ τὸ διδασκόμενον.
 πρὸς τούτοις τὸ διδασκόμενον ἢ τεχνικὸν ἐστὶν ἢ ἄτεχνον. ἀλλ' 233
 ἄτεχνον μὲν οὐκ ἐστὶν, ἐπεὶ οὐδὲ δεήσεται μαθήσεως. εἰ δὲ
 τεχνικὸν ἐστὶν, ἦτοι αὐτόθεν φαίνεται ἢ ἀδηλόν ἐστιν. καὶ εἰ
 μὲν αὐτόθεν φαίνεται, καὶ ἄτεχνόν ἐστι καὶ ἀδίδακτον. εἰ δὲ
 ἀδηλόν⁹⁾ ἐστὶν, οὐ γίνεται δι' αὐτὸ τὸ ἀδηλεῖσθαι διδακτόν.
 ἐκ τούτων μὲν οὖν ἀπορὸν παρίσταται τὸ διδασκόμενον προῖμα.
 συναναιρεῖται δ' αὐτῷ ὃ τε διδάσκων διὰ τὸ μὴ ἔχειν ὃ διδά- 234
 ξει ὃ τε μανθάνων διὰ τὸ μὴ ἔχειν ὃ μάθη. οὐθὲν δ' ἦτιον
 ἐστὶ καὶ ἐπ' αὐτῶν τούτων τὰς ὁμοίας κινεῖν ἀπορίας· εἰ γὰρ
 ἐστὶ τις ὃ διδάσκων καὶ ἐστὶ τις ὃ μανθάνων, ἦτοι τεχνίτης τὸν
 τεχνίτην¹⁰⁾ διδάξει ἢ ἄτεχνος τὸν ἄτεχνον ἢ ἐναλλάξ ὃ τεχνί- 235
 της τὸν ἄτεχνον ἢ ἄτεχνος τὸν τεχνίτην. οὔτε δὲ ὃ ἄτεχνος τὸν
 ἄτεχνον διδάσκειν δύναται, ὥς οὐδὲ ὃ τυφλὸς τὸν τυφλὸν ὀδη-
 γεῖν¹¹⁾. οὐδ' ὃ τεχνίτης τὸν τεχνίτην· οὐ γὰρ ἔχει πάντως ὃ

indicatione. 231. ea autem de quibus adhuc dubitatur, dicere doceri tamquam
 de quibus nulla sit controversia, est plane absurdum. si autem ex iis quae
 sunt alia sunt corporea, alia incorporea; ostensum est autem ex iis nihil doceri,
 nihil est quod docetur. 232. et alioqui si docetur aliquid, aut est verum
 aut falsum. et falsum quidem non est, ut ex ipso cernitur. verum autem
 si sit, est dubium, ut ostendimus cum ageremus de criterio sive regula
 veritatis. de rebus autem dubiis non est disciplina. non est ergo quod do-
 cetur. 233. ad haec accedit, quod id quod docetur, aut est artificiosum aut
 arte carens, sed non est arte carens, alioqui ne opus quidem ei erit dis-
 ciplina. si autem est artificiosum, aut ex se ipso apparet aut obscurum est.
 et si ex se ipso apparet, et caret arte et non potest doceri. sin autem est
 obscurum, eo ipso quod non est evidens, non potest doceri. 234. atque ex
 his quidem ostenditur, rem quae docetur esse dubiam. cum ipsa autem si-
 mul tollitur et qui docet, propterea quod non habeat quod doceat, et qui
 discit propterea quod non habeat quod discat. nihilo secius autem in iis
 ipsis quoque licebit similes movere dubitationes. 235. nam si est aliquis
 qui docet et qui discit, aut artifex docebit artificem aut iners inertem, aut
 contra artifex inertem aut iners artificem. sed neque iners docere potest
 inertem, ut neque caecus potest caecum ducere. neque artifex artificem:

7) ἦτοι ἀληθὲς ἐστὶν ἢ ψεῦδος] confer 3 Pyrrhoniā. sect. 253.

8) ἐν τοῖς περὶ κριτηρίου] criterium veritatis certum non dari dispu-
 tat noster priore contra Log. sect. 27 seq. et 2 Pyrrhon. sect. 14 seq.

9) εἰ δὲ ἀδηλόν] confer 3 Pyrrhon. sect. 254 et contra Grammaticos
 sect. 30.

10) ἦτοι τεχνίτης τὸν τεχνίτην] eadem cavillatio lib. contra Grammat.
 sect. 31 et 3 Pyrrhon. sect. 259 seq.

11) οὐδὲ ὃ τυφλὸς τὸν τυφλὸν ὀδηγεῖν] proverbium, Christi etiam ore
 sanctificatum, de quo Grotius ad Matth. 15 14. locus autem quem ibi
 ex Sexto allegat, non libro secundo adversus Mathematicos legitur, sed
 lib. 1 sect. 32. vide etiam infra sect. 245 atque dicta ad 3 Pyrrhon. 259
 et 1 contra Logicos sect. 55. Erasmus proverbio *Coecus coeco dux*. [deinde
 scrib. οὐτ' ὃ τ.]

διδάξει. οὔτε μὴν ὁ ἄτεχνος τὸν τεχνίτην, ὡς οὐδὲ ὁ τυφλὸς ὁδηγεῖν ποτε δύναται τὸν βλέποντα. πεπρωται^{γ)} γὰρ ὁ ἰδιώτης εἰς τὰ τῆς τέχνης θεωρήματα, καὶ διὰ τοῦτ' ἀνεπιτήδειος πρὸς 236 τὸ διδάσκειν. ἀπολείπεται οὖν λέγειν ὅτι ὁ τεχνίτης τὸν ἰδιώτην διδάσκει· ὁ πάλιν τῶν ἀμηχάνων. καὶ γὰρ ὁ τεχνίτης συνηπό- 237 ρηται ἡμῖν^{δ)} τοῖς τῆς τέχνης θεωρήμασι. καὶ ὁ ἄτεχνος εἰ δι- δάσκεται καὶ γίνεται τεχνίτης, ἥτοι ὅτε ἄτεχνός ἐστι, γίνεται 238 τεχνίτης, ἥτοι ὅτε τεχνίτης ἐστίν. οὔτε δὲ ὅτε ἄτεχνός ἐστι, δύναται γίνεσθαι τεχνίτης, οὔτε ὅτε τεχνίτης ἐστίν, εἰ γίνεται τεχνίτης, 239 ἀλλ' ἐστίν. καὶ κατὰ λόγον. ὁ μὲν γὰρ ἄτεχνος ἔοικε τῷ ἐκ γε- νετῆς τυφλῷ ἢ κωφῷ. καὶ ὃν τρόπον οὔτε ὁ ἐκ γενετῆς τυφλός^{ε)} εἰς ἔννοιαν ἔρχεται χρωμάτων, οὔτε ὁ ἐκ γενετῆς κωφὸς εἰς ἔννοιαν ἔρχεται φωνῶν· οὕτω καὶ ὁ ἄτεχνος, ἐφ' ὅσον ἐστίν ἄτεχνος, πεπρωμένος πρὸς τὴν τῶν τεχνικῶν θεωρημάτων ἀν- τίληψιν οὐ δύναται τούτων αὐτῶν ἔχειν τὴν γνῶσιν· ὁ τε τεχνί- 239 τής οὐκέτι διδάσκεται, ἀλλὰ δεδιδάκται. καὶ μὴν ὡς ταῦτ' ἐστίν ἄπορα, οὕτω καὶ ὁ τρόπος τῆς μαθήσεώς ἐστίν ἄπορος. ἢ γὰρ ἐναργεῖα^{ς)} γίνεται ἢ λόγῳ. οὔτε δὲ ἐναργεῖα οὔτε λόγῳ γίνεται, ὡς παραστήσομεν· ὥστε οὐδὲ ὁ τρόπος τῆς μαθήσεώς ἐστίν εὐ- 240 πορος. ἐναργεῖα μὲν οὖν οὐ γίνεται μάθησις, ἐπεὶ τῶν δει- κνυμένων ἐστίν ἡ ἐνάργεια· τὸ δὲ δεικτὸν ἐστὶ φαινόμενον· τὸ δὲ φαινόμενον, ἢ φαίνεται, κοινῶς πᾶσι ληπτὸν ἐστίν· τὸ δὲ κοι- νῶς πᾶσι ληπτὸν ἀδιδάκτον· οὐκ ἄρα τὸ ἐναργεῖα δεικτὸν δι- 241 δακτὸν ἐστίν. καὶ μὴν οὐδὲ λόγῳ τι διδάσκεται· ἢ γὰρ φήσει ση-

non habet enim omnino quod doceat. neque iners artificem, ut neque cae- cus potest ducere videntem. rudis enim et imperitus plane est occaecatus ad artis praecepta et ideo non est aptus ad docendum. 236. restat ergo ut dicatur quod artifex docet rudem et imperitum. quod rursus est ex iis quae nulla ratione possunt fieri. de artifice enim a nobis est dubitatum si- mul cum artis praeceptis. 237. et iners si docetur et fit artifex, aut quando est iners fit artifex, aut quando est artifex. sed neque quando est iners potest fieri artifex, neque quando est artifex, adhuc fit artifex, sed est. 238. idque est consentaneum. nam iners quidem est similis ei qui est ab ortu caecus aut surdus. et quomodo neque ei qui est ab ortu caecus veni- unt in mentem colores, neque ei qui est ab ortu surdus veniunt in mentem voces; ita etiam iners, quatenus est iners, occaecatus ad apprehendenda ar- tis praecepta non potest eorum ipsorum habere cognitionem. et artifex non amplius docetur, sed iam est doctus. 239. quin etiam ut haec sunt dubia, ita etiam modus disciplinae est dubius. ea enim fit ac suscipitur aut evi- dentia aut oratione. sed neque evidentia neque oratione, ut ostendimus: quoniam nec disciplinae modus est explicatus et absque dubitatione. 240. atque evidentia quidem non fit suscipiturque disciplina, quoniam evi- dentia est eorum quae monstratur. quod autem monstratur, apparet sensibus; quod autem apparet sensibus, quatenus apparet, potest communiter ab om- nibus apprehendi; quod autem potest ab omnibus communiter apprehendi, minime potest doceri; quod ergo evidentia monstrari potest, non potest do-

γ) πεπρωται] ita legendum pro πεπρωται. sic. infra sect. 233 πε- πρωμένος.

δ) συνηπόρηται ἡμῖν] respicit ad ea quae in superioribus disputavit, nullam dari artem, sect. 181 seq. si enim ars, nulla est neque artifex erit.

P 733 ε) ὃν τρόπον οὔτε ὁ ἐκ γενετῆς τυφλός] 3 Pyrrhon. sect. 264 et contra Grammat. sect. 34. superius male erat γενεσθαι pro γίνεσθαι.

ς) ἢ γὰρ ἐναργεῖα] contra Grammat. sect. 36 et lib. 3 Pyrrhon. sect. 266.

μαίνει τι ὁ λόγος ἢ οὐδὲ ἐν σημαίνει. ἀλλὰ μηδὲ ἐν σημαίνων οὐδ' ἔσται τινὸς διδάσκαλος. εἰ δὲ σημαίνει τι, ἥτοι φύσει ση- μαίνει ἢ θέσει. καὶ φύσει μὲν οὐ σημαίνει^{α)} διὰ τὸ μὴ πάντας πάντων ἀκούειν, Ἑλλήνας βαρβάρων καὶ βαρβάρους Ἑλλήνων. θέσει δ' εἴπερ σημαίνει, δῆλον ὡς οἱ μὲν προκατειληφότες καθ' 242 ὧν αἱ λέξεις εἰσὶ τεταγμέναι, ἀντιλήφονται τούτων οὐκ ἐξ ἐαυ- τῶν διδασκόμενοι ἄπερ ἡγνόουν, ἀλλ' ἀναμιμνησκόμενοι καὶ ἀνανεούμενοι ταῦθ' ἄπερ ἥδεσαν. οἱ δὲ χρήζοντες τῆς τῶν ἀγνωσμένων μαθήσεως καὶ ἀγνοοῦντες καθ' ὧν εἰσὶ τεταγμέναι αἱ λέξεις οὐδενὸς ἀντίληψιν^{β)} ἔχουσι. διόπερ εἰ μήτε τὸ διδασκό- 243 μενόν ἐστι πρᾶγμα^{γ)} μήτε ὁ διδάσκων μήτε ὁ μαθητὴς μήτε ὁ τρόπος τῆς μαθήσεως, οὐδὲν ἐστὶ μάθησις. κοινότερον μὲν οὖν οὕτως ἐπιχειρεῖται τοῖς Σκεπτικοῖς εἰς τὸ μὴ εἶναι μάθησιν. ἐνέσται δὲ μεταφέρειν τὰς ἀπορίας καὶ ἐπὶ τὴν λεγομένην πρὸς τὸν βίον τέχνην. ἥτοι γὰρ ὁ φρόνιμος τὸν φρόνιμον^{δ)} ταύτην 244 διδάξει ἢ ὁ ἄφρων τὸν ἄφρονα ἢ ὁ ἄφρων τὸν φρόνιμον ἢ ὁ φρόνιμος τὸν ἄφρονα. οὔτε δὲ ὁ φρόνιμος τὸν φρόνιμον λέ- 245 γοιτ' ἂν ταύτην διδάσκειν, ἀμφοτέρω γὰρ τέλειοι κατ' ἀρετὴν εἰσι, καὶ οὐδέτερος αὐτῶν δεῖται μαθήσεως· οὔτε ὁ ἄφρων τὸν ἄφρονα, ἀμφοτέρω γὰρ χρεῖαν ἔχουσι μαθήσεως, καὶ οὐδέτερος αὐτῶν φρόνιμος, ἵνα τὸν ἕτερον διδάξῃ. καὶ μὴν οὐδ' ὁ ἄφρων 245 διδάξει τὸν φρόνιμον· οὐδὲ γὰρ ὁ τυφλὸς μηνυτικὸς γίνεται τῷ βλέποντι χρωμάτων. λείπεται ἄρα, τὸν φρόνιμον διδακτικὸν εἶ- ναι τοῦ ἄφρονος, ὃ καὶ αὐτὸ τῶν ἀπόρων. εἰ γὰρ ἡ φρόνησις 246 -

ceri. 241. sed nec oratione doceri potest aliquid. aut enim natura aliquid significat oratio aut nihil significat. sed nihil significans nihil docebit. si autem aliquid significat, aut natura significat aut ex instituto et ex imposi- tione. Et natura quidem non significat, propterea quod non omnes omnes intelligant, Graeci barbaros et barbari Graecos. 242. ex instituto autem et impositione si aliquid significat, perspicuum est quod ii quidem qui anti- ciparunt ea quibus impositae fuerunt dictiones, apprehendent, non ex ipsis docti quae ignorabant, sed in memoriam revocantes sibi et renovantes ea quae sciebant. quibus autem opus est ut discant ea quae ignorabant et ig- norant ea quibusnam impositae sunt dictiones, nihil apprehendent. 243. quam- obrem si neque res est quae docetur, neque qui docet neque qui discit neque modus disciplinae, nihil est disciplina. atque communiter quidem sic argumentantur Sceptici, ut probent non esse disciplinam. licebit autem trans- ferre dubitationes etiam ad eam quae dicitur ars vitae. 244. aut enim pruden- dens prudentem eam docebit aut imprudens imprudentem aut imprudens prudentem aut prudens imprudentem. sed neque prudens prudentem eam dici potest docere, ambo enim sunt virtute perfecti et neuter eorum indiget disciplina: neque imprudens imprudentem; ambobus enim disciplina opus est et neuter eorum est prudens ut alterum doceat. 245. sed neque impru- dens docebit prudentem, neque enim caecus videnti indicat colores. restat ergo ut prudens doceat imprudentem, quod est etiam ex dubiis. 246. nam

α) φύσει μὲν οὐ σημαίνει] vide dicta ad 2 Pyrrhon. sect. 214.

β) οὐδενὸς ἀντίληψιν] similis cavillatio sect. 238 et 246 huius libri.

γ) εἰ μήτε τὸ διδασκόμενον] nihil dari quod docetur, disputavit a sect. 219, neque eum qui docet aut qui discit, a sect. 234, neque modum denique constare disciplinae, a sect. 239.

δ) ἥτοι γὰρ ὁ φρόνιμος τὸν φρόνιμον] 3 Pyrrh. sect. 270 seq.

ἔστιν ἐπιστήμη^{b)} ἀγαθῶν καὶ κακῶν καὶ οὐθετέρων, ὁ ἄφρων μὴ ἔχων τινὰ φρόνησιν, ἄγνοιαν δὲ ἔχων τούτων πάντων, διδάσκοντος τοῦ φρονίμου τὰ ἀγαθὰ καὶ κακὰ καὶ οὐθέτερα, ἀκούεται μόνον τῶν λεγομένων, οὐ γινώσκειται^{c)} δ' αὐτά. εἰ γὰρ ἀντιλαμβάνοιτο αὐτῶν ἐν ἀφροσύνῃ καθεστώς, ἔσται ἡ ἀφροσύνη τῶν τε ἀγαθῶν καὶ κακῶν καὶ οὐθετέρων γνωριστική. οὐχὶ δὲ γε τούτων κατ' αὐτούς ἐστιν ἡ ἀφροσύνη θεωρητική. ὁ ἄρα ἄφρων οὐκ ἀντιλήψεται τῶν ὑπὸ τοῦ φρονίμου λεγομένων ἢ
 217 πραττομένων κατὰ τὸν τῆς φρονήσεως λόγον. καὶ ὃν τρόπον ὁ ἐκ γενετῆς πηρός^{d)}, μέχρις οὐ πηρός ἐστιν, οὐκ ἔχει ἔννοιαν χρωμάτων, καὶ ὁ ἐκ γενετῆς κωφός, μέχρις οὐ κωφός ἐστιν, οὐκ ἀντιλαμβάνεται φωνῶν, οὕτω καὶ ὁ ἄφρων, ἐφ' ὅσον ἄφρων ἐστίν, οὐκ ἀντιλαμβάνεται τῶν φρονίμως λεγομένων καὶ πραττομένων. οὐθ' ὁ φρόνιμος ἄρα δύναται τοῦ ἄφρονος ἐν τῇ περὶ
 218 τὸν βίον τέχνῃ καθ' ἑαυτὸν εἶναι. καὶ μὴν εἰ ὁ φρόνιμος διδάσκει τὸν ἄφρονα, θεωρητικὴ ὀφείλει εἶναι ἡ φρόνησις τῆς ἀφροσύνης, ὥσπερ καὶ ἡ τέχνη τῆς ἀτεχνίας. οὐχὶ δὲ γε ἡ φρόνησις δύναται εἶναι θεωρητικὴ τῆς ἀφροσύνης. οὐκ ἄρα φρόνιμος τοῦ ἄφρονος ἐστὶ διδασκικός. ὁ γὰρ γενόμενος φρόνιμος ἐκ τινος συνασκήσεως καὶ τριβῆς, (φύσει γὰρ οὐδεὶς ἐστὶ τοιοῦτος) ἤτοι ὑποκειμένης ἐν αὐτῷ τῆς ἀφροσύνης προσεκτῆσατο τὴν φρόνησιν ἢ κατὰ τὴν ἐκείνης ἀποβολὴν καὶ τὴν ταύτης κτήσιν γέγονε φρόνιμος.
 249 καὶ εἰ μὲν ὑποκειμένης ἐν αὐτῷ τῆς ἀφροσύνης προσεκτῆσατο τὴν φρόνησιν, ἔσται ὁ αὐτὸς φρόνιμος ἅμα καὶ ἄφρων. ὁ ἐστὶν ἀδύνατον. εἰ δ' ἀποβολῇ ἐκείνης ἐκτήσατο ταύτην, οὐ δυήσεται διὰ τῆς ὑστερογενοῦς διαθέσεως τὴν προσοῦσαν διάθεσιν, νῦν δὲ

si prudentia est scientia bonorum et malorum et neutrorum, imprudens non habens aliquam prudentiam, habens autem horum omnium ignorantiam, prudente docente bona et mala et neutra, audiet solum ea quae dicuntur, ea autem non cognoscet. si enim ea apprehendat in imprudentia constitutus, cognoscet per imprudentiam bona et mala et neutra. haec autem, ut illi sentiunt, non potest contemplari imprudentia. imprudens ergo non apprehendet ea quae a prudente dicuntur aut sunt ex ratione prudentiae. 247. et quomodo qui est ab ortu caecus, quamdiu est caecus, non habet notionem colorum, et qui est ab ortu surdus, quamdiu est surdus, voces non apprehendit: ita etiam imprudens, quamdiu est imprudens, non apprehendit ea quae prudenter dicuntur aut geruntur. nec ergo prudens potest esse dux imprudentis in arte degendae vitae. 248. praeterea si prudens docet imprudentem, prudentia debet cognoscere ac contemplari imprudentiam, sicut ars etiam inertiam. non potest autem prudentia contemplari imprudentiam: prudens ergo non docet imprudentem. qui enim factus est prudens ex usu aliquo et exercitatione, (nemo enim est natura eiusmodi) aut cum in eo sita esset imprudentia, acquisivit insuper prudentiam, aut per illius amissionem et huius acquisitionem factus est prudens. 249. et quidem cum in eo sita esset imprudentia, acquisivit etiam insuper prudentiam, erit idem simul prudens et imprudens. quod non potest fieri. sin autem amissione illius hanc acquisivit, non poterit per posterius natam affectionem cognoscere

P 734 b) ἡ φρόνησις ἐπιστήμη] supra sect. 170 huius libri, ex mente Stoicorum.

c) οὐ γινώσκειται] confer sect. 238, 242.

d) ὁ ἐκ γενετῆς πηρός] intelligit πηρὸν ὁφθαλμῶν. vid. supra 2 contra Physicos sect. 175.

μὴ παροῦσαν, γινώσκειν. καὶ εἰκότως. παντὸς γοῦν πράγματος^{e)} 250 αἰσθητοῦ ἢ νοητοῦ γίνεται κατάληψις^{f)}, ἤτοι κατὰ ἐνάργειαν περιπτωτικῶς ἢ κατὰ τὴν ἀπὸ τῶν περιπτωτικῶς πεφνηνῶτων ἀναλογιστικὴν μετάβασιν. καὶ ταύτην, ἤτοι ὁμοιωτικὴν, ὥς ὅταν ἀπὸ τῆς Σωκράτους εἰκότος γινώσκηται ὁ μὴ παρὼν Σωκράτης. P 735 ἢ συνθετικὴν. ὥς ὅταν ἀπ' ἀνθρώπου καὶ ἵππου κατ' ἐπίσταν-251 θεσιν νοώμεν τὸν ἀνύπαρκτον Ἴπποκένταυρον. ἢ κατὰ ἀναλογίαν, ὥς ὅταν ἀπὸ τοῦ κοινοῦ ἀνθρώπου παρανζητικῶς μὲν λαμβάνηται ὁ Κύκλωψ, ὅς οὐκ ἔσκει

ἀνδρὶ γε^{g)} σιτοφάγῳ, ἀλλὰ ῥίῳ ὑλήεντι.

μειωτικῶς δὲ ὁ πυγμαῖος ἀνθρώπος. ὅθεν εἰ καὶ τῇ φροσῇ^{h)} 252 λαμβάνεται ἡ ἀφροσύνη καὶ τῷ φρονίμῳ ὁ ἄφρων, ἤτοι κατὰ περίπτωσιν θεωρεῖται ἢ κατὰ τὴν ἀπὸ τῆς περιπτώσεως μετάβασιν. οὐτε δὲ κατὰ περίπτωσιν θεωρεῖταιⁱ⁾, οὐδεὶς γὰρ ὥς λευκὸν καὶ μέλαν καὶ γλυκὺ καὶ πικρὸν, κατὰ περίπτωσιν ἔγνω, οὕτω καὶ ἀφροσύνην. οὐδὲ κατὰ τὴν ἀπὸ τῆς περιπτώσεως μετάβασιν, οὐδὲν γὰρ τῶν ὄντων ἐστὶν εἰκότος ἀφροσύνη. εἰ δ' ἀπὸ τούτου ποιεῖται τὴν μετάβασιν ὁ φρόνιμος, ἤτοι ὁμοιωτικὴν^{h)} ἢ συνθετικὴν ἢ ἀναλογιστικὴν. ὥστε οὐ λήψεται ποτε τὴν ἀφροσύνην ἢ φρόνησιν. ναί. ἀλλ' ἴσως τις ἔρει ὅτι ὁ φρόνιμος 253 τῇ ἐν αὐτῷ φρονήσει τὴν περὶ ἄλλον ἀφροσύνην δύναται κατανοεῖν. ὅπερ ἐστὶν εὐθές. ἡ γὰρ ἀφροσύνη διάθεσις ἐστὶν ἔργων τινῶν ἀποδοτική. εἰ οὖν αὐτὴν ἐν ἄλλῳ θεωρεῖ καὶ καταλαμ-254

eam quae prius aderat, nunc autem non adest. et merito. 250. cuiuslibet enim rei sensilia, aut quae cadit sub intelligentiam comprehensio, fit aut incurrendo per evidentiam aut per reputantem et ratiocinantem transitum ab incurrentibus quae apparuerunt eumque aut assimilantem: ut quando ab imagine Socratis cognoscitur Socrates qui non adest: 251. aut componentem, ut quando ab homine et equo per compositionem intelligimus Hippocentaurum qui nusquam existit: aut ex proportionem, ut quando ex communi homine amplificando sumitur Cyclops, qui non erat similis mortali, verum rupi, in qua est horrida silva.

diminuendo autem Pygmaeus. 252. quo fit, ut si ex prudentia apprehendatur imprudentia et ex prudenti imprudens, aut consideratur per incursionem aut per transitum ab incursione. sed nec consideratur per incursionem: nemo enim sicut novit per incursionem album et nigrum et dulce et amarum, ita etiam imprudentiam. neque per transitum ab incursione: nihil enim ex iis quae sunt, est simile imprudentiae. si autem ab eo transitum facit prudens, aut facit assimilantem aut componentem, aut reputantem quamobrem imprudentiam nunquam comprehendet prudentia. 253. sane quidem. sed fortasse dicat aliquis, prudens ea quae est in ipso prudentia, potest mente comprehendere, quae est in alio imprudentiam. sed hoc affirmare est stultum: imprudentia enim est affectio quae quaedam edit facta. 254. si igitur pru-

e) παντὸς πράγματος κατάληψις] confer si placet dicta ad 2 contra Logicos sect. 58 seq, ubi iisdem Socratis et Hippocentauri exemplis noster utitur.

f) ἀνδρὶ γε] versus Homeri Odys. l. 191 saepius nostro laudatus, ut P 735 praeter iam dictum adversus Logicos locum contra Geometras sect. 42 et 1 contra Phys. sect. 45.

g) θεωρεῖται] al. θεωρήσεται.

h) ἤτοι ὁμοιωτικὴν] puto omissum librarii potius culpa quam Sexti ἢ μειωτικὴν.

- βάνεται ὁ φρόνιμος, ἥτοι αὐτὴν ἐξ ἑαυτῆς καταλήψεται τὴν διά-
 255 θεισιν ἢ τοῖς ἔργοις αὐτῆς^{γ)} ἐπιβάλλον ἀπὸ τούτων καὶ αὐτὴν
 γνωριεῖ, καθάπερ τὴν μὲν λατρικὴν διάθεσιν, ἀπὸ τῶν λατρικῶς
 γινομένων ἔργων, τὴν δὲ ζωγραφικὴν ἀπὸ τῶν ζωγραφικῶς γι-
 νομένων. οὔτε δὲ αὐτὴν ἐξ αὐτῆς δύναται τὴν διάθεσιν λαβεῖν,
 ἀφανὴς γάρ ἐστι καὶ ἀθεώρητος, καὶ οὐχ οἶόν τέ ἐστὶν αὐτὴν
 διὰ τῆς τοῦ σώματος μορφῆς περιαθρῆσαι· οὔτε ἐκ τῶν ὑπὸ
 αὐτῆς ἀποδιδόμενων ἔργων. πάντα γὰρ τὰ φαινόμενα ἔργα κα-
 256 θάπερ καὶ πρότερον^{δ)} ἐδείκνυμεν, κοινὰ φρονήσεως καὶ ἀφρο-
 σύνης ἐστίν. ἀλλ' εἴπερ, ἵνα ὁ φρόνιμος τὸν ἀφρονα διδάξῃ τὴν
 περὶ τὸν βίον τέχνην, δεῖ θεωρητικὸν αὐτὸν εἶναι τῆς ἀφροσύ-
 νης, καθάπερ καὶ τὸν τεχνίτην τῆς ἀτεχνίας· δέδεικται δ' ἄλη-
 πτος αὐτῷ ἢ ἀφροσύνη· οὐκ ἂν δύναίτο ὁ φρόνιμος τὸν ἀφρονα
 τὴν περὶ τὸν βίον τέχνην διδάσκειν.
- 257 Καὶ δὴ τὰ συνεκτικώτατα τῶν κατὰ τὸν ἡθικὸν τόπον ζη-
 τουμένων ἡπορηκότες ἐν τοσοῦτοις τὴν σύμπασαν τῆς σκεπτικῆς
 ἀγωγῆς διεξοδὸν ἀπαρτίζομεν.

dens considerat et comprehendit eam in alio, aut ipsam ex ea ipsa com-
 prehendit affectionem, aut ad eius facta se applicans, ab iis eam quoque
 cognoscit, 255. quomodo artis medendi affectionem ex iis quae medice fiunt
 pingendique artem ex iis quae ut a pictore fiunt, neque vero ipsam ex ipsa
 potest quisquam accipere affectionem, non apparet enim neque cadit sub
 aspectum; neque fieri potest, ut per corporis formam ipsam intueamur;
 neque a factis quae ab ipsa eduntur. quaecunque enim facta apparent, ut
 prius ostendebamus, sunt communia prudentiae et imprudentiae. 256. sed si,
 ut prudens doceat imprudentem de arte vitae degendae, oportet eum con-
 templari imprudentiam, sicut etiam artificem, inertiam; ostensum est autem
 ab eo comprehendendi non posse imprudentiam, non potest prudens impruden-
 tem docere artem vitae agendae.

257. Cum sic itaque dubia moverimus de iis quae maximam partem
 sub se comprehendant eorum quae in ethica disciplina in quaestionem ve-
 niunt, in eis absolvimus universam institutionis scepticae pertractationem.

γ) ἢ τοῖς ἔργοις αὐτῆς] ita e ms Ciz. malui pro αὐτοῖς.
 δ) καθάπερ καὶ πρότερον] sect. 199 huius libri.

I.

INDEX SCRIPTORUM

ET

VIRO RUM ILLUSTR IUM

A SEXTO MEMORATORUM.

P. Pyrrhonianas institutiones, M libros contra Mathematicas
 eorumque sectiones, n notas denotat.

A.

- Academici P. I 3 n. 220 sq. M II
 20 n. 43. M. VII 169, 174, 179,
 252, 253, 331, 388, 408, 412. M.
 IX 1 n. 182. XI 45, 51.
 οἱ ἀπὸ τῆς ἀρχαίας ἀκαδημαίας
 M. XI 3.
- Aenesidemus P. I 180 n. 210 n. 222
 n. P. III 138 n. M. VII 349 n. 350.
 M VIII 8 n. 40. 235 n. M. IX. 218
 n. 337 n. M. X 38, 216, 233. M.
 XI 42.
 ἐν τῷ τετάρτῳ τῶν Πυρρωνείων
 λόγων M. VIII 215 n.
- Aeschines M. II 40 n.
- Aesopus M. VIII 103 n.
- Alcaeus M. I 298 n.
- Alexander Aetolus M. VIII 204 n.
- Alexinus M. VIII 13 n. M. IX 108 n.
- Anacharsis ὁ Σκύθης M. VII 48, 55.
- Anacreon M. I. 293 n.
- Anaxagoras P. I 33 n. ὁ Κλαζο-
 μένιος P. III 32 n. 8. M. X 318.
 M. VII 90 n. 91, 140 n. M. IX
 4 n. 363 n. M. X 45. ὁ φυσικώ-
 τatos M. IX 303.
- Anaxarchus M. VII 87, 88 n.
 ὁ εἰδαιμονικός M. VII 48 n.
- Anaximander P. III 30 n. M. VII 5
 n. M. IX 360. M. X 313.
- Anaximenes P. III 30 n. M. VII 5
 n. M. IX 360.
- Andron Argivus P. I 84 n.
- Anonymus poeta P. I 86 n. M. VI
 35 n. M. VIII 73 n. M. IX 128
 n. 188.
- Antiochus P. I 221, 235 n. M. VII 162.
 ἐν δευτέρῳ τῶν Κανονικῶν M.
 VII 201 n.
- Antipater P. II 167 n. M. VIII 444.
- Antisthenes
 praeterito nomine M. XI 73 n.
- Apelles P. I 28 n.
- Aratus M. I 304. M. V 98. M. VIII
 204 n.
- Arcesilaus P. I 220, 232 sq. n. M.
 VIII 150, 153, 158.
- Archedemus M. XI 73.
- Archelaus ὁ Ἀθηναῖος M. VIII. 14.
 praeceptor Socratis M. IX 360 n.
- Archilochus P. III 216 n. M. I 297.
 M. VII 128 n. M. IX 110. M. XI 44.
- Archimedis μαθηματικὰ θεωρήματα
 M. I 302. σφαῖρα M. IX 115. n.
- Aristarchus M. I 44 ὁ γραμματικός
 M. IX 110. ὁ μαθηματικός M. X
 174.
- Aristippus P. I 155. P. III 204.
- Aristo P. I 234 n. M. II 61 n. ὁ Χῖος
 M. VII 12 n. M. XI 64.
- Aristodemus M. IX 92 n.
 ὁ κωμικός M. I 228.
 ὁ τῆς ἀρχαίας κωμῶδας ποιητής
 M. VI 15 n.
- Aristoteles P. I 3, 84 n. P. III 31 n.
 136, 137, 218. M. I 2, 318. ἐν τῇ

830 I. INDEX SCRIPTOR. ET VIR. ILL. A SEXTO MEMOR.

- πρώτη τῶν ἱστορικῶν τεχνῶν M. II 9, 61 n. M. III 57, 59. M. VII 6, 7, 217, 323. M. IX 7, 20 n. 64, 412, 413. M. X 31 n. 33 n. 37 n. 46, 176, 228, 316. M. XI 77.
Aristoxenus M. V 1 n.
Asclepiades Bithynus P. III 32 n. 33. M. I 47, 72 n. M. VII 380. M. VIII 7, 188 n. 220. M. IX 363. M. X 318. M. III 5 n.
ὁ ἱατρός M. VII 202, 323.
ἐν τῇ περὶ γραμματικῆς M. I 252.
ἐν τῇ πρώτῃ τῶν περὶ οἴνου δόσεως M. VII 91 n.
Athenaeus M. II 62 n.
Athenagoras P. I 82.
- B.**
Basilides ὁ Στωϊκός M. VIII 258 n.
Bios P. III 65 n. M. X 45.
Bryson M. VII 13 n.
Byzantinus orator M. II 38 n.
- C.**
Cadmi Φοινικικὰ σήματα M. I 54 n.
Callimachus M. I 48 n. 309 n.
praeterito nomine M. IX 51 n.
Carneades P. I 3, 220, 230. M. VII 159 n. 166, 173, 175, 184, 402. M. IX 140, 181 n. 190.
Chalcidamas praeterito nomine P. III 231 n.
Chaldei Astrologi M. V 2 sq.
Chares
ἐν τῇ πρώτῃ περὶ γραμματικῆς M. I 76 n.
ὁ ἀρχιτέκτων M. VII 107 n.
Charmidas P. I 220 n. Academicus M. II 20.
Chrysermus Erophilius P. I 84 n.
Chrysippus P. I 69, 160. P. II 253 n. P. III 199. M. VII 223, 372, 373, 416, 433, 434. M. VIII 400, 443. M. XI 11, 30.
ἐν τῇ πολιτείᾳ P. III 205 n. 246 n. M. XI 192.
ἐν τοῖς περὶ τοῦ καθήκοντος P. III 248 n. M. XI 194.
ἐν τοῖς διαλεκτικοῖς θεωρήμασι M. I 301.
- ἐν τῇ πρώτῃ περὶ συλλογισμῶν εἰσαγωγῇ M. VIII 223 n.
ἐν τῇ περὶ δικαιοσύνης M. XI 193.
ὁ Κνίδιος M. I 258.
Cleantes P. III 199. M. VII 228, 372, 433. M. VIII 400. M. IX 88 n. M. XI 30, 73.
Clitomachus P. I 3, 220, 230. M. IX 1, 11 n. 182 n. Academicus M. II 20.
Corax M. II 96 sq. n.
Crantor M. XI 51, 59.
Crates Cynicus, maritus Hipparchiae P. I 153, III 200.
Crates ὁ Μαλλώτης M. I 79 n. 218. eiusdem Grammatica M. I 44.
Creophylus M. I 48 n.
Critolaus Peripateticus M. II 12 n. 20 n.
Critias Atheniensis P. III 218. M. IX 54 n.
Crouus M. X 347.
Cynici P. III 66, 198 n. M. XI 74. τῶν παλαιῶν τις Κυνικῶν M. X 68.
Cyrensi P. I 215 sq. n. M. VI 53 n. M. VII 11 n. 190, 191, 200, 299.
- D.**
Demades rhetor M. I 294. M. II 16 n.
Demaratus M. I 218.
Demetrius Lacon P. III 137 n. M. VIII 348, 349, 453. M. X 219.
ὁ χλωρός M. I 81.
Democritus P. I 213 sq. P. II 23 n. 63. P. III 32 n. 33. M. VI 53. M. VII 53, 116 n. 117, 135 n. 140, 265 n. 321, 349, 368, 389 n. M. VIII 6, 56, 139, 184, 328, 355. M. IX 19 n. 24, 42, 113 n. 363. M. X 45, 181, 318.
ἐν τοῖς κρατυνητοῖς M. VII 136 n.
ἐν τῇ περὶ ἰδεῶν M. VII 137 n.
ἐν τοῖς κανόσι M. VII 138 n.
Demophon Alexandri τραπεζοποῖος P. I 82 n.
Demosthenes M. I 59, 98. M. II 40 n.
Diagoras Melius P. III 218. M. IX 51 n. δευραμβοποῖος M. IX 63.
Dicnearchus M. VII 349 n.
ὁ Μεσσήμιος P. II 31 n.

I. INDEX SCRIPTOR. ET VIR. ILL. A SEXTO MEMOR. 831

- eiusdem ὑποθέσεις τῶν Εὐριπίδου καὶ Σοφοκλέους μύθων M. III 3 n.
Diocles P. III 225 n.
Diodorus P. II 110 n. 245 sq. P. III 71. M. I 309, 310, 311. M. VIII 115 sq. M. IX 363. M. X 47, 85, 87, 94, 96, 97, 99, 102, 110, 117, 143. eiusdem dialectica P. I 234 n.
ὁ ἐπικληθεὶς Κρόνος P. III 30 n.
Diogenes Apolloniates P. III 30 n. M. IX 360 n.
Babylonius M. IX 134.
Cynicus P. I 146, 153 n.
Dionysius Thrax M. I 63, 72, 80, 81, 249, 253.
ἐν τοῖς παραγγέλμασι M. I 57 n.
Dionysodorus M. VII 13 n. 48, 61.
Diotimus M. VII 140 n.
- E.**
Empedocles P. III 31 n. M. I 302 n. 303 n. M. V 5 n. 6 n. M. VII 91 n. 120 sq. n. M. VIII 286 n. M. IX 4, 6, 10, 64, 127, 129 n. 362 n. M. X 45, 317.
ὁ Ἀγραγαντινός M. VII 115.
Epicharmus M. I 273, 284 n.
Epicurus P. I 33, 88, 155. P. II 25, 38. P. III 32 n. 137 n. 187, 218, 219, 229 n. M. I 1 n. 3. M. I 5, 21 n. 57, 272, 273, 282, 283, 284 n. M. VI 27 n. M. VII 14, 203, 213, 267, 321, 323, 368. M. VIII 8 n. 9, 13 n. 63, 139, 177 n. 185, 329, 331, 335, 336, 355. M. IX 25, 43, 58 n. 64 n. 72, 178, 212, 219, 333 n. 335, 363. M. X 2, 18, 19, 42 n. 45, 129, 142 sq. 181, 185, 188, 219, 227, 238, 240, 246, 257, 318. M. XI 73, 77, 169, 173, 179, 226.
ἐν τῇ πρὸς τοὺς ἐν Μυτιλήνῃ φιλοσόφους ἐπιστολῇ M. I 4.
ἐν τῇ περὶ δώρων καὶ χάριτος M. I 50.
Epicurei P. II 5, 107 n. 194. M. I 299 n. M. II 25. M. III 98 n. M. VII 22 n. 203 n. 205, 327, 331. VIII 258, 336, 337.
οἱ ἀπὸ τῶν κήπων M. IX 64 n.
- Ἐπικουρέων παῖδες M. VI 19 n.
Erasistratus M. VIII 188 n. 220.
Eratosthenes M. III 28 n.
Eubulides M. VII 13 n.
Eudoxus M. V 1 n.
eiusdem θεωρήματα μαθηματικά M. I 302.
ὁ Κνίδιος ἐν τῇ πρώτῃ τῆς περὶ οἴνου P. I 152.
Euemerus ἄθεος M. IX 17 n. 51.
Euripides P. III 229 n. 230 n. M. I 58, 62 n. 236, 308 n. M. VII 123 n. M. X 315.
ὁ σκηναῖος φιλόσοφος M. I 287 n.
ἐν Φρῆζῳ M. I 278 n.
praeterito nomine P. I 86 n. 189 n. M. I 271 n. 279 n. M. III 104 n. M. VI 17 n. M. VII 170 n. 192 n. 249 n. M. VIII 67 n. M. XI 56 n. 122 n.
Enthydemus M. VII 64.
ὁ Θούριος M. VII 13 n.
- G.**
Gorgias P. II 47 n. 59, 64 n. M. VII 48, 77, 87.
ὁ Λεοντίνος ἐν τῇ περὶ μὴ ὄντος ἢ περὶ φύσεως M. VII 65 n.
- H.**
Heraclides Ponticus P. III 35 n. M. X 318.
Heraclitus P. I 210 sq. P. II 59 n. 63. P. III 115 n. 230 n. M. I 301 n. M. VII 5, 7 n. 126 n. 129, 131, 349 n. M. VIII 8, 286. M. IX 337, 360 n. M. X 216, 230, 231, 232, 233.
ὁ Ἐφέσιος M. X 313.
ἐν τοῖς περὶ φύσεως M. VIII 132.
Hermagoras M. II 62 n.
Hermotimus Clazomenius M. IX 7 n.
Herodotus M. I 58.
ἐν τῇ περὶ τῆς Ἀργείας λόγῳ P. III 231.
Herophilus medicus P. II 245 sq. n. M. VIII 188 n. 220.
ἐν τῇ διαιτητικῇ M. XI 50.
Hesiodus P. III 121 n. 123 n. M. I 58, 204, 288. M. IX 7, 8 n. 193. M. X 11 n. 18.

832 I. INDEX SCRIPTOR. ET VIR. ILL. A SEXTO MEMOR.

- praeterito nomine M. II 32 n. M. IX 86 n.
 Hipparchus M. V 1 n.
 Hippasus M. X 313.
 ὁ Μεταπολίτιος P. III 30 n. M. IX 360 n.
 Hippocrates P. I 71 n. M. VII 50.
 Hippon Rheginus M. IX 361 n. P. III 30 n.
 Hipponax M. I 275 n. 297.
 Homerus P. I 63. M. I 43, 58, 202, 203, 204 n. sq. 273, 282, 283, 288 sq. 294, 307. M. VI 16 n. M. VII 128 n. M. X 314. M. IX 4, 21, 63, 193.
 ὁ ποιητής P. I 86 n. 162 n. P. III 205 n. 214 n. M. II 3. M. VI 10 n. 12. M. IX 37.
 praeterito nomine P. I 150 n. P. II 37 n. P. III 244 n. M. I 23 n. 42 n. 101 n. 133 n. 163 n. 204 n. 273 n. 276 n. 286 n. M. II 101 n. M. III 42 n. M. V 4 n. M. VII 401 n. M. VIII 59 n. 71 n. 72 n. 80 n. 184 n. M. IX 48, 67 n. 68 n. 181 n. 350 n. 395 n. M. XI 44 n. 54 n. 108 n. 112 n.
 Hyperides Phrynen defendens M. II 4 n.
- I.**
 Idaeus Himeraeus M. IX 360 n.
 Ion tragicus M. II 21 n.
 Ionici philosophi M. IX 64 n.
 Isocrates M. II 62.
 Italici philosophi M. IX 127. Physici M. X 281.
- L.**
 Lampon citharoedus M. VI 3 n.
 Lacymnius M. XI 49.
 Linus M. II 21 n.
 Lycurgus M. II 21 n.
 Lysis P. I 83.
- M.**
 Medici empirici P. I 336 n. M. VIII 191 n.
 Μοιχοί M. VIII 156 n.
 Melissus P. III 65 n. M. X 46.
 Menander P. I 108, 189. M. I 58, 298. n. praeterito nomine M. XI 122 n.
 Menodotus P. I 222 n.
 Meriones Cretensis P. III 199.
 Metrodorus M. I 61 n. M. VII 87, 83 n.
 Ιατρός M. I 259 n.
 Χρυσίππου τοῦ Κριδίου μαθη-
 τῆς ibid.
 ὁ Χῖος M. VII 48.
 Monimus M. VII 87, 83.
 ὁ Κῶων M. VII 48 n. M. VIII 5.
 Moschus Phoenix M. IX 363 n.
 Musaeus M. I 204.
- N.**
 Nausiphanes Pyrrhonis auditor M. I 2 n.
 Πλεῦμων ab Epicuro dictus M. I 4 n.
 Nicanor Stagirita M. I 258.
- O.**
 Ocellus Lucanus M. X 316.
 Oenopides Chius P. III 30 n. M. IX 361.
 Onomacritus ἐν τοῖς Ὀρφικοῖς P. III 30 n. M. IX 362.
 Orpheus M. I 204. M. II 31. M. IX 15 n.
- P.**
 Panaetius M. XI 73.
 Panthoedes M. VIII 13 n.
 Panyasis M. I 261 n.
 Parmenides P. III 65 n. M. VII 5, 6 n. M. IX 7, 9 n. M. X 46.
 ἐν τῷ περὶ φύσεως M. VII 111 n. 112.
 Peripatetici P. II 198. P. III 131 n. 181. M. VI 54 n. M. VII 217, 222, 331, 368, 388. M. VIII 185, 332 n. M. IX 331. M. X 33, 45. M. XI 45, 51, 173.
 Pherecydes Syrius P. III 30 n. M. IX 360.
 Philo P. I 220 n. P. II 110 n. M. VIII 143 sq.
 Philolaus M. VII 92.
 Phylarchus ἐν τῇ ἐννάτῃ M. I 262 r.
 Pindarion M. I 202 n. 205.

I. INDEX SCRIPTOR. ET VIR. ILL. A SEXTO MEMORAT. 833

- Pindarus P. I 86 n. M. I 53.
 Plato P. I 220, 221, 223, 225. P. II 22 n. 28 n. P. III 54 n. 115 n. 136 n. 189 n. 204, 205 n. M. I 2, 28, 48, 58, 98, 258, 301 n. M. II 4, 12 n. 61. M. IV 11 n. 14. M. V 39. M. VI 13 n. 27, 53. M. VII 9, 10. M. VII 16, 93, 190, 200, 321, 339 n. M. VIII 6, 7 n. 57 n. 62. M. IX 62, 105 n. 364. M. X 228, 258, 395, 306. M. XI 28, 70, 230.
 ἐν Τιμαίῳ M. I 303. M. VII 93, 116 n. 119 n. 141 n. M. IX 105 sq.
 ἐν τῷ Γοργίᾳ M. II 2 n.
 ἐν τῷ περὶ ψυχῆς M. IV 21 n. M. VIII 91 n. M. X 302.
 ἐν τῷ Εὐθυδήμῳ M. VII 13.
 Plato comic. M. II 35 n.
 Polemo P. I 220.
 Polyanthus Cyrenaeus
 ἐν τῷ περὶ Ἀσκληπιαδῶν γενέ-
 σως M. I 261 n.
 Posidonius M. VII 19 n. 93 n. ὁ
 Στωικός M. IX 363 n.
 Procles M. I 258.
 Prodicus Chius M. IX 18 n. Κεῖος
 M. IX 51, 52.
 Protagoras P. I 216. M. VII 48, 65, 368, 388 n. 389 n.
 ὁ Ἀβδηρίτης M. - VII 60. M. IX 55, 56 n.
 Ptolemaeus M. I 72 Peripateticus
 M. I 60 n.
 Pyrrho P. I 2. M. I 272, 280, 281, 306 et passim.
 Pythagoras et Pythagorici P. III 32 n. 152 n. sq. M. IV 2 sq. n. M. V 8. M. VI 8 n. VII 92, 94, 110 n. M. IX 64, 127 n. 130, 364, 366. M. X 45, 248, 249, 255, 262, 270, 282, 288.
- R.**
 Rufinus P. I 83.
- S.**
 Sceptici P. I 3 n. 7 et sexcenties alibi.
 Sextus ἐν ἀντιρρητικῷ P. I 21 n.
 ἐν τοῖς σκεπτικοῖς ὑπομνήμασι M. I 29 n. M. II 106 n. M. VI 52 n. SEXTUS EMPIR. II.
- ἐν τοῖς ἐμπειρικοῖς ὑπομνήμασι,
 M. I 61 n.
 ἐν τοῖς Πυρρωνείοις M. I 281 n. M. VI 58 n. 61 n.
 ἐν τῷ πρὸς τοὺς γραμματικούς
 M. I 48. M. III 116.
 ἐν τοῖς περὶ ψυχῆς M. VI 55 n. M. X 284.
 ἐν τῷ πρὸς φυσικούς M. II 116.
 ἐν τοῖς περὶ τῆς σκεπτικῆς ἀγω-
 γῆς M. VII 29 n.
 ἐν τοῖς Ιατρικοῖς ὑπομνήμασι M. VII 202. M. IX 28.
 Simonides ὁ μελοποιός M. X 45.
 Socrates P. I 221. M. II 25. M. VI 13 n. M. VII 8, 10, 21, 190 n. 264. M. IX 64. M. XI 2.
 Solon M. VI 9 n.
 eiusdem νόμος περὶ ἀκρίτων P. III 211 n.
 Sophocles M. I 313.
 Sophron M. I 281 n.
 Sostratus M. I 276 n.
 ὁ Ἀντιόχου δοχαστής M. I 292.
 Soterichus chirurgus P. I 84.
 Sotion εἰς τοὺς ἀπὸ τῆς Κυρήνης M. VII 15 n.
 Speusippus M. VII 145 n.
 Staphylus ἐν τοῖς περὶ Ἀρχαίων M. I 261 n.
 Stesichorus ἐν Ἐριφύλῃ M. I 260 n.
 Stoici P. I 3, 65. P. II 5, 13 n. 18 n. 38, 104 sq. 156 n. P. III 31 n. 52, 124 n. sq. 169, 172, 181, 188 n. 191, 207 n. 218, 240 n. 242. M. I 17, 28 n. 78 n. M. II 6 n. M. VI 54 n. M. VII 15 n. 16 n. 22 n. 38, 151 n. 153, 155, 214 n. 227, 233, 239, 243, 252, 253, 327, 368, 388, 402, 408, 422, 433 sq. M. VIII 10, 11, 68, 70, 76, 77, 78, 80, 177, 185, 258, 261, 336, 396 n. sq. 406, 407, 408 n. 428, 433, 448. M. IX 11 n. 109, 111, 131, 137, 138, 211, 332, 336, 362 n. M. X. 3, 45, 142, 217, 234. M. XI 3, 22, 24, 28, 30, 46, 59, 73, 74, 90, 170, 173, 179 sq. 189, 220, 224, 230.

834 I. INDEX SCRIPTOR. ET VIR. ILL. A SEXTO MEMORAT.

οἱ νεώτεροι Στωικοί M. IX 28 n.
Straton Physicus P. III 33 n. 136
n. M. VII 350 n. M. VIII 13. M.
X 155, 177, 228, 229.

T.

Tauriscus M. I 248.
Telesarchus ἐν τῷ Ἀργολικῷ M. I
262 n.
Thales ὁ Κρητικὸς νομοθέτης M.
II 20 n.
Milesius P. III 30. M. VII 5 n.
89. M. IX 360 n. M. X 313.
Theodorus P. III 218. M. IX 51.
ὁ ἄθεος ἐν τῷ περὶ θεῶν συν-
τάγματι M. IX 51 n.
Theophrastus praeterito nomine P. III
231 n.
Theophrastus M. VII 217, 218. M.
I 258.
Thucydides M. I 58, 59, 98.
Tiberius Caesar P. I 84 n.
Timaean P. I 221 n.
Timon P. I 224 n. et Stephan. annot.
p. 211 c. 2. M. I 53 n. 305. M. VI 66.
M. VII 8, 10 n. 30. M. X 197. M.
XI 1, 140, 141, 164, 171.
ἐν τοῖς πρὸς τοὺς φυσικοὺς M.
III 2 n.
ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν στίλων M. IX
57 n.

ἐν τοῖς Ἰνδαλμοῖς M. XI 20.
Tragicus inc. M. IX, 188.
Tydeus P. III 207 n.

X.

Xenindes M. VII 309.
ὁ Κορινθίος P. II 18 n. M. VII
48, 53 n. 388 n. M. VIII 5.
Xenocrates M. II 6 n. 61 n. M. VII
16 n. 147. M. XI 4, 14, 28.
Xenophanes P. I 224 sq. P. III 30
n. 218, 257 n. 289. M. VII 14, 48
n. 49 n. 53, 110 n. M. VIII 326
n. M. IX 193 n. 361 n. M. X
313, 315.
ὁ Κολοφώνιος P. II 18 n.
praeterito nomine M. IX 144 n.
Xenophon ἐν τοῖς ἀπομνημονεύμασι
M. VII 8 n.
ὁ Σωκρατικός M. IX 92 n. 97.

Z.

Zeno P. III 205, 206. M. II 7. M.
VII 7, 230, 236, 321, 331, 332,
422, 433. M. VIII 139, 355. M.
IX 104, 108, 133, 134. M. XI 30, 77.
ὁ Κιτιεύς P. III 199 n. M. XI
101 n.
ἐν ταῖς διατριβαῖς P. III 245 n.
M. XI 190.

II.

INDEX VOCUM GRAECARUM.

A.

Ἄβας M. I 237.
ἀβίωτος βίος M. XI 115.
ἀβούλητος P. I 22. — ἥτως P. I 19.
M. VIII 316.
ἀβροχία M. IX 203.
ἀγαθόν, quid? M. XI 22 sq. οἶον
ἀγαθόν P. III 175 n. ἀπὸ τοῦ
ἀγασθαι M. XI 85.
ἀγαθοποιεῖν M. XI 70. — ποιός, M.
V 40.
ἀγαστὸν πάθος P. III 181.
ἄγγαροι M. II 35.
ἀγέννητος M. IX 219.
ἄγχεα M. I 78 n.
ἀγνοσία M. VII 343. IX 29.
ἀγοραῖος καὶ πολλὸς ὄχλος M. I 280.
ἀγραμματος M. I 99. opp. γραμ-
ματικός M. XI 198.
ἀγχιθύρος κακία M. XI 121.
ἀγχινοία P. I 77.
ἀγχινοὺς P. II 42.
ἀγχινοῦστατος P. II 42.
ἀγχινοῦστερος P. II 41, 51.
ἀγωγή P. I 7, 21 n. 145. vid. Steph.
annot. p. 202.
ἄδηλα σημεῖα P. II 124 n.
ἀδελφεῖσθαι M. I 30. XI 233.
ἀδελότης M. XI 229.
ἀδελούμενον M. VII 393, 396.
ἀδιανόητος M. IX 295, 310. X 292.
ἀδιάπτωτος M. VII 110. — τῶτως M.
VII 409.
ἀδιάστροφος P. III 194 n. — στρόφος
M. II 77.
ἀδιαφορεῖν P. I 191.
ἀδιαφορία P. I 152.
ἀδιάφορον P. III 177 n.
ἀδιαφόρως P. I 191 n. 207.
ἀδιαφωνία P. II 33.
ἀδιάψευστος M. VII 191. — ψεύ-
στος M. VII 191.

ἀδίδακτον M. I 14 n.
ἀδιδάκτως M. VIII 280. X 301. XI 96.
ἀδιεξίτητος ὑπόθεσις M. I 262.
ἀδοξάστως P. I 15 n. 24, 226, 231.
II 13, 202 etc. III 1 n. 235.
ἀδυνατεῖν M. VII 30.
ἀεικίνητος M. X 223.
ἀεροειδής M. VII 93.
ἀετός M. I 151.
ἀζητήτος M. X 13.
ἀηδής P. I 92 n.
ἀηδέειν P. I 93.
ἀηδισμός P. I 87.
ἀθέτησις M. VIII 142.
ἄθειον πρὸς τι M. VII 183.
Ἀθῆναι M. I 154.
ἀθιγής M. IX 281. — γές M. III 22.
ἄθλησις M. II 46.
αἴλουρος P. III 221.
αἶμα M. VIII 306 n.
αἶμα' ἐμέων M. I 161.
αἰμωπός P. I 44. II 51.
αἰνγματωδῶς M. I 273.
αἶρειν, tollere, negare P. I 197.
αἰρεσιάρχης P. III 245 M. XI 190.
αἶρεσις, approbatio P. I 230 n. ele-
ctio M. XI 81. secta P. I 16. M.
II 25. VII 27, 276, 433.
αἰσθήσεις quid Stoicis? P. III 47.
αἰσθητήρια, τὰ P. I 36.
αἰσθητῶς M. I 126.
αἰσχυρογεῖν P. III 206.
αἰτεῖσθαι (pass.) τι P. I 122.
αἰτιολογεῖν P. I 181.
αἰών, posteri M. I 317 n. praesens
vita M. VIII 146 n. ἐξ αἰῶνος ἦν
καὶ εἰς αἰῶνα διαμένει M. IX 62 n.
ἀκαθεκτεῖσθαι M. X 3. — ἀκα-
θεκτούμενον διάστημα P. III 124.
Ἀκάμας M. I 257.
ἀκανθόω v. ἡκανθώμενα.
ἀκαρές M. XI 154.

- ἀκαριαῖος P. I 132. III 142. κατὰ
τὸ ἀκαριαῖον P. III 79.
ἀκαταληπτὴν P. I 201. M. I 306. V. 51.
ἀκατάληπτος P. II 22 n.
ἀκαταληψία P. I 1.
ἀκινήσια P. I 71.
ἀκινήσειν M. VII 188. X 76.
ἀκινήσις M. IX 200. X 63, 76.
ἀκμήν, *proetus* M. V 84. VIII 257.
ἀκολουθία M. VIII 288 n.
ἀκολουθῶς M. I 59, 90. XI 130.
ἀκόναι M. II 19.
ἀκούειν, *intelligere* M. I 145. VII 223.
ἀκουστικός M. VII 302. ἀκουστικὸν
πνεῦμα P. III 51 n. — *ικῶς* M.
VII 355.
ἀκριβεύεσθαι M. I 71.
ἀκρίς M. I 151.
ἀκρίτως P. II 35. M. VII 440.
VIII 119.
ἀκροβολισμός M. V 49.
ἀκρωτηρία, *αἶ* M. IX 189.
ἀκύλιστος Timon M. IX 57.
ἀλειάνω P. III 179. M. I 146. XI
69, 227.
ἀλειαντικὸν τὸ πῦρ P. III 179. —
κός M. XI 69.
ἀλειινόν P. I 125. M. IX 83 n.
ἀλείπτεις τῆς κακίας M. I 298 n.
ἀλήθεια, *ταῖς ἀληθείαις, te vera* M.
II 42. VII 204, 425. IX 122. X
255. XI 31, 75.
ἀληθές, *quasi* μὴ λῆθον τὴν κοινήν
γνώμην M. VIII 8.
ἀλήθειαις M. VII 394.
ἀληθότης M. VIII 472.
ἀλιγύλωστος Timon M. IX 57.
ἄλιμμα M. VIII 157.
ἀλλὰ γὰρ M. IX 71. ἀλλὰ δὲ M. VI
51. ἀλλὰ ἢ M. VI 21. ἀλλὰ τοί γε
M. VIII 285. ἀλλ' εἴπερ M. VI 22.
ἀλληλουχία M. I 95.
ἀλληλοφάγος ἀνομία M. II 32.
ἀλλοιοῦσθαι P. I 217.
ἀλλοιόσχημον M. VII 206.
ἀλλοιόχρουν M. VII 206.
ἀλλόκοτος ἔννοια P. III 13.
ἄλυσις M. X 330.
ἀμαυρὰ φωνή P. I 105.
ἀμάχως M. VIII 266.
ἀμβλυωπεῖν M. V 81.
ἀμέθοδος λόγος P. II 21. — *ὑλῆ*
M. I 254 n.
ἀμείβειν τοὺς τόπους P. III 64.
ἀμέλει γέ τοι M. VIII 177.
ἀμέριμος M. XI 117.
ἀμέριστος P. III 143. — *ρίστος* M.
VI 43.
ἀμετάβλητος P. I 225.
ἀμετάπτωτον P. II 214.
ἀμέτοχος M. VII 93.
ἀμηχανεῖν P. I 7.
ἀμιλλᾶσθαι δόξῃ P. II 21.
ἀμῖς M. I 234 n.
ἀμπωτις M. IX 79.
ἀμύθητος P. II 21.
ἄμυνα M. I 99.
ἀμφετερόβλεπτος P. I 224 n.
ἀμφίβολα φωνάεντα M. I 100.
ἀμφιβολία P. II cap. 23.
ἀμφιδέξιος γυνή M. VII 50 n.
ἀμφιλαφέστερον P. III 37.
ἀμφίλεκτος P. I 86.
ἀμφισβητήσιμος M. II 95 sq.
ἀμφοτερόβλεπτος P. I 224.
ἄν *omiss.* M. VII 389. ἄν *c. fut.*
P. III 120. M. VIII 296. X 12.
ἀναγκαστικῶς P. I 193.
ἀναγώνιστος M. XI 50.
ἀναδεκτικός M. VII 355.
ἀναδιδομένη τροφή P. I 53.
ἀναζωγραφεῖν M. VII 222.
ἀναθεώρησις M. VII 185.
ἀνάθεσις M. I 53.
ἀναίρετος M. XI 164.
ἀναισθητεῖ P. III 229.
ἀναιτῶς P. III 67.
ἀναλαμβάνεσθαι, *assequi* P. I 23.
ἀναλογεῖν M. V 96. VII 220.
ἀναλογισμός P. I 147.
ἀναλογιστικὸν τῶν γραμματικῶν M.
II 59. — *κός* XI 252. — *κῆ* M.
XI 250. — *ως* M. III 40.
ἀναμάττεσθαι M. VII 250.
ἀναμελεῖν M. XI 122.
ἀναμεμαγμένος M. VII 248.
ἀναμφίλεκτα M. XI 231. — *λέκτως*
M. VII 5. VIII 292 etc.

- ἀναμφισβητήτως M. VI 39.
ἀνανεοῦσθαι M. VIII 152, 238.
ἀνανέωσις M. VIII 143 n.
ἀναντίρρητος P. III 66. M. VIII 160.
ἀναντίτυπος M. IX 411.
τὸ ἀνάπαλιν P. II 226.
ἀνάπαυλα τῆς ὀχλήσεως M. XI 125.
ἀναπεπταμένοι τόποι P. I 126.
ἀναπνοὴ ὑσάτη M. XI 101.
ἀναπόβλητα ἀγαθὰ P. III 238.
ἀναπόδεικτος P. II 195. — *δείκτως*
P. I 173. II 85 alibi.
ἀναπομπή, *relatio* M. X 274.
ἀναπτύσσεισθαι M. I 221.
ἄναρμοι ὄγκοι M. X 318.
ἄναρχος M. VII 312. X 76.
ἀνασκευαστικός M. VIII 196.
ἀνασκευή M. VI 4. VII 214.
ἀνασκολοπίζειν P. III 228.
ἀνασκήπῃ M. I 53.
ἀναστομωθέντα ἀγγεῖα M. V 59.
ἀναστρεφόμενον τὸ τῆς αἰτιολογίας
γένος ἐν ἀφανέειν P. I 181. —
οἱ δοκῶντες τελειότερον ἀναστρά-
φθαι P. II 12.
ἀναστρόφως M. I 116. VII 302. VIII
22 etc. XI 175.
ἀναρῆς M. IX 223. *φύσις* M. X 2.
ἀναρωνεῖσθαι M. I 242 sq.
ἀνδρεῖον M. II 53 n.
ἀνδριαντοπλαστική M. XI 188, 197.
ἀνδριαντοποιητική M. I 182.
ἀνδρίζεσθαι P. III 193. M. III 51.
ἀνδροτομεῖν M. I 289.
ἀνδραφονεῖν P. I 156. M. II 37.
ἀνειδωλοποιεῖν P. III 155.
ἀνειδωλοποιήσεις P. III 189 n.
ἀνέκλειπτος M. X 141.
ἀνελλήνιστον M. I 181, 186.
ἀνελλιπῶς M. VIII 439.
ἀνεργησία M. XI 162.
ἀνεργητος P. I 23, 24, 226. III 5,
249. M. VII 30. X 165. *vid. Steph.*
annot. p. 207.
ἀνεγνόητος P. I 227. III 5, 49. *ἔπ-*
που P. III 174.
ἀνεξαπάτητος M. VII 400.
ἀνεξελέγκτως M. VII 191.
ἀνεξελέκτως M. VII 191.
ἀνέξοιστος M. VII 65, 83 etc. 122.
ἀνεπίδεικτος M. XI 50.
ἀνεπιθόλωτος M. I 303.
ἀνεπικρισία M. XI 182.
ἀνεπίκριτος P. I 93, 112, 114, 164,
170. II 19, 31, 210 etc. M. II 102.
VII 340. — *κρίτως* P. I 88, 170,
176. II 145 alibi. M. XI 230.
ἀνεπίμικτος M. IX 32.
ἀνεπινοησία M. III 57.
ἀνεπινόητος P. II 12, 22, 104, 118,
171, 177 etc.
ἀνεπισήμαντος τόπος M. I 254.
ἀνεπίστατος P. II 233.
ἀνεπιστήμων M. I 64.
ἀνεπίτατος M. X 272.
ἀνέπω M. I 264.
ἀνερεύνητος P. III 5 n.
ἀνερμήνευτος M. VII 66.
ἄνεσις P. II 40.
ἀνετεροίωτος M. VIII 455.
ἀνετυμολόγητον ὄνομα M. I 245.
ἀνέτυμος M. I 245. — *τίμως* M. I
244 sq.
ἀνεύρετος M. VII 264, 432. VIII 50
ἀνέφικτος M. XI 130.
ἀνήκοος P. I 19.
ἀνήνυτος P. II 8, 31, 212. III 56.
M. VIII 262. XI 145.
ἀνηρέμητος M. III 5. — *μήτως* M.
X 223.
ἀνδοβαρῆς ἐσθῆς P. I 148. III 204.
ἀνδομολόγησις M. VII 184. VIII 453.
ἀνθρωποειδής P. III 3.
ἀνθρωπόμορφος P. III 218.
ἀνθρωπότης M. VII 273.
ἀνθρωποφαγεῖν P. III 247.
ἀνθρωποφαγία M. XI 192.
ἀνθυποφέρειν M. VII 440.
ἄνικμος P. I 52.
ἀνισοκρατεῖν M. X 82.
ἀνισότης M. X 272.
ἀνιστάω M. IX 61. ἀνιστᾷ M. I
261.
ἀνοικεῖον M. XI 158.
ἀνομογενής M. VIII 229.
ἀνομόζηλος M. VII 56.
ἀνομοιογενῆ P. I 42 n.
ἀνοχλεῖν M. X 83.

ἀνοχλητικῶς M. X 83.
 ἀντακολουθεῖν P. I 68.
 ἀνταναβάλλειν M. X 130.
 ἀντανακλάω M. V 82.
 ἀνταπορέω M. I 231.
 ἀνταποστέλλειν M. VII 86.
 ἀντέμψασις M. I 57.
 ἀντεπιχειρεῖν M. IX 191.
 ἀντερωτῶν M. VII 435.
 ἀντημελής M. VI 27 n.
 ἀντηχεῖν κενῶς M. VII 308 n.
 ἀντίβασις, ἡ καὶ ἀντίβασιν ἀγῆ
 M. X 2 n.
 ἀντιδιαζεύγνυμι M. XI 15.
 ἀντιδιαστέλλω P. I 9.
 ἀντιδιατάττεσθαι M. VII 159. VIII
 126, 159.
 ἀντιδοεῖν P. I 65. II 43. III 182.
 ἀντίδοτος M. VII 6 n.
 ἀντικαθέζεσθαι M. VII 315.
 ἀντικάθεται λόγος M. I 145.
 ἀντικαθίστασθαι M. XI 33.
 ἀντίκειται P. I 202. ἀντικείμενα M.
 VIII 89.
 ἀντικνημιάζειν M. I 217.
 ἀντικοπτικός M. X 137.
 ἀντικρούεσθαι M. X 129.
 ἀντικρὺς P. I 234. III 169. α, φά-
 ναι M. XI 170. α. πρὸς, M. VIII 2.
 ἀντιλαμβάνεσθαι P. I 50 n. 64 etc.
 ἀντιληπτικός P. I 70, 97.
 ἀντίληψις P. I 41.
 ἀντιμαρτύρησις P. II 211. M. VII
 212, 213, 214.
 ἀντιμεσουράνημα M. V 12 sq. - έω
 M. V 42.
 ἀντιπαράβολή M. X 215.
 ἀντιπαρήκειν M. X 179.
 ἀντίφους M. VII 215.
 ἀντιπαρεκτείνω M. III 32. IX 262,
 263 etc.
 ἀντιπαρέλκειν M. VII 189.
 ἀντιπαρεξάγειν M. VII 166, 441.
 ἀντιπαρεξαγωγή M. VII 150.
 ἀντιπαρήκειν M. I 167. V 75. VII 361.
 IX 333. X 179.
 ἀντιπεριέλκειν M. VII 189.
 ἀντιπίπτειν P. I 179, 183 etc.
 ἀντιπόησις P. III 183.

ἀντιπράττειν P. I 73.
 ἀντίρροσις P. II 17. ἀντιρρήσις M.
 I 242 etc.
 ἀντισκοτεῖν τῷ δικαίῳ M. II 78.
 ἀντιστηρίζειν M. VII 136.
 ἀντίστροφος M. VII 6 n. - σιρό-
 φως M. II 18.
 ἀντιτυπεῖν M. I 156.
 ἀντιτυπᾶ P. III 39 n. 40 sqq.
 ἀντίφωσις M. I 157.
 ἡ ἀντίχειρ δάκτυλος M. I 137.
 ἀντιχειροτονεῖσθαι M. II 22.
 ἀνυπαρκτος P. I 104. II 69, 79, 80.
 ἀνυπαρξία P. I 21, 162, 233. II 14,
 103 etc.
 ἀνυπόπιτος M. IX 286.
 ἀνυπόπιτος ? M. XI 93.
 ἀνυπόστατος P. II 80. M. II 9 etc.
 ἀνυστός M. I 9.
 ἀνυτικῶταιτοι λόγοι M. IX 182.
 ἀνυτός M. I 81.
 ἄνω κάτω P. I 83.
 ἀνώδυνοι δυνάμεις M. XI 153.
 ἄνωθεν M. VIII 223 n.
 ἀνωμαλία P. I 28.
 ἀνωσιτικῶς P. III 19.
 ἀνωτάτω χάριτις διρελλεῖν M. I 56.
 κατὰ τὸ ἀνωτ. M. X 38, 276. αὶ
 ἀνωτ. στάσεις P. III 65 n. αὶ ἀνωτ.
 φιλοσοφίαι P. I 4. Steph. annot.
 p. 200.
 ἀνώτερον M. I 250.
 ἀνωρελῶς M. XI 39.
 ἀνωρελής M. X 80.
 ἀνωρόρον πῦρ M. X 9.
 ἀζῶμα P. I 189. II 81 n. M. VIII
 248. ἀζώματα διαφορούμενα M.
 VIII 169 n.
 ἀζώσις P. I 90.
 ἀζύνετος M. VII 132.
 ἀοριστεῖν P. I 28. M. XI 112.
 ἀοριστία P. I 193. Steph. annot.
 p. 210.
 ἀόριστος δυνάς P. III 154 n. 166.
 ἀόχλησις P. I 10.
 ἀόχλητον P. I 29.
 ἀπαγγελτικῶς P. I 197.
 ἀπαγορεύειν P. III 211.
 ἀπαιτεῖσθαι τὴν πλῆξιν P. I 186.

ἀπανάγκασθαι M. VII 166.
 ἀπάντη Empedocl. X 317.
 ἀπαντῆσται τὰ αὐτὰ ἐπὶ τῶν με-
 γέθων P. II 218.
 ἀπαξᾶπλῶς M. VII 428. XI 84.
 ἀπαξία M. XI 62.
 ἀπαράβατος M. IX 26.
 ἀπαράλλακτος P. III 177. M. VII
 401 etc.
 ἀπαράλλαξις M. VII 108, 403, 408 etc.
 XI 205.
 ἀπαρἀποφιστος M. XI 76. - ἰστως
 M. I 178.
 ἀπαρἐμποδιστος M. I 147. VIII 187.
 ἀπαρἐμψάτω ἀντὶ τοῦ προστακτικοῦ
 utuntur Sceptici P. I 204.
 ἀπαρίττειν P. II 176. M. XI 257.
 ἀπατεῶν P. I 20.
 ἀπειράκις P. III 162. M. IX 306. X 304.
 ἀπειρολογία P. II 151.
 ἀπειρομεγέθους P. III 44. M. III 81.
 IX 434.
 ἄπειρον, εἰς ἄπειρον, vid. Steph.
 annot. p. 210.
 ἀπεκλογή M. XI 133.
 ἀπελέγχω M. V 82.
 ἀπελήλυθαν M. I 213.
 ἀπεμφαίνειν P. II 112, 188, 228 et
 alibi passim. ἀπεμφαίνον M. III 69.
 VII 79.
 ἀπέμψασις P. III 61. VII 169. VIII
 195 etc.
 ἀπενθήριστος P. I 224.
 ἄπερ c. gen. absol. M. XI 99.
 ἀπέραντος λόγος M. VIII 429 n.
 ἀπεριέργως P. I 139.
 ἀπερινόητος P. II 70. - νοήτως P.
 III 145.
 ἀπεριόριστος P. II 204.
 ἀπερίσπαστος φαντασία M. VII 166,
 436 et passim. vid. Steph. annot.
 p. 212.
 ἀπεριτρέπτως M. I 53.
 ἀπεριττότης τοῦ λόγου M. II 23.
 ἀπερρωγός M. I 267 n. VIII 165.
 IX 262 n.
 ἀπέχειν, εἶσι δὲ οἱ τοσοῦτον ἀπέ-
 χοντες τοῦ ἐξαιρεῖν., ὡς M. XI 47.
 ἀπεψίαι P. I 131.
 ἀπιστεῖσθαι M. XI 177.

ἀπιστητέον M. VII 275.
 ἀπλανησία M. VII 394.
 ἀπλαιτής P. III 39. M. X 279 sqq.
 ἀπλοπάθειαι P. III 47 n.
 ἀπλοπαθεῖς αἰσθήσεις P. III 47, 108.
 ἀπό P. II 22. i. q. ὑπό M. VI 31.
 VII 102.
 ἀποβολή M. XI 146, 249.
 ἀποβρασμός M. IX 103.
 ἀπογίνεσθαι M. IV 21. X 308.
 ἀποδεικνύν, τό et ἀποδεικνύναι
 P. III 7.
 ἀποδεικτικός M. VII 25.
 ἀποδιδόναι, definire M. XI 30 etc. 35.
 ἀπόδοσις, definitio M. II 1. III 99.
 XI 30 sq.
 ἀποδοτικός M. XI 253.
 ἀποδοχή M. I 194, 232. VII 400 n.
 ἀποθεν M. VII 201.
 ἄποιος P. III 33. opp. ποιός M. X
 310 sqq.
 ἀποκαθιστάναι, mederi M. I 262.
 ἀποκατάστασις M. V 105 n.
 ἀποκληρωτικόν P. III 79 n. Steph.
 annot. p. 212.
 ἀπόκλιμα M. V 14 sq.
 ἀποκρατεῖν M. I 257.
 ἀποκυλλεσθαι εἰς ἔγκλημα M. XI 321.
 ἀπολαυσία M. I 284.
 ἀπολείπειν M. VII 55 n.
 ἀπόλλυσθαι εἰς τὸ μὴ ὂν M. X 333.
 ἀπόλυτα M. VIII 273 n.
 ἀπολύτως M. VIII 161. X 263.
 ἀπομάσσειν τι εἰς σπογγίαν P. I 23.
 ἀποπαλλομένη σφαῖρα M. X 73.
 ἀποπαλτικῶς M. X 223.
 ἀποπροηγμένα P. III 191. XI 62.
 ἀπορεῖται ὁ τόπος P. III 134. ἡπό-
 ρηται, fieri nequit P. III 102.
 ἀπορηματικός P. I 221. - ματικῶς
 M. VIII 1.
 ἀπορητική P. I 7.
 ἀποροποίητον σῶμα M. VIII 309.
 ἀπορρατεῖν Empedocl. M. IX 129.
 ἀπόρροιαι τῶν οὐρανίων M. V 4.
 ἀπορώτερος λόγος M. X 292.
 ἀπόστασις P. I 192.
 ἀποστρέφεσθαι P. I 51, 108.
 ἀποσυμβαίνειν M. VII 282.

- ἀποσυνεργεῖν P. I 212 n.
 ἀποσυντιθέναι M. VIII 30.
 ἀποτελεσμα P. III 11, 14. M. V 12.
 VIII 406 etc.
 ἀποτελεσματικὴ M. XI 197.
 ἀπότεξις M. V 53 n. sq. 66.
 ἀποφαντικός M. VII 38.
 ἀπόφαντος P. II 104.
 ἀποφάσεις σχεπτικαί P. I 5 n. Steph.
 annot. p. 201. P. I 192.
 ἀποφατικόν, τό P. II 161.
 ἀποφορά Steph. annot. p. 210.
 ἀποφορήσεις P. I 126, 217. vid.
 Steph. annot. p. 210.
 ἀποχρώντως P. II 33, III 56.
 ἀπρακτεῖν M. IX 233.
 ἀπρονοήτως P. I 157.
 ἀπρόσδεκτος P. II 229, 231, 251.
 M. VII 183.
 ἀπρώτως M. VIII 187.
 ἀπώδεν M. VIII 409.
 ἄρα initio apodos. P. II 2. cf. 187.
 τό ἄρα μένιν P. III 118.
 ἄρα M. I 205 n.
 ἄργης Ζεύς Empedocl. M. X 315.
 ἄργυρώνητοι παῖδες P. III 211.
 ἄρδην P. II 5.
 ἀρέσκει c. partic. M. VII 127.
 Ἄρης primam habet ancipitem M. I
 101. quomodo formet casus obli-
 quos M. I 237, 233.
 ἀριθμητός M. X 285, 290, 294 al.
 Ἀριστίων M. I 169 n. 173, 174 n.
 ἀρκεῖ, ἤρκει πέρας ἐπιτεδεικνῆναι,
 sufficiebat — posuisse M. I 120.
 ἀρμονία quid? M. VI 50 sq. n.
 ἄρνησις P. I 191.
 ἀρρενομιζία P. I 152, 159. III 199.
 ἀρρεψία P. I 190. M. VIII 159 n. 322.
 ἀρσενικά ζῷδια M. V 6.
 ἀρσενογονία M. V 7.
 ἀρτᾶσθαι P. I 185.
 ἀρτίζεσθαι M. XI 67, 203.
 ἄρτιος P. II 90. M. VII 393. VIII 318.
 ἀρτοφόριον et ἀρτοφορίς M. I 234 n.
 ἀρχή, τὴν ἀρχήν, omnino P. I 96 n.
 II 50 n. 99, 242 etc. ἀρχήν, absque
 articulo M. IX 270.
 ἀρχήθεν P. III 79, 142, 163. M. III
 87, 88. IV 8. X 299. αἱ ἀρχήθεν
 ἀπορίαι P. III 142, 161.
 ἀρχικῶς M. I 46. V 27. — κώτατον M.
 XI 25.
 ἀρχιτέκτων M. I 80.
 ἀσκηθῆς P. I 224 n.
 ἀσκόπως M. IX 195.
 ἄσκυλος P. I 71.
 ἀσμενιστὸν πάθος P. III 184. κί-
 νημα M. XI 83.
 ἄσπιδος πόλεμος P. III 175 n. M.
 XI 36.
 ἀσπιδόεν ἄρδρον M. I 317.
 ἄστατος M. I 236. V 47.
 ἀστεροσκοπέω M. V 27. 68.
 ἀστρομαντική M. IX 132.
 ἀστρονομία M. V 1 n.
 ἀσυνγκαταθετεῖν M. VII 157.
 ἀσύγκρατον P. I 43.
 ἀσυγχώρητος M. VII 380.
 ἀσυκοφαντητότερον λέγειν M. I 91.
 ἀσυμπάθεια M. V 44.
 ἀσύμφορος M. VI 27.
 ἀσυμφωνία M. VIII 186.
 ἀσύνακτος λόγος P. II 137, 146 etc.
 M. VIII 120, 121.
 ἀσυνάρτητος P. II 153.
 ἀσυνύπαρκτος P. II 202. M. I 123.
 VIII 81, 83.
 ἀσύστατος P. II 27.
 ἀσχημάτιστος M. IX 75.
 ἀσωτεύεσθαι M. VIII 201 n.
 ἀταλαίπωρος M. XI 127.
 ἀτάλαντος Empedocl. M. IX 10. X 3. γ.
 ἀταρακτεῖν P. I 12, 25, 28.
 ἀταραξία P. I 8, 25 n. Steph. an-
 not. p. 203.
 ἀταράχως M. XI 118, 141, 144.
 ἀτενίζειν εἰς τι P. I 75.
 ἄτερ M. VII 226.
 ἀτεχνῆς M. VII 395.
 ἀτεχνος τεχνολογία M. I 99 n. ἄτ.
 τινός P. III 264.
 ἀτημελής M. VI 27.
 ἄτομα M. VIII 319.
 ἀτοπήματα M. I 80.
 ἀτρεπτοκ M. X 334.
 ἄτιταιν M. X 9.
 ἄτυφος P. I 224.
 ἀνθαδαιάζεσθαι P. I 237.

- ἀντακοτομεῖν M. IX 40.
 ἀύξω M. I 74.
 ἀντάρκως M. I 247. XI 110.
 αὐτίκα γοῦν ἵνα παραδείγματος χά-
 ριν εἴπωμεν P. III 273.
 αὐτοδοξάζειν P. I 65.
 αὐτόθεν P. II 19, 32. III 48.
 αὐτοκίνητος M. IX 76. X 77, 82.
 αὐτός i. q. ὁ αὐτός M. VIII 241.
 αὐτοτελής P. II 104. — τελῶς M.
 IX 237.
 αὐτότης X 261.
 αὐτοφυῆς φιλόσοφος M. I 2.
 αὐτοφώρατος M. II 65. VIII 190.
 ἀόχλω τι M. I 43.
 ἄφαντος M. VIII 173.
 ἀφασία P. I 192 n. II 211. Steph.
 annot. p. 210.
 ἀφαιρότης M. VII 90.
 ἀφαιτήριον M. I 41. VII 144 n.
 ἀφιλόσοφος M. XI 165.
 ἄφρις M. VIII 193.
 ἀφορμή P. III 177. Steph. p. 212.
 III 274 n. ἀφορμὰς εἰς τὸ ζῆν
 ἀποκλείειν M. I 40. opp. ὁρμή
 M. XI 210 sq.
 ἀφραίνειν M. XI 94.
 ἀφροντίστως Timon M. XI 1.
 ἀφυγῆς M. XI 164.
 ἀφύσικον M. X 10, 250. — κοί M. X 46.
 ἀφυῶς P. I 234 n.
 ἀχαριστία M. II 23.
 ἀχθοφορεῖν M. VI 24.
 ἀχλυνώδεις νότοι M. VI 49.
 ἄχρη νῦν P. I 200.
 ἄχρονος M. X 225.
 ἀχώριστος M. VII 19.
 B.
 βαδυνήρως M. VI 13.
 βαδύσχοινος M. I 307.
 βαίνειν. βέβηκεν ἐν ὑπέρῳ πλάτει
 P. I 49. scandere versus M. I 15.
 βαλαντιοτομεῖν M. II 12.
 βαλανωτός M. VII 111 v. 16.
 βαλλήν M. I 313.
 βαρβαρισμός M. I 210 n.
 βάρβαροι οἱ Σύροι M. I 314 n. βάρ-
 βαρος P. I 74 n.
 βαρυνήσας M. VI 49.
 βαρύστονος M. I 4.
 βαπανλῆιν M. I 90.
 βασίλεια regina M. V 31 n.
 βασιλεὺς praetor M. II 22 n.
 βελτίωσις M. VII 23.
 βῆ δ' ἀκλῶν M. I 161.
 βῆσαι M. I 78 n.
 βῆσσω M. I 308.
 βιάζεσθαι λαμβάνειν M. VIII 371 n.
 βίος. οἱ ἀπὸ τοῦ βλοσυλγus M. XI 49.
 βιώναι M. VII 13.
 βιωτικά P. II 17.
 βιωτικῶς P. I 24.
 βιωφελῆς M. I 271, 274, 277, 296, —
 λῶς M. I 279.
 βλακεύεσθαι P. III 193.
 βλασημεῖν P. III 13.
 βλεπήσαι M. I 195.
 βλίτυρι M. VIII 133 n.
 βοᾶν ὥσπερ ἐξ ἀμύξης M. I 69 n.
 βουκινλῆιν στρόμβοις M. VI 24 n.
 βουλή οἱ ἑξακόσιοι M. I 215.
 βοὺς ἐπὶ φάτνῃ M. VI 26 n.
 βραβεύειν περὶ τινός M. VII 27.
 Βρῆλησος M. I 257.
 βρογχιον M. VIII 252 n.
 βῶλος M. I 148.
 Γ.
 γαλακτοφάγος P. I 56.
 γαλεὺς ζωοτόκος M. I 226 n.
 γαληνότης P. I 10.
 γαργαλῆιν P. II 235.
 γαστρίζειν M. I 217 n.
 γαστρίμαργος P. III 195.
 γέ τοι P. I 65. II 30.
 γειννῆσις M. VII 417.
 γελᾶν ἐπὶ τινα M. II 19.
 γελαστικὸν ζῷον P. II 211.
 γελωτοποιῶν μῖμος M. II 56.
 γενεαλογικός M. I 253.
 γενειήτης P. III 156.
 γενέτειρα Euripid. M. X 315.
 γενεή. ἐκ γενετῆς κωφός P. III 264.
 γενητός M. IX 100 n.
 γενικός ἄνθρωπος M. IV 17 n.
 γενικῶς δέχεσθαι τι M. XI 118.
 γεννᾶν M. VII 71 n.
 γεωμετρία M. I 46.
 γήθεσθαι M. XI 107.

- γῆθος M. XI 106.
 γῆγαρον M. IX 403.
 γλυκάζιν P. I 20. τινά P. I 210.
 med. P. I 20. II 51, 72. M. VII
 191, 192.
 γλυκαντικῶς M. VII 344.
 γλώσσαι M. I 79 n. 253 n. ἢ κατὰ
 γλώσσαν προεινεχθεῖσα φωνή glos-
 sema M. I 313.
 γνῶθι σεαυτὸν VII 266.
 γνωματεύειν M. VII 332 n.
 γνωμολογία M. I 277.
 γνωριστικός M. VII 116. XI 246.
 γραμματα scripta M. I 47 n. 48 n.
 γραμματική M. I 44 n. 52 sq.
 γραμματικώτερος M. I 63.
 γραμματιστής M. X 19 n.
 γραμματοφυλακίδον M. II 27.
 γραμμὴ quid? M. III 37 n. IX 376 sq.
 γραμμικῶς M. I 304 n. γραμμ.
 ἀποδεικνύειν M. III 92 n.
 γραμμικῶς M. III 92.
 γραμμολογία γραμματικῇ M. I 141 n.
 γρυπότητος M. XI 43.
 γυνία quid? M. III 100 n.
 Δ.
 δαίμων ἀγαθός M. V 15. κακός
 M. V 18.
 δαπανητικῶς P. I 230.
 δασμός πρὸς ἡμέραν M. IX 90.
 δέ quinto loco M. VII 65. δέ γε
 M. I 216.
 δεδολιευμένος λόγος P. II 219.
 δεδύνηται M. VIII 382.
 δέεται M. VIII 168.
 δεικτικῶς M. VII 267.
 δειματοῦσθαι M. IX 24.
 δεκαετία M. I 114.
 δεκάπηχυν μέγεθος P. II 218. III 83.
 δεικτικός νοῦς P. II 26, 28.
 δεινδοτόμεϊν M. V 69.
 δεξιτερός M. VII 111 v. 23.
 δεόντως M. I 59.
 δηλητήριον P. I 133.
 δηλωτικός M. VIII 173.
 δημαγωγόντες ῥήτορες M. II 41.
 δημιούργημα M. VII 108.
 δηπουδεν M. X 346.
 διαβάλλειν M. VII 84.
 διαβεβαιούσθαι περί τινος P. I 191,
 200, 206.
 διαβεβαιωτικῶς P. I 233. II 41.
 διαβήτης P. II 15. M. VII 27, 32, 348.
 διαβλέπειν ἐν τοῖς τεχνικοῖς θεω-
 ρήμασι M. I 32.
 διαβόητος ἐπ' ἀνδρά M. VI 9.
 διαβολή M. VII 54 n.
 διάγνωσις M. VII 24.
 διαγωνίζεσθαι M. XI 101, 102.
 διαδηλοῦν M. VII 86.
 διάδοσις M. IX 253.
 διαδίδναι opp. πάσχειν M. IX 366 n.
 διάδιμα M. V 53 n. 71, 89, 90.
 διαδεωρεῖν M. VII 438.
 διακατέχειν M. X 145.
 διάκενος ἔλκυσμός M. VII 241 n.
 διακολουθεῖν M. VII 275.
 διακόσμησις M. IX 75 n.
 διακρατεῖσθαι M. IX 81.
 διακρατητικός M. IX 72 n.
 διακριτικός M. VII 54. — τικῶς
 M. VII 117.
 διακρουόμενος P. III 123.
 διαλαμβάνειν περί τινος P. I 187.
 II 14, 18, 104. διαλαβεῖν M. VII 2.
 διαλέγεσθαι *disterere* P. I 188. M.
 III 9 n.
 διαλεμματα M. V 78.
 διαλεκτικώτατος M. I 310.
 διάληψις M. VII 178.
 διάλληλος τρόπος P. I 117 n. Steph.
 annot. p. 209. P. I 165, 169. δια-
 λήλων τρόπος P. II 203, 189. M.
 VII 426. VIII 22. ὁ δὲ ἀλλήλων
 τρόπος M. VII 241.
 διαλογίζεσθαι P. I 89.
 διαλογισμοί M. XI 168.
 διαλυτικοὶ νότοι M. VI 49.
 διαμάχη M. I 156. III 15.
 διαμηρίζειν P. III 245 n. M. XI 190.
 διαμφοδεῖν M. IX 31.
 διαναπαύσεις M. XI 155.
 διανοητός M. VII 301.
 διάνοια M. XI 106.
 διὰ πασῶν M. VI 46 n. VII 95 sq.
 X 283.
 διὰ πέντε P. III 155. M. X 283
 VI 46. VII 95 sq.
 διαπιθνεύεσθαι M. VIII 324.
 διαπίπτειν P. I 185.

- διαπόντιος πορεία P. II 244.
 διάπτωσις M. VII 423.
 διαρθρωτικὴ τέχνη M. I 300.
 διαρκῶς κινεῖσθαι P. II 115.
 διαρτᾶσθαι P. II 153, 238.
 διάρτησις P. II 146, 152. M. VIII 429.
 διασαφεῖν M. VII 124.
 διάστασις M. VIII 11, 118, 177.
 διαστατῆς P. II 30. III 39 n. M.
 VII 101.
 διαστήματα M. VI 41 n.
 διαστρόφος M. I 152, 278.
 διαστρεῖν *durchziehen* P. I 212. M.
 VI 14.
 διατακτικώτερον M. I 45 n.
 διάταξις M. X 44.
 διατάσσεσθαι M. VII 166.
 διατείνειν ἐπὶ τι P. I 17.
 διὰ τεσσάρων P. II 155. M. VI 46.
 VII 95 sq. X 283.
 διάτονον M. VI 50 sq. n.
 διατρέπω P. II 167.
 διάτριτος. ἡ πρώτη διατρίτου P.
 II 237.
 διατυλλῶσιν τὴν Ὀμήρου ποίησιν
 M. I 281.
 διαυδινεῖν M. VII 425.
 διαφερούμενον συνημμένον M. VII
 294 n. ἀξίωμα P. II 112 n.
 διαφωρότερον M. IX 218.
 διαφωνεῖν P. II 22 *morì* M. I 267.
 — c. dat. M. VII 163. διαφωνεῖ-
 σθαι P. I 170, 171, 176 etc.
 διαφωρία P. I 25. II 11, 20, 59,
 85, 165, 171.
 διαχεῖσθαι M. XI 149.
 διάχυσις M. VII 403. IX 166 n.
 διδακτυλιῶς M. X 156, 157, 158.
 διδασκαλίας ποιεῖσθαι περί τινος,
demonstrare P. I 184.
 διδασκαλικός P. III 267.
 διδόναι *concedere* P. I 19 etc. τὶ
 P. II 32. ψευδεῖς εἶναι δοθήσον-
 ται P. III 138.
 διεγερτικός M. VI 19, 20.
 διειδής P. I 55.
 διεξαγωγή M. I 178 n. διεξαγωγή
 τοῦ βίου M. VII 158, 436, 437.
 διεξ. βίου M. VII 435.
 διεξοδεύειν P. I 202, 227. Steph.
 annot. p. 211. M. I 23. διεξα-
 δεύεσθαι M. II I. VII 166, 181 sq.
 διεξωδευμένα πράγματα M. VII
 439 etc. διεξωδευμένοι φαντασμοί
 P. I 227.
 διεξοδος M. II 7 n.
 διέχεσθαι *exponere* P. II 14. —
 διεξ. εἰς M. VII 166.
 διέσις M. VI 47.
 διεσπασμένως M. VI 43, 44.
 διεχθράνω M. I 49.
 διήκειν quid? P. I 139.
 διήσιος M. VII 111 n.
 διθυραμβοποιός M. IX 53 n.
 διαχυρίζεσθαι P. II 95. M. VIII 142.
 δινωτός M. VII 111 v. 7.
 διουδύνειν M. VII 438.
 διολκή M. VIII 322.
 διομαλίζειν M. V 103.
 διομαλισμός P. III 244 n. XI 206.
 διοριστικός M. X 128.
 διορημεῖν, ἡ P. I 141.
 διπλασίων ἀριθμός M. IV 7. λόγος
 M. VII 96 n. X 283.
 διπλὴ pro ἑστίᾳ διπλὴ P. I 188 n.
 δίπους P. II 83.
 δίσωμα ζώδια M. V 6 sq.
 δίχα *practer* P. I 179 n.
 διχάζειν M. III 110, 111. IX 292. —
 εἶσθαι M. X 295.
 διχοτόμησις τοῦ κύκλου M. 111, 112.
 IX 234.
 δίχρονα φωνάεντα M. I 100, 107.
 δῶκειν τὸν πλοῦτον M. XI 81. τὴν
 ἡδονὴν M. XI 46 sq.
 ἄτων pro quodvis hominis nomine
 P. I 189 n. II 221 n. M. VII
 279 n. 404 n.
 δόγμα P. I 16 n. II 181 n.
 δογματίζειν P. I 12, 15 n. 212,
 219, 223.
 δογματικός P. I 2, vid. Steph. an-
 not. p. 200. — καὶ περιεργία M.
 XI 35.
 δογματιολογία M. VIII 367.
 δοκιμαστικός c. gen. M. VII 27.
 δοκίμιον M. VII 430.
 δόκος opinio, Xenophanes M. VII 49,
 50, 110. δοκοὶ tigna M. IX 343.
 δοκῶ P. III 99.
 δόκωσις P. III 99. M. IX 343.

- δολεῖν, δολιεύμενος P. II 229.
 δοξάζειν M. VII 423.
 δοξαστικῶς M. XI 156.
 δοξαστής M. VII 157.
 δοξαστός M. VII 110. δοξαστά P. I 26.
 δορυφορεῖσθαι de stellis M. V 38.
 δραστικός M. VI 49. δραστικὰ ἀρ-
 χαί. P. III prooem.
 δριμότης M. VII 193 n.
 δνάζεσθαι M. VII 193.
 δνείν, — οἶν M. III 35 n. 114. V 39 n.
 VII 162. VIII 110, 156, 172.
 δύναμαι, μέγα δυνάμενοι ἐν εὐ-
 φραδείᾳ καὶ ἑλληνισμῷ M. I 98.
 δυναμικός M. II 87.
 δύναμις τῆς φωνῆς M. VIII 12 n.
 δυνάμει P. I 11 n. Steph. annot.
 p. 203. P. I 22. II 215. III 37. M.
 I 220. II 81. VII 42 IX 2, 13, 105
 sq. δυνάμεις pro medicamentis
 M. XI 153.
 δύνων M. V 12, 13.
 δυσανάσχετος P. I 55.
 δυσανόδοτος M. VII 212.
 δυσανόγητος M. IX 154.
 δυσανόσχετος M. IX 152.
 δυσδιόριστος M. V 74. VII 416.
 δυσεγκατέστητος M. IX 152.
 δυσέκκρουσις φυλάκη M. VII 23.
 δυσηχής M. IX 129.
 δυσδιώρητος M. X 180.
 δυσμαί τοῦ βίου M. IX 90 n.
 δυσπαράδεκτος M. IX 42.
 δυσπραγεῖν P. I 32.
 δύσρευτος M. V 75.
 δεσιόπαστος Euripid. M. VII 123.
 δυσυπομένητος M. IX 154. XI 108.
 δύσπρατος M. IX 19.
 δυσωπεῖν P. III 66, 135. M. I 309,
 216. V 95. X 66 etc.
 δωδεκατημόριον M. V 9, 26 etc.
 δωδεκάωρος ἡμέρα M. X 182, 186, 242.
 εἰάν pro εἴαν P. II 163. III 37. M. X
 298. c. opt. P. III 261. — εἴαν
 τε — εἴαν τε c. indic. M. VII 101.
 εἴαν — εἴαν c. opt. M. X 333.
 ἐγγράμματος φωνή M. I 100. X 249.
 ἐγερσις M. VII 129.
 ἐγκαταλέγειν P. II 205.
 ἐγκατασκεύως M. II 56.
 ἐγκεκαλυμμένος λόγος M. VII 110 n.
 ἐγκοσμεῖν M. IX 26.
 ἐγκράτεια M. IX 153.
 ἐγκυρεῖν M. VIII 241.
 ἐγκύρησις P. I 37 n. M. VII 85. X 299.
 ἐργήγορος M. VII 413. ἐν ἐργηγο-
 ροσί M. VII 130.
 ἐγχειρεῖσθαι, τὰ ἐγχειρημένα M.
 VI 29.
 ἐγχειρισθησομένη ἀπορία M. VI 59.
 ἐθελόκαμψιν M. XI 202.
 ἔθος quid? P. I 146. ἐν ἔθει τοῦ
 δρᾶσθαι P. I 142. ἔθος ἀδιαγο-
 ρίας P. I 152.
 εἰ num M. VII 409. c. conj. M. VII
 308, 316. VIII 285. X 158. εἰ ἂν
 — διαλύσασθαι P. II 246. c. inf. M.
 IX 197. εἰ ἄρα elliptice P. II 72,
 98. cf. 210 ubi c. partic. εἰ γε P.
 I 52. εἰ δέ M. IX 168. εἰ μή c. conj. M.
 VII 239. εἰ οὐ P. II 6, 118, 160,
 164, 175, 241. III 184. M. I 38.
 X 297.
 εἰδεχθῆ P. III 218.
 εἶδη M. VIII 41 n. 338 etc.
 εἶδησις M. VI 30 bis.
 εἰδικός M. X 291.
 εἰδωλοποιήσεις P. II 222.
 εἰκαῖος M. VII 329 n. εἰκαιότεροι
 P. II 235.
 εἰκοβόλειν M. I 5.
 εἰκός M. II 63.
 εἰκοσάς M. IV 32.
 εἰκότως, simili ratione, c. dat. M. II 42.
 εἶλημα σχοίνου M. VII 187.
 εἰληκρήνεια M. IX 73. ἡ κατ' — αν
 κίνησις M. X 113 sq.
 εἰληκρινῆς κριτής P. I 113. — νῶς
 P. I 207, 220. II 25.
 εἶσις M. X 221, 223.
 εἵπαιμεν M. I 50 vulg. εἵπαν M.
 XI 51.
 εἶς. ἐν τι P. II 195. ἐν καὶ πρῶτον
 M. VII 65. ὁ εἷς M. V 93.
 εἰς τὸ παντελές M. VII 30.
 εἰσαγεῖν P. I 87, 221.
 εἰσαγωγὰ τῶν Στωϊκῶν M. VIII 428 n.
 εἰσπεκύνεται ἡ ῥητορικὴ M. II 34.

- εἰσοχή P. I 92, 120. Steph. annot.
 p. 209. P. II 70 n. opp. ἐξοχή
 M. VII 228, 372.
 ἐκ postposit. Xenophan. M. X 314.
 ἐκβάλλειν εἰς ἄπειρον P. I 164,
 168. II 92.
 ἐκβασίς τῶν ἀποτελεσμάτων M. V 12.
 ἐκβόησις M. I 143.
 ἐκδέχεσθαι accipere, intelligere M.
 X 315.
 ἐκείνως κακείνως M. XI 15.
 ἐκθειάζεσθαι M. IX 35.
 ἐκκαλυπτικός P. II 101, 116 sqq.
 170. M. VII 396, 442. — κῶς P.
 II 141, 142.
 ἐκκυλέσθαι M. III 27. XI 159.
 ἐκλογισμός ἀναλογίας M. I 250.
 ἐκμελής M. VI 58. XI 186.
 ἐκπεριοδεύειν M. VII 182.
 ἐκπληκτικός P. I 141.
 ἐκπολεμοῦσθαι πρὸς τινα M. II 3.
 ἐκπτωσις P. II 208.
 ἐκπυρσεύεσθαι M. XI 179.
 ἐκπύρωσις P. I 212 n.
 ἐκρυθμός M. XI 186.
 ἐκσηκνος M. IX 73.
 ἐκταναι M. I 238.
 ἐκτεξίς M. V 55.
 ἐκτιμόριον M. X 140.
 ἐκτίθεμαι P. I 20. δρον P. II 30.
 ὕρους M. II 9. λόγους P. III 20.
 ἐκτός εἰ μή M. I 67. VIII 53.
 ἐκτύπως M. VII 171.
 ἐκτῶνησις M. I 170 sqq.
 ἐλάσσωνσις M. X 309.
 ἐλαστρεῖν M. XI 172.
 ἐλαύνεσθαι ὑπὸ Ἑρινύων M. XI 151.
 ἐλαχιστότατος M. III 51. IX 406 n.
 ἐλέγχεται ἀμαθῆς M. I 1.
 ἐλευθερία genus saltationis M. I 293 n.
 ἐλήλυθαν M. I 213.
 ἐλικοειδής P. I 126.
 ἔλκος fistula M. I 314.
 ἐλλέβορος P. I 130.
 ἐλληνίζειν M. I 218, 235 sqq.
 ἐλληνισμός M. I 176 n. sq. 209.
 ἐλλιπὴς φωνή P. I 188.
 ἐλλόβια ἔχειν P. III 203. — φορεῖν
 M. I 258.
 ἐλπιδοκοπεῖν M. VI 26.
 ἐμβάλλειν incidere P. I 179.
 ἐμβριθῆς P. III 123.
 ἐμβροντησία M. IX 40.
 ἐμβρόντητος M. VII 260.
 ἐμμέθοδον P. II 21, 48 etc.
 ἐμμελής M. XI 186.
 ἐμπειρικῶς λατρεύοντες M. VIII 204.
 οἱ ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας λατοῖ ib. 191.
 ἐμπελάζειν M. IX 19.
 ἐμπελάσις τῶν ἐναργῶν M. IX 393 n.
 394, 397. XI 98.
 ἐμπεριγράφεσθαι P. I 206.
 ἐμπεριέχω M. IX 224. ἐμπεριέχε-
 σθαι P. I 9. II 13, 216. III 85,
 87, 100.
 ἐμπεριλαμβάνω. ἐμπεριελήφθαι M.
 XI 24.
 ἐμπεριληπτικός P. III 171. M. XI 30.
 ἐμπεφανίκαμεν P. I 209.
 ἐμπίς M. I 151.
 ἐμποητικός M. VII 191.
 ἐμφανιστικός M. I 105.
 ἐμφασίς P. II 112 n. III 199. M. VII
 169. IX 23.
 ἐμφέρεια M. V 97.
 ἐμφερής M. X 264. XI 183.
 ἐμψυχία P. II 25. M. VII 267. IX 104.
 ἐμψύχω, ἐμψυγέιντες P. I 51.
 ἐναλλαγή στοιχείων M. IX 278 n.
 ἐναλλάξ P. I 9. Steph. annot. p. 203.
 P. I 186. M. VIII 46 n. etc.
 ἐναλος κόπη P. I 119. M. VII 414.
 ἐναπεσφραγισμένη φαντασία P. II
 4 n. M. VII 248, 250, 255, 401 etc.
 — μένως M. XI 183.
 ἐναπόθεσις τῶν καταλήψεων P.
 III 183.
 ἐναπομεμαγμένη φαντασία P. II 4 n.
 M. VII 248, 250, 251, 255 etc. —
 γμένως M. XI 183.
 ἐναπομάττεσθαι v. ἐναπομεμαγμένη.
 ἐναπορεῖν τι M. II 89.
 ἐναποσφραγίζω v. ἐναπέσφραγισ-
 μένη.
 ἐνάργεια quid Epicuro? M. VII 203.
 κατ' ἐνάργειαν M. VII 239.
 ἐνάρετος βίος P. III 197.
 ἐναρμόνιος λόγος M. IV 8.
 ἐνατενίζειν P. I 45. M. I 285. VII 320.
 ἐνδειξις P. I 240.

- ἐνδέχεται P. I 169, 194. person. 184.
M. VIII 396 n.
ἐνδιάθετος λόγος P. I 65 n. M.
VIII 275.
ἐνδιήκουσαι κοινότητες M. VIII 41.
ἐνδοτέρω M. I 120.
ἐνδύνειν M. VII 299.
ἐνεκα quod attinet ad P. I 18.
ἐνεννόητος M. XI 39.
ἐνέργεια evidentia P. II 8, 10 n.
III 131 etc.
ἐνέργημα P. II 47. M. XI 183.
ἐνεργητικῶς M. VII 223, 293.
ἐνεργούν κατά ἀρετήν, τό P. III 5.
ἐνερευθές M. VII 193.
ἐνθα i. q. οὐ, ὅπου P. I 169.
ἐνθλιπτικῶς P. III 69.
ἐνθουσιασμός M. IX 20.
ἐνιστάναι M. XI 15. ἐνεστηκότι
χρόνῳ P. III 106. ἐνίστασθαι P.
II 96. ἐνστήναι abicere M. XI 15.
ἐννεός P. III 90, 92.
ἐννέμεσθαι M. VII 221.
ἐννοεῖν P. I 96, 141, 143 etc.
ἐννόημα P. II 219.
ἐννοια P. I 5 n. Steph. annot. p. 201.
ἐννομοδόχος Timon M. VII 8.
ἐνόδια M. IX 185 n.
ἐνρυσμός M. VI 9. XI 186.
ἐνοτασις obiectio M. II 72. XI 13, 17.
ἐνοτασις κώνου P. III 51 n.
ἐνοτήμα M. VII 253, 255, 424 etc.
ἐνιάτιω M. XI 19.
ἐνταυθοῖ M. VII 400.
ἐντελέχεια M. I 315 n. X 340 n. 342.
ἐντελής M. I 44 n.
ἐντὸς παιδείας, οἱ M. I 155.
ἐντραχὺς M. VI 50.
ἐντρέπω P. III 135.
ἐντρέχεια M. I 141, 294.
ἐντρέχης P. II 62.
ἐντριβής M. I 250.
ἐντυποῦν M. VI 44.
ἐνυγρός P. I 52.
ἐνυπάρχω M. I 250.
ἐνυπνίδιος M. IX 43, 44.
ἐνυποδύεσθαι λόγοις M. II 49.
ἐνωσις M. IX 260.
ἐξαγαγεῖν M. XI 192.
ἐξαίρετως M. VII 137.
ἐξακουστικῶν πληθός P. III 95.
ἐξάκουστος φωνή P. I 105.
ἐξαλείφω M. I 3.
ἐξαλλογή P. I 36.
ἐξαλλοτριῶν τινα πρὸς τινα M. II 41.
ἐξαλος κώπη P. I 119. M. VII 414.
ἐξαπλόω P. I 217.
ἐξάπλωσις M. VII 51. τῶν δακτύ-
λων M. II 7.
ἐξαρέθμησης M. X 248.
ἐξεσιν quid Scepticis? P. I 194.
ἐξηγητικῶς M. VII 28.
ἐξηλλαγμένως M. VIII 187.
ἐξίς M. VII 102 n. IX 81 n.
ἐξισάζεσθαι P. III 125.
ἐξηγεῖσθαι M. VII 25.
ἐξοιστός λόγος M. VII 122.
ἐξοφθαλμός P. I 49.
ἐξοχή P. I 120. Steph. annot. p. 209.
P. I 92. M. VII 228. κατ' ἐξοχὴν
P. II 70 n. M. VII 372.
ἐξόχως M. I 62.
ἐξυπνιάζεσθαι P. I 120.
ἐξωθεν. οὐδὲν ἐξωθεν παρὰ P. III
157 sqq.
ἐξωμῆς P. I 153 n.
ἐοικῶτα, τὰ similia P. III 190, 193.
ἐπαγωγικῶς P. II 195.
ἐπαγωνίζεσθαι M. III 93.
ἐπέδοντα P. I 200.
ἐπαίρεσθαι P. I 27.
ἐπαιροεῖν M. VII 100.
ἐπακολούθημα M. VII 34.
ἐπαναβεβηκός P. I 174 n. III 166.
M. X 259. 270. χρητήριον M. VII 54.
ἐπαναβεβηκότες τρόποι P. I 38.
ἐπαναβεβηκυῖα μονάς P. III 160 n.
ἐπαναβεβηκυῖαι ἰδέαι M. X 297.
ἐπανάγειν ἐπὶ τι M. VII 261.
ἐπαναιρεῖσθαι P. I 158.
ἐπανάστασις M. VII 271. τῆς ἐπι-
φανείας P. III 154.
ἐπαναφορά M. V 14 etc.
ἐπαναφωνεῖσθαι M. I 130.
ἐπανδρός M. VI 15 — ως M. XI 107.
ἐπαπορεῖν P. I 225. M. IX 258.
ἐπεὶ τάχα M. I 39.
ἐπέγω P. II 37.

- ἐπεισερχεσθαι P. I 227.
ἐπεισπρηνεσθαι P. III 82.
ἐπεισπυκλεῖν P. II 210.
ἐπέκτασις M. I 109.
ἐπεμβάλλω P. III 60.
ἐπερείδεσθαι P. III 66.
ἐπέρεισις P. I 54. III 51, 52. M.
VII 374.
ἐπείχεσθαι φιλοσοφίαν P. I 19.
explicare P. I 209. II 213.
ἐπέχειν P. I 10, 29. Steph. annot.
p. 203. P. I 196 n. περί τινος P.
I 61. ἐπισχηθήσεται P. I 186. χώ-
ραν ἐπ. M. I 92.
ἐπηράζειν τῷ βίῳ M. V 2 n.
ἐπὶ. ὅσον ἐπὶ τῷ λόγῳ P. I 215.
ἐπ' ἀκριβές P. II 11.
ἐπιβάθρα M. VIII 481.
ἐπιβάλλειν P. II 16, 71. M. VII 144.
VIII 216 n. ἐπὶ τινος M. I 125.
docere M. XI 194.
ἐπιβλαβής II 30.
ἐπιβολή M. XI 25. P. II 191. III 67.
ἐπιγνώμων M. VII 56.
ἐπιγραμμάτιον M. I 309.
ἐπίδεκτικός τινος M. I 108. VII 275.
ἐπίδικον M. I 28.
ἐπιδρομικώτερον M. V 3.
ἐπιεγγνυμαι P. II 158.
ἐπιζητήσις P. III 275.
ἐπιθεωρεῖσθαι P. III 162.
ἐπίθολοῦν M. II 28, 96.
ἐπικαταγελάσθαι M. II 58.
ἐπικαταλαμβάνεσθαι M. VIII 166,
168.
ἐπικατηγορεῖν M. I 45. IX 334 n. 352.
ἐπικαταπίπτειν M. III 27.
ἐπικατηγορία M. X 297.
ἐπίκριντος M. V 40.
ἐπίκρινον ἔξω M. IX 90.
ἐπικλιβάνιος M. IX 185.
ἐπικράτεια P. I 80. ἢ κατ' — αν κί-
νησις M. X 113 sq.
ἐπικρῖναι P. I 66, 176. II 19 alibi.
ἐπικρῖσις P. I 12.
ἐπικριτής P. II 19.
ἐπικριτος P. I 170 n. ἐπικριτον
γάλα M. XI 95.
ἐπιλογίζεσθαι P. I 40, 87, 89, 136,
175, 213, 215. II 74, 144 alibi.
ἐπιλογισμός P. II 123.
ἐπιλυπεῖσθαι M. XI 127.
ἐπὶ λυσις τῶν σοφισμάτων P. II 246.
ἐπιμαρτύρησις P. I 181. M. VII 212 sq.
ἐπίμετρον. ἐξ ἐπιμέτρου P. II 47,
194. M. VIII 2.
ἐπιμιγής P. I 124.
ἐπίμικτοι τρόποι P. I 185.
ἐπιμιξία P. I 126.
ἐπιμονή ζητήσεως P. I 1.
ἐπιμύλιος M. IX 185.
ἐπινεύεσθαι P. I 120.
ἐπιξενοῦν M. VII 130.
ἐπιπληροῦν κακοῖς κακά M. I 68.
ἐπιπλήτειν M. VII 124.
ἐπιπόλαιον τῆς οὐραίας πάθος P.
III 281.
ἐπιρρεπέστερον ἔχειν M. I 280.
ἐπιρυσμή M. VII 137 n.
ἐπίσης P. II 8.
ἐπισκιάζεσθαι P. I 141.
ἐπισκώπτειν P. I 224 n.
ἐπισπαστικῶς P. III 69. M. X 83.
ἐπισπασιάζω M. XI 37.
ἐπίστασις, ἡ τῶν αἰσθήσεων M.
VII 114.
ἐπιστατεῖν M. VII 43.
ἐπιστατικῶς M. VII 182.
ἐπιστάω M. VII 21.
ἐπιστήμη ἀντὶ τῆς τέχνης M. II 6.
ἐπιστημονικός M. I 307. VII 110.
XI 188. λόγος VII 145. — κῶς
M. IX 283.
ἐπιστρέφεσθαι τινος curare P. I 155.
ἐπιστροφή P. III 248. M. I 54. XI
194 bis.
ἐπισυμβαίνω M. XI 130. — βῆναι
M. IX 371, 373.
ἐπισυνάπτειν περί τινος M. I 120.
IV 14.
ἐπισύνδεσις M. X 330.
ἐπισυνέριεν M. I 142.
ἐπισύνθεσις M. I 22. II 2. X 302.
ἐπισυνίστημι. ἐπισυστήσεται M. XI
119.
ἐπισυντίθημι P. II 207.
ἐπισύστικος M. XI 127.
ἐπισφίγγειν ἀμφισβήτησιν M. II 96.
ἐπίτασις P. II 40.
ἐπιτελεῖν τινὶ δεισιδαιμονίαν M.
II 2. V. 2.
ἐπιτέλεσμα M. I 297. XI 180.

- ἐπιμνησῖς M. VII 400.
ἐπίκριτος μουσική M. VI 14.
ἐπίκριτος λόγος M. IV 6. VII 96 n.
X 283. ἀριθμός M. IV 7.
ἐπιγάνυα P. III 39. τοῦ θεοῦ M.
VI 19.
ἐπιγέγγομαι P. I 212.
ἐπιφορά P. II 135, 144, 170, 229.
M. VIII 302.
ἐπιχειρεῖν M. VIII 208. XI 70, 243.
argumentari M. X 305.
ἐπιχείρημα P. II 189.
ἐπιχείρησις P. II 192, 219. M. XI
217. Steph. annot. p. 202.
ἐπιχωριάζουσα συνήθεια M. I 233.
ἐπομένως P. III 115.
ἐπύπται M. IX 16.
ἐποπιεύω P. II 75.
ἐπος. ὡς ἐπος εἰπεῖν P. I 183.
ἐποχή P. I 5, 8, 11, 30 alibi. Steph.
annot. p. 202 et 203. P. I 196.
ἐπιπαλάιστον μέγεθος M. IX 321.
sq. 324.
ἐργάνης M. I 61.
ἐρέβινθος P. I 110.
ἐρευνος M. XIII 173.
ἐριτός P. I 41.
ἐρωτῶν λόγον argumentationem pro-
ponere P. II 131, 146, 147, 186.
c. 22 saepius. absol. 161. ἐρωτη-
θέντος λατρεῖ τοιούτου σοφίσμα-
τος P. II 237, 239, 248. c. 22
saepius.
ἐρωτομανής M. I 298.
ἐσδομαι. ἥσθετο P. I 84.
ἐσπειραμένον σχοίνον P. I 227.
ἐσπενσμένως M. XI 122.
ἐστὶ ἀντὶ τοῦ γαίνεται P. I 135. II
108. M. XI 18.
ἐσχάτως M. VII 419.
ἐταιρεῖν P. III 201.
ἐταίρησις P. III 201.
ἐτεῖ P. I 214 n. M. VII 135 n. 137.
VIII 62.
ἐτερήμεροι M. IX 37.
ἐτερογενής P. II 69. M. XI 14. —
νῶς M. VII 361.
ἐτερόδοξος P. II 6, 118. M. VIII
163, 187, 258 n. 163 sq.
- ἐτερόζηλος M. VII 56.
ἐτεροιωτική τέπωσις P. II 70 n.
ἐτερον παρά P. II 215. III 90, 99.
ἐτοιμος, ἐξ ἐτοίμου M. VIII 26
n. 78.
εὐαῖδθησία M. XI 45.
εὐαπόδοτος λόγος M. VII 343. —
τον ἀξίωμα M. VIII 85.
εὐαπόλυτος M. VIII 348.
εὐαρεσθησις M. XI 68.
εὐβουλία defn. IX 167.
εὐγνωμονεῖν M. VIII 470.
εὐδαιμονία M. XI 30.
εὐδαίμων M. IX 47.
εὐδιάβλητος λόγος M. III 60.
εὐδοκεῖν τινα πράγματι P. I 12.
εὐδόκησις M. VII 200.
εὐδρομεῖν M. X 36.
εὐένδοτος M. VI 48.
εὐεξία P. III 180.
εὐεπήβολος M. VII 322.
εὐεπιλόγιστος M. I 297. VII 75.
εὐεπιφορά P. I 181.
εὐερίδος M. VII 25.
εὐήθης P. III 4. M. VII 361 etc.
εὐήγιος Empedocl. M. VII 125.
εὐθεώρητος M. X 180.
εὐθέως P. II 214.
εὐθυβολεῖσθαι M. V 58.
εὐθυμία M. VII 43.
εὐθυρημονεῖν M. II 54.
εὐθυρημοσύνη M. II 22.
εὐκνησία P. III 116.
εὐκλής M. I 222. P. III 201.
εὐμαρές P. I 173.
εὐμεγέθης φωνή P. II 55.
εὐμενής M. I 222.
εὐμετάπτωτον P. II 114.
εὐοδεῖν M. III 16, 116. VIII 67.
εὐπαράκλητος P. II 204.
εὐπαρκαμύθητον M. X 212.
εὐρεσιλογεῖν P. I 63. M. XI 7.
εὐρεσιλογία P. II 9, 84.
εὐρεσις M. VII 33.
εὐροια βίου P. III 172 n.
εὐρώως M. XI 110.
εὐσέβεια M. IX 123.
εὐσεβής M. I 222.
εὐσημος διδασκαλία P. III 158.

- εὐσύνοπτος M. X 180.
εὐφημεῖν P. III 230.
εὐφόρειον P. I 93 n.
εὐφραδεία M. I 98.
εὐφρής M. I 222.
εὐχάλινον M. I 169.
εὐχρηστεῖν M. IX 18.
εὐωδίζεσθαι M. VII 293. XI 227.
εὐώδινος M. I 169.
ἐφαρμόζειν P. II 131.
ἐφεκτεῖν P. III 55.
ἐφεκτική P. I 7.
ἐφεκτός P. III 55.
ἐφελκεσθαι κύνα secum ducere P.
II 211.
ἐφηδρακός P. II 211.
ἐφηλότης M. VII 233 n.
ἐφίστημι. ἐπιστήσαι λόγῳ P. II
229. τῇ τοῦ αἵτου ἐπινοίᾳ P. III
13, 63, 64. διὰ βραχέων ἐπιστήσω
P. III 56.
ἐφοδεύειν P. I 99 n. 200, 209. M.
VIII 222 n. 283 etc. ἐφοδευτέον
P. II 192.
ἐφορευτικῶς P. II 141, 142. M.
VIII 308.
ἐφοδος P. I 183. II 222. M. I 131.
VIII 140, 142. πολέμων M. VIII
193.
- Z.
Ζάγκλον M. I 59 n.
ζιστὸν ὕδωρ P. I 101.
Ζεὺς quomodo formet casus quos vo-
cant obliquos? M. I 195.
ζητεῖν πρὸς τινα P. II 5, 6.
ζητητική P. I 7.
ζυμλόν, ζυμόνα M. I 169.
ζυγοστάτης M. VII 36, 37.
ζωγραφικῶς M. XI 255.
ἐζωγογησθαι M. I 264.
ζωτοκεῖσθαι P. I 42.
ζώφοντα P. I 41.
— η pro — ην acc. Ἀριστοτέλη P. III
31 n.
- H.
ἡ εἶ M. IX 66.
ἡγεμονικόν P. I 128. II 70.
ἡ δ' ὅς λέγεις M. I 59 n.
ἡδύ P. I 92 n.
- ἡδύλογος Timon M. XI 1.
ἡδύσμος P. III 224.
ἡδω M. VII 203, 368. XI 106.
ἡθολόγος M. II 31.
ἡθοποιός M. I 271.
ἡθος quid musicis? M. VI 48, 49.
ἡκανθωμένα P. I 50.
ἡλειπται non dicitur M. I 238.
ἡλιάζεσθαι M. II 217.
ἡλίδιος M. IX 235.
ἡλιος ἐν ἡλίῳ P. I 119.
ἡλώσις P. III 16.
ἡμέρα M. X 185.
ἡμεροειδής M. X 181.
ἡμιδακτυλίας M. X 137.
ἡμίκενος M. V 77.
ἡμιόλιος λόγος P. III 155. M. VII
96 n. X 283. ἀριθμός M. IV 7.
ἡμιπύχειον M. VII 105. X 127.
ἡμιπηχυαῖος M. X 127, 128.
ἡμιπηχυς M. X 132, 140.
ἡμιστήριον M. I 165.
ἡμιτόνιον M. VI 47, 51. VII 95 sq.
ἡμίφωνα M. I 102.
ἡπατοφαγεῖται M. I 286.
ἡστικός M. VI 33. — πῶς M. X
225. XI 98.
ἦτοι—ἦ P. I 60, 83, 112, 114, 115,
170, 185, 191 alibi saepissime.
ἦτοι πλὴν εἰ μὴ P. I 233. ἦτοι
semel P. II 232. III 108.
ἦτιοντα γαστρός ζῆα M. XI 104.
ἠύξηκεναι P. III 82.
- Θ.
θαμνογάγος P. I 56.
θάνατος διάλυσις ἐστὶ ψυχῆς καὶ
σώματος P. III 229.
θανμασμοῦ τυχεῖν M. IX 17.
θεματίζειν M. I 149 n. 152, 153.
VIII 202.
θεματισμός M. I 149 n.
θεμέλιος M. V 50.
θεοληπτική M. IX 132.
θεόληπτος P. II 52.
θεολόγοι M. IX 192.
θεοποιεῖν M. VII 94. — εἶσθαι M.
VII 423.
θεοφορεῖν M. IX 32 n. τὸ πῦρ M.
IX 32. — ρεῖσθαι P. I 101 n.

- Δερμάσια M. VII 179.
 Δεσμοφόροι θεοί M. II 32.
 Δεσπεία μέλη M. I 42.
 Δευκῶς P. I 38 n.
 Θέων M. I 237 n. VII 279 n. P. I 189.
 Θεωρέω. τεθεώρητο P. II 198. —
 ρεῖσθαι pass. M. I 71. VII 362.
 Θεώρημα P. III 260 n.
 Θήβη et Θῆβαι M. I 154.
 Θηλυγονία M. V 7.
 Θηλυδρία P. III 217.
 Θηλυκά ζώδια M. V 6.
 Θίξ M. IX 260, 265.
 Θιχθῆναι M. III 82. IX 216, 258.
 Θλιπτικῶς M. X 83.
 Θόλος, ὁ, ἡ M. I 148 n. σηπίας P. I 46.
 Θολοῦσθαι P. I 113, 126.
 Θραγμός P. I 58.
 Θρασύνεσθαι M. I 41.
 Θραύεσθαι P. II 244. Θραυστός P. III 34.
 Θρέψις M. XI 97.
 Θρησκείαις ὡς θεοὺς προτρέπεσθαι M. IX 62.
 Θρυαλλίς P. I 46.
 Θυῖα M. I 234 n.
 Θύρα. παρὰ θύραν πλανᾶσθαι M. I 43.
 Θυτική M. I 182.
 I.
 ἐὰν ταῖς δοτικαῖς sit subscribendum? M. I 169 n. 173.
 Ιατρική M. I 45 n.
 Ιατρικῶς M. XI 188, 201, 204, 255.
 Ιατρικώτερος M. I 233.
 Ιγδὶς M. I 234 n.
 Ιδιαζόντως P. I 182.
 Ιδιαίτητα P. II 15. — τερον M. I 8, 114. VIII 396.
 κατ' ἰδίαν M. III 86.
 ἰδικῶς P. II 21. III 37.
 Ἰδιος, ον M. VI 44. ἰδίως P. II 15.
 Ἰδιοσυγκρίσια P. I 79, 89.
 Ἰδιότης M. VIII 41, 42.
 ἰδιῶται καὶ ἀνεπιστήμονες M. I 64.
 καὶ δεισιδαίμονες M. VII 19 etc.
 ἱερακόμορφοι θεοί P. III 219.
 ἰθύς M. VII 111 v. 21.
 ἱκνεῖσθαι M. I 203 n.
 ἱκτεριῶν P. I 44.
 ἱκτερικοί P. I 101, 126, 211 etc.
 ἱνα c. coni. praec. temp. praeterito P. II 17. οὐκ ἔτοπον ἱνα M. I 260. ita ut M. X 294.
 ἰνδάλλεσθαι M. VII 249, 425, XI 122.
 ἰοβόλα ζῶα P. I 57.
 ἰὸς χαλκοῦ P. I 46, 109.
 ἱππάζεσθαι M. I 217.
 ἱπταμαι M. VII 79.
 ἰσάριθμος P. III 160.
 ἰσοδαίμων Licymn. M. XI 49.
 ἰσοδυναμεῖν M. VIII 398.
 ἰσοκρατεῖν M. X 81.
 ἰσολογία M. I 144.
 ἰσοσθένεια P. I 8, 190, 196. II 103, 130 n. III 65. M. VII 443 etc. vid. etiam Steph. annot. p. 202.
 ἰσοσθενής διαφωνία P. I 26. III 139.
 ἄνωμαλία M. I 6 etc.
 ἰσόστροφος M. VII 6.
 ἰστοαχῆ P. III 77, 79. — ὡς M. V 78.
 ἰσοχρόνως M. V 83 sq.
 ἰστᾶν M. X 127. vid. etiam παριστᾶν.
 ἰστάναι λόγον ἐπὶ τινος P. I 65, 75, 91, 171. II 216. III 89 alibi.
 παρειακότες act. M. VIII 337.
 ἱστορικῶς P. I 4 Steph. annot. p. 201.
 ἱσχυροποιεῖσθαι M. I 201.
 ἱσχυρός verus P. I 35 alibi.
 ἱσχω M. VII 162.
 ἱσως P. I 2, 112, Steph. annot. p. 199.
 ταχ' ἱσως ἂν, M. V 83.
 ἱχθυοφάγοι P. III 227.
 ἱχθύων ἁφρονότεροι M. II 18.
 ἰὼ βαλλήν M. I 313 n.
 K.
 καθάπαξ P. II 97, 199. M. VIII 145 etc.
 καθαρτικὰ φάρμακα P. I 206. Steph. annot. p. 211. P. II 188. M. VIII 480.
 κάθειρος, ἡ M. X 57, 81. τοῦ ἀέρος M. X 57.
 καθηκόντως M. I 279.
 καθιερούμενοι P. III 224.

- καθολικός M. I 40. — κώτερα, τὰ P. III prooem. — κῶς M. I 8. — κόν, τό, opp. ὕρος M. XI 8 sqq.
 καθόλου λόγος P. I 5.
 καθῶς P. I 167, 205. II 7, 36, 37, 38, 137, 186. M. I 61, 62, 71, 153 alibi. X 302.
 καὶ γὰρ postpos. M. IX 22.
 καί γι P. I 26. M. VIII 435.
 καίζω M. II 12. — ζεσθαι M. XI 94.
 κακοδαιμονία M. XI 61.
 κακοδαιμονικός M. IX 176.
 κακοδαιμόνως M. XI 111.
 κακοδιδασκαλεῖν M. II 41.
 κακόν M. II 53.
 κακοστομαχεῖν P. III 275. XI 211, 212.
 κακοτεχνίαι M. II 12, 49 n. 68.
 κακότεχνος τέχνη M. II 36 n.
 κακόχυμος P. I 52.
 καλινδεῖσθαι M. II 27 n.
 καλλιερεῖν ἀνθρώπους P. I 149. III 220 sq.
 καλλιλεκεῖν M. II 55.
 κάλλυντρον M. XI 73.
 κάμπαι P. I 41.
 κᾶν c. opt. P. II 39. c. ind. M. III 13.
 κᾶν — κᾶν M. X 284.
 κᾶνθαρος P. I 41, 55. M. I 151.
 κᾶνθων M. V 94.
 κανονίζειν M. VII 158, 371. — ζεσθαι M. VII 175. VIII 379.
 κανόνιον M. X 149, 153.
 κανών P. II 15.
 καρδιακῶς κινδυνεύειν P. I 84.
 καρθηβατικοὶ νότοι M. VI 49.
 καρκίνος i. q. κίρκινος circinus M. X 53, 54 n.
 καροῦσθαι P. I 57.
 κάρως M. VI 22.
 καρτερία M. IX 154.
 κατὰ. ὁ κατ' αὐτοὺς βίος P. I 156.
 κατ' ἐκφορᾶν M. VIII 231, 233.
 κατ' ἐξοχὴν v. ἐξοχή.
 κατάγειος M. X 175.
 καταγίγνεσθαι P. III 168. M. I 8.
 καταδρομή. ἐν καταδρομῇς μέρει M. II 43.
 κατάκλειστος pretiosus P. I 143 n.
 κατακολουθεῖν P. II 59. κατακολουθεῖτον M. XI 175.
 κατακορὲς χρώμα P. I 105.
 κατακορημνίζεσθαι M. I 217.
 καταλαμβάνειν P. I 2, 99 alibi. Steph. annot. p. 199. P. II 4.
 καταλήγειν P. I 12, 163, 165, 190.
 καταληπτική φαντασία P. III 242. M. VII 248 sq. 402.
 καταλιχνάζειν P. I 57.
 καταλογάδην σύγγραμμα M. I 48.
 πραγματεύεσθαι M. I 57.
 καταμαξίτος M. VII 111 v. 21.
 καταμετρεῖν P. III 143.
 καταμέτρησις M. I 46. X 248.
 καταμετρητικός M. III 73, 74. IX 427.
 καταντᾶν εἰς ἐποχὴν P. I 121. III 182. x. ἐπὶ τι M. VIII 363.
 καταπαίζειν τινός P. I 62.
 καταπαλατεῖν M. VIII 475.
 καταπέλτην ὑπομένειν M. I 145 n.
 καταπέρερος M. I 54 n.
 καταπήγνυμι P. I 239.
 καταπιθανεύεσθαι M. VIII 324.
 καταρραϊνόμενον ἔλαιον P. I 55.
 καταρρηξαμένη τοὺς χιτωνίσκους M. II 4.
 κατασκευάζειν concludere, demonstrare, argumentis adstruere P. I 32, 61, 168, 202, 204 etc.
 κατασκευαστικός M. II 56.
 κατασκευή demonstratio P. I 169.
 σωματική M. VIII 195 n.
 κατασοφίζεσθαι τινα M. III 58.
 κατασπᾶν τῶν τριχῶν M. VII 257, 403.
 κατασταλτικὰ μέλη M. VI 19.
 καταστέλλειν M. VI 7. XI 131, 178.
 κατάστημα P. III 183.
 καταταρταροῦν P. III 210 n.
 κατατολμᾶν M. VII 27.
 κατατρέχειν τινός M. I 97. VII 13.
 καταυγάζειν M. IX 247.
 κατάφασις P. I 192.
 καταφρονητικός M. XI 104.
 καταχρησθῆναι τινὶ ἀντί τινος P. I 135.
 καταχρηστικός M. VIII 129. — κῶς P. I 191. — κώτερον M. VI 2.
 κατάψυχρος P. I 125.
 Hhh 2

- κατεξαναστατικός M. XI 104, 107.
κατεξανιστάται P. III 275. M. VIII
158 n. XI 212.
κατηγόρημα P. II 230, 232. M. XI 32.
κατηγορικοί συλλογισμοί P. II 163.
κατηναγκασμένον P. I 13, 29. III
235. M. VIII 320.
κατηχεῖσθαι M. V 5 n.
κατήχησιν ἔχειν περί τινος M. I 3
n. 310 n.
κατοιχόμενοι mortui M. X 189. XI
189, 192.
κατοπιτεύειν. κατοπιτεύκαμεν M. I
154.
κατοπιτρίζεσθαι P. I 48.
κατοπιτρον P. I 48.
κατόρθωμα M. VII 158.
κατωφερέης M. X. 80 etc.
κεῖσθαι. ὑποκέχεται M. 7, 362, ὑπό-
κεται coni., ib, VIII 294. X 267.
κεκρατημένως M. XI 42.
κεκριμένως P. II 155.
κελεύειν M. VI 24 n.
κενόν P. III 130.
κενοπάθεια M. VIII 184.
κενοπαθεῖν P. II 49. M. VIII 213 n.
κενοπάθημα M. VIII 354 n.
κέντρα M. V 12.
κεραία M. X 54 n.
κεραῖζεσθαι M. XI 108.
κεραμεικός τροχός M. X 51.
κεράστις M. I 226. VII 252 n.
κερασφόρος M. I 226.
κεραυνοῦσθαι M. I 260.
κεφαλαιωδῶς P. III 168.
κεφαλὴ M. I 245. V 21 n.
κεθαριστική, ἡ M. XI 188 al. — κῶς
M. XI 188.
κινδυνεύειν M. X 33.
κίνημα M. II 101.
κινήσεται movebitur P. III 76.
κίνησις M. X 50.
κίνησις P. III 67.
κίνησις M. XI 84.
κινρός P. I 101.
κίττα, κίττα P. I 74. M. V 62 n.
VIII 275.
κλεπτίστας Ἑρμῆς P. III 215 n.
κλινοπέτης M. XI 57.
- κλοιός M. I 146 n.
κνησιμός M. VII 232.
κνώδαξ M. X 93. — κῆς M. X 51.
τὰ κοῖλα τῆς Εὐβοίας M. V 92.
κοινὰ ὕλα P. I 211 n.
κοινοποιεῖσθαι M. V 63. P. III 174.
κοινότης quid Methodico? P. I 239 n.
κομᾶν ἐπὶ τινι M. I 97.
κομήτης ἀστήρ P. I 141.
κοράλιον P. I 119 n.
κόραξ M. I 151 n. κακοῦ κόρακος
κακὸν φόν M. II 99 n.
κορώνη M. I 151.
κοσκινεύω M. VII 117. κοσκινεύ-
μενα σπέρματα M. VII 151.
κοτύλη P. III 59 n.
κουφοφορεῖν M. IX 71.
κραυπαλάω M. I 4.
κρατύνεσθαι P. I 147.
κρατυνήρια M. VII 136.
κρήνη M. I 252 n.
κρημνοβατεῖν M. XI 126.
κρίκος P. III 203.
κρίματα M. VII 195.
κριμνώδης P. I 130.
κρίνω. κερκισμένη ἀπόδειξις P. II 34.
κριτήριον P. I 21. Steph. annot. p.
207. P. II 14 n. etc.
κρόκη M. X 330.
κρούνωμα Empedocl. M. X 315.
κρυμαλέος M. IX 83.
κταῖσθαι non κτησθαι dicendum M.
I 197 sq. κτηθέν M. XI 116.
κνήσω M. I 127.
κυκλογραφεῖν M. III 26. IX 421 etc.
κυκλοφορητικὸν σῶμα P. III 31. —
κός M. X 51, 316. — κῶς M.
X 58.
κύλινδρος M. III 75.
κυματωαί M. VII 117.
κυνοπρόσωποι θεοί P. III 219.
κυνοφαγεῖν P. III 225.
κύρος ἔχειν M. II 5.
κυρτότης M. VIII 204 n.
κύων M. I 195. variae significatio-
nes M. XI 29.
κωβίος M. IX 277.
κώδωνος ψόφος M. VIII 193 n. 200.
κῶνωψ P. I 41.

- Λ.
λαγνεύω P. III 180.
λάγνος P. III 195.
λαίμοτομεῖσθαι M. I 264.
λαῖνος οὐδός M. VII 111 v. 12.
λαμβάνειν dignoscere M. VII 179.
— νεσθαι intelligi P. II 39.
λαμπηδών P. I 45.
λαοξόος Timon M. VII 8.
λάρος M. I 267 n.
λαῖνω P. I 130.
λέγειν M. II 6. VIII 80.
λειποφυχεῖν P. III 236.
λέκθος M. VII 18 n.
λεκτίον P. II 81 n. 104 n. M. I 20
n. 28. VIII 70. XI 224.
λελειπωμένα P. I 50.
λεληθότως M. XI 121.
λεπτολογεῖν M. I 65.
λεπτομερής P. I 45. comp. II 70.
λευκαίνεσθαι M. VII 191, 197.
λευκανθίζειν P. I 44.
λευκαντικῶς M. VII 192, 198, 344.
λεχεπολή M. I 307.
λέχος M. I 307.
λέων M. I 237.
ληθαῖος M. VII 129.
λήθαργος M. XI 136.
λήμματα P. II 135. M. VIII 302.
lucrum M. II 29.
ληπτός M. VII 124.
λιβανωτός P. I 101.
λίθος. παραπλησίως τοῖς λίθοις P.
I 143 n.
λιμός M. I 149 n.
λιπαρεῖν ἔαν P. II 245.
λιπαρόμματος Licymn. M. XI 49.
λιτότατα M. I 283.
λιχανός M. I 137.
λίχνα ζῆα M. XI 104.
λογική M. IX 132 n.
λόγος P. I 20, 202. Steph. annot. p.
207.
λυγγούριον P. I 119 n. Steph. annot.
p. 209.
λύειν λόγον P. I 33.
λυμαίνεσθαι τὴν ἀλήθειαν P. II 229.
λυσιππος M. I 51.
- λυχνιαῖον φῶς P. I 119. II 149.
λύχνος unde descendat M. I 243 n.
M.
μαγειρικῶς P. I 56.
μαθήματα. οἱ ἀπὸ τῶν μαθημάτων
M. III 59. I 36 n.
μαθηματικοί. vide notas p. 214. M.
V 1, 4.
μακάριος M. II 53.
μακαριότης M. VI 37.
μακρηγορεῖν M. II 100. VII 435.
μακροτόνως M. I 121.
μακῶνειον P. I 81 n.
μαλακότης M. X 329.
μαλακύνω M. IX 271, 272.
μαλθακότης P. III 107.
μάλισια, τὰ M. VII 361.
μᾶλλον. οὐδὲν μᾶλλον P. I 14, 188
n. Steph. annot. p. 210. P. I 213
n. M. I 315. μὴ μᾶλλον — ἢ P. II
180. III 29, 65. M. VIII 318 etc.
c. comp. M. V 33.
Μάνης nomen servile P. II 257 n.
μαντική M. IX 132.
μάρτυροι pro μάρτυρες M. I 207.
μαστιζεσθαι P. III 208 n.
μασχάλη. αἱ ἐν μ. τρίχες M. XI 73.
ματάζω M. IX 282.
ματαιάζειν M. III 107.
ματαιοπονία P. II 206.
μάχομαι terugno P. I 181, 195.
μαχομένως M. I 281.
μεγαλοφυής P. I 12.
μεγεθοποιεῖν M. VII 108.
μεγεθοῦν M. X 240.
μεθοδικὸς ἱατρός P. I 238 n. — κῶ-
τερον M. VIII 141.
μέδυσος P. III 165.
μεισακίσκος M. X 19.
μείουρος M. VII 244.
μειωτικῶς M. III 42. XI 251.
μελανόφθαλμος M. VII 198.
μέλας M. I 237. μελάντερος M. VIII
162.
μελίζειν M. VI 16.
μελίσσαι ταύρων P. I 41 n.
μελοποιός M. VI 16.
μεμικτωμένη χεὶρ M. X 126.
μεμυσωμένον ἔργον M. VI 2 n.

- μέντοι γε P. I 141.
 μένων M. I 237, 239 n.
 μεριστός P. III 143.
 μέρος. ἐπὶ μέρος εἶναι P. II 172.
 μεσαίτατος M. IX 284.
 μεσολαβεῖν M. III 110. V 105. με-
 σολαβούμενον M. III 34. IX
 265 etc.
 μεσουρανεῖν M. V 13 sq.
 μεσουράνημα M. V 12, 13, 18.
 μετὰβασις similitudo M. VIII 194 n.
 μεταβατέον M. VIII 202.
 μεταβατική δύναμις M. IX 195.
 μεταβατικῶς P. III 97, 129. M. III
 25. X 43, 53.
 μεταβλητικὸς M. IX 157. — καὶ δὲ
 καμῖς M. IX 195. — καὶ κινήσεις
 M. X 321.
 μεταβλητός M. IX 151.
 μεταβολικά φωνάεντα M. I 100.
 μεταδιώκειν M. II 23 n. XI 195.
 μεταθεσις defin. M. IX 328.
 μετακαθίζειν M. I 215 n.
 μετακοσμεῖσθαι P. I 217.
 μετακτεῖν M. I 35, 154.
 μεταξύττες M. V 78.
 μεταπέπτεται εἰς τι M. XI 138.
 μετεωρίζειν P. I 71.
 μετέωρος M. I 28 n.
 μετουσία P. III 153. M. III 91. IX 375.
 μετριοπάθεια P. I 25 n, Steph. ἀνοήτ.
 p. 208.
 μετριοπαθεῖν P. III 235, 236.
 μετριοπαθῶς M. XI 161.
 μέτρον M. VII 60 n.
 μέχρι ἐλθεῖν M. I 291.
 μὴ καὶ γελοῖον ἢ P. III 26.
 μηδέ — μηδέ M. II 36.
 μηδέν, τό M. VI 52.
 μηκύνειν περὶ τινος M. XI 17.
 μήνιγξ M. VII 313.
 μήνυσις M. VIII 149.
 μηνυτικός P. I 187. M. I 106. V 104.
 VIII 165. XI 245.
 μήποτε cum indic. M. I 196 n. μή-
 ποτε οὐ P. I 212. II 34.
 μήτε — τε P. II 20.
 μητρομιξία M. XI 191.
 μέγμα P. I 124. III 59 sqq. M. VI 44.
 μικρομερής P. I 132.
 μικρότερος P. III 88. M. X 273.
 μικτός M. VIII 124.
 μίνθη P. III 224.
 μινύρισμα ζυμελές M. VI 32.
 μῖξις P. I 41. ἀφροδισίων M. XI
 212.
 μνημονικῶς M. X 65.
 μοιβή σφαῖρα M. X 160.
 μονή P. III 115 n.
 μονοειδέα M. I 117, 226.
 μονοειδής φθόγγος M. I 116 sqq. —
 δῶς M. VI 44.
 μονολήμματος λόγος P. II 167 n.
 M. VIII 443 sq.
 μονομάχης P. I 156.
 μονόμαχος P. III 212.
 μονομοιρία M. V 15.
 μονοποιός P. I 94. M. I 116.
 μόνως M. VIII 114. XI 140.
 μόρφωμα P. II 25 n. M. VII 267.
 μουσικεύεσθαι M. VI 29.
 μουσουργός P. I 54.
 μουσοῦσθαι M. VI 2.
 μοχθηρός P. I 180.
 μυγάλη M. I 151 n.
 μυγμός M. I 102.
 μύειν M. V 62 n.
 μυθεύεσθαι P. I 150. M. IX 14 n.
 μυθική πλῆσις P. I 147.
 μυθοποιήσις M. IX 192.
 Μυκήνη et Μυκῆναι M. I 151.
 μυκητικὸν ζῆον M. XI 38.
 μυκητοῦσθαι M. I 217 n.
 μύλιον M. VI 20.
 μύλοι M. I 287 (poët.)
 μυζωτήρες P. I 127.
 μύουρος P. I 118.
 μῦς M. I 151.
 N.
 ναί per se positum M. XI 99. ναί
 ἀλλά M. X 343.
 νάρκη θαλαττία P. I 93 n.
 ναστός M. XII 213. ναστόν σῶμα
 P. II 142. M. VIII 309.
 νεοχμοῦσθαι M. II 34.
 νεῦρα τῶν πράξεων M. X 53.
 νήδυμος M. VII 273.
 νηκτικός M. IX 171.

- νηγεμία M. XI 141.
 νηπιότης M. I 41.
 νῆσις M. IX 362 n.
 νοερός M. VII 129, 325.
 νοερωτόν P. I 224 n.
 νόσις P. II 10.
 νοητοὶ πόροι P. II 98.
 νομιστεύεσθαι M. I 178 n.
 νόμος P. I 146.
 νυκτεροειδής M. X 184.
 νυκτινομοί τῶν ὀνείδων M. IX 247.
 νυκτοειδής M. X 181.
 νύχος M. I 243.
 νωθής M. VII 325.
 νωθοὶ νότοι M. VI 49.
 νῶμα M. VIII 286.
 Ξ.
 ξέσματα P. I 129.
 ξυνός M. VII 133.
 O.
 ὁ μὲν — ὁ δὲ — τίς δὲ M. XI 44, 173.
 ὄβριμος M. I 169 n.
 ὄγκος ἀντίτυπος M. I 21.
 ὀδηγεῖν P. II 63. — γεῖσθαι P. I
 238.
 ὀδήγησις P. I 240.
 ὀδηγοὶ αἱ αἰσθήσεις P. I 128.
 ὀδηποῦν M. I 131.
 ὁδός. ὁδοὺ πάρεργον M. VIII 378.
 οἷσις P. III 284. M. VIII 5. IX
 74. οἷσεις P. II 258.
 οἰκτεῖν par M. VII 326. VIII 142,
 315 etc.
 οἰκίαν οἰκοδομεῖν M. VIII 129.
 οἰκοδεσπότης M. IX 122.
 οἰνάριον P. I 81.
 οἰνογευστική M. VI 33.
 οἰνοκάπηλος M. I 141.
 οἰνόμελι M. VI 44. IX 154 n.
 οἶνος. οἶνοι P. II 257.
 οἰνοφλυγία P. III 180.
 οἶον εὐθέως M. IX 90. οἶον ὡς P.
 III 75.
 ὀλιγόβιος M. I 73.
 ὀλίγος — ὀλιγός M. I 70.
 ὀλιγότης M. I 73.
 ὀλιγωφελής M. I 296. XI 132 etc.
 ὀλίγη P. I 81 n. III 15.
 ὀλμίσκος M. X 54.
 ὀλόκληρος P. III 92. — ἥρως P. III
 226.
 ὄλον pro rane M. I 314 n.
 ὀλοσχερεία M. V. 88. κατὰ — αν M.
 X 53.
 ὀλοσχερής. ὀλοσχερεῖς τρόποι P. Γ
 31 n. — ῥέσιον M. I 93 n. —
 ῥῶς M. I 248, 250.
 ὀλότης P. III 46, 64.
 ὄμβριον ὕδωρ P. I 93.
 ὀμνηραπεία P. I 224 n.
 ὀμιλητική, ἡ M. I 294.
 ὀμιλία M. I 64.
 ὁμογενής P. II 68.
 ὁμογνωμονεῖν P. III 246.
 ὁμοειδής M. I 226.
 ὁμοθυμαδόν M. XI 54.
 ὁμοιογενή, τὰ P. I 42.
 ὁμοιοειδής M. VII 130.
 ὁμοιομέρειαι P. III 33. M. X 251,
 254.
 ὁμοιομερής P. I 147.
 ὁμοιοπαθεῖν M. VII 301.
 ὁμοιοπίπτα ὀνόματα M. I 226.
 ὁμοιότροπος M. III 71.
 ὁμοιοτέλειον M. II 57.
 ὁμοιωτικός M. XI 252. — πῶς M.
 III 40. IX 394.
 ὁμόλογος M. I 28 sqq. VII 75. VIII
 131, 183.
 ὁμολογουμένη οὐσία P. III 3 ἐπι-
 μαρτύρησις P. I 181. — μερον
 εἶναι P. III 234. — μένως P. II
 34, 252, 254.
 ὁμομήτριος, ὁ. ὁμομητρία, ἡ P.
 III 246. M. XI 192.
 ὁμότιονα M. I 89.
 ὁμοφωνεῖν περὶ τινος P. II 32.
 ὁμόφωνος φθόγγος M. VI 42. —
 φώνως P. III 239.
 ὁμωνυμία M. I 44.
 ὀνειροπολεῖν et ὀνειροπολεῖσθαι P.
 I 91. II 157. III 41, 273, 156 etc.
 ὀνησίφορος M. I 276.
 ὀνοματικῶς M. I 239 n.
 ὀνοματογραφία M. XI 67.
 ὀνοματοποιηθεῖσα λέξις M. I 314.
 ὀξύτης, opp. βραδύτης, M. X 226.
 ὀξύχερα M. II 39.

- ὀξυπτεῖν M. V 81. VII 55. IX 65.
 ὀξυπτερότερος M. V 81.
 ὀξυπτία M. V 81.
 ὀξώδης P. I 110.
 ὀπιθεν P. I 234.
 ὀπλομαχητική M. XI 197.
 ὀπλομάχος M. VIII 409 n.
 ὀποιοσθήποτε M. XI 175 al.
 ὀποιοσθηποτοῦν M. I 44.
 ὀπου P. III 207. ὀπου γε καὶ P. I 50, 206, 239. ὀπου μὲν, — ὀπου δέ P. I 52. II 209. M. V 20. ὀπου γε M. XI 102.
 ὀπη pro ὀπη P. I 224 n.
 ὀραθῆναι. παροραθείσης P. I 133.
 ὀρατικῶς M. VII 355.
 ὀργανοῦσθαι M. VII 126.
 ὀρθογραφία M. I 92.
 ὄρια ἀστέρων M. V 37.
 ὀρῖσθαι P. I 196. Steph. annot. p. 210. P. II 205 sqq. ὀρῖσθαι, ὁ, M. V 82.
 ὀρικῶς M. VII 426.
 ὀρμή P. III 274 n. 177. Steph. annot. p. 212.
 ὀρμιά. ἀπὸ ὀρμιάς ἀλγεῖν M. IX 3.
 ὄρος opp. τὸ καθολικόν M. XI 8 sq.
 ὀρούειν M. VIII 271.
 ὀρούσθαι φράσθαι M. VIII 129.
 ὀρχεῖσθαι ἀλευθερίων M. I 293.
 ὄς μὲν — ὄς δέ M. I 127. XI 16, 45.
 ὀσιότης εἰς τινα P. III 246. — τη-
 τες P. III 198.
 ὄσον. τὸ ὄσον ἐπὶ M. VII 283.
 ὀστρακόδεμος P. I 50.
 ὀστρακον M. III 78 n.
 ὀσφραντός M. VIII 211.
 ὀσφρητός M. VIII 43.
 ὄταν c. inf. P. I 69. c. optat. M. VIII 100, 324.
 ὤτε c. inf. P. II 199.
 οὐ utrum P. I 189. οὐ καταλαμβάνω
 vox Scepticorum P. I 201. οὐ,
 οὐδὲ post part. εἰ P. II 46. v. εἰ. οὐ
 πάντῃ M. IX 90. οὐκ ἄλλο τι
 ἄλλ' M. VII 133.
 οὐδέτις M. VII 51 al.
 οὐλοκόμος M. VII 267.
 οὐριοδρομεῖν M. X 56.
 οὔτε - ἢ P. I 69. οὔτε γάρ P. I 207.
 M. VII 437. οὔτε δέ M. I 155.
 οὔτε δέ - οὔτε P. II 30, 34 et
 alibi. οὔτε - δέ M. IX 90. οὔτε -
 τε P. II 85, 220. οὔτε - ἀλλ' οὐδέ
 P. III 112, 149. καὶ οὔτε M. IX 384.
 οὔτως a voce sua diremptum M.
 IX 39.
 ὀφθαλμοφανῶς M. IX 39.
 ὀφρουοῦσθαι P. III 278. M. I 201.
 ὀχληρός M. I 51. XI 118.
 ὀχλοσκοπική M. II 50.
 ὀψαρτυτική M. VI 33.
 ὀψις quid Dogmaticis? P. I 138.
 II.
 πάγιον M. II 13. VIII 187.
 παγίως καταληπτόν M. VIII 186.
 παγκρατιαστής P. I 156 n.
 παγκρατιαστική τέχνη M. II 44.
 παθηματικῶς P. II 10.
 παθητός M. X 311.
 πάθος quid Scepticis? P. I 192 n.
 παιδαριωδῶς P. II 251.
 παιδοποιεῖσθαι P. II 244.
 παιδοτρέφης M. VIII 409 n.
 παίζω. ἵνα τι καὶ παίζωμεν P. II 211.
 παῖς. παῖδες προσφθίας γραμματι-
 κῆς M. I 113.
 παῖωνίς M. I 51.
 παλαιστής M. IX 300, 320, 321. X
 194.
 παλαιστιάδος M. IX 300, 321 etc.
 X 177.
 παλάμη M. VII 125 n. 224 n.
 παλμβολος M. II 27.
 παλίνδρομον P. II 203.
 παλινφθεῖν M. VII 202 n.
 παμπληθεῖς permulti M. X 318.
 plurimi M. XI 128.
 πᾶν quid Scepticis? P. I 202.
 πανάρετος M. IX 152, 158, 167.
 πανάριον M. I 234 n.
 πανοῦργος M. VI 12 n.
 πάντα ἐστὶν ἀκατάληπτα P. I 200.
 π. ἐστὶν ἀόριστα P. I 198.
 πάντῃ καὶ πάντως M. III 38. VII
 369. π. τε καὶ πάντως M. III 54.
 VII 203. παντελῶς M. II 102.
 παντὶ λόγῳ λόγος ἴσος ἀντίκειται
 P. I 202 n.
 πάντως P. I 14. Steph. annot. p. 206.

- πάντῃ c. superl. M. IX 13. πάντῃ
 τοι M. IX 30.
 παρά M. VII 44. ἕτερον παρά cf.
 P. III 99 sqq. 105. παρ' ὁ P. III
 54, 128. M. I 59.
 παραβύζειν τὰ ὦτα P. I 50.
 παραγγεματικῶς P. I 203.
 παραγίνεσθαι πρὸς τινα, M. V 86.
 παραγράφιος M. VII 170.
 παραδειγματικῶς P. III 163.
 παράδοσις νόμων P. I 23.
 παραδοχῆς ἡξιωμένον M. VII 443.
 παραθεῖν τῷ τοίχῳ M. X 126.
 παραθλίβειν τὸν ὀφθαλμόν P. I 47.
 παραιτεῖσθαι P. III 37.
 παρακαταθήκη M. XI 199.
 παρακειμένως M. III 29. VII 77 etc.
 182, 227. X 90.
 παρακεῖσθαι ex adverso stare P. II
 132 n.
 παρακμή P. II 238. ἐν ταῖς παρακ-
 μαῖς P. II 237 n.
 παρακολουθήσις P. II 236. M. X 220.
 παρακρούομαι P. I 204.
 παραλληλόγραμμον M. III 74 n.
 ἐπίπεδον M. IX 428 etc.
 παραλογίζεσθαι P. II 250.
 παραμυθεῖσθαι P. I 70 M. III 91.
 VII 66 n. VIII 441. IX 218.
 παραμυθητικός P. I 70 n.
 παραμυθία M. VIII 240. X 88, 90,
 100.
 παραπιστέον M. II 11.
 παραπέμπειν opp. ἀσπάζεσθαι M.
 VII 11.
 παρήγημα compages M. I 269.
 praeceptum M. I 223 n. 224, 237,
 240.
 παρηγήννυμι. παραπέπηγεν ἀλγη-
 δὼν πάσῃ ἡδονῇ P. III 195.
 παρηγηδᾶν M. XI 53.
 παραπίεζειν M. VII 192.
 παραπλασμός M. I 176.
 παραπλοκή P. I 102 M. I 95.
 παραποδίζεσθαι M. I 174, 172.
 παράπτωσις M. I 215.
 παρασπορά P. I 46.
 παραστίας P. I 110 n. II 56.
 παραστατικός M. VII 85.
 παραστήμα ψυχῆς M. V 66.
 παραστήσαι P. II 21.
 παραιοχάζομαι P. III 222.
 παραιοτικόν M. X 91 sq. n. al. —
 κῶς M. X 101.
 παραιτήρησις M. I 153.
 παρὰτρηψις P. I 70.
 παραιοπωτικά φαντασάται M. VIII
 67.
 παραινέσεις P. III 80. τῶν φωνῶν
 M. I 126. M. VIII 58.
 παραινητικῶς M. III 42, 49. XI 251.
 παραινῶ M. VI 26.
 παραινῶ M. VII 116.
 παρειαχεῖν P. I 234.
 παρειαχεῖσθαι P. III 157 n.
 παρέκβασις, κατὰ παρέκβασιν P. III
 101.
 παρεκτείνεσθαι P. III 60, 96.
 παρεκτείν M. VII 90.
 παρέλκειν P. II 156 n.
 παρεμπίπτειν M. IX 425.
 παρέπεσθαι M. XI 112.
 παρεπικουρεῖν M. V 72.
 παρεπισημειοῦσθαι M. V 69.
 παρέρχεσθαι M. XI 143.
 παρέρχεται demonstratum est M.
 X 325.
 παρέρχεται M. I 167.
 παρέρχεται M. I 166.
 παρέρχεται P. II 42, 108, 212, 232.
 III 32. M. VIII 261. v. ἀνιστάν.
 παρέρχεται ἐννοίαν P. II 22 etc.
 demonstrare P. II 173. 182. πα-
 ρασταθῆσεται M. VIII 40.
 παρέρχεται P. II 159, 175.
 παρέρχεται P. I 153. II 32.
 παρέρχεται P. I 205. M. VIII 12.
 παρέρχεται M. VII 111 v. 15.
 παρέρχεται χρόνος P. III 106, 142,
 143 sqq. παρέρχεται χρόνος P.
 III 143.
 πάσασθαι τὸ ἡθικὸν μέρος τῆς φι-
 λοσοφίας M. X 351.
 πατροτύπτης M. II 44.
 πατροτύπτης M. II 46.
 παχυμερὴς ἀήρ P. I 126.
 παχύτης γραμματικῆς M. I 70 n. 144.
 πεζὰ πορεύει P. II 244.
 πείσις P. I 22. M. VII 237, 239 n.
 IX 209 n.
 πείσμα M. VIII 159 n. βέβαιον P.
 I 18 Steph. annot. p. 206.

- πέλας. ὁ πέλας M. I 275. II 43, 58. VII 65 etc.
 πέλιη M. I 145 n.
 πεποδῆσις P. I 60 III 238.
 περαινέιν M. VIII 429 n. 436. πε-
 πέρασται χρόνος P. III 141.
 πέρατα τῶν σωμάτων P. III 42 sqq.
 περατώ M. I 81. III 93. IX 431, 432.
 περιαρθεῖν M. XI 255.
 περιαιρεῖν *peccare* P. I 30. τὸ καθ' ὃ περιαιρουμένου θεώρημα P. II 3 n.
 περιαντολογεῖν P. I 62.
 περιγίνεσθαι c. gen. M. VI 7, 10. XI 213.
 περιγράφεσθαι P. I 15.
 περιγραφὴ τόπου M. X 15. κατὰ περιγραφὴν M. III 86. VII 277 n. VIII 387.
 περιδινεῖσθαι P. III 72.
 περιδιώκω M. I 227.
 περιεῖναι. ἐκ περιόντος P. I 78.
 περίεργον. κατὰ τὸ περίεργον P. I 9 n. Steph. annot. p. 203.
 περιέχεσθαι M. X 95. ἐν τινι P. II 216 sqq.
 περιυδρῶ M. XI 159.
 περιστάσθαι *cultare* M. XI 93, 116, 151. περιστῆσαι *removere* M. II 25.
 περικαθεσθέντες P. III 232.
 περικρατεῖν M. XI 211.
 περίκτισις M. VII 166. XI 146.
 περίκυρτος M. VII 307.
 περιληπτικός M. VII 26.
 περιληπτὸς λόγος M. VII 143.
 περίληψις M. X 286.
 περιμάχητος M. VII 27. XI 105, 127.
 περίονος M. VII 326.
 περιοδεύεσθαι M. VIII 184, 187, 438. P. I 227, 228. περιοδευμένη φαντασία M. VII 437.
 περιουσιάζειν M. XI 58.
 περιπάτησις M. I 74.
 περιπατητικὴ φιλοσοφία M. XI 179.
 περιουσία. ἐκ περιουσίας P. I 62. II 192. M. V 86 VIII 265, 183.
 περιουσιάζεσθαι τοῖς ἴσοις M. I 31.
 περιπνευμονία M. XI 136.
 περίπτησις M. XI 127.
 περίπτωσις P. I 44, 144. M. I 25. III 40. VIII 56, 57.
 περιπτωτικὴ ἐνάργεια M. III 40, 43.
 περιπτωτικῶς P. II 8. M. I 23. XI 250.
 περιρρεῖσθαι ἰδρῶτι P. I 238.
 περισκέλεια M. III 57 n.
 περισκελές M. I 39.
 περισκοπεῖν P. I 228.
 περισπασμός τῆς αἰσθήσεως M. VI 41.
 περισπαστικός M. VI 21.
 περισπούδαστον M. XI 109.
 περισσός P. II 90, 91. M. VII 393. VIII 318. ἐκ περισσοῦ M. XI 216.
 περιστάσεις P. I 100.
 περιστέλλειν τοὺς ἀποθανόντας P. III 226.
 περισφύριον P. III 201 n.
 περιτρέπειν ἑαυτὸν P. I 122. — περιτραπήσεται ὁ λόγος P. II 61, 76. Steph. annot. p. 212. P. III 197.
 περιτροπὴ τοῦ λόγου P. I 200. II 128, 185.
 περιτυποῦν M. X 95. περιτυπηκὸς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ σώματος ἀνρ P. III 75. περιτυποῦσθαι P. III 131 sqq.
 περιφορητικός λόγος M. X 87.
 περιπερεῦεσθαι M. I 55.
 πέριπερος M. I 55 n.
 πέτασθαι M. III 16. πέταται M. VIII 113, 114.
 πέτιεν P. I 81.
 πέυσις M. VIII 470.
 πηρός P. III 264. M. XI 247.
 πηρόω. πεπηρωμένος *cascus* M. I 31. πεπηρ. πρὸς τι M. XI 238.
 πήρωσις M. XI 128.
 πιθανόν M. II 63. αἱ πιθαναὶ φαντασίαι P. I 227. Steph. annot. p. 211.
 πιθανότητες P. II 229.
 πικράζειν τινά P. I 210. pass. P. II 51, 72. M. VII 293.
 πικραντικῶς M. VII 367.
 πίσυρες M. I 78 n.
 πιστεύεσθαι τι M. VII 182 n. cf. II 35.
 πιστόω P. I 171. πιστοῦσθαι M. I 270.
 πίστωσις P. I 115.

- πλάγιοι πτώσεις M. I 222 alibi.
 πλαδαρός P. I 51.
 πλάζεσθαι M. VII 299.
 πλανῶ *fallere* M. X 300.
 πλάνησις M. VII 394.
 πλάσματικός P. I 103.
 Πλαταιά M. I 154 n.
 πλατεῖα pro πλατεία ὁδός P. I 88 n.
 πλάτος. ὁ ἐν πλατεῖ τόπος P. III 75.
 πλατύτερον ἂν εἶη λέγειν P. I 222. II 219.
 πλατυώνυχον ζῷον P. II 28, 211.
 πλεονεκτούμενος ὁριζμός M. I 69.
 πλευρῆτις M. XI 136.
 πληκτικός P. I 125. III 240. πληκτικὴ φαντασία M. VII 257 n. compar. P. III 72, 240.
 πλημύρα κακῶν M. XI 157.
 πλημυρίς M. IX 79.
 πλὴν ἀλλὰ P. I 78.
 πνεῦμα *spiraculum* P. II 70 n.
 πνιγμός P. I 130.
 ποδῆρης χιτῶν P. III 204.
 ποιητάς P. I 56.
 ποθέω. πεπόθηκα M. XI 139.
 πόημα M. I 204 n.
 ποικίλλεσθαι M. VII 413.
 ποικίλως P. II 21.
 ποινηλατεῖν M. XI 117. — τείσθαι P. I 27. III 237.
 ποιῶ M. I 108.
 πολλαπλασίων M. I 71.
 πολλαχῶς M. XI 23.
 πολύαιμος P. I 51.
 πολυειδήμων M. I 63.
 πολυμερής M. X 294. — ρὲς σῶμα M. IX 119 n.
 πολυμυγία M. IX 6.
 πολυπειρότεροι M. I 5.
 πολυπλασιασμός M. X 217 v. 2.
 πολυπραγμονεῖν *inquirere* M. II 37.
 πολὺς ἢ ὁ λέγων M. VIII 335.
 πολυσπόρος M. V 58.
 πολυφθογῆς Empedocles M. I 302.
 πολύφρασις M. VII 111 v. 4.
 πολύχαλκος M. VII 111 v. 18.
 πολυωρία P. III 248. M. XI 194.
 πολυωφής M. XI 132.
 πονηρὸς ἄνθρωπος *improbi laboris homo* M. I 4.
 πόνησις M. IX 54 v. 30.
 ποριστικὴ τέχνη P. I 66, 72.
 πόροι P. II 140.
 ποροποιεῖν M. VIII 309.
 ποσαχῶς M. VII 28.
 ποσῶς P. I 120, 227.
 ποταμοῦ δίκην M. VIII 7 n.
 ποταπός M. X 15.
 ποτὲ μὲν — ὅτε δέ M. VII 94.
 πραγματικόν. τὸ πραγματικὸν περὶ τὰς διαλέκτους M. I 43.
 πραγματικῶς λέγειν M. I 7 V 106.
 ἀντιλέγειν P. III 13. P. I 62 n.
 διελέγειν M. I 28 etc.
 πρακτικοὶ λόγοι P. I 62 n.
 πρᾶσις ὕψους M. VIII 193.
 πρᾶυγέλως Licymn. M. XI 49.
 πρᾶνεται ὑγεία M. XI 97.
 πρεσβυγενής P. I 224. M. I 305.
 πρην. c. coniunct. M. VIII 116 c. gen. M. III 85, 89, 90, 94. X 303, 308.
 προαιρεῖν. μετρίως προσηρημένος P. I 157.
 προαναφωνεῖσθαι M. I 130.
 προαποδιδόναι M. VII 46.
 προαπορεῖν M. VII 263. X 1, 215.
 προαρπάξω M. I 157.
 προβαίνειν M. VIII 367 n.
 προβάτιον P. III 223.
 προβολὴ τῆς φαντασίας P. II 16, 247.
 προγενέστερος M. VII 120.
 πρόδηλον P. II 97 sqq. III 6. προ-
 δήλως P. I 226.
 προδιάθεσις P. I 101, 110.
 προδιακρίνειν P. II 63.
 προδιαρθροῦν M. I 96. XI 18. προ-
 διαρθροῦσθαι M. IX 338.
 προδιεξοδεύειν M. VII 188.
 προεγχεχειρημένα M. I 35.
 προεκφωνεῖσθαι M. I 125.
 προεπιγιγνώσκεισθαι P. II 119, 210. III 22.
 προεπιλογίζεσθαι M. II 110.
 προεπινοεῖσθαι P. III 28. M. XI 186.
 προεπίστασθαι P. III 22.
 προζητεῖσθαι P. II 9.
 προσηγεῖσθαι τινος P. I 210. προ-
 γούμενος λόγος M. X 189 sq.

- προηγμένα P. III 191 n. M. XI 62.
 προηγμένως P. II 16, 247. M. I 51, 131, 160. IX 390 n. X 66 al.
 προηρωτημένον P. II 234.
 προθεσμία M. VIII 165.
 προθυριδία M. IX 185 n.
 προΐκα P. III 201.
 προκαθηγούμενον P. II 101, 106, 115. — εἶται P. II 116.
 προκαθίστημι. προκατασταθέντα M. XI 41. προκαταστήσασθαι M. X 321, 324.
 προκαταλαμβάνεσθαι P. II 118, 119. — εἰληγέναι P. II 199.
 προκαταριθμεῖν M. VII 363.
 προκαταρχικά P. III 16.
 προκαταρχεσθαι M. IX 120.
 προκαταταχεῖν M. X 145, 146, 153.
 προκεντήματα M. VII 107.
 προκόπτω M. I 89.
 πρόκρισις M. XI 67.
 προλαμβάνειν ἄνωθεν repetere M. XI 7.
 πρόληψις M. I 57 n.
 προμεταβάλλειν M. V 59.
 προνοητικῶς M. VIII 286 n.
 πρόνοια P. I 32.
 προσδοποιεῖν τὴν ψυχὴν εἰς σοφίαν M. VI 34.
 προσμολογεῖσθαι P. III 252. M. I 124.
 προπαιδεύω M. VI 29.
 προπάλεια τῶν αἰτίων M. VIII 219.
 προπαρκαμυθεῖσθαι M. IX 293.
 προπέτεια P. I 20, 177, 186. II 20.
 προπετεῖν P. I 20, 205. 237. II 94. M. IX 49.
 προπετῶς P. II 17, 37.
 προπίπτειν P. III 6.
 προπιστεύειν P. I 116. προπιστεύεσθαι M. VIII 62, 122, 261.
 προπολιούσθαι M. X 114.
 πρόπτωσις M. I 117.
 πρόσ. πρὸς ἀκρίβειαν i. q. ἀκριβῶς P. I 126.
 προσάγειν τὸν λόγον κατὰ τι P. II 12.
 προσαλλοτριούσθαι M. VII 140.
 προσανακρίνειν M. VII 426.
 προσαναπαύεσθαι τι M. XI 178.
 προσαναπλάσσειν M. XI 158.
 προσαυξάνειν M. I 124 n.
 προσβολή P. II 16.
 προσδιαλέγεσθαι P. I 173.
 προσδιασκαφεῖν M. VII 114.
 προσδοξάζειν P. I 30. III 236. M. II 77. VI 20. XI 108.
 προσειλεῖσθαι σοφιστικῶς τῇ διακρίσει M. XI 7.
 προσεκκαλεσθαι M. I 299. XI 179.
 προσεκτραχηλίζεσθαι M. XI 179.
 προσεξαπλοῦν M. I 56.
 προσεξετάζειν M. XI 36.
 προσεπιδεικνύναι M. I 53.
 προσεπινοεῖν M. III 36. IX 231.
 προσεπισφραγίζεσθαι M. IX 192.
 προσεχὴ πάθη P. II 240 n. εἶδη M. XI 15.
 προσήγεια M. I 194 n.
 προσήνης M. XI 86. — νῆς πάθος P. III 183.
 προσισχύειν M. VIII 363.
 πρόσκαιροι φύσεις M. IX 62.
 προσκαρτερεῖν τόπῳ P. II 21.
 προσκεφάλαιον unde? M. I 244, 245.
 πρόσκλισις P. I 16. Steph. annot. p. 206.
 προσκοπή M. I 220.
 προσλαμβάνειν τὴν φρόνησιν M. XI 170.
 πρόσληψις P. II 150.
 προσμαρτυρεῖν M. IX 251.
 προσμερίζειν M. I 173.
 προσμηνύω M. I 273.
 προσοικειούσθαι M. VII 140.
 προσοχή M. II 59.
 προσπάθεια P. I 230. Steph. annot. p. 212.
 προσπίπτειν M. XI 76 etc.
 πρόσπταισμα M. VII 232.
 προσρίπτειν τί τι M. I 28.
 προστοιχεῖω M. I 104.
 προσυμφωνεῖσθαι M. VIII 183.
 προσυποιάττειν M. XI 1.
 προσφάρεσθαι P. I 81, 83, 188. III 224. edere P. I 110. eloqui M. I 222, 227.
 πρόσφρσις M. VII 129.
 πρόσφρσηνέον ἐνταῦθα τοῖς γραμματικοῖς M. I 132.
 προσφῶδία M. I 79 sqq.

- πρότασις ἡ καθόλου, καθολική et ἡ κατὰ μέρος P. II 195 sqq.
 προὔποδεδιγμένος M. II 71.
 προὔποκεῖσθαι P. II 70. M. I 166 sqq.
 προὔποσιναι P. III 26 sq.
 προὔπτον ποιεῖν M. VII 201.
 προὔφρεσιναι P. III 243.
 προφάγειν P. I 110.
 προφήτης M. I 53 n. ἡ προφήτης γραμματικὴ M. I 278.
 προφορά M. VII 45.
 προφορικὸς λόγος P. I 65 n. M. VIII 287.
 προφυλάττωμαι M. XI 117.
 προχειρίζεσθαι τὴν διαλεκτικὴν P. II 244.
 πρόχειρος. ἐκ προχείρου M. VI 19.
 κατὰ τὸ πρόχειρον P. I 234.
 προχειρότης M. I 249.
 προχωρεῖν de numismate M. I 178 n.
 προωστικῶς P. III 69. M. X 83.
 πρωτόπλους M. IX 32.
 πρώτως M. VIII 209 X 70, 274 etc.
 πτώσις M. XI 29.
 πτωτικός M. VII 84.
 πυγμαῖος M. XI 252.
 πυγμή M. IX 343 n.
 πυθαγορικώτερον M. IV 11.
 πυθόχρηστα παραγγέλματα M. VIII 443.
 πύκνωσις P. II 239. M. X 44.
 πυρᾶννομαι. πεισόμεθα P. III 73.
 πεύσεται interrogabit P. II 257.
 πυρακτιούσθαι M. X 165.
 πυραμῖς M. VII 100.
 πυραμοειδής M. X 280.
 πυργίσκος M. VII 102 n. IX 78 n.
 πυργοῦσθαι superbire M. II 24 n.
 πυρκαϊώτωρ κύκλος Timon M. I 305.
 πυρός M. VIII 193 n. 200.
 πύσματα M. VIII 71 n. πύσματα ἀντὶ ἀξιωμάτων P. I 189 n.
 πυσματικός M. I 315.
 P.
 ῥαπισθῆναι ἀέρος ψύξει M. XI 96.
 ῥαστώνη P. III 15.
 ῥέμβεσθαι M. II 52.
 ῥευστή ἔλη P. I 217 n. οὐσία P. III 115.
 ῥηματικά M. I 196.
 ῥητότατα opp. δυνάμει M. VII 16.
 ῥητῶς P. III 248. M. VII 8, 133. X 306. XI 194 etc.
 ῥιγρὺν P. I 30.
 ῥιζοβολεῖν M. V 57.
 ῥίζωμα Empedocl. M. X 315.
 ῥίνημα τοῦ ἀργυρίου P. I 130.
 ῥήσασπις ἀνὴρ P. III 216 n.
 ῥοῖζος M. I 102 n.
 ῥοπή P. I 133.
 ῥύαξ M. IX 183.
 ῥυέν M. III 28.
 ῥυθμός M. VI 60 n. VIII 409 n.
 ῥύσις P. I 238. M. IX 330.
 ῥῶσις M. XI 97.
 Σ.
 σαθρός P. I 35, 173. II 42.
 σάινειν τινά P. I 67.
 σαλεύει ὁ λόγος ἐν τινι πράγματι P. I 65. σαλεύεσθαι P. II 204.
 σαλεύων βίος P. II 229. M. VIII 56.
 σάρκινος ὄγκος M. VII 290.
 σαροκοτεῖσθαι P. I 42 n.
 σαροκοφάγος P. I 56.
 σαροκοφανής P. I 50.
 σαφηνίζειν P. II 143.
 σεμνολόγημα P. III 201.
 σεμνύνεται τι P. II 229. ἑαυτὸν P. I 72.
 σημαντικός M. VII 274.
 σήματα φοινικικά M. I 53 n.
 σημείον quid? P. II 101, 104. III 39. VIII 143 sq. punctum M. X 278 sqq.
 σημειωτικός M. VII 25. — κῶς M. VIII 158.
 σήμεωτός P. II 101.
 σθεναρός M. VIII 160. — ρῶς M. IX 437.
 σιγᾶν τι M. I 301.
 σιγμός M. I 102.
 σιδηραγωγὸς μάγνης M. I 226.
 σίλουρος P. I 84.
 σίλη P. III 221 n.
 σιμότατος M. XI 43.
 σκέλη. πολλὰ περιπατήσας κοπιᾷ μου τὰ σκέλη soloeum M. I 214.
 σκελίζειν M. I 159.

- σκεπάσματα M. IX 30 n.
 σκέπτεσθαι P. I 7. Steph. annot.
 p. 202. c. gen. M. VIII 3.
 σκεπτικῶς M. VIII 160. XI 19.
 σκεπτοσύνη P. I 224.
 σκευασία P. I 129. Steph. annot.
 p. 210.
 σκέψις *consideratio* M. VII 89 n.
 σκηνικός φιλόσοφος M. I 287.
 σκηνογραφία M. VII 88 n.
 σκινδαφός M. VIII 133 n.
 σκληρότης M. X 329.
 σκληρύνειν M. X 44.
 σκνίψ P. I 41.
 σκολιοπόρος P. I 126.
 σκόλοψ P. I 238.
 σκόπας M. I 237.
 σκόρπιος M. I 151.
 σκοτοῦσθαι M. VII 192.
 σκυλάχεια κρέα P. III 225.
 σκύλλα M. VII 80 n.
 σκυτοτομική, ἡ M. I 294.
 σκώλης P. I 41, 57.
 σμίλλον M. I 169, 173, 174 n. IX
 208, 211.
 σμύρνα M. I 169, 173.
 σολοικίζοντες λόγοι P. II 231, 235.
 σολοικισμός M. I 210.
 σοφίζομαι P. II 24.
 σοφιστεύοντες, οἱ M. II 18.
 σπᾶν κλήσιν M. I 46. φαντασίαν
 σπᾶν τινός M. VII 176.
 σπανάδελφος M. V 101.
 σπανίζειν P. I 143.
 σπάνει τῶν ἀναγκαίων M. IX 70.
 σπανότεκνος M. V 101.
 σπάρργανον. ἐκ πρώτων σπαργάνων
 M. I 41.
 σπάρτα λέλυνται M. I 206 n.
 σπείραμα M. VII 183.
 σπέρμα λογικοῦ M. IX 101 n.
 σπερμοφάγος P. I 56.
 σπουδαῖον μέλος M. VI 8. σπου-
 δαῖος P. II 83 n.
 σπουδασμα P. III 279.
 σπουδή. διὰ σπουδῆς εἶναι P. I 106.
 σταδιεύειν M. IX 27. X 67.
 σταθμητικός M. VII 442.
 σταθμίον M. VII 27.
 στάλις M. IX 3 n.
 σταμνίον M. I 234 n.
 στάμνος M. I 148 n. 187.
 στάσιμα μέλη M. VI 17 n.
 στάσις *secta* M. VII 190, 202. VIII
 13. IX 211, 313 sq. *dissensio* M.
 VIII 214 n. *sententia* M. VII 53,
 89. X 45, 50 n. *quies* M. X 81.
 στέαρ M. V 56 n.
 στέγνωσις P. I 238. II 240.
 στέλλεσθαι πορείας P. II 244.
 στενοπόρος P. I 126.
 στερέμνιος M. VII 207. στερέμνια
 σώματα M. VIII 65. στερέμνιοι
 ἔρινες M. VIII 63.
 στεφανοῦν τὴν ἡδονήν M. XI 55.
 στημόνες M. X 330.
 στιβεύειν M. VII 270 n. VIII 271.
 στιγμή M. III 20, 22 n. IX 376.
 σίλζειν P. I 148 n. III 202 n.
 στοιχεῖν M. I 178 n.
 στοιχεῖον M. I 99 n.
 στοιχειοῦν M. XI 3.
 στοιχειωδέστατον M. III 19.
 στοιχηδόν M. IX 380, 386. X 144.
 στοργή Empedocles VII 92.
 στοχαστικός M. I 72.
 στραγγάλη P. III 15 n.
 στρεβλότης M. X 272.
 στρόμβοι M. VI 24.
 στροφεύς M. X 54.
 στρόφος P. I 57.
 στρογγύλος P. I 32 etc.
 στύραξ P. I 101.
 συγγαμεῖν M. X 99.
 συγγνωμονέω M. I 126.
 συγγραφεύς M. I 57, 251 n.
 συγγυμνασία M. I 61.
 συγκατάθεσις P. I 7, 30, 190 etc.
 Steph. annot. p. 205.
 συγκαταλαμβάνειν P. II 116, 117
 alibi.
 συγκαταποντιοῦσθαι M. V 92.
 συγκατατίθεσθαι P. I 12 etc.
 συγκεφαλαιώσεις M. VII 224.
 συγκεχυμένως M. VII 171.
 συγκινέω P. I 142.
 συγκίνημα M. IX 170.
 συγκλέπειν M. II 39.

- συγκουφίζειν P. III 16.
 σύγκριμα P. II 24. III 56. M. IX
 97, 180 etc.
 συγκρίνειν P. I 113.
 σύγκρισις P. I 63.
 συγκριτικά, τὰ, τῶν σωμάτων M.
 X 223.
 συγκυλινδεσθαι γυναικί M. I 291.
 συγκύρησις P. I 141.
 συγχρησθαι M. XI 51.
 συζυγεῖν M. VII 151, 203. X 5.
 συκοφαντική M. II 50.
 συλλήβδην M. VII 159.
 συλλογίζεσθαι P. II 196.
 συλλογιστικός λόγος P. II 149 n.
 M. VIII 223 n. — ὥς P. II 196.
 συμβάλλειν τινὶ *attingere* M. VII
 251. — εἶναι P. II 175.
 συμβιβάζειν M. VII 283. συμβεβί-
 βασται τὸ προκείμενον M. I 254.
 συμβεβ. τὸ κεφάλαιον M. X 319.
 σύμβλησις M. VII 375, 395. X 198.
 συμμεταβαίνω M. X 26.
 συμμετεῖν P. I 98.
 συμνημόνευσις P. III 108. M. I
 129. VII 279. IX 353.
 συμμονή M. IX 72.
 συμπάθεια *inclinatio* P. I 230 n.
 IX 79.
 συμπαρατηρεῖν P. II 100, 101. M.
 V 105. VIII 143.
 συμπαρέπεσθαι M. X 219.
 συμπάταειν M. VI 20.
 συμπέρασμα P. II 113, 114, 134,
 136, sqq. alibi. M. VIII 140.
 συμπεριγράφειν P. I 14 n. II 47,
 84, 188. III 1, 97, 130. Steph.
 annot. p. 206. — εἶναι M. VIII
 164 et passim.
 συμπεριτρέπειν P. II 182, 193. III
 103, 130, 259.
 συμπεριφέρεσθαι M. I 277. VII
 120. XI 42, 145.
 συμπίεσις M. IX 82.
 συμπίπτειν *sub sensum cadere* P.
 I 129.
 συμπίστοῦσθαι M. I 271.
 συμπληρωτικός P. III 100, 172. M.
 XI 30.
 συμπλοκή P. I 41, 42.
 συμπνεῖν *consentire* M. IX 111.
 σύμπτωμα P. III 137. M. X 219.
 συμφανής M. I 20. III 94 IV 10.
 συμφέρεσθαι τινι M. X 314.
 συμφεύγω M. X 340.
 συμφωνεῖν P. II 37.
 συμφωνία *pactum* M. II 97.
 συμφώνως P. II 39, 136. M. X 1.
 XI 2.
 σὺν τῷ M. VII 378. σὺν ᾧ M.
 XI 159.
 συναγειν *colligere* P. I 32, 35, 99,
 105, 211. M. VIII 410, 412 etc.
 συνάγεται ἡ ἐποχή P. I 123.
 συναγελάζεσθαι M. VII 117.
 συναγορεύειν M. VII 443.
 συναγωγός M. VII 118.
 συναγωνίζεσθαι *patrocinari* P. II
 201. *favere* M. II 77.
 συνάδειν M. VII 105.
 συναδηλεῖσθαι M. VIII 2.
 συναδροισμός P. III 47.
 συναινεῖν M. VII 417. X 69.
 συναίτιον P. III 15.
 συναιχμαλωτίζεσθαι M. I 295.
 συνακαταληπτεῖσθαι M. I 243. XI 38.
 συνακτικός λόγος P. II 137 sqq. 198.
 M. VIII 120, 121, 123, 426 etc.
 συναλειπτικός M. I 165.
 συναλοιφή. κατὰ συναλοιφήν M.
 I 161.
 συναμφοτέρον M. I 106, 300.
 συναναγυμνοῦσθαι M. VIII 274.
 συναναιρεῖσθαι P. III 40, 101.
 συνανακρίνασθαι P. III 59.
 συνανασκευάζεσθαι M. VII 214.
 συνανατέλλειν M. V 26.
 συναπογράφεσθαι M. X 45.
 συναποδέδεται ὁ Πυρρώνειος φι-
 λόσοφος τῇ τῆς σκεπτικῆς ἀγω-
 γῆς ἐννοίᾳ P. I 11.
 συναποδείκνυμι M. XI 216.
 συναπορεῖσθαι P. II 21. — ρεῖν M.
 X 5.
 συναποτίκειν M. V 89.
 συνάπτεσθαι M. V 38 n.
 συναρθεσθαι M. X 60.

- συναρπάζειν P. III 112. Steph. annot. p. 212, 6. τὰ φαινόμενα P. I 90. συναρπασθήσεται τὸ ζητούμενον P. II 35. cf. II 65.
 συναρτήσις P. II 114 n. M. VIII 265.
 συνασκήσις M. VII 146, XI 248.
 συνασπίζεσθαι M. VII 328.
 συναφανίζεσθαι M. V 51.
 συνάωρ M. VII 111 v. 24.
 συνδιατίθεσθαι M. IX 80.
 συνδυάζειν M. IX 254.
 συνεγγισμός P. III 66 M. X 67.
 συνεισάγεσθαι P. II 86, 163. M. VII 336. VIII 222. IX 101 etc.
 συνεισέχεσθαι P. I 10, 232. II 50, 57. M. I 278. II 11.
 συνεκδέχεσθαι P. I 200, 202.
 συνεκτικὰ αἰτία P. III 15. λήμματα M. VIII 237. συνεκτικώτατον θεώρημα M. III 65. V 83. συνεκτικώτατα M. XI 257. — κώτατος M. XI 257.
 συνέλευσις τῶν μερῶν P. III 90, 98. τῶν προειρημένων P. III 40. M. IX 251, 370, 371, 374, 375. X 44, 303 sq.
 συνεμφανέσθαι M. VII 233, 241.
 συνεμφάσις M. VII 239.
 συνενοῦσθαι M. IX 130.
 συνεξάγειν P. I 206. II 187.
 συνεξακολουθεῖν M. VIII 333 p. 522. X 71. XI 124.
 συνεξακούειν M. VII 241.
 συνεξισοῦσθαι P. III 60. M. I 167.
 συνεπιβάλλειν M. II 67. III 58.
 συνεπικουρεῖν M. V 32.
 συνεπιθεωρεῖν M. VII 46.
 συνεπιχωμάζειν M. VI 8.
 συνεπιννοεῖν M. VIII 161.
 συνερανίζω M. VII 295.
 συνεργά P. III 15.
 συνεργεῖν P. I 212.
 συνεργοποιεῖν M. IX 41.
 συνεργωτᾶν P. II 131, 186, 203, 253 sqq. III 112. M. III 71. συνεργωτητέον P. II 250.
 συνεργώτησις P. II 160, 163, 253. III 80.
 συνεσκιασμένα, τὰ M. VII 26.
 συνέχειν πρὸς τι P. I 145.
 συνηγορητέον M. II 11.
 συνήθως P. I 36.
 συνημμένον λήμμα M. VIII 426.
 συνημμένος συλλογισμός M. VIII 416 n. etc.
 συνήνεται P. III 43.
 σύνθετοι φωναί M. VIII 135.
 συνθεωρεῖσθαι P. I 124, 136, 167.
 σύνθημα τῆς εὐγενείας P. III 203.
 συνθρόσις M. IX 169.
 συννεύειν M. VIII 261.
 συννεφής M. V 72.
 συννοεῖσθαι P. III 27.
 συνομολογεῖν P. I 61.
 συνοψόμενος M. I 141.
 σύνταγμα P. I 241. III 247.
 συντελεστικόν M. X 91 al. — κῶς M. X 101.
 συντομία P. I 194. III 233.
 ὡς ἐν συντόμοις M. X 233.
 συντόμως P. I 28. II 6.
 συντρέχειν consentire M. I 278.
 σύντροφος P. I 143.
 συνύπαρξις P. II 199. M. X 267.
 συνυπάρχειν P. II 109, 144, 161, 190, 199 alibi.
 συνυποπίπτειν M. VIII 165.
 συνυπόπτωσις M. VIII 174.
 συνυποσιέλλω M. IX 262.
 συνυψίστασθαι P. III 26. M. I 109.
 συνωνύμως P. I 36.
 συνωφελεῖν M. VI 23.
 συνῶφθαι M. V 52.
 σύριγξ M. I 314 n. fistula rotae M. VII 111 n.
 συρίζειν, βαρβαρίζειν M. I 314 n.
 συσσημαίνειν P. I 199.
 σύστασις M. VIII 62 n.
 συστατικά, τὰ P. III 128.
 συστατός M. I 57.
 συσχηματίζεσθαι M. V 33.
 συσχηματισμός M. V 30, 53, 94, 105.
 σφαιρώματα P. II 211 n.
 σφῆκες ἐξ ἑλπῶν P. I 41.
 σφόδρα ἀδυνάτως M. VII 375.
 σφοδρῶς M. XI 116, 131.
 σφυγμοῦ σφοδρότης M. VII 179.
 σχέτιος M. VII 27.
 σχῆμά τινος λαμβάνειν M. II 105 n.
 σχολασθέντια περὶ τινος M. XI 167.
 σχολικῶς πλάζεσθαι M. VIII 13.
 Σωκράτης pro quovis hominis πό-

- mine M. VII 229 n. P. I 189 et alibi passim.
 σῶμα P. III 19. M. III 38.
 σωματικά M. XI 61.
 σωματικώτερον P. I 7 n. Steph. annot. p. 202.
 σωματότης M. III 85, 86. IX 371, 372, 373.
 σωματοῦν M. X 25.
 σωρικὴ ἀπορία M. I 68, 69, 80 [?].
 σωρικὴ ἀπορία P. III 80. σωρικῶς M. IX 182.
 σωτηρίως M. IX 113.
 σωφρονιστὴρ M. VI 11.
 σωφρονιστικὴ δύναμις M. VI 21.
 σωφροσύνη defin. M. IX 174.
 T.
 Ταυρατεία λέθος P. I 130 n.
 ταῖνια M. VIII 157 n.
 ταπεινώματα ἀστέρων M. V 35.
 ταρακτικός M. VI 20. — κώτατος M. XI 154.
 ταρασσέσθαι τι M. XI 93.
 τάριχος M. I 187.
 τάσις M. VI 41.
 ταυτολογεῖν M. VII 262.
 τάχα P. I 194. τάχ' ἴσως M. VIII 459.
 τέ — ἡ M. VIII 12. τέ μὴν i. q. καὶ μὴν M. X 192.
 τέγγειν Empedocl. X 315.
 τεχνίον M. X 347 sq.
 τεκνοποιεῖσθαι P. III 246 al.
 τεκνοῦσθαι ἐκ τινος M. I 258.
 τελαμῶσι συνελεῖν P. III 228.
 τελέως c. superl. M. III 86.
 τέλος quid? P. I 25 n.
 τεράσιος φύσις M. VIII 104.
 τερατολογουμένη τύπωσις P. II 70.
 ὕλη P. III 31.
 τέρδρεία M. II 22.
 τερπνός M. VI 33.
 τεταγμένως P. I 182.
 τετανόθριξ M. II 95, 102. V 95. VII 267.
 τεταρτημόριον M. X 125, 140.
 τετραδακτυλῆος M. X 156, 157, 158, 167.
 τετρακοτυλῆος πληθος P. III 94 sq.
 τετρακτύς M. IV 3 n.
 τετραμετής P. I 23, 237.
 SEXTUS EMPIR. II.
 τετράπους P. II 197.
 τετραχῶς P. II 213.
 τετριχωμένα ὦτα P. I 50.
 τέχνη quid? P. III 241.
 τεχνικῶς M. VII 55.
 τεχνιτεύειν M. II 64.
 τεχνογράφοι M. XI 8.
 τεχνολογία P. II 205, 249, 255. M. I 43, 97. VIII 257.
 τεχνολογούμενα P. II 247. M. II 55. XI 40.
 τηκτικὴ δύναμις M. VIII 198, 199.
 τημελεῖν M. VII 249.
 τήρησις βιωτικὴ P. I 23. II 246, 254.
 τηρητικὴ ἀκολουθία M. VIII 288. — κῶς M. V 70.
 τί, ἀντὶ τοῦ διὰ τί P. I 189 n. τὰ πρὸς τί P. I 136 n. 167. Steph. annot. p. 210. τὸ τί ἦν εἶναι M. I 315 n. φίλαυτοί τινες ὄντες οἱ Δογματικοί P. I 90. τι post comma M. XI 33. initio enunc. M. XI 116.
 τίθεσθαι assentiri P. II 37 n.
 τιμητικῶς M. IX 136.
 τιταίνειν M. VII 111 v. 5.
 τίνυν enunc. initio M. I 11, 14, 25, 140, 152, 155, 217, 222, 245, 217, 258, 279. M. VII 301 al.
 τοῖος P. I 228.
 τοιουτόσχημος M. VII 209.
 τοιουτότροπος P. I 29. M. XI 17.
 τοιχωρυχική M. II 12.
 τονικόν M. VI 51.
 τόνος M. VI 47.
 τόπος varie definitus P. III 75, 119.
 τόποι P. I 36 n. τόπος de deo M. X 33 n.
 τορνεύειν M. I 59.
 τοσαυταχῶς M. II 64. III 6.
 τοῦτο μὲν — τοῦτο δέ P. II 193.
 τρανός M. VIII 144.
 τρανώματα γλώσσης Empedocl. M. VII 125.
 τρανῶς M. VII 172.
 τραπεζοποιός P. I 82 n.
 τράπεσα barbarum M. I 214.
 τρεπόμενος οἶνος P. I 41.
 τριβή M. I 61.
 τριβικόν, τό M. I 248 sqq.
 Iii

- τριβω obscoen. P. III 246. M. XI 191. τέτριπται κατὰ τὴν συνήθειαν M. I 244, 247.
 τριγένεια ἀγαθῶν P. III 181.
 τριδακτυλῖαιος M. X 156, 157.
 τριμερής P. III 142.
 τρίπηχυς P. III 83.
 τριχῆ P. III 39.
 τριχῶν v. τετριχωμένα.
 τροπικόν P. I 159 n. II 102. M. VIII 438 sq. τροπικὰ ζώδια M. V 6 sq. τὸ διὰ δύο τροπικῶν θεώρημα P. II 3 n.
 τροχάειν M. X 41, 124, 125.
 τροχαντήρες M. I 317.
 τροχηλάτης M. IX 228.
 τρύσις αἵματος M. XI 159.
 τρυτάνη M. VII 27.
 τρώσις M. VIII 153.
 τυγχάνειν i. q. εἶναι M. II 28. XI 46. εἰ τύχοι verbi gratia P. II 3. III 78. M. I 105. IV 11. IX 32, 80, 89, 203. X 268, 300. τυχόν ἕως M. I 73. ἔτυχεν ἀνίσχειν, M. V 13.
 τυμβωρύχος M. VII 45.
 τύμπαρον M. II 30 n.
 τύπτεσθαι εἰς ἀντικλήμιον M. I 217.
 τύπωσις P. I 49. II 70 etc.
 τυπωτικός M. VII 383.
 τυφλός, τυφλὸν ὁδηγεῖν οὐ δύναται τυφλός P. III 259 n. M. I 31.
 τυφλώτειν περὶ τι M. XI 101.
 τύφος P. III 237. M. VIII 5 n.
 τυφώω, θερμόν τι τυφωθείς P. III 193. τετυφωμένοι P. I 62. τετυφωμένοιτων γραμματικῶν M. I 55.
 τύχη ἀγαθή M. V 19. κακή ibid.
 τυχηρά, τὰ, M. V 47. — ὥς, M. V 47.
 τυχικῶς P. I 26, 28.
 Υ.
 υγεία M. VII 413.
 υγιαίνειν M. XI 201.
 ὑγρὰ φωνάεντα M. I 100.
 ὑγροβόλος M. VI 17.
 ὑδρεία M. V 75.
 ὑδρόμελι M. VI 44.
 ὑλακτικὸν ζῶον P. II 211.
 ὑληνόμος P. I 56.
 ὕλικος M. VII 115. ὕλικαι ἀρχαί P. III cap. 4.
 ὕοσχύαμος P. I 56 n.
 ὑπαγορευτικός M. VIII 201.
 ὑπάγροικος M. VI 50. ὑπαγροικοτέρα διάλεκτος Aristoph. M. I 228.
 ὑπαιδρος M. II 18.
 ὑπάντησις M. VII 277. XI 202.
 ὕπαρ M. VII 62.
 ὑπάργουρα χρυσία P. II 30.
 ὕπαρξις P. I 129.
 ὑπάρχον P. III 242. VII 426.
 ὑπάτυφος P. I 224.
 ὑπεκλυομένη ταραχή M. XI 214.
 ὑπέλαφρος M. I 63.
 ὑπεμφάνειν M. I 4.
 ὑπεναντίως P. II 51.
 ὑπεναντίωσις M. VIII 118.
 ὑπεξάγειν P. I 206.
 ὑπεξάγεισις M. I 273. VIII 479.
 ὑπεραναβαίνω M. VII 445. ὑπερναβεβηκὸς κριτήριον M. VII 445 n.
 ὑπερεκπίπτειν M. VI 6.
 ὑπέρθεσις M. VII 298.
 ὑπέρθυρον M. VII 111 v. 12.
 ὑπεροχή M. X 275.
 ὑπεριτερεῖν M. X 82.
 ὑπεριτέσθαι differre M. I 160. VI 22. praeterire P. III 107.
 ὑπερφθγγεσθαι P. III 244.
 ὑπηρετεῖν M. XI 190.
 ὕπνοι P. I 104.
 ὑποβάδρα P. I 173. II 166.
 ὑπόβασις P. III 87 n. καθ' ὑπόβ. M. X 304.
 ὑποβεβηκότες τρόποι P. I 39. ὑποβεβηκυῖαι ἀρχαί M. III 93.
 ὑπόγειον M. V 12 sq.
 ὑποδειγματικῶς M. I 154. IV 3. XI 47. — κώτερον M. XI 68.
 ὑποδειξαι τὸ γένος τῆς ἐπιχειρήσεως M. I 111.
 ὑπόδεσις M. VII 177.
 ὑποδιαρεῖν P. III 75. — ρεῖσθαι M. VII 35.
 ὑποδιαρρεῖσις M. XI 15.
 ὑπόθεσις M. III 1 n. 3 n. ὁ ἐξ ὑποθέσεως τρόπος P. I 168 n. καθ' ὑπόθεσιν P. I 73, 79. M. VIII 209 etc. ἐξ ὑποθέσεως P. II 20 n.

- ὑποθλυτέρα διάλεκτος Aristoph. M. I 228.
 ὑποκάτω P. III 69.
 ὑπολαμβάνειν P. I 14. Steph. annot. p. 206.
 ὑπομιμνήσκειν docere P. II 76, 80, 177, 196, 206, 255 alibi. III 37, 42.
 ὑπομνησιτικός P. II 99, 100. M. VIII 151, 152, 193 n. 289. — κώτερον M. II 106. — κῶς M. VIII 289.
 ὑποπίπτειν P. I 35, 40, 94, 101. II 200 etc. sub sensus cadere M. XI 285.
 ὑποπόδιον M. I 246.
 ὑπόπτωσις M. VII 85, 161, 215.
 ὑπόστασις P. II 199. M. VIII 183, 186 n. IX 338 n.
 ὑπόστατος M. VI 38. — ατα σώματα M. X 60.
 ὑποστέλλειν intr. M. VIII 32.
 ὑπόσφαγμα P. I 44 n. Steph. annot. p. 108. P. I 101, 126.
 ὑποτάσσειν sensu gramm. P. I 192.
 ὑπότενξις M. VII 359. IX 251.
 ὑποτυγχάνειν M. IX 249.
 ὑποτυποῦσθαι τι P. III 3.
 ὑποτύπωσις P. I 1 n. II 79, 185, 194 etc.
 ὑποτυπωτικός τρόπος not. ad P. I 1. P. I 139. II 1.
 ὑποτυπωτικῶς P. I 4. II 1. Steph. annot. p. 201.
 ὑποχέριτοι παῖδες P. III 212.
 ὑπόχολον ἀνάγειν M. I 308.
 ὕστερογενής M. VII 225. XI 249.
 ὕφαιμος P. I 44.
 ὕφηγησις P. I 6, 24 alibi.
 ὕφηγητής M. I 258.
 ὕφιστημι. ὕπεστήσαντο γένεσιν ortum constituerunt M. X 312.
 ὕφορᾶσθαι P. I 20.
 ὕψώματα ἀστέρων M. V 35.
 Φ.
 φαινόμενα P. I 8.
 φαλάγγια P. I 82, 89. M. I 264 n.
 φαντάζομαι P. I 104.
 φαντασία P. I 13. Steph. annot. p. 204 sq. P. II 70. M. VII 268, 162. ambitio Einbildung M. VIII 123 n. φαντασία κριτική M. VII 165. φαντασίαν σπᾶν τινος M. VII 176.
 φαντασιουόσθαι P. II 72.
 φάντασμα M. VII 256.
 φανταστικῶς M. VII 370.
 φανταστός M. VII 168, 203.
 φαρμακεία M. I 95.
 φαρμακεύεσθαι M. I 263.
 φαρμακοπώλης M. II 41.
 φάσις P. I 192. II 107, 121, 152. M. I 157, 277.
 φαῦλος opp. σοφός M. VII 153.
 φενακίζειν ὄχλον M. I 279.
 φενακισμός M. V 87 n.
 φέρειν afferre P. II 15. φέρεσθαι duci P. I 16, 200.
 φερέσβιος Empedocl. M. X 315.
 φερήσω M. I 195, 217.
 φερωνύμως M. I 44.
 φθάνω venire i. q. pertinere M. X. 291. c. inf. M. V 70.
 φθείρω. εἰς τὸ μὴ ὄν φθαρήσεται M. X 336.
 φθόγγος M. VI 42.
 φιλαργυρεῖν M. XI 122.
 φιλαυτός P. I 89. φιλαύτως M. VII 314.
 φιλεῖν solere P. II 42.
 φιληδονία M. XI 120, 124.
 φιληδονος M. XI 175. — δονα ζῶα M. XI 105.
 φιλοδοξεῖν M. XI 123.
 φιλοκρινεῖν M. VII 183.
 φιλομετάβολόν τί ἐστιν ὁ αἰών M. I 82.
 φιλοπευθής M. I 42.
 φιλόπλουτος M. XI 178.
 φιλοποιία M. VII 239.
 φιμοῦσθαι M. VIII 275.
 φλέγμα P. I 51.
 φλεγματώδης P. I 51.
 φρονικτικῶς M. VII 198.
 φοῖνιξ fructus phoen. P. I 110.
 φορά. ἐπὶ ταύτης τῆς φορᾶς M. VII 49 n.

- φρενιτίζειν P. I 101. II 52. M. VII 247.
 φρενῆρες M. VII 127. VIII 236.
 φρενιτικός P. II 231.
 φρενίτις M. X 136.
 φρόνησις P. III 271.
 φύσει κακά quae reuera mala sunt P. I 27 n.
 φυσικῶς M. XI 96, 100 alibi.
 φυσιογνωμική σοφία P. I 85.
 φυσιολογεῖν P. I 18.
 φυσιολογία P. III 62. M. X 319.
 φυσιοῦσθαι P. I 18 n.
 φωνάεις M. IX 178. φωνάεντα στοι-
 χεῖα M. I 100.
 φωνή M. VI 39 sq. n.
 φωνομαχεῖν P. I 195, 207.
 φωρᾶσθαι P. III 215. ποικίλης πε-
 φωραμένης τῆς ποιητικῆς M. I 292.
 φωρατός P. I 183.
 φωτισμός M. X 224.
 φωτειδής M. VII 93.
- X.
- χαλαστικός P. II 210.
 Χαλδαϊκή M. I 182 n.
 Χαλδαῖος M. V 3, 5, 21 sq.
 χαλκευτική, ἡ M. I 294.
 χαλκοίς P. I 46.
 χαλκούργημα M. IX 75.
 χαλκῶμα M. VII 208.
 χάος P. III 121 n.
 χαρακτήρ P. I 223 n. M. V 43.
 VII 182.
 χαρακτηριστικά τοῦ ἀγαθοῦ P. III 174.
 Χάρης M. I 237.
 χαριεντίζεσθαι P. II 245. M. I 174 n.
 χαριέντως M. VIII 325.
 χάριν praepos. M. II 82.
 χαροπός M. V 95. VII 198 n.
 χάρις M. I 237.
 χαρτόν M. XI 85.
 χαύνωσις P. I 238.
 χειμάζεσθαι vexari M. XI 129.
 χεῖρ. αἱ ἀνὰ χεῖρα ὁμιλεῖται M. I 64,
 191 n. τὰ ἐν χερσὶ λητούμενα M.
 II 46.
- χειρίζειν M. I 131. VII 443.
 χειρουργία M. I 95.
 χειλιδών M. I 151.
 χελώνη M. I 151.
 χελωνίς M. I 246 n.
 χερνήτης M. II 105.
 χηνώδης M. VII 329 n.
 χίμαιρα M. VII 80 n.
 χιτών in oculo P. I 126.
 χιών P. I 33 n. 245.
 χλαμύδα ὑφαίνειν M. VIII 129.
 χλωρὸν δέος M. VI 49 n.
 χλωροποιός M. VI 49.
 χνόα M. VII 111 n.
 χνοώδης P. I 130.
 χοιρεῖον P. III 223.
 χολοποιός M. IX 96.
 χοῦς M. IX 320 n.
 χρεοῦν M. VI 29, 31. VII 436.
 χρεμετιστικὸν ζῶον M. XI 38.
 χρεολυτεῖν M. II 98.
 χρεωκοπεῖν M. VI 6 n.
 χρῆναι P. II 25. — χρῆσθαι non
 χρᾶσθαι dicendum M. I 197,
 198, 199.
 χρησιμεύειν P. II 94, 150, 205 sq.
 257. c. gen. P. II 236.
 χρόνος P. III 136 n.
 χρῶμα M. VI 50 sq. n.
 χυτόν P. III 188.
 χωλεύειν claudos facere P. III 227.
 χώρα P. III 124 n. M. X 3.
 χωρητικός M. X 11.
- ψ.
- ψαλτήριον M. VI 1 n.
 ψάμμοι P. I 130.
 ψαῦσις M. X 325.
 ψεδνοῦσθαι M. I 255.
 ψευδοδοξεῖν M. VIII 63.
 ψευδοδοξία M. VII 323.
 ψευδοποιεῖν M. VIII 24, 63. X 96,
 111. — ηθῆναι M. XI 14.
 ψευδώνυμος τεχνολογία M. I 99 n.
 ψηλαφεῖν M. VIII 108.
 ψῆνες P. I 41 n.
 ψηφοπαλκτής P. II 250 n. M. II 39 n.
 ψιμμύδιον M. III 89.

- ψυλλαεῖς P. I 82 n.
 ψυχαγωγεῖν M. I 296.
 ψυχή M. VIII 306.
 ψυχικά πάθη M. IX 187.
 ψώμισμα M. II 42.
- Ω.
- ὦδε in comparatione M. XI 82, 93,
 201.
 ὠδός M. VI 26.
 ὠμοπλάτη P. III 223.
 ὠτοκεῖσθαι P. I 42.
 ὦρα hora M. X 184, 224.
 ὠργανῶσθαι M. VII 126.
 ὠριαῖος M. V 63. X 134.
 ὠρισμένως M. XI 32, 208.
- ὠροσκοπεῖν M. V 13 sq.
 ὠροσκοπήσις M. V 99.
 ὠροσκοπίον M. V 28 n. 52, 61, 63
 seq.
 ὠροσκόπος M. V 12, 13 sq. 92.
 ὥς λόγου χάριν P. III 75. ὥς ἐν
 κεφαλαίοις M. VIII 159. ὡς —
 ὥς quomodo — sic M. XI 10.
 ὥσπερ nimirum M. VII 94. οἱ ὥσπερ
 λόγοι M. IX 371.
 ὥσπεροῦν P. II 101.
 ὥστε c. partic. P. II 200.
 ὠφέλεια M. XI 22.
 ὠχρα M. VII 91.
 ὠχραίνεσθαι M. VII 193.
 ὠχραντικῶς M. VII 192, 198.

III. INDEX LOCORUM S. SCRIPTURAE

IN NOTIS

AD SEXTUM EMPIRICUM ALLEGATORUM.

Genes.	I 14.	pag. 563	Sirach.	VI 25.	pag. 247
	II 11 et 24.	620		XV 7.	728
	III 19.	685		XIX 24.	727
	IX 4.	516		XXIX 25.	572
	XXIII 9.	46		XXXIII 30.	227
	XXXI 27.	361		XXXVII 35.	34
	XXXVII 9.	343	2 Maccab.	VI 19.	295
Exod.	VII 1.	227	Matth.	V 18.	643
	XIX 24.	529		V 43.	714
	XXI 13.	639		V 44.	338
Levitic.	XVII 11.	516		VI 11.	702
Deuteronom.	XVII 2.	40		VIII 21.	183
	XVIII 10.	179		VIII ult.	29
1 Samuel.	XXII 13.	122		XV 14.	129, 732
3 Reg.	X 27.	37		XVII 20.	721
2 Paralipom.	I 15.	37		XX 6.	572
	IX 27.	37		XXIV 27.	718
Psalms.	II 12.	712		XXIV 40, 41.	381
	XCIV 6.	569	Luc.	I 3.	500
	CXXIV 15.	132		I 4.	216
Proverb.	I 4.	358		VIII 31.	571
	XXVII 7.	29, 79		X 18.	718
Ecclesiastae	VII 19.	277		XII 29.	221
	IX 16.	277		XV 13.	496
Ionae	I 12.	353		XVI 16.	529
	III.	270		XVI 23.	706
Tobiac	II 3.	568		XVI 26.	158
	VI 7.	568		XVII 24.	718
Judith.	X 19.	288		XVII 34.	380
	XIV 14.	267	Ioann.	I 1.	286
Sapient.	XIII 1.	9		I 16.	715
	XIII 3.	589		VIII 25.	26
	XIII 28.	277		X 3.	19

III. INDEX LOCORUM S. SCRIPTURAE. 871

Ioann.	XIX 687.	pag. 19	Galat.	VI 16.	pag. 255
Actor.	II 14.	701	Ephes.	II 2.	571
	XVII 17.	129		II 3.	9
	XXI 21 et 24.	285, 339		III 8.	627
	XXV 23.	481		V 3.	178
	XXVI 24.	225	Philipp.	II 7.	308
	XXVII 24.	353		III 16.	255
Rom.	I 14.	420, 493	Coloss.	II 23.	572
	III 2.	408	1 Timoth.	I 1.	539
	IV 12.	255		I 15.	449, 457
	V 20.	166		I 16.	1
1 Corinth.	II 9.	396		IV 9.	449, 457
	XI 14.	9		VI 8.	274, 572
	XII 23.	572	2 Timoth.	I 13.	1
	XIII 1.	430	Tit.	I 12.	227
	XIII 4.	227	Hebr.	IV 13.	722
	XIII 11.	28		XI 35.	295
	XIV 11.	21, 461		XII 4.	709
2 Corinth.	XII 16.	358	Iac.	II 15.	702
	XII 26.	570	1 Petri	III 36.	338
Galat.	II 4.	166	2 Petri	I 19.	528
	IV 1.	180		II 4.	180
	IV 8.	9		III 5.	594
	V 28.	255	1 Ioann.	II 16.	713
	VI 7.	262	3 Ioann.	4.	627

IV.
INDEX SCRIPTORUM
IN NOTIS LAUDATORUM.

A.

- Achilles Tatius pag. 9, 91, 135, 136,
179, 363, 390, 568, 620, 663.
Achmetis Onirocritica 432.
Acro 178.
Adamantius 23.
Aelianus, 13, 16, 18, 19, 20, 22, 26,
177, 179, 180, 232, 237, 274, 294,
356, 357, 358, 363, 379, 388, 482,
562, 709, 722.
Aeneas Gazaeus 270.
Aeneas Sylvius 704.
Aeschines philos. 186.
Aeschines orat. 296, 298.
Aeschylus 27, 47, 286.
Aeschyli scholiastes 286.
Aëtius 264, 348.
Agathias 185.
Agricola Georgius 31, 350.
Albinus Platonius 57.
Alciatus Andreas 182, 354.
Alcinous 69, 103, 114, 214, 496, 551,
554, 621.
Alciphron 179, 289, 297, 308, 362,
553, 709.
Alcyonius Petrus 27.
Aldobrandinus Thomas 470, 471,
576, 731.
Aldrovandus Ulysses 13, 18, 175, 709.
Alethaeus Theophilus 180.
Alexander Aphrodisiensis 15, 114, 115,
135, 143, 185, 286, 315, 348, 370,
388, 443, 493, 549, 593.
Alexander Lycopolita 568.
Alexander problematum scriptor 14,
20, 26, 31.
Alexander Trallianus 374.
Allatius Leo 32, 52, 216, 339, 359,
383, 391, 570.
S. Ambrosius 15, 16, 185, 378, 461.
Ammianus Marcellinus 38, 176, 177,
288, 293, 299, 359, 423, 485.
Ammonius philosophus 73, 85, 114,
115, 160, 226, 249, 271, 314, 317,
329, 461, 470, 482, 483, 484,
551, 640.
Ammonius grammaticus 225, 226,
232, 238, 698.
Anacreon 157.
Anastasius Sinaita 9.
Anatolius 16, 20, 679.
Anonymus in Aristotelis Rhetorica
291.
Anonymus grammaticus Graecus Is.
Vossii 351.
Anonymus in Ptolemaei tetrabi-
blon 339.
Anselmus Cantuariensis 572.
Antigonus Carystius 13, 26.
Antiochus in tetrabiblon Ptolemaei
339.
M. Antoninus Imp. 122, 227, 387,
570, 579, 620, 714, 718.
Antoninus Liberalis 38.
Ad Aphthonium prolegomena Graeca
290, 296, 306, 371.
Apollodorus 61, 180, 270, 271, 272,
308, 557, 592.
Apollonius Dyscolus 23, 218, 258, 549.
Apollonii Rhodii scholiastes 180,
272, 483, 556, 561.
Apollonius Tyanensis 449.
Apostolius 274.
Appuleius 37, 69, 276, 306, 552,
563, 568.
Aquila Romanus Rhetor 47.
Aquilianus Scipio 620.
Aratus 37, 280, 284, 338, 354.
Arati vita 181.
Archimedes 284, 327, 663.
Aristaenetus 18, 288.
Aristarchus Samius 320, 663.
Aristides 132, 186, 291, 563.

IV, INDEX SCRIPTORUM IN NOTIS LAUDATORUM. 873

- Aristophanes 9, 38, 47, 181, 185,
190, 262, 264, 294, 298, 356, 359,
361.
Aristophanis scholiastes 58, 114, 181,
183, 185, 358, 359, 360, 561, 619.
Aristoteles 12, 13, 16, 18, 20, 23,
26, 27, 28, 36, 37, 40, 53, 55, 59,
101, 103, 110, 113, 114, 129, 135,
136, 138, 145, 160, 161, 163, 174,
179, 182, 186, 187, 263, 275, 284,
290, 295, 301, 306, 310, 313, 314,
317, 320, 331, 334, 338, 339, 359,
370, 371, 374, 380, 381, 383, 384,
389, 397, 402, 431, 432, 446, 460,
468, 496, 512, 516, 549, 550, 553,
554, 557, 559, 577, 599, 615, 620,
635, 638, 639, 641, 662, 685, 687,
692, 696, 697, 699, 700, 701,
714, 722.
Aristoxenus 356, 364, 365, 366.
Arnobius 40, 115, 136, 552, 561,
627, 639, 663.
Arrianus 18, 27, 28, 122, 181, 228,
254, 272, 404.
Artemidorus 122, 389, 477, 482,
570, 592.
S. Athanasius 52.
Athenaeus 22, 26, 39, 124, 126, 176,
215, 272, 274, 276, 277, 279, 282,
288, 289, 292, 293, 294, 356, 359,
360, 362, 379, 482, 507, 562, 621,
700, 701.
Athenagoras 277, 620.
Avienus 477.
S. Augustinus 40, 56, 57, 62, 69, 89,
136, 142, 186, 226, 273, 290, 301,
341, 356, 364, 378, 399, 461, 552,
553, 558, 561, 571, 573, 577,
620, 639.
Aunoia 709.
Ausonius 181, 273.

B.
Baccius Andreas 324, 586.
Bachetus Meziriacus 28.
Baelius Petrus 36, 177, 562, 650.
Balforeus Robertus 500, 603.
Barbarus Hermolaus 387.
Barlaeus Caspar 223.
Barnes Iosua 38, 273, 285, 562, 563,
564, 702.
Baronius Caesar 507.
Barthius Caspar 404, 423, 460, 553.
Bartholinus Caspar 177, 271, 357,
358, 360.
Bartholinus Thomas 14, 177, 348, 709.
S. Basilus 15, 31, 507.
Basnagius Bellovallis 14.
Basnage Samuel 507.
Baudius Dominicus 19.
Begerus Laurentius 19, 186, 270.
Bellonius Petrus 22.
Bentley Richardus 23, 29, 293,
552, 561.
Berglerus Stephanus 55, 179, 289.
Berneggerus Matthias 40, 177, 181.
Bernhardus Eduardus 144, 391,
613, 666.
Bessario Cardinalis 178.
Beveregius Guilelmus 40.
Bilbergius Ioannes 351.
Bisciola Laelius 191, 294.
Blasius Gerhardus 374.
Bochartus Samuel 16, 18, 18, 20,
21, 32, 132, 183, 184, 273, 286,
607, 621, 698.
Bodinus Iohannes 180.
Boehmius Iacob 584.
Boëssius Dionysius Salvagnius 179,
273.
Boëthius 103, 154, 165, 238, 315,
327, 328, 329, 334, 359, 363, 365, 366.
Boherellus Elias 66.
Boivin Iohannes 368.
Boileau Iacobus 179.
Boisius Iohannes 260.
Bohaciolus Ludovicus 348.
Bonanni Philippus 12.
Bonifacius Balthasar 20.
Bos Lambertus 47, 180.
Boshornius M. Zuerius 341.
Braunius Ioannes 687.
Brissonius Barnabas 177, 185.
Brodaeus Ioannes 126.
Brodaeus Philippus 292.
Broukhusius Ianus 34, 185, 253, 280.
Brunus Iordanus 220.
Bryennius Manuel 365, 366.

874 IV. INDEX SCRIPTORUM IN NOTIS LAUDATORUM.

Budaens *Guilelmus* 75.
 Bulengerus *Iulius Caesar* 698.
 Bullialdus *Ismaël* 388.
 Burmannus *Petrus* 22, 179.
 Burnetus *Thomas* 355.

C.

Iulius Caesar 570.
Caesarius 698.
Callimachus 71, 225, 226, 238, 285, 561, 591, 690.
Callistratus 468.
Camerarius Ioachimusiun. 13, 16, 698.
Camerarius Philippus 18.
Campanella Thomas 124.
Cangius Carolus 121, 254, 356.
Caninius Angelus 247, 592.
Canterus Guilelmus 550.
Capella Io. Antonius 18.
Marcianus Capella 54, 224, 298, 315, 342, 358, 365, 577.
Iulius Capitolinus 214.
Cartesius Renatus 310, 431, 521, 577.
Casaubonus Isaacus 1, 5, 6, 22, 39, 58, 124, 125, 255, 263, 297, 310, 338, 396, 482, 494, 698.
Casaubonus Mericus 189, 193, 553, 575.
Ioannes Cassianus 378.
Cassiodorus Senator. 290, 315, 356, 577.
Cassius iatrosophista 20.
Castellanus Petrus 613.
Catena Patrum Graec. in Psalmos 294.
Cato 253.
Catullus 485, 558.
Cebes 214, 276, 496, 713.
Georgius Cedrenus 332, 391, 621.
Celsus 22, 63, 64, 121, 184, 232, 286, 727.
Censorinus 58, 165, 344, 363, 365, 366, 380, 431, 662.
de la Cerda Io. Ludovicus 24, 552, 685.
Chalcidius 13, 14, 26, 136, 145, 161, 165, 214, 283, 284, 314, 315, 320, 363, 365, 389, 402, 431, 432, 451, 469, 493, 496, 512, 549, 563, 568,

569, 575, 576, 580, 581, 584, 619, 621, 642, 662, 684, 686, 687.
de la Chambre Maximus Curellus 18.
Charleton Gualterus 698.
Chevraeus Urbanus 22, 23.
Choul Guilelmus 270.
Ciampinus Ioannes 356.
Cicero 2, 8, 11, 27, 28, 31, 36, 38, 40, 49, 50, 51, 52, 55, 56, 59, 60, 61, 62, 63, 70, 71, 74, 87, 92, 96, 101, 114, 125, 135, 136, 149, 168, 170, 174, 175, 176, 177, 180, 182, 184, 185, 186, 188, 189, 190, 215, 224, 225, 226, 227, 259, 273, 275, 278, 279, 283, 285, 289, 290, 295, 296, 300, 305, 306, 308, 313, 314, 317, 338, 354, 459, 370, 374, 387, 391, 396, 399, 400, 409, 419, 420, 421, 432, 446, 453, 455, 500, 548, 551, 552, 553, 554, 555, 564, 565, 568, 569, 572, 573, 574, 575, 577, 579, 581, 582, 586, 587, 588, 589, 591, 592, 593, 620, 655, 691, 697, 699, 700, 708, 709, 712, 719, 721.
Claudianus 26, 37, 135, 396, 460, 577, 578, 663.
Claudianus Mamertus 228, 388.
Clementis recognitiones 136, 137, 171, 186, 224, 422.
Clemens Alexandrinus 1, 24, 40, 59, 135, 136, 185, 186, 227, 237, 270, 272, 275, 279, 290, 295, 297, 371, 382, 398, 442, 451, 468, 482, 512, 529, 550, 552, 561, 571, 620, 621, 699, 700.
Cleomedes 342, 500.
Clericus Ioannes 180.
Codex Theodosianus 214.
Coelius Aurelianus 136, 311, 388, 445, 496, 506, 718.
Coelius Rhodiginus 13, 387.
Colvius Andreas 562.
Columna Hieronymus 276, 552.
Commodianus 40, 180.
Concilium Braccarense 341.
     Gangrense 40.
     Laodicenum 214.
Conimbricenses 432.
Coutringius Hermannus 14, 22,

IV. INDEX SCRIPTORUM IN NOTIS LAUDATORUM. 873

Constantinus Porphyrogenitus 391.
Corinthius Grammaticus 255.
Cornelius nepos 359.
Cosmas Indopleustes 132, 381.
Cotelerius Io. Baptista 9, 12, 136, 178, 180, 584.
Cragius Nicolaus 181, 293, 357.
Cresollius Ludovicus 55, 307, 721.
Croius Ioannes 261.
Cudworthus Radulphus 136, 397, 553, 560, 568, 584, 621.
Cuperus Gisbertus 722.
Curius Fortunatianus 254, 300.
Q. Curtius 38, 39, 176, 178, 272.
S. Cyprianus 507.
S. Cyrillus Alex. 9, 142, 270, 332, 555, 615.
S. Cyrillus Hierosol. 126, 584.

D.

Daceria Anna, Tan. Fabri F. 273.
Damascius 90, 135.
Davisius Ioannes 275.
Dausqueius Claudius 252.
Democritus 16.
Demophilus Pythagoricus 187.
Demosthenes 225, 229, 266, 297, 338, 500.
Devarius Matthaeus 258.
Dictys 353.
Dio Chrysostomus 9, 186, 227, 259, 281, 358, 362, 572, 691.
Dio Cassius, historicus 338.
Diódorus Siculus 178, 179, 183, 247, 362, 552, 592.
Diogenes Laërtius 1, 2, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 15, 16, 19, 21, 23, 26, 27, 32, 33, 35, 36, 37, 39, 40, 41, 42, 44, 46, 48, 49, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 61, 62, 63, 66, 70, 71, 72, 73, 82, 85, 89, 90, 92, 101, 114, 115, 122, 125, 128, 129, 136, 141, 142, 157, 161, 165, 168, 170, 172, 173, 174, 177, 178, 179, 181, 182, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 192, 214, 215, 216, 226, 228, 238, 259, 270, 271, 275, 277, 278, 279, 281, 283, 284, 285, 289, 306, 307, 310, 313, 314, 317, 331, 334, 338, 359, 362, 367, 370, 371,

372, 373, 374, 376, 379, 380, 381, 387, 389, 392, 394, 396, 399, 400, 402, 403, 409, 411, 412, 413, 414, 415, 417, 419, 420, 447, 449, 453, 457, 459, 461, 469, 470, 482, 483, 484, 485, 490, 498, 500, 507, 512, 516, 533, 538, 548, 549, 550, 554, 561, 564, 566, 568, 569, 572, 575, 576, 577, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 593, 594, 596, 615, 616, 620, 621, 622, 623, 628, 633, 634, 636, 637, 640, 648, 670, 683, 684, 690, 691, 692, 694, 695, 696, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 708, 711, 720, 724, 725, 729, 731.
Diogenianus 182, 269.
Dionysius Aereopag 1, 704.
Dionysius Halicarnasseus 189, 215, 268.
Dionysius Periegetes 287.
Dionysius Thrax 228, 236, 238, 268.
Scholia in Dionysium Thracem 114, 174, 216, 225, 226, 229, 230, 231, 233, 236, 238, 254, 258, 259, 260, 290.
Dioscorides 22, 25, 374.
Donatus Marcellus 9, 14, 16.
Dosiades 179.
Drelincurtius Carolus 358, 361.
Ducaeus Fronto 79, 228, 255.
Dughtaens Ioannes 568.
Dunaens Andreas 594.
Duportus Iacobus 24, 189, 290, 591, 691, 719.

E.

Elias Cretensis 549.
Elmenhorstius Geverhardus 552.
Ennius 38, 237, 276, 552, 637.
Ephemerides eruditor. Paris. 26, 31, *Academiae Regiae Paris.* 570.
Epicharmus 701.
Epigrammata vetera Graeca 27, 40, 122, 225, 226, 244, 386, 391, 564.
Epigrammata vetera Latina 13.
S. Epiphanius 61, 71, 116, 181, 265, 552, 564, 568, 584.
Erasmus 37, 181, 186, 229, 292, 307, 395, 424, 477, 541, 640, 719, 732.

876 IV. INDEX SCRIPTORUM IN NOTIS LAUDATOR.

Eratosthenes 271, 315.
 Erotianus 161, 449.
 Erythraeus Nicolaus 19.
 Etymologicum magnum 114, 170,
 225, 226, 227, 248, 267, 272, 507,
 562, 571, 592, 697.
 Euclides 141, 314, 315, 317, 320,
 323, 327, 328, 329, 330, 353, 365,
 507, 607, 608.
 Eunapius 379 sq.
 Euripides 24, 31, 47, 61, 178, 179,
 185, 186, 229, 272, 274, 277, 279,
 280, 284, 285, 290, 299, 329,
 360, 361, 363, 380, 398, 406, 407,
 410, 420, 421, 433, 450, 468, 469,
 470, 484, 562, 563, 685, 702.
 Scholiastes Euripidis 221, 271, 272,
 275, 468.
 Eusebius 1, 8, 11, 41, 54, 55, 56,
 57, 58, 59, 60, 61, 62, 69, 74, 135,
 136, 142, 179, 214, 215, 225, 271,
 275, 278, 286, 370, 373, 375, 387,
 398, 404, 415, 432, 460, 485, 498,
 507, 549, 552, 562, 564, 571, 575,
 581, 593, 621, 634, 696, 712, 722,
 Eustathius Antiochenus 15.
 Eustathius de Ismen. amoribus 288.
 Eustathius Thessalonicensis 38, 58,
 85, 225, 226, 228, 253, 260, 289,
 299, 357, 358, 379, 407, 552, 553,
 685, 701, 710, 726.
 Eutecnius 175, 548.
 Euthymius Zigabenus 357, 358.

F.

Faber Honoratus 13.
 Faber Petrus 60, 179, 188, 282, 409,
 535, 722.
 Fabretti Raphaël 19, 124.
 Fabricius Hieron. ab Aquapendente
 374.
 Fayus Michaël 344.
 Fermat Paulus 28.
 Festus 391, 592, 603.
 Ficinus Marsilius 700.
 Iulius Firmicus 11, 214, 339, 353,
 354, 568, 578, 591.
 Flud Robertus de Fluctibus 341.
 Foësius 417, 506.

Francius Petrus 175, 709.
 Freherus Marquardus 307.
 Fulgentius 61, 180.
 Fullerus Nicolaus 338.

G.

Gaffarellus Iacobus 353.
 Galantes Licius 178.
 Gale Thomas 135, 269, 496, 581,
 685.
 Galenus 1, 11, 23, 57, 60, 66, 70,
 114, 115, 121, 123, 129, 132, 135,
 137, 142, 146, 173, 184, 219, 347,
 348, 357, 371, 373, 374, 378, 379,
 380, 432, 482, 484, 485, 487, 495,
 496, 505, 506, 562, 572, 573, 615,
 642, 718.
 Gansius Io. Ludovicus 31.
 Gassendus Petrus 11, 13, 67, 69, 90,
 115, 135, 136, 142, 161, 173, 182,
 215, 219, 221, 278, 282, 294, 328,
 355, 373, 375, 377, 388, 412, 414,
 431, 460, 469, 491, 554, 562, 565,
 566, 577, 615, 633, 636, 641, 642,
 643, 655, 665, 670, 673, 695, 718,
 720.
 Gatakerus Thomas 18, 169, 186,
 233, 285, 295, 387, 396, 432, 459,
 460, 481, 570, 714, 718.
 Gaulminus Gilbertus 54.
 Geierus Martinus 360.
 Gellius 2, 11, 14, 22, 35, 39, 46, 49,
 85, 115, 123, 172, 174, 183, 185,
 190, 214, 259, 260, 274, 378, 292,
 293, 294, 306, 317, 374, 381, 400,
 555, 627, 637, 691.
 Gennadius 214.
 Geoponici scriptores 13, 184.
 Gesnerus Conradus 18, 143.
 Gensius Iacobus 178.
 Glossarium vetus 338, 627.
 Glossarium ms 228, 459, 617.
 Gorraeus Ioannes 494.
 Gothofredus Iacobus 214.
 Graecorum Confessio 635.
 Graevius Io. Georgius 243, 338.
 Grangaens Isaacus 494.
 Gratius 18.
 Gregorius Aneponymus 66.

IV. INDEX SCRIPTORUM IN NOTIS LAUDATOR. 877

Gronovius Io. Fridericus 278, 607.
 Gronovius Iacobus 19, 59, 174, 214,
 281.
 Grotius Hugo 24, 54, 179, 180, 183,
 186, 227, 274, 275, 279, 280, 293,
 295, 359, 360, 396, 429, 459, 481,
 493, 516, 550, 562, 563, 564, 571,
 681, 702, 713, 732.
 Gudius Marquardus 253.
 Guibertus Balthasar 288.
 Gyraldus Lilius 183, 556, 591, 592.

III.

Haedus Petrus 572.
 Hallenses Observationes selectae 11,
 135, 181.
 Hardt Io. Gottlieb 442.
 Harduinus Ioannes 13, 16, 31, 123,
 272.
 Harpocratio 266, 272.
 Harveus Guillemus 374.
 Hasselstein Bohuslaus 571.
 Heinsius Daniel 190, 233, 691.
 Heliodorus Aethiopicorum scriptor
 702.
 Heliodorus Opticorum scriptor 23,
 141.
 ab Helmont Franciscus Mercurius
 432.
 Hemsterhusius Tiberius 266, 558.
 Henninius Henricus Christianus 229.
 Hephæstio grammaticus 242, 328.
 Hephæstio Thebanus 341.
 Heraclides de politiis (apud Sto-
 bæum) 180.
 Heraclitus grammaticus 135, 185,
 280, 366, 460, 549, 591, 620, 684.
 Heraldus Desiderius 39, 135.
 Herbertus Eduardus de Cherbury
 556, 591.
 Herbertus Thomas 185.
 Hermias 55, 74, 135, 164, 516, 620.
 Hermogenis scholiastae 180, 221,
 227, 291, 306, 307, 357, 359, 486.
 Herodianus 48, 177, 178, 338, 381.
 Herodotus 20, 22, 39, 58, 75, 110,
 136, 177, 179, 183, 185, 186, 255,
 276, 407, 421.
 Herselerus Ernestus 353.
 Hervetus Gentianus 225, 233, 240,

243, 255, 261, 265, 271, 272, 275,
 278, 285, 295, 305, 311, 315, 323,
 325, 326, 334, 338, 342, 347, 356,
 357, 360, 362, 363, 364, 368, 373,
 376, 380, 388, 391, 407, 410, 411,
 416, 418, 435, 437, 441, 442, 451,
 459, 475, 476, 478, 489, 493, 495,
 496, 500, 503, 504, 512, 525, 532,
 536, 540, 544, 551, 554, 555, 564, 574,
 581, 594, 608, 609, 613, 616, 626,
 627, 633, 637, 639, 642, 647, 648,
 652, 654, 674, 686, 687, 690, 694,
 697, 699, 701, 702, 704, 706, 713,
 714, 720, 721, 722, 724, 726.
 Hesiodus 157, 158, 272, 280, 295,
 308, 338, 386, 549, 550, 552, 571,
 593, 635, 721.
 Hesiodi scholiastae 135, 158.
 Hesselius Franciscus 270.
 Hesychius Alexandrinus 45, 58, 131,
 192, 227, 229, 233, 247, 267, 269,
 286, 338, 352, 362, 391, 400, 412,
 459, 482, 509, 529, 562, 571, 592,
 696, 727.
 Hesychius illustris 55, 372, 387, 415,
 561.
 Hierocles 214, 331, 332, 333, 389,
 575, 679.
 S. Hieronymus 179, 226, 283, 327,
 371, 373, 507, 575.
 Hildebertus Cenomanensis 386.
 Hincmarus Remensis 178.
 Hippocrates 20, 25, 121, 182, 347,
 348, 374, 380, 431, 478, 506, 591,
 617.
 Hipponax 250, 276.
 Hody Humfredus 261.
 Hoeschelus David 338.
 Homerus 19, 24, 38, 39, 40, 46, 58,
 62, 75, 76, 121, 178, 180, 181,
 189, 221, 224, 225, 230, 233, 234,
 238, 244, 249, 259, 260, 269, 273,
 275, 276, 278, 279, 280, 281, 288,
 299, 308, 218, 338, 358, 362, 365,
 366, 371, 374, 380, 386, 398, 424,
 450, 468, 471, 472, 549, 553, 554,
 555, 557, 559, 567, 571, 591, 593,
 620, 626, 685, 691, 699, 701, 710,
 711, 712, 719, 720, 725, 735.

878 IV. INDEX SCRIPTORUM IN NOTIS LAUDATOR.

Homeri scholiastes 181, 225, 233, 238, 269, 272, 273, 275, 552, 567, 685.

Honorius Augustodunensis 283.

Horatius 23, 28, 29, 61, 66, 181, 193, 231, 254, 255, 272, 282, 283, 292, 295, 299, 453, 481, 548, 691, Huetius Petrus Daniel 20, 313, 607, 621.

Hyde Thomas 126, 185, 556.

Hyginus 61, 253, 270, 272.

I.

Iamblichus 165, 214, 225, 383, 290, 331, 332, 338, 357, 388, 487, 500, 580, 621, 679.

Icti veteres 25, 38, 180, 214, 228, 299, 507, 572.

Inscriptiones veteres 19, 124, 252, 253.

Ioannes Becus sive Veccus 52.

S. Ioannes Chrysostomus 39, 79, 177, 339, 702, 715, 724.

S. Ioannes Damascenus 18, 113, 115, 483, 485, 551.

Ioannes Sarisberiensis 214, 306, 371, 372, 373, 564.

Ionsius Ioannes 231, 271, 294, 372, 373.

Ionstonus Ioannes 14, 23.

Iosephus Flavius 621.

Iosephus Christianus scriptor Hypomnestici 561.

S. Irenaeus 135, 228, 237, 307, 553, 584.

Isidorus Hispalensis 34, 54, 214, 238, 289, 315, 332.

Isidorus Pelusiota 496.

Isocrates 308.

Iudaeorum liber rituum Paschaliu 639.

Iulianus Imp. 282, 332, 408, 477.

Iunius Franciscus 25, 32, 276, 391, 573.

Iunius Patricius 617.

Iuretus Franciscus 356.

Iustinus Historicus 38, 177, 179, 353, 361.

S. Iustinus Martyr 135, 275.

Iuvenalis 23, 183, 184, 254, 255.

Iuvenalis scholiastes 273, 276.

K.

Keplerus Ioannes 165, 283, 364.

Kircherus Athanasius 14, 183, 341.

Kirchmannus Ioannes 184, 185, 296, 360.

Kromayerus Io. Henricus 549.

Kuhnus Ioachim 58, 59, 569.

Kusterus Ludolphus 126, 181.

L.

Lactantius 11, 39, 61, 130, 185, 186, 226, 293, 371, 380, 555, 573, 578, 665, 697, 700.

Lambecius Petrus 263.

Lami Franciscus 288.

Lamprias 11.

Langius Ioannes 348.

Langius Wilhelmus 310, 323.

Laurenbergius Ianus 276.

Laurenzinus Stephanus 26.

Legatus Franciscus 14.

Leo Chalcedonensis 356.

Leopardus Paulus 71, 190, 380, 549, 564.

Lescaloperius Petrus 182, 553, 568, 620.

Libanius 75, 592.

Licetus Fortunius 12.

Lindenbrogius Fridericus 19, 181, 341.

Lindenbrogius Henricus 165, 363.

Lipsius David 23.

Lipsius Iustus 18, 19, 20, 25, 48, 67, 85, 136, 161, 168, 170, 174, 177, 180, 182, 188, 247, 252, 355, 418, 432, 453, 454, 550, 555, 568, 569, 588, 591, 594, 634, 684, 695, 700, 702, 707, 721, 723, 725, 728.

Listernus Martinus 361.

T. Livius 378, 561.

Lochnerus Mich. Frid. 22.

Lockius Ioannes 425.

Longinus 287, 368, 487.

Longus, Pastoralium scriptor. 19, 361.

Lucanus 22, 184, 308, 364, 570.

Lucianus 24, 40, 58, 161, 184, 185,

IV. INDEX SCRIPTORUM IN NOTIS LAUDATOR. 879

186, 188, 226, 237, 254, 269, 270,

272, 276, 288, 312, 357, 258, 367,

372, 451, 549, 561, 587, 592, 713,

721.

Luciani scholiastes 276, 700.

Lucilius 276.

Lucillus Tarrhaeus 232.

Lucretius 15, 16, 29, 31, 106, 115, 136, 142, 153, 163, 173, 249, 283, 284, 295, 325, 360, 378, 394, 409, 412, 413, 431, 439, 469, 549, 553, 554, 566, 567, 568, 572, 597, 616, 633, 665, 670, 699, 708, 717.

Ludolfus Iobus 14, 22.

Lycophron 179, 261, 270, 607.

Lysias 184.

M.

Macrobius 26, 185, 283, 315, 332, 342, 363, 389, 620, 663, 685.

Maffei Paulus Alexander 30.

Maiores Io. Daniel 252, 361.

Malala Ioannes 332.

Malebranchius Nicolaus 15.

Malpighius Marcellus 374.

Manilius 338, 339, 340, 341, 344, 353, 552, 571, 575, 663.

Marcellinus in vita Thucydidis 273.

Martialis 19, 176, 238, 496.

Martinellus Nicodemus 570.

Martinius Matthias 267.

Martyrologia 507.

Maussacus Philippus Iacobus 233, 236.

Maximus Tyrius 185, 288, 358, 551, 564, 565, 571, 701.

Meibomius Io. Henricus 18, 184, 271.

Meibomius Marcus 358.

Meia 178, 180, 603.

Melampus grammaticus 230.

Melissus philosophus 146.

Menagius Aegidius 11, 16, 24, 31, 39, 58, 59, 71, 122, 125, 135, 157, 169, 182, 185, 185, 187, 190, 215, 225, 228, 271, 275, 278, 307, 359, 873, 400, 424, 459, 468, 470, 471, 482, 483, 548, 564, 565, 568, 569, 586, 623, 663, 696.

Menander 27, 29, 282, 284, 363, 459, 713.

Menardus Hugo 214.

Mercurialis Hieronymus 13, 23, 282, 535.

S. Methodius 331.

Meursius Ioannes 34, 37, 38, 165, 174, 179, 180, 181, 273, 289, 293, 304, 332, 339, 357, 358, 391, 408, 549, 592, 613.

Minucius Felix 39, 552, 561, 564, 619, 665.

Molanus Ioannes 341.

Moll Petrus 361.

Monantholius Henricus 314.

Montanus Michael (de la Montaigne) 88.

de Montfaucon Bernhardus 183, 290, 314, 356, 371.

Morhofius Dan. Georgius 14.

Morinus Stephanus 20.

Morsius Ioachim 494.

Mosaicarum et Romanar. legum collatio 214.

Moschi pratum spiritale 14.

Moschopulus 228.

Mosellanus Petrus 178.

Moses Maimonides 569.

le Moyne Stephanus 66.

Munckerus Thomas 253, 272.

Muratorius Lud. Antonius 40.

Muretus M. Antonius 278, 562.

Murgesius Michael 635.

Museum Minervae Venetae (Galleria di Minerva) 570.

N.

Naudaeus Gabriel 378.

Greg. Nazianzenus 178, 393, 482, 487, 721.

Neander Michael 123.

Nemesius 419, 420, 516.

Nesselius Daniel 264.

Newton Isaacus 577.

Nicander 272.

Nicandri scholiastes 234, 272, 276, 287, 361, 643.

Nicephorus Gregoras adversus Scepticos 70.

Nicetas Choniates 122, 355, 381, 430.

Nicomachus Gerasenus 332.

Nonius Marcellus 228, 295, 410, 496.

880 IV. INDEX SCRIPTORUM IN NOTIS LAUDATOR.

Nonni Dionysiaca 361, 364.
Nonnus in Nazianzenum 226, 386, 581.
Normannus Laurentius 562, 563, 564, 639.

O.

Ocellus Lucanus 662, 685, 687.
Olearius Godfridus 53, 215, 294, 297, 376, 407, 468, 620, 709.
Olympiodorus 23, 69, 156, 383, 422, 485, 571, 625.
Oppianus 18, 20, 26, 238, 295, 548, Oribasus 380.
Origenes 13, 21, 26, 59, 66, 71, 78, 115, 135, 136, 185, 279, 380, 390, 453, 550, 575, 580, 581, 620, 662.
Orosius 341.
Orpheus 38, 181, 295, 551, 592, 593.
Ovidius 21, 47, 75, 122, 229, 273, 299, 386, 561, 577, 580, 626, 698, 709.

P.

Georgius Pachymeres 226, 551.
Palaephatus 61, 318, 386.
Palladius Lausiaca historiae scriptor. 571.
Parmenides philosophus 146.
Parthenius Eroticorum scriptor. 700.
S. Paulinus Nolanus 40, 364.
Paulini Christianus Franciscus 18.
Paulus Alexandrinus 340, 341.
Pausanias 179, 272, 275, 276, 357, 361, 551, 592, 702.
Pechlinus Nicolaus 22.
Perizonius Iacobus 722.
Persius 125, 263, 297, 364.
Petitus Petrus 178, 182, 191, 549, 561, 562, 563, 564, 725.
Petitus Samuel 179, 180, 294, 553.
Petronius 197, 292, 554.
Phaedrus 234, 253, 324, 360, 494.
Phalaris 714.
Philastrus 18.
Philemon 712.
Philo Iudaeus 161, 175, 185, 308, 374, 432, 470, 484, 551, 558, 563, 639, 662, 663, 655, 691.
Philo Byzantinus 391.

Iohannes Philoponus 15, 66, 74, 107, 161, 283, 380, 471, 465, 485, 549, 563, 620.
Philostratus 11, 20, 179, 181, 283, 362, 372, 397, 407, 564, 685.
Philoxeni glossae 496.
Photius 44, 48, 54, 56, 61, 62, 126, 184, 214, 297, 350, 498, 507, 662, Phrynichus 237, 262, 265, 507.
Plurnutus 180, 181, 620.
Picus Mirandulanus Ioannes 375.
Pignorius Laurentius 552.
Pindarus 23, 179, 227.
Pindari scholiastes 179, 259, 270, 272, 279, 557.
Pitiscus Samuel 40.
Pius Baptista 620.
Plato 26, 35, 37, 49, 52, 55, 56, 72, 73, 103, 114, 140, 142, 145, 156, 158, 164, 165, 170, 172, 174, 178, 185, 186, 187, 191, 216, 226, 232, 234, 259, 266, 272, 278, 283, 288, 290, 291, 297, 327, 334, 335, 338, 345, 359, 362, 364, 371, 372, 373, 375, 378, 381, 383, 387, 388, 395, 402, 420, 422, 423, 431, 438, 447, 459, 460, 474, 549, 568, 571, 572, 575, 576, 577, 579, 621, 641, 642, 662, 683, 685, 696, 697, 700, 712.
Plato Comicus 296, 713.
Plautus 216, 228, 273, 276, 477.
Plinius 9, 13, 14, 16, 18, 19, 20, 22, 23, 25, 26, 34, 36, 63, 110, 178, 186, 259, 260, 272, 273, 276, 292, 297, 311, 360, 362, 374, 386, 391, 392, 412, 507, 556, 572, 584, 662, 663, 709.
Plinius iunior 297.
Plotinus 119, 285, 586.
Plutarchus 9, 14, 16, 18, 19, 20, 21, 22, 26, 38, 46, 58, 61, 62, 69, 74, 75, 90, 92, 129, 135, 136, 140, 142, 143, 146, 157, 158, 160, 161, 175, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 186, 189, 190, 191, 214, 215, 219, 225, 227, 232, 237, 272, 274, 276, 278, 279, 281, 283, 288, 290, 291, 292, 293, 295, 297, 342, 345, 347, 356, 357, 359, 362, 371, 372,

IV. INDEX SCRIPTORUM IN NOTIS LAUDATOR. 881

R.

873, 374, 379, 380, 381, 387, 388, 389, 396, 397, 399, 412, 419, 420, 432, 435, 438, 439, 485, 494, 516, 550, 553, 554, 555, 561, 562, 563, 564, 565, 568, 575, 578, 579, 580, 581, 592, 593, 604, 615, 620, 663, 684, 691, 692.
Polemo 23.
Politianus Angelus 387.
Polletus Franciscus 292.
Iulius Pollux 22, 46, 177, 181, 248, 272, 698.
Polyaenus 176, 308, 357, 378.
Polybius 166, 225, 227, 255, 276, 358, 362, 397, 449, 494, 714.
S. Polycarpus 262.
Pordadscius Ioannes 584.
Porphyrius 18, 20, 39, 179, 183, 185, 214, 254, 280, 331, 332, 341, 356, 357, 364, 379, 431, 561, 580, 593, 704.
Porta Io. Baptista 13, 14.
Portus Aemilius 227.
Potterus Ioannes 115, 185.
Pricaeus Ioannes 274, 481, 552.
Proclus 1, 53, 164, 165, 180, 283, 284, 311, 327, 328, 331, 332, 339, 342, 343, 344, 345, 389, 394, 397, 400, 487, 551, 563, 575, 593, 642, 662, 676, 696, 701.
Procopius Historicus 185.
Procopius Gazaenus 186.
Prudentius 34, 214, 493.
Michael Psellus 122, 571, 663.
Claudius Ptolemaeus 141, 339, 343, 344, 345, 362, 365, 366, 415, 570, 663.
Ptolemaeus Hephaestionis (apud Photium) 273, 483.
Publius Syrus 234.
Pythagoricorum Proverbia 190.

Q.

Queroli auctor 114.
Quintilianus 32, 40, 114, 124, 233, 254, 282, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 298, 301, 302, 304, 306, 307, 311, 327, 357, 359, 368, 370, 378, 562, 714.
Quintus Smyrnaeus 353.
SEXTUS EMPIR. II.

S.

Raphaël Volaterranus 298.
Raphellus Georgius 166, 714.
Rappoltus Fridericus 115.
Rasarius Io. Baptista 85.
Raynandus Theophilus 293.
Redi Franciscus 12, 13, 26.
Reinesius Thomas 14, 311, 388, 591, 621.
Relandus Hadrianus 126.
Rentorius Ioannes 16, 581.
a Reyes Caspar 348.
Rhemnius Palaemon 22.
Rhodius Ioannes 178, 183.
Ricciolus Io. Baptista 283, 351, 570, Rittangelus Io. Stephanus 639.
Rittershusius Conradus 237, 273.
Robertellus Franciscus 273.
Roieus 598.
Rorarius Hieronymus 18.
Rosweidius Heribertus 483.
Rubenius Albertus 39.
Rufinus 136, 214, 356.
Rupertus Christophorus Adamus 181.

Kkk

882 IV. INDEX SCRIPTORUM IN NOTIS LAUDATOR.

- Sculptetus Abraham* 338.
Seldenus Ioannes 39, 179, 286, 621,
Seneca 13, 23, 37, 40, 46, 69, 85,
122, 124, 169, 174, 182, 186, 187,
191, 226, 233, 277, 278, 294, 357,
378, 450, 550, 551, 555, 562, 570,
572, 578, 627, 663, 700, 718.
Serpilius Christianus 607.
Severi Aetna 280.
Sexti Pythagorici sententiae 187.
Sibyllina Oracula 279.
Sidonius Apollinaris 31, 363.
Silius Italicus 184.
Simeon Sethi 14.
Simplicius 1, 2, 48, 66, 70, 101, 109,
122, 125, 135, 146, 149, 161, 331,
363, 373, 500, 549, 620, 640, 662,
663.
Siricius Michael 180.
Sirmondus Iacobus 361.
Skinnerus Stephanus 592.
Socratis Hist. Eccles. 519.
Solinus 14, 20, 23, 179, 180, 273.
Sopater ad Hermogenem 180.
Sophocles 233, 272, 714.
Sophoclis scholiastes 228.
Sorberius Samuel 1.
Spanhemius Ezechiel 19, 31, 37, 38,
178, 179, 183, 249, 253, 294, 295,
477, 557, 558, 591.
Spencerus Guilelmus 66, 115.
Spinosa 575, 662.
Sponius Iacobus 261.
Stanley Thomas 215, 228, 270.
a Stapel Rodacus 16.
Statius poeta 34, 179, 554.
Statii scholiastes Lutatius 270.
Stephanus Byz. 23, 26, 180, 184, 233,
249, 400, 483.
Stephanus Henricus 1, 2, 3, 12, 14,
22, 31, 45, 48, 51, 58, 59, 79, 81,
82, 114, 118, 121, 124, 137, 145,
149, 160, 171, 174, 177, 179,
181, 182, 194, 262, 265, 375, 283,
295, 374, 392, 393, 394, 396, 397,
398, 399, 458, 494, 496, 562, 563,
564, 565, 573, 691, 692, 694, 696,
700, 701, 721.
Stephanus Io. Stephanus 214.
Stechus Augustinus Eugulius 568.
Stewechius Godeschalcus 247.
Ioannes Stobaeus 24, 55, 74, 135,
136, 137, 143, 157, 158, 161,
163, 165, 168, 170, 171, 174, 179,
181, 184, 185, 186, 219, 272, 274,
275, 277, 279, 296, 345, 359, 375,
397, 403, 432, 512, 550, 615, 620,
640, 641, 642, 662, 665, 684, 685,
692, 695, 699, 700, 702, 713.
Stolbergius Balthasar 627.
Stolterfothus Io. Iacobus 348.
Strabo 23, 58, 161, 180, 181, 183,
184, 185, 186, 225, 226, 252, 276,
281, 293, 301, 391, 464, 570, 621,
709.
Stuckius Guilelmus 183.
Succovius Henningus 572.
Suetonius 22, 23, 214, 254, 293, 494,
507, 621.
Snickerus Io. Caspar 481, 566.
Suidas 1, 5, 6, 11, 15, 16, 22, 27,
28, 40, 46, 56, 57, 88, 114, 124,
168, 174, 178, 183, 185, 187, 189,
225, 227, 228, 237, 238, 255, 266,
267, 269, 271, 272, 276, 283, 286,
294, 352, 356, 359, 360, 372, 374,
399, 403, 460, 470, 482, 507, 561,
564, 615, 633, 663, 692, 695, 702,
724, 727.
Sulpicius Victor 289, 291.
Sylvius Antonius Clarus 183.
Syncellus Georgius 276, 507, 621.
Synesius 75, 175, 179, 338.
Syrianus 117, 227, 291, 621.

T.

Tacitus 40, 176, 181, 276, 351, 507,
713.
Taffinus Petrus 402.
Targum secundum ad Esther 698.
Tatianus 294, 621.
Templeus Guilelmus 21, 708.
Tennulius Samuel 174.
Terentius 237, 552.
Tertullianus 31, 40, 74, 85, 174,
185, 214, 283, 308, 397, 432, 438,
439, 512, 580, 620, 627, 639.
Textor Io. Ravius 19, 183, 698.
Themistius 124, 227, 255, 356, 378,
387, 469, 692.

IV. INDEX SCRIPTORUM IN NOTIS LAUDATOR. 883

- Theo Alexandrinus* 189, 284.
— in *Ptolemaeum* 342.
Theo Smyrnaeus 165, 214, 283, 331,
332, 339, 359, 365, 366, 496.
Theocritus 238, 699, 700.
Theodoretus 39, 172, 180, 183, 186,
552, 561.
Theodorus Prodrumus 54.
Theodosius Alexandrinus Gramma-
ticus 230, 232 sq.
Theognis 186, 361, 714.
Theologumena Arithmeticae 165, 174,
283, 331, 332, 333.
Theophanes Cerameus 331.
Theophanes Chronici scriptor. 391.
Theophanis Chronographi continuator
356.
Theophilus Antiochenus 40, 552, 562,
564, 591, 639.
Theophrastus 415, 468, 578.
Theophylactus Bulgar. Archi-Episc.
270.
Theophylactus Simocata 26.
Thevenotus Nic. Melchisedech 132.
Thomas Aquinas 295.
Thomas Magister 237.
Thomasius Iacobus 67, 181, 214, 355,
569, 601, 633, 662, 665.
Thucydides 181, 229, 293, 487.
Thucydidis scholiastes 259.
Tibullus 75, 270, 663.
van Till Salomo 356.
Timaeus Locrus 165, 662.
Tiraquellus Andreas 179, 180, 516.
Tristanus Ioannes 294, 552, 558,
593.
Turnebus Hadrianus 470.
Ioannes Tzetzes 19, 179, 225, 270,
272, 291, 295, 297, 338, 353, 552,
557, 685.

V.

Valens (Vaillant) Ioannes 593.
Valerius Flaccus 308, 556, 558.
Valerius Maximus 9, 186, 288, 297,
359, 378, 564.
Valesius Henricus 39, 66, 177, 225,
299, 423, 722.
Vallemontius 598.
Vaninus Iulius Caesar 561.
Varinus Camers 228, 412, 483.
Varro 13, 56, 214, 253, 259, 280,
285, 289, 317, 410, 571, 572, 709.
Vayerus Mottianus 23, 176.
Vibius Sequester 270, 272.
Victorinus Marius 268.
Virgilius 13, 38, 271, 275, 280, 283,
308, 338, 361, 364, 386, 494, 552,
580, 685, 709, 718.
Vitellio 14.
Vitruvius 30, 135, 247, 387, 392,
404, 685.
Voëtius Gisbertus 124.
Voëtius Paulus 181.
Voigtius Gothofredus 11.
Vorstius Ioannes 700, 714.
Vossius Gerhardus Io. 18, 23, 123,
182, 183, 223, 233, 237, 259, 269,
271, 272, 273, 276, 288, 289, 338, 356,
366, 373, 402, 424, 535, 552, 556,
558, 561, 591, 592, 621, 627, 724,
Vossius *Isaacus* 14, 182, 267, 276,
351, 356, 558, 570.
Ursinus Fulvius 39, 700.
Vulcanius Bonaventura 226.
Vulteius Hermannus 357.

W.

Wanslebius Io. Michael 132.
Wildius Iacobus 558.
Windetus Iacobus 180, 571.
Wolfius Io. Christophorus 135, 136,
550, 698.
a Woweren Ioannes 19, 25, 32, 216,
224, 233, 236, 268, 269, 356.
Wurfainius Io. Paulus 16.

X.

Xenophon 18, 79, 176, 371, 573, 576,
626, 691.
Ioannes Xiphilinus 22, 308, 491.

Z.

Zacharias Mytilenaeus 161, 563.
Zeidlerus Melchior 180.
Zenobius 181, 592.
Ioannes Zonaras 23.

V.

INDEX RERUM.

A.

Ablationem a toto vel a numero non posse intelligi. pag. 115, 150, 250 sq. 607.
absolutae res nullae, relatae omnes 35, 36, 41, 42.
Academiae quinque 56 sq. nova Academia 60.
Academici rhetoricam oppugnant 292 in oppugnatione disciplinarum insistent particularibus 548.
Academica philosophia diversa a Sceptica 1, 56, 57. media Academia Arcesilae Pyrrhoniis proxima 61 sq. vide tamen infra in Arcesilae.
Acamas Cypri promontorium 270.
accensus 240.
accidentia communia 118 sq.
Achillis musica 358, 361. amor in Patroclum 176.
actu et potentia 118.
additionem sive augmentationem non posse intelligi 150, 250 sq. 613.
Aegisthus 358.
Aegyptiis fas connubio iungi cum sorore 39, 178, 187. foeminas corpus prostituere 177. foetus suos compungunt stigmatibus 177. abstinent a suilla, a capite animalis etc. 183. defunctos condiunt aromatibus 184. aquam pro deo habent 556. Nilum 552.
aemulatio et invidia unde 714.
Aenesidemum et Menodotum potissimum sequitur Sextus 57 sq.
Aesculapius quare percussus fulmine 271 sq.
Aethiopes notis quibusdam compungunt infantes 38. quidam ex illis scorpiones et serpentes impune comedunt 23. Ichthyophagi 184.

Alexander Magnus Pyrrhonem pro oblato poemate honorat decem milibus aureorum 278. Babylone sublatus veneno 272.
Alexandrinifilem Horos sacrificant 183.
algens ad solem et in balneo, sed in umbra aestuans Demophon 22.
aliquid, generalissimum 86, 672.
ambiguorum distinguendorum doctrina inutilis 125 sq.
Amycus 308.
analogia grammatica oppugnatur 254 sq. nititur consuetudine 259.
Andron Argivus 23.
anguli definitio oppugnatur 328 sq.
anima spiraculum 82. sanguinem sitiens 279. anima quid sit intelligi non potest 74. nec se comprehendit 431. nec locum in quo est 431 sq. Sexti commentaria de perdita de anima 367, 680. animae divinationes 553. a corporibus se iunctae in daemones sive angelos abire creditae a quibusdam philosophis et in lunam deferri 568.
animalia certis immolata diis 183.
animalia an ratione utantur 17 sq. 512. an cognatio nobis cum illis intercedat ut contendebant Pythagorei 580 sq. honestum et bonum non intuentur 700. eorum generatio varia 12, 13.
Antaeus 308.
antecedens in connexo 90, 92 sq.
Antigonus rex a Sostrato delinitus 276.
Antiochus rex 281.
Antiochus quintae Academiae auctor Stoicam sectam transtulit in Academiam 62.
aphasia 48.
apri hyoscyamo vescuntur et salamandris 16.

V. INDEX RERUM.

555

in aquario horoscopus 353.
Aracynthus mons Atticae 270.
Arcesilaus mediae auctor Academiae non Scepticus sed Dogmaticus 62. criterium veritatis tollit 402.
Archimedis sphaera 577. mathematicae commentationes 283.
ab architectis praedefiniendum pretium operis quod ipsis perficiendum collocatur 391 sq.
Argonautae primi navigio sui 556.
argumentum per duo connexa 66, 96, 108, 511, 545, 595. eversum secundum quid 66. demonstratorium et non demonstratorium 97. firmiter colligens 536 sq. vitia argumentorum 540 sq. argumenta quinque indemonstrabilia Stoicorum 101 sq. 500 sq. argumentum quibus rebus ineptum reddatur ad colligendum 99 sq.
Argus canis nomen apud Homerum 19.
Aristippi institutum 38. vestis muliebri 40.
Aristocles, nomen prius Platonis 271.
Aristoteles Metrodori medici f. nepos Aristotelis philosophi 271.
Aristoxenus musicus 356.
ars scientia inferior 416. artem distinctio 255 sq. rerum pravorum non est ars 299. artem dicendi nullam esse 290 sq. artem nullam esse circa vitam 173 sq. 188 sq. 720 sq. nec natura inditam 191. nec per doctrinam 191 sq. 721, 729, 732 sq. neque utilem fore si esset aliqua 196 sq.
de Asclepiadarum ortu scripsit Polyanthes 271.
astrologia et astronomia 337, 338.
astrologorum domus duodecim 340 sq. modus antiquissimus observandi siderum cursus, et coelum in duodecim partes dividendi 342. domus planetarum 342. aspectus 344.
atheus 182, 561 sq.
Athenagoras Argivus 22.

Atheniensibus novae quotidie leges 296. musices observantissimi 359. ad tibiam, et lyram instruxere aciem 358.
Atticae dialecti diversae 264.
augmentum sive additionem non posse intelligi 150.

B.

Bacchus 552.
balneum ἀνδρείον 299. balnei παρυσίαι 29, 30.
barbarismus 260.
barbarus sermo 20. ut barbari temere reprehensi a grammaticis scriptores disertissimi 237.
biliosum sputum pleuriticorum 285.
bona alia, alia mala, alia intermedia 692. bona quae et quoduplicia secundum Stoicos 168 sq. 695 sq. bona quae dicuntur sunt mala, et causae infelicitatis 713. bonorum et malorum alia ex opinione, alia ex necessitate 716. bonum naturae quid sit, non posse intelligi 171 sq. 699 sq. 709.
brevitatis studium apud Lacedaemonios 293.
Brileus mons Atticae 270.
Basiris 308.
Byzantius rhetor (Python) 297.

C.

Cadmi Phoenicia signa, literae 227.
Cadmi et Harmoniae fabula 287.
campanulae sonitus, signum vendendorum piscium 494.
canis an ratione utatur 18, 19, 20.
canum carnibus vescuntur Thracae 184. a Diocle medico commendantur aegrotis id. canibus vorandos mortuos obiciunt Hyrcani 184.
capras Dianae sacrificare pium, non Aesculapio 183.
caput draconis, sidus 354.
cardiacae passio ex piperis usu 23.
cardines astrologorum 340.
carnibus humanis vesci fas putat Chrysippus 190. apud Laestrygonas et Cyclopes licitum 725.

causas rerum dare qui institunt oppugnantur 44 sq. 131 sq. 596 sq.
argumenta eorum quod causae omnino admittendae sint 594 sq.
capis qui abstinere 184.
Cerastes serpens 263, 421.
Ceratine, sophisma 122.
Ceres 552, 592.
cete fugiunt fragorem fabarum fre-
sarum 16.
Chaldaei pro astrologis 338, 342 etc.
Chaldaica ars 345. methodus Chal-
daica 344, 345, 346.
chaos 157 sq. 635, 636.
Chares architectus 391.
Chimæra 386.
Chiorum legati a Lacedaemoniis bre-
vitatis sectandae admoniti 293.
chroma genus modulationis 366.
Chrysærmus Herophilus 23.
Chrysaippi dialecticos commentarios
non intelligunt grammatici 283.
pro indifferente habuit cum matre
aut sorore congregi 40. carnibus
vesci humanis, etiam parentum 190.
cicuta pinguescit coturnices 16.
Cilicibus gloriosum praedari 181.
circuli definitio oppugnatur 329. theo-
rema de circulo describendo 321
sq. dividendo in duas aequales par-
tes 330, 608.
circumstantiae rem variantes 27.
Cleobis et Biton 186.
clepydrae variis alterationibus obno-
xiae 350.
clypeum abiicere, ignominiosum 181.
Clytaemnestra 358, 361 sq.
coecus coeci dux 193, 732.
coelestibus influxibus terrena regi,
dogma astrologorum 338.
Colossus Rhodius 391 sq.
de Comandodo controversia 275 sq.
comprehensivam phantasiam nullam
esse 188. infra, in phantasia.
comprehendere dicimur vel sensu vel
cogitatione 491.
conceptionis tempus minime explo-
ratur 347.
connexum bonum quodnam secun-

dum Stoleos 30 sq. 480 sq. 504
sq. 536 sq. 540.
consilium praevalet prae multis vi-
ribus 277.
consonantia 365 sq.
continens quis dicendus 728 sq.
contraria contrariorum remedia 121.
contraria suscipi a natura, dogma
Heracliti 53.
Corax rhetor cum Tisia discipulo
306 sq.
cornu capri ramenta alba, cornu
nigrum 33, 34.
corpus intelligi non posse 73, 138
sq. 325 sq. 621 sq. nec doceri
219 sq. 730 sq. nec sensibile esse
nec intelligibile 140, 731. corpó-
rum alia compacta, alia unita, alia
ex distantibus 390, 570.
corruptionem non posse intelligi
149 sq.
cotyla 144, 152.
Crates Cynicus cum Hipparchia in
publico congregiens 39, 177. infra,
Iudi.
criterium varie dicitur 7 sq. crite-
rium veri qui sustulerint 379. nul-
lum dari 30, 31, 70 sq. 197, 375
sq. neque a quo 72 sq. 423 sq.
nec per quod 78 sq. 437 sq. nec
secundum quod 82 sq.
criticus an differat a grammatico
233 sq.
critice an grammatices pars 268. par-
tes criticae ibid.
crocodilis metuendi Tentyritae 23.
Cyclops 318, 319, 626. Cyclopes et
Laestrygones 191, 725.
de cylindro theorema geometrarum
oppugnatur 323 sq. 631.
Cyrenaicam philosophiam differre a
Sceptica 55. solam ethicam secta-
tur 372. cum logica 373. sola
πάθη docet esse, aliud nihil 367,
409 sq.

D.

daemone bono qui utitur εὐδαίμων,
felix. 560.

definiri nihil posse quomodo profi-
teantur Sceptici 49 sq.
definitiones dialecticorum esse inuti-
les 112 sq.
Deidamia Lycomedis filia 285.
delphini delectantur tibiarum modu-
latione 363.
Demades e. remige orator. 291. eius
dictum ad Philippum 281.
Demaratus rex Lacedaemoniorum
271. alius Theophrasti discipulus,
nepos Aristotelis ibid.
Democriti philosophia differt a Scep-
tica 54. sensuum iudicium rejicit
399 sq. simulacra eius benefica et
malefica 552 sq.
de demonstratione 96 sq. demonstra-
tionem nullam dari 17, 32, 74,
98 sq. 104 sq. 137, 308 sq. 432,
507, 515 sq. ad 544. non posse
esse signum veritatis 105 sq. num
se ipsum refellat qui demonstratio-
nem oppugnat 544 sq.
Demophon Alexandri M. structor 22.
deus 123 sq. 482, 565 sq. dei notio
unde accepta 550 sq. 555 sq. 566. ar-
gumenta pro dei providentia 554 sq.
569 sq. dei vindicem oculum nemo
latet malus 275, 278. deus mali
non est auctor 131. totus videt
totus mens totus et audit 584.
de deo Xenophanis dogma 59. Ho-
meri sententia, talis mens homi-
num qualis missa dies a patre ho-
minumque deumque 189. dei pro-
videntiam negat Epicurus 39, 67.
impugnant Sceptici 130 sq. deos
tamen colere se profitentur 128.
dii vulnerantes invicem et inviden-
tes inducuntur a poëtis 39. et ad-
ulteria committentes 40, 280, 593.
dialecti 235.
dialectica quomodo a rhetorica dif-
ferat 289, 302. illi αντίστροφος
370 sq. scientia colligendi, defi-
niendi et dividendi 114. scientia
verorum et falsorum et neutro-
rum 724. dialecticae auctor Zeno

Eleates 370. dialecticam solam se-
ctati philosophi 372 sq.
dialectici 103, 104, 120.
diallelus modus probandi mutuo unum
per alterum 42, 88.
Dianae immolati peregrini a Scythiis
38. Dianae Orthosiae ad aram fla-
gellatio Lacedaemone 179. Diana
Enodia et Prothyraea 592.
diatonon, genus modulationis 366.
dictio per se nec bona nec mala 300.
dictum, λεγόν 90, 142. deficiens
vel perfectum 470 sq.
dimensiones corporis, longum, latum,
profundum 74, 138, 313 sq. 325.
sq. 390, 622, 673.
Diocles ex Asclepiadarum genere 184.
Diodori (Croni) dialectica usus Ar-
cesilas 62. in Diodorum Callimachi
epigramma 285. motum negavit
286. infra, in motus.
Diogenis Cynici institutum 37, 38.
eius εἰσβολή 39.
Diomedis socii in aves marinas mu-
tati 271 sq.
Dioscuri Tyndaridae 557. duo he-
misphaeria indicant, ideo cum pi-
leo pinguntur et stella 558. boni
daemones servatores navium 571.
διπλή 46.
disci usus in observando horoscopo
342, 348, 349.
divisionum scientiam nullam esse
115 sq.
divitiae avarum efficiunt 713. divi-
tiarum laus 276. dives beatus 299.
divitiarum vituperatio 274.
doceri nihil posse 192, 217, 729,
733. nec docentem esse nec di-
scientem. 193, 221 sq. nec docendi
modum 194 sq.
Dogmatica opinio 37. Dogmatici 1,
35, 40 etc. cur numquam beati
711. ζήτησις πρὸς τοὺς Δογματι-
κοὺς 65. δογματικὴ εὐρεσιλογία
68 etc.

E.

elephas arietem fugit 16.
elleborum lanuginosum sumptum suf-

foeat 34. elleboro ut consueto cibo
usus Rufinus Chalcedensis 23.
Empedocles ab arrogantia probro
defensus 263.
Empirica secta differens a Sceptica
63, 529. Empirici medici Scepti-
cis philosophis iunguntur 494.
ephecticus sive assensum sustinens 68.
epoche 49. epochas medi vide infra
in Sceptis.
Epicurei civitatibus quibusdam electi
294.
Epicurus disciplinarum contemptor
216 et poëticae 275, 282. iniquus
in praeceptorem suum Nausipha-
nem 215. poëtis plura debere falso
traditur 275, 276. Hesiodi locum
de chaos quia interpretari gram-
maticis praeceptor ipsi non poterat
hinc ad philosophum audiendum
se contulit 636.
equum immolare fas Neptuno, sed
Apollini Didymaco praecepit id
animal invisum 183.
Erasistrati praeceptor Methrodorus
medicus gener Aristotelis 271.
est pro videtur 35, 49.
etymologiae rationes oppugnantur
266 sq.
Eudoxi mathematicae commentatio-
nes 283.
euphorbium 25.
Eurytheus Herculis inimicus 450,
470.
per exceptionem dicta 545.
Eupylus Diogenis Cynici 39.

F.

fabis abstinentes 184.
fabula a commento differt 272.
fabulosa persuasio 37, 38.
faces sublatae, signum in bello 494.
ex falso sequi potest verum 124, 313.
fato non fiunt omnia 345.
febris signa 499. unde generetur se-
cundum Asclepiadem 311.
felis sacrificata Horo 183.
felix ac beatus quis dicendus 711
sq. 716.

G.

Gaetulorum polygamia 180.
generum et specierum consideratio
sceptica 116 sq. genera summa et
intermedia 35. genera nominum
grammatica exploduntur 246 sq.
generationem et corruptionem non
posse intelligi 155 sq. generatio
varia animalium 12, 13.
Geometrarum hypotheses oppugnan-
tur 311 sq. principia 313 sq.
Germani pro Carmanis 176.
Gorgiae dogma, nihil esse, videri
omnia 80, 383 sq.
grammaticae 225, 226, 227.
grammaticae 124 sq. quam late pateat
228 sq. 233. partes eius 236 sq.
contra artificiosam disputatur 237
sq. contra historicam 268 sq. con-
tra exegeticam 274 sq.

H.

Harmonia animi in sapiente 359. har-
monia constat numeris 333. con-
sonantibus intervalla 365 sq. spe-
ciatim dicta, genus modulationis
366. systema constans tribus con-
sonantiis 389. harmonia mundi 332,
362, 364, 680.

Harmonia v. Cadmus.

Hecuba in canem mutata 273.
Helenae pulchritudo 286. tres ma-
ritimi 650. simulacrum pro Helena
abductum 407, 421 sq.
hellenismi artem esse nullam 254 sq.
Heracliti philosophia differt a sceptica
62 sq. eius dogma omnia esse 80.
sensus non esse veri criterium 397.
divina ratione nos sapere 398.
dogma de conflagratione mundi
53, 54. Heracliti scripta a gram-
maticis non intelliguntur 283.

Hercules 40. cum clava et leonis
pelle 308. Alcestin reducens ab
inferis 61, 421. furens 450, 470.
devoratus a balaena 270. Alcaeus
Amphitruonis pro Alcumenae et
Iovis filio se venditans 557.

Hesiodus parum idoneus testis in
philosophia 158.

Hipparchia, v. Crates.

Hippocentaurus 40, 317, 468, 560,
626, 735.

historia 272. eam scribere convenit
rhetoribus 273. historica pars gram-
maticae 268 sq.

Homerus poëtarum Graecorum an-
tiquissimus non est 259. eius poësin
diligenter legit Pyrrho 275. poë-
mata ad lyram decantata 360.

homo intelligi nequit 72, 423 sq.
homines forma diversa 22. diversis
perceptionibus 27, 28. diversis ap-
petitibus et desideriis 22, 24, 28,
29, 699.

horoscopus 340. eius observandi ra-
tio 342 sq. oppugnatur 346 sq.
hydroscopti observationes parum sunt
accuratae 350.

hyoscyamo vescuntur apri 16.

Hyperidis oratoris actio pro Phryno
288.

hypotheses vocabulum. varie acci-
pitur 310 sq. ex hypothesis non
licere aliquid sumere ad demon-
strandum 311 sq. 529 sq.

Hyrcani 184.

I.

Ichthyophagi Aethiopes 184.

incomprehensibile nihil esse, quo-
modo Sceptici profitentur 50.

incorporeum non posse intelligi 141,
220 sq. nec doceri 731 sq.

indifferens 170 sq. 702 sq. productum
aliud, aliud reiectum 174, 703.

Indi vulturibus mortuos vorandos
obiciunt 184. cum uxoribus in
propatulo congregiuntur 38. supra
v. Crates.

inductio 112.

infelicitas unde 711.

in infinitum prolapsus 41. infinitorum
non datur cognitio 235.

instituta humana 37, 38.

intelliguntur res vel per evidentiam
vel assimilando, augendo aut mi-
nuendo componendo aut per ana-
logiam colligendo 3, 7 sq. 468,
559, 625 sq.

intellectum non posse esse veri cri-
terium 80, 83. nec intellectum cum
sensibus 81, 439 sq. non compre-
hendere se ipsum 431 sq. 438 sq.
interrogationes pro enunciationibus 47.
Iocastae et Oedipodis factum 190,
724.

iracundi Hipponactem et Archilo-
chum habent aliptas vituli sui 282.

Italorum institutum 38.

Iudaeus moriatur citius quam nullam
comedat 183.

iunci semen conducit ad Venerem 286.

Inno in Ida ornata 280.

Iuppiter pater deumque hominumque
38, 547. Iuppiter Casius 184.

L.

labor an malum? 176. non est em-
nino fugiendus 709.

Lacedaemoniorum institutum 37, 38.
rhetoricae contemptus et brevita-
tis studium 292, 293, 294. mudeo
usus in bello 357 sq. 361. flagel-
latio ad aram Dianae Orthosiae
179. fures non nisi in ipso facto
deprehensos puniebant 181. La-
caenae matris dictum ad filium
clypeo armatum: cum hoc aut in
hoc redi 181.

Laestrygonae 191, 725.

larus avis 273.

laudare recte non nosse rhetores
307, 308.

Lebediorum controversia de Coman-
dodo 275, 281.

leo fugit gallum gallinaceum 16. in
leone horoscopus 353, 354.

lex 37. vinculum et anima civitatis
295 sq.

linea 138, 315 sq. 390, 625 sq. li-
neae rectae definitio oppugnatur
327 sq. theorema de linea recta
circumducta, describente circulos
629. aliud de illa scindenda in
duas aequales partes 329 sq. 607.
literarum potestas qualis a gram-
maticis traditur, oppugnata 237 sq.
locus varie accipitur 157, 633 sq.

locum non posse intelligi 157 sq. 635 sq.
 Lycurgus 293.
 Lysis opii quattuor drachmas impune hauriens 22.
 mali corvi malum ovum 307.
 malum natura non posse intelligi 714.
 Menegetas adulterum pro licito habentes 39.
 mathematici vocabulum varie a Sexto accipitur 214.
 medicus 715.
 mendacii et falsi loqui discrimen 378 sq.
 Menodotum et Aenesidemum potissime sequitur Sextus 57.
 Mercurius *ἑρμῆς* 181.
 Merion Cretensis 176.
 methodica secta Scepticas philosophiae congruens 63, 64.
 Metrodorus medicus, Chrysippi Cnidi discipulus, praeceptor Erasistrati, Aristotelis gener 271.
 minus risum movens 300.
 Misericordia dea 592.
 missionem non posse intelligi 143.
 moralis philosophia 168. sola cordi fuit Socrati 371, 374, 691.
 morborum remissionibus variam victus rationem et vini potum admittere fas 121.
 mori non potest intelligi 606.
 mors an malum 185, 299. nihil ad nos 275, 278 sq. gloriosa 710.
 mortuis quam diversimode consulant gentes 184, 725.
 mos apud musicos genus modulationis 366.
 motus ordinatus in mundo deum demonstrat 576 sq. motus genera 145, 640. de motu variae sententiae philosophorum 145, 593, 641. contra motum sophisma Diodori Croni 147, 647 sq. a medico Herophilo festive elusum 122 sq. a Diogene Cynico 645. quod movetur, esse corpus 249. motum nullum esse 146 sq.

mulier dextera non nascitur 380.
 mundi conflagratio, dogma Heracliti 53, 54. mundus, unitum corpus 570.
 musica vario sensu dicitur 356. musices laus 357 sq. oppugnatio 360 sq.
 mustelus piscis viviparus 263.
 mutationem non posse intelligi 154, 444 sq.

N.

natura 27. nihil curat humana statuta 718.
 navis stare eadem videtur et moveri 31.
 Nausiphanes Pyrrhonis discipulus, praeceptor Epicuri 215.
 Neptunus 552, 592. eius filii Antaeus et Amycus 308. Neptune fas sacrificare equum 183.
 Nicanor, gener Aristotelis 271.
 de nive nigra sophisma 122.
 noctu videntes 14, 23.
 nomina positione non natura significant 115, 195, 222, 247, 283.
 nomina propria brutis indita animalibus 19. de nominibus praeceptiones Grammaticorum excutuntur 246 sq.
 nosce te ipsum 421.
 notio 416. anticipata, sine qua nec quaerere nec dubitare licet 223, 522.
 numeris plurimum tribuunt Pythagorei 164, 331 sq. 390 sq. 674 sq.
 numerum non posse intelligi 164 sq. 334 sq. Platonis locus 683.
 dividi non posse 115 sq. nihil ei posse addi nec demi 151 sq. 335, 336, 337.

O.

obscurae res aliae omnino, aliae ad tempus, aliae natura 88 sq. 485 sq. 518 sq.
 oceanus divum pater 38.
 oculorum variae passionibus 13, 14, 23.
 oleum vespas et apes interfecit 16.
 opii drachmas quattuor impune haurit Lysis 22.
 opposita 677.
 ordinem vitae non dari 723.
 Orestes Electram videns 406, 420, 469.

Orionem ausus suscitare Aesculapius 272.
 orthographiae praecepta oppugnantur 252 sq.
 oves Isidi sacrificare nefas 183.

P.

pancratiastae 40, 298.
 de parallelogrammo geometrarum theorema oppugnatur 323.
 Parcarum allegoria 402.
 patiens et efficiens nihil est 605 sq.
 paucis ad victum cultumque sufficiunt 274.
 peccata aequalia unde docuerit Zeno 452.
 pedes in rhythmo 250 sq. 368.
 Pegasus ex Gorgonis capite 272.
 Pelopis humerus eburneus.
 Persarum mos rege defuncto dies quinque sine lege vivere 296. vestis coloribus picta 38. coniugium cum matre 39, 178. *ἀρρενομία* 38. mos suspendendi mortuos nitroque condiendi atque ita involvendi fasciis 185. ignem pro deo habent 556.

Perseus Iovis filius 308.
 phantasia et sensus, Epicuro iudice semper vera 442, 469. opinio iam vera iam falsa 412 sq. vide infra in Protagora. phantasia probabilis Academiae novae 60 sq. 405 sq. Stoicorum impressa et obsignata 67, 417 sq. 443, 454. comprehendens 402, 420, sq. 449, 473. reicitur 188, 533 sq. 723. phantasia Scepticorum *παθητική* 68. phantasia, criterium veri esse non posse 79, 82 sq.

Philippus rex 281.
 philosophia ovo vel agro vel animali comparata 373, 374. philosophiae partes 69, 370 sq. a quam incipiendum 374 sq. philosophia sola quae finem suum ipsa considerat 229. philosophorum genera tria, Dogmaticum Academicum Scepticum 1. philosophi quibusdam civitatibus eieci 294.
 Phineii filius visus restitutus ab Aesculapio 272.
 phrenetici 27.
 Phrynes pulchritudo 288 sq.
 Physici antiquissimi philosophi 374, 388-400. contra Physicos Timonis opus 310.
 physica sola quibusdam philosophia 370.
 physiologia Dogmaticorum 145. physiologiam quatenus attingat Scepticus 6.
 Physicorum de sensibus et intelligibilibus controversia 44.
 piperis ex usu cardiaca passio 23.
 pisces comedere in quibusdam sacrificiis, in aliis impium 183. piscium more vivere 295.
πλατεία 46.
 Plato an Scepticus 57. ante dictus Aristocles 271. eius locum obscurum grammatici non possunt interpretari 281. Socrati nimium tribuit 372.
 pluribus cur non tuto liceat assentiri 24, 76 sq. 434 sq.
 poema optimum quod maxime perspicuum 285.
 poetarum laus et dicta praeclara 274 sq. contrariis oppugnantur 277 sq.
 poetae *μελοποιοί* 359.
 Polycletus 573.
 porcus Herculi et Aesculapio non Serapidi immolatus 183.
 pori corporum humanorum 311.
 porticus eadem acuta iam videtur, iam aequalis undique 31.
 praedari gloriosum Cilicibus 181.
 praestigatorum ludicra 14.
 Priene ab Antiocho subacta et Socrati saltatoris in gratiam libertati reddita 281.
 principia naturalia alia agentia alia materialia 549 sq. principia materialia 619, 675, 684 sq. oppugnantur 135, 621 sq. 686 sq. agentia 582 sq.

probabile et aptum ad persuadendum tribus modis dicitur 301.
 probabilis phantasia. vide Phantasia.
 Procles Aristotelis gener et alius nepos 271.
 pronunciatum 90, 120. simplex et non simplex 475, 478. definitum et indefinitum 477 sq.
 prosarum scriptores utiliores poetis 281 sq.
 Protagorae philosophia diversa a Sceptica 53 sq. eius scitum, rerum mensuram esse hominem 55, 382 sq. omnem phantasiam veram esse 442, 446.
 providentia dei 130 sq.
 prudentem non docere imprudentem 734. prudentioribus cur non sit tritum assentiri 75 sq.
 psylli 22.
 Ptolemaeus rex Sostratum ablegans ad Antigonom 276.
 pulmo pro homine stupido 216.
 punctum 138, ut a Geometris describitur, non potest intelligi 314 sq. 329.
 puras res non percipimus, sed semper cum admistione 32, 33.
 purgantia medicamenta se ipsa simul expellunt 547.
 Pygmaeus 318, 319, 468, 735.
 Pyramis 390.
 Pyrrho diligenter legit Homerum 275. eius poema ad Alexandrum M. pensatum decies mille aureis 278. soli quo sensu comparatus a Timone 284 sq.
 Pyrrhonii 55, 61 etc.
 Pythagorici plurimum tribuunt musicae 357, 361 et numeris 164, 331 sq.
 Pythias filia Aristotelis 271. eius tres mariti ibid.
 Q.
 quaterulo fons et radix naturae aeternae 332 sq. 389.
 quietem non posse intelligi 156 sq. quod quiescit movetur 674.

R.

rara nos magis afficiunt 36, 37.
 rationi omni ratio parisi momenti opponitur 51.
 refractionis ope apparent supra horizontem quae adhuc sub eo sunt 351.
 relata sive ad aliquid 105, 677. sunt res omnes 35, 36, 41, 42. ab aliis philosophis negatum ea esse 521.
 res vel manifestae sunt vel obscurae 36, 37.
 rhetorum munus scribere historiam 273.
 rhetoricae artis definitiones excussae 288 sq. finis 301 sq. rhetorica reprehensa 291 sq. docet leges calumniari 296 sq.
 Rhodiorum colossus 391 sq. lex de persolvendis patris debitis 38.
 rhythmum nihil esse 368.
 Romanorum lex de hereditatis renunciatione 38. non licere pulsare hominem liberum 40. contra masculam venerem 38. aliae leges de ingenuis servisque 180.
 Rufinus Chalcidensis 23.

S.

in sagittario horoscopus 353.
 Salamandris vescuntur apri 16.
 sanitatis laus 701, 702.
 sapiens Stoicorum 25, 723. non opinatur 403.
 Sarmatae foetus suos compungunt stigmatibus 177.
 Saturnus liberos suos vorans 38. vrenda amputans patris 180. ab Iove filio praecipitatus 180, 280. ligatus a Minerva Iunone Neptuno 180. Saturno homines immolati 183.
 scansio carminis 250 sq.
 scenicus philosophus (Euripides) 279.
 scepsis sive *σκεπτικὴ δύναμις* 370.
 res sensibiles et intelligibiles inter se conferens quolibet modo 3.
 scepticae philosophiae nomina varia 2. principia 4. criterium, res sen-

ribus apparentes 7. finis mentis *ἀραξαία* 8, 9, 10, 187.
 sceptica vocabula 5, 46 sq. 54, 64, 286.
 Scepticorum modi generales quibus res inter se contendunt ac considerant 10. modi decem ad assensum retinendum perveniendi 11 sq. alii quinque 41 sq. alii duo 44. Sceptici deos colunt 128, 560. in vita non sunt Sceptici 7, 8, 63, 187, 376, 720. non tollunt res sensibus apparentes 6. sectam habent nullam 5. disciplinas quare oppugnent 216. dogmata nulla statuunt 4, 487. an possint inquirere in Dogmaticorum placita 65, 66, 521 sq. de industria interdum levioribus utuntur argumentis 198. non negant se anticipatas habere rerum notiones 522. communes sententias velut ab aliis pro iam confirmatas transmittentes studium ponunt in firmandis contrariis 457. ut se gerant in malis 717. Sceptici iuniores 41. scepticismum stabiliunt etiam qui confutant Scepticorum argumenta 126. scepticismus caliginem inducit oculis 285.
 scientia rerum est quae natura sunt, non quae positione 115.
 scorpiorum ictus impune perpassus Athenagoras Argivus 22. scorpiis et serpentibus vescuntur Aethiopes 23.
 Scylla 386, 560.
 Scythae peregrinos Dianae immolaverunt 38, 179. parentes post annum aetatis sexagesimum iugulavere 179 sq.
 senes senibus gaudent 282. senibus iuvenes non raro prudentiores 433. senum est experientia 229.
 sensibiles plures esse qualitates in rerum natura possunt quam nobis sunt sensus 26. sensilia omnia tollunt Plato et Democritus 367.
 sensibus sensilia indicari qui docuerint 401 sq. sensui uni gratum quod alteri ingratum 25. sensus simplices passiones 140. nihil com-

prehendere 428 sq. 734, 735. sensus pro criterio veri habuit Asclepiades 412. numquam falli docuit Epicurus. vide supra s.v. Epicurus.
 sensus non esse criterium veri 78 sq. 388 sq. 437 sq. nec sensus cum intellectu 81, 439 sq.
 sermo brutorum animalium 20, 21.
 signa 484. commonefactoria et indicatoria 89, 486, 513. indicatoria oppugnantur 89 sq. 488 sq. ad 504. non esse ex sensibilibus. neque ex iis quae cadunt sub intelligentiam 504—515.
 siluri ex nidore cholera 23.
 Sirenum vox apud Homerum 223 sq. siti non correptus Andron Argivus 23.
 Socratis philosophia 371. eiecta quibusdam civitatibus 294.
 sub sole vita praesens 568.
 soloecismus 261.
 Solonis *παραινέσεις* usi (Athenienses) 358.
 sonus 365.
 sophismatum solvendorum doctrina inutilis 119 sq.
 sophistae in seriis muti 292.
 sorites 125, 231, 453.
 Sostratus a Ptolemaeo missus ad Antigonom 276.
 Sostratus Priensis, Antiochi saltator 281.
 Soterichus chirurgus 23.
 stigmatiae 177.
 Stoici maxime a Scepticis oppugnantur 18.
 Stoicam sectam transtulit in Academiam Antiochus philosophus 62.
 stultus ignorat omnia secundum Stoicos 456.
 suilla abstinentes Iudaei et sacerdotes Aegyptii 183.
 superficies 138, 320 sq. 390.
 syllaba 242 sq.
 syllogismus non esse signum veri 109 sq.
 Syri nobiles inauribus utuntur 177.
 Syri quidam columba abstinent 183.

T.

Taenareus lapis 34.
tangi nihil nec tangere 140, 324, 604 sq.
Telegonus filius interfecto Ulixis 273.
de tempore sententiae philosophorum 161. tempus non posse intelligi 161 sq. 358 sq. 662 sq. dividitur in infinitum 243. secundum Stratonem desinit in individuum 659. *οὐκ ἔστιν ἄπειρον* 670.
Tentyritae crocodilis metuendi 22, 23.
Thales Cretensis 292.
Thebani 176. Thebis Aegyptiis nulli imbres 132.
θεοφοροῦμενοι 27.
Theophrasti discipuli, Procles et Demaratus 271.
Thetis Iovi opem ferens 280. Thetidi blatta sacrificata 183.
Thrace canum carnibus vescuntur 184. infantes natos plangunt 186.
Thracum polygamia 180.
Tiberius Caesar videns in tenebris 23.
tigris fugit tympani sonum 16.
timor deus 592.
Titanum de sanguine serpentes et aranei 272.
Tityus 567.
tonitru sonitus 360.
torpedo marina 26.
totum et universum 615. totum non posse dividi in partes 115. totum non posse intelligi 153, 615 sq. nec partes 135 sq. 245, 612.
tragoediarum Euripidis et Sophoclis argumenta scripsit Dicaearchus 310.
transpositionem non posse intelligi 153.
Troglodytae 184.
turris eadem iam quadrata videtur iam rotunda 31.
Tyndarus ab Aesculapio suscitatus 272.
Tyndaridae Dioscuri 557.

V.

vacuum in mundo negatur a Stoicis, ponitur ab Epicuro 414. Epicuri pro eo argumentum 520. inane extra mundum 615.
vacuum non posse intelligi 159 sq.
venena non omnibus venena sunt 16, 23.

venerem masculam qui turpem non habuerint 38, 176.

verum et veritas differunt 85, 377 sq. veri oratio simplex et haud fucata 329, 380. ex vero falsum non sequitur 124. verum nullum esse 86, 459, 461 sq. non sensile 465. nec quod cadit sub intelligentiam 466. vera sola quae sub intelligentiam cadunt qui senserint 459 sq. verum num in voce, an in notione, an in re significata 461, 471, 483.

vespertilio platani tactus folio vertigine opprimitur 16.

vinum Lesbium 22.

vipera fagi ramo tacta opprimitur

vertigine 16.

in virgine horoscopus 353, 355.

virtutis laus 274.

vitae communis ratio quadruplex Sceptico etiam observanda 7, 8, 63.

Ulixes operarii sumpto habitu ingressus urbem hostium 308. in equum mutatus 273. de eius morte variae sententiae ibid.

unguentum scarabaeis et apibus intolerabile 16.

unum sine quo nihil est quod dicitur unum 334. unitas 669, 676.

vocales longas, breves, ancipites temere dici a grammaticis 238 sq.

voluptas an bonum 175 sq. 701 sq. de voluptate doctrinam num ab Homero hauserit Epicurus 275, 278. dictum Antisthenis: insaniam potius quam voluptati indulgeam 704.

vox acuta, gravis 364. brevis, longa 238 sq.

Vulcanus 552. deiectus de coelo 280.

X.

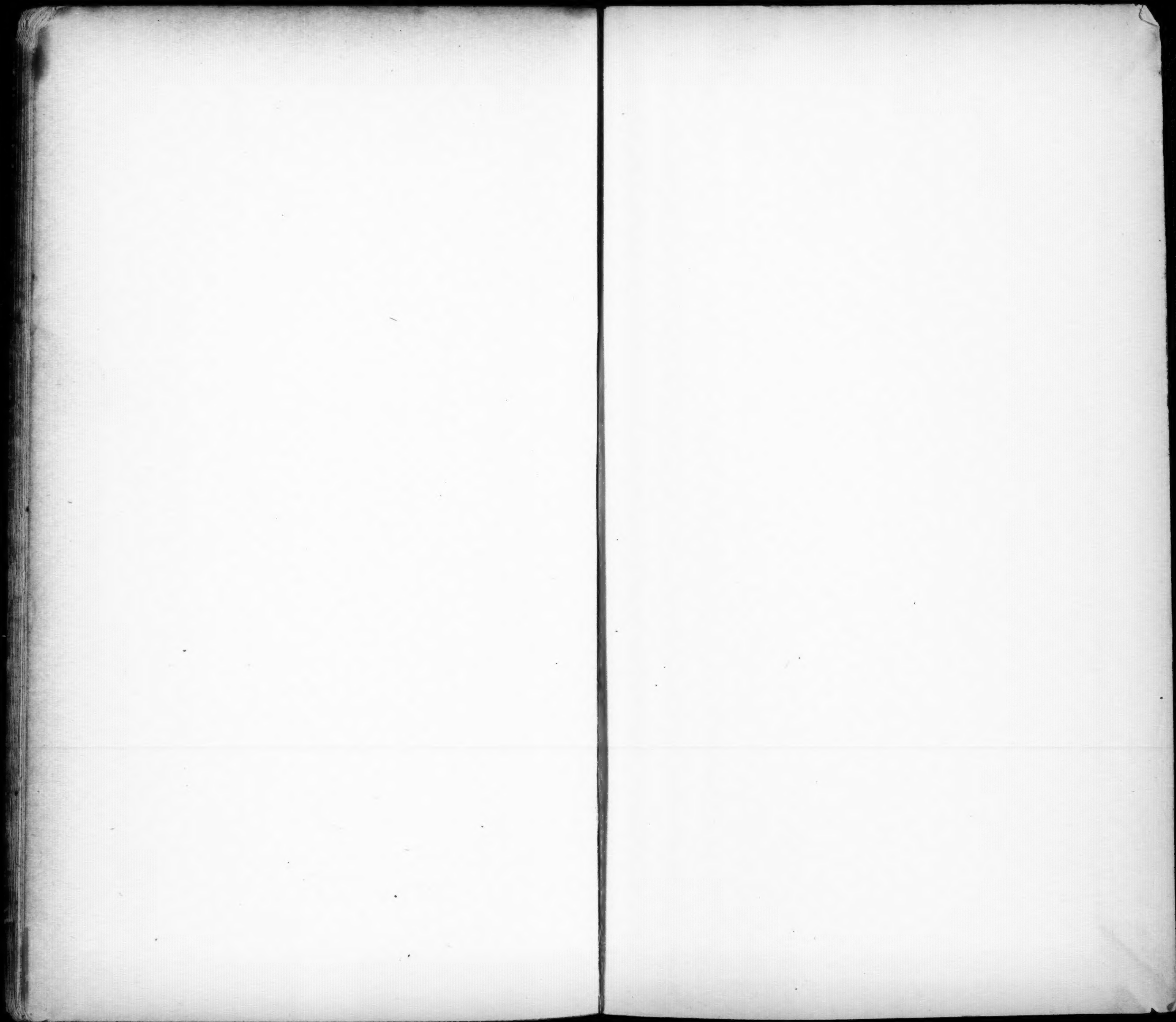
Xenophanes an Scepticus 58 sq. 71. eius dogma de deo 59, 182. universitatem esse unum 59. criterium veri sustulisse videtur 379 sq. 392, 519 sq. natus est olympiade quadregesima 270.

Z.

Zeuxis pictor 573.

zodiaci sexta pars, semidiameter 284. signa masculina, feminina, bicorpora, tropica etc. 339. membris corporis humani respondentia 341 sq. domus planetarum 343. partes signorum non posse accurate definiri 350.

This book is due on the date indicated below, or at the expiration of a definite period after the date of borrowing, as provided by the library rules or by special arrangement with the Librarian in charge.

DATE BORROWED	DATE DUE	DATE BORROWED	DATE DUE
FEB 18 1940			
25 Aug '50			
SEP 17 '51			
MAY 10 1952			
C28(946) M100			

C28 (946) M100

COLUMBIA UNIVERSITY LIBRARIES

1010687440

1835e2

IF42

2

03402053

183. SE9
IF42 V2

861

APR 6 1931

